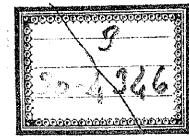

12. 7. 2.

[Faint handwritten signature]

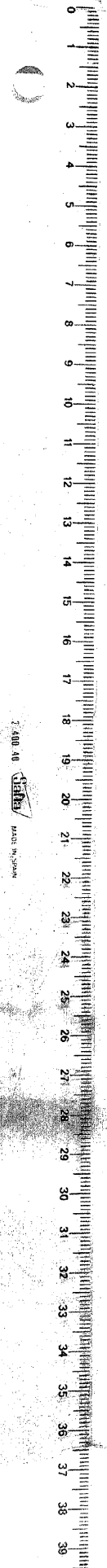
13a - 2 - 2.

3.
26 - 60

[Faint handwritten notes]

24
12
13 ±

del Colegio Catalino letra G 4 Q. 1683

S V M M A

CATHOLICÆ

FIDEI, APOSTOLICÆ

DOCTRINÆ, ET ECCLESIASTICÆ

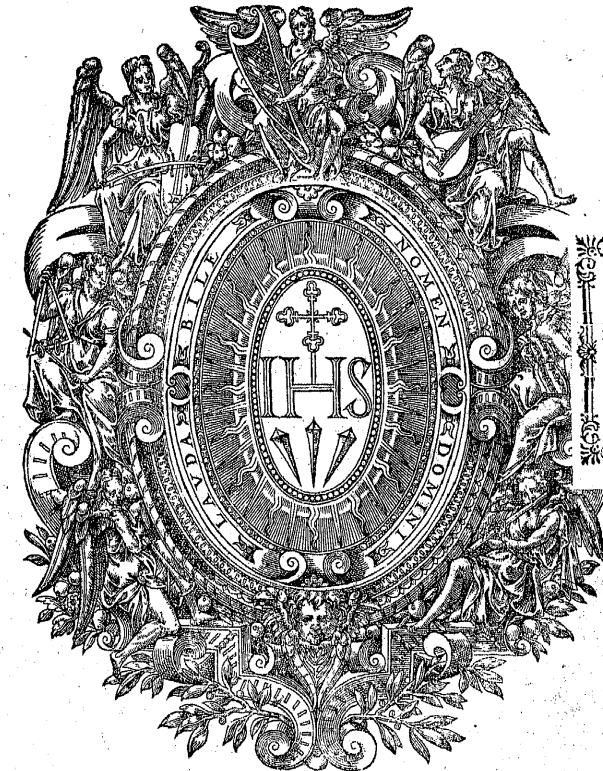
DISCIPLINÆ, NEC NON TOTIVS

Iuris Canonici.

A. R. P. F. PETRO CRESPETIO Cœlestino Parisensi asserta, & deprompta in syllabi formam ex veterum Theologorum Ecclesia primitiva scriptis, & ex omnibus tam œcumenicis quàm nationalibus, provincialibus, diœcesanis, Concilijs ab ortu nascentis Ecclesie in hanc horam celebratis. Ex uniuersis etiam Summorum Pontificum, aliorumque Antistitum epistolis & decretis. Sed & ex Imperatorum etiam aliorumque principum Ecclesiasticis constitutionibus, facultatumque Theologiae fidei definitionibus. Quin & ex grauissimorum scriptorum Ecclesiasticis historijs.

Opera & diligentia Ven. Patr. Fr. CAROLI CAMPIONV Aurelianensis, Cœlestinorum Lugdunensium Supprioris, aucta & recognita.

AD SANCTISSIMVM CLEMENTEM VIII.
PONTIFICEM MAXIMVM.

DE LA LIBRERIA

DEL REAL COLEGIO MAYOR
Reunido de Santa Cruz, y
Santa Catalina.

E. 3º C. 63 N. 13.

Ex Bibliotheca Benedicti de Castro

Sanctissimi Cœlestini

ad Biblio

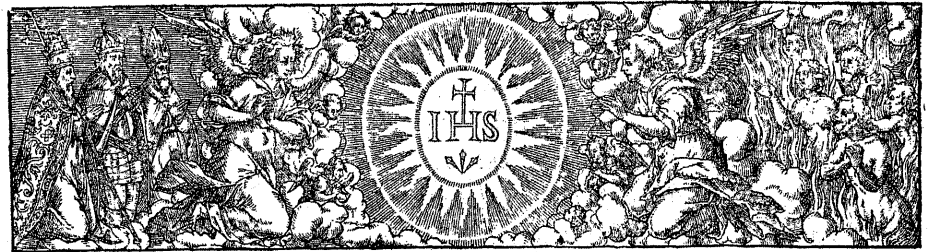
L V G D V N I,

Apud IOANNEM PILLEHOTTE, sub signo nominis IESV.

M. D. XCVIII.

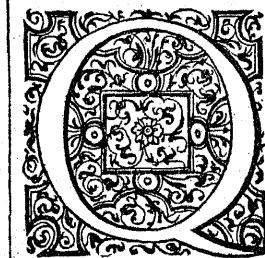
CVM PRIVILEGIO REGIS.

BEATISSIMO
SANCTISSIMOQUE
CLEMENTI OCTAVO
PONTIFICI MAXIMO,

R. P. F. ANTHONIVS SAINCTHOMME COELESTINORVM
Prouinciæ Franciæ Prouincialis.

QUONIAM (BEATISSIME PATER)
secundum Tullium eloquentia Latina parentem
insita est in omnibus, vel potius innata cupiditas
scientia, ita ut Aristotele teste natura scire desi-
deremus, bene sibi consulunt, qui posthabitis huiusce
vitæ exercitijs, neglectisque vulgi negotijs, totos se
litteris otioque contemplationis dedunt: cum illa
adolescenciam alant, senectutem oblectent, secundas res ornent, aduersis re-
fugium ac solatium prabeant, delectent domi, non impediunt foris, perno-
ctent nobiscum, peregrinentur ac rusticentur. Verum (ut mea fert opinio)
est melius sibi prouident, qui non solum sibi ipsis ex Musarum studijs, sed est
communi hominum generi aliquod commodum afferre sat agunt, curantque
ut non viui duntaxat ac presentes, studiosos discendi erudiant ac doceant,
verum etiam absentes, est post mortem monumentis litterarum assequantur.
Nam quid prodest ita se litteris abdere, ut nihil nec his ad communem fru-
ctum afferre, nec in aspectum lucemque proferre possimus? Nam adhuc
Neoclis Atheniensis prophanum præceptum *ἄδη βίαιος*, in hominum irrepsit
animis, ut potius latere velint quam irradiare scriptis est exemplis. Absit
hac à viris mente præditis insipiens opinio, cum (ut præclare scriptum est à
Platone) non nobis solum nati sumus, ortusque nostri partem patria ven-
dicet, partem amici. Hac noster Crespelius huiusce libri auctor animo ver-
sans ab ineunte ætate Musis delectatus in terræ scrobe noluit sibi è cælo da-
tum abscondere talentum, ne tandem aliquando ratio cum usuris exigere-
tur, obicereturque non sine dedecore: Sapiencia absconsa & thesaurus
inuisus, in vtrisque quæ utilitas? Quasi igitur apis argumentosa per
scripturarum campos diuagatus multa collegit, non inanis gloria studio

aucupanda, nec priuati commodi, sed ut publici gratia, in lucem emitteret. Quis eo melius et disertius vulgari idiomate de immortalitate et origine animae disseruit? Quis de virtutibus et vitijs elegantius scripsit? Quis de Christi triumpho, de trophæo Mariae virginis, de virtutibus sanctorum, de Dei amore, de diaboli odio, ita luculenter edocuit? Silentio prætereo commentaria in epistolâ beati Pauli ad Romanos doctissime scripta, in Pandectam legis Evangelicæ Simonis à Corroy nostri ordinis, et alia multa, quæ Deo fauente è tenebris eruta luci dabimus. Interea verò hoc præstantissimum et excellentissimum opus in publicum emittimus, quo Ecclesiastica disciplina Apostolica doctrina, Catholica fidei, Iurisque Canonici summâ complexus est, ut et labenti in multis orbis partibus statui Ecclesiastico succurreret, et omnis hominum hæretica prauitate languentibus mederetur. Huic autem libro extremam manum addere dum viueret volebat, vestraque sanctitati offerre animo proposuerat: fecissetque ni Parca nimium crudelis, et illius laboribus, fama que per totum orbem terrarum diuulgata inuidentes stamina vita dissecassent. Quod autem facere decreuerat etiam citius fecissemus, ni animus dolore ob tanti viri mortem obrutus abnuisset. Nam et si (ut ait Horatius) debeamus,

Aequam rebus in arduis
Seruare mentem non secus in bonis
ab insolenti temperatam

Latitia:

attamen non potuimus quin lachrymis, quin lamentis, quin gemitu, quin dolore eum cælos penetrantem prosequeremur. Quis enim sicis oculis recordatus fuisset eius orandi instantiam, nitorem lingua, memoria tenacitatē, cacumen ingenij? Quis sine singultibus transisset omnes pariter in unius morte defecisse virtutes? quis denique temperasset à lachrymis huius viri animo reuoluens humilitatem? Cum, Illustrissimo et Reuerendissimo S. R. E. Cardinale Caietano suadente, Romam pedes sanctitati Gregorij decimi quarti prædecessoris vestri deosculandi gratia profectus fuisset, illius ingenium et sanctitatem demiratus Pontifex, eum in Episcopum inauguraasset in tota mente restitisset. O præclarum virum, qui potius subiici, quam, cum posset in solitudine iuxta Apostolum, præesse voluit! O propè diuinum hominem, cui non placuit dignitatis celsitudo, quam hodie (proh dolor) indigni appetunt et ambiunt! Sed, ut ad priora redeamus, sedato tandem dolore, ut illius voluntati satisfaciamus, tuæ sanctitati (Sanctissime Pater) librum hunc cõsecramus, in quo ex veterum Theologorum scriptis, et ex omnibus tam œcumenicis quam nationalibus, prouincialibus, diocesanis, Concilijs ab ortu nascentis Ecclesiæ in hanc horam celebratis, et ex vniuersis summorum Pontificum, aliorumve antistitum epistolis et decretis: et ex Imperatorum etiam principumque Ecclesiasticis constitutionibus, facultatumque Theologiae, fidei definitionibus, grauißimorumque scriptorum Ecclesiasticis historijs, Fidem Catholicam, Ecclesiasticam disciplinam et doctrinam ita roborat et tuetur, ut miserandum videatur multos Christia-

norum hæc negligere, et prophanum hæreticos talia impugnare. Nam nunquam crediderim mente præditos homines peruersis animorum motibus sanctorum nobis traditam doctrinam ablegare velle, cum in hoc opere tot viderint synodorum canones et decreta, quæ certè fortius animum perstringent, quàm si sola auctoritas, vel vnus canon in medium produceretur. Neque enim ea contemnenda sunt, quæ toties repetita, et per longa temporum intervalla confirmata noscuntur: sed exactè obseruanda, cum certè simus nil sanctos patres docuisse aut præscripsisse, quod non ad fidei robur, religionis augmentum, et virtutum incrementa pertinere videretur. Ergo si quæstio agitur de veteribus cæremonijs, traditionibus, consuetudinibus, præceptis, sacramentis et misterijs Ecclesiasticis, exordium progressus et legitima successio per manus ad nos deriuata demonstratur. Si verò de disciplina agitur Ecclesiastica, correctione morum, alijsque clericos Ecclesiasticos viros spectantibus, hinc forma, usus, ordo ab initio datus et obseruatus reperitur, ut facile ex operis lectione colligetur. Hæc autem cum quanto labore et sudore præstiterit noster Crespetius, solus nouit, quem ab exordio in adiutorium et solatium sibi asciuit diuinis precibus Deus Optimus Maximus, cuius ope et fauore post exantlatos agones et labores improbos ad optatum finem perduxit. Quicquid verò illius opera, industria, labore, sudore, insomnia constat esse perfectum, ad Sanctitatis tuæ pedes tutandum, damnandum, corrigendum ut libet deuoluimus. Tibi enim vniuersalis Ecclesia habena credita sunt, et penes te Apostolica fidei, disciplina Ecclesiastica, et Evangelica doctrina cura remansit. Eam ergo bonis auiibus faustis auspicijs, fortunato omine (ut cœpisti) foue, nutri, tuere, veterum patrum floribus exornatam in vestitu deaurato reginam à dextris sponsi assistentem: nec eam sinas discoloratam, fuligine fucatam, crine deformem, dissolutis vestibus, fascia pectorali nudata multis in orbis partibus permanere. Tui enim est muneris (quod et fideliter præstas) arcere lupos, hæreses extirpare, vitia profligare, pios fouere, impios persequi, Ecclesia consulere, et aduersa propulsare. Suscipe itaque (Sanctissime Pater) hoc exiguum et leuidense munus, quod furtiuus horarum momentis per sacrorum Conciliorum et librorum veterum patrum prata et satia discurrendo leuibus digitis eorum flores et sententias colligendo, ad exornandam faciem discoloratam sponsa Christi, et ab hæreticis (heu) nimis dilaceratam, sedulus et deuotus ille Cælestinus quondam contexit. Vale, et Pontificatum tuum in multos annos felicem conseruet Deus Optimus Maximus.

CANDIDO LECTORI

F. C. CAMPIGNI COELESTI-
NORVM LVGDVNENSIVM

SVSPRIOR.

MULTI hiſce temporibus ſcripta in lucem prodeuntia potius ſugillandi quàm diſcendi gratia perlegunt, & facile ſi quid, quod non illis arrideat inueniant, luore vel ignorantia illud ſuggerente, in authorem inuehuntur. Et ideo (candide lector) ne mireris ſi te admonitum velim Creſpetium noſtrum in roborandis ſuæ Eccleſiaſticae diſciplinæ ſcriptis, omnium uſque in hanc diem Conciliorum celebratorum, tam eorum, quæ illa magna volumina Conciliorum comprehendunt, quàm illorum, quæ ex veterum hiftoriographorum lectione, Buchardi Vormatiensis libris & decretalibus, aliſque fide dignis authoribus didicit, autoritate niti. Illud autem quoniam abſque delectu factum eſt, interdum quædam Concilia producit, quibus in omnibus, vel in quibusdam ſumma Pontificum Romanorum autoritas calculum non addidit: quod quidam, quibus omnia diſplicent, criminantur, Chriſtianoque indignum aſferunt. Sed (pace eorum dixerim) bonum, imò optimum & rationi non abſonum eſſe profiteor, cum non alio conſilio, quàm ut veritas magis pateſceret, factum ſit. Nam (ut ait Nicolaus primus ad Michaelem Imperatorem) ſi nouimus nos Apoſtolicis imbuti documentis ſententijs uti gentilium: quidni etiam & multò magis Catholicorum atque Chriſtianorum, & contra ipſos, quorum nec vitam ſequimur, nec mentem erroneam mutamur? Quis neſciat in Moſis & Prophetarum voluminibus quædam aſſumpta de Gentilium libris? Nonne & Paulus Epimenidis Poëtæ abuſus eſt verſiculo ad Titum ſcribens: & alibi profert ſenarium, & apud Athenienſes in Martis curia diſputans Aratum teſtẽm vocat? Sic noſter Creſpetius illa producit Concilia non in noſtræ fidei periculum, ſed in hæreticorum (qui illa potius amplectuntur quàm vera & œcumenica) diſcrimen, ex illorum manibus clauem extorquens, ut eorum caput mucrone proprio amputet. Ea autem ſunt Concilia non approbata quibus utitur. Primum eſt Carthaginẽſe ſub Cypriano eiufdem vr̄bis Ep̄ſcopo rebaptizandos hæreticos ad Eccleſiam conuolantes aſſerens: quod tamẽ, & optimè, erroneum, & à ratione alienum eſſe Auguſtinus in libris ſeptem de Baptiſmo probat. Secundum eſt Ariminẽſe ſub Conſtantio, in quo perperam ſublato eſt de Symbolo nomen *ὁμολογία*. Tertium eſt Ephẽſinum ſecundum ſub Theodoſio, in quo factioe Dioſcōri occiſus eſt ſanctus Flauianus Ep̄ſcopus Conſtantinopolitanus, & legati Pontificis Romani fugati, hæreſiſque Eutychiana confirmata. Hanc Synodum

repro

AD LECTOREM.

reprobat Leo, epiſtola ad Clerum & populum Conſtantin. ad Pulcheriam, ad Theodoſium. Quartum eſt Concilium Sardicẽſe tempore Conſtantij & Iulij primi, in quo Ep̄ſcopi Occidentales fidem Catholicam, quam exponit Hilarius in libro de Synodis, confirmarunt: reliqui Ep̄ſcopi Orientales fidei Arrianæ ſubſcripſerunt. Quintum eſt Concilium Francofordienſe, quod quantum ad eam partem in qua Chriſtum non eſſe filium Dei adoptiuum diſſinitur confirmatum eſt: quantum verò ad eam, in qua Synodus ſeptima quaſi erronea damnatur, eſt reprobatum. Sextum eſt Concilium Vormatiẽſe, cuius canon, quo iubetur occultos fures per ſacræ Euchariſtiæ ſumptio- nem explorari, repellitur, & allegatur 2. quaſt. 3. can. ſæpe. Hoc autem eſſe erroneum docet D. Thomas part. 3. quaſt. 80. art. 6. ad 3. & notat gloſſa in d. can. quia ſuſpectis non eſt danda Euchariſtia de conſecrat. diſtin. 2. tribus & extra de purg. can. cum dilectis. Septimum eſt Concilium Conſtantienſe, cuius primæ ſeſſiones in quibus declaratur Concilium eſſe ſupra Papam repelluntur, cætera quæ approbavit Martinus quintus, à Catholicis recipiuntur. Octauum eſt Concilium Baſileenſe (illud Lateranenſis Synodus ſub Iulio & Leone ſeſſione vltima, conciliabulum & conuenticulum appellat) cuius quaſdam ſolummodo diſpoſitiones beneficiorum Nicolaus pacis cauſa approbavit. Noueris autem authorem hiſ duobus vltimis Concilijs uti quaſi generalibus & œcumenicis cum tamen non ſint: quia Eccleſia tantum decem & octo Concilia generalia œcumenica numerat. Horum primum eſt Nicænum primum anno trecentefimo vigefimo quinto ſub Sylueſtro & Conſtantino, in quo duæ controuerſiæ definitæ ſunt: vna de die Paſchatis, altera de diuinitate Chriſti aduerſus Arrium. Secundum Conſtantinopolitanum primum ſub Damaso Pontifice & Theodoſio ſeniore, anno trecentefimo octuageſimo primo cõtra Macedonium, Spiritus ſancti diuinitatem negantem congregatum. Tertium Ephẽſinum primum ſub Cœleſtino primo & Theodoſio iuniore, anno quadringentefimo trigefimo, contra Neſtorium Ep̄ſcopum Conſtantinopolitanum, Chriſtum in duas perſonas diuidentem. Quartum Chalcedonenſe aduerſus Eutychem Archymandritam vnã tantum in Chriſto naturam poſt incarnationem aſſerentem, ſub Leone primo & Martiano, anno quadringentefimo quinquageſimo primo. Quintum Conſtantinopolitanum ſecundum ſub Vigilio & Iuſtiniano ſeniore Imperatore, anno quingentefimo quinquageſimo tertio, cõtra Origenis hæreſim, & aduerſus Gnaphæ & Theodoretum ſcripta. Sextum Conſtantinopolitanum tertium ſub Leone ſecundo & Conſtantino quarto, anno ſexcentefimo octuageſimo primo, contra eos qui vnã tantum in Chriſto voluntatem dicebant. Septimum Nicænum ſecundum, anno ſeptingentefimo octuageſimo primo, ſub Adriano primo & Conſtantino & Irene, contra eos qui ſacræ Chriſti & ſanctorum imagines honore ſpoliabant. Octauum Conſtantinopolitanum quartum ſub Adriano ſecundo & Baſilio Auguſto, anno octingentefimo ſeptuageſimo, contra Photium. Hæc ſunt Orientalia Concilia, ad Occidentalia accedimus. Nonum eſt Lateranenſe primum, anno milleſimo centefimo vigefimo, ſub Calixto & Henrico V. contra Saracenos pro recuperanda terra ſancta. Decimum Lateranenſe ſecundum, anno milleſimo centefimo trigefimo nono, contra Antipapas, & pro iure cleri, ſub Innocentio ſecundo & Lothario Imperatore. Vndecimum Lateranenſe tertium pro reformatione Eccleſiæ, & contra Vvaldenſes, anno milleſimo centefimo

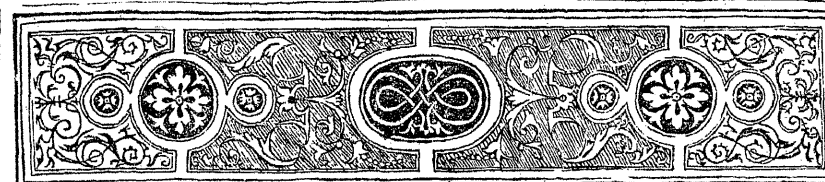
ã 4

octuage

EPISTOLA AD LECTOREM.

octuagesimo sub Alexandro tertio & Friederco primo. Duodecimum Lateranense quartum, anno millesimo ducentesimo decimoquinto, sub Innocentio tertio & Frederico secundo, contra varias hæreses & pro terra sancta. Tertiumdecimum Lugdunense primum, anno millesimo ducentesimo quadragesimoquinto, contra Fredericum Imperatorem & pro terra sancta sub Innocentio quarto & Frederico secundo. Decimumquartum Lugdunense secundum, contra errores Græcorum sub Gregorio decimo & Rodolpho Imperatore. Decimumquintum est Viennense, anno millesimo trecentesimo vndecimo, sub Clemente quinto & Henrico septimo, contra varias hæreses. Decimumsextum est Florentinum seu Ferrariense, contra errores Græcorum sub Eugenio quarto & Alberto Imperatore. Decimumseptimum est Lateranense quintum, contra scismata & pro varijs negotijs sub Iulio secundo & Leone decimo & Maximiliano Imperatore, anno millesimo quingentesimo duodecimo. Decimumoctauum & nouissimum est Tridentinum, anno millesimo quingentesimo quadragesimoquinto, contra hæreses Lutheranorum sub Paulo tertio, Iulio tertio ac Pio quarto Pontificibus & Carolo quinto, Ferdinando Imperatore. Primis autem octo Concilijs & Tridentino summorum Pontificum Legati, in alijs verò nouem ipsi summi Pontifices præfuerunt. Cæterum alia omnia Concilia quorum Crefpetius noster autoritate vsus est, vel sunt nationalia, vel prouincialia vel dicecesana, quæ diuersis temporibus & diuersis negotijs Ecclesiasticis emergentibus congregata sunt. Vale.

PRÆFATIO.

NEMINEM fugit hominem diuina quadam indole præditum, diuinis capessendis aptum ab initio conditum, & æterni fulgoris radijs prius illustratum, intercedente postea mortifera serpentis astutia ita ad inane redactum, ut proprie conditionis oblitus, & immemor conditoris, incolatus sui miseriam felicitati & æternæ quieti præferre videatur. Hinc illi diuinorum numinum contemptus, religionis despectus, virtutum neglectus intercessit, ut laxatis habenis inter scabrosos spumei maris vortices tam cæcus oberret, quam perditus diuina posthabuit. Inter hæc tamē propria lubricitatis incommoda, semper alicuius ei numinis atq; diuinitatis respectus irrepfit, & dominatoris alicuius nomen arripit. Nemo est enim (ait Lactantius) tam rudis, tam ferus moribus, qui non oculos suos in cælum tollens (tarnesi nesciat cuius Dei providentia regatur hoc omne quod cernitur) aliquem esse intelligat ex ipsa rerum magnitudine, motu, dispositione, constantia, utilitate, pulchritudine, comparatione, hæc omnia regentem & gubernantem. Sed hominum contemplationem respiciens, veritatis orbatus scientia, cæco errore deceptus, varia sibi finxit portenta Deorum, Demonum præstigijs incitatus, ut ex imaginum contemplatione caperet voluptatem. Illis interea honores habere cepit, virtutis præsertim ac cuenda causa, illos æstimans huius fabrica mundi conditores, & horum regi arbitrio: cum (ut ait idem Lactantius) dicere multorum arbitrio regi mundum, tale est, quale si quis affirmet in uno corpore multas esse mentes, quoniam multa & varia sunt ministeria membrorum, ut singulos corporis sensus, singula mentes regere credantur. Hæc igitur ratione, ut Cyprianus affirmat, paulatim vana religio in mentibus hominum stupidis esse cepit, cum primi parentes eo ritu suos liberos, & illi suos, ac deinde omnes posteros imbuerent. Quare (authore eodem Lactantio) Iouis temporibus primò templa constitui, & noui Deorum cultus esse cæperunt, vel paulò antè, ut latius noster Eusebius, & Fulgentius atque Cyrillus, idemque Lactantius, cæteri que plures in suis reliquere scriptis. Nam de cultu primo Deorum ubi cæperit multi authores dissentiunt. Primi omnium Aegyptij (ut refert Herodotus libro 2. & Strabo libro 17. Geographiæ) Dijs & aras, & simulacra, & delubra statuere, sacrificiaque curarunt, ritusque eos deinde peregrinis commonstrarunt. Cuius postea prophana religionis amulatores acerrimi extiterunt Romani, Libero patri, Ioui, Saturno, Marti, Mercurio, cæterisque monstribus cruentas hostias, victimas infaustas, sacrilega vota soluētes. His etiam & Festa, alia quidem Lupercalia dicta, alia Lycea atque Saturnalia &c. huiusmodi, ut produnt Pomponius Lætus, Lucius Feneſtella, Flauiusque Blondus, & cæteri scriptores, flammibus accitis dedicabant. De his plura loqui nec congruit, nec vacat, quandoquidem nostri, Augustinus, Iustinus, Tertullianus, Clemens, Lactantius, de his fusissimè tractauerunt. Ad hæc itaque molimina impia enervanda, ad hoc scelestum & nefarium opus destruendum, Deus Optimus Maximus, qui nos causa religionis creauit (ait Lactantius) ut sibi nos statim geniti iustos & debitos honores haberemus, populum fidelem etiam vinculo pietatis obstringens ac religans (siquidem & Tullius libro 2. de natura

Lactantius Firmianus libro 1. de falsa sapientia cap. 2.

Ibidem cap. 3.

Cyprianus libro de idolis.

Lactantius libro 2. de origine erroris cap. 11. Eusebius Cæsariensis libro 1. de præparatione Euang. cap. 2.

Fulgentius libro 1. Mythologiarum. Cyrillus Alexandrinus 1. libris contra errores Iuliani. Fulgentius ut supra.

Pomponius Lætus libro de sacerdotio Romanorum.

Lucius Feneſtella libro de magistratibus & sacerdotibus Romanorum. Flauius Blondus libris de Roma triumphante.

Augustinus libris de ciuitate Dei.

Iustinus in exhortatorio ad gentes. Tertullianus aduersus gentes.

P R A E F A T I O.

Clemens Ale-
xandrinus ora-
tione ad he-
reticos.
Lactantius li-
bris diuinarum
Institutionum.
Lactantius lib.
4. cap. 11.

Christi aduen-
tus & incar-
natio.

Christi predi-
catio.

Hereticorum
commenta.

Conciliorum &
constitutionum
& traditionum
ratio.

Authoris pro-
positum & in-
tensio.

Deorum religionis nomen à religando fluxisse opinatur) in veteri lege legalia sacrificia & ceremonias instituit. ut electi sui talibus additi gentium non miscerentur erroribus. Verum cum Iudaei preceptis illis salutaribus repugnarent, atque à diuina lege desisterent conuersi ad impios cultus Deorum, Deus iustus & electos sancto Spiritu implebat, Prophetas in media plebe constituens, per quos peccata ingrati populi verbis minacibus increparet, & ad penitentiam sceleris agendam hortaretur: quam nisi egissent, atque abiectis vanitatibus ad Deum suum redissent, fore ut testamentum suum mutaret, id est, hereditatem vitæ immortalis ad externas conuerteret nationes, aliumque sibi populum fideliozem ex alienigenis congregaret. Illi autem à Prophetis increpati non modo verba eorum respuerunt, sed quod sibi peccata exprobrarentur offensi, eos ipsos exquisitis cruciatibus necauerunt, ut diuinarum literarum monumenta conseruant. Ergo cum statuisset Deus doctorem veritatis mittere ad homines, renasci eum de nouo in carne precepit, & ipsi homini similem fieri, cui dux & comes, & magister esset futurus. Sed quoniam clemens est & pius erga suos Deus, ad eos ipsos eum misit quos oderat: ne illis in perpetuum salutis viam clauderet, sed daret his liberam facultatem sequendi Deum, ut premium vitæ adipiscerentur. Apud illos igitur & ex eorum semine nasci eum iussit, ne si fuisset alienigena, iustam possent excusationem de lege pratendere, quod eum non suscepissent: simul ut nulla omnino gens esset in terra cui spes immortalitatis negaretur. Dauidici germinis itaque praelecta virgine, Dei filius, nouo ordine, noua natiuitate generatus mundo apparuit, legi quam dederat subditus: ut eam sanctam ostenderet, & suos cultores Deo consocians ab idolorum spurcijs reuocaret. Qui triginta iam annos natus suam cepit gloriam Iudaeis primum & Gentibus ostendere verbis, signis, & prodigijs. Toto quippe triennio, quo in terris ille versatus est hominibus manifestus, excussa sunt malorum demonum insidia, patefactaque est homini ad suum creatorem via. Quicquid pie verèque de Deo, de Trinitate, de tota caeli gloria sentimus, nostri Regis doctrina est. Conciderunt tum demum vetustatis tenebrae, & quæ figuris in Mosaica lege tegebant diuina retexit sapientia. Idemque ceptum est Euangelium condi, quod pretioso sanguine obfirmatum, Gentibus cæcis erroribus obuolutis protinus inferendum, illud Iudaeis repudiantibus. Postquam ergo crucis ignominiosa supplicium subiit, resurrexit, & ascendit nouæ legis conditor, Spiritu sancto misso de caelo. Ecclesiam in omnem veritatem induxit, quæ ligato mundi principe, & eliminatis superstitionibus Gentilium, & legalibus ceremonijs, quæ suos cultores rigida seruitute deprimebant, abolitis iam florere ceperat. Verum tam serena lucis claritate hostis ille nostra propaginis deprauator hebetatus, tam sincera charitatis unione lethaliter sauciatus, tabes, inuidia, ubi sui culturam amisit, disidia & odia & hereses meditatur, atque in alia obscena vitia fidelem populum agit precipitem. Cui morbo ea qua erant potestate pradii Apostoli Christi eorumque successores, Spiritu sancto dictante, decreta Concilij conuocatis salubria promulgarunt: quibus arcerentur spiritali vindicta, & corporali ultione torquerentur qui Deo & Ecclesia rebelles existerent: & non, ut nostri fingunt heretici, irretire iugo captiuitatis homines, sed à vitiorum voragine retrahere, & Christianam unitati reformare cupientes. Et quidem congruo satis & decenti modo prouisum est, ut qui infidelitatis iugo nuper, aut tam duræ legis oneribus grauabantur, non seueriore, sed gratiore constitutionum & regularum compage stringerentur: & agnoscerent quid sequendum, quid ue esset fugiendum, dum malis quidem aterna supplicia, pijs autem in presenti gratia, & in futuro aterna præmia conferrentur. Itaque lex iustis non est posita, sed iniustis, non cultoribus, sed pro transgressoribus posita: ut hi quidem timore & formidine ab errore reuocentur, & illi in religionis officio conseruentur. Sed ut rem acu pungam institutique mei rationem fideliter aperiam, causa fuit nostri seculi infelicitas: quo omnia natura & gratia iura labefactata cernuntur, ruunt optima quæque & deteriora succedunt, quo cuncta fidei sacramenta,

(E)

P R A E F A T I O.

& ecclesiastica munia tam fædè polluantur, tam iniquè pessum eunt, & discipline vigor tepescit. Ut ubi abundat iniquitas, etiam fides & charitas refrigescat. Quæ, obsecro, hæc nostra tempestatis, tam cæca & dira Cupido, ut sacris & diuinis post terga relicta, homines in tam obscena & flagitiosa scelera prouoluantur. O homines mente corruptos, reprobos circa fidem, naufragos, nescios lucis & ignaros quietis! Quis unquam tot flabris impietatis, tot ventis elationis, tot aquilonaribus zephyris, tot coniuuratorum hominum hereticorumque turbibus, scapham ecclesie concussam vidit, agitatum, turbatam, concitatam, commotam. Si causa queritur, in promptu est. Diuinorum neglectus, philautia, & prurientis carnis lasciuia, & id genus multa, qua ab obseruatione diuina legis mentem retrahunt, mundo coniungunt, vitijs sociant, causa est. Hereses inde gignuntur, scandala nutriuntur, mala crebescunt, crimina defluunt, turpia deriuantur. Verum quis modo status? quis ordo? qua compositio ecclesie vel candor, cum naucleri duces efficiuntur perditionis, & ipsi prius baratri foueam morituri subintrant, quo grex subsequens totus ruit, labitur & perit? Videas dolendam & miserabilem Ecclesiam faciem, ambitione, inuidia, prodicione, lasciuia, superbia, & omni vitio deturpatam, ut sat difficulter ab illa secernatur, qua antiquorum patrum temporibus in omni sanctitate florebat, ut ex unius & alterius statu & disciplina facile colligere quilibet studiosus poterit. Inauditam quidem & detestandam quorundam clericorum lasciuiam qui in Gallicarum Ecclesijs ministrabant, scite depinxit, non sine suffusione vultus & rubore, Primus ille Germanorum Apostolus Bonifacius Moguntinensis Archiepiscopus Epistola ad summum Pontificem Zachariam transmissa, cuius verba adpinximus in hoc opere. Non miror si tot diuina ultionis flagellis atterimur, si tot incommodis obruimur, si tot calamitatibus subiaceamus, cum aut Deum iniustum fateri necesse esset, qui hæc inuicta relinqueret, aut iuste sit consistendum secundum demerita nos talibus miserijs deueneri. Verum quia hæc lugere & deslere potius deceat quam calumnijs perurgere, & esaniam declinans perfidorum, qui inde sui causam tutantur erroris (cum tamen, ut docet Cyprianus libro 3. Epistolarum, Epistol. 3. ad Maximum, &c. Non propter zizania que sunt in Ecclesia eius sit unitas relinquenda) sufficit intellexisse nos quidem errare, qui in Ecclesia gremio tot sordibus polluimur, & hereticos toto caelo aberrare, qui Ecclesiam impugnant & eius decreta, ut suum errorem suamque turpitudinem cooperiant. Quod ut omnibus liquidò constet, statui in hoc opere veteris quidem & antiquæ traditionis disciplinam per manus nobis traditam demonstrare, quam distorte nimis amplectimur, & hereticorum commenta, quibus ritus nostros & principalia nostra fidei & religionis capita inuertere conantur, veterum autoritate refutare. Cupiens summo opere ut & pristinus Ecclesie splendor in ministrorum cordibus refulgeat dum agnitus fuerit, & nostram desistant impugnare turrim illi Sathanici spiritus, cum tot eam niti patrum propugnaculis ab Apostolicis temporibus deriuatis conspexerint. Et quidem de autoritate sacrorum Canonum & conciliorum, quanta debeant reuerentia suscipi, nihil attinet dicere, quandoquidem istud in hoc opere vocabulo, Canon, & Concilium, sufficienter ostendimus. Sacra etenim Concilia iustissime ab initio nascentis Ecclesie celebrari cepta sunt pro temporum & locorum exigentia, ut emergentibus heresibus, & diuersis scandalis in communi obuiaretur. His concilijs tanta est ab antiquis reuerentia & honor exhibitus, ut non aliter ea susciperent quam sancti spiritus oracula, ut clarè ibidem conspicias comprobatur. Igitur quia facile labitur humana memoria, & proliuis est hominum cursus ad nouitates, ad regimen dominici gregis feliciter & rotiuè dirigendum, maxime pertinere dignoscitur, ut Conciliorum gesta sub fidelis approbatione testimonij ad posteritatis memoriam pandantur, & in communi notitia teneantur. Nam cum sæpè casus eueniant, quorum similes constat apud antiquos fuisse decisos, utile quidem est scire, quale fuerit eorum, qui nos præcesserunt, de simili re iudicium: & cum plerumque in rebus dubijs ad utramque partem rationes plurimæ adducantur, ad tollendas lites & con-

Vitia sacull.

Bonifacius
martyr Ger-
manorum Apo-
stolis.

Cyprianus
Carthagen-
sis.

Ratio & sum-
ma operis.

Conciliorum
authoritas.

entiones

Deuter. 32.

Canonum au-
thoritas.

Damasus 1.

Vide Lucidus
in vocabulo
Canonum tral-
gressores.

Honorius 2.
Iustinianus
Imperat.
Constantinus
Magnus.

Basilus Ma-
gnus.

Antiquitati
patrum defe-
rendum.

tionones opportuna cernitur veterum auctoritas, & qua ab antiquo facta legitur sanctorum definitio patrum. Sic enim scriptum est: Interroga generationem pristinam, & diligenter inuestiga patrum memoriam. Et: Interroga patrem tuum, & dicet tibi, maiores tuos, & annuntiabunt tibi. In sacris autem Concilijs errores aduersus sanctam fidem pro tempore insurgentes, reprobantur, determinantur quaestiones ad Catholicam fidem pertinentes, & qualiter intelligenda sint diuina mandata declaratur. In illis etiam Canones eduntur, qui constringentes hominum vitam, sciri ab omnibus debent, ut praescripto eorum manifestius cognito, vel inhibita declinet, vel permissa sectentur. Quorum canonum & decretorum summorum Pontificum auctoritas quanta sit, ostendit Damasus primus Epistola ad Aurelium Carthaginiensem Episcopum: Statuta, inquit, praedecessorum nostrorum mittimus, quae te & custodire optamus, & alijs praedicanda ac publicanda mandamus, ut ab omnibus inuiolate debita veneratione custodiantur & inuiolate seruentur, atque ab omnibus futuris temporibus diligenter venerentur, quia violatores voluntarij Canonum grauitur a sanctis patribus iudicantur, & a Spiritu sancto, cuius instinctu & dono dictati sunt, damnantur. Quoniam blasphemare Spiritum sanctum non incongrue videntur, qui contra eosdem sanctos Canones non necessitate compulsi, sed libenter aliquid aut proterue agunt, aut loqui praesumunt, aut facere volentibus sponte consentiunt. Talis enim praesumptio manifeste vnum genus est blasphemantium Spiritum sanctum: quoniam (vt iam praelibarum est) contra eum agit cuius impulsu & gratia iisdem sancti editi sunt Canones. Diabolica vero nequitia pleraque subtiliter facere solet, & ita quorundam imprudentiam per similitudinem pietatis sapissimè illudit, vt pro salutaribus nocitura persuadeat. Idcirco norma sanctorum Canonum, qui sunt spiritu Dei conditi, & totius mundi reuerentia consecrati, fideliter a nobis est scienda, & diligenter tractanda: ne quouis modo sanctorum patrum statuta absque inenitabili necessitate (quod absit) transgrediamur, sed fidelissimè per ea gradientes, cum eis, qui eos instinctu condiderunt diuino, mercedis gloriam, & laboris cumulum eorum meritis (auxiliante Domino) habere mereamur. *Hac quidem Damasus. Refert quoque Honorius 2. Epistola ad Episcopos Orientales, Iustinianum Imperatorem edicto publico statuisse, vt Canones patrum vim legum obtinerent. Hoc prius Constantinus ille magnus statuerat Epistola, missa ad Ablanum pratorio praefectum: Religionis est (ait) clementiam nostram sciscitari voluisse, quid de sententijs Episcoporum vel ante moderatio nostra censuerit, vel nunc sentiri cupimus. Sanximus namque (sicut edicti nostri forma declarat) sententias Episcoporum quolibet genere latas, siue aliqua aetatis discretionem inuiolatas semper incorruptasque seruari &c. Quanta consequenter reuerentia Doctorum sacrorum, patrumque scripta debeant a fidelibus suscipi, licet in memoratis locis latius explicetur, sic tamen (vt non nihil etiam hic inseramus) Basilus ille magnus Epistola 63. ad clericos Neocæsarienses loquitur. Reuera suprema beatitudine dignum est (ait) idq; vestrae pietati a Domino datum est, nimirum adulterinum a probo synceroque ac puro discernere, & Patrum fidem, citra aliquam detractionem praedicare, quam etiam nos suscepimus, & cognouimus ex Apostolicis notis efformatam, consentientes & ipsi, & omnibus in Concilijs regulariter ac legaliter decretis. Idem Basilus libro 1. contra Eunomium, cum ipse Eunomius postularet, vt in causa fidei non maiori parti, neve antiquioribus patribus deferretur. Basilus enim non audiendum esse putauit, cui visum est indignum non plus aliquid antiquitati dare, non reuereri multitudinem Christianorum, tam eorum qui sunt, quam eorum qui fuerunt ex eo tempore, quo predicari ceptum est Euangelium. Libet hic historiam satis dignam*

scim

scitu adiungere ad rem summoperè pertinentem, cuius etiam meminimus in vocabulo, disputatio haereticis non concedenda, &c. Hanc refert famosissimus historiographus Sozomenus Mercurius Salaminius, & Socrates histor. lib. 5. Ecclesiast. hist. c. 10. Casiodorus Senator libro 9. Tripartitæ historiae capite 19. (si forte non habes Sozomenum nec Socratem) Imperator (ait Socrates) Theodosius euocans Nectarium Constantinopolitanum Episcopum, tractabat cum eo quid fieret, vt non Christiani discordarent, sed tota vniretur Ecclesia. Sibi quidem videri non alia via commodius id fieri posse, quam si contentiones & controuersia, quae motibus ipsis excitandis causam dedissent, diligentius excussae forent. Hac posteaquam audiuit ex Imperatore Nectarius, anxius & sollicitus cum Agellio primum, deinde cum Sifinnio rem communicat. Erat Sifinnius egregia quadam dicendi facultate, & minimè vulgari sacrarum litterarum cognitione praeditus, & huic accesserat ingenium solers rerum vsus & experientia, quam fuerat non mediocrem consecutus. Itaque facile perspiciebat disputationes non modo nihil ad sanandos motus istos momenti allaturas, verum illud effecturas potius, vt res in maiorem contentionem exiret. Quapropter hoc Nectario dat Consilium, vt omni ope contendat & elaboret, ne disputare sit necesse, sed priscorum tantum interpretationes in medium producantur. His prolatis quaerat ex Haeresiarchis Imperator, quo loco, quove numero doctores illos habeant, quorum nomina quam longè lateque patet Christianus orbis cum primis celebra semper fuerunt: nunquid ad Ecclesiam eos pertinere putant, an tanquam alienos a fide Christiana reiiciendos censeant. Quod si (inquit) tanquam alienos reiecerit, audeant igitur eos anathemate damnare: quod si ausi fuerint, statim a multitudine profligabuntur. Sin autem priscos doctores minimè se reprobare testati fuerint, nostrum erit libros eorum proferre, quorum testimonio doctrina nostra confirmatur. Hoc Sifinnij Consilium Nectario probabatur. Itaque nihil cunctatus ad aulam properat, Imperatori rem exponit. Is cupide rem amplexus, accitis Haeresiarchis percunctatur ex illis, an aliquam eorum doctorum Ecclesiae habeant rationem, qui praecesserant ipsorum haesim, num probandos eos, an reiiciendos censeant. Illi cum quorsum iret Imperator nescirent, non alio loco, quam quo suos praecceptores eos habere se responderunt. Quare rursus Imperator, num eos tanquam fide dignos Christiani dogmatis testes recipere velint. Tum primum olfecerunt illi, quid sibi vellet haec Imperatoris interrogatio. Cumque aliter alij erga veterum libros essent animati, ortum est inter eos dissidium, cum alij recipiendos, alij minimè recipiendos esse censerent: atque ita quorum haecenus vna fuerat haeresis, hi iam non a Catholicis magis, a quibus discesserant, quam ipsi a seipsis dissentire ceperunt. Sic eorum concursus improbitas haud aliter quam veterum olim Gigantum lingua dispersa, simul turris eorum improbitatis est euersa. *Vel ex hac historia videre licet, minimè nouum esse, vel quod haeretici priscorum patrum sententias aspernantur & respuunt, vel quod ad eas Catholici libenter prouocant. Est autem illud cum primis admiratione dignum, quod eorum tantoperè sententias oppugnant nostri temporis haeretici, quorum testimonijs, quoties ipsis commodum fuerit, libenter vtuntur, & quorum dogmata tuentur & defendunt, eorum uti testimonijs erubescunt. Nam non deceat illi sua successio. Illi quippe a Simone Mago, Menandro, Marcione, Accio, Pelagio, Celestio, Ioviniano, Vigilantio, & reliquis suas sint haereses mutuati, vt in hoc opere clarius ostenditur. Si vero illorum ministerium a quo acceperint requiramus, statim non ab homine, neque per hominem, sed extraordinarium iactitabunt. O uasfricem! O impudentiam! O nequitiam! Sicne omnium patrum antiquorum statuta &*

Historia pulcherrima & scitu dignissima. Sozomenus Salaminius.

Socrates historiographus.

Socrates & priscorum sententias vni libere Consilium.

Non est nouum quod patrum sententias vel tollat, vel corrumpunt haeretici.

Conciliorum.

decreta conuellere decet, ut religionis inaudita à seculis introducatu assertio? Verum hac satis in hoc opere improbatu, ubi per singula vocabula alphabetico ordine (in gratiam rudiorum) omnia tam ad disciplinam Ecclesiasticam pertinentia, quam ad Apostolicam fidem & doctrinam, precipua religionis Christiana capita ab origine Euangelij per successiones usque ad Augustini & Gregorij magni tempora (qua quidam eorum tempore intermerata fuisse confitentur) ab omni contagione purgata demonstramus tam patrum scriptis, quam Conciliorum & Canonum decretis: sedulo nihilominus etiam illis annotatis qua ad mores Ecclesiasticos, & disciplinam conseruandam, & ex veteri ritu retinendam spectare noscebantur. Sed hac melius ex lectione operis percipies, quam verbis tibi possit explicari. Nec vero offensum aliquem velim si quaedam decreta inseruimus, qua nec in usu, nec modo legitima censerentur: quoniam nihil volui detruncare, cum omnia sancta sint, & suo tempore deuote statuta & obseruata. Nec etiam offendaris, quod toties rem eandem ex patrum decretis depromamus, quia non leuis offensa est illa capita fidei, illos articulos impugnare, quos tot patrum centuria unanimes consensu confirmarunt.

Quæ obseruanda sint in hoc opere.

CONCILIORVM NOMINA PER ORDINEM ALPHABETICVM.

a Huius meminit Eusebius Casariensis lib. 5. histo. cap. 23.

b Huius meminit Rufinus lib. 10. h. storie cap. 28.

c Huius meminit Eusebius lib. 7. hist. cap. 24.

d Horum Be da meminit libro 4. h. storie Anglice p. 5. & deli. caps.

e Huic interfuit Ambrosius Mediolanensis.

f Huius meminit Nicephorus lib. 9. c. 33. & deinceps.

A
Achaicum sub Babilone Corinthiorum Episcopo. Non extat in tomis Conciliorum.
Africanum sub Bonifacio I.
Agathense sub Cælestino I.
Alexandrinum sub Athanasio Episcopo Alexandrino. Non extat in tomis Conciliorum.
Alexandrinum sub Cyrillo Alexandrino contra Nestoriam. Non extat in tomis Conciliorum.
Alexandrinum quod celebrant Eusebius Casariensis. Non extat in tomis Conciliorum.
Ancyransum sub Marcello I.
Antiochenum quod celebrant Apostoli. Non extat in tomis Conciliorum.
Antiochenum sub Paulo Samosata. contra eundem. Non extat in tomis Conciliorum.
Antiochenum sub Ioviniano & Liberio.
Alemanicum sub Conrado Portuensi Legato.
Anglicanum I. Anglicanum II.
Antiodorense sub Papa Deo dedit.
Aquileiense sub Gratiano Imperatore.
Aquisgranense I. & II. sub Ludouico I. Imperat.
Aquisgranense III. sub Pipino Rege.
Ariminense sub Constantio Imperatore anno 363. est reprobatum, vide Epistolam ad Lectorem.
Araucanum I. sub Leone I. & II. sub Leone I.
Arauernense sub Vigilio I. Credo quod magis dici debeat Claromontanum I. nam II. fuit sub Urb. II.
Arelarense I. sub Syluestro I. II. sub Syluestro I. III. sub Leone I. & II. sub Carolo Magno.
Aurelianense I. sub Hormisdâ I. II. sub Vigilio I. III. sub Childeberto Rege. IIII. sub Pelagio I.
Augustense sub Othone Cardinali.

B

Basilienfe ferè in omnibus reprobatum. Vide Epistolam ad Lectorem.
Beluacense. Non extat in tomis Conciliorum.
Biterrense sub Innoc. III. Nō ext. in tom. Concil.
Bracarense I. sub Honorio I. II. sub Honorio I.
Bracarense III. sub Rege Vuanbano.

C

Cabilonenfe I. sub Eugenio I.
Cabilonenfe II. sub Carolo Magno.

Cæsariense sub Theophilo eiusdem vrbs Episcopo. Non extat in tomis Conciliorum.
Canones Apostolorum.
Carthaginense sub Cypriano eiusdem vrbs Episcopo. reprobatum.
Carthaginense I. sub Syluestro I.
Carthaginense II. III. sub Syricio I.
Carthaginense IIII. V. sub Anastasio I.
Carthaginense VI. VII. sub Bonifacio I. patrū 17.
Carthag. VIII. sub Innoc. I. Nō ext. in tom. Concil.
Carisfacum. Hoc Buchardus sapius allegat. Non extat in tomis Conciliorum.
Cæsaraugustanum in Hispania sub Hormisdâ I.
Carpentoraense sub Leone I.
Capuense. Huius meminit Ambrosius lib. 10. Epistol. Epist. 1. in ordine 78. Nō ext. in tom. Concil.
Chalcedonense generale IIII. sub Leone I.
Claromontense sub Urbano II. Ibi Godefredus Balonius Lotharingæ dux expeditionem parauit à Petro heremita de Christianis malè à barbaris tractatis conuesto animatus, in Hierusalem. Non extat in tomis Conciliorum.
Colonense I. sub Iulio I. II. sub Carolo III. Imperatore dicto Crasso. III. sub Carolo V. Imperat. IIII. sub eodem. & Adolpho Archiepisc.
Confluentium huius meminit Buchardus. Non extat in tomis Conciliorum.
Conferentia Parisijs habita anno 1567.
Compendiense. Huius meminit Buchardus. Non extat in tomis Conciliorum.
Constantinopolitanum I. generale II. sub Theodosio seniore contra Macedonium.
Constantinopolit. II. generale V. sub Iustinia. Imp.
Constantinopolitanum III. generale VI. sub Constantino Pogonato Imperatore IIII.
Constantinopol. IIII. genera. VI. sub Basil. Imper.
Constantinopolitanum V. non ordine, sub Flauiano Archiepiscopo, contra Euychen. Non extat in tomis Conciliorum.
Constantiense sub Martino V. In quibusdam reprobatur, vide Epistolam ad Lectorem.
Constitutiones Apostol. quas Clemes I. edidit.
Cyzicū sub Leone I. Imp. Non ext. in tom. Conciliorum.

g Huius meminit Eusebius lib. 5. cap. 23.
h De horū authoritate habes in vocabulo Canonis Apostolorum.

i Licet quiddam superius Aruer nense dictum est sic etiam in hac vrbe celebratum, tamē nihil voluimus immutare. Hoc autem Claromontense expeditionem in terram sanctam designauit.

k Quæ sint authoritatis sepius docuimus & Epiphanius lib. 1. contra hereses secta 41. contra Seruariano & Cyrillus Hierosolymitanus Cateches. 18. & alij in numero. vide Carolum Bonium in præfatione in eisdem.

l Cyzicū Metropolis est Helleponticæ regionis, hic Concilij celebratur est ex Epistola patrum eiusdem conuenit ad Leonem I. Imperat.

Elibertinum.

Index.

E
Eliberinum sub Syluest. I. & Constantino Magno.
Ephesinum I. generale IIII. sub Cælestino I. & Theodosio iuniore contra Nestorium.
Ephesinum II. hoc à Leone I. damnatur propter Dioscorum hæreticum Alexandrinum Episcopum. Vide epistolam ad Lectorem.
Epaunense sub Gelasio I. & Sigismundo Rege.
Erphesfurtense sub Henrico Imperat. vt dicit Buchardus. Non extat in tomis Conciliorum.

F

Ferrariense generale sub Eugenio IV. id est autem cum Florentino.
Florentinū generale idem cum superiori: nam in Ferraria incæptum, Florentiæ completum est.
Forouliense sub Adriano I. & Carolo Magno.
Francfordiense sub eodē contra Elinandum Tolletanum, Patrum 300. partim probatum, partim reprobatur. Vide epistolam ad Lectorem.
Francicum hoc celebratum est sub Carlomanno Rege à Bonifacio Moguntinensi Episcopo Legato.

G

Gallicanum sub Irenæo Lugdunensi. Non extat in tomis Conciliorum.
Gangrense sub Syluestro I.
Gerundenfe in Hispania sub Hormisdâ I.

H

Hibernense. Non extat in tomis Conciliorum.
Hipponense sub Augustino eiusdem vrbs Episcopo.
Hispalense I. sub Pelagio I.
Hispalense II. sub Sisebuto Rege.
Hierosolymitanum I. sub Ioanne Patriarcha. Non extat in tomis Conciliorum.
Hierosolymitanum II. sub Petro Patriarcha. Non extat in tomis Conciliorum.

I

Ilerdense sub Theodorico Rege.

L

Laodicenum sub Liberio & Damaso.
Lateranense sub Gregorio I.
Lateranense sub Martino I. generale.
Lateranense III. sub Alexandro III. generale Patrum 280.
Lateranense IV. sub Innocentio III. generalissimum cui (mirum dictū) Patres interfuerunt 215.
Lateranense V. sub Iulio I. I. primum, dein perfectum sub Leone X. generale.
Lateranense sub Stephano III. Non extat in tomis Conciliorum.

Laodicea vrbs Phrygiæ. Lateranum Basilica est Romæ vt vult Hieronymus. S. Martini Lateranensis dicata.

o Huius meminit Platina in vita Stephani 3. & alij historiographi.

p Huius meminit Robertus Guaguinus libro 7. de pen. dij de rebus ge. his Francorū, in quo Cardinales primo donatos Gatero rubro dicit.

q Huius sapius meminit Bonifacius 8. in 6. decretali.

M

Mantuanum huius meminit Buchardus. Non extat in tomis Conciliorum.
Matisconense I. sub Pelagio I.
Matisconense II. sub Guntrano Rege.
Mediomatricense huius meminit Buchardus. Non extat in tomis Conciliorum.
Mediolanense sub Constantino Imperatore IV. Huic interfuit mansuetus Mediolanensis qui egregium volumen conscripsit & transmisit ad Patres generalis 6. Concilij: quamuis Paulus Diaconus, lib. 8. de gestis Romanorum authorem dicat sub nomine Mansueti Damianum Episcopum Ticinensem. Non extat in tomis Conciliorum.
Meldense sub Carolo iuniore Rege.
Metense sub Arnulpho Imperatore.
Mileuitanum sub Innocentio I.
Moguntinense I. sub Carolo Magno.
Moguntinense II. sub Rabano Mauro Archiepiscopo.
Moguntinense III. sub Arnulpho Imperatore.
Moguntinense IV. sub Sebastiano Archiepiscopo.
Moguntinum V.
Myrenum sub Leone I. Imperatore. Non extat in tomis Conciliorum.
Mopsuestiense sub Iustiano Imperatore. Non extat in tomis Conciliorum.

r Idem fortasse nō eo quod Metense subsequitur.

s Myrea vrbs est metropolis Lyciæ cui præfuit S. Nicolaus.

t Huius meminit Severus Sulpicius, in miraculis S. Martini Turonensis.

N

Nannerenfe, ignoratur tempus vocat autem Buchardus Hannerenfe.
Narbonense sub S. Ludouico IX. Rege Francorum. Non extat in tomis Conciliorum.
Nemausense sub Valentiniano Imperatore. Non extat in tomis Conciliorum.

O

Oxonienfe in Anglia sub Innocentio III.

P

Pamphiliense sub Cælestino I. Non extat in tomis Conciliorum.
Parisense I. sub Pelagio I.
Parisense II. sub eodem & Childeberto Rege.
Parisense III. sub Ludouico & Lothario Imperatoribus.
Parisensis facultas Theologiæ, Parisiensis vniuersitas.
Perriconiense in Polonia cui Stanislaus Hofius vir doctus interfuit & constituitur, edidit. Non extat in tomis Conciliorum.
Pistenfe ad Sequanam fluuium sub Carolo Rege anno 863.

R

Ratisponense sub Laurentio Cæpicio Cardinali.
Rhemense sub Sixto III.
Rhemense sub Carolo Magno.
Rhotomagense huius sapius meminit Buchardus. Non extat in tomis Conciliorum.
Romanum sub Cornelio I. Non extat in tomis Conciliorum.
Romanum sub Thelephoro I. Non extat in tomis Conciliorum.
Romanum sub Victore I. Non extat in tomis Conciliorum.
Romanum I. sub Syluestro I. Patrum 75.
Romanum I. sub eodem, cui Constantinus Magnus interfuit Patrum 284.
Romanum sub Iulio I. contra Episcopos Arrianos pro Athanasio.
Romanum sub Damaso I. Non extat in tomis Conciliorum.

v Huius in epistola sua I. de Thelephoro meminit. x Huius meminit Eusebius Casariensis lib. 5. cap. 23.

Conciliorum.

Romanum sub Felice II. Romanum sub Syricio I. Non extat in tomis Conciliorum. Romanum sub Hilario I. Non extat in tomis Conciliorum. Romanum sub Sixto III. contra Polychronium Episcopus Hierosolymitanum. Romanum sub Coelestino I. contra Nestorium. Non extat in tomis Conciliorum. Romanum sub Gelasio I. Non extat in tomis Conciliorum. Romanum I. sub Symmacho I. Romanum II. sub Symmacho I. Romanum III. sub Symmacho I. Romanum IV. sub Symmacho I. Romanum V. sub Symmacho I. Romanum VI. sub Symmacho I. Romanum VII. sub Symmacho I. Romanum VIII. sub Symmacho I. Romanum sub Felice III. Non extat in tomis Conciliorum. Romanum sub Vitaliano I. Non extat in tomis Conciliorum. Romanum sub Nicolao II. contra Beregarium Patrum II. Romanum sub Stephano II. Non extat in tomis Conciliorum. Romanum sub Gregorio I. Non extat in tomis Conciliorum. Romanum sub Agathone I. Patrum 125. Non extat in tomis Conciliorum. Romanum sub Gregorio III. Non extat in tomis Conciliorum. Romanum penitentiale. Non extat in tomis Conciliorum.

y Quidam volunt dicere suo Nicolao I. sed male, quia Berengarium non incidit in tempora Nicolai I. sed Nicolai 2.

z Sardinia cuius est Illyrici. a Sardinia Metropolis est Lydia.

S

Saleguntadiense sub Benedicto VII. & Henrico II. Imperatore. Sardinense sub Iulio I. partim probatum, partim reprobatum. Vide epistolam ad lectorem. Sardinense sub Leone I. Imperatore. Non extat in tomis Conciliorum. Senense sub Martino V. Non extat in tomis Conciliorum. Senonense sub Antonio à Prato Archiepiscopo & Legato. Siluanense huius meminit Buchardus. Non extat in tomis Conciliorum. Sueffanum sub Marcellino Sueffionense I. sub Childerico Rege Sueffionense II. apud sanctum Medardum sub Carolo filio Ludouici Augusti.

F I N I S.

AVTHO

Taurinense sub Syricio I. cui interfuit Ambrosius Mediolanensis. Theodonis villa sub Carolo Magno. Telense sub Syricio I. Terraconense sub Felice III. Ticinense sub Ludouico II. Imperatore. Toletanum I. sub Anastasio I. & Honorio & Archadio Imperatore. Toletanum II. sub Ioanne II. & Iustiniano Imp. Toletanum III. sub Pelagio II. Toletanum IV. sub Honorio I. Toletanum V. sub Honorio I. Toletanum VI. sub Honorio I. Papa. Toletanum VII. sub Theodoro I. Papa. Toletanum VIII. sub Martino I. Papa. Toletanum IX. sub Recesuintho Gothorum Rege. Toletanum X. sub eodem Principe. Toletanum XI. sub Vitaliano I. & Vambano Rege. Toletanum XII. sub Agathone I. Papa. Toletanum XIII. sub Eringio Rege. Tolosanum sub S. Ludouico Rege Francie. Non extat in tomis Conciliorum. Treurense I. sub Maximiliano Imperat. Treurense II. sub Ioanne Archiepiscopo. Triburienense sub Arnulpho Imperat. Tridentinum sub Paulo III. Julio II. & Pio IV. generale nouissimum. Turonense I. sub Hilario I. Turonense II. sub Pelagio I. Turonense III. sub Carolo Magno.

Vel Vafonense vrbs est Galliarum, Gallie Vallon.

* In hoc concilio teste Platina cu Berengarius iterum blasphemasset damnatus est.

AVTHORVM ET S. PATRVM INDEX, ORDINE ALPHABETICO.

A

ADRIANVS BABYLONIVS Episcopus. ACACIVS Constantinopolitanus Episcopus. ADELMANVS Brixinensis. ADRIANVS I. Papa. ADRIANVS II. Papa. ADRIANVS III. Papa. ADRIANVS IV. Papa. ADRIANVS VI. Papa. AETHIOPES. AGAPIVS I. Papa. AGAPIVS Rhodiensis Episcopus. AGRIGENTINVS Poeta. ALBERICVS Diaconus. ALBERTVS Carpentis comes. ALBERTVS Pighius. ALBERTVS Noncampianus. ALCHIMVS Auius Vienenfis Episcopus. ALEXANDER I. ALEXANDER II. ALEXANDER III. ALEXANDER IV. ALEXANDER Alexandrinus Episcopus. ALGERVS Cluniacensis. ALCIVS Diaconus. ALPHONSVS à Castro minorita. ALPHANVS Salernitanus. AMATOR Episcopus is amicus fuit Siluerio Papa dum in exilio ageret, eique substantiam & literas destinavit. AMBROSIVS Mediolanensis Episcopus. AMPHILOCIVS Iconij Episcopus, Basilio Magno familiaris cuius vitam scripsit. AMPHILOCIVS Lycania Episcopus. ANACLETVS I. Papa sediu post Clementem I. ANASTASIVS I. ANASTASIVS II. ANASTASIVS Theopoleos Episcopus. ANASTASIVS Antiochenus Episcopus. ANASTASIVS de monte Sina. ANASTASIVS Bibliobecarius interfuit Concilio VII. generali. ANATOLIVS Laodicenus Episcopus. ANDREAS Vega Hispanus scripsit in Concilium Tridentinum. ANICETVS I. Papa. ANGELOMVS Luxoniensis scripsit in libros Regum, & de diuinis officijs. ANSELMVS Cantuariensis Episcopus. ANTHEON Arfinois Episcopus. ANTOCHVS Ptolemaidis Episcopus. ANTIATER Boftrenfis Episcopus. ANTONIVS Magnus Abbas & heremita, cuius Epistolas Hieronymus laudat. ANTONIVS Sabellicus historiographus eruditissimus. ANTONIVS Florentinus Archiepiscopus.

* Hunc Authorem satis commendat Iulius Africanus Historicus, qui eius libros ex Hebraeo ab Eutropio in Grecum translatus ipse latinitate donauit.

Scripsit scopi Biblicum. Scripsit vitam fororis sue Pufinae, elegantissimo.

Scripsit de Eucharistia sacramento. * Caroli Magni praeceptor. * Scripsit inter alia multa vitam 12. Pratri martyrum veribus Heroicis qua auctor in profam vertit.

Hic literas scripsit & epistolas elegantes.

* Hunc Trichemius facis facile erroris insinuat, sed catholicis & Deo deuotum fuisse scripta eiusdem testantur.

* Scripsit hic epistolas elegantes, & hic, & reliqui illi qui pe. ne incogniti sunt.

ANTONIUS Gueuarus Hispanus. ANTONIVS Solarius Italus ANTONIVS Pocquetus Coelestinus vir doctissimus Mar. cossiacensis Profess. APOLLINARIUS Hierapolitanus Episcopus. ARETHA Casariensis Episcopus. ARCADIVS Imperator Theodosij senioris filius. ARIBERTHVS Rex Francorum. ARISTOTELES Philosophus Peripateticus. ARISTON Pelaeus historiographus insignis cuius meminit Nicephorus lib. 3. cap. 24. scripsit autem de ob. satione Hierusalem. ARNOBIVS Presbyter vir Apostolicorum temporum. ARNULPHVS Imperator deuotissimus. ASCANIVS Terraconensis Episcopus, diuersus ad Hilarium I. fecit epistolas. ASCLEPIADES Tralliarum Episcopus, diuersus ad Felice III. epistolas fecit. ASTERIVS Amasae Episcopus, hemilias elegantes de S. Euphemia martyrum conscripsit. ATTICVS Constantinopolitanus Episcopus. ATHENAGORVS Philosophus Atheniensis sub Commodio Imperatore de resurrectione mortuorum contra Gentiles doctissime scripsit. ATHANASIVS Alexandrinus Episcopus vir inuictissimus & fidei acerrimus propugnator. AUDOENVS Rhotomagensis Episcopus vir sanctus, tribus libris S. Eligij vitam edidit conspiciam. AUGUSTINVS Hipponensis Episcopus. AUGUSTINVS Stenches Eugubinus Episcopus. AULVS Gelius AURELIVS Carthaginensis, cuius extant epistole ad Augustinum, Ambrosium, & reliquos. AURELIVS Prudentius Poeta celebris & Orator. AURELIANVS Imperator, is contra Paulum Samosatam pro Romana Ecclesia primatu caedto publico certauit. AURELIANVS Lemouicensis Episcopus S. Martialis successor, cuius vitam conscripsit.

B

BAPTISTA Egnatius historiographus celebris. BARTHOLOMÆVS Georgenus peregrinus scripsit de Turcarum moribus librum elegantem. BASSIANVS Ephesus Episcopus, hic multum afflictus fuit, cuius causa in Chalcedonensi Synodo proposita est. Scripsit autem varias ad diuersos epistolas & hi qui sequuntur. BASILIUS Magnus Cappadociae Episcopus. BASILIUS Ancyranus Episcopus. BASILIUS Imperator deuotissimus, hic generale Concilium VIII. indixit, ibique eleganter habuit ad Patres orationem. BENEDICTVS I. Papa. BENEDICTVS XII. & XIII. BENEDICTVS Cassinensis Abbas.

Authorum & S. Patrum

Beda Venerabilis.
Beatus Rhenanus.
Bessarion Nicanus Archiepiscopus primus, deinde Constantinopolitanus Patriarcha & Cardinalis ab Eugenio IV. hic Gracos sua oratione ut Romane Ecclesie iungeretur induxit in Concilio Florentino. Vide vocab. Spiritus sancti processio.
Bernardus Zane Venetus.
Bernardus Ponticus Caelestinus Amberlinensis.
Berofus Chaldaicus Sacerdos.
Bonifacius I. Papa.
Bonifacius II.
Bonifacius VIII.
Bonifacius IX.
Bonifacius Moguntinensis martyr & Apostolus Germanorum vir celebris.
Blondus Flavius historiographus insignis.
Buchardus Vormatiensis Episcopus.

C

Calixtus I. Papa
Cassiodorus Senator.
Carolus Magnus Imperator.
Carolus IV. Imperator.
Carolus IV. Rex Francorum.
Carolus IX. Rex Francorum.
Cartophilax fuerunt duo huius cognominis, Georgius scilicet, Cartophilax, & Nicephorus Cartophilax.
Christophorus Vierzins Caelestinus Esclimontanus.
Christophorus Marcellus Orator.
Cicero Orator.
Claudius de Sanctis Canonice regularis Episcopus Ebroicensis.
Claudius Rapinas Caelestinus vir eruditiss. Parisiensis.
Claudius Firminus Caelestinus Parisiensis.
Claudius Bondanus Caelestinus Parisiensis.
Caesarius Arelatensis Episcopus.
Clemens I.
Clemens III.
Clemens V.
Clemens VI.
Clerus Appamensis diuersus fecit epistolas ad generalem V. Synodum contra Petrum Episcopum suum haereticum.

Clemens Antiochenus.
Clerus Alexandrinus.
Clemens Alexandrinus Stromateus orbi notissimus.
Clotaricus Rex Francorum.
Childebertus Rex Francorum.
Christippus Stoicus Philosophus.
Constantinus Magnus Imperator.
Constantinus Imperator eiusdem filius.
Constantinus Pogonatus IV. Imperator hic Concilium VI. generale indixit.
Constantinus Imperator V. hic generalem VII. Synodum indixit Niceae.
Constantinus Constantia Cypri Episcopus.
Constantinus Diaconus.
Clodouens Rex Francorum.
Cornelius I.
Cornelius Tacitus historiographus.
Caelestinus I. Papa.
Caelestinus V. nostri ordinis institutor vir sanctissimus.
Cuiueberius Tomballus Anglus scripsit de sacramento Eucharistiae.
Cyrillus Alexandrinus Episcopus.
Cyrillus Hierosolymitanus Episcopus. Huius libros summè veneratur Nicephorus cum auctore libro 9.

* Huius meminit Eusebius libro 2. cap. 25. histor. Ecclesi.

Hi omnes Clerici pro fide diuersis epistolis egregie decertarunt.

Ecclesiastica historia, cap. 14. & 17. & alijs.
Cyrus Alexandrinus Episcopus.
Clerus Hierosolymitanus, & 2. Syria.
Cosmas Alexandrinus Episcopus.
Cyprianus Carthagenensis Episcopus.

D

Damasus Mediolanensis Episcopus, Huius meminit Gregorius Magnus lib. 3. Dialogorum, capite 4. & Paulus Diaconus lib. 7. de gestis Roma. in vita Iustini Magni.
Damasus I. Papa.
Demosthenes Orator.
Deusdedit I. Papa.
Deusdedit Sardinensis Episcopus.
Dionysius Areopagita, cuius libros veneratur Concilium generale V. & VI. & Suidas Gracus & Michael Syngellus, & alij auctores plurimi.
Dionysius I. Papa
Dionysius Corinthiorum Episcopus, huius meminit simul & scripta eiusdem recitet Eusebius Caesariensis lib. 2. cap. 25. & alibi, videlicet amplius libro 4. capite 23.
Dionysius Alexandrinus Episcopus, huius scripta recenset idem Eusebius, lib. 6. cap. 34. & 35.
Dionysius Faber Caelestinus, Orator & Poeta celebris, & vita sanctissimus, Parisiensis.
Drogo Ostiensis Episcopus.

E

Edmerus Anglus scripsit vitam S. Anselmi Cantuariensis Episcopi.
Egeppus Historiographus.
Eleutherius I. Papa.
Elpidius Comes.
Elpis Severini Boetii viri clarissimi & martyris Christi, uxor nobilis & deuota, scripsit hymnos uentusos in laudem Apostolorum.
Epiphanius Cypri Episcopus.
Epiphanius Tyrius Episcopus scripsit ad generalem V. Synodum diuersas epistolas.
Epiphanius Olybrius Episcopus scripsit (teste Suida) insigne uolumen pro ueneratione sacrarum Imaginum, & ueneratione sanctorum.
Ennodius Diaconus, hic tempore Symmachi I. floruit vir eloquentissimus quem Nicolaus I. epist. ad Michaelem Imperatorem, narrat postea factum Episcopum Ticinensem.
Ephrem Diaconus Edessenus.
Ephraim Cherfonis Episcopus.
Episcopi Europa.
Episcopi Africa.
Episcopi Aegypti.
Episcopi Paphlagonia.
Episcopi prima Armenia.
Episcopi secunda Armenia.
Episcopi Epyri.
Episcopi Dardania.
Episcopi Corinthi.
Episcopi Orientales V.
Episcopi Creta & Cortyna.
Episcopi prima Galatia.
Episcopi prima Syria.
Episcopi secunda Syria.
Episcopi prima Phanitiae ora maritima.
Episcopi secunda Phoeniciae Libanisia.
Episcopi Mesopotamia.
Episcopi Hellepontii.
Episcopi secunda Moesia.

De illis omnibus Episcopis illud opinor sententiis, quod ceteris quidam erant Episcoporum tunc temporis super causis fidei emergentibus, qui omnes uno decreto & in una sententia Epistolas sue confessionis dabant & ad diuersos mittebant: Illorum epistole plures recensentur ad calicem generalis 4. Synodi Calcedonensis & alibi.

Aduerte quod non semel hi

Eudo

Index.

Episcopi diuersarum prouinciarum scripsisse leguntur, sed diuersis temporibus: tamen bis aut ter repetere onerosum fuisse.

Eudo dux Francorum.
Episcopi Galliarum.
Erasmus Rotodamus.
Eusebius Caesariensis Episcopus.
Eusebius Papa I.
Eusebius Emisenus Episcopus.
Eugenius I.
Eugenius II.
Eugenius III.
Eugenius IV.
Euphremius Antiochenus Episcopus.
Eringius Rex Hispania.
Eusebius Monachus Hieronymi discipulus fuit, & eius vitam conscripsit.
Eudoxus Bosphori Episcopus.
Euthymus Sardensis Episcopus.
Euthymius Zigabonus monachus.
Eutychianus I. Papa.
Eutychius Episcopus Constantinopolitanus.
Eudoxia Imperatrix.
Euagrius Epiphaniensis, hic historiam Ecclesiasticam composuit, cuius meminit Nicephorus in Prologo.
Euagrius Antiochenus Episcopus.
Eustachius Antiochenus Episcopus.
Euarius I. Papa.
Eusebius Vercellensis Episcopus pro fide Catholica ab Arianis actus in exilium epistolas scripsit.
Eutropius Monachus.
Eutropius historiographus.
Eutropius Valentinus Episcopus.
Exuperius Tholosanus Episcopus.

F

Hic ad foretes virgines scripsit de laude uirginitatis.

Huius meminit Hieronymus.

Est & aliud Faustus Manichaeus, verum quia haereticus omisit.

Fabianus I. Papa.
Faustus Apollonia Episcopus.
Ferdinandus Imperator I.
Flavianus Constantinopolitanus Episcopus vir sanctissimus ab haereticis in exilio necatus tempore Leonis I.
Flavianus Antiochenus Episcopus.
Felix I.
Felix II.
Felix III.
Felix Sicilia Episcopus.
Fortunatus Piceniensis Episcopus.
Franciscus Petrarca.
Franciscus Georgius Venetus minorita.
Franciscus Philadelphus.
Franciscus Thelmannus minorita.
Franciscus Somnius Buccoducensis Episcopus.
Franciscus Larbenus Caelestinus Lugdunensis, qui obiit Mante plenus dierum.
Franciscus I. Rex Francorum.
Franciscus II. Rex Francorum.
Fredericus II. Imperator.
Fridericus Staphilus.
Fulbertus Carnotensis Episcopus.
Fulgentius Ruspenis Episcopus.
Fructuosus Episcopus, huius meminit Gratianus in decretis, sed alias non legi de eodem.

G

Gaius I. Papa.
Galla Placidia Augusta, filia fuit Theodosij senioris ex secunda coniuge quae Galla dicebatur, filia Valentiniani senioris & Iustina & nupta fuit primo Alabaulo Gothorum Regi, & eo mortuo, data est Constantio Comiti postea Augusto facta ab

Honorio, ex qua Valentinianum genuit, qui postea Imperator est factus. Lege Pauli diaconum lib. 3. & 4. de gestis Romanorum.
Gaudenus Brixiensis Episcopus.
Gennadius Massiliensis Episcopus, hic ad librum Hieronymi de scriptoribus Ecclesiasticis additiones fecit, & librum doctissimum de ueneratione imaginum scripsit, cuius testimonium Adrianus 1. usurpat.
Gennadius Scholarius Constantinopolitanus Patriarcha, scripsit dialogum de Trinitate.
Georgius Cyprius.
Georgius Eder, hic non ita pridem in lucem emisit, Oeconomiam bibliorum, opus ingeniosissimum & laboris immensi.
Georgius Nicomediensis Episcopus, Orationem Encomiasticam in laudem B. Mariae dum presentata est in templo habuit.
Geladius I. Papa.
Gratianus Imperator.
Gratianus Compiler decreti.
Graci
Gregorius I. Magnus.
Gregorius II.
Gregorius III.
Gregorius VII.
Gregorius VIII.
Gregorius IX.
Gregorius X.
Gregorius Nisenus Episcopus frater magni Basilij.
Gregorius Neocaesariensis Episcopus dictus Thaumaturgus seu mirabilem operum effectus.
Gregorius Nazianzenus Episcopus dictus Theologus.
Gregorius Pessinus emporium est Phrygia Episcopus Pessinuntinus.
Gregorius Pisidia Episcopus.
Gregorius Turonensis Archiepiscopus.
Gregorius Presbyter vir discretissimus, vitam Gregorij Nazianzeni eleganti stylo composuit.
Germanus Constantinopolitanus Episcopus.
Guido Carmelita.
Guimundus Auersanus.
Guttrannus Rex, hic in ciuitate Cabilonensi requiescit miraculis clarus.

H

Hamularius Fortunatus Episcopus Treuerensis.
Haymo Halberstiensis Episcopus.
Helduinus Abbas S. Dionysij in Francia.
Heliadorus Tricensis cuius meminit Nicephorus libro 12. cap. 34. & operis eius.
Henricus II. Rex Francorum.
Henricus VIII. Rex Anglorum.
Hermanus Contractus elegantissimos hymnos edidit in Ecclesia frequentatos.
Heraclius Imperator.
Hesichius Presbyter scripsit insigne opus in Leuiticum.
Hesichius Hierosolymitanus.
Hieronymus Stridonensis doctus clarissimus.
Hierobanus Episcopus scripsit diuinos & amatorios Hymnos, ut astitit Dionysius Areopagita discipulus eius.
Hermas discipulus a Hieronymo laudatur, & eius opera suspicit Pius I.
Higinus I. Papa.
Hilarius I. Papa.
Hilarius Piceniensis Episcopus Doctor.
Hippolytus Episcopus, & Martyr cuius opera recenset Eusebius Caesariensis, lib. 6. cap. 15. & 16. & 17.

Hi omnes summi Pontifices dicti Gregorij decretales Epistolas ediderunt vel concilia celebrarunt quibus fidei sacra metra elucidarunt.

Hic vitam scripsit Dionysij Areopagite, sed ante illum, Michael Syngellus ornatiori eloquio.

Hermas vel Hermes Pastor Pauli Apostoli discipulus.

Authorum & S. Patrum

Hippodamus Pythagoreus. Historia Albigenium, a quodam monacho, cuius nomen suppressum scripta. Hildebertus Cononensis Episcopus. Hildebertus Toletanus Episcopus. Honorius I. Papa. Honorius II. Papa. Honorius Imperator Archadij frater & Theodosij senioris filius Roma imperavit. Hormisdas I. Papa. Homerus Poeta. Hugo de S. Victore canonicus regularis. Hypatius Nicanus Archiepiscopus.

I

Iacobus Apostolus. Iacobus Athonensis Episcopus. Iacobus Nisibenus Episcopus. Ignatius Martyr eius epistolas recitet & recipit Eusebii lib. 3. cap. 36. Innocentius I. Innocentius III. Innocentius IV. Ioannes I. Papa. Ioannes II. Ioannes III. Ioannes XXI. & XXIII. Ioannes Chrysostomus Doctor. Ioannes Constantinopolitanus alius a superiore, licet ambo Constantinopolitani Episcopi. Ioannes Hierosolymitanus Patriarcha, sub quo Concilium Hierosolymis celebratum est. Ioannes Hierosolymitanus alius a superiori, licet ambo Patriarcha.

Ioannes Antiochenus Episcopus. Ioannes Thessalonicensis Episcopus. Ioannes Vicarius III. sedium Orientalium. Ioannes Scythopolitanus Episcopus. Ioannes Laxiarius Celsus historiarum professor. Ioannes Vallignus Celsus S. P. de Clais Supprior. Ioannes Leporius Celsus Marossiacensis. Ioannes de Turrecremata ordinis Prædicat. Ioannes Vignerius ordinis Prædicat. Ioannes Leodienensis Episcopus. Ioannes Gargias. Ioannes Driedo a Turmonth. Ioannes Truhemius Abbas. Ioannes Annus Uiterbigenensis scripsit commentarios in Berofum Chaldaicum. Ioannes Climachus. Ioannes Carnotensis Episcopus scripsit vitam S. Thome Cantuariensis Episcopi & martyris. Ioannes Rossensis Episcopus martyr occubuit pro fide. Ioannes Coctaus hæreticorum Lutheranorum malleus. Ioannes Gerson Cancellarius Parisiensis, qui Lugduni in exilio moritur. Iosephus Flavius Iudeus Historiographus. Ireneus Lugdunensis Episcopus, martyr clarissimus. Ischyron Diaconus Alexandrinus. Isidorus Hispanensis Episcopus. Isidorus Monachus hic copulavit decreta Conciliorum. Isuardus Monachus. Isidorus Pelusotes, huius meminit Nicephorus & eius scripta egregia recenset lib. 14. c. 53. historia Eccl. & allegatur a patribus Generalis VII. Concilij. Iuo Carnotensis decretorum compilator, cuius exstant epistola, quas legi, ad diuersos, digna quidem ut in lucem prodeant.

Iudei. Iouinianus Imperator Christiana fidei zelator acerrimus. Iulius I. Papa. Iulius II. Papa. Iulius Obsequens historiographus scripsit de prodigijs. Iulianus Coensis Episcopus familiaris Leoni I. cuius literas & Epistolas fecit. Iulius Cesar in commentarijs. Iustinus Martyr. Iustinus historiographus. Iustinus Imperator. Iustinianus Imperator I. Iustinianus Imperator II. Ioannes Albinus Archidiaconus Tolosanus vir doctissimus & festiuissimus. Iuuenalis poeta. Iustinianus Sicilia Episcopus. Iuuenalis Hierosolymitanus Episcopus, qui interfuit generali 4. Chalcedonensi Concilio.

L

Lactantius Firmianus. Latonis Melitensis Episcopus. Latini. Lanfranchus Cantuariensis Episcopus. Leo I. Papa. Leo II. Papa & c. & sequentes. Leo III. Leo IX. Leo X. Leo Rhodiensis Episcopus, qui interfuit generali 7. concilio, errorem abiurans quem ante imbererat. Leo Carpathiensis Episcopus. Leo Iconij Episcopus. Leo lector Constantinopolitanus. Leo Imperator I. Catholicus & deuotus. Leonius Neapoleos Cypri Episcopus qui scripsit vitam Ioannis Elemosinarij, & libros pro imaginibus venerandis contra Iudeos. Leonardus Iustinianus, quem alij Bernardum vocant. Liberius I. Papa. Liberatus diaconus Carthaginensis, Breuiarium de causa Nestoriana elegantissimum historicè descripsit. Lucius I. Papa. Lucius III. Papa. Lucius Fenesella scripsit de sacerdotijs Romanorum. Lucifer Calaguritanus, Episcopus. Lucretius Poeta. Ludouicus Imperator I. Ludouicus Imperator II. Ludouicus IX. Rex Francie sanctissimus. Ludouicus II. Rex Francie. Ludouicus Cælius Rhodiginus. Lotharius Imperator, qui imperavit cum Ludouico I. memorato.

M

Marcus I. Papa. Marcellus I. Papa. Marcellus martyr, hic vir Apostolicorum temporum, vitam descripsit S. Petronilla Virginis filia S. Petri Apostoli. Marcellinus I. Papa. Marcus Augustus Constantinus præfæctus, qui pro Christianis laborauit & scripsit. Marcus Aurelius Imperator.

Hi omnes diuersas epistolas fecerunt pie tate & doctrina plenas.

Scripsit hic Leonardus vitam S. Nicolai Episcopi, quod autem fuit Laurentij Prothopatriarchæ Veneri, eius & vitam scripsit.

Hic Lucifer a multis male auditus, verum ex tunc libri eius pro fide ad Concilium quibus constantè animi in fide demonstrauit.

Mac

Hic Liturgiam scripsit quæ approbata est in concilio generali 6. canone 32.

Index.

recenset Nicephorus libro 14. cap. 54.

O

Odo Cameracensis Episcopus scripsit in canonem missa. Oecumenius doctor scripsit in actus Apostolicos & alia. Optatus Mileuitanus Episcopus, in Donatistas. Olympiodorus Diaconus noua Roma vel Constantinopoli scripsit in Ecclesiastem. Osim Cordubensis Episcopus vir doctissimus, sed senex desipuit, scripsit ad sortem de virginitate. Origenes Adamantius doctor. Ouidius Naso poeta.

P

Palladius Helenopolitanus Episcopus, scripsit in formam dialogi S. Chryssostomi vitam. Palladius Cappadocia Episcopus scripsit vitas sanctorum Patrum. Paschasius Diaconus scripsit de Spiritu sancto ut meminit Gregorius I. Paschasius Corbeiensis scripsit excellentissimum opus de sacramento altaris. Paschasius Lilybetanus scripsit de Paschate. Paschalis I. Paschalis II. Pacianus Barcolonensis Episcopus, a Hieronymo laudatur. Patricius Cocburnus Scotus scripsit de Thrasit sacra scriptura & de peccato in Spiritum sanctum. Pamphilus Ahydarum Episcopus scripsit contra Petrum Guaphæum Antiocheni Episcopi hæreticum. Paulus Diaconus historiographus, qui scripsit & historiam vite S. Marie Aegyptiaca. Paulus Aemilius historiographus. Paulus Orosius historiographus. Paulus II. Papa. Paulus III. Papa. Paulus Apamearum II. Syrie Episcopus. Paulus Pannonius historiographus. Paulus Nolanus Episcopus. Paulinus Aquileiensis Episcopus floruit in Concilio Francfordiensi sub Carolo Magno. Pelagius I. Pelagius II. Petrus Alexandrinus vir Martyrio clarus scripsit epistolas & canones. Petrus Nicomedienensis. Petrus Mediolanensis. Petrus Rauennas. Petrus Lombardus Episcopus Parisiensis magister sententiarum. Petrus Alliaccensis Episcopus. Petrus Crinitus vir doctissimus. Petrus Gregorius Tholosanus iuris vniuersique doctor. Petrus Chrysologus. Petrus Cluniacensis scripsit de sacramento Eucharistia. Petronius Bononiensis scripsit vitas Patrum. Petrus Belonus hic multas regiones peragravit. Petrus Maronitarum patriarcha pulchram suæ fidei confessionem transmisiit ad Concilium Lateranense generale quod Iulius 2. & Leo 10. celebrauerunt. Petrus Bardus Cælestinus Parisiensis professor. Petrus Poquetus Cælestinus iuriconsultus & Deo deuotus, Parisiensis professor. Petrus Ogerius Cælestinus, Ambernensis profess. Philippus de Maserys vir prudentissimus & regni

Quidam Nilu hunc martyre faciunt, & floruisse anno 1309. veru Niccephorus cum monachum refert, & postea Constantinopolitanum Episcopus circa annos 400. forsan duo fuerit huius nominis: verum hic de quo agimus à Niccephoro laudatur, & eius scripta le- & sunt in Concilio 7. generali.

Hic contra Blandinum Telectanum Episcopus hæreticum scripsit qui Christum filiu Dei adoptiuu dicebat.

Macarius Hierosolymitanus Episcopus. Macrobius Aurelius scripsit Saturnalia & in somnium Scipionis. Martialis Apostolus. Marianus Scotus historiographus. Marianus Imperator deuotissimus, qui generale 4. Chalcedonense Concilium indixit, & sua presentia decorauit, princeps Religionis Christiana amantissimus. Martinus Turonensis, Confessione S. Trinitatis scripsit. Martinus Bracarensis, Episcopus scripsit Collectorium canonum, quo vitur sepius Gratianus sub nomine Martini Pape. Martinus Dumenis monasterij Rector, & Episcopus. Martinus I. Martinus V. Martialis poeta. Maurus Rauennatis Episcopus, qui scripsit hic ad Concilium Lateranense sub Martino I. fidei confessionem clarissimam. Mauron Præcanon Episcopus, qui interfuit generali 7. concilio. Maximus Aquileiensis Episcopus. Maximus Taurinensis. Maximus confessor. Maxentius Ioannes scripsit contra Nestorium. Matheus Palmerius additiones fecit ad Chronica Eusebii, sed male audit a multis. Melchior I. Papa. Melchior Rhodon Episcopus, Melchior Canus. Melito Dardensis Episcopus, doctor clarissimus, cuius scripta recenset Eusebius, libro 4. Historia Ecclesiast. cap. 26. Meliphongus Iulipolis Episcopus. Mercurius Trifnegistus. Memnas Constantinopolitanus Episcopus. Methodius Tyrius Episcopus, quem alij dicunt Cyrifuisse Episcopus, sed Triemius ponit Tyrium Episcopus. Scripsit autem reuelationes que passim leguntur, & de Sybillis. Menander Comicus. Michael Syngellus vel Syngelus presbyter Hierosolymitanus vir ornatus eloquio, qui scripsit vitam S. Dionysij Areopag. Michael Pfellus, Hunc vulgari ter Pfellum nominant non Michaelem, sed Petrus Crinitus eum Michaelem Pfellum dicit appellatum. Fuit autem Grecus orator clarissimus. Minutus Felix scripsit pro Christianis. Monachi Apamei. Monachi Trecenti. Monachi Constantinopolitani & 2. Syrie. Monachi Hierosolymitani & Palestini.

N

Nicephorus Callistus historiographus insignis. Nicephorus Philosophus & orator habuit orationem in magnum Antonium. Nestarius Constantinopolitanus Episcopus. Nicolaus I. Papa. Nicolaus II. Nicolaus IV. Nicolaus V. Nicolaus Hierapoleos Episcopus. Nicolaus Cabasilas. Nicolaus Villagagno Eques Melitenis vir discretissimus. Nicetas Acominatus. Nilus Constantinopolitanus Episcopus. Huius scripta

Hi monachi diuersas ad sacra generalia Concilia Epistolas fecerunt pro fide.

Cypri

Authorum & S. Patrum

Cypri Cancellarius, Caroli V. à Cœcilij, multa scripsit & 25. annis Cœlestinorum domesticus mansit Parisiis, in eorum capitulo inhumatus iacet.
 Philo Iudæus eruditissimus.
 Philo Carpathius Episcopus in Cantica Canticoorum.
 Philostorgius Philosophus & Scriptor Ecclesiasticus, ut testatur Nicephorus, lib. 11. cap. 29.
 Phileas Thebaidis Episcopus scripsit opus in laudem S. Martyrum.
 Philolaus Philosophus, cuius meminit Philo Iudæus lib. de mundi fabricatione.
 Photius Constantinopolitanus Episcopus vir doctissimus sed iniquè egit contra S. virum Ignatium Constantinopolitanum Episcopum, quem Michaele Imperatore suffragante eiecit à sede & occupavit, & à Nicolao I. grauitè correptus excommunicatus est.
 Pimenius Heremita.
 Pinytus Gnosius Episcopus floruit cum Dionysio Corinthiorum Episcopo, cuius supra meminimus, ut etiam testatur Nicephorus lib. 4. cap. 8.
 Pipinus Rex Francorum.
 Philaster Brixienfis Episcopus scripsit contra hereses.
 Pius I.
 Pius II.
 Pius IV.
 Pius V.
 Platina Cremonensis historiographus.
 Plato Philosophus.
 Plinius II. Nouocomenfis historicus.
 Plutarchus Cheronæus historicus.
 Polycarpus Smyrnenfis Episcopus & martyr ab Iueneo satis commendatus.
 Polydorus Virgilius.
 Polychronius Hierosolymitanus Patriarcha, hic aliquando tempore Sixti III. summum Pontificatum se gere præsibatur, sed tandem correptus à Synodo respuit. Scripsit vero quasdam Epistolas satis eruditus.
 Polyocrates Ephesinus Episcopus.
 Poggius Florentinus.
 Pontianus Episcopus.
 Pontianus Diaconus S. Cypriani cuius martyrium scripsit.
 Pontianus I. Papa.
 Pomponius Latinus historiographus festinus.
 Possidonius Calamensis Episcopus, scripsit vitam S. Augustini.
 Porphyrius Philosophus impiissimus Christianorum infector.
 Proclus Constantinopolitanus Episcopus.
 Prosper Aquitanicus.
 Presbyteri Achaia scripserunt S. Andrea Passionem.
 Profuturus Bracarenfis Episcopus, quosdam canones scripsit.
 Procopius Gazæus scripsit in Genesim, Exodum, &c.
 Procopius Casariensis historiographus.
 Pulcheria Augusta, virgo sanctissima Theodosij senioris filia, ad quam Leo multas epistolas fecit, & ipsa vicissim.

Huius Pulcheria laudes prolequitur Nicephorus lib. 14. cap. 1. Nota interim quia duo fuerunt Pulcheria & amba virgines sanctissimas. Prima Theodosij senioris, secunda Arcadij filia fuit.

Quintinus Phocensis.
 Quintianus Amulianus seu Camulianus Episcopus scripsit contra Petrum Gnaphanum.
 Quintianus Esculanus scripsit contra Petrum Gnaphanum Antiochenum Episcopum.

Rabanus Maurus.
 Rabbula Edessenus Episcopus.

Raimondus Tolosanus Comes.
 Reccaredus Rex Gothorum & Suenorum cui crebro scripsit Gregorius I.
 Renerus S. Laurentij historicus.
 Recefunthus Rex Gothorum deuotissimus.
 Remigius Rbemensis Episcopus.
 Remigius Antissiodorensis Episcopus.
 Richardus S. Victoris Canonicus.
 Robertus Guaguinus historiographus.
 Robertus Cenalis Episcopus Abrincensis doctor celebrissimus.
 Rufinus Aquileiensis Presbyter Historiographus.
 Rupertus Thuiensis Abbas.
 Robertus S. Remigij scripsit historiam de expeditione Hierosolymitana.

S

Samonas Gazensis doctor celebris, qui rem habuit de fide contra Iudaos & Paganos.
 Sabas Paltos Episcopus.
 Secundus Philosophus.
 Seneca Philosophus.
 Seuerus Sulpitius Rhetor scripsit vitam S. Martini, & de virginitate.
 Seuerianus Gabalorum Episcopus Ioanni Chrysofomo familiaris vir eloquentissimus.
 Sergius Cyprius Episcopus.
 Simeon Stilites, hic vir sanctissimus quedam scripsit, cuius meminit Nicephorus lib. 18. c. 24.
 Simeon Metaphrastes historiographus, qui diuorum martyrum gesta conscripsit.
 Simplicius I.
 Siluerius I.
 Sixtus I.
 Sixtus II.
 Sixtus III.
 Sixtus IV.
 Socrates Philosophus.
 Socrates historiographus.
 Sozomenus Salaminus historiographus.
 Sozber I. Papa.
 Sedulius Presbyter Poeta clarissimus.
 Sidonius Apollinaris.
 Seuerus Malacitanus Episcopus.
 Sophocles Philosophus.
 Sophronius Hierosolymitanus Episcopus.
 Stanislaus Hosius Varmiensis Legatus & Cardinalis in Concilio Tridentino vir doctissimus.
 Stephanus I.
 Stephanus Dorensis Episcopus.
 Stephanus Mauritania Episcopus.
 Stephanus Bostrensis.
 Suetonius Tranquillus.
 Suidas Graecus historiographus celeberrimus.
 Symmachus I.
 Syricus I.
 Syluester I.
 Symon du Corroy Cœlestinus vir doctrina & vita conspicuus anno 1569. placida quiete Parisiis 7. Iunii obdormiuit in Domino, Suesionensis erat professus.
 Symon Fontanus minoritâ historiographus.

Hic fuit Episcopus Gazensis, qui edidit in formam dialogi disceptationem, cuius sunt interiectores Samonas & Achmed.

Huius Simeonis vitam scripsit Pcellus eius superius meminimus.

Alijhunc Heretiam alij Mercurium Sozomenum appellant.

T

Tertullianus Afer Carthagenensis.
 Thales Milesius.
 Tharastus Constantinopolitanus Episcopus.
 Theodorus Alexandrinus Diaconus.
 Theodorus Cantuariensis Episcopus: hic composuit Penitentiale, quod Penitentiale Theodori vulgo

nuncu

Authorum & S. Patrum Index.

nuncupantur. Lege si placet apud Paulum Diaconum libro 8. de gestis Romanorum, in Constantini IIII. vita.
 Theodorus Myron Episcopus.
 Theodorus Hierosolymitanus Episcopus.
 Theodorus Antiochenus Episcopus.
 Theobaldus Arnauldus Cœlestinus abbas quondam generalis totius ordinis.
 Theodulphus Aurelianensis Episcopus. Hic est qui hymnum illum edidit quem in Ramis palmarum festo canimus. Gloria laus & honor, &c.
 Theodoretus Cyrensis Episcopus doctor.
 Theophilactus Bulgaria Episcopus doctor.
 Theodosius Imperator senior.
 Theodosius Imperator iunior.
 Theophilus Alexandrinus doctor.
 Theophilus Antiochenus Episcopus.
 Theotimus Scythie Episcopus.
 Theodosius Amory Episcopus.
 Thelephorus I. Papa.
 Thomas Aquinas doctor Anglicus omnium Theologorum princeps.
 Thomas Beauxamis Carmelita.
 Timotheus Alexandrinus Archiepiscopus. Hic gloriostis Adamae martyris historiam conscripsit.
 Timotheus Primopolitanus Episcopus.

Timotheus presbyter Hierosolymitanus. Hic Eucomiasicam orationem habuit in presentationis Domini festo.
 Titus Linius historiographus.
 Tryphon Chy Episcopus.
 Thomas Caictanus.
 Turci Sarraceni.

V

Valentinianus Imperator I. imperauit post Iouinianum Christianissimus & ipse.
 Valentinianus Imperator IIII. Fuit filius Constantij & Galla Placidia, ut supra meminimus in Galla Placidia.
 Victor I. Papa.
 Victor Carthagenensis Episcopus.
 Victor Vriensis Episcopus, historiam de persecutione Vandalica elegantem scripsit.
 Varadatus Monachus.
 Vigilus I. Papa.
 Vigilus Tridentinus Episcopus.
 Virgilius Maro Poeta.
 Vitalianus I. Papa.
 Virbanus I.
 Virbanus IIII.
 Virbanus VI.

F I N I S.

AD ZOILVM.

Zoile qui laceras mordacibus optima dictis,
 Atque hac vipero rodere dente paras,
 Quid frendens praefers sub simplicitatis amictu.
 Hoc lethale odium viscera caca gerens?
 Heu miser, occultum quid celas pectore virus
 Atque pium ficto nomine prodis opus.
 Contine gorgoneos rictus, nam mastige virtus.
 Clarior est, odio liuide teque petis.
 Nam nil auctori qui tam sudauit & alfit
 Imbellis critici liuor obesse potest.
 Exue, si tabes, animum vel parcito lingua.
 Ermirare datum, quod nequis ipse dare.

V. P. F. CLAVDIUS MARSEILLE Superior Cœlestinorum Parisiensium faciebat.

APPROBATIONES
DOCTORVM.

Nos infra scripti in alma Parisensi Academia S. Theologiae Doctores affirmamus nos vidisse & attento animo legisse Librum inscriptum Summa totius Discipline Ecclesiasticae, &c. Auctore PETRO CRESPETIO. Coelestino &c. in quo nihil fidei Catholicae aut sacrosanctis Ecclesiae Apostolicae & Romanae Decretis contrarium inuenimus, aut quod Catholicis fidelibus in usum non cedat. In cuius rei fidem chirographum nostrum apposimus. Lugduni die vigesima sexta mensis Septembris anno Domini M. D. XCV.

F. R. BERTHELOT,
Pr. Carm. Lugd.

F. I. COMES
Augustinianus.

SUMMAM hanc, sana salutarique doctrina Theologorum iudicio refertam, in lucem edendi facultatem concessimus. Lugd. IV. Calend. Septem. M. D. XCV.

CHALOM.

Summa Priuilegij Christianissimi
Gallorum & Nauarræorum Regis.

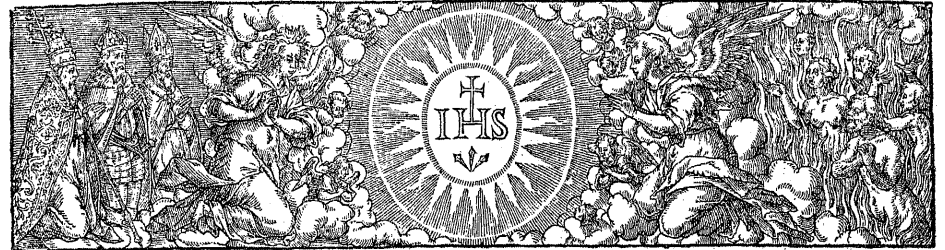
HENRICI III. Gallorum & Nauarræorum Regis Christianissimi Priuilegio sancitum est, Ne quis Typographus imprimere, neu quis Bibliopola diuendere audeat ante decennium in hoc Francorum Regno, à die prima editionis computandum, Librum qui inscribitur Summa totius Ecclesiasticae Discipline, Auctore F. PETRO CRESPETIO Monacho Coelestino, &c. præter Ioannem Pillehotte, in alma Lugdunensi ciuitate Bibliopolam, Qui secus faxint pœnis in eisdem literis latis mulctantur. Vt fufius patet in Literis Regijs, Datis Lugduni xviii. Septembris, Anno Domini M. D. XCV.

Regio consensu sub signatis
POVSSEPIN.

Posteaque Senatusconsulto Parisiensi in Comitibus Lugdunensibus comprobatis
XXIX. Nouembris, Anno Domini M. D. XCVI.

Signatum
VOYSIN.

Abolutum fuit hoc opus xv. Nouembris M. D. XCVII.

SUMMA
CATHOLICÆ FIDEI,
APOSTOLICÆ DOCTRINÆ,
ET ECCLESIASTICÆ DISCIPLINÆ,
nec non totius Iuris Canonici.

AA

AB

AARON.

Aron Christi typus.] Quandoquidem constat vetus sacerdotium, & veteris legis obseruantias (vt in alio opere in Pandectâ Evangelicâ studiose monstrauimus)

Noui testamenti & Euangelicæ gratiæ prærendisse mysteria, iuste etiam in Aarone intelligimus summum Ecclesiæ sacerdotem Christum fuisse præfiguratum: & perinde reliquos Pontifices qui Christo & Petro in sede Romana legitime successerunt, vnde ab Aaronis vocabulo tanquam à typo summi Ecclesiæ verticis inchoandū fuit. De quo etiam sic CLEMENS I. Primus Pontifex Aaron chrismate compositionis perunctus, princeps populi fuit & tanquā rex: primitias & tributū per capita accepit à populo: & iudicandi populū sorte suscepta, de mundis immundisq; iudicabat. Sed & si alius ex ipso vnguento perunctus esset virtute inde concepta, etiam ipse rex aut propheta aut Pontifex fiebat. Quod si temporalis gratia ab hominibus composita tantum potuit, intelligite iam quantum sit illud vnguentum quod à Deo de virgulto vitæ prolatum est, cum hoc quod ab hominibus factum est, iam eximitas inter homines conferat dignitates. Et ANACLETVS I. Aaron primus in lege sacerdotale nomen accepit, primitiasque Pontificali stola indutus, vitimas obtulit, iubente Domino ac loquente ad Moysen: Accipe (ait) Aaron & filios eius &c. Quo loco centemplari oportet Aaron summum sacerdotem, id est, Episcopū fuisse. Porro filios eius presbyterorum demonstrasse figuram. Hoc enim interfuit inter Aaron summum sacerdotem & filios eius qui sacerdotes erant, quod Aaron super tunicam accipiebat poderem, stolam sanctam & coronam auream, mitram & zonam auream, & superhumeralē, &c. filij autem Aaron

super tunicas lineas cincti tantummodo & tiarati, alsitebant sacrificio Domini. In nouo autem testamento post Christum Dominum à Petro sacerdotalis cœpit ordo, quia ipsi primò pontificatus in Ecclesia Christi datus est, dicente ad eum Domino, Tu es Petrus & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam &c. vide plura in vocabulis, Papa, Petrus, Romana Ecclesiæ primatus &c. Porro eadem cōfirmat: scilicet & Aaron fuerit typus Christi eo modo quo dictū est. DIONYSIVS AREOPAGITA, Moyses ceremoniarum promotor, neque fratrem Aaron ad sacerdotale munus inungit, & quidem cum & Deo charum & sacerdotio non ignoraret esse dignissimum, donec ad id diuinitus agnatus, sub Deo principe sacerdotalem consecrationem Pontificaliiter consummavit: Lege reliquum. Eadem TERTVLLIANVS Carthaginensis libro de baptismo, Christum per Aaronē mysticè præfiguratum multis verbis ostendit. ORIGEN. ADAMANTIVS, EPIPHANIUS CYPRI contra Samaritas, & IOAN. CHRYSOSTOMVS oratione 3. aduersus Iudæos; & CYRILLVS HIERSOLYMITANVS Catecheseo 10. illuminatorum Hierosolymis. & alij plures, vide in vocabulis præfiguratis.

ABBAS.

Abbas non laicus, sed ex Monachis eligendus, &c.] Non est mihi intentio (lector) quæ in decretalibus GREGORII IX. libro 1. Titulo 6. De electione & electi potestate, inseruntur, hic apponere, quia ad rem non pertinent, & materia diffusor est: nec quæ BONIFACIVS VIII. in sexto decretalium titulo 6. de electione similiter contextit vel CLEMENS V. libro 1. Clementinarū titulo 2. de Rescriptis cap. Abbates, aut alij &c. & titulo 3. de Electione &c. vel alij summi Pontifices tradiderunt. Sunt alia vocabula, videlicet, Episcopus eligendus &c. Electio &c. & Monachus &c. in quibus secundum materiæ exigentiam tractantur. Adde quia hoc nouissimorum Patrum decreta in om-

Clemens I. Papa, epist. 3. ad vniuersum cœtum fidelium.

Anacletus I. epist. 2. ad episcopos Italie. Exodi 29.

Hec allegat Gratianus distin. 2. cap. In nouo, & Ino libro 3. decretorum.

Dionys. Areopagita, lib. de ecclesiast. hierarchia part. iij. cap. 5.

Tertul. lib. de baptis.

Origen. Adamanus homil. 6. in Leviticū. Epiphanius. Ioan. Chrysostomus. Cyrill. Hierosolymitanus.

Gregorius IX

Bonifacius VIII.

Clemens V. in concilio generali. Vien. nensi.

num versantur manibus. nec potest chartula hec brevis vniversa comprehendere. Igitur omnia suis locis congrue apponenda reseruantur, pauca que de Abbatum institutione & ordinatione in patrum antiquorum canonibus reperimus, libenter hic subnectimus. Plura vero require in memoratis locis reposita. Nam consulum quid inducere sedulo cauimus: verum ea expende que hic inseruimus. Itaque GREGORIVS I. Epistola ad Castorium Ariminensem Episcopum (allegat Gratianus causa 18. quaest. 2. cap. Abbas) *Abbas in monasterio non per Episcopum, aut per aliquem extraneorum ordinatur, neque ab Episcopo Missa ibi celebratur, ut nulli Ecclesie subiciatur.* IDEM ad eundem Abbatem, *Quilibet monasterio non alium, sed quem dignum moribus atque actibus monastica disciplina communi consensu congregatio popocerit, ordinari volumus. Missas autem publicas per Episcopos vel clericos in monasterijs omnino celebrari prohibemus.* Eadem iterum repetit epistola ad Marinianum Episcopum Rauennae lib. 7. Registri epistola 9. in dictione 1. atque iterum in dictione 2. eiusdem libri epistola 9. que est ad fortunatum Episcopum Neapolitanum de Barbariano monacho in Abbatem eligendo: cuius etiam mentionem iterum facit. lib. 8. Registri in dictione 3. epistola 23. ad eundem Fortunatum. Et PELAGIVS I. Mellito Subdiacono: (allegat Gratianus causa 18. quaest. 2. Abbatem &c. *Abbatem monasterio illum volumus ordinari, quem sibi de sua congregatione & monachorum electio & possessionis dominus, & quod magis obseruandum est) iordo vite ac meritum poposcerit ordinari.* Denique qualis & qualiter debeat Abbas eligi, abunde BENEDICTVS CASSINENSIS cap. 2. Regule sue describit. Et CONCILIVM MELDENSE sub Carolo Iuniore anno 845. Canone 9. eundem Principem instigat ad Abbatum electionem renouandam, que iam incipiebat grauius deprimi, & iam laicis monasteria regenda committebantur, contra, vt aiunt Patres predicti Concilij omnem rationem & auctoritatem, ac Regum precedentium consuetudinem. *Quapropter (aiunt) pro Christo deuotissime obseruamus vt tam magnam offensam & instam reprehensionem ac periculosam sine exemplo precedentium presumptionem ab animabus vestris & felicitate regni vestri pellatis, & loca venerabilia, & habitum ac ordinem sacrum eis, qui ad hoc vocati sunt, viris scilicet ex clericali atque Ecclesiastico vel monastico ordine religiosis seu & in suo sexu feminis Deo dicatis atque deuotis, atq; in schola Christi eruditus ad custodiendum & prouidendum committatis: qui & que Dei sunt Deo, & que sunt Cesaris Cesaris reddant: qui & si minus perfecte & in diuina religione & in Reipublica utilitate profecerint, aut corripiantur, aut meliores & utiliores in locis eorum substituantur, & non propter prauorum nequitiam ordo religionis & loca sacratissima eis, quibus licitum non est, committantur. Quia vt sancti Patres dicunt non debet esse vel in contubernio vel in regimine communis habitatio, quorum est diuersa professio. Et magno perere cauendum est, ne tam manifesta religionis destructio, regni huius fiat desolatio, cum manifestissime scriptura demonstret, Ozam morte damnatum, qui arca Domini quasi cadente releuare voluit, quam vel contingere illicitum illi fuit. Hac autem loca sacrata non ideo ab illis, qui tenere non debent, occupari prohibemus, vt a nobis illa cupide possideri queramus, sed vt hi quibus ea habere non licet, licita habeant, &*

illi qui ad regiminis onera portanda a Domino vocati sunt, diuina ministeria exequantur. Tum Patres predicti prohibent ne laici Iudices sese intromittant, de Ecclesiasticis negotijs iudicare aut visitatione monasteriorum assumere, vt dicemus in dictione, visitatio. Porro hac renouantur in generali CONCILIO LATERANENSI sub Lectione 10. sessione 9. ne scilicet laici Abbatium & monasteriorum reditus & prouentus dispensare aut retinere presumant quouis pretextu, colore, aut fuce, siue Romani Pontificis expressa licentia, vt dicemus in dictione, facultatum Ecclesie inuafores. Quia autem hodie plures sunt Abbates, qui nec electione, nec vita merito assumuntur, vt decreta statuunt: sed laici sunt commendatarij in totius religionis perniciosum, statuit CONCIL. TRIDENTINVM sessione 25. que est 9. sub Pio 4. cap. 21. decreti de Regularibus, vt de cetero his qua nunc commendata reperiuntur, & qua suos conuentus habent, Regulares personae eiusdem ordinis expressa, professio, & qua gregi preare & preesse possint, praeficiantur. Quae vero in posterum vacabunt, non nisi regularibus spectatae virtutis & sanctitatis conferantur. Quoad vero ea monasteria qua capta sunt, ac primates ordinum, siue Abbatum, siue Prioratus filia illorum capitum nuncupantur, teneantur illi qui in praesenti ca in commendam obtinent, nisi sit eis de regulari successore prouisum, infra sex menses religionem illorum ordinum propriam solenniter profiteri, aut his cedere, alias commendam predictam ipso iure vacare censentur. Ne autem in praedictis omnibus & singulis trass aliqua adhiberi possit, mandat sancta Synodus, vt in prouisionibus dictionum monasteriorum qualitas singulorum nominatim exprimat, aliterque facta prouisio subreptitia esse censetur, nullaque subsequenti possessione etiam triennali adiuuetur. Porro vt de electione Abbatum prosequamur, CONCILIVM BITERRENSE cap. 21. Abbates expressè mandat eligendos, veratque ne quisquam Abbatiam aut Prioratum presumat tenere, nisi canonice sit electus in Priorem conuentualem, ad quem prioratum aut Abbatiam fuerit euocatus postquam in eodem professionis habitum suscepit. vide & dictione, Prior. Hoc iterum confirmat CONCILIVM SENONENSE sub Antonio de Prato cancellario Francia & Archiepiscopo Senonensi cap. 27. suorum decretorum, hoc quoque renouat supra iam memoratum concilium LATERANENSE sub Leone 10. sessione nona. vbi praecipitur ne Abbas minoris aetatis eligatur quam 22. annorum, & praefatu CONCILIVM TRIDENTINVM sessione 25. que est 9. sub Pio 4. capite sexto Decreti de regularibus: *In electione (ait) superiorum quorumcumque, Abbatum temporalium & aliorum officialium ac Generalium & Abbatissarum, atque aliarum praepositarum, quod omnia recte & sine ulla fraude fiant, in primis sancta Synodus districte praecipit, omnes supra dictos eligi debere per vota secreta, ita vt singulorum eligentium nomina nunquam publicentur. Nec in posterum liceat prouinciales, aut Abbates, Priores, aut aliquos quoscumque vitulares ad effectum electionis faciende constituere, aut voces & suffragia absentium supplere. Si vero contra huius decreti constitutiones aliquis electus fuerit, electio irrita sit: & is qui ad hunc effectum se in Prouincialem Abbatem aut Priorem creari permiserit deinceps ad omnia officia in religione obtinen-*

Concilium Lateranense sub Leone 10.

Concilium Tridentinum no. uissimum.

Constitutio De digna & fructu auctoritate reuelandis, si executione perfecta compleatur.

Concilium Biterrense non sine prodit in lucem idioma te Gallico, opera M. Anol di Sorbini con cionatoris Reg. Maistata.

Concilium Senonense apud Augustinenses Parisi celebratum fuit, tam concilij Senonensis nomine, quia ab Archiep. Senonensi indictu fuit.

Concilium Lateranense sub Leone 10. Concilium Tridentinum.

Gregorius I.

Pelagius I vel II.

Benedictus Cassinensis. Concilium Meldense.

Hec legens & seculi praesentis statum considerans, quomodo temperat a lacrymis?

Matth. 22.

Hoc quam verum sit, verba non docent sed verbera.

12. Regum 6.

da inhabilis existat, facultateque super his concessa co ipso abrogata censentur, et si in posterum alia concedantur tanquam subreptitia habeantur. Reliquum vide in dictione Electio, vt fiat per scripturium, &c. vide & infra. Abbas renunciare potest, vide Electio.

Abbas residere teneatur.] CONCILIVM AVGVSTENSE sub Othone Cardinali & Episcopo Augustensi, capite 8. medij 3. *Mandamus & praecipimus vt Abbates monasteriorum non nisi intra monasteriorum septa cum fratribus habitent, nec moram longam extra ea trahere presumant.*

Abbas communem cum monachis vitam ducat.] CONCILIVM MOGVNTINENSE I. sub Carolo Magno capite vndecimo. *Abbatem censuimus cum monachis suis pleniter vivere secundum regulam S. Benedicti: quantum humana permittit fragilitas. Idem statuit postea & CONCILIVM PARISIENSE III. libro 1. capite 21. vbi etiam idem Episcopis mandar quatenus cum suis clericis conuerferent, & cibos capiant. Abbatibus etiam omnibus. Et GREGORIVS IX. in constitutio. Benedictino. *Abbas autem vel Prior (ait) in refectorio cum fratribus comedat, nisi propter hospites metet locum.**

Abbas vita doctrina & exemplo fulgeat.] Non incongrue ad Abbatem pertinet quod ait CYPRIANVS CARTHAG. lib. 3. epistoliarum epistola 21. que est ad Presbyteros & Diaconos Roma: *Quantum (ait) perniciosum est ad sequentium lapsum ruina Praepositi, in tantum contraria vile est & salutare, cum se Episcopus per firmamentum fidei fratribus prebet imitandum. Sed ad rem. CONCILIVM TVRONENSE III. sub Carolo Magno, capite 24. *Sint Abbates sibi subditis bene viuendo duces & prauis viamque demonstrent, qua recte gradiendo ad meliorem vitam peruenire valeant. Idem omnino statuit CONCILIVM RHEMENSE sub eodem capite 23. & CONCILIVM PARISIENSE III. libro 1. cap. 37. vbi Abbatibus sicut & Episcopis, interdictum, omnis secularis electio, sed ardent iuberetur nominis Etymon obseruare, & cur Abbates vocetur, & si patres spiritales sunt, spiritales filios Domino gignere fatagant, nec tanto nominis se indignos faciant. Tum CONCILIVM AQVISGRANENSE II. capite 1. de ordine Rectorum: *Abbatem (inquit) Canonici gregibus sibi commissis instanter inuigilent, & geminam eis passionem impendant, id est, cibi & verbi, quatenus absque murmuracionis vitio seruire valeant. simul etiam, vt predicti Abbates Ecclesiastica iura inmemerata custodiant, videlicet vt cognoscant cuius pronomine notentur, in eo quod Abbates vocati sunt: quod & intelligitur in typo Christi nomen spiritalis Patri. Ideoque semetipso nomini quod accipiunt conforment, vt subditis & spiritalibus filijs exemplum praebendo & informado religiose exhibeant, adeoq; non conuenit ministerio ipsorum aliqua turpia aut secularia, vel etiam inania quod sectari, que contra religionem esse noscuntur, sed potius canonicè religiose, castè, sobrie, atque pie, & iuste vita eorum omnibus sibi commissis, aeterna felicitatis ducatum prebeat, & in quantum ipsi Abbates Abbatumque subiecti Episcopis proprijs pro se suisque omnibus rationem reddentibus noverint, tanto eorum consilio atque auctoritate modis omnibus mancipentur. Idem subsequitur capite 2. *Abbatem vero monachorum oportet per uigili studio gregis sibi commissi curam gerere, videlicet vt, sine quibus esse non possunt, temporalia subsidia administrant, tantoque id studiosius decertent agere, quanto****

Concilium Augustense Othone Cardinali.

Concilium Moguntinense I. Patrum 41.

Gregorius 9.

Cyprianus Carthag. marty.

Concilium Turonense 3. sub Carolo magno & Leone 3.

Concilium Rhemense sub eodem.

Etymon nominis Abbatis.

Concilium Aquigranense sub Ludouico pio anno 877.

Henr quam miferere proligatur hoc decretum.

Religiosa ad pietatis & virtutis studij adhortatio.

scium exterius nihil contingere licere. Simul etiam diuina lectionis studio ingiter eos informet, ne aut temporalis desolati auxilio diuinum opus explete nequeant, aut torpentes otio in laqueum temptationis incidant, ipsi etiam monachos passim, & quasi absque canonica auctoritatis iugo effrenatos per secularia negotia minime oportet discurrere, & villicis atque secularibus curis inferuire, vt alibi dicitur in dictione Monachus. vide porro, Pastoris aut Episcopi officium, &c.

Abbas non habeat quorum monasteriorum curam.] CONCILIVM AGATHENSE I. capite 38. & allegatur a Gratiano causa 20. questione 4. cap. Monachum. *Abbatibus singulis diuersas cellulas aut plura monasteria habere non liceat, nisi tantum propter incursum hostilitate intra muros receptacula collocare. Idem capite 57. & allegat Gratianus causa 21. questione 1. cap. vnum. *Vnum Abbatem duobus monasterijs praesidere interdiximus. Idem CONCILIVM LATERANENSE sub Innocentio III. capite 3. vide & Abbatissa infra.**

Abbates duo in vno monasterio non resideant.] Hac respondet superiori constitutioni. Est autem CONCILIVM CABRIOTENSE I. capite duodecimo, sic: *Prohibemus ne duo Abbates in monasterio esse debeant, ne sub obtentu potestatis simulas inter monachos, & scandalum generent. Verumamen si quilibet Abbas elegerit successorem, ipse qui sic eligitur, de facultatibus ipsius monasterij ad regendum, nullam habeat potestatem. Hanc constitutionem sicut & praecedentem confirmat GREGORIVS IX. capite 3. Constitutionum Benedicti. quod & prius fecerat CAROLVS MAGNVS in constitutionibus suis.*

Abbas non possit Ecclesiastica beneficia possidere.] Hoc prohibetur in CONCILIO AVRELIANENSI I. capite 9. vt repositum inuenies in dictione, Beneficium.

Abbas monasterij bonum non dissipet aut alienet.] Hoc abunde tractatur vbi de facultatibus Ecclesie & monasteriorum fit mentio. Verum sic praefatum AGATHENSE CONCILIVM capite 56. & allegatur a Gratiano causa 27. questione 4. capite in venditione. *In venditionibus, quas Abbates facere praesumant, hec forma seruetur, vt quidquid sine Episcopis venditum fuerit, ad potestatem Episcopi reuocetur. Mancipia vero monachis donata, ab Abbate non liceat manuumini. In istum enim putamus, vt monachis quousque iuramento opus facientibus, serui eorum libertatis otio patiantur. Idem omnino & conformiter CONCILIVM VENETICVM cap. 8. & postea CONCILIVM EPARNENSE capitibus 8. 9. & 10. & CONCILIVM AVRELIANENSE IV. sub Religio I. capite vndecimo: *Si quid Abbatibus ac sacris monasterijs, aut parochijs, pro Dei fuerit contemplatione collatum, in suam proprietatem hoc Abbates vel Presbyteri minime reuocabunt: nec alienare quod sanctis fratribus debetur, quacunque occasione praesumant. Quibus si fuerit necessarium, vt statuta conuellant, non aliter valeat, nisi Episcopi sui subscriptione firmatum. Idem, & GREGORIVS IX. in Constitutionibus Benedicti: *Statuimus, ne aliquis Abbas, vel Prior, Prioratum, vel grantiam venditionis aut donationis, seu aliquo alio titulo alienare praesumat. Idem & BENEDICTVS XII. in eadem constitutiones Benedicti capite 9. & NICOVLVS IV. in eadem constitutiones. & COELESTINVS V. in priuilegio fratribus Coelestinis indulto. Illud (ait alloquens Abbatem ordinis sui) distribuis inhi-***

Agathense Concilium, Gallie Celestino 1. & Sixto.

Concilium Lateranense sub Innocentio 3.

Concilium Cabriotenense Gallicae sub Eugenio I.

Gregorius 9.

Constitutiones Caroli Magni.

Concilium Aurelianense. Huius Hormida Papa & Clodoueo rege Francorum.

Agathense concilium.

Veneticum concilium. Epauense concilium. Huius Bifantius Bifantius Archiepiscopus interfuit. Concilium Aurelianense I. V.

Gregorius IX.

Benedictus XII.

Nicolaus III. Coelestinus V. hic est fidator & institutor ordinis Coelestinorum.

bermus, ne tu, vel aliqui ex Prelatis, terras seu quas- bet possessiones monasterijs collatas, vel in posterum conferendas, aut successores tui dare, vendere, aut alienare, absque consensu totius Capituli generalis, aut maioris, vel senioris partis ipsius, & in casibus à iure permisis, modo quolibet presumas. Quod si secus factum fuerit, alienationes eiusmodi ex tunc ir- ritas esse: & tam concedentes, quam recipientes ex- communicamus. Et vide quæso latius, facultates mo- nasteriorum, & Ecclesiæ non commutandæ, aut alienandæ, &c.

Abbas Episcopo suo sit subiectus.] **CONCILIVM AVRELIANENSE I.** capite 21. allegat Gratianus Causa decima octava, quæ- stione secunda, capit. Abbates. Et Burchardus libro octavo, de hominibus Deo dicatis, capite sexagesimo septimo: *Abbates pro humilitate reli- gionis, in Episcoporum potestate consistant: & si quod extra regulam fecerint, ab Episcopis corrigantur. Quæ semel in anno, in loco ubi Episcopus ele- gerit accepta vocatione conveniant.* Huic decreto subscripsit & **CONCILIVM AVRELIANENSE II.** capite vicesimo primo: *Abbates, (inquit) qui Episcoporum præcepta despiciunt, ad communionem nec penitus admittantur, nisi contumaciam humilitate suscipere deponant.* Et **CONCILIVM PARIENSE III.** libro primo capite tricesimo septimo, iniungit expressè, vt Episcopo Abbates pareant, aut aliter corrigantur, & honore priuentur. Et **CONCILIVM BITERRENSE** capite decimo quinto, Abbatem vult ab Episcopo corrigi, si deliquerit, vel negligens fuerit circa officium suum: quod & nouissimè Christianissi- mi Reges Francorum FRANCISCVS II. & frater eius CAROLVS IX. qui nunc Regni nostri moderatur habenas, confirmarunt in constitu- tionibus editis Aureliæ articulo vndecimo. Quoniam verò ex privilegio quidam ab Episcopo- rum subiectione exempti sunt (vt dicemus in dictione Monachorum exemptio, &c.) Ideò **CONCILIVM TRIDENTINVM** sessione vice- sima quinta, quæ fuit 9. sub Pio IV. capite vice- simo, decreti de Regularibus, statuit vt Abba- tes, qui sunt ordinum capita, ac cæteri prædi- ctorum ordinum superiores, Episcopi non sub- iecti, quibus est in alia inferiora monasteria Prio- ratiu seu legitima iurisdicctio, eadem etiam si com- mendata existant, teneantur visitare: vt dicitur in dictione, Visitatio monaster. &c.

Abbas an possit benedicere: & Episcopi privilegij quatenus debeat gaudere] In po- testate esse Abbatis & ex officio altaria consecrare, innuere videntur monachi trecenti sub impio Eutyche Abbate degètes, epistola quâ ad EPHESINAM II. synodum direxerunt, quæ lecta est coram Patribus **CONCILII CHALCEDONENSIS** actione prima: ubi asserunt eundem Eutychem (ante vel post hæresin nil interest) consecrasset altare sic loquentes: *Et sanctum qui- dem altare, quod ipse ante sex menses, quam insidias meditaretur, consecravit, vacuum diuino remansit be- neficio, &c.* Vtrum autem hoc ex privilegio, vel alio modo habuerit consecrandi beneficium igno- ro: scio tamen, quòd in sequentibus synodis sit statutum. Sic quippè statuit **CONCILIVM LA- TERANENSE** generale sub innocencio III. capite 60. *Accedentibus ad nos, de diuersis mundi partibus, Episcoporum querelis, inrelligimus graves & grandes quorundam Abbatum excessus, qui suis fini- bus non contenti, manus ad ea que sunt Episcopalis*

*diuinitatis, extendunt, de causis matrimonialibus cog- noscendo, iniungendo publicas penitentias, conce- dendo etiam indulgentiarum licentias, & similia præsti- mendo: unde conuincit interdum, quod vilescat Epi- scopalis auctoritas apud multos. Volentes igitur in his & Episcoporum dignitati, & Abbatum prouidere saluti presentis decreto firmiter prohibemus, ne quis Ab- batum ad talia se presumat extendere, si proprium vo- luerim periculum evitare, nisi forte quisquam eorū spe- ciali cõcessione, vel alia legitima causa super huiusmo- di valeat se trahi. Hinc quoniam quidam Abbates confirmationis præsumebant, contere sacramen- tum, iubentur in **CONCILIO SENONENSI**, capite 38. priuilegij sui fidem facere, aliis suspendantur. Et idem statuit de factorum vasorum consecratione, quàm temerè quidam sibi arrogabant. Huic & **BONIFACIVS VIII.** allegatur libro sexto decretalium, titulo septimo, De Priuilegijs: *Abbates, quos Apostolica sedes in exhibitione benedi- ctionis super populum speciali priuilegio insigniuit, in Ecclesijs quæ ad eos pertinent pleno iure, quando in eis diuina officia celebrant, possunt post Missarum so- lenniam, & vesperinas ac matutinas laudes, benedictio- nem solennem super populum elargiri. Alibi autem publicè, aut per vias, ciuitates, castra, & villas, popu- lis & plebibus benedictionem facere, vel impartiri non valeant, nisi hoc eis expressè Apostolico priuilegio sit concessum, nec eis licitum sit alijs, quàm monasterio- rum suorum conuersis, & qui ad illa conuolauerint, & in quos Ecclesiasticam & quasi Episcopalem Iu- risdictionem obtinent, primam clericalem conferre ton- suram, nisi eis id competat ex pleno præfata sedis in- dulto, quale est illud quod **COELESTINVS V.** Abbati sui ordinis Cælestinorū scilicet confert, cuius hæc est forma: *Liceat tibi tuisque successori- bus inter fratres eiusdem ordinis, & alijs ad Missas vestras conuenientibus benedictionem solennem facere, dummodo ibi preses non sit aliquis Episcopus, vel alia queuis persona superioris status, sicut sunt Patriarchæ, vel etiam Cardinales: Ac vasa, & alia paramenta ad cultum diuinum pertinentia, nec non in adifican- dis Cappellis Ecclesijs, aut hospitalibus, primarium lapidem, & fundamenta, Pontificali more benedicere: nec non omnes minores ordines confratribus, & alijs familiaribus & subditis vestris, ascribi volentibus militia clericali, nostra largitione conferre, & omnia alia facere, quæ ad Abbates exemptos in suis mona- sterijs & ordinibus pertinere noscuntur. Porro no- uissimè circa talia priuilegia exiti decretum in **CONCILIO TRIDENTINO**, sessione vice- sima tertia, quæ fuit septima sub Pio IV. capite 8. quod & alibi iterum recitandum est, ne scilicet Ordines conferre in alterius diocesi aliquis præ- sumat. & capite decimo, subdit: *Abbatibus ac alijs quibuscumque, quamuis exemptis, non liceat in posterum intra fines alicuius diocesis con- sistentibus, etiam si nullius diocesis, vel exempta esse dicantur, cuiquam qui regularis subditus sibi non sit, tonsuram, vel minores ordines conferre: nec ipsi Abbates, & alij exempti, aut collegæ, vel capitula quacumque etiam Ecclesiarum Cathedra- lium licentia dimissoria aliquibus clericis seculari- bus, vt ab alijs ordinentur, concedant; sed horum omnium ordinatio, seruat omnibus que in huius sa- cro sancte Synodi decretis continentur, ad Episcopos intra quorum diocesis fines existant, pertinere, non obstantibus quibusuis priuilegijs, prescriptionibus, aut consuetudinibus etiam immemorabilibus. vide loco superius allegato plura.* Abbas reuincere potest.] **CONCILIVM*****

Concilium Aurelianense I. sub Hormisda & Clodoueo rege patr. 33

Concilium Aurelianense II. sub Vigilio Papa & Childerico rege.

Concilium Parisense 3.

Concilium Biterrense sub Ludouico IX.

Franciscus I. & Carolus IX. reges Franco- rum.

Concilium Tri- dentinum.

2. Ephesina synodus impie celebrata quæ abrogauit Chalcedonense con- cilium inno- centiæ suble- uatum. Chalcedonen- se concilium.

Concilium La- teranense sub Innocencio III. generale cui in- terfuerunt patres numerantur 1215.

Abbates confir- mationis non possunt ex of- ficio conferre Sacramentum. Concilium Se- nonense sub An- tonio à Prato Cancellario Franciæ. Bonifacius VIII. compila- tor 6. Decret.

Cælestinus V. Cælestinorum institutor.

Concilium Tri- dentinum.

Concilium Mo- guntinum, ideo t. ponimus, quia tantum quedam fragmenta repe- riuntur, nec adhuc prodiit in lucem. Alia autem ius lo- cis passim cita- tur.

Concilium 2. Turonense sub Relagio I. papa

Concilium La- teranense sub Alexandro 3.

Epauneuse con- cilium sub si- gismundo rege, & Gelasio pa- pa. successorem.

Concilium La- teranense sub Gregorio Ma- gno.

MOGVNTINVM V. capit. 18. allegat Gratianus causa 18. questione 2. cap. Abbas. Et Burchardus libro 8. operis Conciliorum, de hominibus Deo dicatis, cap. 6. *Abbas potest pro humilitate, & cum permissione Episcopi, locum suum relinquere: tamen fratres eligant sibi Abbatem de ipsis, si habeant suam a- uctem de extraneis: nec Episcopus debet Abbatem vio- lenter retinere in loco suo, Congregatio debet eligere sibi Abbatem post mortem Abbatis sui, vel eo viuente si ipse discesserit, vel peccauerit: ipse enim non potest aliquem ordinare de suis propinquis, vel amicis, sine voluntate fratrum. vide latius Monachorum exemptio.*

Abbas an possit eiici vel accusari.] **CONCILIVM TYRONENSE II.** Capite 7. *Statuimus ne Episcopus Abbatem aut Archiepres- byterum, sine omnium suorum comphbyterorum & Abbatum consilio, de loco suo presumat eicere, neque per premia alium ordinare, nisi factò consilio tam Ab- batum quam presbyterorum suorum. Quos culpa aut negligentia eicit, cum omnium presbyterorum consilio restentur.* **CONCILIVM LATERANENSE** sub Alexandro III. Capite 16. partis 10. *Alexander III. Vnigoruenis Episcopo. Ex parte tua nobis conquestio propo- sita fuit, utrum monachi in accusatione Abbatum suorum aliquatenus sint ad- mittendi. Super quo utique tue prudentia responde- rit: Quod nisi alia rationabilis causa impediatur & manifesta, eo quod monachi de obedientia & subie- ctione Abbatis sunt, ab eius accusatione non sint vl- latenus repellendi licet alios accusare non possint. Qui- bus siquidem, cum proprium non habeant, de rebus monasterij expensæ debent necessaria, donec causa de- bitum suum recipiant, ministrari.*

Abbas Criminofus vt corrigatur.] **CONCILIVM EPAVNENSE.** Capite 19. *Abbas si in culpa reperiatur, aut fraude, & inno- centem se asserens ab Episcopo suo noluerit accipere correptionem, ad Metropolitanum iudicium de- ducatur.* **ALEXANDER III.** Episcopo Vni- gorensi scribens: ponitur parte 22. **CONCILII LATERANENSIS** sub eodem capite 3. *Accu- satum monasterij dilapidator, iubet eidem, causa di- ligenter præcognita, si conuictus est de obiectis, Apostolica auctoritate destituat: si verò accusa- toris in probatione defecerit, Abbati canonica purgatio iniungatur, & illi debita animaduersione puniantur. Vide latius de his, Episcopi, & Clerici criminofis, & Purgatio canonica, &c.*

Abbas.] vt in suis monachis peculium pro- fliget constitutio est **LATERANENSIS** Con- cilij sub Alexandro III. parte 1. cap. 10. sed vide, Monachis proprietatis, & Peculium interdictum.

Abbas.] Ne debeat interesse nuptijs, aut in- fantes de baptismo leuate, aut mulieribus septa monasterij ingredi permittere, cautus est in Con- cilio **LATERANENSIS** sub Gregorio I. vt latius habes dictione, Monachorum nigrotum exem- ptio, & dictione Monasterium, sicut & illud, vt di- ruta monasteria restaret, quæ omnia suis oportuit locis conuenientibus referuari.

ABBATISSA.

Abbatissa qualis eligi debeat.] Huc etiam pertinet quod superius de electione Abbatis di- ctum est, & quod infra in dictione, Electio, est di- cendum. Verum ne otiosè transeamus, quod de electione, & qualitate Abbatissarum ordinatum

est, videamus **CONCILIVM CABILONENSE II.** cap. 52. & iterum confirmatur de verbo penè ad verbum in **CONCILIO MOGVNTINO III.** cap. 25. *Monasterijs puellaribus tales prescribi debent firmi- ne, & Abbatissa creari, quæ se, & subditum gregem cum magna religione & sanctitate custodire norint, & his quibus presunt prodesse non desinant, sed & se & illas ita obseruent, vt potè vasa sancta in ministerio Domini preparata. Talem enim se debet Abbatissa exhibere subditis in habitu & veste, in omni conuictu, vt eis ad celestia regna pergentibus ducatum præ- beat. Sciat etiam se pro his quas in regimine accepit, in conspectu Domini rationem reddituram. Et **CONCILIVM PARIENSE III.** lib. 1. cap. 39. prohibet ne illa in Abbatissam eligatur, quam nunquã contigit eiusdem propositi discipulam extitisse, etiam si sit nobilis genere, quia verendū est (ait) ne dum prelationis honor talibus committitur, animarum illarum fouea ruina prepararetur. Et **GREGORIVS** profert lib. 1. Pastoralis, cap. 1. *Nulla ars doceri præ- sumitur, nisi intentia prius meditatione discatur. Ab imperitis ergo Pastoralis magisterium qua temeritate suscipitur, quando ars est arrium, regim: cui animarum? Hæc in dictione Episcopo, latius. Eadem de Ab- batissis statuit, & **CONCILIVM AQUISEGRANENSE II.** cap. 3. de ordine Rectoris, & cap. 9. **QUARTI** capitulo. Similiter & nouissimè **CONCILIVM TRIDENTINVM** sess. 25. quæ est 9. sub Pio 4. cap. 7. *Abbatissa (inquit) & Priorissa, & quocumque alio no- mine presbta, vel preposita appellatur, eligatur non mi- nor annis 40. & qua octo annis post expressum profes- sionem laudabiliter vixerit. Quod si his qualitatibus non reperiatur in eodem monasterio, ex alio eiusdem ordinis eligi possit. Si hoc etiam incommodum superio- ri, qui electioni præst. videtur, ex his que in eodè mo- nasterio annum tricesimum excefferint, & quinque sal- tem annis post professionem rectè vixerint, Episcopo vel alio superiore consentiente eligatur. Duobus verò mo- nasterijs nulla proficiatur. Et si que duo, vel plura quo- cunque modo obtinent, cogatur vno excepto intra sex menses cetera resignare, post id verò tempus nisi resi- gnauerint, omnia ipso iure vocent. Is verò qui electioni præst. Episcopus sine alius superior, claustra monaste- rij non ingrediatur, sed ante cancellorum fenestellam vota singularum audiat vel accipiat. In reliquis seruetur singularum ordinum vel monasteriorum constitu- tiones. FRANCISCVS II. & CAROLVS IX. reges Franciæ in cõstitutionibus Aureliæ editis articulo 3. de triennio in triennium Abbatissarum electionem fieri iubent. Vide, Electio.***

Abbatissa non præsit duobus monaste- rijs.] Hoc superius Abbatibus interdictum est: Verum & hoc Abbatissis sic inhihet **CONCILIVM VERNENSE** cap. 6. *Constitutimus, vt nulla Abba- tissa duo monasteria præsumat habere. Hoc etiam prohibuit postea **CONCILIVM TYRONENSE III.** cap. 30. & **CONCILIVM TRIDENTINVM** sessio- ne 25. quæ est 9. sub Pio IV. capite 7. decreti de Regularibus vt superiori annotatione inuenies expressum circa finem. Plura de huiusmodi in dictione, Beneficiorum pluralitas inhihetur, &c.*

Abbatissa studium & officium.] Satis ex- prima annotatione hoc potest colligi, verum sic de his statuit **CONCILIVM TYRONENSE III.** capite 26. *Abbatisse que negligentius, quàm oportet, viuunt, reformentur, ne de cetero earum vita & conuersatio à multis diffametur, aut familie exem- plum similiter faciendi relinquatur. Præterea vestes & vestimenta aliisque necessaria, que ab Abbatissis iure preparari debent, ea non conuerterentur familia sibi*

Concilium Ca- bilonense, sub Carolo Magno & Leone papa 3. Concilium Mo- guntinum 3. sub Arnulpho.

Concilium Pa- risense 3.

Gregorius I.

Vtinam hæc se- dulo nostri pa- stores aduerte- rent, qui ambi- tione rãta ex- cecati sunt, vt præcipitū im- munes vltro nei incurrant. Concilium A- quisgranense 2. Concilium Tri- dentinum.

Concilium Ver- nense quod ce- lebratū est in palatio Venis anno 715. sub Pipino rege Francorum.

Concilium 3. Turonense sub Carolo Magno & Concilium Tri- dentinum.

Concilium Tu- ronense 2. sub Carolo Magno & Leone 3.

esse abstracta. Hunc & Concilium C A B I L O N E N S E II. capite 58. Habeat Abbatissam in aut in edificatio ea que ad sanctimonialium necessitatem pertinent, aut in restaurando. Idem cap. 54. Abbatissa diligenter habeat curam de congregatione sibi commissâ, & provideat ut in lectione, & in officio, & in Psalmorum modulatione, ipsa sanctimonialibus strenua sint: & in omnibus operibus bonis illa eis ducatum prebeat, ut ipse pro animabus eorum rationem reddant in conspectu Domini: & stipendia sanctimonialibus prebeat necessaria, ne forte per indigentiam cibi & potus peccare compellantur. Eisdem sequenti capite 55. prohibet ne colloquium habeant cum laicis vel clericis, nisi talis fuerit occasio quam evitare non possint: & si necessitas incubuerit, id eorum testibus facere debent. Idem omnino in Concilio R H E M E N S I sub eodem Carolo Magno, capite 33. Idem quoque præcipit & Concilium A Q U I S G R A N S E II. capite 14. de ordine Rectorum: vbi Abbatissis iniungitur, ut provideant, ne in ipsis monasterijs multimodi sint anguli, vel talia loca quæ sint tenebrosa, aut certè visui Prælatorum occulta, in quibus Deus pro sceleribus imbi commissis ad iracundiam prouocetur. Similiter Concilium O X O N I E N S E in Anglia, capite 39. Abbatissis iniungit de omnibus necessitatibus monialium provide. Vide & Sanctimonialis.

Abbatissa non egrediatur monasterium.] CONCILIVM VERNENSE capit. 6. Constitutum ut nulla Abbatissa extra monasterium licentiam habeat exire, nisi hostilitate cogente, aut Rex per consensum Episcopi illum loci eam ad se euocauerit, quod & facere celeriter debet, ut alibi omnino non debeat, nec per villas, nec per alia loca demonstrari, sed celeriter ambulare, & reueri. Idem statutum est, & de alijs Sanctimonialibus, ut suo loco dicitur. Eadem constituit Concilium F O R O V L I E N S E capite 12. Nulla vlla unquam tempore (ait) licentia sit Abbatissæ, vel cuilibet monache, transfigurante se Sathana in Angelum lucis, quasi orationis causa susgerant eis loca venerabilia circuire. Quam sit namque irreligiosa & reprehensibile, cum viris propter vitæ necessitatem conuersari, nullus tam excors est, vel decipiens, qui innotat. Tum etiam eorum monasterium prohibet ingredi. Vide loco suo, Monasteria Sanctimonialium &c. Sed & Concilium C A B I L O N E N S E II. capite 7. sic, Abbatissa que in civitate monasterium habet, nequaquam de monasterio egrediatur, nisi per licentiam Episcopi sui, aut qui eius vicem obtinet, nisi forte alicui Imperialis iussio eam cogat. Et si quando foras pergat, de Sanctimonialibus quas secum ducit, curam & vigilantiam habeat, ut nulla eis detur peccandi licentia sine occasio: sed & cum pergat, in monasterio talem vide sua constituere debet, que de Sanctimonialium animabus curam & vigilantiam habeat. Idem omnino Burcharius refert sub nomine Concilij Gangrensis, capite 9. in opere decretorum, libro 8. de hominibus Deo dicatis, cap. 80. sed ut credo hallucinatus est, nec enim hoc in Gangrensi Concilio vsquam legi. Porro idem recensetur & renouatur de Abbatissis decretum, in Concilio M O G Y N T I N O I. cui Rabanus præfedit, cap. 16. Sed vide locis superius memoratis.

Abbatissa velare non potest.] Cui velare competat habetur in vocabulo, Velare. De Abbatissis autem, quia velare non possint, nec debeant, sic E V T Y C H I A N V S Papa, referente Iuone Carnotensi, libro 3. decretorum. Et Gratia-

no causa 20. quaestione 2. cap. Statuimus. In quibus locis inordinatè immixtus usus stultitia plenum, & Ecclesiasticæ auctoritati contrarium, quod videlicet nulla Abbatissa, & alique ex Sanctimonialibus viduis, & puellis virginibus, contra fas velum imponere presumant, & ideo nonnulla iniuste velate, putant se liberius suis carnalibus desiderijs posse seruire, & suas voluntates explere. Quapropter statuimus, ut si Abbatissa, aut quelibet Sanctimonialis, post hanc diffinitionem in tantam audaciam proruperit, ut aut viduam, aut puellam virginem, velare presumat, iudicio canonico vsque ad satisfactionem subdatur. Hoc decretum renouatum est in Concilio P A R I S I E N S I III. libro I. cap. 13. vbi etiam presbyteris interdicitur velatio. Vide Velare, &c.

A B B A T I A.

Abbatia non prætio comparanda.] Hoc expressè prohibuit Concilium R O M A N V M sub Nicolao II. contra Berengarium, & Concilium L A T E R A N E N S E sub Alexandro III. capite 2. & G R E G O R I V S VII. referente Platina in eius vita. Nam & Henricum IV. Imperatorem anathemate percussit, eod quod huiusmodi beneficia per Simoniam concederet. Itaque plura lecturus, perge ad dictionem, Simonia. Cæterum quidquid de Abbatijs tractandum foret, sub dictione, Monasterium, conclusimus. Itaque perge.

A B L V T I O.

Ablutio pedum præcipitur.] Z A C H A R I A S Papa, epistola 5. ad Bonifacium Moguntinensem Episcopum: Inquisiuit fraternitas tua, si liceat Sanctimonialibus feminis, quemadmodum viris, sibi inuicem pedes abluere, tam in cœna Domini, quam in alijs diebus. Hoc Dominicum præceptum est, quod qui per fidem implenerit, habebit ex eo laudem. Etenim viri & mulieres unum Deum habemus qui in cœlis est. Regulam Catholicæ traditionis suscipisti, frater amantissime, sic omnibus prædica, omnesque doce, sicut a sancta Romana Ecclesia accepisti. I R B N A E V S L V G D V N E N S I S libro 4. contra hæreses Valentini, & similibus capite 39. cur Christus lauerit pedes discipulorum suorum, mysticè interpretatur de ablutione & emundatione eorum quæ sunt mortis. Et antiquos Patres solitos fuisse ablutionem pedum hospitibus præbere, meminit Tertullianus. Cartaginensis libro secundo ad vxorem: quod & facit gloriosus martyr Cyprianus Cartaginensis sermone de ablutione pedum: Mandatum igitur (ait) simul & exemplum Christus complexus est, ut hoc exemplo instructi non dedignantur in alterutrum agere, quod actum est a magistro: & mandato posterus religionis auctoritas firmaretur. Et Concilium A Q U I S G R A N S E I. capite 14. Clericis iniungitur, si alijs temporibus nequeant, saltem Quadragesima tempore pedes pauperum in competenti lauent hospitali, iuxta illud Evangelicum: si ego Dominus & Magister vester laui vobis pedes, quanto magis vos debetis alter alterius lauare pedes? Idem omnino CONCILIVM B I T E R R E N S E statuit capite decimo octavo, vbi illud mandatum appellat, quod & modò adhuc obseruatur in Religionum monasterijs, & alijs Ecclesijs. Vide plura dictione, Hôspitalitas, & Pauper.

Concilium Cabilonense.

Abbatissis colloquium cum laicis inhihibetur.

Concilium Rhemense.

Concilium Aquigranense.

Concilium Oxoniense in Anglia.

Concilium Vernense sub Pipino rege in Italia Veris celebratum.

Concilium Forouoluentis.

Concilium Cabilonense.

Hec quidem sanctè ordinata sunt, sed tepidius obseruantur.

Concilium Moguntinum 2. sub Rabano Mauro Archiepiscopo.

Concilium Eutychiense sub Pipino.

Concilium Parisiense.

Concilium Romanum sub Nicolao 1. quidam volunt Nicolaum 1. sed non rectè.

Concilium Lateranense sub Alexandro 3. Gregorius 7.

Deus bone, quæ impè hæc statuta nostro auro repelluntur.

Zacharias Papa, ad Bonifacium Episcopum & Martyrè primè Germanorum Apostolus.

Ioannis 13.

Trenensis Lugdunensis.

Tertullianus Carthag. Cyprianus Carthag. Concilium Aquigranense.

Ioan. 13.

Concilium Biterrense celebratum sub Innocentio III. & Ludouico IX. Rege qui & sanctus dicitur.

A B L A C T A T I O.

Ablactatio infantium matribus iniungitur.] I O A N N E S C H R Y S O T O M V S homilia prima in Psalmum quinquagesimum. Apud pauperes vxor, & ancilla, & ministra est, & procreat filios, & ipsa mater & nutrix est. Apud diuites autem non est ita, sed cum generauerit filium, statim eum tradit foris, & pietatis insignia abscondit superbia erubescit fieri nutrix, que facta est mater. Christus autem non ita. Ipse nutrix est noster: idè & pro cibo, propria nos carne pascit, & pro potu suum sanguinem nobis propinauit. G R E G O R I V S I. Ad interrogata Augustini I. Cantuariensis Archiepiscopi, capite decimo, & allegat Gratianus distinctione quinta, capite cum enixa, vbi de muliere enixa, quanto tempore ab ingressu Ecclesiæ suspendi debet, tractat, vt dicemus in dictione, mulier, subdit inter cætera: Ad eius verò concubium vir eius accedero non debet, quousque qui gignitur ablactetur: prava autem in coniugatorum moribus consuetudo surrexit, vt mulieres filios suos quos gignunt, nutrire contemnant, eosque alijs mulieribus ad nutriendum tradant. Quod videlicet ex sola causa incontinentia videtur inuentum: quia dum se continere nolunt, despiciunt lactare quos gignunt. Vide reliquum dictione, Mulier.

A B O R T I V S.

Abortiuos natos mater procurans, vel extinguens.] CONCILIVM A N C Y R A N V M capite 2. De mulieribus quæ fornicantur, & partus suos necant: sed & de his quæ agunt secum, vt vtero conceptos excutiant. Antiqua quidem definitio est vsque ad exitum vitæ, eas ab Ecclesia remoueri. Humanius autem nunc definitur, vt eis decem annorum tēpus penitentia tribuatur. Idem omnino repetit (ne pluries rem eandem repetamus) CONCILIVM E L I B E R T I N V M, capitibus 63. & 68. atque postea eisdem verbis prædictus canon citatur & roboratur in CONCILIO M O G Y N T I N O II. sub Rabano Archiepiscopo capite vicessimo primo. Sic verò statuit post Elibertinum & Ancyranum concilia. CONCILIVM I L E R D E N S E capite secundo, Hi verò (ait) qui male conceptos ex adulterio fuerint, vel editos necare studuerint, vel in vteribus matris potioribus aliquibus colliserint in vtroque sexu adulteris, post septem annorum curricula: ita tamen vt omnino tempore vitæ sue stotibus & humilitati insistant. Si verò clerici fuerint, officium eis ministrandi recuperare non liceat: attamen in choro psallentium à tempore receptæ communionis inter sint. Ipsi autem venefici in exitu tantum, si facinora sua omni tempore vitæ sue deflexerint, communitio tribuatur. Hunc canonem recenset in collectorio suo Martinus B R A C A R E N S I S capite 77. Idem quoque statutum est in CONSILIO T O L E T A N O III. capite 17. postquam eidem concilio renunciatum fuisset in Hispania quosdam fornicationis audios, nescios pietatis, proprios filios interemisse, quod scelus perquiri & extirpari sacerdotibus mandatum est. vide & homicidium infantum, C O N S I L I V M B R A C A R E N S E II. capite 77. Si qua mulier fornicata fuerit, & infantem qui exinde fuerit natura occiderit, & qua studuerit abor-

Ioannes Chrysostomus in illa homilia 1. in Psalmum Misereere mei Deus.

Vide Euchariſtiam Sacramentum.

Gregorius I.

Ancyranum concilium I.

Matribus talibus plenus est orbis vniuerso mundo teste.

Concilium Elibertinum.

Concilium Moguntinum 2.

Concilium Ilerdense 1. sub Theodorico rege & Symacho papa atq. Hormisdæ, vteris.

Martinus Episcopus. Concilium Tolentanum 3.

Concilium Bracarense 2. sub Honorio 1. papa.

tum facere, & quod conceptum est necare: aut certe vt non concipiat elaborat, sine ex adulterio, sine ex legitimo coniugio: has tales mulieres in morte recipere communionem priores canones decreuerunt: nos tamen pro misericordia tales mulieres, sine conscientias scelerum ipsorum, decem annis agere penitentiam indicamus. Idem omnino statuit & repetit. C O N S I L I V M C O N S T A T I N O P O L I. III. quod est generale 6. capite 91. vt & huiusmodi mulieres homicidæ pœnis subiiciantur. Iterum & C O N S I L I V M V O R M A T I E N S E, capite tricessimo quinto: Mulieres que ante temporis plenitudinem conceptos vtero infantes voluntate excutunt, vt homicidæ proculdubio indicanda sunt. Illa verò que dormiendo filios suffocare videntur, leuiter de his iudicare oportet, quia nolentes & non sentiendo ad hunc deuoluta sunt casum. Reliquum vide in dictione, Homicidium infantum.

A B S O L V T I O.

Absolutio reorum diebus Paschæ, & Quadragesimæ.] Huius absolutionis quæ generaliter solet initio Quadragesimæ, & in cœna Domini, atque die sacro Paschæ dari, & in hunc vsque diem obseruatur, meminerunt trecenti monachi sub impio Eutyche Abbate degentes, epistola quam ad CONCILIVM E P H E S I N V M II. direxerunt: & lecta est actioe prima CONCILII S C H A L C E D O N E N S I S I V. generalis. Mentionem enim faciunt, se in lectu & mœnore egisse diem Natalis Domini, & diem Epiphaniarum. Que dies (aiunt) omnibus Christianis est lætitia, pro orationibus diuini ministerij lamentationes ex lingua nostra personantes. Tum subdunt: Superuenit & salutaris passionis dies, & sacra nox, & Resurrectionis festiuitas, in qua quidem & plurimis peccatoribus à sanctis Patribus nostris damnationes soluantur: veritas & ab Imperatoribus reis criminalia vincula relaxantur: iuxta verò lætitia omnis domus & omne forum repletur, &c. Porro Quadragesimalis ieiunij, & absolutionis quæ solet eodem tempore in Ecclesia peccatorum fieri, mentio fit actioe decima eiusdem Concilij S C H A L C E D O N E N S I S in causa Iba Adessæ ciuitatis Episcopi, qui excommunicatos ab excommunicationis sententia absoluisse se fatetur in ieiunio Quadragesimæ, propter diei festiuitatem. Vide Pascha, & Quadragesima.

Absolutio in extremis positus non neganda.] Hoc L E O I. epistola octuagesima nona, quæ est ad Theodorum Forouoluentem Episcopum, & allegatur à Gratiano de Penitentia, distinctione prima, capite Multiplex, expressè commendat, & confirmat T O L E T A N V M C O N S I L I V M III. capite duodecimo, & T O L E T A N V M XI. capite duodecimo, & plures alij canones, vt exprimitur in dictione, Penitentia in extremis positus, non neganda.

Absolutio non detur nisi contentibus.] G E L A S I V S I. Papa in commonitorio ad Faustum magistrum, legatum Constantinopolitana, loquens de absolutione quam Acarius impius hæresis fautor, Petro Alexandrino Episcopo dederat, vel de Absolutione quam petebant in errore permanentes, & allegat Gratian. causa vicessima quarta, quaestione secunda, capite Legatur. Legatur (ait) ex quo est religio Christiana, vel certe

Concilium generale 6. sub Constantino 3.

Concilium Vormatiense sub Ludouico 4. Imperatore anno 16.

Concilium Ephesinum 1.

Concilium Chalcedonense 4. generale.

Concilium Chalcedonense 4.

Leo I. Papa.

Concilium Tolentanum 3.

Concilium Tolentanum 11.

Gelasius papa huius nominis.

detur exemplum in Ecclesia Dei, à quibuslibet Pontificibus, ab ipsis Apostolis, ab ipso denique Salvatore veniunt, nisi corrigentibus se, fuisse concessam. Audium autem sub isto coelo, nec legitur omnino, nec dicitur, quod eorum vocem depromitur, Date nobis veniam, dum tamen nos in errore duremus. Id quoque pariter ostendunt, qui nobis Canones nituntur opponere, quibus hi canonibus, quibus regulis, qua lectione, quove documento, sine & maioribus nostris, sine ab ipsis Apostolis (quos potiores merito fuisse non dubium est) seu ab ipso Domino Salvatore, qui iudicaturus creditur vivos & mortuos, sine factum est unquam, vel faciendum esse mandatur. Mortuos suscitasse legimus. Christum, in errore mortuos absoluisse non legimus. Et qui certe faciendi hoc solus habuit potestatem, Beato Petro principaliter mandat Apostolo: Quia ligaveris super terram, ligata erunt & in caelis: & quae solueris super terram, erunt soluta & in caelis. Super terram, inquit: non in hac ligatione desunctum usquam dixit absolui, quod ergo nunquam factum est, vel mente concipere formidamus, scientes in divino iudicio non posse penitus excusari. Et infra: Remitti culpa de praeterito potest, correctionem sine dubio subsequente. Nam si deinceps sumitur mansura perversitas, non est benignitas remittentis, sed consentientis assensio. Vide, Confessio & Pœnitentia.

Abolutio non extenditur ad inortuos. Ex superiori etiam hoc colligitur, & idem GELASIVS I. epistola ad Episcopos Dardaniae, & allegat Gratianus causa vicesima quarta, quaestio secunda, capite. Nec quisquam. Quia (ait) Acatius iure meruit ab Apostolica communione secludi, & in hac eadem persistens damnatione desunctus est, absolutionem quam superstes non quaesivit omnino, nec meruit, nec mortuus iam potest impetrare: quia de eo qui est in divino iudicio constitutus, nobis fas non est aliud decernere, praeter id in quo eum dies supremus invenit. Quod autem nec sacrificium pro talibus debeat offerri. EUTYCHIANS PAPAE, referentè Gratiano, causa vndecima, quaestio tertia, capite Si quis Episcopus, &c. prohibuit: & idem GELASIVS epistola praedicta: & CONCILIVM LATERANENSE sub Alexandro III. parte 1. cap. 27. ut dicemus in dictione, Missa, &c.

Abolutio contentibus danda cum cum caute. Plura & praecipua de huiusmodi negotio tractanda sunt in dictione, Confessor, & Confessio, aut pœnitentia. Verum ne quippiam omisisse indicemur: sic CONCILIVM CONSTANTANOPOLITANVM III. aliàs 6. Synodus generalis, capite 102. Oportet eos qui solvendi & ligandi potestatem à Deo accepere, peccati qualitatem considerare, & eius qui peccavit, ad eam considerationem promptum studium, & sic morbo convenientem asserre medicinam: ne si in utroque immoderatione viatur, ab eius qui laborat, salute excidat. Vide Pœnitentia iniungendae contentibus modus, &c. Idem autem statuit & CONCILIVM VORMATIENSIS capite septimo, & alij canones, ut ibi videbitur.

Abolutio maioribus ab inferioribus non danda. Conqueritur GELASIVS I. epist. 2. ad Episcopos Siculos, ad calcè, & damnat Acatium Constantinopolitanum Episcopum haereticum, quod haeresim sapiens, sibi similem Petrum Alexandrinum Episcopum à vinculo quo erat ligatus absolvere praesumpserat: & dicit, quod inferior potiorē absolvere non potest, sed potior inferiorē cōvenienter absoluit. Cūm

itaque tunc temporis sedes Alexandrina secunda, haberetur post Romanam, non potuit Constantinopolitanus Episcopus inferior Alexandrinum praesulem absolvere.

Abolutio non pretio detur. In dictione Sacramenta, & Simonia satis de huiusmodi re locuti sumus: specialiter tamen CONCILIVM RATISPONENSE capite 9. hoc prohibuit, cūm de sacerdotibus statutum est, ne ipsi videantur, pecuniae aucupium magis, quàm salutis animarum studium amplecti, dum laicos grauiora delicta confessos hinc inde remittunt, non sine famae rerumque dispendio: Constitutum est ordinamus, ut deinceps quilibet confessor absolvere possit laicos contritos & confessos à quibuscuque peccatis quantumcumque grauibus & enormibus, quae ordinarij sine auctoritati referuauerant, exceptis dumtaxat homicidis, haereticis, & excommunicatis, ad Episcopum, vel eius vicarium mittendis. Quod autem ad clericos, nihil quo ad hoc statutum, intelligatur innotatum. Pro condonatione autem & remissione peccatorum, quam absolutionem vocant, nihil omnino ab inuito exigat. Idem omnino statuit CONCILIVM MOGVNTINVM I V. capite 30. Vide in dictione, Sacramenta non pretio conferenda, & Simonia, &c.

Abolutiois danda forma. CONCILIVM MOGVNTINVM I V. capite 24. Sacerdotes qui confessionibus audiendis dant operam, absolutionis formam non intricent, pluribus membris aut conditionibus appositis, sed planis & simplicibus verbis depromant. Ego absoluo te à peccatis tuis in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, non tamen prohibemus ut idoneo loco, seu ante Absolutionem, seu post, orationes pro petenda delictorum venia adiungant. Latius de his vide. Confessoris, seu auditoris confessiois officium, & Pœnitentiae iniungendae modus, &c. De absolutione autē sic CONCILIVM TRIDENTINVM sessione 14. quae fuit 4. sub Iulio III. cap. 6. Quamuis absolutio sacerdotis, alieni si beneficii dispensatio tamen, non est, solum nudum ministerium, vel annunciandi Evangelium, vel declarandi remissa esse peccata: sed ad instar actus iudicialis, quo ab ipso, velut à iudice, sententia pronunciat. Atque ideo non debent pœnitens adeo sibi de sua ipsius fide blandiri, ut etiam si media illi à discretissimo, aut sacerdoti animus serio agendi, & vere absolvendi, desit: putet tamen se propter suam solam fidem, vere & coram Deo esse absolutum. Nec enim fides sine pœnitentia remissionem ullam peccatorum praestaret, nec is esset nisi salutis suae negligentissimus, qui sacerdotem iocose absolutionem cognosceret, & non alium agentem serio, sedulo requireret. Quoniam igitur natura est ratio iudicij (cap. 7. de casuum reservatione) ut sententia in subditos duntaxat feratur, persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, ut verissimum esse Synodus hae confirmat, nullius momenti absolutionē eam esse debere, quam sacerdos in eum profert in quē ordinariam, & subdelegatam non habet iurisdictionem. Magnopere verò ad Christiani populi disciplinam pertinere, sanctissimis patribus nostris visum est, ut atrociora quaedam & grauiora crimina, non à quibusvis, sed à summis duntaxat sacerdotibus absoluerentur. Vnde merito Pontifices Maximi, pro suprema potestate sibi in Ecclesia vniuersa tradita, causas aliquas criminum grauiores, suo poterunt peculiari iudicio referuare. Neq; dubitandum est, quando omnia quae à Deo sunt, ordinata sunt quin hoc idem Episcopis omnibus in sua cuiq; Diœcesi, in edificationem tamē, non in destructionē, liceat, pro sibi in subditos tradita

Concilium Ratisponense sub Laurentio Cardinali.

Concilium Mogvntinum 4.

Concilium Mogvntinum 4.

Concilium Tridentinum.

Et hoc iterum nonas Lutheri praestigias, qui asserunt quod quippiam vere absoluitur si fide ita creditur non auctori sacerdotis inventio intercestrit.

Roman. 13.

supra

Matthaei 9. Marc 5. Lucae 11. Ioannis 11. Matthaei 16.

Gelasius I.

Hic lector adverte, no deservi Ecclesiam ritum que indulgentias etiam desunctis ostendere ostendit: sed hic specialiter loquitur de his, qui non in cōmunione fidelium desceserunt Eutychianns Papa.

Gelasius I. Concilium Lateranense sub Alexandro III.

Concilium Constantinopolit. di. sum. gener. 115 synodus.

Gelasius I.

supra reliquos inferiores sacerdotes autoritate, praesertim quo ad illa quibus excommunicationis censura annexa est. Hanc autem delictorum reservationem, consonum est diuinae auctoritati, non tantum in externa politia, sed etiam coram Deo vim habere. Verumtamen pie admodum ne hac ipsa occasione aliquis pereat, in eadem Ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit referuatio in articulo mortis. Atque ideo omnes sacerdotes, cūm nihil possint in casibus referuatis, ad vnum pœnitentibus persuadere nitantur, ut ad superiores & legitimos iudices, pro beneficio absolutionis accedant. Hanc doctrinam improbant, postea subsequentibus canonibus anathematice fecerunt. Contra illos autem, qui absolutionis sacramentum nil efficere contendunt, excommunicationis sententiam profert Gregorius libro 9. Registri epistola 39. ad Theodistam partiam. Idem verò GREGORIVS I. libro 40. homiliarum, homilia 26. Episcopi (ait) ligandi atque solvendi auctoritatem suscipiunt, & qui gradum regimini sortiuntur. Grandis honor, sed graue pondus est istius honoris. Durum quoque est, ut qui nescit tenere moderamina vita sua, iudex vita fiat aliena. Et plerumque contingit, ut hic Iudicij locum teneat, cui ad locum vita minime concordat: ac proinde saepe agitur ut vel damnet immeritos, vel alios ipse ligatus soluat. Saepè in soluendis ac ligandis subditis, suae voluntatis motus, non autem causarum merita sequitur. Vnde fit, ut ipsa hac ligandi & solvendi potestate se priuet, qui hanc pro suis voluntatibus, & non pro subditorum moribus exercet. Causa ergo pensanda sunt, & tunc ligandi atque solvendi potestas exercenda. Videndum est quoque culpa, aut quae sit pœnitentia secuta post culpam, ut quos omnipotens Deus per compunctionis gratiam visitat, illos pastoris sententia absoluat. Tunc enim vera est absolutio praesentis, cūm aeterni arbitrium sequitur Iudicis. Et alia quae dictione, Pœnitentia, Confessio, & aliis locis, inferuntur. Qualiter autem sit de criminum absolutione gaudendum, docet AMBROSIVS MEDIOLANENSIS, libro de bono mortis cap. 7.

Caveant sibi Caluinistae.

Gregorius I. in expositione illius Evangelij, cum esset sero die illavna (ab laterum, &c.

Ambrosius Mediolanensis.

Ambrosius Mediolanensis.

Hieronymus Stridonensis.

Lucæ 2. Matth. 3.

ABSTINENTIA.

Abstinentiae encomium. JAMBROSIVS MEDIOLANENSIS, libro 10. epistolarum, epistola 82. ad Verfellensem Ecclesiam. Quod pulcherrimum abstinentia, quae facit etiam iuuentutis annos senescere, ut fiat morum senectus? namque ut redundantia ciborum ac temulentia etiam maturior aetas calescit, ita mitigatur iuuentutis ferocitas epularum parsimonia. Irriquisque fontis, & exterior ignis aquae infusione extinguitur: non mirum si etiam interior aëstus corporis fluminali potu refrigeratur. Cibo enim flamma alitur ac deficit. Siquidem fenum, stipulam, lignum, oleum, aliisque huiusmodi alimentis ignis sunt, quibus pasciuntur: ea si detrahatur, vel non siggeras, etiam ignis sopitur. Similiter ergo vapor corporis cibo alitur aut minuitur, cibo excitatur, cibo soluitur. Laxuria igitur mater libidinis est, &c. HIERONYMVS STRIDONENSIS, libro 2. contra Iovinianum circa medium. In foribus Evangelij: Anna filia Phaelis vniuersa inducitur, semperque ieiunans: & Dominum virginem longa castitas longaque ieiunia susceperat. Praeursor eius & praeco Ioannes locustis alitur, & fluctat melle non carnis. Habitatioque deserti, & incunabula monachorum, salibus inchoatis alimentis. Sed & ipse Dominus baptisma suum quadraginta dierum ieiunio dedicauit: & acriora demo-

nia docuit non nisi oratione & ieiunio posse superari. Caetera, quae citantur dictione, Ciborum delectus, & ieiunium. AVEVSTINVS HIPPO- NENSIS sermo 7. de Quadragesima. Omnis abstinentia virtus est, ut diabolus, qui Adam per incontinentiam vicerat à Christo per ieiunium vinceretur. Moyses ieiunans vocibus Domini fruebatur & aspectibus; populus vero cibo & potu dedimus, decurrit ad Deorum Gentilium cultus: & superstitioni vacant, qui saturitati vacauerat. Idem sermone 15. de Quadragesima. Abstinentia corpus macerat, sed cor impinguat, carnem debilitat, sed animam confortat. Ille bene abstinet à cibis, qui etiam à malitia abstinet, & mundi ieiunat ambitionibus. Nam qui à cibis abstinet & praue agunt, demones imitantur, quibus esca carnis non est, sed nequitia spiritalis semper inest. Idem sermone 1. de Natiuitate Ioannis Baptistae: Duo sunt abstinentia, & crucis genera, vnum corporale, aliud spirituale: vnum à potu atque epulis temperare, appetitum gula à delectationibus atque mollissimis suauitatibus cohibere: ab his que per tactum, gustum, visumque decipiunt, sensum viriliter renouare, ac violenter abstrahere. Alterum abstinentia & crucis genus, est pretiosius atque sublimius: motus animi regere, & perturbationum molestiam tranquillitate placare. Ire ac superbiae impetus, quasi feram bestiam refrenare: ligigare quotidie contra vitia sua, increpare se quadam censura austeritatis, & virtutis: & rixam quodammodo cum homine interiore conferrere. Hinc GREGORIVS I. libro 5. expositionis in librum 1. Regum cap. 11. Probatio vere abstinentie non est in attenuatione corporis sed in perfectione castitatis. Nam bene serpens atteritur, si sic gula refingitur, ut libidinosus motus corporis omnis violentia minuatur. Nam motus illicitus carni, quando ipsa caro est, tolli non potest, violentia mouendi tolli potest. Non quidem tolli potest carni violentia motionis, ut non relinquatur ei motus, sed eidem motui omnis delectationis obsecratis auferatur, & simplex motus ille sit, in quo aliqua libidinis turpido non sit. Idem libro 20. Moralium capite 30. Virtus abstinentiae, aut omnino nulla est, si tactum quisque corpus non edomat, quantum valet, aut valde inordinata est, si corpus atteritur plus quam valet. Per abstinentiam quippe carnis vitia sunt extinguenda, non caro: & tanto quippe sibi meti debet moderamine praesse, ut & ad culpam caro non superbiat, & tamen ad affectum relictitudinis in operatione subsistat. Plura vide in dictione, Ieiunium, & Ciborum delectus.

Abstinentia à licitis laudatur. JAMBROSIVS MEDIOLANENSIS in caput 7. epistolae primae ad Corinthios: Quamuis (inquit) munda sint coniugia, tamen etiam à licitis abstinentium est, ut facilius ad effectum deducatur oratio. Nam in lege sanctificari volentes, inter caetera etiam ab vniuersis iustis Domini temporebant, ut fierent sanctiores. Cūm enim quis etiam concessa non contingit, ostendit se velle, quod precatur accipere. Idem AVEVSTINVS HIPPO- NENSIS libro 1. de verbis Domini sermone 23. A licitis (inquit) abstinentia bona est, unde virginitas nomen accepit. Et GREGORIVS I. libro 9. Registri, epistola 39. ad Theodistam Patriciam, & allegat Gratianus Causa 27. quaestio 2. cap. Sunt qui duobus (inquit) modis sancti viri etiam à licitis solent abstinerere. Aliquando, ut merita sibi apud omnipotentem Deum augeant: aliquando verò, ut arrectae vite culpas detergant: ut Babylonici noluerunt ea sumere quae licebat, ut per continentiam vitas excrescerent. David verò, qui propter alienam coniugem, & pro sua culpa valde fuerat flagellatus aquam bibere

Ambrosius Mediolanensis.

Augustinus Hippontensis.

Gregorius Magnus.

Daniel 2.

1. Paralip. 21.

Augustinus Hippontensis Episcopus.

Abstinentia duo genera.

Gregorius I.

Gregorius I. interpretas illud Iob cap. 3. vera est in luctum cithara mea, &c. Abstinentia est discretio facienda.

Ambrosius Mediolanensis.

Augustinus Hippontensis.

Gregorius Magnus.

Daniel 2.

1. Paralip. 21.

longe

longè post de Bethleemica cisterna voluit, quam cum ei fortissimi milites detulissent, bibere noluit eamque fundendo Domino libavit. Licebat enim ei bibere si voluisset: sed quia illicita se fecisse meminerat, laudabiliter à liciti abstinebat. Et qui prius pro culpa suamorientum militum sanguinem fundi non timuit, postmodum si aquam biberet, etiam viventium militum sanguinem se fudisse iudicavit, dicens: unum sanguinem istorum hominum qui profecti sunt, & animarum periculum bibam? &c. vide alibi.

ABUSVS.

De Abusibus. J passim loquimur, cum vel de clericorum scurritate, vel monachorum dissolutione, vel de facultatum & rerum Ecclesiæ dissipatione differimus. Itaque suis omnia locis optimè ordinata cernentur, lege Excelsus 3.

ACCUSATOR.

Anacletus I.

Accusatores qui esse non possint. J ANACLETVS I. Epistola ad omnes Episcopos, & allegatur à Gratiano, causa 3. quæstio. 4. cap. Beatus praeceptor noster Clemens, vir Apostolicus & spiritus Dei plenus, una cum reliquis sanctis collegis suis statuit, dicens: Accusandi vel testificandi licentia denegatur his, qui Christiana religionis & nominis dignitatem, & suae legis, vel propositi normam, aut regulariter prohibita neglexerint. Transgressores enim sponte legis suae, eiusque violatores, Apostata nominantur. Vide Apostata. Hoc idem allegatur Iuone lib. 4. Decretorum. Idem Epist. 3. ad omnes Episcopos, & allegatur à Gratiano causa 3. quæst. 5. cap. Accusatores autem & testes esse non possunt, qui ante hesternum diem, aut nudius tertius, inimici fuerunt, ne irati nocere cupiant, vel lesi se ulcisci velint. Inoffensus igitur accusatorum & testium affectus querendus est, & non suspectus. TELESPHORVS I. Epist. 1. ad omnes Episcopos, Accusatores, & accusationes quas leges seculi non admittunt, & nos submouemus, & Accusatori omnino non credi decernimus, qui absente aduersario causam suggerit, ante utriusque partis iustam discussionem. Nec hi, qui non sunt idonei, suscipiantur ad accusationem. Omnes, qui aduersus patres armantur, infames esse censemus. Patres enim omnes venerandi sunt, non respiciendi, aut incusandi, aut insidiandi. Hi vero qui cum inimicis morantur, aut qui suspecti habentur, minime recipiantur, quia eorum emulatio lacerat etiam innocentes. Hæc allegatur à Gratiano causa 3. quæstione 5. cap. Accusatores, & quæst. 9. cap. Accusatori. Idem omnino & simili forma verborum PIVS I. Epistol. 1. ad omnes Christi fideles. Idem etiam & STEPHANVS I. Epistola 2. ad omnes Episcopos, & CALIXTVS I. Epistola 2. ad Episcopos Galliarum, & allegatur à Gratiano caus. 2. quæst. 4. capite Querendum. & causa 2. quæst. 8. cap. Accusatorum, & causa 3. quæst. 9. Absente. & causa 3. quæst. 9. cap. Testes, & causa 3. quæstione 5. Confanguinei. Omnes (ait) qui in recta fide suspecti sunt, in accusationem sacerdotum, & eorum super quorum fide non haesitatur, minime recipiantur, & in testimonio humano dubij habeantur. Infirmari ergo oportet eorum vocem, de quorum fide dubitatur, nec eis omnino est credendum, qui rectam fidem ignorant. Querendum est ergo in iudicio, cuius sit conuersationis

Telephorus I. Papa.

Qui armatur contra patres indicantur infames.

Pius I. Papa.

Stephanus I. Papa. Calixtus I.

A & fideiis qui accusat, & is qui accusatur: quam hi qui non sunt recte conuersationis & fidei, & quorum vita est accusabilis, non permittuntur maiores natu accusare: nec quorum fides, vita, & libertas nescitur, neque viles personæ in eorum recipiantur accusationem. Rimanda vero sunt enucleatim persona accusatorum, que sine scripto difficile, per scriptum autem nunquam recipiantur, quia per scripturam nullus accusare vel accusari potest: sed propria voce, & presente eo, quem accusare voluerit, suam quisque agat accusationem: nec absente eo, quem accusare voluerit, cuiusque accusatori credatur. Similiter testes, per quacumque scripturam testimonium non proferant, sed presentes de his que viderunt & nouerunt veraciter testimonium dicant. Nec de aliis causis vel negotiis dicant testimonium, nisi de his que sub presentia eorum acta esse noscuntur. Accusatores vero consanguinei, aduersus extraneos testimonium non dicant, nec familiares, vel de domo procedentes: sed si voluerit, & iniucem consenserint inter se, partes tantummodo testificentur, & non in alios. Nec accusatores vel testes suspecti recipiantur, quia propinquitatis, & familiaritatis, & dominationis affectio veritatem impedire solet. Item PONTIANVS I. Epistola 2. omnes Christi fideles, & allegatur à Gratiano causa 3. quæst. 5. cap. Suspectos, & causa 2. quæst. 7. capite Querendum est, & ad Iuone lib. 4. Suspectos (ait Pontianus) aut inimicos, aut facile luigantes, & eos qui non sunt bona conuersationis aut quorum vita est accusabilis, & qui rectam non tenent & docent fidem, accusatores esse & testes, & antecessores nostri Apostolica repleverunt auctoritate, & nos submouemus, atque futuris temporibus excludimus: ne libenter labi possint, quos nos tenere & saluare debemus, ne, quod absti, prædictum Dei iudicium, non tantum super vtroque veniat, sed & nos eorum vitio, quod Deus auertat, percamus. Et FABIANVS I. Epistola prima ad omnes episcopos & allegatur à Gratiano, causa 3. quæst. 4. capite. omnes. Merito ergo eorum reprobatatur accusatio, qui in recta fide suspecti sunt, nec eis omnino est credendum, qui Trinitatis fidem ignorant.

Forma procedendi in accusatioe.

Notatu digna sententia.

Pontianus papa.

B & fideiis qui accusat, & is qui accusatur: quam hi qui non sunt recte conuersationis & fidei, & quorum vita est accusabilis, non permittuntur maiores natu accusare: nec quorum fides, vita, & libertas nescitur, neque viles personæ in eorum recipiantur accusationem. Rimanda vero sunt enucleatim persona accusatorum, que sine scripto difficile, per scriptum autem nunquam recipiantur, quia per scripturam nullus accusare vel accusari potest: sed propria voce, & presente eo, quem accusare voluerit, suam quisque agat accusationem: nec absente eo, quem accusare voluerit, cuiusque accusatori credatur. Similiter testes, per quacumque scripturam testimonium non proferant, sed presentes de his que viderunt & nouerunt veraciter testimonium dicant. Nec de aliis causis vel negotiis dicant testimonium, nisi de his que sub presentia eorum acta esse noscuntur. Accusatores vero consanguinei, aduersus extraneos testimonium non dicant, nec familiares, vel de domo procedentes: sed si voluerit, & iniucem consenserint inter se, partes tantummodo testificentur, & non in alios. Nec accusatores vel testes suspecti recipiantur, quia propinquitatis, & familiaritatis, & dominationis affectio veritatem impedire solet. Item PONTIANVS I. Epistola 2. omnes Christi fideles, & allegatur à Gratiano causa 3. quæst. 5. cap. Suspectos, & causa 2. quæst. 7. capite Querendum est, & ad Iuone lib. 4. Suspectos (ait Pontianus) aut inimicos, aut facile luigantes, & eos qui non sunt bona conuersationis aut quorum vita est accusabilis, & qui rectam non tenent & docent fidem, accusatores esse & testes, & antecessores nostri Apostolica repleverunt auctoritate, & nos submouemus, atque futuris temporibus excludimus: ne libenter labi possint, quos nos tenere & saluare debemus, ne, quod absti, prædictum Dei iudicium, non tantum super vtroque veniat, sed & nos eorum vitio, quod Deus auertat, percamus. Et FABIANVS I. Epistola prima ad omnes episcopos & allegatur à Gratiano, causa 3. quæst. 4. capite. omnes. Merito ergo eorum reprobatatur accusatio, qui in recta fide suspecti sunt, nec eis omnino est credendum, qui Trinitatis fidem ignorant.

Fabianus papa.

C & fideiis qui accusat, & is qui accusatur: quam hi qui non sunt recte conuersationis & fidei, & quorum vita est accusabilis, non permittuntur maiores natu accusare: nec quorum fides, vita, & libertas nescitur, neque viles personæ in eorum recipiantur accusationem. Rimanda vero sunt enucleatim persona accusatorum, que sine scripto difficile, per scriptum autem nunquam recipiantur, quia per scripturam nullus accusare vel accusari potest: sed propria voce, & presente eo, quem accusare voluerit, suam quisque agat accusationem: nec absente eo, quem accusare voluerit, cuiusque accusatori credatur. Similiter testes, per quacumque scripturam testimonium non proferant, sed presentes de his que viderunt & nouerunt veraciter testimonium dicant. Nec de aliis causis vel negotiis dicant testimonium, nisi de his que sub presentia eorum acta esse noscuntur. Accusatores vero consanguinei, aduersus extraneos testimonium non dicant, nec familiares, vel de domo procedentes: sed si voluerit, & iniucem consenserint inter se, partes tantummodo testificentur, & non in alios. Nec accusatores vel testes suspecti recipiantur, quia propinquitatis, & familiaritatis, & dominationis affectio veritatem impedire solet. Item PONTIANVS I. Epistola 2. omnes Christi fideles, & allegatur à Gratiano causa 3. quæst. 5. cap. Suspectos, & causa 2. quæst. 7. capite Querendum est, & ad Iuone lib. 4. Suspectos (ait Pontianus) aut inimicos, aut facile luigantes, & eos qui non sunt bona conuersationis aut quorum vita est accusabilis, & qui rectam non tenent & docent fidem, accusatores esse & testes, & antecessores nostri Apostolica repleverunt auctoritate, & nos submouemus, atque futuris temporibus excludimus: ne libenter labi possint, quos nos tenere & saluare debemus, ne, quod absti, prædictum Dei iudicium, non tantum super vtroque veniat, sed & nos eorum vitio, quod Deus auertat, percamus. Et FABIANVS I. Epistola prima ad omnes episcopos & allegatur à Gratiano, causa 3. quæst. 4. capite. omnes. Merito ergo eorum reprobatatur accusatio, qui in recta fide suspecti sunt, nec eis omnino est credendum, qui Trinitatis fidem ignorant.

Stephanus papa.

Nullus absens accusare potest, nec accusari. Dionysius papa.

D & fideiis qui accusat, & is qui accusatur: quam hi qui non sunt recte conuersationis & fidei, & quorum vita est accusabilis, non permittuntur maiores natu accusare: nec quorum fides, vita, & libertas nescitur, neque viles personæ in eorum recipiantur accusationem. Rimanda vero sunt enucleatim persona accusatorum, que sine scripto difficile, per scriptum autem nunquam recipiantur, quia per scripturam nullus accusare vel accusari potest: sed propria voce, & presente eo, quem accusare voluerit, suam quisque agat accusationem: nec absente eo, quem accusare voluerit, cuiusque accusatori credatur. Similiter testes, per quacumque scripturam testimonium non proferant, sed presentes de his que viderunt & nouerunt veraciter testimonium dicant. Nec de aliis causis vel negotiis dicant testimonium, nisi de his que sub presentia eorum acta esse noscuntur. Accusatores vero consanguinei, aduersus extraneos testimonium non dicant, nec familiares, vel de domo procedentes: sed si voluerit, & iniucem consenserint inter se, partes tantummodo testificentur, & non in alios. Nec accusatores vel testes suspecti recipiantur, quia propinquitatis, & familiaritatis, & dominationis affectio veritatem impedire solet. Item PONTIANVS I. Epistola 2. omnes Christi fideles, & allegatur à Gratiano causa 3. quæst. 5. cap. Suspectos, & causa 2. quæst. 7. capite Querendum est, & ad Iuone lib. 4. Suspectos (ait Pontianus) aut inimicos, aut facile luigantes, & eos qui non sunt bona conuersationis aut quorum vita est accusabilis, & qui rectam non tenent & docent fidem, accusatores esse & testes, & antecessores nostri Apostolica repleverunt auctoritate, & nos submouemus, atque futuris temporibus excludimus: ne libenter labi possint, quos nos tenere & saluare debemus, ne, quod absti, prædictum Dei iudicium, non tantum super vtroque veniat, sed & nos eorum vitio, quod Deus auertat, percamus. Et FABIANVS I. Epistola prima ad omnes episcopos & allegatur à Gratiano, causa 3. quæst. 4. capite. omnes. Merito ergo eorum reprobatatur accusatio, qui in recta fide suspecti sunt, nec eis omnino est credendum, qui Trinitatis fidem ignorant.

Quæ Christiana prædicatio legem, supponit. Felix I. Papa.

E & fideiis qui accusat, & is qui accusatur: quam hi qui non sunt recte conuersationis & fidei, & quorum vita est accusabilis, non permittuntur maiores natu accusare: nec quorum fides, vita, & libertas nescitur, neque viles personæ in eorum recipiantur accusationem. Rimanda vero sunt enucleatim persona accusatorum, que sine scripto difficile, per scriptum autem nunquam recipiantur, quia per scripturam nullus accusare vel accusari potest: sed propria voce, & presente eo, quem accusare voluerit, suam quisque agat accusationem: nec absente eo, quem accusare voluerit, cuiusque accusatori credatur. Similiter testes, per quacumque scripturam testimonium non proferant, sed presentes de his que viderunt & nouerunt veraciter testimonium dicant. Nec de aliis causis vel negotiis dicant testimonium, nisi de his que sub presentia eorum acta esse noscuntur. Accusatores vero consanguinei, aduersus extraneos testimonium non dicant, nec familiares, vel de domo procedentes: sed si voluerit, & iniucem consenserint inter se, partes tantummodo testificentur, & non in alios. Nec accusatores vel testes suspecti recipiantur, quia propinquitatis, & familiaritatis, & dominationis affectio veritatem impedire solet. Item PONTIANVS I. Epistola 2. omnes Christi fideles, & allegatur à Gratiano causa 3. quæst. 5. cap. Suspectos, & causa 2. quæst. 7. capite Querendum est, & ad Iuone lib. 4. Suspectos (ait Pontianus) aut inimicos, aut facile luigantes, & eos qui non sunt bona conuersationis aut quorum vita est accusabilis, & qui rectam non tenent & docent fidem, accusatores esse & testes, & antecessores nostri Apostolica repleverunt auctoritate, & nos submouemus, atque futuris temporibus excludimus: ne libenter labi possint, quos nos tenere & saluare debemus, ne, quod absti, prædictum Dei iudicium, non tantum super vtroque veniat, sed & nos eorum vitio, quod Deus auertat, percamus. Et FABIANVS I. Epistola prima ad omnes episcopos & allegatur à Gratiano, causa 3. quæst. 4. capite. omnes. Merito ergo eorum reprobatatur accusatio, qui in recta fide suspecti sunt, nec eis omnino est credendum, qui Trinitatis fidem ignorant.

prima

Felix I. Papa. Euthychia I. Melchisedes I. Marcellus I. Julius I. Papa. Eusebius I.

Julius II. Papa.

Concilium Romanum sub Felice.

Adverte obsecro.

1. Corint. 2.

Pius qui ab accusatione submouentur.

Damasus I.

Religius II.

Adrianus I.

prima ad Paternum Episcopum & EUTYCHIANVS I. epistola secunda ad Episcopos Siciliae & MELCHIADES I. epistola ad Episcopos Hispaniae & MARCELLVS I. epistola secunda ad Maxentium Tyrannum: & IULIVS I. epistola 2. ad Orientales episcopos cap. 10. & EVSEBIVS I. epistola 1. ad Episcopos Galliarum: & allegatur à Gratiano causa 3. quæst. 5. de Accusatio. De accusationibus, inquit, clericorum super quibus mandatis, scilicet à tempore Apostolorum in hac sancta urbe seruatum esse, accusatores, & accusationes quas exterrarum consuetudinum leges non adfiscunt, à clericorum accusatione submotas. Tunc arcer laicos ab accusatione clericorum. Vide laicus, & clericus. Et IULIVS II. in ea epistola quam rescripsit ad Ironicam epistolam orientalium Episcoporum, pro Athanasio cap. 18. Nemi (inquit) de se confesso credi potest super crimen alienum, quonia atque omnis rei professio periculosa est, & admitti non debet aduersus quemlibet. CONCILIVM ROMANVM sub Felice II. pro Athanasio, colligitur ex epistola, eiusdem FELICIS II. & omnis Episcoporum Romæ congregatorum missa ad Athanasium, & vniuersos Aegypti & Libyæ Episcopos Alexandria congregatos: vbi sic capite 5. dicitur, Nulli infami atque sacrilego, de quocumque liceat negotio, aduersus religiosum Christianum, quamuis humilis seruiliisque persona sit, testimonium dicere, nec de qualibet re, actione, aut inscriptione Christianum impetere. Et capite 9. sic subditur. Testificandi vel accusandi licentia denegatur his, qui Christiana religionis, & nominis dignitatem, & suae legis, vel sui propositi normam, aut regulariter prohibita neglexerint. Et cap. 11. Persona accusantium tales esse debent, quarum fides, & conuersatio, & vita probabilis, & absque reprehensione sit, & que omni carere suspitione: quia & hoc te presente, Athanasii, ut bene nosti, in Nicæna: synodo, propter malorum hominum infidias sunt hæc & alia quamplura deleta: & cap. 14. Nullus seruus, nullus libertus, nullus infidus, nullus criminibus irretitus, nullus calumniator, nullus qui inimicis studet, nullus qui frequenter litigat, & ad accusandum vel detrahendum est facilis: nulla infamis persona: vel omnes, quos ad accusanda crimina leges publicæ non admittunt, permittatur Episcopos accusare. Quoniam accusatores, & accusationes quas leges seculi non recipiunt, qua ratione sacerdotales eas recipere debet ordo, inuenire neque. Cùm hæc & in Nicæna Synodo prohibita sint (vide dictionem, Episcopus non facile accusandus, vel Episcopus qualiter accusetur aut iudicetur &c.) Et illi magis ab istis, non isti ab illis iudicari debeant, & Apostolus dicat, Spiritus iudicat omnia, ipse vero à nemine iudicatur. & cap. 15. Heretici, à quibus nimium opprimimur, excommunicati, homicidae, malefici, fures, sacrilegi, raptores, venefici, adulteri, & qui raptum fecerint, vel falsum testimonium dixerint, seu qui ad forilegos, magosque concurrerint, nullatenus ad accusationem, vel ad testimonium erunt admittendi. Idem omnino DAMASVS I. epistola 6. ad episcopos Italiae, & allegatur à Gratiano causa 3. quæst. 9. capite qui accusare, denique PELAGIVS II. epistola 1. ad Episcopos Constantinopoli congregatos cap. 4. Inimicos, odiu in corde retinentes, suspiciosos, & criminatores, ab accusationibus repellit Pontificum, prædicta decreta confirmans, quæ etiam confirmat longè post ADRIANVS I. qui hæc omnia recollegit,

& transmisit ad Ingilramum Mediomariensem episcopum, qui fuerat accusatus, vt haberetur ad calcæ CONCILII FRANCFORDIENSIS, ante hoc tamen concilium, adhuc paucis mutatis fuerant confirmata præfata decreta in CONCILIO CARTHAGINENSI VII. cap. 1. & inferitur à Gratiano causa 4. quæst. cap. diffinimus, & causa 4. quæst. 6. cap. omnia quibus &c. Placuit, quonia superioribus conciliorum decretis, de personis que admittenda sunt ad accusationem clericorum, iam constitutum est: & que persona non admittatur, iam expressum non est. Idcirco diffinimus, eum rite ad accusationem non admitti, qui posteaquam excommunicatus fuerit, in ipsa adhuc excommunicatione constitutus, sine sit clericus, sine laicus, accusare voluerit. & cap. 2. Item placuit, vt omnes serui, & proprii liberi, ad accusationem non admittantur: vel omnes quos ad accusanda publica crimina leges publicæ non admittunt: Omnes etiam infamie maculis adpersi, id est, histriones, ac turpitudinibus subiectæ personæ: Heretici etiam, sine pagani, sine Iudei. Sed tamen omnibus quibus accusatio denegatur, in causis propriis accusandi licentia non est deneganda, & cap. 3. & allegatur à Gratiano causa 3. quæst. 10. cap. Placuit, Item placuit, quonia quæcumque clericis ab accusatoribus multa crimina obiciuntur, & vnum ex his de quo prius egerit, probare non valuerit, ad cetera non admittantur. Idem & CONCILIVM AFRICANVM capitibus 95, 96, 97. & CONCILIVM CONSTANTINOPOLITANVM I. cap. 6. vt allegabimus alibi dictione, Episcopus. Idem & SILVERIVS I. epistola ad Amatorem Episcopum, cum iniuste accusatus & expulsus fuisset, vt alibi inferemus Porro & EVODIVS DIACONVS, Libro Apologetico contra calumniatores Canonum: qui liber approbatus est ab vniuersis sanctæ Synodi, Roma congregatæ sub Symmacho, & à quinta Generali synodo, in qua lectus est coram patribus 218. Accusatores, quos leges seculi non admittunt, vt iam eos enumerauimus, nec in causis Episcoporum licentiam accusandi habere statutum est. In CONCILIO ROMANO IIII. sub Symmacho vt multis verbis ostendit prædictus Euodius in præfato libello, pro synodis & Symmacho Papa per totum: vbi & auctoritatem adfert prædictorum Canonum, Carthaginensis 7. & Africanæ conciliorum: Quis statuerunt (ait) vt accusatoribus de inimici domo procedentibus non credatur, in quibus odio successa vicinitas, per arida flammam persecutionum exfisciat, & vniuersam aoli fabricam sumptu & machinis coherentibus, secreta dispositione componit, & iterum. Nulle accusationes à iudicibus audiantur Ecclesiasticis, que legibus seculi prohibentur, &c. quæ sepeius memorata sunt. Hæc etiam repetuntur & confirmantur in CONCILIO ROMANO V. sub Symmacho, & allegatur à Gratiano causa 3. quæst. 5. cap. Accusatoribus: & censura subinfertur, vt qui aliter præsumpserit, si clericus est: gradu proprio penitus careat: si monachus aut laicus fuerit, communionem priuetur. Omnia hæc renouat NICOLAVS V. Epistola ad Michaelem Imperatorem: & allegatur causa 4. quæst. 1. cap. 2. Hereticis non licet accusationes contra Orthodoxos Episcopos pro Ecclesiasticis negotiis facere. Hereticos autem dicimus, tam eos qui olim ab Ecclesia proiecti sunt, quam qui post hæc à nobis anathematizati sunt. Præter hos autem, & eos qui fidem quidem sanam simulant confiteri: schismaticos etiam, & eos qui seorsim à communicantibus nobis Episcopis collectas faciunt,

Conc. Francfordiense.

Cæc. Carthaginense vij. cap. 1. & 2.

Excommunicati accensurati ab accusatione.

Conc. Africanum sub Bonifacio I. Concil. Constantinop. I.

Siluer. I. Papa.

Euodius Diaconus.

Concilium IIII. Romanum sub Symmacho.

Conc. Romanum V. sub Symmacho Episcopo 218.

Hereticis submouentur ab accusatione episcoporum, & quos vocat Hereticos.

LIV MILEVITANVM I. capite primo, & allegat Gratianus, de consecratione dist. 4. cap. placuit, Placuit igitur omnibus Episcopis, qui fuerunt in hac sancta synodo, constituere haec quae in presenti concilio definita sunt: ut quicumque dicit, Adam primum hominem mortalem factum, ita ut sine peccaret, sine non peccaret, moreretur in corpore, hoc est de corpore exiret, non peccati merito, sed necessitate natura, anathema sit. Idem omnino statuit CONC. AFRIC. c. 7. sub Bonifacio I. hinc IO. CHRYSOSTOMVS, homilia 15. in Genesim, capite secundo, Congressus (ait) post praeuocationem fuit. Nam quae ad illam, quasi Angeli versabantur in Paradiso, non concupiscentis flagrantis, non ab aliis affectionibus infestati, non natura necessitatibus obnoxii, sed prorsus incorruptibiles, & immortales conditi: neque vel vestimentorum mitti ibi egebant, & c. Idem confitetur & AMBRO. MEDIOLAN. lib. de Paradiso c. 7. & ceteris. EPIPHA. CYPRI, epist. ad Ioannē Episcopū Hierosolymitanū quae inferitur tomo secundo, epistolam Hieronymi Stridonensis.

Adam posteros & corpore & anima infecit. J. CONCILIVM ARAVSICANVM II. sub Leone I. capite, Si quis per offensam praeuocationis Adae, non totum (id est, secundum corpus & animam) in deterius dicit hominem commutatum, sed anima libertate illa dura, corpus tantummodo credit obnoxium, Pelagij errore deceptus, aduersatur scriptura dicenti: Anima quae peccauerit ipsa morietur, & a quo quis superatur eius & seruus est, IDEM capite secundo, Si quis soli Adae praeuocationem suam, non & eius propagini asserit nocuisse, aut certe mortem tantum corporis, quae poena peccati est, non autem peccatum quod mors est animae, per unum hominem in omne genus humanum transisse, testatur iniustitiam Deo dabit, contradicens Apostolo dicenti: Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccauerunt. IDEM & capite octauo, Si quis alius misericordia, alius vero per liberum arbitrium, quod in omnibus qui de praeuocatione primi hominis nati sunt, constanti sententia, hominem ad gratiam baptismi posse venire, contendit, a recta fide probatur alienus. Is enim non omnibus liberum arbitrium, per peccatum primi hominis, asserit infirmatum, aut certe in laesum putat, ut tamen quidam valeant, sine reuelatione Dei, mysterium salutis aeternae per seipsum posse conquire: quod quare sit contrarium, ipse Dominus probat, qui non aliquos, sed neminem ad se posse venire testatur, nisi quem pater attraxerit. IDEM & cap. 15. Ab eo quod formauit Deus, mutatur Adam, sed in poena per iniquitatem suam: ab eo quod operata est iniquitas, mutatur fidelis, sed in melius, per gratiam Dei. Illa ergo mutatio fuit praeuicatoris primi haec, secundum Psalmistam, mutatio dexterae excelsi, Eadem repetuntur cap. 3. 4. 5. 6. 7. eiusdem concilij, prout videre est dictione liberum arbitrium. Hanc propositionem confirmat multis in locis IOANNES CHRYSOSTOMVS epistola potissimū quae est ad Olympiam, ubi sic ait: Quando Adam peccauit illud graue peccatum, & omne genus hominum in commune damnauit, de morte poena leuatur, & c. & AMBROSIVS MEDIOLANENSIS in 5. cap. epist. ad Roman., Manifestum est (inquit) omnes in Adam peccasse, quasi in massa. Ipse enim per peccatum corruptus, quos genuit omnes nati sunt sub peccato. Ex eo igitur cuncti peccatores, quia ex ipso sumus omnes, & c. De peccato & lapsu primi hominis similem profertur sententiam patres CONCILII MOGVNTIN. IV.

Concilium Africae sub Bonifacio I. Ioannes Chrysostomus.

Ambrosius Mediolanensis.

Epiphanius Cypri.

Concilium Arausicanum sub Leone I.

Ephes. 18. 1. Petri 2. Roman. 5.

Roman. 5.

Liberi arbitrij assertio.

Ioannis 6.

cap. 4. & CONCILIVM TRIDENT. initio sessio. 5. vt videbis dictione peccatum originale.

ADORATIO.

Adorationis modus & species, & an soli Deo & Christo exhibenda sit. De adoratione patriae quae soli Deo debetur, & de adoratione dulciae quae Angelis, & hominibus debetur IOANNES CHRYSOSTOMVS homil. 32. in Euangelium Ioannis, fusissimè tractat, etiam & plurimis in locis idem probat AMBROSIVS MEDIOLANENSIS, potissimè lib. 5. de fide, cap. 3. & lib. 3. de Spiritu sancto, cap. 12. & in cap. 1. epist. ad Roman. & amplius lib. 2. de Iacob & vita beata, cap. 6. ubi tractat cur Iacob septies adorauerit Elau, praeterea de huiusmodi adorationis speciebus fusissimè disputat AVEVSTINVS HIPONENSIS lib. 10. de ciuitate Dei, cap. 1. verum quia nostro aevo plurimi sunt qui adorationem negat patriae humanitati Christi exhibendam, & dulciae sanctis, sic ex lectione veterum canonum procedemus: sic enim primò loquitur CLEMENS I. lib. 6. Constitutionum Apostolicarum, cap. 23. Christus (ait) pro adoratione locali, ab ortu solis usque ad occasum in omni loco imperij sui nomen suum celebrari statuit, & CYRILLVS ALEXANDRINVS libro de Incarnatione vniuersi, cap. 26. Verba Christi sunt Ioannis, cap. 4. vos adoratis quod nescitis, nos adoramus quod scimus, adorauit ergo nobiscum ad eum adorandum, sicut enim ipsi omne genus, sed secundum aliud & aliud (vt idē Cyrillus elucidat & reperies dictione, Christi passio,) adorat enim quia naturam assumpsit quae debeat adorare, adoratur autem potè idem quasi maior adorante natura eo quod intelligitur Deus. Adoratione vero non est diuidendum in hominem seorsum, & seorsum in Deum nec vero tanquam Deo conuictum aequalitate dignata sit diuisis substantiis cum ipso adorare dicimus hominem id enim extreme impietatis plenissimum est, sed unum adorandum hominem factum & incarnatum Dei verbum, ita tamen vt credamus corpus ei adnatum, animam iuxta rationem habuisse, neque enim Deus omnipotens duos primogenitos praecepit oportere tam a nobis quam a sanctis Angelis, adorari Hebr. 1. Nus est enim qui est introductus in orbem terrarum. Et si introductionis modū christus perscrutemur, carnalis dispensationis mysterium inueniemus. Introductus est autem in orbem terrarū tunc cum factus est homo, licet & natura sua distare ab orbe longissime videatur, & in diuinitatis eminentia verè esse credatur. Alius est enim praeter elementa creator ipsorum. Ergo super ea quae ipse condidit secundum naturam est quod natura sit Deus, vnus tamē vt ante dixi adorandus est, & tunc cum in multis fuerit fratribus, tunc etiā propterea dicitur est primogenitus vnus filius adorauit cactus à natiuitate sua cum praecipuo mirabilisq; modo sanatus est vnus hominem adorauerit Apostoli videntes eum miris modis super aquas ambulare, verè Dei filius es. Si verò hominem cum Deo coadorari dixerimus diuisiōnem statissimam inducemus. Sed enim semper quod Latine est, cum, si in significatione unitatis quae est per compositionem ponatur, duo omnino cogit intelligi. Quemadmodum enim nemo sibi conuenerit dicatur neque concipere, aut coadorare, vel coambulare, duarum enim personarum significationem inducet praepositio verbo praeposita: ita etiam si quis coadorari hominem cum Deo dixerit duos planè filios dixit, & eos esse distinctos. Unitatis enim ratio si in sola dignitate, aequalitate sine authoritatis intelligatur, non esse vera conuincitur, idē a nobis iam pluribus ante probatum est. IDEM capite vigesimo septimo concludit, & ire-

Ioannes Chrysostomus.

Ambrosius Mediolanensis.

Augustinus Hipponensis.

Clemens 1. Papa.

Cyrillus Alexandrinus.

Extra impugnat adorationem Christi humanitati exhibendam.

Vide quia non diuidenda est adoratio quae Christi debetur, ut diuinitati eius tribuatur, & humanitati negetur, quia non sunt duo Christi.

Ioannis 9. Matthai 14.

Athanasius Alexandr.

Plures accipiat haereses quae usque ad istam seculum mouentur.

Galat. 1.

Cyrtillus Alexandri.

Episcopi secun de Armenia. Rabhula Baefscenus.

Haeresis Theodori Mopsuestiani Episcopi omnino similis eius quae est Eucherii Caluinita in Francia. Anathema muniti.

Anathema Cyrilli.

rum defensione anathematismi octauo, circa medium in medium profert ATHANASIVM ALEXANDRINVM libro de incarnatione verbi sic loquentem, Confitemur illum esse Dei filium & Deum secundum spiritum, filium hominis secundum carnem, non duas naturas vnus filium, vnus que adoretur & altera que non adoretur, sed vnus verbi Dei naturam incarnatam & adorandam cum carne sua. Vna adoratione, non autem duos filios, alium quidem filium Dei verum & adorandum, alium vero ex Maria hominem non adorandum sed secundum gratiam filium Dei factum sicut & homines. IDEM paulò post, Igitur qui natus est ex virgine Maria homo, secundum spiritum autem ipse filius Dei & Deus. Et iterum, Si autem quos praeter haec ex diuinitatis scripturis, docet, alium docens filium Dei & alium ex Maria secundum gratiam filium factum, sicut nos, ita ut sui duo filij, vnus secundum naturam filius Dei, qui ex Deo & vnus secundum gratiam homo ex Maria: vel si quis Domini nostri carnē superne esse dicit, & non ex virgine Maria, vel conuersum diuinitatem in carnem, vel confusam, vel immutatam, vel passibilem Domini Deitatem, vel non adorandam Domini nostri carnem vt hominis, & non adorandam vt Domini & Dei carnem, hunc anathematizat, sancti & Catholicae Ecclesiae, diuino Apostolo obtemperans, qui dicit: Si quis vobis euangelizauerit praeter id quod accepistis anathema sit, & concludit post Athanasium CYRILLVS loco praefixo: Itaque mihi videtur: circa periculum & culpam dixerit quis, quod incarnatum Dei verbum spiritus vnus existens filio non absque sua carne, sed cum illa potius adorandum sit, quemadmodum scilicet etiam hominis anima cum suo corpore honoratur, vna autem appellatione quod ex vrisque constat significatur animal. Igitur est anathematismus factus contra eos qui modis omnibus diuidunt Emmauelem, in hominem proprie, & Deum verbum proprie, nobis enim vnus & eundem Theologorum sermo predicauit scripturarumq; scripturarum inuadentem cognitio. IDEM eadem persequitur, in declaratione anathematismi 5. & 8. ad petitionem patrum CONCILII EPHESENSIS I. quae quidem prioribus conformia iudicantur. Eandem confessionem profertur & tenent, EPISCOPI & patres secundae Armeniae, epistola missa ad Leonem Imperatorem quae stat in ordine plurimum positarum ad calcem Chalcedonenis synodi. Denique RABVLA EDESSENSIS Episcopus epistola missa ad beatum Cyrillum de haeresibus Theodori Mopsuestiae Episcopi tractas, quae lecta est collatione CONCILII CONSTANTINOPOLITANI V. eum testatur impium Theodorum contra communem sententiam sensisse, Christum non debere adorari sicut Dominum, sed relationem Dei adorari, sicut imaginem quandam, magis autem manifestus secundum eos dicere, sicut instar aliquid relationem ad sidentes daemoneij. Non alia docent Caluinitae, vt doctè probat, Nicolaus Vilagagno, eques Melitenis ad articulos contra Caluinitum, in Francia Antarcetica agitos. Est autem praedictum anathema quod CYRILLVS ALEXANDRINVS dictauit ad petitionem praetacti Ephesini I. Concilij eiusmodi & ponitur 9. in ordine ceterorum, Si quis in duabus naturis adorari dicit Christum, ex quo duas adorationes introducunt, separatum Deo verbo, & separatum homini: vel si quis ad interemptionem vel ad confusionem deitatis & hu-

manitatis, vnā naturam sine substantiam eorum quae conueniunt introducens sic Christum adorari, sed non vna adoratione Deum verbum incarnatum cum propria ipsius carne adorari, sicut ab initio Dei Ecclesiae traditum est, salis anathema sit, De modo autem & diuersis adorationis speciebus sic in CONCILIO NICENANO II. quod & 7. generale dictum est. Actio 3. profertur testimonium (vbi de imaginum veneratione differunt patres vt videre est dictione imago) ANASTASII THEOPOLEOS Episcopi epistola ad quendam quae sic incipit, Si doctrina existimaretur, & c. Nemo (ait) offendatur in adorationis vocabulo, si quidem & homines & sanctos Angelos adoramus, non autem quod patriam, hoc est cultum diuinum exhibeamus. Inquit enim Moyses Deum tuum adorabis & illi soli patriam, hoc est cultum diuinum exhibebis. Quo loco diligenter obseruabis, quae ratione posteriori dicto nimirum patriae adiecerit soli, adorabis verò, hoc ipsum non est appositum. Quamobrem adorare licet: Quid enim aliud est quam honoris alicui exhibiti, veluti emphasis adoratio? Patria verò nequaquam neque enim licebit per se, quod est proprie Deum adorare. Haec quispian ad primum dicere posset. Secundum verò multorum opinionibus subuertetur, qui experientiam lectionis sacrae non satis perceperint. Tum subiungitur ab omnibus patribus. Omnibus igitur qui sacras imagines se venerari consentunt, adorationem autem recusant a sancto patre tanquam hypocrita redarguuntur. Nam cum verè adorationem quod est honoris symbolum recusat, contrarium facere cognoscunt, nimirum sanctis conuicia dicere. Sed & THARASIVS CONSTANTINOPOLITANVS Episcopus epistola missa ad Constantinum eius nominis V. Imperatorem & Irenem matrem eius quae lecta est actio 7. NICENAE SYNODI II. quae dicitur 7. generalis, Sunt autem (ait) imagines adoranda quoque, id est, excolenda & amanda: idem enim significant haec iuxta antiquam Graecia dialectonem: nam προσκυνην, id est, adorare, & ἀσπάζεσθαι, id est, amplecti, & φιλεῖν, id est, amare significat. Praepositio autem προσ intentionē significat desiderij, quemadmodum in προσέειπαι, ἀφῆρα, κηρῶ, & προσκυνῶν, ῥῶ, & προσκυλῶ, quod significat & amplexum & vehementem amorem. Nam quod quis φιλεῖ, hoc est, amat, id est, amplexatur, hoc est, amplectitur, & quod adoratur sine amplectitur, nempe προσκυλῶ, hoc etiam omnino φιλεῖ, id est, amat. Testatur id sanè humana natura & affectio, quae erga amicos sumus affecti: sic enim inter duos, res agitur, & hoc modo sibi occurrant agunt. Non solum autem apud Graecos haec loquendi ratio in vsu est, sed in diuina quoque scriptura idem annotare licet. In libris enim Regum scriptum est, Dauid surrexit & cecidit in faciem suam, & adorauit rex Ionatham, & osculatus est eum. Rursum nonne Dominus de Phaticeis dicit in Euangelio. Amat primos accubitus in cenis & salutationes in foro? Certum est ἀσπάζεσθαι, id est, salutationem hoc loco à Domino appellari προσκυνησθαι, id est, adorationem. Phaticei enim glorioso animo praediti, & seipos iustos existimantes ab omnibus adorari studebant. Quemadmodum etiam de Iacob legitur, adorauit in summitate virgae suae. Cum his conuenit GREGORIVS NAZIANZENVS cognomento Theologus, dicens: Bethleem venerare, praesepa adora. Quis autem, modò recedat & sincere scripturas intelligat, ea quae ita in scripturis occurrunt, non viderit inde patriam

Vide Apostolica traditio anathematem.

Concilium 2. Nicenum.

De modo & specie adorationis ex dec. in Niceno 2. concilio. Anastasius Theopoleos.

Deuter. 6. Quia haec nostri obstruat haeretici & non tam erunt infestis ueneratibus imaginum.

Tharastus Constantinopolitani.

De adoratione imaginum diuinitatis elegant.

1. Regum 20. Luca 14. Matthai 3.

Genes. 48.

Gregorius Nazianzenus Episcopo, cognomento Theologo.

quæ fit per spiritum; non dici, nisi omnino ex-
pers sit intelligentiæ & planè in sententiis scri-
pturæ & patrum rudis? Non enim in summo
virgæ Iacob latriam fecit, nec etiam Gregorius
p ræsepit latriam addit, nequaquam. Rursus cum
Crucem viuificam salutamus, contumeliosè cau-
mus, *Crucem tuam adoramus Domine, lanceam,*
quæ viuificans latus sanctitatis tuæ aperuit adoramus;
quæ sanè adoratio nihil aliud est quàm salutatio,
sine amplexum malis dicere, quod indicat hoc
quod labiis quoque nostris propriis ea contingi-
mus. Si verò sæpius in scriptura, & elegantibus
nostris patribus, adorationem quis dixerit pro
cultu sue latriæ quæ in spiritu fit, sumi, non ne-
gamus. Nam cum vox sit multæ significacionis
non potest non aliquando, pro cultu adorationis
in spiritu sumi. Adoratio enim, est cum venerationem
desiderium & timorem significat: ita
nos vestrum victoriosum & placidissimum im-
perium adoramus. Est adoratio quæ tantum-
modo timorem significat, quemadmodum Iacob
adorauit Esau. Est quæ gratiam notat, quemad-
modum Abraham pro agno quem accepit à filiis
Heth in sepulchrum Saræ vxoris suæ, adorauit il-
los. Rursus qui sperant beneficium esse accepturos
à potentioribus, eos adorant, quemadmodum Iacob
adorauit Pharaonem. Hinc diuina Scriptura
dicens, *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli*
cultum exhibebis. adorabis absolute ponit, neque
adijcit soli, vt significet vox diuersæ notionis &
æquiuoca. Cultum autem exhibebis, sue ser-
uies soli, dixit, quam ob causam latriam vni Deo
tribuimus, & ad illud referimus. Hunc tamen lo-
cum hæretici ita volunt simpliciter dici, vt ne-
gent Christum humanatum debere adorari, vt
antea diximus: & eius erat opinionis Arrius (quæ
Caluinus sequutus est) contra quem AMBRO-
SIVS MEDIOLANENSIS libro quinto de
fide capite primo, *Cum legimus* (inquit) *Domini*
Christum non adorandum, & Christo non est im-
seruiendum? Quod si illa quæ adorauit eum Chana-
nea impetrare meruit quod populus, vel Paulus Apo-
stolus qui seruum se Christi prima scripturam suorum
presertione proficitur Apostolus esse meruit non ab
hominibus neque per hominem, sed per Iesum Chri-
stum, dicant quid arbitrentur sequendum, vtrum cum
Arrio malint sibi societatem esse perferre, vt solum &
verum Deum Christum negando ostendant, quia nec
adorandum eum nec seruendum ei indicent, an vero
consortium malini habere cum Paulo qui seruendo
Deum voce affectuque non distuebatur quem pio ser-
uicio facebatur. His ita se habentibus, in confesso
& sine vlla dubitatione credimus acceptam &
placitam coram Deo esse venerandarum imagi-
num depictionem, & earum quæ dispensationem
Domini nostri Iesu Christi exprimunt, & virginis
quoque Mariæ Depictæ in temeritatè, qui etiam
gloriosorum Angelorum, & omnium sanctorum
(vt concludit THARASIVS CONSTANTINO-
POLITANVS loco præfixo) Has quoque a-
adorandas & salutandas putamus, qui vero ita non est
animam, sed circa venerandarum imaginum ado-
rationem laborat, & dubitat, eum anathematizat,
sancta & veneranda nostra synodus, quæ efficacia di-
uini Spiritus & Ecclesiasticis patrum traditionibus
munita est & cincta, anathema autem istud nihil
aliud est quam separatio à Christo. Idem omnino
& patres omnes CONCILII NICENI II.

Hæc Flavio
quasi inquit te
perit, dum Cru-
ce honori deto-
ret, non agnoscat
venerandam pa-
trium antiquita-
tem.

Adulteris adora-
tionis acceptis.

Genes. 33.
Genes. 23.
Genes. 47.
Luc. 4.
Deuterono. 6.
& 10.

Occupatio heret-
icorum sus obis
fit.

Ambrosius Me-
diolanensis.

Conclusio contra
hereticos: consil-
minato anathe-
mate sancti sy-
nodi Nicen. Tharasius C. n.
Constantinopolita-
nus Episc.

Concilium Ni-
cenum 2.

epistola secunda quam miserunt ad omnes sa-
cerdotes & clericos sita actione septima, *Imagi-*
nes (aiunt) *honorabiliter adoramus & salutamus:*
idem enim significant hæc duo verba. Quæ ea con-
feruntur, hic Catholica Ecclesia verus & germanus fi-
lius, & particeps illius existit, &c. Vide plura di-
ctione Imago.

ADVLATOR.

Adulator execrandus.] CONCILIVM
CARTHAGINENSE IV. capite quinquage-
simosexto, & allegatur à Gratiano distinctione
quadragésimosexto, capite clericus, *Clericus qui*
adulationibus & proditiis vacare deprehenditur,
ab officio degradetur. IOANNES CHRYSO-
STOMVS homilia 88. in Matthæum, ex capite
capite vigésimoseptimo, *Vituperantes* (ait) *si at-*
tendimus, causam nobis prebent philosophandi, lau-
dantes autem arrogantia mollicie, inani gloria impel-
lere animos solent, cuius rei patres sunt testes, qui filios
non ita laudibus efferrunt, vt conuiciis reprimunt tim-
entes, ne aliquam inde molliciem contrahant: & pa-
dagogii simile quoddam adolescentibus remedium as-
serunt. Quare si auerti nonnullos decet, adultores ma-
gis quam contumeliantes odisse oportet. Maior enim
non attendentibus ex adulatione pestis oriri solet, &
facilius est hanc quam illam passionem superare. Qua-
re qui superat, illam tum mirabilior videtur, tum
etiam maiora consequetur premia, &c. & AMBRO-
SIVS MEDIOLANENSIS libro primo Of-
ficiorum capite quadragésimosecundo, *Caue-*
dum ne dum aliqui nimia gloria ducuntur cupiditate
insolentius abutantur potestatibus, & plerumque auer-
sos à nobis animos Gentilium, in studia persecutionis
excitent, atque inflamment ad iracundiam. Itaque vt
illi perseverare possint, & supplicia vincere, quantos
perire faciunt. Prospiciendum etiam ne adulantibus
aperiamus aurem, emolliri enim adulatione, non so-
lum firmitudinis non esse, sed etiam ignavia videtur.
HERONYMVS STRIDONENSIS episto-
la ad Celantiam de institutione matrisfamilias,
Adulatorum (ait) *assentationes, & noxia blandi-*
menta fallacia, velut quasdam pestes anime fuge. Ni-
hil est quod tam facile corrumpat mentes hominum,
nihil quod tam dulci & molli vulnere animum feriat,
vide & quidam sapiens ait. Verba adulatorum mol-
lia ferunt autem interiora ventris. Et Dominus lo-
quitur per Prophetam. Populus meus qui beatificant
vos seducunt vos, & semitas pedum vestrorum disti-
pant, in multis isto maxime tempore, regnat hoc vi-
tium quodque est grauissimum, humilitatis ac bene-
uolentie loco ducitur. Eo fit vt qui adulari nescit, aut
invidus aut superbus putetur: Est sanè grande & sub-
tile artificium laudare alterum in commendatione
sui, & decipiendo animum obligare decepti, quodque
hoc maxime vitio agi solet, scilicet laudes certo pretio
vendere. Quæ hæc tanta leuitas est animi, quæ tanta
vaniatè, relicta propria conscientia alienam opinio-
nem sequi & quidem fictam atque simulatam? Rapi-
vento falsa laudationis, quæ ad circumuentionem
suum, & illusionem pro beneficio accipere? &c. A V-
GUSTINVS HIPPOCENSIS libro homilia
50. homilia 10. Dolus (ait) duplicat cor,
adulatio duplicat linguam, detractio vulnerat fe-
mam. IDEM in Psalmum nonum, tomo octa-
uo, *Adulantium lingua alligant animas in pec-*
catis: delectat enim ea facere in quibus non solum
mèntium reprehensio, sed etiam laudator audiunt.

Councilium Car-
thaginense 4.

Ioannes Chry-
sostomus.

Summopere ca-
uenda adulationis
pestis studetur
à præcipuis
ecclesiæ doctori-
bus, quibus tan-
quam voci Dei
obaudire debe-
mus.

Ambrosius Me-
diolanensis.

Hieronymus
Stridonensis.

Isaie 3.

Quam hæc se-
ritiam nostris est
peribus uentris,
satis dicitur at sit
tunc nostris animi
tui.

Augustinus
Hippocensis.

Gregorius I.

GREGORIVS I. in caput decimumquintum
libri primi Regum dum illud interpretatur, *Sine*
& indicabo tibi quid locutus sit Dominus ad me
nostrum, &c. adulatorum condiciones exponit, quod
& facit, libro 31. Moralium in 39. caput Iob
super illo verbo, *Numquid suscitabis eum quasi lo-*
cutus, &c. Vbi per locustas linguas adulantium
interpretatur, vide locum & plures doctorum
sententias.

ADVLTERIVM.

Clemens 1. in
persona Petri
Apostoli.

Adulterij spe-
cies recensente.

Philo Iudæus.

Adulterium graue crimen] CLEMENS
I. epistola prima ad Iacobum: sunt tamen verba
Petri quæ habuit nouissima, & ea Clemens in-
feruit epistolæ vt nota faceret Iacobo. Valde (in-
quit Petrus) apud Deum graue crimen ducitur for-
nicatio, cuius species sunt quidem plures, sicut vobis
& Clemens diligenter exponet. Verumtamen prima
species adulterij est virum propria vxore solummodo
non esse contentum, & mulierem non pro proprio tan-
tum seruire se viro. Hinc PHILIVS IUDÆVS li-
bro de decem oraculis non longè à fine, *De ho-*
nore (ait) *parentibus exhibendo pertractatis, prior*
diuinitus que absoluitur quinarius, ac sequitur alter, &
is quidem interdictionibus constans, mutua hominum
conuicia spectantibus, initio ducto ab adulterio ma-
lesciorum maximo. Primum namque fins huius &
origo studium voluptatis est, quod corum in quos semel
inuaserit & corpora frangit, & vires animi soluit,
eiusdemque vitæ & labefactur substantiam, signi-
dem in morem ignis subinde inualefcens, quidquid
atigerit excet, nihil saluum in vita humana, nihil
integrum relinquens. Deinde etiam enim cuius iam
animo adulterium implantauit, non modo ad ini-
uriam faciendam instigat, sed vna quoque docet ini-
quitatem ipsam cum altero communem habere, & si-
cietatem earum inire quarum minime liceat, vbi enim
insana furiosaque libido cuiuspiam animum semel oc-
cupauit, non potest is tandem sua ipse audidit satis
esse duos omnium, vni præcens, alterum obscendans:
partes gerentem, conuenire necesse est, præuocandis
incontinentia & salacitatis vitiiis longo turpissimis, ne-
que enim dicere licet eius que adulterio polluitur cor-
pus tantum vitari corrumpique, imò si verum fieri
voluerit, ipsius animum à viro abalienari magis quàm
corpus indicabimus, docetur enim modis omnibus il-
lum auersari atque odisse. Ac minus quidem id gra-
ue esset, si se odium palam aperitque proderet (caue-
ntur enim facilius que perspicua sunt & manifesta)
sed neque in suspitionem venire neque deprehendi fa-
cile potest. Miris dolis regitur & quasi velis quibus-
dam obreunditur. Quin sæpe accidit vt valde a re di-
uersum amoris ac beneuolentie opinionem vir habeat
prestigijs nimirum captiosus, fascinatam vxoris ille-
cebris. Porro conturbantur res, subuertunturque fami-
lia, vna eius viri cuius violamus nuptialia federa,
quique & votis fraudatur coniugalibus, & spe legiti-
morum liberorum spoliantur, altera adulteri, adultera
tertia. Ambo enim contumelia infamataque ac maxi-
mis quibusque probis asperguntur, &c. multa mala
quæ recenset ex adulterio pronentiam. Quando
igitur ait illicitus concubitus, tot ac tantas parit
calamitates, adulterium quod & odiosum homi-
nibus & Deo inuium est, meritò cætera post se
scelera maleficiatque omnia cæterum relinquere.
De adulterio & mechia TERTULLIANVS
CARTHAGINENSIS libro de pudicitia
tractat copiose: IOANNES CHRYSOSTO-

Tertullianus
Carthaginensis.
Ioannes Chry-
sostomus.

MVS homilia tertia de verbis Esaiæ, *Vidi Do-*
minum sedentem, &c. plura de adulterio tractat:
& amplius homilia decimasextima in caput quin-
tum Matthæi cum illud Satiatoris interpretatur,
Quicumque dimiserit vxorem suam excepta causâ for-
nicationis, &c. & AMBROSIVS MEDIOLA-
NENSIS graue adulterij crimen recenset libro
quinto Hexameron capite septimo & libro primo
de Abraham patriarcha capite septimo. *Nulli*
(inquit) licet scire mulierem præter vxorem. Idem
coniugij tibi datum est ius, ne in laqueum incidas, &
cum aliena muliere delinquas. Iunctus es vxori, noli
querere solutionem, quia non licet tibi vxore viuente
vxorem ducere. Nam & aliam querere cum habeas
tuam, crimen est adulterij hoc grauius, quod prius pec-
cato tuo auctoritate lege querendam. Tolerabilior
est si lateat culpa, quam si culpe usurpetur autori-
tas, nec hoc solum est adulterium cum aliena peccare
contige, sed vni quod non habet potestatem coniugij,
tamen locus iste docet grauius crimen esse vbi cele-
brati coniugij iura temerantur, & vxorius pudor soluitur.
IDEM libro primo Officiorum capite quin-
quaginta & vltimo, atque expositione in Psal-
mum quadragésimum tertium, & fufius AVE-
STINVS HIPPOCENSIS libro de libero
arbitrio, capite tertio, *Non* (inquit) *adulterium*
malum est quia vetatur lege, sed idem vetatur lege,
quod malum est, & libro secundo de adulterinis
coniugijs capite vigesimo. Quam autem lege pro-
hibetur adulteria, si obicitur incontinentia carnalis
infirmitatis admittatur excusatio, multis sub nomine
falsæ impunitatis peruenit apertis occasio, &c.
Adulterium vt expandunt & punien-
dum.] ANCYRANVM CONCILIVM,
capite vigesimo, *Si cuius vxor adultera fuerit, vel*
si ipse adulterium commiserit, septena annorum po-
nitentia oportet eum perfectionem consequi, secundum
pristinum gradum. Idem omnino non isdem verbis,
sed eodem sensu statuit CONCILIVM ELI-
BERTINVM capitibus 64. 65. 69. & 71. hoc
modo, Si quis fidelis habens vxorem, non semel, sed
sæpe fuerit mæchatus, in fine mortis est conueniendus:
quod si se promiserit cessaturum, detur ei cõmuniõ. Si
resuscitatus, rursus fuerit mæchatus, placuit vltimus
non edere eum de communionis pacis, & capite sexa-
gesimonono. Si quis forte habens vxorem semel fuerit
lapsus, placuit ei quinquennio agere debere poeniten-
tiam, & sic reconciliari, nisi necessitas infirmitatis co-
egerit ante tempus dare communionem, hoc & circa
feminas obseruandū. Idem statuitur cap. 64. 70. &
72. & cap. 78. subditur. Si quis fidelis habens vxor-
em, cum Iudæa vel Gentili fuerit mæchatus, à com-
munione arceatur, quod si alius eum deiecit, post quin-
quennium acta legitima poenitentia poterit dominice
sociari communioni, & CONSTANTINOPO-
LITANVM CONCILIVM III. dictum 6.
general. in Trullo celebratum, cap. 87. *Quæ ma-*
ritum reliquit est adultera, si venerit ad alium, vt
vult sacer & diuinus BASILIVS, cap. 57. quod
ex Hieremia Propheta: hoc optime collegit, quod si alij
viro vxor fuerit ad maritum suum non conuertetur,
sed polluta polluetur. Et rursus: Qui autem deti-
net adulteram, est & insipiens & impius, si ita præ-
ter rationem à marito recessisse visa sit, ille quidem ve-
nia dignus est, hæc vero poena. Illi autem venia da-
bitur, vt Ecclesie communicet. Sed is qui legitime sibi
datam vxorem relinquit, & aliam ducit à Domi-
ni sententia, est adulterij iudicio obnoxius. A pa-
tribus enim nostris statutum est, vt qui sunt eius-
modi, annum desinant, bennio audiant, tercio anno

Ambrosius Me-
diolanensis.

1. Corinth. 7.
Marci 6.

Augustin. Hip-
pocensis.

Ancyranum cõ-
cilium.

Elbertinum
concilium.

Obiit, qua quæ
to studio antiqui
patris accende-
bant reforman-
do abusus &
vitiis, quæ na-
professio ita est
precesse vt pro
consequendæ ha-
beatur, & licet
re præparentur.

Concilium Cõ-
stantinopolita-
num 3 dictum
general.

Easilus Ma-
gnus.

Hieremie 3.
Proverbio 8.
Matth. 5.

substantur, & septimo cum fidelibus constant, & sic oblatione digni habeantur, si cum lachrymis penitentiam egerint. In hanc formam quanta auctoritate, adulterum Lotharium Regem Francorum corripuerit NICOLAUS I. liquet ex eius epistola ad eundem Lotharium, & ad Hincmarum Archiepiscopum Rhenensem, & ad Episcopos Gallie, & allegatur à Gratiano. Causa 2. quaest. 1. cap. Quæ Lotharius, & causa 11. quaest. 3. cap. Ita corporis, ubi & pellicem Lotharii excommunicatam ostendit, & episcopos qui ei in tali facto fuere fautores, ab officio sacerdotali, atque à regimine episcopatus, alienatos declarat. Porro, adulteri singulis diebus dominicis iubentur in Ecclesia excommunicari publicè in CONCILIO NARBONENSI cap. 6. Hinc superioribus decretis astipulatur longè antè celebratum CONCILIVM VORMATIENSE cap. 4. licet Burchardus lib. 9. cap. 70. conciliorum dicat esse ex cap. 6. HAVETENSIS CONCILII, Si cuius uxor (ait) adulterium fecerit, aut vir in alienam uxorem irruerit, septem annos penitentiam agat, Et CONCILIVM METENSE I. cap. 7. excommunicat quandam fœminam nomine Annam eò quòd suum maritum dimiserit, & ad eum redire noluerit, similiter CONCILIVM NAVVBTENSE cap. 12. Si cuius uxor adulterium perpetravit, & hoc à viro deprehensum fuerit, & publicatum dimittat uxorem, si voluerit, propter fornicationem, illa verò septem annis publicè peniteat, vir verò eius illa vivente nullatenus aliam accipiat. Quòd si voluerit adulteram sibi reconciliari, licentiam habeat, ita tamen ut pariter cum illa penitentiam agat, & exacta penitentia post septem annos, ad communionem uterque accedat. Similis forma & in muliere servabitur, si eam vir eius adulteravit. Non eadem est lex fornicarius, idèd vide plura in dictione fornicatio & incestus.

Adulterium an solvat matrimonium. Hoc superiori annotatione & ex concilio Constantinopolitano, & I. concilio Nauuetenfensi infirmatur, quod tamen antea sic CONCILIVM ARELATENSE I. cap. 10. statuerat, De his qui coniuges suas in adulterio deprehendant, & ydem sunt adolescentes fideles, & prohibentur nubere, placuit, ut in quantum potest, concilium eis detur, ne viuentibus uxoribus suis licet adulteris aliam accipiant: hinc & INNOCENTIVS I. epistola tertia ad Exuperium Tholosanum episcopum capite quarto, & allegat Gratianus causa 32. quaestione 5. cap. Christiana religio: Illud desideratum est sciri (ait) cur communicantes viri cum adulteris uxoribus non conueniant, cum contra uxores in consortio adulterorum virorum manere videantur, super hoc Christiana religio adulterium in utroque sexu pari ratione condemnat, sed viros suos mulieres non facile de adulterio accusant, & non habent latentia peccata vindictam, viri autem liberius uxores adulteras apud sacerdotes deferre consueverunt, & ideo mulieribus pro dicio earum crimine communicatio denegatur, virorum autem latente commisso, non facile quisquam ex suspicionibus abstinetur, qui utique submouebitur, si eius flagitium detegatur. Cum ergo par causa sit, interdum probatione cessante, vindictæ ratio conueniens. Idem capite sexto eiusdem epistolæ, De his etiam requisit dilectio tua, qui interueniente repudio, alij se matrimonio copularunt, quos in utraque parte adulteros esse manifestum est, Qui verò vel uxore vivente, quamvis dissociatum videatur esse coniugium ad aliam copulam festinarunt, neque pos-

sunt adulteri non videri, intantum ut etiam ha persona quibus tales coniuncti sunt etiam ipse adulterium commississe videatur secundum illud quod legitur in Euangelio: Qui dimiserit uxorem suam, & duxerit aliam mœchatur, similiter & qui dimissam duxerit mœchatur, & ideo tales omnes à communione fidelium abstinendos, de parentibus autem & de propinquis eorum nihil tale statui potest, nisi intentores illiciti consortij fuisse detegantur. Sed de his latius ubi dicemus de matrimonio dissolubili, vel indissolubili: vide matrimonium, verum quoniam posset moueri quaestio an dissolui posset matrimonium adulterorum ubi procreata sequitur foebes, sic responderet CONCILIVM TRIBVRIENSE cap. 49. De his qui in adulterio iuncti per inuentam libidinis male filium vel filiam genuerint canonicè prauidicamus, ut quando ab episcopi iusta diuisione separantur eo tenore coniungantur, ne ultra spe reuersionis deludantur: quare si quis inter se proprietatis aut pecunie communi donatione tradiderunt, utique communi seruent infanti. De reliqua verò proprietate & pecunia, nullam vterius habeant communionem, sed uterque sua provideat, & ut velit, faciat, & ut hoc verius credatur atque firmitus obseruetur, verbo Domini precipimus & canonica atque synodali impositione iniungimus quatenus iuramento colligentur, deinceps & ultra sub vno non cohabitare recto, nec familiari frui colloquio, excepto in Ecclesia & in publico, nec vllum habere communionem in proprietate aut mancipio vel pecunia, sine vllis rebus, unde suspicio luxuriosus facti aut scandalum libidinosi desiderij iusto possit oriri. vide reliquum dictione matrimonium, & vide sequentia, vide infra adulter.

Adulterij accusatio qualiter purgetur. Ex Gratiano causa 33. quaest. 2. capite Historia: Historia Ecclesiastica ab E V S E B I O C A S A R I E N S I Episcopo conscripta de muliere quadam quæ de castitate à marito accusabatur, ait, Præceptum est ab Imperatore lege lata ut primo permittere ei rem familiarem liberè diuitius ordinare, tum demum respondere obiectis: Hoc omnes leges tam Ecclesiasticæ quam vulgares publicæque præcipiunt. Si autem de mulieribus & secularibus viris, hæc constituta sunt, multo magis Ecclesiasticis hominibus & sacerdotibus sunt concessa: & NICOLAUS I. ut allegatur à Gratiano loco supradicto iuber hanc legem seruari in causa Tebergæ cum Lothario quæ adulterij crimine accusabatur, ut suæ redditata potestati, & consanguineis sociata, possit causam defendere, nec timore aut pœna controuersia ageretur, vide & purgatio.

Adulterij rei duo accusati. CONCILIVM SALEGNSTADIENSE cui interfuit Burchardus cap. 7. Interrogatum est, si duo in adulterio inculpati fuerint, & unus profiteretur, & alter negaret, quid inde agendum esset. Decretum est à sancto Concilio, ut ille qui negauerit probabili iudicio se expurget, & qui confessus fuerit dignè penitentiam agat. IDEM cap. 14. Statuit quoque sancta synodus, si duo de adulterio accusati fuerint & ambo negauerint & orant sibi concedi, ut alter illorum utroque diuino purget iudicio si unus in hoc deciderit, ut ambo rei habeantur.

Adulteria arcenda. CONCILIVM MELDENSE I. cap. 74. Adulteria incesta & concubinata luxurie in domibus potentum & maximè fœminarum fieri prohibentur, & omnibus eorum seruis eadem interduntur. Vide fornicatio & incestus.

Nicolaus I. Vide, quæra auctoritate Regem arguerit: lte sancti Pontificis: & deesse nostram rem peccati uisum, que nullus est qui hinc vno gratianus obfuit.

Concilium Narbonense nouissimè in lucèdian vernaculo lingua, ab Arnoldo Sorbino. Concilium Vormatiense. Concilium Haerense. Concilium Metense.

Concilium Nauuetenfense.

Concilium Arcelatenfense celebratum sub Syluestro I.

Innocentius I.

Matthei 19, & 5

Qui in adulterio procreant filios, an separari possint.

Concilium Triburienfense.

Eusebius Casariensis allegatur à Gratiano, sub nomine Decretorum Nicolai I.

Concilium Salegnstadiense sub Benedicto VIII. & Henrico imperatore II.

ADULTER.

Adulter vxoris alterius, an eo mortuo sibi eam possit coniugio copulari. CONCILIVM MELDENSE I. cap. 69. Is qui viuente marito, coniugem illius adulterasse accusatur, & eo in proximo defuncto eandem sumpsisse dignoscitur, omnimodis publica penitentia subigatur de quo etiam post penitentiam, praesata si expedierit seruabitur regula ut coniugio compulerentur, nisi forte is, aut mulier verum qui mortuus fuerat occidisse notentur, aut propinquitas vel alia qualibet actio criminalis impediatur. Si autem negauerit se eandem fœminam viuente viro nequaquam adulterasse & praesati homicidij nemo eorum reus extiterit, & probatus testibus neuter eorum convinci poterit, purgent legaliter fœmam suæ opinionis, & sumpto viuantur coniugio si alia vt diximus non praepedit ratio. Idem refert & CONCILIVM TRIBVRIENSE cap. 40. Dicunt enim praesens praedicti concilij, quendam in alterius uxorem adulterium commississe, sub iuramento, quòd si maritus moreretur, eam sibi coniugium copularet: quòd coniugium detestandum, per quòd tot mala oriuntur, anathematizamus, & Christianis viribus obseruamus, non licet ergo nec Christianae religioni oportet, ut ea utatur in matrimonio cum qua prius pollutus est adulterio. Idem omnino repetitur & cap. 51. & eadem confirmant. Hanc definitionem allegat ALEXANDER 3. vt inferitur parte 6. CONCILII LATERANENSIS sub eodem cap. 1. ubi dicitur. Quòd vir superinducens vxori aliam, ex qua filios suscepit, priore vxore mortua, illam si huius rei inscia fuerit, tenetur accipere in coniugium legitimum, nec debet separari, nisi diuortium petierit illa, & non vir, quia ex suo delicto videretur commodum reportare, & parte 45. eiusdem CONCILII IDEM Alexander 3. cap. 2. priora statuta confirmat, afferens licet quempiam posse separari ab vxore, si eam dum alteri viro esset iuncta carnaliter cognouit, sub spe quòd eam post mortem viri acciperet in vxorem, & viro vt moreretur infidiatus est, & procurauit vt mortem incurreret. Hinc CONCILIVM TRIDENTINVM sessione 24. quaest. 8. sub pio 4. Si quis dixerit Ecclesiam errare cum docuit & docet, iuxta Euangelicam & Apostolicam doctrinam, propter adulterium alterius coniugium matrimonij vinculum non posse dissolui, & utrumque vel etiam innocenter qui causam adulterio non dedit, non posse altero coniuge viuente, aliud matrimonium contrahere, mœchaturque cum qui dimissa adultera aliam duxerit, & eam que dimissa adultero alij nupsit anathema sit. Vide in praecedentibus Adulterium an soluat matrimonium, &c. Et infra dictionem, matrimonij lex indissolubilis ubi inquiremus an adulter vel adultera possit cum alio contrahere à viro separata, & è conuerso.

ADULTERA.

Adultera quid facere debeat si eam maritus querit occidere? CONCILIVM TRIBVRIENSE cap. 48. De illa muliere sanctum praesentes, quòd si urgente periculo tali ad Episcopum confugerit & auxilium quaesierit, operiosiori si potest episcopus labore defudet ne occidatur. Si non potest, nullo modo liceat ei requirere eam reddere viro ad occidendum, que se ei obtulit ad defendendum, sed solerti cura transmittet eam ad locum quem ipsa delegerit, vt secura viuere possit. Si verò interdum maritus eam inuenierit & repererit, secundum seculum potestatem habeat,

quid agere ei velit: sed audiat AVGVSTINVM dicentem, eam enim vir à virtute nomen accepit, & mulier à mollitia, id est fragilitate, quare contra crudelissimam libidinis bestiam vult vnusquisque uxorem suam esse victricem, cum ipse ad primum libidinis istum victus cadat? Nam quidquid contra fidem Catholicam mulieribus non licet, nec viris licet. Si autem eadem mulier timore perterrita, à loco ubi eam episcopus destinauit, aufugerit, & vir eius ab Episcopo semel, aut bis, aut saepius repererit, si vitam ei obtinere possit perquirat, & reddat, sin autem omnino non reddat, maritus verò quandiu ipsa viuet nullo modo alteram ducat. Simile quid statuit, CONCILIVM AVRELIANENSE I. cap. 3. dum formam praescribit, qualiter adulter vel adultera Ecclesiae limina petens saluari debeat, vide itaque dictione, Ecclesiae limina profugi petentes vt soluentur. Reliquum pete ex superioribus.

AGAPAE.

Agaparam. Sæpius fit mentio apud antiquos & signanter meminit TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS libro Apologetico aduersus gentes cap. 39. ubi de disciplina veterum Christianorum tractat, De solo, inquit, Triclinio Christianorum retractatur cona nostra de nomine rationem suam ostendit: vocatur Agapam, id quòd dilectio penes Grecos est, quantiscumque sumptibus constat. Lucrum est, pietatis nomine facere sumptum, si quidem inopes quosque refrigerio isto inuauis, &c. quòd & postea Concilium GANGRENSIS cap. 11. sic confirmat. Si quis despiciat eos qui fideliter Agapas, id est, conuiuia pauperibus exhibent, & propter honorem Dei conuocant fratres, & noluerint communicare huiusmodi uocationibus paruipendens quòd geritur, anathema sit. Fratibus porro solebant antiqui Christiani agapas præparare, vt testatur TERTULLIANVS libro ad Martyres. Agapas ergo præparari à Concilio LAODICENO cap. 18. vt latius videre est in dictione. Conuiuium ad eum locum remitto lectorem.

AGNVS DEI.

Agni Dei imago commendatur. CONCILIVM CONSTANTINOPOLIT. III. quòd est Generale 6. in Trullo celebratum cap. 82. Inter nonnullas venerabilium imaginum picturas, agnus qui digito præcursoris monstratur, & pingitur qui ad gratie figuram assumptus est, verum nobis per legem Christum Deum nostrum præmonstrans. Antiquas ergo figuras, & umbras vt veritatis signa & characteres Ecclesie tradidit amplectentes gratiam & veritatem præponamus, eam vt legis implementum suscipientes, vt ergo quòd perfectum est vel colorum expressio omnium oculis subiciatur eius qui tollit peccata mundi, Christi Dei nostri in istar hominis charactere etiam in imaginibus deinceps pro veteri agno statui iubemus, ut per ipsam verbi Dei humiliationem mente comprehendentes ad memoriam quoque eius in carne conuersationis eiusque passionis & salutaris mortis deducamur, eiusque que ex eo facta est mundo redemptionis. Hic Canon, repetitur ab ADRIANO I. epistola missa ad Tharasium Episcopum Constantinopolitanum, qua sita est actio 2. Concilij NICENI II. dict. 7. General. & Idem THARASIVS adhuc meminit in confessione sua Catholica, quam ad Episcopos Orientales

Augustinus Hipponensis.

Diffusum pulcherrimum.

Concilium Aurelianense I. sub Hormida Papa & Clodoueo rege, Episcop. 31.

Tertullianus Carthaginensis qui etiam Agapam meminit libro ad Martyres, vide eodem loco.

Concilium Laodicense sub Liberio Papa & Damaso quòd confirmatur in 6. synodo generali.

Concilium Constantinopolit. III. quòd & VI. general. Episc. 19.

Hæc cetera sancta Caluini doctrinam militar qui imaginem deus suscipiunt.

Adrianus.

Tharasius Constantinopolit. Episcop.

misit quæ lecta est actione 3. prædictæ 2. Nicensæ synodi. Sextæ (ait) synodi omnia tum recte & diuine edicta decreta, traditioque canones recipio, præcipiunt tamen in quo assignatur quibusdam in picturis, Agnem digito præcursoris iudicatum feliciter effigiari velut in typum gratiæ, verum illum agnum Christum Deum nostrum, per legis præcessionem præfiguratas. Propriæ antiquum illas picturas & umbras figurarum tamquam symbola & notas ecclesie traditas amplectimur, ipsam tamen gratiam & veritatem prius suo honore conuenientes, legis enim satisfactio hac sunt, &c. Quæ referuamus dictioni Imago ad locum.

A L E A.

Alea Ecclesiasticis interdicitur.] **CANON 42. APOSTOLORVM** allegatur à Gratiano distinct. 35. cap. Episcopus, aut Presbiter, aut Diaconus alea atque ebrietati deserviens aut desinat, aut certe damnetur, & **CANO. 43.** Subdiaconus, aut lector, aut cantor similia facies, aut desinat, aut communione priuetur, similiter etiam laicus. Et **Concilium ELIBERTINVM** cap. 79. Si quis fidelis alea, id est, tabula lusit, placuit cum abstinere. Et si emendatus cessauerit, post annum poterit communione reconciliari. Eadem statuuntur in **Concilio III. CONSTANTINOPOLIT.** Dicto 6. General. in Trullo, cap. 50. & in **Concilio LATERANENSIS** sub Innocentio 3. cap. 16. Clerici (ait) minus, loculatoribus & Histrionibus non intendant, & tabernas prorsus euiuent: Plura vide in dictione Spectaculum, & Taberna, & Ebrietas.

A L L E L V I A.

Alleluia institutio & interpretatio.] **Huius** vpsic Alleluia meminit. **DIONYSIVS AREOPAGITA** libro Ecclesiasticæ Hierarchiæ capitis 4. parte 3. ad calcem sic. Porro sacrum diuinitus inspiratorum prophetarum melos, aiunt qui Hebraice norunt, laudem Dei significare, sine laudate Dominum. Et **IUSTINVS MARTYR** questione 50. ad Orthodoxos, Alleluia, & Osanna exponit: Nos Deum, inquit, collaudamus, utimus voce Osanna, & alleluia, alleluia autem, id est, collaudate concinunt: Osanna verum, magnitudo excellens. **HERONYMVS STRIDONENSIS** epistola responsiva ad Damasum papam. Vbi (ait) Deus & homo honorabili voce cantatur, alleluia semper cum omnibus Psalmis affigatur, ut in omni loco communiter respondeatur nocturnis temporibus. In ecclesia autem à sancta resurrectione usque ad sanctam Pentecostem, finiatur. Inter Diem verò spatia quinquagesime propter nouitatem sancti Pasche ut vox ista laudis canatur in Aleph, quod prologus Græcè, Latine præfatio dicitur. Meminit Augustinus alleluia, in psalmum 106. & in psalmum 148. & tractatu 8. in epistolam Ioannis, vide oro. Huic decreto subscribit **Concilium TIRONENSE.** 2. cap. 19. nam & in diuino officio alleluia statuit decantandum, ut reposuimus in dictione, officium diuinum vide & hymnus & quadragesima, vbi ex decreto. **Concilij TOLETANI.** IV. cano. 10. prohibetur decantari.

A L E X A N D R I A.

Alexandrina sedes.] **NICEPHORVS CALLISTVS** libro ecclesiasticæ historia 14. capite 34. Quod si forte (ait) alicubi reperitur, Ale-

Canon Apostolorum.

Concilium Elibertinum sub Syluestro vel Melchidae.

Concilium 3. Constantinopol. dictum 6. Generale. Concilium Lateranense sub Innocentio III.

Dionysius Areopagita.

Iustinus martyr.

Hieronymus Stridonensis.

*predicator

Concilium Tironense.

Nicephorus callistus.

Alexandrina sedes non maior esse Romana, quam si aliquoties quidam patrum inuenire videntur.

Alexandrinam Ecclesiam Papa appellationem habuisse, nouerit omnes quod ab eo tempore quo **Celestinus I.** Ephesine synodo præfuit vicegerentem **Cyrrillum Alexandrinum**, fama est eum quoque miram, & papa appellationem, atque ut orbis vniuersi indice appellaretur, accepisse, quæ deinde omnia per successionem ad eos etiam peruenerint, quibus forte Alexandrina ecclesia thronus legitime obtinisset, sacros episcopos. Plura quidem his colliges in dictione Patriarcha, & abundantius in dictione, Romanæ ecclesiæ primatus, vide locum.

A L I E N I G E N A.

Alienigenarum matrimonia an rata sint.] **Concilium TRIBURIENSE** cap. 39. Quicumque alienigenam hoc est alienæ gentis feminam, (verbi gratia Francus mulierem Baioriam) virorumque consensu propinquorum legitime vel sua vel mulieris lege acquisitam in conjugium duxerit, velit noli, tenenda erit, nec ultra ab eo separanda, excepta fornicationis causa. Quamuis enim amplius ait, vnus Dominus, vna fides, vnus Baptisma virique commune sit nationi, legem tamen habent diuersam, & quantum ad seculum, interdum longe distinetam. Quare si vnus & duobus vnâ carnem in duas diuidere & copulam nuptialem machinetur disiungere, dicendo non secundum suæ gentis legem iura matrimonij contraxisse, & idcirco separari posse, canonica institutione distinetus & nostro omniumque orthodoxorum iudicio statuimus, ut quod legis imperfectum sit, persiciatur, & ius matrimonij nequaquam resoluatur. **ROMANA SYNODO** ait, quod non dimittenda sit vxor post baptismum, quæ habita est ante baptismum. In Baptismo soluantur crimina, non tamen legitima coniugia. Cum enim in baptismo transmigrat de vita in vitam, & non mutat vxorem legitimam, quomodo mutat eam qui non mutat vitam, sed transit de gente ad gentem? Igitur quia iam suffragium non habent separandi, impleant dictum Apostoli ut vnâ nimes vnus sentientes permanent. Nos autem cognita referimus, quia quendam Francum & mulierem Saxoniam talia egisse cognouimus. Si quis post hæc huius sancti Concilij institutionem parupendens aliam duxerit, cum scilicet que gentis sit canonicè arceatur, ut priori cum penitentia copuletur. Idem omnino statuit & prædictum decretum confirmat, **Concilium LATERANENSE** sub Alexandro 3. parte 45. capite 8. similiter & **Concilium COLONIENSE** III. cap. 45. partis 7. vbi prohibetur ne peregrini & ignoti coniungantur, nisi legitimis testimoniis doceant se, vbi ante versati fuerint, nullis matrimonij vinculis astringi, ipsique per suum parochium licere ab alio parochio copulari. Idem iterum statuit **Concilium MOGUNTINVM** IV. capite 38. & **Concilium TRIDENTINVM** sessione 24. quæ fuit 8. sub Pio 4. capite 7. de reformatione matrimonij, vide plura dictione, matrimonium.

A L T A R E.

Altarium consecratio astringitur.] **Altarium** consecrationis cum chrismate mentionem facit **DIONYSIVS AREOPAGITA** libro de Ecclesiastica Hierarchia parte 2. capite 2. & parte 2. capite 3. & parte 2. capite 4. vbi de consecratione vnguenti tractat, & parte 3. eiusdem 4. capite ad calcem, vbi de Chrismatum ritu loquitur: Et hoc (ait) sacrarium aduertit, quod diuini quoque

Concilium Triburienſe Imperat. Epheſ. 4.

Vide matrimonij legem esse indissolubilem, & lege eo in loco.

Philip. 2.

Concilium Lateranense sub Alexandro III. Concilium Coloniense.

Concilium Moguntinum 4. Concilium Tridentinum.

Dionysius Areopagita.

altaris

altaris consecrationem sanctissimorum mysteriorum lex sacratissimi vnguenti castissimis infusionibus perficit. Est autem supercaelestis & super substantialis hæc diuina operatio, totius nostre diuinitus indulæ sanctificationis initium atque substantia, & persiciens virtus. Nam si sacratissimum altare nostrum Iesus est diuina scilicet spirituum sanctorum consecratio, in quo (iuxta scripturam fidem) sanctificati & mysticè holocauti instar incensi accessum habemus, purgatis luminibus, ipsum profecto sanctissimum speculamur altare, in quo que sunt consumuntur & sanctificantur ab ipso sacratissimo vnguento perfectum. Vide dictionem Chrisma. Porro sacram altaris consecrationem ad solos pertinere pontifices, eodem libro IDEM parte 1. capite 5. tradit ut dicitur in dictione Dedicatio. Idem & **EVARISTVS I.** vt allegat codex librorum 5. libri 5. cap. 8. Gratiano tamen docente constituto est **HYGINVS I.** Omnes (ait) Basilica cum missa semper debent consecrari. Altaria verò placuit non solum vntionem chrismatum, sed etiam sacerdotali benedictione sacrari. Si verò altaria non fuerint lapidea, ad celebranda diuina officia non consecratur. Vbi etiam ecclesia est, de cuius ambiguitate consecratione, à vicinis presbiteris & parochianis fideliter requiritur. Hi ergo cum ceteris omnibus in synodali concilio ab episcopo pro suo sunt contestandi sacerdotio, si illorum temporibus, vel antecessorum suorum, sciant ecclesia illius dedicationem dia vel officio vnquam fuisse celebrem: quod si affirmando in hoc concordant, non fiat iniuria ecclesie legitime, vel suo deservit: si autem, in arbitrio sit episcopi claudere, seu aperire eam. Sed de his fuis, cum ad hunc locum deuenierimus, vbi inuestigatur vtrum dedicatio est iteranda: Et huic concordat quod **AGATHENSE** Concilium I. cap. 14. statuit, allegaturque à Gratiano. De consecratione distinctione I. cap. Altaria, Altaria (ait) placuit non solum vntione Chrismatum, sed etiam sacerdotali benedictione sacrari. Et **Concilium EPARNENSE I.** cap. 16. Altaria (ait) nisi lapidea, infusione Chrismatum non sacrentur. Vide Dedicatio.

Altare portatile, facile non sacretur.] **Concilium SENONENSE I.** capite 15. Et magis ac magis tollatur occasio celebrandi missis in locis ac oratorij priuatis (Rationem habe in dictione, missa non nisi in locis sacratis celebranda) Inuigilatur Episcopis, vt non sunt faciles ad consecranda altaria portatilia, sed tunc demum ad ea consecranda accedant, cum intellexerint ea esse requisita pro ecclesiis, aut aliis locis, in quibus licite celebratur, & per suos Decanos rurales, aliasve officiales provideant, ne prædicta altaria portatilia retineantur in domibus priuatorum.

Altaria consecrare cui competit] **Hoc** ex **DIONYSIO AREOPAGITA** libro Ecclesiasticæ Hierarchiæ parte 1. capite 15. antea probatum est, satisque ex superioribus constat. Altare consecrare, non esse officium presbyterorum: sicut nec chrisma conficere, vt dicemus in dictione chrisma. Vnde & sic loquitur **Concilium AGATHENSE I.** capite 43. Et allegatur à Gratiano causa 26. questione 6. capite ministrare. Ministrare (ait) Diaconus, consecrare altare presbyter non presumat, &c. Vide Dedicatio.

Altare non erigatur inconsulto Episcopo.] **HORMISDA I.** vt allegat Gratianus de consecratione distinctione 1. capite, nullus presbyter. Nullus presbyter in Ecclesia consecrata aliud altare erigat, nisi quod ab episcopo loci fuerit sanctificatum, vel permissum, vt si discretio inter sacrum &

non sacrum, nec dedicationem fingat nisi sit: quod si fecerit, degradetur si clericus est: si vero laicus, anathematizetur. Vide Dedicatio.

Altaria campestria iubentur eradicari.] **Concilium CARTHAGINENSE V.** capite 14. & allegat Gratianus de consecratione distinct. 1. Placuit. Placuit vt altaria quæ passim per agros aut vias tanquam memoria martyrum constituantur, in quibus nullum corpus, aut reliquia martyrum condita probantur, ab Episcopis qui eisdem locis presunt, si fieri potest cueriantur. Si autem hoc propter tumultus populares non sanitur, plebes tamen admoneantur ne illa loca frequentent, vt qui rectè sapiunt, nulla ibi superstitione deuinchi teneantur, & omnino nulla memoria Martyrum probabiliter acceptetur nisi aut ibi corpus aut aliquæ certa reliquia sint, aut vbi origo alicuius habitationis, vel possessionis, vel passionis fidelissima origine traditur. Nam que per somnia, & per inanes quasi reuelationes quorumlibet hominum ubique constituantur altaria omnimodè reprobentur. Vide & Reliquiæ. Idem mandat & **Concilium AFRICANVM** sub Bonifacio primo capite 50. Vide Basilica.

A M B I T I O.

Ambitio quam enorme peccatum.] **Ambitio** est immoderatus honoris appetitus, de qua Paulus: Nemo sibi ipsi vsurpat honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron, Et alibi, Non efficiamur inanis gloria cupidi, inuice promouentes, inuicem inuidentes. Quamuis autem opus bonum desiderare, bonum sit tamen primatum honoris concupiscere vanitas est. Et certè loco ignominia est apud indignum dignitas, vt amplissimè deducit **PHILOVIDÆVS** libro de Ioseph. non longè à principio, & **ORIGENES ADAMANTIUS** libro 2. in caput 2. ad Romanos & **IOANNES CHRYSOSTOMVS** Homilia 56. in Genesim cap. 30. Ne ambitionem (ait) sectemur, nihil enim periculiosius, id quod verum experientia satis discimus. IDEM homilia 83. in Ioannem cap. 18. Graue quiddam est ambitio, graue inquam, & que animam perdere valeat. Et iterum homilia 43. ad populum Antiochenum, vbi de gloria vana, & ambitione tractat: Ad locum. **AMBROSIVS MEDIOLANENSIS** libro 4. in Euangelium lucæ cap. 4. vbi de 3. Christi tentatione loquitur, Atque hoc ipso (ait) perniciosior ambitio, quod blanda quedam est conciliatricula dignitatum & sape quos vicia nulla delectant, quos nulla potuit mouere luxuria, nulla auaritia subnere, facit ambitio criminosis habet enim firmissimam gratiam. Domesticum periculum, & vt dominetur aliis, prius seruit. Curuatur obsequio, vt honore donetur, & dum vult esse sublimior, fit remissior, cum in ipsa potestate, quod præcellit alienum sit: legibus enim imperat, sibi seruit. Idem de ambitione narrat epistola 84. quæ est ad virginem Demetriadem de ambitione **HERONYMVS STRIDONENSIS** ad Rusticum monachum, & **AVGVSTINVS HIPONENSIS** libro 5. de ciuitate Dei capite 12. atque aliis in locis & **GREGORIVS MAGNVS**, parte 13. Pastoral. Admonitione 2. Vide quod sequitur.

Ambitio Episcoporum & prælatorum damnanda.] **Hæc** inferenda referuauimus in dictione, Episcopatus non ambiendus: & aliis in locis. Verum hic liber apponere quod **LEO I.** ait epistola 5. quæ est ad Anatolium Episcopum Constantinopolitanum quem ambitionis arguit, vt

Concilium Carthagenſe 5.

Vide in quanta veneratione antiqui sanctus habuerint reliquias, ut ad eas usendas etiam peregrinationem assumerent.

Hebr. 5. Galat. 5.

Philo Iudeus. Origenes Adamantius. Ioannes Chrysostomus.

Ambrosius Mediolanensis.

Hieronymus Stridonensis. Augustinus Hipponensis. Gregorius magnus.

Leo I.

dicemus

Ecclesiast. 1. r. Ecclesiast. 1. o.

dicemus in dictio. Prouincia. Virum (inquit) Catholicum, & precipue Domini sacerdotem, sicut nullo errore implicari, ita nulla oportet cupiditate violari, dicente quippe scriptura sancta. Post concupiscentias tuas non eas, & voluntate tua auertere, multis huius mundi illecebris, multis vanitatibus resistendum est, ut vera continentie obtineatur integritas, cuius prima est labes superbia, initium transgressionis & origo peccati. Quoniam meus potentia auda, nec abstinere nouit a ueteris, nec gaudere concessis, dum inordinato prauoque congressu, impuriarum transgressionum augentur excessus, & crebescunt culpa que tolerata sunt studio fidei reparande, & amore concordie. Et de ambitione prelatorum sic GREGORIUS I. libro 3. Registri indictione 11. epistola 10. ad Maximianum presumptorem in Salona. Licet cetera cuiuspiam talia uita sint merita, ut nihil sit quod ex his, sacerdotibus ualeat ordinibus obuiare, tamen solius nefas ambitus, seuersissima canonum distinctione damnatur. Cognouimus itaque, quod vel, surrepta, vel similita psumorum Principum iustionem, dum uita dignus non fueris, te ad sacerdotij ordinem, cunctis venerabilem prorupisse, &c. Vide episcopus. IDEM libro 1. Pastoral. cap. 1. & allegant patres Concilij AQUIGRANENSIS I. sub Ludouico imperatore cap. 14. & 15. qui deestantur illos, qui per ambitionem obtinent dignitates, ut suis locis relinquatur. Infinita quippe sunt patrum decreta hoc ipsum prohibentia, quae in sequentibus propalanda sunt.

Gregorius Magnus.

Concilium Aquisgranense.

Philo Iudeus.

Hac quidem uerissima sunt, & a uero in uobis uisummodi experientissimo prolata. Hac enim contingunt frequentissime.

Origenes Adamantius.

Anacleus 1. papa.

Aurea sententia.

Ioannes Chrysofomus.

Ambrosius Mediolanensis.

Augustinus Hipponensis.

amic amplius capiunt animum, colloqui & corriderere, & vicissim benenole obsequi, simul legere libros dulciloquos, simul nugari, & simul honestari, dissentire interdum sine odio tanquam ipse homo secum, atque ipsa rarissima dispersione condire consentiones plurimas, docere aliquid inuicem, aut discere aliquid ab inuicem, desiderare absentes cum molestia, suscipere uenientes cum letitia. His itaque huiusmodi signis a corde amantium & redamantium procedentibus per os, per linguam per oculos, & mille motus gratissimos, quasi somnibus constare animos, ex pluribus unum facere. Hoc est quod diliguntur in amicis, & sic diliguntur ut reasibi sit humana conscientia, si non amauerit redamantem, aut si amantem non redamauerit, nihil querens ex eius corpore preter indicia benenolentiae. GREGORIUS I. libro 1. Registri indictione 9. epistola 33. Ad Venantium Cancellarium Italia. Cum amicis omnia tractanda sunt, sed prius de ipsis nullus tibi fidelior esse ad consilium potest, quam qui non tua, sed te diligit, &c.

Pulcherrima & documenta & indicia ueritatis.

Gregorius Magnus.

AMICITIA.

Amicitia coniugalis.] CLEMENS I. libro 6. Constitutionum Apostolicarum capite 29. Viri diligite uxores uestras, ut propria membra, ut uita socias, in filiisque generandis adiutrices: letare enim (inquit) cum muliere, quae est a iumentute tua serua tua amicitiae, & pulus gratiarum tuarum conuertetur tecum: propria uero precat, & adsit tibi in omni tempore: in huius enim amicitia implicatus multiplicabilis eris. Diligite ergo eas uti membra propria, ut corpora uestra. Idem omnino repetit IUSTINVS MARTYR epistola ad Philippenses. Videte uiri (ait) ut uxores quasi uestra ipsorum membra amemus, mulieres quasi unum sitis coniunctione, uiros uestris amate. IDEM epistola ad Tacenses ad calcem & epistola iterum ad Philadelphenses circa medium.

Clemens 1. papa.

Pronerib.

Ignatius martyr.

Amicitia fraternalis.] CLEMENS ALEXANDRINVS libro 2. Stromatum. Docerunt triplex esse genus amicitiae: Et eorum quidem primum est idque optimum ac praestantissimum, id quod est ex uirtute. Valida enim est que ex ratione dilectio. Secundum autem ac medium ex remuneratione. Est autem hoc genus aptum ad societatem ac communicationem libenter imperiens & uita conducibile. Communis enim est que ex gratia amicitia. Primum autem ac tertium nos quidem dicimus id, quod est ex consuetudine. Illi uero id, quod ex uoluptate uerit ac mutari potest. Ac mihi quidem pulcherrime HIPPODAMVS PYTHAGOREVS uidetur describere amicitias, una quidem est ex scientia Deorum, altera uero ex hominum suppeditione, Tertia uero ex uoluptate animantium. Est ergo una quidem Philosophi amicitia, altera uero hominis. Tertia autem animalis. Re uera enim Dei est imago homo benefaciens, &c. IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia quae est: tomo 3. super illud Ioannis 15. Vos amici mei estis &c. Adeptio amicitiarum est obseruatio mandatorum, amicitia amoris est uinculum. Unde nominis dicit exordium. Frustra tibi amici nomen imponis, si amici iussa non feceris, frustra nomen usurpas si nomini contemptum repugnas. Aut enim factis quod uocaris ostende aut obseruantibus nominis uocabulum cede. Prauaricationis nomen incurris, si aliud feceris quam uocaris. AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro 3. Officiorum cap. 16. Non est uetigalis amicitia, sed plena decoris, plena gratiae. Virtus est enim amicitia, non quaestus, quia non pecunia queritur, sed gratia: nec licitatione preciorum, sed concertatione

Clemens Alexandrinus Pantheni auditor.

Hippodamus Pythagoreus.

Ioannes Chrysofomus.

Ambrosius Mediolanensis.

benenolentiae

Augustinus Hipponensis.

Aurea distinctio amicitiae quae uere nostrum uel in male obseruatur.

Concilium Ferrariense.

Hierotheus, Dionysius praecceptor, Dionysius Arcopagita.

Dionysius Arcopagita.

Eccliam moridius generat.

Ioannes Chrysofomus.

Augustinus Hipponensis.

benenolentiae. Denique meliores amicitia sunt inopum plerumque quam diuitem, & frequenter diuies suis amicis sunt, quibus abundante pauperes, non est enim uera amicitia, ubi est fallax adulatio, &c. Quae ibi de amicitia tractat & AVGVSTINVS HIPPODAMVS epistola 155. quae est ad Martianum. Amicitia est rerum humanarum & diuinarum cum benenolentia & charitate confasio. Item & epistola 2. ad Macedonium quae stat in ordine 52. Vera (ait) amicitia non est pensanda temporalibus commodis, sed gratuito amore potenda. Nemo enim potest ueraciter amicus esse hominis nisi fuerit ipsius primitus ueritatis. IDEM epistola ad Probam quae est numero 121. Amicitia non angustiis finibus est terminanda. Omnes enim quibus amor & dilectio debetur, amplectitur, quamuis in alios propensius, in alios suspensius inclinetur. Peruenit autem usque ad inimicos pro quibus & orare precipimur. Ita nemo est in genere humano, cui non dilectio, & si non multa charitate, pro ipsa tamen communis naturae societate debeat. Concilium FERRARIENSE I. sessione 3. Amicitia uera ex hominum uultu magis, quam ex uerbis percipi creditur. Porro consequenter in eodem concilio, de amicitia, & pace, frequenter. Orientales & Occidentales patres sermonem vicissim faciunt. Vide charitas.

AMOR.

Amor in diuinis.] HIEROTHEVS in amatoriis hymnis allegatur a Dionysio Arcopagita, libro de diuinis nominibus, parte 2. capitis 4. Amorem sine diuino, sine angelicum, sine spirituale, sine animale, sine naturalem dixerimus, insipientiam quandam intelligamus commiscetentemque uirtutem, superiora quidem mouentem ad inferiorum prouidentiam. Aqualis uero rursus ad socialem sui inuicem communionem, ac postremo loco, inferiora ut ad potiora & sublimiora conuertantur, adigentem. De amore porro diuino DIONYSIVS AREOPAGITA singulariter diserit eodem libro parte 1. capitis 4. ex illo dum eccliam nasci confirmat. Est autem (ait) mentis fecerum eccliamque faciens diuinus amor, amatores sui iuris esse non sinens, sed in ea que amant penitus transfersens, &c. Multa quae longa narratione prosequitur.

Amor quo Deum diligimus, uel Deum nos] IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia 55. in Genesim tractans illud cap. 31. Seruiana tibi septem annis pro Rachel, &c. Nullus alius sic dignatus est diligere Dominum, ut beata illa anima. Quasi enim liberatus a corpore & sublimis factus (ut sic dicam) & neque super terram ambulare se putans, ita loquitur. Amor enim in Deum & succensa charitas mentem eius a sensibilibus ad spiritualia transtulit, & a praesentibus ad futura, & a uisibilibus ad non uisibilia, eo modo se habent fides & charitas in Deum, &c. AVGVSTINVS HIPPODAMVS libro 2. de moribus Ecclesiae cap. 22. Nihil tam durum tanque ferreum quod non amoris igne vincatur, quo cum se anima rapit in Deum super omnem carnis officinam, libera & admiranda uoluntate penitus pulcherrimis & integerrimis, quibus ad Dei amplexum amor castus inuitur, &c. IDEM libro de substantia dilectionis cap. 6. Vita cordis amor est, & idcirco omnino impossibile est, ut sine amore sit cor, quod uincere cupit. Quid hinc sequatur considera. Si enim sine amore anima humana esse non potest, aut scipiam aut certe aliud aliquid a se diligit, necesse est. Quia uero in scripta perfectum bonum non inuenit, si se solum diligeret, felix

amor non esset. Oportet ergo se feliciter amare desiderat, aliquid praeter se quod amet inquirat. Si autem imperfectum aliquid extra se amare inceperit, amorem quidem suum irritat, sed miseriam non excludit. Felicitate igitur non diligit, donec ad unum & summum bonum per amoris desiderium se conuertit. Quia quod summum bonum & uerum Deus est solus, ille feliciter amat qui Deum amat, & tanto felicitus quanto amplius. Idem libro de amando Deum, & libro 50. homiliarum homilia 35. Amandus est Deus, ita ut fieri potest nos ipsos obliuiscamur. Idem in aliis locis infinitis ut epistola 52. quae est ad Macedonium & GREGORIUS I. libro 18. Moralium in 27. caput Iob, tractans illud, Aut poterit in omnipotente delectari? Quis (inquit) terrenarum rerum amore vincitur in Deo nullatenus delectatur. Esse quidem sine delectatione anima numquam potest. Nam aut in sumis delectatur, aut in sumis, & quanto altiori studio excurret ad summa, tanto maiori fastidio torquetur ad infima: quantoque acriore cura inardescit ad infima, tanto tempore damnabili frigidit ad summa. Vtraque enim simul & equaliter amari non possunt. Idem homilia 18. in Ezechielem ad calcem.

Omnes amore trahuntur & ducuntur: sed uidentur ne in pestimo loco loquerentur, qui soli Deo debent amari.

Gregorius Magnus.

Anima nunquam potest esse sine delectatione.

ANATHEMA.

Anathema quid.] IUSTINVS MARTYR quaestione 121. ad Orthodoxos. Anathema dicitur quod a Deo repositum & sepositum est, nec amplius in commune usum sumitur, aut quod a Deo propter uitium alienatum est. Carathema uero est, confectio cum anathematizantibus. Et IUSTINIANVS IMPERATOR in confessione sua Catholica fidei quam misit ad Ioannem 2. papam ad calcem. Anathema nihil aliud significat, nisi a Deo separationem, sicut in ueteri & nouo testamento iudicium de anathemate significat. Idem omnino Patres Concilij V. CONSTANTINOPOLITANI, cum tres ex ipsis pro scriptis Cyilli Alexandrini coram ceteris defensionem proponunt, ut habeatur collatione 5. eiusdem concilij, quod & repetitur collatione etiam 8. eiusdem, cum de Theodori Mopsuestensis episcopi damnatione agitur. Idem GREGORIUS I. libro 21. moralium cap. 4.

Iustinus Martyr.

Carathema quid sit. Iustinianus Magnus Imperator in confessione catholica quam transmissit ad Papam, Ioan. 2.

Concilium V. Constantino.

Gregorius I.

Anathema semper ualet, & ideo caute infigendum.] Hac pluribus uerbis elucidantur in dictione. Excommunicatio uerumtamen sic GREGORIUS I. epistola ad Theodisiam Patriciam libro 9. epistola 39. Si sunt qui dicunt quia compulsi quispian necessitate, si anathematizauerint anathematis uinculo non tenentur, ipsi sibi testes sunt quia Christiani non sunt, quia ligamenta sanctae Ecclesiae uanis se occisimant conatibus soluere, ac per hoc nec absolutionem sanctae Ecclesiae quam praestat fidelibus ueram putant, si ligaturas eius ueras esse atque ualere non estimant. Contra quos diuini disputandum non est, quia despicendi per omnia & anathematizandi sunt, ut unde ueritatem fallere se credunt, inde in peccatis suis ueraciter ligentur. Illos quoque qui anathematis sententiam uilipendunt eodem anathemate ferit Concilium EXONENSE in Anglia cap. 1. uerumtamen attentè considerandum est, ne facile anathema fulminetur. Nam & hoc Concilium MELDENSE I. prohibuit capite 56. Nemo (inquit) Episcoporum quemlibet sine certa & manifesta peccati causa, communionem priuati Ecclesiasticae. Anathema autem sine consensu Archiepiscopi aut coepiscoporum, prelata etiam Euangelicae admonitione, nulli imponat, nisi unde canonica docet

Tales sunt Calumnias, qui excommunicationis sententiam derident, cum tamen illi excommunicent eos, qui sua uoluntate acquirere se derisunt.

Concilium Oxoniense in Anglia sub Innocentio 3.

Concilium Meldense.

authoritas.

Cœcilium Vorma-
tense.
Cœcilium Colo-
niense.

Leo I.

Eodem die hæc
scribebam an-
no 1170.
Ambrosius Me-
diolanensis.

Genes. 2.
Galat. 4.

Concilium Eli-
berinum sub
Syluestro vel
Melchiae.

Cœcilium Mo-
guntinum 2.
Concilium Vor-
maticense.
Gregorius Ma-
gnus.

authoritas: quia anathema æterna est mortis damnatio,
& non nisi pro mortali debet imponi crimine. & illi, qui
aliter non potuerit corrigi. Hæc confirmat Conci-
lium VORMATIENSE I. capite 13. & Con-
cilium COLONIENSE III allegans præfa-
tum Meldense decretum parte 13. capit. 5. & in-
finita sunt alia conciliorum decreta, quæ ordine
digesta reperies in dictione, Excommunicatio
temere non ferenda.

ANCILLA.

Ancilla non vtendum loco vxoris.] LEO
I. epistola ad Rusticum Narbonensem, Episcopum
capite 7. & allegatur à Gratiano causa 32.
quæst. 3. capite ancillam. Ancillam à toro abicere,
& vxorem certa ingenuitatis accipere, non duplicatio
coniugij, sed professio est honestatis. AMBROSIVS
MEDIOLANENSIS, sermone in ordine 65,
qui est de sancto Ioanne Baptistâ: Iter (ait) facit
Domino, qui inter ceteras continentie virtutes mari-
monij limitem non excedit, nec coniugij præscriptum
terminum, adulterina permutatione commaculat. Sunt
enim nonnulli qui cum legibus vxores duxerint, con-
tra diuinitatis legem faciunt concubinas, non intelli-
gentes quid contrahendo matrimonia proprijs vinculis
constrinxerunt. Qui enim legibus ducit vxorem, profi-
tetur se contra legem non esse facturum. Rem ergo ipse
se statuit qui adhibendo sibi adulteram, ius pollicita-
tionis excedit. Sed dicit aliquis: vxorem non habeo,
ideo mihi ancillam sociari. Audi quid dicat scriptu-
ra ad Abraham: Elicet ancillam & filium eius, non
enim hæres erit filius ancille cum filio libera: si igitur
ancilla filius hæres non est, ergo nec filius est. Cur au-
tem queritur tale coniugium, de quo susceptus filius,
non successoris possit hæres esse, nec sanguinis? Nec
enim habere potest hereditatis consortium, qui non ha-
bet originis privilegium. Cur, inquam, queritur tale
coniugium de quo nati, non filij sint matrimonij,
sed testes sunt adulterij? &c. Vide plura Dictione
Concubina.

Ancillam si Domina occiderit.] Conci-
lium ELIBERTINVM cap. 5. & allegatur à
Gratiano distinctione 50. capite. Si qua femina
furore æli accensa, flagellis verberauerit ancillam
suam, in vi intra tertium diem animam cum cruciatu
effundat, eò quod incertum sit voluntate an casu
occiderit: si voluntate, post septem annos, si casu,
per quinque annorum tempora, acta legitima
penitentia, ad communionem placuit admitti.
Quod si infra tempora constituta fuerit infirmata,
accipiat communionem. Hoc decretum citatur in
Concilio MOGUNTINENSI II. sub Rabano
cap. 22. & in Concilio VORMATIENSI I. ca-
pite 39. sed & GREGORIUS I. libro 2. Regi-
stri, in dictione vndecima epistola 83. quæ est ad
Andream episcopum Tarentinum, & allegatur à
Gratiano distinct. 33. cap. habuisse. Habuisse te
concupiscam, manifesta veritate comperimus. De qua
etiam contraria est quibusdam nata suspicio. Et infra:
Si vero huius reatus tibi conscius non es, in eo te ne-
cesse est, quo es ordine, permanere. Præterea, quoniam mu-
lierem de Matriculis, contra ordinem sacerdotij, cædi
crudeliter sustibus deputasti, quam licet post octo men-
ses excinde minime arbitrari fuisse defunctam, tamen
quæ ordinis tui habere noluerit respectum, propterea
duobus te mensibus, ab administratione missarum
statuimus abstinere. In quibus ab officio tuo suspen-
sum, flere te conuenit, quod fecisti, &c. Vide & dictione
seruus & cadere.

Ancilla licitè potest nubere.] IULIUS I.
vt allegat Iuo Carnotenfis libro 6. decretorum. Si
quis ancillam suam libertate donauerit, & in mari-
monio sibi sociauerit dubitatur apud quosdam utrum
huiusmodi nuptia legitima esse videatur an non.
Nos itaque veritatem ambiguitatem decedentes, talia
connubia legitima esse censuimus. Si enim ex affectu
fuerint omnes nuptia, & nihil impium & legibus con-
trarium in tali copulatione fieri potest, quare predi-
ctas nuptias inibendas estimaremus. Vide, seruo-
rum matrimonia, & libertus.

ANGELVS.

Angeli vnde dicti, & eorum officium.]
DIONYSIVS AREOPAGITA libro cœlestis
Hierarchiæ capite 4. Sancta cœlestium spiri-
tuum distinctiones, eis & que solium sunt, & que sine
rationis usu viuunt, & que humana viuunt ratione,
diuina illius participationis dignitate & copia longe
præcellunt. Nam cum se ad imitandum Deum spiri-
tualiter intelligibiliterque componant, atque diuinam
similitudinem ultra humanum morem intrinentes, ad
eam intellectualem speciem suam effingere cupiant,
merito vberiore illius participatione beate sunt. A-
stant enim proprijs illi coherentes ac semper in ante-
riora, quantum fas est excimia diuini & nunquam fa-
tiscentis amoris intentione contendunt, diuinos illos ful-
gores, absque vlla materia & admixtione ingiter hau-
rientes, atque in illorum forme naturam transuentes,
vitamque omnem habentes spiritualem. Hæ sunt igitur
que principali & multiplici modo, diuina societatis
honore sunt præditæ, secretumque diuinum præci-
pue multisque enunciant modis. Idcirco & præ omni-
bus Angelicum cognomen meruerunt, quod cum in
eas primo diuina claritatis fulgor emanet, ipsa postmo-
dum in nos enunciationes illas sublimiores superne
traiciant. Sic denique & lex (vt diuina scriptura tes-
tatur) per angelos nobis indulta est, inclitusque illos
patres nostros qui ante legem, quique fuerunt post legem,
Angeli ad eum subnexere, siue quid agendum
esset admonentes, atque ab errore sacrilego vitæque
profana ad rectum veritatis iter traducentes, siue sacra
quæuis instituta seu cœlestium sacramentorum oc-
cultas visiones, siue diuinas aliquas prædictiones doc-
cendo pandentes. Idem abundantius cap. 5. vbi-
cur omnes cœlestes spiritus, communi appella-
tione dicantur Angeli, pertractat. PHILO IVDÆVS
libro de sacrificio Abelis & Caini initio: Abraham (ait)
relictis mortalibus apponitur ad Dei populum, fratres
immortalitate, & factus similis Angelis. Nam
Angeli exercitus Dei sunt incorporea felicesque anime,
&c. Idem libro de Gigantibus, de Angelorum natura
& officio, plurimis verbis differit: quod & facit
EPIPHANIVS CYPRI libro 2. contra hæreses vbi recenset
methodium Procli verba referentem. Eiusdem rei
meminit & AMBROSIVS MEDIOLANENSIS sermone 10.
in Psalmum 118. dum illud interpretatur, Manus
inefecerunt me, & plasmauerunt me, &c. Item &
libro 3. de fide cap. 2. & alijs infinitis in locis: &
IOANNES CHRISOSTOMVS homilia 27. in illud
Matthæi cap. 11. Quid exiistis in desertum videre,
&c. Et abundantius his etiam AVGVSTINVS HIPPONENSIS
libro de cognitione veræ vitæ, capite 5. Angelus
autem (ait) spiritus est, & substantia incorporea.
Inuisibilis, sensibilis, rationalis, intellectualis,
immortalis. Idem expositione in Psalmum 103.
Spiritus sunt Angeli, & cum spiritus sunt,

Iulius I. Papa.

Dionysius Areopagita, Pauli discipulus.

AA. 7.

Philo Iudæus.

Epiphanius Episcopus Constantiæ Cypri.

Ambrosius Mediolanensis.

Gregorius I.

Sophronius Patriarcha Hierosolymitanus.

Cœcilium III. Constantinopolitano Episcopo, quæ doctissima lecta est coram Patribus Concilij CONSTANTINOPOLITANI II. d. d. c. generalis 6. in Trullo, audiente Constantino I. Imperatore, & fratribus. Anima (inquit) hominibus permanent incorrupta, & Angeli immortales perseverant, non naturam reuera incorruptam, proprieque immortalem habentes essentiam, sed gratiam à Deo sortiti sunt, quæ immortalitatem eis largitur, & incorruptionem eis prouidet, &c. Vide & in sequentibus.

Dionysius Areopagita.

scil. Paulus Ephes. 3. ad Colossens. 1. Ezechielis 1. Elaye 6.

Epiphanius Episcopus Constantiæ Cypri.

Ambrosius Mediolanensis.

non sunt Angeli. Cum autem mittuntur sunt Angeli. Angelus enim officij nomen est, non natura. Quævis nomen huius nature? spiritus est. Quævis officium? Angelus est. Ex eo quod est spiritus est, ex eo quod agit, Angelus est. Sicut in homine, nomen natura homo: officij præco, id est, qui erat homo fit præco: non qui erat præco, fit homo. Sic ergo, qui erant iam spiritus conditi à creatore Deo, facit eos Angelos, mittendo eos nunciare quod iusserit, &c. Idem astruit infinitis in locis, & plenius GREGORIUS I. libro homiliarum, homilia 34. illud Lucæ 15. Erant appropinquantes ad Iesum, &c. Idem & Sophronius HIEROSOLYMITANVS, in confessione sua fidei, quom misit Sergio Constantinopolitano Episcopo, quæ doctissima lecta est coram Patribus Concilij CONSTANTINOPOLITANI II. d. d. c. generalis 6. in Trullo, audiente Constantino I. Imperatore, & fratribus. Anima (inquit) hominibus permanent incorrupta, & Angeli immortales perseverant, non naturam reuera incorruptam, proprieque immortalem habentes essentiam, sed gratiam à Deo sortiti sunt, quæ immortalitatem eis largitur, & incorruptionem eis prouidet, &c. Vide & in sequentibus.

Angelorum ordo.] DIONYSIVS AREOPAGITA libro de Cœlesti Hierarchia, cap. 4. Statuit summus ille ac supersubstantialis omnium ordo, per singulas distinctiones primos & medios extremosque esse ordines atque virtutes, vt scilicet inferiorum spirituum excellentiores, quippe præceptores ac duces sint, per quos illi accessum habeant, ad Deum, & ad lucem illam secretissimam Dei societatemque perueniant. Et cap. 5. Dicimus itaque in omnibus sacratissimis distinctionibus superiores quousque eminentioresque ordines, inferiorum quoque agminum non carere fulgoribus, atque virtutibus: posteriores vero superiorum intelligentia exortes esse. Et cap. 6. Omnes simul cœlestes immortalesque substantias in nouem ordines diuinus sermo distinguit, propriisque, ac significantibus vocabulis appellauit. Hæc excimius præceptor noster, in ternas tertio repetitas distinctiones ad sanctæ Trinitatis diuisi imaginem, ac primam quidem esse ait, quæ coram Deo versatur semper, id est, ex diuina dignatione suscepta, vt illi inhereat ingiter, nullisque medijs interiectis spiritibus inseratur. Nam sanctissimos Thronos, & cœlestes plurimos alisque præditos ordines, Cherubin scilicet & Seraphin, Hebræorum voce appellatos, iuncta Deum, nullis medijs insertis agminibus, eminenti propinquitate locatos ait, Id est, sanctarum Scripturarum tradere expositionem. Hanc igitur Ternariam distinctionem, vt vnam & per omnia æqualem, primamque reuera Hierarchiam illustris dux noster ac magister esse ait, quæ non sit præstantior altera, primoribusque Dei summi splendoribus maiori propinquitate coniuncta. Secundam vero asseruit, quæ potestatis, Dominationibus, Virtutibusque consicitur. Tertiam item, quæ in cœlestibus functionibus, extremum teneat locum ex Angelis, & Archangelis, Principibusque constantem. Atque has distinctiones exponit loculentius capitibus sequentibus, & nominis etymon atque rationem declarat: Seraphin quidem interpretari incendentes, Cherubin speculantes, & Thronos. Deum ferentes interpretari, & sic de alijs quæ copiosissimo tractatu dilucidat, & inferat cap. 10. Sunt autem & Angeli omnes in instituti, vt inferiores superioribus obaudiant, eorumque nuntius enunciant, ac primi illi quidem vt summi Dei se mouentis consilia & voces exponant. Reliqui vero proportionem debita eorum quæ à Deo mouentur exprimat & voces. Deinde inquit, cur & Sacerdotes Angeli,

& Dij vocantur. Vide dictione, Sacerdos. Porrò ordines cœlestium spirituum claris, non copiosius distinguit Augustinus Hipponensis libro vndecimo in Genesim, capite vicesimo secundo, & libro vndecimo, de Ciuitate Dei, capite 9. libro quoque 3. cap. 22. & libro 15. capite 23. vbi de Angelorum ordine, & natura, & officio differit: quod & facit GREGORIUS I. libro homiliarum 40. homilia 34. & libro secundo, Moralium, capite 2. 3. & 4. ac alijs in locis. Item & Iohannes Chrysostomus homilia 3. de incomprehensibili Dei natura contra Anomæos, vbi exponebat illud Ezechielis, Hæc visio similitudinis glorie Domini. Verum, quia prolixus est lectorum oro, vt locum adeat Tomo 5. non longè à fine homilia. De Angelis etiam tractat pluribus alijs in locis, sed breuitatis studio, silentio prætereo. Plura Iustinus Martyr in Dialogo cum Tryphone, &c.

Angeli cur humanos vultus præferant, aut alis pennitque sint præditi.] DIONYSIVS AREOPAGITA libro de Cœlesti Hierarchia capite 2. Ne nos (ait) vulgi errore seducti passim existimemus cœlestes ac diuina specie præditos spiritus, multis pedibus, multisque esse facibus, & siue ad bonum soliditatem, siue ad feruitatem leonum esse formatos, seu ad aquilæ recuruis rostris effigiem, seu ad pilosam auium plumescentiam scilos, seu rotas quasdam igneas, & materiales sedes ad accubitum summe Diuinitatis necessarias supra cælum imaginari stolidè incipiamus, & equos discolors aliquos, & satelites armatos ac duces, & cetera id genus, quæ nobis euidenti & expressa varietate signorum sacratissimè scita traduntur. Nempe enim functionibus Poëticis Theologia, vt eos describeret spiritus qui formis carent, affatum vitium, humana scilicet mentis infirmitatem non ignorans, eiq; propriam & cognatam viam, per quam ad altiora feratur, benignissime prouidens, ac proprio modo in sacris literis huiusmodi ascensionis uinera sternens, &c. Et subdit: Quod si quis æstus & absurdas imagines in ius vocet, veretique dicat diuinis illis sanctissimisque spiritibus formas adeo fœdas imponere, illum ita admonuisse sufficere duplicem in sacris literis tradi significandi modum: ex his alterum per similes imagines signatque procedere, nihilq; à sua natura deuiare, alterum per dissimiles formas promouere. Itaque effigies, vt diuersa profus & alia, quam videntur, insinnet, &c. Quod & ex diuina Dei substantia, quæ verbis & formis effigiatu consequenter ostendit, vt diximus in dictione, Deus. Porrò quæ sunt figuratiuæ Angelicarum virtutum imagines, ostedit cap. 15. Cœlestis Hierarchiæ: Et primo Seraphin: (inquit) ignei pinguntur, quia incendendi munus nominis sui appellatione signant: per ignem autem seruari arbitror cœlestium spirituum faciem Dei maxime speciosè insignem. Nam profecto sanctissimi, qui de Deo locuti sunt, viri, summam illam, & nullis obnoxiam figuris formisque substantiam variè in igne describunt, quippe qui diuina proprietatis, si dici liceat, in rebus visibilibus plurimas seruat imagines, &c. Humana quoque illas forma virtutes Angelicas describunt, quod mente vigeant homines, videndique vires habeant ad superna tendentes, sublimisq; ore, & erecto sunt statu & per naturam ad imperandum ac regendum, cumque sensu ac viribus brutorum animalium comparatione minimum valeant, præstanti tamen virtute animi ac rationabilis scientie dominari, & quod animo naturaliter libera seruire vincit, non possit, omnia superari. Postsumus autem & per singula plurifariam diuisa humani corporis membra, non inconcinna vt reor imagines, cœlestium inuenire vir-

Augustinus Hipponensis.

Gregorius Magnus.

Ioannes Chrysostomus.

Iustinus Martyr.

Dionysius Areopagita.

Ratio cur Angeli facie virginea depingantur cur alis eorumque mæbris sint præditi.

Ezechiel 4. Daniel 7. Zachar. 3. Machab. 3. Iohes.

Duplex significandi modus in sacris literis.

Exod. 3. Genes. 19. Genes. 32.

utur. Dicimus enim visu quidem in sanctis Angelis clarissimam signari aciem, qua diuinitate hauriendis luminibus inhiant, simplicemque praeterca illam & liquidam nihilque oblectantem, sed motus celeritate constantem, puramque & patulam suscipiendis absque perturbatione vlla diuina claritatis fulgoribus qualitate. Porro naribus, olfaciendi ac diiudicandi vi praeditis, capacem eorum perceptionem, qua summam illam suauissimamque fragrantiam, pro viribus admittentes, cetera qua huiusmodi non sunt, scite diiudicant, ac penitus fugiunt. Auribus vero vim illam participandi diuinitate participationem scite suscipiendi: gustu autem intelligibilis alimonie refectioem & diuinitate nutritiuamque liquorum admisionem. At vero tactu constantiam illam exprimi putamus, qua quod vile, quod noxiu sit perite discernunt. Porro dentes diuisionem indulta sibi perficientis alimonie, alentisque perfectiones exprimere credimus. Palpebras & supercilia statum illum significare arbitramur quod diuina speculationis sensus atque intelligenciae cautissimo seruant. Pubescentem vero & iuuenilem aetatem vitalis virtutis constantiam sempiternae vigentis. Humeros autem atque vlnas, & manus facienti & operandi strenuam ac potentissimam vim in diuinitate spiritibus interpretamur. Cor nem signum esse dicimus diuinitate speciem pro se ferentis vite, que vitalem vim summi boni instar in inferiora disseminat. Porro pectora virtutem insuperabilem seruandique vim ut est a subiecti cordis viuifica distributione significant. Dorsa vero vim indicant vitales omnes virtutes continentem. Pedes autem mobilitatem, celeritatem atque cursum insinuant sempiterni motus ad diuina tendentis. Quocirca & sanctorum spirituum penitus Teologia pedes effingit. Quippe alijs signatur celeritas alta conscendens, & caelestis vite cursus iter in interiora natura Deus est. Homo vero imago seu effigies, non illud gemina natura animal, sed quod est in anima praesentissimum quod vocatur mens & ratio, &c. Idem & de animae natura & statu, libro de Somnijs atque alijs locis. Sed & EPIPHANIVS CYPRI libro secundo, contra haereses ex Methodio: sed & IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia vicecima nona, in Matthaei, caput octauum, contra eos disputat qui animas in Demones transire somniabant, dum illud Euangelij pertractat, quod Demones Christo dixerunt: Venisti ante tempus torquere nos. Quae ratio (ait) inducet nos, ut credamus animam cui illata iniuria est. Illi ipsi parocinari, qui sibi iniuriam intulerit, aut hominem posse facere, ut incorporea virtus in aliam substantiam transfusetur. Nam si est de corporibus impossibile, ut unquam hominis corpus in alium corpus transfusetur, quanto minus inuisibilem animam in substantiam Demonis transformare possibile erit? Quare veterum haec verba, imo dissipentium ducenda sunt, & puerorum ludibria. Nec enim potest anima de corpore separata in his regionibus errare. Iustorum anime in manu Dei sunt. Hinc LEO I. epistola in ordine vndecimo ad Iulianum Coenem Episcopum contra Eutychetem: Origenes (ait) merito damnatus est, qui animarum, antequam corporibus infunderetur, non solum vitas, sed & diuersas fuisse asseruit actiones. Huius haeresis, & ceterarum Origenis, meminit NICEPHORVS CALLISTVS libro decimo septimo, capite vicecimo septimo, quae haeresis sub Vigilio damnata est, in Concilio CONSTANTINOPOLITANO V. Idem autem LEO I. epistola, quae est in ordine nonagesimo primo, ad Turibium Episcopum Asturiensem, capite quinto. Arguit Priscil-

lic scilicet: esse quidem intelligibiles, sed non omnino corporis experies, & inuisibiles, ut vos Gentiles dicitis verum tenui corpore praeditos, & aere sine igneo, ut scriptum est, Qui facit Angelos suos spiritus, & ministros suos ignem vrentem. Sic autem multos sanctorum Patrum scripsisse cognouimus, quorum est BASILIVS cognomento Magnus, & Beatus ATHANASIVS, sed & METHODIVS, & qui sunt ab illis. Solummodo autem Deus incorporeus & in-formabilis, intelligibiles autem creatura nequaquam ex toto sunt incorporeae, & imitabiles pictura existunt, quare etiam in loco existunt, & circumferentiam habent. Quamquam autem non sunt, ut nos, corporei, utpoter ex quatuor elementis & crassa illa materia, nemo tamen vel Angelos vel demones vel animas dixerit incorporeas: multoties enim in corpore visi sunt, sed ab illis quibus Dominus oculos aperuit. Nos igitur eos non ut Deum, sed ut creaturas intelligibiles, & ministros Dei, non tamen ut vere incorporeos pingimus & colimus. Quod autem hominis figura pingatur in cauisa est quod in ea visi sunt, quando ministerium Dei apud homines obierunt. Et Patrum fuit sententia, quia Angelos pingere oportet quando circumferri possunt, & ut homines apparerunt, &c. Vide Imago, consule & praememoratos auctores.

ANIMA.

Animae status. PHILIVS libro de eo quod deterius potiori insidiari solet: Vis (inquit) illa qua nobis cum brutis communis est essentiam accepit sanguinem, at illa, qua a rationali fonte demanat, spiritus est, non aer motus, sed character quidam, & effigies diuina potentia, quam nomine proprio Moses vocat imaginem, significans quod Archetypum rationalis natura Deus est. Homo vero imago seu effigies, non illud gemina natura animal, sed quod est in anima praesentissimum quod vocatur mens & ratio, &c. Idem & de animae natura & statu, libro de Somnijs atque alijs locis. Sed & EPIPHANIVS CYPRI libro secundo, contra haereses ex Methodio: sed & IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia vicecima nona, in Matthaei, caput octauum, contra eos disputat qui animas in Demones transire somniabant, dum illud Euangelij pertractat, quod Demones Christo dixerunt: Venisti ante tempus torquere nos. Quae ratio (ait) inducet nos, ut credamus animam cui illata iniuria est. Illi ipsi parocinari, qui sibi iniuriam intulerit, aut hominem posse facere, ut incorporea virtus in aliam substantiam transfusetur. Nam si est de corporibus impossibile, ut unquam hominis corpus in alium corpus transfusetur, quanto minus inuisibilem animam in substantiam Demonis transformare possibile erit? Quare veterum haec verba, imo dissipentium ducenda sunt, & puerorum ludibria. Nec enim potest anima de corpore separata in his regionibus errare. Iustorum anime in manu Dei sunt. Hinc LEO I. epistola in ordine vndecimo ad Iulianum Coenem Episcopum contra Eutychetem: Origenes (ait) merito damnatus est, qui animarum, antequam corporibus infunderetur, non solum vitas, sed & diuersas fuisse asseruit actiones. Huius haeresis, & ceterarum Origenis, meminit NICEPHORVS CALLISTVS libro decimo septimo, capite vicecimo septimo, quae haeresis sub Vigilio damnata est, in Concilio CONSTANTINOPOLITANO V. Idem autem LEO I. epistola, quae est in ordine nonagesimo primo, ad Turibium Episcopum Asturiensem, capite quinto. Arguit Priscil-

Hebr. 1.

Basilii Magni Achanasius Alexandrinus. Methodius Cypri episcopus. Psalm. 103.

Philo Indus. Haec hiloni sententia si de duobus animalibus intelligatur, refutatur ab Augustino lib. de Ecclesiasticis dignitatibus cap. 14. & 15.

Epiphanius Cypri.

Ioannes Chrysostomus.

Animae contra praedictores in demones.

Leo 1.

Origenes error circa naturam & statum animarum.

Nicephorus Callistus. Concilium Constantinop. 5. Leo I.

Isal. 10. Marc. 1. Daniel 7.

Deuter. 33. Daniel. 10. Ezechiel 7.

Apocal. 10. Daniel 9. Genes. 13.

Ioannes Theophylactus Episcopus. nisi sermo lectus est, a Leone 1. concilio generali quod fuit in Niceno. Concilium Nicenum 2. dicitur anno 7. generale. Aleratio Genes. cum catholico, cur Angeli humano vultu effigiantur.

Animam non esse eiusdem naturae, qua & Deus.

Concilium Bracarense 1. Hieronymus Stridonensis.

Ambrosius Mediolanensis.

Augustinus Hipponensis.

Leo 9. Papa.

Burchardus Vormanticensis Episcopus. Clemens 1.

lianitas, qui quorundam Philosophorum sequentes errorem, animam hominis diuina afferebat esse substantiam, nec a natura creatoris sui, conditionis nostrae distare naturam, quod seu absurdum damnat Quoniam nulla (inquit) iam sublimis, iam praecipua est factura, cui Deus ipse natura sit. Quod enim de ipso est, hoc est, quod ipse, nec id aliud est, quam Filius & Spiritus sanctus. Praeter hanc autem summa Trinitatis vnam consubstantialiam, & sempiternam, atque incommutabilem Deitatem, nihil omnium creaturarum est quod non in exordio sui ex nihilo creatum sit. Nimirum igitur superbi nimirumque sunt caci, qui cum dicam humanam animam diuina esse substantiam, non intelligunt, nihil se aliud dicere, quam Deum esse mutabilem, & immutabile, & ipsum perpetui, quicquid potest natura eius inferri. Idem capite decimo, eiusdem epistolae eodem conuincit, qui animas quae humanis corporibus inferuntur, dicunt fuisse sine corpore, & in caelesti habitatione peccasse, & pro agenda poenitentia ad sublimioribus ad inferiora delapsas. Hunc eundem errorem damnat sub similibus verbis Concilium BRACARENSE I. capite quinto, sexto, & nono, sed & HIERONYMVS STRIDONENSIS tomo secundo epistolatum, epistola ad Marcellinum, & Anaphychiam, quae sic incipit: Tandem ex Africa, vbi de origine animae eleganter disserit. Est & eiusdem concertatio pro simili re tomo eodem, epistola ad Pammachium, aduersus errores Ioannis Hierosolymitani, quae non facile possent hic recenser. De animae quoque substantia, & origine, & statu AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro quinto epistolatum, epistola vicecima prima, ad Horontianum, quae sic incipit: Quae sit anima caelestis esse videtur substantia, non enim aut sanguinem, aut ignem, aut neruorum harmoniam animam putas, ut vulgus Philosophorum interpretatur, aut ut illa patricia quaedam eorum pro sapia Platoni disputat, quod ipsum se monet & non mouetur ab alio, ipsa tibi anima videtur, &c. Idem libro de dignitate conditionis humanae, capite secundo, & amplius libro de Isaac, & anima, capite secundo, cuius verbo nisi prolixitatem vitandam ducerem annectere effect facillimum, & AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro de Spiritu & anima, capite decimo tertio, & libro de cognitione verae vitae, capite decimo, quid sit anima abunde declarat, De eius autem origine, & creatione libro de Ecclesiasticis dogmatibus capitibus 13, 14, 15, 16, & 17. Animas (inquit) hominum non esse ab initio inter ceteras intellectuales naturas, nec simul creatas, sicut Origenes fingit: neque cum corporibus per coitum seminamur, sicut Luciferiani, Cyrillus, & alique Latinorum praesumptiores affirmant, quasi natura consequentiam seruantes, sed dicimus corpus tantum per coniugium copulam seminari, creationem vero anima solum creatorem omnium nosse, &c. Vide locum, & libro sexto super Genesim capite secundo, atque infra in alijs in locis. Haec comprobatur & LEO IX. in sua confessione Missae ad Petrum Episcopum Antiochenum epistola quarta. Possent & testimonia plura adferre, sed crescerent in immentum. Et quae proposuimus, sufficiant. Vide Burchardum libro 20. Decretorum, cap. 1. &c.

Animam vnica & immortalis. CLEMENS I. libro sexto Constitutionum Apostolicarum, capite vndecimo: Animam incorpoream & immortalem affirmamus, nec interire eam veluti corpora, sed perpetuo manere uti rationis participem, &

liberate praeditam. PHILIVS libro de Somnijs, idem conficitur, & IUSTINVS MARTYR in Dialogo cum Tryphone, & IRENAEVS LVGDVENSIS libro secundo contra haereses Valentini, & similia, capite 65, & adhuc amplius libro 5. cum illud exponit ad Romanos: Spiritus eius qui suscitauit Iesum a mortuis, viuificabit & mortalia corpora vestra, &c. Et abundantius TERTULLIANVS Cartaginensis libro de resurrectione Carnis, ex veteri & nouo Testamento animae immortalitatem validis argumentis astruit: quod & facit libro De testimonio animae, & libro de Anima, capite primo, vbi contra Philosophos agit de immortalitate animae, & de innata anima, capite secundo, & de effigie, capite tertio, tum de reliquis, de simplicitate substantiae eius, & quod illa spiritus sit, recensitis & reprobatis Philosophorum opinionibus, IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia tricesima quinta, in Matthaum, capite decimo, dum illud interpretatur: Quicumque me confitebitur coram hominibus, &c. Et AMBROSIVS Mediolanensis libro De bono mortis, capite nono, & decimo: Ergo (inquit) anima que illi adhaeret inuisibili bono atque immortalis, ipsa corporea, haec fugit, & terrena, & mortalia derelinquit, sicut illius similitudo desiderat, & in quo vivit & patitur, & quia immortali intendit, non est ipsa mortalis. Quae enim peccato moritur, non vitae aliqua sui dissolutione, sed merito moritur Deo, quia vivit peccato. Ergo quae non peccat non moritur, quia manet in substantia sui, manet in virtute & gloria. Nam quomodo substantia eius interire potest, cum vique anima sit quae vitam infundit? Et cui anima infunditur, vita infunditur: a quo anima discedit, vita discedit. Anima ergo vita est: Quomodo potest mortem recipere cum sit contraria? Sicut enim nix calorem non recipit, nam statim soluitur: & lux non recipit tenebras, nam statim discutit: infuso enim lumine, tenebrarum horror auferitur: sicut admoto igne, nimirum rigor desinit: ita & anima que vitam creat, mortem non recipit, non molitur, &c. Idem & libro de fide resurrectionis in initio, & in fine, & libro 2. de Cain, & Abel, cap. 10. atque in expositione Psalmi 11. & alijs in locis quos minus onerosum esset cetera. Et AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro de Ecclesiasticis dogmatibus, allegat Burchardum lib. 10. Decretorum, capite 1. 2. 3. &c. Neque duas (inquit) animas esse dicimus in vno homine, sicut Iacobus, & alij Syrorum scribunt: vnam animale, qua animetur corpus, & immista sit sanguini, alteram spirituale, qua rationem ministrat: sed dicimus vnam, eandemque esse, quae corpus sua societate viuificat, & semetipsum sua ratione disponit, habens in se libertatem arbitrii, ut in sua subleget cogitatione quod vult. Scripsit praeterea idem auctor librum de Immortalitate animae, quem inuenies tomo 1. operum eius. Idem IUSTINVS MARTYR Dialogo cum Tryphone defendit, atque duabus illis quas pro Christianis habuit Apologijs. Idem & SOPHRONIUS HIERSOLIMITANVS Episcopus in confessione sua Catholicae fidei, quae lecta est coram patribus 6. generalis Synodi Constantino. I. V. & fratribus eius audientibus, actione vndecima: quamquidem ille olim transfuserat Sergio Constantinopolitano Episcopo: * Hominum (inquit) anima permanent incorrupta, sic Angeli immortales perseverant non naturam reuera incorruptam proprie immortalem habentes essentiam, sed gratiam a Deo sortiti sunt, quae immortalitatem largiunt, & in-

Philo Iudaeus. Iustinus Martyr. Irenaeus Lugdunensis.

Tertullianus Carthagen.

Ioannes Chrysostomus.

Ambrosius Mediolanensis.

Augustinus Hipponensis.

Iustinus Martyr. Sophronius Hierosolymitanus Episcopus.

* Nota lector, quia haec non dicit Sophronius affirmatiue sed negatiue, haec inprobas commeta.

corruptionem eis prouidet. Sed non idcirco quoad hominem animam gratis Dei incorruptionem receperunt: quae omnibus creaturis naturaliter infidet, idcirco & ante corpora eas fuisse suspicabimur, vel ante huius visibilis mundi prolationem atque compaginem in scriptura quadam uita positas arbitramur, uitaque habuisse caelestem afferemus, & incarnatam seu incorporatam uitam uidentes perpetuam in caelo, aliquando non existenti, sicut Origenes erroneus constituit, & huius complices, atque consentaneos, Didymus & Euaristus, & reliqua earum fabularum excogitatrix stoliditas, quae quidem non solum hoc errando pronunciant, paganorum concretis dogmatibus, & Christianorum nobilitatem sordidantes, sed & istorum corporum quibus nunc sumus amicti, impudenter perimunt resurrectionem, &c. Porro de uita anima, & eius immortalitate meminit DIONYSIVS AREOPAGITA libro de Diuinis nominibus, capite sexto, ubi de uita, quae Deus est, loquitur: sed & illud confirmat Concilium CONSTANTINOPOLITANVM IV. quod dicitur 8. generale sub Adriano II. capite undecimo. Apparet quosdam id temporis intantum impietatis uenisse, ut hominem duas animas habere impudenter dogmatizarent. Tales igitur impietatis inuentores, & similia sapientes, cum uetus & nouum Testamentum, omnesque Ecclesiae Patres unam animam rationalem habere hominem assererent, sancta & uniuersalis Synodus anathematizat. Et LEO X. in Bulla quae inferitur sessione octaua Concilij LATERANENSIS sub eodem celebrati. Cum diebus (ait) nostris, quod dolenter referimus, & zania seminatio, antiquus humani generis hostis nonnullos perniciosissimos errores, à fidelibus semper expulsi, in agro Domini superferuere & auertere sit ausus de natura praesertim animae rationalis, quod uidelicet mortalis sit, aut unica in cunctis hominibus, & nonnulli temere philosophantes, secundum saltem philosophiam, uerum id esse assererent, contra huiusmodi pestem opportuna remedia adhibere cupientes hoc sacro approbante concilio, damnamus & reprobamus omnes asserentes, Animam intellectiua mortalem esse, aut unicam in cunctis hominibus, & haec in dubium uertentes, cum illa non solum uere per se, & essentialiter, humani corporis forma existat: sicut in canone quem felicis recordationis CLEMENS V. edidit in generali CONCILIO VENENSI continetur, uerum & immortalis, & pro corporum quibus infunditur multitudinem, singulariter multiplicabilis, & multiplicata & multiplicanda sit. Quod manifeste constat ex Euangelio: Cum Dominus ait, Animam autem non possunt occidere. Et alibi: Qui odit animam suam in hoc mundo, in uitam aeternam custodit eam. Et cum aeterna praemia, & aeterna supplicia, pro merito uita, iudicandis promittit: alia incarnatio, & alia Christi mysteria nobis minime profuissent, nec resurrectio expectanda foret, ac sancti & iusti miserabiliores essent, iuxta Apostolum, cunctis hominibus. Cumque uero uerum minime contradicat, omnem asserentem ueritati illuminata fidei contrariam, omnino falsam esse discernimus. Et ut aliter dogmatizare non liceat, districte inbibemus, omnesque huiusmodi erroris asserentibus inherentes, ueluti damnatissimas hereses seminantes, per omnia ut detestabiles & abominabiles haereticos & infideles, Catholicam fidem labefactantes, uitandos & puniendos fore decernimus, &c. Vbi & inhihet omnibus rectoribus & publicè legentibus, aliter de anima docere, quam Catholica Ecclesia confitetur, ut posuimus dictione Schola. Vide plura etiam dictione, Resurrectio mortuorum.

Dionysius Areopagita,

Concilium 4. Constantinop. quod dicitur 2. generale sub Adriano 2. Papa, & Basilio Imperat. fuit 373. Episcop.

Leo 10.

Concilium Lateranense sub Leone 10.

Vide quomodo cetera mortali aeterna nostrorum apparet.

Clemens 5. Concilium generale Vicenense.

Matthaei 10. Ioannis 12. 1. Corinth. 15.

A Vide & GREGORIVM I. libro quarto Dialogorum, capite 45.

ANIMVS.

Animus laudis audius.] ENNODIVS DIACONVS postea Episcopus Ticinensis libro Apologetico contra calumniatores caponum, qui approbatus est à Symmacho Papa, & ab uniuerso Concilio Romano, & praecipue à 6. sub eodem in quo lectus est. In praefatione sic ait: Auarus laudis animus est, & fauorem desiderat sudore mercari, aut per blandimenta gloriae crucem uariis ignorat, aut lucri adstrictus compeidibus, lingua uendit obsequium, ut dum animus habendi cupidine subinguit, praesumptum existimat iam tenere compendium, sic ingruentia per styli exercitium nescit timere discrimina, aut necessitate conclusus, proferri eloquium sine quacunque lima captinum, & nesciam pudoris frontem monstrat in medium, ut dum intentioni famuletur, diligentiam decoris abiret, quia docendi ornamenta non sunt inuentiones negotij, sed quietis, nec militie sunt pilla uerba, sed oia, &c.

Animi excellentia.] AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro primo Officiorum, capite 38. In his duobus illa est animi excellentia, ut primum animus uisus bonus exercitatus cogitationibus, mundo corde quod uerum & honestum est uideat. Beati enim mundo corde, quia ipsi etiam Deum uidebunt: atque id quod honestum est, solum bonum indicet. Deinde nullis perturbetur occupationibus, nullis cupiditatibus fluctuet. Neque uero id quisquam facile facit. Quid enim tam difficile, quam despicere (tanquam ex arce aliqua sapientia) opes, aliisque omnia quae plerisque uidentur magna & praecelsa? Deinde ut iudicium tuum stabili ratione confirmes, & qua indicaueris lenia, tanquam nihil profutura, contemnas. Deinde ut si quid acciderit aduersi, idque graue & acerbum putetur, ita feras ut nihil praeter naturam accidisse putes, &c. AUGUSTINVS HIPONENSIS libro De spiritu & anima, capite primo, & libro De quantitate animae: Animus est substantia quadam, rationis particeps, regendo corpori accommodata. Animus sapientia illustratus, & suum principium respicit, & se ipsum cognoscit, & quam sit indecorum ut extra se quaeratur, quod in seipso possit inuenire, intelligit. Corporeis uero passionibus consopitus, & per sensibiles formas extra semetipsum abductus, oblitus est quid sit, & quid fuit. Et quia nihil aliud se fuisse meminuit, nihil praeter quod uidetur se esse credit. Solo sensu circa corpora, & imaginatione circa corporum similitudines atque locorum uersatur, & in eis sine uigilando, sine dormiendo distrabitur. Cum uero ab hac distractione per puram intelligentiam ascendens in unum se colligit, rationalis dicitur, &c. Vide Anima.

ANIMAL.

Animalia immunda Christianis] ZACHARIAS I. epistola quinta ad S. Bonifacium Moguntinensem Archiepiscopum primum Germaniae Apostolum: Flagitasti à nobis quae recipienda, quae respuenda sunt. In primis de uolatilibus, id est, graculis, & corniculis, atque ciconijs, quae omnino cauenda sunt ab esu Christianorum, etiam & sibi, atque lepores, & equi syluatici, multo amplius cauendi. Attamen, sanctissime frater, de omnibus sacris scripturis bene compertus es. De his animalibus quae lege uentantur, lege AMBROSIVM MEDIOLANENSEM libro secundo de Cain & Abel,

Gregorius 1.

Ennodius Diaconus.

Ambrosius Mediolanensis. Animi excellentia in duobus consistit.

Matthaei 5.

Augustinus Hiponensis.

Zacharias Papa ad Bonifacium primum Germaniae Apostolum & Martyrem.

Haec quae uentantur animalia, non uidi in usu esse, ut obseruentur.

capite

Concilium Vornatiense.

capite 2. Porro de animalibus, vel manducandis, vel non manducandis, constitutiones certae datae sunt in Concilio VORNATIENSI capite 64. & 65. quas hic appofuissim, si mihi competum esset fuisse, uel esse apud Christianos in usu. Poteris locum adire, ut legas quae dico.

ANNATAE.

Annatae institutione antiquissimae.] Annatas aliqui inter quos Platina, & Blondus à Ioanne II. uel Bonifacio IX. qui annis 1316. & 1389. supererant, inuenta putarunt, & ideo quasi quoddam Ecclesiarum nuper ortum grauen & onus reiciendas: Sed quia Polidorus Virgilius lib. 8. de rerum inuentoribus eos deceptos asserit, contemnendi sunt, sic enim ait: Ceterum nullum inuentum maiores Rom. Pont. cumulatit opes, quam Annatarum quas uocant, usus, qui omnino multo antiquior est, quam recentiores quidam scriptores subscribant, &c. Sed & Henricus de Segusia, alias Hostiensis, qui cum Alexandro IV. anno 1260. uixit ea de re saepe reclamationum fuisse testatur. IOANNES ANDREAE in cap. Inter caetera, de off. ord. dicit eas esse de antiquissima consuetudine obtentas. Ego autem ita antiquas existimo, ut auctorem & inuentorem nemo prodere possit, aucterque dixerim cum Polydoro loco citato, hoc uicigal iam pridem cum Rom. Pontif. non haberet multas possessiones, & eum oporteret pro dignitate & officio multos magnosque facere sumptus, paulatim impositum fuisse sacerdotijs.

Annatae iuste à summo Pontifice exiguntur.] Summum Pontificem Annatas exigere posse nemo inficiari potest, qui iuste Aaron summum Sacerdotem in ueteri lege decimam decimarum, secundum quod Numer. cap. 18. praecipitur, accepisse concedit, sic ibi ita legitur: Praeceptum Leuitis, atque denuncia, cum accepisset à filijs Israel decimas quas dedi uobis; primitias earum offerte Domino, id est, decimam partem decimae, & date eam Aaron Sacerdoti. Nec obstat potest quod iugum legis ueteris excussum sit, quia hoc praecipitur in quantum caeremoniale, & in signum supremi Domini, & in quantum morale, id est, quod aliquid à minoribus, maiori detur, sicut & decimarum praecipitum, omnes Christianos obligat. Nam ut CLEMENS ait lib. 2. conf. Apost. cano. 29. 38. 39. & libro 8. capite 36. & si Christiani liberi sint à caeremonijs legis ueteris, non tamen à decimis & oblationibus: imò magis tenentur ad ea Christiani, cum eorum iusticia debeat abundare plusquam Scribarum, & Phariseorum. Sic igitur optime GERSON libro de Simonia de Annatis, quodens: Sicut ex antiqua consuetudine decima decimarum debebantur summo Sacerdoti à Leuitis, sic non minus haec decimatio (annatum scilicet) facienda ipsi Papa per inferiores. ECCHIVS in Enchiridio locorum communium, capite uicesimo sexto, post multa de Annatis ait: Sequitur si Sacerdotes & Episcopi uellent negare Annatas summo Pontifici, tunc eadem facilitate negarent Laici decimas Sacerdotibus, &c. Si eas de iure diuino expresso esse cõtendunt, quos secutus est P E T R V S G R E G O R I V S in parte prima, Syntagm. Iuris uniuersi, libro secundo, capite uicesimo primo, & licet inficiari aliquis possit, atamen de iure diuino interpretatio esse concedent omnes. Nam cum non sit alligandum os hominis trituran- tis, & cum lege natura dictante, ut qui pro

populo laborat, aliquid à populo exigit, summus Pontifex qui non solum pro seculi hominibus, sed multo plures, & pro clericis omnibus exantlat labores, mercede priuabitur? GERSON loco citato. Haec autem recompensatio uidelicet rationabilis, quod quilibet fructus primi anni, à quolibet beneficiato persoluntur, quoniam in hoc Papa seruit Ecclesiae, & ita pro sustentatione decenti status potest operare personas, & beneficia. Et Patres Concilij BASILIENSIS sessione uicesima prima, Annatas prohibentes, in epistola Synodali responsiua ad obiecta, in calce uicimae sessionis, sibi ipsis contradicentia, concedunt, licere summo Pontifici, & alijs Ecclesiarum praesulibus pro uita sustentatione, & Ecclesiae necessitatibus charitatum subsidium referuare: Annata autem quid aliud est, quam exactio propter Ecclesiae necessitatem introducta?

ANNUNCIATIO.

Annunciationis Mariae uirginis festiuitas.] Passim huius & caeterarum solemnitatum meminimus, generali dictione Dies festi, uel dictione, Maria: ueruntamen hic libuit addere quod Concilium TOLETANVM X. capite primo, astruit, Annunciationis quippe Dominicae solemnitatis, antiquitus diuersis temporibus celebratur, nec certum habebat diem, quod correxerunt praefati Concilij Patres, certum ei diem praescribentes, sicut & Natalis Domini habet. Atque propterea quod (aiunt illi) tempore Quadragesimae atque Paschali, sanctorum solemnitates frequenter incidentes non celebrantur, & saepe dicta festiuitas his temporibus ueniunt, nec hoc conueniat ut his temporibus incarnationis uerbi praedicatur, ubi constat uerbum post mortem carnis gloria resurrectionis auiolli, & haec festiuitas non potest celebrari condignè, Ideo (aiunt) speciali constitutione sancitur, ut ante octauum diem quonatus est Dominus, genitricis quoque eius dies habeatur celeberrimus & praclarus, ex pari enim honore constat, ut sicut natiuitatem filij sequentium dierum insequitur dignitas, ita festiuitatem matris tot dierum sequatur sacra solemnitatis. Nam quid festum est matris, nisi incarnatio uerbi? Cuius festum ita debet esse solemne, sicut est & eiusdem natiuitatis uerbi, quod tamen nec sine exemplo decentis moris, qui per diuersos mundi partes dignoscitur obseruari, uiderent institui, In multis itaque Ecclesijs à nobis & spatio remotis & terris, hic mos agnoscitur retineri. Proinde ut de caetero, quidquid est dubium sit remoueri, solemnitatis Dominicae matris, die decima quinta Calendarum Ianuarij omnimodo celebretur, & natiuitas filij eius Saluatoris nostri die octauo Calendarum earrundem, sicut mos est, solemnis in omnibus habeatur. Canone tamen quinquagesimo secundo, Concilij CONSTANTINOPOLITANI III. dicti 6. generale, fit mentio annunciationis Beatae uirginis in Quadragesima, quando praeterquam diebus Dominicis Quadragesimae & Annunciationis die non permittit (ut est Graecis mos, non Latinis) sacramenta celebrari. Vnde agnoscamus decretum Toletanum respectu quodam pio immutatum. Vide Dies festi, nam & iisdem diebus Quadragesimae, iustit praedictum festum 25. Martij EUGENIVS IV. decreto quod ad calcem additur Concilij FLORENTINI, Armenis, qui hoc festum ignorabant celebrare, ut & alibi dicitur.

Annunciatio Beatae uirginis Mariae diuersimodè antiquitus celebrabatur. Concilium Toletanum 10.

Viri quam sancti, & Trifiti atri, uirginis Mariae ueruntamen hinc libuit addere quod Concilium Toletanum 10.

Constantinopolitanum 3. quod fuit generale.

ANTICHRISTVS.

Antichristi aduentus.] CLEMENS I. libro 7. Apostolicarum constitutionum, cap. 33. In nouissimis diebus multiplicabuntur Pseudoprophetae, & sermonis corruptores, & conuertentur oues in lupos, & charitas in odium. Abundante enim iniquitate refragescet multorum charitas. Mutuo enim se odio habebunt, & persequentur ac trudent, tunc existet mundi deceptor, veritatis hostis, mendacij patronus, quem Dominus Iesus inserimet spiritu oris sui, qui labijs perdidit inipium, multique scandalum patientur in eo: qui autem persequerentur usque in finem, salui erunt. Sapius faciunt Antichristi mentionem IGNATIVS & POLICARPVVS in epistolis, & IRENAEVS LVGDVNENSIS ad calcem libri 5. Bestiã quã Danielis vaticinio expressam, refert ad Antichristum, & auctoritatem Apostoli, atque Domini Saluatoris proponit, vbi ait: Ego veni in nomine Patris mei, & non recepitis me. Cum tamen alius venerit in nomine suo, illum recipietis, Alium dicitis Antichristum (ait) quoniam alienus est à Domino, & ipse est iniquus Iudex, qui à Domino dicitur est, quoniam Deum non timebat, neque hominem reueriebatur, ad quem fugit vidua oblita Dei, id est, terrena Ierusalem, ad vltimum de inimico, quod & faciet in tempore regni sui: transferat regnum in eam, & in templo Dei sedebit, seducens eos qui adorant eum, quasi ipse sit Christus. Idem postea incipit residuum Prophetiã Danielis exponere, cui & annectit Apocalypsis Ioannis testimonium, de bestia quã similis pardo describitur: Et pedes eius quasi ursos eius quasi leonis, & dedit ei draco virtutem suam, & thronum suum, & potestatem magnam, &c. Tum subdit: Cum autem vastauerit Antichristus hic omnia in hoc mundo, regnans annis tribus, & mensibus sex, & sedent in templo Hierosolymis, tunc veniet Dominus de caelis in nubibus in gloria Patris, illum quidem & obedientes ei in stagnum ignis mittens, adducens autem iustis regni tempora, hoc est, requisitionem, septimam diem sanctificatam, & restituens Abraham promissionem hereditatis, in quo regno, ait Dominus multos ab Oriente, & Occidente venientes, recumbere cum Abraham, Isaac, & Iacob. De Antichristi aduentu etiam TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS initio libri de Prescriptionibus aduersus hæreticos, & luculentius de regno Antichristi, & morte eius IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia 49. in Matth. capite 24. & AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro de benedictionibus Patriarcharum, capite septimo, cum illud interpretatur, Genes. 49. Dan indicabit poculum suum. Item & adhuc in Psalmum 40. & amplius, in 2. epistola Pauli ad Thessalonicens. cap. 2. Idem & HIERONYMVS STRIDONENSIS libro De vndecim quæstionibus, ad Algasiam, quæstione vndecima, vbi illud Apostoli tractat: Nisi discesso venerit primum, & reuelatus fuerit homo peccati, &c. & abundantius iterum AVGVSTINVS HIPONENSIS libro 18. de Ciuitate Dei, cap. 53. & libro 20. cap. 13. & in quadam homilia quam fecit in illud Euangelij: Cum videatis aominationes, &c. Et GREGORIUS I. libro 15. Moralium, in 21. caput Iob, dum illud exponit: Quis arguet coram eo iniquitatem eius, &c. & libro 32. Moral. in caput 40. Iob, dum illud exponit: Sringit candam suam quasi cedrum, &c. Et libro 33. in idem caput, in illud: Sternutatio eius, splendor ignis, &c. & alijs locis infinitis, vt etiam eum allegat Burchardus, libro 20. Decretorum, capite 93.

Clemens 1. Papa. 1. Timotheu 3. 2. Thessal. 2. Matth. 24.

Ignatius Antiochenus. Polycarpus Smyrnenfis. Irenæus Lugdunenfis.

Danielis 7. Ioannes 5.

Apocalypsis 13.

Tertullianus Carthagenf.

Ioannes Chrysostomus. Ambrosius Mediolanens.

Hieronimus Stridonens.

2. Thessal. 2.

Augustinus Hipponens.

Gregorius 1.

& sequentibus. Hæc & alia Patrum testimonia nobis fuisset facillimũ hinc scribere, si ad rem pertinuisse compertum habuissimus, idẽ sedulus Lector tam facillẽ authores habere poterit, & legere, quã veraciter eorum locos hinc habet annotatos.

ANTIOCHIA.

Antiochenæ Ecclesiæ sedes.] De illa sede sicut & de Alexandrina, aut Hierosolymitana, aut Constantinopolitana, passim tractatur in dictione, Romana sedes, vel Patriarcha: tamen ne vocabula suis videamur priuilegijs fraudare, sic INNOCENTIUS I. epistola 18. quæ est ad Alexandrum Anthiochenum Episcopum, capite 1. Hoc Antiochia (inquit) Ecclesia nouimus attributum quod prima primi Apostoli sedes esse monstratur, vbi & nomen accepit religio Christiana, & que conuenium Apostolorum apud se fieri celeberrimum meruit, quæque urbis Rome sedes non cederet, nisi quod illa in transitu meruit, ista susceptum apud se consummatumque gaudet. Hanc Innocentij sententiam repetit NICOLAUS I. epistola ad Michaëlem Imperatorem circa medium. Vide Romanæ Ecclesiæ Primatus.

Antiochenæ & Hierosolymitanæ Ecclesiæ conuentio.] Conuentiones inter Anthiochenum, & Hierosolymitanum Patriarcham factæ sunt in Concilio CHALCEDONENSI quod fuit 4. generale, actione 7. vt scilicet, Hierosolymitanus tres haberet Palestinas, sedes autem Anthiochena haberet duas Phœnicas, & Arabiã. Hòcque ab omnibus confirmatum est, quatenus de cætero vtrique Ecclesiæ huius rei causas nullius contentiois relinquere occasio, simul & actione 8. Compositio inferitur, quam vtriusque Ciuitatis Patriarcha. Maximus quidem Antiochenus, & Iuuenalis Hierosolymitanus fecisse leguntur de quibusdam parochijs. Vide in dictione, Romanæ Ecclesiæ Primatus: qualiter olim Hierosolyma non erat Patriarchatus, sed tres tantum, scilicet, Romanus, Alexandrinus, Antiochenus.

APOCALYPSIS.

Apocalypsis autoritas.] De Apocalypsi quidem dicemus suo loco, cum de libris Canonicis agemus. Veruntamen quia multos legi hæreticos, qui impie voluerunt astruere, Apocalypsim non esse Ioannis, idẽ fulcire eam solemnium patrum auctoritate intendimus. Esse quippè Ioannis testatur IRENAEVS LVGDVNENSIS ad calcem libri 7. cum de Antichristi regno loquitur. Meminit etiam eius, sub nomine Ioannis auctoris, TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro de Resurrectione carnis, circa medium: & libro 4. contra Marcionem, non longè à principio: Habemus (ait) & Ioannis alumnus Ecclesiæ: nam est Apocalypsim eius Marcion respuit, ordo tamen Episcoporum ad originem recensens in Ioannem stabit auctorem, &c. Iterum Ioannis Apocalypsim memorat libro De corona militis, ad calcem. Item in Scorpiaco aduersus Gnosticos, & libro de Pudicitia, ad calcẽ. Sed & CLEMENS ALEXANDRINVS libro secundo Pædagogij, capite 12. eiusdem Ioannis esse fatetur, & libro 6. Stromatum. Scribit (ait) Ioannes in Apocalypsim, &c. Et CYPRIANVS CARTHAGINENSIS: libro 1.

Innocentius 1.

Nicolaus 1.

Concilium Chalcedonen- se 4. generale dictum. Sors Patriarchatus Hierosolymæ & Antiochiæ.

Quod Apocalypsis sit Ioannis Apostoli, innumeris docetur auctori sententiis.

Irenæus Lugdunenfis. Tertullianus Carthagenf.

Clemens Alexandrinus.

Cyprianus Carthagenf.

epistola

epistolarum, epistola septima, ad Epictetum, & libro tertio, epistola sexta, quæ incipit: Quamquam sciam vos fratres charissimi, &c. Sed & EUSEBIVS CÆSARIENSIS libro septimo, Ecclesiasticæ Historiæ, capite vicefimo secundo, & vicefimo tertio, loquens de quodam Nepote, & schismate eius, qui Apocalypsim non esse Ioannis, sed Cerinti affirmabat eum erroris arguit, & conuincit argumentis. Lege obsecro caput vicefimum tertium, libri septimi, & videbis quæ dico. Sunt & infiniti authores, qui Apocalypsim Ioannis esse confirmant. Hinc & TOLETANVM CONCILIVM IIII. capite decimo sexto, Apocalypsim multorum conciliorum auctoritas, (vt videre est dictione, Libri canonici) & Synodica sanctorum Presulum Romanorum decreta, Ioannis Evangelistæ esse prescribunt, & inter diuinos libros recipiendum constituerunt. Et quia plurimi sunt qui eius auctoritatem non recipiunt, eamque in Ecclesia Dei predicare contemnunt, si quis eum deinceps aut non receperit, aut à Pascha vsque ad Pentecosten, Missarum tempore in Ecclesia non predicauerit, excommunicationis sententiam habebit, &c. Porro ne quid de antiquis Patribus prætermitteremus, Apocalypsim Ioannis esse, confirmat & approbat DIONYSIVS AREOPAGITA libro Ecclesiasticæ Hierarchiæ parte 3. capitis 3. arcanam illam, & omnino mysticam visionem appellans, diuinamque Domini Iesu, & altissimam Theologiam. Sed & ille ABDIAS BABYLONIVS lib. 5. certaminis Apostolici. In Paphos (ait de Ioãne) Apocalypsim, quæ ex nomine eius legitur, & vidit, & scripsit. Idem & IVSTINVS MARTYR in Dialogo cum Tryphone, & infiniti alij. Rege EPIPHANIVS CYPRI lib. 2. contra Hæreses, hæresi 5. contra hæresim quæ non suscipit Euangelium Ioannis & Apocalypsim, quam Demetrium, & brutorum appellauerunt. Sic habet titulus.

APOCRYPHVS.

Apocryphi libri reiciendi.] Decreueram quidem hoc differre vsque ad dictionem, Liber: vbi de canonicis libris differemus: verum quia se offert vocabulum, satius est illi sua relinquere, quam in alium locum transferre. Idẽ quod hinc deerit, vide vt alio loco suppleatur. CANON APOSTOLORVM ordine 69. Si quis falso inscripserit impiorum libros, tanquam sanctos in Ecclesia publicat ad populi & cleri perniciem, deponatur. Hunc canonẽ sic Conciliũ III. CONSTANTINOPOLITANVM dictum 6. generale refert, loquens de libris qui historias Martyrum continent, ab Hæreticis conscriptas, vt Dei Martyres ignominia afficerent, & auditores ad infidelitatem adducerent, quos non publicari Canone sexagesimo quarto, sed igni tradi percipit, eis anathematizatis qui hos admittunt, & eis credunt. Hinc & CLEMENS I. libro sexto Constitutionum Apostolicarum, capite decimo sexto, Nostro nomine inuulgatos ab impijs libros ne receperitis, non enim nominibus Apostolorum attendere debetis, sed natura rerum, & recta sententia. Nouimus enim à Simone, & Clerbio pestilentes sub nomine Christi, & Apostolorum compositos libros circumscribi, in fraudem vestri qui Episcopum nũsque eius seruos diligitis. Priscis quo-

Eusebius Cæsariensis.

Concilium Toletanum 4. sub Honorio 1. 7. Episcoporum fuit.

Dionysius Areopagita.

Abdias Babylonius.

Iustinus Martyr.

Canon Apostolorum.

Concilium Constantinopolitanum 3. dictum 6. generale in Trullo.

Clemens 1.

Optimum dogma & cauta admonitio, ne vera pro falsis aut impia profanis reperiantur.

que temporibus quidam Libros Apocryphos scripserunt, Moysi, Enoch, & Adæ, & c. Iste quoque David, & Helie, atque vtriusque Patriarcharum, permissis & veritati infelices. Tali modo libris effecerunt exorandi homines, damnantes rem originem, nuptias, prouidentias, librorum præcationem, Legem, Proprietas, barbara quedam nomina infrenes (vt ipsi autem) Angelorum, se autem vera demonum ipsi loquentium. Quorum doctrinam fugite, ne supplicij eorum participes fuis, illis conscripserunt vt deciperent ac perderent fideles, & laudandos Domini Iesu Discipulos. Idem omnino statuit INNOCENTIUS I. epistola 30. ad Clerum Constantinopolitanum, vt inseruit suæ historiæ NICEPHORVS CALLISTVS libro 13. cap. 32. hinc & Concilium CARTHAGINENSE III. sub Syrico Papa cap. 47. Placuit vt præter scripturas canonicas nihil in Ecclesia legatur sub nomine diuinarum scripturarum. Et enumerat libros Canonicos. Vide Libri Canonici. Et Concilium TOLETANVM I. ad calcem suæ confessionis fidei aduersus Priscillianistas. Si quis (ait) dixerit, vel crediderit alias scripturas, præter quas Ecclesia Catholica recipit, in auctoritate habendas, vel esse venerandas, anathema sit. Contra eosdem Priscillianistas agens LEO I. epistola in ordine nona, ad Turibium Episcopum Asturiensem, capite decimo quinto, Curandum est, (ait) & sacerdotali diligentia maxime prouidendum, vt falsi Codices, & a sinceræ veritate discordes, in nullo usu lectionis habeantur. Apocryphæ autem scripturæ, quæ sub nominibus Apostolorum, multarum habent seminarum falsitatem, non solum interdicenda, sed etiam penitus asserenda sunt, atque ignibus concremanda. Quamuis enim sint in illis quedam, quæ videantur speciem habere pietatis, nunquam tamen vacua sunt venenis: & per fabulari illecebras hoc latenter operantur, vt mirabilium narratione seductos, laqueis cuiuscunque erroris inuoluant. Vnde si quis Episcoporum vel Apocrypha haberi per domos non prohibuerit, vel sub canonicorum nomine eos codices in Ecclesia permiserit legi, qui Priscilliani adulterina sunt emendatione corrupti, hæreticum se nouerit indicandum. Quoniam qui alium ab errore non reuocat, seipsum errare demonstrat. Idem capite decimo sexto, sequenti, eadem statuit de Dicitinij libris, qui Priscilliani dogma defenderat, licet postea sit Catholicus effectus. Nemo (ait) impune presumat, nec inter Catholicos censetur, quisquis vitur scripturis, non solum ab Ecclesia Catholica, sed etiam à suo auctore damnatis. Idem omnino Concilium BRACARENSE I. capite decimo septimo, eadem verba refert. Hinc & Itinerarij Apostolorum specialiter fit mentio actione quinta, Concilij NICÆNI II. quod dicitur septimum generale, & inter Apocrypha damnatur, testimonio etiam allato AMPHIOCHII ICONII Episcopi, libro De falsis inscriptis ab hæreticis libris. Quosdam autem recenter libros Apocryphos, GELASIVS I. Concilio Romæ habito 70. Episcoporum, & inseruit suis decretis Gratianus distinctione decima quinta, capite Sancta Romana, &c. vbi de libris authenticis tractauit, sic subiungit de Apocryphis: Qui ab hæreticis sine schismaticis libri conscripti sunt, nullatenus recipiuntur Catholica & Apostolica Romana Ecclesia, & quibus pauca que ad memoriam venerunt, & a Catholicis vitanda sunt, credimus esse subdenda. Imprimis Ariminensem Synodum à Constantio Cæsare Constantini Augusti filio congregatam, mediante Tauro præfecto

Innocentius 1.

Nicephorus Callistus. Concilium Carthagenf.

Concilium Toletanum 1.

Leo 1. cuius ægebat dies factus cum hæc scriberem anno 1179.

Concilium Bracarense 1.

Concilium Nicænum 2. dictum 7. generale.

Amphilochius Iconij Episcopus libro de falsis inscriptis ab Hæreticis libris cuius initium est, Iustinus quidem arbitramur omnem impietatem detegere &c. vide loco allegato. Gelasius 1.

Catalogus librorum Apocryphorum.

Aditum quod non sit hic ratio de Evangelio Nicodem.

Hic liber à multo recipitur grauius auctoribus, vide Hieronymum de uirtu illuſtribus, ſeu ſcripturibus Eccleſiaſtica.

De Canonibus Apoſtolorum quia in Concilio generalibus pluribus reuerſis non ſunt recepti ſunt, non ſunt illi accepti, ut inter Apoſtypha ſcribitur. Nam & ſ. generalis ſynodus Conſtantinopolitana in Trullo celebrata ſpecialiter illos conuicta & reprobat. cap. 17. & 18. & generalis ſynodus quae ſuit in illa approbat e. & alij loci & ſententia Tridentinum concilium, ſiſtione 25. cap. 1. allegat Canonem Apoſtolorum, & alia uelima Concilia illos non poſſunt apocryphos cogitare. uide diſtinctione Canon Apoſtolorum. & Haec Hiſtoria eſt meliſſima à multis patribus & ſanctis uiriſus recipitur ſe intellige & de Tertulliano libri ac que Origenis, & reliquorum quae hic recitant, qui tamen ubi praſide diſtinctione ſunt poſiti laudati ſunt. Nomina Inſignium Haereticorum, qui euerſam Eccleſiam ſuum os pucidiſſimum aperuerunt.

ex tunc & nunc, & uſque in aeternum conſitemur eſſe damnatam. Item itinerarium nomine Petri Apoſtoli, quod appellatur Sancti Clemētis libri decem, Apocryphum; Actus nomine Andrea Apoſtoli apocryphi, actus nomine Thoma Apoſtoli apocryphi, actus nomine Philippi apocryphi, Euangelium nomine Thadei apocryphum, Euangelium nomine Manthiae apocryphum; Euangelium nomine Petri Apoſtoli apocryphum; Euangelium nomine Iacobi minoris apocryphum, Euangelium nomine Barnabae apocryphum, Euangelium nomine Thoma quo uiuuntur Manichei apocryphum, Euangelium nomine Bartholomaei apocryphum, Euangelium nomine Andrea apocryphum, Euangelia quae ſalſantur Lucianus apocrypha. Liber de infantia Saluatoris apocryphus, Euangelia quae ſalſantur Heſychius apocrypha, liber de Natiuitate Saluatoris, & de Maria, & obſetricis apocryphus, liber qui appellatur Paſtoris apocryphus, libri omnes quos ſecit Lucius diſcipulus Diaboli apocryphi, liber qui appellatur Fundamentum, apocryphus, liber qui appellatur Theſaurus apocryphus, liber De filiabus Ada Geneſeos apocryphus, Centimetrum de Chriſto Virgilianis uerſibus compaginatum apocryphum, liber qui appellatur actus Tecla & Pauli Apoſtoli apocryphus, liber qui appellatur Nepotis apocryphus, liber Prouerborum qui ab hereticis ſcriptus, & ſancti Sixti nomine praenotatus eſt, apocryphus; Reuelatio quae appellatur Pauli Apoſtoli, apocryphus. Reuelatio quae appellatur Thoma Apoſtoli, apocryphus. Reuelatio quae appellatur Stephani, apocryphus. Liber qui appellatur Tranſitus, id eſt, Aſſumptio ſanctae Mariae, apocryphus. Liber qui appellatur Pœnitentia Ada, apocryphus. Liber Ogia nomine gigantis, qui ab hereticis cum Dracone poſt diluuium pugnaſſe perhibetur apocryphus. Liber qui appellatur Teſtamentum Job apocryphus, Liber qui appellatur Pœnitentia Origenis apocryphus. Liber qui appellatur pœnitentia ſancti Cypriani, apocryphus. Liber qui appellatur Pœnitentia Ioānis & Mābra, apocryphus. Liber qui appellatur, Laus Apoſtolorum, apocryphus. Liber Canonum Apoſtolorum, apocryphus. Liber Phyſiologus qui ab hereticis ſcriptus eſt, & Beati Ambroſij nomine ſignatus, apocryphus. Hiſtoria e Eusebii Pamphili apocrypha. Opuscula Tertulliani, apocrypha. Opuscula Lactantij apocrypha. Opuscula Africani apocrypha. Opuscula Poſthumiani apocrypha, atque Galli. Opuscula Montani & Priſcille, & Maximille, apocrypha. Opuscula omnia Fauſti Manichei, apocrypha. Opuscula Commodiani, apocrypha. Opuscula alterius Clementis Alexandrini apocrypha. Opuscula Tatij Cypriani apocrypha. Opuscula Arnoby apocrypha. Opuscula Tyconij apocrypha. Opuscula Caſtiani Preſbyteri Galliarum apocrypha. Opuscula Victorini Pictauiſis apocrypha. Opuscula Fauſti Regienſis Galliarum apocrypha. Opuscula Frumentici caci apocrypha. Epiſtola Ieſu ad Abagarum Regem apocrypha. Epiſtola Abagari ad Ieſum apocrypha. Paſſio Cyprii & Iulita apocrypha. Paſſio Georgij apocrypha. Scriptura, quae appellatur contra diſtinctione Salomonis apocrypha. Phylacteria omnia quae non Angelorum (ut illi conſingunt) ſed Dæmonum magis arte ſcripta ſunt, apocrypha. Haec & omnia his ſimilia. Quae Simon Magus, Nicolaus, Cerinthus, Marcion, Baſilides, Ebion, Paulus etiam Sarmofatenus, Photinus, & Bonafus & qui ſimili errore deſecerunt: Montanus quoque cum ſuis obœniſſimis, ſequacibus, Apollinaris, Valentinus, Manicheus, Fauſtus, Africanus, Sabellus, Arius, Macedonius, Eufachius, Ionianus, Pelagius, Iulianus Celanenſis,

Caeleſtius, Maximinus, Prifillianus ab Hiſpania, Neſtorius Conſtantinopolitanus, Maximinus, Vriſcus, Lampetius, Dioſcorus, Eutycheſ: Petrus, & alius Petrus, & quibus unus Alexandriam, alter Antiochiam maculauit. Acacius Conſtantinopolitanus cum conſortibus ſuis: necnon & omnes heretici eorumque diſcipuli ſue Schiſmatici docuerunt, uel conſcripſerunt, quorum nomina minime retinentur, non ſolum repudiata, uerum etiam ab omni Romana Catholica & Apoſtolica Eccleſia eliminata, atque cum ſuis auctoribus, auctoribusque ſequacibus, ſub anathematis indiſſolubili uinculo in aeternam conſitemur eſſe damnata. Vide plura Libri Canonici, Authentici, & Haereticorum, &c.

APOSTATA.
Apostata à fide.] CLEMENS I. libro quinto Conſtitutionum Apoſtolicarum, capite quinto: Qui ſe Chriſti eſſe negat, ne hominibus ſit in odio, & ſuam animam magis diligit, quam Dominum in cuius manu ſpiritus eius eſt poſitus. Is denique miſerabilis atque infelix eſt, neſarius & abominandus, qui hominibus amicus eſſe uult, Deo inimicus, partem habens non amplius cum ſanctis, ſed una cum execratibus: qui in locum regni benedicti, expetit ignem aeternum paratus Diabolo & Angelis eius: & qui non amplius ab hominibus odio habetur, ſed à Deo repellitur, & à conſpectu ipſius eicitur. Nam de hoc locus eſt Dominus, dicens: Qui negauerit me coram hominibus, & erubuerit nomen meum, negabo & ego ipſum & erubescam coram Patre meo, qui in caelis eſt. Et capite ſeptimo: Si de conſeſſione deceſſerimus, ne gaudeat pietatem ob ſententia imbecillitatem, metumque breuiſſimi ſupplicij, non ſolum ipſi nobis uitam aeternam eripimus, ſed etiam alijs, interius auctores ſumus, ut qui propter abnegationem, ſuſpicionem dedimus, celebratam à nobis ueritatem, doctrinam erroris continere. ANACLETUS I. epiſtola prima ad omnes Episcopos: Tranſgreſſores ſponte legis ſuae, cuiusque uiolatores, & recedentes, Apoſtatae nominantur. Omnis enim Apoſtata reſuandus eſt ante reuerſionem ſuam, non in accusatione recte agentium, aut teſtimonio ſuſcipiendus, quia uir duplex animo, inconstans eſt in omnibus uis ſuis. VICTOR I. epiſtola ſecunda ad Episcopos Africae. Nulli liceat doctrinam Euangelicam deſerere, & ſacerdotali honore gaudere. CYPRIANVS CARTHAGINENSIS lib. 4. epiſtolarum, epiſt. 2. ad Anthonianum de Cornelio: Neg. poſſunt Apoſtatae laudare nos, qui recedunt à nobis, aut exſpectare debemus ut placeamus illis, qui nobis diſplacentes, & contra Eccleſiam rebelles, ſolicitandis de Eccleſia fratribus uiolenter inſiſtunt. Concilium ARELATENSE I. cap. 23. De his qui apoſtatae, & nunquam ſe ad Eccleſiam reſeruant, nec quidem pœnitentiam agere quaerunt, & poſtea infirmitate correpti, petunt communionem, placuit eis no dandam communionem, niſi reuelauerint, & egerint dignos fructus pœnitentiae. SYRICIUS I. epiſtola ad Himerium Tarraconenſem Episcopum, cap. 3. Chriſtianos ad Apoſtaſiam (quod dici neſas eſt) tranſeunt, & idolorum cultu ac ſacrificiorum contaminatione profanos, à Chriſti corpore & ſanguine, quo dudum redempti fuerant renaſcendo, iubemus abſcindere. Et ſi reſpicientes forte aliquando fuerint ad lamenta conuerſi, his quandiu uiuunt agenda pœnitentia eſt, & in ultimo ſine ſuo, reconciliatoris gratia tribuenda, quia docente Domino nolumus mortem peccatoris, ſed ut conuertatur & uiuat. Vide AMBROSIVM MEDIOLA. in Pfalimum 118. ſerm. 17. & in cap. 9. ad Romanos.

APOSTATA conuerſus.] Concilium ELIBERTINVM I. capite 46. Si quis ſidelis Apoſtata

Clemens I. Math. 11. Matthaei 10. Anaclctis I. Papa. Iacob. I. Victor I. Papa. Cyprianus Martyr. Concilium Arelatenſe I. Syricius I. Papa. Ezechiel 18. Ambrosius Mediolanenſis. Concilium Elibertinum.

Concilium Arelatense I. sub Leone I. anno Domini 451.

Leo I. Papa.

Concilium Chalcedonense I. sub Leo I. anno Domini 451.

Concilium Aurelianense I. sub Hormida & Clodoueo Praetorum regibus anno Domini 475.

Carolus Magnus Imperator. Concilium Aquileiense I. Concilium Tolentanum 4. sub Honorio I.

Concilium Tolentanum 10.

Concilium Triburienſe I.

per inſuita temporu ad Eccleſiam non acceſſerit, ſi tamen aliquando fuerit reuerſus, nec fuerit idololatra, poſt decem annos placuit eum communionem accipere. Huic ſubiungit quod ex Syricio paulo antè retulimus. Vide & diſtinctione, Conſeſſor.
Apoſtata à religione.] Concilium I I. ARELATENSE capite viceſimo quinto: Hi qui poſt ſanctam religionis profeſſionem apoſtatae, & ad ſeculum redeunt, & poſtmodum pœnitentia remedia non requirunt ſine pœnitentia communem pœnitentiam non accipiunt. Quos etiam iubemus ad clericatus officium non admitti: & quicumque ille ſit poſt pœnitentiam, ſecularem habitum non preſumat: quod ſi preſumpſerit, ab Eccleſia alienus habeatur. Et LEO I. epiſtola quae eſt in ordine 90. ad Ruſticum Narbonenſem Episcopum, capite decimo tertio, & allegatur à Gratiano, Cauſa viceſima, quaſtione tertia, capite Propoſitum. Propoſitum monachi proprio aſſeruit aut uoluntate ſuſceptum deſerit non poteſt abſque peccato. Quod enim quis uouit, Deo debet & reddere, unde qui relictis ſingularitatis profeſſione, ad militiam, uel ad neptias deuolutus eſt, publica pœnitentia ſatisfactione purgandus eſt: quia & ſi innocens militiam, honeſtū poſteſt eſſe coniugium, electionem tamen meliorem deſeruiſſe, tranſgreſſio eſt. Hinc Concilium CHALCEDONENSE capite ſeptimo, actione decima quinta, & allegatur à Gratiano Cauſa viceſima, quaſtione tertia, capite Eos qui ſemel in clero taxati fuerint, ſine in monaſterijs deputati, decreuimus neque ad militiam, neque ad honores ſeculares uenire. Eos autem qui hoc aſſeruerint facere, & non eius rei pœnitentia maluerint, ut ad hoc idem reuertantur, quod antè obtentu Dei propoſuerunt ſibi anathematizari. Et capite viceſimo tertio, eiſdem actionis, Monachos apoſtatas, & fugitiuos ſtatuit non debere ſuſcipi, ſed nolentes ad propria monaſteria reduci, ſimul & clericos: ut etiam allegat Gratiano Cauſa decima ſexta, quaſtione prima, capite Quidam monachi. Concilium AVRELIANENSE I. capite viceſimo primo, allegaturque à Gratiano Cauſa decima octaua, quaſtione ſecunda, capite Abbates. Monachi qui fuerint peruagati, ubi inueniti fuerint, cum auxilio Episcoporum, tanquam fugaces, ſub cuſtodia reuocentur. Et uerum ſi ille Abbas futurum eſſe cognouerit, qui in huiſmodi perſonam non regularem animaduſione diſtrinxerit, uel qui ſuſceperit monachum alienum. Idem omnino praecipit CAROLVS MAGNVS in Conſtitutionibus ſuis, capite quarto, & Concilium AQUIGRANENSE I. capite tertio, de ordine reſectorum, & Concilium TOLETANVM IV. capite quinquageſimo quarto. Quicumque ex ſecularibus accipientes pœnitentiam, toruiderunt ſe, & rurſus praenariantes laici effecti ſunt, comprehenſi ab Episcopo ſuo, ad pœnitentiam ex qua receſſerunt, reuocentur. Quod ſi aliqui per pœnitentiam irrevocabiles ſunt, nec admoniti reuertantur, uel ueri Apoſtatae coram Eccleſia anathematis ſententia condemnentur. Non aliter, & hi qui à parentibus detenti fuerunt, aut ſponte ſua amiſſis parentibus ſeipſos religioni deuouerunt, & poſtea ad habitum ſecularem ſumpſerunt: & iidem à ſacerdote comprehenſi ad cultum religionis, acta prius pœnitentia, reuocentur. Quod ſi conuerſi non poſſunt, ueluti Apoſtatae anathematis ſententia ſubiiciantur. Hac iterum confirmantur in Concilio TOLETANO X. capite ſexto, ut dicemus in diſtinctione. Monachi ab infantia monaſterijs reclusi, &c. ſed & Concilium TRIBURIENSE I. capite 26. Si quis monachus pro lucro anime, uel animarum, à ſu-

monaſterio exire, & aliud propoſuerit intrare conſentientibus, Episcopo, Abbate, & fratribus, conſentimus & concordamus, quia id feciſſe nullus ſanctus legitimus. Si uero fuga regularis diſcipline elapſus, propoſitum ſanctitatis calcauerit, omnimodis coercendus, & ab hominibus deteſtandus, atque omni onere eſt grauanandus, ut ſaltem rubore uerecundiae conſuſus, & onere paupertatis afflictus, redeat, quem relicta ſingularitatis profeſſione, inimicus tenebat. Si autem tam irriterens & pertinax eſt, ut ad monaſterium redeat, & propoſitum monachi relictauerit obſeruare, impleantur ſuper eum conſtituta, quae de eo ſcripta ſunt in ſancto canone Concilij Chalcedonenſis, Syricij Papae & Leonis (habes ſuperius cuncta citata) quatenus retruſus erga ſtulo decoqui poſſit pœnitendini igne purgatorio. Idem CAELESTINVS V. ſtatuit obſeruari in monachis ordinis ſui, in priuilegio eis indulto. Praeterea de apoſtatis monachis ſtatuit Concilium TRIBURIENSE ſub Ioanne eiſdem urbis Archiepiſcopo, capite ſeptimo, ut ad propria monaſteria redire compellantur, & qui eos fouere aut retinere praſumpſerint, iubentur ſub graui poena & cenſura reddere, nec eos praſumant animari curis praeficere, uel illos in Eccleſia prouinciam illis committere, ſed illos ad profeſſionis repetitionem, & reditum adhortentur. Et Concilium COLONIENSE IV. capite 1. 2. 3. 4. & reliquis, cenſura probuſum emendatione circa finem, ait: Nulla re magis per hanc tempeſtatem fedata eſt Eccleſie Chriſti facies, quam profeſſorum monachorum & ſanctimonialium perfidia atque flagitij, quorum uel erat uite inſtitutum arduum prius & ſanctum, in a & abiecto abſque omni freno, ad quauis flagitiorum genera prouoluit ſunt. His enim auctoribus nata ſunt hereses, ſacrilegia, inceſtuosa conubia, & ſacrorum omnium profanatio. Ideo ſancimus unanimiti omniſium Concilij conſenſu, iudicio, ac ſententia praecipimus, ne quis cuiuſcumque ſtatus uel conditionis fuerit, poſthac monachos uel monachas fugitiuos, & extra ſuperiorum ſuorum obedientiam uagantes, quos non erit ueridica aliorum relatione, aut ſuperiorum teſtimonio, uel alio quouis modo, eſſe tales, recipere, fouere, aut ad ſuam uita uel Eccleſiaſtica miniſteria admittere auiſi, ſub excommunicationis quam ipſo ſeſto incurram poena, quae & ſacri canones ſeruiunt eos, qui huiſmodi fugitiuos apoſtatis atque excommunicatis communicant. Et cum tales apoſtatae ſint iam excommunicati, mandamus & praecipimus, ne conſiſi omnes audiant, cum abſoluenti non habeant poteſtatem, aut ſacramenta alia adminiſtrent. Et iubemus ſub anathematis uinculo, ne quis tales regimini, aut praedictorum ſacramentorum adminiſtrationi admoqueat. Quin omnibus in locis ſolicite perquirantur, & ſecularis ſuis factis abnegantes, relictis falſis coniugibus & concubinis ſi quibus adhaerent, poſt poſitiſque negotijs, quibus ſe implicerunt, habitum religionis ſuae reſumant, & ad ſuum monaſterium reuertantur: ubi pœnitentiam ſalutarem ad diuinam uolitionem auertendam, ueniamque erratorum impetrandam, humiliter agant. De Apoſtatis autem, qui nequitiam ſuam uolunt diſpenſationum apoſtolicarum praetextu uelare, quas uel in curia, uel a pœnitentiarius ſummi Pontificis, aut legatis & nuncijs Apoſtolicis ſurreptiſſe, uel allegatione cauſarum ſalarum impetrant, & Bullarum talium examinaſionem, quibusdam non recte iudicantibus committunt, qui ſimpliciter eorum libidini patrocinantur ſtatimur & ordinamus, ut qui diſpenſationes tales obtulerint, in habitu & obedientia ſuae religionis quam preſeſſi ſunt, coram Episcopis compareant, atque ita diſpenſationes ſuas exhibeant examinaſas, & uocatis coru ſuperioribus ac

Caeleſtius V. fundator & inſtitutor ordinis Caeleſtiorum quorū noſiſimus ego ſum & indignus. Concilium Treurenſe. Concilium Coloniense 4. O uerifiſſimum ſententiam. Attende, oro, quid ex Apoſtatae monachos & ſanctimonialiſ huiſmodi Chriſti acciſſerit damni. Apoſtata excommunicati ſunt iſta. De hi qui diſpenſationes impetrant, ut abſoluantur à religione proſeſſo.

quorum intererit, discutiendas. Aut si iam habitum temerè, & absque prenia bullarum examinatione deposuerunt, cum reassumant, & eo usque in monasterio ac sub obedientia se contineant, donec dispensationibus ad examinandum oblati, inueniantur, non etiam summum Pontificem, & eius legatos, vel alios dispensatores fessisse, aut sinistrè aliquid impetrasse. Quod si dispensationibus obtentis, aliter atque iam statutum est, voluerint uti, eos pro notorijs Apostatis habendos, vitandos, à magistratu capiendos, & superioribus cum rebus omnibus quas habent, expensis tamen monasteriorum, tradendos. Ad eundem omnino modum, quo de Apostatis iam decretum & statutum est, totius concilij sententia decernimus & approbamus. Item & Concilium MOGVNTINENSE IV. capite septuagesimo octavo: De monachis vagabundis, qui ingum excusserunt, & desertis monasterijs, atque spreta suorum prelatorum obedientia, in seculo versantur, iubemus, ut hi diligenter inquirantur, & ad sua monasteria reuocentur, alias, per censuram Ecclesiasticam pœnas, ad suas regulas, & sub prelatorum suorum obedientiam retrudi curabimus. Vide plura. Monachi. Vide sequentia, de Apostatantibus monialibus.

Apostata reuerfus benignè suscipiatur.] Concilium MOGVNTINENSE IV. capite septuagesimo octavo: Cum aliquoties contingat, ut persona alicuius regularis, aut grauium excessuum conscientia, aut etiam ex animi lenitate, monasteria sua deserant, deinde penitentia ducte, redire ad sua monasteria volentes, à superioribus quibusdam nimis rigidis, aut penarum asperitate absteruantur: aut prorsus non recipiantur. Nos à quantacumque peruersitate respicienti, gremium misericordie non esse claudendum considerantes, ne huiusmodi repulsis etiam amplius delinquendis occasio prebeat, presentis statuto cauemus & ordinamus, ut monasteriorum Abbates, & Prelati, Abbatissæ, Præpositi, Priores, & Magistratus cuiuscumque ordinis, regulares personas in Apostasiam ex quacumque causa lapsas, & cum humilitate redire volentes, iuxta cuiuscumque ordinis disciplinam, siue regulam & consuetudinem obseruatam benignè recipiant, nec eis pro excessibus grauioribus pœnas, quam que in sacris canonibus & regulis ordinum expresse sunt, imponant: Ita tamen, ut propter excessus suos, nec victus, nec vestitus necessarius eis subrahatur. Prelatos vero & quoscumque monasteriorum magistratus, huic constitutioni nostre controueniens, sententia suspensionis à diuinis, simul etiam ab administratione tam spiritualium quam temporalium (quam in contrafacientes presentis canonica monitione præmissa ferimus in his scriptis) volumus subiacere. Vide & quod ad calcem diximus dictionis. Apostata à fide, &c. cum superioribus decretis quæ sæpius illud idem præcipere colliguntur.

Apostata Clericus, vel Monachus in crimine deprehensus.] EUGENIUS I. epistola ad Sarrensem Episcopum, allegatur parte vicefima sexta Concilij LATRANENSIS sub Alexandro III. capite decimo sexto: Clerici vel Monachi, qui relicto ordine suo, & habitu, in apostasiam tanquam laici versantur, si in criminibus deprehensi, teneantur, per censuram Ecclesiasticam non præcipimus liberari. Tales enim inter Apostatas numerandos, sanctorum Patrum statuta declarant. Porro Concilium RATISPONENSE capite vicefimo quarto, huiusmodi Apostatas, Principes omnes & Officiales persequi & apprehendere, atque tortura & animaduersione debite punire,

iubentur, siue sint Clerici, siue Monachi: vt superioribus decretis liquidius à nobis probatum est. Ideo repete, & vide dictione, Monachi, aut Sanctimonialis.

APOSTOLVS.

Apostoli electi.] IUSTINVS MARTYR in Dialogo cum Tryphone. Duodecim tintinabula è stola Pontificis dependentia iuxta prescriptum, significabant, duodecim Apostolos pendentes à potentia Christi æterni Sacerdotis, per quorum vocem totus mundus gloria, gratiaque Dei ac Christi repletus est. Propterea David dicit, In omnem terram, &c. Innumeras similes figuras digessimus, & colligimus in opere nostro Pandectæ legis Euangelicæ libro secundo, capite quinto, Apostolos autem, latina appellatione missos interpretari docet TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro de Præscriptionibus aduersus hæreticos, vbi etiam de eorum traditionibus pulcherrimè disputat. Vide oro dictione, Traditio. Quod confirmat & EPIPHANIVS CYPRI libro tertio, aduersus hæreticos, cum contra Aërij hæresim disputat qui negabat traditiones: Non enim inquit omnia potuerunt Apostoli constituere, &c. Vide & Traditio. Et IOANNES CHRYSOTOMVS homilia prima, de Pentecoste. Per agrarum Piscatores orbem terrarum, & infirmum eum inuenientes ad sanitatem reduxerunt, & in ruina possum ad stabilitatem reuocauerunt, non scuta moientes, non arcus tendentes, non sagittas mittentes, non pecunias largientes, non eloquentia confidentes: erant nudi quidem seculo, sed induit Christum: pauperes, sed diuites: pecunia indigentes, sed regnum Cælorum possidentes. Non habentes humana solatia, habentes autem Dominum suum, &c. Idem & homilia prima, in actus Apostolorum. Vide & AMBROSIVM MEDIOLANENSEM libro tertio, de Virginitate non longè à fine. Et HIERONIMVM STRIDONENSEM libro primo contra Iouinianum, & Prologo super Genesim, &c. Et in plurimis locis Apostolorum singularum facit mentionem AVGVSTINVS HIPONENSIS, & signanter in Psalmum sexagesimum quintum: Ne qualibet (ait) persona glorietur in carne, infirmos elegit Christus: elegit enim postea Oratores, sed illi superbirent, nisi prius eligeret Piscatores. Elegit diuites, sed docerent merito diuitiarum suarum se electos, nisi prius elegeret pauperes. Elegit Imperatores postea, sed melius est, vt Romanum cum venerit Imperator, deposito diademate ploret ad memoriam piscatoris, quam vt piscator ploret ad memoriam Imperatoris. Infirma enim mundi, & contemptibilia elegit Deus, vt gloriatur omnis caro in conspectu eius, &c.

APPELLARE.

Appellare ad sedem Apostolicam omnibus licet.] SIXTVS I. epistola secunda ad omnes Episcopos, allegatur à Gratiano Caua secunda, quæstione sexta, capite Si quis vestrum. & Caua octaua, quæstione quinta, capite Quilibet fratrum. Si quis vestrum pulsatus fuerit in aliqua aduersitate, licet hanc sanctam & Apostolicam appellet sedem, & ad eum quasi ad caput suffragium habet, ne innocens damnetur, aut Ecclesia sua detrimentum patiatur. Si autem ei necesse fuerit, eamque appellare minime ausus fuerit, & vocatus tamen ab hac sancta sede fuerit, non renuat venire, sed confestim ut ei nunciatum fuerit, venire festinet, & causas pro quibus vocatus est prudenter disponat, atque si necesse

aliquid

Concilium Moguntinense 4.

Concilium Moguntinense 4.

Saluberrimum Decretum, & quod plurimis periculis antipathis moderatur, sollicitatur.

Eugenius I.

Concilium Lateranense sub Alexandro 3. Decretum factum & lectum dignissimum, ut quisque sibi cauere.

Concilium Ratiponense.

Iustinus Martyr.

Pandectæ legis Euangelicæ.

Tertullianus Carthaginensis.

Ambrosius Mediolanensis.

Hieronymus Stridonensis.

Augustinus Hipponensis.

Sixtus vel Sixtus I.

aliquid corrigere fuerit, cum bis quos hic primos inuenit corrigat, ad Ecclesiam tamen suam non prius reuertatur, quam literis Apostolicis vel formatis pleniter instructus atque purgatus sit. Si fuerit, unde vt postquam domum reuersus fuerit, cognoscant vicini sui, qualiter hinc sua aliorumque causa discussa fuerit, quatenus eam absque aliqua ambiguitate nunciare & predicare omnibus possit. Ab hac enim sancta sede à sanctis Apostolis treri, defendi, & liberari Episcopi iussi sunt vt sicut eorum dispositione ordinante Domino primitus sunt constituti, sic huius sanctæ sedis cuius dispositioni eorum causas & iudicia seruauerunt) protectione futuris temporibus sint ab omnibus peruersitatibus semper liberi, unde culpanur hi qui aliter circa fratres egerint quam huius sedis rectoribus placere cognouerint. Idem omnino statuit SIXTVS II. epistola prima, quæ est ad Gratium Episcopum. Et IULIVS I. epistola ad Orientales Episcopos pro Athanasio. Vide dictione Episcopus. Idem & FABIANVS Lepistola tertia, quæ est ad Hilarium Episcopum: Placuit vt si Episcopus accusatus appellauerit ad sedem Apostolicam, id statuemus quod eiusdem sedis Pontifex cœcuserit. Hec tamen omnino in sacerdotum causa firma seruetur, ne quemquam sententia non à suo iudice dicta constringat. Et FOLIX I. epistola prima ad Paternum Episcopum, decreto Sixti secundi, respondens allegato à Gratiano, Caua prima, quæstione sexta, capite Quoties. Quoties Episcopi se à suis Comprovincialibus vel à Metropolitano putauerint pragrari, aut eos suspectos habuerint, mox ad Romanam appellent sedem, ad quam eis liberè ire liceat. Et dum ad prædictam Romanam Ecclesiam appellauerint, aut ab ea se audiri poposcerint, nullus eos aut excommunicat, aut eorum sedes surripere, aut res eorum auferre, aut aliquam eis vim inferre presumat, antequam amborum causa Romani Pontificis autoritate terminetur. Idem & FOLIX II. & Patrum congregatorum Romæ CONCILIVM epistola ad Athanasium, & Libyæ Episcopos, Alexandriæ congregatos, vt dicimus in dictione, Episcopus, qualiter indicetur aut accusetur, &c. hinc & Theodoritus Cyræsis accusatus in Concilio EPHESINO II. appellauit sedem Apostolicam, & suam egit causam coram Leone I. vt ex epistola eius liquet, quæ sedet post epistolam eiusdem Leonis 60. Vide reliquum, dictione Episcopus.

Appellare à sede Apostolica non licet.] GELASIVS I. in Commonitorio ad Faustum magistrum, legatum Constantinopolitanum, & allegatur à Gratiano Caua nona. Caua tertia, capite, Ipsi sunt. Ab Apostolica sede nunquam prorsus appellari debere sanxerunt Patres, ac per hoc illam de tota Ecclesia iudicare, ipsam ad nullius commicare iudicium, nec de eius vnquam perceperunt iudicio indicari, sententiamque illius constituerunt non oportere dissentiri, cuius potius decreta sequenda mandauerunt. In hac ipsa causa Timotheus Alexandrinus, Petrus Antiochenus, Petrus, Paulus, Ioannes, & ceteri, non solum vnus, sed plures vnique, nomen Sacerdotij præferentes, sola sedis Apostolicæ auctoritate deiectioni. Idem epistola ad Episcopos Dardaniæ. Cuncta per mundum noui Ecclesiæ, quoniam quorundam sententis ligata Pontificum, sedes Beati Petri Apostoli habet resoluendi, vt potè que de omni Ecclesiâ habeat iudicandi, neque cuiquam de eius liceat iudicare iudicio. Siquidem ad illam de qualibet mundi parte Canones appellari voluerunt, ab illa autem nemo sit appellare permittitur. Exemplum

de Athanasio ponit, qui à Concilio deiectus à summo Pontifice cognita innocentia absolutus est. Similiter Ioannes Chrysostronus & Flavianus ambo Constantinopolitani Episcopi qui absoluti sunt, licet à Synodo fuissent condemnati. Et NICOLAVS I. Epistola ad Michælem Imperatorem. & allegatur à Gratiano, Caua nona, quæstione tertia, capite Patet. Cum secundum Canones, ubi est maior auctoritas, iudicium inferiorum sit deferendum, ad dissoluendum scilicet, vel ad reuocandum patet profecti sedis Apostolicæ, cuius auctoritate maior non est, iudicium à nemine fore retractandum, neque cuiquam de eius liceat iudicare iudicio. Siquidem ad illam de qualibet mundi parte canones appellari voluerunt, ab illa autem nemo sit appellare permittitur. Et Bonifacius atque Gelasius sanctissimi præfules non suis adinventionibus, sed Ecclesiæ Romanæ consuetudinibus non ignorantes dicunt. BONIFACIVS quidem Ruffo & ceteris Episcopis, per Theffaliam & alias prouincias constitutis, scribens, ait: Nemo vnquam Apostolico culmini, de cuius iudicio non licet retractare, manus obuias audacter intulit. Nemo in hoc rebellis extitit, nisi qui de se voluit indicari. GELASIVS autem in commonitorio, Fausto magistro fungenti legatione Constantinopoli dato: Nobis (inquit) opponuntur Canones, dum nesciunt quid legantur, contra quos hoc ipse venire se produnt, quæd primæ sedis sana relligione suadenti parere fugiunt. Ipsi sunt canones qui appellationes totius Ecclesiæ ad huius sedis eximie voluerit deserui, ab ipsa vero iudicium appellari debere sanxerunt. vide plura dictione, Romana sedes, vel Papa.

Appellare non potest quis à iudice ab omnibus electo.] Concilium MILEVITANVM cano. 24. & allegatur à Gratiano Caua 2. quæst 6. à iudicibus. A iudicibus quos communis consensus elegerit, non liceat prouocare. Et qui suis prouocans, si prouocatus reperitus fuerit, per contumaciam nolle obtemperare iudicibus, cum hoc primæ sedis Episcopo fuerit probatum det literas, vt nullus ei communiceat Episcoporum donec obtemperet. Idem omnino statuit Concilium AFRICANVM I. sub Bonifacio I. cano. 89. vt videre plura poteris dictione, Iudex, vide & sequentem ex Concilio Carthaginensi III.

Appellare potest qui iudicem habet respectum.] FABIANVS I. epistola 3. quæ est ad Hilarium Episcopum. Si quis iudicem aduersum sibi senserit (allegatur à Gratiano, Caua 1. quæstione 6. cap. Si quis, & Caua 3. quæst. 6. capite Pulsatus) vocem appellationis exhibeat, apellentem autem non debet afflictio vlla, aut detentionis iniuriarum custodia, sed licet appellatori vitiatam causam appellationis remedio subleuare, liceat etiam in causis criminalibus appellare, nec vox appellandi denegetur ei quem suspicio sententia destituit. Pulsatus ante suam iudicem causam dicat, & ante non suam iudicem pulsatus, si voluerit, taceat, & vt pulsatus, quoties appellauerit, inducia dentur. Idem omnino IULIVS I. epistola 2. ad Episcopos Orientales pro Athanasio. cap. 27. Et Concilium CARTHAGINENSE III. cano. 10. Placuit vt si à quibuscumque iudicibus Ecclesiasticis ad alios iudices Ecclesiasticos, ubi est maior auctoritas, fuerit prouocatum, non eis obstit quorum sententia fuerit sententia, si conuincit non potuerint, vel inimico animo iudicasse, vel aliqua cupiditate aut gratia deprauati. Sanè si ex consensu parium iudices electi fuerint, etiam a pauciore numero quam constitutum est, non liceat prouocari. Idem confirmat & Concilium HIPONENSE cano. 12. prædicti quoque

canones

Nicolaus I.

Bonifacius I.

Gelasius I.

Concilium Mileuitanum.

Concilium Afric. num. sub Bonifacio.

Fabianus I.

Appellare est licet libet, qui up dicitur ad iudicem suo est.

Iulius I.

Concilium Carthaginense 3.

Concilium Vornaticense, Concilium Milenitanum.

Concilium Valfenense, sub Leone I.

Concilium Africanum sub Bonifacio I.

Concilium Chalcedonense.

Concilium Antiochenum III.

Concilium Aquilgranenfe I.

Concilium Constantinop. 4. dicum 8. generale

Concilium Carthagenfe 4. sub Syricio vel Anafthafio.

canones renouantur, & allegatur in Concilio Vornaticensi cap. 6. & Concilio Milenitanum canone 22. allegatur à Gratiano causa 2. questione 6. capite Placuit. Placuit, ut Presbyteri, Diaconi, vel caeteri inferiores Clerici in causis quos habuerint, si de iudicijs Episcoporum suorum quasti fuerint, vicini Episcopi eos audiant, & inter eos quidquid est finiant, adhibiti ab eis ex consensu Episcoporum suorum, quod est ab eis prouocandum putauerint, non prouocent, nisi ad concilia, vel ad primates provinciarum suarum. Ad Transmarina autem non licet appellare, qui noluerit communionem priuari. Huic & Concilio Valsenense I. canone 5. Si quis Episcopi sui sententia non acquiescit, recurret ad Synodum. His omnino conformia præcipit Concilium Africanum I. sub Bonifacio I. canone 63. & repetitur iterum canone 92. allegatur autem à Gratiano causa II. questione 3. cap. Presbyter. Item Concilium Chalcedonense quod dicitur 4. generale, actio 15. canone 9. Si Clericus habet causam aduersus Episcopum proprium, vel aduersus alterum, apud synodum provincie iudicetur. Et idem confirmat Concilium Antiochenum III. canone 20. Si quis Clericorum circa se aut distinctionem, aut tractationem Episcopi sui putat iniustam, iuxta antiquas constitutiones recurret ad synodum. Et hoc approbat adhuc Concilium Aquilgranenfe I. capite 86. Porro iterum super huiuscemodi negotio sententiam determinauit generale, Concilium Constantinopolitanum IV. quod 8. generale nominatur sub Adriano II. & Basilio Imperatore, & fuit Episcoporum 373, sic igitur canone 26. ait: Placuit sancte Synodo, ut quicumque Presbyter, aut Diaconus, à proprio Episcopo depositus fuerit, propter aliquod crimen, vel quamlibet iniustitiam se pati dixerit, non acquiescit iudicio proprii Episcopi, dicens eum suspectum se habere, & vel propter inimicitiam, quam erga se tenuerit, vel propter gratiam quã alijs quibusdam prestare voluerit, idcirco in se fuisse tale quid operatum, potestatem habeat ad Metropolitanam ipsius provincie concurrere, & eam quam putat iniustam depositionem, vel aliam lesionem, denunciare. Metropolitana vero ille libenter suscipiat huiuscemodi & aduocet Episcopum, qui depositus, vel alio modo Clericum lesit, & apud se cum alijs etiam Episcopis negotij faciat examen, & ad confirmandum, scilicet, sine omni suspitione, vel destruendum eor ampliore synodum multorum sententia Clerici depositionem. Similiter etiam Episcopus concurrere ad patriarchale caput decernimus, quia Metropolis suis se talia pertulisse fatentur, & apud Patriarcham & Metropolitanam qui sub ipso sunt, iustam & sine suspitione sententiam negotium quod mouetur, accipiat. Insupr etiam nullo modo quisquam Metropolitanorum, vel Episcoporum à vicinis Metropolis vel Episcopis provincia sue iudicentur, licet quadam incurrisse crimina perhibeantur, sed à solo Patriarcha proprio iudicentur, cuius sententiam rationabilem, & iudicium iustum ac sine suspitione fore decernimus. ad quod apud eum honorabiliores quique colligantur, ac per hoc ratum ac firmum penitus sit, quod ab ipso fuerit iudicatum. Si quis autem non acquiescerit his quæ à nobis edita sunt excommunicatus existat. Vide plura Episcopos, & Clericos.

Appellare non potest quis ad iudicem infidelem] Concilium Carthagenense I V. cui inter, fuit Augustinus, Cano. 87, allegatur à Gratiano causa 2. questione 6. capite Catholicus. Catholicus qui causam suam, sine iustam, sine

iniustam, ad iudicem alterius fidei iudicis prouocat, excommunicatur. Vide sequentia.

APPELLATIO.

Appellatio vt concedatur.] Ex superioribus licet colligere ea quæ insequentibus de erunt, quia parum vocabula differunt. Itaque vt præpositam sententiam ostendamus, sic statuit Concilium Lateranense sub Alexandro III. parte prima. capite sexto: Quoniam quidam dum superioris sententiam & disciplinam canonicam reformant, sine ulla grauamine appellationem obiciunt, & ad defensionem iniquitatis usurpant, quod ad subsidium innocentium dignoscitur institutum, quocirca statuitur ne prelati valeant sine causa grauare subiectos, vel subditi pro sua voluntate sub appellationis obtentu, correctionem valeant eludere prelatorum. Si vero quisquam pro sua necessitate crediderit, appellandum, competens ei ad proseguendam appellationem terminus presigatur, infra quem si forte persequi neglexerit, liberè tum Episcopus sua auctoritate vitatur. Si autem in quocumque negotio aliquis appellauerit, & eo qui appellatus fuerit veniente, qui appellauerit venire neglexerit, si proprium quid habuit, competentem reparationem faciat expensarum, ut hoc saltem timore perterritus, in grauamen alterum non facile quis appellet. Præcipue vero in locis religiosis, hoc volumus obseruari, ne monachi sine quocumque religioso, cum pro aliquo excessu fuerint corrigendi, contra regularem prelati sui & capituli disciplinam appellare presument, sed humiliter ac deuote suscipiant, quod pro salute sua utiliter fuerit eis iniunctum. Hinc Gregorius VIII. epistola ad vniuersos Episcopos allegatur parte quadragesima nona, prædicti Concilij Lateranensis sub Alexandro III. capite primo, quia facile appellationes fiebant pro leuibus causis, statuit: Quatenus si forte de modicis rebus, quæ infra summam viginti marcarum substitunt, in auditorijs vestris causa ventiletur, & alteruter litigantium de iustitia putauerit appellandum, eius appellatione contempta intra fines vestrorum Episcoporum eos eligere iudices qui suspitione careant compellatis: si tamen idonei ibi fuerint inueni, in quorum presentia iurgium sopiatur, à quibus si qua partium crediderit appellandum, ad Archiepiscopum, seu Primatem vocem appellationis euitat. Si vero tale negotium sit quod summam contineat aliquatenus ampliore, intra fines vestrarum diocesium, si sponte noluerint, in eum non cogantur. Cognitores tamen de vicinis Episcopis aliquos eligere compellantur, iuxta formam quam premissimus negotium tractaturos, in maioribus causis & obscurioribus articulis appellandi ad sedem Apostolicam copia seruata. Non enim videtur malitia suspitione carere, quod plerique suos aduersarios ad presentiam nostram laborare compellant. Porro Alexander III. Vnionensi Episcopo, vt allegatur parte quadragesima nona, eiusdem concilij, capite quinquagesimo tertio, Appellationem denegar his qui pro leuibus causis semper appellant, & sub hoc prætextu non desinunt graua & immania scelera perpetrare, quos Episcopo relinquit, nullo appellationis obstaculo puniendos & iudicandos, vel iudicio Ecclesie stare compellere debeat. Vtrum autem appellatio, quæ ab omni grauamine interponitur teneat. Idem capite quinquagesimo quarto, eiusdem partis scribens Bononiensi Episcopo respondet. Quod si forte generaliter appellationem

Concilium Lateranense sub Alexandro 3. partum 180.

Appellatio non facile concedenda dicitur, quod & est ad hunc tenorem agitur. Concilium Lateranense sub Innocentio 3. cap. 31.

Tro Monachi decernunt.

Gregorius VIII.

Alexander III.

Vtrum appellatio quæ ab omni grauamine interponitur teneat.

Concilium Vienne generale sub clemente 5.

Bonifacius 8.

Concilium Basiliense.

Multa friuole appellantium.

Concilium Lateranense sub Alexandro 3.

Alexander 3.

Concilium Lateranense sub Alexandro 3. Alexander 3.

interponeret, aliquis ab omni grauamine quod sibi contingere possit, huiuscemodi appellatio tenere non debet, si vero aliquis ab aliquo iudice super omni grauamine quod in vna causa sibi contingere possit, appellationis obstaculum interponeret, quamquam generalis appellatio sit interposita, appellationi tamen huiuscemodi est deferendum. De appellationibus plura decreta sunt præcedentibus conformia in Concilio Vienneensi sub clemente quinto, & allegantur in clementis capitibus 1. 2. 3. 4. Plura quoque decreuit super huiuscemodi Bonifacius VIII. in sexto decretalium titulo 15. de appellationibus. capite. Cordi nobis est lites inuenire, a laboribus releuare subiectos. Sancimus igitur vt si quis in iudicio vel extra, super interlocutoria, vel grauamine aliquo, ad nos duxerit appellandum, causam appellationis in scriptis assignare deproperet, petat Apostolos quos & precipimus exhiberi, &c. Vide oro locos assignatos. Porro Concilium Basiliense sessione 20. contra friuolè appellantes decernit quod vt lites citius terminentur, super eodem grauamine, aut super eadem interlocutoria, vim diffinitiuæ non habente nullatenus liceat secundo appellare, quodque ante diffinitiuam friuolè vel iniuste appellans vltra condemnationem expensarum, damnorum & interesse, in quindecim florenis auri de camera, parti appellatae, per appellatiouis iudicem condemnentur. Adhuc idem repetunt sessione 3. vbi & statuunt, vt causæ terminentur apud illos iudices, qui de iure aut consuetudine præscripta vel priuilegio cognitionem habent, si vltra quatuor diarias à Romana curia ille locus distat vnde appellatur exceptis maioribus causis in iure expressè enumeratis, & quæ ad Apostolicam sedem immediatè deuoluntur. Vide Præcedentia & subsequenta.

Appellatio monachi pro leuibus causis interdicitur.] Hoc prohibuit Concilium Lateranense superiori annotatione allegatum, idem repetit. Sed & Idem Concilium Lateranense sub eodem Alexandro 3. in alio loco, scilicet parte 10. capite 4. & est scriptum eiusdem Alexander III. ad Abbatem 5. Petri de Dina. Ad nostram (ait) audientiam noueris peruenisse, quod si quando subditos tuos vis pro suis excessibus secundum regulam sancti Benedicti, & institutionem tui ordinis castigare & corrigere. Ipsi vt liberius malitiam suam exercere valeant, ad remedium appellationis confugiunt. Quia vero appellationis remedium, non ideo fuit inuentum, vt alicui à religionis & ordinis obseruantia exorbitanti debeat in sua malitia patrocinium exhibere, discretionis tue relinquimus, quatenus si quando quilibet subditorum tuorum, ne ipsum pro suis excessibus corrigas & castiges, ad remedium appellationis conuolauerit, non ideo minus enim iuxta tenorem mandati, quod in scripta regula continetur, & institutionem ordinis tui corrigas. Vide & monachus.

Appellatio non ad libitum protelanda.] Concilium Lateranense sub Alexandro tertio parte septima capite decimo nono est que ex eiusdem Alexandri III. scripto ad Oxoniensem episcopum. Cum aliquis nimis prolixum terminum sua appellationi presigat. Index potestatem habet competentem modo abbreviandi. Et si in termino de tempore abbreviando competentem statuto, appellationem non fuerit prosecutus, nec canonicam executionem præciderit, sententia si lata est tenet. Quod si lata non est, iudex appellan-

tem, appellatione cessante, potest compellere infra terminum statutum appellationem proseguere, vel coram se iudicio stare. Porro appellationi quæ iuramento derogat non est deferendum, vt consequenter capite vigesimo dicitur. De appellationibus ibidem plura dicuntur quæ in dictione Index & Episcopus, & aliis in locis ponuntur. Idem omnino adhuc repetitur parte decimo capite quinto, vbi Idem Alexander tertius, scribit Noruicensi Episcopo, vbi & appellatione illius testimonium reprobatur, qui cum reo morbo consimili laborauerit, & voluerit pro eo testimonium ferre. Coniunge & sequentem.

Appellatio an pro leuibus causis audienda.] Concilium Lateranense I. sub eodem Alexandro tertio, parte decima, capite quinto, vbi sic ait: Appellationes quæ in causis minimis fiunt, pro quacumque leui causa fiunt, recipiende sunt, nec minus illis quam pro maioribus est deferendum. Verum si appellans suam contempserit appellationem, cogendi sunt aut appellationes proseguere, aut iudicio stare appellatione remota. Porro consequenter capite sexto, sic idem statuit Alexander III. ad Rheinensem Archiepiscopum de Appellationibus. Si (ait) frustra oria dilationis causa, vel etiam necessario, ante sententiam vel postea fuerit appellatum, huiuscemodi appellationibus annus indulgetur, aut si necessaria & euident necessitas apparuerit, indulget biennium, nisi forte iudex à quo appellatum fuerit, secundum locorum & provinciarum distantiam, & qualitatem temporis recessum tempus fuerit moderatus, infra quod si is qui appellauerit causam appellationis non fuerit prosecutus, sententia tenebit si post sententiam appellauerit, & à causa sua cecidisse videtur, nec amplius super eodem negotio audietur appellans. Si vero à grauamine, & ante lites ingressum fuerit appellatum, huiuscemodi audietur appellans, quoniam sacri canones (vide annotatione prima) passim appellare permittunt. Si vero ante sententiam appellauerit, cogetur illius stare iudicio ad quem noscitur appellasse. Si autem in agro, vel alias ante causæ ingressum fuerit appellatum, non solum dicit huiuscemodi appellationes, sed ad causam prouocationes. Præterea si raptor sit, vel alius violentus detentor alienæ rei, is qui appellat huiuscemodi appellatione iudicio facta, apud Ecclesiasticas personas solet audiri nisi manifestissimus raptor vel fornicator existat, sicut ille quem absentem & non requisitum Apostolus excommunicauit. Et capite duodecimo subdit. Leges seculares appellationem, nisi in casibus, ante sententiam non admittunt. Verum in causis Ecclesiasticis ubi appellationis remedium tollitur, vtrumque remedium denegatur, & ita sicut appellationi, ita recusatoni non est aliquatenus deferendum. Idem & capite decimo quarto sequenti ad Archiepiscopum Toletanum: Dicitur quod in criminibus notoriis non est deferendum appellationi, verum prius diligenter inspiciendum, ne quod dubium est, pro notorio accipiat. Itaque eorum appellationi non est deferendum qui manifestè vel vxorem alienam detinent, vel manus violentas iniecerunt in clericum, quod confirmatur & cap. 20. consequenter de illis qui relictis vxoribus legitimis concubinis adhaerent & errore suum per appellationis obstaculum tueri nituntur, quibus appellatio proficua non est sed cogendi sunt ad concubinas abiiciendas, & recipiendas vxores, & maritali affectu tractan-

Concilium Lateranense sub Alexandro 3.

Alexander 3.

1. Corinthia. 5.

Quorum appellatio non est deferendum.

Concilium Lateranense sub Alexandro 3.

Alexander 3.

Quam sancti hac fuerit instituta, sicut dicit presbiteri scilicet malitia, ubi omnia ita pervertuntur, ut disciplina Ecclesiastica forma nulla penitus appareat, sed per se sit lugetur.

Concilium Tridentinum.

Clemens 1.

simonia Beneficium, & Episcopatus: vt lector, quod hic deest. se in his vocabulis nouerit reperiturum. Verumtamen sic specialiter Concilium Lateranense sub Alexandro 3. parte 1. c. 15. & parte 2. & allegatur à Gratiano causa 21. quaest. 2. capite Præcipimus. Præcipimus (ait) de Archidiaconis quam de Decanis loquentes, vt qui anno precio ad agendas vices Archiepiscoporum & Episcoporum, & terminandas causas statuuntur ad sacerdotium grauamen & ad subuersionem iudiciorum: quod qui fecerit de cetero nostra auctoritate remouetur à clero, & Episcopus qui hoc in sua diocesi permiserit, & dissimulatione sua iudicet Ecclesiastica peruerit, canonica distictione percussatur. Vide manifestius dictione decanus. Idem & de sacerdotiis consequenter statuunt, vt suis locis superius taxatis diceretur.

Archidiaconus nil inrentet sine consensu Episcopi.] Hoc decernit ALEXANDER III. ad Londouensem episcopum vt allegatur parte 24. capite 1. præfati Lateranensis Concilij sub eodem celebrati. Archidiaconi (ait) nil presumant vel in Ecclesia instituere, aut destituere sine auctoritate & consensu episcopi. Quod si presumpserint liberum sit episcopo, institutiones penitus irritare, & taliter institutos remouere ab Ecclesia contradictione vel appellatione nullius obstante. Arguit consequenter capite 2. eiusdem partis Archidiaconum Eliensem quod sine mandato episcopi sui, personis animarum curam committeret. Quod contra sanctorum patrum institutiones asserit esse præsumptum. Idem omnino prohibet & sequenti 3. capite ad episcopum Exoniensem, & capite 4. Archidiaconis præcipit consuetudines consuare, quas habere solent in Ecclesiis, & illis à presbyteris debentur, qui Archidiaconis debitam reuerentiam exhibeant & honorem, capite vero 5. ne duos Archidiaconatus, habeant omnino. Inhibet scribens ad Burdegalem Archiepiscopum, & iubens vt Archidiaconus quisque de cetero vno archidiaconatu appellatione remota sit contentus; vt latius videbis (lector) dictione Beneficiorum pluralitas interdicitur. Quibus autem Archidiaconatus conferendi sunt, vide in eadem dictione scilicet Beneficia Ecclesiastica nõ obtineant nisi qui habent ætatem legitimam) & Concilium Tridentinum sessione 24. quæ est 8. sub Pio 4. capite 1. repetit hæc decreta Alexandri 3. & subdit. Archidiaconi qui oculi dicuntur Episcopi, sicut in omnibus Ecclesiis, ubi fieri poterit, magistri in Theologia, seu Doctores, aut licentiat in iure canonico. Vide quæ superius annotauimus.

Archidiaconus non potest ferre sententiam.] Idem ALEXANDER III. Vnigoriensi episcopo allegatur in præfato Concilio Lateranensi sub eodem celebrato parte 36. capite 4. Archidiaconis (ait) de Ecclesiastica institutione non videtur licere, nisi auctoritas episcoporum & consensus accesserit, in alios sententiam promulgare.

ARCHIEPISCOPIVS.

Archiepiscoporum institutio.] De Archiepiscopis quidem pauca hic inserimus; quia plura relinquimus dicenda in vocabulo, Metropolitanus, qui est idem atque Archiepiscopus: idè quod hic deest, illic noueris supplendum. CLEMENS I. epistola 1. ad Iacobum fratrem Domini vbi de origine & institutione Primatum & Patriarcharum egit, vt videbis in dictione Pa-

triarcha, sic subiungit: In illis autem ciuitatibus, in quibus dudum apud ethnicos erant Archisclamines, quos tamen minores tenebant, quam memoratos primates, Archiepiscopos Petrus instituit præcepit qui non tamen primatum, sed Archiepiscoporum fruereutur nomine. Episcoporum quoque iudicia, & maiora Ecclesiarum negotia, si ipsi reclamauerint, aut aliquem timorem, aut istos vel alios suspectos habuerint. Ad iam dictos primates vel Patriarchas, ne quis innocenter periret, transferre perdocuit. Vide reliquum episcopus. Idem omnino recenset ANACLETVS I. multo diffusiori sermone, sed eadem sententia, epistola 2. ad episcopos Italiae. Idem quoque & STEPHANVS I. epistola 2. ad omnes episcopos: & ea citat etiam LEO IX. epistola 3. Petrum & Ioannem episcopos Africae & allegat Gratianus distinctione 80. capite. In illis. Lege etiam de eorum institutione, dictione Episcopus, vel Metropolitanus, vel Patriarcha, quia in omnibus his vocabulis sæpe mentio fit Archiepiscoporum: & memento, quia quidquid dicitur in dictione Episcopus de officio vel statu & electione episcoporum, hoc etiam pertinere ad Archiepiscopos, quia omnes huiusmodi superiores prælati solent concludi sub generali nomine, Episcopus. Vide sequentia.

Archiepiscoporum ordinatio.] Hæc luculentius exprimitur in dictione Metropolitanus verum sic de Archiepiscoporum ordinatione statuit ANICETVS I. epistola prima ad episcopos Galliarum, allegatur à Gratiano distinctione 66. cap. Archiepiscopus. Si Archiepiscopus electus fuerit, omnes eiusdem Prouincie episcopi ad sedem Metropoleos conueniant vt ab omnibus ipse ordinetur. Oportet autem vt ipse qui illis omnibus præesse debet, ab omnibus illis eligatur & ordinetur. Reliqui vero comprouinciales episcopi, si necesse fuerit, ceteris consentientibus, à tribus iussu Archiepiscopi consecrari possunt episcopis: sed melius est si ipse cum omnibus eum qui dignus est elegerit, & cuncti pariter sacrauerint pontificem. Et licet istud necessitate cogente sit concessum, illud tamen quod de Archiepiscopi consecratione prædictum est, atque præceptum, id est, vt omnes suffraganei illum ordinent, nullatenus immutari licet, quia qui illis præest ab omnibus episcopis quibus præest debet constitui. Sin aliter presumpserit, viribus carere non dubium est, quia irrita erit eius secus acta ordinatio. Ipse autem Archiepiscopus (allegat Gratianus causa 9. quaest. 3. cap. Archiepiscopus) nihil de eorum causis aut de aliis communibus, iuxta statuta Apostolorum, absque cunctorum illorum agat consilio, nec illi nisi quantum ad proprias parochias pertinet sine suo, quoniam tali gaudet concordia altissimus, & gloriatur in membris suis. Reliquum vide Episcopus & Patriarcha, Metropolitanus.

Archiepiscopus sine pallio non celebrat.] Vide, oro, dictione Metropolitanus, & Pallium interea sic statuit atque ordinauit iandudum Concilium MATISCONESE I. sub Guntrano rege cano. 6. Archiepiscopus sine pallio missas dicere non presumat. Eisdem quoque iniungitur, in die cænæ domini pallio Apostolico vri à NICOLA O I. Papa epistola ad Rodulphum Archiepiscopum Bituricensem, & allegatur à Gratiano de consecratione distinctione 1. capite. Porro. Vide locis superius notatis.

ARMA.

Arma Ecclesiasticis interdiciuntur.] Oportet

Anicetus 1.

Si hæc obseruentur, an non fac nobis manifestum est, vt citius oculis adstantibus, quæ aditari videntur.

Concilium Matisconenſe sub Guntrano rege & Pelagio 2. Certè cauere celere sine pallio, quia indigna est res videtur induci, vt celebrant. Nicolaus 1.

Concilium Toletanum 4.

Concilium Francicum, id est in Francia celebratum Irenice in co Bonifacio primo Archiepiscopo Moguntino & Martine, æque legato sedis Apostolicæ, & Apostolo Alemannorum. Mirum quod de Missa mentionem facit, & Caluinista, & de patrocinij sanctorum deferendis in bellum. Zacharius 1. Carolus Magnus. Concilium Mentense 1. Concilium Biterrenſe. Concilium Moguntinense 2. Concilium Meldense 1.

Obfero hæc constitutione & Præfatum Decretum obseruari: & non est Ecclesiasticis prædones atque belligeros uocari atque profanos. Concilium Moguntinum 4. Concilium Cabilonenſe 1.

Concilium Triburiense.

Matthæi 26.

Concilium Salernitanense sub Henrico Imperatore, & Benedicto 8.

ter etiam, vt ad eas vocabulum militia, quia eiusdem est generis igitur Ecclesiasticis arma deferre prohibet Concilium TOLETANVM 4. sub Honorio 1. canone 44. Clerici qui in quacunque seditione arma volentes sumpserint aut sumpserint, reperiuntur amisso ordinis sui gradu, in monasterium contrahantur perenniter penitentia. Item Conc. FRANCICVM celebratum sub Carolomanno Principe, presidente legato sedis Apostolicæ Bonifacio Moguntinensi Archiepiscopo. Seruis Dei per omnia omnibus armatum portare, vel pugnare, aut in exercitum & in hostem pergere, omnino prohibemus, nisi illis tantummodo qui propter diuinum ministerium, missarum scilicet solemniam adimplenda, & sanctorum patrocinia portanda, ad hoc electi sunt, id est, vnum vel duos episcopos cum capellanis suis principes secum habeant. Idem antè statuerat scribens ad eundem Bonifacium ZACHARIAS I. epistola octaua & nona. Idem & CAROLVS MAGNVS in constitutionibus suis. Idem omnino & Concilium MELIENSE capite 3. sub Arnulpho & Concilium BITERRENSE canone decimo quarto. Idem quoque Concilium MOGUNTINENSE I. sub Carolo magno canone 17. vbi arma non Clericis, sed tantum laicis licite conceduntur. Et amplius iterum eisdem confirmat constitutionibus Concilium MELIENSE capite 37. Quicunque (ait) ex clero esse videntur, armamilitaria non sumant, nec armati incedant sed professionis suæ vocabulum religionis moribus, & religionis habui præbeant. Quod si contempserint tanquam sanctorum canonum contemptores, & Ecclesiasticæ sanctitatis profanatores, proprii gradus amissione muldentur, quia non possunt simul Deo & seculo militare. Hæc iterum renouat Concilium MOGUNTINENSE I V. capite 74. Vide iterum dictione, militia. Nec quisquam tot decreta impunè æstimet præuaricari.

Arma in Ecclesia non licet fumere, aut his vti.] Hoc sic prohibuisse legitimus, & certè cum maturo iudicio & recta deliberatione. Concilium CABILONENSE I. sub Eugenio 1. Canone 17. Sancta synodus instituit, vt nullus secularium, nec in Ecclesia, nec infra atrium ipsius Ecclesie, quæcunque scandalum, aut similitates penitus excitare presumat, nec arma trahere aut quæcunque, ad vulnerandum vel interficiendum, penitus appetere. Quod si quis fortasse presumpserit ab episcopo loci illius, ubi factum fuerit, ipse iuxta statuta canonum communicatione priuetur. Idem penitus statuit Concilium TRIBURIENSE I. sub Arnulpho imperatore cano. 6. Si quis (ait) temerarius atrium Ecclesie euaginato gladio presumptuose intrauerit, sacrilegium facit. Et idcirco sacrilegium in atrio domini factum, sacrilegij more altari & Domino persoluitur. Dominus dicit in Euangelio, omnes qui acceperint gladium, gladio peribunt. Id est, qui seipſos vice talionis per peccatum in presenti vlciscent, desiderant gladio ipſius peccati in anima moriuentur. Quanto magis is qui sanctum atrium quod Dominus sibi præ ceteris segregauit locis, sine sanctæ Ecclesie ad honorem, pollutit, & temerarius irruerit, gladio peccati & iniquitatis suæ mortuus iacuerit. Quapropter opus est penitentia, ut resurgat ad vitam, qui gustauit mortem. Item Concilium SALERNITANENSE canone 8. decreuit vt nemo gladium in Ecclesiam portet regali tantum excepto. Vide militia & Ecclesia.

ARREPTICVS.

Arrepticij non possunt contrahere.] Ar-

repticij, & Euergumeni videntur idem esse. Idè si quid hic minus repereris, confer te ad aliud vocabulum. De arrepticis autem siue furiosis sic FABIANVS I. vt allegat Gratianus causa 32. quaestione 7. capite neque & Iuo Carnotensis libro 6. decretorum. Neque furiosus neque furiosa matrimonium contrahere possunt, sed si contractum fuerit, non sepantur.

Arrepticij arcentur à sacris.] CANON APOSTOLORVM 78. Si quis demonem habeat, ne fiat clericus, sed neque cum fidelibus precetur. Purgatus autem recipiatur, & si sit dignus fiat. De arrepticis qui non debent missæ assistere, nec participare sacramentis, agit DIONYSIVS AREOPAGITA libro de Ecclesiastica Hierarchia capite 3. part. 2. vt dicemus in dictione, missa & communio. Et Concilium ARAVICANVM I. canone 13. Amenibus, ait, quæcunque sunt pietatis, conferenda sunt. Porro de eisdem iandudum sic statuit GELASIVS I. epistola 1. ad episcopos Lucaniae Brutiorum & Siciliae, &c. capite 2. & allegat Gratianus distinctione 35. capite vsque adè. Vsq; adè sanè comperimus illicita quaque prorumpere vt demoniacis similibusque passionibus irretitis ministeria sacrosancta tractare tribuatur, quibus si in hoc opere positus aliquid proprie necessitatis occurrat quis de sua fidelium salute consideret, ubi ministros ipsos curationis humane tanta persequerit calamitate vexari? Atque adè necessario remouendi sunt, ne quibuslibet, pro quibus Christus est mortuus, scandalum generetur infirmis. Postremo si corpore sancti aut fortassis aut debilem nequaquam sancta continere lex diuina permittit, quanto magis doni celestis dispensatores esse non conuenit, quod est deterius, mente percussos? Huic concordat Concilium TOLETANVM II. canone 3. Bene maiorum (ait) regulis definitum est vt demoniis aliisque similibus passionibus irretitis ministeria sacra tractare non liceat. Cui præcepto consensuratiois adhibito, id communiter definitum, vt nullus de his, qui aut in terram arrepti à demonibus alliduntur, aut quolibet modo vexationis incensus offeruntur, vel sacris audeant ministrare altaribus, vel indiscreti si diuinis ingerant sacramentis, exceptis illis qui variis corporum incommoditatibus dediti, in eiusmodi passionibus in terram approbantur elisi. Quis tamen & ipsi tandem erunt ab officij sui & ordine & loco suspensi, quousque, vnius anni spatio per discretionem episcopi inueniantur ab incurſis demonum alieni. Plura de huiusmodi, vide in dictione, Communio quibus non danda sit & Euergumenus.

Arrepticij vt tractandi.] Hoc ex superius allegato Concilio Arauicatio innuitur verum & de eisdem olim statuit. Concilium CONSTANTINOPOLITANVM III. quod dicitur 6. generale in Trullo canone 60. Arrepticos se simulant, & qui morum improbatæ eorum figuram & habitum simulatè præ se ferunt, visum est omnimodo puniri, & eiusmodi afflictionibus laboribusque eos subici oportere quibus hi, qui vtrè à demonibus correpti sunt, vt à demonum operatione liberentur, iure subiiciuntur. Vide Euerguenus.

ASTRA.

Astra non obseruanda.] CLEMENS I. libro 5. Constitutionum Apostolicarum capite 12. Non solum de idolis prohibitum est, sed etiam de liminaribus lege est sancitum, ne quis per illa iuret, neque

Fabianus.

Canon Apostolicus.

Dionysius Areopagita.

Concilium Arauicicum 1.

Gelasius 1.

Roman. 14.

Concilium Toletanum.

Concilium 3. Constantinopolitanum dicitur 6. generale in Trullo.

Clemens 1.

Deuter. 4. Hicetia 10.

ea colat. Aut enim ne aspiciens ad solem, & lunam & astra, in errorem inductus & adoret. Et alio in loco secundum vias gentium nolite discere, & a signis celi nolite timere: astra enim & luminaria ut luceant hominibus, non ut colantur, data sunt. Idem omnino prohibet suis Tolofanis Martialis Apostolus epistola ad eisdem capite 15. De eadem re etiam disputat Leo I. epistola 91. que est ad Turibium Asturiensem episcopum contra Priscillianistas, ubi arguit non fatali necessitate omnia dirigi, sed Dei dispositione. Vide fatum. Contra eos etiam, qui astra observant, differit IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia 2. in Mattheum cap. 2. cum illud interpretatur, Vidimus stellam eius in Oriente: sed prolixior est eius disputatio, quam que hic possit inferi. Contra eosdem etiam configit disertus ille AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro 4. Hexameron capite 4. dum illud interpretatur. Et sunt in signa, & in tempora & in dies & annos, &c. Similiter & AVGVSTINVS HIPPO NENSIS libro 2. super Genesim capite 16. & 17. multa de fati syderum atque Matthei disputat: que breui non possemus chartula complecti. Vide sequentem & dies festi gentilium.

ASTROLOGIA.

Astrologia vnde.] EPIPHANIVS CYPRI libro 1. Contra hereses tomo. 1. Nembroth dicunt esse Graci Zoroastrem, qui ultra progressus ad Orientales partes. Bactra inhabitavit. Hinc iniquitates in terra distributa sunt. Inuentor enim hic fuit male doctrine. Astrologia, & Magia, velut quidam de hoc Zoroastre tradunt. Verum ut rei veritas habet, hoc tempus ipsius Nembroth gigantis erat, non longe autem inter se ambo distant tempore, Nembroth & Zoroastres. Vide sequentem.

Astrologia inhietur & damnatur.] EPIPHANIVS CYPRI libro 1. Hæresi 16. contra Phariseos ubi planetarum nomina recensuit apud Hebræos. Porro hæc (ait) non ad tu bandos lectores à me dicta sunt, neque ut vilitatem doctrine eorum, qui inconstantem & insanam astronomie stoliditatem inuendo inuenerunt, conformem dictum est enim à veritate, quod hæc inconstans est & erronea. Porro contra Astrologiam disputant, locis superius in vocabulo castra allegatis, Doctores Chrysothomus, Ambrosius, & Augustinus: qui tamen Augustinus Hippoensis libro 2. quæstionum veteris & noui testamenti quæstione 63. Astrologi (ait) inimici sunt veritatis, & libro 5. confessionum capite 3. Sunt (ait) qui curiosa peritia numerant stellas, & arenam, & dimetiuntur syderis plagas, & inuestigant vias astrorum, &c. AMBROSIVS MEDIOLANENSIS in cap. 8. ad Romanos interpretans illud, sapientia carnis mors est. Sapientia ergo carnis est, primo in loco Astrorum ab hominibus inuenta disputatio, deinde visibilium oblectatio. Hæc inimica Deo sunt, quia elementum Dominum & opificem mundi his coquantur que fecit, astruentes nihil posse fieri, præterquam mundi continet ratio, &c. Hinc Concilium CARTHAGINENSE V. & Concilium TOLETANVM I. post expositam fidem contra Priscillianistas. Si quis (ait) Astrologia & Mathefi existimat esse credendum, anathema sit. Contra quos etiam agit LEO I. epistola 91. ad Turibium episcopum Asturiensem. Vide fatum. Sed & CLEMENS ALEXANDRINVS libro 6. Stromatum. Est autem (ait) superuacanea, respuenda mis-

Martialis Apostolus.

Leo I.

Ioannes Chrysothomus.

Ambrosius Mediolanensis.

Augustinus Hipponensis.

Epiphanius Cypri.

Epiphanius Cypri.

Augustinus Hipponensis.

Ambrosius Mediolanensis.

Concilium Carthag. Concilium Toletanum.

Leo I.

Clemens Alexandrinus.

ca, que frangit animos & variè afficit, ut que sit aliquando quidem lugubris, aliquando verò impudica, & incians ad libidinem, aliquando autem lymphata & insana. Eadem ratio est etiam de astronomia. Ea enim cum rerum sublimium cognitione, de figura universi, & cæli conuersione, & astrorum motione, ad creatam virtutem proprius adducens animam, docet nos facile sentire tempora anniuersaria, mutationem aeris, orisque & occasus syderum. Vide & Auguria.

AUARITIA.

Auaritia fugienda.] CLEMENS I. epistola ad Iacobum fratrem Domini, ubi recenset, vltima Petri verba hæc fuisse, Super omnia auiem auaritiam fugite, qua homines occasione presentis lucri ab eis separant bonis. Pondera, mensuras stateras, pro locis quibusque aquisima custodite: deposita fideliter restituite, &c. Et POLYCARPVVS SMYRNENSIS epistola vnica ad Philipenses. Principium omnium malorum est Auaritia. (Et paulo post) longè ab omni auaritia estote. Et Iterum, Moneo itaque vos, ut abstineatis ab auaritia, & sitis casti, ac veraces. Si quis non abstinerit ab auaritia ab Idololatria coinquinabitur, & tanquam inter gentes iudicabitur. Et Martialis Apostolus epistola ad Tolofanos capite 13. ubi Iudæ scelus & auaritiam descripsit. Tantam ergo, ait iniquitatem avaritia exeramini filij mei, & nolite vos tradere in mortem eternam. Et CYPRIANVS CARTHAGINENSIS in prologo de cardinalibus Christi operibus. In cæteris omnibus que malignè patrata sunt, huiusmodi vltio peccatorem sequitur, & ipse libidinum labe crapulatus se conuomit. Sed auaritia solius, & quæstus ardor, nec sariat cupidum, nec penitet enim cum lassè, quod crescere optat, non minui: & dysscolus obstinatus semper, quod idolo suo immolet, sedulus conseruat, &c. IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia 81. in Matthei cap. 26. cum illud pertractat. Illi autem statuerunt ei triginta argenteos, &c. Terribilis certe, terribilis hæc bellus est: si tamen volueris, facillimè illam superabis. Non habet enim à natura originem hæc cupiditas. Nam que à natura sunt, vniuersis hominibus communia sunt. Hæc autem cum omnibus non in se ex desidia solum originem trahit, inde nascitur, inde augetur, inde conseruatur. Cum aliqui in seruitutem suam atraxerit, confestim illis præter naturam visere persuadet, &c. Et AMBROSIVS MEDIOLANENSIS in 1. epistolam ad Timotheum cap. vltimo cum hoc exponit. Qui volunt diuites fieri incidunt in laqueum, &c. Auaritia omnia mala potest admittere, ideo radix omnium malorum est: quia ut desideria sua expleat, quod impossibile est & maleficia, & homicidia, & obscenitatem, & quidquid sceleris est, perpetrat: nec ad presens secura, quia semper cupida & in futuro damnata. HIERONYMVS STRIDONENSIS epistola ad Eustochium, de custodia virginitatis, sic incipit, audi filia & vide, &c. Auaritie quoque tibi vitandum est malum, non ut aliena non appetas (hoc enim & publicæ leges puniunt) sed quò tua, que sunt aliena non serues. Et cætera multa que ibi contra auaritiam vitium differendo proponit. AVGVSTINVS HIPPO NENSIS libro vndecimo in Genesim cap. 15. Radix omnium malorum dicitur auaritia. Si auaritiam generalem intelligimus, que quisque appetit amplius, quam oportet, aliquid, propter excellentiam suam, & quendam proprie rei amorem, cui sapienter Latina lingua nomen indidit, cum appellauit prima- tum: quod potius à detrimento, quam ab incrementum

Ioannes Pius Miraudula Comes.

Clemens I.

Polycarpus Smyrnenis.

Martialis Apostolus.

Cyprianus Carthaginensis.

Ioannes Chrysothomus.

Origo Auaritie & cupiditatis.

Ambrosius Mediolanensis.

Hieronymus Stridonensis.

Augustinus Hipponensis.

dictum

Gregorius Magnus.

Cyprianus Carthaginensis.

Et vetera tanta gestatur passis avaritia in Ecclesiasticis, ut elapsa sit, non minus iohanni dicitur, quod iussu generatur, & iussu habeant hereditate quod obicit clero tanta impudate impari.

Actuum 4.

Ioannes Chrysothomus.

Epiphanius Cypri.

Concilium Toletanum 4. sub Honorio 1. Episcoporum 67.

Obsecro, hæc aduersus, & dolio sibi aut insalubritatem.

Nisi ita obseruet Ecclesia, non est pax ex prestanda sed gladium.

Concilium Rheense sub Carolo Magno. Concilium Parisiense 3.

dictu elucet. Omnis enim priuatio minuit, &c. In finit in locis contra auaritiam hic doctor differit, & GREGORIUS I. homil. 19. in Ezechielem de auaritia malo loquitur lib. 2. item & lib. 14. Moraliu in 19. cap. Iob. cum illud interpretatur: Quis mihi docet, ut exarentur in libro stylo ferreo, & plumbi lamina? &c. Vide & cupiditas.

Auaritia Ecclesiasticorum detestanda.] CYPRIANVS CARTHAGINENSIS libro contra Demetrianum circa medium. Quærens claudi in bribus cæli, cum sic horrea claudantur in terris. Quærens nimis nasci, quasi qua nata sum indigentibus præbentur. Pestem & luem criminatis, cum peste ipsa & lue, vel detecta sint, vel aucta crimina singulorum dum nec infirmis exhibetur misericordia, & defunctis auaritia inhiat, ac rapina. Idem, ad pietatis obsequium timidi, ad impia lucra temerarij, fugientes morientium funera, & appetentes spolia mortuorum, ut appareat in agritudine sua miserus, ad hoc forsitan derelictos esse, ne possint, dum curantur, euadere, &c. Lege oro. IDEM & libro de simplicitate prelatorum ad calcem. Turba autem eorum qui crediderant, anima & mente, vnà agebant. Et idè efficacibus precibus orabant. Ideo imperare cum fiducia poterant, quodcumque de Domini misericordia postulabant. In nobis vero sic vniuersitas dimittitur est, ut largitas operationis infracta est. Doms tunc & fundos vendunt, & thesauros sibi in celo reponentes, distribuenda in vsu indigentium precia Apostolis offerunt. At nunc de patrimonio, nec decimas dantur: & cum vendere iubet Dominus, emimus potius & augemus. Sic in nobis emarcuit vigor fidei, sic credentium robur elanguit. IOANNES CHRYSOSTOMVS homil. 13. in Euangelium Marci in illud, cum intrasset in templum cæpit eicere vendentes, &c. Et mensus nummulariorum euerit, mensas, ubi debebant esse panes propositionis & gratiarum Dei, ibi auaritie victimæ sunt. Et mensus nummulariorum: auaritia sacerdotum, altaria non sunt altaria, sed mensæ nummulariorum, &c. EPIPHANIVS CYPRI lib. 3. contra hereses hæresi 76. contra Anomæos de insigni auaritia Georgij Alexandrini Episcopi disputat, ob quam & à Grecis infinitis ictibus confusus interit. Hinc & CONCILIVM TOLETANVM IV. can. 32. Auaritia radix est cunctorum malorum, cuius sicut etiam sacerdotum mentes obtinet. multi enim fidelium in honorem Christi & martyrum in parochiis Episcoporum Basilicas conserunt, oblationes sanctas tribuunt: sacerdotes hæc auferunt atque in vsu suos conuertunt. Inde est quod cultores sacrorum deficiunt, dum stipendia sua perdunt. Inde labentium Basilicarum ruina non reparantur, quia auaritia sacerdotali omnia auferuntur. Pro qua re constitutum est à presenti concilio (allegatur à Gratiano causa 16. quæst. 1. cap. Constitutum) Episcopis ita diocesibus suas regere, ut nihil ex earum iure præsumant auferre, sed iuxta priorum auctoritatem conciliorum (lege hic dictione, facultates Ecclesiæ ut dispensentur, &c.) tam de oblationibus, quam de decimis tributis ac frugibus tertiam conseruantur. Quod si amplius quippiam ab eis præsumptu exierit, per Concilium restituantur, appellantiibus aut ipsi conditoribus, aut certe propinquis eorum, si iam illi à seculo discesserint. Idem & Concilium RHEMENSE, can. 28. & Concilium PARISIENSE III. sub Lothario & Ludouico Augustis, lib. 1. cap. 13. multa de auaritia sacerdotum tractat, sacerdotisque omnes adhortatur non thesaurizare in terra, sed in celo, ne dum cupiditatis & auaritiam ignem, ait, igni supernæ dilectionis antepo-

nunt, ut filij Aaron igne supernæ vltionis absumantur quorum perpetua damnatio, temporalis est filiorum Aaron morte figurata, ut ait BEDA VENERABILIS in eum locum Leuitici, in expositione tabernaculi. Denique de sacerdotum auaritia sic PROSPER AQUITANICVS libro primo de vita contemplatiua, cap. 15. Non potest dicere sacerdos contemptoribus admonitionis sue, futurum cogitare iudicium, quod ipse forte non cogitat: amatoribus mundi, nolite diligere mundum, si eum mundi amor oblectat: ambitiosis, ambitionis finem imponite, si eum ambitio ruinosa præcipit: Ebrios, ebrietatem caute, si se mero vsque ad alienationem mentis ingurgitat: & sic de reliquis. Itaque oportet sacerdotes Domini ab appetitu auaritiae, & cupiditatis se cohibentes, sibi subiectis in omnium virtutum profectibus imitabiles exhibeant, quibus pro omnibus diuinitus solus Christus abundat. IDEM Parisiense concilium 3. lib. cap. 25. Auaritiam summopere Episcopos vitate adhortatur, & Episcopis præcipit, super Archidiaconos vigilare, quoniam, ait, propter eorum auaritiam & morum improbitatem multi scandalizantur, & ministerium sacerdotale vituperantur, & in Ecclesiis à sacerdotibus multa propter eos negliguntur. Hoc idem iniungit Concilium AQUIGRANENSE I. cap. 4. de ordine Rectorum, ubi præcipiunt eiusdem concilij patres, Episcopis omnibus vigilandum super Archidiaconorum auaritia, quoniam, inquit, propter eorum auaritiam multi scandalizantur & ministerium sacerdotale vituperatur, &c. & Concilium COLONIENSE III. parte 2. cap. 29. Ex quo (ait) in Ecclesia Dei auaritia creuit, perit lex de sacerdote, & visio de Propheta, quem admodum dicitur HIERONYMVS ad Rusticum ait, nec mirum, quod nemo possit Deo seruire & mammona. Aut enim unum odio habebit, & alterum diligit: aut unum sustinebit, & alterum conternet. Vbi est enim thesaurus tuus, ibi est cor tuum. Habentes autem alimenta, & quibus regamur, quisque secundum suæ vocationis rationem his contenti sumus, &c. Vide facultates.

A V A R V S.

Auari infelicitas.] CLEMENS I. lib. 4. Constitutionum Apostolicarum, cap. 4. Qui argentum habet, & aliis non impartiur, nec ipse vitur, serpentis locum obtinet, quem auit in thesauris dormire: & de eo vera est scriptura, que ait. Congregauit diuitias ex quibus non comedit, & nihil ei proderunt pereunt à vindicta. Non enim inuabunt (ait) exciscentes in die ira. Nam qui talis est in Deum non credit, sed in aurum, existimat illud Deum, & in illo confidens veritatis hypocrita is est, personarum acceptor, perfidus, dissimulatur, timidus, debilis, lenis, facilis, morosus, tristis, sibi infestus, nemini amicus. Simul pecunie peribunt, & vir aduena eas consumit, vel à viuo sublatus, vel illo mortuo perceptas. Diuitia enim iniuste congregata enomentur. IOANNES CHRYSOSTOMVS homil. 81. in Matthei cap. 26. in illud & quærebatur opportunitatem ut illum traderet, &c. Vbi que certe auarus inutilis est, nec ad imperandum exercitui, nec ut prestet populo, commodus. Cur dico in rebus publicis, cum in priuatis etiam inutilis sit? Si vxor ducenda est, non probam, sed impudenti sima omnium pro pecunia eligeret. Si domus emenda, non eam que homini libero conueniat emer, sed que multis posset locari. Si serui, & quidquid aliud comparandum est, vilissimum semper inquiret. Quis minoram percurro? Si regnum orbis inuaserit, cæteris omnibus inferior tamen

Beda Venerabilis, Leuitici. 10.

Prosper Aquitanicus.

Concilium Aquigranense 1.

Concilium Coloniense 3. Ezechiel 7. Matthei 6. 1. Timoth. 6.

Clemens I.

Ecclesiastes 6. Irouerb. 11.

Iob 30.

Ioannes Chrysothomus.

D 4

est.

est, atque pauperior, terrarum pestis, orbium pernicies, singularum calamitas. Non enim que ceterorum sunt, quasi sua tuatur, sed veluti vnus ex multis omnia rapit pauciora putans ceteris omnibus habere: nam cum cupiditati eorum que nondum possedit, ea que habet, confert, nihil profus habere opinatur. Propterea quidam ait, nihil esse auaro iniquius. Qui auarus est, etiã seipsum perdit: auarus communis omnium hominum hostis, auarus non parum dolet, quia terra pro spicis aurum non producit, quia fontes non manant auro, quia montes loco lapidum aurum non habeant. Auarus fertilitatem temporum moleste fert, & communi felicitate contrahitur, omnemq; falsidit causam, unde argentum colligere non potest: è regione verò cuncta suffert, unde dios solummodo capere obolos possit. Omnes homines, tam pauperes quam diuites, odio prosequitur: pauperes, ne quid ab eo petant, diuites quia que illorum sunt, non possidet. Vniuersos enim que sua esse debent simpliciter occupare putat, & ideo quasi ab omnibus lesus, omnibus infensus est. De auaro etiam AMBROSIVS MEDIOIANENSIS libro 5. Hexaëmeron, cap. 5. & sermo 5. in Psal. 118. dum illud exponit, & ambulabam in latitudine, quia mandata tua exquisiui: & GREGORIUS I. parte tertia, Pastoralium admonitione 22. ad finem vsque, & libro decimoquarto Moralium, cap. 27. in caput 19. Job, & alibi.

AVGVRIVM & AVGV.

Auguria prohibentur. Sicut superius Astrologia studium, sic & auguriorum obseruatio à patribus prohibetur. Hinc CLEMENS I. lib. 7. constitutionum Apostolicarum, cap. 7. Noli augur esse, quoniam ducit hoc studium ad idololatriam. Augurium enim (ait Samuel) peccatum est, & non erit augurium in Iacob, neque varicinium in Israel. Non eris incantans, neque lustrans filium tuum. Noli arulari, neque augurari, neque disciplinis prauis studere, hæc enim omnia lex prohibuit. Et lib. 8. eiusdem cap. 38. reiciuntur ab Ecclesiâ atris huiusmodi homines, nec recipiuntur nisi poenitentia. Eadẽ vitanda decernit CYPRIANVS CARTHAGINENSIS lib. 3. contra Iudæos ad Quirinum. De huiusmodi auguriis & eorum obseruatoribus sic Concilium ANCYRANVM cano. 23. & allegat Gratianus causa 26. quæst. 6. cap. qui diuinationes, qui auguria, vel auspicia, sine somnia, vel diuinationes quaslibet, secundum morem gentilium obseruant, aut in domos suas huiusmodi homines introducunt, in exquirendis aliquibus arte maleficia, aut ut domos suas lustrant, confessi, quinquennio poenitentiam agant, secundum regulas antiquitus constitutas. Hunc canonem repetit & citat Concilium PARIENSE III. lib. 3. cap. 2. & Concilium ELIBERTINVM can. 62. Si augur, aut Pantomimi credere voluerint, placuit ut prius artibus suis renuncient, & tunc demum suscipiantur, ita ut ulterius nõ reuertantur. Quod si facere contra interdictum contulerint, prociantur ab Ecclesiâ. Quod & exprèsse præcipit Concilium CARTHAGINENSE I. V. cano. 89. & allegatur à Gratiano causa 26. quæst. 5. cap. augur, vt scilicet augures à conuentu Ecclesiæ separentur, & allegat Burchardus lib. 10. conciliorum, cap. 7. Augurius (inquit) vel incantationibus seruientem, à conuentu Ecclesiæ separandum censemus. Similiter & Iudæis superstitionibus vel feris inherentem, &c. & ROMANVM POENITENTIALE, vt allegat idem Burchardus lib. 10. cap. 8. Qui auguriis vel diuinationibus insequuntur, vel qui credit, ut aliqui homi-

num sint inmissores tempestatum, vel si qua mulier diuinationes vel incantationes diabolicas fecerit septem annos poeniteat. Et cap. 9. Auguria vel sortes que dicuntur fœsæ sanctorum, vel diuinationes, qui eas obseruauerint, vel quarumcunque scripturarum, vel votum vouerint, vel persulerint ad arborem, vel ad lapidem, vel ad quamlibet rem, excepto ad Ecclesiam: omnes excommunicentur. Si ad poenitentiam venerint, clerici annos tres, laici annum vnum & dimidium poeniteant, &c. Contra tales augures & ariolos disertè disputat IOANNES CHRYSOSTOMVS ad calcem homil. 35. in Matth. cap. 10. cum illud interpretatur, Quicumque consuebit me coram hominibus, &c. sed & de his statuit Concilium AGATHENSE can. 42. & allegatur à Gratiano causa 26. quæst. 5. cap. aliquanti, Ne id fortasse videatur omisissum (ait) quod maxime fidem Catholica religionis infisit, quod aliquanti clerici sine laici student auguriis, & sub nomine fœsæ religionis per eas quas sanctorum sortes vocant, diuinationis scientiam profitentur, aut quarumcunque scripturarum inspectione futura promittunt: hoc quicumque clericus, vel laicus detectus fuerit, vel cõsulere, vel docere, ab Ecclesiâ habeatur extraneus. Idẽ conciliũ ne & magia studeant, prohibet. Vide dictione, Magia, hoc Concilium VENETICVM sub Leone I. vel Hilario confirmat can. 16. vt allegat etiam Gratianus vbi supra & Iuo Carnotensis lib. 8. & Concilium AVRELIANENSE I. sub Hormisdâ can. 32. & allegat Gratianus causa 26. quæst. 5. vt supra, Si quis clericus (ait) monachus, vel secularis diuinationem, vel auguria crediderit obseruanda, vel sortes quas mentiuntur esse sanctorum, quibuscunque putauerint intinendas, cum eis qui eis crediderint, ab Ecclesiâ communione pellantur. Hæc repetit MARTINVS BRACARENSENSIS Episcop. in collectorio suo, cap. 72. 73. 74. & 75. sed & idem adhuc renouat Concilium AVRELIANENSE IV. sub Pelagio I. can. 16. Si quis Christianus (ait) vt est gentilium consuetudo, apud cuiuscunque fœre vel pecudis extra, inuocatis insuper nominibus paganorum, fortasse inuauerit, si se ab hac superstitione commonitus noluerit cohibere, donec reatum emendat, à consortio fidelium, vel Ecclesiæ communione pellatur. Similiter & auguria sortilegiæque prohibet Concilium ANTISIODORENSE I. can. 4. statuitque nec esse ad characteres, nec ad sortes quas sanctorum vocant, vel quas de pane aut de ligno faciunt, aspiciendum. Eiusdem est sententiæ & Concilium TOLENTANVM IV. can. 18. vt & allegatur à Gratiano causa 26. quæst. 5. cap. Si quis Episcopus, prohibens ne Episcopus, presbyter, vel clericus, huiusmodi Aruspices, & Ariolos, aut Magos, vel artem magicam exercentem cõsulat, sub poena perpetuæ retrusionis in monasterio ad agenda poenitentiam, vbi admittit facile legi scelus soluat. Præterea Concilium ROMANVM sub Gregorio II. can. 12. & allegatur à Gratiano causa 26. quæst. 5. cap. Si quis, Si quis Ariolos, Aruspices, incantatores obseruauerit, aut Phylacteris usus fuerit, anathema sit: & responderunt omnes patres tertio anathema sit. Hinc & ALEXANDER III. ad Gradensem Patriarcham, allegatur in Concilio Laterano, sub eodem parte 50. cap. 6. De presbytero, qui cum quodam infami ad priuatũ locum, immundos spiritus inuocaturus, accessit, statuit, vt ab officio & beneficio Ecclesiastico iustè suspenderetur. Quia tamen ille hoc se fecisse dixit, vt furtum, cuiusdam Ecclesiæ recuperare possit, ad proprium remisit Episcopum, vt post vnus

Ecclesiasti. 10.

Quam pulchre mores depingit auari.

Ambrosius Mediolanensis.

Gregorius Magnus.

Clemens 7.

1. Regum 16. Numeri 13. Deutero. 18.

Cyprianus Carthagenensis.

Concilium An cyranum.

Concilium Parisense 3. Concilium Elibertinum.

Romanum Poenitentiale.

Ioannes Chrysostomus.

Agathense concilium. Auguria & diuinationes clericis inhihentur & laicis.

Concilium Veneticum.

Concilium Aurelianense I. sub Hormisdâ Papa, & Clodoueo rege Francorum.

Martinus Bracarenfis.

Concilium Aurelianense.

Concilium Antiodorensis.

Concilium Tolentanum 4.

Concilium Romanum sub Gregorio 7.

Alexander 3.

Exemplum memorabile.

anni,

anni vel biennij (vt illi videbitur) ab officio suspendus, poenitentiam accipiat in expiationem delicti, & exinde liberum sit ei sacerdotale officium exercere. Plura vide dictione Magia & Magicus, &c. Vide infra Dies festi gentilium.

B A BALNEVM.

BAlnea interdicitur Ecclesiastica.] CLEMENS I. lib. 1. Constitutionum Apostolicarum, cap. 10. alloquitur autem mulieres Christianas: & ne putes eum ad eas solas loqui, idem præscribit & viris, lib. 1. cap. 7. sub finem dicitur, Itaque, deuota consuevit una cum viris in balneo lotionem, multa enim sunt reia mali, melior fidelis cum viris ne lauet. Nam si contigit faciem vt ab alienorum virorum aspectu, os suum verecunde occultet, quomodo nuda cum viris talis mulier in balneum intrabit? Muliebre si sit balneum, cum pudore ordinatè & modestè lauet, neque superfluam lotionem faciat, neque multam, neque frequentem, neque in meridie, sed si fieri potest, neque de die. Flora sit tibi constituta balneo decima. Oportet enim te, fidelis cum sis, omni occasione & vndique, superuacaneam oculorum sedulitatem declinare. Nota, quod duo aduerbia, ordinatè & modestè, etiam vsurpat IGNATIUS ANTIQCHENVS, epistola ad Heronem, & CYPRIANVS CARTHAGINENSIS libro de habitu virginum, non longè à fine, Quid verò (ait) que promiscuas balneas adeunt, que oculis ad libidinem, curiosi pudori ac pudicitia corpora dicata proficiunt, que cum viros atque à viris nude vident turpiter ac videntur: nõne ipsæ illecebram vitii prestant? nõne ad corruptelam & iniuriam suam desideria presentium sollicitant & inuitant? Viderit, inquis, qua illuc mente quis veniat, mihi tantum desicendi corpusculi cura est lauantis. Non te purgat ista defensio, nec lasciuia & petulantia crimen excusat. Sordidat lauitio ista, non abluunt nec emundat membra, sed maculat. Impudicè tu neminem conspicis, sed ipsa conspiceris impudicè: oculos tuos turpi oblectatione non polluis, sed dum oblectas alios, ipsa pollueris, spectaculum de lauitio illic omnis exciuit, simul cum amictu vestis, honor corporis ac pudor ponitur, deuotada & contructanda virginitas reuelatur, &c. Hinc Concilium LAODICEENVM can. 30. Non oportet sacris officijs dectos, aut clericos, aut continentes, vel omnem laicum Christianum, lauacra cum mulieribus celebrare: quia hæc apud gentes reprehensio prima est. Hæc allegat Gratianum distinct. 81. cap. Non oportet. Porro idem omnino statuit Concilium AGATHENSE cap. 67. & Concilium CONSTANTINOPOLITANVM III. quod dicitur 6. generale in Trullo celebratum, can. 77. addens, vt si aliter presumpsum fuerit, clericus quidem deponatur, & laicus se gregetur.

Balsamum] Vide Chrisma.

BANNVS.

Bannus quid.] De banno sæpius in dictione, decimè dicitur. Verum tamen sæpe etiam fit banni mentio in Concilio TRIBURIENSI cap. 8. Bannus inquam Episcoporum, cum præcipitur omnibus Christianis, ne transgrediatur ban-

Clemens 1.

Hæc antiquitus obseruata in balnea intrandis.

Ignatius Martyr.

Cyprianus Carthagenensis.

Concilium Laodiceense sub Liberio & Damaso quod confirmatur in 6. generali synodo.

Concilium Agathense. Concilium Constantinopolitanum 3. distinctum 6. generale.

Concilium Triburienfe.

num ab Episcopis superpositum, allegatque Clementis I. verba quæ inuenies citata. Pastores reuerentia & obedientia prosequendi, vbi sic ait CLEMENS I. epist. ad Iacobum & sunt verba vltima Petri Apostoli loquentis ad fideles de Clemente, Si vobis Episcopis non obediunt omnes, tam maioris quam & inferioris ordinis, atque reliqui populi tribus & lingue, non solum infames, sed etiam exortores à regno Dei & consortio fidelium, à liminibus sanctæ Ecclesiæ Dei alieni erunt. Et illud, Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit, &c. Et subdunt patres concilij prædicti, Quapropter nos Evangelicam & Apostolicam considerantes auctoritatem, non quæstum pecuniarum, sed lucrum querentes animarum, statumus & confirmamus, vt si quis post hanc huius sancti concilij diffinitionem inuentus fuerit corrupisse bannum ab Episcopis impositum 40. dierum castigatione corripiatur, tantum in pane sale & aqua. IDEM cap. 9. seq. præcipit comitibus & iudicibus, vt ad bannum Episcoporum visitantis veniant. Hæc allegat & BURCHARDVS VORMATIENSIS lib. 9. Decretorum, cap. 73. Vide Decimæ.

BAPTISMVS.

Baptismus quid.] FABIANVS I. epist. Decretalis, cap. 5. vt allegat Burchardus lib. 4. Decretorum, cap. 1. Baptismus Græcè, Latine tinctio interpretatur. Quod idcirco tinctio dicitur, quia ibi homo spiritu gratia in melius mutatur, & longè aliud, quam erat, efficiunt, baptizatus in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Sicut in tribus testibus stat omne verbum, ita hoc sacramentum confirmat, ternarius numerus nominum diuinorum, id est, Patris & Filij & Spiritus sancti: vt infra dicitur.

Baptismus sacramentũ illuminationis.] DIONYSIVS AREOPAGITA libro de Ecclesiastica Hierarchia, parte 1. cap. 3. Sacrum diuinae regenerationis sacramentum, quia primi luminis consortium tradit, omnium diuinorum illuminationis principium est. Ex effectu ipso verissimo illud illuminationis cognomine predicamus. Et si enim aliis quoque sacerdotibus sacramentis commune est, his qui perficiuntur, sacri luminis consortium dare, istud tamen in primis mihi videndi præstiti munus, ipsiusq; principali maxime lumine ad alia inspicienda sacramenta, lucis gratiam capi, &c.

Baptismus sacramentum est? Et huius efficacia.] ORIGENES ADAMANTIUS homil. 4. in Cantica canticorum, Ampulantur & excacantur ab hominibus peccata, cum in baptismo donatur remissio peccatorum. TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS libro de Resurrectione carnis, Caro abluatur, vt anima emaculetur: caro vngitur, vt & anima cõfretur: caro signatur, vt & anima muniatur: caro manuum impositione adumbratur, vt & anima spiritu illuminetur. Et libro de Poenitentia, Lauacrum illud, ob signatio est fidei, que fides à poenitentia fidei incipitur & commendatur. Non ideo abluimur, vt delinquere desinamus, sed quia desinimus, quoniam iam corde loti sumus, & CYPRIANVS CARTHAGINENSIS lib. 4. Epistolar. epist. 7. In aqua baptismo percipitur peccatorum remissio, in baptismo sanguinis corona datur virtutum. IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia 9. in cap. 6. ad Hebræos, Baptismus nihil aliud est, quam interitus eius qui baptizatur, & resurrectio illius. Et homil. 40. in 1. ad Corinth. Deus in regenerationis lauacro mentem gratia tangit, hinc radicabile peccatum euellit. BASILIUS MAGNVS in sermone

Clemens 1.

Luc. 10.

Burchardus Vormatiensis.

Fabianus 1.

Dionysius Areopagita.

Origenes Adamantius.

Tertullianus Carthagen.

Cyprianus Carthagen.

Ioannes Chrysostomus.

Basilius Magnus.

exhortatio ad baptismum, Baptismus est capiti-
uorum aris alieni remissio, peccati mors, anima rege-
neratio, amicus splendens, character irreprehensibilis,
Ecclesie iter, regni caelestis conciliatio, adoptionis gra-
tia. AMBROSIVS MEDIOLANENSIS in
1. ad Corinth. cap. 6. In baptismo omnibus peccatis
depositis abluitur credens, & iustificatur Domini no-
mine, & per spiritum Dei nostri Deo filius adoptatur.
Idem lib. 1. de Spiritu sancto, cap. 6. AVGVSTI-
NVS HIPONENSIS lib. 1. de nuptiis &
concupiscentia. cap. 20. Fides Christiana non dubi-
tat, eos qui laqueo regenerationis abluuntur, redimi
de potestate diaboli, & eos qui nondum tali regenera-
tione redempti sunt, etiam parulos filios redemptorum
sub eiusdem diaboli esse potestate captiuos, nisi & ipsa
gratia Christi redimantur. Et paulo post: In bap-
tismo concupiscentia carnis remittitur, non quidem ut non
sit, sed ut non imputetur in peccatum. Concilium
NICANVM vt allegat Cuthbertus Costonallus
Angliae Episcopus lib. 1. de veritate corporis &
sanguinis Domini in Eucharistia, Baptisma no-
strum non sensibilibus oculis, sed mentalibus conside-
randum est. Aquam vides? Considera diuinam vim,
que in aquis later. Nos enim Spiritu sancto & igni
baptizati, & eius qui baptizatur, per sanctam inuoca-
tionem, plenas sanctificatione spiritus, & diuini ignis,
cogit aquas. Ipse enim (inquit) baptizabit in Spiritu
sancto & igni. Itaque descendit quidem ad is qui ba-
ptizatur, peccatis obnoxius, & corruptionis seruitute
detenus: ascendit autem ab ea seruitute & peccatis li-
ber, filius Dei factus, coheres autem Christi, ipsum in-
ditus Christum, sicut scriptum est, quotquot baptizati
estis Christum induistis. GREGORIUS I. lib. 1.
epist. 39. ad Theodotiam patriciam, Si qui sunt,
qui dicunt, peccata in baptismo superficie tenus di-
mitti, quid est hac predicatione infidelis? in qua ip-
sum fidei sacramentum festinant soluere? In quo prin-
cipaliter ad caelestis mundicia mysterium anima liga-
tur, ut absoluta radicitus a peccatis omnibus, soli illi
inhereat, de quo Psalmista ait. Mibi autem adhaerere
Deo, bonum est. Certum enim maris rubri transitus figu-
ra sancti baptismatis fuit, in quo hostes a tergo sunt
mortui, sed alij contra faciem in eremo sunt inuenti.
Sic quippe omnes qui in sancto baptismo tinguntur,
eorum peccata praeterita omnia laxantur, quia eis vel
Aegyptij hostes a tergo moriuntur, sed in eremo
alios hostes inuenimus, quia dum in hac vita viuimus,
priusquam ad promissionis patriam perueniamus, mul-
te tentationes nos fatigant, & ad terram videntium
tendentibus iter intercludere festinant. Qui ergo dicit,
peccata in baptismo funditus non dimitti, dicat, in
mari rubro Aegyptios veraciter mortuos, fateatur ne-
cesse est, peccata in baptismo funditus mori, quia ni-
mirum plus valet in absolutione nostra veritas, quam
umbra veritatis. In Evangelio Dominus dicit: Qui
lotus est, non indiget nisi ut pedes lauet, sed est mundus
totus. Si igitur peccata in baptismo funditus minime
dimittantur, quomodo is qui lotus est mundus est totus?
Totus enim mundus dici non potest cui de peccato ali-
quid remansit. Sed nemo resistit voci veritatis, que ait:
Qui lotus est, mundus est totus. Nihil ergo ei de peccati
sui contagione remanet, quem totum fatetur mundum
ipse qui redemit. Hinc & Concilium VALENTI-
NVM GALLIAE III. sub Lothario Imperatore,
can. 5. Firmissime tenendum credimus, quod omnis
multitudo fidelium ex aqua & Spiritu sancto regene-
rata, ac per hoc veraciter Ecclesie incorporata, & iux-
ta doctrinam Apostolicam in morte Christi baptizata,

in eius sanguine sit a peccatis suis abluta. Quia nec in
eis potuit esse vera regeneratio, nisi fieret & vera re-
demptio, cum in Ecclesia sacramentis nihil sit cassum,
nihil iudicatorium, sed prorsus totum verum, & ipsa
sui veritate ac sinceritate subnixum. Ex ipsa tamen
multitudine fidelium & redemptorum, alios saluari ce-
terna salute, quia per gratiam Dei in redemptione sua
fideliter permanent, ipsius Domini sui vocem in corde
ferentes, qui perseverauerit usque in finem, hic saluus
erit. Alios quia noluerunt permanere in salute fidei,
quam inuito acceperunt redempti: omnesque gratiam po-
tius irritam faceret prava doctrina vel vita, quam ser-
uare elegerunt, ad plenitudinem salutis, & ad percep-
tionem aeterna beatitudinis nullo modo peruenire. In
viroque siquidem doctrina per doctores habemus. Qui-
cumque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte
ipsius baptizati sumus: & omnes qui in Christo bap-
tizati estis, Christum induistis. Et iterum accedamus
cum vero corde in plenitudine fidei, & aspersi corda a
conscientia mala, & abluui corpus aqua munda, teneamus
spei nostrae indeclinabilem confessionem. Et iterum.
Voluntarie peccantibus nobis post acceptam noitiam
veritatis, iam non relinquatur pro peccatis hostia. Et
iterum. Irritam quis faciens legem Moysi, sine vlla mi-
seratione duobus aut tribus testibus moritur. Quanto
magis putatis deteriora mereri supplicia, qui filium
Dei conculcauerit, & sanguinem testamenti pollutum
duxerit, in quo sanctificatus est, & Spiritu gratia con-
tumeliam fecerit? Et Concilium LATRANENSE
sub Innocentio III. partum 1215. can. 1. Sacra-
mentum baptismi quod ad inuocationem individuae
Trinitatis, videlicet Patris & Filij & Spiritus sancti
consecratur in aqua, iam parulis quam adultis in for-
ma Ecclesiae a quocumque ritu collatum proficit ad sa-
lutem. His decretis annuit & subscribit Concilium
TRIDENTINVM generale sessio. 7. cap. 1. de
sacramento baptismi, vt etiam infra allegabimus.
His concordat & Concilium FLORENTINVM
sub Eugenio 4. qui huic residens ad calcem, Ar-
menis & Graecis ritum & formam 7. sacramen-
torum tradidit, ita de baptismo loquitur, Primum
omnium sacramentorum locum tenet sanctum bap-
tisma, quod vita spiritualis ianua est. Per ipsum enim
membra Christi, ac de corpore efficiuntur Ecclesiae. Et
cum per primum hominem mors introierit in vniuer-
sos, nisi ex aqua & Spiritu renascimur. Non possumus
(vt ait veritas) in regnum caelorum introire, materia
huius sacramenti est aqua vera & naturalis nec re-
fert frigida sit, an calida. Forma autem est. Ego te ba-
ptizo in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Non
tamen negamus, quin & per illa verba. Baptizetur ta-
lis seruus Christi in nomine Patris & Filij & Spiritus
sancti, vel baptizatur manibus meis talis in nomine
Patris & Filij & Spiritus sancti, verum perficiatur
baptisma, quoniam cum principalis causa, ex qua ba-
ptismus virtutem habet, sit sancta Trinitas. Instru-
mentalium autem sit minister qui tradit exterius sacra-
mentum, si exprimitur actus, qui per ipsum exercetur
minister, cum sancte Trinitatis inuocatione perfici-
tur sacramentum, minister huius sacramenti est sacer-
dos, cui ex officio competit baptizare. In causa autem
necessitatis, non solum sacerdos vel Diaconus, sed etiam
laicus vel mulier, imo etiam paganus & hereticus, ba-
ptizare potest, dum modo formam seruet Ecclesiae, &
facere intendat, quod facit Ecclesia. Huius sacramenti
effectus, est remissio omnis culpe originalis & actualis,
omnis quoque peccati que pro ipsa culpa debetur. Prae-
terea baptizatis nulla pro peccatis praeteritis iniungen-
da est satisfactio: sed morientes antequam culpam ali-
quam committant, statim ad regnum caelorum, & ad

Ambrosius Me-
diolanensis.

Augustinus
Hipponensis.

Concilium Ni-
cenum & gene-
rale.
Cuthbertus
Constallus.

Matth. 3.

Galat. 3.

Gregorius Ma-
gnus.

Psalm. 72.

Baptismus om-
nia peccata de-
lete, argumetur
irrefragabilibus
attendit.

Ioan. 13.

Concilium Va-
lentinum Gal-
liae anno 855.

Roman. 6.

Matth. 10.

Roman. 6.
Galat. 3.
Hebrae. 10.

Concilium La-
teranense sub
Innocentio 3.

Concilium Tri-
dentinum.

Concilium Flo-
rentinum sub
Eugenio 4. cui
interfuit Iose-
phus Patriar-
cha Constanti-
nopolitanus.

Baptismus Sa-
cramentum, &
iam Sacramen-
terum.
Ioan. 3.

Forma verborum
Baptismi.

Causa principa-
lis & instrumenta-
lis.

Minister.

Effectus.

Dei visionem perueniunt. Hoc sacramentum gra-
uiter contra haereticorum vipereos morsus defen-
dit SENONENSE Concilium decreto decimo,
sacris probans scripturis, baptismi sacramentum
gratiam conferre 1. Petr. 3. Saluos nos facit bap-
tisma, & Galat. 3. atque Rom. 6. Quotquot baptizati sumus
in Christo Iesu, Christum induimus. Consepulti enim
sumus cum illo per baptismum in mortem, &c. Quid
agatur item in baptismo docet Concilium CO-
LONIENSE III. parte 7. cap. 2. & quid signi-
ficent externa signa, quomodo accedendum ad
baptismum, cuius sunt admodum susceptores
infantis, & quod baptismus in facie Ecclesiae sit
peragendus. Eadem & Concilium AVGVSTENSE
sub Orhone Cardinali, cap. 16. & Concilium MO-
GVNTINENSE IV. cap. 12. Vt populus (ait)
virtutem ac fructum vniuersi quoque sacramenti plane
intelligat, concordia doctrina erudiri populos volumus,
vt credant, baptismi virtute omne prorsus peccatum,
tam originale quam actuale remitti, nec quicquam in
rite baptizato relinquitur, quod ab ingressu regni caelestis
remorari cum queat. Concupiscentiam enim qua post
baptismum in nobis ad agendum, non ad culpam relin-
quitur, iam non esse peccatum vera ratione peccati, sed
peccatum ob id appellari, quod per peccatum facta, &
ex peccato relicta sit, & ad peccatum amplius incli-
net. Vide sequentia & dictione, Penitentia.
Baptismus trina mersione, & in nomi-
ne Trinitatis complendus. Hoc iam ex su-
perioribus satis probatum est, verum vt nil omit-
tamus quod cuique possit dictioni conuenire, sic
hoc elicitur statutum a patribus. Primum quidem
sic Apostoli statuerunt, vt indicat CANON AP-
OSTOLORVM 49. Si quis Episcopus aut presbyter
iuxta preceptum Domini non baptizauerit, in nomine
Patris & Filij & Spiritus sancti, sed in tribus sine
initio principis, aut in tribus filiis, aut in tribus para-
clisis, abiciatur. Et can. 50. sequent. & allegatur a
Gratiano de consecrat. dist. 4. cap. Si quis. Et Iu-
de Carnotenf. lib. 1. de decretis, Si quis Episcopus
aut presbyter non trinam mersionem vniuersi mysterij ce-
lebrat, sed semel negat, in baptismo, quod dari vi-
detur in Domini morte, deponatur. Non enim dixit no-
bis Dominus, in morte mea baptizate, sed euntes do-
cite omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris
& Filij & Spiritus sancti. Sic Apostolos baptizaf-
se testatur ABDIAS BABYLONIVS, & praeci-
pue lib. 9. certaminis Apostolici, vbi Thomam
in nomine Trinitatis. Iudea populos baptizasse
comprobat. Hoc ostendit & DIONYSIVS AR-
EOPAGITA libro Ecclesiasticae Hierarchiae
parte 2. cap. 2. vt in sequente annotatione produ-
cemus, dum de ritu baptismi, & caeremoniis age-
mus ORIGENES ADAMANTIUS libro Pe-
triarcho, cap. 3. Didicimus tanta auctoritatis & di-
gnitatis substantiam Spiritus sancti esse, vt salutaris
baptismus non aliter nisi excellentissima omni Trinita-
tis auctoritate (id est, Patris & Filij & Spiritus sancti
cognoatione) compleatur. Et de mersione
aquae sic loquitur TERTULLIANVS CAR-
THAGINENSIS libro de Baptismo, vbi sic
exorditur, Felix sacramentum aqua nostrae, quia
abluui delictis pristinae cecitatis in vitam aeternam li-
beramur. Hinc de aquis, quod ante omnia cele-
brantur creatae, dilletit. Nam vt firmamentum (in-
quit) caeleste suspenderet in medietate distinctis aquis,
sic vt terram aridam suspenderet, & segregatis aquis
expedit, ordinato debinc per elementa mundo cum in-
cole darentur, primis aquis praecipuum est animas pro-
ferre. Primus liquor, quod videret edidit, ne mirum sit

Concilium Se-
nonense.

Concilium Co-
loniense 3.

Concilium Au-
gustinense.

Concilium Mo-
guntinense

1. Corinth. 6.
Act. 1.

Quomodo intel-
ligitur, peccatum
remitti post
Baptismum.

Canon Apo-
stolorum.

Matth. 28.

Abdias Baby-
lonius Idem do-
cet & lib. 9. at-
que lib. 7.

Dionysius Ar-
ceopagita.

Origenes Ada-
mantius.

Tertullianus
Carthaginens.

Quod debeat
aqua baptismi
compleri.

in baptismo, si aquae animare nonerunt. Sed ea suis
erit praecipuisse, in quibus & ratio baptismi recogno-
scitur prima illa, quae iam tunc etiam ipso habitu pre-
notabatur, ad baptismi figuram Dei spiritum qui ab
initio superueclabatur super aquas intinctore mori-
rum. Sanctum autem vique super sanctum ferebatur,
aut ab eo quod superueclabatur, id quod ferebat, sancti-
tate mutabatur. Et paulo post, Semel ergo lauacrum
mnis, &c. Vide baptismus non iterandum. Haec
latius explicat CYPRIANVS CARTHAGI-
NENSIS lib. 2. Epistolae, epist. 3. ad Caecilium, &
sermone de ablutione pedum, Hinc (inquit)
egredientia quatuor Euangelij flumina, per vniuersum
mundum semper regenerationis euehant lauacrum, &
de abluo & secretissimo Spiritu sancti munere, huius
gratia liquor emanat, sic lauans quos parentalibus labes
effecerat, ut nec actualis, nec originalis macula aliqua
sui post ablutionem illam vestigia derelinquat. Et ser-
mone de baptismo sic ait: Verborum solemnitas &
sacri inuocatio nominis, & signa institutionibus Ap-
ostolicis, sacerdotum ministerij attributa, visibile cele-
lebrant sacramentum, rem vero ipsam Spiritus sanctus
format & efficit, & consecrationibus visibilibus inuisi-
bilibiter manuum totius bonitatis auctor apponit, & ple-
nitudinem gratiae totius diuinae, praeuenit sanctifi-
cationibus officialibus infundit, & rem sacramenti con-
summat & perficit, &c. & CLEMENS ALEXAN-
DRINVS lib. 1. Paedagogi, cap. 6. baptismum aqua
debere perfici confitetur, & lib. 2. Stromatum,
abrenunciationis diaboli que fit in baptismo me-
minit, vt dicemus in sequentibus. Sed & MELI-
TO SARDENSIS Episcopus libro de lauacro,
cuncta haec insigniter elucidat, vt auctor est
Eusebius Caesariensis lib. 4. Historiae Ecclesiasticae
cap. 24. & IOANNES CHYSOSTOMVS ex-
ponens Psalm. 22. de aqua baptismi pulchre lo-
quitur, & homil. 1. in actus Apostolorum, In bap-
tismo (ait) praecipua pars est spiritus, per quem & aqua
fit efficax, &c. & BASILIIVS MAGNVS libro
de Spiritu sancto, cap. 12. Neminem ad errorem
impellit illud Apostoli, quod nomen Patris & Spiritus
sancti in baptismatis mentione sive omittit, neque
ob id putet nomenclaturam non necesse esse
obseruari. Quicumque, inquit, in Christo baptizati
estis, in mortem ipsius baptizati estis. Nam Christi
appellatio totius & confesso, declarat, enim & Deum
qui vixit, & filium qui vnctus est, & Spiritum sanctum
qui est vnguentum: velut a Petro in actis didicimus,
Iesum Nazarenum quomodo vnxit ipsum Deus Spi-
ritum sancto, & in Euisa, Spiritus Domini super me eo
quod vnxit me, &c. Porro videtur aliquando filium
Spiritus in baptismo mentionem fuisse: omnes enim,
inquit, in vno corpore in vnum spiritum baptizati su-
mus. Hinc consonum est & illud, vos autem baptizabi-
mini in Spiritu sancto, & ipse baptizabit vos in Spi-
ritu sancto, &c. AMBROSIVS MEDIOLA-
NENSIS libro de his, qui mysterijs initiatur, c. 4.
Cognosce quod aqua non mundat, sine spiritu. Ideoq;
legisti quod tres testes in baptismo vnus sint. Aqua,
Sanguis, & Spiritus: quia si vni horum deiraxeris, non
stat baptismatis sacramentum. Quid enim est aqua si-
ne cruce Christi? Elementum commune sine villo sa-
cramenti effectu. Nec iterum sine aqua regenerationis
mysterium est. Nisi enim quis renatus fuerit ex aqua
& Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.
Idem vide lib. 1. de Sacramento, cap. 5. vt citandi-
mus in dictione, Aqua. Et AVGVSTINVS
HIPONENSIS serm. 91. de tempore, Quando
in saluari lauacro, tertio Christi, sui merguntur, tunc
Aegyptij, id est, originalia peccata, vel actualia cri-

Cyprianus
Carthagen.

Clemens Ale-
xandrinus.

Melito Sardē-
sis.

Ioannes Chry-
sostomus

Basilius Ma-
gnus.

Curialiquos
baptizasse Je-
gitur Aposto-
lition inuoca-
tio nomine Tri-
nitatis per ver-
ba expressa.
Rom. 1.

Act. 1.

Esaie 6.

Ambrosius
Mediolanen.

Augustinus
Hipponensis.

Cyriillus Alexandrinus.

Cocilium Toletanum I.

Varadatus Monachus.

Ecclesiast. 19.

Cocilium Tridentinum.

Nicophorus Callistus. Historia pulcherrima de iudaeo quodam, qui aqua penuria ante baptismum est.

Attende.

Concilium Romanum sub Gregorio I. Gregorius I.

Cocilium Toletanum 4. Concilium Vortatiense.

mina, quasi in rubro mari sepeliantur, & filiis Israel pertranseuntibus ad Dei servitium solapantur peccata naufragium. Et **CYRILLIUS ALEXANDRINUS** lib. I. in Ioannem, cap. 2. Manifestum est, in Trinitatem nos ideo baptizari, quoniam ad eum munus personarum ratio exit, quae quidem persona, quia in identitate naturae cognoscuntur, in unum Deum credimus, & unum Deum pie adoramus. Itaque Concilium **TOLETANUM** I. can. 19. Si quis (ait) in errore, Priscilliani sectam sequitur, vel profiteatur, ut aliud in salutari baptismo contra sedem sancti Petri faciat, anathema sit. Vnde & monachus ille celebris **VARADATUS** epistola missa ad Leonem Imperatorem, quae facta est in officio plurimum ad calcem Concilij Chalcedonensis, tractans illud initium vitae hominis aqua, & panis. De pane quidem habes in Eucharistia: de aqua vero, Non enim aqua (inquit) quae ex multis fontibus est, vita est hominum: nam sunt multi aquam non habentes, sed aqua quae vita est hominum, aqua est baptismatis quae est ex Deo: sicut enim virga ferrea sit ignis, & absque forcipe ferrea non tenetur: sic & verbum quod erat, in principio, teneri non poterat, & fieri vita hominum nisi induisset carnem, ut in eo corpore secundum similitudinem teneretur. Hinc Concilium **TRIDENTINUM** sessio. 7. cap. de Baptismo, Si quis (ait) dixerit, aquam veram & naturalem non esse de necessitate baptismi, atque ideo verba illa: Nisi quis renatus fuerit ex aqua, &c. ad metaphoram aliquam detorserit, anathema sit. Si autem defectus aquae esset, & necessitas incumberet, quid esset agendum? Itaque narrat **NICEPHORUS CALLISTUS** lib. 3. historiae Ecclesiasticae, cap. 37. & ultimo, Marco (inquit) Aurelio Antonio Imperium administrante, quod tum accidit non praeterendum est silentio. Iudaeus enim quidam in solis aridissimis locis iter faciens, communitur cum viatoribus Christianis Psalmos canebat. Cum vero morbo repente ita affligeretur, ut crederetur moriturus, atque ibi in locis illis permansurus esse, magna contentione viatoribus suis, obsecrando instituit, ne eum ita praesidio omni destitutum relinquerent, sed ut divini lauari participem facerent, ac deinde abirent. Et autem illi neque qui prestare hoc possent (sacerdote enim opus erat,) neque aquae copiam adesse, quae in baptismo perficiendo & consuetudine antiqua, & lege certa & iniolata requireretur causati sunt, & propterea in tantarum verum penuria petitioni eius non annuerunt. Iudaeus porro in sententia sua permansit, & inveniando eos, ut sibi satisfacerent adegit. Illi itaque detractis homini vestibus, arena quae ibi erat, pro aqua usi, in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, iterum arena in eum coniecta baptizaverunt. Per hanc tam insolitam & admirandam sacrorum mysteriorum initiationem, imbecillitate omni tanquam vinculo quodam is solutus, longe melius quam illi, validus iam profusus iter fecit. Postquam autem domum sunt reversi, rem eam ad Dionysium Alexandriae Episcopum reculerunt. Ille vero admiratione stupens, Ecclesiam de ea consuluit: cui visum est, aqua in super, ad eum modum initiatum, iuxta Ecclesiae traditionem, abluendum esse, ut ita quod sacro ei deesset, sarciretur. Plura super huiusmodi propositione etiam Patrum decreta in sequentibus observabimus. Verum non omittemus quod Concilium **ROMANUM** sub Gregorio I. & **IDEM GREGORIUS I.** libro primo registri epistola quarta ad Leandrum Episcopum, Hispanensem & a legat Gratianus de consecratione distinctione quarta, capite de trina, & allegat etiam Concilium **TOLETANUM** IV. cano. 5. & Concilium **VORTATIENSE**

I. cano. 5. De trina (ait) mersione baptismatis nil respondendi verius potest, quam quod ipsi senserint, quia in una fide nihil officit sanctae Ecclesiae consuetudo diversa. Nos autem quod tertio mergimus, Triduana sepultura sacramenta signamus, ut dum tertio infans in aquis educitur, resurrectio triduanis temporis exprimitur. Quod si quis forte, etiam pro summa Trinitatis veneratione existimet fieri, neque ad hoc aliquid obstitit, baptizando semel in aquis mergere, quia dum in tribus subsistentis una substantia est, reprehensibile esse nullatenus potest, infans in baptismo vel ter, vel semel immergere, quando & in tribus mersionibus personarum Trinitas, & in una potest divinitatis singularitas designari. Sed quia nunc usque ab hereticis infans in baptismo tertio mergebatur, sciendum apud vos esse non censetur, ne dum mersiones numerant, divinitatem dividant, dumque quod faciendum, faciunt, se morem nostrum vicisse gloriantur. Ut decretum, ut dixi, Concilium **TOLETANUM** IV. allegat & approbat, & sic tenendum cunctis tradit Ecclesiae, adiungens, quod & allegat a Gratiano de consecratione, distinct. 4. Propter vitandum, & ab Ivone Carnotensi lib. I. Decretorum. Quod fit in sancto baptismo, a tanto viro reddita est ratio, quod utrumque rectum verumque irreprehensibile in sancta Ecclesia habeatur. Propter vitandum autem, schismatis scandalum, vel heretici dogmatis usum, simpliciter teneamus baptismi mersionem, ne videantur apud nos, qui tertio mergunt, hereticorum approbare assertionem, dum sequuntur & morem. Et ne forte cuiquam sit dubium huius simpli mysterii sacramenti, videat in eo mortem & resurrectionem Christi significari. Nam in aquis mersio, quasi ad infernum descensio est, & rursus ab aquis eversio, resurrectio est. Item videat, in eo unitatem divinitatis, & trinitatem personarum ostendi: unitatem dum semel mergimus, trinitatem dum in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti baptizamus. Sed, ut diximus, suis cuique mos est, nec beatus Gregorius astringere vult quoniam, dum modo non deviet a Catholica traditione. Baptismum vero dicit praefiguratum in mari rubro, ubi & Trinitas apparuit. In igne pater, in columna filius, in nube Spiritus sanctus. Et per Iordanem, quia per baptismum ad terram promissionis caelestem transimus, &c. Et sic per Iordanem filij Israel semel transierunt, ita dicit unica mersio baptismi compleri. Vide oro frequentia, ut autem haec constituto videatur firmiter, & tamen non astringere, huic subnectimus decretum **VIGILII** I. epistola I. quae est ad Eutherium Episcopum, capite secundo, De baptismo (inquit) solemniter adimplendo similitur, quid Apostolica vel sanxerit vel observat auctoritas (hoc habes ex initio huius annotationis, & **ABDIAS BABYLONIUS** dicit lib. 5. & 6. ubi Apostolos memorat protestationem & communionem fecisse, in cœtu sacerdotum & cœtu Hierusalem, quia aliter non possent salvari, nisi per Sancti spiritus gratiam, trina in invocationis dilui baptismate properarent, &c.) in subiectis tua charitas evidenter agnoscat. Illud autem nonnulli esse indicamus erroris, quod cum in fine Psalmorum ab omnibus Catholicis ex more dicatur, Gloria Patri & Filio & Spiritui sancto, aliqui, sicut indicas, subducta una syllaba coniunctim, perfectum conantur mittere vocabulum Trinitatis dicendo, Gloria Patri & Filio Spiritui sancto. Quamvis ergo ipsa nos ratio evidenter edoccat, quia subducta una syllaba, personam Filij, & Spiritus sancti, unam quodammodo esse designent, tamen ad errorem talium conuicendum, sufficit quod Dominus Iesus Christus, designans in invocatione Trinitatis cre-

Ratio quare trina mersione, mergitur baptizandum.

Cocilium Toletanum 4. sub Honorio I. Patrum 67.

Hac ille quidem temporibus servabat, ut quid heretici abuterentur huiusmodi trina mersione, sed cum cessavit haereticis, sancta in usum usque conservata.

Vigilius I. Eutherium.

Abdias Babylonius libro 6. Certaminis Apostolici, & libro 7. dum & gestis Matthaei tractat.

March. 18.

dentium

Clemens I.

Forma baptismi ad Apostolum Joannem.

Dionysius Areopagita.

Observa veterem signaculi crucis impressionem, & cetera quae hodie observantur in Apostolica Ecclesia sibi se usitata.

dentium debere Baptisma celebrari dixit: ite docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Ergo cum non dixerit, in nomine Patris & Filij Spiritus sancti, sed equalibus distinctionibus, Patrem & Filium & Spiritum sanctum inferri nominari, constat illos omnino a doctrina dominica deviare, qui aliquid huic voluerint confessioni derogare. Quod si in errore permanserint, socij nobis esse non possunt. **IDEM** cap. 6. subiungit, Si quis Episcopus aut presbyter iuxta preceptum Domini non baptizaverit, in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, sed in una persona Trinitatis, aut in duabus, aut in tribus patribus, aut in tribus filiis, aut in tribus paraclitis, proiciatur de Ecclesia Dei. Vide oro, sequentia. Baptismi antiquus ritus & caeremoniae atque forma & usus. De baptismi ritu forma vsu & caeremoniis diversimodè Patres tractant, quorum sententias hic inferuisse non pigebit, ut contra novos dogmatistas Ecclesiasticam disciplinam vindicemus. Reservantur autem plura suis locis inferenda, ut in dictione Chrismata, Confirmatio & Eucharistia, atque huiusmodi. Inquit **CLEMENS I.** lib. 3. Constitutionum Apostolicarum, cap. 16. Tu ergo Episcopus, illa figura (scilicet crucis) vages caput illorum qui baptizantur: suo hi viri sunt, sine muliere, oleo sancto in figuram spiritus sancti baptismi. Deinde vel tu Episcopus, vel tibi subiectus presbyter, sacram super eos dicens, ac nominans invocationem Patris & Filij & Spiritus sancti, baptizabis eos in aqua: ac vinum suscipiat. Diaconus, mulierem Diaconissa, ut decore traditio infrangibilis sigilli administraret, postea Episcopus linat baptizatos unguento. Eadem reperit & lib. 7. cap. 23. Capite autem 17. eiusdem lib. 3. subiungit, Datur igitur Baptismus in nomine Iesu, aqua pro sepultura, oleum pro Spiritu sancto, sigillum pro cruce. Unguentum est confirmatio professionis: mentio fit patris vitae, & mittentis Spiritus sancti vitae testis. Demersio significat quod commorimur, emersio quod resurgimus. Pater qui est super omnia Deus, Christus unigenitus Deus, dilectus filius gloriae Dominus Spiritus sanctus paraclitus: quia Christus mittitur, & ab illo docetur, & illum predicat. **IDEM** olei sacri meminit lib. 3. Recognitionum & epist. 2. & lib. 1. Constitutionum Apostolicarum cap. 42. & 43. ut videbis dictione Chrismata, & subdit. Post benedictionem aquae, & immersionem, baptizatum in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti unguentum dicens: Domine Deus, qui es ingenuus, summus, auctoritatem Dominus, qui odorem cognitionis Evangelij in omnibus gentibus statuem scifici, da nunc etiam hoc unguentum operari virtutem in baptizato, ut firma & sancta in eo maneat fragrantia odoris Christi, & commoratus ipse resurgat, & vivat, una cum Christo, &c. Hinc & **DIONYSIUS AREOPAGITA** libro de Ecclesiastica Hierarchia, parte 2. cap. 2. antiquissimum vsu caeremoniarum quae in baptismo exercentur, memorat. Nam & qui baptizandus ad Ecclesiam properabat, debebat habere susceptorem, qui eum de fide & responsionibus inuestigabat: tum debebat canere ante altare hymnum, atque interrogari ab Episcopo quid quereretur. Illo autem impletatem, & veri boni ignorantiam accusante, ac divina vitae opere, tandem se fuisse destitutum, ingemiscere. Atque orante, ut eius sacratissimo munere, ac prece, Deo divini quae mysterij frui mereretur, cor restabatur ei Pontifex oportere ex integro totaque corde accedere ad Deum, per cuncta perfectum & immaculatum, Tam diu quoque conversationis (ait) ac vita explicans rationem, an ita velit deinceps vivere sciscitatur. Quod ubi ille pollicitus fuerit, imponit

eius capiti manum, consignansq; illam, sacerdotibus mandat ut vinum susceptoremq; describant. Postea vero quam illi descripsere, sacram effundit precem, quae cum omnis seculum Ecclesia terminaverit, distinguit quidem ipsum ac ministrorum manibus exiit. Deinde occidentem versus illum stans, intendente manu, impingentem, & eandem regionem conuersas, insufflare illum, ut Sathanam inbet, ac propterea abrenunciationem profiteri. Et cum post trinam abrenunciationis contestationem, tertio se ille abrenunciare professus fuerit, ad Orientem illum traducit, aspicientemq; in caelum, atque intendentem manus, Christo sacrisq; omnibus divinitus traditis consentire iubet. Postquam vero & hoc ille fecerit, rursus ter illum profiteri monet. Trina vero ea confessione peracta, rursus ille orans benedicit, eique manus imponit. Et cum illum ministri perfectè exuerint, deserunt sacerdotes sanctum unctiois oleum. At vero Pontifex trino crucis sanctae signaculo, unctioem inchoans unguentum iam sacerdotibus toto corpore hominem tradit. Iste ad adoptionis matrem proficiscitur, eiusq; aquas sancta prece & invocatione sanctificatur, cuius, aquas ad crucis effugium sanctissimum fundens unguentum illud, hoc ritu perficitur, terq; ad namerum sacra effusionis carmen (quod Propheta Deo pleni divinitusq; afflari cecinerit) pronatias semel, scilicet per singulos sancti unguinis iactus, iubet afferri hominem, & ter illum Pontifex mergit. Hac trina illius mersione, tres beatitudinis divinae personas inelamans. Assumens autem illum sacerdotes, suscipiunt iuxta accessus duci consuevit & una cum ipso, illum vestem, baptizati munditia congruam, induunt, sicq; induunt, rursus ad Pontificem ducunt. Ille diuino ac deifico profusus unguento viri signans, sacratissima communionis participem facit, &c. Hac autè quae praemissimus idem Dionysius sequenti capite spiritali intelligentia profecit. Sed & cap. 4. eiusdem libri parte 2. dum de Chrismate loquitur, & eius cōfectione, quod praeterea (ait) divinitus est, ac omnis sacra rei consecrationem vitur unguento diuino, aperte indicans sanctificationem eam qui sanctificatur iuxta scripturae testimonium, ut qui semper sibi ipsi similis, atque idem sit in omni divina benignitatis operatione, idcirco & sacra regenerationis perficiens donum & gratiam, unguento sacratissima consummatione percipitur, unde (ut reor) purgami quoque baptisterio unguenti iactibus in crucem firmatis insidentes Pontifex, palam speculationis oculis indicat, ad ipsam usque mortem per crucem, Iesum pro divina generatione nostra sacro ipso, qui teneri a morte non posset, descensu inferna penetrantem, eosq; qui in morte ipsius iuxta arcantum eloquium baptizati essent, ex antiqua absorptione corrumpentis mortis benignissime auellentem, atque renouantem ad diuinam perpetuamq; substantiam. Vide Chrismata, & infra ex Conc. Arausico. Caeremoniarum quoque baptismi meminit **TERTULLIANUS** **CARTHILIO** de Corona militis, cum de traditionibus non scriptis disputat, ut videbis in dictione Traditio. Denique (ait) ut a baptismate ingrediar, aqua adiuui ibidem, sed & aliquanto prius in Ecclesia sub Auspitiis manu, contestamur nos renuciare diabolo & pipa & angelis eius, debinc ter mergimur, amplius aliquid respondentes, quae Dominus in Euangelio determinauit. **IDEM** lib. de Bapt. ubi mysticè ea explicat quae in baptismo observantur. Cum autem (inquit) sub tribus, & statio fidei & sponso saluis pignere, necessario aduocatur Ecclesie mentio, quonia ubi tres id est, Pater & Filius & Spiritus sanctus, sibi Ecclesia quae trium corpus est. Extind egredi de laacro perungimur benedicta unctioe, de pristina disciplina qua ungi oleo de cornu in sacerdotio solebat. Dehinc manus imponitur p benedictione aduo-

Observa abrenunciatione Sathanae.

Vide, quia dicit sanctum unctiois oleum, & triuo unctiois signaculo crucis baptizandi consignari meminit Callianus vero oleum rancidum appellat, & crucis abborret signaculum, & flagitiosum hominem.

Eucharistia olem baptizati oportet aduocari, sed ubi attende energiam.

Tertullianus Carthaginensi.

Attende abrenunciationem Diaboli & papa eius, nihil staturus Callianus, quia nec possunt vni creati. Diaboli qui nos tenet, ut ipse vultur, ut

Iulianus Martyr.

Ruffinus presbyter.

Nicephorus Callistus.

Polemonius historia de iudeo per iudum baptizato.

Origenes Adamantius.

Abrenunciatio Diaboli.

Cyprianus Carthagenus.

Christi unctio in se baptizatorum.

Tertullianus Carthagenus.

Eutropius Valentinus Episcopus.

Concilium Arausicanum.

canis & inuitus Spiritum sanctum, &c. Quæ prosequitur ille Tertullianus figuris veteris Testamenti, & testimoniis confirmans. Meminit & IUSTINVS MARTYR in Dialogo cum Tryphone Iudæo, & Apologia secunda, ad Antoninum pium, Rationem (inquit) baptismi, accepimus ab Apostolis. Quoniam prima natiuitas nec scientibus, nec volentibus nobis obuenit ex complexu parentum, tumoreque genitali, & accesserunt mali mores ex educatione. Ideo nec permancamus vel necessitate vel ignorantia filij, sed sciamus potius voluntatis & scientie, adipiscamurque remissionem peccatorum per hoc lauacrum. Innocatur super innocantes renasci, & à peccatis respicientes, nomen Dei Patris omnium Iesu Christi, & Spiritus sancti, atque ita hoc lauacro meriti lustrantur. Denique omnium ceremoniarum & ritus Baptismi tempore Athanasij Alexandrini vsus seruabatur, vt liquet ex his quæ scribit RVFFINVS PRESBYTER libro decimo Historiæ Ecclesiasticæ, capite decimoquarto, & NICEPHORVS CALLISTVS libro tertio Ecclesiasticæ Historiæ, capite trigesimo septimo & vltimo, Christianorum (inquit) pueri Hebraeus puer familiaris erat, & cum eis ad mare cocumibus natandi inaccessisset cupiditas, conuersus est eos Iudæus. Hunc per Iudæum pueri nudum ad mare stantem baptizauerunt, principio statim non inuicium, posteaquam vero & tertiam diuini numinis appellationem nominauerunt, & simul tertiam meritionem pergerunt, extrema lineæ vestis textura discissa, & qui circa hæc frequentatur, imaginario amictu facto, in capite eius arcanam, mysticamque galeam, adumbrarunt. deinde pro cereo dextram ligno tenui armantes, quæ eius sacri & rituum sunt, mysteria omnia absoluerunt. Postremo & circum vicinum templum psallentes obambularunt, vt verò etiam templum ingressi sunt, diuinam receperunt remunerationem. Idem porro ex aquo qui ita baptizatus inuictus erat, fecit, &c. Et ORIGENES ADAMANTIVS homilia duodecima in numeros ad calcem, Videamus ergo (ait) quando nos ista promissimus, quando hæc verba diabolo denunciavimus. Recordatur unusquisque fidelium cum primam venit ad aquas baptismi, cum signacula fidei prima suscepit, & ad fontem salutaris accessit, quibus ibi tunc vsus sit verbis, & quid denunciauerit diabolo, non se vsurum pompis eius, neque operibus eius, neque omnino seruitus eius ac voluptatibus parurum, &c. Et CYPRIANVS CARTHAGENENSIS libro primo, Epistolarum epistola duodecima, sic incipit: Cum simul in Concilio essemus, &c. Vngi (inquit) necesse est cum, qui baptizatus sit, vt accepto christumate, id est, vntione, esse vntus Dei, & habere in se Christi gratiam possit. Quod ante illum magister eius eximius Doctor TERTVLIANVS CARTHAGENENSIS libro de Baptismo, Egredi (inquit) de lauacro perungimur benedicta vntione de pristina disciplina, qua vngi oleo de cornu in sacerdotio solebatur. Est & liber vnus excellentissimus EVTROPII VALENTINI Episcopi qui florebat anno 600, ad Licinianum Episcopum, qui tractat cur baptizatis infantibus post hæc tribuatur christumatis vntio. Hinc & Concilium ARAUSICANVM I. sub Leone I. canone primo, & allegat Gratianum de consecratione distinctione quarta, ca. nullus, Nullus ministrorum qui baptizandi recepit officium, sine christumate vnquam debet progredi, quia inter nos placuit semel in baptismate cremari: de eo autem qui in baptismate quacunque necessitate faciente non christum-

atus fuerit, in consecratione sacerdos commonebitur. Nam inter nos christumatis ipsius, non nisi vna benedictio est. Non vt praedicans quicquam dico, sed vt necessaria habeatur christumatio repetita. Idem statuit & Concilium LAODICENVM I. capite quadragesimo octauo, sed allegabimus in dictione Confirmatio: in tantum autem requiritur christumma seu vntio vt Concilium MOGVNTINVM I V. capite decimoquinto, iubeat baptizatum à Catholico vntione signari, si forsitan nondum signatus fuerit, vt dicemus infra dictione, baptismus quando reiterandus. Hinc & AVGVSTINVS HIPONENSIS libro decimoquinto de Trinitate, capite vigesimo sexto, De Christo (ait) scriptum est, quoniam vntit cum Deo Spiritu sancto. Non vtique oleo visibili, sed dono gratie, quod visibili significatur vnguento, quo baptizatos vngit Ecclesia. Et THEOPHYLACTVS BVLGARIÆ Episcopus tractans caput tertium Ioannis, nisi quis renatus fuerit, &c. sequitur sicut in corporali semine totum est gratie diuine, ita & in Baptismate aqua subdita est, & Spiritus omnia operatur, & inuocatio per preces, imò Dei presentia. Symbola enim sepulture & resurrectionis in aqua illa perficiuntur. Tres meriones tridana sepultura symbola sunt, deinde regreditur homo sicut Dominus, fulgidior & clarior, incorruptionis ferens indumentum, qui in aqua corruptione submersus. De vntione autem olei sacri meminit in Luca, caput decimū, & in Marcum, capite sexto, & IOANNES DAMASCENVS libro quarto Orthodoxæ fidei, capite decimo, Oleum (ait) in baptismate assumitur, vntionem significans, & Christus, id est, vntus, nos efficiens, & misericordiam Dei nobis annuncians per Spiritum sanctum, quia & ramum oliuæ his qui ex diluuiò saluati sunt, columba tunc attulit, &c. Meminit & ceremoniarum baptismi etiam EPIPHANIVS CYPRI libro tertio contra hereses non longè à fine, & AVGVSTINVS HIPONENSIS libro secundo de Symbolo ad Catechumenos, capite primo, & libro primo de meritibus & remissionem peccatorum, cap. 34, & libro de Ecclesiasticis dogmatibus, capite 31, & tractatu 33, in Euangelium Ioannis. Meminit & IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia de Adam & Eva ad calcem tomo I. Illud (inquit) quod circa baptizandos in vniuerso mundo sancti Ecclesia, sine sint parvuli, sine iuuenes, vniuersim agunt, otioso contemplatur intuitu. Quod cum ad regenerationis venium sacramentum, non prius fontem vite ingrediuntur, quam exorcismis & exsufflationibus clericorum, spiritus ab eis immundus abigatur, & deinceps vasa eius diripiuntur, in possessionem translata illius victoris, qui captiuam duxit captiuitatem, &c. Idem etiam ceremoniarum baptismi meminit homil. 13, in regressu de Asia Constantinopolim tomo 7, & AVGVSTINVS HIPONENSIS libro primo de Symbolo ad Catechumenos, cap. 1. Exsufflantur (ait) & exorcizantur parvuli, vt pellatur ab eis diaboli potestas inimica, quæ decepti hominem vt possideret homines, &c. quæ exsufflationem etiam tradidit esse priscam traditionem. Hinc & COLESTINVS I. epist. 1. ad Episcopos Gallia, sic de Baptismi ceremoniis statuit, cap. 12. Illud quod circa baptizandos in vniuerso mundo sancti Ecclesia vniuersim agunt, non otioso contemplatur intuitu, &c. quod mutauit ex superiori loco Ioannis Chrysostomi allegato, tum subdit, His ergo Ecclesiasticis regulis, & ex diuina sumptis auctoritate documentis, ita adiuvante Domino confortati sumus, vt omnium bonorum

Concilium Laodicenum 1.

Concilium Moguntinū 4.

Augustinus Hipponensis.

Theophylactus Bulgariensis.

De Trina merione.

Ioannes Damascenus.

Gencl. 8.

Epiphanius Cypri.

Augustinus Hipponensis.

Ioannes Chrysostomus.

De exsufflationibus & exorcismis.

Augustinus Hipponensis.

Colestinus 1.

Ioan. 2.

Marth. 2.

Mare 3.

Iphel. 4.

Psal. 7.

affectuum

Ambrosius Mediolanensis.

Hieronymus Stridonensis.

Concilium Turonense 3.

sub Carolo Magno, & Leone 3.

Interpretatio operis Diaboli & pompari.

Concilium Parisense 3.

sub Ludouico & Lothario Augustis.

Concilium Parisense 3.

sub Ludouico & Lothario Imperatoribus.

Marth. 13.

affectuum atque operum, & omnium studiorum omniumque virtutum, quibus ab initio fidei ad Deum tenditur. Deum faciamus autorem, & non dubitemus ab ipsius gratia anima hominis merita proueniri, per quæ sit, vt aliquid boni & velle incipiamus, & facere. Tum AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro de his qui mysterijs initiantur, capitibus 2, 5, 6, & ceteris, formam exprimit baptizandi, ceremoniarumque meminit, sicut & libro primo de Sacramentis, capite primo, vbi cur tangat nares baptizandi sacerdos, exponit, & capite secundo de vntione & abrenunciatione disputat, & capite quinto, sic ad calcem, Descendit (ait) Christus, descendit & Spiritus sanctus (loquitur de baptismo Christi) quare prior descendit Christus, postea Spiritus sanctus, cum firma baptismatis & vsus hoc habeat, vt ante fons consecratur, & tunc descendat, qui baptizandus est? Nam vbi primum ingreditur sacerdos, exorcismum facit, secundo super creaturam aque inuocationem, postea & precem deservit, vt sanctificetur fons, & ad sit presentia Trinitatis eterne. IDEM & libro secundo, capite septimo, de triplici immersione, & triplici interrogatione, atque vntione dilferit, & libro tertio, capite secundo, de luto & sputo loquitur, cuius verba libenter hic apponem, sed proluxitate me deterret. De ceremoniis ite Baptismi meminit HIERONYMVS STRIDONENSIS in Dialogo aduersus Luciferianos, & in caput sextum, Amos Prophetæ. Insuper idem statuit de egeremoniis & ritu Baptismi Concilium TYRONENSE III. capite decimo octauo, Episcoporum (ait) magna sit sollicitudo presbyteris suis tradere baptismi sacramentum, & quid in eodem renunciantum, quidque credendum sit. Renunciatur ergo diabolo, & omnibus operibus eius, & omnibus pompis eius. Opera eius intelliguntur & sunt, homicidia, fornicationes, adulteria, ebrietates, & multa alia similia his, quæ nimirum diabolico insinctu prius cogitatione mentis concipiuntur, quam opere perpetrentur. Pompa vero eius sunt, superbia, iactantia, elatio, vana gloria, fastus, & alia quam plurima, quæ ex his ori videntur. Hoc multò prolixior dictamine repetit Concilium PARIENSE III. libro primo, capite decimo: nam & sacerdotes adhortatur sollicitè ea populo predicare, vt pacti quod in Baptismate sponponderunt, sint memores. Hæc iterum prolixioribus sermonibus repetit & Concilium MOGVNTINENSE II. presidente in eo Rabano Mauro Archiepiscopo Moguntino, capite tertio, quod in in sequenti annotatione satis euadet cognitum. Lege ergo quæ sequuntur.

Baptismi pactum impie soluitur.] Concilium PARIENSE III. libro primo, capite nono, Pactum quod cum Deo in baptismate sit, a multis ex toto, a multis ex parte transgreditur. Ex toto quippe transgreditur, quando quis post acceptam baptismi gratiam, aut ad infidelitatem, aut ad heresim, aut certe ad schisma prolabitur. Ex parte vero, quando quis, aut ad superbiam, aut ad inuidiam, aut ad cetera vitia spiritualia, quæ ex eius radice superbia procedunt, labitur. Vnde Dominus in Euangelio: Qui autem (inquit) super petrosâ seminatus est, hic est qui verbum audit, & continuo cum gaudio accipit illud. Non habet autem in se radicem, facta autem tribulatione, aut persecutione, propter vrbu continuò scandalizatur, &c. Constat igitur vniuersamque fidem Deo in baptismate diuinarum passionum nexibus se obligare, altera qua abrenunciare diabolo, & omnibus operibus eius, & omnibus pompis eius: altera vero qua se

in Patrem & Filium & Spiritum sanctum profitemur. Unde etiam sub eiusdem sancte Trinitatis inuocatione baptismatis gratiam consequimur. Cum ergo post infidelitatem abrenunciationem: quibuslibet vniuersum illecebris illeceus, ad ea quibus renunciauit redit, nec non post tamæ fidei perceptionem, in apostasiam, aut infidelitatem, aut hereticæ prauitatis, aut fratrem infidelitatis, prolabitur, proculdubio vniuersæque passionis transgressor efficitur: quarum altera, quia baptismi iteratione nequit, ponit lamenis, elemosinam largitionibus, ceterisque bonorum operum exhibitionibus dilui potest. Altera vero que predictæ conuersionis lepra commaculata fuerit, nisi hac primum per Christi caruerit gratiam, & ad unitatem Ecclesie redierit, mundari & pristina fidei colorem, sanitateque vigorem, recuperare non poterit. Hinc & Concilium TRIDENTINVM sessione septima, capite primo de Baptismo, anathematizat eum, qui dixerit baptismum liberum esse, non necessarium ad salutem: aut quod doctrina Romana Ecclesiæ de baptismi sacramento, non est, vera: aut Baptismum tantum obligare ad fidem, non autem ad vniuersam legem Christi seruandam: aut peccata omnia quæ post baptismum sunt, sola recordatione Baptismi, aut fide dimitti, vel venialia fieri: aut Baptizatum non posse gratiam, etiam si velit, amittere, quantumcumque peccet, nisi nolit credere: hæc & alia proponentes anathematizantur. Vide sequentia.

Baptismus necessarius nec differendus.] CLEMENS I. epistola quarta, quæ est ad Iulium & Iulianum: Ne pueris (ait) quod etiam si omnem pietatem colatis, omnemque iustitiam, Baptismum vero non accipiat, spem possitis habere apud Deum, imò maiore poena digni eritis, qui bona opera non bene operati estis. Conseruetur enim meritum homini ex bonis gestis: sed si ita gerantur sicut Deus iubet, Deus autem iussit omnem colentem se baptismum, consurgat, quod si vos renueritis, vt vestre voluntati magis quam Dei obtemperetis, contrarij sine dubio & inimici estis voluntati eius. Sed dicitis strasse, quid confert aque Baptismus ad Dei cultum? Primum quidem quia quod Deo placuit, impletur. Secundo quia regenerato ex aquis & Deo renato fragilitas prioris natiuitatis que vobis per hominem facta est, ampuatur, & ita demum peruenire poteritis ad salutem, aliter enim impossibile est. Sic enim vobis cum sacramento verus Propheta testatur est dicens, Amen amen dico vobis, nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto non introibit in regnum celorum. Et idè accelerare, est enim in aquis istis misericordia eius quædam, quæ ex initio ferebatur super eus, & agnoscit eos qui baptizantur sub appellatione triplicis sacramenti, & eripit eos de supplicis futuris, quasi donum quoddam offerens Deo, animas per baptismum consecratas. Confugite ergo ad aquas istas, sole sunt enim que possunt vim futuri ignis extinguere, ad quas qui moratur accedere, constat in eo adhuc infidelitatis idolum permanere & ab ipso prohiberi ad aquas properare que salutem conferunt. Sine enim iustus, sine iniustus, baptismum ei per omnia necessarius est. Iusto quidem vt adimpleatur in eo perfectio, & regeneretur Deo: iniusto vero, vt peccatorum que gessit remissio concedatur. SXTVS I. in decreto quod allegatur in codice sexdecim librorum, libro quarto, capite quinto, Perpendant (ait) presbyteri quanti discriminis sit, animas innocentes per eorum negligentiam à regno Dei excludi. Si enim gaudium est in celo, super vno peccatore penitentiam agente, quid putetis quantum ira & indignatio super illum erit, qui per suam negligentiam

Homie in hoc but accibus g a simon obli gat in bapti ano.

Concilium Tridentinum.

Anathemati zantur hereses plures circa ba ptismum. vide

Clemens 1. Idem iterum Clemens astitit lib. 6. cap. 9. cõstitutioni Apostolicarum. Necessitas suscipiendi Baptismi. Vide opera meritoria, Cal uine.

Ioann. 3.

Sixtus 1.

Baptismus acc. lerius præcipitur.

Lucas 19.

Ambrosius Mediolanensis.

Ioannes Chryso- stomus.

Concilium Carthagen- sium.

Concilium Bra- carense 2.

Clemens 1.

Matth. 19.

Dionysius A- reopagita.

Causam pro Baptismo in- fantium as- sumit Dionysius

Putrinorum si- ne inspectori- nstituto an- tiquissima.

tiam ianuam paradisi, innocentibus claudit? Et ideo presbyteri summa diligentia caveant, ne anima pro quibus sanguis Christi effusus est per suam incuriam a celesti beatitudine separentur. Sed si, quod absit, euerit, gravi penitentia luctui se submitat, per cuius neglectum egerit. Idem iubet AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro tertio de Sacramentis, capite primo & secundo, & IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia prima in actus Apostolorum non longe à fine. Fortasse multos auerimus (ait) ne nunc accipiant baptismum. Verum non propterea diximus hoc, sed ut qui iam acceperunt, perseverent in multa sobrietate multaque modestia. At dicit aliquis, metuo: si metueres, accepisses utique seruassisque. Verum ob hoc ipsum, inquiet, non accipio, quod metum. At non metuis sic ex hac vita decedere? humanus, inquiet, est Deus: Igitur accipe baptismum. Humanus enim est & opulatur. Tu vero, ubi vigilandum erat, non occupas istam humanitatem Dei: ubi vero tibi visum fuerit differre, tum venit in mentem illius humanitas, &c. Hinc Concilium CARTHAGINENSE I. vel II. vel III. & allegat Gratianus causa prima, questione prima, capite placuit, Quidam (ait) dum differunt, si sine gratia baptismi de hac vita recesserint necesse est ut à sacerdotibus negligentibus eorum perditio requiratur, quorum spolia patres pertinentes à baptis- mi gratia se subtraxerunt, &c. Idem omnino Concilium BRACARENSE II. capite septimo. Vide sequentia: vide Penitentia.

Baptismus paruulorum defenditur.] CLEMENS libro sexto Constitutionum Apostolicarum, capite decimo quinto, Baptizate (inquit) puerulos vestros, & educate eos in disciplina & preceptis Dei. Sinite enim, inquit, paruulos venire ad me, talium est enim regnum celorum. DIONYSIVS AREOPAGITA libro Ecclesiastica Hierarchia parte tertia, capite septimi, Illud vero (ait) quod pueri quoque qui necdum possunt intelligere diuina sacri baptismatis, altissimorumque communionis sacrosanctis, signorum participes fiant, videtur quidem profanis ut dixisti (Timotheum alloquitur) rationabiliter irridendum, si auditores minus idoneos Episcopi diuina edocent, & non intelligentibus sanctas traditiones nequicquam tradunt, & quod adhuc ridiculosus est, alij pro ipsis abrenunciant, Antiquaque inueni federa. Verum oportet tuam sanctam prudentiam errantibus non indignari, sed religiose simul & instructionis, illorum gratia cum charitate rationem reddere, & confutare obiecta, & illud insuper addere iuxta diuinas leges, quo pacto non angustiora omnia nostra scientia circumscribuntur, & plurima ex his que ignoramus, causas habent dignissimas, nobis quidem ignoratas, verum prestantiorebus ordinibus cognitatas. Complura item summas illas, altissimasque substantias latent, silique sapientissimo ac sapientia auctori diuinitati nota sunt. Verumenim de ea re ista quoque dicimus que sancti preceptores nostri ex pristina traditione edocti, ad nos deriuauerunt. Aium enim, quod est verissimum, infantes si sancta lege formantur, ad sacrum peruehentos habitum omni errore liberatos, & vite exortes impure. Istud cum pmissis duobus nostris in mentem venisset visum est admittere infantes hoc modo, ut naturales oblari paruuli parentes puerum uni ex fidelibus tradant, praclaro diuinarum rerum magistro, sub quo iam puer sit quasi sub patre diuina sancta, salutis alumno. Hinc itaque presul spondentem puerum iuxta sanctam educaturum vitam, requirit, ut abrenunciationem profiteatur, si demque confiteatur, non (ut illi ridentes aiunt) alium

pro alio imbuti sacris. Neque enim hoc ille ait. Ego pro puero abrenunciationes facio, aut fidei sacramenta profiteor, sed ita puer renunciat, & profiteatur, id est, spondeo puerum indueturum, cum ad sacram intelligentiam venerit, sedulis adhortationibus meis ut abrenunciet contrariis omnino, profiteaturque & peragat diuina que pollicetur. Nihil igitur sit reor, indignum est, si ad diuinum institutum puer adducitur, sanctum habens preceptorem, qui illi diuinarum rerum habitum tradat, malorumque seruet immunem. Testem inuoco omnem hominem, si non hæc sit doctrina que adhuc hodie in nostra Ecclesia obseruatur. Huius etiam doctrinæ aspulatur TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS libro de baptismo ut iam alibi dictum est. Sed & baptismi paruulorum meminit IRENÆVS LGVDVNENSIS libro secundo contra hæreses Valentini & similium, capite trigesimo nono, Omnes (ait) venit Christus per semetipsum saluare: omnes, inquam, qui per eum renascuntur in Deum, infantes, & paruulos & pueros, & iuuenes, &c. sed & CYPRIANVS CARTHAGINENSIS libro tertio, Epistolarum epistola octaua, que est ad Fidum, presbyterum, & intulatur, de infantibus baptizandis, cuius initium est: Legimus literas tuas, &c. Scribit autem Cyprianus nomine totius Concilij CARTHAGINENSIS patrum seu Episcoporum LXVI. sub eodem celebrati, & in hac epistola scribit ei, ita patres diffinisse, ut infantes baptizarentur, vnde sic ait, Quantum ad causam infantium pertinet, quos dixisti intra secundum vel tertium diem, quo nati sunt constitutos, baptizari non oportere, & considerandam esse legem circumcissionis antique, ut intra octauum diem eum qui natus est, baptizandum & sanctificandum non putares, longè aliud in concilio nostro omnibus visum est. In hoc enim quod tu putabas esse faciendum, nemo consensit, sed vniuersi potius, indicauimus, nulli hominum nato misericordia Dei & gratiam denegandam, &c. per totam epistolam idem pulcherrimis ostendit argumentis oro lectorem, vt videat. Et ORIGENES ADAMANTIVS in epistolam ad Romanos libro quinto, capite sexto, Ecclesia (ait) ab Apostolis traditionem suscepit etiam paruulis baptismum dare: sciebant enim illi quibus mysteriorum secreta commissa sunt diuinorum, quia essent in omnibus gemine fontes peccatorum, qua per aquam & spiritum ablui deberent. IDEM homilia decima quarta in Lucam, Paruuli baptizantur (ait) in remissionem peccatorum, quorum peccatorum? vel quo tempore peccauerunt, aut quomodo potest illa lanari in paruulis ratio subsistere, nisi iuxta illum sensum, de quo paulo ante diximus, nullus mundus à fonte? &c. Idem, & homilia octaua in Leuiticum & IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia de Adam & Eua, tomo primo, Ergo (ait) praticat, Ecclesia Catholica ubique diffusa, debere paruulos baptizari propter originale peccatum, quia filios facere ex precepto Dei venit, cupiditas vero que facit filios procreare ex pena peccati venit, &c. Et HIERONYMVS STRIDONENSIS libro tertio aduersus Pelagianos ad calcem, præmemoratæ meminit epistolæ Cypriani, de baptizandis infantibus. Sic autem introducit Critobulum obijcientem Attico, Dic queso, & me omni libera questione, quare infanuli baptizentur? Attic. ut eis peccata in baptismo dimittantur. CRITOB. Quid enim comerere peccati? Attic. quia ne soluitur nõ ligatur? ATTIC. Me interrogas? Respondet tibi Euangelica tuba, Doctor gentium, vas aureum, in toto orbe resplendens. Regnavit mors ab Ada

Tertullianus Carthag.

Irenæus Lugdunensis.

Cyprianus Carthagen.

Concilium Carthagen. sub Cypriano celebratum.

Origenes Adamantus.

Ioannes Chryso- stomus.

Hieronymus Stridonensis.

vsque

Rom. 5.

Ambrosius Mediolanensis.

Augustinus Hipponensis.

Hæc mutatum est Augustinus ex cano. 2. concilij Mileuitani, sub Innocentio 1. vide infra.

Concilium Carthagen. 3.

Concilium Carthagen- se sub Innocentio 1.

Obiecta Pelagianorum.

vsque ad Moysen, etiam in eos, qui non peccauerunt, in similitudinem prauaricationis Adam, qui est forma futuri. Quod si obieceris dici, esse aliquos qui non peccauerunt, intellige eos illud non peccasse peccatum, quod peccauit Adam, prauaricando in paradiso prauaricationis Adam, aut suo nomine prauaricationis. Qui paritulus est, parentis in baptismo vinculo soluitur. Qui eius status est, qua potest sapere, & alieno, & suo, Christi sanguine liberatur. Ac ne me putes hæretico sensu hoc intelligere, beatus martyr Cyprianus, cuius te in scripturarum testimonio digerendis amulum gloriaris, in epistola quam scribit ad Episcopum Fidum, de infantibus baptizandis, hæc memorat, &c. Vide reliquum. Hinc AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro decimo, Epistolarum epistola 84. que est ad sacram virginem Demetriadem, Hinc Ad peccatum (ait) exemplo postoris asserbatur nocuisse, non transiit, & quam illi possibile fuerat non violare mandatum, iam liberum esse unicuique declinare delictum. Hinc euacuatio baptismatis paruulorum, qui sola adoptione non, nullo autem reatu dicentur absolui, &c. Et libro secundo de vocatione Gentium, capite octauo conqueritur, quare paruuli non baptizati decedentes, à perpetua alienentur salute: vt alibi dicemus AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro quarto de baptismo contra Donatistas, capite vigesimo, etiam Cypriani superius allegatam profert auctoritatem, & capite vigesimo tertio subsequitur, Nullus Christianorum dixerit, paruulos inaniter baptizari, qui certe nondum possunt credere ad insitiam, & ore confiteri ad saluam. Et iterum libro decimo de Genesi ad literam, capite vigesimo tertio, Consuetudo (ait) nostris Ecclesia in baptizandis paruulis nequam spernenda est, neque vilo modo superflua deputanda, nec omnino credenda, nisi Apostolica esset traditio (collige ex superioribus) Habet enim & illa parua etas magnam testimonij pondus, que primo pro Christo meruit sanguinem fundere, &c. IDEM libro de Spiritu & anima, capite quarto, Necesse est (ait) paruum diem viuere, Christi sacramento renouari, ne obit eius anima societas carnis peccati, qua gramatur etiam corpore exuta, nisi dum in corpore viuere saluati fuerit remedio expiata. Item & libro de Ecclesiasticis dogmatibus, capite trigesimo quarto, Quicunque paruulos recentes ab vteris matrem baptizandos negat, aut dicit in remissionem quidem peccatorum eos baptizari, sed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod lanacro regenerationis expiatur, vnde fit consequens vt in eis forma baptismatis in remissionem peccatorum non versa, sed falsa intelligatur, anathema sit, &c. Et epist. 105. Sicut paruulos (ait) renasci per ministerium baptizantium, ita & eos etiam credere per corda & ora gestantium confitemur. Idem epist. 107. & epist. 89. & infinitis aliis in locis. Sed hæc ad confirmationem sufficient. Hinc Concilium CARTHAGINENSE III. cui idem interfuit Augustinus, canone 48. Quicunque negat paruulos per baptismum Christi à perditione liberari, & salutem percipere sempiternam, anathema sit. Et aliud adhuc Concilium CARTHAGINENSE sub Innocentio I. epistola quam misit ad eundem Innocentium, contra Cælestinum & Pelagianum disputat, qui dicebant, non debere infantes baptizari: quia, vt dicebant isti, non perierunt, nec est quod in eis saluetur, vel tanto precio redimatur, quia nihil est in eis vitium, nil tenetur sub diaboli potestate captiuum, nec pro eis fufus est sanguis in remissionem legitur peccatorum, promittentibus, & si non baptizantur, habituros vitam æternam, nec ad eos per in ere, d quibus Dominus ait, veni filius hominis querere, & saluare quod perierat. Quamquam per baptismum Christi etiam paruulorum fieri redemptionem libello suo Cælestius in Carthagenensi Ecclesia iam confessus esset. Tales ergo anathematizauit Concilium. Eisdem & INNOCENTIVS I. confutat epistola 26. que est ad patres Mileuitani Concilij, Si (ait) nihil voluit efficere non renasci, fatcantur necesse est, nec regenerationis sacra fluencia prodesse: denique Dominus ait, Sinite paruulos venire ad me, talium est enim regnum celorum, &c. Cui subscribit & suo tempore celebratum Concilium MILEITANVM canone secundo, & allegat Gratianus de consecratione distinctione quarta, capite placuit, Placuit, vt quicunque paruulos recentes ab vteris matrem baptizandos negat aut dicit in remissionem quidem peccatorum eos baptizari, sed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod regenerationis lanacro expiatur, vnde fit consequens vt in eis forma baptismatis in remissionem peccatorum non verè sed falsè intelligatur, anathema sit. Quoniam non aliter intelligendum est quod ait Apostolus: Per vnum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccauerunt, nisi quemadmodum Ecclesia Catholica ubique diffusa semper intellexit, propter hanc enim regulam fidei etiam paruuli, qui nihil peccatorum in se metipsis adhuc committere poterunt: ideo in peccatorum remissionem veraciter baptizantur, vt in eis regeneratione mundetur, quod generatione traxerunt. Idem omnino & Concilium AFRICANVM sub Bonifacio I. canone 77. subscribens præfatio Concilio Mileuitano nam sic habet ad calcem prædicti canonis, Placuit, vt si quis dixerit: ideo dixisse Dominum, in domo patris mei marionis multa sunt, vt intelligatur quia in regno celorum erit aliquis medius, aut vltius alicubi locus, ubi beate viuunt paruuli, qui sine baptismo ex hac vita migrarunt, sine quo in regno celorum quod est vita æterna intrare non possunt, anathema sit. Nam cum Dominus dicat, nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto non intrabit in regnum celorum, quis Catholicus dubitet, participem fore diaboli eum, qui coheres esse non meruit Christi. Qui enim dextera carni suam stram procul dubio partem incurret. Hunc canonem vsurpat & allegat AVGVSTINVS HIPPONENSIS in Euangelium Ioannis tractatu 67. hæc & LEO I. epistola 84. que est ad Nicetam Aquileiensem Episcopum confirmat. Vbi illam prædictam sententiam Apostoli exponens, per vnum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors & ita in homines omnes pertransiit, propter quod & ipsi paruuli baptizantur, Quamuis (ait) in illo vno possint intelligi plura peccata, si vnum ipsum in sua quasi membra, singula diuidantur. Nam & superbia est illic, quia in sua homo potius esse, quem in Dei potestate dilexit: & sacrilegium, quia Deo non credidit: & homicidium, quia se precipitavit in mortem: & fornicatio spiritualis, quia integritas mentis humana, serpentina suasionem corrupta est: & furium, quia prohibitus usurpatus est, quia plus quam sufficere illi debuit, appetiuit: & si quid aliud in hoc vno admissio diligenti consideratione poterit inueniri. Paruum quoque peccatis paruulos obligari, nõ solum primorum hominum, sed etiam suorum, de quibus nati sunt, non improbabiler dicitur. Illa quippe sententia, Reddem peccata patrum in filios, tenet eos vti que antequam per regenerationem ad testamentum nouum incipiant perire, quod testamentum prophetabatur, cum diceretur per

Lucas 19.

Innocentius 1. contra Pelagianos.

Matth. 19. Concilium Mileuitanum quod Gallicè dicitur, Male sub Innocentio 1. & Honorio atq; Athelasio Imperatoribus.

Rom. 5.

Concilium Africanum.

Ioan. 14.

Ioan. 3.

Augustinus Hipponensis. Lco 1.

Ezechiel 10. Ezechiel 3. Ierem. 3.

Ex echielem non accepturos filios peccata patrum suorum, nec ulterius futuram in Israhel parabolam illam. Patres manducaverunt unam acerbam, & dentes filiorum obduperunt. Ideo enim quisque renascitur, ut solvatur in eo quicquid peccati est, cum quo nascitur. Nam peccata que male agendo postea committuntur, possunt & ponendo sanari, sicut etiam post baptismum fieri videmus. At per hoc non est instituta regeneratio, nisi quia vitiosa est regeneratio, usque adeo ut etiam de legitimo matrimonio procreatus dicat. In iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea, in utero me aluit: neque hic dixit, in iniquitate vel in peccato, cum hoc recte dici posset, sed iniquitates, & peccata dicere maluit: quia & in illo uno, quod in omnes homines pertransiit, quoddam tam magnum est, ut eo mutaretur & converteretur in necessitatem moris humana natura, sicut supra distinximus. Reperiuntur peccata plura, alia parentum, que licet non possint mutare naturam, reatu tamen obligant filios, nisi gratuita gratia & misericordia divina subveniat. A parvulo enim recens nato (allegat hoc Gratianus de consecrat. distin. 4. cap. A parvulo) usque ad decrepitem senem, quamlibet corporis aetatem gerant, sicut nullus prohibendus est a baptismo: ita nullus est qui non peccato moriatur in baptismo, sed parvuli originali, maiores autem etiam his omnibus moriuntur peccatis, quacumque male vivendo addidere ad illud quod nascendo traxere. Idem & epist. 46. disputat contra Pelagianos qui baptismum parvulis denebatur, & Concilium GERUNDENSE cano. 5. De parvulis qui nuper à materno utero editi sunt, placuit constitui ut si infirmi ut asselet fuerint, & lac maternum non appetunt, etiam eadem die qua nati sunt, si oblatis fuerint, baptizentur. GREGORIUS II. lib. 4. Dialogorum, cap. 17. Petrus. Cum humanum genus multis atque innumeris vitiis sit subiectum, Hierusalem celestis patria maximam partem ex parvulis vel infantibus arbitror posse compleri. Gregorius. Et si omnes baptizatos infantes, atque in eadem infantia morientes ingredi regnum celeste credendum est, omnes tamen parvulos, qui scilicet iam loqui possunt, regna celestia ingredi credendum non est, quia nonnullis parvulis eiusdem regni celestis aditus a parentibus clauditur, si male nutrantur & exemplum proponit. Porro de baptismo infantum etiam agit in responsionibus ad interrogata Augustini Anglorum Episcopi, cap. 10. ut dicemus in dictione. mulier gravis. Et Concilium TOLETANUM II. sub Leone II. & Eringio Rege, cano. 2. Etiam parvulorum infantium vita, originali peccato obnoxia que nulli propter aetatem discernendi vel expectandi sensui aptior iudicetur nisi ex sponione fidelium baptismi accipiant sacramentum, nullo sensu, nulla etiam discretionis industria id appetere possunt, unde sicut baptismus quod nescientibus parvulis sine ulla conventionem in fide tantum proximorum accipitur, ita poenitentia donum quod nescientibus illabitur, absque impugnantia violationis, hi qui & illud acciperint, observabunt, &c. BERNARDVS CIAREVALLENSIS ferm. 1. in Ranis palmarum, ibi certe ne ipse quidem pullus deerit, quoniam & si murex hereticus parvulos non sinens venire, parvulorum baptismum detrahens, qui parvulus natus est, & primam parvulorum elegit aciem (innocentes loquitur) hodie quoque parvulos a gratia non excludit, &c. IDEM ferm. 66. in Cantica ad calcem. Itaque & mulier salvabitur per filiorum generationem, si permanserit in fide cum lenitate, & infantibus per lacrem regenerationem succurratur, & adulti qui continere non poterunt coniugij tricesimo fructu se rediment. Et fermone 68. super Cantica,

Psal. 50.

Concilium Gerundense.

Gregorius Magnus.

Concilium Tolitanum 2.

Bernardus Claraevallensis Abbas.

Timoth. 2.

Porro (ait) infantium renatorum, neminem carere meritis, sed Christi habere merita certum est, &c. Et epistola 77. que est ad magistrum Hugonem de sancto Victore, incipit. Si tibi videor, &c. paulo ante medium. Sane infantes quia hanc, prohibente aetate, non possunt habere fidem, hoc est cordis ad Deum conversionem, consequenter nec salutem, si absque baptismi perceptione moriantur: non quod vel ipsi quando baptizantur, fide omnino careant, sine qua impossibile est, vel ipsis placere Deo, sed saluantur & ipsi per fidem, non tamen suam, sed alienam, &c. Lege. Idem de baptismo infantium statuit Concilium MUGUNTINENSE IV. canone 13, & Concilium TRIDENTINUM sessione quinta, sub Paulo III. Propter hanc enim regulam fidei, ex traditione Apostolorum etiam parvuli, qui nihil peccatorum in semetipsis adhuc committere poterunt, in remissionem peccatorum veraciter baptizantur, ut in eis, regeneratione mundetur quod generatione contraxerunt. Nisi enim quis renatus fuerit ex aqua, &c. Vide plura in dictione Peccati originale. IDEM & sessione quarta, capite de Baptismo, Si quis dixerit, neminem esse baptizandum nisi ea aetate qua Christus baptizatus est, vel in ipso mortis articulo, anathema sit. Si quis dixerit parvulos, eo quod aetate credendi non habent, suscepto baptismi inter fideles computandos non esse, ac propterea cum ad annos discretionis pervenerint, esse rebaptizandos, aut prestare omitti eorum baptismum, quod nos non aetate proprio credentes baptizari in sola fide Ecclesie, anathema sit. Si quis dixerit huiusmodi parvulos baptizatos, cum adoleverint interrogandos esse, an ratum habere velint, quod parvini eorum nomine, dum baptizarentur, polliciti sunt: & ubi se nolle responderint, suo esse arbitrio relinquendos, nec alia interum pena ad Christianam vitam cogendos, nisi vi ab Eucharia aliorumque sacramentorum perceptione arceantur, donec respiciant, anathema sit. Et ut concludamus, & finem imponamus huic propositioni, sic FACULTAS LOVANIENSIS sub Carolo V. anno 1544. congregata articulo secundo, & PARIENSIS sub Francisco I. anno 1543. articulo primo diffiniuit, Sacramentum baptismi omnibus est necessarium ad salutem, etiam parvulis quo videlicet peccata omnia remittuntur, & indulgentur, & baptizati filij Dei efficiuntur & heredes vite eterne: qui baptismus etiam non potest iterari. Vide sequentia. Vide Catechumenus. Baptismi gratia, privati infantes quod tendunt.] Hoc sufficienter ex superioribus annotationibus insinuat. Verumtamen ne quippiam omisisse videamur annotatu dignum, sic respondet AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro secundo de vocatione gentium, capite octavo, Neque credi fas est (ait) eos qui regenerationis non adepti sunt sacramentum ad vitam beatorum pervenire consortium, &c. Verumtamen, quare tanta multitudo non regeneratur infantium à perpetua alienetur salute, non conturbabitur cor nostrum, si summa & stabili fide, omne iudicium Dei instum esse credamus, nec appetamus habere cognitum, quod voluit esse secretum: ut ubi investigari non potest quare ita indicet, sufficiat scire quis indicet, &c. Et infra: Non autem latet, quantum cordibus fidelium desiderie gigneretur, si in baptizandis parvulis nihil de cuiusquam negligentia, nihil de ipsorum esset mortalitate metuendum. Et AUGUSTINVS HIPONENSIS libro quinto contra Iulianum Pelagianum, capite decimo, Ego non dico parvulos sine Christi baptismate morientes, tanta poena esse

Concilium Moguntinense 4. Concilium Tridentinum.

In hoc errore fuit Erasmus Rotterodanus.

Facultas Lovaniensis, & Parisiensis.

Ambrosius Mediolanensis.

Augustinus Hipponensis.

plecten

plectendos, ut eis non nasci potius expediret, &c. Et post pauca. Quis dubitaverit parvulos non baptizatos in damnationem omnium lenissima futuros? Idem libro de peccato. merit. & remissio. libro 1. cap. 16. Potest recte dici parvulos sine baptismum de corpore excuties, in damnationem omnium mitissimam futuros. Multum autem fallitur, qui eos in damnationem predicat non futuros, &c. Et GREGORIUS I. libro 7. Regist. epistola 53. ad Secundinum inclusum. Quis quidem eis respondendum sit, qui dilectionem tuam de parvulorum animabus requirunt, quis sine baptismatis gratia moriuntur, dicentes, si corpus originaliter tenetur culpa, unde anima que à Deo datur, rea erit, que adhuc in aeterni delicto, corpori non consensit? Sed hac de re, dulcissima mihi tua charitas sciat, quia de origine anime inter sanctos patres requisitio non parva versata est, sed utrum ipsa ab Adam descendere, an certe singulis detur incertum remansit, eamque in hac vita insolubilem fassi sunt esse questionem. Gravis enim est questio nec valet ab homine comprehendendi. Quia scilicet de Adam substantia, anima cum carne nascitur, cur non etiam cum carne moritur? Si vero cum carne non nascitur, cur in ea carne, que de Adam prolata est, obligata peccatis tenetur. Sed cum hoc sit incertum, illud incertum non est, quia nisi sacri baptismatis gratia fuerit renatus homo, omnis anima originalis peccati vinculis est obstricta, hinc enim scriptum est, non est mundus in conspectu eius, nec vnus Dies infans super terram. Hinc David ait, in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea. Hinc ipsa veritas dicit, nisi quis renatus fuerit ex aqua, & spiritu sancto, non introibit in regnum celorum. Hinc Paulus ait, sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes vivificantur. Cur ergo infans qui nihil egit, in conspectu omnipotentis Dei non valet esse mundus? Cur P salmista ex legitimo coniugio prolatus, in iniquitate conceptus est? Cur nisi qui mundatus equa baptismatis fuerit, mundus non est? Cur in Adam omnis homo moritur, si originali peccati vinculis non tenetur? Sed quia genus humanum in parente primo velut in radice putruit, & ariditatem traxit in ramis, & inde omnis homo cum peccato nascitur unde primus homo permanere noluit sine peccato. Est & canon. 2. Concilio CONSTANTINOPOLITANO III. (quod est 6. generale dicitur) attributus, sed parum habet autoritatis, qui precipit ut pro predicta causa baptismus sine mora infantibus infirmis non negetur. Alioquin (ait) sciat se de eo sacerdos rationem redditurum. Vide precedentia, & sequentia. Vide Catechumenus. Baptismi minister quis?] Hoc ex superioribus & ex subsequentibus satis euadit perspicuum: sed ut singula suo ordine ponamus CLEMENS I. libro 3. Apostolicarum constitutionum capite 10. Sed neque reliquos clericos baptizare permittimus veluti, lectores, cantores, ostiarios, ministros, sed solos episcopos, & presbiteros, ministrantibus illis diaconis, qui hoc ausi fuerint, Chorum supplicium patientur. Idem adhuc epistola 3, & libro 6. constitutionum apostolicarum c. 15. Contenti sunt (ait) vno solo baptismi qui in Domini morte traditur non ministerio abominandorum hereticorum, sed probatorum sacerdotum, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Neque impiorum baptismus recipitur, neque is qui per sanctos administratur altero baptismi debet irritus effici, &c. Vide Baptismus non iterandus, & in multis locis de ministro baptismi fit mentio. EUGENIUS IV. Ut iam antea allegauimus in Concilio Florentino, formam baptismi tradens Arme-

Gregorius 1.

De origine anime questio.

Ioannis 3.

Iob 25.

Psal. 50.

1. Corinth. 15.

Concilium Constantianum 3.

Clemens 1.

Numeri 15.

Eugenius 4.

nis & Græcis, inter cætera. Minister sacramenti baptismi est sacerdos, cui ex officio competit baptizare. In causa autem necessitatis non solum sacerdos, vel diaconus, sed etiam laicus, vel mulier, imo etiam paganus & hereticus, baptizare potest, dum modo formam seruet Ecclesie, & facere intendat, quod facit Ecclesia. Hoc est notissimum ex historia quam superius ex Nicephoro attulimus. Hinc dicit AUGUSTINVS HIPONENSIS cap. 3. Scilicet paradisi. Baptizandi officium concessit Dominus multis, potestatem vero & auctoritatem in baptismum remittendi peccata, sibi soli retinuit. Plura afferrem testimonia, sed passim in toto discursu de baptismum inferuntur. Vide sequentia. Baptismus æquè à malo, sicut à bono datus, prod. it. AUGUSTINVS HIPONENSIS in Euangelium Ioannis, tractatu vndecimo. Per bonos boni nascuntur (ait) etiam per sanctos sancti baptizantur: Per malos mali, cum & qui baptizant iniqui & impii vivunt, per malos boni, cum mali sunt qui baptizant & boni qui baptizantur, scilicet. Et iterum ibidem. Nemo presumat quia de bonis nascitur, nemo presumat quia per sanctos baptizatur. Baptismus qui datus à Iuda, baptismus Christi erat, qui autem à Ioanne datus, baptismus Ioannis erat non Iudam Ioanni, sed baptismum Christi etiam per Iuda manus datur, baptismum Ioannis etiam per manus Ioannis datur, rectè proponimus. Idem libro 2. contra Cresconium Grammaticum cap. 21. Baptizant quantum attinet ad visibile ministerium & boni & mali, inuisibiliter autem per eos ille baptizat cuius est visibile baptismus, & inuisibilis gratia. Tingere ergo possunt & boni & mali: abluere autem conscientiam non nisi ille qui semper est bonus. Et libro 3. contra eundem cap. 6. Inter bonos ministros cum sit alius alio melior, nullo modo est melior baptismus qui per meliorem datur, & nullo modo est malus qui etiam per malum datur, quando idem baptismus datur, & ideo per ministros disperses, Dei munus æquale est, quia non illorum, sed eius est. Et aliis infinitis locis & ANASTASIUS II epistola ad Anastasium Augustum cap. 7. allegatur à Gratiano distinctione 19. capite Secundum, &c. Secundum consuetudinem Ecclesie catholice sacrosanctum seruitatis tue peccum agnoscat, quod nullum de his vel baptizant Acacius hereticus, vel quos sacerdotes, sine lenitate, secundum canones ordinavit, vlla eos ex nomine Acacii portio lesionis attingat, quo forsitan per iniquum tradita sacramenti gratia minus firma videatur. Nam & baptismus quod procul sit ab ecclesia, sicut ab adultero, siue a fure fuerit datum, ad percipientem minus pervenit illibatum, quia vox illa que per columbam sonuit omnem maculam humane pollutionis excludit, qua declaratur ac dicitur, hic est qui baptizatur in spiritu sancto & igne. Nam visibilis Solis istius radij cum per loca felicissima transiunt, nulla contactus inquinatio maculantur, multo magis illius qui istum visibilem fecit virtus, nulla ministeri indignitate stringitur. Nam & Iudas cum fuerit sacrilegus atque fur, quidquid egit inter Apostolos pro dignitate commissi beneficia per indignum data, nulla ex hoc detrimenta senserunt, declarante hoc ipsum domino manifestissima voce, scribe, inquit, & Pharisæi super cathedram Moysi sedent, que dicunt facite, que autem faciunt nolite facere: dicunt enim & non faciunt. Quidquid ergo ad hominum profectum, quilibet in Ecclesia minister in officio suo videtur operari hoc tantum contineri implendo divinitatis effectum. Ita ille, per quem Christus loquitur, Paulus affirmat. Ego

Augustinus Hipponensis.

Anastasius 2. Papa.

Matthæi 3. & Lucæ 3.

E 4

plantavi,

1 Corinth. 3. Philipp. 1.

Annotatione ista sedulo obferua propter concipiscen- tiam plurimorum. Cano 4. Apostolorum. 1. Corinth. 5.

Clemens 1.

Innocentius 1.

Concilium Africicum sub Bonifacio 1.

De clericis qui ab heresi reuertuntur ad Ecclesiam suam.

plantati, Appollo rigauit, Deus autem incrementum dedit. Ita neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus, a Deo autem non queritur, quis vel qualis predicet, sed quem predicat, ut inuidos etiam bene predicare Christum confirmet, quo malo diabolus ipse deiectus est, & hoc ipse predicare non desinit. Et subiungit cap. 8. Ideo ergo & ipse Acasius, cuius nomen dicimus esse reticendum, male bona ministrando sibi tantum nocuit. Nam inuolabile sacramentum quod per illum datum est, aliis perfectionem suam virtutis obtinuit, ei autem obtulit. Plura in sequenti annotatione colliges. Vide quod sequitur. Vide & Penitentia.

Baptismus haereticorum an valeat, & quid [de baptizatis ab eis sit faciendum.] CANON APOSTOLORUM XLVI. Episcopum aut presbiterum haereticorum suscipiendam baptismi damnari precipimus. Quae enim conuentio Christi ad Belial? Aut quae pars fidelis. Cum infideli? Idem prohibet & illorum discipulus CLEMENS I. libro 3. Constitutionum Apostolicarum cap. 11. Vt libi citauimus. His tamen non reluctatur, licet aliter sentiat, pio intuitu INNOCENTIVS I. epistola. quae est ad Victorium Rhodomagensem episcopum capite 8. qui Haereticos venientes a nouatianis & haereticis aliis per manus impositionem iubet suscipi: Quia (ait) quamuis ab haereticis, tamen in Christi nomine sunt baptizati, praeter eos qui a nobis ad illos transseantes rebaptizati sunt, &c. Et epistola 8. quae est ad Alexandrum Antiochenum Episcopum cap. 3. & allegat Gratianus causa 1. quaest. 1. c. Arrianos. Arrianos caeteraque huiusmodi pestes, quia eorum laicos conuersos ad Dominum sub imagine penitentiae ac Sancti spiritus sanctificatione, per manus impositionem suscipimus, non videtur clericos eorum, cum sacerdotij aut ministerij cuiuspiam suscipi debere dignitate, quoniam quibus solum baptismi datum esse permittimus, quod vique in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti percipitur, nec Spiritum sanctum eos habere ex illo baptismo, illisque mysterijs, arbitramur, quoniam cum a Catholica fide eorum auctores deficerent perfectionem spiritus quam acceperant amiserunt. Nec dare eis plenitudinem possunt, quae maxime in ordinationibus operatur, quam per impietatis suae perfidiam potius, quam per fidem dixerim perdidit. Et in Concilio AFRICANO I. capite 14. facta est inquisitio de baptismo Donatistarum qui solis infantibus baptismi tribuunt, ne parentum errore, cum conuersi fuerint, impediatur promoueri & laici Idem, cap. 24. allegaturque a Gratiano causa 1. quaest. 4. cap. Quia apud, &c. Explicans eandem sententiam. Quoniam ergo ait vnus Deus, vna fides vnum baptismi, & iterari non licet, quod semel dari oportet, qui ab haereticis fuerint baptizati, anathematizatio nomine erroris recipiatur per manus impositionem, in vnam Ecclesiam, vnam columbam (ut dictum est) & vnam matrem omnium Christianorum, ubi omnia illa sacramenta salubriter & aeternae & vitaliter accipiuntur, quae perseverantibus in haeresi magnam damnationis poenam conquirunt, ut quod eis in veritate ad aeternam vitam consequendam esset luminosus, hoc in errore sit tenebrosus atque damnosus. Quod fugientes nonnulli, & nostris Ecclesiae vera cognoscetes, qui illa omnino sancta mysteria amore veritatis crediderunt atque perceperunt, quibus sacramentorum rebus cum vna bone probitas accesserit, sine dubio ad officium clericatus tales esse applicandos, & maxime in tanta rerum necessitate, nullus est qui non concedat quamquam nonnulli eiusdem sectae cle-

rici cum plebibus atque honoribus suis, ad nos transire desiderant, qui amore honoris aut persuadent ad vitam, aut retinent ad salutem. Sed hoc maiori firmitate considerationi dimitendum est. Tantum de his qui infantes baptizati sunt, ut nostrae in istis ordinandis consentiant voluntati. Hinc & AVGVSTINVS HIPPOENSIS libro de fide ad Petrum, parte 2. cap. 3. Firmissime tene, & nullatenus dubites, sacramentum baptismi non solum intra Ecclesiam Catholicam, sed etiam apud haereticos, qui in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti baptizant, esse posse, sed extra Ecclesiam Catholicam prodesse non posse, imo sicut intra Ecclesiam recte credentibus per sanctum baptismum conferri salutem, sic extra Ecclesiam baptizatis, nisi ad Ecclesiam redeant, eodem baptismi accumulari perniciem. Tantum enim valeat Ecclesiastica societatis unitas ad salutem, ut baptismi non saluetur, cui non ibi datur ubi oportet, ut datur. Inesse tamen homini baptismum etiam extra Ecclesiam baptizato, sed ad iudicium inesse ab Ecclesia separato. Et iterum Idem libro 2. de baptismo contra Donatistas cap. 7. Baptismus datus in haeresi vel schismate curat, cum ad unitatem Ecclesiae peruenitur, non tamen iteratur. Et libro 3. capite 11. Nos non abluimus eum qui apud haereticos, vel in aliquo schismate extra communionem Ecclesiae baptizatus est, non tamen ei prodesse in quantum haereticorum vel schismaticorum peruersitati consentit, nec illos qui baptizant quamuis ipsum etiam verum deum baptismi sacramentum, recte tamen facere extra Ecclesiam colligere, & contra Ecclesiam sentire. Sed aliud est non habere aliquid, aliud non iure habere, vel illicite usurpare. Non itaque ideo non sunt sacramenta Christi & Ecclesiae, quia eis illicite videntur, non haereticis solum, sed etiam omnes iniqui & impij. Sed tamen illi corrigendi aut puniendi, illa vero agnoscenda & veneranda sunt. Idem & libro 4. cap. 1. & 2. & libro 2. Contra Cresconium Grammaticum cap. 12. & alibi. Sed haec sufficiant. Hinc & LEO I. epistola 35. quae est ad Leonem Rauennensem Episcopum capite 2. Erga baptizatum ab haereticis, ait, nullatenus sacramentum regenerationis iteretur, sed hoc tantum quod ibi desuit conferatur, ut per Episcopalem manus impositionem, virtutem sancti spiritus consequatur. Idem haec iterum renouat epistola 77. quae est ad Nicetam Aquileiensem Episcopum, capite 7. & allegat Gratianus, causa 1. quaestione 1. capite Hi qui baptismum & capite Hanc regulam. Hanc ergo regulam (ait) seruandam in omnibus Ecclesiis predicauimus, ut lauacrum semel initum nulla iteratione violetur, &c. Vide in sequenti propositione: Baptismus non iteretur & epistola 90. quae est ad Rusticum Narbonensem Episcopum cap. 17. allegaturque a Gratiano de consecratione dist. 4. cap. His de quibus & ab Luone Carnotensi, libro 1. Decretorum. His autem de quibus scripsisti qui se baptizatos sciunt, sed cuius fidei fuerint qui eos baptizauerunt se nescire profitentur, quolibet modo formam baptismi acciperint, baptizandi non sunt, sed per manus impositionem inuocata virtute spiritus sancti, quam ab haereticis accipere non potuerunt, Catholicis copulandi sunt. Sed & GREGORIUS I. libro 9. Registri epistola 61. quae est ad Quirinum Episcopum, & episcopos Hyberniae hanc sententiam approbat, ut etiam allegat Gratianus, de consecratione dist. 4. Ab antiqua (ait) patrum institutione didicimus, ut quilibet qui apud haereticos in Trinitatis nomine baptizatur, cum ad sanctam Ecclesiam redeunt, aut vocatione christiana, aut impositione manus, aut sola professione fidei, ad

Augustinus Hipponensis.

Extra Ecclesiam licet baptismi conferatur, non tamen prodesse, nisi ad Ecclesiam gremium reuertitur.

Leo 1. huius nominis cognomen Magnus.

Concilium non rebaptizandi dicitur, qui sunt ab haereticis baptizati, vide plenius infra.

Gregorius Magnus.

sinum

In quibus Haereticis Baptismus debeat iterari.

Concilium Constantino-politano 3. dist. 6. generale. Concilium Rhodomagen- se, hoc concilium non est in 4. volumini- bus concilio- rum inferitur.

De paruulis qui reducuntur ab haereticis ad fidem Ecclesiae quomodo reconciliantur. Concilium Moguntinense 4.

Concilium Vormatiense allegat Bur- chardus, sed non repeti in cano- nibus eiusdem impressis.

Concilium Tridentinum.

Canon Aposto- lorum.

sinum matris Ecclesia reuocatur unde Arrianos per impositionem manus Occidit, per vocationem vero sancti christiani, ad ingressum sanctae Ecclesiae Catholicae Oriens reformatur, Monophysitas vero & alios, ex sola vera confessione recipit: quia sanctum baptismum quod sunt apud haereticos consecuti, tunc in eis vires emendationis accipit, vel cum illi per impositionem manus, Spiritum sanctum acceperint, vel isti per professionem verae fidei, sanctae & vniuersalis Ecclesiae visceribus fuerint uniti. Hi vero Haeretici (Hoc allegat etiam Gratianus dist. 4. de consecrat. cap. Hi vero) qui in Trinitatis nomine minime baptizantur, sicut sunt Bonifacii & Cataphrygiae quia & illi Christum Dominum non credunt & isti Spiritum sanctum peruerso sensu esse quendam prauum hominem Monianum credunt quorum similes multi sunt alij cum ad sanctam Ecclesiam veniunt baptizantur, quia baptismum non fuit, quod in errore posuit in sancta Trinitatis nomine minime perceperunt. Nec potest hoc ipsum baptismum dici iteratum, quod sicut dictum est in Trinitatis nomine non erat datum. Idem omnino confirmat Concilium CONSTANTINOPOLITANVM III. quod dicitur 6. generale in Trullo celebratum canone 95. suorum decretorum. Idem & Concilium ROTOMAG. canone 5. & allegat Burchardus lib. 4. decretorum capite 39. Baptisma (aiunt patres praefati Concilij) vnum est, sed in Ecclesia Catholica, cuius nos membra effecti sumus, ubi vna fides est, ubi in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti datur, & ideo qui apud illos haereticos baptizati sunt, qui in sancta Trinitatis confessione baptizant, & veniunt ad nos, recipiantur quidem quasi baptizati, ne sancta Trinitatis inuocatio, vel confessio annulletur, sed doceantur integre & instruantur sensu sancta Trinitatis, & mysterio quod in sancta Ecclesia tenetur, & si consensum credere, vel aquiescenti consisteri purgatae fidei integritate, firmentur manus impositione. Si vero paruuli sunt habetes, qui doctrinam non capiunt, respondeant pro illis qui eos offerunt, iuxta morem baptizandi, & ita interrogentur, ut sciant quid respondere debeant, & sic manus impositionem accipiant. Hinc ad eandem rem Concilium MOGUNTINVM IV. capite 15. de Paruulis, qui forsam ab haereticis baptizati vel aliis, non receperint sacram vocationem, iubet ut per Catholicum sacerdotem postea suppleatur, in pectore, scapulis, & in vertice cum christumate, & si constar eos non rite baptizatos secundum debitam formam, eis secundum ritum Ecclesiae baptismum tradatur. Iterum Concilium VORMATIENSE cap. 5. Vt allegat Burchardus lib. 4. decretorum cap. 40. Quicumque baptizatus fuerit ab haereticis in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, nullo modo rebaptizari debet, sed per solam manus impositionem purgandus est. Et Concilium TRIDENTINVM sessione 6. capite de Baptismo. Si quis dixerit baptismum qui etiam datur ab haereticis in nomine Patris, & Filij & Spiritus sancti cum intentione faciendi quod facit Ecclesia, non esse verum baptismum, anathema sit. Plura collige ex superioribus annotationibus, & ex sequenti. Vbi adhuc plura testimonia deprehendes. Baptismus iterari prohibetur.] Hoc ex superioribus de baptismo haereticorum annotatione satis euadit cognitum, verum tamen adhuc quaedam inferere libuit. CANON APOSTOLORUM XLVII. allegat Gratianus dist. 34. capite Praeter sententiam. Episcopus aut presbiter, si enim qui secundum veritatem habuerit baptismum, denuo baptizauerit, aut pollutum ab nuptiis

non baptizauerit, deponatur, tanquam deiciens crucem & mortem Domini, nec sacerdotes a falsis sacerdotibus iure discernens. CLEMENS I. libro 6. constitutionum Apostolicarum cap. 15. Neque, ait, impiorum baptismus recipitur, neque is qui per sanctos administratur altero baptismi debet irrius effici. Vt enim vnus est Deus, & vnus est Christo, & Paracletus vnus, sic vnus est baptismus qui in eius nomine datur. Et paulo post. Verum tamen inuitos iterum baptizare tentantes, crucifigunt Dominum, iterum eum interunt, derident diuina, eludunt sancta, insultant spiritui, sanguinem sanctum veluti communem contemunt, peccant in mittentem, in passum, & in resuscitantem. Est epistola CYPRIANI CARTHAGINENSIS ad Iubaianum de Haereticis baptizandis, in qua constituitur non licere baptismum reiterare, cum illud exponit actum 8. Cum audissent Apostoli qui erant Hierosolymis, quia recepit Samaria verbum Dei, &c. Vbi docet Petrum & Ioannem Samaritanos non secundo baptismi abluisse, quia iam a Philippo Diacono baptizati erant, sed tantum eis manu imposuisse, ut acciperent Spiritum sanctum. Et idcirco (ait) quoniam legitimum & Ecclesiasticum baptismum consecuti fuerant baptizari eos ultra non oportebat, sed tantummodo quod deerat, id a Petro & Ioanne factum est, ut oratione pro eis habita & manu imposita inuocaretur & infunderetur super eos Spiritus sanctus, &c. Hinc praecipit eius & doctor, TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS libro de Baptismo. Semel ergo (ait) baptismum ini- mus, semel delicta diluuntur, quia ea iterari non oportet. Caeterum Israel Iudeus quodidie lauat, quia quotidie inquinatur, quod ne in nobis quoque faceretur, propterea de vno lauacro definitum est. Felix aqua quae semel abluat, quae ludibrio peccatoribus non est, quae non assidue sordium infecta, rursus, quos diluit, inquinat, &c. Iterum CYPRIANVS CARTHAGINENSIS epistola 3. libri 2. & sermone de ablutione pedum. Baptismus (ait) repeti Ecclesiastica prohibent regule, & semel sanctificatis nulla deinceps manus iterum consecrans praesumit accedere. Nemo sacros ordines semel datos iterum renouat. Nemo sacro oleo lita, iterum linit aut consecrat, &c. Et AVGVSTINVS HIPPOENSIS libro de fide ad Petrum capite 3. Quisquis in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti baptismi sacramentum acceperit, integrum sacramentum accipit, sed salutem, quae virtus est sacramenti, non habebit, si extra Catholicam Ecclesiam ipsum sacramentum habuerit. Ergo ideo debet ad Ecclesiam redire, non ut sacramentum baptismi iterum accipiat, quod nemo debet in quolibet homine baptizato repetere, sed ut in societate Catholica vitam aeternam accipiat, &c. Et ante Augustinum, Concilium CARTHAGINENSE I. sub Syluestro I. vel Marco I. canone 1. Illicitus esse sanctimus rebaptizationes, & satis esse alienum a synoera fide, & Catholica disciplina discussus est autem titulus rebaptizationis necessarius, in quo plus schismatis rabies delibescit, & habita moderatione legitime vigore & auctoritate fides custodia est. Idem omnino statuit postea Concilium CARTHAGINENSE III. canone 38. Et ante haec IUSTINVS MARTYR quaestione 14. ad Orthodoxos, quaerentibus, quare haeretici baptizati, dum conuertuntur, non rebaptizantur, cum eorum baptismum non sit verum, & in Ecclesia collatum, responderet. Haeretici ad rectam opinionem venientes, delictum corrigunt prae quidem opinionis mutatione sententiae, baptismi autem vocatione sancti unguenti suffra-

Clemens 1.

Cyprianus Carthagenensis.

Tertullianus Carthagenensis.

Cyprianus Carthagenensis.

Augustinus Hipponensis.

Concilium Carthagenense.

Concilium Carthag. 3. cui interfuit Augustinus, Iustinus Martyr de Haereticis non rebaptizandis vide superioris annotatione de baptismo Haereticorum.

giorum

giurum autem impositione manuum: nec quicquam manet eorum que ante fuerunt, quin solvantur. Verum tamen Cyprianus libro 1. epistola 6. ad Magnum. Hæreticorum Baptisma iterandum censet, sicut & in aliis locis, vt pote epistola 12. eiusdem libri sed sequenda est patrum prius memoratorum opinio. Præterea narrat EVSEBIUS CAESARIENSIS libro 7. Historia Ecclesiastica, cap. 8. & refert sententiam cuiusdam viri sanctissimi, nomine DIONYSII ALEXANDRINI Episcopi, libro 5. de Baptismate ad Xistum Romanæ urbis Episcopum, Erat (inquit ille Dionysius) apud nos siater quidam fidelis antiquus, antequam eriam ego episcopus ordinarer, imò & antequam decessor meus Heraclius. Hic cum iniret his qui baptizantur, & audiret, vel quid interrogentur, vel quid respondeant, siens accessit ad me, & procedens ad pedes meos confiteri cepit. se Baptisma ab hereticis aliter suscepisse, quod tamen secundum ea que nunc videntur, a nobis ministrari, nec Baptisma duceret, eò quòd esset repleta blasphemis, omnis illa confessio, Simul & hoc addebat, se in tantum pro hoc errore stimulari, vt ne oculos quidem ad Deum aunderet erigere. Propter quod exorabat se mundari & purificari Ecclesiastico Baptismate, vt & gratiam posset consequi Spiritus sancti. Quod ego facere ausus non fui, sed dixi posse ei sufficere tam multi temporis communionem, quam in Ecclesia consecutus est per hoc, quòd a nobis Euchari- stia suscipiens domum, responderet Amen, ex quo & per singula potuisset ipsa sacramentorum virtute purgari, &c. Eandem historiam polixioris stilo prosequitur NICEPHORUS CALLISTVS libro 6. Ecclesiastica Historiæ cap. 9. Qui & aliam refert libro 8. cap. 44. loquens qualiter Athanasius adhuc ephesus per ludum à cœnæ pueris in Episcopum sit consecratus. Et cum esset consecratus, etiam per ludum Episcopalia exercebat officia, & quosdam pueros baptizauit. Inquisiuit autem Alexander Alexandrinæ Ecclesiæ tum presul, ubi rem istam rescivit à pueris cum quid umbratilis episcopus per ludum ritus sacros peragens dixerit, tum quid responderint, qui sacris ab eo initiati essent. Atque ubi rem quamlibet iuxta Ecclesiasticam traditionem seruata repetit, cum Episcopis qui ei tum aderant re deliberali, non denuo baptizandos esse censuit, qui semel per simplicitatem diuina gratia digni effecti essent. Et tantummodo ea qua sacerdotibus iucere fas est, in mysterio adimplere iussit. Pueros autem eo quem in ludo cœperant ordine, ipsum Deum testem faciens, in Ecclesiam induxit, & propinquis suis traditos, vt ab eis custodierentur, atque in imitatione ad progressum faciendos instruerentur, qui sic abundè institutionem puerilem affectui essent, rogauit, &c. Hinc SYRICIUS I. epistola ad Himerum Tarracensem Episcopum cap. 1. Prima pagina tue fronte signasti Baptizatos ab impijs Ariarianis plurimos, ad fidem Catholicam festinare, & quosdam de fratribus nostris eisdem denuo Baptizare velle, quod non licet. Cum hoc fieri & Apostolus veteres, & canones contradicant, & post cessatum Arinimense Concilio, missa ad provincias à veneranda memoria prædecessore meo LIBERIO I. Generalia decreta prohibeam, quos nos cum Nouatianis alii- que hereticis, sicut est in synodo constitutum, per immo- cationem solam septiformis Spiritus Episcopalis manus impositione, Catholicorum conuentui sociamus. Quod etiam totus Oriens Occidentisque custodit, à quo tramine vas quoque posthac minime conuenit deuiare, si non vultis à nostro collegio, syo dali sententia separari. Idem Concilium AFRICANVM sub Bonifacio 1. cap. 24. vt supra retulimus. Idem etiam

Basilidus Ca-
sariensis.

Dionysius A-
lexandrinus.

Nota Histo-
riam pulcher-
rimam.

Attende care-
monias in Ba-
ptismo obser-
uandas.

Nicephorus
Callistus.

Historia lecta
dignissima.

Syricius I.

Ephes. 4.

Liberius I.

de Baptismate non reiterando, in his qui lapsi sunt, statuit FORTIX III. epistola 1. decretali capite 1. quæ approbata, & lecta est in Concilio ROMANO sub eodem celebrato, vt posuimus in dictione. Lapsus. Idem quoque postea & statuit VIGILIVS I. epistola ad Eutherium Episcopum cap. 3. vide ibidem. Hinc etiam de non rebaptizandis Catholicis GREGORIUS II. epistola 4. quæ est ad Bonifacium Archiepiscopum Moguntinensem. Quosdam (ait) absque interrogatione symboli, ab adulteris & indignis presbyteris factus es baptizatos: in his tua dilectio teneat antiquum morem Ecclesiæ, quia quisquis in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti baptizatus est, rebaptizari eum minime licet, Non enim in nomine baptizatis, sed in nomine Trinitatis huius gratie donum percipit. Et teneatur quod Apostolus ait, vnus Deus, vna Fides, vnum Baptisma. Idem epistola 5. prohibet ne hi qui in nomine Trinitatis fuerint Baptizati, quamuis gentiles, rebaptizentur, sed per manus impositionem & sacri christianis vnctionem confirmentur. Et ideò ZACHARIAS I. epistola 2. quæ est ad eundem Bonifacium Moguntinensem Episcopum sic ait. Vigilius & Sodonius, viri religiosi, apud Baioriorum Prouinciam degentes, suis apud nos literis vsi sunt, per quas intimaerunt, quòd tua reuerenda fraternitas eis iniungeret Christianos denuo Baptizare. Quod audientes nimis sumus conturbati, & in admirationem quandam incidimus, si habetur, vt dictum est. Retulerunt quippe quòd fuerit in eadem prouincia sacerdos, qui latinam linguam penitus ignorabat, & dum baptizaret, nesciens latinum eloquij infringens linguam, diceret: Baptizo te in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti: ac per hoc tua fraternitas considerauit rebaptizare. Sed sanctissime frater si ille qui baptizauit, non errorem introducens, aut heresim, sed pro sola ignorantia Romana locutionis, infringendo linguam, vt supra fuit sumus, baptizans dixisset, non possumus consentire, vt denuo baptizetur, quia quòd tua bene compertum habet fraternitas, quicunque baptizatus fuerit ab hereticis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, nullo modo rebaptizari debeat, sed per solam manus impositionem purgari debeat. Nam si ita est, vt nobis relatum est, non amplius à te illis predicentur huiusmodi, sed vt patres sancti docent & predicant, tua sanctitas studeat conseruare. Præterea NICOLAUS I. ad consulta respondens Bulgarorum, & allegat Gratianus de consecratione dist. 4. A quodam Iudæo nescitis vtrum Christiano an pagano multos in patria vestra baptizatos asseritis, & quid inde sit agendum consultiis: Hi profecto si in nomine Trinitatis, vel tantum in nomine Christi (sicut in actibus Apostolorum legitur) baptizati sunt, vnum quippe idemque est, vt sanctus Ambrosius exponit, quia non illorum sed eius est, rebaptizari non debent. Hinc & Concilium TARRACONENSE canone 6. allegat Burchardus libro 4. decretorum cap. 50. Dicitur nobis est, quòd quidam de plebe, bis aut ter ab Episcopis, ignorantibus tamen eisdem Episcopis, confirmantur. Vnde nobis visum est, eandem confirmationem, sicut nec Baptismum, iterari minime debere, quia bis vel amplius baptizatos, aut confirmatos, non scilicet, sed soli Domino, sub habitu regulari vel clericali, religiosissime famulari decretum est. De non rebaptizando etiam pluribus agit verbis Concilium MOGUNTINVM IV. cap. 13. & Concilium TRIDENTINVM sessione 7. capite de Baptismo. Si quis dixerit verum, & rite collatum Baptismum iterandum esse illi, qui apud infideles fidem

Felix 3.

Cœcilium Ro-
manum sub Pa-
lice 3.
Vigilius 1.

Gregorius 3.

Ephes. 4.

Zacharias 1.

De quadam sa-
cerdote. Idem
qui fionam Ba-
ptismi uacua-
lis corruptis uo-
luntate visus est.

Nicolaus 1.

Athanus 10.

Ambrosius
Mediolanensis

Concilium
Tarracense
nec reperitur
in 4. volumi-
nibus cœcilio-
rum infernum.

Concilium
Moguntin. 4.
Concilium
Tridentinum.

Christi negauerit, cum ad penitentiam conuerteretur, anathema sit. Hoc dicemus etiam dictione Lapsus. Vide etiam superius, de Baptismo paruulorum. Porro idem facultates Theologicæ, Louanienfis & Parisiensis, confirmant, vt superius allegauimus. Coniunge & sequentia.

Baptismum iterantium poena & censu-
ra. I. LEO I. epistola 77. ad Nicetam Aquilei-
ensem Episcopum capite 6. allegatur à Gratiano
causa 16. quæst. 7. cap. Tempora. His verò (ait)
de quibus dilectio tua nos credidit consulendos, qui ad
iterandum Baptismum, vel metu coacti sum, vel erro-
re traducti, & nunc se contra Catholica Fidei sa-
cramentum egisse cognoscunt, ea est custodienda mode-
ratio, qua in societatem nostram non nisi per peniten-
tie remedium, & per impositionem Episcopalis manus,
communionis recipiant unitatem. Tempora penitenti-
e habente ratione tuo constituit iudicio, prout con-
uerforum animos perspexerit esse deuotos, pariter etiam
habens senilis ætatis intuitum, & periculorum quo-
rumque aut egritudine respiciens necessitates, in
quibus si quis ita grauius irigeatur, vt dum adhuc po-
nitet, de salute ipsius desperetur, oportet ei per sacerdo-
talem sollicitudinem communionis gratia subueniri. Et
Concilium ILLERDENSE cano. 13. Catholicis
qui filios suos in heresi Baptizandos obtulerit, oblatio
illius in Ecclesia nullatenus recipiatur. Et cano. 14.
Cum rebaptizatis, fideles religiosi nec in cibo partici-
pent. Sed & Concilium TOLETANVM III.
cano. 2. in confessione patrum eiusdem Concilij
Quicunque rebaptizandi sacrilegum opus esse bonum
credit, aut crediderit, agit, aut egerit, anathema sit.
Item & Concilium LATERANENSE sub In-
nocentio 3. capite 4. & allegatur extra, de Ba-
ptismo cap. 6. Excommunicant Græcos, si de cæ-
tero præsumpserint Latinos rebaptizare, vt face-
re pro more habebant. Sed de his etiam lege se-
quentia.

Baptismus quando licitè iteratur.] Con-
cilium HIPONENSE canone 40. statuit vt
hi, qui in nullo testimonio se Baptizatos noue-
runt, baptizentur, & in decreto quo Concilium
claudit subditur. Non oportet dubitari, quòd remo-
to scandalo dissensiones vniuersæ plebis, inuitata pacis
comperitione & sacrificio charitatis aboleantur, que
maiorum suorum auctoritatem sequentes, repetitione
Baptismi commiserunt. Hoc tamen sub conclusio-
ne additur. Hanc rem placuit non confirmari prius
quam exinde transmarina Ecclesia consulatur. Et
sic signauerunt Episcopi, emancipatione ad me-
liorem tractatum dilata. Idem tamen confirmat
Concilium CARTHAGINENSE V.
canone sexto & allegat Gratianus de consecra-
tione distinctione 4. capite Placuit. Placuit de
infantibus, quos non inueniuntur certissimi testes
qui eos Baptizatos esse sine dubitatione testentur.
Neque ipsi sint per etatem, idonei de traditis sibi sa-
cramentis respondere, absque ullo scrupulo eos esse
Baptizandos, ne ista trepidatio eos faciat sacramen-
torum purgatione priuari. Hinc enim legati Mau-
rorum fratres nostri consuluerunt, quia multos tales
à Barbaris redimunt. Idem Concilium AFRIC-
CANVM sub Bonifacio primo capite 39. Hinc
& LEO I. de iisdem differens epistola 35. quæ
est ad Leonem Rauenatensem Episcopum ca-
pite primo. Dicit, se quorundam fratrum sug-
gestionem comperisse, aliquos captiuorum ad se-
des suas libertatemque redeuntes, qui scilicet in
captiuitatem illa ætate peruenerint, quæ nullius
rei firmam poterat habere notitiam, remedium

Leo 1.

Concilium
Illerdense.

Concilium
Toletanum 3.

Concilium
Lateranense sub
Innocentio 3.

Concilium
Hiponense.

Casulicis in
reperido vel re-
terando Bap-
tismate.

Concilium
Carthagin. 5.

Concilium
Africanum.
Leo 1.

quidem implorare Baptismi: sed vtrum eiusdem
mysterij ante sacramenta perceperint, infantia
inscientia non posse reminisci. Et ideò sub laten-
tis recordationis incerto animas suas in discrimen adduci, dum sub specie cautionis, negatur
his gratia, quæ ideò non impenditur, quia putatur
impensa. Cum itaque tribuere talibus dominici
sacramenta mysterij non immerito quorundam fra-
trum formido debitarer, in synodali cœm formam hu-
iuscemodi consultationis accepimus, quam diligen-
tius discuti, & pro vniuersiusque sensu sollicita volui-
mus ratione tractari, quo ad veritatem adhibita cog-
nitione multorum certius peruenire possemus. Ea-
dem ergo que in sensum nostrum diuina inspiratione
venere, frequens etiam fratrum firmavit assensio. In
primis itaque prouidere debemus, ne dum speciem
quandam cautionis tenemus, damnum regere: anda-
rum incidamus animarum. Quis enim ita sit suscipia-
tionibus suis deditus, vt verum esse desinat, quod omni
manifestatione cessante ex opinione ambigua suspi-
catur? Cum itaque Baptizatum se (Hoc allegat
Gratianus de consecratione distinctione quarta
capite Cum itaque) Nec ille recordetur qui regene-
rationis est cupidus, nec aliter attestari de eo possit quòd
nesciat consecratum, nihil est in quo peccatum possit
obrepere, cum in hac parte conscientie sua nec ille reus
sit, qui consecratur, nec ille qui consecrat. Scimus qui-
dem inexpiabile esse facinus, quoties iuxta hereticorum
damna, à sanctis Patribus instituta cogitur ali-
quis lauari, quòd regenerandis semel tributum est,
bis subire, Apostolica reclamante doctrina, que nobis
vnam predicat in Trinitate Deitatem, vnam in fide
consecrationem, vnum in Baptismate sacramentum. Sed
in hoc nihil simile formidatur, quoniam non potest in
iterationis crimen deuenire, quòd factum esse omnino
nescitur. Atque ideò quoties persona talis inciderit,
sollicita primum examinatione discutitur, & longo tem-
pore, nisi forte finis superueniat immincat, indagata,
vtrum nemo sit penitus, qui testimonio suo iurare pos-
sit ignorantiam nescientis. Et cum constituerit hunc
qui Baptismatis indiget sacramento, sola inuiter sus-
picionem prohiberi, accedat intrepidus ad consequen-
dam gratiam, cuius in se nullum scilicet esse vestigium, nec
vremur huic iannam saluati aperire, quam nun-
quam ante docetur ingressus. Idem adhuc & episto-
la 90. quæ est ad Rusticum Narbonensem Epif-
copum capite decimo sexto & allegat Gratianus de
consecratione distinctione quarta capite 82.
nulla &c. Et Iuo Carnotensis libro primo de-
cretorum. Vbi iubet. Quod si nulla existant indi-
cia inter propinquos aut familiares, nulla inter clericos
aut vicinos, quibus hi de quibus queritur, baptizati
fuisse doceantur, agendum est vt renascantur, ne ma-
nifeste pereant, in quibus quòd non ostenditur gestum,
ratio non sinit vt videatur iteratum. Qui autem pos-
sunt meminisse, quòd ad Ecclesiam veniebant, cum pa-
rentibus suis possunt recordari, an quod eorum paren-
tibus dabatur, acceperint. Sed si hoc etiam ab eorum
memoria alienum est, conferendum esse videtur, quòd
collatum esse nescitur, quia non temeritas interuenit
presumptionis, ubi est diligentia pietatis. Et subdit
capite decimo, septimo, allegatur que à Gratiano
de consecratione distinctione quarta capite. His
de quibus. Et ab Iuone libro, primo. His au-
tem de quibus scripsisti qui se baptizatos sinit, &c.
Vt superius allegauimus. Hæc præfata Leonis de-
creta confirmat Concilium CONSTANTINO-
POLITANVM III. quòd dicitur sextum ge-
nerale in Trullo celebratum, canone octuagesi-
mo quarto nec eadem verba fas videtur toties

Hæc superiori-
bus annotatio-
nibus suis elu-
cidata sunt.
Ephes. 4.

Hæc vniuerso
cauentur in
Ecclesia, quia
Baptizatorum
nomen incri-
bitur, & patri-
um, & locum
atque annus.

Concilium
Constantino-
politani 3. quòd
generale di-
citur.

Gregorius 1.

repetere. Idem GREGORIUS I. epistola 37. libri 12 ad Paslicem Sicilię Episcopum cap. 2. vbi etiam idem de non iteranda confirmatione tractat. nisi in casibus de Baptismo pramissis. Einisdem est opinio etiam GREGORIVS III. epistola 4. ad Bonifacium Archiepiscopum Moguntinum. Pro parvulis (inquit) qui a parentibus subtrahuntur, & ante Baptizati sunt, non ignorant, hos ut Baptizari debeas secundum patrum traditionem si non fuerit qui testificetur, ratio postulat. Porro prætactum Concilij 5. Carthaginensis decretum, renouat etiam longè post Concilium VORMATIENSE I. capite 70. & allegat etiam Burchardus libro quarto decretorum cap. 5. addens hoc ex Pœnitentiali THEODORI cap. 14. Qui bis ignorantibus Baptizati sunt, non indigent pro eo penitere, nisi quod secundum canones non possunt ordinari, nisi magna aliqua necessitas cogat. Quis autem non ignoranter Baptizati sunt, quasi iterum Episcopum crucifixerint, septem annos peniteant, quartam & sextam feriam, & tres quadragesimas peniteant. Si pro vitio aliquo fuerit similiter si pro mendacia peniteant, tribus annis similiter peniteant. Plura ex superioribus collige. Et vide sequentia.

Gregorius 3.

Concilium Vornatiense.

Theodori Pœnitentiale.

Quis hac præterere decreta, si eadem non sint in usu ne videatur aliquis prætermissis quod antiqua speraret disciplinam. Vide etiam rationem in sequentibus.

Syniclus I.

1. Corinthia.

Concilium Moguntinum I.

Baptismus quo tempore conferendus.] VICTOR I. epistola ad Theophilum Alexandria Episcopum, & reliquos Episcopos. Octava Die Pasche Baptismus celebrandus est Catholicus, sed tamen sine scilicet fuerit aut mortis periculum ingruerit. Gentiles ad fidem venientes, quocumque loco vel momento ubicumque euerit, siue in flumine, siue in mari, siue in fontibus, tantum Christiana confessione credulitatis clarificati Baptizentur. Ipsi quoque quod in Baptismo polliciti sunt, summopere est attendendum, ne infideles, sed fideles inueniantur. Ipsi vero qui infidelitatis nota asperguntur, infames efficiuntur, atque inter fideles minime reputantur. Et SYNICIVS I. epistola ad Himerium Tarracouensem Episcopum capite secundo, & allegat Gratianus de consecratione distinctione quarta capite Non ratione. In hac enim epistola arguit quosdam qui frequenter diebus festis Apostolorum & Martyrum præfumebant Baptizari. Cum hoc (ait) primum legimus cum Pentecoste Dominicum Pascha specialiter defendat, quibus solis per annum diebus, ad fidem confluentibus generalia Baptismatis tradi conuenit sacramenta, his dumtaxat exceptis qui ante 40. vel eo amplius dies, nomen dederint, & exorcismis, quotidianisque orationibus atque ieiuniis fuerint excepti, quatenus Apostolica illa impleatur preceptio, ut expurgato veteri fermento, noua incipiat esse confersa. Sicut sacrum ergo paschalem reuerentiam in nullo dicimus esse minucendam, ita infantibus qui necdum loqui poterunt per aetatem, vel his quibus in qualibet necessitate opus fuerit, sacri vnda Baptismatis omni volumus celeritate succurri, ne ad nostrarum perneciam tendat animarum, si negato desiderantibus fonte saluari, exiens unusquisque de seculo, & regnum perdat & vitam. Quicunque etiam discrimen naufragij, hostilitatis incursum, obsidionis ambiguum, vel cuiuslibet corporalis agritudinis desperationem inciderint, & sibi unico credulitatis auxilio poposcerint subueniri, eodem quo poscunt momento temporis expectata regenerationis premia consequantur. Hactenus erratum in hac parte, sufficiat nunc præfatam regulam omnes teneant sacerdotes, qui nolunt ab Apostolice petre, super quam Christus uniuersalem construxit Ecclesiam, soliditate diuelli. Hoc decretum citat & confirmat Concilium MOGUNTINVM I. sub Carolo, magno canone quarto & Concilium

MOGUNTINVM II. sub Rabano Mauro cap. 3. Et Concilium TRIBVRENSE capite 12. hæc tria Concilia non infimæ autoritatis, prædictum Syricij & allegant & approbant decretum, sicut & sequens. Siquidem LEO I. epistola 4. quæ est ad Episcopos Sicilia cap. 1. grauitur eos obiurgat quod numerosius in die Epiphaniæ Baptismi sacramentum, quam in die Pasche conferbant, rationemque reddit capite secundo, & tertio, Quia (ait) Dies uniuersos Christi innumeris consecratos fuisse virtutibus, & in cunctis eius actionibus sacramentorum mysteria coruscasse, notum est. Sed aliter quæque signis denunciantur, aliter rebus impleri, nec quæcumque numerantur in operibus saluatoris, ad tempus pertinere Baptismatis. Verum Spiritus sapientie & intellectus. Ita Apostolos & totius Ecclesia erudit magistros, ut in Christiana obseruantia nihil inordinatum, nihil pateretur confusum. Discernende sunt cause solemnitatum, & in omnibus institutis Patrum Principumque nostrorum rationabilis seruanda distinctio, quia non aliter vnus Grex & vnus pastor sumus, nisi quemadmodum Apostolus docet, id ipsum dicamus omnes: Simus autem perfecti. In eodem sensu, & in eadem sententia subdit capite tertio. Quamuis ergo omnia mysteria in vnâ Christi concurrant personam, & ad nostre reparationis tendant effectum, proprie tamen (hoc allegat Gratianus de consecratione distinctione quarta capite Propriè) in morte crucifixi, & in resurrectione ex mortuis, potentia Baptismatis nouam creaturam condit ex veteri, ut in renascentibus & mors Christi operetur & vita: dicente beato Apostolo Paulo. Quicumque Baptizati sumus in Christum Iesum, in morte ipsius Baptizati sumus: ex cuius doctrine spiritu apparet regenerandus filius hominum, & in Dei filios adoptandis, illum Diem esse & illud tempus electum, in quo per similitudinem formamque mysterij, ea que geruntur in membris his, qua in ipso sunt capite gesta, congruerent, dum in Baptismatis regula, & mors intervenit interfectione peccati, & sepulchrum triduanam imitatur trina demersio: & ab aquis eleuati, resurgentis instar est de sepulchro: hinc est quod Dominus, postquam surrexit a mortuis, ad instructionem pastorum formam & potestatem tradidit Baptizandi, & non ante, ut ostenderet, regenerationis gratiam ex sua resurrectione capisse. Adhuc sanè huic obseruantie, etiam Pentecostes ex aduentu Spiritus sancti sacra solemnitas que de Paschalis festi pendet articulo, Et cum ad alios Dies alia festa pertineant, hæc semper ad eum Diem, qui Resurrectione Domini est insignis, occurrit, porrigens quodammodo auxiliantis gratie manum, & eos quos a Die Pasche aut molestia infirmitatis, aut longinquitas itineris, aut navigationis difficultas interclusit, inuitans ut quibuslibet necessitatibus impediti, desiderij sui effectum dono Spiritus sancti consequantur. Et concludit capite quinto (vt & allegat Gratianus de consecratione distinctione quarta, capite duo tempora) Vnde quia manifestissime patet, Baptizandis in Ecclesia electis, hæc duo tempora de quibus locuti sumus, esse legitima, dilectionem vestram monemus, ut nullos alios dies huic obseruantie miscatis, nisi in mortis articulo, in obsidionis discrimine, in persecutionis angustiis, in timore naufragij, ubi vere salutis singulari præsidium cuiquam non negamus (Hoc etiam allegatur à Gratiano ibidem capite. Si quis) Si quis autem Epiphaniæ festiuitatem, qua in suo ordine debito honore veneranda est, ob hoc existimat priuilegium habere Baptismatis, quia hoc quidam Ioannis accesserit, sciat illius Baptismi aliam gratiam,

Concilium Moguntini 2. Concilium Triburienfe.

Leo 1.

1. Corinth. 1.

Roman. 6.

De his ceremonijs qua in baptismo obseruantur, superius dictum est. Matthai 18.

(infra

Ioannis 1. Matthai 3. Lucæ 3. Lucæ 2. Galat. 5. Matthai 5. Roman. 10.

Gelasius.

Ratio cur Baptismus prohibetur dari in pœnitentia Ecclesiæ, nisi dubie temporibus.

Tertullianus Carthagin.

Marci 14.

Aëtium 10.

Concilium Laodicenum.

Concilium Parisense 3. sub Lothario & Ludouico Angullicis.

(infra dicemus) aliam fuisse rationem, nec ad eandem pertinuisse virtutem, quia per Spiritum sanctum renascuntur, de quibus dicitur: Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Dei nati sunt. Dominus enim nullius indiges remissione peccati, nec querens remedium renascendi, sic voluit baptizari, quomodo voluit circumcidi, hostiamque pro se emundationis offerri, ut qui factus erat ex muliere, fieret sub lege, quam non venerat soluere, sed adimplere, & implendo finire, sicut beatus prædicat Apostolus: finis autem legis Christus ad iustitiam omni credenti, Baptismi sui in se credidit sacramentum, quia in omnibus primatum tenens, se docuit esse principium, & tunc regenerationis potentiam sanxit, quando de latere ipsius profuxerunt, sanguis redemptionis, & aqua baptismatis. Eadem repetit & epistola 78. ad Episcopos Campaniæ Samnij & Piceni, capite primo. Idem & statuit GELASIVS I. epistola prima, ad Episcopos Lucaniæ, Brutiorum, & Sicilia: &c. capite 12. allegaturque à Gratiano de consecratione distinctione quarta, capite Baptizandi, & ab luone Carnotensi libro primo Decretorum. Porro hic attende, quia hæc constitutio facta est antiquitus, quia in Baptizandis electis, qui iam grandæui erant, & de gentibus ad Christianitatem properabant, Apostolica regula obseruabatur, vt prius Catechumeni, Exorcismis scrutandi, ieiunijs sanctificandi, & frequentibus prædicationibus instruendi erant (vt dicemus aliàs) & postea (nisi intercessisset necessitas quæ non habebat legem, prout superius expressum est, & alibi dicitur, scilicet. Catechumenus, & Pœnitens) duobus his festis diebus Paschæ, & Pentecostes baptizabantur, vt idem Leo affert epistola quarta, ad Episcopos Sicilia, hinc omnium illorum antiquior TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS libro de Baptismo, ad calcem. Si qui (ait) pondus intelligant Baptismi, magis timebunt consecutionem quam dilationem, fides integra securâ est de salute, Diem Baptismo solemnem iorem Paschæ præstat, cum & Passio Domini in qua tingimur, adimpleta est, nec incongruenter aut figuram interpretabitur. Quod cum vltimum Paschæ Dominus esset acturus, missis Discipulis ad præparandum. Conuenietis (inquit) hominem aquam batiuantem Paschæ celebranda, locum de signo aquæ ostendit. Exinde Pentecoste ordinandis lauacris laudissimum spacium est, quod & Domini Resurrectio inter Discipulos frequentata est, & gratia Spiritus sancti dedicata, & spes aduentu Domini subiensis, quod tunc in celo recuperato eo Angeli ad Apostolos dixerunt, sic venturum quemadmodum & in celos conscendit. Caterum omnis dies Domini est, omnis hora, omne tempus habile Baptismo, si de solemnitate interest, de gratia nihil refert. Sed & Concilium LAODICENVM I. canone quadagesimo quinto: Non oportet ad Baptisma quemquam post duas Quadragesime hebdomadas admitti. Et canone quadagesimo sexto. Propter eos qui ad Baptisma veniunt, fidem discere, & quanta feria septimana maioris Episcopo, aut Presbyteris reddere. Hoc allegat Gratianus de consecratione, distinctione quarta, capite Baptizandos. Huncque canonem citat & allegat Concilium PARISIENSE III. libro primo, capite sexto, & addit canonem quadagesimum septimum, & sic exponunt Patres eiusdem Concilij. His verbis (inquit) datur intelligi, quod ad fidem Christi venientes, eiusdem fidei & Baptismatis instruebantur sacramentis. Verum quando fides Christi ubique pollet, & parvuli de Christianis pa-

rentibus nati, antequam ad intelligibilem aetatem veniant, Baptismatis sacramenta percipiunt, necesse est vt quod imbecillis aetas nequit, intelligibilis discere satagat. Quod quia ab usu Christiana religionis, propter quorundam incuriam, recessit, quanta est negligentie, quantique discriminis, satis dici non potest. Sane à quibusque quamuis fides Christi inbianter expectatur, aliter tamen agitur quam diuina auctoritas testetur. Præfixa tempora canonum super celebratione Baptismatis à multis partim ignorantia, partim presumptione violantur. Quod ad negligentiam sacerdotum, nec non & auditorum pertinere dubium non est. Quomodo itaque Baptismus tempore celebrari debeat, etiam post Leonis decreta Concilium MATISCONENSE II. canone tertio, sic statuit: Relatione quorundam fratrum nostrorum comperimus Christianos non obseruantes legitimum diem Baptismi, penè per singulos dies ac natales Martyrum filios suos baptizare, ita vt vix duo vel tres reperiantur in sancto Pasche, qui per aquam & Spiritum sancti regenerentur. Idcirco censuimus, vt ex hoc tempore nullis eorum permittatur talia perpetrare, præter illos quos infirmitas nimia, aut dies extremus compellit filios suos Baptismum percipere. Idcirco presentibus admonitionibus, à suis erroribus vel ignorantia reuocati, omnes omnino à die Quadragesime, cum infantibus suis ad Ecclesiam obseruare precipimus, vt impositionem manus certis diebus adepti, & sacri olei liquore peruncti, legitimi diei festiuitate fruantur, & sacro Baptismate regenerante, quo possunt & honoribus, & vita comes fuerit, sacerdotibus fungij, & singularis celebrationis solemnitate frui. Idem omnino nec diffimili sententia Concilium ANTISIODORENSE I. capite decimo octauo. Nam & tantum baptizare permittit in Pasche solemnitate, si non ad sit impedimentum mortis. Idem omnino inuenit GREGORIUS II. epistola tertia quam misit populo Thuringiæ, hoc præcipiens Episcopo, quem eadem destinabat populo, obseruandum. Præterea huiusmodi decreta renouat Concilium VORMATIENSE I. capite primo, & iterum nouissimè Concilium COLONIENSE IV. capite octauo pro abusibus reformandis. Statuimus, (aitunt Patres eiusdem Concilij) vt Pastores, & Concionatores adhortentur populum, vt paruos natos, instante festo Pasche, seruent baptizandos in vigiliam Pasche, & natos festo Pentecostes instante, ad festum Pentecostes usque seruent, si tamen nullum immineat vitæ periculum. Vide plura in superioribus & sequentibus, vide Catechumenus.] Baptismus vbi conferendus. II. Concilium CONSTANTINOPOLITANVM III. quod dicitur 6. generale in Trullo, canone tertio, qui & allegatur à Gratiano de consecratione distinctione prima, capite Clericos. Clericos, qui in oratorijs que sunt intra domos ministrant, vel baptizant hoc illius loci Episcopi sententia facere debere docerimus. Quare si quis clericus hoc non sic serauerit, deponatur. Hoc autem instituerunt Patres præfati Concilij, quia canone 59. sequenti prohibetur, ne in oratorijs domorum, Baptismus celebretur, sed qui ab omnibus sordibus aliena illuminatione digni habendi sunt, ad Catholicas Ecclesias accedant, & hoc illic munere perfuantur. Si quis autem aliter attentari præsumperit, deponatur, si laicus segregetur. Hinc & Concilium VERBENSE canone septimo, prohibet, ne publicum baptisterium sit in parochia, nisi vbi Episcopus certo loco constituerit, nisi tantum si necessitas euerit, pro infirmitate aut pro aliqua necessitate, illi presby-

Concilium Matisconenfe. 61. Episcop.

Concilium Antifiodorenfe.

Gregorius 2.

Concilium Vornatiense celebratum anno 868.

Concilium Colonienfe 4. sub Adolpho Episcopo & Carolo Imperatore anno 542. Atque quid hæc constitutio ad huc vigeat in Germania.

Constantinopol. 3. concilium. Hic autem canon est in numero coru, qui attribuantur huic concilio, sunt tamen alij canones ad huc qui sunt legitimi.

Concilium Veruense, hoc est in palatio Veruensi sub Pipino rege Franciæ.

Concilium Meldense. Concilium Viennense nō est in 4. voluminibus Conciliorū inferum.

Concilium Coloniense 4. sub Carolo 5.

Pomeridiana hora prohibetur infantes baptizari, & conuiuia celebrari, lege. Concilium Moguntinū 4.

Concilium Eliberinum.

Concilium Basilienfe.

Concilium Carthaginenfe quoniam est quatuor, verū arbitror esse decretum Concilij Bracarenfis 2. cap. 7. nā omnino simili forma verborum reperitur statuisse.

Concilium Bracarenfe 2.

Astum 8.

Melchiasdes 1. An Baptismus sit confirmatio, ne praestantior, an 2. conuersio.

teri quos Episcopo in sua parochia constituerit, in qualicumque loco euenerit licentiam habeant baptizandi, vt omnino sine Baptismo non moriantur. Hæc renouat Concilium MELDENSE I. canone 48. & Concilium VIENNENSE sub Clemente V. & allegatur in Clementinis titulo 14. de Baptismo, & effectu eius. vbi iubetur ne in priuatis domibus, sed in fontibus Ecclesiarum Baptisma celebretur: quod Viennense decretum citat & allegat Concilium COLONIENSE IV. capite decimo quinto, Censura pro abusibus reformatandis, vbi & prohibet, ad leuitates vitandas, nisi sit imminens periculum, pomeridiano tempore pueros baptizari, nec inde conuiuia celebrari Ethnicorum more, quod & Concilium MOGUNTINVM IV. renouat capite decimo sexto Ut tanto mysterio (ait) debita omnino reuerentia exhibeatur, serio mouemus, vt manū intra officia diuina, non autem tempore pomeridiano post epulas & prandia, nisi necessitas aut periculum infantium accelerare Baptismum exspectat, cum multa sobrietate, & accurata deuotione Baptismum administrent. Comestiones verò, & parum sobria conuiuia, que quibusdam in locis post Baptismum sunt per ciuiles magistratus volumus inhiberi, aut saltem ad moderationem Christianis dignam reduci volumus. Vide oro sequentia.

Baptismus non pretio æstimandus, aut conferendus.] Hoc benedictio illa munio est, Dediti militem, da ei adiumentum militie. Nunquid prodest, si quisquam parentum magnam pupillo conferat facultatem, nisi prouidere studeat, & tutorem? Itaque Paraclitus regeneratis in Christo, castos, & consolator & tutor est. Ideo dicit sermo diuinus, Nisi Dominus custodierit ciuitatem, frustra vigilat qui custodit eam. Ergo Spiritus sanctus, qui super aquas Baptismi salutifero descendit illapsu, in fonte plenitudinem tribuit ad innocentiam, in confirmatione augmentum præstat ad gratiam. Et quia in hoc mundo tota ætate victuris, inter inuisibiles hostes & pericula gradiendum est, in Baptismo regeneramur ad vitam, post Baptismum confirmamur ad pugnam: In Baptismo abluimur, post Baptismum roboramur. At si continuo transiueris sufficiant regenerationis beneficia, victuris tamen necessaria sunt confirmationis auxilia. Regeneratio per se saluat mox in pace beati seculi recipiendos: Confirmatio autem armat & instruit ad agones mundi huius, & prælia referuandos. Qui autem post Baptismum cum acquisita innocentia immaculatus peruenerit ad mortem, confirmatur morte, quia non potest peccare post mortem. Plura dicenda sunt dictione, Confirmatio, & Manus impositio, &c.

Baptismi forma & ordo omnibus vnus.] Concilium BRACARENSE I. statuit vt eadem forma, & ordo in omnibus Ecclesijs obseruetur Baptismi, canone vicesimo tertio, & iniungit specialiter omnibus visitatoribus Diocesis Concilium II. BRACARENSE capite primo, vt de hoc visitando inquirant, & obseruare faciant. Sed de huiusmodi in superioribus multis egimus. Vide etiam dictione, Visitator, & Officium, &c.

Baptismus & Pœnitentiæ differentia.] datur in Concilio TRIDENTINO sessione decima quarta, quæ est 4. sub Iulio III. capite secundo. Sed hanc videbis dictione, Pœnitentia. Præterea de Baptismo prægnantibus conferendo. Vide Mulier, & de septem donis Spiritus sancti. Vide Patronus, &c.

Baptismus Christi: & cur Christus Ba-

ptimum suscepit.] CLEMENS I. libro 7. Apostolicarum constitutionum, capite 23. Dominus in se iam pascionem non est baptizatus, neque in mortem, neque in resurrectionem. Nihil enim horum ad hoc venerat, sed ad aliorum institutionem. Ideoque ex potestate post Baptismum ieiunat, vt dominus Ioannis. Qui vero in eius mortem initiatur, primum ieiunare debet, & postea baptizari. Non est enim æquum, commortuum, & suscitatum sub ipsam resurrectionem mortuum esse. Homo enim non est Dominus institutus Saluatoris, quoniam is Dominus est, ipse vero subiectus. Et CYPRIANVS CARTHAGINENSIS sermone De Baptismo Christi, & manifestatione Trinitatis. Veniebat (ait) Christus ad Baptismum non egens lauacro, in quo peccatum non erat, sed vt sacramento perennis daretur auctoritas, & tanti virtutem operis nulla personarum acceptio commendaret, quoniam remisso peccatorum sine per Baptismum, sine per alia sacramenta donetur, proprio Spiritus sancti est, & ipse soli huius efficitur privilegium manet. ORIGENES ADAMANTIVS homilia 27. in Luca, caput tertium. Quia verò Dominus baptizatus est, & celi aperti sunt, & Spiritus sanctus descendit super eum, & vox que de celis inuauit, dicens: Hic est Filius meus dilectus, &c. Dicendum est in Baptismo Iesu celum esse reseratum, & ad dispensationem remissionemque peccatorum, non illius qui peccatum non fecerat, neque inuentus est dolus in ore eius, sed totius mundi apertus esse celos, & Spiritum sanctum descendisse, vt postquam Dominus ascendisset in excelsum, & captiuum duxisset captiuitatem, tribueret nobis Spiritum qui ad se venerat, &c. Pulchra de Baptismo Christi, dicit GREGORIVS NAZIANZENSIS Oratione secunda, in sancta Epiphaniorem lumina post medium orationis, & Oratione tertia, in sanctum Lauacrum. Lege obsecro. Et EPIPHANIVS CYPRI libro secundo, contra hæreses, disputans contra hæresin, que non suscipit Euangelium Ioannis: Baptizatus est ergo Iesus in mense Ahyr secundum Aegyptios, id est, Nouembri duodecima ante festum Iduum Nouembri, hoc est, ante sexaginta dies plene diei Aduentus, que est dies Natiuitatis ipsius secundum carnem, velut habet testimonium Euangelij secundum Lucam. Erat autem Iesus incipiens esse annorum triginta, &c. IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia 10. in Matthæum, capite tertio. Præterea igitur omnem hanc Christum expectauit etatem, per quod omne tempus institutum legis impleuit, ac tum demum uenit ad Baptisma, quasi cumulum illud cunctis obseruationibus legis imponens, &c. Et in alio opere in Euangelium Matthæi, homilia 3. Ergo Christi Baptismus (ait) non solum Ioannis Baptismi, sed in se inclusit. Qui enim baptizatur in nomine Christi, vtrumque Baptismum habet, & aque, & Spiritus, quia Christus Spiritus erat, & corpus suscepit, vt & spirituale, & corporale Baptisma daret. Ioannis autem Baptismus non inclusit in se institutionem Christi, quia quod maius est, minus in se includit, quod autem minus est, maius in se includere non potest, &c. LACTANTIUS FIRMIANVS libro quarto, de vera sapientia, capite decimo quinto. Cum primum Christus cepit adulescere, in flumine est a Ioanne Propheta in Iordane flumine, vt lauacro spirituali peccata non sua, que vique non habebat, sed carnis quam gerebat, aboleret: quemadmodum Iudeos suscepta circumcisione, sic etiam gentes Baptismo, id est, purifici roris perfusione, saluaret, &c. Vide reliquum. AMBROSIVS MEDIOLANENSIS Praefatione in Psalmum 37. & in Euangelium Lucae libro 2. cap. 3. Baptizatus est ergo

super quibus rogastis (ait) vos informari, id est, vtrum maius esset sacramentum, manus impositio Episcoporum, aut Baptismus: scitote vtrumque magnum esse sacramentum, & sicut vnum à maioribus sit, id est, à summis Pontificibus, quod à minoribus perfici non potest, ita & quædã ueneratione uenerandum & tenendum est, sed ita coniuncta sunt hæc duo sacramenta, vt ab inuicem (nisi morte præueniente) nullatenus possint segregari, & vnum sine altero ritè perfici non potest. Nam vnum præueniente morte saluare sine altero potest, aliud autem non potest, unde scriptum est. In diebus illis, dicit Dominus, effundam de spiritu meo super omnem carnem. Aduertamus similes diuinitas bonitatis Dei, quod in confirmandis Neophytis manus impositio tribuit singulis. Hoc tunc Spiritus sancti descensio in credentium populos, donauit vniuersis. Sed quia diximus, quod manus impositio, & confirmatio ad Baptismi perfectionem pertineat, vt qui iam regeneratus in Christo est, confirmare aliquid possit: cogitat sibi forte aliquis, Quid mihi prodest post mysterium Baptismatis, mysterium confirmationis? Aut quantum video, non totum de fonte suscipimus, si post fontem adiectione noui generis indagemus. Non in dilectissimi, attendat charitas uestra. Sicut exigit militaris ordo, vt cum Imperator quemcumque in militum receperit numerum, non solum signet receptum, sed etiam armis competentibus instruat pugnaturum. Ita in Baptismo benedictio illa munio est, Dediti militem, da ei adiumentum militie. Nunquid prodest, si quisquam parentum magnam pupillo conferat facultatem, nisi prouidere studeat, & tutorem? Itaque Paraclitus regeneratis in Christo, castos, & consolator & tutor est. Ideo dicit sermo diuinus, Nisi Dominus custodierit ciuitatem, frustra vigilat qui custodit eam. Ergo Spiritus sanctus, qui super aquas Baptismi salutifero descendit illapsu, in fonte plenitudinem tribuit ad innocentiam, in confirmatione augmentum præstat ad gratiam. Et quia in hoc mundo tota ætate victuris, inter inuisibiles hostes & pericula gradiendum est, in Baptismo regeneramur ad vitam, post Baptismum confirmamur ad pugnam: In Baptismo abluimur, post Baptismum roboramur. At si continuo transiueris sufficiant regenerationis beneficia, victuris tamen necessaria sunt confirmationis auxilia. Regeneratio per se saluat mox in pace beati seculi recipiendos: Confirmatio autem armat & instruit ad agones mundi huius, & prælia referuandos. Qui autem post Baptismum cum acquisita innocentia immaculatus peruenerit ad mortem, confirmatur morte, quia non potest peccare post mortem. Plura dicenda sunt dictione, Confirmatio, & Manus impositio, &c.

Baptismi forma & ordo omnibus vnus.] Concilium BRACARENSE I. statuit vt eadem forma, & ordo in omnibus Ecclesijs obseruetur Baptismi, canone vicesimo tertio, & iniungit specialiter omnibus visitatoribus Diocesis Concilium II. BRACARENSE capite primo, vt de hoc visitando inquirant, & obseruare faciant. Sed de huiusmodi in superioribus multis egimus. Vide etiam dictione, Visitator, & Officium, &c.

Baptismus & Pœnitentiæ differentia.] datur in Concilio TRIDENTINO sessione decima quarta, quæ est 4. sub Iulio III. capite secundo. Sed hanc videbis dictione, Pœnitentia. Præterea de Baptismo prægnantibus conferendo. Vide Mulier, & de septem donis Spiritus sancti. Vide Patronus, &c.

Baptismus Christi: & cur Christus Ba-

ptimum

Toel 2.

Confirmatio & manus impositio ad Baptismi perfectionem pertinet. Occupatio.

Ful. 126.

Concilium Bracarenfe 2.

Concilium Bracarenfe 2.

Concilium Tridentinum.

Clemens.

Cyprianus Carthaginens.

Origenes Adamantius.

Gregorius Nazianzenus.

Epiphanius Cypri.

Ioannes Chryostomus.

Ioannis baptismatis differentia.

Lactantius Firmianus.

Ambrosius Mediolanensis.

ptimum suscepit.] CLEMENS I. libro 7. Apostolicarum constitutionum, capite 23. Dominus in se iam pascionem non est baptizatus, neque in mortem, neque in resurrectionem. Nihil enim horum ad hoc venerat, sed ad aliorum institutionem. Ideoque ex potestate post Baptismum ieiunat, vt dominus Ioannis. Qui vero in eius mortem initiatur, primum ieiunare debet, & postea baptizari. Non est enim æquum, commortuum, & suscitatum sub ipsam resurrectionem mortuum esse. Homo enim non est Dominus institutus Saluatoris, quoniam is Dominus est, ipse vero subiectus. Et CYPRIANVS CARTHAGINENSIS sermone De Baptismo Christi, & manifestatione Trinitatis. Veniebat (ait) Christus ad Baptismum non egens lauacro, in quo peccatum non erat, sed vt sacramento perennis daretur auctoritas, & tanti virtutem operis nulla personarum acceptio commendaret, quoniam remisso peccatorum sine per Baptismum, sine per alia sacramenta donetur, proprio Spiritus sancti est, & ipse soli huius efficitur privilegium manet. ORIGENES ADAMANTIVS homilia 27. in Luca, caput tertium. Quia verò Dominus baptizatus est, & celi aperti sunt, & Spiritus sanctus descendit super eum, & vox que de celis inuauit, dicens: Hic est Filius meus dilectus, &c. Dicendum est in Baptismo Iesu celum esse reseratum, & ad dispensationem remissionemque peccatorum, non illius qui peccatum non fecerat, neque inuentus est dolus in ore eius, sed totius mundi apertus esse celos, & Spiritum sanctum descendisse, vt postquam Dominus ascendisset in excelsum, & captiuum duxisset captiuitatem, tribueret nobis Spiritum qui ad se venerat, &c. Pulchra de Baptismo Christi, dicit GREGORIVS NAZIANZENSIS Oratione secunda, in sancta Epiphaniorem lumina post medium orationis, & Oratione tertia, in sanctum Lauacrum. Lege obsecro. Et EPIPHANIVS CYPRI libro secundo, contra hæreses, disputans contra hæresin, que non suscipit Euangelium Ioannis: Baptizatus est ergo Iesus in mense Ahyr secundum Aegyptios, id est, Nouembri duodecima ante festum Iduum Nouembri, hoc est, ante sexaginta dies plene diei Aduentus, que est dies Natiuitatis ipsius secundum carnem, velut habet testimonium Euangelij secundum Lucam. Erat autem Iesus incipiens esse annorum triginta, &c. IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia 10. in Matthæum, capite tertio. Præterea igitur omnem hanc Christum expectauit etatem, per quod omne tempus institutum legis impleuit, ac tum demum uenit ad Baptisma, quasi cumulum illud cunctis obseruationibus legis imponens, &c. Et in alio opere in Euangelium Matthæi, homilia 3. Ergo Christi Baptismus (ait) non solum Ioannis Baptismi, sed in se inclusit. Qui enim baptizatur in nomine Christi, vtrumque Baptismum habet, & aque, & Spiritus, quia Christus Spiritus erat, & corpus suscepit, vt & spirituale, & corporale Baptisma daret. Ioannis autem Baptismus non inclusit in se institutionem Christi, quia quod maius est, minus in se includit, quod autem minus est, maius in se includere non potest, &c. LACTANTIUS FIRMIANVS libro quarto, de vera sapientia, capite decimo quinto. Cum primum Christus cepit adulescere, in flumine est a Ioanne Propheta in Iordane flumine, vt lauacro spirituali peccata non sua, que vique non habebat, sed carnis quam gerebat, aboleret: quemadmodum Iudeos suscepta circumcisione, sic etiam gentes Baptismo, id est, purifici roris perfusione, saluaret, &c. Vide reliquum. AMBROSIVS MEDIOLANENSIS Praefatione in Psalmum 37. & in Euangelium Lucae libro 2. cap. 3. Baptizatus est ergo

Dominus, non mundari volens, sed mundare aquas, vt abluta per carnem Christi, que peccatum non cognouit, Baptismatis ius haberent. Et ideo qui ad Christi lauacrum uenerit, peccata deponit, &c. Lege AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro quarto contra Donatistas, cap. 22. & in Euangelium Ioannis tractatu 5. Quare oportebat baptizari Christum? Quare oportuit nasci Christum? quare oportuit crucifigi Christum? Sicut enim uiam humilitatis demonstraturus aduenerat, & se ipsum facturus ipsam humilitatis uiam, in omnibus ab eo implenda erat humilitas, Auctoritatem dare Baptismo suo hinc dignatus est, vt cognoscerent seruis, quanta alacritate deberent currere ad Baptismum Domini, quando ipse dignatus est accipere Baptismum seruis, &c. Vide sequentia.

Baptismus Ioannis, & eius efficacia.] IUSTINVS MARTYR quaestione 37. ad Orthodoxos: Baptismus (ait) Ioannis proemium erat Euangelij gratia. Ideoque supra legem erat, neque enim poterant qui secundum legem peccauerant, in ea ueniam assequi, per penitentiam, fidemque Christi. De Baptismo Ioannis multis agit TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS libro de Baptismo, & ORIGENES ADAMANTIVS libro 5. in Epistolam ad Romanos, capite 6. Nostrum (ait) Baptisma in Christo Iesu esse dicit Apostolus, ipse autem Christus a Ioanne baptizatus refertur, non eo Baptismate quod in Christo est, sed eo quod in lege est. Ita enim ipse ait ad Ioannem, Sine modo sic enim decet nos adimplere omnem iustitiam: in quo ostendit quod Baptisma Ioannis expletio erat ueterum, non inchoatio nouorum. Hinc & GREGORIVS NAZIANZENSIS Oratione 2. in sancta Epiphaniorem lumina. Baptizatus Ioannes, uerum non iam Iudaicè, quoniam non in aqua solum, sed & in penitentiam, non tamen penitus spiritualiter. Fluid enim addidit in spiritu, baptizabat Iesus uerum in spiritu. Hoc erat perfectio, & quomodo non Deus? CYPRIANVS CARTHAGINENSIS sermone de Baptismo Christi: Supponit itaque cruciorem sanctam manibus hominis, humilitas Redemptoris, & licet plenam non habeat uirtutem, suscipit tamen Christus Baptisma Ioannis. Preparabat uiam Domino Ioannes lauando exterius corpora, vt præcederet exterius lauacrum futurum Baptismi, in quo conferretur animarum ablutio, & peccatorum remissio, præcessit quod erat ex parte, ut consummatio sequeretur. BASILIUS MAGNVS In exhortatione ad Baptismum: Ioannes, ad quem omnis Iudæa accedebat, penitentia Baptismum predicauit, Dominus autem adoptionis filiorum Baptismum longè præclarior annunciat. Et libro primo, de Baptimo, capite primo: Quanto præstantior est Spiritus sanctus aqua, tanto excedit uidelicet, & qui baptizatur in Spiritu sancto eum qui baptizatur in aqua, & ipsam adeo Baptisma, vt ipse Ioannes tantus & talis, & sic a Domino predicatus contra pudorem prædixerit, Non sum dignus, vt sulcam corrigiam calciamenti eius. IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia 40. in Actus Apostolorum, cum exponit illud, Factum est autem, cum Apollo esset Corinthi, &c. Et cum imposuisset illis (scilicet, qui in Ioannis Baptismo prius baptizati erant) uenit Spiritus sanctus super illos, & loquebantur linguis, & prophetabant. Ab ipso Baptismo prophetant. Hoc autem Ioannis Baptismus non habebat, Ideo & imperfectus erat, ut autem talibus digni fierent, prius illos preparauit, atque hoc uoluit Ioannes baptizans, ut crederent in eum qui post se uenturus, &c. Eundem locum Actuum exponit AMBROSIVS M E-

Augustinus Hipponensis.

Iustinus Martyr.

Tertullianus Carthaginens. Origenes Adamantius.

Gregorius Nazianzen.

Cyprianus Carthaginens.

Basilus Magnus.

Ioannes Chryostomus.

Ambrosius Mediolanensis.

Ambrosius Mediolanensis.

Cyrillus Hierosolymitanus

Hieronymus Stridonensis.

Actuum 19.

Augustinus Hipponensis.

Cyrellus Alexandrinus.

Præmissio Calvini temporis illi sancti doctor.

Theophylactus Bulgariæ Episcopus.

DIOLANENSIS libro primo, de Spiritu sancto, capite tertio: Illi (ait) qui negauerunt se scire Spiritum sanctum, quamvis Baptizatos se dicent, in Ioannis Baptismo baptizati sunt postea, quia Ioannes in remissionem peccatorum, in aduenientis Iesu non in suo baptizauit nomine, &c. Lege Plura de Ioannis Baptismo imperfecto, respectu Baptismi Christi, agit in præfatione in Psalmum tricesimum septimum, non longè ab initio. **B**aptismus (inquit) Ioannis, oculus suppliciorum est: Baptismus Christi, oculus gratiarum, &c. Et **C**YRILLVS HIEROSOLYMITANVS Catechismo 3. illuminatorum, Hierosolymis, ait, quod Ioannis Baptismus tantum ab igne comminationis liberat. Hinc & **H**IERONIMVS STRIDONENSIS Dialogo contra Luciferianos, circa medium. Ioannis autem Baptisma (ait) tantum imperfectum fuit, ut constet postea Christi Baptismo baptizatos, qui ab eo fuerant baptizati. Ita enim historia refert, factum est autem, cum Apollo esset Corinthi, &c. Idem paulò antè: Ioannis Baptisma non tam peccata dimisit, quam Baptisma penitentia fuit in peccatorum remissionem, id est, in futuram remissionem, qua esset postea per sanctificationem Christi subsecutura, &c. Vide reliquum. Et **A**VGUSTINVS HIPPONENSIS libro secundo contra Petilianum, capite trigésimo quarto. Petilianus dixit, non alium fuisse Baptismum Ioannis, alium Christi, sed unum Baptismum tribus gradibus consecratum, quorum trium graduum, aquam Ioannes, Spiritum Christus, ignem Paracletus dedit. Et trigésimo sexto capite: Sed Baptismus Ioannis alius fuit, & Christi alius, sicut alius fuit ille Baptismus, in quo Patres nostros Apostolus dicit baptizatos. Lex enim & Prophecia, usque ad Ioannem Baptistam, sacramenta habebant prænucciantia rem futuram, nostri verò temporis sacramenta venisse constatantur, quod illa venturum predicabant, &c. Lege Orò. Idem ait in Ezechiridio, capite quadragésimo nono, & epistola quadragésima octaua, arque centésima sexagésima tertia: Nunquid (ait) fuis erat, ut Baptismo Ioannis baptizaretur sponsus, id est, Baptismo amici, vel serui? Perfecta mundatio non in Ioannis, sed in nominis Domini Baptismo est: qui eo se indignum exhibuerit, Sacramenta in eo non ad salutem, sed ad perniciem permanent, &c. Vide eundem tractatu quinto, in Euangelium Ioannis. **C**YRILLVS ALEXANDRINVS libro secundo, in Euangelium Ioannis, capite quinquagésimo septimo: Peripexit Ioannes Euangelista, non multo post aliquos futuros, qui aut nullam inter Baptismum, & Baptismum differentiam facerent, sed pari laude vtrumque coronarent, aut ob imperitiam, aut lapsam hominum, meliorem esse Baptismum Ioannis putarent. Nullum enim est tam turpe facinus, quod imperitia non audeat aggredi, nulla blasphemia tam magna, & vi aduersus sacratissima Ecclesie dogmata non discantur libenter ab his, qui omnia (ut scriptum est) recta peruerunt. Ne igitur temerarij homines aspectum Ioannis, qua in penitentiam baptizabat, spiritali Baptismo Christi anteferre auderent casus tam turpis temeritatis euerrens, ipsum Baptistam exponit, huius questionis fragilem nodum dubitantibus suis discipulis soluisse. **T**HEOPHYLACTVS BULGARIE NSIS, in caput primum Ioannis, illud interpretans: Ego baptizo in aqua, sed medius vestrum stat, &c. Vide mansuetudinem, & veritatem sancti: mansuetudinem quidem, eò quod nihil asperum ad eos loquitur, quamvis insolentes essent: veritatem autem, quia liberrimus erat testis gloria

Christi, neque gloriam Domini occultabat, ut sibi nobilitatem pareret: sed confitebatur, Ego quidem baptizo imperfecto Baptismo: nam in aqua sola non habente peccatorum remissionem, sed preparante ad suscipiendum spirituale Baptisma, quod donat remissionem peccatorum. Idem & in caput tertium Lucæ, omnino, lege. **B**EDA VENERABILIS in caput 1. Actuum Apostolorum, cum illud interpretatur: Ioannes quidem baptizauit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu sancto, &c. Neque **A**POSTOLI (ait) neque sequaces eorum, qui usque hodie baptizant in Ecclesia aliter quam Ioannes, id est, in aqua baptizare preualent, sed tantum inuocato Christi nomine, adest interior virtus Spiritus sancti, que homine aquam tribuente baptizatorum animas simul & corpora purificet, quod in Ioannis Baptismo non fiebat, &c. Vide alios Doctores. **C**oncilium **T**RIDENTINVM sessione septima, sub Paulo II. capite primo: Si quis dixerit Baptismum Ioannis habuisse eandem vim cum Baptismo Christi, anathema sit.

BAPTIZANDVS.

Baptizandi probentur, & se pijs operibus præparent.] Quandoquidem antiquitus, vt superius annotatum est, ad Baptismum confluebant adulti, idèd opus erat discussione sollicita: nam catechesi instituebantur, & plurimis ieiunijs atque orationibus expiabantur, vt ostendit **T**ERTULLIANVS CARTHAGINENSIS libro de Baptismo, ad calcem: Ingressuros (ait) Baptismi orationibus crebris, & geniculacionibus, & perugilijs, orare oportet, & cum confessione omnium reorò delictorum: quod & de Baptismo Ioannis prius agebatur. Imgebatur enim cõstentes delicta sua, &c. Huiusce rei meminit & **C**YPRIANVS CARTHAGINENSIS libro quarto epistolarum epistola 7. ad Magnum. & ante hos omnes meminit **C**LEMENS I. libro septimo, Apostolicarum constitutionum capite 23. vt supra dictione, Baptismus Christi, citauimus. Hinc **C**oncilium **C**ARTHAGINENSE IV. cui interfuit Augustinus canone 85. allegatur à Gratiano, de consecratione distinctione 4. capite Baptizandi. **B**aptizandi nomen suum dent, & diu sub abstinentia vini & carniuum, ac manus impositione crebra examinati, Baptismum percipiant. Et **A**VGUSTINVS HIPPONENSIS libro de vera Penitentia, capite 1. Neque ad Baptismum Christi (ait) in quo omnia peccata debebantur, quisquam bene accedit, nisi agendo penitentiam de vita pristina. Nemo enim eligit vitam nouam, nisi quem veteris penitet. Vide præcedentia. Vide Catechumenus.

BASILICA.

Basilicas constituere in honore Sanctorum.] Hoc infinitis comprobatur testimonijs, quæ si proponerem omnia in ordinem redigere, volumem immensum implerem. Nam & suis locis ea referuata sunt, & vix posses folium sanctorum Conciliorum reuoluere, quin huiusce rei inuenias fieri mentionem. Lege itaque **C**oncilium **C**ONSTANTINOPOLITANVM II. quod quintum generale dicitur, actione prima, secunda, tertia. Quod si altius velis repetere, lege quod recenset **A**BDIAS BABYLONIVS libro quinto certaminis Apostolici, vbi de gestis Ioannis agit. **M**ulti (ait) viso miraculo de portione

Beda Venerabilis.

Tertullianus Carthaginens.

Cyprianus Carthaginens.

Clemens I.

Concilium Carthaginens.

Augustinus Hipponensis.

Concilium Constantinop. 2. dicitum 5. general. Abdias Babylonius.

veneni,

Simeon Metaphrastes.

Abdias Babylonius.

Vide reuerendari Reliquiarum vius.

Tertullianus Carthaginens.

Cyprianus Carthaginens.

Clemens I.

Concilium Carthaginens.

Augustinus Hipponensis.

Concilium Aquigranense 1.

Concilium Aquigranense 3.

Episcopi Paphlagoniz.

Damasus I. Platina Romanus.

veneni, conuersi ad fidem baptizati sunt cum vniuersis domibus & familijs suis, affinitatibusque, & fregerunt omnia simulachra, & fabricauerunt Basilicam in nomine Ioannis sancti, quia ipse Ioannes Apostolus assumptus est. **Q**uod confirma **S**IMEON METAPHRASTES in eius vita sic dicens. **D**eum itaque mortis sentiens aduenisse, ciuitatem egressus est, discipulis præcipiens, vt lignem ac sarculum secum conferrent, ac protinus in montem quendam ascendens, ubi nunc huius templum extructum est, exiit cum pulchritudinis, tunc magnitudinis, stansque in ipso, Etico (inquit) filij mei sedite, &c. Hoc etiam præfatus Abdias refert, vt in ore duorum stet omne verbum. Idem quoque **A**BDIAS BABYLONIVS libro 6. memorat Apostolos, Simonem & Iudam Ecclesias multas constituisse in Babylonia regione, & per ciuitates Presbyteros, Diaconos, & Clericos ordinasse. Et ad calcem addit: Xerxes rex Basilicam in honorem Apostolorum, Simonis & Iudæ, magnificam ex marmore extruxit, & in medio Sarcophagum corpora beatorum Apostolorum portantem posuit, consummata est autem fabrica edificatio post tertium annum. Idem libro 7. In Ethiopia ad prædicationem Matthei Basilicam insignem fabricatam refert, quam & Mattheus appellauit Resurrectionem, quoniam per resurrectionem filij Regis mortui, occasa edificacionis exciterat. Sed & alias per loca diuersa multas Apostolos construi curauit Ecclesias. Et infra: Interea phlogia sacratissima virgo Christi quicquid in auro & argento habere poterat, hoc totum sacerdotibus contulit, & omni clero, dicens: Postquam dignam Apostolo Christi fabricaueris Ecclesiam, quicquid superauerit, pauperibus erogabis. Et paulò post: Omnes quoque provincia Ethiopum Ecclesia repleta sunt Catholicis, usque in hodiernum diem per Iphogiam. Præterea Lucam Euangelistam narrat **S**IMEON METAPHRASTES in eius vita Ecclesias plurimas, eiectis idolis, erexisse. Basilicas in honore Martyrum 8. edificatas meminit **A**VGUSTINVS HIPPONENSIS in quodam sermone qui specialiter allegatur à Patribus Concilij **A**QVIGRANENSIS I. cap. 113. meminit & libro primo, de Ciuitate Dei, capite primo. Sed & adhuc multò difficilius de his tractat **C**oncilium **A**QVIGRANENSE III. sub Pipinio Ludouici Pij filio libro 1. capite 3. vbi ex lectione veteris Testamenti haurit auctoritatem edificandarum Basilicarum, etiam differens de facultatibus eiusdem relinquendis: vt totum citabimus dictione: Facultates Ecclesijs relinquendæ, &c. Porro est epistola ad calcem Concilij Calcedonensis **E**PISCOPORVM PAPHLAGONIA ad Leonem I. Imperatorem, in qua apprimè eum laudant, quod sanctas Ecclesias erexerit: **V**bi (aiunt) offerretur sacrificium iustum Domino, exemplo **M**artiani dñe memorie, vt eius constituta firma permaneat. Quot verò Ecclesias & Basilicas Imperatores erexerint, nò possem breui compendio complecti. Oro lectorem, vt se conferat ad Historiographos, & hic leget non esse mendacium, quod propono. Quot verò summi Pontifices erexerint, liquido in historijs suis manifestant grauissimi Scriptores **D**AMASVS I. & **P**LATINA **R**OMANVS nec nobis possibile est vniuersa recensere. Præcipuè tamen in Basilicis, & Monasterijs construendis ab eo laudatur Hilarius I. & Gregorius II. Similiter & Gregorius III. qui infinitas construxisse reperitur, & eius successor Zacharias I. atque **L**EO III. Et Nicolaus Papa I. atque alij innumerati. Sed frustra in his recen-

dis immorantur, quandoquidem oculata fides testatur, quantum præci laborauerint in construendis Basilicis. Vide plura dictione, Monasterium, & Ecclesia. Vide sequentia. **B**asilica non ædificetur in alterius territorio.] **H**OC ARABVSICANVM Concilium I. canone decimo, sic prohibuit. **S**i quis Episcoporum in aliena ciuitatis territorio Ecclesiam edificare disponit, vel pro fundi sui negotio, aut Ecclesiastica utilitate, vel pro quacunque sua opportunitate, permissa licentia edificandi (quia prohibere hoc nefas est) non præsumat dedicationem qua illi omnimodè reseruetur, in cuius territorio Ecclesia assurgit, reseruatà verò edificatori Episcopo hac gratia, vt quos desiderat clericos in res sua videre, ipsos ordinet in cuius ciuitatis territorio est: vel si ordinariam sunt ipsos habere acquiescat. Et omnis Ecclesia ipsius gubernatio, ad eum in cuius ciuitatis territorio Ecclesia surrexerit pertinebit. **Q**uod si etiam secularium quicumque edificauerit Ecclesiam, & alium magis quam eum, in cuius territorio edificat, inuitandum putauerit, tam ipse cui contra constitutionem ac disciplinam gratificari vult, quam omnes Episcopi, qui ad huiusmodi dedicationem inuitantur, a conueniu abstinebunt. Si quis exceperit, in reatum denotabitur. Si quis exceperit, ordinem recognoscat canonicum. Eandem dispositionem repetit, & allegat **C**oncilium **I**. **C**OLEONIENSE sub Carolo II. I. Craffo, capite quarto. Vide sequentia, quia huic coherent ex proximo. **B**asilica in eius Episcopi sint dictione, in cuius territorio edificatur.] **H**OC ex superiori annotatione euadit cognitum: sed & idem in dictione Monasterium inferitur. Est autem congruum, vt adhuc quæ hanc concernunt propositionem in medium producamus. **C**oncilium **A**URELIANENSE I. capite decimo nono, allegat Gratianus causa 6. quæstione 7. capite Omnes basilicæ, Omnes basilicæ que per diuersa loca constructe sunt, vel quotidie construuntur, placuit secundum priorem canonum regulam, vt in episcopi, in cuius positæ sunt territorio, potestate consistant. Et **C**oncilium **I**LLERDENSE canone tertio, allegatur causa decima, quæstione prima, capite Si ex laicis, Si ex laicis quispiam à se factam Basilicam consecrari desiderat, nequaquam eam sub monasterij specie, ubi congregatio non colligitur, vel regula ab Episcopo non constituitur à Diocesana lege audeat segregare. Et **C**oncilium **A**URELIANENSE I. V. canone septimo, inhihet ne Dominus Basilicæ, quocumque clericos peregrinos, sine Basilicæ audeat applicare, nisi approbante Pontifice eiusdem loci, & territorio. Summèque canone vicesimo sexto, Idem concilium prohibet, ne aliter uiuant clerici huiusmodi his Basilicis seruientes, quam in alijs Ecclesijs viuunt, sed ea obseruare cogantur, quæ ceteri obseruant, alijs corrigantur. Hinc & canone trigésimo tertio, Statuit: Si quis in agro suo, aut habet aut postulat habere dioccesim, primum & terras ei deputet sufficienter, & clericos qui ibidem, sua officia implent, sacratis locis reuerentia condigna tribuantur. Hinc & **C**oncilium **T**OLETANVM II. allegatur causa decima, quæstione prima, à Gratiano, capite Sic quidam, & ab Iuone Carnotensi libro secundo Decretorum. **M**ulti contra canonum constituta, Ecclesias quas edificauerint, postulant consecrari, vt eodem quam eidem Ecclesia contulerunt censeant ad Episcopi ordinationem non pertinere: quod factum est in præteritum disciplinet, & in futuro prohibetur, sed omnia secundum constitutionem antiquam, ad Episcopi ordinationem, &

Concilium Araucanum I.

Concilium Coloniense I.

Ad Episcopum pertinere, tam de facultatibus quàm de ministris uidere Basilicam in sua diocesi edificatam. Concilium Aurelianens. I.

Concilium Ilerdense I.

Concilium Aurelianens. I. sub Pelagio I.

Concilium Tolentanum 4. sub Pelagio I.

Concilium Toletanum 4. sub Honorat.

Concilium Moguntin. 3. sub Arnulpho Imperatore. Concilium Vormaticense sub Ludouico 2. Imperat. anno 368.

Concilium Cabillonense sub Eugenio.

Gelasius 1.

Concilium 1. Nicenum, quod fuit generale 7. sub Adriano 1.

potestatem pertineant. Idem confirmat Concilium TOLETANVM IV. canone trigesimo secundo, allegatur à Gratiano causa decima, quaestione prima, capite Nouerint. Licet, si Basilicae suis fuerint redditibus, aut eis ministri male utantur, inuicem fundatoribus, vel eorum propinquis appellare. Nouerint tamen conditores Basilicarum, in rebus quas eisdem Ecclesijs conferunt nullam se potestatem habere: sed iuxta canonum instituta, sicut Ecclesijs, ita & dotem eius, ad ordinationem Episcopi pertinere. Canone autem trigesimo septimo, & allegat Gratianus causa decima sexta, quaestione septima, statuit vt parentibus fundatorum de eisdem facultatibus subueniatur, vt infra dicemus. Porro hæc decreta præcedentia confirmat Concilium MOGVNTINENSE III. capite quarto, & ante Concilium VORMATIENSE capite sexto. Multi contra canonum constituta, Basilicas quas edificauerint, & ab Episcopo postulauerint consecrari, dotem quam eidem Ecclesie contulerint ad Episcopi ordinationem putant non pertinere, quod factum est in præterito displicet, & in futuro prohibetur. Ergo omnia (secundum constitutionem aliquam) iura Ecclesiarum ad Episcopi ordinationem & potestatem pertineant. Idem & canone quinquagesimo quinto, & Concilium QVIRACUNENSE I. canone decimo quarto. Quandoquidem hi quorum uilla sunt, ubi erecta sunt Basilicae, facultates degenent Episcopis eorumdem, & uisitationem interdicit Archidiaconis, & Clericis, qui ibidem deseruiunt: idcirco statuimus, ut dumtaxat in potestate sint Episcopi, & de ordinatione clericorum, & de facultate ibidem collata, qualiter ad ipsa oratoria seu basilicas, & officium diuinum possit impleri, & sacra libamina consecrari. Quod si quis contradixerit, iuxta priores canones communionem priuetur. Plura uide dictione, Ecclesia, & Parochia. Vide sequentia.

Basilicas non cuius, nec in nomine cuiuslibet licet edificare, aut consecrare. Hoc ex superioribus potest colligi: uerum tamen ne aliquod intactum relinquamus, sic GELASIVS PRIMVS. epistola ad Episcopos Lucaniae Brutiorum, & Siciliae, capite uicesimo septimo, & allegatur à Gratiano, de consecratione, distinctione prima, capite De locorum. De locorum consecratione sanctorum (quamuis capite sexto eiusdem epistolae prohibuit, ne Episcopi dedicerent Ecclesias & Basilicas nouiter institutas, non petitis ex more præceptionibus) nobis (ait) patefactum est, quod absque præcepto sedis Apostolicae, nonnulli factas Ecclesias, uel oratoria sacrare presumant. Hoc sumus tamen iudicia detestabiliora permoti, quod in quocunque nomine defunctorum, & (quantum dicitur) nec omnino fidelium constructiones edificatas, sacris processionibus audacter inuestire memorantur. Quae quoniam tam acerba, tam dura sunt, ut eadem uix noster ferre possit audire, si reuera Christianitatis affectus in illis regionibus, certus & fixus est, & districtius ista querantur, & à quibus fuerint gesta prodantur: quoniam sicut latentibus in hac atrocitate nominibus, non extat in quem sententia debita proferatur, ita cum manifestis fuerit documentis expositum, quem tanti sceleris immunitas, non effugiet ullatenus uisionem. Lege & Dedicatio. Porro CONCILIVM NICAENVM secundum, quod dicitur septimum generale, actione septima, canone decimo septimo: Quidam monachi suis monasterijs relicti, ut qui imperare deside-

rent, & parere reciscent, Oratoria edificare aggrediuntur, cum ea non habeant qua ad perfectionem pertinent. Si quis ergo hoc facere aggressus fuerit prohibeatur ab eius loci Episcopo. Si quis autem ea habet qua ad perfectionem sufficiunt, qua ab ipso deliberata sunt ad finem deducantur. Idem autem seruetur in laicis & clericis. Idem renouat CONCILIVM SENONENSE capite decimo tertio, cum agit de non nouis erigendis basilicis, sed de veteribus restaurandis. Vide sequens.

Basilicæ quæ minantur ruinam, quorum bonis restaurandæ.] Concilium ARELATENSE IV. canone uicesimo quinto: Statuimus, ut si quis beneficium de rebus Ecclesie habet, ad tecta eiusdem Ecclesie restauranda, uel ad ipsas Ecclesias adificandas omnino adiuuet. Refert & Burchardus libro secundo Decretorum, capite uicesimo primo, decretum HYGINI I. capite quinto. Ecclesia (ait) destructa, ubi aut plures sunt, quam necesse sit, aut maioris magnitudinis, quam ex rebus ad eas pertinentibus restaurari possint, Episcopi prouidentia, modus inueniatur, qualiter consistere possint. Et Concilium MOGVNTINVM I. canone 42. idem omnino præcipit, quod præfatum Concilium Arelatense. Hinc etiam Concilium AQUIGRANENSE II. capite sexto, de ordine rectorum, Presbyteris iniungit studium habere in his quæ ad cultum diuinum pertinent, & in restauratione ac in luminariibus Ecclesie, nec facultates in proprium transferre: ut dicemus dictione, Facultates Ecclesie, &c. Hinc Concilium MELDENSE capite 62. statuit, ut hi qui ex rebus Ecclesiasticis nouas & decimas debent perfoluere, & sacra tecta Ecclesie, secundum antiquam autoritatem & consuetudinem, restaurare debent, & hoc non solum negligunt, uerum & per contemptum dimittunt, atque clericos fame ac penuria, Ecclesiastica quoque ædificia dissolutione adnullari permittunt, tamdiu ab Ecclesiastica communione separantur, usque dum diligentia emendare studeant quod socordia neglexerunt. Quod si iterum iterauerint post excommunicationis satisfactionem, regia potestate compulsi iuxta legale, & antiquum edictum. Qui negligit censum perdat agrum. Serui autem Ecclesiarum, saltem uiginti diebus in anno, eidem Ecclesie ad reficiendas ipsius ruinas atque molestia seruire sinantur. Porro capite septuagesimo quinto eiusdem Concilij statuitur, ut qui Basilicas habent, decimas earum accipientes in restaurationem Ecclesiarum & luminaria & hospitium, &c. impendant. Vide Decima: Idem omnino decretum renouat Concilium LATERNENSE sub Alexandro III. parte uicesima nona, capite secundo: Sic (ait) de his qui parochiales tenent Ecclesias, ad reprobationem & institutionem Ecclesiarum cogi debent, cum opus fuerit, de bonis qua ipsius sunt conferre, si eis supersunt, ut eorum exemplo ceteri inuidentur. Idem ALEXANDER III. in eodem Concilio partis uicesimæ nona, capite octaui, ad Canonanensem Episcopum. Clerici de mobilibus qua per Ecclesias sunt adepti, de iure restaurari non possunt, uidentes tamen & sui compotes moderate ualent aliqua de bonis ipsis, non ratione testamenti, sed intuitu elemosina erogare, in egritudine etiam constituunt. Eadem constituit CONCILIVM RATISPO- NENSE sub Laurentio Cardinali capite uicesimo. Hinc & CONCILIVM TRIDENTINVM sessione uicesima prima, quod fuit

quintum

Concilium Senonense sub Antonio à Prato legato & Cancellario.

Concilium Arelatense 4. sub Carolo & Leone 3.

Hyginus 1.

Concilium Moguntin. 1. sub Carolo Magno.

Concilium Aquigranense 1.

Concilium Meldense.

Oro attende, & miserabilem statum nostri temporis deplorat.

Antiquum legisitium.

Concilium Lateranense sub Alexandro 3.

Alexander 3.

Concilium Tridentinum

quintum sub PIO QUARTO, capite septimo decreti reformationis, mandat vt collapsæ Ecclesie refici & instaurari debeant, ex fructibus & prouentibus quibuscunque ad eandem Ecclesias quomodocumque pertinentibus. Qui si non fuerint sufficientes, omnes patrones & alios qui fructus aliquos ex dictis Ecclesijs prouenientes percipiunt, aut in illorum defectum parochianos omnibus remedijs oportunis ad prædicta cogant Episcopi, quacunque appellatione, exemptione, & contradictione remota. Quod si nimia egestate omnes laborent, ad matrices, seu uicinas Ecclesias transferantur, cum facultate tam dictas parochias, quam aliàs Ecclesias dirutas, in profanos usus non fordidos, erecta tamen ibi cruce, conuertendi. Vide & dictione, Ecclesia, aut Parochia & sequentia.

Basilicæ non de dicentur, nisi sufficienter sint fundatæ.] Concilium ILBRACARENSE canone quinto, allegat Gratianus causa prima, quaestione secunda, capite Placuit. Unusquisque Episcoporum meminerit, ut non prius dedicerit Ecclesiam, nisi antea dotem Basilicæ, & obsequium ipsius per donationem charitatis confirmatum accipiat: nam non leuis est ista temeritas, si sine luminariibus, uel sine substantiali sustentatione eorum, qui ibidem seruiunt, tanquam domus priuata, consecretur Ecclesia. Lege etiam dictione Dedicatio Ecclesiarum non fiat pretio, &c. Concilium VALENTINVM GALLIÆ III. canone nono: Seculares, & fideles laici, si condere uoluerint basilicas in prædij suis donationem ei conferant, moxque Episcoporum iuri, & sanctæ Matri Ecclesie eandem Basilicam submittant. Aliter uero non earum consecrationem sciam non impleturos. Dotes uero à fidelibus designate Basilicis, ad hoc quod statutum est, ab eis uendicetur: nulla reddibitio census inde à quolibet seculari exigatur: (uide Immunitas) sed quod canonicè tantum ordinatum est, suppleatur. Illi autem qui dotes Ecclesiarum auferre, dare seruium ab eis exigere insuper non metuum, periculum Sacerdotibus intentare, si actiones non meliorauerint, eorum excommunicationi non addere nouerint destructionem penitus talium Basilicarum, locumque alium sub pace meliori situm, quasi uisus, ibique pacificam basilicam consecratos. Vide Facultatum Ecclesie inuafores, &c. Porro Concilium SENONENSE capite decimo tertio, inhihet Basilicarum de nouo constructiones sine Diocesani licentia: sed & iubet, vt fundationes antiquæ compleantur, & obseruentur, ne diuinus cultus minuat, fundatorum uero intentio fraudetur.

Basilicarum fundatores an aliquid potestatis retineant in bonis suis Basilicis collatis.] Hoc superioribus annotationibus elucidatum est, omnia ad Episcopi pertinere ordinationem, & potestatem, in cuius territorio construuntur. Verum tamen non est silendum, quod super huiuscemodi quaestione statuit Concilium Toletanum IIII. quod superiori pagina citauimus. Ideo relege. Tum huic conforme est, quod postea statuit Concilium TOLETANVM V. capite decimo quinto: Statuimus, ut quacunque res Ecclesie Dei à Principibus iuste concessæ sunt, uel fuerunt, uel cuiuscunque alterius persona quolibet titulo illis non iniuste collata sunt, uel exciderunt, ita in earum

ire persistere firma stabilitate iubemus, ut eueli quocunque casu, uel tempore nullatenus possint. Oportuum est enim, ut sicut fidelis hominum seruitia non existere censuimus ingrata. (Vide dictione Princeps) Ita Ecclesie collata, que proprie sunt pauperum alimenta, earum in iure, pro mercede offerentium maneat inconuulsa. Hoc iterum confirmat Concilium TOLETANVM IX. canone primo: Ne facultates Ecclesie relicta à ministris defraudentur, condignis filijs uel nepotibus honestioribusque propinquis eius, qui construxit, uel diuini Ecclesiam, licitum sit hanc bona intentionis habere solertiam, ut si sacerdotem, seu ministrum aliquid ex collatis rebus providerint defraudare, aut communiionis honeste conuentione compestant, aut Episcopo uel Iudici corrigenda denuncient. Quod si talia Episcopus agere tentet, Metropolitanus eius hac infirmare procurent. Si autem Metropolitanus talia gerat, regis hac aurius intumescere ne differat. Ipsi tamen hereditibus in eisdem rebus non liceat quasi iuris proprii potestatem preferre, non rapinam, non fraudem ingerere, nec uolentiam quancunque praesumere: Sed hoc solum in salutarem sollicitudinem adhibere, quod aut in nullam noxam operatio nocens attingat, aut uelut in multam, aut aliquam partem salutaris merces assumat. Si quis uero deinceps hac monita temerare presumpserit, & male rapta cum confusione restituerit, & excommunicationis annua sententiam sustinebit. Et canone secundo subiungitur: allegaturque à Gratiano causa decima sexta, quaestione septima, capite decernimus. Quia uero fieri plerumque cognoscitur, ut Ecclesia parochiales uel sacra monasteria, ita quorundam Episcoporum uel insolentia, uel incuria horrendam decidant in ruinam, ut grauior ex hoc oritur edificandis maxor, quam in fruendo gaudij exciterat labor: Ideo pia compassione decernimus, ut quando earundem fundatores Ecclesiarum in hac uita superstites extiterint, pro eisdem locis curam permittantur habere solertiam, & sollicitudinem ferre præcipuam, atque rectores idoneos in eisdem basilicis ipsi offerant Episcopis ordinandos. Quod si tales forsitam non inueniantur, ab eis, tunc quos Episcopus loci probauerit Deo placitis sacris cultibus instituat, cum eorum conuentione seruiuros. Quod si superstites eisdem fundatoribus rectores ibidem presumpserint Episcopi ordinare, & ordinationem suam irritam nouerint esse, & ad uerecundiam suam, alios in eorum loco, quos uide ipsi fundatores condignos elegerint ordinari. Vide sequentia, sed & Concilium LATERNENSE sub Alexandro tertio, parte prima, capite decimo sexto: statuit de Basilicarum fundatoribus, qui potestatem habent eisdem perficiendi ministros: ut dicemus dictione, Electio. Vide quæ superius diximus, & sequentia.

F 4 dem Ecclie

Concilium Toletanum 9.

Concilium 2 Bracarense.

Concilium Valentini Gallicæ 3. sub Lothario Imperatore.

Non malestude] Ecclesia nec eiusdem obprimenda, uide Facultas, & Immunitas.

Concilium Senonense.

Concilium Lateranense 5. sub Alexandro 3.

Concilium Toletanum 4.

dem Ecclesia suffragium vita pro temporis usu percipiant. Si enim clericis seu monachis, vel peregrinis, aut quamlibet necessitatibus sustentibus pro solo regionis intuitu, in usum res Ecclesiastica largiantur, quanto magis consulendum est, quibus retributio iusta debeatur? Idem statuit Concilium RATISPONENSE sub Laurentio Cardali capite 33. Vide locis superius allegatis.

Basilicæ fundatores quæstus causa. Concilium BRACARENSE II. canone sexto, allegatur à Gratiano de Consecratione distinctione prima, capite Si quis. *Placuit, si quis Basilicam non pro devotione fidei, sed pro quæstu cupiditatis edificet, ut quidquid ibidem de oblatione populi colligitur, medium cum clericis dividat, eo quod Basilicam in terra sua quæstus causa considerit, quod in aliquibus locis usque modo dicitur fieri. Hoc ergo de cetero observari debet, ut nullus Episcoporum tam abominabili voto consentiat, nec Basilicam, que non pro sanctorum patrocinio, sed magis sub tributaria conditione est condita, audeat consecrare.* Vide & sequentia.

Basilicæ non dividantur. Vide Parochia.

Basilicæ ambitus, & manus. Vide Ecclesia.

Basilica femine, & sanguine polluta. Vide Ecclesia.

Basilica sub annuo censulicè tenenda. ALEXANDER III. ad Exoniensem Episcopum allegatur parte vicefima octava Concilij Lateranensis sub eodem celebrati, capite primo. Basilicas quippe, seu Ecclesias licitè ad censum annuum ad certum terminum teneri posse, videntur innuere, vbi constringit quendam, qui cum Ecclesiam ad annum censum per septennium tenendam suscepisset, ipse sibi eam, antequam per vnus anni spatium tenuisset, auferre ræsumpserat: quem iubet appellacione remota, possessori reddere, licet tamen antea scribens ad Londinensem Episcopum (& inferum est parte 27. eiusdem Concilij, capite 2. & 3.) clericis & monachis inhibuerit firmas tenere, atque laicis Ecclesias ad firmam tenere (vt latius dicitur dictione, Monachus, & Clericus, & Facultates.) Idem tamen parte vicefima nona, capite quarto. Terras arabiles Ecclesiæ sub annuo censu concedi posse decreuit. Vide locis superius allegatis, scilicet Facultates Ecclesiæ, Monachi secularia, &c. & Clericus, secularia, &c.

Basilicarum demolitores. Hoc inuenies repositum dictione, Monasteria non conuellenda, &c.

Basilicæ destructæ si debeant iterum consecrari. Vide Dedicatio, seu cõsecratio Ecclesiarum ah iteranda sit.

Basilicæ Hæreticorum sacris vsibus non applicanda. Concilium EPAVNENSE cap. trigesimo tertio. *Basilicas hæreticorum quas tanta execratione habemus exasas, et pollutionem eorum purgabilem non putemus, sanctis vsibus applicare despicimus. Sane quas per violentiam nostris abstulerant possimus reuocare.* Testatur tamen PLATINUS CREMONENSIS in vita Ioannis I. Papæ. *Quod Iustinus Imperator feruore religionis Ariano-rum m Basilicas; Catholicas fecerit consecrate: sed & ipse IOANNES I. epistola secunda quæ est ad Episcopos Italia: Ecclesias (inquit) Ariano-rum ubicunque inuenieris, Catholicas eas diuinis precibus & operibus usque vlla mora consecrate. Quia & nos quando sumus Constantinopoli, quascunque in illis partibus, eorum Ecclesias reperire potuimus. Ca-*

Concilium Ratiponense sub Laurentio Cardinali.

Concilium Bracarense 2.

Alexander 3.

Concilium Epauense sub Sigismundo rege & Gelasio I. huic interfuit sanctus Claudius Bifuntinus, Archiepiscopus, Platina Cremonensis.

Ioannes I.

A tholicas eas Domino opem ferente consecrauimus. Si quid hic deest; suppleendum æstima in dictione, Ecclesia; vel Parochia, vel Dedicatio, aut huiusmodi vocabulis affinitate sibi coniunctis.

BELLVM.

Bellum in hæreticos, & infideles iustissimum. In finitis testimonijs sacra Scripturæ hoc roboratur. Nam plena sunt factæ Literæ historijs virorum illustrium, qui bella Gentibus, & Paganis, & Ethnicis intrulerunt pro lege & religione: quod bellum iustissimum appellat PHILON IVDAEVS. ad calcem libri primi, de vita Moyses. Et ORIGENES ADAMANTIUS homilia vicefima sexta in Iosug, capite trigesimo primo. Et AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro Officiorum I. capite vicefimo nono: Iustissimum contra infideles, Moyses bellum describit, & Gedeonis, & aliorum cum & Iosue felicia narrat prælia. Et AVEGVSTINVS epistola 194. quæ est ad Bonifacium comitem. *Vtile (ait) tibi concilium dabo, arripe manibus arma: Oratio autem aures pulset auctoritas, &c.* Vide sequenti pagina. Hinc Concilium LATRANENSE sub Alexandro III. parte prima, capite vicefimo septimo, sic loquente Alexandro statuit: *Nos de misericordia Dei, & beatorum Apostolorum Petri & Pauli auctoritate confisi, fidelibus Christianis qui contra hæreticos arma susceperint, & ad Episcoporum, seu aliorum prelatorum consilium ad eos decertando expugnandos, biennium de penitentiâ iniuncta relaxauimus, aut si longiorem ibi moram habuerint, Episcoporum discretioni quibus huius rei causa fuerit iniuncta committimus, ut ad eorum arbitrium secundum modum laboris, maior eis indulgentia tribuatur. Qui autem in vera penitentiâ ibi discesserit, & peccatorum indulgentiam, & fructum mercedis eterne se non dubitanti præcepturas. (Hæc allegat Gratianus causa decima quarta, quæstione quarta, capite Ab illo. Illis autem qui admonitioni Episcoporum, in huiusmodi parte parere contempserint, à perceptione corporis & sanguinis Domini inueniunt fieri alienos. Interim vero eos qui ardore ad eos expugnandum laborem iustum assumpserint, sicut eos qui sepulchrum Domini cum visitant sub Ecclesia defensione recipimus, & ab vniuersis inquietationibus, tam in rebus, quam in personis statuimus manere securos. Si vero quisquam eos molestare presumpserit, per Episcopum loci excommunicationis sententia feratur, & tandem sententia feruetur ab omnibus, donec & ablata reddatur, & de illatis damnis congruè iterum satisfaciatur. Episcopi vero siue presbyteri qui talibus fortiter nox resistierint, officij sui priuatione multentur, donec misericordiam Apostolica sedis obtineant. Porro quantum laboris insumpserit ad Albigenes hæreticos profingendos, Simon comes Montfortis, & Tholosæ, & quantum inde honoris & gratiæ ab Innocentio III. reportarit indicat HISTORIA ALBIGENTIVM nouiter in lucem edita, huiusce belli narrationem complectens. Sed & manifestat amplissima epistola eiusdem Innocentij III. quæ est ad præfatum Simonem, vbi eidem concessit omnes terras, & prouincias quas vi armorum occupauerat, vsque ad determinationem generalis Concilij. Hinc & sacrum generalèque Concilium LATRANENSE 1215. Patrù sub eodem Innocentio canone 3. sic statuit: *Catholici qui crucis assumpto carabere, ad Hæreticorum exterminium se accinxerint, illa gaudeant indulgentia, illòque sancto**

Philo Iudæus.

Origenes Adamantius.

Ambrosius Mediolanensis.

Augustinus Hipponensis.

Concilium Latranense sub Alexandro 3.

Historia Albigenium in lucem missa, opera Arnoldi Sobini, predicatoris Regij.

Innocent. 3.

Concilium Latranense sub Innocentio 3. patrù (mirù relatu) 1215.

privilegio

Privilegio sint muniti, quod accedentibus in terra sancta subsidium conceditur. De bello etiam infidelibus inferendo, amplissimè tractat Concilium CLAROMONTENSE in Aruernia sub Vrbanò II. Nam indulgentiæ amplissima conceduntur his, qui salutari Cruce armati in infideles proficiscuntur. Quæ indulta renouauit etiam existens Mantuæ, PIVS II. & ipse armatus perrexit contra illos, sed Anconæ subita morte præuentus est. Infinitæ sunt Bullæ Summorum Pontificum, ad hoc fideles instigantes. Quin & prædicta omnia, tam in Hæreticos, quàm in Paganos confirmat SENONENSE Concilium sub Antonio à Prato in generali Decreto. Sed & cum ista scriberem celebrabatur pro re simili Iubilus à PIO V. summo Pontifice concessus. Plura tamen referuatur dicenda dictione, Hæreticus, & Turca, & sequenti vbi plura referuntur.

Bellum licitum esse pro iusta causa. AVEGVSTINVS HIPPONENSIS libro vicefimo secundo, contra Faustum Manicheum, capite septuagesimo quarto: *Quid culpatur in bello? An quia moriuntur quandoque morituri, ut dominentur in pace victuri? Hoc reprehendere timidorum est, non religiosorum: nocendi cupiditas, vlciscendi crudelitas, implacatus atque implacabilis animus, feritas rebellandi, libido dominandi, & si qua sunt similia: hæc sunt que in bellis iure culpantur, quæ plerumque ita culpantur, ut etiam iure puniantur, aduersus violentiam resistentium sine Deo, sine aliquo legitimo imperio iubente, gerenda ipsa bella suscipiuntur à bonis, cum in eo humanarum ordine inueniuntur, vbi eos vel iubere aliquid tale, vel in talibus obedire iustitia ipse ordo constringit. Vnde neque Ioannes ab armis iubet discedere milites, cum ad eum baptizandi venissent. Et Christus tributa Cesari monet reddi, quia propter bella, necessaria militi stipendia præbentur. Et infer cap. 75. Ordo autem ille naturalis mortalium paci accommodatus hoc poscit, ut suscipiendi belli auctoritas, atque consilium penes Principes sit. Exequendi autem iussa bella, ministerium milites debeant paci salutique communi. Bellum autem, quod gerendum Deo auctore suscipitur, rectè suscipi dubitari fas non est, vel ad terrendam, vel ad coercedam, vel ad subiugandam mortalium superbiam, quando ne illud quidem quod humana cupiditate geritur, non solum incorruptibili Deo, sed nec sanctis eius obesse aliquid potest, in quos non habet quisquam potestatem, nisi desuper data sit. Idem de iusto bello epistola 209. ad Bonifacium: *Noli existimare neminem Deo placere posse, qui armis bellicis militat, in his erat sanctus Dauid cui Dominus tam magnum testimonium perhibuit. In his etiam plurimi illius temporis iusti erunt: in his erat & ille Centurio qui Domino dixit, Domine non sum dignus ut intres sub tectum meum, &c. Loge & epistola 192. Bonifacij ad Augustinum, & responsuam eiusdem epistolam 194. & 195. & in alijs locis. Et NICOLAUS I. epistola ad Episcopos Galliæ, & allegat Gratianus causa decima quinta, quæstione sexta, capite Quin etiam. *Præfatio (ait) patrì nostro filijque Treuicensis Ecclesia, illiusque defensoribus, hæc in mandatis damus, ut spiritali simul & materiali gladio tandem malignos illos eorumque fautores insequantur, quosque cum integritate possessiones vel quocunque res Ecclesiastica hoc facte, vel quocunque pacto distracte seu directe sum, reuocentur. Idem epistola ad exercitum Francorum, allegat Gratianus, causa 23. quæstione 7. Omnium. Omnium vestrum nosse volumus charitatem, quoniam***

Concilium Claromontense, sub Vrbanò 2. in quo se armavit Godofredus de Bulonio, & alij contra infideles. Pius 2.

Concilium Senonense Parisi celebratum apud Augustinenses. Pius 5. anno 1570. mensè Iulio 16. die, celebratè est Iubilæum indultum. Augustinus Hipponensis.

Luca 3.

Matth. 21.

Nicolaus 1.

A quisquis (quod non optantes dicimus) in hoc belli certamine fideliter moruus fuerit, regna illi cœlestia minime negabuntur. Et iterum respondens ad consulta Bulgarorum, allegat Gratianus causa 23. quæstione 8. capite Nulla. *Si nulla urget necessitas non solum Quadragesimali tempore, sed etiam omni tempore est præijs abstinentium. Si autem inueniabilis urget importunitas, nec Quadragesimali tempore pro defensione tam sua quam patriæ, seu legum paternarum, est bellorum preparationi proculdubio parcendum: ne videlicet Deum videatur homo tentare, si habet quod faciat, & siue ac aliorum saluti consulere non procurat, & sanctæ Religionis detrimenta non præcauet.* Vide Potestas, & Princeps. Hinc vt iam diximus in Concilio MANTVANO Calixtus III. & Pius I. bellum in Sarracenos incitarunt, magnis ad hoc indulgentijs concessis. Hinc Vrbanus II. in Concilio Claromontano, vt superius dictum est. Per varios quoque sacrorum Conciliorum tractatus discuitrens, reperies sæpe mentionem haberi de inferendo bello hostibus fidei: sicut & suadet Concilium FLORENTINVM sub Eugenio III. & Concilium LATRANENSE sub Iulio II. & Leone X. sessione potissimum 8. vbi de iustissimo in Sarracenos bello, aut in Turcas, agit oratione luculenta IOANNES BAPTISTA GARGIAS eques Hierosolymitanus, qui & mala quæ Christianis Turci inferunt, non sine lachrymis recenset, & de auxilio ferendo disserit, cuius oratione & verbis permotus summus Pontifex LEO X. consequenter ieiunium, & orationem, ac elemosinarum largitionem, morumque reformationem, omnibus Catholicis indixit, vt Deus victoriam Christianis contra infideles conferre dignaretur. Monetque omnes Magistratus, Rectores, & Locumtenentes, Principes, &c. vt Christianos populos ad expeditionem contra infideles affumendam, qua auctoritate & gratia valere putauerint, hortentur & inducant magnis ad hoc indulgentijs concessis, vide superiori annotatione, & quære etiam dictione, Pax, Princeps, Imperator, Rex, Militia, &c.

BENEDICTIO.

Benedictio fructuum. De benedictione aquæ Benedictæ, diximus dictione Aqua. Item de Benedictione mensæ, & gratijs. Vide Gratijs. Interim tamen sic placet quædam hic addere CANON APOSTOLORVM IIII. *Offerre non liceat aliquid ad altare, præter nonas spicas, & vinas, & oleum, ad luminaria, & thymiamam, id est, incensum tempore quo sacra celebratur oratio. Et canone quinto. Omnis autem alius fructus domum mitatur, primitiæ Episcopo & presbyteris. Hæc ergo species quas non licet offerri super altaria, iuxta constitutionem Apostolorum (ait EUTYCHIANVS I. epistola ad Ioannem & Episcopos Bœtiæ prouinciarum) eorumque successorum ad domum sacerdotum deferantur, & a sacerdotibus benedicantur, & per simplicem benedictionem benedicta demum à populis sumantur: faba tantum & vna, & cetera que Apostoli constituerunt, super altare offerantur.* Et GREGORIUS III. Benedictionem eorum per Crucis signum fieri debere ostendit epistola quarta ad Bonifacium Episcopum Moguntinensem, quæ de eis immolatijs post crucis benedictione, si liceret sumere, interrogasset, cui respondet & illud

Concilium Mantuanum sub Calixto 3.

Concilium Florentinum sub Eugenio 4. Concilium Latranense sub Iulio II. & Leone 10. Ioannes Baptista Gargias.

Leo 10.

Canon Apostolorum.

Eutythianus.

Gregorius 3.

Apostoli:

1. Corinth. 8. Rom. 14. 1

Concilium Moguntinense 4.

Matthæi 10. Luca 10.

Augustinus Hipponensis.

Deuter. 32.

C6cilium Aurelianense 1.

C6cilium Aurelianense 3. sub Vigilio 1.

C6cilium magnum & vniuersale Chalcedonense. Oro vobis diligenter ponderetur, quia hinc nostri est ruina populi, & Ecclesia depopulatio

Apostoli: Si quis dixerit, quia hoc immolatum est, nolite edere propter eum qui indicauit, & propter conscientiam. Huius autem benedictionis rationem quia hæretici ascribunt arti magica, reddit Concilium M O G V N T I N E N S E I V. cap. 39. Veterem (ait) morem in Ecclesia sequimur, dum salem, aquas, & ceteras quasdam res, in usum fidelium per orationes in verbo Dei preparamus. Quem morem nemo reprehendet, qui secum reputauerit Ecclesiam, inter cetera salutis, & utilitatis sue, sum augende, sum conseruanda demoratur, aliisque noxias pestes auerendas accepisse: quam potestatem dum per res externas ad utilitatem fidelium exercet Ecclesia, nimirum in eo sanctorum imitantur exempla, qui ad eliciendos quosdam effectus, diuino iussu res corporales adhibuisse leguntur: quem morem in Ecclesijs præcipimus conseruandum dummodo populorum pastores sedulo doceant, effectus qui inde petuntur, non ipsorum rerum efficacia, sed diuine virtutis operationi, per fortissimi nominis Domini inuocationem tribuendos esse: & cauerint ne rebus talibus ad impias superstitiones abuti quisquam presumat. Vide plura in sequentibus, & locis assignatis.

Benedictio panis.] Vide Panis benedictus. Benedictio Campanarum.] Vide Campana, & sic de alijs, seu vestibus, seu vasis suo loco. Benedictio super populum ad Episcopum, non ad Presbyterum attine.] Huius Benedictiois meminit A V G V S T I N V S H I P P O N E N S I S sermone de Oratione intra Ecclesiam: Benedictio (ait) humiliari debetis, & corda, & corpora fideliter inclinare, quia benedictio nobis licet per hominem, non tamen ab homine datur. Ne attendatis quia forte negligens est qui exhibet, sed Dominum respicite qui mittit. Benedictio enim qua vobis datur, ros, & pluuia caelestis esse cognoscitur, sicut Moyses ait: Expectetur sicut pluuia eloquium meum. Hinc Concilium A V R E L I A N E N S E I. canone 28. & allegatur à Gratiano de consecratione distinct. 1. capite Cum ad celebrandas Missas in Dei nomine conuenitur, populus non autè discedat, quam Missa solemnitas compleatur, & ubi Episcopus non fuerit, benedictionem accipiat sacerdos. Hoc decretum iterum renouat Concilium A V R E L I A N E N S E I I I. canone 28. De Missis nullus laicorum ante discedat, quam Dominica dicatur oratio. Et si Episcopus presens fuerit, eius benedictio expectetur, & c. Hinc etiam constituit ante illa Concilium A G A T E N S E I. canone 44. Benedictioem super plebem in Ecclesia stendere, aut penitentem in Ecclesia benedicere, presbytero penitus non licebit. Et etiam dictione, Preces, & alibi.

B E N E F I C I V M.

Beneficiorum pluralitas inhihetur.] C6cilium CHALCEDONENSE quod dicitur 4. generale sub Leone I. actione 15. canone 10. allegatur à Gratiano, causa 21. quæst. 1. cap. Clericum. Non licet clericum conscribi in duabus simul Ecclesijs, sed & in qua ab initio ordinatus est, non ad quam confugit quasi ad potiorem, ob inanis glorie cupiditatem. Hoc autem facientes, renocari debere ad suam Ecclesiam in qua primitus ordinati sunt, & ibi tantummodo ministrare. Si vero iam quis translatus est ex alia in aliam Ecclesiam, prioris Ecclesia vel martyriorum qua sub ea sunt, aut ptochodochiorum, aut ptochiorum, aut xenodochiorum rebus, in nullo commnicet. Eos vero qui ausi fuerint post definitionem magna & vniuersalis Synodi huius quicquam ex his, que sunt prohibita, perpetrare, decreuit sancta synodus à

proprio huiusmodi gradu recidere. Allegatur à Gratiano causa 21. quæst. 2. Si quis, &c. Vide & Clericum stabili. &c. Sed & generale Concilium N I C A E N V M I I. quod dicitur septimum, canone 15. & allegat Gratianus causa 21. quæst. 1. Clericus. Clericus ab hoc deinceps tempore in duabus Ecclesijs non collocetur. Hoc enim est negociationis, & turpis lucri proprium, & ab Ecclesiastica consuetudine alienum. Ab ipsa enim Domini voce audiuimus, non posse quempiam duobus dominis seruire. Unusquisque ergo ut est vox Apostolica in eo in quo vocatus est, debet manere, & in una Ecclesia assidere. Dicit enim propter turpe lucrum suum in Ecclesiasticis negocijs, ea à Deo sunt aliena. Ad huius autem vite usum sunt diuersa studia. Ex his ergo si quis velit, ea qua sunt corpori ad usum necessaria, comparet. Dicit enim Apostolus: vsui meo & his qui mecum sunt, subministrauerunt manus meae. Hæc decreta allegat Concilium A Q V I G R A N E N S E I. canone 50. Et Concilium P A R I S I E N S E I I I. sub Lothario, & Ludouico Augustis, libro 1. capite 49. Sicut unicuique ciuitati conuenit proprium habere Episcopum, ita & vnamquamque basilicam Deo dicatam decet & oportet proprium habere presbyterum. Auaritia sanè que est idolorum seruitus (quod non sine magno pudore proficimur) quosdam inuasit presbyteros, suisque reuinculis adeo vincit, captiuusque effecit, ut instar caccorum effecti, nesciant quo eam, nesciantque quid esse vel quid agere debeant. Hi namque avaritia ignibus astuantes, sacerdotalisque dignitatis immemores, curamque basilicarum in quibus promoti sunt postponentes datis quibusdam xenijs aut pollicitis, non solum à clericis, verum etiam à laicis alias Basilicas contra fas, ad Christi famulatum peragendum suscipiunt, vtrum consultis, an inconsultis Episcopis id faciant, nec ne, ignoratur. Si consultis id faciunt, eorum transgressioni ydem Episcopi proculdubio communicant. Si vero eis inconsultis facere presunt, nihilominus Episcoporum negligentia id ascribendum est. Vix enim quispiam presbyterorum in Basilica, in qua diuina seruituti mancipatus est, dignè ac strenuè militare inuenitur, quantum id in duabus, aut tribus, aut eo amplius basilicis, dignè exequi valeat? In quo factio, & religio Christiana suscatur, & sacerdotalis ordo confunditur, imò avaritia sacerdotum à subditis denotatur, locaque Deo dicata cultu sibi debito priuantur, & animarum pericula generantur. Quod ne ulterius vniuersisque Episcoporum in parochia sua fieri sinat, Omnes in commune statuimus, decernentes, ut singula Basilice, plebes & ros, quibus consistere possint, habentes, singulos habeant presbyteros. Si vero plebes habuerint, & rebus quibus consistere possint, caruerint, in arbitrio Episcoporum pendet, vtrum ita consistere debeant, an possint, nec ne. Hoc tamen specialiter eorum solertie prouidendum est, ut hac occasione, nullus presbyter duas aut tres avaritia causa, quibus sufficere secundum diuinum cultum nullatenus potest, habere audeat basilicas. Hinc subscribens Concilium M E T E N S E sub Arnulpho Imperatore, can. 2. Vnusquisque (ait) presbyter vnam tantummodo habeat Ecclesiam, nisi forte antiquitus habuerit capellam, vel membrum aliquod adiacens sibi, quod non expedit separari. Est enim multum laudabile coram Deo, & hominibus, si vnus presbyter vnam Ecclesiam salubriter prouiderit, & utiliter rexerit, quando non est nobis cura animarum adhibenda, pro temporali commoditate: sed cunctis sacerdotibus est optandū, ut cum suis ouibus à Christo recipienti pacifica vita aterna. Et Conciliū R E M E N S E can. 2. vt allegat Burchardus lib. 3. Decretorum, cap. 44. Vnusquisque presbyter Ecclesia vna, ad quam ordina-

Concilium Nicænum, quod 7. generale dicitur sub Adriano 1.

Matth. 5.

1. Corinth. 7.

Actuum 20.

Concilium Aquilgrauen. 1. Concilium Patifien. 3.

Vide lector à quo tempore caperit ista lites qua necdum tot flagris & verbis attritu respicit.

Galat. 1. Ephes. 1.

Officio aduerse.

Concilium Nauetense.

Sed si forte videtur illi boni Patres monstrari nostri temporis, ut Episcopus, vices Episcopatus, & Abbatius immenus habeat, quid essent distu...

Concilium Romanum sub Nicolao 2.

Concilium Lateranense sub Alexandro 3.

Alexander 3.

Ut notum hoc fiat, esse nostrum scilicet neglectis, non hæc nostra, vrbis egredi potuit

tes est, contentus sit, & nullus in duabus Ecclesijs ministrare presumat. Vide & Parochia. Hinc & Concilium N A V E T E N S E I. cap. 8. & allegat etiam Burchardus libro 3. Decreto. cap. 47. sub nomine Concilij Nauetensis. Sicut Episcopus (ait) non plus potest habere quam vnam ciuitatem, & vna vnam vocationem, ita presbyter vnam tantam Ecclesiam. Itaque presbyter nullus, plures presumat habere Ecclesias, nisi forte alios presbyteros sub se in vnaquaque habeat, qui non eturum atque diurnum officium solemniter adimpleant, & Missarum celebrationes quotidianis expleant cæremonia. Verum hæc attende, dictione, Vicarius, quid dicatur. Præterea Concilium R O M A N V M sub Nicolao II. contra Berengarium congregatum Patrum 113. Nullus (ait) presbyter duas Ecclesias simul obtineat. Quas nec permittit laicis vt conferant, vt infra videbimus. Sed & Concilium L A T E R A N E N S E sub Alexandro II. parte 1. cap. 13. allegatur à Gratiano distinct. 70. cap. Sanctorum. Quia nonnulli modum auaritia non potentes, dignitates Ecclesiasticas, & plures Ecclesias parochiales contra sacrorum canonum instituta, nituntur acquirere, ita vt cum vnum officium vix implere sufficiant, stipendia sibi vendicant plurimorum, ne id de cætero sint distribuis inhihent. Et cap. 14. sequenti, allegaturque à Gratiano distinctio 8. cap. Quod contra. Quia inuicem iam quorundam processu ambitio, vt non duas, vel tres, sed sex aut plures Ecclesias perhibeantur habere, nec duabus possum debitam prouisionem impendere, per fratres & Coepiscopos nostros charissimos emendari præcipimus, & de multitudinis canonibus inimica, que dissolutionis materiam, & vagationis inducit, & certum continet periculum animarum, eorum qui in Ecclesijs dignè valeant deseruire, volumus Ecclesiasticis beneficijs indigentiam subleuari. Eadem repetuntur in eodem Concilio, parte 2. cap. 7. & parte 2. capite 5. vbi A L E X A N D E R I I I. scribit Burdegalenf. Episcopo de quodam qui duos Archidiaconatus habebat, statuitque vt altero quem maluerit, Archidiaconatu, appellatione remota, faceret esse contentum: quod iterum repetit parte 30. cap. 8. ad Burdegalenfem Archiepiscopum, de eo qui duos Archidiaconatus, & Burdegalæ & Tholosæ possidebat, vt alterum relinqueret. Idem & de Diaconatu, & Cantoria statuit, ad Salernitanum Episcopum parte 29. capite 6. Singula enim (ait) officia que sunt in Ecclesijs, assiduitatem exigunt personarum, & propterea Clericus in vna, vel in diuersis Ecclesijs Decanatum, Archidiaconatum, & Cantoriam obtineat. Iterum parte 30. vbi de pluralitate, beneficiorum, & de residentia eorum, atque de non eis diuidendis loquitur. Idem Alexander II. ad Eboracensem Episcopum capite 1. prohibet, ne quis Archidiaconatum in vna Ecclesia, & canonicatum in altera possit habere, nec pensum audeat quis accipere, nisi in propria persona assidue per medietatem voluerit deseruire. Quod iterum ad Loudiuensem Episcopum repetit cap. 3. sed & cap. 4. ad Normicensem Episcopum (& allegat Gratianus causa decima tertia, quæstione tertia, cap. Diaconi.) strictissimè prohibet, ne quis alicuius Ecclesiæ habens personatum, id est, beneficium adeptus, audeat in alia Ecclesia vicarium agere non obstantibus literis, quia hæc (ait) Canonum sunt contraria sanctioni. Tum capit. 5. ad Eboracensem Episcopum, Prohibet, ne clerici qui in sua Ecclesia beneficium habuerint ad aliam valeant Ecclesiam transfugare: vt dicitur, Clerici stabiles, &c. Hinc est quod parte quadragesi-

A ma prima, eiusdem Lateranensis Concilij sub Alexandro III. capite 8. allegatur L V C I V S I I I. ad Lincolniensem Episcopum, vbi prohibet, ne aliqui qui iam gaudent dignitatibus Ecclesiasticis, super minoribus beneficijs per interpositas personas à sede Apostolica audeant impetrare, suæ dignitatis nomen supprimentes, & se simpliciter nomine appellantes, tanquam non habeant aliquem in Ecclesia personatum. Non est enim nostra intentionis (ait) vt persona pluribus rebus abundantes, per literas nostras pauperes clericos super minoribus beneficijs vexent, & ita literas in quibus author nomen suæ dignitatis supprimit, vices aliorum volumus obtinere. Sed & iterum A L E X A N D E R I I I. Cantuariens. Archiepiscopo, vt allegatur parte 50. eiusdem Concilij capite 60. Si vnus (ait) plures Ecclesias quas pater eius tenuerit, possidet, quarum vna possit sibi sufficere, ipsam vna, quam maluerit, appellatione renota, facias esse contentum, dummodo Ecclesia non sint tales, quarum vnus à reliqua pendere videatur. Prædicta Lateranensis Concilij Decreta sub Alexandro I I I. Confirmat L A T E R A N E N S E Concilium sub Innocentio I I I. capite vicefimo nono, & allegatur extra libro tertio, titulo quinto, capite vicefimo octauo. De multa (ait) prouidentia fuit in Lateranensi Concilio prohibuit, vt nullus diuersas dignitates Ecclesiasticas, & plures Ecclesias parochiales recipere, contra sacrorum Canonum instituta, alioquin & recipiens sic, receptum amitteret, & largiendi potestate confrens priuaretur. Quia vero propter presumptiones & cupiditates quorundam, nullus hactenus fructus, aut rarus de predicto statuto prouenit, nos cudentius, & expressius occurrere cupientes, presentis decreto statuimus, vt quicumque recepit aliquod beneficium, habens curam animarum annexam, si prius tale beneficium obtinebat, eo sit iure ipso priuatus. Et si forte illud retinere contenderit, alio etiam, spoliatur. Is quoque ad quem prioris spectat donatio, illud post receptionem alterius liberè conferat, cui merito videtur conferendum: & si ultra tres menses conferre distulerit, non solum ad alium, secundum statutum Lateranensis Concilij, eius collatio deuoluatur, verum etiam tantum de suis cogatur prouentibus in utilitatem Ecclesiæ, cuius illud est beneficium, assignare, quantum à tempore vacationis ipsius constitit ex eo esse perceptum. Hoc idem in personatibus decernimus obseruandum, addentes, vt in eadem Ecclesia nullus plures dignitates, aut personatus habere presumat, etiam si curam non habeant animarum. Circa sublimes tamen & literatas personas que maioribus sunt beneficijs honoranda, cum ratio postulauerit, per sedem Apostolicam poterit dispensari. Hæc decreta Lateranensis Concilij allegat Concilium T R I D E N T I N V M sels. 7. Vide infra sed & eadem decreta de Beneficiorum pluralitatem vitanda, confirmat Concilium B I T E R R E N S E præsidente in eo Episcopo Tornatensi, Apostolica sedis legato, cap. 13. eadem inhihet suis clericis. I O A N N E S L E O D I E N S I S Episcopus in reformatione, ad calcem Concilij Florentini, apposita, & approbatione à summo P6rifice N Y C O L A O V. sed & C6cilium L A T E R A N E N S E sub Leone X. sessione 9. Dispensationes ad plura incompassibilia, vltra duo, nisi quædam in ista firmam iuris communis, non concedantur, nisi ex magna vrgenti causa. Eadè præterea renouat Concilium C O L O N I E N S E I I I. cap. 32. partis 1. Odius semper apud veteres fuit plurimum sacerdotiorum ambitiosa cupiditas, neque simul generalibus concilijs damnata. In Chalcodonensi enim (vide superius allegatum) inter alia

Adverte hæc, quia multa fraudes sunt hæc vna fieri.

C6cilium Lateranense sub Innocentio 3. Patrum (mili dicitur) 215.

Ista perpendi.

Nota hæc & videri debet iterum confirmat infra Concilium 3. conuentionis.

Concilium Tridentinum.

Concilium Biterrense nouiter in Lucernatum, nec reperitur in tom. 4. Conciliorum. Iohannes Leodiensis. Nicolaus 1. Concilium Lateranense sub Leone 10.

Concilium Coloniense 3. anno 1136. celebratum.

cautum est, clericum in duabus Ecclesijs conscribi non oportere, quod difficile videatur, ut unus vicem duorum sustineat, & absurdum, si promiscuis actibus rerum turbentur officia. Id vero in primis noxium est, ubi plures parochie seu dignitates uni presbytero committuntur, quod solus per omnes Ecclesias, nec officium persolvere, nec rebus earum necessariam curam impendere valeat. Quare tam eos qui de Sacerdotijs eiusdemodi disponendi potestatem habent, quam qui ea cœca cupiditate ducti ambiunt, commonitos volumus, ut suos effectus canonicis institutis submittant. Qui vero dispensatione Apostolica adversus hac se tueri velint, hi viderint, ut causam dispensationis obtenta Deo comprobent. Neque enim sublimes atque admodum literatas personas suo privilegio nudamus modo illo re, & secundum Deum utantur. Et Concilium AUGUSTENSE I. sub Othone Cardinali. capite vndecimo. Quicumque vel cupiditate, vel quomodocumque etiam honesto colore impellente, plura beneficia Ecclesiastica obtinent, hoc nostro mandato iubente sciant districte precipimus, relinquere, ut retento, quod ex illis maluerint, unico beneficio, cetera intra annum resignent, aut nobis dispensationum suarum privilegia huiusmodi ostendant. Quod si illis sit ab impetrantibus, sciant dispensationis renouationem procurandam. Hæc iterum renouat Concilium COLONIENSE IV. capite nono, medij tertij, ubi etiam de residentia iniungit, ne fundatores intentione sua fraudentur, ubi alibi dicemus. Renouat etiam Concilium MOGVNTIVM IV. capite sexagesimo quarto. Et notissimè Concilium TRIDENTIVM sessione septima, capite secundo, decreti reformationis. Nemo (ait) quacumque etiam dignitate, gradu, aut præeminencia præfulgens, plures Metropolitanas, seu Cathedralis Ecclesias in titulum sine commendam, aut alio quouis nomine, contra sacrorum canonum instituta, recipere & simul retinere præsumat: cum valde felix sit ille censendus, cui unam Ecclesiam bene ac fructuose, & cum animarum sibi commissarum salute, regere contigerit. Qui autem plures Ecclesias, contra præsentis decreti tenorem nunc detinent, una quam maluerint retenta, reliquas infra sex menses, si ad liberam sedis Apostolica dispositionem pertineant, alias, infra annum dimittere teneantur, alioquin Ecclesie ipsa (ultimo obtenta duntaxat excepta) eo ipso vacare censeantur. Et iterum ibidem capite quarto: Quicumque de cætero plura curata, aut alias incompatibilia beneficia Ecclesiastica sine per viam unionis ad vitam, seu commenda perpetua, aut alio quocumque nomine & titulo, contra formam sacrorum canonum, & præsentis Constitutionis Innocentij tertij (vide superius allegatam) recipere ac simul retinere præsumperit, beneficijs ipsis, iuxta ipsius constitutionis destinationem, ipso iure presentis, canonis vigore priuatus existat. Ordinarij autem locorum, quoscumque plura curata, aut alias incompatibilia beneficia Ecclesiastica obtinentes, dispensationes suas exhibere districte compellant, aut alias procedant iuxta constitutionem GREGORII X. in generali LVGDVNSI CONCILIO editam, que incipit Ordinarj, quam eadem sancta Synodus innovandam censuit & innovat: addens insuper, quod ipsi Ordinarij etiam per idoneorum vicariorum deputationem, & congrua portio fructuum, assignationem omnino provideant, ut animarum cura nullatenus negligatur, & beneficia ipsa debitis obsequijs minime defraudentur, appellationibus, privilegijs, & exemptionibus quibuscumque etiam cum iudicium specialium deputatione, & illorum inhibitionibus in præmissis nemi-

Concilium Augustense I. sub Othone Cardinali.

Concilium Coloniense 4.

Concilium Moguntinū 4.

Concilium Tridentinum.

Nec est pars servanda, nec Ecclesia tranquilla, donec hæc saluberrima decretis serventur.

Gregorius 16. Concilium Lugdunen. sub Gregorio 10. nec reperitur in 4. voluminibus Conciliorum.

ni suffraganeis. Idem adhuc repetunt Patres prædicti Concilij Tridentini. capite decimo septimo, decreti reformationis, sessionis vicefima quarta, quæ fuit octava sub Pio IV. Vide sequentia. Beneficiorum permutatio inhietur.] Concilium VIENNENSE sub Clemente V. allegatur in Clementinis titulo quinto, de rerum permutacione, postquam locuti sunt Patres de rebus Ecclesie non alienandis (vt dicitur dictione, Facultates Ecclesie non alienandæ) subduunt: Ne concessione (aiunt) iuris videntibus præsertim circa spiritualia illudatur, si qua beneficia ex causa permutacionis ab aliquibus resignata, alijs quam ipsis permutare volentibus conferantur, nullius hoc esse volumus firmitatis. Et BONIFACIUS VIII. Biterrensi Episcopo allegatur titulo decimo, sexti decretati, De rerum permutacione: Illos, qui secundum formam iuris sua beneficia in eadem diocesi ad tuam collationem spectantia, permutare volentes libere ac sine fraude in manibus tuis ipsa resignant, nolumus occasione præmissa (æquitate præsertim in hac parte rigori) circa faciendam permutacionem beneficiorum huiusmodi (que alias minime resignassent) vlla tenuis impediri. Porro in huiusmodi permutacionibus, & resignacionibus faciendis iubet COLONIENSE III. Concilium capite tricesimo quarto, partis I. quia in iuramento quod præstat, frustra se purgat, aliquis labe Simonie, aut illicitæ corruptelæ, vt huiusmodi iuramenta peruestigacione præuia recipiantur. Præfatas constitutiones renouat Concilium COLONIENSE IV. cap. 7. 2. medij. Vide plura, Episcoporum, seu Episcopatuum mutatio, & sequentia. Beneficia non vendenda, nec emenda.] Hoc sufficienter etiam innotescet in vocabulo, Symonia, & Episcoporum, verum hic, quæ operæ pretium est, annotanda censuimus, vt autem omittamus, quæ de Episcopatibus non emendis (quia suo loco dicitur) Concilium ROMANVM sub Hilario Papa I. statuit canone 5. hic Concilium EPAVNENSE canone 7. statuisse memoratur. Quidquid parochiarum presbyter de Ecclesiasticis iuris possessione distaxerit, inane habeatur & vacuum in venditorem comparantis actione vertenda. (vide amplius, Facultates Ecclesie non alienandæ sic tamè cano. 12. subdit. Nullus (inquit) Episcopus de rebus Ecclesie sue sine conscientia Metropolitanæ sui, vendendi aliquid habeat potestatem, vtili tamen omnibus commutatione permissa. Præterea quod Beneficia nō de beant pretio, nec præmij comparari, constitutio est SYMMACHI I. epistola ad Cæsarium Episcopum, cap. 2. vt alibi reponemus. Et Concilium AVRELIANENSE II. can. 4. Si quis sacerdotium per pecunia nudum execrabilis ambitione quaerit, abiciatur vt reprobis, quia Apostolica sententia donum Dei esse præcipit, pecunia tritina minime comparandum. Idem omnino statuit Concilium TOLETANVM IV. capite 18. vt reposuimus dictione, Ordinandi qui non sint, nam ibi repudiantur, & repelluntur ab ordine sacerdotij, qui beneficia venantur, & mercantur, vt videbis. Est & editum contra eos qui beneficia emunt Concilij TOLETANI VIII. cap. 3. sed inuenies repositum dictione, Simonia. hoc similiter & prohibuit singulariter Concilium NICAENVM II. canone 4. & allegatur à Gratiano causa 16. quæst. 1. cap. Prædicatur, vt & alibi allegabimus. Præterea ne à laicis propter collationem beneficiorum, si que conferant, pecunia exigatur, verat Concilium

Concilium Viennense sub Clementi V. nec reperitur in tomis conciliorum.

Bonifacius 8.

Coloniense 3. concilium.

Concilium Coloniense 4.

Concilium Romanum sub Hilario 1.

Concilium Epavnense sub Sigismundo rege, & Gelasio 1.

Symmachus 1.

Concilium Avrelianense 2. sub Vigilio 1. & Childeberto rege. Actum 8.

Concilium Toletanum 4.

Concilium Toletanum 8.

Concilium Nicænum 2. dictionem 7. generale.

ARELATENSE IV. vt infra dicemus & Concilium ALEMANICVM sub Conrado Episcopo Portuensi & Cardinali c. 9. Illi qui ius habent patronatus, in beneficijs conferendis, prohibentur precium exigere, vel partem decimarum, vel aliarum obventionum Ecclesiasticarum, in quibus ius obtinent patronatus, sibi retinere ex pacto, alias anathemate feriuntur. Et illi qui taliter fuerint presentati beneficio priuenter, & ad actus Ecclesiasticos non admittantur, nisi fuerit cum eis per se eadem Apostolicam dispensatum. Episcopi vero vel Archidiaconi, qui talibus curam animarum commiserint, ab institutione & collatione perpetuo sint suspensi. Statuimus etiam quod, nullus clericus ad curam animarum ab Episcopo vel Archidiacono admittatur, nisi prius iurauerit, quod nullam in adeptione beneficij, ad cuius curam presentatur, commiserit simoniam. Quod iuramentum etiam exigi iubet postea Concilium EXONIENSE c. 10. c. vero iubentur Episcopi presentatos sibi infra terminum duorum mensium, si idonei fuerint admittere, & eius beneficia vacantia sine precio conferre, alioquin fructus quos receperint post institutionem ei teneatur reddere, nisi rationabilem causam, cur hoc præstare non poterint assignent. Hoc iterum GREGORIUS IX. in constitutionibus Benedictinas confirmat, ne scilicet beneficia pactionibus conferantur. Hoc iterum renouat COLONIENSE Concilium III. parte 1. c. 4. ubi decernitur humanus affectus & venalitas in beneficijs Ecclesiasticis execrabilis. Vnde, Simonia, & Episcopatus, & sequentia. Beneficia iudæi non emant.] Concilium LATERANENSE sub Alexandro 3. c. 3. partis 10. Non sine multa admiratione auditur & creditur quod iudæi parochias Ecclesiarum per provinciam vestram emptiois sine conductionis, aut etiam pignoris titulo, contemptu Dei & fidei Christiane institutionis detinent occupatas, & cum reditus eisdem Ecclesijs non soluantur, hæc Ecclesie penitus deperisse iam noscuntur. Quod omnino prohibemus fieri, quin districte iubemus eos compelli ad eas dimittendas, aut si receptis detinerint, aut parochias amodo receperint, ipsi cum omni districte cogantur, vt Ecclesijs quarum eadem parochie sunt, debitos & collectos redditus cum integritate persoluant, prohibentes omnibus Dei fidelibus sub interminatione anathematis, ne quis iudæis hominia vel fidelitatem faciat, quoniam contrarium est sacris canonibus vt Christiani debeant iudæis astringi. Si quis contra inhibitionem nostram venire presumpserit contradictione & appellatione cessante in eos excommunicationis sententia proferatur. Vide Iudæus. Beneficia quibus conferri debeant.] SYMMACHVS I. epistola ad Cæsarium Episcopum, c. 2. Illud magnopere commonemus, vt qui non Dei gratia, sed promissione rerum Ecclesiasticarum præmissa, ad sacerdotem conantur accedere, desideriorum talium reprimantur effectus. Qui autem ab huiusmodi sine dubitatione subiiciendos, nec facile ad sacerdotium permittantur accedere, quibus & gradus & tempora constituta sunt, per qua ad hanc dignitatem debeant aspirare, quia quicumque sine statuto promouentur, non facile carent offensa, & sine experimento nō potest quis electionis obtinere sententiam. Vide Episcopatus & Concilium AVRELIANENSE I. canone 9. Abbatis presbyteris, omnique clero, vel in religionis professione videntibus, sine discussione vel commendatione Episcoporum, pro petendis beneficijs ad dominos venire non liceat. Quod si quisquam presumpserit, tandiu loci honore & communionem priuatur, donec per penitentiam plenam eius satisfactionem sacerdos accipiat. Porro indignos non debere honoribus Ecclesiasticis

Concilium Arelatense 4. sub Carolo Magno & Leone 3.

Concilium Alemanicum.

Salubre decretum.

Concilium Exoniense in Anglia.

Gregorius 9.

Coloniense 3. concilium.

Concilium Lateranense sub Alexandro 3.

Symmachus 1.

Concilium Avrelianense 1.

gaudere constituit Concilium TOLETANVM III. c. 1. vt repositum inuenies in dictione, clerici non promoueantur indigni. Sed & de non conferendis beneficijs his, qui non habent ætatem legitimam, dicemus proxima annotatione. Quibus autem conferri & committi debeant, sic statuit Concilium LATERANENSE sub Alexandro 3. parte 1. c. 13. Cum Ecclesia (ait) vel Ecclesiasticum ministerium committi debuerit, talis ad hoc persona queratur, que residere in loco, & curam eius per se ipsum valeat exercere. Quod si aliter fuerit actum, & qui receperit, quod contra sacros canones accepit, amittat, & qui dederit, largiendi potestate priuatur. Et parte 15. eiusdem Concilij, ubi agitur de iure patronatus, sic ALEXANDER III. scribit Eboracensi Episcopo, precedens confirmans decretum. Relatum est (ait) in his ex parte tua, quod cum in Laterano concilio sit statutum, vt per sona tali, Ecclesia vel Ecclesiasticum beneficium conferatur que residet in loco, & curam eius per se valeat exercere: Nonnulli autem ad Ecclesias presentati, se posse residere affirmant, & curam habere Ecclesie, & Ecclesiastici beneficij, presentantur, id tamen efficere contradicunt. Ideo considerate nos voluisti, an propter hoc tales possis repellere, vel institutos sine appellatione remouere. Tunc itaque prudentia innotescat, quod cum verba accipienda sunt cum effectu, tales si presentati fuerint licite poterunt amoueri, nisi forte de licentia Prelatorum, vel studio literarum, vel pro alijs honestis causis contigerit. Plura vide dictione, Residentia. Beneficia obtineant qui sunt ætatis legitima, & bonæ vitæ.] CONC. LATER. sub Alex. 3. p. 1. c. 3. Inferiora ministeria (nam de Episcoporum dignitate antea egit) vt puta decanatus, Archidiaconatus & alia que animarum curam habet annexa, nullus omnino suscipiat. Sed nec parochialium Ecclesiarum regimen, nisi qui iam vicefimum quintum ætatis annum atigerit, & qui scientia & moribus existat commendandus. Cum autem assumptus fuerit, Archidiaconus in diaconum & decanum & reliqui ad moniti non fuerint præfido à canonibus tempore in presbyteros ordinati, & ab illo remouentur officio, & alij conferantur qui & velit & possit conuenienter illud implere. Nec pro sit illis appellationis diffugiū, si forte in transgressione constitutionis ipsius instituti per appellationem voluerint se tueri. Hoc sunt non solum de pronouendis, sed de his etiam qui iam promoti sunt, si canones nō obstitant, precipimus obseruandum. Vide dictione, Ordinandum ætas. Clerici vero si contra formam istam quemque elegerint, & eligendi potestate tunc priuatos, & Ecclesiasticis beneficijs triennio se nouerint suspensos. Dignum est enim, vt quos timor Dei a malo non reuocat, Ecclesiasticæ tamen coercentur severitas disciplina, Episcopus autem si cui fecerit aut fieri consenserit contra hoc in conferendis prædictis, potestatem suam amittat & per capitulum, aut per Metropolitanum, si capitulum concordare nequiverit, ordinetur. Hæc allegatur à Gratiano caus. 11. q. 3. Priuilegium, & dist. 63. c. si forte. Hoc iterum repetit ALEX. III. p. 25. huius conc. c. 1. ad Cætuariensem Archiepisc. quæ iubet corrigere Episcop. Cōuentensem, qui peris infra decennium constitutis Archidiaconatus conulerat, & plures Ecclesias, quæ non per clericos, sed per laicos dispentantur: iubetq; vt clericis ministrisque idoneis, custodia & administratio prædictarum Ecclesiarum committatur, donec pueri prædicti ad congruam petuenerint ætatem, omni appellatione cessante, laicis amotis. Idem Episcopus acrius monetur de cætero, Ecclesias non nisi personis, quæ ætatem & scientiam habeant, regendas concedat. Quod si (ait) scis fecerit, si debiam penitentiam in-

Concilium Toletanum 3.

Concilium Lateranense sub Alexandro 3.

O salubrem constitutionem!

De residentia statuti sub Alexandro 3. vide.

Concilium Lateranense sub Alexandro 3. Partum 10.

Quid de his, qui sine mat. & in matum obtulerunt, suspensio mutua obtinet.

Alexander 3.

Res scilicet digna.

Concilium Tridentinum no uisimè in lucem prodit opera Arnoldi Sorbini.

Concilium Ratisponense, Concilium Lateranense sub Leone io.

Concilium Tridentinum.

Concilium Cabilonen. i. sub Eugenio i.

Alexander 3.

figas, & institutionem & concessionem ipsius omnino uiribus carere decernas. Idem ne pueris infra 14. annum constitutis Ecclesiæ committantur sequenti capite secundo, ad eundem Cantuariensem Archiepiscopum, & suffraganeos eius constituit, & præfati Lateranensis synodi decretum rememorans, ita cap. quarto, subdit. *A nobis tua discretio requisit, utrum is cui ante decimum quintum annum aetatis sue, nondum concilio quod nuper Laterani fecimus celebrato, Ecclesiæ magisterium concessum fuit occasione decreti quo in concilio eodem clericis minoris aetatis conferri Ecclesiæ prohibuimus, postquam Ecclesiæ spoliari, quam ante concilium obtinuerat, presertim cum ipsa concessio fuerit ab ipso Diocesano Episcopo post concilium approbata. Super quo consultationi tua saliter respondemus, quod nisi alia causa rationabiliter obstat, occasione minoris aetatis, aut decreti quod in concilio promulgauimus, nolimus eum a percepto ante beneficio remoueri.* Et subdit capite quinto ad Exoniensem Episcopum. *Præterea licet aliquis ad personatum Parochialis Ecclesiæ non debeat nisi subdiaconus ad minus admitti vel recipi, dispensatione tamen in minoribus ordinibus constituiti, constituiti, consueuerunt admitti dum modo tales sint, qui infra tempus subdiaconatum vel Diaconatum recipere possint.* Idem omnino & simili forma uerborum Concilium Biterrense presidentem in eo Apostolica sedis legato, Episcopo Tornacensi, capite duo decimo, & decimo, tertio, hæc omnia etiam repetit & renouat atque confirmat Concilium Ratisponense sub Laurentio Cardinali capite decimo, & Concilium Lateranense sub Leone decimo, sessione nona, ubi replicat præfatum decretum Alexandri tertij, in concilio Lateranensi editum, sicque infert: *Statuimus & ordinamus, & deinceps perpetuis futuris temporibus, Patriarchalibus Metropolitanis, & Cathedralibus Ecclesiis, & monasteriis pro tempore vacantibus, de personis, iuxta præfati Alexandri constitutionem, aetate matura, grauitate morum, literarum, que scientia præditis, non ad alicuius instantiam, per commendam & administrationem seu conseruationem, aut alio quouis modo provideatur, nisi ratione utilitatis Ecclesiarum, prudentie, nobilitatis, probitatis, experientie, atque curialitatis antiqua cum competentis literatura, & in sedem Apostolicam merito, aliter uisum fuerit faciendum. Idemque in electis & postulatibus, quorum electiones & postulationes, per sedem Apostolicam admitti consueuerunt, volumus obseruari. Et si de minoribus aetate triginta annorum Ecclesiis aut monasteriis huiusmodi contigerit prouideri, non dispensetur cum eis, sicut in Ecclesiis, circa 27. aetatis annum, monasteriis uero circa 22. præesse ualeant, &c.* Hæc omnia nouissimè confirmata & rata sunt per Concilium Tridentinum sessione 24. quæ fuit octaua sub Pio quarto cap. 12. ubi iniungitur ne aliqui ante 25. annum ad Ecclesiastica beneficia animarum curam habentia admittantur, & qui non habent curam, ante annum 22. plura uide. Ordinandus & Episcopus & alibi.

Beneficia Ecclesiastica non possint laici possidere, nec gratis aut precio conferre. **C**ABILONENSE Concilium, canone 5. *Seculares ac laici, qui nec dum sunt ad clericatum conuersi, res parochiarum uel ipsas parochias minime ad regendum debeant habere commissas.* Idem uidebis dictione, Oeconomus, sed & laicos inhiberent. Monasteria regere. Vide Monasterium & laicus. Vide & de coniugatis proximè sequentem annotationem. Idem autem uerit Alex. III. in Concilio Lateranensi sub eodem parte 26. ca-

pite octauo. *Statuimus, ut si quis alicui laico in seculo remanenti, Ecclesiam uel decimas concesserit, à statu suo tamquam arbor, que inutiliter terram occupat, succidatur & donec emendet, ruina sua iaceat dolore prostratus.* Præterea, quod ipsi laici non ualeant ea conferre, sic statuit. Concilium ARELATENSE IV. cap. 21. *Statuimus ut si quis beneficium de rebus Ecclesiæ habet, &c.* Et cap. primo *Laici omnino à presbyteris non audeant munera exigere, propter commendationem Ecclesiæ, quia propter cupiditatem plerumque à laicis, talibus presbyteris Ecclesiæ dantur, qui ad peragendum sacerdotale officium sunt indigni.* Hoc uerit & CAROLVS MAGNVS Imperator in constitutionibus suis cap. 2. circa medium sicut & prohibuit olim celebratum sub eodem Principe TYRONENSE Concilium III. capite 15. *Interdicimus (ait) ne quis cuilibet presbytero præsumat dare Ecclesiam sine licentia & consensu Episcopi sui.* Hinc etiam ibidem statuitur, ne quis presbyter per eum Ecclesiam adipiscatur. Quoniam (ait) & ille contra Ecclesiasticæ regule disciplinam agere conuincitur, qui alium presbyterum legitime ad Ecclesiam ordinatum per pecuniam expulserit, eaque sibi salter vindicauerit. Idem Concilium MOCVNTINVM III. sub Arnulpho Imperatore cap. 5. & Concilium CABILONENSE II. capite 4. ut etiam allegatur à Gratiano causa 16. quæstion septima. *Inuentum est (ait) quod multi arbitri sui temeritate, & quod grauius est, ducti cupiditate, presbyteris quibuslibet, absque consensu Episcoporum, Ecclesias dant uel auferunt, unde oportet, ut canonica regula seruata, nullus, absque consensu Episcopi, cuilibet presbytero Ecclesiam det, quam si iuste adeptus fuerit, hanc non nisi graui culpa sua, & coram Episcopo canonica seueritate amittat.* Idem Concilium MOCVNTINVM I. sub Carolo Magno cap. 29. & 30. & Concilium RHEMENSE B. sub eodem Imperatore capite 21. *Quicumque (ait) presbyter per precium, gradum & Ecclesiam acquisierit deponatur.* Vide simonia & superioribus annotationibus. Eadem omnino & simili forma uerborum Concilium MOCVNTINVM II. sub Rabano Mauro, cap. 11. & Concilium COIONIENSE II. sub Carolo 3. dicto Crasso capite 4. Quibus concordat & subscribit solenne illud ROMANVM Concilium sub Nicolao 2. contra Berengarium congregatum. *Per laicos (ait) nullo modo quilibet clericus aut presbyter obineat Ecclesiam nec gratis nec precio.* Huic Henrico 4. Imperatori abstulit Gregorius 7. potestatem conferendi Episcopatus & Beneficia, referente PLATINA CREMONENSIS in eius uita, potissimum ne Simoniaca cupiditate conferret, aliter in eum se futurum censuris Ecclesiasticis professus est: quod egrè accipiens Henricus multa summo Pontifici mala intulit, ut dicemus ampliori dictamine dictione simonia. Hoc quoque prohibuit contra Templarios, & ceteros Concilium LATERANENSE sub Alexandro 3. capite 9. partis 1. *Ecclesiæ (inquit) & decimas de manu laicorum, sine consensu Episcoporum, recipere prohibemus, &c.* Et cap. 14. Eiusdem partis, & allegat Gratianus causa 16. quæst. 7. capite Per laicos. *Quia inuicem (ait) quorundam laicorum processit audacia, ut Episcoporum autoritate neglecta clericos instituunt in Ecclesiis, & remouent etiam cum uoluerint, possessiones quoque atque alia bona Ecclesiastica, pro sua plurimum uoluntate distribuunt, & tam Ecclesias ipsas quam eorum homines tallis & exactio-nibus præsumant grauare, eos quia modo ista commiserint, anathemate decernimus feriendos. Presbyter autem, sine clericis qui Ecclesiam per laicos sine propri-*

Lucæ 13.

Concilium Arelatense 4. sub Carolo Magno & Leone 3.

Carolus Magnus.

Concilium Turonense 3.

De non emendat aut uidentia beneficii, uide & superius.

Concilium Moguntin. 3. Concilium Cabilonen. 2.

Concilium Moguntin. 1. Concilium Rhemenfe.

Concilium Moguntin. 2.

Concilium Cabilonen. 2.

Concilium Romanum sub Nicolao 2. Laici non possunt conferre Beneficia, nota 1. O. Deu. uinum hoc modo obseruatur. Platina Cremonens.

Attende historiam.

Episcopi

Attende historiam.

Concilium Lateranense sub Leone 10.

Concilium Lateranense sub Alexandro 3. Alexander 3.

Quid beneficia nisi calices tenere ualeant, astringitur in uocabulo calicatus ex eod. Concilio inuis, lege.

Simplex beneficium coniugato concedi cum dissimulatione.

Eugenius 2.

Concilium Salernitanense.

Concilium Lateranense sub Innocentio 3.

Episcopi auctoritate receperat tenendam, communionem rinetur, & si perstiterit à ministerio Ecclesiastico, & ordine deponatur. Sanè quia laici quidam Ecclesiasticas personas & ipsi etiam Episcopos suo iudicio stare compellunt, eos qui de cetero id presumpserint, à communionem fidelium decernimus segregandos. Vide Iudex. Prohibemus etiam ne laici decimas, cum animarum suarum periculo retinentes, in alios laicos possint aliquo modo transferre. Si quis uero receperit, & Ecclesiæ non tradiderit, Christiana sepultura priuetur. Hinc parte 2. eiusdem Concilij cap. 14. De quodam laico agitur, qui beneficium promisit cuidam sacerdoti, si negotium quod in curia Romana habebat, expediri faceret, quod damnatum est, & ut simoniacum reprobatur. Vide etiam dictione: Ius patronatus: ubi laicos quidem presentatio pro iure conceditur, non tamen collatio: quod & uetat omnino Concilium LATERANENSE sub Leone decimo, sessione nona, & sessione undecima ubi & à Regno Francia tollit Pragmaticam sanctionem, quæ electiones & collationes beneficiorum peruertebat, & redditus Ecclesiarum tollebat. Vide dictione. Pragmatica. Electio. & Laicus & sequentem uide & Decimas laici.

Beneficia non ualent coniugati tenere. Concilium LATERANENSE sub Alexandro 3. parte 18. cap. 3. ubi sic ad Londinensem Episcopum scribit, Idem ALEXANDER III. *Quod plerique in tuo Episcopatu degentes, cum essent in Acolytatus officio, & infra, constitui uxores duxerunt, & nihilominus Ecclesias quas prius habebant, detinere præsumant, unde quoniam & uxorati diuisi sunt, eos cogitare oportet, quomodo uxoribus placere ualeant & seruire, obsequiis solummodo diuinis non possunt intendere: fratrem autem me mandamus, quatenus prædictos viros Ecclesias libere & absolute dimittere appellatione cessante compellas, & alius eas personis idoneis in sacris ordinibus constituis concedas. Verùm si qui illorum aliquando in eisdem Ecclesiis simplex prius beneficium habuerint, ipsi. m. eis excepto magisterio Ecclesiarum sub dissimulatione admittere poterit. Et capite 5. Idem ad Herefordiensem Episcopum, Si prædictus (ait) clericus coniugatus, Ecclesiastica beneficia sine magno discrimine, aut sanguinis effusione auferri non ualent, aut quia ibi natio aut barbarica gens, & multitudo est in causa, statuit ut sub dissimulatione Ecclesiastica beneficia permittantur retinere, ne tamen deinceps beneficia clericis coniugatis conferantur, prohibet, Vide sequentia & cælibatus. Vbi residuum ponitur.*

Beneficia Eccle. cui non debent conferri. Hoc ex superioribus annotationibus liquido monstratum constat uerumtamen ne quid prætermittamus, quod hoc concernat negotium, sic statuit, & ordinauit EUGENIUS III. decreto undecimo. *Præcipimus (ait) ne conductitijs presbyteris Ecclesiæ committantur.* Sed & Concilium SALERNITANENSE capite 13. *Determinus ut nullus laicorum alicui presbytero suam commendat Ecclesiam, præter consensum Episcopi, sed cum prius mittat suo Episcopo, uel eius vicario, ut probeatur, si scientia, etate, & moribus talis sit, ut sibi populus Dei commendetur.* Hinc Concilium LATERANENSE sub Innocentio 3. patrum 1215. cano. 30. *Græue nimis est & absurdum, quod quidam pralati Ecclesiarum cum possint viros idoneos ad Ecclesiastica beneficia promouere, assumere non uerentur indignos, quibus nec morum honestas, nec literarum scientia suffragatur, carnalitatibus sequentes affectum, non iudicium*

rationis. Unde quanta Ecclesiis damna proueniant nemo sane mentis ignorat. Volentes igitur huic morbo mederi, præcipimus, ut prætermittis indignis, assumant idoneos, qui Deo & Ecclesiis uelint & ualeant gratum impendere simulatum: sicutque de hoc in provinciali concilio diligens inquisitio annuatim, ita quod qui post primam & secundam correctionem fuerit reperitus, culpabilis à conferendis beneficiis, per ipsam concilium suspendatur, instituta in eodem concilio persona prouida & honesta, que suppleat si sumpsit defectum in beneficiis conferendis, & hoc ipsum circa capitula, que in his deliquerint, obseruentur. Metropolitanis uero delictum superioris iudicio relinquantur, ex parte Concilij nunciandum. Vi autem hæc salubris prouisio pleniorum consequatur effectum, huiusmodi suspensionis sententia præter Romani Pontificis auctoritatem aut proprii Patriarchæ minime relaxetur, ut in hoc quoque quatuor patriarchales sedes specialiter honorentur. Et Concilium SENONENSE capite 8. Constitutionum dat formam, ut instituendi ad curam animarum diligenter examinentur, à Diocesanis an sint idonei gerenda illius prouincia. Quia (ait) nihil Ecclesiæ magis officit quam quod indigni præfati curam animarum, & ad alium assumantur regimem, qui ipsos regere non possunt. Diocesani ergo ad Parochiales Ecclesias non instituant præfatos ab Ecclesiasticis laicisque personis, nisi eos prius diligenter examinauerint, neque indignos præficient, aut incapaces admittant. Quod si qui sint instituti uel prouisi etiam per sedem Apostolicam, nihilominus Diocesani eos examinent: & si minus idonei fuerint inuenti, ad administrationem beneficii non admittantur, sed loco eorum per Episcopos instituatur vicarij idonei, quibus congrua portio assignetur, & tandem in beneficio administrant, donec sic instituti aut prouisi literarum sufficientem affectum fuerint, aut sint aetatem legitimam adepti. Et capite 9. subdit. *Præcipimus autem omnibus & singulis collatoribus, ut prætermittis indignis idoneos assumant, qui Deo & Ecclesiis gratum ualeant impendere simulatum, sicutque iuxta sacrum Lateranense Concilium (superius allegatum) in provinciali Concilio diligens inquisitio, ut qui post primam & secundam correctionem fuerit reperitus culpabilis, à beneficiis conferendis per ipsam prouinciale Concilium suspendatur, instituta in eodem Concilio persona prouida & honesta, que suppleat defectum in beneficiis conferendis, & hoc ipsum in Concilio COIONIENSE III. parte prima, capite sexto, iterum de idoneis eligendis præceptum renouans ad beneficia Ecclesiastica, Quæ sacerdotia Ecclesiastica (ait) pleno iure (ut auct.) potestatem conferendi habent, alium facta à se manuum impositionis discussorem non expectant, præcipua ergo illis habenda cura est, idque maxime in præficiendis parochiis, ne illud offendant: Cæcus si cæco ducantur præfate, ambo in foueam cadunt. Is autem dignus sacerdotio creditur, cui actionis merita, non premium copia suffragatur. Ideoque & capita undecimo, patronos ad monent patres eiusdem Concilij, ut idoneos Archidiaconis præsentent, qui moribus etate & scientia beneficiis Ecclesiasticis digni existant. Eadem repetit Concilium COIONIENSE IV. capite sexto, medijs secundo, ubi de his examinandis, qui ad beneficia Ecclesiastica sunt assumendi, tractatur. Sed & Concilium TRIDENTINVM sessione septima capite decimo tertio, decreti reformationis, statuit ut nullus ad ea præfenteur, nisi prius examinatus idoneus iuuentus fuerit, priuilegijs qui-*

Hæc quam bene experimus.

Concilium Senonense sub Antonio à Prioto Cæcellario.

Constitutiones saluberrimæ, & vitam obseruentur.

Coloniense 3. Concilium.

Math. 11.

Coloniense 4. Concilium.

Concilium Tridentinum.

buscumque exclusis, exceptis his qui presentantur, seu nominantur ab vniuersitatibus, seu collegiis generalium studiorum: quod & in Aurelianensi vrbe consistens FRANCISCVS II. Et CAROLVS IX. Reges Francie decreto firmauerunt, articulo vigesimo, secundo, Constitutionum suarum. Vide sequentia.

Beneficia an valcant monachi tenere.] Vide Monachus. Beneficia non diuidenda. Vide Parochia.

Beneficium vacans citò conferatur.] Concilium LATERANENSE sub Alexandro tertio, parte prima, capite octauo. *Cum Ecclesiastica vacare contigerit, vel etiam si modo vacant, non diu maneant in suspensio, sed infra sex menses personis que dignè administrare valeant conferantur. Si autem Episcopus vbi ad eum spectauerit, conferre distulerit, per capitulum ordinetur. Quod si ad capitulum electio peruenierit, & infra predictum terminum hoc non fecerit, Episcopo hoc secundum Deum cum virorum religiosorum consilio exequatur: aut si omnes forte neglexerint, Metropolitanus de ipsis secundum Deum, absque illorum contradictione disponat. Idem statuit IULIUS III. Vt allegabimus dictione, Ius patronatus, sed & Concilium LATERANENSE sub Innocentio tertio capite 33. Statuimus ut ultra tres menses Cathedralis vel regularis Ecclesia. Prelato non vacet, infra quos iusto impedimento cessante, si electio celebrata non fuerit, qui eligere debuerant, eligendi potestate careant ea vice, ac ipsa eligendi potestas ad eum, qui proximo preesse dignoscitur, deuoluatur. Is vero ad quem deuoluta fuerit potestas, Dominum habens pra oculis, non differat ultra tres menses, cum capituli sui consilio & aliorum virorum prudentiam, viduatam Ecclesiam de persona idonea ipsius quidem Ecclesie vel alterius si digna reperitur in illa canonice ordinare, si canonicam voluerit effugere vltionem. Hinc & Concilium LATERANENSE sub Leone decimo sessione vnderima, tollens è regno Francie pragmatricam sanctionem, pristinae libertati Ecclesiam reddit, & electiones restituit, Beneficiorum vacantium collationes suo iuri reformari, & decernit ea viris idoneis, ab his qui habent ius patronatus, postulari & conferri, vt rectius ex prolixissima eiusdem LEONIS X. bulla colligi potest. Vide plura dictione, Electio, Episcopus, & sequent.*

Beneficium Vacans non ambitione petendum.] De his fufius, dictione, Ambitio, tractatum est: & tractabitur, dictione Episcopus. Verùm sic Concilium NANNETENSE canone decimo sexto, vt, si quilibet presbytero- rum defunctus fuerit, vicinus presbyter apud secularem seniore nullam precatione vel aliquo xenio Ecclesiam illam obtineat, quia titulus per se constans anrea extrit: sed neque capellani sine consilio Episcopi. Quod si fecerit definitam sententiam sibi prolatam suscipiat sicuti de Episcopo canonica decreuit auctoritas, vt si per ambitionem maiorem ciuitatem appeterit, & illam perdat quam tenuit, & illam nequaquam obtineat quam vsurpare tentauit. Et Concilium LATERANENSE sub Alexandro tertio, Parte vigesima, octaua, capite decimo quarto, vbi sit ille Alexander tertius, scribit Cantuariensi Archiepiscopo, vt eos corrigat qui decedentibus Ecclesiarum personis absque conscientia

& consensu Episcopi dicecelsani se in predictas intrudere non verentur quas vt relinquunt, Ecclesiastica censura iubet compelli. Idem Alexander tertius omnino capite vndecimo eiusdem partis vigesima, octaua, ad eundem Cantuariensem Archiepiscopum, statuit, vbi tam eos qui inuadunt & detinent, quam qui de cetero hoc praesumpserint, excommunicationis sententia ferit. Vide sequentia. Et Episcopus.

Beneficia non promittantur antequam vacent.] Concilium LATERANENSE sub Alexandro 3. parte 1. capite 8. allegatur à Gratiano distinctione 63. cap. Obeuntibus. *Nulla Ecclesiastica ministeria, seu etiam beneficia, vel Ecclesia, alicui tribuantur seu promittantur, antequam vacent, ne desiderare quis mortem proximi videatur, in cuius locum & beneficium, se credit successurum. Cum enim id etiam in ipsis Gentilium legibus inueniatur prohibitum, turpe nimis est, & diuini plenum animaduersione indicij, si locum in Dei Ecclesia futura successione expectatio habeat, quam etiam damnare ipsi homines gentiles curauerunt. Vide etiam, Episcopus non resignandus. Hoc decretum de non dandis beneficiis, ante quam vacent, confirmat & LUCIVS III. vt allegat praefatum Lateranense Concilium parte 15. cap. 11. Si quas (ait) concisiones Ecclesiarum tui Episcopatus, (alloquitur Noruicensem Episcopum) videntibus personis factas esse constituerit, & super hoc ventum fuerit ad iudicium, auctoritate vestra in irritum reuocet & friuolas & vanas esse decernas. Vide plura. Ius patronatus. Idem tamen adhuc renouat ALEXANDER III. vt ibidem parte 47. capite 7. allegatur scribens Eboracensi Episcopo vt dicemus ibidem. Ius patronatus. Idem autem confirmat Concilium COLONIENSE III. allegans praefatum Concilium Lateranense, parte 1. capite 5. Quod & facit generale illud Concilium BASILEENSE sessione 3. expressè prohibens, ne beneficia promittantur, antequam vacent. Ex his enim (ait) frequentius dati sunt Ecclesie ministri non probati nec cogniti, vacaturorumque beneficiorum expectatio, sicut antiqua iura testantur, occasionem desideranda mortis alienae praestare solet, quod plurimum preiudicat animarum salutem: sed & insuper lites innumerae & contentiones inter seruos Dei excitantur, rancores &urgia nutriumur, pluralitatis beneficiorum fouetur ambitio, facultates ac pecunie regnorum & prouinciarum mirum in modum exhauriuntur, &c. Et subdit, vt Romanus pontifex eas gratias expectatiuas aut nominationes, nullo modo nullave ex causa concedat, cum ipse praeteris, ne sit tantorum malorum occasio, abstinere debeat. Et Concilium LATERANENSE sub Leone decimo, sessione nona, Hospitalia, Leprosarias, Xenodochia vetat commendari, aut alio quouis titulo conferri, nisi per obitum possessorum vacauerint. Vide, ius patronatus, &c. & sequent.*

Beneficia nullus per successionem obtineat.] ALEXANDER III. Episcopo Dimeleensi, vt inferitur parte vicesima octaua Concilij Lateranensis c. quarto, sub eodem. *Acceptimus quod quaedam Ecclesia clericis rali renore sunt concessa; quod post eorum obitum alij nominatum succedant: unde, quoniam hoc iniuquum est & sacris canonibus inimicum, & ideo non debet aliquatenus tolerari, fraternitati tuae mandamus, quatenus huiusmodi successiones iam detestabiles & iniuquas, contradictione & appellatione cessante, fieri prohibeas,*

Franciscus II. & Carolus IX. Reges Francie.

Concilium Lateranense sub Alexandro 3.

Iulius 3.

Concilium Lateranense sub Innocentio 3.

Concilium Lateranense sub Leone 10.

Leo 10.

Concilium Nannetense.

Concilium Lateranense sub Alexandro 3. Alexander 3.

Concilium Lateranense sub Alexandro 3.

Lucius 3.

Alexander 3.

Concilium Colonense 3.

Concilium Basileense.

Concilium Lateranense sub Leone 10.

Alexander 3.

Vide de consuetudine Episcoporum, quibus dantur beneficia prohibetur.

omnino friuolas & vanas esse decernas. Vide, Episcopus non resignandus. Et Filij sacerdotum Idem eadem parte cap. 8. ad Cantuariensem Archiepiscopum, illos redarguit qui suas Ecclesias viris religiosus constituunt censuales, vt post decessum eorum illae Ecclesiae per praesentationem eorumdem religiosorum virorum, ad filios vel nepotes clericorum ipsorum possint transferri, hoc que de cetero omnino fieri vetat. Porro LUCIVS III. allegatur parte 49. eiusdem Concilij Lateranensis cap. 14. *Consulere (ait) decreuisti, de quibus personis intelligendum sit, nonam alteri in Ecclesiasticis beneficiis non succedere debere, virum scilicet de sacerdotibus & eorum filijs dumtaxat, an de aliis quibusdam personis. Noueritis ergo, quod ad Ecclesiastica beneficia nullum secundum canones admittendum credimus, nisi ex electione canonica vocatum, sacerdotum vero filios & maxime in sacerdotio genitos, his temporibus suis succedere parentibus, quorumlibet regionum consuetudo & in donis civilibus prohibet, & canones in Ecclesiasticis multo fortius prohibent, & execrantur. Personarum quoque filios, citra sacros ordines constitutarum plerumque, si tamen merita suffragantur parentibus suis, succedere conuentionibus oculis toleramus. Exemplo namque perniciosum est & graue, talia in Ecclesia pullulare, per qua & laici scandalum generent. Sanè tam has personas quam illas ab aliis non repellimus beneficiis, si digni inueniantur. Et sequent. Hoc confirmat Concilium TRIDENTINVM sessione 25. quae est 9. sub Pio 4. cap. 7. decret. reforma.*

Beneficia non danda ad firmam.] Concilium OXONIENSE in Anglia capite 15. *Vt omnis cupiditas & Auaritia cultus expellatur ab Ecclesia Dei ministris, praesentia praeteritis diximus annuenda, statuentes vt Archidiaconatus, vel Decanatus, vel aliud officium, quae in spiritualibus merè consistunt, nulli dentur ad firmam. Si vero certus redditus huic officio sit annexus, ille de superioris licentia dari poterit ad firmam, sicut de aliis officiis statutum est. Si quis autem contra statutum venire praesumpserit, Archidiaconus vel Decanus, si super hoc canonice fuerit conuictus, per Episcopum suum à tali officio suspendatur per annum, & alius interim constituatur qui discretè gerat vices illius. Et subdit cap. 33. Ite- rum. Statuimus vt Ecclesia certis personis deputata nullis dentur ad firmam, nisi forte iusta fuerit causa, & à suo Episcopo approbata, & vti de eius consensu alicui persone honesta & ordinate dentur ad firmam, de quo verisimiliter praesumi debeat, quod fructus Ecclesiae in bonos usus conuertat. Idem & 49. prohibet, ne Monach. vel Canonici Ecclesiam, vel monasterium, vel quodlibet praedium Ecclesiae suae audeant retinere ad firmam, nec Ecclesiam illam ad firmam recipiant, in qua sibi quid iuris vendicant, saltem post mortem personae aliàs superioris arbitrio puniantur. Haec iterum prohibent FRANCISCVS II. Et CAROLVS IX. Reges Francie constitutionibus Aurelij editis articulo 17. Vide & dictione Monachus, Facultates, & Decima, & sequent.*

Beneficia sub titulo pacificè possidentes, non violenter, vt tractandi.] Bassianus Episcopus Ephesiorum arguebatur, quod armis Episcopatum vindicauerat, & electus fuit à Stephano, qui se dicebat electum. Eius igitur causa in Concilio CHALCEDONENSIS quod & 4. generale sub Leone 1. & Martiano Imperatore.

annis sine quarela, & aliquo impedimento iustus est permanere, & de rebus Ecclesiae viuere, etiam si ad tollendam seditionem ordinatum sit, vt alius reget Ecclesiam. Lege etiam dictione, Lex, & Episcopus. Porro Concilium BASILEENSE Huic conforme statuit decretum, sessione 21. *Beneficium (ait) aliquod vel prelaturam atque dignitatem non violenter, sed sub titulo colorato possidens, non debet triennio expleto molestari ab aliquo, ratione iuris non inter impetrati, exceptio hostilitatis casu vel alterius legitimi impedimenti, de quo protestari & iuxta Concilium VIENNENSE sub Clemente 5. illud intimare tenetur. Ordinarius autem diligenter inquirent, ne quis sine titulo beneficium possideat. Quod si talem quandocumque repererit, declaret ius illi non competere, vel huic (si sibi uideatur) nisi sit iniustus, seu violentus, aut alias indignus, vel alteri idoneo prouideam. Vide Lex 30. annorum, &c. Eadem repetit Idem Basileense Concilium sessione 31. Hinc strictè praecipit Concilium MOGUNTINVM I V. capite 69. ne aliquis admittatur ad officium, nisi inuestituram suam litteris sigillatam ostenderit. Vide & ordinandi.*

Beneficio renuncians, an possit postea repetere.] ALEXANDER III. ad Normicensem Episcopum, inferitur, parte 49. Concilij Lateranensis sub eodem celebrati cap. 9. *Super eo quod quaesisti, virum Ecclesiastica beneficia, repositibus obiecta spontanea abirrationis exceptio sine causa cognitione sit admittenda, & an auctoritas qui sponte non renunciant, an reide spontanea renuntiatione testes & probationes sui potius admittende, sic experientia tua duximus respondendum: quod hoc nulla ratio verisimile reddat, vt quisquam beneficio multis forè laboribus & expensis acquisito, de quo sustentari debet, sine magna causa renunciare sua sponte elegerit. Ideoque superuacaneum esse non credimus, causam renuntiationis suae renuntiationis diligenter inquirere, quatenus si forte probabilem, hoc est, non vi, non metu, non interuentu pecuniae, non promissione exortam, Index ordinarius suae delegatus inuenerit & maxime si iuramentum, quod vix fieri de spontanea voluntate credimus, quia iuramentum fere semper à malo est, intercesserit admittere, nisi replicatio canonica fuerit opposita non proponat. Porro licet negans factum, nulla inuentioni posse probatione dicatur, eius tamen, qui renuntiationem spontaneam negat, cum implicite & quodammodo replicando insicietur, super actione sua probationes credimus proferendas, habita nihilominus, vt deceat ad personarum dignitatem & opinionem, relatione. Et Concilium LATERANENSE sub Innocentio 3. cap. 28. *Quidam licentiam cedendi cum instantia postulantes, ea obiecta, cedere praetermittunt. Sed cum in postulatione cessionis huiusmodi, aut Ecclesiarum commoda, quibus praesunt, aut saltem videtur propriam arrendisse, quorum curam suasionibus aliquorum, quarentium quae sua sunt, seu etiam lenitate qualibet voluimus impediri, ad cedendum, eos decernimus compellendos. De renuntiatione autem statuit Concilium BASILEENSE sessione 23. quod oportet testes proferre, qui voluerit ius renuntiantis auferre. Plura de huiusmodi renuntiationibus Concilium AVGVSTENSE praedicta confirmans statuit capite quarto, & Concilium MOGUNTINVM I V. capite 69. iubet, vt is qui vult resignare, in manus Episcopi resignet, si ab eo inuestituram accepit: alioquin eius resignatio robur non obtinebit, sed ad arbitrium ordinarij alteri dabitur, nisi resignacionem ipse confirmauerit. Vide sequent.**

Lucius 3.

Concilium Oxoniense in Anglia sub Innocentio 3.

Ne spiritualia beneficia concedatur ad firmam.

Franciscus II. Carolus IX.

Concilium Chalcedonense quod fuit 4. generale sub Leone 1. & Martiano Imperatore.

Basileense generale concilium.

Concilium Viennense sub Clemente 5.

Concilium Moguntinum 4.

Alexander 3.

Concilium Lateranense sub Innocentio 3. Patrum 21.

Concilium Basileense.

Concilium Augustense sub Othone Cardinali.

Concilium Moguntinum 4.

BENEFICIATVS

Beneficiatus tenetur officium diuinum persolvere. Hoc probauimus sufficienter in dictione. Officium diuinum. &c. Ideo ex eo loco repetendum quod hic deest. Specialiter tamen hoc iniunxit Concilium LATERANENSIS & sub Leone 10. sessione 9. Statuimus & ordinamus, ut quilibet habens beneficium cum cura vel sine cura, si post sex menses ab obtento beneficio diuinum officium non dixerit, legitimo impedimento cessante, beneficiorum suorum fructus, suos non faciat, pro rata omissionis recitationis officij & temporis: sed eos tamquam iniuste percipios, in fabricas huiusmodi beneficiorum, vel pauperum Eleemosynas erogare teneatur, si vero ultra dictum tempus, in simili negligentia contumaciter permanserit, legitima monitione precedente, beneficium ipse priuetur. Cum propter officium, detur beneficium. Intelligatur autem officium omittit quoad hoc beneficio priuari possit, qui per 15. dies illud his saltem non dixerit, Deo tamen ultra premissa de dicta omissione redditurus rationem, que pena in habentibus plura beneficia reiterabilis toties sit, quoties contra facere conuincantur. Idem omnino Concilium MOGVNTINVM IV. cap. 72. Ne beneficia (ait) per Ecclesias debitis obsequijs fraudentur, omnibus beneficiorum possessoribus sub amissione beneficiorum iniungimus, ut ordines quas eorum beneficia requirunt, si nondum habent, proximis temporibus a iure statuis recipiant: ad quod etiam canonicos Ecclesiarum pro suo quemque ordine teneri volumus, ut obsequium quod quisque pro officij sui exigentia Ecclesie debet, cum res postulat, per se prestare queat. Vide. Officium diuinum.

BIGAMVS.

Bigamus, aut vidua maritus, non possit ordinari nec promoueri. Canon Apostolorum XVI. Et allegat Gratianus distinct. 33. cap. Si quis. Qui post sanctum Baptismum (ait) duobus coniugijs fuerit implicatus, vel habuerit concubinam, non potest esse Episcopus, vel presbyter, vel Diaconus, vel omnino ex numero sacerdotali. Idem & canone 17. & allegatur distinctione 34. cap. Si quis. statuitur de illo, qui eiecitam viduam, vel ancillam, vel meretricem retinuerit de publicis spectaculis. Vide & Presbyter. Hos duos canones allegat & citat confirmando, generale Concilium CONSTANTINOPOLITANVM III. quod fuit 6. general. in Trullo celebratum canone 3. ne quis Apostolorum canones astimet negligendos. Sed & Bigamiam clericis prohibitam, discipulus Apostolorum ABDIAS BABYLONIVS libro 9. certaminis Apostolici confirmat, cum refert, quod Zuanes a Thoma Diaconatus ordinem & benedictionem leniticam sibi concedi postulauit, quoniam se Deo seruire velle memorauit, & hoc iandudum animo deuouisse, sed a Patre coactum vxorem duxisse, que cum esset sterilis nullam aliam nouisse, & se castitati cum illa studere velle. Sed & adhuc CANON APOSTOLORVM XIX. Qui duas (ait) in coniugium sorores acceperit, vel filiam fratris, clericus esse non poterit, species est incestus. Vide incestus. TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS quoque libro de exhortatione ad castitatem, Apud nos (ait) plenus atque strictius prescribitur, vnus matrimonij esse oportere, quos allegi in ordinem

Concilium Lateranense sub Leone 10.

Regula legis & iuris.

Concilium Ratisponense. Concilium Moguntinum.

Canon Apostolorum 16. citatus a Patribus 6. synodi generalis.

Concilium 3. Constantinense. Concilium 5. generale.

Abdias Babylonius.

Canon Apostolorum 19.

Tertullianus Carthagenensis.

A sacerdotalem, & que ad quosdam memini Bigamos loco doctos. Sed dices! Ergo ceteris licet, cum, quibus non liceat, excipit. Vani erimus, si putauerimus quod sacerdotibus non liceat, laicis licere. Hic (lector) attende Tertullianum nescio quo zelo, pio, vt credo, infensum esse vehementer Bigamiae, quam licitam infra ostendemus. Verum hac ad corroborandam sententiam nostram protulimus, non ad insinuandam contrariam doctrinam Catholicam vnitati. Idem & libro de Monogamia, omnes clericos & Episcopos, & ceterum populum vacare suadet quod & vetustissimus author CLEMENS ALEXANDRINVS libro 3. Stromatum, non longe a principio, sic suadet. Nos quidem, ait, Castitatem, & eos, quibus hoc a Deo datum est, beatos dicimus. Monogamiam autem, & que consistit in vno solum matrimonio, honestatem admiramur, dicentes tamen oportere aliorum misereri, & alterum alterius onera portare: ne quis cum recte stare videatur, ipse quoque cadat. De secundis autem nuptijs, vt vtrius (ait) Apostolus) iungere matrimonio, & c. Sed vt ad rem redeamus. Concilium ARELATENSE II. cano. 26. De his, quos clericatus ipsa vite gratia segescit, si forte interupta & duplicata matrimonia incidere, non ultra subdiaconatum, Ecclesiasticas capiant dignitates, quod si forsam facti sunt, ab Ecclesiastico remoueantur officio. Sed & Concilium VALENTINVM GALLIÆ I. canone 1. Sedit ergo, neminem post hanc synodum qua huiusmodi illicitis vel sero succurriur, de Bigamis autem interuptarum maritus ordinari clericos posse, nec requirendum, vtrum ne initiati sacramentis diuinis, an ne Gentiles hac se infelicis sortis necessitate macularint, cum diuini precepti casta sit forma. Sed quia fratrum nostrorum vel imperitiam vel simplicitatem vel etiam presumptionem damnare non possumus, nec per omnes Ecclesias, que sunt iam pridem male gesta, corrigere, placuit etiam de eorum statu qui prius ordinati sunt nihil reuolui si nulla extrinsecus causa procedit quia indigni ministerio comprobentur. Et Hieronymus STRIDONENSIS libro 1. contra Iouinianum ante medium. Quam sancta sit (ait) Bigamia, hinc ostenditur quod Bigamus in clerum eligi non potest. Et ideo Apostolus ad Timotheum, vidua, inquit, eligatur non minus sexaginta annorum, qua fuerit vnus viri vxor. Idem epistola ad Gerontiam qua sic incipit. In vetere via, &c. Non solum (ait) ab officio sacerdotij bigamus excluditur, sed ab Eleemosyna, dum indigna putatur stipe, que ad secunda coniugia deuoluta est, & c. Idem de Bigamis non ordinandis Concilium GERVNDENSE canone 8. statuit. Et SYRTICVS I. epistola 4. qua dictata est ab eodem in Concilio ROMANO 80. Episcoporum, sub eodem: & missa ad Episcopos Africanos, qua lecta & probata est in Prouinciali Concilio TELENSI Canone itaque 4. sic iniunxit. Mulierem, id est, viduam Clericum non ducat vxorem, & cap. 3. Si quis laicus viduam duxerit, non admittatur ad clerum. Hec repetit INNOCENTIVS I. epistola 2. qua est ad Victorium Rhoromagensem Episcopum cap. 5. & allegat Gratianus dist. 34. cap. Si quis viduam, & c. Et Concilium CARTHAGINENSE IV. cui subscripsit Augustinus cap. 69. Episcopus (ait) ab Episcopatus sui (ordinandi dimittatur) potestate priuetur, si sciens ordinauerit clericum eum, qui viduam, aut repudiatam vxorem habuit aut secundam. Hoc decretum allegat MARTINVS BRACARENENSIS in collectorio suo, & Gratianus distinctione 50. cap. Si quis viduam. Idem de subdiaconis statuit

Occupatio. Animaduersio

Clemens Alexandrinus Patren Magni discipulus.

Concilium 2. Arelatense sub Syluestro 1.

Concilium Valentini Gallicie 1. sub Damaso Papa & Gratiano Imperat.

Hieronymus Stridonensis.

1. Corinth. 7.

Concilium Gerundenense sub Hormisdas. Syricus 1. Concilium Romanum sub Syricio. Concilium Telesense.

Innocentius 1.

Concilium Carthagenense 4. cui interfuit & scripsit Augustinus.

Martinus Bracarenus.

Concilium

Concilium Toletanum 1.

Concilium Carthagen. Concilium Toletanum 1.

Martinus Bracarenus.

Innocentius 1.

1. Titimoth. Titium. Solutio questionis si forte ante Baptismum vxorem, & post Baptismum alteram duxit, an sit de cetero bigamus Genes. 1. Prouber. 19.

Concilium Valentini Gallicie 1. sub Damaso Papa & Gratiano Imperat.

Hieronymus Stridonensis.

1. Corinth. 7.

Concilium Agathense sub Celestino 1. & Sixto 3.

Concilium Epaunen.

Concilium Atracianum 1.

Concilium Arelatense 3. sub Leone 1.

Concilium TOLETANVM I. can. 4. vbi iniungitur eius depositio, & vt per penitentiam reconciliatus inter laicos communicet, & nec de cetero epistolam legat vel Euangelium. Vide dictione Subdiaconus & Celibatus. Hinc etiam Concilium CARTHAGINENSE I. cano. 3. vt videbis dictione Celibatus: & Concilium TOLETANVM I. cano. 3. Constituit sancta Synodus (ait) vt lector fidelis, si viduam alterius vxorem acceperit, amplius nihil sit, sed semper lector habeatur, aut forte subdiaconus. Hoc decretum refert MARTINVS BRACARENENSIS in Collectorio, cap. 43. & Gratianus distinct. 34. cap. Lector. Hinc & statuit INNOCENTIVS I. epist. 2. ad Victorium Rhoromagensem Episcopum, cap. 6. Ne is qui secundam duxit vxorem, clericus fiat: quia scriptum est, vnus vxoris virum. Et iterum: Sacerdotes mei semel nubent. Et alibi: Sacerdotes mei non nubant amplius. Et si ab aliquibus existimatur, ante baptismum si forte quis accepit vxorem, & ea de seculo recedente alteram duxerit, in baptismo esse dimissum, factis errant a regula, quia in baptismo peccata remittuntur, non acceptam vxorem numerus aboletur: cum vtrique vxor ex legis precepto ducatur, intantum vt & in Paradiso cum parentis humani generis coniungerentur, ab ipse Domino sint benedicti: & Salomon dicat, a Deo preparabitur viro vxor. Quam formam etiam sacerdotes omnes seruire, vsus ipse demonstrat. Ecclesia, satis enim absurdum est aliquem credere, vxorem ante baptismum acceptam, post baptismum non computari, cum benedictio, que per sacerdotem super nubentes imponitur, non materiam delinquendi dedisse, sed formam tenuisse legis a Deo antiquius institute doceatur. Quod si non putatur vxor esse computanda, que ante baptismum ducta est, ergo nec filij qui ante baptismum geniti sunt, pro filiis habentur. IDEM & epistola 4. que est ad Micerianum Episcopum, cap. 2. vbi addit quod oportet, vt virginem acceperit, no viduam, quicquid fieri clericus appetit: quod probat ex testimonio Lenitici, cap. 21. non viduam, nec abiecitam habere potest sacerdos vxorem, & c. Vide Celibatus. IDEM & epist. 22. qua est ad Episcopos Macedoniam, cap. 1. & 2. prolixior verborum dictamine, sed eadem sententia. Idem etiam adhuc epist. 24. cap. 6. que omnia testimonia difficilè hic possemus inferere. Epistola autem ea 24. est ad Patres Toletani I. Concilij, vbi de clericis eligendis & ordinandis differit. Vide Clericus, & c. sed & Concilium AGATHENSE I. sub Sixto III. cano. 1. Placuit de bigamis, aut interuptarum maritus, quinquam aliud statuta Patrum decreuerint, vt qui huc vsque ordinati sunt, habita miseratione presbyteri, vel diaconi nomen tantum obtineant. Officium vero consecrandi presbyteri, & ministrandi huiusmodi diaconi non presumant. Idem omnino & eisdem verbis Concilium EPAVNENSE, capite secundo, vt alibi allegabimus, scilicet ordinatio illicita, & c. Eiusdem est sententia & opinionis Concilium ARAVICANVM I. canone vigesimo quinto, De idoneis autem probatisque viris, quos clericatus alligari ipsa vite gratia suggerit, si forte incidere in duplicata matrimonia, vt non ultra subdiaconatum Ecclesiasticas capiant dignitates, & c. Hinc & Concilium ARELATENSE III. cap. 3. & allegatur distinct. 55. a Gratiano, cap. Nullus, & c. Nullus penitentem, nullus bigamum, nullus viduarum maritus audeat, ordinare, in honoribus Episcopatus, presbyterij & diaconij. Et licet hoc iam prope omnium canonum instituta contineant, tamen, ne cuiquam sacerdotum supplicantium importu

A nit, vel suggestio iniqua subrepat, necesse fuit ut nunc feruore regula sibi velit Domini saluatoris imponere. Et ideo quicumq; ab hac die contra ea que superius sunt comprehensa, clericum ordinare presumpserit, ab ea die qua ei poterit approbati, anno integro missus facere non presumat. Quam rem si quis obseruare noluerit, contra constitutum fratrem faciens, Missas celebrare presumpserit, ab omnium fratrum communione moueri se alienum, quia dignum est vt feruore Ecclesiastica disciplina sentiat, qui toties salubriter a sanctis Patribus instituta obseruare contemnit. Idem omnino & his conformia statuit LEO I. epist. 1. qua est ad Episcopos Campanie Tusciae, & c. cap. 1. & Concilium ROMANVM quod sub Hilario I. celebratum est cano. 2. & 3. & allegat Gratianus distinct. 34. cap. Curandum est. Idem omnino & Concilium AVRELIANENSE I. V. cap. 10. Porro LEO I. epist. 37. qua est ad Episcopos Viennenses, expressè prohibet, ne quis Episcopus vidua maritus ordinetur: quod & obseruauit in causa Celidonij & Hilarij Episcoporum. Et hoc non solum circa sacerdotes (ait) sed etiam circa clericos minoris officij obseruandum est, ne ad scoram militiam hi permittantur accedere, quibus sit tale coniugium, vt contra Apostolicam disciplinam, non vnus tantum vxoris viri fuisse monstrentur. Idem & HILARIVS I. epist. ad Ascarnium, & reliquos Tarraconensis prouincie Episcopos, cap. 3. Hoc etiam HIERONYMVS STRIDONENSIS prohibuit memorat, epistola ad Oceanum, vt allegant eum patres Concilij AQUISENSENSE I. cap. 98. hoc & Concilium HISPALENSE I. can. 4. statuit, dum nunciarentur viduarum mariti ad Leuitarum ordinem transire, quos iussit a gradu suscepto in irritum deuocari: nec vltra prouehi ad Diaconij ministerium, qui contra diuina atque Ecclesiastica iura instituti reperiuntur. Hanc predicta iterum renouat GREGORIUS II. epist. 3. qua est ad Episcopos & plebem Thuringia: sed & vbi de laicis ordinandis, decreta statuit Concilium ILLAVRELIANENSE sub Vigilio I. prohibet, ne aut duarum vxorum vir, aut tenupra maritus sit. & c. Vide de hoc negotio dictione laicus. Plura dicenda sunt etiam in dictione, Episcopus ordinandus, & c. & Celibatus. Vide & AMBROSIVM epist. 82. ad Vercellensem Ecclesiam circa medium.

Bigami non iterum benedicuntur. ALEXANDER III. ad Vigilensem Episcopum, inferitur, parte 9. cap. 1. Concilij Lateranensis sub eodem, Vir & mulier ad bigamiam transiens, non debet a presbytero benedici, quia cum alia vice benedicti sint, eorum benedictio non debet iterari. Vide sequentia: vide & Bigamus.

BIGAMIA.

Bigamia licita probatur. Hoc improbare multi conati sunt, inter quos & Tertullianus libris de Monogamia, & exhortatione ad castitatem, & Hieronymus libris contra Iouinianum, atque epistola ad Gerontiam, vt superius citauimus. Verum tamen ante eos HYGIVS I. & allegat Gratianus causa 36. qua est 10. cap. Si qua mulier, si qua mulier (ait) transiens ad secundas nuptias, & ex eis prolem habuerit, non ipsi proles potest se copulare cognationi prioris viri, vsque ad quartam generationem. Vt dicemus dictione, Conlangueus. Porro omnia qua superius protulimus testimonia, de bigamis no ordinandis, docent bigamiam

Leo 1.

Concilium Romanum sub Hilario 1.

Concilium Aurelianense 4. Lco 1.

Episcopus vidua maritus non ordinandus nec bigamus.

Hilarius 1.

Hieronymus Stridonensis.

Concilium Aquisgranense 1.

Concilium Hispalense 2.

Gregorius 2.

Concilium Aurelianense 3.

Alexander 3.

Hyginus.

G 4

quidem

Concilium Neocaesariense I.

Leo I.

Marcianus Bracarenfis. Concilium Laodicenum sub Liberio & Damaso.

Hieronymus Stridonensis.

Alexander 3.

Roma, 7.

Alexander 3.

Vide quia dies vigiliarum ieiunandi praescribitur.

quidem laicis licitam. cum sic bigami effecti à sacris arcentur ordinibus: sed & Concilium N A O C A S A R I E N S E I. cano. 3. & allegat Gratianus causa 3. quaest. 1. cap. de his. De his (ait) qui in pluribus nuptiis inciderunt, tempus quidem praesentium manifestum est, sed conuersatio eorum & fides tempus abbreviat. Ne ordinentur, & ordinati deponantur, constituit L E O I. epist. 1. quae est ad Episcopos Campaniae, &c. Vide superius. Porro hoc Neocaesariense decretum recenset M A R T I N V S B R A C A R E N S I S in collectorio suo, cap. 80. hinc etiam Concilium L A O D I C E N V M canone primo, De his (ait) qui secundum Ecclesiasticam regulam libere ac legitime secundis nuptiis iuncti sunt, nec occulte nuptiarum copulam fecerunt, oportet ut paruo tempore transacto vacent orationibus & ieiuniis, quibus etiam iuxta indulgentiam, communionem reddi decernimus: sed & H I E R O N Y M V S S T R I D O N E N S I S licet bigamiam distuadeat, quae & gentilibus detestanda est, epistolae duabus, quarum prior est ad Saluinam quae sic incipit, Vereor ne officium, &c. posterior est ad Furiam de viduitate seruanda, quae incipit, Obsecras literis, &c. In Apologia tamen pro libris contra Iouinianum ad Pammachium, in multis locis, & praecipue sic non longe à fine loquitur, Ego (ait) etiam nunc libera voce proclamo non damnari in Ecclesia bigamiam, imo nec trigamiam, & ita licere quintò & sexto & ultra, quomodo & secundo marito nubere: sed quomodo non damnantur ista nuptia, ita nec praedicantur. Solatia miserie sunt, non laudes continentia. Unde & in alio loco dixi, ubi unus maritus exceditur, nihil refert, secundus an tertius sit, quia desinit esse monogamus. Omnia licent, sed non omnia expediunt. Non damno bigamos, imo nec trigamos, & si dici potest octogamos, habeat, cui libet octauum maritum, & esse desinat, prostituta, &c. De his plura superius, & infra dictione Matrimonium, Nuptia, &c.

Bigamiam an licet inducere infra tempus luctus prioris coniugis.] A L E X A N D E R I I I. Exoniensi Episcopo, allegatur cap. 2. part. 9. Concilij Lateranensis sub eodem celebrati, Super illa questione qua quaesitum est, an scilicet mulier post sit sine infamia nubere infra tempus luctus, secundum leges definitum, sollicitudini tuae respondeamus. Quod, cum Apostolus dicat, Mulier mortuo viro, soluta est à lege viri, & in Domino nubat, cui voluerit, per sententiam & auctoritatem Apostoli infamia aboletur. Vide Matrimonium.

BISEXTVS.

Bisextilis annus.] A L E X A N D E R I I I. Episcopo Carnotensi, inseritur partis 50. cap. 22. Concilij Lateranensis sub eodem, Quod siuit à nobis tua fraternitas, qua dies festus Matthiae in anno bisextili debet obseruari, praesertim cum quidam inter vigiliam & festum, volint interponere diem. Nos itaque tibi duximus taliter respondendum, quod festum beati Matthiae iuxta regulam Ecclesiasticam vigilia eatenus precedat, ut nec pro bisextio, nec quolibet alio modo, inter se & solemnitate, admittat alium diem, in qua utique vigilia nisi eueniat, in dominica die, ieiunium celebratur. Ipsum autem festum sine fiat, in praesenti die, sine in sequenti, qui duo quasi pro vno reputantur, nullus error, sed Ecclesia consuetudo teneatur.

BLASPHEMVS & BLASPHEMIA.

Blasphemus execrandus.] De blasphemo

& blasphemia infra, cum de iuramento tractabimus, sufficienter agemus. Verumtamen I O A N N E S C H Y S O S T O M V S Concione III. de Lazaro ex Lucae, cap. 16. Sunt (inquit) nonnulli qui si ioco conuicioue abs quopiam tacti fuerint, aut in aduersam valetudinem inciderint, veluti podagram, aut capitis dolorem, aut alium huius generis morbum, illico blasphemias effundunt, ac molestiam quidem morbi sustinent, ceterum fructu priuantur. Quid facis o homo in beneficium, in prouisorum, in tui curam agentem, in seruatore conuicia iaciens, nec te sentis in precipitium abripi, teque ipsum in extremi exitij barathrum decipere? Num enim, si blasphemiam proferas, leuiorem reddis morbum? exacerbas potius illum, ac molestiorem reddis cruciatum. Propter hoc enim diabolus innumeras impingit molestias, ut in illud barathrum te precipiet. Et si quidem viderit te blasphemiam profertentem, protinus auget dolorem ac maiorem reddit, quo stimulatus rursus indignè ferat: quod si viderit te fortiter perferentem, quoque morbus fuerit acrior, hoc magis agentem gratias Deo, illico desistit, ut qui in castro, frustra, pergit, immiscere, &c. I D E M homilia in Psalmum 95. Nihil celestium impietate, nihil celestium blasphemiam: & tamen tantum malum per elemosynam diluitur, si quis vere accesserit veritati. Hinc G R E G O R I V S N A Z I A N Z E N V S Orat. 23. ad eos qui in classe ex Aegypto aduenerant, Blasphemia (ait) nequaquam est Theologia, sed à diuinitate se abalienare, &c. Et H I E R O N Y M V S S T R I D O N E N S I S epistola ad Ctesiphontem contra Pelagianos ad calcè, Sententias vestras prodidisse superasse est. Patet prima fronte blasphemiam. Non necesse habet conuinci, quod sua statim professione blasphemum est. Et A V G V S T I N V S H I P P O N E N S I S libro de moribus Manichaeorum, cap. 11. Blasphemiam est, cum aliqua verba non bona dicuntur de bonis. Et libro contra Mendacium, aduersus Priscillianistas, cap. 19. Peius est blasphemare quam peierare: quoniam peierando falsa rei adhibetur testis Deus, Blasphemando autem de ipso falsa dicuntur Deo. Tanto est autem quisque inexcusabilior, suo perituro suo blasphemus, quanto magis ea que in peierando vel blasphemando asserit, falsa nouit esse vel credit. Quisquis itaque dicit, pro periclitantis hominis temporali salute vel vicia, esse mentendum, minus ipse ab itinere exorbitat aeterna salutis & vite, si dicit in ea causa etiam iurandum per Deum, vel etiam blasphemandum Deum. Hinc M E L D E N S E Concilium cano. 39. prohibet multiplex iuramentorum & periturotum confusionem, per quam multae fidelium animae perditae cognoscuntur, ut dicimus in dictione Iurare. Sed etiam generale illud Concilium L A T E R A N E N S E sub Leone X. sessione 9. sic statuit, Ad abolendam execrabilem blasphemiam, que in maximum diuini nominis & sanctorum contemptum supra modum inualuit, statuimus & ordinamus, ut quicumque Deo palam seu publice maledixerit, contumeliosusque, atque obscenis verbis Dominum nostrum Iesum Christum, & gloriosam virginem Mariam eius genitricem expresse blasphemauerit, si munus publicum iurisdictionemve gesserit, perdat emolumenta trium mensium, pro prima & secunda vice dicti officij: si tertio deliquerit, illo eo, ipso priuatus existat. Si clericus vel sacerdos fuerit, eo ipso quod de delicto huiusmodi fuerit conuictus, etiam beneficiorum quacunque habuerit fructibus applicandis, ut infra viuis anni spatium mulctetur: & hoc, si pro prima vice blasphemus ita deliquerit. Pro secunda vero si ita deliquerit, & conuictus, ut praesertur fuerit, si unicum habuerit beneficium eo priuetur, si autem plura,

Ioannes Chrysostomus.

Gregorius Nazianzenus.

Hieronymus Stridonensis.

Augustinus Hipponensis.

Concilium Meldense.

Concilium Lateranense sub Leone 10.

Censura in blasphemum unam hodi. obseruatur.

quod

Obseruent hec qui confessiones audiunt.

De Sanctorum Blasphematoribus.

Censura negligentium iudicum.

Premium diligentium & prouidorum.

Concilium Ratisponense.

Franciscus II. Carolus IX. reges Francie.

Eusebius 1.

Lucer 1.

Legis regula. Deuter. 28.

Iulius 1.

Symmachus 1.

Cecilius Roman. sub Symmacho. Ioannes 1.

Concilium Maticonense 60. Episcop.

quod ordinarius maluerit, id amittere cogatur. Quod si tertio eius sceleris arguatur & conuincatur, dignitatibus ac beneficiis omnibus quacunque habuerit, eo ipso priuatus existat, ad eaq. ulterius retinenda, inhabilis reddatur: eaq. libere impetrari & conferri possint. Laicus vero blasphemans, si nobilis fuerit, pena 25. ducatorum mulctetur, applicandorum Ecclesie. Si tertio addat nobilitatem perdat. Plebeius autem & ignobilis, si pluries in hoc ipsum peccatum prolapsus fuerit, ad perpetuos carceres, vel ad triremes damnetur, ad iudicis deputari arbitrium. In foro autem conscientia, nemo blasphemiam reus absque grauissima penitentia, seu rei confessis arbitrio inuncta, possit absolui. Qui vero reliquos sanctos blasphemauerit, arbitrio iudicis, rationem prorsus haberi, minus aliquando puniri volumus. Statuimus etiam ut seculares iudices, qui contra tales blasphemias multos non animaduertent, eosq. iustus poenis minime affecerint, quantum in eis fuerit, quasi eidem sceleri obnoxij, eidem quoque poenis subiiciantur. Qui vero in illis inquirendis puniendisq. diligentes & seueri fuerint, pro qualibet vice decem annorum indulgentiam consequantur, & tertiam partem pecuniariae mulctae habeat. Idem omnino elargitur ei, qui blasphemantem audiens, apud iudicem accusauerit vel contempuerit. Idem quoque renouat & confirmat Concilium R A T I S P O N E N S E sub Laurentio Campegio Cardinali, cap. 29. & in Constitutionibus apud Aurelianum vrbem editis, F R A N C I S C V S I I. & C A R O L V S I X. Reges Francie artic. 23. Plura autem dicenda sunt, & inferenda, super licita vel illicita iuratione, dictionibus, Iurare & Iuramentum. Perge ergo, nec cuncteris, quia ea videbis, quae te laticabunt.

BONA.

Bona aut facultates alterius diripere aut inuadere non licet.] De bonis quidem Ecclesiasticis non diripiendis aut tollendis, dicimus in dictione, Facultates Ecclesie, & etiam in dictione, Furum, &c. Quantum autem spectat ad bona proximorum, sic E V S E B I V S I. epist. 2. ad Episcopos Aegyptios allegatur autem à Gratiano, causa 12. quaest. 7. In antiquis, & ab Inone lib. 4. De rectorum, In antiquis Ecclesia statuta est decretum, ut qui aliena inuadit, non exeat impunitus, sed cum multiplicatione, omnia restituat: unde in Evangelio scriptum est, Si quid aliquem defraudauerit, reddo quadruplum. Et in legibus seculi cautum habetur, Qui rem subripit alienam, illi, cuius res diripta est, in decuplum, quae subripta sunt, restituat. Et in lege diuina legitur, maledictus omnis qui transferit terminos proximi sui: dixit omnis populus, Amen. Talia ergo non praesumantur absque vltione, nec exerceantur absque sua damnatione. Idem statuit I V L I V S I. epist. 2. ad Episcopos Orientales pro Athanasio, cap. 1. Idem etiam repetit summus ille Pontifex S Y M M A C H V S I. in Concilio R O M A N O V. sub eodem celebrato, Episcoporum. 218. qui hinc aderant, & I O A N N E S I. epist. 1. ad Zachariam Episcopum omnino eadem refert: nec fas est toties rem eandem repetere. Hinc & Concilium M A T I S C O N E N S E I I. can. 14. Ex interpellatione quorundam cognouimus, quod calcatis canonibus & legibus, hi qui lateri regis adherent, vel aliqui qui potentia seculari instantur, res alienas competere: & nullis exerts actionibus, aut conuictionibus, ad leges seculares exulare. Idcirco in remedium consulentes decer-

nimus, ut deinceps huius mali licentiam quisquam non habeat, sed secundum canonum atque legum tenorem, causarum suarum actionem proponant, ut nullus in se-rorum rebus suis per vim aut assentionem quamlibet defrauetur. Ille autem qui contra dispositum, non solum nostrum, sed etiam antiquorum Patrum & Regum, venire tentauerit, procellosi anathematis vltione plectatur. Hoc idem statuit Concilium C A B I L O N E N S E I. cap. 6. vt scilicet nullus ante audientiam, res quorumlibet inuadere aut auferre praesumat, quod qui fecerit, vt necator pauperum habeatur. Idem omnino iterum statuit & Concilium A R E L A T E N S E I V. cap. 23. & Concilium M O G V N T I N E N S E I I I. sub Arnulpho Imperatore, cap. 22. & Concilium T V R O N E N S E I I I. cap. 44. vbi quaestio fit de rebus pauperum, iniuste potestate potentiorum abstractis, ita vt pauperes ad extremam pauperiem redigantur. Vide dictione Pauper, latius & sequent.

Bona aliena Episcopis non inuadant.] Concilium P A R I S I E N S E I. sub Pelagio I. canone tertio, postquam de facultatibus Ecclesie inuaforibus locutum est, ita subdit: Quia exempla boni operis à Pontificibus debent primum (Christo opitulante) procedere, nullus Episcopus res competuit alienas, aut si competuit, aut a se, aut ab antecessore suo, forte quis possedit, Domino proprietatis possessionem propriam, absque prauidicio liberalitatis Regie, integra reformatione restituat: ut quia Deus dona reprobat, iniquorum, non ad iudicium suum, Ecclesie res exterius derelinquat. Similiter & cap. 6. prohibet, ne Sacerdotes principes, aut populus, res alienas competere à regis audeat potestate. Nec viduam, nec filiam alterius, extra voluntatem parentum, aut rapere praesumat, aut Regis beneficio aestimet postulandam. Quam si fecerit similiter ab Ecclesia communionem remouit, anathematis damnatione plectatur. Vide dictione, Raptor. Hinc & P E L A G I V S I I. epist. 2. ad Episcopos Italiae & Campaniae, Bona etiam Episcopi aliquo modo sub specie inuidiae, aut emulationis, aut discordiae, prohibet ab inimicis inuadit: sed si rapta fuerint, debent restitui, vt allegatur à Gratiano causa 3. quaest. 2. cap. Cum Ecclesia. Idem & monachis inibetur: vide Monachus. Praeterea Concilium T O L E T A N V M X I. sub Vitaliano I. can. 7. Delati sunt si quidem patribus praedicti concilij quidem Episcopi & Sacerdotes, qui postposita omni forma iudicij, praesumptuose, caede & rapinis aliena bona diripiunt, & tunc cum ipsi nil proprii haberent, in facultates Ecclesie ab oppressis irruerunt, cum nec iustum sit (aiunt Patres) vt pro prauis actibus sacerdotum, Ecclesia quae huius praesentibus, sustineant damnari, & pro excessibus talium, satisfactio ab Ecclesia exigatur, cum Ecclesia cultores suos, non ad litem, sed honestatem informet. De talibus ergo placuit diffinire, qui nullis habitis rebus propriis, aut in quocunque peruafores extiterint, aut quibuslibet personis cades, vel quocunque praesumptis inuaderint, nulla eos incurratione status sui, seruituti hominum debere addici, sed iuxta quod praesumptus quisquis ille extiterit, ita & penitentiae legibus subiacebit: id est, si in decem solidorum summam praesumptor esse conuincitur, viginti dierum penitentiam satisfactione purgatur, ita vt sine minoris, sine maioris summa excessum peregerit, similiter geminata hoc semper satisfactione penitentiae recompenfit. Seros autem Ecclesiarum, qui huiusmodi excessus operati esse noscuntur, ad leges seculares audiendas remittimus. Vide plura, Facultates, &c. & Pauper.

Concilium Cabilonen. 1.

Concilium Arrelatense 4. Concilium Moguntin. 3. Concilium Turonense 3.

Concilium Parisiense 1.

Pelagius 2.

Concilium Tolosanum 11. sub Vitaliano 1. Papa.

E

BON

B O N U S .

Origenes Adamantius.

Bonus nemo per se, nisi solus Deus.] ORIGENES ADAMANTIVS homilia 8. in Matthæum, cap. 19. *Verè quanto declinamus à malo, & facimus bonum, quantum ad comparationem ceterorum hominum nolentium declinare à malo, & facere bonum, dicuntur bona que agimus. Quantum autem ad veritatem, secundum quod dicitur in hoc loco, quia unus est bonus, bonum nostrum non est bonum. Et sicut non iustificatur in conspectu Dei omnis vivens, quoniam quantum ad comparationem iustitie Dei, omnis iustitia hominum invenitur neque iustitia esse, sic nec bonus invenitur quisquam in conspectu Dei, quantum ad comparationem bonitatis illius, quamvis quantum ad comparationem ceterorum hominum, bonus quis appellatur.* Et COELESTINVS I. epist. I. ad Galliarum Episcopos, capite 5. Ex epist. 25. INNOCENTIUS I. probat, neminem esse per semetipsum bonum, nisi participationem sui, illi donet qui solus est bonus. Innocentij autem verba hæc sunt, *Nunquid nos de eorum posthac mentibus rectum estimemus, qui sibi se putant debere quod boni sunt, nec considerant illum cuius quotidie gratiam consequuntur, qui sine illo tantum se assequi posse confidunt? Quæ verba postea usurpavit AVGVSTINVS HIPPONENSIS, tractans 15. caput Ioannis. Sine me nihil potestis facere. Sed hæc referare intendimus dictione, Liberum arbitrium. Hinc CLEMENS ALEXANDRINVS libro primo Pedagogy, cap. 8. Querit cur Deus, cum bonus dicitur, irascitur & punit? respondet, reprehensionem & correctionem, veluti quandam chirurgiam affectionum esse animæ, diætam quoque agrotantis esse animæ, atque tunc summe demonstrari pietatem, cum Deus corrigat. Huic sententiæ astipulatur IOANNES CHRYSOSTOMVS, in sermone de Confessione, super Psalmum 106. Confitemini Domino quoniam bonus, tomo primo, Bonum (ait) Dominum hoc loco dicit, non iustum, quia qui bonum ostendit, confiteri persuadet. Peccatorem enim bonus absolvit, iustus condemnat. Bonus indulgentiâ tribuit, iustus merita peccatorum expungit, apud iustum bonum, confessio mater est indulgentiæ, apud iustum, poena debitum. Bonus confitentij tribuit veniam, iustus competentem infert poenam, &c. Sed vt ad rem revertamur, AMBROSIVS MEDIOLANENSIS lib. 8. in Lucam, cap. 18. & iterum in 1. ad Timotheum, cap. 1. illud exponens Regi autem seculorum, &c. *Nemo tamen, nisi unus Deus, bonus est, quia ipse sors bonitatis est, ex quo ceteri potantur ut boni sint. Ipse est & invisibilis solus Deus, quia nulli unquam visus est. Et abundantius AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro de perfectione iustitie hominis, cap. 24. Dicitur est nemo bonus, nisi unus Deus, sine qua omnia que creata sunt, quamvis ea Deus fecerit bona valde, creatori tamen comparata nec bona sunt, cui comparata nec sunt. Aliisimè quippe, & proprio modo, quemadmodum de seipso dicit, Ego sum, qui sum. Et super Psalm. 134. *Intelligas Deum proprie bonum, à quo sunt cetera bona. Alia enim bona ipse fecit, ipse est bonus quem nemo facit. Ille bono suo bonus est, non aliunde participat bono. Ille seipso bono bonus est, non adherendo alteri bono, qui non eguit à pleni fieret bonus, sed eguerit illo cetera, ut fierent bona, &c. Vide Deus.***

Cælestius I.

Innocentius I.

Augustinus Hipponensis.

Clemens Alexandrinus.

Cum Deus sit bonus, cur irascitur & punit?

Ioannes Chrysostomus.

Ambrosius Mediolanensis.

Augustinus Hipponensis.

Marci Brod.

C A

C A D E R E .

CADERE non licet Ecclesiasticis.] CANON APOSTOLORVM 28. allegatur à Gratiano distinct. 45. cap. Episcopum, Episcopum, aut presbyterum, aut diaconum percipientem fideles delinquentes, aut infideles inique agentes, & per huiusmodi volentem timere, deici ab officio suo precipimus, quia nusquam nos hoc Dominus docuit. E contrario vero ipse cum percueretur, non repercutiebat, cum male diceretur, non remale dicebat, cum pateretur, non comminabatur, &c. Vide diffusius locis in pagina notatis. Hinc Concilium AGATHENSE, vt citat Gratianus distinct. 86. cap. Non liceat, Non liceat Episcopos manibus suis aliquem cadere, hoc enim alienum à sacerdote debet esse. Sed & NICÆNUM Concilium I. action. 3. in causa Episcoporum, qui ab hæresi conuersi, recepti sunt in communionem, dummodo (ait) verbera non intulerint pijs viris, quod in persecutionem factum fuisse, vulgatum est. Nam extat canon Apostolorum, si quis presbyter aut diaconus, &c. Vt superius allegatur habes, qui canon ab omni Synodo approbatus est. Censueruntque communi definitione, quod si intulerit qualiscunque Episcopus verbera aut plagas viris Deum timetibus, quique persecutionem patiuntur, indignus est Episcopatu. Nam flagellationibus (ait) tanquam persecutor grauius est. Sicut & quarta Synodus, scilicet Concilium CHALCEDONENSE, confestim vbi sedisset imprimis, exclamavit, *Dioscorum foras pelle, interfectorem ecce, quandoquidem in synodo, latronum manus in viros innocentes iniicit.* Cùmque publicè se prædicit Episcopi nemini læsionè intulisse recepti & admissi sunt & in suas sedes ascenderunt. Porro reliquum perquire dictione, Clericus non sit percussor, & Episcopus percussor, & Homicidium. Nam sua cuique vocabulo reddita sunt. Lege Clericus, &c.

C A R E M O N I A E .

Cæmonia & consuetudines approbantur.] De huiusmodi cæmonijs (amicè Lector) hinc tibi multa dicere non possum, quandoquidem in singulis dictionibus sacramentorum, etiam illius sacramenti cæmonias posuimus. Adde quod dictione Traditio, & canon, sapius cæmoniarum & consuetudinum fecimus mentionem. Ne tamen locum hic vacuum dimitterem, æquo animo lege quæ hinc duximus apponenda. Primus itaque ad cæmonijs loquens, nobis occurrit discipulus Pauli DIONYSIVS AREOPAGITA lib. Ecclesiastica Hierarchia, cap. 1. Ipsi quoque (ait) sanctissimi principes nostri dum sacra publicè agenda instituerunt, non aperis aut patulis sensibus, sed signis angustioribus tradiderunt. Est enim non omnis sanctus, neque omnium scientia est, vt sacra testantur eloquia. Necessario itaque primi illi nostri sacerdotalis muneris duces, cum ex summa supersubstantialiq; Deitate, ipsi sancti muneris plenitudinem perciperent, & id ipsum deinceps proferre & propagare à diuina bonitate missi essent, ipsiq; (vt qui trāsissent in Deum) posteros ad diuina prouehere assueti cuperent, visibilibus signis cœlestia sacramenta texerunt, varietateq; ac multitudine, quod vnicum est col-

Canon Apostolorum. Vide plura in dictione Clerici non lædendi & Episcopus nō sit percussor, & Homicidium, &c.

Concilium Agathense.

Concilium Nicænum 2.

Vide quæ sunt auctoritates Canones Apostolorum, qui approbatur à tanto Cœcilio.

Concilium Chalcedonense quod fuit generale 4.

Dionysius Areopagita.

Hæc nota, Bene ledor.

1. Corinth. 3.

lectum.

Attende traditiones non scriptas Apostolorum Matth. 7.

Tertullianus Carthagenis.

Origenes Adamantius.

Basilius Magnus.

Vide signum crucis.

Attende elevationem Eucharistiæ.

Epiphanius Cypri.

Ioannes Chrysostomus 1.

Hieronymus Stridonensis.

Ambrosius Mediolanensis.

lectum, tradiderunt. Et in humanis imaginibus res diuinas, materialibusq; figuris spiritualium maiestatem, atque in his que nobis sunt familiaria, illa summa & supersubstantialia, partim scriptis partim non scriptis institutionibus suis (iuxta quod sacra diffinimus leges) nobis tradiderunt: non modo profana multitudinis causa, cui ne ipsa quidem fas est signa contingere, verum ob id quoque, quod hæc nostra sacratissima functio significatiua est, plenèque, vt dixi, si quis, pro modo & ratione captus nostri, indigeat, visibilibus figuris, quibus veluti adminiculis, ad eorum angustiores intelligentiam subuehamur. Cæmoniarum & consuetudinum meminit TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS libro de Corona militis: nam vbi baptismi & communionis cæmonias exprefsit, vt suis locis dicitur, Harum (ait) & aliarum eiusmodi disciplinarum, si legem expostules scripturarum, nulla legis traditio tibi preterdatur, autrix, consuetudo confirmatrix, & fidei obseruatrix. Idem & libro Apologético, cap. 46. & lib. 2. ad vxorem, vt dicemus suis locis, vbi debent assignari. Sed & ORIGENES ADAMANTIVS cæmoniarum meminit multis in locis præcipuè autem homilia quinta in librum Numeri, in Ecclesiasticis (ait) obseruationibus sunt nonnulla huiusmodi, que omnibus quidem facere necesse est, nec tamen ratio eorum omnibus patet. Nam quod, verbi gratia genua flectimus orantes, & quod ex omnibus cœli plagis ad solâ Orientis plagam conuersi orationem fundimus, nō facile cuiquam puto ratione compertum. Sed & Eucharistiæ percipiendæ sine eo ritu quo geritur explicanda, vel eorum que geruntur in baptismo verborum, gestorumq; & ordinum atque interrogationum, ac responsonum, quis facile explicet rationem? &c. Et BASILIVS MAGNVS epist. 63. *Consuetudines obtinentes nō in omnibus Ecclesijs, concinne sunt ac consonæ: ex morte enim surgit apud nos populus, ad domum orationis & in labore ac tribulatione, & assiduis lacrymis confitentes Deo. Postremo surgentes ab orationibus ad psalmodiam perueniunt, &c.* Et libro de Spiritu sancto, cap. 27. *Si aggredemur nō scripto proditas consuetudines, veluti non magnam vim habentes, reuocare imprudenter etiam ipsis principalibus Euangelij partibus damnum inferremus, imo potius Euangelicam, prædicationem ad nudum contraheremus. Felus, verbi gratia, vt eius, quod primum, & communissimum est, primam mentionem faciam, figura crucis signare eos, qui in nomine Domini nostri Iesu Christi spem habent, quis scripto docuit? Ad Orientem conuersos esse nos, dum oramus, que scriptura nos docuit? Inuocationis verba, dum ostenditur panis Eucharistiæ, & poculum benedictionis, quis sanctorum scripto nobis reliquit? &c. Multa, sed & EPIPHANIUS CYPRI ad calcem libro tertio contra hæreses, omnium cæmoniarum & consuetudinum Ecclesiæ mentionem facit. Lege obsecro: est quippe filius illius libri, tomo 2. nec te pigebit. Præterea IOANNES CHRYSOSTOMVS in finitibus in locis, tam Missæ vt homil. 3. in epistolam ad Philipenses, quam baptismi, aliis in locis cæmoniarum meminit, vt suis locis seruamus HIERONYMVS STRIDONENSIS epistola ad Lucinium, Ego te illud breuiter admonendum puto, traditiones Ecclesiasticas (presertim que fidei non officium) ita obseruandas, vt à maioribus tradite sunt, nec aliorum consuetudinem, aliorum contrario more subuertis. Idem & cæmoniarum baptismi meminit Dialogo contra Luciferianos sicut & AMBROSIVS MEDIOLANENSIS in 1. epist. ad Timotheum, c. 3. & lib. 2. de Pœnitentia, & libris de Sacramentis,*

vt superius, & infra annotabimus. Sed & AVGVSTINVS HIPPONENSIS in finitibus in locis: & signanter lib. 2. ad Inquisitiones Ianuarij, ca. 18. *Quæ non sunt (ait) contra fidem, nec contra bonos mores, & habent aliquid ad exhortationem vite melioris, ubicunque institui videntur, vel instituta cognoscimus, non solum non improbamus, sed etiam laudando & imitanda sc̄temur, si aliquorum infirmitas non impedit, &c.* IDEM lib. 2. de Baptismo contra Donatistas, cap. 7. *Multa non inueniuntur (ait) in Apostolorum literis, neque in concilijs posteriorum, & tamen quia custodiuntur per vniuersam Ecclesiam, non nisi ab ipsis tradita & commendata creduntur, &c.* Cæmoniarum Ecclesiæ meminit etiam CYRILLVS ALEXANDRINVS in Euangelium Ioannis lib. 2. cap. 46. & lib. 12. cap. 50. vbi de sacra Missæ cæmonijs agit, & catechumenos excludit, &c. Harum etiam meminit GREGORIUS I. ad Leandrum, & THEOPHYLACTVS BULGARINVS in cap. 19. Euangelij Lucae, vt allegabimus dictione. Traditio. Porro iterum te, lector, exoro, vt ad singulas dictiones sacramentorum te conferas. Nam ibi sua queque relicta sunt. Nec enim dectit, ita omnia confundere, vt quippiam mancum & imperfectum remanens, auditoris & lectoris animum suspenderet. Vide itaque illic diligenter: atque etiam scito te plura, & penè infinita testimonia inuenturum in dictionibus. Hora, Imago, Crux, Manus impositio. Confirmatio, Vnctio, & huiusmodi: & præcipuè, Canon & Traditio. Nam in his omnibus vt docet etiam COLONIENSE Concilium I. cap. 15. part. 9. oportet vt quisque signatis potius quam signis inhæreat ac intendat. Alioquin parum ad pietatem proficiunt. Nam qui in exterioribus istis consistit, ac non potius illis admonetur, vt ad Deum respiciat, & confugiat, ac totam suam fiduciam in illum collocet, hinc citius externa ista in subuersionem, quam adificationem erunt. Sunt autem quedam cæmonia abusus plenæ, quæ tolli iubentur, vt allegat Gratianus de consecratione distinct. 1. cap. Placuit. Hinc etiam statuit Concilium AVGVSTENSE, capite 23. *Cæmonias (ait) maioribus nostris, hominibus religiosissimis estitatas, quod ad varios pietatis usus valeant, & exercitia quedam, quibus mens extenuatur, scilicet rerum, sensu & significatione, ad diuinum cultum ipsique Deum attrahitur, in Ecclesijs nostris diuicessis retinendas, & vbi abrogata fuerint renouandas esse statuimus, atque mandamus: & volumus per prædicatores, popululum doceri de cæmoniarum significationibus. Et cætera multa quæ suis locis inseruntur. Idem omnino nec dissimili sententia statuit Concilium MOGUNTINVM I. V. cap. 40. & Concilium TRIDENTINVM sessione septima, capite de Sacramentis, Si quis (ait) dixerit receptos & approbatos Ecclesiæ Catholice ritus, in solemnibus administrationibus sacramentorum adhiberi consuetos, aut conueniri, aut sine peccato à ministris pro libito omitti, aut in nouos alios, per quemcunque Ecclesiæ pastorem, mutari posse, anathema sit. Oro te, lector, vide locis ium in hac annotatione pluries annotatis, singula digesta, & signanter in vocabulo sequenti Canon & Traditio, &c.*

C A L E N D A E .

De Calendis Ianuarij, vide Dies festi Gentilium, &c.

C A I P H A S .

CLEMENS I. lib. 8. Constitutionum Apostolicarum, cap. 1. *Balaam vates penas dedit cim-*

Augustinus Hipponensis.

Cyrius Alexandrinus.

Gregorius I.

Theophylact. Bulgaris.

Hæc, lector, confidera.

Coloniense Concilium 3.

Quæ attendenda sunt in cæmonijs.

Concilium Augustinense sub Orhone Cardinali.

Concilium Moguntin. 4. Concilium Tridentinum.

Clemens I.

Isidorus

Caiphus obi-
tus & mors.

Polydorus Ver-
gilius Vrbini.

Campanarum
inuentio igno-
ratur.

Iosephus Iu-
dæus.

Martialis.

Concilium
Colonienſe 3.

Campanarum
ſonitus terret
demonet. Hinc
cum fulgura &
tonitrus impetu
& fragore omnia
cœcitate illa pul-
ſantur: ſicut cum
iſtaſeribereſ a-
portuit facere
anno 1700. ul-
tima Alaj, nam
tantæ fulgura-
tionis & inun-
dationis aequari
eruperunt, ut
multa domos in
Primum uulſe,
& alibi ſindrum
abraſerunt: quod
& iterum accidit
eodem anno
die 22. Iulij ho-
ra ſeſpertia.
Nec aliud cogi-
tare poſſimus,
quàm cœca eſſe
indicta ira di-
uina propter
bra que committuntur
malis, ut
reſiſſimus ſed
(ſerialium) ter-
ribi. nona quo-
tidie cumula-
mm.

Concilium
Constantino-
politani 3. di-
ctum 6. gene-
rale.

Concilium
Nicanum ge-
nerale primū.

Concilium
Nicanū 2. ge-
nerale 7.
Tharaſius Epi-
ſcop. Conſtan-
tinopolitanus.

Concilium
Foroiuſenſe.
Martinus Bra-
ca enſis.

Iſraëlem in Beelphegor peſſumdederit, & Caiphus poſtea ſibi mortem conſciuit, qui falſi nominis Pontifex erat. Perſpicuum eſt igitur falſo nomine præditos Episcopos atque præſbyteros, diuinam uſionem non declinatuos.

CALVMNIATOR.
Vide Detractione & Criminatio, & aliis in locis.
CAMPANA.

Campanarum uſus & benedictio.] POLYDORVS VERGILIUS lib. 3. De rerum inuentotibus, cap. 18. narat Campanarum inuentorem eſſe incognitum, Verumtamen quid gratius (inquit) ipſo ſimulaculo, quod alij campanam, nonnulli nolam nuncupant, inueniri poſſit? Quod licet recens inuentum non ſit (Moſis enim temporibus, teſte Joſepho in tertio antiquitatum, eius uſus erat, de quo Martialis ait, Redde pilam, ſonat. ex thermarum, ludere perges? Virgine uis ſola lotus abire domum?) Vtriuſque tamen pariter author lateat. De uſu & benedictione Campanarum Concilium COLONIENSE III. cap. 14. eiusdem part. 9. Benedicuntur campanæ, ut ſunt tubæ Eccleſiæ militantis, quibus uocatur populus ad conueniendum in templum, & audiendum uerbum Dei, clerus uero ad annunciandum manè miſericordiam Dei, & ueritatem eius per noctem, ut per illarum ſonitum fideles inuiterentur ad preces, & ut creſcant in his deuotio fidei. Quamuis etiam patres alio reſpexerint, uidelicet ut demones timitu campanarum, Chriſtianos ad preces concitantium, terreatur, quin potius precibus ipſi territi diſcedant, illiſque ſubmoſis, fruges, mentes & corpora credentium ſeruentur, ut procul pellantur, hoſtiles exercitus & omnes inſidia inimici, fragor grandium, procella turbidum, impetus tempeſtatum, & fulgurum tempeſtatur inſeſta tonitrua, & uentorum flamina ſuſpendantur, ſpiritus procellarum, & ærea poteſtates proſternantur. Breuiter ut audientes conſugiant ad ſanctæ matris Eccleſiæ gremium, ac ante ſanctæ Crucis vexillum, cui ſuſcipitur omne genus, quemadmodum hæc in ſolenni benedictione campanæ reperies. Hoc reperitur in Officiali libro cuiuſcunq; diœceſis. Vide STANISLAVM HOſIUM contra Brentium lib. 5. de Catholica Eccleſia &c.

CANES.
CANES alere Episcopos non debet. Vide Venatio.

CANONES APOSTOLORVM.
Quandoquidem multi reiciunt Apoſtolorum canones, lubet hic inferere quedam irrefragabilia teſtimonia quæ eos apprimè auctorizant. Nam in primis à Gratiano in decretis inſinitis in locis allegantur, & Conciliū CONSTANTINOPOLITANUM III. quod & VI. ſynodus generalis dicitur in Trullo celebr. cano. 3. allegat & approbat 16. & 17. canonem Apoſtolorum, & cano. 4. allegat & approbat canonem 15. & cano. 10. allegat & approbat canonem 44. quod & facit Concilium NICAENVM I. cano. 5. & 18. ſicque hæc duo generalia concilia inſinitis in locis canones Apoſtolorum nominant & allegant, quin Concilium NICAENVM II. quod 7. generale fuit, cap. 5. can. 30. Apoſtolorum citat & approbat. Sicut & THARAſIUS CONSTANTINOPOLIT. qui huic Concilio præerat eūdem canonem 30. citat, epiſtola ad Ioannem Anachoretam, poſita in limine prædicte ſynodi, canonem Apoſtolicum expreſſè nominans, ut citabimus diſtione, Episcopatus non emendus, Eundem canonem iterum citat Concilium FOROVLIENSE ſub Carolo Magno & Adriano I. can. 1. Eoſdem canones

Apoſtolorum ſæpiſſime citat MARTINVS BRACARENſIS in Collectorio ſuo cap. 21. 23. & 83. Sed & meminit eorundem canonum ANACLETVS I. epiſtola I. Concilium PARIENSE III. lib. I. cap. 15. citat can. 39. ſicut & Concilium VORMATIENSE, cap. 45. & Concilium TRIDENTINVM ſeſſione 25. cap. 1. decreti reformationis. Poſſem & alia innumera afferre teſtimonia, cõfirmantia & roborantia canones Apoſtolorum uerè eſſe Apoſtolorum: ſed ſi his non creditur, nec amplioribus fides adhibenda eſt. Ideo ſuperſedeo labori & ad cætera progredior.

CANON MISSÆ.
Canon Miſſæ authoritas. POLYDORVS VERGILIUS lib. 5. De rerum inuentotibus, cap. 10. Miſſæ officium à plurimis auctum, ſicut ſuo loco dicitur: de canone autem ſacro, ſic ait, Canonem partem (Te igitur) qua dein initiū eſſe cepit, Gelaſius dedit, ſicuti ante eum Syriacus communicantes) quod nunc tertio loco ponitur. Ex quo apparet, ipſum canonem neque ab uno integrum, neque in eam formam digeſtum, qua modo cõſtat cuius rei uel fidem facit, quod Alexander primus, qui Gelaſium & Syriacum longo temporis intervallo præceſſit, ob memoriam paſſionis Chriſti poſuit (qui pridie quam pateretur) uſque ad illa uerba (Hoc eſt corpus meū) Quocirca ſatis liquet, illud tunc canonis fuiſſe principium, quando, ſicut diximus, Gelaſius circiter 360. & eo amplius annos poſt Alexandrum ſedit. Leo deinde adiecit (Hanc igitur oblationem, uſque placatus accipias) Gregorius tres ſubiuñxit poſtulationes (dieſq; noſtras in tua pace diſponas: atque ab æterna damnatione nos eripi: & in electorum iubeas grege numerari) eiusdem quoq; primi Leonis eſt (Sanctum ſacrificiū, Immaculatam hoſtiam) Sic alij alia addiderunt. Hæc Polydorus his præmiſſis, ne videamur ſine locorum atteſtatione progredi, hic nomina uolumus inferere eorum, qui ſpeciale canonis Miſſæ faciunt mentionem. In primis canonis Miſſæ Apoſtoli ſolenis, meminit CLEMENS I. libro 8. Conſtitutionum Apoſtolorum, cap. 17. Cùm dicit Apoſtoli pro more habuiſſe, ante ſacrificij completionem in Miſſa ſanctorum nomina recenſere, & fundere preces ſuper ſacroſanctam Euchariftiam. Huius rei meminit & DIONYSIUS AREOPAGITA libro de Eccleſiaſtica Hierarchia, par. 2. cap. 3. ut dicemus in diſtione, Miſſæ ritus, &c. Canonis Miſſæ meminit & IOANNES CHRYSOSTOMVS in Miſſa ſua, ut patet legentibus: quin & INNOCENTIUS I. epiſtola ad Decentium Engubinum Episcopum, cap. 2. & allegatur à Gratiano de conſecratione diſtinct. I. cap. De nominibus, De nominibus (ait) recitandis, antequam precem ſacerdos faciat, atque eorum oblationes quorum nomina recitanda ſunt, ſua oratione commendat quam ſuperſuam ſit, & ipſe pro tua prudentia cognoviſis, ut cuius hoſtiam necdum Deo offeras, aut nomen eius inſinues, quamuis illi incognitum ſit nihil. Præter ergo oblationes ſunt commendande, ac tunc eorum nomina quorum ſunt oblationes, edicenda, ut inter ſacra myſteria nominentur, non inter alia, que ante præmittimus, ut ipſis myſteriis, uiam ſuis precibus aperiamus. Idem & NICOLAUS I. epiſtola ad Michaëlem, piorum Imperatorum nomina, in ſacris myſteriis recitari mandat, quod ſit in Canone, cùm & Summi Pontificis, & Imperatoris, aut Regis, atque Episcopos mentio fit, ut dicemus diſtione, Miſſa & Episcopos. Huius rei meminit, Et AVEVSTINVS HIPPOſENſIS

E

Anacletus I.

Concilium
Parienſe 3.
Concilium
Vormatienſe.
Concilium
Tridentinum.

Polydorus Ver-
gilius Vrbini.

Gelaſius I.
Syriacus I.

Alexander I.

Leo I.
Gregorius I.
Leo I.

Clemens I.

Dionyſius A-
reopagita.

Ioannes Chry-
ſoſtomus.

Innocentius I.

Nicolaus I.

Auguſtinus
Hipponenſis.

Ambroſius
Medioſanenſis.

Concilium
Vanenſe 2. ſub
Leone.

Episcopos Aegy-
ptiorum.

Zacharias I.

Vide qua ſac-
rum Canone
appellat, Cal-
vine.

Concilium
Parienſe 3.

Concilium
Oxonienſe ſub
Innocentio 3.

Concilium
generale Flo-
rentinum, cui
Iosephus Pa-
triarcha Con-
ſtantinopoli-
tanus & cæte-
ri Greci Patres
inter fuerunt.
Nil addendū
nec detrahendū
Canonis.
Odo Camerac-
enſis Episcopos.

Concilium
Auguſtenſe.
Canon Miſſæ
ſubmiſſa uoce
proferatur.

libro octauo de ciuitate Dei, capite vigesimo-
septimo, & libro vigesimo secundo, capite de-
cimo, meminit & canonis atque cæremoniarum
in eo contentarum AMBROSIVS
MEDIOLANENSIS libro quarto de
Sacramentis, capite quinto, *Vis ſcire, quia uer-
bis celeſtibus conſecratur (ait) accipe qua ſunt uer-
ba. Dicit Sacerdos (& hoc continetur in Canone)
fac nobis hanc oblationem, aſcriptam, rationabi-
lem, acceptabilem. Quod eſt figura corporis & ſan-
guinis Domini noſtri Jeſu Chriſti: qui pridie quam
pateretur, in ſanctis manibus ſuis accepit panem, re-
ſpexit ad celum, ad te ſanctæ Patris, omnipotens, eter-
nus Deus, gratias agens benedixit, fregit, fractumque
Apoſtoli ſuis, & diſcipulis ſuis tradidit, dicens: Ac-
cipite & edite ex hoc omnes. Hoc eſt enim, &c. Quæ
omnia in Canone exprimitur, tum ſubdit, Et ſa-
cerdos dicit, Ergo memores glorioſiſſimæ eius paſſionis,
& ab inferis reſurrectionis, & in celum aſcenſionis,
offerimus tibi hanc maculatam hoſtiam, incremiam
hoſtiam, hunc panem ſanctum & calicem uite eter-
næ, & petimus & precamur, ut hanc oblationem ſuſci-
pias in ſublimi altari tuo, per manus Angelorum tuo-
rum, ſicut ſuſcipere dignatus eſt munera pueri tui in-
ſi Abel, & ſacrificium Patriarchæ noſtri Abrahæ,
&c. Quæ haud dubiè in Canone ſacro expri-
muntur. Vide conſtat tempore Ambroſij Canone
miſſæ fuiſſe in uſu, præterea canonis Miſſæ memi-
nit Concilium VASENſE II. canone quo-
to, *Iuſtum (ait) nobis uisum eſt, ut nomen Domini
Pape, quicumque ſedi Apoſtolice præſerit, in noſtris
Eccleſiis recitentur.* Hinc etiam pro more veteres
habuiſſe, in canone (ſicut nunc ſeruat) ſuæ ur-
bis Episcopum nominare: ut & demonſtrant
EPISCOPI AEGYPTORVM epiſtola ad Ana-
tolium Conſtantinopolitanum Episcopum,
contra Timotheum Ælurum Alexandrinum E-
piscopum, qui cum eſſet hæreticus, hæc ex cano-
ne abraſerat. Vide latiùs Episcoporum nomina,
&c. Huius & canonis cæremonias ſic complecti-
tur ZACHARIAS I. epiſtola quinta, ad Boni-
facium primum Moguntinenſem Episcopum
& martyrem, *Efflagiſti à nobis (ait) ſanctiſſime
frater, in ſacri Canonis prædicatione, quot in lucis cruce
ſeri debeant inclinari, in rotulo dato Lul reſol-
uendiſi præſbytero tuo per loca, ſigna ſanctæ Crucis quot
ſeri debeant inſcribimus.* Canonis item Miſſæ memi-
nit Concilium PARIENSE III. ſub Lo-
thario & Ludouico Auguſtis, libro primo, capite
quadrageſimo octauo, ut repoſuimus in diſtione,
Miſſa non ſine ſocii celebranda. Sed & ei-
dem ſic meminit Concilium OXONIENSE
in Anglia ſub Innocentio III. capite primo, *Sta-
tuimus, ut uerba Canonis præſerim in conſecratione
corporis Chriſti plenè & integrè proferantur.* Et ca-
pite decimo ſexto, *Archidiaconis uifiſitibus hoc in-
quire, ſi canon Miſſæ à ſacerdotibus ritè proferatur.*
Hinc etiam & Concilium FLORENTINVM
generale ſub Eugenio quarto in conſeſſione.
Idem Pontifex rationem quaſiuit à Græcis, cer-
torum uerborum & cæremoniariū, quibus uen-
tur in conſeſſendo corpore Chriſti in altari, ſolu-
tionemque recepit. Aequam enim calidam non
frigidam uino miſcent: & quedam uerba canonis
addunt, quæ illic inferuntur. Sed hæc nil ad nos.
Porro in canone ſatis antiquus Doctor & ſan-
ctus ODO CAMERACENSIS Episcopos e-
lucidationem edidit. Sed & Concilium AVGV-
STENSE, capite decimo octauo, Canon (ait)*

A *Miſſæ, ſubmiſſa uoce, excepta dominica oratione,
pacis exoptatione, Agni Dei inuocatione, & poſtrema
populi ſalutatione, quemadmodum, hæcenus à Ca-
tholica factum eſt ſumma religione, ut myſteris tre-
mendis ſua conſeruetur authoritas, pronuncietur. Hinc
nouiffimè Concilium TRIDENTINVM ſeſ-
ſione vigesima ſecunda, quæ eſt ſexta, ſub Pio
quarto, capite quarto, Cùm (ait) ſanctæ ſanctæ
adminiſtrari conueniat, ſiſq; hoc omnium ſanctiſ-
ſimum ſacrificium, Eccleſiæ Catholica, ut dignè re-
uerentèrque offeratur ac perciperetur, ſacrum Cano-
nem multis ante ſeculis inſtitutum, ita ab omni errore pu-
rum, ut nihil in eo contineatur, quod non maxime ſan-
ctitatem & pietatem quandam redoleat, mentique
offerentium in Deum erigat. Is enim conſtat, cum ex
ipſis Domini uerbis, tum ex Apoſtolorum tradiſioni-
bus, ac ſanctorum quoque Pontificum piis inſtituti-
onibus. Hoc improbant anathemate percellit.
Plura collige ex diſtione, Pax, Præſatio,
Hymnus, Oblatio, & Miſſæ ritus & cæremoni-
æ, &c.*

CANONES PATRVM.

**Canones & decreta Patrum inuolabi-
liter obſeruanda.]** De his canonibus multa
etiam inferuntur in diſtione, Traditio, unde quod
hic minus reperies, ſcito te illic repererunt. Ita-
que ut ſœliciter ordiamur (plura etiam infra di-
ſtione, Concilium, & reponenda referentes) ſic
ſacris canonibus Patrum & Pontificum deferens
CYPRIANVS CARTHAGINENSIS epiſto-
larum libro tertio, epiſtola decimatercia, quæ eſt
ad Stephanum Papam, contra Martianum Arela-
tenſem, *Seruandus eſt (ait) antecęſſorum noſtro-
rum, beatorum martyrum Corneli & Lucij honor glo-
rioſus, quorum memoriam cum uos honoramus, multo
magis, tum frater chariſſime, honorificare & ſeruare
grauitate & authoritate tua debes, qui uicarius &
ſucceſſor eorum factus es. Illi enim pleni ſpiritu Do-
mini, & in glorioſo martyrio conſtituti, dandam eſſe
laſſis pacem conſuerunt, & penitentia acta, fructum
communicationis & pacis negandum non eſſe, licet
ſuis ſignarunt, quam rem omnes omnino ubique cen-
ſuimus.* Vide diſtione, Pœnitentia, & laſſus. Hinc
EVBEBIVS I. epiſtola tertia ad Episcopos
Campaniæ & Tuſciæ, *Prima ſalutis eſt, rectæ ſidei
regulas cuſtodire, & à conſtitutis Patrum nullatenus
deuiare. Nec enim poteſt Domini noſtri Jeſu Chriſti
prætermitti ſententia, dicentis: Tu es Petrus, & ſuper
hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam. Et Conci-
lium CARTHAGINENSE I. canone decimo-
quarto, *Quæ ſcripta, uel dicta, uel conſcripta ſunt in
Conſiliis, quæ ſecundum legem inueniuntur, cuſtodire
nos oportet. Si quis uerò ſtatuta ſupergręſſus corru-
perit, uel pro nihilo habenda putauerit, ſi laicus eſt,
communione, ſi clericus eſt honore priuetur, uniuers-
ſi dixerunt placet.* De his latiùs infra, & in di-
ſtione, Conciliorum authoritas. Porro IY-
LIVS ſecundus, epiſtola ad Orientales Episcopos
pro Athanaſio, *Inſtituta (ait) Apoſtolorum
& Apoſtolicorum uirorum canonique habetis. Hiſ
fruinini, hiſ circumdamini, hiſ delectamini, hiſ ar-
mamini, ut hiſ freti, circumdati, delectati, arma-
ti, contra cuncta inimicorum, iacula perſiſtere ua-
leatis. Satis enim indignum eſt, quemquam uel
Pontificum, uel ordinum, ſubſequentium, hanc
regulam reſutare, quam beati Petri ſedem, &**

Concilium
Tridentinum.

Cyprianus Car-
thaginenſis.

Noca.
Et Eusebius 1.
Papa.

Math. 16.

Concilium
Carthaginen-
ſe, ſub ſylue-
ſtro uel Marco
I.

Iulius 1.

Damasus Papa

Concilium Basiliense.

Syricius I.

Leo I.

Hec omnia que supra...

sequi videat. & docere. Multum enim conuenit, ut totum corpus Ecclesie...

A

ut excussis heresibus Catholica essent fidei defensor. Quidquid enim prater speciales causas synodali...

B

per omnia instruente Spiritu sancto irreprensibiliter diffinita sunt...

C

quod ad quatuordecim statuta sedis Apostolicae, vel canonum venerabilia definita...

D

Episcopos Campanie, Piceni, & Tuscie, capite quinto, allegatur a Gratiano...

E

Antiochenum Episcopum. Primumque (ait) pacis tranquillitas non aliter poterit custodiri...

Nicani Concilij Summa auctoris.

Cyriillus Alexandrinus.

Nicene Synodus...

Concilium Chalcedonen.

Sabas Paltos.

Tryphon Chij.

Timotheus Primopolitanus.

Imperatoria edicta pro Canonibus Patr.

Episcopi Paphlagonia.

Gelasius I.

Symmachus I.

Flavianus Episcopus Constantinopolitanus.

Liberatus Carthagenensis.

Hormisdas I.

Concilium pol. d. g. generale.

Clerus Apmearum.

Euthychius Constantinopol. episcopus.

Concilium Aurelianense 2. Concilium Aurelianense 3.

Concilium Aurelianense 4.

GALATIÆ epistola ad eundem Principem, insulubilis (aiunt) est firmitas dogmatum Apostolorum...

A

est ut per unitatem amicitium & Ecclesiastica fulgeat disciplina, & inconvulsa maneat...

B

ad omne studium deuotionis unanimes, diuini & Apostolicis constitutionibus pareatis...

C

Concilium TOLETANVM VIII. cano. II. Plena decernimus unanimitate connexi...

D

quod dicitur 7. generale cano. actio. 7. His qui sacerdotalem dignitatem sortiti...

E

quod dicitur 7. generale cano. actio. 7. His qui sacerdotalem dignitatem sortiti...

Ioannes 3.

Pelagius I.

De hac diffensione agitur diuisione Romane Ecclesie.

Toletanum Concilium 3.

Concilium Cabilonense I.

Concilium Toletanum.

Concilium Anglicanum. Beda Venerabilis.

Agatho I.

Concilium Nicen. 2. quod est 7. generale.

Vide (testor) quanta illud generale & vniuersale Concilium...

Concilium Cabilonense.

nibus, erga Ecclesiastica iusta & rationabilia iudicia, cōtempnor repertus fuerit, vel inflatus ac tumidus, monitis Ecclesiasticis ac sanctorum Patrum constitutionibus contradictor, vel subannator, comprobatus fuerit, si monitionibus Episcopalis obtemperare distulerit, anathematizetur. Idem canone trigesimo quarto, Canonum (ait) statuta sine praeiudicio ab omnibus custodiantur, & nemo in actionibus vel iudiciis Ecclesiasticis suo sensu, sed eorum autoritate ducatur. De canonibus autem Romanorum Pontificum sic N I C O L A V S I. epistola ad Archiepiscopos & Episcopos per Galliam constitutos, & allegatur à Gratiano distinctione decimanona capite primo, Si Romanorum (ait) Pontificum decreto, ceterorum Opuscula tractatorum approbantur vel reprobantur, ita ut verè quod sedes Apostolica probavit hodie tenetur acceptum, & quod illa reputat hactenus, inefficax habeatur, quantum potius ea quae ipse pro Catholica fide, pro sanis dogmatibus, pro variis & multifariis Ecclesiae necessitatibus, & fidelium moribus, diverso tempore scripsit, omni honore debent praeferi, & ab omnibus prorsus in quibuslibet necessitatibus vel opportunitatibus, discretionè vel dispensatione magistra, reuerentier assumi? Eadem cum superioribus omnino statuit Concilium C O N S T A N T I N O P O L I T A N U M I V. quod est octauum generale Patrum 878, sub Adriano I. & Basilio Imperatore canone primo. Reposuimus autem in dictione, Traditio. Præterea, tempus deficeret, si singula hinc apponere vellem Patrum testimonium, confirmantia predictam sententiam. Hic tamen adhuc dicemus, quod Concilium A T E M A N I C U M sub Conrado Cardinali Portuensi, legato Apostolico, anno 1225, capite decimo quarto, In virtute sanctae obedientiae (ait) & sub poena excommunicationis, Archiepiscopis, Episcopis, & Decanis, Abbatibus, & vniuersis inuigimus, Canones inuolubiliter obseruare, & publicè predicare, alias grauius puniantur. Vt ibidem exprimitur: vide sequentem. Idem omnino, nec dissimili autoritate præcipit Concilium S E N O N E N S E sub Antonio à Prato Legato, & Cancellario, in conclusione Constitutionum & Canonum, transgressoribus supplicium inferri iubens, ut canonum contemptores esse desistant. Insuper eadem iniungit & præcipit Concilium M O G V N T I N U M I V. sub Sebastiano Archiepiscopo, capite vltimo in conclusione, His presentibus (ait) nostris constitutionibus, omnes etiam generalium Conciliorum constitutiones, & decreta similiter omnia, & singula alia statuta provincialia, in Conciliis provincialibus in suo vigore permanere volumus, & omnibus, pro confirmatis, & authenticis, agnoscere, haberi & obseruari, districte præcipiendo mandamus. Et nouissimè generale illud, & celebre Concilium T R I D E N T I N U M sessione 25, quæ est 9, sub Pio I V. capite secundo, Decreti reformationis, Canones Patrum ab omnibus stricte obseruari & publicari præcipit, Et omnes Principes obsecratur (ait) sancta Synodus, ut presentem operam, ut quæ ab ea decreta sunt, ab hereticis deprauari, aut violari non permittant, sed ab his & omnibus deuote recipiantur, & fideliter obseruentur. Quod postea suo calculo P I V S I V. confirmant, ut videbis in dictione, Papa decreta Concilij, &c. Porro vide dictione, Princeps. Vide etiam, oro te, multo his plura, dictione, Concilium, & Traditio. Vide & sequentia.

Nicolaus I.

Concilium generale Concilium Constantinopolitanum 4.

Concilium Alemanicum.

Concilium Senonense sub Antonio à Prato, Archiepiscopo & legato.

Concilium Moguntinum 4.

Vide quantum tribuant Canonibus Dioeceseorum Conciliorum.

Concilium Tridentinum.

Pius 4.

Canonum contemptores, transgressores & violatores execrandi, & qua poena plebendi.] Hoc ex superiori annotatione, multis

fuit autoritatibus monstratū. Verum ut semper disposito ordine progrediamur, etiam omnia suis locis restituenda censuimus. Itaque ex superioribus plura colligens, etiā sequentia attende C L E M E N S I. epistola prima ad Iacobum fratrem Domini, In iudicio Dei, ignis aeterni tormenta sustinebit, qui Ecclesiastica decreta neglexerit. Idem D I O N Y S I V S A R E O P A G I T A libro Ecclesiastica Hierarchie, capite primo, ut dicemus Deo fauente in dictione, Traditio, quod te remittimus (dē Lector) quia hinc pauca, illic sufficienter ampliora dicturi. Præterea ut capto pergamus itinere, sic S I X T V S I. epistola secunda, ad omnes Episcopos. Nullum (ait) perdere volumus, sed ipse se perdit, qui pie considerata auerit, & qui Apostolorum, & huius sanctae sedis decreta libenter violat. Et P I V S I. epistola prima ad vniuersos Christi fideles, Si quis à suo proposito retrorsum exhorbitauerit, & iustum Apostolicæ sedis libenter transgressus fuerit, infamis efficietur. Lege & repete ex superiori annotatione decretum D A M A S I I. his conforme. Hinc & Concilium C A R T H A G I N E N S E I I I. allegatur in codice librorum sexdecim, libro decimo quinto, capite quarto, Laici contemptores Canonum excommunicentur, clerici honore priuentur. Et Concilium E P A V N E N S E, capite quadragesimo & vltimo, decreta & canones & Patrum confirmans. Hæc (inquit) superna inspiratione communi consensu placuerunt, si quis sanctorum Anuistium qui statuta presentia subscriptionibus propriis firmauerunt, nec non ea quos eorum, Deus voluerit esse successores, relicta integritate obseruationes exceperit, reum se diuinitatis pariter & fraternitatis iudicio futurum esse, cognoscit. Præuaricatores quoque canonum propriæ communionis fubire iacturam S Y M M A C H V S I. adstruit epistola ad Cæsarium Episcopum, capite vltimo, ad calcem quod etiam sub eodem congregatum R O M A N U M Concilium I I I. cap. 1. renouauit, sicut & allegat Gratianus distinct. 96. cap. Bene quidem, &c. & Concilium C O N S T A N T I N O P O L I T A N U M I I. quod dicitur quintum generale, actione prima contemptores canonum & transgressores grauius damnat. Nam ibidem memoratur, Seuerus Episcopus Antiochenus, Petrus Apamearum, & reliqui Episcopi heretici, propter canones Patrum & sedis Apostolicæ conuulatos, damnationis exceperit sententiam, sicut & fecit Nestorius, N I C E P H O R V S C A L L I S T V S memorat, lib. 12, cap. 13, lege obsecro. Et Concilium T V R O N E N S E I I. cano. 9. eos qui contra statuta Concilij agere præsumpserint excommunicatos habet, Quia (ait) merito à charitate nostra, vel nostris Ecclesiis, segregantur, quia Patrum statuta conueniunt. Hinc Concilium L A V R I A C E N S E, cap. 10. ut & allegat Burchardus, lib. 15, Decretorum, cap. 7. Si quis publicus diuina legis præuaricator, vel pro manifestis criminibus, sanctorum Canonum contemptor repertus fuerit, ac sanctorum Patrum constitutionibus contradictor, & si monitionibus Episcopalis obtemperare distulerit, anathematizetur. Concilium A N T I S S I O D O R E N S E canone quadragesimo quod, sua decreta sic inuolubiliter teneri censet, Quæ ex autoritate canonica (ait) communi consensu & conuentione conscripsimus ac insinuimus, tam ad clerum, quam ad populum communicandum, vel ad id quod constitutum est seruandum, negligens inuentus fuerit, & hoc obseruare distulerit, aut eos qui ipsam audire neglexerint, celauerit aut suppresserit, & in notitiam Episcopi non deposuerit,

Clemens I.

Dionysius Areopagita.

Sixtus I.

Pius I.

Damasus I. Concilium Carthagenense 3.

Concilium Epauense, sicut S. Claudius intertuit.

Symmachus.

Concilium Romanum 3, sub Symmacho.

Concilium Constantino-politanum 2, quod est generale.

Nicephorus Callistus, Concilium Turonense 2.

Concilium Lauriacense.

Concilium Antissiodorensis.

anno à consortio fratrum, vel ab omnium Christianorum communionem habeatur extraneus. Et Concilium B R A C A R E N S E I. canone vltimo, Placuit, ut præcepta antiquorum canonum nullus audeat prætereire. Si quis autem quasi contumax transgreditur illa, necesse est ut de suo degradetur officio. Idem omnino statuit Concilium T O L E T A N U M V I I I. capitib. 11. & 12. ut supra in dictione, Canones inuolubiliter seruandi, &c. reperies. Idem quoque statuit Concilium M A T I S C O N E N S E I I. cap. 5. grauiissima censura mandans contemptores canonum perstringi. Idem iterum Concilium M E I D E N S E, cap. 13, ut superiori annotatione iam prolatus est. Ne te pigeat locum visitare. Iterum A D R I A N V S I. epist. ad Ingulranium Mediomatricensem Episcopum, posita ad calcem Synodi Francfordiensis, recensens statuta Græcorum. Et superius allegati Concilij Carthaginensis I I I. decretum laici contemptores, &c. Prouidendum est (ait) ne in aliquo Apostolica aut canonica decreta violentur. Sic odiū Deus eos, qui aduersus patres armantur, ut patrum inuolatos, qui omnimundo infamia notantur: idē generali decreto constitutum, ut execrandum anathema fiat, & velut præuaricator Catholica fidei, semper apud Dominum reus existat, quicumque Regum vel potentum, deinceps canonum censuram in quocumque crediderit, vel permiserit violandam. Et Concil. T O L E T A N U M X I I. can. 3. Maiorum institutionibus contraire, & sanctorum Patrum decreta conuellere, quid aliud est quam vinculum societatis Christi abrumperè, & usurpata præsumptionis licentia fatum totius Ecclesie dissipare? Et ad calcem, postquam omnes prædicti Concilij patres subscriperunt, sub poena excommunicationis interdicitur, ne quis Patrum decreta transgredi præsumat, in super & partem decimam suæ facultatis, sicut partibus sociandam amittat: si nihil habuerit facultatis, cum ignominia & infamia perpetua, iubetur 59. ictibus verberari. Et subscript huic decreto Euringius, & omnes Patres. Idem præcipit Z A C H A R I A S I. Bonifacio I. Archiepiscopo Moguntinensi epist. 4. ad eundem ut dicemus etiam in dictione, Romana sedes confusenda, &c. sed & N I C O L A V S I. in decretis, quæ allegat Gratianus causa 35. quæst. 2. cap. Si quis, Si quis dogmata, mandata, interdita, sanctiones, vel decreta, pro Catholica fide, vel Ecclesiastica disciplina, pro correctione inuicentium vel futurorum malorum, a sedis Apostolicæ presule salubriter promulgata contempserit, anathema sit. Et distinct. 11. cap. 2. Michaëli Imperator. Quod à sedis Apostolicæ rectoribus plena autoritate sancitur, nullius consuetudinis occasione remoueat. Et distinct. 20. Scribens clero Constantinopolitano, Si decreta (ait) Romanorum Pontificum non habetis de neglectu atque incuria, estis redarguendi, si vero habeatis, & non obseruatis, de temeritate estis corripendi, atque increpandi. Et Concilium M E I D E N S E, can. 13, & 16, Quicumque superbia facibus accensit, vel proterua stomachati, hæc quæ pro sancta nostra Ecclesia tranquillitate sacerdotaliq. rigore, & Regia dignitate à nobis unanimiter definita, manibus, propriis roborata sunt, violare, aut quolibet argumento irrumperè temerari, placet eos omnes anathematizari, &c. Hoc iterum renouat & can. 79. Præterea non licere Imperatori, nec Principi, hæc decreta transgredi & canonum violare, expressè statuit A D R I A N V S I. & alij, sicut Concilium R O M A N U M V I. sub Symmacho I. ut dictione Imperator, dicemus. Multa erant hinc adhuc inferenda, sed in dictione,

Concilium Bracarense I.

Concilium Toletanum 1.

Concilium Matificouen. 2.

Concilium Meldense.

Adrianus I.

Concilium Toletanum 12, sub Euringio rege.

Vicini hæc etiam lex feruntur nostris temporibus. Zacharias I.

Nicolaus I.

Concilium Meldense.

Adrianus I. Concilium Romanum.

Traditio, & Concilium, opportuniū dicentur. Vide sequentia. Canones patrum non rescindendi, aut innouandi. J E P H E S I N U M I. Concilium canone primo, Si quis voluerit ea, quæ de quaque re acta sunt in Concilio Ephesino, quocumque modo rescindere aut labefactare, sanctum constituit, ut si Episcopi vel clerici fuerint, de suo gradu prorsus excidant ac destituantur, sin autem laici, ut sint excommunicati. Et Concilium C H A L C E D O N E N S E quod fuit quartū generale. Actione prima, vbi patres se afferunt congregatos, non ut fidem exponant, quam sancti (ait) patres nostri exposuerunt, sed ut in quibus annis que emergerunt, si conueniant sanctorum Patrum decretis. Nec enim oportet (subdunt) sanctorum Patrum fidem innouare. Et dixit sancta Synodus, Si quis innouat, anathema sit: si quis distulit, anathema sit. Sanctorum Patrum fidem seruemus. Idem & C Y R I L L V S A L E X A N D R I N V S, ut iam allegauimus. Et A G A T H O I. ad Imperatorem Constantinum I V. & fratres eius Heraclium atque Tiberium epistola quæ lecta est, coram patribus sextæ generalis Synodi, vtilitatem Conciliorum describens, inter cetera sic ait, Quæ regulariter à sanctis atque Apostolicis prædecessoribus, & venerabilibus quinque conciliis definita sunt, cum simplici ate cordis, & sine antiquitate à Patribus tradita fidei seruauimus, unum ac præcipuum bonum habere semper optantes, atque studentes, ut nihil de eis quæ regulariter definita sunt, immutetur, nihil mutetur, vel augetur, sed eadem & verbis & sensibus illibata à nobis custodiantur, &c. vide Conciliorum autoritas, &c. & Traditio, & sequentia ex N I C O L A O I. pagina sequenti. Canones Patrum aliquando necessitate variantur & immutantur. J N A R R A T S T A N I S L A V S H O S I V S, modernus scriptor. Episcopus Varmienfis, contra Brentium libro secundo de legitimis iudiciis, rerum Ecclesiasticarum priora Concilia aliquoties posterioribus commendari poterant, quæ posterioribus minimè conuenire vel ipsa magistra rerum experientia comperitum est: ut ille Doctor prosequitur, orote, lector, adi loquim. Nam satis prolixus est: cæterum ut capto more pergamus G E L A S I V S I. epistola prima, quæ est ad Episcopos Lucania, Brutiorum, & Sicilia, capite primo, allegatur à Gratiano causa 1. quæst. 7. cap. Necessaria, Necessaria rerum dispositione constringimur, & Apostolica sedis moderamine conuenimur, sic Canonum Patrum decreta librari, & retro præfatum decessoribusque nostrorum præcepta metiri, ut quæ presentium necessitas temporum restaurandis Ecclesiis relaxanda deposcit, adhibita consideratione diligenti, quantum potest fieri, temperemus, quo nec in totum formam veterum viduamur excedere regularum, & in reparandis militia clericalis officijs, quæ per diuersas Italie partes, ita belli famisque consumpsit incurso, ut in multis Ecclesiis, quæ quæque deficiente seruitio ministrorum, nisi renouando paulisper Ecclesiasticis promotionibus antiquis intervallo præfixa remaneant (sine quibus administrari nequeant) sacris ordinibus Ecclesie funditus destitute, atque in plurimis locis per inopiam, competentis auxilij, salutare subsidium redimendarum desti animarum, nosq. magno reatu si tanto coarctante periculo nō aliquatenus consulamus, viduamur inuicti. Et subdit capite secundo, & allegatur iterum à Gratiano distinct. quinquagesima quinta, capite Priscis, Priscis igitur pro sui reuerentia manentibus

Ephesinum 1. Concilium quod fuit 3. generale sub Celestino I.

Concilium Chalcedonense 4. generale.

Cyryllus Alexandrinus, Agatho I.

Scaniflaus Hostus Cardinalis S. Laurentij, & presbiter in cetero Tridentino, Episcopus Varmienfis.

Gelasius I.

Ille necessitate cogit Gelasius Canones & Decreta Patrum compellere prætergredi.

constitutis, qua ubi nulla vel rerum vel temporum per-
 urget angustia, regulariter conuenit custodiri eadem
 & Ecclesiis, qua vel curulis sunt primarie ministris, vel sus-
 ficientibus usque adeo despoliata seruatis, ut plebibus
 ad se pertinentibus diuina munera supplere non va-
 leant, iam instituenti quam promouendi clericali of-
 ficio, sic spacia dispensanda concedimus. Eadem repe-
 tit & cap. 4. ut alibi videbimus. Porro LEO I.
 epist. 90. qua est ad Rusticum Narbonensem, nar-
 rat cur traditiones quandoque variantur. Vide
 dictione Traditio. Sicut & GREGORIUS I.
 responsione tertia, ad interrogata Augustini Can-
 tuariensis Archiepiscopi. Vide Traditio. Et etiam
 eandem reddit rationem, cur traditiones varian-
 tur, Concilium LATERANENSE sub Innocen-
 tio II. cap. 50. vide Traditio. Ut autem institu-
 tum profequamur. Eiusdem est sententia & NI-
 COLAVS I. docens quandoque (vt & superius
 Gelasius) in necessitate posse canones Patrum
 immutari, aut variari. Epistola scilicet ad Michae-
 lem Imperatorem, & allegatur à Gratiano causa
 35. quaest. 9. cap. Sententiam, ubi inter cetera, sic
 ait; Ergo de iudicio Romani presulis non retractando,
 quia nec nos exigit, quod diximus, comprobato, non ne-
 gamus eiusdem sedis sententiam, posse in melius com-
 mutari, cum aut sibi subreptum aliquid fuerit, aut ipsa
 pro consideratione etatum, vel temporum, seu grauium
 necessitatum, dispensatorie quiddam ordinare decreue-
 rit, quoniam & egregium Apostolum Paulum, qua-
 dam facisse dispensatorie legimus, qua postea repro-
 bante dignoscitur, quando tamen illa Romana videlicet Ec-
 clesia discretissima consideratione fieri delegerit, non
 quando ipsa que bene sunt definita retractare voluerit.
 Et infra: Nulla autem regula, nulla consuetudo de-
 monstrat, sedis Apostolicae semel prolatae sententiam
 ipsa non auerente ultra posse mutari. Hac omnia
 allegat Gratianus causa 6. quaest. 3. cap. Patet, &
 causa 2. quaest. 6. cap. Arguta, & causa 17. quaest. 4.
 cap. Nemini est de sedis Apostolicae iudicio iudi-
 care, &c. Vide Romana Ecclesia, & Papa. Causa
 superius allegata. Hinc & Concilium TRIDEN-
 TINVM sessione 24. cap. 18. Decreti reformatio-
 nis; Sicut publice expedit legis vinculum quandoque
 relaxare plenius euidentibus casibus & necessitatibus
 pro communi utilitate satisfaciatis, sic frequentius legem
 soluere, exemplis potius quam certo personarum re-
 rimque delectu petentibus indulgere, nihil aliud est
 quam vniuersis ad leges transgrediendas aditum ape-
 rire. Quapropter sciant vniuersi sacratissimos canones
 ex parte ab omnibus, & quoad eius fieri poterit, indistin-
 ctè obseruandos. Quod si vrgens iustitia, ratio, & maior
 quandoque utilitas postulauerit, cum aliquibus dispen-
 sandum esse, id causa cognita ac summa maturitate at-
 que gratis à quibuscumque, ad quos dispensatio perti-
 nebit, erit prestandum, aliterq; facta dispensatio subre-
 ptitia censetur. Vide superius, & Traditio, & se-
 quentia.

Canones patrum iubentur Ecclesiastici
 perdiscere.] Hoc sepius inculcatur in supe-
 rioribus annotationibus, & in dictione, Clericus,
 Episcopus, Presbyter, cum de eorum officio agi-
 tur. Aliquid tamen hic tangendum est. Sic quip-
 pe mandat & precipit CELESTINVS I.
 epist. 3. qua est ad Episcopos Apuliae & Calabriae,
 & allegatur à Gratiano distinctio 38. cap. Nulli sa-
 cerdotum, Nulli sacerdotum suos liceat canones igno-
 rare, nec quidquam facere, quod patrum possit regulis
 obuiare, qua cum à nobis res digna seruabitur, si decre-
 talium norma constitutorum, pro aliquorum libitu, li-

Hic necessitate
 cogente Gelasius
 canones & de-
 creta patrum co-
 pellitur praece-
 dere.

Leo I.

Gregorius I.

Concilium La-
 teranense sub
 Innocentio 3.
 1213. Patrum.
 Nicolaus I.

Concilium
 Tridentinum.

Hic digna sunt
 qua memoria co-
 mendantur.

Hic oro aduer-
 tant, qui cleri-
 cali honore gau-
 dent.

Celestinus I.

centia populis permixta, frangantur? Et ante illum
 SYRICIUS I. epist. I. ad Himerium Tarraconen-
 sem Episcopum sub finem, Et quoniam statuta se-
 dis Apostolica, vel canonum venerabilia definita, nulli
 sacerdotum diu ignorare si liberum, &c. Quae supe-
 rius allegamus. Eadem mandat & Concilium
 CARPENTORACTENSE in epist. quam di-
 rexit ad Agretinum Episcopum. Et Concilium
 ROMANVM sub Hilario I. presidente eodem,
 cap. 1. & allegatur à Gratiano causa 25. quaest. 1. c.
 Nulli fas, Nulli fas sit, sine status sui periculo, vel di-
 uinas constitutiones, vel Apostolicae sedis decreta te-
 merare, quia nos qui potissimum sacerdotis administramus
 officia, statim transgressionum culpa respiciet, si in
 causis Dei desides fuerimus inueniti, quia maxime
 quod timere debemus, qualiter comminetur Dominus
 negligentia sacerdotum: siquidem reatu maiore delin-
 quit, qui potiori honore perficitur, & grauiora facit vi-
 tia peccatorum, sublimitas dignitatum. Et in eodem
 Concilio ad calcem epist. 2. Tarraconensem Epi-
 scoporum, referente MAXIMO TAVRITANO
 Episcopo, & ingenuo Ebredunensi Episcopo, De-
 cretum est, ut quisquis statutorum transgressor existerit
 sciat se Ecclesiastica regula laqueis inuadere, & reatu
 Apostolicae sedis incurrere: & ita omnes Episcopi senten-
 tiam suis confirmari. Hinc & SIMPLICIUS I. epist. I.
 ad Zenonem Spalatensem Episcopum, quae suum
 constituit Vicarium, ei precipit, ut Apostolicae in-
 stitutionis decreta, vel sanctorum terminos patrum,
 in suis regionibus nullo modo transgredi permit-
 tat. Quae decreta renouat Concilium FOROVI-
 LIENSE sub Adriano I. & Carolo Magno, can. 1.
 Nullus (ait) Domini sacerdotum, vel quicumque sub
 canone constituti, canonicas, quinimo Apostolicas igno-
 rantes, aut parvipendentes definitiones, inordinate vel
 inhoneste in domo Dei, qua est Ecclesia, conuersentur.
 Hoc replicat & Concilium TRONENSE III.
 cap. 3. Hinc & Concilium TOLETANVM IV.
 cap. 24. Sciam igitur (ait) sacerdotes scripturas san-
 ctas, & canones meditentur, ut omne opus eorum in pra-
 dicatione diuina & doctrina consistat, atque adificent
 tunc eos tam fidei scientia, quam operum disciplina. Vi-
 de simile quid dictione, Ignorantia sacerdotum,
 &c. Hinc etiam & Concilium CABILONEN-
 SE II. can. 37. Cum omnia Concilia canonum que
 recipiuntur, sint à sacerdotibus legenda & intelligenda,
 & per ea sit eis viuendum & predicandum: neces-
 sarium duximus, ut ea que ad fidem pertinent, & ubi
 de extirpandis vitiis, & plantandis virtutibus scribi-
 tur, hoc ab eis crebro legatur, & bene intelligatur, &
 populo predicetur. Vide sequentia.

Canones patrum ceris temporibus rec-
 citandi.] Ex nouissime allegato canone Concilij
 II. Cabilonenfis, hoc constat, quod tamen longè
 antè præceperat Concilium MARTISCONENSE
 I. can. 9. Vi à feria (ait) sancti Martini usque ad na-
 talem Domini 2. 4. & 6. sabbati ieiunetur, & sacrificia
 quadragesimali debeant ordine celebrari, in quibus die-
 bus canones legendos esse, speciali diffinitione censemus,
 ut nullus se fateatur per ignorantiam deliquisse. Quod
 renouat Concilium TOLETANVM nouissime in
 lucem emissum, cap. vlti. expressè iubens quater
 in anno canones antuciatu populo, quod in mul-
 tis alijs Concilijs renouatur, ut alibi dicemus.

Canones hæretici obijciunt.] Lege di-
 ctione hæreticus, ubi de eorundem fraude & de-
 prauatione scripturarum agitur. Nam magis op-
 portunè huic loco hæc referuamus, cum de hæ-
 reticorum moribus & arrogantia, & impietate
 differitur. Quomodo autem canones obijciant,

Syricius I.

Concilium
 Carpentora-
 ctense.

Concilium
 Romanum sub
 Hilario I.

Assulent hoc
 palati.

Ezechiel 3. &
 13.

Maximus Tau-
 rinensis inter-
 fuit Concilio
 Romano sub
 Hilario I. Ille
 est Maximus fa-
 mosissimus do-
 ctina & fan-
 ditate, cuius
 homilit in Be-
 celestis verfan-
 tur.

Simplicius.

Concilium
 Forouienfe.
 sub Car. Magno

Concilium
 Turonense.

Concilium
 Toletanum 4.

Concilium
 Cabilonen. 2.

Concilium I.
 Martisconenfe
 sub Guntrano
 rege & Rela-
 gio 2.

Concilium To-
 letanum nouis-
 simè in lucem
 editum nec in-
 ferti in 4. vo-
 luminibus.

testatur

testatur GELASIVS I. in comonitorio ad
 Faustum Magistrum, &c. Ut loco prænotato dicitur.
 Mouet etiam me, quod cum Caluinista sint
 insensibilissimi hostes canonum & decretorum Pon-
 tificum, tamen ad suas tegendas nequitias, cum
 quidpiam sibi vident patrocinari, libenter amplec-
 tuntur, quod ex conferentia Parisijs nouissimè
 celebrata anno 1566. in mense Iulio & Augusto, in-
 ter duos Doctores Sorbonicos, & duos Caluino-
 logos Ministros factis constat. Allegant quippe, vt
 reproberit Concomitantiam in sacrificio Eucha-
 ristiae, illud decretum Iulij Papæ. epistola ad Epi-
 scopos Aegypti, quod & allegat Gratianus de
 consecratione distinct. 2. capite cum omne cri-
 men atque peccatum oblati Deo sacrificijs de-
 leatur, &c. Quod alibi reponemus & sic variis in
 locis Canonum aduersarij canones obijciunt. Vi-
 de Hæreticus, &c. Et Concilium Hæretici auer-
 santur.

CANONICVS.

Canonicorum vita & conuersatio & of-
 ficiu[m].] Concilium ARELATENSE III. al-
 legatur in quibusdam libris decretorum sub titu-
 lo de vita clericorum, &c. Prouidendum (ait) ne-
 cesse est Episcopo, qualiter canonici viuere debeant, nec
 non & Monachi secundum ordinem canonicum vel
 regularem viuere studeant, ut ait Apostolus: vnusquis-
 que in ea uocatione in qua uocatus est permaneat. Et
 adhuc iterum in alio titulo. Prouideant Episcopi
 quem honorem presbyteri pro suis Ecclesijs facere de-
 beant, &c. Hac legi inserta in Concilio ARE-
 LATENSI IV. cap. 6. sub Carolo Magno &
 LEONEM 3. ita vt credam citius ex hoc quam ex il-
 lo predicta esse deprompta sed & sub eodem
 pontifice & principe Concilium TRONEN-
 SE III. capite 23. Canonici & clerici ciuitatis,
 qui in Episcopis conuersantur, considerauimus vt in
 claustris habitantes simul omnes in vno dormitorio dor-
 miant, simulque in vno refectorio, quod facili-
 ter possint ad horas canonicas celebrandas occurrere,
 ac de vita & conuersatione sua admoneri & doceri,
 victum & vestimentum iuxta facultates Episcopi ac-
 cipiant, ne paupertatis occasione compulsi, per diuersa
 vagari, ac turpibus se implicare negotijs cogantur di-
 missisque Ecclesiastico officio, incipiant indiscipline
 viuere, & proprijs deseruire voluptatibus. Idem om-
 nino renouat Concilium MOGUNTINENSE
 I. sub eodem Imperatore capite 9. & Concilium
 RHEMENSE sub eodem, capite 8. ubi & cano-
 nicis lecti sunt canones, vt vnusquisque legem
 vitamque suam minime ignoraret. Idem omnino
 & Concilium MEDITANENSE cap. 53. ubi etiam
 ordinantur, vt tam sani quam infirmi canonici
 vestiantur canonicè, atque sub custodia canonica
 in claustris degant. Posuissim vtique concilio-
 rum supra memoratorum textum, sed quod pri-
 mum statuit, cetera tantum confirmare videntur,
 verum ex multis verbis & prolixioribus, quam
 hic possent inferri. Canonorum vitam officium
 & conuersationem colligemus ex illo Concilio
 AQUIGRANENSI I. capite 114. reliqua de-
 prehendes in dictione Clericus, & Monachus.
 Præfatur quippe Concilium canonicorum &
 monachorum vitam perstringens, sic ait: Patres
 ex veteri & nouo testamento collegunt sententias,
 quibus docent que præcepta specialiter monachis, qua
 generaliter ceteris conueniant Christianis. Deinde
 capite 117. sic infert: Quia euidentis auctoritate li-

Gelasius I.

Conferentia
 Parisiensis.

Concilium
 Arelatense 3.

1. Corinth. 7.
 Oro ut hac con-
 feratur cum vi-
 ta & moribus
 canonicorum non
 sibi temporis.

Concilium
 Arelatense.

Concilium
 Turonense 3.

Concilium
 Moguntinen-
 se 1.

Concilium
 Rhemense.

Concilium
 Meldenfe.

Concilium A-
 quigranense. 1.
 sub Ludouico
 1. Imperatore.

quet, canonicam institutionem præstare ceteris institu-
 tionibus: debent (necesse est) qui huius professionis cen-
 sentur nomine, procurare qualiter in seuerissimis, eam-
 dem institutionem vita & moribus exornent, potius
 quam dehonefent. Quoniam qui tanta auctoritatis
 institutione pollent, & se alijs imitabilem præstare de-
 bent, verendum est ne, quod absit, à proposito exorbita-
 uerint, regno Dei indigni fiant. Quamquam enim cano-
 nicis, quia in sacris canonibus illis prohibent non
 legitur, liceat linum induere, carnis vesci, dare &
 accipere proprias res, & Ecclesia, cum humilitate &
 iustitia habere, quod monachis qui secundum regula-
 rem institutionem, actiuam ducunt vitam, penitus in-
 hibitum est: tamen in cauendis vitijs & amplectendis
 virtutibus eorum & monachorum distare non debet
 vita. Monachi namque qui Euangelicum præceptum
 sequentes, distractis atque renunciatis patrimonijs, sua
 Christo dedere, merito de facultatibus Ecclesie subsi-
 dium suscipiunt temporale, ut quia tanto mentis desi-
 derio caelestia appetunt, sic in hac peregrinationis via
 sumptibus Dominicis sustententur, quatenus ad ea que
 contempserunt, minime redire qualibet necessitatis
 causa compellantur: & quia nihil sibi proprium reli-
 querunt, manifestum est illos copiosius Ecclesie sum-
 ptibus, quam canonicos qui suis & Ecclesie licite
 viuunt rebus, indigere. Videro in dictione, Fac-
 cultates Ecclesie vt dispensanda, & vt eis sit
 vtendum, non abutendum, &c. capite autem 117.
 de muniendis diligenter canonum claustris tra-
 ctat. Ne lupus (ait) inuisibilis adueniat quo ouile Do-
 mini ingredi & aliquam ouium subripere valeat. Eo-
 que discretè congregandos sollicitè admonet præ-
 positos, ne plures quam oportet, & possibilitas
 Ecclesie suppetit, in congregationem admittant,
 nec eos quos rationabiliter gubernare possunt,
 causa avaritiæ excludant: quod & alijs de Mona-
 chijs videre est, vt dicemus suo loco, denique Pa-
 tres præfati Concilij cap. 121. 122. 123. de cibo &
 potu æqualiter omnibus diuidendo constituunt.
 Quamquam enim (aiunt) plerique subditorum à præ-
 latis rebus quibuslibet alijs plus ceteris merito solent
 honorari, in hac tamen societate seclusa, personarum
 acceptione vna debet cibi & potus equalitas esse. Quapropter
 communi voto communique consensu, sacro
 conuentui statuere placuit, ut omnibus locis, maioribus
 scilicet & minoribus, accipiant singuli canonici per
 singulos dies quatuor libras panis, & ubi regio vini fe-
 rax fuerit, accipiant per singulos dies quinque libras
 vini: si tamen sterilitas impedimento non fuerit tempo-
 ris. Nam tunc si præpositi, quantum debent, dare vi-
 num canonicis nequeunt, id quod dederint, sic discretè
 & temperatè distribuunt, ut omnes communitè con-
 tententur. Dent etiam eis pulmentum iuxta quod vi-
 res suppetunt, & loca eis congrua attribuant, in quibus
 nutrimina fiant, unde necessaria pulmentaria habeant, ex-
 ceptis his que de Ecclesijs, villis, vel oblationibus fide-
 lium accipiunt. Habeant etiam iidem canonici hortos
 olerum, unde cum ceteris additamentis aliquod pul-
 mentum quotidie in refectorio sibi vicissim ministrant.
 Quapropter studeat vnusquisque prelatus, vt familia
 Christi annonam spiritualem carnalemque submini-
 stre (vide & Episcopi officium) & studeat vt cano-
 nici religiosissime ordinem canonicum seruent, & præ-
 latis suis ac magistris honorem debitum humiliter im-
 pendant, vt horis canonicis diuinam officium deuotissi-
 mè explant intus forisque, non solum habitu & abitu,
 sed etiam ipso incessu irreprehensibiles existant, ut
 non otio vacent, non vaniloquio inserviant, non detra-
 ctionibus & ceteris vitiorum illecebris incumbant, sed
 potius aut orationi, aut lectioni, aut quibuslibet Ecclesie

Hic nostri leges
 & prælegant &
 adimpleant Can-
 onicos.

Canonicorum vi-
 ta debet confir-
 ma esse vita mo-
 nachorum: sed
 nec & horum
 & illorum sitis
 scandalosa est in
 pluribus locis.

Taxatio cibi &
 potus Canonico-
 rum.

De officio diui-
 no, qualiter il-
 lud debent ex-
 plere canonici.

est certe propriis utilitatibus vacent, aut etiam doctri-
 nis suis, & diuersarum artium erudiantur disci-
 plinis, ita videlicet ut nullus in congregatione inutilis
 aut otiosus existens, stipendia Ecclesie inefficose acci-
 piat, & omnes in dormitorio, nisi quem infirmitas aut
 senectus id facere prohibuerit, dormiant. Et cap. 124.
 subditur. *Canonicis totis viribus elaborandum est ut
 & instrumenta virtutum habeant interius, & per im-
 moderatum cultum caueant dehonestare religionis di-
 gnitatem exterius: Ut fufius, in dictione Ornatu
 Clericorum, &c. inuenies. Denique eis iniungitur,
 vt horas canonicas religiose obseruent, &
 mox vt datum fuerit signum, festinatò omnes ad
 Ecclesiam conueniant, quam non pompaticè, vel
 inhonestè, vel incompotè, sed cum reuerentia
 & Dei timore ingrediantur. Et ibi omnes ab otio-
 sis fermocinationibus auditum pariter castigant
 & linguam in Ecclesia cum timore & veneratio-
 ne flantes, aut orant, aut cantent, aut audiant. Sed
 hæc latius tractantur in dictione. Horæ Canoni-
 cæ. & in dictione, Officium diuinum vt perfol-
 uendum ex Concilio BASILENSI sessione 21.
 perge ad locum. Prædicti autem patres subiun-
 gunt capite 144. eis omnimodo interdicentes for-
 minarum accessus (vide. Clericus feminarij, &c.)
 & ieiunium ament, hospites colligant, pauperes
 recteant, nudos vestiant, infirmos visitent, mor-
 tuos sepeliant, in tribulatione positos opem fer-
 rant, dolentem consolentur, amoris Christi nihil
 præponant, charitatem non derelinquant, & cæ-
 tera opera sancta exequantur: de quibus infra
 dictione, Clericus, dicitur. Denique capite 138.
 39. & 140. De Præpositis, Cellariis, Portariis, &
 infirmariis Canonicorū tractant. Atque de Hof-
 pitalibus, quibus eligendis summam volunt cu-
 ram adhiberi, vt strenui sint & fideles, ac virtuti-
 bus ornati, vt tale officium sibi commissum fide-
 liter exequantur: vt dicitur suo loco. Porro hæc
 supradicta iterum renouat & confirmat Conci-
 lium AQUISGRANENSE II. capite 5. de
 ordine rectorum. De reformandis porro canoni-
 corum excessibus habes dictione. Excessus. Ex
 Concilio LATRANENSIS sub Innocentio 3.
 1215. Patrum, capite 7. vt, si canonici renuerint,
 vel in contemptum Episcopi cessauerint à diui-
 nis, Episcopus Metropolitano negotium deferat,
 qui legatus à synodo sancta œcumenica eligitur
 in hac parte, vt taliter eos per censuram Eccle-
 siasticam cognita veritate castiget, quod pœna
 metu talia de cætero nõ præsumant. Vide dictione,
 excessus. Sed & Concil. SENONENSE C. 4.
 par. 3. *Canonicorum (ait v. l. r. s. in l. r. a. titulo, respon-
 deat nomini sint re ipsa, vt sint nomine, canonici, id est
 regulares. Neque enim clam est primam eorum origi-
 nem, monasticam disciplinam fuisse. Immittentur Apistolos,
 & nascentis Ecclesie ministros, quorum erat cor vnum
 & anima vna, qui quotidie, vt in actis Apostolicis le-
 gitur, perdurantes unanimiter in templo, & frangentes
 circa domos panem, sumebant cibum cum exulta-
 tione & simplicitate cordis, perseverantes in orationi-
 bus, collaudantes Deum, & habentes gratiam ad om-
 nem plebem. De tali conuentu psaltes dicit, ecce quam
 bonum, & quam iocundum, habitare fratres in vnum.
 Qui & compellens ac prouocans eiusmodi conuen-
 tum ait, ecce nunc benedicite Domino, omnes serui
 Domini, qui statis in domo Domini in atrijs domus
 Dei nostri. Porro Ecclesie collegiata quamdam vetu-
 stitatem spirant, & Ecclesie primitiua instaurum præ se
 ferunt quod vel forma edificiorum ostendit, que cano-
 nicorum prope templum, in vnum pene habitaculum col-**

Obiter qui hac
 legi, nam deli
 stas de iurament
 tum? Quis enim
 in offi & pot
 iam canonicorū
 ostri temporū
 obseruans, in d
 obritas præ con
 sitione, miser
 mi Ecclesie statu
 non refertur

Concilium
 Basiliense.

Concilium
 Aquisgranense

Concilium
 Lateranense sub
 Innocentio 3.

Concilium
 Senonense sub
 Antonio à Pr
 to, Archiepi
 scopo & Can-
 cellario.

Origo Cano-
 nicorum, sub
 A. d. 4.
 A. d. 2.
 P. 11. 33.

locavit, ut procul à promiscua multitudine separati
 diuinis pariter laudibus iugiter insisterent. Quema-
 modum autem debeant in choro officium decan-
 tare, & de disciplina psallendi, eadem repetunt
 subsequenter. Patres prædicti concilij, quæ & su-
 perius allegata sunt. Vide etiam dictione, Offi-
 cium diuinum. Et clericus diuinis interfit, &c.
 Plura præterea de capitulis canonicorum quoti-
 dianis, de non exigenda pecunia statuari, à cano-
 nico recenter admissio ob antecessorem. Et mo-
 derandis expectantiis inter visitandum, ac pluri-
 bus aliis negotiis ad canonicos spectantibus agi-
 tur, capitibus 18. 21. 22. & aliis. Vide oro, si lectio-
 ne prolixiori animam cupis explere. locum. Porro
 Concilium AVGVSTENSE sub Othone Car-
 dinali cap. 9. Canonici iniungit, vt decanis suis
 obediāt, diuinis omnibus interfint, qua decet mo-
 destia, grauitate, & pietate vt iam superius expref-
 sum est, & locis notatis dicitur. Hæc omnia &
 plura renouat & confirmat Concilium TRI-
 DENTINVM sessione 24. quæ fuit 8. sub Pio
 4. cap. 12. & 13. decreti reformationis, sed diffi-
 cile esset hic omnia complecti. Perge ad dictione-
 nem. Clericus, Episcopus, &c. Et Beneficia. Vbi
 etiam eis iniungitur ordines sacros assumere, si
 frui volunt stipendiis.

Canonicus an possit regis negotiis in-
 feruire. J. Conc. MELIENSE Can. 88. *Canonicus
 rui qui in parochiis consuevit & eruditur, interdum
 etiam & ordinatur sine auctoritate, dignitas regalis
 in suum periculum non dignetur recipere, præsertim
 cum eos salubriter & auctoritate possit habere. Quia
 propter cum quilibet canonicorum ad regiam venerit
 maiestatem, & suo se voluerit mancipare seruitio, con-
 sensu Episcopi ad cuius diocesim pertinere dignoscitur,
 eum recipiat, & si in ordine clericali eum promo-
 uere voluerit manus ipsius impositione ad Ecclesiasti-
 cum ordinem Sancti spiritus munere, si dignus fuerit,
 consecratur, quatenus & diuina auctoritas vigeat, &
 regalis dignitas obsequatur, & salus ordinantis & or-
 dinati atque iubentis in omnibus obseruetur. Alioquin
 hæc statuta transgredientes, canonice subigantur sen-
 tentia. Vide Clericus.*

CANONIZATIO.

De Canonizatione sanctorum, quomodo fiat,
 & qui ritus seruandi, & quæ sint 12. solemnita-
 tes, quæ obseruantur, amplissimo tractatu disser-
 uentur THOMAS AQUINAS, & post illum
 ANTONIVS FLORENTINVS Archiepiscopus. Thomas quidem quodlibeto 9. articulo
 vltimo, Antonius autem parte 3. summae suæ titu-
 lo 12. capite 7. & titulo 22. capite 5. Paragrapho 5.
 & nouissimè IOANNES VIGNERIUS Grana-
 tensis. Institutionum Theologicarum de virtute
 fidei. cap. 10. §. 1. Veritat. 4. De canonizatione
 sanctorum: vbi multa quidem & salubria &
 digna scitu describit, quæ hic inferere non licet
 per otium lector diligens locum visitabit. Quod
 autem summi Pontifices hanc sibi soli auctorita-
 tem vindicent, testis hoc PLATINA CREMONENSIS,
 in gestis eorumdem & signanter meminit
 in vita Alexandri 3. quod scilicet ille auditis
 legatis qui ex Anglia venerant, cognitisque
 beati Thomæ miraculis, eum in numerum san-
 ctorum retulit. Idem Epistola ad Ludovicum Re-
 gem Franciæ sanctum Bernardum canonizauit.
 Quoniam, (ait) sancta recordationis Bernardus quon-
 dam Abbas Clareuallis, & Deo semper charus, & tam

Concilium
 Augustinense sub
 Othone Car-
 dinali.

Concilium
 Tridentinum.

Meldenise sub
 Carolo Iunio-
 re anno 845.

Thomas Aquinas,
 Antonius Flo-
 rentinus.

Ioannes Vign-
 guerius.

Marina Cre-
 monensis.

Alexander 3.

ibi

ibi quam vniuerso regno tuo gratis extitit & acce-
 pit, eum ad gloriam Dei & exaltationem Ecclesie, &
 totius regni canonizandum decreuimus, & inter bea-
 tissimos confessores festina celebrata, colendum, am de
 misericordia Dei, & Beatorum Petri & Pauli, Apo-
 stolorum eius confissi meritis, quam sue conuersationis
 & sanctimonia non ignari, &c. Ad hunc modum
 multas à summis pontificibus factas canonizatio-
 nes legimus sicut est canonizatus à CLEMEN-
 TE V. Petrus Cælestinus ordinis nostri fundator:
 à BONIFACIO VIII. Ludouicus Rex Franci-
 cæ: à IOANNE XXII. Thomas de Aquino,
 ordinis Prædicatorum: & ab EUGENIO IV.
 Nicolaus Tolentinus ordinis eremitarum S. Au-
 gustini: à PIO II. Katharina Senensis ordinis S.
 Dominici: à LEO NE X. S. Franciscus à Pola,
 fundator ordinis Minorum: & cætera multe
 leguntur canonizationis factæ à summis Ponti-
 ficibus, quas breuitatis studio pertransire est etiam
 ad calcem Concilij BASILENSIS epistola da-
 cis Burgundia: Philippi, qua obsecrat partes eius-
 dem Concilij, vt inceptam in Concilio CON-
 STANTIENSI & tentatam canonizationem S.
 Petri Lucemburgensis effectui mancipare, de-
 beant. Huius gloriosissimum corpus, stupendis
 clarenis miraculis, in monasterio Cælestinorum
 Auenionensium requiescit. Eius festum illic re-
 colitur die 5. Iulij non tamen canonizatus est.
 Vide dictione Sancti & Reliquia: Vide infra di-
 ctione Cardinalis, ex Consilio Basiliensi ad
 calcem.

CANTOR.

Cantoris officium. J. Concilium LAODI-
 CENVM cano. 15. *Non oportet amplius, præter eos
 qui regulariter cantores existunt qui & de codice can-
 nunt, alios in pulpitu confendere, & in Ecclesia
 psallere, Et subdit canone 17. In processibus non
 conuocare, id est, ex diuersis versibus & sensibus libri,
 vnum canticum minime coniungere, sed singulorum
 psalmorum ordinabiliter in medio debet fieri lectio.
 Hinc de ordinatione & officio eiusdem Conci-
 lium CHALCEDONENSE IV. cui interfuit
 Augustinus cap. 10. allegatur à Gratiano distin-
 ctione 23. cap. Psalmista. *Psalmista, id est, cantor
 non potest absque scientia Episcopi, sola in fione pres-
 byteri officium suscipere cantandi, dicente sibi presbytere-
 ro: vnde vt quod ore cantas, corde credas, & quod corde
 credis operibus comprobas. Hinc etiam Concilium
 ROMANVM sub Gregorio I. capite 1. Eo quodd
 diaconi in sede Romana solebant non officio E-
 uangelizandi, sed cantui vacare. Hoc Gregorius
 abrogauit. Quia (ait) ad sacrum ministerium blanda
 vox queritur, quæ congrua vita negligitur, & cantor
 minister Deum moribus stimulat, cum populum voci-
 bus delectat. Ideo præfenti decreto constituit, vt in sede
 hac sacri altaris ministri cantare non debeant, solum-
 que Euangelica lectionis officium inter missarum so-
 lemnia excolant. Psalmos vero ac reliquas lectiones,
 censeo per subdiaconos, vel si necessitas exigat, per mi-
 nores ordines exhiberi. Si quis autem contra hoc decre-
 tum meum venire remauerit, anathema sit. Et Conci-
 lium AQUISGRANENSE I. sub Carolo Ma-
 gno citat præcedens decretum Laodicenum ca-
 pite 76. capite autem 133. sic loquitur. Tales ad le-
 gendum, cantandum & psallendum, in Ecclesia con-
 stituantur, qui non superbe sed humiliter debitas Do-
 mino laudes persoluant, & suauitate lectionis ac me-
 lodicè & doctos demulceant, & minus doctos erudiant,**

Clemens 5.

Bonifacius 8.
 Ioannes 21.

Eugenius 4.

Pius 2.
 Leo 10.

Concilium
 Basiliense.

Canonizatio
 S. Petri Lucen-
 burgensis, cuius
 corpus in mo-
 nasterio nostro
 Colestinorum
 Auenionensi
 requiescit, pro-
 curata per Du-
 cem Burgundie
 in concilio Ba-
 siliensi.

Concilium
 Laodicenum.

Concilium
 Chalcedonen-
 se 4.

Concilium
 Romanum sub
 Gregorio I.

Concilium A-
 quisgranense I.

Qualiter sic di-
 scunt & ordi-
 nate cantandum.

plusque velint in lectione vel cantu populi edificatio-
 nem, quam popularem vanissimamque adulationem.
 Qui vero hæc docte peragere nequeunt, erudiantur
 prius à magistris, & instructi hæc adimplere studeant,
 vt audientes edificent. Et cap. 137. *Cantorem autem
 simul, traditum est à sanctis patribus, & voce, & arte
 præclarum illustremque esse oportet, ita vt per oblecta-
 menta dulcedinis animos incitet audientium. Cantores
 itaque non propter donum sibi collatum se cæteris su-
 perbiendo præferant, sed humiliter socios exhibeant. Et
 prouidendum est illis quando temperatè, quando ve-
 submissè diuinum agatur officium, scilicet vt secundum
 numerum clericorum & officij qualitatem, cantum pro-
 tendant, & voces moderentur cæterorum. Sonum
 vnam vocalium literarum bene atque ornate perse-
 perit. His vero qui huius artis minus capaces sunt, do-
 nec erudiantur, melius conuenit vt silcant, quam can-
 tare volendo quod nesciunt, aliorum voces dissonare
 compellant. Psalmi namque in Ecclesia non cursim &
 excessis, atque inordinatis, sed intemperatis vocibus,
 sed plane ac dilucide, & cum compunctione cordis re-
 citentur, & recitantium mens illorum dulcedine pas-
 cantur, & audientium aures illorum pronuntiatione
 demulceantur, quoniam quamuis cantilena sonus in
 ulis officij excelsa soleat edi voce, in recitandis tamen
 psalmis, huiusmodi vitanda est vox. Constituntur
 autem seniores, qui in cantorum schola sint, ne hi qui
 discere debent, otio vacent, aut manibus & superuacuis
 fabulis instent. Cantoribus autem studendum est, ne
 donum sibi diuinum collatum vitiis succedat, sed potius
 illud humilitate, in castitate, & Sobrietate, & cæteris
 sanctarum virtutum ornamentis exornent, quorum
 melodia, animos populi circumstantis, ad memoriam
 amoremque cælestium, non solum sublimitate verbo-
 rum, sed etiam suauitate sonorum, que dicuntur erigat.
 Si vero superbi existerint, & a se, quam diuinitus
 adiuu didicerint, alios insinuare remeant, grauius ac
 seuerè iudicentur. Præterea CAROLVS MAG-
 NVS in constitutionibus suis de cantu Eccle-
 siastico, nocturnis & diurnis horis ritè, peragen-
 do mandat. Vide sequentia.*

CANTVS.

Cantus Ecclesiasticus Astruitur. J. Quan-
 daquidem decident Catholicorum morem Hæ-
 retici, & alternatim versus in choro decantantes
 subsannant: ab initio nascentis Ecclesie sic huius-
 modi morem sumpsisse initium, liquido pandi
 potest. Quandoquidem ille veratissimus author
 PHILO IVDAEVS libro de vita contemplati-
 ua describens Egyptiorum monachorum vitam
 & conuersationem, vt etiam meminit NICETI-
 PHORVS CALLISTVS libro 2. Ecclesiastica
 historia: cap. 16. *Non solum autem (ait Philo) con-
 templationi vacant, sed alternatim nonos etiam hyn-
 nos, carmina & laudes, in Deum omni genere graui-
 rum numerorum atque rhythmorum componunt, so-
 litique sunt apud eos cantari hynni ita vt cum vnus
 certis conseruatis numeris ritè atque decenter præcat,
 reliqui tacite illum audientes, hynnorum tandem ex-
 tremis partes concinant, &c. Vt videbis latius ex-
 pressum in dictione Monachorum origo. &c. Sed
 & ethnicus ille PLINIUS SECVNDVS, qui
 proconsul in Asia sub Traiano erat: libro decimo
 epistolarum, epistola ad Traianum quæ sic inci-
 pit, soleme est mihi, &c. De Christianis sui tem-
 poris refert, Christianos solitos esse, statò die antè
 lucem conuenire, carmenque Christo quasi Deo
 dicere secum inuicem, seque sacramento non in*

Carolus Ma-
 gnus Impera-
 tor.

Philo Iudæus.

Nicephorus
 Callistus.

Plinius Secun-
 dus Nonoco-
 mensis.

licius

Eusebius Caesariensis.

Tertullianus Carthaginiensis. Cassiodorus Senator.

Ioannes Chrysostomus.

Ambrosius Mediolanensis.

Augustinus Hippoensis.

scelus aliquod obstringere, &c. Quod etiam recenlet EUSEBIUS CAESARIENSIS libro 3. Ecclesiasticæ historiae capite 26. quod & suo tempore solitum factitari memorat TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS libro Apologetico aduersus gentes capite 2. CASSIODORVS SENATOR qui Tripartitam digessit historiam libro 10. capite 9. narrat quod Ecclesia antiphonas decantandi ab Ignatio sumpsit initium, vidit enim Angelorum visionem, quomodo per antiphonas sancta Trinitati dicerent hymnos. Usque modum visionis antiphona tradidisse probatur Ecclesiæ, & ex hoc ad cunctas transmisit Ecclesias. Hinc est quod antiquissimus & gloriosissimus IUSTINVS MARTYR epistola ad Serenum & enam fratres. *Hymni (ait) psalmi, oda, laud, siue canantur, &c.* Et TERIVLLIANVS CARTHAGINENSIS statim in fine libri 2. ad vxorem. *Sonan (inquit) inter Duos psalmi & hymni, & multo provocant, quis melius Deo suo canet.* Et ad calcem libri sui de oratione, de sono vocis expressè loquitur. Præterea cantus Ecclesiastici meminit CLEMENS ALEXANDRINVS libro 6. Stromatum, vbi etiam de musica dixerit. Sed & huius meminit celebratum Concilium ANTIQCHENVM contra Paulum Samosatenum, epistola quam huius concilij patres miserunt ad Dionysium i. Papam. & maximum Episcopum Alexandrinum. *Quid vobis (aiunt) in memoriam venocemus quem admodum psalmos & cantus, qui ad Domini nostri Iesu Christi honorem decantari solent, tamquam recentiores & à viris recentioris memoriae editos expleverint, & in media Ecclesia, solemniter Paschatis die, mulieres que inanes cantilenas (quas si quisquam audiret planè exhorresceret) in ipsius laudem funderent, parari, &c.* Lege etiam ea quæ superiori dictione cantor, ex Concilio Laodiceo, &c. posuimus. Meminit cantus Ecclesiastici ad similitudinem cantus Moïsi, & veterum Patrum IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia in psalmos, super illud Psalmi 95. cantate Domino canticum, &c. Et homilia 59. ad populum Antiochenum, de monachorum vita loquens. *Prophetas (inquit) statim surgentes stant hymnos cantantes propheticos, multa cum vocis consonantia, cum aptè compositis concantibus. Neque cithara neque fistula, nec ullum aliud musicum instrumentum talem emittit vocem, qualem audire licet in profunda quiete & solitudine sanctis cantantibus illis, &c.* Et AMBROSIVS MEDIOLANENSIS huius cantus mentionem facit, in præfatione in psalmos, atque sermone 7. in psalmum 118. super illud, cantabiles mihi erant iustificaciones tuæ, in loco peregrinationis meæ. *Quæ enim (ait) bene tenemus, cantare consuevimus, & que melius cantantur, melius nostris adhaerent sensibus. Non enim perfunctorie transeamus, quæ legitur, &c.* lege. Hinc idem hymnos alternatim cantandos composuit, vt alibi dicemus. Et AVGVSTINVS HIPPOENSIS meminit infinitis in locis cantus Ecclesiastici, & specialiter libro 10. confessionum capite 33. *Cum reminiscor (ait) lacrymas meas, quas fudi ad cantus Ecclesiæ tue, in primordiis recuperate fidei meæ, & nunc ipso commoneor, non canit sed rebis que cantantur, cum liquida voce, & convenientissima modulatione cantantur, magnam institui huius utilitatem rursus agnosco, &c.* Idem in regula sua. *Non cantetis (inquit) nisi quod legitur esse cantandum, quod autem non scriptum est. Vt canetur, non canetur, &c.* Vide reliquum dictione hymnus nisi velis videre THO-

MAM A QVINNATEM secunda secunda, quæstiohe 90. & eundem Augustinum libro 2. retractionum, vbi scribit contra quendam Hilarium qui cantui Ecclesiastico detrahebat. Meminit & cantus Ecclesiastici AGATHENSE Concilium cap. 30. suorum decretorum, sed reposuimus in dictione, Preces, Oratio, & Hymnus.

CANTILENA.

Cantilenæ lascivæ prohibentur. Superiori dictione ex Concilio Antiocheno patuit, quàm reprehensibilis fuerit Paulus Samosatenus, qui in Ecclesiam huiusmodi cantilenas turpes iniecit, quod antea prohibuit CLEMENS I. libro 5. constitutionum Apostolicarum c. 10. *Christianus (inquit) fidelis nec carmen ethnicum, neque meretriciam cantilenam canere debet, quoniam continget eum in cantione demoniacorum idolorum mentionem facere, & in locum Spiritus sancti innuadet eum Spiritus malus, &c.* Hinc est quod, vt in quibusdam decretis allegatur, quod de funeris custodum disciplina agit Concilium ARELATENSE III. *Nullus (inquit) ibi Diabolica carmina presumat cantare, nec ioca, nec saltationes facere, quæ Paganis doctæ Diabolo adinuenerunt.* Vt latius dicitur dictione Funus, & Exequiæ. Porro hæc renouat Concilium ANTISIODORENSE I. sub Deus dedit Papa cap. 9. hinc & AVGVSTINVS HIPPOENSIS libro de decem chordis capite 4. *Quid prodest (ait) delectari canticis ad tempus dulcibus, in posterum amaris talibus enim turpitudinibus cantionum animi humani illecti enervantur, & decidunt à virtute defluentes sentiunt dolores, & cum magna amaritudine digerunt, quod cum magna dulcedine temporali biberunt. Melius est ergo vi nos amara ad tempus cantemus, quæ postea dulcescant in nobis, &c.*

CAPILLVS.

Capillorum ornatus inhibetur. Concilium CONSTANTINOPOLITANVM I. II. quod dicitur 6. generale, canone 96. *Qui Christum per Baptismum induerunt, eius in carne vite agendæ rationem, imitari professi sunt. Eos ergo qui capillos ad videntium detrimentum scitè excogitatis nexibus adornant & componunt, & infirmis animis escam, ea ratione obiciunt, conuenienti supplicio paternæ subdi, ipsos instituimus & temperanter viuere docentes, vt relicta fraude & vanitate, que ex materia oritur, ad exitio carentem beatamque vitam, mentem assidue traducant, & in timore puram & sanctam conuersationem habeant, & Deo quoad eis fieri potest, appropinquent per vite puritatem, & internum magis quam externum hominem, virtutibus bonis, inculpatiisque moribus exornent, vt nullas in se ferant reliquias peruersitatis vsque adeo repugnantis. Si quis autem præter hunc canonem versatus sit, excommunicetur.* Quod autem capillorum comam nutrire non decet docet AVGVSTINVS HIPPOENSIS libro de opere monachorum cap. 32. vbi ex lectione veteris & noui testamenti, crinitos Christianos esse non debere, nec comam nutrire docet. vide dictione Ornatus & Tonfura. Vbi plura habentur.

CAPITVLVM.

Capitulum generale indicitur monachis. Concilium LATERANENSE sub Inno-

Thomas Aquinas.

Agathense Concilium.

Clemens I.

Concilium Arelatense 3.

Concilium Antisiodorense 3. Augustinus Hippoensis.

Concilium Constantinopol. 3. dicitur 6. generale in Titulo.

Augustinus Hippoensis.

Concilium Lateranense sub Innocentio 3. omnium solemnissimum & generalissimum.

centio 3. generale 1215. patrum cap. 12. allegatur extra de statu monachorum. *In singulis regnis siue prouinciis, fiat de triennio in triennium (saluo iure Diocesanorum Pontificum) commune capitulum Abbatum atque priorum Abbates proprios non habentium, qui non consueuerunt tale capitulum celebrare, ad quod vniuersi conueniant, præpeditioem canonicam non habentes, apud unum de monasteriis ad hoc aptum, hoc adhibito moderamine, vt nullus eorum plus quam sex euociones, & octo personas adducat, formam autem predicti patres prescribunt obseruandam, quæ suo tempore seruabatur. Vt illis capitulis quatuor præessent, qui auctoritatem non assumerent prælationis, & possint prouida deliberatione mutari, omnia tamen approbarentur ibidem statuta, de obseruantia regulari & reformatione ordinis, & illis approbantibus, ab omnibus cæteris inuolabiliter obseruentur, omni excusatione & contradictione & appellatione, remotis. In his capitulis etiam statuerunt, ordinari religiofas personas & idoneas, quæ vice Apostolica sedis, omnes regni abbatias (siudeant) visitare corrigere & reformare, qui & rectorem loci, si criminofum inuenierint, Episcopo denunciarent, vt illum anathematizaret, alias, si ille neglexerit, ad Apostolicam sedis examen referrent, adhortantes Diocesanos, Episcopos, & monasteria sibi subiecta reformare, vt cum ad ea predicti visitatores accesserint, plus in illis inueniant quod commendatione, quam quod correctione sit dignum, attentissime præcauentes, ne per eos dicta monasteria, in debitis oneribus aggrauentur. Quia sic volumus superiorum inuasa seruari. Vt inferiorum nolimus iniurias sustinere. Præcipiunt nihilominus tam diocesanis Episcopis, quam personis quæ præerunt capitulis celebrandis, vt per censuram Ecclesiasticam appellationem remota, compellant Aduocatos, Patronos, Vicedominos, Rectores, & Consules, magnates & milites, vel quoslibet alios, ne monasteria presument offendere in personis ac rebis. Et si forsitan offenderint, eos ad satisfactionem compellere non obmittat, vt liberius & quietius omnipotenti Deo valeant famulari. Hoc decretum exposuit & renouauit BENEDICTVS XII. capite 1. constitutionum Benedictinorum vbi de capitulis prouincialibus loquitur. Insuper & renouauit NICOLAUS IV. in constitutionibus de statu Cluniacensis ordinis, vbi de eligendis capituli diffinitoribus, & visitatoribus in eodem instituentis, qui in personam abbatis visitare debeant, præcepta tradit. Et GREGORIUS IX. de hoc eodem capitulo tractat in suis constitutionibus. De capitulo quoque de triennio in triennium celebrando ex decretis INNOCENTII IV. allegatur & confirmatur in generali Concilio VIENNENSIS sub Clemente 5. vt allegatur in Clementinis, titulo 10. de statu Monachorum capite 1. Huic & pro appendice sic Concilium BASILEENSE sessione 15. *Tubet hæc sancta synodus omnibus prælatis religionum & ordinum quorumcumque, ad quos celebrare capitula pertinet, quod illa statuta temporibus sub grauissimis penis seruent, & seruari faciant in quibus, secundum canonicas sanctiones & religionum constitutiones, cum omni studio & diligentia ad veram singulorum religionum & ordinum reformationem intendant, ita vt deinceps in singulis monasteriis, iuxta proprias regulas & constitutiones, debite regularis vigeat obseruantia, & præcipue vt tria substantialia professionis vota omnino obseruentur. Vide vota. Monasterium. Et visitatio.**

Ca iuliam quotidianam. Hoc sufficienter vbi dicitur, quia Regula Benedicti, Augustini & aliorum illud iniungunt, verum etiam

Concilium BITERRENSE capite 18. De quotidiano capitulo in claustris regularium celebrando mandat vbi super regulari disciplina fratres informentur, & delinquentes corrigantur. Huius etiam meminit BENEDICTVS XII. capite 5. constitutionum Benedictinorum vbi hoc fieri strictissime præcipit in omnibus conuentibus, in quibus sunt sex monachi, vel supra, vbi transgressiones & negligentia corrigantur, ac de disciplina & reformatione regulari agatur in illo, vbi nullus monachus seu frater, clamose aut irreuenter alterum defendere vel sustinere præsumat. Et quotiens regula pronuntiata fuerit à lectore, per præsentem ipsi capitulo vel alium cui hoc ipse iniunxerit eisdem regula sententia vulgariter exponatur. Vide plura dictione. Monachus, &c.

CARCAR.

Carcere detenti, visitandi. non est fas hoc multis comprobare, aut fulcire testimoniis, quandoquidem expressè inter opera misericordiae a Christo assignatur, & aliter facientibus dicturus sit, ite maledicti in ignem æternum. Hinc omnibus Christianis sic iubet, Concilium AURELIANENSE V. capite 20. *Id miserationis intuitu equum duximus custodiri, vt qui pro quibuscumque culpis in carceribus detinentur, ab Archidiacono seu à proposito Ecclesiæ, diebus Dominicis requirantur, vt necessitas vinclorum secundum præceptum diuini misericorditer subleuetur, atque à Pontifice instituta fidei & diligenti persona, que necessaria prouideat, compensens vicibus de domo Ecclesiæ tribuantur. Hæc sufficiant. Lege doctores.*

CARDINALIS.

Cardinales qui, & eorum institutio, atque Origo. Colligit POLYDORVS VERGILIUS libro 4. de Rerum inuentoribus cap. 9. à temporibus Apostolorum nomen Cardinalium expressum, sub nomine presbyterorum vel Diaconorum, qui Romæ instituti sunt, tam ab EVARISTO I. qui primus omnium titulos ipsi presbyteris dimisit, septemque Diaconos instituit, vt dicemus suo loco, quàm à DIONYSIO I. qui presbyteris tam vrbis Romæ, quàm aliarum gentium, templa, cæmeteria & parochias, quas dicitur, dimisit. Nec ita multo post MARCELLVS I. titulos vrbis ab Euaristo primùm presbyteris datos numero limitauit, decreto statuens quinque & viginti, ac quasi diocesanes esse ad baptizandum eos, qui ex gentibus in Christianorum cætum quotidie venirent, & sepeliendum mortuos. Hinc ergo Cardinales ille originem sumpsisse doctè comprobatur. Quod ego etiam discutendo aliquot possum testimoniis fulcire. Cardinalium enim appositio nomine mentionem facit STEPHANVS I. capite 1. vt allegat Gratianus distinctione 79. capite 1. *Oportebat, Oportebat (ait) vt hæc sacrosancta Domina nostra Romana Ecclesia iuxta quod à beato Petro & eius successoribus institutum est, ritè ordinaretur, vt in Apostolatus culmen vnus de Cardinalibus presbyteris aut Diaconibus consecraretur, &c.* Concilium ROMANVM II. sub Syluestro, cum de Cardinalium accusatione tractat. *Non damnabitur (ait) Presbyter Cardinalis, nisi 4. 4. testibus, &c.* Vide, Clerici quot testibus conuen-

Concilium Biterrense, nec inuenitur cum aliis in tomis 4.

Benedictus 12.

Concilium Aurelianense, sub Pelagio 1.

Polydorus Vergilius.

Euaristus 1.

Dionysius 1.

Marcellus 1.

Stephanus 1.

Papa eligatur vnus de Cardinalium numero.

Concilium Romanum sub Syluestro, quando fuit Patrum 167.

Concilium Romanum 2. sub Symmacho.

Concilium Romanum 3. sub Symmacho.

Concilium Romanum, sub Gregorio 1.

Platina Cremonensis.

Leo 9.

De dignitate & honore Cardinalium, & cur purpurati incedant.

Referat Robertus Gaguinus libro 7. compendij de Francorū gestis in Ludonico 9. Innocentium 3. in Concilio Lugdunensi rubrum galeam Cardinalibus primum dedit, lege si vacat.

Concilium Constantiense generale.

Cardinales noui creati nō sunt tempore Concilij.

Lege de Officio Cardinalium, & dolo quod nostro gno rariis hoc impletur.

cendi. Similiter & Cardinalium mentionem facit Concilium Romanum II. sub Symmacho, ubi omnes nominantur, & Tituli Ecclesiarum quibus deputantur ad calcem Synodi, cui omnes subscripserunt memorantur, tam presbyteri Cardinales quàm Diaconi. Et eorundem facit mentionem etiam Concilium Romanum III. sub eodem Symmacho, ubi capite 6. prohibentur Ecclesie sue bona & possessiones alienare, ne ordinis sui amissione plectantur. De hoc dicemus in dictione, facultates Ecclesie non alienanda. Eorundem facit mentionem, & titulos eorum nominat Concilium Romanum sub Gregorio I. celebratum, quando huic omnes subscripserunt. Porro Cardinalium fit mentio in dictione, Papæ electio ubi enim leges, quia ab his electio Papæ celebratur. Præterea multoties eorum meminit PLATINA CREMONENSIS potissimum in vita Paschalis 2. & Gregorij 7. Sed non videtur consentaneum, vt omittamus eorum dignitatem ab antiquis Ecclesie proceribus aporobaram. Sic quippe eorum recenset originem & authoritatem, dum de Romanæ Ecclesie primatu & summi Pontificis authoritate disputat LEO IX. epistola contra Michaelem Constantinopolitanum, & Leonem Acriданum Episcopos cap. 10. Concessit (inquit inter cætera) Constantinus Magnus summo Pontifici, omnia imperialia ornamenta, coronam, mitram, lorium, sceptrum, & omnem imperialis potestatis gloriam. Et omnibus Cardinalibus reuerendissimis, sacro sanctæ Romanæ Ecclesie seruientibus illud culmen singularis potentie, ac præcellentie tribuit. Cuius senatus videtur gloria adornari, id est, patricios atque consules effici, nec non & cæteris dignitatibus imperialibus decorari, quibus vsque in præsens tam summus pontifex, quàm Cardinales priuilegijs perfruuntur. Vt latius in consequentibus explicat, oro lectorem vt illam Epistolam legat si curiosus est vide sequentia.

Cardinalium electio, numerus, & officium. Concilium Constantiense sessione 4. prohibet, vt pro bono vnionis non creentur noui Cardinales. Et ne fraude vel dolo dicantur facti dudum Cardinales aliqui, declarat sanctum Concilium non pro Cardinalibus haberi, qui non erant Cardinales publicè reputati. De Cardinalibus qui in electione Papæ requiruntur. Idem Concilium sepius agit, sessione 40. & cæteris, vt alibi reposuimus. Porro Concilium Basiliense idem diffinit sessione 4. ne scilicet de cætero plures creentur Cardinales, & potissimum tempore Concilij statuitur, ne Papa auit creare Cardinales, nec creatos publicare. Præterea de Cardinalium officio & numero sessione 13. luculenter agit, quod tamen multis verbis exponit, paucis comprehendimus in hunc modum. Cum (inquit) summo Pontifici sanctæ Romanæ Ecclesie Cardinales, in dirigenda Christiana Republica, collaterales assistant, necesse est vt tales instituantur, qui sicut nomine, ita re ipsa, Cardines sunt, super quos omnia vniuersalis versentur & sustententur Ecclesie. Statuit igitur sancta Synodus, vt deinceps eorum numerus, adeo sit moderatus, quod nec sit gravis Ecclesie, (que nunc ob temporum malitiam plerisque gravibus affligitur incommodis) nec superflua numerositate vilescat. Quæ de omnibus Christianitatis regionibus, quantum commode fieri poterit assumantur, vt notitia eorum in Ecclesia emergentium, facilius haberi & super his maturius deliberari possit: sic tamen quod numerum viginti quatuor inter hos qui nunc sunt

A & assumendos non excedant, ita quod de vna natione ultra tertiam partem, respectu Cardinalium pro tempore existentium, ac de vna ciuitate & Diocesi ultra vnum inde oriundum, & de ea natione qua nunc ultra 3. partem habet, vsque ad ipsius 3. partis reductionem esse nequeant. Sint viri in scientia, moribusque, ac rerum experientia excellentes, non minores triginta annis, magistri, Doctores seu licentiatii, cum rigore examinis, in iure diuino vel humano. Sit saltem 3. vel 4. pars de magistris aut licentiatii in sacra scriptura, inter hos autem viginti quatuor esse aliqui poterunt, admodum pauci filij fratres aut nepotes regum, seu magnorum principum, in quibus cum circumspectione, & maturitate morum competens literatura sufficiat. Non fiant Cardinales nepotes, ex fratre vel sorore Romani pontificis, aut alicuius Cardinalis viuentis, non illegitime nati, non corpore vitiatii, nec alicuius criminis aut infamie nota adpersi. Prædicto autem numero viginti quatuor pro magna Ecclesie necessitate, vel utilitate Duo alij, in quibus vita sanctitas, vel excimia virtutes resplendant, quamquam memoratos gradus non habeant, ac de Grecis (cum Romana Ecclesie vniuersi fuerint) insignes aliqui viri adijci poterunt. Quoniam autem sanctæ Romanæ Ecclesie Cardinales. Pars corporis Romani Pontificis esse censentur Reipublicæ admodum expediens est vt iuxta vetustum morem grauius & ardua negotia, de ipsorum Concilio, directione, causa quoque mature cognita, deinceps fiant, præsertim causarum fidei decisiones, sanctorum Canonizationes. Erecciones seu suppressiones, diuisiones, subiectiones, vniones. Ecclesiarum Cathedralium & monasteriorum, promotiones Cardinalium, confirmationes ac prouisiones de Ecclesijs Cathedralibus ac monasterijs, priuationesque & translationes Abbatum Episcoporum & superiorum, leges seu constitutiones legationes de latere seu vicariorum ac nuntiorum authoritate legatorum de latere fungentium commissiones nouæ regis institutiones, exemptiones nouæ, Ecclesijs, monasterijs seu capellis, aut ipsarum iam factarum reuocationes saluo decreto sacri Constantiensis Concilij sessione 39. De Prælati non transferendis inuitis, de electione porro Cardinalium, & professione quam debent emitte, sic subnectunt Patres præfati Basilienses. Non fiat Cardinalium electio solum per auricularia vota, sed illi solum assumi possint, in quos factio vero scrupulo ac publicato, maiorem partem Cardinalium, per subscriptionem manus propriæ, consueti collegialiter consensisse. Desuper etiã Apostolica littera, cum subscriptione Cardinalium consensientium, decreto huius sacri Concilij in 4. sessione solemniter publicato quod incipit. Item cum multiplicatio Cardinalium, & c. in suo robore inuolubiter permansuro, Cum recipient Cardinales sue dignitatis insignia, quorum significatio est, vt pro bono vniuersalis Ecclesie, sanguinem proprium, si opus sit non vereantur effundere, Iurabunt in publico consistorio (si sint in Curia, si vero absentes in manibus alicuius Episcopi, & publicè cui per litteras Apostolicas in quibus forma iuramenti inserta commissum fuerit) in hunc modum. Ego N. nuper assumptus, in sancta Romana Ecclesie Cardinalium, ab hac hora in antea ero fidelis beato Petro, vniuersalique & Romana Ecclesie ac summo Pontifici, eiusque successoribus canonicè intrantibus laborabo fideliter pro defensione fidei Catholice, extrinationeque heresim, & errorum, ac sobriam, reformationem morum, ac pacem in populo Christiano, in alienationibus rerum, & bonorum Ecclesie Romanæ, aut

Hec ita sunt inuolueris con texta, tunc tem poris, vt difficile sit vera à falsis discernere. Nā sunt docti, sunt & in experti, & sunt qui necdū nouerunt primæ græmaticæ rudimenta

Comonizatio Sanctorum.

Electio & Professio Cardinalium.

Iuramentum & professio Cardinalium.

aliam

Nicolaus 4.

Media pars bonorum Ecclesie Romanæ ad Cardinales spectat.

Solicitudo & officium Cardinalium.

Concilium Lateranense sub Leone 10.

2. Timoth. 4.

1. Timoth. 3.

1. Thessalon. 5.

Toannes de Turrecremata Ioannes Vignorius Grauatensis.

aliam Ecclesiarum, & beneficiorum quorumcumque, non consentiam, nisi in casibus à iure permissis, & pro alienatis ab Ecclesia Romana recuperandis pro posse operam dabo. Non consulam quidquam summo Pontifici, nec subscribam me, nisi secundum Deum & conscientiam meam. Quæ mihi per sedem Apostolicam commissa fuerint, fideliter exequar. Cultum diuinum in Ecclesia tituli mei, & eius bona conseruabo, sic me Deus adiuuet. Pro conseruandis autem Cardinalium titulis, quorum aliqui tam in diuino cultu, quam in edificijs, nimum prob dolor in opprobrium sedis Apostolicæ, & ipsorum Cardinalium prolapsi sunt. Statuit hæc sancta Synodus, vt de rediitibus seu proueniuntibus terrarum Romana Ecclesia, quorum medietas iuxta constitutionem NICOLAI IV. ad Cardinales pertinet, decima pars eius quod spectat ad quemlibet Cardinalium proprio titulo singulis annis applicetur. Et nihilominus, vel in vita, vel in morte quilibet Cardinalis tantum in proprio titulo relinquat, unde communiter vna persona sustentari possit. Quod si non fecerit tam pro hoc, quam pro dicta decima parte, bona omnia ipsius Cardinalis obligata sint vsque ad debitam satisfactionem, & ad executionem huius orationis primum cardinalem illius ordinis de quo ille defunctus erat. Visitet per se quilibet Cardinalis presens in curia. Absens vero per vicarium idoneum singulis annis, titulum suum, clericisque, & populis Ecclesiarum subiectarum, & cum diligentia inquirat, & salubriter provideat super cultu diuino, bonisque ipsarum Ecclesiarum, ac vita & moribus clericorum, & parochianorum, de quibus cum sua sint oues, in districto Dei iudicio rationem reddendus est, & c. Plura de officio Cardinalium inuenies dictione, Episcoporum officium, & studium, & c. vide suo loco. Iterum autem de numero & officio Cardinalium sessione 27. disserunt, cum & Eugenium IV. transgressorem argunt decreti, & irritum eius statutum decernunt, quo plures creare præsumperat. Porro de vita, conuersatione, & officio Cardinalium Concilium Lateranense sub Leone X. sessione nona, sic statuit: Statuimus & ordinamus, vt de cætero quilibet Cardinalium pro tempore existens, iuxta doctrinam Apostoli in sobrie, castitatis, ac pietatis, vt non solum a malo, sed ab omni etiam specie mali abstinens, coram omnibus liceat, Deumque in primis honorificet operibus. Sint, omnes vigilantes, ac diuini officijs Missarumque celebrationibus intenti, habeantque capellas suas in loco honesto prout facere consueuerunt. Sitque eorum domus, familia, mensa, suppellexque non fastu aut pompa, neque superfluis rebus neque aliquomodo reprehensibilis, nec peccandi excusandaque modum licentia inde nascatur, sed vt equum est, modestia, & frugalitatis speculum dici mereantur. Illis itaque sint contenti que sacerdotalem præ se ferant modestiam ac prælatos, & quoscunque alios insignes viros Romanam Curiam venientes benignè honorificet tam publicè, quam priuatim tractent, & apud nos, & successores nostros gratis liberaliterque eorum negotia commendata suscipiant. Eorum domus si patens hospitium, potiusque ac refrigerium proborum, & doctorum maximè virorum, & pauperum nobilium honestarumque personarum. Sint igitur circa modum & numerum tenendi, prudentes, ac de familiarium qualitate imprimis curios, ne ex alienis viuis turpem sibi contrahant infamiam notam, vulgare obloquendi calumniandique iustas præbeant occasiones. Porro de ornatu eorum, vide dictione, Ornatus. Sed & potestis videre, quid ex summa Ecclesia IOANNES DE TURRECREMATA libro III. capite 8. colligit IOANNES VIGVERIVS Granaten-

sis institutione Theologicarum de lege humana, capite 17. §. 1. verita. 10. vide etiam quidquid dicemus, Episcopus, vel pastor, aut Metropolitani, & c. quia hæc cognata sunt, & quod vnum tangit in officio, & sollicitudine, hoc & consequenter alium respicit.

CARNIFEX.

Carnifex seu iustitiæ excutor. INNOCENTIUS I. epistola ad Exuperium Tholosanum Episcopum, capite 3. & allegatur à Gratiano causa 23. quæstione 4. Quæstio est (ait) super his, qui post Baptisum administrauerunt, & aut tormenta sola exercuerunt, aut etiam capitalem protulerunt sententiam. De his nihil legitur à maioribus definitum. Meminerunt enim à Deo potestates has fuisse concessas, & propter vindictam nocentium gladium fuisse permissum, & Dei esse ministrum vindicem in huiusmodi datum. Quomodo ergo reprehenderent factum quod auctore Deo viderent esse concessum? De his ergo ita vt hæcenus seruatum est, sic habemus ne aut disciplinam euertere, aut contra auctoritatem Domini venire videmur. Ipsi autem in ratione reddenda gesta sua omnia seruabuntur. Vide dictione, Iustitiæ excutor, & dictione, Reus.

CASTITAS, ET CASTIMONIA.

De castitate clericorum, & Ecclesiasticorum videbis amplissimè in dictione, Celibatus, & Fornicatio, & Votum. In his enim locis summo-pere castitas commendatur. Ne quid tamen præterijisse videamur, sic CLEMENS I. epistola 3. ad vniuersum cœtum fidelium. Magna contumelia (ait) & graue nobis erit peccatum, si ita desipiamus, vt cum videamus eum, qui idoli colit esse sobrium, nos qui Deum colimus sobrijs esse recessimus. Ex quo approbatur, vt castimonia que aliquatenus etiam ab his, qui in errore sunt positi, custoditur multo prius, & attentius per singulas quasque species, à nobis qui veritatem sequimur teneatur, eo magis quod apud nos obseruantia eius premia eterna sunt posita. Idem epistola 4. ad Iulij, & Iulianum. Castimonia (inquit) cautela, est quedam propria nostre religionis obseruantia, que non tam imponitur hominibus, quam propriè ab unoquoque Deum colente causa puritatis expectitur. Cuius species multe sunt: si d. primo, vt obseruet vnusquisque, in menstruate mulieri miscetur. Hoc enim execrabile dicit lex Dei. Quod si lex Dei non admonuisset nos, vt * catuli, libenter volueremus in stercore, debemus aliquid amplius habere animalibus vt pote rationales homines, & celestium sensuum capaces, quibus summum studium esse debet ab omni inquinamento cordis conscientiam custodire. Bonum est autem & puritati conueniens, etiam corpus aqua diluere. Bonum vero dico, non quasi principale illud in quo mens purificatur, sed quod sequela sit illius boni, hoc in quo caro diluitur, ubi autem ista que deforis est purificatio carnis negligitur, certum est neque de puritate mentis ac munditia cordis curam geri. Ita ergo sit, vt is qui intrinsecus mundus est, mundetur sine dubio & extrinsecus. Non semper autem is qui mundatur extrinsecus, etiam intrinsecus mundus est, videlicet cum agit hoc vt hominibus placeat. Sed & illa species castimonia obseruanda est, vt ne passim & libidinibus solius causi cum feminis cocat quis, sed posteritatis reparanda gratia, que obseruantia cum etiam in nonnullis peccatis inueniatur, pudoris est si non ab hominibus rationabilibus, & Deum colentibus obser-

Innocentius 1.

Clemens 1.

Castimonia species multæ.

Leuitici 18. Cantharides.

Calixtus 1.

Præclara certe castitatis præconia.

Gregorius Nazianzenus.

Ioannes Chrysostomus.

Ambrosius Mediolanensis.

Triplex Castitatis virtus.

Hieronymus Suidonensis.

Augustinus Hipponensis.

Liberius 1.

vet. et c. Hinc & CALIXTUS Epist. 1. quæ est ad Benedictum Episcopum. Multis (ait huius mundi illicebis multis vanitatibus resistendum est, ut vere continentie obtineatur integritas, cuius prima est labes, superbia, initium transgressionis, & origo peccati, quoniam mens sponte auada, nec abstinere nouit, nec pietatis adhibere consensus. Præclara castitatis perstringit encomia CYPRIANVS CARTHAGINENSIS libro de singularitate Clericorum, non longè à fine. Nam vbi Parilitatis incommoda recensuit. Tu (inquit) & tantus strages calamitatis, & strages pessima conuersationis nemo proferunt, & nemo calcu, nemo funestat, nisi singularis castitas sola, que minime inuitum est sanctimonie, & expugnatio fortis, infamie, fortitudinis firmitas, & lasciuia petulantis infirmitas prohibita, præsidium, & improbitatis excidium, anima victoria, & corporis præda, ubertas gloriarum, & capitiuæ criminum, pronuba sanctitatis, & repudium turpitudinis, sinceritatis indicium, & abolitio scandalorum, exercitium continentia, & euacuatio, tota luxuria. & cætera multa quæ ibidem recenset præconia, quæ breuitatis causa pertranseo. Præterea de castitate virginali, & nuptiali multis agit GREGORIUS NAZIANZENSIS Oratione nona, quæ est in funere sororis suæ Gorgonia, sed & Oratione 30. vbi Paulum Castitatis assertorem producit. Nisi proximitatem abhorerem, cuncta hæc libenter insererem. multa etiam & præclara de laude castitatis dicit Doctor ille sanctissimus IOANNES CHRYSOSTOMVS, in secundo opere in Matthæum, homilia trigesima secunda, in illud Matthæi 12. Non legistis quia qui fecit hominem ab initio, masculum & feminam creauit eos. Et in eodem opere homilia quadragesima secunda, in illud Matthæi vicesimo secundo. In resurrectione neque nubent, neque nubentur, & multis alijs in locis. Et sacer AMBROSIVS MEDOLANENSIS libro 1. De Abraham Patriarcha, capite quarto: Nemo sibi (ait) blandiatur de leuibus hominum. Omne stuprum adulterium est, nec viro licet, quod mulieri non licet. Eadem à viro que ab uxore, debetur castimonia, &c. Et libro de biduis: Docemur (inquit) Triplicem esse castitatis virtutem, unam conjugalem, aliam viduitatis, tertiam virginitatis. Non enim aliam sic prædicamus, ut excludamus alias. Idem libro quinto, Epistolarum, epistola trigesima prima, ad Valentinianum Imperatorem, multa de castitate disputat, sicut & libro de Ioseph Patriarcha, & alijs in locis, ædi locos, si curiosus fueris prolixioris lectionis auditor, & HIERONIMVS STRIDONENSIS epistola ad Celantiam, de institutione Matrisfamilias, ad calcem: atque epistola ad Eustochium de laude virginitatis, quæ incipit Audi fili & vide, &c. & libro contra Iouinianum secundo, aliisque multis in locis: sed & castitatis præconium AVGVSTINVS HIPPONENSIS extulit libro secundo, de Ciuitate Dei, capite 26. Tria (ait) vis est probitatis & castitatis, ut omnis, vel pene omnis moueatur eius laude humana natura, nec usque adeo sic est turpitudine vitiosa, ut totum amittat sensum honestatis. Lege eundem, sermone in ordine 46. tomo 10. vbi de castitate conjugali excellenter disserit, & libro de honestate mulierum, capite 2. tomo 9. Hinc de castitate & continentia seruanda tempore ieiuniorum sic legitur statuisse LIBERIUS LVt citat Codex 16. libro 13. cap. 9. & 10. Abstinentium est (ait) in his sacratissimis quadraginta diebus à coniugibus,

& castè & piè viuendum, ut sanctificatio corde & corpore. Isti dies transigantur, donec perueniant ad diem sanctum Pasche, quia pene nihil valet ieiunium, quod coniugali opere poluitur, & quod orationes, vigiliae, & eleemosyna non commendant, &c. Meminit & Concilium ARAVICANVM I. canone 28. voti castitatis, ut dicemus in dictione, Votum: sed & de castitate promittenda his, qui clericatu mancipantur, vel monasterio si fortè in iuuenili ætate ad monasterium accesserint post 18. annum debere castitatem, & castimoniam liberè profiteri, agit Concilium TOLETANVM II. capite primo. vide Cælibatus, Clericus, & Monachus. Hinc etiam sic commendans castitatem, ait GREGORIUS I. libro septimo Registri epistola 126. ad Renaredum Gotthorum atq; Sueuorum Regem, capite quinto. Cuius dicitur (ait) munditia corporis in studijs bone actionis, quia iuxta vocem prædicantis Apostoli, Templum Dei sanctum est quod estis vos. Qui rursus (ait) Hæc est enim voluntas Dei sanctificatio vestra. Quam sanctificationem, quid dixerit, ostendens protinus, adiunxit, ut abstineatis vos à fornicatione. Vide plura dictione, Matrimonium, Votum, Virginitas, Cælibatus, Clericus, & Monachus, &c. Nam illic multa referuntur, quæ suo loco debeant reddi.

CASVS.

Casuum reseruatione. Passim de his habes in dictione, Pœnitentia, Absolutio, & Confessio auricularis, & Secreta. Igitur vide.

CATECHISMVS.

De Catechismo qui olim præcedebat Baptismum, & nunc subsequitur, habes in dictione, Baptismus paruulorum, &c. atque dictione, Patritius, igitur vide & sequentia.

CATECHVMENVS.

Catechumenus vt instituendus. CLEMENS I. libro 7. Constitutionum Apostolicarum, capite 39. Qui in sermone pietatis instituendus est (ait) erudiatur ante Baptismum cognitione Dei ingenti: instruat etiam notitia Iesu vigeniti, & fide de Spiritu sancto. Discat varium creaturarum ordinem, providentia seriem, diuersarum legum indicia. Erudiatur cur mundus conditus sit, & quonobrem homo mundi cinis sit constitutus, agnoscat naturam suam cuiusmodi sit: instruat quomodo Deus vitiosus puniuit aqua & igne, sanctos honorauit in quilibet ætate, Seth, Enos, Enoch, Noë, Abraham cum suis posteris, Melchisedech, Job, Mosem, Iesum, & Caleb, & Phinees sacerdotem, & alios qui in quavis ætate, sanctitate præstiterunt, quemadmodum sua providentia non auerit se Deus ab humano genere, sed id per diuersa tempora ab errore & vanitate, ad cognitionem veritatis, renouauit, transferens, à seruitute, & impietate ad libertatem, & pietatem, ab iniustitia ad iustitiam à morte perpetua, ad vitam eternam. Hæc atque huiusmodi discat in Catechesi qui ad Baptismum accedit: adoret autem qui manus imponit ipsum Deum, cunctorum Dominum, gratias age: pro plasmate ipsius quod misit filium suum vigenitum, ut hominem filium faceret delictis iniquitatibus, & ut dimitteret impietates, & delicta, & ab omni macula carnis, ac spiritus eum expiaret, sanctificaret autem hominem secundum beneplacitum bonitatis

Castimonia & continentia seu castitas seruanda tempore ieiunij. Concilium Araucanum 1.

Concilium Toletanum 2. sub Ioanne papa 2. & Aluarico rege. Gregorius 1.

1. Corinth. 3. 1. Thessalon. 4.

Clemens 1.

Sancta & pia instructio catechesis, omni Christiana saluberrima.

Forma baptizandi catechumenos, & quid profiteri debeant.

Dionysius Areopagita.

Clemens 1.

Tribus annis instruebantur Catechumeni in fide antequam Baptismum reciperent.

Catechista officium.

Concilium Neocaesariense.

Concilium Nicenum.

suæ, & dirigeret voluntatem, & illuminaret oculos cordis eius. Ad intelligendum mirabilia ipsius, & manifestaret ei iudicia iustitiæ, & odio habeat omnem viam iniustitiæ, & ingrediatur viam veritatis, ut dignus fiat lauacro regenerationis in filiorum adoptionem in Christo, atque complantatus similitudini mortis Christi, in ipso gloriosa communionis mortuus reddatur peccato, viuis autem Deo secundum autem verbum & opus, & in libro viuendum conuinceretur. Post hanc gratiarum actionem instruat eum, in his que pertinent ad incarnationem Domini, ad Passionem, Resurrectionem, Ascensionem, &c. Tum subdit cap. 40. eiusdem libri septimi. Deinde cum iam se ad baptismum parat Catechumenus, discat illa que dicuntur de abrenunciando diabolo & de aggregando se Christo, Oportet enim ut primum discedat à contrariis, deinde ingrediatur mysteria, deleta prius à corde omni improbitate, maculis & sordibus, atque hoc modo sancta percipiat. Subdit capite quadagesimo primo, formam abrenunciandi quæ antiquitus obseruabatur. Renunciatis (ait) Diabolo & Symbolum fidei clara voce proferens, introducit Catechumenus, &c. Et subdit, Post hanc promissionem deinceps venit ad olei unctionem. Vide Christma, & Vnctio, & supra, Baptismus, vbi hæc omnia inferuntur. Porro de orationibus quæ dicebantur super super Catechumenos, cum baptizarentur mentionem facit, & illas recitat libro octauo, capite quinto, & sexto, Oro te lector, ut videas, Eiusmodi formæ instituendi & baptizandi Catechumenos, meminit DIONYSIVS AREOPAGITA. libro de ecclesiastica Hierarchia parte secunda, capitis secundi, vide etiam dictionem Patritius. IDEM autem CLEMENS primo I libro octauo, Constitutionum Apostolicarum capite trigesimo octauo, Qui Catechesi erudiendus est, per tres annos erudiatur. Quod si virtute præditus sit, & erga scripturam studium ostendat, recipiatur, quoniam non tempus, sed animus estimatur, quilibet vir fidelis mulierve, summo maius exciatus è somno, antequam opus aggrediatur, locus orat. Quod si catechesi verbi est erudiendus, præponat operi verbum pietatis. Hæc ego Paulus minimus Apostolorum dispono. IDEM Epistola prima, ad Iacobum, vbi recenset vltima Petri verba hæc fuisse: Qui catechizant, id est, qui verbo instruunt incipientes, primo oportet ut ipsi instructi sint. De anima enim agitur hominum. Et oportet eum qui docet & instruit animus rudes, esse talem ut pro ingenio discipulorum senectipsam possit aptare, & verbi ordinem pro audientis capacitate dirigere, debet ergo ipse præcipue, apprimè esse eruditus, & doctus irreprensibilis, maturus, impanidus, sicut ipsi probabunt fore Clementem hinc post me, &c. Hinc & CLEMENS ALEXANDRINVS libro secundo, Pedagogy circa finem, catechesin vocat institutionem quæ per auditum suscipitur, & libro 1. capite 6. idem repetit. Catechumenorum autem meminit libro primo Stromatum, & libro sexto, vide sequentia, & Baptismus.

Catechumenus lapsus. Concilium NEOCAESARIENSE, canone quinto, Catechumenus si ingrediatur ecclesiam, & in ordinem eorum qui instruantur, assistat, hic autem si deprehensus fuerit peccans, si quidem genu flexit, audiatur ut non delinquat ulterius, si vero & audiens peccauerit, expellatur. Hinc & præstatum renouans decretum Concilium NICENVM I. canone decimo quarto. Placuit hoc sancto & magno Concilio, de Catechumenis, qui lapsi sunt, ut tribus annis inter audientes verbum sint, tantummodo: posthac verò orent cum cate-

chumenis. Iunge & sequentem.

Catechumeni in Ecclesia separatim orent. Concilium LAODICEVM canone decimonono. Oportet scorsim primum, post Episcoporum sermones Catechumenorum orationem peragi, & postquam exierint Catechumeni, eorum qui preuentiam agunt fieri orationem & cum hi sub manum accesserint fidelium preces, sic ter fieri, unam quidem, scilicet primam, silentio, secundam verò & tertiam per pronuntiationem impleri: Deinde sic pacem dari, & sic sanctam oblationem perfici, & solis licere sacratis ad altare accedere & communicare. Quod autem & Catechumeni non debeant factis interesse, sicut nec euergenti aut Pœnitentes, docent DIONYSIVS AREOPAGITA libro Ecclesiastica Hierarchia, parte secunda, capitis tertij, ut dicemus in dictione, Missæ ritus, sed & IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia septuagesima nona, ad populum Antiochenum de virtute orationis disputans. Quod hac igitur (ait) est oratione potentius, quæ Petrum Ecclesie colummam & turrim admittit: Et Catechumenis quidem permittitur hoc nondum est, quoniam nondum ad hanc peruenerit fiduciam, &c. Lege sequentem, & iunge.

Catechumenis non danda communio. Concilium CARTHAGINENSE III. sub Syricio I. Hinc interfuit Augustinus canone 5. Placuit, ut per sollempnissimos Paschales dies sacramentum Catechumenis non detur, nisi solium sit, quia si fideles per illos dies sacramentum non mutant, nec Catechumenis oportet mutari. Idem omnino Concilium HIPPONENSE capite quarto. Et Concilium CONSTANTINOPOLITANVM III. quod dicitur generale 6. capite 78. iubet vt Catechumeni fidem discant, & 5. septimanæ feria Episcopo vel Presbyteris renuncient. Vide sequentia. Siquidem ex sequentibus colligitur, illis pr obhibitum, ne vel in Ecclesia psallant, vide.

Catechumeni quo tempore baptizentur: & vt prius Symbolum recitent. Hoc liquidius supra in dictione, Baptismus quo tempore conferendus, expressum est, verum in quipiam arguamur omisitisse, sic GERVDENSE Concilium I. canone quarto, & allegatur à Gratiano de Consecratione distinctione quarta, De Catechumenis. De Catechumenis baptizandis id statutum est, vt in Pasche solemnitate, vel Pentecostes, quanto maioris celebritatis celebritas maior est, tanto magis ad baptizandum veniant: cæteris solemnitatibus infirmi tantummodo debeant baptizari, quibus quocumque tempore contuuit Baptismum non negare, vt mox dicemus, & Concilium BRACARENSE II. sub Honorio I. Episcopus visitans ignaros debet docere, & hoc modis omnibus præcipere, sicut antiqui Canones iubent, ut ante dies vigeni Baptismi, ad purgationem exorcismi concurrant Catechumeni. (Hoc allegat Gratianus de Consecratione distinctione quarta, capite Ante dies, & Iuo Carnotensis libro primo Decretorum. In quibus vigeni diebus omnes Catechumeni Symbolum, quod est, Cre do in Deum (hoc superius ex Clemente I. allegatum est) specialiter doceantur. Idem citat & confirmat MARTINVS BRACARENSE Episcopus, in collectorio suo capite quadagesimo nono, & allegat Gratianus, de Consecratione distinctione quarta, capite non liceat. Vide ibi & sequentia.

Catechumeni in mortis articulo Baptizandi. Concilium ELIBERTINVM canone vndecimo. Intra quinquennij tempora, Catechu-

Concilium Laodicenum.

Dionysius Areopagita.

Ioannes Chrysostomus.

Actum 1.

Concilium Charrhaginense, cui Augustinus interfuit.

Concilium Hipponense.

Concilium Constantianopolitanum 3. di. 4. generale.

Gerundenſe concilio in Hispania sub Hormisila.

Concilium 2. Bracarenſe.

Martinus Bracarenſis Episcopus.

Concilium Elibertinum.

Concilium Araficanum I.

Augustinus Hipponensis.

Concilium Bracarense I.

Non est missa celebranda, nec exequiis pro catechumenis defunctis.

Lege Caluine.

Cyprianus Carthagenus.

Ioan. 3.

Lucæ 11.

Lucæ 13.

Augustinus Hipponensis.

mena se grauer fuerit infirmata, aandum ei Baptis- mum placuit, non denegare. Hoc etiam alibi in di- ctione, Baptismus, & infirmus, asseritur, & Conci- lium ARAVICANVM I. canone decimo quarto, vt allegat Burchardus lib. 4. De rectorum, capite quinquagesimo quarto. Eurgumans, & Catechumenis (ait) in quantum vel necessitas excegerit, vel oportunitas permiserit, de Baptismate consue- tudini. Hinc etiam AVGVSTINVS HIPPO- NENSIS libro primo, de Adulterinis coniugijs, capite vicefimo sexto, ita ait: Catechumenis in hu- ius vite ultimo constitutis, si morbo seu casu aliquo, sic oppressi sint, vt quamuis adhuc uiuant, petere tamen sibi Baptismum, vel ad interrogata respondere non possint, profut eis, quorum in fide Christiana iam nota voluntas est, vt eo modo baptizentur, quomodo bap- tizantur infantes, quorum voluntas nulla adhuc patuit. Lege reliquum, & vide sequentem.

Catechumeni sine Baptismo si dece- dunt, quid?] Concilium BRACARENSE I. canone 35. Placuit, vt Catechumenis sine redemp- tione Baptismi defunctis, neque sancte oblationis com- memoratio, neque pfallendi impendatur officium: nam hoc per ignorantiam usurpatum est. Dicit tamen IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia sexagesima nona, ad populm Antiochenum, Quod peccatores lugendi sint viucentes & mor- tui, &c. Non temere (ait) ab Apostolis hac sancta fuerunt, vt in tremendis mysterijs defunctorum agatur commemoratio. Sciunt enim illis inde multum contingere lucrum, utilitatem multam. Cum enim totus constituerit populus, extensis manibus Sacerdota- lis plenitudo, & tremendum proponatur sacrificium, quomodo Deum non exorabimus, pro his deprecantes? Sed hoc quidem de his qui cum fide migrarunt, Catechumeni vero nec hac digni consolatione censentur, sed omni sunt tali suffragio privati, preter unum so- lum. Quod autem illud? dare licet pro eis pauperibus, & ex hoc aliquid eis prestare refrigerationis. Vult namque Deus nos alterum alteri prodesse, &c. Vide & sequentem.

Catechumenus sine Baptismo saluatur si sit martyr.] CYPRIANVS CARTHAGINENSIS ad calcem libri De Hereticis bap- tizandis ad Iubaianum, Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, &c. Quo in loco quidam sic enacuare possunt humana argumentatione, Evan- gelice veritatem, Catechumenos nobis apponunt, si quis ex eis antequam baptizetur, in confessione nomi- nis apprehensus, fuerit & occisus, an spem salutis, & premium confessionis amittat, eo quod ex aqua prius non sit renatus. Sciunt igitur eiusmodi homines, suf- fragatores & fautores hereticorum, Catechumenos il- los primo integram fidem Ecclesie veritatem tenere, & ad debellandum Diabolum de diuinis castis eum plena & sincera Dei Patris, & Christi, & Spiritus sancti cognitione procedere, deinde nec priuari Baptis- mati sacramento vixit qui baptizentur gloriosissimo & maximo sanguinis Baptismo, de quo Dominus dicebat, Aliud se habere Baptisma baptizari, & passione sanctificatum consummari, & diuina pollicitationis gratiam consequi. Declarat hoc in Euangelio idem Dominus, quando ad latronem in ipsa passione creden- tem, & confitentem locutus, quoad secum futurus sit in paradiso pollicetur, &c. Hinc etiam ait AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro de Ecclesiasticis dogmatibus, capite septuagesimo tertio. Bap- tizari tantum iter salutis esse credimus. Nullum Cate- chumenum quamuis in hominis operibus defunctum vitam eternam habere credamus, excepto martyrio ubi,

tota baptismi sacramenta complentur, &c. Idem & super Ioannem, sermone vndecimo, tomo nono, vide dictione Baptismus, & sequentia.

Catechumeni plura sunt, quæ denega- tur.] Hoc ex superioribus facile colligitur, verumtamen hic adhuc quod nouimus ex- primendum est. ARAVICANVM Concilium I. canone decimo octauo. Placuit: Catechumen- nis non legi Euangelium in Ecclesia: vel aliâ, Euan- gelia placuit deinceps Catechumenis legi apud omnes prouinciarum nostrarum Ecclesias. Et canone decimo nono, Catechumeni nonnunquam admittendi sunt, etiam inter Domesticas orationes, alias. Ad baptiste- rium Catechumeni nunquam admittendi. Et cano- ne vigesimo, Segregandi infirmidique sunt Cate- chumeni, vt se reuocet & signandos, vel benedicen- dos, semotum offerant eos fideles. Aliâ. Ad fidelium benedictionem etiam inter domesticas orationes in- quantum caneri potest segregandi, informandique sunt vt se reuocent, Ad signandos vel benedicendos se semotum offerant. Vide Baptismus, &c.

CATHEDRA.

Cathedra.] Vide Episcopatus, vel Benefi- cium. Ne tamen vacuum locum relinquamus, sic de Cathedra prælationis ait CLEMENS I. Epi- stola prima, ad Iacobum fratrem Domini, & re- fert verba Petri Apostoli vltima, quæ sibi mori- turus loquutus est. Cathedra, inquit, cum qui cupit eam, & audacter expetit, non requirit, sed orna- tum moribus & in verbis eruditum. Hinc IOHAN- NES CHRYSOSTOMVS in operè secundo super Mattheum, homilia quadragesimatertia, illud caput vigesimum tertium pertractans: super Ca- thedrâ Moyfi, &c. Videte (ait) quomodo scilicet super Cathedram, quia Cathedra non facit sacerdo- tem, sed sacerdos Cathedram, non locus sanctificat hominem, sed homo locum, non omnis sacerdos sanctus est, sed omnis sanctus sacerdos, &c. Hinc etiam & GREGORIUS NAZIANZENSIS: Ora- tione decima secunda, quæ est ad Amphilo- chium de pace, ait, Cathedram multa inuidia re- pletam, & multo certamine quam & Oratio- ne octaua, quæ est in laudem Basilij magni, di- cit suo tempore sine vilo labore acquiri, Cathe- dra, inquit, etiam sine vilo acquiritur labore, non se- cius ac cum fabula gigantes fingunt, vnius diei san- ctos facimus, ac sapientes esse iubemus eos qui nulla præditi sunt sapientia, & qui nil ad gradum, præter quam velle, adferunt, & hinc quidem inferiorem amat locum, & humilis consistit cum dignus sit sublimi, ac multum in literis exercitatus diuinis, multumque car- nem ad spiritus domauerit subiectionem: alius vero sedet arrogans, superciliosusque tollit contra meliores, nec tremis ob ironos. Minus horret aspectum, modestè deorsum aspiciens, &c. lege, tum idem de laude Cathedræ iustè acquirat: Oratione vigesima quarta quæ est ad Arianos, & de seipso. Cathe- dra, ait, veneranda, virorumque venerabilium statio & requies, ac multos pios exhibens sacerdotes qui in supernis diuina peragunt mysteria, &c. Hinc AM- BROSIUS MEDIOLANENSIS libro quinto epistoliarum. Oratione in Auxentium, de non tra- dendis Basilicis: Non patitur Christus in suo templo pecunia esse vernaculos, non patitur in suo templo esse eos, qui vendant Cathedras. Quid sunt Cathedre, nisi honores? Quid sunt columba, nisi simplices mentes, vel anima fidem candidam & puram sequentes? & AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro de Di-

Concilium Araficanum I.

Clemens I.

Ioannes Chry- stostomus.

Gregorius Na- zianzenus.

Hæc quid di- cuit, si nostra tempora con- siderare, hic sanctus doctor? melius nostra quæ sua desce- runt tempora.

Ambrosius Mediolanens.

Augustinus Hipponensis.

disciplina Christiana capite quinto. Christus Iesus est qui docet, Cathedram in celo habet, schola ipsius in terra est, & schola ipsius est corpus ipsius. Caput igitur docet membra sua, &c. Vide Episcopatus.

CATHOLICVS.

Catholici non omnes saluantur.] AV- GVSTINVS HIPPONENSIS libro de fide ad Petrum parte secunda capitel quadragesimo, Firmissime tene & nullatenus dubites, non omnes, qui intra Catholice Ecclesiam baptizantur, accepturos esse vitam eternam, sed eos qui percepto baptismo re- tite viuunt, id est, qui se abstinent a vitijs & concu- piscentijs carnis. Regnum enim celorum, sicut infide- les, heretici, atque schismatici, non habebunt, sic ca- tholici criminosi possidere non poterunt. Vide Chri- stiani, & alibi.

CAVILLATIO.

Cauillatio vitanda.] BONIFACIUS I. epistola secunda, ad omnes Episcopos Gallia: contra Maximum Episcopum Valentia: Astuta (ait) cauillatio eorum, qui versutis agendum cre- dent esse consilijs, nunquam innocentie nomen ac- cipiet. Conficitur enim de omnibus, quisquis se sub- terfugere iudicium dilationibus putat, &c. Vide alibi.

CAVSÆ.

Causæ Ecclesiasticæ vt tractandæ.] Egi- mus de his dictione, Appellatio, & Accusatio: & dicemus dictione, Iudex, Iudicium, & Episco- pus, accusandus & iudicandus: & dictione, Cle- ricus, vt ne his immoretis quæ hic dicturi su- mus, sed te transferas potius ad præmonstra- ta loca. Igitur sic de tractandis causis Ecclesia- sticis breuiter dicit Concilium ROMANVM sub Felice II. epistola secunda, quæ ex parte eiusdem Felicis ad Athanasium, & vniuersos Egypti & Libya: Episcopos Alexandria: con- gregatos missa est, capite septimo. Nulle causa a iudicibus Ecclesiasticis audiantur, quæ legibus non continentur, vel quæ prohibita esse noscuntur. Et canone decimo sexto. Nec ita in Ecclesiasticis agendum est negotijs, sicut in secularibus. Nam in secularibus, postquam legibus vocatus venerit, & in foro decernere coeperit aliquis, non licet ante peractam causam recedere. In Ecclesiasticis vero dicta causa recedere licet, si necesse fuerit: aut si se prægruari viderit. Addit Gratianus causa secunda, quæstio- ne sexta: Qui vero ex contumacia iudicibus obtem- perare noluerit, communiore priuetur. Idem Con- cilium MILEVITANVM canone vicefimo quarto. Vide Iudex, & Appellatio, &c. Vide sequentia.

Causarum Ecclesiasticarum defenso- res.] Idem MILEVITANVM canone deci- mo sexto. Placuit vt petatur à gloriosissimis Impe- ratoribus, vt inbeant iudicibus dare potius sibi de- fensores Scholasticos, qui in actu sint vel in officio de- fensionum causarum Ecclesiasticarum more sacerdo- rum susceperint, habeant facultatem pro negotijs Ec- clesiasticarum quoties necessitas flagitauerit, vel ad obli-

Augustinus Hipponensis.

Bonifacius I.

Concilium Romanum sub Felice 2.

Concilium Mileuitanum sub Innocentio I. & Arcadio at- que Honorio. Concilium Mileuitanum.

stendum callide decipientibus, vel obrepentibus, vel ad necessaria suggerenda, ingredi iudicium secreta- ria. Idem omnino statuit Concilium ARAVICANVM sub Bonifacio I. canone sexagesimo quarto. Vide sequentia.

Causæ Ecclesiasticæ non ante infidelem, nec seculari more tractandæ.] Concilium CARTHAGINENSE IIII. cui Augustinus subscripsit canone octagesimo septimo, & alle- gatur à Gratiano causa secunda quæstione sexta. Catholicis qui causam suam sine iustam, sine iniu- stam, ad iudicium alterius fidei iudicis prouocat, ex- communicetur. Et ALEXANDER III. Iudici- bus Vellethenibus, apponitur parte quinquagesi- ma, capite decimo, Concilij Lateranensis sub eodem celebrati. Relatum est auribus nostris, quod cum ad vestra discussionis examen aliqua super testa- menti Ecclesia causa deducitur, vos secundum hu- manam, & non secundum diuinam legem, in ea vultis procedere, & nisi septem aut quinque testes idonei producti fuerint, omnino non proponitis exinde iudi- care, vnde quia huiusmodi de iudicijs Ecclesie non se- cundum leges, sed secundum canones debent tractari, & in his diuina scriptura testante. Duo aut tres idonei testes sufficiunt, discretionem vestram mandamus, quatenus cum aliqua causa super testamentis Eccle- sie relicta ad vestram fuerit examina deducta, eam non secundum leges, sed secundum Canones iuxta de- cretorum statuta tractetis, tribus vel duobus legitimis testibus requisitis: Quoniam scriptum est, in ore duorum vel trium stabit omne verbum. Idem adhuc repetit, capite vicefimo, eiusdem partis. Huboldo Hosticani Episcopo. Vide superius ex Concilio Romano sub Felice II. & dictione, Iudex, Iudi- cium, Appellatio, Episcopus, &c.

Causæ Prouinciarum, & Matrimonij, & Episcoporum, & Clericorum, vt termi- nandæ.] Vide Prouincia, Matrimonium, Epi- scopus, & Clericus, &c. quia sua sibi referuata sunt, cum matura deliberatione.

Causæ contra proprium Episcopum si iuste sumitur.] Vide in dictione, Episcopum vt liceat à quolibet in iudicium prouocare, &c.

Causæ Ecclesiasticæ prius à Sacerdoti- bus, quam à Principibus audiendæ.] FOR- LIX II allegatur à Gratiano distinctione deci- ma, capite Cerrua, est. Certum est hoc rebus vestris esse salutare, vt cum de causis Dei agitur, iuxta ipsius constitutionem Regiam voluntatem Sacerdoti- bus Christi studeatis subdere, non præferre, & sacro- sancta per eorum præfatas potius discere, quam docere Ecclesiasticam formam sequi, non hinc humanitas ob- sequendo iura præferre, neque in eius sanctionibus vel- le dominari, cuius clementie Deus voluit tua pie deuotionis colla submittere, ne dum mensura celestis dis- pensationis exceditur, eatur in contumeliam dispen- sationis. Vide Romana Ecclesia consulenda, &c. & di- ctione Sacerdotium, & Episcopus, &c.

Causæ Ecclesiasticæ quibus temporibus audiendæ.] Concilium TARRACON- NENSE sub Felice III. canone quarto, alle- gatur à Gratiano causa decima quinta, quæstione quarta, capite Nullus, &c. Nullus Episcoporum, aut Presbyterorum, vel Clericorum, die Dominico pro- positum cuiuscumque cause negotium audeat indicare, nisi hoc tantum, vt Deo statuta solemniter peragant. Cateris vero diebus conuenientibus personis, illa que iusta sunt habeant licentiam indicandi, exceptis cri- minalibus negotijs. Idem omnino renouat Con- cilium ARELATENSE VI. sub Carolo ma-

Concilium Africanum sub Bonifacio I.

Concilium Carthagen. 4.

Alexander 3.

Deuter. 17.

Matth. 23.

Felice 3.

Concilium Tarraconense sub Felice 3.

Concilium Arelatense 4.

gno, & Leone tertio. Vide dictione Iudicium, vbi etiam. Ieiuniorum tempore & Quadragesima vetatur. Vide & Iudex, & locis superius allegatis.

CAVSIDICVS.

Causidicus Ecclesiasticus.] EUGENIVS secundus, Decreto quinto. *Authoritate Apostolica prohibemus, ut nullus advocatus preter ius & beneficium, antiquius aliquid sibi arripere vel usurpare presumat. Quod si quis contra hoc attentauerit Christianorum, careat sepultura.* Vide & Iudex, lege AVGVSTINVM in communibus sermonibus, sermone tertio.

CELLERARIVS.

Cellerarius qualis esse debeat.] Concilium AQUISGRANENSE I. capite centesimo quarto, postquam de Præposito, Portario seu Iantore, Cantore, & Hospitalario, statuit (vt suis dicemus locis) Cellerarij facit mentionem, vt eligatur non violentus, nec violentus, non superbus, non tardus, non prodigus: sed moribus honestus, ac Deum timens, qui & stipendia fratrum fideliter seruet, & diligenti cura administrer, & in administrando nullatenus fratres contister, si aliter se rexerit, corripatur. De eodem etiam BENEDICTVS CASSINENSIS capite trigesimo primo. *Regulæ abundanter differuit. Cellerarius, (inquit) monasterij eligatur de congregatione sapiens, maturus moribus, sobrius, non multum edax, non clatus, non turbulentus, non iniuriosus, non tardus, non prodigus, sed timens Deum, qui omni congregationi sit sicut Pater, curam gerat de omnibus, sine inssione Abbatis nihil faciat: que iubentur, custodiat, &c. Lege.*

CENSVS.

Census Ecclesiæ.] ZACHARIAS I. epistola quinta ad Bonifacium Moguntinensem Archiepiscopum. *De censu (ait) Ecclesiarum, id est, de cassata solidum suscipe, & nullam habeas bastationem, dum ex eo poteris elemosinam tribuere, ac in Christi pauperes pertiri, & opus perficere sacrarum Ecclesiarum, iuxta canonum instituta. Et paulò infra: De Sclauis (ait) Christianorum terram inhabitantibus, si oporteat censum accipere, interrogaisti. Hoc quidem consilio non indiget, dum rei causa est manifesta. Si enim sine tributo sederint, ipsam quandoque propriam sibi vendicabunt terram: si vero tributum dederint, norunt dominatorem ipsam terram habere. Vide latius, Decima, Exactio, & alijs in locis, vbi de legitimo censu Ecclesiæ debito tractatur & sequentem.*

Census an Episcopo soluendus.] Concilium CABILONENSE II. sub Carolo Magno, & Leone tertio, canone decimo septimo. *Inuentum est, quod in quibusdam locis, Presbyteri duodenos, vel quaterdenos denarios, censum Episcopis annis singulis darent, quod penitus abolendum esse decreuimus. Et CONCILIVM LATERANENSE sub Alexandro tertio, parte prima, capite septimo: Prohibemus ne noui census ab Episcopis vel Abbatibus alijsve prelati imponantur Ec-*

Hunc est, quod summus Pontifex à Iudaicis terram Papale inhabitantibus, tributum recipit & censum.

Cabilonense Concilium I.

Concilium Lateranense sub Alexandro 3.

Benedictus Cassinensis Abbas.

Concilium Aquigranense I.

Eugenius 2.

cleijs, nec veteres augetur, nec partem redituum suis vrbibus appropriare presumant, sed libertates quas sibi maiores desiderant conseruari minoribus quoque suis bona voluntate conseruent. Vide Immunitas, Facultates, Exactio, & Decima, &c.

CENSURA.

Censura Ecclesiæ quæ sint.] De his abundanter dicitur in dictione Excommunicatio, vel Absolutio. Verumtamen ne locus vacuus remaneat, sic de censuris Ecclesiasticis ait Concilium FOROVILENSE sub Carolo Magno, & Adriano primo, capite decimo secundo: *Canonice (ait) censura sunt, scilicet, aut iuxta modum, & qualitatem culpa excommunicatione multetur, aut anathematis vinculo punitus vinciatur, aut certe honoris proprii amissione nudatus, reus ab Ecclesia gremio euellatur. He enim sunt canonice vltices vindictæ, à quibus nullus sacre legis prauaricator poterit immunis abire, nisi forte penitentia interveniente medela, veniam meruerit adipisci. Vide, Excommunicatio, &c.*

CAEREVVS.

Cæreorum & candelarum vsus.] Vide oro plura, Ignis, & Luminaria. Infinitis in locis, siue quando de Missæ sacrificio agemus, siue quando de Ecclesiæ facultatibus & oblationibus tractabimus atque alijs in locis Luminarium, & cæreorum mentio fit, vt colligete quis ex consequenti contextu poterit. Verumtamen sic antiquum illud Concilium ELIBERTINVM canone trigesimo quarto: *Cæreos (ait) per diem placuit in cæmeterio nõ incendi. Inquieti ad enim sanctorum spiritus nõ sunt, quoniam hæc non obseruauerint, arceantur ab Ecclesia communionem. Denique quoddam antiquus lampades & cære in templis accendebant meminit EVSEBIVS CÆSARIENSIS multis in locis, & specialiter libro sexto Ecclesiasticæ historiæ, capite septimo, de Alexandro & Narcisso loquens, circa annum Domini 213. *Accidit (ait) aliquando in die solemnium vigiliarum Pasche, oleum deesse luminariibus, cumque id per ministros innotuisset mæror plebi maximus fuit. Sed Narcissus fide fidet, ministris imperat haurire aquam sibi que deferri. Cùmque detulissent, orauit, & benedixit aquam, & infundit luminariibus precepit. Tum repente miro, & sculis inaudito genere virtutis, natura aque in olei pinguedinem versa, splendorem luminum etiam solito reddidit clariorem, &c. Et HIERONYMVS STRIDONENSIS libro contra Vigilantium hæreticum. *Cercos non clara luce accendimus, sicut frustra calumniaris, sed vt noctis tenebras hoc solatio temperemus, & vigilemus ad lumen, ne cæci totum dormiamus in tenebris. Quod si aliqui propter imperitiam & simplicitatem secularium hominum, vel certe religiosorum seminarum, de quibus verè possumus dicere. Confiteor, zelum Dei habent, sed non secundum scientiam, hoc pro honore Martyrum faciunt, quid inde perdis? Causabantur quondam Apostoli, quod periret unguentum, sed Domini voce correpti sunt. Neque enim Christus indigebat unguento, nec martyres lumine cæreorum, & tamen illa mulier in honore Christi hoc fecit, deuotiorque mentis eius recipitur. Et quicumque accendunt cæreos secundum fidem suam, habent mercedem, dicente Apostolo,***

Concilium Forouilense sub Andriano I.

Concilium Elibertinum.

Ensebius Cæsariensis.

Hieronymus Stridonensis.

Roman. 10.

Math. 26.

Marci 14.

Roma. 14.

vnusquis

vnusquisque in suo sensu abundat. Idololatrias appellas huiusmodi homines? Non diffiteor, omnes nos qui in Christo credimus de Idololatria errore venisse. Non enim nascimur, sed renascimur Christiani. Vide Facultates Ecclesiæ, Oblatio, Ceremonia, & Traditio, & huiusmodi. Vide sequentia.

Cæreus Paschalis cur benedicitur.] Solemniter in vigilia Paschæ in omnibus Ecclesijs Christianorum decantatur benedictio cære Paschalis à GREGORIO I. edita. Verumtamen sic Concilium TOLETANVM quartum, capite octauo: *Lucerna cæreus in Perungilijs apud quasdam Ecclesias non benedicuntur, & cur à nobis benedicantur inquirunt. Propter gloriosam enim noctem ipsius sacramentum hæc solemniter benedicimus, vt sacre Resurrectionis Christi mysterium, quod tempore huius noctis vniuersè aduenit, benedictione sanctificati luminis accipiamus, vique hoc obseruetur precipimus. Nulli autem impune erit, qui hæc contempserit, sed Patrum regulis subiacebit. Vide dictione, Ignis. Porro per cæreorum vsum vult Concilium AVGVSTENSE capite viceesimo tertio, indicari populo illi, qui lucem inhabitat inaccessibilem, & omnem hominem venientem in hunc mundum illuminat. Huius rei sepius ex veteri lege meminit DIONYSIVS AREOPAGITA libro Ecclesiasticæ Hierarchiæ, & cælestis, atque de diuinis nominibus, vt alibi dicemus. Lege hymnum AVRELI PRVDENTII ad incensum Cære Paschalis, sic autem incipit: *Inuentor Ruilli dux bone luminis, &c.**

CHARACTER.

Gregorius I. Concilium Toletanum 4. sub Honorio I. 67. Patrum.

Concilium Augustense I. 1. Timotheo 6. Ioan. I.

Dionysius Areopagita.

Aurelius Prudentius. Hic vixit sub Theodosio seniore, tempore Ambrosij.

Character quid.

Hieronymus Stridonensis.

Augustinus Hipponensis.

Innocentius I.

Concilium Tarraconense non est in ordine cæterorũ.

bere. Quod & de tribus sacramentis supra dictis iterum confirmat Concilium TOLETANVM octauum, capite septimo, vbi tractat, quod Episcopus consecratus non possit ad nuptias transire, vt dicemus dictione Episcopus, quod & Concilium FLORENTINVM sic affirmat, in forma data Armenis, & Græcis. *Inter hæc sacramenta tria sunt, Baptismus, Confirmatio, & Ordo, quæ characterem, id est, spirituale quoddam signum à cæteris distinctum, imprimunt in anima indelebile: unde in eadem persona non iterantur. Reliqua vero 4. characterem non imprimunt, reiteratione non admittunt. Vide Sacramenta, & Baptismus, Confirmatio, & Ordo, vbi omnia suo ordine digeruntur.*

CHARITAS.

Charitas quam excellens virtus.] CLEMENS I. epistola prima, ad Iacobum fratrem Domini, vbi vltima Petri Apostoli verba recenset, quæ fuerunt huiusmodi: *Sane sicut adulterij venenum cunctis malis perniciosius est, ita amor fraternus, & charitas totius boni fastigium tenet. Et ideo diligite omnes fratres vestros, & cum religione, & misericordia respicite ad omnes, Charitatis recipienda, & habenda, maximum erit sumentum si frequenter inter vosmetipsos communem cibum vestrum mensuræ faciatis, & in quantum vnusquisque prauales, crebris panes, ac sales suos cum fratribus suis sumat. Per hæc enim precipue charitas comparatur, & causa totius boni in huiusmodi communionem consistit, vbi amem pax, & bonitas, sibi & salus. Et infra: Fides & dilectio totius bonitatis est fundamentum. Plura de charitate agit CLEMENS ALEXANDRINVS libro primo, Pedagogi, capite primo. Et ORIGENES ADAMANTIVS homilia tertia in Cantica Cantico, dum illum exponit: Ordinate in me charitatem. Omnes (ait) homines amant sine dubio aliquid, & nullus est qui ad id statim venerit, vt amare iam possit, & non aliquid amet. Sed hic amor, vel hæc charitas in nonnullis quidem suo ordine, & conuenienter aptata procedit. In plurimis vero contra ordinem. Dicitur autem contra ordinem esse in aliquo charitas, cum aut id diligat quod non debet: aut quod debet diligere, sed plus iusto diligit, aut minus iusto. In isto ergo inordinata esse charitas dicitur. In illis vero quos valde paucos arbitror, qui scilicet per viam vitam incedunt, & non declinant, neque ad dexteram, neque ad sinistram, in ipsi solis ordinata est charitas, & ordinem suum tenet. Est autem ordo eius mensura huiusmodi, verbi gratia: Deum diligere nullus modus, nulla mensura est, nisi hæc sola, vt ei totum exhibeas quantum habes. In Christo enim Iesu diligendus est Deus, ex toto corde, & ex tota anima, & ex totis viribus. In hoc ergo nulla mensura est. Diligere vero proximum, est mensura aliqua. Proximum (inquit) tuum dilige sicut teipsum. Si ergo aut in Dei dilectione minus aliquid feceris, quam potes, & quam viribus tuis est, aut inter te & proximum tuum non seraueris æquitatem, sed aliquid differentie, non est in te charitas ordinata, nec ordinem suum tenet. CYPRIANVS CARTHAGINENSIS libro De Simplicitate Praelatorum, circa medium: *Esse martyr non potest, qui in Ecclesia non est: ad regnum peruenire non poterit, qui eam que regnatura est derelinquit. Pacem**

Concilium Toletanum 8.

Concilium Florentinũ sub Eugenio 4.

Clemens I.

1. Corinth. 13.

Clemens Alexandrinus.

Origines Adamantius.

Charitas vt ordinetur.

nobis Christus dedit, concordet atque unanimes esse precepit; dilectionis; & charitatis fœdera incorrupta atque inuolupta seruire mandauit; & exibeere non potest martyrem, qui fraternam non tenuit charitatem. Docet hoc & comestatur Paulus Apostolus, dicens: *Esti habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habeam, nihil sum.* &c. GREGORIVS NAZIANZENSIS oratione elegantissima, quæ in ordine stat decima sexta, & de Paupertate fouenda, seu Pauperum cura tractat: *Proinde (ait) si Paulo credendum est, imò Christo ipsi charitas prima, inter mandata, & maxima, tanquam caput legis & prophetarum est censenda. At huius paries potissimas esse inuenio, curam pauperum, & erga cognatos misericordiam & compassionem. Nulla enim ex omnibus re Deus perinde ac misericordia colitur, quoniam nihil aliud tam peculiare est Deo, quam illa, ante quem misericordia, & veritas exadiuntur, & apud quem misericordia iudicio præponderat, &c.* Multa ad locum. Et CORNELIVS I epistola prima, De translatione corporum Petri & Pauli, & de Nouato: *Quisquis se in radice charitatis inserit, nec à viriditate desicit, nec à fructibus inanescit, nec amore fecunditatis opus efficax amittit. Ipsa enim charitas exercet corda fidelium, sensus corroborat, ut nihil graue, nihil difficile, sed fiat totum dulce quod agitur, dum eius proprium sit nutrire concordiam, seruire mandata, atque dissociata coniungere, praua dirigere, & ceteras virtutes perfectionis sue munimine solidare, &c.* TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS libro De Patientia, Charitatem summum fidei sacramentum, & Christiani nominis thesaurum ab Apostolo totis Sancti spiritus viribus commendatam appellat: ut etiam alijs infinitis locis charitatem commendat. Sed & MARCELLVS I epistola secunda, quæ est ad Maxentium tyrannum: *Magistra bonorum omnium charitas, nil rapit extraneum, nil agit asperum, nil confusum, nil factiosum, nihil quod honori diuino repugnet, anime proprie noceat, aut proximo commodo derogat, oblita sui, non qua sua sunt, sed qua Dei, vel proximi quærens, nemini inuidens, omnibus consulens, non sapiens, sed compatiens, non rapiens, sed largiens: non murmurans, sed omnia æquanimitè tolerans. Charitas exercet corda, sensus corroborat, ut nihil graue, nihil difficile, sed totum fiat dulce quod agitur: dum eius sit proprium nutrire pacifica, seruire composita, dissociata coniungere, praua dirigere, & virtutes reliquas perfectionis sue munimine solidare. Charitas nunquam excidit. Quisquis ergo in eius se radice inserit, nec à viriditate desicit, nec à fructibus inanescit, quia amore fecunditatis opus efficax non amittit.* IOANNES CHRYSOSTOMVS plurimis in locis, & specialiter homilia decima sexta, in Mattheum, capite quinto, dum illud exponit: *Qui irascitur fratri suo, &c.* Coniciator (ait) bonum charitatis omnino corrumpit, & mille proximum inuoluit incommodis, ac ingès inimicitias frequenter operatur, & Christi membra discerpit, ac desiderabilem Deo pacem singulis quibusque diebus exagitat, amplifsimam diabolo viam per conuicia parans, etiamque efficiens feriosem. Propterea etiam Christus, nec nos potentie eius excindens, induxit hanc legem. Est quippe illi maxima cura charitatis. Omnium enim mater bonorum, hoc certum, an discipulus Christi sis, experimemum, & ea que in nobis sunt bona, cuncta complectens. Hæc est præcipua ex cunctis omnino virtutibus. Igitur consequenter radices inimicitiarum, ipsæque fontes per quos charitas necari solet, multa cum ve-

1. Corinth. 13. Gregorius Nazianzenus.

Charitatis partes.

1. Corinth. 13. March. 22. Marci 12.

Cornelius.

Tertullianus Carthagenensis.

Marcellus I.

1. Corinth. 13.

Ioannes Chrysostomus.

hementia Christus intercipit, &c. Sed & idem homilia prima, contra Anomæos De incomprehensibili Dei natura, in initio: *Noui (ait) illum summum amorem, noui charitatis feruorem insuperabilem, quem penitus radice inmixtum viuacissima animo continet, & singulari studio colit. Quippe qui certè sciat charitatem ipsam caput esse bonorum omnium, & radicem, fontem, & parentem, atque ea vna absente, cetera vobis nullum fructum adferre, nullam præstare posse utilitatem, &c.* Multa etiam diuersis in locis de Charitatis officio agit diuinus AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro Officiorum primo, capite septimo. Ad incertum (ait) charitatis communis plurimum proficit, si quis vicem amantibus reddat, nec minus redamare se probet, quam ipse amatur, idque amicitia fidelis patet exemplis. Quid enim tam populare quam gratia? quid tam insitum natura, quam ut diligentem diligas, &c. Idem in Psalmum trigentesimum octauum. Plus est diligere quam benedicere, quia maior est mentis dilectio, quam sermonis gratia. Iustus beneficit ei cuius odys appetitus est. Iustus orat pro calumniatoribus. Bona charitas, & pietas bona, vtrumque Dei, & vtrumque est Deus: quia charitas est Deus, ut dicit Ioannes in epistola, &c. Quod charitas solatium sit in aduersis astruit HIERONYMVS STRIDONENSIS ad calcem Epitaphij Nepotiani, & AVGVSTINVS HIPPOCENSIS libro 3. de doctrina Christiana: *Charitatem (inquit) voco motum animi ad fruendum Deo propter seipsum, & se atq; proximo propter Deum. Et libro octagesimo tertio quaestionum, quaestione trigesima sexta. Amor quo Deus & animus amatur, charitas proprie dicitur, purgatissima & consummata si nihil aliud amatur. Et in Tractatu de laudibus charitatis tomo nono. Charitas est vita animarum, prophetia, virtus, sacramenti Salus, scientia solidamentum, fidei fructus, diuitia pauperum, vita morientium, quid tam magnanimum, quam pro impijs mori? Quid tam benignum, quam & inimicos diligere? Sola est quam felicitas aliena non preuenit, quia non emulatur. Sola est quam felicitas sua non extollit, quia non inflatur. Sola est quam conscientia mala non pingit, quia non agit perperam. Inter opprobria secura est, inter odia benefica. Inter iras, placida: inter incidias innocens, inter iniquitates gemens, in veritate respirans, &c.* Possent hinc plura charitatis ex eodem Augustino proferre præconia, sed non patitur angustia & ab initio repromissa breuitas. Ad alios transeamus SIXTVS III epistola prima, ad Episcopos Orientales: *O quam bona est charitas qua absentes per imaginem, presentes sibi metipsis exhibet per amorem, diuisa quoque vnit, & confusa ordinat, inæqualia sociat, imperfecta confirmat. Quam rectè prædicatior egregius, vinculum perfectionis vocat, quoniam virtutes quidem cetera perfectionem generant, sed tamen eas charitas ita ligat, ut ab amantis mente, dissoluti iam nequeant. Eadem omnino repetit in exilio similiter existens SYLVERIVS I epistola quam ab iniusto exilio misit ad Amatorem Episcopum, qui ei triginta libras & alia munuscula in sustentationem transmiserat. CONCILIVM ARABICANVM secundum, canone vicefimo quinto, qui & vltimus est. Proxius donum Dri ost diligere Deum. Ipse ut diligere dedit, qui non dilectus diligit. Dissipentes amati sumus, ut fieret in nobis vnde placeremus. Diffundit enim charitatem in cordibus nostris, Spiritus Paris & Filij, quem cum Patre amamus & Filio. Hinc LEO PRIMVS, epistola quadragesima nona, quæ ad Pul-*

Ambrosius Mediolanensis

1. Ioan. 4. Hieronymus Stridonensis.

Augustinus Hippocensis. Charitatis definitio.

Sixtus 3.

Coloss. 3.

Syluerius I.

Concilium Arabicum 2. sub Leone I.

Leo I.

cheriam

cheriam Augustam: *Tunc operum Diaboli potentia destruitur, cum ad Dei & proximi dilectionem hominum corda reuocantur, &c.* Vide & in dictione, Pax. Sed & multa in laudem charitatis differuit GREGORIVS I, libro quinto Registri, indictione decima quarta, epistola 160. quæ est ad Eulogium Episcopum Alexandrinum. Et epistola centesima septuagesima secunda, ad Dominicum Episcopum Carthaginis, atque alijs locis infinitis. Lege etiam libro vicefimo octauo Moralium, capite decimo nono, in illud Iob. 38. *Cum ponerem nubem vestimentum eius, &c.* Et vt breui compendio concludamus, Concilium MOCVNTINVM I. Charitas (ait) Deus est, vt ait Ioannes Apostolus: *Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Item Paulus Apostolus: Finitis (ait) precepti est charitas, de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta. Charitatem ergo qui habet, omnia bona habet, quam idè commemorauimus, quia volumus, ut firmiter ab omnibus æque Catholicis obseruetur, & conferuetur.* Plura etiam agit de charitatis laude Concilium PARIENSE III. libro secundo, capite sexto. *Perpendat (ait inter cetera) quisque si in charitate manet, Deum manere in se, si charitatem non habet, non Deum sed hostem anime sue habitare in se: cum charitate quippe cuncta bona, sine charitate vero nulla haberi possunt, neque enim dignè Euangelicum hymnum Charitate carens Domino decantare valet. Si querit, quare? Attendatur quare quia non est bona voluntatis. Definitio quippe charitatis est, vt doctores nostri tradunt bona voluntas. Ergo quicunque bonam voluntatem non habet, charitatem non habere comprobatur. Et idè pacem qua Christus est habere non meretur. Vide & dictione, Amicitia, &c. & Dilectio.*

CHIROGRAPHVM.

Apparet ex actis sessionis 8. generalis Concilij CONSTANTINOPOLITANI IV. quod & dictum est generale 8. canone octauo Photium Patriarcham Constantinopolitanum solitum fuisse cum eius vigebar hæresis, extorquere chirographa tuum à quouis ordine clericorum, tum etiam à laicis nobilibus, & ignobilibus, vsque ad cerdones, & pelliones, & reliquam plebis fecem. Cui promittebant se illi adhaesuros, pugnaturusque pro eius opinione. Ipse propterea Photius solebat, alia vicissim chirographa dare, quibus facultatem dabat, ad docendum, & discendum. Ex hoc improbo more arripuerunt anam, & Catholici (vt vellent à pijs Sacerdotibus habere syngrapha) vt dicerent & docerent, essentque tuti & securi talibus muniti scripturis. Ob hoc sancitum est à Patribus prædicti generalis Concilij, canone octauo, vt qui creatur Episcopi, vel Patriarchæ, Chirographa à Catalogo clericorum non exposuissent, sed tantum fiant solemnitates de more, & vt liceat omnibus idoneis discere, vel docere, sine facultate per chirographa.

CHIRURGIA.

Chirurgia ars interdicitur Ecclesiasticis viris. Concilium LATERANENSE generale 1215. Patrum, sub Innocentio III. capite decimo octauo, allegatur extra Ne clerici, &c. Nullus (ait) clericus reperiatur, aut balisarius, aut huiusmodi viris sanguinum præparatur. Nec illam

Gregorius I.

Concilium Moguntinum 1. sub Carolo Magno. Patrum 45. Ioan. 4. 1. Timoth. 2.

Concilium Parisiense 3.

Lucæ 2.

Concilium Constantino-politanum 4. quod dicitur 8. generale contra Photium.

Sixtus 3.

Coloss. 3.

Syluerius I.

Concilium Lateranen. sub Innocentio 3. cui (mirabile dictum) ab omni orbis plaga interfuerunt 1215. Patres.

chirurgie artem, Subdiaconus, Diaconus, vel Sacerdos, exerceant, que ad visionem vel incisionem inducitur: nec quisquam purgationi aque feruentis, vel frigide, seu ferri caudentis, ritum cuiuslibet benedictionis, aut consecrationis impendat, saluis nihilominus prohibitionibus, de monachis sue duellis, (vide Duellum.) antea promulgatis. Vide Medicus, & Clericus, &c.

CHOREPISCOPIVS.

Chorepiscopi qui sint, & eorum auctoritas. In quibusdam Conciliorum decretis Chorepiscopi intelligantur Archidiaconi, vel Decani. Ideo in huiusmodi vocabulis vide quid dicitur (vt tamen rei veritatem seriosius indagemus) quid vel vnde Chorepiscopi, vel quod eorum officium fuerit, liber inquirere. Primum quippe omnino penè Conciliorum post Apostolos, quod est Concilium ANCYRANVM, canone decimo tertio, sic de Chorepiscopis loquitur: *Vicarij Episcoporum, quos Græci Chorepiscopos vocant, non liceat, vel Diaconos ordinare, sed nec Presbyteris ciuitatis, nisi cum literis ab Episcopo permissum fuerit in aliena parochia. Idem omnino statuit & Concilium ANTI OCHENVM capite octauo, & Concilium NEOCESARIENSE capite decimo tertio: Vicarij autem Presbyteri non possunt in Ecclesia presentibus Episcopis offerre, nec dare panem sanctificatum, nec calicem porrigere: vero absentes si fuerint, & ad dandam orationem vocentur, soli dare debebunt. Hunc canonem citat MARTINVS BRACARENENSIS in collectorio suo capite 56. Idem Concilium consequenter capite 14. Chorepiscopi ad exemplum quidem & formam septuaginta videtur esse, vt comministri autem, propter studium quod erga pauperes exhibent, honorantur. Hic canon citat Concilium PARIENSE III. libro primo, capite vicefimo septimo, sicut & sequens Concilium ANTI OCHENVM sub Iulio I. canone decimo. *Qui in villis (ait) & vicis constituti sunt (Chorepiscopi) tenent manus inpositiorem ab Episcopis susceperunt, & vt Episcopi sunt consecrati, tamen placuit sanctæ Synodo scire eos oportere modum proprium retinere, & gubernare adiacentes Ecclesias sibi commissas, & esse contentos propria sollicitudine, & gubernatione quam susceperunt. Constituere autem his permittitur lectores, & subdiaconos, atque exorcistas, quibus sufficiat istorum tantum graduum licentiam accepisse, non autem Presbyterum, non Diaconum audeant ordinare, propter conscientiam Episcopi ciuitatis vel Ecclesie, cui adiacens inuenitur seu ipse, seu regio in qua præesse dignoscitur. Quod si quis præuicari ausus fuerit constituta, deponi eum, & dignitate qua præditus est debere privari. Chorepiscopus autem ab Episcopo ciuitatis vel loci, cui idem adiacet, ordinandus est. Idem reperit Concilium LAODICENVM canone quinquagesimo septimo, vt dicemus dictione, Episcopatus, &c. sed & Chorepiscoporum meminit Concilium NICENVM I. ad calcem, canone octauo, quem sequens canonem sub Sixto III. Theodosij, & Valentiniano Augustis celebratum Concilium REGIENSE capite 3. eadem statuitque & proximè citatum Antiochenum Concilium. Hæc addens, ne vnquam in ciuitatibus nisi sub Episcoporum absentia Chorepiscopi offerre præsumant nec ordinare vel vltimum clericum, nec in eadem quidem Ecclesia que illi cuiuscumque misericordia fuerit attributa, nec vlli Episcoporum vel succedente**

Concilium Ancyranum.

* i. Episcopos regiones seu rurales.

Concilium Antiochenum.

Concilium Neocesariense.

Martinus Bracarenensis. Chorepiscopi vnde.

Concilium Parisiense 3.

Concilium Antiochenum sub Iulio I.

Concilium Laodicænum.

Concilium Nicenum I.

Concilium Reuense.

dente

dente etate assumpto aliquo in rudimentis suis. Hinc in aliquo quasi pro atatis reuerentia cedere liceat, nec vsquam ipsi quicquam de Episcopatus officij vsurpare præterquam in Ecclesia, quam cuiusquam misericordia fuerit adeptus, in qua ei solum neophytos confirmare, & ante Presbyteros offerre conceditur. Et capite quarto, ei concedunt Patres præfati Concilij, per familias, per agros, per priuatas domos, pro desiderio fidelium habere facultatem, benedictiones aperire, quod nonnullas iam prouincias habere occurrit. Hinc autem in Ecclesijs plebibus, per loca magis tamen, quam per vrbes hoc eidem visum est esse tribuendum. In Ecclesia quoque in qua consecratus fuerit, consecrandi virginem sicut confirmandi neophytum ius habebit. Et per omnia ut sit multa indulgentia testimonium semper se inferiorem Episcopo, superiori Presbytero agat. Mandatis votisque omnium sanctorum prosequentibus uiuat in Domini timore, & Episcopum suum colat, Deo seruiat. Synodi circa se beneuolentia gratias agat, semperque indignum se indultis etiam negatis imparem se fateatur. Et licet huiusmodi Chorepiscopi abrogati fuerint, ut infra dicemus, tamen etiam post abrogationem inuenitur constituisse de eisdem Concilium MELDENSE catione quadragesimo quarto, ubi superioribus decretis subscribens ait: *Chorepiscopus modum suum iuxta canonicam institutionem teneat, & nec sanctum Christum, nec sanctum Paracletum Spiritum, solis Episcopis iuxta decreta Innocentij tribuere debuit, tradere tenet, nec Ecclesias consecret neque ordines Ecclesiasticos qui per impositionem manus tribuuntur, id est, non nisi usque ad subdiaconatum, & hoc iubente Episcopo, & in locis quibus canones designant, agere presumant. Impositioni autem penitentia, aut penitentiam reconciliationi, per parochiam secundum mandatum Episcopi sui inferuat. Si vero ciuitatis Episcopus obierit, nisi ex Episcopali ministerio specialiter Episcopis debito, attendet, quia ex hoc magnum scandalum, & diuisionem rerum Ecclesiasticarum, atque dilationem id canonice ordinandis Episcopis, Dei Ecclesijs accidisse conspeximus. Nam si Episcopus ciuitatis propter desidiam aut secularem peruagationem, vel propter infirmitatem, modum suum Chorepiscopi transcendere consenserit, sententiam canonicam debet attendere, qua decretum est, ut qui contra dicta canonum fecerit, gradus sui periculo sine retractione subiaceat. Idem retonat & Concilium MELDENSE sub Arnulpho Imperatore capite quinto. Vide etiam dictione Episcopus, & Clericus, sequentia.*

Chorepiscoporum abrogatio.] DAMASVS primus, epistola quarta, quæ est ad Prosperum, & reliquos Numidia Episcopos. *De Chorepiscopis, de quibus nos consulere uoluistis, quale sit eorum ministerium, aut quid eis agere liceat, aut quam auctoritatem habeant, vel si liceat eos fieri, an non: quia audiuimus eos iam esse prohibitos: aut quid de his qui iam ordinati reperiuntur, agendum sit: nihil uobis certius respondere uideatur, quam olim à prædecessoribus nostris decretum reperiimus, ut eis ad ueniam nihil prorsus aliud reseruetur, quam priuatio sacri ministerij quod illicite assumpserunt, quia prohibiti iam ab hac sacra sede, quam à totius orbis fuerant Episcopis. Nimis ergo eorum institutio improba, nimis est praua: quia ut hi de summo Sacerdotij ministerio aliquid presumant, om-*

A ni auctoritate caret, & sacris canonibus inuenitur esse contrariam, atque ad totius Ecclesijs perturbationem superba & superflua tendit elatio, & vacuum est, & inane, quicquid in predicto sacerdotij summi egerunt ministerio. Quod ipsi idem sint (ut superius dictum ex Neocesariensi Concilio) qui & Presbyteri sufficienter inuenitur, quia ad formam & exemplum septuaginta inueniuntur primum instituti. Sed quia (Deo gratias) modo necessarij, sicut in primitiua Ecclesia, propter studium quod erga parentes exigebant, non sunt, & quia illicita presumebant, & quod agebant, actum non erat, & propterea multi, in securitatem lapsi Ecclesiastico fundabantur, & frustrabantur ministerio. Ideo tam ab hac sancta sede ut superius memorauimus, quam ab omnibus totius orbis Episcopis, à Pontificalibus sunt remoti officijs. Nam ut nobis relatum est, quidam Episcoporum propter suam quietem, eis plebes suas committere non formidant, & ut illicita atque prohibita agant, eadem ea que solis Pontificibus debentur, sibi usurpant, & ipsi in sua quiete torpent, & curam sibi à Deo commissam negligunt. Pro talibus uero negligitur cura Ecclesijs, & eius status perturbatur: & ideo sunt prohibiti intantum, ut si aliqui ex his reperi fuerint, à proprio decidant gradu. Illi namque Episcopi, qui talia sibi presumunt, uidentur mihi esse meretricibus similes, que statim ut pariunt, infantes suos alijs nutricibus tradunt educandos, ut suas libidines expleant. Sic & isti infantes suos, id est, populos sibi commissos alijs educandos tradunt, ut suas libidines expleant, id est, ut pro suo libitu secularibus curis inhiant, & quod unicuique visum fuerit, liberius agant. Pro talibus enim alie negliguntur, oues perueniunt, morbi crescunt, hereses, & schismata prodeunt, Ecclesia destruitur, Sacerdotes uitiuntur, & reliqua mala proueniunt. Et postquam illorum officium & ordinem nullum esse firmavit testimonio scripturarum, præallegatos canones præcedentium Conciliorum sic exponit: *Sicut in lege ueteri, soli Moses & Aaron summi Sacerdotes, ceteros ungebant, & consecrabant, & omnia que ad Sacerdotium spectabant, implebant: sic & Episcopi quorum figuram Moses & Aaron tenuerunt, summi sunt Sacerdotes, & illi qui septuaginta Discipulorum formam gerunt, in quorum typo filij Aaron erant, nihil presumere debent, sicut nec illi quicquam de summi sacerdotij ministerio attingebant. Nam quod Chorepiscopi antequam presbitero prohiberentur tenore, ad formam septuaginta instituti erant. Canon supra memoratus Neocesariensis Concilij sufficienter manifestat. Nec illud prætereundum nobis uidetur, quod in alio Concilio Antiocheno supra memorato expressum est. Qui in vicis & possessionibus Chorepiscopi nominantur quamuis manus impositionem Episcoporum perceperint, Nec ab re dictum perpendo, quamuis manus impositionem Episcoporum perceperint, cum Episcoporum nomen, pluralem in se contineat numerum, & apud grammaticos pluralis sit genitiuus. Videtur enim mihi quod tunc non ab uno, sed à pluribus ordinabantur, quia nullatenus diceret Episcoporum, si ab uno fieret talium ordinatio, cum Episcoporum pluraliter dictum sit. Cum autem dicit Chorepiscopum, profecto uillanum uoluit intelligi Episcopum. Et si uillanus, quid agit in ciuitate, cum in una ciuitate duo omnino prohibeantur esse Episcopi. Et si in uilla, & in eo loco, ubi antea Episcopi non fuerunt, cum & in modica ciuitate, uel in uilla, aut castello Episcopus fieri prohibeatur, (uide Episcopatus.) & in omnibus omnino locis ubi antea Episcopi non fuerint, ne uilescat auctoritas, & nomen Episcopi, fuerint constituti, quid rogo erunt?*

Quam pulchrè nostra depingit temporal

Concilium Meldense.

Que officia Chorepiscopi inhiabantur.

Concilium Meldense sub Imperatore Arnulpho.

Damasus 1.

A Ecce nec locus cum ordinatione concordat, nec ordinatio eam loco. Quoniam si Episcoporum manus impositionem perceperunt, & ut Episcopi sunt consecrati, ubi sunt consecrati? Ad uillam, quia xopa, uilla est apud Græcos. Et qualiter ad uillam si nec in castello, aut in modica ciuitate licet fieri, rogo ut promatis. Et si promere non potestis, quia scio per rationem aut plenam auctoritatem minime potestis, digitum ori imponite, & eos omni auctoritate carere non dubitate, scilicet à quia tria obstant quibus eorum cassatur actio & institutio: Primum quod ab uno Episcopo ordinari solent, in quo eorum ordinatio à canonibus discordat, qui per manus Episcoporum eos institui iubent. Aliud, si à pluribus Episcopis sunt ordinati, & aut in uilla, aut in castello, seu in modica ciuitate, aut omnino non in eo loco prefixi, quo iuste Episcopi fieri debent, aut dudum non fuerunt, ubi uilescat auctoritas & nomen Episcopi, aut si in ciuitate cum altero Episcopo, cum (ut prædictum est) in una ciuitate duo non debeant consistere Episcopi. Tertium, si absque fuerint instituti, sicut de quibusdam audiuimus, que omnia Episcopali omnino carent auctoritate. Et illud adhuc restat, quod eorum ordo non habet in diuinis literis auctoritatem, quia ordines sunt duo tantum in Ecclesia primi, id est, Apostolorum, & septuaginta Discipulorum: nullus autem ex septuaginta Discipulis, quorum speciem isti, antequam prohiberentur, in Ecclesia gerebant, nihil de hoc quod Apostolis eorumque successoribus specialiter debebat, legitur assumpsisse. Et quibusdam interpositis, eiusmodi non debere, nec dicere, ut Sacerdotes consecrent, nec Diaconos, nec Ecclesias dedecent, perhibet: nec sacramentum Confirmationis conferant, nec penitentem reconcilient, nec prædicent, aut cætera expleant officia, quæ solis Pontificibus debentur. Nihil aliud in tota epistola quæ prolixa est, agit, quam inuhere in tales Chorepiscopos, sed omnia ad ea referuntur, quæ superius retulimus. Eadem omnia & similia uerba repetit & inserit LEO I. epistola octagesima sexta, quæ est ad uniuersos Germaniæ atque Galliæ Episcopos: ubi etiam astruit nihil aliud per Chorepiscopos signari quam Presbyteros, quibus ultra præcedentia inhihet sacramentum corporis, & sanguinis Christi conficere, nec populum docere, præsentem Episcopo, nisi ipse iubeat. Eadem etiam confirmat GELATIUS I. epistola prima, quæ est ad Episcopos Lucaniæ Brutiorum, & Sciciliæ, capite octauo, & allegatur à Gratiano, distinctione nonagesima quinta, capite Presbyteros. De Chorepiscopis etiam facit mentionem IOANNES II. epistola unica ad Germanos, & Gallos, & approbat prædictam Damasi, & Leonis sententiam, omninoque huiusmodi officium censet abrogandum, eo quod tunc temporis Chorepiscopi nimium sibi auctoritatis assumerent, in impositione manuum, quod solum Pontificibus debetur (ut alibi suo dicemus loco) & reliquis mysterijs diuinis tradendis, & ferme eadem uerba depromit quæ superius Damasus, ita ut non sit diuersus uerborum sensus. Specialiter autem exemplum adfert (ut ostendat Chorepiscopos ad similitudinem septuaginta Discipulorum, non æqualis fuisse potestatis, nec esse debere) de Petro: *Qui adiutores sibi (ait) ascituit Linum & Cleum, non tamen potestatem Pontificiam aut ligandi aut soluendi eis uerbum tradidit, sed successori suo sancto Clementi, qui eadem Apostolicam potestatem & potestatem pontificalem tradente sibi beato Petro te-*

Chorepiscoporum ordo non habet in diuinis literis auctoritatem.

Leo 1.

Gelasius.

Ioannes 3.

Creditor tamen, quod post obitum Petri electio non facta prius Linum, deinde Cleum, & postea Clementem Pontificem creatum est.

A nere promeruit. Linus uero & Cleus ministrabat exteriora. Princeps autem Apostolorum Petrus uerbo, & orationi insistebat, quæ non incongrue ad traditionem Spiritus sancti per manus impositionem pertinent. Hæc allegantur à Gratiano, causa octaua, quaestione prima, capite Si autem. Eisdem etiam Chorepiscopis, & Presbyteris auferunt Concilium HISPALENSE secundum, capite septimo, potestatem consecrandi altaria, uirgines, Diaconos, Presbyteros, & Christina conficiendi, & confirmandi, &c. Cætera omnia præficiendi, quæ superius memorata sunt. Vide Episcopus, Presbyter, Archidiaconus, Decanus, & eiusmodi dictiones, quæ affines sunt huic.

CHORVS.

Chorista pueri.] Vide dictione, Lector, & Officium diuinum, atque Cantus, & Cantor, & Hymnus, & Hora, &c.

CHRISMA.

Chrismatis conficiendi, & benedicendi antiquus ritus.] Hic non liberè possum præstare quod opto, quandoquidem in uocabulis Baptismus, & Confirmatio, omnia penè inferuntur quæ possent hinc de Chrismate dici nec licet hinc erue, ut hinc inferantur, nili uelimus confusam remanere ordinis rationem. Itaque paucis hinc recensitis, plura præallegatis uocabulis relinquimus obseruanda. Confectionis itaque atque benedictionis Chrismatis, solemniter meminit CLEMENS I. libro septimo Constitutionum Apostolicarum, capite quadragesimo secundo: *Benedicite (ait) hoc oleum à Sacerdote, in remissionem peccatorum, & preparationem Baptismi. Inuocat enim hoc modo, ingenuum Patrem Christi Deum, regem omnis sensitiua, & intellectualis creatura, ut sanctificet oleum, in nomine Domini Iesu, & det gratiam spirituales, & remissionem peccatorum, & preparationem confessionis Baptismi, ut qui ungitur liberatus omni impietate, dignus fiat initiatione, secundum mandatum unigeniti, &c.* Meminit item, & Marthæ Apostolo disponente, benedictionis olei, libro octauo, capite trigesimo quinto, ut habes dictione, Aqua Benedicta. Lege etiam dictione, Unctio. Meminit & Chrismatis confectione ABDIAS BABYLONIVS libro quinto, Certaminis Apostolici, quando Ioannis Euangelista gesta describit. Meminit DIONYSIVS AREOPAGITA libro Ecclesiastica Hierarchiæ parte secunda, capitis secundi, dum de Baptismo loquitur, ut habes dictione Baptismus. Parte autem secunda, capitis quarti, sic Chrismatis conficiendi ritum perstringit. *Iuxta eundem synaxis modum (ait) (uide & Missa, & Communio) eorum qui nec dum initiati sunt absoluntur ordines, ubi scilicet, præcessit Pontificis, circum omni fani ambitum, redolens ibare profectio, psalmorumque modulatio, & lectio scripturarum diuinarum. Sumptum deinde unguentum Pontifex sacris imponit altaribus, duodecim scilicet, alie circumcælum resonantibus omnibus uoce sanctissime melos sacrum quod diuinitus afflati propheta didicerunt.*

Concilium Hispalense.

Hic conficitur Culum, qui sacra christina uerba ista traditione probat, impie rancidum uocat oleum, Clemens 1.

Abdias Babylonius.

Dionysius Areopagita.

Completæque oratione super eo solemnè in sanctissimis
coram, que sacrantur consummationibus, eo virtus
ad omnem ferme sacerdotalis officij functionem. Tum
hæc sequenti capite mysticis sensibus exponit:
vbi & mysterium consecrationis vnguenti, suos
præceptores fatetur, æquali ordine atque officio,
sacro syntaxeos coniunxisse mysterio: eisdem
imaginibus, vt plurimum, & distinctionibus
mysticis, & eloquijs subnixum sacris. Nam si-
cut in Missæ ritu dicemus, Catechumeni, Pœ-
nitentes, & Euegumeni arcentur, dum hæc
celebratur confectio, & omnino mundi, & casti
permittuntur interesse. Consecratur autem hoc vn-
guentum (ait) & componitur collectione quadam spiri-
tuum suavitè materialium, habente in se affatim
odoratas qualitates, cuius qui participes sunt, pro
quantitate eius (qua in illis sit) fragrantis partici-
pationis odoris suauitate replentur. Ipsa itaque vn-
guenti compositio mystica, ipsum nobis pingit Iesum,
participalem, scilicet, diuinorum odorum opulentiam,
sacris proportionibus in augustissima quaque spiritali-
tate, diuinis vaporibus immittentem, in quibus spiritus
suauiter affecti, sacrisque præceptionibus pleni, spiri-
tualis viuuntur alimonia, odoratis distributionibus ad
iporum intellectualem diuinam participatione subeuntibus.
Et paulò post necessarium esse baptizandis
Chrismatis vntionem cum impressione crucis,
sic ostendit: Et quod præterea diuini est, ad omnis
sacre rei consecrationem vitur vnguento diuino, aper-
tè indicans sanctificandem eum, qui sanctificatur, iuxta
scriptura testimonium, vt qui semper sibi ipse similis,
atque idem sit, in omni diuina benignitatis operatione,
idcirco & sacre regenerationis perficiens donum &
gratia, vnguenti sacratissima consummatione perficitur.
Vnde (vt reor) purganti quòque Baptismo vn-
guentum tabulis in cruce firmatis infundens Pon-
tiffex, palam speculationis oculis indicat, ad ipsam vs-
que mortem per cruce Iesum, pro diuina generatio-
ne nostra, sacro ipso, & qui teneri à morte non posset,
descensu, inferna penetrantem, eoque qui in mortis
ipsum (iuxta arcanum eloquium baptizati essent)
ex antiqua absorptione corruptentis mortis benignissi-
mè auellentem, atque renouantem, ad diuinam, perpe-
tuamque substantiam. Sed & ipsi qui sacratissimo
regenerationis mysterio conferatur, aduentum Sancti
spiritus consummatis vntio largitur vnguenti,
subsignificante (quantum arbitror) sacra descriptio-
ne signorum ab ipso, qui propter nos in assumpta carne,
diuino spiritu sanctificatus est, immutabili substantia-
lis Deitatis habitu Sanctissimum spiritum dari, &c.
Porro sacri huius Chrismatis meminit IUSTI-
NVS MARTYR quæstione decima quarta, ad
Orthodoxos: nam & sanctum illud vnguentum
appellat. Eiusdem meminit & TERTULLIANVS
CARTHAGINENSIS libro de Baptismo: Egredi (inquit) de lauacro, perungimur be-
nedicta vntione, de pristina disciplina, qua vngi oleo
de cornu in Sacerdotio solebant, &c. Vide Baptismus,
& CYPRIANVS CARTHAGINENSIS
sermone de vntione Chrismatis, & alijs sacra-
mentis: Nihil (ait) hoc oleum commune habet cum
liquoribus, qui ex quorundam fructuum pinguedine
exprimuntur, nec vis eius est ex crassitudine penetra-
tina, qua secundum quasdam naturales rationes emol-
lit, & temperat spissamenta humorum, quos solet in-
trinsecus astringere siccitas aliqua, vel corruptio con-
globare. Non hæc medendis corporibus est vntio in-
stituta, quia sanctificatis elementis, iam non propria
natura prebet effectum, sed virtus diuina potentius
operatur, sed ad est verius signo, & spiritus sacramen-

Compositio
Chrismatis.

Crucis impres-
sio cum Chri-
smate, vide le-
ctor, quam an-
tiqua traditio.

Iustinus Mar-
tyr.

Tertullianus
Carthaginens.

Cyprianus
Carthaginens.

to, vt & ipis rerum efficiendis gratia dignitas pateat,
& interiori homini quanta ex his deus auctoritas,
deservi conuersatione, & celestibus moribus innotes-
cat. Hoc oleo antiquitus Sacerdotes sacrabantur, &
reges: & ipsi altarium lapides delibuit, spirituales
intelligi volebant sacris mysterijs inesse pinguedinem,
&c. CYRILLVS HIROSOLYMITANVS
Catechesi mystagoga 3. de Chrismate: Nobis
(ait) postquam ex aquis sacri lauacri ascendimus,
datum est Chrisma quod inuaginem gerit illius: quo
vntus est Christus, &c. Ille spirituales oleo exultatio-
nis vntus est, hoc est, Spiritus sancto, qui idcirco
oleum exultationis vocatur, quia est auctor & causa
exultationis: vos vero vnti estis vnguento, facti
participes, & consortes Christi. Ceterum vide, ne il-
lud esse putes vnguentum tantum. Quædammodum
enim panis Eucharistia, post Sancti spiritus inuoca-
tionem non amplius est panis communis, sed est cor-
pus Christi: sic & sanctum hoc vnguentum non am-
plius est vnguentum nudum, neque (si quis ita appel-
lare malit) commune postquam iam consecratum est,
sed est Chrisma Christi, quod aduentu Spiritus sancti
energiam habet, quo frons, & alij sensus corporis tui,
symbolicè inuaguntur, & corpus quidem isto visibili
vnguento perungitur, anima vero sancto viuificoque
sanctificatur. Ac primum quidem fronti eliniur, vt
eum abtergat à vobis pudorem, quem primus homo
transgressor perpetuo circumferebat, simulque efficiat,
vt possitis vultu non veluto gloriam Domini intueri,
Deinde vero aures vnguntur, vt ad audiendam di-
uina mysteria aures accipiat, &c. Sacri præ-
terea Chrismatis insigne recenset miraculum
OPTATVS MILEVITANVS libro 2. de
Schismate Donatistarum. Insuperum (ait) heretici
Eucharistiam canibus fundi, non sine signo diuini iudi-
cij, Nam idem canes accensi rabie, ipsos dominos
suos quasi latrones, sancti corporis reos, dente vindice,
tanquam ignotos, & inimicos lanauerunt. Ampullam
quoque Chrismatis per fenestram, vt frangerent, iacta-
uerunt. Et cum casum adiuuaret abiectio, non defuit
manus Angelica, qua ampullam spiritali subiectione
deduceret, proiecta casum sentire non potuit, &c.
Chrismatis etiam infinitis in locis meminit AM-
BROSIVS MEDIOLANENSIS, & specia-
liter libro de his qui inuaguntur, capite 4. & 5. &
libro 1. de sacramentis, cap. 5. & reliquis: vt in di-
ctione, Baptismo, dictum. Et BASILIVS MA-
GIVS libro de Spiritu sancto, cap. 27. Benedic-
imus (ait) aquam baptismatis, & oleum vntionis,
insuperque ipsum qui baptizatur. Ex quibus scri-
ptis, nômne à tacita & arcana traditione? Ipsam
vero olei illicitationem, quæ doctrina sacra docuit, &c.
Multa vide Baptismus, Cæremonia, & Traditio.
Meminit & Chrismatis HERONIMVS
STRIDONENSIS in Dialogo contra Lucife-
rianos. Sine Chrismate (inquit) & Episcopi in-
sione, neque Presbyter, neque Diaconus, ius habet
baptizandi, &c. Vide Baptismus, Etiam & me-
minit AVGVSTINVS HIPONENSIS li-
bro decimo quinto, de Trinitate, capite decimo
sexto. Quoniam vntus est cum Dominus spiritus. Non
vntique oleo visibili sed dono gratia, quod visibili signi-
ficatur vnguento, quo baptizatos vntit Ecclesia,
&c. Et libro de Ecclesiasticis dogmatibus capi-
te quinquagesimo primo. Paruuli iuxta morem
Baptizandi, manus impositionem, & Chrismate com-
muniti, Eucharistia mysterijs committuntur, &c. Le-
ge superius dictione, Baptismus, Et infra, Con-
firmatio, & vntio, vide sequentia.

Cyrillus Hie-
rosolymitanus

Leges Caluin.

Optatus Mile-
uitanus.

Vide insigne
prodigium. Es
si nò hodie si-
milia peru-
erunt Caluini-
stæ?

Ambrosius
Mediolanensis

Basilius Ma-
gnus.

Hieronymus
Stridonensis.

Augustinus
Hipponensis.

Hinc

Fabianus 1.

Chrisma Bal-
samo consecra-
tum singu-
laritas.

Quid de veteri
Chrismate
expleto anno
agendum.

Concilium
Valentinum 1.
Gallie sub Da-
maso 1.

Concilium
Carthaginense
4. sub Syri-
cio, cui inter-
fuit Augusti-
nus.

Concilium
Toletanum 1.

Concilium
Valense 1. sub
Leone 1.

Concilium An-
tiodorense 1.
Concilium
Vormaticense 1.
Concilium
Francicum, in
Francia cele-
bratum.

Chrisma quo tempore conficiatur &
debeat à Pontifice peti.] FABIANVS I.
epistola 2. ad omnes Orientales Episcopos, allega-
tur à Gratiano de consecratione distinct. 3. capite
litteris vltis. Litteris vestris inter cetera inferum
inuenimus, quosdam regionis vestre Episcopos à ves-
tro nostroque ordine discrepare, & non per singulos
annos in cæna Domini chrisma conficere, sed duos aut
tres annos, consecrationem sancti chrismatis, semel actam
conseruare. Dicunt enim, vt in memoratis apicibus re-
perimus, nec balsamum per singulos annos posse reperiri,
nec necesse fore per singulos annos chrisma conficere,
sed hanc vntionem chrismatis abundat, aliam fieri
necesse non habere. Errant enim qui talia excogitant,
& memine vestra potius, quam recta sententia, hac di-
cunt. In illa enim die, Dominus Iesus postquam cenauit
cum discipulis suis, & lauit eorum pedes (sicut à
sanctis Apostolis prædecessores nostri acceperunt no-
bisque reliquerunt) chrisma conficere docuit. Ipsa enim
lauatio pedum, nostrum significat Baptismum, quando
sacri chrismatis vntione perficitur atque confirmatur.
Nam sicut ipse diei solennitatis per singulos annos est
celebranda, ita ipsius sancti chrismatis confectio, per
singulos annos est agenda, & de anno in annum reno-
uanda, & fidelibus tradenda, quia nouum sacramen-
tum est per singulos annos, & iam dicto die inuouan-
dum, & veteri in sanctis Ecclesijs cremandum. Ista à
sanctis Apostolis & successoribus eorum accepimus,
vobisque tenenda mandamus. Hæc sancta Romana
Ecclesia & Antiochena à tempore Apostolorum custo-
dit. Hæc Hierosolymorum & Ephesorum tenet, in quibus
Apostoli presidentes hæc docuerunt, & veteri chris-
ma incendi & non amplius quam vno anno vni per-
miserunt, atque deinceps non frui, & non veteri, in-
bentes docuerunt. Si quis ergo his obuiare tentauerit,
omnem sibi per vos & per omnes rectè intelligentes in-
dulgentiæ adiut, intelligat obseruatum, quia prauissimis
mentium peruersa doctrina dum indulgentius
frenis vitur, in prauaricationem presumptionis dela-
bitur, & nullatenus eruitur, nisi prudentium sustentatione
& correctione liberetur. Et Concilium VA-
LENTINVM GALLIÆ I. vt citat Gratianus
de consecratione distinctione 4. capite. Presbyte-
ri qui, Inuenio tamen esse decretum Concilij
CARTHAGINENSIS IV. cano. 30. vt adhuc
ab eodem Gratiano allegatur distinctione 97. cap.
presbyteri: potest tamen fieri, quod repetitum sit
in vno concilio, quod ab altero fuerat constitu-
tum. Sicut igitur habet. Presbyteri qui diocesanas Ec-
clesias regunt, non à quibuslibet Episcopis, sed à suo,
non per iuniorem, clericum, sed per seipsum aut per il-
lum qui eiusdem ordinis sit, ante Pasche sollemniter
chrisma petant. Idem omnino Concilium TO-
LETANVM I. canone 25. vbi similiter præci-
pitur quod prius Syluester iussit, ne presbyteri
chrisma conferrent, (vide mox) licet absente
Episcopo permittantur chrismate, aut eius iussu.
Diaconi vero numquam, & subdit: Huiusmodi
constitutionem meminerit semper Archidiaconus, vel
presbiter vel absentibus Episcopis suggerendam,
vt eam & Episcopi custodiant, & presbyteri non re-
linquant, &c. His subscribit Concilium VA-
LENSE I. canone 3. sub Leone 1. Chrisma (ait)
in medio quadragesime presbyteri debent petere, &
reuerenter cum chrismario & linteo, sicut reliquæ
sanctorum, deportari debet. Idem Concilium AN-
TISSIODORENSE I. canone 6. sub Deus de-
dit Papa. Et præallegatum valentem canonem
etiam allegat Concilium VORMATICENSE
capite 60. Hinc & Concilium FRANCIVM

ideft, in Francia celebratum sub Carolomano
Principe, & Bonifacio primo Archiepiscopo
Moguntino & martyre legato Zacharia Papa.
In cæna (ait) Domini semper nouum chrisma præby-
ter ab Episcopo querat, vt Episcopus testis assistat
castitatis, & vite, & fidei, & doctrine illius. Idem
omnino Concilium SVESSIONENSE
apud quintum, Medardum sub duce Francorum
Pipino, & Childerico rege. Eiusdem est senten-
tia & Concilium AQUISGRANENSE II.
capite octauo, capitulo secundi. Stantimus, vt se-
mel in anno, id est, in quinta feria, que est in cæna
Domini, vntio olei sancti, in quo solutio infirmorum
creditur, per omnes ciuitates ab Episcopis non negli-
gatur, sicut nunc vsque neglecta est, sed omni deuotio-
ne iuxta traditionem Apostolicam, ac statuta decre-
tali, in quibus de eadem re præcipitur, peragatur.
Sed & Concilium MELDENSE capite 46.
prohibet, vt nemo sacrum chrisma nisi in 5. feria
maioris septimanæ, id est, in cæna, qua speciali-
ter appellatur Dominica, conficere præsumant,
&c. Vide quod sequitur.
Chrisma conficere ad quem spectat.]
DIONYSIVS AREOPAGITA libro
Ecclesiasticæ Hierarchiæ parte primæ capitis 5.
Lex diuina Pontificalium ordinationum sanctimo-
niam, & diuini consecrationem vnguenti, sacramque al-
tariis consecrationem, reuerentissimorum Pontificum
officiis, atque virtutibus, æterna sorte distribuit, &c.
Hinc & in Concilio ROMANO capite quin-
to, actionis primæ, constituit clara voce Syl-
uester Episcopus vrbis Romæ, vt nemo presbyter
chrisma conficeret, dicens, quoniam Christus fuit à
chrismate vocabitur. Idem omnino ne diutius
in re eadem referenda immoremur, statuit Con-
cilium CARTHAGINENSE II. capite tertio
& allegatur à Gratiano causa 26. quæstion. sexta,
capite si iubet sanctitas. Idem & Concilium HIP-
PONENSE capite 36. & Concilium CARTH-
AGINENSE II. canone 36. & allegatur à Gra-
tiano causa 16. quæst. 6. capite presbyter. Idem
etiam Concilium TOLETANVM I. cano. 20. vt
initio huius pagina allegauimus, quod confirmat
postea & præcipit Concilium BRACARENSE
I. canone 37. Placuit vt si quis presbyter ausus fu-
erit chrisma benedicere, aut Ecclesiam aut altare con-
secrare, à suo officio deponatur. Nam & antiqui hoc
canones veterunt, vt habes in dictione, chorepif-
copus, & presbyter. Hoc allegat & MARTINVS
BRACARENENSIS in collectorio suo cap. 52 &
allegatur à Gratiano de consecratione distinct. 4.
capite. Omni tempore. Vbi etiam Fpiscopo lice-
re dicit chrisma conficere, & per suas diocesæ
destinare, vt alibi dictum est. Et in Concilio VOR-
MATICENSIS canone 2. Chrisma (ait) conficere nul-
lus præter Episcopum presonat. Nam illi soli hæc di-
gnitas concessa est. Vide præcedentia & sequentia.
Chrisma non precio imetur.] Conci-
lium BRACARENSE II. canone 4. Placuit, vt
modicum balsami, quod benedictum pro Baptismi sa-
cramento per Ecclesiam datur, quia à singulis tremisse
pro ipso exigi solent, nihil alterius exigatur, ne forte
quod pro salute animarum, per invocationem sancti
spiritus consecratur, sicut Simon Magnus domum Dei
pecunia voluit emere, ita hinc venundare damnablem
videatur, &c. Hinc & Concilium COLONIENSE
II. sub Carolo Magno & Leone 3. canone 16. Quia
dam fratres dixerunt consuetudinis antiquæ fuisse in
coram Ecclesijs, vt pro balsamo emendo ad Chrisma
faciendum suis pro luminaribus Ecclesiæ concimian-

Concilium
Sveffionense, id
est, apud S. Me-
dardum prope
Sveffione sub
Pipino Duce.

Concilium
Meldense.

Dionysius A-
reopagita.

Concilium
Romanum sub
Syluestro.

Concilium
Carthagin. 2.

Concilium
Carthaginense
II. 36.

Concilium
Toletanum 1.

Concilium
Bracarense.

Martinus Bra-
carensis.

Concilium
Vormaticense.

Concilium
Bracarense 2.

Actuum.

Concilium
Coloniense 2.

K dislinos

dis, binos vel quaternos denarios presbyteri darent. Unde omnes eorum consensu statuimus, ut sicut pro dedicandis Basilicis, & dandis ordinibus, nihil accipiendum est, ita etiam pro balsamo, sine luminaribus emendis, nihil presbyteris, christina accipiatur, dem. Episcopi itaque de facultatibus Ecclesie balsamum emant, luminaria singuli in Ecclesiis suis concinnanda provideant. Hoc decretum allegat Burchardus libro 4. decretorum cap. 93. & Gratianus causa 1. quaestione 4. capite statuimus. Renouavit autem illud & EUGENIUS II. cap. 11. suorum decretorum. Idem & Concilium AQUISGRANENSE II. capite quinto, Et Concilium MELDENSE canone 45. praecipit Idem, & addit: Decet presbyteros cum voluntariis eulogiis, tempore congruo visitare, & venerari suas Episcopos. Pro christmate autem sacro prohibemus, ne minister Ecclesiasticus aliquid munere accipiat, vel denarios, vel quolibet munuscula, quae per ministros Episcoporum a presbyteris inordinabiliter exiguntur. Idem omnino Concilium LATERNANENSE sub Alexandro 3. parte 2. capite 10. Vide Simonia & sacramenta, &c.

Christimatis asseruatio.] Quandoquidem de anno in annum praecipitur christina conservari calcuino. qui rancidum oleum christum, quod nec sine autoritate relinquimus probatum. Sic quippe Concilium ARELATENSE IV. sub Carolo Magno, & Leone 3. canone 18. Statuimus ut presbyteri sub sigillo custodiant christina, & nulli sub praetextu medicina, vel cuiuslibet rei donare presument. Genus enim sacramenti est, & non ab aliis, nisi a sacerdotibus contingi debet, quod si fecerint, honore priuentur. Et TYRONENSE Concilium 3. sub eodem principe, canone 20. Presbyteris iniungendum est, ne sacrum christina foras conclauis dimittant, ubi a quolibet attingi possit. Nam criminosos eosdem christinate unctos aut potatos, nequaquam villo examine deprehendi posse, a multis putatur. Idem Concilium MOGUNTINUM I. sub eodem principe, capite 27. Idem Concilium METENSE sub Arnulpho Imperatore capite 3. Idem & Concilium LATERNANENSE celeberrimum sub Innocentio 3. capite 20. ut infra videre est. Eucharistiae asseruatio, &c. Plura vide in precedentibus: & dictione, confirmatio & unctio, &c.

CHRISTIANVS.

Christiani laus & officium.] CLEMENS I. libro 2. constitutionum Apostolicarum, cap. 49. Praeclara Christiani laus est, cum nullo habere negotium. Quod si ex aliqua occasione his alicui oriatur, curet ut ea transigatur, etiam si detrimentum pati debeat. Et iterum cap. 50. Opta potius detrimentum pati, & his qua ad pacem pertinent inuende, non solum erga fratres, sed etiam erga infideles. Nam si in commodis vite iacturam patieris in his qua ad Deum pertinent damni nihil facis, cum pius sis, & secundum Christi mandatum viuas, &c. De officio Christiani IUSTINVS MARTYR epistola ad Zenam & Serenum fratres, & alius in locis copiosissime tractat. Similiter & TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS libro de zelo & liure ad calcem: Non, inquit, Christiani hominis corona una est, qua tempore persecutionis accipitur. Habet & pax coronas suas, quibus de varia & multiplici congressione victores, prostrato & subacto aduersario, coronamur. Libidinem subegisse, continentie palma est. Contra iram, contra iniuriam repugnasse, corona patientie est. De au-

Eugenius 2.
Concilium Aquigranense II.
Concilium Meldense.

Concilium Lateranense sub Alexandro 3.

Concilium Arelatense 4. sub Carolo Magno.

Concilium Turonense 3.

Concilium Moguntinum I.
Concilium Metense I.
Concilium Lateranense sub Innocentio 3.

Clemens I.
I. Corinth. 6.

Iustinus Martyr.

Tertullianus Carthagenensis.
Cyprianus Carthagenensis.

ritia triumphus est, pecuniam spernere. Laus est fidei, fiducia futurorum, mundi aduersa tolerare. Et qui superbus in prosperis non est, gloriam de humilitate consequitur, &c. Plura de Christiani officio habes apud CHRYSOSTOMVM atque AMBROSIVM & HIERONYMVM & AVGVSTINVM & reliquos Doctores, quos hic superuacuum citare puto, quia hoc patum instituto nostro conuenit.

CHRISTVS

Christus quid sit.] Si vellem omnia, qua a sanctis patribus de Christo proferantur, testimonia hic afferre, non esset sufficiens charta omnia complecti, & desset otium producendi. Tantum ergo hic proponere decreui, qua a sanctis patribus in conciliis decreta sunt. Igitur quid sit Christus, CYRILLVS ALEXANDRINVS libro de Incarnatione virginis cap. 1. Producit autem in Concilio I. Ephesino quod generale fuit 3. Christi (ait) nomen, nec diffinitionis vim obtinet, nec cuiuspiam substantia, qualis sit significat, sicut forte homo aut equus, aut bos: sed rei magis, qua in aliquo agatur, habet significationem. Oleo namque ungebantur quidam superiorum, iuxta quod Deo tunc temporis placebat. Et signum regni illius erat unctio. Ungebantur autem & propheta sensibilibus Spiritu sancto, ut inde quoque nominarentur Christi. In Christo autem omnium saluatore, unctioem quidem factam esse dicimus: Ceterum neque Symbolicam, quasi oleo factam, nec quasi in gratia Prophetica, sed nec illam qua intelligitur fieri ad perfectionem alicuius huiusmodi negotij, quale factum esse dicimus, & sub Cyro Persarum & Aedorum rege, qui cognominatus est Christus, quamuis esset idolorum cultor, eo quod quasi unctus est in regnum caelesti suffragio, & ordinatus est a Deo, ut Babylonem expugnaret, quod magis Christo conuenit qui peccatum destruxit, & unctus est Spiritu sancto, ut humana natura ad eum reformaretur per sanctificationem in eius innocentia, &c. Vide Iesus, Emanuel, & Maria, &c.

Christus recte Pontifex dicitur.] CYRILLVS ALEXANDRINVS Producit in testimonium ab Ephesino praedicto Concilio. Defensione igitur anathematismi sui 10. ad calcem ita ait, Quando Christus factus est homo, vocatus est & Pontifex, non quod maiori Deo offerret sacrificium, sed quod sibi ipsi, & Patri fidei nostra confessionem procuraret. Audiens, quod dicitur est sacerdos propter humanitatem, rubescis ne? Deinde quomodo non admiratus es, quod non secundum sacerdotum morem, alteri fecerit sacrificij modum, sed sibi ipsi potius, & Patri, ut dixit? Quando dicit indignum esse Deo ut sacrificet, astipulator & ego, scilicet, si solum sit, & absque carne verbum, dixeris recte. Quia autem factum est caro, inde & sacrificantem propter humanitatem, & in dignitatibus ultra creaturam sicut Deum. Confidet enim cum Deo & Patre. Itaque vide ipsum sacrificantem secundum humanitatem, confidentem autem ut Deum. Quid enim dicit Beatus Paulus? Talem habemus pontificem, qui confidet in dextera throni magnitudinis in excelsis, &c. Igitur videntes, quod factus est homo, quid sit Deus, & autem unus & idem filius) illi omnia attribuumus ut uni, & dispensationis sermones non ignorabimus, cogitationis vim semper proinde & sapienter ad obedientiam eius accommodantes. Eadem Idem Cyrillus prosequitur in declaratione anathematismi 10. ad petitionem concilij Ephesini, ubi culpam & taxat eos, qui duos filios introducunt, negantes filium Dei hominem factum, verè & Pontificem appellari sed tamquam solum hominem & nudum, & pro seipso, non pro nobis hostiam obtulisse. Vide Chryostomum &

Ioannes Chryso-
stomus.
Ambrosius.
Hieronymus.
Augustinus.

Cyriillus Alex-
andrinus.
Concilium
Ephesinum I.

Euseb. 45.

Cyriillus Alex-
andrinus.

Hebr. 8.

Ambrosium

Ambrosium, in epistolam ad Hebraeos, capite 8. & sequentia.

Christi incarnationis mysterium, & dispensatio, &c.] CLEMENS I. libro 8. Constitutionum Apostolicarum cap. 17. sic Deo Patri confitetur, & Christi incarnationis mysterium & dispensationem seriatim exponit, ut breui compendio videatur totum fidei nostrae texere Symbolum. Christus, (ait) qui in omnibus tibi Deo ipsius & Patri ministravit, in vario officio creaturarum, & in earum conuenienti providentia, non permisit genus humanum perire. Sed post naturalem legem, post legis scripta admonitionem post prophetas increpationes, post Angelorum tutelam, violantibus naturalem legem hominibus, una cum scripta oblitterataque memoria diluuij incendij, plagarum Aegyptiacarum, caedis Palaestinarum, imminenteque omnium interitui, decreuit voluntate tua, qui hominem condidisti, fieri homo: qui legislator erat, subici legibus: qui pontifex erat, victima fieri: P asstor, effici ouis, Teque Deum suum ac Patrem placavit, & conciliavit mundo, atque instanti ira omnes liberauit, natus de Virgine, natus in carne, Deus verbum, filius dilectus, primogenitus omnis creaturae, secundum de eo praedictas Prophetias, ex semine David & Abraham, de tribu Iudae, & conceptus est in utero virginis, formator omnium qui nascuntur, atque incarnatus est is qui carnis est exper, in tempore natus, qui ab eterno est genitus: pie conuersatus est, & sanctis legibus instituit omnem morbum atque infirmitatem expulit, signa & prodigia in populo efficit, cibum potum, somnum cepit is, qui omnes indigentes alit, & replet omne animal benedictione. Manifestauit nomen tuum is qui ignorabat illud, ignoratiam fugavit pietatem excitauit, voluntatem tuam expleuit, opus quod dederat illi consummauit. Quae omnia cum perfecisset, impiorum manibus comprehensus, sacerdotum atque Pontificum falsi nominis, populique ipsius iniqui & malitia laborantis traditione, multa passus est ab ipsis, omnemque sustinuit ignominiam tua permissione. Traditus est Pilato praesidi, ac indicatus is, qui iudex erat, condemnatus est aliorum saluator, Crucifixus qui est impassibilis, mortuus natura immortalis, sepultus omnium viuificator, ut passione & morte liberaret eos propter quos venerat, & vincula Diaboli disrumpere, hominesque ab eius fraudibus eriperet: & resurrexit a mortuis tertia die, & per quadraginta dies versatus est cum discipulis, receptus est in caelum, & sedes ad dexteram Dei & patris sui, &c. Haec quidem confessio sapienter in summis authoribus occurrit vide dictione Symbolum. Hinc & ANACLETVS I. epistola 2. ad Episcopos Italiae sic ait, In nouissimo tempore, Dominus ex caelesti aula ac Empyreo domicilio, pessimi demonis iam ferre dignatus tyrannidem, in creaturas suas crudelissime saeuientem plasmata condolens, ac sua immensa charitatis thesaurum reserare volens, in castissima virginis purissimum uterum, omnis tori virilis uelium inenarrabili mysterio, pro redemptione nostra carnem suscipiens aduenit, ut & illum qui habebat mortis imperium sua morte destrueret, & eos quos in tenebris & umbra mortis captiuos subegerat, virtutis sui potentia, in ipso paruo & exigui temporis spacio liberaret. & HYGIVS I. epistola 1. ad omnes Christi fideles. Filius non secundum Deitatem solum a Patre missus est, sed secundum carnem quam clementer & Pie pro nobis assumere non dedignatus est. Nam quid semetipsum (excitantia maiestatis sue potentia) idem se filius miserit, Apostolus contestatur, & dicit. Semetipsum excinaniui formam serui accipiens, & humiliavit

Clemens I.

Ut iam dixi, si
molestissimi do-
ctores, ut prolixi-
tatem fugerem,
non hic addidi,
quod facile alius
posuisse. Sed le-
tori aduendos
frades.

Ioannis 17.

Actuum I.

Anacletus I.
Eppa.

Hyginus I. Pa-
pa.

Philipp. 1.
Euseb. 33. 31. 61.
& Hierem. 12

semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem Crucis. Et Esaias, non legatus, neque Angelus, sed Deus ipse ueniet & saluabit nos. Item alibi: Palam apparui non querentibus me. Et Hieremias: Dereliqui domum meam, dimisi hereditatem meam. Veni & factus sum illis in opprobrium. Et in Michea, Ecce dominus ueniet, & commouebuntur sub eo montes. Et in Zacharia: Gaude & exulta filia Sion, quia ecce ego uenio & commorabor in medio tui, dicit Dominus. Et Apostolus ad Timotheum, humanus sermo & omni acceptione dignus, quoniam Iesus Christus uenit in hunc mundum, peccatores saluos facere. Et Malachias. Ecce subito ueniet in templo suo Dominus quem uos queritis & Angelus testamenti quem uos uultis. Et in Euangelio, non ueni uocare iustos, sed peccatores, in penitentiam. Item alibi. Quid nobis & quid tibi, Iesu fili Dei? Venisti ante tempus perdere nos. Venit filius hominis saluare & querere quod perierat. Item alibi: ego ueni ut uitam habeam, & abundantius habeam. Item alibi nemo ascendit in caelum, nisi qui descendit de caelo filius hominis, qui est in caelo. Nunquid in his tantis ac talibus testimoniis, quibus se filius Dei a semetipso uersisse testatus est, poterit quis dicere, ab alio, & non a seipso uenisse? Dum manifestum est, quod qui carnem nostram dignanter assumpsit, uoluntarie & non ab alio missus uenerit. Nam qui in Patre manens, ubique potentia sua consistit, ubi quod a Patre mitteretur omnimodo non habuit, quoniam nulla pars colorum ac terra a conspectu Patris excipitur, ubi secundum uos a Patre filius mitteretur? Et pluribus ex nouo testamento, de diuinitate & aequalitate filij cum Patre, prolatis testimoniis subinfert: Ioannes Euangelista ait, In principio erat uerbum, & uerbum erat apud Deum, & Deus erat uerbum, & uerbum caro factum est, &c. Et iterum ipse ad Parthos. Tres sunt qui testimonium dant in terra: Aqua, sanguis, & caro, Et tres qui testimonium dant in caelo, pater, uerbum, & Spiritus sanctus, & hi tres unum sunt. Nos itaque in natura diuinitatis, quia unum sumus, Pater & filius & Spiritus sanctus, nec Patrem aliquo tempore credimus praecessisse, ut maior sit filio, nec filium postea natum esse, ut diuinitate Patris minoretur, &c. Porro Christi incarnationis mysterium, post expositam contra Priscillianistas Trinitatis & fidei nostrae summam, summa autoritate defendit Concilium TOLETANVM I. Si quis (ait) dixerit, uel crediderit, carnem tantum sine anima a filio Dei fuisse susceptam, anathema sit. Si quis dixerit uel crediderit, Christum impassibilem esse, anathema sit. Si quis dixerit uel crediderit Deitatem nascibilem esse, anathema sit. Si quis dixerit uel crediderit, Deitatem & carnis unam in Christo esse naturam, anathema sit, &c. Reliqua suis respondentur locis. Praeterea totam Christi incarnationis dispensationem complectitur eleganter LEO I. epistola decima, ad Flavianum Constantinopolitanum Episcopum capite secundo, tertio, 4. & reliquis: qua epistola tantopere comprobatur a sanctis patribus, ut pro regula fidei irrefragabili ubique allegetur: & sub anathematis poena inhiibetur, contrarium huic epistola sentire. Nam lecta est coram patribus 4. Chalcedonenfis synodi & approbata actione 2. recitante Actio diacono, & actione tertia, & quarta, iterum roborata est, & omnes qui ei subscribere noluerunt, monachi Aegyptij fuerunt, anathemate percussis, & communionem priuari. Similiter relecta est coram patribus quinta generalis Synodi Constantinopolitane collatione sexta, & coram

Hierem. 11.

Michea 2.

Zachar. 2.

1. Timoth. 4.

Malach. 3.

Luca 5.

Matth. 3.

Luca 19.

Ioan. 10.

Ioan. 3.

Ioan. 1.
1. Ioan. 5.

Concilium
Toletanum I.

Leo I.

Summa aucto-
ritas epistola 10
Leonis 1. ad Fla-
uianum Constantinopolit.

Patribus sexta generalis Synodi in Trullo actione 17. verum quoniam habetur in manibus epistola, & proluxa est satis, pauca de multis hic inferemus reliqua suis locis referuamus. Fidelium vniuersitas (ait capite secundo,) credere se in Deum Patrem omnipotentem. Et in Iesum Christum filium eius unicum Dominum nostrum, qui natus est ex Maria virgine, proficitur. Quibus tribus sententiis, omnium fere hereticorum machina destruitur. Cum enim Deus & omnipotens & eternus pater creditur, consensu eiusdem filius demonstratur, in nullo a Patre differens, quia de Deo Deus, de omnipotente omnipotens, de aeterno, natus est coaeternus non posterior tempore, non inferior potestate, non dissimilis gloria, non diuisus essentia. Idem vero sempiterni genitoris vnigenitus sempiternus. Natus est de Spiritu sancto ex Maria virgine. Quae natiuitas temporalis, illi natiuitati diuinae & sempiternae nihil minuit, nihil contulit. Sed totam se reparando, homini qui erat deceptus, impendit, ut & mortem vinceret, & Diabolum qui mortis habebat imperium, sua virtute destrueret. Non enim superare nos possemus peccati & mortis auctorem, nisi naturam nostram ille susciperet & suam faceret, quem nec peccatum contaminare nec mors potuit deimere. Concepit quippe de Spiritu sancto intra uterum matris virginis, quae ita illam salua virginitate edidit, quemadmodum salua virginitate concepit. Sed non ita intelligenda est illa generatio singulariter mirabilis, & mirabiliter singularis, ut per nouitatem creationis, proprietates remotas sit generis. Excoaditatem quippe virgini Spiritus sanctus dedit: veritas autem corporis sumpta de corpore est, & adificante sibi sapientia domum, verbum caro factum est, & habitauit in nobis, hoc est, in ea carne quam sumpsit ex homine, & quam spiritus vitae rationalis animauit. Et capite tertio, subdit. Salua igitur proprietate vniuersae naturae, & in vnam coeunte personam, suscepta est a maiestate humilitas, a virtute infirmitas, ab aeternitate mortalitas, & ad resoluendum conditionis nostrae debitum, natura inuolabilis natura est vnica passibilis, ut quod nostris remediis congruebat, vnus atque idem mediator Dei & hominum, homo Christus Iesus, & mori posset ex vno, & mori non posset ex altero, &c. Lege reliquum Nam & in dictione, Maria & Filius, &c. quaedam reseruata sunt, & adhuc infra notabuntur. Idem autem reperit & epistola 11. quae est ad Iulianum Coenensem Episcopum, contra eundem Euthychem. Similiter & incarnationis Christi mysterium luculenter astruit epistola 95. ad Leonem Imperatorem, in qua in testimonium producit HILARIUM libro secundo, & nono, de Trinitate aut fide, similia his quae superius enarrauimus intonantem. Profert & AMBROSIVM libro secundo, de fide ad Gratianum capite quarto, & libro de incarnatione capite sexto, & libro septimo epistolarum epistola 47. quae est ad Irenaeum. Potuissent quidem illos Patres hic allegare, sed non vacat per otium: tum hoc prolixitatem nimiam induceret. Idem vero adhuc LEO I. epistola 22. quae fuit & vniuersorum Patrum Concilij ROMANI sub eodem congregati, ad clerum & Plebem Constantinopolitanam. Impassibilis (ait) Dei filius Deus, cui cum Patre & Spiritu sancto vna incommutabilis Trinitatis essentia, hoc quod est esse, perpetuum est, in ea plenitudine temporis quae sempiterno Concilio fuerat praestituta, ex prophetica dictorum atque gestorum significatione promissa, factus filius hominis non sua conuersione substantiae, sed nostra assumptione naturae, venit

Summa fidei in incarnatione Christi sit breuis per se situr assertione verbum.

Hebr. 2.

Ioannis 1.

Hilarius Picta- uentis.

Ambrosius Mediolanens.

Leo I.

Concilium Romanum sub Leone I.

Luca 17.

querere & saluare quod perierat, venit autem non locali accessu, nec motione corporea, tanquam presens futurus, vnde abfuit aut illinc recessurus vnde venisset, sed venit per quod erat visibile, & commune cernentibus; declarandus: humanam scilicet carnem atque animam in visceribus virginis nostris accipiens, ut manens in forma Dei, formam serui sibi met, & similitudinem peccati carnis viret, per quam non diminueret diuina humanis, sed augetet humana diuinis. Talis enim erat omnium a primis ducta genitoribus causa moralium, ut originali peccato transeunte per posteros, nullus poenam damnationis euaderet, nisi verbum caro fieret, & habitaret in nobis, in ea scilicet natura qua nostri & sanguinis esset, & generis, ut ait Apostolus: sicut per vnus delictum in omnes homines in condemnationem, sic per vnus iustitiam in omnes homines ad iustificationem vitae. Verum ut altius repetamus, non praetermittenda est sententia DIONYSII AREOPAGITAE libro de diuinis nominibus, & libro Ecclesiastica Hierarchia capitis primi, parte secunda, vbi postquam exposuit, diuinitatem non posse verbis aut intellectu comprehendi, ut dicemus dictione Trinitas, subsecquitur: Immo (ait) & quod Theologia totius vel eminentissimum est, ipsa Iesu in carne apparuit & ineffabilis est sermone omni, & omni ignota intelligentiae. Ipsi quoque antiquissimorum Angelorum primati non cognita. Et quidem quod virilem substantiam assumpsit, in sacramentis accepimus. Ignoramus autem, quomodo ex virginis sanguinibus, altero quam naturali iure, formatus est, quove pacto, sic pedibus, corporale pondus habentibus, materque grauitatem, liquidam perambulata instabilemque substantiam, & alia quae excellentem Iesu naturam signant. Ita & nos alibi satis tractauimus, & ab inlycho praecipiente nostro (Hierothaeo) in ipsius Theologiae elementis, celebrata sunt sublimiter penitus, quae ille sine a Theologiae sanctis accepit, sine etiam ex solerti scripturarum indagine comprehendit, longo exercitio ac tempore, sine aliqua sacratione inspiratione perdidit. Haec de Iesu, in collectis ab eo Theologiae elementis, ait HIEROTHEVS libro Stechioteon. Omnium est causa, cunctaque replet Iesu diuinitas, quae partes vniuersitati consonas seruat, & neque pars neque totum est, & pars est & totum, ut quae omne & partem, & totum in seipsa comprehendat, & excellenter habeat antiquam habeat. Praefecta est quidem in imperfectis, utpote perfectionis princeps. Porro inter perfectos imperfecta est, quippe quae perfectionem excellentia temporeque transcendat. Species specifica inter specie carentes, ut speciei auctor: specie carens inter speciem, ut pote speciem superans, ac supersubstantialiter ab omni excepta substantia, principia omnia ordinisque locata, mensura est rerum & seculum, & supra seculum & ante seculum. Plena inter egenos, inter plenos exuberans, ineffabilis, ineloquibilis, supra sensum, supra vitam, supra substantiam excellenter habet excellentiam, super substantialiterque substantiam superat, vnde quoniam & usque ad nostram naturam per summam clementiam venit, vereque substantiam nostra carnis accepit, & vir summus ille Deus appellatus est. Propria sunt igitur, quae sensum omnem & sermonem superantia laudantur a nobis. In his quoque illius excellens ac supersubstantialiter eminet, non modo qua parte immutabiliter nobis atque inconfuse communicauit, nihil in exuberanti sua plenitudine ex ineffabili emanatione perpeffus. Verum quia quod est nostri

Ioannis 1. Roman. 5.

Dionysius Areopagita.

Doctrina salutaris de incarnatione Christi fide, ex veterum monumentis Patrum, Ecclesia procerum.

Matth. 4.

Hierothoeus.

ratum

Dionysius Areopagita.

Singularis profectio fidei Sanctissimi viri, omni acceptio dignissima.

Marth 4.

Ignatius Martyr.

Præclara confessio Ignatij.

Nescio, si non seculum adhuc nostrum tales alat, qui hanc haereseam amplectantur, alioquin maiorem Christi & Virgini matri reuerentiam exhiberent & honorem. Incarnatione Christi diaboli ignorat. Omnia mysteria Christi perne elucidat & enumerat.

tatum omnium supereminens nouitas, in naturalibus nostris supra naturam erat, in his quae sunt nostra substantia supersubstantialis, nostra omnia ex nobis, & supraros, excellenter habens. Idem epistola 3. ad Caium. In sacramento humanitatis Christi hoc arbitror Theologiam significare voluisse, quod ex oculo supersubstantialis ille Deus in conspectum nostrum repente processerit, humana substantia & carne vestitus, oculis autem etiam post reuelationem illam (sive et diuinitus loquar, in ipsa quoque sui reuelatione) perdurat. Et hac enim ex parte Iesus secretus occultatur, nulloque vel sermone, vel animo ipsius mysterium promittit: sed & cum profertur, arcanum, & dum intelligitur, manet incognitum: Et epistola quarta, ad eundem Caium. Itaque a tanta magnitudine celsitudine ad nostra etiam veraciter infirma descendens, ultra humanum modum substantiam nostra carnis accepit, ac supra hominem quam sum hominis gessit. Cuius rei evidens indicium est, virgo excellentis miraculi nouitate concipiens, & aqua instabilis ac fluida, materialium terrenorumque pedum sustinens pondus, nec cecidens, sed super mundana admirandaque potentia constans ad materia solidioris imaginem. Et subdit: Et ut breuiter dixerim, neque homo ille erat non quasi non homo, humaneque conditionis exors, sed veluti ex hominibus ultra homines, ac super hominem homo veraciter factus. Jam quoque, neque diuina ut Deus, neque ut homo humana perficiens, sed Deo homine facto, nouam quandam ac inusitatum ex diuinitate atque humanitate permixtam operationem, nobiscum quidem conuersatus ostendens. Eandem fidem annunciat epistola missa ad Apollonem Philosophum, vbi & de obsecratione solis in passione Christi loquitur. Idem & IGNATIUS MARTYR epistola 1. ad Mariam circa finem. Fuge (ait) eos qui negant passionem Christi, & natiuitatem eius secundum carnem. Pluraque de fide incarnationis & Passionis profertur, quae reposita inuenies dictione, Symbolum, siue Confessio Ignatij, Idem quoque epistola ad Trallianos postquam Symbolum fidei contextit: Verè igitur (ait) peperit Maria corpus Deo in eo inhabitante, vereque natus est Deus verbum ex virgine, corpus perinde patibile atque nostrum indutus: verè conceptus in utero, qui omnes homines in utero conformat, sibi que fecit corpus ex virginis sanguinibus, verum absque viri consuetudine, in utero gestatus est, ut & nos, & vere lactatus est ac nutritus, & communi cibo ac potu, sicut & nos, usus est. Idem adhuc & epistola ad Magnesianos, circa finem & ad Tarcentenses in initio: vbi contra eos haereticos acriter disputat, qui Christum opinione tantum natum esse affirmabant, & opinione crucifixum: & scripturarum testimonio, eos falsa dicere, constanter probat. Eadem & epistola ad Philipenses in initio, & circa medium, inuehitur in Diabolum, qui auctor est haereseum, & haereticos impie docuit abnegare redemptionis nostrae mysteria, quae constanter asseuerat, & depromit ex scripturis. Tu (inquit) ignoras, quis sit qui natus est, qui omnia scire te simulas: multa enim te latent. Virginitas Mariae, admirabilis partus, quis ille sit qui est in corpore, stella his praecens qui ab oriente venerant magi, Archangeli saluatorum ad virginem, virginis Desponsatae admirabilis conceptus: Infantis precursoris praedicatio de eo qui de virgine nasciturus erat, & in utero exultatio ex eo quod precidebat, Angelorum hymni cum natus est, & a stribus facta annunciatio, Herodis meum de regni lereptione, Infantu-

los trucidandi praecipio, in Aegyptum migratio, Illinc eo loci reuersio, cunabula pueritia, descriptio humani generis, lactis nutritio, nomen Patris non seminantis, praesepe, quod locus non esset, nullus apparatus humanus, incrementi prouentus; humana verba, fames, sitis, iuneris confessio, fatigatio, sacrificiorum oblatio, quandoquidem & circumciso Baptisma, vox Dei super Baptizato, quidnam & vnde testificatio Spiritus & Patris caelitus, vox Ioannis prophetae passionem significans agni appellatione signorum diuersorum operationes, curationes variae, increpatio Dominica imperans ventis & mari, spiritus nequam fugati, teipsum tortum, ex virtute rei manifestata cruciatum, nec habentem quid faceres. Haec videns, non habes quid facias, nisi tenebrosas vertigines, & caetera multa, qua in dubia sunt, argumenta verae humanitatis & incarnationis. Tentationem enim in deserto a Diabolo factam prosequitur, qua infirmitas fati humana patuit, & virtuos diuinitas. Et iterum epistola ad Smyrnenes idem ait statim initio. Et epistola ad suos Antiochenos, vbi ex scripturis fidem incarnationis prodit. Et epistola ad Heronem circa medium, partum singularem virginis extollit. Est, inquit, admirabilis, & praeter communem omnium opinionem, partus Domini ex sola virgine, non quod abominabilis sit legitima commixtio, sed ut diuinam decebat natiuitatem. Decebat enim opificem non estata vii natiuitate, sed admirabili & noua ac inaudita, ut Creatorem. Iterum & epistola ad Ephesios eadem recenfer circa finem. Et MARTIALIS APOSTOLVS epistola ad Burdegalenenses capite decimo, vbi de Trinitatis mysterio loquitur similiter, & Incarnationis pandit mysterium. Et ABDIAS BABYLONIVS libro vigesimo certantibus Apostolici, Bartholomaeum Iudae populos docuisse, sic commemorat. Filius Dei dignatus est per verum virginis nasci cum homine, ita ut homo in virginis vultu conceptus, secum inter ipsa secreta virginis haberet Deum, qui fecit caelum & terram, mare, & omnia quae in eis sunt. Hic simul cum homine natus, partus virginis cepit habere initium nascendi cum homine, cuius initium ante secula a Deo Patre est. Sine initio nunquam non fuit, & omnibus initium dedit sine visibilibus, siue inuisibilibus creaturis. Christi incarnationem contra Tryphonem disputans IUSTINVS MARTYR aperte Prophetarum oraculis simili modo demonstrat. Ex genere, inquit, Abrahami & tribu Iuda, virginemque Davidicam stirpis, natus est filius Dei Christus, qui praenunciatus est venturus, ut fieret lex aeterna, & nouum testamentum vniuerso mundo. Quod probat oraculis prophetarum innumeris. Iterum & Apologia pro Christianis ad Senatam Romanum: Et illo speciali libro, quem de sancta & coessentiali Trinitate inscripsit. Non sufficit, ait ibidem ad parandam salutem, glorificare Patrem & Filium sed sana Trinitatis confessio praestat felicitatem piis repositam, &c. Et postquam Trinitatis elucidauit mysterium, ad Christi transi incarnationem, ut mox dicemus, dum de duabus in Christo naturis differemus. Praeterea de Christi incarnatione, longo disputationis filo contendit cum haereticis IRBNAEVS LVGDVNENSIS libro tertio, contra haereses Valentini, & similia capite 18. & 20. quod & prophetarum oraculis & testimoniis corroborat. Et adhuc amplius capitibus 26. 27. & reliquis. Quineciam & solida & humana carne Christi contra Marcionem,

Martialis Apostolus.

Abdias Babylonius.

Iustinus Martyr.

Ireneus Lugdunensis.

qui hunc putatua & Imaginaria fuisse vestitum
 afferunt, nec natum, agit differetissimo eloquio
 veritissimus ille & eloquentissimus T E R T U L L I A N U S
 C A R T H A G I N E N S I S, libro quem
 de carne Christi specialiter inscripsit, vbi mirè
 perstringit eum irrefragalibus argumentis. *Ante
 omnia* (ait inter cetera) *commendanda est ratio
 qua presuit, ut Dei filius de virgine nasceretur. No-
 ue nasci debbat noua natiuitatis dedicator. De qua
 signum daturus Dominus ab Esaiâ predicabatur.
 Quod est istud signum? Ecce virgo concipiet & pariet
 filium, &c. Conceptus igitur virgo & conceptus Ema-
 nuelem, nobiscum Deum. Hac est natiuitas noua dum
 homo nascitur in Deo, in quo homine Deus natus est,
 carne antiqui seminis suscepta sine semine antiquo, ut
 illam nouo semine, id est, spiritualiter reformaret, ex-
 clusis antiquitatis sordibus expiatam. Et cetera mul-
 ta, quæ cerè possunt esse lectori iucundissima, &
 multa fruge copiosissima, si non pigeat legere.
 Idem similia agit libro contra Iudæos capite 3, vbi
 in Iudæos inuehitur qui Christum dissententur ve-
 hime & capite 6. Innumeris oraculis prophetarum
 Emmanuel Christum, venisse comprobatur. Et
 libro 3, contra Marcionem, nihil aliud agit, quam
 veram Christi incarnationem probare atque pas-
 sionem. Agens in eos, qui eum phantasticam, &
 non verum hominem mentiebantur. Porro scri-
 psit librum egregium vetustus doctor M E L I T O S
 S A R D E N S I S Episcopus, de Generatione Christi.
 & alterum de Deo corpore induto, quos li-
 bros summopere commendat E V S E B I U S C A E S A R I E N S I S
 libro 4. Ecclesiasticæ historiae c. 24. Sed
 ut paucis finiamus, eadem haud dubiè compro-
 bant, & testantur, infiniti authores Catholici, Ori-
 genes, Chrysostomus, Ambrosius, Hieronymus,
 Epiphanius, Gregorius, Nazianzen, Basilus, Atha-
 nadius, Augustinus, Hilarius, & ceteri infiniti,
 quorum minimo negotio hic possem producere
 testimonia, si non omnibus essent agnita, & præce-
 dentia sufficerent, & non prolixitas operis impe-
 deret. Ideo vt ad finem tendamus, non congruum
 videtur, prætermittere eorum fidem, qui ignoti
 censentur, & tamen clarum lumen orbi inuehen-
 do, profunt Catholica doctrinæ. Sed & Concilio-
 rum factorum seriem prosequendo, ea huc ad-
 ducenda optimum fore censimus, quæ fidem
 corroborando, non minimum possunt futuris
 prodesse seculis. Itaque quia semel de Incarnatione
 Christi loqui incepimus, non prætermittenda
 est excellentis illius Doctoris F L A V I A N I C O N S T A N T I N O P O L I T A N I
 Episcopi confessio, quam Theodosio Imperatori transmisit, quæ &
 approbatur & allegatur in Generali Concilio
 C H A L C E D O N E N S I. Sic quippe sanctus ille
 vir Incarnationis fidem describit. *Predicamus
 Dominum nostrum Iesum Christum, ante secula qui-
 dem ex Deo patre, sine principio natum, secundum di-
 uinitatem, in nouissimis autem diebus eundem propter
 nos & propter nostram salutem, ex Maria virgine se-
 cundum humanitatem, Deum perfectum & hominem
 perfectum, eundem in assumptione anime rationalis
 & corporis consubstantialiam, secundum diuinitatem,
 consubstantialiam matri eundem, secundum humani-
 tatem. Ex duabus virgine naturis consistentes Chri-
 stum, post incarnationem ex sancta virgine, & inhu-
 manatum in una substantia, & in una persona, unum
 Christum, unum filium, unum Dominum confitemur.
 Et unam quidem verbi Dei naturam, incarnatam ta-
 men & inhumanatam dicere non negamus, eò quod ex
 ambobus vnus atque idem sit, Dominus noster Iesus**

A *Christus. Eos vero qui aut Duos filios, aut Duas subs-
 stentias, aut duas personas annunciant, & non unum
 eundemque Dominum Iesum Christum filium Dei
 vni predicant, anathematizamus, & alienos esse ab
 Ecclesia indicamus. Eadem sapius in dictione,
 Symbolum, Filius, Maria, &c. Est & eiusdem
 F L A V I A N I alia Epistola, in qua prædictam fi-
 dem defendit aduersus duplicem Eurychetis im-
 pietatem, qui duas in Christo diuidens naturas,
 & substantias, anathema recepit, actione 1. Conci-
 lij C H A L C E D O N E N S I S. Eadem omnino est
 confessio C Y R I L L I A L E X A N D R I N I, quam
 misit ad Ioannem Antiochenum Episcopum, de
 partu beatæ virginis, & humanitatis assumptione,
 quæ lecta est coram prioribus eiusdem Chalce-
 donensis synodi actione 1. & eam fidem autori-
 tatis multis roborat, sed omnino in idem con-
 uenit cum prædicta Fauiani confessione. Et vt
 pauca proferamus. *Natus est* (ait) *secundum car-
 nem de sancta virgine, & de superioribus aduenit
 Deus verbum, excarnauit semetipsum formam serui
 accipiens, appellatus est filius hominis, manens quod
 erat, hoc est, Deus (Immutabilis enim & incommutabi-
 lis secundum naturam est) tamquam vnus iam intelle-
 ctus cum propria carne de celo dicitur descendisse.
 Appellatus est etiam homo de celo perfectus, cum esset
 etiam in Deitate perfectus. Idem ipse in eadem huma-
 nitate perfectus, & tamquam in vna persona intelli-
 gendus. Vnus enim Dominus Iesus Christus, & si na-
 turarum differentiam non ignoretur de quibus inenar-
 rabilem vnitatem factam fuisse sentimus & dicimus.
 Eos autem qui dicunt quoniam temperamentum, aut
 confusio aut conspersio facta est, Dei verbi ad carnem,
 dignetur tua sanctitas refrenare. Cumque legeretur
 epistola hæc, omnes Patres clamauerunt: *Sic cre-
 dimus, sicut & Cyrillus. Anathema, qui sic non credit.*
 Et hanc fidem adhuc Patres præfati actione 2.
 probauerunt. Porro est adhuc celeberrima huius
 fidei confessio, quam ad Iustinum Augustum
 H O R M I S D A L I. transmisit epistola capite 3.
Proprium filij Dei est (ait) *vt iuxta id quod scriptum
 est, in nouissimis temporibus verbum caro fieret, & ha-
 bitaret in nobis, ita intra viscera sanctæ Mariæ virgi-
 nis genitricis Dei, vnus vnusque sine aliqua confusio-
 ne naturis, vt qui ante tempora erat filius Dei, fieret fi-
 lius hominis, & nasceretur in tempore, & hominis more,
 matris vultum natus non aperiens, & virginitatem
 matris, Deitatis virtute non soluens: dignum planè
 Deo nascente mysterium, vt seruaret partum sine cor-
 ruptione, qui conceptum fecit esse sine semine, seruans
 quod ex Patre erat, & representans quod ex matre sus-
 cepit. Nam iacens in presepio, videbatur in celo: in-
 uolutus pannis adorabatur à Magis: inter animalia
 editus, ab Angelis nunciatur: vix egressus infantiam,
 annuncians mysticam sine instituentem doctrinam, in-
 ter rudimenta annorum puerilium, edens celestium si-
 gna virtutum. Idem enim Deus & homo, non (vt ab
 infidelibus dicitur) sub quarta introductione persone,
 sed ipse Dei filius, Deus & homo, idem vnus & in-
 firmittas, humilitas & maiestas, redimens & venditus,
 in cruce posuit & cæli regna largitus; Ita nostre in-
 firmittatis particeps, vt possit interiri: ita ingenita po-
 tentia Dominus, ne possit morte consumi, sepultus est
 iuxta id quod voluit homo nasci, & iuxta quod patri-
 erat similis resurrexit: Patiens vulnerum, & saluator
 agrorum, vnus defunctorum, & viuificator obeu-
 ritium, ad inferna descendens, & à Patris gremio non
 recedens: vnde & animam quam pro communi con-
 ditione posuit, pro singulari virtute & admirabili po-
 tentia, mox resumpsit. Idem eadem repetit epistola***

Tertullianus
Cartaginens.

Esaiâ 7.

Melito Sarden-
sis Episcop.

Eusebius Cæ-
sariensis.

Origenes,
Chrysostomus
Ambrosius,
Hieronymus,
Epiphanius,
Gregorius Na-
zianzenus,
Basilus,
Athanadius,
Augustinus,
Hilarius.

Flavianus Con-
stantinopolitani
Episcopus.

Concilium
Chalcedonen-
se 4. generale.

Flavianus Con-
stantinop.

Concilium 4.
generale Chal-
cedonen-
se, Cyrillus Ale-
xandrinus.

Hormisdâ 1.

1. Petri 1.
Ioan. 1.

Sana confessio
qua à multis re-
probatur impiè.

Lucæ 1.
Matthæi 2.
Lucæ 2.

6. ad Epiphanius Constantinopolitanum Epif-
 copum, breuiori quidem compendio, vt videbis
 in dictione, Trinitas. Idem etiam C L E R V S
 H I E R O S O L Y M I T A N V S, A N T I O C H E N V S
 & I I. S Y R I A E epistola deprecatoria missa ad
 eundem Iustinum Imperatorem Augustum, Sed
 & I V S T I N I A N V S I M P E R A T O R in profes-
 sione sua fidei, ad Ioannem Papam I I. vt repo-
 suitimus, dictione Trinitas, Filius, Maria, &c. Vide
 etiam quod sequitur.
 Christus incarnatus duabus constat na-
 turis. Hæc propositio sufficienter ex superiori
 annotatione colligitur vera, nec opus erat multis
 autoribus illam iterum comprobare, nisi hereti-
 corum intercessisset, nequitia, qui hanc ab initio
 improbant, nobis rursus materie suggerunt cog-
 noscendam dilatacionem, vt ea quæ à sanctis Conci-
 liis decreta sunt, huc produceremus, tam & con-
 firmationem præcedentium, quam ad robur se-
 quentium. Itaque primo loco nobis occurrat
 C L E M E N S I. lib. 6. Constitutionum Apосто-
 licarum, cap. 11. *Christum* (ait) *non confitemur pu-
 rum hominem, sed Deum verum & hominem media-
 torem Dei & hominum, Pontificem patris. Hinc &
 E V T Y C H I A N V S I. epist. 1. quæ est ad Ioan-
 nem, & omnes Episcopos Bœoticæ prouinciæ,
 Plane vitam suam nescit, qui Christum Iesum vt ve-
 rum Deum, ita & verum ignorat, hominem. Et eius-
 dem periculi res est, Iesum Christum, vel Spiritum san-
 ctum, Deum non credere, vel carnem nostri corporis in
 Christo denegare. Hac, verbum caro factum loqueba-
 tur, & homo Iesus Christus maiestatis docebat, media-
 tor ipse in se ad salutem constitutus Ecclesie, & ipso
 illo inter Deum & homines mediatoris sacramenti vnin-
 que vnus existens, dum ipse ex vnitate in idipsum na-
 turis, nature vnusque res eadem est, ita tamen vt neutro
 careret in vtroque, ne forte Deus esse homo nascenti
 do desineret, & homo rursum Deus manendo non es-
 set. Hac itaque humane beatitudinis fides vera est,
 Deum & hominem predicare, verbum & carnem,
 confiteri, neque Deum nescire quod homo sit, neque car-
 nem ignorare quod verbum sit. Natus igitur vnigeni-
 tus Deus ex virgine homo, & secundum plenitudinem
 temporum in semetipso preserturus in Deum hominem,
 hunc per omnia Euangelij sermonis modum tenuit, vt
 se Dei filium credi doceret, & hominis filium predica-
 rei, & admoneret loquens & gerens homo vniuersa quæ
 Dei sunt, loquens & gerens deinde Deum vniuersa quæ
 hominis sunt, ita tamen vt in ipso illo vnusque generis
 sermone, nunquam nisi cum significatione hominis lo-
 cutus sit, & Dei. Et cetera multa, quæ per totam
 illam epistolam, idem diuersis suasionibus contra
 hæreticos disputat. Hinc in Concilio C O N S T A N T I N O P O L I T A N O
 I. damnatus est Euphrata eiusdem vr-
 bis Episcopus, eò quod Christum Deum esse, ne-
 garet, sed nudum hominem profiteretur, & ab
 Episcopatu omnium Episcoporum calculo deie-
 ctus est. Sed vt ad rem redeamus, G A I V S I.
 epistola ad Fœlicem Episcopum, sic diuersis au-
 thoritatibus Christi vtramque naturam compro-
 bat: *Quicumque* (ait) *ita obsecat & à homine veri-
 tatis alieni sunt, vt verbi Dei à tempore incarnationis
 denegent veritatem, ostendant in quo sibi Christianum
 nomen usurpent, & cum Euangelio veritatis qua ra-
 tione concordent, si beate Virginis partu, aut caro sine
 Deitate, aut Deitas est orta sine carne. Sicut enim ne-
 gari non potest, Euangel. Ita dicente, quid verbum caro
 factum est, & habitauit in nobis, ita negari non potest,
 beato Apostolo Paulo predicante, quod Deus erat, in
 Christo mundum reconcilians sibi. Quæ autem reconci-**

liatio posset esse, qua humano generi repropitiaretur
 Deus, si hominis causam mediator Dei hominibus
 non susciperet? Quæ vero ratione veritatem media-
 toris impleret, nisi qui in forma Dei equalis est patri,
 in forma serui particeps esset & nostri, vt mortis vin-
 culum vnus per incarnationem contractum, vnus morte
 (qui solus morti nihil debuit) solueretur? Effusio enim
 iusti sanguinis Christi, tam fuit diues ad pretium, vt si
 vnineritas captiuorum in redemptorem suum crede-
 ret, nullam diaboli vincula retinerent. Quoniam, sicut
 Apostolus ait, vbi abundauit peccatum, superabun-
 dauit & gratia. Et cum sub peccati præiudicio nati,
 potestatem acceperit ad iustitiam renascendi, va-
 lidius factum est donum libertatis, quam debuit
 seruitus. Quam itaque sibi in huius sacramenti
 presidio spem relinquunt, qui in Salvatore nostro ne-
 gant humani corporis Veritatem? Dicant quo sacrifi-
 cio reconciliati, dicant quo sanguine sunt redempti.
 Quis est, vt ait Apostolus, qui tradidit semetipsum pro
 nobis oblationem & hostiam Deo in odorem suauita-
 tis? Aut quod vnquam sacrificium sacratum fuit, quam
 quod verus & externus Pontifex in altari crucis per
 immolationem sue carnis imposuit? Licet in conspectu
 Domini mors sanctorum eius, preciosa sit, nullius tamen
 infontis occiso redemptio fuit mundi. Acceperunt iusti
 coronas, non dederunt: de fortitudine fidelium, exempla
 nata sunt patientia, non dona iustitiæ. Singulares quip-
 pe in singulis mortis fuerunt nec alterius quisquam de-
 bitum suo sine perfoluit, cum filius hominis vnus solus
 Deus noster Iesus Christus, qui verè erat, agnus im-
 maculatus, existeret, in quo omnes crucifixi, omnes mor-
 tui, omnes sepulti, omnes etiam sunt suscitati: de quibus
 ipse dicebat, Cum exaltatus fuero à terra, omnia tra-
 ham ad meipsum. Fides etenim iustificans impios, &
 creans iustos, ad humanitatis retracta participium, in
 illo acquirit salutem, in quo solo homo se inuenit inno-
 centem, liberum habens per gratiam Dei de eius poten-
 tia gloriari, qui contra hostem humani generis, in car-
 nis nostre humilitate congressus, his victoriam suam
 tribuit, in quorum corpore triumphauit. Licet ergo in
 vno Domino nostro Iesu Christo, vero Dei atque homi-
 nis filio, verbi & carnis vna persona sit, que insepara-
 biliter atque diuise communes habeat actiones, in-
 telligende sunt tamen ipsorum operum qualitates, &
 sincere fidei contemplatione conueniendum est, ad que
 prouehatur humilitas carnis, & ad que inclinatur al-
 titudo Deitatis. Quid sit, quod caro sine verbo non agit,
 & quid sit quod verbum sine carne non efficit. Sine
 verbi enim potentia, nec conciperet virgo, nec pareret:
 & sine veritate carnis oboluita panis infantia non
 iaceret. Sine verbi potentia non adorarent Magi pue-
 rum, stella indicè declaratum, sine veritate carnis, non
 iuberetur transferri puer in Ægyptum, & ab Herodis
 persecutione subduci. Sine verbi potentia, non fieret
 redintegratio debiliū, & viuificatio mortuorum: &
 sine veritate carnis, nec cibus ieiuno, nec somnus esset
 necessarius fatigato. Postremo sine verbi potentia, non
 se Deus Patri profiteretur equalem: & sine veritate
 carnis non idem diceret, Patrem se esse maiorem, cum
 Catholica fides vtrumque suscipiat, vtrumque defen-
 dat: que, secundum beatum Petrum Apostolum, vnum
 Christum, Dei filium & hominem credit, & verbum,
 & c. Multa, quæ tota epistola disseruit. Idem om-
 nino postea & L E O I. protulit epistola ad Leo-
 nem Augustum, & à multis, eiusdem esse prædi-
 cta verba putantur, quæ Gaius fuit, vt supra retu-
 limus. Porro, quod Christus incarnatus, duabus
 confiter naturis, docet I V S T I N V S M A R T Y R
 libro vnico de Trinitate, circa medium, vbi post
 multa & alta de Trinitatis mysterio exposita, sic

Clerus Hiero-
solymitanus,
Antiochenus &
1. Syriæ.

Probatio, quod
diuina simul &
humana Chri-
sti natura con-
sistat, in vna sup-
posito.

Clemens 1.

Eutychanus 1.

Ioan. 1.

Concilium
Colonicen-
se 1.

Gaius 1.

Irrefragabilibus
rationibus cre-
dendum, Chri-
stum duabus con-
sistere naturis, di-
uina & humana,
probat. Oro le-
ctorem, ut hu la-
torum sententi-
as intendant,
quæ hæretico-
rum nugæ & fal-
sities, Ioan. 1.
& Corin. 5.

Philippens. 2.

Rom. 5.

Ephes. 5.

1. Petri 2. 25.

Ioan. 12.

Luc. 1. & 2.

Matth. 2.
Matth. 4.
Marc. 4.
Ioan. 11.
Ioan. 10. & 14.

Matth. 16.

1. Cor. 1.

Iustinus Mar-
tyr.

ad incarnationis mysterium transiens, in Christo duas comprobatur esse naturas, Quando (ait) verbum illud animaduertit, creaturam suam opus habere restauracione, & luendas esse penas, quis Adam per transgressionem incurrerat, tunc de caelo ad nos descendit, non corporali descensu, sed diuine voluntatis effusio, ad eam dispensationem usum ex sequestra virgine stirpis Davidica, sicut illi regi promissum fuerat, & ingressum in eius uterum, quasi semen quoddam diuinum, fingit sibi templum, perfectum hominem, sumpta parte quadam illius nature, que fieret formandi eius templi essentia, hoc induit, & huic vnus filius Dei prodijt, natura genuina, ex illo enim tempore filius, & Deus & homo est. Ita dispensationem suam, erga nos absoluit, quandoquidem Adam peccando posteros suos morti subiecit, & vniuersam eorum naturam huic debito reddidit obnoxiam. At filius, ut Deus & homo, lapsus Adam in integrum restituit, & in quantum homo, vitam agit inculpabilem, mortemque spontaneam suscipit, absoluta quidem viuendi ratione delictum abolerens, mortem vero debitam, indebita irritam faciens. In quantum autem Deus, quod collapsum est restituit, & mortem ipsam in totum destruit. Idem igitur est filius, qui & concidit & collapsa restituit. In quantum homo, concidit, in quantum Deus, restituit. Quoties igitur audieris & vno filio, voces contrarias collatas inuicem diuidi, iuxta vtramque naturam magnificas diuinitatisque diuine nature attribuens, quidquid autem exiguum & humanum, humane imputas (sic enim & vocum earum discrepantiam effugies, reddendo sua cuique natura) & Filium vnicum antiquiorem seculis omnibus, eundem recens natum, iuxta sacras Scripturas confiteberis, &c. Et paulo infra: Sic Filius vnus cum sit natura genuina, iuxta alteram patris miracula, iuxta alteram humilia quoque in se recipit. Quatenus enim ex patre, facit prodigia ut Deus, quatenus à virgine, crucem, passionem, & similia vltro pertulit naturaliter, ut homo. Et cetera multa ille sanctus martyr prosequitur in hunc modum. Tum subdit, comparatione facta ad Solem, Sicut autem vnus lumen, & vnus sol, nature vero due, altera luminis, altera corporis solaris: sic & hic vnus filius, & Dominus & Christus, & vniuersus, natura vero due, altera nostra, altera nobis superior. Nullus ergo post vniuersum dixerit, alterum scilicet filium verbum Dei, alterum vero filium hominem, sed vtraque vnus & eundem intelligat: & in vno filio Dei vniuersam vim nemo separauerit, ab vnica filiatione, natura tamen eius proprietatem ratione quibus discernit, &c. Hæc omnino eadem, ne diutius immoremur IRENEVS LVGDVNENSIS confirmat libro 3, contra hæreses Valentini & similibus, capite 18, quando contra eos disputat, qui dicunt Christum putatiue apparuisse, in finit scripturarum testimoniis rei veritatem depromens. Quod & facit TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS, libro de Trinitate circa medium. Possent & reliquos antiquiores Patres hinc proferre, sed tam ex præcedentibus, quam ex consequentibus manifesta satis veritas elucescet. Hinc & DAMASVS I., epist. 1. ad Paulinum * Antiochenum Episcopum, cap. 1. & 2. Constatendum est filium Dei, humanum suscepisse corpus animam, sensum, id est, integrum Adam, & ut expressius dicam, totum veterem nostrum, sine peccato, hominem. Sicut enim consistens, eam humanum corpus suscepisse, non statim ei & humanas vitiorum adiungimus passiones, ita & dicentes, eam suscepisse & hominis animam & sensum, non statim dicimus, & cogitationum eam humanarum subiactisse peccato. Capite secundo, Si quis dixerit autem, ver-

Summa fidei nostre & restaurations nostre compendium.

Irenæus Lugdunensis.

Tertullianus Carthaginens.

Damasus I.

* Theosalonic.

bum pro humano sensu in Domini carne versatum, hunc Catholica Ecclesia anathematizat. Nec non & eos, qui duos in Salvatore filios confitentur, id est, alium ante incarnationem, & alium post assumptionem carnis ex virgine, & non eundem Dei filium & ante & postea, confitentur. Idem repetit in sua professione fidei, ut alibi dictione, Trinitas inferentur. Hic liber adijcere, quod magnus ille CYRILLVS ALEXANDRINVS asserit. epistola illa quam ad Nestorium Constantinopolitanum Episcopum hæreticum transmisit, qua impense laudatur, & allegatur à Patribus Concilij CHALCEDONENSIS actione secunda, & magnifice laudatur à LEONE I. epist. 31. quæ est ad Theodosium, & epist. 33. quæ est ad Pulcheriam Augustam, quæ etiam recitatur coram Patribus Concilij CONSTANTINOPOLITANI II. quod fuit 5. generale collactione 6. & in magno illo Concilio EPHESINO generali 3. producitur. Sic itaque ait ille diuus Cyrillus, Cum consideramus, Christum incarnatum esse & hominem factum, Dei verbum non dicimus, quod Dei natura conuersa vel immutata, facta sit caro, nec quod in totum hominem, qui est ex anima & corpore, transformata sit, sed illud magis, quod carnem animatam anima rationali sibi copulauerit verbum * substantialiter, & ineffabiliter, & indeprehensibiliter factus sit homo, & nuncupatus sit etiam filius hominis, non nuda tantummodo voluntate, sed nec assumptione sola persona, sed quod diuersa quidem nature in vnum conuenerint, vnus tamen ex ambabus Christus & filius, non euacuata aut sublata diuersitate naturarum per coniunctionem, sed quia simul nobis effecerunt vnum Dominum & Christum & filium, id est, diuinitas & humanitas, per arcanam illam ineffabilemque copulationem ad vnitatem. Itaque is, qui ante secula omnia est natus ex Patre, etiam ex muliere carnaliter dicitur procreatus, non quia diuina ipsius natura de sacra Virgine sumpti exordium, nec quod propter seipsam opus habuit secundo nasci, post illam natiuitatem quam habebat, ex patre: (est enim ineptum & stultum hoc dicere, quod is qui ante omnia secula est consempiternus Patri, secunda generationis egerit, ut esse inciperet) sed quia propter nos & propter nostram salutem, naturam sibi copulauit humanam, & processit ex muliere, idcirco dicitur natus esse carnaliter. Neque enim primo natus est homo communis de sancta Virgine, & tunc demum inhabitauit in eo verbum, sed in hac vltima vtrouque virginali se cum carne coniunxit, & sistit generationem carnalem, carnis sue natiuitatem suam faciens, sic illum dicimus & passum esse & resurrexisse: non quia Deus verbum in sua natura passus sit aut plagus, aut clauorum transiaciones, aut alia vulnera: (Deus namque incorporalis extra passionem est) sed quia corpus illud, quod ipsius proprium factum est, passum est, ideo hæc omnia pro nobis dicitur passus. Inerat enim in eo corpore quod patiebatur, Deus, qui pati non poterat. Simili modo & mortem ipsius intelligimus: immortale enim & incorruptibile est naturaliter & vita, & viuificans Dei verbum. Sed quia corpus ipsius proprium gratia Dei, iuxta Pauli vocem, pro omnibus mortem gustauit, idcirco ipse dicitur mortem passus esse pro nobis, non quod ipse mortem esset experius, quantum ad ipsius naturam pertinet (infamia est enim, hoc vel sentire, vel dicere) sed quod, ut supra diximus, vera caro ipsius mortem gustauit, ita & resurgente carne ipsius, resurrectionem dicimus, non quia in corruptionem ceciderat. (quod absit) sed quia eius resurrexit corpus. Ita Christum vnus & Dominum confitemur, non tanquam hominem cum verbo adorantes, ne diuisionis

Cyrillus Alexandrinus. Summa auctoritas scripturarum Cyrilli Alexandrini. Concilium Chalcedonense. Leo I.

Constantinop. Concilium 2.

Concilium Ephesinum 3. generale.

* secundum subfiteantiam.

Hebræorum 2.

quædam

Et hoc contra Calumini doctrinam militat, ut alibi diffusi sumus, diffusi I. mago & Adoratio.

Ioan. 1.

Maria Theotokos, id est, Dominatrix, uel dicitur in uocabulo, Maria.

Concilium Alexandrinum sub Cyrillo.

Concilium Romano sub Celestino I.

Cyrillus Alexandrinus.

Ioan. I. Oro hæc, Lector, perpende fideliter.

quædam species inducatur, sed vnus iam & eundem adorantes, quia non est alienum à verbo corpus suum, cum quo ipsi etiam assidet patri. Nec hoc ita dicimus quasi duobus filiis assidentibus, sed vno cum carne per vnitatem, quia si talem copulationem factam per substantiam, aut quasi impossibilem, aut quasi parum decoram, uoluerimus accipere, in id incidemus, ut duos filios esse dicamus. Necessè est enim discernere, & dicere, hominum separatum, fuisse sola filij appellatione honoratum: & rursum quod est ex Deo, & nomine, & ueritate Filium Dei. Sed discernere in duos filios non debemus vnum Dominum Iesum Christum. Neque enim id adiuuat, rectam Filij rationem, licet nonnulli copulationem nescio quam perhibeant personarum. Non dixit enim scriptura, uerbum Dei, personam hominis sibi assumpsisse, sed carnem factum esse: id autem est ostendere, Dei uerbum similitur ac nos participatum habuisse carnis & sanguinis, & corpus nostrum propriè suum, fecisse, & hominem ex muliere processisse, non abiecta nec deposita Deitate, aut generatione illa quæ habebat, ex patre, sed mansisse etiam in assumptione carnis Dei quod erat. Hoc ubique rectæ fidei ratio protestatur. In tali sensu patres fuisse comperimus. Ideo illi non dubitant sanctam Virginem dicere, Θεοτόκον, id est, Dei genitricem, non quod uerbi natura Deitatisque in sancta Virgine sumpti exordium, sed quod ex ea natum sit sacrum illud corpus, animatum anima rationali, cui substantialiter adnatur Dei uerbum, carnaliter natum esse dicitur. Hæc igitur pro charitate in Christo, scribo, querens te tanquam fratrem, & contestans coram Christo & electis Angelis, ut hæc nobiscum & sentias, & simul doceas, ut Ecclesiarum pax salua seruetur, & concordie charitatisque, uinculum indissolubile maneat, sacerdotibus Dei. Eadem agit IDEM CYRILLUS in defensione anathematismi. Eisdem etiã argumentis contra Nestorium agit alia adhuc epistola, eidem à se & ab vniuersis Patribus Concilij ALEXANDRINI quod coegerat, transmissa, quæ epistola recitata est etiam in Ephesina & Chalcedonensi synodus, ut superius annotatum est, & multum probata. Constat autem præfatum Nestorium interfuisse Concilio ROMANO quod Celestinus I. congregauit præsentem Cyrillo, & in eo Concilio damnatum, & ad rectam fidem penitentiamque reuocatum. Hinc eidem postea Cyrillus formulam fidei conscribit, quam sequi debeat, quæ (licet diffusiori stylo) omnia tamen comprehendit quæ ex alia epistola superius atrexiimus. Cuius formulæ partes suis locis assignabimus. Non enim hæc afferre uisum est totâ fidei formulam, quæ variis seruit uocabulis. Vide igitur, Filius, Maria, Eucharistia, vnio, Spiritus sanctus, &c. Ad calcem autè epistolæ prædictæ Cyrilli & Alexandrini Concilij additur anathematismi in eos, qui contraria superioribus docere præsumpserint, suntque numero duodecim, quæ eandem sonant fidei ueritatem, præcipuè Anathematismos 1. 7. 10. & 12. cum superioribus conueniunt, reliquos uerò suis locis adiungimus. Denique satis prolixè IDEM CYRILLVS, Trinitatis & incarnationis mysteria prosequitur in expositione symboli Nicæni, ubi circa medium tractans illud, Verbum caro factum est, signanter docet, hoc non debere intelligi secundum translocationem, vel conuersionem, vel commutationem, transmutationem factam in carnis naturam, neque uel habens temperationem uel commixtionem, uel (ut docent aliqui) consubstantiationem. Impossibile enim esset, quoniam secundum naturam incommutabiliter, & inconuertibiliter se habet, carnem

autem ex uirgine & illibato corpore, anima mentali animatam assumpsit, & suam propriam fecit. Hoc, Verbum caro factum est, pluribus idem Doctor uerbis elucidat, libro de incarnatione vniuersitatis, capit. potissimum 24. & 25. His fidei definitionibus stipulatur, & calculo confirmat, LEO I. epist. 10. quæ est ad Flavianum Constantinopolitanum Episcopum contra Eutychemum, cap. 2. 3. & 4. & epist. 95. quæ est ad Leonem Augustum, ex dictis sanctorum Patrum, & præcipuè huius Cyrilli locis superius allegatis. Eandem fidem etiam tueritur CLERI HEROSOLYMITANI ANTIOCHENI & II. SYRIÆ, epistola deprecatoria directâ ad Iustinum Imperatorem, contra eundem Nestorium & Eutychemum, tempore Hormisdæ Papæ. Porro ut capiti opus prosequamur, fidem, quæ prædicamus, Christum duabus in vno supposito constare naturis, sancti Patres Concilij CHALCEDONENSIS generalis 4. actione 16. exponentes amplectendum decernentes, Leonis I. præfati epist. 10. quæ est ad Flavianum, plurimum sanctorum auctoritatibus roborare studuerunt, quas (inquit) naturas in Christo, & consubstantialem Patri Deum, Verbum etiã nobis secundum carnem ex Maria consubstantialem factum, sanctus Doctor BASILIUS CÆSARIENSIS CAPPAD. Episcopus ex his quæ contra Eunomium scripsit, insinuat. Ego (ait) & hoc quod est in forma Dei existere, ac si in essentia Dei, æquialiter pronuncio. Sicut enim hoc quod formam serui suscepit, in substantia humana Dominum nostrum factum esse significat, ita quod dicit quod in forma Dei est diuina substantia proprietate sine dubitatione commendat. AMBROSIVS MEDIOLANENSIS ad Gratianum Imperatorem: seruenus differentiam diuinitatis & carnis, vnus in ueroque loquitur filius Dei, quia in eo vtraque natura est. Et GREGORIUS NAZIANZENSIS epistola ad Cledonium: nature quidem due, Deus & homo, quia & anima & corpus: Filij autem non duo, neque duo Dii. Et secundo sermone de Filio, Hoc est (ait) quod facit hæreticis seductionem, nomen prolata seruitio. Signum est autem, ut si quando natura seruentur, intelliguntur simul seruentur & nomina. Et ATHANASIVS ALEXANDRINVS libro aduersus hæreses: sicut non esset liberati à peccato atque maledicto, si non caro nature esset humane, quæ induit uerbum (nihil enim nobis commune esset ad alienum) sic nequaquam ille homo Deus fieret, si non natura esset ex Patre, & uerum atque consempiternum eius esset Verbum, quod factum est caro. Idcirco namque talis est facta conuexio, ut ei qui iuxta naturam diuinitatis est, illum hominem qui est humane nature coniungeret. AMPHICLIUS ICONIJS Episcopus, in explanatione Euangelij secundum Ioannem: discerne iam naturas tam Dei quam hominis. Neque enim per amissionem Dei factus est homo, neque secundum prouentum ex hominibus Deus est: Deum enim dico, & hominem, da passiones carni, da Deo miracula. Et ANTIOCHVS PTOLEMAÏDIS Episcopus: non confundas has naturas, & non obstupesces circa dispensationem. Et FLAVIANVS ANTIOCHENSIS Episcopus in Theophrasticon: quis uerba loquitur potentias Domini, auditis faciet omnes laudes eius? Quis uerbo collati nobis beneficij magnitudinem possit exprimeret? Humana natura Deitati coniungitur, ita tamen ut in se vtraque natura permaneat. Et IOANNES CHRYSOSTOMVS in Euangelium secundum Ioannem. Quid enim intulit, & habitauit in nobis? Hæc bene-

Leo I.

Clerus Hierosolymitanus Antiochenus, & secundæ Syriæ.

Concilium Chalcedonense generale 4.

Scito doctores sequentes allegati à præfato Concilio, eo modo quo reponimus. Basilius Cappadocie Cæsariensis Episcopus.

Ambrosius Mediolanensis.

Gregorius Nazianzenus.

Athanasius Alexandrinus.

Amphilochius Iconij.

Antiochus Ptolemaidis, Flavianus Antiochenus.

Ioannes Chrysostomus.

dicet

discens nihil debet incongruum suspicari, sed hoc quod factum est. Non enim conversionem dixi illius, inconueribilis nature, sed habitatione & commorationem, id autem quod habitat non ipsum est, quod habitaculum, sed alterum in altero inhabitat. Alioquin iam non erit habitatio, nihil enim in seipso habitat. Alterum autem dixi iuxta substantiam. Per unionem enim & connexionem, unus est Deus, verbum, & caro, nequaquam facta confusione vel permixtione harum substantiarum, sed unionione ineffabili & inenarrabili. IDEM in Mattheum: Quomodo quis in medullis pugna posuit, duobus quibusdam inuicem discordantibus virisque manibus excidens, si uenens utrumque coniungat, sic etiam Christus fecit uerus uero diuinam naturam humanam, sua nostris clementer adiungens. **Beatus ATTILIVS CONSTANTINOPOLITANVS** Episcopus epistola ad Euphychium: quid igitur oportebat operari sapientissimum, mediationem assumptam carnis & unionem Dei uerbi ad hominem qui ex Maria est? Nam utraque facta sunt, ita ut ex utroque unum Christum quidem fateamur, in propria impassibilis nature dignitate persistere, moriem gestare simul, ut & sociam sibi nature carnis ostenderet per mortem, moris ipsius contemptum, pariterque etiam ut noui Testamenti per obitum, iura ferrentur. Et **PROCLVS CONSTANTINOPOLITANVS** Episcopus ex sermone, puer natus est nobis & filius datus est nobis, &c. Et naturam (ait) ratione diuide, & unitatem mysterij diuini attolle praconis. Adducunt & **CYRILLVM**, quem nos sepius superius citauimus, & infra dictione, Trinitas, Filius, Maria, uirgo, &c. **Aduerentes** (ait ille **Cyrillus**) modum inhumanationis, uideamus quod dua natura per indiuiduam unionem inconfuse atque inuicibiliter inuicem sibi conuenierunt. Caro namque caro est, & non Deitas, licet facta sit caro. Similiter etiam uerbum Deus est, & non caro licet dispensatorie propriam fecerit carnem. Hanc allegant Patres Chalcedonensis Concilij. Porro hanc astruit fidem **HORMISDA** I. epistola ad Iustinum Augustinum, ut superius allegauimus, cum Christi incarnationem ueram probarem. Sed & **GREGORIVS** I. hanc fidem defendit contra Nestorium epist. 61. lib. 9. quae est ad Quirinum Episcopum, & reliquos Episcopos Hyberniae, Patrum testimonia in medium producens, ut iam satis producta sunt. Praeterea Christum duabus constare naturis, deuotissimus Imperator **IUSTINIANVS** MAGNVS in professione seu confessione suae fidei, quam obtulit Ioanni I. Summo Pontifici, aperte testatur. Confessionem autem eius partim in dictione, Trinitas, & dictione, Filius, & hic contineri certum est. Sic autem Catholicus Princeps loquitur, Ex utraque (ait) natura, id est, Deitate & humanitate unum Christum compositum dicentes, confusione unioni non introducimus. Et in utraque natura, id est, in diuinitate & humanitate, unum Dominum nostrum Iesum Christum Dei uerbum incarnatum & hominem factum cognoscentes, diuisionem quidem per partes, uel incisionem, non ferimus uni eius substantiam. Differentiam autem naturarum ex quibus compositus est, significamus non interemptam propter unitatem, quoniam utraque natura in ipso est. Cum enim compositionem dicamus, necesse est consistere & partes in toto esse, & totum in partibus cognosci. Nec enim diuina natura in humanam transmutata est, nec humana natura in diuinam conuersa est. Magis autem intelligitur quod diuinam conuersa est, & ratione sua natura manente facta est unum secundum substantiam. Unitas autem secundum substantiam

Atticus Constantinopolit.

Probus Constantinopolitani Episcopus.

Cyrillus Alexandrinus.

Hormisda I.

Gregorius I.

Iustinianus Magnus Imperator Augustus

Catholica eius confessio non hic tota continetur, sed partim in dictione Trinitas & dictione Filius, &c.

O uere Catholica fides.

significat, quod Deus uerbum, id est, una substantia ex tribus Deitatis substantiis, non ante plasmato homini unum est, sed in uero sancta Virgine creauit sibi ex ipsa, in sua substantia, carnem animatam anima rationali & intellectuali, quod est humana natura. Hanc autem secundum substantiam, unitatem Dei uerbi ad carnem, docens nos & diuinus Apostolus dicit: qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est aequalem se esse Deo, sed semetipsum exinaniuit, formam serui accipiens. Per hoc enim quod dixit, Qui cum in forma Dei esset: uerbi substantiam in natura Dei esse ostendit. Per hoc autem quod dixit, Formam serui accepit, nature hominis, & non substantiae siue personae, unum esse uerbum significauit. Nec enim dixit, quod eum qui in forma serui erat accepit ne ante plasmato homini unum esse Deum uerbum ostenderet, sicut Theodorus & Nestorius impij blasphemauerunt, asseruantes dicentes unitatem. Nos autem sequentes diuinas Scripturas, & sanctos Patres, confitemur, quod Deus uerbum caro factus est, quod est secundum substantiam sibi unire naturam humanam. Ideo & unus est Dominus noster Iesus Christus, habens in semetipso perfectionem diuinae nature, & perfectionem nature humane. Et est unigenitus quidem, & uerbum, utpote ex Deo Patre natus, & primogenitus autem in multis fratribus idem ipse cum sanctis homo, Filius enim Dei Filius hominis factus est, & manens quod erat, non transmutauit quod factus est: unde & duas naturas, eiusdem ipsius unigeniti Dei uerbi confitemur. Ante secula quidem ex Patre incorporaliter nati. In ultimis autem diebus, eiusdem ipsius incarnati, & nati de sancta gloriosa Dei genitrice & semper uirgine Maria. Qui enim de Patre splenduit supra intellectum, ex matre ortus est supra rationem. Et cum Deus uerus esset, factus est uere homo. Ideo proprie & uere Dei genitricem, sanctam, gloriosam, & semper uirginem Mariam confitemur: non quia Deus uerbum initium ex ipsa accepit, sed quod in ultimis diebus unigenitus Deus uerbum, qui ante secula erat, incarnatus ex ipsa immutabiliter homo factus est: & cum inuisibilis in suis esset, uisibilis factus est in nostris: & cum impassibilis Deus esset, non dedignatus & passibilis esse homo, & immortalis mortis legibus subiaccere. Deinde dispensationem humanitatis Christi perstringens, subinfert: Ipse igitur uerus Filius Dei, omnes nos induit, ut omnes induamur unum Deum, & est post incarnationem unus de sancta Trinitate unigenitus, filius Dei, Dominus noster Iesus Christus, compositus ex utraque natura. Compositum autem Christum confitemur, sanctorum Patrum doctrinam sequentes. In mysterio enim Christi unitas secundum compositionem, confusione & diuisionem reijcit, & seruat quidem utriusque nature proprietatem. Unam autem substantiam seu personam Dei uerbi & cum carne ostendit, & est unus idemque perfectus, in Deitate cognoscendus, ut unus sit utraque perfectus Deus & homo. Idem ipse Dominus noster Iesus Christus, unus de sancta Trinitate conglorificandus Patri & sancto Spiritui. Nec enim quarta persona adiectionem suscepit sancta Trinitas, & incarnato uno de sancta Trinitate Deo uerbo. Istam igitur bonam traditionem, quam a sanctis Patribus accepimus, custodiamus, in qua uiuimus & conuersumur, & quam ab hac uita proficiscentes oramus nobiscum habere, quae est in Patrem, & Christum filium Dei uerum, & Spiritum sanctum confessio. Hanc autem bonus Imperator autoritatibus **CYRILLI ALEXANDRINI** epistola ad Successor. 1. & 2. & cap. 13. Scholiorum, & in cap. 14. **Leuitici**. **BASILII MAGNI** lib. 4. contra Eunomium. **GREGORII NAZIANZANI** libro secundo

Philipp. 2.

Theodorus Mopsuestia Episcopus, & Nestorius Constantinopolitanus Episcopus, haeretic. Ioan. 11.

Christi duplex natiuitas.

Maria Theotocos, id est, Dei genitrix defenditur.

Christus ut eo positus dicitur Cyrillus Alexandrinus.

Basilus Magnus, Gregorius Nazianzenus.

de filio

Gregorius Nisenus.

Iustinianus Imperator, ut post Catholicam confessionem in haereticum lapsus est, & reipuit. Nota historiam. Paulus Diaconus.

Agapeti Papae constantia & zelus, pro fide.

Attende Imperatoris conuersionem, & deuotionem, atque humilitatem. Agapeti.

Cyrillus Alexandrinus.

Concilium Constantinopolit. 2. dictum 5. generale.

Sophronius Patriarcha Hierosolymitanus

Concilium Constantinopol. 3. dictum 6. generale in Trullo

Paulus Apmazarum 2. Syriae Episcopus.

de filio & **GREGORII NYSSENI** libro 4. contra Eunomium, multis uerbis confirmat. Intentio tamen eius est idem probare quod superius. Adde quod anathema inferit omnibus, qui aliud docuerint & crediderint, enumeratque eos qui in Ephesina & Chalcedonenf Synodis, pro hac causa damnati sunt, & omnes qui eos non damnauerint & exhoruerint, ferit anathemate. Haec est confessio piissimi Imperatoris Iustiniani. Notandum est tamen, quod non multo post in errorem decidit Eutycheus, & contraria his quae pridem scripserat sentit, deceptus ab Anthimo, ut scribit **PAVLVS DIACONVS** in uita Iustiniani. Sed cum Agapetus Papa missus fuisset Constantinopolim a Theodato Rege Gothorum, ut iram praedicti Iustiniani mitigaret, quam coeperat contra eundem Theodatum, eo quod uxorem suam Amalafuntham, filiam defuncti Theodorici Regis interfecerat, & ab Imperatore rogatus esset, ut cum Anthimo & secum sentiret, aut in exilium deportaretur, constantiter reuicuit Agapetus, & vi atque autoritate uerborum effecit, ut ueritas pateceret duarum in Christo naturarum in uo supposito, & Anthimus praepro Imperatoris damnaretur. Ipse autem Imperator pristinae fidei deuote recepit, & eundem Agapetum ut summum Christi Vicarium adorauit, omniaque ei concessit quae postulauit, Episcopumque Menanam Anthimo haeretico substituit. Hinc eidem Anthimo **AGAPETVS** I. epistolam dirigit de duabus in Christo naturis, in qua plura ex Leonis epist. 10. ad Flauianum, & ex eiusdem epist. 8. ad Monachos Palaestinos usurpat, sicut ex superioribus colligitur, & in sequentibus uidebitur, Christi passio, &c. tandemque concludit, Christus (ait) Deus noster ita inter Deum & hominem mediator apparuit, ut in unitate persona copulas utramque naturam, & solita sublimaret insolitis, & insolita solita temperaret. Quid igitur? Cum Christus sit Deus & homo, loquitur homo, & calumniaris Deo? Ille in se naturam commendat humanam, tu in illo audes deformare diuinam? Gemina ergo est substantia Christi, diuina scilicet qua equalis est Patri humana uero qua minor est Patre: utrumque autem simul, non duo, sed unus Christus, ne sit quaternitas, non Trinitas Deus, &c. quae superius in confessione Iustiniani continentur, reperit. Eandem fidem confirmat **CYRILLVS ALEXANDR.** ut sepius citauimus, praecipue tamen eius defensionis de duabus in Christo naturis, contra Theodorum Mopsuestiae Episcopum haeticum, ex libro eius primo, lecta est coram Patribus Concilij **CONSTANTINOPOLITANI** II. dicti generalis 5. collatione 5. eadem cum superioribus uerba continens, quae libenter quidem hic apposuissemus, sed quia sigillatim uerba Theodori praedicti proponit, & nos uerba impia cogere consequenter apponere, quae pijs possent auribus nocimento esse, idcirco fidem eam satis probatam relinquimus: qui fuerit curiosus, poterit auctorem adire. Eiusdem fidei assertor est validissimus **SOPHRONIVS HIEROSOLYMITANVS** in confessione & professione sua fidei quam misit Sergio Constantinopolitano Episcopo, ut est lecta actione 11. generalis Concilij 3. Constantinopolitani dicti 6. generalis, ut uidebimus dictione Maria, & aliis. Eandem fidem astruit & **PAVLVS APAMEARVM** I. Syriae epistola ad Iustinianum Imperatorem, quae inserta est actione 1. praedictae 5. generalis Synodi, ex sanctorum Patrum dictis

contexta & composita: cuius tenorem exprimere non cenfui necessarium, quia haec in superioribus continentur omnia quae in medium produxi in illa epist. cui & subscripti feruntur 6. Episcopi. Hinc & Concil. II. **CONSTANTINOPOLITANVM** dictum generale 5. Anathemate 5. quod ad calcem additur uice coronidis. Si quis (aiunt) unam substantiam Domini nostri Iesu Christi sic intelligit, tanquam suscipientem plurimarum substantiarum significationem, & per hoc introducere conatur in mysterio Christi duas substantias seu duas personas, & duarum personarum quas introducit, unam personam dicit secundum dignitatem & honorem & adorationem, sicut Theodorus & Nestorius insanientes conscripserunt, & calumniarunt sanctam Chalcedonensem Synodum, tanquam secundum istum impium intellectum unius substantiae uentem uocabulo, sed non consistetur Dei uerbum carni secundum substantiam unum esse, & propter hoc unam eius substantiam seu unam personam, & sic & sanctam Chalcedonensem Concilium, unam substantiam Domini nostri Iesu Christi confessum esse, talis anathema sit. Nec enim adiectionem personae uel substantiae suscepit sancta Trinitas, ex incarnato uno de sancta Trinitate Deo uerbo. Et anathemate 3. Si quis dicit alium esse Deum uerbum, qui miracula fecit, & alium Christum qui passus est, uel Deum uerbum cum Christo esse nascente de muliere, uel in ipso esse, uel alterum in altero, & non unum eundemque Dominum nostrum Iesum Christum, Dei uerbum incarnatum & hominem factum, & eiusdem ipsius miracula & passiones quas uoluntate carne sustinuit, talis anathema sit. IDEM anathemate 4. Si quis dicit secundum gratiam, uel secundum operationem, uel secundum dignitatem, uel secundum aequalitatem honoris, uel secundum auctoritatem aut relationem, aut affectum, aut uirtutem, unionem Dei uerbi ad hominem factam esse, uel secundum bonam uoluntatem, quasi quod placuit Deo uerbo homo, eo quod bene uisum est ei de ipso, sicut Theodorus insinians dixit, uel secundum homonymiam, per quam Nestoriani Deum uerbum Filium & Christum uocantes, & hominem separatim Christum & Filium nominantes, & duas personas euidenter dicentes, per solam nominationem & honorem & dignitatem & adorationem, unam personam, & unum Filium, & unum Christum consingunt dicere, sed non consistetur unitatem Dei uerbi, ad carnem animatam anima rationali & intellectuali, secundum compositionem sua secundum substantiam factam esse, sicut sancti Patres docuerunt, & ideo unam eius substantiam compositam qui est Dominus noster Iesus Christus, unus de sancta Trinitate, talis anathema sit. Cum enim multis modis unitas intelligatur, qui impietatem Apollinaris & Eutycheus sequuntur, interemptionem eorum quae conueniunt, colentes unionem secundum confusione dicunt. Theodori autem & Nestorii sequaces, diuisione gaudent affectualem unitatem introducant. Sancta Dei Ecclesia utriusque perfidia impietatem reijciens, unionem Dei uerbi ad carnem secundum compositionem consistetur, quod est secundum substantiam. Unitio enim per compositionem in mysterio Christi non solum inconfuse, quo conueniunt conseruat, sed nec diuisionem suscipit. Et anathema 7. Si quis in duabus naturis dicens, non ut in Deitate & humanitate, unum Dominum nostrum Iesum Christum cognosci consistetur, & per hoc significet differentiam naturarum, in quibus inconfuse ineffabilis unitio facta est, neque Deo uerbo in carnis naturam transmutato (manet enim utrumque hoc quod est natura, etiam facta unitate secundum substantiam) sed pro diuisione per partem talem excipit uocem in

Concilium Constantinopolitanum 2. quod generale dicitur 5.

Aduerte quia anathema subdidit hoc generale concilium in conclusionem eorum quae statuat, quorundam quaedam hic allegant, non per ordinem.

Intellige Theodori Mopsuestrensem, ut sepius iam nominauimus, & infra amplius.

Unitio in Christo uerba facta est, de qua uerba dictione, unitio.

mysterio

myſteria Chriſti, vel numerum naturarum conſuendo in eodem Domino noſtro Jeſu Chriſto, Deo verbo incarnato, non intellectu tantummodo, differentiam excipit earum ex quibus & compoſitus eſt, non interviam propter unitatem (vni enim ex utroque, & per unum utraque) ſed in hoc numero vitur, ut ſeparatim unaquaque natura ſuam habente ſubſiſtentiam, talis anathema ſit. Et anathemate 8. ſubdit, Si quis ex duabus naturis Deitatis & humanitatis, conſtitens unitatem factam eſſe, vel unam verbi Dei naturam incarnatam dicens, non ſic ea excipit ſicut Patres docuerunt, quod ex divina natura & humana unitatem ſecundum ſubſiſtentiam facta unus Chriſtus eſſe dicitur eſt, ſed ex talibus vocibus unam naturam ſine ſubſiſtentiam, Deitatis & carnis Chriſti introducere conatur, talis anathema ſit. Secundum ſubſiſtentiam enim dicentes unigenitum Deum verbum, carni unitum eſſe, non conſiſtentem aliquam naturarum in ſe invicem factam eſſe dicimus, ſed magis permanente utraque hoc quod eſt, unitum eſſe carni Deum verbum intelligimus. Propter quod & unus eſt Chriſtus Deus & homo. Idem ipſe conſubſtantialis Patri ſecundum Deitatem, & conſubſtantialis nobis idem ſecundum humanitatem. Equiliter enim & eos qui per partem diuidunt vel incidunt, & eos qui conſuetudine divina diſpenſationis myſterium Chriſti, reuocant & anathematizant Dei Eccleſia. Sic recurre ad dictionem, Symbolum Orientalium Episcoporum: quia eadem myſteria ibidem adhuc refricantur. Idem omnino & beatus QUINTIANVS ESCVLANVS Episcopopus profiteatur multis verbis in confeſſione ſua, quam Petro Alexandrino tranſmiſit. Quam porro ſic hic minimo negotio inſere, ſed non licuit per otium, tum quia eadem tractat quae a nobis ex praecedentibus decretis narrata ſunt. Similiter & contra haereticos pro fide eadem, militat PELAGIVS I. epiftoſa vnica ad Vigilium Episcopopus, quod ſcilicet Chriſtus idem ſit Deus inuiſibilis, & homo viſibilis, ſecundum proprietatem vtriuſque naturae, multis authoritatibus in medium deductis. Hinc & venerabiles Patres Concilij HISPALENSIS II. cap. 12. cum praefentatus eis fuiſſet quidam Syrus, haereticus Acephalorum labefactor, duarum in Chriſto naturarum proprietatem abnegans, & Deitate paſſibilem aſſerens, tantis eum obruerunt ſacrae Scripturae testimoniis, vt coactus fuerit errorem abiurare, & veritatis lumen amplecti: confeſſuſque eſt coram omnibus duas naturas & vniam perſonam, in vno eodemque Domino noſtro Jeſu Chriſto, credens impaſſibilem naturam Deitatis, atque in ſola humanitate ſuſcepſiſſe infirmitates paſſionis & crucis. Et reuera tanta & tam foecunda eſt illorum Patrum aſſertio, tantis ſunt veteris & noui Teſtamenti, atque ſanctorum Patrum authoritates, laboribus introgreſſi, vt nihil poſſit requiri ad perfectam huiusce myſterij enodationem. Sed quia mihi eſt impoſſibile hic cuncta complecti, ſuperſedeo, contentus his quae ſuperius probata ſunt. Qui curioſus fuerit lector, adeat Concilij praefati decretum, ſeu caput duodecimum. Vide & dictionem, Trinitas, filius, ſymbolum, &c. Sed & Concilium BRACARENSE I. cap. 3. & 4. anathema eſt iubet illum, qui aliter docuerit, quam praedicta fides declarat. Hanc quoque fidem, ex diſtinctione Chalcedonenſis praememorati Concilij de duabus in Chriſto naturis, Graecis inuiolabiliter ſeruandam tradidit EUGENIVS IV. in Concilio generali FLORANTINO decreto, ad calcem poſito:

Vide quia ſem per Patrum ſententiam proponit, ſequens dicitur.

Quintianus Episcopopus Esculanus.

Pelagius I.

Concilium Hispalense I. sub Honorio I.

Concilium Bracarense I. Eugenius 4.

Concilium Florantinum sub Eugenio 4.

Chriſti vtriuſque naturae vnio.] Quia ſapientius illud in hoc opere promiſi, recurre ad vocabulum vnio. Chriſtus duas habuit voluntates & operationes.] Contra Cyrum Alexandrinum Episcopopus, Sergium, Pyrrhum & Paulum, Episcopopus Constantinopolitanos, congregatum eſt Concilium LATERANENSE ſub Martino I. Episcopopus totius, cui ipſe praefedit, eod quod praefati Episcopopus haeretici, ſequentes Acephalos & Apollinarem, vniam in Chriſto operationem & voluntatem mentiebantur. ex hoc quod (vt aiebant) ſequitur, operationem voluntas. Quod quam male ſonet, ſatis ex ſuperiori annotatione, ſatis proluxa, probauimus. Verum ne quid dimittamus intactum, ſic praefati Concilij Patres conſultatione I. ex ſylua Doctorum, authoritates innumeras depromentes, oſtendunt, Affirmant quippe praedicti Patres, quia quorum vnica eſt operatio, horum vnica eſt & natura, & quia concurrunt ſubſtantia voluntas. Ita enim beatus BASILIVS MAGNVS contra Eunomium ſcribens, ait: Quorum operatio vnica eſt, horum eſſentia vnica eſt. Sed & beata memoria Amphilochio ſcribens ipſe ait: qui me vidit & Patrem meum vidit. Non ſiguram neque formam, qui divina natura ab omni compositione munda eſt, ſed bonum voluntatis quod concurrunt natura, ſimile pariter, magis autem hoc ipſum in Patre filioſque, videri certum eſt. Sed & ſapientiffimus CYRILLVS ALEXANDRINVS in libro Theſaurorum, ſic ait: Solent enim ea quae habent eandem operationem eiuſdem eſſe eſſentiae, & differentiam naturae in his eſſe impoſſibile eſt. In ſermone autem ad Hermiam ſaeto, ita hic ipſe ſuperfluum eſſe ait, & inceptum contra voluntatem genitorum, aut voluntate ſuſcipiari Patrem exiſtere, ſed poſſius naturaliter & ſubſtantialiter. Eſt enim non contra voluntatem, quae eſt naturaliter concurrentem habens naturae voluntatem eſſe quae eſt. Quapropter diuinae quidem ſubſtantiae & naturae diuinam eſſe voluntatem & operationem naturaliter conſueuerunt. Humane autem naturae vtiue humanam, vt ne per vniam voluntatem & operationem, vniam & naturam Deitatis & humanitatis Chriſti ſimiliter cum errantibus & conſudentibus haereticis tradere videantur, ſed pie per vtramque eiuſdem voluntatem & operationem vtramque nobis eiuſdem predicarent naturam. Si enim vbi vniam naturalem operationem, & naturam vniam eſſe docent, vtiue vbi diuerſa natura ſunt, diuerſis eſſe eſſentiales operationes docere noſcuntur, quoniam per differentiam naturae, differentia naturalium operationum introducit, ſicut & per indiſſimilitudinem naturae, indiſſimile operationis cognoſcitur, & propter hoc vniam quidem, id eſt, diuinam & inconditam naturam atque operationem, ſicut & voluntatem in Patre & Filio & Spiritu ſancto ſancte & conſubſtantialis adorade Trinitatis predicantur. Duas autem competenter naturas & operationes, ſicut & voluntates diuinam dico & humanam in vno eodemque ſancta Trinitatis Dei verbo propter nos incarnato in unitate inconſuſam & indiſſimilem tradidiſſe monſtrantur, id eſt, increatam atque creatam, quoniam vtrumque eandem naturaliter eſſe impoſſibile eſt, & hoc luculenter beatae memoriae LEO I. Apoſtolice ſedis Praeſul in epiftoſa ſecunda ad Leonem Imperatorem directa de voluntatibus eiuſdem edocuit dicens ſecundum quidem formam Dei ipſe & Pater vnium ſunt, ſecundum autem ſerui formam non venit ſuere voluntatem ſuam, ſed voluntatem eius qui miſi enim, apertiffime nobis oſtendens ſecundum naturas, duas vnias eiuſdemque, Chriſti Dei voluntates, per hoc quod dicit voluntatem ſerui, quae eſt humana

Concilium Lateranense 109. Episcopopus sub Martino I.

Dicitur & arguta diſputatio que maximè ſidem Catholicam ſeruat & comprobatur in tenentur. Baſilius Magnus.

Ioann. 14.

Cyrrillus Alexandrinus.

Leo I.

Ioan. 10.

eius

eius voluntas, & per hoc quod dicit voluntatem eius qui miſi enim, que eſt ſecundum naturam diuinam. Sed & beate memoriae Flavianus de operationibus eiuſdem Saluatoris noſtri praedictus pater ſcribens ait epiftoſa 10. Operatur enim vtraque forma, cum alterius communione quod proprium eſt, verbo quidem operante quod verbi eſt, carne autem exequeute quod carnis eſt, & vni horum corruſcat. miraculis, aliud autem ſuccumbit iniuriis. Sed de his latius ſuperiori annotatione ſcripſimus. Porro haec de duabus in Chriſto voluntatibus decreta confirmat EUGENIVS IV. in Concilio Florentino decreto ad calcem addito, & hanc fidem Graecis & Armenis tradit inuiolabiliter cuſtodendam. Porro in praedicto Lateranenſi Concilio ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata ſunt. Et multis ſanctorum Patrum testimoniis Patres praefati militent contra praenominatos haereticos, vt aſtruant duarum voluntatum & operationum in Chriſto veritatem, vt DIONYSIVS AREOPAG. & aliorum, vt infra, videbimus. Eſt autem & confeſſio MAVRIVS RAVENNATIS Episcopopus quae ſub Martino I. multa proponuntur quae iam in annotationibus praecedentibus elucidata

Concilium Chalcedonen. 4. generat.

Sic semper haereticis sanctorum velaminibus se protegent, distorto sensu.

Authoritas Dionysij episcopi ad Gaium, multi fortiter ab haereticis distorta.

Concilium Lateranense sub Martino I.

Dionysius Areopagita.

Falsa in scribitur authoribus dogmata haereticis, qui nunquam ea excogitarunt & ea sub eorum emulgate nominibus, ut amice recipiantur.

& Concilij CHALCEDONENSIS decretum quo praedicat, nunquam sublatam differentiam naturarum propter unionem, magis autem saluam indiminutem proprietatem utriusque naturae, & in vnam personam atque in vnam substantiam concurrerem. Expanditur inde eadem consultatione 3. & volumen Cyri Alexandrini Episcopi haereticis, quo Ecclesiam Christi impugnabat, & in Christum blasphemias expuebat, muniens se diuini quoque Dionysij atque Cyrilli scriptis, ut est mos haereticis: sed in semetipsum reuera fraus, collata impiè Patrum testimonia decerpisse & protulisse conuictus est. Nam in medio lecta est illa epistola ad Gaium, unde impius se hausisse profitebatur dogma sacrilegum, & conuictus est, quia nihil minus quam illi locus allatus fauebat condemnatus est quoque cum ceteris, quibus mos est paternis abuti doctrinis. De quibus vide in vocabulo, haereticorum fraus & arrogantia, &c. Posthac codex lectus est Theuesij haereticis eadem dogmata continens, quae & superius expressa sunt aliorum, qui adhuc etiamnum diuini Dionysij resticabat auctoritatem epistola eadem ad Gaium qua contra Coleuthum haereticum disputauit, & qua vna videtur intelligi & astrui Deiuirilis operatio, non vna Deo decibilis, quam Coluthus haereticus recusabat asserere. Sed in hoc ipse haereticus mitius verba sancti Doctoris tractare visus est. Nam loco Deiuirilis operationis, priores absoluit: vnam operationem posuerunt. Deiuirilis enim vox est, ut Patres asserunt duas significans operationes diuinam & humanam: & in hoc lapsus est ignorans Themestius, qui vnam tantummodo operationem significare putabat. Quod si (aiunt Patres praedicti LATERANENSIS Concilij) vnam esse Deiuirilem operationem, propter unionem haereticis asserunt, ergo ante unionem duas habentem operationes Deum verbum introducunt. Post autem unionem vnam utraque efficientem videlicet pro computatione alterius aut confessione utriusque. Si ergo in omnibus aduersariorum ratio reprehenditur, eorum quoniam non vnam secundum illos ostendere volens operationem sanctus DIONYSIVS AREOPAGITA, sed duplicem duplicis naturae compositum sermone abusus est, duas vnus eiusdemque, in unione operationes ostendens. Et ideo prudentissimè ait, Neque secundum Deum diuina operatio, neque secundum hominem humana summam nobis unionem denuncians, sicuti naturarum ita eiusdem naturalium operationum, quoniam summa unionis est proprium, per immutationem sublimiter operari utraque est, eundem humanam diuinam, & diuinè humana. Nec enim nuda Deitate diuina, neque pura humanitate humana, sed per carnem quidem intellectiualiter animatam, atque unitam, eidem substantialiter operabatur sublimiter miracula, & iterum per potestatem validissimam, viscarum eius passionem sponte pro nobis experimentum suscipiebat, ut & unionem ostendat, & differentiam innotescat. Et unionem quidem per alteram ostensionem suae conglomerationem operationum suarum, differentiam autem ex conseruatione naturalis proprietatis. Hoc enim erat, secundum quod ait Doctor omnium nouitatum supereminens nouitas, &c. Quae omnia postea Patres confirmant & asserunt. Lecta est posthac eadem consultatione 3. & Ecclēsis ab haereticis sub Heraclij Imperatoris nomine scripta, quae confessionem Catholicam fidei praetendit ad modum Symboli, sed erroribus variis est permixta, praecipue vbi in illa abnegat duplicem operationem. Mirum certe quod in hac ex-

positione Orthodoxae fidei (ut vocant) sanctorum Patrum & Conciliorum se contentur scripta & dicta amplecti, nihil addentes, nihil subtrahentes, nihil transmutantes, in super haereticos omnes nominatim damnant, cum tamē ipsi sint haereticis, & Patrum scripta de duabus voluntatibus & operationibus in Christo partipendant. Sicque & hi à sacro Concilio haereticis conuicti & damnati sunt consultatione 4. In qua etiā recensetur epistola Pauli Constantinopolitani haereticis, quam ad Theodorum I. praedecessorem Martini I. scripserat, in qua fidem suam complectens, etiam impiè doctrinam asserit extitit, eam muniens ut ceteri verbis & testimoniis scripturae & Patrum, & verbo Dei (sic enim loquitur) nam haec vox familiaris semper fuit omnibus haereticis. Expanditur eadem consultatione 4. praefati Concilij LATERANENSIS eiusdem farinae exemplar, Typi cuiusdam haereticis, qui simplicis voluntatis & operationis asserit, omnes qui suam doctrinam aduersarentur, terribili (sic enim loquitur) omnipotentis Dei iudicio subiecit. Sed ipse magis cum suo dogmate priorum haereticorum consortio adiunctus est. Consequenter eadem consultatione recitantur definitiones & symbola generalium 5. Conciliorum (quae inseruimus in vocabulo Symbolum) sanctique Patres sic concludunt, *Igitur intransgressibiliter retinentes piis doctrinas omnes in condemnatione illorum decernimus, quoniam sicut verba & definitiones sanctorum quingue Conciliorum restantur nec vnā voluntatem nec vnā operationem praedicauerunt, nec iterum perreptionem duarum Christi Dei voluntatum & duarum operationum omnimodo decernere, sicut illi calumniati sunt, vno magis omnem haesim sanctae Synodi condemnare noscuntur, & tam vnā in Christo voluntatem & operationem commentantes, Arium, Eudoxium, Eunomium, Macedonium, Apollinarem, sed & omnia impia eorum conscripta, cum quibus merito & eos qui in hoc illis constituti, id est, vni voluntati & operationi, scilicet haereticos Theodorum & Nestorium, qui secundum gratiam & operationem ac dignitatem, aequalem, honorem similem, voluntatem, & auctoritatem, relationem, virtutem, affectum, complacitum, vnus hominis appellationem, unionem Dei verbi ad hominem facta fuisse delirant, &c. His itaque à nobis confessis, quae nobis tradita sunt à diuina scriptura sanctorumque Patrum doctrina, & definitis pro vna eademque fide, à praedecessoribus venerabilibus Conciliis, si quis presumpserit contraria his, quae à nobis pie statuta sunt, iradere aut docere vel scribere, siquidem Episcopus fuerit aut in clero communeratus, hic ut aliena sacerdotibus & Ecclesiastica disciplinae peragens, denudabitur ab Episcopatu vel clericatu: si autem monachus vel laicus, anathematizabitur.* Deinde consultatione 5. enumeratio fit omnium Episcoporum & sanctorum Patrum qui praedictam doctrinam & fidem praedicauerunt, AMBR. AVGV. BASIL. GREG. NYSS. epist. ad Eustachium de S. Trinitate GREG. NAZIANZ. ILL. ILL. de Filio. CYRIL. ALEXANDR. AMPHIL. HIPPOLYTI Episcopi & martyris homil. dominicae Paschae. ATHAN. lib. cōtra Apollinarium. IOAN. CHRYSOST. THEOPH. ALEXANDR. homil. de muliere, quae fluxum sanguinis patiebat. SEVERIANI GABALOR. Episcopi in eum Euangelij locum, *Pater transfer calicem hunc à me, & homilia contra Iudaeos, Paganos & Apollinaristas. LEONIS I. epist. 10. ad Flavianum. DIONYSI. AREOPAG. c. 2. de diuinis nominibus. EPHR. ANTIUCH. Episc. lib. contra Seuerū haeret. c. 76.*

Vide si non eadem Caluinis pollicetur.

Phrasis loquendi haereticis

Caluinis facti militaris vide il quibus illa haereticis. In hanc enim se vbi que ministris verbi Dei.

Conclusio facti Lateranensis concilij sub Martino I. contra haereticos.

Sylla doctorum fidei praefata aduentum. Ambrosius Mediolanensis Augustinus Hippoensis Basilus Magnus Gregorius Nyssenus Gregorius Nazianzenus, Cyrillus Alexandrinus, Amphilocheus Iconij Hippolytus Martyr. Athanasius Alexandr. Ioannes Chrysostomus. Theophilus Alexand. Seuerianus Galatorum Episcopus. Leo I. Dionysius Areopagita. Ephremus Antiochenus.

Ioannes Scythopolitanus, Anastasius Antiochenus.

Martinus I.

Concilium Constantinopolitano 3. dictum 6. generale sub Agathone I. & Constantino Imperatore 4. Episcoporum 150.

Renouatur haereticis, & iterum reprobat in generali hoc concilio, dicitur, Christi non duas habuisse voluntates & operationes. Et verè facti superius fuit hic error conuictus, sed quia sacrorum definitiones conciliorum hinc conuicti, ideo breui compendio totius generalis 6. synodi definitionem completimus. Aequo animo, & Leo I. Scythopolitanus.

IOANNIS SCYTHOPOLITANI Episcopi sermo, 8. contra Seuerum praedictum haereticum, cap. 3. ANASTASII ANTIOCHENI lib. de satisfactione, *Quia omnes Patres (ut praedicti Concilij Patres concludunt) tradunt nobis vnum eundemque, Dominum nostrum Iesum Christum, ex duabus & in duabus existentem naturis substantialiter vnus inconfuse & indiuise, & duas vnus eiusdemque, sicuti naturas, ita & naturales veraciter esse voluntates, id est, diuinam & humanam, & duas essentielles operationes diuinam & humanam. Propterea & hos haereticos, & ea quae ab eis confecta sunt dogmata reprobantes (quorum subsequitur enumeratio) secundum statuta venerabilium Patrum, sine praecipua, qui hoc facere nobis per omnia praecipunt dogmata, & sermones sanctorum Patrum vno corde & ore vnanimiter ac consonanter omnes firmamus, nihil addentes, nihil subtrahentes de his quae ab ipsis tradita sunt nobis, scilicet, credimus sicuti Patres crediderunt, ita praedicamus quomodo docuerunt. Quae sancta & vniuersales quingue synodi tradiderunt intransgressibiliter retinemus, definitiones eorum seruamus, decreta eorum integrè conseruamus, ita definitur, quomodo illi per proprios sermones promulgauerunt. Qui eandem sanctae Synodi, & venerabiles Patres minime suscipit condemnatus est: quia omnia ab eis praedicata & definita minime suscipit specialiter, & confutatur, condemnatus est: qui qualemcunque haereticorum, & abominandam vocem comprobatur, condemnatus est. Horum enim Patrum dogmata (ait idem MARTINVS I. epist. 1. ad omnes Christi fideles) lex Catholica Ecclesiae existit. Et multa disputatione praedicti Lateranensis Concilij patres, adhuc de operationibus & voluntatibus Christi diuersis completa, tandem definitionem suam adiungunt, secundum morem Ephesini & Chalcedonensis atque 5. generalis Synodi Constantinopolitanae, viginti anathematismos subiiciens his qui alia profiteri doctrinam vel tueri vel haereticos fouere praesumpserint & subscriperint, anathematizantes omnes haereticos, ut suo loco posuimus. Contra etiā illos eodem haereticos egit CONSTANTINOPOLITANVM Concilium III dictum 6. generale in Trullo celebratum, & eorum error omnino profligatus est. Praemissa quippe quaestio de duabus voluntatibus & operationibus in praedicto Concilio mota est, & agitata inter legatos Apostolicae sedis, stantes pro fide Romanae Ecclesiae, & inter Macarium Antiochenum Episcopum, & Georgium Constantinopolitanum Episcopum, qui contrarium sentiebant, innitentes doctrinam praedecessorum suorum, quorum superius nomina expressimus, Cyri scilicet Alexandrini, Sergij, Pauli & Pyrrhi. Constantinopolitanorum Episcoporum. Motus est igitur & tractata actione prima praedictae 6. generalis Synodi, praesidente in ea legatis Apostolicae sedis, & deuotissimo Principe Imperatore Constantino IV. & duobus eius fratribus Heraclio atque Tiberio. Allatusque est liber Synodorum à sacro Patriarchio, unde impius Macarius vnam in Christo voluntatem ostendere solebat: cumque Ephesina 1. Synodi acta reuoluissent, ostendit verbum Cyrilli scribentis ad Theodosium, quod sic habet, *Est autem omnipotens Dei voluntas.* Sed à cunctis patribus acclamatum est, superfluum hoc testimonium à Macario esse prolatum, ut vnica esse monstraret in duabus Christi naturis voluntatem: cum Cyrillus de illa Christi voluntate tantum sit locutus, quam habet cum Patre & Spiritu sancto communem. Sicque ad 3. Synodum ventum est, & nihil inuen-*

tum est huiusmodi fauens errori. Quarta quoque lecta est scilicet Chalcedonenis synodus, & ex epistola Leonis Papae I. probatur est duas in Christo esse voluntates & operationes, dum sic loquitur **LEO I.** scilicet epist. 10. quae est ad Flavianum, *Agis enim utraque forma cum alterius communicatione, quod proprium habuit, verbo quidem operante quod verbi est, carne autem exequente quod carnis est. Et horum vnus corpus, & miraculis, aliud vero faccumbit iniuriis. Quae sententia lecta, à cunctis vera fidei professio recepta est. Macarius verò ad Deiuirilem recurrit Dionysij operationem, de qua superius diximus, sicque conuictus est. Tum gesta & acta 5. generalis Synodi lecta sunt, ex actione 3. vbi nec suae quippiam Macarius inuenit consonam sententiam. Nam liber de vna Christi voluntate Mennae Episcopi Constantinopolitani ad Vigilium Papam, cum recitaretur, fictitius & falsarius inuentus est. Quandoquidem nec Mennas praedictae synodo affuit, quippe iam defunctus, ut eius liber inter acta Concilij potuerit. Sed Eurychius tunc Constantinopolitanam regebat Ecclesiam, quando indicta est 5. Synodus anno 26. Iustianij Imperatoris. Mennas verò obiit 21. eiusdem Principis. Adde quod praedictus liber variis additionibus ita mutilatus erat, ut non dubitaretur haereticorum esse figmentum: & iubente Constantino reiectus est. Reiecti sunt pariter duo libri falsò inscripti sub nomine Vigilij Papae, vnus quidem ad Iustianum Imperatorem, alter ad Theodoram Augustam. Tunc actione 4. coram patribus lecta est epistola AGATHONIS I. ad Constantinum Imperatorem IV. & ad duos fratres eius Heraclium & Tiberium, vbi luculentè praedicta haereticis confutatur, & veritas innotescit: & fidei professio, quae tenet Apostolica & Catholica Ecclesia, inseritur, quam hic atexere libuit licet iam multis in locis dictione, Trinitatis, Symboli, multas diuersorum Patrum & Conciliorum fidei professiones posuerimus. Sic ergo loquitur praedictus Agatho Pontifex, *Quia vestre dominus instruitur pietati, quid Apostolicae vestrae fidei vigor continet, breuiter innotescit, quae percipimus per Apostolicam, & Apostolorumque, & Patrum traditionem, & sanctarum quingue generalium Synodorum, per quas fundamenta Catholicae Christi Ecclesiae firmata atque stabilita sunt. Haec igitur status est, Evangelicae atque Apostolicae fidei, regularis, traditio, & consuetudo sanctam & inseparabilem Trinitatem, id est, Patrem & Filium & Spiritum sanctum, vnus esse Deitatis, vnus naturae, & substantiae, sine essentia, vnus esse praedicemus & naturalis voluntatis, vnus esse operationis, dominationis, maiestatis, potestatis & gloriae. Et quidquid de eadem sancta Trinitate essentialiter dicitur, singulari numero, tanquam de vna natura, trium consubstantialium personarum comprehendamus regulari ratione hoc insitum. Ceterum verò de vno eorum trium personarum, si sua sancta Trinitatis filio Dei, Deo verbo, & de mysterio admiranda eius secundum carnem dispensationis consistemus omnia duplicia eiusdemque, Dominij saluatoris nostri Iesu Christi, secundum Evangelicam traditionem asserimus, id est, duas eius naturas praedicamus, diuinam scilicet & humanam, ex quibus & in quibus etiā post admirabilem atque inseparabilem unionem subsistit. Et vnquamque, eius naturam, proprietatem naturalem habere consistemus, & habere eam, in omnia quae diuina sunt, & humanam in omnia quae humana sunt, absque vilo peccato. Et vtraque vnus eiusdem Dei verbi incarnati, id est, hominatus inconfuse, inseparabiliter, immutabiliter esse cognoscimus, sub intel-**

Leo I.

Hac iam superius reprobatam est temeraria facti Patris oblatio.

Vide quantum laborant haereticis, ut suae regant dogmata vmbra sanctorum Patrum, nec valent, & quomodo praua quaeque scripta sanctis doctoribus attribuitur ex eius autoritate habeat. Haec ob hoc die obferuari videmus.

Agatho I.

Summa fidei Catholicae de Christi incarnatione, quam exhibuit Imperator Constantino 4. Agatho I.

Vide quantum tribuat synodus doctrinam haereticis, & de latius, Concilium Antiochenis.

lignitia qua omnia sunt discernimus, propter confusionis demeritatem, errorem. Aequaliter enim & diuisionis, & commixtionis deservimus blasphemiam. Cum duas autem naturas, duasque naturales voluntates, & duas naturales operationes consueverunt in vno Domino nostro Iesu Christo, non contrarias eas, nec aduersas ad alterutrum dicimus (sicut a via veritatis errantes, Apostolicam traditionem accusant. Absit hac impietas à fidelium cordibus) nec tanquam per se separatas, in duabus personis vel subsistentiis, sed duas dicimus, vni eundemque Dominum nostrum Iesum Christum sicut naturas, ita & naturales in se voluntates & operationes habere, diuinam scilicet & humanam diuinam quidem voluntatem & operationem haberi ex aeterno cum essentiali Patre conuenem, humanam temporaliter ex nobis cum nostra natura susceptam. Est autem voluntas (ut AUGUSTINVS lib. 5. contra Iulianum Pelagianistam asserit) animi motus. Hac est Apostolica atque Evangelica traditio, quam tenet spiritalis vestri felicissimi Imperij mater Apostolica Christi Ecclesia. Hac est vera confessio pietatis. Hac est Christiana religionis vera atque immaculata professio, quam non humana adiuuenit uersuta, sed Spiritus sanctus per Apostolorum Principes docuit. Hac est firma & irreprehensibilis, sanctorum Apostolorum doctrina, cuius sincera pietatis integritas quoad usque liberaliter predicatur, in republica Christiana, vestra tranquillitatis imperium turbatur stabilietur & exultabit, & felix, ut perfectè confidimus, demonstrabit. Idem AGATHO I. alia epistola ad eosdem Principes Symbolum edidit cum 125. Episcopis, quod Patribus prædictæ 6. Synodi misit tenendum. Vide Symbolum 6. generalis Synodi, &c. Porro prædictam fidem quæ ex superioribus agnoscis, ille idem Pontifex infirmitis munit sanctorum Patrum autoritatibus, quæ cum omnes eandem non augeant, sed confirmant, sufficit semel posuisse quod à pluribus confirmatur. Locos autem in gratiâ lectoris assignabimus eo ordine, quo ille posuit. Profert quippe testimonium AMBROSII MEDIOLANENSIS lib. 2. ad Gratianum de fide. ATHANASII ALEXAND. lib. 1. & 3. De Trinitate contra Apollinaristas. GREGORII NAZIANZENSIS lib. 2. de filio, & GREGORII NYSSENI lib. 2. & 3. contra Eunomium, DIONYSII AREOPAGITAE lib. de diuinis nominibus. cap. 2. IOANNIS CHRYSOSTOMI in sermo. ad eos, qui ad Miffas non occurrant, & de consubstantiali. Sed & profert testimonia AUGUSTINI HIPPO- NENSIS lib. contra Maximium Arrianum, c. 20. LEONIS I. epist. 97. & 10. ad Flavianum. CYRILLI ALEXANDRINI lib. Thefaurorum, c. 22. HILARI PICTAVENSIS lib. 9. de fide contra Arianos, profert quoque testimonia Concilij CHALCEDONENSIS generalis. 4. actio. 5. & 2. Concilij CONSTANTINOPOLIT. quod dicitur 5. generale sub Iustiano, cap. 7. Quibus omnibus prolatis se concludit, Veraciter ego creditur, quod idem ipse, cum vnus sit, duas habet naturales operationes, diuinam scilicet & humanam, inconfunditam & conditam, ut vnus & perfectus Deus, vnus & perfectus homo, vnus idem ipse mediator homo Christus Iesus. Quocirca & ex operum qualitati- bus, naturarum quoque que in Christo per vnionem, que secundum subsistentiam conueniunt, differentia inoffensè cognoscitur. Deinde recedat, omnia scripta hæreticorum qui contrariam stabilire peruersè nitebantur opinionem, Apollinarem primò hæreticum ponit: deinde Seueri, Epiphanius, Nyfeum, Theodosium, Cyrum Alexandrinum, Theo-

Voluntas quid Augustinus Hipponensis.

Agatho 1.

Hæc fides irre- fragabilibus auctoribus roboratur, ad ioc eos si vacat.

Ambrosius Mediolanensis Athanasius Alexandrin. Gregorius Nazianzenus. Gregorius Nyssenus. Dionysius Areopagita. Iohannes Chrysostomus.

Augustinus Hipponensis.

Leo 1. Cyrillus Alexandrinus. Hilarius Pictauiensis. Concilium Chalcedonen- se 4. generale. Concilium Constantinop. 2. dicitur 5. gene- rale.

1. Timoth. 1.

Hæreticorum syna qui Christi incarnationi blasphemiam exciterent.

adorum Pharanitanum, Sergium, Pyrrhum, Paulum & Petrum, Episcopos Constantinopolitanos: quorum miram inconstantiam ex verbis ipsorum colligit, dum modò vnã voluntatem, modò duas prædicat, nescientes vbi figant pedem, nec discretionis oculum: vnde manifestè Catholica roboratur fides. Hinc Imperatorè hortatur, semper Romanam Apostolicamque fidè amplecti, quæ nunquam vifa est erroribus labefactari: sicut probabimus in dictione Romana Ecclesiæ. Actione porro 5. & 6. eiusdem Concilij CONSTANTINOPOLITANI III. generalis 6. Macarius suos libr. iubente Imperatore fecit legitimum talem præfigens codicibus, *Sequentia testimoniorum de voluntate*, atque tres codices, quos presentauit legendos, postquam lecti sunt, sigillati sunt, tam à iudicibus, quàm à legatis Apostolicæ sedis, qui mutilati & detruçati postea sunt inuenti, tam in sensu, quàm in verbis: quod deprehendit ex collatione veterum codicum actione 7. Actione autem 8. omnes Patres præfatæ confessioni Agathonis consenserunt, & ita esse credendum sub anathematis pœna censuerunt, refragante quidem Macario, qui de sua fide coram omnibus interrogatus, vnica voluntatem & operationem professus est, licet & Episcopi confinitimi eius in verba veritatis consensissent: longamque contexitur suæ fidei confessionem, vbi se veterum Hæresiarcharum sequi vestigia profiteretur, qui superius dam- nati sunt. Eadem verè confitens quæ antea Patres Catholici, sed in hoc errans, quòd naturas & voluntates in Christo confunderet, ut iam ostensum est. Quam confessionem Imperatori obtulit, impie eius præsidium postulans, & mentiens Patres & Synodos à se stare, ut callidius mentem Principis inclinaret. Sed cum Constantinus eum interrogaret, si omnibus quæ protulerat, testimoniis consentiret: falsum, interrogauit, si confiteretur duas naturales voluntates, & duas operationes in incarnationis dispensatione Dei nostri respondit, hoc non se credere, Et si (ait) membratim inci- dat, & mittat in mare. Tunc collatis testimoniis quæ protulerat cum veris exemplaribus, quæ ex sacro Patriarchio allata sunt, omnino quæ ex Athanasio lib. 2. aduersus Apollinarem, & alius authoribus truncatè proposuerat, inuenta sunt: tam suè minimè conuenientia sententiæ, quàm ab ipso peruersè fuerant detruçata. Vnde & sancta Synodus dixit ei, *Eccè testimonium sancti Patris peremissum. Non congruit orthodoxis ita circum truncatis sanctorum Patrum voces deslorare, hæreticorum potius proprium, hoc est. Respondit ille iam confusè mentis iudicio condemnatus, & merens (ait) stabilire intentionem meam, hoc modo deslorauit.* Tunc vt hæreticum omnes Patres & confessum habuerunt, & nouo Diocoro anathema dixerunt. Atque mox Episcopatu & pallio denudatus est, vna cum Stephano eius discipulo. Nec tamen postea infidelitatem exiit, sed constanter errorem tutatus est. Sanctorum tamen Patrum AUGUSTINI, CYRILLI, ATHANASII, & aliorum testimoniis adeo confusus est, vt nil superesset veritatis indagandæ, sed deesset hæreticæ mentis incorrigibilis inclinatio. Nam voluntatem humanam in Christo, nunquam voluit confiteri, diuinam tantum confitens: etiam absque carnalibus voluntatibus & cogitationibus humanis, *Voluntas enim* (ait ille hæreticus) *Deitatis tantum.* Cùmque interrogaretur, quomodo intelligeret carnales voluntates & cogitationes humanas, respondit:

B

D

E

Hæc fuit semper Hæretico- rum fraus, suis libris titulos pietatè & sanctitatis spirantes præfigere, vide etiã quia pro more habent integra quæque & sana peruertere, & in sui sensum detorquere.

Hæc, hodie minus talibus hæreticis indulgètes sunt prin- cipes, & eorū facinorati sunt nimis toxico.

Attende hæretici deservant dicitur, & per- uaciam atque pernicitiam.

Conuictus est Macarius patri- trum testimo- nia corrupisse, sua etiam con- fessione. Hæc fat cõstat etiam nostris tēporibus. Leg- hæc, oro.

Macarius Hæreticus Episco- patu deturbatur, nec arma in fidei viscera torserat, nec regem con- iurauerat, vt nostrum, qui etiã beneficiis gau- dens Ecclesiasti- cis & seclusi-

Responsio hæ- retici Macarij.

Exponitur quo modo Christus cogitationes & voluntates hu- manas habue- rit, contra hæ- reticos.

Vide Labyrinthum erroris Macarij de seyl la decidit in charibdis, hoc laborant vitio & nostris, qui dum vitam hæ- resim conatur adducere, infi- nitus compon- unt.

Athanasius Alexandrinus.

Augustinus Hipponensis.

Dionysius Areopagita.

Ambrosius Mediolanensis Iohannes Chrysostomus. Athanasius Alexandrinus. Cyrillus Alex- andrinus. Macch. 26.

Pontifices 7. hæ- reticos accusan- tur, inter quos & summus re- censeatur Pon- tificis Honorius 1. quod ne vi- deatur absur- dum de Roma- no Pontifici, e- lego oro sequen- tia.

Voluntates carnales, & cogitationes humane hominum similitum nobis sunt, Christus vero nihil horum habuit. Respondit Synodus. Si testimonium Athanasij, quod detruçasti in integro posuisses, inueniebatur quod carnales voluntates & humanas cogitationes culpabiles & voluptuosas, accepit sanctus pater Athanasius, quæ ex seminatione diabolica illate sunt humane nature, sicut idem sanctissimus Pater superius asseruit. Nam & nos dicimus non habuisse Dominum nostrum Iesum Christum verbum Deum nostrum ex super statione, voluntatem carnalem, aut peccabiles cogitationes: absit. Sed naturalem voluntatem, quam ipse Deus creans Adam, ei indidit, & ideo quærimus, an ipse Adam habuit animam rationalem. Hæreticus respondit etiam. Cui subiungitur, Naturalem habuit ne voluntatem? Hæreticus Macarius respondit, habuisse arbitratem & liberum, *Nam ante præuaciationem* (ait) *diuinam habuit voluntatem & conuoluntarius erat Deo.* Tunc vt blasphemum reprehendens, Si (aiunt Patres) *conuoluntarius erat. Adam Deo, ergo & conuacior: denique si Adam ante præuaciationem diuinam habuit voluntatem, ergo & consubstantialis fuit Deo, & inconuocabilis, ac viuificatrix fuit voluntas Adæ. Et quomodo mutatus, transgressus est mandatum, & morti succubuit? Qui enim conuoluntarius est, vique & consubstantialis est, ut ait de filio CYRILLVS ALEXANDRINVS. Sicut est (inquit) consubstantialis, ita & conuoluntarius proprio genitori. Vnus enim essentie, vique vna est voluntas. Cùmque iterum interrogatus, an Adam habuerit voluntatem naturalem an non respondit iterum, Arbitratem & liberum: tunc testimonio ATHANASII libro humanationis aduersus Apollinarium & AUGUSTINI lib. 5. contra Iulianum Pelagianistam, probatum est Adam voluntatem habuisse naturalem, Si igitur (inserunt Patres) *primus Adæ naturalem habuit voluntatem, qui per omnia similis illi factus est, absque peccato, secundus Adam Dominus noster Iesus Christus vnus Deus noster, quomodo non habuit in humana eius natura naturalem voluntatem? Si itaque & humanam impeccabilem voluntatem assumpsit Dominus noster & Deus Iesus Christus humana sue natura, & diuinam ante secula cum Patre & sancto Spiritu habuit volitatem, præuaciatione duas naturales voluntates in vna persona, sicut in vna subsistentia per incarnationis dispensationem vnus de sancta Trinitate Domini nostri Iesu Christi Dei nostri comprobata sunt. Quod rursus ex DIONYSIO, AMBROSIO, & CHRYSOSTOMO locis præallegatis probant, & actione 9. hoc testimonio duplicem probant voluntatem. Si fieri potest, transeat, a me calix iste: verumtamen non mea voluntas, sed tua fiat. Interpretante ATHANASIO ALEX. in sermone de Trinitate & incarnatione & CYRILLO ALEXAND. serm. 12. in Mathæum, insuper infinitis locis scripturarum refutantes argutias aduersariorum, præfatam tuerentur confessionem. Et impossibile esset, hoc libello ea omnia comprehendere, quæ contra illos hæreticos profertur pro elucidatione veritatis. In hac quippe generali Synodo reuoluta & detecta sunt abscõsa, atque propalata omnia quæ pro hoc Christi mysterio ex Patrum alueariis vnde uen- que potuerunt colligi. Sequentibus autem actio- nibus 10. & 11. relegendur quædam impia scripta, Sergij Episcopi Constantinop. ad diuersos scripta & signanter ad Honorium Papam, quem callidè & fraudulenter suis verborum phaleris conatur fletere. Mennæ etiam superius memorati faciès mentionem, & epistolæ eius ad Vigilium, de qua**

iam diximus, non esse Mennæ, propter distantiam temporum. Insuper & fraudulenter laudat Leonem I. & Chalcedonensem Synodum, cuius se tamen acta mentitur imitari, atque Gregorij Nyfeleni profert testimonium, sed omnes eius conatus, à sanctis Patribus iudicati sunt futiles & inanes. Actione autem 12. & 13. hæreticos condemnatur Pontifices septem, scilicet Sergij, Pyrrhus, Paulus, Petrus, Constantinopolitani Episcopi, Honorij Romanus, propter acta eius improbè scripta ad præfatum Sergium, vbi eius mentem in omnibus sequutus est, & omnia eius dogmata confirmauit. Cyrus quoque Alexandrinus, & Theodoros Pharan Episcopus: quorū omnium 7. scripta palàm coram Patribus recitauerunt & hæretica condemnauerunt. Subsequitur actione eadem professio Cyri eiusdem contra Theodosios, sed hæreticam auctoritatem omnino reformidantes penitus subijcimus. Et prædictorum 7. Pontificum epistola: impietatem præfatam continent: quæ cum omnes competere essent, in vnã eandemque impietatem concurrere iusta sunt tanquam profana & animæ (sic enim Patres loquuntur) perniciosa, continuo ob perfectum exterminij igne cremari: & combustæ sunt in momento. Porro ne hoc videatur absurdum de his 7. magnis Pontificibus, vt inter hos etiam Romanus Pontifex numeretur, iterum hi septem nominatim Pontifices à LEONE I. epist. ad eundem Constantinum I. V. Imperatorem, quæ actione 18. eiusdem sacri Concilij 5. generalis anathematizantur, & signanter nominatur Honorius I. eò quòd (vt ait ille) *Apostolicam Ecclesiam non Apostolica traditionis doctrina, sed profana præuaciatione immaculatam fidem, subvertere conatus est.* Vide tamen vocabulum seu dictionem, Papa à nemine iudicandus &c. Porro actione 16. præfati Concilij 5. generalis præsentatus est Polychronius monachus hæresis præfati Macarij assertor pernicissimus qui tanta temeritate coram Imperatore vltus est, vt cõfessionem suam super mortuum ponere se velle diceret, vt ipse resurgeret, & ita sibi à Deo fuisse imperatū, vt nouā fidem Constantino offerret, & quia prædictus Constantinus i V. vnã voluntatem & operationem non confiteretur, dixit sibi reuelatum, illum non esse Christianum. Accepta igitur est & lecta confessio prædicta Polychronij & super mortuum posita, extra palatium in loco publico, & ante populi conspectum, & coram sacris iudicibus, ac ipsomet Polychronio, qui ibi per plures horas perseverans, & insuffragans mortuo, nihil horum quæ ab eo solidè ac præsumptuosè promissa fuerant, valuit peragere. Idem Polychronius dixit nullatenus se posse mortuum suscitare, anathemæque ei vt nouo simoni, ab omni circūstante populo acclamatum est. Reductusque ad Synodum, & interrogatus, num duas in Christo voluntates & operationes confiteretur, pertinacissimè dixit, se nõ aliter credere, quàm sua chartula impia cõtineret. Qui iussus vt iterum superponeret mortuo, ille se mortuum non posse suscitare asseruit, *Quomodo namque (aiunt Patres) esse possibile blasphematum in Deum vnus operari? unde præuaciat hunc tanquam seductorem populi & deceptorum, & manifestum hæreticum, omni sacerdoti, ordine & officio denudari.* Et denudato ab omnibus anathema acclamatum est. Actione eadem 16. simili posse laborans hæreticus quidam nomine Constantinus presbyter Apameensis ab omnibus Patribus blasphemus iudicatus est, & consequen-

Leo 1. iterum 7. præfatos pontifices excom- munit.

Attende Hære- tici Polychro- nij, perniciosa & audaciam, & recurre ad Gal- uini recens in- tertextum huius si- mile.

Oro hæc lege.

Mira in hære- tico pernicia & obstinatio, & mētis execra- tio.

Condemnatio Polychronij, quoniam hære- tici pernicissimus fuit.

ter sancti Patres Orthodoxae fidei definitione facientes, eam munierunt priscorum Conciliorum generalium decretis & statutis, NICENVM SYMBOLVM allegantes, & CONSTANTINOPOLITANI I. Concilij Symbolum: quae symbola infra dictione, Symbolum, allegabimus. Subsequitur autem actio 18. Eiusdem Concilij 6. generalis, post subscriptionem omnium Episcoporum & Imperatoris, sermo acclamatorius, qui & Prosphonicus dicitur, à sancto & vniuersali Concilio editus, quae superius dicta sunt, repetens, & Patrum iterum testimoniis roborans, fidemque lucidius interpretans. Alloquuntur autem Patres in hoc sermone Imperatorem Constantinum I V. Eumque de omnibus fidei articulis diligenter informât, & haereticos omnes huic fidei aduersantes, anathemati subiiciunt. Subiungitur generale edictum ipsius CONSTANTINI POGONATI IV. Imperatoris, ea temerorans & consumans, quae à Patribus ex Partum alueariis ante decreta sunt, ea inuolabiter mândans obseruari, Nos enim (ait Catholicus Imperator) sanctos & probabiles Patres nostros sequentes, naturarum voluntates annunciamus, & sicut duas naturas in Christo credimus: ita & duas naturales voluntates, & duas operationes predicamus. Haec sunt vere in Deum confessionis dogmata, haec sunt Evangelicarum, atque Apostolicarum vocum predicationes. Haec sunt sanctorum Conciliorum & probabilium patrum linguarum didagmata. Haec Petrus, qui & petra fidei & princeps Apostolorum, inmemorata seruauit, in hac fide & viuimus & regnamus, & conregnanti nobis Deo, conregnare deuo speramus. Hanc comitem hinc recedentes habere deposcimus, & cum hac ante Christi Tribunal assistere, &c. Supplicis etiam additis, in eos qui contrarium docere vel credere praesumpserunt: vt dixim⁹ dictione, Symbolum Constantinopol. 6. Synodi, &c. Haec autem omnia superius fusiſſimè prolata, adhuc confirmat LEO II. epistola ad eundem Imperatorem directa. Idem & THARASIVS CONSTANTINOPOLITANVS Episcopus in sua confessione Catholica, quam ad Episcopos Orientales misit quae lecta actio 3. generalis 7. Concilij Niceni habiti secundo. Plura quidem habes dictionibus, Symbolum, Trinitas, Filius, &c. Vide & sequentia.

Christi duplex natiuitas.] Superuacuum cenſeo huic immorari ſententiæ, quando quidem nihil aliud in ſuperioribus inſinuat, quàm Chriſti duplex natiuitas, ſiue cum de eius incarnatione egimus, ſiue cum de duabus eius naturis, ſiue etiam cum de duabus eius voluntatibus & operationibus diximus. Lege itaque quae praemiſimus, & potiffimè recollige huic fauens ſententiæ, quod ex confessione IUSTINIANI IMPERATORIS ſuprà retulimus. De duabus autem natiuitatibus Chriſti aliunde diſſerit Apoſtolicus ille Doctor IRENAEVS LVGDVNENSIS per totum ferme librũ, quem aduerſus haereſes Valentini & ſimilium conſcripſit. Hinc & Concilium CONSTANTINOPOLIT. II. quod dicitur 5. generale ſub Iuſtiniano praedicto. Anathemate 2. ad calcem edito, Si quis (ait) non conſetur Dei verbi duas eſſe natiuitates, vnã quidem ante ſecula ex patre ſine tempore incorporaliter, alteram verò in vltimis diebus, cum ſclem ipſius qui de caelis deſcendit, & incarnatus de ſancta gloria Dei genitrice, & ſemper virgine Maria, natus eſt ex ipſa, talis anathema ſit. Dilucidè fatiſ has duas natiuitates perſtringit S-

Concilij Niceni. Symbolum. Concilij 1. Constantinopolitanti Symbolum

Constantinus Pogonatus Imperator 4. huius nom nis vi ceteroſiſſimus, qui vno confidit 30. milia Sarracenos occidit. O Principis fidem!

Leo 2. Tharastus Episcopus Constantinopolis.

Iustinianus Imperator.

Concilium Constantinopol. 2. dicitur 5. generale.

PHRONIVS HIEROSOLYMITANVS Patriarcha in profeſſione ſuae fidei, quam miſit Sergio Conſtantinopolitano Epifcopo, quae & lecta eſt actio 11. Concilij 6. generalis, Conſtantinopli in Trullo celebrati. Vide locis ſuprà memoratis, & Maria, & ſequentiã, & Filius.

Chriſtus eſt aliquid, ſecundum quod homo.] Haereſis quaedam fuit contrarium aſtruere praesumens, quae quàm blaſphema ſit & reproba, oſtendit ALEXANDER III. cuius temporibus exorta eſt, ſcribens ad Rhemenſem Archiepifcopum, vt ponitur & allegatur, parte 49. Concilij Lateranenſis ſub eodem celebrati, cap. 20. Cum (ait) Chriſtus perfectus ſit Deus, & perfectus homo, mirum eſt qua temeritate quiſquam dicere praesumat, quod Chriſtus non eſt aliquid, ſecundum quod homo. Ne autem tanta in Eccleſia Dei poſſit nequitiã ſuboriri, vel error induci, fraternitati tuae mādamus, quatenus conuocatis magiſtris ſcholarum Pariſienſium & Rhemenſium & aliarum ciuitatum authoritate noſtra interdicas ſub anathemate, ne quis de cetero audeat dicere, Chriſtum non eſſe aliquid, ſecundum quod homo: quia ſicut Chriſtus eſt verus Deus, ita verus homo ex anima rationali, & humana carne ſubſiſtens. Contra Chriſtum multas blaſphemias effutuerat in libris ſuis, quondam Auguſtini de Roma Archiepifcopo Nazarenus, & circa myſteria Deitatis & incarnationis turpiter errauerat: ſed conuictus eſt Concilio BALENSI ſeſſo. 22. Porro vide omnes huiusmodi haereſes ſuperioribus annotationibus reſutatas. Vide & ſequentiã.

Chriſti paſſio demonſtratur.] Satis ſuperius eſt expreſſa inſinitis Patrum teſtimoniis Chriſti paſſio, verum tamen hic pauca reſeruauius contra eos dicta, qui vel phantaſticè Chriſtũ paſſum mentiuntur, vel paſſionis acerbiteram diuinitate fugaſſe. Itaque Chriſti paſſionẽ, & tempus & horam paſſionis, in memorat DIONYSIVS AREOPAGITA epifc. ad Polycarpum, circa finem contra Apollonem, quae ſtat in ordine epifc. vlti. in qua defectũ & eclipſim illam deſcribit, quae ſub hora paſſionis Chriſti apparuit, In Heliopoli (inquit) in quidem pene mihi coecus, & ego quinque & viginti ſerè annorum tempus euoluens, vna morantes conſideramus cum ſeria quadam 6. ex hora etiã pene ſexta, ſol horribilibus ſubito eſt obſtus tenebris, luna ipſum intercurrens, quia non Deus, ſed creatura Dei, in ipſius vera lucis occubita, lucere nõ potuit, &c. Haec confirmat duo authores celeberrimi MICHAEL SYNGELLVS & SVIDAS, in vita S. Dionyſij Areopagita huiusmodi deliquij & eclipſeos meminit quoque & TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS lib. Apologetico contra Gentes, cap. 21. & alij authores, vt Eufebius Caſarienſis libro 10. de demonſtratione Euangelica, demonſtratione 6. & 7. Praeterea de cruce Chriſti & paſſione ſerid agit IENATIVS MARTYR epifc. ad Philippenſes, vide in vocabulo Crux, &c. Sed & contra Iudaeos oraculis Prophetarum a-cerrimè Chriſti crucifixi gloriam defendit IUSTINVS MARTYR in Dialogo cum Tryphone, ſimul & aſcenſionem. Paſſionis verò Chriſti locum ſingulariter deſignat oſtendit, agnum illum Paſchalem, qui immolari iubebatur in ſolo eo loco, vbi inuocatum erat nomen Domini: & duos hircos emiſſarios, duos Chriſti aduentus praefignat. Porro, ſicut quidam, vt diximus, phantaſticum corpus Chriſtum aſſumpſiſſe in incarnatione contendunt, ita & non verè paſſum

Sophronius Hierosolymitanus Episcopus.

Alexander.

Augustinus de Roma haereticus.

Concilium Balienſe generale.

Dionys. Areopagita huius libri impensè laudatur & ſuſcipitur à duobus conciliis generalibus 1. & 2. vt ſuperius videre eſt. Matth. 7. Marc. 17. Luc. 23.

Michael Syngellus, Suidas.

Tertullianus Cartheginenſis.

Ignatius Martyr.

Iuſtinus Martyr.

Attenda enodata myſteria antiquae legis.

opinan

Irenaeus Lugdunensis.

Tertullianus Carthagenſis.

Cyprianus Carthagenſis.

Cyrillus Alexandrinus.

Aetius Diaconus.

Exod. 5. Leuit. 13. & 14

opinantur, contra quos IRENAEVS LVGDVNENSIS libro 3. aduerſus haereſes Valentini & ſimilium capite 20. inſinitis ſcripturae teſtimoniis, & argumentis agit. Idem facit & TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS libro de carne Chriſti contra Marcionem, negantem Chriſtum verè incarnatum. *Scolectiſſime (ait) hominum, qui interemptores excuſas Dei. Nihil enim ab eis paſſus eſt Chriſtus, ſi nihil verè eſt paſſus. Parce vnica ſpei totius orbis, qui deſtruis neceſſarium decus Fidei. Quodcumque Deo indignum eſt, mihi expedit.* Idem & capite 5. & 7. libri contra Iudaeos, ex vaticiniis & oraculis Prophetarum, Chriſti crucem & paſſionem comprobatur. Vide, Crux. Idem quoque probatur & libro de Trinitate. Et CYPRIANVS CARTHAGINENSIS libro aduerſus Iudaeos omnes profert prophetas, paſſionis Chriſti myſteria praenuncians. Lege ſi vacat. Idem & libro de montibus Sina & Sion aduerſus Iudaeos, aliſque locis. Poſſem & Origenem, Chryſoſtomum, & reliquos, hic proferre, ſed qui hos non recipit, nec plures, ſi recenſiti fuerint, recipiet. Verum tamen ſic CYRILLVS ALEXANDRINVS libro de incarnatione vnigeniti capite 26. qui liber ſolemniter allegatur coram Patribus concilij Chalcedonenſis actio 2. & ſummopere laudatur ab omnibus, recitante AETIO DIACONO Sic itaque ait. *Cum vnũ credamus Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, id eſt, in humana forma conſpectum, ſiue hominem factum iuxta nos Deum, & impaſſibilem, ſeruemus vt Deum? Ergo paſſio quidem diſpenſationis erat, ſua quidem dicente Deo verbo, ea quae ſunt propria carnis, propter inenarrabilem vnitate manente vero, extra paſſionem quantum ad ipſius naturam pertinet. Impaſſibilis enim Deus eſt. Neque id mirum, cum & ipſam animam hominis videmus, ſi quid corpus paſſum, fuerit, extra paſſionem quidem manentem, quantum pertinet ad naturam, attamen non extra paſſionem eſſe intelligi, eo quod proprium ſit corpus ipſius quod patitur. Et licet incongrua ſit & ſimplex, tamen id quod patitur non alienum eſt. Sic intelliges etiam de Chriſto omnium ſaluatore. Vt autem veteris teſtamenti exemplis, quaſi per enigmata, vt poſſit offendere quod communiceſſe quidem paſſioni vnigenitus, quantum pertinet ad familiaritatem corporis ſui, manſerit autem paſſionis expertus vt Deus. Et adfert exemplum de aqua Humium Aegypti conuerſa in ſanguinem, & de leproſo legis, ac de pullis mundis. Ac Deinde ſubdit: *Vinebat ergo verbum, licet ſua caro fuiſſet emortua, & communem paſſionem eſſe dicebat propter adunationem & familiaritatem quam habebat cum carne. Igitur ipſe quidem venit vt Deus, corpus verò tamquam proprium faciebat, & in ſamiliariter accipiebat corporis paſſiones, cum ipſe nihil in natura propria pateretur. Prodeſt igitur & neceſſarium eſt ſi in vno Chriſto id accipiamus, quod ſecundum aliud & aliud de vno eodemque conſtituatur, & quod in vno diuidi non permittat, licet diuerſa inter ſe & minimè conuenientia acta eſſe dicantur. Patitur & non patitur ſecundum aliud & aliud. Pater humana carne, eo quod homo ſit. Impaſſibilis autem diuine manet, vt Deus. Eadem proſequitur latius idem author in deſenſione anathematismi 10. vt dictum eſt ſuperius, Chriſtus Pontifex, &c. Sed & Idem in declaratione ſui anathematismi 12. ad petitionem Concilij Epheni, eadem adhuc inſinuat, arguens interim eos qui in rectam & inculpatam fidem inſirmare conantur, communem pro nobis**

hominem crucem ſuſtinuiſſe, cum conſtet gloriae Dominum, in carne, vt diximus, paſſum eſſe. De paſſione Chriſti contra haereticos validiſſimè conſtat EPIPHANIVS CYPRI libro 1. contra haereſes tomo 2. dum contra Valentinos, qui & Gnoſtici dicuntur, diſputat 31. haereſi. Ad locum QUIN & BASILIUS MAGNVS à praedicto Cyrillo in medium producit ad calcem Anathematismorum, ſic loquens qui & actio 1. Concilij Chalcedonenſis iterum allegatur. *Non tantum (ait) & celum ac terra, & marium magnitudines, & quae in aquis verſantur, & terrena animalia, & planta & ſtella, & aër, & hora, & varius mundi ornatus, roboris eminentiam commendat, quantum poſſe Deum non capace, impaſſibiliter per carnem cum morte conſtere, vt nobis ſua paſſione impaſſibilitatem largiatur. Et ATHANASIVS ALEXANDRINVS ab eodem Cyrillo ibidem allegatur ſic loquens. Dicebat (inquit) Dominum humanam hanc carnem induit, cum ſuis paſſionibus ipſam totam induere, vt ſicut proprium ipſius eſſe dicimus corpus, ita & corporis paſſiones, proprie tantum eius dicantur, etiam ſi non contingant ſecundum diuinitatem eius, ſiquidem alterius eſt corpus, alterius verò dicuntur paſſiones. Si autem verbum caro, (verbum enim caro factum) neceſſarium eſt: carnis dici paſſiones eius, cuius & caro eſt. Cuius enim dicuntur eſſe paſſiones, quales ſunt maxime, condemnari, flagellari, ſure, & crux, & mors, & alia corporis infirmitates eius, & opera bona ac gratia ſunt. Idcirco rectè non alterius, quam Domini dicuntur eſſe tales paſſiones, vt & gratia ab ipſo ſit, non ſiamus Idololatrae, ſed verè pi. Quia nullam creaturam, nullum communem hominem, ſed ex natura Dei & verum filium hunc & factum hominem, & nihilominus Dominum Jeſum ac Deum & ſaluatorem inuocamus. Eadem multis ſcripturarum teſtimoniis tractat CYRILLVS praedictus in reſutatione reprehentionis Theodoret in ſuum 10. anathematismi, vbi ſic ait: *Pleni Chriſtus humane, vt noſtram conſtringeret lachrymam: permittit carni pati interdum quae propria ſunt, vt nos prepatatos oſtenderet. Reſuſcitauit calicem, vt impietatem Iudaeorum cruce accuſaret: Infirmari dicitur ſecundum humanitatem, vt tuam repararet infirmitatem. Preces offerri ſupplicationis, vt & deprecationibus noſtris, acceſſibilem monſtraret Patris aurem: & vt nos diſcimus in tentationibus non dormire, ſed ad orationem magis aſſurgere. In informationem atenim noſtram quae ſancta conuerſationis ſiſpſum pandens proſuit vniuerſis, humanitatis infirmitates proprias fecit, vt & ſecundum veritatem homo factus crederetur, licet permanendo quod ſuit, hoc eſt Deus. Aſfert autem Idem Cyrillus reſutatione reprehentionis Theodoret in ſuum anathematismi 11. & authoritatem ATHANASII ALEXANDR. ſermonem de ſancta Trinitate circa finem, vbi ſic ait: *Monſtratur quod non appaſſerit, ſed verè habuerit corpus. Decbat autem Chriſtum induentem humanam carnem, hanc cum propriis paſſionibus eius indui totam, vt ſicut proprium eius dicimus eſſe corpus, ita & ipſa paſſiones corporis proprie, ſiſum ei dicantur, quamuis non coningerent ſecundum diuinitatem eius. Et CYRILLVS inſert. Verum tamen quamuis proprie dicatur verbi corpus, eſt tamen ex muliere, & noſtris cognatum, ſecundum quod caro intelligitur. Nec dicimus corpus de celo vnũ detuliſſe verbum, verum deſuſum exiſtens, corpus hoc ſibi proprium ſicci, & vnũ tam mirè, vt nec edici, nec intelligi valeat. Vide dictione. Maria & ſuperius, Chriſtus duabus conſtans naturis, &c. Eadem etiam pul-***

Epiphanius Cypri.

Basilius Magnus.

Athanasius Alexandrinus.

Cyrillus Alexandrinus.

Paſſio Chriſti contra omnes calumnias noſtrata.

Athanasius Alexandrinus.

Cyrillus Alexandrinus.

L 4

chrè

chrē docentur tam in reprehensione Theodoretī in anathematismo 12. quam refutatione Cyrilli in eundem, & adducitur in medium auctoritas GREGORII NYSSENI in 2. caput ad Philippenſes, vt alibi allegatur & concludit doctiffimē quidem. Idem THEODORIVS CYRENEVS Epifcopus reprehensione anathematismi 2. Passiones, inquit, eius qui est passibilis proprie sunt: Impassibilis enim vltra passiones est. Passa est itaque serui forma, coherente vique Dei forma, & permittente quidem pati propter salutem, quae ex passionibus nascebantur, proprias vero faciente propter unitatem passiones. Ergo non Deus passus est, sed homo ex nobis sumptus à Deo. Idem confirmat CYRILLVS ALEXANDRINVS in refutatione eiusdem exponens illud: Christo igitur passo in carne, &c. Aliud est (ait) dicere, pati in carne, & aliud simpliciter dicere, pati diuinitatis naturam. Quia enim idem Deus simul est ac homo, impassibilis quidem quantum ad diuinitatis perimet naturam, passibilis vero secundum humanitatem. Eadem quae superius dicta sunt, satis confirmat LEO I. epistola 22. quae est ad clerum & plebem. Constantinopolitanam, contra Eutychem, & secundam synodum Ephesinam, quae huic cōtraerat. Eadem quoque copiosius tractauit epistola 10. ad Flavianum, & epistola 11. ad Iulianum Coenslem Epifcopum, & iterum epistola 70. ad Iuuenalem Hierosolymitanum Epifcopum. Verum, inquit, generationem crucis vera confirmat, quoniam ipse in nostra carne nascitur qui in nostra carne crucifigitur, quae nullo interueniente peccato, nisi fuisset nostri generis, non potuisset esse mortalis. Et infra. Quia nec pietas fidei nec ratio recipit sacramentum, aut in sua essentia passibilis fuerit deitas, aut in nostra natura susceptionem mentis sit veritas. Haec contra erroneam Eutychetis opinionem dictauit, qui Christum nihil de natura humana sumpsisse, sed omnia deitate potuisset dicere. Cui idem Iuuenalis videbatur assentiri, vnde & supradicta epistola à Leone corripitur scripturarum testimonis. Hinc Idem Leo epistola ad Monachos Palestinos, eundem Eutychem anathematizans, Eutyches (ait) percellatur anathemate, qui per impios veterum haereticorum voluntatis errores, tertium Apollinaris dogma delegit, vt negata humanae carnis atque animae veritate, totum Dominum nostrum I. s. m. Christum, vnus asserat esse naturam, tanquam vbi deitas ipsa se in carnem animamque conuertit, & concipi ac nasci, nutrire ac crescere, crucifigi ac mori, sepeliri ac resurgere, & ascendere in caelum, & in Patris dextera, vnde ad iudicandos vivos & mortuos veniet, considerare, eius tantum essentia fuerit, quo nihil horum in se sine veritate carnis recipit: quoniam natura vnigeniti, natura est Patris, natura est Spiritus sancti, simulque impassibilis simul est incommutabilis, sempiterna Trinitas indivisa unitas & consubstantialis. Et infra. Effusio pro inuictis sanguinis iusti tam potens fuit ad priuilegium, iam dices ad precium: vt si vniuersitas captiuorum, in redemptorem suum crederet, nullum tyrannicam vincula retinerent. Quoniam, sicut ait Apostolus, vbi abundauit peccatum, sepe abundauit & gratia. Et cum sub peccati praedictis nati potestatem acceperint ad iustitiam renascendi, validius factum est donum libertatis quam debium seruitutis. Quam itaque sibi in huius sacramenti praesidio spem relinquunt, qui in Saluatoris nostri corpore negant humane substantiae veritatem? Dicant quo sacrificio reconciliati, dicant quo sanguine sint redempti. Quis est qui tradidit semetipsum pro nobis oblationem Deo & hostiam in odorem suauitatis? Aut quod unquam sacrificium

Gregorius Nyssenus.
Theodoretus Cyrensis Epifcopus.
Cyrillus Alexandrinus.
Leo I.
Eutychetis haereticus.
Efficacia passio nis Christi recensetur.
Rom. 5.
Ephes. 5.

A sacrificium fuit, quam quod verus Pontifex altari crucis per immolationem sua carnis imposuit? Denique per totam illam epistolam hoc agit, vt Christi vtramque naturam probet in vno supposito, redemptionis humanae negotium perfoluisse. Nec interest (ait) ex qua Christus substantia nominetur, cum inseparabiliter manente unitate personae, idem sit, & totus hominis filius propter carnem, & totus Dei Filius propter vnā cum Patre Deitatem. Eadem iterum dicit & epistola 95. quae est ad Leonem Augustum, in qua & profert AMBROSII MEDIOLANENSIS testimonium libro 2. de fide ad Gratianum capite 4. Et eadem iterum idem Pontifex LEO I. agit contra partipassianos epistola 91. quae est ad Turibium Epifcopum Asturiensem capite 1. Eadem & probat AGAPEVS I. epistola ad Anthimum Constantinopolitanum Epifcopum, vt supra regulimus Praeterea lectus est publice coram Patribus Concilij CONSTANTINOPOLITANI II. quod generale 5. dicitur sub Iustiniano Imperatore, collatione 5. liber, de incarnatione verbi, scilicet nominari CYRILLI, vbi sic contra impium Theodorum Mopsuestiensem haereticum loquitur. Paruum tibi esse videtur, d. Theodori, asserum esse ligno Dominum gloriae, quem in quidem neque filium verum, neque Dominum esse dicit. Nos autem credimus, quod verè est Deus creator & apifex omnium. Nec enim erat homo simpliciter, sed in specie humana, ex Deo patre verbum, non translationem nec mutationem in carnem passum, magis verò vnium ei secundum fidem sacrarum literarum. Iste qui carne passus est & suspensus est in ligno miracula fecit in Aegypto, per sapientem Moysen suam gloriam manifestans. Hinc anathemate 10. Concilium praefatum collatione 8. sic loquitur: Si quis non confiteatur Dominum nostrum Iesum Christum, qui crucifixus est carne, Deum esse verum & Dominum gloriae & vnū de sancta Trinitate, talis anathema sit. Hinc & Concilium HISPALENSE I. cap. 13. volens contra Acephalos probare, Christi diuinitatem non potuisse mori, verè tamen Christum passum, post infinita vtriusque testamenti allata testimonia, producit in medium HILARIUM sic scribentem in explanatione epistolae ad Timotheum. Cum dicit (ait) scriptura, homo Christus, & cum dicit Christus mortuus est, & cum dicit verbum caro factum est, non est spoliandum per fraudulentiam legentis expositionibus suis sermo. Nam vbi homo Christus est, praecedit mediator Dei atque hominum, vt ex vtroque Deo & homine vnus subsistat, siue inter hominem & Deum medius, confessione in se vtriusque naturae. Phi verò Christus mortuus est, subiicitur, qui resurrexit, qui est in dextera Dei. In morte eius, carnis nostrae infirmitas est: in resurrectione, virtus eius, in concessu dignitas: Sanctus quoque AMBROSIIVS MEDIOLANENSIS libro 10. super Lucam cap. 99. in caput 22. luc. & 104. in caput 23. sic ait. Non suam, sed nostram crucem Christus ascendit, nec mors illa diuinitatis, sed quasi hominis fuit. Et paulò post: Etenim Christus omnia, licet in singulis Christus operetur, caro tamen moritur vt resurgat. Et exponens illud, tristis est anima mea. Et alibi. Nunc anima mea turbata est, &c. Non ego (ait) suscipiens, sed suscepta turbatur: anima enim obnoxia passionibus, diuinitas libera. Adducunt & praefati Hispalensis Concilij 2. Patres Athanasium & alios, qui iam superius in medium producti sunt: Simulque haereticorum obiectioni respondent, quae sumitur ex epistola 1. ad Corinthios cap. 2. si cognouissent, numquam Dominum gloria

Ambrosius Mediolanensis.
Leo I.
Agapetus I.
Concilium Constantinop. 2. dicitur 6. generale 5.
Cyrillus Alexandrinus contra Theodori.
Concilium Hispalense 2. sub Honorio I.
Hilarius Pictauiensis.
Ambrosius Mediolanensis.

crucifi

Obiectio erronea haereticorum & blasphemia expositio scripturarum quae tam simpliciter apparet vera reudatur hac reudatur. Ioan. 3.
Concilium Constantinop. 3. dicitur 6. generale.
Athanasius Alexandr.
Sophronius Hierosolymitanus.
Drogo Ostiensis.
Concilium Valentianum Gallicum.
Opinio erronea eorum refutatur, qui asserunt Christi sua passione carnis, qui ab initio fuerunt, impios redemisse. Ioan. 3. Hebr. 9.
Cyrillus Alexandrinus.
Christi exinanitio probatur facta.
Ioan. 1.

crucifixissent. Non quasi (aiunt) Dominus gloria sit crucifixus, vt natura Deitatis videatur esse passibilis, sed quia vnus in vtraque natura est Christo, secundum assumpti hominis formam. Dominus gloria dicitur passus. Sicut è contrario est illud, nemo ascendit in caelum, nisi qui descendit de caelo filius hominis. Cum de caelo non descendat nisi Dei filius, nondum idem factus filius hominis, propter personam ergo unitatem, & ad hominem referuntur in Christo quae Dei propria sunt, & diuinitati ascribuntur quae hominis sunt. Multa sunt alia, quae iam superius memorata sunt. Haec confirmant patres Concilij CONSTANTINOPOLITANI III. quod 6. generale fuit in Trullo celebratum, actione 14. vbi & in medium proferunt ATHANASIVM ALEXANDRINVM sic loquentem. Nullus distat de passionibus audiens, existimans verè Deitatem, sed superuenisse ei passionem ex carnali atque anima motione coniectet, & superuenisse, & victam fuisse, &c. Quae proferunt, vt duplicem potius in Christo voluntatem astruant, de quo supra tractatum est. Similiter autem & de passione Christi longissima & prolifissima epistola agit. SOPHRONIVS HIEROSOLYMITANVS, ad Sergium Constantinopolitanum Epifcopum, quae lecta est & approbata in supradicto 6. generali Concilio actione vndecima. Plura lege de passione Christi, apud famosissimum doctorem DRAGONEM HOSTIENSEM singulari illo libro, quem composuit de sacramento Dominicae passionis. Plura quidem patrum testimonia posuissim, sed tempus me aliò vocat. Vide ea quae superius dicta sunt, quia sufficienter veritatem insinuat, quam quaerimus. Lege & sequentia.

Passio Christi an lugenda.] Vide praefate.

Christi passio ad quos se extendat.] Concilium VALENTINVM GALLIAE III. sub Lothario Imperatore capite 4. contra illos conclusit, qui sanguinis Christi effusionem etiam impiis qui ab initio mundi in suis iniquitatibus mortui sunt, fuisse salutarem, impios profitebantur. Illudque nobis (aiunt) fideliter simpliciterque tenendum, atque docendum placet, iuxta Euangelicam & Apostolicam veritatem, quod pro illis hoc datum precium tenemus, de quibus ipse Dominus noster dicit. Sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis, vt omnis qui credit in ipso non pereat, sed habeat vitam aeternam, &c. Et Apostolus, Christus ait, semel oblatum est ad multorum exaurienda peccata, &c. De his aliis. Nec enim nobis licet longius hic morari. Vide praecedentia & sequentia.

Christi exinanitio, &c.] Haec sententia superioribus quidem cohaeret, debebatque his iungi: verum quòd differtur, non auferunt. Nec enim omnia possunt liberè sub vno vocabulo concludere, nec inconcinna sententiam & ordinem confutum pariamus. Itaque de Christi exinanitione vltra ea multa, quae iam in superioribus allata sunt. CYRILLVS ALEXANDRINVS libro de incarnatione vnigeniti capite 4. vt citatur, & in concilio generali Ephesino 1. & approbatur. Plenum, inquit, secundum naturam & ex omni parte perfectum Deum verbum, & distribuens ex sua plenitudine bona suae creaturae, exinanitum dicimus, nihil in natura propria violatum, nec vt aliter si haberet commutatum, nec inferius ex vlla parte factum. Incomuertibile enim & incommutabile est ipsum quoque sicut generator ipsius, vt numquam fiat passionis cu-

inquam capax. Factus est homo, remansit Deus, serui formam accepit, sed liber vt filius, gloriam accepit, gloriae Dominus, in omnes accepit potestatem rex simul cum Deo rerum omnium. Et haec quidem humanitatis mensura conueniunt, tamen ea familiaria ducit esse cum carne, & implet dispensationem, manens quod erat. Eadem pluribus verbis tractat capite nonum, & vndecimum, sed tamen omnia in idem referuntur. Elucidat autem capite 12. quomodo Christus vocetur homo factus Dei verbum, & Homouision defendit, sicque concludit: Quoniam ergo (ait) nostri similis factus est vnigenitus, quotiescunque homo nominatur, a diuina scriptura inuenientes dispensationem, sic Deum ipsam naturam quoque consistemus. Hoc per figuram & tyrum propitiatorij, virgae Moysi, & eius manus leprosa capitibus 13. & 14. atque 15. declarat, & autoritatibus multis per capita 16. 17. 18. & aliis confirmat. Capite verò 24. 25. & reliquis de illo verbo disputat, Et verbum caro factum est: sed omnia quae illic dicit, ad eundem sensum referuntur. Eadem quoque & LEO I. amplificat epistola 97. quae est ad Leonem Augustum, vt iam superius allegatum est. Quoniam verò aduersarij Cyrilli reprehendebat huiusmodi exinanitionem descriptam, adducit in testimonium pro defensione sua multos authores in fine defensionis anathematismi sui 4. in primis ATICVM CONSTANTINOPOLITANVM Epifcopum, qui ait: Humanitatis verbum exinanitur, natura non exinanibile existens. Scipsum enim exinanituit forma serui assumpta, qui absque carne, propter te incarnatur: verbum enim caro factum est. Qui tactum non subiacer, propter incorpoream naturam palpatur. Qui principio caret, sub principio corporali sit. Qui perfectus crescit. Qui incomuertibilis proficit. Qui diuus, in diuersorio sit. Qui operit caelum nubibus, pennis inuoluitur. Qui rex in praesepio ponitur. Eadem & profert idem Cyrillus ex libris GREGORII NYSSENI Sed & de huiusce rei veritate multis sermonibus, autoritatibus, & exemplis, vicissim agunt CYRILLVS & THEODORVS CYRENSIS in examinatione anathematismorum eiusdem Cyrilli 5. 6. & septimi & reliquis. Plura ex ceteris doctoribus proferre potuissim, sed opus cresceret in immensum. Haec iunge praecedentibus, & attende sequentia.

Christi resurrectio.] Vide resurrectio Christi, &c.

Christus descendit ad inferos, & sepultus est.] Vide dictione Symbolum: vbi innumeris autoritatibus haec praebantur. Hinc & antiquus ille ABDIAS BABYLONIVS libro 9. certaminis Apostolici, refert Thomam luculentam oratione Gentibus ostendisse, Christum inferna penetrasse, & inde Patres eduxisse. Et EYSEBIVS EMISSENVS homilia 1. in die Paschae, Dies (ait) ista amplius ex sepulchro radianis, quam de sole resurcit. Qui infernus, quia resurrexit est: gaudeat, quia visitatus est, exulter, quia ignaram lucem post secula longa vidit, & in profunda noctis caligine resurrexit. O pulchra lux quae de candido caeli fastigio promicabit, & inter fluenta purpurea sedentes in tenebris, & umbrae mortis, subita claritate visitasti, vel vestisti. Confestim igitur aeterna nox inferorum, Christo descendente resplenduit, sicut stridor ille lugentium, soluit confestim stridorem lugentium, & carbonarum dissipata ceciderunt vincula damnatorum, a tonitruo mentis superere tortores, omnis simul inopia officina contremuit, cum Christum repente in suis sedibus vidit, &c.

Leo I.
Cyrillus Alexandrinus.
Atricus Constantinopolitanus Epifcopus.
Gregorius Nyssenus.
Cyrillus Alexandrinus.
Theodoretus Cyrensis.
Abdias Babylonius.
Eusebius Emifenus.

Multa

Maximus Tau- rineus Episc.

Multa, qua sequentibus etiam sermonibus padit. Hinc & MAXIMVS TAVRINENSIS homilia 3. de passione & sepultura Domini. Videmus quare Saluator in aliena sepultura ponatur, ac suam non habere sepulturam. Ideo in aliena sepultura ponitur, quia pro aliorum moriebatur salute. Mors enim ista non illi illata est, sed nobis delata: mors ista non illi accidit sed nobis proficit. Et quid ergo ei propria sepultura, qui in se mortem propriam non habebat? &c. Et homilia 2. in die Pasche: In hac die per resurrectionem Christi aperitur Tartarus, &c. Sed vt plura pertranseamus silentio, qua fat in superioribus probata sunt: non tamen praeterendum duximus quod tempore LEONIS I. quidam dubitabant, an descendente ad inferna Christo, caro eius requieuerit in sepulchro: Que sicut verè & morua est, & sepulta, ita verè est die 3. resuscitata. Hoc enim & ipse Dominus denuncians ait, dicens ad Iudeos: soluite templum hoc, & in triduo suscitabo illud, dicebat autem de templo corporis sui. Cuius rei veritatem etiam David predixerat, loquens sub persona Domini saluatoris: Insuper & caro mea requiescet in spe. Quoniam non derelinquens animam meam in inferno, nec dabis sanctum tuum videre corruptionem. Quibus vique verbis manifestum est, quod caro Domini verè sepulta requieuit, & corruptionem non subit, quia celebrerit uisitata reditu anima resurrexit. Quod non credere, satis impium est, & ad Manichaei Priscilianique doctrinam pertinere non dubium est, qui sacrilego sensu ita se Christum simulant confiteri, vt & incarnationis, & mortis, & resurrectionis auferant veritatem. Idem LEO I. epistola 95. ad Leonem Augustum: Vbi & citat AVGVSTINVM tractatum 78. in Ioannem qui plura vult videre ad eam CYPRIANVM CARTHAGINENSEM, libro contra Iudeos & sermone de passione, sepultura, & resurrectione Domini: item legat sanctum IOANNEM CHRYSOSTOMVM libro demonstrationis aduersus Gentiles, Quod Christus sit Deus: vbi omnia Christi mysteria ex scripturis probat, tomo 5. Et EVSEBIVM CAESARIENSEM libro decimo demonstrationis Evangelicae, demonstratione 8. Ille (ait) pro earum animarum salute accedebat, qua apud inferos ex longissimo tempore aduentum eius expectabant, & descendebat, fores eras contriurus, & vultus eras confracturus, & eos qui ante a vinculis inferos erant, in libertatem vindicaturus, quod ipsum etiam factum est, &c. Lege residuum: & alios infinitos.

CIBVS.

Ciborum delectus legitime ab antiquo obseruandus. Quandoquidem ab initio haereticis voluptatibus carnalibus dediti, ciborum delectum reiecerunt, & adhuc hodie Caluinita rotis illum vitibus impugnant, visum est etiam ab initio nascentis Ecclesiae, per constitutiones conciliorum & auctoritates patrum legitime obseruantes demonstrare. Itaque plura dicenda referunt in dictione Ieiunium, ea pauca huc dicemus, quae magis vocabulo congruere videbuntur. Sic quippe CLEMENS I. Apostolorum discipulis libro 7. constitutionum Apostolicarum cap. 16. dum de ieiuniis quadagesimae tractat, sic ciborum delectum iniungit. In diebus Pasche (ait cap. 19.) Ieiunare, incipientes à 2. sabbati usque ad paschaenem, & sabbatum, dies sex, solo pane videntes, sale, atque oleibus, & aqua in potum. A vino & carnibus vos abstinetate in his diebus. Sunt enim dies luctuo-

Quorundam dubitatio roboratur, qui dubitabant an Christus descendens ad inferos, corpus in sepulchro reliquisset. Ioan. 2. Psal. 15.

Leo I. Augustinus Hippoensis.

Ioannes Chrysostomus.

Eusebius Caesariensis.

Clemens I.

si, non fuit, &c. Porro ieiunium cum delectu ciborum fati commendat IGNATIVVS MARTYR epistola ad Heronem Diaconum Antiochia. Ieiunium (ait) & orationibus vacato, verum non immodice, ne te ipsum dicitur, vino & carnibus ne omnino abstinereas. (scilicet diebus quibus permittuntur) non enim sunt abominabiles, &c. Delectus ciborum fati commendatur in IACOBO APOSTOLO fratre Domini qui teste ABDDIA BABYLONIO libro 6. certaminis Apostolici. & HEGESIPPO Historiographo, libro 5. de excidio Hierosolymitano, & EVSEBIO CAESAR. libro secundo Ecclesiasticae Historiae capite 23. ex vero matris vinum & siceram non bibit, sed neque animal manducauit: quod & Danielis 1. de tribus pueris legitur, & Luca 1. de Ioanne. Praeterea de delectu ciborum tempore quadagesimae & ieiunij, refert Idem ABDDIAS libro 7. certaminis Apostolici, Matthaeum Apostolicum, in oratione quam habuit pro virginis Iphigeniae castitate tuenda, sic locutum, Diebus certis (ait) sine quadagesima, sine legitimum ieiuniorum temporibus, tam ab edacitate carnis, quam commixtione corporum, qui non abstinerit, non pollutionem solum, sed etiam simul crimen incurrit. Neque vero manducare crimen est, sed incongrue manducare peccatum est & crimen. Et idem EVSEBIVS CAESARIENSIS. libro 5. Ecclesiasticae Historiae capite 1. in fine, de delectu ciborum aperte facit mentionem. Nam Blandina Martyr sic ad iudicem loquitur, & alios affantes: Multum, inquit, erratis o viri, quod putatis eos infantum visceribus vesci, qui ne motorum quidem animalium carnibus videntur. Et capite 3. ad calcem de Alcibiade Martyre narrat, quod ab aëru carnium abstinebat, sed solo pane, sale, & aqua utebatur. Qui tamen ob indiscretionem nimiam correptus est, vt dicemus proximè sequenti annotatione. Ieiuniorum & ciborum delectus meminit ille tam laudatus à Hieronymo, libro de Ecclesiasticis scriptoribus, HERMAS Discipulus Pauli, libro 1. Pastoris visione 3. & libro 2. mandato 8. dum de his à quibus abstinentum est, tractat libro quoque 3. similitudine 8. sic ait: In illo die quo ieiunabis, nil omnino gustabis, nisi panem, & aquam, & computata quantitate cibi, quem ceteris diebus comesturus eras, sumptum diei illius quem facturus eras, reponas, & dabis viduae, pupillo & inopi, &c. Praeterea ieiunij & delectus cibi meminit POLICARPVS SMIRNENSIS Ioannis auditor, epistola ad Philippenses. Pulcherrima quoque lectu scribit, de delectu ciborum, TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro de ieiunio aduersus Psychicos, qualiter scilicet antiqui Patres & primi Christiani vario cruciatu & abstinentia carnem macebant. Nec enim vino, aut pomis utebantur, sed aridis (vt ait) cibis, & sicco ab omni carne cibo: quem cibum vocat xerophagiam. Sic autem ait inter cetera: Puto autem, & Apostolus in 2. Corinthiorum, inter labores suos & pericula & incommoda post sanam, & sicut, ieiunia quoque plurima enumerat. Principalis haec species in castigatione victus, potest iam de inferioribus quoque abstinentia operationibus praedicare, vt & ipsi pro modo vtilibus aut necessariis. Nam exceptio eduliorum quorundam portionalis ieiunium est. Insuper ieiunium igitur, & xerophagiarum nouitatem aut vanitatem, si non & in his iam antiquissima, quam efficacissima religionis operatio est. Redeo ad Danielelem, & fratres eius, leguminum pabulum, & aqua potum, ferculis & cenophoriis regis preferentes, atque exinde formosiores, ne quis de specie

Ignatius Martyr.

Iacobus Apostolus, Abdias Babylonius, Hegesippus Historiographus, Eusebius Caesariensis.

Attende Caluinita.

Eusebius Caesariensis.

Blandina abstinentia.

Hermas discipulus Pauli.

Polycarpus Martyr.

Tertullianus Carthaginensis.

Hæc nota.

2. Corinth. 11

Quam doctè responderet Caluinitis, qui de lectum ciborum nouum intuentum, & Papale continentem mentitur. Eius, aridum igitur xerophagia, id est, aridus cibum.

quoque

Daniel. 1.

3. Regum 17.

Daniel. 14.

Psal. 37.

Abstinentia vini effectus.

1. Reg. 11.

Clemens Alexandrinus.

Hæc nota lector.

Rom. 14.

Eusebius Caesariensis.

Epiphanius Cypri.

Hebdomadam sanctam designat.

Ioannes Chrysostomus.

quoque corporeculi meui: Ceterum spiritum insuper cultus. Dedere enim Deus adolescentulis scientiam, & intelligentiam in omni literatura, & Danieli in omni verbo, & in somnia, & in omni sophia, qua hoc ipsum quoque saperet, quibus modis de Deo impetraretur agnitio sacramentorum. Et Paulò post. Reuertor ad Heliam, cum corni illum pane & carne salutare confuissent, cur postmodum apud Bersabee Iuda, excitato ei de somno quidam Angelus sine dubio panem solum & aquam obtulit: defecerant corni qui eum liberalius pascere? An difficile Angelo fuerat aliquem aliquid de de. conuino regis ministrum, cum instructissimo ferculo raptum, ad Heliam transferre, sicut Daniele in lacum leonum esurienti prandium metentium exhibitum est? Sed constanti oportebat exemplum, docens in tempore pressura & persecutionis & cuiuscunque circumstantia xerophagis esse vitendum. Tali victu Daniel exomologesin suam expressit, cinerem quidem edens velut panem, id est, panem velut cinerem, aridum & sordidum. Potum vero sicut miscens, vique pro vino. Habet enim & abstinentia vini suos titulos, que & Samuelem Deo vouerat, & Aaronem consecravit. Vide si lubet & reliquum loco praefixo, quia pulchrum est. Consequenter autem corripit eosdem Psychicos, qui ex arbitrio, & non ex traditionis auctoritate, & Episcoporum imperio, ceteris diebus delectu ciborum utebantur. Hoc nil eis professe, nisi diuina voluntate & potestate, & non propria faciant praesumptione. Idem iterum delectus ciborum obseruandi meminit, libro de cibis Iudaicis in formam epistolae ad fideles. Et in Apologetico contra Gentiles, & aliis in locis. Delectus etiam ciborum meminit ille CLEMENS ALEXANDRINVS libro 2. Pedagogi cap. 2. Nec corporibus (inquit) natura insutum est, vt ex multiplici ciborum varietate iuuentur. Contra enim omnino, qui escis viuunt vilissimis, sunt robustiores, saniores, & generosiores. Et cetera multa, quae de vitando ciborum apparatu, & temperantia retinenda, loquitur. Vnde & subdit. Bonum ergo esse, nec carnem comedere, nec vinum bibere, Apostolus facit, & Pythagorici. Hoc enim est potius fere, & qua ex eis ascendens exhalatio, cum sit crassior & turbidior, offundit animam tenebras. Quod si quis ea quoque sumat, non peccat, modo ea moderate ac temperate sumat, non enim nimium deditus, neque ab eis dependens, neque obsonia deuorans ac degluties. Et enim vox personabit, ne cibi gratia dissolue opus Dei, &c. Ciborum delectum Originem obseruasse, satis testatur EVSEBIVS CAESARIENSIS libro 6. Ecclesiasticae historiae cap. 2. ad calcem: & ipsomet ORIGENES ADAMANTIVS in libris suis ciborum delectum summopere commendat. Vnde libro 3. in Iob. Quando (inquit) o viri Ieiunamus, abstinemus nos, vt non gustemus carnes, neque vinum, neque superfluas escas, &c. Hinc EPIPHANIVS CYPRI libro 3. aduersus haereticos tomo 2. ad calcem. Porro (ait) Quadagesimam ante septem dies sancti Paschalis similiter obseruare solet eadem Ecclesia, in ieiuniis perseverans. Dominicis vero omnino non, neque in ipsa quadagesima. Ceterum per sex dies sancti Paschalis, omnes populi sanctorum estu perseverant, pane, inquam, & sale, & aqua tunc videntur, ad vesperam, &c. IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia 2. in Genesim non longe ab initio. Ieiunium est animarum nostrarum tranquillitas, semen decore, adolescentium schola, & eruditio, continentium magister, qui omnem aetatem & sexum quasi diademata quodam ornant. Nusquam hodie (de quadagesima diebus loquitur) tumultus, vel clamor, vel carnis concisiones

vel coquorum discursus, sed omnia illa abierunt. Et imitatur hoc ciuitas (Constantinopolis) honestam quandam, continentem, & sobriam matrem familias, &c. Idem homilia 3. ad populum Antiochenum: Absurdissimum esset (ait) tibi & concessa abstinerere esca per ieiunium, oculorum vero prohibitam tangere. Non comedis carnes? neque lasciuiam per oculos haurias, &c. Et Hieronymus Siridonensis 1. libro 2. contra Iouinianum: Etiam ex vilissimis (ait) tibi vitanda est satietas. Nihil enim ita obruit animum, vt plenus venter & exestians, & huc illicque se veruens, & in rictus, vel in crepitus ventorum, efflante respirans, &c. Vide ieiunium. Et AVGVSTINVS HIPPOENSIS libro de fide ad Petrum parte 1. capite 10. Serui Dei in eo quod à carnibus & à vino abstinent, non tanquam immundas refugunt, sed mundioris vite instituta sectantur. Et iterum parte 2. eiusdem libri cap. 4. Firmissime tene omnem creaturam Dei bonam esse, & nihil reiciendum quod cum gratiarum actione percipiatur: & Dei seruis qui à carnibus aut à vino se abstinent, non tanquam immunda qua à Deo facta sunt respiciunt, sed à fortiori cibo & potu, pro sola castigatione corporis abstinent. Idem libro de Ecclesiastica dogmatibus cap. 66. Bonum est cibum cum gratiarum actione sumere. Et quidquid Deus praecipit edendum est. Abstinerere autem ab aliquibus, non quasi à malis, sed quasi non necessariis, non est malum. Moderrari vero usum eorum pro necessitate & tempore, propriè Christianorum est. Et iterum capite 68. Pro amore castigandi corporis abstinentibus à vino vel carnibus, nihil credere meriti accrescere, non hoc Christiani, sed Iouiniani est. Idem & sermone 64. de tempore: Dum in quadagesima diebus à licitis abstinemus, magis ac magis adiuuemur illicita vitare. Quoniam enim abstinemus nos à carnibus, quibus aliis diebus uti licet? Qui nos abstinemus à vino, quo moderatè uti licet? Qui ergo ista vitamus, que aliquando licent, in primis peccata fugiamus, que omnino nunquam licent, &c. Idem libro de utilitate ieiunij. Non quero (ait) à quo cibo abstineas, sed quem cibum delicias, &c. Vide ieiunium & Quadagesima. Lege & EVSEBIVM EMISSENVM homilia 1. & 2. Quadagesimae. Porro delectus ciborum tempore Quadagesimae obseruati, in prisca Ecclesia nascentis religione, meminit CASSIODORVS SENATOR libro 1. Tripartita historia cap. 10. de Spiridonis hospitalitate loquens, vt alibi videbimus. Sicut & NIGEPHORVS CALLISTVS libro 8. Ecclesiasticae historiae cap. 42. Et abundantius libro 12. cap. 34. lege obsecro. Quin & THEOPHILVS ALEXANDRINVS libro 4. Palchatis Nequaquam (ait) Diebus quadagesima, sicut luxuriosi diuites solent, vini poculum suspiramus, neque in procinctu & praelio, ubi labor & sudor est necessarius, carnis edulio delectemur. Qui legum praecpta custodiunt, ignorant vinum in ieiuniis, carnis esum repudiare, & insatiabilem auaritiam Dei timore conpescunt, &c. Vt autem ad decreta Pontificum & conciliorum ordine descendamus: Sic carnis esum & delectum ciborum iniungunt. Concilium ANCYRANVM cano. 14. qui & citatur & allegatur in Concilio AQUIGRANENSIS I. capite 63. De his, inquit, qui in clero sunt Presbyteri, vel diaconi, & abstinent à carnibus, hoc placuit statui, vt non eas tanquam immundas contemnant, sed coniungant. A quibus quidem si se abstinerere volumus, habere potestatem, ita tamen vis quando cum oleibus coquantur, eadem tanquam carnibus polluta non indicent, sed ex his ad cibum ad sumant, quantum à carnibus se absti-

Hieronymus Siridonensis.

Augustinus Hippoensis.

1. Timoth. 4.

Pusebius Emifenus.

Cassiodorus Senator.

Nicophorus Callistus.

Theophilus Alexandrinus.

Concilium Anciranum.

Concilium Aquigranens.

neant. Quod si in tantum eos immundas & abominabiles indicauerint, ut nec olea qua cum carnibus coquantur, estimet comedenda, tanquam non consentientes huic regule, cessare eis oportet à ministerio suo & ordine. Idem omnino & Concilium BRACARENSE I. cano. 32. Et Concilium GANGRENSE sub Syluestro I. Allegatur à Gratiano distinctione 30. capite. Si quis. Si quis cum, qui carnem, præter sanguinem, & idoloiborum, & sufficatum, cum pietate & fide comedit, condemnat tanquam eo quod ea vescatitur, spem non habeat, sit anathema. Hunc canonem allegat & Concilium AQUAGRANENSE I. cap. 65. Hinc & Concilium CARTAGANENSE IV. dum cano. 85. de Baptizandis loquitur. Et allegatur à Gratiano de consecratione distinctione 4. Baptizandi (ait) nomen suum dent, & diu sub abstinentia vini & carnis, ac manus impositione crebra examinati, Baptisimum percipiant. De esu carniū vitando tempore Quadragesimæ expressè iubet Concilium TOLETANVM VIII. canone 9. ut videbimus in vocabulo. Quadragesima. Rogo ut ad illum locum te conferas, quia ibi plura exprimitur, quæ huic seruiunt dictioni: sicut & in dictione Ieiunium. Huic & Concilium SENONENSE decreto 7. & desumitur ex Gratiano, de consecratione distinct. 3. capite Ieiunia, &c. Ceterum quod ad ciborum delectum attinet (ait) & si iam olim exoleuerit vetus illa Mosaicæ legis seruitus, quam umbram futurorum appellat Apostolus, nec iam ali-quid commune dicendum sit aut immundum: nihil tamen sanctius nihil vilius potuit insinui, quo pruriens carnis lasciuia frenaretur, quam ut ieiuniorum & statuis ab Ecclesiâ abstinentiæ diebus à carniū esu temperant, cibis tantum aridioribus vescerentur. Neque profecto minor esse debet apud nos sacrosanctæ matris Ecclesiæ auctoritas, quam apud filios Rechab mirari Patris imperium, qui ne Patris edictum violarent, à vino perpetuo abstinerunt: Idem omnino & Concilium COLONIENSE III. parte 9. cap. 3. & Concilium MOGVNTINENSE IV. capite 47. ubi omnibus Christianis præcipit, certis diebus ab Ecclesiâ indictis ab esu carniū abstinere, non ut ab immundo quopiā, sed edomandi corporis causa propter animam posse, cum meminerint primos homines, qui carnem nondum gustauerant, ob vitæ nequitiam diluuij immisionem delectos: sed cum abstinentia carnis etiam cæterorum ciborum moderationem, & perpetuam totius vitæ sobrietatem coniungant. Hæc nouissimum Concilium TRIDENTINVM confirmat sessione 25. quæ fuit 9. sub Pio 4. capite vltimo. Pastores omnes obiectatur sancta synodus, ea qua in hoc Concilio & aliis Occumenicis Concilijs statuta sunt, fidelibus sedulo commendant, omnique diligentia videntur ut illis omnibus & his præcipue sint obsequentes, quæ ad mortificandum carnem conducunt, ut ciborum delectus & ieiunia, &c. Et Facultas LOVANIENSIS anno 1544. articulo 26. arque PARIENSIS anno 1543. sub Francisco I. articulo 24. Constitutiones Ecclesiasticæ, ut de Ieiunio, delectu ciborum, de abstinentia à carniibus, aliisque multis per obligant in foro conscientia, etiam omni seculo scandalo, &c. Residuum vide in vocabulis, Ieiunium & Quadragesima. Lege etiam & nocte sequentia.

Ciborum delectus more hæreticorum inhiæbitur. Quandoquidem quidam fuerunt Hæretici vt Manichæi, & alij, qui cibos quosdam immundos arbitrabantur, & ideo ab his tanquam à malo abstinabant, visum est hic ponere, quid de his Patres statuerint. Verumtamen prius re-

Concilium Aquigranense I.
Concilium Carthagenense 4. cui interfuit S. Augustinus, cuius hodie festi agimus sc. anno 147.
Concilium Tolentanum 8.
Concilium Senonense sub Antonio à Præto Cancellar.
A. G. 10. & 17. Hebr. 10. Colofens. 2.
Ierem. 31.
Concilium Coloniense 3.
Concilium Moguntin. 4.
Concilium generale Tridentinum.
Facultas Louanenſis sub Carol. 5.
Facultas Parisienſis sub Fracisco 1.

colligenda sunt multa, quæ ad hoc pertinentia superiori annotatione posuimus. Canon. 50. APOSTOLOVM. Si quis Episcopus, vel Presbyter, vel Diaconus, vel omnino ex sacerdotali numero, à nuptiis, carnibus, & vino, non propter exercitationem, sed propter abominationem abstinet, oblitus quod omnia valde bona, & quod masculinum & femininum fecit Deus hominem, sed blasphemans calumniatur opificium, vel corrigatur, vel deponatur, & ex Ecclesiâ eiciatur. Similiter & laicus. Idem omnino IGNA-TIVS MARTYR epistola ad Philippenſes. Hunc autem canonem Martinus Bracatenſis allegat in collectorio suo cap. 58. & 57. sequentem adhuc Canonem APOSTOLOVM LII. Si quis Episcopus, Presbyter, vel Diaconus, in festis diebus carnem & vinum non sinit, abhorrens, & non propter exercitationem, deponatur, ut qui habeat iniustam conscientiam propriam, & sit multis offensionis causa. His subscribens CLEMENS I. Constitutionum Apostolicarum libro 6. capite 11. Omnem (ait) creaturam Dei bonam faciemus, nihilque respicendum: omnique quod ad naturæ necessitatem pertinet, in se sumitur, id optimum ducimus, omnia enim secundum scripturam erant valde bona. Idem adhuc semel cap. 14. sequenti. Hic pulcherrimam narrat historiam EVSEBIVS CAESARIENSIS libro 5. capite tertio, ad calcem, & post illum NICEPHORVS CALLISTVS libro quarto, etiam Ecclesiastica historia capite 18. Alcibiades (ait Eusebius) erat quidam in numero eorum, qui pro Christo vincti tenebantur. Hic vitam suis arduam gerebat, nihil cibi volens accipere, sed tantum sale, & pane, cum aqua vivebatur. Cuiusmodi hunc vitam rigorem velle etiam in carcere potius obtinere. Artalo post primam confessionem suam, quam in amphiteatro confessus est, reuelatur, quod non recte, faceret Alcibiades, creaturis Dei & ipse non uti, & aliis formam scandali non derelinquere. Quibus cognitis Alcibiades cepit omnia cum gratiarum actione percipere, quia quæ reuelabat illi Spiritus ut doceret, & huic, ut sequeretur, idem spiritus persuadebat. Aduerte hic, bone lector, quod non facit locus hic, contra ciborum delectum, quem tot auctoritatibus superioribus roborauimus, modò rectè intelligatur. Nam superioris ex eodem Eusebij volumine patuit, quod sancti martyres tunc etiam abstinabant ab esu carniū. Verum quoniam Alcibiades, cum cæteris sanctis inclusus, exemplo erat cæteris Christianis, & scandali formam, ut hic dicitur, præbisset, si non de omnibus, cibis gustasset (credidissent enim eum, cauteriatam habere conscientiam, ac propterea abstinere à cibis, quos Deus creauit, ut faciunt Hæretici) ideo diuina reuelatione admonitus, & communibus cibis sumpsit: hoc idem BASILIVS MAGNVS monachos suos, qui aliàs erant abstinentissimi, facere docet, quoties in tale tempus inciderent, in quo scandali occasionem præbere possent. Lege, eundem in regulis suis disputatis, interrogationem 18. Et hæc est doctrina Apostolica ad Romanos decimo, quarto: & primo Corinthiorum 8. Et hinc est quod perstringit hæreticos IRENEVS LVGDVNENSIS libro I. contra hæreses Valentini & similibus cap. 1. qui indifferenter Idolothyra manducabant, nihil inquinari ab his putantes. Sed & de legalibus cibis olim Iudæis interdicitis, agit TERTVLLIANVS CARTHAGENENSIS epistola ad fideles. De cibis Iudaicis, ubi (cum tamen ante delectum ciborum, quem Ecclesiæ traditio obseruat, commendasset.) Constat (in-

Canon Apostolorum.
Ignatius Martyr.
Martinius Bracatenſis.
Canon Apostolorum.
Clemens I.
Eusebius Cæsariensis.
Nicephorus Callistus.
Obseruatio historica notetur.
Basilius Magnus.
Irenæus Lugdunensis.
Tertullianus Carthagenensis.

quit)

quit) omnia ista suis esse benedictionibus reddita, iam lege finita, nec ad solemnitates ciborum esse redeundum, quas & certa imperauerat causa, & iam sustulit libertas Evangelica, manumissio remota. Hinc quæ pertinere dicit, quod ait Apostolus 1. Timot. 4. conquerens de his qui venturi erant, ut prohiberent nubere, & abstinere à cibis quos Deus creauit, &c. Tum subdit: Qui per escas Dominum colit, propè est, ut dominum habeat ventrem suum. Cibus (inquam) verus & sanctus & mundus est, fides recta immaculata conscientia, & innocens anima. Quisquis sic pascat, Christo consecutus, talis epulatur, comina est Dei: iste sunt epule quæ Angelos pascent, iste sunt mensa quæ martyres faciant. Et infra: Sed non ex hoc statim, quia liberius ciborum concessa, luxuria permissa est, nec quia liberius nobiscum Evangelium gestit, continentiam sustulit. Non (inquam) ex hoc ventri procuratum est, sed ciborum firma monstrata est, ostensum est quid iuris esset, non quo in gurgitem cupiditatis iretur, sed quo legis ratio redderetur. Strenua enim sunt ea sola, quibus animus noster melior reddatur. Et licet in Evangelio per omnia ciborum redditus nobis visus sit, tamen intelligitur redditus, sed cum lege frugalitatis, & continentie. Cauendum est, ne quis licentiam istam putet intantum profusam, ut ad immolata simulacris possit accedere, &c. Vide infra. Sed & eadem CLEMENS ALEXANDRINVS libro 2. Pædagog. capite 1. & libro 2. Stromatum, non longè à fine. Hinc etiam AVGVSTINVS HIPONENSIS libro 30. contra Faustum Manichæum, capite 5. & libro 31. capite 2. & libro 32. capite 13. multa de delectu ciborum obseruando, & more hæreticorum vitando differit, lege si curiosus es, & inuenies verum esse quod dico. Idcirco autem pertranſeo, quia prolixior est. Et ELEVTHERIUS I. epistola prima, ad Galliarum provincias: Necessarium indicauimus vos instruere, ut escas quas vitare audiui-mus, irritatione non respiciatis. Scitis (fratres) Legislatorem docuisse: Omnia que creauit Deus, erant valde bona, Et ipsa per se Veritas ait: Non quod intrat in os, inquinat hominem, sed quod exit de ore. Unde constat non debere resuari escas communes, quas Deus ad cibos tribuit fidelibus suis. Et in actis Apostolorum de mundis escis ita legitur: Quod Deus purificauit tu ne commune dixeris. Hinc etiam Concilium TOLETANVM I. in expositione Symboli contra Priscilianistas: Si quis dixerit vel crediderit carnes animum, seu pecudum, quæ ad escam date sunt non tantum pro castigatione hominum, vel corporum abstinentias, sed execrandas esse, anathema sit. Propterea VIGILIUS I. epistola 1. quæ est ad Eutherium siue Eleutherium Episcopum, capite 1. eos execrat, qui ita se sub abstinentiæ simulata prætextu ab escis carniū videtur submouere, ut hoc execrationis potius animo, quam deuotionis probentur efficere: In qua re (ait) quia nefandissimis Manichæis esse consimiles approbant, iuste Patrum venerabilium constituitis, ab hac superstitione sub anathematis sum interminatione prohibiti, quando aliquid ciborum, contagione carniū credunt esse pollutum, quia de his omnibus que ad humanum videri misericordia Dei contulit, nihil catholicis esse indicatur immundum. Sic enim Titum doctor gentium Paulus admonet: Omnia munda mundis, inquinata autem, & infidelibus nihil est mundum, &c. Similiter ad Timotheum de his cauendâ erroribus prædicat. In nouissimis (inquit) temporibus discedent quidam à fide cauteriatam habentes conscientiam, abstinentes à cibis, quos Deus

Hæc attende.
Clemens Alexandrinus 1.
Augustinus Hipponensis, eius die quo hæc scribebatur, celebrabatur festum, anno 1170.
Eleutherius 1.
Genes. 1. Martialis 11. A. G. 10.
Concilium Tolentanum 1.
Vigilius 1.
Titum 1.
1. Timoth. 4.

creauit ad percipiendum cum gratiarum actione, &c. Hoc igitur venerabilium Patrum constituta, specialiter eos censuerunt esse damnandos, qui cum carnibus abstinere, ea quoque credebant esse vitanda, quæ carnibus fuisse videbantur admixta. Nam & ipse Dominus præmonuit dicens: Non quod intrat in os inquinat hominem, &c. Quapropter nec abstinentiam Deo placitam reprobamus, nec eos qui execrantur Domini creaturam recipimus in nostra societate. Hinc & Concilium BRACARENSE I. capite 14. Si quis immundus putat cibos quos Deus in usum hominum dedit, & non propter afflictionem sui corporis, sed quasi immunditiam putans, ita abstinere ab eis, ut nec olea coctæ cum carnibus prægustet, sicut Manichæus, & Priscillianus docuerunt, anathema sit. Et capite 32. statuit sub pœna excommunicationis, ut ad vitandam hanc hæresim, quicumque in clero cibo carniū non vteretur, Olera cocta cum carnibus prægustare cogentur, aliàs officio priuandi, tanquam de hæresi suspecti. Hæc omnia repetit MARTINVS BRACARENENSIS Episcopus, in collectorio suo, capite 58. & allegatur à Gratiano, distinctione 30. capite Si quis, &c. Lege quod superius iam expressum est, & in dictione, Quadragesima, & Ieiunium, & sequentia.

Cibus veritatis non vitandum. Hæc sufficere superioribus annotationibus inueniuntur exposita. Verum ne locus vacuus remaneat, sic TERTVLLIANVS CARTHAGENENSIS epistola ad fideles de cibis Iudaicis. Cauendum est, ne quis licentiam Evangelicam (le 1. superiori annotatione quod præcedit) putet intantum profusam, ut ad immolata simulacris possit accedere. Quoniam enim ad creaturam Dei pertinet, & omnis munda est: sed cum demony immolata fuerit, inquinata est: tunc, quando simulacris offeratur. Quod mox atque factum est, non est iam Dei, sed idoli. Quæ dum in cibum sumitur, fumentem demonio nutrit, non Deo conuinam illum simulacris reddendo, non Christo, ut merito faciunt, & Iudæi, quorum ciborum ratione persecta, & consilio legis considerato, & Evangelicæ gratiæ beneficio conuio, & temperantia rigore seruato, & simulacris immolatorum inquinamento repulso, regulam veritatis per omnia custodientes. Deo gratias agere debemus per Iesum Christum, &c. Idem CLEMENS ALEXANDRINVS libro 2. Stromatum ad calcem. Et LEO I. epistola 77. quæ est ad Nicetam Aquileiensem Episcopum, capite 5. De his autem Christianis qui inter eos à quibus fuerant captiuati, immolatiis cibis assentunt esse pollutum, consultationi charitatis tuæ hoc etiam respondendum esse credimus, ut penitentiæ satisfactione purgentur, quæ non tam temporis longitudine, quam cordis compunctione pensanda est. Et sine hoc terror extorsit, siue fames suaserit, non dubitetur abotendum, cum huiusmodi cibus pro metu aut indigentia, non pro religionis reuerentia sit sumptus. Idem epistola 90. ad Rusticum Narbonensem Episcopum capite 18. Qui conuiuio solo Gentilium, & escis immolatiis visum, possunt ieiunij, & manus impositione purgari, ut deinceps ab Idololatriis abstinentes, sacramentorum Christi possint esse participes. Si autem aut idola adorauerit, aut homicidij, vel fornicationibus contaminati sunt, ad communionem eius (nisi per penitentiam publicam) non oportet admitti. Sed & abundantius CANON APOSTOLOVM 62. prohibet, ne aliquis sacerdotum carnes comedat in sanguine ipsorum, vel quod à feris captum, vel morticinum: quod confirmat Concilium A V-

Marth. 15.
Concilium Bracarenſe 1.
Nunc non reformidatur cetera, quia sine differentia hancioribus omnes epulis expleantur.
Tertullianus Carthagenensis.
Clemens Alexandr. 1. Leo.
Vt illi exlandi, qui carnes comedere in dolis immolatas.

Concilium Aurelianense 4.

Gregorius 3.

Iustinus Martyr. Verba auct.

Tertullianus Carthaginiensis.

Clemens 1.

Genes. 49. Efaie 9. Hic loquuntur vnanimis Apostoli.

Actuum 17.

Epistola Apostolorum ad Antiochenos.

RELIANENSE II. cap. 20. Et AVRELIANENSE I V. capite 16. vide & lapsus. Hinc Bonifacio Moguntinensi Archiepiscopo interroganti, an liceret post crucis benedictionem de escis immolatis edere, GREGORIUS III. episto. a ad eundem 4. respondit illud Apostoli: Si quis dixerit, quia hoc immolatum est, nolite edere propter eum qui iudicauit, & propter conscientiam. Plura de his habes locis superius allegatis. Ideo ne differas legere & sequentia.

Cibus parcè sumendus. Hoc superioribus fat exprimitur annotationibus. nec esset hic quippiam annotandum, nisi pulcherrima occurreret sententia IUSTINI MARTYRIS epistola ad Zenam, & Serenum fratres: Cibus (inquit) sumendus non ad voluptatem, sed ut viuendo aliquibus simus utiles. Quod si quando nos egestas apprehenderit, contenti simus rebus tenuibus. Et infra: Vinum nec ad ebrietatem bibatur quotidie, nec ut aqua, requiratur. Nam utrumque Dei creatura est: sed aqua necessaria, vinum autem ad curam corporis. Vide latius dictione, Ebrietas. His iungitur quod supra ex libro TERTULLIANI CARTHAGINENSE ad fideles, De cibis Iudaicis expressum est. & alios doctores.

CIRCUNCISIO.

Circuncisio prohibetur Christianis, de qua cessatio eius. CLEMENS I. libro sexto, Constitutionum Apostolicarum capite 11. Neque vero una cum Iudeis circuncidimur, scientes venisse eum cui repositum esset, & per quem custodirentur generationes expectationem Gentium, Iesum Christum ex Iuda ortum de Iesse florem, cuius imperium super bimerum eius. Et capite 12. subiungit: Sed quoniam tunc hac heresis magnas ad decipiendum vires videbatur habere, totaque Ecclesia in periculo verfabatur, nos duodecim cum conuenissemus Hierosolymis, una cum Iacobo fratre Domini, deliberamus quid faciendum esset: visumque est ipsi, & Presbyteris, sermonibus doctrine alloqui populum. Etenim quidam à Iudea Antiochiam profecti, docebant fratres, affirmantes, nisi circunciderentur secundum morem Moysi, aliisque ritibus quos ille praeceperat, seruarent, saluos fieri non posse. Cum ergo seditio quae est tunc non parua commota esset, & fratres qui erant Antiochia, cognouissent nos conuenisse, ut de hac requereremus, miserunt ad nos viros fideles, & sacramentum literarum peritos, ut de hac quaestione cognoscerent. Qui cum ad nos venerunt, nunciarunt nobis, quae in Antiochia Ecclesia querebantur, oportere circuncidi, aliisque caeremonias seruare. Tum Petrus narrat, quae sibi reuelata sunt è caelo, in conuersione Cornelij quae Actuum decimo habentur. Et subinfertur: Tuncque visum est nobis Apostolis, & Episcopo Iacobo, atque Presbyteris cum vniuersa Ecclesia, delectos ex nobis viros mittere, una cum Barnaba, & Paulo Gentium Apostolo Tarsensi, & Iuda cognomento Barsabbano, ac Sila, viris praecipuis inter fratres, scribereque Epistolam eorum manu his verbis: Apostoli, & Presbyteri, & fratres, his qui sunt Antiochia, in Sicilia, & Syria, fratribusque ac dilectis. Quoniam audivimus quod quidam ex nobis conturbauerunt vos sermonibus, peruerentes animas vestras his quae non mandauimus, visum est nobis in vnum congregatis, delectos viros ad vos mittere, cum dilectis nostris Barnaba, & Paulo, hominibus qui animas suas tradiderunt pro Domino nostro Iesu Christo, pro his quae significastis. Misimus etiam cum his Iudam, &

Silam, qui verbis eadem vobis referent. Visum est eum Spiritu sancto, & nobis, nihil plus imponi vobis oneris, quam horum necessarium, ut abstinere ab idololatriis sanguine suffocato, & fornicatione à quibus si continebimini, bene ageris, valete. Atque epistolam quidem misimus, nos vero per aliquot dies mansimus Hierosolymis, simul deliberantes quae ad commune vtilitatem, & ad corrigendas res pertinebant. Porro cur data sit circuncisio, & cur cessauerit IUSTINVS MARTYR sic Tryphonem in Dialogo alloquitur: Circuncisio carnalis Abrahamo in signum data fuit, ut ab alijs Gentibus, & à nobis discerneremini, & ut vobis solis calamitates incumberent, quas nunc iuste patimini, ut agri vestri fiant deserti, oppida deleantur incendio, fruges vobis insperantibus ab hoste deuorentur, & nemo vestrum audeat ascendere Hierosolyma. Non est enim aliud discrimen inter vos, & mortales caeteros, praeter carnis circuncuncionem. Nemo enim vestrum (ut opinor) perfrecta fronte negabit, Deum prauidisse prouideretque futura, & cuique preparare quo dignus est. Ergo vobis quoque haec merito acciderunt: Occidistis iustum illum, & Propheetas eius antea. Nunc quoque nos, qui speramus in eum, & in omnipotentem rerum factorem Deum, à quo missus est, villipenditis, & quantum in vobis est, notatis ignominia, execrando in vestris synagogis, quotquot in Christum credunt. Nec enim potestis nobis manus cruentas iniicere, cohibiti metu Imperatorum: quoties autem potuistis, hoc etiam perpetrastis, &c. Et infra: Lauamini ergo nunc & repurgamini, excimite ex animis vestris malitiam. Tale vobis lauacrum, & veram circuncuncionem Deus imperat. Vestra vero carnalis circuncuncio, non omnibus est necessaria, sed vobis solis, ut quod iam dixi calamitates praesentes feratis. Nam neque mercatorum illas inuitiles, quae in piscinis, & aquis putcalibus sunt, recipimus. Nihil enim sunt, collatae ad hoc vita lauacrum, Ideo clamat ipse Deus: Me dereliquistis fontem viuum, & fidistis vobis cisternas perforatas, quae aquam continere nequaquam poterunt. Vos in curue circuncuncis, opus habetis nostra circuncuncione. Nos hac contenti, non desideramus illam alteram, quae si frister, ut vos existimatis, necessaria, Deus Adamum praeputiatum non sinxisset. Nec Abelis dona in praeputio carnali offerentis victimas dignatus fuisse aspicere, Nec Enochum aequè praeputiatum comprobasset, qui nusquam comparabat, quia Deus eum transtulerat. Loth incircuncuncisus euasit è Sodomis, deducenibus eum ipsis Angelis, & Domino. Nòc humani generis instaurator, licet incircuncuncisus, tamen cum liberis arcam intrauit. Incircuncuncisus erat Melchisedech sacerdos altissimi, cui etiam Abraham decimas obtulit, primus carnaliter circuncuncisus, & ab illo benedictionem accepit, secundum cuius ordinem, æternum sacerdotem Deus se velle instituire praedixit per Dauidem. Vobis igitur solis necessaria fuit ista circuncuncio, ut ex populo fieret nò populus, & ex gente nò gens, iuxta Osee vaticiniũ. Et paulò post: Quapropter, mi Trypho, tibi & his, qui volunt fieri profelyi, ocllamarem ego diuina verba, quae ex illo viro audiuĩ: videtis quòd elementa non feriantur, nec agunt fastum Sabbatho? manete ut nati estis. Nam si ante Abrahamum non erat opus circuncuncione, nec ante Moysen Sabbathis, fidesque ac vilitas, ne nunc quidem opus est, postquam volente Deo, sine peccato ex genere Abrahami, de virgine Iesus Christus natus est. Etenim Abraham ipse nondum circuncuncisus, propter fidem qua Deo credidit, iustificatus est, & benedictionem accepit ab eo, ut & Scriptura docet: Circuncuncionem vero in signum, non ad iustificationem, ut Scripturis & rei veritati credendum est.

Iustinus Martyr.

Ratio cessatio nis & institutionis circuncuncionis.

Exhortatio ad Iudaos vt re-sipiscant.

Genes. 3. & reliquis.

Psal. 109.

Ofice 1.

Itaque

Genes. 17.

Docet sacramentum circuncuncionis imperari, eò quod non feminis non conferretur.

Quid per octauum diem circuncuncione praesignabatur.

Irenaeus Lugdunensis.

Tertullianus Carthag.

Occulta ratio circuncuncionis datae in signũ.

Hieremie 4. Obiectio Iudaorum refutatur.

Cyprianus Carthaginiensis & Patres 66.

Hac diligenter obserua.

Itaque merito dictum est de illo populo: Anima, quem-cunquo non circuncidetur octauo die, exterminabitur è suo genere. Praeterea cum non possit femininum genus carnalem circuncuncionem assumere, satis apparet in signum datam circuncuncionem, non tanquam opus iustitiae. Quidquid enim ad iustitiam virtutemque pertinet, etiam feminis Deus dedit, ut ex aequo seruare possent. Nunc videmus masculini corporis formam, differre à femineo, tamen quantum ad hoc attinet, neutrum censeri iustum iniustumque, sed propter pietatem ac iustitiam. Possem & illud manifestis argumentis euincere, quod per hanc octauam diem Deus mysticè significabat, eam esse potiorè septima. Sed ne videar nunc fermonis diuerticula quaerere, clara voce moneo vos, ut intelligatis, sanguinem illum circuncuncionis iam superuacuum, & sanguini saluari nos credere. Aliud nunc testamentum, & alia lex è Sion prodit. Iesus Christus omnes eos, qui volunt, circuncidit, iuxta praescripta praesagia, cultris lapideis, ut exoriatur gens iusta, populus in eam fidei, cupidus veritatis, & in pace perseverans, &c. Et infra: Sic praecceptum circuncuncionis, quae ab omnibus nuper natis exiguit octauo die, figura erat vera circuncuncionis, refocantis errorem atque malitiam, per eum qui à mortuis resurrexit vna sabbathorum die, Iesum Christum Dominum nostrum. Vna enim sabbathorum manens, prima omnium vocatur octaua, in orbem recurrente numero, non obstante, quod prima maneat. Eadem omnino de circuncuncione, & eius effectu, scribit & IRENÆVS LVGDVNENSIS libro 4. contra haereses, cap. 30. Et TERTULLIANVS capite 1. libri aduersus Iudaos, legem naturalem commendans, eadem penè docet quae & Iustinus: plures scilicet, in naturali lege absque circuncuncione iustificatos, & circuncuncionem datam in signum, non ad iustificationem, quod infinitis, & autoritatibus, & rationibus probat. Dari (inquit) habebat circuncuncio, sed in signum: unde Israel in nouissimo tempore dignoscitur ingredi prohiberetur, secundum verba Prophetarum. Sicut ergo circuncuncio carnalis, quae temporalis erat, imbuta est in signum populo obaudienti, ut Hieremias asseruat: Circuncidimini Deo, & circuncidite praeputium cordis vestri, &c. Quod autem obiciunt Iudaei, maximè periculũ esse, si praeputiũ carnis quis nò circunciderit cum ob eam causam penè Moysi filius & Sephora ab Angelo suffocatus est, eò quod non esset octaua die circuncuncisus: norint quòd vnus infans coacta circuncuncio, non potest legem vniuerso populo circuncuncibere, & legem praeccepti condere in salutem. Nam prouidens Deus, quòd hanc circuncuncionem in signum, non in salutem esset daturus populo Israel, Idcirco filium Moysi ducis futuri insigat circuncidit, ut cum cepisset per eum populo dare praecceptum circuncuncionis, non aspneretur populus, videns exemplum istud in Iudicis filium iam celebratum. Idem & libro 5. contra Marcionem, vbi de epistola ad Galatas disserit, notam feruntis circuncuncionem legalem vocat. Hinc & CYPRIANVS CARTHAGINENSIS libro 3. Epistolarum, epistola 8. est autem & aliorum Episcoporum numero 66. ad Fidum Presbyterum. Quòd in Iudaica circuncuncione carnali (ait) octauus dies obseruabatur, sacramentum est in umbra atque in imagine ante praemissum, sed viuente Christo in veritate completum. Nam quia octauus dies, idem post sabbatum primus dies futurus erat, quo Dominus resurgeret, & nos viuificaret, & circuncuncionem nobis spiritalem daret, hic dies octauus, id est, post sabbatum primus, & Dominicus praecessit in imagine, qua

imago cessauit superueniente postmodum veritate, & data nobis spiritali circuncuncione. Propter quòd neminem putamus, à gratia consequenda impediendum esse, ea lege quae iam statuta est, nec spiritalem circuncuncionem impedi carnali circuncuncione debere, sed omnem omnino hominem admittendum esse ad gratiam Christi, cum & Petrus in Actibus Apostolorum loquatur & dicat: Dominus dixit mihi, neminem communem dicendum & immundum. Vide & Baptismus. Caeterum si homines impedire aliquid ad consecuncionem gratia posset, magis adultos & promectos, & maiores natu posset impedire peccata gratiora. Porro autem, si etiam grauisimè delictoribus, & in Deum multum ante peccantibus, cum postea crediderim, remissio peccatorum datur, & à Baptismo atque gratia nemo prohibetur, quanto magis prohiberi non debet infans, qui recens natus nil peccauit, nisi quòd secundum Adam carnaliter natus, contagium mortis antiquae prima natiuitate contraxit, qui ad remissionem peccatorum accipiendam hoc ipso facilius accedit, quòd illi remittuntur non propria, sed aliena peccata? Et idcirco (frater charissime) haec fuit in Concilio nostra sententia, à Baptismo atque à gratia Dei, qui omnibus misericors, & benignus, & pius est, neminem per nos debere prohiberi. Quòd cum circa vniuersis obseruandum sit atque retinendum, tum magis circa infantes ipsos & recens natos obseruandum putamus, qui hoc ipso de ope nostra ac de diuina misericordia plus merentur, quòd in primo statim natiuitatis suo ortu plorantes ac stentes, nihil aliud faciunt, quam deprecantur. Idem omnino statuit Concilium CARTHAGINENSE III. cano. 48. Idem etiam AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro 6. contra Iulianum. Non ob aliud (ait) credendum est antiquis Patribus, hoc diuinitus fuisse praecceptum, ut octauo die circunciderent paruulum, nisi ad significandam regenerationem, quae fit in Christo, qui post diem septimum sabbathi, quo die iacuit in sepulchro, traditus propter delicta nostra, sequenti, id est, octauo hebdomadae die resurrexit propter iustificationem nostram, &c. multa. Potuissimè & alios doctores hic proferre, sed hac sufficiant. Vide dictione, Baptismus, &c. nam & GREGORIUS NAZIANZENSIS oratione in sanctum Lauacrum aperte denunciat, quòd circuncuncio, quae post octauum diem fiebat, designabat, Baptismum infantiam accelerari debere, si periculum, aliquid immineret. Melius est enim (inquit) nondum rationis compos sanctificari, quam non signato die initiatus vita excedere, &c. Diximus in dictione, Baptismus paruulis conferendus Adidi locum, si plura nosse cupis.

CLERICVS.

Clericus vnde denominetur. Quia plura sumus in sequentibus & diuersa de Clericis dicturi, prius videndum est, quid velit hoc vocabulum. Patres Concilij AQUISEGRANENSE I. sub Ludauico Imperatore, cap. 99. De diuersis officijs differentes cum ad Clerici definitionem deueniunt, proferunt ISIDORVM HISPALENSIS libro 3. De officijs Ecclesiasticis, ita scribentem: Omnes qui in Ecclesiasticis ministerij gradibus sunt ordinati, generaliter cleri nominantur. Cleros autem vel clericos huic appellatos doctores nostri dicunt, quia Matthias forte electus est, quem primus per Apostolos legimus ordinatum: sic & omnes quos illis temporibus Ecclesiarum Princeps ordinabant, forte eligebant. Nam Cleros fors interpretatur, vnde & hereditas, graecè cleronomia appellatur, & haeres cleronomia. Proinde ergo clericos vocari aiunt, eò quòd in sorte be-

Actuum 10.

Concilium Carthagin. 3.

Augustinus Hipponensis.

Gregorius Nazianzenus.

Baptismus paruulorum astituitur.

Concilium Aquilegan. 1.

Isidorus Hispalensis.

Actuum 1.

Num. i. 8.

Deuter. 18.

Psal. 119.

Hieronymus Stridonensis Concilium Coloniense 13.

Admonitio in sequentem annotationem.

Concilium Laodicenum.

Concilium Agathense. Concilium Aquilgran. 1.

Clemens 1.

Constantino - politanum 3. concilium distum 6. generale sub Constantino 4. Paganato.

redidit Domini dentur, vel pro eo quod ipse Dominus fors eorum sit, sicut de eis scriptum est loquente Domino: Ego hereditas eorum. Unde oportet, ut qui Deum hereditate possident, absque ullo impedimento seculi Deo seruire studeant, & pauperes spiritu esse contententur, ut congrue illud Psalmi dicere possint: Dominus pars hereditatis mee. Hinc & de exercitio & vita Clericorum inferius dicemus. Eadem de Clericis & eorum denominatione in medium producat ex Hieronymo Stridonensi epistola ad Nepotianum, Patres Concilii COLONIENSIS II I parte 2. cap. 1. & 2. nec est opus toties eadem repetere. Adde quod in sequentibus hæc omnia lucidiora fient. Nota interim nos sub hoc vocabulo omnes Ecclesiasticos viros, scilicet Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Sacerdotes, Diaconos, & Subdiaconos, & omnes reliquos, vsque ad nouissimum in Ecclesia gradum (sicut sub speciali vocabulo, Status & Officiū vniuersiusque gradus continetur) generaliter simul cōplecti, qui clericali munere funguntur. Itaque de Clericis quidem inferioribus, qui Ecclesijs ministrant licet specialius, tamen ne quis tergiversetur, sciat nos de omnibus Ecclesiasticis loqui, & ad omnes hoc spectare, quod à Patribus decernitur, specialiter vbi de moribus & virtutibus, & conuersatione agitur. Hæc præmissa sunt.

Clericorum ordo dispositus. De ordinandis clericis nō hīc loquimur, sed referuamus vocabulo, Ordinandus, &c. sed loquimur hīc de ordine quem debent singuli clerici secundum officia & dignitates in Ecclesia tenere. De quibus sic statuit Concilium LAODICENVM canone 20. & allegatur à Gratiano distinct. 93. cap. Non oportet. Non oportet (ait) Diaconum coram Presbytero sedere, sed in sessione Presbyteri sedeat. Similiter autem & Diaconus honor habeatur ab obsequentibus, id est, à Subdiaconis, & omnibus Clericis. Idē statuit Concilium AGATHENSE cano. 65. Hic porrō canon allegat Concilium AQUIGRANENSE I. cap. 77. hinc in eodem Concilio Laodicensi canone 56. statuitur vt cuncti suum honorem secundum gradus & merita recipiant, & allegatur à Gratiano distinct. 65. cap. non oportet. Non oportet (ait) Presbyteros ante ingressum Episcopi ingredi & sedere in tribunalibus, sed cum Episcopo ingredi & sedere in subsellis, nisi forsitam infirmitate detineantur, vel profectus sit Episcopus peregre. Plura vide, Episcopus, & in dictione, Ordo in Ecclesia. Quia melius est, vt huic loco referretur, vide sequentia.

Clerici quales debeant eligi. CLEMENS I. epistola 2. quæ est ad fratrem Domini Iacobum, & allegatur à Gratiano distinct. 23. cap. Tales. Tales ad ministerium eligantur Clerici, qui dignè possint Dominica sacramenta tractare. Melius est enim Domini sacerdoti paucos habere ministros, qui possunt dignè opus Dei exercere, quam multos inuitiles, qui omni graue ordinari adducant. Et infra: Nemo Clericorum, sacramenta diuina negligenter conuertet. Ideoque tam iuuenes, quam senes de omni conuersatione sua, & conuersione & penitentia valde esse sollicitos oportet, satique agere vt hæc condignè agant, & de reliquo ornent tam Clerici, quam seculares animas suas ornamentis dignissimis, dogmatibus scilicet veritatis, decore pudicitie, splendore iustitie, candore pietatis, aliisque omnibus, quibus cōptam esse decet rationabilē mentem. Vide latius, Ordinandi probetur, &c. Hinc & Concilium CONSTANTINOPOLITANVM III. dictum 6. generale canone 33. contra illos qui de-

lati sint in quibusdam prouincijs more Iudaico, illos solos eligere in clericos, qui ex genere erant sacerdotali. Statuit, vt deinceps non liceat his, qui volunt aliquos ad clerum adducere, ad eius cui manus imponitur genus respicere, sed examinantes an digni sint ex positis in sacris canonibus decretis, eos in cleri catalogum referre, & Ecclesiasticè promouere siue sint ex maioribus suis sacerdotibus, siue non. Idem statuitur de Episcopis in generali Concilio 7. Niceæ habito, vt suo loco dicemus. Hinc & Concilium LATĒRANENSE sub Innocentio III. cui Patres 1215. affuerunt, cap. 30. sic loquitur. *Grane nimis est & absurdum, quod quidam prelati Ecclesiarum, cum possint viros idoneos ad Ecclesiastica beneficia promouere, assumere non verentur indignos, quibus nec morum honestas, nec literarum scientia suffragatur, carnalitatē sequentes affectuum, non iudicium rationes. Unde quanta Ecclesijs damna proueniant, nemo sane mentis ignorat. Volentes igitur huic morbo moderi precipimus vt pratermissis indignis assumant idoneos, qui Deo & Ecclesijs valent, & valeant gratum impendere famulatum. Fiat de hoc in prouinciali Concilio diligens inquisitio annuatim, ita quod qui post primam & secundam correctionem fuerit reperiens culpabilis, a consensendis beneficijs per ipsum Concilium suspendatur, instituta in eodem Concilio persona prouida & honesta, que suppleat suspensū defectum in beneficijs consensendis, & hoc ipsum circa capitula que in eis deliquerint, obseruetur. Metropolitanus verò delictum superioris iudicio relinquantur, ex parte Concilij nunciandum. Ut autem hac salubris prouisio, pleniorē consequatur effectum, huiusmodi suspensionis sententia prater Romani Pontificis auctoritate, aut proprij Patriarchæ, minime relaxetur, vt in hoc quoque quatuor Patriarchales sedes honorentur. Vide plura Ordinandis, & Electio, atque Episcopus, &c.*

Clericorum præficiendorum ætas. Videndum hīc est vocabulum, Ordinandus. Vbi de Ordinandorum ætate tractatur, & Beneficium, &c. verum ne hīc in vacuum transeamus, sic statuisse legitur super huiusmodi negotio, Concilium LATĒRANENSE sub Alexandro III. parte 1. cap. 3. vt iam credo in dictione Beneficia, reposuimus pro parte Inferiora (inquit) ministeria, &c.

Clerici stabiles in suis Ecclesijs permaneat, nec valeant sine licentia ad aliū locū transfirare. CANON APOSTOLORVM XV. Si quis presbyter, aut Diaconus, aut quilibet de numero Clericorum, relinquens propriam parochiam, pergat ad alienam, & omnino demigrans, prater Episcopi sui conscientiam, in aliena parochia comoretur, hunc ulterius ministrare non patimur, precipue si vocatus ab Episcopo, redire contempserit, in sua inquietudine perseverans. Verum tamen tanquam laicus ibi communicet. Idem omnino statuit hinc Concilium NICÆNVM I. cano. 15. Propter multas perturbaciones, & frequentes tumultus seditionum, que fieri solent placuit omni modo istam abscindere consuetudinem, si contra regulam reperiens fuerit in aliquibus partibus de ciuitate ad ciuitatem transfirare, vel Episcopus, vel Presbyter, vel Diaconus, vel Clericus. Si quis vero post hæc statuta sancti huius Concilij tale aliquid agere tentauerit, infringetur omni genere huiusmodi conatus, & restituetur proprie Ecclesie, in qua vel Episcopus, vel Presbyter, aut Diaconus ordinatus est. Hunc canonem allegat Concilium AQUIGRANENSE I. cap. 43. & Gratianus. causa 7. quæst. 1. capite Non oportet. Idem omnino statuit & Concilium ANTIOCHENVM. sub Iulio I. canone 3. & al-

Concilium Lateranense sub Innocentio 3. omnium generalius, cui affuerunt patres in unum ex omni orbis plaga.

Concilium Lateranense, sub Alexandro 3.

Canon Apostolicus.

Concilium Nicenum 1. generale sub Constantino Magno.

Concilium Aquilgran. 1.

Concilium Antiochen. 1.

legat

Concilium Laodicenum.

Concilium generale Chalcedonense 4.

Concilium Epaunense. Concilium Arclatense 1. 2. & 3.

Concilium Carthagin. 5.

Leo 1.

Concilium Hispanense 2.

legat Gratianus causa 7. quæstio. 1. capite Si quis Presbyter, &c. Si quis Presbyter, vel Diaconus, vel quilibet Clericus, desertit sua Ecclesia ad aliam transfirandum esse crediderit, & ibi paulatim tentet, quod migravit, perpetuo manere, & ulterius ministrare non debet, præsertim si ab Episcopo suo ad reuertendum fuerit exhortatus. Quod si & post euocationem sui Episcopi non obediuerit, sed inobediens perseverauerit omnibus modis ab officio suo deponi debet, nec aliquando facultatem habeat ad Ecclesiasticum ordinem reddendi, si vero propter hanc culpam deponitur alius Episcopus susceperit, & ipse a communi Synodo arguatur tanquam Ecclesiastica iura distolvens. Hic canon citatur in præfato Concilio Aquilgranensi I. capite 71. & à Martino Braconensi in Collectorio suo cap. 34. Hinc Concilium LAODICENVM cano. 4. & allegatur à Gratiano De cōsecratione distinctione 5. cap. Non oportet. & à præfato Concilio Aquilgranensi 1. cap. 52. Non oportet Sacerdotem vel Clericum sine literis proficisci canonicis. Et canone 43. additur, Præter inuisionem Pontificis. Canone vero 43. Non oportet (ait) ministros (alia editio Subdiaconos) vel breui tempore ab obsequijs deesse, & orationi vacare, &c. Hic canon 42. & 43. citatur in præfato Aquilgranensi Concilio, cap. 81. Eadem & Concilium CHALCEDONENSE IV. generale. can. 3. Clericos in Ecclesia constitutos non licere alterius ciuitatis Ecclesie deputari, sed permanere illic in qua ministrare ab initio deputati sunt, extra illos, scilicet, qui amissis proprijs prouincijs, ex necessitate in alienam Ecclesiam transferunt. Si quis vero post hanc definitionem, Clericum alij Episcopo competentem suscepit, placuit extra communionem fieri, & eum qui suscepit, est, & qui suscepit, donec Clericus, qui excessit ad propriam reuerit Ecclesiam. Idem præcipit & canone 20. & canone 25. Præterea eadem omnino in multis concilijs statuitur, quæ breuitatis causa nō allegamus, quia vanū est sepius eadem repetere. Si igitur curiosus est Lector poterit legere. Similia iubent Concilium EPÄVNENSE I. canone 5. Concilium ARELATENSE I. canone 22. & allegatur à Iuone Carnotensi libro 3. suorum decretorum. Idem & Concilium ARELATENSE II. canone 13. & ARELATENSE III. cap. 4. Qui in quibusdam, (ait) locis ordinati fuerint ministri, in ipsius locis perseverent, &c. Hinc & Concilium CARTHAGINENSE V. canone 12. Nulli Clerico sit liberum discedere ab Episcopo suo, & alteri Episcopo communicare, nisi forte ei quem Episcopus alius libenter habeat, de hereticorum schismate descendente, & ad fidem Catholicam reuertentem. Si qui autem de Catholicis discesserint, & in communionem eorum, vel palam vel occulte, cum eis qui vel excommunicati sunt, vel per sententiam iam notati fuerint inueniunt, habeant illorum, ad quos ire voluerint, etiam in damnatione consortium. Vide & Monachus. Hinc & LEO I. epistola 84. quæ est ad Nicetam Aquileiensem Episcopum, illam partem Ecclesiasticæ, qua olim à sanctis Patribus & à nobis sapè decretum est, vt nec in Presbyteratus gradu, nec in Diaconatus ordine, nec in sequenti officio Clericorum, ab Ecclesia ad Ecclesiam, cuique transfirare sit liberum, vt in integrum reuocet, admonemus. Erunt quique non ambitione illectus, non cupiditate seductus, non persuasione hominum deprauatus, ubi ordinatus est, perseveret. Ita vt si quis sua quarens, non que Iesu Christi, ad plebem & Ecclesiam suam redire neglexerit, & ab honoris privilegio, & à communionis vinculo habeatur extraneus. Idem omnino statuit Concilium HISPALENSE I. cap.

3. & Concilium VERVENSE sub Pipinio rege. cap. 12. omnino superioribus decretis conformas. vnde sic ait: Clericos in Ecclesia militantes, sicut iam constitutum est, nō licere in alterius ciuitatis Ecclesia, vel in potestate Laicorum militare, sed ibidem permanere, in qua principio ministrare meruerunt, extra eos qui amissa patria ad aliam Ecclesiam pro necessitate venerunt. Qui vero Episcoporum aut Laicorum, post hoc constitutum, alterius Ecclesie Clericum susceperit, nisi ad excusandum rationabiliter se preparauerit, placuit à communionem suspendi, & eum qui suscepit, & qui susceptus est quousque clericum, qui transfiratus est, fecerit ad suam reuerit Ecclesiam. Idem Concilium CONSTANTINOPOLITANVM III. quod est 6. generale in Trullo sub Constantino IV. celebratum, capite 17. statuit & Concilium CONSTANTINOPOLITANVM IV. quod 8. generale dicitur, cap. 10. Idem & de Presbyteris specialiter statuitur in Concilio AQUIGRANENSE II. vide Presbyter. Hinc & adhuc Concilium CHALCEDONENSE IV. generale. actio. 15. canone 5. allegatur à Gratiano causa 7. quæst. 1. capite Præter eos. De his (ait) qui transfirant de ciuitate in ciuitatem, Episcopos aut Clericos, placuit, vt canones qui de hac re à sanctis Patribus statuti sunt, propriam habeant firmitatem. Hic canon allegatur in Concilio TRIBVRIENSI capite 28. Idem & statuit Concilium TVRONENSE I. cap. vnde cimo. Si quis (ait) clericus absque Episcopi sui permisso, derelicta Ecclesia sua, ad aliam se transfirare voluerit locum, alienus à communionem habeatur. Idem & GELASIVS I. epistola ad Episcopos Lucaniae, Bruitorum, & Siciliae. capite 25. Idem reperies adhuc inferius, Clerici vagabundi, &c. Idem & Concilium MELDENSE I. capite 49. Hinc & memoratum Concilium HISPALENSE II. cap. 3. Conquestus est Cambra, Italicensis Episcopus, coram Patribus de quodam suo clerico Passando, qui de Ecclesia sua cultu, in qua dicitur ab exordijs infantie fuerat, ad Ecclesiam Cordubensem conuulserat. De quo statutum est, vt sine dilatione obiectu, proprio reformaretur Episcopo. Scribit enim in lege mundi, de Colonia agrorum C. de Agri. & Cens. & Colo. libro 11. & pluribus legibus peculiariter ait I. Cum satis, vt ubi esse quisque iam cepit, ibi perduret, non aliter & de clericis qui in agro Ecclesie operantur, canonum decreto præcipitur, vt ibi permaneant ubi esse coeperunt. Idemque placuit, vt si quis Clericus, minister Ecclesie propria destitutus, ad aliam transfiratum fecerit, compellente ad quem fuerit Sacerdote, ad Ecclesiam quam prius incoluerat, remittatur. Qui vero eum susceperit, nec statim sine ullo misu exceptionis ad propriam Ecclesiam remittendum elegerit, quando eum restituat, communionem se priuatum agnoscat. Desertorem autem Clericum, cingulo honoris atque ordinis sui exutum, aliquo tempore monasterio religari conuenit, scq. postea in ministerio Ecclesiastici ordinis renouari. Nam non poterit in talibus peruagationis aboleri licentia, nisi fuerit in eis propter correctionem discipline subsecuta celsura. Idem Concilium NICÆNVM II. quod est 7. generale cap. 10. decretorum. Hinc iam superius memoratum & allegatur decretum Niceni I. Concilij allegat Concilium AQUIGRANENSE I. sub Ludouico Imperatore, cap. 45. atque in hunc modum loquitur: Quicumque temere ac periculosè neque timorem Dei præ oculis habentes, nec agnoscetes Ecclesiasticam regulam, discedunt ab Ecclesia sibi commissa, Presbyteri, aut Diaconi, aut quicumque sub regula prorsus existunt, hi nequaquam debent, in aliam Ecclesiam recipi, sed omnem necessita-

Concilium in palatio Verus celebratum.

Concilium Constantinopolitanum 3. quod dicitur 6. generale.

Concilium Constantinopolitanum 4. quod est 8. generale. Concilium Aquilgran. 2. Concilium Chalcedonense generale 4.

Concilium Triburense. Concilium Turonense 1.

Gelasius 1.

Concilium Meldense. Concilium Hispanense 2. Hoc attende.

Concilium Nicenum 1. quod est generale 7.

Concilium Aquilgran. 1. cap. 41.

tem conuenit, illius imponi, ut ad suas parochias reuertantur. Quod si non fecerint, oportet eos communione priuari. Si quis autem ad alium pertinentem audacter inuadere, & in sua Ecclesia ordinare tentauerit, non consentiente Episcopo, a quo discessit is, qui regula mancipatur, ordinatio huiusmodi irrita comprobatur. Idem statuit Concilium SARDICENSE IV. cap. 18. vt allegat prædictum Aquisgranense Concilium cap. 55. Idem etiam statuit & Concilium AFRICANVM, vt allegat prædictum Concilium cap. 57. Idem & LEO I. epistola 82. ad Anastasium Thesalonicensem Episcopum cap. 9. vt allegat memoratur Aquisgranense Concilium cap. 58. sed omnia suis locis referuata sunt. Idem præterea statuit Concilium PARIENSE III. lib. 3. cap. 13. & Concilium VORMATIENSE cano. 19. *Placuit, vt siue in ministerio Diaconi, vel Presbyteri officio aliquis constitutus existat, si Episcopi, a quo ordinatus est, præceptis non obediit, vt in delegata sibi Ecclesia officium dependat, quotusque in uitio permanferit, & communione & honore priuetur.* Hæc omnia iterum renouat Concilium TRIBURIENSE cano. 27. & Concilium LATRANENSE sub Alexandro III. parte 30. cap. 6. vbi sic idem Alexander scribit Eboracensi Episcopo: *Clerici qui beneficium Ecclesiasticum possident, non valeant ad aliam Ecclesiam transfugere, nec recipi.* Vide & Alienici, &c. Idem cum superioribus Concilium TRIDENTINVM nouissimum generale, dicit sessione 23. quæst. 7. sub Pio IV. cap. 16. *Decreti reformationis.* Vide Ordo, & sequentia.

Clericum alienum sine licentia nullus audeat retinere, nec ordinare. De hoc sufficienter dicemus, in dictione, Ordines conferre in alterius Diocesi non licet, vide ergo. Præterea in superiori annotatione omnia hæc complexi sumus tamen quod adhuc deest, sic supplemus. CANON APOSTOLORVM XVI. *Episcopus, apud quem moratus Clericus de sua Ecclesia fugientes constituerit, si contra eos decretum cessationem pro nihilo reputans, tanquam clericos forte susceperit, vel magister inquietudinis communione priuetur.* Idem omnino CHALCEDONENSE Concilium IV. generale, cap. 23. & 20. & memoratum Aquisgranense I. lege supra. Hinc Concilium CARTHAGINENSE I. sub Sylicstro vel Marco I. cano. 5. *Statuimus non licere Clericum alienum ab aliquo suscipi, sine licentia Episcopi sui, neque apud se retinere, nec Laicum sibi usurpare de plebe aliena, ut eum ordinet sine conscientia eius Episcopi de cuius plebe est.* Hoc & sanctissimum Concilium SARDICENSE cap. 18. & 19. statuit vt nemo alterius plebis hominem vsurpet, sed si forte erit necessarius, petrat a collega suo & per consensum habeat. Idem statutum est de communicantibus. Vide communicatio, &c. Idem statuit Concilium ANTIOCHEINVM I. capite 13. & cap. 20. Idem Concilium CARTHAGINENSE II. canone 21. & allegatur à Gratiano distinctione 71. cap. Clericus alienum, & canone 44. eiusdem, Episcopus quidam Epigonius conuenit, Iulianum quendam Episcopum clericum suum ita retinuisse, sine suo consensu, quapropter statutum est, nisi idem Iulianus redderet clericum Epigonio, separatus exciperet iudicium. Atque idem generaliter de omnibus statutum est ad petitionem victoris Episcopi, vide plura dictione, Memorata, Ordo, ex Concilio TAVRINENSIS can. 2. Hinc & in Concilio AFRICANO cap. 21. ad petitionem eiusdem vt credo Epigonij, qui conquestus est præfatum Iulia-

Concilium Sardinense.

Concilium Africanum. Leo I.

Concilium Parisiense III. Concilium Vormatiense.

Concilium Triburienfe. Concilium Lateranense sub Alexandro III.

Concilium Tridentinum generale.

Canon Apostolorum.

Chalcedonense Concilium IV.

Concilium Cathaginenfe I. sub Marco I.

Concilium Sardinense.

Concilium Antiochenfe I. Concilium Cathaginenfe III. cui Augustinus interfuit.

Concilium Taurinense I. Concilium Africanum sub Bonifacio I.

num quædam, quem ab adolescentia educauerat, baptizauerat, & lectorem ordinauerat, & eundem in sua Diocesi arreptum & detentum Diaconum ordinasse, in cõsulto & conrepro Epigonio, quod Patres prædicti Concilij confessi sunt iniquè & indignè factum, & condemnauerunt eum, si non restitueret prædictum clericum. Episcopo suo & plebi, & cum satisfactione pœniteret contumaciæ suæ, separatus ab Episcopis exciperet iudicium. Idem omnino pro simili causa leguntur statuisse Patres TOLETANI II. Concilij, cap. 2. *Durum est (inquiunt) vt quem alij rurali sensu a squallore infantia exiit, alium suscipere ac vendicare præsumat.* Hinc & SYRICVS I. epistola 4. quæ est ad Africanos Episcopos, estq; & Concilij ROMANI sub eodem 80. Patrum, quæ & lecta est in Concilio TELENSI cap. igitur 6. huius epistolæ: *Nullus (ait) de aliena Ecclesia clericum ordinare vsurpet, quod & postea confirmat INNOCENTIUS I. epist. 2. quæ est ad Victorium Rhotomagensem Episcopum, cap. 7. vt allegat etiã Gratianus distinct. 71. cap. De aliena. & MARTINVS BRACARENENSIS. in collectorio suo, cap. 7. Hinc LEO I. epistola 82. quæ est ad Anastasium Thesalonicensem Episcopum, cap. 9. & allegatur à Gratiano causa 19. quæst. 2. Alienum Clericum inuito Episcopo ipsius nemo suscipiat, nemo sollicitet, nisi forte ex placido charitatis id inter datem accipientemque conueniat. Nam grauis iniuria res est, qui de fratris Ecclesia, id quod est vilius aut pretiosius, audeat vel allicere, vel tenere. Itaque si intra prouinciam res agatur, transfugam clericum ad suam Ecclesiam Metropolitanus redire compellet. Si autem longius processit, tui præcepti autoritate reuocabitur, vt nec cupiditati, nec ambitioni occasio relinquatur.* Hic canon renouatur in Concilio TRIBURIENSIS cap. 28. Idem statuit CANON APOSTOLORVM XXXII. vt infra allegabimus, Clericus Schismaticus, &c. & eadem constituit postea Concilium AVRELIANENSE V. sub Pelagio I. cap. 5. scilicet vt nullus Clericum sub qualibet conditione, sine concessione Episcopi, sibi audeat vendicare: aliàs Episcopus ille, vel quilibet, suspendatur. Hinc & Concilium VENETICVM sub Leone I. cap. 10. *Clericos quoque ab Episcopis ordinatos, sine permisso eorum, a quibus fuerant ordinati, promouere ad superiorum aliquem ordinem non præsumat, ne concordiam fraternam iniuria illata contamine.* Hinc Concilium VALENTINVM Hispanie I. can. 6. *Nullus alienum Clericum secundum decreta Canonum, sine consensu Episcopi sui audeat ordinare. Sed nec vilius sanctorum sacerdotum quispiam ordinet, qui localem se futurum primitus non sponderit, vt per hoc nullus à regula vel disciplina Ecclesiastica, deuiare permittatur impune.* Idem omnino Concilium AVRELIANENSE II. can. 15. vt in dictione Episcopus recensabitur. Idem etiam statuisse legitur celebratum sub Vigilio I. Concilium ARVERNENSE cap. 10. & hinc est quod Seuerus Antiochenus, & qui ei adhæserat, Ioannes quidam Tyrius accusatur apud magnam Synodum V. generalem Constantinopoli habitã, vt ex epistola EPIPHANI TYRII Episcopi, & Coepiscoporum eius ad eundem Synodum actione 1. directa liquet. Seuerus quidem, quod præsumperit alienos Clericos canonicè ligatos, à proprijs Episcopis ad ipsu cõfluentes excipere & ordinare. vt alias dicemus, dictione Excommunicatus, &c. Hinc & Concilium BRACARENSE I. cano. 26. *Placuit vt nullus Episcopus Clericum alterius ordinare præsumat, sicut &*

antiqui

antiqui

antiqui

Toletanum 2. Concilium: Syricus I.

Concilium Romanum sub eodem 80. Patrum, quæ & lecta est in Concilio TELENSI cap. igitur 6. huius epistolæ: Nullus (ait) de aliena Ecclesia clericum ordinare vsurpet, quod & postea confirmat INNOCENTIUS I. epist. 2. quæ est ad Victorium Rhotomagensem Episcopum, cap. 7. vt allegat etiã Gratianus distinct. 71. cap. De aliena. & MARTINVS BRACARENENSIS. in collectorio suo, cap. 7. Hinc LEO I. epistola 82. quæ est ad Anastasium Thesalonicensem Episcopum, cap. 9. & allegatur à Gratiano causa 19. quæst. 2. Alienum Clericum inuito Episcopo ipsius nemo suscipiat, nemo sollicitet, nisi forte ex placido charitatis id inter datem accipientemque conueniat. Nam grauis iniuria res est, qui de fratris Ecclesia, id quod est vilius aut pretiosius, audeat vel allicere, vel tenere. Itaque si intra prouinciam res agatur, transfugam clericum ad suam Ecclesiam Metropolitanus redire compellet. Si autem longius processit, tui præcepti autoritate reuocabitur, vt nec cupiditati, nec ambitioni occasio relinquatur.

Martinus Bracarenensis. Leo I.

Concilium Triburenfe, Canon Apostolorum.

Concilium Aurelianense, sub Pelagio I.

Concilium Veneticum.

Concilium Valentini Hispanie I.

Concilium Aurelianense 3.

Concilium Aruemonfe.

Epiphanius Tyrius.

Concilium Bracarenfe I.

antiqui Canones veteres, nisi forte signata ipsius Episcopi scripta susceperit. De his plura in dictione Episcopus in alterius Diocesi nil præsumat, &c. Idem omnino etiam prohibuit Concilium CABILONENSE I. cano. 13. Idem & Concilium CONSTANTINOPOLITANVM V. quod 8. generale dicitur, cano. 23. vt dicemus dictione Episcopus in alterius Diocesi, &c. Vide Ordo, & sequentia.

Clerici vagabundi refrenentur, nec alibi recipiantur sine licentia. Hoc ex superiori dependet. Ideo quod hic minus deest ex illa suppleendum est, sicut quod in præcedenti ex ista & sequentibus. Itaque Concilium LAODICEANVM sub Damaso, cano. 41. & allegatur à Gratiano De consecratione distinct. 5. cap. Non oportet, & in Aquisgranensi Concilio I. cap. 52. *Non oportet Sacerdotem vel Clericum sine licentia proficisci canonicis, & præter iussionem Pontificis, &c. Hinc concilium MELVITANVM sub Innocentio I. cano. 20. Placuit vt quicunque Clericus, præter necessitatem suam, alibi ad comitatum ire voluerit, formatam ab Episcopo accipiat. Quia si sine formata (id est epistola) voluerit pergere, a communione remoueat. Quod si alibi ei repentina necessitas orta fuerit ad comitatum pergens, alleget apud Episcopum loci eius ipsam necessitatem, & de hoc scripta eiusdem Episcopi defrat, formata autem que à Primatibus vel à quibuscumque Episcopis, Clericis proprijs dantur, habeant diem Pasche. Quod si adhuc eiusdem anni Pasche dies incerta est, ille præcedens adiungatur, quomodo solet post consulationem in publicis gestis ascribi.* Idem omnino & Concilium AFRICANVM cap. 73. Hinc autem canonem Concilium PARIENSE II. allegat & colapsum restaurat libro I. cap. 36. Idem omnino & Clericis & Monachis indicit Concilium AGATHENSE cano. 38. vt infra dicemus dictione, Monachus, &c. Hinc & Concilium AGATHENSE cano. 51. *Presbytero (ait) aut Diacono, vel Clerico, sine Antistitis sui epistolis ambulanti, communionem nullus impendat.* Idem Concilium CHALCEDONENSE IV. generale actionis 15. cano. 13. allegatur à Gratiano distinct. 71. cap. Extraneum. *Extraneum Clericum & Lectorem, extra ciuitatē suā sine commendatijs literis proprijs Episcopi, nusquam penitus liceat ministrare.* Idem omnino Concilium EPARNENSE cano. 6. Idem & Concilium TIRONENSE I. cap. 12. Idem quoque non longius immoremur Concilio AVRELIANENSE III. cap. 15. Idem Concilium MELDENSE cap. 50. Idem præterea Canon citatur in superiori memorato Concilio Aquisgranensi I. cap. 51. Porro idem statuit Concilium ANGLICANVM I. cap. 5. vt refert BEDA VENERABILIS lib. 4. Historia Anglicanæ, cap. 5. Idem iniungit & LEO I. epist. 83. quæ est ad Septimum Atticum Episcopum, vide infra. Clericus Hæreticus, &c. Sic autem præfatam Concilium MELDENSE cano. 50. *Presbyteri vel quilibet Clerici in alterius parochiam sine formata non recipiantur, neque reuincantur, nec etiam ministrare sinantur. Criminantur autem ab omnibus excludantur, & reuincantur à Parochijs, in quibus cupiunt immorari, vsquequo ad eum reuertantur Episcopum à quo ausuisse noscuntur.* Et can. 51. *Qui cum senioribus suis de alijs prouincijs ad nostras prouincias veniunt parochias sue formata, ministrare non permittantur. Quam & si attulerint, & ministrare idonei inueniri fuerint, instruantur quam religiose atque studiosè sacrum ministerium peragant, & in quibus locis illud agere non debeant, & vt excommunicatis nunquam communicent. Clerici vero si ab huiusmodi hominibus ad ordinandum offerantur, instrui debent, vt*

Concilium Cabilonense. I. Concilium Constantinopolitanum V.

Concilium Laodicenfe sub Felice, & Damaso.

Concilium Melvitanum sub Innocentio I.

Concilium Africanum sub Bonifacio I. Concilium Parisiense III.

Concilium Chalcedonenfe 4. generale.

Concilium Eparnense. Concilium Tironense I. Concilium Aurelianense III. Concilium Meldense.

Concilium Anglicanum I. Beda Venerabilis. Ego I.

Concilium Meldense.

Epiphanius Tyrius.

Concilium Bracarenfe I.

ad Episcopos ex quorum parochijs sumpti sunt, eos remittant, & aut ibi ordinentur, aut literas canonicas ab Episcopo, ex cuius Diocesi sunt, perferant, sicut canonica docet auctoritas. Idem renouat Concilium VORMATIENSE can. 8. & Concilium LATRANENSE sub Alexandro 3. par. 30. cap. 6. & ipse ALEXANDER 3. ibidem ad Eboracense Episcopum: *Clericos alterius Diocesis absque licentia cõmendatijs Episcopi sui, nisi pro eis preces aut mandata sedis Apostolicae receperis, non teneris, nec etiam debes recipere.* Idem & Concilium MOGVNTINVM I. V. cap. 94. *Multo plura vide dictione, Ordo, & Ordinandus, Episcopus, & Peregrinus, & sequentia.*

Clerici instabiles & vagi refrenentur. Hoc dependet ex superiori, vt ex lectura quispiã colligere poterit, verum tamé illud addimus, quod Concilium MOGVNTINVM I. sub Carolo Magno cano. 22. *De clericis vagis seu Acephalis, id est, de his qui sunt sine capite, neque in seruitio Domini nostri, neque sub Episcopo, neque sub Abbate, sed sine canonica vel regulari vita degentes, vt in libro Officiorum 2. cap. 3. de eis dicitur, Hos neque inter Laicos secularium officiorum studia, neque inter Clericos religio tenet diuina, sed solutus atque errabundos, & vaga vita complectitur, & vaga, quique dum nullum meritis, expleat voluptatis sine licentiam scelerat, quasi animalia bruta, libertate ac desiderio suo feruntur, habentes signum religionis, non religionis officium, Hippopotamus similes, nec equi, nec homines. Tales omnino vbique inueniuntur, Præcipimus vt Episcopi sine ulla mora eos sub custodia constringant canonica, & nullatenus eos amplius ita errabundos, & vagos secundum desideria voluptatum suarum viuere permittant. Si autem Episcopi sine canonice obediunt noluerint, excommunicentur, vsque ad iudicium Archiepiscopi regionis illius. Si autem nec ille eos corrigere valuerit, tunc omnino sub vinculis constringantur vsque ad Synodum, vt ibi eis iudicetur, verum ad iudicium Domini nostri, aut ad istam magnam Synodum adferantur sub custodia publica, &c. Lege ea quæ superioribus scripta sunt, & ea quæ sequuntur.*

Clericorum vagi discursus. Hoc etiam ex superioribus abundanter colligitur verum tamen sic specialius de discursibus illorum statuit Concilium CARTHAGINENSE IV. can. 47. *Clericus (ait) per plateas & Andronas, nisi certa & maxima officij sui necessitate non ambulat.* Et canone 48. qui allegatur à Gratiano distinct. 91. cap. Clericus. *Clericus qui non pro emendo aliquid in nudinis, vel in foro deambulat, ab officio suo degradatur.* Hinc & Concilium VALENTINVM Hispanie sub Symmacho vel Hormisda, cano. 5. *Hoc placuit, vt vagus atque instabilis Clericus, siue etiam in Diaconi ministerio, vel Presbyteri officio constitutus, si Episcopi à quo ordinatus est, præceptis non obediit, vt in delegata sibi Ecclesia officium dependat asiduum, quotusque in uitio permanferit, & communione & honore priuetur.* Eadem statuit Concilium TOLETANVM II. cap. 2. & cetera quæ iam superioribus expressa sunt. Lege si placet.

Clerici Schismatici, id est, qui se ab Episcopis segregant. J CANON APOSTOLORVM 32. *Si quis Presbyter contemnit Episcopu suu, seorsum collegerit, & aliare aliud exerxerit, nihil habes quo reprehendat Episcopu in causa pietatis & iustitia, deponatur, quasi principatus amator existens. Est enim tyrannus, & ceteri clerici, quicunq; tali consentiant, deponantur. Laici vero segregentur. Hac autem post unam & 2. & 3. Episcopi obsecrationem fieri conueniat. Et Canon 33. Si quis Presbyter aut Diaconus ab Episcopo suo segregetur, hunc non licere ab alio recipi,*

Concilium Vormatiense. Concilium Lateranense sub Alexandro III.

Concilium Mogvntinum. II. I.

Concilium Mogvntinum I. sub Carolo Magno.

Concilium Cathaginenfe, III. cui Augustinus subscripsit.

Concilium Valentini Hispanie.

Canon Apostolorum.

Vide quot te-
stimonis cano-
nes in confir-
meant.

Concilium
Magnum Ni-
caenum.

Concilium
Antiocheni. 1.

Concilium
Chalcedonen-
se 4. general.

Concilium
Carthagini. 2.
Concilium
Vormatiense.

Concilium
Antiocheni 1.

Concilium
Hippontense.

Concilium
Romani 4. sub
Symmacho.

Concilium
Antelienense.
sub Vigilio.

Concilium
Antelienense.
sub Vigilio.

Concilium
Antelienense.
sub Vigilio.

Concilium
Antelienense.
sub Vigilio.

Concilium
Antelienense.
sub Vigilio.

Concilium
Antelienense.
sub Vigilio.

Concilium
Antelienense.
sub Vigilio.

Concilium
Antelienense.
sub Vigilio.

Concilium
Antelienense.
sub Vigilio.

Concilium
Antelienense.
sub Vigilio.

Concilium
Antelienense.
sub Vigilio.

Concilium
Antelienense.
sub Vigilio.

Concilium
Antelienense.
sub Vigilio.

Concilium
Antelienense.
sub Vigilio.

Concilium
Antelienense.
sub Vigilio.

*sed ab ipso qui eum sequestrauerat, nisi forsitan obie-
rit Episcopus ipse, qui eum segregasse cognoscitur. Hic
canon confirmatur in Concilio NICAEANO I. ca-
none 5. & in Concilio ANTIOCHENO I. vt
superius allegauimus. Clerici stabiles, &c. Hæc
etiam constitutio relecta est ab Aetio Diacono
coram patribus CHALCEDONENSIS Con-
cilij actione 4. & confirmata est propter Mona-
chos Aegyptios, qui refugiebant Synodi prædi-
ctæ dogmatibus consentire. Hæc etiam decreta
renouauit & confirmauit Concilium CARTHAGI-
NENSIS II. capite 8. & Concilium VORMATIEN-
SE, cap. 66. & allegatur predicti Carthagi-
nensis Concilij decretum à Gratiano causa 11.
quæstione 3. capite Si quis Presbyter. Hinc præ-
tactum Concilium ANTIOCHENVM I. sub
Iulio 1. cap. sic habet, Si quis presbyter vel Dia-
conus, contempto suo Episcopo, seipsum ab Ecclesia se-
gregauerit, & priuatum apud se collectis populis, altare
erigere ausus fuerit, & nihilominus Episcopo se ad-
hortante, & semel & iterum reuocante, inobediens ex-
titerit, hunc modis omnibus deponendum, nec aliquan-
do consequi curationem, aut proprium honorem reci-
pere speret. Quod si etiam perseverauerit conturbans
& contristans Ecclesiam, per eam qua foris est potesta-
tem, hunc tanquam seditiosum corripi oportet. Idem
Concilium HIPPONENSE canone 21. vide
& Cæterus illiciti, &c. Hinc & Concilium ROMANVM
IV. sub Symmacho celebratum, De
Clericis qui se à Symmacho Papa predicto in schis-
mate segregauerant communionem, statuit, vt eos satisfi-
ciantes quidem Episcopo suo, misericordia subsequatur,
& officijs Ecclesiasticis se gaudeant restitui, quia
Dominus & Redemptor noster oues perditas ab errore
latatur inuenias, & super profugum filium paternam
liberalitatem celestis Mediator accommodat. Quis-
quis uero clericorum post hanc formam à nobis pro-
latam quocumque sacro loco in Ecclesia Roma-
na Missas celebrare presumpserit, præter conscientiam
Pape Symmacho dnm uini, statuitur canonicis uelut
schismaticis percellatur. Hinc & Concilium AVELI-
ANENSIS III. canone 1. allegatur à
Gratiano distinctione 11. cap. Si quis Cleri-
corum (vt nuper multis locis Diabolo instigante
actum fuisse perperat) rebellis auctoritate se in unum
conuocatione intercedente collegierint, & aut sacramen-
ta inter se data, aut chartulam conscriptam fuisse pater-
nerit, nullis excusationibus hæc præsumptio prauelle-
tur, cum in Synodum uentum fuerit, in præsumptoribus
iuxta personarum & ordinum qualitatem, à Pontifi-
cibus qui tunc in unum collecti fuerint, vindicetur, quia
sicut charitas ex præceptis Dominici corde non char-
tula conscriptione uel conuocationibus est exhibenda,
ita quod supra sacras admittitur Scripturas, auctori-
tate & distinctione Pontificali est reprimendum. Vide
latius in superioribus annotationibus, & in se-
quentibus.*

*Clerici peregrini.] Vide dictione Peregrinus.
Clerici nil sine Episcopi permissione
presumant.] CANON APOSTOLORVM
40. Presbyteri & Diaconi præter Episcopum nil age-
re perueniant, nam Domini populus ipsi commissus est,
& pro animabus eorum hic redditurus est rationem.
Idem omnino statuit DAMASVS I. epistola 4.
ad Prosperum, & reliquos Episcopos Numidia,
vt reperitis allegatum dictione Presbyter. Idem
& GELASIVS I. epistola 1. ad Episcopos Lu-
cانيا Brütiorum & Sicilia cap. 30. & vltimo, &
allegat Gratianus causa 2. quæstione 2. cap. Qua-
propter. Idem & ANTIOCHENVM Conci-*

Canon Aposto-
lorum.

Damasus 1.

Gelasius 1.

Concilium
Antiocheni 1.

*lium I. cap. 25. & multa quæ ex sequentibus ma-
gis elucescent. vide igitur quod sequitur.
Clerici Episcoporum imitentur in bono.]
Concilium TURONENSE III. sub Carolo
Magno, & Leone III. canone 9. Presbyteri & Dia-
coni in omnibus sui Episcopi vestigia sectentur, & in
honorum morum probitate qua Episcopo sunt obser-
uanda, eadem & sibi obseruanda esse cognoscant. Cõ-
iunge sequentia.
Clerici in omnibus Episcopis suis obe-
diant.] Vide uocabulum, Obedientia Prælati
exhibenda, & cætera, quia ibi totum reponitur.
Clerici inobedientes.] Vide ibidem.
Clerici non se à suo Episcopo ante sen-
tentiam separent.] Hoc dependet ex superiori
annotatione, ubi de Schismaticis Clericis tra-
ctabatur. Sic nempe addit Concilium CON-
STANTINOPOLITANVM V. quod dicitur
generale 8. can. 10. Nullus Clericus ante diligentem
examinationem, & Synodicam sententiam, à commu-
nionem proprii Patriarchæ se separet, licet criminalem
quamlibet causam eius se nosse præterdat, nec recuset
nomen ipsius referre inter diuina mysteria. Idem sta-
tuimus de Episcopis erga proprios Metropolitans, simi-
liter & de Metropolitans circa Patriarcham suam. Qui
uero contra fecerit, ab omni sacerdotali operatione, &
honore decedat, &c. Vide quæ superius diximus.
Clerici fugitiui reuocandi, &c.] Hoc su-
perius etiam satis intimatum est, dum de Clericis
vagabundis tractauimus, uerum etiam Concilium
AGATHENSE canone 46. & allegatur à Gra-
tiano causa 11. quæst. 2. cap. Fugitiui. Fugitiui domos
suas aut familias deserentes, qui etiam se reuocati fue-
runt, non possunt teneri simili ratione ab Episcopo si-
uoluerit, aut si ita illi meruerint, distrahantur. De Cleri-
cis fugitiuis ab alio Episcopo non recipiendis,
loco præallegato scriptum est. Præterea Concilium
ARELATENSE IV. sub Carolo Magno, cano-
ne 24. Statuimus vt vnusquisque Episcopus in sua
parochia Presbyteros uel Diaconos diligenter inquira-
rat, & fugitiuos clericos omnes, ad loca sua redire iu-
beat, & proprijs Episcopis aut rectoribus que retribus
reddantur. Idem omnino Concilium TURONENSE
III. cano. 13. & Concilium MOGUNTINVM I.
sub Carolo Magno canone 31. Idem etiam Con-
cilium PARISIENSE II. libro 3. capite 13. De
ijsdem clericis fugitiuis ad hostes, vt sub hac oc-
casionem genti uel patriæ, uel regno possint nocere,
agit Concilium TOLETANVM 7. & qui eis ad-
haerent, conscis que fuerint, fugæ eorum, statu-
tum est vt omni honoris sui gradu priuentur, lo-
cūque eorum in quo ministrauerant alij conti-
nuo perpetim regendum accipiant, de his uide
Regnum Princeps, & Reus, & superiora.
Clerici de Ecclesia non vi extrahandi.]
Vide Ecclesia limina, &c.
Clericorum vacatio & exercituum, sci-
licet vt opere manuum & pijs operibus ui-
ctum quærant.] Hoc multis quidem testimo-
nijs posse probari, sed suo cuique loco multa, quæ
vnumquodque uocabulum concernebat, reserua-
ta sunt: quæ autem generaliter mandantur, hic
dicemus. Concilium CARTHAGINENSE IV.
cui subscripsit Augustinus cano. 51. & allegat Gra-
tianus distinctione 91. capite Clericus. Clericus
quantumlibet uerbo Dei eruditus, artificio honesto ui-
ctum & uictum quærat, & cano. 52. Clericus uictum
& uictum sibi artificio, uel agricultura, absq[ue]
officij sui detrimento, parer. Et can. 53. sequitur. Omnes
Clerici qui ad operadum ualidiores sunt, & artificiosi,*

Concilium
Turonense 3.

Concilium
Constantinopo-
litanum 8. ge-
nerale.

Concilium
Agathense.

Concilium
Arelatense 4.

Concilium
Turonense 3.
Concilium
Moguntinum 1
Concilium
Parisiense 3.

Concilium
Toletanum 7.

Concilium
Carthagini. 4.

Aquum 19.
Episcopi. 4.
1. Corinth. 4.
2. Timoth. 4.

& literas

Concilium
Coloniense 11.

Concilium
Carthaginense

Concilium
Turonense 1.
sub Leone 1.
vel Hilario.
Math. 5.
Leuit. 4.
Esa. 1.

1. Corinth. 7.

Romano 8.

Tit. 1.

Concilium
Arelatense sub
Vigilio 1.

March. 5.

Concilium
Matisconense 1.
Concilium
Toletanum 4.
Episcopi. 64.
sub Honorio 1.

Genes. 6.
Frouerb. 30.

Clerici iunio-
ribus stricte de-
puterit custo-
dia.

*& literas discant. Idem iubet Concilium COLON-
IENSE III. parte secunda, capite trigesimo.
Quibus non suppetit ex sacerdotio, honesto artifi-
ciolo uictum quærant, sicuti Dini Pauli exemplum:
Sic tamen, ne sordidam aliquam artem sacerdotio
ignominiosam exercent. Idem prius Concilium
CARTHAGINENSE III. iusserat canone 15.
vt consequenter uidebimus.
Clericorum uita, conuersatio, & exerci-
tium quale esse debeat.] Huic superiori iun-
ge, & præsentem annotationem, quæ sic ex Pa-
trum decretis colligitur. Concilium TURON-
ENSE I. cap. 1. Primo ergo loco, Sacerdotes & Mi-
nistri Ecclesiæ, de quibus dictum est, Vos estis lux mun-
di: ita in omni sancta conuersatione ac Dei timore
actus suos dirigant, vt & diuine possint placere cle-
mentie, & bonum fidelibus præbeant exemplum, per
quos nomen Dei blasphematur: ita illi immortalitatis
gloriam consequentur, per quorum actum nomen Dei
benedicitur. Si enim uniuersis fidelibus, secundum
Apostolicam doctrinam, castitas custodienda iudici-
tur, vt qui habent uxores, ita sint quasi non habentes,
quanto magis Sacerdotes Dei, ac Leuite diuino man-
cipati altario, custodire debent, vt non solum cordis,
uerum etiam corporis puritatem seruantes, pro plebe
supplicaturi, preces illorum ad diuinum mercantur in-
troire audiamus? Quia secundum auctoritatem Apo-
stoli: Qui in carne sunt, Deo placere non possunt, uos
autem non estis in carne, sed in spiritu. Et iterum,
Omnia munda mundi, conquinatis autem & infide-
libus nihil est mundum, sed polluta est eorum & mens
& conscientia. Cum ergo Laico imperetur, vt possit
orationi uacare & Deum de precariis exaudiri, quanto
magis Sacerdotibus uel Leuitis, qui omni momento
parati esse debent, in omni munditia & puritate secu-
ri, ne aut sacrificium offerre, aut baptizare, si id tempo-
ris necessitas poposcerit, cogantur imperari aut immun-
di? Qui si contaminati fuerint carnali concupiscentia,
qua fronte excusabunt? Quo pudore uisurpabunt
qua conscientia, quo merito exaudiri se credent?
Eadem in dictione, Cœlibatus. Vide Eisdem quo-
que clericis & ebrietas interdicitur. Vide Ebrietas,
& Episcopus. Hinc concilium ARVERNENSE
sub Vigilio I. cano. 15. Episcopus Presbyter atque
Diaconus, iam sancta conscientia resplendens, vt ef-
fugiant probitate actuum maledicorum obloquia, &
testimonium in se diuinum implere contendant, quo
Dominus ait: Sic luceat lumen uestrum coram homi-
nibus, ut uideant uestra bona opera, & glorificentur
Patrem uestrum, qui in cœlis est. Idem omnino &
uerbis non dissimilibus iniungit Concilium MATI-
SCONENSE I. sub Gútranno rege, & Pelagio
II. cap. 1. Hinc sic ad propositum loquitur Conci-
lium TOLETANVM IV. cano. 22. Placuit vt
quemadmodum antistites (vt dicemus, Episcopus
vt debeat conuersari, &c.) ita Presbyteri atque Le-
uite, quos fide infirmus, aut atatis grauitas in concla-
ui suo manere non sinit, ut & idem in cellulis suis tes-
tes uita habeant, uitaque suam sicut nomine, ita &
meritis teneant. Hinc est quod subsequenti canone
23. statuunt Patres eiusdem Concilij, & allegatur
à Gratiano causa 12. quæst. 1. capite Omnis ætas.
Prona est (inquit) omnis ætas ab adolescentia in
malum. Nihil enim incertius, quam uita adolescen-
tium. Ob hoc constituendum oportuit, vt si qui in cle-
u puberes aut adolescentes existunt, omnes in uno
conclauu arri commorentur, ut lubrica ætatis annos non in
luxuria sed in disciplina Ecclesiasticis agant, deputati
pro beatissimo seniori, quem & magistrum discipline,
& testem uita habeant. Quod si aliqui ex his pusilli*

*existunt, sacerdotali tutela foueantur, ut & uita eor-
um à criminibus intacta sit, & res ab iniuria im-
probiorum. Qui autem his præceptis resistant, in mo-
nasterijs deputentur, ut uagantes animi & superbi-
senioris regula distingantur. Vide adhuc infra Hinc
Concilium MOGUNTINVM I. sub Carolo
Magno, Patrum 45. canone 10. Clerici castitatem
immolati corporis perpetuo conseruare studeant, senio-
ribus quoque debitam præbeant obedientiam, neque uo-
lo iactantia studio se attollant. Postremo in doctrina, in
lectionibus, Psalmis, Hymnis, & Cantibus exercitio
ingi incumbant. Tales enim debent esse, qui diuinis cal-
tibus se mancipandos studet exhibere, sed ut dum scien-
tia operam dent, doctrina gratiam populis admini-
strent. Porro de uita & honestate Clericorum, hic
lege Concilium VIENNENSE sub Clemente
V. & allegatur in Clementinis, titulo de uita &
honestate Clericorum, capite 1. sed & Concilium
AQUISGRANENSE I. sub Ludouico Pio Im-
peratore, capite 94. & reliquis multa tractat de
uita & conuersatione, & exercitio Clericorum,
multa Patrum allegans testimonia, & potissimum
profert HIERONYMVM epistola ad Nepotianum,
de uita Clericorum, ubi plura documenta
præbentur Clericis, quæ longum esset enarrare,
sed quædam suis locis referuntur. Extat & epi-
stola eiusdem Hieronymi ad Paulinum, quam Pa-
tres eiusdem Concilij allegant, cap. 9. ubi sic lo-
quitur: Obsecro te ut multitudines hominum, & officia,
saluationes, & conuiuia, uelut quasdam calendas
fugas uoluptatum, sit uilis tibi & uesperinus cibus,
olera & legumina: interdumque pisciculos pro maxi-
mis ducas delicias. Qui Christum desiderat & illo pane
uescitur, non querit magnopere, quæ de pretiosis cibis ser-
uus conficiat. Quicquid post Gulam non sentitur, id tibi
sit quod panis & legumina. Semper in manu tua sacra
sit lectio: frequenter orandum flexo corpore, & mens
erigenda ad Dominum: crebre uigilia: & uentre uacuo
sepius dormiendum. Rumusculos & gloriolos, &
palpantes adulatores, quasi hostes fuge. Pauperibus &
fratribus refrigeria sumptuum manu propria distri-
bue. Humilitatem uestium timentis animo non appet-
tas. Secularium & maxime potentium consortium de-
uita. Habeto simplicitatem columbe, ne cuiquam ma-
chineris dolos: & serpentis astutiam, ne aliorum sup-
planteris insidijs. Non multum discat in uino, uel de-
cipere posse uel decipi Christianum. Templum uerum
Christi, anima est credentis. Illam exorna, illam uesti,
illi offer donaria in illa Christum suscipe. Nescio enim
quomodo plus placeat in mundo, qui Christo displicet.
Idem Hieronymus epistola ad Rusticum: Si Cle-
ricatus tui illat te desiderium, discite quod postis docere,
& rationabilem hostiam offeras Christo, ne miles ar-
tequam tyro, ne prius magister sis, antequam discipu-
lus. Solo ergo ut sine intermissione & uigil tibi sit sen-
sus, nec uanis cogitationibus patens. Corpus pariter &
animus tendatur ad Dominum. Iræ uince patientia,
Amā scientiam scripturarum, & carnis uita non
amabis, &c. Denique epistola ad Heliodorum,
De differentia Clerici & Monachi sermocinatur:
Monachus (ait) perfectum esse, nolle delinquere, sed
hoc de gradu pulsus prouocabis ad Clericos. Sed
alia Monachorum est causa, alia Clericorum. Clerici
pascunt oues, ego pastor, &c. quæ de Sacerdotum
& Clericorum autoritate commemorat. Et epi-
stola ad Oceanum, Clericos præcipue de castita-
te admonet. Quia (inquit) prima testamenta Cle-
ricorum, feminarum frequentes accessus, de his statui
dicemus. Porro ISIDORVS HISPALENSIS
lib. 2. De officijs Eccl. cap. 2. Clerici lege Patrum ca-*

Concilium
Moguntin. 1.

Concilium
Viennense sub
Clemente 5.

Concilium
Aquisgran. 1.

Hieronymus
Stridonensis.

Instructio fa-
luberrima om-
nibus uiris Ec-
clesiasticis.

Consentia
uere aucta!

Differentia
Clericorum &
Monachorum.

Isidorus Hispani-
ensis.

actur.

vetur, ut à vulgari vita seclusi, à mundi voluptatibus se abstinere. Non spectaculis, non pompis intersint: conuiuia publica fugiant, priuata non tantum pudica, sed & sobria colant. Uisus nequaquam incumbant. Pro beneficijs medicinae Dei, munera non accipiant: dolos & conuersiones caueant, Odium & emulatio-nem, obreftationem, atque inuidiam fugiant. Non vagis oculis, nec infreni lingua aut petulantia tumidique gestu incedant: sed pudorem, ac verecundiam mentis, simplici habitu incessuque ostendant, &c. De quibus particulatim mox dicitur. Idem omnino & GREGORIUS I. lib. 5. Pastoralium. cap. 5. Interim autem Patres praedicti Aquigranensis I. Concilij De exercitio & officio Clericorum adferunt praedictum Hieronymum, ex epistola ad Nepotianum differentem, quos imitantur & Patres Concilij COLONIENSIS III. parte 2. cap. 1. 2. & 3. & vt officio intentus sit Clericus exhortationem inferunt, duplex eius ministerium describentes. Clericis (aiunt) & primo Ecclesiae Presbyteris, duplex ministerium diuini & humani legis est iniunctum. Alterum ut in commissum sibi populum, Deum propitium habere cunctis rationibus curantur, quod non tantum sacrificijs solemnibus efficitur, sed etiam precibus quae à pio corde proficiuntur. Alterum ut sint religionis magistri, proindeque ut in lege Domini meditentur die ac nocte. Inde vt semper liber legis in eorum manibus habeatur, praecipuum ex Hieronymo cap. 5. sequenti, vt suo loco dicitur in sequentibus. Iterum ijdem Patres, cap. 20. partis 2. differunt de vita & moribus clericorum ex epistola Pauli ad Colossenses, cap. 3. vbi de fornicatione vitanda, & mortificatione membrorum differunt, & tres causas ponit praecipuas omnis mali clericorum. factum, luxum, & auaritia, à quibus clerici potissimum male audiunt. Vide igitur suo quoque loco omnia reposita, scilicet, Fornicatio, Auaritia, & Ornatus clericorum, Ambitio, Ebrietas, &c. In Concilio MCGVNTINO IV. cap. 74. De honestate & decencia clericali tractatur, tam in vestibus, quam in alijs ornamentis, & habitibus, vt suis locis dicitur. Igitur nota sequentia. Haec autem quae superius protulimus, confirmat iterum Concilium TREVERENSE II. cap. 20. Multa alia sunt quae hic possent afferri, sed omnia suis locis proferentur. Lege itaque quod sequitur.

Clericis iunioribus stricta deputetur custodia.] Hoc superiori pagina praecedente ex Concilio Toletano IV. expressum est: verum quod adhuc alibi est etiam commendatum, hic inferere libuit. Igitur sic statuisse memoratur Concilium AQUIGRANENSE I. cap. 135. praecedenti decreto Concilij Toletani IV. cano. 22. subscribens: Clericis (ait) iunioribus deputetur magister doctrinae Ecclesiasticae imbutus, qui eorum curam summa gerat industria, & eos arctissime constringat, vt eruditi doctrina Ecclesiastica & armis spiritualibus inditi, & Ecclesiae utilitatibus decenter parere, & ad gradus Ecclesiasticos quandoque dignè possint promoueri. Ille autem cui haec cura committitur, si eorum curam praecipuèenderit, & aliud quam oportet, docuerit, aut eis in aliquo cuiuslibet lesionis macula ingesserit, seuerissime correptus ab officio amoveatur, & alteri committatur haec cura, qui eos & innocens vita exemplis instruat, & ad opus bonum peragendum excitet. Sed & Concilium AVGVSTENSE sub Othone Cardinali, cap. 9. Canonici (ait) iuniores Theologum, qui in singulis collegijs frequentioribus haberi debet, lectionem suae professioni & instituto conuenientem, certis horis,

Gregorius 1.

Concilium Colonienf. 3.

Duplex Clericorum ministerium describitur.

Tres cause abusus clericorum.

Concilium Moguntin. 4.

Treuerense 2. Concilium.

Concilium Aquigran. 1.

Concilium Augustenf. sub Othone Cardinali.

A quemadmodum & vicarij, aliisque collegiorum membra facere tenentur, praesentem audiant, atque ita animos diuini studijs excolant, & ab otio remoueantur. De his latius in dictione, Schola, egimus. Vide ergo, & sequentia.

Clericorum scurrilitas, & lasciuia reprimatur.] Superius dum de eorum vagis discur-sionibus tractabamus, multa intulimus, quae etiam his respondent: verum omnia congruenter suis locis optinua reddere duximus. Itaque Concilium CARTHAGINENSE III. prout allegat Codex sexdecim librorum, libro 2. cap. 30. Si quis Clericus aut Monachus verba scurrilia ioculatoria risumque mouentia loquitur, acerrime corripiatur. Idem Concilium CARTHAGINENSE IV. can. 60. & allegat Gratianus distinct. 46. cap. Clericus. Idem Concilium cano. 62. & allegatur ab eodem Gratiano causa 22. quaest. 1. cap. Clericus. Clericus inter epulas cantans corripiendus, si non emendauerit ex-communicandus. Vide & in vocabulo, Nuptiae. Porro Concilium AGATHENSE cano. 70. & allegat à Gratiano distinct. 46. cap. Clericum. Clericum scurrilem ab officio summoueri iubet. Praeterea inauditam & detestandam clericorum lasciuia, & scurrilitatem in partibus Franciae, recēset BONIFACIUS MCGVNTINENSIS martyr, & primus Germania Apostolus, epistola ad Zachariam Papam directa: Sum inter illos (ait) quos Diaconi nominant, qui à pueritia sua semper in supris, semper in adulterijs (& nostra aetate quid?) & in omnibus semper spurcijs vitam ducentes, sub tali testimonio venerunt ad Diaconatum. Et modo in Diaconatu, concubinas quatuor, vel quinque, vel plures noctu in lecto habentes, Euangelium tamen legere, & Diaconos se nominare non erubescunt, nec metuent. Et sic in talibus incestis ad ordinem Presbyteratus peruenientes, eiusque officio fungentes, dicunt se pro populo intercedere, & sacras oblationes offerre: ac nouissimè quod peius est, sub talibus testimonijs per gradus singulos ascendentes, ordinantur & nominantur Episcopi. Et inueniuntur inter eos Episcopi, qui licet dicant se fornicarios vel adulteros non esse, sunt tamen ebriosi, & incuriosi, vel venatores, & qui pugnant in exercitiu armati, & effundant propria manu sanguinem hominum Paganorum, vel Christianorum. Qui certe Episcopi & Presbyteri adulteria exercentes, licentiam officium administrandi mentiebantur ab Apostolica sede se accepisse, & caetera multa quae ibidem narrat. Verum hoc contra Canonum statuta intentatur praesumptuosè, strictè prohibet ZACHARIA I. rescribens eidem Bonifacio epistola in ordine 4. vt nullus scilicet, homicida, nullus adulter, nullus fornicator, sacrum ministerium debeat attrahere, sed neque penitens, aut talis qualem sacri Canones prohibent esse sacerdotem. Vide Orditanus. Idem autem epistola 9. ad eundem Bonifacium sic loquitur: Quomodo sacerdotio fungi desiderant, qui talibus sceleribus inuoluti esse monstrantur? vt neque seculares fideles his facinoribus obuolutos optemus? Quomodo non permissum diuina mysteria contingere? aut quomodo ad orandum pro peccatis populi accedere praesumunt, dum sacri Canones, neque purum clericum, cui sacerdotium non est, secundis nuptijs copulari praecipunt? Vide Bigamus, Coelibatus, & Fornicatio, &c. vbi Decretum Concilij FRANCISCI contra huiusmodi fornicatores citauimus. Haec eadem impearant à Carolo Iunior Rege Patres Concilij MELDENSIS cap. 12. vt scilicet clericorum scurrilitas & lasciuia reprimatur, & in integrum pristina disciplina Eccle-

C Heu quam perditè adhuc hodie viget & ac cumulatè late se extendit. Bonifacius Moguntinensis in Galliam legatus missus, ad reformationem cleri, haec retulit summo Pontifici.

D Zacharias 1.

E Concilium Francicum sub Zacharia 1. in Francia à Bonifacio Moguntinensi in dictione & celebratum. Concilium Meldense.

Concilium Carthagin. 5.

Concilium Carthagin. 4.

Concilium Agathense.

Heu quam perditè adhuc hodie viget & ac cumulatè late se extendit. Bonifacius Moguntinensis in Galliam legatus missus, ad reformationem cleri, haec retulit summo Pontifici.

Zacharias 1.

Concilium Francicum sub Zacharia 1. in Francia à Bonifacio Moguntinensi in dictione & celebratum. Concilium Meldense.

fastici

Ioannes Leo diensis Episc.

Concilium Senonense sub Antonio à Prato Cancellario & Legato. Concilium Colonienf. 4. Concilium Augustense.

Concilium Colonienf. 3.

Concilium Tridentinè generale nouissimum.

fastici reformatur. Habetur & insignis reformatio, quam in suo Clero tam propter abusus, quam propter iniustitiam instituit. IOANNES LEODIENSIS Episcopus, vbi multa continetur quae suo loco allegatur. Habet autem haec reformatio ad calcem Concilij Florentini sub Eugenio IV. Praeterea Clericis ludos inhihent, & theatra, Concilium SENONENSE, COLONIENSE IV. AVGVSTENSE & reliqua, vt dictione, Ludus, & Spectacula, inuenies. Sic autem insert praedictum Senonense Concilium capite 25. Clerici, vt ab omni specie mala abstineant, in incessu, & vestitu honestatem exhibeant (vt videbis in vocabulo, Ornatus clericorum, &c.) vt grauitate itineris, mentis maturitatem ostendant. Incompositio in corpore, risus dissolutus, indecens oculorum vagatio, inaequalitatem indicant mentis. Quapropter & eis inhihent venatio, fornicatio, & alia multa quae suis locis proferentur. Item Concilium COLONIENSE III. parte 2. cap. 32. scurriles, leniculos, superstitiosos, & curiosos damnat Cletipos: quod & confirmat Concilium TRIDENTINVM sessione 22. quaest. 6. sub Pio IV. capite 1. Decreti reformationis. Decet omnino Clericos (ait) in sortem Domini vocatos, vitam morèque suos omnes componere, vt habitus, gestus, incessus, sermo, aliisque omnibus rebus, nil nisi graue, moderatum ac religiose plenum praesentent: leuia etiam delicta, quae in ipsis maxima essent, effugiant, vt eorum actiones cunctis afferant venerationem. Cum igitur, quo maiore in Ecclesia Dei & utilitate, & ornamento haec sunt, ita etiam diligentius sunt obseruanda. Statuit sanctam Synodus, vt quae aliàs à summis Pontificibus, & à sacris Concilijs (vide superius) de Clericorum vita, honestate, cultu, doctè retinenda, ac simul de luxu, commestationibus, ebrietas, aleis, lusibus, ac quibusque criminibus, nec non secularibus negotijs fugiendis, copiosè ac salubriter sancita fuerunt, eadem in posterum ijsdem praesentent, vel maioribus, arbitrio ordinarij imponendis, obseruentur, nec appellatio, executionem hanc que ad morum correctionem pertinet, suspendat. Si qua vero ex his in desuetudinem abiisse compererit, eam quam primum in usum reuocari, & ab omnibus accuratè custodiri studeant, non obstantibus consuetudinibus quibuscumque, ne subditorum neglecte emendationis ipsi condignas, Deo vindice, praesentent, cultum, & ornatum. Lege quod sequitur.

Clericorum cultus, & ornatus.] Vide vocabulum, Ornatus. Clerici ne interfint nuptijs, aut ludis.] Vide Ludus, Spectacula, Nuptiae, &c. Clericis ebrietas interdicitur.] Vide Ebrietas, & Taberna. Clericis venatio inhihentur.] Vide Venatio. Clericis Anguria prohibetur.] Vide Anguria, Ariolus, & Magics. Clerici militiam non sequantur.] Vide Militia, & Arma. Clerici arma non deferant.] Vide Arma, & Militia. Clerici non sint vsurarij.] Vide Vsuraria. Clericorum Auaritia.] Vide Auaritia. Clerici actibus seculi renunciant.] Vide Coelibatus. Clerici non ingrediantur tabernas.] Vide Taberna, & Ebrietas. Clerici non habitent cum secularibus.] Vide ea quae superius annotauimus. Sic tamen specialiter super his statuit, Concilium AVRELIANENSE II. Vigilio, & Childeberto Rege,

Concilium Aurelianense sub Vigilio 1. & Childeberto Rege.

A cano. 9. Nullus Clericorum sine permissione Episcopi sui cum secularibus habitare praesumat. Quod si fecerit, ab officij communioue pellatur. Et Concilium SENONENSE cap. 25. Clerici in conuersione cum Laicis ita se habeant, vt neque ex nimia familiaritate aut conuersatione aequali, reddatur contempnus dignitatis, neque ex nimia auctoritate, fastu, aut pompa, superbi, aut plus aequo clari iudicentur.

Clerici ne seruiant Laicis.] Concilium LATERANENSE sub Alexandro III. parte 26. cap. 17. citat & allegat EUGENIUM I. scribentem Sarenfi Episcopo. Sacerdotibus (ait) Clericis tuis denuncies publicè, ne ministri Laicorum fiant, nec in rebus eorum procuratores existant. Quod si postmodum praesumpserint, & occasionem ipsius administrationis propter propriam causam à Laicis capiantur, indignum est eis ab Ecclesia subueniri, per quos constat in Ecclesia scandalum generari. Et Concilium COLONIENSE III. parte 2. cap. 27. Magna eorum leuitas est, in magna Cleri ignominia redundans, qui se laicis atque adeo delicatis feminis, ventris causa, in capellanos, vt appellant, atque antebulones vendunt. Qui enim debebant esse gregis duces, rediguntur in caudam, & sordidissimis vilijsque negotijs alligantur, pro nefas! Vide sequentia.

Clerici Laicorum.] Concilium PARIENSIS III. libro 1. capite 22. De Clericis Laicorum, vnde nonnulli conueniunt videntur, è quibus quidam Episcopi ad eorum preces nolunt in Ecclesijs suis eos, cum viles sint, ordinare, visum nobis fuit, vt in vtriusque partibus pax & concordia seruetur, & cum charitate, & ratione viles, & idonei eligantur. Et si laicum idoneum, vilièque Clericum obtulerit, nulla qualibet occasione ab Episcopo sine certa ratione repellatur. Et si reiciendus est, diligens examinatio, & euidentis ratio, ne scandalum generetur, manifestum faciat. Idem statuit Concilium VORMATIENSE cap. 19. Vide in vocabulo, Laicus, & sequentia.

Clerici seculares delectationibus non sequantur.] Hoc liquidè inuenies expressum locis supra memoratis. Ludus, Venatio, Militia, & huiusmodi. Verum tamen ne locum relinquamus vacuum, sic loquitur Concilium FORTIENSE canone 6. Placuit, vt eas prorsus mundanas dignitates, quas seculares viri vel Principes terra exercere solent, in venationibus scilicet, vel in canticis secularibus, aut in resoluta & immoderata leuitate, in loris, & tibijs, & his similibus lusibus, nullus sub Ecclesiastico canone constitutus, ob inanis latitae fluxum, audeat fastu superbia tumidus, quandoque praesumendo abusi, nisi forte si in hymnis & spiritualibus canticis delectatur, de sacris videlicet literarum voluminibus dignè honestèque compositis, utatur. Ab his igitur non solum non inhihent abstinere, verum etiam conuenientes licentiae concedimus votum. Idem omnino Concilium TIRONENSE III. sub Carolo Magno, cap. 7. & 8. Ab omnibus (inquit) quae cumque ad aurium & ad oculorum pertinent illecebras, vnde vigor animi enoliri posse credatur (quod de aliquibus generibus muscorum, alijsque, nonnullis rebus, feriri potest) Dei sacerdotes abstinere debent, quia per aurium oculorumque, illecebras, vitiorum turba ad animam ingredi solet. Histronum quoque turpium, & obscenorum insipientias iocorum, & ipsi animo effugere, caeterisque sacerdotibus effugienda praedicare debent. Idem omnino Concilium CABILONENSE II. canone II. & Concilium MCGVNTINVM I. sub Carolo Magno, capite decimo. Praeterea. Idem Concilium PARIENSE III. libro primo, capite 38. Illis enim (ait) magis conuenit lugere quam

Clericorum cultus, & ornatus.] Vide vocabulum, Ornatus. Clerici ne interfint nuptijs, aut ludis.] Vide Ludus, Spectacula, Nuptiae, &c. Clericis ebrietas interdicitur.] Vide Ebrietas, & Taberna. Clericis venatio inhihentur.] Vide Venatio. Clericis Anguria prohibetur.] Vide Anguria, Ariolus, & Magics. Clerici militiam non sequantur.] Vide Militia, & Arma. Clerici arma non deferant.] Vide Arma, & Militia. Clerici non sint vsurarij.] Vide Vsuraria. Clericorum Auaritia.] Vide Auaritia. Clerici actibus seculi renunciant.] Vide Coelibatus. Clerici non ingrediantur tabernas.] Vide Taberna, & Ebrietas. Clerici non habitent cum secularibus.] Vide ea quae superius annotauimus. Sic tamen specialiter super his statuit, Concilium AVRELIANENSE II. Vigilio, & Childeberto Rege,

Turonense 6. Concilium 3. sub eodem Principe.

Concilium Cabilonens. 2. Concilium Moguntin. Concilium Parisiense.

ad secul

Concilium Senonense sub Antonio à Prato Archiepisc. & Cancellario atque Legato.

Concilium Lateranense sub Alexandro 3. Eugenius 1.

Concilium Colonienf. 3.

Haec obserua nostra tēpore (prò pudor!) nimium obseruati.

Concilium Parisiense.

Concilium Vormaticense.

Concilium Fortiense, sub Adriano 1. & Carolo Magno

Turonense 6. Concilium 3. sub eodem Principe.

Concilium Cabilonens. 2. Concilium Moguntin. Concilium Parisiense.

ad scurrilitates, & stultiloquia, & histrionum obscenas iocaciones, & ceteras vanitates, que animam Christianam a rigore sue reuerentis emollire solent, in cachinnos ora dissolvere. Neque enim docet aut fas est, oculos Sacerdotum Domini huiuscemodi spectaculis frædari, aut mentem quibuslibet scurrilitatibus, aut turpiloquijs ad inania rapi. Proinde in commune omnibus visum fuit, ut si qui Sacerdotum hæcenus his vanitatibus vis fuerint, ab his deinceps Domino adiuvante, prorsus se cauere debere meminerint. Eadem quæ superius recensita sunt, memora Concilium MORGUNTINVM II. præcedente in eo Rabano Mauro, cap. 13. quæ non ideò ponimus, quia conformia sunt ante dictis. Idem statuit, & prohibet Concilium LATERANENSE sub Innocentio III. generale Patrum congregatorum 1215, cap. 16. vide sequentia.

Clerici agriculturam non exercent, aut villicationem. Concilium CABILONENSE I. cano. 12. & confirmatur in Concilio PARISENSI II. libro 1. capite 28. prohibet, Clericis ne fiant villici: Qui sacris (ait) officijs ob meritum prerogatiua sunt applicati, dedecus, & valde periculosum est, terrenis actionibus, turpibusque lucris eos implicari. Comperimus igitur nonnullos Presbyteros, & Monachos de rebus ordinis sui (quod non sine magno animi dolore profequimur) adeo villicationes, & negotiationes, diuersaque turpia lucra spectare, ut illud videatur completum quod dicitur: Et erit sicut populus, sic & Sacerdos. Quod modis omnibus fieri prohibemus. Et subsequenter Patrum allegat statuta. Hoc iterum præcipit Concilium AGRANENSE II. capite 8. de Ordine rectorum. Et Concilium MELDNSE canone 49. lege & coniunge sequentia.

Clerici secularia negotia non exercent. Hoc satis ex superioribus probatum est, & adhuc in vocabulo Monachus, reperendum est: verum & hæc ordine quo cæpimus subsequamur. Itaque CANON APOSTOLORVM VII. & allegatur à Gratiano distict. 88. cap. Episcopus, &c. Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, nequaquam secularis curas assumat: sin aliter, deturatur. Et iterum canone 80. Diximus non oportere Episcopum vel Presbyterum, seipsum ad publicas administrationes demittere, sed in negotijs Ecclesiasticis versari. Ergo ita facere persuadatur, vel deponatur. Idem omnino DIONYSIVS AREOPAGITA libro de Cælesti hierarchia, capite 3. Neque enim fas est, his qui sacra mysteria tradunt, sine qui illa percipiunt, operari prorsus aliquid, nisi quod officij sui diuina sanxit institutio. Et Concilium NICÆNVM I. vt grauis quidem citat author: Decreuit sancta Synodus, nullum deinceps Clericum, aut possessiones conducere, aut negotijs secularibus se miscere, nisi propter curam pupillarum, & orphanorum, ac viduarum, aut si forte Episcopus ciuitatis Ecclesiasticarum rerum sollicitudinem habere precipiat. Idem omnino Concilium CHALCEDONENSE IV. generale canone 3. vt allegat Concilium VERVENSE sub Pipino Rege celebratum, canone 16. Clerici (ait) conductores non sint, hoc est, vt non habeant actiones seculares, nisi pro causa Ecclesiarum, orphanorum, & viduarum, ordinante Episcopo suo. Idem etiam Concilium CARTHAGINENSE I. capite 5. & CARTHAGINENSE II. canone 17. & allegat Gratianus causa 21. questione 3. capite Placuit. Placuit, vt Episcopi, & Presbyteri, & Diaconi, vel Clerici, non sint conductores, vel procuratores, neque villo turpi, vel inhonesto negotio victum que-

Concilium Moguntinũ 1. sub Rabano Archiepiscop.

Concilium generale Lateranense sub Innocentio 3. Patrum 1215.

Concilium Cablonens. 1. Concilium Parisiense 5.

Epsi. 24. Ofce 4.

Concilium Aquitanens. 1. Concilium Meldense.

Canon Apostolorum.

Dionysius Areopagita.

Concilium Nicænum 1. generale allegatur à Gratiano distict. 88. ca. Decreuit.

Concilium Chalcedonense 4. generale. Concilium Veruense in Palatio Veruis celebratum.

Concilium Carthaginens. 1. Concilium Carthag. 3.

ant, quia respicere debent scriptum esse: Nemo militans Deo, implicat se negotijs secularibus. Additur in antiquis Codicibus: Neque villo tali negotio victum querant, quo eos peregrinari, vel ab Ecclesiasticis officijs auocari necesse sit. Hunc canonem sub eisdem verbis allegat Concilium VORMATIENSE capite 67. Idem dicit & Concilium HIPPONENSE canone 17. Sed & idem statuit Concilium MILEVITANVM canone 19. & allegatur à Gratiano, causa II. questione I. Placuit. Placuit, vt quicumque ab Imperatore cognitionem iudiciorum publicorum petierit, honore proprio priuetur. Si autem Episcopale iudicium ab Imperatore postulauerat, nihil ei obstat. Idem statuit Concilium AFRICANVM sub Bonifacio I. cap. 71. Et Concilium CABILONENSE II. capite 11. & 12. sed in dictione, Episcopus, repositum est. Porro Præactum generale CHALCEDONENSE Concilium IV. canone 3. actionis 11. & allegat Gratianus distictione 86. capite Peruenit. Et est ex capitulis oblati Marciano Imperatori ad confirmandum actione 6. eiusdem Concilij: Quoniam (ait) aliqui Clericorum, & Monachorum pecunie amore languentes, curis mundanarum rerum semetipsos subiiciunt, aut possessionum conductores, aut procuratores constituunt, aut in domibus secularium obuersantes tanquam dispensatores effecti: Placuit huic sancto & magno Concilio, nullum Clericum conducere possessiones, aut curationem suscipere, nisi forte ei à proprio Episcopo iubeatur. Ecclesiasticarum possessionum habere sollicitudinem. Si quis autem post hunc terminum, aut ipse conducere presumpserit, aut per alium quemlibet hanc curam suscipere, hunc Ecclesiastico subdi supplicio. Quod si in contentione præstiterit, dignitate priuetur. Idem renouat Concilium FOROVIARENSE sub Adriano I. & Carolo Magno canone 5. Nemo (ait) militans Deo implicat se negotijs secularibus, vt ei placeat cui se probauit. Inueneri quapropter subtilius libet, cuius nos esse regis milites gratulamur. Et quia in castris Domini militamus, solliciti pensare constringimur, quibus armis inuicem cum tanto aduersario, certaminis bella aggressi, pugnare valeamus, vt expediti ad omni presentis seculi impedimento, inirepidi in prima acie persistentes, post palmam victoria triumphatricis, gloria coronam ab eo rege, qui nos de antiquo hoste triumphauit, suscipere mereamur. Hoc etiam de Episcopis dicitur, & iniungitur in Concilio CABILONENSE II. canone 5. vt scilicet turpibus lucris deseruiant, & non solum hoc, sed & hoc facere subditas plebes doceant. Hoc etiam Concilium MORGUNTINENSE I. sub Carolo Magno, canone 14. iniungitur: Ministri altaris Domini (ait) vel Monachi nobis placuit, vt à negotijs secularibus omnino abstineant. Negotia autem secularia, libido, turpe lucrum, numerà iniusta accipere, vel etiam dare contentiones, & rixas amare, in placitis secularibus disputare, excepta defensione orphanorum, aut viduarum, conductores, aut procuratores esse secularium, aleas amare, ornamentum inconueniens proposito suo querere, in delictijs viuere vel le, gullam, & ebrietatem sequi, negotium iniustum exercere, & similia. Idem præcipit & Monachus, & Episcopus. Vide Monachus, & Episcopus. Hæc etiam GELASIVS primus, epistola prima, capite decimo septimo, repetit, vt allegatur in Concilio AGRANENSIS I. capite 93. & in Concilio PARISENSIS III. libro I. capite vicesimo octauo, vt præcedenti pagina allegauimus, non longè ab initio, vbi de Clericis,

Concilium Africani. Concilium Cablonens. 2. Concilium magnum & vniuersale Chalcedonense.

Concilium Foroviariense sub Carolo Magno.

Concilium Cabilonens. 2.

Concilium Moguntinum 1. sub Carolo Magno. Negotia secularia quæ sunt.

Gelasius 1. Concilium Aquigran. 1. Concilium Parisiense 5.

1. Timoth. 2.

Concilium Vormatiense. Concilium Hipponense.

Concilium Mileuitanum.

Concilium Africani. Concilium Cablonens. 2. Concilium magnum & vniuersale Chalcedonense.

Concilium Foroviariense sub Carolo Magno.

Concilium Cabilonens. 2.

Concilium Moguntinum 1. sub Carolo Magno.

Negotia secularia quæ sunt.

Gelasius 1. Concilium Aquigran. 1. Concilium Parisiense 5.

Concilium Oxoniense in Anglia.

Concilium Senonense sub Antonio 3. Concilium Colonense 3.

Concilium Tarraconense sub Felice 3.

Vtinam hæc celsura monachos & clericos nostros prostringeret modo.

Concilium Léteranense sub Alexandro 3.

Concilium Treuerense 2.

Concilium Romanũ 1. sub Syluestro.

ricis, non villicare debentibus, loquebamur. Hoc & Concilium OXONIENSE in Anglia cap. 1. prohibet Clericis, ne villarum procuraciones admittant videlicet, vt non sint Senescali aut Balianum administrationum, occasione quarum laicis in reddendis ratiocinijs obligentur, nec iurisdictiones exercent seculares, præsertim illas quibus iudicium sanguinis est annexum. Vt in sequentibus dicemus. Iterum hæc omnia confirmat Concilium SENONENSE capite 26. vbi confirmatur super hac re superiora decreta. Hinc etiam prohibet Concilium COLONIENSE III. parte secunda, capite 31. ne clerici fiant mercatores, aut feneratores lucri causa. Vide plura in dictione, Episcopus seculares curas non assumat, &c. Et Monachus secularia &c. Et attende sequentia, quia licet diuersa videantur, tamen in vnum coeunt.

Clericis si liceat parentum negotia & curam assumere. Hoc ex superiorum lectione satis ostenditur, verum tamen non delucido sermone. Ideo breuiter intimamus, quod astruit Concilium TARRACONENSE sub Felice 3. Canone primo. De his (ait) quibus cura pro parentele proximitate haberi permittitur, ea cautela earum necessitates sustineant, vt pietatis beneficia, que eis sunt necessaria, exhibeant. Ipsi vero pro visendis eis, cum regressi fuerint, celeri salutatione recurrant, ne ibi faciant mansionem. Qui tamen cum ad earum visitationem pergunt, sestem solarij sui, fide & astate probatum adhibeant secum. Si quis hæc a nobis statuta contempserit, si clericus est, loci sui dignitate priuetur. Si vero religiosus, vel monachus in cella monasterij inclusus, penitentia lamenis incumbat, vbi singulari afflictione percipiat. Vide sequentia.

Clericus si potest esse testamenti executor. Vide testamenti executor.

Clerici si possint condere testamentum. Vide testamentum.

Clerici causas non agant. Concilium LATERANENSE sub Alexandro tertio parte prima capite duodecimo. Clerici in subdiaconatu, & supra, & in minoribus quoque ordinibus, si stipendijs Ecclesiasticis sustentantur, coram iudice seculari aduocati in negotijs fieri non presumant, nisi propriam vel Ecclesie sue causam fuerint prosecuti, aut pro miserabilibus forte percussis que proprias causas administrare non possunt. (In criminibus non vt aduocatu, sed vt intercessores, pro eo supplicant) Sed nec procuraciones villarum aut iurisdictiones etiam seculares sub aliquibus principibus vel secularibus viris vt instituij eorum fiant, clericorum quisquam assumere presumat. Si quis aduersus hæc venire tentauerit, & seculariter agi, ab Ecclesiastico fiat ministerio alienus, pro eo quod officio clericali neglecto, fluctibus seculi, vt potentibus seculi placeat, se immergit. Distinctius autem decreuimus puniendum, si religiosorum quisquam aliquid predictorum, audeat attentare. Idem omnino & Concilium TREVERENSE II. capite 17. Distincte (ait) præcipiendo mandamus, vt nullus Ecclesiasticam personam trahere ad iudicium seculare presumat. Et si laicus auctor hoc fecerit, a iure suo cadat, &c. Vide quod sequitur.

Clerici clericos ad secularem iudicem non prouocent. Concilium ROMANVM sub Syluestro primo 75. Episcoporum presentie Constantino Magno capite quarto. Syluester Episcopus dixit, nulli omnino Clerico licere causam

quamlibet in publico examine, nec ullum clericum ante iudicem laicum stare: & dixerunt Episcopi, placet. Idem omnino statutum est in Concilio ROMANO I. sub eodem Syluestro vbi erant 267. Episcopi. Idem etiam vide consequenter hoc confirmatum in Concilio AVRELIANENSIS I. capite 1. Hoc quoque debet adiungi. Legge & TOLETANVM III. canone 13. allegatur à gratia causa 11.

Clerici coram seculari iudice non sistent. Hæc omnia idem sonant. Ideo quidquid in patrum decretis fuit statutum, hic libet ordine recensere. Iam vero Concilium AGATHENSE præmissis decretis se conformans caput octauum sic ait: (& allegatur à Gratiano causa vigesima prima, questione tertia, capite Placuit) Placuit, vt si clericus relicto officio suo proprio distributionem ad secularem iudicem fortasse confugerit, & is ad quem recurrit, solummodo ei defensionis impenderit, cum eodem de Ecclesia communione pellatur. Iterum, Idem canone trigesimo secundo, & allegatur à Gratiano causa prima, questione prima, Clericum. Et causa quinta, questione quinta, capite Si quis. Clericus nec quemquam presumat apud secularem iudicem, Episcopo non permitte, pulsare: sed si pulsatus fuerit, non respondeat, nec proponat, nec audeat criminale iudicium in iudicio seculari proponere. Si quis vero secularium per calumniam, Ecclesiam aut clerum fatigare tentauerit, & conuictus fuerit, ab Ecclesia liminibus, & à Catholicorum communione (nisi digna penituerit) coercatur. Hos canones allegat Concilium VERVENSE sub Pipino rege capite decimo octauo, dicitque esse concilij Carthaginensis canone octauo, credo tamen, quod hallucinetur, & Carthaginense pro Agathensi posterit, vt euidentia probat. Hinc LEO I. epistola nonagesima quarta quæ est ad Episcopos & Presbyteros Thracia. Censumus (ait) vt quicumque prætermissis sacerdotibus Ecclesie sue, ad disceptationem venerit secularium, sacris liminibus expulsus, à cælesti arceatur altario. Neque ullus post hanc diffinitionem, que communi sedis a birrio, quicumque sibi ultra præscriptum vendicare nitatur. Et ita fiet, vt hi qui ante errare, congrua emendatione se corrigant, & qui sub obseruatione clericali, cælesti probatur seruire officio, ex clero abiciendum se norit, si prætermissis sacerdotum iudicio, secularem adierit potestatem. Quod ideo singulos vniuersosque volumus agnoscere, vt quod pleno iustitia & iuris ordine constitutum est, effectum totius firmitatis in omnibus clericorum negotijs sortiatur. Sane si clericus laicum pulset, prius se audiri ab Episcopo poscat, tum si petitioni sua laicum viderit obtinere, ex permissu Episcopi sui, in seculi moderatores disceptatione configat. Idem statuit Concilium CHALCEDONENSE, vt dicemus in dictione, Episcopus criminosis. Vide etiam dictione, Laicus, & Index. Hinc Concilium AVRELIANENSE IV. canone 20. Nullus secularium personarum prætermissis Pontifice seu presposito Ecclesie, quemquam clericorum pro sua potestate constringere, discutere audent, vel adinuenire. Sed & clericus, si pro cause appetitione cuiusquam fuerit ab Ecclesiastico ordinatore communis, se ad audientiam spondeat affuturum, & respondere nulla calliditate distimulet. Sed quæcumque causatio, quoties inter clericum & secularem vertitur, absque presbytero, aut Archidiacono, vel si quis esse prespositus dignoscitur, index publicus audire negotium non presumat. Sane si causam habentibus placuerit ire ad iudicium, forte ex voluntate communi permitte presposito Ecclesie, etc.

Concilium Romanũ 1. sub Syluestro.

Concilium Aurelianens. 3.

Concilium Agathense.

Concilium in Palatio Veruis celebratum.

Leo 1.

Concilium Chalcedonense 4. generale.

Concilium Aurelianens. 4. sub Religio 1.

Chalcedonen- se 4. generale sub Martiano Imperatore.

Hac diligen- ter attende.

Concilium Aquigran. 1.

Concilium Venericum Concilium Epauncense. Nicolai 1.

Concilium Matiscenens.

Concilium Antiodoren. Concilium Venerie in Palatio Veruis anno 755. sub Pipino rege celebratum.

Concilium Lateranense sub Alexandr. Iudex non pot fuit clericis ad seculare iudicium pronoc- care.

rico licentia tribuatur. Præterea Concil. CHALCE- DONENSE IV. generale præfatum a. ca. 9. allegatur à Gratiano causa II. quæst. 1. Si Clericus. Si quis clericus aduersus clericum habet negotium, non desinat proprium Episcopum, & ad secularia per- currat iudicia. Sed prius actio ventiletur apud pro- prium Episcopum, vel certe concilio eiusdem Episcopi, apud quos utraque partes voluerint, iudicium obtine- bunt. Si quis autem præter hoc fecerit, Canonice cor- reptionibus subiacebit. Quod si clericus habet causam ad eisdem Episcopum proprium, vel aduersus alterum, apud synodum Prouincie iudicetur. Quod si aduersus eiusdem Prouincia Metropolitanam, Episcopus vel cler- icus habet querelam, petat Primatem Dioceseos, & apud ipsum iudicetur. Hunc Canonem citat, & al- legatur Concilium AQUIGRANENSE I. cap. 86. Idem autem confirmat Concilium VENE- TICVM Canone 9. Idem, ne pluribus immore- mur, Concilium EPAVNENSE capite vndecimo. Hic quoque Canon allegatur à NICOLA O I. epistola illa pulcherrima & disertissima ad Mi- chaelem Imperatorem, vbi per pronominarum Primatem Dioceseos, summum Pontificem vult intelligi. Quia (ait) licet sit potius Primas omnium Dioceseos, tamen singularem numerum posuit, ut vni- tas pacis & fidei intelligatur, &c. Hoc confirmat Concilium MATISCENENSE I. sub Gun- tramno Rege, & Pelag. 2. canone 7. Nullus (ait) Clericus pro de qualibet causa extra discussionem Epi- scopi sui, a seculari iudice iniuriam patiat, aut cu- stodia deperatur. Quod si quicumque Iudex cuiuscun- que clericum absque causa criminali, id est, homicidio furto, aut maleficio, hoc facere fortasse presumpserit. Quandiu Episcopo loci illius visum fuerit, ab Ecclesia liminibus arceatur. Idem Nullus clericus ad iudi- cium secularem quemcumque, alium fratrem de clericis accusare, aut ad causam dicendam trahere, quocumque loco, presumat. Sed omne negotium clericorum, aut in Episcopi sui, aut in Presbyteri, aut Archidiaconi præ- sentia fiat. Quod si quicumque clericus hoc implere distulerit, si inuit fuerit, uno minus de quadraginta ictus accipiat: si certe honoratur, triginta dierum inclu- sione multetur. Idem omnino statuit Concilium ANTISIODORENSE I. capite 35. Et Concilium VERNENSE sub Pipino rege canone 18. Nullus clericus ad iudicia laicorum conueniat, siue in iustione Episcopi sui vel Abbatis, iuxta canonis 8. Car- thagenensis concilij præscriptum (est Agathense, vt superius diximus) vbi scriptum est: Qui relicto Ec- clesiastico iudicio, publicis iudiciis se purgare voluerit, etiam si pro illo prolata fuerit sententia, locum suum amittat. Hoc in criminali iudicio. In civili vero per- dat, quod euicit, si locum suum obtinere voluerit. Cui enim ad eligendos iudices vndique Ecclesia patet au- thoritas, quia se indignum fraterno iudicio consortio, quod de vniuersa Ecclesia, malè sentiendo, de iudicio seculari poscit auxilium, cum primatorum Christiano- rum causas, Apostolus ad Ecclesiam deferri, atque ibi- dem determinari præcipiat, & maxime in talibus cau- sis inquietudinem Domino regi faciat. Hinc Conci- lium LATERANENSE sub Alexandro 3. parte 20. capite 2. de Iudæis, vbi Iudæis inhietur cler- icos ad iudicium seculare trahere. Quia non est (inquit) licitum Christiano cuiuslibet, multo minus ini- micis crucis Christi, vt viros Ecclesiasticos ad secula- rem iudicem trahant, sed in qualibet causa Christiani & maxime clerici, ad minus duorum vel trium testi- monium, qui sine probata vna & conuersationis admi- tatur, nec vnus tantum, quamuis legitimum sufficiat, quia nulla causa est que vnus tantum, quamuis legiti-

mo testimonio terminetur, licet quadam sint cause qua plures quam duos exigant testes Hoc allegatur à Gra- tiano causa 12. quæst. 11. cap. Religiosa. Idem parte 10. capite 26. Ille (ait) clericus qui ad secularem iudi- cem appellauerit, iubetur omni Ecclesiastico beneficio, appellatione remota, & officio suspendi. Estque hoc extractum ex epistola ALEXANDRI III. ad Exoniensem Episcopum. Si vero suum habet iudi- cem suspectum, ad maiorem poterit appellare, non ad secularem. Hoc diximus in dictione, Appellatio. Et infra dictione, Iudex, & iudicium, aut testis. Idem ille Alexander III. ad Episcopos Gallie inferitur parte 50. eiusdem concilij Lateranensis. Quoniam quidem laici, Ecclesias terris & aliis possessionibus spo- liant, vt sic viros Ecclesiasticos faciant, coram iudice seculari litigare: presentium auctoritate vobis iniungi- mus, vt id publicè sub Anathematis interminatione curatis prohibere. Si quis autem prohibitionis vestra contemptor extiterit cum, si manifestum fuerit, appel- latione cessante, excommunicationi subdatis, & usque ad dignam satisfactionem, sicut excommunicatum, fa- ciatis ab omnibus euitari, &c. Hinc etiam Conci- lium TREVERENSE II. cap. 17. Districte præ- cipiendo mandamus, vt nullus Ecclesiasticam perso- nam trahere ad iudicium seculare presumat. Et si lai- cus actor hoc fecerit, a iure suo cadat, & iudicatum non teneat, & Iudex ex tunc omni potestate sit priua- tus. Clericus vero actor alium clericum trahens. Vtira præmissa, ipso facto sententiam excommunicationis in- currat. Clericus vero reus sub simili. Pena præter alias pœnas, in iudicium laicale non consentiat. Et quicum- que Iudex secularis coram se litigare, per se, vel per alium, directè vel indirectè clericum compulerit, ipso facto sententiam excommunicationis incurrat, non ab- soluendus, nisi omni damno, & interesse (vt vocamus) restituito, vt alibi dictum est. Porro Concilium LA- TERANENSE sub Innocentio tertio patrum 125. cap. 42. Interdicit clericis, ne prætextu li- bertatis Ecclesiastica, suam iurisdictionem ex- tendant in præiudicium iustitiæ secularis, sed contenti existant constitutionibus scriptis, & consuetudinibus hæcenus approbatis. Hæc omnia præmissa confirmat Concilium BASILEN- SE, ad calcem vltimæ sessionis, vbi proponunt decretum quoddam de exactionibus minuendis FREDERICI II. Imperatoris vbi de verbo ad verbum prædicti Treuerensis secundo, concilij decretum allegatur, nec est opus repetere. Vi- de. Exactio. Si plura nosse cupis, quod hic deest, scito supplerit in vocabulis, laicus, iudex, testis, & testimonium, &c. Hæc autem sufficient. Attende quæ sequuntur. Clerici accusari non possunt à laicis.] Vide Laicus. Vide & sequentem. Clerici accusari vbi debeant iudicari.] Hoc sufficienter insinuatum est ex præcedenti anno- tatione, vbi non antè iudicem secularem posse fi- fti clericos, probauimus. Vbi autem, & ante quos debeant iudicium, reportare, sic consuetet E- LEUTHERVS I. epistola 1. ad Gallie prouin- cias. De accusationibus clericorum, super quibus con- sulti sumus, quia omnes eorum accusationes difficile est ad sedem Apostolicam deferre, finitima tantum Epi- scoporum iudicia hoc deferantur, vt huius sanctæ sedis auctoritatè finiantur, sicut ab Apostolis eorumque suc- cessoribus, multorum consensu Episcoporum, iam desi- nitum est, nec in eorum Ecclesiis alij aut præponantur, aut ordinentur, antequam hic eorum iustè terminentur negotia, quoniam quamuis liceat apud Prouinciales & Metropolitanos atque primates eorum ventilare accu-

Alexander 3.

Concilium Treuerense 2. Magna & mi- ra sententia.

Concilium La- teranense ge- nerale sub In- nocentio 3. Digna satis cõ siderato & no- tãda exceptio.

Basilicense Cõ- cilium gene- rale.

Fridericus 2. Imperator.

Eleutherius 1.

sationes.

Lucius 1.

Felix 8.

Sixtus 2.

Basiliens.

Iulius 1.

Concilium Carthagin. 3. cui interfuit Augustinus.

1. Corinth. 6.

Concilium Hipponense. Concilium Vornatiense.

Concilium Forouitense.

Concilium Carthagin. 4.

sationes, vel criminationes, non tamen licet definire se- culas, quam prædictum est. Reliquorum vero clericorum causas, apud Prouinciales & Metropolitanos ac Pri- mates, & venilare, & iuste finire licet. Idem omnino LVCIVS I. epistola ad omnes Orientales pro Athanasio capite 11. & allegatur Gratiano causa 3. quæst. 6. cap. Quamuis. Idem verò Eleutherius sic profequitur in eadem epistola, & allegatur ibi- dem à Gratiano cap. Si quis. De accusationibus verò comprouincialibus, ita legitur esse statutum: Si quis su- per quibuslibet criminibus, quemlibet clericum pulsand- um crediderit, in Prouincia in qua consistit ille qui pulsatur suas exerceat actiones, nec astinet eum alibi aut longius ad iudicium protrahendum. Ille verò qui pulsatus fuerit, si iudicem suspectum habuerit, liceat ap- pellare. Vide, appellare. Idem omnino FOLIX I. epistola ad Paternum Episcopum. Vide dictione Accusatio. Simile est omnino quod Gratianus causa 3. quæst. 6. cap. Si quis clericus allegat sub nomine SIXTI I. nam sunt eadem verba quæ Eleutherius refert: & crediderim in auctoris no- mine Gratianum, vt sepiuscule fit, hallucinatum. Porro EVSEBIVS I. epistola 1. ad Episcopos Galliarum, & allegatur à Gratiano causa 3. quæst. 5. cap. de accusationibus. De accusationibus clericor- um, ait, super quibus mandatis, scilicet a tempore A- postolorum in hac sancta urbe seruatum esse, accusato- res & accusationes, quis exierarum consuetudinum leges non adsciscunt, a clericorum accusatione submo- tas. Vide reliquum, Laicus clericos non accuset, &c. Idem determinat & epistola 2. ad Episcopos Aegyptios & IVLIUS I. epistola 2. ad Orientales Episcopos pro Athanasio capite 5. & 35. Hinc memoratur statuisse Concilium CARTHAGI- NENSE III. canone 8. & allegatur à Gratiano causa 15. quæst. 7. cap. Si autem. Si autem presby- teri, vel Diaconi fuerint accusati, adiuncto sibi ex vi- cinis locis legitimo numero collegarum, id est, in presby- teri nomine quinque, in Diaconi duobus, Episcopi ipso- rum causas discutiant, eadem dierum & dilationum, & a communione remotionum, & discussione persona- rum, inter accusatores & eos qui accusantur, forma seruata. Reliquorum autem causas etiam solus Episco- pus loci agnoscat & finiat. Idem canone 9. & alle- gatur à Gratiano causa 11. quæstione 1. cap. Pla- cuit. Placuit vt quisquis Episcoporum, presbyterorum, & Diaconorum, seu clericorum, cum in Ecclesia ei crimen fuerit intentatum, vel civilis causa fuerit com- mota si relicto Ecclesiastico iudicio (de his superius egimus) publicis iudiciis purgari voluerit, etiam si pro ipso fuerit prolata sententia, locum suum amittat, & hoc in criminali iudicio. In civili vero perdat quod euicit, si locum suum obtinere voluerit. Cui enim ad eligendos iudices vndique patet auctoritas, ipse se indignum fraterno consortio iudicat, qui de vniuersa Ecclesia, malè sentiendo, de iudicio seculari poscit au- xilium, cum primatorum Christianorum causas Apo- stolus ad Ecclesiam deferri, atque ibi determinari præ- cipiat. Idem canone 10. & allegatur à Gratiano causa 2. quæst. 6. Placuit & capite. Sanè si vt iam allegauimus dictione. Appellare, &c. Idem confir- mat Concilium HIPPONENSE canone 9. 10. & 12. Et Concilium VORNATIENSE canone 61. omnes præfatos canones allegat & confir- mat. Præcipit quoque ex decreto speciali Concilium FOROVIENSE canone septimo, ne clerici condemnentur absque Metropolis Episcopi consensu. Ad propositum statuit Con- cilium CARTHAGINENSE IV. canone 23. & allegatur à Gratiano causa 15. quæstione 7.

cap. nullius. Vt Episcopus nullius causam audiat absque presentia clericorum suorum, alioquin in iura erit sententia Episcopi, nisi clericorum presentia confir- metur. Idem canone 29. allegatur quæ à Gratiano causa sexta quæstione 2. cap. Episcopus. Epi- scopus si clerico vel laico crimen inieperit, deducatur ad probationem in synodum. Et canone 66. allegato à Gratiano causa 11. quæst. 3. cap. Clericus. Clericus qui Episcopi circa se distinctionem iniustam putat, re- currat ad synodum. Vide quod sequitur. Clerici accusati, ante iudicium fugien- tes.] EYNO DIVS DIACONVS libro Apolo- getico contra calumniatores canonum, approba- to à Symmacho 1. allegatur à Gratiano causa 8. quæstione 4. cap. Nonne, &c. Nonne directæ sunt verba canonum? Quicumque clericorum ab Episcopo suo ante sententiam tempus, pro dubia suspitione disces- serit, manifestum eum munere censuram. Hoc iam superius probauimus. Vide sequentia. Clericus accusatus, à suo iudice appel- lans.] Diximus in vocabulo, appellatio, & ap- pellare. Ibi reperies. Clericus à suo Episcopo iniuriam passus.] Hoc ex canonibus supra memorati Carthaginen- sis 4. concilij roboratur, nec est opus hic iterum inferere. Verum tamen idem Concilium VASEN- SE I. canone 5. Si quis Episcopi sui sententia non ac- quiescit, recurrat ad synodum. Et Concilium CHAL- CEDONENSE IV. generale a. ca. 9. Si clericus habet causam aduersus Episcopum pro- prium, vel aduersus alterum, apud synodum Prouincie iudicetur. Quod si aduersus eiusdem Prouincia Metro- politanum, Episcopus vel Clericus habet querelam, pe- tat Primatem Dioceseos (scilicet Papam) & apud ipsum iudicetur. Vt iam supra citauimus. Hinc Concilium AVRELIANENSE III. canone 20. Si quis clericorum, circa se aut distinctionem, aut irabationem Episcopi sui putat iniustam, iuxta anti- quas constitutiones recurrat ad synodum. Vide se- quentia. Clerici quot testibus conuincendi & ac- cusandi.] Concilium ROMANVM II. sub Syluestro capite 3. actionis 1. Facit Syluester gra- dus in medio synodi, vt non presbyter aduersus Episco- pum, non Diaconus aduersus presbyterum, non subdia- conus aduersus Diaconum, non exorcista aduersus Aco- lytum, non lector aduersus exorcistam, non Ostiarium aduersus lectorem, det accusationem aliquam. Et in eod- em. Non condemnabitur presul nisi in 72. neque pre- sul summus à quoquam iudicabitur (Vide Papa) quo- niam, sicut scriptum est, non est discipulus supra magi- strum. Presbyter Cardinalis nisi 4. 4. testibus non dam- nabitur Diaconus Cardinalis constitutus vrbis Roma nisi in 26. non damnabitur. Subdiaconus Acolytus, le- ctor, Ostiarium non, sicut scriptum est, nisi in 7. testibus condemnabitur. Testes autem sint sine aliqua infamia. Hi canones citantur in Concilio MOGUNTINO II. sub Atulpho Imperatore cap. 12. & allegatur à Gratiano causa 2. quæst. 5. capite Praful. Vide etiam in vocabulo, Purgatio, vbi de clericorum purgatione agitur. Nam illic ea omnia reponem- us, quæ huic concordant decreto. Vide sequentia. Clerici à quot, & à quibus debeant de- gradari.] Vide Degradatio. Clerici an liceat accusare Episcopum.] Vide Episcopus non facillè accusandus. Clerici in Episcopos non insurgant.] Hoc vetat CYPRIANVS CARTHAGINENSE libro tertio epistolarum, epistola nona ad Rogat- ianum, De Diacono suo (ait) conquesus es, quod

Ennodius Dia- conus, postea ve opinor, re- fte Nicolao II. Episcop. Tici- nensis.

Concilium Vansen- se 1. sub Leonc. 1. Concilium Chalcedonen- se 4.

Concilium Aurelianens.

Concilium Romanum 1. sub Syluestro Epi- scopo 184.

Concilium Moguntin.

Cyprianus Carthaginens.

inmemor sacerdotalis loci sui, ac ministerij sui oblitus, contumelios & iniuriis suis se exacerbauerit. Et tu quidem honorifice circa nos, & pro solita tua humilitate fecisti, ut malles de eo conqueri, cum pro Episcopatus vigore, & cathedra auctoritate, haberes potestatem qua posses de illo statim vindicari, certus quod collegae tui omnes ratum haberemus, quodcumque circa diaconum tuum contumeliosum sacerdotali potestate fecisses, habens circa huiusmodi homines precepta diuina, cum Dominus Deus in Deuteronomio dicat: Et homo quicumque fuerit in superbia, ut non exaudiat sacerdotem, aut iudicem, quicumque fuerit in diebus illis, morietur homo ille: & omnis populus cum audierit timebit, & non agent impie, &c. Vide & lege totam epistolam. Hinc Canon APOSTOLICORVM LIV. Si quis (ait) clericus presbyterum, vel Diaconum iniuria affecerit, segregetur. Et si quis clericus Episcopum contumelia affecerit, deponatur. Principi enim populi non maledices. Hinc PROCLUS CONSTANTINOPOLITANVS Epistola Synodica ad Donum Episcopum Antiochenum pro causa Athanasij Episcopi Pareorum, qui iniuriam passus fuerat a suis, qua inferitur actione decima quarta, concilij Chalcedonensis. Si quis (ait) concesserit ut presumptioribus, & inconuenienter in tantam proacritatem exilientibus, ut & Dei Pontificibus contumeliam inferre audeant, misericordia illis sine iudicio fiat, ex quibus oleum iniquitatis supplicationibus aucupantur, nihil est reliquum, nisi ut sicut omnium Ecclesiarum presules in lusum & opprobrium, & per hac stabiliatur diabolium instrumentum. Hoc confirmat Concilium ARVERNENSE canone 3. Ne (ait) a potentibus seculi clerici contra Episcopos suos ullo modo erigantur. Vide quod sequitur.

Clerici maledici, superbi, & audaces corripantur.] Ex superiori annotatione eorum audacia refrenanda patuit. Verum etiam quod sequitur attende, & superioribus nece. Itaque Concilium CARTHAGINENSE I. canone vndecimo, allegatur a Gratiano causa decima quinta, quaestione septima, capite. Si quis. Clerici qui superbi vel contumaces sunt, coercantur, ut qui minores maioribus irrogauerunt iniurias, metum habeant. Manifestum est autem illum non esse Dei, qui humilitatem contemnit, sed Diaboli, qui superbie inuentor & princeps est. Unde si quis tumidus, vel contumeliosus extiterit in maiorem natu, vel aliquam causam habuerit, a tribus vicinis Episcopis, si Diaconus est arguatur: presbyter a sex: si Episcopus, a duodecim confacerdotibus audiatur. Vniuersi dicant Episcopo: contemptus debet contumacia & superbia in omnibus frangi. Causa vero pro personis a statuto numero audiatur. CARTHAGINENSE IV. canone quinquagesimo septimo allegatur a Gratiano distinctione quadragesima sexta, capite Clericus. Clericus maledicus, maxime in sacerdotibus, cogatur ad postulandam veniam. Si noluerit, degradetur, nec unquam ad officium absque satisfactione reuocetur. Hinc Concilium AGATHENSE sub Caestino primo, canone secunda, allegatur a Gratiano distinctione quinquagesima capite Contumaces. Contumaces clerici (pro ut dignitatis ordo permiserit) ab Episcopis corripantur, & corrigantur, & si prioris gradus elati superbia, communionem fortasse contempserint, aut Ecclesiam frequenter, vel officium suum implere neglexerunt, peregrina eis communico tribuatur, ita ut cum eos poenitentia correxerit, rescripti in matricula, gradum suum dignitatemque suscipiant. Idem Concilium AURELIANENSE V. sub Pelagio primo capite decimo quarto. Si quis presbyter aut Diaconus, quolibet coiburno ordinationem Episcopi sui despexerit, aut calliditate faciente ipsum iniuriare, aut detrectare presumpserit, tribus annis a communione suspensus, & in monasterium reclusus, aqua tantummodo & pane diebus singulis sustentetur, nec comam nec barbam facere presumat, nec ad aram Domini penitus accedere permittatur. Vide sequentia.

Deuterono. 17.

Canon Apostolorum. Exod. 22. Aduum 23.

Proclus Constantinopolitani.

Concilium Arvernense.

Concilium Carthagin. I. sub Syluestro & Marco.

Tob 41.

Concilium Carthagin. 4.

Concilium Agathense.

Concilium Aurelianense.

LIANENSE V. sub Pelagio primo capite decimo quarto. Si quis presbyter aut Diaconus, quolibet coiburno ordinationem Episcopi sui despexerit, aut calliditate faciente ipsum iniuriare, aut detrectare presumpserit, tribus annis a communione suspensus, & in monasterium reclusus, aqua tantummodo & pane diebus singulis sustentetur, nec comam nec barbam facere presumat, nec ad aram Domini penitus accedere permittatur. Vide sequentia.

Clerici criminosi ut debeant tractari.] De clericis crimine aliquo diffamatis, ut se debeant purgare, lege purgatio, lege etiam ea, quae superius dicta, & infra dicenda sunt. Itaque Concilium CARTHAGINENSE V. sub Anastasio Episcoporum 73, canone vndecimo allegatur a Gratiano distinctione quinquagesima capite Confirmatum est. Confirmatum est, ut si quando presbyteri vel Diaconi, in aliqua grauiori culpa conuicti fuerint, quae eos a ministerio necesse fuerit remouere, non eis manus tamquam poenitentibus, vel tamquam fidelibus laicis imponatur, nec unquam permittendum, ut rebaptizentur ad clericatus ordinem & gradum promoueantur. Idem canone duodecimo, allegatur a Gratiano causa vndecima quaestione tertia capite Rursus. Constitutum est, ut quoties clericis conuictis & confessis in aliquo crimine, vel propter eorum, quorum veracundia parciunt, vel propter Ecclesiae opprobrium, aut insolentem insultationem haereticorum atque gentilium, si forte cause sua adesse voluerint, & innocentiam suam asserere, intra annum excommunicationis hoc faciant. Si vero intra annum causam suam purgare contempserint, nulla eorum vox postea penitus audiatur. Idem constituit Concilium AFRICANVM canone 46. & allegatur hi canones, & renouantur in Concilio VORMATIENSI cano. 10. & 71. allegaturque a Gratiano causa 2. quaestione 4. capite. Si Episcopo. Vide vocabulum, Lapsus, & Purgatio. Hinc Concilium AGATHENSE cano. 50. allegatur a Gratiano distinctione 50. cap. Si Episcopus. Si Episcopus, presbyter aut Diaconus capitale crimen commiserit, aut chartam falsauerit, aut testimonium falsum dixerit, ab officij sui honore depositus, in monasterium retrudatur, & ibi quandiu vixerit, laicalium tantummodo communionem accipiat. Idem omnino & sub eisdem verbis Concilium AVRELIANENSE I. canone II. & allegatur a Gratiano distinct. 81. c. Si Diaconus. Si Diaconus, aut presbyter, crimen capitale commiserit, simul & ab officio, & a communione pellatur. Idem quoque ZACHARIAS I. epistola 4. quae est ad Bonifacium Moguntinensem Archiepiscopum, statuit, ut scilicet tales ad monasteria relegantur, nec liceat eis laicam vitam ducere, cum iam a clericatu fuerint absoluti. Hinc Concil. EPAYNENSE canon. 22. Si Diaconus aut presbyter crimen capitale commiserit, ab officij honore depositus, in monasterium retrudatur, ibi tantummodo, quandiu aduixerit, communionem sumendo. Et Concil. AVRELIANENSE III. can. 8. Si quis clericus furum, aut falsitatem admiserit, quia capitalia etiam ipsa sunt crimina, communionem concessa ab ordine degradetur. De perituro vero id censuimus obseruandum, ut si quis clericus in causis, quae sub iure iurando finiende sunt, praebuerit iuramentum, & post rebus euidentibus detegitur peccasse, biennium temporis excommunicatione plebatur. De his autem clericis, qui sic deponuntur, & in laicorum ordine detruduntur si perfectè poenitentuerint, iudicantes se indignos clericatu, iubet Concil. CONSTANTINOPOLITANUM II. generale 6. canone 21. ut roneantur. Si autem sua, hoc spon-

Concilium Carthagin. 5.

Concilium Africanum sub Bonifacio I. Concilium Vormatiense.

Concilium Agathense.

Concilium Aurelianense. sub Clodoueo & Hormidia.

Zacharias I.

Concilium Epaynense.

Concilium Aurelianense. 2. sub Vigilio I.

Deperiunt clericis. vide Peritium.

te ele

Concilium Aurelianense. sub Pelagio I.

Gregorius 3.

Forma comitum cedi criminis.

Alexander 3.

Negotium militum.

Hic qui dedit pro ordinatione argentum puniendus dicitur. Vide nunc ne, qui non dedit arceatur.

Clerici non seculari iustitia tradendi.

Concilium Colonicense 3.

te elegerint, maneat in eo statu ad quem deieci sunt, utpote qui mundana celestibus anteponunt. Idem & Concilium AVRELIANENSE V. cano. 14. Si Episcopo aut presbytero, causa criminalis, hoc est, homicidium adulterium, furum, maleficium, impudatum fuerit, innocenter reddere faciat, quod si non fecerit quinquennium a liminibus Ecclesiae extraneus habeatur, sicut in Nicenis canonibus sancti Patres instituerunt. Hinc GREGORIUS III. Epistola quarta, quae est ad Bonifacium Episcopum Moguntinum, eundem instruit, ut si certi non fuerint testes, qui crimini illato approbent veritatem, iusurandum eius poscat, ut illum testem proferat innocentiae, cui omnia nuda sunt & aperta, & sic maneat in proprio gradu. Nam confirmationis iteratio prohibetur. Denique ALEXANDER III. Parte 26. capite primo Concilij Lateranensis sub eodem celebrati, proferat causam cuiusdam acolyti bonae indolis, criminosi in hoc, quod sacerdoti iterum Baptizandi hominem, qui frater suus carnalis erat, & sanitatem a fortilegis mulieribus hac conditione receperat, & respondit quod ille ita plectendus est, ut ad superiores ordines nunquam promoueatur, si hoc publicum fuerit quod proponitur, nisi ad religionem transire voluerit, ut fauore illius religionis circa eum debeat dispensari. Si vero occultum est, promoueri poterit, & excessum suum dignis poenitentiae fructibus expiare. Idem capite secundo, eiusdem partis de eo qui quinque solidos pro ordinatione sua dedit, de quo decernit ut in ordine quidem suscepto possit Domino deferuire, ad superiores autem promoueri non possit (quod adhuc repetit parte 31. capite secundo). Capite autem tertio, partis 26. ante dicta agit de his qui falsauerunt litteras Apostolicas (de quibus statim dicemus) & capite quarto, scribens ad Salernitanum Episcopum infert: Si clerici coram iudice seculari conuicti fuerint vel confessi, de crimine, non propter hoc ab Episcopo suo aliqua sententia sunt condemnandi. Sicut enim sententia a non suo iudice lata, non tenet, ita nec confessio coram ipso facta. Si vero coram Episcopo de crimine in iure sunt confessi, seu legitima probatione conuicti, dummodo sunt talia crimina, propter quae suspendi debeant vel deponi, non immerito sunt a suis ordinibus deponendi, & ab altaris ministerio perpetuo remouendi. De adulterio & aliis criminibus, quae minora sunt, potest Episcopus cum suis clericis post perfectam poenitentiam dispensare, ut in suis ordinibus deserviant: sed non debet quemlibet depositum pro suis excessibus iudicio tradere seculari, quia suo sanctus officio, non debet eum duplici contritione contere. Vide Duellum. Et infra Clericus percussor. Nam clericus duellum deponi iubetur, & percussus puerum iniuri discipline, unde infirmitatem vel mortem incurrat. Vide etiam infra, Clericus suspensus. Idem Alexander tertio, scribens Albanensi Episcopo parte 50. capite tertio, eiusdem concilij Lateranensis. Clericum (ait) criminis reum, si occultum fuerit peccatum, poenitentia perfecta ordine suscepto iubet uti, & ad superiores ordines non promoueri. Verumtamen si instanter postulet, non prohibeatur. Si vero publicum est, degradetur ab ordine quem suscepit, & ad superiores nunquam ordines promoueatur. De clericorum excessibus. Vide Excessus de clericis criminosis, ut non pro quaestu ferantur, sic statuit Concilium COLONIENSE II. parte 13. capite octauo & 9. Clerici (ait) grauisimum criminibus deprehensi, iuxta

canonicas sanctiones puniantur. Expedit enim ut publice delinquentes, & Ecclesiam Dei scandalizantes, publice quoque arguantur & puniantur. Quamobrem tales vel a nobis deprehensi, vel extra territoria nostra, per magistratus capti, ac nobis iuxta sanctiones canonicas traditi, dignam sui sceleris poenam recipiant. Quod si tam graue delictum sit, ut degradatione dignum sit, faciemus ipsos curiae tradidisse, ne clericali privilegio gaudeant, quo se pro flagitia reddiderunt indignos. De clericis, qui criminosi fuerint inuenti ab Episcopis, vel visitatoribus, statuit Concilium TRIDENTINVM sessione decima tertia, quae est tertio, sub Iulio tertio, capitibus 3. 4. 5. 6. decreti reformationis. Quod si appellatio nis vocem, dum corriguntur, emiserint, ab Episcopo, vel eius vicario generali, coram iudice ad quem appellauit, acta prime, instantia omnino producat, & iudex, nisi illis visis, ad eius absolutionem minime procedat. Is autem a quo appellatum fuerit, intra trigesima dies acta ipsa postulanti gratis exhibeat, alioquin absque illis causa appellationis eiusmodi, prout iustitia fuerit, terminetur. Vide, Appellatio, Degradatio, Crimen, & caetera similia. vbi de his iterum opportunè tractatur, & quae sequuntur.

Clericus falsarius.] Id est, qui falsificat litteras hoc etiam ex superioribus pendet. Sic tamen specialiter tradit Concilium TRIBURIENSE canone trigesimo. Si, quod non decet, quilibet sine sit presbyter, sine sit Diaconus, aliquam perturbationem machinando, & nostro ministerio insidiando, redarguatur falsum ab Apostolico detulisse epistolam, vel aliud quid quod inde non conuenient, salua fide & integra circa Apostolicam humilitate, penes Episcopum sui potestas, eorum eum in carcerem, aut in aliam detrudat custodiam, usquequo per epistolam aut per idoneos sua partis legatos, Apostolicam interpellat sublimitatem, ut potissimum sua sancta legatione dignetur discernere, quid de talibus iusto ordine lex Romana statuat diffinire, ut & eis corrigatur, & caeteris modis imponatur. De huiusmodi clericis qui falsificat litteras Apostolicas, ALEXANDER III. parte vigesima sexta, concilij Lateranensis sub eodem celebrati capite tertio, ad Normicensem Episcopum iubet, ut inuenti & beneficio atque officio priuati, in aliquod monasterium districta religionis detrudantur, ut ibi tanti facinoris poenas luant, & alij per hoc a similibus valeant deterreti. Allegat hac Gratianus distinctione decima nona capite In memoriam & distinctione quinquagesima capite. Si quis Episcopus. De huiusmodi falsariis agit Concilium LATERANENSE sub Innocentio 3. patrum 1215. cap. 37. & 18. ut dicemus congruentius in vocabulo, Lis, & Iudicium. Igitur propeca, & attende sequentia.

Clerici suspensi, & eiecti.] Hoc quoque ex superioribus deducitur, vbi de criminosis clericis & superbis egimus. Igitur ut ordine procedamus, sic de clericis suspensis & eiectis ab Episcopo, an sint recipiendi, Concilium SARDIENSE, vt quidam opinantur, oecumenicum, cano. 17. & allegat Grarianus causa 11. quae est 3. cap. Si forte, & Iuo Carnotensis libro 5. Decretorum. Si forte (inquit) quis Episcopo iracundus (quod esse non debet) citò aspere commoueat aduersus Presbyterum, sine Diaconum suum, & exterminare eum de Ecclesia voluerit, prouidendum est, ne innocens damnetur, aut perdat communionem. Et ideo habeat potestatem is, qui abiectus est, ut Episcopo finitimos interpellat, & causa eius audiatur, ac diligentius tractetur, quia non oportet

1. Timoth. 3.

Concilium Tridentinum generale nouissimum.

Concilium Triburicense.

Alexander 3.

Concilium Lateranense oecumenicum generale sub Innocentio 3.

Concilium Sardinense sub Iulio I. huic praesedit Innocentius Cordubensis.

ei negari audientiam roganti. Et ille Episcopus, qui aut iuste aut iniuste eum abiecerit, patienter accipiat, ut negotium discutatur, ut vel probeur sententia eius ad plurimum, vel emendetur. Tamen prius, quam omnia diligenter & fideliter examinentur, cum qui fuerit a communione separatus, ante cognitionem nullus debet presumere ut eum communioni societ. Hi vero, qui contraria sunt ad audiendum, si viderint clericorum esse fœdum & superbiam, quia iam non decet ut Episcopus iniuriam vel contumeliam patiat, senioribus verbis eos castigent, ut obediant honesta precipienti Episcopo, quia sicut ille clericis Synodum debet exhibere amorem charitatis, ita quoque vicissim ministri, infucata debent Episcopo suo exhibere obsequia. Hunc canonem renouat Concilium AFRICANVM sub Bonifacio I. epistola missa ad eundem Bonifacium. Hoc quoque decretum reficit Concilium CARTHAGINENSE VI. ut videre est cap. 6. eiusdem concilij, quod proprio ore Augustinus Hipponensis tunc legatus provincie numidiæ in concilio predicto seruatuos omnes professus est. Idem statuit Concilium TAURINENSE I. cap. 4. & 6. contra Triferium Episcopum & Exuperantium Presbyterum. Idem præterea statuit & Concilium TALENSE, ut exprimit SYRICIVS I. epistola 4. ad omnes Orthodoxos capite 7. scilicet, ut abiectionem clericorum alia Ecclesia non admittat. Hinc Concilium CARTHAGINENSE II. sub eodem Syricio canone 7. Quid merito facinorum suorum ab Ecclesia pulsati sunt, si ab aliquo Episcopo, aut presbytero, vel clerico, fuerint in communionem recepti, refugientes sui Episcopi regulari iudicio, etiam ipse cum eis pari crimine teneatur obnoxius ab omnibus dictis est, omnibus placet. Idem Concil. ARELATENSE III. canon. 4. repetit Concilium CARTHAGINENSE V. sub Anastasio canone 1. & allegatur à Gratiano causa 21. quæst. 5. capite. Si quis. Statuimus, ut si quis cuiuslibet honoris clericus, iudicio Episcoporum pro quocunque crimine fuerit damnatus non liceat eum, siue ab Ecclesiis quibus presbit, siue à quolibet homine deservari, interposita pena damni, pecunie atque honoris, quo nec etatem nec sexum excusandum esse precipimus. Idem Concilium AFRICANVM cap. 29. Lege & ea quæ superius de clericis accusatis posuimus, quia huic conveniant annotationi. Huic ALEXANDER III. cap. 10. partis 26. concilij Lateranensis sub eodem celebrati; Si qui à suis, aut etiam de mandato Romani Pontificis, ab alienis Episcopis interditi, vel excommunicati, ante absolutionem divina officia celebraverint, aut qui ad communionem nostram sine dilatione redierint, perpetuo depositionis sententiam pro ausu tante temeritatis incurram. Idem omnino repetit Concilium LATINENSE sub Innocentio 3. patrum 1215. cap. 14. & allegatur extra. de vita & honestate clericorum. Et prædicos, qui eos talia permiserint perpetrare, pari subiacere decernunt ultioni. Et Concilium TRIDENTINVM sessione 14. quæ est 4. sub Iulio 3. canone 1. decreti reformationis. Ei cui ascensus ad sacros ordines, a suo prelo, ex quacunque causa, etiam ob occultum crimen, quomodolibet etiam extra iudicialiter fuerit interdictus, vel gradum, ordinibus, seu gradibus, vel dignitatibus Ecclesiasticis fuerit suspensus, nulla contra ipsius prelati voluntatem concessa licentia de se promoueri faciendo, aut ad priores ordines, gradus, & dignitates, siue honores restituitio suffragetur, &c. Multa sunt alia quæ dictione, Excommunicatus inuenies. Coniunge sequentia.

Concilium Africanum sub Bonifacio I.

Concilium Carthaginense VI. sub Augustino, interfectum.

Concilium Taurinense I.

Concilium TALENSE, Syricius I.

Concilium Carthaginense II. allegatur à Gratiano causa 21. quæst. 3. cap. Qui merito.

Concilium ARELATENSE, Concilium Carthaginense V.

Concilium Africanum sub Bonifacio I. Alexander 3.

Concilium generale Lateranense sub Innocentio 3.

Concilium Tridentinum.

Clerici sine causa suspensi & ciecti.] Hoc ex superiori pendet. Nam & eundem habet sensum quin etiam iam satis probatum colligitur. Verumtamen sic Concilium TOLETANVM IV. Canone 27. allegatur à Gratiano causa 11. quæstione tertia, capite Episcopus. Episcopus Presbyter, aut Diaconus, si à gradu suo iniuste deiectus, in secunda Synodo innocens reperitur, non potest esse quod fuerat, nisi gradus amissos recipiat coram altario de manu Episcoporum. Si Episcopus est, orarium, anulum, & baculum: si Presbyter, orarium & planetam: si Diaconus, orarium, & albam: si Subdiaconus, patenam, & calicem. Sic & reliqui gradus ea in reparationem sui recipiant, que cum ordinarentur, perciperant. Sic & ALEXANDER III. Episcopo Lincolnensi parte 4. 2. Concilij Lateranensis sub eodem celebrati cap. 3. iubet ut clerici spoliati & ciecti violenter, restituantur Ecclesiis in qua fuerunt instituti. Lege quod superius posuimus. Et sequentia.

Concilium Toletanum 4. Episcoporum sub Honorio I.

Planetâ vocat, quam nos vulgariter casula dicimus, chasuble, Alexander 3.

Clericus excommunicatus.] Vide Episcopus excommunicatus, &c. Et excommunicatus. Clerici persecuti, & gradu ciecti, ab infidelibus aut hæreticis, recipiantur.] Quandoquidem in superioribus prohibetur, ne quipiam alienum clericum sine literis retineat, aut excipiat, idem exceptio quadam est, quæ continetur in vocabulo, peregrinus: vbi clerici peregrini iubentur suscipi, & præcipue si ab hostibus fuerint turbati: statuit Concilium SARDICENSE canone 21. Si aliquis, aut vim perpeusus est, & inique expulsus pro disciplina & Catholica confessione, vel pro defensione veritatis effugiens pericula, innocens & deuotus ad aliam venerit ciuitatem, non prohibeatur immorari, quandiu aut redire possit, aut iniuria eius remedium acceperit, quia durum est eum qui persecutionem patitur, non recipi. Etiam & larga benevolentia & humanitas ei est exhibenda. Hic canon repetitur in Concilio CONSTANTINOPOLITANO II. generalis sexto, canone 18. vbi de illis recipiendis, qui à Barbaris effugantur, constituit. Vbi autem, ait, sedata fuerit tempestas, cogantur reueri. Vide persecutio. Vbi amplius narratur. Huic Concilium EPHESSINVM I. generale tertio, canone tertio. Si quibus clericis cuiuscunque vel provincie, vel ciuitatis, idcirco quod recte superent à nestorio, vel aliis hæreticis sacerdotum abrogatum est, iustum & æquum esse censuimus, ut his etiam suis gradus restituantur. Communiter autem & in genere iubemus, ut hi qui cum Orthodoxo & generali Concilio clericis sentiunt, nullo modo prorsus his, qui defecerunt vel deficiunt, Episcopis obnoxii & subditi sint. De spoliatis Ecclesiis ministris restituendis, habes sapius in dictione, Episcopus sed à turbatus & ciectus, &c. quos etiam iubet restitui ALEXANDER III. parte 22. concilij Lateranensis sub eodem capite primo, secundo, tertio, & reliquis. Et subiungit canone quinto, Idem Ephesium Concilium: Item si quos ab insolentia ob absurda facinora à concilio vel suis Episcopis condemnatos, sicut in nulla rede lectum habere solet Nestorius, & qui eius partes sequuntur, contra canones (superius memoratos) restituerent in communionem, vel gradum, conati sint, vel adnixi fuerint, id his nihil prodesse, ac nihilominus depositos esse, æquum iudicauimus. Idem confirmatur & canone septimo, eiusdem concilij. Vide hæreticorum animaduersio. Et sequentia.

Concilium Sardicense.

Concilium Constantiense 3. generale 7. in Trullo celebratum.

Concilium Ephesium I. generale 3.

Alexander 3.

Hæc omnia suis locis fideliter reposita, Lege

Clerici professionem non negent.] Vide Confessor.

Clericorum

Clericorum professionem, & proprietatis abnegatio.] Vide Professio clericorum, & clericas. Clerici ordinandi.] Vide Ordinandi. Clerici non presumant docendi officium.] Vide Prædicatio. Clericus delinquens.] Vide superius, Criminofus; & infra, Corruptio, atque Iudex, vel Reus. Clericis honor & reuerentia exhibeatur.] Vide Honor. Clerici non ordinentur bigami.] Vide superius, Bigamus. Clericus non sit concubiniarius.] Vide Concubina, Fornicatio, & infra, Cœlibatus. Clericorum continentia & castitas.] Vide Cœlibatus. Clericus mulierum contubernium, siue familiaritas, & colloquium inhietur.] Plura quidem in vocabulo Cœlibatus, & Fornicatio, & huiusmodi dicenda superiunt: verumtamen nolui præterire quod visum est maxime huic loco conuenire. Ita que ut ordine more solito prosequamur. CLEMENS I. epist. 2. ad Iacobum fratrem Domini, Clericus solus (ait) ad femina tabernaculum non accedat, nec propter sine maioris naturæ Principis inuisione. Nec presbyter solus cum sola adiungatur, sed duobus adductis testibus visitet infirmam, nec solus cum sola femina fabulas miscat. Nec Archidiaconus, aut Diaconus, sub pretextu officij humilitatis frequenter domicilia matronarum, aut foris per clericos ad domesticos eius matrone mandent secreti aliquid. Si cognitum fuerit & ille deponatur, & illa à liminibus arceatur Ecclesie. Subiungit huic canon (quem allegat de verbo ad verbum) LUCIVS I. & citatur à Gratiano distinct. 81. Sed si forte, &c. Sed si forte (ait) aliqua intercessio fuerit, Episcopo suggeratur. Et si talis est ad quæ ire debent, ipse per interuentum pergat. Sin autem de laere suo dirigat, cum duobus aut tribus testibus. Nemo tamen cum extranea habuit femina, nisi soror, aut proxima fuerit, & magna sollicitudine fiat: non enim ignoro malitias Sathane. Et Concilium NICÆNVM I. canone 3. & allegatur à Gratiano distinct. 32. cap. Interdixit. Et ab Inone lib. 3. decretorum. C. itatitque in Concilio Aquitagnensi I. cap. 39. Interdixit omnino magna Synodus, ne liceat Episcopo vel Presbytero, nec Diacono, nec ulli penitus cori qui sunt in clero, introducant habere mulierem, præterquam vique matrem, vel sororem, vel amitam, vel eas solas personas, que omnem suspicionem effugiunt. Idem omnino statuit Concil. ELIBERTINVM can. 27. & Concilium ARELATENSE II. can. 3. ne toties idem repetere cogamur. Vide etiam, Sanctimonialis. Hinc etiam Concilium CARTHAGINENSE I. cano. 4. Propter blasphemias statuimus, ut à communione separentur, si contempserint communionem, qui cum viduis commorantur, & nulla secum germanitate coniuncti sunt. Vniuersi autem, iuxta viduas & viduas eadem lex maneant, & iustitiam. Vidua, Idem & Concilium CARTHAGINENSE III. cap. 17. & 25. allegatur à Gratiano distinct. 81. cap. Clerici, Clerici vel continentis, ad viduas vel virgines, nisi iussu vel permissu Episcoporum, aut presbyterorum, non accedant. Et hoc non soli faciant, sed cum clericis, vel cum his cum quibus Episcopus iusserit, vel presbyter. Nec ipsi Episcopi aut presbyteri soli habeant accessum ad huiusmodi feminas, nisi aut clerici presentes sint, aut grauis aliqui Christiani. Idem omnino Concilium HIPPONENSE cano. 26.

Obsecro te, lector, hæc omnia diligenter & attentè considera. Quia in de nos hodie tot mala obruit, nisi quia hæc victoriam sententia in clericis repetitur? Clemens I.

Lucius I.

Concilium generale Nicænum 31. Patrum sub Constantino Magno.

O vitam hæc lex obseruaretur.

Concilium Elibertinum, Concilium Arelatense 2.

Concilium Carthaginense I.

Concilium Carthaginense III.

Concilium Hipponense.

& Concilium AFRICANVM sub Bonifacio I. cap. 5. Idem quoque SYRICIVS I. epist. 1. quæ est ad Himerium Tarraconensem Episcopum, ca. 12. Idem quoque dicit gloriosus martyr CYPRIANVS CARTHAGINENSIS lib. de singularitate clericorum non longè à principio, sua dens clericis mulierum vitare contubernium, Aduersa est (ait) confidentia, que periculum vitam suam pro certo commendat. Et lubrica spes est, que inter fœdera peccati saluari se sperat. Incerta victoria est, inter hostilia arma pugnare. Et impossibilis liberatio est, flammis circumdari, nec ardere. Lege quod sequitur. Huic etiam HIERONYMVS STRIDONENSIS epistola ad Nepotianum, de vitâ sacerdotum & clericorum, Periculosè (ait) tibi ministras, cuius vulnum frequenter attendis. Si propter officium clericatus, aut vidua ante visitatur aut virgo, nunquam domum solus introcas. Tales habeto socios, quorum contubernio non infirmes. Solus cum sola se oreto, & absque arbitro vel teste non sedeat. Hospitolum tuum aut raro, aut nunquam mulierum pedes terrant. Omnes puellas & virgines Christi, aut equaliter ignora, aut equaliter dilige. Ne sub eodem tecto mansues, nec in præterita castitate confidas, nec sanctior David, nec Salomone potes esse sapientior, &c. Lege, Eadem & AUGUSTINVS HIPPONENSIS suis imperat clericis, pluribus in locis. Vide alibi. Hinc celebratum sub eodem, Concilium HIPPONENSE quod abbreviatum est in Concilio Carthaginensi III. sic statuit, ut clerici cum extraneis feminis non habitent. Quod exponens præfatu Concilium CARTHAGINENSE III. cap. 17. & allegatur à Gratiano, distinct. 81. cap. Cum omnibus, Sola (inquit) matres excipiantur, aut matertera, amice, sorores, & filia fratrum, aut sororum, & quæcunque ex familia domestica, necessitate etiam antequam ordinarentur, iam cum eis habitabant: vel si filij eorum iam ordinatis parentibus uxores acceperunt, aut seruis non habentibus in domo quas ducant, aliunde ducere necessitas fuerit. Idem omnino statuit Concilium CARTHAGINENSE I. V. cano. 46. & Concilium AGATHENSE sub Cœlestino I. vel Sixto 3. speciali ordinatione precipimus, ut nullus clericorum extraneæ mulieris, qualibet collatione, aut familiaritate iungatur. Et non solum in domo illius extraneæ mulierem habeat potestatem, sed cum matre tantum, sorore, filia, aut nepie, si habuerit, aut voluerit, viuendi liberam habeat potestatem. De quibus nominibus nefas est aliud, quam natura constituit, suspicari. Idem cano. II. sequenti infert, Ancillas vel liberas à cellario vel à secreto ministerio, & ab eadem mansione, in qua clericus manet, placuit remoueri. Et Concilium EPAPHIANENSE, cap. 20. Episcopo, Presbytero, & Diacono, vel diuersis clericis, horis indebitis id est, meridians, vel vespertinis, ad feminas prohibemus accessum: qui tamen, si causa fuerit, cum presbytero aut clericorum testimonio videantur. Hinc etiam Concilium TAURINENSE I. can. 3. Quia nullum (ait) diabolo locum dari oportet, hoc præcipue custodiendum decreuimus, ut nullam clericis cum extraneis feminis habeant familiaritatem, ne vitam male loquenti, vel sentiendi ausum, vel adium tribuant, quia frequenter per hæc indecentem occasionem contingit, ut diabolus qui insidiat, sicut leo in cubili suo, de trina seruorum Dei exultet. Si quis clericus post interdictum Episcopi sui, illicitis familiaritatibus extranearum feminarum voluerit inherere, à communione habeatur alienis. Idem omnino statuit, CONC. I. FERDENSE

Concilium Africanum, Syricius I.

Cyprianus Carthaginensis.

Hieronymus Stridonensis.

Augustinus Hipponensis.

Concilium Hipponense.

Concilium Carthaginense III.

Concilium Carthaginense IV.

Concilium Agathense sub Cœlestino I. vel Sixto 3.

Concilium Epaphianense.

Concilium Taurinense I. sub Leone I. vel Hilario I. epist. 4.

Concilium Ilerdensis.

cano. 15. addens. *Quod si huiusmodi ad cor debeat, & correxerit, sancto ministerio restitueretur.* Idem & Concilium AVRELIANENSE I. cano. 31. astruit, prædicta decreta confirmamus. Ut autem etiam cæterorum Parum decreta promanus, sic Concilium GERUNDENSE Hispaniæ cano. 7. *De his (ait) qui sine uxore ordinantur, & familias domus habent habito secum pro vita conversatione fratrem in testimonium, non per quamcumque femine seorsum personam, eorum substantia gubernetur, aut per puerum, sed aut per amicam, domum suam debeant ordinare, nisi matrem aut sororem in domo habuerint, ut secundum priorum canonum statuta, per eorum personam eorum debeat, confutari substantia.* Huic decreto subscribit & Concilium TOLETANVM II. cano. 3. & addit: *Quod si forsitan propinquos non haberit, qui ei ministrent, alterius domus adhaerentis habitaculo requiratur, dummodo nulla occasio introeundi domum clericici femina permittatur, unde aut laqueum possit incurvere, aut noxialis fama innocenti fortasse possit inuri. Sanè deinceps, post datam hanc admonitionem, quisquis earum consortio frui voluerit, mouerit se non solum à clericici officio retrahi, vel Ecclesiæ foribus expelli, sed etiam omnium Catholicorum clericorum, vel laicorum communione privari, nulla prorsus vel colloquii consolatione relicta, quatenus mala consuetudinis abrasa rubigo, in posteris radicis sue veneno serpere non possit.* Hoc decretum etiam renouat Concilium HISPALENSE I. cap. 3. vbi sic addit, *Placuit proinde, ut si Presbyter, Diaconi, vel clerici, consortia extranearum feminarum, vel ancillarum familiaritatem, per sacerdotis sui admonitionem, à se minus remouerint, seculi iudices, easdem mulieres cum voluntate & permisso Episcopi comprehensas, in suis lucris usurpent, ut vitium hoc dum sacerdos inhibere non proualer, potestas iudicialis coercet: dato tamen ab eisdem iudicibus sacramento Episcopo, ut eas clericis nulla arte restituant. Quod si restituerint, ipsi iudices sententia excommunicationis feriuntur. Mulieribus vero illis iuxta priora canones à sacerdote distrahis, pretium earum indigentibus dispensentur.* Huic conforme est, quod statuit Concilium TYRONENSE II. sub Pelagio I. cano. 10. *De familiaritatibus (ait) mulierum licet crebrius sit in canonibus replicatum, auamen necesse est, ut si scilicet vir & mulier, qui male pullulant, redant rursus, fidei falce succidantur, & iam radicibus eruantur. Nullus ergo deinceps clericorum pro occasione necessitatis faciende vestris, aut causa ordinanda domus, extraneam mulierem in domo sua habere presumat. Et cum inbecamur victum & vestium artificiali querere, & manibus propriis laborare, quid opus est in domo serpentes includere pro veste, quo multiformem vestem non propterea deponit, ut nudetur, sed ut se dum renouatur ostendat, clariorem?* Idem cano. 11. 13. & 14. prohibet in domo clericos extraneos feminas sanctimoniales, ancillas aut alias sub quolibet prætextu retinere: ut iam diximus. Idem Concilium AVRELIANENSE V. cano. 3. statuit & Concilium MATISCENSE I. cano. 1. & 3. vbi prohibet, ne vlla mulier in cubiculo Episcopo, absque duobus presbyteris, aut diaconis, ingredi permittatur. Hinc etiam GREGORIVS I. lib. 7. Registris, epist. 110. ad Ætherium Lugdunensem Episcopum, *Cum his (ait) qui in sacro sunt ordine constituti, habitare mulieres prohibentur: de quibus ne antiqui humani generis inimicus exultet, omnium definiendum consensu est, ut præter eas quas sacri canones complectuntur, alias mulieres habere secum non debeant. Que interdictio & si forte ad tempus aliqui-*

Concilium Aurelianens. I.

Concilium Gerunden. Hispaniæ sub Hormida.

Concilium Toletanum I.

* orit

Concilium Hispalense I.

O salubre decretum & vitium effectum mandatur.

Concilium Tyronense I.

Concilium Aurelianens. V. Concilium Matiscense I.

Gregorius Magnus.

bus amara est, certum est quia postmodum ex ipsa anime utilitate dulcescit, si, unde inimicus superare potuit, superetur. Idem omnino Concilium TOLETANVM I. V. cano. 41. & TOLETANVM VIII. cap. 5. omnibus mandat Episcopis ut sollicitè huic negotio inuigilent, & quoscunque aliter facientes repererint, clericos quidem monasterio includant, mulieres verò venundentur. Vide & fornicatio. Porro Concilium BRACARENSE III. cano. 4. & allegatur à Gratiano distinct. 23. cap. Ecclesiastica, *Cum antiqua & Ecclesiastica nouerimus institutione præfixum, & c.* Et subiungit canone eodem, *Licet in superioribus de sorore & germana licentia data sit, clericis eas in domo retinere, tamen omnem fornicandi occasionem cupientes auferre, id omnimoda sancimus autoritate tenendum, ut nullus sacerdotum, siue quisque ille de clero, absque honesto & competenti testimonio, excepta sola matre cum quibuslibet feminis, secretè se præsumat adiungere. Et non solum cum extraneis mulieribus, sed nec cum ipsas sororibus vel propinquis, ne licentia sororem vel propinquarum feminarum, quisque filius familiarior habeatur ad perpetrandum scelus. Huius ergo perceptio nis transgressor, sex mensibus se nouerit penitentis legibus subiacere.* Hoc decretum confirmat & renouat Concilium CONSTANTINOPOLITAN. I. I. quod 6. generale dicitur cano. 5. vbi etiam Eunuchis idem præcipitur. Hæc constitutio etiam renouatur iterum in Concilio FRANCISCO sub Carlomano, præfidente in eo Bonifacio, Moguntinensi Legato ad reformationem Gallorum, de quibus superius dictum est, quàm essent lasciuia & dissoluti. Hanc etiam definitionem iterum confirmat & renouat Concil. SVSSIONENSE apud S. Medardum patrum 23. sub Childerico. Renouatur etiam postea in Concilio FOROVLINENSIS sub Carolo Magno & Adriano I. cano. 4. vbi & hoc additur, *Non vetamus quempiam, sed potius adhortamur pauperibus personis, iure sibi cognatiuis coniunctis benefacere, cum sit omnibus benefaciendum, sed ab eis segregate in suis domiciliis degentes perseuerent.* Hoc iterum astruit Concilium RHEMENSE sub eodem Principe, cano. 22. Præterea magnum illud & generale sub eodem Principe Concilium NICÆNVM II. quod 7. generale nominatur cano. 18. sic loquitur, *Sine offensione esse etiam his, qui extra sunt, inquit diuinus Apostolus: mulieres enim in Episcopatibus vel monasteriis versari, est omnis offensionis causa. Si quis ergo ancillam vel liberam, in Episcopatu possidere deprehensus fuerit, vel in monasterio ad ministerium aliquod obcurdum, puniatur. Sin autem perseueret, deponatur. Si verò etiam in suburbanis mulieres esse contigerit, & voluerit Episcopo vel monasterii præfectus illic iter facere, presentie Episcopo vel monasterii præfecto, mulier eo tempore nullo modo ministerium obeat, sed alio in loco scorsum degat, donec recefferit Episcopus, ut omnis reprehensionis occasio vitetur.* Idem prohibet cano. 22. monachis, ut dicemus dictione Monachus. Idem Concilium MOGUNTINENSE I. sub Carolo Magno, cap. 10. & 49. Hinc Concilium AQUIGRANENSE I. sub Ludouico I. Imperatore, cano. 98. summopere laudat illud Hieronymi ex epistola ad Oceanum, *Prima quidem testamenta clericorum, feminarum frequentes accessus. Iste sexus reprehensibilis exhibet clericis. Quid tibi reuera cum feminis, qui ad altare cum Domino fabularis? Te in publico cunctis, in agro rustici aratores, ac vitatores quotidie lacerabunt, si contra depositum fidei cum feminis habitare contendis. Numquid*

Concilium Toletanum 4. Concilium Toletanum 8.

Concilium Bracarense 3. Rigidior lex statuitur, propter subintantes abusus. Atque vitium saltem modo etiam prior obseruetur.

* ille solutus

Concilium Constantinop. 3. dicitur generale 6. in Trullo. Concilium Francicum, id est in Francia celebratum.

Concilium Sussionense apud Abbatiam S. Medardi, Concilium Foroulinense.

Concilium Rhemense.

Concilium Nicænum I. dicitur 7. generale. 1. Corinth. 10.

Concilium Moguntin. I. Concilium Aquisgranens. I. Hieronymus Stridonensis.

in choro

*in choro Apostolorum femine affuerunt. Prohibe virgines tecum commorari, etiam quæ de genere tuo sunt. Dilige eas, exterius ordina, frequenter visita, iunctis obsequio clericorum, ne dum secretaliter agas, solus ingrederis, macules testimonium tuum. Aliiter namque coniugati, aliter virgines & continent es edocentur Ecclesiasticum subire monasterium & omnes, feminarum cum clericis nullo modo coniuncta præcipitur conuersatio, ianna diaboli, via iniquitatis, scorpionis percussio, nociumque, genus est femina: cum proximat, stimulat, incendit ignem, flammigero igne percussit femina conscientiam pariter habitantis, excutit, fundamenta montium. Ego iudico si cum viris femina habitent, vitium non deerit diaboli. Et ISIDORVS HISPALENSIS lib. 2. de Ecclesiasti officis, cap. 2. Idem omnino loquitur, quem breuitatis studio subicemus. Porro hæc eadem interdic. clericis Concilium AQUIGRANENSE I. I. cap. 7. De ordine rectorum, & similiter adhuc, cap. 11. eiusdem loci. Idem Concilium MOGUNTINVM I. I. sub Arnulpho Imperatore, cap. 10. *Vi clericis (ait) interdicitur mulieres in domo sua habere, omnimodis decernimus. Quamuis etiã sacri canones quasdam personas feminarum simul cum clericis in una domo habitare permittant, tamen quod multum dolendum est, sepe audiuimus per illam concessionem, plurima scelera esse commissa: ita ut quidam sacerdotum cum propriis sororibus concubentes, filios ex eis generassent. Et idcirco constituit hæc sancta synodus, ut nullus presbyter vllam feminam secum in domo propria permittat, quatenus occasio male suspitionis, vel facti iniqui, penitus auferatur. Idem omnino renouat Concilium NAVVATENSE, cap. 3. eadem statuit & GREGORIVS VI. I. v. testatur MARIANVS SCOTVS in eius vita. Idem & postea Concilium LATRANENSE sub Alexandro III. part. I. cap. 11. & allegatur à Gratiano dist. 32. cap. interdiximus, & dist. 81. cap. volumus. Idem interdicit clericis Concilium OXONIENSE in Anglia, cap. 27. Ne scilicet in hospitiiis, suis publice tenere concubinas præsumat, nec alibi cum scandalo accessum habere ad easdem: & concubinis denegentur Ecclesiastica sacramenta, si forte ab eis non recesserint, & clerici beneficiorum & officij priuatione multentur. Eadem quæ superius commemorata sunt, ne diuini te lector, protraham, renouat Concilium COLONIENSE I. I. I. parte 2. cap. 28. & Concilium TRIDENTINVM generale nouissimum sessione 25. quæ fuit 9. sub Pio I. V. cap. 14. decreti reformationis. Poteris si licet aur cordi sedet, ea omnia percurrere, quæ fideliter annotamus. Vide etiam infra, Fornicatio, Concubiniarius, & Cælibatus, & seq. Clericorum vxores.] Vide Vxor.**

Clerici nubentes & coniugati.] Quandoquidem in partibus Orientis clerici vxores habent, antequam ad sacerdotium eligantur, nec eas in sacerdotio & clericatu relinquunt, licet post illarum mortem non possint matrimonium iterare (ut diximus vocabulo Bigamus, & infra, Cælibatus) dicitur, quæ tam Latinis, quam Grecis decreta concernant super negotio ciuimodi, Celeriter expediendū est, quod deerit, prætaxatis vocabulis reperierit insertum. Itaque Concilium TYRONENSE I. sub Leone I. cano. 4. *Clericus cui datur nubendi licentia, interruptam non accipiat vxorem. Quod si fecerit, vltimum in officio clericali teneat locum.* Hinc Concilium GERUNDENSE in Hispania, cano. 6. *De conversatione vite clericorum, id statuere placuit à Pontifice, vsque ad*

Feminarum infidia, & virus pestiferu.

Isidorus Hispalensis.

Concilium Aquisgran. I.

Concilium Moguntin. I.

Horrendum scelus, & piaculum nefandum.

Concilium Nauuaten. Gregorius 7. Marianus Scotus.

Concilium Lateranens. sub Alexandro 3.

Concilium Oxoniense.

Concilium Coloniense 3. Concilium Tridentin. generale vltimū.

Concilium Tyronense I.

Concilium Gerunden.

subdiaconatum, post suscepti honoris officium, si quis ex coniugatis fuerit ordinatus, ut semper alterius fratris vitatur auxilio, cuius testimonio vita eius debeat clarior apparere. Porro Concilium AVRELIANENSE I. I. cano. 7. statuit, ut clerici excommunicentur, qui audent post susceptum sacrum ordinem, cum antea non habuerint vxores. Lege Cælibatus. Idem & Concilium MATISCONENSE I. cano. 11. Lege Cælibatus. Hinc etiam Concilium TOLETANVM I. V. cano. 43. allegatur à Gratiano, causa 23. quæst. 8. cap. Clerici, *Clerici qui sine consensu Episcopi sui, vxores duxerint, aut viduam, aut repudiatam, aut meretricem in coniugium acceperint, separari eos à proprio Episcopo oportet. Vide etiam in singulis vocabulis, Presbyter, Diaconus, Subdiaconus, Bigamus, Cælibatus, & c.*

Clericorum immunitas & libertas.] Diuinus copiosè de huiusmodi in vocabulo Immunitas, Exactio, & c. Verumptamen sic Concilium TOLETANVM I. V. cano. 46. *Præcipiente Domino nostro atque excellentissimo si seruando rege, id constituit sanctum Concilium, ut omnes ingenii clerici, pro officio religionis, ab omni publica indictione atque labore habeantur immunes, ut liberi Deo seruiant, nullas prædictas necessitates ab Ecclesiasticis officiis retrahantur. Vide locis, Exactio, Decima, Immunitas, & reliquis. Sed & coniunge sequentia.*

Clerici à secularibus oneribus, aut exactioibus non grauentur.] Hoc ex superiori dependet & locis assignatis correspondet. Sic ergo Concilium LATRANENSE sub Alexandro III. parte I. cap. 19. *Græue nimis est (ait) quod qui potestatem habere videntur, tot Ecclesiis frequentes onera imponunt, & ita granibus eas crebris, & exactioibus premunt, ut deterioris conditionis factum sub eis sacerdotum videatur, quam sub Pharaone fuerit, qui diuina legis notitiam non habebat. Ille quidem omnibus aliis seruicij subiectis, sacerdotes suos & eorum possessiones in pristina libertate dimisit, & de publico eis alimoniam ministravit: isti vero vniuersa ferè onera sua imponunt Ecclesiis, & tot angariis eas assurgunt, ut illud eis, quod Hieronymus deplorat, cōpetere videatur: Princeps provinciarum facta est tributio. Sine quidem sustata, sine expeditionibus, sine quilibet alia sibi arbitrantur agenda, de bonis Ecclesiarum, clericorum, & pauperum Christi, vltibus depauiatis, cuncta volunt ferè compilari. Et ita iurisdictionem & auctoritatem prælatorum euacuant, ut nihil potestatis eis in suis videatur hominibus remansisse, Dei timorem, & Ecclesiastici ordinis abiectionem reuerentiam. Quocirca sub anathematis distributione seuerius prohibemus, ne de cætero talia præsumat attentare, nisi Episcopus & clerus, tantam necessitatem vel utilitatem adspexerint, ut absque coactione ad volendū communes necessitates, ubi laicorum non suppetunt facultates, subsidia per Ecclesias, existiment conferenda. Si autem consules, aut alijs de cætero id præsumptum, & commouit, desistere forte noluerint, tam ipsi, quam eorum fautores excommunicationi se mouerint subiacere. Nec communicationi fidelium reddantur, nisi satisfactionem fecerint competentem. Hoc decretum iisdem replicat, & renouat Concilium LATRANENSE sub Innocentio III. Patrum 1215. cano. 46. *Quia verò hi qui exactiones imponunt, ut superius dictum est, excommunicationi subdantur, nec tamen videntur emendare quod male committunt, quoniam verò (ait) nec sic quorundam malitia contra Dei Ecclesiam conueniunt, adijci-**

Concilium Aurelianens. 3.

Concilium Matiscense I.

Concilium Toletanum 4.

Concilium Toletanum 4. sub Honorio I.

Concilium Latranense sub Alexandro 3. Titreno 1.

Itu quàm hoc onere nostrum delectat seculum.

Concilium generalissimū Latranense sub Innocentio 3. Patrum mien dictū 1215. ex omni orbis parte.

nicatis

Hæ diligenter constitutiones annotanda.

Concilium Basiliense generale.

Concilium Toletanum 3. sub Pelagio 1.

Concilium Arausicum 1. Concilium Toletanum 3. sub Pelagio 2.

Concilium Hispalense 2.

Simplicius 1.

Non modò vi trahantur, sed vitio se ingerunt & violentia.

Concilium Aurelianense sub Vigilio 1. allegatur à Gratiano dist. 74. cap. Episcopus.

nicatis eiusmodi, vel de ipsorum mandato fuerint promulgata, inanes & irrita habeantur, nullo unquam tempore valitura. Caterum quia frans & dolus alicui patrocinari non debent, nullus vano decipiatur errore, ut infra tempus regimini suscipiat anathema, quasi post illud non sit ad satisfactionem debitam compellendus. Nam & ipsum, qui satisfacere recusaverit, & successorem ipsum, si non satisfecerit infra mensem, manere decernimus Ecclesiastica censura conclusum, donec satisfecerit competenter cum succedat in onere, qui substituitur in honore. Plura vide, Exactio. Porro ea omnia confirmat Conciliū BASILENSE generale, & allegat præfatum Lateranense decretum sub Alexandro III. in Karolina quam vocat Patres eiusdem Concilij: & multa alia allegant quæ videbis inserta dictione, Exactio. Lege & Ecclesiæ immunitas, &c.

Clerici fisci.] Concilium TOLETANVM III. cano. 8. iubente atque consentiente domino Riccardo Rege, id præcepit sacerdotale Concilium, ut clericos ex familia fisci nullus audeat, à Principe, donatos expetere, sed tradito capitis sui tributo, Ecclesie Dei cui sunt alligati, usque dum vivunt regulariter administrant. Et canone 17. de seruis fiscalibus fit mentio, qui si forte de sua paupertate Ecclesias construxerint, & ditauerint, hoc procuret Episcopus prece sua, autoritate gloriosi Principis confirmari. Vide adhuc vocabulum Fiscus.

Clerici ut beneficia debeant possidere.] Vide Beneficia.

Clerici si facultates valeant alienare potissimum, Ecclesiæ.] Vide facultates Ecclesiæ non alienandæ, & testamentum.

Clerici non cogantur præstare iuramentum.] Vide iuramentum.

Clericorum tonsura.] Vide Tonsura.

Clericorum lapsus.] Vide Lapsus.

Clerici ignari.] Vide Ignorantia.

Clerici qui ministerio suo sunt indigni.]

Vide Ordinandi probentur ex cano. 8. Concilij primi Arausicani. Et Concilium TOLETANVM II. cano. 1. Permaneat in suo, Nullus deinceps ad promovendos honores Ecclesiasticos contra canonum statuta aspiret indignus. Nihil ex hoc fiat, quod sancti Patres spiritu Dei pleni, sanxerunt debere non fieri. Et qui præsumpsit, severitate priorum canonum distringatur. Plura vide vocabulo, Ordinandus.

Clericorum ordinatio cui competit.] Lege Ordo & Ordinatio, ex Concilio 11. Hispalensi, cap. 5. & aliis.

Clerici non ordinentur inuiti.] Sicut de monachis dicitur suo loco, sic clerici nunquam debent inuiti consecrari. Ideo sic SIMPLICIUS I. episto. 2. quæ est ad Ioannem Episcopum Ravennatensem, ubi eum increpat, quòd quandam Gregorium traxerat ad Episcopatum, & ordinaverat consensum non præbentem, & decretum facit quod allegat Gratianus causa 25. quæst. 2. cap. Denunciamus, Denunciamus (ait) quòd si post hæc quocumque vale præsumpsit, & aliquem seu Episcopum, seu Presbyterum, seu Diaconum inuitum facere forte credideris, ordinationes tibi Ravennatis Ecclesiæ, vel Amilenfis noviter auferendas. Hinc Concilium AVRELIANENSE III. cap. 7. Clericus qui reclamans vel inuitus fuerit ordinatus, & coniugium post ordinationem crediderit eligendum, ab officio quidem deponatur, sed non à communione pellatur. Episcopus autem, qui inuitum aut reclamantem præsumpsit ordinare, annali penitentia subditus, missus facere non presumat. Idem Concilium M o-

GVNTINVM I. sub Carolo Magno, cap. 23. ubi statuitur, quòd si liberi sunt, ita permanent, & deinceps nullus tondeatur, sine legitima ætate, & spontanea voluntate, &c. Vide sequentia.

Clerici ordinem seruent & gradum.] Vide Ordo, & Episcopus.

Clericis inferioris ordinis sacra non contrectent.] Hoc exprimitur in singulis dictionibus. Verumtamen quod generaliter de omnibus dicitur, hic annexere libuit. Concilium ROMANVM II. sub Syluestro 284. Episcoporum, cap. 9. action. 1. Nullus lector, vel Ostiarius, vasa sacra contingat, nullus Acolytus rem sacratam à presbytero iam alio porrigat, nisi tantum supportet quod ei sacerdos imponet suo ore benedictum. Et Concilium LAODICENVM cano. 21. Non oportet subdiaconos (eis modo permittitur) habere locum in Diaconio, & Dominica vasa contingere. Hoc allegat Gratianus dist. 23. cap. Non oportet. IDEM cano. 25. & allegatur à Gratiano dist. 63. cap. Non oportet, Non oportet ministros panem dare, nec calicem benedicere. In alia editione legitur, Non oportet subdiaconos, quod confirmat Concilium AQUISGRANENSE I. cap. 78. Nam hunc citans canonem, legit Subdiaconos, quod iam ex superiori canone intimatur. Porro idè refert Concilium AGATHENSE cano. 66. Lege Subdiaconus: sic autem ait Concilium Agathense, & allegatur à Gratiano dist. 32. cap. Non oportet, Non oportet (ait) in sacros ministros licentiam habere in secretarium ingredi (quod Græci Diaconion appellant) & contingere vasa Dominica. Vide Subdiaconus, & reliqua vocabula, vt Lector, &c.

Clerici sibi inuicem deferant.] Vide Ordo: sed hoc Concilium AGATHENSE sic iubet cano. 65. allegatur à Gratiano dist. 93. cap. Non oportet, Non oportet, Diaconum sedere presbytero, sed ex iussione presbyteri sedeat. Similiter autem honorificetur Diaconus à ministris inferioribus, & omnibus clericis. Idem refert MARTINVS BRACARENENSIS in Collectorio suo, cap. 40. Porro in initio huius dictionis iam de huiusmodi ordine locuti sumus. Vide Ordo.

Clericorum stipendia quæ.] Concilium AGATHENSE cano. 36. allegatur à Gratiano, causa 1. quæst. 2. cap. Clerici, Clerici omnes qui Ecclesie fideliter vigilauerint, deserturum, stipendia sanctis laboribus debita, secundum seruitij sui meritum, vel ordinationem canonum à sacerdotibus consequantur. Hoc plenius ex Concilio CARPENTORACTENSI sub Leo I. cano. 1. colligitur & ex aliis decretis, quæ inseruimus in dictione, Facultates Ecclesiæ vt diuidèdæ, &c. & ex GELASIO I. epist. 2. ad Episcopos Siculos, cap. 1. Vide ibid. Vide quoque de stipendiis decretum Concilij VALENTINI HISPANIÆ in vocabulo, Episcopus defunctus, &c. & in dictione, Precarie, ex Concilio TOLETANO VI. can. 5. Hinc Concilium AQUISGRANENSE I. sub Ludouico I. Imperatore, cap. 107. allegat PROSPERVM AQVITANICVM lib. 2. de vita contemplatiua, cap. 10. Si quilibet minister Ecclesie non habet unde vivat, non ei redditur hic, sed necessaria præstat Ecclesia, vt in futuro premium laboris sui recipiat, quod in hac vita iam spe dominice promissionis expectat. Illi quoque, qui velut idonei, nihil sibi quidem dari velint debium possunt, sed tamen Ecclesie sumptibus viuunt, non est meum dicere quali peccato cibos pauperum presumendo suscipiunt, qui Ecclesiam quam inuare de propriis facultatibus debuerant, suis expensis

insuper

Concilium Moguntin. 1. sub Carolo Magno.

Concilium Romanum 2. sub Syluestro.

Concilium Laodicenm.

Concilium Aquigranens.

Concilium Agathense.

Concilium Agathense.

Martinus Bracarenfis.

Concilium Agathense.

Concilium CarpentoraGense.

Gelasius 1.

Valentinum 1. Hispaniæ.

Concilium Toleranum 6.

Concilium Aquigran. 1. Prosper Aquitanicus.

Heu talibus plenus est orbis.

Concilium Lateranense sub Innocentio 3. Patrum 1215.

Deuteron 25. 1. Corinth. 5.

Concilium Senonense sub Antonio à Prato Cancellar.

Hæc digna lectione.

Concilium Moguntin. 4.

Concilium Carthag. 4.

Concilium Carthag. 5.

Concilium Agathense. Martinus Bracarenfis.

* secularibus lucris studet. * Dei

Concilium Eliberitum. Concilium Veneticum.

Concilium Aurelianense, 1. sub Hormisdâ.

insuper grauant, propter hoc fortassis in congregatione viuentes, ne aliquos pauperes passant, ne aduenientes excipiant, aut ne suum censum expensis quotidianis imminuant. IDEM Prosper lib. 2. cap. 11. & 12. plura de stipendijs clericorum tractat, sicut prædictum Concilium allegat, cap. 120. vide Canonici. Hinc etiam Concilium LATERANENSE sub Innocentio III. cap. 32. iubet Patronis seu Curatis, Presbyteris Ecclesiæ suæ portionem assignate de redditibus Ecclesiæ, sufficientem, vt ex ea possint congruè sustentari, cum scriptum sit non aligabis eo boni triturranti: sed qui altari seruit, viuere debet de altari. Porro Concilium SENONENSE, cap. 10. Constitutionum stipendia & distributiones clericis, diuina officia celebrantibus, sufficientes assignari iubet, Residentes (aiunt) & diuino officio interessentes, secundum mensuram laborum plus minusve capiant emolumentis, sub obtestatione diuini iudicij, omnibus præcipientes, vt respectu huiusmodi quotidianarum distributionum iura antiqua sacrorum & Patrum decreta obseruari faciant. IDEM iterum, cap. 20. & 21. repetit, iubens vt tollatur abusus circa quotidianas distributiones, quibus potitur ille qui vna dumtaxat hora præfens affuerit, ac si cum reliquis quotidie officio inter esset, sed distributiones cuique secundum mensuram donentur. Atque iubent, vt canonici, cum primum recepti sunt in consortium capituli, suos fructus integre recipiant sine dilatione, aut expectatione per aliquot annos. Hoc iterum simili forma verborum confirmat Concilium MOGVNTINVM IV. cap. 70. Vide vocabulum, Facultates Ecclesiæ vt dispensandæ: & Precarie, & Canonici, & quod sequitur, quia superioribus necesse debet.

Clerici diuinis intersint, alijs stipendijs careant.] Vide Canonici, & alijs locis. Hinc Concilium CARTHAGINENSE IV. can. 49. Clericus qui absque corporis sui inæqualitate vigilijs deest, stipendium percipiat, nisi iusta causa sit, quare ante officium suum discedat, aut tardius ipsum accedat, &c. Et hoc contra quosdam, qui quando sunt pinguis distributiones, eorum ad breue tantummodo tempus, quo sui presentiam testentur, ingrediuntur, nec officium totum persolunt, sed continuo egressi eorum, aut obambulant in Ecclesia, aut ad alia, qua simul beneficium habent, clerici transitu se proripiunt, sibi similiter se fuisse presentes, quo duarum Ecclesiarum distributiones, pro eodem officio, integras percipiant, cum in nulla officium persoluerint, unde colligitur illos pecunijs, non Christo seruire. Atque ter peccant. Primum cupiditate. Deinde diuini cultus neglectia. Tertio exemplo prauo: vt transgressiones canonum prætereamus, qui pluralitatem præbendarum & beneficiorum (vide Beneficiorum pluralitas) interdiciunt. Idem Concilium MOGVNTINVM IV. cap. 70. & 71. & 72. agit de his, qui residentiam fecerint vt suis distributionibus gaudeant, qui verò absentes fuerint, si non necessitas eos coegerit, fructibus prouentum priuentur. Addi locum. Idem renouat & confirmat Concilium TRIDENTINVM sessione 21. quæ fuit 5. sub Pio I. V. cano. 3. decreti reformationis, ubi & statuit quòd, si distributiones ita tenues fuerint, vt verisimiliter negligatur, tertia pars fructuum prouentuum & obuentio num, eam dignitatum quam, canonicatum, perfonatum portionum, &c. separantur, & in distributiones quotidianas conuertantur, & his diuantur qui diuino officio intererunt, saluis consuetudinibus Ecclesiarum, in quibus non residentes, seu non seruietes, nihil, vel minus tertia parte

riui, secundum arbitrium Episcopi Ecclesiasticam suscipiant disciplinam. Et AVRELIANENSE II. cano. 14. Clerici qui officium suum implere desistunt, aut vice sua ad Ecclesiam venire detrectant, loci sui dignitate priuentur. Et AVRELIANENSE III. cano. 11. Si qui clerici ministeria suscepta, quacunque occasione agere, sicut & reliqui, detrectant, & excusationem de patrocinis quorumnunque, ne officium implant, præcedunt, ac sacerdotes suos sub huiusmodi causa astimant per imobedientiam contemendos, inter reliquos clericos canonicos, ne hac licentia alij viuunt, nullatenus habeantur, neque ex rebus Ecclesiasticis stipendia, aut munera vlla percipiant. IDEM & cano. 19. Si quis aut superbia elatus, officium suum indignatione quacunque implere noluerit, laica communiõne contentus, tandiu ab officio suspendatur, donec Episcopo digna penitentia satisfecerit. Hinc & Concilium SENONENSE, cap. 10. iubet dari stipendia & distributiones sufficientes his qui officijs diuinis interfuerint. Illam consuetudinem nihilominus Ecclesijs nociuam, & cultui diuino detrahentem, reuocant & cassant, qua Ecclesiarum canonici, absentes per interessentiam vnus Dei, grossos fructus totius anni percipiunt. Vnde multa scandala oriuntur, & officij, propter quod beneficium datur, omittitur quibusdam clericis admodum ignaris, tenui pretio conductis, quibus cura diuini officij committitur, dum illi ad suas voluptates, explendas vagando discurrunt. Iubentur ergo aut Ecclesijs seruire, & interesse diuinis, aut dictis fructibus priuentur, & in quotidianas distributiones assistentium conuertantur. Hoc renouat Concilium COLONIENSE III. cap. 12. & 13. & COLONIENSE IV. cap. 24. censuræ de abusus reformandis, Statuimus (ait) vt illi soli, qui horis diuinis, aut defunctorum exequijs, seu memorijs, à principio ad finem usque interfuerint, id est, in habitu, qualem temporis & persone conditio requirit, distributiones percipiant, nisi iusta causa sit, quare ante officium suum discedant, aut tardius ipsum accedant, &c. Et hoc contra quosdam, qui quando sunt pinguis distributiones, eorum ad breue tantummodo tempus, quo sui presentiam testentur, ingrediuntur, nec officium totum persolunt, sed continuo egressi eorum, aut obambulant in Ecclesia, aut ad alia, qua simul beneficium habent, clerici transitu se proripiunt, sibi similiter se fuisse presentes, quo duarum Ecclesiarum distributiones, pro eodem officio, integras percipiant, cum in nulla officium persoluerint, unde colligitur illos pecunijs, non Christo seruire. Atque ter peccant. Primum cupiditate. Deinde diuini cultus neglectia. Tertio exemplo prauo: vt transgressiones canonum prætereamus, qui pluralitatem præbendarum & beneficiorum (vide Beneficiorum pluralitas) interdiciunt. Idem Concilium MOGVNTINVM IV. cap. 70. & 71. & 72. agit de his, qui residentiam fecerint vt suis distributionibus gaudeant, qui verò absentes fuerint, si non necessitas eos coegerit, fructibus prouentum priuentur. Addi locum. Idem renouat & confirmat Concilium TRIDENTINVM sessione 21. quæ fuit 5. sub Pio I. V. cano. 3. decreti reformationis, ubi & statuit quòd, si distributiones ita tenues fuerint, vt verisimiliter negligatur, tertia pars fructuum prouentuum & obuentio num, eam dignitatum quam, canonicatum, perfonatum portionum, &c. separantur, & in distributiones quotidianas conuertantur, & his diuantur qui diuino officio intererunt, saluis consuetudinibus Ecclesiarum, in quibus non residentes, seu non seruietes, nihil, vel minus tertia parte

O Deus bone, quam iniquè hæc constitutio vilipenditur!

Ruina descendit a canonicis, & clericis nostrorum.

Concilium Tridentini generale non sistum.

Concilium Aurelianense 2.

Concilium Aurelianense 3.

Concilium Senonense sub Antonio à Prato Legato.

O Deus bone, quam iniquè hæc constitutio vilipenditur!

Concilium Colonense 3. Concilium Colonense 4.

O sancta si piè & integrè obseruentur.

Concilium Moguntin. 4.

percipiunt, non obstantibus exemptionibus, constitutionibus, & appellationibus quibuscunque. Vide plura dictione, Officium diuinum, Residencia, Canonicus, & sequentia.

Clerici in ciuitate sua dies festos celebrant precipuos.] Hoc ex precedenti, pagina satis innotescit. Hoc idem iniungitur etiam laicis, & Parochis vt dicemus suis in locis. Ideo hic, hoc solum liber apponere: quod statuit Concilium ARVERNENSE cano. 14. & allegat Burchardus lib. 2. Decretorum, cap. 23. Si quis (ait) ex presbyteris, aut Diaconis, qui neque in ciuitate, neque in parochis canonicus esse dignoscitur, sed in villulis habitans, in oratorio sancto deserviens celebret diuina mysteria, festiuitates precipuas. Domini natale, Pascha, Pentecosten, & si qua sunt principales festiuitates relique, nullatenus alibi nisi cum Episcopo suo in ciuitate teneat. Quicumque sunt etiam ciues natu maiores, &c. Vide dies festi. & locis superius ex Agathensi Concilio annotatis. Vide hinc, Dies festi.

Clerici ab Ecclesiis longo tempore non absententur.] Vide Parochus, Presbyter, & Residencia, & quod superius protulimus.

Clericorum negligentia corripitur.] CANON APOSTOLORUM 37. vt citabimus in dictione, Episcopi focondes, &c.

Clerici dispensatores pauperum Episcopo parant.] Vide Obedientia, & Oeconomus, & Egenus, & Episcopus. Verumtamen sic Concilium CHALCEDONENSE cano. 8. actio. 17. allegatur à Gratiano, causa 18. quaest. 2. cap. Clerici, Clerici qui precipiuntur Prochodochis, qui ordinantur in Basilicis martyrum, & in monasteriis, sub Episcoporum, qui in vnaquaque ciuitate sunt, secundum sanctorum Patrum traditiones, potestate permaneant, nec per contumaciam ab Episcopo suo dissilant. Qui vero audent euertere huiusmodi firmam quocumque modo, nec proprio subiciuntur Episcopo, siquidem clerici sunt, canonum correptionibus subiacebunt: si vero laici, vel monachi, communionem priuentur.

Clerici transmarini an recipiendi.] Dicemus de his in vocabulo, Episcopo & Peregrinus, verumtamen vide quid dicemus dictione, Transmarinus.

Clerici non facile expellendi.] Hoc prohibet COELESTINVS I. epistola 2. ad Gallia Viennensis & Narbonensis Episcopos, cap. 4. vt dicemus in vocabulo Metropolitanus. Hinc Concilium HISPALENSE I. sub Honorio I. canone 6. Siquidem in hoc Concilio restitutus est Fragitanus Cordubensis Ecclesie presbyter, eo quod à suo iniuste esset Episcopo deiectus, & lex promulgata, ne vltreius contra synodalia decreta vllus Episcoporum sine Concilij examine deijcere quemlibet presbyterum, vel diaconum audeat. Nam multi sunt (ait) qui indiscussos potestate tyrannica, non auctoritate canonica damnant. Et sicut nonnullos gratia fauoris sublimant, ita quosdam odio inuidiaque permoti humiliant, & ad leuem opinionis aures condemnant, quorum crimen non approbant. Episcopus enim sacerdotibus ac ministris solus honorem dare potest, auferre solus non potest. Si enim hi qui in seculo à Dominis suis honoris libertatis adepti sunt, in seruitutis nexum non resoluuntur, nisi publice apud pretores, tribunali suo fuerint accusati: quanto magis hi qui diuinis altaribus consecrati, honore Ecclesiastico decorantur? qui profecto nec ab vno damnari, nec vno indicante poterit honoris sui priuilegijs exiri, sed presentari synodali iudicio, quod canon de illis preceperit, deservit. Vide superius in dictione, Clerici eiekti, &c.

Clerici egeni vt fouendi.] Vide vocabulum, Pauper.

Clericus monasterium si intrare liceat.] In dictione Monasterium, dicitur, quia omnibus licet monasticam vitam eligere. Verumtamen decreta Patrum, clericos concernentia hic libet apponere. Concilium CASARAUGUSTANVM HISPANICA cano. 6. Si quis clericus propter luxum vanitatis, presumptum, de officio suo sponte discesserit, ac veluti observatorem legis, monachum viderit se maluerit esse quam clericum, ita de Ecclesia repellendum, ut nisi rogando atque obsecrando plurimis temporibus satis fecerit, non recipiatur. Præterea Concilium TOLETANVM IV. cano. 49. allegatur à Gratiano causa 19. quaest. 1. Clerici, Clerici qui monachorum propositum appetunt, quia meliorem vitam sequi cupiunt, liberos eis ab Episcopo in monasteriis largiri oportet ingressus, nec interdicti propositum eorum, qui ad contemplationis desiderium transire nituntur. Legge & coniunge sequentia. Et reliquum vide, Monachus.

Clerici monachi effecti, an possint ante professionem Ecclesias repetere.] ALEXANDER III. ad Herefordiensem Episcopum parte 22. Concilij Lateranensis sub eodem celebrati, cap. 2. Super eo quod questum erat. & an clerici, si parte tua, utrum sacerdotes qui religionis habitum susceperunt, & antequam essent vinculo professionis astricti, ad priorem statum reuersi sunt, permittendi sint Ecclesijs & curam animarum habere: & an clerici, si monasticum habitum ante oblatum professionis libellum deserunt, ad sacros ordines promoueri, & ad gubernationem animarum possint assumi: sanctitati maius responderemus. Quod si austeritatem religionis ad quam migrasse noscuntur, seruare noluerint, ad minorem religionem transire cogendi sunt, nec amplius in Ecclesijs secularibus debent assumi, nec contra votum, quod Domino fecerunt, in animarum suarum periculum probentur venire. Verumtamen si ante susceptum habitum, in probatione positi, recedere voluerint, secundum regulam beati BENEDICTI non videntur prohiberi ad priorem statum redire. Sed illa videntur precipere, vt in eadem veste redeant, in qua venerunt (nam in laicali veste probantur) &c. Vide Monachus.

Clericus pro reatu à communione se abstinens.] Concilium AVRELIANENSE I. cano. 14. allegatur à Gratiano dist. 81. Si Diaconus, vel Presbyter, pro reatu suo se ab altaris communione sub penitentis professione submouerit, hic quoque, si alij deseruerint, & causa certe necessitatis exoritur, postentem baptismum liceat, baptizare. Vide Communem.

Clerici in carnis fragilitatem lapsi.] Vide lapsus, & quod superius diximus ne mulieres habeant clerici, & infra Fornicatio. Sic autem Concilium IERDENSE cano. 5. allegatur à Gratiano dist. 50. cap. hi qui, & causa 15. quaest. 8. Hi qui, Hi qui altario deseruerunt Dei, si subito in flenda carnis fragilitate corruerint, & Domino respiciente dignè penituerint, ita vt mortificatio corpore, cordis sacrificium Deo offerant, maneat in potestate Pontificis: vel veraciter afflictos non diu suspendere, vel desidiosos prolixiore tempore, ab Ecclesia corpore segregare, ita tamen vt sic officiorum suorum loca recipiant, ne possint ad altiora officia ulterius promoueri. Quod si iterato, velut canes ad vomitum, & velut sues in voluntariis luti iacuerint, non solum dignitate officij careant, sed etiam sanctam communionem, nisi in exitu, non percipiant. Vide locis superius assignatis.

Clericus lapsus non imponantur manus, vt

Concilium Casaraugustinum Hispanic.

Concilium Tolentanum 4.

Alexandro 3.

Accipe hoc de his, qui votum religionis nun cuparunt.

Benedictus Cassiensis.

Concilium Aurelianense I.

Concilium Ieridense sub Theodorico re ge & Symmacho Papa.

2. Petr. 2.

Concilium A uernense.

Canon Aposto lorum 37.

Concilium Chalcedonen se generale.

Coelestius 1.

Concilium Hispalense 1.

vt penitentibus.] Diximus in dictione, Penitens: quia reconciliantur manus impositione de clericis aut lapsis, & penitentibus. Vide dictione, Lapsus, sic statuit LEO I. epist. 90. ad Narbonensem Episcopum nomine Rusticum, cap. 2. allegatur à Gratiano dist. 50. cap. Alienum est, Alienum est à consuetudine Ecclesiastica, vt qui in presbyterali honore aut in Diaconi gradu fuerint consecrati, hi pro crimine aliquo suo, per manus impositionem remedium accipiant penitendi: quod sine dubio ex Apostolica traditione descendit, secundum quod scriptum est: Sacerdos si peccauerit, quis orabit pro eo? Vnde huiusmodi lapsus, ad promerendam misericordiam Dei prima est expedienda [se]c[un]do, ubi illis satisfactio, si fuerit digna, sit etiam fructuosa. Idem omnino INNOCENTIUS I. epistola ad Decemum Eugubinum Episcopum, cap. 7. & allegatur de Obsecratione dist. 3. De penitentibus, &c. Vide in vocabulo, Penitentia.

Clerici curiam non sequantur, aut ad eunt.] Id exprimitur in dictione Episcopus castra, &c. & in vocabulo Princeps. Ex Concilio ANTIOPENO I. can. 11. & allegatur à Gratiano, causa 23. quaest. 8. cap. Si quis Episcopus, &c. Idem & Concilium PARIENSE III. lib. 3. cap. 14. A vestra pietate suppliciter flagitamus (Imperatores alioquitur) vt monachi & presbyteri, nec non & clerici, qui postposita canonica auctoritate, passim palatium adeunt, & vestris sacris auribus importunissimam molestiam inferunt, vestra auctoritate & potestate deterreantur, ne hoc facere presumant, quoniam in huiusmodi factis, & vigor Ecclesiasticus contemnitur, & religio sacerdotalis, & professio monastica vilior efficiunt. Idem Concilium AQUIGRANENSE I. cap. 23. statuit, precipue de Monachis, quia hoc (ait) à proposito ipsorum procul abstitit. Vide Monachus.

Clerici non intersint sententijs criminalibus.] Concilium MATISCONENSE II. canone 19. Cognouimus quosdam clericorum, ad fratres reorum, sententias frequenter accedere, propterea prohibitionis eorum accessus non protulimus, deservientes, vt ad locum examinationis reorū, nullus clericorum accedat, neque intersit vno fauore, ubi pro reatu sui qualitate quispiam interficiendus est. Si tamen nunc aliquis eorum desinita contemns, illuc accesserit aut interfuerit, defraudatus honesti honoris stola, illis gregibus examinatorum sciatur, quos diuini prelii mysteris. Idem omnino Concilium ANTISTODORENSE I. cano. 33. & 34. Præfatum Matisconense decretum sic confirmat, & allegat Concilium TOLETANVM IV. cano. 30. allegaturque à Gratiano, causa 23. quaest. 8. cap. Sæpe, Sæpe Principes contra quoslibet maiestatis obnoxios, sacerdotibus negotia sua committunt. Et quia sacerdotes à Christo ad ministerium salutis electi sunt, ibi consentiant regibus fieri iudices, vbi iurcurando supplicij indulgentia promittitur, non vbi discriminis sententia preparatur. Si quis ergo sacerdotum, contra hoc commune consultum, discussor in alienis periculis extiterit, sit reus effusi sanguinis apud Christum, & apud Ecclesiam perdat proprium gradum. Vide quoque in dictione, Episcopus non sit reorum iudex. Ex Concilio TOLETANO I. cano. 6. & allegatur à Gratiano, causa 23. quaest. 8. cap. His à quibus. Vbi sic habetur, His à quibus Domini sacramenta tractanda sunt iudicium sanguinis agitare non licet: & ideo magno pere * talibus excessibus prohibendum est, ne indiscerere presumptionis motibus agitati, aut quod morte plectendum est, sententia propria

Leo I.

1. Reg. 1.

Innocentius I.

Concilium Antiocheno I. sub Iulio I.

Concilium Parisense III.

Concilium Aquigranense II. sub Rabano.

Hic notatu dignissimum. Concilium Matisconense II. Episcoporum 19.

Concilium Antistodorense I.

Concilium Tolentanum IV.

Concilium Tolentanum II. sub Vitaliano I.

* talium.

indicare presumant, aut truncationes quibuslibet personis, aut per se inferant, aut inferendas precipiant. Quod si quisquam horum immemor preceptorum, aut in Ecclesia sue familiaris, aut in quibuslibet personis tale aliquid fecerit, & concessi ordinis honore priuatus & loco, sub perpetuo damnationis teneatur relegatus ergastulo. Cui tamen communitio excemti ex hac vita non neganda est, propter Domini misericordiam, qui non vult mortem peccatoris, sed vt conuertatur & uiuat. Hoc allegat etiam & renouat ALEXANDER III. ad Cantuariensem Archiepiscopum parte 27. cap. 4. Concilij Lateranensis sub eodem celebrati, Clerici (ait) qui sunt in sacris ordinibus constituti, iudicium sanguinis agitare non licet. Vnde prohibemus, ne aut per se truncationes membrorum faciant, aut indicent inferendas. Quod si quis, tale quid fecerit, honore priuetur & loco, iubemus etiam sub interminatione anathematis, ne quis sacerdos officium habeat, vicecomitis, aut prepositi secularis. Vt superius iam diximus, Clerici negotijs secularibus non se intricent, &c. Hoc præterea sic confirmat Concilium LATERANENSE sub Innocentio III. cap. 18. allegatur extra. de, Ne Clerici vel Monachi, &c. Sententiam sanguinis nullus clericus dicet aut proferat, sed nec sanguinis vindictam exerceat, aut vbi exercetur, intersit. Si quis autem occasione huiusmodi statui, Ecclesijs vel personis Ecclesiasticis aliquid presumpserit inferre dampnum, per censuram Ecclesiasticam compescatur: nec quisquam clericus literas scribat, aut dicet pro vindicta sanguinis destinandas: vnde in curijs principum hac sollicitudo non clericis, sed laicis committatur. Vide reliquum Chirurgia, &c. Hoc Concilium OXONIENSE in Anglia renouat sub eodem Innocentio tertio, capite primo, Ne videlicet Clerici pro pena sanguinis infligenda, literas scribere vel dictare presumant, vel vbi iudicium sanguinis tractatur, aut exercetur, interesse. Additque ne in locis sacris tractetur iudicium sanguinis, scilicet in Ecclesia, vel cæmeterio. Vide Reus, & Iudex.

Clerici pro iudicijs munera non accipiant.] Vide Episcopus, & Iudex. Ex Concilio I. TARRACONENSI sub Felice III. canone decimo.

Clerici certis diebus conueniant.] Hoc sufficienter exprimitur in vocabulis Canonicus, & Hora canonica, & Officium.

Clerici non sint irrisores.] CANON APOSTOLORUM LVI. Si quis clericus claudum, vel surdum, vel ei cui vitiosus est intellectus, irriserit, separetur. Similiter & laicus. Vide alibi.

Clericus non sit percussor nec humanum effundat sanguinem.] CANON APOSTOLORUM 64. Si quis clericus in pugna pulsatum aliquem vno ictu occiderit, deponatur propter suam proiuitiam & temeritatem. Latius vide in vocabulo Cadere, Arma, &c. Porro Concilium IERDENSE I. sub Theodorico Rege, cano. 1. allegatur à Gratiano dist. 50. cap. De his clericis, De his clericis qui in obsequio necessitate positi fuerint, id statutum est qui altari ministrant, & Christi corpus & sanguinem tradunt, vel vasa sacro officio deputata contrahant, vt ab omni humano sanguine etiam hostili se abstineant. Quod si in hoc incidant, duobus annis tam officio, quam communione corporis Domini priuentur: ita vt his duobus annis, vigilijs, ieiunijs, & orationibus, & elemosinis pro viribus, quas Dominus donauerit, expientur: & ita de nouo officio vel communioni

Ezechiel 18. & Alexander III.

Concilium Lateranense sub Innocentio III. patrum 1215.

Concilium Oxoniense in Anglia.

Canon Apostolorum.

Canon Apostolorum.

Concilium Ieridense sub Theodorico rege, & Symmacho I.

* infra praesentium temporum

Concilium Triburienf.

Alexander III.

Hic aduertit hi, qui in castigandis pueris nimium excessi sunt.

Concilium Herdente.

Alexander III.

Excusat atas.

Excusat iocosa leuitas.

Inuicis disciplinae.

* puro regularis

reddantur, ea tamen ratione ne ulterius ad officia priora prouideantur. Quod si in definito tempore, negligentiores circa salutem suam existerint, prouidenda ipsius penitentia tempus in potestate maneat. sacerdotis. Vide Caderet, & Presbyter percussor, suis loci. Hinc & Concilium TRIBURIENSE, cano. II. Si quis clericus, quamuis nimium coactus, homicidium fecerit, siue sit presbyter, siue Diaconus, deponatur. Legimus in canonibus Apostolorum, quod Episcopus presbyter & Diaconus, qui in fornicatione, aut periuicio, aut furto captus est, deponatur. Quanto magis is, qui hoc immane scelus fecerit, ab ordine cessare debet. Si quis autem clericorum presens erit, ubi homicidium fuerit, & neque consensu, neque consilio, neque in aliquo homicidii reatu pollutus esse conuincitur, nihil ei obstitit, quin consecratus in gradu permaneat, non consecratus, si alius dignus sit, promotus accedat. Et ALEXANDER III. ad Salernitanum Episcopum, par. 26. cap. 7. Concilij Lateranensis sub eodem, & allegatur a Gratiano causa 24. quaest. 4. Presbyterum (inquit) qui quendam puerum iniuria disciplina percussit in capite, & vulnerauit, cum post paucos dies exspirasset, sicut asserit, ab omni altaris ministerio debes perpetuo remouere, eumque ab officio sacerdotali deponere, si ex ipsa percussione interierit, vel alia infirmitate incurrerit, de qua noscitur exspirasse. Et cap. II. eiusdem part. 26. subdens, iubet vt a missarum celebratione arceatur, qui lapides proiecit, quamuis neminem percussisset, quem tamen iubet perfecta poenitentia ad executionem officij admitti. Porro par. 50. eiusdem Concilij, cap. 50. LVCIUS III. Curenfi Episcopo iubet, vt si quis clericus accusatur homicidium perpetrasset, nec sufficientes affint testes, ei purgatio canonica iudicetur, quam cum fecerit, iubet vt absoluitur, & immunitas a crimine iudicetur. Vide locum, & Purgatio. IDEM vero Alexander III. par. 35. cap. 1. eiusdem Concilij, ad Exonienfem Episcopum, ubi de percussoribus S. Thomae Cantuariensis tractat, pari poena ducit puniendos, & illos qui fecerit praesumpserunt, & eos qui ei opem non tulerunt. Vide dictione Crimen, & Caderet, & sequentia, & Homicidium ex Nicolao I. epistola ad Oualdum Episcopum.

Clerici se mutuo caedentes. Concilium HERDENSE sub Symmacho. I. & Theodorico Rege, cano. II. Si qui clerici in mutua cadem, prorsperint, prout dignitas officiorum in tali excessum contumeliam pertulerit, a Pontifice districtus vindicetur. Hinc ALEXANDER III. ad Exonienfem Episcopum, par. 14. eiusdem Lateranensis Concilij, cap. 7. Super eo quod a nobis consilium postulasti, virum, si scholares se inuicem percusserint, in plena vel minori aetate, clerici aut religiosi viri in claustris, secundum canonem illum, quo statutum est (vide infra) vt illi qui in clericos manus violentas iniecerint, ad sedem Apostolicam pro sua absolutione venire debeant, inquisitioni tua taliter respondemus. Quod si clerici infra puberes annos sese ad inuicem, vel vnus alterum percussor, non sunt ad sedem Apostolicam mittendi, quia eos atas excusat, nec etiam clerici si sint plene aetatis, si non de odio, aut inuidia, vel indignatione, sed lenitate iocosa se inuicem percusserint, nec magistri, si clericum Scholarem, iniuria discipline vel correctionis, percusserint, quia non potest, in ipsis violenta manus iniectio notari. Ceterum si ex odio ydem sese percusserint Scholares, pro sua absolutione debent ad sedem Apostolicam venire. De monachis autem sic consequenter adiecit sequenti, cap. 8. Monachi vero & canonici, & seculares, quocumque modo sese in clau-

stro percusserint, non sunt super hoc, ad sedem Apostolicam mittendi, sed secundum discretionem & prouidentiam Abbatis sui discipline subdantur. Et si Abbatis discretio non sufficiat, ad eorum correptionem, Diaconus Episcopi prouidentia erit adhibenda. Porro IDEM Alexander, par. 18. cap. 12. eiusdem Concilij, ubi de Celibatu tractat, statuit, De Diacono, qui alterum Diaconum in sabbatho sancto vulnerauit, & mulierem uxoris nomine suscepit, si contrito animo & facto doleat, debet ad dimittendam uxorem cogi, & tunc poterit a sententia excommunicationis absolui, quam pro violenta manuum iniectioe noscitur meruisse, & iniuncta sibi poenitentia de utroque excessu, post perfectam poenitentiam poterit ei Diaconatus officij reddi, & etiam dispensari si perfecta vita & conversionis fuerit, in presbyterum ordinari. Hoc praecedens decretum iterum repetit parte 26, cap. 21. ad Cernomanensem Episcopum, & parte eadem, cap. 12. Diaconus qui accinctus falcem, furuio in eu insiliens Iudi gratia, laicus ea ad mortem vulneratur prohibetur ad superiorem gradum ascendere sine licentia Summi Pontificis, nec in Diaconi officio ministrare, sed tantum in Subdiaconi. IDEM parte 14, cap. 14. Simile ponit de clerico, qui cum alio clerico ludens contigit, quod ille proiecit illum ad terram, & cutellus, quem ad latus habebat, in alterum incidit, & foruio vulneratur occubuit, quem praefatus Alexander, cum ad Romanam sedem se ille Diaconus contulisset, remisit, non impediens quo minus ad sacros ordines promoueretur. Ide de clericis multo se caedentibus, vel probris, aut maledictis laesentibus, statuit Concilium MOGUNTINUM I V. cap. 110. Si si clericus clericum iniurijs probris & conuicijs inceserit, sub duorum aut trium testimonio, ab omni prouentuum Ecclesiasticorum perceptione per unum mensem suspendatur. Si manus violentas, circa tamen vulnus attulerit, iam dictam poenam sustineat, duplicem: si vulnus insilerit, ultra poenam excommunicationis in qua ipso facto incidit, ad quatuor menses tali fructuum priuatione mulsetur: si membrum aliquod mutilauerit, aut inutile reddiderit, omni beneficio Ecclesiastico si ipso facto priuatus. Nihilominus etiam in omnibus his casibus, iuxta Diaconum arbitrium laeso satisfacere cogatur, & pro delicti grauitate a Diacono, si videbitur etiam grauius puniatur. Illud superioribus comminationibus duximus addendum, si lingua petulantiam aut violentas manus in Praelatum intorserit, in tribus prioribus casibus supra memoratis, ubique poene duplicatione grauandum esse, salvo tamen iure, quod vim vi repellere permittit. Similiter clericos si iurgijs, aut armis, contra laicos contenderint, per praelatos suos pro excessum grauitate, irremissibili poena decernimus ac mandamus plectendos, &c. Vide plura, Homicidium, & sequentia.

Clerici non caedendi, nec in personis, aut rebus laedendi. Hanc propositionem ex superiori etiam colligere veram oportet, & omnia simul annexere, quae etiam hic seriatim disposuimus enarrare. Itaque vt iam a decretis Patrum incipiamus, canones Apostolorum nobis astipulantur, qui iam superius memorati sunt: vt habes in dictione, Caderet, quibus subscribit Concilium ROMANVM II. Patrum 284. sub Syluestro I. cap. 17. action. 2. Nemo (inquit) quenquam peccantem clericum cade attingat: non Presbyter, non Diaconus, non Episcopus supra clericum vel seruitorem Ecclesiae, ad cadem perducatur. Sed si in causa exigat, clerici triano priuentur honore, vt poenitentes redeant ad matrem Ecclesiam. Quod autem etiam alios clericos non debeant caedere, constitutum est. A GATHEN.

Alexander III.

Concilium Moguntinum IV.

Si quis praeterea percussor, vt puniendus.

Concilium Romanum I. sub Syluestro I. patrum 284.

Concilij.

Concilium habitum in vrbe Thionuille, vel Theodonis villa. Seues quidam caedentiu clericos correptio, quos vna nostro tempore etiam in usu remaneret.

Calumniatus fuerit, id est, verberauerit, aut laeserit.

Concilium Cabilonense II. Concilium Moguntinum I. praefide Mauro Archiepiscopo. Hac attende. Eugenius II.

Nicolaus I. Presbyterum caedentium censura. Heu quid de Hereticis & calumniis, qui sacerdoti sanguinem ingerunt in poculo crudelitatis ab forbeat?

Concilium Vornaticense sub Ludouico II. Imperato. anno 865.

Concilij. Vide Caderet, & Concilij AVRELIANENSIS I V. cano. 13. & 20. vt superius allegauimus. Hinc Concilium THEODONIS VII. Patrum 32. sub Carolo Magno, ita statuit, Si quis Subdiaconum calumniatus fuerit, vulnerauerit, vel debilitauerit, & conualuerit, quinque quadragesimas sine subditis annis poeniteat. Et 300. cum sua compositione & Episcopaliibus bannis componat. Si autem mortuus fuerit, singulas supra dictas quadragesimas cum sequentibus annis poeniteat, & 400. solidos cum tripla sua compositione & Episcopaliibus bannis Episcopo componat. Si Diaconum calumniatus fuerit & conualuerit, sex quadragesimas sine subditis annis poeniteat, & quadragesimas solidos cum compositione sua & Episcopaliibus bannis componat. Si autem mortuus fuerit, singulas supra dictas sex quadragesimas cum sequentibus annis poeniteat, & sexcentos solidos cum tripla sua compositione & Episcopaliibus bannis Episcopo componat. Si quis autem presbyterum 7. quadragesimas & 600. solidos cum tripla sua compositione, & Episcopaliibus bannis Episcopo componat. Si autem mortuus fuerit 12. annorum poenitentia, secundum canones ei imponatur, & 900. solidos cum triplici compositione sua & Episcopaliibus bannis triplicibus Episcopo componat. Si qui vero Episcopum calumniatus fuerit, in laeas posuerit, comprehenderit, vel in aliquo debonestauerit 10. quadragesimas sine subditis annis poeniteat & presbyteri non occisi triplicem compositionem componat. Si autem casu, & non sponte occiderit, cum Prouincialium Episcoporum Concilio homicida poeniteat: si quis autem sponte cum occiderit, carnem non comedat, vinum non bibat, cunctis diebus vite suae, singulis militie deponat, absque spe coniugij in coniugio maneat. Hac autem pro maiori parte postea confirmat Concil. CABILON. II. can. 24. De presbyteris quoque, qui degradati poenitentiam agunt, si occidantur statuit Concil. MOGUNT. I. I. cui Rabanus praefedit can. 27. vt interfectores eorum omni Ecclesiastica comunione priuentur, donec digna agant poenitentia pro reatu suo secundum Episcoporum iudiciu exoluant. Hinc EVGENIUS I. Decreto 8. Decernimus, vt si quis in clericu, vel in monachum, violentas manus iniecerit, anathemati subiacet, & nullus Episcopus illum praesumat absolueret, nisi tempore urgente periculo donec Apostolice praesentetur ad spectu. Praeterea speciale de presbyteris no caedendis, superiora comprobans, decretum edidit NICOLAUS I. epist. ad Thadonem Episcopum Mediolanensem, allegatur a Gratiano causa 17. q. 4. c. De presbyterorum, De presbyterorum (ait) flagellatoribus & occisoribus, praedonibus, scilicet qui seculari brachio minime coeuerint, iuxta praecipit Domini, placet vt fraterno amore conueniantur secundo & tertio, qui requisiti, si te non audierint, conueniente Ecclesia eos sacra comunione priuare. Atque si in sua obstinatione permanentes sacerdotalia monita forte contempserint, ab Ecclesia copage sub anathematis interdictione rescare, licentiam tribuimus. Idem omnino Concil. VORMAT. can. 24. & 26. De his, qui sacerdotem sponte occiderit, sic loquitur: Qui sacerdotem morti voluntarie tradidit, carnem non comedat, nec vinum bibere praesumat, ieiunium autem usque ad vesperum, exceptis festis diebus atque dominicis, arma non sumat, & ab inuicem, ire voluerit, nullo vehiculo deducatur, sed propriis pedibus proficiantur (idem omnino lege de matricida, parricida, vel fratricida, in vocabulo, Homicidium) Ecclesiam per quinquennij tempus non ingrediatur, sed cum faciat unum orationum officia, aut missarum solemniam celebratur, ante fores Basilicae perueniet, & ante ac deprecas Deum, ut tanto crimine abluatur. Post expletum vero quinquennij tempus

ingrediatur Ecclesiam, nondum vero communicet, sed inter audientes tantummodo stet, vel dum facultas conceditur, sedeat. Et cum decimo anni cursus fuerit finitus, communicandi ei licentia concedatur, & equi ad tribuatur medela, maneat, autem in reliquis observationibus tres dies per hebdomadam, vt perfectus ad culmem purificationis peruenire mereatur. Hac renouat & confirmat Concil. MOGUNT. III. sub Arnulpho Imperatore, c. 7. & 16. ubi ne vexentur sacerdotes, sub excommunicationis censura prohibetur. Hinc ibid. cano. 8. Relatu Arnonis Episcopi, de quodam presbytero, didicerit Patres, quem quidam scelesti cum comprehendissent, eius naves abscondissent, & capillos capitis incidissent, scuis eius verberibus cruciatum seminuum reliquerunt, unde tanto scelere inaudito peccato sancta Synodus visceribus misericordiae erga eundem commota, statuit communi consensu, vt idem temerarij Deo, contemptores qui tantum scelus ausi sunt perpetrare, anathematis vinculo constringantur, quousque a proprio Episcopo post digna poenitentiam absoluti, sanctae matri Ecclesiae sociari mereantur, nullusque cum eis in aliquo comuniceat, nisi in hoc vt eos ad dignam satisfactionem peragere hortetur. Si quis autem post hanc sententiam a nobis prolatam, sciens cum eis communicauerit, vno eodemque mucrone cum ipsis sciat, se esse a nobis percussurum. Item Concil. METENSE sub eodem Principe. cano. 7. narrat de quodam presbytero qui castratus est ab his, quos increpabat de adulterio qui excommunicati sunt. Hinc etiam memorat sub eodem Principe Concil. TRIBUR. can. 2. Presbyter enim quidam coram eiusdem Concilij patribus adductus est, excaecatus a quodam laico, qui in iudicium ad synodum conuocatus traditus est Sathan in interitum carnis, vt eius spiritus saluus fieret in die Domini: & praecipuum est cum huiusmodi nec cibum sumere, hoc enim nefas esse aiunt, excomunicato communicare: vt dicemus excomunicato, &c. Et IDEM cano. 4. generale statuit pro omnibus decretum, Si quis (ait) presbyter (quod absit) quia sanctissimi Dei est, vulneratus vel quibuslibet iniurijs & contumelijs debonestatus euaserit & superuixerit, tota compositio persoluatur presbytero. Si autem articulo mortis prauentus obierit, vterque deli tripartita partiatur diuisione, id est, altari cui ordinatus fuerat, pars vna, Episcopo in cuius Diocesi erat, altera, Tertio parentibus de quibus ortus fuerat. Si vero in arrio Ecclesiae aliquid ex istis presbytero factum fuerit supra dicto modo, presbytero, & pro presbytero soluatur. Sed quia, vt HILARIUS I. Papa omnibus Episcopis, per diuersas prouincias in epistola sua scribit, iniuria sacerdotum & Ecclesiarum, sacrilegium est, & sacrilegium in arrio factum, altari & Domino eiusdem loci persoluatur. Sacerdotes enim non sunt laeas audi, sed potius coronandi, quia de eis Ecclesiasticus liber loquitur dicens: In tota anima tua time Dominum, & sacerdotes illius sanctifica, & ministros eius non derelinquas, & honorifica sacerdotem, &c. Hinc ISIDORUS HISPALENSIS. His enim, sicut & Episcopis, dispensatio mysteriorum Dei commissa est, praesunt enim Ecclesiae Christi, & in consecratione diuini corporis & sanguinis consortes sunt Episcopis. Similiter & in doctrina populorum, & in officio predicandi, &c. Lege vocabulum, Presbyter, & Honor sacerdotibus exhibend. & Episcopus, &c. Praeterea IDEM Concil. Triburienf. cano. 5. praefigit, quali poene subiaccere debeat qui presbyterum voluntarie morti tradiderit, isdem omnino verbis, quae superius ex Vornaticensi Concilio protulimus. Vide reliquum, dictione, Iniuria. Sunt tamen aliqui casus, qui absoluunt a sententia lata eos, qui clericos

Concilium Moguntinum III.

Inaudita crudelitas in sacerdotem.

Concilium Metense sub Arnulpho. Mira hominum iniquitas & crudelitas. Concilium Triburienf. sub Arnulpho.

Hilarius I.

Sacerdotum dignitas, quae nunc negligitur, quia illorum vita flagitia cunctis ministerij contemptum inducit. Ecles. 7. Honoris Hispanalis Episcopus.

Casus excusan- tes illos qui clericos cedunt, Alexander 3.

caedunt, & exprimentur in Concil. LATERAN. sub Alexandro III. par. 14. c. 1. Vbi idē ALEXAN. III. Bathoniensis & Exoniensis Episcopis scribit, Si aliquis in clericū comam nutriendem, ignorans quod clericus fuerit, manus violentas iniecerit, propter hoc nō debet Apostolico conspectui presentari, nec etiam excommunicatione notari, dum modo ipsum esse clericum ignoravit. Et si hoc dubium fuerit, propria manu teneatur prestare iuramentum seu sacramentum. Idem & c. 17. eiusdem partis ad Bathoniensem Episcopum, Mulieres vel alia persona, qua sui iuris non sunt, possunt a Diocesano Episcopo absolui, si manus violentas in clericum iniecerint. De his vero qui magne sunt potentias, & ita delicati, quod magnum laborem sustinere nequeerint, si manus in clericos iniecerint violentas, tale damus petitioni tue responsum, quod status persona prius & veritas negotij Romano Pontifici est intimada, puniendi. Illi vero, qui non iniiciunt, sed eorum auctoritate, & mandato manus violentas iniiciuntur in clericos, ad sedem Apostolicam, omni excusatione cessante, sunt mittendi, cum is verē committat, cuius auctoritate delictum committi probatur. Et cap. 9. IDEM Alexander III. ad Exoniensem Episcopum, Si vero alicuius potentis assiliarius, sub preteculo officij sui malignatus, clericū leserit, ab officio suo potest absolui, nisi forte eundem clericum grauius vulnerauerit. Et cap. 10. subditur, Officialis vero pro iniectioe manū in clericum, non potest sine mandato Rom. Pontif. absolutiois beneficiū promoueri, quia nulli laico tanta super clericum datur potestas, nisi forte turbam arcendo irruentem, non ex deliberatione, sed casu fortuito clericum leserit. Si forte clericum vim sibi inferentem, vi repellat, vel ledat, non debet propter hoc ad sedem Apostolicam transmitti, sed si in continentem vim vi repellat, ut vim vi repellere omnes leges & omnia iura permittunt. Nec ille compellendus est ad sedem Apostolicam venire, qui in clericum cum uxore, matre, vel sorore, vel filia sua propria, inuentum turpiter manus iniecerit violentas. Ceterum si eū in stupro vel adulterio, quando ea cum qua stuprum committitur, vel adulterium, ita proxima ipsius consanguinitatis linea non contigerit, coeperit, aut alius in eum manus violentas iniecerit, a sententia excommunicationis non erit ille impeditus. Et cap. 5. ad Cantuariensem Episcopum, conquerens de iniusta cæde clericorum, qua passim tunc temporis fiebat, ita diffinit, Si quis se in talam vesaniam & presumptionē exerxerit, quod clericos occidat, vel occidere faciat, vel aliter violentas manus in eos iniecerint, tam malefactores ipsos, quam illos de quorū mandato id fuerit perpetrati, publicè accensis candelis & pulsatis signis, aperte excommunicati denuncientur, & sicut excommunicati denentur, donec Deo & sancta nostri Ecclesie satisfaciant, & ad Apostolicam sedem accedant. Tum cap. 13. eiusdem par. 14. IDEM Alexander III. ad Canonanensem Episcopum: Si vero laicus pro violenta manuum iniectioe in clericū, est excommunicationis vinculo astrictus, si habet capitales inimicitias vel alias iustas causas quibus ab itinere rationabiliter excusetur, ut sine periculo Apostolico nequeat conspectui se presentare, licet Diocesano Episcopo, accepto iuramento secundum morem Ecclesie, absolutiois gratiam impartiri. Sed illi sub iuramenti debito est iniungendum, ut quam citius habuerit opportunitatem, Romani Pontif. ad eam mandatum Apostolicum suscipiat. Idem statuitur & de his, qui in monachos, vel conuersos, Hospitalarios, vel Templarios manus violentas iniecerint, sub lato appellationis remedio, secundum tenorem generalis decreti excommunicati denuncientur, & sicut excommunicati euentur, donec eis quos leserint, congruè satisfaciant, & Apostolico con-

Hec obsecro aduertere quia scitu dignissima sunt.

* campanis

specui se representent. Nec enim ab Abbate, aut ab aliquo, sine speciali mandato Romani Pontifici, absolui possunt. Cap. autem 67. par. 50. eiusdem Concil. Lateranensis sub Alexandro III. CLEMENS III. scribit Saguntino Episcopo, vbi de iniusta percussione clericorū conqueritur, expressè mandās, quod hi qui in clericos manus violentas iniiciunt, excommunicationi subdantur: Si vero percussores negant, se facinus commisisse, & testes timore vel favore noluerint testimonium contra illos ferre, Ecclesiastica censura compellatur. Si autem deficiunt testes, & unius testimonio non sit standum, tamen iuxta consuetudinem Romana Ecclesie propter reuerentiā clericalis ordinis, ipsorū iuramento fidem volumus adhiberi, & tales ad Apostolicam sedem cōuicti mittantur, nisi infirmitate detenti, aut senes, vel uxores, aut pueri fuerint, ab Episcopo condigna iudicā penitentia absoluantur. De his autem qui clericis non enormem, sed modicā vel lenem iniuriam irrogauerunt, Episcopi arbitrio dispensentur. Porro Conc. LATER. sub Innocentio III. c. 47. Quicumque (ait) sine sint aduocati, patroni, vel feudatarij vicodominij, aut alij beneficiati, qui manus violentas iniiciunt in clericum, vel occidunt per se, vel per alios, ut eius beneficiū occupare valeat, ius patronatus amittere patroni. Aduocati aduocatiā, feudatarij feudum, vicodominij vicodominatū. Beneficiati beneficiū, iudicentur. Et ne minus vindicta, quam excessus memoria prorogatur, non solum de premissis nihil perueniat, ad heredem, sed etiam usque ad quartā generationem, posteritas talium in clericorum collegiū, nullatenus admittatur, nec in regularibus domibus, alicuius prelatiōis assequatur honorem, nisi cum eis fuerit misericorditer dispensatum. Et ad hæc Concil. BASILEENSE in Karolina (sic enim vocat) allegat CAROLI IV. Imperatoris edictum quo decernitur, Quod quicumque laicus cuiuscunque status, aut conditionis, existat, ausu sacrilego & proprie temeritatis audacia, sacerdotem, aut clericū secularē, vel religiosum diffidat, proscripserit, captiuauerit, spoliauerit, occiderit, mutilauerit, aut in carcere detinuerit, vel huiusmodi maleficia perpetrantes scienter receptarij, vel eis fauorū presterit, præter penas a sacris canonibus, & legalibus sanctionibus in tales inflictas, eo ipso reddatur infamis, & omni honore priuatus, nec ad placita vel cōsilia nobilitati admittatur quouis modo. Hortas insuper in Dño, & requirēs Ecclesiasticos prelatos, in illis partibus, in quibus committerentur talia, consiliuos, ut legem imperialem huiusmodi per eorum Ecclesias & synodos publicarent, ne transgressores huiusmodi per similitudinē ignorantiam, suam valerent in hac parte malitiam excusare. Idem omnino statuit sub simili pene forma verborum Concil. LATERAN. sub Leonem X. sess. 9. Vide facultatum Ecclesie inuafores, & exactio, Idem quoque Conc. RATISPON. c. 22. statuit, ut propter eadem clericorum, persona interdicto subiacet, nō locus in quo celsus fuerit. Vide latius locis sup. assignatis, & homicid. atque cædere, &c. Clerici heretici.] Vide in dictione, Hereticorum proscriptio, &c. quod autem degradandi sint statuit Concilium SENONENSE in generali decreto, & sumpsit ex Gratiano, causa 15. quaest. 7. cap. Si quis. Et ex 6. Decretalium BONIFACII VIII. cap. 1. De hereticis, Damnaui (ait) de heresi, si eam abuturæ noluerint, si laici sunt, statim sunt iudicio seculari relinquendi. Si clerici, presentente potestate seculari sunt a suis ordinibus degradandi, & pronunciantum est, ut eos secularis iudex in suū forum recipiat. Ceterum quia Episcoporum numerus per sacros canones (vide degradatio) requisitus, non facile potest aduari, concedimus ut cum sacerdos, aut alius in sacris ordinibus constitutus fuerit, pro crimine

Clemens 3.

Concilium Lateranense sub Innocentio 3. Patrum 1215. ex omnibus finibus terræ Pro simili factō nostro tempore Primarius Canonanensis collegij, degradatus primo, deinde laqueo suspensus, extinctus est.

Caroli 4. edictum.

Concilium Lateranense sub Leonem X. Concilium Ratiponense.

Clerici heretici degradandi. Concilium Senonense sub Antonio ad Prætorium cancellario. Bonifacius 8.

heresi

Concilium Ephesinum, generale 3.

Leo 1.

Vigilius 1.

Concilium Constantinopolitanum 2. generale 5. sub Justiniano Imperatore.

Leo 1.

Quomodo ab heresi conuersi examinare debeant.

heresi degradandi, possit accessis Abbatibus alijsq; prelati, sicut Episcopus degradare. Vide Degradatio & Hereticus. Et Episcopus hereticus, & sequens. Clericus heresis fautor.] Vide etiam Episcopus heresis fautor. Porro Concilium EPHE-SINVM generale 3. cano. 4. Sic, Præterea (ait) si qui ex clericis defecerint, & ausi fuerint, vel priuatiim, vel publicè, Nestory vel hereticorum sequi opiniones, ut hi depositi sint, sacrum Concilium esse æquum indicauit. Idem & cano. 5. receptores eorum, & qui eis communionem restituerent, præsumpsent, excommunicat. Vide Hereticorum animaduersio. Hinc LEO I. epist. 74. quæ est ad Anatolium Episcopum Constantinopolitanum, & allegatur ad Gratiano, causa 24. quaest. 3. cap. Illud sanè, &c. Illud sanè (inquit) plurimum mihi displicere significo, quod inter dilectionis tue clericos, quidam esse dicuntur, qui aduersariorum commincent prauitatem, & vasa ire, vasis misericordie miscerunt. Quibus inuestigandis, & seueritate congrua coercendis debet diligentia tua vigilanter insistere, ita ut his quibus non potestesse potuerit correctio, non parcat, abscondito. Nam superflue positus extra Ecclesiam miserrimus, si ab his qui intus sum, in eis quos decipiunt, vulneramur. Abijcienda est, quæ subrepta hæc a sacerdotum vigore patientia est, quæ subrepta, peccatis aliorum parcendo, non parcat. Eadem IDEM repetit epist. 175. ad eundem Anatolium, qui indignatus fuerat, quod talia sibi Leo scripsisset, & Atticum presbyterum heresis fauorem, specialiter damnatum, ad communionis gratia alienum iudicat, nisi damnato errore diffinitionibus Chalcedonenis Synodi subscribat. Similiter damnati sunt ad VIGILIO I. & ab officio remoti, quoadusque publicè & canonicè penitentem, multis impliciti erroribus, Rusticus & Sebastianus, ut recitatur collatione 7. generalis 5. Synodi: quæ fuit CONSTANTINOPOLITANA II. eadem confirmat, Concilium LATERANENSE sub Innocentio III. Patrum 1215. cap. 3. Sed repositum in dictione, Hereticorū fautores. Vide Rogo, ibid. residuum. Clerici heretici conuersi.] Vide hic in vocabulo, Heretici conuersi, &c. vbi multò plura narrantur. Et Episcopus ab heresi conuersus. Interim sic de clericis, LEO I. epist. 83. ad Septimum Alinum Episcopum, allegatur ad Gratiano, causa 1. quaest. 7. saluberrimum, & causa 1. quaest. 1. cap. Omnis, & cap. Si quis, Saluberrimum est spirituales medicina utilitate plenissimum, ut sine presbyteri, sine diaconi, sine alij cuiuslibet ordinis clerici, qui se correctos videri volunt, errorem suum, & ipsi heresis auctores damnauerit se sine antiquitate faciantur, ut sensibus prauis & dudum peremptis nulla sperandi superfit occasio, ne vllum membrum Ecclesie talium possit, societate violari, cum per omnia illis professio propria capere obtinere. Circa quos etiam illam canonum constitutionem præcipimus custodiri, ne ab his Ecclesiis ad quas proprie pertinent, sinantur abscedere, & pro suo arbitrio ad loca sibi non deputata transire, cum quod rectè non permittitur inculpati: ut diximus superius, multo minus debeant licere suscipi. IDEM prohibet & epist. 84. quæ est ad Nicetam Aquileiensem Episcopum, & errorem culpamque super præstules imponit, qui diligentiam non seruauerit necessariam, ne cuiquam talium euagari in diuersa liceat. Instructus Nicetam forma, quomodo ab heresi conuersi examinari debeant, & iterum Ecclesia corpori sociari, Damnaui (inquit) apertis professionibus suis superbi erroris auctores, & quidquid in doctrina eorum vniuersalis Ecclesie exhorruit, detestentur, omniaq; decreta synodalia, quæ ad excisionem huius hereseos, Apostolica fidei confirmant auctoritas, amplecti se, & in omnibus approbare, plenis & apertis ac propria manu scriptis protestationibus eloquantur. De reliquis autem clericis, qui heresi deprauati non sunt, alibi diximus. Hinc & ad propositum Concilium AVRELIANENSE I. sub Hormida I. & Clodoueo Rege, cano. 12. De hereticis clericis, qui ad fidem Catholicam plena fide & voluntate venerint, vel de Basilicis, quas in peruersitate sua Gothi hæretici habuerunt, id consuevit obseruari, ut se clerici fideliter conuertantur, & fidem Catholicam integrè cōstentur, vel ita dignam vitam morum & actuum probitate custodiant, officium quo eos Episcopus dignos esse censuerit, cum imposita manus benedictione suscipiant, & Ecclesias similes, quo nostræ immolari solent, placuū ordine consecrari. Verumtamen sic Concilium COLONIENSE IV. c. 8. censura pro abusus reformationis statuit, Cauent sacerdotes, sine religiosi, sine seculares ab hereticis, vel schismaticis, ad Ecclesiam reuerentes, se ministeriis diuinis statim ingere, & sacrificare, aut sacramenta populo ministrare, etiam si maxime id, non more hereticorum, aut schismaticorum, sed secundum Ecclesie Catholice ritum facere velint, priusquam sint absolui, Ecclesie reconciliati, & officii ac ministeriis suis, irregularitate sublata, restituti, ne damnationem grauiorem incurrant, propter irregularitatis impedimentum, quo tenentur per sacros canones, illaqueari. Vide plura, Episcopus hereticus conuersus: & Hereticus, &c. & Lapsus. Clericus non fiat, qui seipsum mutilauerit.] Vide Membrum mutilatum, &c. Clericorum tonsura.] Vide Tonsura. Clerici testimonium, aut iuramentum ræstare non cogantur.] Vide Testis, Testimonium, & Iuramentum, quæ his locis repositimus. Clerici de minoribus ad maiores gradus ascendant.] Concilium CONSTANTINOPOLITANVM IV. quod dicitur 8. generale, cano. 13. Quoniam quidem dicitur alicubi dicitur eloquium: Dignus est operarius mercedē suā. Huius rei gratia & nos decernimus, atque promulgamus, ut magne Ecclesie clerici, qui in subiectis ordinibus morati sunt, ad maiores gradus ascendant. Et si digni claruerint, melioribus persui mereatur honoribus, cum aliqui eorum qui in ipsis sunt, aut per incrementum ad maiora ministeria aduocati fuerint, aut per communem naturam terminum dormientes defuerint. Sed non ex illis qui fors sunt, aliqui se his inuectentes, debitas eis qui multo tempore laborauerunt, dignitates vel honores accipiant, ac per hoc inueniantur Ecclesie clerici nullo modo posse proficere, nullatenus autem habeant potestatem, qui principum domorum vel suburbanarum rerum curam gesserint, inter clerum magna Ecclesie colligi vel constitui. Nemo quippe militans Deo, scilicet negotiis implicatur. Si quis vero, præter destinationem, quam modo prætulimus, promotus fuerit in quocunque magne Ecclesie gradu, reprobetur ab omni Ecclesiastico gradu, tanquam qui contra magnam synodum prouectus fuerit. Hinc proferret decretum Concilium LATERANENSE sub Alexandro III. par. 26. cap. 22. est autem LEO III. ad Turonensem Episcopum, quo præcipitur, Ne sine prelatorum assensu in inferioribus ordinibus constitui ad superiores ascendant: quia non in sublimitate graduum, sed in amplitudine meritorum charitatis acquiruntur regnum Dei. Vide superius, & Ordo. Clerici canones Patrum non ignotent.] Vide Canon. Sic tamen, ne hoc vacuum prætereamus, specialiter iniungit Concilium AVRE-

Concilium Aurelianense 1. sub Clodoueo rege Francorū.

Concilium Colonienſe 4.

Concilium Constantinopolitanum 4. quod est generale sub Basilio Imperatore & Adriano 1. Episcopo, 17. Lucae 16.

Concilium Lateranense sub Alexandro 3. Lucius 1.

Concilium Auteliana. 4.

LIANENSE IV. cano. 6. Parochiani clerici a Pontificibus suis necessaria sibi statuta canonum legenda percipiant, ne se ipsi, vel populi, quae pro salute eorum decreta sunt, excusent postmodum ignorasse. Vide reliquum, ubi supra & haec de clericis longo tractu dicta sunt. Quae vti tam sollicitè obseruentur, quam piè statuta sunt.

COELIBATVS.

Coelibatus sacerdotum & clericorum astringitur. Iam superius multa de huiusmodi negotio egimus, cum clericis mulierum vitadum contubernium diximus: & infra etiam multa referuntur dicenda in vocabulo, Vorum, & Monachus, Subdiaconus, & huiusmodi. Ideo, quia non fuit expediens, hoc vocabulo cuncta dicenda complecti, ne ordo confusus apparet, confuge ad praedictas dictiones, si quid adhuc quaris noscendum. Itaque more solito ordine de Coelibatu hanc tantum agemus, plura supra dictis locis adhuc dicti. CANON APOSTOLORVM 27. allegatur ab Iuone Carnotensi, lib. 3. Decretorum, In nuptiis autem, qui ad clerum promissi sunt, praecipimus, ut si voluerint, uxores accipiant, sed lectores cantoresque, tantummodo. Hic canon allegatur à Patribus 6. SYNODI generalis quae Constantino-poli. 3. dicitur cano. 6. & postea incorporatur in decreto à Gratiano distinct. 32. cap. Si quis, ubi de cetero praecipitur, omnibus superioribus ordinum ministris, ut ab uxorum coniugio omnino abstineant, alias deponant. Si vero quis velit nubere ante sacros ordines susceperit, hoc faciant, ut latius infra. Hinc est quod sic CLEMENS I. epist. 2. quae est ad Iacobum fratrem Domini, Ad Dominica mysteria (ait) tales eligantur, qui ante ordinationem suam coniuges suas non fuerint. Quod si post ordinationem ministris altaris contigerit, proprium inuadere cubile uxoris, sacrarij non intret limina, nec sacrificij portio fiat, nec altare contingat, nec ab offerentibus holocausti oblationem suscipiat, nec ad Domini corpus * portionem accedat, nec aquam, sacerdotibus porrigat ad manus. Ostia fornicatus claudat, minora gerat officia, vtrumque sive calicem ad altare, non suffragat. Porro vocabulum praesignatum (nouerint) sic interpretatur HUMBERTVS CARDINALIS tempore Leonis IX. libro contra Nicetam, scilicet si semper continere poluerint: ut infra plenius. Quod autem Coelibatus, tempore Apostolorum vigerit, restatur in historia sua ABDIAS BABYLONIVS libro 6. dum Diaconum virginem & castissimum describit, ab Apostolis Simone & Iuda, infantis testimonio ab accusatione & infamatione incesti & adulterij liberatum. Vide latius in vocabulo, Bigamia, superius. Quod & confirmat IDEM CLEMENS I. lib. 6. Constitutionum Apostolicarum, cap. 17. ubi sic statuunt Apostoli: Episcoporum & Presbyterorum, ac Diaconum, dicimus vnius uxoris debere consisti, sine vniuersis eorum uxores, sine docuerint. Non licere autem his, si post ordinationem sine uxore fuerint, ad nuptias transire, vel si uxores habuerint, cum alijs coniungi, sed contentos esse easquam habentes, ad ordinationem venerunt. Ministros quoque, cantores, lectores, ostiarios, vnius uxoris viros esse iubemus. Si ante nuptias ad clerum venerunt, concedimus eis ut uxores ducere possint, si quidem hoc expetant, ne si peccauerint, poena afficiantur. Statuimus autem nemini licere ex clero, amicam, vel ancillam, vel viduam, vel repudiatam ducere, ut etiam lex vetat. Hoc diximus in

Canon Apostolorum.

Synodus 5. generalis sub Constantino Pognato.

Clemens I.

Nouerint, quo modo intelligatur lege conuenit in tegeti. Hic diligenter notentur, & sane intelligatur sicuti potest. * forsan portationem.

Humbertus Cardinalis.

Abdias Babylonius.

Clemens I.

Haec decreta adhuc hodie seruat Ecclesia Orientalis.

Leuit. 21.

vocabulo Bigamus, &c. Porro vicinus Apostolorum: TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS abundè de Coelibatu tractat, libro 1. & 2. ad uxorem, & libro de Monggama, ut diximus in dictione, Bigamus, Sed & in libro Apologetico aduersus gentes, cap. 9. Virgineam continentiam (sic enim loquitur) praeferunt Christianorum puerorum, & senum admirantur. Libro quoque de Pudicitia, sapius meminit Coelibatus. Quod & facit CLEMENS ALEXANDRINVS lib. 2. Stromatum ad calicem: & initio libro 3. dum de continentia loquitur contra Basilidianos, Nos (inquit) castitatem, & eos quibus hoc à Deo datum est, beatos dicimus, &c. & lib. 5. Stromatum refert. IDEM Clemens in aditu templi in Epitaphio carmen hoc scriptum esse, Esse decet castum, sancti qui limina templi ingreditur, &c. Vide Virginitas & Virgo, Praeterea sic etiam vicinus & successor Apostolorum, LYCIVS I. de clericorum coelibatu loquitur eadem omnino quae superius ex Clemente I. protulimus, ut etiam allegat Gratianus distinct. 8. cap. Ministri, &c. sicut & SYRICIVS I. epistola ad Himerium Tarracensem Episcopum, capitibus 8. 9. 10. & 11. Poteris legere, si vocat. Porro DIONYSIVS AREOPAGITA sapius meminit coelibatus clericorum, libro Ecclesiasticae hierarchiae parte 3. cap. 3. dum de sacra communione loquitur. Et STEPHANVS I. ut allegat Gratianus distinct. 31. cap. aliter, & Iuo Carnotense, lib. 4. decret. Aliter (inquit) se Orientalium traditio habet Ecclesiarum, aliter huius sanctae Romanae Ecclesiae. Nam illarum sacerdotes, Diaconi, aut Subdiaconi, matrimonio copulantur. Istius autem Ecclesiae nullus sacerdotum, à subdiacono usque ad Episcopum, licentiam habet coniugium sortiendi. Hunc canonem allegat, 6. generalis Synodus cano. 13. verumtamen can. 30. prohibet, ne de cetero uxores iungatur, & consensu inito se abstineant ut alibi dicemus. Hinc Concilium ANCYRANVM cano. 1. allegatur à Gratiano distinct. 28. cap. Diaconi, Diaconi quicumque ordinantur, si in ipsa ordinatione protestati sunt, & dixerunt, velle se coniugio copulari, quia sic manere non possunt, hi si postmodum uxores duxerint, in ministerio maneat, propterea quod eis Episcopus licentiam dederit. Quicumque sane tacuerint, & susceperint manus impositionem, professi continentiam, & postea nuptus obligati sunt, à ministerio cessare debent. Idem de subdiacono, vide Subdiaconus. Hunc canonem allegat MARTINVS BRACARENENSIS in collecto, cap. 39. Idem quoque INNOCENTIUS I. epist. 2. ad Victricium Rhotomagensem Episcopum, cap. 10. Hinc Concilium NEOCAESARIENSE cano. 1. Presbyter si uxorem duxerit, ordine suo moueatur. Si autem fornicatus fuerit, vel adulterium commiserit, penitus extrudatur, & ad penitentiam deducatur. Etiam cano. 7. sequenti, abominatur digamas. Hunc canonem allegat & citat Concilium MOGVNTINENSE II. sub Rabano, cano. 19. & Concilium PARIENSE III. ib. 1. cap. 37. Hinc quoque consequenter. Concilium ROMANVM II. sub Syluestro I. cap. 19. action. 2. Nemo presbyter à die oneris presbyterij, sumat coniugium, ut si quis neglecto exierit, duodecim annis eum dicimus priuari honore. Idem SYRICIUS I. allegat epist. 4. ad omnes orthodoxos, cap. 4. ut mox citabimus. His concordat & subscribit Concilium ELIBERTINVM cano. 33. Placuit in totum prohibere, Episcopis, Presbyteris, Diaconis ac Subdiaconis, positus in ministerio, abstinere se à coniugijs suis,

Tertullianus Carthaginiens.

Clemens Alexandrinus, Paterni Magni discipulus.

Superstitio aditus templi Epitaphio daturi Aesculapij.

Lucius I.

Syricius I.

Dionysius Areopagita.

Stephanus I.

Concilium Ancyranum vnde & Diaconi.

Martinus Bracarensis Episcopus.

Innocentius I. Concilium Neocaesariens.

Concilium Moguntinense II. sub Rabano.

Concilium Parisiense III.

Concilium Romanum I. sub Syluestro I.

Syricius I.

Concilium Elibertinum.

Concilium Taurinense I.

Concilium Toletanum I. Innocentius I.

Concilium Carthagenense I. sub Anastasio Episcoporum 73.

Concilium Africanum sub Bonifacio I. Concilium Moguntin. 3.

Concilium Arelatense 2. anno Domini 316.

Syricius I.

Haec sunt argumenta Historicorum nostri temporis.

Leuit. 10. Luc. 1.

Leuit. 10. Luc. 1.

Matth. 5.

Cantic. 4.

Ephes. 5.

Roman. 8.

1. Corinth. 3. & 6.

Sapient. 1.

& non generare filios. Quod quicumque fecerit, ab honore clericatus exterminetur. Et canonem huic subscribens Concilium TAVRINENSE I. canone 7. & ultimo. Hi (ait) qui contra interdictum sunt ordinati, vel in ministerio genuerunt filios, ne ad maiores gradus ordinum permittantur ascendere, synodi decreuit auctoritas. Idem omnino Concilium TOLLETANVM I. cano. 1. & allegatur ab Iuone libro 3. & INNOCENTIUS I. epistola 5. ad maximum & Severum Episcopos Brutorum, & allegat Gratianus distinctioe 8. capite Maximilianus. Hinc Concilium CARTHAGINENSE V. canone 3. & allegatur à Gratiano distinctioe 84. cap. Cum de, & distinctioe 32. cap. Placuit. Cum de quorumdam clericorum, ait, quamvis erga uxores proprias, incontinentia referatur. Placuit Presbyteros, Episcopos, & Diaconos, secundum vel priora aut priorum propria statuta etiam ab uxoribus continere. Quod nisi fecerint, ab Ecclesiastico remoueantur officio. Ceteros autem clericos ad hoc non cogi, sed secundum, vniuersumque Ecclesiae consuetudine obseruari debere. Vide & Monachus. Idem omnino statuit Concilium AFRICANVM sub Bonifacio I. capite 37. Porro hic canon Carthagenensis recitatur, & confirmatur, postea in Concilio MOGVNTINO III. sub Arnulpho Imperatore capite 19. Praeterea sic longè ante illa omnia concilia, Concilium ARELATENSE II. sub Syluestro canone 2. & allegatur à Gratiano distinctioe 28. cap. Assumi aliquem ad sacerdotium non posse in vinculo coniugij, constitutum, nisi fuerit promissa conuersio. Sic SYRICIUS I. epistola 1. ad Tarracensem Episcopum cap. 7. & allegatur à Gratiano, distinctioe 82. capite Plurimos. Plurimos sacerdotes Christi atque Leuitas post longa consecrationis sua tempora, tam de coniugijs proprijs, quam etiam de turpi coitu sobolem didicimus procreasse, & crimen suum hac praescriptione defendere, quia in veteri testamento sacerdotibus ac ministris generandi facultas legitur attributa. Dicat mihi nunc, quisquis ille est, sectator libidinum praepertorque visiorum, si estimat, quod in lege Moysi passim sacris ordinibus à Domino laxata sint frena luxuria, cur eos quibus committerentur sancta sanctorum, praemoneat dicens, sancti estote quia ego sanctus sum Dominus Deus vester. Cur etiam procul à suis domibus anno vicis suae, in templo habitare iussi sunt sacerdotes. Haec videlicet ratione, ne vel cum uxoribus possent carnale exercere commercium, ut conscientia integritate fulgentes, acceptabile Deo munus offerrent. Quibus etiam expleto deseruitio- nis sua tempore, uxoris usus solius successione causa fuerat relaxatus, quia non ex alia, nisi ex tribu leui, quisquam ad Dei ministerium fuerat preceptus admitti. Vnde & Dominus Iesus, cum nos suo illustraret aduentu, in Evangelio protestatur, quia legem venerit implere, non soluere. Et ideo Ecclesiam cuius sponsus est, speciosus forma, castitatis voluit splendore radiare, ut in die iudicij cum rursus aduenerit, sine macula & ruga eam possit, sicut per Apostolum suum instituit, reperire. Quorum sanctionem sacerdotes omnes atque Leuitas in solubili lege constringimus, ut à die ordinationis nostrae fabricari ac pudicitiae, & corda nostra mancipemus & corpora, dum modo per omnia Deo nostro, in his quae quotidie offerimus sacrificijs placeamus. Quj autem in carne sunt, dicente electionis vase, Deo placere non possunt: vos autem iam non estis in carne, sed in spiritu: si tamen spiritus Dei habitat in vobis. Et ubi poterit, nisi in corporibus, sicut legitimus, sanctis, Dei spiritus habitat? Et quia aliquanti de quibus loquimur. (Hoc allegat Gratianus distinctioe

82. capite. Quia aliquanti ignorantes laici se esse deservi. His hac conditione misericorditer dicimus non negandam, ut sine ullo horrore augmento, in hoc quod detecti sunt, quando uiderint, persueuerint, si tamen post hac continentem se studuerint exhibere. Hi uero qui illiciti privilegij excusatione nituntur, ut sibi asservunt veteri hoc lege concessum, nouerint se ab omni Ecclesiastico honore, quo indignè uti sent. Apostolica sedis auctoritate deiectos, nec unquam posse veneranda atrocitate mysteria, quibus se ipsi, dum obscenè cupiditatibus inbiant, priuauerunt, & quia exempla praesentia cauere nos praemoneat in futurum. Si quilibet Episcopus, presbyter, atque Diaconus (quod non optamus) deinceps fuerit talis inuentus, iam nunc sibi omnem per nos indulgentiam aditum intelligat obseruatum, quia ferro necesse est excidantur vulnera, quae fomentorum non senserint medicinam. Idem adhuc epistola 4. ad omnes Orthodoxos cap. 9. iubet, ut sacerdotes & Leuita cum uxoribus suis non coeant, quia in ministerio diuino (ait) quotidianis necessitatibus occupantur. Ad Corinthios namque sic Paulus scribit dicens. Abstineat vos, ut vacetis orationi. Si ergo laicis abstinentia imperatur, ut possint deprecante, audiri, quanto magis sacerdos utique omni momento paratus esse debet, munditiae puritate securus, ne aut sacrificium offerat, aut Baptizare cogatur? Quj si contaminatus & Carnali concupiscentia, quid faciet? Excusabit? Quo pudore, qua mente usurpabit? qua conscientia, quo merito, hic exaudiri se credit, cum scriptum sit. Omnia munda mundis, conquinatis autem & infidelibus nihil mundum? Qua de re horror, moueo, rogo, tollitur hoc opprobrium, quod potest iure etiam gentilitas accusare. Fortè licere hoc creditur, quia scriptum est, vnius uxoris virum. Non permanentem in concupiscentia generandi dixit, sed propter continentiam futuram. Neque enim integros non admittit, qui aut vellem autem omnes homines sic esse, sicut & ego: & aperius declarat dicens: Quj in carne sunt, Deo placere non possunt, &c. Haec Syricius ille Porro omnia praedicta confirmat Concilium ARVERNENSE I. sub Vigilio cap. 12. & Concilium CARTHAGINENSE II. sub praedicto Syricio canone 2. & allegatur à Gratiano distinctioe 84. cum in praeterito & distinctioe 31. capite Episcopos. Aurelius Episcopus dixit: Cum in praetorio concilio de continentia & castitatis moderamine tractaretur, gradus isti tres conscriptione quadam castitatis per consecrationem annexi: sunt Episcopos inquam, Presbyteros & Diaconos, ita placuit ut concederent, sacrosanctos antistites & Dei sacerdotes, nec non & Leuitas, vel qui sacramentis diuinis inseruimus, continentem esse in omnibus, quo possint simpliciter quocumque Deo postulanti impetrare, ut quod Apostolici docuerunt, & ipsa seruauit antiquitas, nos quoque custodiamus. Ab vniuersis Episcopis dictum est. Omnibus placet ut Episcopi, presbyteri, & Diaconi, vel qui sacramenta contrectant pudicitiae custodes etiam ab uxoribus se abstineant. Ab omnibus dictum est: placet, ut in omnibus, & ab omnibus pudicitia custodiatur, qui altario deseruiunt. Hunc canonem citat Concilium MOGVNTINENSE III. sub Arnulpho cap. 19. Idem omnino & LE O I. epistola 90. quae est ad Episcopum Narbonensem Rusticum capite 3. & allegatur distinctioe 31. à Gratiano capite Lex continentia, &c. Idem & INNOCENTIUS I. epistola 2. ad Victricium Rhotomagensem Episcopum capite 9. & allegatur à Gratiano ibidem capite tenere. Similiter Idem Innocentius repetit epistola 3. ad Exuperium Tholosanum Episcopum capite 1. ea omnia quae superius Syricius

Haec diligenter attende.

1. Corinth. 7.

Heu, quot viro sapuli, & stupis exurgentes sacra tra-stant mysteria, & lupulini eorum sacramentum.

Titi 1.

Occupatio.

1. Timoth. 3.

Titi 1. 1. Corinth. 7. Roman. 6.

Concilium Aruernense. Concilium Cathag. 2.

Nota verba haec, quia Coelibatum Apostoli docuerunt & ipsa seruauit antiquitas.

Concilium Moguntinense III. sub Arnulpho Imperatore. I. c. 1.

Innocentius I.

Concilium Constantinop. 3. dicitur 6. generale.

Concilium Agathense.

Concilium Araucanicum 1. sub Leone 1.

Leo 1.

Concilium Epaense.

Epiphanius Cypri Episc.

Corinth. 7. Eadem superius ex Syrio pro utimus verum tamen credo quod Syricus hic haereticus ex Epiphanius.

Origenes Adamantius.

Ioannes Chrysostomus.

depromit de continentia sacerdotum. Sicut & Patres Concilij III. CONSTANTINOPOL. quod dicitur 6. generale canone 11. idem repetunt, & propriis calculis verant ne Episcopi proprias vxores repetant, vt alibi diximus. Præterea hæc omnia confirmans, & approbans Concilium AGATHENSE canone 9. & allegatur à Gratiano distinctione 82. capite. Proposuit. *Placuit vt si presbyteri vel Diaconi coniugati, ad torum vxorum suarum redire voluerint, Pape Innocenti ordinatio, vel Synodij Episcopi auctoritas (habes superius) quæ est his canonibus inserta, seruetur. Quod si ad aliquos formula illa Ecclesiastica vite pariter & discipline, quæ à Syricio Episcopo ad provincias commauit, non probabitur peruenisse, eis ignorantia venia remittitur, ita vt de cætero penitus incipiant abstinere. Et ita gradus suos, in quibus inuenti fuerint sic retineant, vt ad potiora eis non liceat ascendere. Quibus in beneficio esse debet, quod locum ipsum, quem retinent, non amittunt. Si qui autem scisse formam viuendi à Syricio sancto Episcopo deteguntur, neque statim cupiditates libidinis abiecerint, sunt modis omnibus submouendi, eò quod post adnotationem cognitam, preponendam arbitrati sunt voluptatem. Postea statuit Concilium ARAVICANVM I. sub Leone 1. canone 23. Si quis post acceptam benedictionem leuiticam, cum vxore sua in continentia inuenitur, ab officio abiciatur. Et cano 2. De his autem, qui priusquam ordinati fuerint, in hoc ipsum incidunt. Turinensis Synodi sequendam sententiam (habes superius expressam) qua iubentur non ulterius promoueri. Et canone 25. De idoneis autem probatisque viris, quos clericatus alligari, &c. Vide distione, Bigamus. De cœlibatu Subdiaconorum, idem dicit LEO I. epistola 82. ad Anastasium Episcopum Thessalonicens. capite 4. vide postremum in vocabulo, Subdiaconus. Eadem constituit quæ superius Concilium EPANENSE capite 2. vide etiam, ordinationes illicitæ. Porro omnes hos canones de cœlibatu loquentes confirmat EPIPHANIUS CYPRI hæresi 59. contra Catharos libro 2. tomo 1. At dices mihi (ait) minime in quibusdam locis adhuc liberos gignere presbyteros, & Diaconos, & Hypodiaconos. At hoc non est iuxta canonem, sed iuxta hominum mentem, quæ per tempus elanguit, & propter multitudinem cum non inueniretur ministerium. Nam quod decentius est, id semper Ecclesia, per spiritum sanctum bene disposita videns, statuit apparare, vt cultus diuini indistincti Deo proficerentur, & spirituales necessitates cum omni benecola conscientia peragerentur. Dico autem, quod decorum est, propter repentina ministeria ac necessitates, vt presbyter & Diaconus, & Episcopus, Deo deditus sit. Si enim etiam populo precipit sanctus Apostolus, dicens, vt ad tempus vacent orationi, quanto magis sacerdoti idem precipit? Vt indistinctus sit, inquam, ad vacandum secundum Deum, sacerdotio, quod in spiritualibus necessitatibus ac vrbibus perficitur, &c. Idem ad calcem lib. 3. contra hæreticos, tomo 2. prope finem operum eius contra Hæreticos. Sanctum, inquit, sacerdotium ex virginibus quidem vt plurimum procedens, si vero non ex virginibus, at ex solitariam vitam degentibus. Si vero non suffecerint ad ministerium, ad solitariam vitam degentibus, de his qui continent à propriis vxoribus, aut ab vno nuptiis viduitatem seruantiibus, &c. Lege & ORIGENES ADAMANTIVS Homilia 4. in Leuiticum. Antequam omnia (inquit) sacerdos qui diuinis assistit altaribus, castitate debet accingi, &c. Et IOANNES CHRYSOSTOMVS. Homilia 2. de patientia Iob. Titus dixit Paulus, constituere Episcopos, sicut ego disposui tibi, si*

quis est sine crimine, & vnius vxoris virum. Non ea ratione, quod id nunc in Ecclesia obseruatur. Oportet enim omni profecto castitate sacerdotum ornatum esse. &c. Idem homilia 7. in Matthæum, capite 2. Omnia mandata legis nobis sunt monachisque communia, absque sola profecto passione connubij. Vide & CYPRIANVM CARTHAGINENSEM per totum librum de singularitate clericorum, vbi de vitanda mulierum familiaritate & commercio disputat. Cœlibatus meminit clericorum, multis in locis HIERONYMVS STRIDONENSIS, potissimum in epistola ad Paulinum de Institutione Monachi, & libro contra Iouinianum, & libro contra Vigilantium. Meminit & AMBROSIVS MEDIOLANENSIS in epistola ad Titum cap. 1. & in 2. ad Corinthios cap. 11. meminit specialiter huius vocabuli cœlibatus. AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro 6. confessionum cap. 3. & capite 11. vbi & se cœlibem confitetur. Porro extat memorabilis historia, quam scripsit NICEPHORVS CALLISTVS libro 8. capite 19. historiæ Ecclesiasticæ, & SOCRADES libro 1. capite 11. historiæ Ecclesiasticæ. Nam in magno illo Concilio NICÆNO I. statutum fuisse dicit, vt quicumque sacrum aliquod fortiti essent ministerium, præterquam lectores, de cætero cum vxoribus suis non concumberent, quas ante initium sacrum magistratum duxissent, quod decretum ad preces Paphnutij superiorum thebarum Episcopi mutatum est, & decretum antiquum seruari iubetur, quod adhuc hodie Græci & Orientales obseruant, vt scilicet qui sacerdotalem dignitatem susceperint, cœlibes postea quoque à coniugio abstineant qui verò vxore ducta, in ordinem sacrum cooperati sunt, vt à coniugibus suis non separentur. Hac (inquit) Paphnutio, qui nunquam vxorem duxerat, suadente, Synodus comprobauit, &c. Hanc postea constitutionem approbatum & confirmatum edictis HONORIVS & THEODOSIVS Imperatores vt habes. A. A. lex & script. l. cum qui, C. de Episcopis & clericis, &c. Meminit & cœlibatus sapius CASSIODORVS SENATOR in historia Tripartita lib. 7. cap. 14. De Pelagio Laodiceno Episcopo, qui cum vxorem duxisset, in ipso thalamo primo die nuptiarum sponsæ persuasit, vt puritatem communi voluptati praponeret. Et libro 9. capite 38. idem narrat quod & EVSEBIVS CAESARIENSIS libro 4. historiæ Ecclesiasticæ capite 23. confirmat dicens, Dionysium Areopagitam epistola ad Gnosios, Episcopum eorum nomine Pynitum, ad castitatem voluntariam, non coactam, hortari. Lege & visita locos assignatos. Ne autem longius moram trahamus, referamus ad decreta parum. Sic de cœlibatu statuit Concilium AVRELIANENSE I. canone 2. Nullus clericorum à subdiacono & supra, & quos vxores in proposito suo accipere inhibetur propria si forte iam habeat misceatur vxori quod se fecerit, laica communione contentus, iuxta priorum canonum statuta ab officio deponatur, quem si sciens Episcopus suus in hac vilitate permixtionis viuentem, ab officium postea admiserit, & ipse Episcopus ad agendam penitentiam tribus mensibus sit ab officio suo sequestratus. Et postea AVRELIANENSE II. sub eodem Vigilio canone 7. Clerici qui, cum vxores non haberent, benedictione si sequestra conuicia crederint eligenda, qui volentes absque ulla reclamatione in estate fuerint legitime ordinati, cum ipsis mulieribus quis acceperint excommunicatione percussantur. Et de his qui post hæresim ad Catholicam Ecclesiam

Cyprianus Carthagenf.

Hieronymus Stridonensf.

Ambrosius Mediolanensf.

Augustinus Hipponensf.

Nicephorus Callistus, Socrates Historiographus.

Concilium Nicænum.

Honor. Imper. Theod. Imper.

Eusebius Caesariensf.

Concilium Aurelianensf. sub Childberto & Vigilio.

Concilium Aurelianensf.

redeu ntes.

Hoc notetur pro presenti, & pro futuro, & vide supra, Clerici ab hæresi conuersi. Concilium Toletanum 3.

Concilium Matificonensf.

Concilium Lugdunensf.

Concilium Toletanum 8. Concilium Aurelianensf.

Concilium Turonensf.

Concilium Aurelianensf.

Concilium Vornatiensf. Gregorius Magnus.

Actuum 4.

Eugenius 2.

Nicolaus 1.

Zacharias 1.

redeuntes, vxores suas retinent in domo, statuit Concilium TOLETANVM III. capite 5. *Vt si vxorem habuerint, eas faciant à se in diuersorio remoto habitare, si suffragatur virtus & castitas, testimonium bonum accipiat vtriusque. Qui autem obscenè elegerit cum vxoribus habitare, vt lector habeatur, & canonicè distringatur, vxores verò possint ab Episcopis venundari, & precium pauperibus tribui. Hinc Concilium MATIFICONENSE I. canone 11. Sacro electi ministerio repudiant carnale consortium, ac permixtionis pristina contubernium pernentent germanitatis affectu, & quisquis ille est, diuino munere benedictione percepta, vxori prius sua frater illico efficiatur ex conuge. Eos verò quos reperimus ardore libidinis inflammatos, abiecto religionis cingulo ad vomitum pristinum & inibita rursus coniugia repetisse, atque incesti quodammodo crimine clarum decus sacerdotij violasse, quod nati etiam filij prodiderunt, quod qui fecisse cognoscitur, omni in perpetuum, quam admissio iam crimine perdidit, dignitate priuabitur. Idem omnino Concilium LUGDVNENSE II. capite 1. vide latius supra. Clericis mulierum contubernium inhiabitur, &c. Vide & vocabulo subdiaconus ex Concilio TOLETANO VIII. capite 6. Porro sic Concilium AVRELIANENSE IV. canone 17. Prohibemus ne sacerdotis sine Diaconi cum coniugibus suis habeant communem lectum & cellulam, ne propter suspitionem carnalis consortij religio maculetur, quod qui fecerint iuxta prescos canones ab officio degradentur. Eadem omnino, licet prolixioribus verbis, determinat Concilium TURONENSE II. capite 20. vbi etiam Nicolaitarum factum & hæresim damnant, & eos qui tali ordine viuunt. Idem etiam Concilium AVRELIANENSE V. sub Pelagio I. canone 4. vbi prohibet, ne quis post adeptum clericatum, ad coniugalem torum sibi illicitum redeat, aliàs ab officio deponatur. Vt iam crebrius dictum est. Idem confirmat & Concilium VORNATIENSE canone 9. huic & GREGORIUS I. in responsionibus ad interrogata Augustini Cantuariensis I. Archiepiscopi responsione 2. & allegatur à Gratiano distinctione 32. capite Si quis, & causa 12. quæstione 1. capite. Quia tua 5. Si qui verò, &c. Si qui verò sunt clerici (ait) extra sacros ordines constituti, qui se continere non possunt, fortiri vxores debent, & stipendia sua externis accipere, quia de paribus nouimus scriptum, quod diuidebatur singulis pro utriusque opus erat: de eorum ergo stipendio cogitandum atque providendum est, & sub Ecclesiastica regula sum tenendi, vt bonis moribus viuant, & canendis psalmis inuigilent, & ab omnibus illicitis & cor, & linguam, & corpus Deo aurore conferent. Et EVGENIVS II. Decreto 2. Precipimus obseruari, vt qui in ordine subdiaconatus aut supra, vxorem duxerint, aut concubinas habuerint, officio Ecclesiastico & Beneficio careant. Huic decreto subscribit NICOLAUS I. epistola ad Odonem Viennensem Archiepiscopum allegatur à Gratiano distinctione 31. capite De illo. Clericus (ait) qui per ordines Ecclesiasticos usque ad subdiaconatum caste vixit, vxorem dicere non potest. Nullus enim datur licentia exceptis illis, quibus Ecclesiastica regula vxorem habere permittit. Et ZACHARIAS I. epistola 9. ad Bonifacium Moguntinensem Archiepiscopum & Martyrem. Loquitur Apostolus vnius vxoris virum debere esse sacerdotem, & hoc ante susceptum sacerdotium vbi licitum est. Nam à die suscepti sacerdotij, etiam ab ipso propria coniugio prohibendi sunt. Quomodo sacerdotio fungi desiderant loquitur autem de Francia sacer-*

dotibus incestuosus) qui talibus sceleribus inuolunt esse monstrantur, vt neque seculares fideles his facinoribus obvolutos optemus? Præterea ALEXANDER III. part. 18. c. 2. Concilij LATERANENS. sub eodem celebrati ad Cantuariensem Archiepiscopum, & eius suffraganeos: Si quis (ait) clericorum, infra subdiaconatum, accipiant vxores ipsos ad relinquenda beneficia Ecclesiastica, si que habent, & retinendas vxores suas, Ecclesiastica distinctione compellatis. Sed si forte in subdiaconatu, & alijs superioribus ordinibus, vxores accepisse nesciunt, eorum vxores dimittere, & penitentiam agere de commissis, auctoritate nostra per suspensionis & excommunicationis sententiam, appellatione postposita, compellatis. Lege residuum ad Londonensem Episcopum, superius, Beneficia non valeant coniugati tenere, &c. Capite autem 5. eiusdem partis scribens Herefordensi Episcopo. Sed nec aliqui (ait) ad sacros ordines, vel Ecclesiarum administrationes, admittantur, nisi castitatem forte voverint, & perpetuo seruent, & qui unicam & virginem habuerint in vxorem. Idem Alexander 3. capite 4. eiusdem 18. partis ad Hipponensem & Salernitanum Episcopos. Super eò quod afferis, quosdam viros tua iurisdictionis in sacris ordinibus constitutos, matrimonium contraxisse, hoc tua prudentia respondemus: Quod si qui in Diaconatu & supra, matrimonium contraxerint, cogendi sunt vxores dimittere, & continenter viuere, ita quod post actam penitentiam, ex dispensatione possint in suis ordinibus ministrare. Si verò subdiaconi contraxerint matrimonium, eos, dummodo ante tales fuerint, quod timendum sit, ne pro vna pluribus abutantur, distimulare poteris cum suis mulieribus remanere: quia tolerandum est malum, vt peiora videntur. Idem capite 6. Vnigorensi Episcopo: Peruenit ad audientiam nostram, quod quidam in tua diocesi commorantur, qui se Ecclesiastica professionem esse fingent, cum tamen Ecclesiastica beneficia habeant, matrimonium contraxerint, & adepta beneficia nihilominus obtinere contentant. Quod quia indignum est, & sanctorum canonum institutionibus noscitur penitus obuiare, fraternitati tue mandamus: quatenus illos qui infra subdiaconatum matrimonium contraxerint, à suis vxoribus nulla ratione permittas diuorare, nisi ex communi consensu illi ad religionem transire voluerint, & ibi in Dei seruitio iugiter commorari. Si autem cum vxoribus vixerint, Ecclesiastica beneficia, quæ ad illos tantum qui assidue in Dei seruitio persistunt, spectare noscuntur, non debent illatenus obtinere. Illi verò, qui in subdiaconatu & supra, ad matrimonium conuolauerunt, possunt & debent mulieres inuitas & renitentes relinquere, nec huiusmodi coniunctio matrimonium, sed contubernium est potius nuncupandum. Hac allegat Gratianus distinctione 34. capite presbyteri, & distinctio 17. capite mulieris. Eadem adhuc Idem Alexander 3. capite 12. & 13. eiusdem 18. partis ad Exoniensem Episcopum. Et signanter dicit, ab illis vxores remouendas, si caste victuros crederit. Si autem antea dissoluta vita fuerint, aut illis quas tenent dimissis in deteriora lapsuri credantur, & plures pro vna frequentare: Dissimulandum est pro grauiore lapsu vitando, quod insinuat maneat, ita tamen quod ad altaris ministerium non accedant, nec Ecclesiastica beneficia percipiant. Verantamen si tales Ecclesia personis gerunt, aut Ecclesiam, aut vxoras prorsus dimittere sunt cogendi. Tum capite 12. de Diacono, qui Diaconum verberauit in sabbato sancto, & insuper mulierem vxoris nomine susceperat: Quod si contrito animo de facto delectat, cogendus est ab vxore recedere, & penitentia de vtroque com-

Alexander 3.

Quod nisi cœlibes vlli possint beneficia Ecclesiastica tenere, videre sicut superius distione Beneficium.

Concilium Lateranense sub Alexandro 3.

Nota de Subdiaconis vxoratis, vide quod sequitur infra.

Coniugati sub interminatione ne anathematis vertitur ecclesiastica beneficia possidere, & hodie, non solum coniugati sed & incestuosi heretici permittuntur possidere, O grande & extimale facinus.

missio

missio suscepta, in presbyterum poterit meritis interuenientibus ordinari. Hoc iterum repetitur parte 26. capite 21. eiusdem concilij Lateranensis sub eodem, ubi sic subditur. *Subdiaconum autem, siue homines interfecti, siue non, non posse matrimonium contrahere, sacrorum canonum censura demonstrat. Vide superius multis in locis, & vocabulo, Subdiaconus: Prædicta iterum confirmantur, scilicet quod clerici qui ad coniugium transierint, de minoribus ordinibus non possunt beneficia Ecclesiastica possidere parte 50. capite 7. eiusdem, ubi idem Alexander 3. Verulano Episcopo scribit. Si autem (ait) Ecclesiis quibus attributi fuerint, de possessionibus aut aliis bonis suis aliqua contulisse noscuntur, cum ab eorumdem Ecclesiarum ministerio fuerint, & beneficio sequestrati, ad ipsos recta via Dominum & proprietatem illico debet absque ulla contradictione redire. &c. De cælibatu porro clericorum, multis agit Concilium ALEMANNICVM sub Conrado Episcopo Cardinali Portuensi sanctæ sedis legato, habitum anno 1125. Sed & agit Concilium SENONENSE sub Antonio à prato Cancellario & Archiepiscopo decreto 8. contra Luciferianos & Lutheranos cælibatum clericis & sacerdotibus tenendum, præcedentium autoritate canonum, & ex veteris legis testimonio. Neque enim (ait) potuit quicquam illo sanctum institui, quo ministri prioris sacris accedant altaribus, & iugi pene sacramentorum administrationi reddantur aptiores, quam neminem, nec ad subdiaconatum quidem admitti, qui non se se voto perpetua castitatis astrinxisset. Degranat quippe animum, & ad terrena dicitur usus matrimoniorum: amor liberorum, auarum & sollicitum reddit. Quisquis igitur contra sacrorum conciliorum & patrum decreta, sacerdotes, diaconos, aut subdiaconos, lege cælibatus non teneri docuerit, aut liberis illis concesserit nuptias, inter hæreticos omni tergiversatione relictus numeratur. &c. Per totum hoc decretum de cælibatu agit, & votis. Quapropter vide plura in vocabulis, Bigamia, Clericus votum, Virgo & Virginitas, Monachus & cætera eiusmodi: & coniunge sequentia.*

Cælibatus matrimonio præstat.] Hoc ex superioribus innumeris autoritatibus confirmatur. Ideo restat apponere censuram eorum qui hoc conarentur euertere. Sic ergo Concilium TRIDENTINVM nouissimum generale sessione 24. quæ est 8. sub Pio 4. Si quis (ait) dixerit clericos in sacris ordinibus constitutos, vel regulares, castitatem solemniter professos, posse matrimonium contrahere & contratumque validum esse, non obstante lege Ecclesiastica vel voto, & oppositum nihil aliud esse, quam damnare matrimonium, & posseque omnes contrahere matrimonium, qui sentiunt se castitatis, etiam se eam uouerint, habere donum, anathema sit. Cum Deus id re- ete petentibus non denoget, nec patitur nos supra id quod possumus tentari. Si quis dixerit statum conjugalem anteposendum esse statui virginitalis vel cælibatus, & non esse melius ac beatius manere in virginitate aut cælibatu, quam iungi matrimonio, anathema sit. Qui plura legere voluerit, habet librum excellentissimi doctoris ROBERTI CENALIS Episcopi Abrincensis, quem inscripsit de Cælibatu, qui nobis quondam fuit familiarissimus, & nostri ordinis feruentissimus zelator, cui & testimonium solemne in eodem libro præbuit. Habet & alios infinitos doctores, qui in hac acie defu darunt, quos pertranseo. Hæc sufficiant.

COEMETERIA.] **COEMETERIA** non polluenda sed hono-

precipiens

Alexander 3. in Concilio Lateranensi sub eodem celebrato parte 31. capite 6. expressè prohibuit, ne excommunicatorum corpora in cæmeterio inhumarentur, ut videbis in dictione, Excommunicatus. Sed & abundantius Concilium TIRONENSE vt ibidem allegatur, statuit, vt qui Ecclesias & cæmeteria contempserint vel polluerint, anathematis sententia feriatur. Nec absolui possint, nisi à summo Pontifice præterquam in mortis articulo. Prohibet etiam clericis & laicis, ne quis scienter prædam Ecclesiæ emat, vel prædam cæmeterij vel cuiuslibet possessionis Ecclesiastica: quod qui præsumpserit, anathematis vinculo feriat. De Immunitate & reconciliatione pollutorum cæmeteriorum, dicemus in vocabulo Ecclesiæ limina, & Ecclesia sanguine polluta, &c. ex CLEMENB II. & aliis ad locum, nec te penitente, vide etiam dictione, Immunitas, & Basilica, &c.

COENA.

Coena Domini.] Vide Eucharistia, & Communio. **Coena Domini festum.**] memoratur infinitis in locis, nec possibile est hic cuncta complecti. Vide in vocabulo, Dies festi, huius enim specialiter fit mentio in Concilio CHALCEDONENSIS generali 4. actione 16. & in NICEPHORO CALLISTO libro 15. capite 16. historia Ecclesiastica, ubi narratur quomodo in Die festo cœnæ Domini, quod triduo, ante Pascha celebratur, ab Hæreticis occisus est sanctissimus Proterius Alexandrinus Episcopus. Sed & mentio fit cœnæ Domini in vocabulo, Gloria in excelsis, Nam eo die iubetur decantari. In vocabulo Ablutio; quæ eo die fieri iubetur: In vocabulo, Pallium, nam eo die iubetur Archiepiscopus illud deferre, in vocabulo, Christma: nam eo die iubetur confici. In omnibus his locis, mentio fit Cœnæ Dominicæ, Ideo ad illa vocabula. Præterea Concilium BRACARENSE I. cano. 16. Si quis (ait) 5. feria Paschali, quæ vocatur cœna Domini, hora legitima post nonam, ieiunium in Ecclesia missas non tenet, sed secundum sectam Priscilliani festiuitatem ipsius Diei ad hora 3. per missas defunctorum, soluto ieiunio colit, anathema sit. Idem prius statuerat Concilium LAODICENVM canone 49, vt dicemus in vocabulo. Quadragesima. Idem & allegat MARTINVS BRACARENENSIS in collectorio cap. 50. & allegatur à Gratiano de consecratione distinctione 3. vide Quadragesima, Ieiunium, & cætera quæ superius memorauimus sed & superioribus mentionem fecimus ex eodem Alexandro 3. cœnæ Domini, quo die Diaconus alterum Diaconum verberauit, quod in crimen illi immissum versum est, quod pollueret sanctum Diem.

COENOBIVM.

Cœnobiurum institutio, &c.] Omnia habes in vocabulo, Monasterium.

COETVS.

Coetus vt sint celebrandi.] CLEMENS I. libro 2. constitutionum Apostolicarum capite 61. ubi Apostolici sic loquuntur: Cum vero Ecclesiam Dei conuocans, d. Episcopo, veluti magna nauis gubernator, iube cum omni scientia catus celebrari,

precipiens

Alexander 3.

Concilium Tironense.

Clemens 3.

Concilium generale Chalcedonense 4.

Nicephorus Callistus.

Concilium Bracarense.

Concilium Laodicenum.

Martinus Bracarensis.

Clemens 1.

Antiquitas febat cæcus fidelium, tam ad audiendum verbi Dei, quam ad participandum sacramentis.

Que in cæcis febat cõmuniter.

Tertullianus Carthaginensis.

Hoc respicito Hæreticos, qui clandestina cõnventicula celebrant. Sed, heu, nimiam illis indulgetur, vt & publicè conuentus agant, & idauram & damnantur Ecclesiæ.

Concilium Laodicenum.

Concilium Antiochenum.

Concilium Constantinopolitanum III. didum 6. Generale.

Agathense concilium.

Concilium Tironense III.

Concilium Ticiense credo quod sit idem quod Papiense, Gallice, Pautic.

Ticinum quippe finitus est præterfluens, nomine Tefin.

Apite vnico Comitum fit mentio fit. De Comitibus vero, de quorum vita & actibus à nobis querere volui sublimitas vestra, quosdam tales esse scimus, quales Dei ministros, & vestra Republica prouidens esse decet. Nonnulli autem vt se suosque ministros corrigant, vestra admonitione indigent, quibus tamen, vt aliquantulum emendandi spatium tribuatis exposcimus. Qui si se citius corrigere noluerint, regia sunt autoritate reprimendi. De eorumdem seruis etiam reprimendis statuunt, qui propter frequentia placita pauperiorum populum nimis affligere cernebantur. Vide & Iudex. Eorum etiam Concilium PISTENSE canone 4. meminit. Comites (ait) ministri Ecclesiæ, Episcopi adiutores in omnibus fiant, vt corrigenda & emendanda corrigant, vel ad regis aures deferant, &c. alioquin si negligentes extiterint sententiam sustineant talem, sicut tempore antecessorum nostrorum consuetudo fuit. Hinc etiam Concilium TRIBVRIENSE capite 9. Comitum meminit, quibus iniungitur, ne legationem seu visitationem Episcoporum impediunt, vel conturbare præsumant, nec eo die placitum condicere seculare præsumant quo Episcopus Ecclesiasticum indixerit: verum si in ipsa eademque Die vterque placitum esse dixerit effectum obtineat, qui prior iudicauerat. Iam tamen dignitate & potestate Episcopi. Vide loca superius assignata.

Concilium Pistense, id est, in loco qui ad Sequana flumini est, & vocatur Pistic.

Concilium Triburienfe.

COMPATER VEL COMMATER.

Quod tales,] non possunt matrimonio iungi nec copulari, & de multis ad eam rem difficultatibus pertinentibus, agemus in dictione specialiter, Patrinus, ubi omnia reposuimus, quæ non pigriteris reuoluere, & matrimonium, seu consanguineus. In his enim etiam quandoque, vt oportunitas se offert, loquimur.

COMMVNITAS.

Communitas indicitur.] De hac etiam diximus in vocabulo, charitas. Hinc ait CLEMENS epistola 5, ad discipulos Hierosolymorum: Communis vita omnibus necessaria est, & maxime his qui Deo irreprehensibiliter militare cupiunt, & vitam Apostolorum imitari volunt. Communis enim usus omnium, quæ sunt in hoc mundo, omnibus esse hominibus debuit, sed per iniquitatem alius hoc suum esse dixit, & alium illud. Et sic inter mortales facta diuisio est. Denique Græcorum quidam * sapientissimus, & ita sciens esse, ait, communia debere esse amicorum omnia. Et sicut non potest (ait) diuidi aer, neque splendor solis, ita nec reliqua quæ communiter in hoc mundo omnibus data sunt ad habendum, diuidi debere, sed habenda esse communio. Vnde & Dominus per Prophetiam loquitur. Ecce quàm bonum & quàm iocundum, habitare fratres in vnium? Istius enim consuetudinis more retento, etiam Apostolici eorumque discipuli vnâ nobiscum & vobiscum vitam duxere. Vnde, vt bene notis, erat cor vnum & anima vna, nec quisquam eorum aut nostrum de his quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed omnia illis & nobis erant communia, nec quisquam egens erat inter nos, &c. Vide supra, Charitas, & infra multis in locis. Idem statuit VRBANVS I. epistola 1. ad omnes fideles vide Facultates Ecclesiæ, &c.

Aulus Gellius, & Erastus Chiriacibus asserit esse Pythagoram, sed qui dam dicunt Platonem, qui & Philosophus Deus dicitur est. 16al. 132. A Gaum 4.

COMMVNIO.

Communio antiquitus omnibus sumenda iniungitur.] De communione sacrosancti

Concilium Pistense, id est, in loco qui ad Sequana flumini est, & vocatur Pistic.

Concilium Triburienfe.

Clemens I.

Astum 4.

Aulus Gellius, & Erastus Chiriacibus asserit esse Pythagoram, sed qui dam dicunt Platonem, qui & Philosophus Deus dicitur est. 16al. 132. A Gaum 4.

Vrbanus I.

Concilium Alemannicũ sub Conrado Cardinali s. Ruffini & legato, Concilium Senonense sub Antonio à Prato Legato & Cardinali.

Concilium Tridentinũ generale.

Robertus Cenalis Episcopus, Abrincensis, iacet inhumatur in aede D. Pauli apud Luteciam.

In frequentibus maior datur e-
incidatio, & amplior e-
piti-
forum retrii
memoribus, ideo
patienter susti-
ne.

Canon Apo-
stolorum.

Concilium
Antiochenum
I. Martini Bra-
carensis.

Sacerdotibus
& ministris im-
peratur com-
munis, & lai-
cis. Vide fe-
quentia.

Clemens I.

Ovo, leſor, at-
tende & con-
sidera, quanti
plani & apre-
te loquitur, &
testimonii per
hibet veritati.

Anacleus I.

Ffal. 1.

Concilium
Toletanum I.

Vbi quis su-
mit Commu-
nionem, & Eu-
charistia ibi-
dem consumit,
vide & sequen-
tia.

Concilium
Agathense.

sancti corporis Christi narrationem aggressuri, hortamur lectorem, ne putet hic habere omnia, que de ipsa narratur in Patrum decretis testimonio. Nam quaedam oportuit congruentius referre (suis in vocabulis: scilicet Eucharistia, vel Missa). Idem quae hic desiderare possent, sciat in illis suppleri dictionibus. Quod autem facta communio antiquitus omnibus sumenda proponebatur, testatur Canon APOSTOLORUM X. qui & allegatur a Gratiano de consecratione distinctione 1. capite. Omnes fideles, allegatur in Concilio COLONIENSI III. parte 7. capite 26. ut posuimus in dictione Missae qui adfunt, ante communionem non recedant, &c. Sic igitur ait canon: *Omnes fideles qui ingrediuntur Ecclesiam, & scripturas audiunt, non autem perseverant in oratione, nec sanctam communionem percipiunt, vel iniquitates Ecclesiae commouentes, conuenit communionem priuari.* Idem omnino Concilium ANTI-
OCHENVM I. canone 2. & recenset Martinus Bracarenſis in collectorio capite 83. & allegat Gratianus de consecratione distinctione 2. capite. Si quis intrat. &c. Item ad huc Canon APOSTOLORUM IX. *Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, vel quilibet ex sacerdotali catalogo, facta oblatione non communicauerit, aut causam dicat: ut si rationabilis fuerit, veniam conſequatur, aut si non dixerit, communionem priuetur, tanquam qui populo causa leſionis exiuerit, dans suspensionem de eo qui sacrificium, quod recte non obrulerit. Quod autem idem de laicis dicatur, ostendit CLEMENS I. libro 2. Apostolicarum constitutionum, capite 61. vbi sic docent Apostoli: *His perfectis sacrificium peragatur, astante omni populo, atque secreto orante. Ac postquam oblatum fuerit, accipiant singuli per se ordine Dominicum corpus & pretiosum sanguinem gradatim, cum pudore & timore, tanquam ad Regis corpus accedentes. Mulieres quoque velato capite, quemadmodum eas decet ordine accedant, custodiantur porta, ne quis infidelis, vel nondum initiatus ingrediatur.* Hinc ANACLEUS I. epistola 1. ad omnes Episcopos. *Peracta autem (ait) consecratione omnes communicent, qui noluerint Ecclesiasticis carere liminibus. Sic enim & Apostoli stiterunt (vide superius) & sancta Romana tenet Ecclesia. Seruare, inquit Dominus per prophetam Dauid, in timore & exultate cum tremore. Adorate pure, ne forte irascatur Dominus, & percat de via iusta. Ille enim non perit de via, qui recte graditur, & precepta custodit maiorum, &c.* Hinc Concilium TOLETANVM I. canone 13. & allegatur a Gratiano de consecratione distinctione 2. capite. Hi qui intrant. *Qui intrant (ait) in Ecclesiam & deprehenduntur, nunquam communicare admoventur. Quod si non communicant, ad penitentiam accedant. Si communicant, non semper abſtineantur. Si non fecerint, abſtineantur.* Et canone 14. allegaturque a Gratiano causa 11. quaestione 3. Si quis laicus, &c. *Si quis autem accipiam a sacerdote Eucharistiam non sumpsit, velut sacrilegus propellatur.* Hic canon in consequentibus elucidabitur. Patienter sustine, quia ordine procedimus. Idem concilium cano. 15. *Si quis (ait) laicus abſtinetur, ad hunc vel ad domum eius, vel clericorum vel religiosorum nullus accedat. Similiter & clericus, si abſtinetur a clericis deuitetur. Si quis cum illo colloqui, aut conuiriari fuerit deprehensus, etiam ipse abſtineatur, sed hoc pertinet ad eos clericos qui eius sunt Episcopi, & ad omnes qui communiti fuerint.* Hinc etiam AGATHENSE Concilium canone 18. & allegat Gratianus de consecratione distinctione 2. capite. Se-*

culares. *Seculares, qui in natali Domini, Pascha, & Pentecoste, non communicauerint, Catholici non credantur, nec inter Catholicos habeantur.* Vide in vocabulo Pascha & Dies festi. Porro Concilium CÆSARAVGVSTANVM Hispaniae canone 13. *Eucharistia gratiam si quis probatur acceptam non consumpsisse in Ecclesia, anathema sit in perpetuum.* Hoc decretum sicut & praemissum Toletanum I. Concilium TOLETANVM XI. canone II. sic exponit. *Cum nihil in diuino canone debeat esse confusum, nihil dubium, nihil etiam indistinctum, in collatione nostri ceteris relectus est canon concily I. Toletani, in quo praecipitur est, ut si quis acceptam a sacerdote Eucharistiam non sumpsit, velut sacrilegus propellatur: nec adiecta est ibi discretio voluntatum, cum & infidelis infideliter haec talia agat, & fidelis fideliter accipiat, quod naturalis illius necessitas deglutire non sunt. Solet enim natura humana infirmitas, in ipso mortis exitu praegravata, tanto siccitatis pondere deprimi, ut nullis ciborum illationibus refici, sed vix tantundem illati delectetur populi gratia sustentari. Quod etiam in multorum exitu vidimus, qui optatum suis votis sacrae communionis expectent viaticum, collatam sibi a sacerdote Eucharistiam reiecerunt, non quod infidelitate hoc agerent, sed quod praeter Domini calicem haustum, traditum sibi non possent Eucharistiam deglutire. Non ergo huiusmodi a corpore Ecclesiae separandi sunt, qui talia non infidelitate, sed necessitate fecerunt, praesertim hi de quibus nihil fidei sinistra sentitur. Placuit ergo definire, quod nec fidelis officiat, nec infideli multum existat. Quicumque ergo fidelis inenitabili, qualibet infirmitate coactus, Eucharistiam perceptam reiecerit, in nullo Ecclesiastica damnationi subiaceat. Similiter nec illos cuiusquam punitionis censura redarguet, qui talia aut tempore infantia faciunt, aut in qualibet mentis alienatione positi, quid fecerint, ignorare videntur. Jam vero quicumque aut de fidelium, aut de infidelium numero corpus Domini absque inenitabili, ut dictum est, necessitate & infirmitate proiecerit, si fidelis est, perpetua communionem priuetur: si infidelis, & verberibus subdatur, & perpetuo exilio relegatur. Quod si horum quilibet huiusmodi excessus, digna poenitentia satisfactione defleuerit per quinquentium, licebit illum communioni pristina reformari.* **Communio vbi accipitur, ibidem consumenda.** hoc est quod superius probauimus, & infra in dictione, Eucharistia, dicetur. Lege quod sequitur. **Communio in missa a sacerdotibus sumenda praecipitur.** hoc etiam superius probatum. Verumtamen quod adhuc restat, exponendum est. Sic quippe Concilium AVRELIANENSE I. canone 6. & allegat Burchardus libro 3. decretorum capite 78. *Audiatum est, aliquos presbyteros missam celebrare, & non communicare, quod omnino in canonibus Apostolorum (habes superioribus) interdicitum esse legitur. Vel quomodo dicere recte potest, si non communicauerit, sumpsimus Domini sacramenta? &c.* Hinc etiam Concilium RHOTOMAGENSE canone 2. allegatur ab eodem Burchardo lib. 3. cap. 76. *Dictum est nobis, quod quidam presbyteri celebrata Missa detrectantes ipsi sumere diuina mysteria que consecrarunt, calicem Domini mulierculis qua ad missas offerunt tradant, vel quibusdam laicis qui diiudicare corpus Domini nesciunt, id est, discernere inter cibum spirituale, atque carnalem. Quod quantum sit omni Ecclesiasticae religioni contrarium, pietas fidelium nouit. Vnde omnibus presbyteris interdicitur, ut nulli in posterum hoc facere praesumat, sed ipse cum reuerentia sumat, & Diacono aut Subdia-*

Concilium
Caſaravguſtana-
num.

Concilium
Toletanum vi-
decimum, sub
Vitaliano Pa-
pa.

Sacra commu-
nio infirmis &
debilibus non
necessaria ſu-
menda decer-
nit, vide &
Eucharistia in-
firmis deferen-
da, &c.

Concilium
Aurelianenſe.

Concilium
Rhotomagen-
ſe hoc non in-
uenitur in 4.
voluminibus
Conciliorum,
ſicut & alia
multa, qua nos
oportuit vnde-
que inueſtiga-
re.

Forma com-
municandi laicos
& verba.

Concilium
Toletanum 12.
sub Leone 2. &
Brugio rege.

Ex hoc colligi-
tur, antiquius
Sacerdotes plu-
res Missas in
vno die cele-
brare, quod ali-
bi annotauit
imus, scilicet
Missas quot vi-
cibus in vna
die celebran-
da.
1. Corinth. 10.

Carolus Ma-
gnus.

Clemens I.

* Paſtophor-
ia armata qua
erant in fronte
templi verin-
que poſita, in
quibus Eucha-
riſtia, & veſtes,
& vasa conde-
bantur.

cono, qui ministri sunt altaris, colligenda tradat. Illud etiam attendant, ut illos propria manu communicet. Nulli autem laico aut femina, Eucharistiam in manibus ponat (hoc solitum fieri in antiqua Ecclesia ex Nicephoro statim dicemus) sed tantum in os eius cum his verbis ponat: *Corpus Domini & sanguis proſit tibi ad remissionem peccatorum, ad vitam eternam. Si quis haec transgressus fuerit, quia Deum omnipotentem contemnit, & quantum in ipso est inhonorat, ab altari remoueat.* Simile quid statuit Concilium TOLETANVM XII. cano. 5. & allegatur a Gratiano de consecratione distinctione 2. cap. Relatum. *Relatum est nobis, quosdam de Sacerdotibus non tot vicibus communionis sanctae gratiam sumere, quot sacrificia in vna die videntur offerre, sed in vno die si plurima per se Deo offerant sacrificia (hic vide Missa) in omnibus se oblationibus a communione suspendant, & in sola tantum extremi sacrificij oblatione communionis sanctae gratiam sumant, quasi non sit toties illi vero & singulari sacrificij participandum, quoties corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi immolatio facta consistit. Nam ecce Apostolus dicit, *Mane qui edunt hostias, participes sunt altaris. Ceterum est, quod hi qui sacrificantes non edunt, rei sunt Domini sacramenti.* Quicumque ergo Sacerdotum diuino altario sacrificium oblatum acceperit, & se a communione suspendit, ab ipsa, qua se indecemer priuauit gratiam communionis anno vno repulsum se non erit. Nam quale erit illud sacrificium, cui nec ipse sacrificans participem praebet. Idem repetit & CALOVS MAGNVS in constitutionibus in Aquis palatio renouatis. Vide latius infra, Communicare, & Missa, & Eucharistia. Porro specialiter, o Lector, haec quae sequuntur attende, ex antiquissimis alcaeris Patrum extracta. **Communio in missa a sacerdotibus sumenda obseruatur.** Licet in superiori annotatione quaedam ex Concilio Rhotomagenſi, & alijs de re huiusmodi tradita precepta sint, tamen etiam praecedentibus quae sequuntur diligenter coniunge & accipe. Quod hic autem dicitur, suppletur in vocabulo, Missae ritus ab antiquo obseruatur, &c. Sic ergo de forma, quae antiquitus obseruabatur in communicando, loquitur CLEMENS I. libro 8. Constitutionum Apostolicarum, cap. 17. *Post orationes suas (ait) pro omnibus fidelibus & Ecclesia, sumat corpus Christi Episcopus, deinde Presbyteri, & Diaconi, & Hypodiaconi, & Anagosta, & Canones, & Asceta, & ex mulieribus Diaconissa, & virgines, & viduae, postea pueri, & omnis populus ordine, cum pudore & reuerentia, absque tumultu, & Episcopus det oblationem dicens, *Corpus Christi, & sumens dicat, Amen. Diaconus teneat calicem, & quando tradit dicat, Sanguis Christi calice vna. Et bibens dicat, Amen. Cum reliqui sumunt, dicatur Psalmus 33. Postquam omnes sumpsit, accipiant Diaconi reliquias, & portent in * Paſtophoria, perfecto Psalmo, Diaconus dicat: *Percepto pretioso corpore & pretioso sanguine Christi, gratias agimus ei qui dignos nos reddidit percipiendi sancta eius mysteria: & rogamus ut non in iudicium, sed in saluam nobis fiat, in utilitatem animae & corporis, in custodiam pietatis, in remissionem peccatorum in vitam futuri seculi.* Tum capitibus 22. & 23. subiungit orationes & gratiarum actiones, quas facile poteris legere, eadem de communione sumenda dantur***

praecepta in libro qui intitatur, Missa IACOBI Apostoli, quae in lucem prodijt opera Claudij de Sanctis Doctoris Theologi, (sed & in Missa IOANNIS CHRYSOSTOMI, quem inferitur ad calcem operum eius, verum ut ad antiquos Patres redeamus, sic de sacrae communionis forma, & vsu suo tempore obseruato, agit DIONYSIVS AREOPAGITA libro De Ecclesiastica Hierarchia, parte 2. cap. 2. vbi ait, communionem sacram nouiter Baptizatis dari solitam, ut diximus in dictione Baptismus. Tum parte 1. cap. 3. sic subiungit: *Primum quidem (ait) illud pie inspicendum, cuius rei gratia, quod alijs quoque venerandis diuinisq; mysterijs commune vocabulum est, huic praeter ceteris praecipue & specialiter applicetur, ut singulariter communio sine societate, & Synaxis sine collectio dicatur. Nepe enim & vnaqueque sacramentalis institutio id agit, ut nostras vias in plura diuinas in vnicum illum statum (quo Deo iungimur) colligat, diuinioremque nostrorum, diuina collectione nobis eius, quod vere vni est, societatem, vniuentem, indiuiduam largiatur. Dicimus ergo cetera sacrarum rerum signa, quorum nobis societas indulgetur, huius diuinis profecto consummantibusq; numeribus perfici. Neque enim ferme fas est, sacerdotalis numeris mysterium aliquod peragi, nisi diuinum illud Eucharistiae augustissimumq; sacramentum compleat, quae singula cum peraguntur, & eius qui perficitur collectionem ad vnum, illud vnicum sacramentum operetur, & diuinitus indulto sacramentorum colectionum munere, ipsius ad Deum conſortium peragat, atque perficiat. Si igitur vnumquodque sacerdotale mysterium ex se imperfectum nostram ad illud vnum communionem collectionemq; non perficit, ac per id quod perficiendi vim non habet, ferre etiam nomen atulit. Finis autem ac principalis omnium ratio in eo est, ut diuinorum mysteriorum is qui perficitur, participes fiat merito sacerdotalis sacrosancta prudentia ex rerum effectu proprium illi verumq; cognomen inuenit. Tum prosequitur communionis sumendae ritum in sacrificio Missa (ut plenius dicemus) Missa ritus, &c. Porro de quomodo his, qui sacris ordinibus instituebatur, & communio dabatur. Idem Author parte 3. capite 6. eiusdem libri commemorat, ut dicemus in vocabulo, Ordo. Porro de celebranda communione sic IGENATIUS Martyr epistola ad Ephesios: *Dare (inquit) operam, ut crebrius conueniatis ad Eucharistiam & gratias Deo agendas, & ad eum laudandum. Cum enim assidue in idem conuenitis, destruuntur vires Satanae, & irrita eius reueruntur ignis, fugata ad peccatum. Plura vide dictione, Eucharistia, Refert & ABDIAS BABYLONIVS libro 3. certaminis Apostolici, *Andream ante passionem fideles communicasse Christianos.* Vide Missa, & libro 9. Idem refert, Thomam Benedictum panem fidelibus obtulisse, ut reponemus in vocabulo, Panis Benedictus, ne hoc forsitan videatur ad sacram communionem non pertinere. Consequenter tamen verè & realiter. Idem Apostolus ibidem legitur, Eucharistia diuisa fideles communicasse, ut dicitur in dictione, Eucharistia. Praeterea sic communionem meminit IUSTINVS Martyr epistola ad Serenum & Zenam fratres, solennem eam communionem vocans: quod forsitan pro conuentu quispiam vel quadam participatione dixerit intelligi, sed verba praecedentia & subsequenter, de communionem sacramentali locutum manifestant, dum agit de ira percitis, qui se a communione conscientia retinente, & precibus publicis abſtinebant, quod ut euident fiat. Ex 2. Apologia eius-**

Iacobi Apo-
stoli Missa.

Ioannis Chry-
ſostomi Missa
&
Dionysius A-
reopagita.

Ratio cur com-
munitio dicatur
& de eius for-
ma & vsu.

Ignatius Mar-
tyr.

Abdias Baby-
lonius.

Iustinus Mar-
tyr.

Insigne testi-
monium Com-
munionis cor-
poris Christi.

Attende for-
mam.

Amen, quid
Hebraice so-
net.

Hac nota qua
mitè pertrin-
gunt hæretici-
cos.

Matthæi 26.
Mauri 14.
Lucæ 22.
Ioann. 13.

Tertullianus
CARTHAGINENSIS

Ambrosius
Mediolanensis

Pfal. 42.

dem yf fileam quæ de Eucharistia cum Tryphone agit, quæ referuntur in vocabulo Eucharistia ad Antonium Pium: Qui odio (ait) profquebatur nos: nuicem non abstinentes a cadibus, & propter morositate non epulabamur, nisi cum tribulibus, nunc post aduentum Christi mensa eiusdem participes, etiam pro inimicis precantes, &c. Et iterum ad calcem eiusdem 2. Apologiæ, Idem formam antiquitatis obseruatam communicandi describit: nam ubi formam baptismi præscripsit, ita subiungit: Nos verò sic ablutum & institutum ad fratres (quos vocant) adducimus, ubi cæcus fuit, ut iam pro nobis, quam pro recens illustrato precemur, quo inueniamur per veram doctrinam, & vera opera digni obseruatores mandatorum custodisque, & ut æternam salutem assequamur, post precationem, nos salutamus osculo mutuo, deinde affertur præcipuo fratri, panis & calix aqua dilutus, quibus acceptis laudem & gratiarum actionem Patri omnium offert, per nomen Filij sancti, que Spiritus, atque ita Eucharistiam aliquandiu celebrat. Post preces & Eucharistiam totus cæcus acciuit Amen. Hæc vox Hebraica lingua significat idem quod fiat. Absoluta gratiarum actione præsulis & oratione totius plebis, Diaconi, quos vocamus, dat singulis presentibus partem panis & calicis dilui, super quos facta est gratiarum actio, atque etiam deferre simunt absentibus. Hoc tamen alimentum apud nos vocatur Eucharistia, ad quod nemo admittitur, nisi qui credit veram esse nostram doctrinam, ablutus regenerationis lauacro in remissionem peccatorum, & sic viuens ut Christus docuit. Non enim vulgarem panem & vulgare poculum hoc sumimus, sed quemadmodum per verbum Dei caro factus est Iesus Christus Saluator noster, carnem & sanguinem pro salute nostra habuit, sic etiam per verbum precationis & gratiarum actionis sacramentum ab ipso alimentum, que mutata nutrit carnes nostras, & sanguinem illius incarnati Iesu, carnem & sanguinem esse didicimus. Nam Apostoli in suis scriptis, que vocantur Euagelia, sic sibi madaffe Iesum tradiderunt, sumpto pane actis, gratias dixisse. Hoc facite in mei memoriam. Hoc est corpus meum: similiter sumpto poculo, actis, gratias dixisse, Hic est sanguis meus, & solis ipsi communicasse, quod in Misa mysterijs imitari mali demones conati sunt. Panem enim & aqua poculum intandis eos apponere cum quibusdam incantationibus, si neficis, potestis discere, & cætera multa que idem astruit pro communione facta, & qualiter hæc omnia diebus Dominicis solēbat fieri describit. Vide Missa diebus Dominicis audienda, &c. Hinc etiam TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS libro de Corona militis, non longè ab initio, quando de traditionibus humanis disputat. Eucharistia (inquit) sacramentum, & in tempore victus, & omnibus mandatum a Domino etiam antelucanis cætibz, nec de aliorum manu, quam præsentium sumimus, &c. Vbi vide beatum Rhenanum hunc locum de sacræ communionis forma exponentem. Eiusdem iterum communionis idem Tertullianus meminit libro 2. ad vxorem, quod scilicet ante omnem cibum fumebatur. Hinc vide Eucharistia, & Missa ieiunii celebrant, &c. Porro eiusdem communionis, quomodo baptizatis post Baptismum solēnter dabatur, meminit AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro De his, qui mysterijs initiatur, cap. 8. His (inquit) abluta plebs diues insignitur ad Christi altaria contendit, dicens: Et introibo ad altare Dei, ad Deum qui laificat inuentum meam. Depositis autem inueterati erroris excuijs renouata in aquile inuentum celeste illud festinat adire conuinium. Venit igitur,

videns sacrosanctum altare compositum, exclamans ait: Parasti in conspectu meo mensam, &c. quæ legere poteris. Meminit eiusdem CYPRIANVS CARTHAGINENSIS libro 4. Epistolarum, epistola 2. ad Antonianum fratrem, quod scilicet, non sit facillè danda, & sermone illo elegantissimo, in Cæna Domini & prima institutione consummatis omnia sacramenta, ad calcem. Hæc in Christi commemoratione (ait) retractantur a fidelibus, & defecatis animis carnis eius edulium non est horrore, sed honori, potiusque sancti & sanctificantis sanguinis spiritus delectatur. Hæc quoties agimus, non dentes ad mordendam acimus, sed fide sincera Panem sanctum frangimus, & parimus, dum quod diuinum & quod humanum est distinguimus & separamus: itaque simul separata cingentes, verum Deum & hominem fatemur. Sed & nos ipsi corpus eius effecti, sacramento & re sacramenti capiti nostro connectimur & vitmur, singuli alter alterius membra, ministerium dilectionis pro inuicem exhibentes, communicamus caritate, participamus sollicitudine, eundem cibum manducantes, & eundem potum bibentes, qui de Petra spiritum profuit & emanat, qui cibis & potus, est Dominus noster Iesus Christus, &c. De his in vocab. Missa, & Eucharistia. Quia autè ante diximus quod Eucharistia communicatur in manus dabatur, testatur NICEPHORVS CALLISTVS lib. 12. cap. 41. ubi Ambrosij exacerbationem contra Theodosium Imperatorem describit: Quomodo (inquit) manus extollens, que cædes iniqua distulisti? Quomodo etiã diuinum Domini corpus eius excipies? Quomodo sanguinem pretiosum ad os afferes, per quod ira transfusum actus tantum effudisti sanguinis, &c. Sed huiusmodi modus prohibitus est postea in Concilio RHOTOMAGENSIS cap. 2. vt superius diximus. Possent hic infinita producere Patrum testimonia, quæ communionis sacræ mentionem faciunt, & ritum describunt, sed pauca prætaxatis vocabulis referunt, hoc quod r. stat proponimus ex LAODICEO Concilio cano. 19. ubi cum agitur de precibus fundendis ante sacramentum, sic subiungit: Postquam exierint catechumeni, oportet fidelium preces scilicet fieri. Unam quidem scilicet, primam silentio, secundam verò & tertiam per pronuntiationem impleri, deinde sic pacem dari, & sic sanctam oblationem perfici, & solis licere sacratis ad altare accedere, & communicare, &c. Hinc & Concilium ANTISIODORENSIS I. sub Deusdedit, can. 42. statuit, vt vnaqueque mulier, quado communicat, dominicalem suum habeat, quod si qua non habuerit vsque in alium diem Dominicum non communicet. Et Concilium BRACARENSE I. cano. 31. statuit, vt nec viri in sanctuario communicent. Porro qualiter & cum quanta fide & deuotione facta communio sit sumenda, multis docet CYRILLVS HIERSOLYMITANVS Catechesi Mystagogica 5. ad calcem: Audistis (ait) deinceps diuina quadam melodia psallentem atque ad sacrorum mysteriorum communionem vos adhortantem. Gustate & videte, quod Christus est Dominus. Non hoc corpore palato, ut istud ad iudicetis, vobis præcipitur? Nequaquam, sed potius fide certa & omnis dubitationis experti. Gustantes enim non panem, aut vinum ut gustent iubentur, sed quod sub specie est (videlicet panis & vinum) corpus & sanguinem Christi. Accedens autem ad communionem, non expansis manuum volis accede, neque cum disunctis digitis, sed sinistram veluti sedem quandam subiicias dextre, que tantum regem suscipiura est & cœcaua manu suscipio corpus Christi, dicens: Amen.

Cyprianus Car-
thaginensis.

Nicephorus
Callistus.

Concilium
Rhotomagense.

Concilium
Laodicœnum.

Concilium
Antisiodorensis.
sub Deus de-
dit papa 1.

Concilium
Bracarense 1.

Cyrius Hiero-
solymitanus

Sancti

Sanctificatis ergo diligenter oculis, cum sancti corporis contactu communica. Caue autem ne quid inde excidat tibi, quod enim amittas, quæ tanquam ex proprio membro amiseris. Tum verò post communionem corporis Christi accede, & ad calicem sanguinis illius, non extendens manus, sed pronus adorationis in modum & venerationis dicens, Amen: Sanctificeris eo sanguine Christi quem assumens, & cum adhuc est humiditas in labijs tuis, manibus attingens & oculos & frontem & reliqua sensuum organa consecra. Postremò expleta oratione, Deo gratias age, qui te tantis mysterijs digni reddidit. Retinete hæc traditiones, & sine vilius offendiculo vestret seruare, atque a communione vos non precipitatis, neque propter inquinamentum peccati, sacris hinc spiritibusque mysterijs vos ipsos priuetis. Porro quando & quo tempore Communio fit sumenda, Concilium TOLETANVM IV. canone 17. Nonnulli (ait) Sacerdotes post dictam orationem Dominicam statim communicant, & postea benedictionem in populo dant, quod deinceps interdiximus: sed post orationem Dominicam & coniunctionem panis, & calicis benedictio in populum sequatur, & tunc demum corporis & sanguinis sacramentum sumatur, eo videlicet ordine, vt Sacerdos & Leuita ante altare communicent, in choro Clerus, extra chorum populus. Quod iterum superius confirmat Concilium BRACHARENSE I. cano. 31. hinc etiam, vt finem huic negotio imponamus, Cœcilium TRIDENTINVM generale nouissimum sessione 13. quæ fuit 3. sub Iulio 3. Quo ad vsum (ait) Sacramenti re-
flet & sapienter Patres nostri tres rationes hoc sanctum Sacramentum accipiendi distinxerunt. Quosdam enim docuerunt sacramentaliter dumtaxat id sumere, vt Peccatores. Alios tantum spiritualiter, illos nimirum qui voto propositum illum cœlestem panem edentes, fide viuam que per dilectionem operatur, fructum eius & utilitatem sentiunt. Tertios porro sacramentaliter simul, & spiritualiter. Hi autem sunt, qui ita se prius probant & instruant vt vestem nuptialem induant, ad diuinam hanc mensam accedant. In sacramentali autem sumptione semper in Ecclesia Dei mos fuit, vt Laici à Sacerdotibus communionem acciperent, Sacerdotes autem celebrantes seipsos communicarent, qui mos tanquam ex Apostolica traditione descendens, iure ac merito retineri debet. Hoc improbatum anathemati subiiciuntur. Multò plura habes in vocabulis, Missa & Eucharistia, ne pigritatis adire. Vide sequentia.

Communio non indifferenter omnibus danda, & quibus non est danda.] Hoc ex superioribus etiam potest colligi, verum tamen plura sæpe memorantibus vocabulis referunt, hic pauca dicamus. Pius I. allegatur autem à Gratiano distinctione 33. cap. Communiter. Communiter desinitur, vt nullus de his, qui aut in terra arrepti à deuotionibus clauduntur, aut quolibet modo vexationis incurfionibus efferuntur, vel sacris audeant ministrare altaribus, vel indiscusse si ingerant sacramentis diuinis, exceptis illis, qui corporum in commoditati dediti, sine huiusmodi passionibus in terra probatur elisi, qui tamen & ipsi tandiu erunt ad officij sui ordine & loco suspensi, quousque vnius anni spatio per discretionem Episcopi inueniantur ab incurfu demonum liberati. Vide supra. Arreptitius. Hinc Cœcilium TIRONENSIS II. sub Carolo Magno, & Leone III. cano. 19. Presbyteri omnino admonendi sunt, vt cum sacra Missarum solemniter peregerint, atque communicauerint pueris, aut alijs quibuslibet personis astutibus, corpus Domini indiscrete non tribuant. Quod si forte maioribus peccatis fuerint irretiti, magis sibi da-

nationem, quam remedium acquirant, iuxta sententiam Apostoli dicentis: Quicumque manducauerit panem, vel biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis & sanguinis Domini. Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Generale super hoc negotio decretum edidit Conciliū AVGVSTENSE cap. 19. Nam ubi omnibus ex Concilij Lateranensis edicto, (quod infra subiungemus in dictione, Communicare) quod incipit omnis vtriusque sexus communionem præcipit, statim decreuit de his, qui non debent communionem percipere. Primo (ait) quando hoc præstantissimum sacramentum hominum è religione Christianorum vnio est, & coniunctio cum Deo, cum illi infideles qui ab Ecclesie comunione & societate distulsi sunt, vt sūt Iudæi, Ethnici, Heretici, & quotquot hæreses manu tenent, tenentur, eis que opè ferunt, ab eius perceptione arcedendi sunt. Arcendi sunt etiam, qui vel Papalis, vel Episcopalis excommunicationis sententia conficti, ac publici denunciati sunt: siquidem & illi ab Ecclesie comunione excluduntur, donec absolutionis beneficium consequantur. Item, ubi cantione, & lèctione Ecclesiastica communiter interdictum est, vt sit tempore interdicti, non licet sanis hoc percipere sacramentum, attamen egrotis ad externa tendentibus id ministrare permittitur. Item non licet alterius parochiano, sine proprii Pastoris permisso communionem dare. Item pueris infra annos discretionis, & illis, qui sunt amentes & infani, sine naturaliter, sine ex demonum obsessione, comunio denegatur, nisi forte quandoque mēis compos reddantur. Item non debet dari his qui perpetua stomachi cruditate laborant, nec his qui mala intentione se presentant ad mensam, si pro certo sacerdos resouerit. Item dari prohibetur, præstigiatoribus, incantatoribus, publicis reis, & scurris, & qui ludis vacanti iure Pontificio prohibitis, lenonibus, scortis, & his qui Iudæis seruiunt, vel eorum alium proles, vel illicita cum eis agunt merceria, donec hi omnes vita sua improba, penitus dicata, irrogatam sibi penitentia multam persoluerint. Item dari prohibetur, mulieribus, qui malo animo vtrilem habitum gestauerint, donec se correxerint. Item his qui se segregant, & ad hæreses decipiunt, & peregrina quadam sciantur instituta, ab Ecclesia non probata, vt sunt, qui in latris clandestinè conuenerunt, & damnatam colunt fidem. Et illis qui eiusmodi hæreses palam pro se ferunt & exercent, vt qui ad fores templorum consistunt, ferreis sua sponte circulis demittunt, aut sine penitentia iniunctione sese flagellis cadunt. Item his qui superstitioni dediti sunt, & incantationibus aut libris magicis vacant, nisi huiusmodi studio renunciauerint, comunio non datur: nec his qui absque contritione & confessione in suis permanent peccatis, & specialiter, qui secundum sanctæ Ecclesie præceptum singulis annis non confitentur. Item his qui publicis & notorijs sceleribus vacant impenitentes, vt adulteris publicis, & qui in lupanaribus simul viciant, publicis fœneratoribus, & qui alios ad eadē inducunt, & alijs, quibus nisi valefecerint criminibus Eucharistia sacramentum dari prohibetur. Item his qui legitimo iuncti matrimonio, sine permisso superioris diuortium fecerint, qui alcarum lusui perpetuo vacant, qui obriati & crapule, ac comestationibus perpetuo dediti sunt, & maximè dies & noctes festis diebus in tabernis transigunt. His etiam qui aliena bona detinent inuitis possessoribus, qui sacras perfringunt edes & spoliati, & Deis, ac sanctorum templis damna inferunt: & qui festis diebus in agris ruralia opera exercent, & vicinos agros & terminos usurpant. Omnibus his comunio (nisi emendauerint) denegatur. Item seruis qui dominis suis ob accepta verbera aut casti-

Concilium
Augull. è sub
Othone Car-
dinali.

Hæc omnia di-
ligenter at-
te ad cautela.

Vtinam hæc
omnia effectui
mandarentur,
huic enim De-
um vniuerso
orbis ierarum
cognoscimus,
quia tam irre-
uerenter & si-
ne considera-
tione hoc Sa-
cramentum ad-
ministratur.

Attende lege.

gationem fidem, & obedientiam prestare nolunt. Qui iniqua mensura & pondere emunt & vendunt, qui iustas non solvant decimas, qui testamenti executores, illud bona fide implere, & effectui mancipare detraherent. Qui sancta Ecclesia preceptis obtemperare nolunt, seruando ieiunia, festa, & confessiones, atq. adiuuantes uisitantes deuotionis gratia, & alias contemnunt consuetudines sanctas. Hi omnes donec ad respicientiam & poenitentiam redierint, arcentur a communione. Sicut & hi qui sacerdotem a suggestu concionantem impediant, qui festis diebus sacrum Missae auscultare nolunt, Ecclesiastici decreti sine precepti contempu: qui rebus uenialibus & mercimonijs diebus festis vacant. Qui clanculum sese iungunt matrimonio, qui Symbolum & orationem Dominicam ex desidia & contempu discere nolunt: qui Deum aut Beata Mariam vel alios sanctos blasphemant, aut eis maledicunt, aut per eorum nomina vel membra impie iurant, qui Sacerdotibus conuincuntur, qui animo deliberato homicidium perpetrant, vel se uicisci de inimicis parant, aut proximi honori & estimationi falso derogant, similiter si non egerint poenitentiam, & respuerint, a communione arcenti sunt. Item Pater & Mater, qui prolem a mortis periculo non custodiant, sine certa scientia, sine incuria. Hi qui contra libertatem Ecclesiasticam precepta aut decreta statuant, & multi alij criminibus implici a communione sacrosancta, usquequo digne poenituerint, & fructus poenitentiae ostenderit, arcenti sunt. ut suis quibusque locis latius continetur. Vide & sequentia.

Communio non danda paruulis.] Hoc ex superiori Concilio Augustensi elicitur. haec quippe prohibet. licet antiquius indifferenter & paruis & magnis daretur. Sed abusus, vel periculum, vel certe quod magis timendum est, indispositio & contempus, a paruulis hoc abstulit, quod strictissimum obseruari iubet. Concilium TRIDENTINUM sess. 21. quae fuit 5. sub Pio I. V. cap. 4. ubi sic ait: Sancta Synodus docet paruulos usu rationis carentes, nulla obligari necessitate ad sacramentalem Eucharistiae communionem, siquidem per Baptismi lacrimarum regenerati & Christo incorporati, adeptam iam filiorum Dei gratiam in illa aetate amittere non possunt. Neque ideo tamen dampnanda est antiquitas, si eum morem in quibusdam locis aliquando seruauerint, ut enim sanctissimi illi Patres, facti probabilem causam pro illius temporis ratione habuerunt, ita certe eos nulla salutis necessitate id fecisse sine controuersa credendum est. Et subdit: Itaque si quis dixerit, paruulis aequam ad annos discretionis peruenierint necessarium esse Eucharistiae communionem, anathema sit. Vide sequentia. & Communicare.

Communio non danda sub vtraque specie.] Vide Eucharistia non danda sub vtraque specie.

Communio non danda sub vtraque specie.] Vide Eucharistia non danda sub vtraque specie.

Communio non danda sub vtraque specie.] Vide Eucharistia non danda sub vtraque specie.

Communio non danda sub vtraque specie.] Vide Eucharistia non danda sub vtraque specie.

Heu talem ple- nus est mundus.

Concilium Tridentinum no- uissimum gene- rale.

Concilium Nicenum ge- nerale primum sub Syluestro.

ungitur.] tam dictum est, de Cena Domini etiam dicitur infra in vocabulo. Pascha. Ne autem quid intactum praetermitteretur sic SOTHER I. & allegatur a Gratiano de Consecratione distinct. 2. cap. In Cena Domini. In cena Domini a quibusdam perceptio Eucharistiae negligitur, quae quonia in eadem die ab omnibus fidelibus (exceptis his quibus pro grauibz criminibus inhibuitur) percipienda sit Ecclesiasticus usus demonstrat, cum etiam poenitentes eadem die ad percipiendam corporis & sanguinis Domini sacramenta, reconcilientur. Vide mox. Communicate. Idem repetit. CABILONENSE II. can. 47. forsam Gratianus hallucinatus est vt pro Sothere, Cabilonense accipere deberet.

Communio non danda paruulis.] Hoc satis perspicuum est etiam ex ipsa sacrae scripturae autoritate. Regum 21. Non habeo Laicos panes ad manum, sed tantum panem sanctum, si mundi sunt pueri maxime a mulieribus, &c. Vide latius & mox in dictione Communicare, ubi de preparatione ad communionem agitur. Interea tamen sic Concilium ELIBERTINUM statuit, vt allegat Gratianus, de Consecratione distinct. 2. cap. Omnis homo. Omnis homo (ait) ante sacram communionem a propria vxore abstinere debet tres aut quatuor aut 7. dies, nec inter Catholicos communerabitur, qui in istis temporibus Pascha, Pentecoste, Natali Domini, non communicauerit. Idem omnino vt fiat tempore ieiunij, statuit LIBERIVS I. vt allegatur in codice 16. librorum lib. 13. cap. 10. cap. Abstinendum est. &c.

Communio an sumenda sit de manu Presbyteri fornicarij.] Vide Presbyter fornicarius, & Missa.

COMMUNICARE.

Communicare quoties per annum liceat.] Superius in multis locis ex Elibertino Concilio, & ex Sothero I. quater in anno die Cena Domini, Pascha, Natiuitatis Domini, & Pentecostes, fideles ad Communionem obligari diximus, vt etiam suis locis iterum dicitur. Nunc autem, quid statuant caeteri Patres, videamus FABIANVS I. vt allegat Gratianus de Consecratione, distinct. 1. cap. Et si non: Et Iuo Carnotensis lib. I. Et si non frequentius (ait) saltem in anno ter homines communicent, nisi forte quis maioribus criminibus impediatur, in Pascha videlicet, & Pentecoste, & Natali Domini. Relege & superioribus positi decretum Concilij ELIBERTINI. Hinc & AGATHENSIS Concilium, can. 18. vt credo a nobis iam superius allegatum, & citatur a Gratiano de consecratione distinct. 2. cap. Seculares. Seculares qui in Natali Domini, Pascha & Pentecoste, non communicauerint, Catholicis non credantur, nec inter Catholicos habeantur. Veteres autem pro more habuisse, his diebus communicare, testatur EVSEBIVS CAESARIENSIS lib. 6. historia Ecclesiastica, cap. 25. At Gordiano, cui per sex annos Romanis gubernasset imperium, Philippus una cum Philippo filio succedit. De hoc traditum nobis est, quod Christianus fuerit, & in die Pasche, id est, in ipsis vigilijs, cum interesse voluisset, & communicare mysterijs ab Episcopo loci non prius esse permittum, nisi confiteretur peccata sua, & inter poenitentes staret, nec vilo modo copiam sibi mysteriorum futuram, nisi prius per poenitentiam culpae, quae de eo ferebantur plurimae diluisset. Ferrunt igitur libenter eum, quod a Sacerdote imperatur fuerat, suscepisse, diuinum sibi iniisse metum, & fidem re-

ligionis plenissimam rebus atque operibus comprobando, &c. Eiusdem rei, quod scilicet in die Pascha communicandum sit, meminit LIBERIVS I. vt allegat Codex 16. Librorum lib. 13. cap. 10. vt habes in dictione Quadragesima. Meminit quoque & Concilium TOLETANVM IV. cap. 7. vt habes in vocabulo, Parasceue, & Preces. Meminit etiam eiusce rei & Concilium TIRONENSE III. sub Carolo Magno, cano. 50. Si non frequentius (ait) ter laici homines in anno communicent, nisi forte quis maioribus quibuslibet criminibus impediatur. Hoc idem suadet Imperatoribus Concilium PARISIENSE III. libro 3. cap. 20. & Concilium AQUISGRANENSE II. sub Ludouico Pio, canone 21 ad calcem. Sanè communicatio corporis Domini, omni die Dominico debuit celebrari. Ideoque necesse est, quantum ratio permittit, vt moderna corrigatur consuetudo, ne forte qui longe est a sacramentis, quibus est redemptus, longe sit a salute quam fuerit consecutus. Porro Concilium LATERANENSE generale sub Innocentio III. Patrum, 1215. cap. 21. quod caput allegatur extra. De Poenitentia & remissione, cap. Omnis. & iubetur in Augustensi Concilio, cap. 19. populo singulis diebus Dominicis legi: Omnis viriisque sexus fidelis, postquam, ad annos discretionis peruenierit, omnia sua solus peccata confiteatur fideliter, saltem semel in anno, proprio Sacerdori, & iniunctam sibi poenitentiam studeat pro viribus adimplere, suscipiens reuerenter ad minus in Pascha Eucharistiae sacramentum, nisi forte de concilio proprio Sacerdotis, ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab eius perceptione duxerit abstinendum, & uiuens ab ingressu Ecclesiae arceatur, & moriens Christiana careat sepultura. Vnde hoc salutare statutum frequenter in Ecclesijs publicetur, ne quisquam ignorantia cecitate, vel amem excusationis assumat. Vide residuum in vocabulo, Confessio, quotannis, &c. Hoc autem confirmatur & renouatur, in Concilio THOLOSIANO sub S. Ludouico. Fraciae regis, qui rex sanctissimus, vt in historijs legitur, sepius in anno communionem sacrosancti corporis sumebat cum magna reuerentia. Vide cap. 6. eiusdem Concilij. Idem obseruari in suis partibus, vt scilicet in die Pascha communicetur. PETERVS MARONITARVM Episcopus & Patriarcha in monasterio Cambim in monte Libano significauit, epistola missa ad Concilium LATERANENSE sub Leone X. sessione 11. Idem etiam iniungit, cōfiteri & communicare in solemnitate Pascha, sub poena priuationis Ecclesiasticae sepulturae, si moriatur homo ille, Concilium RATISPONENSE cap. 28. Idem & Concilium SENONENSE cap. 11. & 12: Parochus (ait) tenetur suos hortari, vt frequenter peccata sua confiteantur, sacramentum Eucharistiae percipiant saltem in festis solemnitatibus, diligenter autem aduertant, si Parochiani ad minus semel in anno sanctam Ecclesiam communionem Eucharistiamque percipiant, & communicantium nomina si commode fieri potest scripto redigantur. Vide in vocabulo Parochi officium. Hinc etiam Concilium COLONIENSE II. cap. 21. partis 7. & accepit ex Concilio VIENNENSI sub Clemente V. de Poenitentia & remissione, & ex Gratiano, de Consecratione distinct. 2. cap. Omnis homo. Cohortandus est (ait) populus, quo sepe uicino communicet, quemadmodum olim singulis diebus Dominicis fieri consuevit, (vt in initio vocabuli Communio dictum est) Quod quidem nunc quo minus fiat, per Laicos stat, quibus non debet coactis ille cibus iniunctis aut naufragibus obrudi. Ita ad minimum po-

Sother 1.

Concilium Elibertinum.

Libertus 1.

Fabianus 1.

Concilium Elibertinum, Concilium Agathense sub Celestino I. vel Sixto 3.

Eusebius Caesariensis.

Vide Principis deuotionis anno 246.

Historia scitu digna.

ligionis

Libertus 1.

Concilium Toletanum 4. sub Honorio 1. Patrum 67. Concilium Turonense 3. sub Leone 3. & Carolo Magno.

Concilium Parisiense 3. Concilium Aquisgranense 2.

Concilium generalissimum Lateranen. sub Innocentio 3.

Concilium Tholosani sub S. Ludouico.

Petrus Maronitarum Patriarcha. Concilium Lateranense sub Leone 10.

Concilium Ratisponense sub Laurentio Campegio. Concilium Senonense sub Antonio a Prato Cardinali.

Concilium Colonense 3. Concilium Viennense sub Clemente 5.

Cur singulis diebus, vt antiquitus, non communicent laici.

ligionis plenissimam rebus atque operibus comprobando, &c. Eiusdem rei, quod scilicet in die Pascha communicandum sit, meminit LIBERIVS I. vt allegat Codex 16. Librorum lib. 13. cap. 10. vt habes in dictione Quadragesima. Meminit quoque & Concilium TOLETANVM IV. cap. 7. vt habes in vocabulo, Parasceue, & Preces. Meminit etiam eiusce rei & Concilium TIRONENSE III. sub Carolo Magno, cano. 50. Si non frequentius (ait) ter laici homines in anno communicent, nisi forte quis maioribus quibuslibet criminibus impediatur. Hoc idem suadet Imperatoribus Concilium PARISIENSE III. libro 3. cap. 20. & Concilium AQUISGRANENSE II. sub Ludouico Pio, canone 21 ad calcem. Sanè communicatio corporis Domini, omni die Dominico debuit celebrari. Ideoque necesse est, quantum ratio permittit, vt moderna corrigatur consuetudo, ne forte qui longe est a sacramentis, quibus est redemptus, longe sit a salute quam fuerit consecutus. Porro Concilium LATERANENSE generale sub Innocentio III. Patrum, 1215. cap. 21. quod caput allegatur extra. De Poenitentia & remissione, cap. Omnis. & iubetur in Augustensi Concilio, cap. 19. populo singulis diebus Dominicis legi: Omnis viriisque sexus fidelis, postquam, ad annos discretionis peruenierit, omnia sua solus peccata confiteatur fideliter, saltem semel in anno, proprio Sacerdori, & iniunctam sibi poenitentiam studeat pro viribus adimplere, suscipiens reuerenter ad minus in Pascha Eucharistiae sacramentum, nisi forte de concilio proprio Sacerdotis, ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab eius perceptione duxerit abstinendum, & uiuens ab ingressu Ecclesiae arceatur, & moriens Christiana careat sepultura. Vnde hoc salutare statutum frequenter in Ecclesijs publicetur, ne quisquam ignorantia cecitate, vel amem excusationis assumat. Vide residuum in vocabulo, Confessio, quotannis, &c. Hoc autem confirmatur & renouatur, in Concilio THOLOSIANO sub S. Ludouico. Fraciae regis, qui rex sanctissimus, vt in historijs legitur, sepius in anno communionem sacrosancti corporis sumebat cum magna reuerentia. Vide cap. 6. eiusdem Concilij. Idem obseruari in suis partibus, vt scilicet in die Pascha communicetur. PETERVS MARONITARVM Episcopus & Patriarcha in monasterio Cambim in monte Libano significauit, epistola missa ad Concilium LATERANENSE sub Leone X. sessione 11. Idem etiam iniungit, cōfiteri & communicare in solemnitate Pascha, sub poena priuationis Ecclesiasticae sepulturae, si moriatur homo ille, Concilium RATISPONENSE cap. 28. Idem & Concilium SENONENSE cap. 11. & 12: Parochus (ait) tenetur suos hortari, vt frequenter peccata sua confiteantur, sacramentum Eucharistiae percipiant saltem in festis solemnitatibus, diligenter autem aduertant, si Parochiani ad minus semel in anno sanctam Ecclesiam communionem Eucharistiamque percipiant, & communicantium nomina si commode fieri potest scripto redigantur. Vide in vocabulo Parochi officium. Hinc etiam Concilium COLONIENSE II. cap. 21. partis 7. & accepit ex Concilio VIENNENSI sub Clemente V. de Poenitentia & remissione, & ex Gratiano, de Consecratione distinct. 2. cap. Omnis homo. Cohortandus est (ait) populus, quo sepe uicino communicet, quemadmodum olim singulis diebus Dominicis fieri consuevit, (vt in initio vocabuli Communio dictum est) Quod quidem nunc quo minus fiat, per Laicos stat, quibus non debet coactis ille cibus iniunctis aut naufragibus obrudi. Ita ad minimum po-

pulus ipse in disciplina Ecclesiastica retinendus est, vt saltem toto anno semel ab omnibus qui ad discretionis annos peruenissent, confessis & contritis, Eucharistia summa cum reuerentia suscipiatur. Olim qui non communicassent in anno saltem ter, in Pascha videlicet, Pentecoste, & Natali Domini, inter fideles Catholicos non communerabatur. Sed cum sensim omnis pene refricit charitas, in hoc quoque Ecclesiastica disciplina capite esse remissior, &c. Haec iterum repetit Concilium COLONIENSE IV. circa finem capitis 34. & Concilium TRIDENTINVM, Vide latius in vocabulo, Confessio, quotannis, &c. Et Missa atque Eucharistia, & Dies Festi, & Quadragesima, & alij in locis, ubi frequenter eiusce rei sit mentio.

Communicare singulis mensibus monachi iubentur.] Quia iustitia religiosorum debet magis abundare, quam iustitia laicorum, idcirco statuit Concilium VIENNENSE, sub Clemente V. allegatur in clementinis, titulo de statu Monachorum, capite primo: Sanè singulis mensibus tam in monasterijs, quam extra (sublata occasione quacunque) ad confessionem saltem semel accedant omnes singuli monachi, & in prima Dominica mensis cuiuslibet in monasterijs semper communicent, nisi ex causa forte, quam Abbat, Prior, atque Poenitentiarius monasteriorum non differant intromere, eorumque iudicio vel abstineant vel accedant. Idem sanctimonialibus iniungit Concilium TRIDENTINUM, vt infra videbitur. Porro BENEICTVS XII. in constitutionibus Benedictino. capite 27. Sacerdotibus monachis expressè praecipit ubicunque fuerint, vel in scholis, vel in prioratibus, vel in claustris, bis vel ter, & si non frequentius, saltem semel, in septimana (salua honestate & debita deuotione.) Missas studeant celebrare. Alij uero non sacerdotes, & si non sapius saltem in singulis septimanis confiteantur, & singulis mensibus, iuxta constitutionem Clementis praedecessoris nostri, edictam in Concilio Viennensi (habes superius) ad communionem accedant. Qui uero extra monasteria fuerint, ubi magis uisum fuerit honestum eisdem: nisi abstineant ex causa rationabili, & de licentia superioris aut confessorum suorum quod si negligenter omiserint, per eosdem superiores suos grauius arguantur, & uilioribus debite puniantur. Per haec autem statuit vel consuetudinibus Ecclesiarum, monasteriorum seu locorum praedictorum, in quibus obseruaretur, vt confiteri vel celebrare seu communicare frequentius habeant, non intendimus in aliquo derogare. Idem omnino iniungit Sanctimonialibus foeminis Concilium TRIDENTINVM sessione 15. quae fuit 9. sub Pio I. V. capite 10. decreti de regularibus, vt repositum in vocabulo, Sanctimoniales, &c. Vide quoque Monachus, & Eucharistia, & Missa.

Communicare laicos Monachi prohibentur.] Concilium MOCUNTINVM IV. cap. 27. Nulli religioso etiam si ad confessiones audientis admissus fuerit, licere volumus cuiquam laico sacrosancta Eucharistia communionem sine speciali consensu parochi ad cuius curam ille perinet porrigere, quemadmodum & Parochum alienum parochianum ad communionem sine ad confessionem admittit, extra necessitatem, sine sui superioris licentia prohibemus. Vide Parochianus ex Concilio NANBENTENSI canone 2. ubi ferme idem praecipitur. Vide & quod sequitur.

Communicare in aliena Diocesi non licet.] Necte superioribus Concilium CARTHAGINENSE I. cano. 7. Prouisusque Clericus

Communicare in aliena Diocesi non licet.] Necte superioribus Concilium CARTHAGINENSE I. cano. 7. Prouisusque Clericus

Communicare in aliena Diocesi non licet.] Necte superioribus Concilium CARTHAGINENSE I. cano. 7. Prouisusque Clericus

Concilium Colonense 4.

Concilium Tridentinum generale vltimum.

Concilium Viennense sub Clemente 5.

Benedictus 12.

Concilium Tridentinum generale.

Concilium Moguntin 4.

Concilium Nanaense.

Concilium Carthagini.

* Arbitror pas-
sim

Concilium Mi-
litanum sub
Innocentio 1.

Concilium Af-
ricanum sub Bo-
nifacio 1.

Dionysius A-
reopagita.

Marcellus Apo-
stolus.

Clemens Ale-
xandrinus.

1. Corinth. 11.

Cyprianus Car-
thaginensis.

vel laicus non communicet in aliena plebe, sine literis
Episcopi sui: Nam nisi hoc observatum fuerit commu-
nio fiet passiva. Non si cum literis receptus fuerit, &
& concordia inter Episcopos servata, & nemo subtilis
alterius fugiens communionem ad alterum latenter accedit
Hoc scriptum est in vocabulo, Clericus, &
dicitur in dictione, Missa. Hinc quoque statuit
Concilium MILEVITANVM cano. 18. Placuit,
ut quicumque non communicat in provincia propria,
& in alijs provincijs, vel transmarinis partibus ad com-
municandum obrepserit, iacturam communionis vel
clericatus excipiat. Idem omnino Conciliū AFRICA-
NVM sub Bonifacio I. cano. 73. vide Clericus,
Parochianus, Missa, &c.

Communicare frequenter decet cum
magna sui discussione, &c.] Quæ hæc deest,
require infra in vocabulo, Missa sacrificium cum
quanta puritate tractandum. Interea sic tradit
DIONYSIVS AREOPAGITA libro Eccle-
siasticæ Hierarchiæ, parte 3. cap. 3. ubi rationem
reddidit cur à sacris mysterijs arcerentur Euer-
gumeni, Carechumeni, & penitentes, ut alibi dixi-
mus. Si (inquit) diuinorum veneranda illa altissi-
mæque celebratio eos quoque, qui in penitentia sunt,
quamquam sui fuerint aliquando participes, eum qui
per omnia consummata virtutis sanctitatisque non fue-
rit, nequaquam admittens. Et ita ferè castissimè
pronunciare videretur. Ego his etiam qui ad supre-
mum diuine imitationis culmè imperfectionis sue gra-
tia non assurgunt, neque visibilis, neque communica-
bilis sum. Arcet enim purissima illa & sincera per
omnia vox eos quoque qui diuina dignè sumentibus
munera coniungi connectique non possunt, longè pro-
fecto magis, profana & impura illorum turba erit, qui
passibiliter iactandos se sedis voluptatibus præstant,
& ab aspectu omni & communione sacramentorum
profus aliena. Vide & loco superius assignato: sed
& MARTIALIS APOSTOLVS epistola ad
Burdegalenses, cap. 4. Postquam de Eucharistiæ
veritate tractauit, ut posui in Eucharistia, subdit:
Sed etiam postquam baptizati estis, oportet vos castos
esse à malitia, ut mensa diuina digni sitis. Nolite au-
tem unum & idem putare, etiam humanam, & diui-
nam, quæ vobis visibilis est, sed tamen in fide perfecta
toti celestis. Per unam enim corpus per alteram ani-
ma viuunt. Cauete autem ab homicidijs, ne fide & vos
occidamini. Est enim indignus mensa Domini, qui homi-
ninem occiderit. Nam si præsumit Eucharistiæ mens
est mortis, anima & corporis sui. Reuulsit enim ani-
ma per baptismum & moritur per homicidium. Hinc
& CLEMENS ALEXANDRINVS libr. Stro-
matum, non longè à principio: Necessè est ergo
utrosque eos probare se ipsos, illum quidem an dignus
sit, qui dicat & monumenta relinquat. Hinc verò an-
tere possit audire & legere. Etiam Eucharistiæ, cum
quidam, ut mos est, diuiserint, permittunt vnicuique
ex populo eius partem sumere, ad accuratè enim per-
fectèque eligendum, optima est conscientia, firmum au-
tem eius fundamentum est recta vita, cum ea quæ con-
uenit doctrina, & sequi alius iam probatos, & qui se
rectè gesserunt, optimum est & ad veritatem intelligen-
dam, & ad exequenda mandata: Quamobrem qui com-
mederit panem, & biberit calicem Domini indignè,
reus erit corporis & sanguinis Domini. Probet autem
seipsum homo, &c. Idè omnino & CYPRIANVS
CARTHAGINENSIS libro 3. epistolarum, epi-
stola 14. ad Presbyteros & Diaconos, & epistola
5. ubi conqueritur quod non præmissa peccato-
rum confessione, ad diuina mysteria accedebant.
Vide confessio, &c. Et iterum epistola 16. eiusdem

A libri communionem lapsis non citò dandam cen-
set, vt allegamus in dictione Missa. Idem facit &
epistola 18. ad Presbyteros & Diaconos. De his
qui ad Eucharistiæ festinant. Lege obsecro, quia
si vellem hic inferere, essem onerosior forsitan. Idè
in sermone de lapsis, circa medium, nihil aliud
agit, quàm docere quanta puritate accedendum
sit ad Eucharistiæ participationem. Hinc etiam
IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia de
proditione Iudæ. tomo. 3. Sed iam nos ad terribilem
mensam cum debita reuerentia cum congrua vigilan-
tia, oportunos tempus inuitat, nullus ibi Iudas repe-
riatur, nullus malignus accedat, nullus veneno punga-
tur, nec fucata verba lingua proferantur, nec infidie
mente condamur, sed quod voluntas possidet sermo de-
clarat, & nunc ille præsto est Christus, qui illam orna-
uit mensam, ipse istam quoque consecrat. Non enim
homo est, qui propòita de consecratione mensa Domini
corpus Christi facit & sanguinem, sed ille qui crucifi-
xus pro nobis est Christus, Sacerdotis ore verba profer-
runtur, & Dei virtute consecrantur & gratia. Hoc est
(ait) corpus meum. Hoc verbo propòita consecrantur,
&c. Oro te Lector hanc homiliam perlege. Idem
in oratione De B. Philogonio non longè à fine:
Nunc (ait) multi Christianorum in tantam vecor-
diam tantumque venire contempnimus, ut cum inuicem
scateant malis, nullam tamen vitæ suæ curam ha-
beant, sed in diebus festis negligenter ac temerè, ad
mensam hanc accedant, hanc intelligentes quod com-
munionis tempus non est festum neque celebritas, sed
conscientia pura vitæque a peccatis repurgata. Quem-
admodum enim qui sibi nullius mali conscius est, hinc
oportet singulis diebus accedere, sic qui peccatis occu-
patus est, nec penitet, cum ne in festis quidem acceda-
ritum est. Neque enim semel in anno accedere liberat
nos à peccatis si indignè accesserimus, quin hoc ipsum
potius augeat damnationem, quod cum semel tantum
accedamus, ne tum quidem purè accedimus, &c. lege.
Hæc autem ià superioribus paginis tractata sunt
varijs in locis. Porro est ad manum illa solemn-
is oratio AMBROSII MEDIOLANENSIS quæ
in præparatione ad Missam composuit, quæ inci-
pit: Summe Sacerdos, quæ pulcherrima est: quam
oro te lector, videas. Est & præparatio Missæ quæ
definitur ex Missa Iacobi Apostoli, quæ sic inci-
pit: Domine qui visitasti nos misericordia & com-
miseratione, &c. Porro quantum se præparauerit
AVGVSTINVS HIPONENSIS ante-
quam ad celebrandum Missam accederet, colligi-
tur ex libro Meditationum eius, cap. 4. Gratias
tibi ago (ait) pro sacra: ista illa effusione præciosi
sanguinis eius, quo sumus redempti sumus, & pro sacro-
sancto & viuifico mysterio corporis & sanguinis eius,
quo quotidie in Ecclesia pasчимur, & potamur, ablu-
mur, & sanctificamur, & vnius summe diuinitatis
parvipes efficiamur, &c. Plura quidem & innumera
hic possem minimo negotio Patrum documenta
proferre, quibus ad sacrosancti corporis sumptionem
anima præparatur, sed in alium locum refer-
uamus, scilicet, Missa, & Eucharistia. Quod autè
reliquum est prosequamur. Qualiter autem præ-
parationes ante Missam dicendæ sint, docet CLE-
MENS I. lib. 8. Constitutionum Apostolicarum,
cap. 15. 22. & 23. Oro te vt legas. Hinc vt ad Patrum
decreta transeamus, multa referuntur in vocabulo
Eucharistia, & Missa dicenda, sic de Præpara-
tione condigna & debita ad communionem ait
Concilium CABIONENSE II. canone 46.
In perceptione corporis & sanguinis Domini magna
discretio adhibenda est. Cauendum est enim, ne si ni-

B
C
D
E

Ioannes Chry-
sostomus.

Attende san-
cti doctoris
verba iustificata

Credo quod
nostra iangere
uilebat tem-
pora, & delibe-
bat.

Ambrosius Me-
diolanensis.

Augustinus
Hiponensis
missa celebra-
uit.

Clemens 1.

Concilium
Cabilonense 1.
suo Carolo Ma-
gno & Leone
1. Papa.

Ioannis 6.

1. Corinth. 11.

1. Regum 22.

Concilium
Coloniense 3.

Salutaris do-
ctrina pro in-
formanda ple-
be quæ accedit
ad communi-
onem.

Matth. 26.

Coloffen. 2.
Philippen. 1.
Epheso. 2.

Ioann. 3.

Concilium
Moguncinũ 4.

Concilium
Tridentinũ no-
uissimum.

1. Corinth. 11.

mium in longum differatur, ad perniciem anime per-
tinet, dicente Domino: Nisi manducaueritis carnem
Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis
vitam in vobis. Si verò indifferetè accipiatur, timen-
dum est illud, quod ait Apostolus: Qui manducat &
bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit. Iuxta
ergo eiusdem Apostoli documentum, probare se debet
homo, & sic de pane illo manducare, & de calice bibe-
re, vt videlicet abstinens se diebus aliquot ab operibus
carnis & purificans corpus animamque suam, præpa-
ret se ad percipiendum tantum sacramentum, exem-
plo David, qui nisi se fastus fuisset abstinnisse ab opere
conjugali ab heri & nudius tertius, panes propositionis
nequaquam à Sacerdote accepisset. Præterea sic
Concilium COLONIENSE III. capite 18. 19.
20 & alijs, partis 7. dat præceptum vt communi-
catura admoneatur plebs, quomodo Eucharistia
sumenda sit. Et in primis quàm graue crimen sit,
ad tanti sacramenti participationem indignè ac-
cedere, secundum illud Apostoli: Quicumque man-
ducauerit indignè, &c. Proinde nemo admittendus est,
nisi eius conscientia Parocho sit, aut cui potestas super
hac re legitime facta est, per Exomologesin explorata,
& qui penitentem ac contrito corde corpus Domini di-
iudicans accesserit, quod iubet Apostolus cum ait: Pro-
bet autem seipsum homo, &c. ne cum Iuda qui coene
Dominicæ ad iudicium interfuit, locum Diabolo præ-
beat. Mens ergo ab omni effectu peccandi longè absti-
nam. (vt ait AVGVSTINVS, sicut allegatur
de Consecratione distinct. 2. cap. Quotidie.) Si ha-
beret adhuc voluntatem peccandi, grauat magis Eu-
charistiæ perceptione, quàm purificatur. At contra
quamuis quis peccato mordeatur, si tamen peniteat, &
de cetero peccandi voluntatem nullam habeat, consi-
dè de Domini miseratione, accedat ad Eucharistiæ
intrepidus & securus. Admonendus est etiam populus,
(vt subiungit præfatum Concilium cap. 22.) vt
recta fide accedat sermoni Domini firmiter credens,
quo nos edocet Christus dicens: Hoc est corpus meum,
quod pro vobis traditur, hoc facite in meam commemora-
tionem. Quibus verbis & veritatem sui corporis
astruit, & credentibus dignèque suspensibus remis-
sionem peccatorum promittit, iubens vt hoc faciamus
in suam commemorationem. Porro anima que fidem
habet, & eiusmodi Christi verbis credit, in memoriam
Christi sacramentum edit, cum secum recogitat quem-
admodum vnigenitus Filius Dei, ob perditum homi-
ninem Deo Patri reconciliandum, & delendum quod
contra se fecerit, semetipsum exinanierit, ac humi-
lianerit, factus obediens Patri usque ad mortem, mor-
tem autem crucis, in quo maxima erga nos Dei chari-
tas commendatur, qui vnico filio suo non pepercit, sed
pro omnibus nobis à peccati & saluæ vinctis redi-
mendis, tradidit illum. Talem ergo fidem & affectũ
Deo figerente preparare debet in animo suo is, qui
Eucharistiæ præcipit. Eadem autè renouat Con-
cilium MACVTINENSIS I. V. cap. 28. Porro
de præparatione quæ adhibenda est, vt dignè quis
sacram Eucharistiæ percipiat, Concilium TRI-
DENTINVM, sessione 13. quæ fuit 3. sub Iulio 3.
cap. 7. Communicare (ait) vultenti reuocandum est in
memoria Apostoli præcepti, probei si sum homo, &c.
Ecclesiastica autem consuetudo declarat, eam proba-
tionem necessariam esse, vt nullus sibi conscius mortalis
peccati, quantumvis sibi contritus videatur, absque
præmissa sacramentali confessione ad sacram Eucha-
ristiam accedere debeat. Quod à Christianis omnibus
et iam ab his sacerdotibus, quibus est officio incumbit
celebrare, hæc sancta synodus perpetuo seruandum esse

A
B
C
D
E
deceat, modo non desit illis copia confessoris. Quod si
necessitate urgente sacerdos absque præuia confessione
celebrauerit, quàm primum conuincatur. Plura de
re huiusmodi etiam notissimè tractat Doctis-
simus, STANISLAVS HOSIVS capite
42. Confessionis Catholicæ fidei Christianæ.
Tanta est (inquit) huius cibi vis, vt si quis cum di-
gnè manducauerit, non spiritali modo coniunctione,
verum etiam naturali quadam, & ea ætèrnis, Chri-
sto copuletur, particeps efficitur verè viuificatricis, que
verbi propria facta est, carnis & præciosi sanguinis
Christi, que sempiterna faciunt, vt & Christus in nobis sit,
& nos in Christo, non animam tantum reformante,
sed carnem etiam nostram ad vitam, incorruptionem
& immortalitatem preparante, sicut & HILA-
RIO PICTAVIENSI libro 8. de Trinitate, &
CYRILLO ALEXANDRINO libro 10. in Ioa-
nem, capite 13. ante mille ducentos annos traditum le-
gimus. Porro idem author cap. 43. eiusdem confes-
sionis tractat per totum caput, quemadmodum
affectos ad hoc sacramentum accedere oporteat.
Rogo, te Lector, si vacat per otium, lege & reli-
quos Patres, qui de huiusmodi condigna præpara-
tione, & sui discussione, scripserunt. Hic autem
substitimus, multo plura dicturi in vocabulis, Eu-
charistia, & Missa, perge ergo securus.

CONCILIA.

Conciliorum celebrandorum mos an-
tiquissimus.] Non erat opus principio hos nos
exordiri, quandoquidem in consequentibus ma-
nifesta antiquitatis celebrandorum conciliorum
ratio datur. Initium quippe celebrandorum con-
ciliorum Actuum 15. describitur, cum primò ce-
lebratum est Concilium Apostolorum super
circumcisione, quam quidam necessariam ita
arbitrabantur, vt sine illa non posset quis saluus
fieri. Secundò celebratum est aliud Concilium
Actuum 20. quod Paulus indixit Mileti quo loco
Episcopis indicauit formam vigilandi super gregè,
&c. Deinde tertio celebratũ est Conciliũ Actũ 21.
quod Iacobus indixit, ubi sic loquitur: Oportet
conuenire multiudinem, &c. Concilij quoque for-
ma fuit illa Apostolorum conuentione, cum electus
est Matthias Apostolus. Porro ne pluribus immo-
remur, ex CANONE APOSTOLORVM III.
infra dicitur quomodo specialiter inuigilant Apo-
stoli bis in anno Concilia celebrari. Meminit &
celebrandi Concilij epistola ad Policarpum
IGNATIVS MARTYR, & ANACLETVS
I. epistola 1. & TERTVLLIVS CARTHAGI-
NENSIS libro de Ieiunio aduersus Psychi-
cos: Aguntur (ait) per Grecias illas, certis in locis
Concilia ex vniuersis Ecclesijs, per que & aliora
queque in commune tractantur, & ipsa representatio
totius nominis Christiani, magna veneratione celebra-
tur. Et hoc quàm dignum fide auspicantur congre-
gari vndique ad Christum. Meminit Concilio-
rum innumeris penè in locis CYPRIANVS
CARTHAGINENSIS, vt in sequentibus ostē-
detur. Sed hic frustra delitescimus, cum quæ
dicturi, & prolaturi sumus, omnem antiqui-
quitatem spirent, & cunctis auctoritatem Con-
ciliorum aperiant. Itaque æquis animis quæ se-
quantur, ordine disposito lege.

Conciliorum tam vniuersalium quàm
Provincialium auctoritas quanta] Oro, te
Lector parienter sustine, & quod hic minus ha-
bes, scito te in sequentibus adhuc reperiturum,

Stanislaus Ho-
sius Cardinalis

Sacramenti Eu-
charistiæ effe-
ctus.

Hilarius Picta-
uensis.

Cyrillus Ale-
xandrinus.

Canon Apo-
stolorum.

Ignatius Mar-
tyr.
Anacletus I.
& Tertullianus
Carthaginien-
sis.

Cyprianus Car-
thaginensis cu-
ius Iudicij so-
lemnitatis reco-
latur ann. 1570

quandoquidem disposuimus, si fieri potest inconsulto ordine procedere. Diximus autem superius & de canonum auctoritate, que omnia possunt & debent simul ad confirmationis robur deduci. Conciliorum itaque auctoritas omnibus constat ex lectione Canon & Traditio. Porro tot sunt Patrum decreta, & Imperatorum edicta Cœcilij auctoritatem firmantia, quod si impræsentiarum cuncta allegare disponerem volumem iustum excederent. Spero autem quod sequentibus satis annotationibus innotescet. Quatuor autem generalia prima Concilia passim per omnes epistolas VALENTINIANI, THEODOSII, MARTIANI, LEONIS, ZENONIS, & aliorum Augustorum commendantur, & per omnium uniuersis orbis Episcoporum attestaciones, vt facile lector eorum scripta legendo deprehendet. Sunt potissimum ad calcem Synodi Chalcedonensis affixæ plures epistolæ diuersorum Pontificum, numero quingentarum, vt Nicephorus tradit, quæ nihil aliud penè continent, quam approbationem factorum Conciliorum, vt etiam poteris elicere ex vocabulo Symbolum, lege prædictum Nicephorum lib. 15. cap. 19. sed & de Conciliorum auctoritate habes in dictione, Libri authentici. Præterea vt aliquos citemus, IULIANVS Episcopus COENSIS, qui legatus fuit Leonis I. Papæ in Concilio Chalcedonensi, scribens ad Leonem Imperatorem: *Vbi (inquit) congregata sunt tantorum multitudo Pontificum & sanctorum presertim Evangeliorum, & frequens simul oratio, illic creaturæ totius opificem; inuisibilis virtute credimus fuisse presentem.* Hinc & EPISCOPUS EPIPHANI epistola ad eundem Principem: *Non enim in verbo fidei omnium unanimitè potuit sententia conuenire, nisi sanctus Spiritus illic pro causâ veritatis interfuisset.* Denique ille magnus & admittendus SIMEON STILITA (vt auctor est Nicephorus lib. 5. cap. 19.) epistola ad Basilium Antiochenum Episcopum. *Si (inquit) in duobus aut tribus in nomine eius conuentionibus, medius inter eos esset Saluator promissi, quando ad tot & tam sanctos Patres ille aduenisset, nisi ab initio cum eis Spiritus sanctus fuisset?* Et Conciliorum auctoritas ex LEONIS Epistola 10. ad Flavianum, & ex alijs elicitor vt in vocabulo Canon, & traditio continetur de Conciliorum potestate auctoritate sic ante eos omnes CONSTANTINVS MAGNVS Imperator epistola ad Alexandrinos, vt citat Nicephorus lib. 8. cap. 25. *Quidquid (ait) in sanctis Episcoporum agitur conuentibus, id ad diuinam refertur voluntatem, &c.* Hinc etiam COLESTINVS I. epistola ad Ephesinam Synodum: *Spiritus sancti, (ait) testatur presentiam, congregatio sacerdotum. Corum est enim quod legimus, quia nec potest veritas nostra mentiri, cuius in Evangelio sua sententia est, ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi & ego sum in medio eorum. Quod cum ita est (nam nec huic tam breui numero spiritus deest) quanto magis cum nunc interea credamus in unum conuentientium turba sanctorum. Sanctum namque Concilium est pro debita ueneratione collectum, in quo utique nunc Apostolorum frequentissime illius quam legimus congregationis aspicienda reuerentia est. Nunquam his defuit, quem receperant predicandum, assuit semper his Dominus & magister, nec docentes a suo doctore deserti sunt. Docebat ille qui miserat, docebat qui & dixerat quod docerent, docebat qui & in Apostolis suis se confirmat auctori. Hæc ad omnes in commune Domini sacerdotes mandata predicationis cura peruenit. Hereditario namque in hanc sollicitudinem iuro constringimur, qui*

Valentinianus, Theodosius, Martinus, Leo, Zeno, Imperat.

Nicephorus Callistus.

Julianus Coen sis. Evangelia in conciliis proponuntur. Vide Evangelia.

Episcopi Epiphani.

Simeon Stilita.

Leo I.

Constantinus Magnus.

Celestinus I.

Marth. 11.

Actum 1.

cunque per diuersa terrarum spacia eorum vice nomen Domini predicamus, dum illis dicitur: Ite docete omnes gentes, &c. Unde colligitur quia accepimus generale mandatum. Omnes etiam nos agere voluit, quod illi sic in commune mandauit officium, necesse est nostrum sequamur auctorem, subeamus omnes eorum laborem, quibus omnes successimus in honorem, &c. De auctoritate Conciliorum sic BASILIUS MAGNVS epistola 63. *Reuera (ait) suprema beatitudine dignum est, adulterinum à probo synodice ac puro discernere, Patrum vero fidem citra aliquam detractionem predicare, quam etiam nos suscepimus & cognouimus ex Apostolicis notis efformatam, consentientes & ipsi, & omnibus in Concilijs scripto regulariter ac legaliter decretis, &c.* Præterea multum Concilij auctoritatis tribuit AVGVSTINVS HIPONENSIS libro septimo contra Donatistas, capite 17. & libro 2. contra Cresconium Grammaticum, capite 23. Item libro secundo, de Baptismo contra Donatistas: capite primo. *Quod per uniuersa (inquit) Ecclesia statuta firmatum est, vel unius Episcopi, vel unius provincie Concilio preferendum est, &c.* Vide Traditio. Hinc & EPISCOPI DARDANIÆ provincie, epistola ad Leonem imperatorem. *Quid (inquit) ita preceptum est, aut sic impium poterit indicari, quam credere pietatem fidei terminis Apostolicis communitam, innumerabilibus Sacerdotibus, & omnibus sanctorum scripturarum testimonijs roboratam, nec non & decretis Niceni Chalcedonensisque Concilij iudicio firmatam, manibus & profanis presumptionibus posse violari, dum ad omnem perfectionem catholica fidei. Sapientissimi Salomonis doctrina sufficiat. Sentire (inquit) de Domino in bonitate, & in simplicitate cordis querite eum, Et EPISCOPI CORINTHI ad eundem Principem, *Nihil enim dubium (aiunt) in eadem sancta salutarique fide derelictum est, nec conuenit de tali causa sepius fieri tractatus uniuersales, quoniam non in verborum nouitate, sed in fide inconcussa, relligione conuersatione salus humani generis constituta sit.* Similiter CLERICI HEROSOLYMITANI Antiocheni & 2. Syriæ, epistola deprecatoria missa ad Iustinum Augustum, Concilia 4. generalia, & eorum decreta summopere se amplecti profiteretur, vt Evangelicis verbis conformia. Sed & HORMISDA I. Conciliorum auctoritate Spiritum sanctum profiteretur, vt dicemus in vocabulo, Pœnitentia. Quod & facit GELASIVS I. in Concilio Romano 70. Patrum, & allegatur à Gratiano distinct. 15. cap. Sancta Romana. Vide libri authentici, &c. Concilia etiam 4. generalia. PAVLVS APAMEARVM Episcopus epistola ad Iustinianum Imperatorem quæ inscribitur actione prima, quintæ Synodi generalis quæ est Constantinopolita. II. cum suis se amplecti proficitur, & eam fidem, quam Symbolo sanxerunt comprehendere ipse repetens, anathematizat omnem qui hinc noluerit assentire, seu Nestorius sic, seu Euthiches, aut alius. Subscripserunt & sex suæ regionis Episcopi. Hoc etiam & prænotatum CONSTANTINOPOLITANVM Concilium II. quod 5. generale dicitur, collatione tertia approbat. Vide insertum in vocabulo, libri authentici. Hinc & VIGILIUS Episcopus Aurelianæ Arelatensem Episcopum, quæ & lecta est in supra dicto Cœcilio, collat. 7. *Nihil nos, (inquit) admittimus quod decessorum nostrorum cœstintis, vel sancte, que una eademque est, fidei, 4. Synodorum, i. Nicenæ, Cœstantinopolitanæ, & Ephesinæ, & Chalcedonensis inueniatur**

Basilius Capadocia Episcopus.

Augustinus Hipponensis.

Episcopi Dardaniæ Provincie.

Sapient.

Episcopi Corinthi provincie.

Non in verbis, sed in fide & moribus salus fida est.

Clerici Hierosolymitani Antiocheni, & 2. Syriæ.

Hormisda I.

Gelasius I.

Paulus Apamearum 2. Syriæ Episcopus.

Concilium Constantinopolitanum quod 5. generale sub Iustiniano Imperatore dicitur. Vigilius I.

(quod

(quod absit) esse contrarium, aut quod ad personarum iniuriam perueniat, que definitioni eiusdem sanctæ fidei subscripserunt, vel sanctorum predecessorum nostrorum, Celestini, Sixti, Leonis, aliorumque, præcedentium atque sequentium definitis reperiantur aduersum, sed à nobis omnibus Synodis prædictis, unam uenerationem unamque, fidei credulitatem indubitabiliter exhiberi, & eos qui omnes supra scriptas quatuor Synodos in rectitudine fidei non sequuntur, vel unam ex ipsis, vel omnes in fide reprobant, aut reprobare, aut iniuriare vel repudiare niuntur, abiectissimos & anathematissimos. Et GREGORIUS I. lib. 1. Registri episto. 24. & allegat Gratianus distinct. 15. capite, Sicut. Præterea (ait) quia corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem, sicut sancti Evangelij quatuor libros, sic quatuor Concilia suscipere & venerari me fateor, Nicænum videlicet, in quo peruersum Arrij dogma destruitur Constantinopolitanum quoque I. in quo Eunomij & Macedonij error conuincitur: Ephesinum etiam I. in quo Nestorij impietas indicatur, Chalcedonense uero in quo Eutycheus Dioscoriq; prauitas reprobatur, tota deuotione coplector, integerrima approbatione custodio, quia in his, uel in quadrato lapide sanctæ fidei structura surgit. Et cuiuslibet uia atque conditio nisi lapis esse cernitur, tamen extra adificij iacet. Quinque quoque Concilia pariter ueneror, in quo epistola que Iba dicitur, erroris plena reprobatur, in domino Theodoros personam mediatoris Dei & hominum in duabus substantiis separans ad impietatis perfidiam, cecidisse conuincitur, & in quo scripta quoque Theodoretus, per que beati Cyrilli fides reprehenditur, ausu demeritis prolata, resulantur. Cunctas uero, quas præfata ueneranda Concilia personas respuunt, respuo, quas uenerantur, amplector, quia dum uniuersali sunt consensu constituta, se & non illa destruit, quisquis presumpsit aut solvere quos religant, aut ligare quos soluant. Quisquis ergo aliud sapit, anathema sit. Quisquis uero prædictarum fidem tenet, pax ei sit à Deo Patre per Jesum Christum filium eius, qui cum eo uiuit & regnat, &c. Idem lib. 7. Registri, episto. 53. ad Secundinum inclusum, Chalcedonem Synodum & 5. generale impense laudat & suscipit, summopere decernens uenerandas. Præterea tantam sacris Concilij habuit reuerentiam RICCARDEVS GOTHORVM Rex atque Suenorij cum Badda regina coniuge, vt publicè præfatus in III. Toletano Concilio, cap. 2. ausus fuerit in hæc uerba prorumpere. *Credo beatam sanctæ Trinitatis diuinitatē, huic sancto interesse Concilio, & ideo tanquam ante conspectum Dei, in medio uestri fidem meam protuli (habes dictione Trinitas) conficius admodum sententia diuina. Non celauit misericordiam tuam & ueritatem tuam à congregatione multa. In eodem Concilio TOLETANO III. Sanctorum Conciliorum fides & statuta commendantur, & tenenda prædicantur, vt alijs dicemus. Et Canones atque decreta præfulum Romanorum custodienda mandatur, uide Canon, & Traditio. Hinc & ISIDORVS HISPALENSIS Præfatione in opus Conciliorum: *Decreta (ait) Romanorum Pontificum usque ad sanctum Gregorium subscripserunt, & quasdam epistolæ ipsius in quibus pro calumnia sedis Apostolicæ non impar Conciliorum excusat auctoritas. Tum definitionem Concilij & Synodi tradidit. Edidit & PHOTINVS CONSTANTINOPOLITANVS lib. 7. Oecumenicis Concilij ad Michaelem Bulgaria Principem, in quo ample de eorum auctoritate differit. Sed & Concilium ANGLICANVM II. multa de sacrorum auctoritate Conciliorum differuit, vt auctor est**

Gregorius I.

Rom. 10. Concilia quatuor generalia ut Evangelia amplectitur. Gregorium videt.

Vide & de Concilio.

Riccardus rex Gothorum atque Suenorum. Concilium Toletanum 3. sub Pelagio 1. Vide confessionem Principis.

Psalmo 39.

Isidorus Hispalensis.

Photinus Constantinopolitanus Episcopus.

Concilium Anglicanum 2.

celeberrimus Doctor BEDA VENERABILIS lib. 4. de rebus & gestis Anglorum, cap. 17. Hinc quoque summopere in sacris Concilij sanctorum Patrum fidem contentam commendat STEPHANVS DORENSIS Episcopus uices gerens Hierosolymitanae provincie in Concilio Lateranensi sub Martino I. consultatione secunda, & dicit: *Pia Patrum fides per nouitatem, nullatenus patitur maculari, roborari autem in orthodoxis consuevit Apostolicisque dogmatibus, quam gloriosi Ecclesia Patres sanctæ & uniuersales quinque Synodi, per propria purissima dogmata in æterna uita firmissimam hereditatem predicasse noscuntur. Sed & ABRAHES qui libellum fidei subsequenter prædicto Lateranensi Concilio obtulerunt, de his Synodis dicunt, quod earum dogmatibus nõ minus quam sanguinibus sancta fides seruata est & stabilita. Idem profitentur Patres Concilij CABILONENSIS I. cap. 1. præcipientes vt quod à sanctis Concilij professione firmatum est, in omnibus & ab omnibus conseruetur. Hinc idem LATERANENSE Concilium sub Martino I. consultatione tertia, ubi de duabus in Christo uoluntatibus è factorum Conciliorum auctoritate differitur: *Quæ sanctæ & uniuersales quinque Synodi tradiderunt, in angustissimè retinemus, definitiones eorum seruamus, decreta eorum integrè conseruamus. Ita definitis quomodo illi per proprios sermones promulgauerunt. Qui eandem sanctas Synodos & uenerabiles Patres minime suscipit, condemnatus est: qui omnia ab eis prædicata & definita minime suscipit specialiter, & confitetur, condemnatus est. Idem & consultatione quinta, repetit vt ponitur in vocabulo, Hæretici anathematizati. Eadem & Concilium BITERRENSE Præfide Episcopo Tornacensi legato, cap. 2. Hinc quoque AETHIO I. epistola quæ est ad Constantinum IV. Imperatorem nomine Pogonatum, quæ & lecta est coram Patribus Constantinopolitanis II. Concilij, quod dicitur 6. generale, actione quarta, cum ad illud Concilium legatos suos mitteret, sic loquitur: *Apud homines (ait) in medio gentium positos, & de labore corporis quotidianum uictum cum summa exercitatione conquirentes, quomodo ad plenum poterit inueniri scripturarum scientia, nisi que regulariter à sanctis atque Apostolicis predecessoribus, & uenerabilibus quinque Concilij definita sunt, cum simplicitate cordis & sine ambiguitate, à Patribus tradita fidei conseruamus. Vnum ac præcipuum bonum habere semper oportet, atque studentes ut nihil de eis que regulariter definita sunt, minuat, nihil mutetur, vel augeatur, sed eadem & uerbis & sensibus illibata à nobis custodiantur. Denique statim in limine Concilij TOLETANI XIII. ponitur ERINGIUS REGIS Christianissimi allocutio ad Patres, in qua de Conciliorum auctoritate loquitur: *Lucè clarus constat, quod aggregatio sacrosanctæ Pontificum, quidquid censuerit obseruandum, per sancti Spiritus donum omnino est ad æternitatem præfixum. Et Patres Concilij SVBSSIONENSIS apud sanctum Medardum sub Childerico Rege, & Pipino duce: *Iudicia (aiunt) canonica sanctorum que constituerunt in Synodis suis, est lex Dei quæ Ecclesiasticæ regula recuperetur, &c. Hinc Concilium NICAENVM II. quod septimum generale dicitur actione tertia, postquam sex enumerat præcedentes generales Synodos Orientales, de prouincialibus etiam sic loquitur: *Locales autem Synodos non auersamur, sed magis amamus, amplectimur, & recipimus. Earum etiam, diuinitus inspiratas canonicas constitutiones, correcciones, & uiles earum le-******

Beda Venerabilis.

Stephanus Dorensis Episcopus. Concilium Lateranense sub Martino I. Atria uerba sancti Pontificis.

Abbas concilij Lateranensis.

Concilium Cabilonense I.

Concilium Biterrense, nouissimum in lucè entium. Agatho I.

Concilium Toletanum 3. Eringius rex Hispaniæ.

Concilium Subsiense 2. apud S. Medardum.

Concilium Nicænum 2. generale 7.

giffatio

Attende aucto- ritatem particu- larem etiam ne videaris illa cõtemerere, li- cet etiam iun- ctis an. ca- auctoritati- bus confirmata sint, vt vide- bis, si legaris. Ad Caluiniit.

Concilium Ba- sileense 4. Co- stantiense.

Carolo Magn.

Concilium Francfordien- sis sub eodem Principe.

Matthæi 19.

Esaiæ 26.

Leo 9.

Concilium Constantino- polit. 4. quod 8. dicitur gene- rale.

Concilium Oxoniense in anglia.

Concilium Ba- sileense gene- rale.

Deuter. 31.

Concilium Nifanum.

Greg. 12. & Be- nedict. 13.

gustationes summa obseruantia colimus. Has etiam 6. generales Synodos cõfirmat Adulterinum Con- cilium, quam se nominauit 7. generale Constanti- nopol. contra S. Imagines, quod certè Concilium à nostris Caluinistis contra prædictum Nicænum I. defenditur, & vitinã vel cum illo sacra illa Con- cilia generalia amplectantur. Quod si facerent, non in sacramenta Ecclesiæ & sacras imagines in- surgeret, quæ in his roboratur vt suis locis osten- detur. Porro tanta est Conciliorum præsertim ge- neralium auctoritas, vt etiam supra Papam esse contenderint Patres BASILEENSIS Concilij & CONSTANTIENSIS, sed malè, vt infra dicitur. Sed vt adhuc de illorum autoritate loquamur, extat epistola CAROLI MAGNI (infer- ta in actibus Concilij FRANCOFORDIENSIS, cui Patres interfuerunt 300.) ad Elinandum Epi- scopum Toleranum hæreticum de cuius hæresi aliàs: *Certissimum est (ait) diuina miseracionis auxi- lium, ubi una est totius Ecclesiæ charitas & una vera fidei confessio. Si enim duorum vel trium, sanctæque pio consensu secundum suam promissionem Dominum esse præsentem non dubitamus, quanto magis ubi tot sanctissimi Patres, tot venerabiles fratres, tot filij pijs ma- tris Ecclesiæ, in nomine illius pacifica conueniunt vna- nimitate, eum adesse medium non est dubitandum, & illorum regere consilia, qui sui nominis laudem querere dignoscuntur. Cum his sancta Ecclesia Patribus veram prædico fidem, quos in præsentem tempore, ille nobis dedit luminaria, qui dixit: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem seculi. Hi sunt propugnatores fidei nostra, hi sunt rectores per diuersas sedes ciuitatis Christi, cuius antimurale est fides Catho- lica, & charitas firmissimus murus, & propugnacula diuinorum testimonia scripturarum. Et diuina salutis in ea sunt sapientia & scientia, & spes portarum cus- todia, quæ quatuor clauibus, id est, Prudentia, Iustitia, Fortitudine, & Temperantia, p̄ys aperiantur animis. Prædicta omnia iterum Concilia confirmat & approbat LEO I. X. epist. 4. quæ est ad Petrum Antiochenum Episcopum, ubi enumerat 7. gene- ralia & vniuersalia Concilia: Et quidquid (ait) sen- serunt & collaudauerunt sentio & collaudo, & quof- cunque anathematizauerint, anathematizo. Item omni- no & Concilium CONSTANTINOPOLIT. I. V. quod 8. generale dicitur cui Patres inter- fuerunt 373. actione vltima 7. generalia Concilia confirmat. Et Concilium OXONIENSE in Anglia cap. vlti. etiam vltra prædicta confirmat omnia decreta Lateranensis Synodi sub Innocen- tio III. & Patres Concilij BASILEENSIS in Spiritu sancto se scribentes legitime congrega- tos, Constantiensem generalem Synodum appro- bantes, sic fantur: Cum plerumque in rebus dubijs ad vtramque partem rationes plurimæ adducantur ad tollendas lites & contentiones opportuna cernitur vete- rum auctoritas, & que ab antiquo facta legitur sancto- rum definitio Patrum. Sic enim scriptum est. Interroga patrem tuum & annuntiabit tibi, &c. In Concilijs præterea generalibus errores aduersus sanctam fidem, pro tempore insurgentes reprobantur, determinantur quæstiones ad Catholicam fidem pertinentes, &c. Por- ro multa alia sunt de auctoritate Conciliorum decreta. Vide quod sequitur.*

Concilium an sit supra Papam, vel Papa supra eum, Concilij PISANI patres primi fuere qui de hac propositione dubitare cõperunt, dum Ecclesiæ titubanti, propter duorum Pontifi- scum Gregorij XII. & Bened. XII. diuersas sedes pacem restituere, volentes sciscitati sunt, an

illis Pontificibus inuitis Concilium conuocare li- ceret & eos deponere. Postea etiam hac contro- uersia suscitata est in Concilio CONSTANTIENSIS cum Ioan. 23. à Concilio clam dicesse: *feret: & paulò post ab inferis excitata tempore Cõ- cilij BASILEENSIS, cum EVGENIVS I. V. illud Concilium inchoatum dissoluere vellet. Hac autem duo Concilia, Concilia generalia supra Pa- pam esse definierunt, vt facile patebit legenti Con- stantiensis, sessio. 4. & 5. & Basileensis, sessio. 2. qua- talem de hac controuersia decreto titulum præfi- xerunt: *Decretum quod Concilium generale sit supra Papam, quod sessio. 16. 18. adhuc fortius defendit, & 24. iterum repetit in hæc verba: Notum sit (inquit) quod sacra Concilia generalia inuicibili- ne supra Papam vni possunt, cum clamorosa insinua- tione, vel alias ipse vt scadalizator Ecclesiæ sacro Con- cilio deseruit. Porro multis alijs in locis illud con- antur allatis multorum auctoritatibus probare. Verum quoniam illud absque hæresi defendere nemo potest, & quia illa duo Concilia in tali defi- nitione non approbantur, contrarij veritati con- satione esse latendit est. Hoc autem docet S. Ant. 3. par. tit. 22. cap. 10. §. 4. summæ histor. & 2. par. tit. 3. cum summæ Theologicæ, Ioanes de Turrecr- mata, lib. 2. cap. 93. & 104. Summæ de Ecclesiâ Al- bertus Pighius, lib. 6. de Hierarchia Ecclesiæ, & multi alij. Id autem non sine ratione & auctori- tate afferunt. Nam cum Papa sit caput Ecclesiæ vniuersæ etiam simul congregatæ (licet id infi- ciantur Gerson, Iacobus Alemanus, Nicolaus Cu- fanus & alij) nec Ecclesia ratione suæ totalitatis vllam habeat potestatem, cum indigeat confirma- tione Papæ, necesse est Papam esse supra Ecclesiã. Sed quid de hac re dubitamus, cum & Concilia illud fateantur, & absque summi Pontificis au- thoritate nihil audeant concludere? Concilium SVESANVM sub Marcelino in fine. Prima sedes (inquit) à nemine indicatur. Ergo nec à Con- cilio generali, Concilium ROMANVM sub Syl- uestro, canone vltimo, sic habet: *Primam sedem, nemo indicabit. In Concilio Chalcedonensi actio. 3. Diofcorus Patriarcha Constantinopolitanus dam- natus est cum tota Synodo Ephesina II. tum ob alias causas, tum præcipue, quia iudicare & dam- nare ausus fuerat summum Pontificem. Inde opti- me NICOLAUS I. epistola ad Michaëlem asserit non tam ob hæresim fuisse damnatum Diofco- rum, quam ob præsumptionem, qua in Papam sen- tentiam ausus est dicere. Concil. ROMANVM sub Symmacho approbavit tanquam sua decreta Ennodij Diaconi, libro in quo sic legitur: *Alio- rum hominum causas Deus voluit per homines termi- nari, sedis istius præsulum suo sine questione referuauit arbitrio, voluit Petri successores caelo tantum debere in- nocentiam. Concilium ROMANVM sub Adria- no I. cuius verba referuntur in 8. Synodo act. 7. sic ait: Romanorum Pontificum de omnium Ecclesiã- rum præsulibus iudicasse legitimus, de eo vero quemquam iudicasse non legitimus. Concil. LATRANENSE sub Alexandro III. vt habetur cap. licet extra de electione: *In Romana (inquit) Ecclesia aliquid specialiter constituitur, quia non poterit ad superiorem haberi recursus. Benigne LATRANENSE Con- cilium vltimum sub Leone X. sessio. II. disertè & ex professo docet Pontificem esse supra omnia Concilia, reprobans contrarium decretum in Con- cilio Basileensi editum. Solum (inquit) Romanum Pontificem tanquam super omnia Concilia auctori- tatem habentem, Conciliorum faciendorum, transferen-*****

Concilium Constantiense.

Concilium Basileense.

Patres.

Basileensis concilij reiectio.

Papam esse supra concilium Ioanes de Turrecr- mata Albertus Pighius ratio cur Papa sit supra concilium.

Concilium Sueslanum.

Concilium Romanum sub Syluestro.

Nicolaus 1.

Concilium Roma- num sub Sym- macho.

Concilij Roma- ni sub Adria- no 2.

Concilium La- tranense sub Alexandro 3.

Concilium La- tranense sub Leone 10.

dorum

Leo papa.

Gelasius papa.

Nicolaus 1.

Gregorius Pa- pa.

Pascalis Papa.

Innocentius 3.

Bonifacius 8.

Bonifacius Epi- scopus Mogun- tinus.

Hugo à sancto Victore.

A Papa non ap- pellandum.

Gelasius Papa.

Luc. 22.

dorum, ac dissoluendorum plenum ius & potestatem habens, nedum ex sacre Scripture testimonio, dictis sanctorum Patrum ac aliorum Romanorum Pontifi- cum, sed & propria eorundem Conciliorum confessione manifestè constat. Porro LEO epistola 84. ad Ana- stasium: *Magna (inquit) Dei dispositione prou- sum est, ne omnes sibi omnia vindicarent, sed essent in singulis provincijs singuli, quorum inter fratres habe- retur prima sententia: & rursum quidam in maioribus urbibus constitui sollicitudinem suscipere ampliore, per quos ad vnam Petri sedem vniuersalis Ecclesia cura conflueret, & nil vnquam à suo capite dissideret. Iam si cura vniuersalis Ecclesiæ ad Petrum pertinet, certè etiam Concilij quod vniuersalis Ec- clesiæ vicem gerit. GELASIVS Epistola ad Epi- scopos Dardaniæ: *Cuncta per mundum nouit Ec- clesiæ, quod sacrosancta Romana sedes fas habeat de omnibus iudicandi, nec cuique licet de eius iudicare iudicio. NICOLAUS I. epistola ad Michaëlem idem repetit: *Pæet profecto (inquit) sedis Apo- stolice, cuius auctoritate maior non est, iudicium à ne- mine fore retrahendum. GREGORIUS lib. 9. cap. 39. ad Theotistam Patritiam: *Si (inquit) Petrus cum à fidelibus culparetur auctoritatem, quam in san- ctam Ecclesiam accepit, attendisset, respondere pote- rat, vt pastorem oues reprehendere non auderent. Sed si in querela fidelium aliquid de sua potestate diceret, doctus mansuetudinis non fuisset. PASCALIS Papa, vt habetur cap. Significasti, extra de electione: *Amum (inquit) in Concilijs statutum non inueniri quasi Romana Ecclesiæ legem Concilia vlla præfixerint, cum omnia per Romana Ecclesiæ auctoritatem & facta sint, & vobis obtineant, & in eorum statutis Ro- mani Pontificis patienter excipiatur auctoritas. INNOCENTIUS III. sermone 2. de Consecratione Pontificis: *Intantum (inquit) mihi fides necessa- ria est, vt cum de ceteris peccatis Deo iudicè habeam, propter solum peccatum, quod in fide committitur, pos- sem ab Ecclesiâ iudicari. BONIFACIVS VIII. in extratrag. vnam sanctam, tit. de maior. & obed. Si deniat (inquit) terrena potestas iudicabitur à potestate spirituali, si deniat spiritualis minor à maiore: si vero suprema à Deo solo, non ab homine, poterit iudicari. S. BONIFACIVS Episcopus Moguntinensis, vt habetur dist. 40. cano. Si Papa. Cunctos (inquit) iudicaturus à nemine est iudicandus, nisi de- prebendatur à fide denis. HUGO à sancto Victo- re parte 2. de sacramentis: *Spiritualiter (ait) pote- stas iudicat terrenam, ipsa vero à Deo primum instituta est, & cum deniat à solo Deo iudicari potest. Opti- me sanè, quia cum ad summum Pontificem om- nes appellare possint, neminem ab ipso appellare posse necesse est: aliàs nullus in Ecclesia ordo & status appareret supremo iudice carente. Vnde GELASIVS epist. ad Episcopos Dardaniæ: *Ad sedem Apostolicam (ait) de qualibet mundi parte ap- pellandum est, ab illa autem nemo est appellare per- missus. Vnde PIVS II. prohibuit appellari à Papa ad futurum Concilium, & sic appellentem incur- rere excommunicationem voluit, à qua nullus posset cum absolvere, excepto mortis articulo. Voluit insuper talem incurrere censuras quibus notatur criminis Maiestatis læsæ reus. Sed quis iudicabit eum, qui cum totam Ecclesiam docet, nullo modo potest errare? Sic Dominus Luc. 22. Petro primo Romanorum & totius orbis supre- mo Pontifice, ceterisque suis successoribus pro- misit: *Simon ecce sathanas (ait) expetiuit vos vt cri- baret sicut triticum. Ego autem rogauit pro te vt ne deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus confirma-*********

fratres tuos. Ex hac auctoritate duo apparent pri- uilegia Petro impetrata. Vnum vt ipse non posset vnquam veram fidem amittere, quam ruitis ten- taretur à diabolo. Vnde AVGVSTINVS libro de correptione & gratia, c. 8. *Quando rogauit (in- quit) vt non deficeret fides eius, rogauit vt haberet in fide liberrimam, fortissimam, inuictissimam, perseveran- tissimam voluntatem. CHRYSOSTOMVS homil. 83. in Matth. Non dixit (inquit) non negabis, sed vt non deficiat fides tua. Cura enim ipsius & favore factum est, ne omnino Petri fides euanesceret. THEOPHY- LACTVS in Lucæ, c. 22. *Quamuis breui tempore con- cipiendus sis, habes recondita semina fidei, etiam si folia abiecerit spiritus inuadentia, radix tamè viuet, & nõ de- ficiet fides tua. Eleganti similitudine explicat Pe- trum negando Christum amisisse confessionem fidei, quæ ore fit, folia enim verba significant, fi- dem tamen, qua corde creditur ad iustitiam, non amisisse. Hoc priuilegium primum fortasse ad successores Petri non manauit (tamen ALBERTVS PIGHIVS libro 4. cap. 8. Hierarchiæ Ec- clesiasticæ contendit non posse Papam esse hære- ticum, quod probabile est & defendi potest.) At secundum sine dubio manauit ad posteros. Hoc autem secundum priuilegium est, vt ipse rãquam Pontifex non possit vnquam docere aliquid con- tra fidem, siue vt in sede eius nunquam inuenire- tur qui doceret contra veram fidem. Inde LV- CIVS I. Papa & martyr in epistola ad Episcopos Hispaniæ, & Galliæ: *Ecclesiæ (inquit) Romana Apostolica est, & mater omnium Ecclesiarum, quæ à tramite Apostolice traditionis nunquam errare probatur, nec hereticis nouitatibus deprauata succubuit, secundum ipsius Domini pollicitationem dicentis, ego rogauit pro te. FORLIX I. epistola ad Benignum, de Romana Ecclesiâ loquens: *Vt (inquit) in exordio normam fidei Christianæ percipit ab auctori- bus suis Apostolorum Christi principibus, illibata ma- net, iuxta illud: Ego rogauit pro te, &c. LEO I. ser- mone 3. de assumptione sua ad Pontificatum: *Specialis (inquit) Petri à Domino cura suscipitur, & pro fide Petri proprie supplicatur, tanquam aliorum status certior sit futurus, si mens principis viciata non fue- rit. In Petro ergo omnium fortitudo inuenitur, & diuina gratia ita ordinatur auxilium, vt firmitas, quæ per Christum Petro tribuitur, per Petrum Apostolis cate- nis tribuitur. AGATHO epistola ad Constanti- num Imperatorem, quæ lecta est in sexta Synodo, actio. 4. & postea actio. 8. ab omnibus probata: *Hæc est (inquit) vera fidei regula, quam & in pro- phetis & aduersis viuaciter tenuit Apostolica Christi Ecclesiæ, quæ per Dei gratiam à tramite Apostolice traditionis nunquam errasse probatur, nec hereticis nouitatibus vnquam deprauata succubuit, quia di- ctum est Petro: Simon, ecce sathanas, &c. Ego autem rogauit pro te, &c. Hic Dominus fidem Petri non defecturam promisit, & confirmare eum fratres suos admonuit, quod Apostolicos Pontifices meæ exi- guitatis prædecessores confidenter fecisse semper cun- ctis est agnatum. NICOLAUS I. epistola ad Michaëlem: *Priuilegia (inquit) istius sedis perpetua sunt diuinitus radicata, atque plantata, impingi non possunt, transferri non possunt, trahi possunt, enelli non possunt. Quæ ante imperium vestrum fuerunt, per- manent, Deo gratias, hæcenus illibata, manebunt- que post vos, & quousque Christianum nomen predi- catum fuerit illa subsistere non cessabunt. Et infra: *Nam & inter cetera, per quem nobis præcipue ista sunt priuilegia collata, Tu aliquando conuersus audi- uit à Domino, confirma fratres tuos. LEO IX. cpi-********

Augustinus.

Chryostomus

Theophyla- ctus.

Albertus Pighius.

Lucius papa.

Felix 1.

Leo 1.

Agatho papa.

Nicolaus 1.

Leo 9.

stola

stola ad Petrum Antiochenum: *Nimirum (inquit solus est, pro quo ne deficeret fides eius, Dominus & Salvator asseruit se rogasse, dicens, Rogavi pro te, &c. Que venerabilis & efficax oratio obtinuit, quod hactenus fides Petri non defecit, nec defectura creditur in throno illius. INNOCENTIVS III. epistola ad Episcopum Arelatensem, & habetur capite Maiores, extra de Baptismo & eius effectu. Maiores (inquit) Ecclesia causas, presertim articulos fidei contingentes, ad Petri sedem referendas intelligit, qui nouit pro eo Dominum exorasse, ne deficiat fides eius. PETRVS CHRYSOLOGVS epistola ad Eutychem, quæ habetur primo tomo Conciliorum, ante Concilium Chalcedonense. Hortamur te (inquit) frater honorabilis, ut his, quæ à beatissimo Papa Romano civitatis scripta sunt, obedienter attendas, quia beatus Petrus qui in propria sede vivit & presidet, præstat querentibus fidei veritatem. BERNARDVS CLAREVALLENSIS Abbas epistola 190. ad Innocentium: Oportet (inquit) ad vestrum referri Apostolorum pericula quæque, & scandala regni Dei, ea presertim, quæ de fide contingunt. Dignum namque arbitror ibi potissimum referri damna fidei, ubi non possit fides sentire defectum. Cui enim alteri sedi dictum est aliquando, ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua. THEODORETVS epistola ad Renatum Presbyterum Romanum: Tenet (inquit) sancta ista sedes gubernacula regendarum cunctarum Ecclesiarum, cum propter alia, tum quia semper hæretici factoris expertis permansit. Porro sciendum, quod quamvis Marcellinus in Concilio Suesano accusatus fuerit, damnatus & depositus ab Episcopis in illo congregatis, tamen id factum fuisse posteaquam ipse primus seipsum damnauit & abdicauit pontificatu. Antea enim sæpè illius Concilij Patres acclamauerant: Prima sedes à nemine iudicabitur. Tu reus, tu iudex noli à nobis iudicari. Deinde notandum est eum fuisse accusatum de actu infidelitatis, quo in casu potest Concilium causam Pontificis discutere, & si ita inueniat potest declarare eum esse depositum & esse extra Ecclesiam. Et nota quod non eum deponit, sed declarat depositum, quia eo ipso quod infidelis vel hæreticus est, per se definit esse Papa & caput, sicut per se definit esse membrum corporis Ecclesiæ. Sic autem loquuntur Ioannes Driedo libro quarto, De scripturis & dogmatibus Ecclesiasticis, capite secundo, parte secunda, sententia secunda, & Melchior Canus libro quarto, De locis, capite secundo, & alij multi. Hi dicunt eos esse extra Ecclesiam, qui vel eiciuntur excommunicationis flagello, vel per se discedunt ab ea, & eam oppugnant dogmati hæretico inhærentes. Sic igitur nec etiam in casu infidelitatis & hæresis Concilium est supra Papam, ita ut eum possit deponere, cum à seipso deponatur, non à Concilio. Sed dicit aliquis: Si nulli liceat Papam deponere, quid faciendum si is rempublicam Christianam perturbet, vel animas malo suo exemplo nitatur occidere? Licet ei resistere non faciendo quod iubet, & impediendo ne exequatur voluntatem suam: non tamen iudicare, punire, deponere, quod non est nisi superioris. Vide latius de hac re Caetanum tractatu de auctoritate Papæ & Concilij, capite vigesimo septimo, & de Turrecremata libro secundo, capite centesimo sexto. Sed quomodo ergo Constantiensis Concilij Patres Ioannem vigesim-*

Innocentius 3.

Petrus Chrysologus.

Bernardus Clarevallensis.

Theodoretus.

Marcellinus Papa.

Concilium in casu hæresis non deponit Papam.

Obiectio.

Obiectio alia.

num tertium, Gregorium duodecimum, Benedictum tertium decimum, deposuerunt electo Martino quinto? Noueris tempore schismatis quando nescitur quis sit verus Papa (dubius Papa habetur pro non Papa) posse Concilium & debere in tales exercere potestatem: & non tamen propterea supra Papam erit, quia hi non sunt veri summi Pontifices. Noueris etiam Ioannem & Gregorium in ponte Papatu renunçiasse ut facile patebit intuenti acta Concilij Constant. scilicet 12. & 14. Benedictus verò quamuis non cesserit, attamen eo mortuo Clemens VIII. qui ei successerat se verum Pontificem non agnoscens libenti animo & motu proprio cessit Martino, quem verum Papam vniuersa Ecclesia fatebatur.

Concilium vniuersale non congregandum, sine assensu summi Pontificis.] Hoc idem subiicimus, ut præcedens possit proposito elucidari, quæ de auctoritate Concilij supra Papam disseruit. Oportet etiam hinc legere, quod inuenies in vocabulo, Papa. Sic igitur NICEPHORO CALLISTO libro nono, capite nono, & decimo, & CASIODORO SENATORE libro quarto Tripartitæ historiae, capite decimo nono, auctoribus. Egit Eusebius hæreticus, ut in Antiochia Syria Synodus fieret, ad quam conuenerunt ex ciuitatibus diuersis Episcopi nonaginta. Maximus tamen Hierosolymitanus, Macariz successor non affuit, cogitans quod ipsi posset subripi, ut in damnationem subscriberet Athanasij. Sed neque Iulius affuit maximæ Romæ præsul, neque in locum suum aliquem destinauit, cum vtrique Ecclesiastica regula iubeat, non oportere præter sententiam Romani Pontificis Concilia celebrari. Vnde & IULIVS primus Papa ad Orientales Episcopos pro causa Athanasij sic scribit: *Ipsi prima sedis Ecclesiæ conuocandorum generalium Conciliorum iura, & indicia Episcoporum, singulari privilegio, Evangelicis, & Apostolicis, atque canonicis concessa sunt instituitis, quia semper maiores cause ad sedem Apostolicam multis auctoritatibus referri præcepta sunt. Ut latius dicetur in dictione, Episcopus. Idem autem alia epistola, quam rescripsit ad ironiam epistolam Orientalium Episcoporum statim post initium eos redarguit, quod inconsulto Pontifice Episcopo conuocauerint. Canonibus (ait) in Nicæna Synodo (non extant) inueniuntur (Cui Synodo ipse Iulius interfuerat, ut in prima epistola testatur) non debere præter sententiam Romani Pontificis, ullomodo Concilia celebrari, nec Episcopos damnari. Quod etiam capite primo, auctoritate propria vult firmari, & in decretum redegit. Aduerte, Lector, quod (ut diximus) hic canon Nicænae Synodi non extat. Vnde colligimus, quod plures sunt, quam hi viginti, qui modò tantum reperuntur, quod etiam confirmat Concilium SARDICENSIS canone quinto, quo ad articulum de damnatione Episcoporum. Cuius Sardicenis plures sunt canones mutati ex Nicæna prima Synodo, ut etiam testatur Gratianus distinctione 16. capite viginti tantum. Porro hæc confirmat Concilium ALEXANDRINVM sub Athanasio congregatum, epistola missa ad Felicem Papam II. Præterea quod Concilium non debeat congregari, sine assensu summi Pontificis, manifestè pandit generale IV. CALCEDONENSE Concilium, actione prima ubi legitur à vi-*

Nicephorus Callistus, Calliodorus Senator.

Concilium Malignanti contra Athanasium sanctissimum.

Iulius I.

Iulius I. interfuit Concilio Nicæno. Quod plures sunt canones Nicænae Synodi, quam viginti qui nunc extant.

Concilium Sardicense.

Concilium Chalcedonense generale 4.

carijs

Diofcorus damnatur, eo quod concilium sine auctoritate Papæ celebrauerit. Pelagius 2.

* sed mutilatur

Bonifacius Moguntinensis.

Adrianus I.

Concilium Nicæna 1. sub Adriano I.

Leo IX.

caris sedis Apostolica ibidem consistentibus, Diofcorus Alexandrinus Antistes damnatur, & extra synodum fit. *Eo quod (ait) Synodum ausus est facere, sine auctoritate sedis Apostolicæ, quod nunquam licuit, nunquam factum, &c.* Hanc constitutionem quæ iam perierat & euauerat renouauit PELAGIVS II. epistola ad Episcopos qui Constantinopolim conuenerant, de non celebrando concilio sine summi Pontificis assensu: *Relatum est (ait) ad Apostolicam sedem, Ioannem Constantinopolitanum Episcopum, Vniuersalem se scribere, vobisque ex hac sua presumptione ad synodum conuocare generalis, eum generalium Synodorum conuocandi auctoritas, Apostolicæ sedis beati Petri singulari privilegio sit tradita, & nulla unquam Synodus rata legatur, quæ Apostolica auctoritate non fuerit filia. Quapropter quidquid in prædicto vestro conuenticulo (quia synodus taliter presumpta esse non potuit) statueritis, ex auctoritate sancti Petri Apostolorum Principis, & Domini saluatoris voce, qua beato Petro potestatem ligandi atque soluendi ipse saluator dedit, que etiam potestas in successoribus eius indubitanter transit, precipio omnia que ibi statueritis, & vana & cassata esse: ita ut deinceps nunquam appareant, nec ventilentur. Et enim ipse saluator beato Apostolo Petro, tanquam per se ipsa veritas loquitur, dicens: Quæcunque ligaueritis super terram, erunt ligata & in caelis, & quæcunque solueritis soluta sint. Multis denudò (hoc allegatur à Gratiano distinct. 17. cap. multis denudò. Apostolicis & canonicis regulis instrumur; non debere absque sententia Romani Pontificis Concilia celebrari. Quapropter, ut iam dictum est re-Edè, non Concilium, sed vestrum conuenticulum vel conciliabulum quassatur, & quidquid in eo actum est, irritum habetur & vacuum: vos quoque deinceps, ut nullius horatu talia presumeritis, si Apostolicæ sedis communionem carere non vultis. Modo verè idem suspenditur vltio, ut locum posuit habere correctio. Reliquum vide, Papa. Hoc instructis exemplo BONIFACIVS MOGUNTINENSIS Archiepiscopus & martyr, cum ite in Franciam rogaretur à Carolomanno rege ad corrigendos excessus, & ibi Concilium celebrare, à summo Pontifice Zacharia I. epistola ad eum directâ, consensum requirit. Porro Constantinopolitana alia quædam Synodus quam 7. generalem vocabant contra S. images, per Episcopum Ephesium congregata, sine summi Pontificis consensu, ab eodem, scilicet ab ADRIANO I. damnata est & reprobata, ut inferitur actione 1. Concilij 2. Nicæni, quod legitimum generale fuit 7. epistola super hac re directâ ad Imperatorem Constantinum & Irenem Matrem. Sed & Concilium non celebrandum sine Papæ assensu, statim arguit patres eiusdem generalis 7. Concilij NICAENI I. actione 6. in confutatione supra dictâ adulterina Synodi Constantinopolitanae. Siquidem Episcopi huiuscemodi conciliabuli, congregatos quidem se fatentur, sed non consulta Apostolica sede, atque idè eorum impia statuta enervantur, simulque hoc nomen expunctum est, quod pratendebant, vocantes eam 7. generalem synodum. Nam (ut aiunt sancti patres Nicæni) quomodo erit septima Synodus que cum sex prioribus non concordat? Vide de hac re. Imago. Præterea sic statuit LEO IX. epistola 2. quæ est ad Thomam Carthaginensem Episcopum, quemadmodum & superiores vbi & arguit quemdam Episcopum Gummitanæ Ecclesiæ, qui concilia & iudicia propria auctoritate præsumebat indicere. Hoc (inquit) nolo vos lateat, non debere præter sententiam Romani Pontificis, vniuersale Concilium celebrari, vel E-*

Episcopos damnari & deponi quia & si licet vobis alios examinare, diffinitiuam tamen sententiam absque consensu Romani Pontificis non licet dare. Idem & epistola 4. quæ est ad Petrum Antiochenum Episcopum, & iterum epistola alia quæ est ad Ioannem & Petrum Africa Episcopos. Prædicta renouat Conc. FERRARIENSIS FLORENT. sub Eugenio 4. sessione 7. in reconciliatione Græcorum cum Latinis, & PIVS II. in bulla retractationis suæ pro Eugenio 4. contra Synodum Basileensem, in fine, quam misit ad vniuersitatem Coloniensem. Porrius plura addere, sed hæc sufficiunt. Vide, Papa, & Romana Ecclesiæ, & sequentia.

Concilij formam summus Pontifex præscribit.] Hoc dependet ex superioribus, quatenus omnia simul ordinata maturo iudicio examinentur. Sic ergo LEO I. epist. 49. ad Pulcheriam Augustâ, loquens de Chalcedonensi generali Synodo: *Bonus (ait) de Corpore presbiteris & presbiteris meis ordinari, qui vicem meam implere sufficerent, etiam datis ad venerabilem Synodum congruentibus scriptis, quibus fraternitas aduocata cognosceret, quam formam seruare in hac indicatione deberet, ne illa temeritas, aut fidei regulis, aut canonum statutis, aut benignitatis remediis obuiaret. Sic AGATHO I. epist. ad Constantinum 4. Imperat. & fratres eius Heraclium atque Tiberium, legatos suos mittens ad general. 6. Concil. quod Constantinop. 3. dicitur in 3. rullo celebratum, quæ & lecta est in eod. Conc. Act. 4. Quibus (inquit) portioribus & testimoniis aliquorum sanctorum patrum, quos hæc Apostolica Christi Ecclesiæ suscipit, cum coram libris tradidimus, ut facultatè suggerendi à benignissimo vestre Christianitatis imperio consecuti, ex his dumtaxat satisficere studeant, dum imperialis mansuetudo præceperit, quid hæc spiritalis mater eorum ac à Deo propagati Imperij Apostolica Christi Ecclesiæ credat & prædicet, ut nihil profecto præsumant augere, minuire, vel mutare, seu traditionem huius Apostolicæ sedis, ut à Prædecessoribus Apostolicis Pontificibus instituta est, syncretiter emendare, &c.* Præterea act. 1. Conc. VIII. GENERAL. quod Constantinop. 4. fuit sub Basilio Imperat. Episcoporum 373. offerunt legati sedis Apostolicæ epist. ADRIANI II. ad Prædictum Basilium, in qua formâ concilio congregato præscribit, ut intendat ea enervanda, quæ in priore quodam concilio acta fuerat. cum Ignarius est electus. Et Photius Neophytus subrogatus. Præcipiens cuncta decreta igne cremari, nec superesse apud quemlibet ex his omnibus, saltem vnum iota vel vnum apicem debere, nisi quod totius clericatus, imò totius nominis Christiani anathemate percussus carere voluerit. Vide de his latius in vocabulo, legatus & Papa, & annexæ sequentia.

Conciliorum decreta & statuta, Papa confirmat, vel damnat.] Hoc quoque cum superioribus conuenit, & quidem proposueram hæc referre dictioni, apæ: Sed quoniam hic opportunè se obtulit tractandi de his materia, quod legitimus, cõsequenter subnectemus. Et quidè hic non omnia potuimus inferere, sed quedam, quoniam ita res postulat; reseruatæ sunt suis locis, ut in vocabulo, Legatus, vel Papa, vel Romana Ecclesiæ verumtamen quæ hic apponere decreuimus, sufficient, nec opus erit auctoritatibus validioribus inuigilare, quando hic omnia ea habeat, quæ longo & diutino sudore conquirere possit. Sic ergo primo loco mihi occurrit LEO I. qui ad petitionem Martiani Imperatoris statuta Synodi Chalcedonensis approbauit epistola 19. missa ad Episcopos in eadem synodo congregatos.

Concilium Ferrarianum & Florentinum. Pius 2. antea Aeneas Syllus.

Leo I. Concilium Chalcedonense 4. generale.

Agatho I. Concilium Constantinop. 3. generale.

Adrianus 2.

Leo I.

Item

Item & epistola 23. ad Theodosium Augustinum quæ allegatur ibidem. venuntamen, canonem illum reiecit, quo statuitur vt Constantinopolitanus Episcopus æqualis vel secundus sit summo Pontifici, vt dicitur in dictione, Romana & Constantinopolitana Ecclesiæ diffidium, &c. Præterea esse in potestate Papæ, Concilij canones & decreta approbare, vel reprobare, probat GELASIUS I. ad calcem epistolæ 2. ad Episcopos siculos. Vbi ait, quod quædam, quæ secundum canones regulæque Ecclesiæ pro fide communi & veritate Catholica & Apostolica gesta sunt, recipit: ea autem quæ forsam per incompetentem præsumptionem prolata sunt, non ita: quia quæ privilegii vniuersalis Ecclesiæ contraria probantur, nulla ratione sustinet. Loquitur autem Gelasius de prædicta Chalcedonenfi synodo, in qua Constantinopolitana sedes (vt diximus) proxima post Romanam Ecclesiā, & in suis partibus æqualem potestatem habere permittitur: quod Leo I. & Gelasius non admiserunt, & docent ex textu scripturæ, quædam concilia ordinasse aliqua, quæ postea ad summi Pontificis arbitrium enervata sunt. Nec omnia passim à quocunque dicta vel vbi que scripta accipienda esse indifferentes. sed reterentis bonis, quæ noceant, refutanda. Exemplum proponit de Ephesina 2. synodo, eam prædicatoriam appellans. Idem verò Gelasius epist. ad Episcopos Dardaniæ, & allegatur à Gratiano de consecratione distinct. 4. cap. confidimus. Et causa 11. quæst. 3. cap. Cuncta per, &c. allegant quoque Patres Basileensis Synodi sessione 27. in causa Eugenij 4. & adhuc epist. synodali, ad calcem vltimæ sessionis. Sic ergo Gelasius. *Confidimus, quod nullus iam Christianus veraciter ignoret vniuersi synodi constitutum, quod vniuersalis Ecclesiæ probauit assensus, nullam magis exequi sedem præ ceteris oportere, quam primam, quæ & vniuersamque synodum & sua auctoritate confirmat, & continuata moderatione custodit, pro suo scilicet primatu, quem beatus Petrus Apostolus Domini voce perceptum, Ecclesiæ nihilominus subsequente, & tenuit semper & retinet. Et paulò infra: Cuncta per mundum nouit Ecclesiæ, quoniam quorumlibet sententia ligata, Pontificum sedes beati Petri Apostoli ius habeat resoluedi, vitæ que de omni Ecclesiâ sus habeat iudicandi, neque cuiquam de eius liceat iudicare iudicio (vide Papa) Siquidem ad illam de qualibet mundi parte canones appellari voluerunt, ab illa autem nemo sit appellare permittitur (vt posuimus, appellare à sede Apostolica, &c. Eadem confirmat ENNODIUS DIACONVS libro Apologetico pro causa Symmachij Papæ: vt dicemus in vocabulo, Episcopus condemnatus appellans, &c. Hinc LEO II. epistola ad Constantinum 4. Imperatorem præ 6. generali synodo: Sancta igitur (ait) vniuersalis & magna sexta synodus, quam nuntius Dei vestra Clementia & sedulo conuocauit, & cui pro Dei ministerio presuit, Apostolicam in omnibus regulam, & probabiliū parum doctrinam secuta est. Et quia definitionem recte fidei, vt dictum est, plenissime prædicauit, quam & Apostolica sedes beati Petri Apostoli (cuius licet impares ministerio fungimur) veneranter suscipit, idcirco & per nos & per nostrum officium hac veneranda sedes Apostolica concorditer & vniuersimul his, quæ definita sunt ab ea, consentit, & beati Petri Apostoli auctoritate confirmat, sicut supra solidam petram, qui Christus est ab ipso Domino adeptus firmitatem. Propterea sancti suscepimus atque firmiter prædicamus sancta quinque Concilia, Nicænum Constantinopolitanum 1. Ephesinum 1. Chalcedonense, & Con-*

Gelasius I.

Reprobat Leo & Gelasius Canonem vniuersalem Chalcedonenfis synodi.

Gelasius I.

Concilium Basileense generale.

Ennodius Diaconus enim Nicolaus I. postea Episcopus Tricinctus prædicat. Leo I.

Approbatio R. generalis synodi à Romano Pontifice.

stantinopolit. 2. quæ & omnis Christi Ecclesiæ approbat & sequitur, ita & quod in Regia vrbe pio vestra serenitatis aduulsa celebratum est sanctum 6. Concilium, vt eorum pedissequi interpretes pari veneratione atque censura suscipimus, & hoc cum eis dignè connumerari, tanquam vna & equali Dei gratia congregatum discernimus, & qui in eo fideliter conuenerunt Christi Ecclesiæ sacerdotes, inter sanctos Ecclesiæ patres atque doctores ascribendos esse, censemus: Præterea sic loquitur ADRIANVS I. epist. ad Constantinum & Irenem matrem, quæ lecta est actione 1. secundæ Nicenæ synodi anathematizans peruersum conciliabulum Constantinopoli habitum contra sanctas imagines de quo supra Latius, Romana (ait) Ecclesiæ, quæ semper & tenuit & retinet principatum vniuersamque synodum & sua auctoritate confirmat & continua moderatione custodit. Idem etiam NICOLAUS I. epistola ad Michaelē Imperatorem, circa medium. Romana Ecclesiæ collecta concilia sua auctoritate firmat, sua moderatione custodit, unde quedam eorum quæ consensus Romanæ Pontificis non habuerunt, validitatem perdidit, quod probatur ex Ephesina 2. synodo à Leone magno damnata, & ex actione 1. Concilij Constantinopolitani 4. quod dicitur 8. generale in quo omnia acta etiam Ariminensis Concilij sub Constantio. Et Ephesini sub Dioscuro Alexandrino, & Synodi Constantinopolitana sub Michaelē, quando Phocius neophitus in sedem iniuste deturbati Ignatii subrogatus est. Et damnata & præcepta igne comburi, & qui ea reseruauerunt anathemate percussu inueniunt. Item actione 7. eiusdem Concilij GENERALIS VIII. acta præfati adulterij Concilij contra Ignatium anathemate percelluntur, & conuenticula damnantur, quæ bis aut ter coacta sunt à Michaelē Imperatore & Phorio, aduersus Ignatium. Et actione 8. legitur quomodo Imperatore iubente combusta sunt omnia prædictorum conciliorum acta. Porro in Concilio BASILENSI licet Concilium esse supra Papam definitum (vt supra diximus) tamen sessione 14. Papa Concilij caput esse prohibetur, ad quem omnes respiciere & obsequi & complacere tenentur. Præterea Patres Concilij TRIDENTINI confirmationem petierunt à summo Pontifice Pio 4. & obtinuerunt vnde sic ad calcem concilij legitur, summi pontificis confirmationis decretum: *Petitioni nominis concilij œcumenici Tridentini super eius confirmatione per legatos nobis facte annuentes. Omnia & singula quæ in dicto concilio sub felicis recordationis Paulo 3. & Iulio 3. prædecessoribus nostris, quæ Pontificatus nostri tempore decreta & definita sunt auctoritate Apostolica, etiam de venerabilium fratrum nostrorum Cardinalium consilio & assensu, maiora cum illis deliberatione præhabita confirmamus, atque ab omnibus Christi fidelibus recipi & inuoluntate obseruari mandamus, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, &c. Vide plura in vocabulis, Papa, Romana Ecclesiæ, & legatus.*

Concilij Papa præsidet per legatos.] Videl egatur.

Concilia cur celebrentur, & eorum quæ sit vtilitas,] superius dum de auctoritate Conciliorum egimus, consequenter & de eorum vtilitate tractauimus, & cur congregentur. Veruntamen quod specialiter in sanctorum libris inueni, hic studij apponere. Primum ergo, cur congregentur, & de eorum vtilitate, fermocinantur Episcopi Antiochiæ, Pisdia, Seleuciæ, Theodosiopolis, &c. epistola ad Leonem primum Imperatorem, in ordiæ Plurium ad

Adrianus I.

Reprobatio adulterine & falsæ synodi.

Nicolaus I.

Reprobatio Arim in c. Ephesina 2. synodorum & concilij Constantinop. sub Michaelē.

Concilium Constantinopolitanum 4. quod est generale.

Concilium Basileense generale.

Concilium Tridentinum generale noui solum.

Episcopi Antiochiæ, Pisdia, Seleuciæ, Theodosiopolis, &c.

Elegans similitudo.

Iustinianus Imperator cognomine Magnus.

Concilium Braecarense 1. & 2.

Concilium Constantinopolitanum 2. quod generale dicitur sub Iustiniano.

Actum 15.

Proverb. 18.

Matth. 18.

Concilium Aurelianense 1. sub Vigilio 1.

Concilium Turonense II. sub Pelagio 1.

calcem Chalcedonenfis Synodi. *Notum est (aiunt) sapientibus vniuersis, quia nisi diuersæ diuersisque temporibus hereses exorta fuissent, nequaquam opus esset consilio spiritualium medicorum. Nam ubi infirmitas, illic opus est sine dubio medicina. Et quemadmodum oculis dudum agrotantibus, & caute atque competenter à medicis qui tunc inuenti fuerint curatis, si rursus contingat aliquem visceribus foris dolere, quicunque postea reperi fuerint non desinunt adhibere medicinam: ita heretica infirmitate temporibus diuersis exorta, mirum non est si à piissimis temporum quorumque principibus, Deo amantissimi Episcopi pro imminente cura conuocatio medicine vtilia remedia porrexerunt. Hinc etiam magnus ille IUSTINIANVS IMPERATOR epistola directæ Patribus, qui Constantinopoli conuenerant ad celebrandum 5. generale Concilium, quæ & lecta est collatione eiusdem concilij. Semper (ait) studium fuit Orthodoxis & pijs Imperatoribus, Patribus nostris pro tempore exortas hereses per congregationem religiosissimorum amputare, & recta fide sincerè predicata in pace, sanctam Dei Ecclesiam custodire. Quapropter & Constantinis piæ recordationis Arrio blasphemate congregauit Nicæa ex diuersis Diocæsibus 318. sanctos Patres. Sed & Theodosius senior Mæcedonio negante Deitate sancti Spiritus, congregauit in regia vrbe 150. sanctos Patres. Item Theodosius Iunior, contra Nestorium congregauit Ephesinam. 1. Synodum. Et Martinianus Chalcedonensem, &c. Eam ob causam se congregatos fatentur patres Concilij BRACARENSENSIS I. vt ex præfatione eiusdem liquet. Idem & in præfatione BRACARENSENSIS II. profitentur, & penè eadem verba resumunt, nam & Concilia generalia contra hereticos congregata memorant. Hinc prænotandum Concilij CONSTANTINOPOLITANVM II. quod dicitur 8. generale sub Iustiniano Prædicto, collatione 8. in conclusione trium capitulorum, præfate Papa Vigilio. Licet (ait) Spiritus sancti gratia & circa singulos Apostolos abundaret, & non indigerent alieno consilio ad ea quæ agenda erant, non tamen aliter voluerunt de eo quod mouebatur, si oportet gentes circumcise definire, priusquam communiter congregati diuinarum scripturarum testimonijs, vniuersisque sua dicta confirmaret, vnde communiter de eo sententiam pronulerunt, ad gentes scribentes: *Visum est Spiritui sancto & nobis, nihil aliud imponere vobis oneris, præterquam necessarium vt abstineatis ab immolatis simulacrorum, & sanguine, & suffocato, & fornicatione. Sed & sancti Patres, qui per tempora in sanctis 4. concilijs conuenerunt, antiquis exemplis vtentes communiter de exortis heresibus & questionibus disposuerunt, certo constituto quod in communibus disputationibus cum proponuntur, quæ ex vtraque parte discutienda sunt, veritatis lumen tenebras expellit mendacij. Nec enim potest in communibus de fide disceptationibus aliter veritas manifestari, cum vniuersique proximi adiutorio indigent, sicut in Proverbijs dicit Salomon: frater fratris adiutorium præstans exaltabitur, sicut ciuitas munita. Et Dominus: vbi cunque fuerint Duo, aut tres collecti in nomine meo, ego cum eis sum in medio ipsorum. Hinc est quod statuit Concilium ARVERNENSE I. sub eodem Vigilio, & allegat luo libro 4. decretorum. Placuit (inquit) vt quoties secundum statuta patrum sancta synodus congregatur, nullus Episcoporum aliquam prius causam suggerere audeat, quam ea quæ ad emendationem vite, ad serenitatem regulæ, ad anime remedium pertinent, siniantur. Et similiter Concilium TURONENSE II. sub Pelagio I. in præfatione: *Necesse est (ait) vigilantissime proni-***

dere repulsi corpore, vt quicquid ab antiquis patribus statutum de tramite canonico, quarumdam per sonarum temeritate cernitur inuolutum, reuocandum est in statum pristinum, vt possint male admissa corrigi, & non admittenda damnari. Magna est enim in ista sceleritate pietas, per quam tollitur peccandi facultas. Nam ubi insana libertas generat vulnera, sacerdotalis districtio dat medelam. Idem & TURONENSE II. statim proponit in limine & GREGORIUS I. epistola ad Aetherium Lugdunensem Episcopum ordine 110. libro 7. registri. *Ne quæ (ait) inter fratres dissensio, ne qua inter prepositos & subiectos sint fundamenta discordie, in vnum conuenire sacerdotis necesse est, vt & de incidentibus causis disceptatio, & si salubris de Ecclesiastica obseruatione collatio, quatenus dum per hoc & præterita corriguntur, & regulam futura suscipiunt, omnipotens vbi que Deus fratrum concordia collaudetur, cuius vobis adesse presentiam, si hec obseruabitur, scitote, quia scriptum est: vbi fuerint congregati duo aut tres in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Si ergo adesse dignabitur, vbi duo vel tres fuerint, quantum magis non deest vbi plures conuenerint sacerdotes? &c. Hinc Concilium TOTANVM XII. sub Leone 2. & Eringio rege in præfatione: vbi sic ad Patres loquitur Christianissimus ERINGIUS rex. *Non aubium est (ait) quod optima conciliorum adiutoria ruenti mundo subueniant, si officiosis, quæ corrigenda sunt, studijs peragantur. Tum eos de disciplina tenenda adhortatur, vt in sequenti dicemus Porro Concilium FORTIENSE sub Carolo & Pipino & Adriano I. statim in initio loquente Paulino eiusdem vrbs Episcopo, dicit. *Nulli dubium Domini sacerdotum qui sacras venerandorum Canonum regulas vigilantius non omiserit ingenio sagacius explorare, bis in anno concilium per vnamquamque prouinciam fieri debere, (hoc dicemus in sequenti annotatione) in vrbe scilicet Metropolitani quolibet opportuno loco, iuxta Metropolitani eiusdem regionis arbitrium, & vt temporis commoditas distauerit ordo, propter necessariam videlicet Ecclesiastica dignitatis curam. Quinimo propter consuetudinem gerendum rerum consuetaque negotia, & crebrius litis de radice spinosis casuram emergere aculeis consuevit, ac per hoc pullulantia Dominici ruris triticea messis virentia suta adhuc, vt ita dixerim, infra stipule thecatis spiritualium fructuum urgentibus spicis, necdum in flauentes culmos aureas impemtes aristas, nec dum steriliūm zizaniūm manipulis in uno fascio ignitis sinitibus colligatis, vtriusque traditis in pabulum flammæ, vmbrosi nihilominus suffragare falsitatum rhamnuculis moluntur. Quæ de re talia & huiusmodi, pestifero de virgulo fructa gliscientia, plurimorum nimirum venerabilium fratrum, qui agrum curia celestis patriani summa sollicitudinis cura excolere sunt deputati radicibus, necessarium fore prospectum est, vt linguarum falcibus detrimata marcescant, quatenus sapius censura magisterio, nequitia rescissis ramusculis, ipsa quandoque radicem materies, veneni infusione vitata funditus enellatur. Eandem ob causam & quatuor Synodos indixerunt præmissio ieiunio. Ludouicus & Lotharius Augusti, cum fame continua & peste Francia laboraret, in vrbe scilicet Moguntinensi, Parisiensi, Lugdunenfi, & Tholosana: vbi omnes Metropolitani & eorum suffraganeos iusserunt adesse. In quibus conuentibus (aiunt) præfati LUDOUICVS ET LOTHARIVS IMPERATORES in epistola liminari ante Parisiense tertium Concilium tractare querere, & cum Dei adiutorio inuenire debent, de causis ad religionem Christianam & eorum***

Notanda sententia.

Concilium Turonense I. Gregorius I.

Matthæi 18.

Concilium Toletanum 12.

Eringius rex.

Concilium Fortiense sub Carolo & Pipino.

Quatuor synodi iudicæ ab Imperatoribus Ludouico & Lothario, Concilia Moguntinense, Parisiense & Lugdunenfe & Tholosana.

Quid in Concilio agendum

Concilium Meldense.

Concilium Moguntinense III.

Concilium Triburienſe pariter 2. anno 895.

Concilium Basileenſe generale.

Concilium Senonenſe ſub Antonio a Praeto.

Canon Apoſtolorum.

Determinatur de tempore celebrandorum Conciliorum.

Concilium Nicenum I. generale.

curam pertinentibus, quid à Principibus & reliquo populo, vel ita ut divina auctoritas docet, aut aliter tenentur, vel quid inde ex parte vel ex toto dimissum sit, ut non teneatur. Deinde quid in ipsorum qui pastores populi constituti sunt, moribus, conversatione, & actibus inveniri possit, quod divina regula atque auctoritati non concordet, simulque inveniatur que occasiones in utroque ordine id effecerint ut ad recte tramite deviamus. Et quidquid de his causis inveniatur fuerit, faciant solerti cura custodiri, &c. Quodquidem se Patres eiusdem concilii Parisiensis 3. profiterentur ideo convenisse, ut executioni mandarentur. Sic & Patres Concilii MELDENSIS, ob flagella, quae Deus Provincia per hostes Normannos immittit, ad placandam iram divinam, se concilium statuisse profiterentur. Idem quoque & patres Concilii MOGUNTINENSIS III. sub Arnulpho Imperatore in praefatione dicunt. Quod postea sub eodem Principe congregatum Concilium TRIBURIENSE sic confirmat. Congregati sunt (ait) ad Synodum sana intentione & diligentia ad refecandum omnem palmitem inutilem, ad extirpandam cuiuslibet haereseos radicem, ad tollendam schismatis occasionem, ad corrigenda clericorum vitia, ad praecavenda populorum scandala, breviter ad reformandos mores & status non modo clericorum, sed & laicorum. Idem dicit Concilium BASILEENSE in commendationem concilii Constantiensis: In concilio (ait) generalibus errores aduersus sanctam fidem pro tempore insurgentes reprobantur, determinantur quaestiones ad Catholicam fidem pertinentes, quae denique & qualiter intelligenda sint, divina mandata declarant. Et quod illis proprium est, per ea sacri canonis edantur, qui constituentes hominum vitia sciri ab omnibus debent, ut praescripto eorum manifestis cognoscant, vel inhibita declinent, vel permissa sequeantur, &c. Hoc quoque praefati concilii Basileensis patres, renouant sessione I. ubi de congregandis, de quinquequo in quinquequennio, & de septennio in septennium, conciliis tractant, ut dicemus subsequenti in annotatione. Et simile quid ait Concilium SENONENSE statim in initio decretorum. Frequens (ait) conciliorum celebratio agris Domini precipua est utilitas, quae reprobis, spinae, & tribulis haereseum extirpat, excessus corrigit, deformata reformat, & vineam Domini ad frugem uberrima fertilitatis adducit, &c. Iunge sequentia.

Concilia bis aut saltem semel in anno iubentur celebrari. Hoc ex superioribus pendet. Nec vult intelligere de conciliis oecumenicis, sed Provincialibus, ut iam superius ex concilio Foroiulensi dictum, & ex sequentibus patebit. Sic ergo Canon APOSTOLORUM III. Bis in anno Episcoporum concilia celebrentur, & inter se invicem dogmata pictatis explorent, & emergentes Ecclesiasticas contentiones amoveant: semel quidem septimana quarta Pentecostes, secunda vero duodecima die mensis Hyperberetici. Quem Octobrem, dicimus. Idem ANACLETUS I. ad calcem epistolae I. Hinc Concilium NICENVM I. generale canone 5. Placuit annis singulis per unamquamque provinciam bis in anno concilia celebrari, ut communiter simul omnibus Episcopis congregatis provinciae, discutiantur huiusmodi quaestiones (loquitur de excommunicatione ab Episcopis) Et sic qui suo peccaverunt Episcopo evidenter, excommunicati rationabiliter ab omnibus assententur, ut nequo vel in communi, vel Episcopo placeat humniores pro talibus ferre sententiam (vide excommunicatus) Concilia vero celebrentur, unum

quidem ante quadragesimam Pasche, ut omni-diffensione sublata, munus offeratur Deo purissimum: secundum vero, circa tempus autumnii. Haec allegat Gratianus causa II. quaest. 3. cap. Seruetur. & distinct. 18. cap. habeantur semel citatur quoque hic canon Nicenus in Concilio Aquiligranensi I. cap. 42. Idem quoque statuit Concilium ANTIQCHENVM I. sub Iulio: canone 20. Idem & INNOCENTIVS I. epistola 2. ad Victricium Rothomagenſem Episcopum cap. 3. & Concilium CARTHAGINENSE III. canone 2. Placuit (ait) ut propter causas Ecclesiasticas quae ad perniciem plebium saepe veterasunt, singulis quibusque annis concilium convocetur, ad quod omnes provinciae quae primas sedes habent, de conciliis suis ternos legatos mittant, ut & minus invidiosus, minusque hostibus sumptuosus conventus, plena esse possit auctoritas. Idem Concilium HIPONENSE cap. 6. Verum hanc constitutionem de celebrando concilio quolibet legimus immutatam, & retractatam, in Concilio MILEVITANO cano. 9. sic enim scribitur. Placuit ut non sit ultra fatigandis fratribus annuiversaria necessitas, sed quoties exegerit causa communis, id est, totius Africae, undecunque ad hanc sedem pro concilio datae literae fuerint, congregandam esse synodum in ea provincia, ubi opportunitas persuaserit. Causa autem qua communes non sunt in suis provinciis indicentur. Et canone 27. iterum dicit. Item placuit, ne diutius universi Episcopi, qui ad concilium congregati sunt, teneantur ab universo concilio, ternos iudices de singulis Provinciis eligi, qui omnes universa cognoscant. Idem statuit Concilium AFRICANVM cap. 62. & 94. Verum tamen iterum post Milevitanum Concilium renouantur praedicta decreta, de celebrando bis Concilio in Praedicta Africano Concilio canone 4. & in Concilio CARTHAGINENSIS V. canone 7. ut allegat Gratianus de consecratione distinctione 3. capite Placuit ut Dies Placuit (ait) ut Dies venerabilis Pasche formatarum subscriptione omnibus imitetur, Dies vero concilii idem seruetur, qui in Hipponensi Concilio capite I. constitutus est, id est 10. Calendas Septembris (alias undecimo Kal. septemb.) Et scribendum ad singularum quarumque Provinciarum primates, ut quando apud se concilium congregaverint, diem non impediatur. Porro praecedentes Nicenum statutum etiam Concilium RHEGENSE capite 7. conformat. Haec (inquit) quae communi consensu de voluntate Domini servanda sunt, neque (quod absit) sine offensa Dei ac omnium a quoquam transgredienda, ut secundum antiquam consuetudinem (si qui ex tempore ruerint) bis in anno conventus agant, ac certe inter quilibet anxietates, neglectis propriis & domesticis necessitatibus gratias simul Deo agentes, quidquid in spiritu considerant, consurgentes, solam Ecclesiae remedium remota vitiosis pruriginis, atque omni animositate quarant. Idem omnino postea statuisse legitur Concilium AGATHENSE canone 71. Idem statuit & LEO I. epistola 82. ad Anastasium Thessalonicensem Episcopum cap. 7. & allegatur à Gratiano distinct. 18. cap. De Conciliis. De Conciliis (ait) Episcopalis non aliud iudicium, quam sancti Patris salubriter ordinatum, ut scilicet boni conventus per annos singulos habeantur, in quibus de omnibus quarels, quae inter diversos Ecclesiae ordines nasci assolent, iudicetur. At si forte inter ipsos qui praesunt, de maioribus (quod absit) peccatis, causa nascatur, quae provinciali nequeat examine definiti, fraternitatem tuam de totius negotij qualitate Metropolitanus curabit instrue-

Concilium Antiochenum I. Innocentius I.

Concilium Carthagenſe III. sub Syricio I.

Concilium Hipponense.

Concilium Milevitanum sub Innocentio I.

Concilium Africanum sub Bouifacio I.

Concilium Carthagenſe V.

Concilium Rhegenſe.

Concilium Agathense. Leo I.

Concilium Anglicanum. Beda Venerabilis.

Concilium generale 4. Chalcedonense celebratum in aera zede diuae Euphenie martyris, cuius hodie memoria colimus anno 450.

Unusquisque Diaconus possit, ut autumno, & Episcopus Tice-nensis.

Hormisdas I.

Concilium Aurelianense II. Concilium Aurelianense III. sub Vigilio.

Haec cerere & superiora salubria sunt, & obligant ad executionem, sed negligitur imple fatis. Unde nobis tot mala eveniunt.

Aurelianense Concilium IV. Toletanum Concilium III.

Concilium Turonense II.

Concilium Aurelianense V.

Gregorius Magnus.

re, & si coram positus partibus, nec tuo fuerit res sopita iudicio, ad nostram cognitionem, quidquid illud est, transferatur. Idem omnino Concilium ANGLICANVM I. capite 7. ut recenset BEDA VENERABILIS libro 4. historiae Anglicanae capite 5. hinc venerandum illud & toto orbe celebrandum Concilium CHALCEDONENSE generale 4. actione 15. canone 19. & allegatur à Gratiano distinctione 28. capite Peruenit, praecedentia decreta collapsa (ut nunc sunt) restaurat ita praecipiens. Peruenit ad auras nostras, quod in Provincia statuta Episcoporum concilia minime celebrentur, & ex hoc plurima negligentur Episcoporum concilia, quae correctionibus indigeant. Decreuit itaque sancta Synodus, secundum canones patrum bis in anno Episcopos in id ipsum in unamquamque provinciam convenire, quae Metropolitanus Episcopus probaverit, & corrigere singula, si quae fortassis emerſerint. Quicumque vero non advenierint Episcopi, residet autem in suis civitatibus, & hoc si in sua incoluntate consistunt, omnino inexcusabili & necessaria occupatione probentur liberi, fraterno corripiantur affectu, &c. In huiusmodi autem conciliis licet Papae praesentia non requirantur, tamen si quid definitum fuerit, ad Papae arbitrium vel probatur vel reprobat, ut constat de Episcopis condemnatis, qui appellant sedem Apostolicam, ut probat ENODIVS DIACONVS libro defensorio pro Symmacho Papa, ut allegamus in dictione, Episcopus condemnatus appellans. Praeterea his subscribit decretis HORMISDA I. epist. 4. quae est ad Episcopos Hispaniae capite 3. Hoc tamen addit. Si vero (ait) temporum necessitates, aut emergentes causa hoc non patiuntur impleri, semel saltem, quamvis non licuerit, sine ulla excusatione praecipimus convenire. Quod postea adhuc confirmat Concilium AVRELIANENSE I. sub Vigilio I. canone 2. & AVRELIANENSE III. capite I. ubi gratissima censura Metropolitanum constituit, si hoc facere distulerit: perstringit nihilominus & Episcopos, qui vocati adesse distulerint. Unde sic scribit: Unusquisque Metropolitanus in provincia sua cum comprouincialibus suis singulis annis synodale debeat opportuno tempore habere concilium. Quod si illum necessitas, aut iniuriam certa tenuerit, ut ad alium constitutum locum adesse non possit, ad suam civitatem suos euocet fratres. Quod si intra biennium diuinitus temporum tranquillitate concessa, ad monitus comprouincialibus à Metropolitanis synodus indicta non fuerit, Metropolitanus ipse pro euocationis iudicium, anno integro missas facere non praesumat. Quod si euocati non corporali firmitate detenti, adesse sua abusione despexerint, simili sententia subiacebunt. Qui tamen & hanc excusationem sibi non erunt esse sublata, si absentiam suam diuisione sortis crediderint excusandam. Idem omnino repetit & AVRELIANENSE IV. cap. 37. nec est opus repetitione. Idem & Concilium TOLETANVM III. c. 18. ubi ait, quod si propter longitudinem itineris non potuerint bis in anno concilia celebrari, saltem semel celebrentur. Hoc confirmat Concilium TYRONENSE II. c. I. ubi omnibus Metropolitanis iniungit, si non bis, saltem semel in anno synodum conuocare. Episcopis mandans omnibus adesse, sub pena excommunicationis si non legitima excusatione impediatur, ut iam diximus. Idem quoque omnino statuit Concilium AVRELIANVM V. cap. 18. & 22. De celebrando concilio intra anni circulum & de Episcopis conuocatis qui debent adesse ut toties diximus. Hinc etiam sic scribit post haec GREGORIUS I. epist. ad Aetherium Lugdunensem

Episcopum lib. 7. Registri epist. 110. Et quidem quia de habendo bis in anno concilio, patrum sit regalis statutum, non lateri: sed ne aliqua impleri hoc necessitas non permittat, semel saltem sine excusatione aliqua, decernimus congregari, ut expectatione concilij nihil praeruum, nihil praesumat illicitum. Nam plerumque & si non amore iustitiae, metu examinis abstinetur ab hoc, quod omnium notum est displicere iudicio. Idem adhuc eadem repetit epist. 37. libri 12. ad Felicem Episcopum Siciliae cap. 4. ad calcem, verum multo prolixioribus verbis, sed non dissimili sententia. Iterum idem statuit Concilium TOLETANVM IV. Patrum 67. cano. 3. ubi & formula habenda Synodi in his partibus Hispaniae describitur. Quia vero Patria cuique suis mos est, non his immoramur, quoniam & alibi diximus. De celebrando quoque saltem semel in anno concilio, extat adhuc decretum superioribus conforme quod edidit Concilium TOLETANVM XI. cap. 15. & TOLETANVM XII. cano. 12. ubi praecipitur celebrari calendis Nouembribus. Haec omnia confirmat & approbat Concilium GENERALE VI. quod Constantinopol. est 3. cano. 8. huic etiam GREGORIUS III. epist. 3. ad Episcopos & clerum Germaniae eadem obseruare praecipit, quia erat nouiter hi ad fidem conuersi. Idem roboratur in Concilio FOROVIENSIS sub Carolo Magno, ut superiori annotatione & veritate conciliorum diximus: & hoc renouat Concilium VERNENSE cano. 4. & praefigit quidem tempus ut primū celebretur Calendis Martij 2. Calendis Octobris quod non differat à superioribus decretis, ad quae (ait) omnes Episcopi & Abbates venire tenentur. Haec refert & generale Concilium 7. NICENVM II. sub Adriano I. c. 6. ubi allegatur supra memorati canones Niceni primi concilij, & subditur: Hanc canonem nos quoque renouamus, & si quis hoc magistratus prohibere inuenit, furiis segregetur. Si quis autem Metropolitanus hoc fieri non curauerit, praeterquam vi vel necessitate, & infra aliqua de causa, canonicis poenis subiiciatur, nec illis liceat ex his quae secum adfero Episcopus, vel inuentum, vel aliquam aliam rem petere, si enim hoc fecisse deprehensus fuerit, reddat quadruplum. Porro licet ut vides toties haec canonica decreta renouata sint, & repetita, partes tamen Concilii PARISIENSIS III. conqueruntur lib. 1. c. 26. quod neglecta fuerint, & hinc infinita mala recententur exorta. Sic autem loquuntur: Quia Episcoporum concilia bis in anno, sicut mos canonicus docet, per unamquamque provinciam non sunt, ob id Ecclesiastica utilitati magnum dispendium, & principalibus auribus insolens impedimentum & malorum impunita nascitur & flagitiorum. Proinde omnibus nobis pernecessarium visum est, ut ab Imperiali celsitudine libertas temporis imploretur, quod hac ad honorem Dei & utilitate sanctae Dei Ecclesiae, multorumque correctionem conuenienter decenterque fieri possint. Et si hac aliqua prospiciente necessitate, bis fieri nequeant, saltem in anno semel fiant. Quoniam si hac semel, ut dictum est, in anno per unamquamque provinciam celebrata fuerint, & honor Ecclesiasticus vires ordinis sui obtinebit, & impudentia quorundam superbiorum clericorum, & impunitas diuersorum flagitiorum locum non habebit. Hinc patres praefati concilij ab Imperatoribus libro 3. c. 111. impetrant, ut secundum memorati Niceni statuti praescriptum, & aliorum conciliorum decreta, concilia bis aut semel in anno celebrentur, quod renouat Concilium MELDENSE B. C. 32. & Concilium GENERALE VIII. quod Constantinopolitana dicitur 4. sub Adriano 2. & Basilio Imperatore canone 17. ubi non tantum Metropolitanis,

Obsecro hanc aduertit.

Verba aurea.

Concilium Toletanum IV. sub Honorio I.

Concilium Toletanum XI. Concilium Toletanum XII. Concilium Constantinopolitana III. generale 6. Gregorius III.

Concilium Foroiulense sub Adriano I. Concilium Vernense anno 751. sub Pipino rege in palatio Veris celebratum.

Concilium 7. generale Nicenum II.

Concilium Parisiense III. Haec, a boule clor, legendo quid cogitas?

Concilium Meldense Concilium Constantinopolitana IV. quod est generale.

Nescio quomodo impune tot generalia Concilia decreta contempsit.

Concilium generalissimum vtpote 1215. p. 1. trum Laceranense sub Innocentio III.

Nota etiam de Conciliis generalibus. Concilium Constantiense generale.

Concilia generalia frequentius iubentur celebrari: sed nec generalia nec particularia celebrantur, unde tot malis succumbimus, & damnum, & inestimabile precipium.

Concilium Basiliense generale. Martinus 5.

De Provincialibus Synodis iterum.

iniungitur bis in anno celebrare Synodum, verum & iubentur ad Patriarchalia concilia, cum fuerint evocati, transire, quia ea potiora sunt concilia (ait) que a Patriarchis quam que a Metropolitanis congregantur. Et hoc fuisse statutum in Nicæna r. Synodo capite 6. affirmant: vide in vocabulo, Metropolitanus obediat Patriarchæ. Prædicta omnia decreta iterum observari mandat districte, generale illud & admirabile Concilium LATERANENSE sub Innocentio 3. capite 6. Et ut hoc valeat efficacius adimpleri, statuit, ut duæ honestæ personæ idoneæ, per dioceses per totum annum mittantur, qui sollicitè & diligenter inuestigent, quæ correctione & reformatione digna inuenerint, & referant ad Metropolitanum & suffraganeos, & alios in Concilio subsequenti, ut super his provideatur. Quæ autem statuerunt in synodo, publicentur & diligenter observentur. Quisquis autem (infert) hoc salutare statum neglexerit adimplere, a suis beneficiis & executione officij suspendatur, donec per superioris arbitrium eius suspensio relaxetur. Porro de Conciliis generalibus etiam sic statuit Concilium CONSTANTIENSE sessione 39. Frequens (ait) generalium conciliorum celebratio, agrî Dominici cultura est præcipua, quæ vepres, spinas & tribulos hæresum, & errorum & schismatum extirpat, excessus corrigit, deformata reformat, & vineam Domini ad frugem uberrime fertilitatis adducit: illorum verò neglectus, præmissa disseminat atque fouet. Hæc præteritorum temporum recordatio, & præsentium consideratio ante oculos nostros ponunt. Expropter hoc edicto perpetuo sancimus, decernimus, & ordinamus, ut admodum concilia generalia celebrentur, ita quod primum a fine huius concilij in quinquennium immediatè sequens, secundum verò a fine illius immediatè sequentis concilij, in septennium, & deinceps de decennio in decennium, perpetuo celebrentur, in locis quæ summus Pontifex per mensem ante finem cuiuslibet concilij approbante & consentiente concilio, vel in eius defectum ipsum concilium deputare & assignare teneatur, ad quod omnes teneantur conuenire, &c. Eos autem qui ad illud accedentes, vel ab eo recedentes infestare, aut molestare presumpserint anathemate feriuntur. Hoc decretum repetit Concilium BASILEENSE generale sessione 1. vbi Martinus 5. præcedens decretum irrefragabiliter præcipit observari: quod & concilium approbavit, hinc septennium post Constantiense concilium, Basiliensem synodum congregari, cui non præfedit sed legatus vice eius, cui & plenariam confert potestatem ea disponendi, quæ ad fidem & mores pertinent, atque Martino 5. defuncto Eugenius 4. eidem legato omnia confirmavit. Hinc & patres eiusdem concilij sessione 3. sic loquuntur. Sacrosancta generalis synodus Basiliensis in Spiritu sancto legitime congregata, vniuersalem Ecclesiam representans, &c. Olim sacrum Constantiense Concilium, volens futuris Ecclesia necessitatibus providere, matura deliberatione statuit atque decreuit, ut post finem ipsius concilij, in quinquennium, Deinde in septennium, & postea perpetuo futuris temporibus, de decennio in decennium, generale concilium celebretur, &c. Porro sessione octaua prohibent patres, ne durante concilio generali, alud celebretur in alijs partibus, quia vnicum debet esse concilium sicut vnica est Ecclesia. Et qui hoc attentauerint, sententiam excommunicationis incurrant & priuationem omnium beneficiorum & officiorum, & inhabilitacionem ad ipsa recuperanda. Tum de Provincialibus etiam synodis sic sessione 15. fu-

perioribus decretis annuentes, sanxerunt: Prædicta hæc sancta synodus, quoddam subterranum promulgauit decretum pro stabilitate & robore generalium conciliorum, quorum frequens celebratio præcipua est, agrî Dominici cultura. Verum cum ad eandem culturam, non dubium sit pertinere Episcopales Synodos, & concilia Provincialia, prout veteres canones decreuerunt frequentari: Itæ eadem sancta synodus, antiquos & laudabiles mores nostris cupiens temporibus obseruari, statuit atque præcipit, synodum Episcopalem in qualibet diocesi per octauas Dominica resurrectionis, vel alia die secundum consuetudinem diocesum ad minus semel in anno, ubi non est consuetudo, bis annuatim celebrari per diocesanum propria in persona, nisi canonico impedimento fuerit præpeditus: & tunc per vicarium, ad hæc idoneum. Quæ synodus saltem biannua, vel triannua duret, vel prout necessarium Episcopis visum fuerit. Prima quidem die sacrificio missæ celebrato, statuta synodalia legantur, & inter alia aliquis compendiosus tractatus, docens quomodo sacramenta ministrari debeant, & alia vitia, per institutione sacerdotum. Deinde inquiretur de moribus subditorum, amputetur Simonia, proligetur vsura, ambitio, fornicatio, & alia quævis crimina, & excessus debita coerceantur, correctione. Alienationes rerum Ecclesiasticarum, à iure prohibite renocentur. Diuinum officium in pristinam integritatem reformetur. Inquiretur de reformatione religionum, & extirpatione hæresum, & cetera, quæ iam suis locis prohibita esse patrum regulis constat. Tum de lastrandis per certos ministros diocesibus, & excessibus referendis ad synodum disponant. Ut ex concilio Lateranensi superius probatum est. Subiungit immediate, Celebratur quoque in singulis Provinciis, saltem infra biennium a fine concilij generalis, & deinde ad minus semel de triennio in triennium Provinciale concilium, in locotuto, in quo tam Archiepiscopus quam suffraganei omnes, & alij qui in huiusmodi concilijs interesse tenentur, debite vocati intersint. Ut mox dicitur. Hæc omnia confirmat Leo X. sessione 10. Concilij LATERANENSIS sub ipso celebrati. Desiderantes (ait) canones obseruari prædictos, omnibus Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, districtè iniungimus, ut de officio eis commisso dignam Deo possint reddere rationem canones, concilia, & synodos huiusmodi fieri mandantes, quocumque privilegio non obstante, inuolabiliter obseruent. Præterquam quoad concilium Provinciale, quod de cetero singulis trienniis fieri mandamus. Ad illaque etiam exemptos accedere debere decernimus, privilegio ac consuetudine quacumque contraria non obstantibus. Hoc renouat Concilium RATISPO- NENSE cap. 26. Verumtamen præfata renouat formam capite vltimo 35. ut singulis annis synodus diocesana celebretur à singulis Episcopis. Hinc quoque renouat simile decretum Concilium SENONENSE statim initio. Quoniam generalia concilia (ait) non facile possint nec solent adiuuari, quibus subolescentes errorum fibre, animaduersionis tempestiue sarculo præcidantur, proinde admodum à sanctis patribus institutum est, ut Metropolitanus Provincialia subinde concilia conuocaret, quibus vnà cum suis suffraganeis irrepentibus animorum morbis, & commisse sibi plebis contagioni digna cautione mederentur. Idem reficit etiam Concilium COLONIENSE III. capite 17. Partis 14. Saluberrimè (ait) sancitum est in antiquissimis canonibus, bis per singulos annos in singulis provinciis concilium fieri, ut primum ante dies Quadragesimæ habeatur. Secundum ante tempus Autumni, in quo si communi omnium consensu rationabiliter comprobato,

Qua fronte hæc neglecta iacent?

Disciplina & obseruatio Conciliorum particularium.

Leo X. Concilium Lateranense sub eodem.

Concilia Provincialia certis de causis tractata snt, de Triennio in Triennium. Concilium Ratiiponense sub Laurentio Camppegio cardinali.

Concilium Senonense sub Anthonio a Prato, Cardinali & legato.

Concilium Coloniense III.

secundum

Concilium Augustense. Concilium Tridentinè generale nouissimum.

Concilium Romanum I. sub Syluestro, & Constantino Magno.

Concilium Arelatense II. sub Syluestro anno 326.

Concilium Carthagenense II.

Concilium Laodicenense sub Damaso.

Theodosius Magnus.

Concilium Carthagenense IV. cui interfuit Augustinus.

Concilium Antiochenense I.

Concilium Carthagenense V. 77. patrum sub Anastasio.

Concilium Africanum sub Bonifacio I.

secundum Ecclesiasticam regulam duo vel tres animositate ducti, per contentionem contradicant, obtineat plurimorum sententia sacerdotum. Idem omnino Concilium AVGVSTENSE, cap. 33. Et nouissimum Concilium TRIDENTINVM generale sessione 24. quæ fuit 8. sub Pio IV. cap. 1. Decreti reformationis. Provincialia (ait) Concilia sicubi omiffa sunt, pro moderandis moribus, corrigendis excessibus, controuersis componendis, alijsq. ex sacris Canonibus permiffis renouentur, saltè quolibet triennio post octauam Pasche, à Metropolitanis, vel antiquiori Coepiscopo, ad quem omnes alij conueniant. Vide quod sequitur. Concilio omnes teneantur Episcopi interesse, & secum eius decreta perferre. Hoc postmodò ex superiori annotatione traditum colligitur. Verumtamen quod deest, iterum lectori communicandum censui. Concilium ROMANVM I. sub Syluestro Episcoporum 75. cui & Constantinus Imperator interfuit, cano. 3. Syluester Episcopus dixit: Robustius duximus consilium, si placet omnis Episcopus qui conuenit ad Concilium, fidem suam chirographo confirmet, ut deinceps rediens ad parochiam suam, compaginem nostræ salutationis plebi sue innotescat, ut fide Concilij declarata, intemerratus ordo seruetur. Et dixerunt Episcopi, placet. Concilium ARELATENSE II. sub eodem Syluestro cano. 19. & allegatur à Gratiano distin. 18. cap. Si quis, Si quis neglexerit adesse, aut catum fratrum, antequam dissoluatur Concilium, crediderit deserendum, alienum se à fratrum comunione cognoscat. Nec enim recipi liceat, nisi in sequenti synodo fuerit absolutus. Hinc etiam Concilium CARTHAGINENSE II. cano. 43. statuit, ut rebelles suis expellantur sedibus Episcopi vitiosi, qui Concilio interesse refugerint. Et Concilium LAODICE- NVM cano. 40. allegat Gratianus distin. 18. cap. Non oportet, Non oportet vocatos Episcopos ad synodum, contemnere, sed abire debere, & aut docere, aut doceri, quæ sunt ad Ecclesiam ceterorumq. correctione. Quod si contempserit, ipsius videbitur accusasse, nisi forte per infirmitatem ire non possit. Hinc est quod THEODOSIVS SENIOR epistola ad Patres Ephesi congregatos, ut narrat Nicephorus lib. 14. cap. 34. Quis ad Episcopalem (inquit) sacrum conuentum vocatus, non alacriter occurrit, non bonæ conscientia esse apparet. Et Concilium CARTHAGINENSE IV. can. 21. allegat Gratianus distin. 18. cap. Episcopus ad Episcopum ad synodum ire sine factis graui necessitate inhibeat, si tamè, ut in sua persona legatum mittat, suscepturus salua fidei veritate, quidquid Synodus statuerit. Hinc & Concilium ANTIOCHENSE statuit capite septimo, ut medio Maio debeant presbyteri venire ad Synodum, & omnes Abbates calendis Nouembris ad Concilium. Præterea sic statuit Concilium CARTHAGINENSE V. canone 10. allegatur à Gratiano distin. 18. capite, Placuit, Placuit ut quotiescumque congregandum est Concilium, Episcopi qui neque etate, neque agritudine, neque alia grauiori necessitate, impediuntur, compententer occurrant primitibus suarum, quarumcumque provincialium, intimentur, ut de vniuersis Episcopis vel duo vel tres fiant turmae, ac de singulis turmis vicissim quotquot electi fuerint, ad diem Concilij instantissimè occurrant, excusationes suas in tractatoria subscribant, vel si post aduentum tractatoria, alique necessitates repente forsitan orta fuerint, nisi rationem impedimenti sui apud Primatem suum reddiderint, ab Ecclesia sue comunione esse contemptos. Gratianus autem sic legit, Eccle-

sue sine comunione debere esse contentos. Idem Concilium AFRICANVM, cap. 43. cap. 67. eiu(dem) requiruntur Episcopi provincia nouæ Germaniciæ qui non aderant, & tanquam contumaces à cæteris patribus iudicati, & in eos esse animaduertum, nisi Ecclesiastica esset mansuetudo seruanda. Hinc & Concilium AGATHENSE, canone 35. & allegatur à Gratiano distin. 18. cap. Si Episcopus, Si Episcopus Metropolitanus ad provinciales Episcopos epistolas direxerit, in quibus eos ad ordinem summi Pontificis, aut ad synodum inuiter, postpositis omnibus (excepta graui infirmitate corporis aut præceptione regia) ad constitutum diem adesse non differant. Quod si defecerint (sicut præfata canonum sancit autoritas) usque ad proximam synodum charitate fratrum & Ecclesie comunione priuentur. Hoc allegat MARTINVS BRACARENENSIS Episcopus in collectorio suo, cap. 19. Hinc & in Concilio CARPENTORACTENSIS in epist. quam Cæfarius, & reliqui Episcopi miserunt ad Agretium Episcopum, grauiter idem reprehenditur Agretius, eod quod ad synodum nec per se, nec per vicariam personam, aduenerit. Quapropter tam ob hoc delictum, quam ob aliud præsumptè illicitius ordinationis, eundè & Protadium suspensione vincunt, ne vique emisso anno Missas facere præsumat, quia equum est (aiunt) ut quod apud Antistes Deo medio strauit, inuolabiliter Deo proprio conseruetur. Quæ enim obseruationis reuerentia à posteris exhibebitur, si ab his primum lex, à quibus constituta est, violatur? Vide & supra ex Concilijs, Chalcedonensi & Arelatenensi eadem decreta. Porro sic adhuc prædictum Concilium CHALCEDONENSE IV. generale profert actione I. Vbi duæ sunt epistolæ, quarum prior est VALENTINIANI & MARTIANI IMPERATORVM, ad omnes Episcopos. Posterior est THEODOSII IVNIORIS & VALENTINIANI prædicti, ad Dioscorum Alexandrinum Episcopum. Vbi sic legitur: Si quis tam charam synodum prætermiserit, & non omni virtute secundum prædictum tempus ad presinitum locum peruenierit, nullam excusationem, neque apud Deum, neque apud nostram inueniet pietatem. Sacerdotalem enim conuentum non, nisi quis mala propria conscientia sanciat, euit. Idem omnino statuit præfatum Concilium, canone 19. ut loco præfixo allegauimus. Hinc Concilium TARRACONENSE I. cap. 6. allegatur à Gratiano distin. 18. cap. Si quis, Si quis Episcoporum commonitus à Metropolitanis, ad synodum nulla graui intercedente necessitate corporali venire contempserit, sicut statuta Patrum sancerunt, usque ad futurum Concilium cunctorum Episcoporum charitatis comunione priuentur. Idem præcipit & canone 13. ut Episcopi aliquos de clericis secum adducant. Item Concilium EPAVNENSE sub Sigismundo Rege & Gelasio I. cano. 1. Immutabili constitutione decretum est, ut cum Metropolitanus fratres & comprouinciales suos, ad Concilium, aut ad ordinationem cuiuscumque consecratis crediderit euocandos, nisi causa euidens tady extiterit, nullus excuset. Idem postea statuit Concilium AVRELIAN. I. cano. 1. & AVRELIANENSE III. vbi censura plectuntur, & Metropolitanus & Episcopi, qui adesse distulerint, ut supra allegatum est. I. hinc Concilium GENERALE V. quod Constantianopolitanum II. dicitur sub Iustiano Imperatore, collatione 2. recenset quod quidam euocati ad Concilium fuere per legatos num. 4. Episcopi, qui cum nullam legitimam excusationem dedis-

Concilium Agathense sub Calisti I.

Martinus Bracarenensis Episcopus. Concilium Carpentora- gense sub Leone I.

Aduerte censuram in Episcopos abentes, & recine sententiam.

Concilium Chalcedonense generale 4. Valentini Imperatoris, Martiani Imperatoris, Theodosius Iunior Imperatoris.

Concilium Tarraconen- se I. sub Felice III.

Concilium Epauense cui 8. Claudius interuit.

Concilium Aurelianense I. & Aurelianense III.

Concilium Constantianopolitanum II. dicitur 5. generale.

Concilium Turonense II.

Concilium Aurelianense V.

Concilium Tolosanum I. Concilium Meldense I.

Concilium Vortanenfe.

Concilium Generale s. quod est Constantinopolitanum IV.

Concilium Constantiense generale. Concilium Basileense generale.

Immunitas & Privilegiapro-fectuum ad Concilia.

sent. nec voluissent adesse, à Patribus notati sunt. Similiter sub pœna excommunicationis Concilium T V R O N E N S E II. cap. I. Præcipit omnibus Episcopis, semel in anno saltem, synodo à Metropolitanò indictæ adesse, legitimo cessante impedimento. *Is qui enim (ait) sine dismissione præparat. instrumenta, quicquid suis fratribus in membris Ecclesie non concordat. Idem omnino statuit Concilium AVRELIANENSE I. cap. I. & T O L E T A N U M II. cap. 15. Hinc Concilium M E L D E N S E sub Carolo Iuniorè, canone 33. Si quis Episcopus ad Synodum vocatus, quacunque occasione venire distulerit, nisi evidens impossibilitas præcederit, salua consuetudine ex hoc Patrum auctoritate decreta cesset ab officio, donec satisfaciat fratribus. Et Concilium V O R T A N E N S E, cano. 16. Si quis Episcopus synodo neglexerit adesse, aut cœtum fratrum, antequam Concilium dissolvatur, crediderit deserendum, alienatum se à fratribus communiione cognoscat. Nec cum recipi liceat, nisi in sequenti synodo fuerit absolutus. Hinc Concilium G E N E R A L E VIII. quod Constantinopolitanum 4. dicitur sub Adriano 2. & Basilio Imperat. cano. 17. ex cano. 6. Nicæni I. Concilij, iniungit omnibus Metropolitanis, vt ad Concilia Patriarcharum, cum fuerint euocati, se conferant, & aliter facientes censura plectendos decernunt. Hoc etiam expressè mandat Concilium C O N S T A N T I E N S E, & B A S I L E N S E sessione I. vt superius allegauimus præcedenti annotatione, vbi & omnes, qui euntes in via molestiis afficere tentauerit, aut eis iniuriæ præsumperint, excommunicant, & subsequenter decernit, vt singuli qui ad Concilia conueniunt, ab eo die quo iter arripuerint ad concilium veniendi, & quandiu permanserint in eodem, & etiam recedentes per tantum tempus quo ad suum possint domicilium reuerti, fractus omnium beneficiorum suorum cum ea integritate percipiant, cum qua eos perciperent, si in ipsis beneficiis residerent, non obstantibus in contrarium quibusque. Quapropter & sessio. 4. Præfati Basileenses patres Bohemis ad concilij veniendi hoc privilegium munitis imponit necessitatem, & quicunque ad hoc venire distulerint, ad officia suspendi iubentur. Et eadem sessione, Cardinalibus ad concilium venire nolentibus, vocem adimunt in electione summi Pontificis, & eorum irritant electionem si fecerint. Denique omnibus Cardinalibus, Patriarchis, Episcopis, Abbatibus, Prælatibus, Regibus, Principibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, qui concilio adesse debent, mandant, ne vi iuramenti aut promissionis alicui factæ astrictos se putent, vt ad concilium venire non possint, nec sub quacunque verborum forma præfata seu præfanda, nullatenus obligari & astringi se autment, quod minus absque peritij seu infamie nota, ad sanctam synodum teneantur accedere, qui de iure aut consuetudine sunt astricti. Ceteri verò qui requisiti fuerint, & omnium prædictorum procuratores, obedire & adherere ipsi concilio, & liberè accedere possint, & teneantur. & eidem licitè interesse. Processus verò quoscunque suspensionis, & excommunicationis interdicti, nec non priuationis dignitatum, beneficiorum seu officiorum quorumcumque, & commendarum reuocationes ac inhabilitationis sententias, seu peritij aliæve pœnas, multas & censuras in se continentes, in ipsos occasione præmissorum, per quamcumque quamuis etiam Romani Pontificis auctoritate fulminatos seu ful-*

minandos cum omnibus inde securis aut securis, eadem sacra Synodus, nullos cassos & irritos ac nullius roboris seu momenti existere pronunciat, declarat & definit & quatenus de facto processerint, seu processerint reuocat, cassat, irritat & annullat, & pro cassis, irritis & nullis habendos statuit & decernit. Porro sessio. 15. iterum mandatur omnibus Episcopis, vt cessante legitimo impedimento provincialibus synodis debeant interesse, per se vel per procuratorem, si canonico fuerint impedimento detenti, alioquin concilij arbitrio puniantur, aliis iuris pœnis in suo robore duraturis. Idem omnino præcipit I V L I V S II. sessio. I. Concilij Lateranensis sub eodem celebrati. Vbi cunctis indicit tam Imperatori, quam Regibus, ac Patriarchis, vt concilio prædicto cessante legitimo impedimento, teneantur adesse. Vide Princeps, & Laicus, & sequentia.

Concilio si laici debeant interesse.] Superius determinatum est, quod per se, vel per alios Reges & Principes tenentur adesse. De laicis autem doctis, vel indoctis, dicemus in vocabulo, Laicus.

Conciliorum disciplina & forma inveniendi, &c.] Iam aliqua superius recitata sunt, quæ conciliorum concernent disciplinam, vt scilicet ab oratione & ieiunio inciperentur, & prosequerentur, in omni timore Domini. Verum adhuc quod restat communicamus lectori beneuolo. Itaque Concilium T O L E T A N U M II. canone prima, allegatur à Gratiano, causa 1. quæst. 4. capite. In loco, In loco benedictionis confidentes Domini sacerdotes, nullis debent aut indiscretis vocibus perserperere, aut quibuslibet tumultibus perturbari, nullis etiam vanis fabulis, vel risibus agi, & quod deterius est obstinatis disceptationibus tumultuosas voces effundere. Si quis enim, vt Apostolus ait, putat se religiosum esse non refrenans linguam suam, huius vana est religio. Cultum enim suum iustitia perdit, quando silentia iudicij obstrepentium turba confundit, dicente Propheta: Erit cultus iustitie silentium. Debet ergo quidquid aut * consultationibus confidentium agitur, aut à cauantium parte proponitur, sic mitissima verborum relatione proferri, vt nec contentiosis vocibus audientiam turbent, nec iudicium vigorem de tumultu eneruent. Quicunque ergo in conuentu Concilij, hæc que præmissa sunt, violanda, & contra hæc interdicta, aut tumultu, aut contumeliis, vel risibus, concilium conturbauerit, iuxta diuinam legis edictum, quo præcipitur: eyce derisorem, & exibat cum eo iurgium, cum omni dedecore & confusione abstractus à communi cœtu secedat, & trium dierum excommunicationis sententiam perferat. Porro hoc Tolosanum decretum in 4. Conciliis generalibus confirmatur, & allegatur: scilicet à Concilio C O N S T A N T I E N S I ad calcem session. I. E A S I L E N S I sessio. I. L A T E R A N E N S I sub Iulio II. sessio. I. & T R I D E N T I N O sessio. 2. hæc quatuor Concilia de verbo ad verbum præcedens decretum allegant & confirmant. Sed & in Concilio T O L E T A N O X I I. sub Leone II. in præfatione E R I N G I V S R E X deuotissimus sic Patres alloquitur, Non dubium est, quod optima Conciliorum adiutoria vrenti mundo subueniant, si officiosis, que corrigenda sunt, studiis persequantur. Tum eos adiurat Patres, per diuini nominis attestacionem, & terribilem cunctis futuri iudicij diem, vt sine personarum acceptione aliqua, vel fauore, sine aliqua quoque aut malignæ contentionis serupulo, aut subuertendæ veritatis studio, que vestris (ait) sensibus audienda se

Iulius II.

Concilium Tolosanum I. sub Vitaliano I.

Iaco. X.

Esai. 10. * Collationibus.

Proverb. 22.

Concilium Constantiense. Concilium Basileense.

Concilium Lateranense sub Iulio XII.

Concilium Tridentinum generale. Concilium Tolosanum XII. sub Eringio re 86.

ingesse

Concilium Tolosanum II. sub eodem Principe. Concilium Moguntin. I. sub Carolo Magno.

Concilium Rhenense sub eodem.

Concilium Aquigranense I. Concilium Moguntin. 2. sub Rabano.

Concilium Triburienfe. Concilium Constantiense generale.

Isidorus Hispalensis. Concilium Salegustadense.

Forma initionum Conciliorum recentiorum, que edita est in Concilio Constantiensi, quam & hodie adhuc obseruari aiunt.

Obsecro, lector, esto hic intentus, quia denota sunt & sancta.

* antiferam

ingesserat, sana verborum examinatione discutitur, sanioris iudicio comprobatur, vt collatarum prius habita ratione canfarum discreta vestri ordinis condatur probitas titulorum, qualiter cum nos amor æquitatis in negotiorum acceleratione reddiderit feruidos, efficiantur quaque instorum, connectat Deo perenniter sociandos, &c. Idem omnino in præambulo suo egit rex. Concilij T O L E T A N I X I I I. initio. Idem & in initio Concilij M O G V N T I N E N S I I. sub Carolo Magno patres proponunt, inuocato sancto Spiritu, per triduum ieiunantes, & celebrantes Litanias, disposito ordine Concilium celebrantes, ita vt Episcopi primò, & postea Abbates, ac demum iudices seculares in commune negotia proposuerint: & omnibus satisfactum est. Sic & patres Concilij R H E M E N S I sub eodem Principe ante omnia Triduanum ieiunium, & Litanias celebrant, quatenus Deo miserante ad correctionem totius Christianitatis Imperij (sic enim loquuntur) ea stantur, & ordinari mereantur, que conueniant illi ordinari. Idè factum est in Concilio A Q V I G R A N E N S I I. sub Ludouico Imperatore I. & in Concilio M O G V N T I N O II. Præfide Rabano. Mentio enim fit ibi, quod triduanum ieiunium cum Litanis celebratum conuentum & synodum constituerit Christiano populo profuturam. Et in Concilio T R I B V R I E N S I sub Arnulpho Imperatore, statim in initio, & in C O N S T A N T I E N S I generali statim initio, præmittitur celebratio Missæ per summum Pontificem, sermo ad populum per Cardinalem, & processio, que omnia de cætero mandantur in reliquis Conciliis obseruari. Vt autem cunctis forma, quam præfatur, innotescat, optimum duximus hic inserere, licet antea quidem, in iudicandorum Conciliorum diuersas formas noverimus. Nam vnam I S I D O R V S. describit quæ suo tempore obseruabatur, aliam Concilium S A L E G V S T A D E N S E, & depingit, quæ etiam hoc tempore in vfu erat, & in his formis semper specialiter diuini numinis implorator præmittitur, varijs precibus, & suffragiis, atque ieiunijs, vt non sit dubium, quin illic Spiritus sanctus habitet, vbi tot sanctis Patribus pro sancta & legitima causa congregati eius gratia imploratur. In his formis primò fit generalis pro pace & tranquillitate Ecclesie deprecatio, eum Deum pro Papa & vniuersis ordinibus Ecclesie, pro Imperatore, Regibus, Principibus, pro infirmis, pro defunctis, pro infidelibus, hæreticis & paganis. Verum, quia hæc formæ initionum Conciliorum longum esset inferre, recentiorum tantum apponemus, quam, vt credimus, adhuc obseruant, qui sacra Concilia celebrant vt pote à generali Concilio præfixa. Præscribitur itaque in prædicto Constantiensi Concilio sessio. I. conciliorum initionum forma, vbi Missæ sacrificium (vt diximus) sermo ad populum, processio fieri, mandatur, assistentia omnium Prælatorum, quæ speciali decreto sic censetur: Primo in loco (ait) vbi tenetur sessio, celebratur Missa solennis de Spiritu sancto, quocunque tempore per Cardinales, vel alium Prælatum ad hoc deputatum. Quæ Missa durante omnes Prælati, suis habitibus consuetis sunt induti, & sedent in loco dicte sessionis secundum suas dignitates & prerogatiuas. Prædicta autem Missa finita, omnes Prælati in eadem sessione existentes, induunt se pluuialibus, & habent miras abbas, solum præfidente vel celebrante in Concilio, excepto qui habet mirram aut * phrygiatam & gemmatam, ac notabiliter ornatum. Qui quidem præfident

vel celebrans, associatis diacono & subdiacono, ac alijs multis, in habitibus Ecclesiasticis, sedet in cathedra in medio chori, habens dorsum ad altare, & vultum ad alios prælatos. Præfatis igitur sic indutis & ornatis, cantores cantant antiphonam: Exaudi nos Domine, quoniam benigna est misericordia tua: secundum multitudinem miserationum tuarum, respice nos Domine. Versus, Saluum me fac Domine, quoniam intrauerunt aquæ usque ad animam meam. Gloria Patri & Filio & Spiritui sancto. Quæ antiphona cantata, Diaconus clamat, alta voce, Orate, & duo dicto: omnes Prælati flectunt genua, & per aliquod intervallum orant sub silentio secundum deuotionem suam, & postquam in illa oratione per aliquod competens intervallum steterint, Idem Diaconus iterum clamat, alta voce, Erigite vos: Et tunc omnibus Præfatis surgentibus & stantibus, ipse præfident vel celebrans etiam erectus, hanc dicit orationem alta voce. Adsumus Domine sancte Spiritus, peccati quidem immensitate detenti, sed in nomine tuo specialiter congregati: veni ad nos & esto nobiscum, & dignare illabi coram nobis, & doce nos quid agamus, quo gradiamur, & ostende quid efficere debeamus, vt te auxiliante, tibi in omnibus complacere valeamus. Esto, salus, suggestor, & effector iudiciorum nostrorum, qui solus cum Deo Patre & eius Filio nomen possides gloriosum. Non nos patiaris perturbatores esse iustitie, qui summam diligis æquitatem, non in sinistram nos ignorantia trahat, non fauor instillet, non acceptio muneris vel persona corrumpat: sed iunge nos efficaciter solus tua gratia dono, vt semus in te vnam, & in nullo denuemus a vero, quatenus in nomine tuo collecti, sic in cunctis teneamus cum moderamine pietatis iustitiam, vt hic à te non dissentiat, sententia nostram, & in futuro pro bene gestis consequamur premia sempiterna. Amen. Prædicta verò oratione finita, cantores Concilij, incipiunt antiphonam, Exaudi nos Domine, vt supra. Quæ antiphona cantata, omnes, vt præmissum est, flectunt genua, & facto paruo intervallo, Diaconus iterum dicit, alta voce, Erigite vos. Tunc omnibus erectis, præfident vel celebrans, dicit iterum hanc orationem: Oremus, Membris nostris quæsumus Domine Spiritum sanctum benignus infunde, quatenus in nomine tuo collecti, sic in cunctis teneamus cum moderamine pietatis iustitiam: vt hic à te in nullo dissentiat voluntas nostra, sed semper rationabilia meditante, qua tibi sunt placita exequamur in sanctis per Dominum nostrum, &c. Quibus sic præfatis omnes flectunt genua, & diaconus & subdiaconus, vel alij duo ad hoc deputati, ante altare stantes, incipiunt Litanias, cantantibus & alijs respondentibus, & quando veniunt ad illum locum: vt donum Apostolicum, &c. Præfident vel celebrans qui cum alijs stant, flectit genua, surgit, & vertens se ad congregationem, & dando benedictionem, cantando ter dicit, vt hanc sanctam Synodum, & omnes gradus Ecclesiasticos, benedicere, regere, & conseruare digneris: cantantibus respondentibus qualiter vice, Te rogamus audi nos. Completa verò Litaniam, præfident vel celebrans dicit, Oremus. Quo dicto Diaconus dicit flectamus genua, & Subdiaconus dicit, Leuate, deinde celebrans dicit hanc orationem. Da quæsumus Ecclesie tuae misericors Deus vt Spiritu sancto congregata, hostili nullatenus incurfione turbetur. Per Dominum nostrum, &c. His verò completis Diaconus habens librum, supra pulpitum inter altare & celebrantem dispositum accensis duobus cereis, circa ipsam pulpitem, incipit Euangelium: Vos estis sal terre: vel quod ad legendum sibi est ordinatum. Quo Euangelio perlecto, celebrans primò facit collationem, exhortando omnes & singulos ad sollicitam meditationem & curam Dei, & super omnibus causis propter

Quis dubitet in tam sanctificato cœtu diuinum manus adesse?

Inuocatio Sanctorum.

Quid obgnis Caluinita, qui sanctis synodis deprehendis, cum te sint votis & sanctificationib inuocata?

Matthæi 9.

quis

quas sacrosancta Synodus est congregata. Deinde flexis genibus, incipit alta voce hymnum: Veni creator Spiritus: quem hymnum cantant alternatim existentes in sessione cum cantoribus. Quo hymno solenniter & deuote decantato, duo clerici induti superpellicis, & astantes presidenti, dicitur versiculum: Emitte Spiritum tuum, & creabuntur, & renouabis faciem terra. Postea celebrans dicit hanc orationem: Deus qui corda fidelium, &c. Postmodum duo predicti clerici, vel Diaconus, vel Subdiaconus, dicunt: Benedicamus Domino & astantes presidenti, dicunt: versiculum: Emitte Spiritum tuum, & creabuntur, & cantores respondent, & renouabis faciem terra. Postea celebrans dicit hanc orationem: Deus qui corda fidelium, &c. Postmodum duo predicti clerici, vel Diaconus, vel Subdiaconus, dicunt: Benedicamus Domino & astantes respondent. Deo gratias. His autem omnibus completis, idem president, vel celebrans, & omnes alij Prelati sedent, & ponunt mitras in caputibus suis, & unus Prelatorum ad hoc deputatus, legit decreta in illa sessione expedienda, & in eodem ambone cum dicto Prelato legente ipsa decreta, erant presidentes nationum, tempore Concilij Constantiensis, & respondebat, quilibet president. Placet, pro natione sua. President vero generalis in dicta sessione respondebat etiam. Placet, etiam pro sacro Concilio & collegio generali. Decretis vero perlectis, & responsis, Placet, & dicto, Te Deum laudamus, cum oratione de Spiritu sancto, omnes depositis pluvialibus & mitris, resumunt habitus suos consuetos, & recedunt. Aduerte ergo quod hic modus in omnibus sequentibus Conciliis obseruatur. ne diutius immoremur in his proferendis, & in omnibus sessionibus vt liquet ex illis que inferuntur ordine in Concilio generali Constantiensis predicto. Quamuis & alia quidem orationes ad placitum addantur, tamen forma & processus integra solennitate permanet. Præterea de disciplina, moribus, & officio Patrum in Concilio assistentium, quedam documenta ad calcem Concilij BASILEENSIS produntur, vt scilicet diebus & tempore Concilij sapienter celebrant, teinent, misericordie operibus inuigilent, ac ceteris operibus bonis insistant, vestibus vranum simplicibus, non schismaticis inuigilent, sed studeant pacem & unitatem seruare, caueant contentiones, emulationes, & omnia illa, &c. que iam superius commemorauimus. Eadem omnino disciplina & forma obseruari iubetur in Concilio LATRANENSIS sub Iulio I. I. sessio. 1. atque hæc obseruatio ibidem magna indulgentia abscedat, aut excommunicationis anime sententiam luant. Hoc confirmat & approbat Concilium COLONIENSE III. cap. 17. par. 14. In Concilio, si communi omnium consensu rationabiliter comprobato, secundum Ecclesiasticam regulam, duo vel tres animositate ducti per contentionem contradicant, obtineat plurimorum sententia sacerdotum, &c. Vide & sequentia.

Concilij decretum hoc dici, quod sæpe ab vno sancitur. Hoc colligitur ex actibus generalis & vniuersalis sub Martino Imperatore congregati Concilij CHALCEDONENSIS actio. 1. vbi recitatur, quod Aërius Diaconus in Concilio Constantinopoli, sub Flauiano, congregato actio. 7. pronunciauit ita: In sanctissimis Conciliis contingit frequenter, vnum ex presentibus Episcopis aliquid dicere, & quod ab vno dictum est tanquam ab omnibus dicatur simul & scribitur & intelligatur. Hoc ab exordio subsecutum est, in tantum vt vno dicente, scribamur sancta Synodus dixit: quoniam videntur omnes sancti Episcopi subscripsisse, cum vox

Ecclesiastica ac remediis congregare conuenit volumus, placet constituamus, vt nullus conuenius, sine alterius conuenius denunciatione soluat. Qui ideo tanto prius ante denunciatur, vt tam excusationis libertas, quam inuitationis necessitas non sit. Si post omnia occurrerit imbecillitas fragilitatis humane, vt si quis Episcopus per infirmitatem, debilitatemve aliquam aut hebetudinem sensus inciderit, aut officij oris amiserit, ea que non nisi per Episcopos geruntur, non sub presentia sua presbyteros agere permittat. sed euocet Episcopum, cui hoc quod agendum in Ecclesia fuerit, imponat. Hinc & Concil. TOLETANVM IV. cano. 3. Nullus Episcoporum à cætu communi secedat, antequam hora generalis secessionis aduenerit. Concilium quoque nullus soluere audeat, nisi fuerint cuncta determinata, ita vt quacunque communi deliberatione finiuntur. Episcoporum singulorum manibus subscribantur. Tunc enim Deus suorum sacerdotum Concilio interesse credendus est, si tumultu omni abiecto, sollicitè atque tranquille Ecclesiastica negotia terminentur. Hoc iterum confirmat Concilium CONSTANTIENSE sessio. 3. definiens, quod si forte quis discedere iusta causa disposuerit, dimittat potestatem suam aliis remanentibus, sub pœnis iuris indicendis, in contrarium facientes. Idem quoque Concilium BASILEENSE sessio. 2. & 3. decreuit, vt omnes Episcopi, antequam esset finitum Concilium nullatenus præsumerent recedere, etiã sollicitati à summo Pontifice, vt ad aliud transferantur oppidum. Etiam ibidem decernitur dissolutionem concilij nullatenus fieri posse, cum sit supra Papam (vt superius diximus) nisi hoc Patribus vniuersis visum fuerit, vel necessitas hoc exigat. Hinc meditantem dissolutionem Concilij Basileensis summum Pontificem, Patres Oratoribus & Legatis præueniunt, ne tantum malum in periculum euerisionis fidei cogitaret, ne Ecclesie scandalum oriretur, vt in actis prædictarum sessionum liquidius constat. Quod renouat Concilium LATRANENSE sub Iulio II. sessio. 2.

Concilij decretis pauciores pluribus subscribere teneantur. Hoc est, si in publicandis Concilij decretis maior Episcoporum numerus consenserit, non debet reliqua pars minor contrariare, quod sic Concil. TOLETANVM VIII. iuber eanor. Cum qualibet sancta Synodus (ait) agitur, aut pacifice inter Pontifices quippiam definitur, si pauciores per negligentiam vel contentionem forte dissentiant, aut communitis plurimorum sententia cedant, aut ab eorum cætu cum dedecore confessionis abscedant, aut excommunicationis anime sententiam luant. Hoc confirmat & approbat Concilium COLONIENSE III. cap. 17. par. 14. In Concilio, si communi omnium consensu rationabiliter comprobato, secundum Ecclesiasticam regulam, duo vel tres animositate ducti per contentionem contradicant, obtineat plurimorum sententia sacerdotum, &c. Vide & sequentia.

Concilij decretum hoc dici, quod sæpe ab vno sancitur. Hoc colligitur ex actibus generalis & vniuersalis sub Martino Imperatore congregati Concilij CHALCEDONENSIS actio. 1. vbi recitatur, quod Aërius Diaconus in Concilio Constantinopoli, sub Flauiano, congregato actio. 7. pronunciauit ita: In sanctissimis Conciliis contingit frequenter, vnum ex presentibus Episcopis aliquid dicere, & quod ab vno dictum est tanquam ab omnibus dicatur simul & scribitur & intelligatur. Hoc ab exordio subsecutum est, in tantum vt vno dicente, scribamur sancta Synodus dixit: quoniam videntur omnes sancti Episcopi subscripsisse, cum vox

Gratiarum actiones, pro concilio Felici terminatione & exitu atque successu.

Concilium Basileense generale.

Concilium Lateranense sub Iulio 2.

Concilium nouissimum Tridentinum generale.

Concilium Arausicum sub Leone 1.

Concilium Toletanum 4. Patrum 57, sub Honorio 1.

Concilium Constantiense generale.

Concilium Basileense generale.

Concilium Lateranense sub Iulio 2 & peractum sub Leone X.

Concilium Toletanum 8.

Concilium Coloniense III.

Concilium Chalcedonense generale. Concilium Constantiense Constantinopoli sub Flauiano Episcopo.

non

Concilium 5. generale quod dicitur Constantinopolitanum 2.

Episcopi Antiochiæ, Paphlagiæ, Seleuciæ, Theodosiopolis, &c.

Cur, Hæretici, concilia reiciunt.

Sic & Caluinus, Augustinus, & reliquis anathematizat, si doctores Vetus non consentiunt. Hæc diligenter nota.

Epiphanius Tyrus Episcopus.

Hellepontica prouincia Episcopi.

non excluditur. Et in causa Iba Edesseni Episcopi tractata collatione 6. generalis Concilij CONSTANTINOPOLITANI II. quod generale 5. dicitur sub Iustiniano Principe, dicitur quod in conciliis non vnus vel duorum interlocutionem attendere oportet, sed hæc quæ communiter ab omnibus, vel amplioribus definiuntur. Hoc sapius in lectione conciliorum obseruabis, vbi inuenitur, ofius dixit, vel Syluester dixit, & sic de ceteris, quod tam est generale Concilij decretum. Concilia semper follet hæretici auersari. Hoc quidem ab initio facillimum esset ostendere, tam ab exordio Nicæni I. contra Arrium, quam per reliqua quæ ante vel post subsecuta sunt, sed referamus hoc vocabulo, Hæreticus. In retea hic volumus, paucis agere, vtentes testimonijis Patrum more nostro. Igitur EPISCOPUS ANTIQCHIA, PISIDIA, SELEUCIA, THEODOSIOPOLIS, &c. epistola directa ad Leonem, I. Imperatorem, quæ & in ordine plurimum stat ad calcem Concilij Chalcedonensis, causam reddunt, cur hæretici, soleant concilia reijgere: Si (inquiunt) fidem sancti Chalcedonensis vniuersalis Concilij Theodosij Aërius hæreticus, negare presumpsit, & quinque nefandorum eius actuum ministri scilicet, reperuntur, nihil mirum est. Nam quia diuina pace monstrantur extranei, sine dubio & ab Ecclesiasticis sanctionibus simul & equitatis, contra Romanum Imperium contenti sunt inimici: non est mirandum, si etiam a sensibus propriis exciderunt vesane blasphemantes, & anathematizantes saluberrima fidei doctores, atque custodes sanctissimos, & Apostolicos patres, & Archiepiscopos, omnesque simul Deo amantissimos Episcopos, sequentes sanctissimos Episcopos, qui per generationes, singulas, recte fidei lumina fuisse noscuntur. Et Deo amantissimos senioris, & nouæ Romæ Archiepiscopos, qui his concordæ existunt. Denique vt diximus, semper Concilij hæreticos auersatos esse, manifestant Arriani, qui decreta Synodi Nicænae totis viribus laniant: Macedoniani qui 2. generale Constantinopolitanum 1. suis blasphemis conati sunt extirpare: Nestoriani, qui generale 3. Ephesinum 1. tentauerunt laedere: Eurychiani, qui generale 4. Chalcedonense 1. nisibus totis, dente vipereo disceptabant, conuictis & iniuriis. Sed si per singula me conuulero, nil aliud inueniam, quam hostes fuisse semper hæreticos, & Concilij insensissimos. Hinc est quod generali & diffinitiuæ sententia EPIPHANIUS TYRIVS Episcopus epistola directa, ad Patres generalis 5. Synodi act. 1. Omnes sic breui sermone comprehendit, Omnes (ait) hæreticos dogmatibus contumacissimi, impie se habent erga synodum. Hoc enim inflexum est naturaliter hæreticis, vt pugnent contra eos, qui ipsi redarguunt. Taceo de nostris Caluinistarum ministris, qui in derisum sacri & æcumenici Concilij Tridentini nouissimi, infinitas blasphemias ediderunt, dum cornutos, Patres appellant, &c. Verum Caluini, Bezæ, & Molini, atque cæterorum eiusdem farinae, conatus in ventum disperguntur, quandoquidem firma stat Patrum sententia: & licet illa rumpantur hæreticis, per totum orbem robur suum Concilium obtinebit. Hinc est, ad iam, propositam sententiam, quod subdunt & EPISCOPUS HELLES PONTICAE prouinciæ, epistola ad eundem Leonem Imperatorem, in ordine cæterarum ad calcem Chalcedonensis Concilij, Si (inquiunt) lucem cæci, & veritatem mendaces accusant, illi quidem propter cæcitate visus. Illi vero eò, quod illorum error & malitia pariter arguantur. Nonimus quia omnes hæretici sanctas Synodos, eorum malas se-

tas destruunt, accusant. Sic Arriani, & Eunomiani, & Nicæni, & Macedoniani de Constantinopolitana fecerunt, &c. Similiter & dicunt EPISCOPUS PAPHLAGONIAE regionis, epistola ad eundem Principem in ordine aliarum, Repugnant (inquiunt) heretici, & contumelias inferunt etiam illi magno sanctos, Concilio recentorum decem & octo sanctorum Patrum. Nicænum fuit I. Si hinc, ceterè facili negotio, &c. Non enim sine periculo esse putauerunt, sancti Patres, si tacerent hæreticorum incredulitatem, nitençium sancti huius Concilij iura conuerrere, & non aperta ratione sanctam, Veramque fidem omnibus explanarent. Quapropter ostenditur, quia isti qui nunc sancta Concilia denegant, non zelo pietatis, sed inconstanti contentiosaque sententia, non solum contumelias Patribus sanctis inferunt, sed etiam vniuerso ordini sacerdotum. Lege quod in vocabulo, Romana Ecclesia, & hæreticus, dictum est.

CONCIO, & CONCIONATOR.

De concione & concionatore. Vide Prædicatio & Prædicator.

CONCORDIA.

Concordia inter Ecclesiasticos præcipitur. CLEMENS I. epist. 1. ad Iacobum fratrem Domini. Recitat autem Petri vltima verba, qui sic suis discipulis in extremis loquebatur: Illud est quod præ cæteris ab omnibus vobis cupio in comune seruari, vt concordiam teneatis, per quam gloriæ potestis porum quietis intrare, & ciuitatem superni Regis, que pax nominatur, habitare. Et CYRILLVS CARTHAGINENSIS, sermo. 6. de oratione Dominica. Pacificos & concordas atque unanimis esse in domo sua Deus præcipit, & quales nos feci, nam unitate seruanda, tales vult renatos perferuare, vt qui filij Dei esse cupimus, in Dei pace maneamus, & quibus Spiritus vnus est, vnus sit & animus & sensus, &c. Vide Pax, Hinc & Concilium VALENTINVM GALLIÆ III. cano. 13. & 14. Inter Episcopos (ait) concordia mutua inuigilatur, vt quoties aliqui in populis, quibus regendis præesse dignoscimur, aduersus Ecclesiam & sacerdotalem auctoritatem, contemptores & rebelles existunt, tanta instantia inuicem & literis & verbis inuicem studemus, vt pondere Ecclesiastici vigoris reuerti, & pressi, vel ad humilitatem, penitentiam compellantur, aut si ab vna Ecclesia fuerint excommunicati, in nulla alia falso & furuue communicandi inueniant facultatem. Vide Excommunicatus ab vno & Episcopus, &c. Tum sequenti 14. capite de concordia inter Episcopos & subditos tractant, quæ singulariter ab eis commendatur, tanquam quæ pastorem & gregem Deo iungat. Et recedente Deo, qui in scissura mentium habitare non potest, grauissima quotidie damna, & mortes animarum sunt, ita vt si hæc negligantur, non iam pastores, sed interfectores (quod absit) Christi ouium inueniamur. Vide Lis Episcoporum, Episcopus, & Pax, &c. lege & Nicephorum lib. 8. cap. 13.

CONCUBITVS.

Concubitus bestialis & sodomiticus prohibetur. CLEMENS I. lib. 6. cap. 11. Constitutionum Apostolicarum, Omnem iniustum concubitus, maxime enim qui contra naturam in quibusdam

Episcopi Paphlagonia regionis.

Clemens 1.

Cyrianus Carthagenis.

Concilium Valentini Gallicani, sub Lothario Imperatore.

Clemens 1.

EXCISE

De hoc, Pecca- to Sodomiti- co, multa dixi- mus in expo- sitione i. capitis ad Romanos. Concubitus Sodomitici & Fornicationis differentia.

Infinus Mar- tyr.

Vide quam Ce- leratis calum- niis Christiani- vi gebatur.

Horrendum scelus.

Clemens Alex- andrinus.

Constantinus Magnus. Nicephorus Callistus.

Concilium Eliberinum.

Martinus Bra- carenfis Epi- scopus.

exercetur, respiciamus ut nefarium & sceleratum. Idem repetit & cap. 14. Idem cap. 28. eiusdem libri, Non legitimum est, abominabile concubitus, qui contra naturam sit: neque prava actio, qua Deo infesta est. Nam contra naturam est Sodomorum peccatum, & cum bestiis coniunctio: prava actio, adulterium & fornicatio, quorum factorum, aliud est scelus, aliud est iniustitia, ultimum est peccatum, nullum vero impunitum relinquatur, pro suo genere. Nam primi querunt mundum dissolui, his qua secundum naturam sunt, contra naturam abutentes. Secundi iniuste faciunt, qui alienas nuptias corrumpunt, & quod a Deo in unum coniunctum est, in duo diuidunt, filiosq; suspectos faciunt, & naturalem virum infideli exponunt. Vide Fornicatio, de hoc concubitu, & sodomitico peccato sic IUSTINVS MARTYR Apologia 2. pro Christianis ad Antoninum Pium: Quandoquidem (ait) Christiani de lucerna subuersione & promiscuo, vulgi fabulis accusantur. Si hoc de Simonis magi discipulis, aut Marcionis Pontici, qui Christiani vocantur, spargatur, compertum non habemus, hoc scimus, a vobis eos nec probandi, nec interfici, ne propter dogmata quidem. Nostra vero doctrina non sinit quenquam esse molestum, aut iniuriam, ac ne infantes quidem sus putat exponere. Primum quia videmus expositos ferre omnes profuturi, non solum puellas, sed & masculos, & sicut prius pascebant greges caprarum, ouium, botum, equarumq; ita nunc & pueros alitantem in turpem usum, similitereq; puellas, prostratosq; oppidatim effeminatos atque propudiosos, ex quorum mercedibus colligunt vestigia, cum deberetis excindere hoc genus ex orbe habitabile, quando qui a talibus non abstinent, praterquam quod polluantur nefarius complexibus, in maios suos, aut cognatos, aut germanos incidunt, nec desunt qui filiarum lenones sunt & coniugum, aut castrantur ut prostituteantur impudicitiam, & matris Deu sacris se iniiciunt. De huiusmodi concubitu saepius agit CLEMENS ALEXANDRINVS oratione adhortatoria ad gentes, & in libris Stromatum. Eiusmodi concubitus abstulit e medio Constantinus Magnus, ut narrat NICEPHORVS CALLISTVS lib. 7. cap. 46. Ecclesiasticae Historiae, Nam impudicos (ait) illicitosq; concubitus, quos ante eum nemo inbibuerat, ipse coeuit, sicut hoc ex constitutionibus eius legibusq; latis patet, &c. Hinc Concilium ANCYRANVM can. 16. De his (ait) qui rationis expertia animalia inierunt vel inveniunt, quicunque prius, quam sedecim quidem annos nati essent, peccauerunt, postquam quindecim annis substrati ac supplices fuerint, communionem ad preces assequantur. Et cap. 17. sequitur, eos qui rationis expertia animalia inierunt, & easdem non solum leprosis crimine huiusmodi faulos, sed & alios isto suo morbo replentes, praecipit sancta Synodus inter eos orare, qui spiritu periclitantur immundo. Vide Arrepticius & Enegetus, & Concilium ELIBERTINVM canone 71. Stupratoribus puerorum nec in sine danda est communicatio. Praetera praedicta statuta de concubitu bestiali & sodomitico, MARTINVS BRACARENsis Episcopus allegat in suo collectorio, cap. 81. hoc modo: Si quis ante 20. annos in concubitu animalis commixtione peccauerit, 15. annis in humilitate subiaceat, ad Ecclesia ianuarum, & post hos, alius quinque annis in orationis communionem receptus, poenitentiam agat, & sic gratiam suscipiat, sacramenti. Interrogentur autem alij de eo, qualiter vitam in poenitentia egerit, & sic communionis misericordiam consequatur. Si quis autem post viginti annos habens uxorem, huic peccato irruerit, viginti quinque annis humilitati subiaceat, & quinque annis orationibus ta-

rum communicans, postea recipiat sacramentum. Quod si hanc mensuram aliquis transgressus fuerit, sacramentum in exitu consequatur. Oportet autem tales inter demonios orare, &c. Hinc Concilium PARI- SIENSE III. lib. 1. cap. 34. Cum miseria humana multiformis fragilitatis sine excessibus, creatoris sui incomparabilem dulcedinem sapissime ad amaritudinem promouet, tunc grauis sceleratusq; in eum deliquit, quando contra naturam peccat. Hoc quippe peccatum tribus modis Dominum, ut res humanas curare videretur, terribiliter vindicasse legitur. Inter cetera namque peccata, quae in exordio creationis mundi genus humanum irretractabiliter admisit, hoc maxime peccatum, ut quidam tradunt doctores, ad iracundiam prouocatus, dixisse creditur: Poenitet me hominem fecisse super terram. Nam & ob id cataclismo, exceptis octo animabus, cunctam generis humani fundum delenerit stirpem. Pro quo etiam sceleris igne caelesti, consagrato, inferniq; hiatu quinque absorptae sunt ciuitates. Non enim & quadraginta & eo amplius millia stirpis Beniaminae mucrone fraterno confissa sunt. Haec porro iudicia & euidenter vindictae declarant, quam detestabile & execrabile apud diuinam maiestatem hoc vitium extet. In lege quoque Dominus auctoritate huius sceleris & impudicitiae, morte puniri iubet, & Apostolus dignum morte aseruit. Quod quia aqua, & sanguine, & igne, impresentiarum ad correctionem mortalium constat esse vindicatum, & restat ut quisquis tanti sceleris patriam se esse meminit, dum tempus acceptabile, diosq; salutis existit, per confessionem & poenitentiae satisfactionem sibi consulere non differat, attendens illud Apostoli: Si nosmetipsos iudicauerimus, a Domino non iudicabimur. Verum si hoc, antequam diem claudat, extremum, facere detrectauerit, nouerit quia non iam cataclismo, nec igne caelesti, nec mucrone Israelitico, sed igne perpetuo, in eo idem vitium per infinita secula seculorum punietur. Et sacerdotes admoneantur, secundum praeterita Patrum decreta, illud castigari & corrigi debere, &c. Hinc postea Concilium LATERANENSE sub Alexandro III. par. 1. cap. 11. Quicunque (ait) incontinentia illa qua contra naturam est, propter quam venit ira Dei in filios dissidentiae, & quinque ciuitates igne consumpsit, deprehensi fuerint laborare, si clerici fuerint, eiciantur a clero, vel ad poenitentiam agendam in monasteriis detrudantur: si laici, excommunicationi subdantur, & a coetu fidelium stant prorsus alieni. Idem omnino & Concilium LATERANENSE sub Leone X. sessio. 9. Si quis (ait) tam laicus, quam clericus, de crimine propter quod venit ira Dei in filios dissidentiae, committis fuerit, poenitentiam, per sacros canones, aut ius civile respectiue impositis, puniatur. Vide & Fornicatio.

CONCUBINA.

Concubinae Ecclesiasticis interdicitur. Vide superius, Clericis contubernium mulierum interdicitur. Et infra, Fornicatio clericis, &c. Concubinae coniugatis & aicis interdicitur. Concilium TOLETANVM I. cano. 17. & allegatur a Gratiano distinct. 34. cap. Is qui, si quis habens uxorem fidelem, & concubinam habeat non communicat. Ceterum is qui non habet uxorem, & pro uxore concubinam habet, a communionem non repellatur, tantum ut vnus mulieris, aut uxoris, aut concubinae, ut ei placuerit sit coniunctio contentus, alias vnus abiciatur donec desinat, & ad poenitentiam reuertatur. GRATIANVS distinct. 34. cap. Omnibus (ait) concubinam hoc loco intelligi, quae censantibus legalibus instrumentis unita est, & coniugali

Concilium Parisiense 3. sub Ludouico & Lothario Imperatoribus.

Hic scire, qua graue sit malum, concubitus, apud domesticus, oportet.

Tribus modis peccati illud puniuntur declaratur. Genes. 6.

Genes. 19.

Iudicium 10.

1. Corinth. 5.

2. Corinth. 6.

1. Corinth. 11.

Concilium Lateranense sub Alexandro 3. Collosten. 11.

Concilium Lateranense sub Leone X.

Concilium Toletanum 1.

Legit hic Gratianum distinct. 14. capite omnibus, & in glossa, ne te hic locus decipiat.

affectu

Concilium Aurelianense 3.

Innocentius 1.

Leo 1.

Genes. 2. & 11.

Nicolaus 1.

Concilium Romanum sub Nicolao 1. contra Berengarium. Concilium Tridentinum generale nouissimum.

Concubinarius

affectu nanciscitur. Hanc coniugem facit affectus, concubinam vero lex nominat, &c. Vide glossam ibidem hinc Concilium AVRELIANENSE tertium sub Vigilio, canone nono, De his qui ex concubinis filios habent, & uxores legittimas habuerunt, aut defunctis uxoribus sibi concubinas, publice crediderint sociandas, id obseruandum esse censuimus, ne ulterius ordinentur, &c. Porro de arcenda concubina & pellice, statutum proposuit INNOCENTIVS PRIMVS, epistola ad Felicem Episcopum Nucernianum, capite quarto, sed de his multo copiosius agemus in vocabulo, Matrimonium, & nuptiae. Vide quod sequitur ex Concilio Tridentino.

Concubina non est idem atque vxor. LEO PRIMVS, epistola ad Rusticum Episcopum Narbonensem, capite quarto, & allegatur a Gratiano, causa vigesima secunda, quaestione secunda, capite, Non omnis, Non omnis mulier iuncta viro, vxor est viri, quia nec omnis filius heres est patris. Nuptiarum autem foedera inter ingenuos sunt legitima & inter aequales, multo prius hoc ipsum Domino constituitur, quam initium Romani iuris existeret. Itaque aliud est vxor, aliud concubina, sicut aliud est ancilla, aliud libera. Cum ergo societas (hoc allegat Gratianus causa vigesima septima, quaestione secunda, cum societas nuptiarum ab initio constituta sit, ut praeter sexum coniunctionem, haberet in se Christi & Ecclesiae sacramentum, dubium non est, eam mulierem non pertinere ad matrimonium, in qua dicitur nuptiale non fuisse mysterium. Si quis igitur clericus viro habenti concubinam suam filiam in matrimonium dederit, non ita accipiendum est, quasi coniugato eam dederit, nisi forte illa mulier & ingenua facta, & dotata legitime, & publicis nuptiis honestata videatur. Paterno arbitrio viris iuncta caret culpa, si mulieres quae a viro habeantur in matrimonio non fuerint, quia aliud est nuptia, aliud concubina. Item & NICOLAUS PRIMVS, epistola ad suffraganeos Arousicane Ecclesiae, allegatur a Gratiano, causa trigesima quinta, quaestione secunda, capite, De consanguinitate, Laicus (ait) uxorem simul & concubinam habens, non communicatur Ecclesiae. Eadem qua superius statuit Concilium ROMANVM sub Nicolao secundo, contra Berengarium, patrum 113, & Concilium TRIDENTINVM sessione vigesima quarta, capite octauo fuit sub Pio quarto, capite octauo, decreti reformationis matrimonij: Graue peccatum est, homines solutos concubinas habere, grauissimum vero & in huius magni sacramenti singularem contemptum admissum, vxoratos quoque in hoc damnationis statu viuere, ac audere eas quandoque domi etiam cum vxoribus alere, & retinere. Quare ut huic tanto malo sancta Synodus opportunis remedijs prouideret, statuit huiusmodi concubinaris, tam solutos quam vxoratos, cuiuscumque status dignitatis & conditionis existant, si postquam ab ordinario etiam ex officio ter admoniti ea de re fuerint, concubinas non eiecerint, seu ab earum consuetudine seauerint, excommunicatione feriendis esse, a qua non absoluantur, donec re ipsa admonitioni facta paruerint. Quod si in concubinato per annum censuris neglectis permanserint, contra eos ab ordinario ferere pro qualitate criminis procedatur. Mulieres etiam, siue coniugatae, siue solutae, quae cum adulteris seu concubinaris publice viuunt, si ter admonitae non paruerint, ab Ordinariis locorum, nullo etiam requirent, ex officio grauitate pro modo culpa puniantur, & extra oppidum vel diace-

sim si id eisdem Ordinariis videbitur, inuocato si opus fuerit brachio seculari, eiciantur, alius poenis, contra adulteros & concubinaris infidelis, in suo robore permanentibus, &c. Vide Nuptiae, Matrimonium, & Fornicatio, &c.

CONCUBINARIVS.

De concubinariis laicis. Vide praecedenti annotatione & quod sequitur ad calcem.

Concubinarius clericus. De concubinariis clericis supra egimus, & infra in vocabulo, Fornicatio, & Fornicarij, dicemus. Nam ibi inquiritur, si fornicarij sacerdotis missa sit audienda, vel de eius manu communicatio sumenda. Item statuitur ibidem, ut Fornicarij & concubinarij deponantur. Verum ne locum vacuum dimittamus, sic de concubinariis clericis Concilium BASILEENSE in sessione vigesima prima, statuit. Decernitur quippe ibi, Et quicumque clericus, cuiuscumque dignitatis & conditionis existat, qui post huius constitutionis notitiam, fuerit publicus concubinaris, a perceptione fructuum omnium suorum, beneficiorum, trium mensium spatio si ipse factus beneficiorum, quos suis superior in fabricam, vel aliam euidenter, & Ecclesiarum utilitatem, ex quibus hi fructus percipiuntur, conuerat, nec non & huiusmodi publicum concubinarium, ut primum talem esse innotuerit, mox suis superior monere teneatur, ut infra breuem terminum concubinam dimittat. Quam si non dimiserit, vel dimissam aut aliam publice resumpserit, iubet sancta Synodus, ut ipsum suis omnino beneficiis priuet. Et nihilominus hi publici concubinarij, usquequo cum ipsis per suos superiores post ipsarum concubinarum dimissionem manifestamque vna emendationem fuerit dispensatum, ad susceptionem, quorumcumque honorum, dignitatum, beneficiorum vel officiorum sint inhabiles. Qui si post dispensationem reciditio uoluerit ad huiusmodi publicum concubinarium redire, sine spe alicuius dispensationis, ad praedicta prorsus inhabiles existant. Quod si hi ad quos talium correctio pertinet, eos ut praedictum est, punire neglexerint, eorum superiores tam in ipsis de neglectu, quam in illos pro concubinato modis omnibus digna punitione animaduertant. In Concilijs autem synodalibus contra tales digna castigatione procedatur, his quorum destitutio ad summum Pontificem spectat, ad eundem eam processu inquisitionis remissis. Quia vero quidam habentes in eos iurisdictionem, corrigere negligunt, & patiuntur eos in tali foeditate serdescere, pecuniarias questus a praedictis concubinariis recipientes, statuti Synodus sub pena maledictionis aeternae, ne deinceps sub pacto, compositione aut spe alicuius questus, talia quouis modo tolerant aut dissimulent: alioquin priuatione beneficiorum, vel alia poena multati, duplicem eius quod acceperint restituere ad pios usus omnino teneantur & compellantur. Ipsas autem concubinas seu mulieres suspectas, Praelati modis omnibus curent & a suis subditis, etiam per brachij secularis auxilium, si opus fuerit, poenitus arcere, qui etiam ex tali concubinato procreatos filios apud Patres suos cohabitare non permittant. Inungit praeterea praesatum Concilium, omnibus secularibus viris, etiam si regali praesulgent dignitate, ne ullum qualecunque inferant impedimentum quocumque quaestio colore. Praelatis qui ratione sui officij aduersus suos subditos pro huiusmodi concubinato procedunt, Et cum omne fornicationis crimen lege diuina prohibuitur sit, & sub peccati mortalis poena necessario citandum, monet omnes lai-

De concubinariis clericis vide constitutionem Cardinalis, tom. 6. Bibliothec. fol. 649. Vide conformia decreta, folio 310. pag. 1. ex Nicolao 1. &c.

Concilium Basileense generale.

Hae diligenter debent hoc tempore obseruari, quia nunquam hoc vitium amplius viguit, in Becclesia qua nunc viget.

cos tam uxoratos quam solutos, ut similiter à concubinarum abstineant. Nihil enim reprehensibilis est qui uxorem habet, & ad alienam mulierem accedit. Qui vero solutus est si continere nolit, iuxta Apostoli consilium uxorem ducat. Pro huius autem divini observatione præcepti, hi ad quos pertinet tam salutaribus monitiis quam aliis canonicis remediis omni studio laborant. Porro hæc decreta renouat & confirmat CONCILIVM MOGUNTINENSE IV. sub Sebastiano Archiepiscopo, capite centesimo secundo. Et penè de verbo ad verbum repetit etiam CONCILIVM LATERANENSE sub Leone decimo, sessione nona & vndecima. IDEM quoque postea celebratum in Germania, pro reformatione cleri eiusdem, CONCILIVM RATISPOINENSE sub Laurentio Cardinali Quinto Anastasie, capite decimo quinto. Idem quoque (ne diutius immoremur) statuit quod superius CONCILIVM SENONENSE sub Antonio à Prato Archiepiscopo & Legato, capite vigesimo sexto. Plura quoque de concubinaris refrenandis & ad penitentiam restringendis CONCILIVM TREVIRENSE statuit, sub Ioanne huius vrbis Archiepiscopo, capite secundo. Scilicet, vti concubinarij, si noluerint nefarium opus omittere, omnibus bonis spoliarentur, & scorta de eorum domibus expellantur. Quod si iterum relabi post penitentiam præsumpserint, ab officiis & beneficiis suspendantur, & concubinae dignis censuris extra hæreditatis ædes exterminentur. Idem & CONCILIVM COLONIENSE QUARTVM, capite tertio de Concubinaris Monachis & Sacerdotibus: Et prolixius multò idem statuit CONCILIVM TRIDENTINVM sessione vigesima quinta, quæ fuit nona, sub Pio Quarto, capite decimo quarto, Decreti reformationis. Vbi eadem pœna concubinarij plecti mandantur, quæ iam superius expressa est. Vide Fornicatio, & Fornicarij, &c.

De laicis concubinaris decretis. Concilium Moguntinum 4.

Concilium Lateranense sub Leone 10.

Concilium Ratisponense sub Laurentio Card. legato.

Concilium Senonense sub Antonio à Prato Can. legato & Cardinali.

Concilium Trevirensis.

Concilium Colonienſe 4.

Concilium Tridentinum.

Clemens 1.

Exod. 20.

Philo Iudens.

Pulehra de ferio concupiscentia.

CONCUPISCENTIA.

Concupiscentia inhihetur.] CLEMENS I. lib. 1. Constitutionum Apostolicarum, cap. 2. hæc Apostolos memorat præcepisse: Abstineat animam vestram ab omni cupiditate. Nam in lege scriptum est: Non concupisces uxorem proximi tui, non agrum eius, non seruum, non ancillam, non bovem, non iumentum eius, neque aliquid quod proximi sit. Quoniam omnis hærum concupiscentia, vel seruum, vel ancillam proximi, iam adulter aut fur censetur. Nisi enim penitentiam eum, iam indicatus est. PHILON IUDÆVS concupiscentiam horreidum peccatum nuncupat, ad calcem libri in Decalogum. Sic autem loquitur, Reprimi lex concupiscentiam, fontem iniquitatum: unde manet, quidquid contra ius sit privatim ac publicè, sine parum suæ magnam, sacrum profanumque, ad corpus animamve resque externas attinens. Nihil enim potest enadere vim concupiscentie, sed tanquam flamma liqueam materiam, depascitur absomit, omnia. Eius quoque multa species coarcentur præceptis & monitiis, ut corrigantur emendabiles, continentiores, verò puniantur, per totam vitam malo huic obnoxij, &c. IDEM libro de confusione linguarum non longè à principio: Cum anima nostra tripartita sit (ait) pars eius mens & ratio, pars ira, pars concupi-

scientia esse dicitur. Singula suis morbis laborant, atque etiam inter se communiibus uniuersæ, quous mens quidem imprudentia, similitate, luxuria, iniustitie segetes demerit. Ita vero immanes furiosæ, rabies, & cætera, quibus grauidæ est, mala parit, &c. Multa lege. Idem quoque libro de Temulantia, de concupiscentia restringenda loquitur hinc AVGVSTINVS HIPPOINENSIS libro secundo, de Peccatorum meritis & remissione, & de baptismo paruulorum, capite quarto, lethalem describit concupiscentiam multis quidem sermonibus. Et libro primo de nuptiis & concupiscentia, capite vigesimo quinto, & aliis in locis, quos non licet hic citare per otium. Et IOANNES CHRYSOSTOMVS in opere secundo super Mathæum homilia quinquagesima secunda, Ne desperare faciamus (ait) virgines bonas, quia diximus per concupiscentiam animas fornicari. Sciendum est, quod aliud est concupiscere, aliud velle, concupiscere passio est, velle arbitrij, &c. IDEM in opere primo in Mathæum, homilia septima, concupiscentiam in luxuriam esse peccatum describit, & adulterij matrem nominat. Et homilia duodecima, secundi operis in Mathæum, de duabus concupiscentiis, animæ scilicet & corporis agit, exponens illud, Audistis, quia dictum est antiquis, non mœchaberis, &c. Oblæro lege & alios Doctores, qui multa de concupiscentia scripserunt. Nobis autem non datur per otium huic rei diutius immorari, &c. Hinc CAROLVS MAGNVS, capite duodecimo, Constitutionum circa medium voluminis, Cupiditas (ait) in bonam partem potest accipi & in malam: in bonam iuxta Apostolum, cupio dissolui, & esse cum Christo, & in Psalmo, concupiscit anima mea in atria Domini. Cupiditas verò in malam partem accipitur, quando quis supra modum res quaslibet inuisit appetere vult, iuxta Salomonem. Post concupiscentias tuas non eas, & cætera. Vide Adulterium, Fornicatio, Luxuria, &c. Eiusmodi: quia hoc non multum nobis ad propositum confert.

CONFESSOR.

Confessor fidei vt debeat esse constans.] Hoc quidem in dictione, Martyr, iterum narrabitur. Verum tamen quia antiuitus hos confessores vocabant, qui multas iniurias & tormenta pro fide tolerasset, licet non essent mortui, idè de talibus hic loqui intendimus, vt vnusquisque Christianus etiam nunc in confessione Domini Ecclesiæ & sacramentorum perseueret constanter CANON APOSTOLORVM Sexagesimo primo. Si quis clericus propter meritum humanum, vel Iudei, vel Greci, vel hæretici, negauerit nomen Christi, eiciatur: si autem nomen clerici, deponatur. Penitentiam autem agens, vt laicus recipiatur. Et CLEMENS PRIMVS libro Constitutionum Apostolicarum, c. 28. capite vigesimo nono, Iacobus Alpha; ego quoque distingo de confessoribus: Confessor non ordinatur (pertinet enim hoc ad propositum fortitudinem, animi) magna autè honore dignus est, ut qui confessus est nomen Dei & Christi eius in conspectu gentium & Regum. Quod si illo est opus, in Episcopum, vel presbyterum, vel diaconum ordinetur, si vero confessor aliquis non ordinatus, esturpauerit sibi aliquam huiusmodi dignitatem, quasi confessionis occasione, deponatur, & eiciatur. Non enim est, quomodo ne-

Augustinus Hipponensis.

Ioannes Chrysostomus.

Aliud est concupiscere, aliud velle.

Marth. 5. Exod. 20. Deuter. 5.

Carolus Magnus.

Philipp. 1.

Canon Apostolorum.

Clemens 1.

Tales debent assumi ad honores Ecclesiæ qui pro salute militent.

Tertullianus Carthaginensis.

Rutilius Martyr.

Clemens Alexandrinus.

Eusebius Cæsariensis.

Magna & grauis sententia.

Hæresis Hæchæitarum.

Cyprianus Carthaginensis.

Concilium Arelatense 1. sub Synethio 1. anno Domini 336.

Concilium Nicanum.

gavit Christi dispositionem, & est infideli deterior, &c. TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS lib. 4. aduersus Marcionem post medium. Premoneat Christus non timendam occasionem, & subiungit sustinendam confessionem, & omnis qui negauerit me coram hominibus, denegabitur coram Deo, ab eo vtrique qui illum consensit confessurus fuisse. Si enim confessionem confitebitur, ipse est qui & negator negabit. Porro si confessor est cui nihil timendum est post occasionem, negator erit cui timendum est etiam post mortem, &c. Et abundantijs de confessoribus in agone positus seu martyribus lib. ad Martyres distulit. Et lib. de fuga in persecutione circa medium, qualiter in confessione fidei viriliter standū sit, insinuat, Rutilium sanctum martyrem in medium proferens, qui toties persecutionem fugerat, & apprehensus lætissimè cōfessus est. IDEM & lib. Apologetico aduersus gentes, cap. 2. vbi de Christiano nomine constanter ante tyrannos retinendo suadet. Hinc & lib. Scropiaco aduersus Gæsticos. Confessio (ait) à persecutione deducitur, & persecutio in confessione finitur. Nec possunt non vna sequi, quæ & adiutrix & exitum id est, initium finemque, disponunt. De confessione fidei viriliter tenenda etiam CLEMENS ALEXANDRINVS lib. 4. Stromatum tractat, vbi nihil pene aliud suadet. Hinc etiā scribit Magnus ille EVSEBIVS CÆSARIENSIS libro 4. Historia Ecclesiastica, cap. 17 dum confessionem cuiusdam Ptholomæi Christiani cōmendat, Qui (inquit) negat, quod est, sine dubio culpabile esse indicat quod negat. Idem lib. 6. c. 27. de Hæchæitais loquens, eos ab Origene conuictos esse describit, quod assererent, quod in persecutionibus, si quis negauerit, nihil criminis habeat, pro eo quod is qui fixus est in corde suo, etiam si ore negauerit pro necessitate, corde tamē in fide permanet. De confessione non neganda multis in locis CYPRIANVS CARTHAG. egit, & præcipue lib. 2. Epistol. epist. 6. ad martyres & confessores, in qua eos ad amorem martyris inuitat. Similiter subsequitur & epist. 7. eiusdem libri presbyterorum & diaconorum Romæ consentientium ad eundem Cyprianum. Pro re simili lege eundem libro de exhortatione Martyrij, & ad calcem libri de simplicitate Prælatorum: Hæc omnia pulcherrima sunt, sed non est nobis otium omnia in ordinem & scripta redigere. Vt autem absoluamus Concilium ARELATENSE II. cano. 10. De his (ait) qui in persecutione prauaricati sunt, si voluntarie fide negauerint. Hoc de eis NICÆNA Synodus cap. 11. suorum decretorū statuit, ut quinque annos inter Catechumenos exigant, & duos inter discommunicantes, ita vt communionem inter penitentes non præsumant. In potestate tamen vel arbitrio sit Episcopi, vt si eos ex animo errorem desere & agere penitentiam viderit, ad cōmunionem pro Ecclesiastica humanitate suscipiat. IDEM can. 11. Si qui vero dolore velli, & pondere persecutionis, negare & sacrificare compulsi sunt, duobus annis inter catechumenos, triennio inter penitentes habeantur, à cōmunionem suspensi, &c. Vide latius, Martyr, Persecutio, &c. Similia.

CONFESSOR, seu CONFESSIOINVM AVDITOR.

Confessoris, seu auditoris cōfessionum, electio & officium.] In sequentibus multa de confessione sacramentali quotannis, vel sæpius celebranda dicturi sumus. Idèque hæc præmittimus, vt sit nobis ad ea, quæ videnda sunt, faci-

lior accessus. Sic itaque de his qui à secretis confessionibus sunt, statuit Concil. OXONIENSE in Anglia sub Innocentio III. cap. 10. & 11. & iubet, vt speciales confessores in singulis Ecclesijs ordinentur ab Episcopo loci, discreti & prudentes, vt confessiones audiant, ne forte, quia nō omnes volunt suo confiteri Prælati, periculum immineat animarum. Præterea BONIFACIVS VIII. in sexto decretalium titu. 10. de Penitentia & remissionibus, quædam in hoc facto expressè cauenda dicit: Si (ait) Episcopus suo subditio concesserit, vt sibi possit idoneum eligere confessorem, ille quem is elegerit, in casibus qui eidem Episcopo specialiter referantur, nullam habet penitus potestatem, cum in generali confessione illa non veniam, quæ non esset quis verisimiliter in specie concessurus. Nulla quoque potest consuetudine introducti, quod aliquis præter sui superioris sententiam confessionem sibi eligere valeat, qui eum possit solvere vel ligare. Postea tamen Concilium RATISPOINENSE in Germania sub Laurentio Cardinali pro reformatione cleri celebratum, cap. 9. statuit, de sacerdotibus, ne ipsi viderentur pecunie accipium magis, quam salutis animarum studium amplecti, dum laicos grauiora delicta confessos hinc inde remittunt, non sine famæ rerumque dispendio: Constitutum & ordinatum, vt deinceps, quilibet confessor absolueret post laicos corruos & confessos, à quibuscumque peccatis quæ iurumque grauius & enormius, quæ ordinarij sue auctoritati referantur, exceptis dumtaxat, homicidijs, hæreticis, & excommunicatis, ad Episcopum vel eius vicarium mittendis, quod autem ad clericos, nihil quoad hoc statutum, intelligatur immutatum. Pro condonatione autem & remissione peccatorum nihil exigant ab iniurio, id est, pro absolutione. Idem omnino Concilium MOGUNTINVM IV. cap. 30. Porro confessoribus seu auditoribus confessionū sollicitudinem magnam & circumspectionem iniungit Concilium COLONIENSE III. par. 7. capitibus 33, 34, 35. & 36. Primum (inquit) magnopere necessarium iudicamus, vt sacerdos qui à confessionibus est, sit integer, eruditus, ac silentij tenax, alioquin si ad quæstum intentus sit, si ad malum sollicitus, si curiosus explorator sit, si pertinacibus blandiatur, si intricatam conscientiam extricari nesciat, si denique vel ebrius, vel iracundus, vel lenis, vel secreti minimè tenax dissipandis magis quam pascendis ouibus, videtur idoneus. In primis autem, qui huic muneri intentus est, docebit confidentem, ne ambiguè ac perplexis sermonibus remoretur, & percontando cogatur velut expiscari crimina (quod sæpenumero periculosum est) sed simpliciter tanquam coram Deo aperiat, lethalia crimina, & que conscientiam onerant ac ledunt, quod ea que contra conscientiam aguntur adificent ad gehennam: atque ibi maxime opus est sacerdote iudice, discernente inter lepram & non lepram. Et hoc confessoribus maxime conuenit obseruare, nimirum vt consolando erigant pusillanimes, per immensam Dei misericordiam, præfactos autem obiurgent, tremendumque Dei iudicium ante oculos ponant, denique vti prudentissimi medici, pro morbi qualitate temperabunt, medicinam, obtuturi magis quam profuturi, si putauerint, vno collyrio omnium mederi morbis. Adueniendi ergo, qui confitentur, singuli secundum ordinem, statum, ac ætatem. Qui autem minus anxij sunt in repetenda confessione vel iteranda apud alium sacerdotem, vel etiam in enumerandis circumstantiis, quales sunt quidam qui quæntumvis confitendo conscientiam, tamen vis tranquillæ possunt. Ducenti sunt Decem (cui omnia patent) sinceritatem, tantum, cordis

Concilium Oxoniense in Anglia celebratum.

Bonifacius 8.

Concilium Ratisponense sub Laurentio Campegio.

Nihil exigendum pro absolutione peccatorum.

Concilium Moguntinum 4.

Concilium Colonienſe 3.

Conditiones & vigilantiæ Confessoris.

Quid confitentem docere oporteat.

Rem. 4.

ad nobis requirere, nec tam severum esse exactorem, qui conscientiam, ob unam vel ob aliam delicti circumstantiam, inter confitendum non dedita opera neglectam, perpetuo turbatam esse velit. Nam quis omnes erratus suos dimiserit? quemadmodum David ait: *Delicta quis intelligit? Ab oculis meis munda me Domine.* Peracta confessione, sub absolutione sacerdos moribit confitentem, ut quod admissum est detestatur, ut sic deinceps vitam constituat, ne in vltimum lethale crimen possit incidat, quemadmodum Christus ad mulierem dixit: *Vade & noli amplius peccare, vig. eum affectum habens credat, per Dei misericordiam virtute sanguinis Christi per absolutionem impertiendam, in verbo eius sibi remissum iri peccata: iniungat, etiam illi fructum dignum penitentiae facere, ac tum denique imponat manum, & absoluat, confitentem.* De confessionibus autem monialium. Vide Sanctimonialium confessores, &c. Eadem autem confessoribus iniungit quae superius Concil. A V G V S T E N S E sub Othone Cardinali, capite 19. & Concilium M O G V N T I N V M IV. sub Sebastiano Archiepiscopo anno 1549. eadem repetit ut scilicet tales ad audiendas confessiones admittantur, qui examinati & fide digni inuenti fuerint & idonei, per superiores, & possint discernere inter lepram & lepram, & secreta sint. Vide in sequentibus, confessio non reuelanda, &c. Sed & Concilium T R I D E N T I N V M generale sessio. 24. quae est 8. sub Pio I V. cap. 8. Decreti reformationis, *In omnibus (ait) cathedralibus Ecclesiis, ubi id commodè fieri poterit, penitentiarum aliquis cum vitione praebeanda proxime vacature, ab Episcopo instituat, qui magister sit, vel doctor, aut licentiat in Theologia, vel iure canonico, & annorum 40. seu alias qui aptior pro loci qualitate reperitur, qui dum confessiones in Ecclesia audiet, interim praesens in choro censatur.* Sed de his in subsequentibus adhuc multoties fiet mentio, videlicet, confessiones audire quibus conceditur, &c. & confessio cui facienda, &c. & confessio non reuelanda, &c. Vide oratio, & patienter lege sequentia, quia omnia, prout congruentius oportuit, ordinata sunt.

CONFESSIO.

Confessionis sacramentalis & auricularis assertio, ab origine Catholicae religionis,] Impossibile est, optime lector, omnia hic Patrum recensere testimonia, quae de confessione auriculari reperitur, verum in toto hoc discursu & distinctionibus, sufficienter disposita, secundum ordinem antiquitatis, cernes quae nostra fidem confirmant. Quod autem hic deest iam, in aliis inuenies inferum dictionibus, Penitentia, Communio, Missa, & Absolutio, & eiusmodi quae annotare curauimus. Esto autem sedulus obseruare quodcumque à Patribus dicitur, quia semper corroborata crescit magis ac magis nostra confessionis sacramentalis fides, & ne male accipias si saepius idem repetitur, quia sequimur decreta Patrum, quae tractare nolumus confessionis sacramentalis originem sedulo peruestigat modernus author G V I L L E M V S L I N D A N V S lib. 4. Panopliae Euangelicae, cap. 65. & cam ab Apostolis incepisse memorat, & ex lectione actuum 19. deprehendit Ephesios confessos fuisse Paulo peccata. Sed in sequentibus huius institutionis ratio clarior reddetur. Itaque modus confitendi sacramentaliter insinuat apud antiquos talis ex epistola C I E M E N T I S I. prima ad Iacobum fratrem Domini, ubi refert nouissima Petri verba. *Quod si forte (ait) alicuius cor, vel limor, vel infidelitas, vel ali-*

Pfal. 18.

Ioannis 8.

Confessores Monialium.

Concilium Augustense.

Concilium Moguntinū 4.

Concilium Tridentinū generale nouissimum.

Penitentiariorum institutio 16gè ante fuit.

Guillelmus Lindanus Episcopus Ruremondensis.

Clemens 1.

quod malum ex his quae superius memorauimus latenter irrepressum, non erubescit, qui anima sua curam gerit, hac confiteri huic qui praestitit ab ipso per verbum Dei, & consilium salubre curetur, quod possit integra fide & operibus bonis, poenas aeterni ignis effugere, & ad perpetuae vitae praemia peruenire. Item ex eadem epistola, *Instruebat. Petrus actus vite suae omni hora custodire, & in omni loco Deum respicere, firmiter scire, cogitationes malas cordi suo aduenientes mox ad Christum allidere, & sacerdotibus Domini manifestare, &c.* Confessio quoque sacramentalis elicitur ex epistola D I O N Y S I I A R E O P A G I T A E ad Demophilum monachum, ubi sic eum alloquitur: *Tu vero ut tuae literae indicant, prociudentem sacerdotem, sacerdoti, impium (ut ait) atque peccatore nescio quo pacto contra disciplinae ordinem astans calce abiecti ac repulisti. Cum ille quidem verecundè (quod oportuit) sciretur se ad peccatorum remedia quaerenda venisse, neque exhorruisti insuper & sacerdotem optimum lacerare conuiciis, miserabilem eum dicens, qui penitentem atque impium iustificasset, &c.* Eiusdem sacramentalis confessionis sub nomine Exomologesis, quae apud veteres in vsu fuit, meminit T E R T U L L I A N V S C A R T H A G I N E N S I S ad calcem libri de Patientia, dum patientiam commendans, ait, eam patientiam expectare exomologesin assignare, &c. Et lib. 2. contra Marcionem non longe à fine, dum illud interpretatur Adam ubi es &c. Interrogat. (ait) *Deus quasi incertus, ut & hinc liberi arbitri probans hominem in causa aut negationis aut confessionis, ut daret ei locum sponte confitendi delictum.* Sed quoniam hoc non de confessione auriculari dicit quispiam non intelligi. I D E M libro de Penitentia integræ cetera multa, quae de Exomologesi tractat, sic dicit, ubi filij prodigi exemplum proposuit: *Reuelat (ait) confessio delictum, & dissimulatio exaggerat. Confessio enim satisfactiois consilium est, dissimulatio contumacia. Huius igitur penitentia secunda & vniuersa quatio in arcto negotium est, tanto operosior probatio, ut non sola conscientia praefertur, sed aliquo etiam actu administratur. Is actus qui magis Graeco vocabulo exprimitur & frequentatur exomologesis est, quae delictum Domino nostrum confitemur, non quidem ut ignaro, sed quatenus satisfactio confessione disponitur, confessione penitentia nascitur, penitentia Deus mitigatur. Itaque exomologesis proferenda & humiliandi hominis disciplina est, conuersationem iniungens misericordiae illicem. De ipso quoque habitu ac victu mandat, sacro & cineri incubare corpus, sordibus obscurare, animum marmoribus deicere, illa quae peccauit tristis mactatione mutare. Ceterum pastum & potum pura nasse, non ventris scilicet, sed animae causa. Plerumque verò, ieiunium praecipere, ingerere, lacrymari, & mugire dies noctesque ad Dominum Deum tuum. Presbyteris aduolui, & aris Dei adgeniculari, omnibus fratribus legationes deprecationis suae iniungere. Et paulò infra: *Ergo cum te ad fratrum genera protendis, Christum contrectas, Christum exoras. Et què illi cum super te lacrymas agunt Christus patitur, Christus parrem deprecatur, facile impetratur semper quod filius postulat. Græde plane est enolumentum, verecundia omnium occultatio delicti. Videlicet si quid humane mortuae subduxerimus proinde ad Deum celabimus. Adeone existimatio hominum & Dei, conscientia cõparatur? An melius est denatum latere, quam palam absolvere? Miserum est sic ad exomologesin peruenire. Malo enim ad misericordiam peruenitur: sed ubi penitentia est, desinit miserum, quia factum est salutare. Et ad calcem subdit: *Peccator restituendo sibi instituta à Domino exomologesin scies praeribis illam,***

Dionysius Areopagita

Non est dubium quod hic confiteretur peccata, qui licet peccator famosus, lege quod sequitur.

Tertullianus Carthagenus

Quod de sacramentali confessione & auriculari haec debent intelligi Beatus Rhennus, in cõmentariis in hunc locum, declarat.

Hi actus penitentis.

Hec attende.

lam, quae Babylonium Regem in regna restituit, &c. Porro praetermissum adhuc, quod I D E M libro de Baptismo ad calcem ait, *Ingressus (ait) baptismum orationibus, crebris ieiuniis, & geniculacionibus, & perungulis orare oportet, & cum confessione omnium retro delictorum: ut exponat etiam baptismum Ioannis, Tingebantur, ait, confitentes delicta sua.* Hinc & confessionis sacramentalis meminit multis in locis O R I G E N E S A D A M A N T I V S homilia secunda in Leuiticum. *Est dura (ait) & laboriosa via per penitentiam remissio peccatorum: cum lauet peccator in lacrymis stratum suum, & sunt ei lacrymae panes die ac nocte, & cum non erubescit sacerdoti Domini indicare peccatum suum, &c.* Et homilia 8. in eundem librum, *Omnis purificatio peccatorum etiam haec, quae per penitentiam quaritur, illius ope indiget, de cuius latere aqua processit & sanguis. Et infra: (inquit) generis peccata pronicianda sunt, & in publicum proferenda, cuncta quae gerimus, si quid in occulto si in sermone, vel etiam inter cogitationum sacra commisimus, cuncta necesse est publicari, cuncta profiteri, &c.* Hinc etiam C Y P R I A N V S C A R T H A G I N E N S I S lib. 3. Epistolarum, epist. 14. ad presbyteros & diaconos de his, qui sine praecedenti confessione peccatorum, Eucharistiam praesumebant fumere loquitur, & epist. 15. consequenter ad martyres & confessores sic loquitur, *Illi (ait) contra Euangelij legem, vestram quoque honorificam positionem, ante actam penitentiam ante exomologesim grauissimi atque exiremi delicti factam, ante manum ab Episcopo & clero in penitentiam impostam, offerre pro illis & Eucharistiam dare, id est, sanctum Domini corpus profanare audeant, &c.* Vide eundem & lib. 4. epist. 7. ad Magnum. I D E M & libro de Lapsis, non longe à fine: *Confiteantur (ait) singuli, quos vos fratres, delictum suum dum, adhuc, qui deliquit, in seculo est, dum admitti confessio eius potest, dum satisfactio & remissio facta per sacerdotes, apud Dominum grata est. Et E V S E B I V S C A S A R I E N S I S lib. 6. cap. 25. mentionem facit confessionis sacramentalis, dum refert quod Philippus Imperator non est permittus in die Paschae communicare mysteriis, nisi prius confiteretur peccata sua. Simile quid G R A T I A N V M I M P E R A T O R E M Valentinianum filium historici producit, & nouissimè recenset Antonius Gueuatus, Horologij Principum, cap. 26. egisse. Nam cum feroces Galli & Germani ei indicerent bellum, cum summo apparatu stantes, vt contra eum dimicaret, antequam praelium ingrederetur, cum paruo quidem suo exercitu, omnes suos mouit peccata confiteri, & percipere sacrosancta mysteria corporis Christi, quo facto victoriam reportauit. Porro B A S I L I V S M A G N V S in regula Monachorum cap. 21. *Necessarium (inquit) videtur, his quibus dispensatio mysteriorum Dei commissa est, confitenda esse peccata. Sic enim & hi, qui antiquitus penitebant, inueniuntur apud sanctos confessi esse peccata sua. Et cap. 98. Omnino (ait) in peccatorum confessione eadem ratio est, quae etiam in apertione vitiorum corporis. Pè igitur vitia corporis nequam quibus suis temere homines aperiant, sed his tantummodo qui rationem, quae ea curanda sunt teneant, eodem modo etiam peccatorum confessio fieri debet apud eos videlicet, qui ea possunt curare, &c.* Et I O A N N E S C H R Y S O S T O M V S in Genesim homil. 20. cum exponit illud, septies vltio dabitur de Cain, &c. *Itaque qui haec fecit, si voluerit, ut deest, uti conscientiam adiumento, & ad confessionem facinorum festinat, & medico ostendere vltis, qui curat & non exprobrat, at-**

Marci 1.

Origines Adamantius.

Quid manifestius?

Cyprianus Carthagenensis.

Eusebius Caesariensis.

Gratianus Imperator.

Acta deuoci Principis.

Basilius Magnus.

Ioannes Chrysostomus, Genes. 4.

que ab illo remedia accipere, & soli ei loqui nullo alio confcio, & omnia dicere cum diligentia, facit sua peccata emendabit. Confessio enim peccatorum etiam est abolitio delictorum. I D E M in opere 2. in Mattheu homil. 25. exponens illud qui negauerit me coram hominibus, &c. *Radix (inquit) confessionis fides est cordis. Confessio autè fructus est fidei. Sicut ergo quantum radix est viti, necesse est ut aut ramos producat, aut folia. Si autem non produxerit, sine dubio intelligis, quod radix eius in terra siccata est. Sic quandoque fides cordis integra est, semper germinat, confessionem in ore, si autem confessio non fuerit oris, intellige sine dubio, quia fides cordis eius iam ante siccata est. I D E M tomo primo, homilia de cõfessione in illud. Confitemini Domini quoniam bonus, *Quid horres faceret quod libenter ac prope commisit? Cur confiteris dicere, quod non confusus es peccare? Peius est confiteri nolle, quam legem Dei contemnere. Et quantum peccandi causa grauior videatur: leuior tamen frequenter excipit, dum confessione absoluitur, aut contumacia debito mortis expungitur. I D E M apertius concione 4. de Lazaro, tomo 2. Si hucusque fueris negligens, iniquitatem in opus prostratum, mox occidamus per confessionem, per lacrymas, per priorum admisorum accusationem. Nil enim tam exitiale peccato, quam peccati accusatio cõdemnatio, cum penitudine lacrymarum, contumacia. Condemnatum peccatum? deposuisti sarcinam. Quis haec dicit? Ipe index Deus. Dic te peccata tua prior, ut iustificeris. Cur igitur te quæso, pudeas & erubescere dicere peccata tua? Caue enim homini dixeris, vt tibi opprobret. Neque enim confertis, vt in publicum proferat, sed ei qui Dominus est, &c. Lege, confessio non reuelanda. Porro hinc nota, bone lector, quia Chrysostomus hoc loco, & adhuc homil. 2. in Psalm. 50. videtur confessionem auricularem excludere, quae haud dubie suo tempore sic habet. Neque enim hoc diceret, nisi fieret. Sed haec dicuntur à Chrysostomo de publica confessione, quam presbyter ei imponebat, qui quippiam flagitij etiam in aures sacerdotis fuisset confessus: quam prius abrogauit Nectarius Constantinopolitanus Episcopus, & non auricularem, vt fingunt moderni haeretici. Lege S O Z O M E N V M S A L A M I N V M lib. 7. Historiae eius, cap. 16. & Guillelmum Lindanum, lib. 4. Panopliae Euangelicae, cap. 65. & ceteros, de qua etiam confessione abolita statim agemus, cum ad tempora Ambrosij deuenierimus. Porro de confessione sacramentali etiam verus author & celebris C Y R I L L V S A L E X A N D R I N V S lib. 12. in Ioannem, cap. 56. *Non absurdum est, peccata remitti posse ab illis, qui Spiritum sanctum in seipsis habeant (& quod, nisi praui confessione didicerint): nam cum ipsi remittunt, aut detinent, spiritus qui habitant, in eis, per eos remittunt & detinet. Erit autem id per eos duobus, vt arbitror, modis: primò baptismo, deinde penitentia, &c.* Hinc etiam beatus H I L A R I V S P I C T A V I E N S I S in Psalm. 71. *Non confessio peccatorum, nisi in huius seculi tempore est, dum voluntariis suis vniuersisque permittitur, & per vitia licentia habet confessionis arbitrium. Decedentes namque de vitis, simul & de iure decidunt voluntatis. Tunc enim ex merito praeterita voluntatis, lex iam constituta, aut quietis, aut poenae, excidentis ex corpore suscipit voluntatem, &c.* C Y R I L L I I H I E R O S O L Y M. Catech. 1. Illuminat. Hierosol. formam praescribit faciendi confessionem in tempore quadragesimae, & atech. 3. docet quomodo praecederet olim baptismus, vt ex Tertulliano superius ostendimus. De eius autè efficacia Catech. 2. agit**

Matth. 10.

Agnitio peccati delicti peccatum.

Eccl. 43.

* vide confessionem auricularem, & lege quod sequitur.

Occupatio contra Calumnias.

Sozomenus Salaminus.

Cyrrillus Alexandrinus.

Hilarius Pictauiensis. Confessio in hac vita facienda.

Cyrrillus Hierosolymitanus Episcopus Emisianus.

Eusebius Emif
lenus.

Hieronymus
Stridonensis.

Ambrosius Me
diolanensis

Novatianus
igitur Calu
nitae, quia e
dem dicunt.

Nicophorus
Callistus.

Vide quia erit
olim in Eccl
sias Catholici
Presbiteri in
penitentiam.

Ioannes Caf
sianus.

Pasianus Bar
cilonensis Epi
scopus.

Meminit & Eusebius Emif lenus, fed & gloriofus Ecclefia Doctor & lumen Hieronymus Stridonensis, exponens illud Ecclefiaft. cap. 10. Si momorderit ferpens in fentio, &c. Si quem ferpens diabolus (ait) occulte momorderit, & non nullo eum confcio peccati veneno infecterit, fi tacuerit qui percuffus est, & non egerit penitentiam, nec vulnus fuum fratri & magifiro voluerit confiteri, magifter qui linguam habet ad curandum, facile ei prouidere non poterit. Si enim erubescit, egrotus, vulnus medico confiteri, quod ignorat, medicina non curat, &c. IDEM in Pfalm. 37. Vide quid nos edocet fcriptura diuina, quia non oportet peccatum celare inuifum. Si autem ipse sui accufator fiat, dum accufat femetipsum & confitetur, simul cuomittit & delictum, atque omnem morbi digerit caufam, &c. AMBROSIVS MEDIOLANENSIS lib. 3. de Penitentia, cap. 2. Novatiani cum negant sacerdotes habere potestatem ligandi & foluendi peccata, aiunt se Domino deferre reuerentiam, cui soli remittendorum criminum potestatem referunt. Imo nulli maiorem iniuriam faciunt, quam qui eius volunt mandata rescindere, commissum munus confundere, &c. Et lib. 2. cap. 6. Soluti (ait) criminum nexu verecunda confitio peccatorum, &c. IDEM in exhortatione ad penitentiam, ad calcem librorum & Penitentia. Non solum (ait) post penitentiam, ab istis intus homo obseruare se debet, sed & ante penitentiam dum sanus est, quia nescit si possit ipsam penitentiam accipere, & confiteri Deo & sacerdoti peccata sua, &c. Porro NICOPHORVS CALLISTVS lib. 12. cap. 28. ex Sozomeno superius allegato lib. 7. cap. 16. Narrat hoc tempore, quod Nestarius Episcopus Constantinopolitanus primus omnium presbytero, quia multo tempore in Ecclesiis penitentibus praeerat, dignitate abrogauit, quem etiam ferere Orientales Episcopi omnes secuti sunt. Quid verò id sit, & vnde initium sumperit, & quam ob causam tum esse desierit, alij alia memoriae prodiderunt. Libentissimè quidem totum Nicophori caput hic ponerem, quia maxime confirmat antiquam constantiam sacramentaliter traditionem, vt nihil sit liquidius, verum prolixum est, & habetur in manibus obfeto; te lector, ne pigeat perlegere. IDEM etiam lib. 11. cap. 34. mira narrat de sanctis monachis, vbi eos dicit fecerere suis praepositis confiteri, antequam ad Eucharistiam accederent: quod confirmat etiam & IOANNES CASSIANVS in collationibus Patrum, collatione 20. de fine Penitentiae & satisfactionis iudicio & collatione 2. cap. 11. vbi Serapion peccatum & furum confessus est. Lege locum & alibi. Hinc & PASCIVS BARCILONENSIS (floruit sub Theodosio, vt ait Hieronymus in Catalogo Ecclesiasticorum virorum & fcriptorum) in Parænesi ad penitentiam, sic suos exhortatur: Vos ergo primum appello fratres (inquit) qui criminibus admiffis penitentiam recusatis. Vos, inquam, post impudentiam imidos, post peccata verecundos, qui peccare non erubescitis, & erubescitis confiteri. Ecce iterum Apostolus ad sacerdotem: manus cito nulli imponis, nec communicas peccatis alienis. Quid facies, tu qui decipis sacerdotem? Qui aut ignorantem fallis, aut non ad plenum scientem, probandi difficultate confundis? Rogo vos fratres etiam pro periculo meo, per illum Dominum quem occulta non fallunt, desinite vulneratam tegere conscientiam: prudentes agri, medicos non creentur, ne in oculis quidem corporis partibus etiam secutos, etiam perustos meminimus quof-

dam etiam remota, & verecunda membrorum non erubescens ferro & cauterio, & grauissima illa pulueris mordacitate durasse, &c. Porro de confessione sacramentali AVEVSTINVS HIPPOBENSIS in finitibus in locis, & specialiter libro de falsa & vera Penitentia, cap. 10. & allegatur à Gratiano de penitentia distinct. 6. cap. Qui vult. Qui confiteri (ait) vult peccata, vt innueniat, gratiam, quarat, sacerdotem, scientem ligare & soluere, ne cum negligens circa se extiterit, negligatur ab illo qui eum misericorditer monet, & petii ne ambo in uicem cadant, quam stultus curare noluit. Et infra: Qui confitetur, omnino sacerdoti meliori quam potest confiteatur, & si peccatum occultum est, sufficit referre in notitiam sacerdotis, vt grata sit oblatio muneris. Qualis autem debeat esse sacerdos eodem libro pandit, cap. 20. nec aliud in toto eo libro agit, quam tractare de confessione auriculari. IDEM libro de Visitatione infirmorum 2. cap. 4. Hec cur erubescis confiteri quod facere nequaquam erubuisi? Melius est coram vno aliquantulum ruboris tolerare, quam in die iudicii coram tot millibus hominum graui repulsa denotatum tabescere. Et cap. 4. eiusdem lib. 2. Sunt quidam qui sufficere sibi autumant, si soli Deo cui nihil est occultum, & quem nullius conscientia laet sua confiteantur crimina. Nolunt enim, aut erubescunt, sine dedignatione ostendere suis sacerdotibus, quos tamen inter lepram discernere, per legislatorem constituit Dominus. Sed nolo vt ipsa decipiaris opinione, quatenus confundaris confiteri coram Dei vicario, tabescens praerubore, vel ceruicofus praededignatione. Nam ipsius humiliter subeundum est iudicium, quem Deus sibi non dedignatur esse vicarium. Ergo ad te venire roges sacerdotem, & fac ipsum conscientiarum tuarum penitus participem. Non seducatur illa te somniantium qua in visitando confirmat, quia saluat sacerdotem inconsulto ad Deum peccatorum confessio. Nos autem non abnegamus, quin sit ad Deum frequenter defendenda peccatorum confessio. Beatus enim qui tenebit & alidat paruulos, vel maximos suos, ad petram. Petra autem Christus est: sed detestatur & detestatur illud sacra doctrina: Vade (inquit) & ostende te sacerdotibus, & responsum est diuinitus, Confitemini alterutrum peccata vestra, &c. Hinc meminit confessionis sacerdotalis VICTOR VITICENSIS lib. 2. de persecutione Vandalorum, vbi deuotum populum concurrentem ad sanctos sacerdotes & Episcopos qui in exilium portabantur sic alloquentem scribit: Quibus nos miseros relinquitis, dum pergitis ad coronas, qui hos baptizati sunt paruulos fontibus aque perennis? qui nobis penitentiae munus collaturi sunt, & reconciliationis indulgentia obstrictos vinculis peccatorum soluturi? Quia vobis dictum est: Quacunq; solueritis super terram, erunt soluta & in caelis, &c. Et CASIODORVS SENATOR lib. 9. Tripartitae historiae capite trigesimo quinto: Quoniam omnino non peccare, diuinitus & ultra humanam naturam esse cognoscitur, peccantibus autem, & penitentiam agentibus veniam Deus dari praecipit, qui vero confiteri refugium, maius peccatorum onus acquirunt. Propterea visum est antiquis Pontificibus, vt velut in teatro sub testimonio Ecclesiastici populi delicta pandantur. Et ad hanc rem presbyterum bona conuersationis, seruantemque secretum, ac sapientem virum stauerunt, ad quem accedentes hi qui deliquerant, delicta propria fatebantur. At ille sciendum vnusquisque culpam indicabat & mulctam, &c. Hinc quoque de confessione auriculari sic scribit Leo I. epistola 78. ad Episcopos Campaniae Samnij & Piceni

Augustinus
Hipponensis.

Tales sunt Cal
uitia.

Novatianus in
telligit & nos
Caluinitas.

Lucas 17.
Iacob 5.

Victor Vitien
sis Episcop.

Cassiodorus
Senator.

Leo I.

De hac fep
erius ex Nic
phoro reliqui
mus consulend
um.

Theophylau
s Bulgariæ.

Gregorius I.

Beda Venera
bilis.

Iacobi.

Hugo S. Vid
ris.

Bernardus Cla
reualensis.

cap. 2. & allegatur à Gratiano de Penitentia distinct. 1. cap. Quamuis & Sufficit. Illam (ait) contra Apostolicam regulam praesumptionem, quam nuper agnouit à quibusdam illicita usurpatione committi, modis omnibus conuincio submoueri (de penitentia videlicet qua ita à fidelibus postulat) ne de singularum peccatorum genere, libellis scripta professio publice recitetur, cum reatus conscientiarum sufficiat solis sacerdotibus indicari confessione secreta. Quamuis enim plenitudo fidei videatur esse laudabilis, que propter Dei timorem apud homines erubescere non vereatur, tamen quia non omnium huiusmodi sunt peccata, vt ea que penitentiam possunt, non timeant publicare, remoueantur iam improbabili consuetudine facta, ne multi à penitentia remediis arceantur, dum aut erubescunt, aut metuunt inimicis suis facta sua referre: quibus possunt legum constitutione percelli. Sufficit enim illa confessio que primum Deo offertur, tunc etiam sacerdoti, qui pro delictis penitentiam precatur accedit, tunc enim dōmum plures ad penitentiam poterunt pronocari, si populi auribus non publicetur conscientia confitente. Hinc quoque de confessione sacramentali sic canit THEOPHYLACTVS BULGARIAE Episcopus in cap. 7. Marci, exponens illud, exiens Iesus de finibus Tyri, &c. Peccatores itaque cum semine canes nominantur immunditia pleni, propter quod & indigni sumus, qui accipiamus panem Dei, hoc est, communicemus immaculatis mysteriis. Quod si per humilitatem nosmetipsos agnouerimus, & confessi fuerimus nos esse canes, enarrauerimusque peccata nostra, tunc sanabitur filia nostra, hoc est opus diabolicum, &c. Hinc etiam GREGORIVS I. libro 11. moralium, cap. 18. & libro 8. cap. 15. in 7. caput Iob dum illud interpretatur, loquitur in tribulatione spiritus mei. Tribulatio quippe spiritus linguam commouet, vt reatum prauis operis vox compunctionis impugnet. Sciendum quoque est, quia sepe & reprobi peccata confitentur, sed desistere contemunt. Electi autem culpas suas, quas vocibus confessionis aperuerunt, districtè animaduersionis fletibus insequuntur. Lege eundem libro 22. in 31. caput Iob. cap. 13. & alibi. Sed & BEDA VENERABILIS exponens illud Iacobi 5. confitemini alterutrum peccata vestra. In hac (ait) sententia illa debet esse discretio, vt quotidiana lenitate peccata alterutrum coequalibus confiteamur, eorumque quotidiana credamus oratione saluari. Porro grauioris lepra immunditiam, iuxta legem sacerdoti pandamus, atque ad eius arbitrium qualiter & quanto tempore iusserit, purificari curemus. Huius est & sententia HUGO S. VICTORIS lib. 1. de sacramentis parte 14. capite 1. Quid est (ait) Confitemini alterutrum? Huic quaestioni mox respondet. Non solum homo Deo (ait) sed inter vos alter alteri, homines hominibus, oues Pastoribus, subiecti prelatibus qui peccata habent, his qui peccata dimittere potestatem habent. Et certe communis hoc loquendi mos obtinet, vt dicatur aliquando ab Episcopo, sine eius vicario, confiteare cui vis. Quae tamen verba non ita accipiuntur, quasi non sacerdotibus etiam confitendi potestas permiffa sit, verum illud concedi verbis his videtur, vt non proprio sacerdoti, cui iure tenetur: verum cuiunque alijs, modo sacerdoti, confiteri possit: Et BERNARDVS CLAREVALLENSIS multis in locis confessionis sacramentalis meminit, & specialiter in libro ad milites templi cap. 12. de Bethphage: Quid de Bethphage (inquit) dicam viculo sacerdotum, quam pene praeterieram, vbi & confessionis sacramentum, & sacerdotalis ministerij mysterium continetur, &c. Lege totum caput. Lege etiam eundem sermone 16. in canticis, de cordis contritione, & de

tribus speciebus verae confessionis, vbi mira & pulchra iustrabis. Verum huc vsque processimus, vt ab exordio normam confessionis auricularis, contra blasphemantes Caluinitas, ostenderemus. Ideo ad caetera progrediamur sic Concilium CABILONENSE I. sub Eugenio I. meminit confessionis Sacramentalis, Cano. 8. De penitentia (ait) peccatoris, que est medela a me, vtilem omnibus hominibus esse censimus, a sacerdotibus facta confessione indicatur penitentia, vniuersis si ceterorum nescit confiteri. Hinc quoque Concilium FRANCICVM sub Bonifacio Moguntinensi, tempore Zachariae I. celebratum. Nuisquisque (inquit) presbiter, vnum Presbyterum secum habeat, qui hominibus peccata confitentibus, indicare & indicare penitentiam possit. Quomodo autem & cui faciendae sit confessio, oro, lege in consequentibus distinctionibus, quia huic loco non ita apte conuenire visa sunt ista. Multa quippe, & quae antiquiora sunt, in sequentibus posuimus, vt satisficeremus lectoris vsui. Itaque multa praeterentes, qua infra suis locis dicentur, transimus ad Concilium SENONENSE, plura etiam dictura in vocabulo, penitentia, dum de eius partibus agemus, cuius est pars & confessio. Nete (lector bone) taceat omnia perferutari. Igitur praefatum concilium omnia quae superius iam protulimus, breui compendio perstringens, sic decreto 10. loquitur: Vt venustissimum illud (ait) ita verissimum. Qui abscondit scelera sua, non dirigetur, qui autem confessus fuerit & reliquerit ea, misericordiam consequetur. Neque satis fuerit, de peccatis conteri, & ea apud sese Deo confiteri, nisi sacerdoti quoque sacramentali confessione detegantur. Ea quippe nec humanum, nec recens inuentum esse potest, que tot & tantis fuerit scripturarum oraculis. Ad hanc enim praeter multas Mosaeicae legis figuras, propius manu duxisse videtur, primum, ille Christi praecursor, à quo qui baptizabantur, confitebantur peccata sua. Tum Christus ipse dum suscitatum Lazarum ab Apostolis solui iubet: Et ei quem à lepra curauerat, praecipit vt sese sacerdotibus ostendat. At tum demum huiusmodi confessionem instituit, & praecipit, cum postquam in Apostolos insufflasset. Accipite, inquit, Spiritum sanctum, quorum remisistis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt. Nam quomodo remittet, que sibi cognita non fuerint? An quo pacto index eorum esse poterit, que profusus ignota sunt? Oportet itaque quem antiquus ille serpens (sunt verba Hieronymi supra allegata) occulte momorderit, abstrusissimum quodque vulnus medico detegere, omnem indigestum & virulentum humorum (et si stomacho mentis alius infederit) enomere. Pudorem in satisfactionis partem de singulo quouis errato pati, ne dum occultis peccatorum vinculis sese teneri dissimulat, horrendo tandem sub omnium oculis aeternae damnationis litaeo constringatur. Proinde statim ab ipsis nascentis Ecclesiae incumabiles, facer iste confitendi ritus, ne dum de exterioribus tantum inoleuit, vt tum ex Iacob 5. tum ex Diui Dionysii * Alexandri vrbani & Cypriani (vide penitentia & supra) scriptis manifestum euadit. Rectè igitur hanc exomologesis legem à Christo institutam per Apostolos ad nos usque deducit, & ab vniuersali Ecclesia inuolubiliter obseruata, cuius Christus fidelibus secl. indam esse, & contr. inuenientes auctoritate Concilij CONSTANTIENSIS & aliorum complurium (vide infra) damnatos declarauimus. Eadem omnino inuulit & Concilium MORGONTINVM IV. cap. 22. de confessione item sacramentali egimus in dictione, penitentia, quia huic loco non omnino congruebant. Verumta

Concilium
Cabilonens. I.
sub Eugenio I.
vide & Cabi
lonense: & re
liqua.

Concilium
Francicum in
Francia cele
bratum sub Car
lotomano prin
cipe, à Bonifi
cio Moguntin
ensi Archiep
scopo lega
to Apostolice
sedis, & Marti
re.

Obscra, le
ctor, etiam le
ge distinctio
nes qua infra
sequuntur.

Concilium
Senonense sub
Antonio à Pra
to Cancellario,
Cardinali, leg
ato, Archie
piscopo.

Proverb 23.

Iterū probatur
Confessionis sa
cramentalis au
thenticitas à feri
pulis. Nec te
pigeat iterū Je
ger, nec nos
non tēdit hic
ascribere.

Ioan. 20.

Iste Patres in
vni conferunt
ea que es au
riquis peccibus
superioribus al
lata sunt, vt fa
cile pates col
ligere

De Alexan
dro & vrbano
lege Concilio,
Publica.

Concilium
Constantiense
eius decreta vi
de infra, & in
vocabulo Pen
itentia.

Concilium
Moguntin. I.
sub Bonifacio
Archiepiscopo

Concilium Tridentinum generale nouissimum.

men etiam hic annectere libuit, quae selegimus ex generali Concilio TRIDENTINO sessione 14. que fuit 4. sub Iulio 3. cap. 5. Residuum vide, poenitentia & absolutio. Ex institutione (ait) sacramenti poenitentiae iam explicata, vniuersa Ecclesia semper intellexit, institutam etiam esse a Domino integram peccatorum confessionem, & omnibus post baptismum lapsis iure diuino necessariam existere. (vide & Lapsus, atque iustificatio) Quia Dominus noster Iesus Christus è terris ascensurus ad caelos, sacerdotes sui ipsi vicarios reliquit, tanquam praesides & iudices, ad quos omnia mortalia crimina deferantur, in qua Christi fideles ceciderint, quo pro potestate clauium remissionis aut retentionis peccatorum sententiam pronuntiant. Constat enim sacerdotes iudicium hoc incongnita causa exercere non potuisse, neque aequitatem quidem illos in poenis iniungendis seruare potuisse, si in genere dumtaxat, & non potius in specie, ac sigillatim sua ipsi vicaria declarassent. Ex his colligitur oportere, a poenitentibus omnia peccata mortalia, quorum post diligentem sui discussionem conscientiam habent, in confessione recitari, etiam si occultissima illa sint & tantum aduersus duo vltima decalogi precepta commissa, nondumque animum grauius sint, & periculosa sunt his, que manifesto admittuntur. Nam venialia quibus à gratia Dei non excludimur, & in que frequentius labimur, quamquam rectè & vtiliter, ac tamen omnem presumptionem in confessione dicantur, quod porum hominum usus demonstrat, taceri tamen citra culpam, multisque aliis remediis expiari possunt. Verum cum vniuersalia mortalia peccata, etiam cogitationes homines in filios & Dei inimicos reddant, necessum est omnium etiam veniam cum aperta & veracunda confessione à Deo quaerere. Itaque dum omnia que memorie occurrunt, peccata Christi fideles confiteri student, proculdubio omnia diuina misericordia ignoscenda exponunt. Qui vero secus faciunt, & scienter aliqua retinent, nihil diuina bonitati per sacerdotem remittendum proponunt. Si enim erubescat agrotus vulnus medico detegere, quod ignorat, medicina non curat. Colligitur praeterea etiam eas circumstantias in confessione explicandas esse que speciem peccati mutant, quod alienu à ratione est docere, circumstantias has ab hominibus otiosis excogitatas fuisse, aut vnam tantum circumstantiam considerandam esse, nempe peccasse in fratrem. Sed & impium est, confessionem que hac ratione fieri precipitur, impossibilem dicere, carnis viciniam illam conscientiarum appellare. Constat enim in Ecclesia nihil à poenitentibus aliud exigi, quam ut, postquam quisque diligentius se excusserit, & conscientie suae sinus omnes & latebras explorauerit, ea peccata confiteatur, quibus se Dominum & Deum suum mortaliter offendisse meminerit, reliqua autem peccata, que diligenter cogitari non occurrunt, in vniuersum eadem confessione conclusa esse, intelliguntur, pro quibus fideliter cum propheta dicimus, ab occultis meis mundauit me Dominus. Ipsa vero huiusmodi confessionis difficultas, ac peccata detegendi verecundia, grauis quidem videri posset nisi tot tantisque commodis & consolationibus releuaretur, que omnibus dignè ad hoc sacramentum accedentibus per absolutionem certissime conferuntur. Ceterum quoad modum confitendi secretò apud solum sacerdotem, & si Christus non uenerit, quin aliquid in vindictam suorum scelerum & sui humilitationem, cum ob aliorum exemplum, tum ob Ecclesiae offensa adificationem, delicta sua publice confiteri

Cur etiam venialia vtiliter in confessione peccata confiteamur.

Circumstantiae aggrauantes in confessione aperiri debent ne cessario.

His blasphemis conuincitur à patribus irreuerens Beatus Rhenanus ex scholis in librum Tertuliani de poenitentia, & alij quidam.

Pfal. 18.

posse: (vide poenitentia, & supra) non tamen hoc diuino precepto mandatum, nec satis consilii humana aliqua lege praecipitur, ut delicta praesertim secreta publica essent confessione aperienda, unde cum à sanctissimis & antiquissimis patribus magno vniuersique consensu secreta confessio sacramentalis, qua ab in tío (ut probatum est) Ecclesia sancta usa est, & modò etiam vtiur fuerit semper commendata, manifestè refellitur illorum inanis calumnia, qui eam à diuino mandato alienam, & inuentum humanum esse, atque à patribus in Concilio Lateranensi (sub Innocentio 3.) congregatis inuicem habuisse docere non verentur. Nec enim per Lateranense Concilium Ecclesia statuit ut Christi fideles confiterentur quod iure diuino necessarium & institutum esse intellexerat, sed ut preceptum confessionis saltem semel in anno ab omnibus & singulis cum ad annos discretionis peruenissent impleretur, unde iam in vniuersa Ecclesia, cum ingenti animarum fructu fidelium observatur mos iste salutaris confitendi, sacro illo & maxime acceptabili tempore Quadragesima, quem morem haec sancta synodus maxime probat & amplectitur, tanquam pie & merito retinendum aliter credentes & hanc doctrinam improbanes, perpetuo damnat, & anathematizat! Hanc quoque doctrinam confirmat Facultas LOVANIENSIS sub Carolo 5. articulo 5. vide vocabulis. Poenitentia, contritio, satisfactio Absolutio, Communiò, Missa, Eucharistia, &c. similia, ubi de confessione tractatur.

[Confessio sacramentalis quotannis indicitur Christianis.] Oportet ut huius, moris antiquitatem repetas, bone lector, ubi dicitur, communicare quoties per annum liceat. &c. quia ibi de confessione nonnulla inserta sunt. Sed & ut ex superius allegato Concilio Tridentino sententiam connectamus, sic statuit quod memorat Concilium LATERANENSE patrum 1215. sub Innocentio 3. capite 21. & allegat extra de poenitentia & remissione cap. Omnis. Omnis (ait) vtriusque sexus fidelis postquam ad annos discretionis peruenerit, omnia sua solus peccata confiteatur saltem semel in anno proprio sacerdoti, & iniunctam poenitentiam studeat pro viribus adimplere, suscipiens reuerenter ad minus in Pascha Eucharistia sacramentum, nisi forte de concilio proprio sacerdotis ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab eius perceptione duxerit abstinentium, aliquem & vniuersum ab ingressu Ecclesiae arceatur, & moriens Christiana careat sepultura. Unde hoc salutare statutum frequenter in Ecclesiis publicetur, ne quisquam ignorantie cecitate, velamen excusationis assumat. Si quis autem alieno sacerdoti voluerit iusta de causa sua confiteri peccata, licentiam prius postulet & obtineat à proprio sacerdote, cum aliter ille ipsum non possit soluere vel ligare. Sacerdos autem sit discretus, ut more periti medici, superinfundat vinum & oleum vulneribus sauciati, diligenter inquirens & peccatoris circumstantias & peccata, per quas prudenter intelligat, quale illi consilium debeat exhibere, & cuiusmodi remedium adhibere diversis experimentis vtiendo ad sanandum agrotum. Hoc decretum, quod etiam hic non totum continetur, sed suis debitis locis inferitur, allegat & iubet singulis Dominicis legi populo, Concilium AVGVSTENSE sub Orthone Cardinali cap. 19. potissimum diebus Dominicis Quadragesimae. Renouauit autem illud & Concilium THOLOSANVM temp. S. Ludouici regis cap. 6. & 7. Eadem quoque de sacra communione & confessione auriculari in tempore Paschae peragenda, P E T R V S MARONITARVM Patriarcha in monasterio

Confessio publica, que antiquitibus fuit. Vide superius, & infra, Poenitentia.

Hoc falsissimum est, lector, deprehendes, ex lectura eorum, que superius allegauimus ab initio fidei nostrae.

Facultas Louanienfis.

Satis colliges ex praedicto vocabulo Communicare, &c. quoties in anno confiterentur antiqui qui non communiabant nisi prius confiterentur, ut diximus. Concilium I. Lateranense sub Innocentio 3. omnium generalissimum.

Sacerdotis confessionis officium

Concilium Augustense.

Concilium Tolosanum nonnullum in lucem prodit. Petrus Maronitarum Patriarcha.

Concilium Ratisponense.

Camibin

Concilium Ratisponense

Concilium Colonienfe 3.

Concilium Colonienfe 4.

Concilium Augustense.

Concilium Moguntinũ 4.

sub Sebastiano Archiepiscopo.

Concilium Tridentinũ generale nouissimum.

Concilium Carthagenf.

Concilium Africanũ sub Bonifacio 1.

Concilium Varsanenfe.

Concilium generalissimũ sub Innocentio 3.

Concilium Moguntinũ 4.

Hec obserua.

Camibin in monte Libano apud suos obseruari professus in Concilio Lateranensi sub Leone 10. sessione 11. sed & Concilium RAVISPO- NENSE sub Laurentio Campegio capite 28. idem omnino iniungit confiteri scilicet & communicare in solemnitate Paschae sub poena priuationis Ecclesiastica sepultura, si moreretur homo ille. Idem & Concilium COLONIENSE III. cap. 20. partis 7. ubi Parochis inhihet aliquem ad Eucharistiam admittere, quem non scierit scelera sua per confessionem sacramentalem detegisse, & absolutum esse. Porro secundum tractatum Lateranense decretum COLONIENSE IV. AVGVSTENSE I. MOGVNTINENSE IV. cap. 28. mandat expressè, vt quicumque Christiano nomine volunt ceteri semel vt minimum in anno confiteantur, & confessi sacram accipiant communionem secundum Catholicam Ecclesiae ritum, sub vna tantum specie. Quod si de eorum confessione probabilis est dubitatio, testimonium adferat quòd alibi sint confessi & absoluti, alioquin viuentes ab ingressu Ecclesiae arceantur, & mortui Ecclesiastica careant sepultura. Idem & Concilium TRIDENTINVM habet, vide Eucharistia & communicatio, & communicatio, loco superius praenotato.

Confessio sacramentalis non reuelanda.] Si te non tædeat (ò lector) quæ superius ex sanctis patribus pro confessione auriculari testimonia protulimus visitare, sæpius inuenies prohibitum, quod nunc proponimus, ita vt superfluum sit, ea iterum hic ponere. Præterea in vocabulo, crimen secretum non prodendum, etiam alia testimonia reperies, Quòd autem deest hic, libenter communicandum duxi: Concilium CARTHAGINENSE VII. cano. 6. Placuit, ut si quando Episcopus dicit, aliquem sibi soli, proprium crimen fuisse confessum, atque ille negot, non putet ad iniuriam suam Episcopus pertinere, quod illi soloni creditur. Et si scrupulo propria conscientia se dicit neganti nullo communicare, quando in excommunicatione non communicauerit suis Episcopus, eidem Episcopo ab aliis non communicetur Episcopus, ut magis cauet Episcopus, ne dicat in quemquam, quod aliis documentis conuincere non potest. Idem Concilium AFRICANVM sub Bonifacio 1. cano. 99. Idem statuit de accusatione, quæ facilius fit, non certo probato crimine, Concilium VARSANENSE I. capite 7. vide, accusatio non facili fiat, &c. vt autem ea omnia testimonia patrum superius prolatorum omittamus, sic memoratum iam Concilium LATERANENSE sub Innocentio 3. cap. 21. ad calcem decreti, quod superioribus posuimus dicit. Cauet autem omnino sacerdos, ne verbo, vel signo, vel alio quouis modo prodatur aliquatenus peccatorem, sed si prudentiori consilio indigerit, illud absque vlla expressione persone caute requirat, quoniam, qui peccatum in poenitentiali iudicio sibi detectum presumpserit reuelare, non solum à sacerdotali officio deponendum deuenimus verum etiam, praesertim à iunioribus inquirendo inexpertis, nona cupiditatis aut criminis aue non tentati occasione obiciant (vt iam dictum est superius, confessor) caueant etiam ne contentis peccatum, sermone vel signo, vel aliqua vlla ratione prodant. Sed si consilio super aliqua re, in confessione sibi mani-

festata indigerint, rem ipsam sine vlla auctoris mentione, ad peritorem referant. Quòd si sacerdos alicuius criminem, per confessionem sibi conperit, vel aperto iudicio, aut saltem conditionis, aut loci, aut vicinis, aut cuiuscunque circumstantia significatione reuelauerit à beneficio Ecclesiastico remotus, ad arctum monasterium ad agendam poenitentiam retradatur. Nec etiam sacerdos confisarius à quoquam sibi confitente de peccatis alterius expresso nomine villo modo inquirere praesumat. Vide crimen & sequentia.

Confessio quomodo & cui facienda.] Hoc iam in pluribus locis supra monstratum est nec erat opus hic alia inferere. Verum nil volentes relinquere mancum, hic subiiciamus adhuc, quod in Patrum monumentis reperimus, quæ superioribus poterunt ad confirmationem superaddi, non certè minimi momenti. Itaque Concilium CABILOINENSE II. cano. 32. Hoc emendatione egerit perhibemus, quòd quidam, dum confitentur peccata sua sacerdotibus, non plene id faciunt. Quia ergo constat hominem ex duabus esse substantiis, anima videlicet & corpore, & interdu animi motu, interdum carnis fragilitate peccatur, solerti indagazione debent inquiri ipsa peccata, vt ex vtriusque plena sit confessio, scilicet vt & ea confiteantur, quæ per corpus gesta sunt, & ea quibus in sola cogitatione delinquitur. Instruendus est itaque peccatorum suorum confisus, vt de octo principalibus vitiis, sine quibus difficile in hac vita viuatur, confessionem faciat, quia aut cogitatione, aut quod est grauius opere instinetu eorum peccauit. Odium etenim, inuidia, superbia, vel cetera eiusmodi anima pestes, tanto periculosius laedunt, quanto subtilius serpiunt. Et canone 33. subiungitur. Quisdam solummodo Deo confiteri debere dicunt peccata. Quisdam vero sacerdotibus esse confitenda percensent, quòd vtriusque non sine magno fructu, intra sanctam sit Ecclesiam. Ita videlicet, vt & Deo, qui remissor est peccatorum, confiteamur peccata nostra, & cum David dicamus: delictum meum cognouit tibi fidei, & iniustitiam meam non abscondi. Dixi confitebor aduersum me iniustitias meas, dum & tu remisisti impietatem peccati mei. Et secundum visitationem Apostoli, confiteamur alterutrum peccata nostra, & oramus pro inimice, vt saltemur. Confessio itaque, quæ Deo fit, purgat peccata, ea vero quæ sacerdoti fit, docet qualiter ipsa purgentur peccata. Deus namque saluus & sanctus auctor & largitor, plerumque hanc praebet suæ potentia inuisibili administratione plerumque medicorum operatione. Quomodo autem sacerdos se debeat gerere in audiendis confessionibus. Idem sequenti 4. canone docet: Quia Apostolo teste non est personarum acceptio apud Deum, & in omnibus iudiciis cauenda est: Ad vtro magis in hoc poenitenti iudicio praecaveri debet, vt nullus sacerdotum unquam aut gratia, aut odio alicuius persone, secus indiset, quam quod in canonicis sacris inuenerit, aut quod illi secundum sanctarum scripturarum auctoritatem & Ecclesiasticam consuetudinem rectius visum fuerit. Si ergo medici qui corporibus medicinam inferre conantur, nequaquam propter persona cuiuslibet acceptationem, his quis sanare cupiunt, cauterio, aut ferro, aut aliis aliis quibuslibet rebus parcunt, multo magis id ipsum his obseruandum est, qui non corporum sed animarum medici existunt. Neque enim pensanda est poenitentia quantitate temporis, sed ardore mentis, & mortificatione corporis, cor autem contritum, & humilium Deus non spernit. Qualiter autem debeant poenitentiam infligere. Vide poenitentia. Eadem præcipit quæ superius memorauimus, Concilium RHEMENSE sub eodem principe capite 12. & 13. & Concil.

Concilium Cabilonense 2. sub Carolo Magn. & Leone 5.

Salutaris doctrina his qui confitentur peccata.

Hoc superius ex Augustino improbatum est, contra Notatianos & Caluinitas sed non eodem sensu.

Pfal. 31.

Iacob. 5.

Quomodo se debeat gerere sacerdos in audiendis confessionibus. Roma 2. Ephes. 6. Colossens. 3. Actum 10.

Nota.

Concilium Rheanenfe sub Carolo Magno.

Parisienfe

Concilium Parisense 3. sub Lochario. Quibus licet confiteri.

PARISIENSE III. libro I. capite 46. Illud nobis non videtur congruum, ut clerici & laici, Episcoporum & Presbyterorum & canonicorum iudicia declinantes, Monachorum monasteria experiant, ut ibi monachis sacerdotibus, confessionem peccatorum suorum faciunt presertim cum eisdem sacerdotibus monachis id facere fas non sit, exceptis his dumtaxat qui sub monastico ordine secum in monasteriis degunt. Illis namque est peccatorum confessio facienda a quibus subinde & modus penitentia, & Consilium salutis capiatur, ut a quibus post tempora penitentia peracta, secundum canonicam institutionem, si Episcopus iusserit, reconciliatio mereatur. Penitentia porro non in multitudine annorum, sed potius in contritione cordis & corporis est estimanda. De monialium confessionibus statuit Concilium OXONIENSE sub Innocentio 3. cap. 39 ut confiteantur sacerdotibus ab Episcopo deputatis. Aliud autem statutum est postea vide, Sanctimonialium confessores. Idem quoque capite I. confessionibus pauperum audiendis & penitentis iniungendis, debere interesse Episcopos decernit, & habere etiam confessores discretos in Parochialibus Ecclesiis, in Ecclesiis residentes, qui hoc valeant officium exercere. Vide supra confessor. De confessionibus quoque audiendis sapius meminit CAROLVS MAGNVS, in suis constitutionibus. Porro vide quæ superius diximus Et penitentia, & sequentia.

Confessiones audire quibus liceat.] Ultra ea quæ superius protulimus, & quæ precedenti annotatione declarauimus, est etiam statutum tale Concilij TRIDENTINI sessione 23. quæ fuit 7. sub Pio 4. cap. 15. Quamuis (ait) Presbyteri in sua ordinatione a peccatis absoluentis, potestatem accipiant, decernit tamen sacrosancta Synodus, nullum etiam regularem, posse confessiones secularium etiam sacerdotum audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut parochiale beneficium, aut ab Episcopis per examen si illis videbitur esse necessarium, aut alias idoneas, indicetur, & approbationem quæ gratis datur obtineat. Privilegiis & consuetudine quacunque etiam immemorabili non obstantibus. Vide supra, confessor, & aliis annotationibus.

Confessio quæ fit ante initium Missæ.] De hac dicitur in vocabulo, Missæ ritus, & cæremonia, &c. nec oportuit hic diutius moras trahere, quia in illo loco datur ratio huius rei, & aliarum cæremoniarum. Eius quippe meminit, ut ibidem dicitur, etiam DIONYSIVS AREOPAGITA, libro Ecclesiasticæ Hierarchiæ parte 2. capitis 3. Meminit quoque & infinita patrum multitudo, ut ibidem reperies. Sed & Concilium COLONIENSE III. parte 2. cap. 17. Confessio, (inquit) illa, missæ præambulum, deuote cum ministris absoluitur in verbo Christi, plena penitentis cordis erga Dei pietatem fiducia, recipientibus recitanda. Ad omnes enim sacrosanctas, ea absolutio refertur, ut diuini tantis mysteriis valeant interesse. Quapropter dum hoc faciunt, non solum minister, accendendis luminariibus, aut aliis, mentem auocantibus (quæ prius facta oportuit) intuentis. De hac iterum confessione tractat Concilium MOGUNTINVM IV. capite 66. vbi statuit, ne liceat aliter cuiquam missam celebrare, quam præmissa sacramentali confessione & generali in introitu. Idem omnino & statuit Concilium TREVERENSE II. capite 10. vide loco superius præfixo, vbi ex Patrum veterum monumentis hæc seriosius elucidantur.

Confessio publica.] Quia de secreta egi-

mus, etiam de pulca paucis videtur agendum: quæ quidem nunc non obseruatur vt antiquitus, & rationem reddimus superius. si non pigeat visitare. De hac confessione publica videtur ALEXANDER I. epistola 1. ad omnes fideles concionari, cum ait. Confessio in hominibus non compulsiva, sed spontanea fieri debet, ipsi attestante qui ait, ex corde enim procedunt homicidia, adulteria fornicationes, &c. nec tantum attendenda sunt quæ sunt quantum quo animo fiant. Omnis enim confessio, quæ fit ex necessitate, fides non est. Et Apostolus ait: Corde enim creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Amplius autem respicit Deus ad cogitationes, & spontaneas voluntates, quam ad actus, qui per simplicitatem, aut per necessitatem fiunt. Confessio ergo in talibus non extorqueri debet, sed potius sponte profiteri. Pessimum est enim, de suspitione, aut extorta confessione, quemquam iudicare, cum magis inspector cordis sit Dominus, quam operis, & potius requirit Dominus, cogitationes puras, & voluntates bonas, quam labia mendacia: Et CALIXTUS I. epistola 1. ad Benedictum Episcopum. Melior est in malis factis humilis confessio, quam in bonis superba gloriatio. Ad propositum IOANNES CHRYSOSTOMVS opere 2. in Matthæum homilia 52. ad calcem cum exponit illud: Amen dico vobis, nescio vos. Nihil prodest ex necessitate repetita confessio eius, qui ex voluntate nec semel confessus est. Nam voluntaria confessio & modica sufficit Deo: ex necessitate autem, neque magna. Hinc & LEO I. epistola 47. ad Martianum Augustinum: Absolutionem (inquit) peccati non obtrinet nisi vera confessio. Et AVGVSTINVS HIPPO- NENSIS libro 50. homiliarum, homilia 12. in initio. Quomodo nobis peccatorum vulnera nunquam deesse possunt, sic & confessiones medicamenta deesse non debent. Non enim ideo vult Deus ut confiteamur peccata nostra, quod ea ipsa scire non possit: Sed quia Diabolus hoc desiderat ut inueniat, quod nobis ante tribunal æterni iudicis obiciat. Ideo vult magis defendere, quam accusare peccata velimus. E contra autem Deus nostri, quia pius & misericors est, vult ea confiteamur in hoc seculo, ne pro illis confundamur postea in futuro. Si enim confitemur nos, ille parcat. Si nos agnoscimus, ille ignoscit, &c. Idem in psalmum 110. Non semper confessio est peccatorum, sed & laus Dei deuotione confessionis exprimitur: illa luget, hæc gaudet: Illa medico vulnus ostendit, hæc de sanitate gratias agit, &c.

Confessio fidei.] vide supra, confessor & infra, Symbolum, Trinitas, Fides, &c.

CONFIRMATIO.

Confirmatio sacramentum probatur, & eius institutio & auctoritas.] de confirmationis sacramento multa quidem in superioribus vocabulis, Baptismus, & Chriσμα allata sunt in testimonium, quæ nec fas est hic repetere: prudens lector bene cuncta disponet. Quod verò restat elucidandum est. Sacramenti itaque confirmationis, meminit Lucas actuum 8. cum Samaritanis confirmationem contulisse post Baptismi sacramentum Philippus narratur, & Petrus postea atque Ioannes. Porro non est dubium, quin hoc sacramentum à Christo fuerit institutum, & à tota Ecclesia ab initio practicum, vt diximus, Baptismus, & Chriσμα: & infra, manuum impositio: & in sequentibus ex patrum auctoritatibus euadet conspicuum. Sic ergo confirmationis meminit ille CLEMENS I. epistola 4. quæ est ad Iulianum

Alexander I. Matth. 15.

Rom. 10.

Calixtus I.

Ioannes Chryso- stomus. Matth. 15.

Leo I.

Augustinus Hipponensis.

Hæc de sacramentali etiam possunt confessione intelligi

Confessio, peccati, & confessio laulis.

Clemens I.

& Iulianum, Omnibus (inquit) festinandum est sine mora renasci Deo, & demum configurari ab Episcopo, id est, septiformem gratiam spiritus sancti percipere: quia incertus est vniuscuiusque exitus vite. Cum autem regeneratus fuerit per aquam, & postmodum septiformi Spiritus gratia, ab Episcopo, vt memoratum est, confirmatus, quia aliter perfectus esse Christianus nequaquam poterit, nec sedem habere inter perfectos, si non necessitate, sed incuria, aut voluntate remanserit (vt à beato Petro accepimus, & ceteri sancti Apostoli precipiente Domino docuerunt) & demum ex operibus bonis ostendant in se similitudinem eius, qui genuit, patris. Eiusdem confirmationis meminit DIONYSIVS AREOPAGITA libro Ecclesiasticæ Hierarchiæ parte 2. capitis 4. vt allegauimus in dictione Chriσμα. Vide ergo. Hinc & VRBANVS I. epistola 1. ad omnes fideles, & allegatur à Gratiano, de consecratione distinctione 5. cap. Omnes. Omnes fideles per manus impositionem Episcoporum, Spiritum sanctum post Baptismum accipere debent, vt plene Christiani inueniantur, qui cum Spiritu sancto infunditur, cor fidele ad prudentiam & Constantiam dilatat. De Spiritu sancto accipimus, vt efficiamur spirituales, quia animalis homo, non percipit ea quæ sunt Spiritus Dei. De Spiritu sancto accipimus, vt sapiamus inter bonum malumque discernere, iusta diligere, iniusta respicere, vt malitia ac superbia repugnemus, vt luxurie ac diuersis illecebris, & fœdis indignisque cupiditatibus resistamus. De Spiritu sancto accipimus, vt amore vite & glorie ardore succens, erigere à terrenis mentem ad superna & diuina valeamus, &c. Meminit confirmationis & Chri-smatis TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS libro de Baptismo. Egressi (inquit) de lacuacro perungimur benedicta unctio, de pristina disciplina, quæ vngi oleo de cornu in sacerdotio solebant, &c. Vide Chriσμα. Meminit & FABIANVS I. epistola 2. ad omnes Orientis Episcopos. Meminit & EYSEDIVS I. epistola 3. ad Episcopos Campaniæ & Tusciciæ & allegatur à Gratiano de consecratione distinctione 5. capite. Manus quoque. Manus quoque impositionis sacramentum (ait) magna veneratione tenendum, quod ab aliis perfici non potest nisi à summis sacerdotibus, nec tempore Apostolorum ab aliis, quam ab ipsis Apostolis legitur aut scitur peractum esse, neque ab aliis, sicut iam dictum est, quam ab illis qui eorum locum tenent, vniquam perfici potest aut fieri debet. Nam si aliter presumpsum fuerit, irritum habeatur & vacuum, nec inter Ecclesiastica vniquam reputabitur sacramenta. Eadem omnino statuit INNOCENTIVS I. epistola 1. ad Decennium Eugubinum Episcopum capite 3. de consignandis infantibus, & allegatur à Gratiano, de consecratione distinctione 4. cap. Presbyteris. Vide Chriσμα. Meminit confirmationis & Chri-smatis etiam MELCHIADES I. epistola ad Hispaniæ Episcopos, vbi non solum confirmationem dicit sacramentum, sed maiori etiam veneratione venerandum & tenendum. Idem & CYPRIANVS CARTHAGINENSIS vna cum Episcopis Africanicis 32. libro 1. epistolarum epistola 12. Vngi quoque necesse est, ait, cum qui Baptizatus sit, vt accipio chri-smate, id est, unctio, esse vinctus Dei, & habere in se Christi gratiam passum. Porro autem Euchari-stia, & vnde Baptizati vnguntur, oleum in altari sanctificatur. Et rursum epistola 1. libri 2. Baptizati oportet eos, qui sunt foris extra Ecclesiam, in illis quod parum sit eis manum imponere, ad accipiendum Spiritum sanctum, nisi & Ecclesie accipiant Baptismum, &c. Idem & CORNELIVS I. epistola ad Fabium

Antiochenum. Hinc & Concilium LAODICE- NVM cano. 48. Oportet (ait) eos qui baptizantur, post lacrum Chri-sma Ecclesie accipere, & regni Christi participes inueniri. Hoc posset etiam referri ad Chri-sma quo vngitur baptizandus, postquam immerisus est, sed sequor BURNARDVM lib. 4. decretorum cap. 65. Hinc & Concilium AURELIANENSE I. cano. 3. & allegatur ab eodem lib. 4. cap. 60. Stauimus vt ieiuni ad confirmationem veniri, perfectæ ætatis, & noneantur confessiones facere prius, vt mundi donum sancti Spiritus valeant accipere, & quia nunquam erit Christianus, nisi confirmatione Episcopali fuerit chri-smatus. Meminit sacramenti confirmationis AVGVSTINVS HIPPO- NENSIS libro 2. contra litteras Petiliani cap. 101. vocatque sacramentum chri-smatis. Quod quidem (ait) in genere signaculorum sacrosanctum est, sicut ipse Baptismus. Idem tractatu 18. in Euangelium Ioannis, & concione 2. in psalmum 30. Fuit ideo (inquit) in fronte tanquam in sede pudoris, ne Christi opprobrio Christianus erubescat, quin illud potius præ se ferat, de illo gloriatur, in illo fidat, ex illo animum sumat viriliter contra hostes pugnandi. Meminit & LEO I. epistola 88. ad Episcopos Germaniæ & Gallia: Sed hæc omnia resoluimus in vocabulo, Chri-sma. Ideo quod hic deest, scito ibi suppleri. De confirmatione & manus impositione tractat Concilium NICÆ- NVM II. generale 7. canone 14. vt allegabimus in dictione, Manus impositio. Idem huc confer. Quo autem tempore conferatur hoc sacramentum, vide in consequentibus. Vt autem ad reliquum transeamus, plura prædictis vocabulis seruantes, Chri-sma, Baptismus, Manus impositio, Chorepiscopus, &c. Sic de sacramento confirmationis: præcedentia decreta conformans, EYSEDIVS IV. in Concilio FLORENTINO, dum Armenis & Græcis formam septem sacramentorum tribuit, decreto ad calcem addito, ita ait: Secundum sacramentum est confirmatio, cuius materia est chri-sma confectum ex oleo, quod nitorem significat conscientie, & balsamo qui odorem significat bone fidei, per Episcopum benedicto. Forma autem est. Signa te signo crucis, & confirmo te chri-smate salutis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Ordinarius minister est Episcopus. Et cum ceteris unctioes simplex sacerdos valeat exhibere, hæc non nisi Episcopus conferre: quia de solis Apostolis legitur, quorum vicem tenent Episcopi, quod per manus impositionem Spiritum sanctum dabant quemadmodum actuum Apostolorum lectio manifestat. Cum enim (ait) audissent Apostoli, qui erant Hierosolymis, quia recepit Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum & Ioannem, qui cum venissent, orauerunt pro ipsis, vt acciperent Spiritum sanctum. Nondum enim in quæquam illarum venerat, sed Baptizati tantum erant in nomine Domini Iesu. Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum. Loco autem illius manus impositionis, datur in Ecclesia confirmatio. Legitur tamen aliquando per Apostolica sedis dispensationem ex rationabili & urgente admodum causa, simpliciter sacerdotem chri-smate per Episcopum confecto, hoc administrasse confirmationis sacramentum. Effectus autem huius sacramenti est, quia in eo datur Spiritus sanctus ad robur, sicut datus est Apostolis in die Pentecostes, vt videlicet Christianus audacter Christi confiteatur nomen. Ideoque in fronte ubi verendum sedes est, confirmandus inungitur, ne Christi nomen confiteri erubescat, & precipue grecum eius, quæ Iudeis est scandalum, gentibus autem stultitia, secundum epistolam, propter

Concilium Laodicenum. 1.

Burchardus Vormaticensis, Concilium Aurelianense. Item ad confirmationem accedant.

Augustinus Hipponensis.

Cur in fronte sit confirmatio

Leo I.

Concilium Nicænum 2 generale 7.

Concilium Florentini sub Eugenio 4. generale.

Materia sacramenti confirmationis.

Forma.

Minister.

Actuum 8.

Confirmatio successe manuum impositionis.

Effectus.

1. Corinthia.

Concilium Oxoniense in Anglia.

Carolus Magnus.

Concilium Tridentiense in uisum.

Dionysius Areopagita.

Concilium Coloniense 3.

Aufcula.

Concilium Moguntinense 4.

Concilium Treuirensis 1.

Dionysius Areopagita.

Urbanus 1.

Ratio cur confirmatio detur.

1. Corinth. 2.

Tertullianus Carthagenensis.

Fabianus 1.

Eusebius 1.

Confirmatio a solis Episcopis conferenda.

Innocentius 1.

Melchiasdes 1.

Cyprianus Carthagenensis.

Cornelius 1.

Concilium Senonense sub Antonio à Prato Cancellario & Archiepiscopo

Concilium Colonienfe 3.

Concilium Auguftense sub Othone,

Concilium Tridentinum vltimum.

Concilium Parisiense 3. sub Lothario & Ludouico Imperatoribus.

Salutatis doctrina.

Concilium Meldense.

quod signo crucis signatur, &c. Eadem omnino repetit Concilium SENONENSE decreto decimo pro defensione confirmationis sacramenti contra Lutheranos, & eisdem se argumentis defendit, quæ iam superius protulimus, nec repetere videtur opportunum. Idem quoque renouat & Concilium COLONIENSE III. parte 7. cap. 8. vbi & tractat, quid docendum sit in confirmationis exhibitione, quomodo ad sacramentum confirmationis accedendum. Cuius sint admouendi susceptores confirmandi, & qualiter docendus sit populus de signis exterioribus, & qualiter moderentur donaria, quæ susceptores infantibus donant. Hæc omnia prolixissimo tractatu complectitur, sed non licuit per otium hæc omnia hæc inferere. Diligens lector locum visitet. His astipulatur & Concilium AVGVSTENSE sub Othone Cardinali cap. 17. & Concilium MOGVNTINVM I V. cap. 17. eandem confirmationem ex veteri traditione Ecclesiæ astruit, & omnino de eadem administranda, similia præcepta relinquit, Hinc & Concilium TRIDENTINVM sessione 7. capite de confirmatione Si quis (ait) dixerit confirmationem Baptizatorum otiosam ceremoniam esse, & non potius verum & proprium sacramentum, aut olim nihil aliud fuisse, quam catechesin quandam, qua adolescentia proximi, fidei sue rationem coram Ecclesia exponant, anathema sit. Si quis dixerit iniuriosum esse Spiritui sancto, qui sacro confirmationis chrismati virtutem aliquam irribuit, anathema sit. Si quis dixerit, sanctæ confirmationis ordinarij ministrum, non esse solum Episcopum, sed quemuis simplicem sacerdotem, anathema sit. Hic, lector, confer te ad vocabula sæpius memorata, Baptismus, Chrismata, Manus impositio, &c.

Confirmationis & Baptismi differentia.] Vide supra Baptismus ex Melchiade.

Confirmatio quo tempore conferenda.] Iam pluries diximus verumtamen quod adhuc non fuit dictum, subiungimus. Concilium PARISIENSE III. lib. 1. capite 33. Perlatum est ad nos, quod in quibusdam prouincijs, plerique Episcopi post perceptionem cibi & potus solemniter soleant per impositionem manuum tradere Spiritum sanctum, quod iam excellenti ministerio profus non conuenire, & ita deinceps fieri non debere, omnibus nobis visum est. Quonia in credibile est, & auctoritas Ecclesiæ ita se habet, ut sicut Apostoli unanimes existentes Dominumque collaudantes, ita nimirum ieiunantes accipere meruerint paraclitum Spiritum sanctum, eisque non nisi ieiunio, sicut eorum acta docent, aliis eum tradidisse manifestum est. Sicut enim Baptismus, excepta infirmorum causa, non nisi à ieiunio celebratur sacerdotibus, ita etiam traditio Spiritus sancti, excepta præmissa causa infirmorum, non nisi à ieiunio celebranda est Pontificibus. Dignum quippe est, ut Pontifices Christi, primum ieiunando & orando, in cordibus suis domum præparent Spiritui sancto, & sic per impositionem manuum ceteris fidelibus eum tradant orando. Sicut autem duobus temporibus, Pascha videlicet & Pentecoste, (vide, Baptismus quo tempore celebrandus) Baptismus, ita etiam traditio sancti Spiritus per impositionem manuum fidelibus tradatur, exceptis videlicet, ut dictum est, infirmis & morie periculis, quibus sicut Baptismatis gratia succurrendum, ita incumstanter domum sancti Spiritus est tradendum. Idem omnino Concilio MELDENSI cap. 6. profert Burchardus libro 4. cap. 67. sed credo quod sit hallucinatus. Nam nec in Meldensi concilio vq̄quam legi. Idem etiam profert cap. 68

A subsequenti auctoritate Concilij RHEMENSIS cap. 10. vbi ait: Episcopo licet in campo, si necesse sit, confirmare. Sed hoc in concilio Rhemenfi non reperi. Multa sunt alia quæ pro confirmatione profert, sed multum errat in citandis locis & auctoribus: idem super se deo, quia satis superius de re huiusmodi tractauimus, & in locis sæpius à nobis ante lectoris oculos obiectis, ut quod hic deest, ibi requirit infertum.

Confirmatio non iteranda.] Vide Sacramentum, & Baptismus. vbi sæpius de hoc loquuti sumus: verum hic breuiter tibi damus, quod Concilium TARRACONENSE I. citatur à Gratiano de consecratione distinctione 5. cap. dictum est & ab Iuone Carnotensi lib. 1. decretorum & in libro 4. cap. 6. codicis sexdecim librorum. *Dictum est (ait) nobis, quod quidam de plebe his vel ter eo amplius, Episcopis ignorantibus, tamen ab eisdem Episcopis confirmantur. Vnde visum est nobis eandem confirmationem, sicut nec Baptismum, iterari minime debere, quia bis vel ter vel amplius Baptizatos aut confirmatos, non seculo, sed soli Deo sub habitu regulari, vel clericali, religiosis famulari decretum est.* Idem omnino dicit Concilium CABILONENSE II. ca. 27. vnde credo, quia Gratianus pro Cabilonensi accepit: ex incuria, Tarraconensi, verum nihil ad nos. Porro Concilium FLORENTINVM sub Eugenio 4. ut iam allegauimus dictione, Baptismus non iterandus, &c. Inter hæc sacramenta (ait) *Tria sunt, Baptismus, confirmatio, & Ordo, que characterem, id est, spirituale quoddam signum à ceteris distinctum non iterant: reliqua vero 4. characterem non imprimunt, reiterationem admittunt.* Vide character, Ordo, Baptismus, & Sacramentum, &c.

Confirmatio non detur arrepticijs.] seu vexatis à Diabolo vide Arrepticijs, &c. Er. Euer-gemus &c. Sic autem statuit INNOCENTIUS I. epistola 1. ad Decennium Eugubinum Episcopum 6. capite, non esse consignandos eos, qui nuper Baptizati vitio aliquo interueniente aut peccato, à demonio corripiuntur, sed nec eis manus imponendas, nisi id Episcopo videatur. Vide locis supra memoratis.

CONFRATERNITAS SEV CONFRATRIA.

Confraternitates quædam licitæ, & illicitæ.] Concilium NANNETENSE, canone 15. De collectis vel confratrijs quas consortia vocant, sicut verbis monuimus, & nunc scriptis expresse præcipimus, ut tantum fiat quantum relictum ad auctoritatem & utilitatem atque ad salutem anime pertinet. Ultra autem nemo nec sacerdos, neque fidelis quisquam, in Parochia nostra progredi audeat, id est, sit in omni obsequio religionis videlicet, in oblatione, in luminarijs, in orationibus mutuis, in exequijs defunctorum, in Elemosynarijs & ceteris pietatis officijs. Pastus autem & commensationes quas diuina auctoritas vetat, ubi & grauidines, & indebita exactiones, & turpes ac inanes latitæ & rixæ, sæpe etiam, sicut experti sumus, usque ad homicidia, & odia & dissensiones accidere solent, ad opus interdicimus, ut qui contra hoc decretum agere presumpserint, si presbyter fuerit vel quilibet clericus, gradu priuetur: si laicus est aut femina, ab Ecclesia usque ad satisfactionem separetur. Conuentus autem talium confratrium, necesse si fuerit ut simul conueniant, aut forte aliquis contra pacem suam discordiam habuerit, qua reconciliari necesse sit, & sine conuentu presbyterorum & ceterorum esse non possit, post peracta illa, que Dei sunt & Christiane religioni conueniunt, &

Concilium Rhemenfe.

Concilium Tarraconense, sub Felice 3. non reperi in lectura concilij sed Gratianus citat vide quod sequitur.

Concilium Cabilonense 2.

Concilium Florentinum sub Eugenio 4. generale.

Innocentius I.

Gallicæ Confratriæ

Concilium Nannetense. Licite confratriæ. Illicite confratriæ.

Luca 27.

* bilibres.

Concilium Senonense sub Antonio à Prato Legato.

Concilium Tridentinum generale nouissimum.

Concilium Aquigranense

Matth. 25.

Concilium Agathense.

post debitas admonitiones, si contigerit, ut vera charitatis, & fraternæ inuicem consolationis omnes ad refectionem conueniant, sic talia fieri permittimus, ut seruata modestia & temperantia, & sobrietate pacisque concordia, sicut decet fratres omnia in edificationem fraternitatis, & laudem & gloriam Dei, & gratiarum actiones fiant, & omnino caueatur. Quod Saluator ait: Videte ne grauentur corda vestra in crapula & ebrietate. Qui voluerint, Eulogias à Presbytero accipiant, & panem tantum frangentes, singulos accipiant * biberes, & nihil amplius contingere presumat, & sic unusquisque ad sua cum Benedictione Domini redeat. Idem omnino renouat Concilium SENONENSE cap. 30. Constitutionum, vbi antiquæ quidæ Confratriæ tolerantur, sed prohibetur in eisdem sub pena excommunicationis crapula, cõmessatio, monopolia, maximè diebus festis, sed & nouarum confratriarum institutio sub eadè pena inhihetur, sine Episcoporum expresso consensu & approbatione. Prohibetur in super confratribus & alijs, delatio calicum, vasorum sacrorum, & capparum Ecclesiasticarum. Etiam Sacerdotibus inhihet eas Patres concommirari, aut illis deseruire. Cassant & reprobant iuramentum quæ solent præstari in ingressu, & deinceps eadem fieri vetant, iubentes nihilominus procuratoribus dictarum confratriarum, ut singulis annis Episcopis aut officialibus reddat de receptis & solutis rationem, & pecunia quæ supererunt applicentur, per eos vel in vsum reparationis Ecclesiæ, aut curam seu alimoniam pauperum, aut alios pios vsus, prout Episcopus disposuerit, & viderit conuenire. Eadem confirmat & approbat generale nouissimum Concilium TRIDENTINVM sess. 22. quæ fuit 6. sub Pio IV. cap. 9. Decreti reformationis. Lege si licet per otium.

CONFUSIO.

Confusio duplex.] Concilium AQUIGRANENSE III. lib. 3. c. 3. *Confusiones duas esse legimus, vnam temporalem per quam omnis peccator penitendo Domino peccasse confunditur. Alteram æternalem, & sine fine manseram, quam hi qui à sinistris erant, audituri sunt, quibus dicitur: Ite maledicti in ignem æternum, qui preparatus est Diabolo & angelis eius. Qui hanc maledictionem & confusionem æternam non peritimet, nimirum ferri pectoris existit. Quæ mæbrem salutis Ecclesiæ vigilanter satagendum est, ut eadem benedictionem à Christo audire, & ab amicis, id est, pauperibus Christi, in æterna tabernacula recipi, & æterna beatitudinis felicitate valeant sine fine perfrui, &c.*

CONIVGATVS.

Coniugati non promouendi.] Vide in vocabulis, Bigamus, Celibatus, Laicus, & ordinandi qui non sunt, &c. & Matrimonium, sic autè statuit inter cætera Concilium AGATHENSE cano. 16. *Sancti coniugati consenserint ordinari, etiam vxorum volumus ita requirenda est, ut sequestrato mansioni cubiculo, religione promissa, posteaquam pariter conuersi fuerint, ordinentur.* Sed de his multa dicturi sumus in vocabulo, Matrimonium ut soluat, & alibi quia hic non immoramur.

Coniugati communem habeant parentelam.] Vide Matrimonio iuncti, &c.

Coniugati beneficia Ecclesiastica non possint tenere.] Ponimus in vocabulo, Beneficia coniugati non teneant.

A **Coniugis interemptor.]** Vide Homicidium Vxoridij.

CONIVGIVM.

De Coniugio opportunus.] Vide Matrimonium, Dos, Virginitas, Nuptiæ, & cætera eiusmodi, quia in illis locis reposuimus cuncta.

CONNIVENTIA.

Conniventia quandoque vtendum.] Concilium generale 5. quod est CONSTANTINOPOLITANVM II. sub Iustiniano Principe, collatione 5. disputat, cur Paulus in discipulo Timotheo circumcisionem admiserit, cum alibi circumcisionem prohibeat, quod sic soluit: *Per ista Apostolus legalem dispositionem, & quasi corporalia legis recusans, docet quod interdum dispensatio per congruum tempus procedit, & interdum efficit lesionem, ad temporis qualitatem. Cum enim opus est ignorantes vel errantes docere, tunc maxima dispensationis est utilitas. Quando vero in doctrina perfectionis tempus est, tunc relinquentes patientiam, ad perfectionem dogmatum peruenimus.* Sed de hoc passim in hoc opere tractatur, ut superfluum sit hic longius immorari.

Concilium Constantino-politanum 2. generale 5.

CONSANGVINEVS.

Consanguineorum conuentiones vsq̄ ad certam generationem & matrimonia prohibentur.] * Vnum te Lector, scire velim, quia (ut ex lectura deprehendes) antiquitus strictior erat lex consanguineorum, quam nunc, ita vt vsque ad septimam generationem non iungentur: tunc autem vsque ad quartam non debet iungi. Et quamvis lex posterior præualeat, & prior cessauerit, nihil tamè volui omittere, quin vitæ que ante oculos proponerem. Ideoque ne putes rem superuacua, si abolitam legem hæc inferuerim, quia omnia scire te volui, quæ Patres de hoc negotio reliquerunt in scriptis, vt autem incipiamus, ne consanguinei possint iungi matrimonio, sic cenet CALIXTUS I. epistola 2. ad omnes Episcopos Gallie, & allegatur à Gratiano causa 35. quaest. 2. & 3. cap. coniunctiones. Item & causa 3. quaest. 4. cap. Consanguineorum: & ab Iuone libro 4. Decretorum. *Coniunctiones (ait Calixtus) consanguineorum fieri prohibentur, quando hæc & diuina & seculi prohibeant leges. Leges ergo diuinae hoc agentes, & eos qui ex eis procedunt, non solum eiiciunt, sed & maledictos appellant. Leges ergo seculi infames tales vocant, & ab hereditate repellunt. Nos vero sequentes Patres nostros, & eorum vestigijs inherentes, infamia eos notamus & infames esse censuimus, quia infamia maculis sunt aspersi. Nec eos viros nec accusationes eorum, quos leges seculi reiciunt, suscipere debemus. Quis enim dubitat, leges humanas rationi & honestati non repugnantes esse amplectendas, præsertim, ubi vel publica consuetudo utilitati, vel Ecclesiastica dignitatis auctoritatem defendunt, ac pio adminiculo tument? Eos autem consanguineos dicimus, quos diuina & Imperatorum ac Romanorum atque Grecorum leges consanguineos appellant, & in hereditatem suscipiunt, nec appellare possunt. Talium enim conuentiones nec legitime sunt, nec manere possunt, sed sunt repellende: & si que ausu temerario tentate sunt, auctoritate Apostolica recedende veniunt. Quisquis ergo non est legitime conuictus, vel*

Hinc lege Incestus, &c.

Calixtus 1. & Martyr gloria sus. Iuonis caput in Rhemense Ecclesiæ conseruatur.

Qui consanguinei dicantur.

absque dotali iunio, ac benedictione Sacerdotis constat copulatus, Sacerdotes vel legitime coniunctos criminari, vel in eos restitui minime potest, quoniam omnis incesti macula potius infamis est, & accusare supradictos non permittitur. Non solum ergo hi reuocandi sunt & infames efficiuntur, sed etiam omnes eis consentientes. Similiter de raptoribus, vel eis qui seniores impetunt, fieri censemus. Hos ergo seculileges interficiunt, sed nos misericordia preuenit sub infamie nota ad penitentiam recepimus. Ipsam quoque infamiam, qua sunt aspersi, delere non possumus, sed animas eorum per penitentiam publicam & Ecclesia satisfactionem delere cupimus, quia manifesta peccata, sunt occulta correctione purganda. Et FABIANVS I. allegat Gratianus causa 35. quaest. 2. & 3. capite De Propinquis. De propinquis qui ad affinitatem per virum & uxorem veniunt, defuncta uxore viro, in quinta generatione coniungantur, in quarta si inueni fuerint non separantur, in tertia tamen propinquitate non licet uxorem alterius accipere post obitum eius. A qualiter vir coniungatur in matrimonio eis, qua sibi consanguinea sunt, & uxoris sua consanguineis post mortem sua uxoris. Item, qui propinquam sanguinis uxorem ducunt & separantur, non licebit eis, quandiu utriusque viuunt, alias uxores sibi in coniugio sociare, nisi ignorantia excusetur. Idem quaest. 6. capite Consanguineos. & luo in libro 7. Decretorum Consanguineos extraneorum nullus accuset, vel consanguinitatem in Synodo computet, sed propinqui ad quorum notitiam pertinet, id est, pater & mater, soror & frater, patruus, auunculus, amita, matertera, & eorum procreatio. Si autem progenies tota defecerit, ab antiquioribus & ueracioribus quibus eadem propinquitas nota est Episcopus canonicè perquirat, & si inuenta fuerit propinquitas, separentur. Hinc IULIUS I. allegatur à Gratiano causa 26. quaest. 2. capite Si quis. Si quis desponsuerit uxorem, vel subarrauerit, & sine praeniente die mortis, sine irruentibus alijs causis, minime eam cognouerit, neque eius superstes frater, neque ullus de consanguinitate eius, eandem sibi tollat in uxorem ullo unquam tempore. Et idem causa 35. quaest. 2. & 3. capite Nullum, in utroque, & luo libro 7. Decretorum, capite 10. sub titulo Concilij Aurelianensis. Nullum in utroque sexu permittimus ex propinquitate sui sanguinis, uel uxoris, usque in septimum generis gradum, uxorem ducere, uel incesti macula copulari. Præterea quoque illud adiciamus, quoniam sicut non licet cuiquam Christiano de sua consanguinitate uxoris sua coniugem propter carnis unitatem. Hinc Concilium TOLETANVM II. capite 5. Hæc præcauenda salubriter sancimus, ne quis fidelium propinquam sanguinis sui, usquequo affinitatis lineamenta generis successione cognoscit, in matrimonio sibi desideret copulari: quoniam scriptum est, Omnis homo ad proximam sanguinis sui non accedat, ut reuellet turpitudinem eius. Nec sine denunciatione fit sententia. Nam paulo post infert, & dicit: Anima que fecerit de abominationibus istis quippiam, peribit de medio populi sui. Si quis ergo huius decreti temerario extiterit, ac uetium violare presumpserit, tanto grauiori sententia multandam se recognoscat, quanto eam propinquorem cui copulari se maluit, serue originis esse non ambigit: tãtòque amosius excommunicationis tempore à Christi corpore, & fraternitatis consortio sequestratur, quanto fuerit propinquiori sanguinis contagione pollutus. Similem constitutionem dedit, de defunctæ uxoris sorore, & defuncti fratris uxore, Concilium AURELIANENSE I. capite 20. ut in dictione, Incestus, & Matrimonium. Hinc Augustino Can-

Fabianus I.

Hic ad 4. generationem matrimonium toleratur, infra tamen prohibetur.

Iulius 2.

Nota obsecro omnes que sequuntur conditiones & circumstantias.

Vide nunc quia usque ad 7. gradum prohibetur coniunctio.

Leuitici 18.

Duo fratres an possint iungi duabus fororibus.

tuariensi primo Archiepiscopo quaerenti, an duo fratres possent contrahere cum duabus fororibus, respondit GREGORIUS I. Responso 5. omnibus modis fieri licere. Nequaquam enim in sacris eloquijs inuenitur, quod huic contrahere videatur. Quaerenti, usque ad quodam generationem, fideles debeant cum propinquis coniugio copulari, & noueris, aut cognatis si liceat copulari, respondit capite sexto ad interrogata, & c. Quædam (inquit) terrena lex in Romana republica permittit, ut siue frater & uxor, seu duorum fratrum germanorum, uel duarum fororum filius uel filia miscerentur: sed experimento didicimus esse tali coniugio sobolem non posse succrescere. Et sacra lex prohibet cognationis turpitudinem reuelare, unde necesse est, ut iam tertia uel quarta generatio fidelium licenter sibi iungi debeant. (Hæc Anglis licenter ad fidem conuersis ad tempus indulta sunt, ut infra patebit.) Nam secunda (quam dicimus) à se omnino debet abstinere. Cum nouerca autem misceri grande est facinus, quia in lege scriptum est: Turpitudinem patris tui non reuelabis, neque enim turpitudinem patris filius reuelare potest. Sed quia in lege scriptum est: Erunt duo in carne una, qui turpitudinem nouerca, que una caro cum patre fuit, reuelare presumpserit, profecto Patris turpitudinem reuelauit. Cum cognata quoque misceri prohibitum est, quæ per coniunctionem priorem caro fratris fuerit facta. Pro qua re etiam Ioannes Baptista capite truncatus est. Quaerenti porro Augustino, utrum taliter coniunctis indicenda esset separatio, & sacra communio deneganda, responderet capite 7. quod Neophyti in gradu prohibito iuncti, nec prohibendi sunt, nec sacra communione priuandi. Ne in illis (ait) illa uolisc; uideamus, in quibus se per ignorantiam ante lauacrum Baptismatis astrinxerunt. In hoc enim tempore sancta Ecclesia quædam per feruorem corrigit, quædam per mansuetudinem tolerat, quædam per considerationem dissimulat, atque portat, ut sepe malum quod auertatur, portando & dissimulando compefcatur. Omnes autem qui ad fidem ueniunt, admonendi sunt ne aliquid tale audeant perpetrare. Si qui autem perpetraverint, corporis & sanguinis Domini communione priuandi sunt, quia sicut in his qui per ignorantiam fecerunt, culpa aliquatenus toleranda est, ita est in his fortiter insequenda qui non metuent sciendo peccare, & c. Vide & Incestus. Quoniam autem superius dixit & scribit Gregorius, ut quarta progenie coniuncti, non separantur: Hoc non esse consuetudinis, neque Romæ neque Siciliae, nec hoc in aliquibus esse prædecessorum summorum Pontificum decretis scriptum, nec in reliquis Patrum statutis inuentum, aut ab aliquibus concessum, obiecit FOELIX SICILIA Episcopus epistola ad eundem Gregorium missa, cupiens de hac re edoceri. Eo quod (ait) reperi semper usque septimum originis sui gradum, hoc à sanctis antecessoribus uestris, & ceteris sanctis Patribus tam in Nicæna Synodo, (heu, hæc decreta perierunt) quam in alijs sanctis Concilijs congregatis seruari debere. Cui responderet GREGORIUS I. epistola ad eundem missa capite 1. quaest. 37. libri 12. Registri, se ista scripsisse Anglorum Genti consulens, quæ nuper ad fidem uenerat, ne à bono quod cæperat, metiendo antefiora, recederet. Et ideo specialiter non generaliter, nec ea intentione ea scripsisse, ut postquam firma fuerint radice in fide solidati, si infra propriam fuerint consanguinitatem inuenti, non separantur, aut infra affinitatis lineam, id est, usque ad septimam generationem coniungantur. Sed adhuc illos

Gregorius I.

Leuitici 18.

Leuitici 18. Genesi 1.

Conuenientia sepe fit in necessariis.

Felix Sicilia Episcopus.

Observabatur antiquitus 7. generatio ut diximus, que tamen infra fu stollitur, & ad 4. descenditur. Gregorius I.

(ait)

(ait) Neophytos existentes sepius eos prius illicita docere, uisare, & uerbis ac exemplis instruere, & que post de talibus egerint, rationaliter & fideliter excludere oportet. Et hoc teste Deo, se bona uoluntate fecisse ait. Aliàs, Si ea (inquit) destruerem (hoc allegatur à Gratiano causa 25. quaestione 2. capite Si ea.) que antecessores nostri statuerunt, non destruerem, sed euerfor esse iuste comprobare, quibus statuis oportet ut unanimes auxiliante Domino pareamus. Subdit & multa alia, ut se excuset, iubens nihilominus, ut prædecessoria Patrum decreta, inuiolabiliter obseruetur, unde capite 4. eiusdem epistolæ sic loquitur: Progeniem uero suam, unumquemque, de his qui fideliter edocti, etiam firma radice plantati sunt, incunctè usque ad septimam generationem obseruare decernimus: & quandiu se affinitate agnoscent propinquos, ad huius copule non accedere presumant societatem. Nec eam quam aliquis, ex propria consanguinitate coniugem habuit, uel aliqua illicita pollutione maculauit in coniugium ducere ulli profecto licet Christianorum uel licebit, quia incestuosus est talis coniugis, & abominabilis Deo & cunctis bonis hominibus. Incestuosos uero nullo coniugij nomine deputandos, à sanctis Patribus adum statutum esse legitimus. Ideo nolimus nos in hac re, à uobis siue à ceteris fidelibus reprehendi, quia quod in his Anglorum genti indulsimus, non firmam dando, sed considerationem, uel Christianitatis bonum, quod cæperat, imperfectum dimittent, cogimus. Hinc & BONIFACIUS MOGUNTINENSIS Martyr gloriosus, & priuatus eiusdem urbis Episcopus atque Germanorum Apostolus, epistola missa ad Zachariam Papam I. consulit, sedem Apostolicam super quodam scandalo, quod ex dispensatione ortum fuisse uidebatur. Nam quidam potens laicus dicebat se à Gregorio III. Apostolice sedis Pontifice habuisse licentiam, ut in matrimonium acciperet uiduam auunculi sui, quæ & ipsa fuit uxor consobrinæ, & illa illo uiuente discessit ab eo, & isti uero in tertio gradu propinqua esse dignoscitur, & uotum Deo uouit castitatis, & uelata fuit: & iterum abiecto uelamine maritata. Tale matrimonium, supradictus homo, ab Apostolica sede sibi affirmat esse concessum, quod non uerum estimamus, quia Synodus & Ecclesia Anglicana, in qua natus fuit, quæ in primis à discipulis S. Gregorij, Augustini, Laurentij, Iustini, & Melitio Archiepiscopi constituta & ordinata fuit, talem copulam (uide superius) & matrimonium, maximum scelus, & incestum, & horribile flagitium & damnabile piaculum fieri, ex auctoritate sanctæ Scripturæ iudicabam. Cui prædictus ZACHARIAS I. epistola in ordine 9. sic rescribit: De illo (inquit) tali homine abste hoc ut prædecessor noster ita præciperet. Nec enim ab Apostolica sede illa dirigitur, que contraria esse Patrum sine Canonum institutis prohibentur. Et ideo admonere, hortari & increpare eos frater ne cesses, quatenus à tali scelerato recedant matrimonio, ut non in aeternum pereant. Reminiscantur se Christi sanguine esse redemptos, & non sponte se conuertant (nisi ab ipso recesserint incesto matrimonio) Diaboli potestate. Hæc decreta renouat Concilium FORTIENSE sub Adriano I. cap. 8. Atque non propinqui sanguinis, affinitatem sibi in matrimonium sociare tentauerint, iubet, ut nuptiæ non furtim & clandestinæ fiant, sed per interualla temporis, prolongentur (ut dicemus, Matrimonia clandestina, & Nuptiæ, & c.) & sic se postea adhuc in consanguinitate iuncti componentur, separantur, & filij quidem legitimi habeantur. Si autem occultè contraxerint, & filij illegitimi,

Incestus Deo abominabilis. Vide & Incestus.

Bonifacius Moguntinensis Episcopus Germanorum nos conuertit ad fidem, sicut Augustinus Anglorum sub Gregorio I.

Res audiuimur.

Zacharias I.

Concilium Fortiense, sub Carolo Magno

& illi cum graui censura separantur. Ea autem quæ de affinitate & consanguinitate dicta sunt, confirmat Concilium CABILONENSE II. cap. 28. & Concilium MOGUNTINVM I. ambo sub Carolo Magno cap. 54. Contradicimus (ait) ut in quarta generatione nullus amplius coniugio copuletur, ubi autem post interdictum, factum inuentum fuerit, separantur. Idem omnino & MOGUNTINVM II. sub Rabano Archiepiscopo, cano. 30. & NICOLAUS I. epistola ad suffraganeos Amafiancæ Ecclesiæ, & allegatur à Gratiano causa 35. q. 2. De consanguinitate sua (ait) uxorem nullam ducat usque post generationem septimam, uel quousque parentela cognoscij poterit. Hinc postea, Concilium CONFRONTIENSE habitum, sub Henrico & Carolo Regibus, cap. 1. ut narrat Burchardus cap. 17. lib. 7. statuit. Hoc maxime (ait) necessarium & instanti prob dolor tempore, per abusionem frequentissimum conjugationis incestum, summa cautela uitandum. Hoc est, ne ullus Christianus infra sextam generationem nuptias copulare presumat. Sed & Concilium VORMATIENSE cano. 32. & allegatur à Gratiano causa 35. q. 3. In copulatione (inquit) fidelium, generationis numerus non diffinitus, sed id statuitur, ut nulli Christiano liceat de propria consanguinitate siue cognatione, uxorem accipere, usque dum generatio recordatur, cognoscitur, aut memoria retineatur. Idem can. 78. Contradicimus ut in quarta generatione nullus amplius coniugio copuletur, ubi autem post interdictum, factum inuentum fuerit, separetur. Hinc excommunicauit quendam Lanberstum, Concilium METENSE cap. 7. quia interfecerat consanguineum suum, ut eius uxorem in coniugium acciperet. Hinc quoque, Concilium ROMANVM sub Nicolao 2. Episcoporum 113, contra Berengarium. Nullus (ait) de consanguinitate sua uxorem ducat, usque ad generationem septimam, uel quousque parentela cognoscij poterit. Si uero constat legitime testibus matrimonium sic contracta, etiam si carnali copula coniuncti fuerint, & longo tempore simul uixerint, debent separari, ut etiam astruit Concilium LATRANENSE sub Alexandro III. par. 6. c. 30. & 32. Verum cause huiusmodi matrimonij non sunt tractanda per quoslibet, sed per iudices discretos, qui potestatem habent iudicandi, & statuta canonum super his nequaquam ignorent, ad testimonium autem (ut iam alias diximus) uel ad accusationem talem non admittantur, nisi persona idonea, & merito suspicionis caræ, que matrimonium ipsum uelint & possint legitime accusare, nec heredes persona admitti debet, si per viginti & octo annos in simul sine questione remanserint. Porro EUGENIUS III. ut parte 8. eiusdem Concilij inferitur cap. 17. hoc negotium dirimendi coniugij, iubet tribus testibus adhibitis affirmari, qui de eadem consanguinitate supersint, uel à duobus uel tribus testibus senioribus, & melioribus eiusdem loci: Probatio autem testium debet fieri duplici iuramento. Testes enim debent iurare, se neque priuato odio uel amicitia, neque pro auro, neque pro aliquo commercio quod habuerint, uel habituri sint, ad hoc iuramentum esse inductos; postea debent iurare, sicut ipsi dicunt, sic se rei ueritatem accepisse à maioribus suis, & ita esse. Capite uero ultimo, id est 22. eiusdem partis 8. Prefati Concilij Lateranensis, statuitur non admittendos ad accusationem matrimonij, qui tempore contracti consanguinitatem scientes siluerit Tolerabilius est enim aliquos, contra statuta hominum copulatos, coniunctos relinquere, quàm coniunctos, quouslibet legitime, contra statuta Domini separare. Si

Concilium Cabilonense 2. sub eodè Principe.

Concilium Moguntinum I. sub eodem.

Concilium Confrontiense non inuenitur in numero cæterorum, est autem uerbis in Germania finibus.

Exemplum cuiusdam excomunicati ob incestuosum matrimonium.

Concilium Metense sub Arnulpho Imper.

Concilium Romanum sub Nicolao 2.

Concilium Lateranense sub Alexandro 3.

Ut possint conuinci uxores qui consanguinitate stricti sunt.

Eugenius I.

Testes quales admittantur ad probationem consanguinitatis.

Species sunt incestus ut dicitur in uocabulo incestus.

S 2 uerò

verò matrimonium ipsum, receter est contractu, ut notitiam eius tempore contractus, ad accusatores non pervenisse cõfiterit, fama viciniã & personarũ sollicitè perscrutata, causa audiatur, finèq; canonico terminetur. Porro de his qui consanguineã vxoris suã, vel sponfam patris sui, vel cõsanguineam sponfã propriã carnaliter cognoverunt, (subinfert in E o d e m Concilio Lateranensi, parte 12. cap. 1. & allegat Gratianus, causa. 27. q. 2. cap. Qui dormit. Si quis (ait) matrem vel sororem, vel filia vxoris suã carnaliter cognoverit, & hoc publicum & manifestũ fuerit, ab ea penitus est separandus, & vitæ, illorũ tam mœchus, quam mœcha, debet sine spe coniugij perpetuo permanere. Si autem hoc secretum & occultũ fuerit, pœnitentiã de cõmisso debet accipere, & vxori suã infra tẽpus pœnitentiã, vel extra, debuit si egerit solvere. Sanè si aliquã vxoris suã cõsanguineã, que illi in tertio gradu vel deinceps contingat, carnali coniunctione cognoverit, nõ est propterea diuortiu inter eos celebrandũ, sed delinquenti secundũ qualitãtẽ personã & criminis est pœnitentiã iniungenda. capite quoque 2. subinfert, non esse diuortium celebrandum, si quis puellam in cunabulis desponsauit, & antequam ad annũ 7. pervenerit, eius matrẽ sibi matrimonio copulavit. Si autem puella 7. annos attigerit, cum matrẽ ille in cõiugio accepit, diuortiu promulgatur: & nec matrẽ nec filiam habere permittatur. Capite verò 3. quæstio dissolvitur Tulliensis Episcopi, quam sic proposuerat: Pater quidam sibi inuenculam desponsauit, ad quam adducendam filium propriũ misit, qui cum vxoratus esset, puellam in sũctũ diaboli carnali commixione corrupit, & interim dum scelus latuit, pater ut veram & legitimam vxorẽ desponsauit, & eam cognouit, filius postmodum scelus confitetur, & puella pariter post examen & discussionem similiter rem facit. Apostolico hæc causa cõspectũ est presentata, statutumq; est quod si pater postquam rei cõsciũs fuit, vxorem suã carnaliter non cognouit, de priore coniunctione leue, aut nullum peccatum incurrat, ei tamen viventi, vel aliã ea vivẽte non poterit copulari. Ceterum si sciens facinus carnaliter ei adhaerit, ei septennis pœnitentiã indicetur, nec illi, nec aliã de rigore carnaliter cõmisceri valebit. Mulieri quoque perpetuã continentiam ei 4. annorum pœnitentiã duximus imponendã, & filius totidem annis pœnitent. Ab vxore tamen legitima quã prius habuerat (nisi de cõmuni consensu) nullatenus separetur. Capite quoq; 4. sequenti, scribitur Pictauiensi Episcopo, super factõ cuiusdã qui desponsauerat puellam, à coniugio tamen (dum fieret) per mensem abstinens, fortuito casu cõringit, quod pater vxorem suã matrem, sponfã in lecto præfati sponfi iuberet iacere, quam sponfus ille diabolo suadete cognouit, mense expleto, dum matrimoniu sponfus cum sponfa sua consummare iubetur, delictũ & scelus confitetur, & Apostolico iudicio sic negotium hoc tractatum est, ut si scelus esset occultum, non possit matrimonium publicè contractũ rescindere, verũ si publicũ esset, quod matrĩ spõfã carnaliter adhæret, imponenda est pœnitentiã paulõ maior adulterio, & exacta pœnitentiã, ex dispensatione poterit cum alia matrimonium cõtrahere, & illa alij nubere. Ceterũ si sponfam cognoverit antequã matrẽ vel post, nunquã poterit eam vel aliam in vxorẽ accipere. Iterum capite 5. eiusdem partis 12. Concilij Lateranensis sub Alexandro 3. causa eius agitur, que mulierẽ quãdam carnaliter cognouit, & postea eiusdẽ mulieris consobrinã in coniugiu accepit. Quod si publicum & notorium est, eam quam prius cognouit

uit vxoris suã consobrinã existere, iubetur monasterio in pœnitentiã tradi. Si autem ad hoc induci non possit, condigna accepta pœnitentiã, ab vtraq; muliere remouetur & sine coniugio perpetuo manere cogatur. Si verò delictum occultum fuerit cũ vxore, quã in facie Ecclesiã desponsauit, liberè moretur, & ei condigna pœnitentiã imponatur. Præterea cap. 2. ad Burdegal. Episcopum, absoluitur puer à iuramento & fide matrimonij promissã puellã nondũ nubili, si postea eius propinquã antequam iungerentur matrimonio carnaliter cognouisse probatur. & cap. 6. soluitur quæstio de illo qui matrẽ vel sororẽ vxoris suã prius cognouit, quã illã vxorẽ, si teneatur ei coniungi & debitũ reddere, vel ab illa exigere: & definitur, quia monendus est, ut continentia seruet, & ad hoc vxorẽ inducat, quã si noluerit, potissimum si hoc secretũ est, debitũ quidẽ soluat, & de cõmisso pœnitentiã agat. Et idẽ statuitur, si post contractum matrimoniu vxoris, eiusdẽ matrem vel sororẽ cognoverit. Capite 8. diuortium celebrari iubetur inter iuuenẽ qui consobrinam duxerat puellã in infantia, s. nondũ annorũ 7. sibi desponsatã, quam ut iam tentatã iubetur v coniugẽ verã accipere. Vide hic Matrimonia impuberum, &c. Et matrimonia promissã vel cõtracta per verba de præsentĩ, vel de futuro, &c. & Incestus, &c. vbi locupletius de his disputatur. Porro, idem ALEXANDER III. parte 45. eiusdẽ Concilij, cap. 5. Vintoniensi Episcopo. Non sunt (ait) una caro vir & mulier, nisi carnali copula coheserint, Idcirco sponfa defunctã intacta, eius soror sponfi hoc non impediẽte, liberè ducitur in vxorem. De consanguineis matrimonio non iungendis, iterũ idem Alexander Bituricensi Episcopo scribit, parte 50. c. 2. vbi decernit, quod si qui impetiti de linea cõsanguinitatis, ab Episcopo ad sedẽ Apostolicã appellauerint, si nondum iuncti sunt matrimonio, sub Anathematis intermissione coniungi eos Episcopus prohibeat, donec appellationẽ prosequantur, aut iudicio Episcopi stare obediãt. Si verò fuerint coniuncti, eis cõueniens terminus prosequendã appellationis, vel standi iudicio Episcopi, præfiguratur, infra quẽ si neutru adimpleuerint, omni appellatione cessante, vinculo ex cõmunicationis astringantur. Præterea, idẽ c. 30. eiusdẽ partis Episcopo S. Agathes, prohibet fieri matrimoniu, inter virũ & vxorẽ, quã à consanguineo viri forsam fuerit cognita. Et c. 49. eiusdẽ partis. Panormitano Episcopo. Si acciderit (ait) quod quispiam vxorem fratris sui antequã ei matrimonio iungeretur cognouit, nisi fuerit publicum hoc, & notoriũ & testibus approbatum, matrimoniu dirimi vetat. Præcedẽtia decreta & statuta etiã confirmat & renouat Conciliũ LATRANENSE magnũ & vniuersale sub Innocentio III. Patrũ, 1215. c. 50. & allegatur extra. de Consang. & affinit. Non debet (ait) reprehensibile iudicari, si secundum varietatẽ tẽporum statuta quãdamque variãtur humana, præsertim cũ vrgẽs necessitas vel euidẽs utilitas id exposcit. Quoniã ipse Deus ex his que in veteri testamẽto statuerat, nonnulla mutauit in nouo. Cum igitur prohibitiones de cõiugio in 2. & 3. affinitatis genere minimè contrahendo, & de sobole susceptã, ex secundis nuptijs cognationis viri nõ copulãda prioris, & difficultatẽ frequenter inducant, & aliquãdo periculũ pariat animarũ, ut cessante prohibitione cesset effectus, constitutiones super hoc editas sacri approbatione Concilij renouantes, præsentĩ constitutione decernimus, ut sic contrahentes de cetero liberè copulentur. Prohibitio quoque copulã cõiugalis, & consanguinitatis

Alius casus.

Alius casus.

Alexander 3.

Dux sorores, in coniugiu possit assumi, si prior intacta decesserit.

Concilium magnum & vniuersale Lateranense sub Innocentio 3.

Tam hie lex 7. gradus enclitatur & ad 4. gradus matrimonium contrahi permittitur. Lex 8. sedulus.

Hæc aduertit, & diligenter commenda.

Res infanda.

Casus mirabilis auditu.

Alius casus.

& affi

Ratio quærenarij numeri. 1. Corinth. 7.

Testimonium de auditu reprobatur.

Concilium Colonienfẽ 3.

Vtinam hoc obseruaretur.

Concilium Tridentinũ generale nouissimum.

Concilium Tridentinũ.

& affinitatis gradum de cetero non excedat, quoniam in vterioribus gradibus iam non potest absque graui dispensatio huiusmodi probibitio generaliter obseruari. Quaternarius enim numerus bene congruit probibitioni coniugij corporalis, de quo dicit Apostolus: Quod vir non habet potestatem sui corporis, sed mulier, neque mulier habet potestatem sui corporis, sed vir, quia quatuor sunt humores in corpore, quod constat ex quatuor elementis. Cum ergo iam vsque ad quartum gradum probibitio coniugalis copula sit restricta, eam ita esse volumus perpetuam, non obstantibus super hoc dudum editis, vel ab alijs, vel à nobis, vel si qui contra probibitionem huiusmodi presumpserint copulari, nulla longinquitate defendantur anorum, cum diuturnitas tẽporum non minuat peccatum, sed augeat, tantòque grauiora sunt crimina, quanto diutius infelicem animam detinent alligatam. Et propterea idem Concilium capite 52. respuit de cetero, in consanguinitatis & affinitatis gradibus computandis testimonium de auditu, quod propter breuem hominum vitam testes de visu disponere non valentes, vsque ad gradum septimum computando, solebant proferre, quia non iam vsque ad gradum septimum, sed ad quartum reducitur, & idẽ nisi personã graues exciterint, quibus fides meritò sit adhibenda, non recipiatur testimonium de auditu, sed de visu, debent tamen esse testes bonã famã & idonei (ut diximus in dictione Testis) & proprio iuramento debent firmare, se vidisse personas de quibus agitur saltem in vno prædictorum gradum constitutas. Hoc decretum generalis Lateranensis Concilij inuolabiliter seruandum, proponit Concilium COLONIENSE III. capite quadagesimo sexto, partis septimã, & statuit: Quod si parochi in diuisione graduum ad dubitauerint, peritiores consulant. Et ubi Romanus Pontifex dispensatorio diplomate matrimonij secus contractum, approbandum infferit. Examinentur cause diligentius, que dispensationem extorsissent, quã si comparantur aliter, quã narratum est, se habere: non dubium est dispensationem nullius roboris esse. Hæc sub interminationem anathematis præcipit obseruari Concilium TRIDENTINVM sessione vicesima quarta, quã est octaua sub Pio IV. capite quinto, De reformatione matrimonij, & addit: Si quis intra gradus probibitos scienter matrimonium contrahere presumpserit, separetur, & spe dispensationis consequenda careat, idque in eo multo magis locum habeat, qui non tantum matrimonium contrahere, sed etiam consummare ausus fuerit. Quod si ignorauerit hoc fecerit, siquidem solemnitates requisitas in contrahendo matrimonio neglexerit, eidem subiacetur pœnis. Non enim dignus est qui Ecclesiã benignitatem facile experiat, cuius salubria præcepta temere contempsit. Si verò solemnitatibus adhibitis, impedimentum aliquod postea subesse cognoscatur, cuius ille probabilem ignorantiam habuit, tunc facillim cum eo & gratis dispensari poterit. In contrahendis matrimonijs, vel nulla omnino detur dispensatio, vel raro: idque ex causa & gratis concedatur. In secundo gradu nunquam dispensetur, nisi inter magnos Principes, & ob publicam causam. Vide plura, Matrimonium, Incestus, & Nuptiã.

Consanguinei qualiter separentur.] Vide superius vbi plures inseritur, & in vocabulo, Matrimonium vt dissoluatur, &c. Hinc & Concilium IBERDENSE quod allegat Iuo Carnotensis libro septimo, Decretorum, & Codex sexdecim librorum libro septimo, numero quinto. Omnis (ait) controuersia, que de Ecclesiasticis

rebus sit secundum diuinam legem, sub duobus vel tribus testibus terminetur. Testis est Dominus cum dicit. Non vnus stet contra alium, sed in ore duorum vel trium testium stet omne verbum. Sed superius de hac re locuti sumus. Vide & Matrimonium, &c.

CONSANGVINEI Episcoporum.

Consanguinei Episcoporum non facillè ad beneficia & officia Ecclesiã suã promoucantur.] CANON APOSTOLORVM 39. Omnium negotiorum Ecclesiasticorum curam Episcopus habeat, & ea velut Deo contemplante dispenset, nec ei licet ex his omnino aliquid coningere, aut parentibus proprijs que Dei sum condonare. Quod si pauperes sunt, tanquam pauperibus subministrat. ne eorum occasione Ecclesiã negotia deprædentur. Hic canon citatur in Concilio Parisiensi II. libro primo, capite decimo quinto, & in Concilio Vornatiensi, capite quadagesimo quinto, vt alibi dicemus. Et CANON 75. Non oportet Episcopum, fratri, vel filio, vel alij cognato gratificari humana affectione, ad Episcopatus dignitatem, quem vult eligere. Episcopatus enim heredes facere iustum non est, ea que Dei sunt largientem. Si quis autem hoc fecerit, irrita quidem electio maneat, ipse autem segregatione mulietur. Hinc Concilium TOLETANVM

X. canone tertio: Agnouimus quosdam Pontifices, præcepti principis Apostolorum, qui ait, Pasce qui in vobis est gregem, non coactè, sed spontaneè, neque dominantes in clero, sed forma facti gregis, ita esse immemores, vt quibusdam monasterijs parochialibus que Ecclesijs, aut sue consanguinitatis personas, aut sui fauoris participes, iniquum sepe statuani in prælatum, ita illius providentes commoda inuoluerit, vt aut eisdem deseruantur, que proprio Episcopo dari iustum ordo depoposcerit, aut que rapere depuati exaltoris violentia poterit. Proinde deceter omnibus placet (allegatur à Gratiano distinctione octuagesima nona, capite Deceter.) Et in presentĩ tale rescindere factum, & non esse de cetero faciendum. Nam quisquis Pontificum deinceps, aut sanguine propinquus, aut fauoris personis quibuscunque sibi deuenit talia commendarè lucra tetauerit, ad suum nefandã presumptionis excidium, & quod insulam fuerit deuocetur in irritum, & qui ordinarij anime excommunicationis subiaccit. Que verò ablata fortasse fuerint ab eo, qui iulit, redantur in duplum. Et Concilium OXONIENSE capite vicesimo octauo. Omnibus generaliter Prælati & Clerici inhibet, ne beneficia Ecclesiastica vel redditus, consanguineis & amicis quibuscunque vendere præsumant, vel impignare seu infeudare, de nouo, aut quolibet modo alienare. Quod si fecerit, acriter puniantur, & quod factum est vitibus carcat. Vide hinc vocabulum Facultates Ecclesiã non alienandã, &c.

Hinc consanguineis dari beneficia sit Concilium TRIDENTINVM sessione vicesima quinta, quã est nona, sub Pio IV. capite primo, deceteri reformat. Omnino (ait) Episcopi interdicitur sancta Synodus, ne ex rediibus Ecclesiã consanguineos familiarẽ seu suos augere studeant, cum & Apostolorum Canones (habes superius allegatos) prohibeant, ne res Ecclesiasticas (que Dei sunt) consanguineis donent. Sed si pauperes sunt his vt pauperibus distribuant. Fas autem non distribuant, nec dispensent eorum causi, imò quam maxime potest, eos sancta Synodus monet, vt omnem humanam hunc, erga fratres, nepotes, propinquosque carnis affectum, vnde

Concilium Tridentinũ generale nouissimum.

Deuter. 17. & 19. Math. 18. 2. Corinth. 13.

Hæc quidem que hic dicuntur sumus, tanquam nugæ & fabulæ videntur nostro auro.

Canon Apostolorum.

Concilium Tolercanum 10.

1. Petri 5.

Hæc nota.

Concilium Oxoniense in Angliã.

Concilium Tridentinũ generale nouissimum.

multorum malorum in Ecclesia seminarium extat penitus deponant. Vide infra, Facultates, Episcopatus, & supra, Beneficia.

CONSANGVINEI Papæ.

Consanguineos Papa non possit promouere ad seculares & Ecclesiasticas dignitates.] Agnosce generalia quidem esse decreta, tam Papæ quam cæteris Episcopis iniuncta, quæ ex canonibus Apostolorum, & cæteris Concilijs superius allata sunt. Ne autem hoc videatur non ad summum Pontificem pertinere, ecce iterum prodit Concilium BASILENSE sessione vicecima tertia: Ne (ait) summus Pontifex carnalitate trahi videatur affectu, magis quam iudicio rationis, atque ut scandalis obuietur, que (experientia teste) sepe secuta sunt, nullum de cætero sanguineum, vel affinem usque ad tertium gradum inclusit, Ducem, Marchionem, Comitem, Feudatarium, Emphyteotam, Vicarium gubernatorem, Officialem, Castellanum alicuius Prouincie, Cinitatis, Oppidi, Castri, Fortalitij, aut loci Romane Ecclesie, nec super his iurisdictionem, seu potestatem aliquam habere, nec capitaneum seu conductorem Gentium * armorum faciat aut esse permittat. Ipsi quoque Cardinales, summo Pontifici secus agere volenti nequaquam assentiant. (Et infra:) Non sicut Cardinales, nepotes ex fratre vel sorore Romani Pontificis, aut alicuius Cardinalis videntur. Vide Cardinales. Idem in sequentibus præcipitur Cardinalibus, ne suos affines opum aut Beneficiorum multitudine accumulent.

CONSANGVINITAS.

Consanguinitas quomodo computatur.] Concilium SALEGVNSTADIENSE sub Benedicto octauro, & Henrico secundo Imperatore, canone vndecimo. Quidam generationem consanguinitatis, ita volunt numerare, vt frater & soror sint primi, hoc autem statuit sancta Synodus, sicut etiam ab antiquis patribus decretum est, vt ita non esset, sed vt nepos & neptis, id est, filius patris & filia sororis primi habeantur. Lege figuram & arborem consanguinitatis ab ISIDORO ISPALENSI digestam, quæ habetur ad calcem libri septimi Burchardi, & in decreto Gratiani, & in alijs locis. Vide Matrimonium.

CONSCIENŒIA.

Conscientia.] Multis in locis reperitur. Vide Persecutio, & Lingua.

CONSECRATIO.

Consecratio Ecclesiarum.] Vide Dedicatio, (quia ibi omnia reposuimus) & Altare, Obsecro, ne fatigeris.

CONSPIRATIO.

Conspiraciones cauenda.] CALIXTVS Lepistola secunda, ad Episcopos Gallie: Conspirationum (ait) crimina vestris in partibus vigere audiuimus, & plebes contra Episcopos suos conspirare nobis manifestum est, cuius criminis astutia non so-

lum inter Christianos abominabilis est, sed etiam inter Ethnicos, & ab exteris legibus prohibita, & idcirco huius criminis reos, non solum Ecclesiasticæ, sed etiam seculi damnant leges, & non solum conspiciunt, sed etiam consentientes eis. Antecessores vero nostri a cum plurima turba Episcoporum, quicunque eorum in Saacerdotiali honore suæ positi, aut existunt clerici, honore quo utuntur * cadere præceperunt, cæteros vero communionem priuari, & ab Ecclesia extorres fieri iusserunt, omnesque simul vtriusque ordinis viros infames esse censuerunt, & non solum facientes, sed & consentientes. Iustum est enim (allegatur hoc à Gratiano, causa 23, quæstione 2, capite Iustum est. & causa 3, quæstione 4, capite Conspiratores, vt qui diuina contemunt mandata, & inobedientes Patrum existunt iussionibus, senioribus corrigantur vindictis, quatenus ceteri talia committere timeant, & omnes gaudeant fraterna concordia, & cuncti sumant firmitatis atque bonitatis exemplum. Nam si (quod abli) Ecclesiasticam consuetudinem vigoremque negligimus, perdit desidia disciplinam, & animabus fidelium profecto nocebit. Hi vero in nullis accusationem sunt recipiendi, nec eorum vel anathematizatorum vllum nocere vel accusare potest. Hinc Concilium CHALCEDONENSE IV. generale, canone decimo octauro, & allegatur à Gratiano causa vndecima, quæstione prima, capite Coniurationum & conspirationum crimen, quod apud Græcos dicitur Phratia, publicis etiam legibus certum est penitus inhiberi, hoc multo magis in sancta Dei Ecclesia (ne fiat) conuenit abdicari. Si qui vero clerici vel monachi, inueni fuerint coniurantes, aut phratias vel factiones componentes aliquas suis Episcopis, aut alijs clericis, omnino cadant de proprio gradu. Hic canon lectus est, & approbatus in CONCILIO GENERALI VI. canone 34, & in Concilio PISTENSI ad Sequanam sub Nicolao I. vbi dicitur, quod hic canon vel lex non potest solui, nisi per dignos penitentie fructus, ad hoc conspiratores redeant, vt sanctæ Ecclesie possint readunari. Idem omnino Concilium VORMATIENSE capite 74. & Concilium TOLETANVM canone 16, sub graui censura conspiraciones interdicit. Quod & monachis iterum interdicit BENEICTVS XII. in constitutionibus Benedictinorum, capite 38. De conspiratoribus monachis. Porro reliquum asse in vocabulo, Princeps, & Regnum: vbi agitur, quia nec principi, nec regno insidiari licet.

CONSTITVTIO.

Constitutio.] Vide Canon, & Traditio.

CONSTANTINOPOLIS.

De altercatione & dissentione Constantinopolitanæ Ecclesie cum Romanâ.] Vide in vocabulo, Romanæ Ecclesie & Constantinopolitanæ diffidium.

CONSVETVDO.

Consuetudinem in Ecclesia pro lege haberi.] Sepius in dictione, Canon, dictum, & & infra in vocabulo, Traditio, nec videtur dicens hic longius immorari, verum tamen quod fortasse nec dum diximus hic transeundo apponemus PRVS I. Decreto quod allegat Gratianus Distinctione vndecima, capite Consuetudinem, & Iuo-

Ex hac clausula patet, aliud quod conciliū aut synodū præcessit hinc pōtifficem contra conspiratores, quibus non modo exstat, & carere.

Concilium generale, Chalcedonense sub Martino Imper. & Leone I.

Concilium Constantiense, quod generale est. Concilium celebratum in loco qui est Pistis ad Sequanam fluitum. Concilium Vormatiense. Concilium Toletanum sub S. Iudouico rege. Benedictus 12.

Consuetudo Ecclesie seruanda, que cum aliquoties pro certa lege habetur.

Pius I.

libro

Non quàm fœdè & iniquè transgreditur! huic quot mala oriuntur, & adhuc sentimus. Concilium Basileense generale.

* armorum.

Concilium Salegunstadiense sub Benedicto.

Isidorus Hispalensis.

Calixtus I.

libro 2. Decretorum, & Codex librorum 16. libro tertio, capite decimo nono. Petitis (ait) per Hilarium charitularium nostrum, à beatæ memoriæ prædecessore nostro (hic erat Hyginus) vt omnes vobis retro temporum consuetudines seruentur, que à Petri Apostolorum Principis ordinationum inijs bædenns, vetustas longa seruauit. Et mos quidem iuxta seriem relationis vestre, consuetudinem laudamus, que tamen contra fidem Catholicam nihil usurpare dignoscitur. Et AVGVSTINVS HIPPO- NENSIS libro de seiuino sabbathi ad Consul- lanum, capite quarto. In his rebus, de quibus nihil certi statuit scriptura diuina, mos populi Dei, vel instituta maiorum, pro lege tenenda sunt. De quibus si disputare voluerimus, & ex aliorum consuetudine alios improbare, orietur interminata luctatio, que labore sermocinationis, cum certa documenta nulla veritate insinuet, vtrique cauendum est, ne tempestate contentions seruentis charitatis obnubiletur. Et infra: Sicut præuaricatores legum diuinarum, ita cõtemp- tores Ecclesiasticarum consuetudinum coercendis sunt. Idem & epistola 118. ad Ianuarium de Consuetudinibus, capite primo, multa & præclara de eadem loquitur. De malis autem consuetudinibus rescindendis, si non conformes sint iustitiæ & veritati, agit libro tertio, de Baptismo contra Donatistas, capite quinquagesimo quarto. Qui contem- pta (inquit) veritate præsumit consuetudinem sequi, aut contra fratres inuidus est, & malignus, quibus veritas reuelatur, aut contra Deum ingratus est, in spiratione cuius Ecclesia instruitur. Sed vt ad propositum redeamus, sic NICOLAVS I. vt citat Gratianus distinctione octauro, capite Mala. Mala (ait) consuetudo non minus, quam perniciosa corruptela, abicienda & vitanda est. Et distinctione duodecima, ex epistola ad Michaëlem Imperatorem. Non obsunt saluti credentium, diuersa pro loco & tempore, constitutiones vel consuetudines, si illis canonica non obstat auctoritas. Hinc Concilium CONSTANTIANSE, cum de vtraque specie in Eucharistia sumenda solis sacerdotibus loquitur: Huiusmodi (ait) consuetudo ab Ecclesia (se- sione decima tertia.) & sanctis Patribus rationabiliter introducta, & diuinitus obseruata est, & habenda pro lege, quam non licet reprobare, aut sine Ecclesie auctoritate pro libito mutare. Quæ propter di- cere, quod hanc consuetudinem, aut legem obseruare sit sacrilegium aut illicitum, conseri debet erroneum, & pertinaciter asserentes oppositum præmissorum, tanquam heretici arcedendi sunt, &c. Vide Canon, & Traditio, quia ibi multo plura videntur.

CONTEMPLATIO.

Contemplatio quid.] Cõcilium AQUIS- GRANENSE I. capite decimo nono, ex PRO- SPERO AQUITANICO libro primo, de Vita contemplatiua, capite decimo tertio, sic infert: Contemplatio, seu vita contemplatiua, nihil aliud est, quam verum latentium futurorumque notitia, sine vocatio ab omnibus occupationibus mundi, siue diuinarum studium literarum, siue (quod his probatur esse perfectius) ipsa visio Dei, cui vacare etiam sacerdotes, eiusque debere fieri scitantes, adhortantur. vt idem Prosper insinuat. Hinc AVGVSTINVS HIP- PONENTIS libro primo De Trinitate, capite octauro. Contemplatio (ait) diuinitatis, est omnium nostrarum actionum finis, atque æterna perfectio gaudi- orum. Idem & capite decimo, dicit libro quo- que Supputationum, parte quarta, capite tertio.

Multa sunt (ait) contemplaciones quibus anima deuota mirabiliter pacitur, sed in nulla carum ita re- quiescit & delectatur anima mea, sicut quando te solum cogitat & contemplatur, quam magna multitudo dulcedinis tua Domine, &c. Lege & BEDAM VBERERABLEM homilia in festo Ioannis Euan- gelistæ: Dixit Iesus Petro, Sequere me, &c. Et homilia in Assumptionis Marianæ festo, Intrauit Iesus quoddam castellum: vbi contemplationis distinctionem assignat. Lege & IOANNEM CASSIANVM, collatione prima, Abbatis Moy- si, capite octauro, & decimo quinto, vbi sic loquitur: Contemplatio Dei (ait) multis modis concipitur, Nam Deus non sola incomprehensibilis illius substantie sua admiratione cognoscitur, quod tamen adhuc in spe promissionis absconditum est, sed etiam creaturarum suarum magnitudine, vel aequitatis siue considera- tione, vel quotidiana dispensationis auxilio peruidetur, quando scilicet que cum sanctis suis per singulas genera- tiones egerit, mente purissima perlustramus, cum potentiam ipsius qua vniuersa gubernat, moderatur, ac regit, cum immensitatem scientie eius, & oculum quem secreta cordium latere non possunt, videntur corde miramur, & cætera multa lege. Habes etiam librum RICHARDI VICTORINI quem de Contemplatione edidit, sub nomine Beniamin minoris. Vide & alios Doctores, qui de hac re scripserunt, qui quotidie versantur in manibus. Scripsit & egregium volumen De vita Contemplatiua CLAVDIVS RAPINAS Cælestinus; perlege.

CONTENTIO.

Contentiones vitandæ Ecclesiasticis.] Hoc summopere CYPRIANVS CARTHA- GENENSIS epistola ad Pompeium, contra epistolam Stephani inter Episcopos obseruandum prædicat. Sed & IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia trigesima sexta in Genesim, vbi illud exponit, Ne sit rixa inter me & te, &c. Nihil (inquit) pace præstantius, nihil contentione damnosius & grauius, &c. & perstringens contentions incommoda. AMBROSIVS MEDIOLANENSIS exponens caput sextum primæ epistolæ ad Timotheum: Contentio (inquit) nunquam est sine litio: & parum esset, si his sola oriretur: sed blasphemie, & inimicitie, quod à Dei seruis alienum est. Ab his autem, qui corrupti, mente & veritate priuari sunt, vitale iudicatur, &c. Contentionem inter abusionum duodecim gradus ponit AVGVSTINVS capite septimo eiusdem libri, De duodecim Abusionibus: velut alij volunt, Cyprianus. Porro vt ad propositum redeamus, sic de Contentione statuit Concilium AGATHENSE, vt allegat Codex librorum sexdecim, libro quinto, capite vicecimo secundo: Si qui contentiones & rixas amauerint, vel manifestum vitium fratri intulerint, iuxta arbitrium rectoris modumque peccati, diuina expietur poenitentia. Et HILARIVS I. vt idem Codex allegat capite decimo nono. Si quis videtur contentiosus esse, dicente Apostolo, Nos talem consuetudinem non habemus: sed neque Ecclesie Dei. Si quis facit, notetur vsquequo se corrigat. Et ANASTASIVS II. epistola ad Anastasium Imperatorem, cap. 4. vitanda summopere contentionem probat textu Scripturarum, Prouerbio- rum decimo, b. r. Corinthior. 3. & Philippenf. 2. a.

Beata Venerabilis.

Ioannes Cassianus.

Multiplex contemplatio.

Richardus S. Victoris.

Claudius Rapinas Cælestinus.

Cyprianus Cathagenf.

Ioannes Chrysostomus, Genes. 15.

Ambrosius Mediolanenf.

Augustinus Hipponenf.

Concilium Agathense.

Hilarius I.

1. Corinchi. 11.

Anastasius 2.

S 4 & ex

Augustinus Hipponenf.

Nicolaus I.

Consuetudines male.

Concilium Constantiense generale.

Concilium Aquigranense I. sub Imperator. Ludouico Pio. Prosper Aquitanicus.

Augustinus Hipponenf.

& ex alijs locis. Prohibetur autem inter Episcopos. Vide vocabulum, Lis.

CONTINENTIA.

Continentia Ecclesiasticis iniungitur.] Vide supra, Castitas, Caelibatus, Clericus, & infra, Fornicatio.

CONTRITIO.

Contritio pars Pœnitentiæ.] In vocabulo, Pœnitentia, & Confessio, etiam agitur de Contritione, quia inuicem hæ partes colligantur, verum & hic quædam dicenda sunt, ne locus vacuus remaneat, magnopere quippe commendat illam pœnitentiæ partem IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia trigesima, exponens nonum caput Matthæi, vbi dicitur. Quid est facilius dicere, remittuntur tibi peccata tuarum dicere, Tolle grabatum tuum, & ambula? Sed & homilia sexta, in Ioannem, in expositione capituli primi, vbi de modo contritionis agit ad calcem. Nostra (ait) conteramus corda, peccata deploramus, vt à Christo nobis præceptum est, & eorum gratia que perperam & inique egimus, compungamur, & summa cum diligentia, quidquid superiori tempore ausi sumus, quidquid malignè commisimus, animo repetamus, atque abiciamus, &c. Idem homilia vicefima in Genesim, transiens illud Genesim quarto: Septies vitio sumetur de Cain, &c. Non graue aliquid & molestum à nobis requirit. Contritionem vult cordis, compunctionem mentis, confessionem, ruina sedulitatem, continentiam, &c. Idem libro de Pœnitentia, & Confessione, tomo. 5. & qui immediate sequitur, libro de Compunctione cordis, multa & pulchra lectu & scitu narrat de Contritione: sed hic non valemus omnia inferere. Lector sedulus locum visitabit. De Contritione quoque

AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro de vera & falsa Pœnitentia, capite quadragesimo quarto. Dolendum est de peccato continuo, quod declarat ipsa dictionis virtus, id est, pœnitere, quod idem est, quod penam tenere. Consideret ergo homo qualiter criminis, vt cum agnouerit, quod multum est peccatum, cito Deum propitium inueniat. Dolendum est etiam, & dolore purgandum non solum quod peccasti, sed quod se virtute priuauit. Porro de Contritione sic statuit Concilium MOGVNTINENSE IV. cap. 22. Contritio Pœnitentiæ pars est necessaria. Neque enim remittitur peccatum, cuius cum qui admisit, non pœniteat, vt dicitur in vocabulo, Pœnitentia. Porro sic de Contritione Concilium TRIDENTINVM sessione decima quarta, quæ fuit quarta, sub Iulio III. capite quarto, de Sacramento Pœnitentiæ. Contritio (ait) que primam locum inter pœnitentiæ actus habet, animi dolor ac detestatio est de peccato commisso, cum proposito non peccandi de caetero. Fuit autem quous tempore ad imperandam veniam peccatorum, hic contritionis motus necessarius, & in homine post Baptismum lapsio, ita demum preparat ad remissionem peccatorum, si cum fiducia diuina misericordie & voto præstandi reliqua coniuncta sit, quæ ad ritè suscipiendum hoc sacramentum requiruntur. Declarat igitur sancta Synodus, hanc contritionem non solum cessationem à peccato, & vite noue propositum & inchoationem, sed veteris etiã odium continere, iuxta illud: Projicite à vobis omnes iniquitates vestras, in quibus præuaricati estis, & facite vobis cor nouum & spiritum nouum. Et certe qui

illos sanctorum clamores considerauerit: Tibi soli peccavi, & malum coram te feci: & Laboravi in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meum, &c. Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine anime mee, & alios huiusmodi generis, facile intelliget eos ex vehementi quodam antea de vita odio, & ingenti peccatorum detestatione mansisse. Docet præterea, & si contritionem hanc, aliquando charitate perfectam esse contingat hominemque Deo reconciliare priusquam hoc sacramentum actu recipiatur, ipsam nihilominus reconciliationem, ipsi contritioni sine sacramenti voto quod in illa includitur, non esse ascribendam. Illam vero contritionem imperfectam, que attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ & personarum metu communiter concipitur, si voluntatem peccandi excludat cum spe veniæ, declarat non solum non facere hominem hypocritam & magis peccatorem, verum etiam donum Dei esse, & Spiritus sancti impulsu, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantum mouentis, quo pœnitens adiutus viam sibi ad iustitiam parat, & quamuis sine sacramento pœnitentiæ, per se ad iustificationem perducere peccatorem nequeat, tamen eum ad Dei gratiam, in sacramento pœnitentiæ impetrandam disponit, hoc enim timore vtiliter concussit. Nihilominus, ad Iona predicationem plenam terroribus pœnitentiam egerunt, & misericordiam à Domino impetrarunt. Quamobrem falso quidam calumniantur Catholicos scriptores, quasi tradiderint, sacramento pœnitentiæ absque bono motu suscipientium gratiam conferre, quod nunquam Ecclesia Dei docuit vel sensi, sed & falso docent Contritionem esse extortam & coactam, non liberam & voluntariam. Itaque anathema omnium inducitur, qui huic doctrinæ Catholice aduersantur. Hæc confirmat FACVLTA LOVANIENSIS sub Carolo V. capite seu articulo 4. vide obsecro supra Confessio, & infra, Pœnitentia, & satisfactio.

CONTRORSIA.

Controuersia vitanda.] Vide Concordia, Contentio, & infra, Lis.

CONVICIUM.

Conuicium non inferendam.] Vide infra, Iniuria.

CONVIVIUM.

Conuiuia Ecclesiasticorum moderata sint, & in his sit lectio: & quos in his excipiant.] EVSEBIVS I. vt allegat Codex librorum 5. libro I. capite 41. Remoueantur à Prelatorum conuiuio cuncta turpitudinis argumenta, non ludicra spectacula, non acroamatum vaniloquia, non fatuorum stultiloquia, non scurrilium admittatur presurgia. Ad sint peregrini & pauperes, & debiles, qui de sacerdotali mensa Christi benedicentes, benedictionem percipiant. Recitetur sacra Lectio: subsequatur veniæ vocis exhortatio, vt non tantum corporali cibo, imò verbi spiritualis alimentum conuiuantes se refectos gratulentur, & in omnibus honorificentur Deum. Hinc & Concilium LAODICENVM cano 55. Non oportet Sacerdotes aut Clericos, ex collatis vel commissis conuiuia celebrare. Vide & in vocabulo, Agapæ, & Nuptiæ: vbi Clerici prohibentur conuiujs nuptiarum interesse. Hunc autè canonem allegat & confirmat Concilium A QVISGRANENSE I. can. 84. Et MARTINVS BRACAREN

Ioannes Chrysostomus.

Augustinus Hippanensis.

Concilium Moguntinense 4. sub Sebastiano Archiepiscopo, eiusdem vrbis.

Concilium Tridentinum generale nouissimum.

Contritionis definitio & quid importet.

Ezechiel. 18.

Rfal. 50. Rfal. 6. Esai. 38.

Attritio.

Ion. 3.

Facultas Louanienfis.

Eusebius I.

Hæc vti nunc hodie obseruentur.

Concilium Laodicenum.

Martinus Bracarenfis Episcopus.

Concilium Moguntinense 1. sub Carolo Magno.

Concilium Toletanum 3.

Hæc frequenter, quam par sit, eueniunt.

Concilium Turonense 3. sub Leone 3.

Luc. 21.

Concilium Rhemenfis sub Carolo Magno.

Concilium Meldense.

Vti nunc hodie ista possunt inueniri.

Renedictus Abbas. Concilium Bituricense nouissimè prodit in lucem. Concilium Tridentinum generale.

Concilium Laodicenum sub Innocentio 3.

Si hoc nunquã vidisti aut legitisti fieri, indubie experieris.

Concilium Coloniense 3.

Tertullianus Carthagenfis.

RENSIS in collectorio suo, cap. 61 & allegat Gratianus distinct. 44. cap. Non liceat. Nô liceat (ait) sacerdotes vel clericos, sed nec religiosos laicos, conuiuia facere de cœctis, &c. Et CAROLVS MAGNVS atque Concilium MOGVNTINENSE I. sub eodem, inhihet clericis, cano. 10. conuiuia frequentare. Hinc etiã statuit Concilium TOLETANVM III. sub Pelagio I. cap. 7. & allegatur à Gratiano distinct. 44. c. Pro reuerentia, &c. Pro reuerentia Dei & sacerdotum, id vniuersa sancta constituit Synodus, vt quia solent crebro mensis otiose fabule interponi, in omni sacerdotali conuiuio, lectio Scripturarum diuinarum miscatur. Per hoc enim & anime adificatur ad bonum, & fabula non necessaria prohibentur. Et Concilium TVRONENSE III. sub Carolo Magno, cap. 5. Episcopum non oportere (ait) carolum profusis incumbere conuiuijs, sed paruo & moderato contentus sit cibo, ne videatur Domini abuti sententia: Attendite ne grauentur corda vestra in crapula & ebrietate, & quandiu conuiuantur, sit lectio ante mensam eius recitetur, quam otiosa à fustionibus resonent verba. Et cano. 6. Peregrini & pauperes conuiue sint Episcoporum, cum quibus nolum corporali, sed & spirituali reficiantur alimento. Idem etiam Abbatibus & Episcopis præcipit CONCILIVM RHEMENSE sub eodem Principe, cap. 17. & 18. vbi etiam eisdem iocos, turpes facere nolum permittitur, aut violentia effluere. Hæc quæ superius inserta sunt, repetit & renouat atque confirmat Concilium MELDENSE cap. 25. vbi etiã de ordinatione domus Episcopi statuitur, vt scilicet omnes eam valeant religionis habitaculum cõputare, non diuersorum impudicitie, aut aliujs irreligiositatis. Vide in vocabulo, Episcopi domicilium, vel Episcopium, vt autè in conuiujs monachorum lectio miscatur, statuit BENEICTVS CASSINENSIS cap. 38. Regulè, loques de Hebdomadario lectore, quod postea firmiter obseruandum statuit Concilium BITURENSE cap. 17. & Concilium TRIDENTINVM sess. 2. Horatur sancta Synodus, vt ante omnia quilibet in mensa seruet sobrietatem moderationemque ciborum. Deinde cum in eo loco sepe otiosi sermones oriri soleant, vt in ipsorum Episcoporum mensis diuinarum scripturarum lectio admisceatur, &c. Idem repetit & sessione 25. quæ fuit 9. sub Pio 4. cap. 1. De reformatione. Vide quoque quod sequitur Concilium generale LATRANENSE sub Innocentio III. patrum 125. cap. 17. & allegatur extra: De celebratione missarum cap. Crapulatores, Dolentes referimus, quod non solum minores clerici quidam, verum etiam aliqui Ecclesiarum Prelati, circa commensationes superfluas, & confabulationes illicitas, vt de alijs taceamus, serè mediocritatem noctis expendunt, & somno residuum relinquunt, vix ad diurnum concertum animi excitantur, transcurrendo vndique continuata synopa matutinum: quod penitus sub pena suspensionis inhihemus. Vide & Ebrietas clericis inhihetur, &c. Porro lauta conuiuia atque comotationes sacerdotibus inhihet Concilium COLONIENSE III. capite 24. partis 2. Vide Ebrietas, & quod sequitur.

Conuiuia disciplina antiquius obseruata fidelibus & qua hora reficiuntur.] TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS li. Apologerico aduersus gætes c. 3. vbi de disciplina Christianorum tractat, De solo, inquit, Christianorum triclinio retractatur. Cœna nostra de nomine rationem suam ostendit. Vocatur, cœna, id quod dilectio penes Græcos est. Quamuisque sumptibus

constet, lucrum est, pietatis nomine facere sumptum, siquidem inopes quisque refrigerio isto inuamur, non qua penes vos parasti affectant ad gloriam famulandæ libertatis, sub auctoramento venient, inter conuemptas saginandi: sed qua penes Deum maior est conuemptatio mediocrium. Si boni ista causa est conuiuij, reliquum ordinem disciplina de causa estimate, quid sit de religionis officio, nihil vilitatis, nihil inmodestie admitti: non prius discumbitur, quam oratio ad Deum prægustetur, editur quantum esurientes capiunt, bibitur quantum pudicis est vile. Ita saturamur, vt qui meminere etiam per noctem adorandum Deum sibi esse, ita fabulantur, vt qui sciunt Deum audire. Post aquam manualet & lumina, vt quisque de Scripturis sanctis, vel de proprio ingenio potest, prouocatur in medio Deum canere. Hinc probatur quomodo biberit, aquæ oratio conuiuium dirimit. Inde disceditur non in caeteris conuictum, neque in classes discursationum, nec in eruptiones lasciuarum, sed ad eandem curam modestie & pudicitie, vt qui non tam cœnam conauerunt, quam disciplinam. Hinc & CLEMENS ALEXANDRINVS lib. 6. Stromatum. In conuiuio (ait) nobis inuicem psallendo propinquamus, nostram incantantes cupiditatem, & Deum glorificantes, propter copiosam donationem eorum, quibus viuunt & fruuntur homines, & quod perpetuo suppeditata fuerint nutrimenta ad augmentum corporis & anime. Hinc etiam de hora conuiuij statuit Concilium BRACARENSE II. vt Martinus recentet Bracharenfis, c. 56. collectorij, & allegat Gratianus distinct. 44. Non licet. Non oportet (ait) clericos vel laicos religiosos ante horam horam Diei tertiam inire conuiuia, neque aliquando clericos, nisi hymnos dicto, edere panem, & post cibos gratias aithori Deo referre. Vide & Gratia.

Conuiuia fieri diebus festis inhihentur.] Concilium AFRICANVM cano. 17. Perendum est ab Imperatoribus gloriosissimis, vt que contra præcepta diuina, conuiuia multis in locis exercentur, qua ab errore gentili attrahuntur (ita vt nunc à Paganis Christiani, ad hæc celebranda coguntur, ex qua re temporibus Imperatorum persecutio altera fieri occultè videatur) vetari talia iubeant. Et de ciuitatibus & de possessionibus imposta pena prohiberi, maxime cum etiam in natalibus beatissimorum Martyrum, per nonnullas ciuitates, & in ipsis locis sacris talia committere non reformidant. Quibus diebus etiam (quod pudoris est dicere) saltationes sceleratissimas, per vicos atque plateas exercent, vt matronalis honor, & innumerabilium feminarum pudor, deuotè venientium ad sacratissimum Deum, iniurijs lasciuientibus appetitur, vt ipsius etiam sancte religionis penè fugiatur accessus. Vide sequentia.

Conuiuia in Ecclesijs non celebrentur.] Concilium LAODICENVM can. 28. Non oportet in domicilijs diuinis, id est in Ecclesijs conuiuia, que vocantur Agapæ, fieri, nec intra domus Dei concedere, vel ac cubitus sternere. Idem omnino postea statuit & Concilium HIPPONENSE can. 31. & Concilium CARTHAGINENSE III. can. 30. & Concilium AFRICANVM can. 9. & Concilium CONSTANTINOPOLITANVM III. quod dicitur generale 6. can. 74. Concilium A QVISGRANENSE can. 80. & Concilium ANTISIODOI. sub Deustedre, c. 9. allegatur autè à Gratiano distinct. 42. c. Nô oportet in Basil. &c. CORPORALE.

Corporale consecratur.] De Corporali sapius egimus, & agemus in vocabulo, Vasa sacra, & Vestes, verum tamen quod specialiter de illo statuitur, hic subnectendum est. Itaque de Corporali EVSEBIVS I. vt allegat Gratianus

Oro hæc nota,

Aduertere antiquam recumbentem formam.

Clemens Alexandrinus. Panteni Magni discipulus.

Concilium Bracarense 2. sub Honorio I.

Concilium Africanum sub Bonifacio. Aduertere quia licet cõsentis Imperatorum requiratur tamen constitutio firma est.

Vi de sacra solemnità Martyrum, Caluie.

Concilium Laodicenum.

Concilium Hipponenfe. Concilium Carthagenfe 3. Concilium Africanum sub Bonifacio. Concilium Constantinopolitanum 3. di. tum generale 6.

Concilium Aquitanense. Concilium Antiodorenfe sub Deustede.

Basilienfis I.

de Consecratione distinctio prima, capite Consulto omnium, &c. (Cofilio omnium statumur, ut sacrificiū altaris nō in serico panno aut timcto, quifquam celebrare presumat, sed in puro lino vel leniter ab Episcopo consecrato, terreno scilicet lino procreato atque contexto, sicut corpus Domini Iesu Christi in syndone linea munda sepultum fuit. Idem statuit SYLVESTER I. in Concilio ROMANO II. quod celebravit 267. Episcoporum, ut refert DAMASVS I. in eius vita: Hinc Concilium SALVGYNSTADIENSE canone 6. Conquastum est in sancto Concilio de quibusdam stultissimis Presbyteris, qui quando incendium vident corporale, Dominico corpori consecratum, ad extinguendum incendium temeraria presumptione in ignem proiciant. Ideoque decretum est sub anathematis interdictione, ne ulterius fiat. Vide etiam decretum generalis Concilii LATERANENSIS sub Innocentio III. cap. 19. ut corporalia munda habeantur, in vocabulo. Vasa, & vestes sacrae. Et in dictione, Missæ celebrandæ ritus: & Eucharistia, quibus locis corporalis fit mentio.

CORPV5.

Corpus Christi.] Vide Eucharistia, & Christus.
 Corporis Christi solemnitas.] Lege Eucharistia solemnitas.
 Corpus humanum.] Vide Homo, Resurrectio, & CYRILLVM HIEROSOLYMITANVM Catechesi 4. Illuminatorum Hierosolymis. Et GREGORIVM NISSENVMI in libro de Homine, atque alios sanctos Patres.

CORRIGERE ET Corripere.

Correctionis & correptionis vtilitas & modus.] IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia 7. in Genesim, statim intio, *Heri asperiora medicamina imposuimus, non ut quem contristare & affligere velimus, sed ut vehementia vulnus ipsum attingere possemus. Etenim & medici, & patres sic facere consueverunt. Medici quum primum apponunt cataplasmata magis efficacia, & dein rupto vulnere, ea que leniunt. Patres quoque cum viderint filios suos incompositis moribus, prius grauius verberibus corripunt, & dein admonent, & solantur. Et homilia 17. dum illud exponit. Vocem tuam audiui, & timui, quia nudus sum, &c. Vide (inquit) excellentem misericordiam & patientiam Domini. Nam cum poterat ne responsio quidem dignari cum qui peccauerat, sed statim penam infligere, quam prius statuerat preuaricaturus, longanimis tamen est & suffert, & interrogat & responsum accipit, & iterum interrogat, quasi ad defensionem enim prouocant, ut arrepta occasione etiam post tantam preuaricationem, suam erga illum misericordiam declaret. Quo etiam nos docet, ut quando & nos reos condemnamus, non tam crudeliter illis loquamur, neque ferina in illos utamur sania, sed longanimiter & misericorditer agamus, ut potè nostra ipsorum membra condemnantur, & cogitantes illos nobis secundum naturam cognatos, suppliciumque misericordiam temperemus. Et AMBROSIVS MEDIOLANENSIS sermone 9. in Psalmum 118. in illud, Bonitatem & disciplinam & scientiam doce me, &c. de vtilitate correptionis agit. Est (inquit) disciplina vel correptio seuerior, est & moderatior. Moderatior de qua dicit Dominus, Corri-*

piam eos in auditu tribulationis eorum. Est seuerior, que est in ira & furore correptio. Omnis ergo disciplina, & si ad tempus habeat amaritudinem, habeat perturbacionem, postea tamen pacificos fructus generare consuevit. Vide eundem libro 8. in Lucam, cap. 17. De venia largienda, &c. AVGVSTINVS HIP-PONENSIS libro de vnicō Baptismo ad Constantem, capite 1. Debet palam argui, quod in occulto nocet, quia & palam defenditur, cum suadet in occulto ut noceat cum perficitur. Et libro 1. de verbis Domini, sermone 15. Dicit in Euangelio Dominus: Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipsum solum. Sed ait Apostolus, Peccantes coram omnibus corripe, ut ceteri metum habeant. Si quis distinguit tempora, soluit questionem. Si peccatum in secreto est, corripere in secreto. Si peccatum est publicum & apertum, publice corripere, ut ille emendetur, & ceteri timeant. Hinc ATHANASIVS ALEXANDRI-NVS & reliqui Episcopi in Concilio ALEXAN-DRINO sub eodem congregati, epistola directa ad Felicem II. citat singularem sententiam, cuius non nominant authorem. Vnde (inquit) dictum est, negligere, dum possis deturbare peruersos, nihil aliud est quam fouere, nec caret scrupulo societatis occulta, qui manifesto facinori desinit obuiare. Simile quid habes supra, Clerici delinquentes & criminosi, & infra, Crimen. Hinc quoque DAMASVS I. epistola 3. ad Stephanum, & alios Episcopos Africa, cap. vltimo: & allegat Gatianus, causa 23. quæst. 3. Qui potest obuiare & perturbare peruersos, & non facit, nihil aliud est, quam fouere illorum impietati. Vide & mox, Criminator, & supra Accusatio. Hinc quoque GVNTRANVS Rex Francorum, epistola ad vniuersos sui tegni Episcopos, illos adhortatur delinquentium vitia extirpare, & sua simul edicta ad hoc implendum statuens, correptionis modum subinfert. Quicumque (inquit) sacerdotum aut secularium in intentione mortifera perdurantes admoniti neglexerint iuxta quod conditionis causarum aut excessus personarum exegerint, alios canonica seueritas corrigit, alios legalis poena percellat, quoniam nec innocentes potest reddere collata securitas liberos, nisi culpæ probatio punierit criminosos, nec minor est pietas prateruis conteri, quam releuare compressos. Conuenit ergo, ut iustitia & æquitas in omnibus vigore seruato distingat legalis vltio iudicium, quos non corrigit canonica predicatio sacerdotum, quo fiat ut dum praterita refecantur scelera, nullus audeat perpetrare futura. Et ita vniuersos excedentes pro discipline tenore seruando correptionis fre-na constringant, ut in vniuersa regione nostra, pacis & cõcordia iura proficiant. Vide & Iudex, & Peccatum, & Fur. Porro ENNODIVS DIACONVS lib. Apologetico pro Symmacho I. & allegatur à Gratiano distinct. 8. capite Nemo rectè. Nemo rectè monitoris personam accipit, nisi qui actibus suis errata condemnat, & amorem innocentie conuersatione demonstrat. Nam adiacet etiam publicanis, amica moribus vitia damnare sermone, & sceleratioribus lingue officijs punire quod deliquunt, quasi non quoddam genus sit malorum excessuum, dare rei affectum labijs, quam mente despicias, ingenij virus colloqui melle vestire. Hinc Concilium ROMANVM V. 218. Episcoporum sub Symmacho I. & Theodorico Rege, & allegatur à Gratiano causa decima sexta, questione prima, capite Ferro abscondenda sunt vulnera, que fomenta non sentiunt. Similiter etiam illi extorres fieri debent ab Ecclesia, qui sacerdotali admonitione, &c. Et paulò post: Hoc autem pro certo habet omnis qui

Augustinus Hipponensis.

Athanasius Alexandrinus, Concilium Alexandrinum, sub Athanasio.

Damasus I.

Guntranus rex Gallie.

Nota hanc legem.

Ennodius Diaconus, postea ve reor Ticinensis Episcopus.

Correptiones leniter & equanimiter ferenda.

Concilium Romanum, sub Symmacho.

rectè

Ioannis 19.

Syluester I. Concilium Romanum 2. sub eodem. Damasus I. Concilium Salvgynstadiense sub Benedicto 8. & Henrico 2.

Concilium Lateranense sub Innocentio 3.

Cyrillus Hierosolymitanus. Gregorius Nyfseus.

Ioannes Chrysostomus.

Elegans similitudo.

Pulchra consideratio.

Ambrosius Mediolanensis. Duplex correptio.

Gregorius I.

Concilium Toletanum II. sub Vitaliano I.

Qualiter correctio debeat fieri.

De corrigendis fratribus statuta.

Leo I.

Concilium Bracarense 3.

Præfigitur Prælati modus corrigendi.

Pulcherrimi dictum.

Concilium Aquigranense I. sub Ludouico Imperat.

rectè colit Deum, quia vita eius, si in probatione fuerit coronabitur, & si in tribulatione liberabitur: si vero in correctione fuerit, ad misericordiam perueniet. Hinc GREGORIUS I. libro 12. Registri, epistola 37. ad Felicem Siciliæ Episcopum, capite 4. Manifesta peccata non occulta correctione purganda, sed palam sunt arguendi qui palam nocent, ut dum aperta oburgatione sanantur: hi qui eos imitando deliquerant corrigantur. Dum enim vnus corripitur plurimi emendantur. Et melius est, ut pro multorum salute vnus condemnetur, quam per vnus licentiam multi periclitentur. Nec mirum si inter homines hac ratio custodiatur, cum & inter inuenta hac fieri persape cognouimus, ut ea que scabiem aut impetiginem habere videntur, separantur à sanis, ne illorum morbo cetera contaminentur, & pereant. De modo quoque corrigendi Concilium TOLETANVM II. cano. 7. Cum iuxta antiquæ institutionis edictum plus erga corrigendos agere debeat beneuolentia quam seueritas, plus cohortatio quam commotio, plus charitas quam potestas: relatum est nobis quod quidam ex fratribus plus liuore odij, quam correctionis studio subditos insequentes, dum se simulatim subito afferunt mortem, cum inauditos à se proiciunt, & illicitis eos iudicijs sub poenitentia puniunt. Non ergo de cætero peruersis voluptatibus sit liberum simulare quod fingunt, sed quotiescunque quilibet ex subditis corrigendus est, aut publica & ab Episcopo disciplina curari, aut si aliter rectoribus placet, diuorum vel trium fratrum spiritualium testimonio peculiariter adhibito, & modus criminis agnoscat, & modus poenitentia irrogetur, ita tamen ut si exilio vel retrusione dignum eum esse, aut quid aliud iudicium peculiare decreuerit, modus poenitentia quam coram fratribus sacerdos transgressori indixerit, speciali debeat eius qui sententiam protulit, manus propria subscriptione notari. Sicque fiet ut nec transgressores sine testimonio, excidia vite sua incurrant, nec retores accusatos se de quorumlibet interemptionibus erubescant. Idem omnino vide, Ancilla & homidium, & Seruus. Hæc renouat & recitat longè antè LEO I. epistola 84. quæ est ad Nicetam Aquileensem Episcopum. Idem & Concilium BRACARENSE III. cap. 6. & allegatur à Gratiano distinct. 15. Cum beatus (ait) Apostolus arguere obsecrare, vel increpare in omni patientia precipiat & doctrina: nouimus quosdam ex fratribus tantis cadibus in honoratos effrerescere, quantas poterant Introcinantium promereri persone: & ideo qui gradus iam Ecclesiasticos meruerant, id est, Presbyteri Abbates & Leuitæ, qui exceptis grauioribus & mortalibus culpis, nullis debent verberibus subiacere, non est dignum ut passim vniuersisque prælati honorabilia membra sua prout vulerit, & ei placuerit, verberibus subiciant, & dolori, ne dum incautè subdita percussit membra, ipse quoque debitam sibi subditorum reuerentiam subtrahat, iuxta illud quod quidam sapiens dicit: Leuiter castigatus reuerentiam exhibere debet castigati: asperitatis autem nimia increpatio, nec increpationem recipit nec salutem. Et ideo si quis aliter, quam dictum est prædictos honorabiles subditos licentia perceptæ potestatis elatus, malitia tantum crediderit verberandos, iuxta modum verberum que intulerit, excommunicationis pariter & exilij sententiam suscipiet. Sed & Concilium AQUIGRANENSE I. sub Imperatore Ludouico I. cap. 134. præfigit prælati corrigendi modum, ut prius delinquentes verbis & exhortationibus corripiant, tum deum verberibus si infantes, aut

qualitas hoc personarum permiserit emendant. Sin autem, ieiuniorum continua affectione & sequelrationis rubore corripiant: Quod si etiam tot saluberrimis admonitionibus, aut castigationibus necdum paruerint, fiat eis ab omni cõgregatione communis oratio, ut à Domino sanentur, postremo si inemendabiles, & incorrigibiles apparuerint, ne per plures eorum diu serpent contagia, necesse est ut à ceterorum societate (vtpotè ones morbide) segregati ante presentiam deducantur Episcopi, ut ab eo canonica auctoritate publice damnentur. Si vero quis in collegio canonicorum, culpam criminalem admiserit (vide hic Clerici criminosi, &c.) huic nulla est dauda dilatio, quum aut sponte poenitentiam pro admissio crimine gerant, aut si id agere resolutauerit, coram Episcopo deducatur, ut ab eo publica mulctetur poenitentia. Meminisse enim oportet rectores, quia columba est in scripturis diuina Ecclesia appellata, que non vnguibz lacerat, sed alijs pie percussit. Vnde etiam illis summo-pere obseruandum est, ut sicut præmissum est, iuxta modum culpæ, & personarum, atque etiam, omnino ipsa temperata sit correptio, ut nec viuum desidia inoleat, nec correptio mansuetudinis modum excedat, ne (ut ait beatus MAXIMVS) aut saluator bunitas conuenientiam præbeat peccati, aut immoderata seueritas a lapsu non reuocet delinquentem. Sed & hoc, illis nihilominus cauendum est: nec errata delinquentium alicuius rei luore feriant, sed potius (ut ait beatus AVGVSTINVS) sint criminum persecutores, & hominum liberatores, oderint vitia, diligant homines: Oderint quod instinctu diaboli ingestum est, diligant quod Dei bonitate creatum est, teneant in manu baculum & virgam, baculum videlicet, quo aliorum virium imbecillitates spiritualiter sustentent. Virgam verò qua vitia delinquentium zelo reuinduntis feriant. Delinquentibus interea & excommunicationis fratribus, nequaquam debent ceteri fratres fouere, aut eos suis adulationibus decipere, aut eorum errata defendere, sed potius opem ferre ut aequitatis censura, districte corrigantur. Idem Concilium Aquigranense I. cap. 34 & 35. profert GREGORIUS I. ex libro quinto Moralium, capite 33. Cum per zelum (ait) animus mouetur, curandum summo-pere est, ne hac eadem que instrumento virtutis assumitur, menti ira dominetur, nec quasi dominus peccat, sed velut ancilla ad obsequium peracta à rationis tergo nunquam recedat. Tunc enim robustius contra vitia erigitur, cum subdita rationi famulatur. Nam quantumlibet ira ex zelo reuinduntis surgit, si immoderata mentem vicerit, rationi protinus seruire conuenit, & tanto se impudentius dilatat, quanto impaenitentiam vitiorum virtutem putat. Vide etiam in vocabulo, Ira. Profert etiam & ISIDORVM HISPALENSEM libro tertio, De summo bono, cap. 46. Sacerdotes pro populorum vitijs damnantur, si eos aut ignorantes non erudiant, aut peccantes non arguant. Si Heli Sacerdos, pro filiorum iniquitate damnatus est, & licet eos delinquentes admonuit, sed tamen ut oportuit non redarguit. Sacerdotes exquirere debent peccata populorum, & sagaci sollicitudine vnumquemque probare, iuxta testimonium Domini ad Hieremiam loquentis: Probatores (inquit) dicite in populo meo robustum, & scies & probabis vias eorum: Sacerdotes studio corrigendi, facta perferuari debent subiectionum, ut emendatos lucrifacere possint. Sicut autem peccatorem conuenit argui, ita iustum non exulcerari. Sacerdotes curam debent habere de his, qui pereunt, ut Sacerdotali redargutione aut corrigantur à peccatis, aut si incorrigibiles existunt, ab Ecclesia separentur,

Incorrigibiles ut tractandi.

Cantic. 6.

Maximus Taurinensis.

Augustinus Hipponensis.

Gregorius I.

Saluberrima documenta pro exercendis correctionibus.

Isidorus Hispalensis.

Admoniti

Admonitus secreto si corrigi de peccato negligit, publice arguendus est, ut videtur quod oculis sanari nescit, manifestè debeat expiari. Manifesta peccata non sunt occulta correctione purganda: palam enim sunt arguendi, qui palam nocent: ut dum aperta oburgatione sanantur, hi qui eos imitando delinquerunt, corrigantur: dum unus corripitur, plurimi emendantur. Necessè est enim, ut pro multorum saluatione unus condemnetur, quam pro unius licentia multi periclitentur. Ita erga delinquentem sermo est preferendus, sicut eius qui corrigitur expostulat salus. Quod si opus est aliquam medicamentis salutem verbo increpationis aspergere, lenitatem tamen corde opus est retinere. Doctores nonnunquam duris ferunt increpationibus subditos, qui tamen à charitate eorum quos corripunt non recedunt. Ecclesie censura arrogantiibus saepe videtur esse superbia, eò quod à bonis pietè sit, crudeliter fieri putatur à prauis, quia non discernunt recto oculo, quod à bonis recto fit animo. Notandum ab omni Pontifice, vehemèter, ut tanto cauius erga commissos agat, quanto durius à Christo iudicari formidat. Nam sicut scriptum est: In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis, &c. De modo verò corrigendi, abusu & defectu, passim suis locis dicitur, videlicet in vocabulo Episcopus sit discretus, &c. Clerici delinquentes vt puniendi, &c. Monachus & Decanus, &c. De correctione autem subditorum Concilium TRIDENTINVM sessione 13, quæ fuit 3. sub Iulio 3. cap. 1. decreti reformationis. Sancta (ait) Synodus, vt prelati facilius & commodius sibi subiectos regere, & in vita ac morum honestate continere possint, illud primum eos admonendas, censet, vt se pastores, non persecutores esse meminerint, atque ita preesse sibi subditos oportere, vt non in eis dominantur, sed illos tanquam filios & fratres diligant, elaborentque vt hortando, & mouendo ab illicitis deterreant, ne vbi delinquerint, debitis eos pœnis coercere cogantur. Quos tamen si quid per humanam fragilitatem peccare contigerit, illa Apostoli est ab eis seruanda præceptio, vt illos arguant, obsecrent, increpent, & in omni bonitate & patientia, cum saepe plus erga corrigendos agat benignitas, quam austeritas: plus exhortatio, quam comminatio: plus charitas, quam potestas: sin autem ob delicti grauitatem virga opus fuerit, tunc cum mansuetudine rigor, cum misericordia iudicium, cum bonitate seueritas adhibenda est, vt sine asperitate disciplina populis salutaris, & necessaria conseruetur, & qui correcti fuerint emendantur, aut si respicere noluerint, ceteri salubri in eos animaduersionis exemplo à vitis deterreantur, cum sit diligentis & pijs simul Pastoris officium, moribus omnium leuia primùm adhibere fœmina, post vbi morbi grauitas ita postulat, ad acriora & grauiora remedia descendere, sin tamen ne ea quidem proficiant, illis submouendis, ceteris saltem ones à contagionis periculo liberare. In causis autem visitationis, & correctionis, nihil valeat appellationis subterfugium, nisi in casibus quos antiqui canones statuunt. Vide Appellatio, & Clerici criminosi, & Visitatio, & cetera huiusmodi, & sequentem.

Corrections aut correptiones non dimittantur precio, Concilium COLONIENSE I V. cap. 4. tertij medijs hoc statuit. Magno (inquit) populi Christiani scandalo, quidam ad quos pertinet vitiorum correctio, relinquunt peccata, ob pecunias & muneribus, impunita non perpendentes, pudendum esse crimen, crimina non coercere, nec quicquam esse quod atrocius Episcopus aut Prelatos coram Deo accuset, quam huius rei neglectus. Idcirco deliberatione cum consilio habita, mandamus & sancimus,

Pulcherrima dogmata pro correctionis forma.

Marth. 7.

Concilium Tridentinũ no uissimum generale. Hæc diligenter perpende salubria dogmata.

a. Timoth. 4.

Concilium Colonienſe 4.

Saluberrimũ decretum.

ne Episcopi, Archidiaconi, vel alij iurisdictionem habentes, aut eorum officiales seu commissarij, vitiorum correctiones dissimulent, permittentes cuiquam pecunia, munerum, vel necessitudinis cuiuscunque gratia, in eis herere: sed delicta præterita castigent penitentia saluari, pro delicti grauitate imposta, nec penitentia loco pecuniam emungant, nisi vbi permittunt iura aut canones, seu vbi pro transgressione mandati vel inhibitionis certa multa (cuius habuerit transgressor cognitionem) decreta sit. Verum multa ex permissione iurium aut canonum proueniens, secundum illorum præscriptum conuertatur. Ceterum vbi eiusmodi castigationibus non proficitur, & tanta sit delicti grauitas, poterit etiam censuris & pœnis canonicis castigari, nimirum suspensionis ab officio, excommunicationis & suspensionis beneficiorum Ecclesiasticorum. lege de pœnis, c. licet. de Off. Ord. irrefragabili. §. Prouideant. de sententia excommunicat. lib. 6. cap. Venera. §. Deniq; Lege etiam superius, Accusatio, & infra crimen, Visitatio, &c. Corripere, subditi si debeant, Prælatos,] Lege oro nec differas in dictione Episcopus, vbi dicitur, Episcopus non facile accusandus, &c. & post, Episcopus quatenus accusari & corrigi ab inferioribus debeat, &c.

CREATIO.

Creatio mundi defenditur. Vide Múdu.

CRIMEN.

Crimen obicere si liceat,] FABIANVS I epistola 3. quæ est ad Hilarium Episcopum, & allegatur à Gratiano causa 3. quæst. 6. Qui crimen. Si quis iratus, crimen aliquod cuiuslibet temerè obiecerit, conuictum non est pro accusatione habendum, sed permisso tractandi spatio, id quod iratus dixit, per scripturam se probaturum esse fateatur, ut si forsasse respiciens, qua præ iracundia dixit, iterare aut scribere noluerit, non ut rem criminis teneatur. Omnis ergo qui crimen obicit, scribat se probaturum. Reuera semper ibi causa agatur, vbi crimen admittitur, & qui non probauerit quod obicit, penam quam obrulerit, ipse patiatur. De crimine Athanasio falso ab inimicis imposito, tractat NICEPHORVS CALLISTVS I. s. lib. 8. historie Ecclesiasticæ, cap. 49. de muliere quadam, quam muneribus datis inuitam noctu vitiasse arguebatur. Multa autè alia ei crimina sunt obiecta, de quibus agitur in vocabulo, Episcopus non leuiter accusandus, vel, quomodo indicadus, &c. Hinc quoq; est quod SIXTVS 3. cù ab iniuris iniuste peteretur & criminaretur à quodã Basio, quod Deo dicatã virginè Chryfogenem stupraſſet, & allegatur à Gratiano, causa 2. quæst. 4. vt & ipse Sixtus epistola sua 1. ad omnes Orientales Episcopos testatur, ad iussionem Valentini Augusti sua autoritate Synodum iussit congregari, vbi & rursus statuit, quæ ex Fabiano supra retulimus, & allegatur à Gratiano locis, vbi supra, & ab Iuone lib. 3. Decretor. Et post subditur. Et factò (ait) Concilio cum magna examinatione satisfaciens omnibus; licet euadere satis aliter potuisset, suspicionem tamen fugiens, coram omnibus me purgavi, me scilicet à suspicionem, & emulatione liberatis, sed non alijs qui noluerint, aut spontè hoc non elegerint, faciendo formam exemplumque dans, cum scriptum sit: Si quis crimine obicere voluerit, &c. vide supra, & alibi, Criminationes aduersus doctore nemo suscipiat &c. vide accusatio, & infra, Episcopus nõ facile accusandus, allegat & ipse Sixtus eadem epistola, hoc quod ex Synodo Romana sub eodem congregata allegat Gratianus causa 2. q. 7. cap. Si

Fabianus I.

Nicephorus Callistus, Athanasius iniuste criminationis.

Sixtus 3. iniuste criminationis.

quis

quis Episcopus. Si quis Episcopus (ait) aut presbyter, aut Diaconus, vel quilibet clerici apud Episcopum, qualibet persona, &c. Vide allegatum supra in dictione, accusator falsus. Vide &, Episcopus condemnatus appellans. Et supra. Accusatio non facile fiat. Sic postea accusatus est SILVERIUS I. quasi ciuitatem in manus Gothorum tradere voluisset, sed falsi testes subornati erant à Vigilio Diacono Constantinopolitano, eò quod eidem denegarat Silverius restitutionem Authini Episcopi Constantinopolitani: hæretici, ad preces Augusti, sicque depositus Silverius, & in exilium missus, mortuus est: Postea exiit edictum, quod statuit Concilium ARELATENSE III. quod allegat Gratianus causa tertia quæstione octaua. Hos (inquit) qui fratribus suis capitalia crimina obieciſſe conuicti fuerint, placuit vtque ad exitum non communicare, nisi digna satisfactione penituerint. Idem statutum protulimus in dictione, accusatio non facile fiat. Ex Concilio VASBENS I cap. 7. Vide sequentia.

Criminis confors, & ei fauens pari pœna plectendus. Hæc lex est ciuiliſ, quam & summopere landat, & amplectitur, atque approbat postea GELASIVS I. epistola ad Anastasium Imperato. Non potest (inquit) peruersitas communicatore suscepto, non pariter peruersitas approbari, sed non potest refutari peruersitas complice scilicetatore peruersitatis admisso. Legibus enim vestris criminum scy, scilicet proreſque laurocinantium, pari iudiciorum pœna constringunt, nec expers facinoris estimatur, qui licet ipse non fecerit, facientis tamen familiaritatem feceritque receperit. Vide simile in vocabulo, excommunicatus. Hæc lex etiam lata est à CAROLO REGE IV. in Concilio PISTENSI cap. 4. tempore Nicolai I. estque etiam Patrum eiusdem concilij sententia qua feriunt anathemate omnes, qui crimen alterius celantur non corrigunt, cum habeant in criminosos potestatem: & adferunt dictum Apostoli: Non solum qui faciunt, sed & qui consentiunt facientibus digni sunt morte, non est (aiunt) liber à consensu, qui quod emendare potest, emendare negligit. Quæ propter sine dubio peccati se participem facit. Hinc diuus CYPRIANVS CARTHAGINENSIS libro 2. epistolarum, epistola 7. est autem epistola presbyterorum & Diaconorum Romanorum ad eundem. Non est (aiunt) iumentis à scelere, qui vt faceret, imperauit: nec alienus à crimine, cuius consensu, licet non à se admissum crimen, tamen publicè legitur. Et cum totum fidei sacramentum, in confessione Christi nominis intelligatur esse digestum, qui fallaces in excusatione præstigias queri negant, & qui vult videri paruisse, negasse voluit, &c. Hinc ALEXANDER III. parte 35. Concilij Lateranensis sub eodem cap. 1. scribens Exoniens Episcopo tractans de percussoribus S. Thomæ Archiepiscopi Cantuariensis, pari pœna dicit puniendos, & illos qui ferire, & qui eis opem ferre ausi sunt & non sunt S. Viro opulari: quia sicut scriptum est: Qui potius hominem liberare à morte, & non liberauit, ipsum occidit. Constat quod eos ab homicidij reatu immunes non esse, qui occisoribus contra alios opem ferre venerint, nec carer scriptulo societatis occultare, qui cum possit, manifesto facinori definit obuiare. Illos ergo (ait) vel qui regis animum, succenderunt ad odium, unde fuit homicidium subsecutum, & illi quos constat armatos tanto interfuisse facinori, & qui consilium dederunt, vt vir sanctus caperetur, si clerici sunt deponi mandamus perpetuo ab altaris officio: si laici, pari cum per-

Siluerius I. falsè accusatus.

Concilium Arelatense 3.

Concilium Vasense 1.

Gelasius I.

Carolus 4. rex Francie. Concilium Pistense in loco ad sequanum sito nomine Pistenſi celebrati.

Romano 1.

Cyprianus Carthagenſis.

Alexander 3.

accusatoribus excommunicationis sententia inmodamus. Vide supra, corrigere: & quod sequitur. Crimen secretum non reuelandum. Lege superius, confessio non reuelanda. Quod autem sequitur, est eiusdem generis. Sic ergo de crimine secreto non prodendo, scribit ALEXANDER III. Normicensi Episcopo parte 30. Concilij Lateranensis sub eodem cap. 15. Si sacerdos (ait) sciat pro certo, aliquem esse reum alicuius criminis, vel si confessus fuerit, & emendare noluerit, nisi ordine iudicario quis probare possit, non debet eum nominatim redarguere, sed indeterminatè, sicut dixit Christus, unus vestrum me traditurus est. Si verò ille, cui damnum illatum est, petierit iustitiam, potest excommunicare autorem damni, licet ei confessus sit, sed tamen non potest nominatim eum remouere à communionem, licet sciat eum esse reum, quia non vt iudex scit, sed vt Deus. Sed eum debet admonere, ne se ingerat, quia nec Christus Iudam à communionem remouit. Vide supra, confessio.

Alexander 3.

Hoc valde notandum est.

Marth. 26. Marc. 14.

CRIMINOSVS.

Criminosi clerici vt puniendi. Lege supra, Clerici criminosi, hinc quoque de ceteris criminosiſ, vide Fur Reus, &c. Porro Concilium ARELATENSE I V. sub Carolo Magno & Leone 3. canone 26. Statuimus, vt qui de publico crimine conuicti sunt, rei publicè iudicentur, & publicam penitentiam agant, secundum canones. Item Concilium TIVRONENSE I I. canonem 41. De manifestis criminosiſ, incestuosus, homicidis, &c. qui in criminibus nulla admonitione percussus perseverent, iniungitur disciplina secularis potentia, tales per publicam penam coercere. Sic & Concilium CABILOENSE I I. cano. 8. statuit ne tales criminosi pro precio liberentur, sed iusta punitione pro qualitate delicti puniantur. Et canone 25. Decernimus, (ait) vt si quis publicè peccat, publica multetur penitentia, & secundum ordinem canonum pro merito suo excommunicatur, & reconciliatur. Idem & CAROLVS MAGNVS in suis constitutionibus. Sed & in omnibus locis, statuitur delinquentibus pœna, vt passim reperies: vt Fornicatio, Adulterium, Homicidium, Fur, Reus, & huiusmodi.

Concilium Arelatense 4. sub Leone 3.

Concilium Turonense 3. sub Carolo Magno.

Concilium Cabilonense 1.

Carolus Magnus.

Criminosi non habeant defensores. BASILIUS MAGNVS. vt allegat Burchardus libro vndecimo decretorum, cap. 46. Qui consentit peccantibus, & defendit alium delinquentem, male dicitur erit apud Deum & homines, & corripitur increpatione seuerissima. Hinc & quidam Sanctissimus Pater ait. Si quis errori alterius consenserit, sciat se cum illo simili modo culpabilem iudicandum, & excommunicandum, &c. Hinc Concilium SVBSSITONENSE apud sanctum Medardum capite septimo Illud enunciat volentibus confirmatum est, vt qui disciplina Ecclesiastica noxi, ingenius sine seruis coercerentur, nulli eos audeant tuori, & vindictam eorum in quolibet ad potestatem Episcoporum pertinere, neque querere. Quod si qui deinceps præsumperint, & excommunicationem Ecclesiasticam & motum indignationis regie perpassuros. Huic NICOLAVS I. epistola ad Michaelem Imperatorem, & allegatur distinctione vigesima prima c. nolite. Quia Ignatium Episcopum defendebat qui accusabatur. Nolite (inquit) estimare, nos cuiuscunque proximorum nostrorum, que sunt digna reprehensione, velle defendere, sed quia volo, vt nulla temeritate ad innocentium vitam reprehendendam profilitur.

Basilius Magnus.

Concilium Suedonense apud S. Medardum anno 813.

Nicolaus 1.

*Constantinopoliti.

CRIMINATOR.

Criminator vt corrigendus. Vide infra detractor, hinc & CLEMENS I. libro 2. constitutionum Apostolicarum capite 40. Quos cognoscitis dementes, contentiosos, alienis malis gaudentes, his nolite fidem adhibere, sed caute, ne quid a talibus contra fratrem audiat, quoniam in oculos eorum nihil insidet, preterquam cades: & in quo quis minus suscipitur, confoditum virum. Tu ergo mentem adhibe accusatori, sapienter observans eius vite consuetudinem, que ac cuiusmodi fuerit, & si comperis eum verum dicere, fac secundum preceptionem Domini, apprehensumque accusatum remota arbitrio corrige, vt ad poenitentiam redeat. Quod si obsequi noluerit, vocatis duobus aut tribus viris, monstra ei delictum, admonens eum in mansuetudine & disciplina: quoniam in corde bono requiescet sapientia, & in corde insipientium non cognoscitur. Et capite 42. Si igitur persuasus fuerit in ore trium vestrum, bene habet: quod si obduraverit, dic Ecclesia: si Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam ethnicus & publicanus, nec illum amplius veluti Christianum in Ecclesiam admittis, sed veluti ethnicum vitaueris. Idem sub finem capite 45. Idem capite 47. sic subiungit. Criminatorem seu calumniatorem eicite extra caeterum vestrum, veluti fratris interfectorum. Deinde interiecto tempore, si se poenitere confessus fuerit, premite eum ieiuniis, postea manu ei imposta recipite, prius iam fide accepta, se neminem posthac turbaturum. Quod si reuersus in Ecclesiam, eodem modo seditionem moueat, & studio contentionis comparans crimina, non desinat fratrem perturbare & vexare, exterminate eum veluti hominem pestilentem, ne Ecclesiam Dei euertat. Talis enim homo ciuitatem perturbat: Et si intra Ecclesiam manet, quod decorum non est, illi existit inutilis & superfluus, inquinans, quantum in se est, Christi corpus. Porro Concilium OXONIENSE sub Innocentio 3. capite 1. cauilatores & criminatores excommunicat, potissimum si gratia lucri, odij, vel fauoris aliquem infamauerint, cum aliis bonae famae habeatur. vide Libelli famosi, detractor, & detractio, & accusator. &c.

CR V X.

Crucis gloria, adoratio, Impresio, & erectio, defenditur. De crucis signo sapientiam meminimus in dictione, Baptismus, confirmatio, & eiusmodi, quia haec sacramenta etiam signo crucis perficiuntur. Nunc autem ab initio nascentis Ecclesiae voluimus crucis gloriam, adorationem, impressionem, & erectionem probare, quod simul fieri oportuit, quia plures auctoritates haec omnia simul comprehendunt, nec eas licuit seungere. Adde quod haec omnia ad vnum referuntur, & haec omnia simul haeretici calumniantur. Vt igitur contra inimicos crucis Christi, vexillum crucis atollamus, ex Patrum doctrina moniti, sic procedimus. Itaque DIONYSIVS AROFAGITA crucis signum imprimi in infantibus qui baptizantur, & qui confirmantur, & in his qui sacros ordines suscipiunt, testatur libro Ecclesiasticae Hierarchiae cap. 4. parte 2. vt suis in locis dicitur, & parte 2. capitis 5. atque parte 3. rationem redditur, cur imprimatur signum crucis, quod signum vitale nominat. Signat (ait) signi vitalis impressio, omnium simul carnalium desideriorum vacationem, vitamque ad Dei imitationem effectam, inuicem in Iesu sacratissimam vitam, ad crucem usque ac

Clemens I.

Idathas.

Proverb. 14.

Dionysius Areopagita.

Cur baptizandis & aliis imprimatur crucis signum.

A mortem progressi diuina semper inpeccantia comite, &c. Haec idem iterum repetit parte 3. cap. 6. eiusdem libri vbi de mysterio monasticae consummationis edisserit mystico sensu: At vero (ait) crucis sanctae signaculum, vt iam dictum est, mortificationem omnium simul carnalium cupiditatum signat, &c. Et IGNATIUS MARTYR Epistola ad Philipenses de baptismo circa medium. Princeps mundi (ait) latatur, quando quis negat crucem, interitum eum suum agnoscat confessionem esse crucis, hoc enim est tropaeum contra eius potestatem, quod videns expauescit & audiens timet, ac priusquam facta cruce esset, festinabat vt fieret ea, & operabatur in filiis dissidentem, operabatur in Iuda, in Pharisaeis, in Saducais, in senibus, in iuuenibus, in sacerdotibus. Cum autem pararetur cruce tumuluatur, & poenitentiam proditori iniicit & laqueum ei ostendit & suspendium docet, terret quoque mulierculam in somniis eam perturbans, & comescere patibulum crucis conatur, qui omnem rudentem mouerat, vt ea construeretur, non quod poeniteret eum tanti mali, ita enim non morano malus esset: verum sui sentiebat exitium. Inuium enim damnationis ei fuit cruce Christi, initium mortis, initium perditionis idcirco & in quibusdam, vt crucem negant, facit vt passionem erubescant, mortem opinionem vocent, natiuitatem & ortum ex virgine circuncidant, naturam ipsam diffament quasi impuram & sceleratam, &c. Idem epist. ad Heronem Diaconum Antiochenum, Si quis negat crucem, & passionem erubescat, esto tibi ille tanquam aduersarius, &c. Et POLYCARPVS SMYRNENSIS epistola ad Philipenses, Quis (inquit) non confitetur mysterium crucis, ex Diabolo est, &c. Et vt Apostolicus beatus MARTIALIS APOSTOLVS, Epistola ad Burdegalenses cap. 8. Malitiam (ait) Diaboli calcate, quia & iam per tropaeum crucis deuietus est, & per crucem Domini ligatus est. Crucem Domini in quem credidistis, Deum verum & Dei filium, semper in mente, in ore, in signo tenete. Crux enim Domini armatura vestra inuicta contra Satanam, galea custodiens caput, lorica protegens pectus, clypeus tela maligni repellens, gladius iniquitatem, & angelicas insidias peruerse potestatis, sibi propinquare nullo modo sinens. Hoc solo signo, caelestis victoria data est nobis, & per crucem baptisma Dei sanctificatum est. Idem epistola ad Tolosanos cap. 2. Mors autem Christi lignum crucis eius exitium, vnde triumphus crucis vita nostra est in aeternum. Per crucem enim vita nobis restituta est, & mors mortua est. Porro vt altius repetamus. ABDIAS BABYLONIVS lib. 1. certaminis Apostolici ad calcem, Petrus itaque (ait) ductus vt crucifigeretur, rogauit vt cruci, inuersis vestigijs figeretur, ea reuerentia ne ita seruis crucifisci videretur, vt Dominus. Quod vbi factum est, cepit de cruce ad populum loqui: O ineffabile ac profundum mysterium crucis! O inseparabile vinculum charitatis! Istud est lignum vite, in quo Dominus Iesus exaltatus, omnia traxit ad se. Istud est lignum vite, in quo crucifixum est corpus Domini saluatoris, ac in eo confixa est mors, & mundus totus eterne mortis est vinculis absolutus. O gratia incomparabilis & amor crucis irrefragabilis! Haec confirmat Nicephorus Callistus libro 1. historiae Ecclesiasticae cap. 35. &c. Idem Abdias lib. 3. certaminis Apostolici. Et PHEBTERI ACHAE, de beato Andrea loquuntur, quod cum duceretur ad crucifigendum, adorabat crucem, & in voces tales erumpebat: Salue crux que in corpore Christi dedicata est, & ex membrorum eius margaritis ornata. Antequam te ascenderet Dominus, timorem terrarum habuisti, modo vero amorem caelestem obtinens pro voto susciperis. Sciris enim

Ignatius Antiochenus.

Attende Caluine.

Rationem reddidit Ignatius, cur Diabolus oderit crucem.

Audi Haereticos.

Polycarpus Martyr.

Martialis Lemouicensis.

Audi Caluilla.

Abdias Babylonius Episcopus Christi discipulus.

Petri Apostoli ad crucem ideotico.

Phesteri Achaiae.

ad creden

ad credentibus, quanta intra te gaudia habeas, quanta munera preparata. Securus ergo & gaudens venio ad te, ita vt & tu exultans suscipias me discipulum eius, qui pependit in te, quia amator tuus semper fui, & desideravi amplecti te. O bona crux que decorem & pulchritudinem de membris Domini suscepisti, diu desiderata, sollicito amata, sine intermissione quaesita, & aliquando iam concupiscenti animo preparata, accipe me ab hominibus, & redde me magistro meo, qui per te redemit me, &c. Haec confirmat Bernardus Clareuallensis in sermonibus festi. S. Andreae & consequenter de eodem Apostolo narrat idem Abdias, quia cum in Macedoniam iter ageret, armati ei occurrerunt milites, contra quos signum crucis exhiberent, omnes prouinciam in terram, & ita Apostolus cum suis sine detrimento praeteriuit, & qui hostes antea fuerant proiectis gladiis adorabant illum. Sed & in sequentibus memoratur Andreas populum & seipsum cruce signasse. Idem libro 4. certaminis Apostolici narrat beatum Iacobum maiorem, Iosiam decollandum benedixisse, post Baptismum, Et fecit (ait) signaculum crucis Christi in fronte eius, & haud mora ceruicem spiculatori porrexit. Idem libro 5. testatur, quod Ioannes Apostolus, vbi ei ab Aristodemo oblatus esset calix veneno plenus, vt biberet, Intrepidus (ait) & constans accepit calicem, & signaculum crucis faciens oratione premissa, os suum & totum semetipsum armavit signo crucis, & bibit totum quod erat in calice, atque ita conuersus fuit ad fidem. Haec narrat SIMEO METAPHRASTES in vita eiusdem & addit. Itaque prestigator ille ac veneficus, & ipse pharumaci debilitatem damnans, aliud ipsi porrexit quod priore multo efficacius erat vbi autem rursum confectio crucis signaculo calicem consignasset ac bibisset, iterum illaesus permansit, ipseque obstupuit. Sane cum causam coniectare non posset, ac mirum in modum desperationis stimulis iactabatur, nodum enim, intelligere poterat quod crucis efficacia esset que veneni vires extingueret, &c. Et subsequenter infert, illum herbam in aurum conuertisse signo crucis. Et postquam descendit in defossum sepulturae locum, totum se consignasse. Iterum Idem Abdias libro 6. certaminis Apostolici, vbi de Simone & Iuda loquitur, etiam eos signo crucis varia operata confirmat. Libro quoque 7. de gestis Martiaci scribit, illum aduersus dracones, signo crucis munitum prodixisse. Etiam libro 8. mentionem facit Abdias, qualiter Angelus templo in quatuor angulis impresserit signum crucis, dum dedicaret illud. Post factam autem dedicationem, sic Angelus affatus est populum: Prius ostendam vobis, vt quale signum ego sculpsi in his saxis, tale vos digito vestro facite in frontibus vestris, & omnia mala fugient a vobis. His factis ostendit eis Angelus Domini, ingentem Aegyptium nigriorem fulgine, &c. & libro 9. narrat Thaddaeum Abagarum regem Edessa, imposito crucis signaculo ab omni languore curasse. Quod confirmat Eusebius libro 1. historiae Ecclesiasticae capite 16. & 17. Idem Abdias paulo infra, Thomas (ait) cunctos in nomine Domini nostri Iesu Christi, imponens signum beatae crucis, persanabat. Et iterum de Migdonia narrat, quod accedens ad Apostoli pedes, de fide instructa accepto signaculo crucis reuerfa est in domum suam. Praeterea libro decimo, tractat eundem Apostolum Scythas a statu draconis liberat, dum modo loco statuae Martis, crucem Domini affigerent & eum adorarent: quod & factum est, & liberati sunt IVSTINVS MARTYR in Dialogo cum Tri-

Simeon Metaphraustes.

Vide crucis efficaciam.

Crucis impressio.

Mira res.

Errectio crucis & adoratio.

Iustinus Martyr.

A phone, per lignum, quo dicitur in Iordanem iactum ex traxit ferrum securis, lignum crucis praefiguratum demonstrat. Et paulo post crucem figuratam dicit in virga, quae Iudam patrem esse natorum Thamar demonstrat & in facto Moysi, dum pugnam committerent filii Israel cum Amalec, manibus expansis orantis. Hor autem & Aarum sustentabant manus eius per totum diem, ne renitteretur praesertudine. Si quid enim labaret haec figura crucem mutans, mox vincebatur populus: quod si in eodem statu maneret, Amalec vincebatur, cruce vires addente victoribus. Non enim propter preces Moysi superior euadebat populus, sed quia nomen eius versabatur in prima acie, & vates signum crucis representabat. Quis enim est vestrum, qui nesciat, precibus lacrymisque flebit Deum ad misericordiam, si quis demisso vultu procumbat in genua? sed in lapide sedens nec hic alias precatus est, nec alius postea. Habet autem lapis figuram, vt Docui Christi significatorem. Et consequenter per cornua Rhinocerotis, crucem dicit praefigurari, vbi Moyses Ioseph benedixit, tum serpentem aneum & ligna imposita Isaac, & caetera talia praefignasse crucis mysterium, prolixo sermone describit. Et ad calicem Apologiae 2. pro Christianis, ad Antonium, vbi Christi incarnationem & ascensionem atque alia mysteria de prophetarum oculis demonstrauit, & gentes suis diis ea omnia voluisset applicare, quae vni Christo seruabantur. Tum infert. Crucem tamen in nullo tonis filio reuulerunt. Non enim intelligebant mysterium scripturarum figurate omnia tradentium, nec quod cruce sit praecipuum insigne principatus ac roboris, vt oculis cernitur. Considerate totum mundum, an in eo quicquam geratur sine hac figura, aut constet ulla societas. Mare non sulcatur nisi hoc tropaeum, quod vocatur velum, in nauis maneat incolame. Possore non operantur, sicut nec opifices, nisi instrumentis hanc formam habentibus. Formis figurarum aliter a brutis differunt, quam quod erecta est & manus expandit, & in facie a fronte protensum nasum praefert, per quem fit respiratio, vt plane forma crucis videatur, quod & propheta sic indicat: Spiritus ante faciem nostram Christus Dominus. Vestra quoque signa declarant huius figure potentiam, vt tropaea & quaedam que prelia vobis turbam submouent, magistratus & potestatis insignia, quamuis id non aduertatis agentes aliud. Desuictorum quoque Imperatorum vestrorum imagines consecratis hoc schemate, quos diuus cognominatis in titulis. Cum igitur & bonis rationibus, & ex ipsa figura desumptis, pro virili portione agamus vobiscum, extra culpam criminis in posterum, etiam si non persuaserimus obstinate in incredulitate perdurantibus, quandoquidem quantum in nobis situm erat, praestitimus. Haec penes & con forma IRENAEVS LVGDVNENSIS narrat, quae Iustinus circa medium libri 5. praetactas etiam figuras exponens de cruce Domini. Et TRIVLIVS CARTHAGINENSIS libro contra Iudaeos c. 8. Crucis mysterium multis sanctorum patrum figuris expressum elucidat, crucem affirmans typice designatam in benedictione qua Iacob Ioseph benedixit: Item per serpentem in heremro erectum. Cur (ait) Ieneum serpentem ligno impositum, pendens habuit in spectaculo Israeli, salutare proposuit, eo tempore quo a serpentibus post Idololatriam exterminabantur, nisi quod hic Dominum cum crucem intuebatur, qua serpens diabolus designabatur, & Ieso cuique ab huiusmodi colubris, id est, Angelis eius a delictorum peccantia, ad Christi crucis sacramenta inuenio, salus efficiebatur? Non qui in illam tunc respiciebat, a morsu serpentum liberabatur. Age nunc, si legisti penes prophetam in psalmis:

4. Regum 4.

Genes. 37.

Exod. 7.

Crucis gloria.

Genes. 49. Numeri 21. Genes. 22.

Figura crucis vbi que imprimitur.

Vide oro.

Threno. 4.

Irenaeus Lugdunensis.

Trivellianus Carthaginiensis.

Genes. 49.

Numeri 21.

Domini regnavit à ligno: expecto quod intelligas, ne forte lignarium aliquem regem significari puteris, & non Christum, qui exinde à passione sua, superata morte regnavit. Prinde & Esayas, Quoniam puer, inquit, natus est nobis, & filius datus est nobis: Cuius imperium f. Etum est super humerum eius. Quis omnino regum in signe potestatis sua humero praefert, & non aut capite diadema, aut in manu sceptrum, aut aliqua proprietate usus novat? Sed solus novus rex seculorum Christus Iesus, novam gloriam & potestatem & subtilitatem suam in humero extulit, crucem scilicet, ut secundum priorem prophetiam, exinde Christus regnaret à ligno. De hoc enim ligno etiam Deus insinuat per Hieremiam, quod essetis (Iudaeos alloquitur) dicitur: Venite mittamus in panem eius lignum, & conteramus cum de terra viventium, & nomen illius non memorabitur amplius. Vtique in corpus eius lignum missum est. Sic enim Christus revelavit, panem corpus suum appellans, cuius retro corpus in panem prophetes nuntiavit. Si adhuc queres Dominicae crucis predicationes, satis iam poterit tibi facere 21. psalmus, totam Christi continens passionem. Iterum & cap. 9. sequenti de signo Tau. & aliis figuris, quae crucem praetendebant, differit. Idem libro 3. contra Marcionem penitus eadem repetit: & libro de corona militis paulò post initium: Ad omnem (inquit) progressum atque promotum, ad omnem aditum & exitum, ad vestitum & calcavimus, ad lanacra, ad mensas, ad lumina, ad cubilia ad sedilia, quacunque nos conversario exercet, frontem crucis signaculo terimus. Et libro 2. ad vxorem incommoda perstringens matrimonii mulieris fidelis, contracti cum infideli. Latetis ne (ait) tu, cum lectulum, cum corpusculum tuum signas? Cum aliquid immundum stam expuis, cum etiam per noctem exurgis oratum, & non magis aliquid videberis operari? Et libro Apologético aduersus gentes, capite 16. cum de capite altitudo disputat, de infirmi crucis ligno loquitur, simulque dicit vexilla Romanorum, & omnes insignes suggestus imaginum, monilia esse crucium. Diximus (ait) originem Deorum vestrorum, à plasticis de cruce induci. Sed & victorias adoratis cum in Trophaeis cruce inuestina sunt trophaeorum. Religio Romanorum tota castrensis, signa venerantur, signaturat, omnibus diis preponit, omnes illi imaginum suggestus insignes, monilia crucium sunt. Separa illa vexillorum & laborum, stola crucium sunt. Laudo diligentiam, noluitis nudas & incultas cruce consecrare, &c. Et CLEMENS ALEXANDRINVS libro 6. Stromatum, crucem Dominici signum vocat, eamque per illud Tau praesignatum, &c. Sed & CYPRIANVS CARTHAGINENSIS libro 3. epistolarum, epistola 25. Neque enim (ait) ad fustes Christianum corpus expavit, cuius est spes omnis in ligno. Sacramentum salutis suae Christi seruus agnovit, redemptus ligno ad vitam aeternam, ligno profectus & ad coronam. Idem & in expositione Symboli. Sciendum est (ait) quod crux ista, triumphus erat. Triumphum enim in signe est trophaum, trophaum autem deiectionis hostis indicium est. &c. Lege eundem & sermone de Resurrectione Christi. De gloria & virtute crucis Christi, eleganter ORIGENES ADAMANTIVS homilia 8. in Iosue, ubi exponit illud, quod rex Hay in ligno crucis fuit suspensus: & homilia vnica in Epiphania Domini parte 3. operum qua ponitur 8. in diuersos. Illius crux (ait) vestra victoria est, illius patibulum nostrum triumphus. Gaudentes leuemus hoc signum, in humeris nostris videri, vexilla portemus. Immortale lanacrum portemus in nostris frontibus, cum demones viderint

Hieremie 21.

Oro lege Cal. tinitia.

Hac nobis obiciunt Haereticus, longè à me se Terulliani.

Clemen. Alexandrinus.

Cyprianus Carthaginensis.

Origenes Adamantius.

Iosue 3.

contremiscent, qui aurata capuolia non tim. m. crucem timent. Qui contemunt supra regalia & purpuras Caesarum & dapes, Christiani sordes & icium pertimescunt. Denique in Ex. e. de propheta, cum omnes, qui missus fuerat Angelus occidisset, & interfectio cepisset à sanctis, illi tantummodo suspites reseruantur, quos T littera, id est, crucis pictura signauerat. Exultemus itaque fratres, & ad crucis similitudinem, sanctas in caelum leuemus manus. Cum sic nos demones armatos viderimus, opprimemur. &c. E. V. S. B. B. V. S. C. A. B. S. A. R. I. E. N. S. I. libro 1. de vita Constantini, & N. I. C. E. P. H. O. R. V. S. C. A. L. L. I. S. T. V. S. libro 8. historiae Ecclesiasticae cap. 3. C. A. S. S. I. O. D. O. R. V. S. S. E. N. A. T. O. R. libro 1. Tripartitae historiae cap. 4. hi tres & alij plures historiographi narrant, qualiter Constantino Magno cruce signum apparuit longius distentum, orientem versus meridiano tempore, splendore solem ipsum superante, circum quod in orbem stellis icidem, vt in cruce literarum latinarum formam referentibus inscriptio hisce verbis est visa: In hoc vince. Quod signum confestim ex auro & lapillis preciosis ad militatis vexilli instar fieri curauit, & simul Maxentium fortissimè deuicit in ponte submersum, & Romam, in potestatem suam recepit. Idem Nicephorus libro 7. cap. 47. narrat etiam quomodo ei apparuit contra Bizantium pugnantem, cuius etiam virtute victoriam obtinuit, iussitque vt crucis supplicium, quo rei damnabantur aboleretur, & crucem in suis nummis imprimi curauit. Tum capite 49. eiusdem libri 7. narrat quomodo 3. Constantino crux apparuit contra Scythas pugnantem, victoriamque ei fuit & antea conciliauit. Idem quoque Nicephorus libro 7. cap. 37. miraculum narrat in signe. Cum enim Constantinus, aduersus Maximum Tyrannum bellum parasset. Inssu (ait) Constantinus magnus crucis signum praefert, quod à Romanis antea laborum dicebatur signum militarium aliis longè praestantius, quod id à militibus praefertur & adorari lege cautum fuerit. Quam ob causam etiam Constantinum puto, celeberrimum Romani Imperij vexillum, in Christi signum mutasse, vt frequenti eius spectaculo & cultu subditi in desuetudinem pristinae superstitionis veniant, eumque solum Deum esse arbitrentur, quem Imperator & duces eius colentes, propugnatores aduersus hostes vterentur. Hoc igitur signum praefertur, & laborantibus periculisque cohortibus adesse, atque à satellitibus per vias in humeris gestari, ordineque cum eo circuire iusserat. Salutifera haec armatura, cum sic Constantini aciem praerit, Maximinus suis praecipit, vt quicumque collimare, certoque iaculari possent, in signum id, tela conicerent, atque in ipsum confestim cum impetu ferrentur. Quapropter is qui id ferebat (dicitur autem Graeca superstitionis fuisse) metu percussus, alij portandum tradere festinauit. Atque ibi alter quidam patre mariyre prognatus, alacriter admodum profuit, thoracem & galeam longe à se abiecit, solaque tunica tectus, signum crucis arripuit. Porro ille qui sibi à telorum ictibus cauerat, lethali vulnere accepto concidit. Qui vero sacratum crucis signum ferebat, quamuis dense niuis instar, tela in eum conicerentur, à nullo tamen est vulneratus. Nam praeter opinionem omnem, diuina quadam virtute, tela ab hostibus emissa, hasta signi illius atque impacta, ab eo qui id ferebat, in medio armorum discrimine versante, auolabant. Dicitur praeterea, atque à Dei amantibus viris creditur, nec alio vnquam tempore qui signum id tulerit, in sinistram aliquam discedisse casum, aut vulneratum captiuum esse. Sed enim prelio commisso tyrannus, qui detest. Indis magorum

Vide.

Eusebius Caesariensis.

Nicephorus Callistus, Calliodorus Senator.

Crucis signi Constantio sepius apparuit.

Res digna lectu & valde mirabilis.

Lege caute, vt crux adoratur, vide.

Sed Caluinus & cetera dicit, esse superstitionem cruce venerari.

Attende insigne miraculæ crucis.

Novaher.

imposturis

imposturis fretus fuerat, interiore quoque tunica abiecta, militarium habitu sumpto, cum paucis admodum qui ei bene volebant, euadens quam celerrimè quod enim pedes ferebant, profugit, & vicum alium alio mutans, vix se ex hostium manibus subduxit, &c. Idem N. I. C. E. P. H. O. R. V. S. libro 8. cap. 37. ea quae superius diximus, repetens, scilicet ter crucis signum Constantino apparuisse: Ad imitationem (ait) Triplicis illius visionis, res ex arte fieri curauit cruce, eiusque sacra haec impostui nomina, Iesus Christus vincit. Ex lege residuum. Tum eodem capite in signe pandit miraculum, quod ter in anno solebat ad huius crucis signum erectum, fieri per Angelum: Quam etiam crucem (ait) venerandam longo post tempore decimum octauum annum Mauricio imperante, quod immenso terra motu corruerat, ferreis quibusdam operibus Heraclius firmavit, & in basi eius, huiusmodi incidit inscriptionem: Opus Deo acceptum Imperatoris Magni, Heraclius firmavit. Quae inscriptio ad mea usque tempora durauit. Haec de tribus crucibus à Constantino constructis. Vide quod & infra adhuc narrabitur. De crucis portò signo pluribus in locis B. A. S. I. L. I. V. S. M. A. G. N. V. S. meminit, & specialiter libro de Spiritu sancto, contra Eunomium cap. 27. vbi de traditionibus non scriptis disputat: Vt cum (ait) quod primum & communissimum est, primam mentionem faciam. Figura crucis signare eos, qui in nomen Domini nostri Iesu Christi spem habent, quis scripto docuit? &c. Et qui huius tempore florebat E. P. H. R. E. M. D. I. A. C. O. N. V. S. Edessenus homilia de sancta & viuifica cruce. Pingamus (ait) in ianuam atque in frontibus nostris, & in ore, & in pectore, atque in membris omnibus viuificum signum: At memur insuperabili haec Christianorum armatura. Ea enim vitrix est mortis, fidelium spes, lux orbis terrae, paradisi referatrix, profugatrix haereticum, demonum expultrix, Monachorum aduinculum, firmamentum fidei, magna salutarique custodia, & gloria perpetua orthodoxorum in aeternum. Hanc à Christiane armaturam diebus singulis & noctibus, horis atque momentis, in omni loco, circumserrere non desinas, vbi que sine ipse pericias, sed sine dormias, sine iter agas, sine cuiquies, sine operi insistas, sine manducas, sine bibas, sine maria nauiges, sine transmittas flumina, huc te lorica circumtege, membraque tua omnia salutari signo exorna, atque circumcide, neque accedent ad te mala. Hoc enim signo conspecto, aduersus irae potestates conterrita tremensque recedunt, &c. Multa lege. Hinc & contemporaneus eorum G. R. E. G. O. R. I. V. S. N. A. Z. I. A. N. S. O. R. A. T. I. O. N. E. 2. in Iulianum Imperatorem vbi eius acta & impia facinora recenset: Ceterum (ait) vir ille nequaquam talibus insignibus est temporibus, nec tum passionis sanctificatus signis. Siquidem & nunc quoque miraculi huius spectatores, & myste vestimenta ostendant, quae tum crucis signata fuerat notis. Sicut & haec quipiam: seu ex nostris sine exteris retulit, aut à referentibus audiuit, qui & miraculum apud se ipsum aus propinquos factum vidit. Stellata existeret crux, aut illam talem in vestimentis cernebat, omni textorio opere, & verniculo indumento varior. Ex hoc autem quid accidit? Iustus ob visibilia haec stupor homines inuasi, videret omnes, tanquam vno signo ac vna voce, Christianorum invocarent Deum, &c. Hanc autem historiam apertius C. A. S. S. I. O. D. O. R. V. S. S. E. N. A. T. O. R. lib. 6. Tripartitae historiae cap. 2. ferunt (inquit ex Sozomeno) mox in ipso principio Iulianum adeo aperit & impudenter negasse Christianam fidem vt quibusdam sacrificijs & inuocationibus, quas Expeditiones pagani vocant, & sanguine immolationum, nostrum Baptisma studeret abluere & abrenunciare

Erectio crucis.

Basilius Magnus.

Ephrem Diaconus.

Crucis impletio & erectio.

Laudes crucis.

Attente lege.

Gregorius Nazianzenus.

Vide insigne miraculæ crucis.

Idem narrat Nicephorus videns.

Calliodorus Senator.

Historia Iesu dignissima, & admiranda.

re Ecclesiasticae professioni. Ex illo enim tempore tam secreta quam publice & in templis licenter Pagani sacrificia celebrabant. Fertur vero, quod cum aliquando sacrificaretur, assensum sui ei in visceribus pecoris immolati signaculum crucis corona circumdatum. Quo viso alios quidem sacrificij ministros fuisse pererratos, reputantes videlicet huiusmodi religionis virtutem & Christiani dogmatis aeternitatem, eo quod corona qua circumdabat crucem, victoria esset indicium, & quia ambitus circuli à suo principio nunquam terminaretur, sed magis reueteretur in semetipsum. Cumque caeteri mirarentur, Princeps huius scientiae confortauit eos dicens, propterea & vitia sibi indicia fuisse monstrata, eo quod magis signum dogmatis Christiani coereretur, nec ei quo vellet, dilaturi liceret, termino circuli circumscripserit. Idem libro 6. cap. 43. narrat, quomodo licentiam Iulianus Indais concesserit templum aedificandi: quod cum cepissent aedificare, nocte omnia fundamenta euulsa sunt, cumque adhuc peristerent, plurimos quoque ignis diuinitus egrediens à fundamentis absorbit. Alio vero die (infert) in caelo signum splendens crucis salutaris apparuit, sed etiam Iudeorum vestes crucis signaculo sunt implete, non tamen splendentes, sed nigro colore signata. Haec itaque Deo rebelles considerantes, & diuina flagella expauescentes, ad propria sunt reuersi, confitentes esse Deum, qui ab eorum progenitoribus ligno fuerat affixus. Quod audiens Iulianus, cum vtiq; caneretur ab omnibus, tanquam Pharaon, indurato corde non timuit. Et eodem libro, cap. 30. Studuit (ait) ad praefectum seba reformare signum illud sublimis Romanorum, quod Constantinus (sicut praedictum est) in crucis formam mutauerat. Idem tamen Iulianus prius, vt refert N. I. C. E. P. H. O. R. V. S. C. A. L. L. I. S. T. V. S. libro 10. capite 3. historiae Ecclesiasticae cum praedictum crucis signum in extis pecoris reperisset, alio tempore cum celebre quoddam adytum diuinationis gratia subiret, & subito sese horrenda quadam spectra ingererent, eius rei, propter quam ingressus fuerat, oblitus (atque enim profectione ad Idolorum sacra se contulerat) quod in rebus dubiis & periculosis, crucis signaculo tanquam praesenti auxilio vti consueuisset, veluti discrimine circumuentus, ad consuetum praesidium confugit. Per timorem enim se Christi signo consignauit, & confestim omnia euanuerunt. Ita res qua tentata fuerat, infecta tum permanuit. Sacri vero eius antistes, quod quid ageret nesciret, causam autem, cur demones disparuissent, non ignoraret. Auspigerunt illi (ait) quod signum hoc, perinde atque execrandum piaculum, odere. Et admonitum illum, vt forti esset animo, neque quicquam Christianae rei exhiberet aut cogitaret, tursum ad sacrum adduxit; &c. refert & E. P. I. P. H. A. N. I. V. S. C. Y. P. R. I. libro primo aduersus haereticos, tomo secundo haereticis, trigesima, contra Ebioncos, multas sanationes & miracula per crucis signaculum parata, & potissimum de quodam infano qui à Iosepho accepta aqua, crucis signaculo signata, eum sanum restituit. Et paulò infra sic loquitur de altero quodam, qui praestigijs vsus erat, nec prauulcerat. Idem Iosephus zelo erga Dominum correptus, extra ciuitatem currit, & vbi aquam in vase afferri iussisset, accepto vase aquae coram omnibus (multitudo enim ingens Iudeorum confluerat ad spectaculum, eorumque videre cupidi, & quid Iosephus facturus esset) magna voce crucis signaculum proprio suo digito vasi imposuit, & invocato nomine Iesu dixit, in nomine Iesu Nazarei, quem crucifixerunt patres mei & omnium horum circumstantium, fiat virtus in hac aqua, ad

Crucis apparitio mirabilis & impletio.

Iulianus cruce & vexillis auferret.

Iulianus fugat demones.

Epiphanius Cypri.

Mira crucis virtus que & incantationes fugauit.

reprobationem omnis incantationis & magia, quam hi fecerunt. & ad efficaciam potentia ignis ad perficiendam Domum Domini. Et sic accepit aquam in manum, & de aqua singulos fornaces resperxit. & dissoluta sunt omnia incantamenta, &c. De crucis mysterio multa & miranda tradit I O A N N E S C H R Y S O S T O M V S multis in locis, & signanter homilia 55. in Matthæum, dum illud exponit. Vade retro Sathana, qui non sapias ea quæ Dei sunt. Passio (ait) Domini, nostra beatitudinis caput est atque origo, quæ vivimus & per quam sumus, sed veluti coronam, se lato animo crucem Christi circumferamus, omnia enim quæ ad salutem nostram conducunt, per ipsam consumantur. Nam cum regeneramur, crux Domini adest, cum sacratissimo cibo alimur, cum in ordine conseruandi statuimur, ubique ac semper, id victoria insigne nobis assistit. Quapropter & in penetralibus, & in parietibus, & in fenestris, & in fronte quoque, ac mente, magno studio crucem inseramus. Id enim salutis nostre, id communis libertatis, id mansuetudinis atque humilitatis Domini signum est, &c. Per totam homiliam in laudes crucis erumpit. Vide homilias eius de cruce & latrone & de laude crucis, tomopetum. Refert & N I C E P H O R V S C A L L I S T V S libro 13. cap. 8. quod Chrysostratus idem iussit, ut Christiani Constantinopolitani in subfannationem Arianae perfidiae, in processioibus & processibus cruce argenteas contra infideles habentes deferrent. Idem narrat libro eodem cap. 37. quod Chrysostratus moturum, se signo crucis muniuit, sub qua (ait) vixerat, & beatam illam ingressus est processionem. Idem Nicephorus lib. 13. c. 37. eadem tempestate cum Magnus T H E O D O S, senior bellum contra Eugenium tyrannum ingressurus esset, & suorum ducum importunitate remoretur, ne certamen iniret, eo quod pauciores essent, & hostes fortiores, sed differret expeditionem: Minime tantam tribuendam esse imbecillitatem dixit omnipotenti crucis armatura, quæ ex aduerso. Hercules imagini opposita esset, Excercui enim meo (inquit) Crux patris, illius autem copias Hercules ducit. Hæc verba proloquitur iter ingressus est, tum victoriam contra tyrannum obtinuit. Vide reliquum. Eandem recenset historiam P A V L V S D I A C O N V S lib. 2. de Gestis Romanorum, ubi & recenset, fulgura & tonitrua pro Theodosio contra Eugenium pugnant, ut & memorat Claudianus, qui hæc victoriam summis effert laudibus. Idem lib. 8. (quia illum iam in medium produximus) narrat quoddam miraculum, quod sub Tiberio Constantino accidit. Nam cum idem Imperator esset in Pauperes liberalissimus, & omnia in pauperum necessitates expendisset, nec amplius haberet, quod posset elargiri. Magnam (inquit) ei Dominus copiam subministravit. Nam deambulans per parlatium, vidit in pavimento domus tabulam maream, in qua erat Crux Dominica sculpta, & ait: Crucem Domini, qua frontem nostram & pectora munire debemus, eam sub pedibus concalcamus? Et dicto citius iussit eandem tabulam auferri de fossa. Quæ leuata atque erecta, inueniunt subter & aliam, hoc signum habentem, qui & ipsam iussit auferri. Quæ amota repererunt & tertiam, iussitque eius cum hæc fuisset ablata inueniunt magnam thesaurum, habentem supra mille auri centenaria sublatumque aurum pauperibus adhuc abundantius, quam consuetus fuerit largitur. Præterea sic de crucis adoratione & gloria C Y R I L L V S A L E X A N D R I N V S lib. 8. in Ioannem cap. 17. exponens illud. Et ego si exilatus fuero a terra, &c. Vbi omnes figuras veteris testamenti protulit, quæ crucem præsignabant, inserti:

A Per ipsam denique crucem, reddita est salus generi humano, facta est redemptio nostra & reconciliatio. Per ipsam allata est nostro medicina dolori, data est fortitudo & robur homini, ut hac lorica obtectus & galea, intrepidus inerat certamen cum hoste, quem Dominus noster crucis saluifera beneficio, foras eiecit, profligauit omnino, & penitus auerit. Idem lib. 6. contra Iulianum Augustinum, quid nobis signum crucis in memoriam reducat, aperit, & quidem piis rationibus. Nam Iulianus ei obiecit, quod lignum crucis adoraret. Imagines (ait) illius in fronte, & ante domus pingentibus. Cuius calumnia multis Cyrillus auctoritatibus & exemplis refutat, cuius verba quia prolixiora sunt, remitto lectoris voluntati, ut adeat locum. Porro ad propositum. Crucis Adorationem & impressionem defendit alter, beatus & sanctissimus doctor C Y R I L L V S H I E R O S O L Y M I T A N V S Catechisi 4. illuminatorum Hierosolymis. Beatus (ait) hic mons Golgotha, in quo nunc propter eum qui Crucifixus est, in illo applaudimus & ligno crucis uniuersus terrarum orbis, per partes repletus est. Et paulo infra: Non pudeat itaque nos crucis Christi, quod si aliquis id occulter, in manifesto signa te cruce in fronte, ut Demones signum regis videntes, trememes procul fugiant. Fac autem hoc signum, & manducans & bibens, & sedens & stans, & loquens & ambulans, in summa, in omni tuo negotio. Idem Catechisi 13. Cum (ait) de Domino cruceque contra infideles questio tibi erit, prius statu manu tua signum, & obmutescet contradicens, &c. Hinc H I E R O N Y M V S S T R I D O N E N S I S Cuius hodie nos festa recolimus 170. in vita Pauli primi eremite, de S. Antonio per eremum inquit prædictum Paulum, dicit, Cum ei obuiaisset homo equo mixtus, cui opinio Poetarum Hippopotamo vocabulum indidit, eo viso, salutaris impressione signi armat frontem, &c. Et in vita Hilariionis, cum ludibria dæmonum circa cellam audiret, Intellexit (inquit) dæmonum ludibria, & pronolatus genibus, Christi crucem signauit in fronte, talique armatus casside, & lorica fidei circumdatus, idens fortius praliabatur, &c. Iterum idem epistola ad Eustochium, Egredientes (ait) Hospitium armet oratio, Regredientibus de platea, oratio occurrat antequam fessio, nec prius corpusculum requiescat, quam anima verbo Dei pascatur, ad omnem actum, ad omnem incessam manus pingat crucem, &c. Vide plura in vocabulo, Imago, & S E V E R V S S V L P I T I V S libro 1. vita S. Martini, sic Iuliano Cæsari respondisse scribit: Crastina Die ante aciem inermis astabo, & in nomine Domini Iesu signo crucis, non clypeo protectus aut galea, hostium cuneos penetrabo securus. Et infra, cum rustici sacram arborem incidere, ut super Martinum caderet, Cum (inquit) iam frangere sui pinus concidens edidisset, iam cadenti, iam super seruenti, elenat obuam manum, signum salutis opponit. Tunc vero turbinis modo retractam putares, diuersum in partem ruit, addo ut rusticos, qui tuo in loco feterant, penè prostrauerit. Idem & libro 2. cum Martinum sibi apparuisse describit, Ego (inquit) sancta genua eius amplexus, benedictionem pro consuetudine flagitabam, superposita capiti meo manu, tactu blandissimo sentiebam, cum inter benedictionis verba solennia familiare illud ori suo crucis signum iteraret, &c. Hinc & A M B R O S I V S M E D I O L A N E N S I S sermone 55. Arbor quedam in nauis (ait) est Crux in Ecclesia, quæ inter totius seculi blanda & perniciofa naufragia, incolumis sola seruat. Et sermone 56. Grande (ait) Crucis est sacramentum. Et si intelligamus, per hoc signum etiam mundus ipse saluatur. Nam cum a nauis scinditur mare, prius ab ipsis ar-

Ioannes Chrysostratus.

Matth. 16.

Hec attende Calitino, Nam de signaculo crucis loquitur, quæ sunt in baptisimo, & in confirmatione Eucharistia, &c. & in incantatione signum.

Cruce iubetur de ferri in processio nibus.

Historia memorabile & Principis in cruce cæsi ficia.

Principis fidei.

Paulus Diaconus.

Insignis miracula orna Christi Tiberio apparuit.

Cruce sculpta erat.

Obserua attende Principis animæ simile legitur S. Ludouici rex Francia p. acc. 1158.

Cyrillus Alexandrinus.

Crucis adoratio & impressio.

Cyrillus Hierosolymitanus

Vida Galuini.

Hieronymus Stridonensis, cū hæc scriberet, eius dies volueretur anno 1570.

Seuerus Sulpitius Rhetor.

Ambrosius Mediolanensis.

Ego eundem Ambrosium de cruce adoranda, in oratione sinubri, in obitu Theodosij. Augustinus Hippoensis.

Omnia ergo Sacramenta cruce perficiuntur, & Hereticæ.

Cruce fronti cruce imprimatur.

Ioannes Damascenus.

Adoratio crucis.

O Hereticæ, vbi est

Matth. 14.

Matc 16.

1. Corinth. 1.

Genes. 1.

Teotimus Episcop. Scythia.

Hilarius 1. Platina Cremensis.

Gregorius Magnus.

bor erigitur, velum discinditur, ut cruce Domini facta, aquarum fuenta rumpantur, & hoc dominico securi signo, portum salutis petunt, periculum mortis euadunt, &c. Vide etiam infra, Imago. De cruce gloria, adoratione, impressione, multis tractat verbis AVGVSTINVS HIPPOENSIS tract. 118. in Ioannem. Quid est (ait) quod omnes nouerūt signum Christi, nisi crux Christi? Quod signum adhibeatur, siue frontibus credentium, siue ipsi aqua qua regenerantur, siue oleo quomodo christinate unguuntur, siue sacrificio quo aluntur, nihil eorum rite perficitur. I D E M tract. 11. in Ioannem. Si dixerimus catechumeno. Credis in Christum? Responder, credo, & signat se cruce Christi, porat. in fronte, & non erubescit de cruce Domini sui, &c. I D E M cano. 2. in Psalm. 30. Non sine causa signum suum Christus in fronte nobis figi voluit, tanquam in sede pudoris, ne Christi opprobrio, Christianus erubescat. Et in Psalm. 44. Attende (ait) gloriam crucis Christi, iam in fronte Regum crux illa fixa est, cui inimici insularunt. Effectus probat, virtutem, domuit orbem non ferro, sed ligno. I D E M sermone 15. de resurrectione Christi: Crucifixus est (ait) Dei filius, non ut crux Christum sedaret, sed ut sacramento Christi crux nostra fieret insigne victoria. Denique nos omnes, qui in Christi confessione gaudemus, crucis signaculo gloriamur. Neque enim Christiana quis potest militia censeri, nisi fidei manu vexillum erexerit crucifixi. Idem & homil. 18. in Apocalypsin, & alibi. Et I O A N N E S D A M A S C E N V S lib. 4. Orthodoxæ fidei, cap. 12. ubi laudes crucis exprimit, Vere (inquit) lignum preciosum, & venerandum, in quo semetipsum in hostiam pro nobis crucifixus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucifus obrulit, ut sanctificauit tactu sancti corporis & sanguinis, decemer adorandum, clauis, & lancea, & indumenta, adoramus etiam figuram precise & vniuersæ crucis. Tamen si ex alia materia facta est, non materiam venerantes (absit enim) sed figuram tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis conuersans: t

Thra us Constantinopolitani.

Adrianus .

Augustinus Hipponensis.

Seuerianus Gabalorum Episcopus.

Gregorius I.

Augustinus Hipponensis.

Rabanus Maurus.

Sophronius Hierosolymitanus.

Epiphanius Tyrius.

Stephanus Quadratus Cælestinus.

tanquam sigillum imprimamus, siue per vacuum aera, crucis sigillum faciamus, speramus & credimus demones, crucem posse fugare. Eodem modo per imaginem, per nominis significantiã, quam ad primum exemplar referimus, fieri posse credendum est. *Gymnasium saluantes eam & honorificè adorantes, speramus nos sanctificationem consecuturos.* THARASIVS CONSTANTINOPOLITANVS Episcopus epistola ad Imperatorem Constantinum VI. & Irenem matrem eius, sita actio. 7. Secunda Nicenæ Synodi: Cum crucem (inquit) viuificant salutamus, conuenienter canimus, crucem tuam adoramus Domine, lanceam, que viuificans, latus sanctitatis tue aperuit, adoramus. *Que sanè adoratio, nihil aliud est quam saluatio, siue amplexum malis dicere, quod indicat, hoc quod labiis quoque nostris propriis ea contingimus.* Vide supra Adoratio. ADRIANVS I. libro ad Carolum Magnam misso, pro defensione imaginum. cap. 24. obiectiones hæreticorum dissoluens, qui librum ediderant sub nomine Caroli Magni, contra sacram 7. generalem Synodum Nicenam II. ita AVGVSTINVM in testimonium profert in Palm. 73. *Iam tenent scripturam, subdunt ligno crucis, iam sit quod prædictum est. Adorabunt enim omnes reges terre, omnes gentes seruiunt ei. Iam in frontibus regum preciosus est signum crucis, quam gemma diadematis.* Illucque adorationem ænei serpentis spectare probat, ex eodem Augustino tract. 13. in Ioannem, cap. 3. Sicut Moyses, &c. & lib. 3. de Trinitate, cap. 10. Item & S. SEVERIANVS GABALORVM Episcopus homilia in laudem crucis, mitè crucem extollit, & adorandam prædicat. hic vixit tempore Chrysostomi. Et GREGORIUS I. epistola ad Leontium exconsulem: *Oleum (ait) sancte Crucis & albis lignum, suscipimus, unum quod tactum benedicat, aliud quod per incensum bene redoleat, &c.* Erektionem autem crucis passim fieri in locis publicis, & in Ecclesiis AVGVSTINVS iam memoratus testatur in sermone, de filio Abraham ducto ad sacrificiũ, vt præfatus Adrianus I. citat loco memorato: *Crux (ait) cornua habet. Sic enim duo ligna compinguntur in se, vt speciem crucis reddant. Sicut ergo in imagine crucis, multi locis videmus, vt fiant duo cornua, quibus insigantur manus, cornibus hærentem, arietem crucifixum Dominum video.* Plura quidem hic possem proferre, vt RABANVM MAVRVM, homilia in laudem crucis. SOPHRONIUM HIEROSOLYMITANVM, homilia in laudem crucis ad eos, qui venerant Hierosolimã ad adorandam crucem, &c. Sed prædicta sufficiunt: multo plures habes adhuc auctoritates (vt diximus) in vocabulo, Imago, Igitur perge. **Crucem hæretici abominantur & euerunt.** Quod nostris temporibus (heu) propriis oculis intuemur fieri, ante multa secula ab iniquis tentatum est, vt videbis in vocabulo, Imaginum euerfores: & hæreticos, scilicet semper Ecclesiam & ministros persecuti sunt & miscuerunt sacra profana, &c. Vide Oro te. Nam ibi narrat EPIPHANIUS TYRIVS, & omnes eiusdem provincie Episcopi, epistola Missa ad Partes generalis 5. Synodi, actio. 4. ab hæreticis crucem deiecitã & conculcatã. Sic autem loquitur, *Inter que (ait) & venerabilis crux lapidata est, ab his, qui cum ipso midificat (scilicet seculo hæretico) in prædicto oratorio Dei genitricis, &c.* Vide locis supra memoratis, quia hic nihil oportuit amplius dici. De etuce, ex sacris literis, plura collegit STEPHANVS QUADRATUS Cælestinus.

Crucis inuentionis festum. J Sapius memoratur in vocabulo, Dies festi. Vide ibi. Crucis autem inuentio quomodo facta sit, narrat NICEPHORVS CALLISTVS lib. 8. historia Ecclesiasticæ. c. 29. & RVFINVS AQVILENSIS lib. 10. Ecclesiasticæ historia, cap. 7. & 8. & SOCRATES lib. I. cap. 17. hos omnes consule, qui etiam multa narrat miracula, quæ in inuentione patrata sunt. Et propterea EVSEBIVS I. Papa, epist. 3. ad Episcopos Campaniæ & Tusciæ, & allegat Gratianus de consecratione dist. 3. cap. Crucis Domini: *Crucis (inquit) Domini nostri Iesu Christi, que nuper nobis gubernacula sancte Romane Ecclesia tenentibus, quinto Nonas Maij inuenta est, in prædicto Calendarum die, inuentionis festum vobis solenniter celebrare mandamus, &c.* Vide Dies festi. Vide quod sequitur.

Crucis exaltationis festũ. J Sunt qui hoc festum Exaltationis ad tempora & memoriam Heraclij Imperatoris referant, & iuste, opinor. Verum tamen NICEPHORVS CALLISTVS, dum lib. 8. cap. 29. Inuentionem crucis describit ab Helena, vt præmissimus, sic loquitur similiter: & RVFINVS AQVILENSIS lib. 10. cap. 7. & 8. Partem (ait Nicephorus) maximam crucis, Helena argentea ciste inclusam, Episcopo ad memoriam posterarum generationũ reliquit, ubi etiam sacram Exaltationem quotannis peragendam sancit. IDEM lib. eodem, cap. 30. asserit, Marianũ quendam ab Imperatore Constantino missum Hierosolymam, ad procurandam dedicationem templi quod absolutum erat, quod & factum est & dedicatum. Et mox subdit, *Erãt is decimusquartus mensis Septembris dies, qui ab eo tempore in Ecclesia Hierosolymitana quotannis publicè ab omnibus festus & celebris agitur est, octo ex ordine diebus, conuentibus celebrandis, &c.* IDEM lib. 13. cap. 37. Exaltationis eiusdem festiue: meminit, quo die Ioannem Chrysostomum asserit è viuis migrasse, vnde stupor, quia eo nos tempore Exaltationem celebramus, quo Helena atque Constantinus, prædictum templum dedicare curarunt. Victoriam verò Heraclij, contra Cosroën Regem Persarum, & exaltationem crucis, narrat pulcherrimè POMPONIUS LATVS, in compendio Romanæ historia, in Heraclio. Lege & Dies festi.

CVLTVS.

Cultus diuinus. J Vide Officium, & Hora canonica.

Cultus diuinus iubetur restaurari collapsus. J Concilium SVESTONENSE apud sanctum Medardum, cap. 4. *Vt in ciuitatibus, & monasteriis vtriusque sexus & ordinis, Dei cultus quam proximè fieri possit instauratur, statuit sancta Synodus, annuente pio Principe, vt idonei legati dirigantur, qui singulorum locorum statum solertissimè perferentur, & que ipsi per se non valent corrigere, iudicio futuri Concilij, & potestati regie reuelent.* Et Concilium AVGVSTENSE, cap. 14. sub Orhone Cardinali: *Diuinus (ait) cultus obseruetur his modis & ritibus, qui per manus sanctorum Patrum nobis traditus, & apud maiores nostros, in sacrificio altaris, officijs deservitorum, horis canonicis, ceterisque diuinis laudibus atque ceremoniis, obseruatus fuit.* Igitur recurre ad vocabula, Hora, Missa, Officium diuinum &c.

Cultus diuorũ. J Vide Sancti, & dies festi.

CVPIDITAS.

Cupiditatis malum. J Vide supra Auaritia.

Nicephorus Callistus.

Rufinus Aquilensis.

Socrates.

Eusebius I.

Nicephorus Callistus.

Rufinus Aquilensis.

Pomponius Latrus.

Concilium Suestionense apud Abbatiam s. Medardi, celebratum.

Concilium Augustinense anno 1142.

Vrbanus.

2. Timoth. 6.

1. Timoth. 5.

Psal. 31.

Cyprianus Carthagenensis.

Ioannes Chrysostomus. Matth. 4.

Matth. 5.

Matth. 26.

Augustinus Hipponensis.

Cupiditatis diffusio.

Ioannes Chrysostomus.

Innocentius I.

Si hoc hodie obseruatur, Deus bone!

Concilium Constantinopolitanum 4. quod est generale 8. Patrum 371.

Sed & VRBANVS I. epist. 1. ad omnes fideles: *Radix (ait) omnium malorum est cupiditas, que in primis hoc malum habet, quod dum ingerit transitoria, abscondit æterna, & dum à foris posita conspicit, intra se latentia non introspicit, & dum aliena querit, sectatori suo semetipsum alieni facit. Ecce quid suadet seculi sapientia, nocitura querere, & amare peritura, negligere salutaria, pro nihilo reputare perpetua, viuere in deliciis. Vnde dicitur, vidua que in deliciis est, viuens mortua est. Suadet ergo mollissimo suauitibus, peccatis, vitis, & flammis nutrire carnem, cibi & vini intemperantiam animam premeret, ac vitam spiritus intercludere, & contra se hosti suo, de se gladium ministrare. Ecce quid suadet seculi sapientia, vt qui boni sunt, mali esse malint, & per errorem mentis fieri etiam studeant peccatores, & non cogitent illam terribilem Dei vocem, cum exuritur peccatores sicut fenem.* De cupiditatis malo abundè tractat CYPRIANVS CARTHAGENENSIS lib. 2. Epistolarum epist. 2. ad Donatum, propè finè, vbi pulchrè pingit avari mentem, oro te, lege. Et IOANNES CHRYSOSTOMVS, homil. 13. in Matthæum in illud, *Vade Satana, &c.* & homilia 21. in illud, *Notate thesaurizare vobis thesauros in terra.* Vbi avarorum mores depingit. Item homil. 82. in eundem, dum illud exponit. Nunquid ego sum rabbi? *Talis (inquit) res auaritia est, amentes, stolidos, impudentes, canes pro hominibus: imo verò & canibus peiores, & demones à canibus facit, &c.* Hinc & AVGVSTINVS HIPPONENSIS lib. 83. questionum sic definit cupiditatem, quæst. 36. *Cupiditas est amor concupiscendi aut obtinendi temporalia. Fluius minuendi est Deum timere.* Ibidem quæst. 34. *Cupiditas est amor verum transseuntium.* Et lib. 3. de doctrina Christiana, cap. 10. *Cupiditatem voco, motum animi ad fruendum se, & proximo, & quolibet corpore, non propter Deum.* Quomodo autem sit punienda, lege eundem in Psalm. 110. & lib. 9. de Trinitate, cap. 9. Vide autem supra in vocabulo, Auaritia, & Concupiscentia, &c.

CVRIALIS.

Curialium mores. J Describit pulcherrimè IOANNES CHRYSOSTOMVS, in libello de comparatione Regis & monachi, tomo 5. & versus est à Germano Brixiõ, obsecro te, lector, lege quia prolixus est.

Curiales non promouendi. J INNOCENTIUS I. epist. 2. ad Victricium Rhotomagensem Episcopum, cap. 11. allegat Gratianus, distinet. 51. cap. Præterea: *Præterea frequenter quidam ex fratribus nostris curiales, vel quibuslibet publicis functionibus occupatos, clericos facere contendunt, quibus postea maior tristitia, cum de reuocandis eis ab Imperatore aliquid precipitur, quam gratia de adscitis nascitur. Constat enim eos in ipsis numeris etiam voluptates exhibere, quas à diabolo inuentas esse nondubium est: & ludorum aut numerum apparatibus aut præesse aut interesse. Sit cerè in exemplum sollicitudo & tristitia fratrum, quam sepe perulimus Imperatore præsentem, cum pro his sapius rogarem, quam ipse nobiscum positus cognouisti, quibus non solum inferiores clerici ex curialibus, verum etiam iam in sacerdotio constituti, ingens molestia, ut redderentur instabant.* Idem adhuc prohibet epist. 4. quæ est ad Felicem Nucerianum Episcopum, cap. 2. vt habes repositum, Laici, &c. Idem iniungit & Concilium GERARALE 8. quod fuit 4. Constantinopolitanum, cano. 13. Porro de hac vide materia, dictione, Or-

dinandi qui non sint. Et laici si ordinandi. Et Episcopus non ordinetur ex laicis: atque, Episcopus curiam & castra non sequatur, &c.

CVRIOSITAS.

Curiositas cauenda. J CLEMENS I. lib. 1. Constitutionum Apostolicarum, cap. 5. *Noli quasi peruolare, discurrere & vagari per plateas, in tempestiuus speculator eorum, qui perditio viuunt, sed arti tue & operi tuo incumbens, quere ut facias que Deo sunt accepta, & Christi sermones in memoriam reuocans, assidue meditare.* IUSTINVS MARTYR, epistola ad Zenam & Serenum fratres: *Qui vult (ait) feliciter viuere, nec videre multa nec audire studeat, & que videt audire dissimulet. Hinc enim originem habet, tranquillitas animi. Caterum qui multis se negotiis ingerit, & ipsam ledit & proximum.* Hinc & IOANNES CHRYSOSTOMVS, homil. 23. in Ioannè, dum illud exponit: quomodo potest homo nasci cum sit senex, *Hæretici (ait) in sua perstant opinione, alij quidem quomodo natus est Christus, alij quomodo carnem accepit interrogant, & mentis sue imbecillitati, immensam illam & ineffabilem subijcunt substantiam, que importuna curiositas sapientibus fugienda est. Neque enim, qui quoniã periciantur, id sciunt, & a vera excident fide.* Hinc AVGVSTINVS HIPPONENSIS, libro de agone Christiano, cap. 4. *Omnis anima curiosi indocta est.* Et lib. 13. Confessionum: *Falsus electionis, delictatio libidinis, & venenum curiositatis, motus sunt anime mortue.* De studiosis verò, ne curiosi quibusdam videantur, si scrutentur scripturas, sic IDEM libro de utilitate loquitur: *Curiosus est qui ea requirit que nihil ad se pertinent: studiosus, qui que ad se attinent, requirit, maxime que ad animũ nutriendum liberaliter atque ornandum pertinent, impensissimè requirit.* Hanc curiositatem laudat BERNARDVS CLAREVALLENSIS serm. 1. de Aduentu, statim in initio, qui tamen supra curiositatem summo opere cauendam suadet, in tractatu de gradibus humilitatis, cum primum gradum superbiæ curiositatem ponit. Et iterum epistola ad Gulielmum Abbatem. Lege si vacat.

DAE

DAMON.

Dæmonum inuocatio prohibetur. J Vide supra Auguria, & infra, Magia, & Magicus, &c. **Dæmonum natura.** J Vide infra, diabolus: quia huic loco cuncta congruentius conuenire visa sunt, quamuis plures Doctores, demonibus tanquam familiariori nomini cuncta attribuant. Porro nos aliam habuimus considerationem, nec multũ interest, quod hic deesse noscitur in alio vocabulo quarere.

DECANVS.

Decani vt eligantur. J De decanis sapius in vocabulo. Archidiaconus, visitatio, & Episcopus agit. Igitur pauca que restant hic inuenerunt. Concilium RHOTOMAGENSE, cap. 9. vt citat Burchardus, lib. 2. Decretorum, cap. vlti. *Ut populus admonetur, vt in dominicis & festis diebus omnes ad vesperas & nocturnas vigiliis, & ad*

Clemens I.

Iustinus Martyr.

Ioannes Chrysostomus.

Ioan. 3.

Augustinus Hipponensis.

Studiofius & curiosus.

Bernardus Clareuallensis.

Rhotomagense non est in 4. voluminibus Conciliorum.

Et ut quisquis Deo debitum suum abstrahit, ne forte Deus per peccatum suum auferat ei necessaria sua. IDEM & cap. 41. Ecclesie antiquius constituta, nec decimis, nec aliis possessionibus priverentur ita ut novis oratoriis tribuantur. Idem & Concilium RHEMENSE sub eodem Principe, cap. 38. Idem & ipse CAROLVS MAGNVS statuit in constitutionibus suis decimas dari. Hinc & Concilium A QVISGRANENSE III. sub Pipino Ludovici Pij filio, lib. 1. cap. 17. decimas ab exordio mundi Deo placuisse, confirmat ex textu Scripturæ: *Dedit (ait) Abraham Melchisedech decimas ex omnibus, propter quod ipse Abgabe commendatur in gentia preconiis. Quia imitantur qui sacerdotibus Christi ob illius amorem & honorem decimas dant, & ab illius merito sequuntur, qui Deo oblatas decimas afferunt, &c.* Vide in vocabulo, Ecclesie facultates relinquenda, &c. Sic & Concil. MELDENSE, cap. 75. statuit, ut decimæ in capellarum facta tecta restauranda, & in luminaria Ecclesie dispensentur, & non inde canes pascantur. Quod confirmat Concilium VORMATIENSE, cap. 59. iubens ut decimæ in potestate Episcopi fiant, docens etiam qualiter debeant presbyteris dispensari, quod postea confirmat & Concilium MORGUNTIVM II. sub Rabano, cap. 10. & II. vbi & de diuidendis eis multa precipit & ordinat. Vide Facultates vt diuidenda, &c. Et Concilium VALENTINVM GALLIÆ III. sub Lothario Imperatore, cap. 10. sic statuit, *De fidei & villis quas constat dominio Ecclesie, a fidelibus olim fuisse traditas, & nunc potestate secularium subditas, voluntate eorum ordinari placuit, ut edictis Principum infusum est, noua & decima ipsis Ecclesiis vnde subtrahita sunt, fideliter persoluantur. Hi qui eas retinuerunt, ut sacrilegos nouerunt se ab Ecclesia limitibus pellendos. Sed & decimas suas omnes fideles promptissime Deo offerant de omnibus que possident, nec ullis oppositionibus, quod statutum est, permutare audeant, ne forte cogamur eos districtione Ecclesiastica ferire.* Hinc & Concilium TICINENSE sub Ludouico II. Imperatore arguens laicos qui suas decimas non dabant parochiis, vnde sacramenta percipiebant, sed eas dabant quibusdam Basilicis propriis, vel suis ad placitū clericis. Hæc omnia renouat Concilium MORGUNTIVM III. sub Arnulpho Imperatore, cap. 13. & 17. & 22. vbi allegat superioris memoratos canones Arelatensis Concilij, & aliorum conciliorum. Sed & Concilium METENSE sub eodem Principe, eadem repetit, cap. 2. & Concilium ROMANVM sub Nicolao II. Episcopo, cap. 13. Decima (ait) primitia seu oblationes viuorum & mortuorum Ecclesie Dei fideliter reddantur a laicis, & in dispositione Episcoporum sint, quas qui retinuerunt, a sancta Ecclesia communiōne separentur. Hinc & Concilium TRIBURIENSE, cano. 13. De decimis (ait) Augustinus Doctor mirabilis (habes superius) sub breuiratione cula satis videtur dilucidasse, cum ait: *Decima ex debito requiruntur, quod si diceret Deus, nempe, meus es homo, mea est terra quam colis, mea farina qua spargis, mea animalia qua fougas, meus est solis ardor, & cum omnia mea sint, tu qui manus accommodas, solam decimam merebaris sed seruo tibi nouem. Da mihi decimam, si non de deis decimam, auferam nouem. Si dederis mihi decimam, multiplicabo nouem. Si ergo queris aliquis, cur decime dentur, sciat quod ideo dante sunt, ut hac deuotione Deus placatus, largius prebet qua necessaria sunt, & vt ministri Ecclesie exinde releuati, liberiores fiant ad spiritalis seruitij expletio-*

*nem, & vt manus populi ex hinc in quotidiana oblatione Domino immoletur, nec non si cuncta statuta canonum (vt habes supra) & constitutiones pauperum & restauracionem Ecclesiarum proficiant. Quatuor enim parti partes iuxta rationes indicamus de decimis & oblationibus fidelium: vt vna sit Episcoporum, altera clericorum, tertia pauperum, & restauracioni Ecclesiarum seruetur. Sicut in epistola GELASII I. cap. 27. legitur. Vide eam in dictione, Facultates Ecclesie vt diuidenda, &c. De decimis autem antiquis semper Ecclesiis seruandis IDEM renouat, can. 14. scilicet, vt si quis in affinitate antiquæ Ecclesie noualia rura excolerit, decima exinde debita antiquæ reddatur Ecclesie (quod iam superius multi canones præceperunt) si verò in qualibet sylua vel deserto loco, vltra milliaria 4. aut 5. vel eo amplius aliquod dirutum collaborauerit, & illic consentiente Episcopo, Ecclesiam construxerit, & consecratam perpetraverit, prospiciat presbyterum ad seruitiū Dei idoneum & studiosum, & tunc demum nouam decimam, nouæ reddat Ecclesie, salua tamen potestate Episcopi. De ita diuidendis decimis etiā statuit Concilium NANNETENSE, can. 10. vt dicemus, Facultates Ecclesie vt diuidenda, &c. Porro vt institutum prosequamur, iterum de decimis Concilium LATERANENSE sub Alexandro III. par. 4. cap. 1. loquitur, vbi de quodam agitur qui sex annis decimas detinuerat, & in commutationem decimæ, redditus quarundam villarum dare volebat, quod omnino prohibetur fieri: *Quia decima (ait) cum temporalibus non sunt commutanda, sed compellatur debitum decimarum, Ecclesiastica districtione persolvere.* IDEM parte ead m, cap. 2. iubet decimas dari, de molendinis, piscariis, & no, & lana, sub excommunicationis pœna, & cap. 3. sequenti, iubet comitibus, baronibus, & militibus, decimas matricibus Ecclesiis, de diuitiis suis vt cum omni integritate persoluant, iubet & Parochianis, vt de fœno, equito, pomis, pitis, & apibus, & omni fructu, decimas soluant, sub pœna Ecclesiastica censuræ. appellatione cessante. Cap. item 4. iubet prius decimas a Parochianis Ecclesie solui, quam seruientibus & mercenariis, de frugibus debita totius anni pro seruitio suo impendant. Et de subtractis atque retentis, dignam satisfactionem exhibeant, sub anathematis pœna. Et par. 26. eiusdem Concilij, cap. 21. ALEXANDER II. Lad Cænonianensem Episcopum: *Parochianos (ait) tuos ad soluendas decimas Ecclesiis quibus eas debent, Ecclesiastica debet seueritate compellere, quod, cum decima non ab homine, sed ab ipso Deo sunt instituta, quasi debitum exigi possunt.* Hinc & Concilium LATERANENSE GENERALE Patrum 1215. sub Innocentio III. cap. 53. In aliquibus (ait) regionibus quedam permixta sunt gentes, que secundum suos ritus decimas de more non soluant, quamuis censentur nomine Christiano. His nonnulli Domini prediorum ea tribuunt excolenda, vt decimis defraudantes Ecclesias, maiores inde redditus assequantur. Volentes igitur super his Ecclesiarum indemnitatibus prouidere, firmiter vt ipsi dominicalibus personis, & taliter sua prædia excolenda committant, quod absque contradictione decimas Ecclesiis cum integritate persoluant, & ad id, si necesse fuerit, per censuram Ecclesiasticam compellantur. Illa quippe decima necessario sunt soluenda, qua debentur ex lege diuina, vel loci consuetudine approbata. IDEM cap. 54. expressè prohibet, ne tributa soluantur ante quam data sint decimæ: *Statimus (ait) vt in prerogatiua Domini generalis, exactio-**

Antiquitas semper Ecclesiis decimas persoluentis, passim in lectis ne superiorum canonum reperitur, vt colligere facile est.

Concilium Nannetense.

Concilium Lateranense sub Alexandro 3.

Nota.

Alexander 3.

Decime vt debitum exiguntur. Exod. 22. Leuitici 27. Numeri 18. Deuter. 12. 14. & 26. Concilium Lateranense generale sub Innocentio 3.

Attende fraudem, que prohibetur de cetero exerceri.

Decimarum priuilegium.

Concilium Rhemense sub eodem. Carolus Magnus. Concilium Aquigranense 3.

Genes. 14.

Concilium Meldense. In vanos vsus decimæ nõ expendantur.

Concilium Morguntiu 2.

Concilium Valentini Gallie 3. anno 885.

Concilium Ticinense.

Concilium Metense. Concilium Romanum sub Nicolao 2. contra Berengarium.

Concilium Triburienfe.

Tulchra consideratio.

Ratio cur dentur decimæ. In fra etiam ad huc respõ debetur.

tributorum & censuum, precedat solutio decimarum, vel saltem hi, ad quos census & tributa indecimate perueniunt, quoniam res cum onere suo transiunt, & per censuram Ecclesiasticam decimare cogantur Ecclesiis, quibus iure debentur. Sed & cap. 55. de terris acquirendis non obstantibus priuilegiis decimas dari decernit, inferens statutum Cisterciensis ordinis, quo monachis prohibetur de cetero emere possessiones, de quibus decimæ debentur Ecclesiis, nisi forte pro monasterijs nouiter fundandis. Quod si forte eis offeruntur, aliis committant excolendas, vt mox dicitur, decimas an monachi debeant persolvere, &c. Cap. autem 56. (& allegatur extra de pactis) prohibetur ne propter pactum aliquorum, amittat decimas presbyter parochialis: *Plerique (ait) regulares & clerici seculares, interdum cum vel domos locant, vel feuda concedunt, in praiudicium parochialium Ecclesiarum pactum adiungunt, vt conductores & feudatarij decimas eis soluant, & apud eosdem eligant sepulturam. Cum autem id de auaritia radice procedat, pactum huiusmodi penitus reprobamus, statuente vt quidquid fuerit occasione huiusmodi pacti perceptum, Ecclesie parochiali reddatur. Hæc & alia plura iterum renouat BONIFACIUS VIII. sexto decretalium, tit. 13. de decimis, & Concil. VIENNENSE sub Clemente V. tit. 7. de decimis. Vide rogo, quia in manu habetur in Clementinis. Renouat quoque hæc omnia decreta MARTINVS V. in Concilio CONSTANTIENSI sessio. 43. de decimis. Denique præmissum Lateranense decretum de decimis, allegant patres CONSTANTIENSIS Concilij sessio. 19. atque confirmant, & ad calcem concilij sic addunt: *Cum paterna pietas filiis hominū prouidere debeat, licet in casu necessitatis urgentis valeat vicissimò landabilis, declarant sancta Synodus non licere Romano Pontifici, indictiones sue exactiones quascumque super Ecclesiam, vel Ecclesiasticas personas, imponere per modum decime vel alio quouis modo. Si vero cum necessitas acciderit Papæ, esse eidem debite subueniendum, uocato generali Concilio, secundum quod expediens videbitur & visse, secundum decretum Concilij, prouideatur eidem. Vide Exactio. Eadem quoque reperunt patres Concilij BASILENSIS, sessio. 8. vbi statunt, Papam non posse nouas gabellas imponere, in terris Romanæ Ecclesie, & Eugenium reprehendunt qui hoc præsumperit facere. De decimis porro dandis & non dandis, de omnibus terræ fructibus. BONIFACIUS VIII. in extrauag. tractat, collector scribens decimarum, vt de domo leprosarum & monialium, de syluis seu nemoribus nil decimarum accipiat, de cæteris autem rebus, & fructibus, & stagnis, & piscariis, &c. vt solui, & accipi debeant, in sinu. Vide decretum. Insuper Concilium RATISPONENSE, cap. 24. Prohibet Episcopis decimas exigere de beneficiorum petitionibus atque absentis, priuilegiis quibuscumque exclusis, quia hoc iuri derogat. Porro Concilium TRIDENTINVM sessio. 25. quæ est 9. sub Pio I V. cap. 2. decreti reformationis: *Non sunt (ait) ferendi qui variis artibus decimas Ecclesiis obuenientes subtrahere moliantur, aut qui ab aliis soluendas temere occupant, & in rem suam vertunt, cum decimarum solutio (hoc superius probatū est) debita sit Deo, & qui eas dare noluerint aut dantes impediunt, res alienas inuadunt. Precipit igitur sancta synodus omnibus, cuiuscumque gradus & conditionis sint, ad quos decimarum solutio spectat, vt eas ad quas de iure tenentur, in posterum cathedrali aut quibuslibet talibus Ecclesiis vel personis quibus legitime debentur, integre persoluant. Qui vero eas aut subtrahunt, aut impediunt, excommunicentur, nec ab hoc crimine, nisi plena resti-***

tutione secura, absoluantur. Hortatur debinc omnes & singulos, pro Christiana charitate debitoq. erga pastores suos munere, vt de bonis sibi à Deo collatis, Episcopis & parochis, qui tenuioribus præstant Ecclesiis, largè subuenire ad Dei laudem, atque ad pastorum suorum, qui pro eis inuicem, dignitatem tuenda non grauentur. Hæc confirmant FRANCIS. II. & CAROL. IX. Reges Francie in cõstitutionibus editis Aureliæ, artic. 16. Vide Facultates Ecclesie.

Decimas cui soluere debet, qui de vna parochia tendit ad aliam, &c.] Hoc quidem in superioribus decretis reperitur sæpius ordinatum. Verum non ita expressè, vt ALEXAN. III. par. 50. c. 39. concilij sui Lateranensis Strigonenf Episcopo respõdet inquirenti, si quispiam de vno Episcopatu, aut de vna parochia tendit ad aliam, an Episcopo vel parochia, vnde recessit semper debeat decimas persolvere, an illi in cuius diocesi tunc moratur: *Noneris (ait) quod si de artificio, vel de negotiatione, aut etiam de agricultura, quæ intra terminos parochie, in qua tunc moratur, exercet, vel huiusmodi aliis decime soluantur, æquum est, vt Ecclesie illi reddantur in qua ille qui reddi per totum anni circulum Missam audiuit. De decimis etiam noualium, vt infra dicitur, eadem 50. parte Concilij Lateranensis sub eo celebrati, c. 40. Brixienf Episcopo scribit, vt terræ illæ quæ arabiles sunt infra cuiusdam parochie terminos cõcluduntur, eidem Ecclesie decimas dare debeant, alioquin alij Ecclesie Episcopus secundum discretionem suam possit depurare, vel ad opus suum tenere, ita quod si quis in his contraire præsumperit, Ecclesie censura percellatur. Vide quæ sup. sunt posita, & seq.*

Decimas laici non valeant tenere.] Hic videndum & etiam in dictione, Beneficia Ecclesiastica non valeant laici tenere, & in vocabulo, Laici. Hoc autem prohibuit Concil. ROMANVM sub Nicolao II. contra Berengarium. Episcopatum 113. est post Concilium LATERANENSE sub Alexandro III. par. 1. cap. 14. *Prohibemus (ait) ne laici decimas cum animarum suarum periculo retinentes in alios laicos possint aliquo modo transferre. Si quis vero receperit, & Ecclesia non tradiderit, Ecclesiastica careat sepultura. Vide supra, Beneficia. IDEM & par. 8. cap. 26. Statuimus, vt si quis alicui laico in seculo remanenti Ecclesiam vel decimas concesserit, a statu suo tanquam arbor que inutiliter terram occupat, succidatur, & donec emendet ruina sua iaceat dolore prostratus. Et in eodem Concilio ALEXAN. III. Auibianens Episcopo, par. 50. c. 29. *Quoniam donationem decime (ait) quam Abbas S. Saluy & predecessor eius cuidam laico iure hereditario concesserunt tenendam, cum sanctuarium Dei iure possideri non debeat, in irritū penitus reuocet, & viribus carere decernas, & laici nisi decimam ipsam Ecclesie S. Saluy liberè & absolūtè restituant, vinculo excommunicationis astringas. IDEM Episcopi Brixienf, c. 40. Eiusdem partis, *Si laicus aliquis a clericis sine conuersis decimas de laboribus suis in sua diocesi requisierit, tu enim ab exactione huiusmodi prius compellat, & laicos illos qui a colonis, tertiam vel quartam partem laborum suorum ante solutionem decimarum recipiunt, decimam de portione sua, secundum quod colonus de parte, qua illum contingit, excolere consuevit, abique diminutione aliqua his quibus debentur, facias liberare. Reliqua vide superius, & Benefic. & Laicus.***

Decimas an teneantur persolvere monachi.] Hic etiam te confer ad vocabulum, Monachus: vbi dicitur, Monachorum exemptio, &c. Porro de hac materia præsumit Conc. LATERANENSE sub Alexandro III. par. 13. c. 3. vbi ALEX. III.

Diligenter hæc notanda ad cautelam.

Bonifacius 8. Concilium Viennense generale sub Clemente 5.

Martinus 5.

Concilium Constantiense generale.

O quam impii hoc decretum conculcatur.

Concilium Basiliense generale.

Bonifacius 8.

Qui non soluunt decimas.

Concilium Ratisponense.

Concilium Tridentinum generale.

Vide decretum.

Franciscus II & Carolus XI.

Alexander 3.

Decimæ Monialium.

Concilium Romanum sub Nicolao 2. Concilium Lateranense sub Alexandro 3.

Luc 13.

Alexander 3.

Concilium Lateranense sub Alexandro 3.

† Eboracensi Archiepiscopo

Monachi non debent soluere decimas.

Adrianus 4.

1. Corinth. 9.

Gregorius 7.

Ioannes 21.

Paschalis 2.

Celestinus V. fundator prednis nostri.

Privilegia Coelestinorum & non dandis decimis.

sic scribitur: De compellendis (ait) **monachis albis & nigris.** Canonici regularibus ad soluendas decimas de terris conductis quas habent ad terminum vel ad firmam a nobis tua discretio postulat. Sed te, vel quemlibet alium audire & exaudire super hoc nulla ratione possumus, nisi manifeste vellemus obviare iustitia, & predecessori instituis contraire, ne videamur religionem persequi, quia si forte non habemus in nobis, in aliis diligere & fouere tenemur. Cauum siquidem in scriptis predecessorum nostrorum Roman. Pontif. habetur, quod religiosi ubi ab exactioe decimarum de laboribus quod propriis manibus vel sumptibus colunt, & de nutrimentis animalium suorum, profusus erant immunes. Sed pia recordationis ADRIANVS (hic fuit IV.) Papa predecessor noster labores in noualia pro sua voluntate conuertit. Illud etiam debet nos a tua petitionis effectu retrahere, quod in veteri testamento, non usquam legitur recolimus, ut Leuita Leuitis decimas persoluerent. Imo sicut tua discretio non ignorat, non ambigimus esse statutum, ut Ecclesis illis decimas persoluant (habes superius ubi Ecclesiastica sacramenta percipiunt, unde Apostolus, non est magnum si metimus temporalia, ubi spiritualia seminamus. Itaque quantumcumque te diligimus, petitionem tuam non duximus admittendam. In nullo poteris repulsam quod secundum institutum a nobis fieri postulare. IDEM Alexand. III. eadem confirmat, par. ead. c. 4. 5. 6. 7. & 9. ubi predecessoris sui GREGOR. VII. ponit statutum hoc modo: Statuimus ut monasteria ex suis pradiis nullo modo decimas soluere cogantur, quia si legitime danda sunt, Orphanis & peregrinis danda sunt. Indignum est enim, ut a clericis exigantur, qui propter eum, cuius sunt decima, pauperes efficiuntur. Nam si pauperes Domini sunt, pauperum hereditas pauperibus eius eroganda est, illis videlicet, qui propter amorem illius que poterant possidere, dimittunt, & magis, nudi sequentes, potestati alterius se submitunt, & c. IDEM Alexand. III. libid. c. 15. Producit etiam predecessoris IOHANN. (reor) 21. decretum: Habemus (ait) certam predecessorum nostrorum constitutionem & rationem, nihil in hoc mundo habentibus decimas & oblationes vinorum & mortuorum obuenire, qui spontaneam eligentes paupertatem in monasterio suo degere volunt, sub imperio in quibus Christus alitur & vestitur. IDEM & cap. 16. profert PASCHAL. II. decretum: Nouum (ait) exactioe generis est, ut clerici a clericis, frugum vel animalium decimas exigant. Nunquam enim hoc in lege Domini precipi legitimus, aut permitti. Neque enim a Leuita Leuita decimas exortisse legitur. Illi profecto soluere laborum suorum decimas debent, qui a clericis spiritualium ministeriorum labores accipiunt. Prædicta omnia renouat generale Concil. VIENNESE sub Clemente V. ut habes insertum in Clementinis tit. de decimis, c. 1. Leges obsecro. Hæc quoque suis Celestinus confirmat COLEST. V. in suo indulto seu privilegio illis concessio: Sane de fructibus (ait) terrarum & possessionum vestrarum, ac etiam noualium qua propriis manibus & sumptibus colitis vel per homines vestros, aut alios excoli facitis, in propriis pradiis seu etiam alienis, sine de horis & piscatoribus vestris vel de nutrimentis animalium vestrorum, nullus a vobis decimas exigere vel extorquere presumat, a quarum prestatione vos totaliter liberamus, & excommunicationum suspensionum & interdicti sententias, contra vos & in prædicta loca, quavis auctoritate in contrarium proferendas ipso facto decernimus alicuiatenus non tenere. Hæc postea privilegia successores confirmant. Porro iunge sequentia.

Decimas ubi & quando tenentur monachi persolvere. Ultra prædicta omnia pri-

uilegia, ne monachi his abundantur, non est illis licitum cuilibet decimas de terris illis subtrahere, quas alii tradunt ad colendum, vel qua decimas solebant, antequam possiderent, persolvere. Unde idem ALEXANDER III. cap. 2. eiusdem part. 13. Concilij Lateranensis, ad monachos Eboracenses, Dilecti filij (ait) Abbas & fratres sancta Crucis, transmissa nobis conquestione demonstrauerunt, quod prædia de quibus decimas & in magna parte sustentationem habere consueuerunt, conuulsi ad firmam. Unde quoniam idem fratres ex hoc immoderate eis enormiter grauantur, nec fuit intentionis antecessorum nostrorum, ut de possessionibus quas conductis decimas non deberet persolvere, præcipimus quatenus ipsdem fratribus, de prædiis quacunque conuulsi in parochiis suis, de quibus consueuerunt decimas percipere, plenarie persoluant, vel cum ipsis tam pacifice, & amicebiler conueniant, quod nulla debeant inter vos scandala mala suscitari, & ne vos videamini ultra quam vobis indultum est, manus excidere. Idem eiusdem part. c. 4. 5. 6. 8. & 10. Ex decreto ADRIANI IV. proponit, & cap. 12. Eundem Adrianum citat ex epist. ad Thomam Cantuariensem Archiepiscopum: Peruenit ad nos (ait) quod monachi de Boxle, Ecclesia sancta Maria in cuius parochia comorantur, decimas ex integro non persoluant, & eas reddere contradicunt, capropter fraternitati tua iubemus, quatenus prædictos monachos moneas, ut ipsi decimas & de ipsis cultis in quibus domus olim constructa fuerant præfata Ecclesia, cum integritate persoluant, quoniam priusquam in eadem Ecclesia morarentur, solebant persolvere. Si non appellatione cessante, auctoritate nostra cum omni distinctione, sicut olim de pasuis soluebantur decime, ita nunc de eisdem ad frugum fertilitatem trãstatis, decimas volumus absque diminutione persolui. Idem dicit ad fratres de S. Laurentio, c. 13. sequent, eiusdem part. 13. & cap. 15. allegat GREGORII VIII. decretum, **Ut nullus Abbas decimas & primitias, & reliqua que secundum statuta canonum ad Episcopos pertinet, detineat, sine auctoritate Romani Pontificis, seu Episcopi, in cuius diocesi habitat Apostolica auctoritate firmamus.** Hæc confirmat quoque GENERALE LATERANENSE Concil. sub Innocentio III. c. 55. ut supra allegauimus, & cap. 67. iterum repetit statutum ne religiosi recipiant decimas de manu laicali, vide superius. Hæc quoque confirmat Concil. BASILEENSE generale in Karolina, quam vocat, ubi allegat edicta & statuta FREDERICI II. & CAROLI IV. Imperatorum. Vide Exactio.

DECRETUM.
Decreta Pontificum.] Vide Canon, & Traditio.

DEDICATIO.
Dedicatio seu consecratio Ecclesiarum & eius antiquus usus defenditur.] De dedicatione & consecratione altarium iam in dictione, Altare diximus. Restat de Ecclesis modò pauca, quæ se offerunt, in propatulum exhibere. Itaque consecrationis Ecclesiarum antiquissimus usus elicitur ex CLEMENTE I. epist. 2. ad laqobum fratrem Domini: Ecclesias (ait) per loca congrua & utilia facite, qua diuinis precibus sacrare oportet, & in singulis sacerdotes, diuinis orationibus Deo dicatos ponite, quos ab omnibus venerari oportet, & non a quocquam granari. Hinc ABDIAS BABYL. lib. 8. certaminis Apostolici, Orante (ait) Bartholomæo, & ceteris demonibus è templo, cum respondissent omnes. Amen, apparuit Angelus Domini splendidus, sicuti sol habens alas, & per quatuor angulos templi circumvolans di-

Vide quando tenetur Monachi persolvere decimas.

Alexander 3.

Adrianus 4.

Gregorius 7.

Concilium generale Lateranense sub Innocentio 3. Par. 12. 15.

Concilium Basileense generale. Fredericus 2. Carolus 4. Imperatores.

Clemens 1.

Abdias Babylonius.

Simeon Metaphras.

Oecumenius doctor.

Hyginus 1.

Concilium Magni Nicenum.

Eusebius Casariensis. Nicephorus Callistus.

Hæc nota diligenter.

Ruffinus Aquileensis.

Cassiodorus Senator. Theodorus Cyrensis.

glio suo in quadratis saxis sculpsit signum crucis, & dixit: Hæc dicit Dominus qui misit me, sicuti omnes vos ab infirmitate vestra mundamini, ita mundamini templum hoc ab omni sordè & habitatore eius, quem iussit Apostolus Dei ire in locum desertum ab hominibus, & c. Sed & SIMEON METAPHR. (ut etiam confirmat OECUMEN. ad calcem Apocalypsis expofitæ) in vita S. Lucæ Euang. Huiusmodi (inquit) fructibus Christo magistro oblati, impietate de medio sublata, decretis templis, altaribus stabilitis, & consecratis, & sub credentibus presbyteris & diaconis inter hos creatis, relectis, fidei præfinitione ipsis tradita, & c. Vide residuum. Præterea vicinus Apostolorum HYGIN. I. ut citat Gratian. de consecr. dist. 1. c. Omnes Basilicæ, & Iuo lib. 2. Decreto, tradidit formam consecrandi Ecclesias, ut mox videbimus. Et postea Concil. I. NICENVM generale, decretum proposuit de non iteranda consecratione Ecclesiarum, ut allegat etiam Gratian. de consecr. dist. 1. c. Ecclesis. Vide infra allegatum: ubi & maiora inuenies testimonia in discursu distinctionum huius vocabuli. Porro EUSEB. CAESAR. in vita Constantini & NICPH. CALLIS. lib. 8. c. 26. vbi Niceni Concilij Lacta recenfer, post quod completum referunt, Constantinum duxisse omnes Patres ad consecrandam nouam urbem Constantinopolim, & ibi eisdem conuio excepisse: Atque illi (ait Nicephorus) quod petierat, faciunt. Constantinopolim venit, Encenia & consecrationis festum diem celebrant, inuenio sacrificio operatur, precibus votisque urbem abundè prosequuntur & firmat. Eandemq. Dei genitrici dedicat, nouam Romam Imperantemq. Constantinopolim cognominantes, & c. Sed ne hæreticus periret, dicitur non Ecclesiam sed urbem consecratam. IDEM lib. 7. c. 49. vbi innumera enarrauit templa, quæ Constantinus erexit, ad calcem capitis, Tria (inquit) Constantinopoli maxima templa seruatori Christo constructa dedicauit, sanctæ Sophia sine sapientia, sanctæ pacis & sanctæ virtutis, in super celebrant, inuenio sacrificio operatur, precibus votisque, & c. Multa. Vide Ecclesias construere, & c. IDEM quoque Nicephorus lib. eod. scilicet 8. c. 50. memorat Constantinum celeberrimum templum Hierosolymis constructurisse, quod magnum martyrium dicitur, cui eod. misti cum Patribus Marianum propter sacri eius templi dedicationem: Atque illi (ait) priusquam ut potuerit Hierosolyma contendere, diffidio atque discordia omni seposita, templumq. ipsum dedicauit, donaria simul & ornamenta ab Imperatore Missa maxime profusus precibus consecrantes, & c. Vide locum. IDEM quoque lib. 8. cap. 27. & apertius RVFFIN. AQUILEN. lib. 9. historię Ecclesiasticæ, c. 10. vbi narrat scelerati Maximini mortem: Ea (inquit) loca que paulo ante impiis tyrannorum machinis fuerant destructa, rediuita caperunt constructione clariora & celsiora consurgere, templaq. excelsa, pro humilibus commenticulis eleuari. Inuabat enim Christianorum Principum favor, & legislatione religiofa alacres nostrorum animos eo amplius animabat, dum & ad personam Episcoporum frequentius scriberent, & honore sacerdotibus cum summa ueneratione deferrent, sed & impudiciorum sumptus benignius largirentur. Interea sistinitates à nostris frequentissime gerebantur, cum omni letitia & exultatione per urbes & loca singula Ecclesiarum dedicationibus celebratis, congregatebantur in unum sacerdotes, & c. Vide reliquum. Sed & CASSIOD. SENATOR, lib. 3. Tripartita historia: ex THEODOR. CYRENSI, lib. 4. Ecclesiasticæ historię: Præceperat (inquit) Imperator, ut omne Concilium à Tyro ueniret ad Æliam, nec non & alios ualique conueneri præceperat, ut

templa edificata dedicarentur. IDEM lib. 4. Tripartita historia, c. 9. Egredere ergo (ait) ut in Antiochia Syria synodus fieret, sub occasione quidem dedicationis Ecclesie, quam pater Augustorum fabricari ceperat, & c. Verum tempus deficient, si omnes historiographorum auctoritates in medijs produxero. Porro IOANNES CHRYSOSTOMVS, Ecclesias dedicari & consecrari solitas confiteretur, homil. 6. de militia Christiana, tomò 5. & homil. 7. de eruditione disciplinæ. Sed & AVGVST. HIPPO- NENSIS sermones composuit in dedicatione Ecclesie, in quorum 5. de Ecclesia libertate differit & immunitate, eam sanctam & dicatam appellans. Sic & dedicationis meminit AMBR. MEDIOL. in c. 10. epist. ad Hebr. Verum vide sequent. Vide BEDAM & BERNAR. in homil. de dedicatione. **Dedicatio quomodo debeat celebrari.]** HYGINVS I. ut allegat Gratianus de consecr. dist. 1. c. Omnes, & Iuo lib. in Panormia, & lib. 2. Decretor. licet hoc decretum Euaristo attribuat Burchard. lib. 3. Decret. c. 27. Omnes (inquit) Basilicæ cum Missa debent semper consecrari, & Ecclesie destructe. Vbi autem plures sunt, quam necesse sit aut maioris magnitudinis, quam ex rebus ad eas pertinentibus restaurari possunt, Episcopi providentia medius inueniatur, qualiter consistere possint aut restaurari. Et iterum ibidem, cap. Si motum: Si motum fuerit altare, demò consecratur Ecclesia (vide mox, de dicatione an iteranda) si tantum parietes mutantur, & non altare, saluberrimum tantum exorcizetur. Si homicidio vel adulterio, Ecclesia violata fuerit, diligentiſsimè expurgetur. Vide infra, Ecclesia sanguine vel semine polluta, & c.) & iterum eadem distinctio, cap. Si ligna: Ligna Ecclesie dedicata non debent ad aliud opus imungi, nisi ad aliam Ecclesiam, vel igni sunt comburenda, vel ad profectum in monasterio fratribus. In laicorum uero opera non debent admitti. Hinc collige ex NICEN. O. lib. 8. cap. 26. quomodo patres Constantinopolim urbem & templa eius inuenio sacrificio dedicauerunt, hoc supra expressum est. Porro Concilium AQUISGRANENSE III. sub Pipino Ludouici Pij filio, lib. 1. c. 17. & veterum memoria, antiquam consecrandi Ecclesias consuetudinem, ritus & mores describit, cap. 24. sic subdit: Unde hodie (ait) Christiana quoque religio exemplum sumens, ex antiqua Patrum traditione, domos in honorem Dei edificat, ac dedicat, & altaria erigit, eisq. oleum superfundit, ac sacrosancto chrismate perungit eas, & de factis dictisq. eiusdem Iacob, melodiam Christo canit, & a fidelibus oblationibus, & vota & preciorum diuersarumq. rerum ad decorem & honorem diuini cultus, sacerdotumq. caterorumq. ministeriorum Christi usus, pauperumq. receptionem ac recreationem suscipit donaria. Quæ autem huiusmodi donaria ad iniuriam Dei omnipotentis templorumq. sanctorum suorum debonorationem & humiliationem sacerdotumq. Dei uiuiperationem auferre presunt, cuius sit discriminis & damnationis ut perpendat, subriter admonemus, quoniam sicut uerbis eiusdem Patriarche Iacob aperitè demonstratur, cuncta Deo dicata templa, & terribilia sunt & Dei habitacula, & uere domus Dei sunt & porta celi, & c. Vide Facultates Ecclesie, & Ecclesie construenda, & c. Dedicatio quoque ritum elucidat Concilium COLONIENSE III. cap. 12. par. 9. ex veteri testamento Exodi 31. & 32. & 2. Paralip. 22. & addit: Pngitur præterea secundum Ecclesiasticam consuetudinem, cum consecratur altare, cum dedicatur templum, cum benedicuntur calices, idq. non solum ex m. d. veteris legis, uerum etiam exemplo beati SYLVESTR. I. qui cum consecrabat altare, illud chrismate perungebat. Verum uincionis sacramentum aliud quidem ef-

Ioannes Chrysostomus.

Augustinus Hipponensis.

Ambrosius Mediolanensis.

Hyginus 1.

Euaristus.

Vide infra latins Dedicatio an iteranda.

De lignis consecratis Ecclesie.

Nicephorus Callistus.

Concilium Aquigran. 3.

Hæc nostros Caluist. perstringunt.

Genf. 26. & 28.

Concilium Colonienf. 3.

Syluester 1. Cur oleo benedicuntur consecrati & ualid.

Contra Calu-
niam.

Dedicationis
ratio.

Altaris confe-
cratio.

I. Corinth. 3. &
6.

Pfal. 50.

Gelasius. I.

Concilium A-
uzificatum pri-
mum.

Concilium
Tulcanum 3.

Psal. 4.

Ioan. 10.

cit & figurat, tam in nouo quam in veteri testamento vide supra, Christum) unde non iudaizet Ecclesia, cum unctio celebrat sacramentum, sicut aliqui sentiunt, qui neque scripturas, neque Dei nouere uirtutem. Quamobrem (subiungit cap. 13.) Populus docendus est hic aliud agi, atque aliud significari, cum consecratur templum. Fundantur preces Domino, ut hinc sibi locum peculiariter dedicatum esse uelit, ut diabolus & eius potestatem inde penitus expellat, ut omnes qui huc deprecantur conueniant, ex quacunque tribulatione, consolationis diuina beneficia consequantur, ut ab omnibus pariter conuenientibus Deo laudes soluuntur, diuinum uerbum audiatur, ac Ecclesiastica sacramenta ministrantur. Peculiariter altare consecratur, ut illic oblatio munda Deo offeratur, hoc est, sacramentum corporis & sanguinis Christi, quod in memoriam passionis Dominice immolamus. Quod uero preter preces, aspersio etiam aque unctio, aliarumque rerum solennia adhibentur, mysterij secretioris plenum est, non quod inanimata ista, gratia diuina susceptiua sint, sed cum hac uisibiliter sunt, admonetur Christianus, Deum omnia hac per inuisibilem uirtutem in anima operari, quae est domus Deo dedicata, ubi fides fundamentum facit, spes erigit, & charitas consummat. Signat ergo templi dedicatio tam fidelis animam quam Ecclesia cum Christo desponsationem. Ipsa enim Ecclesia Catholica, ex multis uinis lapidibus adunata, uerum Dei templum est. Quod si Dei templum sanus altare inus habemus. Altare quidem nostrum, cor nostrum est, in hoc altari fit sacrificium laudis. Sacrificium enim Deo spiritus contribulatus, & cor contritum. In hoc altari fit commemoratio corporis & sanguinis Christi. Hinc preces ad caelum ascendunt, ad cor enim respicit Deus. Quamobrem nisi omnia quae in huiusmodi consecratione exterius aguntur, in nobis spiritaliter impleantur, parum hinc fructus nobis accesserit. Quod enim exterior ablutio, uel inunctio sine interiori prodest? Videt quod supra positum est, & attende quae sequuntur. Vide etiam plura infra.

Dedicationis solennitas quotannis iubetur celebrari.] Vide supra in uocabulo. Basilicam non cuius, nec in nomine cuiuslibet, licet edificare. Ex GELASIO I. epist. 1. ad Episcopos Lucaniae Brutorum, &c. & allegatur a Gratiano de consecratione dist. 1. cap. de locorum consecratione sanctorum, &c. ibidem citauimus. Lege ibidem & dictione. Basilicam edificare in alieno territorio, &c. ex Concil. ARAYSI CANO I. sub Leone I. can. 10. ubi dedicationis meminit. Ibidem quoque inuenies citatum decretum Concilij TOLTANI III. sub Pelagio II. cano. 19. & allegatur a Gratiano causa 10. quest. 1. cap. Sic quidam, &c. Multi contra canonum instituta (ait) Ecclesias quas edificauerunt postulant consecrari, ut dicitur, &c. Vide Basilica. Porro, oro te, ne praeterea quin superius adiungas quod sequitur.

Dedicationis solennitas quotannis iubetur celebrari.] Hoc ex superioribus constat annotatione, ubi ex Nicophoro allegauimus, quomodo patres Niceni diem dedicationis celebrarent quem & Encenia nominant, festumque diem consecrationis appellat. Non est opus hoc iterum repetere. Tantum memineris, nos non silentio preterisse, Porro FORTI I. V. epist. 1. ad Episcopos diuersarum prouinciarum, c. 1. & allegat Gratianus de consecrat. dist. 1. c. Solennitates, &c. Solennitates (ait) dedicationum Ecclesiarum & sacerdotum per singulos annos solenniter sunt celebranda, ut si Domino exempla dante, qui ad ipsum dedicationis templi, omnibus id faciendi datus formam, cum reliquis populis eandem solennitatem celebrant uenit, sicut scriptum

Facta sunt Encenia Hierosolymis. Quod autem 8. dierum sint Encenia celebranda in libro Regum peracta dedicatione templi reperies. Idem statuit Concil. MONTINVM I. sub Carolo Magno, c. 36. & Concil. COLONENSE III. par. 9. c. II. De annua dedicationis solennitate celebranda loquitur, & praecipit rationem hac die annunciari populo, cur templa & Ecclesiae deditur. Lege GRATIANVM de consecrat. dist. 1. c. Sicut non alij, & c. Missar. solen. & lege in uocab. Dies festi.

Dedicatio Ecclesiarum iteranda.] Concilium NICENVM I. sub Syluestro allegat Gratianus de consecrat. dist. 1. c. Ecclesiis, &c. Ecclesiis semel Deo consecratis non debet iterum consecratio adhiberi, nisi aut igni excussa, aut sanguinis effusione, aut cuiuscunque semine polluta fuerint: quia sicut infans, a quacunque sacerdote in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti baptizatus non debet iterum baptizari, ita nec locus Deo consecratus iterum consecrandus est, nisi propter eas causas, quas supra nominauimus. Si tamen fidem sanctae Trinitatis tenuerint qui consecrauerunt. Hic lege decretum HYGINI I. supra allegatum. Porro etiam lege in uocabulo, Ecclesia sanguine uel semine polluta, quomodo reconcilietur, &c. Hinc & IVLIVS I. in decreto quod allegat Gratianus de consecrat. dist. 1. c. De fabrica, De fabrica uero cuiuscunque Ecclesiae, si diuina fuerit instauranda, & si in eo loco consecrationis solennitas debeat iterari, in quo sanctuaria non fuerint nihil iudicamus officere, si per eam minime iactetur aqua exorcizata, quia in consecratione cuiuscunque Ecclesiae, in qua Spiritus sancti arra non ponitur, celebratam tantum scimus esse Missarum. Et ideo si qua sanctorum Basilica a fundamentis fuerit inuoluta, siue altaris maiore, siue aliqua dubitatione, cum in ea fuerit, Missarum solennitas celebrata, totius consecratio sanctificationis implebitur. Si uero sanctuaria, quae habebant, ablata sunt, rursus corruerit deponitione & Missarum solennitate reuerentiam sanctificationis accipiat. Hinc Concil. CARTHAGINENSE V. can. 6. & allegatur a Gratiano de consecrat. dist. 4. c. Placuit: Placuit de Ecclesiis si non inueniuntur certissimi testes, qui eas consecratis esse sine dubitatione testentur, sine ulla trepidatione consecratur. Idem & de profanatis a Gothicis Concil. AURELIAN. I. c. 12. & praememoratus FORTI I. V. epist. 1. ad diuersarum prouinciarum Episcopos, c. 2. De Ecclesiarum uero consecratione (ait) quoniam dubitatur, & nec certa scriptura, nec certi testes existunt, a quibus consecratio scitur, absque ulla dubitatione scitote eas esse consecrandas, ne talis trepidatio faciat deteriorationem, quoniam non monstratur esse iteratum, quod nescitur factum. Eiusdem est sententia GREGORII I. lib. 11. epist. 37. ad Faelicem Episcopum Sicilię, c. 3. Idem & ante eum statuit, & ordinauit VIGILIUS I. epist. 1. quae est ad Eutherium Episcopum, c. 4. sed omnino eius eadem uerba sunt, quae & supra Niceno Concilio ex doctrina Gratiani assignauimus. Unde colligo quia aut Vigilius ea mutuauit ex Niceno Concilio, aut Gratianus pro Vigilio Nicenorum Concilium posuit. Nam omnino eadem sunt uerba, nec in vna syllaba discordant. Lege ergo. Lege & Burch. lib. 3. c. 10. 11. 12. & uide Eccles.

Dedicatio non pro precio celebretur.] Hoc habes multoties in uocabulo, Simonia, Sacramento, &c. Verumtamen ne locum vacuum dimittamus, Concilium BRACARENSE II. cap. 5. & allegatur a Gratiano, causa 1. quest. 2. cap. Placuit: Placuit ut quoties ad consecrandas Ecclesias Episcopi inuitantur, non quasi ex debito, minus aliquid a fundatore requirant, sed si ipse quidem aliquid ex suo

400

3. Regum 2.

Concilium
Moguntinũ 1.
sub Carolo Ma-
gno

Concilium,
Colonienſe 3.

Gratianus
cõpilator de-
creti.

Concilium
Nicanum 1. 318
Patrum.

Hyginus 1.

Iulius 1.

Concilium
Carthagenũ,
5.

Concilium
Aurelianenſe I.
Eulix 4.

Gregorius 1.

Vigilius 1.

Concilium
Bracarenſe 2.

voto obulerit, non respuatur. Si uero aut paupertas illi, aut necessitas retinet, nihil exigatur ab illo. Vide residuum, Basilica.

DEFUNCTVS.

Defunctis fidelibus, exequiæ, missarum sacrificia, & suffragia à uiuis impendenda.] Hæc tria, optime lector, diligenter recole. Decreueram enim sigillatim sine uocabulis omnia relinquere. Verum mihi magna hinc confusio oritura uisa est, eo quod nil rem eandem sæpius repetere oporteret, cum quædam sint Parru auctoritates, quæ simul omnia comprehendunt, & illas detruncare non facile possem. Itaque consulens lectorum utilitati, hic tam exequias. Missæ sacrificium, quam suffragia defunctis fidelibus impendenda, probare statui: atque eo quo capi ordine, procedam, Deo ita opitulante, repetens ab origine Catholica Ecclesiæ, ac omnia in usu fuisse. Quod ergo hic datur, non erit in aliis uocabulis requiringendum. Ut autem iam dicere inchoemus, sic exordimur à Missa IACOBI APOSTOLI, qui primus, ut fertur, Missam Hierosolymis celebravit, ubi datur intelligi, quod super corpora defunctorum & in eorundem exequiis pro salute animarum sacrificium celebrabatur. Sic autem ait, ut eam in lucem emittere curant Claudius de Sainctis Doctor Theologus: *Memento Domine Deus noster spirituum & uniuersæ carnis quorum memoriam egimus, & quorum non egimus, orthodoxorum ac recte de fide sentientium, ab Abel insto usque ad hodiernum diem. Fac eos requiescere in regione uiuentium, in regno tuo, in deliciis paradisi, in sinu Abrahe, Isaac & Iacob sanctorum Patrum nostrorum, unde exultat dolor tristitia & genitibus, ubi profudit lumen uultus tui & perpetuo respicit, &c.* Hinc coetaneus Apostolo CLEMENS I. lib. 6. cap. 30. narrat, Apostolos sic statuisse: *Sine ulla exceptione (ait) conuenite in cometeria, sacros libros in his legentes, & psallentes pro his, qui dormierunt, martyribus atque omnibus sanctis, qui a seculo fuerunt, proque fratribus nostris qui in Domino obierunt, & antitypum regalis corporis Christi acceptabilemque Euchariſtiam offerre in Ecclesiis & cæmeterijs uicinis, atque in exitu mortuorum psallentes eos deducite, si fideles fuerint in Domino. Preciosa enim in conspectu Domini mors sanctorum eius. Et iterum, reuertere anima mea in requiem tuam, quoniam Dominus beneficium tibi. Et in alio loco: memoria inſtorum cum laude. Et inſtorum animo in manu Dei ſini. Nam qui in Deum crediderunt, quanquam obierint, tamen non ſunt mortui. IDEM CLEMENS lib. 8. cap. 48. Peragatur (ait) dios tertius mortuorum in Psalmis, in lectionibus, atque orationibus, propter eum qui tertia die resurrexit. Item nouus in commemorationem superſtium atque defunctorum, cuius quadragesimus secundum ueterem formam. Moſen enim hoc modo populus laxit. Nec non ammittet ſarum pro anima ipſius deturq; de illius facultatibus pauperibus in commemorationem ipſius. Et cap. 49. subdit, Hæc de pijs dicitur. Nam de impijs, & si omnes mundi facultates daret pauperibus, tamen nihil eis prodeſſet. Nam cui uiu inſenſus erat, Deus certe eidem mortuo eſt iratus. Non eſt enim iniuſtitia apud eum. Iuſtus eſt enim Dominus, & iuſtitias dilexit. Et ecce homo, & opus eius, &c. IDEM eodem lib. cap. 47. De his autem qui quiescerunt in Christo (ait) poſtquam Diaconus abſoluit orationem ſic dicit, pro quieſcentibus in Christo fratribus noſtris rogemus, ut benignus Deus, qui uisus animam ſuſcepit, dimittat ei omne delictum uoluntarium & inuoluntarium, & proſperius ei factus collectet eum in regione piorum & beatorum, in ſinu Abrahe, Isaac &*

Hæc, bene lector, obſeruo patienter lege, quia maxime ſalutaria ſunt.

Iacobus Apoſtolus.

Precatio ſ. Iacob pro defunctis.

Clemens I.

Apoſtoli pro defunctis iubeant orari, & exequias celebrari, & ſacrificium.

Pfal. 115.

Pfal. 114.

Proverb. 10.

Sapient. 3.

Secundum ueterem formam (ait) ego non res est noua & Caluine. Deuter. 34.

Pfal. 10.

Preces pro defunctis.

Iacob, cum omnibus qui a seculo placuerunt illi, & fecerunt uoluntatem ipsius, uide ab egi dolor tristitia, & suspirium. Et Episcopus sic orationem subiungit: qui immortalis natura es, & nullo sine terminaris, a quo omne immortale & caducum prodijt, qui rationale animal hominem mundi ciuem, mortale in sua constitutione fecisti, & promissisti ei resurrectionem, qui Enoch & Heliam mortem experiri non permisisti, Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Iacob, non mortuorum, sed uiuentium Deus, quoniam omnium anima apud te uiuunt, & inſtorum ſpiritus in manu tua ſunt, quos non attinget tormentum. Omnes enim ſanctificati, ſub tua manu ſunt. Ipſe quoque nunc reſpice ſuper hunc ſeruum tuum, quem recepiſti in alteram uitam, & condona ei ſi quid uolens uel inuiuis deliquit, & Angelos placidos conſtitue ei, & colloca eum in ſinu Patriarcharum, Prophetarum, Apoſtolorum, & omnium qui tibi a ſeculo placuerunt, ubi non eſt triſtitia, dolor, neque horror, ſed cæterus piorum & beatorum, & terra rectorum beata, uidentium gloriam Chriſti tui, per quem tibi gloria, &c. IDEM CLEMENS epist. 1. ad Iacobum fratrem Domini, ubi S. Petri uerba recenſet: Docebat. (ait) Petrus omnes, & monebat inſirmos, uifiſtare, ſuientes potare, mortuos ſpelire, & diligenter eorum exequias peragere, pro eis orare, & eleemoſynas dare, &c. De exequiis & ſuffragiis defunctorum, Dionysius AREOPAGITA Apoſtoli Pauli diſcipulus, cuius opera etiã multum laudat & approbat Generale 6. Concilium, & Concilium Lateranense sub Martino I. libro Ecclesiastica Hierarchia, par. 2. cap. 7. recenſet quod, dum quipiam defunctus fuerit, si sacerdotalis ordinis fuerit: Coacto (ait) sancto cœtu uenerandus antistes ante sanctum altare inclinans eum, orationem ad Deum inchoat, & gratiarum actionem. Si autem aut honestissimis monachis, aut sancta plebi inferus erat, ad uenerandum ſacrarium, ipſum ante ſacerdotum reclinat ingreſſum. Deinde precem cum gratiarum actione peragit. Deinceps uero miniſtri diuini inſerta ſcilicet eloquijs ueriffima de noſtra reſurrectione promiſſa recitantes, cantant ea tantumdem ualentia cantant. Paſſionum cantica. Deinde miniſtrorum primus dimittit catechumenos, ſanctosq; iam deſunctos concelebrat, cum quibus & uiper uita ſancti pari laudatione proſequitur, hortaturq; omnes, ut ſibi ipſi identidem poſtulerent beatam in Chriſto conſummationem. Poſtea accedens uenerabilis preſul, precem ſuper eo ſacraſſimam peragit, & poſt orationem ipſe quoque Pontifex deſunctum ſaluat, & poſt illum, qui aſtant omnes. Ubi uero cuncti conſultauerunt, ſuper deſuncto ſimilia dicunt Pontifex, & oratione pro omnibus facta honeſto in loco ponit corpus eum æquilibrium alijs corporibus ſanctis. Poſthæc IDEM cap. 7. par. 3. omnia hæc myſticis ſenſibus proſequitur, & poſſimum replicat hoc quod dixit. Accedens uenerandus antistes precem ſacram ſuper mortuum peragit: Precatio (inquit) illa, diuinam clementiam orat, ut cuncta dimittat per inſirmitatem humanam admiſſa peccata deſuncto, eumq; in luce ſtatuat & regione uiuorum, in ſinibus Abrahe, Isaac & Iacob, in loco unde aſſuq; dolor & triſtitia & genitibus. Iſta ut reor perſpicua ſunt beatiſſima, ſanctorum premia, &c. Tum paulo poſt: Ac ſortiaſſe, inquit (ait) iſta quidem recte a nobis dicit, uerum ambigere, cuius rei gratia preſul, diuinam precatur clementiam deſuncto, peccatorum ueniam poſtulat, & æqualem ſanctis, ac lucidiſſimam ſortem. Si enim eorum que in uita geſſit bonorum aut malorum, a diuina iuſtitia percipiet premia, perſicit autem actiones ſuas, in uita iſte deſunctus. Quoniam hunc oratio preſulis ad alia (praeter illam quam meruit uita hic acta reſpondentem)

Oratio Episco-
pi ad Deum pro
defunctis pul-
cherrima.

Dionysius
Areopagita.

Vide ritum
antiquum ce-
lebrandi exequias, & ſuffragia, & ſacrificium.

Tab. 19.
Iſal. 145.
Iſra. 4.
Iſra. 43.
Marc. 2.
Luc. 14.
Ioannis 5. 6. &
11.
I. Corinth. 9.

Hæc considera.

Vide quia hi-
eres, Iacobus,
Clemens, Dio-
nyſius non ſi-
ſcoulat in co-
mmemoratione
defunctorum, &
quomodo per-
ſtingunt He-
reticos

Vide quomodo pul-
chre ſententias
reſp. ader.

transfert requiem? Non ignoro quidem & ego diuinis eloquiis accedens, singularem reddendam pro meritis forem. Conclufit enim Dominus apud se, & referat vnusquisque ea que per corpus gessit sine bonum, sine malum. Quod autem & iustorum preces etiam in vita ista & nedom post mortem his solis profint qui digni sunt, scriptura nos edocet sacrosancta traditio. Quid enim sancti profuit Samuelis oratio? Quid Hebreorum iuuu plebem prophetica interpellatio? Nam profecto idem sit, ac si quis sole suos radios, sanis largiente oculis, sibi oculos eruens, solaris luminis particeps fieri postulet. Sic impossibilem superflua, spe ille suspensus est, qui sanctorum flagitat, preces, naturae ipsorum consentaneas sacras operationes abigit, diuinis nequaquam intendendo muneribus, & a sanctissimis beneficiis, recedendo mandatis. Itaque scriptura sacra acquiescens, viles esse in hac vita, dixerim sanctorum preces. Vide dictione, Sanctorum suffragia, &c. Tum subdit, Quenam de huiusmodi prece qua super defuncto peragitur presul, ex diuinis ducibus nostris traditio peruenit ad nos, operis precium est ut dicamus. Venerandus antistes, ut scriptura ait, interpres est iudiciorum diuinorum. Angelus enim Domini omnipotentis est. Didicit igitur de scripturis diuinis traditis, ut his qui pie vixerunt, lucidissima diuinis, vita pro merito ab aquis, sanis laucibus reddatur, non recordante diuina bonitate, per suam clementiam maculas que illis ex humana infirmitate adhaeserunt. Nullus enim (inquit) est mundus a libe. Ista quidem noui Pontifex promissa a sanctis eloquiis. Petit autem ea fieri donari, eis qui pie vixerunt premia sacra, simul quoque scriptum ad imitationes Dei benignus formans, & aliorum dona quasi proprias expectens gratias, neque ignorans veras repromissiones futuras presentibus etiam aperite demonstrat, quod que ab eo sacro iure postulatur omnino illi consequentur, qui in vita diuina consummati sunt. Neque enim unquam peteret Pontifex diuina iustificationis pradicator, que Deo sciret non esse gratissima, & que largiturum se ille nequaquam promississet. Quocirca profanis vita sanctis, non ista imprecatur Pontifex, non modo quia hoc, proprium desereret ordinem, & aliqua Pontificalis officij presumeret, a diuino spiritu nequaquam agitur: verum quia & indignè orans non exaudiretur, atque ad ipsum non immerito illud diceretur: eloquium iustitie plenum petitis & non accipitis, eo quod male petatis. Porro celebrandum exequiarum meminit vir etiam Apostolicorum temporum & eorum discipulus ABDIAS BABYLONIVS, lib. 8. certaminis Apostolici, vbi testatur quod fideles, S. Bartholomaei corpus abstulerunt cum hymnis, & cum omni gloria, &c. Sed & hoc fuisse Apostolis solenne, defunctis suffragia & exequias impedere, testatur Ioannes Chrysostomus, ut infra suo ordine allegabimus. Et ut ad illos descendamus, qui non habent cum Christianis in fide consortium (& hoc per modum parententis) adhuc hodie ab antiquo tenent morem defunctis bene imprecandi LVDAI INFIDELIBUS. Nam Deo ita disponente, cum ista scriberem, quidam amicus meus Auenionensis, obtulit mihi formam & ritum exequiarum quem illi obseruant, dum quis eorum defunctus est. Sic enim ibi habetur, & hoc certissimum est, quia experimentum facit fidem: Requiescat, anima eius super stratu suo in pace, iaceat in pace, dormiat in pace, donec veniat, consolator pacem annuncians. Et sic inuocant sanctos: Patres aeterni dormientes in Ebron, portas Paradisi aperite illi, dicentes, in pace venias, Angeli pacis egredimini in occursum suum, portas Paradisi aperite illi, dicentes, in pace venias:

Galat. 6.
Genes. 20.
Iacob. 5.
2. Malach. 2.
1. Reg. 15.

1. Ioan. 5.
Iacob. 5

Malach. 2.
Hierem. 23.
Matth. 16.
3. Reg. 18.
Iob. 15.

Non orandum pro impiis.

Iacob. 5.

Abdias Babylonius.

Iudaei exequias & iuchagias suis defunctis impendunt.

& cetera multa que ibidem continentur. Porro vide in dictione, Iudaei, vbi illis conceditur licentia mortuos suos sepeliendi, &c. Parum est hoc, sed & GENTILES PAGANI siue Ethnici, defunctorum agunt memoriam, & exequias celebrant, ut locupletissimus testis est Tertullianus, statim in initio libri de resurrectione carnis: Defunctis (inquit) parentant & quidem impensissimo officio, &c. Idem & libro quinto, aduersus Marcionem, vbi de prima epistola ad Corinthios agit, libro quoque de spectaculis, vbi agit de munere: Quod ergo mortuis luabatur (ait) vique parentationi deputabatur. Et HELIODORVS TRICENSIS (cuius meminit Nicephorus, libro duodecimo, capite trigesimoquarto) libro sexto, Aethiopicæ historiæ, idem de gentibus & paganis testatur. Vbi refert quandam auiam super mortuorum interfectorum cadauera stantem, magicis proprium filium incantationibus fuscitasse, &c. adi locum. Sed & memoriam defunctorum suorum maxima veneratione celebrant TURCISARRACENI, & pro eis deuotè orant, ut oculati testes nobis referunt, qui propriis oculis obseruauerunt, BARTHOLOMAEVS GEORGIENTIEM peregrinus in illa terra annis quatuordecim, libro suo quem de Turcarum moribus inscripsit. Et PETRVS BELONVS, libro tertio, obseruationum suarum, vbi de ritibus eorum tractat. Ecce igitur soli remanent hæretici defunctis infensissimi, ab Aërio hæretico funem impietatis trahentes, ut infra dicemus, & hoc mortuis denegant, quod omnis lingua & natio religiosissime semper obseruauit. Sed ut cepto ordine prosequamur, repetendum nobis est iter, quo cepimus iam progredi, ut ab Apostolis vique ad nos, exequias & missarum solennia atque suffragia defunctis impendenda monstremus. Sic itaque vicinus Apostolorum TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS, libro de corona militis in initio: Oblationes (ait) pro defunctis, pro natalibus annua die facimus. IDEM libro de Monogamia, circa medium, vbi de non dissoluendo matrimonio tractat: Ergo (ait) perseveret in ea cum illo necesse est, quam iam repudiare non poterit, ne sic quidem nuptura si repudiare potuisset, & pro anima eius orat, & refrigerium interim adpostulet ei, & in prima resurrectione constitutum, & offerat. annis diebus dormitionis eius, &c. IDEM libro de exhortatione castitatis, Et iam (ait) repete apud Deum, pro cuius spiritu postules, pro quo oblationes annuas reddas, &c. Et ORIGENES ADAMANTIVS, libro tertio, in librum Iob, & in Psalmum 38. Diem (ait) mortis celebramus, quia non morimur hi qui mori videntur. Propterea & memorias sanctorum facimus, & parentum nostrorum vel amicorum in fide morientium deuotè memoriam agimus, iam illorum refrigerio gaudentes, quam etiam nobis piam consummationem (hoc ex Dionysio didicit. Vide superius) in fide postulant. Sic itaque non diem natiuitatis celebramus, quia in perpetuum viuēt hi qui moriuntur. IDEM homil. 12. in Hieremiam, & lib. 8. in epistol. ad Romanos, cap. 11. Purgatorij meminit. Vide iurgatorium. Hinc & contemptoraneus eius CYPRIANVS CARTHAGINENSIS lib. 3. Epistol. epist. 6. que incipit. Quanquam sciam vos, &c. Cum voluntati nostræ (ait) & confessioni in carcere & vinculis occidit morandi terminus, consummata martyris gloria est. Denique & dies eorum quibus excedunt annos, ut commemoraciones eorum inter memorias martyrum celebrare possimus:

Gentilis pro defunctis orat, & exequias celebrant.

Tertullianus.

Heliodorus Tricentis Episcopus.

Turci Saraceni memoriam defunctorum celebrant.

Bartholomæus Georgientim.

Petrus Belonus.

Tertullianus Carthaginensis.

Origenes Adamantius.

Cyprianus Carthaginensis.

Quamquam Tertullus fidelissimus significet mihi dies, quibus in carcere beati fratres nostri ad immortalitatem gloriose mortis exitu transeunt, celebrentur hic a nobis oblationes & sacrificia ob commemoraciones eorum, que cito vobiscum Domino prosperante celebrabimus, &c. Idem lib. 4. epistolarum epistola 5. ad Presbyteros & Diaconos, loquens de Celetini martyris progenitoribus, qui & ipsi pro Christo occubuerant. Dum Diabolus (ait) Christi professione prosternunt, palmas à Domino & coronas illustri passione meruerunt, sacrificia pro eis semper ut meministis offerimus, quoties martyrum passiones & dies anniuersarie commemoraciones celebramus. Vide in dictione, dies festi. Et Missa celebranda super reliquiis martyrum, &c. Idem lib. 1. epistola 9. Videret cum contra formam nuper in consilio à sacerdotibus datam Geminius Faustinum presbyterum ausus sit actorem constituere, non est quod pro dormitione eius apud vos fiat oblatio, aut deprecatio aliqua nomine eius in Ecclesia frequentetur, &c. Porro, EVSEBIVS CAESARIENSIS lib. 4. de vita Constantini, testatur pro anima eius, præter comprecaciones & lachrymas latrias atque mysticas liturgias arcanaque Missarum sacrificia fuisse adhibita. Quo loco vbi pompam atque caremonias depinxit, quibus à filis in templum est adductus sepultura mandandus, tum subdit: Corpus (inquit) ter beate anima, Apostolorum nomine (quod in eorum sepeliabatur templo fuit gloriosum, populoque pio comitatum diuinis que caremonis & liturgia mystica, siue arcano illo sacrificio dignum habitum, ipsum denique communionem precum, quas sancti fundebant homines fruebatur. Hoc latius describit NICEPHORVS CALLISTVS lib. 8. cap. 55. vbi & miracula multa ad sepulchrum eius facta enarrat. Præterea Idem Nicephorus lib. 8. cap. 31. vbi Helenæ matris Constantini mortem describit: Cum autem (ait) finis ei vite instaret, cum celeberrima memoria deceisset undecim annos ægens annuum, cum quidem in extrema illa allocutione & valedictione moritura, de pia Christianaque vite institutio permulta mandata filio dedisset. Ingentes quoque ei post obitum tribuit honores, quales scilicet eam decebant, que tam pie sancteque vixisset. Extra urbem Romanam sepulta in templo rotundo, marmorea urna deposita, atque biennio post, vna cum urna Constantinopolim deportata est. Princeps ipsa in Imperialia monumenta adis sanctorum Apostolorum illata, latissime posthac, atque etiam nostris temporibus, vbi par erat est celebrata. Hierosolymis autem veneranda illa virgines, quibus veluti quadam ancilla inferuerat, præcipuis eam sunt memoriis profecute, &c. ATHANASIVS ALEXANDRINVS oratione habita in* defunctos, postquam docuit suos ex pietatis officio debere ad mortuorum sepulchra cum precibus, Eleemosinis, cereis & oleum adferre accendenda, causam sic subiungit: Hac enim (ait) Deo grata sunt, plurimamque ab eo referunt retributionem. Oleum enim atque cerei sunt holocaustum, hostiaque igne absumentia verum illa hostia incrementa est propiciatio. Deinde ostendens quantum offerenda hæc sunt pro defunctis Deo ferenda, eadem scilicet qua pro filio agrotante Pater Deo carcos & thymiana offert, atque accendit: causam subtexnit, qua superioribus suis dictis fidem astruat: Vniuersa enim hæc (ait) Apostoli illi (sic dixerim) diuini loqui, atque discipuli sua per sacrificia Deum placantes, patresque Spiritu sancto afflati, diuini illius numinis, quantum datur, participes atque Ecclatice illius virtutis eximie compotes, diuino ore uti Deo gratum est, & sacrificia

siue missarum oblationes, & preces & psalmorum cantum, anniuersariaque defunctorum memorias, præceperunt obseruandas. Mox idem dicit Chrysostomus, lege oro. Porro sic GRAECI in liturgia, siue missa sua, sic orant: Memento Domine Patrum & fratrum nostrorum, qui in spe resurrectionis æternæ vite dormitionem acceperunt, & omnium qui in fide pietateque viua sancti sunt, & remitte ipsis quicquid scierit, vel ignorauerit, opere, sermone, & mente deliquerunt, & habitare eos facias in locis fulgidis, in locis virentibus in locis refrigerij, vnde aufugit omnis dolor moror & gemitus, vbi contemplantur vultus tui laetificantes omnes sanctos tuos à seculo, &c. LATINI in liturgia, siue Missa sua, sic orant: Memento Domine famularum famularumque tuarum, qui nos præcesserunt cum signo fidei, & dormiunt in summo pacis N. Ipsi Domine & omnibus in Christo quiescentibus locum refrigerij, lucis, & pacis, ut indulgeas deprecamur, per eundem Christum Dominum nostrum, &c. AETHIOPES in liturgia, siue Missa sua, sic orant: Memento Domine Dormientium, Principum, Pontificum, Regum, Patriarcharum, Archiepiscoporum, Episcoporum, Sacerdotum, Diaconorum, & ministrorum tuorum, Parentum nostrorum, & omnium in recta fide quiescentium, & imple nos timore nominis tui, & dirige nos facere voluntatem tuam. Sit tibi gloria & honor, quia in filio eis dignus es, in secula seculorum. Amen. BASILIUS MAGNUS in liturgia sua: Memento Domine Dormientium, Principum, Pontificum, Regum, Patriarcharum, Archiepiscoporum, Episcoporum, Sacerdotum, Diaconorum, & ministrorum tuorum, Parentum nostrorum, & omnium in recta fide quiescentium. Colloca animas eorum in sinu Abrabe, Isaac & Iacob, per Iesum Christum Dominum nostrum, cui ac tibi Spiritus sancto sit gloria & potentia, nunc & semper & in secula seculorum. Amen. Et IOANNES CHRYSOSTOMVS in liturgia sua siue Missa, qua vbi que habetur: Memento Domine, ut bonis, seruorum tuorum, & quacunque in vita deliquerunt ignosce, nemo enim sine peccato, nisi in Domine, qui potes migrantibus dare quietem, &c. Idem homilia 69. ad populum Antiochenum tomo 5. vbi mortuos lugendos impios, non autem pios suadet, tum subdit: In diuinis desit defunctos, qui nullam ex diuinis sibi comparauerunt consolationem, qui sua diluendi peccata potestatem acceperunt & neglexerunt. Hos, inquam, seorsum & communiter lugeamus, sed cum modestia, sed honestatis ratione seruata, sed ne nos ostendemus, Hos defleamus non vno aut altero die, sed totum vite nostræ tempus. Hæc siquidem haud sunt irrationabiles motus lachrymarum, sed potius charitatis. Illud igitur est irrationabilis motus, & propterea citius exinguitur. Cum autem ex Dei timore fuerit factum, semper manet. Hos lugeamus, post hos pro viribus clamemus, excogitemus eis aliquid solati, minimum quidem, clamemus tamen. Qualiter & quomodo modo? Orantes & alios precantes, ut pro eis deprecemur, pro eis pauperibus largientes continue. Habet hæc res aliquam consolationem. Audi namque Deum dicentem, protegam civitatem istam, propter me & propter David seruum meum. Si iusti diuina memoria tantum potuit, cum & opera pro ipso fuerint, quantum non valebit? Non temere ab Apostolis hæc sancta fuerunt, ut in tremendis mysterijs defunctorum agatur commemoratio. Scimus enim illis inde multum contingere lucrum, vilitatem multam. Cum enim totus consistit populus, extensis manibus sacerdotatis plenitudo, & tremendum propinat sacrificium, quomodo Deum non exorabimus pro his deprecantes. Sed hoc quidem de his qui cum fide migrarunt. Catechumeni vero nec hæc digni consola-

Græci in canone.

Latini in canone.

Aethiopes, in canone.

Basilius Magnus.

Ioannes Chrysostomus.

Oro te, bone lector, hæc omnia diligenter attende, & vide quantum delitauerit.

4. Regum 19.

Luge, hæc sancti talium ab Apostolis (ait) pro defunctis omnino. Vide ergo nos non frustra ex Apostolis in præprobabile dictione me notiam.

Prohibet, ne oretur pro defuncto Schismaticis.

Eusebius Caesariensis.

Constantinus honorificè sepultus, & memoria funeris eius.

Nicephorus Callistus.

Helenæ matris Constantini obitus.

Athanasius Alexandrinus.

que indormitè, atque in Domino quiescentes. Sic enim intitulatur.

Vide quam pulchre Athanasius nostros ritus exponit.

Vide non esse recens inuentum, quando hoc, Apostoli instituerunt.

tionem censentur. &c. Vide Catechumenus, supra. Item & homilia sequenti qua est 70. nihil aliud probat, quam pro defunctis esse orandum. Lege si vacat. Idem Chrysothomus homilia 21. in actus Apostolorum. dum exponit illud actuum 9. mansit Petrus in Ioppe. apud Simonem coriarium, &c. ad calcem homiliae. Non frustra (ait) oblationes pro defunctis sunt, non frustra preces, non frustra elemosinae. Hac omnia spiritus disposuit, volens ut nos mutuum iuuenemus, &c. Idem homilia 41. in epistolam 1. ad Corinthios: Opitulemur (ait) defunctis fratribus, memoriam pro ipsis faciamus. Nam si Iob liberos patris victimam purgavit, quid dubites a nobis quoque, si pro dormientibus offeramus, solatij quiddam illis accessurum? Idem homilia 4. in epistola ad Hebraeos cap. 1. Dic mihi, quid sibi volunt in furene lampades istae festinae? Nonne sicut abletas eos defunctos producimur, quod etiam huiusmodi? Nunc ut Deum glorificemus, & ei gratias agamus, quod iam iam coronamur discedentem quod iam a laboribus liberatum, de seruitute ducens, apud se habet? nonne propter hoc psalmi & hymni? nonne propter hoc psalmodia? Et post. Quid fallis illo tempore? Revertere anima mea in requiem tuam, quia Dominus beneficium tibi, &c. Et iterum. Tu es refugium meum a tribulatione, quae me continet. Intellexit quid sibi volunt isti psalmi? Pro qua re, dic mihi, presbyterus vocas? & psallentes nonne in consolationem recipitis? nonne ut honores discedentem? &c. Idem homilia 32. in Mattha. 9. cap. Cur post mortem tuorum pauperes conuocasti? Cur presbyteros ut pro eo velint orare, obsecrasti? Non igitur te responsum, ut defunctis requiem adipsatur, ut propitium iudicem inueniat. GREGORIUS NAZIANZENSIS Oratione 2. in Iulianum Imperatorem, postquam Iulianus infaelicem exitum descripsit, sic de Constantiano narrat: Constantius igitur communibus omnium elatus est laudibus ac pompis, hisque venerandis ac nostris, nec non canibus tota nocte resonantibus, ac luminariis accensis, quibus Christiani transfusum honorarium censuram, panegyricumque post interitum dicta est, & corporis facta deportatio, &c. Idem oratione 7. quae est in Casarium fratrem, ubi eum cum pompa elatum & factis praetentum manibus elatum psalmodiis ac luminariis descripsit, ad calcem orationis sic orat: Nunc quidem, o domine vita & mortis, animarum nostrarum custos & benefactor. Casarium suscipe, peregrinationis nostrae primitias, siue nouissimum primum tuis corcordimus rationibus quibus omnia fruantur, suscipe & nos postea in tempore opportuno, ac in carne nostra quamuis id nobis conducit gubernare suscipereque per tuum iudicium paratos, & nequaquam terribis, nec in die nouissima deficientes, utique inde distrahentur, &c. Vide totam orationem. EPIPHANIIUS CYPRI libro 3. contra Haereses tom. 1. Haeresi 75. contra Aerium vel Aetum qui negant, purgatorium & suffragia mortuis prodesse, sic scribit. Deinde qua ratione post mortem nominatis (inquit Aerius) nomina mortuorum? Orat enim uiuens, aut dispensationem facit, quid profuerit mortuis? Si vero omnino preces eorum qui hic sunt, profuerint illis qui isthic sunt, igitur nemo sit pius, neque boni quicquam faciat, sed acquirat amicos quosdam per quem uult modum, aut per precibus persuadens, aut amicum id in obitu demandans, & orat pro ipso, ut ne quid illis patiat, neque immutabilia peccata ab ipso perpetrata requirantur, &c. Que Aerius obiecit, cui responder Epiphanius. Assumpsit (ait) Ecclesia, & in toto mundo asseffus factus est, antequam esset Aerius, & qui ab ipso appellatur Aeriani, furuissimum & ob hoc iustissimum nomen accepit. Aerium

enim spiritum habebat ex immunditia, quod ab aeris spiritibus prauitatis in ipso contra Ecclesiam habitauit. Postea uero de eo quod proferantur nomina defunctorum, quid hoc magis fuerit uile, quid hoc commodius & magis admiratione dignum, quod credunt praesentes, quod hi qui dixerunt, uiuum & non sunt uili, sed sunt & uiuum apud Dominum, & ut pietissimam predicationem recenseam, quod spes est orantibus pro fratribus, uelut qui in peregrinatione sint. Prostant autem & preces pro ipsis sientes, etiam si totam culpam non abscondant. Verum enim uero eo quod nos saepe dum in mundo sumus fallimur & erramus, tum inuit, tum uoluntarie, quod id quod perfectius est significetur, & pro iustis & pro peccatoribus memoriam facimus. Pro peccatoribus quidem memoriam implorantes, pro iustis uero, & paribus & Patriarchis, Prophetis, Apostolis Evangelistis, Martyribus ac confessoribus Episcopis & Anachoretis, & pro uniuerso ordine, ut Dominum Iesum Christum ab ordine separemus hominem, per bonorem quem ipsi exhibemus & ut adorationem ipsi praestemus, illud mente uolentes quod Dominus non est alicui homini adequatus, etiam si millies & ultra in iustitia debeat unusquisque homo, &c. Vide Idem. eodem lib. 3. ad calcem, ubi compendiarum doctrinam de fide catholica tradit, sic in fine loquitur: In his (ait) qui uita defuncti sunt ex nomine memoriam faciunt, orationes ad Deum persicientes, ac cultus diuinos & mysteriorum dispensationem, &c. CYRILLVS HIEROSOLYMITANVS Catechesi Mystagogica 5. ubi recenset pro quibus solet Missae sacrificia offerri. Nam hoc sacrificium (ait) offerimus postea facimus mentionem eorum, qui ante nos obdormierunt. Primum, Prophetarum, Apostolorum, martyrum ut Deus orationibus illorum & deprecationibus suscipiat preces nostras. Deinde pro defunctis sanctis Patribus & Episcopis, denique pro omnibus oramus, qui inter nos uita sancti sunt, maximum esse credentes animarum inuicem, pro quibus offeritur obsecratio sancti illius & tremendis his officijs sacrificijs, quod exemplo uobis demonstrare uolumus. Scio enim multos dicere, quod inuicem animam in peccatis ex hoc mundo decedentem, etiam si in hoc sacrificio mentio illius fiat? An enim si rex aliquis, eos a quibus offensus est, in exiliam pepulerit, postea uero illorum propinqui, coronam aliquam conscientem, pro his qui sunt in supplicio exulibus eidem offerent, nonne condonationem aliquam suppliciorum ipsi dederit? Ad eundem modum & nos pro defunctis preces adhibentes, quamuis sint peccatores, non quidem coronam plectimus, sed Christum pro nostris peccatis mactatum offerimus, ut & nobis & illis eum qui est benignissimus, propitium reddamus. AMBROSIIVS MEDIOLANENSIS oratione in obitu Valentiniani: Beati (ait) ambo (scilicet Gratianus & Valentinianus) si quid orationes meae ualebunt, nulla dies uos silentio praeteribit, nulla inhonoratos uos mea transibit oratio. Nulla mox non donatos aliqua precum mearum conuexione transcurreret omnibus uos oblationibus frequenterabo. Idem in oratione fanebri de excessu fratris sui Satyri ad calcem: Tibi nunc omnipotens Deus innociam commendando animam, tibi hostiam meam offero, cape propitius ac serenus fraternum munus, sacrificium sacerdotis, hoc mei iam liba premittit. In hoc ad te pignore uenio, non pecunia sed uita pignore, ne me distans residere facias tanti feneratoris debitorem, &c. Idem, oratione fanebri in obitu Theodosii Imperatoris. Tu Domine custodiens etiam paruulos, in hac humilitate saluus facito sperantes in te, da requiem perfecto seruo tuo Theodosio, requiem quam preparasti sanctis tuis. Illo conuertatur anima eius unde descendit, ubi

Aerij crymon.

Cyrius Hierosolymitanus

Vide quomodo omnes Patres consentiunt inuicem.

Obiectiones quorundam uide quomodo docti dissoluit.

Familiare exemplum.

Ambrosius Mediolanensis.

mortis

Vide exequias omnino nostris confor-

Gregorius Nazianzenus.

Constantij fratris celeberrimum.

Orat. pro Casario.

Epiphanius Cypri Episcopus.

Hic est pater Calanitarum. Nam & tales obiectiones formant.

Vide responsum.

Vide de exequiis dicitur in libro de rebus.

Gregorius Presbyter.

Atricus Constantinopolitani. Nicophorus Callistus. Cassiodorus Senator.

Theodosius Junior.

Hieronymus Stridonensis.

Ecclesiast. 3.

Obserua exequiam certam tempus anima libus fidelium deputatum.

mortis aculeum sentire non possit, ubi cognoscat mortem hanc non hominis finem esse, sed culpa, &c. Idem ibidem. Alij terram diem & trigesimum obitus diem, alij septimum & quadragesimum obseruare consueverunt, & utraque obseruatio auctoritatem habet qua necessarium pietatis impleretur officium, &c. Idem libro de fide resurrectionis: Die septimo ad sepulchrum redimus, qui dies est symbolum future quietis, &c. GREGORIUS PRESBYTER, in uita sancti Gregorij Nazianzeni: Cum uero sanctus Meletius ultimum uita diem in urbe regia classisset, ita fanebri honoratus est pompa, ut tota ciuitas regia ad illam essunderetur. Multasque profunderet lacrymas. Hinc ATTICVS CONSTANTINOPOLITANVS, ut recenset NICEPHORVS CALLISTVS lib. 14. cap. 24. & CASSIODORVS SENATOR, lib. 11. historiae tripartitae cap. 2. Cum uideret diuisum Ecclesiam, cum Ioanite seorsum apud scipios sacra solemniter celebrarent, inquit in orationibus memoria Ioannis haberetur, sicut aliorum dormientium Episcoporum fieri consuevit, &c. Idem NICEPHORVS, lib. 14. cap. 43. THEODOSIUS IUNIOR, (ait) Ioanitem Chrysothomum primum circa Amanium Magni Thome templum excepit. Inde uero in sancte pacis delubrum delatus, postea uero imperiali curru tumultus uectus, in sanctorum Apostolorum sanum illatus est. Ibi Imperator sacro tumulo chlamyde tecto, & fronte atque oculis uirne impostis, communem superplex precationem pro parentibus fecit: dudum enim illi mortui fuerant, in pupillari etate eum tenerum aduc, relinquentes. Seorsum quoque pro matre precatus est, ut tumuli eius motus atque strapis consisteret, &c. uide locum HIERONYMVS STRIDONENSIS, tomo 1. epistolatum, epistola consolatoria ad Pammachium, super obitu Paulinae uxoris, sic incipit sanato vulnere, &c. circa medium: Cateri mariti super tumulos coniugum spargunt uolans, uisus, lilia floresque purpureos, & dolorem pectoris, ita elemosina extinguit peccatum, &c. Idem in epistola ad Oceanum, ubi Epitaphium Fabiolae inserit sic incipit, Plures anni sunt: sic ad calcem subiungit, Quantum haberet Epitaphio Roma miraculum, in mortua demonstrauit. Necdum spiritum exhalauerat, necdum debitam Christo reddiderat animam, & iam fama uolans tanti praenuncia lucus, totius orbis populum ad exequias congregabit. Sonant scilicet, & aurata templorum roboans in sublime quatiobat alleluia. Hic inueniunt chorus, ille senum, qui carmine laudes famineas & facta ferant, &c. Idem, ad Eustochium epitaphium Paulae matris scribens, sic exorditur. Si cuncta corporis mei, &c. ad calcem, Omnis inopium multitudo matrem & nutriciam se perdidisse clamabat. Quodque mirum sit, nihil pallor mutauerat faciem, sed ita dignitas quadam & grauitas ora compleuerat, ut eam parates non mortuam, sed dormientem. Hebraeo, Graeco, Latino, syroque sermone, psalmi in ordine personabant, non solum triduo, donec subter Ecclesiam & iuxta specum Domini condiceretur, sed per omnem hebdomadam, sanctis qui uenerant suum suus & proprias credentibus lacrymas. Idem ad Paulam, in obitu Bleisilae sic incipit. Quis dabit capiti meo, &c. Idem in uita Pauli eremitae. ubi Antonium dicit reperisse Paulum mortuum, tanquam genibus flexis orantem: legitur (ait) oboluto & prolatu foras corpore, hymnos quoque & psalmos de Christiana traditione decantans, contristabatur An-

tonium quod sarculum, quo terram fideret, non haberet, &c. Lege residuum si uacat. Porro Concilium CARTHAGINENSE IV. His diebus & temporibus celebratum, cui interfuit Augustinus, canone 9. pro defunctis oblationes fieri iuadet, quas & rapientes excommunicat: Qui oblationes (ait) defunctorum aut negant Ecclesiam, aut eam difficultate reddunt, tanquam egenum nec uiuos, excommunicantur. Vide Oblatio, Hinc AVGVSTINVS HIPRONENSIS, in finitibus in locis, praecipue in Enchiridio ad Laurentium capite 110. Non negandum est (ait) defunctorum animas pietate suorum uiuentium releuari, cum pro illis sacrificium mediatoris offertur, uel elemosina in Ecclesia sumi, sed eis haec profuerint, qui cum uiuent, ut haec sibi postea prodesse possent, meruerunt. Est enim quidam uiuendi modus, nec tam bonus, ut non requirat ista post mortem, nec tam malus, ut ei non profuerint ista post mortem. Est uero talis in bono, ut ista non requiratur: Et est rursus talis in malo, ut nec his ualeat, cum haec uita transferat, adiuuari. Quocirca hic omne meritum comparatur, quo possit post hanc uitam releuari quibusdam, uel grauari. Nemo autem se speret, quod hic neglexit, cum obierit, apud Deum promereri. Non igitur qua pro defunctis commendandis frequentat Ecclesia, illi Apostolice sunt aduersa sententia: Omnes enim astubimus ante tribunal Christi, ut referat unusquisque secundum ea quae per corpus gessit, siue bonum siue malum. Quia etiam hoc meritum sibi quisque cum in corpore uiueret, comparauit ut ei post ista prodesse. Non enim omnibus profuerint, nisi propter differentiam uiae, quam quisque gessit in corpore. Cum ergo sacrificia siue altaris siue quarumcumque elemosinarum, pro baptizatis defunctis omnino offeruntur, pro ualde bonis gratiarum actiones sunt, pro non ualde malis propiciationes sunt, pro ualde malis, & si nulla sint adiuuata mortuorum, qualescunque uiuorum consolationes sunt. Quibus autem profuerint, aut ad hoc profuerint, ut sit plena remissio, aut certe ut tolerabilior fiat ipsi damnatio. Idem libro de cura pro mortuis agenda. Non sum (ait) praetermittenda supplicationes pro spiritibus mortuorum, quos faciendas pro omnibus, in Christiana societate defunctis, etiam tacitis nominibus quarumque sub generali commemoratione suscepit Ecclesia, ut quibus ad ista defuncti parentes, aut filij aut quicumque cognati uel amici, ab una eis exhibebatur pia matre communi, &c. Per totum librum. Idem lib. 9. confessionum cap. 13. Ego nunc pro peccatis matris meae deprecor te, exaudi me pro medicina uulnere nostrorum, quae pependit in ligno, & sedens ad dexteram tuam intorpellat pro nobis. Namque illa mater mea Monica imminente die resurrectionis suae non cogitauerat suum corpus sumptuose contere, sed tantummodo memoriam sui ad altare tuum fieri desiderauerat, cui nullius diei praeremissione seruierat, unde fieri desiderauerat uictimam sanctam, qua deletum est chiragra phum quod erat contrarium nobis. Et cap. ultimum: Insuper Domine Deus meus, in spiritu seruis tuis, fratribus meis, filiis tuis, dominis meis, quibus & uoce & corde & literis serui, ut quocumque haec legerim, meminerint ad altare tuum monico famule tuae cum Patricia quondam Ecclesiam conuigere, per quorum carnem intraduxisti me in hanc uitam, &c. Idem libro 20. de ciuitate Dei cap. 9. Neque enim piorum anime mortuorum separantur ab Ecclesia, quae citam uincit est regnum Christi, alioquin nec ad altare Dei fieret eorum memoria, in communi corpore Christi, &c. Idem sermone 31. de uerbis Apostoli, Orationibus (ait) sanctae Ecclesiae & sacrificijs altaris & elemosinis quae pro eorum spiritibus erogantur, non est dubitandum mor-

Antonius exequias & memoriam defuncti celebrat. Concilium Carthaginiense 4.

Augustinus Hipponeus.

Oro haec praecipue.

Respondet Calanitarum obiectionibus.

cap. 4. & reliquis.

Orat. pro matre sua Augustinus.

Monica matris Augustini deuotio & transitus.

Hand dubium, quia in canone Missæ temporæ.

Possidonius Calamæ Episcopus, Augustini discipulus. Augustini mors & obitus verè memoria dignus.

Victor Vticensis.

Theophylact. Bulgaricus.

Gregorius I.

Ioannes Damascenus.

Vide vbi in studium Hæreticorum substat.

tuos adiuvati, ut cum eis misericorditer agatur à Domino, quàm eorum peccata meruerunt. Hoc enim à patribus traditum vniuersa obseruat Ecclesia, ut pro eis qui in corporis & sanguinis Christi communiione defuncti sunt, cum ad ipsum sacrificium suo loco commemorantur, orentur, ac pro illis quoque id offerre commoretur. Cum vero eorum commendatorum causa, opera misericordia celebrantur, quis eis dubitari suffragari, pro quibus orationes Deo non inaniter allegantur? Non omnino ambigendum est, ista prodesse defunctis, sed talibus qui ita vixerint ante mortem, ut possint eis hac vitia esse post mortem, &c. lege. POSSIDONIUS CALAMENSIS Episcopus, ad calcem vitæ S. Augustini. Verbum (inquit) Dei Augustinus vsque ad ipsam suam extremam ægritudinem imprætermisè alacriter & fortiter, sine mente sanoque consilio in Ecclesia predicauit. Membris omnibus sui corporis incolomis, integro aspectu atque auditu, & ut scriptum est, nobis in stantibus & videntibus ac cum eo pariter orantibus, obdormiuit in pace cum patribus suis, enutritus in bona senectute, & nobis coram positus pro eius commendanda corporis acpositione sacrificium Deo oblatum est, & sepultus est. Testamentum autem nullum fecit, quia vnde faceret, pauper Christi non habuit, &c. Et VICTOR VVICENSIS ad calcem 3. libri historiae de persecutione Vandalorum, vbi septem martyres in mari factatos memorat quos tamen illefos mare reddidit. Ad quod (ait) miraculi genus & ipse tyrannus licet impatiens, ut ferret, expauit. Gaudens autem que aderat multitudo, corpora sanctorum martyrum diligenti tradidit sepulturae, præsentem clero Venerabili Carthagenis Ecclesia, vbi etiam & predicandi Diacones, tertio iam confessores effecti salutaris & Meritægeruli Reliquiarum affuerunt. Humana sunt igitur cum hymnis solennibus ipsa beata sanctorum, in monasterio Bigue coniguo Basilica, que dicitur Celebrata, &c. Et THEOPHILACTVS BULGARICÆ Episcopus in cap. 12. Lucæ, illud exponens, ne terreamini ab his qui occidunt corpus, &c. Vides (ait) quod non dixit, metuatis enim, qui postquam occiderit, mittit in gehennam, sed habentem potestatem mittendi. Non enim semper qui moriuntur peccatores, mittuntur in gehennam, sed sunt in potestate Dei, ut etiam dimitti possint. Hoc autem dico propter oblationes que sunt pro defunctis, que non parum conducunt etiam his qui in grauibus peccatis mortui sunt, &c. GREGORIUS I. libro 4. Dialogorum cap. 39. purgatorium ignem probat, vide purgatorium, & cap. 55. eiusdem libri, oblationes defunctis prodesse, etiam manifestis exemplis probat, de quodam qui à Centucellensi presbytero petiit post mortem, in balneis feruens, ut sacra hostia per eum oblata adiuuaretur. Verum pete locum, quia prolixus est. Idem lib. 3. Dialogo. cap. 31. Ermitigidi filij regis VVifigorhorum, exequias solennes cum psalmis & canticis prosequitur. Sed & in vita Benedicti, Equitij, & aliorum, meminit pro defunctis Missarum solennia fuisse celebrata. Sed frustra hic laboramus, quia hic dicitur totus in hac fide versatur. Et IOANNES DAMASCENVS in sermone de his qui in fide migrarunt Serpens ille (ait) cuius studium est bona Deoque accepta opera viuare, ingulare hostileque dolos astruere qui & fraterna charitate percellitur, fide disrumpitur compassione rotatur, ut est prauaricator legum, nonnullis inspirat signementum adulterinum, alienum, sacrificij constitutionibus aduersum, nempe bona grataque Deo opera omnia defunctis nihil prodesse, &c. Per totam orationem. Idem in vita Barlaam & Iosaphat non longè à fine. Tunc filius eius (ait) Iosaphat lachrymis

honoris patrem mortuum, & exequias dignas illi exhibens, posuit corpus eius in monumento inter viros sanctos, & non tamen operuit vestimento regali, sed penitentia textit cilicio. Stans autem super monumentum, manibus in cælum eleuatis, & fœmina lachrymarum ex oculis deducens, orauit ad Deum: Domine Deus inuestigabilis & immerse bonitatis, colloca eum in loco refrigerij, & in loco quietis, vbi lux splendi vultus tui, & ne memineris iniquitatum illius antiquarum, & secundum magnam misericordiam tuam delictorum peccatorum suorum, & charitatem illius scinde criminum, &c. Et subdit. Tales orationes & deprecationes obtulit Domino in totis septem diebus, nullo modo à monumento surgens immemor ponit cibi ac potus, nec quietis somnique particeps, sed lachrymis pavimentum rigabat, gemitibusque inenarrabilibus orando Deum pulsabat. Octaua autem die ad palatium regressus, cunctas diuitias & pecunias indigentibus distribuit, &c. OECUMENIUS DOCTOR. in epistolam ad Hebræos cap. 5. illud exponens, in æternum Pontifex secundum ordinem Melchisedech, &c. Ostendit id (ait) in Christum vere competere, quod sacerdotes noui testamenti per eum creati, in cruentam offerentiam hostiam, cum ipse cruentam semel obtulerit, tam pro viuis, quàm pro defunctis, &c. BEDA VENERABILIS in caput II. Prouerborum Salomonis illud exponens: mortuo homine impio nulla erit vltra spes, &c. Notandum (ait) quod & si impius post mortem spes venie non est, sunt tamen qui de lenioribus peccatis, quibus obligati defuncti sunt, post mortem possunt absolui, vel poenis videlicet castigari, vel suorum precibus, elemosinis, Misericordiarum celebrationibus absolui, sed hoc quibuscumque sunt, & ante iudicium, & de lenioribus sunt erratis. Quis autem longo se post iudicium tempore liberandos putant, falluntur, &c. BERNARDVS CLAREVALIENSIS sermone 26. super cantica de obitu fratris sui Gerardi: Denique (ait) plorantibus albis, ego ut aduertere potuisset, sicis oculis secutus sum inuisum funus, sicis oculis steti ad tumulum, quousque cuncta peracta sunt exequiarum solennia, indurus sacerdotibus, solitas in eum orationes proprio ore compleui, terram meis manibus ex more ieci super dilecti corpus terram mox futurum, &c. Idem in vita Malachie Episcopi Hyberniæ, orationibus Soroti defunctæ refrigerium præstitisse Malachiam describit, & ad calcem historiae sic refert: Mortuo Malachia, interim parantur exequie, offertur pro eo sacrificium, consummantur ex more omnia cum summa deuotione. Stabat eminus puer, cui emoriuum pendebat à latere brachium, magis illi impedimento, quàm vsui. Quo comperio, innui ut accederet, & apprehensam aridam manum, applicui ad manum Episcopi, & vniuersi cauit eam, &c. NICOLAUS CABASILAS libro de diuino altaris sacrificio cap. 3. 44. & 47. Ostendit plus ad sanctificationem prodesse sacrificium hoc animabus quæ sunt solutæ corporibus, quàm his quæ sunt solutæ corporibus, quod hæ purgantur & remissionem peccatorum accipiunt, per orationes sacerdotis & donorum intercessionem nihil minus quàm eorum qui viuunt. In eo autem sunt meliore conditione, quod non peccant amplius, nec noua veteribus crimina addiunt, sicut faciunt ut plurimum viuentium animæ, &c. Hæc, bone lector, ex Aleuæris priscotum collegimus, ad ostendendam Ecclesiasticam disciplinam ab origine bene dispositam, quod adhuc more solito patrum & Conciliorum decretis Deo fauente probabimus Concilium AGATHENSE sub Cælestino I. canone 4. meminit oblationum,

Hæc, bone lector, facta sunt longè ante tempore Damasceni, in India circa prima Ecclesiæ tempora.

Oecumenius doctor.

Beda Venerabilis.

Bernardus Clareualensis.

Hæc nos obseruamus in sepulchra fidelium, quod Bernardus à Patribus acceperat.

Nicolaus Cabasilas.

Vide quia sacrificium Missæ plus prodest defunctis, quàm viuis.

Concilium Agathense

Concilium Vafense I.

Concilium Arelatense 3.

Obserua, hic funeris & exequiarum disciplinam.

Genesio. Actuum 1.

Concilium Toletanum 3.

Abrogatur omnia illicita in exequiis fieri solita.

Mortui non lugendi. I. Theosalon. 4.

Ioann. II.

Liberatus Carthagenis Archidiaconus historio.

Admonitio.

Gregorius 2.

Concilium Cabilonense 2. sub Carolo Magni & Leone 3.

quæ pro defunctis offerebantur, quas diripi vetat. vide, oblationes defunctorum, &c. sicut Concilium VASENSE I. sub Leone I. idem canone 4. prohibet. Vide ibidem. Sed & Concilium AGATHENSE III. sub eodem Leone I. vt etiam in quibusdam decretorum libris citatur, exequiarum & funeris disciplinam sic tradit: Laici (inquit) qui excubias funeris obseruant, cum timore & terrore & reuerentia hoc faciant. Nullus ibi diabolica carmina præsumat cantare, nec ioca, nec saltationes facere, que pagani docente diabolo adinuerunt. Quis enim nesciat diabolicum esse, & non solum à religione Christiana alienum, sed etiam humana natura esse contrarium, ibi letari, cantare, inebriari, & cachinnis ora dissolui, & omni pietate & affectu charitatis postposito, quasi de fraterna morte exultare, vbi luctus & plangens flebilibus vocibus debuerit resonare, pro amissione chari fratris. Patres liquidem veteris & noui testamenti, mortuos sanctorum virorum legimus multis in locis cum fletu deplorassem, in nullo autem loco de illis qui à seculo decesserunt, exultasse, & exemplum afferens de Iacob & Stephano, subdit: Et ideo talis inepta letitia, & pestifera cantica ex autoritate, interdicenda sunt. Si quis autem cantare desiderat, Kyrie eleison cantent: Si autem aliter, omnino taceat. Si autem tacere non vult, in crastino à presbytero iulius coerceatur, vt alij timeant. Huic concordat Concilium TOLETANVM III. sub pelagio 2. canone 22. allegatur à Gratiano causa 13. quæst. 2. cap. Qui diuina, &c. Religiosorum omnium corpora (ait) qui diuina uocatione ab hac vita discedunt, cum psalmis tantummodo & psallentium vocibus debere ad sepulchra deferri. Nam funebre carmen, quod vulgo defunctis cantari solet, vel in pectoribus se, aut proximis, aut familiis cadere, omnino prohibemus. Sufficiat autem quod in spe resurrectionis Christianorum corporibus famulatus adiuuorum impenditur cantionum. Prohibet enim nos Apostolus nos pro ludere defunctos, dicens: de dormientibus autem nolo vos contristari, sicut & ceteri qui spem non habent. Et Dominus non flauit Lazarum mortuum, sed ad vultu huius plorauit erummas resuscitandum. Si enim potest hoc Episcopus omnes Christianos prohibere, agere non moretur. A religiosis tamen omnino aliter fieri non debere censemus. Sic enim Christianorum per omnem mundum humani oportet corpora defunctorum, &c. Meminit & solennium exequiarum LIBERATVS CARTHAGENENSIS cap. 20. Breuiarij, de causa Nestoriana, vide in vocabulo, Reliquiæ, vbi hoc resposuimus. Porro de defunctorum Episcoporum exequiis, vide in dictione, Episcopi defuncti exequiæ, &c. Item de exequiis eorum qui seiplos interimunt, vide, homicidia sui ipsius, &c. Oro ne pigritieris hæc loca inuisere, quia ibi fit mentio exequiarum, & missæ pro defunctis celebrandæ, cuius meminit & GREGORIUS II. epistola 8. ad Bonifacium Archiepiscopum Moguntinensem: Pro obuentibus (ait) consuluisse dignosceris, si liceat oblationes offerre. Sancta sic tenet Ecclesia, vt quisque pro suis mortuis vere Christianis offerat oblationes, atque presbyter eorum memoriam faciat, & quamuis omnes peccatis subiaceamus, congruit vt sacerdos pro mortuis catholicis memoriam faciat, & intercedat, non tamen pro impiis, quamuis Christiani fuerint, tale quid agere licebit, &c. Hinc Concilium CABILONENSE I. sub Carolo Magno canone 39. allegatur à Gratiano distinctione I. de consecrat. cap. Vltimum. Vltimum præterea nobis est, vt in omnibus missarum solennitatibus pro defunctorum spiritibus loco competenti Dominus deprecetur. Sicut

enim nulla dies excipitur, qua non pro quibuslibet necessitatibus Dominus deprecetur, ita nimirum nulla dies excipi debet, quin pro animabus fidelium preces Domino in Missarum solennitatibus fundantur. Antiquitas igitur hunc morem sancta tenet Ecclesia, vt & in Missarum solennitatibus & in alijs precibus Domino spiritus quiescentium commendet, dicente beato Augustino cap. 4. de cura pro mortuis agenda: non sunt pretermittendæ supplicationes pro spiritibus mortuorum, &c. Vide supra allegatum. Hinc in Concilio SVESSIONENSI apud S. Medardum cap. 3. memoratur Aldricus Cænonicæ vrbis Episcopus, Paralytici dissolutus, epistolam ad patres præfati concilij direxisse, causam suæ absentia insinuans, petensque vt maximè sibi adhuc viuenti, & quodocumque defuncto sacris precibus optulerentur, quod exuberantes charitate se promerere omnes facturos. Hinc etiam patres TRIBVRTIENSIS Concilij sub Arnulpho Imperatore cap. 15. de sepultura mortuis exhibenda loquentes, dicunt, quod si longè sit qui defunctus est, & non possit in condito loco sepeliri, expellet eum (aiunt) terra sepulture suæ, quo canonicorum aut monachorum sine sanctorum congregatio sancta communiter degit, vt eorum orationibus iudici suo commendatus occurrat, & remissionem delictorum quam meritis non obtinet, illorum intercessionibus percipiat. Quod si & hoc ineptum & difficile estimetur, vbi decimam persoluebat viuus, sepeliatur mortuus. Vide in vocabulo, sepultura vbi debeat fieri, &c. Pro defunctis preces fundunt patres Concilij SALEGVNSTADIENSIS, vbi de forma initiandorum conciliorum tractant, & specialem proferunt orationem, quæ adhuc hodie in agenda mortuorum recitatur, scilicet. Inueniant, quasumus Domine, anime famulorum famularumque tuarum lucis æternæ consortium. Sed & meminerunt patres OXONIENSIS Concilij capite I. diei illius primo Calend. Nouembris, quo ab vniuersali Ecclesia commemoratio fit omnium defunctorum, cuius & antè meminerat BERNARDVS in vita S. Malachie Episcopi, & postea meminit CONSTANTIENSE Concilium statim in initio, vide dies festi. Prædicti quoque patres Oxoniensis Concil. c. I. permittunt duas in die Missas celebrari, si forsam corpus fuerit defuncti tumulandum, quarum prior de die, posterior de defunctis debet celebrari. vide Missa, potro PETERS ALIACENSIS Cameracensis Episcopus libro 2. vitæ S. Patris nostri Cælestini, cap. 17. & 18. & post eum venerabilis DIONYSIVS FABRI Cælestinorum Parisiensium prior doctissimus, in vitam eiusdem patris cap. 39. referunt, præfactum patrem, dum detineretur in carcere, cum sibi diuinitus nunciatus esset obitus Hungariæ Regis antici sui, nigro & funebri schemate in festo S. Ioannis Baptistæ fuisse, à duobus Cardinalibus, quos successor eius Bonifacius 8. miserat, inuentum Missam à defunctis celebrare, qui cum interrogaretur ab eis, cur hoc solenni die, nigris indueretur vestibus, respondit. Pro mortuis (ait vir sanctus) oblationem quasi coactus exhibui, quia nocte reuelauit mihi Dominus, inimicum & singularem amicum meum, Hungaria regem, ex hac luce migrasse, quapropter vestrum prænosens aduentum, sacrificium solito celerius obtuli, in eius anime redemptionem, à supplicis, quibus captiua detinebatur in carcere purgatorio. Præueni ergo tempus oblationis, timens ne à vobis præpeditus, differrem pro laborante amico in tormento placationis hostiam. Tunc vero beatam eius animam

Antiquitas morem exequias & sacrificia celebrandi pro defunctis tenet Ecclesia.

Concilium Sveffionense anno 833.

Concilium Triburienfe.

Concilium Salegvstadiense.

Concilium Oxoniense in Anglia.

Bernardus Clareualensis. Concilij Constantiensis.

Petrus Alliacensis Cardinalis.

Dionysius Fabri Cælestinus.

Vide sacrificij Missæ, animam de purgatorio liberatam.

Claudius Firminus Cælestinus.

Concilium Basiliense.

Ducis Aureliani obitus.

Concilium Senonense sub Antonio à Prato.

Concilium Coloniense 3.

Concilium Coloniense 4.

Concilium Tridentinum generale nouissimum. Facultat. Theolog. Louanensis & Parisiensis definitio.

ab Angelis lucis in caelos deferri conspiciam, cum pro eius liberatione Deo ultimam salutem obtuli. &c. Meminit & CLAUDIUS FIRMINUS Prior quoque Cælestinorum Parisiensium, eo in libro quem de viris illustribus, & memorabilibus factis Ordinis Cælestinorum fideliter conscripsit. non semel & iterum, sed pluries certis testimoniis comprobatur, Missæ sacrificio & precibus per fratres eiusdem ordinis fuisse, animas defunctorum purgatorias pœnas euasisse. Nimum verò esse prolixus. si omnibus his recensendis immoraretur. Bonus lector & sedulus, librum visitabit, & magnam inde consolationem & eruditionem reportabit. Insuper patres Concilij BASILIENSIS in tractatu pacis inter ducem Burgundiæ & regem Franciæ, statuunt, vt pro anima defuncti & interfecti ducis Burgundiæ, in monasterio Carthusianorum Diuionensium quod fundauerat & vbi corpus eius requiescit, annua Missæ sacrificia celebrentur expensis Regis: sicut & in monasterio hoc Parisiensi, pro anima ducis Aurelianensis quem ille Burgundus occidi fecerat, propter quod & postea occisus est. quotidie Missa pro redemptione præfati ducis Aurelianensis, qui ibidem cum coniuge & filiis requiescit celebratur & annuatim solennis obitus. Porro sanctum esse & salutare pro defunctis sacrificium Missæ offerre, postquam egit de purgatorio igne, Concilium SENONENSE decreto 12. vt videbis in vocabulo, purgatorium, subiungunt ex Chrysostomo superius allegato. *Non abs re ab Apostolis traditum, vt in tremendis mysteriis agatur commemoratio defunctorum. Sciebant enim illis inde multum contingere lucrum, vilitatem multam. Cum igitur (ait) iam sanctum Apostolorum institutum ab initio nascentis Ecclesiæ ex sacro Dionysio cap. 7. Ecclesiastica Hierarchia legitur obseruatum, & in Cabilonensi ac pluribus subinde concilijs (vt habes omnia supra digesta) promulgatum: Quisquis Catharorum, Armenorum, Vniceljs, Bohemorum, Lutheri, Valdenses exemplo hos errores cum sacro Constantiensi Concilio non damnauerit, hereticæ prauitatis pœnas incurrat. Et Concilium COLONIENSE III. cap. 28. & 29. partis 7. (vbi etiam prohibetur ne exequia die Dominico celebrentur si fieri potest, & his non intersint laici aut indisciplinati clerici, sed potius in suis domibus preces fundant) fit mentio de celebranda Missa pro defunctis. Quod etiam Concilium COLONIENSE IV. sub Adolpho Archiepiscopo cap. 21. censura pro abusus reformandis. Cum (inquit) mortuus sit Christus pro vniuersis & defunctis, offeratur etiam in Missa non tantum pro viujs, verum etiam pro defunctis. Quod rudes & Sadduceis crassiores homines ignorantes, neque orant, neque sacrificium expetunt, aut exequias, aut iusta, pro parentibus liberis, cognatis, & amicis persolunt, non aliter, quam si cum corporibus simul & anima extinguerentur. Mandamus igitur vt verbi diuini concionatores, populum de hac re diligenter ac pie informet ac doceant, ne anime amicorum in Christo defunctorum suffragijs orationum & oblationis Christi fraudentur, qui modus sui semper retentus in Ecclesia, atque etiam ante Christum apud Iudeos celebris, vt superius ostensum est. Hanc doctrinam improbant, anathemate feriunt patres Concilij TRIDENTINI sessione 22. quæ fuit 6. sub Pio 4. capite 2. vide lector, si non pigeat plura scire. Hinc & FACULTAS LOUANENSIS articulo 17. & PARISIENSIS articulo 6. Sacrificium (aiunt) Missæ est ex Christi institutione valens pro viujs & defunctis. Vide Missa, oblatio, &*

præcipue purgatorium & sepultura. Defuncti Episcopi exequia. Vide, Episcopi defuncti exequia. Defunctorum exequia non precio fiant. Vide, sepultura non precio æstimetur. Verum tamen hoc quod legimus, non est interea silendum. Concilium AVRELIANENSE II. sub Vigilio 1. & Childeberto rege cano. 5. *Nullus Episcopus ad sepeliendum Episcopum venire consuetudo occasione distinet, ne cuiuslibet corpusculum diutius inhumatum negligentia interueniente soluat. Is vero Episcopus, qui defunctum aduenit sepelire, præter expensam necessariam, nihil precij pro saugatione deponat. Et cap. 6. subiungit. Episcopus qui ad sepeliendum Episcopum venerit, euocatis presbyteris in vnum, domum Ecclesiæ adeat, descriptamque idoneis personis custodiendam sub integra diligentia derelinquat, vt res Ecclesiæ ullorum improbitate non pereant. Vide Simonia & sepultura. Defuncti vbi sepeliendi. Vide sepelire. Defuncti qui debent non solui, suspendantur à sepultura. Vide etiam sepultura. Defunctis non danda Eucharistia. Vide Eucharistia. Defunctos non sepeliant monachi sine licentia. Vide sepultura. Defuncti vtrum sint lugendi. Defunctos lugendos ex veteris testamenti pagina doctrinam quæ probat doctissimus & disertissimus PHILIVDÆVS libro 3. vitæ Mosis circa medium. In lege autem gratiæ deferre defunctos prohibet IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia 69. ad populum Antiochenum, cuius titulus talis est. *Quod peccatores lugendi sunt viuientes & mortui, & quod multum defunctis proficiat elemosina, & officia pro eis exhibita. Lege oro totam homiliam quoniam elegantiissima est, & maxime fidem catholicam de purgatorio confirmans, vt supra allegauimus. Præterea etiam docet HIERONYMVS STRIDONENSIS epistola ad Paulam super obitu Blesillæ filiz, quæ sic incipit. *Quis dabit tibi meam aquam, &c. libenter quidem hic textum apponerem, sed mihi longius immorari opere præcipuum esset. Aliud verò me vocat temporis opportunitas. Porro lege etiam facundissimum AMBROSIVM MEDIOLANENSEM libro de bono mortis, vbi mortem quidem nos debere habere in desiderio probat, vitam verò in patientia, nec lugendos esse mortuos, quin potius illos scilices æstimare, si bonis actibus vitam exornarint, recepturos æternitatis brauium, & mortale exuium expoliatis, supernis gaudijs capaces inseri. Quin & ANASTASIVS I. epistola 2. ad Nerianum, & allegat Gratianus causa 13. quæst. 2. habent forsitan: *Habent forsitan iustam longi doloris excusationem, qui vitam alteram nesciunt, qui de hoc seculo ad melius esse transitum non considerant. Nos autem qui nouimus, qui credimus, & docemus, contristari nimum de obuentibus non debemus, ne quod apud alios pietatis tenet speciem, hoc nobis magis in culpa sit. Nam dissidentia quodammodo genus est, contra quod quisque predicator queritur, dicente Apostolo: *Nolumus vos ignorare de dormientibus, vt non contristemini sicut & ceteri qui spem non habent. Hac itaque ratione respecta, studendum nobis est, ne de mortuis affligamur, quos credendum est ad veram moriendo vitam peruenisse, sed affectum viuientibus impendamus, quibus & pietas ad utilitatem, & sit ad fructum dilectio, &c. Hoc expressè prohibet, ne scilicet mortuos lugeamus, Concilium TOLETANVM III. can.*****

Concilium Aurelianense 2.

Philo Iudæus.

Ioannes Chrysostomus.

Hieronymus Stridonensis.

Ambrosius Mediolanensis.

Anastasius I. Papa.

2. thessalo. 4.

Concilium Toletanum 3.

Concilium Triburienfe vniuersale.

Concilium Carthagenfe.

Concilium Cæsarientfe generale. Ioannis Hus presbyteri de gradatio.

Gratianus. Concilium Tridentinum generale.

Ambrosius Mediolanensis.

Anastasius I. Papa.

Concilium Eliberitum.

22. vt superius allegatum est. Vide & alios Doctores. DEGRADATIO. Degradatio Clericorum à quot & à quibus fiat. Lege supra in vocabulo Clericus. Porro sic statuit Concilium TRIBURIENSE canone 10. *Statutum est in hac sancta & vniuersali Synodo, vt nullus Episcopus deponatur, nisi à duodecim Episcopis, Presbyter à sex, Diaconus à tribus. In Concilio CARTHAGENSI cap. 12. Felix Episcopus dixit: *Si quis Episcopus in reatu aliquem incurrit, & non potest plurimos cõgregare Episcopos, ne in crimine remaneat, à duodecim Episcopis audiatur. (vide, Episcopus accusatus vt iudicetur, &c.) & Presbyter à sex cum proprio suo Episcopo, & diaconus à tribus Episcopis audiatur. Et in eodem Concilio cap. 20. *Presbyter à sex, diaconus à tribus discutatur Episcopis. Reliquorum Clericorum causas etiam solus Episcopus loci cognoscatur, & definit. Vide supra, Clerici accusati, & Clerici criminosi, &c. Hoc Decretum obseruauit Concilium CONSTANTIENSE sessione 15. vbi Ioannes Hus ab Episcopo Bangorensi degradatus est, auctoritate Synodi, legitque verba ad hoc expressa ex libro Pontificali, quæ incipiunt, O Iuda, &c. amouendo ab eo tãquam ab indigno calicem, & subsequenter solemnitatibus ad quodlibet exhibitis Exuebat eum casula, stola, tondebat sibi crines, & similiter amouendo ab eo omnia sacerdotalia, & clericalia. Quibus factis curia secularis recepit eum, & abduxit eum ad locum iustitiæ, & publice exutus est. De degradatione Clericorum lege GRATIANVM causa 15. quæst. 7. Deinde hæc decreta Concilium TRIDENTINVM renouat sessione 13. quæ est 3. sub Iulio III. cap. 4. decreti reformationis: *Cum tam grauitissima est, & nonnunquam sint delicta ab Ecclesiasticis commissa personis, vt ob eorum atrocitatem & facris ordinibus deponenda, & curia sint tradenda seculari, in quo secundum sanctos canones certus Episcoporum numerus requiritur, quos si omnes abhibere difficile esset debita iuris executio differretur: si quando autem interuenire possent eorum residentia intermitteretur. Propterea statuit & decreuit sancta Synodus, Episcopum per se, seu illum vicarium in spiritualibus generalem, contra clericum in facris etiam Presbyteratus ordinibus constitutum, ad illius condemnationem, nec non verbalem depositionem, & per seipsum etiam ad actuale atq; solemnem degradationem, ab ipsis ordinibus & gradibus Ecclesiasticis, in casibus in quibus aliorum Episcoporum presentia in numero à canonibus definitio requiritur, etiam absque illis procedere liceat, adhibitis tamen & in hoc sibi assistentibus totidem Abbatibus, vsum mitre & baculi ex priuilegio Apostolico habentibus si in ciuitate au diocesi reperiri, & commode interesse possint, alioquin alijs personis in Ecclesiastica dignitate constitutis, que a tate graues ac iuris scientia commendabiles existant. Vide in locis præallegatis. Lege Excommunicatio. DELATOR. Delator puniendus. Vide Calumniator, & detractor, &c. Porro Concilium ELIBERTINVM can. 73. allegat Gratianus causa 5. quæst. 6. cap. Delator. *Delator si quis extiterit fidelis, & per delationem eius aliquis fuerit proscriptus vel interfectus, Placuit enim nec in fine accipere communionem. Si lenior causa fuerit, intra quinquentium accipere poterit communionem. Si catechumenus fuerit, post quinquentium tempora admittatur ad Baptismum. Vide etiam infra, Falsus testis, &c.*****

DESPONSATIO. Desponsatio clandestina prohibetur. Vide Matrimonia clandestina, & Nuptiæ, &c. DESPERATIO. Desperatio prohibetur. Non esse desperandum, doctissimè demonstrat PHILIVDÆVS libro, de eo quod deterius potiori insidari solear, ostendit desperationem esse rationis expertum, & non esse hominem qui desperat, vbi illud Genesis interpretatur, Maior est iniquitas mea, quàm vt veniam merear: Scriptum est (ait) in Dei libro, solum bene sperantem, esse hominem. Itaq; per contrarium, qui desperat non est homo, &c. CYPRIANVS CARTHAGENSI ad calcem libri De lapsis, docet nunquam desperandum, sed de malis perpetratis penitendum I OANNES CHRYSOSTOMVS homil. 68. in Matth. dum illud exponit: *Publicani & meretrices præcedent vos in regno caelorum. Innumeram turbam eorum proponit, qui grauitè Deum offenderunt, & ab eo postea in familiaritatem acciti sunt. Sed & homilia contra desperationem, & superbiam tomo 5. vbi sic exorditur: *Si quis (ait) natura in mentis inleuitudinem incidit, culpa vacabit, qui vero eam vitio incurrit, & venia priuatur, & supplicio quodam maiori afficietur: Cuiusmodi sunt, qui pro comparata sapientia elati, plurimum sibi prudentia arrogat, & in desperationem quandam collabuntur extremam. Si quidem nulla re magis, quàm desperatione ipsa desipimus, &c. Lege & sequentem homiliam, quæ sic incipit: *Nemo desperet si per otium & inertiã plurimum temporis fuerit transactum, quando vel paruo tantum cuique compensare liceat operando, quantum neque omni superiori tempore facitare potuisset, si is qui Christi fidem antea non attigisset, principio statim tam clarus euasit, longè magis & hi qui eam iam sint pridem consecuti. Quare cum quibus præteritis temporis iacturam, tam breui sarciri possit intellegat, seniores se nihil præter. Lege residuum. AMBROSIVS MEDIOLANENSIS enarratione in Psal. 37. Ergo quia pius est Deus, nequaquam est desperandum. Et si irascitur, ignescit, & si percussit, sanatur: si tradidit in interitum carnem, spiritum saluat. Noli ergo timere carnis infirmitatem, quia sanctus cum infirmatur, potentior est. AVGVSTINVS HIPONENSIS libro de vera Innocentia, cap. 200. *Prima salus (ait) declinare peccatum, secunda non desperare de venia. Nam ipse se in æternum punit, qui apud misericordiam iudicem ad penitentiam remedia non recurrit. Idè libro de vera & falsa penitentia, cap. 5. *Nullus tantum unquam posset peccare, quod penitens velit desperare. Quid enim aliud est desperare, quàm Deum sibi comparare? Nam qui de Deo non presumit veniam, non animaduertit plus peccato suo, Dei misericordiam posse. Si enim sentiret Deum magis bonum, quàm se malum, quantum in se iustitiæ non inueniret, à Deo magis bono expectaret. Et quidem Deo diffidit, quia summi boni bonitatem maiorem sua nequitia non sentit. Ille solum diffidat, qui tantum peccare potest, quantum Deus bonus est, &c. Hinc Concilium EPANENSE sub Gelasio I. can. 36. *Ne vllus (ait) sine remedio, aut spe venia, ab Ecclesia repellatur, neve vili, si aut penituerit, aut se correxerit, ad veniam redeundi aditus obseruatur. Sed si cui forsitan dixerimen mortis inueniat, damnationis constituta tempora relaxentur. Quod is egrotum accepto viatico, remalecere forsasse contingit, statui temporis spatia obseruari conueniet, &c.******

Philo Iudæus.

Cyprianus Carthagenf.

Ioannes Chrysostomus.

Ambrosius Mediolanensis.

Augustinus Hipponensis.

Concilium Epanense sub Sigismundo rege.

DETRACTIO.

Detractio prohibetur.] CLEMENS I. lib. 2. Constitutionum Apostolicarum. cap. 35. Apostolos meminit statuisse: Qui Episcopo sermone vel factis detrabit, Deum offendit, non audiens eum qui dicit, Deus non maledices. Non enim de lapidum aut lignorum piaculis legem ferebat, que suo falso nomine sunt abominabilia, sed de Sacerdotibus & Iudicibus quibus dicit: *Dij estis & filij excelsi omnes.* Idem & sequenti cap. 35. de non contumelia inferenda in Episcopum, aut Diaconum. Lege. Et **MARTIALIS APOSTOLVS Epistola ad Tholofanos, cap. 16. Detractiones summopere cauendas hortatur, vt pestes. Sic quoque & **ANACLETVS I.** epistola 2. ad Episcopos Italiae. *Si detractores (ait) quorumcumque grauius indicantur, & in perditionis laqueum cadunt, multo magis laceratores & detractores, atque accusatores famulorum Dei atque persecutores damnantur, & in barathrum, nisi se correxerint, & per eorum satisfactionem condignam egerint penitentiam, indubitanter vadunt, & vindictibus flammis exciuntur.* Quapropter oportet omnes ab his cauere, & non solum non facere, sed nec facientibus consentire, quia non solum qui faciunt damnantur, sed qui consentiunt facientibus. Idem epistola 3. ad omnes Episcopos, & allegatur a Gratiano dist. 6. q. 1. cap. Deteriores. *Deteriores sunt, qui doctorum vitam morisque corrumpunt, his qui substantias aliorum pradique diripiunt. Ipsi enim ea que exira nos (licet nostra sint,) auferunt, nostri autem detractores & morum corruptores nostrorum, siue qui aduersus nos armantur, proprie nos ipsos decipiunt. Et ideo iuste infames sunt, & merito ab Ecclesia exortres sunt.* Hinc & **ALEXANDER I.** epistola 3. ad omnes sacerdotes, & allegatur a Gratiano, causa 6. q. 1. Summa iniquitas. *Summa iniquitas est fratres, detrabere & accusare: unde scriptum est, Omnis qui detrabit fratri suo, homicida est, & omnis homicida non habet partem aut hereditatem in regno Dei.* Et **PVS I.** epistola 1. ad vniuersos Christi fideles, allegat Gratianus, de Penitentia dist. 3. cap. Nihil prodest. & de Consecratione dist. 1. cap. Nihil enim. *Nihil prodest homini ieiunare & orare, & alia religionis bona agere, nisi mens ab iniquitate reuocetur, & ab obtestationibus lingua cohibeatur, unde ait Propheta: *Cohibe linguam tuam a malo, & labia tua ne loquantur dolum. Diuerse a malo & fac bonum. Nemo enim bonum faciens, alteri verbo aut facto nocere vult.* Et **ZEPHERINVS I.** epistola 2. ad Episcopos Aegypti. *Non detrabentibus bonum est detrabere, aut palo (secundum vulgarem fabulam) excutere palum. Absit. Non sunt ista nostra. Hac enim auertat diuinitas, iusto iudicio Dei datur plerumque peccatoribus potestas, qua sanctos ipsos persequantur, vt qui spiritu Dei iuuantur & aguntur, sicut per laborum exercitia clariores. Ipsi tamen, qui eos persecuntur, & exprobrant atque detrabunt, erit proculdubio va. Pa va illis, qui detrabunt seruis Dei, quia detractione eorum ad eum pertinet, cuius ministerium agunt & vice funguntur.* Et **FOELIX I.** epistola 1. ad Paternum Episcopum, & allegatur a Gratiano, causa 3. q. 4. cap. Detractor. *Detractores, qui diuina auctoritate eradici sunt, & fautores inimicorum ab Episcopali submouemus accusatione. Et paulo post: *Quid aliud detrabentes faciunt, nisi in puluerem flant, atque in oculos suos terram excitant, & unde plus detractionis perslant, inde magis nil veritatis vident. Tales tamen portandi sunt & corrigendi, quia ceci sunt & duces cecorum.* Idem **IVLIVS I.** epistola ad Orientales Episcopos pro****

A Athanasio, cap. 28. Idem & **MARCELLINVS I.** epistola 2. ad Orientales Episcopos. vide Lingua. Et **FOELIX II.** & Concilij **ROMANI** sub eo congregati epistola ad Athanasium, & vniuersos Aegypti & Libyae Episcopos Alexandriae congregatos, cano. 10. *Multum (ait) derogatio prauolet, quando derogatori creditur. Idco varijs detractionibus atque accusationibus non decet labefactari primatem, sed magis Patrum regulis roborari. Nec facile aut indifferenter suscipere accusationes presant, dicitur Dominus. Non suscipies vocem mendacis, sed prius probare debet suspicionem & causam, aut quo animo hoc faciat, & postmodum suscipere: quia veritatis professione, propinquitate, inimicitie, timoris, amoris, odij & cupiditatis intentio, impicare & aduersu fratribus irrogare solet.* Idem paulo post: *Detrahentibus detrabere non est bonum, vt ne ad ea que scripta sunt, commoti iniuria certamen efficiamus. Nec enim licet palo (secundum veterem fabulam) excutere palum.* **DAMASVS I.** epistola ad Stephanum Mauritaniae Archiepiscopum, cap. 8. *Nullus (ait) proterum aut stimulo sua cogitationis impulsus (vt saepe actum cognouimus) detrahere aut accusare presumat quemquam sacerdotum, quia iniuria eorum ad Christum pertinet, cuius vice legationis pro populo Christi sanguine redemptio funguntur. (Causas enim eorum, quia Dei causa sunt, esse iudicio scimus reservandas, qui valet corpus occidere, & animam mittere in gehennam. Vide Sacerdos, & Episcopus no facile accusandus, &c. Et **IOANNES CHRYSOSTOMVS** quam Detractio sit Dei legibus aduersa, multis verbis ostendit homilia 20. in Matthaeum, dum illud exponit: *Et ne nos inducas in tentationem, &c.* & in 2. opere in eundem Matthaeum, homil. 37. in illud Matthaei 21. *Ite in castellum quod contra vos est, &c.* Sed & **AMBROSIVS MEDIOLANENSIS** lib. 3. Officiorum, cap. 3. *Si quid dolet membrum vnum (ait) compatiuntur & membra omnia. Unde quam graue est, vt detrahamus aliquid ei, cui nos compati oportet, & cui debemus consortium ministerij, ei fraudi & noxae simus. Hac vitique lex naturae est, que nos ad omnem stringit humanitatem, vt alter alteri tanquam vnius partes corporis, inuicem deservamus, nec detrabendum quicquam putemus, cum contra naturae legem sit, non inuare, &c.* Et **HERONIMVS STRIDONENSIS**, ad Nepotianum, De vita Clericorum, ad calcem: *Parce (ait) a detractione linguae, custodi sermone tuos, & scito, quia per cuncta que de alijs loqueris, tua conscientia iudicaris, & in his ipsi deprehenderis, que in alijs arguebas. Neque vero illa iusta est excusatio: Referentibus alijs iniuriam facere non possunt. Nemo inuito auditori libenter refert. Sagitta in lapide nunquam figitur, interuadum resiliens percussit dirigetem. Discit detractor, dum te videt, non libenter audire, non facile detrabere, &c.* Idem omnino & ad Rusticum Monachum, De viuendi forma, quae sic incipit, Nihil Christiano facilius, &c. Idem epistola ad Celantiam, de ratione pie viuendi, sic incipit: *Vetus scripturae celebrata sententia, &c.* *Nulli unquam (ait) omnino detrabas, nec aliorum vituperatione te laudabilem videri velis. Magisque vitam tuam ordinare discis, quam alienam carperre. Ac semper scripturae memor esto dicentis: noli diligere detrabere, ne eradiceris. Pauci admodum sunt, qui huic vitio renunciant, raroque inuenies qui vitam suam ita irreprehensibilem exhibere velint, vt non libenter reprehendant alienam. Tanti que huius mali libidines mentes hominum inuastit, vt etiam qui procul ab alijs vitijs recesserunt, in istud tamen quasi in extremum Diaboli laqueum, incidant. Tu vero hoc malum ita effige, vt**

Marcellinus I.
Foelix 2. Concilium Romanu sub Foelice 2.
Exod. 24.
Nota hac.
Danasus I.
Ioannes Chrysostomus.
Matth. 6.
Ambrosius Mediolanensis
Hieronymus Stridonensis.
Hac nota.

non modo ipsa non detrabas, sed ne alij quidem detrahenti aliquando credas. Nec obreectoribus auctoritatem de consensu tribuas, ne eorum vitium nutrias annuendo, &c. **AVGVSTINVS HIPPONENSIS** ad fratres in heremo sermone 53. *Nemo (ait) laceraret seruos Dei, quia non expedit lacerantibus. Seruus Dei quidem merces falsis detractionibus cre-scit, sed crescit etiam poena detrabentibus. Nam non sine causa dictum est: *Gaudete & exultate, quando detrahunt de vobis dicentes falsa, quia merces vestra magna est in caelis. Nolumus enim detrimento vestro magnam habere mercedem. Minus ibi habeamus, & tamen nobiscum ibi regnetis, &c.* Idem sermone 1. de Quadragesima. *Omnino absurde a lingua vitium detractionis, alioquam ne laceres. Detractio enim graue peccatum est, & grauis damnatio est, &c.* Hinc Concilium **AGATHENSE** allegatur in volumine 16. librorum, lib. 5. cap. 22. *Si quis promptus facilis est ad detrabendum, dicens, quod verum non est, septem dies in pane & aqua, sequestratus a fraterno consortio, poenitet.* **GREGORIUS I.** lib. 12. epist. 37. ad Felicem Siciliae Episcopum, cap. 2. *Cauendum est omnibus fidelibus, ne clanculum aut publice Episcopum suum, id est, vinctum Domini detractionibus aut vituperationibus dilanent, perpendentes illud exemplum *Maris, quia pro eo quod Moysi famulo Domini propter Aethiopijsam detraxit, immunditia lepra multata sit. Et illud Psalmita. Nolite tangere Christos meos, & in in Prophetis meis nolite malignari. Et in lege diuina legitur: *Dij non detrabes, & Principi populi tui non maledices. Vnde valde prouidendum est subditis, tam Clericis, quam laicis, ne Episcoporum vel praepositorum vitam temere reprehendant suorum. Si quid forte eos agere reprehensibile vident, ne unde mala redarguant, inde per elationis impulsu in profunda mergantur. Admonendi sunt etiam idem, ne cum culpas praepositorum suorum considerant, contra eos audaciores fiant, sed sic eorum praua apud semetipsos considerent, vt diuino timore constricti, ferre sub eis ingum reuerentiae non recusent: quoniam facta suorum Episcoporum vel praepositorum oris gladio non sunt ferenda, etiam cum recte reprehendenda videantur, quia praedecessoribus nostris & a multis reliquis Episcopis statutum fore cognouimus, vt oues pastores suos facile non reprehendant. (vide, Episcopus non facile corripiendus, aut accusandus, &c.) nec eos criminari vel accusare presumant. Quia cum in praepositos deliquimus, eius ordinationi, qui nobis eos praetulit, obuiamus. Vnde Moyses, cum contra se & Aaron populum conqueri cognouisset, ait: *Nos enim quid posuimus? Nec contra nos est murmur vestrum, sed contra Deum. Quapropter admonendi sunt subditi, vtriusque ordinis viri, vt cum magistrorum facta conspiciunt, ad suum cor redeant, & de eorum increpationibus non presumant, quia non est discipulus supra magistrum, nec seruus supra dominum suum. Vide etiam supra, Corruptio, & Correctio. Hinc **GREGORIUS III.** epistola 4. ad Bonifacium Moguntinensem Archiepiscopum, & Martyrem eadem, quae superius loquitur, & eidem praecipit, vt sic in populo Germaniae nouiter conuerso eadem faciat obferuari, quae Gregorius Anglis per Augustinum mandauit, &c. iunge & sequentem, & Lingua.*****

Detractiones non curandae.] Hoc ponemus in vocabulo, Lingua. Verum tamen sic etiam Theodista Patriciae praefatus scribit **GREGORIUS I.** lib. 9. epist. 39. eam adhortans vt tumultum contra se detractionis, leuitate populi eorum, exemplo Iob, & aliorum sanctorum Patrum aequanimiter ferat. *Si (inquit) laudibus letamur,*

Augustinus Hipponensis.
Concilium Agathense.
Gregorius I.
Non detrahendum praelatis.
Numeri 12.
Psal. 104. Exod. 12.
Exod. 16.
Matth. 10.
Gregorius 3.
Gregorius I.

*& detractionibus frangimur, gloriam nostram non in nobis, sed in aliorum ore ponimus, cum dicat *Apostolus: Opus suum probet cuiusque, & sic in semetipso gloriam habebit, & non in altero, &c.* caetera multa, quae de scripturis profert, quibus probat, nil nocere detractiones, si bona adit conscientia. Lege etiam **BERNARDVM CLAREVALENSVM**, in sermone De triplici custodia Oris, manus, & linguae, & serm. 24. in Cantica, & lib. 3. de Consideratione, non longe ab initio.*

DEVS.

Deus quid] **PHILO IVDAEVS** disertissimè multis in locis de Dei natura & essentia loquitur, sed eius nolumus doctrinam immorari, verum tamen eius vnicum testimonium in medium producemus, libro de Mudi opificio, vbi ex Philosophorum libris etiam, vnicum Deum conatur probare: *Pythagorici (ait) numerum quandam assimilant vniuersitati huius Imperatoris. Nam quidquid nec gignit, nec gignitur immotum manet, in motu enim generatio, quandoquid & id quod gignitur, non caret motu. Mouetur enim alterum vt gignat, alteru vt gignatur. Solum autem nec mouet, nec mouetur antiquus ille princeps & author, cuius imago merito dici potest septenarius. Attestatur meis dictis **PHILOLAVS PHILOSOPHVS**, verbis his: *Est (inquit) author & Princeps rerum omnium Deus, semper vnus, stabilis, immobilis, ipse sui similis, alioru dissimilis, &c.**

Porrò lege totum illius librum, & alibi. Sed & de Deo praclarissima testimonia praebet **PLATO** Diuinus in Timaeo: **ARISTOTELIS** libro 12. Metaphysicae: **SOCRATES**, qui propter vnius Dei essentiam, occisus memoratur: **CICERO** libro de Vniuersitate, & lib. de natura Deorum, & alij permulti Philosophi, vt probat doctissimus **LACTANTIUS FIRMIANVS**, & **THEODORETVS CYRENSIS** lib. Graecarum affectionum, cap. De Deo: atq; **EVSEBIVS CAESARIENSIS** libris de Praeparatione Euangelica. Sed & **SECVNDVS PHILOSOPHVS** interrogatus, quid esset Deus, praclarissimum Deo praebuit testimoniu: verum his nolumus immorari, quia haec omnia profana sunt. Ad Apostolicos igitur doctores descendamus, qui spiritu reuelante, Dei qualicumque cognitionem habuere. Sic itaq; **CLEMENS I.** epist. 1. ad Iacobu fratrem Domini. *Deus (ait) appellatio est substantia, sempiterna, sine timoris diuini. Igitur Deus sine principio, sine fine, simple, in corporeus, incomprehensibilis. Patrem autem cum audis, agnosce quod habeat filium veraciter genitum, sicut possessor dicitur, qui aliquid possidet, & Deus qui habet cui dominetur. Deus ergo Pater, secreti sacramenti vocabulum est, cuius vere filius est verbum, & spectaculu, & character, & imago viuens, in omnibus Patri similis, eiusdem naturae in diuinitate, genitus, & genitori per omnia coequalis. Nec quaratur quomodo genuit Filium, quod & Angeli nesciunt, & Prophetis incognitu est. Vnde illud dictu est, Generationem eius quis enarrabit? qua secretu originem cu proprio Filio, nouit ipse solus qui genuit. Nec Deus a nobis discutiendus est, sed credendus, qui in nobis ipse nescimus, quod sapimus, quomodo sapientia, ingeniu, intellectus, aut consiliu, aut mens nostra, generat verbum. Sed sufficit nosse, quia lux genuit splendorem: vt dicit Propheta: *In splendoribus sanctoru ex vtero ante I. n. ciferu genuit te.* Vide Filij generatio, & Trinitas, & Symbolu, &c. Dei vero naturam sic comprehendit. Idem lib. 7. c. 35. Constitutionu Apostolicarum. *Dominus (ait) Deus tuus, Deus in caelo sursum, & in terra infra, Deus scientiarum, Deus sanctoru, gloriosus,**

Galat. 6.
Bernardus Clareualensis.
Philo Iudaeus.
Philo Iudaeus.
Plato.
Aristoteles.
Socrates, Cicero.
Lactantius Firmianus, Theodoretus Cyrensis, Eusebius Caesariensis, Secundus.
Clemens I.
Euseb. 53.
Psal. 109.

exaltatus, inuisibilis natura, imperscrutabilis in iudicijs, cuius nullus indiga vita est, sine mutatione & variatate duratio, sine labore operatio, nullis finibus definita maiestas, perpetuus decor, inaccessibile domicilium, intransigibilis habitatio, interminabilis scientia, invariabilis veritas, sine medio opus, sine insidijs potentia, sine successione imperium, sine aduersario vires, Sapientia pater, natura per mediatorem auctor ut causa, prouidentia praeceptor, legum dator, inopia expletor, impiorum ultor, & iustorum retributor. Christi Deus ac Pater, & colentium illum Dominus, cuius est infallibilis promissio, incorruptibile iudicium, inexorabilis sententia, inexhausta pietas, aeterna benignitas, propter quae illi digna ac merita adoratio debetur ab omni rationali & sancta natura, &c. Idem lib. 8. c. 16. sic Deum alloquitur: Dignum est laudare te Deum verum, qui es ante res generatas, ex quo omnis paternitas in caelo & in terra nominatur, qui solus est ingentis, sine principio, non agnoscentis alicuius imperium aut dominium, nullius indigens, omnia boni dator, extra omnem causam generationemq; positus, semper in eodem statu consistens, ex quo omnia, quasi ex quodam fonte, in rerum natura processerunt. Tu enim es natura carens principio, aeterna visio, ingenitus auditus, sapientia increata, primus natura, lex essendi, extra omnem numerum constitutus, omnia de nihilo producens per unigenitum Filium tuum, ipsum vero ante omnia secula genuisti, voluntate, virtute & bonitate, immediate Filium unigenitum, verbum, Deum, sapientiam viuentem, primogenitum omnis creaturae, Angelum magni consilij tui, Pontificem tuum, regem, & Dominum omnis intellectus & sensus naturae, qui est ante omnia, & per quem omnia. Tu enim, aeterna De us, per ipsum cuncta fecisti, & per ipsum conuenienti prouidentia cuncta gubernas, per quem enim concessisti ut res essent, per eundem fecisti, ut bene essent. Enumerat post haec cuncta mirabilia Clemens, quae in creatione & gubernatione fecit, quae serie librorum sacrorum continetur. Idem lib. 6. c. 11. Vnum solum Deum (ait) nunciamus, legis & prophetarum Dominum, rerum omnium auctorem, Christi Patrem, non qui sibi ipsi origo, per se genitus, sed aeterni & principij expertus, & luce inhabitante inaccessibile, non congeneratum vel multiplicem, sed solum in aeternitate, non ignotum vel silentio abditum, sed per legem ac prophetas proditum, omnipotentem omnium opificem, omnium potestate habentem, Deum & Patrem unigenitum, & primogenitum, omnis creaturae unum Deum, unius Filij Patrem, non maiorum, unius Paracliti, per Christum aliorum ordinum effectorem, unum conditorem variarum creaturarum per Christum, factorem eundem rectorum ac legislatorum, per ipsum Resurrectionis auctorem, Iudicij, retributionis per eundem Christi. Hunc ipsum voluit hominem fieri, qui versatus est cum hominibus sine peccato passus est, a mortuis resurrexit, & ad eum qui eum miserat reuersus, &c. Idem & c. 14. lege Trinitas, Symboli, Filius, &c. AUGUSTINVS HIPPO- NENSIS lib. 8. de Ciuitate Dei, cap. 8. Quicumque (ait) Philosophi de summo Deo & vero senserint, quod rerum creaturarum sit effector, & lumen cognoscendarum & bonum agendarum, quod ab illo nobis sit & principium natura, & veritas doctrinae, & felicitas vitae, sine Platonici accommodatis nuncupatur, qui ista senserunt, sine Iouici generis, sine Italici, sine Pythagorici, Libyci, Aegyptij, Indi, Persae, Chaldaei, Scythae, Galli, Hispani, alij, qui reperiuntur, qui hoc viderunt & docuerunt, ceteris eos omnes ante ponimus, eosq; nobis propinquiores futurum. Idem, quid sit Deus, ex Philosophorum libris scrutatur, lib. 1. de Consensu Euangelistarum, c. 23. Secundum Platonicos (ait) non corpus, sed spiritus, secundum Stoicos, corpus est Deus. Et lib. 19. de Ciuitate Dei, c. 23. PORPHYRIVS (ait)

Ephes. 3.

De natura Dei subtilis consideratio. Clemens 1.

Augustinus Hipponensis.

Opiniones Philosophorum de Deo recentiorum.

Philosophus Apollinis verba recitans, ait, Deus omnium Pater nullius indiget, sed nobis est bene, cum eum per iustitiam & castitatem aliamq; virtutes adoramus, ipsam vitam, precem ad eum facientes, per imitationem & inquisitionem de ipso. Inquisitio enim purgat, imitatio deificat, affectionem ad ipsum operando. Et lib. 22. c. 20. Deus, sicut potuit definire CICERO 1. Tusculana. Mens quaedam est (inquit) soluta & libera, secreta ab omni concretionem mortali, omnia sentiens & mouens, ipsaque praedita motu sempiterno, &c. Sed si omnium Philosophorum sententias hic vellem apponere, deficeret tempus. Plurimas suae inseruit Harmoniae mundi, FRANCISCVS GEORGIVS Venetus, tom. 1. Cantici 1. c. 2. & 3. & reliquis, Oro te Lector, librum eius reuoluas. Denique doctissimè etià de his scripsit vnus ex nostris, in literis (meo iudicio) laetis non parum versatus FRANCISCVS LARBENVS Coelestinus mihi olim familiarissimus, in eo egregio libro què inscripsit, Musica fidei, cuius alibi mentionem faciemus. Nolo praeterire summi illius ac verè ter maximi MERCVRII TRISMEGISTRI de Deo, sententia, lib. 1. seu dialogo, quem scripsit de Potestate & Sapientia Dei, vbi mundi creationem profecquitur, & lib. 2. quem scripsit de voluntate Diuina, vbi sic exorditur: Deus atq; ipsa Diuinitas, dico nunc non quod genitum videlicet, quia ingenitum. Si ergo diuinum sit, essentia est, sicut Deus, etià super essentia, &c. Et infra, Esculapius interrogat: Deus quid est? Trismegistus respondet, Quod nullum ex his est, horum tamen omnium ut sit causa, praesens quidem cunctis, praesens etià vnicuique, neq; quicquam permittit non esse. Omnia ex his que sunt procreantur, de nihilo autè nihil prouenit. Nam que minimè sunt, natura nullà habent qua fieri valeant, contra ea que sunt natura non habent, per quae aliquando non existant, &c. Et consequenter serm. 3. Gloria (ait) omnium Deus, diuinum, diuina natura, principium vniuersorum, Deus, mens, natura, actus, necessitas, finis, & renouatio. Idem serm. 5. ad Tatiu filium suum, differit quod Deus latè simul, ac patens est. Deus (inquit) è Tati, sanè totius expertus inuidiae, per singulas mundi particulas vbique splendet. Et serm. 6. ad Esculapium: Bonum (inquit in exordio) in nullo ponitur, nisi in vno Deo: imò ipsam bonum Deus ipse semper. Quamobrem essentiam omnis motionis atque cognitionis esse Deum oportet. Hac essentia orbati nihil, haec circa se stabile actum, nullius egenum, infinitum, superabundanter porrigentem possidet. Vnum id vniuersorum principium, bonum porrigens & effundens bonum, quoties nomino bonum, id quod omnia bona, & quod bonum semper, intellige. Hoc vnico Deo adest, neque enim cuiquam indigus est, ut adiectione illius appetendo malus fiat, neque iactura cuiusquam in eum vnquam, ut post damnū dolore afficiatur, &c. multa, quae longū esset enarrare. Scripsit & IOANNES CHRYSOSTOMVS homilias 7. de Incomprehensibili Dei natura, contra Anomaeos haereticos, vbi de Deo alta & profunda loquitur. Scripsit & AMBROSIVS MEDIO- LANENSIS libros 2. de vocatione Gentium, vbi de Deo mira & stupenda narrat. Scripsit quoq; librum de fide, ad Gratianum, vbi etià illud obiectum copiosè pettractat. Scripsit & AUGUSTINVS HIPPO- NENSIS libros 15. de Trinitate, vbi hoc elegantissimè dilucidat. Sed & in libris de Ciuitate Dei, nō dissimile facit, vbi lib. 8. c. 5. Verus (ait) Deus est rerum auctor, veritatis illustrator, & beatitudinis largitor. Et c. 4. Homo (inquit) ita creatus est, ut per id quod in eo praecellit, attingat ad illud quod cuncta praecellit, id est, omnium Deum optimū, sine quo nulla creatura subsistit,

Porphyrij de Dei sententia.

Ciceronis de Deo sententia.

Franciscus Georgius.

Franciscus LARBENVS.

Mercurius Trismegistus.

Mercurius de Deo catholice asserens.

Ioannes Chrysostomus.

Ambrosius Mediolanensis.

Augustinus Hipponensis.

nulla

in retractatu earum, ut constare de statu possit, quia nec habeas despiciere, quid quale sit, nisi certus au sis, cum cognoueris unde sit. De vnico verò, & ex vero Deo idè libro Apologetico aduersus gentes c. 17. tractat. Sed & lib. de spectaculis docet, quomodo Deum natura doceat. Praeterea qualiter Deus possit agnosci, CLEMENS ALEXANDRINVS lib. 5. Stromatum diffusè tractat, Philosophorum & Poetarum etiam sententias vtens, & Sophoclis atq; Agri- gentini poetarum verba apponens, subiungit: Est quidem certe de Deo oratio tractatu difficillima. Quonia enim cuius rei principium est inuentu difficillimum, est cerè omnino primum & antiquissimum principium difficillimum ad demonstrandum: quod quidem est alijs etià omnibus causa ut fiant, & facta sunt. Quomodo- dum dici poterit, quod neq; est genus, neq; differentia, neq; species, neq; individuum, neq; numerus, sed neq; accidens aliquid, neq; cui aliquid accidit? In eoque vero eorum rectè dixerit quisquam. In magnitudine enim totū ponitur, & est Pater vniuersorum. Sed neque dicendum est, esse aliquas eius partes. In vnum enim nō cadit diuisio, & ideo est etia infinitum: non quod eiusmodi mente cogitatur, ut peruadi non possit, sed quatenus nullam distantiam suscipit, ac dimensionem & finem non habet: & ideo est figura expertus, & quod nominari non potest. Et si aliquando eum nominemus non proprie vocantes, aut vnum, aut bonum, aut mentem, aut ipsam id quod est, aut Patrem, aut Deum, aut Creatorem, aut Dominum, non id dicimus tanquam nomen eius profere- rentes, sed propter eius potestatem, pulchris vtitur nominibus, ut in alijs non aberrantes, his imitari possit cogitatio. Non enim vnumquodq; ex his Deū significat, sed omnia simul omnipotentis indicant potentiam. Et infra: Rogatus (ait) THALES MILESIVS quid sit Deus. Id, inquit, quod neque habet principium, neq; finem. Cum autem rogasset alius, an Deum lateat homo aliquid agens. Et quomodo (inquit), qui ne cogitans quidem? Lege LACTANTIUM FIRMIANVM libro de Origine erroris, c. 5. quod titulum profert talem: Quod solus omnium creator verus Deus est, solusq; colendus, &c. Lege eundem lib. de Falsa religione, c. 4. 5. & 6. Sic autè ad propositum ait AUGUSTINVS HIPPO- NENSIS, lib. de Vera innocencia, c. 61. Excedit supereminentià Deitatis, non solum vniuersi loquij nostri, sed etià intelligentia facultatem, Verus enim cogitatur Deus, quam dicitur, & verus est, quam cogitatur. Nō parua autè notitia pars est, si antequam scire possimus quid sit Deus, possimus scire quid non sit. Terrā cogitas? non est hoc Deus. Mare cogitas? non est hoc Deus. Omnia qua sunt in terra homines & animalia? non est hoc Deus. Omnia qua sunt in mari que volat per aërem? non est hoc Deus. Quid quid lucet in caelo, sol, stella? non est hoc Deus. Ipsim caelum? non est hoc Deus. Angelos cogitas, Virtutes, potestates, Archangelos, Thronos, Dominationes? non est hoc Deus. Et quid est hoc solum potui dicere, quod non sit. Quæris quid sit? Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quid quæris, ut ascendat in linguā, qui in cor non ascendit? Ea re igitur & apud prophetā interrogat Deus, dicens: Cui ergo similem fecisti Deum, aut quam imaginem ponisti ei? immens se nulli creatura similem. Quamobrem prima cognitio Dei esse dicitur, scire quid nō sit, &c. De Deo plura tradit. Idem Augustinus in Psalmum 87. vnde de superiora desumpsimus. Et in lib. de Praeceptione Christi, cap. 1. Et lib. de Speculo, cap. 7. & alibi. Deus ens, quomodo vbi que sit.] Hoc ita superius insinuat. Verū DIONYSIVS AREOPAGITA cap. 5. de diuinis nominibus: Deus ens

Dionysius Areopagita.

1. Timoth. 6. 16. sal. 144.

Hoc Augustinus pollen refert, vnde infra videre est.

Inflini martyris assertio de Deo catholica.

Tertullianus Carthaginiensis.

nulla doctrina instruit, nullus usus expedit. Ipse quatur, vbi nobis secreta sunt omnia: ipse cernatur, vbi nobis certa sunt omnia: ipse diligatur, vbi nobis recta sunt omnia. Sed non possum hic cuncta proferre, quae à sanctis Patribus de Deo dicuntur. Adde sequentem. Deus quid sit, rectius per negationem, quam per affirmationem cognoscitur.] DIONYSIVS AREOPAGITA lib. de Coelesti Hierarchia, c. 2. postquā de forma & imaginibus Angelorum locutus est, de Deo sic infert: Deniq; reuerendam illā super substantialis deitatis, ineffabilem, beatitudinem, diuinorum eloquiorum mysticā traditionem dum exprimere cupiunt: aliquando, ut verbum & intellectum & essentia laudant, ut per istas appellationes diuinā eius eloquentia & sapientia & substantialiam verissimè existētē, atq; omnium, qua sunt substantia, veram causam significent: interdum, ut lucem ipsam cocelebrant, & vitā vocant. Enimvero huiusmodi sacra signa honestiora quidem sunt, & terrenis ac materialibus formis eminere videntur. Ceterum ne se quidem ad diuine similitudinis veritatem propè accedunt, excedit enim illa substantia omnē, vitamq; transcendit. Nulla hac exprimitur lux, omnissq; sermo, omnis mens atq; ratio, absque ulla cōparatione illius similitudine inferior est. Aliquando item ab eisdem laudantur scripturis honestissime ac penè diuine dum in eius laude dissimilibus videntur signis, eamq; inuisibile, & infinita, incomprehensibilem predicant, his eā appellantes nominibus, quibus non quid sit, sed quid non sit, dicitur. Hoc enim verum, ut arbitror, in ipsa est, & de illa proprie magis asseritur. Nam sicuti secretior illa sacerdotali quoque traditio docuit, dum illa esse aliquid negamus, ex his que sunt, verum profecto loquimur, & si modum quo illa indiffinita est, quippe qua super substantialis & incomprehensibilis atq; ineffabilis, profus ignoramus. Si ergo in diuinis rebus negationes quidē vere sunt, affirmationes verò nequaquam, tantis arcanorum latebris cōgruunt, illa sanè conuenientior, in rebus visibilibus erit expressio, qua per dissimilia signa monstratur, &c. De nominibus autè diuinis, cur Deus dicatur sapiēs, pulcher, benignus, misericors, potēs, &c. Idè tractat lib. de Diuinis nominibus, c. 1. & c. 7. infert, Nos forte veraciter dicemus Deum non ex ipsius natura cognoscere: id nempe ignotum est, omnemq; superat rationem & sensum: sed ex creaturarum omnium ordinatissima dispositione, ut ab ipso producta, & pra se ferente imagines quaedam similitudines diuinorum ipsius exemplarum. Idcirco & in omnibus Deus agnoscitur, & scorsim ob omnibus, & per scientiam, & per ignorantiam noscitur Deus, &c. Vide & c. 11. vbi tractat, cur Deus antiquos dierū, & iuuenis dicatur. Porro etiam de Deo IUSTINVS MARTYR in Dialogo cum Triphone sic loquitur, & cum ita exprimit, Deus est (ait) quod circa eadē eadē modo semper se habet, & omnium rerum causa est, non facile patiens agitationi mortalium. Quin & copiosius in libro de Trinitate, de Deo eiusque incomprehensibili natura disputat. Vide, Trinitas. Sed & TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS, multa de Deo vno & eterno disputat libro 1. cōtra Marcionem pluralitate Deorum extirpans. Nos desinimus Deū (ait inter cetera) primo natura cognoscendū, deinde doctrina recognoscendū, natura ex operibus, doctrina ex predicationibus. Sed cui nulla natura est, naturalia instrumenta non suppetunt. Idè libro 2. agit de Dei membris, qualiter dicatur videre, ambulare, loqui, &c. & libro 5. statim in initio sic exorditur: Nihil sine origine nisi Deus solus, qui quantum praecedit in statu omnium rerum, tantum praecedit necesse est etiā

Clemens Alexandrinus, Patrici Magni auditor.

Deus non re. & dicitur totum.

Thales Milesius de Deo.

Lactantius Firmianus.

Augustinus Hipponensis.

Prima Dei cognitio. 1. sal. 40.

Dionysius Areopagita.

essentia totius, si per substantiali virtute, causa est atq; opifex existentis substantia, substantia, essentia, natura principium & mensura seculorum atq; temporum entium, & aternitas entium, & tempus eorum que sunt, esse autem his que quomodolibet sunt, & generatio his que quomodocunque gignuntur. Ex eo enim qui est, seculum est, & essentia & ens & tempus & generatio, & quod gignitur, & ea qua in existentibus sunt, & que quomodolibet subsistunt atq; existant. Nam Deus non quoquo pacto est eis, sed simpliciter & incircumscripse totum in se esse pariter ambit, & preambit superapprehendens. Idcirco etiam Rex seculorum dicitur, ut in quo & circa quem totum esse & ens subsistens, versetur. Et neque erat neque erit, neque fuit neque fiet, imò vero neque esse, sed his que sunt esse ipse est, neque ea que sunt solum, verum ipsum quoque eorum esse, ex eo est, qui est ante secula, ipse vero est seculum seculorum, qui ante secula est. Et PHILON IVDÆVS in eo libro qui inscribitur: De eo, quis rerū diuinam hares sit: Est autem (ait) ambius celi, terminus Deus, idem rector & gubernator. Itaque sicut ens ipsum est incomprehensibile, sic quod ab eo terminatur, mensuris nobis ignotis circūscribitur. Et IUSTINVS MARTYR, sermone exhortatorio ad gentes Participiū, ens solum & vniū verum Deum à falsis Dijs gentium discernere acriter dicitur, ex lectione etiam veterum Philosophorum. Vide & alibi.

Deus quomodo vbiq; sit. Dionysius AREOPAGITA cap. 3. de Diuinis nominibus. Ipsa quidem (ait) diuinitas adest omnibus, non autem illi adsumt omnia: vbi vero ipsam castissimis precibus animoq; purgato & peruenio, atq; ad diuinā idoneo conuentionem innocamus, tunc nos quoque illi assumus. Ipsa namq; neque in loco sic est, ut vsquam absit, seu ex alijs ad alia migret, imò etiā in rebus omnibus eam esse, dicere minus est, quam ut colligatur infirmitas illa que super omnia est, & cuncta comprehendit, & c. Sic & PHILON IVDÆVS libro de Confusione linguarum cū illud exponit, Descendit Dominus ut videret turrim & ciuitatē, & c. Figurati (ait) ista accipienda sunt: nam credere quod Deus accedat aut recedat, aut descendat ascendatq; vel in totū sicut animalia mouentur, stet mouaturve, impietatis est deportanda in extremas, ut vulgus loquitur, insulas Oceani. Sed ista humano more legislator de Deo dicit, quamuis handquaquā humana forma predicto ad utilitatem descendit. Quis enim ignorat, quod descendens, alio loco relicto alium occupat? Deus autē implet omnia, non cōtēntus, sed continens, qui solus vbiq; simul & usquā est, usquā, quia ipse locū & regionē creauit vna cū corporibus. Nefas est auctorem intra illā suam creaturam includi. Vbiq; autē, qui potentis suis per terram, aquam, aerem, celum, extēsis, nullā partem mūdi destituit, sed omnia inter se inuicem astringit inuisibilibus vinculis, ne vnquā soluantur, plurimum laudandus hoc nomine. Quod enim celsus est omnibus potentis, intelligitur eas excedere, cū eas in potestate habet. Virtus autē illa omnipotens, que condidit & gubernat omnia, verē Deus dicitur, omnia continens in gremio, & omnia penetrans vel minimas, & c. Idem eadem docet libro Legis allegoriarum, dum illud exponit. Secesit igitur Moyses à facie Pharaonis. Sic & IVST. MAR. & TERTVL. CARTHAG. & CYPRIA. CARTHAG. longē à principio, vbi sic loquitur: Deo, qui solus est, Dei vocabulū totū est, ergo vnus est, & vbiq; totū diffusus est, & c. Hinc etiā AVGVSTINVS HIPPO NENSIS sic est Deus (ait) per cuncta diffusus, ut non sit qualitas mundi, sed substantia creatrix mundi, sine labore regens, & sine onere continens mundum, non tamen per spatia locorum quasi mole diffusa, ita ut in dimidio mundi corpore sit dimidius, & in alio

Philoludæus.
Iustinus Martyr.
Dionysius Areopagita.
Philo Iudæus, Genes. 11.
Iustinus Martyr, de hac materia excellenter tractat, ex veterum philo sophorum & poetarum scriptis, libro vnico de Monarchia.
Tertullianus Carthaginensis lib. 1. & 2. contra Marcionem.
Cyprianus Carthaginensis lib. 1. de idololatriam vanitate.
Augustinus Hipponensis, libro de Presertim Dei ad Damianum epistolam 7. tom. 1.

dimidio dimidius, atque ita per totum intus, sed in solo celo totus, & in sola terra totus, & nullo cōtēntus loco, sed in seipso vbiq; totus. Ita Pater, ita Filius, ita Spiritus sanctus, ita Trinitas, vnus Deus. Idem lib. 1. de Ciuitate Dei, c. 28. respondens Paganis dicitur: Vbi est Deus vnus? Deus meus vbiq; presens est, vbiq; totus, nunquā inclusus, qui possit adesse secretus, abesse nō motus. Ille enim me aduersis rebus exaginat, aut merita examinat, aut peccata castigat, mercedemq; mihi aternam pro toleratis pō malis temporalibus seruat. Idem lib. 1. de Contēplatione Christi, cap. 1. Vbiq; que Deus est, & vbiq; totus, qui sentiri potest, & videri non potest, qui nusquā deest, & tamen ab iniquorū cogitatione longē est, quia vbi non est per gratiam, adest per vindictam, & c. Lege CONCILIVM HIEROSOLYMITANVM Catechesi 4. de Deo, & Catech. 6. per totum, quia mira loquitur.

De prouidentia cuncta regi. Iam hoc ex superioribus annotationibus facile est colligere. Verum tamen quod adhuc deest, paucis absolvamus. DIONYSIVS AREOPAGITA lib. de Cœlesti Hierarchia, c. 4. Omnia que subsistunt, prouidentia Dei reguntur, ex summa illa auctore Deitate manantis, illiq; participant, alioquin essent profecto nulla, nisi substantia rerum, atq; principio communicarent. Itaq; inanimata omnia hoc ipsum quod sunt, inde suscipiunt, quippe esse omnium est ipsa diuinitas, qua modum totius essentia superat. Porro que viuunt, omnia ex hac ipsa, que supra omnem vitā est cunctaq; viuificat, ut viuant acciperunt: rationalia itē atq; intellectualia eiusdem supra mentē omnem atq; intellectū perfectā, & omnia ad perfectum ducentis sapientia, sunt participatione felicitia. Liqueat autē illas in cōspectu eius versari substantias, queq; multis modis illi communicant. De Dei prouidentia latius disputat idem par. 4. eiusdem libri, ut infra dicitur. Diabolus. Porro PHILON IVDÆVS lib. de Mundi opificio, ad calcē, Præesse (inquit) mundo Dei prouidentia certum est. Semper enim auctor curā gerit operis sui, cōmuni necessitateque lege nature, quemadmodū & parentes curant suā progeniem, & c. Prouidentiam quoq; Dei CLEMENS ALEXANDRINVS ex Sophoclis, & ceterorū gentiliū scriptis probat, lib. 5. Stromatum, & oratione adhortatoria ad gentes. Et IUSTINVS MARTYR, sermo, exhortatorio ad gentes, & statim initio Dialogi cū Tryphone, de Dei prouidentia loqui aggreditur, & illos Philosophos arguit, qui Deum prouidere quidē vniuersitati huic, eiusq; speciebus ac generibus, hominibus verò singulis non itē: nimirū securitatis sibi quæretes, atq; licentiā faciendi quidquid colliberit, dū nec pœna tenetur, nec vllū à Deo speratur cōmodum. Idē Apolo. 2. pro Christianis ad Anton. Piū, Dei defendit prouidentia, dū differit suū iudiciū: Id (ait) facit in gratiā humani generis, Prouidet enim quosdā seruandos per penitentia, & in his fortasse nondū natos nonnullos, qui principio predictū intellectū, & scientē eligere vera, fœlicitatēq; scētari, cōdidit hominē, ne quis apud Deū excusationē habeat. Mētis enim & cōtēplationis facti sūt cōpates, & c. Vide, Liberū arbitriū. Hinc & IRENÆVS LIB. 3. aduersus hæreses Valent. & similiū, c. 4. Epicurei (ait) inuenientes Deū neg, sibi, neg, alijs aliquid præstant, id est nullius prouidentia habentem. Prouidentiam autē habet Deus omnī, propter hoc & consiliū dat. Consiliū autē dans adest his, qui morū prouidentia habent. Necessē est igitur ea que prouidentur, & gubernantur, cognoscere suū rectorē, que quidē non sunt irrationabilia neq; vana, sed habent sensibilitatē perceptā de prouidentia Dei. Et propter hoc quidā, qui minus ille

cebris ac voluptatibus seruierit, & non in tantū superstitione

Quomodo Deus est vbiq; que totus.
Nota hæc.
Dionysius Areopagita.
Prouidentia Dei
Philo Iudæus.
Clemens Alexandrinus.
Iustinus Martyr.
Irenæus Lugdunensis.

stitione Idolorū abducti sunt, prouidentia eius moti, licet & tenuiter tamē, cōuersi sunt, ut diceret, fabricatorē huius vniuersitatis, Patre omnīū, prouidentē & disponentē secundū nos mundū: ut clarē ostendit & probat etiā LACTANTIUS FIRMIANUS, lib. 1. de Falsa sapientia, c. 1. Eos (ait) qui nullā esse prouidentia profutebantur, Philosophi maxime Stoici acerrimē reuiderunt, dicentes, Nec fieri mundū sine diuina ratione potuisse, nec cōstare, nisi summa ratione regeatur. Sed & M. TVLLIVS, quāuis Academicæ disciplinæ defensor esset, De prouidentia gubernatrice verū, & multa sepe disseruit, Stoicorū argumenta confirmans, & nona ipse asserens plurima, quod facit tū in omnibus philosophia sue libris, tū maxime in his que sunt de natura Deorū. Nec difficile sanē fuit paucorū hominum præse sententiū redarguere mendacia, testimonio Philosophorū atq; gentiū in hac vna re non dissidentū. Nemo est enim ita rudis, ita ferus moribus, qui non oculos suos in celiū tollens, tamesi nesciat cuius Dei prouidentia regatur hoc omne quod cernitur, aliqua tamen esse intelligat ex ipsa rerū magnitudine, motu, dispositione, constantia, vilitate, pulchritudine, cōparatione, & c. Lege & sequentia capitula, que verē pulcherrima sunt. Hinc Dei prouidentiam admirans & laudans, AVGVSTINVS HIPPO NENSIS, lib. 1. de consensu Euangelista, tom. 4. Deus (ait) res humanas itā se misericorditer curat, ita ut nec precludat misericordia iustitiam, nec impediatur misericordia iustitia. Idem lib. 1. Soliloqu. c. 1. Deus (inquit) qui es vera vna & æterna substantia, vbi nulla discrepantia, nulla confusio, nulla indigentia, nulla mors, vbi summa cōcordia, summa euidentia, summa, cōstantia, summa plenitudo, summa vita, vbi nihil deest, nihil redundat, vbi qui gignit, & que gignit vnus est, cui seruiunt que seruiunt omnia, cui obtemporat omnis bona anima. Cuius legibus rotantur poli, cursus suos sidera peragunt, Sol exercet diē, Luna tēperat noctē, omnisq; mundus per diēs vicissitudine lucis & noctis per mensis, crementis decrementisq; Lunaribus: per annos, veris, æstatis, autumnū, hyemēq; successionebus, per lustra, profusione cursus solaris: per magnos orbis, reuersu in ortus suos siderū, magnā verū constantia, quantū sensibilibus materia patitur, tēporum ordinibus replicatio mbisq; custodit, & c. De hac materia lege profundius disputant THOMAS AQUINAS, lib. 1. Summæ cōtra gentes, c. 40, 43, 61, & ceteris. Lege & alios doctores qui de hac materia dilucuerunt, & seq.

Deus omnipotens, quomodo quædam non potest. Nolo immorari probationi, quod Deus sit omnipotēs, quāuis & Caluinus atq; Bezæ omnipotentia Dei maxime detrahāt, dū res agitur de Eucharistia trās substantialiōne, ut clariū explicat nouissimē habita Parisijs CONFERR. inter duos Theologos, & duos ministros. Quomodo autē dicatur Deus quædā non posse, exponit DION. AREOP. Aitque (ait) Elymas Magnus si est omnipotens Deus, quomodo à vestro Theologo aliquid non posse dicitur? beatū infimilans Paulū, qui ait Deū seipsum negare non posse. Illud autē si adiciat, verberementer timeo, ne ut amens ridear, qui puerorū luditiū structuras & infirmas cœterere moliar, atq; huius rei diuini sensum, veluti arduū, aliquid ac perdifficile intēniū apperire aggrediar. Neq; enim seipsum negare, à veritate decidere est. Porro veritas Deus est, & à veritate decidere, à Deo est decidere. Si igitur veritas Deus est, veritatisq; negatio à Deo prolapsio, à Deo decidere Deus non potest, & nō esse, ut si dixerim, nō est, & non posse non potest, & non posse secundū priuationē non nouit. Id sapiens ille nō intellexit, inuiciterq; attriblas imperitas, qui sepe imbecillis sibi aduersarios esse sūadetes, & ab eis ipso, sicut adhibita pugna dimicantes, & aerē cassis icibus cōstiter ferien-

Lactantius Firmianus.
Ciceronis de Prouidentia opinio.
Augustinus Hipponensis.
Pulchra confessio.
Thomas Aquinas.
Conferentia de Sacramentis Ecclesiæ Parisiensi habita nostro tempore, inter dominos Simonē vigor & Claudium de Sanctis, doctores Theologie, atq; duos Caluini ministros, De Spina & la Rosiere.
Irenæus Hipponensis cap. 4. de Diuinis nominibus.
Ironia est.

tes, aduersarios ipsos superasse arbitrat, seq; iēctores buccinat, cū neq; illorū nouerit vires. At nos diuinum ipsum Paulū, pro viribus assequentes, eū supra virtute est, Deū ut omnipotentē celebramus, sui beatum solumq; potentē, ut dominantē in virtute sua seculo, ut qui in nullo à substantijs exciderit, imò quæq; sunt omnia excellenter & ante tēpora habeat si per substantiali virtute sua, qui his que sunt, omnib; esse possint, & hoc sint excellētis virtutis copia & exuberanti profusione largitur. De omnipotentia verò Dei adhuc idē plenitūs agit c. 10. eiusdē libri de diuinis nominib; Porro quædā esse que Deus nō potest facere, & tamen hoc nō derogare omnipotentia, post S. Patres explicat S. THOMAS AQUINAS, vbi ostēdit, quod Deus vult aliquid aliud à se necessitate suppositionis, & lib. 2. contra Gentiles, c. 25. atq; 1. par. Summæ q. 25. artic. 3. docet, qualiter Deus omnipotens dicatur quædā non posse: Sunt autē multa que Deus nō potest facere, quoniam fuerint, sed hæc impotentia nō preiudicat eius omnipotentia, quia repugnat rationi entis. Denique ut ibidē probat, in Deo est potentia actiua, potentia verò passiuā in Deo non est. Secundū autē vtramq; potentia dicimur posse. Illa igitur Deus non potest, que posse potentia passiuā sunt. Quæ autē huiusmodi sunt, inuestigandæ est. Primo quidē igitur potentia actiua est ad agere: potentia autē passiuā ad esse. Unde in illis solis est potentia ad esse, que materia habent cōtrarietati subiectam. Cuius igitur in Deo potentia passiuā non sit, quidquid ad suū esse nō pertinet. Deus non potest. Non potest igitur Deus esse corpus, aut huiusmodi. Adhuc, huiusmodi potentia passiuā motus actus est, Deus igitur cui potentia passiuā non cōpetit, mutari non potest. Potest autē vterius ostēdi & concludi, quod non potest mutari, secundū singulas mutationū species, ut quod nō potest angere, vel minui, aut alterari, aut generari, aut corrumpi, & c. Lege oro si vacat residuum & reliquos Patres.

Deus quomodo dicatur mēbra habere. Narrat NICERPH. CALLISTR. In Ægypto quosdam Monachos exitisse, qui Antropomorphitæ appellati sunt, qui dicebāt, Deū mēbra humana, vt faciē, oculos, nares, manus, & c. habere, & adhuc errorē vi, & violētia, atq; precio, quosdā Episcopos attraxerunt, inter quos numeratur Theophilus Alexandrinus Episcopus, & Epiphanius, & Serapion vir simplex, & sanctus, vt narrat ille IOHANN. CASIANVS in Collationibus Patrum, quas Miro artificio in breue cōpendium redegit & concludit, vnus nostræ religionis PETER. POCQUETI, vtriusq; iuris doctor celeberrimus atq; famosissimus. Ille, inquit, Cassianus Collatione 10. c. 3. narrat, qualiter Serapion vir innocens, imperitia magis quā malitia, in hunc errorē lapsus est, à Pafnutio tamen ad verā fidem tandē reductus. Quam autem hæc opinio erronea & crassa sit, superflū est multis verbis ostendere: quod tamen multi curant demonstrare, ante quos tamen DION. AREOP. & TERTVL. CARTHAG. ORIGENES ADAMAN. & reliqui Doct. primæ ætatis Ecclesiæ diligētē probare studuerunt, mēbra illa que Deo attribuntur, nō ei inesse naturaliter, sed secundū quādā loquēdi formā. Hinc PHILON IVDÆVS libro, Quod Deus sit immutabilis, Fabule (inquit) verbis quidem humanam formam, re autē humanos affectus Deo tribuunt. Cur igitur Afoles, pedes, manus, introitus, exitus, predicat de illo ingenito? Cur ad arcendos hostes eum armat? cur gladio sagittis, pestifero igne, fulminibusque instruit? Pœtica ista videtur, auctorem summum armari, licet illie diuersa sunt nomina. At hic nos ter addit etiam zelum, furorē, iras, & ceteros humanos affectus similes.

Thomas Aquinas lib. 1. contra Gentiles c. 23.
Duplex potentia, Actiua & Passiua.
Nicerphorus Callistrus lib. 1. Historie Ecclesiasticæ cap. 10.
Peterus Pocqueti Calcestrinus.
Dionysius Areopagita.
Tertullianus Carthaginensis.
Origenes Adamantius.
Philo Iudæus

Respondet tamen Scitandibus. Item vos oportet legissatorem, unicum habere propositum, ut proficiat ad quos pervenit. Quorum igitur feliciter naturam sortiti sunt, & educationem inculpabilem, inuenta hac via via publica directaque, veritate comite faciunt iter, oritur verissimis de eo, qui est, mysteriis initiati, nihil creatum affingunt ei. His discipulis maxime convenit capitulum illud sacre literaturae, quod Deus non sit scilicet homo, nec sicut cœli, nec sicut mundus: nam haec species habet qualitates suas, & percipiuntur sensibus. At ille ne mente quidem comprehenditur, nisi haecenus quod sit. Est enim essentia quod in eo intelligitur, quia quidquid caret, nihil est, &c. Idem libro de Sacrificio Abelis & Caimi. Itaque (ait) ne illa quidem que insunt hominibus, de Deo dicitur proprie, sed per quemdam abusum nominum, quo infirmitati nostra succurritur. Quamobrem auferi à anima, quidquid est genitum, mortale, mutabile, profanum, quando de Deo, ingenio, incurripibilibus, sanctoque solo beato cogitas, &c. Idem omnino demonstrat gentilibus EVSEBIUS CAESARIENSIS lib. 2. de Preparatione Euaſgelicæ, c. 9. & sequentibus. Sed & multis verbis exponit, cur Deo membra humana attribuantur, IOANNES CHRYSOSTOMVS homil. 12. in Genesim, dum illud interpretatur: Et fecit hominem ad imaginem & similitudinem suam, &c. Ne subijciamus (ait) Deum membrorum compositioni & figurarum delineationi, sed honeste de Deo, ut de illo cœnuit, imaginemur. Simplex enim, & incompositus, & infigurabilis est Deus. Nā si Deo membra & lineamenta attribueri sumus, nostris opinionibus impulsus, mox in gentiliū impietate incidemus. & cetera que reuoluas. Scripsit & librum de membris Domini HIERONYMVS STRIDONENSIS, quem nusquam adhuc legerim, & qui meo iudicio in lucem nondum est emissus, quem habeo manu antiquissima scriptū, qui sic orditur: Omnipotens Deus, Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, unus est atque unus, &c. Et post pauca sic profertur: Vbiunque (ait) sacra Scriptura sparsim per diuinos libros, in Deo motus anime, seu humana membra describit, id est, caput, oculos, palpebras, aures, os, labia, linguam, &c. Item motus anime, iram, iracundiam, obliuionem, penitentiam, recordationem, &c. non carnaliter iuxta historiam, à recte intelligentibus accipienda sunt, sicut à Iudeis, plebisque haereticis, carnaliter sapientibus, qui Deum corporeum atque localem opinantur. Sed spiritaliter omnia de eo intelligenda sunt & consideranda. Si quis autem ad Deum humana membra seu motus anime, more humano referat, & in eo esse credit, proculdubio in corde suo idola fabricat. Et sequenter singula membra spiritali sensu profertur: quod & facit CYRILLVS ALEXANDRINVS li. 5. contra Iulianum, paulo ante medium. Sed & ante eos omnes GREGORIUS NAZIANZENSIS oratione 13. circa medium, Sed & IOANNES DAMASCENVS lib. 1. Orthodoxæ fidei, c. 14. vbi mysticè Deo attributa membra exponit. Vide obsecro locum. Porro Patres Concilij FLORENTINENSIS sub Adriano I. in Summa fidei, quā contexture ex diuersis floribus Patrum. Et si legatur (inquiant) oculus Domini, vel brachium, vel dextera, &c. non membrorum positionem vel motum corporis, sed effectum summe & inenarrabilis diuinae potentiae integra recte fidei credulitate debemus intelligere. Nam quia omnia videt, & omnia penetrat, & cuncta nuda sunt & aperta, quæ eum, oculos habere dicitur. Quia verò nos sua virtute creauit, regit & protegit & defendit, brachium, vel dextera, habere perhibetur. Sed singularè de his scripsit librum ANSELMVS CANTUARIE NSIS, quod insinulauit de expositione mem-

Rufebius Caesariensis.

Ioannes Chrysostomus.

Genesim.

Hieronymus Stridonensis.

Cyrillus Alexandrinus.

Gregorius Nazianzenus. Ioannes Damascenus.

Concilij Florentinense sub Carolo Magno.

Anselmus Cantuariensis.

brorum Dei, qui sic incipit: Vbiunque sacra Scriptura, &c. Nos quoque de his multa tractauimus, dum exponeremus ex mente sanctorum Patrum I. caput epistolæ ad Romanos, dist. 5. in illud: Reuelatur enim ira Dei, &c. **Dij cur homines dicantur vel Angeli.]** DIONYSIVS AREOPAGITA lib. Cœlestis Hierarchie, cap. 12. vbi locutus est de ordine Hierarchico beatorum spirituum, & qualiter non eadē est sciētia & claritas inferiorum, sicut & superiorum, vt diximus in vocabulo, Angelus, subdit: Quæri (ait) solet, si extrema integrè non communicat summis, quam ob causam, sacerdos homo inter homines, Domini omnipotentis Angelus à sacra Scriptura nominatur. Est autē ea ratio, quia quemadmodum primi sanctas inferiorum proprietates affatim habent, ita & ultimi priorum proprietates habent, licet modo non similes, sed inferiores. Ita non est absurdum, si sacerdotem hominem Theologia Angelum vocat, qui pro viribus Angelicæ proprietati docendo participat, atque ad Angelorum similitudinem (vt homini possibile est) per nunciandi officium nititur. Inuenies autē cœlestes illas Angelicæ substantias, in sacris literis Deos quoque appellari, sanctos item viros & Dei familiaritate dignissimos, Deos dici, & certe cum diuini illud secretū, exceptum ab omnibus, & summa potentia maiestatis super omnia locatum sit, nihil, in rerum natura simile illi dici proprie & per omnia possit, sic tamen quæcumque spiritalis rationalis substantia (dum id totis viribus, totaque intentione) cōtendit, vt ei coniuncta, vniū cū illo fiat, atque diuini eius fulgores hauriendos (quātū fas est) indefinēti studio ac desiderio aspirat, quod Deum pro viribus (si dici licet) imitari pergat, diuino quoque cognomine digna censentur. **Deus cur tentationes varias & afflictiones immittat.]** Vide, Persecutio, & epistolā 94. Lupi Ferrariensis, ad Marcunadum, egregiam. **DIABOLVS.** Diabolus creatus est bonus, & malus effectus est.] PHILIVS AD CALCEM libri de Confusionē linguarū: Deum non fuisse authorē mali, sed tantum boni, testatur. & libro de profugis, circa mediū. Ergo (ait) nullū facinus suppurationum, dolosum, & data opera patratū, meretur vt dicatur factū ex Dei sententiā, sed ex nostra propria. Intra nos ipsos enim (vt dixi) thesauri vitiorum sunt, apud Deum verò, solorum bonorum. Quisquis igitur eo cōfugerit, id est, quicunque peccati authorē, non seipsum sed Deum incusat, puniatur: nec proficiat ei refugium, quod solis supplicibus est salutiferum, & merito. Nam altare plenum est immaculatis victimis, animabus, inquam, purificatis & innocentibus. Est autem natus insanabilis, authorē malorum Deum dicere, &c. Hinc loquitur de Dæmonibus ac Diabolis, an mali creati sint, D. DIONYSIVS AREOPAGITA libro de Diuinitis nominibus, par. 4. c. 4. At qui dixerit quispiam, si omnibus & pulchris & bonis amabile est, & desiderabile ac diligibile, (desiderat enim ipsum & quod nō est, vt antea diximus, & in ipso esse ferre cōtendit, ipsūq; est quod specie etiā infirmis facit, & in ipso etiā quod non est, supersubstantialiter dicitur & est.) Quomodo demonū turba, pulchrum ac bonū non desiderat, sed afflicta materia & circa bonū expetendum, Angelicæ identitate delapsa, malorum omnium causa & sibi ipsi & alijs (diuinae malitie dederunt manus) esse dicitur? Quo item pacto, cum ex bono deducta sit, demonica cohors, boni speciem nequaquam præsere? aut quomodo bona ex bono facta mutata est? Et quid est quod ipsam efficit malam, & omnino quid est malum?

Dionysius Areopagita.

Dij sacerdotes appellatur & angeli.

Phil. 14. & 18. Genesim. 32. Ioan. 10. Exod. 7.

Philo Iudæus.

Mali Deus non est author.

Dionysius Areopagita.

Quomodo Dæmones in malis persequerent, & mali sint ita creati.

Malum vnde, & in qua substantiarum sit.

Responsio ad prædicta.

Subtilis certe veritatis indagatio.

Malum an sit substantia.

Malum est simpliciter ens.

Diabolus natura non est malus.

Iude 1.

& ex quo initio subsistit, & in qua substantiarum est, & qua ratione qui summè bonus est, ipsum producere voluit, vel, si voluit, potuit? Et si alia ex causa dicitur malum, quænam alia his que sunt, præter summum bonum, est causa? Quomodo vero prouidentia cum sit, malum est, aut omnino sit, aut certe non tollitur? Et quo pacto ipsum aliquid ex his que sunt, bono omisso desiderat? Ita forte dicitur est, quispiam, huiusmodi dubitationibus motus. At nos contra orabimus, vt in rerum aspiciat veritatem. Ac primum quidem istud considerent dicemus, quod malum ex bono nequaquam est, & si ex bono sit, malum profecto non est. Neque enim proprium est ignis refrigerare, neque boni non bona producere. Et si que subsistunt omnia ex bono sunt. Natura est enim bono producere atque seruare: malo autem corrumpere ac perdere. Nulla igitur substantia ex malo est, neque quidem ex malo ipsum erit malū, siquidem sibi ipsi sit malum. Quod nisi ita sit, malum non omnino erit malum, sed boni quandā secundā quam subsistat habebit portionem, & si que sunt, pulchri bonumque, desiderant, & omnia quæcumque faciunt propter id quod videtur bonum faciunt. Omnisque substantia destinatio principij habet ac finem bonum illud: (neque enim quicquid mali naturam aspiciens, ea facit que facit.) Quomodo ergo erit inter substantias malum? aut quo pacto substantia est, cum sit huiusmodi bono appetitū desideratū? Et si que sunt omnia ex bono sunt, bonūq; ipsum omnia superat? Est quidem in bono, & quod non est substantia. Malum verò neque substantia est (alioquin non omnino malum est) neque non substantia est: nam nihil erit quod omnino substantia non sit, nisi in summo bono, per substantia superexcessum dicatur. Igitur bonū quidem erit longè prius, & eo quod simpliciter est, & eo quod non est, atque excellentius fixum. Malum verò neque, in his que sunt, est, neque, in his que non sunt, sed ipso quoque, quod non est à bono alienius est malum, multoq; a substantia remotius. Unde ergo malum est? (dicit quispiam) nisi enim sit malum, virtus & virtū idem erit. Ipsa quoque omnis virtus, ipsum erit quod tota virtutis, & que particularis est virtus, hoc erit quod virtutis in idē particulare, aut neque, quod virtuti aduersatur erit malū. Atque contraria cōstituti luxuria est, iniusticia, castitas, & luxuriosum, idem esse. Verum & antequam foris appareat, virtutis aduersus improbitatem dissidentia, in ipsa prius omnia profus discant à virtutibus virtus, perturbationesque, contra rationē repellant, atque, ex his necesse est ali-quod dare contrarium bono malum. Porro vbi multa de malo locutus est, & probauit, ex Deo, nec in Deo esse malum, nec in Angelis esse malum. Sed neque (ait) Dæmones natura mali sunt. Nam si sunt per naturā mali, neque, ex bono sunt, neque inter substantias sunt, neque, item ex bonis per naturam mutati, semperq; mali sunt. Deinde sibi, an alijs sunt mali? Si quidem sibi etiā se ipsos perdit. Si autem alijs, quomodo corrumpunt, aut quid corrumpunt? substantiam, an virtutem, aut operationem? Si substantiam, primum quidem nō vltra naturam. Nam que per naturā sunt incorruptibilia, nequaquam corrumpunt, sed que corruptionem admittunt, &c. Et infra: Deinde quoniam modo dæmones à Deo facti mali sunt? Bonum enim bona producit & statuit. At mali dicuntur, dixerit quispiam, sed non secundum quod sunt, ex bono enim sunt, bonamque sortiti substantiam, sed ex eo quod non sunt, quod iuxta sacra eloquia infirmati sunt ad seruandum suū principatum. In quo enim obsecro, malos fieri dæmones dicimus, nisi in vacatione diuinorum bonorum virtutis atque operationis? Præterea si natura mali sūt dæmones semper ergo mali, atque mali instabile est. Itaque, si semper eodem modo se habent, non sunt mali, semper enim idem

esse, boni proprium est. Si autem non semper mali, non natura mali sunt, sed Angelicorum bonorum indigentia. Neque tamē omnino exortes boni sunt, quia & sunt, & vniū, intelligunt, estq; in eis quidam desiderij motus. Mali verò esse dicitur, quod circa naturalem operationē infirmantur. Averso itaque, est illis malū, quod exciderint potius, sūt naturalibus bonis) imperfectio, & imbecillitas, & infirmitas, ac fuga & prolapio virtutis cōseruantis eis inuicē perfectionem. Ad hac quædam est in demonibus malum? Error irrationabilis, demens concupiscentia, imaginatio præcepti atque, proterua. Verum ista quamquā in demonibus sunt, non proferunt neque, in omnibus, neque, ipsa secundā se mala sunt. Nāq; in alijs animantibus non ista habere, sed his carere, potius corruptio est animantis & malū: sicuti contra his nūi, salua & esse facit istis subiectam animantis naturam. Non itaque, mala est demonum gens, qua parte secundum naturā est, sed qua parte non est, neque immutatū est, iradiū illis totū bonum, sed ipsi dato sibi bono exciderunt. Neque, indulta illis Angelica numerus, immutata dicimus, verum sunt & integra & lucidissima præstant, licet ipsi non videant oculis, scilicet viribus, quibus bona sua inueniri possunt, &c. multa lege cōsequenter. Porro IUSTINVS MARTYR sermone exortatorio ad gentes non longè à fine de præcepto & casu diaboli, locutū fuisse HOMERVM sub nomine Ates cōfirmat, atque quomodo defecerit à Deo, & peccauerit, est editū luculentius in Dialogo cū Trypho. Sed & TERTVL. CARTHAGINENSIS contra Marcionē eadē penè, quæ (supra Dionysius, recenset, & exponit quomodo Deus mala condere dicatur. Idē libro Apologetico aduersus gentes, c. 21. De dæmonibus, eorumque viribus & actionibus disputat. & c. 23. de Phantasmatibus, Magicis, & dæmoniis. Vide Magia, & Magicus. Porro EVSEBIUS CAESARIENSIS lib. 4. de Preparatione Euaſgelicæ, c. 5. & c. 6. de Malitia dæmonū cōtra Porphyriū disputat, omnesque malos defendit, atque eorum præceptū describit lib. 10. de Demonstratione Euaſgelicæ, de mōstratione 8. vbi & Christū ad inferos descendisse, & Patres extraxisse describit, &c. quod & EPIPHANIVS CYPRI lib. 2. contra hæreses, tom. 2. vbi Catalogū ponit dogmatum Manichæi, qui duo principia ponebat, bonū & malū, dicit quidem diabolum non natura malum esse, & omnia argumenta confutat eiudē Manichæi quibus ex scripturis probare nitebatur, Deum vel patrem esse diaboli. Oro lege, quia prolixior est sermo, quàm hic possit inferi. De dæmonum natura, & quinam æstimati sint apud veteres, abunde disceruit LACRANTIVS FIRMIVS libro de Origine erroris, cap. 15. & 16. AMBROSIVS MEDIOLANENSIS lib. vnico. de Paradiso, c. 2. de Gloria diaboli, qualiter fuit in paradiso, & inde precipitatus est, copiosè tractat. atque sermo. 7. in Psal. 118. vbi illud exponit: Superbi iniquè agebant usquequaque. Nimium autē moraret, si omnium Patrum super hoc velle sententias producerem, vnica sufficere pro mille, beatissimi AVGVSTINI HIPRONENSIS sententia, qui libro cōtra Iulianum, c. 20. Diabolus (ait) Angelus quidem ex opere Dei bonus, sed ex opere suo malus effectus, se prius vulnerado profrauit, vt elisus elideret, & per malā præuaricationē suasionis vulnus infligeret, vnde genus humanum etiā in his, qui viam Dei ambulat, claudicaret. Idem lib. 19. de Ciuitate Dei, cap. 13. Diaboli natura, inquam natura est, mala non est, sed peruersitas, inquam eam fecit. Itaque in veritate non sitit, sed veritatis iudicium non cūstis. In ordinis tranquillitate non mansit,

Diabolus non omnino exors boni.

Malus quomodo dicatur.

Iustinus Martyr.

Homerus poeta.

Tertullianus Carthagenf.

Eusebius Caesariensis.

Epiphanius Cypri.

Lactantius Firmianus.

Ambrosius Mediolanensis.

nec ideo tamen potestatem ordinatoris effugit. Bonum Dei quod illi est in natura, non cum subtrahit iustitia Dei qua ordinatur in pena. Nec ibi Deus bonum insequitur quod creavit, sed malum quod ille commisit. Neque enim totum auferit, quod nature dedit, sed aliquid admittit, aliquid relinquit, ut sit qui doleat quod ademit. Et ipse dolor testimonium est boni adepti, & boni relicti. Nisi enim bonum relictum esset, bonum amissum dolere non posset. Idem in Dialogo ad Orosum, tomo 4. Diabolus (ait) seipsum fecit, non enim natura, sed peccando Diabolus factus est. Facere autem eum debuit Deus, cum per suam iustitiam, & providentiam de malitia Diaboli multos corrigat. Vnde Apostolus ait: Quos tradidi Sathane ut discant non blasphemare. Non tamen est bonus, quia vilis: imo malus est in quantum Diabolus est, sed bonus & omnipotens Deus est, qui etiam de malitia eius multa iusta & bona operatur. Non enim Diabolo potest imputari, nisi voluntas sua, quia conatur facere malum, non Dei providentia qua de ipso bene facit, &c. CYRILLVS HEROSOLYMITANVS Carechesi 2. vbi inquit, quid sit & vnde sit peccatum. Princeps (ait) peccati est Diabolus & pater malorum. Hoc autem Dominus dixit, non ego. Quod ab initio Diabolus peccati. Peccavit autem ex necessitudine nature vitium suscipiens, quo sic peccati occasio, rursum in opificem retorquetur. Sed bonus creatus, propria voluntate factus est Diabolus, ab actione capiens cognomen. Archangelus enim cum esset bonus, Diabolus postea seu calumniator a calumniando dicitur. Bonus cum esset Dei minister, Sathana deinceps nomen tulit. Sathanas autem aduersarium significat. Tum Ezechielem prophetam citat. Tu signaculum similitudinis &c. Hinc LEO I. epistola 91. ad Turibium Asturiensem Episcopum, cap. 6. Arguit Priscillianistas, & illos qui asserunt, Diabolum nunquam fuisse bonum, & quod natura eius non sit Dei opificium, sed eum ex chaos & tenebris emerisse, quia scilicet nullum sui habeat authorem, sed omnis mali ipse sit principium atque substantia, cum fides vera, quae est Catholica, omnium creaturarum siue spiritualium siue corporalium, bonam confitentur substantiam, & mali nullam esse naturam, quia Deus qui vniuersitatis est conditor, nil non bonum fecit. Vnde & Diabolus bonus esset, si in eo quod factus est, permaneret. Sed quia naturali excellentia male vsque est, & in veritate non stetit, non in contrariam transit substantiam, sed a summo bono cui debuit adherere, defecit. Malum enim non est substantia, sed poena substantie. Eadem omnino docet Concilium BRACARENSE I. cap. 7. & 8. Si quis (ait) credit, quod aliquantulum in mundo creaturas Diabolus fecerit, & tonitrua, & fulgura, & tempestates & siccatates, ipse Diabolus sua auctoritate faciat, sicut Priscillianus, anathema sit. Hanc doctrinam superius asseritam confirmat, & exponit IOANNES DAMASCENVS lib. 2. cap. 4. Non habent, (inquit) demones potestatem in aliquo, neque fortitudinem, nisi a Deo dispensatorie permittantur. Permissione autem Dei facta, & fortitudinem habent, & transferuntur, & transferantur in quam volunt figuram, secundum imaginationem. Et futura quidem, neque Angeli, neque demones sciunt praedicant tamen Angeli, Deo illis reuelante, & praedicere praecipiente. Praedicant demones quandoque ea que longe futura sunt prospicientes, quandoque vero contientes: vnde & pleraque mentiuntur, quibus non praestanda fides, & si saepe numero vera profertur, &c. De his plura alias dicemus, vt promissimus. Porro de his differuit, & quidem

Cyr Datus Dia bolus creauit, malum fugiuit.

Cyrillus Hierosolymitanus

Quomodo peccauit Diabolus

Diabolus vnde

Sathanas vnde

Leo I.

Diaboli natura est Dei opificium.

Concilium Bracarense I.

Nota.

Ioannes Damascenus.

Demonibus sciunt futura.

(subtilissime CLAUDIUS RAPINAS Caelestinus, in eo libro quem dictauit, De mirabili potentia artis & naturae, quem & praefo committit curauit Orofius Delphinus Mathematicus regius, & Reuerendo Patri Carolo Dangeff, Nouiomenfis Episcopo, dicitur.)

Diaboli malignitas & insidiae in Ecclesiam Dei, & membra eius. Haec propositio non multis eget probationibus, quandoquidem ab initio satis patuit, quantum tam per tyrannos, quam haereticos, vsque in praesens tempus grassatus sit. Verum hoc in dictione, Haereticus, & Ecclesia, atque alijs vocabulis ostenditur. Tamen ne sine testimonio procedamus, CLEMENS I. libro 6. Constitutionum Apostolicarum, cap. 5. Diabolus (ait) inuidens sanctae Dei Ecclesiae, excitauit in nos erumnas & persecutiones, perturbationes, blasphemias, Schismata, haereses. Nam populum illum propter Christum interfectum sibi subegit: nos qui ab eius unitate recessimus, varijs modis tenet, vt olim beatum Iob. Nam & summo Pontifici Iesu filio Ioseph restituit, & nos saepe cribrare voluit, vt desiceret fides nostra. Sed magister noster illum in iudicium adducens, dicebat: Increpet in te Dominus diabolo, & increpet in te Dominus, qui elegit Israelem. IDEM IGNATIUS MARTYR epistola ad Smyrnienses De diaboli inueterato odio & malitia in Christianos, & Ecclesiam, abunde differit. Atque epistola ad Philippenses: Indeus (ait) Diabolus auxiliatur ad negationem crucis, Graecis ad calumniam Magiae, Haereticis ad imaginationem, varijs est enim malorum dux, animi seductor, inconstans, sibi ipsi contrarius, & alia quidem saggerens, alia vero ostentans. Sapientis est enim ad maleficiendum, quod autem est bonum ignorat. Ignorantia refertur est, voluntaria dementia. Quo enim modo eiusmodi non sit qui ne rationem quidem, que sese palam ostentat, cernat, &c. Denique diabolum omnes excitasse haereses contra Ecclesiam, aperit docet TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS libro de Praescriptionibus aduersus haereticos: Queritur (ait) a quo intellectus interpretetur eorum qua ad haereses faciunt? A diabolo scilicet, cuius sunt partes interuertiendi veritatem, qui ipsas quoque res sacramentorum diuinorum in idolorum mysterijs amulatur. Tunc & ipse quosdam vitio credentes, & fideles suos expiationem delictorum de lauro reprimittit, & sic adhuc inuita mitra, signat illic in frontibus milites suos, celebrat & panis oblationem, & imaginem resurrectionis inducit, & sub gladio redimit coronam. Quid i qua & summum Pontificem in vnius nuptijs strauit? Habet & virgines, habet & continentes. Caterum, si Numa Pompiliij superstitiones reuoluamus, si Sacerdotalia officia, insignia, & privilegia, si sacrificantia ministeria, & instrumenta, & vasa ipsorum sacrificiorum, ac piaculorum, & votorum curiositates consideremus, nonne manifeste diabolus morositatem illam Iudae imitatus est? Quae ergo ipsas res de quibus sacramenta Christi administrantur, tam amulanter affectauit exprimere in negotijs idololatriae, vitioque & idem & eodem ingenio gestijs & potuit instrumenta quoque diuinorum rerum & sacramentorum Christianorum, sensum de sensibus, verba de verbis, parabolas de parabolis profana & emule fidei attentare. Et ideo neque a diabolo immissa esse spiritualia negotia, ex quibus etiam haereses veniunt, dubitare quis debeat, neque ab Idololatria distare haereses, cum & auctoribus & operis eiusdem sint, cuius est & Idololatria. Sic & Nouatus insurrexit in Ecclesiam Christi, vt asserit CYPRIANVS CARTHAGINENSIS libro 1. epistolarum, epistola 3. ad Cornelium: Sed &

Claudius Rapinas Caelestinus.

Clemens I.

Iob. 1. & 2.

Zachar. 3.

Luc. 23.

Ignatius Martyr.

Diabolus Haereticis & schismata procurat

Tertullianus Carthagenf.

Diabolus etiam sacramenta Ecclesiae perage re curat ad deceptiones. Attendit Caluine. Haereticis & Idololatria, idem.

Cyprianus Carthagenf.

Gentiles

Gentiles & Iudaei (ait) minantur & Haereticis quofurosa voce testatur venenatam rabiem suam, & omnes quorum peccata & mentes Diabolus obsidet. Non tamen idcirco cedendum est, quia minantur: aut ideo aduersarius & inimicus maior est Christo, quia tantum sibi vendicat & assumit in seculo, &c. ANTERVS I. epistola 1. ad Episcopos Prouinciae Boeticae & Toletanae: Diabolus (ait) ab initio mendax, inimicus veritatis, emulus hominis, quem vt deciperet se ante decepit, pudicitiae aduersarius, luxuria magister, crudelitatis pascitur, abstinencia puniunt, odii ieiunia, ministris suis pradicantibus dum dicit esse superflua, spem non habens de futuris. Apostoli sententia reperiuntur, dicens, Manducemus & bibamus, cras enim moriemur. O infelix audacia: o desperate mentis astutia! Ipse enim hortatur odia, & fugat concordiam, & quia facile ad deteriore partem mens humana trahitur, volens magis per spatiosam viam ambulare, quam ardua via ier cum labore transire.

CYPRIANVS CARTHAGINENSIS lib. 3. epistolarum, epistola 1. ad Lucium: Non enim persequitur & impugnat Christi aduersarius, nisi castra & milites Christi, Haereticos prostratos semel & suos factos contemnit, & praeterit, eos querit decicere, quos videt stare. SIXTVS II. epistola 1. ad Gratum Episcopum: Antiquus hostis, terrarum locis a temptatione non excluditur, quia si in paradiso hominem strauit, quis locus excira paradysum esse potest, in quo mentes hominum penetrare non valeat. Antiqui enim hostis (cuius inuidia mors inuauit in orbem terrarum) sumi semper oculi vigilantes, ad animos hominum illaqueandum, multisque sua prauitate secum in perditionem trahere cupit, qui suapte malitia a gloria lapsus est in miseriam. Idem & SYRICVS I. epistola 2. ad Mediolanenses, vbi eadem omnino verba deprimet, que supra ex Antero protulimus. Egregie quidem de insidijs diaboli AMBROSIVS MEDIO LANENSIS, & de praelys eius contra Ecclesiam, agit, in oratione contra Auxentium Arrianum libro 5. Epistolarum, post epistolam 32. Sed prolixius agit, quam hie possit allegari. Sed & IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia 31. in Genesim, de Confusione turris Babel sermocinans: Quomodo dicitur (ait) Pirata, quando videmus nauem multis multis mercibus oneratam, & plurimas adhaerentem diuitias, tunc possimum varijs moluntur insidijs, vt possim mercibus omnibus nauigantes illos spoliare: ita san & Diabolus, cum viderit spiritualia diuitias conueruatas, alacritatem feruidam, mentem vigilem, & quotidie diuitias augeri cruciatur, & dentibus frendet, & quasi pirata circumit, & innumeras excogitat artes, vt si qua vel paruum inueniat aditum, quidquid nobis est spiritualium diuitiarum deprehendatur, &c. Idem homil. 4. in Iob: Cum tenet Iob Diabolus, nesciebat quemnam sinem certamen respiceret: Non enim tentasset, ne maiorem secum confusionem traheret. Sed & que in sanctis passus est martyribus, eadem & in Iob. Trucidauit martyres, quod deleret Ecclesiam, nesciens quod post martyres storeret Ecclesia: Et HIERONIMVS STRIDONENSIS epistola ad Eustochium, de Custodia virginitatis, incipit: Audi filia, &c. Non querit Diabolus homines infideles, non eos qui foris sunt, & quorum carnes rec Assyrus in olla succendit, de Ecclesia Christi rapere festinat. Esec eius secundum Abacuc electa sunt, Iob subuerrere cupit, & deuorato Iuda, ad cribrandos Apostolos expetit potestatem, &c. Hinc AVGVSTINVS HIPONENSIS libro primo quaestionum veteris & noui Testamenti, q. 2. Diabolus (ait) voluntatem suam facientibus parci,

Anterus I.

Ioannis I. 1. Corinth. 15.

Cyprianus Carthagenf.

Nota.

Sixtus 2.

Genes. 3.

Sapient. 2.

Syricus I.

Ambrosius Mediolanensis

Ioannes Chrysostomus.

Pulchra collatio Genes. 11.

Hieronimus Stridonensis.

a quibusdam neotericis dissimulat, ad Dei auxilium confugere volentibus offendicula, & impedimenti opponit, seruis Dei insidias tendit, & promptioribus circa eius obsequia magis infestus est. Vnde Gentiles non querit, Iudaeos non querit, mala vite conuersationis homines non querit, sed querit Dei seruos, & Christi simul quos sibi sibi inimicos, quia factum & presumptionem eius condemnant, & caetera multa varijs in locis. Hinc FLAVIANVS CONSTANTINOPOLITANVS epistola ad Leonem I. cap. 1. De erroribus Eutychetis. Nulla res Diaboli venena compeccit, nec continet mortiferas eius sagittas. Et GREGORIUS I. lib. 7. epistola 53. ad Secundum inclusum. Antiquus (ait) hostis, nos vt otiosam mentem inuenerit, ad eam sub quibusdam occasionibus locutus accedit, & quaedam ei de gestis praeteritis ad memoriam reducit, iudicia quondam verba indecenter cogitationi resonat, & si qua dudum turpiter acta sunt, eorum species oculis cordis apponit, vt quem de praesentibus non valet inquinare, de malis transactis violet, & accepta mens saepe inde delectationem reparat, vnde diu iam se per penitentiam afflicxit, ita vt verum cum Palmista dicat, Computruerunt & deteriorata sunt cicatrices meae a facie insipientiae meae. Cicatrix quippe figura est vulueris iam sanati. Cicatrix ergo ad putredinem redit, quando peccati vulnus quod iam per penitentiam sanatum est, in delectationem sui animi concuuit: Saep quod nunquam fecimus, per hostis callidi insidias cordis oculis videmus. Cernique insensibiliter in hoc delectatio subrepiat, quamuis iam plangat que fecerat, tedit tamen infelicem animum quaedam non fecisse qua plangat. Ha sunt cordis nostri tenebrae, quas in hac vita volentes nolentesque sustinemus. Quis contra hac querendus est, nisi adiuor in opportunitatibus in tribulatione. Idem libro 7. epistola 12. ad Reccaredum regem Gothorum, & Sueuorum, cap. 4. Saep (ait) malignus spiritus, vt bona destruat, quibus prius aduersari non valuit, ad operantis mentem post peractam operationem venit, eamque tacitis cogitationibus, in quibusdam suis laudibus excuuit, ita vt decepta mens admiretur, ipsa quam potuit magna qua fecit, que dum per oculi timore apud semetipsum extollitur, eius qui donu tribuit, gratia priuatur. THARSIVS CONSTANTINOPOLITANVS epistola ad Adrianum I. qua est incerta, actio 7. Concilij 2. Nicani generalis 7. Inueteratus hostis Diabolus, Ecclesiam super fundamentum Apostolorum & Prophetarum, per diuersa tempora iuxta beneplacitum Dei, edificatam, non studuit non conuelleret & inturbare, seipsum scilicet vi inferens per quosdam affectus suos, viros improbos, per quos etiam zizania seminavit, in hac eleganti terra ab Apostolis exculta. Hi siquidem accepta a superius potestate, in suis diuine efficacia seminatum frumentum, reliquere, quorum diuinam doctrinam arripientes Patres nostri admirandi, zizania quidem extirparunt, nimirum haereses & nuperas vaniloquentias radicibus vsque euellentes, & dimisere messem puram Ecclesia.

DIACONVS.

Diaconi qui sint, & vnde dicti. Iam in multis locis de Diaconis egimus, cum se opportunitas, & locus offerret, veluti in dictione, Baptismus, Clerici, & Coelibatus: vbi pro vario sensu, de Diaconis agendum fuit. Et infra adhuc in vocabulo, Ordo, Presbyter, &c. dicenda quaedam sunt, quae non potuerit aliter transferri. Hic autem quod proponitur, breuiter explicandum restat, quamuis notum sit omnibus satis, quod Diaconi in primitiua Ecclesia fuerint instituti, & quod eorum sit manus & officium, De

Flavianus Constantinopoli tanus.

Gregorius I.

Fal. 27.

Tharsius Constantinopoli tanus Episcopus.

quibus

Concilium Aquigranense

Isidorus Hispaliensis

Numeri 8.

Cyrillus Hierosolymitanus

Clemens 1.

Polycarpus Smyrnenfis

Ignatius Martyr

Clemens Alexandrinus

Clemens 1.

Exod. 18.

Qua Diacono non licet.

quibus sic loquitur Concilium AQUIGRANENSE I. sub Ludouico I. Imperatore, cano. 7. ubi textum & auctoritatem profert ISIDORI HISPALENSIS lib. 7. de Officijs Ecclesiasticis, cap. 8. Diaconorum (ait) ordo à tribu Levi cepit exordium. Præcepit enim Dominus Moysi, ut per ordinationem Aaron Sacerdotis & filiorum eius, rursus Levi tribus in diuini cultus ministerio ordinarentur, & cõseruarentur Domino, pro omnibus primogenitis, & seruarent pro Israël, coram Aaron & filijs eius, in tabernaculo Dei excubantes die ac nocte in templo, ipsiq; gestarent arcam & tabernaculum & omnia uasa eius, & in circuitu tabernaculi castra ipsi constituerent, & in promouendo tabernaculo ipsi deponerent, rursus ipsi componerent. A viginti quinque annis & supra in tabernaculo seruire ipsis mandatum est. Quam regulam sancti Patres, & in nouo Testamento constituerunt, ut CYRILLVS HIEROSOLYMITANVS narrat, Catechesi 17. & infra ostendetur, vide sequentia.

Diaconi vt eligantur.] CLEMENS I. libro 1. Constitutionum Apostolicarum cap. 15. refert sic Apostolos statuisse, postquam de eis ordinandis ac reliquis gradibus egerunt: Ideo & Episcopo, coadiutores uita tua, & iustitia operarios Diaconos, Deo acceptos gratosq; elige, quas ex omni populo probatos, iudicas esse dignos, & ad usus ministerij idoneos. Et cap. 19. subditur: Sint Diaconi nulla ex parte reprehendendi, quemadmodum & Episcopo tantum sint faciliores, accommodati ad multitudinem Ecclesie, ut infirmis ministrare valeant uelut operarij, qui pudore non deterreantur. Hinc POLYCARPVS SMYRMENSIS epistola vnica ad Philippenses, Diaconi (ait) inculpabiles sint in conspectu Iustitie Dei, & Episcopi ministri, & non hominum: non criminatores, neque detractores, neque auari, sed omnia tolerantes, in omnibus misericordes, diligentes in omnibus, ambulantes in ueritate Domini, qui factus est minister omnium. Et IGNATIUS MARTYR pluris Diaconorum meminit in epistolis, vt suis locis reposuimus. Meminit & CLEMENS ALEXANDRINVS libro 6. Stromatum eorundem, uide in uocabulo Ordo, & Clerici, & cæteris huiusmodi uocabulis.

Diaconorum munus & officium.] Ex superioribus hoc satis euidenter patuit, atque iam in alijs uocabulis, vt Clericus, Cantor, &c. Ex Concilio Romano sub Gregorio I. dictum est. Verum etiam, quia res exposcit, pauca dicenda sunt. Eorum igitur munus & officium, ex ipsis institutionibus Apostolorum, tradit CLEMENS I. libro 2. cap. 30. Constitutionum Apostolicarum: Diaconus (ait) Episcopo assistat, ut Christus Patri, & ministret ei in omnibus sine reprehensione, quemadmodum Christus à seipso nihil faciens, qua grata sunt Patri, facit omnino. Idem repetit & libro tertio, cap. 14. Idem libro 2. cap. 48. Omnia quidem Diaconus ad Episcopum referat, ut Christus ad Patrem refert, sed qua potest ipse per se gubernet, accepta ab Episcopo potestate, ut Dominus à Patre & creandi & prouidendi potestatem accepit. Grauiora Episcopo indicet: uerum esto Diaconus Episcopi auditus, oculus, os, cor, anima. Ne sit in multis sollicitus Episcopus, sed tantum in præcipuis, quemadmodum & Petro Moysen admonuit, & eius consilium probatum fuit. Lege etiã supra, ex lib. 3. cap. 19. Idem lib. 8. cap. 34. Diaconus (ait) non benedicit, non dat benedictionem, accipit autem à Presbytero uel Episcopo. Non baptizat, non offert: offerente Episcopo uel Presbytero, ipse dat populo, non ueluti sacerdos, sed ueluti ministrans sacerdoti.

Ex alijs clericis, Diaconi officium facere liceat nemini. Diaconus excommunicat Hypodacorum, lectorem, cantorem, diaconissam, si quid tale contingat absente presbytero. Idem epistola 1. ad Iacobum fratrem Domini, dum uictima Petri uerba recenser, & allegatur à Gratiano, dist. 93. cap. Diaconi Ecclesie. Diaconi (inquit) Ecclesie tanquam oculi sint Episcopi, aberrantes & circumstrantes, cum ueracundia actus totius Ecclesie, & seruantes diligentijs siquidem uideant, uicium fieri præcipitio & proximum esse peccato, ut referant hoc ad Episcopum, & commoneri ab eo possint, qui in præcipitium lapsus est, uti ruocetur & non corruat in peccatum. Negligentiores quoque & eos qui rarijs ad audiendum uerbum Dei accedunt, nec solliciti ad Episcopi tractatum conueniunt, ipsi commoneant & hortentur. Sed & eos qui secundum carnem egrotant, solliciti perquirant, & plebi (si forte plebs ignorat) indicet de his, ut ipsi uisitent eos, & que necessaria sunt præbeant illis, cum consuetudine eius qui præst, quod tamen etiam si clam fecerint, non peccabunt. Sed & de peregrinis similiter Episcopo suggerant referendis: & cætera his similia, qua ad cultum Ecclesie & disciplinam eius pertinent, Diaconis cura sint. Idem omnino postea statuit EVARISTVS I. epistola 1. ad Episcopos Africae. Et Concilium NEOCESARIENSE quod primum omnium uidetur canone 15. qui & allegatur in Concilio Aquigranensi I. cano. 64. ad litteram. Diaconi (ait) septem esse debent ex canone, etiam si sit magna ciuitas: eius autem rei fidem facit liber Actorum. Hunc canonem citans CONCILIVM GENERALE VI. quod 3. Constantinopolitanum dicitur, cano. 16. statuit vt huiusmodi Diaconi non de his accipiantur, qui ministerijs seruiunt, sed quibus concedatur dispensatio humanitatis & studij in eos qui indigent. Hinc Concilium ROMANVM I. sub Syluestro I. Episcoporum 284. actione 1. cap. 6. & 7. Statuit, vt Diaconi non essent plus uel amplius per Parochiarum examen, nisi duo, & Diaconi Cardinales uerbis Romæ 7. ita tamen vt Dalmaticis uerentur, & pallia lino stinia lenam eorum tegeter. Statuitque vt à Subdiacono usque ad lectorem, omnes subditi essent Diacono Cardinali uerbis Romæ, in Ecclesia honorem representant tantum, Pontifici uero Presbyteri, &c. Huiusmodi meminit HIERONYMVS STRIDONENSIS in epistola illa pulcherrima ad Euagrium, tomo. 2. quæ sic incipit, Legimus in Esaiâ Fatuus, &c. Lege per totum. Breuissimum quoque est Decretum Concilij CARTHAGINENSIS IV. cano. 37. & allegatur à Gratiano dist. 93. cap. Diaconus. Diaconus ita se Presbyteri, ut Episcopi, ministrum nouerit, Vide sequentia.

Diaconorum ordinandorum ætas.] Vide hoc etiam in uocabulo, Ordinandus, ubi generale Decretum de omnibus ordinibus factis ponitur. Quod autem ad Diaconi ordinem specialiter spectat, breuiter hic subnectemus. Sic igitur statuit Concilium CARTHAGINENSE III. sub Syricio, cano. 4. & allegatur à Gratiano dist. 77. c. Placuit, & causa 20. quæst. 1. Placuit, Placuit ut ante viginti quinque annos nec Diaconi ordinentur, nec uirgines consecrentur, & ut lectores populum non saluent, (in antiquis quoque codicibus additur, nec clerici ordinentur,) nisi primum diuini scripturis instructi uel ab infanzia eruditi, propter fidei professionem uel asserionem. Idem omnino Concilium HIPONENSE cap. 3. hunc quoque canonẽ allegat Concilium TIRONENSE II.

Ultima Petri uerba, de Diaconorum officio.

Euaristus 1. Concilium Neocesariense.

Aduum 6.

Concilium Constantino-politano 3. generale 6.

Concilium Romanum 1. sub Syluestro 1.

Hieronymus Stridonensis.

Concilium Carthaginense 4. cui inter fuit Augustinus.

Concilium Carthaginense 3.

Concilium Hipponense Concilium Tironense.

sub

Concilium Vornatiense. Concilium Agathense sub Sixto 3.

Concilium Arelatense 3.

Clemens 1.

Dionysius Areopagita, cui hoc scribere eius festum dicitur colchaur.

Dicant, nunc Caluiniste quid de ceremonias sentiat

Concilium Carthaginense 4.

Concilium Tolentanum 4. sub Honorio 1.

Cur Diaconi in sinistra portent orarium.

Hen perit religiofus ille oratus. Concilium Bracarense 1.

Concilium Romanum sub Gregorio 1.

sub Carolo Magno c. 21. & Concil. VORNATIENSE c. 69. & antè hæc omnia Concil. AGATHENSE cano. 16. & allegat Gratianus dist. 77. c. Episcopus. Episcopus benedictionem Diaconorum minoribus, quam viginti quinque annorum, penitus non committat. Vide & c. presbyter. Idem etiam confirmauit postea Concilium ARELATENSE III. c. 1. Vide, rogo te, uocabulum, ordinandorum ætas, & c. Vide sequentia.

Diaconi qualiter ordinentur.] Vide, ordo. Porro CLEMENS I. lib. 8. constitutionum Apostolicarum c. 25. refert, sic Philippum Apostolũ ordinasse. De ordinatione Diaconorum ego Philippus dispono. O Episcopo impones ei manus, presentibus presbyteris, & Diaconis, & orando dices. Ostende Domine faciem tuam super hunc seruum tuum, electum tibi ad Diaconatum, & reple eum Spiritu sancto & uirtute, quemadmodum repleuisti Stephanum martyrem, & imitatore passionum Christi tui, ut rite administrato credito sibi Diaconatu, constanter laudabiliter, innocenter, maiori gradu dignus efficiatur, interuentu uiginti filij tui cum quo tibi gloria, &c. Hinc DIONYSIUS AREOPAG. cuius hodie solenne festum agitur anno 1570. lib. Ecclesiastica Hierarchiæ parte 2. cap. 5. tractans de ordinatione graduum Ecclesiasticorum (vt suis locis dicitur) dum ad Diaconi ordinationem uenit, sic loquitur: At uero minister (quem & infra Diaconum appellat) altero tantum coram sanctis altaribus posito genu, sacrans se Pontificis dexteram in capite presert, atque ab eo percipitur, precationibus ad eam rem accommodatis. Sunt quidam ista presulibus & sacerdotibus ac ministris in ipsorum consecratione communia, accessus ad altare diuinum, positio genuum, manusque Pontificis impositio, oracis impressio, predicatio consummationisque salutatio. Sed quædam sunt, quæ specialiter cuique ordini conferuntur, vt suis locis inuenies, quæ & mysticis pulchrè sensibus prosequitur. Porro Concil. CARTHAG. IV. cano. 4. allegatur à Gratiano dist. 23. c. Diaconus: Diaconus (ait) cum ordinatur, solum Episcopus qui eum benedicit, manum super caput illius ponit, quia non ad sacerdotium, sed ad ministerium consecratur. Vide plura in dictione, ordo, &c. Et quod sequitur.

Diaconi vnica stola utantur.] Hoc debet referri ad præcedentem annotationem. Nam licet ibi non sit facta mentio stolæ seu orarij, quod Diaconis datur in eorum ordinatione, tamen credendum est, quod eis ab initio dabatur. Vnde quia forte aliqui incaute aut proteruè abutebantur, hoc edidit decretum Concil. TOLIT. IV. c. 39. & allegat Gratianus dist. 25. c. vnum orarium. Si (inquit) oraria duo nec Episcopo induere quidem licet, nec presbytero, uique multo minus Diacono, qui minister eorum est. Vnum ergo orarium oportet Leuitam gestare in sinistro humero, propter quod orat, id est, prædicat. Dextera autem partem oportet habere liberam, ut expeditis ad ministerium sacerdotale discurrat. Caneant ergo à modo lenite, gemio uti oratio, sed uo tantum, & puro, nec ullis coloribus aut auro ornato. Et Concil. BRACAR. I. c. 27. Placuit, quia in aliquantibus Ecclesijs Diaconi absconsis infra tunicam uinum orarijs, ita ut nihil differre à Subdiacono uideantur, ut de cætera super positio scapule, sicut decet, uentur orario.

Diaconi Euangelium annuntient.] Hoc quoque eis in ordinatione iniungitur licet superius memorati canones non fecerint mentionem. Tamen sic meminit Concil. ROMANVM sub Greg. I. Eo quod (ait) Diaconi in sede Romana solebant non officio Euangelij, uel id cam uacare, hoc Gregorius abrogauit, quia (ait) ad sacrum ministerium blanda uox queritur, quæ uari congrua uita negligitur, & cantor

minister Deum moribus stimulat, cum populum, uocibus delectat. Ideo presenti decreto constituo, ut in sede hac sacri altaris ministri cantare non debeant, sicutque Euangelica lectionis officium inter Missarum solemniam exoluam. Vide quod sequitur.

Diaconi inferiores sint presbyteris.] Cõqueritur CYPRIANVS CARTHAG. lib. 3. epistolat. epist. 9. quæ est ad Rogatianum, quoddam Diaconos uoluisse se supra Sacerdotes extollere, quorum deprimit arrogantiam, pulchrè illos inferiores esse demonstrans. Oro lege epist. Idem facit & HIERON. STRIDON. epist. ad Euagrium tomo 2. quæ sic incipit. In Esaiâ legimus, Fatuus, &c. ubi testimonij scripturæ probat, nunquam Diaconos fuisse presbyteris superiores. Lege obsecro Quod postea Concil. TOLIT. IV. confirmauit canone 38. & allegat Gratianus dist. 93. cap. Nonnulli. Nonnulli (ait) Diaconi in tantam erumpunt superbiam, ut sese presbyteris anteponan, atque in primo choro ipsi stare presunt priores, presbyteris in secundo choro constitutis. Ergo ut sublimiores sibi presbyteros agnoscant, tam hi quam illi in utroque choro consistant. Idem omnino post statuit Concil. GENER. VI. quod fuit Constantinopolit. 3. cano. 7. & allegat Gratianus eadem dist. 93. c. Præcip. Præcipimus, ut etiam si dignitate aliqua aut officio fungantur Diaconi, ne presument ante presbyteros sedere, præterquam si proprij Patriarche uel Metropolitani vicem gerens adsi in alia ciuitate super aliquo capite, tunc enim ut locum illius implens honorabitur. Qui autè aliter præsumperit, proprio gradu deiciatur. Vide, Ordo in Ecclesia seruandus. ubi sæpius de hac re simili fit mentio, & uocabulo, clericici, & presbyter, &c.

Diaconi an baptizare possint, uel sacramentum dispensare.] Suprà ex lib. 8. Constitutionum Apostolicarum cap. 34. allegatum ita: Diaconus non benedicit, non dat benedictionem, accipit autem à presbytero uel Episcopo. Non baptizat, non offert. Offerente Episcopo uel presbytero. Ipse dat populo, non ueluti sacerdos, sed ueluti ministrans sacerdoti, &c. Vide supra, Baptismi minister, &c. hinc magnum & uniuersale Concil. NICÆNVM I. sub Constantino Magno cano. 18. allegaturque à Gratiano dist. 93. cap. peruenit. Peruenit ad sanctum Concilium, quod in locis quibuslibet & ciuitatibus presbyteris sacramenta Diaconi porrigant. Hoc neque regula, neque consuetudo tradidit, ut hi qui offerendi sacrificij non habent potestatem, his qui offerunt corpus Christi porrigant. Sed & illud immortui, quod quidam Diaconi etiam ante Episcopos sacramenta sumunt. Hæc ergo omnia amputentur, & maneat Diaconi intra propriam mensuram, scientes quia Episcoporum quidem ministri sunt, presbyteris autè inferiores sunt. Accipiunt ergo Eucharistiam secundum ordinem post presbyteros ab Episcopo, uel à presbytero. Quod si non fuerit in presentia uel Episcopi, uel Presbyteri, tunc ipsi proferant & edant. Sed nec sedere quidem in medio presbyterorum liceat Diaconis. Extra regulam enim & extra ordinem est, ut hoc fiat. Si quis autem non uult subiectionem esse, etiã post hanc definitionem, cesset esse Diaconus. Hunc canonem allegat Concil. Aquigranense 1. c. 41. Idẽ statuit Concil. ARELAT. I. cano. 15. & AREL. II. ca. 15. hinc Concil. CARTHAG. IV. ca. 38. & allegat Grat. dist. 93. Diaconus. Diaconus presente presbytero, Eucharistiam corporis Christi, si necessitas coguerit, tussus erogat. Et c. 39. subdit. Diaconus quolibet loco ueniente presbytero sedeat. Et c. 40. Diaconus in conuentu presbyterorum interrogatus, loquatur. Et c. 41. (omnia ista allegatur à Gratiano ibidem) Diaconus in temporali oblationis tantum uel lectionis alba utatur, & c. Vtrũ etiam baptizare possit Concil. ELIBERTI. ca. 77.

Cyprianus Carthagenfis.

Hieronymus Stridonensis.

Concilium Tolentanum 4. sub Honorio 1.

Concilium Constantino-politano 3. in Trullo celebratum, sub Constantino Pogo nato.

Clemens 1.

Concilium Nicænum 1. generale sub Syluestro 1.

Hinc colligitur, quod non quoties presbyteri sacrificabant, sed sumebant Eucharistia à deputatis.

Concilium Arelatense 1.

Concilium Arelatense 2.

Concilium Carthaginense 4.

Si quis (ait) Diaconus regens plebem, sine Episcopo vel presbytero aliquos baptizauerit Episcopus eos per benedictionem perficere debet. Quod si ante de seculo recesserint, sub fide qua quis crediderit poterit esse iustus. Hinc G E L A S. I. epist. 1. ad Episcopos Lucaniae, Brutorum, & Siciliae c. 9. & allegat Gratianus distinct. 93. c. Diaconus propriam constituimus servare mensuram, nec ultra tenorem patris canonibus deputatum quippiam tentare permittimus: nihil eorum penitus suo ministerio applicare, quae primis ordinibus proprie decreuit antiquitas. Absque Episcopo vel presbytero baptizare non audeant, nisi praedictis forsitan officiis longius constitutis, necessitas extrema compellat. Quod & laicis Christianis facere plerumque conceditur. Et cap. 10. eiusdem epist. addit. Non in presbyterio residere, cum divina celebrantur, vel Ecclesiasticus habeatur quicumque tractatus, sacri corporis prerogationem sub conspectu Pontificis, seu presbyteri, nisi his absentibus, ius non habeant exercendi.

Diaconorum laicitas & scurrilitas.] Vide Clerici laici, &c.

Diaconi continentiam seruent.] Posuimus supra cœlibatus. Ne differas huc te conferre.

Diaconus coniugatus non ordinandus.]

Concilium ARAVICANVM I. cano. 22. Sed praeterea, ut deinceps non ordinentur Diacones coniugati, nisi qui prius conversionis proposito, professi fuerint castitatem, &c. Idem Concilium ARLAT, III. vt allegat Gratianus dist. 28. cap. Praeterea, & tamen hunc canonem allegat Concilium GERALE VI. in trullo cap. 13. vt etiam profert Gratianus dist. 31. quoniam, & exponit vt Diaconi non eſtiantur ab vxoribus, si digni fuerint assumi ad ordines existentes in Concilio. Verum prior constitutio à patribus magis probatur. vide clerici coniugati, & cœlibatus clericorum, &c. Ex Concilio ANCYRANO.

Diaconi delinquentes & criminosi.] Vide supra. clerici criminosi. Verumtamē sic statui Concilium ANCYRANVM cano. 2. & allegat Gratianus dist. 10. Ne Diaconi, qui sacrificarunt postea autem reſcruati sunt, etiam si suo honore non priuentur, non tamen praesumant ministerium sacerdotale exercere, & panem & calicem offerre. Hinc Concilium MOGONT, III. cano. 6. de quodam Diacono, qui de sacrilegio contuſus, & confessus fuit, decreuit vt pro misericordia in carcere poneretur, interdictio ministerio, vt pro eo omnes generaliter orarent, etiam synodali autoritate decreuit. vide sacrileg. & clericus, &c.

Diaconus incontinentens.] Concilium ARLAT. II. sub Vigilio I. cap. 8. Si quis Diaconus in captiuitate redactus, uxori fuerit copulatus, reuersus, ab officij omnino ministerio remouendus est. Cui sufficere debet pro actus sui leuitate impleta poenitentia, pro satisfactione communio. Plura in dictione, clerici incontinentes, & cœlibatus.

DIACONISSA.

Diaconissae quae sint, & eorum electio atque officium.] De Diaconissis quidem, quia modo hoc nomen non est in vsu, silendum videbatur verumtamen quando Ecclesiasticæ disciplinae normam promissimus conmonstrare, nec hoc volumus vocabulum praetermittere, quin quid olim fuerit officij, aperiamus. Diaconissae enim olim dicebantur, quae modò apud nos viduae continententes dicuntur, vt sequentibus patet. Na sic eorum officium EPIPH. CYPRI lib. 3. contra haereses tomo 2. haeresi 79. contra Collyridianos, vbi de mulierum in Ecclesia ministerio loquitur,

ait. Et ministrarum quidem Diaconissarum appellatum ordo est in Ecclesia, sed non ad sacrificandum, neque vt quisquam aggredi permittatur, verum reuerentiae gratia muliebris generis, aut propter horam balnei, aut visitationis affectionis, aut laboris. Et quando nudatum fuerit corpus mulieris, vt ne à viris sacrificantibus conspiciatur, sed à ministrante muliere, cui praecipitur à sacerdote, vt curam gerat ad tempus indigentis mulieris, in tempore denudationis corporis ipsius, ita vt ordo bonae disciplinae, & Ecclesiasticae bonae constitutionis, valde scientificè munitus sit in mensura regule. Quapropter neque permittit diuina scriptura mulieri, vt in Ecclesia loquatur, neque vt viro dominetur. Et multa possunt de hoc dici. Obseruandum est autem, quod Diaconissis solum indiguit Ecclesiasticus ordo, vt duasque eas nominauit, & ex his adhuc seniores aniculas, nusquam autem presbyteridas, aut sacrificulas constituit. Idem iterum ad calcem librorum contra haereses in compendiarie doctrina de fide catholica, &c. Diaconissae (ait) constituuntur in ministerium mulierum solum propter reuerentiam, si opus fuerit balnei gratia, aut visitationis, aut inspectionis corporum. Et ipse sunt etiam quae in vnus nuptiis continenter se habuerunt, aut ab vnus nuptiis viduitatem seruarint, aut semper virgines sint, &c. His praemissis ad originem institutionis earundem redeamus. CLEMENS I. lib. 1. constitutionum Apostolicarum c. 15. sic Apostolos instituisse commemorat: Elige Diaconissam fidelem & sanctam, ad mulierum ministeria. Nam accidit aliquando, cum in aliquorum domos Diaconum ad mulieres mittere non potes, propter infideles, mittes igitur mulierem Diaconissam propter improborum cogitationes. Nam ad multos vsus, muliere Diaconissa indigemus, ac primum cum illuminantur mulieres, Diaconus vngit frontem ipsarum oleo sancto. Deinde Diaconissa eas abstergit. Non enim est necesse mulieres aspicere à viris, sed solum in manus impositione, caput illius vngit Episcopus, quemadmodum sacerdotes & reges antiquo tempore vngebantur, non quod qui nunc baptizantur, sacerdotes ordinentur, sed quod à Christo Christiani dicuntur. Idem lib. 6. c. 17. Diaconissa sit virgo casta, sin minus, saltem vidua eligatur, quae vnum virum habuerit, fidelis & honesta. De eius autem officio sic lib. 2. c. 30. Diaconissa in figuram Spiritus sancti honoretur à nobis, nihil sine Diacono agens nel loquens, quemadmodum nec paracletus à seipso aliquid loquitur vel facit, sed glorificans Christum explet eius voluntatem: & vt nemo in Christum credere potest sine doctrina spiritus, sine Diaconissa nulla mulier accedat ad Diaconum, vel Episcopum. Idem lib. 8. cap. 32. Diaconissa (ait) non benedicat. Sed nec aliud ex his quae faciunt presbyteri, exercet ipsa, sed tantum portas custodit, & ministrat presbyteris, quando baptizantur mulieres, propter honestatem. Hinc IGNATIUS MARTYR epistola ad Antiochenſes, Diaconissas salutat. Vide quod sequitur.

Diaconissae qualiter ordinentur.] Idem CLEMENS I. lib. 8. c. 26. constit. Apostolic. sic Bartholomaeus dispono. O Episcopo, impones ei manus, praesentibus presbyteris, Diaconis, & Diaconissis, & dices, Respice super hanc famulam tuam, quae ad Diaconatum promouetur, & da ei spiritum sanctum, & munda eam ab omni iniquatione carnis & spiritus, vt dignè exequatur commissum sibi officium in laudem tuam, & gloriam Christi tui, cum quo tibi gloria, &c. Verum vide in sequentibus, hoc à patribus de imponenda eis manu ablatum, sed & eorum ordinationes ablatas, vel si ordinentur, quorum annum attigant. Vide in sequentibus.

Quae fuerint Diaconissarum officia.

Clemens 1.

Eleſio Diaconissarum.

Nota ritum vniuersalis.

Ignatius Martyr.

Clemens I.

Diaconissa

Seſianus 1.

Concilium ARAVICANVM I. cano. 22.

Concilium GERALE VI. in trullo cap. 13.

Concilium ANCYRANVM cano. 2.

Concilium MOGONT, III. cano. 6.

Epiphanius Cypri.

Concilium magnum Nicaenum I.

Concilium Arauſicanum sub Leone I.

Concilium Epauſense sub Sigismundo rege.

Concilium Turonenſe a. sub Carolo Magro. Concilium Aurelianense sub Childoberto regi.

Concilium Chalcedonenſe generale 4.

Concilium Vornatiense, Aurelianense.

Concilium Romanum sub Gregorio I.

Clemens 1.

Lucas 12.

Pascha cum octaua.

Ioan. 20.

Dies Ascensionis.

Diaconissae non deſcetero ordinandae.]

Concilium NICAENVM I. generale 1. sub Constantino Magno cano. 19. Commemorauimus (ait) Diaconissas, quae in hoc ordine inuenta sunt, quae nec manus impositionem aliquam habent, ita vt omnimodo inter laicas habeantur. Similiter autem Diaconissa quae in Catholico canone non habentur, similiter, id est, laicae & tanquam non consecrata deputentur, Et Concilium ARAVICANVM I. canone 26. Diaconissa (ait) omnimode non ordinanda. Si quae iam sunt, benedictioni quae populo impenditur, capita submittant. Et Concilium EPAVNENSE canone 21. Viduarum consecrationem quae Diaconas vocant, ab omni regione nostra penitus abrogamus. Hoc decretum allegat & confirmat Concilium TURONENSE II. cap. 21. vide in vocabulo vidua, & Concilium AVRELIANENSE II. sub Vigilio cap. 18. Placuit, vt nulli postmodum feminae, Diaconalis benedictio, pro conditionis huius fragilitate, crederetur. Vide quod sequitur.

Diaconissa incontinentens.] Concilium CHALCEDONENSE IV. generale, actione 15. canone 15. allegatur à Gratiano causa 27. quaestione 1. cap. Diaconissam. Diaconissam non ordinandam ante annum quadragesimum, & hanc non summo librari. Si vero suscipiens manus impositionem, & aliquantum temporis in ministerio permanens, semetipsam tradat nuptiis gratiae Dei contumeliam faciens, anathematizetur huiusmodi cum eo, qui eadem copulatur. Hic canon sub simili forma verborum repetitur in Concilio VORNATIENSE cap. 73. hinc & Concilium AVRELIANENSE II. canone 17. Femina quae benedictionem Diaconatus, hactenus contra interdicta canonum acceperunt, si ad coniugium probantur iterum deuolutae, a communione pellantur. Quod si huiusmodi contubernium, admonitae ab Episcopo, cogno errore dissoluerint, in communionis gratiam acta poenitentia reuertantur. Huiusmodi qui sumperint in coniugium, anathematizentur. Hinc in Concilio ROMANO sub Gregorio I. ipse Gregorius. anathemate percutit quandam nomine Adrianum, Epiphilati filium, qui Epiphaniam Diaconam illicito autu in vxorem habebat, & illam similiter, & eos qui ei consensum praebuerunt, vide, vidua, Virgo, &c.

DIES FESTI.

Ierum festorum ratio & antiqua obseruatio.] Quod dies festi tam Domini Saluatoris, quam aliorum sanctorum, ab initio in vsu fuerint, hic volumus demonstrare, contra eos qui nullam volunt inter dies festos, & non festos, haberi rationem. Sic quippe ex institutione Apostolorum, docet CLEMENS I. libro 5. constitutionum Apostolicarum cap. 13. Dies festos custodite fratres, in primis diem natalem, qui celebretur à vobis vicesima 5. noni mensis. Postquam Epiphania dies sit vobis in maximo honore, quo die Dominus propriam diuinitatem ostendit: celebretur is sexta decimi mensis. Ibidem cap. 20. Vos quoque suscitato Domino offerre sacrificium vestrum quod vobis praecipit per nos, dicens, hoc facite in meam commemorationem. Deinde ieiunium soluite leti, & festum diem agentes, quoniam pignus resurrectionis nostra, Iesus Christus à mortuis est excitatus. Et infra: Post octo dies iterum veneranda octaua celebrata seruetur, in qua me Thomam resurrectionem credere nolentem confirmauit, demonstratis mihi fixuris clauorum, laterisque lancea percussu vulnere. Ac rursum à prima Dominica, numeratis quadraginta diebus à Dominica vsque ad quinta, celebrato festo ascensionis Domini, in quo perfecta omni dispensatione atque dispositione, in calum ad eum Deum & patrem est rece-

ptus. Vide Pascha. Hinc capite 21. subdit. Post accensum assumptionis dies, qui est à prima Dominica quinquagesima, sit vobis magnus dies festus Pentecostes. In eodie hora 3. misit nobis Dominus Iesus donum Spiritus sancti, repletique sumus eius operatione, linguisque nos locuti, quemadmodum eius afflatus vobis suggererant, & predicauimus Iudeis & gentibus, eum esse Christum Dei, constitutum iudicem uiuorum & mortuorum. Idem & lib. 8. c. 39. vt infra dicemus: Diebus festis non seruilia opera exerceant. Vbi & mentionem facit festi S. Stephani martyris & aliorum. Hinc IGNATIUS MARTYR epistola ad Maguestianos, diei Dominicae celebranda meminit. Vide, Dominicus dies. Et epistola ad Philippenses, etiam Dominicae diei mentionem facit, addit praeterea: Dies (ait) festos ne inhonoratis, quadragesimam ne pro nihilo habeatis. Sed & SIMEO METAPR. in vita Ioannis Apostoli, festi eiusdem meminit, post excessum eius à fidelibus celebrati, in quo & nocturnas laudes persolvere solebant. Dierum festorum, & diei Dominicae, mentionem facit sapius vir gloriosus & doctus, IVSTIN. MART. apologia 2. pro Christianis ad calcem. Sed & ABDIAS BABYLONVS, libro 7. certaminis Apostolici, descripto martyrio Matthaei Apostoli, narrat furem in Tyrannum, populum, clerum, & discipulos Apostoli vocem compressisse: Celebremus omnes cum gaudio martyrium Apostoli, & quod Deus ordinare voluerit, expectemus. Idem narrat EUSSEBIUS CAESARIENSIS lib. 4. Ecclesiasticae historiae c. 15. de beato Polycarpo, vbi sic loquitur: In loco ubi Polycarpi condita sunt reliquia, solenne agimus celebresque conuentus, maxime quidem in die passionis eius. Sed & cum eo eorum memorias celebramus, qui prius passi fuerant, vt sequentium animi, ad praecessorum viam exemplis insignibus suscitantur. Idem Eusebius libro 7. historiae cap. 19. & post illum NICEPHORVS CALLISTVS, libro 6. historiae Ecclesiasticae c. 20. narrat & allegat quandam epistolam elegantissimam, quae est DIONYSII ALEXANDRINI ad Hieracem Aegyptium Episcopum, vbi narrat caedes, calamitates, praesuras, tempestates, & aëris infectiones, atque diluuij inundationes, & caetera mala quae suis diebus euenierant. Tum sic subdit: Post seditionem autem pestilentia admodum in vobis seuit. Et cum Paschalis dies pro foribus esset, ad fratres scripto verba faciens, contagiosus morbi arummas, huiusmodi ornamu verbis (scilicet Dionysius praefatus) Aliis equidem hominibus, vt nunc se res habent, non videatur esse festi dies celebrandi tempus. Neque adeo illis est vel tale, vel aliud quodpiam, non luctuosum dico, sed quod & sit, & videatur maxime letum. Nunc sane lugent omnia, moerent omnes, & resonant per vrbem ciuium, propter tantam mortuorum & quotidie morientium multitudinem. Sicut enim de primogenitis Aegyptiorum scriptum est, sic nunc quoque ingens est clamor. Non enim est domus, in qua non reperitur mortuus. Atque vitam non reperitur. Nam & iis quae haec praecesserunt temporibus, per multas & graues perpeſsumus calamitates. Et cum soli nos ab omnibus affligeremur, & necaremur, nihilominus tamen tum quoque festos egimus dies, & omnis cuiuslibet cladis locus, conuentus agendi nobis praebuit commoditatem, ager, solitudo, nauigium, publicum diuersorium, carcer. Omnium autem leuissimum Pascha egerunt, perfecti, qui in caelo conuiuantur martyres, &c. lege. Et CYPRIANVS MARTYR libro 4. epistolarum epist. 7. ad presbyteros & Diaconos, vbi de beati Caesarii martyris sine loquitur: Sacrificia (ait) pro eis semper vt meminit offerimus,

Festum Pentecostes.

Ignatius Martyr.

Simeon Metaphrastes, Dies S. Ioannis.

Iustinus Martyr, Abdias Babylonius.

S. Matthaei festum.

Eusebius Caesariensis.

Nicephorus Callistus.

Dionysius Alexandrinus.

Dierum festo Praeterea.

Nota ledet.

Cyprianus Carthagenſis.

quoties passiones & dies martyrum anniuersaria commemoratiōe celebramus. Verum ante illum eius magister TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS libro de corona militum, statim in initio meminit dierum festorum martyrum. Sed & meminit BASILIVS MAGNVS in 40. martyres: Nobis (ait) hodierna die, non unum propositum est celebrare, neque duos, neque decem, sed viros quadraginta, &c. Idem in Mamantem martyrem: Ad martyris (ait) memoriam & tota regio nota est, & ad illius festum diuina vniuersa immutata gestit. Neque cognati diuini ad maiorem suorum sepulchra declinant, sed omnes ad pietatis locum tendunt. Et infra: Vide igitur cuius hominis diem festum agamus, cuius gratia alacres omnes sumus, propter quem immutata sit ratio vite nostre, &c. Idem oratione in Gordium martyrem: Quoniam (inquit) & nos infirmitatis nostre obliuio celebratio martyris excitauit, age & ipsi quoque quantum voce contendere licet, veluti bombantes apes vernantibus floribus circumfusa, preclara ipsius gesta personemus (Et infra:) Verum quando eius hodie festum celebramus, qui in huiusmodi die certamen pro Christi nomine subiit, quantum ex eius historia notitia deprehendere licebit, enarrabimus. Idem in psalmum 114. Iam inde (ait) ex media nocte, cum ad hoc dicatum martyribus templum fratres delectissimi, veritatis ipsorum martyrum Deum, per hymnos usque ad horam hanc diei, cum ferè meritis sit placare non desistitis, &c. Idem, Hac de causa si iste conuentus (ait in aliquot scripturæ locos) ac patres nostri has fidelium congregationes in templis statuerunt, ut que singulis diebus dicere non valeamus, ob eorum penuriam, qui hec doceant ac memorent, ea in communi solemnitate ac celebritate conuenientes accipiamus. EVSEBIVS CÆSARIENSIS libro 7. Ecclesiastica historia cap. 1. Iam vero (ait) multi eius conuentum intra Ecclesiam populorum, & præcipue in diebus festis innumeras cateruas per loca singula confluentes, quis dicere poteris explicare? Idem libro 2. cap. 17. ad calcem etiam ex PHILONE IVDÆO, probat Dominicæ diei celebritatem, & ceterorum dierum festiuitates antiquitus in vfu fuisse, vide in vocabulo, Monachus: vbi Philo citatur. In finibus quidem in locis, Eusebius iste festorum dierum meminit, nec possibile est omnia hic recensere. Legentibus ejus & Nicephori Callisti historiam, patet. Denique CASSIODORVS SENATOR libro primo cap. 9. Diem (ait) Dominicum Constantinus honorabat quia in eo Christus resurrexit à mortuis, alium vero (scilicet veneris) quia in eo fuerat crucifixus. Maximam namque culturam sacratissime crucis habebat, &c. Idem repetit & de obseruatione festorum libro 9. cap. 38. vbi inter cætera sic loquitur: Mens namque fuit Apostolorum, non de diebus sancire festiuitatem, sed conuersionem rectam, & Dei predicare culturam, &c. In multis aliis locis EPHRAIM CHERSONSIS Episcopus in beatum Clementem, festum S. Clementis cum gaudio celebrari solitum memorat. Et eiusdem S. Ephraim meminit SIMEON METAPHRASTES in vita Eusebiæ hospita. Porro autem (ait) cum esset vita excoarsura, erat quidem dies festus beati Ephraim, &c. Idem in Gregorium Agnitinum. Diuina (ait) quadam commentarij, ad Ecclesiam mysticum sacrificium celebraturus proficiscitur. Is enim Petri & Pauli summorum Apostolorum dies festus erat, &c. Idem in sanctam Christi Circuncisionem: Non casti, (ait) nec temere, ut inconsideratè existimauerit quispiam, inter diuina Christi natalem & baptismum, concurrere hodie cum

Iesu circuncisione Basilium. Ipse quippe dignus est habitus, qui una extolleretur per resolutionem ad Christum. Et statutum est, ut annis eo die honoraretur commemoratiōibus & celebratiōibus, &c. Idem in Michaelem Archangelum Archangelum (ait) honorificis verbis & laudibus hodie prosequamur, amoreque & desiderio ei offeramus, & veneremur, qui ardentem concurrimus ad sacrum eius festum, in venerandum eius templum, quod est p̄ nominis, ut affuim colligamus perennes eius & saluantes gratias, & defensionem intercessionis, &c. Idem in S. Agatham. Festum (ait) eius S. Agatha celebrantes, glorificamus Dominum nostrum Iesum Christum, &c. GERMANVS CONSTANTINOPOLITANVS Episcopus in Encomio S. Mariæ virginis, eo die quo oblata est in templo: Ecce (ait) iustus, dies festus & celebris, maris Domini ecce progressus sponsa, in quam non cadit ulla reprehensio, &c. Idem in eandem festiuitatem dicit GEORGIUS NICOMEDIENSIS Episcopus. Pulchra (inquit) nobis principia, argumenti dicendi hic dies festus ostendit, &c. Hunc igitur diem festum, & nos celebri deuotione annuatim colimus, & nostrum monasterium Metense, in honorem eiusdem festiuitatis constructum & dedicatum est. Sed ut ad alia prodeamus, GREGORIUS NAZIANZENSIS oratione 3. presente Beato Basilio, narrat quomodo celebranda sint festiuitates martyrum, non in commensationibus atque impudicijs, sed in oratione, & ieiunio, & bonis operibus: Si ita (ait) conuenimus aut concurrerimus secundum Christum Panegyris celebrabitur, sed & martyres honoramus aut honorabimus, nec non opinia celebrabimus, &c. Vide oro, quia pulchra sunt. Idem oratione 10. in sanctos 7. Machabæos. Quod autem Machabæi horum enim presens est festiuitas, qui licet minus honorantur à plerisque, quod non Christi certant gratia, omni tamen ueneratione sunt digni, quod ob leges paternas foriter egerint, &c. Et infra: Caterum, quales hi fuerint aut unde quod sub initium institutione & disciplina impulsit, ad tantum virtutis & glorie fastigium sunt progressi, ut annis his festiuitatibus ac panegyribus honorarentur? &c. Idem oratione 14. presente Basilio in Gregorium patrem: Laborabat igitur sanctum quo ac celebre tempus Pasche aderat, dies dierum regina, & nox splendida, soluens tenebras peccati, &c. Meminit & EPIPHANIVS CYPRI festiuitatum ad calcem operis contra hæreses in compendiarie doctrina catholice fidei, ut alibi dicemus, & IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia 19. ad populum Antiochenum, sic inchoat: Gratulari estis sanctis martyribus, his diebus transactis, & spiritali lætitia repleti exultastis, honestis exultationibus. Vidistis aperta latera & illa concisa, cruorem undique defluentem, infinitas tormentorum species. Humanam vidistis naturam supernaturalia præstantem, & coronas sanguine decoratas, pulchram saltastis choream, in omnem partem ciuitatis hoc honesto duce vos circumagente, sed nos & multos infirmitas domi manere cogebat. Tamen & si solennitati non interfuimus, de voluptate participamus, & si de concione fructum non cepimus, vobiscum, tamen lætiam communem habuimus. Festiuitatem enim maximam esse puto presentem diem, propter fratrum presentiam nostrorum, qui urbem nobis adornauerunt, & Ecclesiam honestauerunt, &c. lege reliquum. Idem in beatum Philogonium ad calcem tomj 3. Appetit (ait) festum (scilicet natalis Domini) omnium festorum maxime venerandum adorandumque. Quod si quis appellet omnium festorum Metropolim, haudquaquam aberret. Quod autem hoc est? Christi iuxta carnem natiuitas. Ab hoc enim illustratio Dei festum videlicet.

Epiph

Basilus Magnus.

Festiuitates Martyrum agebantur cum hymnis.

Basilus à Patribus festorum obseruationes, tenet.

Eusebius Cæsariensis.

Philo Iudæus lib de cōtemplatione.

Cassiodorus Senator.

Vide quia Apostoli instruerunt festiuitates.

Ephraim Chersonis.

Simeon Metaphraustes.

Germanus Cōstantinopolitanus.

Georgius Nicomediensis.

Gregorius Nazianzenus.

Epiphanius Cypri.

Ioannes Chrysostomus.

Dolebat Chrysostomus, se non affuisse festiuitatis martyri.

Epiphaniorum, ac sacrum Pascha, Ascensio & Pentecoste originem ac fundamentum ducunt, &c. Verum sic in initio orationis loquitur: Ego quidem & hodie desinam, aduersus hæreticos lætaturus, vestes exuere, quodque restabat debui, vobis persolvere. Verum beati Philogonii dies, cuius hodie memoriam celebramus, ad ipsius benefactorum enarrationem euocauit, & omnino parendum est, &c. & AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro 1. de fide resurrectionis non longè à fine, docet quomodo festiuitates sanctorum sint celebranda: Quod (inquit) Dies festos, in potu & in epulis astimabimus, &c. Et in Agnem martyrem. Diem festum (ait) sacratissime virginis celebremus. Hinc psalmi resonant, inde concrepent lectiones. Hinc populorum turba latentur, inde sustententur pauperes Christi. Omnes ergo gratulemur in Domino, & ad adificationem virginum, qualiter passa sit Agnes beatissima, ad memoriam reuocemus, &c. Et EVSEBIVS EMISSENVS in Genesium martyrem. Hodie (ait) natale sancti Genesij celebramus & meritum: Beatorum martyrum passiones, natales vocamus dies, quando eos martyrii vita & glorie fides, dum ingreditur morti, genuit eternitati, & perpetua gaudia breui dolore parturit, &c. Idem homilia in sanctos 7. Machabæos. Hodie itaque sacras septem martyrum palmas, per vniuersam Ecclesiam fides catholica hostili gladio roborata concelebrat, quos mater gloriosis laudibus honorabilis, in gremium diuina adoptionis, inuidenda morte transfudit, &c. Idem homilia 1. in S. Ioannem Baptistam: Hodie (ait) Ioannis, qui Domini precurrit aduentum, natalem diem celebramus, quod nulli sanctorum meminimus attributum. Hodie, inquam eius natalem diem, unica ac singulari celebritate veneramus, &c. Idem in sanctam Blandinam Lugdunensem, martyrem, & in S. Romanum martyrem: Beatus (ait) martyr Romanus, cuius admirabilem triumphum, presentia exultantis Ecclesie festa concelebrant, dudum famulus, nunc etiam amicus Dei, fide eruditus, conuersatione perfectus, consummatione gloriosus. Sub hac die manum suam preciosis laboribus impendit, &c. Idem homilia in S. Martyres Ephiopodum & Alexandrum: Magnum quidem est, publicis atque communibus dare vota solennitatibus, sed excellenter quadam festiuitate iudicanda est, alumnus exultare virtutibus, &c. SEVERIANVS GABALORVM Episcopus, sanctorum Innocentium festiuitatis meminit, in sermone qui incipit, zelus quo tendat, &c. legiturque in solennitate eorundem. Similiter eorum meminit FULGENTIUS RVSPENSIS in sermone de Epiphania, vbi sic exorditur. Nolite, fratres charissimi, quia dies iste, qui nobis in honorem Domini per annos singulos celebratur, &c. Idem & homilia de laudibus Mariæ, ex partu saluatoris, sic incipit: Natiuitas Domini nostri Iesu Christi, totum mundum noua aduentus sui luce hodie perfudit. Idem consequenter homilia de S. Stephano protomartyre, & conuersione S. Pauli, sic incipit: Hæc celebramus temporalis regis nostri natalem, hodie celebramus triumphalis militis passionem, &c. Hinc MAXIMVS TAVRINENSIS homilia 1. in S. Ioannem Baptistam. Solemnitate (ait) nobis diuersorum martyrum, fratres charissimi, vite presentis occasus, & suscepta ab eis pro Christi nomine passio, confecerunt, &c. Beatus uero Baptistam, cuius nunc festiuitate lætamur, celsitima mundo gaudia, sterili ab vtero hodie natus, inuexit, &c. Idem in duabus reliquis sequentibus homiliis. Idem homilia 2. in die Apostolorum Petri & Pauli: Apostolice natalis gaudia, Petri & Pauli, quorum hodie beati sumus passionibus iocundamur, lætias per vniuersam mundum

Christi exultat Ecclesia. Que licet omnium se sanctorum martyrio certa sit adorari, horum tamen victoria gloriosus illustratur, quando quidem videtis de hoc seculo ipsos fidei patres, & magistros martyrum triumphasse. Idem & homilia 4. Beatisimorum Apostolorum passio fratres, quorum hodie natalem sollemniter celebramus, cum sit honoranda credentibus. Idem & homilia 1. 2. & 3. in natali S. Laurentij. Beatisimam (ait) Laurentij fratres charissimam, anima semperque noua festiuitas, Ecclesiam Dei ingerit in gaudia lætitiæ spiritalis accendit, &c. Idem in natali S. Eusebij Episcopi Vercellensis homilia 1. Sanctorum (ait) patrum memorias religiosis conuentibus honorantes, & propria eorum merita, & munera in eis diuina miramur, &c. Et homilia 2. Ad sancti ac beatissimi istius patris nostri, cuius hodie festa celebramus, laudes addidisse, aliquid decepsisse est, siquidem virtutum eius gratia, non sermonibus exponenda est, sed operibus comprobanda, &c. Idem in natali S. Cypriani martyris, homilia 1. Sancti Cypriani festiuitatem, sicut omnibus notum est, hodie celebramus, & natali sicui dicuntur inuenio vindemia, natalem eius martyrii procuramus, &c. Idem in operum eius discursu, & CYRILLVS ALEXANDRINVS libro 9. in Ioannem cap. 18. dum illud exponit, quidam autem putabant, quia loculos habebat Iudas, &c. Peruile (ait) vobis exemplum proponitur. Oportet enim, qui festum diem pie acturi sunt, non de ipsi tantummodo curare, nec quomodo ipsi solum hilare celebraturi sunt, verum etiam egenium, propter charitatem, rationem habere. Vide etiam mox ex eodem, dies festi non in choreis ducendi, &c. HIERONYMVS STRIDONENSIS in caput 4. epistolæ ad Galatas, in illud, dies obseruatis, & menses, & annos, &c. Dicit aliquis, si dies obseruare non licet, & menses, & tempora, & annos, nos quoque simile crimen incurramus, quartam sabbati obseruantes, & parasceuem, & diem Dominicum, & ieiunium quadragesimæ, & Pasche festiuitatem, & Pentecostes lætium, & pro varietate regionum, diuersa in honore martyrum tempora constituta: Ad quod qui simpliciter respondebit, dicet, non eandem Iudaicam obseruationis dies esse, quos nostros, nos enim non azymorum Pascha celebramus, sed resurrectionis & crucis. Nec septem iuxta morem Israël numeramus Hebdomadas in Pentecoste, sed Spiritus sancti veneramur aduentum. Et ne inordinata congregatio populi fidem minuet in Christo, propterea dies aliqui constituti sunt, ut in vniuersis pariter veniremus: Non quo celebrior sit dies illa, qua conuenimus, sed quod, quacunque die conueniendum sit, ex consuetu mutuo lætitiæ maior oriatur. Quod vero opposita questionem acutius respondero conatur, illud affirmat, omnes dies æquales esse, nec per Parasceuem tantum Christum crucifigi, & die Dominica resurgere, sed semper sanctum Resurrectionis esse diem, & semper cum carne vesci Dominica, ieiunia autem & congregationes, inter dies propter eos à viris prudentibus constitutos, qui magis seculo vacanti quam Deo, nec possunt, imò nolunt toto in Ecclesia vite sue tempore congregari, & ante humanos ætus Deo orationem suam offerre sacrificium. Quorum enim quisque est, qui saltem hæc pauca que statuta sunt, vel orandi tempora, vel ieiunandi semper exerceat? &c. Hinc ARGVSTINVS HIPONENSIS multos compositos sermones in solennitatibus sanctorum, vt potes ex operibus eius colligere, hinc. Idem homilia 8. de resurrectione Domini, Christus (ait) non solum nostra redemptionis causa, diuersarum infirmitatum genera subijt, verum etiam sacri cultus ritum, per diuersas festiuitatum gratias eterne beatitudinis eius

Ambrosius Mediolanensis.

Eusebius Emifienus.

Cur natales martyrum dies dicamus.

Seuerianus Gabalorum Episcopus.

Fulgentius Ruspinus.

Maximus Taurinensis Episcopus.

Cyriillus Alexandrinus.

Hieronymus Stridonensis.

Vide quomodo respondet Caluinitis, obicentibus omnino nobis eadem.

Duplex responsio attendatur.

Ratio dierum festorum.

Altera acutior responsio.

Augustinus Hipponensis. Cur festi dies instituti.

nobis efficit, ut multum inertia somnum, non tam inuiti quam voluntarii, sanctae religionis dulcedine prouocante, magnarum solennitatum aduentu fugere compellamur. Idem sermone 2, in psalmum 88. Tenete omnes unanimiter, Deum patrem, & matrem Ecclesiam, Natalitia sanctorum, cum sobrietate celebrate, ut imitemini eos qui praecesserunt, & gaudeant de vobis qui orant pro vobis, ut benedictio Domini in aeternum maneat super vos, &c. Vide etiam infra, dies festi non choreis, &c. Concilium ELIBERTINVM CANO. 43. Pravam institutionem emendari placuit, iuxta auctoritatem scripturarum, ut cuncti Diem Pentecostes celebremus, quod qui non fecerit, quasi nouam haeresim induxisse noietur. Et Concilium AGATHENSE sub Coelestino I. cano. 63. Cuius quae superiorum solennitatum, id est, Paschae, ac natalis Domini, vel Pentecostes festiuitatibus, cum Episcopis interesse neglexerint (cum in ciuitatibus, communionis vel benedictionis accipiende causa, postis se nosse debeant) Triennio a communione priuentur Ecclesie. Idem Concilium ARVERNENSE cap. 14. vt allegauimus supra, clericus, &c. addit autem, Quicumque sunt etiam ciues natiu maiores, pari modo in urbibus ad Pontifices suos in praedictis festiuitatibus uentiant, quod si qui improba temeritate contempserint, eisdem festiuitatibus, quibus in ciuitatibus adesse despicunt, communionem pellantur. Idem omnino etiam de ciuibz statuit Concilium AVRELIANENSE I V. canone 3. ne scilicet extra ciuitatem, Pascha caeterasque solennitates praecipuas, absque licentia Pastoris, transeant, idem Concilium LYVDVNENSE II. cap. 5. omnibus Episcopis praecipit Pascha festum, & natalis Domini, in Ecclesia sua, nisi adsit grauis infirmitas celebrare. vide, Pascha, & Parochus, &c. Porro de festo sanctae crucis in vocabulo, crux, posuimus, vide si lubeat. Sic & festum dedicationis in vocabulo, dedicationis festum, inuenies: cuius & etiam festiuitatis hodie memoriam recolimus anno 1570. mentionem etiam facit dierum festorum LEO I. epistola 4. quae est ad Episcopos Siciliae, vt repositum supra in vocabulo, Baptismus quo tempore conferendus. Sed & eorumdem mentionem faciunt MONACHI TRECENTI, degentes sub impio Eutyche, epistola quam ad secundam synodum Ephesinam direxerunt, quae relecta est actione I. Concilij Chalcedonensis. Dicunt enim, se egisse in lectu & more diei natalis Domini, & Epiphaniarum, quae (aiunt) omnibus Christianis est letitia, pro orationibus diuini ministerij lamentationes ex lingua nostra persudentes, superuenit & salutaris passionis dies, & sacra nox & resurrectionis festiuitas, in qua quidem & plurimis peccatoribus a sanctis paribus nostris damnationes soluntur, &c. Vide quoque festum caena Domini supra in vocabulo, caena. Hinc & Concilium TYRONENSE I. sub Leone I. vel Hilario in praefatione. Cum sub die (aiunt patres) 18. calendarium decembris, ad sacratissimam festiuitatem, quo Domini Marini receptio celebratur in ciuitate Tyronum, &c. Et Concilium EPANNENSE sub sigismundo rege cano. 35. noctis Paschae, & Natiuitatis facit mentionem, inuitans ciues ad accipiendam in illo tempore benedictionem, & VIGILVS I. epistola ad Eutherium cap. 5. facit mentionem dierum festorum domini & sanctorum, in quibus iubet, ne sit officium Ecclesiasticum diuersum, vt repositum inuenies in vocabulo, officium diuinum, &c. Hinc MONACHI APAMEAE prouincia epistola ad Episcopos eiusdem

Concilium Eliberinum.
Concilium Agathense.
Omnes tenentur solennitatibus praecipuis ad. ff.
Concilium Aruernense.
Concilium Aurelianense 4. sub Pelagio I.
Leo I.
Monachi Trecenti.
Concilium Turonense I.
Concilium Epannense.
Vigilii I.
Monachi Apamezi.

regionis, quae lecta est actione I. Concilij Constantinopolitani 2. quod fuit generale 5. testantur in illa Prouincia S. Stephani, & aliorum martyrum, caelebrem agi diem, & Concilium CAESARAVGVSTANVM Hispaniae cano. 4. Vicefimo (ait) & primo die, id est, a decimo sexto Calend. Ianuarij, usque in diem Epiphaniae, qui est octauo Idus Ianuarij, continuis diebus nulli liceat, de Ecclesia se absentare, nec latere in domibus, nec secedere ad uillam, nec montes petere, nec nudis pedibus incedere, sed concurrere ad Ecclesiam. Quod qui non obserauerit, de suspectis anathema sit in perpetuum. Dierum festorum meminit Concilium CONSTANTINOPOLITANVM II. quod fuit, Generale 5. dum collatione 5. citat epistolam Gregorij Nazianzeni, ad Theodorum Mopsuestensem haereticum, in qua praedictus Gregorius eundem inuitat ad martyrum festa celebranda & frequentanda: Debes (ait) quidem nobis, ut infirmis remedium, cum unum est a mandatis egrotantium, uisitatio. Debes etiam, sanctis martyribz annualem honorem, quem in tuis Arianis solemniter celebramus, die 22. nostri mensis Dathusa, & non pauca Ecclesiasticorum communis indigent disceptationis. Propter omnia igitur impigre peruenire digneris. Licet enim nimis sit labor, sed aequalis est merces. Concilium MATISCONENSE II. cap. 1. & 2. diem Dominicum, & Pascha, caelebrem uult haberi, & festiuissimum. vide, Dominicus dies, & Pascha, & Concilium TOLETANVM III. canone 3. eosdem dies uult obseruari, & prohibet in his omnia illicita, vt mox dicitur, & Concilium BRACARENSE I. cano. 4. Si quis (ait) natalem Christi secundum carnem, non uere honorat, sed honorare se simulat, in eodem die, & in Dominico, quia Christum in hominis natura natum esse non credit, sicut Cerdon, Marcion, & Manichaeus, anathema sit. &c. Hinc quoque & Concilium FOROVIENSE sub Carolo Magno canone 13. postquam de die Dominica solenniter in sanctis operibus transigenda egit, mox addit. Caetera principales festiuitates, & ipsae sunt ueneranter honoranda, vel custodienda, & illa festa quae sacerdotes in Ecclesia praedicant, modis omnibus sunt custodienda. Hinc Concilium GENERALE VII. quod Nicenum 2. dicitur, tomo 2. actione 6. contra adulterinam Synodum Constantinopolitanam, quam haeretici vocabant generalem 7. martyres uenerandos, & eorum solennes agi debere profiteretur, vt in vocabulo, imago, passim repositum inuenies. Sicque in quodam loco specialiter ait: Non solum passiones martyrum nos institunt, sed & contextus, & scriptum de illorum passionibus, pieturaque idem indicat, simili modo & annua illorum memoria, &c. Porro Concilium TOLETANVM X. cap. decretum ponit pro celebranda Mariae uirginis annunciatione. vide in vocabulo, Maria, ubi de festiuitatibus eius agitur. Denique GREGORIVS III. vt refert PLATINA CREMONENSIS in eius uita, instituit vt dies festi martyrum, & sanctorum, celebrarentur, & uigilia eorum, cum Missarum solennibus & luminariis accensis: licet Hieronymus contra Vigilantiam, ante reliquias martyrum cereos accendi solitos describat. caeterum Concilium TICINENSE sub Ludouico 2. Imperat. cap. 1. Per singulas (ait) Parochias, eas festiuitates populus obseruare studeat, quas proprius eorum Episcopus uenerari praedicauerit, ita ut neque illas negligant, quas sacerdotes colere monuerint, neque inani superstitione eas celebrari praesumant, quae nequaquam sunt obseruanda.

Concilium Caesaragulanum.
Concilium generale 5. Constantinopolitano 2.
Gregorius Nazianzenus Theodorum Haereticum adhortatur, ad celebranda festa martyrum.
Concilium Matiscone 2.
Toletanum 3.
Concilium Bracarense 1.
Concilium Forouien 1.
Concilium Nicenum 2. generale 7.
Concilium Toletanum 10.
Gregorius 3. Platina Cremonensis.
Concilium Ticinense.

Aliter.

Aliter facientes, districte corrigantur. Vide etiam in vocabulo, Reliquia, & Missa celebranda super reliquias martyrum. Hinc & Concilium MOGVNTINVM I. sub Carolo Magno canone 36. Festos dies in anno celebrare sancimus, hoc est, diem dominicum Pascha, cum omni honore & sobrietate uenerari. Simili modo totam Hebdomadam illam obseruari decreuimus, diem Ascensionis Domini pleniter celebrare. Item Pentecosten similiter, ut in Pascha, in natali Apostolorum Petri & Pauli diem unum, natiuitatem sancti Ioannis Baptista, Assumptionem sanctae Mariae, dedicationem sancti Michaelis, natulem S. Remigij, S. Marini, S. Andreae, in Natali Domini dies 4. Octauas Domini, Epiphaniam Domini, Purificationem sanctae Mariae, & illas festiuitates Martyrum, vel Confessorum, obseruare decreuimus, quorum in unaquaque parochia sancta corpora requiescunt: similiter etiam dedicationem templi. Et Concilium COLONIENSE II. sub Carolo Crasso, cap. 2. meminit diei S. Ioannis Baptista, & aliorum. Praterea Concilium OXONIENSE sub Innocentio I I I. c. 1. enumerat festa plurima, quae iniungit celebrare, interdico seruilis opere, uidelicet festa omnium Dominicarum, quinque dierum natalis Domini (ubi comprehendunt, vt reor, Thomae martyris festum) festum circuncisionis, Epiphaniae, omnia festa beatae Mariae, & signatur festum conceptionis, duo quoque festa S. Crucis, Ioannis Baptista, Petri & Pauli, Magdalene, Laurentij, S. Michaelis, omnium sanctorum, Catharinae, Nicolai, dedicationis. Enumerat quoque alia festa uulgaria, in quibus licite opera feruilia exercentur, vt dies animarum inuentionis S. Crucis, Octauas Epiphaniae, &c. Omnino eadem renouat Concilium NARBONENSE nuper in lucem emissum opera Arnoldi Sorbini, cap. 3. & iniungit, vt eosdem festos dies singulis dominicis presbyteri suis parochianis annuncient. Praterea dies festos celebrari haberi sanctorum 4. Doctorem, BONIFACIVS VIII. instituit, vt habes in sexto decretalium, tit. 22. de reliquijs & ueneratione sanctorum, cap. Gloriosus Deus in sanctis, suis, &c. Et Concilium TOLOSANVM opera eiusdem Arnoldi Sorbini nuper in lucem emissum, praecipit omnibus parochianis, diebus festis & dominicis, Missae interesse. Vide cap. 12. eiusdem concilij & in vocabulo, Missa diebus festis audientia. Idem renouat Concilium BITERRENSE praefide Episcopo Tornacensi, vt ibidem dicitur. Denique EUGENIVS I V. in Concilio Florentino, decreto ad calcem addito, dies festos celebres dedit Armenis, qui hos ignorabant, Annunciationis beatae Mariae uirginis, natiuitatis Ioannis Baptista, natiuitatis & circuncisionis Domini, Epiphaniae, Purificationis, iubens vt eos dies iisdem temporibus, quibus & Latini, celebrante seruilis opere, debeant celebrare. Deinde Concilium RATISPONENSE sub Laurentio Cardinali, cap. 20. determinat festa, quae ab omni opere seruilis cessando celebrari debent, quae etiam in usu modo habemus. Nec est opus ea recensere. In caeteris autem festiuitatibus Missa audita, permittit ad opera suas fideliter redire. Festis tamen dedicationum (ait) & patronorum specialium nihil derogantes, quoad eorum celebrationem, in cathedrali sede ciuitateq., ac loco etiam Episcopalis residentie dumtaxat, &c. De festis quoque sanctorum, ab Ecclesia institutis, feriandis, in quibus soli Deo uacandum est. Concilium COLONIENSE III. par. 9. cap. 9. & 10. agit satis abunde & Concilium AVGVSTENSE sub Othone Cardi-

Concilium Moguntinum.
Dies specialiter feriandi.
Dedicatio templi a nobis hodie celebratur.
Concilium Colonien 1.
Concilium Oxoniense in Anglia.
Concilium Narbonense sub S. Ludouico.
Bonifacius 8.
Concilium Tolosanum.
Concilium Biterrense.
Eugenius 4.
Concilium Ratiponense sub Laurentio Cappegio.
Concilium Coloniense 3.
Concilium Augultense.

nali, cap. 24. & Concilium TREVERENSE II. cap. II. Sed & nouissime Concilium TRIDENTINVM generale sessio. 25. quae fuit 9. sub Pio I V. cap. ultimo, Pastoribus iniungit, sedulo commendare deuotam & religiosam dierum festorum celebrationem. Vide locum. Multa hic, optime lector, testimonia & irrefragabilia proculimus, & quidem plura proferre potuissim, nisi tedium tibi parare credidissim. Adde quod passim etiam in suis locis referuntur quaedam, quae inuenies commode in uocabulis, Crux, Dedicatio, Parasceue, Caena, Maria, Reliquia, Sancti, & Imago, & Pascha, & in sequentibus atque infra in uocabulo, Dominicus dies, &c. & Eucharistia, &c.

Dies non festi choreis, aut turpitudinibus ducendi.] Satis superque in superiori annotatione de hac materia egimus. Verum promissimus, quia hic quaedam specialiter referuimus ad lectoris animum fubleuandum. Igitur dies festos non transigendos in ebrietatibus, & commensationibus, atque iustibus, satis demonstrat GREGORIVS NAZIANZENSIS oratio. 3. coram beato Basilio: Sanctificemus (ait) nosmetipsos martyribz quoniam & illi per sanguinem & ueritatem se sanctificauerunt, liberemur ab omnibus inquinamentis tam carnis, quam spiritus, lauamur, puri stamus, offeramus & nos, corpora & animas nostras, sacrificium uiuens sanctum & placium Deo, colloquium nostrum si rationabile. Nihil enim adeo puro est dignum, quem admodum puritas & purgatio. Certemus per certamina, uincamus per uictorias, testimonij prebeamus ueritati per martyres, cum talibus eorum gratificemur certaminibus, ut nos quoque corona stamus participes. Et caetera, oro lege. Hinc & IOANNES CHRYSOSTOMVS homil. 8. de resurrectione, tomo 3. Ita (inquit) nobis sanctorum dierum festiuitas agatur, ut relaxatione corporum, puritas non corrumpatur animorum, sed potius abstinentes ab omni luxu, ebrietate, lasciuia, dantes operam sobria remissioni, ac sanctae sinceritati, id efficere tentemus, ut quidquid nunc corporali absentia non adipiscimur, mentium puritate queramus, & sane hoc non uiliuati tantum nostra & saluti, sed etiam festiuitati ipsi ac temporis, &c. Vide & eundem ad calcem orationis in S. Philogonium. IDEM & homilia seu concione I. de Lazaro, tomo 2. disertissime monstrat, qualiter in diebus festis soleant maiora committi peccata. Sed prohibitior est, quam hic possit inseri. Lege auctorem. Porro CYRILLVS ALEXANDRINVS lib. 8. in Ioannem, cap. 5. exponens illud, quid putatis, quia non uenit ad diem festum hunc, &c. O impietatem! cum magis uirtuti est incumbendum, magis a sceleribus abstinendum, tunc innocentem capere conantur. Sed pro dolor quam plurimi inter Christianos hanc Iudaorum auentiam & improbitatem, qui diebus festis, aut ludis illiberalibus, crapulae, choreis, aut alijs mundi uanitatibus dediti, cum Deo obsequij diligentius exhibere, cum templa Dei frequentare, orationibus insistere atque Ecclesiastico interesse officio deberent, tunc maxime Deum suis dissolutissimis moribus irritant. Id ne est, o Christiani, celebrari diem festum, indulgere uentri, & in concis uoluptatibus habere, laxare? Si prohibetur die festo opus (uide mox, quod manu exercetur ad uite necessitatem, ut integris diuinis rebz uacare possitis, nonne potiori iure prohibita sunt ea, quae non nisi cum peccato committi possunt, & graui offensione Dei? Diebus ad exercenda opera seruilia concessis, unusquisque suo intentus est operi, & abstinet a crapula, ludis, & uanitatibus. Diebus autem festis possim curritur ad cauponam, ad ludos, spectacu-

Concilium Treuerense.
Concilium Tridentinum generale.
Gregorius Nazianzenus.
Quanta puritate dies festi celebrandi.
Ioannes Chrysostronus.
Cyrillus Alexandrinus.
Aurea uerba.
Eusebius.

la, & choreas, in irrisionem diuini nominis, & diei prauaricationem, cum tamen eo grauius sit peccatum, quo sanctiori tempore committitur. &c. Et A V G V S T. H I P P O N E N S I S serm. 1. de Aduentu Domini in carne. Quotiescumque aut natalem Domini (ait) aut reliquas solemnitates celebrare disponis, ebrietatem ante omnia fugite, iracundia quasi bestia crudelissima repugnat, odium velut venenum mortiferum de corde vestro repellite, & tanta in vobis sit claritas, que non solum vsque ad amicos, sed etiam vsque ad ipsos perueniat inimicos, ut securi dicere possimus in oratione Dominica. Dimitte nobis debita nostra, &c. BERNARDVS CLAREVALLENSIS serm. 1. in festo omnium Sanctorum: Non ignoramus secularibus id moris esse, ut in diebus festis festiua sibi conuinia parent, & quanto fuerit sollemnitas clarior, tanto splendidius epulentur. Proinde & Concilium AFRICANVM, can. 28. prohibet diebus festis fieri spectacula, vt in vocabulo, Spectaculum, positum inuenies. Hinc Concilium TOLETANVM III, sub Pelagio II. cano. 13. & allegat Gratianus de consecratione distinet. 3. cap. 1. religiofa. Determinanda est omnino (ait) irreligiosa consuetudo, quam vulgus per sanctorum solemnitates agere consuevit. Populi, qui debent officia diuina attendere, saltationibus & iurpibus imugilant, non solum sibi nocentes, sed & religiosorum officia. Hoc eximium vt ab omni Hispania depellatur, sacerdotum & iudicum a concilio sancto cure committitur. Hinc & Concilium CABILONENSE I. sub Eugenio I. can. 18. Multa quidem (ait) eueniunt, que dum leniter corriguntur, sepius maiora consurgunt. Valde enim omnibus noscitur esse indecorum, quod per dedicationes Basilicarum aut festiuitates martyrum ad ipsa sollemnitas conuenientes, choros fornicum turpia quidem & obscena canica decantare videntur, dum aut orare debeant aut clericos psallentes audire. Vnde conuenit, ut sacerdores loci talia a sepius Basilicarum & portibus ipsarum, ac etiam ab ipsis atrijs vetare debeant & arceri. Et si voluntarie noluerint emendare, aut excommunicationis debentur, aut discipline aculeum sustinere. Hinc Concilium GENERALE VI. quod fuit Constantinopolitanum III. prohibuit tales saltationes, atque mysteria fieri in diebus festis, quæ antiquo more fiebant in nomine Bacchi: statuitque, vt nullus deinceps vir muliebrum veste utatur, nec mulier viri: Alias (ait) excommunicationis coërceatur censura. Sed & Concilium GENERALE VII. quod Nicænum II. dicitur, istud prohibuit, Et Concilium MOGVNTINVM I. sub Carolo Magno, cap. 48. Et Concilium MOGVNTINVM I. V. capite 61. & nouissimè Concil. TRIDENT. generale, sessio. 25. quæ fuit 9. sub Pio I. V. cum de sacris imaginibus agit: Sanctorum (ait) celebratione atque reliquiarum visitatione, homines ad commensationes aut ebrietates non abutantur, quasi festi dies in honorem sanctorum, per luxum & lasciuia agantur. Postremo tanta circa hæc diligentia & cura ab Episcopis adhibeatur, vt nihil inordinatum aut præposterè, & tumultuarie accommodatum, nihil profanum, nihilq; in bonum appareat, cum donum Dei deceat sanctitudo, &c. Vide Imago. Omnia hæc FRANCIS G. II. & CAROLVS IX. Gallie Reges in constitutionibus Aureliæ editis, iterum confirmarunt, articulo 14.

Diebus festis opera seruilia non exercenda. Jam in superioribus annotationibus, dū se locus offerret, de his egimus. Lege etiam Cyrillum superioribus allegatum: & infra in vocabulo, Dominicis diebus ab opere cessandū, &c. at-

que in dictione, Missa diebus festis audienda, &c. Porro Concilium AVRELIANENSE III. illud vetat speciali decreto, cap. 27. Quia (ait) per suatum est populis die Dominico agi cum caballis, aut bobus, & vehiculis itinera non debere, neque vllam rem ad victum preparare, vel ad nitorem domus vel hominis pertinentem, nullatenus exercere. Quæ res quia ad Iudaicam magis quam ad Christianam obseruantiam pertinere probatur, id statumimus, vt die Dominico, quod ante fieri licuit liceat. De opere tamen rurali, id est, agricultura, vel vinea, vel sectione, vel missione, vel exactio, sepe censuimus abstinendum, quò facilius ad Ecclesiam venientes orationis gratia vacent. Quod si inuentus fuerit quis, in operibus supra scriptis que interdita sunt, se exercere, qualiter emendare debeat, nō in laici distributione, sed in sacerdotis castigatione consistat. Hæc constitutio omnino simili forma repetitur in Concilio CABILONENSE I. cap. 18. & omnino etiam in Concilio VERNENSI sub Pipino Rege, cap. 14. & in Concilio PARISIENSI III. lib. 2. cap. 12. vbi etiam nec secularia negotia aut secularis causas, volunt haberi, ex testimonio Augustini, sicut inuenies in vocabulo, Ecclesia non sit locus confabulationis, &c. Vide infra, Dominicus dies: ex Concilio Matisconensi I. & in dictione, Pascha, & in vocabulo, Quadragesima: Cōcilio Triburienfi, &c. Præterea CLAREVALLENSIS I. lib. 8. Constitutionum Apostolicarum, cap. 39. sic Apostolos memorat statuisse: Quibus diebus oporteat quiescere seruos ego Petrus & ego Paulus disponimus. Operentur serui quinque dies, in sabbato & dominica die quiescant in Ecclesia propter doctrinam pietatis. Sabbatum enim diximus creationis habere rationem, Dominicam resurrectionis. Serui per totam magnam hebdomadam & sequentem quiescant, quoniam illa ad passionem pertinet, alia ad resurrectionem. Et est opus institui, quis sit ille, qui passus sit & resurrexit: & quis hoc permiserit & suscipuerit. In Ascensione quiescant, quoniam est filius Christi dispensationis. In Pentecoste quiescant propter presentiam Spiritus sancti, donatam his qui in Christum crediderunt. In natali festo quiescant, quoniam in eo expectata gratia data est hominibus, vt nasceretur Dei verbum, Iesus Christus, ex Maria virgine propter mundi salutem. In festo Epiphania quiescant, quoniam in ea facta est manifestatio diuinitatis Christi, testificatio eis patre in baptismo, & paraclito in forma columbe demonstrante eum, cui testificatio facta est. In diebus Apostolorum quiescant, magistri enim vestri fuerunt, & Spiritus vos participes fecerunt. In die Stephani Protomartyris quiescant, & reliquorum sanctorum martyrum, qui Christum proprie vite anteposuerunt. Hæc omnia confirmat SYRICVS I. epistola ad Himerium Tarraconensem Episcopum, cap. 2. & allegat Gratianus de consecratione distinet. 4. cap. Non ratione. Sed plura ex superioribus colligi: & infra in die Dominica.

Dies festi gentium abrogantur. De calendis Ianuarij pulchrè agit in sermone prolifissimo eiusdem diei, AVGVSTINVS HIPPO- NENSIS, vbi mirè vanitatem istius festi profert. Agit quoque de Scenicis & aliis ludis in lib. 1. de ciuitate Dei. Vide hinc, Spectacula, & ludus. De his autem diebus festis Gentium, Concilium TVRONENSE II. cano. 23. (vt etiam allegat MARTINVS BRACARENSE in collectorio suo, cap. 73. & 74.) sic loquitur: Damnamus eos qui calendas colunt Ianuarij, tanquam in honore Iani, cum Ianus homo gentilis fuerit, rex quidem, sed Deus esse non potuit. Quisquis ergo unum Deum,

Aurelianens. 3. sub Vigilio 1.
Vide quia caute Iudicari ca uendam sper fitionem dem onstrat.
Locus deprauatus & obfcu rus.
Concilium Cabilonense 1. Concilium in Palatio Vernis celebratum. Concilium Parisiense 3.
Clemens 1.
Constitutio Apostolorum Petri & Pauli.
Magna hebdomada castandū ab opere seruili.
In natali Apostolorum quiescendum.
Syricus.
Augustinus Hipponensis.
Concilium Turonense 1. sub Pelagio 1. Martinus Bracarenfis.

Augustinus Hipponensis.

Bernardus Clareualensis.

Concilium Toletanum 3.

Concilium Cabilonense.

Concilium Constantinopolitanum 3. generale 6.

Concilium Nicænum 7. generale 7. sub Adriano 1.

Concilium Moguntinū 1.

Concilium Moguntinū 4.

Concilium Tridentinū generale nouillimum.

Franciscus 1. & Carolus 9. Præcia reges.

Obseruatio Cathedra Petri, & alias, Victimæ.
Concilium Antifiodent. Martini Bracarenfis.
Calendæ Martij.
Concilium Constantinopolitanum 3. diuini generis 6.
Bonifacius Martyr Moguntinensis.
Superstitiones Romanorum Christianorum.
Galat. 4.
Augustinus Hipponensis.
Zacharias 1.

Patrem, regnantem cum Filio & Spiritu sancto credit, certè hic integer non potest Christianus dici, qui aliqua de gentilitate custodit. Sunt etiam qui in festiuitate cathedrae Domini Petri Apostoli * cibos mortuis offerunt, & post Missas redeuntes ad domos proprias ad Gentilium reuertuntur errores. & post corpus Domini, sacras demones escas accipiunt. Contestamur illam sollicitudinem tam pastores quam presbyteros gerere, vt quemcunque in hac fatuitate persistere viderint, vel nescio ad quas Petras aut arbores, aut ad fontes, designata loca Gentilium, perpetrare que ad Ecclesia rationem non pertinent, eos ab Ecclesia sancta authoritate repellant, nec participare sancto altari permittant, qui Gentilium obseruationes custodiunt. Quid enim demonibus cum Christo communicare, que magis sumendo indiduum, delicta videatur addere, quam purgare? Idem omnino statuit Concilium ANTISIODORENSE I. sub Desidedit Papa I. c. 1. Et MARTINVS BRACARENSE in collectorio suo, cap. 72. meminit, & allegat Gratianus causa 26. quæst. 7. Non liceat (ait) Christianis tenere traditiones Gentilium, & obseruare vel colere elementa, aut luna, aut stellarum cursus, aut inane signorum fallaciam, &c. Vide supra in vocabulo, Astra non obseruanda, &c. Calendæ quoque, quæ solent prima die Martij celebrari cum saltationibus & Gætyricis canticis, strictissimè vetat Concilium GERNERALE VI. quod est Constantinopolitanum III. in Trullo celebratum sub Constantino IV. Pogonato, cano. 2. & 6. lege diligentius. Item BONIFACIUS MOGVNTINENSIS Archiepiscopus I. qui postea fuit martyr, & primus Catholicam fidem Germanis prædicauit, epistola ad Zachariam Papam directâ, conqueritur suos Germanos & Francos, ad Gentilium festa celebranda ductos, exemplo Romanorum, quos se annis singulis vidisse dicebant in Romana vrbe iuxta Ecclesiam S. Petri ei fieri in die vel nocte, quando Calendæ Ianuarij intrant. Paganorum consuetudine Romanos ducere per plateas choros, & acclamationes ritu Gentilium, & cantationes sacrilegas celebrare, & mensas illa die vel nocte dapibus onerare, & nulli de domo sua igne, vel ferramentum, vel aliquid commodi vicino suo prestare velle, dicebant quoque, se vidisse ibi mulieres pagano ritu phylacteria, & ligaturas, & in brachijs & in cruribus ligatas habere, & publicè ad vendendum venales, ad comparandum alijs offerre. Quæ omnia prædictus Bonifacius suadet extirpanda, & hortatur prædictum Pontificem hoc è medio tollere, Quia hæc (ait) nobis improprium & impedimentum prædicationis & doctrinæ perficiunt. De talibus (ait) dicit Apostolus, dies obseruatis & tempora, timco ne sine causa laborauerim in vobis. Et S. AVGVSTINVS sermo. 241. de tempore: Nam qui prædictis malis, id est, carnis, & diuinis, & aruspicijs, vel phylacterijs, & alijs quibuslibet angurijs crediderit, & si ieiunet, & si oret, & si iugiter ad Ecclesia currat. Et si largus elemosinas faciat, & si corpus suum in omni afflictione cruciauerit, nihil illi proderit, quandiu sacrilegia illa non reliquerit. Nam si istas Paganias, paternitas vestra ibi in Romana vrbe prohibuerit, & sibi mercedem, & nobis maximum profectum in doctrina Ecclesiastica perficiet. Cui prædictus ZACHARIAS I. episto. 9. ad ipsum directâ satisfaciens: Quia (inquit) hæc per instigationem diaboli pullulabant a die qua nos vixit diuina clementia (quamquam immeritis existimus) Apostoli vicem gerere, illico omnia hæc imputauimus. Parisq; modo volumus

tuam sanctitatem populis sibi subditis predicare, atque ad viam æternæ vitæ perducere. Nam hæc omnia consuetudine prædecessoris nostri GREGORIUS III. ac nutritoris, amputata sunt. Hæc omnia etiam in Concilio FRANCISCO sub Carolomano Principe, præsidere in eo præfato Bonifacio Moguntinensi prohibita sunt: & postea in Concilio SYSSIONENSI sub Childerico Rege, & Pipino duce ad S. Medardum celebrato, vbi intererant Episcopi 23. Idem quoque omnino statuit & Concilium NANNENSE, cap. 20. & vlti. Lege quoque in dictione, Astra, & Magia atque Magicus, &c. Anguria.

DIFFINITIO.

Diffinitio incauta. Concilium ELBERTINVM, vt citat Gratianus causa 22. quæst. 4. cap. Diffinitio: Diffinitio incauta laudabiliter solueda est, nec est prauaricatio, sed temeritatis emendatio. Idem omnino statuitur in vocabulo, Iuramentum quod retractandum est aliquando: & Testimonium. Vide suis locis.

DIGAMVS.

Digamus non portandus. Non sic volumus intelligere digamum vt bigamum, quia de bigamis suo loco egimus. Hic autem volumus inuenire, non licere duabus vxoribus iungi viuentibus. Hinc NICOLAVS I. Lotharij Regem Franciæ seuerè corripuit, & duris perstringit sententijs, qui duas vxores seu pellices, Tebergam & Gualdradam habebat, vt iam diximus in dictione, Adulterium. Cui etiam, epistola ad eundem, & ad Hincmarum Episcopum Rhemensem missa, sic loquitur, & allegat Gratianus causa 24. quæst. 3. cap. An non (ait) districtè vltione feriendus es, qui in duabus vxoribus adulterium Lamech, & flagitium imitatus esse dignoscis? Quod Dominus non nisi post septuaginta septem generationes suo saluifero aduentu deleuit? Cum Cain fratricidium septima generatione aquis abolitum sit cataclysmi, id est, diluuij? &c. IDEM epistola ad omnes Episcopos Galliæ, & Germaniæ, & allegatur à Gratiano causa 11. quæst. 3. cap. Tengualdum, duos Archiepiscopos, qui eiusdem Lotharij fautores & tutores erant, Tengualdum Treurensem & primatem Belgiæ provinciar, & Guntharij Agripinæ Coloniar, ab omni sacerdotij officio, & Episcopatus exutos regimine, damnauit. IDEM iterum epistola ad Radualdū Portuensem, & Ioannem Sicouensem Episcopos, & alegat Gratianus causa 31. quæst. 2. cap. Gotharius, præfatis Episcopis hanc causam committit, vt si inuenierint Gualdradam eidem Regi legitime copulatam, secundum solennitatem quæ in nuptijs fieri solet, de altera superinducta corrigatur, & ab eo separetur, Quia hoc (ait) contra diuinum est præceptum. Idem autem Lotharius, qui, vt diximus, repudiata legitima coniuge Teberga, Gualdradâ sibi coniunxerat, conatus est postea apud Pontificem nouum Adrianum II. Nicolai successorem, literis primò, deinde verbis per semetipsum, Roma se purgare, vt refert PLATINA CREMONENSIS, & cæteri historiographi in vita Adriani II. & verbis humilibus Summo Pontifici digni honorem impendit. Qui cum ad sacram communionem esset vocatus, præmonitus tamen à Pontifice, quòd si se conscium sciret, non eam præstaret.

Gregorius 3.
Concilium Francicum in Francia celebratum.
Concilium Suetifioense.
Concilium Nannense.
Concilium Elbertinum.
Nicolaus 1. vsq; Bonifacius 11. de Astra hæc contraxerunt.
Genes. 6. Episcopi condemnantur sine synodo, vide Episcopus.
Lotharius se purgat humiliter.
Platina Cremonensis.
Attende Historiam mirabilem!

meret accipere. Ille cum proceribus, qui eius erant sceleris complices, licet essent consilij facinoris, intrepidè de manu Pontificis, Christi corpus perciperit. Sed eodem anno paulò post Lotharius 6 Idus Augusti, Placentiæ moritur, &c. (paucis demptis qui se à communione subduxerant) intra anni spatium vitam cum morte commutarunt Et ingens clades nobilitatem omnem, ac populum regis, horrendum in modum peruasit. Præterea nota est historia nostri temporis, quæ Henricum VIII Angliæ Regem fidei defensionem propter Ecclesiasticæ religionis tenacitatem appellatum, refert impie contra Papam & omnem clerum conspirasse, eò quòd eius secundis nuptiis non assentiret, & plures martyrio coronauit, vt testis est SIMON FONTANVS, lib.9. Historiæ nostri temporis, & ceteri historiographi.

DILECTIO.

Dilectio vnde] Et quam sit virtus eius, abundè GREGORIVS I. lib.10. Moralium, cap.5. & 6. in vndecimum caput Iob vbi interpretatur illud, *Non ostenderet tibi secreta sapientiæ, & quòd multiplex sit lex eius.* Et lib.40. Homiliarum homil. 27. vbi illud Euangelium exponit, *Hoc est præceptum meum, vt diligatis inimicos, &c.* Sed de hac superius in vocabulo, Charitas, sufficienter egimus. Qui autem de effectibus charitatis & dilectioni, voluerit scire, pulcherrimum super hoc edidit tractatum V. Pater SIMON DV CORROY nostræ quondam religionis decus & ornamentum, cuius memoria in benedictione sua vis est: verum mihi mors intolerabilis. Hic nepe mihi vicium erat solatium, & à die mortis eius, quo receptus est in eam, quam virtute & fidei meritis comparauerat, sedem, inueniunt me multa mala, à quibus vtique liber essem, si tanti patris præsentia fruerer, cum ab eo, tanquam à templo Spiritus sancti, omnè mihi exhaustirem tribulati spiritus, requiem. Diem clausit extremum venerabilis iste Pater, inter suorum manus, septima Iunij anno 1569. ætatis suæ anno sexagesimo nono, colachyuantibus cunctis, qui ei bene optarèt imò qui ordini condolebant, cuius specimen erat & vicium luminat. Non enim ei dolendum erat, qui indubiè (vt exitus approbatit hora) ad cœli ampla calcatis terestribus & caducis tendebat, sed condolendum mihi & cæteris, qui tanto orbati patre essent futuri, præda & spoliis inimicis. Multos hic sanctus Pater tractatus edidit, omnem doctrinam & dulcedinem spirantes, vt suis in locis inferemus, & præcipuè de tribus Theologicis virtutibus, fide, spe, & charitate, vltimo sui prouincialatus triennio, ita luculenter disseruit, vt nihil habeam quod eius possim addere suati loquentiæ: atque quem verbis expressit, dilectionis feruorem expertus sum in me completum. A quo, si quid habeo doctrinæ & religionis, tanquam à lucidissimo fonte, me cõsueor hausisse. Sed de his aliàs.

DIŒCESIS.

Diæcesis nomen sapius inuenies in vocabulo, Episcopatus. Illuc recurre.

DIPTYCHA.

Diptycha] Dicuntur certi libri, vel quædam loca, vbi nomina defunctorum Episcoporum, inseribebantur, vt sapius meminimus in vocabulo

Simon Fontanus.

Simon du Corroy Celestini.

Authoris conuestio.

Episcopus, dum de recitandis nominibus Episcoporum agitur. Ne pigeat huc te conferre, ea quæ ignoras & concupiscis abundanter cogniturus. Vide itaque & in vocabulo, Missa, & Episcoporum nomina, &c.

DISCERE.

Discere quam bonum.] INNOCENTIUS I. in præmio epist. 3. ad ad Exuperium Tholosanum Episcopum: *Dilectio tua institutum secuta prudentium, ad sedem Apostolicam referre maluit, quid de rebus dubiis custodire deberet, potius quàm usurpatione presumpserit, quæ sibi viderentur, de singulis obtinere. Cur enim magis pendendum putemus, discere aliquid, quam omnino nescire? Mihi quoque ipsi de collatione docilitas accidit, dum perferuntis rationibus ad proposita respondere compellor, eoque fit vt semper aliquid addiscat, qui postulat ut doceat.*

DISCIPLINA.

Disciplina quid.] CYPRIANVS CARTHAGINENSIS initio libri de habitu virginum: *Disciplina (ait) custos spei, retinaculum fidei, dux itineris salutaris, fomes ac nutrimentum bonæ indolis, magistra virtutis, facit in Christum manere semper, ac ingit in Deo viuere, ad promissa cœlestia & diuina præmia peruenire. Hanc sectari salubre est, & aduersari ac negligere lethale.* Et cætera quæ ad cõmendationem disciplinæ profert ex scripturis. AVGVSTINVS HIPPOINENSIS, libro de moribus Ecclesiæ, cap. 18. *Disciplina (ait) que animi medicina est, quantum in scripturis ipsis diuinis colligi licet, in duo distribuitur, coercionem & instructionem. Coercio timore, instructio vero amore perficitur, eius dico cui per disciplinam subuenitur. Nam qui subuenit, nihil illorum duorum habet, nisi amare. Lege eundem serm. 1. de bono disciplina, cap. 3. tomo 5. & ibidem, cap. 4. & 5. & 7. Et GREGORIVS I. libro Pastoralium secunda parte, cap. 6. ad calcem, docet quomodo Prælati debeant temperare disciplinam. Vide locum.*

DISCORDIA.

Discordia sedanda.] Vide superius, Concordia, & Contentio: & infra, Lis. Præterea sic Concilium CARTHAGINENSE I. V. sub Syricio, cui interfuit Augustinus, cano. 26. allegatur à Gratiano, dist. 90. cap. Studendum: *Studendum est Episcopis, vt dissidentes fratres, sine clericis, sine laicos, ad pacem magis quam ad iudicium cohortentur.* Et cano. 59. *Discordantes clericos Episcopus, vel ratione vel potestate, ad concordiam trahat: inobedientes Synodus per * audientiam damnet.* Idem statuit INNOCENTIUS I. epist. 2. ad Victricium Episcopum Rhotomagensis, cap. 3. & allegatur à Gratiano causa 11. quæst. 1. cap. Si quæ. IDEM Concilium, cano. 93. allegatur à Gratiano dist. 90. *Oblationes (ait) dissidentium fratrum neque in sacrario, neque in gazophylacio recipiantur.* Vide etiam. LIS BONIFACIVS I. vt allegatur in Codice 5. librorum, lib. 4. cap. 21. *Relate sunt nobis quorundam sacerdotum persona, in tantam dissensionem efferuisse discordiam, vt non solum illos ab ira, occasus solis non renoueret, sed ne anno quidem transactio temporis, ad bonum charitatis reuolueret, quippe in quorum cordibus sibi insitissimus Christus occubuit, vt ad lumen charitatis redire vix possint. Horum igitur & similium discordantium fratrum oblationes iuxta antiqui canonis (vide supra) definitionem nullo*

Innocentius I.

Nota.

Cyprianus Carthagenensis.

Augustinus Hipponensis. Disciplinæ partio.

Gregorius I.

Concilium Carthagenense 4.

* audactam

Innocentius I.

Bonifacius I.

Attende.

modo

modo recipiendas esse censemus. Personis tamen discordantibus id specialiter diffinitione præcipimus, vt eos ante reconciliatio vera innectat, quam vllus eorum accedere ad altare Domini audeat, vel gratiam communionis sancta percipiat. Sed geminato tempore per penitentiam compensabunt, quo discordia seruetur. Quod si vnus eorum alio contemne ad satisfactionem charitatis cucurrerit, ex eo tempore iam pacificus intra Ecclesiam recipietur, ex quo ad concordiam festinasse conuincitur. Sententia tamen superiori seruata, vt tempus quod in ira expendit, geminatum penitentia satisfactione persoluat. Omnino similia verba ponit CONCILIVM TOLETANVM XI. cap. 4. Et AVGVSTINVS HIPPOINENSIS, serm. 10. in communibus sermonibus: *Discordiam in corde tuo diabolus feminat, ipse plantauit, ipse habitauit. Nonne ille est semper discordiarum feminator, dissensionis author, & origo rixarum? Hinc GREGORIVS I. lib. Pastoralis curæ par. 3. admonitione 23. Admonendi sunt discordes, vt si aures à mandatis cœlestibus declinauerint, mentis oculos ad consideranda ea que in inferis versantur aperiant, quod sepe aures eiusdem generis sese, socialiter volando non deserunt, & quod Gregoriam animalia bruta pascantur. Quæ si solerter aspiciantur, concordando sibi irrationalis creatura indicat, quantum malum per discordiam rationalis, creatura committat, quando hæc à rationis intentione perdidit, quod illa motu naturali custodit. De sedanda discordia, vide eundem lib. 4. Dialogorum, cap. vltimo. Hinc Concilium VORMATIENSE, cano. 41. sic statuit: *Placuit, vt quicumque odio, aut longa inter se lite dissenferint, & ad pacem renouari diuina intentione nequiverint, à ciuitatis primitiis sacerdotibus arguantur. Qui si inimicitias deponere perniciosa intentione noluerint, de Ecclesia cœtu iustissima excommunicatione pellantur.* Hos & Concilium NANNETENSE arceat à Missæ officio, vt inuenies in vocabulo, Missæ qui interesse non debent, &c.*

DISCRETIO.

Discretio in rebus agendis necessaria.] SOTER I. epist. 2. ad Episcopos Italiæ: *Multum nobis necessaria est vigilantia tanti sacramenti sapientia discretionis, que occulta tenebrarum reuelat, ad requisitionem huiusmodi rei & seruationem: quoniam, latet quodammodo, & absconditur, vixq; comprehenditur, dolose existens malitia, pro eò quòd sibi pietatem callide blandiatur, vt valeat, seruantium mentem latere, &c.* Et GREGORIVS I. de virtute discretionis lib. 1. Moralium, cap. 35. & lib. 3. cap. 8. agit & alij Patres.

DISPENSATIO.

Dispensationes non leuiter dandæ, nec obtinendæ.] Suprà de his egimus in vocabulo, Confanguineus, & Clericus falsarius, & alibi. Sed & Concilium COLONIENSE III. part. 1. cap. 33. sic statuit: *Quam impudenter plerumque diplomatibus ac dispensationibus apud sedem Apostolicam extortis, præter summi Pontificis mentem (qui & vult, vt debet potestate sibi concessa, non ad destructionem, sed ad constructionem vti) abutantur, nullus est qui ignoret. Non prohibeo (inquit quidam vir * pius) dispensare, sed dissipare. Dispensatio quidem creditur est, sed iam queritur inter dispensatores, vt fidelis quis inueniatur. Quamquam apud illos maxima culpa pars residet, qui vel nulla vel minus legitima, vel etiam ficta causa supplicitoris precibus inserta dispensationis te-*

Concilium Toletanum vñ decimum. Augustinus Hipponensis.

Gregorius I.

Vide.

Concilium Vormatiense.

Concilium Nannetense.

Soter I.

Gregorius I.

Concilium Coloniense 3. anno 1536.

* est Bernardus lib. 3. de consideratio ne ad Eugenium circa finem. 1. Corinth. 4.

horum tandem eliciunt, quos apud Deum, qui renas & corda scrutatur, omnemq; hypocrisim ac fraudem, excruciat, securos quis dixerit? Nemo tibi (ait idem ille) Bernardus, de dispensatione Apostolica blandiatur, cuius conscientiam diuina sententia tenet, alligatam. Sed quia pauci sunt, in quorū conspectu est Deus, plerique vero qui sacra auctoritate pro sua libidine passim abutuntur, fit vt Concilij LYGDVNENSIS sub Gregorio X. celebrati non insalubre decretum (allegatur in 6. decretalium) aduersus insolentiam eiusmodi hominum in usum renouare cogamur, quo subiuuati cunctis, qui talibus diplomatis sibi blandiuntur, necessitatem imponemus literas suas nobis exhibendi, visuris non rite impetraverint, ac rite impetratis utantur. Et vt quam maxime robusta sint dispensationes, istæ, curabimus tamen vt menti canonis ac summi Pontificis satisfaciatur, videlicet ne animarum cura in his Ecclesiis, personaribus, seu dignitatibus, quas sub hoc prætextu occupant, negligatur, nec beneficia ipsa debitis obsequiis defraudentur. Vide dispensationibus, quas obtinent monachi apostata: vide Apostata. Porro Concilium TRIDENTINVM sessione 22. quæst. 6. sub Pio IV. cap. 5. decreti reformationis, iubet omnes dispensationes à curia Romanæ venientes, loci ordinario cõmitti, priusquam suum sortiantur effectum. Vide & supra in vocabulo, Canones quando liceat immutare, vbi & dispensationis fit mentio, ex eodem Concilio. Dispensatio Episcoporum super irregularitate.] Concilium TRIDENTINVM sessio. 24. quæ fuit 8. sub Pio IV. cap. 6. decreti reformationis: *Liceat Episcopis (ait) in omnibus irregularitatibus & suspensionibus & delictis occulto prouentibus, excepta ea que oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentiosum dispensare: & in quibuscunque casibus oculis, etiam sedi Apostolicæ, referuatis, delinquentes quoscuque sibi subditos in diocesi sua per se ipsos, aut vicarium ad id specialiter deputandum, in foro conscientie gratis absoluerit, impoſita penitentia saluari. Idem & in hæresis crimine in eodem foro conscientie eis tantum, non eorum vicariis, fit permissum, &c.*

DISPENSATOR.

Dispensator.] Vide Oeconomus, & Clerici dispensatores supra.

DISPUTATIO.

Disputatio de fide præcipuè cum hæreticis cauetur.] Licet in dictione, Hæreticus, dicturi simus, quia resistendum est hæreticis verbo veritatis, tamè frequentes disputationes aliquando magis officiant, quam profint, cum & inde paucos videamus hæreticos conuerti, sed multos potius subuertit. Non enim proiciendæ sunt margaritæ ante porcos, ne eas pedibus conculeant. Vnde sic TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS, libro de præscriptionibus aduersus hæreticos, vbi regulam fidei summariam tradidit, quam inuenies in dictione, Symbolum Tertulliani, sic inferit: *Hæc regula fidei à Christo instituta, nullas habet apud nos questiones, nisi quas hæreses inferunt, & que hæreticos faciunt. Ceterum inuenies formam eius in suo ordine, quantumlibet quaras & trahes, & omnem libidinem curiositatis effundas, si quid tibi videtur vel ambiguitate pedere, vel obscuritate obumbrari, est vniue frater aliquis doctor gratia scientie donatus, est aliquis inter exercitatos comersatus, vel etiam recurre curiosus tamen querens, nonissimè ignorare melius est,*

Concilium Lugdunense generale.

Concilium Tridentinum generale nouissimum.

Idem.

Tertulliani Carthagenensis præclara doctrina, & salutaris eruditio omnibus qui licent cum hęc recite: ceteramen. Quotidie experientur quod plura damna ex his disputacionibus oriatur, quam commoda.

ut, quod

Fides multum iuuat.

Perniciosa curiositas.

2. Timoth. 1.

Hæc omnino verissima sunt. Sedulo attende.

Ambrosius Mediolanensis.

Gregorius Nazianzenus.

ne, quod non debeat, noris, quia quod debeat, nosti. Fides, inquit, tua te saluum fecit, non exercitatio scripturarum, fides in regula posita est, habet legem, & salutem de obseruatione legis, exercitatio autem in curiositate consistit, habens gloriam sibi, non de peritis studio, cadat curiositas fidei, cadat gloria salutis. Certe aut non obsequantur, aut quiescant aduersus regulam. Nihil scire omnia scire est, ut non inimici essent veritatis hæretici, ut de refugendis eis non premoneremur, quale est conferre cum hominibus, qui & ipsi adhuc se querere confitentur? Si enim verè adhuc querunt, nihil adhuc certè deprehenderunt: & ideo quodcumque videntur interdam tenere, dubitationem suam ostendunt, quandiu querunt. Itaque tu qui proinde quæris spectas ad eos qui & ipsi querunt, dubius ad dubios, incertus ad incertos, cæcus à cæcis in foueam deducaris necesse est. Et paulò infra: Hunc igitur potissimum gradum obsequamus, non admittendi eos ad illam de scripturis disputationem, si hæc sunt ille vires eorum, ut ne eas habere possint, discipi debet cui competat, possessio scripturarum, ne is admittatur ad eandem, cui nullo modo competit. Hæc de consilio dissidentia, aut de studio aliter inuenda constitutionis induxerim, nisi ratio constituerit in primis illa, quod fides nostra obsequium Apostolo debeat, prohibenti quæstiones inire, nonis vocibus aures accommodare. Hæreticum post unam correptionem, non conuenire, non post disputationem, adeo interdixit disputationem, correptionem designans causa hæretici conueniendi & hoc unam, scilicet quia non est Christianus, ne more Christiani semel & iterum & sub duobus aut tribus testibus castigandus videretur, cum ob hoc sit castigandus, propter quod non sit cum illo disputandum. Deinde quoniam nihil proficiat congregatio scripturarum, nisi planè ut aut stomachi quis inerat, versionem aut cerebri. Ita hæresis non recipit quædam scripturas, & si quas recipit, adiectionibus & detractionibus ad dispositionem instituti sui interuenit, & si recipit non recipit integras, & si aliquatenus integras præstat, nihilominus diuersas expositiones commentaria conuenit. Tantum veritati obsequit adulter sensus, quantum & corruptor stylus. Variæ presumptiones nolunt agnoscere eam, per que reuincuntur, his niuntur que ex falso cõposuerunt, & que de antiquitate ceperunt. Quid promouebis exercitatio scripturarum? cum si quid defendis, negetur ex diuerso, si quid negaueris, defendatur! Et tu quidem nihil perdes nisi vocem in contentione, nihil consequeris nisi vilem blasphematione laudem. Ille vero si quis est cuius causa in congressione descendit scripturarum, ut eum dubitantem confirmes ad veritatem, magis ad hæreses demerget. Hoc ipso motus quod te videat, nihil promouisse aquo gradu negandi & defendendi diuersa parte statutum. Certe & pari altercatione incertior discedet, nesciens quam hæresim indicet. Hæc unigue & ipsi habent in nos retorquere, necesse est enim & illos dicere à nobis potius adulteria scripturarum & expositionum eorum mendacia inferri, qui proinde sibi defendant veritatem. Ergo non ad scripturas prouocandum est, nec in his constituendum certamen, quibus aut nulla, aut incerta victoria est, aut parum certa, &c. Vide reliquum. Disputationes istas vanas prohibet AMBROSIVS MEDIOLANENSIS sermo, II, in Psal. 118, illud exponens: Narrauerunt mihi iniqui confabulationes, &c. Et sobrias esse iubet epist. 82, quæ est ad Vercellensem Ecclesiam libri decimi epistolarum, dum contra eos disputat, qui variis disputationibus Ecclesiastica sacramenta conantur obfuscare, & in dubium vertere Ecclesiæ & Euangelij consilia. Vide locum. Porro GREGORIUS NAZIANZENSIS, libro I, Theologiae,

quæritur cum feruere maximè disputationes, cum restitisse maximè charitatem, restituisse pietatem quæ in credendo, in sperando, in amando consistit. Tum autem & hunc fructu adfert contentio, quod, sicut ille dixit, nimium altercando veritas amittitur. Neque enim vllum afferri potest maius impedimentum ad veritatem inuestigandam, quàm si supra, quàm scriptum est, vnus pro altero infletur aduersus alterum, &c. Et AUGUSTINVS HIPPOCENSIS episto. 174, ad Pascendum comitem: Hi solent laebras male defensionis inquirere, qui contentiois sunt cupidiores quàm veritatis. Et infra: Homines minus intelligentes, potentes volum habere sententias, & scripturis non diligenter scrutatis, cum arripunt defensionem cuiuscunque opinionis, ab ea nunquam vel difficile deflectunt, cum docti atque sapientes magis putari, quàm esse concupiscunt, &c. Vide quia in hac epistola nihil aliud agit, quàm de disputationibus loqui. Hinc refert SOCRATES GRÆCVS historiographus, libro 5, cap. 10, Ecclesiasticae historiae, quod, cum Theodosius Imperator Nectario Constantino-politano Episcopo mandasset, dissidium, quod tunc temporis erat in Ecclesia, disputatione agitata tolli, æstimans non posse commodius fieri, quàm si quæstiones & controuersæ, quæ motibus istis excitandis causam dedissent, diligentius excussæ forent. Nectarius primùm cum Agelio, deinde cum Sisinio Episcopis, rem communicat. Erat Sisinus egregia quadam dicendi facultate, & minimè vulgari sacrarum literarum cognitione præditus. Huc accesserat ingenium solers, & rerum vsus, & experientia quam fuerat non mediocrem consecutus. Itaque facile perspiciebatur disputationes non modò nihil ad sanandos motus istos momenti allaturas, verùm illud effecturas potius, ut res in maiorem contentionem exiret. Quapropter hoc Nectario dat consilium, ut omni ope contendat & elaboret, ne disputare sit necesse, sed præcorum tantum interpretationes in medium producantur, quibus prolaris, quærat ex Hæresiarchi Imperator, quo loco, quove numero doctores illos habeant, quorum nomina, quàm longè latèque paret Christianus orbis, cum primis celebria semper fuerint. Nunquid ad Ecclesiam eos pertinere putent, an tanquam alienos à fide Christiana reiiciendos censeant: Quod si (ait) tanquam alienos reiicerint, audeant igitur eos anathemate damnare: quod si ausi fuerint, statim à multitudinè profligabuntur. Sin autem præcorum Doctores minimè se reprobare testati fuerint, nostrum erit libros eorum proferre, quorum testimonio doctrina nostra confirmatur. Hoc Sisinij Concilium Nectario probatur. Itaque nil cunctatus ad aulam properat, Imperatori rem exponit. Is cupidè rem amplexus, accitis Hæresiarchi, percunctatur ex illis, an aliquam eorum Doctorum Ecclesiæ habeant rationem, qui processerant ipsorum hæresim? num probandos eos an reiiciendos censeant? Illi cum quorsum iret Imperator, nescirent, non alio loco, quàm quo suos præceptores, eos habere se responderunt. Quærit rursus Imperator, num eos tanquam fide dignos Christiani dogmatis testes recipere velint? Tum primùm obfecerunt illi, quid sibi vellet hæc Imperatoris interrogatio, cum que aliter alij erga veterum libros essent animati, ortum est inter eos dissidium, cum alij recipiendos, alij minimè recipiendos esse censerent. Atque ita quorum hæc tenent vnâ tantum fuerat hæresis, hi iam non à Catholicis magis à quibus

Disputationi pernicios.

Augustinus Hipponensis.

Socrates Græcus.

Nota pulcherrimam historiam, & suprà Episcopi Sisinij responsum atque consiliū.

disceffe

Leo 1.

Matth. 7. Psal. 17. Titum 1.

Valentinianus Imperator. Martianus Imperator.

Vide quantum tribuant sacris conciliis.

Attende censuram in disputatione mouentes.

Gelasius 1.

discesserunt, quàm ipsi à seipsis dissentire ceperunt: Sic eorum concursus improbitas (ait Socrates) haud aliter, quàm veterum olim gigantum lingua dispersa, simul turris eorum improbitatis est euerfa, & cetera.

Hinc LEO MAGNVS epistola septuagesima sexta, ad Leonem Augustum, Sicut simpliciores (ait) non sperauimus, ita à rebellibus hæreticis abstinemus, memores præcepti Domini dicentis: Nolite dare sanctum canibus, neque miseris margaritas vestras ante porcos. Nimis quippe indignum, nimisque iniustum est, eos ad libertatem disceptationis admitti, quos significat Spiritus sanctus, per Prophetam dicens, Filij alieni mentis sunt mihi. Qui etiam si Euangelio non resisterent, de illis tamen se esse monstrant, de quibus scriptum est: Deum se profitentur scire, factis autem negant.

Hinc VALENTINIANVS & MARTIANVS IMPERATORES super huiusmodi negotio edictum statuerunt, insertum & fide Catholica, & actione tertia, Concilij Chalcedonenfis: Quisquis post veritatem, repertam (aiunt) aliquid vltius discurit, mendacium querit. Nemo itaque vel clericus, vel militaris, vel alterius cuiuscunque conditionis, de fide Christiana publicè turbis aduatis & audientibus, tractare conetur in posterum, ex hoc tumultus & perfidia occasionem requirens. Nam iniuriam facit iudicio religiosissima Synodi (Chalcedonenfis scilicet) si quis semel indicata ac rectè disposita reuoluere, ac publicè disputare contendit, cum ea que nunc de Christiana fide statuta sunt iuxta Apostolicas expositiones & statuta, recentiorum decem & octo parum (Nicensi primi Concilij) & centum quinquaginta (Constantinopolitani primi generalis secundi) definita esse noscuntur. Nam in contemptores huius legis poena non dedit, quia non solum contra fidem bene compositam veniunt, sed etiam Iudeis & Paganis ex huiusmodi certamine profanant veneranda mysteria. Igitur si clericus erit, qui publicè tractare de religione ausus fuerit, à consorcio clericorum remouebitur. Si vero militaria prædixit sit, cingulo spoliabitur. Ceteri etiam huius criminis rei de hac sanctissima vrbe pellemur, pro vigore iudicario etiam competentibus supplicijs subiugandi. Constat enim hinc hereticæ insanie exortantur atque contendunt. Vniuersa ergo que à sancta Synodo Chalcedonenfi statuta sunt, custodire debemus, nihil postea dubitaturi. Hoc itaque nostre commoniti ferentis edito abstinete à profanis vocibus, & vltioris desinite de diuinis disputare quod nefas est, quia non solum diuino iudicio peccatum hoc (prout credimus) punietur, verum etiam legum & iudicium auctoritate coercetur.

IDEM confirmat iterum MARTIANVS prædictus, epistola missa ad Constantinopolitanos ciues, de confirmatione Chalcedonenfis Synodi, quæ præfatum edictum immediatè sequitur. Quod certè edictum iterum à præfato Martino repetitur ad calcem actionis sextæ Chalcedonenfis Synodi. Denique iterata functione renouat, epistola Missa ad Palladium Orientis præfectum, quæ ponitur actione decima sexta Concilij eiusdem Chalcedonenfis: & eam nos allegabimus in dictione, Hæreticorum proscriptioes, &c.

Hinc GELASIVS PRIMVS, in Com

monitorio ad Faustum Magistrum legatum Constantinopolitanum: Nulla (ait) cum hæreticis his non corrigentibus incunda congressio, quemadmodum cum aliarum quoque hæresum sectatoribus dimicatio refrenanda, &c. Sed & patres BASILEENSIS Concilij epistola synodali, de auctoritate Concilij supra Papam, ad calcem vltimæ sessionis, dum de Bohemis ad Concilium vocatis tractant, qui disputationem requirebant, ad requirendum de veritate aut falsitate suorum dogmatum, affirmant eam disputationem de fide, quæ non sit causa perfidiæ seu tumultus, vel vt in dubium reuocet, sed ad instruendum vel clariùs patefaciendum veritatem, vel conuincendum, vel confundendum hæreticos seu infideles, vel confirmandum Catholicos, fore licitam. Imò BEATVS THOMAS secunda secundæ dicit, quod quomodo simplices viri solliciti sunt aut pulsati ab infidelibus vel hæreticis, corripere nitentibus in eis fidem, tunc necessarium est publicè disputare de fide. Per hoc enim simplices firmantur in fide, & infidelibus aufertur decipiendi facultas. Alioquin ipsa taciturnitas eorum, qui resistere deberent peruertentibus fidei veritatem, erroris esset confirmatio. Allegant BEATVM GREGORIVM, quod sicut incauta locutio in errorem protrahit, ita indiscretum silentium, eos qui erudiri poterant, in errore derelinquit. Allegant & publicas disputationes de fide Syluestri, Athanasij, coram Probo iudice cum Arrio, & aliorum: Hieronymi cum Luciferianis, Dominici cum Albigensibus apud Phanium Iouis, sub iudicibus deputatis. Vide in dictione, Hæreticis verbo veritatis obuandum, &c.

DISSOLVTIO.

De dissolutionibus & scurrilitatibus Ecclesiasticorum egimus supra de dissolutionibus autem in Ecclesia non faciendis. Vide Ecclesia non sit confabulationis atque dissolutionis locus, &c.

DIVINATIO.

De diuinationibus. [Egimus in vocabulo, Angur: & infra, Magia. Sed & de diuinationibus demonum doctissimè tractat AUGUSTINVS HIPPOCENSIS, de diuersis quæstionibus ad Simplicianum, libro secundo, quæstione tertia: Cum vult Deus (ait) per infanos infernisque spiritus aliqua vera cognoscere, temporalia dumtaxat, atque ad istam mortalitatem pertinentia, facile est & non incongruum, ut omnipotens & iustus, ad eorum poenam quibus isti prædicuntur, ut malum quod eis impendat, antequam veniat, prænoscendo patiantur, occulto apparatu mysteriarum suorum, etiam spiritibus talibus aliquid diuinationis imperiat, ut quod audierit, ab Angelis, prænuccient hominibus. Tantum audiunt, quantum omnino Deus atque moderator vel iubet vel sinit. De duobus autem diuinationum generibus, de superstitione, & obseruatione Syderum, atque Mathematica, fusiùs agit IDEM libro secundo de doctrina Christiana, capite vndecimo, vigesimo, & vigesimo primo, per totum. Obsecro lege & reliqua capita.

Concilium Basileense.

Vide quando licet contra hæreticos disputare.

Thomas Aquinas.

Gregorius I.

Augustinus Hipponensis.

Dæmonium diuinitio.

DIVES.

Diues oppressor. J Vide Pauper. Porro Concilium TOLBTANVM primum, canone vndecimo, allegatur à Gratiano causa vigesima-quarta, quaestione tertia, capite, Si quis: Si quis (ait) de potentibus clericum, aut quemlibet pauperem, aut religiosum expoliauerit, & mandauerit cum ad se venire Episcopus, ut audiatur, & is contempserit, iniuriam commisit, & quoscunque adire poterint, ut excommunicatus habeatur ipse donec obediat, & bona reddat aliena. Vide supra in vocabulo, Bona aliena inuadere non licet. Hunc canonem allegat Concilium COLONIENSE secundum, sub Carolo Crasfo, capite tertio. Hinc Concilium TRONENSE secundum, sub Pelagio primo, canone vigesimo septimo: Iudices aut potentes, qui pauperes opprimunt, si non emendauerint, excommunicantur. Hinc & Concilium TOLBTANVM quartum, canone trigesimo primo, mandat Episcopis omnibus, contra tales fieri, pauperum & egenorum defensores. Episcopi (ait) in protegendis populis ac defendendis, impositam à Deo sibi curam non ambigant, Ideoque dum conspiciunt iudices ac potentes, pauperum oppressores existere, prius eos sacerdotali admonitione rearguant, & si contempserint emendari, eorum insolentiam regis auribus intiment, ut quos sacerdotalis admonitio non fleuit ad iustitiam, regalis potestas ab improbitate coarceat. Si quis autem Episcoporum hoc neglexerit, concilio reus erit. Idem omnino Concilium ARELATENSE quartum, sub Carolo Magno, capite decimo septimo. Et Concilium RATISPONENSE, capite trigesimo tertio. Vide in vocabulis, Pauper, & Episcopus pauperum, &c.

Concilium Tolctanum 1.

Concilium Colonicense 2. Concilium Tironense 1. sub Pelagio 1.

Concilium Tolctanum 4.

Concilium Arelatense 4. sub Leone 3. Concilium Ratispouense sub Laurentio Cardinali.

Concilium Aquitanense 1. Prosper Aquitanicus.

Ioannes Chrysostomus.

DIVIŒIAE.

Diuitia verae quae sint. J Concilium AQUISGRANENSE primum, sub Ludouico primo Imperatore, capite 110. allegat Et PROSPERVM AQUITANICVM, libro secundo de vita contemplatiua, capite decimo tertio: Ille nobis (ait) sunt diuitiae ambienda, quae nos ornare possunt pariter & munire, quas nec acquirere postulare inuiti nec perdere. Quae nos contra impetus hostiles armant, à mundo determinant, Deo commendant, ditant animas nostras, atque nobilitant, nobiscum sunt, intra nos sunt. Diuitiae nostrae credende sunt, pudicitia, quae nos facit pudicos, iustitia quae iustos, pietas quae pios, humilitas quae humiles, mansuetudo quae mansuetos, innocentia quae innocentes, puritas quae puros, prudentia quae prudentes, temperantia quae temperantes, & charitas, quae nos facit Deo & hominibus charos, virtutum potentes, seculi contemptores, ac bonorum omnium sectatores: haec sunt non omnium, sed sanctorum sanctae virtutes, non diuitum superbiorum, sed humilium pauperum facultates, patrimonium cordium, diuitiae incorruptibiles morum, quibus non abundant, nisi illis carnalibus ex corde renunciant, &c. Hinc IOANNES CHRYSOSTOMVS, homilia trigesima prima, in Genesim ad calcem: Fugiamus (ait) in omnibus habendi cupiditatem & modi transgressionem. Vere enim diuitiae sunt & inexhausta facultates, desiderare tantum quantum vsui satis, & ea quae ad usum pertinent rectè dispensare. Idem de veris diuitiis egregiè loquitur homilia trigesima secunda, in Ioan-

nem ad calcem. Oro lege. IDEM homilia secunda, ad populum Antiochenum: Haec (inquit) verae diuitiae & opulencia, quando & immarcescibilia sunt bona, & nullam capiant mutationem, &c.

Diuitiarum vsus bonus, si in pias effundatur Ecclesiae & pauperum subuersiones. J CYPRIANVS CARTHAGINENSIS, libro de habitu virginum: Locupletem (ait) te esse dicis & diuitem, & utendum putas his, quae possidere te Deus voluit. Vtere, sed ad res saluatares: vtere, sed ad bonas artes: vtere ad illa, quae Deus praecipit, quae Dominus ostendit. Diuitem te sentiant pauperes, locupletem sentiant indigentes. Patrimonia tua Deo senera, Christum ciba: ut virginitatis praefere gloriam liceat, ut ad Domini premia venire contingat, multorum precibus exora. Commenda illis thesauros tuos, ubi nullus fur effodiat, quo nullus insidians grassator irrumpat, &c. Hinc IOANNES CHRYSOSTOMVS, homilia septuagesima octaua, in Mattheum in caput vigesimū quartū Matthei: Malo seruo similes profecto sunt, qui pecuniam habentes pauperibus non erogant. Dispensator enim tu es tuarum pecuniarum, non minus quam qui Ecclesiam gubernant. Quemadmodum igitur illi non habent potestatem, ea quae à nobis collecta sunt pauperibus, temerè dispergere, quamuis ad alimenta pauperum constituta sunt: pari in quoque modo non debes temerè tua consumere. Nam & si paternam hereditatem accepisti, tua quae habes sunt, Dei tamen sunt vniuersa. Deinde si tu diligenter, quae disti, vis dispensari, Deum autem non arbitraris maiore acrimonia à nobis rationem dispensationis petiturum, sed laturum, ut perperam cuncta disperdantur, non est ita, non est. Idem enim & apud te pecuniam esse passus est, ut alimenta pauperibus in opportunitate concedas. Quid est porro in opportunitate? Cum egeant, cum famescant. Sicut igitur tu confers ad dispensandum dedisti, sic Dominus tibi, ut oportundè impendas, &c. Et AMBROSIVS MEDIOLANENSIS, libro Epistolarum septimo, epistola quadragesima quarta, de vsu & fructu diuitiarum loquitur: atque libro de Nabuthe Israëlitae, capite quinto & sexto, ubi quantum sit periculum, diuitias possidere, nisi in vsus pios expendantur, exponit. Hinc & HIERONYMVS STRIDONENSIS, in epitaphio Paulae, ad Eustochium virginem: Scimus (ait) non laudis esse, possidere diuitias, sed pro Christo eas contemere, non tumere ad honores, sed pro Dei fide eos parui pendere, &c. IDEM epistola ad Saluam, de seruanda viduitate: Non diuiti obsumt opes, si eis bene vitatur, nec pauperem egestas commendabiliorem facit, si inter sordes & inopiam peccata non caneant. Et infra: Nihil prodest vilo palliolum, surua tunica, corporis illuuias, & simulata paupertas, si nominis dignitatem operibus destruant. Legimus in Euangelio de Centurione Domini testimonium: Nec in Israël fidem tantam inueni. Et ut ad superiora redeamus, Ioseph, qui in egestate & diuitiis dedit experimenta virtutum, qui & seruus & Dominus docuit animae libertatem? &c. Vide reliquum. Et AYGUSTINVS HIPONENSIS, epistola octuagesima nona, ad Hilarium: Diuites Christiani, licet ista teneant, non tamen ab eis ita tenentur, ut hoc Christo anteponant, quia veraci corde seculo renunciauerunt, ut nullam spem in talibus ponant. Hi uxores & filios familiaeque vniuersas, ad Christianam religionem tenendam sana erudium disciplina. Horum domus hospitalitate seruentes, recipiunt iustum in nomine iusti, ut mercedem iusti accipiant: frangunt esurienti panem suum, nudum vestiunt,

Cyprianus Carthagenensis.

Ioannes Chrysostomus.

Heu omnia haec deliria reputantur, & bene doctores.

Ambrosius Mediolanensis.

Hieronymus Stridonensis.

Matth. 5.

Augustinus Hipponensis.

captium

captium redimunt, thesaurizant sibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendant veram vitam. Et si forte pro fide Christi pecuniaria damna perpetienda sunt, oderunt diuitias suas: si suorum orbiter vel separationem pro Christo minatur hic mundus, oderunt parentes, filios, & uxores. Postremo si de ipsa huius corporis vita cum aduersario paciscendum est, ne desertus deserat. Christus, oderunt insuper animam suam, &c. Porro de diuitiarum contemptu, & qualiter in pauperes sint dispensanda, insignem habuit orationem, Ioannes Apostolus cum Cratone Philospho, ut refert ABDIAS BABYLONIVS & SIMEON METAPHRASTES: ille quidem libro quinto, certamen Apostolici, hic autem in vita eiusdem Ioannis: & cum duobus illis iuuenibus, qui speris diuitiis secuti Apostolum, iterum diabolo insigante ad vomitum uerteri sunt. Quibus sic locutus est Ioannes: Itè & redimite vobis terras, quas vendidistis (restituitis scilicet illis geminis, quas pauperibus erogauerant amore Dei) quia colorum pradia perdidistis. Emitte vobis sericas vestes, & pro tempore fulgeatis sicut rosa, quae odorem & ruborem ostendens, repente marcescit. Suspirasti enim in vestrorum aspectu, & vos effectos pauperes genuistis. Estote ergo floridi, ut marcescatis: estote diuites temporaliter, ut in perpetuum mendicetis. Numquid non valet manus Domini, ut faciat diuitias assentes, & incomparabiliter splendentes? sed certamen statuit animorum, ut credam se aeternas habere diuitias, qui pro eius nomine temporales opes habere noluerunt. Tum refert eis parabolam Christi, de diuite & Lazaro, & de incertis diuitiis, Quae nec vniu (ait) hora spatio quietos aut securos esse patiuntur. Longam porro de eisdem habet orationem: Nam dum custodimur (ait) fures insidiantur, dum possessio colitur, dum aravis intendunt, dum soluant fiscalia, dum adificanti promptuarum, dum lucris student, dum potentiorum impetus mitigare nituntur, dum minus potentes nudare contendunt, dum iras suas, quibus possunt, inserviunt, illatas in se tolerare vix possunt, dum blandimenta carnis assentiunt, dum ludere tabulis & spectaculis non perhorrescunt, dum pollinere & pollui non metunt, subito exeunt de isto seculo nudi, sola secum peccata portantes, pro quibus sunt penam passuri perpetuas, &c. Et IUSTINVS MARTYR, epistola ad Zenam & Serenum, fratres: Nec diuitiae (ait) laudande sunt, nec paupertas vituperanda. Nam ille constantur de damnata materia, quae tandem perit consumitur, a vermibus, incendiis, ruinis, tyrannis atque praedonibus. At haec, relictis rebus secularibus, veritatem solam inquiri, nec ab vllis temporaneis distrahitur. De his etiam vide plura apud TERTULLIANVM CARTHAGINENSIS, libro quarto contra Marcionem circa medium. Porro qualiter dispensandae sint diuitiae, pulchre ASTERIVS AMASIAE Episcopus sermone in Lazarum & diuitem euplonem, qui inferitur actione sexta Concilij generalis septimi Nicani II. tomo quarto: Ne pingas (ait) Christum in vestibus, sed magis sumptu illo & impensis pauperibus subueni. Deinde ad morem cupiens diuitiarum appetitum, infert: Sufficit enim illi una incarnationis humilitas, hoc est, non placitum est Christo Domino Deo nostro, ut per mundanam affectionem, & auaritiam, illius oeconomia mysteria demonstrarentur. Non enim pius est, aut coram illo acceptum, Euangelica recordationis gratia materiam diuitiarum thesaurizare, & causari occasiones peccati. Pauperes autem, qui pane & vestitu indigent, negligere, non pietatis, sed auaritia opus est. Quemadmodum enim nulla

Ioannes Apostolus de Diuitiarum contemptu cum Cratone philospho disputauit. Abdias Babylonius. Simeon Metaphrastes.

Incerta & znu monsa diuitiis.

Iustinus Martyr.

Tertullianus Carthagenens.

Asterius Amasiae Episcopus.

communio est luminis & tenebrarum, neque participatio iniustitiae cum iustitia: ita neque diuitiarum cupiditas, & mollium vestium indumenta, cum Euangelica historia & figura conueniunt. Haec enim nobis dispensationis narrationem verè ad salutem ducentem explicat, illa vero ad miseriam ducit, cum sit subiecta panis, quemadmodum Iacobus ait: Lugeat diuites, & lamentamini euilantes, super miseris vestris. Diuitiae vestrae computruerunt, & vestes vestrae a vermibus roduuntur. Aurum & argentum vestrum rubigine excisum est & rubigo in testimonium contra vos manet. Quam ob causam, ut dictum est, quaecunque per auaritiam sunt, cum mundo simul pereunt. Possimus enim nos cum perexiguis sumptibus, cibos, vestes, lectum, quae nobis sufficiant, comparare. Omne enim quod non ad usum, sed ad speciositatem comparatur, lasciuia habet accusationem, ait diuinus BASILIUS. Sufficiant igitur nobis, quae ad usum tantum habemus, & ex his pauperibus largiamur, manusque porrigamus, ut & nos aliquando Dei vocem audiamus, dicentis: Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur: & quodcumque uni horum fratrum meorum fecistis, mihi fecistis. Pulchre certè & doctè ex scripturis, diuitiarum vsum tam figuris, quam testimoniis, hausit vnus nostrum, STEPHANVS QUADRATUS Caelestinus, miro artificio, & in concordantiarum morem Alphabetico ordine digessit, quidquid hic ex mente Priscorum patrum ad fidei robur & stabilimentum proferimus. Vnde quod in hoc toto opere ex scripturae sacrae attestatione defuerit (siquidem non fuit nobis institutum illud allequi mens) illic lector digestum reperiet, & à prima litera A. ad vltimam vltique, cuncta ordine congruo probata figuris & auctoritatibus inueniet. Vocatur autem liber, & sic titulo insignitur, Concordantiarum de auctoritatibus in sacro canone scripturarum, siue in Bibliis, contentis, quae à sanctis Doctoribus ad morum reformationem humanorum, persapsi in eorum collationibus assumuntur, &c.

Iacob 5.

Nota haec.

Basilius Magn.

Matth. 5. & 25.

Stephanus Quadratus Caestinus.

DIVORTIVM.

Diuortium quando debeat celebrari vel non. J Habes in vocabulo, Matrimonij lex indissolubilis, & matrimonium ut soluendum, &c. atque in dictione, Consanguineus, & nuptiae, &c. Lege, & ne pigeat.

DOCTOR.

Doctores quatuor Ecclesiae. J Apprimè commendantur in Concilio MEDIOLANENSIS I. in epistola quam ad Constantinum quartum Imperatorem misit pro sexta Synodo Constantinopolitana generali in Trullo. Sed & alij Doctores Ecclesiae cum maxima laude ibidem recensentur, ut habes in dictione, Traditio: sed & in vocabulo, Iuramentum, & in vocabulo, Libri authentici. Porro eorundem festum celebrari instituit Bonifacius octauus, ut supra in dictione, Dies festi, ad calcem allegauimus. Vide igitur in omnibus praesignatis locis.

Doctoris nomen & officium non quis temerè vsurpet. J Vide Praedicator, & Praedicator, & Praelatus, & Pastor, & Episcopus, &c. Porro CLEMENS I. epistola prima, ad Iacobum fratrem Domini, ubi vltima Petri verba re-

Concilium Mediolanense.

Concilium Gerasaugustanum Hispanie

Clemens 1.

Matth. 5.

Anacleus 1.

Concilium Aquitanense 1. sub Ludovico 1. Imper. Isidorus Hispanensis.

Hæc attende.

Prosper Aquitanicus.

Officium prædicatoris & pastoris.

Gregorius 1. Ioannes Chrysostomus, Matth. 5.

Que requiruntur in doctore.

cenfer: Si indoctus (ait) & inscius officium doctoris accipiat, sine dubio discipuli & auditores ignorantia tenebris obvoluti, in interitum demergentur. Hinc Concilium CÆSARAVGVSTANVM, canone septimo: Ne quis doctoris nomen sibi imponat, præter has personas, quibus concessum est, secundum quod scriptum est. Vide quod sequitur.

Doctoris eminentia & officium.] CLEMENS I. epist. 3. ad vniuersum cœrum fidelium, & repetuntur in libro recognitionum Petri: Principis Apostolorum (ait) manifeste cunctos audientes instruebat, dicens: Videtur mihi qui loquuntur verba veritatis, & qui illuminant animas hominum, similes esse radiis solis, qui ut processerint & apparuerint, mündo celari vltra aut occultari nullatenus possunt, dum non tam videntur ab omnibus quam videre omnibus præstat. Vnde bene per se ipsa veritas, ad veritatis præcones ait, Vos estis lux mundi. Porro Doctoris mentionem facit ANACLETVS I. epist. 2. ad Episcopos Italiae, cum eos officij sui admonet. Sed illud allegauimus in vocabulo, Pastor, Pastoris officium, &c. & pastor non assentetur malis, &c. Vide ibidem, & Episcopus. Præterea sic Concilium AQUIGRANENSE I. cap. 20. ex ISIDORO I. lib. 3. de Summo bono, cap. 36. sic loquitur: Tam doctrina, quam vita clarere debet Ecclesiasticus doctor. Nam doctrina sine vita arrogantem reddidit, vita sine doctrina inutilem facit. Sacerdotis prædicatio operibus confirmanda est, ita ut quod docet verbo, instruat exemplo. Vera est enim illa doctrina, quæ vniuersi sequitur forma. Nam nil turpius est, quam si bonum quod sermone quisque prædicat, ex opere negligit. Tunc enim prædicatio vtiliter profertur, quando efficaciter adimpletur. Et PROSPER AQUITANICVS, lib. 1. de vita contemplatiua: Ad hoc enim (ait) nisi me fallit opinio, sancte viuendum est sacerdoti, ne dicta sua repugnantibus factis euacuet, si quod prædicat, fieri debere non faciat, aut si quod non facit, prædicare præsumpsit, nihil apud eos qui eum vitam mouere, proficiat. Quia ad hoc est Ecclesie Dei prepositus, ut non solum bene viuendo, alios exemplo suo conuersationis instruat, sed etiam fiducialiter prædicando, singulis ante oculos suos peccata sua constituat. Quæ pœna maneat, duris, quæ gloria obedientibus ostendat, nullus saltem desperando contemnat, animas emendari nolentium plangat. Sancte ergo debet viuere propter exemplum, & pie docere propter administrationis sue officium, certus quod ei sua iustitia nihil suffragetur, de cuius manu anima perennis excigitur. Porro multa de his Doctoribus GREGORIUS I. lib. 1. Pastoralium, cap. 2. Et IOANNES CHRYSOSTOMVS, homil. 10. in Matthæum in opere 2. exponens illud, Vos estis sal terræ, &c. Doctor (inquit) omnibus virtutibus debet esse ornatus. Debet esse pauper, ut auaritiã libera voce castiget. Debet esse semper suspirans & lugens, siue sua, siue aliena delicta, ut confundat eos qui nec peccare dubitant, priusquam peccent, nec postquam peccauerint, tristantur quia peccauerunt. Ideo suspiret & plangat, ut per hoc ostendat, quia grauis & periculosus est mundus iste fidelibus. Debet esuriens & sitiens esse iustitiam, ut pigros circa bona opera vel ad lectionem, fideliter verbo Dei, aut increpationis flagello valeat excitare, magis exemplo suo quam voce. Debet esse mansuetus, ut magis indulgendo quam vindicando regat Ecclesiam, & magis timeatur quam timeatur. Debet esse misericors aliis, sibi autem austerus, ut sibi quidem graue pondus iustitiæ ponat, aliis autem leue. Debet esse mundo corde, ut non solum non se immisceat, circa negotia secularia, sed nec cogitet de mundo, &c. Vide reliquum. IDEM

homil. 40. in Matthæum opere 2. in cap. 21. Qui doctor (ait) populi constituitur, sine dubio profiteatur se talem fore, qualem esse oportet doctorem. Sicut enim qui futuriã, verbi causa, aut quamcumque alteram profiteatur artem, & si specialiter non spondeat, tamen per hoc ipsum, quod futuriã professus est artem, & officium vel magisterium eius artis aperuit, videtur tacite omnibus spondisse, ut sine reprehensione impleat, quam professus est artem. Sic sacerdos & omnis clericus, & si specialiter non promittat, tamen per hoc ipsum quod doctor constituitur aliorum, tacite promittere Deo videtur, in omnibus obaudiendum se Deo, &c. Et AVGVSTINVS HIPPOCENSIS, lib. 4. de doctrina Christiana, cap. 27. Habet autem (ait) ut obedienter audiat, quantacumque granditate dictionis, maius pondus vita dicentis. Nam qui sapienter & eloquenter dicit, viuunt autem nequiter, erudit quidem multos discendi studiosos, quamuis anime sua sit inutilis, &c. Sed & Concilium PARISENSE III. libro 1. cap. 5. ex Prospero, lib. 1. de vita contemplatiua, cap. 20. & 22. de officio prædicatoris & doctoris dicitur. Porro vide Pastor, Episcopus, Prædicator, &c.

Doctor ut corrigendus & redarguendus.] Vide Pastor, & Episcopus. Verum in actis Concilij NICENI I. quæ lecta sunt coram Patribus Chalcedonenis generalis I V. Synodi act. 1. legitur, quod quidam Charisius presbyter Oeconomus Ecclesie Philadelphie, hæreticis volentibus ad fidem conuerti, expositionem de humanatione vniuersi filij Dei composuit plenam impietate & perfidia, quæ & lecta est coram patribus. Hic autem dicitur, quod oratio quidem est omnium, qui bene sapiunt, honorem semper & decentem reuerentiam, spiritualibus maxime patribus & doctoribus exhibere. Si verò alicubi contigerit eos, qui docere debent talia subiectos, de fide insonare, quæ omnium auribus nocent & cordibus, necessarium est ordinem commutari, & eos qui malè docere conantur, à minoribus redargui. Hæc contra Nestorium & Charisium. Porro cætera lege, Episcopus ut accipiendus, & Pastor, &c.

Doctor inutilis.] ANACLETVS I. epist. 2. ad Episcopos Italiae, allegatur à Gratiano distin. 45. cap. Sanè: Sanè percussor ille doctor dicitur, qui sermone inutili conscientiam percussit infirmorum. Ideo tenere vos & omnes fideles oportet eum, qui secundum doctrinam est, fideliem sermonem, ut potens sit consolari in doctrina sana, & contradicentes redarguere, & recte viuentes atque rectam fidem tenentes, consolidare, &c. Hinc de doctoribus qui malè viuunt, ait ISIDORVS HISPALENSIS, lib. 3. de Summo bono, cap. 38. Deteriores sunt, qui sine doctrinis sine exemplis, vitam moresq; bonorum corrumpunt, his qui substantias aliorum prædiq; diripiunt. Nam multum distat damna morum, à damnis temporalium rerum, dum ista extra nos sint, mores vero in nobis. Vide Pastor, Episcopus, & Prædicator, &c.

DOMINVS.

Dominorum erga seruos amor.] CLEMENS I. ex institutione Apostolorum, libro 4. Constitutionum Apostolicarum, cap. 12. Dominus (ait) diligit seruum, ac quamuis illo præbet, tamen se æqualem indicet quatenus homo existit. Eodem modo fideliem habens seruum, salua sibi seruitute, diligit ut filium, vel ut fratrem, propter fidei societatem.

Similimodo elegans.

Augustinus Hipponensis.

Concilium Parisense 3.

Concilium Nicenum generale.

Anacleus 1.

Isidorus Hispanensis.

Clemens 1.

Hinc

Ioannes Chrysostomus.

Vnde cepit dominus in homines.

Augustinus Hipponensis.

Concilium Turonense 3. sub Catolo Magno & Leone 3.

Clemens 1.

Singulis igitur diebus Dominicus cœcio habebatur ad populum, sicut & in reliquis festis fieri solent supra in dictione, Dies festi, manifesti est. Vide & Prædicator, Psal. 2.

Hinc IOANNES CHRYSOSTOMVS, homilia vigesima secunda, in Matthæum, in cap. 8. illud tractans Centurionis. Puer meus iacet in domo paralyticus, &c. Puto (ait) quod iste Centurio inter seruum & Dominum nullam differentiam estimabat, sciens, quoniam & si dignitas in hoc seculo diuersa est inter illos, vna est tamen natura illis. Idè magis Dei imaginem honorabat, in homine, quam opus captiuitatis contemnebat, in seruo, quod Deus non secundum suam iustitiam creando disposuit, sed propter peccata hominum permittendo suscepit. Si tu enim Dominus precium dedisti pro seruo, Deus spiritum suum plantauit in eo. Quanto ergo maior est Spiritus Dei, quam precium hominis, tanto maius est quod ametur, quam contemnetur in seruo. Vide ergo ne foris, si tu propter precium tuum abusus fueris illo, sine timore Dei, Deus propter spiritum suum rationem à te exigat, sine misericordia. Hinc AVGVSTINVS HIPPOCENSIS, libro decimonono, de ciuitate Dei, capite decimo quinto, Deus rationalem hominem, factum ad imaginem suam, noluit nisi irrationalibus dominari, non hominem homini, sed hominem pecori. Inde primi iusti pastores, pecorum magis, quam Reges hominum constituti sunt, ut etiam sic insinaret Deus, quod postulare ordo creaturarum, & quid exigat, meritum peccatorum. Conditio quippe seruitutis iure intelligitur imposta pecori, nomen istud culpa meruit, non natura. Hinc Concilium TVRONENSE III. canone 49. Admonendi sunt Domini subditorum, ut circa suos pie & misericorditer agant, nec eos quilibet iniusta occasione condemnet, non vi opprimant, non illorum substantias iniuste tollant, nec ipsa debita que subditis reddenda sunt, impie ac crudeliter exigant. Vide Seruus.

DOMVS.

Domus Ecclesie non alienanda.] Vide Facultus Ecclesie non alienanda, ex Concilio Romano, sub Symmacho celebrata, &c. & reliquis.

DOMINICVS DIES.

Dominicus dies summa obseruatione colendus, & eiusdem dignitas ac priuilegia.] Suprà quidem in vocabulo, Dies festi, multis in locis de Dominico die egimus, sic se offerente materia. Idè quod hic dicitur, ibi suppletur. Nec videtur necessarium repetere. Quod autem necdum diximus, hic quàm breuissimè fieri poterit, subiungemus. CLEMENS I. libro secundo Constitutionum Apostolicarum, capite 63. sic memorat Apostolos constituisse: Dominico die diligentius conuenire, laudem Deo lauri, qui per Iesum cuncta condidit, & illum ad nos misit, atque mori permisit, & à mortuis excitauit. Nam quam excusationem afferre potest Deo, qui in hoc die non conuenit, ad audiendum saluarem de resurrectione sermonem, in quo tres orationes stantes concipimus, in memoriam illius qui tercio die resurrexit, in quo Prophetarum lectio habetur & Euangelij prædicatio, & sacrificij oblatio, atque sacri cibi dispensatio. IDEM libro quinto, capite decimo: In Dominicis diebus, qui sunt hilaritatis & lætitiæ, non concedimus vobis præter sanctitatem aliquid dicere vel facere. Aut enim quodam in loco scriptura: Seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore. Vide & Sabbatum. IDEM libro, eodem cap. 20. Festum diem agite, quo Iesus Christus à mortuis est excitatus, idq; sibi vobis legitimum sollempne, in perpetuum, usque ad consummationem seculi, quoad venerit Dominus. Iudeis enim Dominus etiam nunc mortuus, Christianis iam resurrexit: illis propter perfidiam, his propter fidei certitudinem. Quoniam spes in

eo sita, immortalis æternaq; vita habenda est. Idem factetur in oratione, lib. 7. cap. 36. IDEM lib. 7. cap. 24. Sabbatum, & Dominicum diem festum agite, quoniam illud nature condita est monumentum, hic resurrectionis. Vnum autem sabbatum seruandum vobis est in 1000 anno, quod pertinet ad sepulchrum Domini, in quo ieiunare oportet, non festum agere, &c. Vide in vocabulo, Ieiunium dominicæ, &c. nam est canon Apostolorum 65. Porro IDEM eodem libro, cap. 31. Die resurrectioni Domini dicato (Dominicum dicimus) conuenite, assidue gratias agentes Deo & confitentes, de beneficiis que in nos contulit Deus, per Christum liberans nos ab ignorantia, errore, vinculis, ut careat, reprehensione sacrificij nostrum, & facile ascendat ad Deum, qui de Oecumenica sua Ecclesia dicit: In omni loco offeretur mihi incensum, & sacrificium iudicum, quoniam Rex magnus ego sum, &c. IDEM eodem libro, cap. 36. Resurrectionis festum celebrantes in Dominica lætamur, propter eum qui viciu moriem, donauit vitam & immortalitatem, per quæ accesserunt gentes ad ipsum in populum magnum verum Iscariem, Deo charum, videntem Deum. Omnibus ideo singularitatis Dei sabbati præstat. Dominicus dies, cum demonstrat nobis ipsum mediatorem, moderatorem, legislatorem, resurrectionis autorem, primogenitum omnis creature, Deum, verbum, & hominem natum de Maria sine congressu viri, conuersatum sancte, crucifixum pro nobis sub Pontio Pilato, & mortuum ac suscitatum à mortuis, merito ut Dominicus præcipitur. Idem & IGNATIVS MARTYR epistola ad Magnesios, & epistola ad Smyrneses. Et PHILO IVDÆVS libro de vita contemplatiua, cum Ægyptiorum monachorum institutum prosequitur, ut videbis in vocabulo, Monachus: sicut & EVSEBIVS CÆSARIENSIS lib. 2. Ecclesiasticæ historiae, cap. 17. & post eum Nicephorus Callistus testatur, Dominicæ diei meminit ita loquens: Vix (inquit) sexto die degustatum cibum necessarium, assueti sicut cicada rorè viuere, canitibus opinor solantes inedia. Septimum vero diem, ut festum sacramentis, honore dignatur eximio, quo post curam animi, corpus quoque reseruit, &c. Hinc IVSTINVS MARTYR apologia I. pro Christianis ad calcem, meminit diei Dominicæ, quo fiebat lectio Prophetarum & Apostolorum, & Missa celebrabatur, ut dicemus in dictione, Missa. Sed etiam librum scripsit MELITO SARDENSIS Episcopus, veritissimus author, de dominicæ diei solennitate, ut refert locupletissimus testis EVSEBIVS CÆSARIENSIS libro 4. Ecclesiasticæ historiae, cap. 24. meminit solennitatis diei dominicæ etiam EPHREM DIACONVS sermo. 1. vbi monachorum sui temporis celebrat sanctitatem. Sed & multi antiquiores Patres, ut in vocabulo, Dies festi, dictum est. Hinc & AMBROSIVS MEDIOLANENSIS sermo. 61. in die Pentecostes: Dominica nobis (ait) ideo venerabilis est atque solennis, quia in ea saluator velut sol Oriens discussis infernorum tenebris luce resurrectionis emicuit, ac propterea ipsa dies ab hominibus seculi, dies Solis vocatur, quod ortus eam sol iustitiæ Christus illuminet. Instur ergo dominica tota quinquaginta dierum curricula celebratur, & omnes isti dies velut Dominici reputantur. Resurrectio enim Dominica est. Nam in Dominica resurgens saluator, reuersus ad homines est, & post resurrectione tota quinquagesima cum hominibus commoratus est, &c. IDEM enarratione in Psal. 47. in initio: Quid est secunda sabbati, nisi Dominica dies, que sabbati sequetur? Dies autè sabbati crastinæ ordine posterior, sanctificatione legis anterior. Sed ubi

Sabbatum Pasche ieiunandum.

Malach. 1.

Ignatius Martyr.

Philo Iudæus.

Eusebius Cæsariensis.

Iustinus Martyr.

Melito Sardenis Episcopus.

Eusebius Cæsariensis.

Ephrem Diaconus.

Ambrosius Mediolanensis.

Roman. 10.

Augustinus
Hipponiensis.

Leo.

Dominicæ diei
summa priuilegia.

Ioan. 6.

Statuit, ut sacri
ordines domi-
nico die con-
ferantur.

Concilium
Constantino-
politani; ge-
nerale
Gregorius I.

Concilium Po-
miliense I.
Dominicus
dies ut colen-
dus.

finis legis aduenit, qui est Christus (finis enim legis
Christus ad iustitiam omni credenti) & resurrectione
sua octauam sanctificauit, cepit eadem prima esse, qua
octaua est, & octaua qua prima, habens ex numeri or-
dine prerogatiuam, & ex resurrectione Domini sancti-
tatem, &c. Hinc etiam AVGVSTINVS HIP-
PONENTIS lib. 2. quaestionum veteris & noui
Testamenti, quaest. 95. Nunquam (ait) alio die,
quam Dominico, Penecaste est, ut totum quod ad salu-
tem humanam pertinet, Dominico die & inchoatum,
& adimpletum noscatur. Dominico enim die factus est
mundus, & post lapsum rursus Dominico die reforma-
tus. Cuius reformationis figura data est primus in cir-
cuncisione, in qua futura fidei signum fuit. Post hebdo-
madam enim qui octauus dicitur est, primus est in my-
sterio. Hac est enim dies, quam fecit Dominus. Vnum
enim diem fecit ex quo caeteri curricula sortirentur, ac
per hoc ipsa die resurrexerit quam fecit. IDEM FERM. I.
de tempore 13.6. & de resurrectione I. Vniuersa
enim (ait) Sabbati gratia, & antiqua illa fistiuitas
populi Iudaeorum, in diei istius solemnitate, mutata est.
Illi in Sabbato non faciebant opus seruale, & nos in
die Dominico opus seruale non facimus. Qui enim fa-
cit peccatum, seruus est peccati. Illi de domibus suis
non egrediebantur, & nos de domo Christi non egre-
dimur. Sumus enim in Ecclesia, &c. Hinc LEO
MAGNVS epist. 79. ad Dioscorum Episcopum
Alexandrinum, cap. 1. Tantis (ait) Dominica dies di-
uinarum dispositionum mysteris est consecrata, ut quid-
quid est à Domino insignis institutum, in huius diei
dignitate sit gestum. In hac mundus sumpsit exordium,
in hac per resurrectionem Christi, & mors interitum,
& vita accepit initium. In hac Apostoli à Domino
praedicandi omnibus gentibus Euangelij tuba sumunt,
& inferendum uniuerso mundo sacramentum regene-
rationis accipiunt. In hac, sicut beatus Ioannes Euan-
gelista testatur, congregatis in unum discipulis, ianuis
clausis cum ad eos Dominus intrasset, insufflauerit, &
dixit. Accipite Spiritum sanctum: quorum remisistis
peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, reten-
ta sunt. In hac denique promissus à Domino Apostoli
Spiritus sanctus aduenit, ut caelesti quadam regula in-
struatur, & traditum nouerimus, in illa die celebra-
nda nobis esse mysteria sacerdotalium benedictionum, in
qua collata sunt omnia dona gratiarum. Hinc IDEM
LEO instituit, ut eo die sacri ordines conferen-
tur, ut dicemus in dictione, Ordines quibus con-
ferantur temporibus. Eadem omnino in seruat in
cano. 7. & 8. qui falso ascribuntur Concilio 6.
GENERALI, ubi etiam praecipitur, ut seruilia
opera cessent, & Missa officiumque diuinum ce-
lebratur. Porro GREGORIUS I. lib. II. in di-
dictione 6. cap. 3. epistola ad Romanos ciues, &
allegatur à Gratiano de consecratione, distinet. 3.
cap. Peruenit, grauitur obiurgat quosdam, qui die
Sabbati aliquid operari prohiberent, ut infra etiã
memorabimus. Hinc & Concilium FEROI-
LIENSE sub Adriano I. cap. 13. Diem Domini-
cum (ait) inchoante noctis initio, id est, uespere sab-
bati, quae in prima luce sabbati, quando signum in-
sonauerit, vel hora est ad uespertinum celebrandum of-
ficium, non propter honorem sabbati ultimi, sed pro-
pter sanctam illam noctem, primi sabbati, hoc est Do-
minici diei, cum omni reuerentia & honorifica reli-
gione uenerari omnibus mandamus Christianis. Ab-
stinere primum omnium ab omni peccato, & ab omni
opere terreno, & nihil aliud vacare nisi ad orationem,
concurrere ad Ecclesiam cum summa mentis deuotio-
ne, cessante omni causarum strepitu, cum charitate &
dilectione benedicere Deum Patrem, & laudare totis

A medullis cordis unigenitum Dei filium, qui istam diem
per gloriosam suam sanctificauit resurrectionem, &
hymnum dicere sancto Spiritui, qui eam benedixit per
admirabilem suum aduentum, quando in igneis super
beatos descendit Apostolos. Sed & omnium penè do-
na charismatum in eadem sacratissima die creduntur
in mundo collata (ut supra dictum est.) Sed &
MARTINVS BRACARENsis in collecto-
rio, cap. 57. refert sacerdotibus iniunctum, ut die-
bus Dominicis cum humilitate prostrati orent.
Vide Preces. Porro Concilium COMPEN-
DIENSE, siue apud Compendium ciuitatem,
cap. 2. ut refert Burchardus lib. 2. Decretorum,
cap. 81. Omnes dies Dominicis à uespere in uespere,
cum omni ueneratione obseruare decreuimus, & ab
illicito opere abstinere, & ut mercatus in eis minime
sit, nec placitum, ubi aliquis ad mortem, vel ad po-
enam iudicetur, nec sacramenta inuentur, nisi pro pace
facienda. Idem omnino Concilium SVESIO-
NENSE apud sanctum Medardum, cap. 8. ut idem
refert eodem libro, cap. 85. Idem lege & in Con-
cilio MOGVNTINO I. sub Carolo Magno,
cap. 37. & sub eodem in Concilio RHEMENSIS,
cap. 35. Idem quoque Concilium PARIENSIS
cap. III. lib. I. cap. 50. ut citabimus statim, cum
dicemus, in Dominicis diebus ab omni opere ces-
sandum. Porro lege ea quae sequuntur.

C Dominicis diebus ab opere seruili ces-
sandum.] Suprà ex CLEMENTE I. & aliis
pluribus in vocabulo, Dies festi, luculenter istud
probauius: nec te pigeat uisitare locum, si forte
dubitas de rei ueritate. Allegauimus quoque su-
perius Concilij III. AVRELIANENSIS de-
cretum ex cano. 27. nec est opus repetere. Sed &
fatis ex superioribus auctoritatibus innuitur, Do-
minicis diebus quiescendum. Verum quia hoc
polliciti sumus, paucis quod restat iudicabimus
Concilium MATISCONENSE II. Episcopo-
rum 60. sub Guntrano Rege & Pelagio II. ca-
pite primo: Videmus (ait) populum Christianum
temerario more diem Dominicam contempni trudere,
& sicut in priuatis diebus, operibus continuis indul-
gere. Properea statuius, ut dies Dominica custodiat-
ur, qua nos deo peperit, & a peccatis omnibus li-
berauit. Nullus litium sinitibus uacet, nullus causa-
rum actiones exerceat, nemo sibi talem necessitatem
exhibeat, qua iugum cervicibus inmemorum impo-
nere cogat. Estote o Christiani in hymnis & laudi-
bus Dei animo corporaque intenti. Si quis uestrum
proximam habet Ecclesiam, properet ad eandem, &
ibi Dominico die semetipsum precibus lacrymisque
afficiat. Sint oculi manusque uestrae toto illo die ad
Deum expanse. Ipse est enim dies requiescentis perpe-
tuus, ipse nobis, per septima diei umbram insinuatus
noscitur in lege & Prophetis. Iustum igitur est, ut hanc
diem unanimiter celebremus, per quam facti sumus
quod non fuimus. Fuimus enim ante serui peccati, sed
per eam facti sumus filij iustitiae. Exhibeamus Domi-
no liberam seruitutem, cuius nos nouimus pietate
de ergastulis liberatos erroris, non quia hoc Domi-
nus noster à nobis exoptat, ut corporali abstinentia
diem Dominicum celebremus (uide Ieiunium diei
Dominicæ) sed quærit obedientiam, per quam nos
calcatis terrenis actibus, ad caelum usque misericor-
diter prouehat. Si quis itaque hanc salubrem ex-
hortationem parui penderit, aut contemptui ha-
buerit, sciat se à Deo pro qualitatis merito punien-
dum, & ire sacerdotali implacabiliter subiiciendum.
Si casualiter fuerit, causam amittet, si rusticus aut

Martinus Bra-
carensis Epi-
scopus.

Concilium a-
pud compen-
dium.

Concilium
Suessoniense a-
pud S. Medar-
dum.

Concilium Ca-
bilonense 2.

Concilium Mo-
guntinum I.

Concilium
Rhenense.

Concilium Pa-
risiense 3.

Clemens I.

Concilium
Aurelianense 3.

Concilium
Matisconense 2.
sub Pelagio 2.

Non esse liti-
gandum in die
dominico, nec
causas audien-
das, eadem su-
pra probatum
est.

Genes. I.

seruus,

Guntrannus
rex Francie.

Concilium
Tarraconense 1.

Concilium
Arelatense 4.

Concilium
Turonense 3.

Carolus Ma-
gnus
Gregorius I.

Concilium An-
tisiodorensis.

Concilium
Suessoniense a-
pud S. Medar-
dum.

Concilium Pa-
risiense 3. sub
Ludouico &
Lothario Au-
gustis.

Res mira &
horribilis.

Concilium Tri-
buricense.

Concilium
Narbonense no-
uissimè in lucè
datum.

seruus, uerberabitur ieiunium, si clericus aut mo-
nachus, mensibus sex à consorcio suspendatur fratrum.
Idem consequenter noctem diei Dominicæ Pas-
chæ uult in hymnis & uigiliis transigi. Vide. Pa-
schæ uigilia, &c. Porro hoc decretum confirmat
GVNTRANVS REX edito, quod est ad cal-
cem præfati Concilij appensum & missum ad
uniuersos sui regni Episcopos. Porro Concilium
TARRACONENSE sub Felice 3. canone 4.
prohibuit, ne Dominicis & festis diebus causa
agerentur, ut posuimus in dictione; causa. Sed &
Concilium ARELATENSE IV. sub Carolo
Magno cap. 16. & Concilium TVRONENSE
III. sub eodem cap. 40. prohibent, ne mercatus
sint diei Dominica. Quae (aiunt) oportet omnes Chri-
stianos à seruilis opere cessare, & in laude Dei & gra-
tiarum actione usque ad uesperam perseuerare. Idem
omnino CAROLVS MAGNVS in suis Con-
stitutionibus statuit, hinc GREGORIUS I. lib.
II. registri epistola 3. Dominico (ait) die à labore ter-
renis cessandum est, atque omnimodis uacationibus in-
stendendum, ut si quid negligentia per sex dies egitur, per
diem resurrectionis Dominicae praecipue expietur, &c.
Hinc quoque Concilium ANTISIODORENSIS
I. sub Deusede Papa canone 16. Non licet
(ait) diei Dominicae bonis iungere, & alia opera exer-
cere, &c. Et Concilium SVESIONENSE apud
S. Medardum, præfente Carolo Imperatore cap. 5.
ut allegat Burchardus lib. 2. decreto. cap. 81. Nam
nec illud reperi insertum in eapionibus huius
Concilij. Statuimus, secundum quod in lege Domi-
nus mandauit, ut opera seruilia diebus Dominicis non
agantur, sicut genitor meus in suis synodalibus editis
mandauit, quod nec uiri ruralia exerceant, nec in
uinea colenda, nec in campis arando uel metendo, uel
fernum secando, uel sepem ponendo, nec in siluis stir-
pando, uel arbores cadendo, uel in pennis laborare, nec do-
mas struere, nec in horto laborare, nec ad placita con-
ueniant, nec mercatus fiat, nec uenationes exerceant-
tur, &c. Hinc Concilium PARIENSE III.
libro I. cap. 50. increpat huius diei solennitatis
desertores, statuitque ut cuncto tempore curent
summpete omnes, ut tanti diei debita obserua-
tio religiosaque deuotio, nunc usque magna
ex parte neglecta, ab hinc ob insigni Chri-
stianitatis deuotio exhibeatur. Nam (ait) Iudaei
sabbatum suum carnaliter custodientes eo die, nulla
potestate terrena compellere ab operibus ruralibus se
abstinent, quanto magis Christi gratia redemptis con-
uenit, ut eo die quo auctor uita resurrexit, eiusque spem
resurgendi concepsit, ab his operibus se abstineant, &
solummodo spiritualibus gaudiis repleri, canticisque
hymnigeris & laudibus caelestibus toto cordis animu
vacare satagent multi namque nostrum uisu, multi
etiam quorundam relatu didicimus, quosdam in hac
die ruralia opera exercentes, fulmine interemptos, quo-
sdam artuum contractione multatos. Quosdam
etiam, uisibili igne corporibus assibusque simul sub mo-
mento absumptis, in cinerem uel subito resolutis, pœnali-
ter occubuisse. Et multa alia terribilia iudicia extite-
runt, & hæcenus existunt. Decet igitur ut eo die Chri-
stianus diuinis laudibus, non ruralibus uacet operibus.
Hoc iterum renouat idem Concilium Parisiense
libro 3. cap. 5. & Concilium TRIBURIENSE
cap. 35. ubi interdicit iudicibus secularibus, & Ec-
clesiasticis, in diebus Dominicis, & festis aliis, &
Quadragesima, placita & iudicia secularia exer-
cere. Sed & Concilium NARBONENSE cap.
2. inhihet Iudæis, diebus Dominicis & festis, ser-
uilia opera agere, ne Christiani illorum facto (can

adlizerent. Vide Iudæus. Iterum & Concilium
MOGVNTINENSE IV. cap. 98. prohibet
mercatus diebus Dominicis & festis agi, nisi
forte earum rerum, quæ ad usum quotidiani uic-
tus, necessitatis sunt. Seruilia quoque opera pro-
hibet exerceri, ut supra satis probatum est. Porro
uide in vocabulo, preces, & ieiunium, & Qua-
dragesima &c.

Dominicus dies non ita obseruandus, ut
sabbatum.] Hoc specialiter commendat IGNA-
TIVS MARTYR epistola ad Magnesianos: Sed
posthac (ait) sabbatizemus Iudæis, ac feriis gauden-
dentes. Sed quisque nostrum sabbatizet spiritualiter,
meditatione legis gaudens, non corporis remissione, opi-
ficium Dei admirans, non in crastinum crapulam
coligans & tepida bibens, moderate incedens, saltatio-
ne & plausibus uanis & insanis gaudens. Ac post sab-
batizationem, dominicum diem, omnis amans Christi,
festum celebret, diem resurrectionis regalem, omnium
dierum supremum, quem expectans propheta dicebat:
In finem pro octaua, in quo & uita nostra exorta est,
& mors in Christo uictoria facta est, quem filij per-
ditionis negant, &c. Porro hic repete canonem 27.
Concilij III. AVRELIANENSIS quem re-
peries supra, dies festi.

Dominicis diebus Missa audienda.] Su-
prà ex Clemente I. & iustino martyre patuit,
quia singulis Dominicis missa celebrabatur. Ver-
um hæc referuauimus in vocabulo, Missa diebus
festis audienda, dicenda. Vide ergo.

Dominici diei ieiunium interdicitur.]
Vide infra, ieiunium Dominicæ diei, & fetia
quintæ, &c. Nam Sic opportunius reperietur.

DONVM.

Donum Ecclesiasticis collatum.] Con-
cilium LVGDVNENSE I. cano. 2. statuit, ut
quacunque munificentias clericis aut seruienti-
bus, siue de rebus Ecclesiæ in usum, aut de pro-
priis in proprietatem, præcedentes dederint sa-
cerdotes, subsequentes Pontifices nullatenus
auferre præsumant. Si quid tamen culpa exte-
rit, pro qualitate personarum, uel regulæ cano-
num præcedentium, in persona habeatur, non in
facultate districtio. Hinc & de Sacerdotum mu-
nificentis Concilium AVRELIANENSE III.
cap. 17. De munificentis (ait) sacerdotum ubi obserua-
ndum, ut si quid præfati tempore à clericis, deceden-
tium munificentis, habetur uel possidetur, deinceps à
successoribus nullatenus auferatur, ita ut qui decesso-
rum largitibus gaudent, officia Ecclesiæ, obedientiam
& affectum sacerdotibus prebeant. De quibus tamen
munificentis, qua præfati tempore ab his (sicut dictum
est) possidentur, si pro opportunitate Episcopo placuerit,
quod uoluerit, commutare, sine accipientis dispendio in
locis aliis commutetur. De munificentis uero præfati-
bus, quas unusquisque clericus pro sua gratia eorum
obsequiis existimat conferendas, sicut in arbitrio dan-
tis est, ut tribuere quibus uoluerit debeat, ita si inobe-
dientia uel contumacia in aliquo accipientis exite-
rit, culpa agnita in arbitrio sit præfatis, utrum uel
qualiter debeat reuocari. Vide in dictione, Faculta-
tes clericorum, &c. & munus.

Dos.

Dos debet assignari nuptiis.] Hæc qui-
dem abunde tractantur in vocabulo, matrimo-
nium, & nuptiæ. uerum tamen liber hic breuissi-

Concilium
Moguntinense
4.

Iustinus Mar-
tyr.

Psalmo 5 & 127.

Concilium Au-
relianense 3.

Concilium Lu-
gdunense I. sub
Guntranno re-
ge & Pelagio 2.

Concilium Au-
relianense 3. sub
Vigilio.

Concilium Arelantense

mum allegare decretum Concilij III. Arelantensis sub Leone I. & allegat Gratianus causa 30. quaest. 5. cap. nullum sine, &c. Nullum sine dote fiat coniugium, iuxta p[ro]prietatem fiat Dos, nec sine publicis nuptiis quisquam nubere vel uxorem ducere presumat. Hoc renouat Concilium VERNENSE, canone 15. vt dicemus, matrimonia clandestina, &c.

DVELLVM, SIVE MONOMACHIA.

Concilium Valentini Gallicani

Duellum siue monomachia prohibetur. Vide Torneamentum, & Nundinae, & Spectacula, & Ludi, &c. porro de singulari certamine, siue duello, Concil. VALENTINVM GALICIANVM III. sub Lothario Imperatore cano. 11. vbi de iuramento egit, sic subdit, Quia ex iuramento ab utraque parte in litiigio praestito, usque ad armorum certamina solet prorumpi, & crudelissimo spectaculo effunditur cruor belli in pace, statuis in iuxta antiquum Ecclesiasticam obseruationis morem, vt quicumque tam iniqua, & Christianae paci inimica pugna alteri occiderit, seu vulneribus debilem reddiderit, velut homicida nequissimus, & latro cruentus, ab Ecclesia & omnium fidelium coetu separatus, ad agendam legitimam poenitentiam modis omnibus compellatur. Ille vero qui occisus fuerit, tanquam sui homicida, & propriae mortis spontaneus appetitor, a Dominica oblationis commemoratione habeatur alienus, nec cadaver eius iuxta sanctorum canonum decretum (vide, homicida sup[er]ius, & torneamentum) cum psalmis vel orationibus ad sepulturam deducatur. Super quibus duobus titulis, propter tam nefasta & horrenda animarum, vel etiam corporum exitia, patres praefati Concilij Imperatorem requirunt, vt etiam hoc tam vitale Ecclesiasticum de cretum, propria auctoritate confirmet. Huiusmodi Duellum seu monomachiam prohibet NICOLAUS I. allegaturque a Gratiano causa 2. quaestione 4. cap. monomachi. vide in vocabulo, bellum. Monomachiam (ait) in lege non assumimus, quam praecipit fuisse non reperimus, quam licet quosdam inisse legamus, sicut David & Goliath sacra prodit historia, nusquam tamen, vt pro lege teneatur, alieni diuina sanxit auctoritas, cum haec & huiusmodi sectantes Deum tentare videantur, & a Sed & Concilium LATERANENSE GENERALE sub Innocentio 1. cap. 18. idem omnino prohibet, vt diximus in dictione, clericus non interfit sententiis criminalibus, &c. Porro ALEXANDER III. parte 26. Concilij Lateranensis sub eodem celebrati, cap. 5. & 6. inhihet huiusmodi duellum clericis. Quod si vel obtulerint, vel oblatum susceperint, siue victi, siue victores, & de rigore iuris decernit, vt deponantur, potissime si in illo duello, homicidium vel diminutio membrorum subssecuta fuerit: alius poterit misericorditer super hoc Episcopus dispensare, nisi etiam partem digiti amiserit, quod minus valeat solemnitas sine scandalo celebrare. Et nouissimum de his duellis statuit Concilium TRIDENTINVM sessione 25. qua fuit 9. sub Pio 4. cap. 19. Detestabile (ait) Duellorum usus fabricante diabolo introductus, vt cruenta corporum mortu animarum etiam perniciem lucretur, ex Christiano orbe penitus exterminetur. Imperator, Reges, Duces, Principes, Marchiones, comites, & quocumque alio nomine Domini temporales, qui locum ad Monomachiam in terris suis inter Christianos concesserint, eo ipso sint excommunicati, ac inuisi ditione & Dominio ciuitatis, castrorum loci, in quo vel apud quem Duellum permi-

Nicolaus I.

Concilium Lateranense generale Episcoporum 12. 15. sub Innocentio 3.

Alexander 3.

Concilium Tridentini generale nouissimum.

scribit, quod ab Ecclesia obinent priuati intelligantur. Et si feudalia sint, directis Dominis statim acquirantur. Qui vero pugnam commiserint, & qui eorum patris vocantur, excommunicationis ac omnium bonorum suorum proscriptio ac perpetua infamia poenam incurrant, & vi homicidae iuxta sacros canones (vide supra) puniri debeant, & si in ipso consuetu decesserint, perpetuo careant Ecclesiastica sepultura. Illi etiam qui consilium in causa duelli, tam iure quam facto dederint, aut alia quacumque ratione ad id quem suaserint, nec non spectatores, excommunicati, omnis ac perpetua maledictionis vinculo teneantur, non obstante quocumque priuilegio, sub praua consuetudine, etiam immemorabili. Vide torneamentum.

Hae vtriam obferuntur.

E B R

E B R I E T A S

Ebricitatis vitium quam damnable. De hac ebrietate disertissime loquitur, & de malis quae solet inducere, PHILIVS libro de plantatione Noe. Nec nobis est possibile, cuncta hic enarrare, quae ille tam sapienter, quam doctè describit. Idem quoque libro de temulentia, detestandam ebrietatem multis argumentis & rationibus probat. Hinc & IVSTINVS MARTYR epist. ad Zenam & Serenum fratres: Vinum nec ad ebrietatem bibatur quotidie, nec vi aqua requiratur. Nam utrumque Dei creatura est, sed aqua necessaria, vinum autem ad curam corporis. Qui vero lingua impedita micat, velut igneis oculis, & pedibus vacillat, impositum sensuum, venentis recepti lethiferum, quasi è ferro non falcem faceret aliudve instrumentum rusticum, sed gladium aut lanceam in alium usum resingens, quod Deus parauerat. Nam vini potor cum debeat hyeme bibere ad frigoris remedium, aestate vero ad tuendam sanitatem viscerum, abutitur hoc ad insaniam, & immodicè ingesto feruens, more porcorum canumque gerit se turpius. Nos autem oportet, secus, quam luxuriosos, rectè vti Dei donis, nec ebrietate sitim accersere, sed ne sitiamus, potum capere. Nam qui vinum sordillando, velut febrientes, bibunt, propediem peribunt per intemperantiam, &c. Plura de ebrietate CLEMENS ALEXANDRINVS libro 2. Pædagogici cap. 2. per totum caput disserit, eamque summopere vitandam asserit. Hinc EUTHYCHIANS PAPA I. vt allegatur in codice librorum 16. lib. 14. cap. 2. Magnam (inquit) malum ebrietatis, unde omnia vitia pullulant Christianis, modis omnibus cauere precipimus. Qui autem hoc vitare noluerit, excommunicandum esse decreuimus, usque ad congruam emendationem, &c. Hinc ORIGENES ADAMANTIVS homilia 6. in Genesim, exponens Lorch cum filiabus concubitum. Ille (inquit) in tantum sopitus est vino, vt nesciret dormisse se cum filiis prioris, neque cum iunioris. Audite, ebrietatis quid agat, audite, quantum facinoris conciliet temulentia. Audite & caueo, vos, o quibus istud malum non in crimine, sed in usu est. Ebrietatis decipit, quem sodoma non decipit. Vritur ille flammis mulierum, quem sulphurea flamma non vstis. Et infra homilia 7. in Leuiticum, Sobrietas omnium virtutum mater est, sicut è contrario ebrietatis omnium vitiorum. Est ebrietatis vini perniciosa in omnibus. Sola namque est, quae simul cum corpore & animam debilem reddat. Verum lege quod sequitur, quia pulchrum est. Et IOAN. CHRYSOSTOMUS

Philo Iudaeus.

Iustinus Martyr.

Vilitas Vini, tam hyemali quam aestiuo tempore.

Pulchra adhortatio.

Clemens Alexandrinus.

Origines Adamantius.

Ebricitatis malu.

homilia

Ambrosius Mediolanensis

Exod. 32.

Vide Ebrietatis defectus.

Quam scilicet depingit ebrius forum mores!

Epiphanius Cypri.

Hieronymus Stridonensis.

Ephes. 5.

Nota hae.

Caluine attende. 1. Timoth. 5.

Augustinus Hipponensis.

homilia 29. in Genesim in cap. 9. Genesim de ebrietate Noe. Grauisimum quiddam (ait) est ebrietatis delictum, quod potest escacare sensus, & submergere mentem, & hominem rationale animal, qui super omnia dominium suscepit, iniectis vinculis insolubilibus, quasi mortuum, & operatione cauerem iacerere facit, imò deterius habentem quam mortuum. Nam mortuus neque bona neque mala operari potest. Ebrius autem nihil boni valet operari, ad malum tamen faciendum non omnino impotens est, &c. Vide reliquum. Idem homilia 71. ad populum Antiochenum ad calcem, Ebrios brutis animalibus deteriores astruit. Sed cuncta hic inserere onerosum esset. Lege locum. Hinc & AMBROSIVS MEDIO-LANENSIS libro de Helia & Ienunio cap. 12. exponens illud, sedit populus manducare & bibere, &c. Videmus sacrilegium Ebrietati fuisse coniunctum. Nam sicut mater fidei continentia, ita perfida mater ebrietatis est. In quod facinus non ista precipitatis Sedenes in foribus tabernarum homines, tunicam non habentes, nec sumptum sequentis diei, & imperatoribus & potestatibus iudicant, imò regnare sibi videntur, & exercitiis imperare sunt ebrietate diuites, qui sunt in veritate inopes. Aurum donant, dispensant pecunias, populis ciuitates adificant, qui non habent, unde caponi potus sui precium soluant. Ferunt enim vinum in his, & nesciunt quid loquantur. Diuites sunt dum inebriantur, mox ubi vinum digesserint, cernunt se esse mendicos, Vno die bibunt multorum labores, de ebrietate ad arma consurgunt, calicibus tela succedunt, pro vino sanguis effunditur, & ipsum sanguinem vina suderunt. Quam fortes sibi homines videntur in vino, quam sapientes, quam disertis, quam etiam pulchri ac decori, cum stare non possint! Mens titubat, lingua balbutit, pallor & sanguis ora suffundit. Fateor, ebrietatis horror sit, barbari in ferrum ruunt, vulgus in rixas. Si quis eorum pugno fuerit percussus, videas ora sanctorum vini lacrymas fundere, miserabiles epilogos decantare. Habet enim hoc temulentia, vt & molliat & resiliat corda temulentorum. Sicut enim ignis probat ferrum durum, ita & vini incendio etiam superbiorum hominum cor liquefcit. Omnes sibi aequales in vino videntur, nullus inferior, &c. Vide reliquum. Lege & eodem libro cap. 16. vbi de ebrietate detestanda loquitur, & alibi. Denique egregie EPIPHANIUS CYPRI ebrietatem haeresi coniungit, quia inter eas maxima est affinitas lib. 1. contra haereses haeresi 26. contra Gnosticos, & HIERONYMVS STRIDONENSIS lib. 3. commentariorum in 5. cap. ad Galatas dum illud exponit, manifesta autem sunt opera carnis, &c. Vno (ait) hominis sensus euertitur, pedes corrumpunt, mens vacillat, libido succenditur. Vnde Apostolus clamat, & vinum, in quo est luxuria. Habet unusquisque sua sententia potestatem: Ego Apostolum sequor, in vino esse luxuriam, in vino ebrietatem. Ebrietatem autem & luxuriam inter carnis opera numerari, nec ille potest negare, qui viderit passibus vincitur. Et licet me quidam in eo libro, quem de seruanda virginitate scripsi, reprehendendum putent, quod dixerim, adolefcuntulas ita vinum debere fugere vt venenum, non me sententia poenitebit. Opus quippe tibi magis vini, quam Dei à nobis creatura damnata est. Et licentiam tulum virgini proprio atatis calore feruenti, ne sub occasione parum bibendi, plus biberet, & periret. Alioquin sciebamus & in Christi sanguinem vinum consecrari, & Timotheo, vinum vt biberet, imperatum, &c. Hinc AVGVSTINVS HIPONENSIS libro de fatalitatibus documentis cap. 37. Fugiamus ebrietatem, ne crimen luxuria incurramus. Quia Apostolus praeci-

pit dicens, nolite inebriari vino, in quo est luxuria. Vinum enim Deus nobis ad letitiam cordis, non ad ebrietatem donauit. Bibamus ergo, non quatenus gula exigit, sed quantum natura inbecillitas postulat, ne id quod ad medellam corporis nostri tributum est, ad perniciem depuimus, &c. Idem libro de sobrietate & virginitate cap. 1. tomo 9. Ebrietas ab anima iniuria incipit, & flagitiorum omnium mater est, culpae materia, radix criminum, origo omnium vitiorum, turbatio capitis, subuersio sensus, tempestas lingua, procella corporis, naufragium sanctitatis. Ebrietas temporis amissio est, insania voluntaria, ignominiosus languor, mentis sania debilitatio, turpitudine morum, dedecus vite, honestatis infamia, anima corruptela, &c. Vide sequentia.

Ebrietas in eodem.

Ebrietas Ecclesiasticis interdicitur. Si vt superius docuimus, omnibus Christianis ebrietas est fugienda, vtis Ecclesiasticis magis abstinenda est. vide CANON APOSTOLICORVM XLII. & allegatur à Gratiano distinct. 35. cap. Episcopus, Episcopus, aut presbyter, aut Diaconus, alicuique ebrietatis defertens, aut desinat, aut certe damnetur. Et cano. 43. Subdiaconus, aut lector, aut cantor, similia faciens, aut desinat, aut communione priuetur. Similiter etiam laicus. Hic canon citatur & renouatur in Concilio VI. GENERALI Constantino politano 3. cap. 50. & CLEMENS I. libro 8. Constitutionum Apostolicarum cap. 50. Dicit scriptura Dynaste sunt iracundi, vinum vero non bibant, ne cum biberint, obliuiscantur sapientiae, & rectè iudicare non possint. Quare presbyteri & Diaconi, post Deum omnipotentem, & dilectum filium eius, sunt Ecclesiae dynaste. Quod non ideo dicimus, ne bibant, nam contumelia afficerent id quod à Deo creatum est in letitiam: sed ne violentia studeant. Non enim dixit scriptura, ne bibas vinum. Sed dixit, nolite bibere vinum ad ebrietatem, & iterum, Spina nascitur in manu Ebrii, quod non solum de clericis precipimus, sed etiam de omnibus laicis super quos inuocatum est nomen Domini nostri Iesu Christi. Nam ipsi quoque dicitur est, cui ve? cui tumultus? cui tristitia? & nige? cui limidi oculi? cui contritiones superuacuae? nonne commemorantium in vino & inuestigantium vbi potationes sunt? &c. Hinc PHILIVS IUDAEVS libro de Temulentia circa medium, vbi plura de vitanda ebrietate disceptauit, potissime vitandam esse eam sacerdotibus disseruit. Solorum (inquit) propemodum sacerdotum & Dei cultorum est officium, sine vino sacra facere, quod vinum & quidquid creat delirationem sanitati mentis sit contrarium. Locutus est Dominus ad Aaron, dicens, vinum & socrum non bibetis tu & filij tui tecum, quando ingredimini in tabernaculum testimonij, aut accedatis ad altare, & non moriemini, &c. Aaron autem est sacerdos quod nomen interpretatur Montanus, sublimia celsaque sapiens ratio, non per iactantiam molem inani fastu iurgidam, sed per magnitudinem virtutis, quae mentem vltra caelum attollens, non sinit cogitare quicquam humile. Qui autem sic affectus est, merum & omne venenum, insaniam afferens nunquam vltro sibi admoebit. Incumbit enim ei necessitas, vt aut sacrosanctum tabernaculi penetralia ingressus, secretis sacris operetur, aut ad altare accedens, victimas pro sua populique salute immolet, quae negotia sobrietate opus habent atque solertia, &c. Vide reliquum, quia pulchrum est, & lectu iucundum. Hinc EUTHYCHIANS I. vt allegatur in codice 16. librorum libro 14. cap. 3. Episcopi & Dei ministri non debent commensationibus & violentiis nimis incumbere, sed considerent sententiam Domini dicentis, attendite, ne grauemur corda

Canon Apostolorum.

Concilium Constantino-politano 3. generale 6. Clemens I.

Trouerb. 31.

Trouerb. 23. Ecclesiast. 31.

Trouerb. 26. Trouerb. 23.

Philo Iudaeus.

Aaronis Ety. mon.

Euthychianus I.

Iuc 21.

vestra

1. Theſſalo. 5.
1. Petri 17. & 5.

Concilium
Agathenſe.

Vtinam hæc
obſerventur

Concilium
Veneticum.

Concilium Tu
ronenſe 1.

Ephes.

1. Corinth. 6.

Concilium Po
rouſienſe ſub
Adriano 1.

Concilium Tu
ronenſe 3. ſub
eodem.

Concilium
Cabilonenſe 2.

Penitentiæ
Theodori.

veſtra crapula & ebrietate. Moderatè enim cibum & neceſſarium ſumptum ſumant, ut iuxta Apoſtolum ſobrii ſint, & parati ad ſervitium Dei. Ad eodem ſacerdotes exhortatio ex eodem libro cap. 10. Obſervandum eſt nobis, ut & vos ab ebrietate abſtineatis, & ut plebes ſubdita abſtineant, predicetis. Et neque per tabernas eatis bibendo aut comedendo, neque domos aut vicos curioſitate qualibet peragretis, neque cum faminis aut cum quibuſlibet perſonis impuris convivia exerceatis, niſi forte paſerfamilias quilibet vos invitaverit ad domum ſuam, & cum coniuge ſua, & cum plebe veli vobis ſpirituale gaudium letari, & verborum veſtrorum reſectionem accipere, & vobis reſectionem carnalem charitatis officio exhibere. Oportet enim, ut ſi quando quilibet fidelium, carnalibus vos reſicit epulis, à vobis reſiciatur ſpirituibus epulis, &c. Et Concilium AGATHENSE cano. 41. allegatur à Gratiano diſtinct. 35. cap. Ante omnia à clericis vetetur ebrietas, qua omnium vitiorum ſomes ac nutritrix eſt. Itaque cum quem ebrium fuiſſe conſiderit (ut ordo patitur) aut triginta dierum ſpatio communionem ſtatim ſubmovendum, aut corporali ſubdendum ſupplicio. Hunc canonem de verbo ad verbum pene repetit Concilium VENTIVICVM ſub Leone I. vel Hilario. Sic quippe ait, Ante omnia à clericis vitetur ebrietas, qua omnium vitiorum ſomes ac nutritrix eſt. Nec quis poteſt liberum corporis ſui ac mentis habere iudicium, cum captus vino, à ſenſu probeat alienus, & proclivis ad vitium, mente labefacta, ducatur, ac plerumque poſit peccatum aut crimen, dum neſcit, incurſere. Sed ignorantia talis non poteſt non ſubiicere poenæ, quam ex voluntaria amentia manariſſe conſiderit. Itaque eum quem ebrium eſſe conſiderit, &c. Ut ſuprà. Hinc Concilium TYRONENSE I. cap. 2. Poſtquam clericos prohibuit fornicari, ut diximus, clericis ne fornicentur, & fornicatio, ſubiungit: Sed ut valeant obſervare, ſumit omnium vitiorum oportet abſcindi. Apoſtolo precipiente, nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria. Et quam gravi ebrietas ſupplicio expietur, eadem Apoſtolica manifeſtat doctrina, inter cætera dicens, neque fornicatores, neque idolis ſervientes, neque ebriofos regnum Dei poſſeſſuros. Si quis vero in omni officio clericali Deo militans, ab ebrietate ſe non abſtinet, ſecundum ſtatus ſui ordinem, competens in eum vindicta exerceatur. Hæc etiam renouat Concilium FEROVLIIENSE ſub Carolo Magno cap. 3. vbi ſe patres preſertim cenſura aſſertores & defenſores eſſe reſtantur. Item Concilium TYRONENSE III. ſub eodem principe cap. 48. Quis (ait) de crapula & ebrietate generatur, quique noxioſe corporum morbi, ut Phyſici reſtantur, ad ſtatum quoque mentis evertendum, quantum noceat ebrietas, non facile deprehendi poterit, quippe cum omnium pene malorum, qua ab hominibus raptim perpetrantur, cauſa ſit & origo ebrietas, &c. Idem Concilium CABILONENSE II. ſub eodem capite 10. vbi & clerici ſobrietatem amplecti adhortantur, & allegat Burchardus lib. 14. decretorum cap. 4. Qui & cap. 8. ſequenti, citat decretum ex POENITENTIALI THEODORI, vbi ſic legitur. Sacerdos quilibet ſi inebrietur per ignorantiam, ſeptem dies poeniteat in pane & aqua. Si per negligentiam, quindecim dies: ſi per contemptum 40. dies. Diaconus vel Monachus, ſecundum ordinem, ut ſcriptum eſt, ſeu & reliqui clerici & miniſtri, iuxta ordinem iudicio ſacerdotis poeniteant. Laici vero vota non habentes, ſi inebriantur, arguantur à ſacerdote, quod ebriofis regnum Dei non poſidebunt, & interitus ſi ebrietas. Et compellat eos poenitere. Qui cogit homi-

nem ut inebrietur humanitatis gratia, acerrime corpiatur, & 7. Dies poeniteat: ſi per contemptum 30. dies. Nullus Chriſtianus alium Chriſtianum plus bibere cogat, quam natura ſufficiat. Quod ſi fecerit, iuxta id quod in poenitentiis habetur, poeniteat. Ibidem cap. 9. affert & decretum FRUCTUOSI EPISCOPI Si quis (ait) Eccleſiaſtica præditi ordinatione, aut monachus, repertus fuerit ebriofus, in pane & aqua tribus poeniteat menſibus. Hinc Concilium MONTINENSE I. ſub Carolo Magno cano. 46. & videtur eſſe Eutychiæ papa: ut ſuprà poſuimus decretum. Magnum malum ebrietatis, unde omnia vitia pullulant, modis omnibus precipimus cavere, & qui hoc vitare noluerit, excommunicandum eum eſſe decrevimus, uſque ad emendationem congruam. Eandem ebrietatem clericis interdicit Concilium AQUISGRANENSE II. cap. 6. Quicumque (ait) huic noxio vitio inſeruiens deprehendus fuerit, cenſuimus ut ſecundum ſtatutum canonicum, &c. Canon eſt Apoſtolorum (vide ſuprà) Quicumque ebrietati deſeruit, aut deſinat aut deponatur, Et Concilium LATERANENSE GENERALI ſub Innocentio 3. patrum 1215. capite 15. A crapula & ebrietate omnes clerici diligenter abſtineant. Unde vinum ſibi temperent, & ſe vino. Nec ad bibendum quiſpiam incitetur, cum ebrietas & mentis inducat exitium, & libidinis prouocet incentiuum. Vnde illum abuſum decernimus penitus abolendum, quo in quibuſdam partibus, ad potus æquales ſuo modo ſe obligant potatores, & ille iudicio talium plus laudatur, qui plures inebriat, & calices fecundiores exhaurit. Si quis autem ſuper his culpabilem ſe exhibuerit, niſi, à ſuperiore commonitus, ſatisfecerit competenter, à beneficio vel officio ſuſpendatur. Idem & Concilium OXONIENSE in Anglia cap. 26. Item & Concilium COLONIENSE III. partis 2. cap. 24. omnem luxum & crapulam & ebrietatem interdicit. Nec (ait) ſecundum HIERONYMVM, de deliciis & epulis in tenebras exteriores deiiciatur. Et licet licitum ſit clero de altari viuere, luxuriari tamen & compotationibus inſiſtere non conceditur. Unde & in Leuitico vinum & ſicera templi miniſtris prohibebatur. Et Apoſtolus prohibet: Nolite (ait) inebriari vino, in quo eſt luxuria, ſed impleamini Spiritu ſancto. Hinc etiam Concilium TREVIRENSE I. cap. 1. Mandat omnibus Viſitatoribus, ut Clericorum temulentiam & ebrietatem acriter corripiant. Vide iterum in vocabulo, taberna.

ECCLESIA.

Eccleſia quid, & cur ſic vocata. J Obſecro, te lector, ne putes nos hic cuncta potuiſſe de Eccleſia reſtimonia ponere. Nam in vocabulo, Romana Eccleſia, quadam non pauca reſertuta ſunt, quæ hic non potuere aptari. Porro de Eccleſia, quid ſit, & cur ſic dicta, breuiter dicemus, ut ad ſequentium facilius procedamus narrationem. Igitur IVLIVS I. cap. 5. decretorum, ut allegat Burchardus libro 3. decretorum cap. 1. & luo Carnotenſis libro 1. Eccleſia Græcum nomen eſt, quod in Latinum vertitur, conuocatio: propterea quod omnes ad ſe vocat. Catholica, id eſt, vniuerſalis, ideo dicitur, quia per vniuerſum mundum eſt conſtituta, vel quoniam catholica, hoc eſt, generalis in eadem doctrina eſt, ad inſtructionem. Hinc CLEMENS I. libro 8. cap. 36. Eccleſia (ait) non confuſionis ſed ordinis & diſpoſitionis eſt magiſtra. Hinc IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia 1. in primam epiſtolam ad Theſſalonicenſes. Nomen (ait) Eccleſia, nomen

Fructuofus
Epifcop.

Concilium Mo
guntienſe 1.

Concilium
Aquisgranenſe 2.

Concilium La
teranenſe ſub
Innocentio 3.

O ſeculus 1

Concilium
Oxonienſe in
Anglia ſub In
nocentio 3.
Concilium Co
lonienſe 3.
Hieronymus
in cap. 2. Mi
cheæ.

Leuit. 10.

Ephes. 15.

Concilium
Treuirenſe 1.

Iulius 1.

Clemens 1.

Ioannes Chry
ſoſtomus.

Cyrillus Hieroſolymitanus
Cur Catholica
& cur Eccleſia.
Extra Eccleſia
Catholica nõ
eſt ſaluſ.

Ignatius Mar
tyr.

Tertullianus
Carthaginenſis.

Irenæus Mar
tyr.

Cyprianus Car
thaginenſis.

Vnitæ Eccleſiæ.
Attende Cal
uinc.

eſt multitudinis, & iuſta iam ac abſoluta congregatio. Sed & CYRILLVS HIEROSOLYMITANVS Catecheſi 18. illuminatorum Hieroſolymis: Catholica (ait) vocatur Eccleſia, quia per vniuerſum ſi orbem terrarum diſfuſa, à ſimilibus terre uſque ad extrema. Et quia docet Catholica, hoc eſt, vniuerſaliter, & ſine vilo defectu, vel differentia, omnia dogmata que debent venire in cognitionem, de rebus viſibilibus & inuiſibilibus, celeſtibus & terreſtribus, & quod omne genus hominum pie ſubingat, principes & priuatos, & quia in vniuerſum curat omne genus peccatorum, & que per animam, & que per corpus parrantur. Habeturque in illa omne genus (quocumque nomine vocetur) virtutis, in factis & dictis, & ſpirituibus chariſmaticis vniuerſis. Apud autem Eccleſia vocatur, quaſi dicas conuocatio, propter omnium conuocationem & congregationem, ſicut in Leuitico dicit Dominus, & omnem congregationem conuoca ante oſtium tabernaculi teſtimony. Nota hic in ſcripturis, quod ſit Eccleſiæ, ſeu conuocationis nomen, &c. Vide reliquum in ſequentibus. Præterea multa ſunt alia de nomine Catholice Eccleſiæ reſtimonia, quæ reſtius ſequenti diſtinctione colliges. Eccleſiæ Catholica origo, vnitas, atque ſplendor. Vbi igitur cœperit Eccleſia, & qualiter ſit vnica atque immaculata, à primordiis illius Eccleſiæ, ſanctorum Patrum reſtimoniis congruo ordine tentabimus approbare, ut Eccleſia malignantium hæreticorum non vera, nec catholica, ſed nec immaculata monſtretur, quin potius illegitima, diabolica & fictitia. Igitur Eccleſiam vniam eſſe Catholicam IGNATIVVS MARTYR epiſtola ad Ephesios, atque extra etiam, ſalutem non eſſe demonſtrat, dicens: Nemo oberret: Niſi quis intra altare ſe fraudatur pane Dei. Nam ſi vnus atque alterius oratio tantum vim habet, ut Chriſtus inter eos conſiſtat, quanto magis & Epifcopi, & totius Eccleſiæ oratio conſonans? Qui igitur ab his ſcindiſtus eſt, nec conuenit in cætu ſacriſiciorum & Eccleſiæ, primogenitis deſcriptis in celo, lupus eſt ſub ouis pelle, mitem præſe ferēs formam. Et TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS libro de præſcriptionibus aduerſus hæreticos. Apoſtoli (ait) apud vniamquamque ciuitatem conſiderunt, à quibus traducent fidei & ſemina doctrinæ cætera exinde Eccleſia mutuata ſunt, & quotidie mutantur & Eccleſiæ ſiant, ac per hoc & ipſe Apoſtolica deputantur, ut ſcholæ Apoſtolicarum Eccleſiarum, omne genus ad originem ſuam cenſeatur neceſſe eſt. Ita que tota ante Eccleſiæ vniam eſſe illam ab Apoſtolis primam ex qua omnes ſic omnes primæ, omnes Apoſtolice dum vniam omnes probant vniam, &c. Et IRENEVS LVGDVNENSIS libro 3. contra hæreſes Valentini & ſimilium cap. 40. In Eccleſia poſuit Deus Apoſtolos, prophetas, doctores, & vniuerſam reliquam operationem ſpiritus, cuius non ſunt participes omnes, qui non concurrunt ad Eccleſiam, ſed ſemelipſos fraudant à vita per ſententiam malam & operationem peſſimam. Vbi enim Eccleſia, ſibi & ſpiritus Dei, illic Eccleſia & omnis gratia: ſpiritus autem veritas. Et CYPRIANVS CARTHAGINENSIS lib. 1. epiſtolarum epiſtola 6. ad Magnum: Eccleſia (ait) vna eſt, ut Cantuorum 4. & 6. demonſtratur, qua vna & vnus eſt & ſors nõ poteſt. Si enim apud Nonatianum eſt, apud Cornelium non fuit. Si vero apud Cornelium fuit, & qui Epifcopo Fabiano legitima ordinatione ſucceſſit, & quem præter ſacerdotij honorem, martyrio quoque Dominus gloriſicauit, Nonatianum in Eccleſia non eſt, nec Epifcopus computari poteſt, qui Euangelica & Apoſtolica traditione contempta, nemini ſucce-

dens à ſcripto ordinatus eſt. Habere namque aut tenere Eccleſiam nullo modo poteſt, qui ordinatus in Eccleſia non eſt. Foris enim non eſt Eccleſiam, nec ſcindi aduerſum aut diuidi poſſe, ſed inſeparabilis atque inuidua domus vnitatem tenere, manifeſtat ſcriptura diuine fides, cum de ſacramento Paſchæ & agni, qui Agnus Epifcopum deſignabat ſcriptum ſit: In domo vna comedatur. Non eiicitis de domo carnem foras. Quod item circa Raab qua ipſi quoque tyrum portabat Eccleſiæ expreſſum videmus, cui mandatur & dicitur: Patrem tuum & matrem tuam, & fratres tuos, & totam domum patris tui colliges ad teiſpam in domum tuam, & omnis qui exierit oſtium domus tua foras reus ſibi erit. Quo ſacramento declaratur, in vniam domum ſolam, id eſt, in Eccleſiam, vituros & ab interitu mundi cnaſuros, colligi oportere. Et cætera lege ſidem libro 2. epiſtola ad Cornelium, ad calcem: Hoc vel maxime, fratres, & laboramus, & laborare debemus, ut vniam à Domino & per Apoſtolos nobis ſucceſſoribus traditam, quantum poſſimus, obtinere curemus, & quod in nobis eſt, palabundas & errantes oues, quas quorundam pernicax factio & heretica tentatio à matre ſecernit, in Eccleſiam colligamus, illis ſolis foris remanentibus, qui in obſtinatione ſua vel furore perſeuerant, & ad nos redire noluerunt, diſcretionis & ſeparationis à ſe facte, & Eccleſia dereliſta, ipſi rationem dum reddunt, &c. Idem eodem libro epiſtola 12, ad Cornelium. Gratias agimus, quod ſic Eccleſia diuinitus protegatur, ut vnitas eius & ſanctitas non iugiter, nec in totum perſidie & hæretica prauitatis obſtinatione vitietur. Idem libro 3. epiſt. 2. ad Maximum & Nicoſtratum. &c. & ſequenti epiſtola 3. ad Maximum & preſbyterum, Urbanum, & Sidonium, &c. Hæc fidei & laudis veſtra (ait) alia conſeſſio eſt, vniam eſſe Eccleſiam conſiteri, nec alieni erroris vel potius prauitatis participem fieri repetere eadem caſtra, unde produiſtis, &c. lege ſi vacat Idem libro 4. epiſtola 2. que eſt ad Antonianum prolixiffima, non longè à fine. Quod ad Nonatianum perſonam attinet, ſrauer chariſſime, de quo deſideraſti tibi ſcribi quam hæreſim introduxiſſet, ſcias nos primo in loco, nec curioſus eſſe debere quid ille doceat, cum foris doceat. Quisquis ille eſt & qualicumque eſt, Chriſtianus non eſt, qui in Chriſti Eccleſia non eſt. Iactat ſe, & Philoſophiam ſuam vel eloquentiam ſuperbis vocibus predicet, qui nec fratrem charitatem, nec Eccleſiaſticam vnitatem tenuit, etiam quod prius fuerat amiſiſit, niſi ſi Epifcopo tibi videtur, qui Epifcopo in Eccleſia, à ſedecim Epifcopis factio, adulter aut extranæus Epifcopus fieri à deſertoribus per ambitum nititur. Et cum ſi à Chriſto vna Eccleſia, per totum mundum in multa membra diuifa. Item Epifcopatus vnus Epifcoporum multorum, concordia numeroſitate diſſuſus, &c. Dixerat autem paulò antè de ordinatione Cornelij loquens: Vtra enim (ait) quiſquis iam Epifcopus fuerit, vel fieri voluerit, foris ſiat neceſſe eſt, nec habeat Eccleſia ordinationem, quia Eccleſie non tenet vniam. Quisquis ille fuerit, multum licet de ſe iactans & ſibi plurimum vindicans, profanus eſt, alienus eſt, foris eſt. Et cum poſt primam ſecundus eſſe non poſſit, quiſquis poſt vniam, qui ſolus eſſe debeat, factus eſt, iam non ſecundus ille, ſed malus eſt. Vide Papa. Idem libro de ſimplicitate prælatorum nil aliud tractat, quam de vna Eccleſia, vno baptiſmo, &c. Vnde inter cætera ſic loquitur: Eccleſia vna eſt, que in multitudinem latius ſacramento fecunditatis extenditur, quomodo ſolis multi radij, ſed lumen vnium, & rami arboris multi, ſed robur vnium tenaci radice fundatum, &c. Et poſt pauca. Illius factu naſcitur, illius lacte nutritur, ſpiritu eius animatur.

Exo. 12.

Toſue 2.

Vnitæ à Deo
& Apoſtolis
data, ſicceſſo
ribus ſeruanda.

Attende.

Vna Eccleſia,
Epifcopatus
vnus.
Vide etiam Ro
mana Eccleſia.

Adulterus

Anacletus 1.

Origines Adamauntius.

Nota hęc Calnifita & vide vbi fis.

Vide.

Ecclesia origo

Ephes. 1.

Fsal. 73.

Fundamenta Ecclesie, que.

Adam propheta.

Hilarius Pictaviensis.

Heu quid de nostro seculo dixerit.

Eusebius Cæsariensis.

Fsal. 83.

Adulterari non potest sponsa Christi, incorrupta est & pudica: vnam domum nouit, vnius cubiculi sanctitatem casto pudore custodit. Hęc nos Deo seruat, hęc filios regno quos generauit assignat. Quisquis ab Ecclesia segregatus adultere iungitur, a promissis Ecclesia separatur, nec pertinet ad Christi premia, qui relinquit Ecclesiam Christi. Alienus est, profanus est, hostis est. Habere iam non potest Dominum Patrem, qui Ecclesiam non habet matrem, & c. Et ANACLETVS I. epist. 1. Pater noster sine dubio Deus est, qui nos creauit. Mater vero Ecclesia, que nos in baptismo spiritaliter regenerauit. Hinc ORIGINES ADAMAUNTIVS homilia 3. in Iosue ad calcem, per donum Raab Ecclesiam vult intelligi, extra quam qui fuerit inuentus, damnatur. Si quis ergo (ait) saluari vult, veniat in hanc domum, huius que quorundam meretrix fuit, etiam si de illo populo vult aliquis saluari, ad hanc domum veniat, ut salutem consequi possit. Ad hanc veniat domum, in qua Christi sanguis in signo redemptionis est. Nam apud illos qui dixerunt, sanguis eius super nos & super filios nostros, Christi sanguis in condemnatione est. Postus enim fuerat Iesus in ruina & resurrectione multorum. Et ideo contradicentibus signo eius, efficitur sanguis eius ad poenam, credentibus ad salutem. Nemo ergo sibi persuadeat, nemo semetipsum decipiat, extra hanc domum, id est, extra Ecclesiam nemo saluatur. Nam si quis foris exierit, mortis sue ipse fit reus, & c. Idem homilia 2. in cantica canticorum: Non (inquit) tu mihi ex aduentu saluatoris in carne, sponsam dici, aut Ecclesiam putes, sed ab initio humani generis & ab ipsa constitutione mundi. Imo ut Paulo duce alius mysteriorum huius originem repetam, ante etiam constitutionem mundi: sic enim dicit ipse, sicut elegit in Christo ante constitutionem mundi, ut essemus sancti & immaculati coram ipso, in charitate predestinans nos in adoptionem filiorum. Sed & in psalmis scribitur, memento congregationis tue quam congregasti ab initio. Prima enim fundamenta congregationis Ecclesie, statim ab initio sum posita, vnde & Apostolus dicit adificari Ecclesiam, non solum super Apostolorum fundamenta, sed etiam prophetarum. Inter prophetas autem numeratur & Adam, qui magnum mysterium prophetauit in Christo, & in Ecclesia, dicens, propter hoc relinquet homo patrem suum, & matrem suam, & adheret uxori sue, & erunt duo in carne vna. Evidenter enim de his diebus eius dicit Apostolus, quia mysterium hoc magnum sit: ego autem dico in Christo, & in Ecclesia, & c. HILARIUS PICTAVIENSIS libro ad Constantium Augustum: Periculosisimam nobis admodum (ait) aque etiam miserabile est, tot nunc fides existere quot voluntates, & tot nobis doctrinas esse, quot mores, & tot causas blasphemiarum pullulare quot vitia sunt, dum aut ita fides scribuntur ut volumus, aut ita ut volumus intelligantur. Et cum secundum unum Deum & unum Dominum & unum baptisma, etiam fides vna sit, excedimus ab ea fide que sola est, & dum plures sunt, ad id coperunt esse, ne vlla sit. Idem libro 7. de Trinitate. Hoc Ecclesia proprium est, ut tum vincat cum leditur, tum intelligat cum arguitur, tunc obtineat cum desinitur, & c. EUSEBIUS CÆSARIENSIS libro 4. demonstrationis Euangelicæ cap. 19. Hęc autem (ait) solus & vnus Dominicus resurrectionis saluatoris dies, non in omni loco lucere, sed in solis atris domini dicitur est. Hęc vero atria erunt per totum orbem terrarum Christi Ecclesia, que vnus domus Dei locum optinent, in quibus optat atque eligit se potius abiectum esse, qui talia nouit, longęque meliorem in his habitationem tenent, quam in peccatorum tabernaculis, nisi forte

A Iudeorum qui Christum Dei negant, aut aliorum diuersa opinantium nullumque Deum colentium, reliquarumque a fide abhorrentium nationum conuentus multo meliores esse, quam Christi Ecclesiam, quicunque hęc eligit, proficitur. Idem & cap. 26. de vna Ecclesia copiose differit atque de Ecclesie veritate, quę in sanctis permansit libro 4. historię Ecclesiasticę cap. 4. loquitur. Porro CONSTANTINVS MAGNVS Imperator epistola ad Quoscunque Ecclesias, quam & idem Eusebius libro 3. vitę Constantini & Nicephorus libro 8. Ecclesiasticę historię cap. 25. memorant, dum de celebritate Paschę differit, quę tunc temporis apud omnes dioceses diuerso tempore celebrabatur. B Illud (ait Imperator) considerandum venit, in re tanta, & tam solennibus religionis nostre feriis, dissentionem extare aliquam longę esse impiissimum. Vnum namque nobis libertatis atque redemptionis nostrę diem sanctissime scilicet passionis sue, saluator noster dedit. Vnam esse Catholicam suam Ecclesiam voluit, cuius tamesi partes in multis variisque sunt dispersę locis, vno tamen spiritu, hoc est, diuino arbitrio fouetur, & c. BASILIVS MAGNVS oratione in Mamantem martyrem, Iudeorum est (ait) in partes scindi. Ecclesia vero Dei, vnica inconfutibile desuper contexta adeptę, que a militibus ne scinderetur conseruata est Christumque induta, vestimentum illius ne scindat. Et GREGORIUS NAZIANZENSIS oratione 1. in Iulianum Imperatorem, qui Dei Ecclesiam volebat discindere. Tu ne (inquit) contra magnam Christi hereditatem (quis enim eras, quantus & vnde) magnam, inquam, & hanc cessaturam, neque si quidam plus etiam, quam tu insanierint, sed semper plus vltra progressuram & alius exsurreturam, (diuinis enim credo predictionibus, & visionibus) quam Christus ut Deus condidit, & ut homo hereditate acquisiuit, quam lex figurauit, ac gratia impleuit, quam propheta compaginauit, & Apostoli colligarunt, nec non Euangeliste coaptarunt. Tu ne contra Christi sacrificium, tuis spurciis? Tu ne contra sanguinem per quem expiatus est mundus. Tuis sanguinis effusionibus? Tu ne bellum contra pacem? Tu ne contra manum, que propter te, & per te, clauis est confixa? & c. Porro EPIPHANIVS CYPRI lib. 1. aduersus hęreses non longe ab initio, Ecclesie originem ab Adam deducit: Illis (ait) temporibus erat solum impietas & pietas, lex nature & vnusquisque voluntatis propositum, secundum naturam, & neque a doctrina, neque ex libris scriptorum error & seductio: non Iudaismus, non hęresis alia aliqua, sed sicut nunc est fides que iam in sancta Catholica Ecclesia versatur, que ab initio fuit & postea rursus reuelata est. Si quis enim pro veritatis studio expendere velit, sancta & Catholica Ecclesia principium omnium est, est hoc nimirum scopus. Adam protoplastus formatus est, non circumcisus, sed carne preputium habens. Non autem erat Idololatra, & nouit Patrem Deum & filium & Spiritum sanctum. Propheta enim erat. Itaque cum non haberet circumcisionem, non erat Iudeus, & cum simulachra non adoraret, aut aliud quid, non erat Idololatra. Propheta enim fuit, & nouit, quod pater dicit filio, faciamus hominem, & c. Idem libro 1. contra hęreses tomo 2. hęresis 31. contra Valentinianos qui & Gnostici appellatur. Ecclesia (ait) per vniuersum orbem terrarum vsque ad fines terra dispersa, ab Apostolis & ipsorum discipulis fidem accepit, que est in vnum Deum omnipotentem & Iesum Christum filium eius & Spiritum sanctum, & c. (exponit enim totum symbolum) Tum subdit. Hanc predicationem, & hanc fidem Ecclesia adeptę, per

Constantius Magnus Imperator.

Vt iam toto orbe catholica Ecclesia.

Basilius Magnus.

Gregorius Nazianzenus.

Epiphanius Cypri.

Ecclesia origo.

Adam Propheta.

Ecclesie vnitatis.

Heu Caluine diligenter attende, quia nõ sic se habet de Ecclesia tua.

A simili.

Ambrosius Mediolanensis

Vide Ecclesia Romanę fidẽ.

Ioannes Chrysostomus.

Ecclesie radix in celo.

Matth. 24.

Oro attende

Ecclesia indiffusa.

Ecclesia chiritas.

Ecclesia communis domus.

totum mundum dispersa diligenter conseruat quasi vnã domum inhabitans: & similiter his credit velut vnã animam, & idem cor habens, & consonę hęc predicat & docet ac tradit, velut vno ore pradita: nam lingue in mundo dissimiles sunt, verum virtus traditionis vna & eadem est. Et neque in Germanis fundata Ecclesia, aliter credunt aut aliter tradunt, neque in Hispania, neque in Celtis, neque in Oriente, neque in Ægypto, neque in Libya, neque in hęc que in medio mundo constituta sunt. Sed quemadmodum Sol creatura Dei in toto mundo vnus & idem est, sic etiam predicatio veritatis vbique lucet & illuminat omnes homines, ad cognitionem veritatis venire volentes. Et neque qui valde potens est in dicendo ex Ecclesia præfectis, alia ab his dicit, & c. Vide eundem de Ecclesia Catholica, libro 2. Hęresis 68. de Meletij secta. AMBROSIVS MEDIOLANENSIS in cap. 5. ad Ephesios: Sicut caput Ecclesie Christus est, ita & vir mulieris. A Christo enim Ecclesia sumpsit initium, vnde subiecta est illi: ita & a viro mulier ut sit subdita. In eo tamen discat, quia mulier consubstantia viro est, Ecclesia autem in nomine potest, non in natura participari Christo. Idem oratione in obitu Satyri fratris: Aduocauit (inquit) ad se Episcopum nec vllam veram putauit, nisi vera fidei gratiam. Percontatus est eo est, vtrumnam cum Episcopis Catholicis, hoc est, cum Romana Ecclesia conueneret. Et forte & ad id locorum in schismate regionis illius Ecclesie erat. Lucifert namque se a nostra tunc temporis comminatione diuiserat, & quamquam pronide exulasset, & fidei sua reliquisset heredes, nõ putauit tamen fidẽ esse in schismate. Nam & si fidem erga Dominum tenerent, tamen erga Dei Ecclesiam non tenerent, cuius patientur velut quosdam artus diuidi & membra lacerrari. Etenim cum propter Ecclesiam Christus passus sit, & Christi corpus Ecclesia sit, non videtur ab his exhiberi Christo fides, a quibus euacuatur eius passio corporisque distrahitur. Lege eundem libro de Paradiso, cap. 14. ad calcem. Et IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia 4. de verbis Ecclesie. Vide Dominum, & c. Ecclesia (ait) radices in celo fixas habet potius quam in terra. Verum fortassis ethnicus meam aspiciet arrogationem, sed maneat donec harum rerum probationem attulerõ, distatque vim veritatis, quomodo facilius est Solem extinguere, quam Ecclesiam obscurari. Quis (inquit) ista predicat? Is qui eam fundauit: Cælum & terra transibunt, sed verba mea non transibunt. Hęc non modo dixit, sed & complenit. Siquidem latius illam fundauit, quam cælum. Est enim celo honorator Ecclesia, & vix conditum est cælum? Propter Ecclesiam, Ecclesia non est condita propter cælum: cælum conditum est propter hominem, non homo propter cælum. Id perspicuum est ex his que scio Christi. Non enim cæli corpus assumptus, sed hominis. Idem homilia octaua, de Turture, tomo 5. mysteria Ecclesie excellenter exponit, & id Ecclesie vigore atque indiffusione & immobilitate tractat homilia 11. cum de sua expulsiõne ageretur: Christi Ecclesia nihil spiritus (ait) si quis eam impugnare conponit, vires alterat necesse est. Tale est enim, velut si celo bellum meditatur inferre, & c. Vide in sequentibus. Idem tomo 2. homilia de eo qui incidit in latrones: Est (inquit) stabulum Ecclesia, que itinere mundi lassatas, & peccatorum sarcinis deffesos suscipit venientes, vbi post estuantis animi perniciosos ardores & squallentis vite desherata solatia refrigeria blanda & aure delectabiles sentiuntur, vbi deposito onere peccatorum, viator lassus reficitur, & c. Idem homilia 33. in Matthæum: Communis cerie domus Ecclesia oranium est, quam vos priores, nos ad

A illorum figuram posteriores intramus, atque idco communiter omnibus confestim cum intrauerimus, pacem secundum illam legem offerimus. Nemo ergo defidia venendi studio superfedeat, nemo secularibus suspensam animam vobis habeat, cum iam ad pradicandum sacerdotes intrauerint. Non enim parua imminet peritio. Vide in sequentibus plura. THEODORETVS CYRENSIS expositione in Psalmum 47. dum illud exponit, Deus in Domibus eius cognosceretur: Vna quidem (ait) per totum orbem atque mare. Propterea orantes dicimus: Pro sancta & vnica Catholica, & Apostolica Ecclesia, a sinibus vsque ad fines terre. Rursus diuisa est ipsa per ciuitates, & oppida & agros, quas diuinum oraculum domos nuncupauit, quemadmodum quilibet ciuitas intus, habet domos a se inuicem diuisas, & vna tamen ciuitas nominatur, sic infinita & innumerabiles sunt Ecclesie in insulis & incontinenti, communiter autem omnes in vnã rediguntur, ob consonantiam veterum dogmatum, & c. Idem in Cantica, dum illud exponit, Dilectus meus descendit in ortum suum, & c. Et libro 1. Historię Ecclesiasticę, capite 10. ad calcem. Et CYRILLVS HIERSOLYMITANVS Carcechi 18. illuminatorum Hierosolymis. Proprie & vere (ait) aliquis dixerit, Ecclesiam esse malignantium conuenicula hereticorum, Marcionitarum dico & Manicheorum & reliquorum. Proprieta nunc confirmans fides tradidit, ut dicatur: Et in vnã sanctam Catholicam Ecclesiam: ut illorum quidem sedea conuenicula fugias, persequeres autem in Catholica Ecclesia, in qua & renatus es. Quod si forte veneris in ciuitates, non simpliciter interroga, vbi sit Dominicus, seu Dominus Domini. Nam & relique impiorum hereses, dominicos, quamuis pollutos, appellare non dubitant, neque id tantum querat simpliciter, vbi sit Ecclesia, sed vbi Catholica Ecclesia. Hoc enim proprium nomẽ est sancte huius & matris omnium nostrarum, & c. Hinc HIERONYMVS STRIDONENSIS ad calcem Dialogi aduersus Luciferianos: Pateram (ait) Diem istiusmodi eloquio ducere, & omnes propositionum riuulos vno Ecclesia fonte siccare. Verum quia iam multum sermocinatus sumus, & prolixitas conuersionis audientium studia lassauit, breuem tibi aperiãque animi mei sententiam proferam, in illa esse Ecclesia permanentem, que ab Apostolis fundata, vsque ad diem hanc durat. Sicubi audieris eos, qui dicuntur Christi, non a Domino Iesu Christo, sed a quocunque alio nuncupari, ut puta Marcionistas, Valentinianos, Montenses sive Campates, scito non Ecclesiam Christi, sed AntiChristi esse synagogam. Ex hoc enim ipso quod postea instituti sunt, eos se esse iudicant, quos futuros Apostolum pronunciauit, & c. Idem epistola ad Pammachum & Oceanum de erroribus Originis, sic incipit, Schedulę quos misistis, & c. Quisquis es essetor nouorum dogmatum, quate parcas Romanis auribus, parcas fidei, que Apostoli voce laudata est. Cur post quadringentos annos docere nos niteris, quod ante nescimus? Cur profers in medium quod Petrus & Paulus edere noluerunt? vsq; ad hunc diem sine ista doctrina mundus Christianus fuit. Illam senex tenebo fidem, in qua puer natus sum, & c. Et AVGVSTINVS HIPPONENSIS contra epistolam fundamenti, cap. 4. Pi omittam (ait) contra Manicheos sapientiam quam in Ecclesia esse Catholica non creditis, multa sunt alia que in eius gremio me iustissime tenent. Tenet consensio populorum atque gentium. Tenet auctoritas, miraculis inchoata, spe nutrita, charitate aucta, vnitatem firmata. Tenet ab ipsa sede Petri Apostoli, cui pascendus ones post resurrectionem Dominus commendauit, vsq; ad presentem Episcopatum

Theodoretus Cyrensis.

Cyrrillus Hierosolymitanus

Eum hoc fatis superque probabile est.

Hieronymus Stridonensis.

Vide cuius generis sit Caluini Ecclesia.

Hęc sunt respondenda prurientibus Caluinistis.

Augustinus Hipponensis.

Si hoc possit Caluin, de tua Ecclesia probate, paratus sum credere.

Successio sacerdotum. Tenet postremo ipsum Catholica nomen, quod non sine causa inter tam multas hereses...

Clamat Caluini, Totus noster est Augustinus. Sed in his auctoritatibus multum illius Ecclesie obest.

Nos non eximus de Ecclesia Caluini, sed ille exiit de nostra. Ergo catholica nostra est, non illius.

Oro hæc lege.

Igitur nec catholica est Ecclesia Caluini, quæ necesse annunciat esse in partibus orientis, sed in angulo occidentis.

Leo I.

Clerum & Plebem Constantinopolitanam, quæ est in ordine, vicesima secunda, Ecclesia (ait) de sponsi carne prodiit, quando ex latere Crucifixi manante sanguine & aqua...

Ioanni 19.

Euthymius Zigabonus Monachus.

Theophylactus Bulgariæ Episcopus.

Ecclesia mirabilis.

Gregorius I.

Atteadat Hæreticus.

Beda Venerabilis.

Vnus

Vnus panis, unum corpus multi sumus, ut cum eis benedictum panem porrigeret, aperiretur oculi eorum, & agnoscerent eum. Idem eodem libro, capite 3. cum illud exponit, Et prædicari in nomine eius penitentiam, &c. Non latet (ait) rabies hereticorum de angulo, toto terrarum orbe Ecclesia diffusa est...

Concilium Lateranense generale sub Innocentio 3. patrum 1215.

Parisiensis vniuersitas.

Pius 2.

Concilium Senonense sub Antonio à Prato.

Vide & Canon & infra, Traditio.

Ecclesie iudicio & auctoritati standum. Irenæus Lugdunensis.

Vide quæta sicut Hæreticorum pena, & quales eos manet supplicium.

predicat veritatem, & hæc est lucerna Christi balneans lumen. Qui ergo reliquit præconium Ecclesie imperitiam sanctorum presbyterorum arguunt, non contemplantes quantum plures sit. Idcirco religiosus, & blasphemus & impudens Sophista. Tales sunt heretici, & qui se plus aliquid propter veritatem inuenire putant, sequentes ea que prædicta sunt variè & multiformiter, & inuicem facientes iter, de eisdem non semper eandem sententiam habentes, velut cæci à cæcis circumducuntur, insite eadem in sublimitate ignorantia sineam, semper querentes & nunquam verum inuenientes. Luggere oportet igitur sententias ipsorum, & intentius obseruare ne conuergamur, ab ipsis confingere autem ad Ecclesiam, & eius sum educari, & Dominicus scripturis enutrir. Plantata est enim Ecclesia paradisi in hoc mundo. Ab omni ergo ligno paradisi escas manducabis, ait Spiritus Dei, id est, ab omni scriptura Dominica manducante, super autem elatio sensu ne manducaueris, neque teneris vniuersam hereticam dissensionem. Ipsi enim confitentur semetipsos agnitionem habere boni & mali, & super Deum qui fecit eos, iaculantur sensus suos impios. Super igitur sententiam quam est mensura sententiarum. Quapropter & Apostolus ait, non plus sapere, quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem, ut non illorum, manducantes eam que plus quam oportet sapit, proiciamur de paradisi via. Vide Traditio, & Canon. ORIGENES ADAMANTVS in præmio libri primi, Periarchon: Sicut multis apud Græcos & Barbaros pollicentibus veritatem, deuenimus apud omnes eam querere, qui eam falsis opinionibus asserbant. Postquam credidimus Filium Dei esse Christum, & ab ipso nobis hanc discendum esse persuasimus, ita cum multi sint, qui se putent sentire que Christi sunt, & nonnulli eorum diuersa à prioribus sentiant. Semper verò Ecclesiastica prædicatio, per successione ordinem ab Apostolis tradita, & usque ad præsens in Ecclesijs permanens. Illa sola credenda est veritas, que in nullo ab Ecclesiastica discordat iudicatione, &c. EVSEBIUS CAESARIENSIS libro septimo Ecclesiastica historia, capite vicimo secundo: Laudare oportet (ait) & absque inuidia amplecti, si quid recte dictum est, discunt verò & discerni, si quid minus sanctè scriptum est, &c. Vide & infra. CYPRIANVS CARTHAGINENSIS locis qui superiori annotatione prolari sunt, Ecclesie auctoritatem & iudicium summum fateatur, sicut & alia auctoritates Patrum, quas pro confirmatione huius non est opus repetere. Denique BASILIVS MAGNVS libro de Spiritu sancto capite vicessimo septimo, & epistola 63. Ecclesie auctoritatem comprobatur, vide supra, Conciliorum auctoritas. CYRILLVS HIERSOLYMITANVS Catechesi 18. Illuminatorum Hierosolymis, Ecclesia (inquit) Catholica per vniuersum orbem indefinita est potentia, de qua si omnia dicere vellemus, pluribus sanè nobis opus fuisset horis ad enarrationem. In eadem sancta Catholica Ecclesia edocti & conuersantes bene, regnum colorum & vitam æternam possidebimus, propter quam omnes laboramus, ut eam à Domino consequamur, &c. HIERONYMVS STRIDONENSIS epistola ad Minerium. Meum propositum est, antiquos legere, probare singula, reinere que bona sunt, & à fide Catholica Ecclesia non recedere. Idem in Dialogo contra Luciferianos: Non in legendo, sed in intelligendo scripture consistunt. Idem in caput primum epistolæ ad Galatas: Quamobrem equum non est, quod priuato suo iudicio rectum sentit aliquis, id tenet ut Ecclesie sensui & consensui anteponat, & que sunt in

Ecclesia Paradisi.

Vitandi Hæretici.

Origines Adamantus.

Eusebius Cæsariensis.

Cyprianus Carthag.

Basilius Magnus.

Cyrillus Hierosolymitanus.

Hieronymus Stridonensis.

2. Corinth. 3.

Augustinus Hipponensis.

Tertullianus Carthagenensis.

Concilium Basiliense generale.

Summa Ecclesie auctoritas.

Ecclesia errare non potest, vide & Romana Ecclesia & des, &c.

Genes. 3. Phil. 1. 15.

Matth. 23. Ioannis 16.

Cantic. 2. 14.

Occumenicis Concilijs recte constituta, & in dubium revocare velis. Quin ea nos mente potius esse predicti debemus, ut in his que didicimus, permanentibus nobis esse putemus. Didicimus enim ab ea, que firmamentum est, & columna veritatis Ecclesia in illius interpretatione definitioneque nos acquiescere, neque fluctuare atque omni doctrina vento circumferri oportet. Et AVGVSTINVS HIPPONENSIS contra Manicheum, capite quinto, contra epistolam que vocatur & incipit: Fundamenti, &c. Ego vero (ait) Euangelio non crederem, nisi me Catholica Ecclesia commoveret auctoritas. Quibus ergo obtemperavi dicentibus, Credite Euangelio: cur eis non obtemperem dicentibus. Nolite credere Manicheo. Idem libro secundo, contra Cresconium Grammaticum, capite trigesimo tertio: Hoc facimus, quod universam placuit Ecclesie quam ipsorum scripturarum commendat auctoritas. Et quoniam sancta scriptura fallere non potest, quisquis falli metuit huius obsecratione questionis, eandem Ecclesiam de illa consulat, quam sine ulla ambiguitate sancta Scriptura demonstrat. Idem libro septimo contra Donatistas, capite primo, de Cypriano loquens: Nos longe impares meritis suis, Ecclesia tamen Catholica auctoritate, cuius ipse egregium & clarissimum membrum est, &c. Hinc TERTULLIANVS CARTHAGENENSIS libro de Prescriptionibus adversus Hereticos, & libro quarto, adversus Marcionem, multa de auctoritate Ecclesie dicit, que reposita inuenies in vocabulo, Traditio, quia huic loco congruebant. Porro de Ecclesie Catholice iudicio & auctoritate illud tenendum est, quod in dictione Romana Ecclesia, infinitis auctoritatibus probatum est. De qua etiam Ecclesia Patres BASILIENSIS Concilij generalis in epistola synodali, ad calcem Concilij posita. De auctoritate generalis Concilij supra Papam: Memnisse decet (aiunt) Catholicam Ecclesiam illam esse, cuius confessio in symbolo continetur, Sanctam Ecclesiam Catholicam. Huius Catholice Ecclesie tanta auctoritas est, ut sola Christi Evangelia illa dicantur, que Ecclesia recipit. Plures enim de Apostolis etiam scripsisse dicuntur Evangelia, sed quia tantum quantum approbavit Ecclesia, illa sola & non alia venerantur. Ideo beatus Augustinus in plerisque locis asserit: Euangelio non crederem, nisi me Ecclesie auctoritas commoveret. vide supra) Illa enim sacra Scriptura dicitur, quam sacram declarat Ecclesia. Huius Ecclesie determinationi Catholici omnes suas merito sententias submitunt, & nisi ab ipsa approbantur Ecclesia, Catholici esse non possunt. Hec sancta Ecclesia tanto privilegio a Christo salvatore nostro, qui eam sanguine suo fundavit, dotata est, ut cum errare non posse firmiter credamus, hoc solum competit Deo natura, Ecclesie vero privilegio. Præter autem Ecclesiam meminit unquam tale munus communi lege datum esse legitimus: Non Angelis, hi enim a Principio errare potuerunt, & multi ex eis errarunt. Non primis Parentibus, nam a Diabolo decepti sunt, Non hominem: nam omnis homo mendax: Non summis Pontificibus, quorum nonnulli in hereses & errores lapsi esse dicuntur & leguntur. Ecclesia sola sine ruga, & sine macula, illa est que errare non potest in his que ad salutem necessaria sunt. Utique Christus qui mentiri non potest, se cum ea permanentem usque ad consummationem seculi, & eam per Spiritum sanctum docendam esse pollicitus est. In ista roboramur, regeneramur, nutrimur, & vivificamur: extra istam nec salvi esse, nec Deo placere possumus. Iamta coli est, per quam solum ad cælum iter est. Sponsa Christi dicitur, &

unica, & pulchra, & sine macula soror, amica firmosa, columba speciosa, perfecta, hortus conclusus, fons signatus, puteus aquarum viventium, fons vitæ, de-cora, & que merito beatissima predicatur, pro cuiusque fortitudine & firmitate terribilis dicitur, ut castrorum acies ordinata. Hec enim mater & magistra omnium fidelium, ac etiam corpus Christi mysticum nuncupatur, cuius caput ipse Dominus Iesus Christus. Nec mirum si errare non potest que caput habet Christum, Doctorem Spiritum sanctum. Huius tanta est auctoritas, ut qui contumaciter eius doctrinam contradicere presumpserit, hereticus esse conuincatur. Que Dominus etiam claves soluendi atque ligandi accepit a Domino. Hunc domum si quis corripientem corrigentemque contempserit, sit tibi (ait Dominus) tanquam Ethnicus & publicanus. Decuit quidem tantam Ecclesiam conferri potestatem, ut cum omnis homo obliquabilis sit & peccabilis, ipsa esset in terris cuius iudicio, quod errare non potest, quilibet subiceretur. Nec solum Ecclesia decreta & sententia authentica sunt, & quibus irrefragabiliter stare oportet, sed etiam eius facta & consuetudines instar habent sanctarum Scripturarum. Sacra enim Scriptura, & consuetudini Ecclesie par ritus, & idem utriusque pietatis debetur affectus. Vide supra, Consuetudo, & Traditio infra, atque Romana Ecclesia, Papa, &c. Hinc BELLISARION NICÆNVS Archiepiscopus, existens in Concilio generali FLORENTINO oratione ad confratres suos Orientales habita pro concordia & vnitate fidei. Quoties (inquit) necessitas ingruit, & si aliqua oritur heresis, quod imbecillitate humani ingenij sapenumero inter mortales evenit, debet Ecclesia Dei vno in loco congregata de rebus dubijs iudicare, ac secundum præcepta divina legis & sanctorum Patrum, quos iam vi sacrarum Litterarum doctores approbavit, communi omnium consensu sententiam ferre, & per hunc modum fidem Christianam augere, obuiam eundo heresibus, procul ab Ecclesia Dei eas fugando. De iudicio & auctoritate Ecclesie eadem refert LEO X. in Bulla Apostolica ad calcem Concilij Latheranensis, sub eodem celebrati, posita contra errores Martini Lutheri, quibus Ecclesiam & ministros eius impiè deprimebat, & omnia eius scripta sub excommunicationis censura omnibus Christianis interdicit. Sed & Concilium SENONENSIS sub Antonio à Prato Archiepiscopo & Cancellario Francie, decreto primo, de vnitatem, sanctitate, auctoritate, infallibilitate, & iudicio Ecclesie agit, & superiora repetit atque addit: Extra Ecclesiam, non secus, ac quondam extra arcam Noe, nemo saluus esse potest, quin insurgentibus heresim procallis obruatur. Ea ipsa vna est domus in qua agnus Paschalis, manducari est iussus, & extra quam participatio mensæ Domini nequaquam potest haberi (ut supra diximus) Una igitur sancta & infallibilis Ecclesia, que nec a charitate decidere potest, nec ab Orthodoxa fide deviare, cuius auctoritatem qui in fide & moribus secutus non fuerit, quasi Deum abnegauerit (cui gloria in Ecclesia & Christo Iesu in omnes generationes) infideliter detorquet habetur. Præterea idem decreto 4. De iudicio Ecclesie in Scripturis approbandis vel interpretandis sic statuit, Magna profectò sit semperque futura est, Scriptura sacra auctoritas, in qua nihil falsum, nihil otiosum esse possit. Quoniam vero omnes iam Heretici, quam impij Schismatici solent de Scriptura suos errores proferre. Nullus enim tam deploratus quondam surrexit hereticus, qui non suum errorem Scriptura tueri conaretur. Nulla tam absurda, tam impudens heresis, que non sacris vicin-

Matth. 16. 18. Ioann. 20.

Ecclesie iudicium.

Bellisarion Archiepiscopus Nicænus. Concilium Florentinũ sub Eugenio 4.

Leo 10. contra Lutheri de Ecclesia iudicio & auctoritate eiusque scripta anathematizati subdit. Concilium Senonense sub Antonio à Prato legato & cardinali.

1. Pet. 3. Exod. 12.

Heretici & scripturas suos errores tuerunt.

que fit

Tertullianus Carthagenensis.

Ioan. 14. 3. 1. Timoth. 1. March. 13. Esai 6.

Conc. Carth. Innocentius 1. Gelasius 1.

Facultas Louanienfis.

Facultas Parisiensis.

Stanislaus Hofius legatus.

Ambrosius Mediolanensis.

Basilius Magnus. Bernardus Clarevalensis.

que fulciatur eloquijs, sed corruptis & à genuino sensu deprauatis. Imo vero si quis litera corticem tantum suo fretus ingenio percurret, si penitissimos sensus cum Ecclesiasticis interpretibus non penetret, vix unquam confutabitur hereticorum versutia, ut ait TERTULLIANVS libro de Prescriptionibus adversus hereticos. Obortis igitur de fide dissidijs, frustra sepe Scriptura consulitur, nisi Ecclesie certa & infallibilis litem dirimat auctoritas, que canonicum librum ab apocrypho, catholicum sensum ab heretico, germanum ab adulterino discernat. Hac nempe velut internuntia Patrum & sanctorum Conciliorum organum Spiritus sanctus docet nos omnia, & suggerit nobis omnia, sine quorum auspicijs qui Scriptura sacra sensum habere se iactant, non intelligunt que leguntur, neque de quibus affirmant, sed videntes non vident, & audientes non audiunt. In annumerandis itaque canonicæ Scripturæ libris, qui prescriptum Ecclesie usum & auctoritatem non sequuntur, sacrum CARTHAGENENSE Concilium III. INNOCENTII & GELASII decreta, & denique definitum à sanctis Patribus librorum catalogum (Vide in vocabulo, Apocryphum, & libri Canonici) respicit, aut in exponendis Scripturis non patit hados suos iuxta tabernacula pastorum, sed fœdus sibi cisternas dissipatas, que continere non valent aquas, & spiritus orthodoxorum Patrum vestigijs, proprii spiritus iudicium sequuntur, is velut schismaticus & heresum omnium incensor & fuor, à iura temeritate reprimatur. Huic doctrinæ subscribit FACULTAS LOVANIENSIS articulo vice-simo primo, & vice-simo secundo, & PARTISIENSIS articulo decimo octavo, & decimo nono: Tenetur (aiunt) quilibet Christianus firmiter credere, unam esse in terris universalem Ecclesiam visibilem, in fide & moribus errare non valentem, cui omnes fideles in his que sunt fidei & morum, obedire astringuntur, quod si quid in Scripturis sacris controversum aut dubij oriatur, ad persictum igitur Ecclesiam definire spectat, & determinare. Lege infra, Romana sedes consulenda: Et STANISLAVM HOSIUM libro secundo, confutationis Prolegomenon Brentij, vbi de Ecclesie legitimis iudicijs, tractat, & libro tertio eiusdem, vbi tractat de auctoritate sacra Scripturæ. Porro multa alia hic protulisset, sed sparsim in suis locis inseruntur, videlicet in vocabulo, Canon, Concilium, Consuetudo, Papa, Romana Ecclesia, Hereticus, &c. Ideò quod hic defuerit, Lector sedulus non cunctabitur suis locis requirere. Ecclesia est visibilis.] Iactant se Calvinistæ, quod Ecclesia eorum fuerit invisibilis & nec visibilis esse possit, quod quum sit absurdum, iam ex superioribus liquidò manifestam est, & cum de singulis sacramentis Ecclesie ageretur, passim suo loco probabitur: Ecclesia enim constat sacramentis visibilibus, ut res evidens probat, nec puto necessarium esse huic immorari diutius, cum iam satis in præcedentibus ostensum sit, & vnicum possit satisfacere testimonium AMBROSII MEDIO-LANENSIS in caput nonum Luca: Continet (ait) virtute sua molem Ecclesia Christus, ac invisibiliter eam gubernat, sed quemadmodum in sacramentis, cum ipse solus invisibiliter operetur omnia, ministerio tamen utitur visibilium sacerdotum, sic visibilem in terris elegit ministrum, per quem Ecclesia molem hanc sustinet, per quem gregem suum visibilem invisibilis ipse gubernaret. Idem ostendit BASILIUS MAGNVS libro primo contra Eunomium, & BERNARDVS CLAREVALLENSIS sermone sexagesimo sexto, in

Cantica contra Hereticos sui temporis, qui Ecclesiam suis inclusam antris profitebantur. Porro quod non sit invisibilis, Concilium SENONENSE iam superius allegatum decreto secundo, sic demonstrat: (Cum adeo (ait) explorata sit ex Scripturis tum unius Ecclesie, tum sanctitas, ut qui secus ausu affirmare, manifestè statim impietatis conuincatur. Aperitissimum autem in hereticos argumentum & quo minore negotio confundi queant, sit eius auctoritas, cuius definitiones & decreta propter sui claritatem non facile sint cavillis & tergiversationibus obnoxia, opere precium se futurus esse putauerunt, si quam inficari non possunt, dolo tamen & versutis eludant. Id quod tum demum assecuti fuerint, si pro sententia Lutherianorum invisibilis & tota spiritalis se providere nobis incognita credatur Ecclesia. Nam quis futurus contentions modus, vbi pronocatur ad iudicem qui nec inueniri, nec inuentus interuenire possit? (inquit Christus) si te corripientem frater tuus non audierit, dic Ecclesie. Quid autem crassius, aut quid inutilius fingi possit, si prorsus occulta sit & imperuulgabilis Ecclesia? Cuius maiores natu admonet Apostolus, uniuerso gregi non quidem visibili attendere, in quo eos Spiritus sanctus posuerat Episcopos ad regendam Ecclesiam Dei. Nunquid invisibilis illa a qua pro Petro cum carere teneretur assistentia petro oratio? aut in qua Timotheum docet conuersari Apostolus? Non igitur fide tantum & internis charismatibus, sed confessione fidei & externa ac visibi sacramentorum participatione constat semperque consistit Ecclesia, que ab ipsis inuocabulis, communi & prescripta unius & eiusdem fidei protestatione non caruit. Faum corpus (inquit Paulus) vnus Spiritus, vnus Dominus, vna fides. Sed ne ab his invisibilibus tantum pendere videretur Ecclesia, vnus adiecti baptisma. Etenim in vno spiritu omnes nos in vnum corpus baptizati sumus. Sive Iudæi, sive gentiles, sive serui, sive liberi, omnes in vno spiritu potati sumus. Quisquis igitur tergiversandi studio invisibilem, & incertis scilicet errantem dixerit Ecclesiam, non heresim tantum dixisse, sed heresim omnium putem soluisse indicetur. Itaque impiè nouissimè Calvinus, in Antidoto contra Tridentinam Synodum invisibilem constituit Ecclesiam, contra cuius rationes doctissimè pugnavit NICOLAVS VILLAGAGNO eques Melitenfis, libro Vernacula lingua edito: Respōdēce aux remonstrances faites à la Roynie, & cæteri. Ecclesie potestas duplex, & gladius.] Excellentem librum ROBERTVS CENALIS Episcopus Abrincensis nobis familiarissimus edidit, de vtroque gladio, verum passim de illo agitur in vocabulis, Hereticus, Excommunicatio, Papa, Episcopus, & Potestas, ac similibus. Igitur illuc te conferas potissimum ad vocab. Potestas. Ecclesia nauis est, in qua ab initio Tyranni & Heretici atque alij perperam pugnarunt.] CLEMENS I. epistola 1. ad Iacobum fratrem Domini, vbi vltima S. Petri verba recenset, que hæc fuerunt: Similis est status omnis Ecclesie, que per undosum pelagus diuersis è locis & regionibus viros portat ad vnã potētiã regni vrbem properare cupientes. Sit ergo nauis huius Dominus ipse omnipotens Deus, gubernator vero suus Christus, tum deinde prorege officium Episcopus impleat, Presbyteri nauarum, Diaconi dispensatorum locum teneant, & qui catechizant nauitologos conferantur. Epibatis autē totius fraternitatis multiudo similis sit, ipsum quoque mare hic mundus habeatur, ventorum vero varietates & turbinum diuersis tentationibus conferantur, per-

Concilium Senonense sub Antonio à Prato.

Matth. 18.

Actuum 20.

Actuum 12.

1. Timoth. 3.

Ephef. 4.

1. Corinth. 12.

Caluinus in S. synodum Tridentinum.

Nicolaus Villagagnone eques Melitenfis.

Robertus Cenalis.

Clemens 1.

Petri Apostoli de ecclesia vltima verba.

Igregia planè comparatio & assimilatio, ecclesie cum nauis.

Adeo quomodo merentur audire

ter. Terram vero spiritus qui vel de torrentibus vel de
 conuulsiis spirat, pseudoprophetarum & seductorum, seu
 praua doctrina verba ducantur. Promontoria vero &
 loca confragosa, hi qui in potestatibus seculi sunt iudices
 & pericula minantur & mortes. Bithalassa vero
 loca, que duplicibus vnde fallacis astibus verberantur
 dubijs mente, ut de promissionum veritate nutantibus
 conferantur. Atque his qui irrationabili fidem nostram
 ratione discutunt. Hypocrita autem & dolosi, Piratis
 similes habeantur. Iam vero rapidus vortex & tartara
 charybdis, & scixis, illa naufragia, ac mortifera
 subuersiones, quid aliud astimanda sunt, quam peccata?
 Restat igitur, ut hac nauis cursu prospero iuta possit
 portum desiderate urbis intrare, ita Deo preces fundere
 nauigantes ut mereantur audiri. Audiri autem a
 Deo ita demum merebitur quis, si orationes ipsius bonis
 moribus & operibus iuuentur. Sed ante omnia, cum
 quiete & silentio epibata id est laici in suis vnus
 quisque residant locis, ne forte per inquietudinem &
 inconditos inuulsiq; discursus si passim vagari ceperint,
 vel ab officio suo nauis impediatur, vel in alterum
 latum per inquietudinem coru nauis pressa demergatur.
 Nauilogi de mercedibus commouent, & nihil omnino
 quod ad diligentiam vel ad disciplinam pertinet, Diaconi
 negligant. Presbyteri velut naute aptent singula ad
 destructionem nauis diligenter, & instruat que in suo
 tempore requirenda sunt. Episcopus tanquam proreta
 vigilanter, & sollicito gubernatoris verba cubodiat
 Christi. Saluator Dominus gubernator Ecclesie sue
 diligatur ab omnibus & ipsius solius preceptis ac iussis
 credat & obediat omnis Ecclesia. Deo quoque, indescendunt
 supplicetur a cunctis de prosperitate ventorum ut nauigantes
 omni tribulatione & omne periculum superent,
 tanquam mare profundum mundi istius, & vite humane
 pelagus nauigantes, in quo esuriendos corporis, & egri-
 tudines tolerandas. Insuper & hominum insidijs ac
 dolo sepe laborandum, quippe qui dispergendos se
 nonnunquam nouerint, sed aliquando etiam congregandos,
 vomitus quoque & sigillationes criminum velut male
 congregati in visceribus fellis iactura facienda est &
 abiicienda prorsus & corda omnis intrinsecus que late
 amariando peccati, si qua forte ex desiderijs iniquis
 vel ex cibis noxijs congregata est, quam vitijs cum
 quomercis quis & abiecerit, ingentis agritudinis
 liberabitur morbo, si tamen post vomitum que ad
 sanitatem perveniri sumat. Eade repetit ANACLETVS
 I. epistola I. ad omnes Episcopos. Hinc de nauicula
 Christi, in qua omnes inimici Christianitatis insurgunt,
 iam loquebatur. IGNATIUS MARTYR initio salutationis
 epistolae ad Philippenles: Christus (ait) propria voluntate
 suam fundavit Ecclesiam, firmius supra petram edificium
 per spiritum non manu factum, in quam simul irruentes
 venti & flumina non poterunt eam subvertere, sed nec vnquam
 spiritus nequitie potuerunt, sed stabilitati sunt virtute
 Domini nostri Iesu Christi. Et MARTIALIS APOSTOLUS
 epistola ad Burdegaleses, c. ii. Inimicus (ait) qui nunc
 a cordibus vestris profectus est, venturus est ut
 supereminet populo Dei gratia errorum, sed firma
 Ecclesia Dei & Christi, nec cadere, nec disrumpi
 poterit vnquam, &c. Et TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS
 lib. de Baptismo: Nauicula (inquit) illa figuram
 Ecclesie preserebat, quod in mari, id est seculo fluctibus,
 id est persecutionibus & tentationibus inquietabatur,
 Domino per patientiam dormire, donec orationibus
 sanctorum in vltimis suscitatus compescat seculum,
 & vniuersis suis reddat, &c. ORIGENES ADAMANTIVS
 lib. I. in

Anacletus I.

Ignatius Martyr.

Martialis Apostolus.

Ecclesia Dei inuincibilis.

Tertullianus Carthagenis.

Origenes Adamantius.

librum Iob, dum illud interpretatur: Caldai fecerunt
 tres turmas (vel cornua, sic enim Origenes legit)
 Tria (ait) cornua ad dimicandum atq; congregandum
 aduersum Iob nequissimi demones fecerunt. Ad
 dimicandum vero aduersus Ecclesiam, non tria tantum
 cornua, sed innumera atque inestimabilia omnes
 secta atq; hereses faciunt, per quas vniversas aduersus
 Ecclesie unitatem incessanter dimicant. Sed quemadmodum
 tunc tribus cornibus aduersus Iob congressus, cum
 confusione est superatus, nihil preualens aduersus
 Iob, sic & nunc multis modis aduersus Ecclesiam
 congressus est, & innumeras hereses aduersus eam
 dimicant reuocatur confusus, nihil preualens vere
 credentibus animabus. Firmum enim firmamentum Dei
 stabit, & porta inferorum non preualebit aduersus
 eam, sicut dicit Dominus: portas inferni memorando
 diuersas sectas atq; hereses infidelium, quae vsq;
 ad portas inferorum deducunt omnes, qui eos
 sectantur, &c. EPIPHANIUS CYPRI lib. 2. contra
 hereses, heresi 61. contra Apostolicos: Vides vnam
 concordiam, & vnam spem, & vnam fidem in
 Ecclesia vnica, gratificamem, iuxta propriam
 facultatem, & iuxta proprium laboris certamen.
 Similis est autem sancta Dei Ecclesia nauis, nauis
 autem non ex vno ligno constat, sed ex diuersis,
 & carinam quidem ex vno ligno habet, sed non vno
 modo. Anchoras autem ex alia materia, mali autem &
 tabulata, & pupis partes, parietumq; ac transtrorum,
 velorum item ac remorum gubernaculorumq; ac
 aliorum omnium ex diuersis lignis compactionem
 habent. Vnaqueq; vero heresis velut ex vno ligno
 constat & Ecclesie formam non ostendit, &c. IOANNES
 CHRYSOSTOMVS in demonstratione aduersus Gentes,
 quod Christus sit Deus, indiscissam probat ex
 Scripturis Ecclesiam. Idem & hom. I. in Symbolum,
 cum illum locum interpretatur, Credo in Spiritum
 sanctum, sanctificat, benedicit, honorificat, gubernat,
 protegit, consolatur, perducit ad sanctam Ecclesiam.
 Quia velut nauis est in medio posita hec
 Ecclesia, portat epibatas, portat credentes in
 vna charitate, in vna modulatione, in vno
 remigio sanctitatis, in sinibus charitatis, in
 velo orationis, in arbore crucis, in pace penitentie,
 in stupa castitatis, in tabulis pacis, in anchora
 fidei. Ista ergo Ecclesia in vna modulatione
 cantans peruenit ad portum aternitatis ad
 ciuitatem pacis. Ipsa est que dimittit peccata,
 exonerat omnia pondera, eliquata corda
 perducit ad palmam promissam, supra vocationis,
 &c. Idem homil. I. cum de expulsioue eius ageretur:
 Christi (ait) Ecclesia nihil fortius, si quis eam
 impugnare proponit, vires alterat necesse est.
 Tale est enim, velut si celo bellum medidetur
 inferre, homini si bellum inferas, fortasse
 vincas, aut fortasse vinceris. Ecclesiam
 vincere nulla via poterit. Deus est Ecclesia,
 qui est omnibus fortior. Aut encliamur
 Dominum. Nunquid fortiores illo sumus?
 Deus fundauit hoc quod labefactare conaras.
 Aut experiri vis potentiam Domini? Ipse est
 qui respicit super terram & facit eam tremere,
 & iteru qui iubet & tremor eius solidatur.
 Aut non vidisti trementem ciuitatem tuam
 quoties stare fecit? Multo magis Ecclesiam
 suam rementem poterit confirmare. Fortior
 enim Ecclesia multo qua terra, imo & fortior
 celo. Celum & terra transibunt, verba autem
 mea non transibunt. Que verba? Tu es
 Petrus & super banc petram edificabo
 Ecclesiam meam, & porta inferi non preualebit
 aduersus eam. Quod si non credis verbo, &
 rebus ipsis, operibus crede. Quanti tyranni
 aggressi sunt impugnare Ecclesiam Dei,
 quanta tormenta, quantas cruce, adhibuerunt
 ignes, formaces, feras, bestias, gladios
 intendentes, & nihil agere potuerunt. Vbi
 nunc sunt illi qui hac fortiter pertulerunt?
 Nunc

Epiphanius Cypri.

Ecclesia adhuc nauis assimilata

Attende hzc.

Hereticis.

Ioannes Chrysostomus.

March. 24. March. 16.

hi ater

Ambrosius Mediolanensis.

Non sic Caluilla plantam Ecclesiam, vnde timeo ne cito labatur.

Hec attende.

March. 5.

1. Corinth. 15.

Augustinus Hippocensis.

A quo tempore Ecclesia sustinuit persecutiones.

Distinctio per sectionem Ecclesie.

hi eternis penis premuntur, & isti eternis gaudijs eriguntur, sicut enim Ecclesia super splendorem Solis, &
 persecutores eius perpetuis tenebris conteguntur, &c. AMBROSIVS
 MEDIOLANENSIS expositione in Psalm. 4. dum illud exponit: Manus tua
 gentes disperdidit, &c. Confirmat (ait) fidem Ecclesie
 antequam nuncies, & victorias pietatis eius enumerat, que non
 in brachio, neq; in gladio suo feras expulsi gentes, & non
 certamine bellico turmas fugauit hostiles, sed mansuetudine ac
 fide terras inimicorum sine vilo cruore possedit. Fides enim
 sola pugnavit, & ideo triumphus meruit, quos non renouaret
 perfidia, sed auerget, quia persecutionibus suis non vincitur
 Ecclesia Domini, sed probatur, &c. HIERONYMVS STRIDONENSIS
 libro secundo Commentariorum in Hieremiam, capite tertio, dum
 illud exponit, Factas sum in derisum, &c. His verbis (ait)
 illud tempus sancte Ecclesie exprimitur, quo publico reprobus
 irridetur, quando iniquis crescentibus in opprobrium, fides
 & veritas erit in crimine. Tanto quippe vnusquisque despectior
 erit, quanto iustior esse poterit, tanto abominabilis quanto
 laudabilis. Sancta quippe electorum & afflictionis temporis
 propter bonos moris efficitur, quia cum bonos moris per
 tormenta prospiciunt, ab eis similitudinem maledictionis
 sumunt. Quod enim transitoriam mortem videt, sed
 permanentem vitam non vident, tanto magis deridendo
 mala presentia figunt, quanto per intellectum intrinsecus
 ad bona permanentiam non peringunt. Sed sancta Ecclesia
 scit in passionibus crescere, atque inter opprobria
 honorabilem vitam tenere, &c. Idem libro vndecimo
 Commentariorum in Ezechielem, capite trigesimo sexto,
 Non potest (ait) ciuitas abscondi super montem posita
 & collibus atq; torrentibus, quoru hyeme persecutionum
 & tempestate presura augetur fides: vallibus quoq; his qui
 in humilitate depressi sunt, & desertis Ecclesie & parietinis
 atq; in toto orbe Ecclesiarum conciliabulis derelictis, qualis
 sub Diocletiano & Maximiano in toto orbe persecutio fuit,
 per quam prescripte sunt Ecclesie atq; vastate, quando
 subsannauerunt Ecclesiam omnes Gentium & Hereticorum
 gentes per circuitum, quod in igne zeli furoris sui locutus
 sit, & proprie aduersus Idumeam que terrenis operibus
 volebat omnes desposita imagine celestis, portare
 imaginem terreni. Illi enim dederunt terra Dei sibi
 in hereditatem, & ex toto corde atq; ex animo Ecclesiam
 Domini persecuti sunt, & eiecerunt eam de sedibus
 suis & vastauerunt. Sed quid profuit nationibus? quid
 iuuat hereticorum gentes, insultasse terra Domini, cum
 Dominus loquatur ad eam? & montibus illius collibusq;
 ac iugis sine nemorosis locis que amoenitate virebant
 paradisi, & collibus de quibus supra diximus, in zelo
 & in furore suo locutus sit, & pro opprobrio gentium
 leuet manum suam contra aduersarios qui Ecclesiam
 persecuti sunt, ut portent confusionem & ignominiam
 suam, &c. lege. AVGVSTINVS HIPPOCENSIS lib. 18. de
 Ciuit. Dei. c. 51. Non solum a tempore corporalis
 Ecclesie Christi, & Apostolorum eius, sed ab ipso Abel
 quem primum iustum impius frater occidit, & deinceps
 vsq; in huius seculi fine, inter persecutiones mundi,
 & consolationes Dei peregrinando procurrit Ecclesia.
 Nec mihi videtur esse desinendus numerus persecutionum,
 quo exerceretur super Ecclesiam, &c. Quasdam tamen
 declarat idem super Psalm. 128. Sape expugnauerunt me
 a iuuentute mea, &c. Et in Psalmum 9. sic distinguit: Prima
 (ait) persecutio Ecclesie violenta fuit, cum prescriptionibus
 tormentis, caedibus, Christiani ad sacrificandum cogentur.
 Altera persecutio fraudulenta est, que nunc per hereticos
 & falsos fratres agitur. Tertia superst

per Antichristum ventura, qua nihil est periculosius, quoniam
 violenta & fraudulenta erit, vim habebit imperii, dolorem
 ex miraculis, &c. THEOPHILACTVS BYLARIENSIS in cap. 16. Matthai,
 Porta inferi temporales sunt persecutores, qui ad infernum
 conantur mittere Christianos. Et heretici quoque porte sunt
 ad infernum docentes. Multis igitur persecutoribus, &
 multis hereticis preualuit Ecclesia. Et si autem vnusquisque
 nostrum Ecclesia, que sit domus Dei. Si igitur in confessione
 Christi confirmati fuerimus, Porta inferi, hoc est, peccata
 non preualebunt nobis, &c. GREGORIUS MAGNVS libro
 trigesimo Moralium, capite trigesimo tertio, in 39. caput
 Iob, de inani persecutorum Ecclesie expectatione
 differit. Item libro 13. capite 9. in 30. apud Iob, & super omnia
 libro 20. capite 23. in 30. apud Iob, dum illud exponit:
 In multitudine eorum confanctum vestimentum meum, &
 quasi capito tunica succinxerunt me, &c. Tunica (inquit)
 capium collum circumdat induentis, collum vero stringitur
 vocis vsus, & vtilis status nescatur. Sanctam ergo
 Ecclesiam reprobi quasi capito tunica constringunt, quia
 in ea per se vnusquisque vitam suam, & predicationis
 vocem extinguere conantur. Sed electi persecutionis sue
 tempore paratiores sunt morti quam tacere, qui dum
 in morte temporaliter corrumpunt, a stultis quibusque
 carnalibus despecti ac viles estimantur, quia cum videre
 reprobi nequam que electi bona spiritum viderent, quos
 carnaliter extinguunt conspiciunt infelices arbitrantur.
 Lege reliquum, &c. BEDA VENERABILIS libro tertio, in
 Eclrae librum 2. cap. 32. ad calcem, Sape (ait) ab
 Hereticis Ecclesia vastata postquam in substantia
 Catholicorum doctorum locum veritatis recepit, plures
 ad cognoscendam tuendamque rationem recuperantes
 eandem veritatem illos prosequuntur. Neque enim vnquam
 beati Patres, Athanasius, Ambrosius, Hilarius, Augustinus,
 & ceteri tales, ut & iam magnificos in sanctam
 Scripturam tractatus conderent, si non contra fidem
 rectam, tam multiformis hereticorum fuisset error
 ortus, sed dum Heretici mendacium suum testimonij
 Scripturarum astruere nitentur, coacti sunt Patres
 e contrario carumque Scripturarum illos auctoritate
 resillere. Et infra: Potest etiam de persecutione
 Gentium qua Ecclesia sancta creberrime concussa est,
 mystice accipi qua occasione quidem martyrum
 videretur iudicium esse dolenda, sed eis in occulto
 coronatis melius construebatur, &c. Plura reperies
 inserta in vocabulo, Romana Ecclesia, & in vocabulo,
 Heretici semper Ecclesiam persecuti sunt. Vnum
 adhuc testimonium liber hic adiungere, quod est
 PAVLINI Aquileiensis Episcopi, & PETRI Mediolanensis
 in libello, Patribus CONCILII FRANCFORDIENSIS
 oblato: Cum sit (ait) sancta & vniuersalis
 Ecclesia super firmam nihilominus inuolabiliter
 fundata petram, & porta inferi nequeant
 preualere aduersus eam, verum tamen quia in mari
 huius seculi constituta perfluit, aduersus hereticorum
 stautibus, violentis Perfidorum procellis,
 fumantibusque maledicorum undis illisa concutitur,
 licet quasiari possit, & mergi nequeat, Christi
 firmata dextera, & Apostolico gubernaculo
 moderata, necessarium est tamen, omnibus
 Christianis cunctisque fidelibus maximeque
 Apostolicis viris, contra hostes eius fidei
 armis dimicare. Non enim Christi miles
 impetentis bellicis debet enerviter expugnare,
 nec effugij latibula inermis palando
 aspicere, sed armis militis

Theophilactus Bulgaria.

Gregorius I.

Venerabilis Beda.

Multis profuit Ecclesie persecutores iuuauit.

Paulinus Aquileiense, Petrus Mediolanense.

Concilium Francfordic. sub Adriano I.

Hereticis obnubilum infurgentibus in Ecclesiam.

A A 4

suas praecinctus; irruentium hostium pectora; spiritalibus iaculis ex arcu intorquens Scripturarum, intrepidè perfrare; quatenus & semetipsum fidei clypeo munitus illas custodiat; & inimicorum latera speculis cruentet acuis. Nam ante certaminis trophaeum tyronis non plebitur circa verticem corona triumphalis; cuius rei ratio Apostolicè evidentius approbatur documentis. Oportet (inquit egregius predicator, & de castris Dominici probatissimus miles) hereses esse, ut hi qui probati sunt, manifesti fiant. Alia enim nonnunquam dispensatione agitur, ut unde cadere ad ruinas timeatur vacillanibus plantis, inde valentius roborata, firmiter inconcussa persistat, & antiquus hostis unde se vicisse superbe gloriatur, inde divina superatus potentia se succubuisse doleat prostratus. Num quia super fidei fundamentum omnium virtutum fabricam persistere non ignorat, ipsam fidei malitia suam manu eradicare sollicitatem festinat, quemadmodum de eius satellitibus, id est, malignis spiritibus per Psalmistam dicitur: Qui dicunt Exinanite, exinanite usque ad fundamentum in ea usque ad fundamentum quippe maligni spiritus animam se exinanisse gloriantur, si ab ipso fundo mentis fidei firmam, tentationum iacula exaggerando eradicare valebunt sicut vitique nihil esse boni, immò quod videtur bonum, nisi super fidei fundamentum firmiter radicatum. Sine fide enim impossibile est Deo placere. Firmum autem fundamentum Dei stat; habens signaculum hoc: Nounit Dominus qui sunt eius, licet ille sciat ac mille modis fraude calliditatis serpendo extra septa sancta Ecclesie, huic inde squamis nequitiæ suæ Syriis scopulis illis expolietur, ac per hoc circumaque discurrens, modo in orbe circulator latenter se iuxta viam obliens ut pedem simpliciter calcantis mordeat modo in summa sese suspendens falsitatis cauda, hereticorum pectora veneno perfidie inficiendo iumenda reddat; ut sanctità ea vitalia fastidendo spiritalia alimenta euomat. Sed quia super firmam petram fundata est, porte Inferi non proualebunt aduersus eam, &c. Porro Cyprianus Carthaginiensis libro primo epistolæ, epistola tertia, sic nouat hereticum in Ecclesia: viscera arma iniquitatis vibrantem describit, ut alibi dicemus. Sed & Nicotolavus I. epistola ad Michaëlem Imperatorem, in Romanam Ecclesiam ab initio Hæreticos sæuissè testatur; ut in vocabulo, Romana Ecclesia, & Hæreticos latius exponetur.

Ecclesiarum ædificatio, constructio, & dotatio defenditur. Hoc iam superius in diætrione, Basilicas construere, &c. ab exordio monstratum est. Quod certè clariùs probare, est superuacuum cum hoc antiqua & stupenda ædificia luce clariùs demonstrant. Verumramen quia iam cepimus ab antiquis Patribus omnia fidei nostræ mysteria deducere, etiam de antiqua Ecclesiarum & Templorum constructione paucis agendum est. Et primo quidem loco in mediū proferemus illud Constantini Magni studium in construendis basilicis, de quo mira narrat Historiographi: (licet ante eum iam cæteris Imperatoribus & pijs viris visum fuerit optimum), Tempa in honorem Martyrum & sanctorum condere, sicut & iubet Clemens I. epistola secunda ad Iacobum fratrem Domini, ut posuimus etiam in vocabulo, Basilica. Narrat quippe Nicæphorus Callistus libro septimo, capite quadragesimo nono, de Constantino ita: Tempa inquit que ubique terrarum ædificauit, quid attinet enumerare?

Primum quidem manibus ipse suis, quemadmodum diximus; Roma in Lateranensi palatio describendo conformauit, quod sane Palatium ipse quoque ingentibus impensis magnifice construxit, & Christo sacravit. In urbe Nicomedensi, loco illustri, cui Brachia nomen fuit, Templum viginti millium martyrum splendide excitauit: Sicut etiam Antiochia vixit, seu Dominicum octogonum. Deprauit item ubi genitus est, in honorem Luciani martyris delubrum aliud extruxit, eamque urbem, patri honorem deferens, Helenopolim cognominauit. Tria quoque Constantinopoli maxima templa Seruatori Christo constructa dedicauit. Sancta Sophia sive Sapientia, sancta pacis, & sancte virtutis. Insuper celeberrimis Apostolicis templum quoque suum condidit, eoque omnia demum etiam à successoribus magnifice sunt constructa atque ornata. Dico iudem Mocio & Acacio & Agathonico & Mena martyribus, splendida martyria seu delubra ædificauit. Et capite quinquagesimo, subinfert: In eo loco qui Sosthenium vocatur, Ecclesias duas Archangelo Michaëli extruxit, in quibus splendide exornandis, ad Imperialem magnificentiam nil omisit. De duobus hisce sancti Michaëlis templis sic refert Procopius Cæsariensis: Litus (ait) utrumque ad Constantinopolim singulari pulchritudine exornauit Iustinianus. Tempa duo Archangelo Michaëli, alterum ex aduerso alteri ad fretum constructa fuerunt. Alterum in regione que dicitur ἀνάπλις, hoc est, transitus, sine traiectione, in parte dextra Euxinum pontum nauigare incipienti. Alterum autem in litore huic opposito, quem locum veteres ἀπέχθους, hoc est, promuntorium, propterea opinor quod longius à litore in fretum procurrunt appellarunt. Hæc ipsa templa Imperator Iustinianus vi temporis deformata densò ex ipsis fundamentis restituit structura admiranda, &c. Narrat idem Nicæphorus & de Theodosio Iunior libro decimo quarto, capite quadragesimo quarto: Reliquias (ait) Ignati martyris constructas cum magnifico apparatu post tempus longum Antiochiam reduxit; & in eo loco quod cœmeterium vocatur veneratione magna reposuit, & delubrum ingens demonibus olim dicatum, quod ab incolis τρυφάτιον, quasi fortuna templum Dicae vocabatur, in sacrosanctum sanum muratum diuino martyri consecrauit, in quo etiam reliquiarum tumulus depositus est, curru imperiali cum sacro apparatu & satellitio in urbem eam illatus, ubi quoque anno quolibet publicè & magnificè festus dies est actus, Deo diligentium se memoriam sanctè à sinere etiam ipso glorificante, sicut antea quoque in Babylonia accidit, cui templum ante urbem & magnitudine amplum & forma pulchrum extructum est, in quod etiam eius urna illata est. Idem libro decimo tertio, capite decimo septimo: Super sanctum Nisamoni sepulchrum eius (ait) prædicatoriam domum condidit, obitusque eius diem ad hoc usque tempus festum latè peragunt. Hoc & testatur Sozomenus libro octauo Historiæ Ecclesiasticæ, capite nono. Idem Nicæphorus libro decimo tertio, capite trigésimo octauo: Precatoria (ait) domus extructa est prope locum Martyrii Acatii martyris, ad quam spectandam Imperator Arcadius venit, precibusque in ea peractis inde recessit. Verum alia sunt innumera testimonia in eiusdem historijs expressa, quæ breuitatis causa pertranseo, & ne solum videatur testis esse, etiam Rufinus Aquileensis.

Primum quidem manibus ipse suis, quemadmodum diximus; Roma in Lateranensi palatio describendo conformauit, quod sane Palatium ipse quoque ingentibus impensis magnifice construxit, & Christo sacravit. In urbe Nicomedensi, loco illustri, cui Brachia nomen fuit, Templum viginti millium martyrum splendide excitauit: Sicut etiam Antiochia vixit, seu Dominicum octogonum. Deprauit item ubi genitus est, in honorem Luciani martyris delubrum aliud extruxit, eamque urbem, patri honorem deferens, Helenopolim cognominauit. Tria quoque Constantinopoli maxima templa Seruatori Christo constructa dedicauit. Sancta Sophia sive Sapientia, sancta pacis, & sancte virtutis. Insuper celeberrimis Apostolicis templum quoque suum condidit, eoque omnia demum etiam à successoribus magnifice sunt constructa atque ornata. Dico iudem Mocio & Acacio & Agathonico & Mena martyribus, splendida martyria seu delubra ædificauit. Et capite quinquagesimo, subinfert: In eo loco qui Sosthenium vocatur, Ecclesias duas Archangelo Michaëli extruxit, in quibus splendide exornandis, ad Imperialem magnificentiam nil omisit. De duobus hisce sancti Michaëlis templis sic refert Procopius Cæsariensis: Litus (ait) utrumque ad Constantinopolim singulari pulchritudine exornauit Iustinianus. Tempa duo Archangelo Michaëli, alterum ex aduerso alteri ad fretum constructa fuerunt. Alterum in regione que dicitur ἀνάπλις, hoc est, transitus, sine traiectione, in parte dextra Euxinum pontum nauigare incipienti. Alterum autem in litore huic opposito, quem locum veteres ἀπέχθους, hoc est, promuntorium, propterea opinor quod longius à litore in fretum procurrunt appellarunt. Hæc ipsa templa Imperator Iustinianus vi temporis deformata densò ex ipsis fundamentis restituit structura admiranda, &c. Narrat idem Nicæphorus & de Theodosio Iunior libro decimo quarto, capite quadragesimo quarto: Reliquias (ait) Ignati martyris constructas cum magnifico apparatu post tempus longum Antiochiam reduxit; & in eo loco quod cœmeterium vocatur veneratione magna reposuit, & delubrum ingens demonibus olim dicatum, quod ab incolis τρυφάτιον, quasi fortuna templum Dicae vocabatur, in sacrosanctum sanum muratum diuino martyri consecrauit, in quo etiam reliquiarum tumulus depositus est, curru imperiali cum sacro apparatu & satellitio in urbem eam illatus, ubi quoque anno quolibet publicè & magnificè festus dies est actus, Deo diligentium se memoriam sanctè à sinere etiam ipso glorificante, sicut antea quoque in Babylonia accidit, cui templum ante urbem & magnitudine amplum & forma pulchrum extructum est, in quod etiam eius urna illata est. Idem libro decimo tertio, capite decimo septimo: Super sanctum Nisamoni sepulchrum eius (ait) prædicatoriam domum condidit, obitusque eius diem ad hoc usque tempus festum latè peragunt. Hoc & testatur Sozomenus libro octauo Historiæ Ecclesiasticæ, capite nono. Idem Nicæphorus libro decimo tertio, capite trigésimo octauo: Precatoria (ait) domus extructa est prope locum Martyrii Acatii martyris, ad quam spectandam Imperator Arcadius venit, precibusque in ea peractis inde recessit. Verum alia sunt innumera testimonia in eiusdem historijs expressa, quæ breuitatis causa pertranseo, & ne solum videatur testis esse, etiam Rufinus Aquileensis.

ii. Corinthe, ii.

Phil. 135.

Hebræo, i.

a. Timoth. 2.

Teohuna in dicit curiosus expendantur.

Cyprianus Carthag.

Nicolaus I.

Constantinus Magnus.

Clemens I.

Nicæphorus Callistus.

Diuersa templaque Constantinianus extruxit.

Procopius Cæsariensis.

Templa quæ Iustinianus extruxit.

Theodosius Iunior templa extruxit.

Babylæ martyri alterum extructum.

Sozomenus.

Arcadius.

Rufinus Aquileensis.

ante impijs tyrannorum machinis fuerant destructa redituua constructione clariora & celsiora consurgere templaque excelsa pro humilibus conueniculis eleuari, &c. Idem libro decimo, capite nono: Frumentius (inquit) Episcopus cum perrexisset ad Indiam, tanta ei data esse à Deo virtutum gratia dicitur, ut signa per eum Apostolica fierent, & infinitus numerus Barbarorum conuerteretur ad fidem, ex quo in India partibus & populi Christianorum & Ecclesie facte sunt, & sacerdotium capit, quæ nos ita gesta & non opinione vulgi, sed ipso Adesio Tyri presbytero postmodum facto, qui Frumentij comes prius fuerat, referente cognouimus. Idem eodem libro capite decimo, ubi mulieris captiua meminit, quæ Iberorum gentem conuertit ad fidem. Adest (inquit) captiua edocet Deum Christum, supplicandi ritum venerandique modum, in quantum de his aperire femina fas erat pandit, fabricari tamen Ecclesiam monet, formamque describit, cunctisque idem volentibus Ecclesie extruunt instanter, &c. Sed hæc sufficienter meminit & Cassiodorus libro septimo historiæ Tripartitæ, capite trigésimo secundo, Templi in honorem Thomæ Apostoli ædificati. Et libro tertio, capite primo, & libro sexto, capite vicesimo septimo, & libro vndecimo, capite octauo. Non est autem nobis otium omnia hæc per ordinem enarrare. Lector diligens locos adeat prætaxatos, ut autem ad sanctorum etiam Patrum testimonium descendamus GREGORIVS NAZIANZENSIS oratione decima quarta, coram sancto Basilio, de suo patre Gregorio agens: Cæterum (ait) postquam necesse erat, ut memoria de eius relinquere magnanimitate, quod magis oportebat, quam templum hoc Deo & nobis erigere? In cuius ædificatione pauca quidem populo iniunxit, plura vero ex facultatibus proprijs subministrari, opus nequam silentio dignum, magnitudine quidem multa, pulchritudine autem sine super omnia. Obto namque lateribus rectis in seipsum concurrens, columnis vero & porticum pulchritudine in altum surgit, ita ut structura eius nequaquam cedat naturæ, &c. MARTIALIS Apostolus epistolæ ad Tholosanos, capite octauo: Nec Stephanus (ait) solium Deo cui credidit, Ecclesiam per suum regnum secundum quod Spiritui sancto & nobis visum est disponere & fabricare audeat, sed antiqua templa demoniorum, spurcissima fama Idolorum destrueret perfectus in fide videatur. GREGORIVS NYCENVS oratione in Gregorium Neocæsariensem: Is (ait) qui se de suis iactabat diuinitis, conuenienter admoneretur ut eorum que habebat esset economus non Dominus, mulieribus conducibilis, pueris conuenientia, & paribus ea que decebat distribuens, & factus omnia omnibus tantum repente populum induxit auxilio sancti Spiritus, ut ad templum ædificandum fuerit incitatus, pecunijs & corporibus omnibus, ad id suum studium conferentibus. Hoc est templum cuius constructionis ille tecit fundamenta, & id cepit ædificare. Exornauit autem quidam ex successoribus, pro illius dignitate, quod etiam in hodiernum usque diem ostenditur. Idem oratione in Theodorum martyrem: At si in locum (ait) similem huic ad quem vos hodie conuenistis, sibi iusti memoria sanctæque reliquie sint accedat, primum quidem operum que cernit, magnificentia recreatur. Videt enim eadem ut Dei templum structure tum amplitudine, tum pulchritudine splendide exedificatum & exornatum, ubi & faber lignum ad animalium effigiem conformant, & lapidea marmor ad argenti lenitatem expoluit, & pictor artis sue flores in imaginibus exprimens, res martyris præclarè gestus, labores,

Cassiodorus Senator.

Gregorius Nazianzenus.

Descriptio templi Nazianzenii.

Vide in templis imagines, de quibus suo loco.

cruciatu, immanes tyrannorum aspectus, &c. Hinc & IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia 51. in Matthæum, cum illud exponit: Quicumque tetigerit salui facti sunt: Vermiculato emblemate parum ornamenta ornas, magnificos murus construis, columnarum capita erigis, lychnos ab aureis laqueis dependere facis, pauperem vero, nec visitare curas in carceribus inclinas. Non prohibeo magnifica templa condere, sed prius illa facere monco, imò vero illa, inquam, facere monco. Nemo enim quia magnifica templa non condiderit, unquam accusatus est, at vero gehenna ignis inextinguibilis, supplicia damnorum imminet, nisi quis diligenter illa peragere velit. Idem homilia decima octaua, in actus Apostolorum cum illud exponit: Et multis oppidis Samaritanorum Euangelizabant: Non opus est (ait) ut unusquisque fidelium ædificet Ecclesiam? & ut credat simul etiam cum doctor sit? Nunquid ante omnia hoc considerandum, ut omnes sint Christiani? Quomodo dicimibi, Christianus erit agricola, videns se suam negligere salutem? non potes facere signa, & persuadere his quibus illi persuasit: misericordia vere, cura, mansuetudine, affabilitate, alijsq, omnibus. Ad fora quidem ac balnea faciunt multi. Ecclesiam autem non item, & omnia magis quam has: Ideo oro ac supplico, & gratiam peto, imò & legem pono, ut nullus qui habet villam appareat carere Ecclesia, &c. Et infra: Quid magis mirandum, quod alij extruunt clara sepulchra, ut posteri audiant, quod ille construxit, san quod in Ecclesia excitat? Cogita quod usque ad Christi aduentum mercedem habiturus sis, qui altare Dei excitaturus es. Dic enim oro, si rex tibi præcipisset domum extruere ut ille habiteret, nõne omnia fecisset? Nunc igitur regia est Ecclesia Christi constructio, ne sumptum specie sed fructum computa, &c. AMBROSIVS MEDIOLANENSIS sermones octagesimo nono, de Dedicatione Basilicæ, in initio: Si Cœnucio (ait) commendatur Domino qui ædificauit Synagogam, quanto est commendator qui ædificauit Ecclesiam? Et si is mereatur gratiam, qui impietatis receptaculum præstitit, quanto maiorem mereatur gratiam, qui religioni domicilium preparauit. Et si ille celestis misericordia visitatur, qui construxit locum ubi Christus semper negatur, quanto magis visitandus est, qui fabricari fecit tabernaculum, ubi Christus quotidie predicatur? &c. lege Idem libro Officiorum secundo, capite vicesimo primo, Maxime sacerdoti hoc conuenit (ait) ornare Dei templum decore congruo, ut etiam hoc cultu aula Domini resplendeat, imperis misericordie conuenientes frequentare, quantum oportet largiri peregrinis, non superflua sed competentia, &c. CYRILLVS HIEROSOLYMITANVS Catechesi decima quarta Illuminatorum Hierosolymis. Excitatus est resurgens, & dederunt argentum, corruerunt milites, sed non corruerunt eos qui nunc sunt reges. Nam illi quidem milites propter argentum proderunt veritatem. Isti autem qui nunc sunt reges, pietatis ergo, argento induentes & auro, sanctam hanc Ecclesiam resurrectionis saluatoris in qua nunc summis extruxerunt, & argenteis monumentis splendidam effecerunt, &c. Hieronymus STRIDONENSIS ad Paulum & Eustochium, de Assumptione B. Virginis: Monstratur autem sepulchrum eius cernentibus nobis usque ad presens in vallis Iosiphæ medio, que vallis est inter montem Sion & montem Oruetai postquam & in i. Pauli. oculis aspexit, ubi in eius honore fabricata est Ecclesia, viro lapide tabulata, in qua sepulta fuisse (ut scribitis) ab omnibus ibidem predicatur, &c. Idem epistola ad Riparium, quæ incipit: Acceptis primū literis

Matth. 14. Ioannes Chrysostomus.

Actuum 8.

Reliquum positum inuestitur in dictione Decima.

Ambrosius Mediolanensis.

Luc 7.

Cyriillus Hierosolymitanus.

Hieronymus Stridonensis.

Matth. 18, Luc 9.

Theodoretus Cyrensis.

Palladius Helenopolitanus Episcopus.

Hec nostro tempore plus satis vigent.

Augustinus Hippoensis.

Paulinus Nolanus.

Aurelius Augustinus.

Eutropius Historicus.

Severus Sulpitius Rhetor.

rui, vbi contra Vigilantium dixerit: *Honoramus (ait) servos, ut honor servorum redundet ad Dominum, qui ait: Qui vos suscipit, me suscipit. Ergo Petri & Pauli immunda sunt reliquia? Ergo Moysi corpore immundum erit, quod iuxta Hebraicam veritatem ab ipso sepultum est Domino? Et quare seque Apostolorum & Prophetarum & omnium martyrum basilicas ingredimur, toties idolorum templa veneramus? Accensis, ante tumulos eorum cerei Idolatrias insignia sum! O prescindendam linguam a medicis? imo insanum curandum caput! &c.*

THEODORETUS CYRENSIS in Philotheo, de Iuliano Suba. In eo (inquit) saxo quo occultus Moyses Deum videre, prout videri poterat, dignus habitus est, constructo templo, locoque ad sacrificandum apto (quod hac etiam tempestate durat) in propriam & consuetam palatram se recepit. Idem in eodem libro, de Publico monacho: *Memor autem (ait) ille divini precepti, quod Dominus sacris Apostolis dixerat, ut euntes omnes gentes doceant, eorum petitionibus locum dedit. Itaque penes illud habitaculum alicui adificatio, ibi eos habitare iussit, mox constructo templo, in id & hos & illos mane & vespere convenire precepit, ut matutinas vespertinasque preces una offerrent Domino, &c.*

PALLADIUS HELENOPOLITANUS in Dialogo, de Gestis & vita S. Iohannis oris anrei: *Hec autem dixerim (ait) non ut eos denotem qui probabiliter & necessario Ecclesias aut condunt aut reparant, sed illorum causa qui pauperum opes, in hortos persiles in aqueductus aereos in communia virorum ac mulierum lavacra parum pudica consumunt, sine ut maiores conquirant opes, sine ut ab indignis quibusque diligantur, qui in hoc ipso huiusmodi studiis gratiam reddunt, quod omnia ad voluptatem peccantium faciunt quatuordecim assententibus nocentissimi, &c.*

AUGUSTINUS HIPPOENSIS sermone 7. de Dedicatio Ecclesiarum: *Retribuet Dominus fidelibus suis tam pie, tam illariter, tam devotè ista operantibus, ut eos quoque ipsos in sua fabrica constitutione componat, quo currunt lapides vivi, fide formati, spe solidati, charitate compacti. Itaque sicut hoc edificium visibile factum est, nobis corporaliter congregandis, ita illud edificium quod nos ipsi sumus, Deo spiritualiter inhabitatori constructur, &c.* Vide infra eodem, de Libertate Ecclesiarum. **PAULINUS NOLANUS** epistola II. ad Severum: *Testis est autem Dominus, quod si vel scrupulum sacri cineris habuissimus, super quam nobis ad Basilicam, que proxime in nomine Domini consecrabitur dedicandum necessarium erat, misissemus unanimitati tue, sed quia nos non habuimus huius materis copiam, & ille se spem eiusdem gratie copiosam habere dixit a Sancta Sylvia, que illi de mulierum ex Oriente martyrum reliquiis spondisset, inveniemus quod dignè & ad Basilicam sanctificationem vobis & ad sanctorum cinerum cumulandam benedictionem, mitteremus partem particule de ligno divina crucis, &c.* Idem natali 10. in S. Felicem martyrem, narrat excellentem ædem diuino Felici Martyri erectam, ut potest quavis legere, sicut **AURELIUS PRUDENTIUS CLEMENS** in Peristephano, vbi Petri & Pauli passionem describit, duas basilicas in nomine eorundem Apostolorum miris sumptibus fabricatas recenset. sed & **EUTROPIUS HISTORICUS** lib. 10. Historiæ Romanæ, narrat Helenam Constantini matrem in Palestina vndique congregasse artifices, & maximas illic ornatasque ædificasse. Porro **SEVERUS SULPITIUS** libro I. in Vitam diuini Martini: *Et vere ante Martinum, (ait) pauci*

A admodum imò penè nulli in illis regionibus Christi nomen receperant, quod ad eorum virtutibus illius exemplis, conualuit, ut iam ibi nullus locus sit, qui non aut Ecclesijs frequentissimis, aut monasterijs sit repletus. Nam vbi sana destruxerat, statim ibi aut Ecclesias, aut monasterijs sit repletus. Nam vbi fama destruxerat, statim ibi aut Ecclesias, aut monasteria construebat, &c.

SIMEON METAPHRASTES in vita S. Nicolai Episcopi, de Constantino narrat, quod respiciens ab errore iussit dirui templa Simulachrorum, & solui à carceribus eos qui fuerant inclusi propter nomen Christi, & ædificari templa Christianorum, & Ecclesias suam ornare suscipere. Idem testatur **BERNARDUS IVSTINIANVS** in vitam eiusdem S. Nicolai. Porro idem **Metaphraustes** in vitam Danielis Stylitæ, **Simeoni** de Columna viro sancto, & Danieli prædicto memorat, Gezericum Vandalorum regem templa extruxisse. Sed tempus deficeret si immorari vellem diutiùs in his recensendis. **Legè & GREGORIUM** I. libro nono registri, epistola 71. ad Melitum Abbatem, vbi mandat ædificari Ecclesias & dedicati, vbi priùs erant delubra gentilium. Sed vide etiam infra in vocabulo, Monasterium.

Ecclesiæ bona & facultates.] Vide infra, Facultates Ecclesiæ.

Ecclesiarum immunitas & libertas, ut si quis ad illas etiam cõfugerit saluetur, &c.] Suprà iam in vocabulo, Clericus, posuimus non nihil de libertate & immunitate Ecclesiarum. Verùm reliqua nobis prosequenda sunt. Igitur **CONSTANTINUS MAGNVS**, ut refert **NICEPHORVS CALLISTVS** libro septimo capite 46. historiæ Ecclesiasticæ, & allegatur. L. I. & 2. Cod. de his qui in Ecclesi. manum, &c. *Qua observantia erga professionem fidei nostra fuerit, abunde quoque illud testatur, quod clericos omnes constitutione lata immunes liberisque esse permisit, iudiciumque & iurisdictionem in eos Episcopi, siquidem civilium iudicium cognitionem declinare vellem mandauit. (Vide supra Clerici coram seculari iudice non sistendi, &c.) & quod Christi iudicasset, id robur & auctoritatem sententiæ omnem habere debere decreuit. Firma quoque & immutabilia esse voluit, que in Synodis constituta essent: & que ab Episcopis indicata forent, ut ea à magistratibus rempublicam administrantibus, militarique que sub eis esset manu executioni mandaretur, atque ad rem collata proficerentur constituit. Libertatem quoque Ecclesie lege lata concessit: & ut libertate sacerdotibus testibus donati civium Romanorum numero aforberentur. Quæ omnia tempus quoque ipsam ad hunc usque diem consuetudine probata plurimorum annorum prævalente confirmat. Atque ille quidem magno studio leges eiusmodi condidit, rebus autem ipsis cultum diuinum sedulo propagavit. Idem **Nicephorus** libro nono, capite vicessimo quinto, profert eiusdem Constantini Imperatoris epistolam ad Alexandrinos. Si quando (inquit) antehac cum ignominia & derimento eorum qui cum Athanasio Episcopo communicarent quicquam actum reperitur, abolitum id nunc volumus. Immunitatem namque quam Clerici priùs habuerunt, eandem nos recipere statuimus, & constitutionem hanc nostram servari precipimus, ut reddito Ecclesie Athanasio Episcopo participes quoque eius quam antea habuere immunitatem retineant, eam scilicet, quam reliqui habent clerici, ut & ipsi ea videntes gaudeant. Porro quod Ecclesiæ reos tueantur, sic **CONCILIUM AFRICANVM** canone quinto, & allegat Gratianus*

Simeon Metaphraustes.

Bernardus Justinianus.

Gregorius I.

Constantinus Magnus.

Nicephorus Callistus.

Ecclesiæ reos tueantur & protegat. Africanum Concilium.

nus diff

Augustinus Hippoensis.

Paulus Orosius Nicephorus Callistus.

Ambrosius Mediolanensis.

Augustinus Hippoensis.

Hec diligenter adverte, porro hæc etiam in aliquibus locis adhuc obtinuerunt.

Obiectioni respondetur.

Concilium Carthagenense 4.

nus distinctione octuagesima septima, capite eos. *Eos qui ad Ecclesiam confugerint, tradi non oportere, sed loci sancti reuerentia & intercessione defendi. Et canone sexto: Si quis autem mancipia clericorum pro suis mancipijs ad Ecclesiam confugientibus crediderit occupanda, per omnes Ecclesias discretissima damnatione feriatur, &c.* Hinc & quod narrat **AUGUSTINUS HIPPOENSIS** libro primo. de Civitate Dei, capite 1. & post illum **PAVLVS OROSIVS** lib. 7. aduersus paganos, cap. 39. & postea **NICEPHORVS CALLISTVS** libro 13. capite 35. quod dum Alaricus Romanam urbem occupasset, Romanis, Barbari propter Christum pepercunt. Testatur (ait Augustinus) hoc, loca martyrum, & Basilicæ Apostolorum, que nulla vastatione urbis, ad se confugientes suos alienisque receperunt. Huc usque cruentus saniebat inimicus, ibi accipiebat limitem trucidatoris furor. Illo ducebantur à miserantibus hostibus, quibus etiam extra ipsa loca pepercunt, ne in eos incurrerent, qui similem misericordiam non habebant. Qui tamen etiam ibi alibi iruces atque hostili more facientes, postquam ad loca illa veniebant, vbi fuerat interdictum, quod alibi iure belli licuisset, tota ferendi referabatur inmanitas, & captiuandi cupiditas frangebatur. De hac Ecclesiæ libertate etiam recordatur & loquitur **AMBROSIVS MEDIOLANENSIS** oratione in Auxentium Arrianum de Basilicis non tradendis, quæ ponitur libro quinto Epistolatum, post epistolam 32. lege. Sed & præfatus **AUGUSTINVS** sermone quinto, de Dedicatio Ecclesiæ. Si reuerentiam (ait) matris Ecclesie agnoscerimus, sciendum est cuiuslibet criminis reum, a sacris liminibus non abstrahendum. Grandis enim iniuria religionis, ac diuinitatis offensio est, qualemcumque fugientem ad domum Dei, id est, de sinu matris euellere, & arcem communis expugnare profugij, ac sacra humano generi raueranda, absque ulla sui consideratione calcari. Qui enim homini Ecclesie ianuam clausit, crudellem in seipsum sententiam dedit. Quis in huius mundi & vite huius fructibus constitutus, portum misericordie non indicat? Quis (dum remedium alienis necessitatibus negat) preiudicium suum non facit? Inter gentes sapissime contigit, ad profanam arborem, vel etiam ad delubrum abominabile confugientem, quemlibet reum tute saluari. Si igitur in delubro est salus, in loco perditionis, locus impunitatis, arx que generat mortem, dat salutem, quanto magis ad Christi Ecclesiam confugientem, aditum misericordie non perimit. Qui latroni fidem confitemi, Paradisi claustrum patefecit reum à sacramenti aditu, non vult excludi. Idem epistola 229. ad Cresconium Tribunalum, tomo 2. sic scribit, propter quemdam de Ecclesia raptum, Si ab ista causa dissimulauero (ait) de qua tue religioni ecce iterum seribo, non solum eximicus tua, sed etiam ipse quisquis ille est, in cuius causa Fauentius sic raptus est, merito me culpabit, & recte me reprehendet, indicans vique, si etiam ipse ad auxilium Ecclesie confugisset, si ei simile aliquid accidisset, iam me fuisse ab eius necessitate & tribulatione dissimulaturum. Deinde si hominum existimatio contemnenda est, ipsi Domino Deo nostro quid dicam, & quam rationem reddam, si quantum possunt non egero pro eius salute, qui se Ecclesie cui seruit, tuendum adiuvandumque commisit? Hinc **CONCILIUM CARTHAGENENSE IV.** cui Augustinus idem interfuit, canone octuagesimo quar-

A to, & allegat Gratianus de Consecratione distinctione prima, capite Episcopus nullum. Episcopus nullum prohibeat ingredi Ecclesiam, & audire verbum Dei, sine gentilem, sine hereticum, sine Iudæum usque ad Massam catechumenorum, &c. Hinc etiam **GREGORIUS MAGNVS** libro decimo sexto Moralium, capite secundo, in vicissimum secundum caput Iob, vbi illud exponit, Abstulisti pignus fratrum tuorum, &c. Quia (ait) sancta Ecclesia quolibet ab hereticis ad veritatem fidei reuerentes recipit, priùs ut confiteri erroris sui culpam debeant, persuadet, &c. Vide Hæreticus conuersus, &c. Præterea ut propositum prosequamur, de reis qui possunt in Ecclesia seruari, sic statuit **CONCILIUM EPAVNENSE** sub Gelasio I. canone trigesimo nono, *Seruus reatu atrocior culpabilis, si ad Ecclesiam confugerit à corporalibus tantum supplicijs excusatur. Et huic consentiens Concilium ILERDENSE* canone 10. *Nullus Clericorum seruum aut discipulum suum ad Ecclesiam confugientem extrahere audeat, vel flagellare praesumat. Quod si fecerit, donec dignè peniteat, à loco, cui honorem non dedit, segregetur, &c.* Hinc & **CONCILIUM AVRELIANENSE I.** sub Hormisdæ I. & Clodoueo Rege, canone tertio allegatur à Gratiano causa decima septima, quaestione quarta, capite Id constituimus, &c. *De homicidijs, adulterijs, furibus, si ad Ecclesiam confugerint, id statuimus observandum, quod ecclesiastici canones decreverunt, & lex humana constituit, ut ab Ecclesia atrys vel domo Episcopi, reos abstrahere omnino non liceat, sed nec alteri consignare, nisi ad Evangelium datus sacramentis, de morte, & debilitate, & omnium penarum genere sint securi, ita ut ei cui reus fuerit criminosis, de satisfactione conueniat. Quod si quis sua sacramenta fuerit conuictus violasse, reus periturus non solum à communione Ecclesie vel omnium Clericorum, verum etiam à Catholicorum conuicio separatur. Quod si is cuius reus est, voluerit inuentione faciente componi, & ipse reus de Ecclesia actus timore discesserit, ab Ecclesia Clericis non queratur, &c.* Vide de Adultera muliere, supra, Adultera. Porro idem canone quarto, allegatur à Gratiano causa trigesima sexta, quaestione prima, de Raptoribus, De Raptoribus autem, *De Raptoribus autem id constituendum esse censuimus, ut si ad Ecclesiam raptor cum rapta confugerint, & feminam ipsam violentiam perulisse constituerit, statim liberetur de potestate raptoris, & raptor mortis vel penarum impunitate concessa, aut seruendi conditioni subiectus sit, aut redimendus sit liberam habeat facultatem. Si vero qua raptus, patrem habere constituerit, & puella raptori consenserit, potestati patris excusata reddatur, & raptor patri superioris conditionis satisfactione teneatur, obnoxius. Idem canone quinto, & allegat Gratianus causa decima septima, quaestione quarta, capite Id constituimus. *Seruus qui ad Ecclesiam confugerit, pro qualibet culpa, si à Domino pro admissa culpa sacramentum susceperit, statim ad seruicium domini sui redire cogatur, & posteaquam dato sacramento domino suo fuerit consignatus, si aliquid penæ pro eadem culpa qua excusatur probatus fuerit perulisse, pro contemptu Ecclesie, & prauaricatione fidei à communione & conuicio Catholicorum extraneus habeatur. Si vero seruus pro culpa sua ab Ecclesia defensionis sacramenta Domini clericis exigentibus de impunitate perceperit, exire nolentem à domino liceat occupari. Hæc omnia confirmat singulari edicto **CLODOVEVS REX**, ut epistola eius protestatur, qua capite I. præfati Concilij ponitur. Lege si vacat.**

Ab Ecclesia si immunitus repellendus.

Gregorius I.

Ecclesia Hæreticos suscipit.

Concilium Epauense sub Gelasio I.

Concilium Ilerdense.

Concilium Aurelianense I. sub Hormisdæ I.

Pat. adulter & captor ad Ecclesiam fugientes.

Seruus ad Ecclesiam fugiens, lege & superioris.

Clodoueus rex Francorū.

Idem

Carolus Magnus.

Nota. Concilium Aurelianense 5.

Concilium Aurelianense 4. sub Pelagio.

Concilium Maritimumense 2. Episcopus.

Nullus de Ecclesia extrahendus, nec Episcopus, nec alius quipiam.

Concilium Tolosanum 12. sub Eringio rege.

Nota ambitum Ecclesie in quo possunt libertate spari.

Idem quoque confirmat CAROLVS MAGNVS capite 8. Constitutionum, *Ubi tamen* (ait) *Homicidas, &c. voluntarios reos, qui legibus debent mori, Ecclesie aditum non posse excusari.* quod innuit & renouat etiã Concilium AVRELIANENSE V. verbis tamen prolixioribus, cap. 23. Nec est opus toties rem eandem repetere. Hinc quoque, prius Concilii AVRELIÆ. IV. can. 21. sic statuit: *Si quis necessitatis impulsu ad Ecclesie septa confugerit, & sacerdote vel Presbitero Ecclesie pratermissis atque contemptis, eum quis de locis sacris, vel altaris, seu vi seu dolo abstrahere, aut sollicitate forte presumpserit, ut inimicus Ecclesie ab eius liminibus arceatur, quousq; Pontificis distractionem digna pro indicta poenitentia emendatio subsequatur, eo tamen qui abstractus est, prius Ecclesie restituitur.* Huic decreto subscribit Concilium MOGVNTINENSE II. cap. 8. & addit, *Censemus, ut quicumque culpa compellente, aut potentum importuna non sustinens, sua gremium matris Ecclesie petierit, usq; in presentiam sacerdotis in eodẽ loco inconcussa permaneat, nulli permittens quolibet dignitatis gradu sancto, fugitino etiam in locis sacris violentiam inferre, Sic enim mundani Principes suis legibus censuerunt, ut quicumque ad eorum statuta fugerit, illa sua habeatur, quanto magis hi permanere debent indemnati, qui patrocinia immortalis regni & celestis adepti sunt? Si tamen aliquo facto tenentur obnoxii, qui ad Ecclesiam sunt a fuga versi, corã sacerdote culpa eorum innolescant, & ipse consilium ferat, qualiter Dei habitaculum per subtractionem non violetur illorum.* Idem can. 9. & 10. similiter statuit: *Nullus secularium de atrijs venerabilium Ecclesiarum Episcopum violenter abstractum, ergastulis publicis addicat, sed si aliquid habet contra eum ad metropolitana pergat.* (vide infra Episcopus ut acculandus, &c.) *ut ibi accusationes exerceat & accusatus, respondeat.* Quod si tanta fuerit causa immunitatis, ut Metropolitanus solus eam definire non valeat, aduocet secum unum vel duos Episcopos. Quod si nec hi sufficienter statum praesentem idem, quo congregatis fratribus Coepiscopis causas discutiat, Nefas est enim vi de Ecclesia trahatur illius manibus, pro quo semper Deus exorat, & cui invocato nomine Domini ad saluationem corporis animæ, Eucharistiam sepe porrexit. Quod de Episcopis censuimus, obineat & in Clero, ut Clerici in scio Episcopo, de Ecclesijs non trahantur, aut iniuriam aliquam patiantur, sed quidquid quis aduersus eos habuerit, in notitiam proprii Episcopi perducant, & ipse causam iniuria præsentie discutiat, & animo clericos accusantis satisfaciatur, &c. Hinc Concilium TOLITANVM XII. sub Leone II. can. 10. & allegat Gratianus causa 17, quæst. 4. cap. definiuit: *Definitum sanctum Concilium, ut nullus audeat confugientes ad Ecclesiam vel residentes inde abstrahere, aut quodcumque nocibilitatis vel damni seu spolij residentibus in loco sancto inferre, sed esse potius his ipsi qui Ecclesiam petunt, per omnia licitum in triginta passibus ab Ecclesie ianuis progredi, in quibus triginta passibus uniuscuiusque Ecclesie in toto circui reuerentia defendatur, sic tamen ut hi qui ad eam confugiunt, in extraneis vel longe separatis ab Ecclesia domibus nullo modo abscedant, sed in hoc triginta passuum numero, absque domorum extraneorum receptaculo progredientes, auditum obtinebunt, qualiter requisita natura visum debitis expleant locis, et nullo temeritate euentu necessitudinis, qui dominicis se defendendos commiserint locis. Si quis autem hoc decretum tentauerit violare, & Ecclesiasticam excommunicationi subiaceat, & severitatis regia feriat sententia. Ipsos tamen qui ad Ecclesiam confugiunt fecerint, si iuxta præscriptum cano-*

*num instituta his qui eos repetunt sacramenta reddiderint, & sacerdos Ecclesie ipsius, ab Ecclesia non abstraxerit foribus, aut fuga talium si euenierit sacerdoti querenda est, aut damnorum sententia secundum electione Principis, huiusmodi sacerdotibus irroganda, &c. Idem omnino Concilium MOGVNTINVM I. can. 3. eadem quoque quæ superius repetit NICOLAUS I. epistola ad Michaëlem Imperat. & allegat Gratianus causa 37. quæst. 4. cap. Sicur antiquitus. Lege si vacat, vide quoque, Ecclesiarum ambitus. Porro de eadem quoque Ecclesiarum immunitate, & libertate. Inter Concilium VERNENSE sub Pipino rege, cano. 19. Omnes (ait) immunitates in vniuersis Ecclesijs conseruatae sunt. Quæ autem sint illæ immunitates & libertates, vltra illud quod iam superius protulimus, & infra in vocabulo, Facultates Ecclesie, &c. dicitur, sic statuit Concilium MOGVNTINVM II. cui Rabanus Præful Moguntinus præfedit, can. 6. *Quisquis factu superbia elatus domum Dei ducit contemptibilem, & possessiones Deo consecratas atque ad honorem Dei sub regia immunitatis defensione, cõstitutas inhoneste trahauerit.* (Vide & infra, Facultatum Ecclesie inuafores, &c.) *vel infringere praesumpserit, quasi inuasor & iniuriator domus Dei, excommunicatur.* Decet etiam, ut indignationem ipsius a Domini regis sentiat, cuius beneuolentia contemptor & constitutionis præuaricator existit. Nihilominus tamen rex sue concessionis immunitatem ab omnibus diuioni sue subiectis illasam conseruari præcipiunt. Assensum vero non præbeat improvidè affirmantibus non debere esse res dominicas, id est, Domino dominantium deditas, ita sub defensione regis proprie sue sunt hereditates, magisque aduertat, quia quanto Deus excellentior est hominibus, tanto præstantior est diuina causa mortalium possessione. Quocirca decipiunt, quisquis plus in proprijs quam in dominicis rebus gloriatur, & quarum diuinarum rerum defensor & custos diuinitus statutus, diligenti cura nõ solum eas seruare, sed etiam multiplicare debet, magisque illa qua diximus præstantiora, quam sua defendere illum oportet, & augmentare. Si quis igitur insanus importunitate improbitatis sua regem a recto proposito auertere tentauerit, nullisq; remedijs mitigari posse visus fuerit, licet obsequijs aliquibus transitorijs sit necessarius abiciendus ab eo prouidentisq; est, iuxta illud Euangelicum; *Si pes, manus, oculi tui tuis scandalizet te, erue eum, & proice abs te.* Vide infra, Facultatum Ecclesie inuafores, &c. Monachorum immunitas & libertas in Concilio Meldensi, c. 1. De honore (ait) & cultu Dei atque sanctarum Ecclesiarum, decernimus, ita sicut tempore Prædecessorum nostrorum excelsa & honorata atque rebus ampliata fuerunt, ita permaneant. Et quæ a nostra liberalitate honorantur atq; dilatantur, de cetero sub integritate sui seruentur, & sacerdotes ac serui Dei, vigorem Ecclesiasticum, & debita privilegia, iuxta reuerendam auctoritatem obtineant. Eisdem vero regalis potestas & illustrium virorum strenuitas seu Reipublicæ administratores, ut suum ministerium competenter exequi valeant, in omnibus rationabiliter & iuste concurrant. Hinc Principi Patres præfati Concilij Meldensis cap. 19. supplicat, & petunt ut ab Ecclesijs, indebita consuetudines, & iniuste exactiones, sicut ordo docet canonicus, tollantur. Et cap. 81. eadem immunitas, & ius a rege impetratur, atque cap. 83. & reliquis confirmatur. Eandem immunitatem adhuc concessit, existens in SVSSIONENSIS Concilio apud sanctum Medardum PIPINVS Rex ad supplicatio*

Vide qualiter vnum conciliũ aliud cõfirmet

Concilium Moguntinũ I. Nicolaus I.

Concilium in Palatio Vernis celebratum.

Concilium Moguntinum 2. sub Ludouico Pio. Immunitates Ecclesie & libertates violari prohibetur. Ludouicus Pius Imperator scil.

Carolus, Junior rex Fræcorum anno 845.

Concilium Suedionense apud S. Medardum anno 893.

Ludouicus 2. Imperator. Concilium Ticinense.

Concilij Narbonensis sub S. Ludouico.

Benedictus papa vndecimus.

Fredericus 2. Carolus 4. Imperatores.

Concilium Basiliense generale. Concilium Colonicense.

Immunitas in duobus consistit.

Gencl. 47.

Quæ ab Ecclesia nõ teneatur si ad eius genus non collatur.

Interdicta cur Ecclesia fit.

Concilium Treuirensis I.

Violatoribus immunitatis ecclesie quæ ce nura infligitur Concilium Augustinense.

Concilium Moguntinum 4. Concilium Treuirensis 2.

plicationem patrum ibidem existentium. Sed & LVDOVICVS II. IMPERATOR in Augustali aula sedens in Concilio TICINENSI ad preces patrum ita statuit. *Statuimus, ut Ecclesie Dei per totius regni nostri fundata terminos, sub nostra immunitatis tuitione, secunda cum rebus & familijs permancant, ceu prædecessorum nostrorum piissimorum Augustorum temporibus fuisse probantur, earumque retores proprijs vtantur priuilegijs, & Monachi per sua conobia regularem teneant ordinem. Similiter & clerus omnis proprio fungatur ministerio, nemine molestante nostri terroris formidine. Idem & in Concilio NARBONENSI cap. 8. sub S. LVDOVICO REGE de immunitate Ecclesiarum, & libertate clericorum eadem quæ superius statuitur, & decernitur, vt nullis pædagijs aut exactionibus grauentur, vt supra in dictione, clericus & infra, exactio, dicitur. Hinc etiam BENEICTVS II. in extrauaganti quæ incipit, *Quod olim per faciliem recordationis Bonifacium Papam prædecessorem nostrum contralatores exigentes sue recipientes a clericis & Ecclesiasticis personis tallias, decimam, & aliam quotam, &c. Omnino prohibet fieri super Ecclesiam, & cetera, quæ immunitati eius contraria sunt, vt suis locis, exactio, padagijs, &c. rel. dicitur. Sed & FREDERICVS II. & CAROLVS IV. Imperatores immunitatem & libertatem Ecclesie concesserunt, grauissimos illos pœnis & multis subiectentes, qui Ecclesie bona vel ministrorum contingere, rapere, vel exactionibus opprimere præsumerent, vt dicitur in vocabulo exactio. Eorum autem decreta & edicta allegant patres Concilij BASILIENSIS in Carolina. Porro Concilium COLONICENSE III. partis 9. capite 20. sic docet: *Immunitas Ecclesiastica vetustissima res est, iure pariter diuino ac humano introducta, quæ in duobus potissimum sita est. Primum ut clerici illorumque possessiones & bona a vctigalibus & tributis aliisque muneribus laicis libera sint. Nam (vt de libertate leuitarium sileamus) non temere referi scriptura, Pharaonem totam terram Egypti sibi tributarium fecisse, præter terram sacerdotum & possessiones, quæ a rege tradite fuerant eis, quæ vendebantur ex horreis publicis præbebantur. Deinde ne rei criminis ad Ecclesias fugientes inde violenter extrahantur, exceptis publicis Lironibus qui per industriam agrorum, qui itinera obident aggressum indidit. Denique his qui sub immunitatis spe in Ecclesijs ac cœmeterijs delinquent. Quod si a confugientibus ad Ecclesias paria his commissi sunt crimina, quæ Reipublica referat puniri, tamen per silem debet secularis potestas a manuum iniectione abstinere, donec Ecclesia consulat officiales, ne denerare necesse sit ad cessiones a diuinis & interdicta, quæ visum est antecessoribus nostris ob violationem huiusmodi immunitatis, edictis constitutionibus promulgare. Vide infra. Porro Concilium TREVIENSE I. capite vltimo, grauem iubet inferri vltionem his qui seculari potestate freti, libertatem & immunitatem Ecclesiasticam violare præsumperint. Quibus etiam & Concilium AVGVSTENSE I. cano. 19. sacrosanctam communionem denegari iubet, nisi emendauerint, quod confirmat etiam postea Concilium MOGVNTINVM IV. capite 76. & Concilium TREVIENSE II. capite 18. omnia eadem decernit, sed & irrita ea vult statuta esse, quæ contra libertatem Ecclesie Potentatus & magistratus facere præsumperint. & sta-***

tuentes decernit inhables ad omnem actum legitimum in Ecclesia saluis pœnis contra tales in generali Concilio promulgatis. Est autem sic generalis Concilij LATRANENSIS sub Innocentio tertio, decretum tale capite 44. *Cum laici quamuis religiosi, disponendi de rebus Ecclesiasticis nulla sit attributa potestas, quos subsequendi non necesse sit, non auctoritas imperandi. Dolemus scilicet in quibusdam ex illis refrigescere charitatem, quod immunitatem Ecclesiasticam libertatis, quam iudum sancti patres, sed etiam principes seculares multis priuilegijs munierunt, non formidant suis constitutionibus, vel potius constitutionibus impugrare, non solum de feudorum alienatione, ac aliarum possessionum Ecclesiasticarum, & usurpatione iurisdictionum, sed etiam, de mortuarijs, nec non & alijs, quæ spirituali iuri videntur annexa, illicitè præsumendo. Valentes igitur super his Ecclesiarum indemnitate consulere, ac tantis grauaminibus providere, constitutiones eiusmodi, & vendicationes feudorum seu aliorum bonorum Ecclesiasticorum, sine legitimo Ecclesiasticarum personarum assensu præsumptas, occasione constitutionis laici potestatis cum non constitutio, sed destitutio vel destructio dici possit, nec non usurpatio iurisdictionum sacri approbatione Concilij decernimus, non tenere, præsumptioribus per censuram Ecclesiasticam compescendis: Tum de immunitate Ecclesie profectur, vt clerici tallijs, aut exactionibus non ventur, &c. vide exactio. Porro hanc constitutionem de immunitate Ecclesiarum, renouat BONIFACIUS VIII. vt habes in sexto decretalium, titulo 13. vbi initio allegat ALEXANDRVM I. sic constituentem: *Quia nominali habentes temporale dominium, vel potestatis garentes officium secularis, libertatem & immunitatem Ecclesiasticam ledere ac minuere, inquam honoris & priuilegijs Ecclesiarum inuidi, moluntur, &c. lege loco prænouato. Post hoc decretum allegat & consequenter decretum GREGORII X. in generali Concilio LVGDVNENSI, quod sic incipit: *Decret domum Domini sanctitudo, decet ut cuius in pace factus cultus sit cum debita ueneratione pacificus, &c. lege quod sequitur, nam nisi prohibitate euitare, hic inseruissimæ facultatis. Post illa duo decreta, tum prædictis Bonifacium suum adiungit, & sic exorditur eodem titulo. Clericis laicos infestos oppido iradit antiquitas, quod & presentium experimenta temporum manifeste declarant, dum suis finibus non contenti, nituntur in vetitum, ad illicita frena relaxant, &c. lege per totum, Cuius decretum postea CLEMENS V. in generali Concilio VIENNENSI titulo 17. Clementinarum capite. *Quoniam ex constitutione Bonifacy, &c. Confirmat. Et postea CONSTANTINENSE Concilium sessione decima nona quæ ad calcem Concilij ponitur, præmissum Lateranense decretum allegat & confirmat. Sed & nonissimum Concilium TRIDENTINVM sessione vigesima quinta, quæ fuit nona sub Pio quarto, capite vigesimo, decreti reformationis, inuitat omnes Principes ad libertatem & immunitatem Ecclesiasticam tuendam: Tum (ait) decernit sancta synodus, & præcipit sacros canonicas & Concilij generalia omnia, nec non alia Apostolicas sanctiones in fauorem Ecclesiasticarum personarum, libertatis Ecclesiasticæ, & contra eius violatores aditas, quæ omnia presentis etiam decreto innouat, exactè ab omnibus obseruari debere. Præterquam admonet Imperatores, Reges, Reipublicas, Principes, & omnes & singulos cuiuscunque status & dignitati-****

Constitutiones & edicta Principum & Magistratum contra immunitatem Ecclesie, irritè decernuntur & eorumdem pœnis qui statuerint. Concilium generale Lateranense patrum 1215.

Bonifacius 8.

Alexander 4.

Gregorius 10.

Concilium Lugdunense. Phil. 75.

Clemens 5.

Concilium Viennense.

Concilium Constantiense.

Concilium Tridentinum.

Exhortatio ad omnes Principes.

existere, ut quo largius, bonis temporalibus atque in alios potestate sunt ornati, eo sanctius que Ecclesiastici iuris sunt, tanquam Dei precipua eiusque patrocinio teſta venerentur, nec ab illis Baronibus, Domicellis, reſtoribus, aliisque Dominis temporalibus seu magistratibus, maximeque ministris ipsorum Principum, ledi patiuntur, sed seipſe in eos, qui illius libertatem, immunitatem atque iurisdictionem impediunt animadverſant. Quibus etiam ipsimet exemplo ad pietatem, religionem, Ecclesiarumque protectionem existant, imitantes anteriores optimos religiosissimisque Principes, qui res Ecclesie, sua imprimis auctoritate ac munificentia auxerunt, ne dum ab aliorum iniuria vindicantur, Adeoque ea in re quisque officium suum sedulo præſtet, quo cultus divinus deuoſe exerceri, & prælati ceterique clerici in residentiis & officiis suis, quieti & sine impedimento, cum fructu & edificatione populi permanere valeant, &c. Vide infra, exactio & supra, clericus, & Episcopus, &c. & Basilica.

Ecclesiarum manus & ambitus.] Iam superius ex Concilio Toletano 12. assignatus est, triginta esse passuum. Verum NICOLAUS I. decrevit, quod allegat Gratianus causa 22. quæst. 1. cap. 1. nulla sic statuit. Nulla edificia in atrio Ecclesie ponantur nisi tantum clericorum. Et altero decreto quod Idem Gratianus allegat causa 37. quæst. 4. capite. Sicut sic statuit. Sicut antiquitus a sanctis patribus statutum est (vide supra) Statuimus, ut maior Ecclesia per circuitum 40. passus habeat, capella vero vel minores Ecclesie 30. Qui autem consuetudinem eorum infringere tentaverit, aut personam hominis, aut bona eius inde subtraxerit, nisi publicus latro erit, quousque emendet, & nisi quod raverit, reddat, excommunicatur. Vide Sacrilegium. Porro Concilium SALGVNSTADIENSE cap. 12. statuit, ut edificia laicorum, que Ecclesiis adiuncta sunt auferantur, & nulla in atrio Ecclesie ponantur, nisi tantum presbyterorum. Hinc gratiam est, quod statuisse legitur Concilium VORMATIENSE canone 50. & allegat Gratianus causa 23. quæst. 8. cap. Sancitum est. Sancitum est, ut omninoque Ecclesie manus, & presbyteri in eis, constituti non de decimis neque de oblationibus fidelium, non de domibus, neque de atris, vel horis iuxta Ecclesiam positus, neque de præscripto manso, aliquod servitium faciant præter Ecclesiasticum, & si amplius aliquid habuerint, inde senioribus suis debitum servitium impendant.

Ecclesia interdicta.] Superiori pagina ex Concilio Colonienſi 3. dictum est, quia Ecclesia interdicitur propter violationem immunitatis & libertatis. Alias autem causas interdicti ponunt patres BASILEENSIS Concilij sessione 20. ut dictio. in interdictione, videbis. Tempore autem huiusmodi interdictionis non licet in eis Ecclesiis divinum officium persolvere, ut etiam in nullo parte 44. Concilij Lateranensis ALEXANDER I. II. capite 9. legato suo scribens, qui in Ecclesiis interdictis divina officia celebrabat & eas aperiebat. Punitio: abutens ab Apostolica sede sibi indulto, mandat ut non nisi semel in anno in Ecclesiis interdictis divina præsumat officia celebrare, alias ob præsumptionem acrius compescendus. vide interdictionem.

Ecclesiarum demolitores & incensores.] De talibus dicemus in vocabulo, hæretici semper Ecclesiam, & eius ministros persecuti sunt, &c. Sed in vocabulo incendiarius de talibus, age-

pur. Verumtamen IULIUS I. ut allegat iuo libro 2. de decretorum, sic statuit, Si quis Ecclesiam comburit, quindecim annos peniteat, & eam scdulo restitui, & præcium pauperibus distribuatur. Vide, Hæreticus & incendiarius, ubi de eis scilicet latius agetur. Ecclesia obius patronatus obſeſſa.] Vide ius Patronatus.

Ecclesie inter Barbaros posita.] Concilium GENERALE II. quod fuit Constantino-politana 1. canone 5. Ecclesie autem Dei que sunt in Barbaricis gentibus constituta, regere atque administrare oportet, secundum consuetudinem quam a patribus obtinuisse dignoscitur, &c.

Ecclesiam iussu egredi obtemperet.] Concilium ILLERDENSE cano. 10. allegatur à Gratiano causa 11. quæst. 3. cap. Qui iubente, Qui iubente sacerdote pro quacunque culpa Ecclesiam exire contempserit, pro noxa contumacia tardius recipiatur ad veniam, &c.

Ecclesiarum Pax.] Vide, Pax. Ecclesie atriis non licet arma sumere.] Vide supra, Arma, &c. & militia, &c.

Ecclesia est orationis locus, non confabulationis aut dissolutionis, que in ea prohibetur fieri, sicut & alia secularia negotia, &c.] Hæc omnia brevibus comprehendemus verbis, si fieri potest. Nec enim licet in partes ea diffundere, que sibi quadam cognatione glutinata inhærent. Quantum vero honorem semper Ecclesiis antiqui detulerint, in eorum gestis latius exprimitur, sed & ipse Christus sapius inculcat, domum Dei, id est, Ecclesiam, domum esse orationis; & Petrus atque Ioannes orationis causa templum ascendisse memorantur. Quod & PHILIPPUS IUDÆVS libro de contemplatione satis iudicat, cum Ægyptiacos, monachos sibi construxisse templa restatur, quibus certis horis Domino laudes persoluturi conveniebant. Et in vocabulo, officium, Horæ canonicæ, cantus & factis hoc exponitur, & in vocabulo, cætus. Hinc Concilium ARELIATENSE I. quod celebratum est post Nicænum primum sub Syluestro 1. canone 5. & allegat Gratianus distinct. 30. cap. Si quis docet. Et si quis extra, &c. Si quis docet domum Dei (ait) contempibilem esse, & conventus, qui in ea celebrantur anathema sit. Et canone 6. Si quis extra Ecclesiam scorsum conventus celebrat, & despiciens Ecclesiam, ea que sunt Ecclesie voluerit usurpare, non conveniente presbytero iuxta decretum Episcopi, anathema sit. Idem canone 21. Domo Dei honoramus & conventus qui in his sunt, tanquam sanctos & viles recipimus, pietatem in privatis domibus non concludentes, omnem locum in nomine Dei edificatum honoramus, & congregationem in Ecclesia factam ad utilitatem communem recipimus. Hinc EVSEBIUS CÆSAR. lib. 7. Ecclesiastica historia, Ecclesias constructas infinitas memorat ad orationis studio vacandum & libro 8. cap. 17. vbi Maximianij tyranni mortem describit, cum in extremis esset, concessit ut edificarentur Ecclesie, & Christiani ibidem solitis cultibus & obsecrationibus vacantes, etiam pro ipsius salute excelsi supplicarent Deo. Hinc & GREGORIUS NAZIANZENSIS oratione nona in obitu Gorgoniæ fororis sue, illam continet in templo orationi vacantem describit, & cum infirmitate detineretur. Eam super altare caput reclinaſſe, atque inde sanitatem consecutam, restatur. Lege illam orationem, que verè pulcherrima est. Hinc IOANNES CHRYSOSTO-

Iulius I.

Concilium Constantino-politana 1. generale.

Concilium Illerdense.

Pro contumelia noxa.

Philo Iudæus.

Concilium Arelianense I.

Eusebius Cæsariensis.

Maximianus Domo orationem restatur permitit.

Gregorius Nazianzenus.

Ioannes Chrysostomus. Nescio si ista legens hæreticus, non contumeliosus, nisi sit alienatus mente. Cur in templi limine languidi iaceant.

Ambrosius Mediolanensis.

Hieronymus Stridonensis.

1. Reg. 16.

Augustinus Hipponensis.

MVS homilia 28. ad populum Antiochenum. Non parvam (ait) vigilans habet disciplinam, & adverte-re volens etiam ex oratoris adibus. Propterea enim & ante Ecclesiam & martyrum monumenta pro foribus pauperes sedent, ut nos ex huiusmodi spectaculo multum capiamus utilitatis. Considera namque quod nobis terrenas ingredientibus regias, nihil huiusmodi cernere licet, sed viri & honesti & splendidi, & divites & prudentes passim discurrunt. Ad veras autem regias, Ecclesiam dico, & oratoris ades, & martyrum templa, demonibus pressi, truncati, pauperes, senes, cæci, membra præferentes obtorta. Quid hoc tandem? Ut tu docearis ex horum spectaculo primum ut si quem fastium extrinsecus trabens ingressus es, in illo despiciens timore deposito & contrito corde, sic ingredieris & que dicuntur audias. Non enim potest cum superbia orans audiri, ut cum senem videris, non in iuvenem alium sapias, cum & hinc senes, iam fuerint iuvenes, &c. legas. Idem homilia 38. ad populum Antiochenum, summum silentium iubet in Ecclesia servari, & libro 2. & de compunctio cordis, qualiter in Ecclesia sit conveniendum, & cum quanta alacritate standum, docet ubique omnia vana fugienda & AMBROSIVS MEDIOLANENSIS sermone decimo nono, in psalmum 118. dum illud exponit: Prævenere oculi mei ad te dilectulo, &c. docet cum quanta reverentia in Ecclesia sit standum: Noctibus ac diebus (ait) sine ulla cessatione, recensito scripturas divinas, quia & si quid aliud seniore interrogaveris, nescit nisi scriptura divine seriem restitute, vacat illic sermo de seculo, sola illic scriptura conexistit, singularum sibi per vices ora succedunt, ne quando facer ille sonus mandatorum celestium fructur. Et in Christiane dormis, cui magister est Christus, & non vereris, de te dicatur: Populus iste nec labiis me honorat: Inducit vel labiis, tu vero nec labiis me honorat: Inducit vel labiis honorat, cor longe est à Deo, quomodo potest cor tuum prope esse, qui etiam labiis non honoras? Quid in te somnus, quando tu secularia tenent, quando sollicitudo istius vite, quando i terrenis? &c. Hinc HIERONYMVS STRIDONENSIS libro tertio in epistolam ad Ephesios capite quinto, cum illud exponit loquentes vobismet ipsis in psalmis, &c. Audiant hæc adolescentuli, audiant hi quibus psallendi in Ecclesia officium est, Deo non voce, sed corde cantandum: nec in Tragediarum modum guttur & fauces dulci medicamine collinendæ, ut in Ecclesia theatres moduli audiantur & cantent, sed in opere, in scientia scripturarum, quamvis sit aliquis, ut solent illi appellare & καλοῦσθαι, si bona opera habuerit, dulcis apud Deum cantor est. Sic cantet sermus Christi, ut non voce canentis, sed verba placeant que leguntur, ut spiritus malus qui erat in Saule, ciciatur ab his qui similiter ab eo possidentur, & non introducatur in eos, qui de Dei domo secum fecere populorum, &c. Idem ad Principiam virginum, de vita & obitu Marcellæ, epistola que incipit, sape & multum flagitatas. (Raro) ait) procebat ad publicum, & maxime nobilium matronarum vitabat domos, ne cogereur videre quod contempserat. Apostolorum & martyrum Basilicæ secretis celebrans orationibus, & que populorum frequentiam declinarent. AUGUSTINVS HIPPO- NENSIS sermone de oratione. Qui in Ecclesia (ait) ineptis & incongruis fabulis occupatur, quasi venenæ & gladium reliquis ingerere vel prebere cognoscitur, dum verbum Dei nec ipse audit, nec alios audire permittit. Qui enim talis est, & pro suo, & pro aliorum destructione in die iudicij redditurus est

rationem. Sicut enim fideliter psallentes, & humiliter supplicantes, & pro se, & pro aliis quibus exemplum vite præbuerunt, accepturi sunt gloriam: Ita illi qui è contrario non edificationis, sed destructionis exempla præbuerunt, & pro se, & pro aliis passuri sunt penam. Lege per totum, quia pulcher est sermo. Hinc Concilium AVRELIANENSE II. sub Vigilio I. canone 12. Ne quis (ait) Ecclesia votum suum cantando, bibendo, vel lascivendo dissolvat, quia Deus talibus votis irritatur potius, quam placetur. Et de secularibus negotiis in Ecclesia non tractandis Concilium TYRONENSE III. sub Carolo Magno & Leone tertio canone 22. & 39. Placita quidem secularia in Ecclesiis, vel in atris Ecclesiarum, & comitiis vicariisque usque modo multis in locis habita, ne vtrahant, interdiciendum est cum auctoritate Domini, qui expulſis de templo negociatoribus, asseruit debere domum Dei, domum esse orationis. Et subdit canone 40. Item interdicitur, ne mercata & placita, usquam sunt die Dominica, qua oportet omnes Christianos à servili opere in laude Dei & gratiarum actione, usque ad vesperam perseverare. Vide supra, Dominico die à servili opere cessandum. Eadem renouantur in Concilio MOGVNTINO I. sub eodem principe 37. & 40. & MOGVNTINVM III. sub Arnulpho Imperatore capite vigesimo & Concilium LATERANENSE generale sub Innocentio tertio, capite decimo nono. Relinquit (ait) nolimus incorreſtum, quod quidam clerici sic exponunt Ecclesiam supellectilibus propriis & etiam alienis, ut potius domus luice, quam Dei Basilica videantur, ut non considerantes, quod Dominus non sinebat, ut vas transferretur per templum. Porro ne Ecclesia sit locus confabulationis, Concilium TYRONENSE III. canone 38. & allegatur in præfato MOGVNTINO III. capite vigesimo primo, Sacerdotes (ait) debent fideles admonere ut quando ad Ecclesiam conveniunt, sine strepitu ac tumultu eam ingrediantur, in qua etiam quando causa orationis morantur, nequaquam inanes inter se præſtant confabulationes, sed & tempore quo Adſſarum solemniter celebrantur, non solum ab otiosis & inutilibus verbis, verum etiam à perniciosis cogitationibus abstinentium est. Hinc Concilium PARTIENSIS II. libro 2. capite 12. prolixo capitulo hæc omnia comprehendit, & allegat sententiam. BEDE VENERABILIS homil. 17. de tempore. Sum (inquit) qui intrantes Ecclesiam multo psalmodie vel orationum sermonibus prolongant, sed alibi corde intendendo, nec ipsi quid dicant, recolunt, ore quidem orantes, sed mentem foris vagantem omni orationis fructu privantes putantes à Deo precem excandari, quam nec ipsi qui fundunt audiunt. Quod antiqui hostis instinctu fieri, nemo est qui animadvertere nequeat. Sciens enim utilitatem orandi, & invidens hominibus gratiam impetrandi, immitit hominibus orantibus multimoda cogitationum lenium & aliquando turpium nocentiumque phantasmata, quibus orationem impediatur à Deo ut nonnumquam tales temproſo dicurrentium cogitationum fluctus profuati in oratione toleremus. Sunt itaque plerique quibus potius cordi est vana & obscena confabulationibus vacare, quam lectioibus divinis aurem accommodare, quibus etiam nusquam tam delectabile videtur esse, susurrations aliorum auribus ingerere, cachinnis ora dissolvere, quam in Ecclesia Dei. Vbi enim humiliter denotique debuerant invocare, & peccata sua deslere. Sed & hoc eiusdem hostis instinctu fieri, dubium non est. Quod autem domus Dei non

Concilium Avrelianense II. sub Childoberto rege.

Concilium Tyronense III.

Secularia negotia in templis exerceri prohibentur.

Concilium Moguntinum I. Concilium Moguntinum III.

Concilium Lateranense sub Innocentio 3.

Ecclesia non sit locus confabulationis.

Reg. sedulo attende.

Concilium Parisiense 3.

Beda Venerabilis.

Item quod hæc frequenter impletur & parvi aduertitur.

Math. 21. Origines Adamantus.

Augustinus Hipponensis.

Concilium Constantinopolitani 3. quod est generale 6. in Trullo.

Concilium Sa legatidense.

Concilium Lugdunense generale sub Gregorio 10.

Concilium Ba silense generale.

Vide etiam infra in vocabulo Episcop. historicis more non fingendus.

si huiusmodi illicitarum actionum, sed potius orationum locus, Dominus docet in Evangelio dicens: domus mea, domus orationis est. Vos autem fecistis eam speluncam latronum. Quod & confirmat ORIGENES ubi de velamine Moysi scribit (vide dictione oratio) & AUGUSTINUS in homiliis ad populum, ubi reprehendit tales, qui in Ecclesia rixantur (vide etiam supra in dictione canonicus) & diuersis se calumniis aliquoties impugnant, & tripiter sibi conuicia & crimina dicunt, & calcibus & pugnis inuicem colliduntur, vel etiam seculares tractant negotiationes, dum diuinas lectiones intentis auribus debent tota pietate suscipere: Melius (inquit) fuerat talibus ad Ecclesiam non venire, quam tot contra se diuinam iram prouocare. Et subiungit praefatum Concilium. Quapropter summopere omnibus fidelibus procurandum est, ut nihil in Ecclesia inhonestum, aut cogitatione, aut dicto, aut facto gerant, ne forte peccatis, pro quibus absoluentis confluerant, peccata accumulantes, non absolutionem peccatorum acquirant, sed magis funas, quibus quodammodo ligentur, sibi accumulent, &c. Hinc etiam Concilium GENERALE VI. quod Constantinopolitanum est 3. canone 88. tantum honorem vult sacris adibus deferri, vt veteret etiam, ne iumenta in sacra adem introducantur, nisi imminet grandis necessitas, vt si forsam insequeretur ascensor, & vt iumentum seque saluum faciat, licet in Ecclesiam intrabit, alias non. Idem canone 76. statuit, ne intra sanctos ambitus cauponatariam officinam statuatur, vel aromatum species proponant, vel alias venditiones faciant, suam venerationem Ecclesiae seruantes, exemplo Christi, qui de templo numulariorum res effudit, &c. Sed & canone 97. prohibet, ne viri cum vxoribus in templis cohabitent, & contemptum in eis afficiantur, sed extrudantur & grauius puniantur, &c. Haec & alia, quae superius dicta sunt, confirmat Concilium SALEGVSTADIENSE sub Benedicto 8. & Henrico 2. capite nono hinc & allegatur in sexto decretalium compilato à Bonifacio 8. decretum Concilij LVGDVNENSIS III. generalis sub Gregorio decimo, titulo 23. de immunitate Ecclesiarum: Cessent (inquit) in locis illis vniuersitatum & Societatum quarumlibet Concilia, Conuicia, & publica Parlamenta. Cessent vana & multa fortius fada & profana colloquia. Cessent confabulationes qualibet. Sini postremo quacunque alia, quae diuinum possunt perturbare officium, aut oculos diuina maiestatis offendere, ab ipsis prorsus extranea, ne vbi peccatorum est venia postulanda, ibi peccandi detur occasio, aut deprehendantur peccata committi. Cessent in Ecclesiis earumque cœmeteriis, negotiationes, & praecipue mundinarum ac fori cuiuscunque tumultus, omnis in eis secularium iudiciorum strepitus conuiescat. Nulla ibi causa per laicos criminalis maxime agitur: nisi loca eadem à laicorum cognitionibus aliena. Hinc etiam Concilium BASILENSE generale sessione 21. prohibet cantilenas seculares cantari in Ecclesia, & illum abusum tolli in quibusdam Ecclesiis frequentatum quo certis anni celebrantibus nonnulli cum mitra baculo ac vestibus Pontificariis, more Episcoporum benedicunt, alij vt Reges ac duces induunt, quod festum fatuorum vel innocentium seu puerorum, in quibusdam regionibus nuncupantur, alij laruales & theatrales locos, alij choreas & tripudia marium ac mulierum facientes, homines ad spectacula & cachinnationes mouent. Alij commensationes & conuiuia ibidem pra-

parant, haec sancta synodus detestans, statuit & iubet tam ordinarijs, quam Ecclesiarum decanis & rectoribus sub pena suspensionis omnium prouentuum Ecclesiasticorum trium mensium spatio, ne haec aut similia ludibria, neque etiam mercantias seu negotiationes mundinarum in Ecclesia qua domus orationis esse debet, ac etiam cœmeterio exerceri amplius permittant, transgressoresque per censuram Ecclesiasticam, aliaque iuris remedia punire non negligant. Omnes autem consuetudines, statuta ac privilegia quae his non concordant circa haec decreta, nisi forte maiores adiecerint penas, irritas esse haec sancta Synodus decernit. Eadem omnino renouat, allegans & praefatum Lugdunensis Concilij decretum sub Gregorio decimo Concilium SENONENSE sub Antonio à prato capite decimo sexto suarum constitutionum, vbi & inhihet, ne conabulationum strepitus diuinum impediatur, officium, aut oculi diuinæ maiestatis offendantur, ne vbi peccatorum est venia postulanda ibi peccandi detur occasio, aut deprehendantur peccata committi. Inhihet etiam ne histriones aut minuti intrent Ecclesiam, ad pulsandam tympano, cithara aut alio instrumento musicali, neque in Ecclesia aut iuxta Ecclesiam suis pulsent instrumentis. Prohibet etiam ne deinceps fiat festum fatuorum: aut innocentium, neque erigatur decauatus patellæ. Vide, officium diuinum. Eadem quoque renouat Concilium COLONIENSE III. parte tertia. capite 24. 25. & 26. vbi & tribunalia in Ecclesiis fieri prohibentur, & deambulationes in Ecclesiis interduntur, atque praecipitur, ne Theatrales ludi Ecclesiis inferantur. Iterum & Concilium MOGVNTINVM IV. capite 73. prohibet ne fiant orioæ deambulationes & confabulationes in Ecclesiis inter diuina. Vdie plura in vocabulis, officium, oratio Pfallere, &c. Ecclesiae consecrandæ in nomine martyrum. Vide Basilica. Ecclesia sanguine vel semine polluta. Diximus de hac materia superius in vocabulo, dedicatio an iteranda, &c. Verum tamen quia ibidem polliciti sumus non nihil de Ecclesiis pollutis sanguine vel semine dicturos, idcirco breuiter Patrum decreta recensebimus, Sic quippe HVGONVS I. vt allegat Gratianus de consecratione distinctione 1. cap. omnes Basilicæ, &c. dum de iteranda consecratione loquitur, vt superiori loco notauimus, etiam hoc adiungit: Si homicidio, vel adulterio Ecclesia violata fuerit, diligentissime expurgetur. Alibi additur, Et iterum consecretur. Hinc decreto subscribit ALEXANDER III. scribens Carnotensi Episcopo, & ponitur parte 50. Concilij Lateranensis sub eodem celebrati cap. 21. Significasti nobis, quendam presbyterum cum alterius coniuge diabolico instinctu in Ecclesia frequentem, sicut asseris, dormiuisse. Hoc si verum probatur, iuxta sanctorum Patrum decreta volumus, vt condignam penitentiam adultera praefata impones, Ecclesiam praehatam per aspersionem aquae sanctificando reconcilies. Sacerdos autem purgatione indicta canonica, si se purgare non potuerit, ab officio suspendatur, &c. Hinc & CLEMENS III. Saguntino Episcopo allegatur parte 50. praedicti Concilij Lateranensis cap. 67. Ecclesias (ait) quae sanguine vel semine sunt effusione polluta, ciuitatis clericis conuocatis, cum processione & aquae benedictae aspersione, prout in ordinario habetur ascriptum, poterit emendare. Et BONIFACIUS VIII. 6. decretalium ti-

Nondum deperit illa consuetudo apud nos.

Math. 21. Marc 11. Luc 19.

Concilium Senonense sub Antonio à Prato Cardinali.

Concilium Colonense 3.

Concilium Moguntinense 4.

Ecclesiae polluta vt reconciliatur.

Hyginus.

Alexander 3.

Clemens 3.

rulo

Cœmeteria pollutantur et Ecclesia, si non rigua sunt tigna alijs non, & non è conuerso, vt Ecclesia pollutatur si cœmeteria est pollutum.

Concilium Colonense 3.

Leuitici 14. & 15.

Nota exceptio nem.

Cur sit reconciliatio.

Math. 21. Ioan. 2.

Concilium Laodicenum.

Martinus Bra catensis.

Concilium Lateranense sub Innocentio 3.

tulo 21. de consecratione Ecclesiarum cap. vnicuique: Si Ecclesiam (ait) polluit sanguinis aut seminis effusione contingat, ipsius cœmeterium, si contiguum sit eidem, consecratur esse pollutum. Vnde antequam reconciliatum fuerit, non debet in eo aliquis sepeliri. Secus, si remotum fuerit ab eadem. Non sic quoque in casu conuerso seminum, vt videlicet pollutocœmeterio quamuis Ecclesia contigua debeat Ecclesia reputari polluta, ne minus dignum maius, aut accessorium principale ad se trahere videatur. Non vnum, sed plura cœmeteria esse noscuntur, quae quamuis sibi coherentia, pariete tamen medio circumguntur. Ideoque violato eorum altero, alterum (licet de vno ad alium per portam intermedium habeatur accessus) non propter hoc reputabitur violatum. Porro eadem renouat Concilium COLONIENSE II. parte 9. cap. 17. de reconciliando templo aut cœmeterio ob seminis emissionem & enormem sanguinis effusionem, qui mos (ait) ex leuitico suam originem trahit, non tamen omnis pollutio vel seminis emissio hanc reconciliandem requirit, sed tantum publica, vel per rei euidentiam, vel saltem per famam. Quod si occultata sit contaminatio, quae etiam baptisimi ac penitentiae sacramenta non remouatur, solennitas non exigitur quod ratio reconciliandis in occultis non habeat locum. Fit autem haec reconciliatio, non quod templum resera pollutum. Ecclesia enim cum sancta sit, coquinari non potest, imò ipsius loci sanctitas infamiam loci abolet. Sed cum templum locus sit, vbi delictorum venia postulat, vbi salutaris hostia pro peccatis immolatur, vbi Deo laudes exoluntur, vbi tutela refugij esse debet, sit vt scandalum, horror atque abominatio turpitudinis & peccati ibi commissi propositum quoque & voluntas leuiter delinquentis in causa sint, vt sacer locus reconcilietur, idque ad exemplum & terrorem, vt videntes locum sacrum seu inanimatum templum nullo peccato obnoxium lauati & purificari, delicti horrore concutiantur, & recogitent quantum pro expiatione delictorum vino de templo sit elaborandum. Sic Christus & ementes & videntes de templo eiecit, flagello facto de funiculis, ipsos acerrime corripens, ac dicens, domus mea, domus orationis vocabitur. Vos autem fecistis illam speluncam latronum, aliud quidem agens, aliud vero inueniens. Vide dedicatio, &c.

EGENVS.

Egeni vt curandi & fouendi. Vide, Pauper, &c.

ELECTIO.

De electionibus. Episcoporum, Abbatum, Abbatissarum, Diaconorum, & Sacerdotum, & Diaconissarum, & similium, in suis quibusque vocabulis reponitur patrum sententia, vt opportunius cuique occurrant cuncta. Quantum autem ad vocabulum generale spectat, hic oportuit sic patrum decreta colligere.

Electio à quibus debeat fieri. Concilium LAODICENVM canone 13. & allegat Gratianus distinctione 63. cap. Non est: Non est permittendum turbis electiones eorum facere, qui sunt ad sacerdotium prouehendi. Hoc decretum statim in initio sui collectorij ponit MARTINVS BRACARENVS Episcopus, verum vide in vocabulo, Episcopus à quibus & qualiter eligatur, & Laicus, &c. & sequentem.

Electio qualiter fiat per scrutinium. Concilium LATRANENSE generale sub Inno-

centio 3. patrum 1215. cap. 24. Quia propter electionem formas diuersas, quas quidam inuenire conantur, & multa impedimenta proueniunt, & magna pericula imminet Ecclesiis, viduatis statutis vt cum electio fuerit celebranda praesentibus omnibus, qui debent, & volunt, & possunt commode interesse, assumantur tres de collegio fide digni, qui secreto & sigillatim vobis cunctorum diligenter exquirant, & in scriptis reddenda mox publicent in communi, nullo prorsus appellationis obstaculo interiecto, vt is collatione adhibita eligatur, in quem omnes, vel maior, vel sanior pars capituli consentit, vel saltem eligendi potestas, aliquibus viris idoneis committatur, qui vice omnium Ecclesia viduata prouideant de pastore. Aliiter electio facta non valeat, nisi forte communitate esset ab omnibus quasi per inspirationem diuinam, absque vitio celebrata. Qui vero contra praedictas formas eligere attentauerint, eligendi ea vice potestate priuentur. Illud penitus interdicimus, ne quis in electionis negotio procuratorem constituat, nisi sit absens in eo loco, de quo debeat advocari, istoque impedimento detentus, venire non possit, super quo, si fuerit opus, fidem faciat iuramento, & tunc si voluerit vni committat de ipso collegio, vicem suam. Electiones quoque clandestinas reprobamus, statuentes vt quam cito electio fuerit celebrata, solemniter publicetur. De electione ista plura lege decreta à BONIFACIO VIII. in sexto decretalium titulo sexto poteris visitare. Praeterea de electionibus & confirmationibus Episcoporum & praetorum patres Concilij CONSTANTENSIS statuunt sessione 12. Vt non obstantibus privilegijs quibuscumque electio fiat ab Ecclesia & collegio, nec summus Pontifex licet ius habeat confirmandi, electionum dignitatem reservationem sibi praetendat quin imò cedat electioni & in sua assumptione profiteatur, decretum hoc inuolabiliter observare. Et quoniam tales oportet esse praetatos, qui tanquam columna & bases ipsam Ecclesiam doctrina & meritorum viribus firmius sustentant, hi ad quos ius pertinet eligendi, omnem curam adhibeant, vt dignam coram Deo & hominibus electionem faciant, exactamque prouide apponant sollicitudinem, vt tales eligant qui tanto officio valeant satisfacere: scientes quod si vel dolose, vel negligenter, ac timore Domini postposito, in re tam graui se gesserint, sicut auctores erunt, & causa malorum pastorum, ita participes sient peccatorum, quas ipsi mali pastores in districto Dei iudicio patientur. Et cum humana fragilitatis conatus nihil sine omnipotentis Dei suffragio queat efficere, à quo omne auxilium optinunt, & omne donum perfectum descendit, adueniente die electionis. Hi ad quos Pontifex vel abbas spectat electio, in Ecclesia conueniant magna cum deuotione. Missam de Spiritu sancto audiant, quem humiliter exorabunt vt eos, ad dignum elegendum pastorem inspirare dignetur. Et vt eo facilius hanc gratiam obtinere mereantur, quo deuotius ad altum electionis accedant, contriti & confessi sacramentum Eucharistica reuerenter suscipiant. Ad locum vero electionis ingressi, pro quocunque praetato qui per electionem assumitur, iurabunt in manibus eius qui capitulo praesidebit, & ipse praesidens in manibus eum immediate sequentis. Ego X. iuro & promitto omnipotentis Deo, & tali sancto vel sancta, sub cuius vocabulo dedicata est Ecclesia, cum diligere, quem credam futurum Ecclesiam in spiritualibus & temporalibus utiliore, nec illi vocem dare, quem verisimiliter sciuro promissione, aut datione alicuius rei temporalis, seu praed per se, aut aliud interposita, aut alijs qualitercumque directi vel indirecte pro se electionem procurare. Idem iuramentum

Cum haec scriberem in nostro monasterio Parisiensi obiit 26 die Octobris, sub horum nomina matutinam, Reverendus P. P. Stephanus Tū ponet Prouincialis electus & confirmatus die 9. Aprilis eodē anno sc. 1570, cuius anima in pace requiescat.

Bonifacius 8.

Concilium Constantinense

Jacob. I.

Haec eligendi forma non solum Episcopos respicit, sed & pastores & Ab bates.

Protestatio eligentium.

um præstet consecraturque & communicet, qui constituit procuratorem ad eligendum certam personam. Nec non & procurator generaliter ad eligendum constituitur in casibus in quibus secundum iuris communis dispositionem in huiusmodi electionis negotio procurator constitui potest. Quod etiam iuramentum præstetur ab his in quos contingit super electione futuri prælati fieri compromissum, qui etiam confiteri & communicari tenentur. Quod si prædicta non fecerint, pro illa vice eligendi sint ipso iure potestate privati, deinde eligantur in præsentem prælatum virum aetatis legitime, moribus grauem, literarum scientia præditum, in sacris ordinibus constitutum, & alias idoneum secundum canonicas sanctiones. Quod si aliter & de alia persona, quam ut prædictum est, aut per Simoniacam prauitatem electionem fieri contigerit, electio sit ipso iure irrita & inanis. Et si Simoniacæ eligentes præter alias penas perpetuo sint ipso facto iure eligendi privati. Alij vero canonicis pœnis subiaceant. Simoniacæ autem electi & qui eiusmodi Simoniacæ electionis participauerint, taliterque eligentes & confirmati, in horrorem tanti criminis penam excommunicationis incurrant, à qua nisi per Romanum Pontificem præterquam in mortis articulo absolutiois beneficium obtinere non possint, nec adhuc à tali reatu & excommunicatione electi & confirmati absolui possint, nisi Ecclesiam & dignitates ad quas turpiter assumpti sunt, liberè respuerint, & ad eas obtinendas quas nefario ingressu adepti sunt, perpetuo reddantur inhabiles. Idem Concilium iterum sessione 23. eadem renouat. de electione decretum, ubi & reservationes que fiunt per summos Pontifices & quibuscumque Ecclesiis, quibus tam per electionem quam collationem aut aliam dispositionem prouideri solet, omnino abolent. vide supra, annotata. Eadem quoque decreta confirmat LEO DECIMVS in Concilio Lateranensi, quod celebravit sessione 11. ubi & Pragmaticam sanctionem in regno Franciæ exterminat. vide Pragmatica sanctio Insuper Concilium COLONIENSE III. parte 1. cap. 7. Præcedentia decreta confirmat, & cap. 8. electores admonet. Ut talem præficiant qui officio credito satisfacere possit, virum aetatis legitime, moribus grauem, literarum scientia præditum atque in sacris ordinibus constitutum, scientes ipsi in re tam graui, vel dolo vel negligenter agentibus, non minorem quam malis illis pastorebus ac prælatibus, quos ipsi præfecerunt, in districto Dei iudicio imminere penam. Neque enim impune peccatur in Spiritum sanctum, qui in omni electione ut auctor inuocatur, neque multum permittet Deus, si quis iureiurando quod sub electionem præstatur frustra nomen Domini usurpauerit; ut omittamus penas canonicas, que perperam eligentes manent. Eadem confirmat Concilium AVGVSTENSE sub Orthono Cardinali. Quin & Concilium TRIDENTINVM generale nouissimum sessione 25. quæ fuit 9. sub Pio 4. cap. 6. decreti de regularibus agit de electione abbatum, abbatissarum, & Generalium, quæ debet fieri per secreta vota, vt habes in dictione; abbas, supra & abbatissa, &c. denique hæc Episcoporum & abbatum atque generalium electio fieri iubetur, cum primum vacauerint sedes, in constitutionibus FRANCISCI II. & Caroli IX. Regum Franciæ Auleiæ editis. Oro te (lector) vide hinc in dictione. Episcopus à quibus & qualiter eligatur, &c. & sequentem.

Electio non Simoniacæ aut muneribus procuranda.] Parum o lector reflecte oculum ad præcedentem locum ubi ex Concilij Constantiensis decreto tales excommunicantur qui Si-

moniacæ eligunt, & electi fuerint. Lege & in vocabulo. Simonia, & hinc est, quod ALEXANDER III. in Concilio Lateranensi quod celebravit parte 2. cap. 13. narrat de quodam, qui Episcopatum ambiens Deum viderit corrupti, & pecunia & promissionibus. Clericum & Archidiaconum, prioratus promittens antequam esset electus, vt eius electioni consentirent. Vnde in eodem Concilio. LATERANENSIS statutum est. *Si hoc esset notorium, Archidiaconum illum & clericum, ob illam causam tam iniquam & detestabilem, promissam rem accepisse, aut si exinde confessi fuerint, in iure vel legitime possint ab aliquibus conuinci, ab altaris ministerio deponantur. Si vero id manifestum non est, nec inde conuicti vel confessi fuerint, & tamen postea laborant insaniam, eis canonica purgatio debet indici, in qua si defecerint, tanquam tam sceleris auctores sint puniendi, & quæ ab Episcopo receperunt vt electioni præstarent assensum, debent Ecclesie sine diminutione restitui, nec ea sine grati salutis sue periculo retinere possint.* Hinc parte 40. eiusdem concilij capite 4. citatur LVCIVS III. scribens Turonensi Archiepiscopo, ubi præfate Archiepiscopo suadet, administrationem Episcopalem celeriter & sponte dimittere, ed quod dum electio eius fieret & pauci contradicerent, quidam amicis de conscientia & voluntate ipsius certa quantitas munus exoluit ei, qui magister discordiæ videbatur. Et ideo tanquam Simoniacæ electus memor fieri iubetur Euangelici verbi. *Nil prodest homini si uniuersum mundum lucretur, anime vero sua detrimentum patiat.* De electione vero summi Pontificis quæ Simoniacæ prauitate procurata fuerat, statuit multa IULIVS II. sessione 5. Concilij Lateranensis quod celebravit, vt dicemus in vocabulo Papa, &c. Præterea Concilium MORGONTINVM I. V. canone 91. prædicta omnia renouando, statuit vt electio qua fuerit per Simoniam practicata, irrita habeatur, & electus beneficio priuetur. Lege in sexto Decretalium, titulo sexto, de electionibus, & infra dictione, Episcopus, & Papa, & sequentem.

Electio sanioris partis præferatur.] Hoc iam priori distinctione innotuit ex generali Lateranensi Concilio sub Innocentio III. & infra in dictione, Papa electio, reperetur. verum tamen quod restat, paucis absolendum est. Itaque Concilium LATERANENSE sub Alexandro III. cap. 16. part. 1. & allegatur in sensu à Gratiano, distinct. 19. & 65. *Cum cunctis (ait) Ecclesiis, quod pluribus & senioribus fratribus visum fuerit, incunctanter debeat obseruari, graue nimis est & reprehensio est dignum, quod quarundam Ecclesiarum pauci quandoque non tam de ratione, quam de propria voluntate ordinationem multoies impediunt & ordinationem Ecclesiasticam procedere non permittunt. Quo circa presenti decreto statuimus, vt nisi à paucioribus & inferioribus aliquid rationabile fuerit ostensum, appellatione remota semper præualeat, & suum consequatur effectum, quod à maioris vel sanioris parte concilij fuerit constitutum, nec nostram constitutionem impediatur, si forte aliquis ad conseruandam Ecclesie sue consuetudinem iuramento se dicat, astrictum. Non dicenda sunt iuramenta, sed potius periuria, quæ contra utilitatem Ecclesiasticam & sanctorum Patrum veniunt instituta. Si aliquis huiusmodi consuetudines qua ratione inuariantur, & sacris conueniunt institutis, irritare presumpserit, donec congruam egerit penitentiam, à Domini corporis perceptione fiat alienus.* Idem statuit, cap. 17. sequenti, de electione paro-

chi,

Alexander 3.

Concilium Lateranense sub Alexand. 3.

Lucius 3.

Mirum negotium, & nostro tempore pili fidum.

Matth. 16. Marc. 8.

Iulius 2. Concilium Moguntinũ 4.

Concilium Lateranense sub Alexandro 3.

Electio Parochi. In patronatus

Concilium Tridentinũ generale nouissimum.

Parisiense concilium 1. Episcopus non detur inuitis, nec eligatur, aut metu, sed liberè.

Concilium Aurelianense 5.

Concilium Nicænum 2. generale 7.

Concilium Parisiense 3. sub Ludouico & Lothario Augustis.

Concilium Valentiniense Gallie 3. Concilium Tricinctense.

chi, *si plures sint fundatores, qui in plures vota diffuderint, ille præficiatur Ecclesie, qui maioribus inuatur meritis, & plurimum eligatur & probatur assensu. Si autem sine scandalo fieri nequiverit, ordinetur antistes Ecclesiam, sicut melius secundum Deum viderit ordinandum. Idem faciat. de iure patronatus, si de eo questio inter aliquos emerit, & cui competat. infra tres menses non fuerit diffinitum. Allegatur hoc distinct. 63. cap. Si forte. Vide Ius patronatus, &c. Hæc quoque confirmat Concilium TRIDENTINVM sessio. 25. quæ fuit 9. sub Pio IV. cap. 6. decreti reformator. Vide sequentia.*

Electio fit libera, non coacta, vt aut metu principum.] Hoc quoque dependet ex superioribus, & latius de hæc re agitur in dictione, Episcopus, Papa, & in 6. Decretalium, titu. 6. de electionibus. Verum tamen pauca hic annexenda censuimus. Itaque Concilium PARISIENSE II. sub Pelagio I. cano. 8. *Quia in aliquibus rebulansu quoque præfata negligitur, ac decreta canonum violantur, placuit vt iuxta antiquam consuetudinem canonum decreta seruentur (vide Episcopus) nullus cuiuslibet inuitis ordinetur Episcopus, nisi quem populi & clericorum electio plenissima quæserit voluntate, non Principis imperio, neque per quamlibet conditionem contra Metropolis voluntatem vel Episcoporum comprouincialium ingeratur. Quod si per ordinationem regiam, honoris istius cultum peruadere aliquis nimia temeritate presumpserit, à comprouincialibus loci illius Episcopis recipi nullatenus mereatur, quem indebitè ordinatum cognoscunt. Si quis de comprouincialibus recipere contra interdictionem presumpserit, sit à fratribus omnibus segregatus, & ab ipsorum omnium charitate remotus. Nam de actibus ordinationibus Pontificum, ita conuenit, vt conuicti Metropolitani cum suis comprouincialibus Episcopis, vel quos vicinis Episcopos eligere voluerit, in loco ubi conuenerit, iuxta antiqua canonum statuta, omnia communi consilio & sententia decernantur. Idem omnino postea statuit Concilium AVRELIANENSE V. cap. II. ubi dicit, *Quod si Episcopus magis per violentiam quam per decretum legitimum ordinatur, ab adepto pontificatus honore in perpetuum deponatur.* Vide infra in vocabulo, Episcopus non detur inuitis, vt Episcopi electio, &c. Hinc & Concilium GENERALE VII. quod dicitur Nicænum II. can. 3. *Omni electionem (ait) que fit à magistratibus Episcopi vel presbyteri vel diaconi, irritam manere decernimus, ex canone (Apostolorum scilicet 301. Vide Episcopus) ut nō ambitio inuadendus, &c.) dicente, si quis secularibus magistratibus usus per eos Ecclesiam obtinuerit, deponatur & segregetur, & omnes qui cum eo communicant. Oportet enim eum, qui est promouendus ad Episcopatum, ab Episcopis eligi, quemadmodum à sanctis Patribus Nicæa decretum est in canone quarto, qui dicit, Episcopum oportet maximè quidem in omnibus qui sunt in prouincia constitui, &c. Vide Episcopus à quibus & qualiter eligatur, &c. Hinc patres Concilij III. PARISIENSIS, libro 3. cap. 22. Imperatores admonent, vt in eligendis & constituendis Episcopis magnum studium & curam adhibeant, ne religio Christiana detrimenti sui iacturam patiat. Idem & de cæteris abbatibus & abbatissis definiunt. Idem Concilium VALENTINVM GALLIÆ III. cap. 6. repetit, vt infra dictione, Episcopus dicitur. Eadem quoque confirmat & renouat Concilium TRICINENSE cap. 1. Prohibens, ne ob propinquitatem vel familiaritatis gratiam, nec propter pecuniarum accceptionem cuiuslibet ordinetur, iniungens quoque**

A vt primum quidem ipsius loci presbyteri vel ceteri clerici idoneum sibi rectorem eligat, deinde populi qui ad eandem plebem aspiciunt, sequatur assensus. Vide Episcopus qualiter eligatur. Præterea NICOLAUS I. vt allegat Gratianus distinct. 63. grauitè Lotharium Regem increpat: *Relatum est (ait) nobis quod quicumque ad Episcopatum in regno tuo prouehendus est, non nisi fauentem tibi permittas eligi. Idcirco Apostolica autoritate sub diuini iudicij obrestatione iniungimus tibi, vt in Treuirensi urbe & Agripina Colonia nullum eligi patiaris, antequam relatum super hoc nostro Apostolatu fiat.* Hinc Concilium GENERALE VIII. quod dicitur quartum Constantinopolitanum, can. 22. & allegat Gratianus distinct. 63. cap. Nullus, & Adrianus: *Promotiones & consecrationes Episcoporum concordans prioribus conciliis, electione ac decreto Episcoporum collegij fieri sanctis hac & vniuersali Synodus definit ac statuit, atque iure promulgat, neminem laicorum Principum vel potentum semet inferre, electioni vel promotioni, Patriarchæ vel Metropolitæ, aut cuiuslibet Episcopi, ne videlicet inordinata hinc & incongrua fiat, consilio vel contentio, præsertim cum nullam in talibus potestatem quæquam potestiuorum vel cæterorum laicorum habere conueniat, sed potius sileat & attendere sibi, usquequo regulariter à collegio Ecclesie suscipiat, finem electioni Pontificis. Si vero quis laicorum ad concertandum vel cooperandum ab Ecclesia inuatur, liceat huiusmodi eam reuerentia, si forte voluerit obtemperare. Et infra: *Quisquis autem secularium principum & potentum, vel alterius dignitatis laicus, aduersus communem & conuenientem atque canonicam electionem Ecclesiasticæ ordinis agere tentauerit, anathema sit, donec obediat, & consentiat in hoc quod Ecclesia de electione & ordinatione proprii presulis se velle monstrauerit.* Porro IOANNES LAZARIVS Cælestinus, lib. 3. Epitomæ vniuersalis historia, cap. 122. & eodem tempore etiam PLATINA CREMONENSIS in vita Adriani III. referunt, eundem Adrianum anno Domini 887. ad Senatum reuulsi, ne in creando Pontifice Imperatoris autoritas expectaretur, sed vt libera essent & clerici & populi suffragia, quod quidem institutum à NICOLAO I. prius tentatum potius, quam inchoatum fuerat. Hinc præfati historiographi, in vita Leonis IX. testantur, quod cum ille esset Episcopus Tullensis, & missus esset ab Imperatore Romano, indurus pontificalibus indumentis, vt crearetur summus Pontifex, consilio Abbatis Cluniacensis, & Ildebrandi, deposito pontificio apparatu Romam ingressus est, voce ad id superna concitatus, qui omnium voce ed obedientius electus est, quod omnem autoritatem eligendorum pontificum, ab Imperatore, vt par erat, ad clerum transfulisset. Sic postea Gregorius VII. electus est, cuius electionis tenorem Platina præfatus recenset, atque asserit, eundem Pontificem Henrico IV. Imperatori abstulisse collationem Episcopatum & beneficiorum. Vide auctores memoratos. Porro vt ad rem reuertamur, Concilium LATERANENSE GENERALE sub Innocentio III. cap. 25. *Quisquis (ait) electioni de eo factæ per secularis potestatis abusum consentire presumpserit contra canonicam libertatem, & electionis commodo careat, & ineligibilis fiat, nec absque dispensatione possit ad aliquam eligi dignitatem. Qui vero electionem huiusmodi, quâ ipso iure irritam esse censimus, presumpserit celebrare, ab officiis & beneficiis per irremedium suspendantur, eligendi tunc potestate privati.* Hoc iterum renoua*

Nicolaus 1.

Vide auctoritatem Pontificis, & vniuersales tales multos haberemus

Concilium Constantinopolitanum 4. generale 7. sub Basilio Imperat.

Laici non habent vocem in electione.

Ioannes Lazarus ordinis Cælestini in Senonensi monasterio obiit. Platina Cremonensis.

Decretum ne Imperator vocem in electio nemini pontificis habeat

Concilium Lateranense sub Innocentio 3. Patrum 1215.

Concilium Coloniense 3.

in Concilio COLONIENSI III. par. i. c. 9. Abstine in electione (ait) omnis simonia prauitas, omnis persequarum respectus. Cessent potentiorum preces, que minus equiparantur, omnisq; impressio. Cesset ambitio ac dominandi libido. Sed qui praestantior est omnibus qui doctior, qui sanctior, qui in omni virtute eminentior, hic eligatur. Vide & lege multo plura in vocabulis, Episcopus, Princeps, Laicus, Papa, &c. & sequentem.

Electio nem indignè confirmans, qua ferendum pœna. Hæc omnia quæ de electione posuimus, habent maximam inter se concordiam, ita vt prima ab inferioribus, & inferiora à primis dependeant. Iam enim in superioribus taxata est pœna his, qui eliguntur indignè, & qui eligunt. Ideoque oportet, vt ea repetas, & adiungas hoc decretum Concilij LATERANENSIS GENERALIS sub Innocentio III. cap. 26.

Nihil est (ait) quod Ecclesie Dei magis officiat, quam quod indigni assumantur prelati ad regimen animarum. Volentes igitur huic morbo necessariam adhibere medelam irrefragabili constitutione sancimus, quatenus cum quisquam fuerit ad regimen animarum assumptus, is ad quem pertinet ipsius confirmatio, diligenter examinet & electionis processum & personam electi, vt cum omnia rite concurrerint, munus ei confirmationis impendat, quia si secus fuerit incaute presumpsum, non solum deiciendus est indignè promotus, verum etiam indignè confirmans & promouens puniendus. Ipsum quoque decernimus, hac animaduersione puniri, vt cum de ipsius consuetudine negligentia, maxime si hominem insufficientis scientia, vel inhoneste vita, aut atavis illegitime approbauerit, non solum confirmandi primum successorem illius careat potestate, verum etiam ne aliquis casu poenam effugiat, à perceptione proprii beneficii suspendatur, quo usque si æquum fuerit indulgentiam valeat promereri. Si conuictus fuerit in hoc per malitiam excessisse, grauiori subiaceat ultioni. Qui autem ad Romanam immediatè pertinent Pontificem, per se, vel per personas idoneas super electionis processu & confirmatione eius conspectus se presentent, munus verò consecrationis seu benedictionis recipiant, sicut habentur recipere consueuerunt. Vide & Concilium COLONIENSE III. par. i. c. 10.

iubet confirmaturis electionem, vt prius expendant electi merita, vt supra dictum est. Vide Episcopus, Papa, & lege superiora, & sequentem. Electio conuersi hæretici ad valca. j In dictione, Ordinandi qui non sint, &c. & in vocabulo, Episcopus, atque hæreticus, sæpius dicitur, quia hæretici non possint assumi ad dignitates Ecclesiasticas. Verum si conuersi fuerint, virtutem possint eligi, sic loquitur ALEXANDER III. Iohanni Cardinali Basilicæ 12. Apostolorum, Apostolicæ sedis legato, vt inferuntur pat. 40. cap. 2. Concilij Lateranensis sub eodem. Quod dilectio tua requisit, an electio electi, qui nuper abiurato schismate ad unitatem Ecclesie & nostram deuotionem rediit confirmari debeat, id tibi diximus respondendum, quod si ab schismatico nullum ordinem suscepit, & eius electio unanimiter & concorditer secundum ordinem canonum facta fuerit, dum modo alia ratio non impediatur, confirmationem tuam ratam habemus, mandantes vt eum facias à Catholicis Episcopis suffraganeis in Episcopum ordinari. Porro hoc accidisse dicitur in nouissima electione summi Pontificis, vt quidam è numero Cardinalium hæreticus conuictus eligeretur. Verum electio eius inanis & irrita habita est, quia inquisitores fidei eius, errores protulerunt, & nullam inde conuersionem, aut retracta-

Concilium Lateranense generale sub Innocentio 3.

Hæc quo recidimus & quales nobis horde præficiuntur

Concilium Coloniense 3.

Alexander 3.

tionem electus prætereundere potuit. Sicque iterata electione, inquisitor fidei Pius V. electus est, qui ante Cardinalis erat Alexandrinus, Michael Gillerius antea vocatus, ordinis prædicatorum. Verum vide, Episcopus hæreticus conuersus, & ordinandi, & hæreticus, &c.

Electio Episcoporum non differenda. Vide Episcopatus, & Episcopus. Nam hic omnia quæ hic desunt reposita diligenter inuenies. Nec pigriteris pauca folia reuoluerè, quia sic tunc oportuit fieri.

ELECTVS.

Electus & postulatns teneatur obedire. Decreueram hoc relinquere inferendum in vocabulo, Episcopus. Verum quia spectat etiam ad cæteros prelatos, qui eliguntur hic rectius apponetur. Itaque CANON APOSTOLORVM 37. Si quis Episcopus non susceperit officium, & curam populi sibi commissam, hic communionem priuetur, quousque consentiat, obedientiam commodans: similiter autem presbyter & diaconus. Si verò perrexit nec receptus fuerit, non pro sua sententia, sed pro malitia populi, ipse quidem maneat. Episcopus, clericus verò ciuitatis communionem priuetur, eo quod eruditores inobedientis populi non fuerint. Hinc Concilium ANTIQVARIENSV I. sub Iulio I. can. 17. Si quis Episcopus, ait, (& allegat Gratianus distinct. 92. cap. Si quis) suscepta manus impositione & deputatus populi præesse, non suscipiat ministerium sacerdotij, nec consentiat, abire in Ecclesiam cui fuerat ordinatus, si sit excommunicatus, donec coactus suscipiat, vel perfecta synodus Episcoporum prouincialium de ipso aliquid decernat. Item & cano. 18. Si quis Episcopus non ierit in parochiam ad quam est ordinatus, non sua quidem culpa, sed propter populi recusationem vel aliquam aliam causam, que à se non oritur, si se & honoris & muneris participes, dum modo nullam rebus Ecclesie in qua conuenit molestiam afferat. Is autem id suscipiat, quod perfecta prouincie synodus, eo quod ad se allatum est, iudicato statuerit. Hæc decreta confirmat & repetit Concilium CHALCEDONENSE IV. generale actio. II. in causa Bassiani Episcopi Ephesij. Allegat quoque hæc decreta MARTINVS BRACARENENSIS, cap. 10. II. & 12. Collectoris. Porro omnino idem statuit Concilium SARDICENSE, cap. 19. de clericis, & allegatur à PELAGIO I. episto. 2. ad Benignum Archiepiscopum, vt dicemus in dictione, Episcoporum translationes, &c. Hinc & Concilium CARTHAGINENSE III. can. 45. statuit, Vt si necessarium quis Episcopatus habuerit presbyterum, & unum habuerit, etiam ipsum ad promotionem dare debet, si plures, multo facilius. Idem omnino Concilium AFRICANVM sub Bonifacio I. can. 22. De his autem qui inuiti fiunt Episcopi, & eligunt ad pristina coniugia redire, officium spernentes, & tam nequiter cœlestia iura soluentes, quam propter seculi extant illecebris inhiantes admoventur officij sui, & nihil tale sub graui censura peragere, in Concilio TOLENTANO VIII. cap. 7. vt dicemus, Episcopus inuitè electus, &c. Hinc Concilium AQUIGRANENSE I. sub Ludouico Imperatore, c. 17. Ex GREGORIO I. lib. 1. Pastoralium, cap. 5. & 6. Sunt nonnulli (ait) qui magnis muneribus ditati, dum solius contemplationis studij inardescunt, parere utilitati proximorum in predicatione refugiant, secretum quietis diligunt, secessum speculationis appetunt, de quo si districte indicerentur, ex tantis proculdubio rei sunt, quantis venientes

Electio pij V. Pontificis maximi.

Aduerte quia dum priuationis, partum decretis Episcoporum fit mentio, sub hoc nomine etiam alij intelliguntur prelati. Canon Apostolorum.

Nec hic decretis nostro quo refragatur.

Concilium Antiochen. I.

Concilium Chalcedonen. generale 4.

Martinus Bracaren. 12.

Concilium Sardinense generale. Pelagius 2.

Concilium Carthaginens. 3.

Concilium African. sub Bonifacio I.

Concilium Tolent. 8.

Concilium Aquisgranens. Gregorius I.

nientes

Pauci sunt modo qui hoc refugiant, sed multi qui veniantur.

Isidorus Hispan. 1.

Alexander 3.

Clemens 1.

Eleemosynis delentur peccata.

Prouerb. 19.

Ignatius Martyr.

Pontianus 1.

Cyprianus Carthaginens.

Eleemosynæ laudes.

Origines Adamantius.

ientes ad publicum prodesse potuerunt. Sunt nonnulli qui ex sola humilitate refugiant, ne his quibus se impares estimant preferantur. Quorum profectio humilitas si ceteris quoque virtutibus cingitur, tunc ante oculos Dei vera est, cum ad respondendum hoc quod utiliter subire precipitur, perinax non est. Neque enim humilis est, qui superni iurii arbitri, vt debeat præesse, intelligit, & ramen contemnit, diuinis dispositionibus subditus, atque à vitio obstinationis alienus, cum sibi regiminis culmen imponitur, si iam donis præuentus est, quibus & aliis proficit, & ex corde debet fugere, & inuitus obedire: & vt ait ISIDORVS HISPANENSIS, lib. 3. de Summo bono, cap. 35. intrat. ad se, Dei subditum debere esse summis ordinationibus cognoscens, humilitat. cervicem cordis, iugo diuina dispositionis. Porro de his etiam in dictione, Episcopus.

Electus non confirmatus, an possit conferre beneficia. ALEXANDER III. Exonien. Episcopo inferitur patte 40. Concilij Lateranensis sub eodem cap. 1. Nosti quomodo dilectus filius noster. Lincolnien. electus, committendi honores vel præbendam, & aliis disponendi de rebus Ecclesie, cum sua nondum sit electio confirmata, nullam habeat facultatem. Inde est quod fraternitati tue mandamus, quatenus eidem dicto electo ex nostra parte non differas avellius inhibere, ne Archidiaconatum alicui conferre presumat, vel si iam concessit, ei auctoritate nostra precipias, vt concessionem suam omni contradictione & appellatione cessante studeat renocare. Quod si distulerit tu eandem concessionem appellationis remoto remedio auctoritate nostra non differas renocare, &c.

ELEEMOSYNA.

Eleemosyna Ecclesiis & pauperibus conferenda. CLEMENS I. libro 7. constitutionum Apostolicarum cap. Si habueris quod manibus tuis tibi paraueris, præbeo vt labores tui consistantur in redemptionem peccatorum tuorum. Eleemosynis enim & fide purgatur peccata. Noli dubitare in erogando in pauperes nec cum das, murmurato. Cognosces enim quisi iam is sit ille, qui premia tribuit. Nam qui miseretur, inquit, pauperis, generatur Domino. Communica omnia cum fratre tuo, neque dicio propria esse. Communis enim perceptio usque à Deo omnibus hominibus paratus est. ET IGNATIUS MARTYR epistola ad Heronem Diaconum Antiochenum. Pauperes (ait) ne negligas, vbi tibi copia fuerit. Eleemosyna enim, & fide, expiantur peccata. Idem omnino & PONTIANVS I. epist. I. ad Fœlicem Sacerdoti bonum sub finem. ET CYPRIANVS CARTHAGINENSIS sermonem elegantissimum & ornatissimum composuit de eleemosyna, vbi mirè illius laudes complectitur, vbi de fructu eius eximio abundè disserit, & ad calcem sermonis sic concludit: Præclara & diuina res, fratres charissimi, salutaris operatio, solatium grande credentium, securitatis nostre salubre præsidium, munimentum spei, tutela fidei, medela peccati, & res posita in potestate facientis, res grandis, & facilis, sine periculo persecutionis, corona pacis, verum Dei munus & maximum, infirmis necessarium, foribus gloriosum, quo Christianus adiutus, præ se offert gratiam spirituale, promeretur Christum iudicem, Deum computat debitorem, &c. ORIGENES ADAMANTIUS, lib. 1. in Iob, vbi illud tractat: Et etiam ei septem millia ouium, &c. Verè (ait) inestimabilis atque æterna beatitudo est, vt cum quis diues effectus fuerit,

non confidat, in auro, neque intendat, in argenti repositione, sed recondat hæc in mandato altissimi, & det ea in eleemosyna pauperibus, sed seminet atque stargat ea late per animas miserorum, per ora esurientium, vel per ora debiliū, per destitutos atque miseros, iuxta hoc quod dictum est: Seminate vobis ad iustitiam, vt metatis fructum vite, & dispersit, dedit pauperibus, in stitua eius manet in seculum seculi. Eiusmodi verò metet multipliciter in die resurrectionis: eiusmodi recipiet inestimabilem beatitudinem in die visitationis: eiusmodi eleemosynarum iustificationibus, tanquam lux effulget coram Angelis Dei, &c. De eleemosynis largiendis abundè differuit GREGORIVS NAZIANZENSIS orat. 6. circa medium & orat. 16.

Cum (ait) audis, pauper & diues obuiauerunt sibi, ambos autem fecit Dominus. Non hunc pauperem, illum verò diuitem factum esse intelligas, vt magis etiam contra inopem insurgas. Nondum enim liquet utrum diuisio illa sit à Deo. Sed creatura (inquit Scriptura) pariter Dei sunt ambo, licet externa sint inæqualia. Hoc te ad compassionem, & fratrum stectet amorem, vt cum ab illis insularis, ab hoc tamen deprimaris, fiasq; te ipso moderatior. Et quid plus scriptura est? Qui miseretur pauperis, generatur Deo. Quis debitorem talem non susciperet, redditurum in tempore sortem cum usura? Eleemosynis & fide purgantur peccata. Miserecendo igitur purgemur, pulchra hac herba, anime abstergeamus sordes & inquinamenta, dealbemurq;. Hi quidem velut lana, alij autem tanquam nix, quisque iuxta misericordie sue modum, &c. Vide reliquum. Porro in primitiua Ecclesia eleemosynæ fiebat pauperibus Ecclesiis, vt docet PINTVS GNOSTVS Episcopus, epistola ad Sororem Romanam Pontificem, Jam inde (ait) ab initio hæc vobis est consuetudo, vt fratres omnes vario beneficiorum genere afficiatis, & Ecclesiis multis que passim sunt in urbibus, subsidium mittatis, per quod iam dudum & egenorum penuriam recreatis, & fratres in metallis opus facientes allenatis, morerq; Romanum, à maioribus acceptum Romani retinetis. Quam non modo conseruauit, sed adauxit etiam beatus Episcopus vester Soter, cum liberaliter munera sanctis summittendo, tum fratres ad nos redcurrentes, vt filios suos pater amantissimus, sermonibus beatis cohortando, &c. Huiusmodi eleemosynarum meminit EPHRAIMVS CYPRI ad calcem operis sui contra hæreses: Ceterum (ait) de hospitalitate & benignitate erga homines, eleemosynæ, in omnes, huius sancte Catholice & Apostolicæ Ecclesie fructus omnibus predicatus est, &c. De laudibus eleemosynæ multis quidem & infinitis in locis agit IOANNES CHRYSOSTOMVS, sed vnum eius tantum testimonium breuitatis studio apponemus. Sic quippe homil. 32. in epistolam ad Hebræos: Eleemosyna est amica Dei, semper & propinqua, pro quibuscumque voluerit facile gratia munus imperat, tantum si à nobis non laedatur, si nullam à nobis patitur iniuriam: iniuriam autem patitur, cum ex rapinis eam volumus operari. Si verò fuerit munda, magnam præstat confidentiam tribuentibus eam. Tanta est virtus eius, tantaque potentia. Sed etiam vincula peccatorum ipsa soluit, fugat tenebras, extinguit ignem, mortificat vermem, expellit stridorem dentium. Huic portæ celi aperiantur, & veluti regina intrante, nullus ianitorum, nullus custodum qui portis assunt, audeat dicere. Quæ tu es? Vnde? sed omnes eam è regione suscipiunt. Sic etiam misericordia: regina namque est, & verè regina, smiles faciens homines Deo, &c. Lege residuum. AMBROSIVS MEDIOLANENSIS, libro ad virginem deuotam, cap. 3. laudet eleemosynam

Gregorius Nazianzenus.

Prouerb. 22.

Prouerb. 19.

Eleemosynæ fiebat Ecclesiis in primitiua Ecclesia. Nicephorus Callistus libro 4. cap. 8. Pius Gnossus Episcopus circa tempora Apostolorum.

Ephraimvs Cypri.

Iohannes Chrysostomus.

Iugens laus eleemosynæ.

Nota.

Ambrosius Mediolanensis.

largien

Ecclesiast.

largiendam, & sermo. 30. qui est de elemosyna, sic exorditur: Dicit scriptura divina: sicut aqua ex-tinguit ignem, ita elemosyna exstinguit peccatum. Magna plane & cunctis ambienda sententia, que homi-nes penè iam mortuis & peccatorum suorum incendio arefactis, redimunt quoddam beneficium pollicetur, ut inveniunt elemosyna sicut aqua, inter mortuis suc-cus, refrigerium arefactibus infundatur: hoc est, ut mi-seri homines qui in mortem peccatis aruerant, ad vitam elemosynis reuiviscant, sicut illis misericordia frons saluus, quibus auaritia fuerat mortis incendium: ut flammis quas sibi peccando incederant, largiendo re-singuant, atque utiliore commercio, qui pecunia quon-dam dederat ut adulterium perpetraret, nunc pecuniam erogat, ut adulter esse iam desinat, & emat sibi quodam modo innocentiam, qui sibi emerat aliquando peccati.

Lege eundem lib. Officior. i. cap. ii. Et in exhor-tatione ad penitentiam agendam, cap. 9. vbi do-cet, qua intentione elemosyna fieri debeat. A V-GVSTINVS HIPPONENSIS, lib. 50. Homi-liarum, homil. 39. Felix (ait) operarius cultor ele-mosynarum, eò quod ex ere suo comparauerit celum, & datus panem esuriensibus, delictorum suorum prestet incendium. In tali causa operarius iam felix vult, & securus iam moritur, cum quo ambulat patrimonium, immortale horreum, in quo debitorem fecit Deum, dum passit alterum, &c. IDEM autem lib. 21. de ciui-tate Dei, cap. 27. solenter illud curat aduertendum, quod dicitur: Peccata tua elemosynis redime: Qui dicunt (ait) qualescunque elemosynas pro pec-catis quotidianis & magnis, & quantacunque scelo-rum consuetudine, misericordiam posse impetrare diui-nam, ut ea quotidiana remissa sequeretur, viderant se rem dicere absurdum, atque ridiculam. Sic enim cog-entur fieri, fieri posse, ut opulentissimus homo decem nummulis diurnis in elemosynas impensis, homicidia, adulteria & nefaria queque facta redimeret. Quod si absurdum & insensibile est dicere, profecto si qua-ratur que digna sui elemosyne pro peccatis, de quibus etiam Christi precursor ille dicebat: Facite fructus di-gnos penitentis, proculdubio non inuenietur eas dignas facere, qui vitam suam vsque ad mortem quotidianorum criminum perpetracione consumit. Primum quia in auferendis rebus alienis longe plura dissipant, ex quibus per exigua pauperibus largiendo, Christum se ad hoc pascere existimant, ut licentiam malefactorum se ab illo emisse, vel quotidie potius emere credentes, se-curi damnabilia tanta committant. Qui si pro vno sce-lere omnia sua distribuerent indigentibus membris Christi, nisi desisterent à talibus factis habendo chari-tatem, que non agit perperam, aliquid eis prodesse non posset. Qui ergo dignus pro suis peccatis elemosynas facit, prius eas incipiat, facere a seipso. Indignum est enim, ut in se non faciat, qui facit in proximum, &c. In huc sensum loquitur EVSEBIVS EMISSEN. homilia de penitentia Ninivitarum & homilia de vidua, que duo tra misti in Gazophylacium. Sed & GREGORIUS I. lib. 12. Moralium, cap. 24. in illud Job 17. Non credit frustra errore de-ceptus, &c. Quis (ait) post culpam elemosynas facimus, quasi pro prauis actibus precium damus. Unde & per Prophetam de eo qui hac non agit dicitur: Non dabit Deo propitiacionem suam, nec precium redemptio-nis anime sue. Nonnunquam vero diuites elati, infe-riores opprimunt & aliena rapiunt, & tamen quasi quodam aliis largiuntur. Et cum multas deprimant, aliquando quibusdam opem desponsis ferunt, & pro iniquitatibus quas nunquam deserunt, dare precium videntur. Sed tunc elemosyna precium nos à culpis liberat, cum perpetrata plangimus & abdicamus. Nam

Augustinus Hipponensis.

Quomodo cau-te intelligen-du sit, Eleemo-synam pecca-ta remittere.

Elemosyne qua sunt di-gna, ut deleant peccata.

Rufebius Emif-tenus.

Gregorius Ma-gnus.

Psalmò 48.

qui & semper peccare vult, & quasi semper elemosy-nam largiri, frustra precium tribuit, quia non redimit animam quam à vitio non compeccit. Unde nunc dicitur, Non credat frustra errore deceptus, quod aliquo precio redimendus sit. Quia elemosyna superbi diui-tis eum redimere non valet, quam perpetrata simul ra-pina pauperis, ante Dei oculos ascendere non permit-tit. Hinc & eiusdem est sententia CLEMENS ALEXANDRINVS, lib. 2. Stromatum. Et Con-cilium CABILONENSE I. cano. 36. Quisdam ex industria (ait) peccantes, propter elemosynarum largitionem, quandam sibi promittunt impunitatem. Elemosyna enim exstinguit peccata, iuxta illud: Ignem ardentem exstinguit aqua, & elemosyna exstinguit pec-cata: sed ea que aut necessitate, aut casu, aut qualibet sunt fragilitate: ea vero que ex industria, aut cuiuslibet libidinis explende causa, idcirco sumunt, ut elemosy-nis redimantur, nequaquam eis redimi possunt, quia qui hoc perpetrarunt, videntur Deum mercede condu-cere, ut eis impune peccare liceat. Non ergo quis id-circo peccare debet, ut elemosynam faciat, sed ideo elemosynam facere debet, quia peccauit. Mentem enim & corpus que libido traxit ad culpam, afflictio & con-tritio debet reducere ad veniam, &c. Vide & Pauper.

Elemosyna ex simonia proueniens non prodest. Hoc in superioribus reperies insertum. Verumtamen vide Simoniam.

Clemens Alex-andrinus.

Concilium Ca-bilonense 2. sub Carolo Magno

Ecclesiast.

Qua peccata deleat Eleemo-syna.

ELEEMOSYNARIVS.

Elemosynarium iubetur Episcopus ha-bere. Vide infra in vocabulo. Pauperum curam gerat Episcopus, &c. Vbi cuncta ritè sunt di-posita.

EMERE.

Emerere beneficia & Episcopatus nullus præsumat. Vide cuncta latius digesta in singulis vocabulis, Beneficia, Episcopatus, & Simonia. Emerere & vendere an sit liberum pau-peribus. Vide in vocabulo Mensura, & Pau-per & Bona, & Diues, &c.

EMMANVEL.

Emmanuel quid sit. Sæpius de Emma-nuele dictum est in vocabulo, Christus, eò quod hæc omnia nomina, vnum Christum significent. Verumtamen quia promissimus non nihil nos di-cturos pauca que legimus inferemus. TERTV-LIANVS CARTHAGINENSIS, libro de car-ne Christi, & libro contra Induos, capite sexto, ex Isaiæ vaticinio cõtra eosdem de Emmanuele dis-ferit: Isaius (ait) prædicat, eum Emmanuelem vocari oportere, dehinc virtutem sumpturum Damasci, & spo-lia Samarie aduersus Regem Assyriorum. Sed (in-quitur Iudæi) iste qui venit, neque sub eiusmodi nomi-ne est dictus, neque re bellica functus. At nos è contra-rio, admonendos eos existimamus, ut coherentia quo-que huius capituli recognoscant. Subiuncta est enim & interpretatio, Emmanuel, nobiscum Deus, ut non solum sonum nominis expectet, sed & sensum. Sonus enim Hebraicus, quod est Emmanuel, id est, nobiscum Deus, suo genis est. Sensus autem eius, quod est, Deus nobiscum, ex interpretatione communis est. Quæ ergo an ista vox, nobiscum Deus, quod est Emmanuel, exin-de quo Christus illucit agitur in Christo, & puto ex toto non negabis. Nam qui ex Iudaismo credunt Chri-sto, ex quo in eum credunt, Emmanuel cum volent di-cere, nobiscum Deum esse, significant: atque ita constat

Tertullianus Carthaginensis.

Isaiæ 7.

Cõtra Induos & eorum obie-ctio.

pretatur, si rerum ipsarum sue substantiarum contentus est factus, ut & inhumanationis ratio verè facta credatur. Lege HERONYMVS STRIDONENSEM, lib. 3. commentarium in Isaiam, cap. 7. Et AMBROSIVM MEDIO-LANENSEM præfatione in Psalm. 35. & enarra-tione in Psalm. 47. & præcipue libro de Incarna-tionis sacramento, cap. 3. Et AVGVSTINVM HIPPONENSEM tractatu 78. in Euangelium Ioannis. Et THEOPHYLVM ALEXANDRI- NVM epistola Paschali per Aegyptum missa. Hæc quippe omnes Patres citat, & profert in testimo-nium, LEO MAGNVS epistola 95. ad Leonem Augustum, dum de Emmanuele tractat. Sed & singularem edidit tractatum RICHARDVS S. VICTORIS de Emmanuele. Verum vide in vo-cabulis, Christus, Iesus, Maria, &c. quia hæc plura sacramenta sunt posita.

Hieronymus Stridonensis.

Ambrosius Me-diolanensis.

Augustinus Hipponensis.

Theophilus Alexandrinus.

Leo Magnus.

Richardus S. Victoris.

EMPHYTEVSIS.

De emphyteusi. Quæ sermone vulgari di-citur ad linellum, & est contractus medius inter locationem & venditionem, per quem transfer-tur dominium in emphyteutam, retro dominio directo apud dominum. Dominium verò vitale remanet apud emphyteutam, & habet possessio-nem eius ciuilem. Emphyteuta verò naturalem, &c. Nihil hic agemus, quia quantum spectat ad res Ecclesiasticas, omnia passim habes reposita, in-frà in vocabulis, Facultates Ecclesie non alienan-da vel commutanda, &c. & præcaria. Igitur ad hoc locum.

Emphyteusis quid sit.

ENERGUMENVS.

Energumenus quis sit. Energumeni hi sunt, qui à spiritu agitantur, de quibus iam dixi-mus in vocabulo, Arreptus. Pro talibus ener-gumenis, hoc est, vexatis à spiritibus immundis sunt preces & orationes ex institutione, Aposto-lorum, que habentur lib. 8. Constitutionum Apo-stolicarum CLEMENTIS I. cap. 7. & 8. Por-ris, si vacat, legere. Sed & horum DIONYSIVS AREOPAGITA meminit, libro Ecclesiasticæ Hierarchiæ, cap. 3. part. 2. Vbi eos extra Missæ sa-crificium esse tradit, ut dicemus in vocabulo, Mis-sa. Hinc de eisdem Concilium ELIBERTINVM cano. 29. statuit, Energumenum (ait) qui ab erro-rico spiritu exagitatur, huius nomen neque ad altare cum oblatione esse recitandum, neque permitendum, ut sua manu in Ecclesia ministrat. Et cano. 37. eos qui à spiritibus immundis vexantur, si in fine mortis fuerint constituti, baptizari placet. Si vero fideles fue-rint, dandam eis esse communionem. Prohibendum, etiam, ne lucernas publicè accendant. Si facere contra interdictum voluerint, abstineant à communionem. Vide idem statutum infra ex Arausiano Concilio, & supra Arreptus. Porro hoc præcedens decre-tum resumitur in Concilio Tolentano vndecimo. Vide quod sequitur, & infra, Exorcismi.

Clemens 1. Dionysius A-reopagita.

Concilium Eli-bertinum.

Energumeni an non participant sacris. Iam hoc insinuat præfatum Concilium Eliber-tinum ideo relege, Sed & in dictione, Arreptus iam dictum est, & in vocabulo, Communio quibus non est danda, vbi sæpius de furiosis, arrepti-tis, & energumenis dictum est. Quod tamen re-ferat, addendum est Concilium ARAUSICANVM I. cano. 14. Energumeni iam baptizati, si de puri-tate sua curent, & se sollicitudini clericorum tradant, monitisq; obtemperant, omnimodè communicant, sicra-

Concilium Arausicanum I. sub Leone I.

Rufebius Ca-faciensis.

Cyrillus Alex-andrinus.

Concilium Alexandrinum sub eodem.

Ioan. 1.

Iosue 1.

Non ita Chri-stum nobiscum, sicut antiqui-tas eum sanctis.

Iustinus Mar-tyr.

Irenæus Lug-dunensis.

Sophronius Hierosolymi-tanus.

Theodoretus Cyrensis.

Matth. 1.

iam venisse illura, qui predicabatur Emmanuel: quia quod significat Emmanuel, venit, id est, nobiscum. Deus. IDEM & lib. 3. contra Marcionem ante medium recenser eadem. Sed & EVSEBIVS CASARIENSIS, libro 7. de demonstratione Euangelica, cap. 1. hunc locum Isaiæ Prophetæ doctissime interpretatur contra Iudeos, qui in Hebræo nõ virginem parituram mentiti sunt, sed adolescentulam libenter textum apponerem, sed prolixior est. Descendam ad diuinum illum & verè admirabilem doctorem, CYRILLVM ALEXANDRINVM qui congregato Concilio ALEXANDRIÆ, quasdam propositiones edi-dit, quas tenendas impio Nestorio transmisit, in-ter quas prima est hæc: Si quis non confitetur, Deum esse veraciter Emmanuel, & propterea Dei genitricem sanctam Mariam virginem (peperit enim secundum carnem, carnem factum Dei verbum, secundum quod scriptum est: verbum caro factum est) anathema sit. IDEM quoque lib. 2. de incarnatione vnigeniti, Emmanuel (inquit) nominatur Deus verbum, quod Abrahæ semen apprehendit, & similiter ac nos partici-pauit carni & sanguini. Interpretatur autem Emmanuel, nobiscum Deus. Constat enim nobiscum fuisse Dei verbum, non localiter (in quo cum lægo non est Deus, qui implet omnia) nec quod, adesse nobis conspiciatur auxilij ratione, sed quod factus est in no-stris, id est, in humanitate non derelicta natura sua. In-convertibile est enim natura Dei verbum. Et quod vnus sit Emmanuel, cap. 6. eiusdem libri declarat: Vnus est Emmanuel (ait) semel enim factus est homo vnigenitus, cum per sanctam virginem generacionem carnis perpeffus est. Et licet dictum sit ad Iosue. Ero tecum: tamen nõ erat Emmanuel, nec Emmanuel nominatus est. Unde colligitur, quod quotiens audimus nomen filio, datum Emmanuel, nobiscum Deus, sapien-ter intelligere debemus: non ita fuisse nobiscum nouissi-mis temporibus, sicut aliquando dicitur fuisse cum san-ctis. Illis enim erat, tantum adiutor: nobiscum autem fuit, quod factus est similis nostri, cum suam non amississet naturam. Est enim inconvertibilis ut Deus. Vide Iesus & Christus. Hanc doctrinam prius tradidit LVSTINVS MARTYR in Dialogo excellen-tissimo cum Tryphone. Et IRENAEVS LVG-DVENSIS, lib. 3. contra hæreses, Valentini, & similium, cap. 22. & 23. Textum quidem facillimè apponerem, sed nil diuerfum à prædicta doctrina demonstret. Hæc quoque lucidissime probat S O-PHRONIVS HIROSOLYMITANVS in sua professione fidei, quam misit ad Sergium Con-stantinopolitanum Episcopum, que lita & lecta est actio. ii. Concilij generalis 6. quod dicitur Constantinopolitanum III. Porro prosequitur IDEM CYRILLVS de Emmanuele eandem expositionem, declaratione. 1. Anathematismi ad petitionem, Concilij Ephesini: sed nil prodest ead- dem toties referre. Quin & THEOPHRETVS CYRENSIS, qui cum eodem Cyrillo alterca-batur, in prima reprehensione anathematismi 1. præfati Cyrilli, sic ait: Natus (ait) infans, Emma-nuel appellatur, neque Deus humana natura separa-tus, neque homo diuinitate nudus. Emmanuel enim, nobiscum interpretatur esse Deum, secundum Euangeli-cam vocem. Nobiscum autem Deus, ex nobis pro nobis assumptum significat, & adfumentem Deum predicat verbum. Ergo infans Emmanuel, propter adfumentem Deum, & Dei genitrix virgo, propter unitatem Dei forme ad conceptam serui formam, Non enim in car-nem, Deus conuersus est, sed Dei forma assumptæ serui formam, &c. Hæc verba prædictus Cyrillus inter-

E

mentis ipsius virtute vel muniendi ab incurfu demonum quo infestantur, vel purgandi, quorum iam ostenditur vita purgator. Et cano. 15. Emergumens catechumenis, in quantum vel necessitas exegerit, vel opportunitas permiserit, de baptisate consulendū. Et cano. 16. Emergumens non solum non assumendi sunt, ad vltimū ordinem clericatus, sed & illi qui ordinati iam sunt, ab imposito officio sunt repellendi. Idem omnino præcipit Concilium ARELATENSE III. capite tertio, sed luo allegat. Non autem potui repetere inter canones huius Concilij. Vide Arreptitius.

Emergumens officium.] Concilium CARTHAGINENSE IV. cano. 91. Pavimenta domorum Dei emergumens verrant. Et canone 62. Emergumens in domo Dei assidentibus, vltimus quotidianus per exorcistas opportuno tempore ministratur.

EPISCOPVS.

Episcopus vnde, & institutio, & nominis Etymon.] CLEMENS I. epist. ad Iacobum fratrem Domini, vbi vltima Petri verba recenset, de singulis Ecclesiasticis dignitatibus, vt suis locis inseritur, tandem ad Episcopos deueniens: In singulis (ait) ciuitatibus singulos, & non binos, vel ternos, aut plures Episcopos, constitui præcepit, qui non Primatum, aut Archiepiscopatum, aut Metropolitanorum nomine, quia matrem ciuitatum non tenent, sed Episcoporum tantum vocabulo potiriunt, quoniam nec inter ipsos Apostolos, par institutio fuit, sed vnus omnibus presuit. Hoc tamen prævidendum instituit, ne in villis, aut castellis, vel modicis ciuitatibus infinuarentur Episcopi, vile nomen eorum, fieret. Episcopus ergo vicem Apostolorum gerere, Dominum docuisse, & reliquorum discipulorum vicem tenere, insinuat. Petrus, &c. Idem omnino docet ANACLETVS I. epist. 2. circa medium ad Episcopos Italiae Item & epist. 3. EPIPHANIVS CYPRI, lib. 3. contra hæreses hæresi 77. contra Aërium circa finem. Poteris legere, si non credis. Denique AMBROSIVS MEDIOLANENSIS, libro de dignitate Sacerdotali, cap. 6. Quid aliud (ait) interpretatur Episcopus nisi superintensor? Maxime cum solio in Ecclesia editiore resideat, & ita cunctos respiciat, vt & cunctorum oculi in ipsum respiciant. Et HIERONYMVS STRIDONENSIS, tomo 2. Epistolar. epist. ad Euagrium, sic incipit: Legimus in Isata, Ne quis (ait) contentiose in vna Ecclesia plures Episcopos fuisse contendat, &c. Et Episcopi nomen significauit Græcè dicitur. Nam ἐπισκοπος, id est, superintendentes, vnde & Episcopi nomen tractum est, &c. Hinc AVGVSTINVS HIPONENSIS libro quaestionum veteris & noui testamenti 2. quaest. 97. Nemo ignorat (ait) Episcopos saluatore Ecclesie instituisse. Ipse enim priusquam caelos ascenderet, imponens manum Apostolis, instituit eos Episcopos, & ordinauit. Hoc Apostolus Spiritui sancto deputat, cum dicit: Attendite vobis & vniuersi gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Domini nostri Iesu Christi, &c. IDEM lib. 19. de ciuitate Dei, cap. 19. & allegat Gratianus causa 8. quaest. 1. Nomen (ait) Episcopatus est operis, non honoris. Græcè enim, atque inde deductum vocabulum, quod ille qui presicitur, eis, quibus presicitur, superintendit, curam scilicet eorum gerens. Et quippe super, Cæcis vero intentio est. Ergo ἐπισκοπος, si velimus Latine, superintendere possumus dicere, vt intelligat, non se esse Episcopum, qui præesse dilexerit, non prodesse, &c. Hinc Concilium A Q V I S G R A -

Concilium Arelatense 3.

Concilium Carthaginense 4. cui inter fuit Augustinus.

Clemens 1.

Hæc allegat luo lib. 1. de creptorum.

Anacletus 1.

Epiphanius Cypri.

Ambrosius Mediolanensis.

Hieronymus Stridonensis.

Augustinus Hiponensis.

A Q u i m 10.

Palladius in lausianis

NENSE Icap. 9. allegat ISIDORVM HISPALENSEM, lib. 7. de officiis Ecclesiasticis, cap. 6. sic loquentem, Initium sacerdotij Aaron fuit, quantum & Melchisedech prior obtulerit sacrificium, & post hunc Abraham, Isaac, & Iacob, sed isti spontanea voluntate, non sacerdotali auctoritate ista fecerunt. Ceterum Aaron primus in lege sacerdotale nomen accepit, primusq; Pontificali sola induus, vltimas obtulit, inbente Domino ac loquente ad Moysen: Accipe Aaron & filios eius, & applicabis ad ostium tabernaculi testimonij, cumque laueris patrem cum filiis aqua, indues Aaron vestimentis suis, id est, lineæ & tunica, & superhumerali & rationali, quod constringes balteo, & pones tiarā in capite eius, & laminam sanctam super iaram, & oleum vntionis fundes super caput eius, atque hoc ritu consecrabitur. Filios quoque illius applicabis, & indues tunicis lineis cingens, balteo: Aaron scilicet & liberos eius, & impones eis mitras, erūq; sacerdotes mei religione perpetua. Quo in loco contemplari oportet Aaron summum sacerdotem, id est, Christum fuisse, & filios eius, Episcoporum & presbyterorum figuram demonstrasse. Vide Prebyter. Porro attende quæ sequuntur. Sed etiam F O B L I X S I C I L I A B Episcopus, epistola ad Gregorium I. missa, Episcopum, oculum interpretari astruit, propter contemplationem & speculationem. Vide infra, Episcoporum officium & studium, &c.

Episcopus eligatur, & qualis atque qualiter debeat eligi.] Hic, bone lector, cum legem ea, quæ proposturus sum. Patrum testimonia, totus stupui, cum nil eorum nostro seculo obseruetur, quæ illi mandarunt. Verum tamen non distuli ea ante oculos ingerere, vt vultui rubor & confusio esset illorum, qui inique & impiè, nec sine graui Dei offensa parui pendunt Patrum decreta. Incipimus autem per ordinem à temporibus Apostolorum vsque ad nostra tempora. Interim si quid hic deerit, cura vt repetas ex dictione, Electio, supra. Plura quoque in sequentibus distinctionibus adhuc reperies, quæ non oportuit suo loco mouere. Sed si cuncta legeris, poteris minimo negotio concordare. Itaque sic leguntur Apostoli constituisse, lib. 2. Constitutionum Apostolicarum CLEMENS I. cap. 1. De Episcopis audiuius à Domino nostro: Pastorem, qui constituitur Episcopus per Ecclesias in omni parocia, oportere esse sine crimine, in quem non cadat, reprehensio, expertem omnis iniquitatis hominum, non minorem aetatis quinquaginta, quodammodo in hac aetate inuulnile perturbations & externas calumnias superauit aduersus blasphemias, quæ multis à quibusdam falsis fratribus insinuantur, qui non norunt verbum Dei, quod est in Euangelio: Qui locutus fuerit verbum otiosum, reddet de eo rationem Domino in die iudicij. Et rursus: Ex verbis tuis iustificaberis, & ex verbis tuis condemneris. Sit igitur, si fieri potest, eruditus & peritus in scientia verbi conuenienter etati. Quod si in parua parocia grandior natu aliquis non reperitur, qui testimonio probatus & sapiens in Episcopatum constitui possit. Iuuenis verò ibi est testimonium habens eorum qui cum eo vixerunt, Episcopatus munere illum dignum esse, in mansuetudine & modestia senectutem præ se ferens, & probatus talium testimonio commendatur, is constituitur in pace. Tum I D E M capite secundo eiusdem libri, pergit demonstrare & ostendere, ex epistola Pauli ad Timotheum, qualis debeat esse Episcopus, & infert capite tertio: Probetur igitur, an vacet omni culpa in his quæ ad communis vite usum pertinent. Scriptum est enim: Exquirite diligenter assumendum in sacerdotium. Sit

Aquisgranense 1. sub Ludouico Imperator.

Sacerdotij initium & origo & proinde omnis Episcopatus.

Exod. 19.

Apostolorum constitutio.

Tit. 1.

Qualis in Episcopum debeat eligi vide, lect. 80, & cōsidera.

Aetas eligendi Episcop. & nō ex matrum vtero processerunt, cum illis de Episcopatu prouideretur à facinor. Matth. 12.

Iunctus non reprobatur in electione Episcopali

1. Timoth. 3.

igitur

Ioan. 13.

Bone Episcopi qualitates & virtutes, quas habere debet.

Ioan. 5.

Forma antiquitas obseruata in eligendo Episcopo.

Florebat tunc temporis Ecclesia. Sed marcescente flore, deperit auctoritas eiusmodi religio.

Anacletus 1.

Tit. 1.

Cyprianus Carthagini.

Vide quantum electionis cōmendat Cyprianus.

igitur expertis ire, quoniam inquit Sapiencia: Ira sapiens perdit. Sit miserior, non illiberalis, charitatis preditus, quoniam dicit Dominus: In hoc cognoscet omnes, quod me discipuli estis, si diligitis inimic. Sit facili ad comunicandum, studiosus viduarum. Hospitalis, propius ad suppeditandum, ad ministrandum paratum se exhibens, sine pudore inferniens, noscens quisnam dignior sit ut accipiat. Et cap. 5. Ne sit autem Episcopus acceptor personarū, neque diuitem reueretur vel assentetur illi praterquam quod decet, & neque pauperem contemnat, vel opprimat. In cibo & potu frugalem, & parcum se præbeat. Episcopus, ut possit sobrius esse dum corripit homines carentes disciplina, nec sit sumptuosus, nec delicatus, nec voluptuosus, neque honorū ciborū vorator. Sit autem patiens, longanimis in admonitionibus, copiosus in docendo, meditatione ac studio inuigilans in dominicis libris, nimis in lectionibus, ut scripturas diligenter exponat, Euangelij interpretetur conuenienter prophetis & legi. Interpretationes ex lege & prophetis procedant ad conuenientiam & similitudinem Euangelij. At enim Dominus, scrutamini scripturas, &c. Et c. 6. subdit: Ne querat Episcopus in peccatorum, maxime in gentibus detrimendum pariatur potius quam vltimū. Ne sit iniurius, nec rapax, nec expletor, nec diuitiarum cupidus, ne in odio habeat, ne sit loquax, ne falsum testimonium dicat, ne sit iracundus, ne contentiosus, ne vna negotijs impediatur, ne sibi inbeat, pro vltimo, ne sit aduocatus in pecuniarū litibus, ne sit ambitiosus nec duplicis mentis, neque bilinguis, neque ad calumniam, neque ad detrahendum præbetur aures, ne sit hypocrita, ad fissa gentiū ne accedat, vniuersi deceptionibus nō vtiens, ne sit cupidus nec auarus, quoniam hæc omnia infusa Deo sunt, & demonibus amica, &c. Itē c. 9. & 10. eiusdem lib. repetuntur ad instructionē Episc. quædam, quæ iam superius memorata sunt, & suis locis inferuntur. I D E M lib. 8. c. 2. Primus igitur ego petrus dico, Episc. ordinari debere (vt supra simul omnes constitimus) ex omni parte reprehensione carente, ab omni populo delecto, quo nominato & approbato conueniens populus cū collegio presbyterorū & Episcopis qui adsunt, in die dominico præcipimus ex omnibus interroget presbyteros & plebē, an is sit quæ petit in rectorē, quibus conuenientibus iterum interroget, sum omnes testificantur eum dignū esse hac magna & illustri gubernatione. Deinde an pietatem erga Deū coluerit, erga homines iusti seruauerit, vltimū si recte administrauerit, sine reprehensione diuina instituerit, atque omnibus simul ex veritate, non ex coniectura iustificauerit, eum esse veluti corā iudice Deo & Christo presente, nimirum etiam Spiritu sancto, atque omnibus sanctis & administratoris spiritibus. Tertio iterum interroget, an verus dignus sit sacerdotio, ut in ore duorū vel trium testium stet omne verbum, hisq; tertio assentientibus, illum dignū esse ab omnibus assensus petatur, quæ proprio animo prestantes audiatur, silentioq; imperato vnus ex primis Episcopis, &c. Vide mox, Episc. qualiter & à quibus ordinetur. Hinc ANACLETUS I. epist. 2. ad Episc. Italiae, & allegatur à Grat. 80. dist. c. Electionem: Electionem summorū sacerdotū sibi Dñs seruauit, licet electionē eorū bonis sacerdotibus & spiritualibus populis concessisset. Electionē enim illorū taliter Apostolus fieri iubet. Si quis sine crimine est vnus vxoris, vñ filios habēs fideles, nō in accusatione luxurie, &c. Vide residuum in vocab. Sacerdos, & Sacerdot. & inf. Hinc CYPRIANVS CARTHAGINENSIS multis alitis Episc. lib. 1. Epist. ep. 4. ad Felicem Episc. & Asturicā plebē, &c. Plebs (inquit) obsequens præceptis dicitis & Deum metuens, à peccato re præposito separare se debet, nec se ad sic illegi sacerdotis sacrificia misceat, cū ipsi maxime habeat potestatem eligendi dignos sacerdotes, vel indignos recusandi. Quod & ipsum videmus, de diuina auctoritate descende, vt sacerdos plebe presente sub omnium oculis deligatur, & dignus atq; idoneus publico iudicio ac testimonio cōprobetur, sicut in numeris Moysi præcepit Dñs, &c. Tu post paululū: Propter quod diligenter de traditione diuina & Apostolica obseruatione tenendū est & seruandū, quod apud nos quoque & ferè per prouincias vniersus tenetur, vt ad ordinationes ritè celebrandas, ad eam plebem cui prepositus ordinatur, Episcopi eiusdem prouincia proximi quique conueniant, & Episcopus delegatur plebe presente, quæ sit glorum vitā plenissime nouit, & vniscuiusque actum de eius conuersatione perspicit, quod & apud nos factum videmus in Sabini collegio nostri ordinatione, vt de vniuersi fraternitatis suffragio, & de Episcoporū qui in presentia conuenerant, quique de eo ad vos literas fecerant, iudicio, Episcopatus ei deferretur, & manus ei in locum Basilidis imponeretur, &c. I D E M eod. lib. epist. 6. quæ est ad Magnum, docet quod Episcopus septimum ordinare non potest, sicut conuincit Nouatum effecisse. Præterea EVSEB. CÆSAR. lib. 6. c. 29. Histor. Eccles. NICEPH. CALLIST. lib. 5. c. 26. meminerunt, quomodo etiam ante Cyprianum canonica electio obseruabatur. Nam quod post Anterum Romani de Episcopo, & summo Pontifice sollicitarentur: Cum (ait Nicephorus) Romæ Episcopi & fratres omnes in Ecclesia ad Episcopū creatum conuissent, atque suffragia deligenti, de multis præclaris & illustribus viris, quibus eam dignitatē colatum iri hominum opinio erat, variarent, esset etiam Fabianus, & quāvis de eo nulli Episcoporum in mentem veniret, de repente tamen ad solam columnam ac capiti eius insidens eum designauit, &c. Hinc & Concilium NICÆNVM I. can. 6. & allegat Gratia. dist. 65. c. Illud generaliter: Per omnia autem (ait) manifestum est, quod, si quis præter voluntatem & conscientiam Metropolitanū Episcopi fuerit ordinatus hūc statui hæc sancta & magna Synodus non debere esse Episcopum. Sanè si communi omnium consensu rationabiliter probato & secundum Ecclesiasticam regulam facto decreto duo vel tres per contradictionem contradicant, obtineat plurimorum sententia sacerdotum. Hoc confirmat eisdem temporibus celebratum Concil. ARELAT. I. can. 6. Et CONC. ANTIQCH. I. sub Iulio I. can. 19. licet verbis paulum prolixioribus. Sed & vide infra, Episcopus non neophytus ordinetur, &c. Porro NICEPH. præfatus lib. 8. Eccles. histor. c. 14. Narrat in locum Philogonij Episcopi Antiocheni Eustathium inuitum admodum & reluctantem à prouincialibus Episcopis, sacerdotibus, & communi populo Domini fuisse electum, & ad thronum petraatum. I D E M lib. 11. c. 30. atque THEODOR. CYREN. lib. 4. Eccles. histor. c. 8. referunt epist. quam maximū & semper Augusti VALENT. & GRATIA. Imper. miserunt ad Episcopos diocesis Asiæ: Phrygiæ, Pacatiana, &c. Vbi ad calcem sic legitur: Ille de re cum ad vos hæc literas scriberemus, conuocare etiam vos volumus de circandis vel etiā creatis Episcopis, vniuersi, administris, si scilicet eligatur ex sua mentis & doctrine, qui magistratū Episcopalem gesserint, præfatis, sequidem extantibus, ex ipsi presbyteris. Consimiliter presbyteri & diaconi ex ipso sacro clericorū ordine, vt omnia ex parte irreprehensibiles sint, qui non ex curia, vel ex militari magistratu sint lecti. Vide infra, Episcopus nō neophytus, &c. I D E M Niceph. lib. 12. c. 16. profert epist. Concilij C O N S T A N T I N. (vt credo) sub Flauiano & Damasi, & reliquos Episcopos Romæ cōgregatos, in qua ad calcē sic legitur: In vltimū prouideat, Apostolica Ecclesia Antiochia apud Syros, in qua primū venerandum Christianorū nomen extitit. Prouincialibus

Eusebius Cæsariensis, Nicephorus Callistus.

Mirauclofa Ecclesie Fabiani Papæ, Concilium generale 1. Nicæa celebrati.

Concilium Arelatense 1. Cui inter fuit Antiochianum 1.

Nicephorus Callistus.

Theodoretus Cyrensis.

Palladius Valentinianus & Gratiani de electione Episcoporum.

Constantino-politani cōcilij sub Flauiano, vt episcopi, vel vltimū Theodotus fecerunt.

C C

Origenes

Orientalis dioecesis Episcopo conuento acto, canonice & legitime, reuerendissimum & Dei amantissimum Flavianum Antistitem creantur, Ecclesia tota consentiente, & quasi voce una virum eum cohonestant. Quam electionem & ordinariam & legitimam Synodi etiam communitas comprobauit. In ea vero Ecclesia que aliarum omnium mater est, Hierosolymis reuerendissimum & Dei amantissimum Cyrillum Episcopum esse scimus, rite iam dudum à provincialibus Episcopis electum, qui sanè diuersis in locis aduersus Arrianos decertauit, &c. I D E M libro 13. cap. 2. de electione Ioannis Chrysofomi in Episcopatum Constantinopolitanum differens: Vbi (inquit) Constantinopolim peruenere, atque ibi quicumque euocati fuerant Episcopi presbiteri, omnes quidem alij suffragio ferendo consentire. Vnus tantum Theophylus Alexandrinus consecrationi obstitit, gloria illius detrahens, &c. Sed & SIMEON METAPHRASTES atque BERNARDVS IVSTINIANVS in vitam sancti Nicolai Episcopi Myrae ciuitatis, docent quomodo ex insperato omnium suffragio, diuino oraculo electus est. Sed tempus deficeret, si vellem historiis immorari, quoniam quidem nullo pacto antiquitus Episcopi instituebantur, qui non prius communi essent electi suffragio. Quod & innuit GREGORIUS NAZIANZENSIS oratione 18. quae est in diuum Athanasium, dum contra sacerdotes impios disputat, & de persecutione Athanasij disserit, atque de eius sapienter repetita electione & receptione in Episcopium Alexandrinum. Porro IOANNES CHRYSOSTOMVS, lib. 4. de sacerdotio, dum illud exponit, manus cito ne imponeris, &c. intelligit (ait) quanto non crimine modo, sed & supplicio (quod quidem in nobis fuit) eos liberauerimus, qui nos eo honoris perducit fuerant? Nam sicut his, qui ad id dignitatis electi ab alijs fuerint, non satis est defensionem hanc afferre: voluntarius ipse ad huiusmodi munus administrandum non accessit, atque ideo sanè non aufugit, quod non praescissum fore ut eligere sic neque eos qui elegerint subleuare quocquam poterit, si dixerint ignorasse se eum, quem eligere. Et caetera, per totum vbi de electione Basilij & sua multa differunt. Porro qualis debeat Episcopus eligi etiam AMBROSIVS MEDIOLANENSIS, lib. 10. Epistolae, epist. 82. ad Vercellensem Ecclesiam demonstrat: Itaque (inquit) cum in actu tum maxime in Episcopi petitione abesse debet malignitas, in quo vita formatur omnium, ut placido & pacifico iudicio praefatur vir omnibus, qui eligatur ex omnibus & qui medeatur omnibus. Supplicauerunt enim pro populo, eligi à Domino, probari debet à sacerdotibus, ne quid sit quod in ipso grauius offendat, cuius officium est pro aliorum offensa interuenire. Neque enim mediocri virtus sacerdotalis est, cui cauendum non solum, ne grauioribus flagitijs sit affinis, sed ne minimis quidem, ut sit promptus ad misericordiam, promissum non remordet, lapsum reuocat, compatiatur dolori, mansuetudinem teneat, pietatem dilgat, iram repellat, vel decoquat, sit quidem lituus plebis excitanda ad deuotionem, misericanda ad tranquillitatem, &c. Multa, quae certè pulchra sunt. Tum de electione & ordinatione sua dicit. Quam resistebat ne ordinaret, postremo cum cogere, saltem ordinatio protelaretur, sed non valuit praescriptio, praualuit impressio, tamen ordinationem meam Occidentales Episcopi, iudicio, Orientales exemplo probauerunt. Vide infra, Episcopus neophytus: quia cum electus est Ambrosius, dicitur adhuc fuisse catechumenus. Lege eandem in t. ad Timoth. cap. 3. & ad Titum 1. S A V E R V S S V L P I T I V S, lib. 1. in vi-

Simon Metaphraustes, Bernardus Iustinianus.

Gregorius Nazianzenus.

Ioannes Chrysofomus, 1. Timoth. 1.

Testimonium Chrysofomi de seipso.

Ambrosius Mediolanensis.

Qualis esse debet, qui elegendus est.

Ambrosius resistebat, ne ordinaretur.

Seuerus Sulpitius.

capite. S. Martini: Vna omnium voluntas, eadem vota, eadem sententia, Martinum Episcopum esse dignissimum, felicem fore tali Ecclesiam, sacerdotem. Pauci tamen & nonnulli ex Episcopis, qui ad constituendum Antistitem fuerant euocati, impie repugnabant, &c. Vide reliquum. De electione Episcoporum agit HIERONYMVS STRIDONENSIS, lib. 10. Commentariorum in Ezechielem, in cap. 33. cum illud exponit: Terra, cum induxero super eam gladium, & tulerit populus terrae virum unum de nouissimis suis, & constituerit eum super se speculatorem, &c. Item & in epist. 1. ad Titum. I D E M in Dialogo contra Luciferianos, & lib. 1. aduersus Pelagianos. Sed & de electione eorundem AVGVSTINVS HIPONENSIS, lib. 65. quaestio. ad Orosium, quaest. vltima. Illum (ait) cognoscimus missum à Deo, quem non paucorum hominum laudatio, vel potius adulatio eligit, sed illum quem & vita optima, & Catholicorum examen commendat, sacerdotum, vel etià qui vniuersorum populorum iudicio comprobatur, qui non appetit praesse, qui nec pecuniam dat, ut Episcopatus honorem acquirat. Nam qui praesse festinat, quidam Patrum eleganter expressit, dicens: Sciat, se non esse Episcopum, qui praesse desiderat, non prodesse, &c. Hinc longè ante illos Concilium ROMANVM I. sub Syluestro I. de Constantino Magno, cano. 5. Si fuerit omnium votina gratia (ait) non premio, non inuisione cupiditatis, nulli praeripiens gradum, sic ab omni Ecclesia eligatur consecrandus Episcopus, nullo de membris Ecclesiae interdicente, & omni Ecclesia conueniente. Et dixerunt Episcopi, placet. Item ut nulli Episcopo liceat, sine cuncta Ecclesia à nouissimo gradu usque ad primum ordinare neophytum (vide Neophytus) & dixerunt Episcopi, placet. Concilium ARELATENSE II. sub eodem Syluestro, canone 35. Placuit, in ordinatione Episcopi hunc ordinem custodiri, ut primo loco venalitate vel ambitione submoti, ab Episcopis nec nominentur, de quibus clerici vel laici ciues, erga unum eligendum habuerint potestatem. Hinc & Concilium LAODICENVM sub Liberio, can. 12. & allegat Gratianus dist. 61. cap. Episcopus non. Episcopus (ait) non oportet praeter iudicium Metropolitanorum & finitimarum Episcoporum constitui ad Ecclesiam principatum, nec eligantur nisi hi quos multo ante nota probabilisq; vita commendat, & nihilominus si in sermone fidei & recta operatione, per suam conuersationem fuerint probati. Vide & electio. Porro SYRICIVS I. epistola 3. ad vniuersos orthodoxos, cap. 1. Loquitur Apostolus (ait) ad Timotheum, Manus cito nemini imponeris, neque comunicaueris peccatis alienis. Quod proprie memoratur, ut examine habito, & probitate morum, & Ecclesiastico labore, sit commendatior qui vocatur in medium, ut summum sacerdotium possit accipere probatus iudicio, non fauore, susceptus veritate, non gratia, Apostolico ordine * sanctus, non precipiti voluntate, &c. Vide Episcopatus non inuadendus, &c. Et Concil. CARTHAG. III. sub eodem Syricio, cau. 40. & allegat Gratian. dist. 23. c. Illud, &c. Illud est statuendum, ut quando ad eligendum Episcopum conuenitur, si qua contradictio fuerit oborta (quia talia tractata sunt apud nos) non praesumant ad purgandum eum, qui ordinandus est, tres iam, sed postulerint ad numerum supradictorum unus vel duo, & in eadem plebe cui ordinandus est, discutiatur primo persona contradicentium, postremo illa etiam que obijciuntur pertractentur, & cum purgatus fuerit sub conspectu publico, ita demum ordinetur. Idem Concil. HIPONENSIS, cap. 39. Et Concil. CARTHAG. IV cui interfuit beatus Augustinus, can. 1. & allegat Gratian. dist. 23.

Hieronymus Stridonensis.

Augusti, Hiponensis.

Cocillium Romanum, 1. sub Syluestro 1.

Concilium Arelatense 2. anno 326.

Concilium Laodicenum.

Siricius 1.

1. Timoth. 5.

*Fretus.

Concilium Carthaginense 3. sub Syricio 1.

Concilium Hiponense, Concilium Carthaginense 4.

capite.

Que requirantur in Episcopo eligendo, vide lektor & cōsidera, si huc etiam obseruamus. * forte vacans

Breuis nostrae fidei Epilogus, Episcopo ordinando tenendus traditur.

capite. Qui Episcopus: Qui Episcopus ordinandus est ante examinetur, si natura sit prudens, si docibilis, si moribus temperatus, si vita castus, si sobrius, si semper suis negotijs * caens, si humilibus affabilis, si misericors, si literatus, si in lege Domini instructus, si in scripturarum sensibus canus, & ante omnia si fidei documenta verbis simplicibus asserat, id est, Patrem & Filium & Spiritum sanctum unum Deum esse confirmans, totamq; Trinitatis coessentialem ac consubstantialem & coaeternalem & coomnipotentem praedicans, si singulam quamque in Trinitate personam plenum Deum, & totas tres personas unum Deum; si incarnationem diuinam non in Patre, neque in Spiritu sancto factam, sed in filio tantum credat, ut qui erat in diuinitate Dei patris filius, ipse fieret in homine, hominis matris filius, Deus verus ex Patre, homo verus ex matre, carnem ex matris visceribus habens, & animam humanam rationalem, simul in eo aeterna natura, id est, Deus & homo, una persona, vnus filius, vnus Chrysim, vnus Dominus, creator omnium quae sunt, & author & Dominus & rector, cum Patre & Spiritu sancto omnium creaturarum, qui passus sit vera carnis passione, mortuus vera corporis sui morte, resurrexit vera carnis suae resurrectione, & vera anima resurrectione, in qua venit iudicare vivos & mortuos. Quarendum etiam ab eo, si noui & veteris testamenti, id est, legis & Prophetarum & Apostolorum unum eundemq; credat, auctorem & Deum. Si diabolus non per conditionem, sed per arbitrium factus sit malus. Quarendum etiam ab eo, si credat, huius quam gestimus & non alterius carnis resurrectionem, si credat, iudicium futurum, & recepturos singulos pro his quae gesserunt, vel poenam vel gloriam. Si nuptias non improbet, si secunda matrimonia non damnet, si carnium perceptio nem non culpet, si penitentibus reconciliatis communit, si in baptismo omnia peccata, id est, tam illud originale contractum, quam illa quae voluntarie admissa sunt, dimittantur. Si extra Ecclesiam Catholicam nullus saluetur. Cui in his omnibus examinatus, inuenitur fuerit plene instructus. Tunc enim consensu clericorum & laicorum, & conuento totius provinciae Episcoporum, maximeq; Metropolitanum, vel auctoritate vel praesentia, ordinetur Episcopus. Suscepto in nomine Christi Episcopatu, non sine delectatione nec suis moribus, sed his Patrum definitionibus acquiescat. In cuius ordinatione etiam etus requiratur, quam sancti Patres in praeligendis Episcopis constituerunt. Vide etiam infra, Omnino eadem inquirenda in eligendo & ordinando Episcopo, statuerunt Patres Concilij AQUIGRANENSIS II. cap. 1. & 2. cap. 2. Vide infra. Hinc COELBERTINVS I. epist. 2. ad Episcopos Viennenses & Narbonenses, cap. 5. & allegat Gratianus dist. 61. cap. Nullus: Nullus inuitis (ait) detur Episcopus (vide & supra, Electio) Clerici, plebis, & ordinis consensus, ac desiderium requiratur. Tunc aliter de altera eligatur Ecclesia, si de ciuitatis ipsius clericis, cui est Episcopus ordinandus, nullus dignus (quod euenire non credimus) poterit reperiri. Primum enim illi reprobandi sunt, ut aliqui de alienis Ecclesijs merito praeferrantur, habeat vnusquisque clericorum, suae fructum militiae in Ecclesia, in qua suam per omnia officia transigit aetatem (vide supra, Clericorum stipendia) in aliena stipendia minime alter obrepat, nec alij debitam alter sibi audeat vendicare mercedem. Sit facultas clericis renitendi, si se uiderint praegrari, & quos sibi ingredi ex transuerso agnouerint, non timeant resistere. Qui & si non debentur premium vel liberum de eo qui eos rectoris est debent habere iudicium. Et cap. 6. profertur: Abstineatur etiam ab illicitis ordinationibus.

Concilium Aquisgranense 2. Coelestinus 1.

Episcopus non detur inuitis, ab omnibus.

Clerici non frustandi stipendijs.

Nullus ex laicis, nullus bigamus, nullus qui sit vidua maritus aut fuerit, ordinetur (vide supra, Bigamus) sed irreprehensibilis, & qualem eligi Apostolus iat. Per Moysen Dominus praecipit: virginem accipiat, sacerdos uxorem. Subsequitur & supplet Apostolus eodem spiritu locutus, vnus vnus uxoris virum debere Episcopum consecrari. Ad hanc ergo eligantur formulam sacerdotum. Et si quae factae sunt ordinationes illicitae, reuocantur, quoniam stare non possunt, nec discussione nostram subterfugere poterint, quamuis latere se existiment, qui taliter peruenierunt, ut nulla religionis reuerentia obscuritate susceperunt. Non sit vana gloria palliatis, Episcopalem morem, qui Episcopi subsequantur. I D E M postea consequenter Danielem quandam taxat, qui Pontificali gaudens infula, omnia sibi licita putabat, variis vitijs & sceleribus maculans Pontificatus honorem, quem ab Episcopali caetu segregat. Vtinam tales inueniremus Pontifices hoc tempore, qui zelo optimo Episcoporum Galliae nostrae horrenda piacula & scelera, & infinita scandala, corripiendo profigerent: & eos aut submouerent, aut emendatos feruente congrua, redderent suae plebi pacatos. Porro his subscripsit LEO MAGNVS, epist. 82. quae est ad Anastasium Thesalonicensem Episcopum, cap. 5. & allegat Gratianus dist. 63. cap. Si forte: Cum de summi (ait) sacerdotis electione tractabitur, ille omnibus praepositus quem cleri, Plebisq; consensus concorditer postularit, ita ut si in aliam forte personam parium se vota diuiserint, Metropolitanum iudicio is alteri praefertur, qui maiori bus & studijs innatur & meritis. Tantum ut nullus inuitis & non petentibus ordinetur, ne ciuitas Episcopum non optatum, aut contemnat, aut oderit, & fiat minus religiosa quam conuenit, cui non liceret habere quem voluit, &c. I D E M epist. 87. quae est ad Episcopos Viennenses, increpat factum temerarium Hilarij cuiusdam Episcopi, qui Patroclum in locum vuentis Episcopi proiecti subrogare praesumpserit sine cuiusquam assensu, & dicit oportuisse ad minus vt expectarentur vota ciuium, testimonium populorum, quae referretur honoratorum arbitrium, electio clericorum. Quae in sacerdotum (ait) solemnium ordinationibus, ab his, qui norunt parum regulas, custodiri, ut Apostolica auctoritatis norma in omnibus seruetur, qua praecipitur, ut sacerdos Ecclesiae praefertur, non solum attestacione si delium, sed etiam eorum qui foris sunt, testimonio innatur, neque ullius scandali relinquatur occasio, cum per pacem & Deo placitam concordiam, consensus omnium studijs qui doctor pacis suus ordinatur (& post pauca subdit) qui praefertur est omnibus, ab omnibus eligatur, & Metropolitanum expectetur iudicium, &c. Vide Metropolitanus. Si autem contigerit aliter Episcopos ordinari & eligi, eorum ordinatio nulla est, ut ait I D E M epist. 90. quae est ad Rusticum Narbonensem Episcopum, cap. 1. & allegat Gratianus dist. 62. cap. Nulla ratio. Simulque à talibus ordinatos, decernit legitima ordinatione carere. Vide Ordinatus, &c. Hinc HORMISDA I. epist. 4. quae est ad Episcopos Hispaniae, cap. 1. & allegat Gratianus dist. 61. cap. In sacerdotibus: In sacerdotibus ordinandis, quae sunt à Patribus praescripta & definita, cogitatis, quia sicut caput est Ecclesiae Christus, Christi autem vicarij sacerdotum, sic & in eligendis his curam oportet esse praespicuum. Irreprehensibiles enim esse conuenit, quos esse necesse est corrigendis, nec quocquam illi deesse personam, penes quam est religionis summa, & substantia disciplina, * astinet quis praecium dominici gregis, ut sciat, quod meritum constituendi deceat, esse pastoris.

Ordinationes illicitae reuocandae 1. Timoth. 3.

Leuitici 21.

1. Timoth. 3.

Votum auctoritas.

Hormisda 1.

Ephef. 5.

1. Timoth. 3. Haec si diligenter aduertentur, non tamen facile de trinitate Episcopi Christiana plebs praesideret.

Concilium Turonense 1.

Concilium Nicaenum 2. generale 7.

Ofice 4.

Concilium Valentinianum Galliarum 3.

Examinatio eligendi Episcopi.

Concilium Aquiligranense 1. Gregorius 1.

Electio nis formam approbatam habes in persona Aeneæ electi in Episcopum Parifienfem per decessum Et. anradi epistola 98. Lu. pi. Ferraricenfis Abbas ad Guenilonē episcop. Suffraganeum.

Concilium Valentinianum Galliarum 3.

Concilium Aquiligranense 1. anno 437. Idem omnino supra concilium Carthaginens. 4. statuit.

Vide infra, Episcopus non neophytus aut laicus. &c. Vide reliquum. Idem & in Concilio T V R O N E N S I I I. cap. 8. sed reposuimus supra, Electio. Idem etiam vide infra, Episcopus conuerter dignè Deo, &c. Porro Concilium G E N E R A L E V I I. quod est Nicænum I I. cap. 2. Decernimus (ait) quemlibet quidem qui ad Episcopalem gradum est prouehendus, p. saltem omnino nosse, ut ex eo omnem quoque suam clerum ita imitari moneat. A metropolitano autem bene examinari, an ad sacros canones diligenter ac cum perferuatione, non autem obiter cursimq; legendos prompto paratog; sit animo, & sacrum etiam Euangelium, & librum diuini Apostoli, omnem diuinam Scripturam, & in diuinis preceptis versari, & populum docere. Nostra enim Hierarchie substantie sunt eloquia diuinitus tradita, diuinarum scilicet scripturarum vera scientia, sicut & magnus ait D I O N Y S I V S I. Si quis autem dubijs animi fuerit, & non libenter hac facere & docere voluerit, non ordinetur. Prophetice enim dicit Deus: Tu repulisti scientia, & ego te repellā, ne sis mihi sacerdos. Idem renouat Concilium V A L E N T I N I. G A L L I E I I I. sub Lothario Imperatore, cap. 6. vbi de examinando Episcopo, vnde quæque venerit, tractat. Primum cuius vita sit, deinde cuius scientia, & vigore Ecclesiastica sub oculis omnipotentis Dei agat. Metropolitanus in hac parte, Episcopis sicut Dei ministris adiutorum frentibus, ne maculata vita & pompis seculi iurgias, & simoniaca heresi pollutus, humilibus & modis membris Christi Ecclesiæ, ipsius supponatur Episcopus. Nec presumat, illiteratum & cupiditate nimia cecatum, reddidurus facti sui rationem, populo Dei praeficere. Si autem hoc negligenter egerit, iudicio Dei & fratrum Lateranensium esse culpandum. Et Concilium A Q V I S G R A N E N S E I. sub Ludouico Imperatore I. cap. 13. & allegat Gregorium lib. I. Pastoralium, in Proemio: Cum reum (ait) aut necessitas exposcit, pensandum valde est, ad culmen quisque regiminis qualiter ueniat, atque ad hoc rite perueniens qualiter ueniat, & bene uiuens, qualiter doceat, & rectè docens infirmitatem suam quotidie quanta consideratione cognoscat, ne aut humilitas accessum fugiat, aut peruenienti uita contradicat, aut uiam doctrina destituat, aut doctrinam presumptio extollat. Prius ergo appetitur tumor temperet, post autem magisterium, quod à non quærente suscipitur, uita commendat. Ac deinde necesse est, ut pastorem bonum quod uiuendo ostenditur, loquendo propagetur. Ad extremum uero superest, ut perfectis quæque opera, consideratio proprie infirmitatis deprimat, ne hac ante occulti arbitri oculos tumor elationis extinguat. Hinc subscibeus præmissum Concilium V A L E N T I N I I I. cano. 15. De uita (ait) & religione sua unusquisque Episcopus, tam in conuersatione sua, quam etiam in habitu & uultu & sermonis grauitate, talem se domi ferat, & suis & extraneis exhibere studeat, ut maturitate morum, & repudiatione omnium leuitatum ac uanitatatum, omnibus sibi adherentibus seseq; intuentibus formam discipline & ueracundie ac modestie infundat. Porro Concilium A Q V I S G R A N E N S E I. cap. 11. Uisum est (ait) omnibus, & unumquemque Pontificum scire oportere fidem sinceram, id est, qualiter illum fidem ac credulitatem sanctæ Trinitatis in uinitate Deitatis sibi tenere atque credere conueniat, ac ceteros perfecte instruere, qualiter & ipsi credendo salui fieri possint. Summos uero sacerdotes, inexcusabiliter nosse oportet, ut ex ueteris nouiq; testamenti scriptis, quæ uera sunt salutiq; omnium proficua, proferre doctè sciam, uidelicet quantum diuina gratia cœlitus inspirare cuique dignetur.

quia neminem in hac incertitudine positum assequi omnia posse certum est, quosque illo perueniat, ubi erit Deus omnia in omnibus. Vide Episcopi officium, &c. Porro de eligendis Episcopis etiam Concilium L A T E R A N E N S E sub Alexandro I I I. parte prima, capite tertio: Cum (ait) in sacris ordinibus, & ministeriis Ecclesiasticis, & etatis maturitas, & morum grauitas, & scientia literarum, sunt inquirenda, multo fortius hoc in Episcopo oportet inquire, qui ad curam positus aliorum, in seipso debet ostendere, qualiter alios in domo Domini oporteat conuersari. Eapropter ne quod à quibusdam ex necessitate temporis factum est, in exemplum trahatur Apostolus, presentis decreto statuimus, ut nullus in Episcopum eligatur, nisi qui iam trigessimam ætatis annum egerit, & de legitimo sit matrimonio natus. Qui etiam uita & scientia commendabilis demonstratur. Cum autem electus fuerit, & confirmationem acceperit, & Ecclesiasticorum honorum administrationem habuerit, decessu tempore de consecrandis Episcopis à canonicis definitis, is ad quem spectant beneficia que habuerat, disponendi de illis liberam habeat facultatem. Hoc allegat Gratianus distinct. 75. capite, Quoniam, & distinct. 13. capite, Si qui Episcopi, &c. Vide mox, Episcopi qualiter conferuntur, &c. Hac autem renouat & repetit L E O X. sessione nona, Concilij Lateranensis quod celebravit. Hoc quoque præcedens decretum nouissimè confirmauit Concilium T R I D E N T I N U M generale sessione septima, de reformatione, capite primo: Ad cathedralium Ecclesiarum regimen (ait) nullus nisi ex legitimo matrimonio natus, & etate, natura, grauitate morum literarumq; scientia, iuxta constitutionem Alexandri tertij in Concilio Lateranensi promulgatam (habes superius) prædictus assumatur. Et sessione uigesima secunda, quæ fuit sexta sub Pio I V. canone secundo decreti reformationis, Quicumque posthac ad cathedrales Ecclesias erit assumendus, is non solum natalibus, etate, moribus & uita, ac aliis que à sacris canonibus requiruntur, plenè sit præditus, uerum etiam in sacro ordine antea * saltem sex mensium spatio constitutus, quarum rerum instructio, si eius notitia nulla aut recens in curia fuerit à sedis Apostolicæ legatis, seu nunciis prouinciarum, aut eius ordinario, eoque deficiente à uicinijs ordinarijs sumatur. Scientia uero præter hac huiusmodi polleat, ut muneri sibi iniungendi necessitati possit satisfacere. Ideoque antea in uniuersitate studiorum, magister, sine doctore, aut licentiatum in sacra Theologia uel iure canonico, merito sit promotus, aut publico alicuius Academia testimonio idoneus ad alios docendos ostendatur. Quod si regularis fuerit, à superioribus sue religionis similem fidem habeat. Prædicti autem omnes, unde instructio seu testificatio erit sumenda, hac fideliter & gratis referre teneantur, alioquin eorum conscientias grauitè oneratas esse scient, & Deum & superiores suos habebunt ultores. Vide supra, Electio, & Clericus, & Presbyter, & Sacerdos, & sequentia, quia multa adhuc restant infra dicenda, quæ rectè superioribus coherere noscuntur. Episcopi eligendi ætas.] Habes in superiori annotatione, ex Clemente I. & aliis, ut aut quater hoc expressum. Vide etiam, Ordinandorum ætas. Episcopi electio non differenda.] Vide infra, Episcopatus non diu yacet, &c. Episcopi electio à Metropolitano confirmetur.] Vide in uocabulo, Metropolitanus, ubi multa ad hoc pertinentia reperies. Episcopus non neophytus, aut laicus,

Concilium Lateranense sub Alexandro 3. patrum 280. anno domini 1150.

De etate eorum qui ad Episcopalem ordinem sunt promouendi, de qua & superius diximus.

Leo X.

Tridentinum nouissimè concilium generale.

Que requiruntur in Episcopo, ut ordinando & eligendo.

Vide sequens decretum Zosimi Episcopi, unde hoc desumptum est, & Cælestini I.

Hec maxime nostra tempora spectat, qui bas et Abbates & Episcopos inuicem, contra ius & fas atque decreta maiorum Ecclesiæ præfide. Canon Apostolorum.

Nectarius & electus Episcopus nondum baptizatus.

Ambrosius Caecilianus Episcopus electus.

Theodoretus Cyrenensis.

Concilium Nicænum manu & uniuersale.

Ioannes Chrysostomus.

Hieronymus Stridonensis.

Innocentius I.

Episcopus non neophytus nec trinitatis, & ecclesiæ figuræ præponatur, uide & c. sidera nostra tempora.

Talem quæritur in illius potestati nostræ formæ.

nec trinitatis, aut indignus eligatur & ordinetur.] Hoc iam in superiori annotatione magna ex parte probatum est. Verum tamen quædam referuauimus, quæ oportet hic inseri poterunt, & libenter more solito & ordine cæpro communicabimus. Sic quippe & in uocabulo, Neophytus, atque Laicus, multa adhuc reperies. Sed quæ ad Episcopos & pastores attinent, hic reposuimus fideliter. Igitur C A N O N A P O S T O L O R U M 79. Eum, qui ex uita Gentili accesserit & baptizatus fuerit, uel ex improba uiuendi ratione, non est æquum protinus Episcopum fieri. Niquis enim, ut qui sui nondum experientiam ostenderit, sit aliorum magister, nisi forte hoc diuina gratia fiat, &c. Sicut accidit refert N I C E P H O R V S C A L L I S T V S, libro duodecimo, capite duodecimo, dum Nectarius electus est in Constantinopolitanum Episcopum, qui nondum fuerat baptizatus. Lege historiam, quia pulcherrima est, & lecta dignissima. Idem accidit & in A M B R O S I O M E D I O L A N E N S I: nam adhuc catechumenus, Episcopus factus est, ut ipsemet & se restatur, libro decimo Epistolæ epistola 82. ad Vercellensem Ecclesiæ Ordinationem (ait) meam Occidentales Episcopi iudicio, Orientales etiam exemplo probauerunt, & tamen neophytus prohibetur ordinari, ne extollatur superbia, &c. Idem de eodem restatur T H E O D O R E T V S C Y R E N S I S, lib. 4. historiæ Ecclesiasticæ, capite nono. Sed ad alia reuertamur Concilium N I C E N V M I. generale, canone secundo, quod & allegat prædictus Ambrosius loco præallegato, & Gratianus distinct. 48. capite, Quoniam: Quoniam multa sive per necessitatem, sive ex quacunque causa contra regulam gesta sunt, ita ut homines ex uita gentili nuper adhuc accedentes ad fidem, & qui paruo tempore catechizati uel instructi, statim ad spiritalium baptismum uenerint, & continuo ut baptizati fuerint, etiam ad Episcopatum uel ad presbyterium prouehentur, rectè esse uisum est, de cetero nihil tale fieri. Nam & tempore opus est, ut sit catechumenus, & post baptismum multa probatione indiget. Hinc & I O A N N E S C H R Y S O S T O M V S libro quarto de Sacerdotio contra eos, qui indiscretè assumuntur ad Episcopatum apicem, & rudes atque imbeciles sunt, nec tanto ministerio digni grauitè inuehit, damna que sibi & proximis inferunt enumerans. Sed & H I E R O N Y M V S S T R I D O N E N S I S, libro secundo, Commentariorum in Ilaïam, capite tertio, ubi illud exponit, Et dabo pueros principes eorum, &c. Quantum Ecclesiæ detrimentum sit, Episcopus neophytus & ignarus eidem præponere, ostendit. Et hinc est quod rectè statuit I N N O C E N T I V S I. epistola duodecima, ad Aurelium Episcopum Carthaginensem, & allegat Gratianus distinct. 61. cap. Miserum, sic loquitur: Quis (ait) indignitate, qua molestia malè tractetur Ecclesiæ, præcipueq; Episcopus relegam uel audiam, & tua fraternitas bene nouit. Et ego tam idonea, tanto dolori uerba inuenire non possum, dum facile imponuntur manus, dum negligenter summus sacerdos eligitur. Ecco facta est querela publica, que fecit semper, ut communis omnibus tremenda sit reuerentia. Sic clerici Ecclesiasticorum dogmatum nutriti uel honorati intra altaria Christi respiciuntur, sic præteruenerunt promouentur, quasi uenas sit ad Primatum per ordinem peruenire. Nam cum inuolui mandatis nexibus, adhibitis uel moribus abruptè adfiscuntur ad tanti collegij sacerdotum, & illi uidentur contenti de quibus oportuerat eligi, & isti male introiiti qui præter ordinem irruunt potius quam eli-

guntur. Quam enim miserum est, cum magistrum fieri, qui nunquam discipulus fuit? Eum summum fieri sacerdotem, qui nunquam in ullo gradu obsecutus fuerit sacerdoti? Relege præfectorum literas, & uide que uel falso uel pro certo sublimium potestatum annotantur scriptis. Perdimus profecto nos ipsos, inquam, sanctimoniam reuerentiam, qui quasi uilissimum aliquid summus efficitur sacerdos, ut iam incipiat quasi noxium aliquid publicis interlocutionibus condemnari. Præterita ergo mala digna seueritate coercantur, & de cetero caveatur, ne Ecclesiæ sanctitas, per nostram fatigata negligentiam, perdat privilegia que est per uiros uenerabiles conscuta. Hinc S O S I M V S I. epist. I. ad Hefychium Salonitanum Episcopum, & allegatur à Gratiano distinct. 36. & distinct. 69. cap. ubi. Qui Ecclesiasticis, &c. Exigit dilectio tua præceptum Apostolicæ sedis, in quo Patrum decreta consuntur, & significas nonnullos ex monachorum populari cœtu, quorum solitudo quauis frequentia maior est, sed & laicos ad sacerdotium festinare. Hoc autem specialiter & sub prædecessoribus nostris, & nuper à nobis interdictum constat, literis ad Gallias, & Hispanias, transmissis, in quibus regionibus familiaris est ista presumptio, quæ nec Africa super hac admonitione nostra habeatur aliena. Ne quis penitus contra Patrum præcepta, qui Ecclesiasticis disciplinis imbutus per ordinem non fuisse, & temporis approbatione diuinis stipendijs eruditus, nequaquam ad summum Ecclesiæ sacerdotium aspirare presumeret, & non solum in eo ambitio inefficax haberetur. Verum etiam in ordinatores eius ut caverent, eo ordine, quæ sunt ordine contra præcepta Patrum crediderunt presumentium. Fide miramur, ad dilectionem tuam statuta Apostolicæ sedis non fuisse perlata. Laudamus igitur constantiam propositi tui, nec aliud de Pontificij tui ueteri censura auctoritatis genus expectandum fuit, quam ut talibus ambitionibus pro præceptis Patrum in prociectu fidei constitutus occurreres. Igitur si quid auctoritati tue (quod nos non opinamur) astutus desuisse, supplementum. Obstitit talibus ordinationibus, obstitit superbie & arrogantiæ uenienti. Tecum faciunt præcepta Patrum, tecum Apostolicæ sedis auctoritas. Si enim officia secularia principum locum non uelutibulum actionis ingrederentur, sed per plurimos gradus examinatis temporibus deserunt. Quis ille tam arrogans, iam impudens inuenitur, ut in cœlesti militia que propensius ponderanda est, & sicut aurum repetitis ignibus exploranda, statim dux esse desideret, cum tyro ante non fuerit? Et prius uelit docere, quam discere? Adfuecat in domini castris, in lectorum primis gradu diuini rudimenta seruiui, nec illi uile sit, exorcisiam, acolytum, subdiaconum, diaconum, per ordinem fieri, nec hoc saltem, sed statuti maiorum ordinatione temporibus. Iam uero ad presbyterij fastigium talis accedat, ut & nomen etas impleat, & meritum probitatis stipendia antea testetur. Iure inde summi Pontificis locum sperare debuit, facit hoc nimia remissio, consuetudinem nostrorum qui pompam multitudinis querunt, & putant ex hac turba, aliquid sibi dignitatis acquiri. Huius passim numerus popularitatis, etiam his locis ubi solitudo est talis reperitur, dum parochias extendi cupiunt, aut quibus aliud prestare non possunt diuinos honores largiuntur, quod oportet districtè semper esse iudicij. Rarum est enim omne quod magnum est. Idem pene C O E L E S T I. I. epist. 2. ad Episcopos Viennenses & Narbonenses, astruit, & allegatur à Gratiano distinct. 9. c. Ordinatio: Ordinatus (ait) Episcopus quosdam qui uilem Ecclesiasticis ordinibus ad tante dignitatis fastigium instituti contra Patrum decreta, huius usurpatione qui se hoc recognoscit fecisse, didicimus, cum ad Episcopatum his gradibus,

Sofimus 1. Papa.

Decretum quod indubium, qui eligitur in Episcopum, per omnes prius suos ordines fuisse probatos, quod ita supra ex cœlio Tridentino assertum ostendimus. Hæc quàm in ueterum Gallia moribus circumfers.

Attende singulos minores ordines oportere habere Episcopum & subsecutores non per saltum, uide. Ordo.

Cælestinus I.

Confirmatio superioris decreti.

quibus frequentissime cautum est, debeat perveniri, ut minoribus initiati officii ad maiora firmentur. Debeat enim ante esse discipuli, qui doctores esse desiderant, ut possint dicere quod didicerunt. Omnis vita institutio hac ad id, quo tendit, se ratione confirmat. Qui minime literis operam dederit, preceptor esse non potest literarum. Qui non per singula stipendia creverit, ad meritum stipendii ordinem non potest pervenire. Solum sacerdotium inter illa, rogo, vilium est? Quod facilius tribuitur cum difficilius impleatur. Sed iam non facilius est laicos ordinare, quos nullus fieri ordo permittit, sed etiam hi quorum crimina longe lateq; per omnes sunt nota prouincias, ordinantur. Tum de quodam Daniele tractat, qui pollutus erat incestu sacrum virginum, & multorum facinorosa accusatione pulsatus, & Episcopus ordinatus est. Sed quid, si hic Cælestinus in nostra incidisset tēpora? Quibus tot videmus Pontifices aulicos. Venari imagis doctos, muliercularum amores, quam oues errabundas colligere? Eandem quærimoniam renouat & suo tempore LEO I. Epist. 87. ad Episcopos Viennenses, vt in dictione, Episcopatus non inquadendus, dicitur. Patet ita IDEM CŒLESTINVS I. Epist. 3. ad Episcopos Apulię & Calabriae, cap. 2. & allegat in parte Gratianus distinct. 61. cap. Quid proderit, &c. Audiuimus (ait) quasdam propriis destitutas rectoribus ciuitates, Episcopos sibi velle petere de laicis, tantumq; fastidium tam vile credere, ut hoc his qui non Deo, sed seculo militauerint. Estiment nos posse conferre, non solum male de suis clericis (in quorum contemptum hoc faciunt) iudicantes, sed de nobis pessime, quos credunt hoc posse facere sentientes. Quod nunquam auerent, si non quorundam illic his consentiens sententia conuinceret. Ita nihil, quæ frequentius sunt decreta, proficiunt, ut hoc quas nunquam de hac parte scriptum fuerit ignoretur. Quid proderit per singula clericos stipendia militasse, & omnem egisse in dominicis castris etatem, si hi qui presuturi sunt ex laicis requirantur? Qui vacantes seculo & omnem Ecclesiasticum ordinem nescientes, saluta prapropere in alienum honorem ambiunt, immoderate cupiditate transcendere? Et in aliud vite genus calante reuerentia Ecclesiastica disciplina transire? Talibus itaque qui iuris nostri, id est, canonum gubernacula custodimus, necesse est obuiemus, hisq; fraternitatem nostram epistolis commoneamus, ne quis laicum ad ordinem clericatus admittat, & sinat fieri, unde & illum decipiat, & sibi causas generet, quibus reus constituitur decretalibus fiat. Hinc & Concilium ARELATENSE III. canone secundo: Licet de laicis ordinandis (ait) prolixiora tempora antiqui Patres (vide infra, Laici qualiter ordinandi) ordinauerint, obseruanda tamen quia crescente numero Ecclesiarum, necesse est nobis plures clericos ordinare, hoc inter nos sine preiudicio duntaxat canonum conuenit antiquorum constituere, ut nullus Metropolitanorum, cuique laico dignitatem Episcopatus tribuat, sed nec reliqui Pontifices, presbyteri vel diaconatus honorem conferre presumant, nisi anno integro fuerit ab eis premissa conuersio. Hinc & LEO I. Aggarum & Tiberianum seditose ex laicis constitutos in ordine Episcopatus, relinquit examinis iudicio promotorum, epist. 85. ad Episcopos Africanos, per Mauritaniam Cæsariensem constitutos. Idem quoque Concilium AVREIANENSE V. canone nono. IDEM verò LEO I. Epistola 82. ad Anastasium Episcopum Thessalonicensem, capite tertio: In ciuitatibus quarum rectores obierint, de substituentibus Episcopis hac forma seruetur, ut is qui ordinandus est, etiam si bone vite testimonio fulciatur, non

Laici nullo modo possunt Episcopi fieri.

Hec & hoc quæ functionem certum.

Leo I.

Cælestinus I.

Concilium Arelatense 3. sub Leone I.

Vitam & hoc nostro seculo effectum mada-retur. Leo I.

Aurelianense concilium 5. Leo I.

laicus, non Neophytus, non secunda coniugis sit maritus (vide supra Bigamus) aut qui unam quidem habeat, vel habuerit, sed quam sibi viduam copularit. Sacerdotum enim iam excellens est electio, vt hæc que in aliis Ecclesie membris non vocantur ad culpam, in illis tamen habeantur illicita. Hoc allegat Gratianus distinct. 32. capite, Omnis. Et Concilium CABILO NENSE I. capite decimo, vbi non ab alio, nisi à comprouincialibus, clero, & ciuibus, eligi iubetur in defuncti subrogandus locum: aliter irrita decernitur eius ordinatio. Vide superiori annotatione de eligendo Episcopo, & electio IDEM LEO I. epistola 85. quæ est ad Episcopos Africanos per Mauritaniam Cæsariensem constitutos, capite primo, & allegat Gratianus distinct. 61. cap. Miramur. Eisdem Episcopos corripit, eò quod ad Episcopatum homines indignos triuales & laicos prouherent. Miramur (ait) tantum apud vos per occasionem temporis impacati, aut ambientium presumptionem, aut tumultum valuisse popularem, vt indignis quibusque & longe extra sacerdotale meritum constitutis, pastorale fastidium & gubernatio Ecclesie crederetur. Non est hoc consilium populis, sed nocere, nec prestare regimen, sed augere discrimen. Integritas enim presidentium, salus est subditorum, & ubi est incolumitas obedientia, ibi sana est forma doctrina. Principatus autem quem aut seditio extorsit, aut ambitus occupauit, etiam si moribus aut actibus non offendant, ipsius tamen iniuriam sui est perniciosus exemplo. Et difficile est, vt bono peragantur exitu que malo sunt inchoata principio. Quod si in quibuslibet Ecclesie gradibus prouidenter scienterq; curandum est, vt in Dei domo nihil sit inordinatum nihilq; preposterum, quanto magis elaborandum est, vt in electione eius, qui supra omnes gradus constituitur, non erretur? Nam totius familia domini status & ordo nutabit, si quod requiritur in corpore, non inueniatur in castitate. Vbi est illa beati Pauli Apostoli per spiritum Dei emissa preceptio, qua in persona Timothei, omnium sacerdotum Christi numerus eruditur, & perinde unicuique nostrum dicitur: Manus cito nemini imponas, neque communicaueris peccatis alienis. Quid est cito manus imponere, nisi ante etatem maturitatis, ante tempus examinis, ante meritum laboris, ante experientiam discipline, sacerdotalem honorem tribuere non probatis? Et quid est communicare peccatis alienis, nisi talem officii ordinantem, qualis ille est qui non meruit ordinari? Sicut enim boni operis sibi comparat fructum, qui rectum seruat, in eligendo sacerdote iudicium, ita graui semetipsum afficit damno, qui ad sua dignitatis collegium subleuat indignum. Non enim in ouisquam persona pratermittendum est, quod institutus generalibus continetur, nec putandus est honor ille legitimus, qui fuerit de prauaricatione collatus. Deinde ex Apostolo & lege, sacerdotem debere esse vnus vxoris virum, quæ virgo ante fuerit, probat, intelligens per hoc, vt in his prouectionibus, non solum matrimoniorum castimoniam, sed etiam laborum merita cogitanda, ne aut à baptismo rudibus, aut à seculari actu repente conuersis, officium pastorale credatur, cum omnis gradus militia Christianæ de incrementis profectuum debeat æstimari, an possint cuiquam maiora committi. Tum subdit Leo idem. Miramur, beatorum Patrum venerabiles sententias, cum de sacerdotum electione loquerentur, eos demum idoneos sacris administrationibus censere, quorum omnis etas à puerilibus exordiis usque ad prouectiores annos, per discipline Ecclesiastica stipendia cucurisset, vt unicuique testimonium prior

Concilium Cabilonense 1.

Leo I.

Hec quid si Leo inuitus ad hoc constare.

Hæc, oro, obserua, quia cruda sunt & pia

Hæc allegat Gratianus cau. 1. q. 1. c. Principatus.

1. Timoth. 4.

Hæc allegat Gratian. dist. 78. ca. Quid est cito.

1. Timoth. 4. Leuitic. 21.

Allegat Grat. dist. 1. cap. miramur.

vita

vita praberet, nec posset de eius prouectione dubitari, cui pro laboribus multis, pro moribus castis, pro actibus strenuis, celsioris loci premium deberetur. Si enim ad honores mundi suæ suffragio temporis, sine merito laboris indignum est peruenire, & notari ambitus solent, quos probuatis documenta non adiuvant, quam diligens & quam prudens habenda est dispensatio diuinorum numerum, & cælestium dignitatum, ne in aliquo Apostolica & canonica decreta violentur, & his Ecclesia Domini regenda credatur, qui legitimarum institutionum nescit, & totius humilitatis ignari, non ab infimis sumere incrementum, sed à summis volunt habere principium, cum valde iniquum sit & absurdum, vt imperii magistris, noui antiquis, & rudes præferantur emeritis? Porro subleuenter profectur, arguens eos, eò quod bigamos & laicos Episcopos ordinarent, quod districtè fieri prohibet, & subdit cap. 2. pœnam quæ eos manet, qui indignos ordinant. Qui (ait) in Episcopis ordinandis sanctorum patrum statuta neglexerint, & quos reuolare deberant consecrari, si consecraverint qualem sacerdotem non liceat, etiam si aliquo modo damnum proprii honoris euaserint, ordinationis tamen eius vltoribus non habebunt, nec ei sacramento intererunt, quod neglectis diuino iudicio præstitere, &c. Eadem est constitutio de Episcopis, qui indignos ad ordines promouerint. Vide, ordo. Porro ea quæ superius dicta sunt confirmat & renouat Concilium TICINENSE sub Ludonico 2. Imperat. cap. 1. & etiam HORMISDA I. epistola 4. ad Episcopos Hispaniæ vbi Episcopos probandos in fide & moribus antequam ordinentur, inseruit quod superiori annotatione citauimus tum subdit: Aestimemus (ait) quis precium Domini gregis, vt sciat quod meritum constituti deest esse pastoris. Hoc ita fiet, si non Sacerdotij gradus salu quodam passim laicis transferantur. Longa debet vitam suam probatione monstrare cui gubernacula, committuntur Ecclesia. Non negamus esse in laicis Deo placitos mores, sed milites suos probatos sibi querunt instituta fidelia. Discere prius quisque debet antequam docent, & exemplum religiosa conuersationis de se potius aliis præstare quam sumere, emendationem esse conuenit populo, quem necesse est orare pro populo. Longa obseruatione religiosus cultus tradatur, vt luceat & clericilibus obsequiis erudiendus inseruiat: vt ad venerandi gradus summa perueniat, qui sit fructus humilitatis ostendat. Non leue nec vacuum fuit, quod nec apud veteres quidem nisi leuitici generis viri ad sanctæ admittentur altaria, ne pessime meritis contemptis, aut precio aut presumptione ad sacros cultus impar accederet. Tunc migrabant per illam prerogatiuam familiarum ad instituta cultorum, nunc est doctrina pro genere. Quod illis fuit nasci hoc nobis imbui. Illos tabernaculo dabat natura, nos altaribus paruit disciplina. Nec tantum de laicis, consecrari inibebimus, sed nec de penitentibus quisquam quidem ad huiusmodi gradum profanus temeratur aspiciet. Satis illi postulanti sit venia. Quia conscientia absoluit reum, qui se peccata sua populo scit teste confessum. Quis enim quem paulo ante vidit iacentem, veneratur antistitem? Præferens miserandi criminis labem, non habet lucidâ sacerdotij dignitatē, &c. Addit, de Episcopatibus non emendis. vide Simonia, &c. Porro electionem laicorum & indignorum cauendam, suadet GREGORIUS I. libro 1. registri dist. 9. epistola 5. ad Vescinum ducentem & clerum atque plebem Ariminensem, & præcipue adhuc lib. 4. registri epistola 3. ad Childbertum regem Francorum, Peruenit (ait) ad nos obuenimus Episcopis,

Hæc allegat Gratian. cau. 1. q. 7. cap. exigentia, & caut. 25. q. 1. ca. Si qui Episcopi.

Concilium Ticinense. Hormisda 1.

Notabile dictum.

Hoc allegat Gratian. dist. 61. cap. In sacerdotibus.

Hæc oro attende & lege.

Non de Penitentibus est Episcopus eligendus.

Gregorius I. Quod multis retro annis à Gregorio in regno Franciæ in habitum videt, considera si emendatum fuerit.

quosdam ex laicis tonsurari, atque ad Episcopatum precipiti saltu conscendere, & qui discipulus non fuit, inconsiderata ambitione magister efficiatur. Et quoniam quod possit docere non dedit, sacerdotium tantummodo gerit in nomine, nam laicos in sermone pristino persequeretur & opere. Quomodo ergo pro aliorum peccatis intercessurus est, qui sua primitus non deservit? Talis enim pastor non nuntius gregem, sed decipit, &c. tum subdit. Et quia pestiferum nimis est, & sanctæ Ecclesia vniversali contrarium, in sacrum quempiam ordinem non meritis, sed precio collocari, hortamur vt tam detestabile facinus de regno suo excellentia vestra prohiberi percipiat, &c. Idem libro 7. epistola 13. ad Brunichildem reginam Francia cap. 1. Officium sacerdotum in partibus vestris, sicut didicimus, in tanta ambitione perducitur, vt sacerdotes subito, quod graue est nimis, ex laicis ordinentur. Sed quid isti acturi sunt, quid populo præstaturi, qui non ad utilitatem, sed fieri ad honorem Episcopi concupiscunt? Hi ergo qui necdum quod docere debeant dederunt, quid aliud agunt, nisi vt paucorum prouectus illicitus, fiat multis inuitus, & in consensionem Ecclesiastica moderationis obseruantia deducatur, quippe vbi nullus regulariter ordo seruatur? Hoc expresse vt prohibeatis, exoro, & sub destructi anathematis interpositione interdico, ne vilius ex laico habitu subito ad Episcopatum audeat gradum accedere, neque pro Ecclesiasticis ordinibus quilibet quicquam dare, vel sit ausus accipere. Vide, ordo, Sacramentum, & Simonia, &c. Idem eodem libro 7. epistola 10. ad Aetherium Lugdunensem Episcopum. Hoc dignum detestatione (ait) ad nos peruenit, quod quidam desiderio honoris impleti, defunctis Episcopis, tonsurantur, & sumi repente ex laicis sacerdotes, atque inuerecunde religiosi propositi ducatum arripiunt, qui nec esse adhuc milites didicerunt. Quid putamus, quid isti subiectis præstaturi sunt, qui antequam discipulatum limen attingant, tenere locum magistrorum non formidant? Quia de re necesse est, vt quamuis inculpati quisque sit meriti, ante tamen per distinctos ordines Ecclesiasticis exerceatur officio. Videat quod imitetur, discat quod doceat, informetur quod teneat, vt postea non debeat errare, qui eligitur viam erranti demonstrare. Qui ergo religiosa meditatione poluitur, vt placeat, & sic lucerna super candelabrum posita luceat, vt aduersa ventorum vis irruens, conceptam eruditionis flammam non extinguat, sed augeat. Nam cum scriptum sit, vt prius quis probeatur, & sic ministret, nullo ante probandus est qui populi intercessor assumitur, ne sicut causa ruinae populi sacerdotes mali. Nulla igitur contra hoc excusatio, nulla potest esse defensio, quia cunctis liquido notum est, quæ sit in huius rei diligentia egregij sollicitudo doctoris, qui Neophytum ad sacros orationes vetat accedere. Sicut autem tunc Neophytus dicebatur, qui initio in sanctæ fidei erat conuersatione plantatus, sic modo Neophytus habendus est, qui repente in religione plantatus, ad ambiendos honores sacros irrepserit. Ordinatus ergo ad ordines accedendum est. Nam casum appetit, qui ad summa loci fastigia, postpositis gradibus, per abrupta querit ascensum, &c. Hoc statutum sequens & approbans etiam AURELIANVS I. epistola missa ad Constantinum Imperatorem & Irenem matrem eius, super adoratione venerandarum Imaginum, quæ habetur & inseritur actione 1. Concilij generalis 7. Nicæni 2. grauitur tulit, quod Tharastus ex laicorum ordine à caliga militari, contra sanctorum canonum censuram, factus est Patriarcha Constantinopolitani. Et quod dicere pudet (ait) & graue facere est, qui regendi adhuc & docendi sunt, doctores neque

Et quid nunc?

Non frustra toties rem eandem repetierim, cum hoc necesse viderem in regno nostro emendati, quod hic distinctissime cauendum decernitur.

1. Timoth. 3.

1. Timoth. 3. Quis sit Neophytus.

Adrianus 1.

Tharastus ex laicis in Episcop. Constantinop. ordinatus.

erubescunt videri nec metuunt, ducatione anima- rum impudenter assumunt, quibus via omnis ignota decoris est, & quod ipsi gradantur ignari sunt. Quod quam primum quamve sit, temerarium, seculari or- dine & disciplina monstratur. Nam dum Dux exer- citus non nisi labore & sollicitudine expertus eligitur, quales animarum duces esse possunt, qui in Episcopa- tus cultum immatura cupiunt festinatione conscendere? huius saltem rei comparatione considerent, & aggredi repente inexpertos labores abstinent, quippe qui non dedicerint quod docent. Unde canonica instituit cen- sura, nequaquam ex laico ad Sacerdotium repente transire, & nisi per eius fidelem concursum pro sancta- riorum Imaginum erectione, eius consecrationi assensum omnino tribuere nequimus. Sed & ipse THARASIVS CONSTANTINOPOLITANVS Episcopus epistola ad Orientales Episcopos, quae in- scripta & lecta est coram patribus actione 3, eius- dem Niceni 2. Concilij, se quidem ex laicis re- pente ad Episcopatum assumptum confitetur, ne tamen de sua fide quisquam dubitaret, prolixam texiit fidei confessionem, vbi Trinitatis mysterium Incarnationis dispensationem, sanctorum communionem, & venerationem Imaginum, & Haereticorum omnium damnationem comple- ctitur, proxi in aliis synodis factum est, vide suis quibusque locis. Symbolum, Imago, &c. Quin & eundem Tharasium, NICOLAUS I. epistola ad Phorium, de quo mox dicemus, qui ex Neo- phytus ordinatus Episcopus etiam Constantino- politanus, Nectarium sanctissimum & Ambro- sium, de quibus ante locuti sumus, & hunc Thar- asium in sui defensionem assumebat, vt habes in Concilij GENERALIS III. Constantino- politani 4. actione 4. Sic autem obiectionibus Pho- rij responderet: Quod de Nectario, (ait) obicit, necesse- ria magna urgebat, ne Domini Ecclesia in pessima he- resis inuoluta caligine destituta pastoris viduata rem aneret, nec Synodus vt hoc iterum fieret confirma- rit, nec instituit, & ideo privilegia paucorum legem communem non faciunt. De Tharasio iam super ius dictum est. De Ambrosio vero, qui non instinctu hominum, sed diuina vocatione per miraculo- rum prodigia electus est, vide supra. Propterea & superioribus decretis annuens Concil. BRAC- CARENSE II. cap. 38. & Concilium AQUI- GRANENSE I. sub Ludouico I. Imperatore cap. 11. vbi allegat HERONVMVM epistola ad Oceanum exponentem illud i. Timothe. 3. non Neophytum &c. Heri (ait) catechumenus, hodie Pontifex: hanc in amphitheatro hodie in Ecclesia: vespere in circo, mane in altari: dudum factor histrionum, nunc virginum consecrator. Idem praefatus NI- COLAUS I. conuenit epistola ad Episcopos Asiae & Libyae de electione Ignatii Sanctissimi Patriarchae Constantinopolitani, & intrusione Phorij cuiusdam laici, & militari habitu viri, contra sacros canones subito tonsurati. Idem facit & insigni illa epistola ad Michaelcm Imperatorem, enumerans schismata & dissensiones, quae inde exorta sunt. vnde & decreuit coram omni Ec- clesia Dei pro deiectione Ignatii, vel consecratio- ne Phorij nunquam consentit. Hinc Concilium CONSTANTINOPOLITANVM IV. generale 8. actione prima acclamauit. Anathe- ma Phorio, qui contra regulas sacras & sanctorum Apostolorum Romanorum veteranda decreta, repente de curiali administratione secularique militia sublati, superstitie Ignatio tyrannice à quibusdam Schismaticis subrogatus est (vide in-

Tharalij cle- rici exulatur.

Nicolaus I.

Concilium Constantinop. 4. generale 8.

Execratur Ne- ctarius, Am- brosius, & Thar- asius, qui ex laicis & Neo- phytis assum- ptum sunt.

Concilium Braecarense 2. Concilium Aquigranense I.

Hieronymus Seridonensis.

Nicolaus I.

Concilium ge- nerale 8. sub Basilio Impe- ratore 321. Epi- scoporum.

frà, Episcopo viuenti alius non substituat. &c.) eiusdem Phorij etiam cano. 3. ordinationem irri- tam ducunt & cano. 6. anathematizant eum pa- tres eiusdem Concilij. Et cano. 5. pro futuro sta- tuunt hoc modo: Proinde canonicam stabilitatem in Ecclesijs semper manere in Christo cupientes, renouamus & confirmamus terminos & sanctiones quae olim à sanctis Apostolis & sanctis patribus nostris editae sunt (& infra) Prioribus ergo canonibus concordantes desinimus, neminem de Senatoria dignitate vel mun- dana conuersatione nuper tonsuram, sub intentione vel expectatione Pontificatus vel Patriarchatus honoris. Clericum, aut monachum, aut huiusmodi scindere gra- dum, scilicet per singulos ordines diuini sacerdotij plu- rimum temporis fecisse probetur. Neque enim propter timorem vel amorem Dei aut expectationem transuen- seundi viam virtutum, sed ob amorem gloriae aut prin- cipatus consus huiusmodi reperitur. Magis autem coercemus huiusmodi, si ab imperatoria dignitate ad hoc compellatur. Si vero quis per nullam suspicionem praedictae concupiscentiae & expectationem, sed propter ipsum bonum humilitatis, quae est circa Christum Ie- sum, abrenunciatis mundo fiat clericus, aut Mona- chus, & omnem gradum Ecclesiasticum transgens per desinuit nunc temporis irreprehensibilis inuenius exti- terit & probatus, ita vt in gradu lectoris annum com- pleat, in Subdiaconi vero duos, inque Diaconus tribus. Presbyter quatuor annis, bene placuit sancta & vni- uersali Synodo, eligi hunc atque admitti. Circa hos au- tem, qui religiose morati in ordine clericorum & mo- nachorum, digni iudicati sunt Pontificatu pariter & honore, praedictum tempus abbreviamus, nimirum se- cundum quod Episcoporum prelati probauerunt qui per tempora fuerunt. Si vero praeter hanc definitionem no- stram quisquam ad iam factum supremum honorem promotus extiterit, reprobetur & ab omni sacerdotali operatione prorsus abiciatur, vnde qui extra sacros canones sit promotus. Iunge praecedentia & sequen- tia, & lege quae in vocabulo, Episcopatus non ambi- endus, &c. dicentur.

Episcopi electio non ambitione, nec precio procuratur. Vide infra in dictione, Episcopus non ambiendus, nec emendus, &c. & in vocabulo, Simonia, vbi cuncta rectè dis- posita inuenies.

Episcopus electus consecratur, & vbi quomodo, atque à quibus debeat conse- crari & ordinari. Vide & Metropolitanus, &c. de consecratione Episcoporum libet paucis tra- ctare, quia hoc vanum & inutile quidam putant, & tanquam inuentitium. Verum ab Apostolo- rum temporibus vsque ad nostra tempora legiti- mè obseruatum monstrabimus. Sic enim Canon APOSTOLORVM I. loquitur, Episcopos à duo- bus vel tribus Episcopis ordinatur. Sed ex eorundem Apostolorum institutione tradit CLEMENS I. libro 3. Constitutionum Apostolicarum cap. 20. Episcopum mandamus ordinari à tribus Episco- pis, vel ad minus à duobus. Non licere autem ab uno vobis constitui. Nam duorum vel trium testium fir- mus inuisque exiit. Hinc lib. 8. cap. 33. dicit consequenter: Si quis ab uno ordinetur Episcopo, deponatur ipse & qui eum ordinauit. Quod si necessi- tus postulet ab uno ordinari, eò quod non possum plu- res accedere propter persecutionem vel propter aliam huiusmodi causam, asseratur decretum commissionis plurium Episcoporum: Ego Simon Chanaanus dispo- no. Idem libro 8. cap. 2. vbi dixit quemadmo- dum debeat celebrari electio Episcopi (vt supe- rius diximus) Tam (ait) silentio imperato, vnus ex

Decretum ge- nerale 3. Pa- trum.

Tam longè sumus à salu- te, quam dif- similibus his statutis recidi- mus, & exitiale faci- mus: quocir- ca agnoscamus qui necdum primi ordinis gradus forci sunt, & multa millia reditum Ec- clesiae diripiunt.

Canon Aposto- lorum I.

Clemens I.

primis

Forma & ritus consecrati Episcopi antiqui tus obseruatus

Vide quia tem- pore Apostolo- rum Euchartisia dabatur Episco- pis ordinandis, & infelix Cal- uinell

Anacletus I.

Vide ieiunium celebrandi cu- precibus.

Vide S. Chris- ma.

Dionysius A- reopagita.

Cur Euangelia Episcopo co- secrando im- ponantur.

Anicetus I.

Iacobus frater Domini à tri- bus Apostolis Episcopus con- secratus.

Concilium Arelatense I.

Nicephorus Callistus.

primis Episcopis cum duobus alijs stans prope altare, reliquos Episcopos & presbyteris, Diaconis, diuina Eu- angelia super caput eius qui ordinatur aperta tenen- tibus, dicit orationem, & finita oratione reliqui sacer- dotes dicant, Amen (oratio inferitur ibidem) & cum eis vniersus populus. Et post orationem vnus ex Episcopis, tradat Euchartisiam in manus ordinati & ipso manè collocetur à reliquis Episcopis in suo throno, omnibus eum osculantibus osculo in Domino. Post ve- rò lectionem legis & prophetarum, epistolarum no- strarum, actuum, & Euangely, ordinatus saluet Ec- clesiam his verbis: gratia Domini nostri Iesu Christi. Et charitas Dei & communicatio sancti Spiritus, sit cum omnibus vobis, Amen. Et omnes respondeant: & cum spiritu tuo. Post haec verba alloquatur populum sermonibus exhortatorijs. Idem Anacletus I. epist. 2. ad Episcopos Italiae: vide mox. ANACLETVS I. epist. 2. ad Episcopos Italiae, & allegatur à Gratiano distinct. 75. cap. ordinationes, & ab Luo- nelib. 3. decreto. Ordinationes (ait) Apostolorum auctoritate Apostolica, ab omnibus qui in eadem fue- rint provincia Episcopis sunt celebranda. Qui simul conuenientes scrupulose diligenter agant, ieiuniumque cum omnibus celebrent precibus. Et manus cum san- ctis Euangelijs quae praedicantur sunt imponentes, Do- minica die hora 3. orantes, sacraque unctione exem- plo Prophetarum & Regum capita eorum (more Apo- stolorum & Moysi) ungentes, quia omnis sanctificatio constat in spiritu sancto, cuius virtus inuisibilis, sancto- Chrismati est permixta, & hoc ritu solemnè celebrent ordinationem. Quod si simul omnes conuenire minime poterunt, assensum tamen suis precibus praebant, & ab ipsa ordinatione animo non desint. Hinc DIONYSIVS AREOPAGITA libro Ecclesiasticae Hie- rarchiae parte 2. capit. 5. vbi de differentia sac- rorum ordinum locutus est (vt habes repositum in vocabulo, ordo) tandem sic Pontificis consec- rationem & aliorum ministrorum subiungit: Praesul igitur vbi sacrandus offertur, vtrouque genu pos- sito ante altare, supra caput habet à Deo tradita Eu- angelia manumque pontificis atque hoc modo à con- secrante Pontifice castissimis imprecationibus con- sumatur: Quod post haec parte 3. eiusdem capi- tis mystico sensu prosequitur scilicet Quid manus impositio, quid crucis signum, quid Euange- lij liber, &c. quae omnia perfectionem, quae polle- re debet Pontifex, insinuant. vt suis locis dicetur. De Euangeliorum vero impositione super caput eius, dicit hoc signare Theologiam omnem, om- nem diuinam actionem quae illi traditur, vt intel- ligatur virtutis omnis particeps, & scientiam sin- gularem debere habere, quae ad totius Pontificij perfectionem tendit, &c. vide, Manus impositio, &c. Denique ANICETVS I. epist. I. ad Episco- pos Galliarum: Scimus (ait) beatissimum Iaco- bum qui dicebatur iustus, qui etiam secundum car- nem frater Domini nuncupatus est, à Petro, Iacobo, & Ioanne, Apostolis, Hierosolymorum Episcopum or- dinatum esse. Si autem non minus quam à tribus A- postolis tantus vir ordinatus fuit Episcopus, patet pro- fecto eos formam instituentem Domino tradidisse non minus quam à tribus Episcopis, Episcopum ordinari debere. Idem Concilium ARELATENSE I. cap. 21. hoc semper obseruari solitum in conse- crationibus Episcoporum, multis in locis confir- mat NICEPHORVS CALLISTVS & praeci- puit libro II. Ecclesiasticae historiae capite 46. vbi narrat Mosen quendam à catholicis Episcopis consecratum exulibus Saracenorum: Quam ob causam (ait) Romani duces Lucio reiecto Mosen ad

Episcopos qui in exilio agebant duxere, à quibus ille Episcopali unctione accepta ad Saracenos transiit, & pacificatione rebus inter eos & Romanos compositis, pio sanctoque Episcopatum administravit, &c. Idem lib. 12. cap. 16. citat epistolam patrum Concilij CON- STANTINOPOLITANI ad Damasum & re- liquos Episcopos Romae congregatos, vbi sic le- gitur: Porro de singularibus Ecclesiarum admini- strationibus veterem scitis esse sanctionem, & Sancto- rum NICEAEAE congregatorum patrum decretum, in provincia quaque (canone 4. Niceni Concilij aliàs allegati) Provincia eius Episcopi, & cum eis si illi velint finitimi quoque electiones & consecrationes & vbi publico peragant, &c. Idem Nicephorus, li- bro 13. cap. 33. vbi de Porphyrio impio loquitur, qui post mortem Flauiani viri sancti tyrannice Antiochenam sedem occupauerat: Administris (ait) tyrannice cupiditatis assumptis (simile enim si- mili amicum prorsus est) praedonum more thronum conscendit, veluti lupus quidem non pastor, eademque ipsa hora consecrationem à Severiano & Acacio nec non Antiocho accepit. Ad eò autem illis ea res depro- perata est, vt receptos ritus plurimos, in sacra initiatio- ne praetermisserint. Idem libro eodem 13. cap. 2. Theo- philus (ait) non solum Ioanni (Chrysostomo) suffra- gatus est, sed eundem etiam per manus impositionem consecrauit. Idem ibidem cap. 9. Manus autem sacras Gerontio Nicomediensi Episcopo imposuit He- racleus. Sed & in alijs multis locis meminit con- secrationis Episcopalis: sed ista sufficient. Ad de- creta patrum pergamus Concilium CARTHAGINENSE II. cano. 12. Placet omnibus, vt in- consulto primatui cuiuslibet Provinciae tam facile nemo praesumat, licet cum multis Episcopis in quocun- que loco sine eius vt dictum est praecipio, Episcopum ordi- nare si autem necessitas fuerit, tres Episcopi in quocun- que loco sint cum primatis praecipio ordinare debeant Episcopum. Hoc decretum allegat Martinus Bra- carensis in collectorio cap. 2. & post Gratianus distincti 31. cap. Placet & distinct. 64. cap. Episco- pum. Idem & Concilium TRENSE ex epi- stola 4. SYRICI I. in Concilio 80. Episcopo- rum Romae conscripta ad Africanos Episcopos, & allegatur à Gratiano distinct. 64. cap. extra. Extra conscientiam sedis Apostolicae, hoc est, prima- tis, nemo audeat ordinare. Integrum enim iudicium est, quod plurimorum sententia consequatur. De con- secratione quoque Episcoporum agit Conci- lium CARTHAGINENSE III. cap. 39. & CARTHAGINENSE IV. cui interfuit Augu- stinus canone 2. & allegat Gratianus distinct. 23. capite Episcopus dum, &c. Episcopus (ait) cum ordinatur, duo Episcopi ponant & reneant Euangeli- um super eum fundente benedictionem, reliqui omnes Episcopi, qui adsunt, manibus suis caput eius tangant. Porro quae ab eo interroganda sint, habes expres- sa ex eodem concilio supra. Hinc & Concilium AFRICANVM sub Bonifacio I. cano. 16. can- dem legem renouat: Statuimus (ait) vt secundum formam antiquam non minus quam tres ordinent Episcopum, excepta ea prouincia quae paucos habet Episcopos vt Tripolis, vbi Episcopi sunt quinque tan- tummodo, & possunt forte de ipso numero vel duo ne- cessitate aliqua occupari. Difficile est enim, vt de quo- libet numero omnes possint occurrere. Nunquid hoc ipsum debet impedimento esse Ecclesiasticae utilitati? Licitum igitur erit duos adiungere vicinos, sicut Au- relius Carthagenensis conuulsi. Et refricauit cano- nem aliàs memoratum Carthagenensis 3. concilij.

Moses Sarace- norum Episco- pus consecra- tus.

Hoc conciliū non fuit gene- rale, sed prou- inciale vbi & Nectarius Epi- scopus electus est, de quo su- pra.

Concilium Carthag. 2. sub Syricio.

Concilium Te- lence, Syricius I.

Concilium Carthaginense 3. & 4.

* verticem.

Concilium Africanum sub Bonifacio 3.

Hinc

Bonifacius 1. Hinc BONIFACIUS I. epist. 3. ad Hilarium Episcopum Narbonensem statuit, ut iuxta canones Patrum vnaquæque Provincia Metropolitanæ sui in omnibus rebus ordinationem semper expectet, & ibidem corripit Patroclum Episcopum, qui in locum defuncti Episcopi Lutubensis alium, in alia provincia prætermisso Metropolitanæ contra patrum regulas ordinavit, quod & videbis in vocabulo, Metropolitanus, &c. hinc & NICOLAUS I. epist. ad Ioannem Rauennanensem Episcopum allegatur à Gratiano distinct. 63. cap. Episcopos. Episcopos per Emiliam non consecres, nisi post electionem vel consensum cleri & populi. Denique de ritu consecrationis agit etiam INNOCENTIUS I. epistola 2. ad Victricum Rhotomagensis Episcopum cap. 1. & Concilium R. EGIENSE sub Sixto scilicet canone I. ed quod duo temere præsumperant in partibus Gallia ordinate Episcopum, grauer corripuit illos, sicque definit: Itaque ordinationem quam canones irritam definiunt, nos quoque vacuandam esse censuimus, in qua prætermissa trium præsentium, nec expetitibus conprovincialium litteris, Metropolitanique quoque voluntate neglecta, prorsus nihil quod Episcopum faceret ostensum est. Idem subdit cano. 2. Placuit de voluntate Domini, remoto hoc, qui perperam assumptus erat Episcopus, seri omnino fratrum constitutionem Ecclesiasticam traditione seruata, &c. Hinc LEO MAGNVS epist. 82. ad Anastasium Thessalonicensem Episcopum, & allegatur à Gratiano distinct. 67. cap. de persona. De persona autem consecrandi Episcopi, & de cleri plebisque consensu Metropolitanus Episcopus ad fraternitatem tuam referat, quodque in provincia bene placuit, scire te faciat, ut ordinationem rite celebrandam tua quoque firmet autoritas, quarectis dispositionibus nihil mora aut difficultatis debet afferre, ne gregibus Domini desit cura pastorum. Hinc Concilium in CYZICORVM Metropoli congregatum Hellespontinæ regionis epistola ad Leonem Imperatorem, statutum commemorat, ut Episcopi consecratio celebraretur, conuenientibus Prouinciæ cunctis Episcopis, & si per agritudinem foret, aut pro aliis necessariis & inuitabilibus causis absentes sint, propriis tamen litteris ordinationi factæ consentientibus. Et perinde damnat Timotheum impij cognoimento Aeluri Hæretici ordinationem in Alexandrinum Episcopatum, quæ facta fuerat à duobus Episcopis suæ factionis, nequaquam Aegyptiaco consentiente concilio, & ab Episcopatus ordine sentiunt eximendum. Predictum trium Episcoporum assistentiam confirmat GREGORIUS I. responsione 8. ad interrogata Augustini Cantuariensis. & GREGORIUS II. epist. 8. ad Bonifacium Moguntinensem Archiepiscopum. Hinc & ANASTASIUS II. decreto quod allegat Gratianus causa 16. cap. Sanè Thessalonice. Sanè Thessalonices Episcopi ob metum Imperatoris Anastasij, Timotheo Constantinopolitano Episcopo consenserunt, quem Concilium Chalcedonense anathematizauerat. Quadragesima verò Episcopi Illyrici & Græcia conuenientes in unum per professionem in scriptis factam, & à proprio Metropolitanano dissenserunt & discesserunt, & Romam mittentes Romano Episcopo communicare in scriptis professi sunt (& paulò post) Cum Dioscorus iunior manus impositionem accepisset à Rege, recesserunt multi indines populorum dicentes, quia secundum quod continentur canones sanctorum Apostolorum, non est hic factus Episcopus, & ideo non recipitur. Princeps enim

inbronizauit eum. Item in vita Symmachi scripserit PLATINA CREMONENSIS & alij, quod cum idem Symmachus Papa legitimus à clericis, nequam apud Theodoricum regem fuisset accusatus, Rex præsumpsit visitatorem sedi Apostolicæ ordinare Petrum quendam Altiuiæ ciuitatis Episcopum contra canones, sed Symmachus congregata Synodo 115. Episcoporum seipsum purgavit, & inuasorem sedis Apostolicæ Petrum damnauit, simulque cum eo Laurentium Nucernæ ciuitatis Episcopum & postea idem Symmachus in Concilio ROMANO II. quod celebravit, ne papam possit quis laicus eligere vel sacrare, vide, Papa & supra Electio atque Episcopus eligatur, &c. vbi autem debeat Episcopus consecrari Concilium AVRELIANENSE IV. sub Pelagio I. cano. 5. Id regulariter perspicimus decernendum, ut Episcopo in ciuitate in qua per decretum eligitur ordinandus, in sua Ecclesia cui presertur est consecratur. Sanè si subitò necessitas temporis hoc implere non patitur, licet melius esset in sua Ecclesia fieri, tamen ut sub presentia Metropolitanæ aut certe, ut eius autoritate intra prouinciam à conprovincialibus omnino ordinetur. Idem Concilium PARIENSE I. cano 8. sub eodem Pelagio vt supra citauimus, electio, &c. Sed & TOLETANVM Concilium I. V. sub Honorio I. cano. 18. Quicumque deinceps ad ordinem sacerdotij postulatur, & in his que prædicta sunt (vide, Episcopatus non ambiendus) in nullo horum deprehensus fuerit & examinatus, probabilis vita atque doctrina exiterit, tunc secundum synodalia vel decretalia constituta, cum omnium clericorum vel ciuium voluntate ab vniuersis conprovincialibus Episcopis, aut certe à tribus in sacerdotem die Dominica consecrabitur, conuenientibus ceteris qui absentes sunt litteris suis, & magis autoritate vel presentia eius qui est in Metropoli constituitis. Episcopus autem Prouincialis ibi consecrandus est, vbi Metropolitanus elegerit. Metropolitanus autem non nisi in ciuitate Metropoli conprovincialibus ibidem conuenientibus. Si quis autem deinceps contra prædicta veteri canonum, ad gradum sacerdotij indignus aspirare contenderit, cum ordinatoribus suis adepti honoris periculo subiacebit. Vide &, Episcopi electio, vel Episcopatus non diu vacet, &c. Nam ibi multa sunt reposita, quæ etiam nostrum institutum confirmant. vide & manus impositio. Porro Concilium TRIDENTINVM generale nouissimum sessione 7. cap. 9. decreti reformationis. Ad maiores (ait) Ecclesias promoti, munus consecrationis infra tempus à iure statutum suscipiant, & prorogationes ultra sex menses concessæ nulli suffragentur. Vide residuum infra Episcopatus non diu vacet, &c. vide sequentia. vide & Gregorium I. lib. 1. Regist. epist. 1.

Episcopi euocati ad consecrationem alterius adire teneantur.] Concilium EPAVNENSE sub Sigismundo rege & Gelasio I. canone 1. Immutabili constitutione decretum est, ut cum Metropolitanus fratres & conprovinciales suos ad Concilium aut ad ordinationem cuiuscunque sacerdotis crediderit euocandos, nisi causa euidens eadidj exiterit, nullus excuset. Vide, Concilio omnes adesse teneantur, &c.

Episcopi consecratio non æstimetur precio,] GREGORIUS I. in Concilio Romano à se congregato prædicens, vt habes libro 4. Registri epist. 44. Antiquam (ait) patrum regulam sequens, nihil unquam de ordinationibus accipiendum esse constituo, neque ex datione pallij, neque ex tradi-

Platina Cremonensis.
Concilium Romanum 3. sub Symmacho.
Episcopus vbi debeat consecrari.
Concilium Aurelianense 4.
Concilium Parisiense 1.
Concilium Toletanum 4. sub Honorio 1.
Concilium Tridentinum generale.
Concilium Epauense huic inter fuit s. Claudi.

Libertus Carthaginensis.
Leo nonus.
Cœcilij Sufionense ad S. Medardum sub Catolo rege.
Ebbonis Episcopi Rhemensis damnatio.
Nicolaus 1.

tionem chartarum, neque ex ea quam noua per ambitionem stimulat inuenit appellacione pastelli. Quia enim ordinando Episcopo Pontifex manum imponit, Evangelicam lectionem minister legit, confirmationis autem eius epistolam notarius scribit, sicut Pontificem non decet, manum quam imponit vendere, ita minister vel Notarius non debet in ordinatione eius vocem suam vel calamum venundare. Pro ordinatione vero, vel pallio, seu chartis, atque pastello, eundem qui ordinandus est vel ordinatus est omnino aliquid dare prohibeo. Residuum vide in vocabulis, ordo, Sacramentum, Chrisma, Manus impositio, Simonia, & similibus.

Episcopi confirmatio à summo Pontifice petenda.] Hoc ex Concilio Carthaginensi 2. & Syricio 1. supra expressum est. hinc & LIBERTVS CARTHAGINENSIS Diaconus Historiographus, in breuiario de causa Nestoriana capite 18. Flavianus (ait) qui sortitus est post Acacium, Episcopatum Constantinopolitanum, non consistit sine Romano Episcopo inbronizari, sed transmissit Synodicam Pape Romano Felici: Idem fecit & successor eius Euphianus, &c. Sic quoque LEO IX. epist. 4. ad Petrum Antiochenum Episcopum faciendum iubet, vt nullus inbronizetur, priusquàm à summo fuerit Pontifice confirmatus. Hinc & in Concil. SVESI ONENS I. apud S. Medardum celebrato, in causa Huic Mari Episcopi Rhemensis, dum ille accusaretur, quod viuentium Ebbone prædictæ vrbs presule propter scelera pulso, sedem inuasisset, coram Synodo ille in sui iustificationem, porrexit epistolam totius Gallia Episcoporum manibus subscriptam, ad Apostolicam sedem, pro confirmatione ipsius ordinationis. Quoniam sedes Apostolica per Sergium Papam, Ebbonem damnauit Episcopum, adeo vt inter laicos communionem tantum habere mereretur. Ostendit etiam ipsi Christianissimi Principi Carolo, coram sancta Synodo, diploma sacrum, ipsius venerandi principis manibus insignitum, & sigillo subterfignatum ex approbatione suæ ordinationis, ad eandem sanctam & Apostolicam scilicet Ecclesiam Romanam Ecclesiarum matrem. Sicque euidentiſſimis documentis ostensum est Huicemarum canonicè electum, canonicè ordinatum, & canonicè pallio Apostolicæ sedis rata ordinatione perfectum, & in culmine primatis in Metropolitana authoritate viquequaque & in omnibus confirmatum. Quod verò etiam sit ad Apostolicam sede confirmatio Episcopatus petenda, liquet ex omnibus penè Conciliorum statutis, vbi non nisi Apostolica sede consultata, aliquis ausus est sedem Episcopalem ascendere, vt etiam ex epist. I. NICOLA I. ad Episcopos Asia & Libya colligitur, non ei supplicaretur, vt confirmaret consecrationem Phorij intrusi (vt supra diximus) in locum sanctissimi Ignatii Patriarchæ Constantinopolitani quod nequaquam ipse voluit confirmare. Hinc Gratianus eiusdem Nicolai I. distinctio 22. citat decretum cap. Mediolanensibus, &c. Patriarcha (ait) cuiuscunque apicem sine Metropolis primatus, aut Episcopatum Cathedras, vel Ecclesiarum cuiuscunque ordinis dignitatem instituit Romana Ecclesia, illam vero solum Christi fundauit, &c. Vide, Romana Ecclesia & Papa, & Episcopatus, &c.

Episcopus altero viuenti in eadem Ecclesia non possit subrogari.] I lena sunt historice exemplis, eorum qui vel tyrannicè vel dolosè Episcopis viuentibus subrogati sunt. Verum-

tamen paucis quidem contenti erimus, quia plura in vocabulo, Episcopatus, & alibi dicturi sumus. Igitur sic CYPRIANVS CARTHAGINENSIS lib. 2. epistolatum epistola 11. ad Cornelium: Episcopo (ait) confirmato & electo non decet alium subrogare. Schismaticis (inquit) semel resbntum dedimus, nec mandare desistimus, vt perniciosam diffusionem & concertationem depolita, impietatem efficiant matrem deserere, & agnoscant atque intelligent Episcopo semel facto & collegarum ac plebis iudicio & testimonio comprobato, alium constitui nullo modo posse. Proinde pacificè sibi ac fideliter consuliſſe, vt si se asseriores Euangelij & Christi esse constituerent, prius ad Ecclesiam reuertantur. Aliter facientes. Idem schismaticos decernit lib. 2. epistolatum epistola 10. ad eundem Cornelium. Hinc & DAMASVS I. epistolam 1. ad Paulinum Antiochenum Episcopum: Eos (ait) qui ab Ecclesiis ad Ecclesias migrauerunt, tandem à nostra communione alicuius habemus, donec ad eas redierint ciuitates in quibus primitus sunt constituti. Quod si quis alius, alio transfugante, in locum viuentis ordinatus est, tandem vacet sacerdotij dignitate, qui suam deseruit ciuitatem, donec successor eius quiescat in Domino. Hinc & INNOCENTIUS I. epist. 30. ad clerum & populum Constantinopolitanum, loquens de Ioanne Chrylostomo in exilium relegato, cui substitutus fuerat Artacius, vt testatur Nicephorus Callistus libro 13. historie Ecclesiasticæ cap. 32. In locum (ait) viuentium Episcoporum alij surrogantur quasi qui ab eiusmodi delictis prorumpunt, à quopiam indicari possunt, rectè quocunque vel dicere vel facere posse. Nunquam sane patres nostros talia ausos fuisse, sed potius vetuisse cognouimus, ne cui in locum viuentis, per consecrationem alium substituendi sit potestas. Animè enim consecratio sine electio reprobata, honorem adimere Episcopo potest, quandoquidem neque Episcopus ille esse potest, qui iniquo substituitur. Quoniam hæc contra canonum obseruationem sunt. Canonibus porro obseruandum esse scribimus, qui Nicæe sunt decreti, quos solum solum consistari decet Ecclesiam Catholicam, & iuxta eos indicare. Hinc eundem Artacium post mortem exautorauit, & omnes qui ei communicauerunt Episcopos, vt qui Episcopatum quasi adulterio polluerint. hinc est quod & narrat POSIDONIUS CALAMENSIS in vita S. Augustini, quod in locum Valerij Episcopi Hipponensis viuentis suffectus est, non vt Episcopus, sed vt consecrator, vnde sic loquitur: Venerabilis senex, ne ab alia Ecclesia Augustinus Episcopo peteretur formidans, sciens se corpore & ætate infirmissimum, egit secretis litteris apud primatem Episcopum sedis Carthaginensis, allegans imbecillitatem corporis sui etatisque grauitatem & obsecrans vt Hipponensi Ecclesie ordinaretur Episcopus, qui sine Cathedra non tam succederet, sed consecrator accederet Augustinus. Quo igitur Beatus Valerius optauit & rogauit satagens rescripto impetrauit. Postquam petitionem ad visitandum adueniente ad Ecclesiam Hipponensem tunc primatè Nyndia Megalio Calamensi Episcopo. Et Valerius Antistes Episcopis qui tunc aderant, & clericis omnibus Hipponensibus, & vniuersæ plebi inopinatam cunctis suam infirmauissimam voluntatem, omnibusque audientibus & gratulantibus, atque id fieri perficique ingenti desiderio clamantibus, Episcopatum suscipere contra morem Ecclesie suo viuenti Episcopo presbyter Augustinus recusauit. Dumque id fieri scilicet ab omnibus suaderetur, atque id ignaro Transmarinis & Africanis Ecclesie exemplis probaretur, compulsum atque coactum succubuit, & Episcopatus

Cyprianus Carthaginensis.
Damascus 1.
Innocentius 1.
Hæc audi & lege, quia l'atrum decreta nō scripta seruantur. Nam decreti de nō subrogando Episcopo viuenti ante Cyprianū in Concilio non legitur.
Posidonius Calamensis.
Execratur Augustinus, quod viuenti Episcopo suffectus est.

curam, & maioris loci ordinationem suscepit. Quod in seipso postea fieri non debuisse, ut viuo suo Episcopo ordinaretur, & dixit & scripsit, propter Concilij V-NIVERSALIS vetitum, quod iam ordinatus didicerat, nec, quod sibi factum esse doluit, aliis fieri voluit. Unde etiam fatetur, ut concilium statueretur Episcoporum ab ordinantibus debere ordinandis vel ordinatis omnium statuta sacerdotum in notitiam esse deferenda. Vide, canones patrum, &c. hinc LEO I. epist. 47. quae est ad Chalcedonensem Synodum, patres admonet, ut Episcopi eiectionis ab Haereticis aliis eiectionis qui in eorum locum surrogati fuerant ius proprium reciperent. Idem epist. 85. quae est ad Episcopos Africanos per Mauritiam Caesariensem constitutos ad calcem 2. capitis illos corripit, quod Lupicino Episcopo accusato quidem, antequam conuictus esset & confessus iustae subiaceret sententiae, alium ei viuenti Episcopatum subrogarunt. Et propterea eidem Lupicino. Leo communionem ea ratione reddit, & alio eiectionis Episcopatum restituit, cum quia respicit & absolutus est, cum quia ad iudicium Apostolicum provocasset pendente negotio, ut dixi, & communionem suspenderat & ademerat Episcopatum. Idem epist. 87. ad Episcopos Vienneses, conqueritur de Episcopo proiecto, cui cum infirmitate detineretur, superordinatus fuerat à quodam Hilario Episcopo, eumque Hilarium taxat nimia praesumptione tumidum, qui in aliena provincia sibi ius vindicet, & electionis formam non teneat, iubetque eius ordinationem nullam, & irritam, & statuit projectum in suo Episcopatu permanere. Hinc GREGORIVS I. libro 9. Registri epist. 41. ad Anatolium Diaconum Constantinopolitanum & allegatur à Gratiano causa 7. quaest. 1. capite scripsit. *Scripsit mihi tua dilecto (ait) piscinum Dominum nostrum Reverendissimo fratri meo Ioanni prima Iustiniana Episcopo, pro agriudine capitis quam patitur praecipere succedi, ne forte dum Episcopi iura eadem civitas non habet, quod absit, ab hostibus pereat. Et quidem nusquam canones praecipunt, ut pro agriudine Episcopo succedatur. Et ideo iniustum est, ut si molestia corporis irruat, honore suo priuaretur agrotus. Atque ideo hoc per nos fieri nullatenus potest, ne peccatum in mea anima in eius depositione veniat. Sed fugerendum est, ut si is, qui est in regimine, agrotat, dispensator illi requiratur talis qui possit eius curam omnem agere, & locum illius in regimine Ecclesiae ipso non deposito, ac in custodia civitatis implere, ut nec omnipotens Deus offendatur, neque civitas inveniatur esse neglecta, &c.* Hinc & sibi infirmanti Bassianus Episcopus Ephesus in Concilio CALCEDONENSI actione II. Episcopatum adeptum conqueritur, cui iubetur restitui: hinc quoque & sumus Pontifex GELASIVS I. epist. ad Episcopos Dardaniae conqueritur, quod plerisque Catholicis Episcopis eiectionis haereticis suffecti sunt. Cum hoc (ait) nec humana nec divinae leges permittant. Denique quibus (ait) Ecclesiae Conciliis qua synodo coguntur Episcopi, quia commiserunt ut sine ulla discussione rerum tot Ecclesiarum praesules, pro humano libitu, & secularis potestatis arbitrio pellantur. Inauditos, indiscussos, inconuictos non debere percelli certum est, cum nulla causa noua nec veteri nulla participatione erroris iam ante damnati tenerentur, qui essent crimine aliquo reperi. Ecclesiastica debuit examinatione cognosci, & ad sedem Apostolicam ex more referri. Vide reliquum. Haec Gelasij decreta sollicitè allegat NICOLAUS I. epist. ad Michaellem pro causa Ignati

Leo I.

Gregorius I.

Episcopo infirmo ad potest. aliquis subrogati.

Concilium Chalcedonense 4. generale.

Gelasius I.

Nicolaus I.

tij Constantinopolitani Episcopi, qui iniuste ab haereticis fuerat exturbatus, & in locum eius Photius ordinatus. Similiter & damnati sunt à papa SYMMACHO I. in Concilio Romano 115. Episcoporum Petrus Altinus Episcopus, & Laurentius Nucernianus, qui inuadere praesumpserant eodem viuenti Symmacho sedem Apostolicam, ut supra iam diximus. hinc & Concilium AVRELIANENSE V. sub Pelagio I. cano. 12. *Nullus viuenti Episcopo alius superponatur aut superordinateur Episcopus, nisi forsitan in eius loco quem culpa capitalis deiecerit.* Idem omnino statuisse Concilium ARVERNENSE testatur codex librorum 16. libro 2. capite 37. hinc & ZACHARIAS I. epist. 9. ad Bonifacium Moguntinensem praesulem & allegat Gratianus causa 7. quaest. 1. cap. de eo autem, &c. & petiti, &c. *De eo autem quod tibi successorem constituere dixisti, & te iubente, in tuo loco eligatur Episcopus: Hoc nulla ratione concedi patimur, quia contra omnem, Ecclesiasticam regulam vel instituta parum esse monstratur, sed volumus ut tibi minister, & sit in Evangelium Christi adiutor, dicente Apostolo: Si quis bene ministraverit, gradum sibi bonum acquirat. Nihil enim reprehensibile manifestum est, ut te viuenti, tibi alium substituamus. Sed hoc commonemus, ut quandiu te divina iusserit clementia superesse, sine intermissione orare non cesses, ut tibi Deus illum successorem concedat, qui ei possit esse placabilis, & populum quem ad suam gratiam, per vestrae sanctitatis industriam vocare voluit, irreprehensibiliter regere valeat, atque ad viam vitae elaborare perducere. Nam quomodo hac qua populo, si & voluerimus concedere, possumus, dum nos fragiles homines, existentes & sub conditione mortis constituti, ignorantes quid superuentura dies pariat, non valentes investigare quis de nobis prior de presenti saeculo migret? Sin autem & eundem divina voluerit clementia post tui diem transitum superesse, si eum apium cognoveris, & in tua voluntate fuerit definitum, ea hora qua de presenti saeculo migraturum cognoveris, praesentibus cunctis tibi successorem designa, ut hoc veniat ordinandus. Hoc nulli alij concedi patimur, quod tibi charitate cogente largiri censuimus.* Porro Episcopo viuenti, ut Ecclesiam illius aut res ad eum pertinentes, nullus inuadere praesumat, statuit Concilium MELDENSE cano. 47. *Neque sub voluntaria clerici electionis obtentu, praeter voluntatem Episcopi quisquam seculari potestate praedictus, a conuentione constituatur. Quod si ita infirmitate detinetur, ut ministerium suum ex parte nequiverit (vide supra ex Gregorio) in voluntate Archiepiscopi & sua hoc maneat ordinandum, & quosdam possit eligere ex Ecclesiasticis ministris, qui habiles fuerint ad succedendum, qui obsequium ad rempublicam peritimus exequantur.* Idem & de Archiepiscopo statutum est. Et ex epistola iam memorati NICOLAI I. ad Episcopos Aetiae & Libyae, & alia ad Michaellem Imperatorem, liquet qualiter execratus est eiectionem Ignatii sanctissimi Patriarchae, iam per duodecim annos fideliter Constantinopolitanam Ecclesiam gubernantis & intrusionem Photij Neophyti & laici, cuius consecrationi, ut antea diximus, nunquam voluit subscribere. Qui Photius in generali CONSTANTINOPOLITANO Concilio I V. generali 8. actione I. anathematizatur ob eam causam, quod in sedem viuenti Episcopo ascenderit, contra sacras regulas, ut antea diximus. Sed & idem Nicolaus I. epist. ad Aluinum Ianuensem Episcopum, & allegatur à Gratiano causa 7. quaest. 1. cap. Pontifices statuit

Symmachus I.

Concilium Avreliaense 5.

Concilium Arvernense. Zacharias I.

An liceat sibi successorē instituire vide etiam Episcopos non resignandos.

1. Timoth. 3.

Episcopo viuenti nullus Ecclesiam, aut res eius audeat inuadere. Concilium Meldense.

Nicolaus I.

Concilium generale 8. Constantinopol. 4. sub Basilio Impera.

vt in

vt in locum agrotantium Episcoporum vel debilium, alij consecrandi non sint, nisi ex hac luce subtrahti, sed ministerium per sacerdotes expleat. In autem, quae sacerdotibus praesumere non licet, Christi vicini auxilietur, vsquequod sanitarum recuperarit Episcopus, &c. Vide plura in sequentibus, & in vocabulo, Episcopatus.

Episcoporum translationes & mutationes an sint licitae. Multa est inter orthodoxos Patres super hac re quaestio, verumamen quocumque legi, canones hoc expressè prohibent, ne Episcopi transferantur, sed contenti sint suis Ecclesijs, vt ex sequentibus apparebit. Sic quippe AVTERVS I. epistola I. ad Episcopos Beticae Prouinciae & Tolctanae, & allegat Gratianus. causa 7. q. 1. cap. Mutationes. Et in libro 3. decreto. *De mutatione (inquit) Episcoporum, unde sanctam sedem Apostolicam consilere voluistis, sciote eam communi utilitate, atque necessitate fieri licere, sed non libitu cuiusquam aut dominatione. Petrus, sanctus magister noster, & Princeps Apostolorum, de Antiochia utilitatis causa translatus est Romam, ut ibidem potius proficere posset, Eusebius quoque, de quadam parua ciuitate, apostolica auctoritate mutatus est Alexandriam. Similiter Felix de ciuitate qua ordinatus fuerat electione ciuium, propter doctrinam & bonam vitam quam habebat, communi Episcoporum & reliquorum sacerdotum ac populorum concilio, translatus est Ephesum. Non enim transijt de ciuitate ad ciuitatem, qui non suo libitu aut ambitu hoc facit, sed utilitate quadam aut necessitate, aliorum oratu & consilio potiorum transferitur. Sicut enim Episcopi habent potestatem ordinare, regulariter Episcopos, & reliquos sacerdotes, sic quoties utilitas aut necessitas coegerit supra dicto modo & mutare & inuadere potestatem habent. Hoc per totam epistolam explicat. Hinc & Concilium ANTIQCHENVM I. canone 21. Et allegat Gratianus causa 7. q. 1. cap. Episcopum. *Episcopus ab alia Parochia (ait) in aliam ne transferat, nec si sua sponte ingerens, nec a populo vi adactus, nec ab Episcopis coactus. Maneat autem in ea quam Deo sortitus est Ecclesia, & ab ea non recedat, secundum decretum prius de eare editum.* Idem omnino statuit Concilium generale II. CONSTANTINOPOLITANVM I. canone 2. & allegat Martinus Bracarenfis in collectorio, cap. 7. & 6. Idem & Concilium SARDICENSIS Episcoporum 300. & vt quibusdam videtur Oecumenicum, canone 1. & 2. & allegat Martinus Bracarenfis, cap. 6. collectorij, & Gratianus, dist. 8. cap. Mala consuetudo, sub titulo Nicolai. Ad Hingnarum Episcopum Rhenensem. Sic ergo praefatum Concilium habet: *Hosius Episcopus Cordubae dixit, Non minus mala consuetudo, quam perniciose corruptela funditus eradicanda est, ne cui liceat Episcopo de sua ciuitate ad aliam transferre. Manifesta est enim causa quia hoc facere tentat, cum nullus in hac re inuentus sit Episcopus, qui maiore ciuitate ad minorem transferret, unde apparere auaritia ardore eos inflammari, & ambitioni seruire ut dominationem agant. Si omnibus placeat, huiusmodi perniciose scilicet & auferri vindicetur, ut nec laicam communionem habeat, qui talis est. Responderunt vniuersi, placet. Etiam si ulla aliquis extiterit temerarius, ut forsitan excusationem afferat quod populi licentia acceperit, cum manifestum sit praemio & mercede paucos, qui fidem sinceram non habent, potuisse corrumpi, ut clamaret in Ecclesia, & ipsam potere viderentur Episcopum, omnino his fraudes damnandas esse arbitror, ita vt nec laicam communionem in sine recipiat talis. Quod si vobis omnibus placet, sta-**

Jam hedeere ta apud nos voluerit, quoniam mutationes Episcopatum & precio & simonia comparantur fecerit, & facinus animaduertendum.

Concilium Antiochenum I. sub Iulio I.

Concilium Constantinopolitanum I. generale 2.

Concilium Sardicense generale.

tuunt. Vniuersi dixerunt, placet. Idem & canone 3. *Illud quoque statutum sit, vt Christus de sua provincia ad aliam provinciam, qua sunt Episcopi transferat, nisi forte à fratribus inuicatis, ne videamur ianuam charitatis claudere.* Vide eam qua proxime huc requiritur distinctionem. Idem Concilium epistola missa ad omnes Ecclesias. Arrianos Episcopos, hoc solitos facere, commemorat & damnat. Sed si nostrum videret seculam, nescio quid diceret. Ad alia transeamus. Hinc narrat NICEPHORVS CALLISTVS libro 12. Ecclesiasticae historiae, c. 10. & 11. prolixioribus verbis, Quomodo Theodosius senior, Gregorium Nazianzenum iam Episcopum eiusdem vrbs, in Constantinopolitanam Ecclesiam, ascierit, eum propter vitam & eruditionem, praesentem adiuratus, dignumque eum ea sede calculo suo indicasse dicitur. Potissimum verò duo ipsi Milerio Antiocheno Episcopo videbatur. Gregorio Constantinopolitanum Episcopatum confirmandum esse. Qua in re & Synodus Constantinopolitana. quod virtutem eius viri reueretur suffragata est. Hac in parte canone de Episcoporum translatione, quem nonnulli Concilium hoc reprehendentes obiciebant posthabito, Synodus namque illa vt occasione ambitus in Ecclesia praecederet, canonem eum proposuerat, quod multa tum ex comparatione ambitiosa inuasionem prouenissent mala. Quod si ambitus deesset nihil profus extare impediementi censuit, vt modò vita aut doctrina multis alijs praestantior aut simul vtraque haec constarent, aut communis denique & publica cum magna commoditate utilitas per translationem in expectationem esset. Tum c. 11. subdit, quomodo idem Gregorius sanctissimus cessit, propter quorundam cauillationes & murmura Constantinopolitano Episcopatu, & suum Episcopatum Nazianzenum repetijt. Latius mox totum huc discursum producemus. Idem Nicephorus lib. 14. cap. 37. narrat quomodo post mortem Nestorij impij haeretici, in locum eius postulatus est & electus Proclus iam alterius ciuitatis Episcopus, cui cum quidam obiecissent canonem de non transferendis Episcopis, nihilominus tamen Theodosius cum Pulcheria Augusta intronizare eum iussit, *Celestinus quoque I. Roma Episcopus (ait) suffragatus ei per epistolam fuerat ad magnam illum Cyrillum & Ioannem Antiochenum, & Rufinum Thessalonicensem scribens, & modis omnibus docens, nihil ob stare quò minus qui alternis temporibus ausi aut saltem designatus sit Episcopus, in aliam transferatur urbem.* Tum subdit, cap. 39. eiusdem libri Nicephorus: *Quandoguidem autem nonnulli inuidia ducti, diuinum virum (Proclum) reprehendunt Ecclesiasticum canonem praetendentes, quod Cyzici Episcopus creatus in Constantinopolitana vrbs inuentionem suam, si aequum esse, plura quaedam de translationibus, eiusmodi hic perstringere, vt simul & Proclus crimine absoluitur. Et Ecclesia classicum hoc ad certitudinem diuinitus proditum habeat exemplum, ne cuius facere id volenti proclius sit res Ecclesiae, ruid atque ordine aetas temere per reprehensionem carpere. Nam qui iunxerit hanc laxare conati sunt, vel inuidia ferri, vel ignorare mihi visi sunt, canonum sensum & memem, atque ea qua varie in Ecclesijs per dispensationem & utilitatem seruata sunt & gesta. Domini siquidem Capones & veteres Ecclesiae antistites liberum esse voluerunt, quocumque legitima suaderet utilitas ex vrbe una in aliam Episcopum transferre, videlicet si sincerior pietas, vel Ecclesiasticae firmiter tranquillitatis constitutio translationem flagigaret. Transi-*

Nicephorus Callistus.

Gregorius Nazianzenus ad Episcopatum Constantinopolitanum peruenit, & priusquam Episcopatum reciperet.

Ambitione subacta, praecedentia decreta irrita sunt & nulla. Sed Ambitio est quae nunc regnat.

Celestinus I. decretum.

Nicephorus affert rationem cur de non transferendis Episcopis decretum sit lege.

Concilium Antiochenum I.

tionem namque prohibet, non translationem. Et eo enim id quod preter voluntatem, & preter institutum sit omnino significat. & vox ea veluti in inanimatis usurpatur, illa vero de animatis & quodammodo de eis dicitur, qui per arrogantiam forte misericordiarum rerum gratia in thronos insiliunt. Eam vero recte Cæd. sicuti paulo post sifus exponam, inibet: legitimam autem translationem nequaquam. Nam primus ille Apostolorum Princeps Petrus, Romane urbis gubernavit Ecclesiam (vide primum huius distinctionis decretum ex Antero) Deinde primus etiam Alexandriam forte transfijt. In quibus Ecclesijs ubi Lunium & Marcum Episcopos creavit, alias rursus urbes adijt. **E V S E B I V S** quoque Pamphili in 6. Ecclesiasticarum historiarum libro, Alexandrum quendam Ecclesiam in Cappadocia cuiusdam Episcopum, Hierosolyma sacrorum locorum spectandorum & precatones ibi faciendæ gratia profectum, atque à Hierosolymitanis retentum in throno sacri Narcissi adhuc superstitis collocatum esse, & per vitam omnem Hierosolymitanæ Ecclesiæ præfuisse, memorie mandavit, cuius & nos in quinto operis huius libro capite 10. mentionem fecimus. Quod verò multi alij necessaria utilitate vacante in alias transferant Ecclesias, satis patet. Ego verò & si non omnes, aliquos tamen in historia hac recensbo. Magnus illic Eustathius à Berræa (quæ est ipsa Chaleb) in Antiochiam translatus est, Constantino primo Christiano Imperatore imperium Romanum administrante, sub quo & Maximus ex Diopoli Hierosolyma, magno Macario succedens. Sed & Eudoxius ille præuæ prorsus contra nomen suum opinionis, ex Germania primum Antiochiam, & inde postea Constantinopolim est translatus. Diuus Meletius primum Sebastia Episcopus est renunciatus. Deinde aut cum magna gloria Antiochiam ad Orientem est vocatus, &c. Lege reliquum quia per totum caput quod proximum est, exempla varia profert. Similia tum ad calcem capitis profert **C O B L E S T I N I** I. Decretum: *Cælestinus (ait) Romæ Episcopus in suis sicut ipse appellat secretis, cap. 2. hisce vitur verbis, Si Episcopus utilitatis gratia transferatur, ne id per seipsum faciat, sed fratribus cogentibus. Et rem eam sacra huius sedis auctoritate expediat, non inanis glorie, verum utilitatis communis, aut necessitatis ergo.* Tum profer decretum **A N T E R I**. I. quod in initio citauimus, verum sic Concilium **C A R T H A G I N E N S E** III. cap. 38. *Illud (ait) suggerimus mandatum, quod etiam in C A P V E N S I plenaria synodo videtur statutum, ut non liceat fieri reordinationes, & reordinationes, vel translationes Episcoporum. Nam Cresconius Vllaregiensis Episcopus, plebe sua derelicta Tubunicum inuasi Ecclesiam, & usque hodie commoratus, secundum quod statutum fuerat, relinquere eandem quam inuaserat plebem contempsit. Idem Cresconius postea eiusdem Concilij mandato totaliter exclusus est. Eiusdem Concilij C A P V E N S I & ordinationis eius meminit **A M B R O S I V S M E D I O L A N E N S I S** lib. 10. epistoliarum, epistola 1. verum in ordine omnium 78. ad Theophilum, & hoc annotauerim, quia quidam loco Capuenfis Concilij, annotauit Capuenfis. Porro præcedens constitutio cõfirmatur in Concilio **A F R I C A N O** sub Bonifacio I. cap. 15. Hinc est quoq; quod **A G A P E T V S** I. v. docet in suo Breuiario causa Nestorianæ **L I B E R A T V S C A R T H A G I N E N S I S** lib. 21. Constantinopolitani existens. Anthimum Constantinopolitanum Episcopum damnauit, tum quod videbatur hereti-*

cus, tum etiam quia relicta priori cathedra, ambitione Constantinopolitanum Episcopatum inuaserat, & acceperat. Impossibile esse aiebat, inquit translationem hominum in illa sede permanere. De hoc Anthimo aliàs. Allegat & hoc Gratianus dist. 4. cap. Non licet. Hinc & Concilium **C A R T H A G I N E N S E** VI. cui interfuit Augustinus can. 27. Et allegat Gratianus causa 7. quæ. 1. cap. Episcopus. Episcopus de loco ignobili ad nobilem per ambitionem non transcat: nec quisquam inferioris ordinis Clericum. Sanè si id utilitas Ecclesiæ sciendum poposcerit, decreto pro eo clericorum & laicorum Episcopis porrecto, per sententiam Synodi transferantur nihilominus alio in loco eius Episcopo subrogato. Inferioris verò gradus sacerdotes vel alij clerici, concessione suorum Episcoporum possunt ad alias Ecclesias transmigrare. Vide supra in vocabulo, Clerici stabiles manent in Ecclesijs, &c. Hinc & **L E O** I. epistola 28. ad Anastasium Episcopum Thessalonicensem, cap. 8. allegatur à Gratiano causa 7. q. 1. cap. Si quis. Si quis Episcopus ciuitatis sue mediocritate despecta, administrationem loci celeberrimis ambierit, & ad maiorem se plebem quacunque occasione transfulerit, non solum à cathedra quidem pelletur aliena, sed carceribus & propria, ut nec illis desideat, quos per auaritiam concupit, nec illis quos per superbiam spreuit. Suis igitur terminis quisque contentus sit, nec supra mensuram iuris sui affectet augeri. Idem habes infra in dictione, Episcopatus non ambiendus, ex **C A N O N E A P O S T O L O R V M** 14. & canone 15. Concilij **N I C E N I** I. ubi sic legitur: Episcopo non licere alienam parochiam propria relicta peruadere, licet cogatur à plurimis, nisi forte quis cum rationabili causa compellatur tanquam qui possit ibidem constitutus plus lucri conferre, & in causa religionis aliquid profectus prospicere, & hoc non à seipso pertinet, sed multorum Episcoporum iudicio & maxima supplicatione perficiat, &c. Idem omnino **H I L A R I V S** I. epistola 1. ad Ascanium Tarraconensem, & alios Episcopos, cap. 2. inibet, ne Episcopi relicta propria Ecclesia ad aliam transcant. Et **C O C C I L I V M A V R E L I A N E N S E** III. cap. 18. prohibet, ne quis plurimum Diocesum vel Basilicarum administrationem usurpet, ut alibi dicemus, & scilicet distinctione immediate hanc sequenti, & alibi. Sed & **P E L A G I V S** I. epistola 2. ad Benignum Archiepiscopum, sic loquitur: *Consulisti sedem Apostolicam si licitum foret Episcopum transire, aut mutare de ciuitate ad ciuitatem, dum quidam canones, ut tibi videatur, hoc fieri prohibeant. Significasti etiam literis tuis, quendam fratrem nomine & actu Dei seruum, causa utilitatis mutari te velle in locum & ciuitatem defuncti, licet quidam dicat hoc fieri non licere, ne consensum Apostolicæ sedis habuisses. Quapropter scias fratrem dilectissimè (hoc allegat Gratianus causa 6. q. 1. capite Scias.) aliud esse causa necessitatis & utilitatis, & aliud causam presumptionis & proprie voluntatis. Non ergo mutat sedem, qui non mutat mentem, id est, qui non causa auaritiæ, aut dominationis, aut proprie voluntatis, vel sue electionis, migrat de ciuitate in ciuitatem, sed causa necessitatis aut utilitatis mutatur. Nam plurimorum utilitas vniuersi, utilitati aut voluntati præferenda est. Aliud est enim mutare, & aliud mutari, sicut aliud est ministrare, & aliud ministrari. Unde & Dominus in Euangelio loquitur: Non veni ministrari, sed ministrare. Quod enim in Canonibus legitur (suprà cap. 1. Sardicensis Concilij, &c.) Non debere Episcopum de ciuitate ad ciuitatem transire vel transferri, non de his dicitur, qui aut vi expulsi, aut necessitate coacti, aut auctoritate*

Concilij Carthaginense 4.

Leo 1.

Canon Apostolorum.

Nicenum generale & 1. Concilium.

Hilarius 1.

Concilij Antiochenis 3.

Pelagius 1.

Idem supra ex Nicephoro habes.

Pelagius, omnes retrò citati canones vt intelligendi sint, aperit.

Math. 20.

maiorum

Exemplis probat quod doct.

Eusebius Carthagenis.

Cælestinus 1.

Licita est translatio Episcoporum utilitatis gratia, aliis non.

Concilij Carthaginense 3.

Concilij Capuenfis.

Concilij Capuenfis.

Ambr. Mediol.

Concilij Africani.

Agapeus 1. Liberatus Carthagenis historiographi.

maiorum hoc agunt, sed de his qui auaritia ardore inflammant sponte sua profluunt, & potius ambitioni, quam utilitati Ecclesiæ seruire, & dominationem agant, insistere capiunt. Unde & subiectis canonibus continetur. (Canone secundo, Sardicensis Concilij vide supra.) Si aliquis exciterit temerarius, qui forsitan excusationem afferat, quod populi literas acceperit, & ideo migraverit, dum manifestum sit promio & mercede paucos, qui sinceram fidem non habent, potuisse corrumpi, ut clamarent in Ecclesijs, & ipsam petere videretur, omnino has fraudes remouendas esse censemus. His verbis & alijs multis exemplis liquet, non de his dicere (vt paulo superius prælibatum est) qui pulsati & non recepti à ciuibus vel à quibuscuque, aut necessitate cogente vel auctoritate maiorum transcant de ciuitate ad ciuitatem, sed de his qui sponte profluunt, aut temeritatis, aut ambitionis causa hoc faciunt. Nam aliud est sponte transire, & aliud est coactè aut necessitate venire. Unde non isti mutant ciuitates, sed mutantur, qui non à sponte, sed coactè hoc agunt. Quis enim vnquam audet dicere sanctum Petrum Apostolorum Principem non bene egisse, quando mutauit sedem de Antiochia Romam? Aut quis eum negat ob id sanctum non esse, aut dignitatem, aut meritum vnquam Apostolatus, tam in cælis, quam in terris perdidisse? Aut quis negat sanctos non esse multos alios Episcopos, qui de ciuitatibus ad ciuitates translati sunt, aut meritum Pontificatus perdidisse? quorum nomina si cõperim enumerare ante dies pertransiret, quam hac omnia præscribere possem, & prolixior erit epistola quam necesse sit. Aut quis vnquam potest approbare sanctum non esse Alexandrum, qui Hierosolymam de altera ciuitate translatus est? Aut sanctum Gregorium Nazianzenum qui in Nazianzo constituitur? Aut sanctum Proclum, qui de Cyzico translatus est Constantinopolim? (Vt supra iam diximus.) Non ergo bene intelligunt Ecclesiasticas regulas, qui hoc negant causa utilitatis aut necessitatis fieri non posse, quoties communis utilitas aut necessitas persuasuerit. Nullum enim est his aut ex alijs qui meliori consilio mutauerunt ciuitates necessitate quadam vel utilitate Ecclesiæ, aut laica communiõne carere reperimus, nec vllatenus vnquam fieri debet. Sententia verò que in Antiocheno Concilio habetur. (capite vicessimo primo, habes superius.) Vt Episcopus ab alia parochia nequaquam migrat ad aliam, tota atque omnes sententia de ea re vim superius comprehensam retinet, & nihil prætaxato modo, translationibus Episcoporum actis aut agendis nocent, sed magis robur eis ac Domini Saluatoris que omnes canonicos super exaltat libros auctoritatem præstant. Tales autem quæstiones magis ex inuidia, quam ex charitate aut utilitate nasci videntur. Cum ipsa per se veritas dicat: Si vos persecuti fuerint in vnam ciuitatem, fugite in aliam. Huic ergo sententiæ nullus Catholicorum vsquam contradicere potest, que non alterius, sed ipsius proprio Domini ore prolata & firmata esse dignoscitur. Et multis alijs probatis sic infer: Negat misericordiam, necessitatem patientibus, qui populis indigentibus diuinis * mysterijs & non habentibus proprium Episcopum, qui eos instruat causa utilitatis atque necessitatis ex alia ciuitate (licet minor sit) in eam qua non habet Episcopum doctiorem vel utiliorem exhortatione mutare, aut Episcopum cecum & persequutionem patientem causa utilitatis aut necessitatis in honorem non permittit. Apud Veteres enim sine vlla differetia de vna ciuitate ad alteram migrabat Episcopus, dum utilitas & necessitas euocaret. Qua-

propter ipsam etiam regulam statim in consequenti distinctione ponemus ex Antiocheno Concilio, canone 18. * Tum infert Pelagius: Huic regule contradicere nullus potest, que etiam causa utilitatis aut necessitatis in honorem ari Episcopum iubet & mutari ac transire eum de ciuitate ad aliam ciuitatem, non proprium habentem Episcopum, sinit. Pingues hostias linat diabolo, qui his resistere nititur, aut misericordiam aut utilitatem Ecclesiæ iam dictis negat, id est, Episcopis & populis, &c. De Prælati tam Episcopis, quam Abbatibus, non facillè transferendis, tamen postea Concilium **C O N S T A N T I E N S E** generale sessione tricesima nona, ad calcem, statuit, sine iusta & rationabili, & euidenti causa, quod & confirmat Concilium **L A T E R A N E N S E** sub Leone X. sessione nona, lege quod sequitur. Episcopus sit sua sorte contentus, nec nec ambiat alterius Episcopatum, & suos limites non excedat. Hoc ex superiori annotatione dependet. Verum tamen hic particulariter censuimus annectendum, quia prius quidem facillè indulgetur: verum hoc strictissime cauetur, vt videre est. Sic ergo repete, quod supra ex Canone Apostolorum diximus, & in dictione Episcopatus non ambiendus nec emendus, &c. dicitur. * Concilij **C A R T H A G I N E N S E** I. canone 10. Nullus (ait) debet collegæ suo facere iniuriam. Multi enim transcendunt sua & usurpant aliena ipsi inuitis. Auaritiæ autem cupiditatem radicem omnium malorum esse, nemo est qui dubitet. Proinde inibendum est, ne quis alienos fines usurpet, aut transcendat Episcopum collegam suum, aut usurpet alterius plebes sine eius petitis, quia inde cetera mala omnia generantur. Vniuersi dixerunt, Placet. Idem canone 12. præcipit de inuendo & non frangendo pacto inter Episcopos, vt infra dicitur. Denique sic statuit Concilium **S A R D I C E N S E** Oecumenicum, canone 14. Ex hoc quoque statuitur, vt Episcopo si ex alia ciuitate cum venerit ad aliam ciuitatem, vel ex Provincia sua ad aliam prouinciam, & ambitioni magis quam deuotioni seruicus, voluerit in aliena ciuitate multo tempore residere (sicut enim cuncti Episcoporum loci non esse tam instruitum, neque tam doctum) is verò qui aduenit, incipiat contemner eum, & frequenter facere sermonem, vt de honeste & infirmet illius personam, ita vt ex hac occasione non dubitet relinquere assignatam sibi Ecclesiam, & transcat ad alienam. Desinimus ergo tempus, quia & non recepi Episcopum inhumanum est, & si diutius resideat perniciosum est. Hoc ergo ne fiat, sicut superiori Concilio Fratres nostri constituerunt, ut si quis laicus in ea in qua commoratur ciuitate, tres Dominicos dies, id est, tres septimanas non celebrasset commentum, communionem priuaretur. (vide laicus.) Si hoc contra laicos constituta sunt, multo magis Episcopo nec licet nec decet. Nulla sit tam grauis necessitas, que detineat vt amplius a superscripto tempore absens sit. Idem cano. 15. Quia vero nihil prætermitti oportet, sicut quidam Fratres & Coepiscopi nostri, qui non in ea ciuitate resident, in qua videntur Episcopi esse constituti, vel certe quod prauam rem illic habeant, alibi autem idonea prædica habere cognoscuntur, vel affectionem proximorum quibus indulgeant, habentis permitti eis oportet, vt accedant ad possessiones suas, & disponant vel ordinant fructum laboris sui, vt post tres Dominicos, id est, post tres hebdomadas si morari necesse est, in suis potius finibus morentur, aut si est proxima ciuitas in qua est Presbyter, ne sine Ecclesiâ videatur sacre dicim Dominicum illuc

* Positi supra in vocabulo Eleus.

Concilium Cõstantiense generale.

Concilium Latranense sub Leone 10.

Canon Apostolorum hoc prober 36. v. dicitur, Ordines in alterius diocesi nullus conferre præsumat, &c. Concilium Carthaginense 1. sub synodico 1. 1. 1. moth. 6.

lege & excommunicat. Concilium Sardicensis Patri 300.

Episcopo non permittitur in alterius diocesi fructus habere, & ab Ecclesiâ propria absentari.

Iterum Petrus Romane Ecclesiæ Põitex afferitur, vti habes in dictione Romane Ecclesiæ, copiosius præbatum.

Matth. 10.

* ministris

Episcopi cecum possunt ministrare in alia ciuitate fungi.

accedat, ut neque res eius domestica per absentiam eius detrimentum sustineam, & non frequenter veniendo ad civitatem in qua Episcopus moratur, suspensionem iactantiae & ambitionis evadat. Hæc decreta allegat Concilium PARIENSE III. libro primo, capite vigesimo primo. Et Concilium AQUISGRANENSE II. capite vndecimo. Idem & statuisse memorat ANGLICANVM Concilium I. capite sexto. BEDA VENERABILIS libro quarto Historiæ Anglorum, capite quinto. Præterea Concilium generale VI. CONSTANTINOPOLITANVM III. canone vigesimo, prohibet ne Episcopus in aliena civitate præsumat docere, quod ad se non pertinet, sed neque ius aliquod prætere in aliena Prouincia (vt dicemus in vocabulo Prouincia,) nec ordines sine licentia conferre. Vide in dictione, Ordo. Hinc DAMASVS I. epistola prima ad Paulinum Episcopum: Eos (ait) qui ab Ecclesiis ad Ecclesias migraverint tandem a nostra communione alienos habemus, donec ad eas redierint civitates in quibus primitus sunt constituti. Quod si quis alius, alio transfugante, in locum veniens ordinatus est, tandem vacet sacerdotij dignitate qui suam deseruit civitatem, donec successor eius quiescat in Domino. Hinc Concilium CONSTANTINOPOLITANVM I. generale II. canone tertio, & allegat Gratianus causa nona, quaestione secunda, capite Non inuitati. Non inuitati Episcopi ultra Diocesim accedere non debent, super ordinandis aliis, vel quibuscumque disponendis Ecclesiasticis causis, servata regula que supra scriptum est de unaquaque Diocesi. Vide Ordo, & Prouincia, &c.) Manifestum est namque est, quod per singulas Prouincias provincialis synodus administrare, & gubernare omnia debet, secundum ea que sunt in Nicæna Synodo definita. Vide supra, Concilium bis aut semel in anno congregandum & Concilij quid agatur. Hinc & Concilium MILVITANVM canone vigesimo primo, & allegat Gratianus causa decima sexta, quaestione sexta, capite Placuit: Placuit ut quicumque Episcopi quascunque Ecclesias vel plebes ad suam cathedram estimant pertinere, non ita repeterint ut causas suas, Episcopi indicantibus agant, sed alio reuocato irruerint sine voluntibus sine nolentibus plebibus, causas suas detrimentum patiantur. Et quicumque hoc iam fecerint, si non duntaxat inter Episcopos finita contentio, sed adhuc inde contendunt, ille discedat quem constituerit prætermisissis iudicij Ecclesiasticis irruisse, nec sibi quisque blandiatur, si à Primatibus ut retineat literas impetrarit, sed siue habeat literas siue non habeat, conueniat eum qui tenet & eius literas accipiat, ut eum appareat pacifice tenuisse Ecclesiam ad se pertinentem. Si autem ille aliquam quaestionem retulerit, per Episcopos indices causa finiatur, siue quos eis Primates dederint, siue quos ipsi vicinis ex consensu Primatis delegerint. Vide infra, Lis Episcoporum, &c. Tum canone vigesimo quarto, inferit: Si autem ex communi placito vicinis iudices elegerint, aut duo eligantur aut tres. Quod si iras elegerint, aut omnium sententiam sequantur, aut duorum. A iudicibus autem quos communis consensus elegerit, non liceat prouocari, &c. Idem Concilium AFRICANVM capite octuagesimo septimo, statuit: & idem decreuit Cælestinus I. vt Gratianus allegat causa nona, quaestione secunda, capite Nullus Primas, &c. Nullus Primas (ait) nullus Metropolitanus, nullus reliquorum Episcoporum, alterius ad eam civitatem, que ad eum non pertinet, & alterius Episcopi Paro-

Concilium Parisiense 3.
Concilium Aquisgranense 2.
Concilium Anglicanum 1.
Beda Venerabilis.

Concilium Constantinop. 3. generale 6.

Damasus 1.

Concilium 2. generale Constantinop. habita sub Theodosio seniore.

Concilium Milvitanum sub Innocentio 1. & Arcadio atque Honorio Imperat.

iudicibus.

Africanum Concilium sub bonifacio 1.
Cælestinus 1.

chiam super eius dispositione, nisi vocatus ab eo cuius iuris esse cognoscitur, vt quicumque ibi disponat, vel ordinet, aut iudicet, si sui gradus honore potiri voluerit. Sin aliter presumpserit, damnabitur, & non solum ille, sed & cooperatores & consentientes ei, quia sicut ordinatio, ita eis & iudicatio, & aliarum rerum dispositio prohibetur. Nam qui ordinare non poterit, quomodo iudicabit? Nullatenus proculdubio iudicabit, aut iudicare poterit. Et Concilium EPHESSINVM I. generale can. V III. In alijs (ait) Diocesis Prouinciisque omnibus obseruabitur, vt nemo religiosissimorum Episcoporum Prouinciam occupet alienam, que non antiquitus & iam inde ab initio fuerit sub potestate vel ipsius vel eorum, qui ante eum presuerint. Sed etiam si quis occupasset, ac vi in suam potestatem redegerit, vt is eam pristino suo iuri restituat, ne maiorum canonum violentur, nec prætextu sacrosanctionis & administrationis superbia licentiaque sese insinnet, & imprudens paulatim libertatem amittamus, quam nobis proprio sanguine donauit Dominus noster Iesus Christus, qui est omnium liberator, &c. Vide in vocabulo, Prouincij iura seruentur. Porro hic canon citatur & re legitur in Concilio generali VI. quod est CONSTANTINOPOLITANVM III. canone trigesimo nono ad preces Ioannis Episcopi Cypri Insule (quam nunc impij Turci armis infestant, & Venerijs vi conantur eripere hoc anno 1570. Octobris 26.) qui conquestus est, sibi à quodam alio iniuriam & violentiam fieri, cui iura restituta sunt ibidem. Præterea hic canon iterum confirmatus est, & vim legis habere ius est, in exemplati libelli Synodo Ephesinae oblato ab Episcopis quarundam Prouinciarum, qui conquerebantur Phriaciam, & complices qui adhærebant Nestorio, præsumere ordinare in alienis Diocesisbus & Prouincijs. Denique GREGORIUS I. capite nono, Epistole ad interrogata Augustini Anglorum Episcopi. Expressè prohibet, ne in aliena Prouincia contra Metropolitanam Prouincia iudicare aut agere præsumeret, sed benignè, si quid videret corrigendum, admoneret tam verbo, quam exemplo, nec mitteret falcem in messem alienam, priusquam auctoritatem ab Archiepiscopo acciperet, & iussu eius omnia perageret. Vide Prouincia. Hinc & Concilium TVERONENSE I. sub Leone I. vel Hilario I. canone nono. De presumpcionibus placuit obseruari, vt si quis Episcopo in ius fratris sui, suam conatus fuerit inferere potestatem, vt aut Diocesis alienas transgrediendo terminos à patribus constitutos peruat, aut clericos ab alijs ordinatos vel sanctorum promouere præsumat, ab vniuerso fratrum & sacerdotum suorum communione se alienum efficiendum non dubitet, quia Apostolo docente cognoscimus, nullam nos cum fratribus inordinatè ambulantibus & non secundum traditionem à patribus constitutam posse habere participationem. Vide supra, in vocabulo, Clericum alienum, nullus retinere præsumat, &c. Vbi etiam sic statuit GELASIVS I. epistola ad Episcopos Lucaniae Brutiorum, &c. Episcopi (ait) non ambiani sibi vendicare clericos potestatis alienæ, &c. Hinc EPIPHANIUS TYRIVS epistola directa ad Patres Concilij generalis quinti, Constantinopolitani secundi, quæ coram eis lecta est: actione prima, accusat Severum Antiochenum Episcopum, quod ausus fuerit impugnare & dissoluere iura Episcopis à sacris canonibus definita, & ausus fuerit Episcopo permittere ordinare in Diocesi alterius ciuitatis, cuius

Concilij Ephesini 1. generalis 3.

Gregorius 1.

Concilium Tveronic 1. sub Leone 1.

2. Theodoro 3.

Gelasius 1.

Epiphanius Tyrius Episcopus.

Episcopus

Episcopus adhuc supererat, propter hoc & alia à sancta Synodo est anathemate notatus. Anathematizatus est etiam eandem ob causam, Petrus Apamearum Episcopus, cuius flagitia nota sunt ex epistola CLERI APAMEARVM ad Patres Concilij generalis quinti, quæ lecta est actione prima, eiusdem Concilij, ideòque Concilium AVRELIANENSE III. canone decimo quinto, expressè prohibet, ne Episcopus in Diocesis alienas ad alienos clericos ordinandos vel consecranda altaria irruat. Quod si fecerit, remotis his quos ordinauerit, altaris tamen consecratione manente, transgressor canonum, anno à Missarum celebratione cessabit. Vide in dictione, Ordo, &c. Idem omnino Concilium AVRELIANENSE V. capite quinto, sed & nouissimum Concilium TRIDENTINVM sessione decima quarta, quæ est quarta sub Iulio III. canone octavo, & nono, decreti reformationis, vt alibi dicemus. Hinc etiam Concilium ARVERNENSE canone nono, prohibet, ne parochiam cuiuslibet Episcopi, Alterius ciuitatis Episcopus canonum rememorator inuadat, & vesana cupiditatis facibus inflammatus, suis quoquomodo non contentus rapiat aliena. Et canone decimo prohibet, ne alterius clericum contra voluntatem Episcopi sui suscipere audeat aut sacerdotio prærogare, vt in dictione, Clericus diximus. Inde est quod VITALIANVS I. epistola tertia ad Paulum Archiepiscopum Cretensem, iussit eidem vt restitueret Ioanni Episcopo Lappensi duo ministeria, quæ in diocesi prædicti Ioannis inuaserat, eo tempore, quo falsè cum accusauerat & sede turbauerat, qui tamen ab eodem Vitaliano absolutus est, & ad propriam sedem remissus, vt infra dicitur lucidius. Hinc & Concilium generale octauum, quod dicitur CONSTANTINOPOLITANVM IV. canone vigesimo tertio: Nullus Episcopus (ait) aliarum Ecclesiarum locationem sibi fieri ab alio Episcopo rogare audeat, nec ipse rogatus sua Ecclesia possessiones alicui conferat, nec etiam constituat Presbyteros, aut quolibet alium clericum in Ecclesijs que sibi subiecta non sunt, præter voluntatem Episcopi. Idem renouat & Concilium MOCVNTINENSE III. sub Arnulpho Imperatore, capite decimo quarto, & decimo quinto: Si quis (ait) Episcopus indicauerit vel ordinauerit alterius parochianum sine consensu & voluntate sui Episcopi, oportet non sine increpatione in communi concilio admitti, ita vt Ecclesiasticum ultra non soluat canonem. Hoc autè CAROLVS MAGNVS constituit capite sexto, Constitutionum suarum. Idem Concilium Lugdunenſe III. generale sub Gregorio decimo, vt allegatur sexto decretalium, titulo nono, De temporibus Ordinationum. Vide Ordo. Et Concilium TRIDENTINVM generale nouissimum sessione sexta, capite quinto: Nulli Episcopo liceat (ait) cuiusvis privilegij prætextu Pontificalia in alterius Diocesi exercere, nisi ex ordinarij loci expressa licentia, & in personas eidem ordinario subiectas tantum: si secus factum fuerit Episcopo ab exercitio Pontificalium, & sic ordinati, ab executione ordinum sint ipso iure suspensi. Idem sessione decima quarta, quæ fuit quarta sub Iulio III. capite secundo decreti Reformationis, prohibetur Episcopo Peregrino & extraneo, in quolibet loco moretur, ordines conferre, sine licentia Diocesanij Episcopi, etiam si in exemplo loco vel monasterio existant, nullatenus hoc præsumant sine proprij

Clerus Apamearum.

Concilium Avrelianense 3.

Concilium Avrelianense 5.
Concilium Tridentinum generale nouissimum.

Concilium Arvernense.

Vitalianus Papa 1.

Concilium Constantinopoli-tanum 4. generale 8. sub Basilio Imperat.

Concilium Mocvntinense 3.

Carolus Magnus.

Concilium Lugdunenſe 3.

Concilium Tridentinum generale.

Non potest Episcopus in alterius Diocesi pontificalia exercere.

Prælati expresso consensu, alias ab exercitio Pontificalium per annum suspendantur, & ordinati ab executione ordinum. Vide Ordo. Verum tamen ante Cælestinus V. in privilegio suis Cælestinis fratribus indulto, concedit eidem, vt à Catholico Episcopo quolibet consecrationes altarium & monachorum ordinationes in sacris ex permissione sedis Apostolicæ recipere valeant. Vide quod sequitur. Vide reliquum in vocabulo, Metropolit.

Episcopus in alterius Diocesi ordines conferre non præsumat. Hoc iam superiori annotatione infinitis auctoritatibus probauimus. Residuum quære in dictione, Ordines in alterius Diocesi nullus conferre præsumat, &c.

Episcopi, ius alterius Prouincie non usurpent. Hoc etiam superiori annotatione monstratum est. Quære reliquum in vocabulo, Prouincia, & Metropolitanus, &c.

Episcoporum litigia vt dirimantur. Et hoc quoque supra declaratum est. Reliquum quære in dictione Lis Episcoporum, &c.

Episcopi refidere teneantur. Hoc superiori annotatione partim ostensum est, dum inhibetur eis ne ultra tres hebdomadas absententur. Verum reliquum vide generalius expressum in dictione, Residentia.

Episcopus non detur inuitis. Quære insertum hoc supra in vocabulo, Electio.

Episcopus sponsus, & lux Ecclesie. EVARISTVS I. cuius hodie dies recolitur martyrij vigesimo sexto Octobris, anno millesimo centesimo septuagesimo, epistola secunda ad omnes episcopos Aegypti. Et allegatur à Gtationo, causa septima, quaestione prima, capite Sicur vir: Sicut Christo coniuncta sponsa, id est, Ecclesia, sic Episcopi iunguntur Ecclesie, cuiusque pro portione sua, & sicut vir non debet negligere uxorem suam, sed diligere & casto custodire & amare atque prudenter regere. Sic Episcopus multo magis custodire & amare, atque prudenter debet regere Ecclesiam. Et velut vxor que sub manu est viri, obedire debet viro suo, eumque diligere & amare, ita potius cità Ecclesia Episcopo suo in omnibus obedire, eumque diligere & amare, ut animam suam debet, quia illud sit carnaliter, istud spiritualiter. Et sicut vir non debet adulterare uxorem suam, ita nec Episcopus Ecclesiam suam, id est, vt illam dimittat, ad quam sacratus est absque inuitabili necessitate, aut Apostolica vel regulari mutatione, vt alteri se ambibus causa conuincat. (de hoc superius egimus.) Et sicut vxori non licet dimittere virum suum, vt alteri societur, ita nec Ecclesia alterum debet admittere Episcopum eo viuente. Episcopum verò oportet opportune importunè atque sine intermissione Ecclesiam suam docere, eamque prudenter regere & amare, vt à viris se abstineat, & salutem consequi possit eternam, & illa cum tanta reuerentia eius doctrinam debet suscipere, eumque amare & diligere, vt legatum Dei & præconem veritatis, quia iuste veritate: Quicumque ligauerit super terram, erunt ligata & in celo, & quicumque soluerit super terram, erunt soluta & in celo. Idem CLEMENS I. epistola prima ad Iacobum fratrem Domini. Idem & CALIXTUS I. omnimò similibus verbis epistola secunda ad Episcopos Gallie. Et AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro de Dignitate Sacerdotali, capite quinto, & sexto: Si lux est Ecclesia Episcopus à Domino ordinatus, ita vt imperitice tenebris sue predicationis eloquio rutilante, conscientiarum latebras il-

ecclesia us Cælestinorum fratrum indicat.

Euaristus 1. Papa & marty.

Matth. 16. & 18

Ambrosius Mediolanensis.

Matth.

Credo quod aliquatur no- titus Episco- pos.

Clemens 1.

Math. 16. 28.

Luc. 12.

Episcopi quan- ta esse debeat sollicitudo.

Numeri 18.

Ezechiel 34.

Vrbanus 1.

Cur Episcopi sublimis in Ec- clesia sedent.

Math. 18. Ioann. 21.

Ambrosius Mo- dianensis.

Fidelis sermo & omni acce- ptatione di- gnus.

Hieronymus ad Marcellin.

luminet, cur ipse palpabilibus tenebris tenetur ob- strictus, &c. Vide sequentia, quia multa sunt adhuc dicenda, quae tamen vix comprehendemus in his cartulis.

Episcopi quanta dignitas & authoritas.] Iam multa ad hoc pertinentia in superioribus annotationibus protulimus. Verum quod restat, paucis absolucendum est. Itaque CLEMENS Primus libro secundo Constitutionum Apostolicarum, capite vigesimo primo, sic Apostolos quemlibet Episcopum informasse refert. *Recognosce igitur o Episcopo dignitatem tuam, quod sicut ligandi potestatem accepisti, sic etiam solvendi. Obtinens igitur solvendi potestatem, recognosce te ipsum, & secundum dignitatem loci tui in hac vita versare, sciens quod de pluribus rebus ratio abs te requiritur. Cui enim (ait) depositum est multum, abundantius repetitur ab eo. Nam peccati expers reperitur nemo, excepto eo qui propter nos factus est homo. Et infra: Tu igitur quoad potes conare reprehensione cavere, & de omnibus sollicitus esto, ne quis propter te scandalum passus pereat. Laicus enim de se solo est sollicitus, tu autem de omnibus, ut qui manus ius habes, & gravius sustines pondus. Scriptum est enim: & dixit Dominus ad Moysen & Aaron, Accipietis peccata Sacerdotum. Quare tanquam de pluribus rationem reddaturus, de omnibus curam suscipe, ac sanum quidem conserva, peccantem castiga, & ieiunio afflicto releua, & ingemiscientem recipe, omni Ecclesia pro illo rogante, manumque ei imposita, permittite deinde illum esse in oculi. Summolenos autem & inertos conuertere, confirma, hortare, cura, sciens quanta merces tibi parata sit cum hac facis, quemadmodum contra, quantum periculum tibi imminet, si hoc negligas. Inquit enim negligentibus populum Episcopi Ezechiel: Va Pastoribus Israel, quoniam pascebant semetipsos, &c. Vide infra, Officium Episcopi. Hinc & VRBANUS Primus, epistola prima ad omnes fideles: Sedes, (ait) in Episcoporum Ecclesijs excelsa constituta & preparata inueniuntur, ut thronus: speculationem & potestatem indicandi & solvendi atque ligandi, a Domino sibi datam materiam docent. Unde ipse Salvator in Evangelio: Quicumque ligaueritis super terram erunt ligati & in caelis, &c. Et, Accipite spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata remittentur eis, & quorum retinueritis retenta sunt, &c. Ideo ista praestulimus, ut intelligatis potestatem Episcoporum vestrorum, in eisque Deum venerimini, & eos ut animas vestras diligatis. Et quibus illi non communicant non communicatis, & quos execrunt non recipiatis. Valde enim timenda est sententia Episcopi, licet minus liget aliquem, quod tamen summopere preuidere debet. Vide infra, Excommunicatio, &c. Porro scripsit librum AMBROSIVS MEDIOLANENSIS De dignitate Sacerdotali, vbi cuncta latius exponit, quae ad Episcoporum authoritatem & dignitatem spectant, vbi capite 1. sic loquitur: Haec cuncta (ait) ideo nos premisisse debetis cognoscere, ut ostenderemus nihil esse in hoc saeculo excellentius sacerdotibus, nihil sublimius Episcopis reperiri, ut cum dignitatem Episcopatus Episcoporum oculis demonstramus, & digne noscamus quid sumus, & quod sumus professione, actione potius quam nomine demonstramus, ut nomen congruat actioni, actio respondeat nomini, ne sit nomen inane & crimen inmane, ne sit honor sublimis & honor deformis, &c. lege per totum. Hinc & HIERONYMVS STRIDONENSIS epistola ad Marcellam aduersus Montanum, quae sic incipit: Te-*

stimonia de Ioannis Euangelio: Apud nos (ait) Apostolorum locum Episcopi tenent. Sed hic subiungendum magis diximus, quod IOANNES CHRYSOSTOMVS De nostris temporibus ominabatur, homilia trigesima tertia in Matthaeum, in illud Matthaei: Amen dico vobis tolerabilis erit terra Sodomorum, &c. Pater noster (ait) magno charitatis vinculo studens nos unire, ut etiam ex uno calice biberemus effecit, quae res maxima nos charitate copulat. Sed longe (inquit) a dignitate Apostolorum tu abes. Fateor, nec unquam negabo, non solum non illis, sed ne umbra quidem eorum mediam esse. Sed tamen si nostrum officium vos conseruabitis, nullam iacturam huic facietis, imo magnam etiam utilitatem consequimini. Et homilia octuagesima sexta, in eundem subdit, dum illud exponit: Principes Sacerdotum proiectos argenteos capientes, &c. Propterea (ait) ut aperire non possimus, quia non melius Ecclesia quam secularia gubernantur. Cum enim & nos eadem sollicitudine teneamur, quis propitium faciet Deum? Non audistis, quia nec quidem has pecunias, quae absque labore fuerunt collectae, distribuendas putauerunt Apostoli? Ad id autem in procuratores dispensatores, capones, redditi Episcopi sunt, imo vero istos etiam cura & sollicitudine secularium rerum superarunt. Cuiusque oportet ipsos animarum habere curam nostrarum, hoc praetermisso, illa sollicitudine curant, quae publicanis, quatoribus atque villicis curanda sunt, de his quouidie cogitant, & perurgunt. Hoc non frustra deploro, sed ut earum rerum mutatio quadam in melius fiat, ut nos qui grauem hanc seruitutem patimur, misericordiam consequamur, & vos fructus & thesauros Ecclesiae preparatis, &c. De his aliis. Concilium vero MATISCONESE II. abunde de Episcoporum authoritate & dignitate tractat cap. 1. & 2. vbi & Patres suae authoritatis esse dicunt, utilitati populorum prospicere, & a malis operibus coertere, &c. verum habes de his in vocabulo, Canon, Concilium, & Traditio. Hinc & AVGVSTINVS HIPPONENSIS expositione in Psalmum centesimum vigesimum sextum. Ideo (inquit) altior locus positus est Episcopis, ut ipsi superintendant & custodiant populum. Nam & Graece quod dicitur Episcopus, latius super-intemor interpretatur, quia super-intendit, quia super-videt. Quomodo enim vnituri altior sit locus ad custodiendam vineam, sic & Episcopus altior locus factus est. Et de isto alto loco periculo reditio redditur, nisi eo corde feceris hic, ut humilitate sub pedibus nostris simus & pro vobis oremus, &c. De dignitate & authoritate sacerdotum multa quidem Concilium TOLETANVM octauum, canone septimo, cum de Episcopis loquitur, qui inuiti ad Episcopatum tracti, postea elegerunt ad coniugia redire, de quibus in sequentibus dicitur. Denique Concilium generale octauum, quod est CONSTANTINOPOLITANVM quartum, actione sexta, longo sermone Episcoporum dignitatem recenset. Et BASILIUS IMPERATOR ibidem sanctos Patres alloquens, Episcopos vocat Patres spirituales, & veritatis defensores, & figuratos per Aaron, & Phinees, & Salomon, & reliquos, verum in sequentibus plura dicentur, quia nihil aliud in hoc toto tempore intendimus, quam Sacerdotij dignitatem & authoritatem tueri. Vide Ecclesiae auctoritas, Conciliorum auctoritas, Excommunicatio, & similia, & Sacerdos. Episcopus sublimis in Choro sedeat.] Vide rationem praecedentem ex Vrbano primo,

Ioannes Chry- sostomus.

Math. 10.

Oro, lector, ob- serua hanc S. Viri, rectius prophetiam, quia sententiam.

O verissimum S. viri vaticani- nium!

Concilium Matisconenf. II.

Augustinus Hipponensis.

Cur sublimis sedes est Episcopi.

Illegans comparatio.

Concilium Toletanum 8.

Concilium Constantinopol. 4. generale.

Basilis Imperator.

cur

Concilium Laodicenum.

Concilium Carthaginens. 4.

Concilium Tridentinum generale.

Concilium Parisiense 3. Ludouico & Lothario imperantibus. Prosper Aquitanicus.

Exod. 10. Leuitici 16. Numeri 16.

Vrbani tales essent, quales ipse esse oportere desiderat S. Ioh. 8.

Concilium Aquigranens. 2.

cur Episcopis sublime federe in choro iniungitur, & paulo ante ex Augustino, & iniunge his quae subnectimus. Meminit enim & huius throni excellentior Concilium LAODICENVM canone quinquagesimo sexto, dum sedente Episcopo iubet reliquos clericos in subfellis federe, nisi forte infirmitate detineantur, & Episcopus foras sit profectus, allegat hoc Gratianus distinctione sexagesima quinta, capite Non oportet. Non oportet presbyteros ante ingressum Episcopi ingredi, & sedere in tribunalibus, sed cum Episcopo ingredi, vel in fellis federe, &c. Hinc & Concilium CARTHAGINENSE quartum, canone 35. & allegat Gratianus distinctione quinquagesima nona, capite Episcopus: Episcopus in Ecclesia & in consensu Presbyterorum sublimior sedeat. Intra domum vero collegam se Presbyterorum esse cognoscat. Idem canone trigesimo quarto, & allegatur a Gratiano distinctione nonagesima quinta, capite Episcopus: Episcopus in quolibet loco sedens, stare presbyterum non patitur, &c. Concilium TRIDENTINVM generale nouissimum sessione vigesima quinta, quae est nona sub Pio quarto, capite sexto decreti reformationis: Episcopis ubique his honor tribuatur, qui eorum dignitati par est, eisque in choro & in processionibus & alijs actibus publicis sit prima sedes & locus, quem ipsi elegerint, & praecipua omnium rerum agendarum auctoritas. Vide sequentia. Episcopus quis honor aut reuerentia debeat.] Hoc habes repositum in communi vocabulo, Honor Ecclesiasticis exhibendus, &c. Episcoporum laus & commendatio.] Concilium PARIENSIS tertium, libro tertio, capite nono, laudem & commendationem Episcoporum & Sacerdotum colligit breuiter ex PROSPERO AQUITANICO libro secundo, De vita Contemplatiua, capite secundo: Ipsis (ait) Episcopi & Sacerdotibus propriae animarum curandarum sollicitudo commissa est, qui pondus populi sibi commissi viriliter sustinentes, pro peccatis omnium velut pro suis insatigabiliter supplicat Deo, ac velut quidam Aaron incensum contriui cordis & humilitati spiritus offerentes quo placatur Deus, auertant iram suam animaduersionis a populo qui per Dei gratiam diuina voluntate, sunt Iudices, Ecclesiarum Christi post Apostolos fundatores, fidelis populi duces, veritatis assertores, praeae doctrine hostes, omnibus bonis amabiles, & male sibi consijs etiam ipso visu terribiles, vindices oppressorum, Patres in fide Catholica regeneratores, Praedicatorum celestium premium, exempla bonorum, documenta virtutum, & forma fidelium. Ipsi sunt decus Ecclesiae, in quibus amplius fulget Ecclesia, ipsi columna firmissima, quibus in Christo fundatis, inniuitur omnis militudo credentium. Ipsi ianua ciuitatis aeternae, per quas omnes qui credunt ingrediuntur ad Christum. Ipsi ianitores, quibus clauis datae sunt regni caelorum. Ipsi etiam dispensatores regie domus, quorum arbitrio in aula regis aeterni diuiduntur gradus & officia singulorum. Licet enim sanctorum praecedentium vita & meritis longe inferiores simus, Idem tamen sacrum ministerium quod indigni suscepimus, non minoris auctoritatis & dignitatis existit. Et quanquam tanto ministerio indigni simus, propter illum tamen, cuius ministerium gerimus, in nobis non est contemnendum. Idem omnino repetunt Patres Concilij AQUIGRANENSIS secundi, capite quinto, quarti capituli. Verum de his superius, vide & in sequentibus, atque in vocabulo, Sacerdos, &

Pastor. Episcoporum quod sit munus, officium, & studium, quae debeat esse vita, conuersatio, doctrina & sollicitudo.] De his simul disposuimus agere, quia nec disungi in quibusdam possunt authoritatibus, quae haec omnia commendant in Episcopo. Plura tamen iam superius diximus, dum de qualitate eligendi Episcopi dictum est. Ideo studiosè repete, & nocte sequentia. Itaque CLEMENS Primus, libro secundo Constitutionum Apostolicarum, capite vigesimo: Oportet (ait) Episcopum peccatorum prohibitorem per admonitionem effici, iustitiam scopum, praeparatorum a Deo bonorum praconem, & iustitiam in iudicio ira numisum, ne Dei plantationem ob negligentiam contemners, audiat quod in Osa dictum est: Quare reticistis impietatem, & fructum eius vindemistis? Tum infert caput vigesimum primum, Omnium curam habeat Episcopus, eorum qui non peccauerunt, ut perseuerent sine peccato: & eorum qui peccant, ut penitentiam agant. Dicit enim Dominus vobiscum: Videte ne contemneris unum ex paruulis istis. Et penitentibus remissionem concedere oportet. Nam eo ipso quod delinquens verò affectu dicit: Peccavi in Dominum: respondet Spiritus sanctus, Dominus remisit tibi peccatum: confidite, nec moreris. Idem libro eodem, capite vigesimo nono. Nolite existimare, facile vel leue esse Episcopatus onus. Conuenit igitur, ut quemadmodum onus sit finetis ipsi, ita quoque fructuum primi participes sitis, & egenibus partem suppeditetis, ut qui rationem reddiduri estis, qui falsas rationes a vobis non est accepturus. Oportet enim eos qui Ecclesiae assident, ali de Ecclesia. Tum capite trigesimo: Episcopus verbi minister est, scientiae custos, mediator inter Deum & vos, in seruitute quam Deo impendit. Is pietatis magister est, is post Deum pater vester, qui per aquam & Spiritum, vos regenerauit in adoptionem filiorum Dei, is princeps & dux vester, is rex vester & dynasta. Denique is terrenus Deus post Deum, cui a vobis honor debetur. Nam de eo & similibus, ipse Deus dicebat, Ego dixi deus estis, & filij excoeli omnes. Et, Dijs non maledices, Episcopus enim supra vos sedeat, ut qui Dei dignitate ornatus est, quatenus clero praest, & omni populo imperat. Item capite sexagesimo primo, docet qualis esse debeat Episcopus. De eius autem munere. Idem libro octauo, capite trigesimo quarto: Episcopus, non benedicitur, manus imponit, ordinat, offert, benedictionem ab Episcopis accipit, a Presbyteris nullo modo. Episcopus deponit quemuis clericum dignum depositione, excepto Episcopo, solum enim non potest. Porro de officio Episcopi IGNATIUS MARTYR, epistola ad Magnesium, omnino eadem repetit, & epistola ad Tralianos, vbi mentionem facit harum Constitutionum Apostolicarum, Tum epistola ad Polycarpum: Rogo te (ait) in gratia qua indutus es, cursum tuum producas, & omnes admoncas ut siluentur, in eorum in quo es omni diligentia, & carnali & spiritali, unitatis tibi cura sit, qua nihil melius est: omnes sufferto, ut & te Domine, omnes sustine in charitate, sicut & facis. Orationibus vaca perpetuis postula prudentiam ea maiorem quam habes, vigila in summi spiritus praedictis. Singulis viritim secundum Dei concordiam & unanimitatem loquere. Omnium infirmitates porta, ut perfectus athletea, ut & Dominus omnium. Ipse enim (ait) infirmitates nostras accepit & langores nostros portauit. Vbi plus laboris, plus tibi lucri est. Si bonos discipulos amas, tibi nullus est gratia, potius pestiferus in mansuetudine subyice. Non omne vulnus coru emplastro curatur, accessiones acres

Quod hic dicitur de Episcopo, scito spectare ad omnes vel superiores gradus vnde & habes adhuc quaedam in dictione Pastor. Clemens 1.

Officio.

March. 18.

2. Reg. 12.

Ps. 118. Exodi. 19.

Ignatius Martyr.

Sic ita admonitio & exhortatio Episcopi ad Episcopum

O subire Pastoribus doctum mentum! Hi. 3

Matth. 10. & uehementes embrochis & laqueis compeſce. Prudens eſto ut ſerpens in omnibus, & ſimplex ſemper ut columba. Proprietas ex anima & corpore carnalis eſt & ſpiritalis, ut qua tibi coram apparent corrigas, que autem non cernuntur petas, ut tibi manifeſtentur, ne quid tibi deſit omnino, & omni dono abundes. Conſtans eſto, & quietus, &c. Eadem præcepta dat idem Hieroni Diacono Antiochiæ, epiſtola ad eundem. Porro FABIANVS I. epiſtola ſecunda ad omnes Orientales Episcopos: Conſtat Episcopos locorum ſingulorum, omnium qui ſub eorum degunt moderamine, curam habere ſolicitam, & cauſas utilitateſque eorum cum Dei timore diſponere. Valde ergo iniquum eſt, ut alij quilibet omiſſiſſi ſuis, ſe aliorum cauſis admisceant. Sed illi eorum vitam & iudicium competentem regularique debeant moderamine diſponere, qui eos in ſacerdotium ordinant & a quibus iam ordinati ſunt, quando ut lex loquitur, Maledictus omnis eſt, qui transfert terminos proximi ſui, & dixit omnis populus, Amen. Deus ergo Fratres (allegat hoc Gratianus, cauſa tertia, quaſtione 1. capite Deus ergo.) ad hoc præordinauit uos, & omnes qui ſummo ſacerdotio funguntur, ut iniuſtitiis remoueat, & præſumptiones abſcindat, & in ſacerdotio laborantibus ſuccurrat, & opprobrijs & calumnijs eorum locum non præbeat, ſed ei qui calumniam & opprobrium patitur, adiutorium ferat. Illum uero qui calumniam uel opprobrium facit abſcindat, & Domino in ſuis ſacerdotibus opem ferat.

Deuter. 24. Calumniantes ferendi & quaſi liter corrigendi.

Cornelius 1. Idem omnino CORNELIUS I. epiſtola ſecunda ad Rufum Orientalem Episcopum. Et SIXRVS III. epiſtola ad Orientales Episcopos, ubi hæc ſe quidem prior obſeruaſſe memorat, eod quod iniuſte calumnijs cuiuſdam Baſſi eſſet expoſiſſis, & talibus ſe purgatur, ut alibi diximus: Tum aduerſe (ait) quod competens talibus adhibenda eſt medicina uulneribus, ne immatura curandi facilitas, moriſſera, capitis peſte nihil poſſit, ſed ſegnus tracta pernicis reatu non legitima curationis, inuoluat pariter ſauciatos & medentes. Verum uide ſupra, Corrigere, & Corripere, &c. Sed ut ad rem reuertatur, De officio & munere Episcoporum

Fabian 2. FABIANVS II. epiſtola ſecunda ad Athanaſium & reliquos Aegypti Episcopos: Speculum (ait) deſcit nos. Deus populo ſuo, & oportet eos qui a Deo ſunt deputati, ſacerdotium ad ipſos, in humilitate grefſum mentis ad iuſticiam tendere, ut in melius adſcendantur hi qui ad nos reſpiciunt, quam (quod dicere piger) per noſtram diſcordiam ſemitam pedum eorum conuoltere, ad concordiam inclinemus nos ipſos, & unum in charitate ſapiamus, humilitatem ueneremur, per quam apprehendi ſolet altitudo ſpiritus, &c. Hinc & beatus martyr CYPRIANVS CARTHAGINENSIS epiſtola ad Pompeiana, contra Epistolam Stephani: Scribit (ait) Apoſtoloſ ad Timotheum, & monet Episcopum non liuigiſum, ſed mitem & docibilem eſſe debere. Docibilis autem ille eſt, qui eſt ad diſcendi patientiam lenis & mitis. Oportet enim Episcopum non tantum docere, ſed & diſcere, quia & ille melius docet, qui quotidie creſcit, & proſicit diſcendo melior, &c. lege. Idem libro tertio Epistolam epiſtola uigintiſima prima, ad Præſbyteros Romanos: Quantum pernicioſa eſt ad ſequentium lapſum ruina præpoſiti, intantum contra uile eſt ſalutare, cum ſe Episcopum per firmamentum fidei fratribus præbet imitandum. Hinc etiam GREGORIUS NAZIANZENSIS oratione 30. in dictum Euangelij, De Officio uero paſtoris, multis agit ſermonibus. Et iterum libro Apologetico, dum ſe excuſat, quod cum ad Episcopatum qua-

reretur, auſugerat: Homini (inquit) per diſcibile eſt, cum ſi ſcire regi, id eſt, regi ſe optemperare, multo diſcibilis eſt ſcire alios regere, & regere ſecundum iſtam noſtram diſciplinam, qua ex diuina lege deſcendit, atque ad Deum ducit. Cuius quantum ſpes & gloria maior eſt, tanto periculum grauius, quippe habentibus intellectum. Quem rectorem primo omnium, ut mihi uidetur, oportet ſicut argentum uel aurum probari, & ex omni parte circumspecti, atque in omni tempore & actibus conſiderari, ne quid forte habeat intra ſe, admixtionis alienæ, uel materia uilioris, & raucum ſonum aëris uel plumbi admixtione reſpondeat, & lateat intrinſecus adulterinum aliquid, quod examinet & reſoluat. Quod malum utique tanto fiet pernicioſius, quando numerioſioris populi rector exiuerit: ſicut certe grauius eſt, in multos diſſindi peſtem, quam unum peſtilentia conſummi. Nec cadaueris ſector ita pernicioſus eſt, ſi unum polluat locum, ſicut ſi ſparſum ſano nidore diſſuſo corrupti aëris, morbum pluribus generat. Ita ſi quis eſt in rectore uirtutum morbus, facile in eos qui ei ad obtemperandum præſto ſunt trahitur atque tranſfunditur, & multo facilius, quod eſt malum, ab eo tranſit, quam ſi quid in eo uirtutum & induſtria fuerit, &c. Hinc & IOANNES CHRYSOSTOMVS libro ſexto De Sacerdotio: Luminis inſtar uniuerſum orbem illuſtrantis ſacerdotis animum ſplendescere oportet, noſter autem tantum habet tenebrarum ex praua conſcientia circunſuſarum, ut reuerentur ac reformidet fixis intentiſque oculis cum fiducia Dominum ſuum obtineri. Sacerdotes terra ſunt ſales, noſtram autem inſipientiam omnibusque in rebus imperitiam, quotus quiſque eſt, qui ſacili patientique animo ferat, extra uos ipſos, qui me nimia quadam amoris abundantia proſequi conſueſtiſtis? Neque enim ſolum ſic, ut dixi, purum mundumque ſacerdotium eſſe oportet, ut qui tali miniſterio dignus habitus ſit, ſed etiam in primis prudentem, atque adeo multarum rerum experientia inſtructum, ornatumque, intantum ut ſecularia mundanaque omnia nihilominus noſcat, quam norunt hi qui in media hominum turba verſantur: rurſus rerum omnium mundanarum ſecurior uia, quam monachi hi qui montes ipſos habitandos occupant. Verum lege ſequentia. Porro AMBROSIVS MEDIOLANENSIS ſtatim initio libro primi Officiorum, capite primo, De officio Episcopum tractat, quod eius ſit munus docere populum, & libro ſecundo, capite uigefimo ſeptimo: Sic Episcopum (ait) affectus boni eſt, ut optet ſanare infirmos, ſympentia auferre uicera, aduertere aliqua, non abſcindere, poſtremo quod ſanari non poteſt cum dolore abſcindere. Unde pulcherrimum illud præceptum magis eminet, ut cogitemus non qua noſtra ſunt, ſed qua aliorum, hoc enim modo nihil erit, quod uel irati noſtro indulgeamus affectui, uel fauenteſ noſtra plus inſto tribuamus aliquid uoluntati. Hic FVLGENTIUS RVSSENSIS Episcopum ſermonem in ſanctum Stephanum Protomartyrem: Demonſtrant (ait) Stephanus geminam Eccleſiaſtici diſpenſatoris induſtriam, ut ad corrigendum cuiuſlibet peccatis errorem, & non deſit in ore correptio, & ad Deum pro eo ſimplex effundatur oratio, ut qui malum fecit, per increpationem de malis operibus confundatur, & per orationem apud Deum adiuuetur. Ac ſic ipſa charitas & in ore inſtitiam ſonet, ut errantem corrigat, & in corde patientiam ſeruet, ut pro errante orationem purò affectu dilectionis effundat. Qui enim errantem non corripuerit de negligentia condemnatur, qui autem pro eo non orauerit, de pernicie condemnatur, &c. Idem homilia, de Diſpenſatoribus Domini, multa præclara

Quid in ſermoni Episcopum cauere debeat, ut poſſit alijs exemplo eſſe.

Ioannes Chryſoſtomus.

Ambroſius Mediolanensis.

Philippensis.

Fulgentius Ruſſensis Episcopum.

& erudita

Hieronymus Stridonensis.

1. Timoth. 3.

Titus 1.

Matth. 12.

Augustinus Hippoensis.

Atticus Constantinopolitanaus, Cyrillus Hierosolymitanus Concilium Carthagenſis.

Flavianus C5 Constantinopolitanaus Episcopum.

Hilarius 1.

Episcopum inſungitur ex officio predicationis, Symmachus 1.

Matth. 23.

& erudita tradit, de officio Episcoporum. Et HIERONYMVS STRIDONENSIS epiſtola ad Heliodorū Episcopum, De Epitaphio Nepotiani, Ubi regi, ſic Episcopum (ait) imo minus Episcopum, quam regis. Ille enim nolentibus præſt, hic uolentibus ille terrore ſubiicit, hic ſeruituti donatur: ille corpora cuſtodit ad mortem, hic animas ſeruat ad uitam. In te oculi omnium diriguntur, domus tua & conuerſatio, quaſi in ſpecula conſtituta, magiſtra eſt publica diſcipline. Quidquid feceris, id ſibi omnes faciendum putant. Caue ne committas, quod aut qui reprehendere uolunt, dignè lacerare uideantur, aut qui imitari cogantur, delinquere. Idem Epistolam ad Oceanum de unius uxoris uero, que incipit: Nunquam fili Oceani. Officium Episcopum ex epiſtola ad Timotheum, & Titum, demonſtrat: Si quis eſt (ait) ſine crimine, Omnes uirtutes in uno ſermonem comprehendit & penè rem contra naturam exigit. Si enim omne peccatum etiam in ocioſo uerbo reprehentione dignum eſt, quis eſt ille qui abſque peccato, id eſt, ſine reprehentione uerſetur in hoc mundo? Sed futurus paſtor Eccleſie talis eligatur, ad cuius comparationem rectè greges ceteri nominentur, &c. AUGUSTINVS HIPONENSIS ſermonem octauo, ad Populum: Episcopum inde appellatus eſt, quia ſuperintendit, quia intendendo curat. Unuſquiſque ergo in domo ſua, ſi caput eſt domus, uelut Episcopum eſt. Debet enim ad eum pertinere Episcopum officium, &c. Idem multa dicit de officio Episcoporum, que iam ſupra allata ſunt in medium. Multa de præcipua Episcoporum cura agit ATTICVS CONSTANTINOPOLITANVS epiſtola ad Cyrillum Alexandrinum, ut habes in Nicephoro libro decimo quarto, capite uiceſimo ſexto Eccleſiaſticae hitoria. Et CYRILLVS idem in reſponſua ad eundem. Hinc & Concilium CARTHAGINENSIS I V. cui præſatus interfuit Auguſtinus, canone uigefimo, & allegat Gratianus diſtinctione octuagetiſima octaua, capite Episcopum: Episcopum nullam rei familiaris curam ad ſe reuocet, ſed lectioni & orationi & uerbi Dei predicationi tantummodo uacet. Eidem ibidem canone decimo ſeptimo, in iungit cura uiduatum. Vide Vidua, &c. Denique ut ait FLAVIANVS CONSTANTINOPOLITANVS epiſtola ad Theodoſium Auguſtum, de Fide: Nihil ita conuenit ſacerdoti, ait & dogmatibus erudito diuini, quam paratum eſſe ad ſatisfactionem omni, poſcenti eum rationem de ſe, que in nobis eſt, & gratia. Hinc HILARIUS I. epiſtola ſecunda ad Leontium, Veranum, & Victurium, Episcopos, in initio: Monemus ratione iuſtitia, que licet ab omnibus qui recta ſapiunt, debeat cuſtodiri, tamen præcipue Domini ſacerdotibus non eſt temere negligenda, quorum ceteros informari conuenit inſtitutus, &c. Idem epiſtola tertia ad Aſcanium Episcopum Tarraconenſem in initio: Diuina circa nos gratia memores eſſe debemus, qui nos per dignationis ſuae miſericordiam ob hoc ad officium ſacerdotale prouexit, ut mandatis ipſius inherentes, in quadam ſacerdotij eius ſpecula conſtituti, prohibeamus illicita, & ſequenda doceamus. Hinc conſequenter SYMMACHVS I. in Synodo ſexta, quam Romanus celebrauit, circa finem, ſic Episcopos alloquitur: Va erit nobis, ſi ſilentio ueritatem oppreſſerimus, qui erogare mammularijs uideamur, id eſt, Chriſtianos populos imbueri, & docere: uerò erit nobis, qui huius miſterij onus ſuſceptum habeamus ſi ueritatem Saluatoris noſtri Domini noſtri Ieſu Chriſti, quam Apoſtoli predicauerunt, predicare neglexerimus. Quid in ipſius Chriſti ſeruo dicturi ſumus examine, ſi ſermo-

num eius ueritatem confundimus predicare? Quid erit de nobis, cum de commiſſis nobis animabus, & de officio ſuſcepto rationem iuſtus Index Chriſtus Deus noſter diſtictam excegerit? Ideo nos oportet ſemper nouicia reſecare, & auxiliante Domino profutura erigere. Unde obſurgendo, horiando, ſuadendo, blandiendo, conſulendo, prædeſſe quibus poſſumus ſeruire. Lingua noſtra bonis ſomentum ſit, prauis aculeus, timidus retundat, iratus mitiget, pigros exacuat, deſides horiando ſuccendat, reſugijs ſuadeat, aſperis blandiatur, deſperatos conſoletur, ut quia doctores dicimur, uiam ſalutis gradibus oſtendamus. Simus in cuſtodia uigilantes, aduersus contra hoſtis inſidias ſoliciti muniamus. Et ſi quando onem perditam de commiſſis gregibus error abduxerit, totum illum amiſiſſi ad caulas reuocare Dominicus conſideramus, ut de paſtoris nomine quod habemus, non ſuppliciam, ſed præmium conſequamur. Quia ergo in his omnibus diuina gratia adiutorio opus eſt, omnipotentis Dei aſſiduis precibus clementiam exoremus, quatenus ad hæc operanda nobis & uelle tribuat, & poſſe concedat, uigine in ea nos uia cum fractu boni operis, quam ſe paſtor paſtorum eſſe teſtatur eſt, dirigat, & ſine quo nihil agere poſſumus, per ipſum omnia implere valeamus, uniuersa Synodus ſurgens acclamauit. Placent omnia, & ut perpetua ſtabilitate firmetur, rogamus. Idem Symmachus epiſtola ad Laurentium Mediolanenſem Episcopum: Oſiſſimus Episcopum comparandus eſt, niſi præcellat ſcientia & ſanctitate, qui eſt honore præſtantior. Dignus pontifice amor eſt, quem cenſura conciliat, deueniſtat inſtitutoris genium, qui per ſolam gratiam uult placere. Hinc PROCLVS CONSTANTINOPOLITANVS Episcopum, epiſtola ad Ioannem Episcopum Antiochenum, que lecta eſt collatione ſexta, generalis quintæ Synodi: Oportet (ait) religioſiſſimè cum, qui ſortitus eſt præeſſe populo, & tenere habenas ſacerdotij, non ſolum procurare quomodo ipſe probus appareat. Sed ut & hoc quod ab ipſo dicitur, ſit parum ab omni uituperatione. Hoc enim quod prius eſt, & ſi mirandum ſed non tale quale eſt hoc quod poſt illud dicitur, quando illud quidem in unum ſolum perficiendum ea que ad uirtutem pertinent concludit, hoc uero multos prouidentia ſaluos faciens, per ſingulos pietatis induit conſiderantia. Et iterum: Nulla merces eſt his, qui inadorabili mentis oculo Eccleſiaſticiſſis inuigilant neceſſitatibus, nocte dieque procurantes & conſulentes, quatenus bene regatur omne quantum populi familiariter conuictum eſt, & a reprobis reſeruitura ſit orthodoxa fides. Idem & PLAGIUS II. epiſtola ſecunda, ad omnes Episcopos Italiae & Campanie hortatur & Episcopos, quatenus huiuſmodi officijs inferuiant. THEOPHORSVS I. epiſtola ad omnes Episcopos, capite tertio, & GUNTARANVS Rex Francorum epiſtola ad uniuerſos ſui regni Episcopos, que præcepti uim habet, & inferitur ad calcem ſecundi Concilij Matifconenſis confirmationis coronide: Ad uos (inquit) ſacroſancti Pontificis, quibus diuina clementia poſtatis Paternæ conceſſit officium, imprimis noſtre ſeruitutis ſermo dirigatur, ſperantis quod ita populum uobis prouidentia diuina commiſſum, frequenti predicatione ſudeatis corrigere, & paſtorali ſtudio gubernare, quatenus dum uniuerſi diligendo inſtitiam conuerſatione præcipua cum omni honeſtate ſtuduerint uicere melius, cuncta rerum aduerſitate remota, cæleſti beneficio concedatur tranquillitas temporum & congrua ſaluatio populorum. Et licet abſque noſtra admonitione, ad uos predicandi ſpecialiter cauſa pertineat, attamen reliquorum peccatis

Ioan. 35 & 14.

Proculus Episcopum Constantiopolitanus.

Pelagius.

Theophorus 1.

Guntarannus rex Francorum.

Venerabilis & talis Regis imperium etiam in ſuo regno fuerit, ut effectum.

uus

Gregorius 1.

Concilium Toletanum 4. sub Honorio 1. Episcoporum 67.

Roma. 12. 2. Corinth. 8.

Episcopis testes conversationis adfuit.

Lucius 1.

1. Timoth. 3.

Concilium Marticense 1.

Concilium Romanum sub Gregorio 1. Concilium Tridentinum generale. Concilium Toletanum 8.

Episcopus ex officio in unigenito lectioni vacare, sed nunc vacat Venetio. ne quid horribilius dicam Concilium Toletanum 11.

Tit. 2.

Ita ptofus.

vos omnino credimus esse participes, si filiorum vestrorum culpas non assidua obiurgatione corrigitis, sed silentio praevertitis, &c. Episcopos etiam officij admonet GREGORIUS I. libro 12. Registri, epistola 37. ad Felicem Episcopum Siciliae, capite 4. Vestrum (ait) subditis exemplum, instructio, & vita magistra sit, lingua vestra exhortatione discant quod metuant, & doceant quod diligant, &c. Idem & libro primo Pastoralium, ad Ioannem Episcopum Rauennae, sufficenter exponit Pastorum officium. Potest quilibet visitare, idcirco petranimus. Hinc Concilium TOLETANVM IV. cap. 20. Inoffensos (ait) & immaculatos docet Dei existere sacerdotes, nec illos eos fornicationis contagio polluit, sed castè viuentes, mundos semetipfos celebrandis exhibeat sacramentis. Et capite 21. Quamuis (ait) conscientiam puram apud Deum, Episcopos habere oporteat, tamen & apud homines famam optimam custodire conuenit, ut iuxta praeceptum Apostolicum: Non tantum coram Deo, sed etiam coram hominibus vite sancte testimonium habeamus. Quidam enim hunc usque sacerdotum non modicum scandalum creauerunt, dum in conversatione vite non bene fama existunt, ut ergo tollatur omnis suspitio, oportet Episcopos testimonium probabilem personarum conversationis & vite in conuulsi suo habere, ut Deo placeant per conversationem bonam, & Ecclesiae per optimam famam. Hoc prius LVIVS I. epistola 1. ad Gallias & Hispanias Episcopos statuit, & allegatur à Gratiano, de Consecratione distinctione 1. capite Iubemus. In sancta (ait) Ecclesia constitutum habemus, Fratres, & vos hortamur, ut semper testes vobiscum sacerdotes & Diaconos habeatis, & licet conscientia sufficere possit propria, tamen propter maleuolos iuxta Apostolum, etiam testimonium vos oportet bonum habere ab his qui firis sunt. Quoniam & in hac sancta sede constitutum habemus, ut duo Presbyteri, vel tres Diaconi, in omni loco Episcopum non deserant propter testimonium Ecclesiasticum. Simile quid MATISCONENSE Concilium I. cap. 3. statuit, ne mulier Domum Christi ingrediatur, sine duobus testibus. Praecedentia decreta confirmat Concilium ROMANVM sub Gregorio I. capite 2. & Concilium TRIDENTINVM generale sessione 7. capite 13. Decreti reformationis, ut in sequentibus patebit. Vide etiam in vocabulo, Ignorantia in Ecclesiasticis euitada, &c. Hinc TOLETANVM Concilium VIII. capite 4. Quia secundum carnis assumptae misterium Ecclesiae sua fuerit dignatus caput Christus existere, merito in membris eius intentio Episcoporum officia peragere cernitur oculorum. Ipsenim & sublimiori celsitudine ordinum regum & disponunt subiectas multitudines plebium: unde quanto ipsi sequentium sunt doctores, tanto meritorum lumine debent praesulgere. Tum eisdem fornicationem interdicit. Vide Fornicatio, &c. Eisdem lectionis studium iniungit. Et Concilium TOLETANVM XI. sub Vitaliano Papa, canone 2. Quamuis quis praecelsi culminis (ait) obtinet locum, tantum necesse est praecedat, ceteros gratia meritorum, ut in eo quod praesidet singulis singulariter ornatur eminentia sanctitatis, habens semper & in ore gladium veritatis, & in opere efficientiam luminis, ut iuxta Paulum potens sit exhortari in doctrina sana, & contradicentes reuincere. Nos proinde nostri ordinis gradum, vel suscepti regiminis modum magnopere cogitare debemus, ut qui officium predicationis suscepimus, nullis curis à diuina lectione priuemur. Nam quorundam mentes Pontificum ita torporis atio à lectionis gratia secluduntur, ut quid doctrinae gregibus subditis exibeat, non inueniat praeco mitus. Insistendum ergo erit semper maioribus, ut quos sub regiminis sui cura inuenitur, sume verbi Dei perire non sinant. Sicut Metropolitanus in consuetudinibus ceterisque Ecclesiasticis ordinibus deditos, sic constituit in commissio sibi religiosorum numero laborandum est & vigilandum, qualiter nescientia talium diuinae legis eruditionibus imbuatur, ut ut indefinente sollicitudine prelati quisque subditos quereant, aut profectum eorum latitudinis agnoscat, aut nescientiam sine arrogancia instruat. Placuit ergo de talibus iuxta Instituta Toletani 8. Concilij (habet supra) hoc specialiter definire, ut aut sponte sumant inuentionem necessariam perdiscendi, aut à maioribus ad lectionis exercitiam cogantur inuitti. Vide Ignorantia. Hinc Concilium AGRIGRANENSE II. cap. 14. allegat GREGORIUM I. in Prologo Pastoralium, ubi expressè prohibet, ne qui imperitus ad sacerdotalem ordinem promoveatur. Nam ab imperitis (ait) Pastoralis ministerium qua temeritate suscipitur, quando ars artem regimen est animarum? Idem EXISIDORO Hispanensi libro 3. de Summo bono, cap. 34. & 35. Vide Ignorantia clericorum, &c. Denique ut iam superius annotatum est, Episcopis predicationem iniungit Concilium generale 6. CONSTANTINOPOLITANVM ILL. canone 19. Oportet (ait) eos qui praesentem Ecclesiam, in omnibus quidem diebus, sed praecipue Dominicis, omnem Clerum & populum docere pietatis & recte religionis colloquia ex diuina scriptura colligentes intelligentias & iudicia veritatis, & non transgredientes iam positos terminos vel diuinarum Patrum traditionem. Vide Scriptura, & Praedicatione. Hinc & ADRIANVS I. epistola ad Tharastum Constantinopolitanum Episcopum, quae sita est actione 2. Nicænae secundae Synodi generalis 7. eum instruens, Quicumque (ait) à Christo creati & liberati humani generis veritatem intelligens conseruat, & gradum Pastoralis dignitatis portans, pondus sustinet non ad gloriam & honorem praetereuntem respiciens, sed gregem suscipiens diligenter vigilat, ne ones vel à peruersis hominibus & peruersa loquentibus, vel malo spiritu affatis corrumpantur, quod exemplo Iacob custodiens ouium Labam probatur. Si rarios labores & vigilas pastor Labam sustinuit, quos quamuis vigilas sustinere debet, qui pacis oues Dei &c. Sed & Concilium FOROVIENSE sub eodem Adriano, & Carolo Magno: Longè alius excellit vita pastoris comparata subditi gregis quibus singulariter boni Pastoris voce dicitur. Vos estis lux mundi, vos estis sal terrae, luceat lux vestra coram hominibus, &c. Si ergo lux mundi sumus, lucere viique absque nebulosa hypocrisis admixtione debemus. Et si sal terrae sumus, condire nihilominus terrenas mentes sapientia sapore per verbum predicationis debemus, &c. Idem capite decimo tertio, addit: Nos qui sacerdotes vocamur, debemus populum nobis subiectum & predicando verbis in omni bono, & faciendo quae docemus exemplis instruere, in charitate, in castitate in humilitate, in continentia, in modestia, in vigilijs, in ieiunijs, & oratione, in religione & elemosinis, in hospitalitate in quantum vires permittunt, in verbo sapientia, sale condito in temperantia manducandi, vel bibendi, in conversatione sancta, in simplicitate cordis, qui omni opere bono, pio & iuste viuendo, expectantes beatam spem & aduentum gloriae magis Dei. Hinc & Concilium TYRONENSE III. sub Carolo Magno canone secundo: Omnes Episcopi studiose dent operam lectioni, sanctum Euangelium, & Epistolae beati Pauli Apostoli, non solum crebro

leclitent, sed etiam quantum possint memoria studeant commendare, sanctorumque Patrum opuscula super eadem exposita deuotè frequentent. Similiter & de ceteris libris Canonice faciant. Porro idem eis praecipit, ut habeant homilias, continentes necessarias admonitiones. Vide in vocabulo, Homilia. Tum idem Canone tertio, subiungit: Nulli Episcopo liceat Canones aut librum Pastorem à beato Gregorio Papa editum, si fieri potest, ignorare, in quibus se debet unusquisque quasi quodam in speculo assidue considerare. Et cap. 4. Sollicitè studeat unusquisque Episcopus gregem sibi commissum sacra predicatione, quid agere, quid vitare debeat, informare. Et ipse Episcopus, vita, habitu, forma, & conversatione sancta, suis sit subiectis exemplum, ut iuxta Dominicum vocem, videant opera vestra bona, & glorificent Patrem Deum qui in caelis est. Hæc iterum repetit Concilium CABILONENSE II. canone 1. simili forma verborum. Et canone 2. sic loquitur: Subditis (ait) sit Episcopus forma viuendi, ita videlicet ut & verbis & exemplis populo ad aeternam patriam pergenti ducatum praebeat, ut vita eorum & doctrina nequaquam discordent, sed que dicunt faciant, & que faciunt docere studeant, & predicatione assidue plebem admoceant, & falce insidiosa à credentium mentibus vitiorum spinas eradiceant, & verbi Dei semine agros mentis eorum ad fecunditatem perducant. Item & cap. 4. Bene agentes & habitu & vultu denunciant, male agentibus vero ipso suo visu terribiles sint, ut astutiam serpentis & simplicitatem columbae habeant, & bonum & leonum effectus imitentur in tabernaculo Dei. Hinc Concilium AGRIGRANENSE I. sub Ludonico Imperatore, cap. 9. allegat ISIDORVM libro 7. de Officijs Ecclesiasticis, cap. 6. Episcopi (ait) speciale officium est Scripturas legere, percurrere canones exempla sanctorum imitari, vigilijs, ieiunijs, orationibus incumbere, cum fratribus habere pacem, nec quemquam ex membris suis discipere, nullum damnare, nisi comprobatum, nullum excommunicare, nisi discussum, qui que ita humilitate pariter & auctoritate praestabit, ut nec per nimiam humilitatem suam subditorum vitia conualescere faciat, nec per immoderatam auctoritatem ferocitatis precessum exerceat, sed tanto cautius erga sibi commissos agat, quanto durius à Christo indicari formidat. Tenet quoque illam supereminentem donis omnibus charitatem, sine qua omnis virtus nihil est. Custos enim sanctitatis charitas est, locus autem huius custodiae humilitas. Flabebit etiam inter haec omnia & castitatis eminentiam, ita ut mens, Christi corpus consuetura, ab omni inquinamento carnis sit munda & libera. Oportet ut pauperum curam gerat, humilitatem sectetur, &c. quae suis locis inferemus. Consequenter profert Hieronymum in epistola ad Titum, & epistola ad Oceanum: & Augustinum tomo 11. sermone ad Pastores, ubi mirè Episcoporum exercitium & officium praedicat, sed hoc iam superius nos diximus. Idem omnino profert & Concilium PARIENSE II. libro 1. cap. 23. & 24. Sed non est opus eadem repetere toties, verum quod libro 1. cap. 24. dicit, paucis insinuabo. Docet enim Episcopi officium esse, ut inique animam, spiritualesque sicut & carnalem, sibi subiectis strenuè administrare, & inuigilare, ut nec dominatum superbi usurpare contendant, sed Apostolicis informati eloquijs & exemplis, seruos se cunctis exhibeant, neque sedis altitudine collatum sibi gaudent temporale fastigium, sed humiliter corde fidelibus praebant bonae conversationis exemplum. Idem libro eodem, capite 21. Episcopis in-

Concilium Agrigranense 2. Gregorius 1.

Isidorus Hispanensis.

Concilium Constantinopol. 3. generale 6.

Diebus Dominicis iniungitur Episcopis praedicatione ad populum.

Adrianus 1.

Genes. 31.

Concilium Forouien. Matth. 5.

Exercitia boni Episcopi.

Episcopi lectioni & predicationi vacent iuxta praeceptio.

Concilium Tyronense 3. sub Leone 3.

leclitent,

Math. 5.

Concilium Cabilonense 2. sub Carolo Magno.

Concilium Agrigranense 1.

Quod sit praecipuum Episcopi officium.

1. Corinth. 15.

Concilium Agrigranense 2. Concilium Parisense 3. sub Lothario & Ludonico Imperato.

leclitent, sed etiam quantum possint memoria studeant commendare, sanctorumque Patrum opuscula super eadem exposita deuotè frequentent. Similiter & de ceteris libris Canonice faciant. Porro idem eis praecipit, ut habeant homilias, continentes necessarias admonitiones. Vide in vocabulo, Homilia. Tum idem Canone tertio, subiungit: Nulli Episcopo liceat Canones aut librum Pastorem à beato Gregorio Papa editum, si fieri potest, ignorare, in quibus se debet unusquisque quasi quodam in speculo assidue considerare. Et cap. 4. Sollicitè studeat unusquisque Episcopus gregem sibi commissum sacra predicatione, quid agere, quid vitare debeat, informare. Et ipse Episcopus, vita, habitu, forma, & conversatione sancta, suis sit subiectis exemplum, ut iuxta Dominicum vocem, videant opera vestra bona, & glorificent Patrem Deum qui in caelis est. Hæc iterum repetit Concilium CABILONENSE II. canone 1. simili forma verborum. Et canone 2. sic loquitur: Subditis (ait) sit Episcopus forma viuendi, ita videlicet ut & verbis & exemplis populo ad aeternam patriam pergenti ducatum praebeat, ut vita eorum & doctrina nequaquam discordent, sed que dicunt faciant, & que faciunt docere studeant, & predicatione assidue plebem admoceant, & falce insidiosa à credentium mentibus vitiorum spinas eradiceant, & verbi Dei semine agros mentis eorum ad fecunditatem perducant. Item & cap. 4. Bene agentes & habitu & vultu denunciant, male agentibus vero ipso suo visu terribiles sint, ut astutiam serpentis & simplicitatem columbae habeant, & bonum & leonum effectus imitentur in tabernaculo Dei. Hinc Concilium AGRIGRANENSE I. sub Ludonico Imperatore, cap. 9. allegat ISIDORVM libro 7. de Officijs Ecclesiasticis, cap. 6. Episcopi (ait) speciale officium est Scripturas legere, percurrere canones exempla sanctorum imitari, vigilijs, ieiunijs, orationibus incumbere, cum fratribus habere pacem, nec quemquam ex membris suis discipere, nullum damnare, nisi comprobatum, nullum excommunicare, nisi discussum, qui que ita humilitate pariter & auctoritate praestabit, ut nec per nimiam humilitatem suam subditorum vitia conualescere faciat, nec per immoderatam auctoritatem ferocitatis precessum exerceat, sed tanto cautius erga sibi commissos agat, quanto durius à Christo indicari formidat. Tenet quoque illam supereminentem donis omnibus charitatem, sine qua omnis virtus nihil est. Custos enim sanctitatis charitas est, locus autem huius custodiae humilitas. Flabebit etiam inter haec omnia & castitatis eminentiam, ita ut mens, Christi corpus consuetura, ab omni inquinamento carnis sit munda & libera. Oportet ut pauperum curam gerat, humilitatem sectetur, &c. quae suis locis inferemus. Consequenter profert Hieronymum in epistola ad Titum, & epistola ad Oceanum: & Augustinum tomo 11. sermone ad Pastores, ubi mirè Episcoporum exercitium & officium praedicat, sed hoc iam superius nos diximus. Idem omnino profert & Concilium PARIENSE II. libro 1. cap. 23. & 24. Sed non est opus eadem repetere toties, verum quod libro 1. cap. 24. dicit, paucis insinuabo. Docet enim Episcopi officium esse, ut inique animam, spiritualesque sicut & carnalem, sibi subiectis strenuè administrare, & inuigilare, ut nec dominatum superbi usurpare contendant, sed Apostolicis informati eloquijs & exemplis, seruos se cunctis exhibeant, neque sedis altitudine collatum sibi gaudent temporale fastigium, sed humiliter corde fidelibus praebant bonae conversationis exemplum. Idem libro eodem, capite 21. Episcopis in-

lungit, nisi id necessitas inenitabilis impediens, maxime cum clericis suis horas canonicas custodiant, & scripturas diuinas quotidie in collatione tractent, eisque in conuictu participes existant, non eum laicis & quibusdam familiaribus suis conuiuari delectentur, quod probar ex Actis Apostolorum, & vita beati Augustini, & ex Concilio Sardicensi, cap. 14. Vide supra, Conuuiuium. Denique libro 3. Eadem repetit & ex Gregorio testimonia plura profert, libro 2. Pastoral. capite 8. & alijs. Idem quoque & BASILIENSIS Imperator oratione, quam habuit ad Patres Concilij generalis 8. dum finitum fuisset Concilium, eos sui officij pie admonet, & signanter, ut contra hereticos pugnent, & caueant gregi suo, ne haereticus polluat. Hoc reposuimus infra dicendum, Episcopus infectetur Haereticos, &c. Denique Concilium COLONIENSE III. capite 1. partis 1. Post praedicationem, Episcopi munus & officium consistere in duobus decernit, scilicet impositione manuum, & visitatione Ecclesiarum, ut suis locis dicitur. Ne pigeat visitare, vide Pastor, & sequentia. Episcopi iniungitur Ecclesiarum visitatio.] Vide Visitator, & Visitatio. Episcoporum ignorantia.] Vide Ignorantia. Episcopi socordes & negligentes corripiendi.] CANON APOSTOLORVM 3. Episcopus vel Presbyter qui cleri vel populi curam non gerit, & eos pietatem non docet, segregatur: & si in sanctorum perseveret, depouatur. Allegatur hic canon etiam alibi pro canone Apostolorum 57. Hinc CYPRIANVS CARTHAGINENSIS, vel AUGUSTINVS, quicumque scripsit librum de Duodecim abusionibus, qui ponitur tomo 9. operum Augustini, capite 10. sic loquitur: Decimus gradus Abusionis, est Episcopus negligens, qui gradus sui honorem inter homines requirit, sed ministerij sui dignitatem coram Deo, pro quo legitur, non custodit. Primo namque ab Episcopo, quid sui nominis dignitas tenet, inquiratur. Quoniam Episcopus, cum Graecum sit, Speculator interpretatur, quare vero speculator ponitur, & quid à speculatore requiratur, Dominus ipse denudat, cum sub Ezechielis Propheta persona, Episcopo officij sui rationem denunciat, ita inquit, Speculatore dedi te Domini Israel: audiens ergo sermonem ex ore meo nunciabis eis ex me. Si autem videris gladium venientem, & in non annunciaueris, ut reuertatur impius a via sua, ipse quidem in iniquitate sua morietur, sanguinem vero eius de manu tua requiram. Si autem annunciaueris, & ille non fuerit reuersus, ipse quidem in iniquitate sua morietur, sed tu animam tuam liberaasti. Docet ergo Episcopum, qui omnium Speculator positus est, peccata diligenter attendere, & postquam attenderit, sermone, si potuerit, & actu corrigere: si non potuerit, iuxta Euangelij regulam, scelerum operarios declinare. Si autem (inquit in Euangelio Dominus) peccauerit in te frater tuus, &c. utquam, tanquam Ethnicus & Publicanus. Tili ordine de Ecclesia expellendus est, quicumque Doctore vel Episcopo non adheret, & qui tali ordine expulsus fuerit, ab aliquo doctore vel Episcopo recipi non debet, &c. De his supra, Corripere, & superiorem paginis, & infra Excommunicatio. Porro, quantum malum afferat Episcoporum oscitantia, socordia, LIBO PRIMVS Epistola tertia, aperit, & allegat Gratianus dist. 86. c. Inferiorum, quae est ad Iulianum Aquileiensem Episcopum

Dasilus Imperator.

Concilium Colonense 3.

Canon Apostolorum.

Caueant sibi nostri, quia maxime hoc vitio laborant & depouantur torpedinis pondere. Cyprianus Carthag, Augustinus Hippontensis.

Ezech. 3. & 33.

Matth. 18.

Quantum malum generet Episcoporum negligentia.

1. Corinth. 15.

Ioan. 1.

Non dubitet (ait) dilectio tua, nos si (ut quod arbitramur) neglecta fuerint, que pro custodia Canonum, & profici integritate decernimus, vehementius comonendos, quia inferiorum ordinum culpa, ad nullas magis referende sunt, quam ad desides negligentifque rectores, qui multa sepe nutrium pestilentiam, dum necessariam dissimulant adhibere medicinam. Idem epistola 4. ad Episcopos Siciliae, & allegat Gratianus causa 25. quaestione 1. capite Diuinis. Periculum (ait) desidia, quantum possumus, declinemus, ne professio summi Apostoli, qua se amatorem Domini esse testatus est, vana inueniatur in nobis. Quia negligenter pascens totius Domini curam commendatum gregem, consuevit summum non amare Pastorem. Idem eadem scribit & epistola 84. ad Nicetam Aquileiensem, supradicti Iuliani successore, sub finem. Idem & epistola 51. ad Turibium Episcopum Asturiensem, capite 16. Quia (inquit) conscientia honorem sibi sacerdotij presertim vendicant, qui pro animabus sibi creditis non laborant, Bestie irruunt, & ouium septa non claudunt: fures insidiantur, & excubias non pretendunt: morbi crebescunt, & remedia nulla proficiunt. Hinc & SYMMACVS I. in Concilio Romano 6. quod celebravit: Nos (ait) qui potissimi sacerdotis administramus officia, transgressionum culpa respiciet, nisi in causis Dei desides fuerimus inueni, quia meminimus quod timere debemus, qualiter committitur Dominus negligentie sacerdotum. Sane reatu maiore delinquit, qui potiore honore perfruitur, & grauiora facit vitia peccaminum, sublimius dignitatum. Ideo tacere non debemus, sed ea que necessaria fore agnouerimus, viriliter corrigere & eradicare satagamus, & ea que nociua sunt extirpare, prout Dominus dedit, non negligamus. PROCLUS CONSTANTINOPOLITANVS epistola ad Ioannem Antiochenum Episcopum, qua inseritur collatione 6. generalis 5. Synodi. Si negligere (ait) proximos labentes ad deteriora, & discordia propoliti rapinam factos fuscibus lupi voracis hominum, irrecusabilis damnationis experimentum minutatur dormitanti, mercenarium, non Pastorem desidiosum & dissolutum scriptura vocante, quomodo non per omnia instum est, studiosum quidem in talibus persequi desidiosum vero in urgentibus effugitare? In eodem vnaque similia ad vituperationem existunt, & irrecusabilia ad condemnationem, & hoc, quod ex quibus aliquis ipse negligenter viuunt, videntes adhortatur in amulationem deteriorum, & quod peccantes in fidem & delinquentes in vitam non statim corrigit, licet despicios extra tale supplicium non est constitutus. Et proposito exemplo de Heli & filiis: Quia (ait) ad peccandum alios euocabant, cum essent sacerdotes, imaginem peccati se emulantibus proponentes, propter hoc pariter elatum est supplicium & eis qui impia fecerunt, & ei qui non prohibuit. Patri enim ad virtutem nocuit fociordia, filijs autem perniciem intulit in emendatio. Senex in inuenum tempestate naufragium passus est, pro quibus affectum non gubernauit increpatione. Idem & PELAGIUS II. epistola 2. ad Episcopos Italiae & Campanie, vbi eos comonnet de bona voluntate resistendi aduersitatibus, & erudicendi subditos, & persecutiones tolerandi, vt etiam nullum laedant, sed pie omnibus profici, multis ad id eos inuitans sententis. Præterea Concilium PISTENSE ad Sequanam celebratum, cap. 4. multis omnibus Episcopis, de vigilantia super gregem inungit, quæ longum esset enarrare. Sic & Concilium TOLETANVM I. V. Patrum 67. sub Honorio I. canone 3. Nulla pene res (ait) discipline mores ab Ecclesia Christi

Symmachus 1.

Proclus Episcopus Constantinopolitani.

Regum 34.

Pelagius 2.

Concilium Pistense in loco qui dicitur Pistis celebratum.

Concilium Toletanum 4.

magis depulit, quam sacerdotum negligentia, qui contemptis canonibus, ad corrigendos Ecclesiasticos mores Synodum facere negligunt. Taxatur quoque Episcoporum oscitantia per Concilium PARISENSE III. libro 1. capite 21. Et postea per Concilium AGRIGRANENSE II. cap. 11. Didicimus (ait) nonnullos Episcopos in gubernandis congregationibus sibi subiectis, Canonicis, videlicet, & Monachis, & Sanctimonialibus, habemus valde negligentem existisse, & ob id multos in sui detractionem & contemptum prouocasse, ita vt nonnulli alij prelati in eorum Parochijs constituti eorum praua exempla secuti, suis similiter congregationes neglexerint, quos & fraterne & Synodali conuentu admonendos esse necessario duximus, vt ab hac negligentia deinceps se cohibeant, & ceteris se imitabiles prabeant, ne forte propter illorum incuriam, & diuina seruitutis contemptus, & pericula promoueantur animarum. Multa quidem de his agit GREGORIUS I. in Pastoralibus, & reliqui multi. Sed ad alia festinandum est, vide & Residentia, & Pastor.

Episcopus familiaritatem mulierum non habeat, nec ad earum domicilia accedat. Hoc habes supra, & reliquis sufficienter multis decretis expressum, in vocabulo, Clericus, quod & GREGORIUS I. libro 7. Registri, epistola 39. ad Romanum defensorem, cui titulus est: Ut Episcopi cum mulieribus non habitent, & c. Idem libro septimo Registri, epistola 110. cui titulus est, Ad Syagrium, & c. De Simoniaca hæresi, & quod Neophytus non ordinetur, nec Episcopi cum mulieribus maneant. Iterum epistola 40. libri vndecimi ad Catulum Romanum, cui est titulus, Quod Episcopi cum mulieribus habitare non debeant. Vide igitur locum superius assignatum, vbi generaliter de omnibus Ecclesiasticis dictum est.

Episcopi bona alterius non inuadat. Vide Bona.

Episcopus Censum non exigit. Vide Censum.

Episcopus Pauperum curam gerat. Vide Pauper.

Episcopi consanguineos non promoueant. Vide supra Consanguineus.

Episcopi peregrini. Vide Peregrinus.

Episcopi in persecutione, suas non relinquunt Ecclesias. Vide Persecutio, & Confessio, & alijs in locis. Tum adde quod TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS libro de fuga in Persecutione, post medium dicit, vbi de non fugiendo, tempore persecutionis, mandata donat, vt dicemus in vocabulo, Persecutio, sic subinfert: Sed cum ipsi auctores, id est, ipsi Diaconi, & Presbyteri, & Episcopi fugiunt, quomodo laicus intelligere poterit, qua ratione dictum, Fugite de ciuitate in ciuitatem. Itaque cum duces fugiunt, quis de gregario numero sustinebit ad gradum in acie figendum suadere? Certe quidem bonus pastor animam pro pecoribus ponit, vt Moyses, non Domino adhuc Christo reuelato, etiam in se figurato, ait: Si perdis hunc populum (ait) & me pariter cum eo disperde. Ceterum Christo confirmante figuræ suas, malus pastor est, qui viso lupo fugit, & pecora diripienda derelinquit. Prouicietur de villa pastor huiusmodi, detinebuntur illi missionis sua mercedes sue in compensatione, imò & de priore peculio eius exigetur Domini detrimenti restitutio. Etenim qui habet, dabitur ei, & ab eo qui non habet, & quod videntur habere, auferetur ab eo. Et Zacharias comminatur, Exurge romphea in pastores, & euellite oues, & superducam agnum

Concilium Parisense 3.

Concilium Agrigranense 2.

Gregorius 1.

Gregorius 1.

Tertullianus Carthaginensis.

Tantum abest, vt ipsi non fugiant, qui nec tempore pacis resident.

Lucæ 10.

Exod. 32.

Ioannis 10.

Zacharias 11.

meum

Ezechiel. 34. Hieremias 25.

Liberius 1.

Matth. 17.

Ioannes 1.

Leo 1.

Zacharias 1.

An liceat in eopore persecutionis fugere. Matth. 10.

Concilium Arcelatense 4. sub Leone 3. Matth. 5. Nicolaus 1. Galicæ Theoremæ.

meum in pastores. In quos & Ezechiel & Hieremias istem minus perorant, quod non tantum de pecoribus improbe vescantur, pascentes potius semetipsos, verum & dispersum gregem faciant, & in predam esse omnibus bestiis agri, dum non est pastor illis. Quod nusquam magis fit, quam cum in persecutione desinitur Ecclesia a clero. Si & spiritum quis agnouerit, audiet fugiuos denotantem. Porro si eos, qui gregi presunt, fugere, cum lupi irruunt, nec decet, imò nec licet (qui enim talem pastorem malum pronunciauit, vtiq; damnauit, omne autem quod damnatur illicitum factum est sine dubio) ideo prepositus Ecclesia in persecutione fugere non oportebit, & c. Hinc LIBERIUS I. epistola 2. ad omnes Episcopos, Vigilare (ait) & sobrijs esse ad orationes, & Deo propinquare debemus, & fatuus Domino auxiliante hominum insidias, prout Dominus posse dederit, respicere, & patres sequi, & non transgredi terminos patrum, id est, non relinquamus nostras, dum in eis persistere aliquomodo valeamus. Ecclesia, vt ad alias propinquemus, aut populos nobis commissos negligere, vt quiescere amplius quam pro eis laborare, pro quibus etiam animas ponere debemus, studeamus, ne reprobi in conspectu Dei inueniamur, sed fructuosos illi manipulos de commissis nobis gregibus ipso adminiculante presertim valeamus, quauquam multi nos persequantur, & ones Christi dilacerare desiderant, qui quasi in vestibus ouium apparent, intus autem sunt lupi rapaces, quos ex fructibus cognoscimus. Nec nos pigeat per temporales cruciatibus pro Christi nomine elaborare, sed emolumenta futura remunerationis huius seculi vexationes tolerare persuadent. Idem agit per totam epistolam. Similiter & IOANNES I. 2. epistola ad Episcopos Italiae, Episcopos persistere suadet in tempore persecutionis viriliter, quæ à Theodorico rege Arriano tunc temporis Catholicis Episcopis infligebatur, & ceteris Christianis, lege si licet per otium epistolam, vide similiter infra vocabulo, pastor non facile cedat ex LEO I. epistola 90. ad Rusticum Narbonensem. hinc ZACHARIAS I. epistola 5. ad Bonifacium Moguntinensem: Hoc (inquit) flagitasti à nobis, si licet persecutionem paganorum fugere, an non. Et pro hoc, frater, salutare consilium damus. Si fieri potest, & locum inuenieris iusta ad predicandum illis. Si autem supportare non valueris eorum persecutionem, habes præceptum Domini, vt in aliam ingrediaris ciuitatem. Et ad hoc spectat, quod etiam Concilium ARELATENSE IV. sub Carolo Magno canone 14. Vniquisque tempore sanis, aut cuiuslibet necessitatis, ad se pertinentes pro viribus suis gubernare studeat, quia scriptum est: Beati misericordes, & c. Hinc NICOLAUS I. epistola ad Hunifridum * Motinensem Episcopum, allegatur à Gratiano causa 7. quaestione I. cap. Scilicet: Sciscitarius virum, cum à Normannis de Episcopo depelleris, debeat de cetero in monasterio conuersari. In quo scias, charissime frater quod si perniciosum est proretem, in tranquillitate nauim deserere, quanto magis in fluctibus? vbi non dicimus, quod persecutionum non fugiamus (maximè que paganorum) insidias, cum ad tempus seuiunt, & ob multitudinem delictorum nostrorum, nocendi facultatem diuinitus assequantur, presertim cum eis prodire vltro non debeamus, & multos prophetas & Apostolos, ipsam quoque Dominum huiusmodi fugisse infuciores, lucè clarius constat, sed quod præcipue nos, qui tanquam arietes ducatum gregibus preberimus, imò qui & horum pastores sumus, Deo auctore eam eis in periculis, pro viribus persistere pro certo conueniat. Et cum tranquillitas

reddita diuina fuerit pietate, sopitaque furientium infestatio, mox gregem perquirere & in vnum colligere, & eius animos, caelestis patriæ pace potissimum, securitate predicata, sursum erigere debemus. Vide, persecutio, & c. & sequentem.

Episcopi eiectionibus, suum retineant locum & officium. Superius diximus, Episcopum extraneum non posse in alterius provincia suum officium, sine licentia exercere, verum tamen non esse definit Episcopus, vt Concilium GENERALE VI. Constantinopolitanum 3. in trullo sub Constantino 4. Pogonato celebratum canone 37. Quoniam (ait) diuersis temporibus Barbarica incurfiones fuerit, & ex eo plurima ciuitates ab iniquis & ex legibus subingatae fuerit, vt ideo non possit eius ciuitatis presul, postquam ordinatus fuerit, suum thronum apprehendere, & in eo in sacerdotali constitutione collocari, & sic pro ea que inualuit consuetudine ordinationes & omnia que ad Episcopum pertinent agere & tractare. Nos honorem ac venerationem sacerdotio seruantes, & gentilem iniuriam nequaquam ad Ecclesiasticorum iurium perniciem posse quicquam agere volentes, eis qui sic ordinati sunt, & propter predictam causam in suis iuribus non sunt constituti, & absque vilo ex ea re prauidicio conseruentur, decernimus, vt & diuersorum clericorum, ordinationes canonicè faciant, & Pontificatus auctoritate in proprio termino vrentur, & sit firma ac legitima, quacunque sub eo procedit administratio. Non enim a tempore necessitatis, ex alicuius obseruatione circumscripita dispensationis terminus circum scribetur. Vide loco supra assignato & sequentem.

Episcopus qui renunciauit, an possit ordines conferre. Dicitur sumus in vocabulo, ordinis conferendi minister, quod solus Episcopus potest ordines conferre, saltem sacros, quia abbates quidam hanc habent ex indulto Apostolico, vt possint minores conferre, vt diximus in vocabulo, abbas. Quaritur autem si Episcopus, qui renunciauit, possit gaudere hoc privilegio, vt possit ordines conferre. Sic EUGENIUS I. Tholosano scribens Episcopo, vel, vt alij dicunt, Andrensi Episcopo & inseritur parte vigesima sexta, Concilij Lateranensis sub Alexandro tertia, capite decimo octauo. Requisiuit à nobis fratertuas tua, virum clericum, qui post renunciationem factam à predecessore tuo ordines susceperunt, in ipsis debeant remanere, an ad maiores, de iure canonum promoueri. Nos igitur, quia de veritate nobis non constat, non possumus tibi super hoc breuiter respondere. Nam distinguatur, virum renuncians loco simul & dignitati renunciet. Nam vbi loco tantum renunciant, ordines sicut antea, nisi à summo Pontifice vel eius legato prohibitus fuerit, rogatus ab alio Episcopo poterit de ratione conferre. Cum autem loco Pontificali simul cedit, & ordini, tibi distinguendum putamus, vtrum sacros contulerit, an minores. Si enim à tali ordine usque ad subdiaconatum quis receperit, quia & huiusmodi ordines quandoque à non Episcopis conferuntur, & in illis deseruire poterit, & ad maiores, si idoneus fuerit, ordinari. Sane si ab eodem facta renunciatione sacros ordines quis scienter receperit, qui indignum se fecit, executionem officij non habebit, vbi autem non scienter, ibi poterit, nisi crassa & supina fuerit ignorantia, discretus Pontifex dispensare. Vide in dictione, ordo.

Episcopi transire non eant. Concilium CARTHAGINENSE III. canone 28.

Concilium Constantinopolitanum 3. generale 6.

Bugenius 1.

Ordinare an possit, qui renunciauit.

Concilium Carthagine.

Placuit ut Episcopi transmare non proficiantur, nisi consilio prima sedis Episcopo...

Concilium Hipponeuse. Concilium Africicum.

Oro te, lector, expate ea que dicuntur, & ob templare statu nostri temporis, nisi videris Episcopum in aulis principum...

Hec quid nescit?

Concilium Antiochenum I. sub Iulio I. Canon Apostolorum.

Matth. 22.

Concilium Chalcedonense generale.

tem aliquam venire mundanam, aut hoc tentantes, & non agentes penitentiam, quod minus redeant ad hoc, quod propter Deum primitus elegerunt...

Severus Sulpitius.

Autoritas Episcoporum olim quata fuerit in Imperatores & reges.

Nicephorus Callistus.

Ambrosij Constantia.

Concilium Tridentinum generale.

Concilium Parisiense 3.

Concilium Toletanum 8.

Iam si hoc impetur nostro ano Deus no-uit.

Episcopus secularis causas aut negotia non exerceat. Episcopus non interfert sententiis criminalibus. Episcopi venatio interdicitur. Episcopi non cogantur prestare iuramentum. Episcopi non fornicentur. Episcopus fornicator ut plectendus. Episcopi perpetua continentia indicuntur...

Ioan. Chrysost.

Concilium Marticonense I. sub Glycerano rege & Pelag. 2.

Concilium Antiochenum I. sub Deo deo. Concilium Toletanum 8. Episcoporum ordo non potest violari.

Matth. 14.

Pauci nunc reperiantur qui inuiti collum iugo infule submittant, nec tam ad vitiosum reguntur.

CHRYSOSTOMVS libro 3. de sacerdotio. At certe (ait) Episcopum conuenit, & studio acri & perpetua vita continentia, tanquam Adamantini armis circumseptum quoquoque circumspicere...

Episcopus Ecclesiasticae facultatis est dispensator. Qualiter sint, dispensanda facultates Ecclesiasticae, diximus in vocabulo, decimae & abundantius infra dicitur in dictione, facultates Ecclesiae ut debeant dispensari, &c. Sed quod earum sit dispensator legitimus Episcopus...

Episcopus, sic CANON APOSTOLORVM XXXIX. Omnium negotiorum Ecclesiasticorum curam Episcopus habeat, & ea velut Deo contentante dispenset. Nec ei licet, ex his omnino aliquid contingere, aut parentibus, propriis que Dei sunt condonare. Quod si pauperes sint, tanquam pauperibus subministret, nec eorum occasione Ecclesiae negotia depraedetur. Et CANON XL. al legatur a Gratiano causa duodecima, quaestione prima. Praecipimus ut in potestate sua Episcopus Ecclesiae res habeat. Si enim anima hominum preciosa illi sunt creditur, multo magis oportet eum curam pecuniarum gerere, ita ut potestate eius indigentibus, omnia dispensentur per presbyteros & Diaconos...

Can. 5. Apostolorum.

Deuter. 18.

1. Corinth. 9.

Concilium Nicenum I. generale 7.

Concilium Parisiense 3.

Concilium Vornatiense.

Concilium Tridentinum generale nouissimum.

Hec, que hic iubentur, vel a nostris putantur delicta, vel inquit negliguntur.

habent quidem res Ecclesiae ad dispersionem, non ad dispersionem, quia eas in vltis partem non extendunt.

1. Timoth. 4.

Hec obcerunt nostra tempore hacis prelatos.

Concilium Aquisgranense 2. Concilii Vormaticae. Concilii Parisiensis.

Concilium Chalcedonense generale 4. Dioscorus de male dispensatis facultatibus accusatur. Ichirion Dionisus Alexad.

Aduerte Misere incruentum sacrificium, & Caluine.

Ichyrion Dionisus Alexadrius.

Gelasius 1.

Concilium Arvernense.

Et hoc quam nefarie poluuntur.

Summa Episcoporum paupertas anti-quis temporibus.

Nicephorus Callistus.

non sit contentus, & res in proprios usus conuertat, & Ecclesia reditus, vel agrorum fructus non cum presbyterorum vel Diaconorum sententia administret, sed suis cognatis vel fratribus, vel filiis praebeat facultates, ut per hac ratione Ecclesia laeniter laedantur, is det synodo prouincia, rationem. Sin autem etiam alias insimulentur Episcopus, vel qui sunt cum eo presbyteri, quod qua perinent ad Ecclesiam, vel ex agris, vel ex quacunque alia causa Ecclesiastica, ad seipos referre, ut pauperes quidem opprimantur, & inuidia ac infamia verbo inuatur, & his qui sic administrant, hi quoque correctionem assequantur, sancta synodo id quod decet examinat, & subscripserunt Episcopi Triginta qui in concilio conuenerant. Hos canones allegat & repetit Concilium Aquisgranense II. capite 8. capituli 4. Concil. Vormaticense & Parisiense III. locis supra assignatis. hinc etiam inter crimina qua impunguntur Dioscoro impio, Alexandrino Episcopo a suis presbyteris & Diaconibus ex epistola eorum ad Leonem papam 1. qua legitur actione 2. Concilij Chalcedonensis arguitur ab Ichyrion: Quod tanta contra omnes (non sicut decet Episcopum, & maxime tante ciuitatis, & Evangelicam illius sedis praesulem constitutum) perpetrare ausus est, ut etiam & frumentum quod a piscinis Imperatoribus, Ecclesiae Libye (propter ariditatem illius prouincia, & quia omnino ibi iriticum non nascitur) praestium est imprimis quidem, ut * incruenta ex ipso hostia offeratur. Deinde ut & peregrini nec non etiam Prouinciales pauperes aliquod mereantur solatium, non permitteret suscipere sanctissimos Episcopos illius prouincia, sed astinaret memoratum frumentum largis precibus, ipsum uero in tempore famis amarissimis estimationibus uendiderit, & ex hoc neque terribile & incruentum sacrificium celebratum est, neque sicut dixi peregrini aut prouinciales hoc solatio frui sint. Hec Ichyrion Diaconus ad patres Concilij Chalcedonensis de Dioscoro impio Haretico scripsit, cui similes multi sunt. hinc Gelasius I. epistola 2. ad omnes Episcopos Siculis cap. 1. & allegatur causa 16. quaestione 3. cap. praesulum. Praesulum auctoritas nostrorum emanant, ut facultates Ecclesiae Episcopi ad regendum habeant potestatem, ita tamen ut uiduarum, pupillarum, atque pauperum nec non & clericorum stipendia distribuere debeant. Vide supra, clericorum stipendia, & decima, & infra. Facultates Ecclesiae ut dispensent, &c. & Concilium Arvernense, ut citat codex librorum 19. libro 3. cap. 14. Licetum sit Episcopis praesentibus presbyteris & Diaconibus, de thesauro Ecclesiae familiae & pauperibus eiusdem Ecclesiae secundum canonicam institutionem, iuxta quod indignerint erogare. Sed frustra hic laboramus, quia hoc infinitis testimoniis uenit confirmandum in uocabulo, facultates Ecclesiae. Ideoque ne fatigeris, illuc recurrere.

Episcopus facultates Ecclesiae nec alienare nec commutare potest. Vide, Facultates Ecclesiae non alienanda, nec commutanda, &c.

Episcopus uilibus sit contentus. Narrat Nicephorus Callistus libro vigesimo, Ecclesiasticae historiae cap. 14. quod tanta erant antiquitus Episcopi penuria & pauperie oppressi, quod nec in longinquas profecturi regiones, non equis phaleratis uterentur, aut superfluis sumptibus, sed a sinis & publicis uehiculis, atque administratis sibi & oblati refocillarentur cibis, & sumptibus alienis. Cum (ait) Constantinus Magnus decantatissimam illam in Bythinia Nicenam Synodum promulgasset, & litteris locorum omnium Episcopos ad constituendam diem eo euocasset, illos publica uehebant uehicula, & iumenta, publici equi & nulli, nec ipsos tantum, sed etiam qui eos ministerij gratia comitabantur, &c. lege residuum hinc Concilium CARTHAGINENSE IV. canone 15. & allegat Gratianus distinctione 41. capite Episcopos uilem: Episcopus uilem suppellectilem, & mensam, ac uictum pauperem habeat, & dignitatis suae auctoritatem sicut & uita meritis querat. Idem canone 19. & allegat Gratianus causa 14. quaestione prima. Episcopus (ait) pro rebus transitoriis non litiget prouocatus. Huius rei nobis exemplo sunt, Martinus ille Turonensis, pauper & modicus, de quo narrat SEVERVS SVLPITIVS libro 1. uita eius. Iam uero (ait) sumpto Episcopatu, quantumque praestiterit non est nostra facultatis, euoluere. Idem enim Constantissime persequerabatur, qui prius fuerat. Eadem in corde eius humilitas, eadem in uestitu eius uilitas erat, atque ita plenus auctoritatis & gratia implebat Episcopi dignitatem, ut non tamen propositum monachi uirtutemque desereret. Coelestinus quoque quinta Infitutor & fundator atque pater ordinis nostri, de quo narrat PETRVS ALLIACENSIS libro primo uita eius & CLEMENS V. in diplomate Canonizationis eius atque DIONYSIVS FABRI, Coelestinorum Parisiensium prior, qui eius uitam discretissimo & luculentissimo sermone descripsit, capite uigesimo nono, quod cum electus esset in summum Pontificem, & multis precibus ad coronationem traheretur a Regibus & Episcopis, ipse spreto oblata sibi magna deducationis pompa, consuetum a seculum sperui mandauit, & adduci, cui sedens ad Aquilanam usque ciuitatem peruenit, comitantibus eum Ecclesiasticis ac secularis dignitatis proceribus, cum splendido apparatu & superbo, uide quod sequitur. Tum cum esset coronatus summus Pontifex, totus ipse manens, qui fuerat, sub praecellae dignitatis habitu, nec uitam eremiticam quantum fas seruare fuit, nec animum derelinquens, nouit inter epulas esse summum austerus & abstinent, inter amplas diuitias summum pauper. Hanc Clemens 5. cui FRANCISCVS PENTARCHA sic astipulatur, In supremo, (inquit) rerum culmine, & intra augustissimum ac Papalem thalamium, angustam sibi eremiticamque canernulam, meditatus, in alio humilis, inter turbas solitarius, inter diuitias pauper uixit, &c. Sed sunt alia plurima exempla, quae breuitatis causa pertranseo, quia hoc tanquam factum a nostris reputatur: & uniusquisque Apostolicam iampridem perfectionem abiurauit.

Episcopi non turbulenti sunt, sed discreti. Iam multa diximus in uocabulo, corrigere & correpro, quia in his correctionibus maxima praerati moderaminis ratione uti debent, quod etiam in dictione, cadere, diximus. Veruntamen quod forsitan pretermisum fuerat, hic suppleendum est. Concilium AGATHENSE cano. 3. allegatur & a Gratiano causa 11. quaest. 3. cap. Episcopus & ab Iuone libro 5. decretorum, Episcopi (ait) si sacerdotali moderatione postposita, innocentes aut minimis causis culpabiles excommunicare praesumpserint, aut ad gratiam festinantes, recipere fortasse noluerint, a vicinis Episcopis cuiuslibet prouincia litteris moueantur. Et si parere noluerint communio illis usque ad tempus synodi a reliquis Episcopis non denegetur,

Concilium Carthagenense.

Seuerus Sulpitius. Martini paupertus.

Petrus Alliacensis Clemens 5. Dionysius Fabri Coelestinus.

Franciscus Pentarcha.

Concilium Agathense.

ne forte

Bonifacius 2.

Concilium Agathense.

Concilium Anglicanum 1.

Concilium Bracarense 1.

Nicephorus Callistus.

Concilium Constantinopolitanum 4. generale.

Concilium Basiliense generale.

Dionysius Areopagita.

ne forte propter excommunicationis peccatum excommunicati longo tempore praenentantur. Vide simile supra in dictione, clericus eiectus, ex Concilio Sardicensi. hinc & BONIFACIVS II. epistolam ad Eulalium Alexandrinum Episcopum: Humilitatem (ait) debemus tenere in mente, ut inde ordinis nostri dignitatem seruemus in honore, quatenus in nobis nec humilitas timida, nec ratio sit superba. Reliquum perquire in uocabulo, correctionis modus, &c.

Episcopi ordinem assumptionis obseruent. Hoc specialiter inferitur in dictione, ordo in Ecclesia seruandus. Veruntamen sic specialiter de Episcopis statuit Concilium AGATHENSE canone 23. & allegat Gratianus distinct. 75. cap. Episcoporum. Episcoporum quorum uiam non reprehenditur, posteriori nullus preponatur, nisi forte elatus superbia, quod pro necessitate Ecclesiae Episcopus iusserit, implere contemnat. Sanè si officium Archidiaconatus propter simpliciorum naturam implere aut expedire nequiverit, ille loci sui nomen teneat, & ordinationi Ecclesiae quem elegerit Episcopus preponatur. Idem omnino statuit Concilium ANGLICANVM I. cap. 8. ut refert BEDA VENERABILIS libro 4. cap. 5. de gestis Anglorum. Sed & Concilium BRACARENSE I. canone 24. Placuit ut constructo Metropolitanum Episcopi primatum, ceteri Episcoporum secundum suam ordinationis tempus alius alio sedendi deserat locum. Vide, Ordo in Ecclesia seruatur, &c.

Episcopus histrionico more non fingendus. Vidimus aliquoties in theatris & ludis, atque in officiis etiam Ecclesiasticis quosdam, qui benedictiones Episcoporum & cetera similia agerent quae solis Episcopis referuntur, & ea tanquam puertilia quidem existimantes, pro minimo uiximus. Nam & narrat NICEPHORVS CALLISTVS lib. 8. Ecclesiasticae historiae cap. 44. qualiter Athanasius a pueris coenis per ludum factus Episcopus, & electus, & qualiter etiam quosdam baptizari, ut diximus in dictione, Baptismus an iterandus. Sed quia hoc in abusum processit, Concil. GENERALE VIII. Constantinopolitanum 4. sub Basilio Imperatore canone 16. sic prohibuit. Colligere licet solenne fuisse in aula principum, statim quibusdam diebus componere aliquem laicum insignibus Episcopalis, qui & tonsura & ceteris ornamentis personatum Episcopum ageret, & creasse etiam ridiculum Patriarcham quos oblectarent: quae omnia ut in dedecus Ecclesiae accessit prohibemus sub grauibus censuris. Hoc postea prohibuit etiam Concilium BASILIENSE generale sessione 11. ut iam posuimus supra in uocabulo, Ecclesia non sit locus cofabulationis, &c.

Episcopi (aut sacerdotes) non leuiter aut facilliter accusandi nec indicandi. Hoc iam aliquomodo probatum est in uocabulo accusatio non facile fiat. Veruntamen quae defunt per ordinem hic disponere satagemus DIONYSIVS AREOPAGITA epist. ad Demophilum Monachum, eum corripit, quod sacerdotem peccatorem peccata alteri sacerdoti consententem reperit, ut alibi diximus. Tum subdit ita: Ac tandem cum similibus tuis contra sua omne irruptisti in adyta, & sancta sanctorum profanare ausus es, & scribis nobis te sancta, cum uolanda esset, summa cura prouidentiaque seruasse, eaque basilicam illibata custodire. Nunc ergo quod ipsi sentiamus attende. Nefas est sacerdotem a ministris (qui se superiores sunt) atque a tui ordinis uiris iudicari, etiam si impius in diu-

na esse uideatur, etiam si quid aliud ex his que interdicta sunt egisse deprehenderit (Et infra) Quod igitur, inquis, non oportet sacerdotes qui uel impie uel peperam aliquid facere deprehensi fuerint, corrigi, solisque licet gloriantibus in lege per prauaricationem legis Deum in honore? Et qua ratione sacerdotes praedicatorum Dei sunt? quoniam enim patto diuinae populo uirtutes enuntiant, qui nec aerum uires peritus norunt? Aut quomodo illuminabunt alios, qui ipsi sunt tenebris oblit? Quomodo item diuini spiritus gratiam praestabunt, qui neque an sit Spiritus sanctus, habitu atque ueritate crediderunt? Ad haec tibi ipse respondeo. Non enim inimicus demophilus est, nec patiar te circumueniri a Sathana. Prorsusque profectio circa Deum astantium ordo sacerdotum est magis abfistente atque diuiniore, & lucidiora simul sunt uimque illuminandi seruantia maiorem: quae uero lumini magis sunt propinquata, neque localiter uelime accipias huiusmodi propinquitatem sed secundum idoneitatem, qua ad Deum recipiendum sunt accommodatiora. Si igitur qui illuminat sacerdotum est sancta distinctio, procul lubio ille a sacerdotali ordine & uirtute omnino prolapsus est, qui illuminans non est, multoque sanè magis, qui neque illuminatus est. Atque ut mihi quidem uidetur, audeat nimium huiusmodi est, si sacerdotali munia sibi assumit, neque metuit, neque ueretur ea quae sunt diuina, propter meritum persequi, putatque ea ueritate Deum quorum sibi ipse confusus sit, se Deum fallere existimat, quem falso nomine appellat patrem, audeatque blasphemias suas (neque uiam praesces dixerim) sacris aris inferre, easque super signa illa diuina ad Christi similitudinem dicere. Non est iste sacerdos, non est, sed infestus, atrox, dolosus, illusor sui, & lapsus in dominicum gregem ouina pelle armatus. Ad Demophilum fas non est ista corrigere. Nam si diuinus sermo iusta iustae profectio iubet (iuste uero profectio, & uenitque suum est pro meritis reddere) iuste hoc omnis profectio non propter suum meritum aut ordinem debet. Nunc & Angelus iustum est officia secundum merita diuina, ut & profectio diuina sunt. At si quis forte inter ipsos a recto tramite denariis ab aequalibus atque sui ordinis sanctis corrigatur, ut non ordo in ordinem uenit cum illa permiscat, sed uniusquisque in suo ordine suo officio maneat, &c. Hanc iterum IGNATIUS MARTYR epist. ad Trallianos circa incipitum repetit & confirmat, ubi postquam praecipuum dedit laicis, ut obediant Episcopis & Sacerdotibus: Itaque (ait) reprehensiones eorum sicut ignis uicium ueniente sunt, ac ipsi quidem tales sunt, uos uero ueneremini eos tanquam Christum Iesum, cuius loci custodes sunt, ut Episcopus patris uniuersorum typus & forma est. Presbyteri autem sicut confessus Dei, & coetus Apostolorum Christi. Sine his Ecclesia electa non est, non collectio sacra, non congregatio sanctorum, &c. Hinc ANACLETVS I. epistola 1. ad omnes Episcopos: Uariis (inquit) de uariis uicibus aut accusantibus, non oportet labefactari indices & primates Ecclesiae. Sed magis Apostolorum & doctorum regulis informari ac roborari. unde iustum est omnes in uniuersa Romanorum orbe doctores legis, ea quae legis sunt recte sapere & operari, & non regulas nascentis Ecclesiae confundere, aut fidem aut doctrinam Apostolorum uariis maculare doctrinis, nec fratres infestare. Si autem omnia in hoc seculo uindicta essent, locum diuina iudicia non haberent. (hoc allegat Gratianus causa sexta, quaest. 1. capite. Si omnia) Superuacuis enim ad beneficia laborat impendit, qui solem certat facibus adiuuare. Ideo si aliquis putat, ideo se Deo in hoc placere, quod seruos accusat & ut meliores fiant, dicit se hoc agere, in u-

Respondeo obiectum quam etiam plurimum hodie faciunt

Agit hic de Misere sacrificio, & Haretico, qui illum non tument in literis ex praesulo summas nam hoc loco uerba cofabulationis qui hinc coepit, aperit infirmum, ut hinc loco uidebis liquidius.

Ignatius martyr.

Anacletus Papa.

Euaristus 1.

Polyerionius Episcop. Hierosolym.

Pius 1.

Matth. 10. Luc. 6.

Ioan. 1.

Pontianus 1.

Zachar. 2. Luc. 10.

Sacerdotes portandi si delinquent.

Anterus 1. allegatur à Gratiano causa 17. quest. 13. cap. Abfit.

Deuter. 17.

Fabianus 1.

laborat. & plus inuidie stimulis agitatur, quam charitatis, quoniam grauis plenitudo adiunctione non indiget, nec ulla requirit commendationis argumenta. Idem eadem repetit & epistola 1. ad Gallia & Hispania Episcopos: *Episcopi (ait) non sunt leuiter accusandi vel detrahendi, quia iniuria eorum ad Christum pertinet, cuius vice & legatione funguntur in Ecclesia, unde nobis & omnibus qui nobiscum sumus in nostro solatio, sicut & olim factum inuenimus, constitutum placuit, ut criminationes maiorum nati per alios non fiant, nisi per ipsos qui crimina intendunt, si tamen ipsi digni & irreprehensibiles apparuerint, & ab illis docuerint publicis, omni se carere suspitione, atque inimicitia, & irreprehensibilem fidem ac conuersationem ducere. Unde placuit ut in quibusdam iudiciis Ecclesiasticis ad alios Iudices Ecclesiasticos, ubi est maior auctoritas, si fuerit pronocatum, audientia non negetur. Vide supra accusator, & accusatio, & infra. Idem omnino statuit & IULIUS I. epist. ad Orientales Episcopos pro Athanasio capite 3. & 4. hinc STEPHANVS I. epist. 1. ad omnes Episcopos. *Criminationes aduersus doctorem nemo suscipiat, quia magis sunt portandi quam ledendi aut infamandi.* Hinc EUSEBIUS I. epist. 2. ad Episcopos Aegyptios: *Oues que pastori suo commissa sunt, cum nec reprehendere (nisi a recta fide exorbitauerint) debent, nec illatenus accusare possunt, quia facta pastorum oris gladio ferienda non sunt, quanquam recte reprehendenda videantur.* Idem epist. 3. ad Episcopos campania & Tusciam idem omnino repetit. *Ab Apustolis (ait) eorumque successores nominus constitutum, criminationes aduersus doctores non debere suscipi, nec peregrina iudicia fieri, nec quenquam alterius iudicis quam sui sententias debere confringi.* Caput enim Ecclesie Christus est, Christi autem vicarij sacerdotes sunt, qui voce Christi legatione funguntur in Ecclesia. Idcirco quidquid ad eorum sit iniuria, ad Christum pertinet, qui dixit: *Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit.* Eadem repetit SYMMACHVS I. in Synodo Romana 5. quam celebrauit Episcoporum 218. ut infra dicitur. Porro Concilium CHALCEDONENSE generale 4. canone 21. actionis 15. allegatur à Gratiano distinct. 71. cap. clericos & causa 2. quest. 7. clericos. *Clericos sine laicos, qui accusauerint Episcopum aut clericos temere atque indifferenter, non debere suscipi in accusationem, nisi prius eorum opinio fuerit consuetata.* Hic Canon recitatur à NICOLA O I. epistola ad Michaellem Imperatorem pro causa Ignatij Episcopi Constantinopolitani iniuste pulsi. hinc Patres eiusdem concilij Chalcedonensis actione 9. & 10. idem ibam Edessena ciuitatis Episcopum absoluerunt, quia innocens & absens fuerat accusatus à suis ministris: simul & actione 11. Bassianus Episcopus Ephesus de simili facto conuincitur & absoluitur ut alibi dicitur. hinc & IOANNES I. epist. 1. ad Zachariam Episcopum & allegatur à Gratiano causa 2. quest. 7. cap. Oues. *Oues que pastori suo commissa fuerint, cum nec reprehendere, nisi a recta fide exorbitauerint debent, & nullatenus accusare possunt, quia facta pastorum oris gladio ferienda non sunt, quanquam recte reprehendenda videantur.* Et PELAGIUS II. epist. 2. ad Episcopos Italiae & Campaniae, & allegat Gratianus causa 3. quest. 5. cap. canonica. *Reprobandi sunt qui prelatos suos reprehendunt vel accusant: Unde canonica sanctorum patrum statuta, ne columna sancta Ecclesie vacillet sequentes ac roborantes omnes infames cunctisque suspectos vel inimicos, & eos qui non sunt eorum genus,**

nino eadem statuit epist. 3. qua est ad Hilarium & CORNELIUS I. epist. 2. ad Rufum. Idem STEPHANVS I. epist. 2. ad omnes Episcopos. Idem quoque & LVCIVS I. epist. 1. ad Gallia & Hispania Episcopos: *Episcopi (ait) non sunt leuiter accusandi vel detrahendi, quia iniuria eorum ad Christum pertinet, cuius vice & legatione funguntur in Ecclesia, unde nobis & omnibus qui nobiscum sumus in nostro solatio, sicut & olim factum inuenimus, constitutum placuit, ut criminationes maiorum nati per alios non fiant, nisi per ipsos qui crimina intendunt, si tamen ipsi digni & irreprehensibiles apparuerint, & ab illis docuerint publicis, omni se carere suspitione, atque inimicitia, & irreprehensibilem fidem ac conuersationem ducere. Unde placuit ut in quibusdam iudiciis Ecclesiasticis ad alios Iudices Ecclesiasticos, ubi est maior auctoritas, si fuerit pronocatum, audientia non negetur. Vide supra accusator, & accusatio, & infra. Idem omnino statuit & IULIUS I. epist. ad Orientales Episcopos pro Athanasio capite 3. & 4. hinc STEPHANVS I. epist. 1. ad omnes Episcopos. *Criminationes aduersus doctorem nemo suscipiat, quia magis sunt portandi quam ledendi aut infamandi.* Hinc EUSEBIUS I. epist. 2. ad Episcopos Aegyptios: *Oues que pastori suo commissa sunt, cum nec reprehendere (nisi a recta fide exorbitauerint) debent, nec illatenus accusare possunt, quia facta pastorum oris gladio ferienda non sunt, quanquam recte reprehendenda videantur.* Idem epist. 3. ad Episcopos campania & Tusciam idem omnino repetit. *Ab Apustolis (ait) eorumque successores nominus constitutum, criminationes aduersus doctores non debere suscipi, nec peregrina iudicia fieri, nec quenquam alterius iudicis quam sui sententias debere confringi.* Caput enim Ecclesie Christus est, Christi autem vicarij sacerdotes sunt, qui voce Christi legatione funguntur in Ecclesia. Idcirco quidquid ad eorum sit iniuria, ad Christum pertinet, qui dixit: *Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit.* Eadem repetit SYMMACHVS I. in Synodo Romana 5. quam celebrauit Episcoporum 218. ut infra dicitur. Porro Concilium CHALCEDONENSE generale 4. canone 21. actionis 15. allegatur à Gratiano distinct. 71. cap. clericos & causa 2. quest. 7. clericos. *Clericos sine laicos, qui accusauerint Episcopum aut clericos temere atque indifferenter, non debere suscipi in accusationem, nisi prius eorum opinio fuerit consuetata.* Hic Canon recitatur à NICOLA O I. epistola ad Michaellem Imperatorem pro causa Ignatij Episcopi Constantinopolitani iniuste pulsi. hinc Patres eiusdem concilij Chalcedonensis actione 9. & 10. idem ibam Edessena ciuitatis Episcopum absoluerunt, quia innocens & absens fuerat accusatus à suis ministris: simul & actione 11. Bassianus Episcopus Ephesus de simili facto conuincitur & absoluitur ut alibi dicitur. hinc & IOANNES I. epist. 1. ad Zachariam Episcopum & allegatur à Gratiano causa 2. quest. 7. cap. Oues. *Oues que pastori suo commissa fuerint, cum nec reprehendere, nisi a recta fide exorbitauerint debent, & nullatenus accusare possunt, quia facta pastorum oris gladio ferienda non sunt, quanquam recte reprehendenda videantur.* Et PELAGIUS II. epist. 2. ad Episcopos Italiae & Campaniae, & allegat Gratianus causa 3. quest. 5. cap. canonica. *Reprobandi sunt qui prelatos suos reprehendunt vel accusant: Unde canonica sanctorum patrum statuta, ne columna sancta Ecclesie vacillet sequentes ac roborantes omnes infames cunctisque suspectos vel inimicos, & eos qui non sunt eorum genus,**

Cornelius 1. Scephanus 1.

Lucius 1. allegatur à Gratiano causa 2. quest. 7. cap. criminationes.

Iulius 1.

Stephanus 1.

Eusebius 1.

Ephesio 5. Chalcedon. 1. Luc. 10.

Symmachus 1.

Concilij Chalcedonense generale 4.

Ioannes 1.

Pelagius 2.

Qui excluditur ab accusatione Episcoporum vide etiam accusator.

Concilium Aquisgranense 1. sub Ludouico 1. Imperat. Hieronymus Stridonensis.

Nicephorus Callistus Adrianus 1.

Constantini recitatio in sacerdotibus & Episcopos.

Tit. 17.

Rufinus Aquileensis. Concilium Parisiense 3.

Isidorus Hispanensis.

Nicolaus 1.

Concilium Constantinopol. 1. generale 2. contra Macedon.

vel quorum fides vita & libertas nescitur, & qui non bona conuersationis, vel quorum vita est accusabilis, ab omni accusatione Episcoporum suaditus submoceamus. Similiter & omnes quos diuina leges mortuos appellat submoceamus esse ab eadem accusatione, & publica penitentia submittendos iudicamus. Item prohibet subsequenter, ne pretextu inuidiae & malevolentiae in Episcopum, res eius furentur. Vide alibi repositum. Hinc Concilium Aquisgranense I. cap. 97. citat Hieronymum, epistola ad Heliodorum: *Abfit (ait) ut quicquam de his sumptum loquar, qui Apostolico gradui succedentes, Christi corpus sacro ore conspiciunt, per quos nos etiam Christiani sumus (hoc ex Antero I. Hieronymus mutauit) qui clauis regni colorum habentes, quodammodo ante diem iudicij indicant, qui sponsam Domini sobria castitate conseruant.* Hinc NICEPHORVS CALLISTVS, libro 8. Ecclesiasticae historiae, cap. 16. (& ADRIANVS I. profert contra haereticos iconomachos in collectio Canonum) Constantinum refert de Episcopis accusatis sic dixisse accusatoribus ipsorum: *Respice (ait) accusationis tempus habebunt proprium, id est, diem magni iudicij: iudicem vero illum qui tunc futurus est omnibus iudicare. Mihi ergo homini constituto de huiusmodi rebus non licet habere auliciorum, sacerdotum, scilicet accusantium & simul accusatorum, quos minimum conueniri tales debere monstrari, qui iudicantur ab aliis, cum ab ipso domino magis ipsi sint iudicandi, de quibus ait Propheta, Deus scit in synagoga Deorum, in medio autem Deos diiudicat. Neque possunt humani condemnari examine, quos Deus suo referauit iudicio.* Denique simile exemplum Constantino narrat RUFINVS AQUISEGRANENSIS lib. 10. cap. 2. ut etiam Concilium Parisiense I. I. lib. 3. cap. 19. memorat allegans & ISIDORVM in libro sententiarum sic scribentem: *Rectores (ait) à Deo solummodo, non à subditis sunt iudicandi, & pro nobis reprobis tolerandi magis, quam à plebe sunt distinguendi.* Et huiusmodi iudicij prohibet, admones sacerdotes ut subditis suis locum detrahendi non relinquunt sancta & Deo digna conuentione: quod & lib. 3. cap. 8. iterum renouat. Hoc Constantini memorabile factum etiam NICOLAUS I. epistola ad Michaellem Imperatorem memorat, ut dicemus in vocabulo. Honor. Tum idem Nicolaus, subdit: *Quoniam multi Ecclesiasticum ordinem conuoluerunt ac subuertere volentes amore inimicitiae, & calumniose causas quasdam contra dispersores Ecclesiarum, orthodoxos Episcopos, conseruant, nihil aliud quam sordare sacerdotum existimationes, & turbationes pacatorum populorum consicere conantur: propter quod placuit Concilio generali II. Constantinopolitano L. 20. 6. ne sine discussione admittantur accusatores, nec omnibus permittatur accusationes facere contra dispersores Ecclesiarum, quod iam de multis diximus Episcopis, qui iniuste à sede pulsi postea à summo Pontifice restituti meruerunt (vide infra.) Porro IDEM Nicolaus I. consequenter docet Episcopum à subditis suis iudicari non posse, & haereticos non posse vocem habere in accusatione Episcoporum. Haereticos autem intelligit (ut allegat etiam Gratianus causa 4. quest. 7. cap. 2.) tam eos qui olim ab Ecclesia profecti sunt, quam qui posthac anathematizati meruerunt. Vide supra, Accusatores qui esse non possunt, &c. & infra, Testis. Porro idem Nicolaus I. infans probat exemplis subditos non temere accusare debere prelatos, ne vnde recte mala redarguant, inde per elationis impulsu in*

profundiora mergantur, ut ait GREGORIUS I. lib. 3. Pastoralium, cap. 5. Hinc IDEM Nicolaus I. refert Sixtum Episcopum Romanum Euphemium Episcopum damnasse, nec aliud in depositione eius obiecit, nisi quod Polychronij Hierosolymitanum Episcopum Pontificem suum accusauerit (ut superius iam meminimus, & latius in vocabulo, Romane Ecclesie Primatus. Et, Papa à nemine iudicandus, continetur) nam ut dictum est licet suū Pontificem veraciter accusaret, eo quod Polychronius sedem Hierosolymitanam primam esse affirmabat, & per simoniacam haereticam ordinationes faciebat, ut alibi dicemus: *Ex te (ait) damnaberis, quoniam Pontificem qui te conseruauit coepiscopum condemnasti & accusasti. Non licet enim cuiquam accusare Pontificem suum, quoniam iudex non iudicabitur.* Constat hinc sententia Syluestri (prosequitur Nicolaus) dicens, neque ab Augustino, neque ab omni clero, neque à Regibus, neque à populo iudex iudicabitur, hanc debemus quin Ecclesiasticus. Vide Imperator & Princeps. PELAGIUS quoque I. cuidam Francorum Regi scribens, & Sabaudo Arelateni Archiepiscopo qui ab inferiori Episcopo iudicatus fuerat, id factum reprehendit: *Quia hoc (ait) nulla Ecclesiastica lege vel ratione conceditur.* GREGORIUS quoque I. clero Mediolanensi scribens pro eligendo sibi Episcopo: *Iudicari (ait) à vobis vultis, non debet semel prelati, sed tanto nunc subtiliter iudicandus est, quanto postmodum iudicandus non est.* Vnde colligit praeter haereticos subiectos non posse legitime de prelati sui vita iudicare, nec cuiusvis sit meriti, temere reprehendere? quod adhuc Dionysij Areopagitar testimonio probat, epistola ad Demophilum (ut habes in initio huius annotationis) qui in causa pietatis delinquentem sacerdotem, nefas fuit à minoribus vel ab inferioribus iudicari, ne fiat in Ecclesia Dei aliquid inordinatum, & status eius in aliquo confundatur. Denique quod Ignatius Constantinopolitanus à suis non potuerit suffraganeis iudicari, sic praedictus Nicolaus probat, & allegatur à Gratiano distinct. 21. capite. Nunc autem Ex actis Marcellini Papae (ut dicemus) Papa à nemine iudicandus) qui dum idolis sacrificasse deprehensus esset, & hoc ipse esset confessus, nullus tamen Episcoporum in Concilio Romano tunc super hoc negotio congregatorum proferre in eum sententiam ausus est, dum ei omnes sapienter dicerent: *Tuo ore iudicari causam tuam, non nostro iudicio.* Et iterum: *Noli (aiunt) audiri in nostro iudicio, sed collige in sinu tuo causam tuam.* Et rursus: *Quoniam (aiunt) ex te iustificaberis, & ex ore tuo condemnaberis.* Et dicunt iterum: *Prima sedes non iudicabitur à quoquam.* Hinc SYLVESTER I. fecit gradus in gremio synodi, ut non presbyter aduersus Episcopum, non diaconus aduersus presbyterum, non subdiaconus aduersus diaconum non acolytus aduersus subdiaconem, non exorcista aduersus acolytum, non lector aduersus exorcistam, non ostiarius aduersus lectorem, det accusationem aliquam, neque praesul summus à quoquam iudicabitur, &c. Sed cum quodam tempore quidam contra Sixtum III. Papam tentasset quaedam non boni rumoribus obicere, & in Concilio cui Valentinianus Augustus intererat, dictum fuisset, non licere aduersus Pontificem dare sententiam surrexit idem protinus Imperator & in arbitrio praefati Pontificis tribuit iudicare iudicium suum. Etenim nullus Pontificum minorum vel inferiorum vrbium subiectus iudicis inueni

Gregorius 1.

Pelagius 1.

Gregorius 1.

Papa non potest à quorundam iudicari, nec edemari, vide in vocabulo, Papa.

Syluester 1. in concilio Romano.

Ephesina Synodus generalis 3.

Concilium Chalcedonense 4. generale. Hebræo 7.

Ritus & observatio ordinum in Ecclesia Romana.

1. Corinth. 6.

Impius Dioscorus S. Leonem. Papam excommunicare ausus.

Concilium Africanum sub Bonifacio 1.

Gelasius 1.

Concilium Lateranense sub Innocentio 3.

tur. Vnde Ioannes Antiochenæ sedis Episcopus inter cætera legitur in Ephesina synodo vsque ad correctionem damnatus, qui Cyrillum Alexandrinæ sedis Episcopum quæ est secunda sedes, & Antiochena tertia, irregulariter damnationi præsumpsit addicere, eadem venerabili Synodo ad Cælestinum summæ sedis præfulem taliter in scriptis postulante ac dicente: *Indignetur ergo tua religio, si competenter pro his que facta sunt. Si enim data fuerit volentibus licentia & maiores iniurias sedes afficeret, & contra eas in quibus non habent potestatem, contra leges sic & contra canones proferre sententias, ibunt ad ultimam confusionem Ecclesia res. Idem factum recensetur in Concilio CHALCEDONENSI generali IV. in causa Flamiani, vt alibi dicitur. Denique si in epistola legimus ad Hebræos, quod minor a maiore benedicatur, restat profecto, vt exigente ratione etiam maledicatur. Siquidem hæc vtique prænoscentes periculosa tempora, illi qui ante nos fuerunt, prouidam in Ecclesiis consuetudinem tradiderunt (hoc allegatur à Gratiano distinct. 21. cap. Denique) hodieque in Ecclesia Romana (quæ magistra est omnium Ecclesiarum) imprætermisè seruatur, ita vt nullus sacerdos maiore suo non iubente consecrator, cuiuslibet rei benedicere nitatur. Sed & anterior (sans ad pronuntiandum aliquam lectionem, benedictionem quidem postulat, sed ei quilibet inferior non audeat penitus benedicere: cur hoc? Nunquid benedicere peccatum est? Absit: De maledicis enim non de benedicis dicit Apostolus, quia regnum Dei non possidebunt: sed per hoc innuitur quantæ censuræ freno inferiores quique à suis iudicandis præpositis coërcendi sunt. Si his nec etiam benedicendi ius vllum penitus obtineant. Intantum autem hanc præsumptionem sancti Patres apud Chalcedonem detestati sunt, vt Dioscorum Alexandrinum antititem inter cætera idcirco potissimum sine vlla restitutione damnauerint, quia in cõtumacia permanens erga primæ sedis Romanæ priuilegium, etiam excommunicationem aduersus Papam dicitur. Vnde Anatolius, in Concilio prædicto publicè clamauit: *Propter fidem non est damnatus Dioscorus, sed quia excommunicationem fecit Domino Archiepiscopo Leoni.* Vnde aptè in AFRICANO Concilio, cano. 53. diffinitum est: *Ita vnusquisque nostram ordinem sibi decretum à Deo cognoscatur, & posteriores anteriores deserviat, nec eis inconsultis aliquid agere presumant.* Vnde & GELASIVS I. ad Episcopos Dardaniæ, & alia ad Episcopos Orientales, & allegatur à Gratiano distinct. 21. cap. Inferior (inquit) de secunde sedis ageretur antistite nec ab inferiore qualibet, sed à prima sede iure potest absolui. Inferior quippe potiorum absolueri non potest. *Sola ergo potior inferiori conuenienter absoluit.* Hinc liquidò peruidetur, quia quem non potest absolueri non potest iudicio inferior potiorum ligare, quod in causa Symmachi Papæ probatur. Qui à Theodorico Arriano multis eum accusantibus imperitus, tamen Pontificum congregatorum sententia conclusum est, summæ sedis Antistitem nõ posse minorum subiacere iudicio. Sed de his dicitur in vocabulo Papa à nemine iudicandus. Quæ autem superioris allata sunt, Gratiانو refert distinct. 21. per totum. Porro de Episcopis & prælatis non facile iudicandis & accusandis Concilium LATERANENSE GENERALE sub Innocentio III. Patrum 127. cap. 8. omnino superioribus cõformia decreta donat, & hæc superiora astruit pro-*

A inde decreta ne criminentur iniuste, & vt cauerent delinquere insolenter, vt criminalis accusatio, quæ ad diminutionem capitis, id est, degradationem intenditur, nisi legitima præcedat inscriptio, nullatenus admittatur, pro excessibus autem quæ sine scandalo tolerari non possunt, non ex odij fomite, sed charitatis affectu procedatur, vt pro grauibus excessibus, si non degradentur ab ordine, ab administratione tamen admouentur. Eadem latius exponit Concilium LATERANENSE sub Leone X. sessio. 9. tam de Episcopis quam Abbatibus non leuiter accusandis aut calumniis appetendis. Vide Detractatio, & Appellatio, Accusatio, Testis, Papa, Honor, & Princeps, & Laicus, &c. Vide sequentia.

B Episcopus non afficiendus contumeliis, &c. J Require supra Clericus, & superiori annotatione.

C Episcopi quatenus debeant accusari corrigi, & in iudicium prouocari, &c. J Hoc iam superiori annotatione sæpius ostensum: videlicet si fuerit hæreticus, vel malè de Catholica fide sentiens. Porro vt hoc & aliis de causis posse fieri liquidius pateat, attende quæ subnectuntur CLEMENS I. epist. 1. ad Iacobum fratrem Domini: *Episcopi (ait) si exorbitauerint, à subditis non sunt reprehendendi vel arguendi, sed supportandi, nisi in fide errauerint. Illi ergo super istos sunt, non autem isti super illos, quoniam maior à minore, nec argui, nec iudicari potest.* Idem omnino CORNELIVS I. epist. 2. ad Rufum Episcopum Orientalem, vt iam superius posuimus & ANACLETVS I. epist. 3. ad omnes Episcopos: *Pastor (inquit) defectuosus tolerandus est. Doctor autem vel pastor Ecclesie, si à fide exorbitauerit, erit à fidelibus corrigendus, sed pro reprobis moribus magis est tolerandus, quam restringendus: quia rectores Ecclesie à Deo iudicandi sunt, sicut ait Propheta: Deus stetit in synagoga Deorum, in medio autem Deos adiudicat. Vnde oportet vnumque fidelem si viderit aut cognouerit plebes aduersus pastorem sum transgredere, aut contra clerum detractionibus vacare, hoc vitium pro viribus extirpare, prudenterq; corrigere satagat, nec eis in quibuscunque negotiis misceri, si incorrigibiles apparuerint, antequam suo concilientur doctori, presumat. Quoniam tam sacerdotes quam reliqui fideles omnes summam curam habere debent de his qui pereunt, quatenus eorum redargutione aut corrigantur à peccatis, aut si incorrigibiles apparuerint, ab Ecclesia separentur.* Idem & EVARISTVS I. epist. 2. ad Episcopos Ægypti, licet tamen clericis Episcopos aut Doctores accusare & deferre non sit licitum, vt ex superioribus testimoniis probatum est hoc tamen intelligitur, nisi scandalosa sit, vel hæresim sapiens, eorū vita & doctrina: quia tunc iuste sunt accusandi & prouocandi ad synodum, vt Dioscorum prouocauerunt ad Synodum Chalcedonensem, & ad Leonem primum THEODORETVS & ISCHYRION diaconi Alexandrinæ Ecclesie, & Athanasius presbyter eiusdem Ecclesie, eò quod aduersus sanctam Trinitatem blasphemus esset, & hæreticus, & homicida, vt ex epistolis eorundem constat, missis ad præfatam synodum, quæ inferuntur actione 3. eiusdem, vbi & plurima eius scelera recensentur, vt dicitur infra. Sic & CLERICI ANTIOCHENI & monachi suum Episcopum, Seuerum hæreticum audacter multis criminibus inuolutū accusant, apud Ioannem Hierosolymorum Episcopum, epistola ad eum missa, & Concilium Hierosolymitanum sub eodem celebratum,

Concilium Lateranense sub Leone 10.

* Sub nomine Episcopi intellige omnes prælatos tam superiores quam inferiores gradus. Clemens 1.

Cornelius 1.

Anacletus 1.

Psalm 11.

Hoc allegat Gratianus, caus. 24. q. 3. cap. 17. sacerdotis.

Euaristus 1.

Exempla eorū qui iusta Episcopos & prælatos detulerunt. Theodorus & Ischyron diaconi Alexand.

Clerici Antiocheni.

Concilium Hierosolymitanum.

qua

Concilium Antiochenense 5.

Sixtus 1.

Lucæ 10. Sixtus 2.

Julius 1.

Concilium generale 3. Ephesinum 1.

Sixtus 2.

quæ est inferta actio. I. Generalis V. Concilij Constantinopolitani II. Eum autem accusant (vt in vocabulo, Hæreticus expressius docetur) quod canones Patrum negligeret, vasa sacra diriperet, sanctos persequeretur, & interficeret. Qui Seuerus in prædicta Synodo generali Constantinopolitana omnium calculo damnatus & anathematizatus est. Sic & Petrus Episcopus Apamearum multis notatus sceleribus accusatur à clero suo apud eandem generalem V. Synodum actione 1. reperiuntur multæ tales accusationes Episcoporum quæ legitimè inuentæ sunt de quibus alias. An autem liceat Episcopum in iudicium prouocare Concilium AVREIANENSE V. sub Pelagio I. cano. 17. Placuit (ait) vt si quacunque persona contra Episcopum vel aduersus Ecclesie se propriū crediderit habere negotium, prius ad eum recurrat, charitatis studio, vt familiari aditione commonitus, sanare ea debeat, quæ in querimonia deducuntur. Quam rem si differre voluerit, tunc demum ad Metropolitanum audientiam veniat. De qua re cum literas suas Metropolitanus ad compromittendum Episcopum dederit, & causa ipsa inter vtroque quacunque occasione amicis mediis non fuerit definita, vt ipsi Metropolitanus necessarium sit in eodem negotio iterare scriptum, & secundo admonitus aut mitti aut venire distulerit, tandiu à charitate Metropolitanus sui nonerit se esse suspensum, donec ad præsentiam eius veniens, causa ipsius de qua petitur, reddiderit rationem. Quod si patuerit Episcopum ipsum contra iustitiam fatigatum, is qui eum iniuste interpellatione pulsauit, anni spatio à cõmuniõne Ecclesiastica suspendatur. Si vero Metropolitanus à quocunque compromittenti Episcopo bis fuerit in causa propria appellatus, & eum audire distulerit, ad proximam synodum, quæ constituitur, negotium suum in Concilio licentiam habeat, exercendi, & quidquid pro iustitia à compromittentibus suis statuerit fuerit, studeat obseruare. Vide & superius, Clerici ad iudiciū nõ trahendi, &c. & quæ sequuntur.

Episcopus Episcopum excommunicare non presumat nec deponere. J SIXTVS I. epistola ad omnes Episcopos: *His consideratis atque cum reliquorum Episcoporum decretis, tanquam omnium curam gerentes, propter sedis proprie apicem decernimus vt nemo Pontificum, aliquem suis rebus expoliatum Episcopum, aut à sede pulsum excommunicare aut iudicare presumat, quia nõ est priuilegium, quo expoliari possit iam nudatus. Si quis autem aliter agere presumpserit, sciatur censuram huius sedis cum omnibus membris suis sibi venturam: & sicut egerit, ita recipiet si bene, bene: si graue, graue: si pessime, pessime.* Quoniam dignus est operarius mercede sua. Idem SIXTVS II. epist. 2. ad Episcopos Hispaniæ. Et IULIVS I. epist. 1. ad Orientales Episcopos, vt infra dicitur. Hic scito quod ter licet vocare Episcopum criminofum, antequam condemnetur, si voluerit, vt testatur Patres Concilij EPHESENSI generalis III. epist. 3. ad Valentinum & Theodosium. Vide ea quæ in sequentibus ponuntur, quia cohærent.

Episcopus spoliatus nõ potest iudicari. J Hoc iam superiori distinctione insinuatum est ex Sixto I. cui & astipulatur. SIXTVS II. epist. 2. ad Episcopos Hispaniæ, & allegatur à Gratiano causa 2. quaest. 7. cap. Si quis: *Audiuimus inter vos accusationes exerceri, & pulsus à sedibus Episcopos, aut suis rebus expoliatos iudicari. Quapropter statutum est, vt si quis contra Episcopum vel aduersus Ecclesie se proprium crediderit habere negotium, non prius ad iudices, quam ad eos recurrat, charitatis*

A studio, vel familiari colloquio communi, ea sanare debeant que in querimonia deducuntur, quod si aliter egerit communionem priuetur. IDEM ibidem, & allegatur à Gratiano, causa 2. quaest. 2. cap. Nullus: *Nemo Pontificum deinceps aliquem Episcopum suis expoliatum rebus aut à sede pulsum, excommunicare, aut iudicare presumat, quia non est priuilegium, quo expoliari possit iam nudatus.* Idem IULIVS I. cap. 8. Decretorum ad Orientales Episcopos pro Athanasio. Vide quod sequitur, quia idem est.

Episcopus sede pulsus iniuste, restabliendus. J ZEPHERINVS I. epist. 2. ad Episcopos Ægypti, & allegatur à Gratiano, causa 2. quaest. 2. cap. Præceptum & ab Iuone, lib. 4. decret. *Nunciatum est sedi Apostolicæ, per apocrypharios vestros, quosdam fratrum nostrorum, Episcoporum videlicet, ab Ecclesiis & sedibus propriis pulsi, suaque eis auferri suppellectilia, & sic nudos & expoliatos ad iudicia vocari, quod omni ratione caret, cum constituta Apostolorum canonum, successorum, & præcepta Imperatorum, ac constitutiones legum id ipsum prescribunt, & Apostolica sedis auctoritas id ipsum vetet ferri. Præceptum est ergo in antiquis statutis (vide ea quæ supra memorata sunt, & quæ infra dicentur) Episcopus electus atque suis rebus expoliatus, Ecclesiis proprias recipere, & primo sua omnia eis reddi, & tum demum si quis eos iniuste accusare voluerit, a quo periculo facere, iudices esse decernentes Episcopos, recta simplices, & in Ecclesia conuenientes, vbi testes essent singulorum, qui oppressi videbantur, nec prius eos respondere debere, quam omnia sua eis & Ecclesiis eorum, legibus integerrime restituantur. Hinc suffragatur FOLIX II. & Concilium ROMANVM sub eo celebratum epist. 1. ad Athanasium & vniuersos Episcopos Ægypti & Libyæ Alexandriae congregatos, cano. 4. *Si quis Episcopus fuerit suis rebus expoliatus, aut à sua Ecclesia vi aut timore expulsi, quod omni Christiano nomini est inimicū, oportet & docet Episcoporum propositum semper prima fronte cedere, vt omnia que ei ablata sunt, potestati eius legaliter reddantur, & presul prius restitatur, & postea non statim, sed diu & per spatiosa tempora, si potestatiue dispositis, & ad suam necessitatem preparatis, ad tempus veniat ad causam, & si iuste visum fuerit, accusatoribus suis respondeat, & c. Meminit CASSIODORVS SENATOR, lib. 5. Tripartita historia, c. 34. Cyrilli Hierosolymitani, Georgij Alexandrini, Vranij Tyri, & aliorum multorum, qui sub Constantio damnati sunt, causam proferre potest, sed prolixitas animum auerit. Pete historiam, cap. 34. & 36. vbi de Concilio agit Ariminensi. Sic iniuste in 2. Ephesina & illegitima Synodo condemnatus & expulsus Theodoretus Cyrensis Episcopus, coram Leone I. causam suam agit, eiusque implorat auxilium, epistola ad eundem directæ, quæ sedet post 60. epistolâ eiusdem Leonis: *Supplicationem meam (ait) ne respicias, nec miseram canicem despicias, quæ post tot labores affecta est contumeliis: vestram enim expecto sententiam, & c.* Eius epistola valde compassiua est & lugubris, quæ certè pij Patris animum verè sanctum & innocentem denunciât, ei autem Episcopatus redditus est à Leone, quò multū est commendatus, vt legitur actione prima Concilij Chalcedonensis. Nam præfatus Concilio assistens actione octaua, coram Patribus anathematizauit Nestorium & Eutychem, & omnibus acceptis patribus Ecclesie propriæ magna cum laude reddidit. Similiter & in Eodem Concilio Chalcedonensi actione 9. & 10. iudicata causa iniuste**

Julius 1.

Zepherius 1.

Felix 2.

Concilium Romanum sub eodem.

Cassiodorus Senator.

Theodoretus iniuste expulsus recipit sedem.

Theodoretus commendatus.

expulsi

Ibas Edeffensis Episcopo Ecclie proprie restituitur.

Exempla alia Episcoporum sedis restitutorum.

Eugrius Historiographus.

Nicophorus Callistus.

Gelasius I.

Ennodius Diaconus, postea ut credo, Episcopus Ticinensis.

Concilium Romanum sub Symmacho in ditione Theodorici regis.

* Preceptor.

Ioannes I.

expulsi Ibas Edeffensis civitatis Episcopi. Episcoporum eidem iniuste ablatam pariter restituerunt. Sic Flavianus Constantinopolitanus Episcopus, & Eusebius Dorylei Episcopus, duo magni propugnatores fidei, qui in adulterina Ephesina Synodo I. à Dioscuro & reliquis hæreticis, ob damnationem & accusationem Eutycheris fuerant iniuste Episcopatus spolii, sententia & iudicio præfidentium Chalcedonensi Concilio prædicto, propriis sunt sedibus restituti, & illi Episcopi qui eos damnauerant ab Episcopali dignitate alieni facti sunt, ut in gestis præfati Concilij legitur. Et testatur EVAGRIVS, lib. 2. historiae, acclamantibus omnibus Patribus, hoc recte factum. Et licet Flavianus Constantinopolitanus in exilio ante reversionem moteretur, iussu tamè principum Augustorum in civitatem suam deportatus est, & humatus prope altare Apostolorum, quod ante factum fuit, & Ioanni Chryostomo qui in exilium missus fuerat, ut narrat episcopus NICEPHORVS CALLISTVS, lib. 13. Ecclesiasticae historiae à cap. 20. vique ad finem. Meminit & Episcoporum iniuste expulso GELASIVS I. epistola ad Episcopos Orientales, ut iam diximus supra, Episcopo viventi nullus debet subrogari, &c. Hinc & singularem Athanasij Alexandrini mentionem facit ENNODIVS DIACONVS, libro Apologetico pro causa Symmachi Papæ, & synodorum sub eodem celebratarum & eius innocentiam prædicat, & in simili causa eum Symmacho comparat, cum vterque accusatione pulsatus, innocens repertus sit: Et lex constituta (ait) ne facilius Episcoporum accusatio ferretur (ut superius dictum est) unde & sua innocentia laudem & triumphum reportarunt. Hinc & Concilium ROMANVM V. sub prædicto Symmacho, qui interfuerunt 218. Episcopi, restituit, quod iam superius supra in medium prolatum est, scilicet: *Vi Episcopi suis rebus expoliati, vel à sedibus vi, aut dolo, aut quocumque ingenio pulsi, non possunt ad synodum, tam provincialiam quam generalem convocari, aut in aliquo iudicari, antequam cuncta que eis ablata sunt, legibus potestati eorum pacifice per omnia redintegrentur. Prius ergo oportet omnia illis legibus reintegrari, & Ecclesiis que sibi sublata sunt, cum omni privilegio suo restitui: & postmodum non sub angusto temporis spatio, sed tantum temporis eis spatium indulgeatur, quantum expoliati vel expulsi esse videntur, antequam ad synodum convocentur, & ab omnibus quisque provincia sue Episcopis audiantur. Nam nec convocari ad causam, nec diiudicari potest expoliatus vel expulsus, quia non est privilegium quo expoliari possit iam nudatus. Unde & antiquitus decretum est, omnes possessiones & omnia sibi sublata, atque fructus cunctos ante contestatam licentiam. * Preceptor aut Primas possessori restituat. Et alibi scriptum habetur, ille qui violentiam perculit, universa in statu quo fuerant recipiat, & que possidet securus teneat. Et alibi in synodalibus Patrum decretis & Regum edictis legitur statutum (allegat Gratianus causa 3. quæst. 1. cap. Redintegrandi) redintegrandi sunt omnia expoliatis vel reiectis Episcopis præfentialiter ordinatione Pontificum, & in eorum unde abscesserunt potestatem funditus renovanda quocumque conditione temporis, aut dolo, aut captivitate, aut viriute maiorum, aut per quasvisque iniustas perdidisse videntur, ante accusationem aut regularem ad synodum vocationem eorum, &c. Hæc & alia allegat Gratianus causa 2. quæst. 2. cap. In scripturis, &c. Et confirmat IOANNES I. epist. 1. ad Za-*

chariam Episcopum, & ibidem allegatur à Gratiano, & ab Iuone, lib. 3. decretorum, & lib. 4. lege eundem Gratianum, causa 3. quæst. 2. cap. Prius ergo, & alibi. Porro hæc omnia recenset NICOLAUS I. epistola ad Michaëlem Imperatorem circa finem pro causa Ignatij Episcopi Constantinopolitani, qui iniuste expulsi fuerat, & Photius in eius locum successit. Sic etiam expulsus fuit iniuste SILVERIVS I. Papa, suggerente Vigilio diacono, ut narrat idem Silverius epistola ad eundem Vigilius. Et testatur AMATOR EPISCOPVS. Epistola ad eundem Silverium & LIBERATVS CARTHAGINENSIS, cap. 22. Breviarij de causa Nestoriana, vt latius dicemus in vocabulo, Papa, & Persecutio. Hinc etiam statuit Concilium TOLETANVM IV. can. 27. & allegat Gratianus, causa 11. quæst. 3. cap. Episcopus: *Episcopus presbyter aut diaconus, si à gradu suo iniuste deiectus, in secunda synodo innocens reperitur, non potest esse quod fuerat, nisi gradus amissos recipiat, orarium altari, de manu Episcoporum. Si Episcopus est, orarium, anulum & baculum, si presbyter, orarium & planetam, &c. Vide Clerici eieci, supra. Denique & Ioannes Episcopus Lampeon seu Lampæ, iniuste accusatus & sede turbatus à Paulo Archiepiscopo Cretensi, causam agit coram summo Pontifice Vitaliano, qui cõgregata Romæ SYNODO causam depositionis & criminis perquirens, eum reperit falsò accusatum, & propterea ex omnium patrum Concilio inculpabilis iudicatus, ad pristina est reuersus officia: sicut VITALIANVS ipse Papa, epistola ad eundem Paulum Cretensem Archiepiscopum scribit, cui tota qua fungitur autoritate præcipit, vt eidem contra legum decreta damnato, sed tandem absoluto omnia ablata reddat, vt eum per omnia conferret absque damno. Hoc similiter IDEM Vitalianus scribit epist. 2. ad Vranum cubicularium: *Quatenus (ait) diuina ope premia eius, suffultus suffragio, valeat ad sanctam celeriter reuerit Ecclesiam. IDEM epist. 3. ad Paulum prædictum Cretensem Archiepiscopum eidem præcipit, vt reddat Ecclesiæ prædicti Ioannis Lampensis monasterium quod inuaserat, in parochia nomine Palean, & alterum quod vocatur Arfilli, quia hoc canones præcipiunt ne terminos quis suos transgrediat. Sed & epist. 4. quæ est ad Georgium Episcopum Syracusanum, idem omnino agit, vt prædictus Ioannes Lampensis insulæ Cretæ Episcopus iniuste turbatus, suæ restitueretur sedi. Vide reliquum. Clerici eieci, &c. & iunge quod sequitur. Quæ autem pœna pleci debeant illi, qui iniuste Episcopos turbant sedibus, satis liquet ex fulminatione excommunicationis in Imperatorem Arcadium, & eius vxorem Eudoxiam ab INNOCENTIO I. vt videbis in vocabulo, Excommunicatio, & in dictione Papa. Ex SILVERIO I. qui eos anathemate percussit, qui fuerant authores sui exilij, & qui sunt etiam aliorum Episcoporum turbatores. Vide sequentia.**

Episcopi qualiter, & qua forma atque methodo debeant iudicari & accusari. Iam in superioribus multa protulimus, sic exigente materia, quæ huic materia congruebant: sed non multum laborabit lector, si dignetur ea agnoscere. & sequentibus tanquam coherentia annectere. CANON APOSTOLORVM 73. *Episcopum à viris fide dignis ob aliquid accusatum, ipsum ab Episcopis vocari necesse est, & si quidem & confessus vel conuictus sit, statuatur pœna. Si autem*

Nicolaus I.

Silverius I.

Amator Episcopus.

Liberatus Diaconus Carthaginensis.

Concilium Toletanum 4.

Concilium Romanum sub Vitaliano.

Vitalianus I.

Quæ pœna pleci debent illi qui Episcopos iniuste à sedibus pellunt.

Innocentius I.

Silverius I.

Summo Pontifici per hunc etiam dicitur suam referatur auctoritas Episcopi iudicandi.

Canon Apostolorum.

vocatus

Victor.

Hæc allegat Gratian. caus. 3. quæst. 6. cap. 4.

March. 16

Hæc allegat Gratian. caus. 1. quæst. 6. cap. 5. quæst. 1.

Zepherinus I.

Melchisedes I.

vocatus non paruerit, secundo etiam vocetur missi ad eum Episcopus duobus. Si etiam sic non obediit vocetur & tertio duobus ad eum rursus missi Episcopi. Si autem vel sic aspernans & contumax, non steterit, Synodus ea que videntur aduersus eum pronunciat, ne lucri facere videatur, cum iudicium subierit. De iudicandi autem Episcopos forma VICTOR I. epist. 1. ad Theophilum Alexandria Episcopum: *Eadem vos iudicare, ad Apostolicam delatum est sedem, que præter nostram vobis definire non licet auctoritatem, id est, Episcoporum causas. Unde ita constitutum liquet a tempore Apostolorum, & deinceps placuit, ut accusatus vel iudicatus à comprouincialibus in aliqua causa Episcopus licenter appellet, & ad eam Apostolicæ sedis Pontificem (vide & Appellatio supra) qui aut per se aut per vicarios suos eius retrahat negotium proceat, & dum iurato iudicio Pontifex causam suam agit, nullus alius in eius loco ponatur aut ordinetur Episcopus, quoniam quanquam à comprouincialibus Episcopis accusari, causam Pontificis scrutari liceat, non tamen definiti inconsulto Romano Pontifice cum beato Petro Apostolo, non ab alio quam ab ipso dictum sit Domino: quæcumque ligaueris super terram erunt ligata & in celo: & quæcumque solueris super terram, erunt soluta & in celo. Et alibi in institutis legitur Apostolicis (scilicet epist. 1. Clementis ad Iacobum fratrem Domini) si qui putauerit se in proprio Metropolitano granari, apud Patriarcham, vel primatem diocesanos, aut penes vniuersalis Apostolicæ Ecclesiæ iudicium sedem. Nihil aliud est fratres talis presumptio, nisi Apostolorum suorumque, successorum terminos transgredi, eorumque decreta violare. Culpanum enim, ut scriptum est, fratres qui aliter circa Episcopos iudicare presumunt, quam Apostolicæ sedis Papa fieri placuerit. Et quis est qui iudicat, eum, quæ Dominus sibi & huic sanctæ sedi reseruari voluit iudicandum? Hinc ZEPHERINVS I. epist. 1. ad Episcopos Siciliae, & allegatur à Gratiano, causa 2. quæst. 1. cap. Primates, & causa 3. quæst. 14. cap. Detractores, & causa 3. quæst. 9. cap. Absens vero, & causa 5. quæst. 4. cap. Duodecim. Patriarche (ait) vel primates accusatum dissonantes Episcopum, non ante sententiam præsentem sinuam, quam Apostolica sulti auctoritate, aut reum scipsum confiteatur, aut per innocentes & regulariter examinatos conuicatur testes, qui minori non sunt numero quam illi discipuli fuerunt, quos Dominus ad adiumentum Apostolorum eligi præcepit, id est, septuaginta duo. Detractores quoque, qui diuina auctoritate eradici debent, & auctoritas inimicorum ab Episcopali submonemus accusatione vel testimonio: nec summorum quibusdam minorum accusationibus impetrari aut dispercat, neque in re dubia certa iudicetur sententia, nec vllum iudicium nisi ordinabiliter habitum teneatur. Absens vero nemo iudicetur, quia & diuine & humane hoc prohibent leges. Accusatores autem eorum omni carcant suspitione (vide supra, Accusator) quia columbas suas Dominus fideliter stare voluit, non à quibuslibet agitari. Nullum namque eorum sententia à non suo iudice dicta constringat, quia & leges seculi id ipsum fieri præcipiunt. Duodecim enim indices quilibet Episcopus accusatus, si necesse fuerit, à quibus eius causa iniuste iudicetur, quam ipsi per se eligantur & regulariter vocato ad suorum primo conuentu Episcoporum, per eos eius causa iniuste audiantur & rationabiliter discernatur. Finis vero eius causa ad sedem Apostolicam deferatur, vt ibidem terminetur, nec antea finiatur, sicut ab Apostolis vel successoribus eorum olim statutum est, quæ eius auctoritate soluitur. Eadem omnino renouat & repetit MELCHIADES epistola ad*

Episcopos Hispaniæ. Et SIXTVS I. epist. 1. ad Gratianum Episcopum. Et IULIVS I. epist. 1. ad Orietales Episcopos pro Athanasio. Sed & FOELIX I. epist. 1. ad Paternum Episcopum, & epist. 2. ad Episcopos Galliarum. Sed & CALIXTVS I. epist. 2. ad Episcopos Galliarum. In vanum enim omnium istorum sententias proferrem, quoniam omnino idem dicunt & testificantur. Sed & FABIANVS I. epist. 3. ad Hilarium Episcopum: *Placuit, ut si Episcopus accusatus appellauerit ad Apostolicam sedem, id statuendum quod eiusdem sedis Pontifex censuerit. Hæc tamen omnino in sacerdotum causa firma seruetur, ne quæquam sententia non à suo iudice dicta constringat. Repete ex superioribus annotatione exemplum è Theodoretis facto, qui accusatus & damnatus in Concilio Ephesino I. appellauit sedem Apostolicam, & absolutus est. Porro sic FOELIX I. & Concilium ROMANVM sub eodem congregatum epist. 2. ad Episcopos Galliarum, generalem formam præscribit, quæ in iudicandis Episcopis seruanda est: Hæc sunt. (ait) quæ deinceps propter malorum hominum insidias, qui in Ecclesiam & in Ecclesiasticos sanctorum viros, indifferenter conseruare firmissimè volumus in secula. Si quis Episcopus ab illis accusatus, qui recipiendi sunt, fuerit accusatus, postquam ipse ab eis charitativè conuentus fuerit, vt ipsum causam emendare debeat, & eam corrigere noluerit, non olim: sed tunc ad summum Primatum causa eius canonice deferatur, qui in congruo loco infra ipsam provinciam tempore congruo, id est, autumnali vel æstivo Concilio regulariter conuocari debent, ita vt ab omnibus eiusdem provincia Episcopis inibi audiantur, quo & ipse regulariter conuocatus, si eum aut infirmitas aut alia gravis necessitas non detinuerit, adesse debebit: quia vltra provinciam terminos accusandi ante licentiam non est, quàm audientia rogetur. * Nam si suis fuerit, aut Ecclesiæ sibi commissa rebus expoliatus, aut (quod absit, quod alienum ab omnibus esse debet, sed licet) à sede propria eiectus, aut in detentione aliqua à suis onibus fuerit sequestratus, tunc canonice antequam in pristino statu restituatur (vt iam sæpius in superioribus annotationibus dictum & repetitum est) cum omnino privilegio sui honoris, & sua omnia que insidiis inimicorum suorum ei oblata fuerint, legibus reintegrentur, nec conuocari, nec iudicari poterit, nisi ipse pro sua necessitate (minimè tamen iudicandus) aduenire sponte elegerit. Nullatenus ergo à quoquam respondere cogatur, antequam integerrimè omnia que per suggestiones inimicorum suorum amiserat, potestati eius ab honorabili Concilio, legali ordine redintegrentur. Præsul vero cum omni honore statui pristino reddatur, & ipse dispositis ordinatisq; liberè atque securè diu suis, tunc regulariter infra quatuor vel quinque, sex, aut septem menses, iuxta quod possibilitas ei fuerit, & non ante conuocatus ad tempus Concilio in legitimo & canonico veniat, ad causam. Et si ita iniuste videtur accusatum propositionibus respondeat. Nam hoc summopere prouidendum est, ne antequam hæc omnia fiant, coactus respondeat, quia contentio semper vitanda est. Adueniamque Episcopo Episcopatum (vt superioribus annotatione iam dictum est) antequam causæ eius exitus appareat, nulli Christiano videri iure potest, quia talis presumptio sacrilegium est, & auctor talium sacrilegus. * Quod si agrotans fuerit Episcopus, aut aliqua eum gravis necessitas detinuerit, pro se legatum ad synodum mittat, nec à communione suspendatur, cui crimen intenditur, nisi ad causam suam dicendum electum die statuta literis euocatus minimè occurrerit, hoc est, nisi eum aliqua præoccupauerit necessitas infra illa-*

Sixtus 2. Iulius 1. Felix 1. Calixtus 1.

Fabianus I.

Felix 1. Concilium Romanum sub Felice 1.

Forma procedendi generalis in iudicandis & accusandis Episcopis.

Hæc allegat Gratianus caus. 3. quæst. 2. cap. Si Episc. suis.

Hæc allegat Gratianus caus. 5. quæst. 3. cap. Si agrotans.

11111

tium predictorum mensum & eo amplius, prout causa dicitur. Quod si ex utraque parte ad causam dicendam venerint, quia unus absque altero audiri non debet, querendum est in iudicio cuius sint conversationis & fidei atque susceptionis accusatores, aut qua intentione hoc faciant, quia ad hoc admitti non debent, nisi bene conversationis & recte fidei viri, hi videlicet qui omni suspitione careant, & bona vita clareant, neque infames existant. * Quod si accusatorum persona in iudicio Episcoporum culpabiles apparuerint, ad arguendum non admittantur, nisi proprias causas asserere (non tamen criminales) vel Ecclesiasticas voluerint. Infames enim persona nec procurator potest esse, nec cognitor. Absente vero adversario non audiatur accusator, nec sententia absque parte alia a iudice dicta ullam obtinebit firmitatem, neque absens per alium accusari aut accusare potest, nec affinis testis admittatur. Neminem ergo exhiberi de provincia ad provinciam, vel ad comitatum oportet, nisi ad relationem iudicis, ad quem fuerit appellatum, id est, ut actor semper rei forum sequatur. Si quis autem iudicem adversum sibi scribit, vocem appellationis exhibeat, quam nulli oportet negari (vide Appellare) peregrina vero iudicia generali sanctione prohibemus, quia indignum est, ut ab externis iudicetur, qui compromissiales, & a se electos debet habere iudices (vide Iudicia peregrina) haec ad vestram & omnium Episcoporum opem & defensionem in Synodo unanimiter sunt decreta, ut si forte aliqui stultorum vos accusare (qui diabolice deceptionis errore decepti sunt) voluerint, dum ista legerint vel audierint, respiciant, & ad unitatis concordiam revertantur, & quod prius erat in ultionem, transibit in gloriam. Idem G A I V S I. epistola ad Felicem Episcopum. MARCELLINVS I. epist. 2. ad Orientales Episcopos. Idem quoque & E V S E B I V S I. epist. 2. ad Episcopos Aegyptios. Et I V L I V S I. epist. 1. ad Orientales Episcopos pro Athanasio, cap. 16. & 17. Prædictus autem Marcellinus, & allegatur a Gratiano, causa 11. quaest. 1. cap. Nullus: Nullus (ait) Episcopus neque pro civili, neque pro criminali causa, apud quemvis iudicem sine civili, sine militari producatur, vel exhibeatur. Magistratus enim qui hoc iubere ausus fuerit, amissione rerum, & cinguli condemnatione plebetur. Vide Iulius Imperator, Iudex, & Clericus seculari iudicio non standus, &c. Ne etiam Episcopus Episcopum accuset, prohibet Concilium ARELATENSE I. sub Syluestro, cap. 17. Hinc & I V L I V S I. I. epistola ad Episcopos Orientales pro Athanasio, cap. 19. & allegat Gratianus, causa 3. quaest. 9. cap. Caveant iudices Ecclesiae, ne absente eo cuius causa ventilatur, sententiam proferant, quia irrita erit, quippe & rationem pro actione reddent in synodo, & ut proditoris calumnia, nec eorum postea vox audiatur. Nemo enim debitor amplius potest cognoscere, quam ille qui iniuriam eius, sustinet nequitiam. Haec omnia repetit ADRIANVS I. epistola ad Iugilranum Episcopum Medionarricensem. Hinc Concilium ANTOCHENVM I. cap. 14. & allegat Gratianus, causa 6. quaest. 4. cap. Si quis, & Martinus Bracarenis in collectorio, cap. 13. Si quis Episcopus ob aliqua crimina iudicetur, deinde coningat Episcopos qui sunt in provincia dissentire de eo. Illis quidem cum, de quo feritur sententia, innocentem pronunciantibus, his vero reum: pro tota componenda controversia visum est san-

Hæc Gratianus, allegat caus. 3. quaest. 1. cap. si accusatorum, & caus. 9. q. 7. c. infamis, & caus. 3. q. 9. cap. Absente, & caus. 9. q. 6. cap. Peregrina.

Gaius 1. Marcellianus. Eusebius 1. Iulius 1.

Episcopus non potest iudicari a laicis.

Concilium Arelatense 1. Iulius 2.

Adrianus 1.

Concilium Antiocheno sub Iulio 1.

Et Synodo, ut Metropolitanus Episcopus ex propinqua provincia alios euocet iudicandos & provinciam deciderit, & cum provincialibus quod probatum fuerit confirmet. Et cano. 15. subditur: Si quis Episcopus aliorum criminum accusatus, fuerit ab omnibus provinciis Episcopis condemnatus, & omnes unam consentientem adversus eum sententiam tulerint, is ne amplius ab aliis iudicetur, sed provincia Episcoporum firma maneat sententia. Idem BONIFACIUS I. statuit epist. 2. ad Gallia Episcopos contra Maximum Episcopum. Porro Concilium SARDIENSIS sub eodem Iulio I. cano. 4. * Si aliquis Episcopus ad iudicandum fuerit in aliqua causa, & putat se bonam causam habere, ut iterum iudicium renouetur, si vobis placet. Sancti Petri memoriam honoremus, ut scribatur vel ab his qui examinauerunt, vel etiam ab aliis Episcopis, qui in propinquo morantur Romano Episcopo. Et si iudicauerit renouandum esse iudicium, renouetur, & det iudices. Si autem probauerit talem causam, ut ea non refricentur, quæ acta sunt: quæ decreuerit Romanus Episcopus, confirmata erunt. Si ergo omnibus placet, statuatur. Synodus respondit, Placet (& cano. 5. sequitur) Gaudens Episcopus dixit, addendum est, si placet huic sanctitate quam plenam sanctitate protulisti, ut cum aliquis Episcopus depositus fuerit, eorum Episcoporum iudicio, qui in vicinis commorantur locis, & proclamauerit, sibi agendum negotium in urbe Roma, alter Episcopus in eadem cathedra, post appellationem eius qui videtur esse depositus, omnino non ordinetur, nisi causa fuerit Romani Episcopi determinata. Idem & cano. 7. Eadem refricatur Z O S I V S I. in epistola ad suos legatos qui Concilio Carthaginiensi V I. intererant, ut haberetur, cap. 3. eiusdem Concilii, & allegatur a Gratiano, causa 2. quaest. 6. cap. Si quis Episcopus. Idem etiam Concilium AFRICANVM epistola directæ ad Bonifacium I. per suos legatos. Verum de forma & methodo accusandi & iudicandi Episcopos, iterum superiora renouans F O E L I X I I. Et Concilium ROMANVM sub eodem congregatum, epistola ad Athanasium & vniuersos Aegypti & Libyæ Episcopos Alexandria congregatos, cap. 1. sic ait: Est synodice decretum institutum, ut nemo Episcopum penes seculares arbitros accuset, sed apud summos primates. Et cap. 2. Si quis adversus Episcopum causam habuerit, non prius alios Episcopos adeat, ut cum accuset, quam familiariter ei sua iudices querelam, & ab eo aut iustum emendationem, aut rationabilem percipiat excusationem. Et cano. 3. Si quis Episcopum post hæc elegerit accusare, summis primatibus Episcoporum suam iudicet causam, & non secularibus, qui magis ad pacem quam ad iudicium eos reuocent, ut charitas in omnibus & ab omnibus custodiatur. * Si primates accusatores Episcoporum cum eis pacificare familiariter minime potuerint, tunc tempore legitimo eos ad synodum canonicè conuocant, & non prius quam eis per scripta significent, quid eis opponitur, ut ad responsionem preparati adueniant. Nam si aut vi aut timore eieci, aut suis rebus expoliati fuerint, nec canonicè euocari ad synodum possunt (ut iam sæpius repetiuimus) nec respondere amulsi debent, antequam canonicè restituatur, & sua eis omnia legaliter reddantur. Et canone 5. Si quis Episcopus, legitime accusatus, & supra dicto ordine ad Concilium canonicè conuocatus fuerit, absque ulla trepidatione ire debet, & si ire non potuerit, pro se legatum ad synodum mittat. Et canone octauo: Si quis aliter non acquieverit, nisi ut Episcopum accuset supra taxato modo, hoc tenore agere debet, quia

Bonifacius 1. Concilium Sardicense sub eodem Iulio 1. Allegat hoc Gratianus, caus. 6. q. 4. c. Osius.

Zosius 1.

Concilium Africanum sub Bonifacio 1.

Felix 2.

Concilium Romanum sub Felice 2.

Hæc allegat Gratianus, caus. 5. quaest. 1. c. Si Primates.

aliter

aliter rata non potest accusatio existere. Tunc primo accusati causam, accusator apud Primates canonicè deserat, nec a communionem prohibeatur accusatus, nisi ad electorum iudicium canonicè conuocatus, infra tres, aut sex, vel plures menses, pro sua rationem redditur venire distulerit. Quod si probare poterit, quod non noluerit, sed non potuerit venire, nihil ei nocebit: ille vero qui vi, aut timore a sede pulsus, aut suis rebus expoliatus fuerit, non prius vocetur ad synodum, quam ei omnia legibus redintegrentur, & tandiu in sede propria pacifice, & potestate cuncta disponens resideat, quandiu expulsus vel expoliatus carere visus est rebus. Cum autem ad iudicium venerit, si voluerit, & neceffe fuerit, iudicia ei petenti a Patribus constituta absque impedimento concedantur, & iudices a se electi tribuantur in loco unde est ille qui accusatur, aut si alibi alicuius temeraria multiudinis vim meruerit, locum sibi congruum eligat, quo absque timore suos si necessitas exposcerit, testes habere, & absque impedimento suam canonicè sententiam finire valeat, quia multa per subreptionem euenire solent. Et canone decimotertio: Primo semper in omni Episcoporum accusatione, vita persona, & conversatio (ut iam sæpius diximus) accusantium enucleatum inquirentur, & postmodum ea qua obijciuntur, fideliter pertractentur, quoniam nihil aliter fieri debet nisi impetitorum prius requiratur fides, persona, vita, & actus discutiantur, quia non debet prauorum, aut insidiantium hominum pernicie, vita lacerari innocentium. Et canone decimo septimo: Quoties Episcopos super certis accusatur criminibus, si tales fuerint accusatores, qui iuste & canonicè recipi debeant legitima in synodo, suo in tempore congregata ab omnibus canonicè audiantur, qui sunt in provinciis, Episcopis. Quod si legitimi non fuerint accusatores, non fatigetur Episcopus, quia sacerdotes ad sacrificandum vacare debent, non ad litigandum, nec illi qui throni Dei vocantur, prauorum hominum, insidias turbari debent, sed liberè Christo Domino famulari (aduerte hinc, quia laborant Episcopo simili poena hæc omnia decreta remisit Iugilranus, scilicet Episcopo Mediomatriciensi Adrianus primus, ut iam supra diximus) porro subiungitur ibidem a Felice I. cano. 18. Quamquam compromissialibus Episcopis una cum eorum Metropolitanis sua provincia causis Episcoporum liceat, charitative & concorditer agitare, non tamen, sicut in predicta te presente (alloquitur Athanasium) constitutum est synodo, licet desinere, absque Romani Pontificis autoritate. * Quod si secus a quibusdam presumptum fuerit, ipsi qui hoc egerint sine presumptionis suscipiant damnationem, & illi qui ab eis perperam excommunicati, aut damnati fuerint, autoritate huius sanctæ sedis, & beati præceptoris nostri clauigeri Petri potestate soluantur, & restituantur. Ipse enim ait Dominus, quæcumque solueritis super terram, erunt soluta & in caelis, &c. Et canone 19. Quoties Episcopi se a suis compromissialibus, vel a Metropolitanis prauauerint prauauerint, aut eos suspectos habuerint, mox Romanum appellent sedem, ad quam eos absque ulla detentione aut suarum rerum ablatione, liberè ire liceat. Et dum predictam Romanam matrem appellauerint Ecclesiam, aut ab ea se audiri exposcerint, nullus eos aut excommunicare, aut eorum sedes surripere, aut eorum res auferre, aut aliquam eis vim inferre presumat, antequam eorum causa Romani Pontificis autoritate finiatur. Quod si aliter a quoquam presumptum fuerit, nihil erit, sed viribus carebit. Nam nec hoc perperam presumimus, sed & ipsum in NICÆNA SYNODO constitutum, & antecessores nostros egisse bene (Atha-

Hæc allegat Gratianus, caus. 3. quaest. 1. cap. Tandem & Iuo lib. 4. decret.

Hæc allegatur a Gratiano, caus. 3. quaest. 3. cap. Cui accusatus, & ab Iuo, lib. 4.

Hæc iam superioribus multoties inserta sunt.

Matthæi 18.

Concilium Nicænum 1.

nasi) nosci. Et canone vigesimo: * De iudiciis, vero Episcoporum, super quibus consultius, diuersis a Patribus regulas inuenimus constitutas. Quidam enim ad repellenda impetitorum machinamenta, & suas preparandas responsiones, & testes confirmandos, & consilia Episcoporum atque amicorum querenda annuum, aut sex mandauerunt menses concedi, quidam autem annum, in quo plurimi concordant. Adinus vero, quam sex menses, non reperi (vide supra) quia & laicis hæc indulta sunt, quanto magis & Domini sacerdotibus. Nam & a nostris antecessoribus atque reliquis sanctis Patribus multoties inhibuitur est, ne quis Domini sacerdotibus detractiones irroget (vide superius, & Derractio) quanto magis accusationes non ex radice charitatis prolatae. Quiescite (inquiunt) & nolite persequi eos, qui perfecti Deo ministrant, quorum orationibus, & terrena bella sedantur, & receduntium a Deo Angelorum pelluntur incursum, quique omnes demones qui corrupti sunt, precum assiduitate confundunt. Iudicia namque non sub angusto tempore, sed sub longo spatio concedenda sunt, ut accusati se preparare, & vniuersis communicatores in provinciis positos conuenire, & testes preparare atque contra insidiatores se preparare ualeant. Verum hæc omnia iam in dictione. Accusator, Appellatio, &c. reperies. Idem omnino & superioribus conformia statuit DAMASVS PRIMUS, epistola tertia, ad Stephanum & ad tria Concilia Africae, canone secundo, tertio, quarto, quinto, sexto, & reliquis. Similiter & epistola sexta, ad Episcopos Italiae, & allegatur a Gratiano, causa quinta, quaestione secunda, capite, R clarum est, & causa undecima, quaestione tertia, capite, Eorum. Idem & Concilium GENERALE secundum Constantinopolitanum primum, sub Theodosio seniore, canone sexto, Episcoporum 150. Sed & Concilium CARTHAGINENSE tertium, canone septimo, & allegatur a Gratiano, causa quarta, quaestione quinta & sexta. Idem confirmat & Concilium HIPPONENSE, canone septimo & octauo. Et CARTHAGINENSE quarto, canone vigesimo octauo, & allegatur a Gratiano, causa undecima, quaestione tertia, capite, Irritam. Verum & ante illa Concilium CARTHAGINENSE secundum, sub Syricio, canone decimo, & allegat Gratianus, causa decima quinta, quaestione septimo, capite, Felix, & causa tertia, quaestione octauo, capite, Suggesto: Felix Episcopus dixit etiam, hoc adhuc secundum statuta veterum Conciliorum, ut si quis Episcopos (quod non optinatur) in reatum aliquem incurrit, & fuerit ei nimia necessitas, non posse plurimos congregare, ne in crimine remaneat, a duodecim Episcopis audiat, & a sex presbyteris, & a duodecim diaconibus, cum proprio suo Episcopo. Ab vniuersis Episcopis dictum est, a nobis veterum statuta debere seruari, &c. Verum, iustum videtur, ut citra ea omnia quæ iam protulimus etiam & Concilij GENERALE secundo, Constantinopolitani primi, constitutionem subnectamus, ne talem celeberrimi conuentus floccipendisse ordinationem videamur, licet cum supra dictis concordet: Ait ergo, canone sexto: Quoniam multi eam, que in Ecclesia obseruari debet, modestiam & disciplinam, decemtemve ordinem confundere & currice volentes, inimico calumniatorumque animo, criminationes nonnullas aduersus orthodoxos Episcopos, Ecclesie regentes confingunt, nihil aliud quam pollicere & de iurpare sacerdotum existimationes, turbasque & multas in pace degentium populorum confutare atque

Hæc allegat Gratianus, caus. 3. quaest. 3. cap. De iudiciis & Iuo lib. 4. decret.

Damasus 1.

Concilium Constantinopolitanum generale 2.

Concilium Carthagenense 3.

Concilium Hipponense. Concilium Carthagenense 2. & 4.

Concilium Constantinopolitanum generale 1. sub Theodosio seniore Episcoporum 150.

Non est exami-
nanda persona
neque religio
accusatoris, di-
gitur de re fe-
ria.

concordare conantes, idcirco censuit sanctum Concilium, eorum qui Constantinopoli confluerunt Episcoporum, non absque examinatione ac disquisitione admittendos esse accusatores, neque cuius permittendum esse, ut infirmas accusationes adversus eos qui administrant Ecclesias, neque tamen omnes esse prohibendos & excludendos ab accusando. Sed si quis propriam aliquam id est, privatam adversus Episcopum querelam, utpote circumventus defraudatusve ab eo, aut aliqua alia iniuria affectus, in huiusmodi quidem accusationibus non esse examinandam, neque personam accusatoris, neque religionem. Oportet enim omnibus modis & Episcopi conscientiam liberam esse culpae vacare, & ei qui sibi iniuriam fieri queratur, cuiuscunque religionis fuerit, auxilium iuris non denegari. Sin autem Ecclesiasticum fuerit, id quod Episcopo crimen inteneretur, tunc oportet spectare atque probare personas accusatorum, ut primum quidem hereticis haud liceat (iam supra diximus) Orthodoxos Episcopos de rebus Ecclesiasticis accusare (quos autem vocet hereticos, iam dictum est. Vide & in vocabulo, Hereticus) deinde verò etiam si aliqui ab Ecclesia ob nonnulla criminaria condemnati sint, & eiectioni, vel excommunicati, sine clerici, sine laici ordinis sit (ut iam dictum est, Accusator, &c.) ne his quidem licitum esto Episcopum accusare, priusquam de proprio crimine iustificerint. Similiter item qui ante intentio criminis sunt obnoxii, ne prius iungantur idonei ad accusationem. Episcopi aliorumve clericorum admittantur, quam se innocentes ac puros à criminibus in ipsos collatis ostenderit. Quod si aliqui tamen, neque heretici, neque excommunicati, neque condemnati, vel ante accusati de quibusdam delictis fuerint, qui dicant se habere aliquam Ecclesiasticam contra Episcopum accusationem. Hos iubet sanctum Concilium primum quidem apud omnes illius provinciae Episcopos instituire accusationes, & apud eos convincere, & probare crimina contra Episcopum, quam de quibusdam peccatis arguant. Si acciderit autem ut provinciales non sufficiant, nec idonei sint ad correctionem eorum criminum que in Episcopum conferantur: tunc eos accedere iubet ad maius Concilium illius diocesis Episcoporum de hac causa convocandum, & non prius instituire accusationem, quam in scriptis & tabulis profertur se per periculum subire paratos, si in processu ac serie actorum, falso accusare calumniarive Episcopum, aut. cavillari commiserint. Quod si quis spretis his, qua de predictis Concilio censuit, ausus fuerit vel aures imperatorias obtrudere, vel secularium magistratum tribunalia, vel generale Concilium conturbare, ignominia affectis omnibus diocesanos Episcopos, eum censuit Concilium prorsus ad accusandum non esse admittendum, ut qui contempserit canones & Ecclesiasticam disciplinam, verecundiam, convenientemq; in quibusdam rebus ordinem labefecerit. Hic canon renouatur in Concilio A Q U I S - G R A N E N S E I I. cap. 7. capit. 4. Et citatur à N I C O L A O I. epistola ad Michaelem Imperatorem, pro Ignatio Constantinopolitano iniuste accusator, & sede expulso. Denique Concilium V A S E N S E I. canone primo, de Gallicanis specialiter Episcopis statuit, ut scilicet de Gallicanis provinciis venientes, intra Gallias non discutiuntur, sed solum sufficiat, si nullus communicationem eis interdixerit, quia inter circumhabitantes, ac sibi penè inuicem notos, non tam testimonio indigent probi, quam denotatione & denunciationibus depravati: si autem Episcopus criminofus citetur, & non compareat, agitur in Concilio G E N E R A L I I V. Chalcedonensi, nam cum Dioscorus Alexandrinus antistes esset

Concilium A-
quisgranense 2.
Nicolaus 1.

Concilium Va-
sensis 1. sub Leo-
ne 1.

Concilium
Chalcedonen-
se generale 4.
sub Martino
Principe.

A factionis Eutyrianae, & damnasset exilio Flavianum virum sanctum, Episcopum Constantinopolitanum, atque Eusebium Dorylaei Episcopum ab eodem Eusebio vocatus est in iudicium coram Patribus synodi generalis Chalcedonensis, sed venire renuit, atque à Concilio semel aut bis citatus & euocatus, venire distulisset, mendacia exultationis vice pratexans, legatorum vnus qui à synodo missi erant, ad eum euocandum, Cetropius Tuam (ait ad Dioscorum) Eusebium accusat sanctitatem. Iustum est, ut consequenter & regulariter impleretur obedientia, & que canonica sunt, ventilentur. Quando enim quadam regularia examinantur, neque iudices (prouocabat enim Dioscorus causam suam ad iudicium magistratum, plebis, & imperialium) neque alios laicos interesse oportet, nisi tantummodo tuam sanctitatem que in propria accusatur persona. Non est igitur opus ista tarditate aut dilatione, siquidem volueris & Deo & canonicis obedire, & non per dilaciones confirmare ea, que ab accusatore dicuntur, &c. Et quia semel, bis, tertiae euocatus & multifarie accusatus, noluit comparere Dioscorus, ab Episcopatu deiectus, & sacerdotali honore priuatus est. In E O D E M Concilio Chalcedonensi Theodoretus Cyri Episcopus (ut iam sepius meminimus) Episcopatu iniuste spoliatus, dum accusatus à prefato Dioscoro, appellasset ad sedem Apostolicam, coram summo Pontifice Leone primo, innocens reperitus, à Concilio Chalcedonensi suae Ecclesiae redditus est. Ira & de Ibas Edesseno Episcopo factum est, qui absens accusatus & expoliatus Episcopatu, sacrum & immortalem verticem (sic enim loquitur) appellauit, & causa eius ad Synodum Chalcedonensem delata, & actio. 9. & 10. multis verbis agitata, tandem absolutus est, & redditus Ecclesiae. Similiter & Sabinianus Episcopus Parænorum, contra Athanasium egit causam in eodem Concilio actio. 14. & in his actionibus prefati Concilij nihil aliud agitur, quam de restitutionibus Episcopatu iniuste ablatorum, & absolutione Episcoporum innocentium, & condemnatione iniquorum. Porro canone quem supra retulimus ex Concilio Sardicensi, profert in medium contra criminatores Symmachi Papæ I. E N N O D I V S D I A C O N V S Romanæ Ecclesiae libro Apologetico ornatissimo, pro causa predicti Symmachi & Synodorum sub eodem celebratarum. Sed non est opus eadem verba repetere. Porro lege ea quae iam diximus in superioribus annotationibus, & in vocabulo, Clericus, Accusatio, &c. Sed & Concilium L A T E R A N E N S E G E N E R A L E sub Innocentio tertio, capite octavo: Episcoporum (inquit) accusatio non facile fieri debet: verum si pro grauibus & scandalosis excessibus puniendi sunt, iuste sunt accusandi. Debet autem is esse presens, contra quem facienda est inquisitio, nisi se per contumaciam abstinuerit, & exponenda sunt ei illa capitula, de quibus fuerit inquirendum, ut facultatem habeat defendendi seipsum, & non solum dicta, sed etiam nomina ipsa testium sunt ei, ut quid, & a quo sit dictum, appareat, publicanda, nec non exceptiones & replicationes legitime admittenda, nec per suppressionem nominum insamandi, per exceptionum vero exclusionem deponendi falsum audacia prebeat. Hinc etiam statuit Concilium T R I D E N T I N V M generale nouissimum sessione decimatercia, quae fuit tertia, sub Iulio tertio, capite septimo, decreti reformationis: Testes (ait) in causa criminali, ad informationem, verò vel iudicia, seu alios in causa

Dioscori iuste
accusati dam-
natio.

Theodoretii
iniuste spolia-
restitutio.

Ibas iniuste
pulsus, sine sedi
reditur.

Ennodius Dia-
conus.

Concilium La-
teranense sub
Innocentio 3.
cui interfuerunt
patres 1125.

Concilium Tri-
dentinum ge-
nerale.

principali

principali contra Episcopum, nisi confites & bona conuersationis, existimationis & fama fuerim, non recipiantur: & si odio, temeritate, aut cupiditate aliquid deposuerint, grauibus penis multentur. Et cap. 8. Causa Episcoporum cum pro criminis obiecti qualitate comparare debeant, coram Pontifice maximo referantur, ac per ipsam terminentur. Hæc iterum sessione 24. quae fuit 8. sub Pio I V. cap. 5. decreti reformationis renouantur & confirmantur, & allegatur tractatum Lateranense decretum. Verum petere vocabula sepius superius ostensa & iunge sequentia.

Episcopus suspensus, excommunicatus, & iuste expulsi. Hoc licet in superioribus multis iam testimoniis dilucidauerimus tamen quod restat absoluendum est, quod & erit superioribus annexendum. Itaque Concilium A R E L A T E N S E I I. sub Syluestro I. tempore Concilij magni Nicæni, can. 30. Secundum statuta seniorum (ait) si à communionem sacerdotali fuerit auctoritate Episcopus suspensus, hinc non solum à clericorum, sed etiam a totius populi colloquio atque conuiuio placuit excludi, donec respiciat ad sanitatem, vel presbyter, vel diaconus à proprio Episcopo condemnatus (vide Clerici suspensi, &c.) & presumpserit sacerdotij seu sacri ministerij aliquam actionem, non ei amplius liceat, neque in alia synodo spern restituitioem habere, neque * assertionis alicuius locum: sed & communicantes ei abijce omnes ab Ecclesia, maxime si, postquam nouerint sententiam aduersus eum fuisse pronatam, ei contumaciter communicauerint. Hunc canonem allegant E P I S C O P I A N T I O C H I A E, P I S I D I A E S E L E V C I A E, &c. epistola missa ad Leonem I. (quæ stat in ordine plurium ad calcem Chalcedonensis Concilij) contra Timotheum Alurum hereticum, & alios Episcopos ab eodem ordinatos, allegat similiter & hunc canonem Concilium A Q U I S G R A N E N S E I. cap. 47. Idem omnino statuit iterum prefatum Concilium Antiochenum de clericis, qui ad Principem proficiscuntur, canone 11. & 12. & allegatur à Gratiano, causa 23. quæst. 8. cap. Si quis Episcopus, & causa II. q. 5. c. Si quis à proprio. Vide Princeps non interpellandus, &c. Hinc & B O N I F A C I V S I. in decreto quod allegatur in codice 5. librorum, lib. 4. c. 37. Si Episcopus expulsi, ausus fuerit ingredi civitatem, qua expulsi sunt, vel exire de loco in quo degere iussus est, inuenus eum in monasterio in illa provincia constituto tradi, ut qui in sacerdotio peccauit, degens in monasterio corrigatur. Hic nota ex epistola E P H E S I N I I. Concilij missa ad Concilium P A M P H I L I A E de Euthatio Episcopo: quod eidem Euthatio non propter demerita, sed ad propriam instantiam submoto, sine controversia & contradictione conceditur, honorem & nomen Episcopatus & communionem retinere. Hac tamen lege & conditione, ut neminem ordinet, neque ex sua auctoritate fungatur officio, nisi tanquam adiutor assumatur, & ei permittatur ab Episcopo. Hinc ad propositum est, quod statuit Concilium G E N E R A L E I V. Chalcedonense I. cano. 29. actio. 15. Episcopum (ait) in presbyterij gradum deducere est sacrilegium, si quis autem iusta causa illos ab Episcopali actione renouet, nec presbyteri debent, locum obtinere. Sin autem absque ullo discrimine dignitate moti sunt, ad Episcopalem dignitatem redibunt.

Concilium
Arelatense 1.
sub Syluestro 1.

Concilium An-
tiochenum 1.
sub Iulio 1.

* satisfactio-
nis vt credo.

Episcopi An-
tiochiz, Pisi-
dia, &c.

Concilium A-
quisgranense 1.
Bonifacius 1.

Bonifacius 1.

Concilium E-
phesinum 1. gene-
rale 3.

Concilium
Pamphiliense
sub
Caelestino 1.
Euthatius Epi-
scopus absolu-
tus, tamen Epi-
scopi nomē re-
tinere meruit.
Episcopus in
presbyterij gra-
dum non deici-
dat.

Concilium
Chalcedonen-
se generale 4.

A Anacoliis religiosissimus Constantinopolitanus Archiepiscopus dixit: Hi qui dicuntur ab Episcopali dignitate ad presbyterij ordinem descendisse, si iustis quidem de causis condemnantur, iure nec presbyteri quidem honore digni sunt. Sin autem sine aliqua probabili causa ad inferiorem gradum depressi sunt, iure si quidem culpa affixos, Episcopatus auctoritatem & sacerdotium recipiant. Quod & exemplo fecerunt predicti Patres, dum Theodoro, Ibas & Eusebio, & aliis, de quibus iam diximus, Episcopatus restituerunt iniuste ablatos. Hinc in Concilio S V E S T I O N E N S I apud sanctum Medardum, in actione pro causa Hincmari Archiepiscopi Rheimensis, qui à summo Pontifice (vt antea diximus) in locum Ebbonis successus est, legitur quod prefatum Ebbonem adeo summus Pontifex propter scelera immania damnauit, vt inter laicos tantum communionem habere mereretur. Tamen Concilium A F R I C A N V M sub Bonifacio I canone 54. annuente toto patrum collegio. Quod vult Deum, Conturientem Episcopum excommunicatum quidem propter scelera, noluit Episcopatu priuare, antequam causa eius exitus appareret. Et consequenter Maximinum Episcopum Bagaitensem condemnatum iussit ab Episcopatus ministerio & officio abscedere, & alij in locum eius ordinari substituit. Sed penè oblitus eram C A N O N I S A P O S T O L O R V M 29. vbi sic legitur: Si quis Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, depositus iuste super certis criminibus, ausus fuerit attricare ministerium dudum sibi commissum, hic ab Ecclesia penitus abscondatur. Hinc narrat N I C E P H O R V S C A L L I S T V S, lib. 13. Historie Ecclesiasticae, cap. 13. * De Chrystostomo loquens: Si quos (ait) sacerdotes non iuxta Ecclesie constitutiones vinere velle cernebat, eos sacris adibus excoisit. Hinc eundem in Epheso memorat tredecim Episcopos Episcopali administratione spoliasse lege, capite nono. Eiusdem libri vbi sic ait, in initio capitis: Postquam magnus iste vir Ecclesiam in Asia à quibusdam indigne perperam administrari vidit, quod nonnulli quidem pecunia: quidam autem gratia Episcopatus redemptos obtinerent, Ephesum est profectus, & tredecim Episcopis dignitatem ademit, partim in Lycia & Phrygia, partim in Asia ipsa, atque in illorum thronos alios substituit, &c. Sed vt ad rem reuertamur V I G I L I V S I. epistola ad Theodorum Episcopum Cæsarea Cappadociae, eundem Theodorum corripit, quod ab officio propter hæresim & schismata suspensus, presumpserit nihilominus Ecclesiastica sacramenta administrare, & Missas facere: quod contra canones factum, iterum damnatione Apostolica percussit. Cui damnationi tredecim Episcopi subscripserunt, & sententia promulgatione tam sacerdotali honore, quam communionem Catholica, atque omni officio Episcopali & potestate spoliatus, iubeturque nullis vacare vterius rebus, nisi poenitentia lachrymis, quibus percipia remissione culpam (ait Vigilius) locum communionemque tuam, aut à me, aut post obtinui meum à successore meo, si merueris recipis. Sed & omnes Episcopos, qui ei præbuerunt assensum, pro Dei consideratione tandiu à sacra communionem suspendit, donec vnusquisque errorem suae præuaricationis agnosceret, culpam propriam apud sedem Apostolicam competenti satisfactione diluerit. Similiter & Severus Episcopus Antiochia expulsi est propter hæresim, & sede turbatus, vt diximus superius, & habetur actione prima.

Concilium Suel-
fionense.

Concilium A-
fricanum 1.

Canon Apo-
stolorum.

Nicephorus
Callistus.
Vnum habe-
remus, qui Epi-
scopos nostros
reformarent.

Vigilius 1.

Concilium generale Constantinop. 2. Marcus Bracarenfis Episcopus excommunicatum.

Zacharias 1.

* recolligi

Concilium Aquigranense 1.

Gelasius 1.

Hereticus auctor maximus in synodo damnari.

Auctore heresis semel damnato sufficere, ut omnes qui eadem adhaerent, similiter damnetur.

Concilium Constantinopolitanum generale 3. sub Iuliano Magno. Etiam hoc superioribus paginis habet expressum & longè alius precedentibus.

Concilij GENERALIS V. ubi patres scribunt ad Ioannem Hierosolymitanum Episcopum. Vide infra, Episcopus haereticus. Hinc MARTINVS BRACARENsis in collectorio, cap. 36. & allegatur Gratianus, causa 14. quæst. 7. cap. Si quis Et omnino idem refert ZACHARIAS I. ad Bonifacium Moguntinensem, & ab eodem Gratiano, allegatur causa 11. q. 3. c. Quod prædecessor: Si quis Episcopus, sine alicuius Episcopi presbyter aut diaconus, in alicuius heresis opinionem offenderit, & ob hanc causam fuerit excommunicatus, nullus Episcopus in communionem recipiat, nisi prius in communi Concilio, portet se fidei sue libello, satisfaciens omnibus, & ita liberam suam teneat purgationem. Hoc idem & de fidelibus laicis si decretum, si in aliqua heresis opinione fuerint nominati. Et subdit Martinus Bracarenfis, cap. 37. & allegatur à Gratiano, causa 11. quæst. 3. cap. Si quis: Si quis Episcopus in Concilio excommunicatus fuerit, sine Episcopo, & post excommunicationem præsumpsit, sine Episcopo ille, aut presbyter, aut diaconus, facere oblationem, vel vesperinum, vel matutinum sacrificium, quasi in officio suo agere sicut prius, non liceat ei nec in alio Concilio spem reconciliationis habere, nec ultra * reconciliari: sed etiam eos qui ei communicauerint, omnes ab Ecclesia respici, maxime eos qui sciebant eum esse decretum. Si autem permanserit turbans & concitans Ecclesiam, per firmissimam potestatem oportet eum sicut seditionarium, ab omni plebe expelli. Excommunicatos autem iniuste recurrendum esse ad Concilium docet, non ad Principes, ut habes in vocabulo, Princeps, ut & habes in Gratiano, causa 21. quæst. 5. cap. Si quis. Hæc repetit & Concilium AGRIGRANENSE I. cap. 54. & reliquum. Vide Clerici excommunicati, & haeretici. Tum hæc quæ sequuntur superioribus iunge, quia coherent.

Episcopus haereticus absque Synodo à summo Pontifice potest damnari. Hoc superioribus annectendum est, quia iam in precedentibus de hac materia sumus loquuti: sed & in sequentibus ubi de Episcopis haereticis explodendis agemus iterum hoc roborabitur: interim paucis hoc percipe. Constat quippe ex epistola GELASII I. ad Episcopos Dardaniæ, quia Episcopus haereticus vel criminiosus, deponi & condemnari potest à summo Pontifice etiam sine synodo Agit enim ibi de Acacio Constantinopolitano Episcopo, quem Fœlix III. officio priauerit propter heresim, quod factum calumniabantur quidam, & non posse damnari prædicantur regie ciuitatis Episcopum, sine speciali synodo. Sed Gelasius se probat non erroris auctorem fuisse, ut in eum noua scita prodirent, sed quia tantum alieno facinori sua communione se miscuit, iuste damnatur, cum constet, ut ibidem ait, quia auctore cuiuslibet heresis dånato semel in synodo, sufficere iudicantur Patres, ut simili sententia damnationis esset obstrictus, qui eiusdem professionis existere, ut allegat Gratianus, causa 24. quæst. 1. cap. Maiores, & cap. Acacius. Vide etiã in vocabulo, Haereticus auctor, & Haereticus, & c. IDEM Gelasius epistola ad Orientales Episcopos manifeste probat, quia Episcopus criminiosus absolutio aut damnatio ad sedem Apostolicam pertinet, sicut & innocenti, ut pluries supra iam diximus. Denique fit etiã mentio in condemnatione Seueri & Petri Episcoporum haereticorum. Actio. 1. Concilij GENERALIS V. Constantinopolitano II. quæ lata est à Meima Patriarcha Constantinopolitano & reliquis Patribus, quod

prædicti Episcopi haeretici præsumperunt contra canones reddere ministerium sacerdotale his, qui semel in synodo damnati fuissent, antequam de eis discussio ab alia synodo facta, eos innocentes probasset. Et statutum memorant, quod si quis ausus fuerit sacrum quid de medio tempore facere, ante restitutionem in alia synodo, hunc nec postea in alia synodo spem aliquam restitutionis habere. Sic in synodo proprio ore damnatus Saphoracus Parisiensis Episcopus, iuste depositus est in Concilio PARISIENSIS II. propter hoc factum congregato. Depositi sunt etiam Agapius & Babo Episcopi, in Concilio CABILONENSIS I. cap. 18. quod contra Patrum & canonum statuta in multis errasse conuicti fuerint. Et in Concilio TOLETANO X. cap. ultimo, Pœnitentiæ mancipatus est Poraius, Bracarenfis Episcopus, conuictus haereticus, ut dicemus infra, Et ut ad propositum reuertamur: quod Episcopus condemnari possit sine synodo, aperte NICOLAUS I. fatetur epistola ad Radulphum Episcopum Bituricentem, ut nos citauimus supra in dictione. Digamus Sed frustra laboro, quia in omnibus penelocis decretorum inueniuntur summi Pontifices propter res diuersas Episcopos damnasse, ut nos in multis locis reposuimus. Sed perge ad sequentia, & lege epistola 20. lib. 3. Registri GREGORII I. ubi quosdam excommunicat Episcopos, qui Maximiano præsumptori in Salona (ad quæ epist. dirigitur) manus imposuerant. Iunge quod sequitur.

Episcopus haereticus explodendus & anathematizandus De hac materia iam in superioribus egimus, & in vocabulo, Haereticus, dicitur, verum quod hæc dicitur, non ultra erit repetendum. Itaque CYPRIANVS CARTHAGINENSIS, lib. 1. Epist. epist. 7. Basilidem atque Martialem Episcopos, iuste propter heresim damnatos docet. Et lib. 3. epist. 13. Martianum Arelatensem Episcopum haereticum damnat. Hinc DAMASVS I. Et Concilium ROMANVM sub eodem congregatum 90. Episcoporum epist. 5. ad Episcopos Illyricos. Hanc etiam epistolam allegat THEODORETVS CYRENSIS, lib. 2. Eccles. historiae, cap. 22. Relatione Gallicanorum & Venetorum fratrum, quosdam heresibus fauere cognouimus, quod malum non solum debent cauere Episcopi, sed etiã reluctari contra ea quæ gesta sunt imperitia aut simplicitate quorundam prauis interpretationibus deceptorum. Variis ergo doctrinis non decet labefactari, sed magis Patrum corroborari sententiis. Auxentium ergo Mediolanensem præcipue in hac causa damnatum esse liquet. Unde iustum est omnes in vniuerso Romanorum orbe Doctores legis, ea quæ legi sunt sapere, & non fide doctrinis variis maculari. Et sub finè: Credimus autem languentes in isto conamine non tardè à nostra separandos esse communionem, & ab eis Episcopatus nomen auferri, quatenus populi eorum liberati errore respirent. Nullo enim modo a deceptione poterunt corrigere populum, qui deceptionis laqueo detinentur. Hinc Concilium GENERALE III. Ephesinum I. can. 2. Si aliqui prouinciales Episcopi à sancto Concilio abfuerunt, & se cum apostatis coniunxerunt, aut se cum illis coniungere conati fuerint, vel posteaquam consenserint in depositionem & damnationem haereticorum, recurrerunt ad coetum apostatarum, his prorsus ubique ex decreto sancti Concilij sacerdotium abrogator, de gradu quoque deiciuntur. Idè renouatur can. 7. Vide Haereticor. animaduersio, & c. & in dictione, Lapsus Huiusmodi Episcopi qui in secundo Ephesina synodo Eutychetis partes adiuerant, ad petiti-

Concilium Parisiense 2.

Concilium Cabilonense 1. Concilium Toletanum 10.

Nicolaus 1.

Gregorius 1.

Cyprianus Carthaginensis.

Damasus.

Concilium Romanum sub Damaso 1. Theodoretus Cyrensis.

Auxentius damnatus.

Concilium Ephesinum 1. generale 3.

Leo 1.

Chalcedonense concilium generale 4.

Fœlix 3.

Damnatio & anathematizatio Acacii.

Cœlestinus 1.

Anathematizatur Nestorius.

Innocentius 1.

Silverius.

Vigilius 1.

Gelasius 1.

Cuiusque Episcopo catholico concilium manifestum Episcopum haereticum excommunicare.

nem Pulcheriæ Augustæ. Leo I. communionem restituit, ut videre est. Epistola trigesima septima eiusdem LEONIS I. ad eandem Pulcheriam: Deuotionis est (ait) Christiane, ut pertinaces veritas iusta coerceat, & conuersis charitas non repellat. Et repetit epistola trigesima octaua, ad Anatolium Constantinopolitanum Episcopum, capite secundo. Vide mox in dictione, Episcopus haereticus conuersus. Sic multos legitimos Episcopos damnatos ob heresim in CHALCEDONENSIS SYNODO, ut Dioscorum, cui à Patribus anathema dictum est. Sed & in præfata Ephesina Synodo I. Nestorius Episcopus damnatus, & multi alij Episcopi, quorum nomina longum esset enarrare, de quibus iam in superioribus non nihil diximus. Damnatus est quoque à Fœlice III. Acacius Constantinopolitanus Episcopus, ut supra diximus, ut ex epistola secunda eiusdem Fœlicis III. ad eundem Acacium constat. Nam cum iste Eutychetis partes adiunxerat, & eadem farina Episcopos imbutos Ecclesiis præfessisset, sed & legatos sedis Apostolicæ in carcerem conijci passus esset, sic ei rescribit Fœlix: Habe ergo (ait) cum his quos libenter amplecteris portionem ex sententia præfata, à sacerdotali & communione Catholica, nec non etiam à fidelium numero segregatus, sublatum tibi nomen, & munus ministerij sacerdotalis agnosce, sancti Spiritus iudicio & Apostolica auctoritate damnatus, nunquam anathematis vinculis exuendus. Præterea de eodem Acacio allegat Gratianus decretum eiusdem Fœlicis, ut ultra in eum procedere non oporteat, qui in heresim damnatam recidit. Causa 24. quæst. 1. Acacius. Lege quod præcedente scripsimus altera annotatione. Similem excommunicationis sententiam tulit in Nestorium CÆLESTINVS I. epistola ad eundem missa, quæ lecta est collatione sexta Concilij generalis quinti Constantinopolitani II. ubi sic loquitur: Itaque quamuis iam frater Cyrillus, secundis te epistolis suis asserat esse conuictum, intelligas, volo, post primam & secundam illius & hanc correctionem nostram, quam constat esse iam tertiam, ab vniuersitate collegij & conuentu Christianorum, te prorsus esse seiuictum, nisi mox que male dicta sunt corrigantur, nisi in carnem viam redeas, quam se Christus esse testatur, & c. Hac excommunicationis forma plures in explodendis haereticis vti suere summi Pontifices, utpote INNOCENTIVS I. contra Theophilum Alexandrinum & Arcadium Imperatorem, qui Imperator non quidem fuit haereticus, sed permisit ut haeretici sanctum Chrysostomum vrbe Constantinopolitana pellerent. Hac forma vsus est SILVERIVS I. in Vigilium diaconum, ut dicemus in vocabulo, Excommunicatio, & Papatu, & Haereticus, & c. Eadem forma, lecta est condemnatio à VIGILIO I. facta in Concilio quinto generali Constantinopolitano II. contra Rusticum & Sebastianum Episcopos, propter multa scelera in sedem Apostolicam commissa, & quia haereticis communicauerant: quo quidem ab officio auctoritate Petri & Pauli decernit, & à communionem, semotos, nisi post canonice, penitentes matrem recognoscant Ecclesiam, & eis tunc venia concedetur. Denique & à GELASIO I. epist. 2. ad Episcopos Siculos, & epist. 3. ad Faulstum Magistrum, constanter docemur, quod Episcopos haereticos conuictos manifestè, non solum præfali Romano excommunicare licet, sed cuiuscumque Pontifici, ut quolibet & quemlibet locum secundum regulam haereseos

ipsum antè damnatæ à Catholica communione discernant. Hinc & Macarius Episcopus Antiochenus, in Concilio GENERALI VI. Constantinopolitano III. excommunicatus & expulso est, qui fidem duarum voluntatum & operationum in Christo noluit confiteri, & eidem Theophanui suffectus est. Similiter & sancto Concilio TOLETANO X. ad calcem decretorum, præsentatus est liber confessionis impia & haeretica cum auctore suo Potamio Episcopo Bracarenfi, qui seipsum condemnans & propterea penitentiam egisse professus, indignum se Episcopatu confrens. Hunc quidem omnino non spoliarunt honore Episcopatus secundum canones, sed perpetua penitentia condemnarunt, ut spiritus eius saluus fieret: & eius loco, Ecclesiæ gubernacula alteri Episcopo commiserunt, donec exprisset tempus penitentiae eius, vrentes ad hoc auctoritate Concilij VALENTINI GALI I. cano. 4. Et cano. 6. Præfatum Concilium Tolerantum idem statuit de Episcopis, qui non solum haeretici sint, verum etiam aliquo graui crimine taxati & polluti, quos iubet degradari. Vide supra, Clericus criminiosus, & c. Pro simili causa & patres (ut aliàs diximus) CABILONENSIS I. Concilij, cano. 18. contra Patrum decreta quod multa perpetrasset scelera, Agapius & Babonem Episcopos degradarunt: sed & Theodosium Episcopum Arelatensem (ad eundem missa epistola) qui Concilio noluit interesse, conficiens scelerum suorum, licet ipse scelera commissa faretur, & propterea penitentiam ageret, ab Episcopatus officio submouerunt vsque ad proximum Concilium, prohibentes ne aliquid de facultatibus Ecclesiæ perciperet: quod & ZACHARIAS I. epist. 5. ad Bonifacium Moguntinensem, ubi prohibet Episcopo degradato res Ecclesiæ vendicari. Huic iunge quod sequitur.

Episcoporum haereticorum bona fisco Ecclesiæ applicanda. Dicitur est in calce præcedentis annotationis, ex Zachariæ primo, & Cabilonensi Concilio, Episcopum haereticum & degradatum non posse bonis vti Ecclesiæ: quod latius exprimeret in vocabulo, Haereticus. Siquidè MONACHI PALÆSTINAE, & II. SYRIAE, epistola ad patres Concilij generalis 5. Constantinopolitani II. docent haereticorum domus & suburbia, in quibus continentia celebrant, secundum leges fisco esse applicanda. Leges (aiunt) imperiales faciunt, omnem locum, & rem, in quo, & per quam, siue per errorem, secundum veritatem, scilicet quod consecratum est sanctis Dei Ecclesiis offerre: & hoc vobis diuina Scriptura exposuit, quædò Moses Dei seruitor edocuit, statuit improperia non sacra in preparationem templi venire, quoniam & si alienus fuit ignis, tamen in ipsis sacrum sacrificium ipsis prohibuit obolerunt & perferunt Dathan & Abiron, & Synagoga Chore, qui tunc contra sacerdotium & prophetam ac Deum impudenter exurgebant, quem admodum & isti filij sacerdotum ad impudenciam scilicet mercede conductum, & veri Antichristi in domibus intrarunt, & aliena altaria exuerunt, & baptisteria edificauerunt, in contrarium veri altaris & sancti lauacri. Hæc tam de laicis, quam de clericis repetit Concilium LATRANENSE generale sub Innocentio III. cap. 3. ut dicemus in vocabulo, Haereticus proferendi & supplicio afficiendi, & c.

Episcopi ordinati ab haereticis. Vide infra, Ordinati ab haereticis, ex Nicæna Synodo II. generali 7. & aliis.

Concilium Constantinopolitanum 3. genera le 6.

Concilium Toletanum 10.

Poraius Episcopus Bracarenfis damnatus.

Concilium Valentini Galii 1. cano. 4.

Concilium Cabilonense 1.

Zacharias 1.

Monachi Palæstinae & 2. Syriae.

Numeri 16.

Concilium Lateranense generale sub Innocentio 3. patrum 125.

Episcopus hæreticus, si conuersus fuerit. Iam in superiori annotatione dictum est, quia excommunicatio eorum protenditur vsque ad recantationem & conuersionem, vt & exemplis probatum est. Verumtamen de hæreticis Episcopis conuersis, sic CYPRIANVS CARTHAGINENSIS meminit lib. 3. Epistolar. epist. 11. ad Cornelium: quod scilicet gratanter recepti sunt, & in gremium Ecclesiæ reconciliati. Sed & lib. 4. Epistolar. epist. 2. ad Antonianum, quia multi Episcopi tempore persecutionis a fide defece- rant, & multi Nouato se iunxerant, tandem ad cor reuersi, cum pace receptos meminit. In unum (ait) conuenimus, & scripturis diu ex utraque parte prolatis, temperamentum salubri moderatione librauimus. Ut nec in totum spes communicationis & pacis, lapsis negaretur, ne plus desperatione desciderent, & eo quod sibi Ecclesia abdicaretur, secuti seculum gentiliter uerent: nec tamen rursus censura Euangelica soluere- tur, ut ad communicationem temerè proflerent, sed traherentur diu patientia, & rogaretur dolenter pa- terna clementia, examinarentur cause, & voluntates & necessitates singulorum, &c. Tum de Trophimo Episcopo subdit: Nam & de Trophimo, de quo tibi scripsi desiderasti, non ita res est, ut ad te pertuli rumor & mendacium malignorum. Nam sicut & antecessores nostri sape fecerunt, colligendis fratribus nostris char- rissimus frater noster Cornelius necessitate succubuit, & quoniam cum Trophimo pars maxima plebis absces- serat, redeunt & nunc ad Ecclesiam Trophimo, & satisfaci- faciente, & penitentiâ deprecationis errorem pristinum confitente, & fraternitatem quam nuper abstraxerat, cum plena humilitate, & satisfactione renouante, audita sunt eius preces: & in Ecclesiam Domini non tam Trophimus, quam maximus fratrum numerus, qui cum Trophimo fuerat, admissus est. Quis omnes regressuri ad Ecclesiam non essent, nisi cum Trophimo comitante uenissent. Tractatu ergo illo cum collegis plurimis habito, susceptus est Trophimus, pro quo satisfaciebat fratrum reditus, & restituta multorum salus. Sic tamen admis- sus est Trophimus, ut laicus communicet, non secundum quod ad te malignorum literæ pertulerunt, quasi locum & sacerdotis usurperet, &c. Hinc postea Concilium AFRICANVM sub Bonifacio I. canone 66. Suggestum est (ait) ut plebes ante legem Imperatorum de unitate latam. Quicumque conuerterentur Episcopi ad Catholicam ipsi eas obtinere debeant, verum à lege unitatis (de lege unitatis, lege in vocabulo, Hæreticus) & deinceps oporteat. Ecclesias vindicare sibi Episcopi Catholicos eorum locorum, ad qua loca sub hæreticis perinebant, uel conuersorum ad Catholi- cam, uel non conuersorum hæreticorum, & diocesim, si qua forte sunt instrumenta Ecclesiæ, uel ad eius ius per- uentia, qui uero aliqua usurpauerunt post legem, usur- pata conueni restituam. Residuum habes in dictio- ne Episcopatus & Parochia. Hinc LEO I. epist. 38. ad Anatolium Episcopum Constantinopolita- num, & allegatur à Gratiano, causa 1. quæst. 1. cap. In Ecclesia: Qui plenis (ait) satisfactionibus male gesta condemnant, & accusare magis se eligunt quam tuari, pacis & communionis nostre gratia latentur, ita ut digno prius anathemate, quæ contra Catholicam fi- dem sunt recepta, damnentur. Alii enim in Ecclesia Dei qua corpus est Christi, nec rata sunt sacerdotia, nec uera sacrificia, nisi in nostra proprietate natura uerum nos Pontifex reconciliet, ueris immaculati agni sanguine emundet, qui licet in Patris nostri dextera sit constitutus, in eadem tamen carne, quam sumpsit ex uirgine, sacramentum propitiationis exequitur, di- cente Apostolo: Christus Iesus qui mortuus est, immo qui

Cyprianus Carthaginen- sis.

Trophimus Episcopus hæreticus, reconciliatus Ecclesiæ.

Episcopus Hæreticus & si conuersus, non tamen ut sacerdos, sed ut laicus communicari cauit.

Concilium Africanum sub Bonifacio I.

Leo I.

Rom 8.

& resurrexit, qui est in dextera Dei, qui etiam interpellat pro nobis. Neque enim potest in aliquo benignitas nostra reprehendi, cum satisfacientes recipimus quos doluimus esse deceptos. Nec asperè igitur communionis nostre gratia deneganda est, nec temerè largienda: quia sicut plenum pietatis est, oppressis charitatem Dominicam reddideri, ita iustum est omnia perturbationis authoribus imputari. Idem & episto- la quadagesima quarta, ad eundem Anatolium, & epistola quadagesima nona, ad Pulcheriâ Augustam IDEM quoque epistola octuagesima quinta, ad Episcopos Africanos, capite tertio, & allegat Gratianus, causa prima, quæstione septima, capite, Donatum: Donatum Salicinensem Episcopum, ex Nouatiano cum sua plebe conuersum, ea lege ut damnet errorem, & erroris authorem, & libello oblato Catholicam profiteatur ueritatem, iubet Dominico gre- gi præsidere. Idem ibidem, de Maximo Donatista- rum Episcopo statuit, qui ex laico Episcopatum obtinuerat, tamen conuerso pristinum gradum restituit. Similiter Concilium GENERALE septimum, quod fuit Nicænum secundum: actio- ne prima, cum decem Episcopi ab hæresi Icono- clastarum ad ueram conuersi essent & Catholi- cam unitatem, quæstionem agitauit an recipien- di essent, qui imperitia deliquerant, cum coram Patribus libri allati sunt sanctorum Patrum, qui- bus cognoscere, quænam in recipiendis ratio obseruanda foret: ut opportuniùs totum repo- suimus, hæretici conuersi, an suscipiendi. Vide igitur ibi.

Episcopus hæreticos insectetur, nec in sua diocesi hæresis exercitium permittat. Sufficiens quidem de his agemus in vocabulo, Hæreticus, & Hæresis. Verum quod hic dixerimus, non erit repetendum. Sic Concilium ARLATENSE I. canone vigesimotertio: Si in ali- cuius Episcopi territorio, infideles aut faculas accen- derint, aut arbores, fontes, uel saxa uenerentur, si hæc erueri neglexerit, se esse reum cognoscatur. Dominus autem uel ordinator rei ipsius, si admonitus emendare noluerit, communionem priuetur. Et Concilium MELVITANVM I. * canone vigesimoquarto, & allegatur à Gratiano, causa decima sexta, qua- stione tertia, capite, Placuit: Placuit, ut quicumque negligenti loca ad suam cathedram pertinentia, in Catholicam unitatem lucrari, conueniantur à diligenti- bus uicinis Episcopis, & id agere non morentur. Quod si intra sex menses, à die conuentionis non hoc fecerint, qui potuerit ea lucrari ad ipsum pertineant. Ista sane ut si ille ad quem pertinuisse uidebantur, probare potuerit magis illius electam negligentiam ab hæreticis, impune ut ibi sunt, & suam diligentiam fuisse præuen- tam ut eo modo eius cura * solertior uisaretur, cum Episcopi indices cognouerint hoc, suæ cathedre loca restituant. IDEM canone vigesimoquinto: Si in matricibus Ecclesiis Episcopus negligens fuerit aduer- sus hæreticos, conueniantur à uicinis Episcopis diligen- tibus, & ei sua negligentia demonstretur, ut se excu- sare non possit. Quod si ex die quo conuenitur, intra sex menses, si in eius prouincia executio fuerit, & non eos ad unitatem Catholicam conuertendos curauerit, non ei communicetur donec impleat. Si autem execu- tor ad loca non uenerit, non ascribatur Episcopo. Si autem probatum fuerit, eum de communionem illorum fuisse mentium, dicendo eos communicasse, quos eo sciente, non communicasse constituerit, etiam Episcopo- amittatur. Hæc decreta sollicitè obseruare cur- rant Patres AFRICANI Concilij sub Bo- nifacio I. ut ex eorundem professione liquet dum

Concilium Ni- canum 2. gene- rale 7.

Episcopi con- uertere hæreticos, uel incorrigibiles insectentur.

Concilium Are- latense 2. sub Syluestro, 1. an- no 326.

Concilium Melvitanum. Heu quam mi- serè hodie pro- figurari uide- mus hos cano- nes.

* Sollicitior uideretur uel ue- taretur.

ibidem,

ibidem, canone 33. & cano. 14. in sua unusquis- que diocesi vigilanter explorare curauit, & secula- re brachium implorandum censet, si fuerit opus, & cano. 35. omnes unanimitè summo Pontifici supplicant, ut iubeat, si ad cor redierint, in quali- ber ciuitate suis reddantur honoribus (licet hoc prohibitum dicant in Concilio Transmarino) ut unitati catholice consulari, statuerunt quoque cano 36. quod legati ad Donatistas mitterentur, eo tempore hæreticos, prædicandæ pacis gratia ut sub tali conditione ad gremium Ecclesiæ re- uerterentur, & scirent sibi omnia condonata, & communionem recepturos. Porro præcedenti Mileuitani concilij decreta canone 84. 90. & 91. repetunt uide infra, Episcopatus, &c. hinc LEO I. epistola 2. ad Episcopos Italiae docet quomo- do Manichæos quos diligenti indagatione qua- siuit inuenit, & quosdam conuerterit, ceteros obtinuit in exilium relegauerit: & Episcopos Italiae, similiter ut agant, adhortatur: Ne (ait) ali- cubi hæretice peruersitatis homines, plebes facultatem ledendi & sacrilegi sui possunt inuenire doctores. A- liis enim nobis commissis regere non possumus, nisi eos qui sunt perditores & perditii, zelo fidei dominice proficquamur, & à suis mentibus, ne pestis hæc latius diuisetur, seruitate qua possumus, abscondamus, ut eum habebit à Deo ingens remunerationis premium, qui diligentius, quod ad salutem commissa sibi plebis proficiat, fuerit executus: ita ante tribunal Domini, de reatu negligentia se non poterit excusare, quicumque plebem suam contra sacrilegæ persuasionis authores noluerit custodire. Eadem refert PROCLUS CON- STANTINOPOLITANVS Episcopus epistola ad Ioannem Episcopum Antiochenum, ut iam citauimus supra in dictione, Episcoporum ferecor- dia, uel Episcopi ferecordes, &c. & ut multa, omit- tamus, quæ iam superius, dum de Episcoporum officio & munere disceptaremus, dicta sunt, nec repetenda: sic etiam ille BASILVS IMPERA- TOR in oratione ad Patres Concilij generalis 8. Constantinopolitani 4. ad calcem concilij sic eos alloquitur: Vos (ait) amatores uirtutum, Deo ami- cissimi, summi sacerdotes, qui Episcopali decoramini dono, singuli commonere proprium gregem, & ad sa- lutem ducere ne pigritemini, demonstrantes quantum malum sit, Ecclesia Dei manente in tranquillitate, ab illa dissiuere, & contra eos, qui presunt animabus suis, insaturæ, & à diuinis mysteriis, propter irrationabiles & uiles occasiones, sese coercere. Et quidem subiectum uobis gregem per unumquemque diem Dominicum confirmantes, ad diuinarum uoluntatum dirigite per- fectionem. Eos uero qui errore hæreses cuiusquam detinentur, tanquam pastores boni conuertere. Nou- rit enim uirtutibus plena perfectio uestra, quod si no- uis fuerit uobis, hæresis quacumque in prouincia cu- iuscunque uestrum latians, non per doctrinam asi- duam radicius euellatur, & omnes ad orthodoxam fi- dem reducantur, canonicè huiusmodi Episcopus à pro- prio Patriarcha condemnabitur, &c. Hinc & Con- cilium LATERANENSE GENERALE sub Innocentio 3. cap. 3. & allegatur extra de Hære- ticis cap. 13. postquam de hæreticorum fautori- bus disceptauit, ut suo loco dicitur, sic addit: Ad- uicimus, ut quilibet Archiepiscopus uel Episcopus, per se aut per Archiepiscopum suum, uel idoneas personas honestas, bis aut saltem semel in anno, propriam Para- ohiam, in qua fama fuerit hæreticos habitare, circum- eant, & ibi tres uel plures boni testimonij viros, uel etiam si expedire uidebitur, totam uiciniam iurare compel- lat, quod si quis ibidem hæreticos scierit, uel aliquos

Leo 1.

Proclus Con- stantinopolita- nus episcopus.

Basilus impe- rator.

Egregia plane Principis ad- hortatio.

Vide & expen- de nunc simile quid nostro se- culo perpetratur à Caluini- stis.

Concilium ge- neralissimè sub Innocentio 3. pa- rum 1213. in Laterano cele- bratum.

Mandatur præ- latis hereti- cos inquire- re. Denonuit, si mandatum hoc nostri exequi- tur.

occulta conuenticula celebrantes, seu à communi con- uersatione fidelium, uita & moribus disidentes, eos Episcopo studeat indicare. Ipse autem Episcopus ad præsentiam suam conuocet accusatos, qui nisi se ab ob- iecto reatu purgauerint, uel si post purgationem exhi- bitam, in pristinam fuerint relapsi perfidiam, canoni- cè puniantur. Si uero aliqui ex his iuramenti religio- nem obstinatione damnabili respuentes, iurare forte noluerint, ex hoc ipso tanquam hæretici reputentur. * Volumus igitur & mandamus, & in uirtute obedi- tiæ districtè præcipimus, ut ad hæc efficaciter exequen- da, Episcopi per dioceses suas diligenter inuigilent, si canonicam effugere uoluerint uisionem. Si quis enim Episcopus super expurgando de sua diocesi hæretice prauitatis fermento negligens fuerit, uel remissus, cum id certis iudiciis apparuerit, & ab Episcopali officio deponatur, & in locum ipsum aliter substituantur ido- neus, qui uelit & possit hæreticam confundere prauita- tem. Hoc decretum allegat & renouat MARTI- NVS V. ad calcem Constantiensis Concilij con- tra Ioannem Viclef & Ioannem Hus. & Hieronymum à Praga omnes qui negligentes fue- rint, seu remissè egerint, in eis extripandos depen- dendos ab officio, & priuandos dignitate, consti- tuens, & alios illorum loco substitui mandans, qui hoc opus valeant explorare, ut iam supra re- moratum est: & patres Concilij BASILIENSIS epistola synodali de autoritate generalis Con- cilij supra Papam ad calcem sessionis ultimæ idem hortantur, & dicunt: Sanguis omnium per- uentium, propter hæreses, bella, & morum deformita- tem, ab eius manibus exigetur, qui impedimento est, ne illa tollantur. Idem omnino refert, & prædicta confirmat decreta, Concilium SENONENSE cap. 32. generalis decreti: nec est opus repetere, quia superioribus omninò conformia sunt. Vide hæreticus, & hæresis.

Episcopus non de Ecclesia vi extrahen- dus.] Habes supra, Ecclesia.

Episcopus qui indignos consecrauerit, ut puniatur.] Vide ordines sacri indignis non conferantur, &c.

Episcoporum nomina in Missa recitan- da.] Hoc antiquitus obseruatum, constat ut tem- pore sacrificiorum defunctorum nomina Episcoporum recitarentur, quæ in diptychis erant as- cripta. hinc narrat NICEPHORVS CALLI- STRVS lib. 13. Ecclesiasticæ historiae cap. 30. & sequentibus, quod Atticus Constantinopolita- nus Episcopus, Ioannis Chryostomi nomen in- iudicia percitus, è sacris diptychis abstraxerit, nec uoluerit in Missa recitari: uerumtamen postea cum summo honore insertum, ut ex processu historiae liquet. Denique Episcoporum nomina in missa recenseri ex multis locis patet, præcipuè eorum Episcoporum, qui sancte & Deo dignè conuer- sati essent: uide iubentur post mortem Concilio GENERALE V. Constantinopolitano 2. actio- ne 1. omnium patrum acclamatione, nomina in exilio mortuorum & iniuste expoliatorum. Pau- li, Ioannis Chryostomi, Flauiani, Constantino- politanorum Pontificum Euphemiani, Macedo- nij, & Leonis magni, atque Cyrilli, & aliorum no- mina, de cetero sacris Diptychis inferi, & post Euangelium in Missa nominari: quod nunc ob- seruari non uideo, sed tantum in sacro canone, summi Pontificis nomen, & Episcopi diocesis recitatur, ut diximus in vocabulo canon Missæ. Mentionem quoque huiusce rei facit EPIPHANVS TYRIVS epist. ad Concilium præfatum

* Attende præ- ceptum.

Martinus.

Concilium Ba- siliense gene- rale.

Concilium Se- nonense sub Antonio à Pra- to cancellario & cardinali.

Nicephorus Callistus.

Concilium Ge- neralissimè sub Innocentio 3. ge- nerale 5.

Epiphanius Tyrius.

actione r. lecta sub finem mentionem similiter facit eiusdem rei C. ERICI APAMAEARVM epistola, ad supra memoratam synodum, contra Episcopum suum errum, quem accusant, vocabula sanctorum arum, qui donauerant sacra vasa diuinis Missis (sic enim loquuntur) & altaria veneranda et exerant, de sacris Diptychis ab assise: quæ vocabula ad instantiam cleri, solenniter reposita sunt, vt ibidem memoratur. Simile omnino est quod in Concilio MOPSVESIENSIS I. a Ioanne Metropolitano secundæ Concilium prouinciale, & ceteris Episcopis conprovincialibus (vt narratur collatione 5. eiusdem generalis 5. Synodi) ad preces Iustiniani Imperatoris, qui de nomine impij Theodori Mopsuestiensis Episcopi heretici certus esse volebat, an fuisset de sacris diptychis abrafum, tunc iussus est Diaconus, de sacris diptychis referre defunctorum nomina Episcoporum, & subditur. *Iusserunt ergo vt recitarentur sacra diptycha que declarant sanctæ memoriæ commemorationem sacerdotum ipsius Mopsuestene ciuitatis, ex quo immaculata & orthodoxa fides predicatur, usque ad hunc sacerdotem qui in presentia decima indictione defunctus est, & recitati sunt, & habent sic pro quiescentibus Episcopis, Protegens, Zafimo, Olympio, Cyrillo, Thoma, Bassiano, &c. Et in consequenti textu antiquis præcedentibus huius Ecclesiæ presbyteris, martyrio, & aliis agnoscitur, quod hic Cyrillus nominatus inter ceteros, fuerit Cyrillus Alexandrinus, qui ob reuerentiam in locum Impij Theodori ascriptus est, & nomen Theodori suppressum. Aliter enim nullum, multis testantibus, hæc ciuitas habuit Episcopum nomine Cyrillum, quod & testimonio laicorum, qui vt ibidem dicitur, extra sacrum concilium sunt, etiam firmatum est. Denique abrafa leguntur de sacris Ecclesiarum diptychis nomina hereticorum, Patriarcharum Cyri, Alexandrini Pontificis Sergij, Pyrrhi, Pauli, Constantinopolitanorum Pontificum, & de picturis Ecclesiæ, atque foribus sunt decreta. in Concilio GENERALI VI. Constantinopolitano 3. in Trullo celebrato vt etiam PLATINA CREMONENSIS in vita Agathonis I. testatur & reliqui, vide etiam, hæreticorum nomina non recitanda, &c.*

Episcoporum sententia iudicialia lata rata sit. I. I. dictum est CONSTANTINI MAGNI ex epist. eius ad Ablianum prætorio præfectum, & allegatur, in Concilio Valentino 3. Gallæ capite vltimo. *Religionis est (ait) Clementiam nostram sciscitari voluisse, quid de sententiis Episcoporum vel ante moderatio nostra censuerit vel nunc seruari cupimus. Sanximus namque sicut editi nostri forma declarat, sententias Episcoporum quolibet genere latis, sine aliqua atatis discretione inuolatas semper incorruptasque seruari, scilicet vt pro sanctis semper & venerabilibus habeatur, quidquid Episcoporum fuerit sententia terminatum, siue itaque inter minores siue inter maiores ab Episcopis suorum iudicatum, apud vos qui iudiciorum summam tenetis, & apud ceteros omnes iudices ad executionem volumus pertinere, nulla enim que in iudicio captiose prescriptionis vincula promi non patiuntur inuestigat, & promi sacrosanctæ religionis auctoritas, omnes itaque causa, qua vel prætorio iure vel ciuili tradantur Episcoporum sententiis terminata perpetuo stabilitatis iure firmantur nec liceat ulterius retractari negotium quod Episcoporum sententiam deciderit. Plures huiusmodi constitutiones habes insertas in vocabulo canones patrum, & Conciliorum auctoritas, & Ec-*

Clerici Apamæi.

Concilium Mopsuestienſe.

Theodorus Mopsuestienſis Episcopus hereticus.

Laici extra concilium vide. Laici & concilium.

Concilium Constantinopol. 3. generale 6.

Platina Cremonensis.

Constantinus Magnus.

Vide quantum deferat Episcopus hic princeps.

clesiæ iudicium, &c. Denique hanc legem etiam obseruant Romani Pontifices, qui a sede Apostolica nunquam licet appellare vt diximus in dictione appellare a sede Apostolica non licet, ex NICOLA O I. epistola ad Michaelæ Imperatorem, & allegat Gratianus causa 35. quæst. 9. cap. sententiam lege locis supra assignatis.

Episcopus pro iudicis munera non accipiat. Hoc posuimus in vocabulo clericus ex Concilio Tarraconensi I. sub Fælice 3. cano. 10. vide in dictione Iudex iudicium, & vsura.

Episcopus frequentet Ecclesiam & domum prope eam habeat. Hoc reliquimus inferendum in vocabulo Episcopium mox.

Episcopus non gestetur a clericis. I. Audiui alias quosdam pontifices in processibus solitos a ministris delegatis in sellulis portari, verum Concilium BRACARENSE III. canone 5. prohibet Episcopis ne Reliquias solito more ad vanitatem & timorem collo gestent in solennitatibus martyrum nec se gestari a leuitis faciant in sellulis. *Nec ait sub sanctiuitatis specie vanitas sola praualeat, si modum suum vnusquisque ordinis reuerentia non agnoscat.* Vide reliquum in vocabulo Reliquia.

Episcopalis Benedictio. Vide Missa.

Episcopi defuncti exequiæ celebrandæ, nec facultates eius post mortem diripiendæ, &c. Concilium RHEGIENSE, canone 5. *Stabili definitione consultum est, vt de cætero obseruaretur ne quis ad eam Ecclesiam que Episcopum perdidisset nisi vicina Ecclesiæ Episcopus exequiarum tempore accederet qui tamen statim Ecclesiæ ipsius curam districtissime gereret, ne quid ante ordinationem discordantium in nouitatibus clericorum subuersioni liceret. Itaque cum tale aliquid accidit, vicinis vicinarum Ecclesiarum inspectio, descriptio, recensioque rerum mandatur, & subdit canone 6. Hæc autem omnia exequiarum tempore usque ad septimam defuncti agat diem, exinde Ecclesiæ referens mandatum Metropolitanum, simul cum omnibus sanctis Episcopis sepeliantur, nec quisquam ad Ecclesiam que summum amiserit sacerdotem nisi Metropolitanum literis inuitatus (ne a plebe decipiatur) accedat & vni pati voluisse videatur. Hæc confirmat LEO I. epistola 82. ad Anastasium Thesalonicensem Episcopum c. 3. vt diximus V. Episcopus eligendus, &c. Denique & Concilium CHALCEDONENSE generale 4. canone 22. & allegat Gratianus causa 12. quæst. 2. cap. Non liceat. *Non liceat clericis post obitum sui Episcopi, res ad eum pertinentes diripere, sicut antiquis quoque est canonibus constitutum quod si hoc facere tentauerint graduum suorum periculo subiacebunt.* Hunc canonem sub simili forma allegat Concilium VORMATIENSE cano. 75. hinc Concilium TARRACONENSE I. sub Fælice 3. canone 12. & allegatur a Gratiano causa 12. quæst. 5. *Sicubi defunctus fuerit Episcopus intestatus, post defunctionem eius a presbyteris & Diaconibus de rebus ipsius inuentarium fideliter conscribatur a minimo usque ad Maximum, idest de vtilibus vel omni suppellectile ita tamen, vt si quis exinde vel presumpsisse aliquid vel occultè fuerit iulisse conuictus secundum furti tenorem restituat vnuerſa. Idem omnino repetit Concilium ILERDENSE canone 16. & allegat Gratianus causa 12. quæst. 2. cap. Hæc huius vbi præfatum Concilium relinquit disponenda ad arbitrium constituendi pontificis, qui diuidere tenebitur res Episcopi, secundum quod eos cognouerit disci-**

Nicolaus I.

Concilium Bracarenſe 3.

Concilium Rhegiense sub Sixto 3. Theodosio & Valentiniano Imperatoribus.

Leo I.

Concilium Chalcedonenſe generale 4.

Concilium Vormatiense. Concilium Tarraconense.

Concilium Ilerdense.

plina

plina & charitati prædecessoris sui fideliter paruisse, si qui autem, vel dolo vel quocunq; modo condénatus fuerit aliquid abstulisse reus sacrilegij anathemate feriatur, & vix ei peregrina communio concedatur. Eadem & præmissa constitutioni Rhegionis Concilij subscribitur statuit Concilium VALENTINVM HISPANIAE I. canone 2. vbi prohibet ne quisquam Episcopi defuncti res furto, vel alio quouis modo audeat transportare, sed omnia in fururi antistitis potestate constituantur. *Quod vt confidentius (ait) iustitia manente seruetur secundum Rhegionis Synodi constituta (habes supra) Episcopo de corpore recedente, vicinior illi accedat Episcopus, qui ex more exequiis celebratis, statim Ecclesiæ ipsius curam districtissime gerat, ne quid ante ordinationem futuri Pontificis remanentium clericorum subuersioni vel dereptioni iam liceat, ita vt directis hominibus inspectio certior & descriptio fidelissima (si fieri potest) intra octauas defuncti sub diligentia presentis Episcopi peragatur, ac dehinc ad Metropolitanam notitiam habita ordinatè descriptio deferatur, vt eius electione talis crediturum sibi rerum (si forsitan tarditas in Episcopo ordinando successerit) Metropolitanò congruis temporibus possit reddere rationem, vt sub hac salubri constitutione, clerici stipendiis suis omnino contenti, labores non diripiant Episcopi decedentis, & in vacuum Ecclesiæ domum futurus Pontifex non sine dolore succedat, sed magis de Prædecessoris sui dimisso possit & ipse gaudere & aliis ministrare. De eius autem exequiis Idem canone 4. subiungit. *Illud proniudo consilio decretum est, vt quia sæpe sanctorum antistitium per absentiam commendatoris Episcopi exequia differuntur ita vt veneranda Pontificis membra dum tardius funerantur, iniuria omnino subiaceant. Episcopus qui post mortem fratris ad sepeliendum eum solet inuitatus occurrere, infirmum magis & adhuc in corpore positum admonitus visitare non differat, vt aut de reuelatione consacerdotis amplius gaudeat, aut certe de ordinatione domus sue fratrem admoncat, eiusque probabilem voluntatem in effectum transmittat, ac recedentem a seculo post oblatum in eius commendatione sacrificium mose sepulture tradat diligentissime, & superius constituta canonicè non differat adimplere. Si autem Antistes repentino obitu decesserit & colliniantis sacerdotes vt fieri solet de longinquo minime adesse potuerint, vno die tantum cum sua nocte, exanimatum corpusculum sacerdotis maneat, nec sine fratrum ac religionum frequentia vel silentium excubatione seruatum a presbyteris cum omni diligentia in loco conditum seorsum non statim humetur sed honorificè commendetur donec sine mora inuitato vndique Pontifice sacerdotis corpus ab ipso (vt concedet) solenniter tumuletur. Vt & iniuria tollatur occasio & mos antiquus in sepeliendis sacerdotibus obseruetur, de hoc & DIONYSIVS AREOPAGITA libro Ecclesiasticæ Hierarchiæ loquitur vt diximus supra in vocabulo defunctus. Porro hæc decreta renouat & Concilium AVRILIANENSE IV. cap. 35. & AVRILIANENSE V. capite 8. Hinc quoque Valentini Concilij decreto subscribitur Concilium TOLENTANVM VII. cano. 3. vbi de visitando in infirmitate Episcopo & eius sedulo corpore humando Episcopis vicinis & sacerdotibus dat præceptum sub eadem forma verborum, & censuram addit vt hoc negligentis anni totius spatio ad prænitentiam in monasteria relegentur, vide supra defunctorum exequia ex 2. Concilio Aurelianensi cano. 5. vbi omnibus iniungit Episcopis Episco-**

Concilium Valentini Hispaniæ I. sub Synmacho vel Hormisda & Theodorico rege.

* hianitum

Exequia Episcoporum & cetera.

Missæ pro defuncto Episcopo celebranda.

Dionysius Areopagita.

Concilium Aurelianense 4. Concilium Aurelianense 5.

Concilium Tolentanum 7.

Concilium Aurelianense 2. sub Vigilio I.

porum exequiis adesse, sed & Concilium PARISIENSE I. canone 2. *Quia (ait) Episcopi propria res proprie, Ecclesiarum res esse nescuntur, si in eorum facultatibus simili fuerit (prius de facultatibus Ecclesiæ non inuadendis statuit vt suo loco dicemus) crudelitate grauium peruersos rerum memoratarum canonum distinctione feriantur, vt dum vindicta corrigi qui non moribus propriis ac nulla conscientie castigatione corripitur saltem regule abundantur aculeis, perpetuo enim anathemate feriatur, qui res Ecclesiæ confiscare aut competere aut peruadere periculosa infestatione presumpsit. Vide facultatum Ecclesiæ Inuafores, &c.) hinc & Concilium CALDONENSE I. cano. 7. *Defuncto presbytero vel abbate nihil ab Episcopo auferatur vel Archidiacono vel a quocunq; de rebus Parochiæ vel Xenodochij vel monasterij aliquid debeat minui, quod quærit iuxta canonum statuta debeat conuerti. Similiter & Concilium GENERALE VI. Constantinopolitanum 3. in Trullo canone 33. iterum statuit vt nulli omnium Metropolitanorum liceat, mortuo Episcopo qui eius throno subest res eius vel ipsius Ecclesiæ auferre vel sibi vindicare sed sit sub custodia cleri Ecclesiæ cui defunctus præfuit vsque ad alterius Episcopi promotionem præterquam si in eadem Ecclesia non relicti sint clerici. Tunc enim Metropolitanus ea non diminuta seruabit ordinando Episcopo omnia reddens. Idem statuit de facultatibus summi Pontificis NICOLAUS II. in Concilio Romæ celebrato contra Berengarium Episcoporum 13. vide Papa, & facultates Ecclesiæ.**

Episcopi testamentum an condere valeant. Hoc reposuimus in vocabulo testamentum an Ecclesiastici condere valeant igitur perge. Porro (bone lector) quod reliquum est tam ad disciplinam & vitam & mores Episcoporum spectans abunde reperies in generali vocabulo. Clericus vbi simul omnium Ecclesiasticorum mentio fit, hinc ergo recurre.

EPISCOPATVS.

Episcopatus vt erigendus. Iam in vocabulo Beneficium Ecclesiasticum forsan aliqua dixerimus qua possint & hinc loco conuenire sed & in dictione Parochia etiam quadam opportunè seruatur qua ad hunc locum forte spectarent sed omnia qua potuit fieri sinceritate suis locis congrue reposita inuenies vt quod in vno defuerit studeas ex altero reperere. De erigendis autem Episcopatibus Concilium SARDICENSE, Occumenicum canone 6. *Licentia non est danda ordinandi Episcopum aut in vico aliquo aut in modica ciuitate cui sufficit vnus presbyter, quia non est necesse ibi Episcopum fieri, ne uideat nomen Episcopi & auctoritas, non debent illi ex alia prouincia inuitari facere Episcopum nisi aut in his ciuitatibus que Episcopos habuerunt, aut si qua talis aut tan populosa est ciuitas que meretur Episcopum, si hoc omnibus placet. Synodus respondit Placet: Et Concilium LAODICENEVM canone 57. *Non oportet, in villulis vel agris Episcopos constitui sed visitatores, verumtamen iampridem constitui nihil faciunt præter conscientiam Episcopi ciuitatis similiter & presbyteri præter consilium Episcopi nihil agant. Vide supra Choroepiscopus, & clericus, & Concilium CARTHAGINENSE II. canone 5. *Felix Episcopus * Senlesitanus dixit etiam si hoc placet sanctitati vestre infirmo, vt dioceses que nunquam Episcopos habue-***

Concilium Parisiense I.

Sed heu nihil horum hodie attenditur.

Concilium Caldonense, sub Eugenio I.

Concilium Constantinopol. 3. generale 6.

Nicolaus 2.

Concilium Sardicense Episcoporum 300. sub Iulio I.

Concilium Laodicense I.

Concilium Carthagenense 2. sub Sericio I. * aut 4. Senlesitanus.

ruat non habeant & illa diocesis que aliquando habuit, habeat proprium & si accedente tempore crescente fide Dei populus multiplicatus desiderauerit proprium habere rectorem, eius videlicet voluntate in cuius potestate est diocesis constituta habeat Episcopum ab uniuersis Episcopis dictum est placet. Idem Concilium CARTHAGINENSE III. canone 42. & allegatur à Gratiano causa 16. quest. 1. capite multis. *Multis (ait) Conciliis hoc est statutum à cœtu sacerdotali ut plebes que in Diocesis ab Episcopis retinentur, que Episcopos nunquam habuerunt, non nisi cum voluntate eius Episcopi à quo tenentur proprios accipiant rectores, id est, Episcopos, &c.* Idem omnino Concilium HIPPOENSE cano. 32. & prædictum Concilium Carthaginense 1. subdit cano. 46. *Audimus constitutum ut dioceses, non mereantur Episcopos accipere, nisi cum consensu eius sub quo fuerint constitute.* Singulis enim Episcopis seruatum est quod decebat ut ex massa Dioceseon nulla caperetur ut proprium Episcopum habuisset nisi ipse consensum adhibuisset concedendi, sufficiat enim si consensit ut eadem diocesis permissa proprium tantum Episcopum habeat, & carceras sibi non vendicat dioceses que exempta de falce multarum sola meruit honorem Episcopatus suscipere, Aurelius Episcopus dixit, non dubito charitati vestre omnium placere eum qui in diocesi concedente Episcopo qui matricem tenuit solam eandem retinere plebem in qua fuit ordinatus. Idem statuit Concilium AFRICANVM sub Bonifacio I. canone 20. & allegatur à Gratiano causa 16. quest. 1. cap. multis. *Multis Conciliis hoc statutum est à cœtu sacerdotali (idem superius Carthaginensi 3.) ut plebes que in diocesis ab Episcopis retinentur que Episcopos nunquam habuerunt, non nisi cum voluntate eius Episcopi a quo tenentur proprios accipiant rectores, (id est, Episcopos.) At vero quia nonnulli dominatu quodam adepto communionem fratrum abhorrent vel certe cum eluati fuerint quasi in quadam arce tyrannicam sibi dominationem vendicant, quod plerique tumidi atque stolidi aduersus Episcopum suas ceruices erigunt presbyteri, vel consensu sibi concinnantes plebem, vel certe persuasione maligno, ut illicito favore eodem velim sibi conciliare rectores. Quod quidem insigne mentis tua tenemus votum, frater religiose Aureli, qui hoc saepe oppressisti non curando tales pettores sed propter eorum malos cogitatus & prauè concinnata consilia. Hoc dico non debere accipere rectorem eam plebem que semper in diocesi subiaceat nec unquam proprium Episcopum habuit, quapropter, si uniuerso sanctissimo cœtu placet hoc quod profectus sum confirmatur, uniuersis Episcopis dixerunt placet. Placet huic decreto generali canone 65. sequenti sic statuerunt lege & superius Episcopi à summo Pontifice confirmationem petant, &c. Placuit ut plebes que nunquam habuerunt proprios Episcopos, nisi ex Concilio plenario uniuersiusque Prouincie & primatis, atque consensu eius ad cuius diocesis eadem Ecclesia pertinebat decretum fuerit minime accipiant. Et canone 66. *Sanè ut illa plebes que conuersæ sunt, à Donatistis & habuerunt Episcopos, sine dubio in consilio Concilio habere mereantur, que autem plebes habuerunt Episcopum & eo defuncto voluerint non Episcopum proprium habere sed ad alicuius Episcopi diocesis pertinere, non eis esse denegandum.* Hinc & LEO I. epistola 85. ad Episcopos Africanos cap. 2. & allegat Gratianus distinct. 80. cap. Illud sane, quod ad sacerdotalem pertinet dignitatem, inter omnia volumus canonum statuta seruari,*

Concilium Carthaginense.

Concilium Hipponense.

Africanum Concilium sub Bonifacio I.

Leo I.

ut non in quibuslibet locis neque quibuslibet castellis, & ubi ante non fuerunt Episcopi consecrentur, cum ubi minores sunt plebes, minoresque conuentus presbyterorum cura sufficiat Episcopalia autem gubernacula non nisi maioribus populis & frequentioribus ciuitatibus oporteat presidere, ne quod sanctorum patrum diuinitus inspirata decreta uentura, uiculis & possessionibus vel obscuris & solitariis municipiis tribuatur sacerdotale fastigium & honor, cui debent excellentiora committi ipse munerositate uideat. Quod nunc in sua diocesi restitutum Episcopo factum esse causatus est & rationabiliter postulauit, ut si Episcopi eorum locorum, in quibus non debuerant ordinari humana conditione decesserint, loca ipsa ad usum eius antistitis redigantur cuius fuerant ante priora, & inutile est ut sacerdotalis dignitas, inconsiderata ordinantis facilitate, superflua multiplicatione muniatur. Hinc in Concilio TOLETANO XII. cano. 5. præfati canones referuntur & Stephanus Emeritenfis Episcopus, publicè coram patribus prostratus & eorum genibus prouolutus veniam petiit eo quod ad Regis suasionem, Bamba nouam Episcopalis honoris ordinationem fecerat in monasterio uillulæ in qua uenerabile corpus sanctissimi Pimenij confessoris debito quiescit honore, indiscreto & facillimo assensu, & petens à patribus quid de huiusmodi ordinato Episcopo oporteret fieri, patres eius, & principis leuitatem arguentes qui iandiu & in aliis locis hoc fieri poposcera, producent testimonia patrum. Nicæni Sardicenis, Laodiceni, & Africani Conciliorum, que habes superius, & censuram ex Concilio TAVRINENSIS I. canone 2. addunt in eos qui huiusmodi ordinationes faciunt suumque adiucentes calculum *. *Proinde (aiunt) indicauit Synodus, ut si quis ex hoc fecerit contra instituta matrum, sciat is qui ordinatus fuerit sacerdotij se honore priuandum, & ille qui ordinauerit auctoritatem se in ordinationibus vel in conciliis minime retenturum, non solum autem circa memoratum Episcopum hæc sententia præualebit, sed & circa omnes simili errore deceptos qui ordinationes huiusmodi perpetrarunt.* Statueruntque ut quæ factum monasterium sedes Episcopalis non remaneret, & Cōnildus qui fuerat ordinatus Episcopus in sedem aliam quæ uacauerit transferatur, anathema imprecantes his qui deinceps talia præsumpserint. Hinc etiam auctoritas erigendorum Episcopatum est à summo Pontifice postulanda, & electio Pontificis ab eodem debet approbari, ut superius diximus, & obseruauit BONIFACIUS MOGUNTINENSIS epistola ad Zacharium papam, de tribus quos exerat in Germania, auctoritate eiusdem, Episcopatus, sicut & approbavit ZACHARIAS I. idem epistola missa ad unum ex his tribus Episcopis Vnitam, ubi sic ait, *Diuino innamine ac auctoritate beati Petri Apostolorum principis, cui data est à Deo & Salvatore nostro Iesu Christo ligandi soluendique potestas hominum in celo ac in terra, confirmamus atque solidas permanere Episcopales vestras sedes sancimus intercedente ipsius principis Apostolorum auctoritate, à presente omnibus mandantes ut in futuras generationes nullus audeat contra eandem uestram ordinationem (que, dignante Deo ex nostra præceptione in uobis facta est) & hoc interdicens, ut nullus audeat iuxta sacrorum canonum traditionem ex alio Episcopatu ibidem translatari aut ordinare Episcopum post uestram de hoc seculo euocationem, nisi is qui Apostolicæ uostre sedis in illis partibus presentauerit uicem. Sed nec unus aliteris parochia inua-*

Concilium Toletanum 12. sub Leone 2.

S. Pimenius.

Concilium Taurinense 1.

Censura Episcopos in locis non cathedralibus, consecratur.

Autoritas erigendorum Episcopatum à summo Pontifice petenda.

Bonifacius Martyr. A. Archiepiscopus. Moguntinens. Zacharias I.

dere

dere aut Ecclesias sub trahere presumat. Nam (quod non credimus) si quis ille fuerit qui contra hanc nostram præceptionem temerario ausu venire tentauerit, sciat se aeterno Dei iudicio anathematis uinculo esse innodatum. Si quis uero Apostolica seruauerit præcepta, & normam rectæ & orthodoxæ fidei fuerit affectus benedictionis gratiam consequatur. Hæc iterum Idem repetit epistola 9. ad eundem Bonifacium, hunc instruens ut mature pertractet, & subtili consideratione discernat si expedit, aut si loca vel populorum turbæ talia esse probantur ut Episcopos habere mereantur. *Memineris (ait) quid in sacris canonibus præcipitur obseruare, ut minime in uillulas uel modicas ciuitates Episcopos ordinemus, ne uideatur nomen Episcopi. lege GRATIANVM distinctio 80. per totum.*

Episcopatus non diu uacet aut Episcopo orbatus remaneat.] Iam in uocabulo Beneficium, quædam diximus, & in superioribus annotationibus, ubi de electione Episcoporum tractabamus. Porro Concilium CHALCEDONENSE generale 4. canone 25. actionis 15. & allegatur à Gratiano distinct. 57. cap. Quoniam quidam, &c. *Quoniam quidam Metropolitano quidam (ait) sicut ad nos perlatum est negligunt credunt sibi gregem, & differunt ordinationes facere Episcoporum, placuit sancta synodo intra tres menses fieri ordinationes Episcoporum, nisi forte inexcusabilis necessitas coegerit tempus ordinationis amplius prorogari. Si autem quis Episcoporum hæc non obseruauerit, ipsum debere Ecclesiastica condemnationi subiaccere, redditus uero eiusdem uicinate Ecclesie integros seruari apud Oeconomum eiusdem Ecclesie placuit.* Hunc canonem renouat & allegat Concilium VORMATIENSE cap. 76. & Concilium VERNENSE capite 17. & CAROLVS MAGNVS capite 2. constitutionum. Denique statuit etiam Concilium TOLETANVM XII. canone 6. & allegat Gratianus distinct. 63. cap. Cum longe. *Illud collatione mutua discernendum nobis occurrit, quod in quibusdam ciuitatibus decedentibus Episcopis propriis, dum differtur diu ordinatio successoris, non minima creatur officiorum diuini officio. Nam dum longe latèque diffuso tractatu terrarum commear impeditur celeritas nunciatorum, quo aut non queat regis auribus decedentis præfatis interitus innotesci, aut de successore morientis Episcopi libera principis electio præstolari. Hinc est quod Toletano antistiti, quoscunque potestatem elegerit regia & digni esse probabuntur, potestatem commiserunt precedentium sedibus efficere præfules: qui tamen infra tres menses, Metropolitano tenebuntur se presentare, ut eius auctoritate gubernacula teneant. Quod si per desidiam aut negligentiam temporis metas exceperint, nisi probauerint regia impedius potestate excommunicationis sententiam subibunt. Que formula definitionis non solum de Episcopis, sed & de clericis lata esse non ambigatur, ut obseruetur. Hinc GREGORIUS I. libro 2. Registri epistola 3. ad nobiles Neopolitanos. De demetrio Episcopo loquens propter scelera officio priuato. *Quia (ait) penitentia reseruat sacerdotij honore priuatus est, Ecclesiam Dei sine ductore diu uacare non patimur, quia & canonicis regulis est constitutum, ut defuncto uel subleato pastore, diu sacerdotio priuari Ecclesia non debeat, ideoque charitatem uestram scriptis præsentibus admonemus ut ad eligendum Pontificem nec mora, nec discordia, que consueuit scandala generare prouocet, &c.* Idem libro 6. registri epistola 39. ad Marianum Episcopum Rauennæ eadem repetit, dum de ordinando E-*

Gratianus.

Concilium generale 4. Chalcedonens. sub Martino Imperatore.

Concilium Vormatiense in palatio Vernis celebratum sub Pipino rege. Carolus Magnus. Concilium Toletanum 12. sub Leone 2.

Gregorius I.

Episcopo Ecclesie Corneliensis in locum expulsi Episcopi tractat. ** Postquam (ait) quæquam criminaliter abscedentem in locum de quo lapsus est nulla permittit ratio reuocari, & ultra tres menses Ecclesiam uacare Pontifice statuta sacrorum canonum non permittunt, ne cadente pastore Dominicum gregem antiquus (quod absit) hostis insidiando dilanet, fraternitas uestra plebis de precationi consentire & in locum lapsi debet Episcopum ordinare, &c.* Hinc Concilium TRIDENTINVM nouissimum generale, sessione 7. cap. 9. & 10. decreti reformat. *Ad maiores (ait) Ecclesie promoti minus consecrationis infra tempus à iure statutum suscipiant, & prorogationes ultra sex menses concessæ nulli suffragentur. Et cap. 10. non licet capiulis Ecclesiarum sede uacante, infra annum à die vacationis ordinandi licentiam aut litteras dimissorias, seu uenerendas ut alij uocant, tam ex iuris communis dispositione, quam etiam cuiusvis privilegij aut consuetudinis vigore, alicui qui beneficii Ecclesiastici recepti sine recipiendi occasione ardeat non fuerit, concedere. Si secus fiat capiulum contrariens Ecclesiastico subiaceat interdito: & sic ordinati, si in minoribus ordinibus constituti fuerint, nullo privilegio clericali, præsertim in criminalibus gaudeant, in maioribus uero ab executione ordinum ad beneplacitum futuri prelati sint ipso iure suspensi.* Idem sessione 23. quæ fuit 7. sub Pio 4. cap. 2. decreti reformationis. *Ecclesie Cathedralibus seu superioribus quocunque nomine ac titulo præfetti etiam si S. Roman. Ecclesie Cardinales sint simimus consecrationis intra tres menses non susceperint ad fructuum perceptionem restitutionem teneant. Si intra totidem menses postea id facere neglexerint ipso iure sint priuati. Consecratio uero si intra curiam Romanam fiat, in Ecclesia ad quam promoti fuerint, aut in prouincia si commode fieri, celebretur. De his iam supra egimus Episcopus electus consecratur & ubi, &c. Porro plurima sunt alia decreta que in uocabulo Beneficia, &c. reperies, nec enim potuimus cuncta hic inferere, eo quod sibi quodque uocabulum uendicabat quod sibi iure erat proprium. Vide quod sequitur.*

Episcopatus uacans non ambiendus nec uendendus.] Hoc iam constat nostro tempore satis uulgariter perpetrari. Verum tamen aut impie agunt quicunque tales sunt, aut patrum decreta frustra hoc uentant. Sed ordine solito procedamus, licet iam multa dixerimus in uocabulo Ambitio, & Episcoporum Translationes & mutationes, & Episcopus sit sua sorte contentus. Sic ergo CYPRIANVS CARTHAGINENSIS libro 4. Epistolarum epistola 2. ad Antonianum. *Quæ Episcopus (inquit) uerit uoluit ultra Cornelinum, fors fiat necesse est, nec habeat Ecclesia ordinationem qui Ecclesia non tenet unitatem. Quisquis ille fuerit, multum licet de se iactans & sibi plurimum uendicans, profanus est, alienus est, fors est, & cum post priuum secundum esse non possit, quisquis post unum qui solus esse debet factus est, non iam secundus ille, sed nullus est.* Louitur de Nouato qui Romana Ecclesie sedem ambiebat hinc NICEPHORVS in plurimis locis recentet Episcoporum insignem ambitionem in Episcopatus inuadendis, ut mox dicemus. Sed & GREGORIUS I. libro 3. Registri epistola 20. ad Maximianum, eundem excommunicat, & eos qui eum consecrauerant, eod quod ambitiosè Episcopatum inuaserat. Sed & similiter facit Concilium AFRICANVM sub Leone 1. cap. 21. & allegat Gratianus distinct. 64. de abiectione, & Iuo Carnotensis libro 3.

Episcopus criminosis expulsi non potest reuocari.

Concilium Tridentinum generale.

Cyprianus Carthaginens.

Nicophorus Callistus uide sub finem huius paginæ Gregori.

Concilium Africanum sub Leone 1.

decretorum

Concilium Aquisgran. 1. sub Ludouico Imperatore.

Matth. 23.

Ilydorus Hyspalensis.

Saluberrima documenta his qui prelati-nes ambiunt.

Osee 8.

Concilium Coloniense 3.

Nicephorus Callistus.

Exemplum intrusi lupi vi, & am- bitione in ouile Christi.

decretorum Concilium A Q U I S G R A N E N S E I. cap. 14. & 15. summo opere detestatur ambitionem Episcoporum, & allegat prædictum Gregorium 1. libro 1. pastoralium cap. primo. Sunt (ait) nonnulli qui intra sanctam Ecclesiam, per speciem regiminis gloriam affectant honoris, videri doctores appetunt, transcendere ceteros concupiscunt, atestante veritate primos concubitus in cœnis, primas in conuentionibus cathedras querunt, qui susceptum curæ pastoralis officium ministrare dignè tanto magis nequeunt, quanto ad huius humilitatis magistræterium ex sola clauione perueniunt. Ipsa quippe in magisterio lingua confunditur quando aliud dicitur, aliud docetur. Et allegat etiam I S I D O R. H I S P A L. lib. 3. de summo dono c. 34. Qui se indignum ad Episcopatum existimat, locum eius qui dignus est occupare non presumat: nam tam sanctum est sacerdotis nomen, ut nulla vitiorum nota maculari se sinat, grauius enim condemnabitur qui indignus suscipi quod non meretur quam qui verum hoc regimen sacerdotis contendit appetere, aut in se discipulatus si vita honoris sit congrua. Quod si non discrepat, humiliter ad id, ad quod vocatur, accedat. Reatum quippe culpe deducit si quis cum culpa ad sacerdotale culmen aspirat. Vniuscuiusque casus tanto maior est criminis, quanto priusquam caderet maioris erat virtutis, præcedentium enim magnitudo virtutum, crescit ad culmulum sequentium delictorum. Plerique sacerdotes sua magis utilitatis causa, quam regis præesse desiderant. Nec ut prosint præfates fieri cupiunt, sed magis ut diuites fiant & honorentur. Suscipiunt enim sublimitatis culmen, non pro pastoralis regimine, sed pro solius regiminis vel honoris ambitione, atque abiecto opere dignitatis, solam nominis appetunt dignitatem, dum mali sacerdotes Deo ignorante non fiant, tamen ignorantur à Deo, ipso per prophetam dicente. Principes extiterunt, sed non cognoui. Sed hic nescire Dei reprobare est, nam Deus omnia nouit. Porro patres Concilij C O L O N I E N S I S III. capite 23. partis 2. ambitionem omnem volunt à clericis amputari, allegantes Hieronymum ad Nepotianum, ut etiam sint humiles semper & abiecti, nec honores superbe ambiant, semperque meminerint suæ conditionis. Sed de hoc vide. Ambitio & connecte sequentem.

Episcopatus, non ambitione non simonia non vi, aut armis, nec fauore principum inuadendum.] Plenè sunt omnes bystoria: exemplis horum qui vel ambitione aut simonia, aut vi, aut armis, aut intrusione, Episcopatus occupant, nec mihi esset possibile cuncta per ordinem enarrare. Verum tamen quædam referuntur suis locis, ut in vocabulo, simonia, & superioribus hæc præsentia annectentes etiam quod legitur tam in decretis patrum quam in hystoriis Ecclesiasticis, paucis negotium exoluemus & quidem hoc, quia nostro seculo iniquè & impiè in quibusdam locis vigere conspicimus, tanto debemus ad illorum damnationem propensius animos inclinare qui in hoc facto deliquerunt narrat quippe N I C E P H O R V S C A L L I S T V S (ut ad hystoriam prius deinde ad decreta veniamus) libro 9. Hystoria Ecclesiastica cap. 9. Quod Constantino Imperante, ille diuinum Paulum Constantinopolitanum Episcopum iussit vrbe eici & Macedonio Ecclesiam regendam tradidi, qui pessimus fuit hæreticus, & sic loquitur, Philippus (ait) præfatus ex mandato Constantij Paulo in Thesaloniam regionem relegato, Oriente toto interdicens, in Ilyrico & ulterioribus terris viuendi liberam permisit potestatem. Præfatus ex eo loco una

cum impio Macedonio, incitato cursu in Ecclesiam irruerunt, & multitudo ex omni hominum ordine mixta ea re audita, pro se quisque locum ante capere festinans, ad eam Ecclesiam cucurrit. Innumeri profusus, qui ed consuebant erant, & militaris manus armata ad terrorem plebis conuequebatur. Atque ea ubi proximè ad Ecclesiam venit, nec ei accessus, propter undique concurrentem urbem pateret, milites vi homines reuicere per audaciam ceperunt. Cum vero illi propter multitudinem oppido, in angustum redactam, cedere & confidere non possent, resistere eos milites, neque sponte transire dare velle opinati, * strictis ostendunt gladiis, veluti reluctantes cedere, multosque ut fieri solet neci dederunt. Non pauci etiam inter se conculcati atque attriti interisse dicuntur, ita ut occisorum turba trium millium centum & quinquaginta numerum superauerit. Porro Macedonius perinde atque noui nihil factum esset, tanquam innocens & purus in * Episcopatum introiit, & arcantioribus sacris, quasi ex aliqua præstigiaturum scena aliquis aut Deus (quod dicitur) ex machina de improviso Hierarchia apparuit, à præfeto magis quam ex Ecclesia consuetudine ab Episcoporum ordine in thronum est deductus, & c. Idem libro 13. cap. 29. narrat qualiter post exilium sancti Chrysoptomi Arsacius, Episcopus Constantinopolitanus creatus est, quo mortuo suffectus est Atticus Sebastianus Armeniorum ortus, sectator hæretis Macedonianæ, qui Chrysoptomi sectator mirum in modum zelo & inuidia commotus persecutus est. Eo autem Ecclesiam gubernante (ait Nicephorus) ingentem Ioannis Chrysoptomi studiosi inlere persecutionem, cum quidem maxima & Orientis & Occidentis pars, Ecclesia eius communionem auerteretur. Quo tempore Ephesij, impunitate arrepta, que eis visa sunt, omnia mouere, & mutare voluerunt. Itaque viros a bono pastore ritè & sicuti Deo gratum est in thronis collocatos eiecerunt eisque prophanos quosdam, & impuros homines prorsus substituerunt, nulla exploratione manuum impositioni præeunte, quippe ita vana & facilis ea res visa est, ut ad Episcopatum promptissime suscipiendum satis esset, si qui id modo vellet, * aut aliquid donaret: proinde qui dudum à Ioanne exautorati fuerant, commode rerum talium contemptores aggressi in Ecclesias sum introducti Episcopatu (pro pudor) pecunia redemptio. * Qui etiam Heraclidem illum, quem magnus Ioannes Ephesij Episcopum creauerat, suffragantibus ei aliis quoque septuaginta Episcopis, & annos quatuor crudelissime carceri incluserunt, & postea dignitate ei abrogata, execrandum & manifestum cinedum detestationis omnis plenum, tribuni Victoris Eunuchum, in cellis viri throno (o vindicta & patientia Dei) indignissime collocarunt. Idem Nicephorus eodem libro cap. 30. narrat quomodo sancto Flauiano Antiochenæ Ecclesiæ Episcopo defuncto. * Porphyrius quidam eius sedem per tyrandem inuasit. Nam cum vrbs tota (ait) more recepto, tempore suo ad spectacula in luco Daphnes effusa esset, Severiano & Acacio nec non Amiocho in amicitiam suam allectis, & administris tyrannica cupiditatis assumptis (simile enim simili amicum prorsus est) prædonum mure, thronum ascendit veluti lupus, quidam, non pastor, eademque in su hora consecrationem ab eis accepit. Lege & sequentia * verum tempus deficeret si cuncta præcedentibus similia vellem exempla proponere. Siquidem & passim in suis locis quædam conformia inferta sunt, & in subsequenti- bus, decretis adhuc plura narrabuntur. Vnum ad- huc adiciam quod refert G R E G O R I V S P R E S B Y T E R in vita S. Gregorij Nazianzeni. Cum

Cædes hominum multa in ingressu impij Macedonij in Ecclesiam. * Macedonius vir sanguinarius subito Episcopus apparuit. & idolum. * interfecturam nunc vocant

Attende hystoriam.

Res dolenda & miseranda.

Episcopatus pecunia redempti.

O scelus, o flagitium, o nefas.

Porphyrius inuasit Episcopatus.

Lege & de Timotheo Aeluro etiam. Eodem Nicephorus su, e. ius.

Gregorius Prefbyter.

(inquit)

Principi egrogium facinus in ambitio- & tyrannicum Episcopum.

Canon Apostolorum.

Concilium Ancyranum ante Nicænum 1.

Concilium Antiochenum 1. sub Iulio 1.

Perfecta synodus quæ.

Concilium Chalcedonen. generale 4.

Concilium Constantinop. 3. generale 6. Marinus Bracaren. Episcopus. Syriacus 1.

Vtina hæc obterretur sancto.

(inquit) Theodosius qui ex Hispania generis oritur traherat in Macedonia castra haberet, & contra hepteros barbaros bellis gereret, accepit. Maximus, Egyptiorum Episcoporum, cateram, qui ipsum in Episcopum elegerant, ac cum his Thesaloniam profectus Imperatorem conuenit, ac regia vrbs (scilicet Constantinopolis) sacerdotum petijt, nam ex legibus Ecclesiasticis illud consequi haud poterat, ac adeo illud ex mandato regio adipisci cogitabat tanquam minime ad sacerdotium, sed potius ad tyrannidem electus esset. * verum illi repulsam tulerunt, transque Imperator multis eos committis abegit. Quid igitur facit Maximus? Inexpugnabilis est enim dominandi libido. In Alexandriam nauigat, hisdem conatibus domesticos quosdam Petri (Alexandriæ Episcopi) auro decipit, illumque pari aggreditur malitia. At mihi (inquit) regia vrbs pontificatum acquirere, aut nec à tuo abstinere. Et iam audacia in manifestum prorumpbat periculum, nisi Preses qui tum Alexandria morabatur Maximum ab vrbe depulisset, times ne res ad seditionem & cædes usque progredere. Sic ille dignam audacia sua mercedem tulit. Sed his præmissis ad Patrum decreta veniamus. CANON APOSTOLORUM XXXI. allegatur à Gratiano causa 16. questione 7. capite Si quis: Si quis Episcopus secularibus potestatibus vsus Ecclesiam per ipsos obtineat, depunatur, & segregentur omnes qui illi communicant. Sed vide supra Electio non vi aut metu Principum, & c. facienda. Hinc & Concilium ANCYRANVM canone 18. & allegat Gratianus, distinctione 92. capite Si qui Episcopi, Si qui Episcopi suscepti non sunt à suis. Dixisti in qua fuerant denominati, & voluerunt alius Ecclesias occupare, & vim facere Episcopis quos ibi inuenerunt, seditiones excitando aduersus eos, hos segregari oportet. Quod si volumus in Presbyteri honore, in Ecclesia ubi fuerant prius, residere non repellantur à propria dignitate: Quod si etiam ibi seditiones concitare probentur, Episcopis ibidem constitutis, segregari eos necesse est, & nihilominus presbyterij dignitate priuari. Reliquum vide supra Episcopos sit sua sorte contentus. Ex Concilio Mileuitano, canone 21. Hinc Concilium ANTYOCHENVM I. sub Iulio I. canone 16. Si quis vacans Episcopum in vacante Ecclesia irrumpens sedem arripuerit usque perfecta synodo, si sit eiectus, etiam si omnis populus quem inuasit cum elegerit. Illa autem dicitur perfecta synodus in qua etiam Metropolitanus Episcopus affuerit. Hic canon relectus est actione n. Concilij CHALCEDONENSIS in causa Bassiani Episcopi Ephesij, qui accusabatur sine manus impositione sibi armis Episcopatum vendicasse, ut mox dicemus: allegatur & in Concilio generali VI. CONSTANTINOPITANO III. can. 2. & à MARTINO BRACAREN. cap. 9. collectorij. Hinc etiã scribit SYRICVS Lepistola 3. ad vniuersos Orthodoxos, cap. 1. Tales ad Ecclesiasticum ordinem permittantur accedere quales Apostolica auctoritas iubet, non quales dico, vel eos qui cingulo militie secularis astricti olim gloriati sunt, qui posteaquam pompa seculari exultauerunt, aut negotijs Reipublice optauerunt militare, aut mundi curam tractare, adhibita sibi quorundam manu & proximorum fauore stipati frequenter ingerunt auribus meis ut Episcopi esse possint, qui per iraditionem & Euangelicam disciplinam esse non possunt. Quamvis hoc aliquoties certatum est viribus, sed nihil tale potuit dici, que ratio non compellit. Etiam de longinquo veniant ordinandi, ut digni possint & plebis, & nostro iudicio comprobari. Vide supra in vocabulo, Episcopi

quales debeant eligi, & c. Ex Concilio Carthagenensi 4. Hinc Leo I. epistola 87. ad Episcopos Viennenses. Conqueritur de his qui militari manu sacerdotia venantur, & armatis, presumpcione suffulti ad inuadendas per tumultum discurrunt Ecclesias quæ proprios amiserint: Tradunturque (ait) ordinandi ad hoc officium, his quibus prescicendi sunt ciuitatibus ignoti, ut cuius notus qui fuerit probatus per pacem petitur, ita per vim necesse est qui ignotus adducitur, imponatur. Et subdit: Per pacem (ait) & quietem Sacerdotes qui presuturi sunt postulentur, teneatur subscriptio clericorum, honoratorum testimonio, & ordinis consensus & plebis. Qui presuturus est omnibus ab omnibus eligatur. Hinc & sacer AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro de Dignitate Sacerdotali, cap. 5. Licet iam coartato non libelli huius prolixitas (ait) & tempus nos urgeat ut ad finem huius operis veniamus, solitudo tamen fraterni nos retardat amoris, illorum præcipue sacerdotum, qui mentis tempore hebetati sacerdotalem diffamant honorem, & qui nouam prodigaliter regulam ac tempestatem peperisse desentur, & Grexi scilicet & Simonis sententiam, sancti Episcopatus gratiam peccatijs coemerunt, nequaquam timentes eum honorem sacerdotalem peccatijs emerent, à beato Petro Apostolo se cum Simone fuisse damnatos, & c. lege quod sequitur. Hinc SYMMACHVS I. epistola 1. ad Casarium Episcopum, cap. 5. & allegatur à Gratiano causa 1. quæst. 1. cap. Nullus. Nullus inique per ambitum ad Episcopalem honorem permittitur accedere. Nam cum hic excessus ex laica conuersatione culpetur, quis dubitat quod religiosi & Deo seruitibus incutiat opprobrium? Et sequitur ibidem, & allegat Gratianus causa 1. quæst. 6. capite Si quis autem. Si quis (ait) Episcopatum desiderat, aua pecunia potentes personas minime suffragaticos adhibeat, nec ad decretum sibi faciendum clericos vel ciues subscribere adhibito cuiuslibet generis timore compellat, vel pecunijs aliquibus hortetur, cuius testimonio clericorum ciuium possit unanimis declarari. Eadem statuit & Concilium ROMANVM II. sub eodem Symmacho, cap. 2. & 3. Et Concilium ARVERNENSE I. cano. 2. Placuit ut scerum nec Pontificij honorem non votis querat, sed meritis, nec diuinum videatur munus comparare rebus sed moribus, aique eminentissima dignitatis apicem omnium conscendat electione, non paucorum fauore. Sit in eligendis sacerdotibus cura præcipua, quia irreprehensibiles esse conuenit, quos præesse necesse est corrigendis. Diligenter inique quisque inspiciat prædictum Dominici gregis, ut sciat quod merum constituitur deest esse pastoris. Episcopatum ergo desiderans, electione clericorum vel ciuium, consensu etiam Metropolitanum eiusdem prouincie Pontifex ordinetur, non puerocinia potentum adhibeat, non calliditate subdola, ad consecrandum decretum alios hortetur præmissis, alios timore compellat. Quod si quis fecerit, Ecclesie cui indignus præesse cupit communionem priuabitur. Idem omnino repetit Concilium AVELLANENSE V. capite 10. nec est opus repetere, quia pene eadem sunt verba, nec diuerso sensu loquitur. Vide quoque in vocabulo, Papatus non ambiendus nec emendus, & c. Denique PLATINA CREMONENSIS in eius vita statuit, ut quisquis promouendus esset in sancta Ecclesia, ab ostiatio usque ad gradum Episcopatus, neque per aurum, neque per aliquas promissiones proficiat: Quia hoc Simoniacum est (ait) sed si quis ille est doctus in opere Dei bonam vitam habens, non per dationem, sed per bonam conuersationem iubemus

Leo 1.

Hæc Iacius supra Episcopum quodis eligatur, & c.

Ambrosius Mediolanensis.

4. Regum 5. Actuum 8.

Symmachus 1.

Concilium Romanum 1. sub Symmacho.

Concilium Avelanense 1.

Platina in vita & rebus eius.

Nicephorus Callistus.

Timotheus impius elicitur qui ambitione & violentia Episcopatum inuaserat.

Leo Imperator. Hæc collegimus ex historia summa, non literam sed ordinem & narrationem breuitatis.

Episcopi Aegypti.

Audacia familiaris hereticis.

Lex Imperialis.

Concilium Aurelianense 2. sub Vigilio 1.

Actum 8.

Concilium Toletanum 4. sub Honorio 1. * recipienda

Gregorius 1.

eum usque ad primum gradum venire. Hinc etiam narrat NICEPHORVS CALLISTVS iam superius allegatus libro 15. cap. 16. Ecclesiasticae historiae, quod Thimotheo per seditionem armis hereticorum in Episcopatum Alexandriae promotus, intercedente nece sanctissimi praesulis Proterij, qui à Chalcedonenſi Synodo in locum eiecti Dioſcorigi missus fuerat, per decretum LEONIS IMPERATORIS & Chalcedonenſis Concilij statutum est, vt non solum inter Episcopos haberetur, sed etiam Christiana appellatione priuaretur: & ei alius substitutus est nomine etiã Thimotheus. Ille autem in exilium deportatus est, donec Basilicus imperium tenuit qui Chalcedonenſe Concilium damnauit: & tunc nequissimus ille Thimotheus, alium qui Catholicis praerant auctoritate Imperatoris fugauit, & per tyrannidem sedem occupauit. Et iterum cum Zeno imperium adeptus esset, iterum impius & sacrilegus damnatus est, & praefato Thimotheo Catholico sedes restituta est. Eius rei causa EPISCOPI AEGYPTI & Clerus Alexandrinus epistolam dixerunt ad Leonem Imperatorem I. ubi impius eius Thimothei cognomento Aleri recenserunt facinora & ambitio execranda, quia à duobus secum damnatis Episcopis sese fecerat consecrari Episcopatum inuadens non sibi debitum, & adulterium praesumens in Ecclesia quae pium haberet pastorem, nil potius praetermittens audaciae, quae familiaris est hereticis, scilicet Canones Patrum contemnere, Sanctiones imperiales non curare, ordinem Ecclesiasticum perturbare, & illicitas ordinationes facere. Idem Episcopi eadem scribunt epistola missa ad Anatolium Episcopum Constantinopolitanum. Porro hoc in imperialibus prohibitum legis certum est, nam LEGES IMPERIALES sic habent, I. Si quemquam, C. de Episcop. & Cleric. Nemo (aiunt) gradum sacerdotij uenialitate precij mercetur, quantum quisque meretur, non quantum dare sufficit, et uenit, non pretio, sed precibus ordinetur. Amistis. Huic conforme est Decretum Concilij AVRELIANENSIS II. canone 4. Si quis sacerdotium per pecuniam nudum execrabilis ambitione quaesierit, abiciatur ut reprobus, quia Apostolica sententia donum Dei esse praecipit, pecuniam uulnima minime comparandum. Eadem statuit Concilium TOLETANVM IV. cap. 18. Perniciosa (ait) consuetudo nequaquam * retinenda est, quae maiorem statuta praeteriens omnem Ecclesiae ordinem perturbauit, dum alij per ambitum Sacerdotia appetunt, alij oblatiis muneribus pontificatum assumunt, nonnulli etiam sceleribus implicati, uel seculari militia dediti (vide superius Episcopus non Neophytus nec laicus ordinetur, &c.) indigni ad honorem summi ac sacri ordinis peruenerunt: de quorum scilicet causa atque remotione, oportuerat quaedam statuere, sed ne perturbatio quamplurima Ecclesiae oriretur, praeteritis omiſſis deinceps, qui non promoueantur ad sacerdotium ex regulis canonum necessario credimus inferendum. (vide ordinandi qui non sint.) Ibi illi prohibentur ordinari qui simoniace dignitates ambiunt, quod & GREGORIVS I. in finitibus in locis probat & praecipue lib. 3. Registri, epistola 13, ad Maximianum Episcopum, Syracusanum, & libro 5. Registri epistola 26. ad Clerum, & nobiles Salonae consistentes, & libro 7. epistola 113, ad Brunichildem reginam Francorum, & lib. 10. epistola 32. ad Colubum Episcopum Numidiae. De peruersitate Paulini Regensis Episcopi. Vide in vocabulo, Simonia. Sed & Concilium

TOLETANVM VI. capite 4. Sepe (ait) pullulantia prauitatis germina, licet sapissime Parum inſta nouerimus seueritate damnata, quia tamen crebris demum conspiciuntur vigere radicibus, iustitia aciore vigore radicitus amputari sancimus, omnes qui Episcopatus & sacerdotia ambitione damnabili & precio comparant, perpetuo anathemate ferientes, &c. Denique longe ante illos HORMISDAS I. epistola 4. ad Episcopos Hispaniae, cap. 2. Prohibemus ne benedictionem (qua diuina esse creditur) per impositionem manus qua precio comparatur, quoniam ante oculos esse conuenit, quod Simon Spiritum sanctum uolens redemptione mercari, Apostoli fuerit detestatione percussus. Tunc deinde quis non uile putat esse quod uenditur. Istam sacerdotibus ordinandis reuerentiam seruet electio, ut in graui murmure populorum, diuinum credatur esse iudicium. Ibi enim Deus, ubi simplex sine prauitate consensus. Simul & illum, idem Pontifex damnat qui Episcopatum ementi aut uendenti consenserit, & ordinauerit talem. Et ut hæc caueantur iubet, ut Metropolitanis secundum Patrum statuta circa Parochias suas ordinandum, qua decet ueneratione, custodiant, ut nec electio praesulis empta detur precijs, & nec obsequens sit quaesita operibus, sed ita fixa habeatur in cordibus quemadmodum releguntur in scripturis. Si nulla sint in templis emptioem semina, nulla erunt fomenta discordiae, sed regnante charitate sub illa quam nobis promisit Deus & retribuit pace uiuatur. Porro Patres Concilij TOLETANI III. cap. 3. conqueruntur, quod contra uetita Patrum adhuc reperiuntur, quamplurimum negotio muneris perituri, mercari uelle gratiam Sacerdotum sancti, dum uile praemium donant, ut Pontificalis ordinis sublimem culmen accipiant, oblitii uerborum Petri qui dixit ad Simonem: Pecunia tua tecum sit in perditionem, quoniam donum Dei existimasti per pecuniam possideri. Proinde (aiunt) quia & uſitatum est tantum malum, & maiorum frequenter exat mucrone succisum. Nos quoque huic uulnere canceroso, ignium (quod superest) adhuc iniicimus ferrum, decernentes omnimodo, * ut quicumque deinceps propter accipiendam Sacerdotij dignitatem quodlibet praemium fuerit detestus obtulisse, ex eodem tempore se noverit anathematis opprobrio condemnatum, atque à participatione Christi corporis & sanguinis alienum, ex quo illum constat execrabile Christo pertransisse flagitium. Quod si aliquis existerit, qui accuset, ille qui hunc ordinem munerum fuerit acceptione lucratus, & suscepto honoris gradu priuatur, & in monasterio sub perenni poenitentia * religetur. Illi uero qui pro hac causa munerum acceptiores existerint, si clerici fuerint honoris amissione mulentur, si uero laici anathemate perpetuo condemnentur. Idem reperit & renouat Concilium CABILONENSE I. capite 16. & Concilium TOLETANVM II. statuit canone 6. ut Episcopus consecrandus ante altare stans, profiteatur publice se non precio uel fauore Episcopatum accepisse sub iuramenti districtione: si autem postea aliter inuentum fuerit, ille Episcopus honore & ordine priuatur, & ut uere Simoniacus separatus duorum annorum spacio, exilio relegetur: ubi si condignam poenitentiam egerit, & communioni & honori poterit restitui. Idem omnino Concilium VERNENSE cap. 24. Nullus (ait) per pecunias ad honorem uel gradum Ecclesiasticum accedere debeat, quia haereticus simoniaca esse uidetur, &c. Denique THARSIVS CONSTANTINOPOLITANVS Episcopus epistola ad Ioanem Anachoretam, quae ponitur in limine

Concilium Toletanum 6.

Hormisdas.

A. Actum 8.

* esse implendum

Hæc omnia non sro seculo uti nam uigere non cõpiceremus;

Concilium Toletanum 8. sub Martino 1.

A. Actum 8.

Quot igitur modo sunt anathematis vinculo innodati, qui tamen facti ipatione sacramentorum tã temere gaudere uolunt.

* relegetur.

Concilium Cabilonense 1. Concilium Toletanum 11. Episcopi consecrati profesſo quam si alij qui nostrum cogentur exhibere mententur Spiritui sancto.

Concilium in palatio Venis celebratũ sub Pipino rege.

Tharsius Constantinopolit.

2. Nicæna Synodi, refert quosdam à Monachis delatos esse Episcopos & accusatos apud Patres, qui sacerdotalem dignitatem sibi comparassent pecunijs, & propterea à Synodo degradatos, & proprio gradu turbatos: Nam quicumque (ait Canon 30. Apostolorum) per pecuniam ordinatus est Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, alienus est à sacerdotali dignitate. Non enim diuini Spiritus gratia uenditur, Cayphaicum hoc studium est. Simoniaca machinatio hæc, & aliena à sacerdotali sanctificatione. Hinc & idem Concilium Nicænum II. generale 7. canone 5. Eos qui per auri dationem se fuisse in Ecclesia constitutos gloriantur, & in ea improba consuetudine spem habent, quae à Deo & ab omni sacerdotio alienat, & ideo impudenter uultu, & ore aperto probrosi & contumeliosi uerbis, eos qui propter actam ex uirtute uitam, à sancto Spiritu selecti, electique sunt, propter auri dationem uilipendunt ac negligunt: primum quidem eos qui hoc faciunt uilimum proprii ordinis gradum sumere, sin autem perseuerauerint, inflata quoque poena corrigere decernimus. Si quis autem in ordinatione hoc quandoque fecisse uisus fuerit, fiat ut uult Canon Apostolicus supra citatus. Idem & canone 4. uide in vocabulo, Sacramenta non appetianda, & Simonia. Eadem renouat Concilium FOROVIUNSE sub Adriano I. & Carolo magno, can. 1. Quin etiam plura adhuc Patrum decreta profert & renouat Concilium PARIENSE III. libro primo, capite undecimo: Oportet (ait) summo caere ne hi per quos, & religio Christiana constare, & ceteri ab offensione debent saluari, Simoniaca peste eligantur, sed ut Apostolicus sermo, & canonicus ordo, & beati Gregorij Pastoralis regula docet, scilicet, ut melius terrene rei gratia, nisi Dei solius eligantur. In electione quippe & ordinatione sacerdotis ualde execranda simoniaca haereticis, quae propter quorundam auaritiam & ambitionem, modernis temporibus dignitatem sacerdotalem frustrare conprobatur. Et postquam textum Gregorij protulerunt. Profertur Patres eiusdem Concilij GREGORIVM NAZIANZENVM in libro Apologetico: Religioni (ait) & doctrine nostrae opprobrium nascitur, quod sacerdotia uel ministeria ambitione potius, & ad gratiam, quam meritorum iudicio deserantur. Cuius rei uitium uel labem, etiam si prohibere supra nas est, at certe erubescere & auerſari pars aliqua pietatis est. Idem aiunt Patres Concilij AQUIGRANENSIS II. capite 1. & 5. ubi allegant canonem 18. Concilij Niceni de uſura, & ibi omnem simoniam damnant. Vide uſura, & Simonia. Denique CAROLVS IUNIOR in Concilio MELDENSI congregatis Parribus omnimodum Episcopatum ambitionem & simoniam uitandam suadet capite octauo eiusdem Concilij: & postea idem Patres simoniacam haereticam per uirtutem sanguinis Christi interdicunt, statuentes ut nemo per simoniacam haereticam regiminis locum obtineat, quacumque factione, calliditate, promissione seu commoditate, aut datione per se, aut per emissam personam, cum Spiritus sanctus inter cetera documenta Ecclesiastica per os sancti GREGORII dicat libro 4. epistolarum epistola 110. Cur non perpenditur quia benedictio illi in maledictionem conuertitur, qui ad hoc ut fiat haereticus promouetur? Et ibidem: Ementes quippe & uidentes par poena constringi, cum liqueat hanc haereticam in ipsa sua origine Apostolica esse detestatione damnatam. Et idem dicit epistola 95. eiusdem libri, & epistola 110. libri

Concilium generale 7. Nicænum 2.

Concilium Foroſiſſense.

Concilium Parisense 3. sub Ludouico & Lothario Impera.

Sed magis & abundantius noſtris.

Gregorius Nazianzenus.

Concilium Aquigran. 2.

Carolus Iunior rex Franciae. Concilium Meldense.

Gregorius 1.

7. Sed & Concilium ROMANVM sub Nicolao II. contra Berengarium Patrum 113. Nemo (ait) per simoniacam haereticam ordinatur, uel promouetur ad quodlibet Ecclesiasticum officium, &c. Hinc etiam GREGORIVS VII. vt recenſet IOANNES LAZIARDVS Caeleſtinus lib. 3. Epitome uniuersalis historiae, capite 193. & coetaneus eius PLATINA CREMONENSIS in uita eiusdem Pontificis, Henricum 4. Imperatorem anathemate percussit, qui Ecclesiastica beneficia per simoniam concederet, & saepius admonitus corrigere noller. Vnde & authores praefati luculentissimo sermone describunt, bonus Pontifex multa, pro iustitia, mala reportauit: uerum extar illius decretum, quod ita habet: Sanctorum Patrum inſtituta ſequentes, quemadmodum in prioribus Concilijs fecimus, auctoritate omnipotentis Dei, decernimus ac confirmamus, ut qui deinceps Episcopatum uel canonicum, uel aliquid aliud Ecclesiasticum beneficium à laico acceperit, nullo modo in numero Episcoporum, Abbatum uel Clericorum in censetur, nec uideat, sub censura anathematis limina Apostolorum attingat, priusquam locum ambitione & contumacia conſtitutum, quod est idolatria scelus, respiciendo commutauerit. Hinc legati eiusdem Pontificis noluerunt communicare Hermanno Banbergenſi Episcopo, qui Episcopatum emerat ab Henrico praefato, vt praefati authores, & MARIANVS SCOTVS testatur. Quinetiam Concilium LATERANENSE sub Alexandro III. capite 2. inſubet sacerdotibus omnibus annuo precio regimen Ecclesiarum redimere, & Decanias atque Archidiaconatus precio emere, vt diximus. Beneficium, Archidiaconus, & Decanus, & reliquis huiusmodi uocabulis. Denique capite tertio, sequenti, prohibet ne ab Ecclesiasticis personis aliquid exigatur, pro excessibus corrigendis, aut criminibus puniendis à laicis, sub anathematis interminatione, sed nec à clericis. Vide Simonia, Sepultura, Sacramenta non apprecianda, &c. sed & Concilium LATERANENSE sub Innocentio III. capite 63. omnem speciem simoniae tollit, tam in consecrationibus Episcoporum, benedictionibus Abbatum, & ordinibus Clericorum: quod sub eodem Pontifice Concilium BITERRENSE capite decimo, renouauit, ubi & suspenduntur Episcopi ab administratione ordinum, si quolibet clericis sub pretio ordinauerint. Vide ordo. Quin & praefatum Lateranense Concilium sub Innocentio III. capite sexagesimo tertio, interdicit omnibus Episcopis exigere pecuniam pro conferendis beneficijs, uel pro eligendis sepulchris, quod si fecerint duplicata iuber restitueri in utilitates locorum, in quorum fuerint soluta dispendium, fideliter conuertenda. Vide Sepultura, &c. Sed & MARTINVS V. in Concilio CONSTANTIENSI sessione quadragesima tertia, omnia praedicta renouat, ubi statuit, quod dantes per simoniam uel recipientes ipſo facto sententiam excommunicationis incurrunt, etiam si Pontificis, aut Cardinalatus praefulgeant dignitate. De simonia specialiter agunt etiam Patres BASILIENSIS Concilij sessione decima quinta, ubi in quirendum esse à Parribus in Concilio Provinciali congregatis super hoc uitio inſungunt, ne uidelicet in Ecclesia Dei locum possit habere, quod & in electione praefatorum praecipuum obseruari. Porro de non committenda simonia in electione

Concilium Romanum sub Nicolao 2.

Gregorius 7.

Ioannes Laziardus Caeleſtinus. Histograph. Platina Cremonensis. Laicis non possunt conferre beneficia uel etiam in uocabulo Beneficij repositum.

Marianus Scotus. Concilium Lateranense sub Alexandro 3.

Concilium generale sub Innocentio 3. Patrum 1215

Concilium Biterrenſe.

Martinus 5. Concilium Constantiense generale.

Concilium Basiliense.

Inluis 2.

Concilium Lateranense sub Iulio 1. & Leone 10.

Concilium Ratisponense.

Concilium Senonense.

Canon Apostolorum.

Concilium Antiochenum sub Iulio 1.

Martinus Baccarenfis.

Concilium Romanum sub Hilario 1.

Hec non hoc tunc frequenter.

Africanus & Episcopi Tarraconensis.

Papae IULIUS II. in Concilio LATRANENSIS quod celebravit, decretum sessione quinta, posuit. Vide in vocabulo Papatus. Porro praedicta omnia in eodem Concilio confirmantur, praesidente Leone decimo sessione nona. Idem & CONCILIVM RATIONENSIS capite trigesimo, & CONCILIVM SENONENSE capite secundo Constitutionum. Vide reliquum in vocabulo Sacramenta. & praecipue Simonia, ubi ex traditione Apostolorum quantum detestanda sit producitur. Igitur perge, & iunge sequentia.

Episcopatus non resignandus. Non resignandus dicitur carnali affinitate coniunctis & consanguineis, & his qui favore & precio, Episcopatus non tam resignant, quam vendunt, ut dictum est in vocabulo, Consanguinei Episcoporum, &c. Alias quidem legimus viros sanctos, resignasse Episcopatus suos in manus piorum virorum, ne temporis malitia de malo pastore post mortem provideretur, vel ne sedes diutina suspensione vacaret. Sed videamus decreta. CANON APOSTOLORUM LXXV.

Non oportet (ait) Episcopum fratri vel filio, vel alibi cognato gratificari, humana affectione ad Episcopatus dignitatem quem vult eligere. Episcopatus enim haeredes facere, iustum non est. Si quis autem hoc fecerit, irrita electio maneat, ipse autem segregatione multetur. Hinc & CONCILIVM ANTIOCHENVM primum, canone vigesimo tertio, & allegat Gratianus causa octava, quaestione prima, capite Episcopo: Episcopo (ait) non liceat pro se alterum successorem sibi constituere, licet ad exitum vite perveniat, quod si tale aliquid factum fuerit, irrita est huiusmodi constitutio. Sermo autem in Ecclesiasticum, id continens, oportere non aliter fieri, nisi cum Synodo & iudicio Episcoporum, qui post obitum quiescentis, potestatem habent cum qui dignus exciterit promovere. Vide & in vocabulo Papatus non resignandus.

Hunc canonem allegat MARTINVS BRACCARENENSIS Episcopus, capite octavo, collectio. Hinc CONCILIVM ROMANVM canone quinto, qui est ultimus, & allegatur a Gratiano, causa octava, quaestione prima, capite Plerique: Nonnulli, Episcopatum qui non nisi meritis precedentibus datur, non divinum munus, sed hereditarium putant esse compendium, & credunt, sicut res caducas atque mortales, ita sacerdotum velut legatario, aut testamentario iure posse dimitti. Nam plerique sacerdotes in mortis conspectu constituti, in locum suum feruntur alios designatis nominibus subrogare, ut scilicet non legitima expectetur electio, sed defuncti gratificatio pro populi habetur assensu. Quod quam grave sit aestimate, atque adeo, si placet, etiam hanc licentiam generaliter de Ecclesijs auferamus, ne (quod turpe dicitur) homini quisquam putet deberi, quod Dei est. Vi autem quod ad nos prolatum est ad vestram etiam pervenire possit notitiam Hispanorum fratrum & Coepiscoporum nostrorum scripta legantur. Paulus Notarius recitavit epistolam primam ASCANII, & caeterorum Episcoporum Tarraconensis Provinciae ad eundem Hilarium, in qua fit mentio quod sanctus quidam Episcopus Nundinarius Barchinonensis civitatis Episcopus moriens, Irenaeo viro longa exercitatione probato locum suum resignauerat, & hoc quamquam iuste factum videretur, nihilominus tamen ab audientibus Episcopis acclamatum est.

Hoc non licuit, successores Deus dat. Vnde ipse postmodum HILARIUS primus, epistola ad eundem Africanum & reliquos Tarraconenses Episcopos, capite tertio, praefatum Irenaeum praecipit amoveri ab officio Episcopus: Ne Episcopalis honor hereditarium ius putetur, quod nobis (ait) sola Dei nostri benignitate confertur. Iubetque ut alius eligatur, & a Metropolitano consecratur, ut allegat etiam Gratianus causa septima, quaestione prima, capite Remoto. Porro idem ASCANIVS & reliqui Episcopi Tarraconenses epistola secunda ad eundem Hilarium, conqueruntur de Sylvano quodam Calaguriae Episcopo, qui contra Synodi constituta & canones, nullis perentibus populis Episcopum ordinaverat, cuius factum a toto Concilio reprobatur. Reliquum vide, Beneficia Ecclesiastica, & infra in vocabulo, Papatus non ambiendus nec emendus, nec resignandus, &c.

Episcopatum collatio. Vide supra. Episcopatus non leuiter cedendum. Vide infra in vocabulo, Pastor non facile cedat, & supra, Episcopi in persecutione suas non relinquunt Ecclesias.

Episcopatum mutationes. Vide supra.

Episcopatum pluralitas inhibetur, & pluralitas Episcoporum in vno Episcopatu. Iam superius in vocabulo, Beneficiorum pluralitas, quod erat annotandum sedulo persequimur. Verum quod adhuc possit huic loco convenire paucis dabimus, ne quippiam praetermississe videamur. Sic quippe HILARIUS PRIMVS epistola prima, ad Africanum & reliquos Tarraconensis Provinciae Episcopos, capite quarto, Prospiciendum est (ait) ne duo simul sint in vna Ecclesia sacerdotes, nec literarum ignarus, aut carens aliqua parte membrorum, vel etiam ex penitentibus aliquis, ad sacrum ministerium sinatur accedere. Nec tantum puris petitiones valere populorum, ut cum his parere cupitis, voluntatem Dei nostri que nos peccare prohibet deseratis, cuius indignatio ex hoc gravius commoveatur, quia benignitas eius, dum sunt illicita per eos qui sunt interpretes, placationis offenditur. IDEM epistola secunda, ad Leontium, Veranum, & Victorium Episcopos: Ad vnius (inquit) auctoritatis regimen loca reuertantur, quae in duos diuisi non decuit sacerdotes. Hoc decretum renouavit CONCILIVM BABYLONENSE PRIMUM capite quarto, docens similiter, ne duo Abbates praesint vni monasterio, nec duo monasteria possideat vnus Abbas: quod CAROLVS MAGNVS capite quarto Constitutionum suarum postea confirmavit. Vide Abbas, & monasterium. Hinc CONCILIVM LATRANENSE GENERALE sub Innocentio tertio, capite nono. Prohibemus omnino ne vna eademque civitas sine Diocesi, diuersos pontifices habeat, tanquam vnum corpus diuersa capita, quasi monstrum, si propter causas & necessitatem urgentem hoc videatur expedire Pontifex loci, Catholicum praesulem nationibus illis conformem prouida deliberatione constituat sibi vicarium in praedictis, qui ei per omnia sit obediens, & subiectus. Vnde si quis aliter se ingesserit, excommunicationis se nouerit mucrone percussurum, & si nec sic resipuerit, ab omni Ecclesiastico ministerio deponatur, adhibito si necesse fuerit brachio seculari ad tantam insolentiam compescenda.

Hilarius 1.

Africanus.

Hilarius 1.

Concilium Cabillonense 1.

Carolus Magnus.

Concilium Lateranense sub Innocentio 3. Patrum 1225.

dam.

Martheus Palmerius.

Concilium Carthagenense 4.

Concilium Aurelianense 1.

Concilium Meldense sub Carolo Iunior anno 845.

Gregorius 1.

dam. Vide etiam infra Parochia, &c. Sed CONCILIVM NICENVM primum, vt docet Rufinus Aquileiensis libro decimo, Ecclesiasticae historiae, capite sexto, sic statuit, canone decimo, Ne in vna ciuitate duo sint Episcopi.

EPISCOPIVM.

Episcopium, seu domicilium Episcopi sit prope Ecclesiam, quam frequentare denique teneatur. Er quidem MATTHEVS PALMERIVS in additione ad Chronica Eusebij Caesariensis, Henricum regem memorat Episcopia circa Ecclesiam construxisse, quod & Carolus magnus fecisse legitur in historijs antiquorum. Verumtamen prius hoc obseruatum fuit apud praefatos: nam sic CONCILIVM CARTHAGENENSE IV. cui Augustinus interfuit, Canone, cano. decimo quarto, statuit: Episcopus (ait) non longe ab Ecclesia hospitium habeat. Et CONCILIVM AVRELIANENSE primum sub Hormisd& Clodoueo Rege Francorum canone trigesimo tertio, & allegat Gratianus de Consecratione distinctione tertia, capite Episcopus si. Episcopus si infirmitate non fuerit impeditus, Ecclesia hanc caput fuerit, die Dominico deesse non debet, &c. Quinetiam de domicilio Episcopi, quod prope Ecclesiam esse debeat Patres CONCILII MELDENSIS capite vigesimo quinto, statuunt, ubi etiam Hospitium habeat pauperum recreandum. Si ita nunc sit, Deus nouit, nec homines latet, & sit eius domus ita ordinata, ut quicumque conuersationem, & domos conuersationis ipsius uiderit, habitacula ea religionis valeat computare, non diuersoria impudicitiae, aut alicuius irreligiositatis, quae castitati, vel bona opinionem contraria sint, vel officium astinentur. Idem capite vigesimo sexto, Suggestendum est, & ex diuino mandato intimandum regis dignitati, ut Episcopium, quod domus Episcopi appellatur, qualiscunque sit in oculis Domini Episcopi: Ipse tamen a Rege regni Rex constitutus, pro sanctitate ordinis Episcopalis sit. SANCTVS GREGORIUS PRIMVS ad Fortunatum docet Episcopium, vt venerabiliter ac reuerenter introeat, & secundum sanctam praedecessorum consuetudinem. Quando rationis & debite susceptionis gratia, in transitu conuenienti ciuitatem ingressus fuerit, habitaculis Episcopalibus reuerenter inhabitet, & non diuersoria foeminarum magnificentia sua & religio venerabilis ibidem fieri permittat. Quia si secundum leges canonicas in mansiones Clericorum introitus foeminarum prohibentur, (vide Clericus) quanto magis domus Episcopi ad huiusmodi inhabitacione & conuersatione, etiam & a legitimo conubio coniugatorum, debet immunis esse & aliena? Sed & immunitates praecedentium Imperatorum ac Regum, ab huiusmodi longiori, & diuturna conuersatione & commoratione regum, & quoruncunque potentium ac secularium personarum in Episcopio prohibent, quapropter & diuinitus & humanitus sanctitas diuina & humanae leges vestra deuotio & dignitas obseruare curabit, si & in caelesti regno & in terreno feliciter cupis prosperari.

EPISTOLA.

De Epistola.] quae solet tempore Missae legi, egimus in vocabulo Subdiaconus, cuius

est officium illam legere, sed & infra in vocabulo, Missae ritus, & Caeremoniae, etiam cum alijs caeremonijs de Epistola illa agatur. Quae autem ratione legatur RUFERTVS TERTIENSIS docet multis verbis, libro de diuinis officijs, capite trigesimo secundo, ubi sic orditur: Epistola personam gerens legis & prophetarum, praecursoris debium agit officium, ante sanctum (Christi) Euangelium, &c. Verum lege locis praetactis, & mox, Euangelium ex Dionysio, & alijs.

Epistola, siue Formata.] Quia sapius in decretis Patrum hoc nomen Formata, reperitur pro epistola, idcirco hic lubet apponere, quod ATTICVS CONSTANTINOPOLITANVS Episcopus, epistola ad Simplicium, dicit quae inseritur ad calcem Aetionis decimae sextae Concilij Calcedonensis: Nam sapius in plerisque canonibus iniungitur Clericis qui peregrinari uoluerint, non ire sine formata, quam Epistolam vocant. Ne igitur (ait) in faciendis illis Epistolis canonicis, quas nos laimus Formatas appellat, aliqua fraus falsitatis temere praesumeretur hoc a patribus trecentis decem, & octo (vide dictione Clericus, & Peregrinus) Nicaea congregatis, saluberrime inuentum est & constitutum, ut firmatae epistulae calculationis, seu supputationis habeant rationem, id est, ut assumantur, in supputatione prima graeca elementa, Patris, & Filij, & Spiritus sancti, hoc est, alpha, beta, gamma, & oblongum, & quadragesimum, & primum significant numerum. Petri quoque Apostoli prima littera, id est, alpha, quae numerum octoginta significat. Eius quoque qui scripsit, prima littera: cui scribitur, secunda littera, accipientis, tertia littera: Ciuitatis quoque de qua scribitur, quarta, & indictionis (quacunque est) temporis idem qui sunt numerus assumatur. Atque ita his omnibus Graecis litteris, quae, ut diximus, numeros exprimentur, in vnum ductis, vnquam, quaecunque fuerit collecta, summam epistolam tenet. Haec qui suscipit, omni cum cautela requirat expresse. Addeat praeterea separatim in Epistola nunagenarium & nonum numerum, qui secundum graeca elementa significat. Eadem omnino renouat CONCILIVM LVGDUNENSE secundum, capite secundo, ubi de Epistolis captiuorum loquitur. Sed & rationem reddit AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro septimo Epistolarum, epistola quinquagesima sexta ad Romulum, cur epistolarum genus inuentum sit: Epistolarum (ait) genus propterea repperit, ut nobis cum absentibus sermo sit, in diuinum non uenit, &c.

EPISTOLIA.

CONCILIVM TYRONENSE secundum, canone sexto: Nullus laicorum vel clericorum praeter Episcopos, Epistolia facere praesumat. Idem de Abbate statuit CONCILIVM AVRELIANENSE secundum, capite decimo tertio. Vide Abbas.

ESCA.

Esca.] Vide Cibus.

ETHNICVS.

Ethnicus.] Latine dicitur homo alterius

Ruperus Tuentis Abbas

Atticus Constantinopolitanus Episcopus

* Hoc etiam hodie obseruatur sed non eodem modo.

Concilium Lugdunense 2.

Ambrosius Mediolanensis.

Concilium Tyronense 2. sub Religio 1.

secta. Vide Gentilis, & Hæreticus.

E V A N G E L I V M.

Euangelium legi debet in officio Missæ, & cur fideles stare iubentur erecti. Dionysius Areopagita. Euangelium legi debet in officio Missæ, & cur fideles stare iubentur erecti. Dionysius Areopagita. Euangelium legi debet in officio Missæ, & cur fideles stare iubentur erecti. Dionysius Areopagita.

Dionysius Areopagita.

Concilium Laodicæ.

Anastasius I.

Concilium Araucanicum sub Leone I.

Concilium Valentini Hispanie sub Symmacho.

Epistolam.

Concilium Toleranum 4.

Rupertus Thimonicus abbas.

Abdias Babylonius.

Amos & mortuos ponebat, & sani surgebant. Denique & de sancta Cecilia virgine canit Ecclesia, quod Euangelium Christi semper in pectore suo habebat inclusum. Verumtamen hic sensui apponendum quod nunc ab omnibus observatur, ut Euangelium quidam collo gestent suspensum, hoc non approbatur: IOANNES CHRYSOSTOMVS opere secundo in Mattheum, homilia quadragesima tertia, ubi illud exponit: Dilatant enim phylacteria sua & magnificant simbrias, &c. Sacerdotes (ait) ex eo quod ab hominibus volum videri iusti, Phylacteria alligant circa collum, quidam vero partem aliquam Euangelij scriptam. Dic sacerdos insipiens, nonne quotidie Euangelium in Ecclesia legitur & auditur ab hominibus: Cui ergo in auribus posita Euangelia nihil profunt, quomodo eum poterunt circa collum suspensa saluare? Deinde, ubi est virtus Euangelij? in figuris literarum an in intellectu sensuum? Si in figuris, bene circa collum suspensis, si in intellectu, ergo melius in corde posita profunt quam circa collum suspensa, &c.

De his qui Euangelium suspensum collo deferunt. Ioannes Chrysostomus.

Euangelij liber adorandus. Mirantur quidam non bene sensati, cur post lectum Euangelium, osculemur librum, & textum Euangelij: sed hunc morem osculandi Euangelia à Patribus longe antè obseruatum testantur Patres CONCILII NICAENI II. generalis septimi, ut videbis in dictione, Imago. Deniq; CONCILIVM GENERALE CONSTANTINOPOLITANVM quartum, sub Basilio Imperatore, & Adriano secundo Patrum 373. canone tertio, sic statuit: Sacram Imaginem Domini nostri Iesu Christi & omnium Saluatoris, æquo honore, cum libro sanctorum Euangeliorum adorari decernimus. Sicut enim per syllabarum eloquia, qua in libro feruntur, salutem consequuntur omnes, ita per colorum imaginariam operationem, & sapientes & idiotæ cuncti, ex eo quod in promptu est, percipiuntur utilitate, qua en im in syllabis sermo, hac & scriptura que in coloribus, predicat, & commendat. Dignum est enim ut secundum congruentiam rationis & antiquissimam traditionem, propter honorem, quia ad principalia ipsa referunt, etiam derivatiue imagines honorentur, & adorentur, ut sanctorum Euangeliorum sacer liber, atque typus preciosa Crucis, &c.

Concilium Nicænum 2. generale 7. Concilium Constantinopolitanum 4. generale 3.

Euangelia in Conciliorum sessionibus expanduntur, & cur hoc fiat. Quicunque curiosus sacrorum omnium Conciliorum, & generalium, & particularium seriem perlegerit, statim in initio sessionum, audiet sacra Euangelia in medio prius expandi, quam aliquid aliud statuatur: quod de autoritate Conciliorum loquens manifestat etiam IVLIANVS COENOMANENSIS Coensis Episcopus legatus Leonis primi, epistola ad Leonem Imperatorem primum: Vbi (inquit) tantorum fuit congregata multitudo Pontificum, & sanctorum presensia Euangeliorum, & frequens simul oratio, illic creature totius opificem inuisibili virtute credimus fuisse presentem, &c. Denique in CONCILIO CHALCEDONENSIS generali quarto, actione prima, secunda, tertia, quarta, & reliquis, semper residentibus Episcopis & Patribus, in medio sacrosancta Euangelia posita esse memorantur. Idem & in Concilio generali sexto, CONSTANTINOPOLITANO tertio in Trullo celebrato, actione prima, memoratur factum. Idem similiter & actione prima, secunda, tertia, & re-

Antiquissima traditio adorationis libri sacri Euangelij crede 373. patribus.

Julianus Coensis Episcopus.

Concilium Chalcedonenſe generale 4.

Concilium Constantinopolitanum 3. generale 6.

liquis

Concilium Nicænum 1. generale 7. Concilium Lateranense sub Martino I.

Causa cur Euangelia in conspectu expanduntur.

Tharastius Constantinopolitanus Episcopus Ioanni 7.

Concilium Valentini Gallicæ 3.

Nicolaus 2. Gregorius 7.

Concilium Peranenſe & postea Florentanum generale.

Irenæus Lugdunensis.

Si ita est non (ut dicitur) Petrus euangelij Marci conscripsit vel approbavit, cum esset mortuus sed eodem quo ceteri spiritu Marcus didicit euangelium non alius.

liquis CONCILII GENERALIS septimi NICAENI secundi. Idem & in CONCILIO LATERANENSI sub Martino primo, initio consultationis primæ, ubi sic legitur: Presidens sancto ac beatissimo Martino Papa sanctæ sedis Apostolicæ urbis Romæ, propositis sacrosanctis & venerabilibus Euangelij in Ecclesia Dei & Domini nostri Iesu Christi, que vocatur Constantiana, &c. Quæ verba semper in initio omnium reliquarum consultationum repetuntur. Porro huiusce rei rationem reddere aggreditur THARASTIVS EPISCOPVS CONSTANTINOPOLITANVS loquens de Patribus in Nicæna urbe congregatis, pro generali septimo Concilio. Tacebat autem (ait) in sacro throno Euangelium sanctum, quod omnibus vobis qui conuenerant, iustum iudicium indicate, Iustitiam pro sancta Dei Ecclesia administrare, proclamabat. Et ut non solum in generalibus Concilijs ea putres poni solita, etiam in prouincialibus solere proponi CONCILIVM VALENTINVM GALLIÆ tertium, in præfatione testatur. Quod etiam confirmatur ex aburatione Berengarij sub NICOLAIO secundo, & postea sub GREGORIO septimo, & allegatur De Consecratione distinctione secunda, capite Ego Berengarius, &c. ubi per sacra Euangelia, quæ in medio posita erant, iurasse memoratur in CONCILIO ROMANO sub eodem Nicolao secundo celebrato, Patrum 113. Iterum CONCILIO FERARIENSI sub Eugenio quarto, assistente Iosepho Patriarcha Constantinopolitano, & Imperatore Constantinopolitano, cum confendissent omnes ante maius altare, aliud altare fuit erectum, ac super eo inter beatorum Apostolorum Petri & Pauli capita, sanctorum Euangeliorum liber, ac ante ipsum duo accensa candelabra fuere posita, &c. Hæc reperies in initio Actorum eiusdem Concilij, sed hæc sufficiant.

E V A N G E L I S T A.

Euangelista tantum quatuor sunt, & qua ratione. Quatuor tantum esse Euangelia & Euangelistas, qui ea conscripserunt, sæpius repetemus in vocabulo, Libri Canonici. Verumtamen quia sese locus offert, etiam non nihil de his dicemus, ne vacuum locum relinquamus. Itaque sic loquitur IRENÆVS LVGDVNENSIS libro tertio, contra hæreses Valentini, & similibum, capite primo: Mattheus (ait) in Hebræis, ipsorum lingua scripturam edidit Euangelij, cum Petrus & Paulus Romæ Euangelizarent & fundarent Ecclesiam: post vero horum excessum Marcus discipulus & interpres Petri, & ipse que annuntiata erant, prescripuit nobis tradidit. Postea & Ioannes discipulus Domini, qui & supra pectus eius recubebat, & ipse edidit Euangelium Ephesti Asiæ commorans (Hic Lector attende quia non nominet ante Ioannem Lucæ Euangelium, quod tamen libro tertio, capite nono, & vndecimo, alijs annumerat, ut mox videbimus) & omnes isti, unum Deum factorem celi & terra, à lege & Prophetis annuntiatum, & unum Christum Filium Dei tradiderunt nobis, quibus si quis non assentit, spernit quidem participes Domini, spernit autem & ipsum Christum Dominum, spernit & Patrem, & est a semetipso damnatus, resistens & repugnans saluti sue, quod faciunt omnes hæretici. Tum idem eodem capite vndecimo, neque plura, nec minus, quam quatuor posse esse Euangelia multis

argumentis contra Hæreticos, qui singula Euangelia scribere præsumebant. Et capite decimo quarto, de Euangelio Lucæ tractat, quod prius cæteris non annumerauerat, forsitan quia illi hæretici contra quos agit, bant, ut Marcion, ex omnibus Euangelij solum Lucæ Euangelium admittent, ut docet TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS libro quarto contra Marcionem, qui etiam ibidem statim in initio sic ait: Constitutum imprimis Euangelicum instrumentum, Apostolos auctores habere, quibus hoc munus Euangelij promulgandi ab ipso Domino sit impostum, si & Apostolicos non tamen solos, sed cum Apostolicis, & post Apostolos: quoniam predicatio discipulorum suscipienda fieri possit de gloria studio, si non assistat illi auctoritas magistrorum, imo Christi, que magistros Apostolos fecit. Denique nobis fidem ex Apostolis, Mattheo, & Ioannes insinuant: ex Apostolicis Lucas & Marcus insinuant, istem regulis exorsis, quantum ad unicum Deum atmet creatorem, & Christum eius natum ex virgine, supplementum legis & Prophetarum. Tum multa de Euangelio Marci & Lucæ contra hæreticorum latratus discit ORIGENES ADAMANTIVS in expositione I. Psalmi, ubi librorum canonicorum textum indicem, & in Euangelium Matthei, statim in principio, Ecclesiasticum seruans canonem, quatuor tantummodo Euangelia se nosse sic testatur: Vt quidem ex traditione didici de quatuor Euangelij, sola ea sunt certa auctoritatis, & irrefragabilia in Ecclesia Dei, qui est sub celo. Primum scriptum est, ab olim publicano, postea vero Apostolo Iesu Christi, Mattheo, secundum à Marco, tertium secundum Lucam: his accessit, id quod secundum Ioannem est, &c. Idem in libro quinto Enarrationum in Ioannis Euangelium, vt EUSEBIVS CÆSARIENSIS refert lib. 6. Ecclesiasticæ historiæ, cap. 25. & post longo intervallo temporis NICERHORSVS CALIXTVS lib. 5. Ecclesiasticæ historiæ, cap. 16. Qui etiam Nicephorus libro 2. cap. 45. eadem quatuor Euangelia longo sermone tractu confirmat hoc, & fecit antea EPIDIANVS CYPRI libro 2. contra hæreses, hæresi, si, cui titulus est, Contra heresim que non incipit Euangelium Ioannis, & Apocalyp. sim, quam demerunt & Brutorum a, pellauerunt, &c. Et AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro primo, De consensu Euangelistarum, capite 2. Quatuor (inquit) sunt Euangeliste in toto terrarum orbis notissimi. Et ob hoc sortasse quatuor, quoniam sum quatuor partes orbis terre, per cuius vniuersitatem, Christi Ecclesiam dilatare ipse sui numeris sacramento quodammodo declarant, &c. Hinc & VIGILIIVS I. epistola ad Valentianum Episcopum Scythiæ, que lecta est collatione septima Concilij generali quinti: Eternitatem tuam credimus non latere, inimicos sancti Christianæ hoc semper seculari & reprobata multos astutia, ut Euangelistas quatuor, contraria sibi, quod absit, dixisse monstrarent, quibus à sanctis Patribus per Euangeliorum concordia libros, est celestis Sapiencia contradictum. Hoc ex Augustino, præfatio libro collige capite 35. per totum. Hoc etiam grauitè demonstrat SYMON DV CORROY Cælestinus, quondam mihi qua præstabat, charitatis vinculo coniunctissimus, in Pandectæ legis Enagelicæ, quam & nos postea figuris, Prophetis, testimonijs sacre Scripture, & Sybilinis Oraculis, atq; sufficientibus contra hæreticos annotationibus decorauimus, eiq; adhuc viuæ, vt vnico no-

Euangelij Lucæ hæretici solum admittent.

Tertullianus Carthaginensis, Euangelij auctores Apostoli.

Origenes Adamantius.

Vide extraditione didici de quatuor Euangelij, sola ea sunt certa auctoritatis, & irrefragabilia in Ecclesia Dei, qui est sub celo.

Eusebius Cæsariensis.

Nicephorus Callistus.

Epiphanius Cypri.

Augustinus Hipponensis.

Vigilius I.

Euangelistas non distina scripsit.

Symon du Corroy Cælestinus, quondam mihi qua præstabat, charitatis vinculo coniunctissimus, in Pandectæ legis Enagelicæ, quam & nos postea figuris, Prophetis, testimonijs sacre Scripture, & Sybilinis Oraculis, atq; sufficientibus contra hæreticos annotationibus decorauimus, eiq; adhuc viuæ, vt vnico no-

stro splendori dedicauimus. Vide etiam Libri Canonici.

EVC HARISTIA.

Eucharistia, hoc est, realis existentia corporis & sanguinis Christi in sacrificio Missae assertio, deque eius institutione. Arduum est, o Lector, quod nunc proponimus opus, quod & innumerabiles penè attentarunt, sed quia iam semel cepimus, non est æquum, ut hic subsistamus, sed solito ordine, etiam probare decreuimus, ab initio nascentis Ecclesiae, fidem fuisse eandem quam recipimus, de reali existentia corporis & sanguinis Christi in sacrificio Eucharistiae. Verum cito, quo hoc iam ex parte praestitimus, in dictione. Communio, & etiam infra, sicut se loco & opportunitate probandum offerret in vocabulo, Missa, ne forsan quod minus hic diceretur, nos siluisse, vel latuisse putes: sed & innumeris iam in locis passim de Eucharistia mentionem fecimus, & infra in singulis distinctionibus huius vocabuli, semper dum probatur propositio, etiam veritas confirmatur. Itaque in omnibus his locis oculos tuos pasce. Procedemus autem quanta poterit fieri breuitate, per ordinem, incipientes à primis Ecclesiae Patribus, usque ad illa tempora, & ultra: in quibus Hæretici calumniantur adulteratum fuisse Euangelium. Hoc praestitit copiosissimè quidam Ioannes Garetius Louaniensis, sed omnia simul inseruit, & communionis, & Eucharistiae realem existentiam, & Missam: nos verò quia singula singulis vocabulis reddidimus, nunc quod forsan ipse, nec suo libro inseruit, hic subnectemus, ut viderimus nostro commodum propositio: & primo quidem relinquemus auctoritates Euangelij & Epistolarum Apostolicarum, atque veteris Testamenti figuras, & Prophetias, quia hoc praestitimus iam in nostro opere Pandectæ legis Euangelicæ libro tertio, capite quarto, ubi plura quam sexaginta figuris, nec minus quam octoginta Prophetiis, & multis auctoritatibus probauimus Eucharistiae sacramentum. Hoc etiam fideliter collegit postea vnus ex nostris, mihi charissimus Stephanus Quadratus Cœlestinus in libro Concordantiarum, cuius alias meminimus, quem ex varijs auctoribus contextum descripsit & ordinauit. Incipiemus ergo à primarijs Ecclesiae Catholicae Patribus, inter quos, post Apostolos, Apostolorum constitutiones recensent. CLEMENS PRIMVS mihi occurrit: nam Andreae Apostoli Missam, & Iacobi, atque aliorum veterum, in vocabulo Missa, profereamus, ubi sic IACOBVS in Missa sua, seu Liturgia ait: Rogamus ut Spiritus sanctus adueniens, sancta, bona atque gloriosa eius presentia sanctificet & faciat, hunc quidem panem, corpus sancti Christi tui, & calicem hunc, preciosum sanguinem Christi tui, &c. Simile quidem Andreas ad egeam, se testatus est quotidie sacrificare. Verum ut hos omittamus, sic de Eucharistia Clemens praedictus loquitur libro sexto, capite vigesimo tertio Constitutionum Apostolicarum: Pro sacrificio (ait) cruento, rationale & incruentum ac mysticum sacrificium instituit, quod in mortem Domini, per symbola corporis & sanguinis sui celebratur. Idem Iustus libro octavo, capite decimo septimo, ut dicemus infra. Missa ritus & cere-

Authoris opus in 4. Euangelia

Clemens 1.

Iacobi & Andreae Apostolorum testimonium.

monia, &c. Et de reservatione Eucharistiae loquitur Epistola secunda, ad Iacobum fratrem Domini, ut dicemus infra, Eucharistiae assertio. Denique MARTIALIS APOSTOLVS epistola ad Burdegalenses, ca. itertio: Sacrificium (ait) Deo creatori offertur in ara, non homini, neque Angelo, Nec solum in ara sanctificata, sed ubique offertur Deo oblatio munda, sicut testatus est, cuius corpus & sanguinem in vitam æternam offerimus, dicentes: Spiritus est Deus, & eos qui adorant in spiritu & veritate oportet adorare. Ipse corpus habens & immaculatum, & sine peccato, quia conceptus est de Spiritu sancto, natus ex Maria virgine, in ara crucis ipsum permixtum immolari. Quod autem Iudei per inuidiam immolauerunt, putantes se nomen eius a terra abolere, nos causa salutis nostrae in ara sanctificata proponimus, scientes hoc solo remedio nobis vitam praestandam, & mortem effugandam: hoc enim ipse Dominus noster iussit nos agere in sui commemorationem, &c. ABDIAS BABYLONIVS libro quinto Certaminis Apostolici: Ioannes sic duobus adolescentibus, quibus gemmas restituit, dixit: Ecclesiae ianua, & fons sanctificationis, & remissio peccatorum, & participatio altaris, & esca corporis, & potus sanguinis Christi, & Chrismatum unctio, & gratia largitio, & visitatio Domini, & indulgentia peccati, haec omnia absque persone acceptione aequalis est dispensatio conditoris. Idem libro sexto Certaminis Apostolici, Apostolos memorat protestationem, & communionem fecisse in cœtu sacerdotum & populi Ierusalem, quia aliter non possent saluari, nisi per Sancti Spiritus gratiam trinae inuocationis, dilui Baptismate properarent, & Eucharistiam Christi Domini sumerent, cui soli, de his, quae docuit credere deberent, ut sic æternam salutem consequi mererentur. Idem libro nono, Apostolos Eucharistiam diuisisse, & fidelibus administrasse comprobat. Completa (ait) benedictione sumpsit sacramentum, (scilicet Thomas Apostolus) & gratias egit Domino, dicens: Sit nobis hoc sacramentum tuum Domine Iesu ad vitam, sit ad remissionem peccatorum. Et subdit: Haec ubi finit, Eucharistiam diuisit his, Et ait: Fiat nobis haec Eucharistia ad vitam, & viscera misericordiae, & gratiam salutis, sanitateque animarum nostrarum. Respondentibus autem illis, Amen, audita est vox dicens etiam, Amen. Idem libro septimo, ubi & ieiunos debere Eucharistiam accipere docuit Matthæus, ut infra dicemus Eucharistiam ieiunus accipiat, &c. Meminit & sacrosanctæ Eucharistiae DIONYSIVS AREOPAGITA in diuersis locis, ut iam supra in dictione, Communio, ostendimus, & infra in dictione Missa, ubi praescribitur, qui antiquitus obseruabatur in celebranda Missa, & communicando populo, sed & Eucharistiam iuste asseruari docet, in remedium infirmorum & indigentium, ut infra dicemus Eucharistiae assertionem, &c. Sic autem loquitur, libro Ecclesiasticae Hierarchiae, capite secundo: In fine (inquit) omnium Pontificum, perfectum ad *sacratissimam Eucharistiam vocat, atque consummantium illi sacramentorum communionem Deificam tradit. (Vide Communio.) tum capite tertio: Neque enim (ait) ferme fas est sacerdotalis muneris mysterium aliquod peragi, nisi diuinum illud Eucharistiae, augustissimumque sacramentum compleat. Vide infra, Missa. Et IGNATIUS MARTYR epistola ad Philadelphenses. Ego confido de vobis in Domino, quod nihil aliud sumpsiatis

Martialis Apostolus.

Abdias Babylonius.

Dionysius Areopagita.

* Sacratissimam Eucharistiam & diuinam & Augustissimam nominat & Caluiniste quomodo.

Ignatius Martyr.

Propterea

Hæc non habet Garetius nec quæ præmissus ex Abdias nec multa quæ sequuntur.

O viri sanctissimi & sacri desiderium.

Theodoretus Cyrensis.

Iulianus Martyr. Nec hoc Garetius.

Malach. 1.

Propterea & audacter vestre charitati Deo digno scribo, vos admonens, vna fide, vna predicatione. & vna Eucharistia, vitamini. Vna est enim caro Domini Iesu, vnus eius sanguis, qui pro nobis effusus est, vnus item panis omnibus contractus est, & vnam poculum vniuersis distributum est, vnum est altare toti Ecclesiae, &c. IDEM epistola ad Ephesios. Date (ait) operam ut crebrius conueniatis ad Eucharistiam, cum enim in idem assidue conuenitis, destruantur vires sathane. Et circa finem. Omnes in gratiam congregemini, in commune vnum panem frangentes, quod est medicamentum immortalitatis, antidotus ne moriamini, sed vniatis in Deo per Iesum Christum, purgatio malorum expultrix, &c. IDEM epistola ad Romanos: Non mihi placet (ait) cibus corruptionis, neque voluptates vite huius, panem Dei volo, panem caelestem, panem vite, qui est caro Christi filij Dei, qui natus est tandem de femine Davidis & Abrahae, & poculum volo sanguinem eius, quod est charitas incorruptibilis, & perennis vita. IDEM epistola ad Sminenses, ut etiam illum profert & in testimonium producit THEODORETUS CYRENSIS circa medium Dialogi tertij, quem vocant Imparabilem. Eucharistias & oblationes non admittunt, quod non constentur Eucharistiam esse carnem saluatoris nostri Iesu Christi, que pro peccatis nostris passus est, quam Pater sub benignitate suscipiuit. Denique de negligentijs quæ committuntur circa Eucharistiam PIVS PRIMVS statuit, ut allegat Gratianus De consecratione distinctione secunda, capite Si per negligentiam. Vide infra. Porro IVSTINVS MARTYR in Dialogo cum Triphone, Eucharistiae sacramentum defendit in veteri lege praesignatum per Similam, sic enim loquitur, alloquens Tryphonem & socios: Illud quoque scitis, solemnem duorum Hircorum oblationem ieiunij tempore, non alibi, quam Hierosolymis permixtum fieri, sicut nec simile que pro mundatis à lepra solet offerri, ex more figurate significans panem Eucharistiae, quem in memoriam passionis suae, purgantibus ab omni peccato animas hominum, Iesus Christus Dominus noster tradidit posteris, ut interim gratias agamus Deo, tum pro mundo propter hominem creato, cum ceteris que hoc continentur, tum pro redemptione, qua liberati sumus à peccatis, principibus ac potestatibus in vniuersum debellatis iuxta diuinum consilium. Quapropter de sacrificijs vestris que tunc offerbatis, sic loquitur Deus, per Malachiam: Non est mihi voluntas in vobis dicit Dominus, & munus non accipiam de manu vestra, ab ortu enim solis usque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus, vos autem polluitis istud, &c. Ceterum de sacrificio quod offertur in omni loco à nobis gentibus, id est, Eucharistia, tum pane, tum poculo, ibidem praedicit, dicens: non clarificare nomen eius quod vos profanatis. Et iterum, longè post sic loquitur: A nemine Deus vitlimas, nisi per sacerdotes suos accipit, unde certo constat, quod huius nominis sacrificia, que Iesus Christus tradidit, hoc est, Eucharistiam panis & poculi, vbiq; terrarum apud Christianos sunt, Deus accipiat & sibi gratus esse testetur: vestra vero, & à vestris sacerdotibus oblata recusat dicens: Vitlimas vestras non accipiam de manibus vestris, quoniam ab ortu Solis usque ad occasum clarum nomen meum in gentibus, vos autem profanastis illud, &c. Idem Iulianus Apologia secunda pro Christianis, formam tradidit qua veteres Eucharistiae sacramentum sumebant, ut reposuimus in vocabulo Com-

munio, quare ibidem. Porro IRENÆVS LVGDVNENSIS libro quarto contra hæreses Valentinianæ & similia, capite trigesimo secundo. Christus suis discipulis dans consilium, primitias Deo offerre ex suis creaturis (non quasi indignis, sed ut ipsi nec infructuosus nec ingrati sint) eum qui ex creatura panis est, accepit & gratias egit dicens: Hoc est meum corpus, & calicem similiter, qui est ex ea creatura que est secundum nos, suam sanguinem confessus est, & noui Testamenti nouam docuit oblationem, quam Ecclesia ab Apostolis accipiens in vniuerso mundo offert Deo, ei qui alimenta nobis praestat, primitias suorum munerum in nouo Testamento, de quo in duodecim prophetis praesignificauit, non est mihi voluntas in vobis, &c. Idem capite trigesimo quarto, multa de sacrificio & eius oblatione disputat, tum ad calcem sic loquitur: * Quomodo (ait) dicunt carnem in corruptionem deuenire, & non percipere vitam, que à corpore Domini & sanguine alitur? Ergo, aut sententiam mutant, aut abstinentiam offerendo que praedicta sunt. Nostra autem confirmans est sententia Eucharistiae, & Eucharistia rursus confirmat sententiam nostram. Offerimus enim ei que sunt eius, congruenter communicationem & unitatem offerendo que praedicta sunt. * Quomodo enim, qui est à terra, panis percipiens uocationem Dei, iam non communis panis est, sed Eucharistia ex duobus rebus constans, terrena & caelesti. Sic & corpora nostra percipientia Eucharistiam, iam non sunt corruptibilia, spem resurrectionis habentia. Offerimus autem ei non quasi indigni, sed gratias agentes donationi eius, & sanctificantes creaturam. Et iterum idem libro quinto in initio: Pater autem omnimodo (ait) qui vniuersam dispositionem Dei contemnit, & carnis salutem negant, & regenerationem eius spernunt, dicentes, non eam capacem esse incorruptibilitatis. Sic autem, secundum hoc videlicet, nec Dominus sanguine suo redemit nos, nec calice Eucharistiae communicatio sanguinis eius, neque panis quem frangimus communicatio corporis eius est. Sanguis enim non est, nisi à venis & carnibus, & reliqua que est secundum hominem substantia, qua verè factum verbum Dei sanguine suo redemit nos quem admodum & Apostolus ait: in quo habemus redemptionem per sanguinem eius, & remissionem peccatorum. Et quoniam membra eius sumus, & per creaturam nutrimur. Creaturam autem ipse nobis praestat, Solem suum oriri faciens, & plens quemadmodum vult) eum calicem qui est creatura, suum corpus confirmat, ex quo nostra auget corpora. Quando ergo & mixtus calice & factus panis percipit verbum Dei, sit Eucharistia sanguinis, & corporis Christi, ex quibus augetur & consistit carnis nostra substantia: Quomodo carne negant capacem esse donationis Dei, qui est vita æterna, que sanguine & corpore Christi nutritur, & membrum eius, quemadmodum & Apostolus ait in ea que est ad Ephesios Epistola: Quoniam membra sumus corporis eius, & de carne eius & de ossibus eius, non de spirituali aliquo & inuisibili homine dicens hæc, (Spiritus enim neque ossa neque carnes habet) sed de ea dispositione que est secundum hominem, que ex carnibus & nervis & ossibus consistit, qua de calice qui est sanguis eius nutritur, & de pane qui est corpus eius augetur, &c. Porro & Eucharistia sic TERVTILLIANVS CARTHAGINENSIS meminit libro de Prescriptione aduersus Hæreticos. Legem (ait) & Prophetas cum Euangelicis & Apostolicis literis miscet, & inde portat silem eam,

Irenæus Lugdunensis. Nec hoc Garetius.

Malach. 1.

Vide si non peritigat Caluinista.

Transubstantiatio. Quid manifestius à Caluine.

Ita cerè ut Eucharistia sacrificium in altari antiquitus vix hoc, probarent patres Christum verè carnè habuisse, vide ergo quod recidit Caluinista.

Ephes. 3.

Lucæ 24.

Terullianus Carthagenis.

Jeremias 13.

aqua signat, sancto Spiritu vestit, Eucharistia pascat, & paulo post oblationem panis nominat. Idem libro contra Iudæos, capite 8. Christus (inquit) panem corpus suum appellavit, cuius retro corpus in panem propheta nuntiavit. Venite (ait) mittamus in panem eius lignum, &c. Idem libro 4. contra Marcionem ad calcem, dum de Moisaicæ legis abolitione differit, & Christum verè incarnatum contra Marcionis deliramenta defendit, vbi ad institutionem sacramenti Paschalis descendit, sic loquitur: *Concupiscentia concupivi hoc edere vobiscum antequam pariter. Professus itaque (ait) se concupiscentiam concupisse edere Pascha ut suum (indignum enim ut quid alienum concupisceret Deus) acceptum panem & distributum discipulis, corpus suum illum fecit: hoc est corpus meum dicendo, id est, figuram autem non fuisse, nisi veritatis esset corpus. Caterum vacua res, quod est phantasma, figuram capere non posset. Aut si propterea panem corpus sibi finxit, quia corporis carebat veritate, ergo debuit panem tradere pro nobis: & faciebat ad vanitatem Marcionis, ut panis crucifigeretur. Cur autem panem corpus suum appellat, & non magis peponem, quem Marcion cordis loco habuit, non intelligens veterem fuisse istam figuram corporis Christi, dicentis per Ieremiam, *Adversum me cogitaverunt cogitatum dicentes: Venite corruiciamus lignum in pane eius, scilicet crucem in corpore eius? Itaque illuminator antiquitatum quid tunc voluerit significasse panem, satis declaravit, corpus suum vocans panem, sic & in calicis mentione testamentum constituens sanguine suo obsignatum, substantiam corporis confirmavit, nullus enim corporis sanguis potest esse nisi carnis: nam & si qua corporis qualitas non carnea opponetur nobis, certè sanguinem nisi carnea non habebit. Ita consistit probatio corporis de testimonio carnis, probatio carnis de testimonio sanguinis, &c. Tertullianum videtur exponere LACTANTIUS FIRMIANVS libro 4. capite 18. Nam corpus Christi ideo scribit panem à Ieremia appellatum, quia ipse est (ait) cibus & vita hominum, qui credunt in carnem quam portavit. Panem quoque vocat Eucharistiam VARADANTVS MONACHVS epistola ad Leonem Imperatorem cum illud Ista interpretatur, ut infra dicemus. Sumens Angelus carbonem ignis, &c. Porro vt in margine monimus, hic legendus est peruerfus author ille PASCASIVS, opusculo de corpore & sanguine Domini, sententia 4. capite 12. vbi sic orditur: *Quod in veritate corpus & sanguis fiat consecratione mysterij, &c. Vbi etiam cur corpus Christo sit figura & veritas interpretatur. Porro resumendus est ordo quem præterieram. Idem quippè TERTULLIANVS eodem libro contra Marcionem 4. & libro de resurrectione carnis, sic veritatem Eucharistia defendit, vbi etiam dicit: *Ita caro (ait) corpore & sanguine Christi vestitur, ut & anima de Deo saginetur. Idem libro de Pudicitia, loquens de filio prodigo morali: Prodigus (ait) filius longè à Domino moribus factus, inter errores & illecebras & libidines seculi, vbi fame veritatis compulsius tradidit se principi huius aui, ille enim profecit porcis, in familiare id demonum pecus pascere, vbi nec illi compos esset vitalis esca simique alios videt in opere diuino abundantes pane celesti, recordatur Patris Dei, satisfacto redit, vestem pristinam recipit, statum, scilicet, eum quem Adam transgressus amiserat. Annulum quoque accepit tunc pristinum quo fidei passionem interrogatus obsequat, atque ita exinde opumitate Domini corporis vefci-****

Quomodo corpus Christi dicitur figura deest Paschalis, libro de veritate corporis Christi (vt alibi dicitur) cap. 11. sententia 4.

Hoc est quod superiore pag. annotavi quia Prisci ex veritate presentie corporis Christi in Eucharistia contra hæreticos defendebant veram carnem habuisse. Lactantius Firmianus. Varadantus Monachus.

Esai. 7. Ecclesiast. 29. Paschalis.

Tertullianus.

tur, Eucharistia scilicet, &c. Iterum idem Eucharistia meminit, libro De oratione, in fine, dum de stationibus loquitur: *Dei otium (ait) obsequium Deo Eucharistia refoluit, an magis Deo obligat. Porro HYPPOLITVS MARTYR* libro seu oratione de Antichristo (cuius & Theodoros Cyrensis Dialogo 3. impatibili meminit) dicit quod dum aduenerit Antichristus: *Ecclesiarum (inquit) ades sacra, iugury instar erunt, preciosumq; corpus & sanguis Christi non exstabit in illis diebus, iurgia cessabit & extinguetur, &c. Et paulò post: Dicit Christus ad Pontifices, Venite Pontifices, qui parè mihi sacrificium die nocteque obtulistis, ac preciosum corpus & sanguinem meum immolastis quotidie, &c. Porro iam in superioribus, vbi de Episcoporum dignitate egimus, vel de clericis non iudicandis, Eucharistia mentio facta, ex diuersis & antiquissimis decretis Patrum, itaque illos omittentes profequamur quod cepimus: ORIGENVS ADAMANTIVS ad calcem homilia 13. in Leuiticum. Simili modo tibi lex ista (ait) proponitur, ut cum acciperis panem mysticum, in loco mundo, manducas eum, hoc est, ne in anima contaminata. (vide superius Communicate cum quanta decet discussio) & peccatis polluta Domini corporis sacramenta percipias: quicumque enim manducauerit panem & biberit calicem Domini indignè reus erit, &c. Sancta enim sanctorum sumi. Vides quomodo non dixit sancta tantummodo, sed sancta sanctorum: vt si diceret, cibus iste sanctus non est communis omnium, nec cuiuscunque indigni, sed sanctorum, &c. Idem homilia 35. in Mattheum pulchrè institutionem huius sacramenti profequitur, & libro 8. aduersus Celsum. Celsus (ait) vt Dei ignarus, gratias demonibus reddat, nos verò conditori omnium Deo gratias agentes, & pro collatis in nos eius beneficijs actis gratis, oblatis panibus vescimur, qui vtiq; per precem efficiuntur corpus sanctum, & sanctificans eos, qui sano proposito & mente ipso videntur. Porro CLEMENS ALEXANDRINVS Panteni magni auditor, libro 4. Stromatum, circa finem: *Melchisedech (ait) rex Salem Sacerdos Dei altissimi, vinum & panem sanctificatum dedit nutrimentum, in typum Eucharistia, &c. Eandem figuram refert CYPRIANVS CARTHAGINENSIS* libro secundo Epistolarum, epistola 3. ad Cæciliam. In sacerdotem (inquit) *Melchisedech sacrificij Domini sacramentum, prefiguratum videmus. Et infra: Quis magis sacerdos Dei summi, quam Dominus noster Iesus Christus, qui sacrificium Deo Patri obtulit, & obtulit hoc quidem, quod Melchisedech obtulerat, id est, panem & vinum suum, scilicet corpus & sanguinem. Et infra: Vt ergo in Genesi per Melchisedech sacerdotem benedictio circa Abraham posita rite celebrari, præcedit ante imago sacrificij, in pane & vino scilicet constituta: Quam rem persciens & implens Dominus, panem & calicem mixtum vino obtulit, & qui est plenitudo, veritatem prefiguratae imaginis adimpleuit. Sed & per Salomonem, Spiritus sanctus typum Domini sacrificij præmonstrat immolata hostia, panis & vini, sed & altaris & Apostolorum faciens mentionem. Sapientia (inquit) edificauit sibi domum & subdidit columnas septem, mactauit suas hostias, miscuit in cratere vinum suum, & parauit mensam suam, & misit seruos suos, conuocans cum excelsa predicatione ad craterem dicens: Qui est indigens declinet ad me, & indigentibus sensu dixit. Venite & edite meis panibus, & bibite vinum quod miscui vobis. Vinum mixtum declarat, id est, calicem Domini**

Hypolytus Martyr & Episcopus.

Non tibi nunc videtur Antichristus in Caluino regnare?

Origines Adamantius.

Non hoc Garctius.

Leuitic. 22.

Clemens Alexandrinus cuius meminit Garctius.

Cyprianus Carthagenus.

Nec hoc Garctius, nec multa que sequuntur quia quod, ille postuenos cum aliud inuenimus non reum iudicamus repetere.

Proverb. 9.

aqua

Aqua miscetur vino in sacramento Eucharistia vide infra in speciali annotatione vo cabulo Misa.

Dionysius Alexandrinus. Nec ista Garctius.

Sanctum alimentum.

Arnobius presbyter.

Concilium Nicenense I. sub Syluestro.

Cutherberthus Constans Episcopus Anglicanus. Aduerte quia sepius ex patris scriptis probauimus, Nicenense concilium plures editisse rationes quæ nunc reperiantur: Ideo & hic non ab te elusum esse concilij esse scire. Eusebius Cesaricus nō hoc Gratianus.

Genes. 49.

agua & vino mixtum prophetica voce denunciat, vt apparet in passione Dominica id esse gestum, quod fuerat ante predictum, &c. Per totam illam epistolam nihil aliud tractat, quæ de veritate corporis Christi in sacramento Eucharistia, quæ satis proluxa est: lege si vacat. Idem & Eucharistia meminit libro I epistola 2. & libro 4. epistola 6. & sermone I de lapsis, vt in vocabulo, & Communione, citauimus. Lege eundem sermone, De cena Domini, vbi mirè sensuales animos Caluinistarum perstringit: verum quia sermo est valde proluxus, & in manibus omnibus vocatur, hic nihil indagemus, quia constat omnibus, quantum ibi sit veritatis Eucharistia testimonium. Sed vt ad alia procedamus. DIONYSIVS ALEXANDRINVS Episcopus, epistola ad Fabianum, vt Eusebius libro 7. recenset, cap. 7. & 8. & Nicephorus lib. 6. cap. 9. dicit sacramento Eucharistia, partem posse purgari quadam, qui hæreticorum Baptismate ablutus fuerat. Mensa (inquit ad calcem) assistens, manus ad exceptionem sancti alimenti porrexit, & id suscepit. Corporisque & sanguinis Domini nostri Iesu Christi, satis longo tempore particeps fuit, &c. Meminit & ARNOBIUS PRESBYTER Eucharistia in Psalmum 4. dum illud exponit, A fructu frumenti vini & olei multiplicati sunt. Accipimus (ait) frumentum in corpore, vinum in sanguine, oleum in Chrismate. Idem in Psalmum 110. dum illud exponit, Misericors & miserator Dominus, efcam dedit timentibus se. Quando hoc dixit, misericors & miserator Dominus. Tunc sine dubio, quando efcam dedit corporis sui timentibus se, &c. Et Concilium NICENVM I. sub Constantino magno, cui interfuerunt Patres 318. toto orbe nominatum & decatum, sic statuit, vt CUTHBERTVS Episcopus Angliæ allegat, lib. 1. de de veritate corporis & sanguinis Domini. Iterum etiam hic in diuina mensa (ait Concilium predictum) ne humiliter intenti sumus, ad propositum panem & poculum, sed attolentes mentem, sicut intelligamus situm in sacra illa mensa agnum illum Dei tollentem peccata mundi, in cruce a sacerdotibus immolatum: & preciosum ipsius corpus & sanguinem nos vere iumentis, credere hæc esse nostre resurrectionis symbola, propter hoc enim neque multum accipimus, sed parum, vt sciamus quod non satietati, sed satisfactione sumimus. Hinc EUSEBIUS CÆSARIENSIS qui huic Concilio interfuit libro 8. Demonstrationis Euangelicæ, Demonstratione 1. ad calcem, exponens illud: Lauabit in vino stollam suam, & in sanguine vuae pallium suum, &c. Rursus tanquam in arcanis (ait) posita noui testamenti mysteria comprehendere arbitror, latiniam videlicet mystici illius vini, quod suis ipse discipulis porrexit, Saluator cum dixit, Accipite, bibite, hic est meus sanguis, qui pro vobis funditur in remissionem peccatorum, hoc facite in meam commemorationem. Siquidem illud Gratiosi oculi eius à vino, & albi dentes eius vt lac, splendorem puritatemque mystici illius alimenti mihi significare videtur. Rursus enim ipse dispensationis diuine notas suis discipulis tradidit, dum hortatur, vt ipsi ipsius corporis imaginem representent. Cum enim non am-

plius cruenta sacrificia, neque ea que apud Mosem in lege diuersorum animalium mactationibus sancita erant, grata esset habiturus, sed vt pane corporis sui nota videretur institutus, merito splendorem ad puritatem illius alimenti significauit, cum dixit, & albi dentes eius vt lac, &c. Idem libro 1. Demonstrationis Euangelicæ, cap. 10. circa medium. Merito sanè quando illius memoriam, corporisque eiusdem & sanguinis recordationem quotidie celebrant, & ad longè præstantius & sacrificium & munus assumpti sunt, quam illud antiquis fuerit. Et paulò infra: Cum ergo huius sacrificij memoriam signis quibusdam in mensa celebrandam, corporisque item illius, salutarisque sanguinis, vt noui Testamenti institutum habet accepimus, rursus à propheta David instrimur addicendum: *Parasti in conspectu meo mensam, &c. Lege totum caput, quia hoc sacrificium Eucharistia summopere commendat. Et ATHANASIVS ALEXANDRINVS* libro De varijs questionibus, quæst. 2. *Stata festiuitatem temporum ingruunt (ait) vt illuminationem quam natiuitatem Christi, & Epiphania quam trium Regum appellamus diem. Communionem denique quam sanctissimi corporis & sanguinis Christi sumpcionem aut vt alij non pauci transitum sine Pascha vocant, satis compertum habet, singulari tam gaudio tum letitia quod Spiritum sanctum cum Baptismate accepit. Idem oratione De fide: *Corpus est ergo, cui dicit, Sede à dextris meis, cuius etiam sui inimicus diabolus cum malis potestatibus, & Indai, & Greci, per quod corpus, Pontifex, & Apostolus, & fuit, & dicitur est, per id quod nobis tradidit mysterium, dicens: hoc est corpus meum, quod pro vobis frangitur, & sanguis noui testamenti, non veteris, qui pro vobis effunditur. Diuinitas enim neque corpus habet neq; sanguinem, sed homo quem ex Maria portauit, &c. HILARIVS PICTAVIENSIS* libro 8. De Trinitate, quem & allegat Ioannes Albinus Archidiaconus Tholosanus libro 3. De sacramento altaris, cap. 2. *Eos (ait) qui nunc inter Patrem & Filium voluntatis ingerit vitialem, interrogo, utrum per naturam veritatem hodie Christus in nobis sit, an per concordiam voluntatis. Si enim verè verbum caro factum est, & nos verè verbum carnem cibo Dominico sumimus, quomodo non naturaliter manere in nobis existimandum est, qui & naturam carnis nostre iam inseparabilem sibi homo natus assumpsit, & naturam carnis sue ad naturam eternitatis sui sacramentum nobis communicans carnis admiscuit? Ita enim omnes unum sumus, quia & in Christo Pater est, & Christus in nobis est. Quisquis ergo naturaliter Patrem in Christo negabit, neget prius non naturaliter, vel se in Christo, vel Christum sibi inesse, quia in Christo Pater, & Christo in nobis, unum in his esse nos faciunt. Si verè igitur carnem corporis nostri Christum assumpsit, & verè homo ille qui ex Maria natus fuit, Christus est, nõque verè sub mysterio carnis corporis sui sumimus, & per hoc unum erimus, quia Pater in eo est, & ille in nobis. De naturali enim in nobis Christi veritate, que dicimus nisi ab eo discimus, stulte atque impie dicimus. Ipse enim ait, Caro mea verè est esca, & sanguis meus verè est potus, qui edit carnem meam, & bibit sanguinem meum, in me manet, & ego in eo. * De veritate carnis & sanguinis, non relictus est ambigendi locus, nunc enim & ipsius Domini professione & fide nostra verè caro est, & verè sanguis est. Et hæc accepta atque hausta id efficiunt, vt & nos in Christo, & Christus in nobis sit. Lege reliquum quia idem confirmat OPTAVS MILEVITANVS postquam narrauit Libro secundo**

Athanasius Alexandrinus.

Tempore Athanasij in die festo Pasche fides Eucharistia communicebant vide supra Communitio.

Hilarius Pictauiensis.

In Eucharistia verè verbum carnem factum sumimus.

Ioan. 6.

Vide quam certa erit fides corporis Christi si realis in Eucharistia factio.

Optatus Milevitanus.

contra

tionem aperuit. Cum ergo illa sacram Eucharistiam sumpsisset more ceterorum, sed non eadem fide, inclinata in modum orantis sacrosanctum corpus occupavit, & alium panem commune porrigit ancilla, manducare & ori apponere volens, subito in durissimum lapideum conuersum, dum dentibus atterere conaretur, perferens. Quod cernens beato Chrysostomo iam sine fictione conuersa indicauit miraculum, & uenia delicti obtenta, lapis ad fidem miraculi inter Ecclesie donaria asseruatus est, &c. Porro eodem Nicephoro testante libro 13. cap. 19. Eucharistiam asseruauit in loco sacratione Chrysostomus. Vide infra, Eucharistiae asseruatio, &c. Porro Eusebius Emisensis vs homilia 5. in sanctum Pascha: Christus (ait) materiam de nostra mortalitate suscepit, ut de suo, immortalitate collata, mori posset uita pro mortuis. Et ideo, quia corpus assumptum ablaturus erat ex oculis nostris & syderibus illaturus, necessarium erat ut nobis in hac die sacramentum corporis & sanguinis sui consecraret, ut coleretur inquit per mysterium, quod semel ferrebat in precium. & quia quotidiana & indefessa curabat pro hominum salute redemptio, perpetua esset etiam redemptionis oblatio, & perennis illa uictima uiueret in memoria, & semper presens esset in gratia. Verè unica & perfecta hostia fide estimanda, non specie, nec exteriori censenda uisu, sed interiori affectu. Unde merito caelestis confirmat auctoritas, Quia caro mea uerè est cibus, & sanguis meus uerè est potus. Recedat ergo omne infidelitatis ambiguum, quandoquidem qui auctor est muneris, ipse etiam testis est ueritatis. Nam inuisibilis sacerdos, uisibiles creaturas in substantia corporis & sanguinis sui uerbo suo secreta potestate conuertit, ita dicens: Accipite & edite hoc est enim corpus meum, & sanctificationem reperita, accipite & bibite, hic est sanguis meus. Ergo sicut ad nutum precipientis Domini, repente ex nihilo subsisterunt excelsa caelorum, profunda fluctuum, uasta terrarum: pari potentia in spiritalibus sacramentis uerbi precipit uirtus, & seruit effectus. Lege residuum. Porro qui eodem tempore floruit CYRILLVS IEROSOLYMITANVS, cuius Ieronimus libro de uiris illustribus & scriptoribus Ecclesiasticis meminit, & Nicephorus Callistus, lib. 12. & Theodoretus Cyrensis Dialogo 4. impatibili, Catechesi Mystagoga 3. de Chrismate loquens: Ceterum (inquit) uide ne illud esse putes unguentum tantum. Quomodo enim panis Eucharistia post sancti Spiritus inuocationem, non amplius est panis communis, sed est corpus Christi: sic & sanctum hoc unguentum, non amplius est unguentum nudum, neque (si quis ita appellare malit) commune postquam iam consecratum est, sed est Christum Christi, quod aduentu Spiritus sancti per ipsius diuinitatem energiam habet, &c. Vide Christum superius. Tum idem Catechesi Mystagoga 4. sic oritur, exponens illud ad Corinthios: Ego enim accepi à Domino, &c. Haec (inquit) beati Pauli doctrina satis potest efficere uos certissimos de diuinis Mysterijs, quae uobis donata sunt, qui facti estis Christi corporis & sanguinis participes. Ille enim modo clamabat, quod nocte qua Dominus noster Iesus Christus uadebat, accepit panem & gratias agens fregit, & dedit discipulis suis dicens: Accipite manducate, hoc est corpus meum, & accipiens calicem agensque gratias dixit, Accipite bibite, hic est sanguis meus. Cum igitur Christus ipse sic assermet atque dicat de pane, hoc est corpus meum, quis deinceps audeat dubitare: ac eodem quoque confirmante, & dicente: hic est sanguis meus, quis, inquam, dubitet, & dicat non esse illius sanguinem? Aquam aliquando mutauit in uinum, quod

O ingens miraculi & stupendum.

Eusebius Emisensis huius non meminit Galetius, uixit autem anno Domini 350. sub Constantino & fratribus.

Ioannis 6.

Quid pertinet.

Cyrillus Ierosolymitanus huius nec meminit Galetius.

* Vbi es Caluine cur non audis.

1. Corint. 12.

Vide lege attende hęc recte Ioana. 2.

est sanguini propinquum, in Chana Galilee sola uoluntate, & non erit dignus cui credamus, quod uinum in sanguinem transmutasset? Si enim ad nuptias corporeas inuitatus stupendum miraculum operatus est. Et non multo magis corpus & sanguine suum filijs sponsi dedisse ipsum conseruauit? Quare omni cum certitudine, corpus & sanguinem Christi sumamus, nam sub specie panis datur tibi corpus, & sub specie uini datur sanguis, ut sumpto corpore & sanguine Christi, efficiaris & participes corporis & sanguinis, &c. Et ubi multas prophetias attulit & figuras, sic addit: Hoc pro certissimo scias, panem hunc qui uidetur à nobis non esse panem, etiam si gustus panem esse sentiat, sed esse corpus Christi. Et uinum, quod à nobis conspicitur, tamen si sensus gustus uinum esse uideatur, non tamen uinum, sed sanguinem esse Christi, &c. Lege oro reliquum. Hinc Hieronymus Stridonensis libro 3. Commentariorum in epistolam ad Galatas, capite quinto, Manifesta sunt opera carnis, &c. interpretans, ubi ad illud, Ebrietatis comestiones, &c. deuenit, ait: Aliqui me in eo libro quem de seruanda uirginitate conscripsi reprehendunt, quod dixerim adolescentulæ ita uinum debere fugere ut uenenum. Non me sententia pœnit. Opus quippe ibi magis uini, quam Dei creatura damnata est. & licentiam tulimus uirgini proprio calore ætatis feruemi, ne sub occasione parum bibendi, plus biberet, & periret. Alioquin sciebamus (ait) & in Christi sanguinem uinum consecrari, &c. Idem epistola ad Theophilum, aduersus Ioannem Hierosolymitanum, nōlongè ab initio, sic ait, &c. Si Munera nostra absque pace offerre non possumus, quanto magis & Christi corpus accipere? Qua conscientia ad Eucharistiam Christi accedam, & respondebo. Amen. cum de charitate dubitem porrigitur, &c. Idem in Dialogo contra Luciferianos, & Apologia pro libris contra Iouinianum, sapius Eucharistiae corporisque Christi meminit, dum uult ut qui ad illius sumptionem accedit, abstineat se ab uxoris complexu. Et in epistola ad Damasum de filio prodigo, qui incipit: Beatitudinis tuæ, &c. Uinum saginatus (ait) qui ad pœnitentia immolatur salutem, ipse Saluator est, cuius quotidie carne uesimur, cruore potamur, &c. Idem epistola ad Hadibiam de 12. quæstionibus, quæ sic oritur: Ignota uultu, fidei mihi ardore notissima, &c. quæst. 2. Nec Moyses (ait) dedit nobis panem uerum, sed Dominus Iesus, ipse conuina & conuiuium, ipse comedens & qui comeditur, illius bibimus sanguinem, & sine ipso potare non possumus, & quotidie in sacrificijs eius de genimine uitis uere, & uineæ Sorde, quæ interpretatur electa, rubentia musta calcamus. Porro quomodo idem sanctus doctor in extremis allatum sibi corpus Christi adorauerit, in sequentibus dicemus, ubi de Eucharistia infirmis ministranda agemus. Sed & coetaneus eius IOANNES CASSIANVS collatione uigesima tertia, capite uigesimo primo: Non ex eo debemus (Lege præcedentia si uacat) nos à Dominica (ait) communione suspendere, quia nos agnoscimus peccatores, sed ad eam magis ac magis est propter anima medicinam, & purificationem spiritus auidè festinandum. Verumtamen ea humilitate ac fide, ut indignos nos perceptione tantæ gratiæ indicantes, remedia potius nostris uulneribus expetamus. Alioquin nec anniuersaria quidem dignè presumenda communio (ut quidam faciunt) qui in monasterijs consistentes, ita sacramentorum caelestium dignitatem, & sanctificationem ac meritum mentuntur, ut estimet ea, non nisi sanctos atque im-

O mirum.

Hieronymus Stridonensis non hæc Galetius.

Matth. 5.

Nihil potest dici manifestius.

Ioannes Cassianus non hoc Galetius.

Ut oportet accedere ad sumptionem Eucharistiae.

macula

maculatos debere presumere, & non potius sanctos mundosque, nos sua participatione perficiant. Vide eundem collatione uigesima secunda, capite septimo, ubi eadem tractat AVGVSTINVS HIPPOCENSIS infinitis in locis huius sacramenti meminit, & specialiter libro tertio, de Trinitate, capite quarto: Corpus (ait) & sanguinem Christi dicimus illud quod ex fructibus terre acceptum, & prae mystica consecratum ritè sumimus ad salutem spiritualem, in memoriam pro nobis Dominicae passionis. Quod cum per manus hominum ad illam uisibilem speciem perducitur, non sanctificatur, ut sit tam magnum sacramentum, nisi operante inuisibiliter spiritu Dei, cum hac omnia quæ per corporales motus in illo opere sunt, Deus operetur. Idem ibidem capite decimo: Quis nouit hominum, sicut infantes non norunt, quod in altari ponitur, & peracta pietatis celebratione consumitur, unde uel quomodo consecratur, unde in usum religionis assumatur? Et si nunquam discant experimento uel suo, uel aliorum, & nunquam illam speciem rerum uideant, nisi inter celebrationem sacramentorum, cum offertur & datur, dicaturque illis auctoritate grauissima, cuius corpus & sanguis sit, nisi omnino in illa specie Dominum oculis apparuisse mortalium, & de latere tali percussio, liquorem illum omnino suscipere, &c. Idem libro de ciuitate Dei uigesimo primo, capite uigesimo quinto: Unus panis, unum corpus multi sumus. Qui ergo est in eius corporis unitate, id est, in Christiano compage membrorum, cuius corporis sacramentum fideles communicantes de altari sumere consueuerunt, ipse uerè dicendus est manducare corpus Christi, & bibere sanguinem Christi. Ac per hoc haeretici & Schismatici ab huius unitate corporis separati, possunt idem percipere sacramentum, sed non sibi uile, &c. Lege eundem in Psalmum nonagesimum octauum, & tractatu secundo, in Ioannem tractatu 25. 27. 30. & 31. & 51. & 61. & 62. & 84. In his omnibus locis de Eucharistiae ueritate disputat: Lege & libro De consuetudinibus Ecclesiae ad Ianuarium, epistola 118. Idem libro De Ecclesiasticis dogmatibus, capite 53. & allegatur à Gratiano, De consecratione distinctione secunda, capite Quotidie. Lege eundem, sermone secundo, De uerbis Domini, lege eundem epistola ad Bonifacium Episcopum, capite 23. Lege eundem libro De salutaribus documentis, capite 33. & alijs innumerabilibus in locis quos breuitatis causa pertranseo. Denique CYRILLVS ALEXANDRINVS cuius auctoritatem acceptam habent haeretici in Confessione Augustana V. & Concilio Alexandrino in Confessione Augustana V. & Concilio Alexandrino, quod celebravit ipse contra Nestorium, epistola quam ad eundem ipse cum Patribus congregatis secum, misit, quæ recitatur in Concilio III. generali, Ephesino 1. & est lecta etiam collatione sexta, generalis, quinta Synodi Constantinopolitanae II. sub Iustiniano Magno. Annunciantes sicut secundum carnem mortem unigeniti Filij Dei, (ait ad Nestorium Cyrillus & Concilio prædictum) id est, Iesu Christi, & Resurrectionem eius, & in caelos Ascensionem pariter consentientes, inuentam celebramus in Ecclesijs sacrificij seruiunt, sic etiam ad mysticas benedictiones accedimus, & sanctificamur, participes sancti corporis & preciosi sanguinis Christi omnium nostrum redemptoris effecti, non ut communem carnem percipientes (quod absit) ut nec uiri sanctificati & uerbo conuincti secundum dignitatem unitatem, aut sicut diuinam possidentis habitationem, sed ut uerè uiuificatricem, & ipsius uerbi propriam factam. Vita

Augustinus Hippocensis.

Hæc allegat Gratianus de consecrat. dist. 2. cap. Corpus.

Attendat Haereticus.

Cyrillus Alexandrinus.

Concilium Alexandrinum sub Cyrillo. Non hæc Galetius.

Vide auctoritatē huius epistolæ à duobus generalibus concilijs approbatam.

enim naturaliter ut Deus existens, quia propriae carni unius est, uiuificatricem eam esse professus est, & ideo quamuis dicat ad nos, Amen, amen, dico uobis, nisi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non tamen eam ut hominis unius ex nobis existimare debemus, (quomodo enim iuxta naturam suam uiuificatrix esse caro poterit hominis) sed ut uerè propriam eius factam, qui propter nos Filius hominis est factus & uocatus. Tum anathema eis infert qui contrarium docuerint ad calcem eiusdem epistolæ, anathemate quinto, & uidecimo. Idem circa finem expositionis Symboli Nicani, sic loquitur: Nisi manducaueritis carnem Filij hominis, biberitis eius sanguinem, non habebitis uitam in uobis. Uiuifica (ait) igitur sunt, sanctum corpus & sanguis Christi, corpus enim sicut dixi non est hominis cuiusdam, qui uita pariceps est, sed potius proprium uita secundum naturam, perspicuum autem quod unigeniti. Idem in declaratione anathematismi uidecimo, ad petitionem Ephesini Concilij, ubi dixerat, Si quis carnem Domini non conficitur uiuificam, & ipsius uerbi quod ex Deo Patre est, propriam, sed tanquam cuiuspiam alterius præter ipsum, &c. Sic interpretatur: Sanctum (ait) ac uiuificum inuentumque in Ecclesia celebratum sacrificium, non hominis alicuius nobis similis & communis, corpus consimiliter & præciosum sanguinem esse quod proponitur credentes, sed magis tanquam proprium uiuificantis uerbi corpus & sanguinem accipimus. Communis enim caro uiuificare non potest, & hoc ipse Saluator testificatur, dicens: Caro non prodest quicquam, sed spiritus est qui uiuificat. Quoniam enim uerbi facta est propria, ob eam causam intelligitur, & est uiuifica sicut Seruator dixit: Sicut misit me Pater uiuens, & ego uino propter Patrem, & qui manducat me, ille etiam uiuet propter me, &c. Idem iterum in refutatione reprehensionis Theodoretii Cyrensis in prædictum Anathematismum uidecimum: Proprium (inquit) corpus dicimus factum esse uerbi, & non hominis alicuius seorsum, &c. Lege & ad locum si uacat, quia eadem quæ superius loquitur. Porro idem libro quarto, in Euangelium Ioannis, capite 13. 14. 15. & 17. nihil aliud agit quam probare ueritatem corporis: similiter & libro duodecimo, capite trigesimo secundo. Idem epistola ad Calostrium Episcopum, Decebat (ait) cum nostris quodammodo uiri corporibus per sacram eius carnem, & preciosum sanguinem, quæ accipimus in benedictione uiuificatiua in pane & uino. Ne enim horremus carnem & sanguinem apostata sacris altaribus, condescendens Deus nostris fragilitatibus insuit oblatio uim uita, conuertens ea in ueritatem propriae carnis, ut corpus uita quasi quoddam semen uiuificantium inueniatur in nobis. EUTHYMIVS ZIGABONVS Monachus, capite sexagesimo quarto, in Euangelium Matthæi: Sicut uetus testamentum hostias & sanguinem habebat, ita sancti & nouum, corpus uidelicet & sanguinem Domini. Non dixit autem: Haec sunt signa corporis mei & sanguinis mei, sed, haec sunt corpus meum & sanguis meus. Oportet ergo non ad naturam eorum quæ proponuntur aspiciere, sed ad uirtutem eorum: quemadmodum enim supernaturaliter assumptam carnem dicitur, (si ita loqui liceat) ita & hæc ineffabiliter transmutat in ipsum uiuificum corpus suum, & in ipsum preciosum sanguinem suum & in gratiam ipsorum. Idem iterum eadem copiosius exponit in Euangelium Ioannis, capite nono, ubi illud capit. 6. exponit: Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad

Brgo anathema Caluiniſtis

Ioannis 6.

Transubſtantiatio.

Euthymius Zigabonus monachus.

O Caluine ecce quod impie doces iustissime à sancto patre.

Theodoretus Cyrensis.

manducandum. THEODORETUS CYRENSIS in capite duodecimo Exodi, exponens illud de Agno Paschali, quaestione vigesima quarta, vt nos cum Agnum Dominicum sacrificamus, cognosceremus ante descriptum fuisse typum. Hac autem uniuersa mysteriorum nostrorum sunt enigmata. Nam & nos unguimus agni nostri sanguine, non tantum limem, sed vtrumque postem, purgantes & sanctificantes exterius linguam & labra, &c. Idem Dialogo tertio, Impatibili, ad calcem, & Dialogo secundo, Inconfuso, sic loquitur Eranistes: Quid estimas donum altaris, quod per sacerdotis inuocationem offertur? Orthodoxus. Ego cibum & potum, vt ex sui natura est iudico. Eranistes. Sed quid facta sanctificatione reputas? Orthodoxus. Corpus & sanguinem Christi. Eranistes. Credisne quod etiam corporis & sanguinis Christi isthinc particeps reddaris? Orthodoxus. Credo, &c. LEO I. sermone sexto, De Ieiunio 7. Mensis, dicente Domino, Nisi manducaueritis carnem Filij hominis & biberitis eius sanguinem non habebitis vitam in vobis. Sic sacra mente communicare debetis, vt nihil prorsus de veritate corporis Christi & sanguinis ambigatis. Hoc enim ore sumitur quod fide creditur, & frustra ab illis Amen respondetur, a quibus contra id quod accipitur disputatur, &c. Idem epistola vigesima tertia, ad Constantinopolitanos. In quibus (ait) isti ignorantia tenebris, in quo alienus desidia torpore iacuerit, vt nec auditu discerent vel lectione cognoscerent, quod in Ecclesia Dei in omnium ore iam consonum est, vt nec ab infantium linguis veritas corporis & sanguinis Christi, inter communis sacramenta fidei taceatur: quia in illa mystica distributione spiritualis alimonie, hoc impartitur, hoc sumitur, vt accipientes virtutem caelestis cibi, in carnem ipsius, qui caro nostra factus est, transeamus, &c. FULGENTIVS RVSPENSIS libro secundo, ad Monimum. Quando autem congruentius (ait) quam ad consecrandum sacrificium corporis Christi, sancta Ecclesia (que corpus est Christi) Spiritu sancti deponat aduentum, &c. Idem ibidem: Haec edificatio spiritualis nunquam opportunus petitur, quam cum ab ipso Christi corpore (quod est Ecclesia) in sacramento panis & calicis, ipsum Christi corpus & sanguis offertur. Calix enim quem bibimus Communicatio sanguinis Christi est, & panis quem frangimus participatio corporis Domini est: Quoniam vnus panis & vnus corpus multi sumus, qui de vno pane & de vno calice participamus, &c. Hinc MAXENTIVS IOANNES author antiquissimus, libro secundo Dialogorum contra Nestorium, qui inferuntur ad calcem operum praefati Fulgentij, licet ille longè ante Fulgentium vixerit. Panis ille (ait) quem uniuersa Ecclesia in memoriam Domine passionis participat, corpus Christi est, &c. Et coeuius eius insignis ille, & nominatissimus VARADATVS MONACHVS epistola ad Leonem I. Imperatorem contra haereticos, tractans illud Esaiæ, Sumens Angelus carbonem ignis ab altari, & illud Ecclesiastici, Initium vitae hominis aqua & panis: Cur (ait) per ferrum, carbonem sustulit Seraphin, & Esaias dignus appropinquare non potuit? Dicimus ergo cum veritate monstrantes sicut in sanctis Scripturis de virga ferrea (est enim virga Christus, sicut scriptum est) in igne sit ignis, & non possunt digni carnis appropinquare ei, & non vni, sed per ferricis ferreas que similes ferro sunt, & dum per eas tenta fuerit virga ferrea (loquitur de humana carne quam diuinitas ignis induit) carnis digni non videntur. Sic datum est (ait) sanctis Sacerdotibus Dei tenere corpus san-

Leo I.

Fulgentius Episcopus Ruspenfis.

Maxentius Ioannes.

Varadatus monachus huius non meminit Galetius, Efa. 8. Recl. 29. Psal. 2.

ctum Filij Dei. (Haud dubium quin in altaris sacrificio & non videntur communicantes hominibus cibum aeternum, &c. Hinc & HILARIVS I. decreto quod allegat Gratianus De consecratione distinctione secunda, capite Vbi est pars. Vbi est pars corporis, est & totum. Eadem ratio est in corpore Domini, que in manna, quod in eius figura praecessit, de quo dicitur: Qui plus collegerat, non habuit amplius, neque qui minus parauerat, habuit minus. Non enim est quaminus visibilis in hoc estimanda misterio, sed vnus sacramenti spiritualis. Et Concilium generale VI. CONSTANTINOPOLITANVM III. canone centesimo primo, praecipit Eucharistiam sumpturis, vt manus in crucis formam figurent, & hoc modo obseruatur in canone a sacerdotibus laicis, vt suis locis dicitur, Missa. Porro NICEPHORVS CALLISTVS in multis hystoriae suae locis Eucharistiae sacra meminit, vt iam saepius demonstraui, & adhuc infra demonstraui, tam in Eucharistia infirmis deferenda quam & de eius asseratione. Porro idem libro quarto, hystoriae Ecclesiasticae, capite trigesimo nono, loquens de temporibus priscis (quando scilicet Polycarpus, Anicetus, Irenaeus & ceteri primi Ecclesiae fundatores, in viuis adhuc erant) narrat quomodo ad alendam concordiam inter se, Eucharistiae sacramentum consueti erant percipere. Tum idem libro primo, capite vigesimo octauo, De institutione eius loquens, dicit, quod cum post Apostolorum pedes ablutos, discubuisset, Christus mysterium tradidisse, sacrificium horrendorum simul & viuificorum nostrorum mysteriorum, pane fermentato, & vino ex vite expresso, eaque cum per gratiarum actionem & sanctificationem benedixisset discipulis dedisse, & cum verè corpus & sanguinem suum esse, quasi fide sua interposita, confirmasset, accipere & participare eos (illa quippe nulla re à diuina carne sua discrepantia) iussisse: atque id ad eundem modum in futurum deinceps fidelibus faciendum, ad sinceram euidentemque sui memoriam per manus tradidisse, &c. Idem libro decimo septimo, capite vigesimo quinto, narrat dignum omni acceptione miraculum, tempore Iustiniani Magni Imperatoris patratum, cuius & meminit EVAGRIVS EPIPHANIENSIS libro quarto hystoriae Ecclesiasticae, capite trigesimo sexto: * Anhimio (ait Nicephorus) Episcopali throno in vrbe imperiali deiecto, & Mena pro ipso ab Agathone Papa (vt iam nos saepius meminimus) electo atque consecrato, miraculum quoddam Constantinopoli dignum quod memoretur, accidit. Quod sane ita vt potero exponam: Consuetudo à multo tempore imperanti vrbi fuit, vt cum plusculum de partibus immaculati diuini corporis Domini & Dei & Seruatoris nostri Iesu Christi reliquum esset, sacerdotes pueros incorruptos, ex eis qui ad praecipitorem in ludum literarium eunt, accerserent qui ieiunij reliquias eas ederent: quod quidem mihi saepenumero cum puer admodum essem, & maxime à prima aetate in sacris adibus versari studio haberem, contigit. Tale quiddam sub Mena quoque Patriarcha euenit, tum pueris ad id delectis, puer quoque viri religione Iudaei, vitro conficiendo vitam tolerantis, aggregatus est. Pueris vbi diuinus vltra solium horum moratus domum venit, & causam tardioris reditus parentibus diligentius eam inquirentibus, quid scilicet cum alijs pueris in ade sacra diuinas partes edisset, renunciauit. Pater re noua audita, furore percitus fornacem vbi vitrum conformabat succendit, & puerum arreptum, in eum priuata flamma suffocata

Hilarius I.

Christus in qualibet Eucharistiae parte totus.

Nicephorus Callistus.

Attende sedulo ista. Non haec Galetius.

Hoc vt ab homine Grego dicitur accipere nā apud Latinos in azimo conficitur vt dicitur infra.

Obseruo relector digni fide attendemiraculum & diligenter memoria commendanda ad confessionem hereticorum qui Eucharistia sacramentū nullius esse vitruis nullius meriti mētionem. Euagrius Epiphaniensis.

Attende Epitheta, & morē antiquitus obseruatum.

Puer Iudaeus qui reliquias Eucharistiae percipere mirifice in igneo & candenti furuo saluus conseruatus.

canden

O Rupenda res

Simon Metaphrastes non haec Galetius.

Signa erat antequam preces dixisset consuetas, sed post illam consecrationem, corpus & sanguis fuit, ne hic ceres.

Cassiodorus Senator.

Quid aperitius

Remigius Rhenensis tamen legitur & Remigius Antiochenensis monachus vt docet Tritemius libro de vitis & scripturis Ecclesiasticis qui non meminit huius Remigij Rhenensis, tamen Galetius, & Ioannes Albinus ipsum se allegant tamē ambo antiquissimi sunt patres & fide dignissimi.

candemem coniecit, ob factum tale illius, quamuis filius sciens nihil admisset. Porro mater vbi puerum diuinus non comparerem quaesisset & non inuenisset, orbem omnem circumit per quam acerbe plorans atque lugens, & die tertio ad officinam mariti consistens ingenti planctum seipsum lanians, prolixiusque ingemiscens filium vocauit: atque ille materna voce agnita, responsum è furno reddidit. Tum mater ostio furni fracto cum miraculo maximo in medijs prunis puerum stantem vidit ita prorsus incolumem, vt ne capillum quidem flamma laeserat: Et vbi causam incolumitatis quaesuit, mulierem quandam illiusrem purpurea amictum stola, frequentius ad eum venisse, aquam sibi infudisse, & flammam ea appropinquatem extinxisse, cibum etiam cum esurisset prabuisse, dixit: Haec postquam Iustinianus cognouit, puerum cum matre diuino regenerationis lauacro adhibuit. Deoque dicitur. Patrem autem qui Christianorum sacra suscipere non sustinuit, veluti parricidam in sicum arborem perinde atque in crucem egit, &c. De his plura alia. Porro SIMEO N. METAPHRASTES non vno loco de Eucharistiae diuina perceptione meminit, in vitam, scilicet, Theophilus Lesbica, vt etiam infra memorabimus de Eucharistiae asseratione. Idem in vita Clementis Ancyran Episcopi: Apparuit ei (ait) media nocte diuina visio, nempe lux quaedam, & in media luce erat vir quidam aspectu valde alacer, splendida autem veste indutus, qui ipse quoque erat lux. Is cum ad Clementem accessisset, ei in manus tradit panem & calicem, deinde euauit. Sanctissimus autem Clemens cum statim coniecisset ea esse signa Dominici corporis & sanguinis, ea & valde pie suscepit, cum preces dixisset consuetas, ea communicat his qui iam erant baptizati. Idem in vita Tharasi Constantiopolitani Episcopi: Legali (ait) holo loco anto erant sacrorum que ab eo offerebantur, vt qui Agnum qui tolli peccata mundi sacrificaret sacris inuocationibus, & fidelium distribueret manibus, &c. Siquidem superius diximus, atque CASSIODORVS SENATOR libro nono, Tripartitae hystoriae, capite trigesimo, testatur, quod Eucharistia olim dabatur laicis in manus. Idem Cassiodorus exponens Psalmum 109. Tu es Sacerdos secundum ordinem Melchisedech: Cui (inquit) hoc potest veraciter & euidenter aptari, nisi Domino Saluatori, qui corpus & sanguinem suum in panis & vini erogatione salubriter consecrauit, sicut ipse in Euangelio dicit: Nisi manducaueritis carnem Filij hominis & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis, scilicet, aeternam. Sed in ista carne ac sanguine, nil cruentum, nil corruptibile mens humana concipiat, ne sicut dicit Apostolus: Qui Domini corpus indignè manducat, iudicium sibi manducet, sed viuificatricem substantiam, atque salutarem, & ipsum verbi propriam factam, per quam peccatorum remissio & aeternae vitae dona praestantur. Hinc * REMIGIVS RHEMENSIS in epistola prima, ad Corinthios, capite vndecimo. Fateor me non legisse huiusce patris Commentarios, sed sequor Cuthbertum Tonstallum libro primo, de veritate corporis & sanguinis Christi, qui ipsum allegat, atque Ioannem Albinum Archidiaconum Thololabum libro primo, De sacramento Eucharistiae vernacula lingua edidit, capite sexto, & Galetium. Sic ergo ille loquitur: Caro quam verbum Dei Patris assumpsit in vera originali, in vniuersa sua persone, & panis qui consecratur in Ecclesia, vnum corpus Christi sunt. Sicut enim illa caro corpus Christi est, ita iste panis transit in corpus Christi, nec sum

duo corpora, sed vnum corpus. Diuinitas enim plenitudo que fuit in illo, replet & istum panem, & ipsa diuinitas verbi que implet orbem & terram & omnia que in eis sunt, ipsa replet corpus Christi, quod à multis sacerdotibus per vniuersum orbem sanctificatur, & facit vnum corpus Christi esse. Idem exponens Psalmum 21. Dominicum (ait) corpus non solum commemoratio est, vt quidam heretici voluerunt, cum tamen Dominus aperit dixisset, Hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur, &, Hic est sanguis meus qui pro vobis fundetur, Et sententiae que sequitur nulla relinquatur dubitatio. Panis autem & vinum à Christiana veritate dicuntur, non quod naturam panis & vini post consecrationem in se retineant, nisi quantum ad speciem & saporem & odorem: ille namque qui carnem in vtero virginis assumptam verbo suo personaliter vniuersi potuit, Panis & vini materiam in sui corporis & sanguinis naturam transferre possibile est. Non recedit ab hac sententia & THEOPHILACTVS BULGARIENSIS exponens caput sextum Ioannis, quem & memoratus Albinus etiam allegat libro primo, capite quinto, vt supra, vt probet haereticos mentiri qui docent nunquam transubstantiationis Patres ante Bernardum meminisse. Hoc quam sit erroneum oro Lector reuolue quae ab initio testimonia Patrum posuimus, & in margine signanter annotauimus, & videbis falsa & mendacia locutos. Sic igitur Theophilactus. Aroanis (ait) verbis, panis ille per mysticam benedictionem, accessione sancti Spiritus, in carnem Domini transformatur. Etenim & in carne ambulante Domino, & ex pane alimoniam admittente, panis ille qui manducabatur & in corpus eius mutabatur, & similis fiebat sancte eius carni, in augmentum & in substitutionem conferebat iuxta humanum morem. Igitur & nunc panis in carnis Domini mutatur, &c. Idem in capite vigesimo sexto Matthaei, exponens illud: Vescitibus autem eis, &c. Apposuit autem vescitibus (ait) vt ostenderet crudelitatem Iudae, quia in mensa & communione ciborum illius, quando si & fera fuisset mansuetior se exhibuisset, tunc neque cum argueretur intellexit, sed & corpus illius gustans non poenituit, &c. Porro dicens, Hoc est corpus meum, ostendit quod ipsum corpus Domini est panis qui sanctificatur in altario, & non respondit figura. Non enim dixit, Hoc est figura mea, sed hoc est corpus meum. Ineffabili enim operatione transformatur etiam si vobis videatur panis, quoniam infirmi sumus & abhorremus crudas carnes comedere, maxime hominis carnes: & ideo panis quidem apparet, sed caro reuera est. Haec Theophilactus, qui omnino eadem repetit. In Marci capite decimo quarto: Non enim figura aut exemplar (ait) quoddam Dominici corporis panis est, sed in ipsum conuertitur corpus Christi. Dominus enim dicit: Panis quem ego dabo caro mea, &c. Lege reliquum. GREGORIUS I. libro secundo expositionis in primum librum Regum, capite secundo, exponens illud: Repleti prius pro panibus, se locauerunt & famelici saturati sunt. Repleti (ait) prius sunt vitiorumque cibo saturati, qui pro pane se locant, quia corpus ad susceptionem Eucharistiae preparant, qui nimirum comedunt & saturari non possunt: quia & si sacramentum ore percipiunt, virtute sacramenti nequaquam replentur. A virtute ergo illa sacramenti ideo ieiunant, quia panis repleti fuerant. Salus quippe fructu non percipiunt in comestione salutaris hostiae, qui ea quibus se replerant flagitia portant in mente, &c. Idem libro 4. Dialogorum, capite quinquagesimo octauo: Haec signu-

Et nunc volge Caluinita.

Transubstantiatio. Theophilactus Bulgariae Episcopus.

Transubstantiatio ab initio expressa colligitur.

Vide familiare exemplum.

Quam tempe illic uoluit percipit Galetius.

Gregorius I. Non haec Galetius, illeg 2.

Satisfactum sit Bezanis.

Ioannes Damascenus.

Transubstantiatio.

Luca 1.

Occumenius doctor.

Beda Venerabilis.

Transubstantiatio.

Rupertus Tuitiensis Abbas, Marth. 26.

Transubstantiatio.

lariter uictima ab eterno interitu animam saluat, que illam nobis mortem unigeniti per mysterium reparat: qui licet resurgens a mortuis iam non moritur, & mors ei ultra non dominabitur, tamen in seipso immortaliter atque incorruptibiliter uiuens, pro nobis iterum in hoc mysterio sacre oblationis immolatur. Eius quippe ibi corpus sumitur, eius caro in populi salutem partitur, eius sanguis non iam in manus infidelium, sed in ora fidelium funditur, &c. Lege & Mistra. IOANNES DAMASCENVS libro quarto, Orthodoxæ fidei capite decimo quarto, de sanctis & incontaminatis Christi mysterijs, quod est prolixissimum, de hoc Eucharistiæ sacramento, licet per totum tractet caput, tamen circa medium hæc loquitur: Quemadmodum omnia quecumque facit Deus Spiritu sancto operante fecit, sic & nunc Spiritus sancti operatione, Hæc super naturam operatur, que non potest capere, nisi sola fides. Quomodo fiet mihi istud (dicit sancta Virgo) quoniam virum non cognosco? Respondet Gabriel Angelus, Spiritus sanctus superueniet in te, & obumbrabit tibi. Et nunc interrogas, panis sit corpus Christi, & uinum & aqua sanguis Christi? Respondeo tibi & ego, Spiritus sanctus obumbrat, & hæc operatur super sermonem & intelligentiam: panis autem & uinum transsumuntur, noui enim Deus humanam infirmitatem, qui complura usu non trita auersatur molestè ferens. Assueti igitur condescens, usus per consuetudinem nature, ea facit que sunt supra naturam, &c. Lege reliquum, & mox eundem in vita Barlaam & Iosaphat, Eucharistiæ adoratio, &c. OBCVMENIUS DOCTOR in epistolam ad Hæbreos, capite quinto & decimo: Neque de ea Paulus que semel à Deo facta est oblatio, & hostia dixisset in eternum, sed respiciens ad presentes sacrificios, per quos medius Christus sacrificat & sacrificatur, qui etiam in mystica cœna, modum illis tradidit huiusmodi sacrificij singulis annis. Quid ergo? An nos semper offerimus hostias sanguine carentes? Sed unius eiusdemque mortis Christi memoriam facimus & unum Christi corpus semper edimus: non enim nunc quidem unius Christi, alias uero alterius, sed semper eiusdem, &c. BEDA VENERABILIS in caput primum Ioannis, exponens illud, Ecce Agnus Dei, &c. Lauat nos Christus à peccatis nostris (ait) quotidie in sanguine suo, cum eiusdem beatæ passionis ad altare memoria replicatur, cum panis & uini creatura in sacramentum carnis & sanguinis eius ineffabilis Spiritus sanctificatione transferatur. Sic corpus & sanguis illius non infidelium manibus, ad perniciem ipsorum funditur & occiditur, sed fidelium ore suam sumitur in salutem, &c. Lege eundem in capite uigesimo secundo Luca, ubi exponit cœnam Christi. Vide etiam infra, Eucharistia infirmis ministranda, &c. RUPERTVS TUITIENSIS libro tertio, De operibus Spiritus sancti, capite decimo octauo, decimo nono, uigesimo, & uigesimo primo, & uigesimo secundo, nihil aliud agit, quam probare Eucharistiæ ueritatem, unde panicula hic excerptimus, sic quippe, capite 21. loquitur: Cœnantibus itaque, id est sedentibus adhuc in cœna, qua maducauerant carnes Agni, carnes Pasche ueteris, accepit panem & benedixit. Panem communem accepit, sed benedicendo longè in aliud quam fuerat transmutauit, ut ueraciter diceret sic: (Matthæi capite uigesimo sexto.) Hoc est corpus meum, quod pro uobis tradetur. (Marci capite decimo quarto.) Item uini substantiam accepit, sed uidem gratias agendo sic in aliud uertit, ut diceret ueritas que non mentitur: (Luca uigesimo secundo.) Hic est sanguis meus noui testamenti, qui pro multis effun-

detur. Hoc (inquit) id est, hic panis, est corpus meum sine caro mea: Nam & alibi dicit: Panis quem ego dabo caro mea est pro mundi uita. Sed non uidentur oculis carnis, non sentitur gustu oris quod panis ille caro Christi factus sit, quod uinum illud in sanguinem uerum sit: nimirum si uideretur color, aut sentiretur sapor carnis & sanguinis humani, homini non plus salutis, sed plurimum afferret horrois. Sic ergo est corpus uel caro & sanguis Christi, quomodo esse uel ad usum nostrum conuenit & ad salutem nostram sufficit. Quomodo uel quibus essentia modis? nimirum nomine, Re, atque effectu. Nomine uidelicet esse intelligimus, in eo quod dicit, hoc est corpus meum, hic est sanguis meus. Re, in eo quod ait, quod corpus tradetur, qui sanguis effundetur. Effectu, in eo quod dicit in remissionem peccatorum. Lege quod præcedit, & quod sequitur. Porro BERNARDVS CLAREVALLENSIS, Consecrationis meminit Eucharistiæ in sermone sancti Martini, cuius hodie uigilia est 1570. Sed etiam sermone in uigilia Natiuitatis Domini, & sermone primo in festiuitate omnium Sanctorum, & sermone in cœna Domini de ablutione pedum. Porro infiniti sunt alij qui contra hæreticos mirè pro huius sacramenti ueritate pugnarunt. Habent autem in manibus opera excellentis illius PASCASI CORBEIENSIS de sacramento Eucharistiæ, Lege etiam GWINVDVM EPISCOPVM AVERSANVM libris de ueritate corporis & sanguinis Domini, contra infelicissimum Berengarium. Lege PETRVM CLUNIACENSEM De Mistra sacrificio, & ueritate transubstantiationis, contra Petrobousianos hæreticos, & eum præcedentem ALGERVM CLUNIACENSEM libro De ueritate corporis & sanguinis Christi in Eucharistia. Lege etiam ante eos LANFRANCVM CANTVARIENSEM libro De ueritate corporis & sanguinis Domini aduersus Berengarium, & cœuum ei ADELMANVM BRIXINENSEM Episcopum, epistola ad eundem Berengarium pro tuitione & defensione sacrosanctæ Eucharistiæ. Lege SAMONAM GAZENSEM Episcopum in disceptatione, Eusebæ habita contra Iudæos, & hæreticos, ubi in formam Dialogi egregiè de Transubstantiatione disserit. Lege NICOLAVM CABASILAM Episcopum Dyrachij, cuius alias meminimus, libro De diuino altaris sacrificio, capite primo, secundo, septimo, & octauo, & reliquis. Hi omnes pro fide nostra uiriliter dimicauerunt, & summo honore digni sunt, tam reuerentia sanctitatis, quam eruditionis eminentia, & eos malo sequi quam unius Lutheri & sequatium deliramenta uel cogitare. Huc usque ergo processimus, ab initio pro fide nostra Patrum ueterum testimonia producentes, nunc quod superest oportet quam breuissimè potero absoluerè. Contra illos itaque qui Eucharistiam esse imaginem corporis Christi mentiebantur, CONCILIVM NICENVM secundum, generale septimum, tomo tertio Confutationis articulo rum adulterinæ Synodi Constantinopolitane, quæ falsò se generalem Synodum septimam iactabat, contra sanctas Imagines congregata, actione sexta. Hæreticam eorum concipit insipientiam & opinionem. Nempè in illo Conciliabulo congregati contra uenerandas Imagines Deo sic permittente, quia iam à uia ueritatis recesserant (ut ferè fit) in alium errorem etiam lapsi sunt, ut dicerent sacrosanctam Eu-

Ioann. 6.

Christi corpus est in sacrificio Eucharistiæ nomine re, effectum.

Bernardus Claraualensis.

Paschasius Corbeiensis.

Guimodus Aterianus.

Petrus Cluniacensis.

Algerus Cluniacensis.

Lanfrancus Cantuariensis.

Adelmannus Brixinensis.

Samonas Gazensis.

Nicolaus Cabasilas.

Eucharistia non est imago corporis Christi & hoc etiam contra Caluinitas Concilium Nicenum 2. generale 7. sub Adriano. 11.

charistiam

Postio hereticorum que est etiam modernorum, igitur uide responsum.

Ioan. 6.

1. Corinth. 11.

Non hæc Galetius.

Hæc satis potest probari ex precedentibus patrum testimonijs.

Reuolue ex Simone Metaphrasæ.

Eustathius Antiochenus.

Basilius Magnus, Proverb. 9.

charistiam uiuificantis corporis Christi esse Imaginem. Sic autem impij illi loquebantur. Quemadmodum id quod è nobis assumpsit Christus materia sola est substantiæ humanæ, iuxta omnia non perfectè expressa, quæ per se existit persona, ne adiectio in Diuinitate accidat, ita & imaginem totam electam, uidelicet panis substantiam, mandauit apponi, ne scilicet humana effigie figurata Idololatria efficeretur, &c. Sed his propositionibus sic præfati Patres respondent. Nemo unquam sanctorum Apostolorum (aiunt) qui tubæ sunt Spiritus sancti, aut gloriosorum Patrum nostrorum incrementum nostrum sacrificium in memoriam passionis Christi Domini Dei nostri, & totius sue dispensationis factum, imaginem corporis illius dixerit. Nam is qui accepit à Domino sic non dicit aut confitetur, sed audiunt eum sic decentem Euangelicè: Nisi comederitis carnem Filij hominis & biberitis eius sanguinem non habebitis uitam in uobis, & qui manducate meam carnem & bibi meum sanguinem in me manet & ego in eo. (Matthæi capite uigesimo sexto, & Marci capite decimo quarto, & Luca uigesimo secundo.) Et accepto calice cum gratias egisset fregit & dedit illis dicens, Accipite edite, Hoc est corpus meum, & accepto calice cum gratias egisset, dedit illis dicens, Bibite ex hoc omnes, Hic est sanguis meus noui Testamenti qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Non autem dixit, Sumite edite imaginem corporis mei. Quin etiam Paulus diuinus Apostolus è sacris Domini uerbis hauriens dixit: Ego accipi à Domino quod & tradidi uobis, quia in ea qua traditus est non esse accepit panem, & postquam gratias egisset fregit & dicit, Accipite manducate, Hoc est corpus meum quod pro uobis frangitur, hoc facite in meam recordationem. Simili modo & poculum postquam cœnauit dicens, Hoc poculum nouum testamentum est in sanguine meo, hoc facite quotiescumque biberitis in meam commemorationem. Quotiescumque panem hunc ederitis & poculum hoc biberitis, mortem domini annuntiabitis, Legas quoties uoles, nusquam inuenies neque Dominum, neque Apostolos, neque Patres incrementum illud sacrificium quod à Sacerdote offertur, imaginem dixisse. Verum ipsum corpus & ipsum sanguinem. At tamen ante sanctificationis consecrationem quibusdam * Patribus pie sanè uisum est arripuerunt, hoc est, exemplar similitudinis, nominare, quorum de numero EVSTATHIUS ANTIOCHEIENSIS (Nam alius fuit Eustathius Sebastiensis Episcopus Schismaticus damnatus in Concilio Gangrensi) Constans is propugnator orthodoxæ fidei, & Arriana insania expugnator clarus. Item BASILIUS eiusdem superstitionis auerruncator, qui apertam & planam rectorum & probatorum dogmatum uiam docentes uno ore & spiritu loquuntur. Hic quidem (scilicet Basilus) exponens dictum illud in proverbij Salomonis, Edite panem meum, & bibe uinum quod commisit uobis, hæc ait: per panem & uinum uirtutum membrorum Christi corporalium predicat. Ille uero (scilicet Eustathius) ex eodem fonte hauriens, ut omnes Sacerdotij myste cognoscent in precatone diuine anaphoræ (ua Greci Misse partem uocant) sic alicubi legit. Confidentes in sacro altari appropinquamus, & proponentes anti-typa sancti corporis & sanguinis Christi tui, te precamur & inuocamus. Et que deinceps siquim-

atur, sententiam patris amplius confirmant, quod ante sanctificationem anti-typa uocauerit, post consecrationem autem corpus Domini & sanguinem Christi, atque ita esse creduntur. Sed generosi isti sacrarum Imaginum cupientes contemplationem obfuscare & obscurare, aliam, scilicet imaginem introduxerunt, que sanè non imago est, sed corpus & sanguis. Verum uasruia & improbate consilijs falso saphismate seipso subuertunt hæc sacramentationem positione fieri dicentes. Verum quemadmodum istud dicere aperta insania est, sic & imaginem asserere corpus & cruorem Domini, eiusdem est demencie: & præter id quod est singularis rudiditatis opus, impietatem quoque admixtam habet. Deinde dimittentes mendacium, quadamtenus ueritatem coniungunt, consilium uinum corpus fieri. At si imago corporis est, non potest sanè fieri diuinum corpus. Nunquid igitur huc illucque se iactantes, inconstantia & minime firma omnia sua dogmata asserunt? (Non sibi constant omnes hæretici, dum enim unum confitentur, & aliud improbant in labyrintho decidunt, & non possunt subterfugere impietatis calumniam.) Quemadmodum enim oculus conturbatus non rectè uidet, ita & ipsi prauarum & sententiarum & rationum confusione mentem perturbant & pervertunt. Idemque quod insani homines patiuntur, iam hoc, iam illud imaginantur: & nunc quidem sanctum & notabile nostrum sacrificium, imaginem sacri corporis Christi, nunc autem, sacrum & diuinum corpus asserunt. Hoc autem modo affecti sunt, ut antea etiam diximus, quod imaginum figurarum contemplationem (uide Imago infra) ab Ecclesia reuocare uoluerunt, Ecclesiasticarum traditionum peruersioni insistentes. Vide etiam in sequentibus distinctionibus de Eucharistia adoranda. Hæc eadem iterum confirmat & probat ADRIANVS PRIMVS libro contra Hæreticos Iconoclastas edito, ad Carolum Magnum, capite uigesimo nono, ubi & eorundem hæreticorum librum confutat, quem sub nomine præfati Imperatoris contra Synodum generalem septimam, Nicenam secundam, ediderant. Denique Eucharistiæ sacramento, realiter & non significatiuè, uerum Christi corpus & sanguinem contineri Catholica est assertio ab omnibus (ut ostendimus superius) Patribus semper defensa, quam impugnare ausus est Berengarius Ecclesiæ Andegauenfis Archidiaconus, asserens in sacramento Eucharistiæ, & calicis non esse uerum corpus Christi integrumque sanguinem, nisi ut in signo & figura, & mysterio. Hunc errorem instantè & uigente NICOLAIO SECUNDO huius nominis, & ALBRICO DIACONO uiro doctissimo publicè confessus est & abiurauit, affirmans illud esse uerum Christi corpus integrumque sanguinem. Et quidem prius damnatus fuerat ille Berengarius in CONCILIO VERCELLIENSIS sub Leone nono, ut PLATINA CREMONENSIS in uita eiusdem testatur, non tamen emendatus, ideòque eius abiurationem hic inferere libuit, cuius meminit BLONDVS FLAVIUS libro tertio, Decadis secundæ, & ANTONIUS SABELIUS libro tertio, Enneadis nonæ, & allegatur à Gratiano, De consecratione distinctione secunda, capite Ego Berengarius. Aduerte interim quia Berengarius duas abiurationes fecit,

Adrianus.

Error Berengarij.

Berengarius errorem abiurauit sub Nicolao 2. ut quidam uoluit quia hoc tempus non patitur.

Forma abiurationis Berengarij.

Concilium Romanum sub Nicolao 1.

Duplex error Berengarii, & duplex eius ab iuratio.

Gregorius 7.

Ioannes Gerison.

Prima abiurationis forma.

Confessio catholica.

Secunda abiurationis Berengarii forma.

Transubstantiatio.

Concilium Lateranense ex vniuersis orationibus patres 1215. sub Innocentio 3.

Transubstantiatio.

Primam quidem in CONCILIO ROMANO sub Nicolao secundo, Patrum 113, (quamquam voluit quidam dicere sub Nicolao primo, sed non patitur tempus, quia longè antè Berengarium Nicolaus I. fuit) fecit quæ præcædunt errorem abiurationis, Verum postea in alium prolapsus est errorem, consistens quidem in Eucharistia adesse verum corpus & sanguinem Christi, sed simul etiam panis & vini substantiam in illa haberi, quem errorem sub GREGORIO VII. iterum Romæ publicè abiurauit. Et in hac posteriori abiuratione Berengarius perseuerauit & egit pœnitentiam, vt etiam meminit IOANNES GERSON sermone primo, De cœna Domini, & alij authores. Prima ergo abiuratio talis est: *Ego Berengarius indignus Diaconus Ecclesie sancti Maurii Andegauensis cognoscens veram Catholicam & Apostolicam fidem, anathematizo omnem hæresim, præcipue eam de qua hæcenus infamatus sum, quæ astruere conatur panem & vinum quæ in altari ponuntur post consecrationem solummodo sacramentum, & non verum corpus & sanguinem Domini nostri Iesu Christi esse, nec posse sensuualiter, nisi in solo sacramento manibus sacerdotum tractari vel frangi aut fidelium dentibus atteri, Consensio autem sancte Romana & Apostolice sedis & ore & corde profiteor, de sacramentis Dominica mensæ eam fidem tenere, quam Dominus & venerabilis Papa Nicolaus & hæc sancta Synodus auctoritate Evangelica tenendam tradidit, mihi que firmavit, scilicet, panem & vinum quæ in altari ponuntur, post consecrationem non solum sacramentum, sed etiam verum corpus & sanguinem Domini nostri Iesu Christi esse, & sensuualiter non solum sacramento, sed in veritate manibus sacerdotum tractari, frangi, & fidelium dentibus atteri, iurans per sanctam & Homousion Trinitatem, & per hæc sacrosancta Christi Evangelia: Eos vero qui contra hæc fidem venerint, cum dogmatibus sectatoribus suis aeterno anathemate dignos esse pronuncio. Quod si ego ipse aliquando aliquid contra hæc sentire ac prædicare præsumpsero, subiaceam canonum severitati. Lecto & perlæto spontè subscripsi. Posterior autem abiuratio alterius erroris talis est: *Ego Berengarius, corde credo & ore profiteor panem & vinum quæ ponuntur in altari, per mysterium sacre orationis & verba nostri Redemptoris, substantialiter conuerti in veram & propriam ac viuificatricem carnem & sanguinem Iesu Christi Domini nostri, & post consecrationem esse verum Christi corpus, quod natum est de Virgine, & quod pro salute mundi oblatum pendit in cruce, & quod sedet ad dexteram Patris. Et verum sanguinem Christi qui de latere eius effusus est, non tantum per signum & virtutem sacramenti, sed in proprietate nature & veritate substantie sicut in hoc breui continetur, & Ego legi & vos intelligitis, nec contra hæc fidem ulterius docebo, sic me Deus adiuet, & hæc sacra Evangelia. Hanc confessionem CONCILIVM LATERANENSE GENERALE sub Innocentio III. Patrum 1215. capite primo, confirmant hoc modo: *In Ecclesia idem ipse sacerdos & sacrificium Iesu Christi, cuius corpus & sanguis in sacramento altaris sub speciebus panis & vini veraciter continentur, Transubstantiatis pane in corpus, & vino in sanguinem potestatis diuina, vt ad perficiendum mysterium unitatis accipiamus ipsi de suo, quod accepit ipse de nostra, Et hoc vniuersum sacramentum nemo potest conficere, nisi sacerdos, qui fuerit ritè ordinatus secundum clauis Ecclesie, quas ipse concessit amplius & eorum suc-***

cessoribus Iesu Christi. Porro in CONCILIO FLORENTINO GENERALI sub Eugenio quarto, sessione vltima, dicitur: Latius Patribus querentibus de panis transmutatione, cur Græci post hæc Dominica verba, Accipite manducate, ac infra, Bibite ex hoc omnes. Quibus profecto verbis sacramentum confici creditur. Hac etiam viuuntur oratione: Et fac, panem quidem hunc honorabile corpus Christi tui, quod autem in calice isto est honorabile sanguinem Christi tui, ea sancto tuo Spiritu transmutante. Responderunt se firmiter credere verbis illis Dominicis sacramentum fieri, sed quemadmodum Latini confecto sacramento hæc solent vii oratione, Tibe hæc perferri per manus sancti Angeli tui in sublime altare tuum, &c. Ita quoque Græcos illa verba præferre solere, vt sanctissimū Christi corpus, & sanguis, peccatorum remissioni ac nostris animabus saluti fiat. Plures alias cæremonias habent Græci in mysterio Eucharistie conficiendo, rationem quarum requisit, solutionemque recepit in eodem Concilio EUGENIVS IV. Postea idem eisdem & Armenis tradens formam septem sacramentorum, vt his more Latinorum vterentur, sic loquitur, decreto quod ad calcem Concilij præfati. Tertium (ait) est Eucharistie sacramentum, cuius materia est panis triticus & vinum de vite, cui ante consecrationem aqua modicissima admisceri debet. Aqua autem idè admiscetur, (vide infra) quoniam iuxta testimonia sanctorum Patrum ac doctorū Ecclesie pridem in disputatione exhibita, creditur ipsum Dominum in vino aqua permixto hoc instituisse sacramentum: Deinde quia hoc conuenit Dominica passionis representationi, Inquit enim beatus ALEXANDER PAPA (infra allegabitur) quintus à beato Petro (& allegat Gratianus De consecratione, distinctione secunda, capite In sacramentorum, In sacramentorum oblationibus, quæ intra Missarum solennia Domino offeruntur, panis tantum & vinum aqua permixtum in sacrificium offerantur. Non enim debet in calicem Domini aut vinum solum, &c. Vide infra etiam ex Iulio, tum subdit: Cum ergo tam sancta Romana Ecclesia à beatissimis Apostolis Petro & Paulo edocta, quam reliquis omnes Latiorum, Græcorumque Ecclesia in quibus omnis sanctitatis & doctrine limina claruerunt, ab initio nascentis Ecclesie sic serauerint & modo seruent, inconueniens admodum videtur vt alia quævis regio ab hac vniuersali & rationabili discrepet obseruantia. Decernimus igitur vt etiam ipsi Armeni se cum vniuerso orbe Christiano conforment, eorumque sacerdotes in calicis oblatione paululum aque pro vt dictum est) admisceant vino. Forma huius sacramenti sunt verba Saluatoris quibus hoc conficitur sacramentum. Sacerdos enim in persona Christi loquens hoc conficit sacramentum. Nam ipsorum verborum virtute, substantia panis in corpus Christi, & substantia vini in sanguinem conuertuntur. Ita tamen quod totus Christus sub specie continetur panis & totus sub specie vini, sub qualibet quoque parte hostie consecrata & vini consecrati separatione facta, totus est Christus. Huius sacramenti effectus quem in anima operatur dignè sumentis, est adunatio hominis ad Christum, Et quia per gratiam homo Christo incorporatur, & membris eius vnitur, consequens est quod per hoc sacramentum in sumentibus dignè gratia augetur, omnesque effectus quem materialis cibus & potus quo ad vitam agunt corporalem, sustentando, augendo, reparando, & delectando, sacramentum hoc quo ad vitam operatur spirituales, in quo (vt inquit VRBANVS IV. in bulla insti-

Cœcilium Florentinum generale sub Eugenio 4.

Forma consecrandi Gregorun.

Latinerum canon.

Eugenius 4. tradit formam Armenis & Græcis Eucharistie sacramenti.

Alexander 1.

Tubentur Armeni ritum vniuersalis Ecclesie in consecratione Eucharistie obseruare.

Forma sacramenti.

Effectus Sacramenti.

Urbanus 4.

tutionis

Petrus Maronitarum Patriarcha.

Concilium Senonense sub Antonio à Pesto Cancellario, Cardinali Archiepiscopo & legato.

Concilium Coloniense.

Saluberrima instructio pro sacrificio Eucharistico ritè intelligendo.

Constantiense Concilium generale. Laicis nõ danda Eucharistia sub vtraque specie vide infra.

1. Corinth. 10.

Cum quanta puritate comunicandum.

In sacramento rii administratione non meretur sacerdotis sed virtus operantis attenditur Christi.

tutionis festi corporis Christi) gratiam Saluatoris nostri recensemur memorem, a malo reuocabimur, confortamur in bono, & ad virtutum & gratiarum proficimus incrementum. Eadem admittit decreta in Concilio Lateranensi sub Leone decimo, sessione duodecima. PETRVS MARONITARVM Patriarcha in monasterio Camibin in monte Libano, vt ex eius mandato seu epistola quam ad eandem synodum misit constat. Sed & Concilium SENONENSE capite decimo, decreto de sacramentis, Eucharistie sacramentum ex ferè veteris & nouæ legis comprobatur, vt ex Psalmo 23. de frumento. Ex Zacharia, capite nono, de frumento germinante virgines, ex 1. Corinth. 11. vbi traditur Eucharistie sumendæ forma. Ex capite Ioannis sexto: quibus luce clariùs constat hoc sacrosanctum Eucharistie sacramentum gratiam conferre, & alia pleraque aduersus hæreticos roborari, quæ de ipso catholica tradit Ecclesia, atque aded quidem vt post tam aperta Scripturarum Oracula plura consarcire superuacuum foret. Plura nihilominus decreto vndecimq; disputat, agentes de sacerdotio nouæ legis & sacrificio Missæ, prædicti Patre. Concilij Senonensis contra Lutherum qui eam abrogare moliebatur: & Eucharistie sacramenti formam à Christo traditam eisdem respondentis. Sed & Concilium COLONIENSE B III. parte optima, capitibus 13, 14, 15, 16, 17, 18, & 19, & reliquis, ad corroboracionem & confirmationem prædictorum, multa assert de huius sacramenti administratione, dignitate, virtute, veneratione, &c. In primis dat præceptum contra impiorum calumnias, vt magis ac magis plebs instruat & doceatur secundum Scripturarum testimonium certissimum verbum testatum est. quod in hoc sacramento sit verum corpus & verus sanguis Iesu Christi, & in Eucharistia totum esse Christum, quamquam ibi sit, sub rationem cibi & potus. Qui enim tradidit (ait) verum corpus & sanguinem hanc dubiè tradidit vinum. Quare si credimus in sepulchro diuinam naturam non fuisse separatam ab exanimi corpore, quanto magis credemus eam à vino corpore non esse separatam in sacramento? Non tamen laicis sub vtraque specie iustè sumenda proponitur (vt mox dicetur in sequentibus distinctionibus huius vocabuli ex Concilio Constantiensi, & alijs.) Denique docendus est populus (vt AUGUSTINVS sermone de dedicatione Ecclesie admonet) hoc sacramentum & sanguis Dominici sub specie panis & vini institutum esse, vt præter veritatem corporis & sanguinis quæ in eo continentur & recipiunt, quoddam etiam externum signum mutue dilectionis & charitatis excitanda in nobis foret, quemadmodum diuus Paulus inquit: Unus panis & vinum corpus multi sumus qui de vno pane, & de vno calice participamus. Quamobrem ad huius conuiuii Spirituali participatione longè absunt, qui inuidia vel odio veneno infecti, aut iracundie furore repleti fuerint. Monendi itaque sunt, qui communicare desiderant, vt deposita omni similitate diligant alterutrum vt vnus corporis membra, vt non sit scissura in corpore, sed in id ipsum pro inuicem sollicita sui membra. Verùm vide supra Communicare, &c. Porro docendus est populus, quod tantum miraculum in hoc sacramento virtute Christi fiat, non ex merito sacerdotis, quod & in cæteris sacramentis obinet. Nam intra sanctam Ecclesiam Catholicam in mysterio corporis Christi nihil à bono maius, nihil à malo minus perficitur si-

cerdote, quia non in merito consecrantis, sed in verbo efficitur Creatoris, & in virtute Spiritus sancti. Si enim in merito esset sacerdotis nequaquam & Christum pertineret. Nunc autem sicut ipse est qui baptizat, ita ipse est qui per spiritum sanctum hanc suam efficit carnem, & transfert vinum in sanguinem. Sed hoc tantum interest, quod malus sacerdos sibi tantum nocet indignè mysteria tractans. Nam quod ad veritatem Dominici corporis atinet ita percipit hic, cui dicit Apostolus: Qui manducat indignè iudicium sibi manducat & bibit, sicut is cui dicitur, Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem in me manet, & ego in eo, &c. De sacramento Eucharistie his conformia tradit Concilium TRIDENTINVM generale sessione decima tertia, quæ fuit tertia sub Iulio III. capite primo, in hæc verba: Docet sancta Synodus & aperte ac simpliciter profiteatur in almo sanctæ Eucharistie sacramento, post panis & vini consecrationem, Dominum nostrum Iesum Christum verum Deum atque hominem verè, realiter ac substantialiter, sub specie illarum rerum sensibilibus contineri. Nec enim hæc inter se pugnant vt ipse Saluator noster semper ad dexteram Patris in celis assideat, iuxta modum existendi naturalis, & vt multis nihilominus alijs in locis sacramentaliter presens sua substantia nobis adsit, ea existendi ratione, quam & si verbis exprimere vix possumus, possibile tamen esse Deo cogitatione per fidem illustrata assequi possumus, & constantissimè credere debemus. Ita enim maiores nostri omnes quotquot in vera Christi Ecclesia fuerunt, qui de sanctissima hoc sacramento differuerunt, aperitissimè professi sunt hoc tam admirabile sacramentum, in vltima cœna Redemptorem nostrum instituisse, cum post panis vini que benedictionem, se suum ipsius corpus illis præbere, ac suum sanguinem distillis ac perspicuis verbis testatus est. Quæ verba à sanctis Evangelicis commemorata, & à diuo Paulo postea repetita, cum propriam illam & aperitissimam significationem præ se ferant secundum quam à Patribus intellecta sunt (habes superius) indignissimum sanè flagitium est ea à quibusdam contentiosis & prauis hominibus, ad scilicet & imaginarios tropos, quibus veritas carnis & sanguinis Christi negatur, contra vniuersam Ecclesie seriem detorqueri, quæ tanquam columna & firmamentum veritatis hæc ab impijs hominibus excogitata commenta velut Satânica detestata est, grato semper & memore animo præstantissimum hoc Christi beneficium agnoscens, &c. Tum de ratione huius sanctissimi sacramenti. Idem sequenti capite secundo tradit, ac de excellentia eiusdem capitis tertij omnino eadem repetens, quæ iam superius à nobis ex alijs Patrum sententijs collecta sunt. Tum de transubstantiacione capite quarto, sic insert: Quoniam autem Christus Redemptor noster corpus suum id quod sub specie panis offerbat verè esse dixit, ita persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, itaque nunc denno sancta hæc Synodus declarat per consecrationem panis & vini, conuersionem fieri totius substantie panis in substantiam corporis Christi, & totius substantie vini in substantiam sanguinis eius, quæ conuersio conuenienter & proprie à sancta Catholica Ecclesia transubstantiatio est appellata. Et capite septimo, sequenti, agit de præparatione quæ adhibenda est vt dignè quis sacram Eucharistiam accipiat, vt diximus, in verbo Communicare, &c. Subnectit autem & anathema omnibus his qui præfatam doctrinam improbarint. Hanc doctrinam FACULTAS LOVANIENSIS sub Carolo V. Imperatore, anno 1544. articulo 13.

1. Corinth. 10. Ioannis 6.

Tridentinum concilium generale nouissimum.

Sacrosanctum sit Bezani.

Matth. 26. Luca 22. Marc 14.

1. Corinth. 11.

Perfringuntur Bezani.

Transubstantiatio.

Ergo anathema Bezani Facultas Louanensis & Partense.

& 14.

& 14. atque etiam sub Francisco primo PARI- S I E N S I S anno 1543. articulo quinto, ita confir- mat. Quilibet Christianus tenetur fœmiter credere in consecratione Eucharistiæ panem & vinum con- uerri in uerum Christi corpus, & sanguinem, remanentibus tantum panis & uini speciebus, sub quibus realiter uerum Christi corpus continetur, quod ex uir- gine natum est, & in carne passum. Porro plura etiam lege in uocabulo, Communio, & Missa, & in se- quentibus.

Eucharistiæ sacramentum pane, uino & aqua perficitur, nec aliquid est ultra adden- dum.] Hæc propositio iam superius in quibus- dam locis agitata est, ut in Concilio Florentino supra memorato: ueritatem enim promissimus nos specialem distinctionem de hac materia fa- cturos. Itaque propositio hæc multis & antiquis probatur documentis & decretis. In primis sic Alexander I. epistola prima, ad omnes fideles (quam & superius produxit Eugenius IV. in forma Armenis tradita, & allegatur à Gratiano de consecratione, distinctione secunda, capite In sacramentorum) In sacramentorum oblationibus, que inter Missarum solennia Domino offeruntur, pas- sio Domini miscenda est, ut eius corpus & san- guis conficitur, passio celebratur, ita ut repulsis opinio- nibus superstitionum panis tantum & uinum aqua permixtum in sacrificio offerantur. Non debet enim (ut * a patribus accepimus & ipsa ratio docet) in calice Domini aut uinum solum aut aqua sola offerri, sed uinumque permixtum, quia uinumque ex latere eius in passione sua profusus legitur. Ipsa uero ueritas nos instruit calicem & panem in sacramento offerre, quando ait: Accipit Iesus panem & benedixit de- ditque discipulis suis dicens, Accipite & manducate hoc enim corpus meum quod pro uobis tradetur: Simi- liter postquam cenauit accepit calicem deditque dis- cipulis suis dicens, Accipite & bibite ex eo omnes, quia hic est calix sanguinis mei qui pro uobis fundetur in remissionem peccatorum. Crimina enim atque peccata oblatio his Domino sacrificijs delemur, idcirco & passio eius in his commemoranda est qua redempti sumus & sepius recitanda, atque hæc Domino offerenda. Talibus hostijs delectabitur & placabitur Do- minus, & peccata dimittet ingentia. * Nihil enim in sacrificio maius esse potest, quam corpus & sanguis Christi, nec ulla oblatio hac potior est, sed hæc omnes precellit, que pura conscientia Domino offerenda est & pura mente seruanda, atque ab omnibus ueneran- da, & sicut potior est ceteris, ita potius excelsi & uenerari debet. Hoc decretum allegat TRIBU- RIENSE Concilium capite 19. & alia multa ut infra uidebimus. Porro hunc morem & suo tem- pore obseruatum CYPRIANVS CARTHA- GINENSIS testatur libro 2. epistolarum, episto- la 3. ad Cæciliam, exponens illud Prouerbiorum nono: Bibite uinum quod miscui uobis. Habes alle- gatam supra. Hinc & longè antè, sic CANON APOSTOLORUM III. statuit. Si quis (ait) Episcopus uel Presbyter præter Domini de sacrificio oblationem, alia quedam ad altare attulerit, mel & lac uel pro uino siceram, uel confecta, uel aues, uel aliqua animalia, uel legumina præter ordinationem deponatur. Hinc arguit hæreticos CLEMENS ALEXANDRINVS libro I. Stromatum, circa me- dium, quod aqua sola ueretur in Eucharistiæ consecrationem. Lege etiam superius. E V S E- B I U M E M I S E N S I V M, qui præscriptam for- mam tradidit homilia 5. in sanctum Pascha. Hinc etiam allegatur superius ab Eugenio IV. & à

Gratiano, De consecratione distinctione 2. capi- te Cum omne crimen, decretum I V L I I. quod sic habet (& etiam allegatur ab Iuone Carno- tensi libro 1. decretorum) Cum omne crimen atque peccatum oblatio Deo sacrificijs deleatur, quid de cate- ro pro expiatione delictorum Domino dabitur, quando in ipsa sacrificij oblatione erratur? Audiuimus enim quosdam schismatica ambitione detentos, contra diui- nos ordines & Apostolicas constitutiones lac pro uino in diuinis sacrificijs dedicare, alios quoque inmixtam Eucharistiæ populis pro complemento communionis porrigere, quosdam etiam expressum uinum in sacra- mento Domini calicis offerre, alios uero panem li- neum musto intinctum per totum annum referuare, & in tempore sacrificij partem eius aqua lauare, & sic of- ferre: quod quàm sit Euangelica & Apostolica doctri- na contrarium & consuetudini Ecclesiasticæ aduer- sum, non difficile ab ipso ueritatis fonte probatur à quo ordinata ipsa sacramentorum mysteria processerunt. Cum enim magister ueritatis uerum salutis nostre sa- crificium suis commendaret discipulis, non illis lac, sed panem tantum & calicem sub hoc sacramento cognos- cimus dedisse: legitur enim in Euangelica ueritate. Ac- cepit Iesus panem & calicem & benedicens dedit dis- cipulis suis. Cesset ergo lac sacrificando offerri, quia manifestum & euident exemplum ueritatis Euange- licae illucit, quod præter panem & uinum aliud offerre non liceat. Illud uero quod pro complemento commu- nionis inmixtam tradunt Eucharistiæ populis, nec hoc prolatum ex Euangelio testimonium receperunt, ubi Apostolis corpus suum commendauit & sangui- nem. Seorsum enim panis & seorsum calicis commen- datio memoratur. Nam inmixtum panem alijs Chri- stum præbuisse non legimus excepto illo tantum disci- pulo quem intincta buccella magistri proditorum offen- deret non que sacramenti huius institutionem signaret. Nam quod de expresso botro, id est, de unarum gra- nis, populis communicatur, ualde est omnino consu- sum, sed si necesse est botrus in calice comprimitur & aqua miscetur, quia calix Dominicus iuxta cano- num præcepta uino & aqua permixtus debet offerri, quia uidemus populum in aqua intelligi, in uino uero ostendi sanguinem Christi. Ergo cum in calice uino aqua miscetur, Christo populus adunatur, & cre- dentium plebs ei in quem credit copulatur & iungitur: que copulatio & coniunctio aquæ & uini sic mi- scetur in calice Domini, ut mixtio illa non possit sepa- rari. Nam si uinum tantum quis offerat, sanguis Christi incipit esse sine nobis. Si uero aqua sit sola, plebs incipit esse sine Christo. Ergo quando botrus solus offertur in quo uini efficacia tantum designatur, saluus nostra sacramentum negligitur quod aqua si- gnificatur: non enim potest calix Domini esse aqua sola aut uinum solum, nisi uinumque miscetur. Et ideo quia iam ex hoc plurima & multiplex maiorum manauit sententia, omnis deinceps talis error atque presumptio cessare debet, ne peruersorum & inordina- ta compago statutum ueritatis enervet. Et ideo nulli deinceps erit licitum aliud in sacrificijs diuinis offerre, nisi iuxta antiquorum sententiam Conciliorum, pa- nem tantum & calicem uino aquaque permixtum. De cetero aliter quam præceptum est faciens, tandiu à sacrificando cessabit, quandiu legitima penitentia satisfactione correctus ad gradus sui officium redeat, quod amisit. Hinc etiam CONCILIVM CARTHAGINENSE III. sub Syricio (huic subscripsit Augustinus) canone uigesimo quarto, & allegatur à Gratiano, De consecra- tione, distinctione secunda. In sacramentis. In sacramentis corporis & sanguinis Domini nihil

Iulius I. Aduerte lector quia omnia eadè repetuntur in Conci- lio 3. Bracaren- si cap. 1. & ideo forte hallucina- tus est Gra- tianus.

Errores varij circa admini- strationem & suspensionem Eu- charistiæ repri- muntur.

Matth. 26. Marc 14. Luc 21.

Ioann. 13.

Ratio cur a- qua uino mi- scetur in sacri- ficio Missæ.

Concilium Carthagenf. 3. cui interfuit Augustinus.

Transubstan- tiatio

Alexander. I.

Vide igitur A- postolicè esse traditionem quia hic fuit à beato Petro quin- tus uide mox Canonem Apo- stolicum.

Matth. 16.

Hoc allegat Gratianus de consecrat. di- stin. 2. cap. Ni- hil enim.

Cõcilium Tribu- riciense.

Cyprianus Carthagenf.

Canon Aposto- licus approba- tur à Iulio I. ut de consequen- ter.

Clemens Ale- xandrinus.

Eusebius Emif- senus.

amplius offeratur, quàm ipse Dominus tradidit, hoc est panis & uinum aqua mixtum, nec amplius in sacri- ficijs offeratur, quàm uinis & fermentis. Additur autem in uetustis codicibus: Primitia uero, seu mel & lac quod uino die solemissimo pro infantis mysterio solet offerri, quàmuis in altari offeratur, suam tamen habent propriam benedictionem. ut à frumento Do- minici corporis & sanguinis distingantur, nec am- plius de primitijs offeratur, quàm de uuis & frumen- tis. Eadem repetit Concilium HIPPO NENSE canone 25. & Concilium AFRICANVM sub Bonifacio I. canone IV. Hinc etiam & Conci- lium ARAVICANVM I. sub Leone I. canone 17. Admixtionem Eucharistiæ simul consecrandam censuimus. (alias) Cum capsâ & calice inferendus est, & admixtione Eucharistiæ consecrandus. Præ- terè sic Concilium AVRELIANENSE IV. canone 4. Nullus in oblatione sacri calicis, nisi quod ex fructu uince speratur aqua mixtum offerre presu- mat, quia sacrilegium indicatur aliud offerri, quàm quod in mandatis sacratissimis Saluator instituit. Idem omnino statuit Concilium ANTISIO- DORENSE I. sub Deudedit Papa, cap. 8. Hinc MARTINVS BRACARENENSIS Episcopus, cap. 55. Collectorij, & allegat Gratianus De Con- secratione, distinctione 2. cap. non oportet. Non oportet aliquid aliud in sanctuario offerri præter pa- nem & uinum & aquam, que in typo Christi benedi- cuntur, quia dum in cruce penderet de corpore eius san- guis effluxit & aqua. Hæc tria unum sunt in Christo Iesu, hæc hostia & oblatio Dei in odorem suauitatis, Porro quod prius ex Iulio I. protulimus, omnino eiusdem sententij reperitur in Concilio III. BRACARENSE capite 1. nec est opus quod ea iterum repetam, quia nec in uina syllaba discor- dant. Hæc eadem iterum decreta renouat Conci- lium VORMATENSE canone 4. de uerbo ad uerbum. Vnde credo quia Gratianus qui in- seruit De consecratione, distinctione 2. cap. Cum omne crimen, pro Concilio Bracarenis posuerit Iulium I. aut nescio unde error, nisi dicamus ead- dem Concilium Bracarense uoluisse repetere, quod iam Iulio fuerat definitum. Præterè omni- no pendè eadem iterum reficit Concilium gene- rale VI. CONSTANTINOPOLITANVM III. sub Constantino Pogonato, capite seu canone 57. Verum canone 32. destruit errorem quorundam Armeniorum qui aquam uino non miscbant, in- tentes uerbo S. Chrysofomi, qui hoc uidetur in- hibere, quem sic interpretantes Patres loquun- tur: Ad ustram cognitionem peruenit, quod in Ar- meniorum regione uinum tantum in sacra mensa offer- runt, aquam illi non miscuentis qui incrementum sacri- ficijs peragunt, adducentes Ecclesia doctorem Ioan- nem Chrysostorum hæc dicentem, in interpretatione Euangelij secundum Mattheum. Quamobrem non aquam bibit cum surrexit sed uinum, & improbam aliam hæresim radicibus exstirpauit. Quoniam enim nonnulli aqua in mysterijs uisunt, ostendens quod & quando mysteria tradidit, & quando postquam surre- xisset absque mysterijs solum ac nudam mensam appo- suit: Vfus est (ait) uino ex gemine uitis, uitis autem uinum non aquam generat: & ex eo aquæ admixtio- nem in sacro sacrificio doctorem subuertere existimant. Ut igitur non ab hoc tempore in posterum ignorantia teneatur, Patris sententiam orthodoxè aperimus. Cum enim improba hydrop. uisitata, hæc est eorum qui aquæ defensionem suscipiebant, antiqua esset hæresis, qui pro uino sola aqua ut ex Clemente Alexandrino si- pra ostensum est) in proprio sacrificio uisunt, refel-

lens hic uir diuinus iniquam eiusmodi hæresis suscipio- nem, & ostendens quod directè Apostolica traditione aduersatur, id quod iam dictum confirmauit. Quoniam autem & sua Ecclesie, ubi est illi pastoralis admini- stratio tradita, aquam uino miscendam tradidit quan- do incrementum peragi sacrificium oportet, ex precioso atque honorando Redemptoris nostri latere ex sangui- ne & aqua contemperationem ostendit, qua in totius mundi uisificationem effusa est, & peccatorum redem- ptionem. In omni etiam Ecclesia ubi spiritalia lumina resulserunt hic ordo diuinus traditus seruatur. Nam * IACOBVS APOSTOLVS & Christi Domi- ni nostri secundum carnem frater, cui Ierosolymitana Ecclesia thronus primus est traditus, Et BASILIVS Cæsariensis Archiepiscopus, cuius gloria omnem ter- rarum orbem peruenit, mystico in scriptis tradito sacri- ficio, ita tradendum in sacro ministerio ex aqua & uino sacrum calicem, ediderunt. Et qui Carthagine conuenerunt sancti Patres, (habes superius Cartha- ginenf. III. canone 24.) ad eodè aperit & præci- se mentionem fecere, ut in sanctis nihil plus quàm corpus & sanguis Domini offeratur, ut ipse Dominus tradi- dit, hoc est panis & uinum aqua mixtum. Si quis ergo Episcopus uel Presbyter non secundum traditum ab Apostolis ordinem facit, & aquam uino non miscens sic immaculatum offeri sacrificium deponatur, ut im- perfectè ac simpliciter mysterium enuncians, & que tradita sunt inuolans. Porro GREGORIUS III. epistola 4. ad Bonifacium Moguntinensem Ar- chiepiscopum, prohibet ne duo aut tres calices altari imponantur, sed uincis iuxta formam à Christo traditam. Propterea Patres etiam Conci- lij TRIBURIENSIS cap. 19. eadem que su- perius dicta sunt repetunt & addunt: Ne ullus sine admixtione uini & aquæ mysteria sacra conficiat, sed ut due partes sint uini: quia maior est inactitas sanguinis Christi, quàm fragilitas populi: tertia aquæ, per quam intelligitur infirmitas humane nature. Non hic repetam quod iam ex Concilio Florentino sub Eugenio IV. superiori annotatione posi- tum est, nam prædicta etiam confirmat, sed ad- dam quod Concilium TRIDENTINVM ge- nerale nouissimum sessione 22. quæ fuit VI. sub Pio IV. capite septimo, ait: Atonis sancta Synodus præceptum esse ab Ecclesia sacerdotibus, ut aquam uino in calice offerendo miscerent, rum quod Christum Dominum ita scisse credatur, iam etiam quia è latere eius aqua simul cum sanguine exierit: quod sacramentum hic mixtione recolitur, & cum aqua in Apocalypsi beati Ioannis populi dicantur, ip- sius populi fidelis cum capite Christo uino representa- tur. Aliter docentibus anathema. Alia habes ex- pressa in præcedenti annotatione seu distinctione testimonia.

Eucharistiæ sacrificium iu Azimo non in ferm entato pane conficiendum.] Hunc morem Latinorum Ecclesia semper obseruauit, nec sine causa, quoniam facilè colligitur ex Euangelio Christum in azimo consecrasse. Ve- rum licet in azimo & fermentato possit conse- crari, uide & in fermentato Græcorum Eccle- sia semper legitur consecrasse: tamen prædictam propositionem, scilicet, Eucharistiæ in azimo non in fermentato pane conficiendum, defendit LEO NONVS contra Michaëlem Constan- tinopolitanum Episcopum, & Leonem Acerida- num Episcopum, qui Romanam Ecclesiam in- stitabant erroris, eo quod consecraret in azi- mo pane non in fermentato: uide uetimo ca- pite epistolæ ad eodè Episcopos missæ spon-

Hæc allegat Gratianus de consecratione, distin. 2. cap. Iacobus, Basilus Magn.

Gregorius 3. I.

Cõcilium Tribu- riciense.

Plus debet esse uini in calice quam aquæ & ratio.

Concilij Tri- dentinum ge- nerale.

Apocal. 17.

I. eo 9.

Græci inuol- lunt super eâ propositionem in azimo.

Græci iniuste latinos arguunt super cōsecratione in azimo.

Probat Christum non cōsecrasset in pane fermentato.

Exod. 12.

Lucæ 22.

Ioannis 8.

1. Pet. 2.

2. Corint. 13.

1. Corint. 5.

Concilium Florentinum generale cui interfuit Imperator Constantinus politus & Patriarcha.

Aduerte hæc, Iosephus Patriarcha inuenitur motus in subscritto ne Romanæ fidei.

Ioannes Rofensis.

det veritatē per scripta probare, quod postea facit epistola 2. ad eundem Michaëlem missa, quæ in ordine stat 5. *Illud (ait) quis non stupeat, quod post sanctos & orthodoxos Patres per mille & viginti a passione Saluatoris annos, nouus calumniator Ecclesie Latinorum emerisset, anathematizans omnes & publicam persecutionem excitans his qui participarent sacramento ex azimis? Quam presumptionem tuam & fama nobis obtulit, & literarū sub nomine tuo ad Apulos datarum textus manifestauit, quæ violenter asserere conatur fermentatum panem fuisse, quo Dominus Apostolis suis, corporis sui mysterium in cœna commēdauit, quod omnino falsum esse ex utroque testamento facillimè deprehenditur: quia qui non venerat soluere legem sed adimplere, iuxta ipsius legis præceptum ex azimis & vino vetus Pascha adimpleuit, & protinus ex azimis & vino, nouum sicut aperit Lucas testatur discipulis tradidit. Neque enim totis octo diebus illis fermentatum apparebat in omnibus sinibus Israel, & apud quemcunque inueniebatur peribat anima eius de populo suo. Hoc ergo si in cœna Domini Iesu apparuisset, aut ipse seu discipuli eius quocummodo gustassent, iuste sicut prauaricatores legis perirent, nec ipse Dominus diceret suis insidiatoribus. Quis ex vobis arguet me de peccato? nec esset opus falsos testes ad perdendum eum querere, cum hoc solo iuste perderetur. Sed qui peccatum non fecit nec inuentus est dolus in ore eius, quod passurus discipulis mandauit euidenter, per Apostolum in quo loquebatur commemorans inquit: Epulemur non in fermento veteri, neque in fermento malitie, sed in azimis sinceritatis & veritatis. Denique modicum fermentum totam massam corrumpit, ubique corruptio, ibi proculdubio natura deterioratio, & alicuius vitij susceptio. Porro nostrum Pascha ideo, nouum dicitur, quia illud vetus præceptum est Israelitis in memoriam sue egressionis ex Aegypto, istud verò Christianis in memoriam Dominicae passionis qua ad Patrem transiit ex hoc mundo. De hac portò questione discussio longa agitata est in Concilio FLORENTINO generali sub Eugenio IV, inter Patres Orientales & Occidentales. Græci enim defendebant debere Eucharistiam in pane fermentato confici, Latini & contra in azimo. Tandem vltima sessione (Deo disponente) Ioseph Patriarcha Constantinopolitanus subita morte præuentus, à ministris inuentus est moriendo scripsisse professionem fidei Romanæ, (inuenta adhuc in eius manu calamo, & subter charta apposta in qua scripserat) tam super hoc articulo de conficiendo in azimo, quam super purgatorio & Primatu Romani Pontificis, qua volebat se submittere iudicio Romanæ sedis: & tunc reliqui omnes Græci Patres, vnanimi consensu diffiniuerunt cum Latinis. *Diffiniuit in azimo suo fermentato pane triticeo, corpus Christi veraciter confici, sacerdotique in altero ipsum Domini corpus conficere debere, vnumquodque, scilicet iuxta Ecclesie sue sine Occidentalis sine Orientalis consuetudinem, à modo sacerdos qui Christi sacratissimum corpus conficit legitimis sit sacris initiatis, & ubi Missa celebratur sacer locus sit.* Vide Missa non nisi in loco sacro celebranda, &c. Et, Missam nullus celebret nisi sacerdos, &c.*

Eucharistia sacramentum ritè laicis sub vna specie, Sacerdotibus sub vtraque conceditur. Frustrà hic conatur sermonem protrahere cum hoc à modernis doctoribus ita dilucidè probatum sit, vt non sit locus amplius hæsitandi, nisi fuerit ille infelix & perditus qui adhuc in contentionem hoc vocauerit. De hac materia doctissimè egit contra Lutherum IOANNES

A R O F F E N S I S Episcopus inclitus martyr, cap. 3. defensionis assertionum Regis Angliæ (qui eum postmodum pro veritate iussit occidi.) Contra Babylonicam captiuitatem Lutheri. Egit & illustris ille nostri seculi spendor STAVISLAVS HOSIUS Legatus & Præses in Concilio Tridentino atque Cardinalis S. Laurentij, in confessione sua Catholica exhibita in Concilio Guesnensi, c. 40. Si tam ex veteris testamenti figuris, quam ex serie noui testamenti, & autoritate Patrum & Canonum atque Conciliorum, probant, vnam & alteram communionis speciem laicis concedendam, sacerdotibus verò vtraque. Verum quia iam hæc omnia passim inferimus suis locis, prout res poscebat, nobis esset arduum cuncta repetere, vnde faciliè quibus potest colligere, vnius speciei communionem laicis dandam. Offendes hoc sæpius si vocabulum, Communio, & Eucharistia, & Missa ob eruaueris, verum quod illi supprefferunt, etiam paucis more solito agemus, & producemus in mediū. Testatur quippe Apostolorum discipulus ABDIAS BABYLONIVS libro 9. certaminis Apostolici, Thomam Apostolum sub vna specie fideles communicasse, vt ex prima huius vocabuli fronte reperies iam allegatum in vocabulo, Communio, siquidem non nobis licuit ita sententias mutilare, vt mancas deferentes, huic inferuire faceremus propositioni. Denique AMPHILOCIUS ICONIENSIS Episcopus in vitam sancti Basilij sæpius meminit, & sub vna & aliquoties sub vtraque laicos communicasse specie. GREGORIUS I. libro 3. Dialogorum, cap. 3. Agapitum Pontificem sub vna tantum specie laicos communicasse describit: & in homilia in illud Evangelij: Si quis venit ad me & non odit Patrem, &c. Idem fecisse Cassium Naruensem Episcopū describit. QUIN & PAVLVS DIACONVS Mariæ Aegyptiacæ vitam describens, narrat quomodo illa beata sub vna specie sæpius communicauerit. BEDA VENERABILIS libro 4. Historiæ Anglicanæ, capite 24. Hildam Abbatissam in mortis articulo Eucharistia sub vna specie pastam testatur. Lege historiam. Sed vt innumeros alios autores sub vna specieam, decretum proferto Concilij generalis VI. CONSTANTINOPOLITANI III. sub Constantino Pogonato, cano. 28. & allegat Gratianus De Consecratione, distinctione 2. capite Didicimus. *Quoniam (ait) in diuersis Ecclesijs intelleximus vna ad altare allata, ex quadam que inualuit consuetudine ministris, postquam hac incruento oblationis sacrificio coniunxerint, vtraque simul populo distribuere, simul etiam esse decernendam persequimus, vt nullus sacerdos hoc amplius faciat, sed ad viuificationem & peccatorum remissionem solam oblationem populo imperat, tanquam primitias autem vne allationem existimantes sacerdotes, & eam seorsum benedicentes potentibus imperare ad fructum datoris gratiarum actionem, per quos corpora nostra diuina dispositione augentur & aluntur. Si quis autem clericus præter hæc decreta fecerit, deponatur.* Hinc Concilium CONSTANTIANSE generale, sessio. 13. sic loquitur: *Cum in nonnullis mundi partibus quidam temerariè asserere presument, populum Christianum debere sacramentum Eucharistia sub vtraque panis & vini specie suscipere, & non solum sub specie panis, sed etiam sub specie vini populum laicum passim communicent, etiam post cœnam vel alias non ieiunij, & communicandum esse perimaciter asserant, contra laudabilem Ecclesie consuetudinem rationabiliter approbatam,*

Stauilafus Hosius.

Abdias Babylonius.

Amphilochius Iconij.

Gregorius I.

Faulus Diaconus.

Beda Venerabilis.

Concilium Constantinopolitanum 1. generale 6.

Concilium Constantiense generale.

quam

Matth. 26. Marc. 14. Lucæ 22.

A ieiuniis cōsecratiōnem Christi corpus debere sumi vide post hæc immedia- te distinctio- nem.

Consuetudo pro lege habenda.

Animaduersio hæreticorum.

Concilium generale Basile- nse.

quam tanquam sacrilegam damnabiliter reprobare conantur: hinc est quod hoc præsens concilium sacrum generale Constantiense in Spiritu sancto legitime congregatum, aduersus hunc errorem saluti fidelium prouideri satagens; matura plurimum doctorum cum diuini quam humani iuris deliberatione præhabita, declarat decernit & diffiniit, quod licet Christus post cœnam instituerit & suis discipulis administrauerit sub vtraque specie panis & vini hoc venerabile sacramentum tamen hoc non obstante sacrorum canonum autoritas laudabilis, & approbata consuetudo Ecclesie seruaui & seruat, quod huiusmodi sacramentum non debet confici post cœnam, neque à fidelibus recipi non ieiunij, nisi in casu infirmitatis aut alterius necessitatis à iure vel Ecclesia concessio vel admissio. Et sicut hæc consuetudo ad euitandum aliqua pericula & scandala est rationabiliter introducta, quod licet in primitiua Ecclesia huiusmodi sacramentum reciperetur à fidelibus sub vtraque specie, postea à conscientibus sub vtraque, & à laicis tantummodo sub specie panis suscipiatur, cum summissimè concedendum sit & nullatenus dubitandum, integrum Christi corpus & sanguinem tam sub specie panis, quam sub specie vini veraciter contineri. Vnde cum huiusmodi consuetudo ab Ecclesia & sanctis patribus rationabiliter introducta & diuinitus obseruata sit, habenda est pro lege quam non licet reprobare, aut sine Ecclesie autoritate pro libito mutare. Quapropter dicere quod hæc consuetudinem aut legem obseruare, sit sacrilegium aut illicitum, censeri debet erroneum: & perimaciter asserentes oppositum præmissorum, tanquam hæretici arcendi sumi & grauiter puniendi per diocesanos locorum seu officiales eorum, aut inquisitores hereticæ prauitatis in regnis seu prouincijs, in quibus contra hoc decretum aliquando fuerit attentatum aut presumpsum, iuxta canonicas sanctiones, in fauorem catholice fidei contra hæreticos & eorum fautores salubriter adiuuentur. Item sancta synodus decernit & declarat super ista materia, reuerendisimis in Christo patribus Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, & eorum in spiritualibus Vicariis vbi libet constituitur, processus esse dirigendos, in quibus eis committatur, & mandetur autoritate huius sacri Concilij sub pena excommunicationis, vt effectualiter puniant eos contra hoc decretum excedentes, qui communicando populum sub vtraque specie panis & vini exhortati fuerint, & sic faciendum esse docuerint: & si ad penitentiam redierint ad gremium Ecclesie suscipiantur, iniuncta eis pro modo culpa penitentia salutari. Qui verò ex illis ad penitentiam redire non curauerint animo indurato, per censuras Ecclesiasticas per eos vt hæretici sumi coercendi, innocato etiam ad hoc (si opus fuerit) auxilio brachij secularis. Et Concilium BASILENSE sessione trigesima, sic statuit. Sacrosancta generalis synodus Basiliensis in Spiritu sancto legitime congregata, vniuersalem Ecclesiam representans, ad perpetuam rei memoriam. Vt lucidius videatur pro declaratione catholice veritatis, quid circa perceptionem sacra Eucharistia tenendum sit & agendum pro utilitate & salute populi Christiani, post diligentem persequutionem diuinarum scripturarum sacrorumque canonum, & doctrinarum à sanctis patribus & doctoribus traditarum in hac sancta synodo longis temporibus habitam, considerataque omnibus que pro declaratione huius rei consideranda fuerunt, decernit & declarat eadem sancta synodus, quod fideles laici sine clericis communicantes & non conscientibus, non astringun-

tur ex præcepto domini ad suscipiendum sub vtraque specie, panis scilicet & vini, Eucharistia sacramentum. Sed Ecclesia que regitur spiritu veritatis secum manente in æternum, & cum qua Christus manet usque ad consummationem seculi, (sicut ait diuina scriptura) ordinare habet quomodo ipsis non conscientibus ministraretur, pro vt pro reuerentia ipsius sacramenti & salute fidelium viderit expedire. Sanè autem sub vna specie, siue sub duplici quis communicet secundum ordinacionem seu obseruantiam Ecclesie, proficere dignè communicantibus ad salutem: Nec vllatenus ambigendum est quod non sub specie panis caro tantum, nec sub specie vini sanguis tantum, sed sub qualibet specie est integrè totus Christus. Laudabilis quoque consuetudo communicandi laicum populum sub vna specie ab Ecclesia & sanctis patribus rationabiliter introducta, & hactenus diuinitus obseruata, & à doctoribus diuina legis sacrarum scripturarum atque canonum multam commendatam, pro lege habenda est: nec alicui licitum est eum reprobare, aut sine autoritate Ecclesie ipsam immutare. Datum Basilea in nostra solenni & publica sessione, decimo Calendis Ianuarij, Anno. 1437. Eadem Concilium COLONIENSE III. parte septima, capite decimo quinto, renouat, & COLONIENSE IV. capite trigesimo quinto, sub finem Concilium autem MOGUNTINVM IV. capite trigesimo secundo. Cum (inquit) nemo fidelium dubitet virtutum sacrosanctæ Eucharistia, non ex speciebus pendere, sed ex viuifica Christi carne & sanguine prouenire: iam ne hoc quidem quisquam fidelis dubitare debet, illum sub vna specie communicandi morem, ad salutem sumendum æque vtilem efficacem esse, quam alterum sub vtraque: cum constet non minus accipi in vna specie, & eum quoque communicandi morem in vna specie, iam inde ab initio praxi Christi & Apostolorum in Ecclesia introduxerit: vnicuique autem fidelium ex his duobus communicandi modis, cum merito tenendum esse quem Ecclesia, propter causas rationabiles pro temporum ratione elegerit, & populo tradiderit obseruandum. Hæc autem iterum renouat Concilium TRIDENTINVM, sessione vigesima prima, quæ fuit quinta, sub Pio quarto, vbi docet laicos & clericos non conscientibus, non astringi iure diuino ad communionem sub vtraque specie. Nam (inquit) & si Christus Eucharistia sacramentum in panis & vini speciebus instituit & Apostolis tradidit, non tamen illa institutio & traditio ed tendit, vt omnes Christi fideles statuto domini ad vtramque speciem accipiendam astringantur. Potestas autem in Ecclesia hæc semper fuit, vt in sacramentorum dispensatione, salua illorum substantia, ea statueret vel mutaret, que suscipiuntur utilitati, seu ipsorum sacramentorum venerationi, pro temporum & locorum varietate, magis expedire indicaret. Id autem Apostolus non obscure visus est inuuisse, cum ait: Sic nos existimè homo vt ministros Christi & dispensatores mysteriorum Dei, atque ipsum quidem hac potestate usum esse, satis constat, cum in multis alijs, tum in hoc ipso sacramento, cum ordinatis nonnullis circa eius usum, cetera (inquit) cum venero disponam. Quare agnoscentes sancta mater Ecclesia hæc suam in administratione sacramentorum autoritatem, licet ab initio Christiana religio non infrequens vtriusque speciei usus fuisset: tamen progressu

Laici nec Clerici non conscientibus ad communionem sub vtraque specie

March. 28.

Sub altera specie totus Christus sine sub qualibet.

Concilium Coloniense 3.

Idem 4.

Concilium Moguntinense 4.

Concilium Tridentinum generale.

1. Corinth. 4.

1. Corinth. 22.

I I temporis

temporis, latissime, iam mutata illa consuetudine, gravibus & iustis causis adducta, hanc consuetudinem sub altera specie communicandi approbavit. & pro lege habendam decrevit quam reprobare, aut sine ipsius Ecclesie auctoritate pro libito mutare non licet. Declarat insuper sancta Synodus, quomodo redemptor noster, ut antea dictum est, in summa illa cetera hoc sacramentum in duabus speciebus instituerit, & Apostolis tradiderit tamen fatendum esse etiam sub altera tantum specie, totum atque integrum Christum, verumque sacramentum sumi, ac propterea, quod ad fructum attinet, nulla gratia necessaria ad salutem eos defraudari, qui unam speciem solum accipiunt. &c. Sequenti autem capite minuit parvulos non obligari ad communionem: vide superius. Communio, &c. Hanc autem, perpetuo anathemate, doctrinam improbant, fecit. Quam doctrinam & Facultas LOVANIENSIS sub Carolo 5. Imperatore anno 1544. congregata, articulo 15. confirmat eisdem pene verbis: & Facultas PARISIENSIS sub Francisco primo, anno 1543. congregata articulo septimo. Non est (ait) laicus ad salutem necessaria communio sub utraque specie, recteque certis ac iustis de causis olim ab Ecclesia sancitum est, ut illis sub una tantum panis specie communicetur. Vide communio, & Missa.

Eucharistiae sacramentum à ieiunio sacerdotibus confici, & ab eisdem atque cæteris fidelibus sumi debet. Iam ex Nicephoro superius ostensum est libro 17. cap. 25. antiquitus Eucharistiam à ieiunio sumi, & supra etiam ex Concilio Constantiensi monstratum est debere à ieiunio sacerdotibus confici, sed adhuc quædam restant quæ hic perstringemus quam poterit fieri brevissime. Sic ego ABDIAS BABYLONIVS libro 7. certaminis Apostolici, narrat Matthæum Apostolum postquam pro laude virginitatis orationem elegantem habuit, præsentem Ephigenia, sic intulisse. Si aliquis prius cibum carnalem accipiat, & postea ipso die quo iam cibo naturali refectus est cibum spirituales sumat, ex utroque cibo reus criminis & inhonestatis & presumptionis efficitur: non ideo quia manducavit, sed quia contra ordinem, & contra iustitiam, & contra regulam Dei cibo carnali prius refectus est. Præterea fideles solitos sumere ieiunio Eucharistiam, docet TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS libro 2. ad uxorem, ubi maxima recensens incommoda, quæ ex matrimonio contracto cum diversæ fidei partibus proveniunt ait. Si mulier Christiana infideli iuncta est, non sciet maritus quid secreto ante omnem cibum gustet? & si sciuerit, panem non illum credit esse qui dicitur & hæc ignorans quisque rationem simpliciter sustinebit sine gemitu sine suspitione panis an venenit? Idem & testatur antiquissimus Pontifex SORTER I. ut dicemus in vocabulo missa: & Concilium CARTHAGINENSE III. canone 29. & allegatur à Gratiano de consecratione distinctione 1. cap. sacramenta. Sacramenta (ait) altaris non nisi à ieiunio hominibus celebrentur, excepto uno die anniversario quo cæna domini celebratur: nam si aliquorum pomeridiano tempore defunctorum, seu Episcoporum, seu clericorum commendatio faciendæ est, solis orationibus fiat, si illi qui faciunt iam præsti inveniuntur. Idem eadem repetit & canone 48. Sed & eadem statuit Concilium HIPPONENSIS cano. 30. Concilium AFRICANVM canone 8. & 14. & Concilium GENERALE VI.

Facultas Lovaniensis.

Facultas Parisiensis.

Abdias Babylonius.

Tertullianus Carthaginiensis.

Soter 1.

Concilium Carthagenense 3. sub Syrico.

Vide suffragia pro defunctis Caluini de quibus superius defunctus fol. 178. pag. 1.

Concilium Africanum sub Bonifacio 1.

Constantinopolitanum 3. canone 29. ubi allegat etiam præfatum Carthagenense decretum. Porro AVGVSTINVS HIPPONENSIS epistola 118. ad Ianuarium. de consuetudinibus Ecclesiæ capite sexto. & allegat Gratianus, de consecratione distinctione secunda capite liquido. Liquido patet (ait) quando primò acceperunt discipuli corpus & sanguinem Domini, non eos accepisse ieiunos, nunquid tamen propterea calumniandum est uniuersæ Ecclesie quod à ieiunio semper accipitur? Ex hoc enim placuit Spiritui sancto, ut in honorem tanti sacramenti, in os Christiani prius dominicum corpus iniret, quàm ceteri cibi. Nam ideo per uniuersum orbem mos iste seruatur. Neque enim quia post cibos dedit dominus, propterea præsti aut cenati fratres ad illud sacramentum accipiendum accedere deberent aut conuenire, sicut faciebant quos Apostolus arguit & emendat, &c. Hinc Concilium MATISCONENSE II. sub Pelagio secundo, Episcopo 60. canone sexto. Decremimus ut nullus presbyter conferens cibo, aut crapulatus vino, sacrificia contrectare, aut Missas priuatis festisque diebus celebrare, presumat: iniustum est enim ut spirituales alimentis corporales preponatur. Sed si quis hoc attentare curauerit, dignitatem amittat honoris. Iam enim & de tali causa in Concilio Africanis definitum est tempore Bonifacii papæ 1. ut posuimus superius. Quam definitionem nostram quoque dignum duximus sociare decreto, ut sacramenta altaris non nisi à ieiunio hominibus celebrentur, excepto uno die anniversario, quo cæna domini celebratur. Quæcunque reliquæ sacrificiorum post prælatam Missam in secretario supersederint, quarta vel sexta feria innocentes ab illo, cuius interest, ad Ecclesiam adducantur, & in dicto eis ieiunio, easdem reliquias conspersas vino percipiant. Hoc obseruatum etiam suo tempore testatur NICEPHORVS CALLISTVS libro decimo septimo historia Ecclesiastica capite vigesimo quinto, ut posuimus superius. Idem omnino postea statuit Concilium ANTISIODORENSE capite vigesimo nono, & Concilium BRACARENSE II. capite decimo, ubi quosdam presbyteros corripit, quod Missas mortuorum post acceptum merum, vel oblationem ausu fuerant consecrare: quod si hoc (ait) ultra presumptum fuerit, ut non ieiunio oblationem consecrauerit in altari, continuo ab officio suo priuatus, à proprio deponatur Episcopo. Denique Concilium SALEGVNSTADIENSE sub Benedicto octauo, & Henrico Imperatore secundo, canone quarto, decreuit ut presbyter aliquis, post galli cantum æstiuis noctibus bibens, proximo die Missam non celebret, hiemalibus similiter si necessitas cogat. Sequenti autem canone quinto, prohibet, ne amplius quàm tres missas, presbyter in vna die celebrare præsumat: Vide missa. Porro non est opus repetere, quod superius protulimus ex Concilio CONSTANTIENSI, vide si lebeat: Porro Concilium MOGVNTINVM I V. canone trigesimo tertio, Parochis & ministris Ecclesiarum seruo inhibemus, ne cui extra casum infirmitatis, aut necessitatis sacrosanctam Eucharistiam, nisi ieiunio & confesso porrigere præsumant. Vide communio, & sequentia.

Eucharistiae sacramentum eleuandum & adorandum. Non dubito quin hoc iam sæpius repetierimus superioribus annotationibus: verum tamen exigit ratio, ut dicamus antiquum esse morem Eucharistiam eleuatam à po-

Concilium Hipponense. Concilium Constantinopolitanum 3. generale 6.

Augustinus Hipponensis.

Concilium Mariconense 2. sub Guntranno rege.

Ideo repeto de cretiti premissum quia aliter hic patres allegant quam à Gratiano citatur & quam in proprio canone reperitur.

Nicephorus Callistus.

Concilium Antisiodorensis.

Concilium Bracarense 2.

Concilium Salegvnstadiense.

Concilium Mogvntinum 4.

pulis

Falsus 71.

Leuit. 23.

Basilius Magnus.

* Ergo bonele dicitur cognoscere, quia Eucharistia eleuatio & adoratio fuit ante Basilium, cum ipse traditionem eam in testimonium veritatis profert.

Amphilochius Iconij.

Fractio hostie. Secretario hostie.

Augustinus Hipponensis.

Ioannes Damascenus.

* Quid hoc in cidius testimonio tam antiqui parisi, & in ipsius Ecclesie nascens existentis pilis temporibus.

pulis adorari: quod & multi ex psalmo ritè comprobant prædictum, ubi dicitur: Erit firmamentum in terra in summis montium, &c. Eo loco Rabini multi interpretantur, in capitibus sacerdotum placentam tritici eleuandam, ut aliàs docuimus in Pandecta nostra Euangelica lib. 3. cap. 4. dum de sacramento Eucharistia, ex prophetarum oraculis tractarem. Lege Franciscum Titelmanum Hasselensem in huius psalmi elucidatione. Hoc & probatur ex figura leuitici ubi quæcunque offerebantur, eleuari dicebantur, & ideo rectè institutum fuisse videmus à maioribus nostris, cum Eucharistiam sacerdos eleuat, quod est sacrificij signum, ut in genua procedentes Christum in Eucharistia præsentem adorent, simul & cum deferretur per urbem seu ad infirmos, seu in processione. Sed ne sine testimoniis procedamus, sic post antiquiores, quorum memoriam faciemus in vocabulo, Missæ ritus & ceremoniæ, &c. BASILIUS MAGNVS lib. 1. de Spiritu sancto cap. 27. loquitur, dum de traditionibus tractat. Ad Orientem (ait) conuersos esse nos dum oramus, quæ scriptura nos docuit? Innocentius verba, dum ostenditur * Panis Eucharistia, & poculum benedictionis, quis sanctorum, scripto nobis reliquit? Non enim his contenti sumus, quorum Apostolus aut Euangelium mentionem fecit: sed & ante & post alia quedam dicimus, velut magnum robur ad mysteria habentia, ex doctrina scripto non prodita assumpta, &c. Idem in liturgia sua, quæ approbatur à Concilio generali 6. cano. 31. idem docet faciendum, vnde AMPHILOCHIVS ICONIENSIS, in vita eiusdem Basilij, Accedens (ait) Basilij ad sanctum altare, cepit dicere scribens in charta sic: Repleatur os meum laude, ut hymnum dicat glorie tue domine Deus, qui creasti nos & adduxisti in vitam hanc, & ceteras orationes sancti ministerij. Et post factam orationem, exaltauit panem sine intermissione orans & dicens. Respice domine Iesu Christe Deus noster ex sancto habitaculo tuo, ad sanctificandum nos, &c. Et diuidens panem in tres partes, vnam quidem communicauit timore multo, alteram autem reseruauit conspeliere secum: tertium vero imponens columba aurea quæ pependit super altare, &c. Hinc AVGVSTINVS HIPPONENSIS in psalmo 98. exponens illud, Adorate scabellum pedum eius, &c. Quia (inquit) Christus in carne hic ambulauit, & ipsam carnem nobis manducandam ad salutem dedit, nemo autem carnem illam manducat nisi prius adorauerit, inuentum est quem admodum adoratur tale scabellum domini: ut non solum non peccemus adorando, sed peccemus non adorando, &c. Vide Missa, &c. hinc IOANNES DAMASCENVS in vita Barlaam & Iosaphat, ita apertè hoc mysterium exponit, ut non sit vltra relictus dubitationis locus: scribit quippe Barlaam sic instruxisse filium Regis Iosaphat. Accipe (ait) & perceptionem illibatorum Christi mysteriorum, & crede in veritate corpus & sanguinem esse Christi Dei nostri, quem dedit fidelibus in remissionem peccatorum. Nam nocte qua tradendus erat, sanctis suis discipulis & Apostolis, & per eos omnibus in se credentibus dixit: Accipite & manducate. Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradatur in remissionem peccatorum. Similiter & calicem accipiens dedit eis dicens: bibite ex hoc omnes, hic est sanguis meus in remissionem peccatorum, qui pro vobis effunditur, venite non potuit: tamen quia præceptum fuerat à me, ut lapsus in exitu nemo reconciliationis silaua denegaret, & maxime his quod prius id rogasse consta-

guinem suum superueniente spiritu sancto, in sanctificationem & illuminationem cum deuotè percipitur, Adora cum fide, osculando, venerando imaginem dominici characteris propter nos incarnati Dei verbi, ipsum te repulians creatorem cernere imaginem sua. Reuerentia namque imaginis (ait quidam sanctorum) ad exemplar eiusdem transi imaginis, exemplar est, ex quo ipsa imago deriuatur. In imagine igitur figuram inuenies, mentis oculis ad verum transimus illius aspectum cuius imago est, piè adorantes propter nos incarnati effigiem, non Deum facientes, sed imaginem incarnati Dei osculantes desiderio & amore, qui semetipsum exinaniti propter nos usque ad formam serui, &c. Vide imago, &c. hinc Concilium COLONIENSE III. capite 16. partis 7. Quoniam (ait) in hoc sacramento Christus continetur, cohortandus est populus, ut ad hæc mysteria contremiscens, cum in celebratione Missarum eleuatur hostia salutaris, se reuerenter inclinet, corporeque huius mundo mente adoret crucifixum facturus idem cum presbyter defert ad infirmum Eucharistiam, quam ob id paratam semper habere debet, &c. Vide sequentem distinctionem de Eucharistia infirmis ministranda, &c. Hoc prius statuisse HONORIUM III. docet Gratianus de consecratione distinctione 2. de celebratione missarum, capite sane. hinc etiam Concilium TRIDENTINVM generale nonissimum sessione 13. quæ fuit 3. sub Iulio 3. capite 5. Nullus (ait) dubitandi locus relinquatur, quin omnes Christi fideles pro more in catholica Ecclesia semper recepto, latric cultum, qui vero deo debetur, huic sanctissimo sacramento, in veneratione adhibeant: neque enim minus est adorandum, quod fuerit à Christo domino, ut sumatur, institutum. Nam illud eundem Deum præsentem in eo adesse credimus, quem pater æternus introducens in orbem terrarum, dixit & adorent cum omnes Angeli Dei, quem Magi procedentes adorauerunt, quem denique in Galilæa ab Apostolis adoratum fuisse scriptura testatur. Vide plura in vocabulo, Missæ ritus, & ceremoniæ, & Missæ assistunt Angeli, &c. Et Eucharistia solemnitas, infra.

Eucharistia infirmis, & periclitantibus pro viatico deferenda & ministranda. Hæc quidem propositio tam ex præcedentibus, quàm adhuc ex sequentibus roborabitur, ut facile erit colligere. Itaque in promptu est ut doceamus antiquissimum morem fuisse, deferre Eucharistiam ad infirmos, & infirmos in agitudine semper solitos communicare. Primo loco nobis locupletissimus testis occurrit vir Apostolicus DIONYSIVS ALEXANDRINVS, epistola ad Fabianum (ut narrat EUSEBIVS CÆSARIENSIS libro sexto hystoria Ecclesiastica capite trigesimo quarto) in qua refert Serapionem quendam fuisse apud Alexandriam, vnum ex his qui lapsi sunt eumdemque saepe deprecatur ut susciperetur, nec tamen impetrasse, oppressum Deinde narrat hunc esse agitudine, ita ut in triduo iam sine voce profusus iaceret, & pauculum quarta die respirantem vocasse ad se filiam suam, & dixisse. Quousque me detinetis? quæso vos, citò aliquis presbyterum roget, ut possim aliquando dimitti, & cum hæc dixisset rursum sine voce permansisse. Abiit cursu puer (inquit Dionysius) ad presbyterum noctis tempore, infirmabatur presbyter, venire non potuit: tamen quia præceptum fuerat à me, ut lapsus in exitu nemo reconciliationis silaua denegaret, & maxime his quod prius id rogasse consta-

Concilium Coloniense 3.

Honorius 3.

Concilium Tridentinum generale.

Hebreo. 1. fol. 96. March. 2. March. 28.

Dionysius Alexandrinus. Nutebius Cæsariensis. Hystoria Serapionis qui in infirmitate Eucharistiam sibi afferri poposcit.

In manus olim dabatur Eucharistia.

Marcellus martyr.

*Lege & infra ex Cypriano, Exuperius Toisanus, Hieronymus Stridonensis.

Concilium Nigenum magnum sub Syluestro.

Innocentius I.

Amphilochius Iconij.

Ambrrosius Mediolanensis.

Eucharistia vitante in mari Satyrus saluatus.

Isidorus monachus.

ret, parum Eucharistia puero qui ad se venerat dedit, quod infusum iussu seni praeberi. Regrediente adhuc puero, antequam regrederetur domum, rursus Serapion respiciens, redisti, inquit, filii licet presbyter venire non potuit, tu tamen imple quod tibi preceptum est, ut possim discedere: cumque esset completa solemnitas, velut cathenis quibusdam vinculisque disruptis, laetorem iam spiritum reddidit: ex quo, scilicet constat certissime huius boni auxilio nullum debere fraudari, &c. Hinc etiam ante haec tempora narrat MARCELLVS MARTYR, qui tempore S. Ignatii pro Christo passus est, in vita S. Petronilla quae filia fuit S. Petri Apostoli. Veniens (inquit) ad eam S. Nicomedes presbyter celebravit mysteria Christi, virgo autem sanctissima mox ut corporis Christi sacramentum accepit, reclinans se in lectulo emisit spiritum. * Denique EXUPERIVS TOLOSANVS Episcopus referente HIERONYMO epistola ad Ruficum monachum in fine. Vidua Sarapientis imitator esuriens (ait) pascat alios, & ore pallente ieiunium famie torqueatur aliena, omnemque substantiam, Christi visceribus erogavit. Nihil illo diuini, qui corpus domini canistro vimineo, sanguinem portat in vitro, scilicet ad infirmos, ut ex vita eiusdem colligatur. Sed ante illum Concilium NICAEIVM I. sub Constantino I. canone 13. & allegat Gratianus causa 26. quaestione 6. capite de his vero. De his (ait) qui ad exitum veniunt, etiam nunc lex antiqua regularisque servabatur, ita ut si quis egrediatur de corpore, ultimo & necessario viatico minime priuatur. Quod si deperat aliquis, & consecutus communionem oblationisque participatus, iterum conualuerit, sit inter eos qui communionem orationis tantummodo consequuntur. Generaliter autem omniumlibet, in exitu posito, & poscenti sibi communionis gratiam tum tribui, Episcopus probabiliter ex oblatione dare debet. Idem statuit INNOCENTIVS I. epistola 3. quae est ad Exuperium Tolosanum Episcopum capite 2. vbi alibi dicitur. Praeterea narrat etiam AMPHILIOCHIVS ICONIIVS in vita Basilij magni. Cum (ait) graui infirmitate detineretur, circa horam nonam (scilicet) magnum pater noster Basilium ad ministrarium Missae in sancta Ecclesia, simul cum clero & ciuitatis capitaneis, & iterum cum ipsis panem sumens dimisit eos, instruens & osculans eos in osculo sancto, & nouum Christi mitem commendans, etiam & omnes in Domino, atque dispositam sibi conspeliere fecit tertiam partem quae a domino data fuit ei communionis, & recumbens in lecto gratias egit extendens domino, & adhuc cum esset in ore eius, reddidit domino spiritum, &c. Hinc AMBROSIVS MEDIO-LANENSIS oratione funebri in morte fratris sui Satyri. Quid (inquit) obseruantiam eius erga Deum praedicem, qui priusquam perfectioribus esset iniunctus mysteriis, in naufragio constitutus cum ea qua veheretur nauis scopulosis illisa vado, & urgentibus hinc atque inde fluctibus soluereitur, non mortem metuens, sed ne vacuum mysterij exiret de vita, quos initiatos esse cognouerat, ab his diuinam illud fidelium sacramentum poposuit, non ut curiosos oculos infereret arcanis, sed ut fidei sua consequeretur auxilium? Etenim ligari fecit in horario, & horarium inuoluit in collo, atque ita se deiecit in mare, non requirens de nauis compago resolutam tabulam, cui supernataus inuaretur, quoniam fidei solius arma quaesierat, &c. Et ISVARDVS MONACHVS in martyrologio. Roma (ait) via appia in cimiterio calixti natale S. Tharsij acolythi & martyris, quem cum pagani inuenissent sacramenta corporis Christi portan-

tem ceperunt disquirere quid gereret. At ille indignum iudicans porcis margarinas prode, tandiu ab eis fustibus ac lapidibus est mactatus quousque spiritum exhalaret, & reuoluto eius corpore, sacrilegi discussores, nihil sacramentorum Christi in eius manibus ac vestibus inuenerunt, &c. Hinc PALLADIVS HELENOPOLITANVS in dialogo de vita S. Ioannis Chrysostomi, & NICEPHORVS CALLISTVS libro 13. capite 37. & SIMEON METAPHRASTES in eius vita narrat quomodo Chrysostomus cum lecto decumberet in Cuculo, & sciret suam imminere mortem annuntiantibus ei illam Petro & Ioanne Apostolis. Coelestium (ait) beati Apostoli, & ineffabili eca paauerunt, & infra. Itaque cum res suas disposuisset, linguam ad docendum mouisset, latius se, ita ut calceos quoque indueret, vestibus suis ornasset, & per communionem diuinam sanctificationem perciperet, Gloria (inquit) tibi domine de rebus omnibus, & seipso signo crucis sub qua vixerat obsecrato, beatam illam ingressus est projectionem, cum Christo viuens & regnans, &c. Porro HIERONYMVS vt refert ille qui eius vitam conscripsit EVSEBIVS Monachus, cum esset morti vicinus rogauit sibi corpus dominicum afferri, quod & factum est. Cum autem (inquit) presbyter sacratissimum corpus obtulisset, ille prostravit se primum in terram voce & lacrimis orationis, &c. ubi orationem compleuit, vir domini sacrum Domini corpus suscipiens ad terram supinus rediit, &c. Et AVGVSTINVS HIPPOENSIS libro sexto, confessionum capite secundo, & reliquis, sed & libro de visitatione infirmorum, docet quod infirmis dari debeat corpus Christi, & cum illud Iacobi exponit. Infirmatur quis in vobis, &c. Ergo (inquit) sic roges de te & pro te fieri, sicut dixit Apostolus Iacobus, imo per Apostolum suum dominus. Ipsa videlicet olei sacrae libatio, intelligitur spiritus sancti typicalis unctio. Illud etiam viuificum Domini corporis supplementum suscipere non renuas, quin potius illud amicitissime queras, fideliter comedas: cibus ille etenim incomparabilis, ineffabilis, viaticum tibi erit saluberrimum, redemptionis tuae praecium, redemptoris monumentum & redempti monumentum, &c. Idem, & epistola vigesima tertia, ad Bonifacium Episcopum. hinc Concilium GERVNDENSE in Hispania, sub Hormilda canone nono, & allegatur a Gratiano distinctione 50. capite 15. vero. Is vero, qui aegritudinis langore depressus, penitentiae benedictionem, quam viaticum deputamus, per communionem accepit, & postmodum reconualescens caput penitentiae in Ecclesia publice non subdidit: si prohibitis vitis non detinetur obnoxius admittatur ad clerum. Huic astipulatur decreto MARTINVS BRACARENENSIS Episcopus octagesimo secundo, collectorij, & allegatur a Gratiano causa vigesima sexta, quaestione sexta, capite. Si quis. Si quis de corpore exiens nonissimum & necessarium communionis viaticum expetit, non ei denegetur: quod si in desperatione positus, post percipiendum communionem iterum sanus fuerit factus, tantum in oratione particeps sit. Nam non accipiat sacramentum donec constitutum penitentiae tempus impleat. Qui ergo in exitu mortis sunt & desiderant accipere sacramentum, cum consideratione & probatione Episcopi, accipere debent. Porro PAVLVS DIACONVS in vita Mariae Aegyptiacae quae multum laudata, & approbata in Concilio generali septimo, narrat quomodo

Palladius Helenopolitanus, Episcopus.

Nicephorus Callistus, Simeon Metaphrastes.

O beati viri felicem exitu.

Hieronymus Stridonensis.

Augustinus Hipponensis.

Cecilius Gerundense in Hispania.

Martinus Bracarenensis.

Paulus Diaconus.

illa

Beda Vener.

Simeon Metaphrastes.

Robertus S. Remigij.

*Hec historia mihi praesens seculum videtur depingere.

Edmerus Anglus.

Iacobus Aconensis Episcopus.

Martinus Indulgentia illis datur qui corpus Christi comitantur dum ad infirmos deferunt. Concilium Coloniense 1.

Disciplina sacerdotis dum defert ad infirmos Eucharistiam.

Concilium Augustense sub Othone Cardinali.

illa beata peccatrix, diuina antequam moreretur mysteria participauerit. Sed & BEDA VENERABILIS libro quarto, historiae Anglicanae capite tertio. De Ceadda Episcopo loquens. Confestim (ait) languore corporis tactus est, & hoc per dies ingruente, septimo (ut promissum ei fuerat) die postquam obiit suum Domini corporis & sanguinis anima sancta. ducentibus, ut credi fas est. Angelis comitibus aeterna gaudia petiuit, &c. Idem eodem libro cap. 14. de Vilfrido Episcopo loquens ait. Cui ante mortem Petrus & Paulus apparuerunt & dixerunt. Nos te hodierna die ad coelestia regna sumus perducturi sed primum expectare habes donec Missa celebretur, ac viatico Domini corporis & sanguinis accipio, sic infirmitate simul & morte absolutus, ad aeterna in caelis gaudia subleueris, &c. Idem eodem lib. 4. cap. 24. de Hilda Abbatisa loquens, eam tradidit ante mortis horam Eucharistiae sacramentum sumpsisse. Et SIMEON METAPHRASTES in vita Danielis Stylitae; narrat sanctos ad eundem Apostolos venisse. Et tribus diebus ante mortem in serui eum (ait) diuinum celebrare mysterium, quod quidem celebravit, & intemerata illa sumpsit sacramenta, & his quibus par erat imperiit, &c. Idem in vita Eustratii & Augustij, quorum nos festum in die S. Luciae celebramus, narrat Eustratium Episcopum praefatum ante martyrium communionem sumpsisse. Sic & Idem, in vita Melanae Romanae. Datur (ait) iam desuper signo emigrationis, diuina sumit sacramenta. Hinc ROBERTVS S. REMIGII libro 1. expeditionis Hierosolymitanae, narrat quod cum Franci contra Turcas egregio certamine pugnant, Pars (inquit) Turcorum circumit ad castra Christianorum, & ibi unum presbyterium Missam celebrantem inuenerunt, quem ante altare detinuerunt. O felix sollicitus presbyteri martyrium, cui prebuit ducatum Domini corporis viatico, &c. Porro EDMERVS ANGLVS libro 2. de vita Anselmi. Spiritu itaque fortis sed carne nimium fragilis pedes oratorum adire nequibant. Attamen consecrationi dominici corporis, quod specialem quodam deuotionis affectu venerabatur, interesse desiderans, singulis diebus illic se in sella faciebat deferri, &c. Et IACOBVS ACONENSIS Episcopus in vitam Mariae Aegyptiacae, Monachum quidem aliquem sumptione corporis Christi deuota perfecte conualuisse describit, & eandem virginem in mortis articulo, cum ingenti ardore suscepisse memorat. Sed quid plura in medium proferimus: non est qui istud nunquam inficiatus fuerit, quod scilicet Eucharistia infirmis sit deferenda pro viatico: hinc est vt paucis absoluamus, quod MARTINVS V. dedit indulgentias centum dierum, illis qui corpus Christi comitantur, dum ad infirmos deferunt & refertur. Vide, Eucharistiae solemnitas, infra. Hinc etiam Concilium COLONIENSE III. part. 7. capite 16. dum de adoranda Eucharistia loquitur, sic ait. Eucharistiam autem ob id paratam sacerdos semper debet habere, ut quando quis infirmatus fuerit statim eum communit, ne sine communionem decedat. Quod faciens decem habitum induit, hanc salutarem hostiam palam ac honorifice ante pedes, cum omni reuerentia & timore ferat & reserat, lumine semper praecedente, ut signo populus intelligat illic enim esse praesentem, qui est candor lucis aeternae: Haec denique si mundo & signato, honorificeque collocata deuote accipere, & in peccatum magis decidat per negligem

GVSTENSE capite 18. idem praecipit, scilicet, quod quando Eucharistia ad infirmos deferretur, lumen praeferi, & campanella fidelibus dari signum debeat. Cauet autem (ait) presbyter ut ad infirmum pauciores duabus particulis non deferat, ne populus in redeuntibus manibus inane vasculum adoret: sin autem contigerit forte, ut reuertit ad templum sine Eucharistiae sacramento cogatur, lumen praeferi aut signum dari prohibeat. Sed & Concilium TRIDENTINVM generale sessione 13. quae fuit 3. sub Illo tertio: capite sexto. Sacram (ait) Eucharistiam deferri ad infirmos, & in hunc usum sumeretur in Ecclesia conseruari, praeterquam quod cum summa equitate & ratione conuictum est, tum multis in Conciliis praecipuum inuenitur, & vetustissimo Catholica Ecclesia more est obseruatum. Quare sancta haec synodus retinendum hunc omnino statutam & necessarium morem statuit. Anathema omnibus qui hoc improbant dicit eadem synodus. His iunge quae sequuntur, quia adhuc confirmant.

Eucharistiae asseruatio in vsu necessarios licita probatur.] Haec propositio dependet ex superiori, quia omnino idem est subiectum, & vt ex praecedentibus decretis Conciliorum probatum est, idcirco Eucharistia referatur, vt potissimum infirmis consulatur. Itaque ad huius confirmationem repete quae iam superiori annotatione diximus, sicut & haec quae nunc dicituri sumus, adhuc praecedentia confirmabunt. Igitur quod Eucharistiae asseruatio, non sit recens institutum, probatur ex Apostolorum traditione. CLEMENS I. epistola secunda, ad Iacobum fratrem Domini. De fragmentis (ait) Domini corporis demandamus. Tribus gradibus commissa sunt sacramenta diuinorum secretorum. (haec allegat Gratianus de consecratione distinctione secunda, capite tribus gradibus) id est Presbytero, Diacono & ministro, qui cum timore & tremore clericorum, reliquias fragmentorum corporis Domini custodire debent, ne qua putredo in sacrario inueniantur, ne cum negligenter agitur, portio corporis domini graui negatur iniuria. Communio enim corporis Domini nostri Iesu Christi si negligenter erogetur, & presbyter minor non curet admittere officia, graui anathemate & digna humilitatis plagae feriatur. Certe tanta in altari holocausta offerantur, quantum populo sufficere debeant. Quod si remanserint, in crastinum non referantur, sed cum timore & tremore clericorum diligentia consumantur. Qui autem residua corporis domini quae in sacrario relicta sunt consumunt, non statim ad communes accipiendos cibos conueniant, ne putent sancta portio commisceri cibum, qui per aequaliculis digestus in secessum funditur. Si ergo mane dominica portio edatur, usque ad sextam ieiunent ministri qui eam consumperunt, & tertia vel quarta hora acceperint, ieiunent usque ad vespertam, sic secreta sanctificatione custodienda sunt sacramenta. Idem & de sacro calice paulo infra eadem statuit. Iterum (inquit) de fragmentis dominici corporis demandamus. Calicem vero ad perferendum sanguinem domini preparatum, cum tota mandata ministerij, minister prepararet, ne non bene lotus calix, Diacono peccatum fuit offerenti, ita cum omni honestate cuncta quae supra exposuimus oportet impleri. Statuimus item ne murium stercorea inter fragmenta dominica portio appareant, neque putrida (vide etiam infra) per negligentiam remaneant clericorum, vt conuenientes qui accipere sibi medicinam desiderant, putrida cum viderint, magis cum ridiculo & fastidioso viderentur accipere, & in peccatum magis decidant per negligem

Concilium Tridentinum generale nonissimum.

Clemens I.

Eucharistia quibus datur & seruanda, & dispensanda, vide etiam supra conuictio, & vel Hypodiuano.

Ergo referantur Eucharistiae partes.

Dionysius Areopagita

Tertullianus Carthagenensis

Concilium Nicenum I. sub Constantino Magno. Amphilocheus Iconij. Iohannes Chrysostomus.

*Sanctum scilicet Sacramentum Eucharistiae ne dubites, & adverte quia nostro quo similia perpetrata sunt.

Memorable exemplum. Reuerens S. Laurentij Monachus.

Cyrillus Alexandrinus.

Concilium Arelatense.

tiam clericorum. &c. Hæc allegat Iuo Carnotensis lib. i. decretorum. Porro de assertione Eucharistiae expressè loquitur DIONYSIUS AREOPAGITA epistola ad Demophilum. vbi facta mystica quæ asseruabatur, vt his distribuerentur, Monachis scilicet & populo qui ab administratione eorum suspendebantur, recenser à Demophilo contra fas prophanata. Quæ (ait) rine immaculata tandem seruata sunt, vt subiectis cultoribus (hoc est monachis) & sacro populo, & his qui purgantur ordinibus, sacra mysteria promeritis pandantur, tyrannicè nimium inuasisti, sanctaque sanctorum, & quidem nolentia, tibi publicari coegisti: & posthac haberi abs te sacra, atque seruari dicis, cum ea neque videre neque audire merueris, neque aliquid habeas sacerdotio dignum, &c. TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS etiam eiusdem rei meminit in fine libri de oratione loquens de stationibus in quibus Eucharistia sacramentum offerrebat. Accepit (ait) corpore Domini & reseruato, vtrumque saluum est, & participatio sacrificij & executio officij, &c. Meminit eiusdem rei & generale Concilium NICENVM I. cano. 18. vt in vocabulo, Diaconus, reperies. Superius ex AMPHILOCHIO ICONII Docuimus Basilium magnum in sacro vase Eucharistia partem reseruasse. Porro IOANNES CHRYSOSTOMVS epistola ad Innocentium papam I. quam & allegat Nicephorus Callistus libro 13. cap. 19. tractans de rebus suis & de misero statu Ecclesie qui tunc erat, testatur Eucharistiam ab impijs, è loco vbi erat reposita, furatam & conculcatam: sic autem loquitur. Laniata ipsa sanguine repleta, & sacri latices purpureo sanguinis colore infecti, & vbi* sanctum repositum est, eo milites ingressi, quorum nonnulli, scilicet accepimus, Christianis sacris iniurijs non erant penitus omnia perulstrauerunt, & sanctissimus Christi sanguis, in tanto scilicet tumultu, in eorum qui dicti sunt vestimenta effusus, omnia denique perinde atque in barbara captiuitate per audaciam acta sunt. Simile quid narrat REVERVS S. LAURENTII de viris illustribus ordinis sui, contigisse miraculum. Refert quippe quoddam incendium Paroecianam Ecclesiam depalceret, & cum tanta fuisset conflagratio vt etiam campanas liquefaceret eiusdem Ecclesie, armariorum tamen ligneum quo in pixide clausum corpus Dominicum habebatur, corruptum adustione non potuerit, sacrosanctum scilicet suum seruante sancto sanctorum, cuius caro requieuit in spe, cuius non derelicta fuerit anima in inferno, cui datum est non videre corruptionem, &c. Porro longè ante illum meminit Eucharistia asseruanda. CYRILLVS ALEXANDRINVS, epistola ad Calosirum Episcopum Artinoitem, cuius meminit S. Thomas Aquinas parte 2. summae quaestio 76. & Stanislaus Hosius Græcè textum citat capite 39. confessionis Catholicae fidei: sic autem loquitur Cyrillus. Nec dubites (ait) an hoc verum sit, eo manifestè dicente. Hoc est corpus meum: sed potius suscipe verba Saluatoris fide, cum enim sit veritas, non mentitur. Insaniam igitur dicentes mysticam benedictionem à sanctificatione cessare, si quæ reliquæ remanserint eius in diem subsequenter, non enim mutabitur sacrosanctum corpus Christi, sed virtus benedictionis & viuificatrix gratia iugis in eo est, &c. Meminit & asseruare Eucharistia, sub eodem tempore celebratum Concilium ARELATENSE II. sub Leone I. vt mox ad calcem huius distinctionis dicemus, de conseruanda Eucha-

ristia a corrosione, &c. Porro SIMEON METAPHRASTES in vita Theodistis Lesbæ. Cum (inquit) essem nauigatorius ad venationem, accepta in Pixide parte diuina carnis Domini, eam tuli ad beatam (& infra.) Ergo autem eduxi è sinu meo pixidam cum carne Domini. Cum illa autem in terram cecidisset diuinum donum accepit, &c. Satis ergo apparet quia olim Eucharistia asseruabatur in pixide, vt nunc fit. Sed maiori dignum est admiratione quod narrat NICEPHORVS CALLISTVS libro 18. Ecclesiasticae historiae cap. 45. Acephalos nempe Hæreticos, cum ipsi neque baptismum iuxta solennem Ecclesie morem susceperent, neque oblationem aut aliquam rem diuinam factam, aut ministerium Ecclesiasticum: Communionem tamen (ait) à plurimo tempore asseruatam habentes, ferijs paschalibus in minutissimas incisas partes, conuenientibus ad se hominibus dederunt, &c. Denique CLERICI ANTIOCHENI epistola missa ad Ioannem Constantinopolitanum Episcopum, contra Seuctum Episcopum suum hæreticum, quæ lecta est actione i. generalis, Synodi Constantinopolitane 2. aperte docent quomodo reuerenter sacramenta asseruabantur super altari. Inter crimina quippe quæ ei obiciunt: Presumpsit (aiunt) columbas aureas & argenteas, in formam Spiritu sancti super diuina laniata & altaria appensus, vna cum alijs sibi appropriauit, dicens, non oportere in specie columbae Spiritum sanctum nominare. Constat autem in huiusmodi columbae speciem reponere solum Eucharistia sacramentum Basilium magnum vt ex Amphilochio supra docuimus. Hinc TVRONENSIS Concilium II. sub Pelagio I. cano. 3. Corpus Domini in altari (ait) non in imaginario ordine, sed sub crucis titulo componatur. Et Concilium LATINENSIS sub Innocentio 3. generalissimum, vt pote patrum 1217. cap. 20. Statuimus vt in cunctis Ecclesijs, Chrysm & Eucharistia sub fidei custodia clauibus adhibitis conseruentur (vide & Chrysm supra) ne possit ad illa temeraria manus extendi, ad aliqua horribilia vel nepharia exercenda. Si vero ad quem spectat custodia, ea incauè reliquerit, tribus mensibus ab officio suspendatur: & si per eius incuriam aliquid nefandum inde contigerit, grauiori subiacet ultioni. Eadem sub similibus verbis repetit Concilium OXONIENSE in Anglia. sub eodem Innocentio 3. cap. 17. & Concilium COLONIENSE II. partis 7. cap. 16. AVGVSTENSIS Concilium cap. 18. hoc habet. Hostia vitæ pro infirmorum viatico, in loco mundo ac honorato, acenso ad eum perpetuo lumine, seruetur, &c. Et Concilium TRIDENTINVM generali sessione 13. quæ est 3. sub Iulio 3. sic loquitur. Consuetudo asseruandi in sacro sanctam Eucharistiam adeo antiqua est, vt eam seculum etiam Niceni Concilij agnouerit. Vide superius, & iunge sequentia. Eucharistia negligenter curata & corrosa. Hoc retere ex superiori distinctione, scilicet ex epistola 2. CLEMENTIS I. ad Iacobum fratrem Domini. Verum & narrat Gratianus de consecratione distinctione 2. capite. Qui non bene, & Iuo Carnotens. libro i. decretorum, Concilium ARELATENSE III sub Leone I. statuisse hoc modo. Qui non bene custodierit sacrificium, & mus vel aliquid aliud animal comederit illud, quadraginta dies peniteat: Qui autem perdidit illud in Ecclesia, aut pars eius ceciderit, aut inuenta fuerit, triginta dies peniteat. Porro de negligentis & peccatis quæ committuntur in Eucharistiam,

Symeon Metaphrastes.

Nicephorus Callistus.

Hæretici asseruabatur olim Eucharistiam, sed nostri deiciunt.

Clerici Antiocheni.

Et tunc quid fecerit nostri Caluinitæ?

Concilium Turonense.

Concilium Latinerense generale Iacobi r. 15. sub Innocentio 3.

Contra negligentem sacramentum.

Concilium Oxoniense in Anglia. Concilium Coloniense 4. Concilium Augustinense.

Concilium Tridentinum generale.

Clemens 1.

Concilium Arelatense 3.

charistiam

Burchardus Vormatiensis.

Beata Penitentiale.

Pius I.

De negligentis circa Eucharistiam.

Theodori Penitentiale.

Penitentiale Romanum.

Concilij Arelatensis.

Satisfactioes pro negligentis circa Eucharistiam.

Penitentiale Romanum.

charistiam, multa profert decreta BURCHARDVS Vormatiensis Episcopus, lib. 5. Decretorij, cap. 46. 47. & reliquis. Inter quæ asserit decretum penitentiale B. E. D. A. vbi sic legitur: Si quis per ebrietatem vel voracitatem Eucharistiam euomuerit, quadraginta dies peniteat, clerici vel monachi seu diaconi quadraginta dies peniteant, presbyteri 70. dies, Episcopi 90. Si pro infirmitatis causa euomuerit 7. dies peniteat. Tum ex decreto tertio PII primi, sic subiungit: Si vero per negligentiam de calice aliquid stillauerit in terram, linguatur, tabula radetur: si non fuerit tabula, vt non conculcetur, locus corraderit, & in igne consumetur, & cinis intra altare recondatur, & sacerdos quadraginta dies peniteat. Si super altare stillauerit calix, sorbeat, minister stillam, & tres dies peniteat: si per linteam altaris, ad aliud stilla peruenit, quatuor dies peniteat: si vsque tertium, nouem dies: si vsque quartum, quindecim dies, & lineamina que tetigerunt stillam, tribus minister abluat, vicibus, calice subterposito, & aqua ablutionis sumatur, & iuxta altare recondatur. Consequenter ex penitentiali THEODORI. Qui euomuerit (inquit) sacrificium & a caribus consumitur, annum unum peniteat: si autem, quadraginta dies peniteat, in die quando communicauerit sacrificium euomuerit, si ante mediam noctem tres superpositiones faciat. Si post mediam noctem duas, si post matutinas vnam. Et penitentiale ROMANVM. Si vero sacrificium euomuerit, quadraginta dies peniteat, si infirmitatis causa septima dies, si in ignem proiecit, septem Psalmos canet: si vero cinis lambuerit talem vomitum, centum dies qui euomuerit peniteat. Et Concilij AVRELIANENSIS I. vel II. canone 5. vt idem allegat Burchardus, cap. 50. lib. 5. prædicti. Omne sacrificium sordida vultu perditum, igne comburendum est, & cinis iuxta altare sepeliendus. IDEM cano. 6. Qui non bene custodierit sacrificium, & huius vel aliquid aliud animal comederit illud, quadraginta dies peniteat: qui autem perdidit illud in Ecclesia, aut pars eius ceciderit, & non inuenta fuerit, viginti dies peniteat. Perfundens aliquid super altare de calice quando offeritur, sex dies peniteat, aut si abundantius, septem dies peniteat: qui autem perdidit calicem dum solemnitas Missæ celebratur, quadraginta dies peniteat. Si vero celebrata Missa presbyter neglexerit accipere sacrificium, similiter quadraginta dies peniteat. (vide supra Communio) & qui acceperit sacrificium pollutum nocturno tempore, septem dies (vide Pollutio) diaconus obliuiscens oblationem offerre donec offeratur linteamen, quando recitantur nomina Paucantium, similiter peniteat. Qui negligentiam erga sacrificium fecerit, vt vermibus consumptum ad nihilum deuenierit, tres quadragesimas cum pane & aqua peniteat. Si integrum inuentum fuerit in eo vermis comburatur, & cinis sub altari condatur, & qui neglexerit quaternis diebus suam negligentiam soluat. Si cum amissione saporis decoloratur sacrificium, viginti dies expleantur ieiunio, conglutinatum vero septem dies qui merfit peniteat. Et penitentiale ROMANVM iterum. Si ceciderit sacrificium de manibus offerentis, terra tenus, vt non inueniatur, omne quodcumque inuentum fuerit in loco in quo ceciderit comburetur, & cinis, vt supra, abscondatur, & qui acciderit medium annum peniteat: si vero sacrificium inuentum fuerit, locus scopis mundetur, & stramen vt supra ignetur, & cinis, vt supra, recondatur, & sacerdos viginti dies peniteat. Vide latius in cautelis Missæ, quæ imprimuntur in Missalibus Romanis. Porro lege vocabulum, Missam celebrans si languore correptus, &c. Eucharistia quibus non sit dand. J. Sa-

perius in vocabulo, Communio, posuimus. Non danda leprosis. Vide Leprosus. Eucharistia non danda furiosis, neque excommunicatis, J. Vide superius vocabulo. Atreptius, Emergenus, &c. & infra, Excommunicatus, ex secunda epistola Clementis, ad Iacobum fratrem Domini, & alii. Eucharistia non danda mortuis & defunctis. J. Superius quidem probauimus iuste Eucharistiam infirmis porrigi, verum vbi mortui fuerint, non esse illis Eucharistiam ministrandam cenet CYPRIANVS CARTHAGINENSIS, lib. 1. Epistolar. epist. 2. ad Cornelium: Non mortuorum (ait) sed viuentibus communicatio a nobis danda est, vt quos excitamus & corroboramus ad prælium, non inermes ac nudos relinquamus, sed protectione sanguinis & corporis Christi nutiamus: & cum ad hoc fiat Eucharistia, vt possit accipientibus esse tutela, quos iustos esse contra aduersarium volumus, munimento dominice sanguinis armemus. Nam quomodo docemus aut provocamus eos in confessione nominis sanguinem suum fundere, si eis militaturis Christi sanguinem denegemus. Quis quomodo ad martyrij poculum idoneos facimus, si non eos ad bibendum prius in Ecclesia poculum Domini iure communicationis admittimus? IDEM eadem refert lib. 4. Epistolar. epist. 6. ad plebem Thibari consistentem, ad calcem. Hinc postea Concilium CARTHAGINENSE III, (subscriptum huic Augustinus) cano. 6. Placuit vt corporibus defunctorum Eucharistia non detur, dictam est enim à Domino: accipite & edite, cadauera autem nec accipere possunt, nec edere. Cauendum est etiam, ne mortuis baptizari posse fratrum infirmis credat, cum Eucharistiam mortuis non dari animaduertit. Hic canon repetitur in Concilio HIPPONENSI cano. 5. & in Concilio ANTISSIODORENSI sub Deufdedit Papa I. capite 11. & in Concilio GENERALI VI. Constantinopolitano III, sub Constantino IV. Imperatore dicto Pogonaro, in Trullo loco celebrato, cano. 83. Eucharistiam indignè, sceleris sibi conscij vel sinistra intentione sumentes. J. Superius in ligno miraculum posuimus quod tempore S. Chrysostomi accidit, sed & in alijs locis passim ostendimus quæa debeat tractari vel sumi reuerentia illud sacramentum, tam ex Optato Mileuitano, quam ex cæteris Patribus. Vnde & CYPRIANVS CARTHAGINENSIS sermone de lapsis tertio, miracula circa Eucharistiam facta narrat suo tempore: Quadam (ait) erate pronuncia & in annis adultioribus constituta sacrificantibus nobis latenter obrepit, nō cibum sed gladium sibi sumens, & venit quadam vomena lathalia intra faucos & petus admittens, angu, & anima exsternante concludi postmodum capis, & pressuram non iam persecutionis sed delicti sui passa, palpans & tremens concidit. Impunitum diu non fuit, nec occultum distimulata conscientie crimen, que sefellera hominem, Deum sensistitorem. Aliud. Cum quadam arcam suam, in qua sanctum Domini sui, manibus indignis tenuisset, aperire, inde igne surgente deterrita est, ne auderet attingere. Aliud. Et quidam alius & ipse maculatus, sacrificio à sacerdote celebrato, partem cum cæteris ausus est latenter accipere, sanctum Domini edere & contrare, non potuit, cinerem se ferro aperitis manibus inuenit, &c. Porro PLATINA CREMONENSIS, in vita Adriani II. narrat de Lothario Rege Francie, qui duas duxisset uxores apud eundem accusabatur (vide Digamus supra) quod cum ad communionem ab eodem Pontifice esset vocatus, vt si

Cyprianus Carthagenensis.

Martyres ante certamen Eucharistiam sumebant.

Concilium Carthagenense 3 sub Syricio 1. Mich. 26.

Concilium Hipponense.

Concilium Constantino-politano 3, generale 6.

Cyprianus Carthagenensis.

Adverte hæc.

Aliud.

Aliud.

Platina Cremonensis.

res vera esset non auderet accedere, illum ut se innocenter falsè profiteretur, inreperidum cum quibusdam qui sui erant sceleris conscij communionem sumpsisse, & infra annum illum & omnes suos mortuos, & nobilitatem omnem ingentem cladem, ac populum, horrendum in modum peruasisset. Denique ALEXANDER III. scribens Episcopo S. Agathæ, & inseritur parte 50. Concilij Lateranensis quod celebravit, cap. 30. De muliere (ait) quæ prout nobis significasti cupiens viri sui ampliore amorem conquirere, suscepto corpore Christi & in ore retento, eidem viro suo osculum cum eo pariter, & ipsum trahere post modum cum voluit non potuit, sed versum est in carnem, cum tangeret, iuxta dentes molares, & caro supercrevit, & adhaeruit intus. Circa quod fraternitati vestre non possumus sanius dare consilium, nisi quod cum monitis & compellis, ut tantum per condignam poenitentiam & bona opera satisfacere delictum. Credere quippe debemus, quod si verè contrita fuerit, & condignam poenitentiam egerit, & in ad Deum pro ea deuote orauerit, corpus Christi trahere poterit diuina gratia suffragante, &c. Multa quidem & alia miracula reperuntur, sed & quedam sedule verissima CLAVDIUS FIRMINVS Cœlestinus concludere fatetur libro illo, quem de ordinis nostri viris pfectatis & illustribus conscripsit, ubi & acta multa recenset, quæ vel ad preces fratrum, vel ad deuotionem fidelium in monasteriis nostris perpetrata noscuntur. Sunt & alij qui de miraculis circa Eucharistiam peractis egerunt quos pertranseo.

Eucharistiæ sacramentum semper hæretici dictis & factis persecuti sunt. Nihil hic libuit apponere, quia hoc repositum inuenies in vocabulo, Hæretici semper Ecclesiam & eius ministros persecuti sunt, & miscuerunt sacra prophanis, &c. & Missæ ofores hæretici, & supra iam dictum est, Ecclesia semper habuit persecutores hæreticos, &c. Require igitur in illis locis omnia fideliter reposita. Porro si ampliori velis rerum historia pectui, nouissimè exit in lucem liber omni precio superior THOMAS BEAUXAMIS Carmelita, quo ab initio hæreses omnes contra sacramentum Eucharistiæ insurgentes recensuit. Hoc etiam non sinit CHRISTOPHORVS VIEZTIVS Cœlestinus & prior Esclimontanus, mihi & amicitia glutino & vitæ contubernio coniunctissimus, in libro quem Hæresobrachologiam nominauit, ubi omnes hæreses contra Catholice fidei religionem cum eorum authoribus prodit & damnatas ostendit. Denique satis hanc propositionem nostrum seculum comprobatur, ubi hæretici omnium veterum hæresarcharum assumentes non tam doctrinam quam impietatem, contra hoc nobile sacramentum coniurarunt, sicut eorum irreuerentia & crudelis furor stygialisque rabies, omnibus bonis exhorrentibus tale facinus, prodit. De his stratagematibus librum edidit & notus omnibus tam vitæ sanctitate quam doctrinæ eminentia, insignis Theologus & religiosus deuotus CLAVDIUS DE SAINCTES, nec dubito multo plures futuros, qui miserandam nostræ tempestatis historiam posteriorum oculis digna fidè vulgatis libris iungerent.*

EVLOGIA.

De Eulogijs, locis quidem plurimis locuti sumus, sic se materia offerente. Quod autem specialiter ad hoc vocabulum pertinet, vide Epistola, & literæ, & alii in locis.

EVNUCHVS.

Eunuchi an possint ordinari.] CANON APOSTOLORVM XX. allegatur à Gratiano distinct. 3. cap. Eunuchus, & distinct. 55. Eunuchus si ex hominum quidem iniuria factus sit, vel in persecutione virilibus primatus sit, vel si natus est, & dignus est, efficiatur Episcopus. Item CANON XXIII. Si quis cum clericus fuerit absciderit semetipsum, omnino damnetur, quia suus est homicida. Et Concilium NICÆNVM I. generale, cano. I. & allegatur à Gratiano, distinct. 55. cap. Si quis: Si quis à medicis in morbo excisus, vel à Barbaris excisus est, is in clero maneat. Si quis autem cum esset sanus seipsum exciuit, cum etiam in clero examinatum cessare conuenit, & diuiceps nullam talem oportet promoueri. Idem omnino eodem tempore celebratum Concilium ARELATENSE II. sub Syluestro I. cano. 7. & GELASIVS I. epist. I. ad Episcopos Brutiorum Lucaniae & Sicilia, cap. 19. Sed & hos canones allegat MARTINVS BRACARENENSIS, cap. 21. sui collectorij, & Iuo Carnotensis, lib. 3. Decretorum, & relecti sunt hi canones & approbati in Concilio CARTHAGINENSI VI. Episcoporum 217. Denique de eisdem Eunuchis INNOCENTIVS I. loquitur, epist. 4. quæ est ad Fælicem Nucernianum Episcopum, cap. 1. & allegat Gratianus, distinct. 55. cap. qui partem. Vide infra positum vocabulo, Membris mutilatus, &c. & homicida (supra), &c.*

EXACTIO.

Exactiones in Ecclesiasticos fieri prohibentur.] Lege superius hoc probatum dictione, Clericus, & vocabulo, Ecclesiæ immunitas, & vocabulo, Decimæ, & infra, Pedagium. Concilium TOLBTANVM III. cano. 20. & allegatur à Gratiano, causa 10. quæst. 3. ca. Quia cognouimus: Multorum (ait) querela hanc constitutionem exegit, quia cognouimus Episcopos per parochias suas non sacerdotaliter, sed crudeliter deseruire. Et dum scriptum sit, forma estote gregi, neque ut dominantes in clero, exactiones diocesi sue vel damna infligant. Ideo, excepto quod veterum constitutiones à parochiis habere inueniuntur, Episcopos, alia que hucusque præsumpta sunt denegentur: hoc est, neque in angarijs presbyteri aut diacones, neque in aliquibus sui generis indictionibus, ne videamur in Ecclesia Dei, exactiones potius, quam Dei Pontifices nominari. Hi vero clerici tam locales, quam diocesani, qui se ab Episcopo grauari cognouerint, querelas suas ad Metropolitanum deferre non differant, & Metropolitanus non moretur eiusmodi presumptiones coercere. IDEM & sequenti can. 21. allegaturque à Gratiano, causa 12. quæst. 2. capite Ecclesiarum: Quoniam cognouimus in multis ciuitatibus Ecclesiarum seruos, & Episcoporum, vel omnium clericorum, à iudicijs vel actoribus publicis in diuersis angarijs fatigari, omnium Concilium à pietate. Gloriosissimi Domini nostri poposcit, ut tales diuiceps ausus inhibeat, sed serui superscriptionum officiorum in eorum vltibus, vel Ecclesie laborent. Si quis vero iudicium aut exactionem, clericum aut seruum clerici vel Ecclesie in publicis ac priuatis negotijs occupare voluerit, à communicatione Ecclesiastica (cui impedimentum facit) efficiatur extraneus. Idem statuit Concilium CABILO- NENSE II. cap. 51. ubi admonentur Episcopi, ut omnibus gubernationem & disciplinam ostendant, & eos tanquam fratres agnoscant, & misericorditer eos tractent in exigendis quibuslibet

debitis.

Canon Apostolorum.

Concilij Nicæni I. sub Constantino Magno.

Concilij Arelatense 2.

Gelasius I.

Martinus Bracarenensis.

Concilij Carthaginiense 6.

Innocentius I.

* Eunuchos multiplices de scribit Gregorius Nazianzenus oratione 30. ad calcem.

Concilij Tolbtanum 3. sub Pelagio 2.

1. Petri 3.

Concilij Cabilonense 2. sub Carolo Magno.

Cœcilium Lateranense sub Alexandro 3.

2. Corint. 12.

Cœcilium Lateranense generale sub Innocent. 3.

Cœcilium Constantiense.

Concilij Basileense generale.

Fredericus 2. Imperator.

Clerici nō possunt ad secularia iudicia trahi.

Carolus 4. Imperator.

Honorius 3. Cœcilium Lateranense sub Leone 10.

debitis. Hinc Concilium LATERANENSE, sub Alexandro III. par. I. can. 4. Prohibemus (ait) ne subditos suos, tallijs & exactionibus Episcopi grauare presument. Sustinemus autem pro multis necessitatibus, quæ aliquoties superueniunt, ut si manifesta & rationabilis causa extiterit, cum charitate moderatum ab eis valeant auxilium postulare. Cum enim dicat Apostolus: Non debent parentibus fili thesaurizare, sed parentes filiis, multum longe à paterna pietate videtur, si prepositis suis subditis graues existant, quos in cunctis necessitatibus pastore more fouere debent. Archidiaconi autem sine decani, nullas exactiones vel tallias in presbyteros seu clericos exercere presument, &c. Idem etiam ne à secularibus patientur imperari, ut repositum vocabulo, Clericus, similiter Concilium LATERANENSE GENERALE sub Innocentio III. cap. 46. vt loco præfato allegatum inuenies, & in vocabulo, Decimæ. Denique Concilium CONSTANTIENSE generale, hæc decreta longo verborum tractu renouat, sessio. 19. quæ ad calcem est Concilij. Ibi de exactionibus, tallijs, permutationibus, alienationibus, &c. non exigendis ab Ecclesia, nec à Xenodochijs, nisi necessitatis causa, vt præmissum est, & hoc à summo Pontifice obtemperata licentia tractans, præfati Concilij Lateranensis decretum exprimit, & statuit, vt omnes qui exactiones imponere presumpserint cuiuscunque sint status, anathemate feriuntur, & omnia in contrarium data priuilegia irrita decernit, & nullius valoris. Hoc & confirmat Concilium BASILEENSE generale, in Karolina, ubi & decreta præmissa allegat, & ea quæ in supramemoratis vocabulis inserta sunt. Insuper allegat etiam decretum FRIDERICI II. IMPERATORIS, quo iubet vt nulla communitas, persona publica vel priuata, collectas seu exactiones, angarias vel perangarias, Ecclesijs vel alijs pijs locis, aut Ecclesiasticis personis huiusmodi imponere, seu inuadere Ecclesiastica bona presumerent: (vide infra facultates Ecclesiæ non inuadendæ) quod si fecerit, & requisiti ab Ecclesia vel imperio huiusmodi emendare contemnerent, tripliciter refunderent, & nihilominus banno imperiali subiacerent, quod sine satisfactione debira nullatenus remitteretur. Statuit insuper quod quæcunque cõmunis vel persona per annum in communicatione propter libertatem Ecclesiæ violatam persisteret, ipso iure similiter dicto banno imperiali subiaceret, à quo nullatenus extraheretur, nisi prius ab Ecclesia beneficio absolutionis obtento. Insuper ordinauit, vt nullus Ecclesiasticam personam in criminali quæstione vel civili, ad iudicium seculare trahere presumeret, cõtra easdem canonicas sanctiones & constitutiones imperiales: (vide superius Clericus seculari iudicio nō sistendus) quod si fecerit actor, à suo iure caderet, & iudicium non teneret, & iudex foret ex tunc iudicandi autoritate priuatus, &c. Porro allegat ibidem CAROLI IV. IMPERATORIS edictum, quo illos banno imperiali & multa grauissima submittit, qui per seculares potestatem bona clericorum occuparent, arrestarent, & oblationes Christi fidelium minuerent atque restringerent, qui actiones & tallias indebitas, de bonis & redditibus Ecclesiarum exigerent & extorquerent, qui possessiones Ecclesiarum, personarum earundem deualtarent incendijs & rapinis, quæ postea decreta confirmata sunt ab HONORIO III. Eadem renouat Concilium LATERANENSE

sub Leone X. sessio. 9. & confirmat interdicta atque excommunicationes in eos latas, qui clericos exactionibus, decimis & collectis grauare ausi fuerint, vel opprimentibus auxilium præstiterint, eos intestabiles & inhabiles ad eos actus legitimos pronuncians. Eadem confirmat Concilium SENONENSE, cap. 2. Vide supra, Clericus, Ecclesiæ, immunitas, Decimæ, Pedagium, Simonia, & facultates, &c.

EXCEPTIO.

ALEXANDER III. Eboracensi Episcopo scribens dicit, & ponitur parte 42. cap. 1. Co concilij Lateranensis sub eodem: Ex parte fraternitatis tue fuit à nobis requisitum, utrum cum aliquam causam sub certa forma committimus, utrum iudices delegati uia formam sibi commissam sequi debent, ut rationabiles exceptiones non admittantur: super quo itaque tua prudentie taliter respondemus, quod si quandoque iudici expediat formam institutam seruare, debet tamen rationabiles exceptiones admittere, & in causa secundum iuris aequitatem procedere, nisi exprimat in literis nostris quod nullo debeant exceptiones admitti: quod nec nos, nec aliquem prædecessorum nostrorum credimus expressisse. Exceptionem autem in dicitur vis, metus, dolus, res litigiosa, transactio, pactio expressa & tacita, iuratio, indicatio, error, tempus, forum, fauor, odium, etas, sexus, & similia. Exceptionum alia prima, alia secunda. Prima stat in generali nomine, & datur reos secunda transit in speciale nomen, & dicitur replicatio. * Exceptionis resolutio, quæ datur auctori. Sed cum deinceps vtrinque multiplicentur exceptiones, earum nomina sunt, duplicatio, triplicatio. Lege in Clementinis & VI. Decretalium.

EXCESSVS.

Excessus corrigendi.] Licet in vocabulo, Clerici lasciuji & scurriles corripantur, & in alijs locis, de excessibus corrigendis, vt in vocabulo, Corripere, & huiusmodi, satis dictum sit: tamen quia se offert speciale decretum magni & generalis Concilij LATERANENSIS sub Innocentio III. Patrum 1215. cap. 7. illud placuit annexere, quod & allegatur extra, de officio, iudicis ordina. cap. 13. Irrefragabili constitutione sancimus (ait) vt Ecclesiarum prelati ad corrigendum subditorum excessum, maxime clericorum, & reformandam mores, prudenter & diligenter intendant: ne sanguis eorum de suis manibus reguratur. Vt autem correctionis & reformationis officium liberè valeant exercere, decernimus, vt executionem ipsorum nulla consuetudo vel appellatio valeat impedire, nisi formam exceperit in talibus obseruandam. Excessus tamen canonicorum Ecclesie cathedralis, qui consueuerunt corrigi per capitulum, per ipsum in illis Ecclesijs (quæ talem hæntem consuetudinem habuerunt) ad communicationem vel infirmationem Episcopi corrigantur infra terminum competentem ab Episcopo presigendum. Alio quin ex tunc Episcopus Deum habens pro oculis, omni contradictione cessante, ipsos, prout animarum cura exegerit, per censuram Ecclesiasticam corrigere non postponat. Sed & alios eorum excessus corrigere non omittat, prout animarum causa requirit, debito tamen ordine in omnibus obseruato. De prosequenda autem inquisitione & correctione excessuum, sequenti cap. 8. subditur, quod, secundum sacræ scripturæ auctoritatem, non leuiter credat Episcopus, quod forsitan à maleuolis dicitur & diffamatur, sed coram

Ecclesia

Cœcilium Senonense.

Alexander 3.

Que Exceptio nem inducant, Exceptiones variæ.

Est autem Replicatio.

Cœcilium Lateranense sub Innocentio 3. patrum 1215.

Sancitum & salubre decretum si ita prouide obseruaretur vt pie factum est.

Alexander 3.

Horrendū piaculum nec mirum: miraculū memoria dignum.

Claudius Firminus Cœlestinus.

Thomas Beaumont Carmelita.

Christophorus Viezius Cœlestinus.

Claudius de sanctis Canonice regulis & doctor.

* Hic oblitus sum ponere de Eucharistiæ, suscitatio, re-pete postea ad calcem vocabuli Missæ.

Ecclesia senioribus veritatem diligentius per-
ferretur, vt si rei poposcit qualitas, canonica
districtio culpm feriat delinquentis (vide Corri-
gendi modus, &c.) Ad corrigendos (ait) itaque
subditorum excessus, tanto diligentius debet Prelatus
assurgere, quanto damnabilis eorum offensas deserret
incoerectas, contra quos, vt de notoriis excessibus taceat-
tur, & si tribus modis possit progredi, per accusationem
videlicet, denunciationem & inquisitionem eorum, vt
tamen in omnibus diligens adhibeatur cautela, ne forte
per leue compendium, ad graue dispendium veniatur:
sicut accusationem legitima procedere debet in scriptio,
& denunciationem charitativa admonitio, & inquisi-
tionem clamorosa insinuatio praeuenire, illo semper adhi-
bitio moderamine, vt iuxta formam iudicij, sententia
quoque forma dicitur. Hunc tamen ordinem circa re-
gulares personas non vsquequaque credimus seruand-
um, quia cum causa requirit, facilius & liberius a suis
possunt administrationibus amoueri. Porro de refor-
mandis excessibus in Concilijs synodalibus, mul-
tis verbis agit Concilium BASILEENSE ge-
nerale, sessio. 15. vbi praelatis iniungitur, vt taliter
in delinquentes insurgant correctionis debita
disciplina, vt alijs malignari volentibus transeant
in exemplum. Vide in locis superius assignatis.

EXHEREDATIO.

Exhereditatio filiorum vt dicitur Eccle-
sia, an valeat. J Hoc in multis locis GRA-
TIANVS testatur prohibitum, scilicet causa II.
quaest. 1. cap. Nolo, & causa 13. quaest. 2. cap. Si quis
irascitur, & causa 17. quaest. 4. cap. Quicumque. Ex
AVGVSTINO HIPPONENSI, sermone de
moribus Clericorum, quem totum allegat Pa-
tres Concilij AQUIGRANENSIS I. cap. 12.
Quicumque vult (ait Augustinus) exhereditario filio
heredem facere Ecclesiam, querat, alterum qui susci-
piat non Augustinum, immo (Deo propitio) neminem
inueniat. Quam laudabile factum sancti & venerandi
Episcopi * Aurelij! Quidam, cum filios non haberet
neque speraret, res suas omnes, retento sibi usufructu, tra-
didit Ecclesiae. Nati sunt illi filij, & reddidit Episcopus
nec opinanti, quia illi donauerat. In potestate habebat.
Episcopo non reddere, sed iure, foris non iure possi. Idem
postea. Proficor me suscipere, oblationes bonas, oblatio-
nes sanctas. Si quis autem irascitur filio suo & moriens
exhereditat, eum, si viveret nonne cum placere? nonne
ei filium suum reconciliare deberem? quomodo ergo
volo cum filio suo, vt habeat pacem, cuius appeto he-
reditatem? Inuarius quippe testamento Ecclesiam
reliquit heredem, sed statui hereditatem ipsam in Ec-
clesia non suscipere. Filiorum ipsius si quod reliquit,
ipsi inde faciant quod voluerint. Filia ipsius in mona-
sterio feminarum est, filius ipsius in monasterio viro-
rum est. Ambos exhereditauit, illam videlicet cum lau-
de, istum cum vituperatione! Commendaui autem Ec-
clesia vt non accipiant ipsas portionulas, quae perti-
nent ad exhereditatos, nisi cum ad legitimam etatem
peruenerint. Hac eis reseruat Ecclesia, &c. Vide plu-
ra in eodem sermone, & in alio adhuc, de vita &
moribus clericorum, qui allegatur ab eodem Con-
cilio, cap. 13. Vide infra, Facultates Ecclesiae re-
liquenda, &c.

EXCOMMUNICATIO.

Excommunicationis antiquus vsus &
forma. J Excommunicatio vnde sumperit ori-
ginem doctè quidem, ex lege veteri, in qua re-
belles extra synagoga fieri iuebantur, afruit

deruari POLYDORVS VERGILIUS, lib. 4.
de Inuentoribus rerum, cap. 12. ad calicem vbi &
I. ad Corinth. cap. 5. docet etiam Paulum excom-
municationis formam praebuisse. Druides etiam
sapientes Gallos narrat in sua religione excom-
municationis obseruasse censuram, vt IULIUS
CAESAR in suis Commentarijs testatur, quan-
do si quis aut priuatus aut publicus eorum de-
creto non sterisset, sacrificijs interdicebant. Hæc
pæna apud eos erat grauissima, quoniam quibus
ita erat interdictum, huius numero impiorum & sceleratorum habebantur, ab his omnes discedebant,
aditum sermonemque defugiebant, ne quid ex
contagione incommodi acciperent, neque his pe-
nitentibus ius reddebatur, neque honos vllus com-
municabatur. Verum non putatim ab his, Eccle-
siam formam mutasse excommunicationis, sed
à Christo qui in Euangelio docet, vt qui Eccle-
siam non audierit, sit tanquam Ethnicus & Pub-
licanus, &c. Verum si hic originem, vsus & for-
mam, more solito, putem per ordinem & seriem
demonstrari desideram: quia infinita sunt autho-
ritates, quas iam in quibusque decretis, suis debitis
locis repositis apposuimus. Dum etenim Pa-
tres aliquid statuunt statim neglectorem anathe-
mate feriunt: & tam frequens est huius excom-
municationis locutio, vt nihil aliud tibi ante oculos
occurrat in decretis & canonibus Patrum.
Adde quod in sequentibus distinctionibus, ita
materia exposcente, eiusdem excommunicationis
authoritas & vsus reperitur, vt facili colliges si
patienter legas. Itaque pauca quidem hic, sed plu-
ra in sequentibus deprehendes. Infinitis quippe
in locis, in CANON APOSTOLORUM, in
libris & epistolis CLEMENTIS I. ANACLETI
I. ALEXANDRI I. & ceterorum omnium,
vsus atque forma excommunicationis inuenitur,
& de excommunicationis sententia, atque excom-
municatis sermo habetur, vt in sequentibus di-
stinctionibus, de excommunicatione, & excom-
municatis deprehendes, & passim in hoc toto o-
pere. Superuacuum est ergo huic diuitijs labori
insistere, cum vnanimi omnes Patres sententia &
vniformiter, & excommunicationibus & excom-
municatis præcepta dederint. Verum vt aliquid
etiam hic dicamus, de excommunicationis senten-
tia, quam sacerdotes possunt proferre, loquitur
DIONYSIVS AREOPAGITA, libro Eccle-
siasticae Hierarchiae, par. 3. cap. 7. Et (ait) qui reuelationes
diuinas à patre summo didicerat, dicitur:
Quodcumque ligaueris super terram, erit solutum &
in caelis, & quodcumque solueris super terram, erit solutum
& in caelis. Sic profecto ille, omnisq; illi similis
presul, iuxta paternarum iustificationum sibi indulta
reuelationes, declarando & traducendo, Deo charos
admittit, & excludit impios. Sed quod Dionysio est
antiquius, in Ecclesia primitiua excommunica-
tionis sententiam Apostolos protulisse, refert
ABDIAS BABYLONIVS, lib. 5. certaminis
Apostolici, vbi narrat Ioannem Apostolum, quen-
dam Fortunatum quem à mortuis suscitauerat,
huius beneficii immemorem, insuper & gratiae
diuinae inuidentem, sic excommunicasse. Separe-
tur (ait) radix huiusmodi, à fidelium conuersatione,
& ab omni opere timentium Deum, ab omni deuoto-
rum munere, à congregatione sanctorum, & à commu-
nitione sacramentorum. Diui & ANACLETVS I.
Clementis successor, epist. 3. ad omnes Episcopos:
Si quis (ait) haec præcepta non obseruauerit, hostis est
anima sua, & non tantum infamis, sed & excommu-

Polydorus Ver-
gilius.
Iulius Caesar.
Druides exco-
municationis
vsus habue-
runt.
Mathe. 18.
Canones Apo-
stolorum,
Clemens 1.
Anacletus 1.
Alexander 1.
Excommuni-
cationis sen-
tentiam Sacer-
dotes est pro-
ferre.
Dionysius A-
reopagita,
Mathe. 16.
Abdias Baby-
lonius.
Modus & for-
ma excommu-
nicationis apo-
stolica.
Anacletus 1.

Tribus modis
procedendum
in corrigendis
excessibus.

Excipiuntur
Personae reli-
gionum.

Concilium Ba-
siliense gene-
rale.

Gratianus.

Augustinus
Hipponeasis.

Concilium A-
quisgranense 1.
sub Ludouico
Impera.

* Illic erat Epi-
scopus Cartha-
ginensis.

nicatus atque alienus ab Ecclesia efficiatur: quoniam
necesse est ea vitia ferro abscindere, quae alijs medica-
minibus non sanantur. Et eius, post Euaristum, suc-
cessor ALEXANDER I. epist. 2. ad diuersos Epi-
scopos, quae allegatur à Gratiano, causa 1. quaest. 1.
capite, Ipsi sacerdotes, & distinct. 9. 4. cap. Si quis
Sacerdos (ait) pro populo interpellat & populi pec-
cata comedunt, quia precibus suis & oblationibus ea
deleat atque consumunt, qui quando digniores fuerint,
tanto facilius pro necessitatibus, pro quibus clamant,
exaudiuntur. Multum, ait beatus Iacobus Apostolus,
valet deprecatio iusti assidua. Qui enim vos persequi-
tur, ipsum cuius legatione sumimini persequitur, quia,
sicut ipse filius Dei mediator fuit Dei & hominum, ita
& vos eius vice in Ecclesia estis constituti, ut inter
Deum & homines legatione fungamini. Si quis au-
tem legationem vestram impedit, non vnus sed
multorum profectum auerit: & sicut multis no-
cetur, ita à multis arguendus est, & bonorum so-
cietate arcendus. Et quia Dei causam impedit, &
statum conturbat Ecclesiae, id ab eius liminibus
arceatur, ab omnibus quoque talis est cauendus,
& non in communionem fidelium, vsque ad satis-
factionem recipiendus. Est enim statutum olim,
vt qui statum conturbat Ecclesiae, ab eius limini-
bus arceatur, nec cum fidelibus communicet qui
eorum bona auerit. Eadem habet VRBANVS
I. epist. 1. ad omnes fideles, vt repositum supra
vocabulo, Episcopi autoritas, &c. Hinc & AN-
THERVS I. Vt veteri (ait epist. 1. ad Episcopos
provinciae Beticae & Toleranae) lege habeatur, qui-
cumque sacerdotibus non obtemperasset, aut extra ca-
stra positis lapidabatur à populo, aut gladio ceruico
subnecta, contempti expiabat cruore. Nunc vero (ait)
inobediens spiritali animaduersione truncatur, & cie-
tus ab Ecclesia, rabido daemonum ore discerpitur. Le-
ge in sequentibus ex CALIXTI I. epist. 2. ad
Episcopos Galliarum, de non ferenda sententia
excommunicationis in non sibi subditum: & in
dictione, Excommunicatus, de non recipiendis
excommunicatis. Sed & TERTULLIANVS
CARTHAGINENSIS, sententiae excommuni-
cationis meminit libro Apologetico aduersus
gentes, cap. 39. vbi de disciplina Christianorum
agit. Sic autem loquitur: Coimus (ait) in coetum
& aggregationem, oramus pro Imperatoribus, cogimur
ad literarum diuinarum commemorationem, sanctis
vobis fidem pacemque, sibi etiam exhortationes,
castigationes, & censura diuina. Nam & iudicatur
magno cum pondere, ut apud corios, de Dei conspectu,
summusq; futuri iudicij praesudicium est, si quis ita
deliquerit, ut à communicatione orationis & conuen-
tus & omnia sancti commercij relegatur. Praesident
probatique senioris (scilicet presbyteri) honorem
istum non precio, sed testimonio adepti, &c. IDEM
& excommunicationis meminit libro de Pudicitia,
& CYPRIANVS CARTHAGINENSIS,
lib. 1. Epistolar. epist. 11. ad Pomponium: Interfici
Deus iussit, sacerdotibus suis (ait) non obtemperan-
tes, iudicibus à se ad tempus constitutis non obedi-
entes. Et tunc quidem gladio occidebantur, quando ad-
huc & circumciso carnalis manebat: nunc autem, quia
circumciso spiritalis esse ad fideles seruos Dei cepit,
spiritali gladio superbi & contumaces necantur, dum
de Ecclesia exiunt. Neque enim viuere foris pos-
sunt, cum dominus Dei una sit, & aemulio salus esse, nisi
in Ecclesia possit. Sic & AMBROSIVS ME-
DIOLANENSIS, lib. 5. Epistolar. epist. 28. ad
Theodosium Imperatorem, eundem excommu-
nicat, vt refert NICEPHORVS CALLISTVS

Alexander 1.
Ofec 4.
Iacob. 5.
Sacerdoti di-
gnitas.
Urbanus 1.
Anterus 1.
Olim, excom-
municati sta-
tim à demo-
nibus agitaba-
tur.
Tertullianus
Carthaginensis.
Cyprianus Car-
thaginensis.
Vide excom-
municationis vsu.
Ambrosius Me-
diolaneus
Theodosius
Imperatorem
excommunicat.
Nicephorus
Callistus.

lib. 12. Historiae Ecclesiasticae, cap. 41. Et THEO-
DORVS CYRENENSIS, lib. 5. cap. 19. Theo-
dosius enim in Thessalonicensem populū furens,
multa millia innocentium, sub crudelis vindictae
praetextu, interemit, & cum esset reuersus praedi-
ctam epistolam ad illum misit Ambrosius, qua
eum vsque ad condignam satisfactionem excom-
municat. Nec passus est (ait Nicephorus) ab eo tem-
pore Theodosium Ecclesiam intrare, sed ei viriliter re-
stitit. Quomodo (inquit) à Imperator, manus extolles,
quae cade iniqua desunt? Quomodo etiam Domini
corpus eis excipies? Quomodo sanguinem preciosum
ad os afferes, per quod ira transierit, tantum effudi-
sti sanguinis? Quam longissime igitur absiste, neque
tibi ipsi peccatum adaugendo, iniquitatem conduplica.
Vinculum autem, quod Deus caelium calculo suo com-
probauit suscipe, quod tibi incolumitatem veram con-
ciliabit. Imperator autem antiuersis dicendi liberta-
tem adiuratus, verbis eius cessit, & in regiam est re-
uersus, & octo continuis mensibus elapsis, illustris nata-
lium Christi aduenit dies, atque Imperator in imperia-
libus edibus sedebat, lamentans, & lachrymarum hu-
more faciem rigans. Quem in tanto lacu viuere, vbi
Rufinus magister vidit, placide ad eum accessit, & la-
chrymarum causam inquisiuit. Et ille, alius vehem-
enti & acri ducto suspirio, praecipuus fletu. Quomodo
(inquit) non affligar, cum seruis & mendicis etiam,
absque metu omni, diuinum templum ingrediendi li-
bera sit potestas, & mihi non modo id tangere non liceat,
verum etiam caelum ipsum clausum est? Neque enim
diuini, illius oraculi non memini, quod discretis verbis
statuit, quod quacunq; à sacerdotibus Dei ligata fue-
rit in terris. Ea etiam in caelis certo esse ligata, &c.
Lege residuum. Praeterea de iuniori Theodosio
Archadij filio, narrat IDEM NICEPHORVS,
lib. 14. Historiae, cap. 3. Vt (ait) quidam asperiorum
duriorumq; virtutis viam sectans, praefecto Theo-
dosium adit animo, vt ab eo quocumque peteret: atque
vbi id sapius expertus non impetravit, vinculis Eccle-
siasticis Imperatorem, à communionem arcens, subdidit.
Postquam autem Imperator in regiam suam venit, &
epulae appositae sunt, conuiuiaq; omnes affuerunt, & non
ille prius cibum sumendum esse, quam vinculis sibi in-
iectis solutus esset, censuit. Quapropter ad antistitem
Constantinopolitanum famulum quendam misit, petens
vt eum ipsum soluere se, qui ligasset, iuberet. Cum id
Episcopus recusaret, & pro vinculo habendum non ef-
se, quod à quocumque ligatum esset significaret, solutumq;
adeo iam esse diceret, nondum calculo eius acquiescen-
dum esse duxit. Multo ergo labora is, qui ipsum liga-
uerat inquisiuit, eum ab soluit, ac sic tandem Imperator
cibum sumpsit. Adeo religiosus Theodosius fuit, vnamq;
suam accuratissime ad diuinas leges composuit. Me-
minit & ante illos excommunicationis Ecclesia-
sticæ inelyrus ille ORIGENES ADAMAN-
TIVS, homil. 14. in Leuiticum, circa medium,
loquens de filio mulieris Israelitidis, ex cap. 24.
Leuitici. Et IOANNES CHRYSOSTOMVS,
homil. 70. ad populum Antiochenum: Vos (inquit)
nos non contemnatis, tam molliter in vos insurgentes.
Si quis autem nostra contemnit vincula, rursus eum
Christo corrigat, dicens: Quocumque ligaueris super
terram, erunt ligata & in caelis, & quocumque solueris
super terram, erunt soluta & in caelis. Nam si nos quo-
que miser, & nihil pendendi & contempni digni (si-
cut verè digni sumus) non tamen nos ipsos ulciscimur
nec iram vindicamus, sed nostrae curam gerimus salu-
tis. Reueremini precor & confundimini, ignoscite mihi,
nec vllus Ecclesiastica despiciat, vincula. Non qui
ligat est homo, sed Christus qui nobis hanc contulit po-
testatem.

Theodoretus
Cyrensis.
Theodosij in-
gens manife-
studo patientia
& penitentia.
Theodosius e-
tiam iunior ex-
communicationis
sententiam
quantum ex-
pauerit.
Origenes Ada-
mantius.
Ioannes Chri-
stostomus.
Mart. 16. & 18.

restatem, & tanti dominos honoris homines constituit. Nam nos quidem ad solvendum dimittimus, uti potestate volumus, imo nec huius necessitatem volumus habere, & nullum volumus apud nos esse captivum, & non ita miseris sumus & arumnos, licet valde sumus viles. Si vero coacti fuerimus, ignoscite, nec enim sponte vel volentes, sed plus vobis dolentes, ligatis inimus vincula. Si quis autem hoc contemnat, iudicij tempus aderit quod eum doceat, &c. Hinc AVEGVSTINVS HIPPO NENSIS, libro questionum super Deuteronomium, quæst. 39. Hoc nunc agit (inquit) in Ecclesia excommunicatio, quod agebat, tunc interfectio. Et subdit libro de fide & operibus, cap. 2. Neque enim, quia illam primi populi commisionem Moses Dei famulus patientissime persequebat, ideo non multos etiam gladio vindicavit, & Phineas sacerdos aduteros simul inuentos ferro vitore confixit: quod utique degradationibus & excommunicationibus significatum est esse faciendum hoc tempore, cum in Ecclesia disciplina, visibilis fuerat gladius cessaturus, &c. IDEM tractatu 33, in Ioannem, & allegat Gratianus, causa 11, quæst. 2, cap. Nihil sic debet formidare Christianus, quam separari à corpore Christi. Si enim separatur à corpore Christi, non est membrum eius: si non est membrum eius, non vegetatur spiritu eius. Quisquis autem (ait Apostolus) spiritum Dei non habet, hic non est eius. IDEM tractatu 49, in eundem: Cum excommunicat Ecclesia, in celo ligatur excommunicatus, cum reconciliat, Ecclesia, in celo soluitur excommunicatus. Porro IDEM lib. 3, contra epistolam Parmeniani, cap. 2. & allegat Gratianus causa 23, quæst. 4, cap. Cum quisque, docet quo ordine debeat excommunicatio fieri: & qua forma, vt ibidem facili poterit legere. Denique lib. 3, de baptismo contra Donatistas, & ibidem allegat à Gratiano, * docet quod sola Ecclesia potest excommunicare. Denique sermo 14, de verbis Apostoli, & allegat ibidem Gratianus: Omnis (ait) qui excommunicatur Sathana traditur, quod scilicet quia extra Ecclesiam est diabolus, sicut in Ecclesia Christianus, ac per hoc quod diabolo traditur, qui ab Ecclesia communiōne remouetur. Unde illos quos Apostolus Sathana esse traditios prædicat, esse excommunicatos demonstrat. Quæ verò forma vitendum sit in excommunicationis ferenda sententia, docet INNOCENTIVS I. epistola in ordine 31, ad Archadium Imperatorem & Eudoxiam Imperatricem, quam allegat Nicephorus, lib. 13, cap. 34. Quia igitur idem Imperator & Eudoxia eius vxor, sanctum Ioannem Chrysostrum iniuste in exilium fecerunt deponat, sic eos prædictus Pontifex excommunicationis sententia percussit. Ego minimus & peccator, cui thronus magni Apostoli Petri creditus est, segrego te & illam, à perceptione immaculatum mysteriorum Christi Dei nostri. Episcopum etiam omnem & clericum, ordinis sancte Dei Ecclesie, qui administrare aut exhibere ea vobis ausus fuerit, ab ea hora qua præsentis vinculi mei legeritis literas, dignitate sua excidisse decerno. Quod si, ut homines potentes, quoniam ad id vi adegeritis, & canones vobis à seruatione per sanctos Apostolos traditos (vide infra Excommunicationis) transgressi fueritis, scitote non paruum id vobis peccatum fore in horrendo illo iudicij die, cum neminem huius vite honor & dignitas adiuuare poterit, arcana autem & abdita cordium sub oculos omnium effundentur atque exhibebuntur. Similiter idem Pontifex, Arlacium exauthorauit, qui fuerat Ioanni successus, & omnes Episcopos qui ei communicauerant: & ad Theophili Alexandrini Episcopi (qui hoc procurauerat exilium) abro-

Non contemenda Excommunicationis sententia.

Augustinus Hipponensis.

Numeri 25.

Degradationis & excommunicationis typus Phineas.

Excommunicatio quam formidanda.

Ecclesia sola excommunicat, non igitur Calixtus extra Ecclesiam excommunicat, potest excommunicare nisi morte Druidum.

Innocentius I.

Arcaadius & Eudoxia sententia excommunicationis iniquantur.

gationem, addidit excommunicationem, anathematismum & absolutam à christianismo absolutio- nem. Eandem obseruat formam F O E L I X III. in excommunicando Acacio hæresis fauore, Constantinopolitano tunc Episcopo, vt superius diximus dictione, Episcopus hæresis fautor. Sic & C O B L E S T I N V S I. Nestorium hæreticum excommunicauit, vt diximus in vocabulo, Episcopus hæreticus, & Episcopus suspensus & excommunicatus. Excommunicatiois quoque meminit insignis ille T H E O D O R E T V S C Y R E N S I S, Dialogo 3, impatibili dum de hæreticis & eorum scriptis loquitur: Huiusmodi (inquit) dicta eorum, parentes & auctores, benedicti Patres, à sacris scriptis exterminant, & tanquam putrida membra à sano corpore resciant, &c. Vide in vocabulo, Hæreticus. Porro excommunicationis formam sub eodem tempore, scilicet sub Leone I. Concilio A R A V S I C A N V M I. præscribit, vt allegat Gratianus, causa 11, quæst. 11, cap. Canonica (ait) instituta & sanctorum Patrum exempla sequentes Ecclesiarum Dei violatores, auctoritate Dei & iudicio sancti Spiritus, à gremio sancte matris Ecclesie, & a consorcio totius Christianitatis eliminamus quousque respiciant, & Ecclesie Dei satisfaciant, &c. Hunc canonem citat etiam B V R C H A R D V S, lib. 11, Decretorum, capite septimo, & dicit canonem esse quintum, eiusdem Concilij, sed non reperi. Porro idem variorum Conciliorum excommunicationis ferendæ formas, profert à capite secundo, vsque ad octauum, quas legendo Conciliorum quæ profert acta non inuenimus: vnam tamen adducam in medium, quæ est Concilij R H O T O M A G E N S I S, capite quarto, cuius acta non habentur in ordine cæterorum, quæ sic habet: Igitur quia monita nostra & crebras exhortationes contemnit, quia tertio secundum Dominicum præceptum vocatus ad emendationem & penitentiam venire desepit, quia culpam suam nec dum cognouit, nec confessus est, nec missa nobis legatione (qui causam eius exquirimus, quia noster Parochianus est) veniam postulauit, quia incepta malitia, diabolo cor eius indurante, persuerat, & iuxta quod Apostolus dicit: Secundum duritiam suam & cor impenitens thesaurizat sibi iram in die ire. Ideo nos eum cum vniuersis complicibus, & communicatoribus fauoribus, iudicio Dei omnipotentis Patris & Filij & Spiritus sancti, & beati Petri Principis Apostolorum & omnium Sanctorum, nec non & nostra mediocritatis auctoritate, & potestate nobis diuinitus collata ligandi & siluendi in celo & in terra, à pracijs corporis & sanguinis Domini perceptione, & à societate omnium Christianorum separamus, & à liminibus sancte matris Ecclesie in celo & in terra excludimus, & excommunicatum & anathematizatum esse decernimus, & damnatum cum diabolo & angelis eius & omnibus reprobis in igne eterno iudicamus, nisi forte à diaboli laqueis respiciat, & ad emendationem & penitentiam redeat, & Ecclesia Dei quam læsit satisfaciat. Et respondeant omnes tercio, Amen, aut fiat fiat, aut anathema sit. Debent autem duodecim sacerdotes Episcopum circumstare, & lucernas ardentis in manibus tenere, quas in conclusione anathematis vel excommunicationis projicere debent, & concilcare pedibus. Post hoc Episcopus plebi ipsam excommunicationem communibus verbis debet explanare, vt omnes intelligant quam terribiliter damnatus sit, & vt nouerint quod ab illa hora in reliquum, non pro Christiano, sed pro pagano habendus sit, & qui illi, quasi Christiano com-

Felix 3.

Cælestinus I.

Theodorus Cyrenensis.

Concilium Araucanicum 1. sub Leone I.

Burchardus Vomaticensis Episcopus.

Concilij Rhomagensis.

Forma ferendæ excommunicationis.

Romano 2.

O dolendæ excommunicationis hominibus formæ.

municia

municauerit, aut cum eo manducauerit, aut liberit, aut eum osculatus fuerit, vel cum eo colloquium familiare habuerit (nisi forte ad satisfactionem & penitentiam eum provocare studuerit) aut in domo sua eum receperit, aut simul cum eo orauerit, proculdubio similiter sit excommunicatus. Deinde epistola presbyteris per parochias mittantur continentes modum excommunicationis. In quibus iubetur, vt Dominicis diebus post lectionem Euangelij plebibus sibi commissis, publice annunciet ipsam excommunicationem, vt ne quis per ignorantiam communicet excommunicato. Oportet etiam vt alijs Episcopis ipsa excommunicatio manifestetur: precipit enim Toletanum Concilium (vide infra) vt inuicem mox scripta percurrant per omnes prouincia Episcopos quoscuque adire potuerint, vt excommunicatus non audiat. Seniori etiam eius ipsa excommunicatio debet nota fieri. IDEM B V R C H A R D V S, capite quarto & quinto, eiusdem libri vndecim decretorum, profert aliam excommunicationis formam ex Concilio A V R E L I A N E N S I, capite primi, & ex Concilio T V R O N E N S I, capite secundo adhuc aliam: sed eas siluimus, quoniam in actis prædictorum Conciliorum non reperiuntur, & priori quam allegauimus concordant. Porro G R E G O R I V S primus, homilia vigesima sexta in Euangelia, in illud Ioannis vigesimum, cum sero esset vna Satorum, ita reformidandam dicit esse excommunicationis sententiam, vt siue iusta, siue iniusta sit, semper debeat timeri. Sed vtrum iuste an iniuste (ait) obliet pastor, pastoris tamen sententia regi timenda est, ne is qui subest, & cum iniuste forsitan ligatur, ipsam obligationem sua sententiam ex alia culpa mereatur. IDEM repetit epistola trigesima nona, libri noni, ad Theodistam patritiam. Porro præfatus Gregorium allegat Concilium A Q V I S G R A N S E primum, capite trigesimo septimo. Sed & Concilium O X O N I E N S E in Anglia, capite primo, anathemate illos ferit, qui excommunicationis sententiam vilipendunt: & longe ante, Concilium V E R N E S E, canone nono, ait: Si quis aliquis ista omnia contempserit (scilicet quæ de excommunicatis statuit vt videbimus in vocabulo excommunicatus) & Episcopus emendare minime potuerit, regis iudicio, exilio condempnatur. Et Concilium L A T E R A N E N S E sub Alexandro tertio, parte trigesima prima, cap. 7. Si Phobanus (ait) in laicos vel clericos parochianos suos interdixit vel excommunicationis sententiam rationabiliter tulerit, obseruetur, nec sine congrua satisfactione, & absque conscientia eiusdem plebani, aliqua ratione relaxet. Porro quæ plura de excommunicationis sententia cognoscere voluerit, oportet vt adeat G R E G O R I I noni decretales per totum, vbi Alexandrum tertium. Clementem tertium, & reliquos Pontifices egregie per ordinem citat, titulo trigesimo nono, decretalium, qui incipit: Super eo quod consilium postulasti, &c. Adeat quoque B O N I F A C I V M octauum, in sexto Decretalium, libro quarto, titulo vndecimo, ex Innocentio quarto, & alijs: sic incipit: Romana Ecclesia, &c. Legat & C L E M E N T E M quintum, in Clementinis, titulo decimo, vbi sic incipit: Ex frequentibus Prelatorum querelis accipimus, &c. Et I O A N N E M vigesimum secundum, in extrauagant. titulo decimo tertio, vbi sic incipit: Cum ad sacrosancta Romanæ Ecclesie sinum, &c. In his locis quidquid concernit excommunicationis articulum exponitur, nec nobis otium fuit hic illa decreta inlere

Toletanum concilium.

Burchardus.

Concilium Aurelianense. Concilium Turonense.

Gregorius I.

Excommunicationis sententia iuste vel iniuste lata timenda est.

Concilium Aquitanense I. sub Ludouico I.

Concilium Oxoniense in Anglia sub Innocentio 3.

Concilium Verneense, id est in palatio quod dicitur Verneense celebratum sub Pipino rege anno 755.

Concilium Lateranense sub Alexandro 3.

Gregorius 9.

Bonifacius 8.

Clemens 5.

Ioannes 22.

re, cum habeantur in manibus & possint facile perlegi. Sed & de excommunicationis sententia, de eius forma, & virtute atque efficacia, multa scriptis reliquit, insignis ille nostri ordinis splendore ANTHONIVS P O C Q V E T V S, exponens caput 23, & 24. Regulae Benedicti, cuius summa cum doctrina, tum auctoritate, in his fatis emicet quæ nobis reliquit sui ingenij monumentis eminentia. Illius sæpe miratus sum non tam eloquentia splendorem, quam doctrinæ profunditatem, nec aliter iudicabit, qui meliore dulciora & nequari sapidiora eius scripta perlegerit. Scripserunt, non cum minori laude, de eadem materia, in illa Regulae nostræ capita, duo etiam nostri ordinis luminaria. P E T R V S B A R D V S quarto, Prouincialis electus, & S Y M O N D V C O R R O Y, à me sæpius in medium iam productus: quorum vita doctrinæ quidem addebat auctoritatem, & doctrina vitæ lucem eximiam commodabat. Excommunicati sententia non temere ferenda. Hoc iam ex superioribus poteris colligere: verumtamen speciali hoc duximus distinctione probandum, ex quo capimus ordine. Sic quippe AMBROSIVS M E D I O L A N E N S I S, lib. 2. Officiorum, cap. 27. loquitur: Episcopus (ait) vt membris suis, vitatur clericis, & maxime ministris qui sunt vere filij, & quem cuique viderit aptum muneri, ei deputet. Cum dolore amputatur etiam que putruit pars corporis, & diu tractatur, si potest sanari medicamentis: est non potest, tunc à medico bono abscinditur. Sic Episcopi affectus boni est, vt optet sanare infirmos, serpentes auferre vlcera, aduere aliqua non abscondere: postremo, quod sanari non potest, cum dolore abscondere, &c. Hinc & L E O P R I M V S epist. 87, ad Episcopos Viennensis prouincie, ait: Nulli Christianorum facile communiōne denegatur, nec ad indignitatem fiat, hoc arbitrium sacerdotis, quod in magni reatus vltionem, inuicem & dolens quodammodo debet inferre animus vindicantis. Cognouimus enim, pro commissis & leuibus verbis quosdam à gratia communiōnis exclusos, & animam, pro qua Christi sanguis effusus est, irrogatione tam serui supplicij, sauciata, & interemta quodammodo exuitam, omni minime diabolici incuribus, vt facile caperetur, obiectam. Certe si quando casus talis emerferit, vt pro commissi criminis qualitate, aliquem iniuste faciat, communiōne priuari, si tantum pena subdendus est quem reatus inuoluit, nec particeps debet esse supplicij, qui confors non datur commissi. Relege etiã quæ superius dicta sunt in vocabulo, Episcopus sit discretus, &c. Porro longè antè præfatos E V A R I S T V S I. vt citat Burchardus, libro vndecimo decretorum, capite nono, capite tertio, epistolæ decretalis: Deus (inquit) omnipotens vt nos à precipitantis prolatione sententia compeferet, cum omnia nuda & aperta sint oculis eius: mala tamen Sodoma noluit audita iudicare, priusquam manifesta agnosceret que dicebantur, &c. Vide iudicium temerarium non ferendum, vbi locum assignauimus. Porro G R E G O R I V S primo, superius iam memorata, homilia vigesima sexta, in Ioannis vigesimum, cum sero esset, &c. Pastor (inquit) vel absoluerit indiscretè timeat, vel ligare. Is autem qui sub manu pastoris est, ligari timeat, vel iniuste, nec pastoris iudicium temere reprehendat, ne & si iniuste ligatus est, ex ipsa timida reprehensionis superbia culpa, qua non erat, fiat. Hinc etiam Concilium A V R E L I A N E N S E quintum, sub Pelagio primo, can. 5. Nullus sacerdotum quæquam recte fidei hominum pro paribus & leuibus causis

Antonius Pocus Cælestinus.

Petrus Bardus Cælestinus. Simon du Corroy Cælestin.

Ambrosius Mediolanensis.

Leo I.

Evaristus I.

Gregorius I.

Concilium Aurelianense I. sub Pelagio I.

Concilium Meidense sub Carolo Juniore.

Concilium Coloniense.

Concilium Vormatiense.

Concilium Lateranense sub Alexandro.

Concilium generalissimum Primum sub Innocentio.

Concilium Oxoniense.

Occupatio S. Ludovici Regis Francie.

Concilium Narbonense nonissimum luci dum.

Concilium Augustanense. Concilium Moguntinense. Concilium Tridentinum generale.

a communione suspendat, præter eas culpas, pro quibus antiqui Patres ab Ecclesia arceri iusserunt committentes. Vide quæ etiam superius in dictione, Episcopi autoritas, diximus. Hinc & Concilium MELDENSE, canone quinquagesimo sexto: *Nemo* (ait) Episcoporum quemlibet sine certa & manifesta peccati causa communione priuet Ecclesiastica. anathema autem sine consensu Archiepiscopi aut coepiscoporum, prælati etiam Evangelica admonitione, nulli imponat, nisi unde canonica docet autoritas: quia anathema æterna est mortis damnatio, & non nisi pro mortali debet imponi crimine, & illi qui aliter non potuerit corrigi. Hunc canonem allegat Concilium COLONIENSE tertium, parte decimâ tertia, capite quinto: & relege quæ superiortibus ex Concilio Rhotomagensi proposita sunt, Porro Concilium VORMATIENSE hoc decretum renouat, canone decimo tertio, & illud repetit quod ex Concilio Aurelianiensi mox attulimus. Denique Concilium LATERANENSE sub Alexandro tertio, parte prima, capite sexto, & allegatur à Gratiano, causa decimalextra, quæstione prima, & causa undecima, quæstione tertia, capite. Si quis Episcopus: *Statuimus* (ait) ne prælati nisi canonica communiione præmissa, suspensione vel excommunicationis sententiam, proferant in subiectis, nisi forte talis sit culpa, quæ ipso genere suo excommunicationis penam inducat: nec subiecti contra disciplinam Ecclesiasticam, ante ingressum causæ in vocem appellationis prorumpant. Sed & Concilium LATERANENSE generale sub Innocentio tertio, capite quadragesimo septimo; *Sacro approbante Concilio prohibemus*, ne quis in aliquem excommunicationis sententiam, nisi competenti cõmonitione præmissa & presentibus idoneis personis, per quas si necesse fuerit possit probari monitio, promulgare presumat: quod si contra presumpserit, etiam si iusta fuerit excommunicationis sententia, ingressum Ecclesie per mensum unum sibi nouerit interdictionem, alia nihilominus pena multandus si visum fuerit expedire, &c. Eadem renouat Concilium OXONIENSE in Anglia, capite vigesimo primo. Aduerte interim, quia illi qui post admonitionem factam se permittunt excommunicari, ex statuto sancti LUDOVICI REGIS Francorum, quod postea si se permittunt excommunicari solutione nouem librarum multandi sunt, quod statutum confirmauit Concilium NARBONENSE sub eodem celebratum, capite primo, ubi dicitur, quod per annum integrum priuari omnibus bonis, debent in excommunicationis sententia relinquere. Quæ omnia satis abundè inserta reperies in locis superioribus allegatis: reuolue ergò. Porro eadem quæ superius statuit Concilium AVGVSTENSE, capite trigesimo, & Concilium MOGVNTINENSE quartum, capite 103. Et eadem omnino renouat Concilium TRIDENTINVM generale nouissimum sessione vigesima quinta, quæ fuit nona sub Pio quarto, capite tertio, decreti reformat. *Quamuis* (ait) excommunicationis gladius non nisi Ecclesiasticæ discipline, & ad continendos in officio populos valde salutaris: sobrie tamen magna circumspectione exercendus sit: cuius experientia doceat, si temere aut leuiter ex rebus incutatur, magis contemni quam formidari, & perniciem potius parere quàm salutem. Quapropter excommunicationes illæ, quæ momentibus præmissis, ad finem reuelationis (vi aium) aut pro deperditis vel subtrahis rebus ferri solent, à

A nemine prorsus, præterquam ab Episcopo decernantur: & tunc non alias, quam ex re non vulgari, causâq; diligenter, ac magna maturitate per Episcopum examinata, quæ eius animum moueat, nec ad eas concedendas cuiusvis secularis, etiam magistratus, autoritate adducatur, sed totum hoc in eius arbitrio, & conscientia sit positum, quando ipsi pro re, loco, persona, aut tempore eas decernendas esse iudicauerint. In causis vero iudicialibus mandatur omnibus iudicibus Ecclesiasticis, cuiuscunque dignitatis existant, ut quandocunque executio realis, vel personalis in qualibet parte iudicij propria autoritate ab ipsis fieri poterit; abstineant se tam in procedendo, quam in desinendo, à censuris Ecclesiasticis, seu interdictione: sed pecuniaria multa puniant, aut priuatione beneficiorum. Si autem non possint, quia contumacia erga iudices rei armantur, tunc anathematis mucrone, præter alias penas, ferire poterunt. Excommunicatus autem si non respiciatur, non solum ad sacramenta & communionem fidelium, ac familiaritatem non recipiatur: sed si obdurato animo, censuris innexus, in illis per annum inforderit, etiam contra eum, tanquam de heresi suspectum, procedi possit. Hæc decreta confirmauit, & obseruari mandauit FRANCISCVS secundus, & CAROLVS nonus, Rex Franciæ, in constitutionibus Aureliæ editis, articulo decimo octauo. Vide sequentia.

B Excommunicationis sententiam nullus ferat, in non sibi subditum.] Hoc quidem multoties in vocabulis, Clericus, & Episcopus, dictum est: cum dicitur ne Episcopi in messem alienam falsem mitterent, aut clericos, alterius ciuitatis detinere præsumerent. Verum quod restat ad hoc spectans negotiorum, etiam subiungendum est. Sic nempe CALIXTUS primus epistola secunda, ad Episcopos Galliæ loquitur: & allegat Gratianus causa nona, quæstione secunda, capite, Nullus, & quæstione tertia, capite, Nullus primas: *Nemo* (ait) alterius terminos usurpet, nec alterius parochianum iudicare, aut excommunicare presumat: quia iudicatio vel ordinatio, aut excommunicatio vel damnatio, nec rata erit, nec vires ullas habebit: quoniam nullus, alterius iudicis, nisi sui sententia tenebitur aut damnabitur, unde & Dominus loquitur dicens: *Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posterunt Patres tui.* Nullus autem Primas vel Metropolitanus diocesani Ecclesiam vel parochiam, aut aliquem de eius parochia presumat excommunicare vel iudicare, vel aliquid agere, absque eius consilio vel iudicio: sed hoc obseruet quod ab Apostolis (vide, Ordines conferre nullus, &c.) ac Patribus & prædecessoribus nostris est statutum, & à nobis confirmatum, id est, si quis Metropolitanus Episcopus, nisi quod ad suam solummodo pertinet parochiam, sine Concilio ac voluntate omnium comprovincialium Episcoporum extra aliquid agere tentauerit, gradus sui periculo subiacet, & quod egerit irritum habeatur & vacuum. Vide loco assignato residuum. Verum tamen est aliud decretum Concilij COMPEDIENSIS, canone quinto, ut allegat Burchardus, li bro vn decimo, capite duodecimo, quo dicitur: *Placuit pro communi utilitate & instanti necessitate, ut nullus Episcoporum grauius ferat, si eius parochianum pro deperditione causa, alter Episcopus excommunicauerit.* Lege Authores quos supra citauimus, & sequentia.

E Excommunicationis sententia in defunctos hæreticos, vel alios, an valeat.] Hæc

Hæc certe fallerrima conuictio est: ante multa ibi inueniebatur scandala.

Franciscus 1. rex Francie. Carolus 9. rex Francie hic cõ hæc scriberem, profectus est obiugem accepturus filia Maximiliani Imperatoris.

Calixtus 1.

Proverb. 19 & 21.

Concilium Compediense non est in ordine cetero.

quidem

Iustinianus Imperator.

Non ergo excommunicatur vel anathematizatur hæreticus post mortem qui iam in ipso facto quod hæreticus est, excommunicatur, nec anathematizatur, post mortem, sed eo firmatur quod ante fuit.

Concilium Constantinopolitani 2. sub rege Iustiniano. Concilium Nicænum 1. Concilium Constantinopolitani 1. generale 2.

Augustin. Hippoensis.

Concilium Africanum. sub Bonifacio 1.

Pontianus Episcopus.

quidem propositio multis videtur dubia, an possit is qui iam mortuus est, siue hæreticus siue alius, excommunicationis sententia notari: & videtur quod in defunctum non possit excommunicatio proferri, quia idcirco excommunicatio proferretur, ut excommunicatus ex segregatione sua agnoscat delictum & compunctus respiciat, vel ut puniatur in hac vita, ne in altera damnetur, ut testatur Apostolus: *Tradidi eum Sathana in interitum carnis, ut spiritus saluus fiat.* Verum videamus quid senserint Patres. Sic quippe loquitur IUSTINIANVS IMPERATOR in sua confessione fidei, quia misit ad Ioannem huius nominis secundum summum Pontificem: *Quidam* (ait) dicitur non oportere Theodorum Adopositiensem Episcopum hæreticum post mortem anathematizari: sed sciat qui talem hæreticum defundit, quod omnis hæreticus usque ad finem vita in suo errore permanens, iuste perpetuo anathemati, & post mortem subijciatur: hoc in multis hæreticis & antiquioribus & propioribus factum est, id est, Valentino, Basilide, Marcione, Cerintho, Manicheo, Eunomio, & Bonoso. Hoc autem idem & in Theodoro factum est, & in vita * accusato, & post mortem anathematizato à sanctis Patribus Concilij quinti GENERALIS: quibus si credere noluerint hæretici eius defensores, vel impie epistola quam ipsi defundunt, credant, quæ dicit, quod post mortem à Patribus anathematizatus est. Hoc autem tunc faciebant Catholica Ecclesie doctores, ne simplices legentes ipsius conscripta impia, à recta fide declinarent. Quod autem impy, licet nō in vita in suam personam anathema susceperint, tamen & post mortem anathematizantur à Catholica Ecclesia, ostenditur à sanctis Synodis NICÆNA enim Synodus, eos qui impy Arrium & Macedonium nominatim anathematizati. Ideoque Theodorus multis probationibus conuictus, usque ad mortem in sua permanens impietate, ab omni Ecclesia post mortem excommunicatus est, nec mortuus est in communicatione Ecclesiarum: cum illi qui moriuntur in communicatione Ecclesiarum, illi sunt qui commune pietatis dogma quod in vniuersali Ecclesia predicatur, usque ad finem seruauerunt. Quod autem prædicta liceant eidem Iustiniano ibidem, autoritatibus & exemplis confirmat. Proferat AVGVSTINVM, qui in epistola ad Bonifacium de Cæciliano quodam dicit, quod si manifestum esset, contrarium aliquid Ecclesiastico statuit sapuisse: Etiam (inquit) post mortem eum anathemati subijcerem. Sed & regula (ait) sancti Concilij AFRICANI (canone quadragesimo octauo) statuit Episcopos qui suas facultates in testamento vel ex inestato, hæretico relinquunt, oportere & post mortem anathematizari. Vide Testamentum, &c. Allegat etiam exemplum de Dioscuro Alexandrino Episcopo, qui post mortem à sancta Romana Ecclesia anathematizatus est: & per hoc etiam probat eos qui iniuste ante mortem anathematizati fuerant, post mortem reuocari, ut de Ioanne Chryostomo, & Flauiano Episcopo Constantinopolitano dictum est sæpius. Verum tamen PONTIANVS EPISCOPVS, epistola ad eundem Iustinianum missa, quæ immediate præfati Principis confessionem subsequitur, eidem Imperatori supplicat, ne hæretici iam mortui anathemate damnentur: *Quid* (ait) nobis cum mortuis inire bellum, ubi nulla inuenitur in congrega-

A sione victoria? Apud iudicem verum iam tenentur, ad quem nullus appellat. Itaque supplicamus ut pax permaneat temporibus tuis, ne dum quaris damnare iam mortuos, multos inobedientes interficias viuos, & exinde Deo compellaris reddere rationem. Sed hoc esse certissimum, mortuos videlicet posse anathemate notari, in præsentia Patrum generalis quintæ Synodi (cui hanc præfatus Iustinianus quæstionem proposuerat enucleandam) lecta sunt à Photino Diacono scripta CYRILLI ALEXANDRINI hoc confirmantis, libro de eo, quod vnus est Christus, contra Theodorum hæreticum, & epistola ad Martianum & ad alios monachos. Lectum est iam supra memoratum decretum Concilij Africani, & autoritas præmissa Augustini, & ex gestis eiusdem quæ apud Marcellinum acta sunt, capite 187. & ex epistola eiusdem AVGVSTINI ad Catholicos: itemque ex libro eius tertio, contra Cresconium grammaticum, capite trigesimo quinto & trigesimo nono, ubi sic Cresconium alloquitur: *Si mihi monstraueris traditores, & carne & corde mortuos, desestabor, & iudicium non tantum de viuis, sed etiam de mortuis fieri potest, &c.* Et his recitatis Synodus: *Eos ergo* (ait) qui tali dogmati hæreticorum obnoxij sim, anathematizari vult Ecclesia traditio, licet mortui essent. Hoc & memorat de prædicto Theodoro fecisse RABVLLAM Episcopum Edessenum & rectè: & multis vltro citroque Patrum allatis opinionibus, tandem pro maiori parte stantes, omnes censent cum Patribus orthodoxis (quorum exempla demonstrant) post mortem posse hæreticos anathematizari: & subiungit prædicta SYNODVS V. GENERALIS: *Decet igitur vestram sanctitatem, ea quidem quæ dicta sunt pro hæreticis auerari: traditionem autem Ecclesie (quod certe facies in omnibus) sequi, & Ecclesiam liberare criminatione, quæ inferitur ei propter Theodorum & eius conscripta.* Et cum lectum esse celebratum Concilium MOPSVERTIÆ, ab Episcopis secundæ provincie Concilium, nec fuisset inuentum nomen Theodoti prædicti vnquam fuisse inter sacra diptycha numeratum (ut superius dixi Episcoporum nomina, &c. Sufficiunt (inquit tota Synodus) quæ dicta & prolata sunt Ecclesiasticam traditionem demonstrare, eo quod oportet hæreticos & post mortem anathematizari: cum constet quod post mortem hic Theodorus propter impia scripta ex prolatis temporibus à Catholica Ecclesia eiectus sit. Iterum idem Patres collatione octaua, eadem renouant, eisdem repetitis autoribus. Sic & anathematizati sunt nonnulli Episcopi à LEONE secundo, epistola missa ad Imperatorem Constantinum quartum, quæ reperitur actione decima octaua, Concilij generalis sexti, sub eodem Constantino celebrati. Si quidem ibi Põtifex septimus Episcopus hæreticos (de quibus diximus in vocabulo, Christus constans ex duabus naturis & voluntatibus, &c.) iam mortuos excommunicat, scilicet Sergium, Pirrum, Paulum, Petrum, quatuor Constantinopolitanos Episcopos: & Honorium primum Romanum Pontificem, Cyrum Alexandrinum & Theodorum Pharan Episcopum, & ultra eos septem, Macharium quique & Polichronium & omnes qui in eorum errore defuncti sunt. Vide & relege quod superius posuimus. Sic & Concilium CONSTANTINENSE, sessione octaua, Ioannem Vrtileff. damnatis & anathematizatis erroribus quadragesimus quintus,

Cyrillus Alexandrinus.

Mortui excommunicari possunt.

Augustinus Hippoensis.

Concilium generalis.

Rabula Edessenus Episcopus.

Concilium Mopsvertense.

Leo 2.

Papa etiam Honorius 1. excommunicat ab hæresim.

Concilium Constantinense.

Hæreticè post mortem anathematizati & excommunicati.

anathematizavit & excommunicavit iam defunctum, & eius ossa, si ab aliorum Christi fidelium ossibus segetari possent, iubet exhumari & projici, proculque ab Ecclesiæ sepultura iactari. Idem actum est sessione decimaquinta, de Ioanne Huls, qui degradatus & traditus seculari potestati, publicè exustus est. Hæc iterum renouat MARTINVS V. decreto ad calcem præfati Concilij addito, ubi approbat sententiam latam contra prædictos tres hæreticos, Ioannem Vvicleff, Ioannem Huls, & Hieronymum à Praga: ubi etiam expressè iniungit, persequendos, comburendos, & animaduersione damnandos, vt in vocabulo, Hæreticus, latius dicitur.

EXCOMMUNICATVS.

Excommunicatis non communicandum. In superioribus annotationibus non dubito hoc sæpius repetitum: verum hic speciali hoc propofuimus distinctione ex Patrum decretis demonstrare. Itaque CANON APOSTOLORVM I I. (quem & allegat Martinus Bracharenfis Episcopus, in collectorio suo, cap. 84. Si quis cum excommunicato saltem in domo simul orauerit, vel locutus fuerit, iste communione priuetur. Eadem & canon. 12. de clericis statuit. Sic & CALIXTUS I. epistola secunda, ad Episcopos Gallie, & allegat Gratianus, causa 11. quæst. 3. cap. Excommunicatos: Excommunicatos à sacerdotibus nullus recipiat, ante vtriusque partis iustam examinationem, nec cum eis in oratione, aut cibo, aut potu, aut osculo communicent, nec, Aue, eis dicat: quia quicumque in his vel aliis prohibitis scienter excommunicatis communicauerit, iuxta Apostolorum institutionem (vide quia præcedentem canonem hic approbat) & ipsi simili excommunicationi subiacebit. Ab his ergo clerici & laici se abstineant, qui eadem pati noluerint. Infidelibus quoque nolite coniungi, nec cum eis ullam participationem habere. Talia verò agentes, non fideles, sed infideles indicantur, unde ait Apostolus: Quia pars fidelis cum infidelibus, aut que participatio iustitiae cum iniquitate? Idem omnino statuit FABIANVS I. epistola prima ad omnes Episcopos, & allegatur à Gratiano, causa 11. quæst. 3. cap. Sicut Apostoli: Non debent (ait) nec possunt in accusationem fidelium suscipi, qui ab Ecclesia sequestrati sunt: sed etiam ab eorum consortio usque ad satisfactionem repellunt, ne similes eis efficiantur, aut eorum excommunicationi subiaceant: quoniam sic Apostoli statuerunt, (vide supra) dicentes cum excommunicatis non est communicandum: & si quis cum excommunicatis auertenda regulas scienter præstiterit, in domo, aut simul locutus fuerit, aut orauerit, ille communione priuetur. Tales ergo in omnibus sunt cauendi & non suscipiendi, quia iuxta Apostolum, non solum qui faciunt damnantur, sed & qui consentiunt facientibus. Unde & beatus Apostolorum princeps Petrus, in ordinatione Clementis, alloquens populo, inter cætera, ait (hæc refert CLEMENS I. epistola prima ad Iacobum fratrem Domini, vt reposuimus in vocabulo, & allegat Gratianus, distinct. 63. cap. Si inimicus) si inimicus est iste Clemens alicui pro actibus suis, vos nolite expectare vt ipse vobis dicat, cum illo nolite amici esse: sed prudenter obseruare debetis, & voluntatibus absque compositione obscurare, & auertere vos ab eo cui ipsam sententiam aduersum, sed nec loqui his quibus ipse non loquitur, vt vnusquisque qui in culpa est, dum cu-

Canon Apostolorum.

Calixtus I.

Attende hæc qui tam facile cum hæreticis communicat ipsum.

2. Corinth. 6.

Fabianus I.

Vide quia hic tam antiquus pater, Canones Apostolorum in auctoritatem adducit.

Roman. I.

Clemens I. Vltima verba Petri Apostoli.

pit omnium vestrum amicitias ferre, festinet cuius reconciliari ei quod omnibus præest, vt per hoc redeat, ad salutem, cum obediens cœperit monitis presidentis. IDEM Fabianus eadem repetit epistola secunda, post medium. Denique Concilium ANTIOCHENVM I. sub Iulio primo, canone secundo, quem Concilium Aquigranense I. allegat, ca. 70. Non liceat (ait) communicare excommunicatis, neque cum his per domos ingredi & cum eis orare, qui Ecclesiam non participant in oratione, nec in alteram Ecclesiam recipi, qui ab alia excommunicantur: quod si quis Episcoporum, vel presbyterorum, vel diaconorum, vel etiam qui in canone detinentur, excommunicatis communicare deprehensus fuerit, & hunc oportet communionem priuari, tanquam Ecclesia regulas confundentem. Vide iterum in sequenti distinctione. Porro Concilium CARTHAGINENSE IV. canone 73. & allegat Gratianus, causa 11. quæst. 3. Qui communicauerit (ait) vel orauerit cum excommunicato, siue clericus, siue laicus, excommunicetur. Hinc & GELASIVS I. epistola ad Episcopos Dardaniæ, probat omnes Episcopos qui Acacio Episcopo Constantinopolitano hæretico communicauerant, pari reatu inuolui, & damnationis eiusdem sententiam incurrisse. IDEM & epistola ad Episcopos Orientales, loquens Acacio. Si (inquit) erat hæreticus Petrus Alexandrinus, multatenus ei communicare debuisti, & eidem communicando, hæretici te manifestum esse fuisse participem, & eius consequenter, ex synodi tenore veniente, damnatione constringi, &c. Vide & crimen. IDEM epistola ad Euphemianum Episcopum, quem constar cum hæreticis Episcopis eiusdem factionis fuisse. Quilibet, qui fuerit ante Catholicus (ait) cuiuscunque heresi communicans, merito indicatur, à nostra societate remouendus, aut in tali sorte defunctus, inter Catholicorum nomina nullatenus computari. Sic & VIGILIUS I. Iustinum Imperatorem mouet, prohibens ei ne à se excommunicatis Episcopis communicet: Ne grane, quod absit, peccatum incurrat: sic quippe loquitur epistola tertia, ad omnes Catholicos. Hinc est quod Concilium GENERALE quintum, Constantinopolitanum secundum, sub Iustiano Imperatore, omnes excommunicationis sententia ferit, qui Seuerus, Petrus, & reliquis Episcopis communicauerant, vt iam satis superius probatum est. Hinc & Concilium ANTISSIODORENSE primum sub Papa Deusdedit, canone trigesimo octauo: Non licet (ait) cum excommunicato communicare, nec cum eo cibum sumere. Et canone trigesimo nono: Si quis presbyter, aut quilibet de clero, aut de populo, excommunicatum absque voluntate ipsius qui eum excommunicauit, sciens reperit, aut cum illo panem manducauerit, vel colloquium habere decreuerit, simili sententia subiacebit. Hos canones repetit CAROLVS MAGNVS, capite secundo, capitularis in aquis palatio. Sed & Concilium BRACARENSE primum, capite trigesimo tertio. Et MARTINVS BRACARENsis Episcopus, in collectorio suo, capite octuagesimo quarto, & vltimo. Hinc & NICOLAVS I. epistola ad Michaëlem Imperatorem hæc statuta renouat, vt habes etiam in Gratiani decreto, distinctione septuagesima secunda, capite tertio, & alibi. Hinc EUGENIVS secundus, decreto primo: Qui excommunicatus (ait) donec ab eo qui eum excommunicauerit, vel ab alio auctoritate sedis Apostolica absoluitur, scienter communicare presumpserit, excommunicationis sententia ipsius teneri censetur.

Concilium Antiochenum sub Iulio I.

Concilium Carthaginense 4. cui interfuit Augustinus.

Gelasius I.

Vigilius I.

Concilium Constantinop. a. generale 5.

Concilium Antiochenum sub Deusdedit I.

Carolus Magnus. Concilium Bracarense I. Martinus Bracarenfis.

Nicolaus I.

Eugenius I.

Hinc

Nicolaus I.

Hinc iam dictus Nicolaus primus, Lothario Rege de pellice sua Gualdrada scribens, & citatur à Gratiano, causa vndecima, quæstione tertia: Eius (ait) communionem declina, excommunicata est enim. Quamobrem cauendum est, ne cum ea pari mucrone percellaris sententia, ac pro vnus muliercula passione, vinculis & obligatus ad perenne traharis exitium. Hæc omnia iterum confirmat Concilium METENSE primum, sub Arnulpho Imperatore, capite octauo. Et Concilium TRIBURIENSE sub eodem Principe, canone secundo, allegat Apollolorum canonem superius memoratum, quod cum excommunicatis non sit orandum: allegat & NICÆNI primi Concilij canonem quintum, ubi dicitur: Qui suo peccauerunt euidenter Episcopo, excommunicati rationabiliter ab omnibus estimantur, &c. Vide infra, & canonem præmissum Concilij primi Antiocheni, & Calixti primi Papæ, decretum, quod positum est superiori pagina, Tum capite tertio, subdit: Adhuc nos, quibus regni cura & sollicitudo Ecclesiarum Christi commissa est, aliter regnum & imperium iure Ecclesiastico regere & gubernare non possumus, nisi hos qui Ecclesiam Christi non habentem maculam neque rugam conturbant, zelo fidei prosequamur, & quo Rex David testatur: Nomen qui oderunt te Deus oderam illos, & super inimicos tuos tabescam? Perfetto odio oderam illos, inimici facti sunt mihi: & cum Euangelium legeretur audiuimus: si non audierit Ecclesiam, sit tibi tanquam Ethnicus & Publicanus, &c. Et alibi: Qui percussit malos in eo quod mali sunt, minister Domini est. Idcirco, non potentiam ostendentes, sed iustitiam exhibentes precipimus, & auctoritate nostra iniungimus omnibus regni nostri comitibus, postquam ab Episcopis anathemate percussur, & tamen ad penitentiam non inclinauerit, vt ab ipsis comprehendantur & ante nos perferantur: vt qui diuina iudicia non verentur, humana sententia feriantur. Sic & Concilium ALEMANTIVM, sub Conrado Cardinali, Portuensi legato, cap. 7. interdicit clericis ne coram excommunicatis celebrare præsumant, nisi ignorantia, quod nec per literas, nec per nuntios, excommunicatio eorum fuerit nuntiata: & ideo capite octauo, sequenti statuit, vt statim eorum excommunicatio publicetur per Episcopos: qui si in hoc negligentes exiterint, vel excommunicatis communicauerint, tandiu à communione suspendantur quandiu huic salubri sanctioni contempserint obedire. Vide hoc latius expressum ex Concilio Rhodomagenfi, superius. Quod tamen intelligi debet de manifestis & publicatis excommunicatis, & denuntiatis expressè & specialiter à iudice, vt ait Concilium BASILENSE in sessione vigesima, alias ad vitanda scandala & multa pericula, subueniendum que conscientis timoratis, prohibet præfatum Basileense Concilium, vt nemo deinceps à communione alicuius in sacramentorum administratione vel receptione, aut aliis quibuscunque diuinis, vel extra, cuiuscunque prætextu sententia vel censura Ecclesiastica, seu suspensionis aut prohibitionis, ab homine, vel à iure generaliter promulgata, teneatur abstinere, vel aliquem vitare, aut interdictum Ecclesiasticum obseruare, nisi vt diximus, ita notoria excommunicationis sententiam constiterit incidisse, quod nulla possit tergiversatione celari, aut aliquo modo iuris suffragio adiuari: nam, à communione talium abstinendum est iuxta canonicas sanctiones. Eandem Basileensis Concilij ordinationem, de verbo ad verbum repetit

Concilium Metense.

Concilium Triburienf.

Concilium Nicænum I.

Ephes. 3. Psal. 138.

Matth. 18.

Roman. 13.

Concilium Alemanicum.

An publicanda sit semper excommunicatio eorum qui sunt excommunicati.

Concilium Basileense generale.

Concilium COLONTENSE tertium, parte decimatercia, capite sexto. Et Concilium MONTINVM quartum, sub Sebastiano Archiepiscopo, capite 104. Vide hic quod annotauimus & citauimus superius, & vt plura discas, illos authores consule, cæterum perlege, & adde sequentia.

Excommunicatis non est danda Eucharistia seu communio] lum in dictione, Communio quibus non danda sit, fortè & hoc satis probauimus: verumtamen quod deest, hic supplem. m videtur. Sic quippe CLEMENS I. epistola secunda, ad Iacobum fratrem Domini: Præcipimus (ait) ne excommunicato Ecclesia, siue laico, de fragmentis oblationum Domini ponatur ad mensam. Vnde scis tu qui passim * sacrorum panes indignis impendis, unde nosci, si à mulieribus mundi sunt, hi quibus impendis? Hinc & David ab Abimelech sacerdote interrogatus, cum panes sibi ad commendandum posceret, si mundus esset à muliere: cum se mundum ante triduum profiteretur, panes propositionis manducauit. Lege quæ superius dicta sunt, & quæ sequuntur.

Excommunicatus vnus, ab altero non suscipiatur siue literis, nec absoluitur.] Scito quia in præcedentibus iam hæc propofitio verificata est: verumtamen speciale de hoc decreto distinctiorem exhibere, & incipiemus more solito à primis Ecclesiæ patribus. Sic ergo CANON APOSTOLORVM XIII, quem allegat Martinus Bracarenfis, capite trigesimo tertio & trigesimo sexto collectori, & Gratianus, causa decimaquarta, quæstione septima, capite, Si quis, & Iuo libro tertio, decreto, Si quis (ait) clericus aut laicus, à communione suspensus, seu communicans, ad aliam properet ciuitatem, & suscipiatur præter commendatitias literas: & qui susceperit, & qui susceperit est, communionem priuetur. Excommunicato vero prolebitur ipsa correptio, tanquam qui mentis sit, & Ecclesiam Dei seduxerit. Et Concilium NICÆMVM I. generale, canone quinto, & allegatur à Gratiano, causa vndecima, quæstione tertia, capite, Seruetur: De his (ait) qui excommunicantur, siue clericis, siue laicis, ab Episcopis per suas quasque prouincias seruetur & ista sententia secundum * canonem, vt hi qui ab aliis excommunicantur, ab aliis non recipiantur. Requiritur autem, ne pusillanimitate aut contentione, aut alio quolibet Episcopi vitio, videatur à congregatione seclusus, vt hoc decentius inquiratur, bene placuit annis singulis per vnâ quamque prouinciam, bis in anno Concilia celebrari, vt communiter simul omnibus Episcopis congregatis, discutiantur huiusmodi quæstiones. Et sic qui suo peccauerint Episcopo euidenter, excommunicati rationabiliter ab omnibus estimantur, usque quo vel in communi, vel Episcopo placuit, humaniorum pro talibus ferre sententiam. Hunc canonem obijciunt Arianæ Episcopi Iulio primo Põstifici, epistola ad eum missa contra Athanasium, eo quod Athanasium quem excommunicauerant receperit. Huic quoque sub eodem tempore Concilium ARELATENSE secundum, sub Syluestro primo, celebratum astipulatur, canone octauo: Si quis (ait) excommunicatum alterius, siue clericum, siue secularem, recipere post interdictum presumpserit, nouerit se reum fraternitatis scilicet, causam in Concilio reddidit. Hoc & præfatum Nicænum Concilium adhuc can. 8. de catharis & cæteris loquens constituit. Sed & idem Arelatense Concilium, can. 9. Nouatianum in communionem recipi non

Concilium Colontense 3. Concilium Montinum 4.

Clemens I.

* sanctuarij.

I. Regum 22.

Canon Apostolorum.

Concilium Nicænum I. generale sub Constantino Magno.

* Vide quia & canonem Apostolorum hæc synodus comprobat.

Epistola Arianorum ad Iulium I.

Concilium Arelatense 2. sub Syluestro I.

Concilium Antiochenum I. sub Julio I.

Concilium Sardicene.

Concilium Carthaginense 2. sub Syricio.

Concilium Africicum.

Authoritas Conciliorum.

Concilium Sufionense ad S. Medardum.

Concilium Aravianum.

Concilium Chalcedonense generale 4.

debere statuit, nisi suscepta poenitentia, incredulitatis præteritum damnet errorem. Vide superius, Episcopus excommunicatus, & Clericus suspensus. Hinc etiam Concilium ANTIQCHENVM I. sub Julio I. cano. 6. quem allegat Concilium Aquilgranense I. cap. 72. & Gratianus, causa 11. q. 3. cap. Si quis: Si quis à proprio Episcopo excommunicatus est, non eum prius ab aliis debere suscipi, quam suo reconcilietur Episcopo, aut certe ad Synodum que congregatur occurrens pro se satisfaciat, & persuadens Concilio sententia suscipiat alteram. Hæc autem definitio maneat circa laicos, & presbyteros, & diaconos, omnesque qui sub regula esse monstratur. Hinc etiam Concilium SARDICENSE idem statuit, cap. 17. vt reposuimus dictione. Clerici suspensi, &c. Lege obsecro, quia ibidem multa Concilia nominantur, quæ hoc idem confirmant, vt est Concilium CARTHAGINENSE II. canone septimo: Qui merito facinorum suorum ab Ecclesia pulsati sunt, &c. Vide ibidem allegatum. Hæc autem omnia præcedentia decreta, confirmant & renouant Patres Concilij AFRICANI, cap. 107. nam & Cælestium I. Papam arguunt, quod quendam Aparium, quem proprio ore damnatum, manifestè impium excommunicauerant, ad communionem recepisset: sicque eidem in epistola inserta in prædicto capite, loquuntur: Præsto inaque debite saluationis officio, impendio deprecamur, vt deinceps ad vestras aures huius venientes, non facilius admittatis, nec à nobis excommunicatos, in communionem ultra velitis excipere: quia hoc etiam Nicæno Concilio (habes superius) definitum, facile aduertet venerabilitas tua. Nam & si de inferioribus clericis vel laicis videtur ibi præcauerit, quanto magis hoc de Episcopis voluit obseruari, ne in sua provincia communiōe suspensi, à tua sanctitate, vel sequestrati, vel prapropere, vel indebitè, videantur communioni restitui? Presbyterorum quoque & sequentium clericorum improba refugia (sicut te dignum est) repellat sanctitas tua: quia & nulla Patrium definitione hoc Ecclesia irrogatum est. Africano, & decreta Nicæna sine inferioris gradus clericis, sine ipsi Episcopos, suis Metropolitani aperitissime (canone sexto) commiserunt. Præsentissime enim iustissimè, prouiderunt, quacunque negotia in suis locis, ubi orta sunt, finienda: nec uniuersique prouideant gratiam sancti Spiritus defuissimam, qua equitè à Christi sacerdotibus & prudenter videatur, & constantissimè teneatur. Maxime quia uniuersique concessum est, si iudicio offensus sui cognitorum, ad Concilia sua prouincia, vel etiam uniuersale prouocare: nisi forte quisquam est, qui credat, vni cuiuslibet posse Deum nostrum examinis inspirare iustitiam, & innumerabilibus congregatis in Concilio sacerdotibus denegare. Hanc Africanam definitionem SVBESIONENSIS Concilij apud sanctum Medardum patres, in medium produxerunt in causa Hincmari Archiepiscopi Rhemenensis, vt alias diximus. Porro Concilium ARAVSICANVM I. sub Leone I. cano. 11. & allegat Gratianus, causa 27. quæst. 6. cap. Qui recedunt: Placuit in reatum venire Episcopum, qui admonitus de excommunicatione cuiusque, sine reconciliatione eius qui eum excommunicauit, ei communicare presumpserit, vt integra omnia, si reconciliatio intercesserit, de iustitia vel iniquitate excommunicationis, proxima synodo referentur. Ideo & Patres generalis Concilij CHALCEDONENSIS IV. actio. 3. epistola quam miserunt ad Valentinianum & Martinum Imperatores, dicunt ideo Diocorum Alexandrinum Episcopum sedè & honore spolia-

tum, eo quod inter cætera flagitia quæ contulerat: Contra sanctorum (aiunt) regulas, excommunicatus ab aliis & ritè damnatus, propria autoritate in communionem admiserit. Sic & EPIPHANIVS TYRIVS & Episcopi eius suffraganei, epistola missa ad Concilium generale quintum Constantinopoli habitum, quæ ibidem lecta est actione prima, Seuerum Antiochenum Episcopum & complices eius arguit & accusat, quod præsumperint alienos clericos canonicè ligatos à propriis Episcopis, ad ipsos confluentes, per predicationem animæ corruptiuam ab ipsis subornatos, & ad communionem assumptos, sine permissione eius qui ligauerat, permittere in Ecclesiasticis ministeriis ministrare: clericos autem qui eis in hoc facto contradicebant, ordine & honore priuauerunt. Hinc & Concilium CÆSARAVGVSTANVM Hispaniæ, canone quinto: Hi qui per disciplinam aut sententiam Episcopi ab Ecclesia fuerint separati, ab aliis Episcopis non sunt recipiendi: quod si scientes Episcopi fecerint, non habeant communionem. Idem Concilium TYRONENSE II. canone octauo, sub Pelagio I. Et Concilium PARIENSIS I. capite septimo: Quia (inquit) vniuersi sacerdotibus ita conuenit, vt si quis de eis à communionem Ecclesie, pro contemptu canonum, aut peruersione rerum Ecclesiasticarum, aliquem forte suspenderit, à nullo penitus Episcopo recipi præsumatur: quod si factum fuerit, is qui eum contra interdicta receperit, & à fratrum suorum erit concordia separatus, & æterni iudicis in futurum (vt confidimus) iracundiam sustinebit. Idem reficit Concilium LDVNDVENSE I. capite quarto, & allegat Gratianus, causa 11. quæst. 3. Si quis à proprio, vbi dicit, vt quicumque ab vno excommunicatus fuerit, vsquequo eius iudicio debeat recipi, à quo meruerat pro reatu suo à charitate Ecclesiastica sequestrari. Hinc Concilium LATERANENSE, quod GREGORIVS I. celebravit, eadem constituta sunt, & in aliis multis locis.

Excommunicatus ab Episcopo moriente derelictus. Quoniam superius dicebatur non esse licitum, excommunicatum vnus ab altero solui, si decedat Episcopus antequam soluerit, quis eum soluet? Igitur breuiter Concilium ERYANENSE sub Sigismundo Rege prouidit, cano. 28. & allegat Gratianus, causa 11. quæst. 3. cap. Si quis: Si quis (ait) Episcopus ante damnati absolutionem obitu rapiatur, correctum aut poenitentem successori licebit absolueri.

Excommunicatus Episcopus vel clericus. Vide hæc suis propriis vocabulis reddita, & dictione, Clericus, & ea quæ superius dicta sunt.

Excommunicati insolentes, & excommunicator iniustus. Superius cum de forma procedendi in excommunicationis sententia loqueremur, satis credo docuimus non excommunicandum esse perperam, videlicet quando probarem excommunicationis sententiam non temerè ferendam: verum quod adhuc deest, suppleendum est. Sic quippe Concilium VORMATIENSE, cano. 14. Episcopi si sacerdotali moderatione postposita, innocentes aut in minimis causis culpabiles excommunicaret presumpserint, & ad gratiam festinantes recipere fortasse noluerint, à vicinis Episcopis cuiuslibet prouincia communiō illis, vsque ad tempus synodi, non negetur. Et Concilium LATERANENSE, sub Innocentio III. cap. 47. In-

Epiphanius Tyrius Episcop.

Concilium Cæsaraugustanum.

Concilium Tyronense 2. sub Pelagio I.

Concilium Parisiense 1. sub eodem.

Concilium Lundunense 1.

Concilium Lateranense sub Gregorio I.

Concilium Eryanense, huius interfectus S. Claudius Bisontinus Episcopos.

Concilium Vormatiense sub Ludouico 2. Imperato. anno 868.

Concilium Lateranense sub Innocentio 3. barum 115.

tibus

Pæna que fit excommunicatis iniustis.

Concilium Alexanicum tempore eiusdem Innocentij 3.

Alexander 3.

Excommunicatus appellans.

ibus excommunicatis conceditur apud superiorem deponere de iniusta excommunicatione querelam, & tunc excommunicator iniustus, si veritas probata fuerit, de iniusta excommunicatione excommunicato debet ad interesse condemnari: & si culpa qualitas postulerit, superioris arbitrio puniendus, nisi fortassis errauerit ex causa probabilis, maxime si laudabilis opinio existat. Si vero à conuenerente nihil fuerit contra sententiam ex communicationis rationabile probatum, nisi & ipsum probabilis error excuset, idem super iniusta conuentionis molestia, per panam ad interesse vel alicuius secundum superioris arbitrium condamnetur, & ligatus iusta excommunicatione ad satisfactionem condignam compellatur. Idem capite 49. subdit pœnam excommunicantis iniuste. Sub interminatione diuini iudicij penitus interdicitur, vt causa cupiditatis nullus audeat excommunicationis vinculo aliquem inmodare, vel absolueri innotuere, in illis maxime regionibus, in quibus ex consuetudine cum excommunicatis absoluitur, pecuniaria pœna multatur. Statuentes, vt cum excommunicationis sententiam iniustam fuisse constiterit, excommunicator ad restituendam pecuniam sic extortam, per censuram Ecclesiasticam compellatur: & nisi probabili fuerit errore deceptus, tantumdem iniuriam passus persoluat, & si forte soluendo non fuerit, animaduersione alia castigetur. De pœna excommunicantis iniuste, simile statuit Concilium ALEXANICVM capite 4. sub Conrado Portuensi legato & Cardinali. Porro lege authores quos superius posuimus.

Excommunicati ad sedem Apostolicam euntes. ALEXANDER III. Exoniensis Concilij cap. 1. & allegat Gregorius 9. in decretalibus. Quidam (ait) pro certis causis excommunicati sedem Apostolicam visitant, & reticentes causas, pro quibus sunt vinculo excommunicationis stricti, auditis confessionibus suis, absolutionis beneficium merentur: sed si tales occultatis excessibus, vel aliam prætextantes causam, excommunicationis inuenti fuerint absolutionem obtinuisse, cogendi sunt ad sedem Apostolicam redire. (si ita constiterit eos hoc fecisse) sin autem, purgatione debent canonica affirmare se veritatem fuisse confessos, vt absolutionis gratiam obtinerent. Sequenti quoque cap. 2. de excommunicatis subdit ad Cantuariensem Archiepiscopum. Qui pro crimine fuerit excommunicatus, & se obtulerit ad iustitiam de his, pro quibus sententiam ipsam excepit, iudex eum absolueri poterit, etiam si pars aduersa ne absolueretur appellacionis obstaculum interponat: ab ipso tamen sufficiente cautione recepta, quod vel in presentia Romani Pontificis, ad cuius audientiam appellatur, si maluerit aduersarius, vel coram iudice, cui Romanus Pontifex causam delegauerit, vel coram eo in quo viraque pars conuenierit, iuris pareat equitati. Et cap. 3. ad eundem subdit. De his etiam, qui se conuenerunt irrationabiliter excommunicationi vel interdictioni suppositos, illud idem dicimus, etiam si hi pro quibus iulerint, ad sedem Apostolicam duxerint appellandum: Et capite 4. à Rhodomagensi Archiepiscopo interrogatus verum excommunicatus ab Episcopo, qui appellauerit ad Metropolitanum, debeat absolui antequam iudicio steterit, respondet dicens. Si ante appellacionem excommunicatus fuerit, ante ingressum causa recepto ab eo iuramento, secundum consuetudinem Ecclesie debet absolui, vel ad Episcopum absoluitus remitti qui eum ligauerit: cum vero absoluitus fuerit causa eius audiat, & debito fine terminetur quia

nec excommunicati ante absolutionem sunt audiendi, nec causa ad eos à quibus est appellatum debet aliquatenus remitti, ibidem capite 6. ponitur decretum GELASII papa, quo præcipit vt excommunicatus totam suam excommunicationem, infra anni spatium causam suam agat: quod si neglexerit, iuxta beati LEONIS sententiam, cui viuo non communicauimus, mortuo non communicamus. Vide hæc latius inserta in decretalibus, & 6. decretalium, & in Clementinis, & extrauagant. locis superius citatis.

Excommunicati Ecclesiastica careant sepultura. ALEXANDER III. Cantuariensis Archiepiscopo, vt citatur parte 31. Lateranensis Concilij sub eodem celebrati cap. 6. Prohibemus omnino ne excommunicati in excommunicatione defuncti, in cæmeterijs sepeliantur. Hinc idem corripit hospitalarios, qui præsumebant id facere, & tradere Christiana sepultura: audebant contra prohibitionem Ecclesiasticam. Non cogitantes (ait) quam graue sit illis in morte communicare, quod dum viuere Ecclesia pro suis excessibus à situ suo segregauit. Præcipit igitur vt corpora eorum extra cæmeteria penitus eiciant, alias, excommunicationi & ipsi subdantur. vide decretales, sextum decretalium, Clementinas, & extrauagant. Ioannis 21. locis superius assignatis, in dictione, sepultura, &c.

Excommunicati reconciliandi forma. Concilium ARAVSICANVM sub Leone I. vt allegatur à Gratiano causa 11. quæst. 3. capite cum aliquis, & à Buchardo Episcopo Vormatiensi libro 11. decretorum cap. 8. & in codice voluminum 16. libro 11. cap. 7. * Cum aliquis excommunicatus vel anathematizatus poenitentiam dicitur, veniam postulat, & emendationem promittit, Episcopus qui eum excommunicauit ante iannas Ecclesie venire debet, & 11. presbyteri cum eo, qui eum hinc inde circumstante debent, ubi etiam esse debent illi, quibus iniuria vel damnus commissus debet emendari aut si iam emendatum est, horum testimonio comprobari. Deinde interroget Episcopus, si poenitentiam, iuxta quod canones præcipiunt, pro perpetratis sceleribus suscipere velit. Esi ille terre prostratus veniam postulat, culpam confiteatur, poenitentiam implorat, & de futuris cautelam spondet, tunc Episcopo apprehensa manu eius dextra in Ecclesiam illum introducat, & communioni Christiana ei communionem & societatem Christianam reddat, & septem psalmos poenitentiales decantet, cum istis precibus Kyrie eleison 3. pater noster, & ne nos. Saluum fac seruum, &c. Mitte ei domine auxilium, &c. nihil proficiat inimicus, &c. Esto ei domine iuris, &c. Domine exaudi orationem, &c. Dominus vobiscum, &c. Oremus. Præsta quesumus domine huic famulo tuo dignam poenitentiam fructum, vt Ecclesia tua sancte, à cuius integritate deuiauerat peccando, admissorum veniam consequendo reddatur innocens, per Christum Dominum. Alia oratio. Magnificam tuam quesumus domine sancte Pater omnipotens æterne Deus, qui non mortem sed peccatorum vitam semper inquis, respice sententiam famulum tuum attende prostratum, eius planctum in gaudium tuam miserationis conuerte, scinde delictorum sacrum, & indue eum lenitate saluari, vt post longam peregrinationis famem de sanctis altaribus satietur, ingressesque cubiculum regis, in ipsius aula benedicat nomen gloria tua semper. Amen. Alia oratio. Deus misericors, Deus clemens, qui secundum multitudinem miserationum tuarum peccata poenitentium delictorum, & præteritorum criminum culpa remissionis

Gelasius 2.

Leo 1.

Alexander 3.

Concilium Aravianum 1. sub Leone I.

Intellige hæc fieri in illis qui publicè excommunicati sunt non autè qui occultè excommunicati sunt, necrone solum.

* Communio Christiana.

Orationes in reconciliacione excommunicati dicendæ.

suacuas, respice super hunc famulum tuum N. & remissione omnium peccatorum suorum sibi tota cordis confessione poscentem, deprecatus exaudi in noua in copiosissime patet, quidquid terrena fragilitate corruptum vel quidquid diabolica fraude violatum est, & vitium corporis Ecclesie membrum redemptionis annectit. Misere domine gemitum, misere lacrimarum eius, & non habentem fiduciam, nisi in tua magna misericordia, ad tue sacramentum reconciliationis admittit per Christum Dominum nostrum. Post hac, secundum modum culpe, penitentiam ei iniungat, & litteras per parochiam suam dirigat, ut omnes nouerint eum in societate Christiana receptum. Aliis etiam Episcopis notum faciat. Nullus autem Episcopus alterius parochianum excommunicare presumat vel reconciliare, sine consensu vel conscientia proprii Episcopi, &c. Vide superius, & infra in vocabulo. penitens, & penitentia.

E X E Q V I A E.

De exequiis.] Defunctis exhibendis, copiose egimus in vocabulo, defunctus. Ibi omnia repositimus, quae dicenda videbantur, igitur hic referre. Porro, de exequiis etiam Episcoporum egimus vocabulo Episcopus, &c. vide igitur in illis locis, & infra sepultura.

E X E M P T I O.

De exemptionibus.] Ecclesiarum, clericorum & Monachorum, vide superius, Ecclesiae immunitas & libertas, & decima, & exactio, &c. Et infra, Monachorum nigrorum exemptio, &c.

E X O R C I S T A.

Exorcista ordinatio, & officium,] Superfluum videtur, de origine exorcistarum longum sermonem texere, siquidem ordinem esse ab ipso Christo & ab Apostolis institutum, actus Apostolorum saepius protestantur: de his etiam in canonibus Apostolorum, & libris Clementis, atque epistolis & decretis Pontificum, saepius mentio fit, ut suis locis dictum est. De his & MINVTIVS FOELIX, in octauo suo aduersus Idololatriam disserit, & ait apud Ethnicos olim magiae fuisse virtutis. Haec omnia (inquit) sciunt plerique vestrum, ipsos demones de semetipsis confiteri, quoties a nobis & meritis verborum, & orationum incendiis de corporibus exiguntur. Porro mentionem facit exorcistarum, & CYPRIANVS CARTHAGINENSIS libro 2. epistolarum, epistola 2. Facultas (ait) illis datur violentis quietem, ferocientibus lenitatem, immundos & erraticos spiritus, qui se expugnandis hominibus immerferunt, ad confessionem minus increpantibus cogere, ut recedant duris verberibus urgere, constitantes, euilantes, gementes, incremento paena propagantis extendere, flagris cedere, igne torrere. Res illic geritur, nec videtur, occulta plaga, sed paena manifesta. Haec autem vniuersa per exorcistas olim geri solita, alibi apertius. Idem Cyprianus docet libro 4. epistola 7. Quod hodie eorum geritur, (ait) ut per exorcistas vocetur humana, & potestate diuina flagelletur, ut vratur, & torquetur Diabolus, &c. Porro exorcistarum meminit DIONYSIVS AREOPAGITA, ut diximus in vocabulo, baptisimus: nam olim ante baptismum exorcizabantur fideles futuri, ut ibidem ostendimus: Memnit quoque CLEMENS I. libro 8. constitutionum cap. 32. Exorcista (ait) non ordinatur, spontanea enim benevolentia est hoc cer-

amen, & gratia Dei per Christum superueniente spiritus sancti: nam qui accipit charisma curationum, per reuelationem a Deo declaratur cum parat omnibus gratia que est in ipso. Denique IGNATIVS MARTYR epistola ad Antiochenes, exorcistas salutatur, & TERVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro ad scapulam, Demones (ait) non tantum respuimus, verum & reiciimus, & quotidie traducimus, & de hominibus expellimus sicut hominibus notum est. Exorcistarum quoque mentionem facit & EPIPHANIVS CYPRI ad calcem operis contra haereses: Nihil ergo curare debemus, quid Caluinus & Beza in hunc Ecclesiae ordinem debachantur, siquidem scimus ex traditione Apostolica Ecclesiam recepisse. Vnde & Concilium LAODICENVM sub liberio I. canone 26. & allegatur a Gratiano distinctione 69. cap. Non oportet. Hic (inquit) qui non sunt ab Episcopis ordinati, iam in Ecclesiis, quam in domibus exorcizare non possunt. Et FOELIX IV, epistola 1. hunc canonem in auctoritatem assumit, & Concilium Aquisgranense, cap. 79. hinc etiam Concilium CARTHAGINENSE IV. capite 9. Omni die (ait) Exorcista, energumenis manus imponant, &c. Vide supra, energumenus. Idem canone 7. & allegatur a Gratiano distinctione 23. capite Exorcista. Exorcista (ait) cum ordinatur, accipiat de manu Episcopi libellum in quo scripti sunt exorcismi dicente sibi Episcopo. Accipe & commenda memoria, & habeto potestatem imponendi manus super Energumenum, siue baptizatum, siue Cathecumenum. Denique CYRILLVS HIERSOLYMITANVS in praefatione suarum Catecheson. Cum (inquit) Exorcista per Spiritum sanctum incutiunt timorem, & in corpore tanquam in fornace animam accendunt, fugit tunc inimicus demon, adest autem salus, & spes vita aeterna assisit, denique anima repurgata a peccatis salutem consequitur, &c. Porro saepius exorcistarum meminit IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia de Adam & Eva. Non prius (inquit) ad regenerationis veniunt sacramentum, non prius fontem vitam ingrediuntur, quam Exorcismi & exsufflationibus clericorum, ab eis immundus abigatur, & deinceps vasa eius eripiantur, in possessionem translata illius victoris, qui captiuam ducit captiuitatem, &c. OPTATVS MILEVITANVS libro 4. contra Donatistas. Omnis homo qui nascitur (ait) quamuis de parentibus Christianis nascatur, sine spiritu mundo esse non potest, quem necesse sit ante salutare lauacrum ab homine excludi & separari. Hoc exorcismus operatur, per quem spiritus immundus depellitur, & in loca deserta fugatur, &c. AUGUSTINVS HIPONENSIS libro 2. de nuptiis & concupiscentibus cap. 18. & 29. antequam traditionem esse probat, Exorcistas demones depellere: similiter & libro 2. de gratia & peccatorum remissione, &c. cap. 40. & sermone 10. de verbis Apostoli. Porro hoc iam superius in vocabulo, Baptismi caeremonia, &c. sufficienter probatum est: & ideo hic addo solum, quod ISIDORVS HISPALENSIS libro 2. de officiis Ecclesiasticis cap. 13. ait. Quem solenniter in medium profert & Concilium AQUIGRANENSE I. sub Ludouico. Imperat. cap. 4. In ordine & ministerio Ecclesiae (ait) Isidorus) decet esse Exorcistas secundum officia, que in templo Salomonis erant disposita, quaeque posterius sunt ab Esdra dispersita. Et inuenimus, eos, quos Esdras actores templi, seruorum Salomonis

Ignacius Martyr.

Tertullianus Carthagenf.

Epiphanius Cypri.

Concilium Laodicenum.

Foelix 1.

Concilium Aquisgranense 1.

Concilium Carthagenfense 4.

Ordinatio Exorcistarum.

Cyrrillus Hierosolymitanus

Ioannes Chrysostomus.

Optatus Milevitanus.

Augustinus Hipponensis.

Isidorus Hispalensis.

Concilium Aquisgranense I. sub Ludouico I.

De origine & officio Exorcistarum.

filij,

Legit bone lector in illis locis quia sic se materia & oportunitate offerente cuncta ibi repositimus quae minimo labore reuelauis.

Anthonium 19.

Minucius Felix Caesilius Romanus.

Cyprianus Carthagenfensis.

Dionysius Areopagita.

Clemens 1.

Esdra 2.

filij, qui actum templi sub sua cura haberent, ac sacris oblationibus deseruirent, & cum fuissent ex ordine & ministerio templi, longe fuerunt ab officio altaris Dei, quia nec psalmistis, nec ostiariis, nec sacrorum seruis attingere licebat munera altaris, nisi tantummodo Leuitis. Quid ergo est? nullam aliam curam habebant actores templi, nisi ad sacrificia facienda, aut quaecumque fuissent veterata in adificatione templi aut delapsa, per eosdem actores de thesauris dominicis rescirentur, atque excolerentur. Ergo actores templi, Exorcistae sunt in populo Dei. Quomodo enim actor prudens & bonus scit, quis sit domini sui census & omnis substantiae modus, & rediit apud se totius possessionis instrumenta originalia: sic & Exorcista reddidit in suam diligentiam totius regni domini secreta, ut memoria mandet de scripturarum sacramentis, vnde exerceat sicut donum, quod illi est a Spiritu sancto concessum, secundum Apostoli praeconium. Exorcistas enim memorat Apostolus, cum dicit: nunquid omnes donationes habent curationum, &c. Hinc POLYDORVS VIRGILIVS lib. 4. De inuentoribus rerum cap. 5. ad calcem ait. Exorcizatores id est, adiuratores, aut increpantes. Salomon instituit, qui inuocarent super Cathecumenos vel super eos, qui spiritibus malis vexabantur, nomen Domini, ita demones subigentes, ut ab eis egerederentur, sicut ex Iosepho alibi demonstrauimus, ipsum Salomonem effugandorum demonum inuenisse modum, &c. Vide quod sequitur, & infra vocabulo, ordo.

1. Corinth. 12. Polydorus Virgilius.

Dionysius Areopagita.

Tertullianus Carthagenfensis. Cyprianus Carthagenfensis. Cyrrillus Hierosolymitanus.

Guillelmus Lindanus.

Stanislaus Hosius. Concilium Petricum per Archiepiscopum Guesenensem celebratum.

Franciscus Sominus.

Concilium Agathense.

E X O R C I S M V S.

De Exorcismo.] seu exsufflatione & coniuratione demonum, superiori annotatione sufficienter diximus: sed & superius, dum Baptismi caeremonias notaremus, infinitis auctoritatibus, traditionem esse Ecclesiae vetustissimam monstrauimus, ex DIONYSIO AREOPAGITA & reliquis. Porro de Exorcismo saepe discessit ille Apostolicorum temporum vicinus TERVLLIANVS CARTHAG. libro de anima capite penultimo: vide in vocabulo, spectacula, & lege CYPRIANVM superiori annotatione, & CYRILLVM Hierosolymitanum catechesi 1. illuminatorum Hierosolymis, qui & catechesi 16. ait. Per sepe demoniacus qui ferret vinculis a multis atineri non potest, ab uno solis verborum praecationibus continetur, per eam, que in illo est Spiritus sancti virtutem, & simplex exorcisantis assatus efficitur ignitus his, qui videri non possunt. Verum si de Exorcismi virtute ampliora quaeris uolles, lege GUILLELMVM LINDANVM libro 4. Panopliae Evangelicae cap. 8. ad calcem, & 9. per totum: lege etiam & mellissimum STANISLAVM HOSIVM, capite 37. confessionis Catholicae fidei, in Concilio GYVENSENSI vel PETRICO-MENSI exhibitum: vbi de ritibus & caeremoniis Baptismi loquitur: Lege quoque iterum ibidem eundem cap. 31. De distinctione ordinum & vide infra vocabulo, ordo. Egit & de Exorcismo, qui sunt per adiurationes, FRANCISCVS SOMNIVS Episcopus Buscoducensis libro 3. demonstrationum religionis Christianae capite 8. tractatus 4. ad calcem, dum de licitis & illicitis iurationibus tractat.

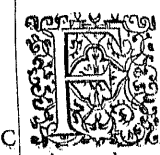
E X P O S I T A.

Concilium AGATHENSE ait canone 24. De expositis id obseruandum, quod iandudum synodus

sancta constituit. Concilium VASUNSE I. canone 9. De expositis (quia conelamatur ab omnibus) quarela processit, eos non misericorditer iam, sed canibus exponi, quos colligere calumniatorum metus, quamuis inflexa praecceptis misericordiae, mens humana detrectet: id seruandum visum est, ut secundum statuta fidelissimorum piissimorumque Augustinorum & Principum, quisquis expositum colligit, Ecclesiam conestetur, conestitationemque colligat: nihilominus de altari dominico die minister communicet, ut Ecclesia sciat expositum esse collectum, ut intra dies decem ab expositionis die, expositum recipiat, si quis probauerit se agnouisse, collectori pro ipsorum decem dierum misericordia, prout maluerit, aut praesens retribuatur, aut in perpetuum, cum Dei gratia, si uoluerit, possideat. Et canone 10. Si quis expositum, hoc ordine collectorem, repetitor vel calumniator extiterit, homicida habendus est, & Ecclesiastica districtione damnabitur.

F A C.

FACULTATES ECCLESIAE.

Facultatum Ecclesiae, & ministeriorum collatio, & ditatio defenditur.] Quandoquidem ab initio heretici infectati sunt Ecclesiam, & eam iniuste ditata, criminantur, paucis quidem volumus demonstrare non esse iniustum, quod Deo ita volente & iubente, completum est. Ut propositio haec robur validius assumat, hic tibi lector repetendum est quod supra vocabulo Basilicae, & dictione decima, & verbo Ecclesiarum aedificatio, &c. posuimus: nam in illis locis, ab initio ostendimus frequentissimum fuisse Basilicas & Ecclesias aedificare, & eas bonis temporibus ditare. Cum igitur, haec reuolueris, etiam haec annecte. Et quidem lubet exordium sumere ab antiquis temporibus, sequentes ordinem Concilij 3. AQUIGRANENSIS, sub Pipino, libro 1. cap. 3. vbi patres eiusdem concilij longo quidem tractu, (quem nos abbreviauius) formant obiectionem, quae etiam hodie solet ab hereticis & malis Christianis agitari, de quibus etiam infra dicemus, in vocabulo, haeretici semper miscuerunt sacra prophanis, &c. Sunt quidem (aiunt patres) qui dignitatem Ecclesiasticam non curantes, immo suam cupiditatem explere volentes, sibi, que in deo oblati sacrisque rebus auferendis inueniuntur, inaniter promittentes, qui contra salutem suam haec temerario, immo perniciosissimo solent dicere ausu quid mali, quidque discriminis est, si rebus Ecclesiasticis pro libitu nostro vitium necessitatibus? Quid cura est Deo sanctisque eius, ob quorum amorem & honorem Deo dicuntur oblati, cum vtrique in eorumdem sanctorum usus nihil ex his cadat? Et ubi Deus haec, que Ecclesiarum rectores opponunt, insit sibi offerri, praesertim cum omnia que in terris sunt sua sint, & ille ea ad usus hominum creauerit? Quorum argumentationi insansissima, diuinaque iniuria plenissime, prout dominus annuarit, ex vtriusque testamenti paginis & sanctorum patrum dictis excutimus, remanent respondere. Et capite 4. Primum quidem, quod omnia terra regna & omnia bona terra domini sunt, & ex suis sibi offeruntur, ex verbis David sanctissimi & prophetarum eximij: postea autem, quod Deus sua, sine auctore legem sine in lege, & ad finituarum & ad templum sanctum suum inserui offerri, conabimur demonstrare. Primo quidem ex libro 1. Paralipom. cap.

Concilium Vasunse, sub Leo no 1.

Quam hoc fuerit antiquis laudabile & solenne productum, ea que nunc Ecclesia optime iure possidet in subventionem egerunt, ut vult Ambrosius lib. 1. epistolarum, epistola 31. ad Valentinianum Imperatorem, contra Symmachum praefectum calamitas, vide infra.

Concilium Aquisgranense, sub Pipino Ludouici filio.

Itae sunt etiam multi temporis haeretici verba.

Quia nobis no-
citat utrum tra-
ctatum proli-
xum hic po-
nere tantu lo-
cos annotabi-
mus vt curio-
sor animus in-
ueniat si requi-
rit.

Genes. 4.

Genes. 8.

Deus illos de-
testatur qui fa-
cultates Ecclē-
siae rapiunt, vi-
de infra in di-
stinctione pe-
culiarum.

Genes. 11. & 13.

Genes. 24.

Genes. 26. & 28.

Genes. 33 & 35.

28. ubi post adificationem templi, obtulit Salomon in domum Dei de peculio aurum & argentum, exceptis his que ad deaurandos parietes, septem millia talentorum argenti probatisimi, & tria millia auri de auro Ophir obtulit: & hac, ut ex lectione patet, obtulit ad cultum sanctuarii, & ad usum sacerdotum & levitarum. Interea notandum quod ea, que offeruntur Deo, non debent ex rapina aut iniustitia provenire: non enim tale sacrificium Deus accipit. Ita predicti patres prosequuntur capitibus 10. 11. 12. & reliquis prefati libri. Denique originem perferuntur rerum offerendarum Deo, & quomodo hac de manu in manum tractata sunt, ut diuini templis oblationes & facultates offerantur. Memorata ergo (ut ostendunt capite 13. eiusdem libri) origo & religio primam cepit sine altari ab Abel iusto, cuius liber Genesis facit mentionem: quod scilicet Deo de primogeniis gregis obtulerit, & Deus ad eum & ad munus eius respexerit. Noe quoque ingentis cataclysmi periculo, domino se protegente, liberatus, coque iubente de arca egressus (subdunt cap. 14.) non extra altare, sed iam supra altare, ob liberationem sui, holocausta deo obtulit. Et obtulit (ait scriptura) holocaustum super altare de cunctis pecudibus & volucribus mundis, odoratusque est dominus odorem suavitatis, ea his constat grata Deo fuisse holocausta, quando etiam ei benedixit. Quod si oblationem in odorem suavitatis odoratus est, proculdubio oblationem oblationum & detestatur, & detestatus est & pro benedictione Noe, illis maledictionem dabit. Abraham quoque in cuius semine, quod nos sumus, benedicta sunt gentes, edificavit altare domino, & invocavit nomen eius, & adhuc post acceptam feminis multiplicandi repromissionem, in Mambre aliud edificavit: atque quanta inde fidei reportavit premia, satis ex lectione liquet (Tum cap. 17. 18. & 19. & reliquis ne in his immoremur diutius recitandis) Quod si Abraham (ait ut patres) pro eo, quod Dei altaria erexit, cultumque eius veneratus est, tot a Deo meritorum prerogatiuis donatur: non dubium est, quin altarium sanctorum eueriores, & sacrarum rerum, quibus in eisdem altaribus deo famulandum est, surreptores damnentur. Denique reverso Abraham a cade regum, occurrit Melchisedech proferens panem & vinum (erat enim sacerdos dei altissimi) & benedixit ei, & ait: Benedixit Abraham Deo excelso, & c. & dedit ei decimas ex omnibus (vide decimam sup.) Si ergo ea qua dedit Deus, & que sibi suisque sacratis locis offerri iubet, auferre non perimemus: quid faceret, rogo, si Deus illis aut semetipsis, aut filios eorum sibi in holocaustum inberet offerri? Certè credendum est, quod si cut in auferendis sacratis rebus, Deo inobedientes existunt, in nihilominus in semetipsis offerendis aut filijs suis, inobedientes existerent. Isaac quoque & ipse memoratur altare domino extruxisse, & Jacob erexit lapidem in titulum fundens oleum de super, vota vouens domino: Eidem quoque iniungitur, Deo altare erigere, & invocare super illud fortissimum Deum Israel: & subditur, quod profectus est inde ad puteum iuramenti, & mactatis ibi victimis Deo patri sui Isaac, audiuit per visionem, & c. Unde hodie (subdunt patres cap. 24.) Christiana quoque religio, exemplum sumens ex antiqua patrum traditione (vide, dedicatio & Ecclesiarum constructio) domos in honorem Dei edificat ac dedicat, & altaria erigit, eisque oleum superfundit, ac sacrosancto christi mane perungit ea, & de factis diciturque eiusdem Jacob, melodiam Christo canit, & a fidelibus oblationes & vota & preciosa diuinitatis, sacerdotum, ceterorumque ministrorum Christi

A vsus pauperumque receptionem ac recreationem, suscipi donaria. Qui autem huiusmodi donaria ad iniuriam Dei omnipotentis, templorumque sanctorum suorum dehonorationem & humiliationem, sacerdotumque dei vituperationem, auferre presumpit, cuius sit discriminis & damnationis, ut perpendat, salubriter admonemus: quoniam sicut verbis eiusdem patriarche Jacob aperte demonstratur, cuncta Deo dicata templa, & terribilia sunt & Dei habitacula, & vere domus Dei sunt, & porta caeli. Deinde subdunt cap. 25. Liberato Israelitico populo de Aegyptiaca seruitute, iussus est Moyses sanctificare omne primogenitium, quod aperit vuluam de filiis Israel: & sanctificare nihil aliud est, quam offerre & consecrare. Infra etiam iubetur altare erigere, ob obtentam victoriam de Amalech: & infra altare adhuc de terra iubetur edificare, super quod offerantur holocausta & pacifica, oves & boues, & c. & consequenter edificavit altare ad radices montis, & duodecim titulos, per duodecim tribus Israel. Haec de altaribus Deo erectis & edificatis, & quibusdam oleo perunctis, de holocaustis & victimis, & hostijs pacificis Deo oblati. De diuino vero cultu & oblationibus, in libro. Exodi cap. 25. fit mentio: & ibi iubetur filiis Israel, ut tollant primitias ab omni homine, & c. usque, & omnium vasorum in cultum eius. Denique ibidem, & in leuitico, dona recensentur, que in tabernaculum & sanctuarium delata sunt multiplicata, qua in eis etiam sacerdotum cedere iubentur, nec cuiquam licebat ex his aliquid contingere vel auferre, ibidem. Si peccauerit aut Princeps, offeret hostiam domino, & c. Rogabitque pro eo sacerdos, & pro peccato eius, & dimittetur ei. Hoc obseruandum quod quilibet reatus principis, non nisi oblatione facta, & oratione soluat sacerdotis: & sepius ibidem repetitur, capite 6. & ceteris. Porro de igne & luminariibus Ecclesie, leuitici 6. fit mentio, & illi iuste arguuntur, qui in Basilicis deo dicatis, luminaria, qua conuincuntur de fidelium oblationibus debent, auferre presumpunt. Quod vero Basilica deo consecrata, sint loca diuina, sint etiam Dei habitacula, & omnibus in Christiana religione consistentibus pauenda & veneranda, etiam ex leuitico cap. 26. probatur. Per discursum porro libri Numeri, de oblationibus & decimis & primitiis offerendis fit mentio: sed & domos, agros, & seruos, sibi Deus offerri praecipit, ut ex libro Iosue colligitur: & iam per hoc notum est, Basilicarum erigendarum, & facultatum eisdem in Dei & ministrorum obsequium, antiquum esse usum. Hoc per totum librum primum, eiusdem Concilij patres, fuisse probant, & libro 2. pergunt probare idem, ex libris Iosue, Regum & aliorum veteris testamenti, qua melius diligens lector obseruare poterit, quam hic posset comprehendere. Per totum enim veteris testamenti organum discurreunt, & de vasis sacratis, de oblationibus & donis, de venerandis altaribus exempla proferunt: Salomonis scilicet, Seleuci, Balchafaris, Nabuchodonosoris, Menelai, & Antiochi, quorum libri Regum, & Danielis, & Machabeorum meminerunt. Tandem libro 3. ex Euangelio probant licitè, Christum accepisse, qua ei offerebantur donaria, atque Iudam inde incurrisse damnationis sententiam, quod facultates Christo oblatas diripiendo furatus sit, ut infra dicitur (facultatum Ecclesie inuafores, & c.) Probant insuper, ex serie Euangelij, qualiter Ecclesia Christi, ab exordio natiuitatis suae, ceperit crescere, dilataci ac propagari, & fidelium oblationibus munerari. Docent enim Dominum Christum nummos habuisse, suamque Ecclesiam suo

Exod. 17. 17. & 20. & reliquis.

Exod. 24.

Leuit. 4.

De luminariibus Ecclesie.

Iosue 21.

Christus licitè pecunias possidebat, vt ex-
pli daret quia licitè aurum ha-
beret Ecclesia

exemplo

exemplo nummos habituram & vnguentum Mariae, qua typum gessit Ecclesia: & eum dehonorationem templi non passum, quando è templo vendentes eiecit & ementes, & locum orationis voluit consecrari. Quod autem temporibus Apostolorum Ecclesia ditaretur, satis ex eorum canonibus deprehenditur, nam facultatum Ecclesie dispensationem, Episcopis iniungunt, vt & indigentibus praebant, non parentibus, vt diximus superius, in vocabulo, Episcopus rerum Ecclesiasticarum dispensationem habeat, & c. Denique quomodo Ecclesia Christi (aitur) post eius passionem & resurrectionem paulatim creuerit, & per Apostolos roborata & propagata, atque fidelium oblationibus dilataci, & ditata, & exornata fuerit, & actus eorumdem Apostolorum, & eorum gesta, que vnusquisque, in prouincijs ad predicandum a Christo sibi commisisse gessit, plenissime monstrant. Hinc & in actibus Apostolorum legitur: possessiones suas vendebant, & diuidebant illas omnibus pro vt unicuique opus erat multitudinis autem credentium erat cor vnum & anima vna, qualiter autem vnusquisque sit heredes, qui eas rapere voluit. Ex actibus notum est. Porro idem libro 3. cap. 23. subiungunt. Qualiter denique Ecclesia Christi per successores Apostolorum, pastores videlicet eiusdem Ecclesie sub Orthodoxis imperatoribus, (vt de multis vnus ponamus) Constantino, nec non regibus alijs ac principibus, ceterisque fidelibus sua vota, Deo offerentibus, eamque Ecclesiam diuersis donarijs incrementantibus, atque ad alta sublimantibus excreuerit, hic enumerare & prolixum est & laboriosum. Gesta tamen singulorum manifestant eorum studium & Imperatorum ac Regum, Principumque erga diuinum cultum amplificandum, & ceterorum Christianorum frequentissimam deuotionem, qualiter memoratam Ecclesiam vsque in praesens tempus honorando exaltauerint, & exaltando honorauerint, atque multiformi donarum diuinitate effecerint. lege NICEPHORVM CALLISTVM libro 7. Ecclesiasticae historiae c. 46. per totum, & sequentia. lege etiam PLATINA CREMONENSIS in vita Syluestri 1. & in vita Zachariae 1. vbi narrat de Theodoro maiore, filio Regis Megisti Caraxanthi, qui ob veniam suorum delictorum, praedium, quo ex hereditate fruebatur paternae, beato Petro dereliquit: & hoc praedium idem Pontifex, etiam vicina eidem data ab alijs loca, sine aliqua violentia aggregans, sancto Petro perpetuo iure concessit, & hic locus S. Caeciliae modo dicitur. Idem & ADRIANVS I. epistola missa ad Constantinum Imperatorem, qua lecta est actione generalis 2. synodi, referente Anastasio bibliothecario, loquens de rege Carolo Magno duce Francorum & Longobardorum. Per sua (inquit) laboriosa certamina, eidem Dei Apostolicae Ecclesiae, ob nimium amorem, plura bona in perpetuo obtulit possidenda, tam prouincias, quam ciuitates seu castra, & caetera territoria: imo & patri-monia, qua a perfida Longobardorum gente derinebantur brachio fortis eidem Dei Ecclesiae restituit, cuius esse dignoscatur: sed & aurum & argentum quotidianè, pro luminariorum concinnatione, seu alimonis pauperum, non desinit offerendo. Et Porro quod iuste in pios vsus Ecclesiae facultates possideat, docet AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro 2. Officiorum capite 28. & epistola 31. libri 5. ad Valentianum Imperatorem: & Hieronymus STRIDONENSIS libro contra Vigilantium, & in alijs locis. Sed & Laurentium sanctum martyrem, facultates Ecclesiae dedisse pauperibus, ca-

Adum. 4. & 7. liquis. Adum. 12.

Vide in sequentibus, distinctionibus, ubi deprehendens te-
limonia fide-
lissima ab ini-
tio Ecclesiae fa-
cultates & di-
uitias possedit

Nicephorus Callistus.

Platina Cremonensis.

Adrianus I.

Donatio Caroli magni.

Ambrosius Mediolanensis.

Hieronymus Stridonensis.

nit Ecclesia, & testatur MAXIMVS TAVRINENSIS homil. 1. CYRILLVS ALEXANDRINVS quoque libris contra Iulianum Imperatorem, Ecclesiarum bona defendit, & innumeri alij patres, pro hac causa strenuè pugnarunt, vt in sequentibus distinctionibus videbitur. Porro NICOLAVS I. epistola ad Michaelem Imperatorem, eidem Principi exacerbaro in Ecclesiam Romanam, opponit praedecessorum suorum Imperatorum, Syluam, qui Ecclesiam diuersis priuilegijs ornauerunt, donis ditauerunt, & beneficijs cumularunt, & ei semper auxiliati sunt. Sed & LEO IX. epistola ad Michaelem Constantinopolitanum Episcopum, & Leonem Acriданum Episcopum cap. 13. tenorem priuilegij producit Constantini Magni, de fundatione & donatione omnium bonorum qua habet Romana Ecclesia: & allegatur a Gratiano distinctione 96. capite Constantinus Imperator. Sed superfluum est diutius hic morari, quoniam in superioribus locis & vocabulis assignatis satis haec ostendimus, & ex his qua sequuntur fiet adhuc clariora. Itaque coniunge, & connecte sequentia. Facultates Ecclesie relictæ, nullo modo retinendæ.] Etiam in vocabulo, oblatio, simile quod praecipitur. Porro legitur sic (tautiffi Concilium ATHENSIS I. sub Coelestino 1. canone 4. & allegat Gratianus causa 13. quaest. 2. cap. clerici, Clerici vel seculares qui oblationes parentum, aut donatas, aut testamentum relictas retinere perstiterint, aut id quod ipsi donauerunt Ecclesie, vel monasterijs crediderint auferendum, sicut synodus sancta constituit, velut necatores pauperum, quousque reddant, excludantur Ecclesie. Et de Episcopis Idem canone 6. statuit, & allegatur a Gratiano causa 11. quaestione 3. capite Pontifices. Pontifices vero, quibus in summo sacerdotio constituti ab extraneis duntaxat aliquid aut eam Ecclesia, aut sequestratum aut dimittitur, aut donatur, (quia ille qui hoc donat, pro redemptione anime suae, non pro commodo sacerdotis offerre probatur) non quasi suum proprium, sed quasi diuinitatem Ecclesie inter facultates Ecclesie computabunt: quia iustum est, vt sicut sacerdos habet quod Ecclesie dimissum est, ita & Ecclesia habeat, quod relinquitur sacerdoti (vide etiam infra) Sane quidquid per fidei commissum, aut sacerdoti aut Ecclesiae fortasse dimittitur, cuiusque alij postmodum profuturum, inter facultates suas Ecclesia computare, aut retinere non poterit. Haec allegat & Martinus Bracarenfis in directorio cap. 17. & repetit Gratianus distinctione 50. capite Si quis presbyter. Sed & Concilium CARPENTORACTENSIS sub Leone 1. canone 1. Huiusmodi ad nos quaerela peruenit, quod ea que a quibusdam fidelibus parochijs conferuntur, ita ab aliquibus Episcopis prestimantur, vt aut parum, aut prope nihil Ecclesie quibus collata fuerant, relinquatur. Hoc nobis iustum & rationale visum est, vt si Ecclesia ciuitatis eius, cui praest Episcopus, ita est idonea, vt ipsa nullius indigeat, quidquid parochijs fuerit derelictum, clericis qui in ipsi parochijs deseruiunt, vel reparationibus Ecclesiarum rationabiliter dispensentur. Si vero Episcopus multas expensas, & minorem substantiam habere consuerit, parochijs quibus largior fuerit collata substantia, hoc tantum, quod clericis vel archiepiscopis rationabiliter sufficiat referuntur: quod autem amplius fuerit, propter maiores expensas, Episcopus ad se debeat renouare, ita tamen, vt nihil de facultate illa, vel de ministerijs clericorum loci illius, licentiam habeat minnendi. Eadem omnino Concil. T O T. IV

Maximus Taurinensis. Cyrillus Alexandrinus.

Nicolaus I.

Leo 9.

Concilium Athenense sub Coelestino 1. vel Sixto 3.

Concilium Carpentoractense sub Leone 1.

Concilium Tolosanum 4 patrum 67 sub Honorio 1.

sub

sub Honorio I. canone 32. ut allegauimus superius in vocabulo auaritia sacerdotum, &c. & allegat Gratianus causa 16. quaest. 1. cap. constitutum est: & idem quoque statuit Concilium AVRELIANENSE IV. canone 14. hinc est quod ISCHYRION DIACONVS, & reliqui clerici Alexandrini, epistola missa ad Leonem I. & Chalcedonense Concilium, contra impium Diocorum Episcopum Alexandrinum; (quae lecta est actione 3 eiusdem Concilij coram patribus) inret crimina quae ei obiiciunt, est & illud. Quod scilicet, cum clarissima memoria peristeria, pro sua anima salute testamentum condens, iussisset multam quantitatem pecuniarum praestari monasterijs, nec non etiam Xenodochijs, & parochijs, & alijs pauperibus Aegyptiacae prouinciae hoc molestè tulit Dioscorus, ob id quod in persona eius hac minime sunt dimissa fecit eadem pecunias pro Eleemosyna scortis & alij Theatris disparitari personis, ut neque incensum ex oblatione illius clarissima memoria peristeriae (quantum ad eum pertinet) Deo offerretur. Postea accusatur idem Dioscorus, quod aduersus possessiones Monachorum aliquos destinauit; & tradidit eas incendio, ita ut in eisdem possessionibus aedificia plenius ignis consumeret. Similiter & Ibas E deslenae ciuitatis Episcopus (iuste an iniuste nescio) arguitur, actione 10. eiusdem Chalcedonensis Concilij, coram patribus à suis accusatoribus, quod Danielem quemdam constituerat Episcopum, filium fratris sui, paganorum ciuitati, qui Ecclesiasticos redditus conlobrinis & parentibus conferret, & hereditates & munera quae vendicque offerrebantur, & cruces aureas, & argenteas, & collecta in captiuos eroganda, & errogaret cognatis, vide supra, consanguinei Episcoporum. Similiter & EPISCOPUS AEGYPTII, & Clerus Alexandrinus, impium Timotheum Aelurum constantissimè apud Leonem I. Imperatorem accusant, eo quod sedem Alexandrinam per tyrannidem occupans occiso sanctissimo Proterio, quem Chalcedonensis Synodus eidem ciuitati ordinauerat Episcopum (ut iam aliàs diximus Episcopatus non inuadendus, &c.) inter scelera & impia flagitia quae commisit, ut pote homicidia, adulteria, & haeretica dogmata, Res Ecclesiae male deuocabat, & habentes alimenta pauperes ab Ecclesia, solatijs priuabat omnimodis alijs hac sceleratissimis expendendo. Iterum idem reperunt etiam epistola alia missa ad Anatolium Episcopum Constantinopol. Porro Concilium CARTHAGINENSE IV. canone 97. & allegatur à Gratiano causa 13, quaest. 2. cap. Qui oblationes, quae oblationes defunctorum, aut negant Ecclesijs, aut cum difficultate reddunt, tanquam egentium necatores excommunicantur. Idem omnino statuit Concilium MATISCONENSE I. capite 4. Porro ante omnia haec Concilium GANGRENSE I. sub Syluestro I. canone 8. & citatur in Concilio Aquisgranensi 3. libro 3. cap. 26. & in Concilio r. Aquisgranensi. cap. 66. Si quis (ait) oblationes fructuum, vel primitias Ecclesiae debitas uoluerit extra Ecclesiam accipere, aut dare praeter conscientiam Episcopi, vel huiusmodi officia commissa sunt, & non magis cum consilio eiusdem hac agenda putauerit, anathema sit. Et cano. 6. Si quis dederit vel acceperit fructuum oblationes extra Episcopum, vel eum qui consensit est ab eo ad dispensandam misericordiam pauperibus, qui dat, & qui accipit anathema sit. Concilium ARLIENENSE secundum eo-

Concilium Arlianense 4. Isehyrium Diaconus Alexandrinus.

Nota membra bile facinus & exemplum.

O horrendum pra uis & indignum hominis Christiani.

O summam nequitiam & uentandum scelus.

Episcopi Aegyptij & clerici Alexandrini.

O uirum sceleratum.

Concilium Carthagenense 4.

Concilium Matisconense I. Concilium Gangrense.

Concilium Arlianense 2.

dem tempore sub Syluestro celebratum. cano. 28. Secundum constitutionem Synodi Paseris (ait) cano. 4. qui oblationem fidelium suppresserit aut negauerit, ab Ecclesia cui fraudem fecit, excludatur. Porro praecedens decretum Gangrensis Concilij, Concilium ROMANVM VI. sub Symmacho I. allegat & confirmat, & etiam postea Gratianus causa 16. quaest. 1. cap. in canonibus. In canonibus (ait praefatum Concilium) in Gangrensi Ecclesia Apostolica auctoritate conditi, de fructuum oblationibus quae ministris Ecclesiae debentur, & de his quae in usus pauperum conferuntur, scriptum habetur. Si quis oblationes Ecclesiae, &c. Vide supra. tum subiungit. Valde iniquum ergo & ingens sacrilegium est, ut quaeunque pro remedio peccatorum uel salute, uel requie animarum suarum uniusquisque uenerabilis Ecclesiae contulerit, uel certe reliquerit, ab his quibus haec maxime seruari conuenit, id est Christianis & Deum timentibus hominibus, & super omnia principibus, & primis regionum, in aliud transferri uel conuerri, (vide infra) Propterea qui haec non prouiderit, & aliter quam scriptum est praedia Ecclesijs tradita petierit, uel acceperit, aut possederit, uel iniuste descenderit, aut retinuerit, nisi cito se correxerit, quo iratus Deus animas percussit anathemate, feriat: sitque accipienti & danti & possidenti anathema, & instituit pena contubernium assiduum, nec aliquo se ante tribunal Christi obstaculo munit: quia à religiosis animabus ad substantiam pauperum derelicta, contra sua sine aliqua pietatis consideratione dispergit. Vide mox sequenti distinctione. Idem statuit Concilium ARVERNENSE I. capite 13. & Concilium AVRELIANENSE II. capite 15. (vide oblationes non omnes suscipiendae) & AVRELIANENSE III. sub Vigilio I. cano. 5. Si quis (ait) oblationes, in quibuslibet rebus atque corporibus, collata fuerint Basilicis in ciuitatibus constitutis, ad potestatem Episcopi redigantur: & in eius sit arbitrio, quid ad reparationem Basilicae, aut obseruandum ibi substantiam deputetur. De facultatibus uero parochiarum uel Basilicarum, in pagis ciuitatum constitutis, singulorum locorum consuetudo seruetur. Idem canone 22. ubi de non inuadendis facultatibus loquitur ait. Similis etiam his, qui oblationes defunctorum legaliter dimissas, quolibet ordine assignare tardauerint, uel retinere praesumpserint, distinctionis Ecclesiasticae iuxta priores canones forma seruetur. Cui etiam sententia subiaccet, quisquis ille quolibet ordine, quod pro deuotione sua Ecclesijs dedit, renouare praesumpserit. Vide itaque quae hanc immediatè sequetur, distinctionem, hinc etiam Concilium TOLETANVM IX. cano. 1. Omnis rei Ecclesiasticae quantitas, sicut remedium uenia tribuit conferenti, ita damnum ritè preparat fraudatori: Et ideo nullus sacerdotum uel ministrorum, ex rebus Ecclesiae, quae in quibuscumque locis à fidelibus largiuntur, aliquid auferat, uel iuri suo aut cathedrae propriae ciuitatis connectat. Denotio enim uniuscuiusque, sicut gratanter uotum contulit Deo, ita desinit, quod plenitudo uotum conseruetur in loco: in quo uelut si colata tenentur, manet gratia offerentis, ita si frustrentur, imminet perniciosa defraudantis. Permittitur autem Basilicarum fundatoribus tales admonere & arguere, &c. Vide supra in vocabulo, Basilicarum fundatores, &c. hinc & Concilium SVESSIONENSE apud S. Medardum cap. 6. statuit, ut ex facultatibus Ecclesiasticis, quae certis tantum iudicijs, & non plene possidentur, propter necessitates nouae saltem & decimae tribuantur, &c. Porro Concilium AQUISGRANENSE I. cap. 37. allegat PROS-

Concilium Romanum 6. sub Symmacho.

Hoc deplorat quod nunc est lugubri esse carmine prosequendum uide centuram.

Concilium Aruernense. Concilium Arlianense 2.

Idem 3.

Vide qua pena pleniendus qui quod dedit amore Dei repetere audeat. Concilium Toletanum 9.

Concilium Suesionense, ad S. Medardum.

Concilium Aquisgranense I. sub Ludouico o Pto Imperat.

Prosper Aquitanicus.

Quid sint facultates Ecclesiae.

Augustinus Hipponensis.

Concilium Parisiense 3.

Hieronymus Stridonensis Sophonis.

O quam uerbi hoc facis fidele est nostris auro.

Concilium Aquisgranense 2. Concilium Ratisponense.

Optima constitutio seruatur.

Anacletus I. Clementis successor.

Procius 22.

Deus pater. Ecclesia mater fidelium est.

Vide quia iam in primitiua Ecclesia donationes & privilegia Ecclesijs habent.

PERVM AQUITANICVM libro 2. De uita contemplatiua, capite 9. sic loquentem: Expediunt facultates Ecclesiae possideri, & proprias perfectionis amore contemni: non enim propria sunt, sed communes Ecclesiae facultates: & ideo quisquis omnibus, quae habuit, dimissis aut uenditis, sit rei sua contempit cum praepositis fuerit factus Ecclesiae, omnium quae habet Ecclesiae, efficiuntur dispensatur. Hoc exemplo probat sanctorum uirorum, qui contempit diuitijs res Ecclesiasticas fideliter dispensarunt. Et addit idcirco, scientes nihil aliud esse res Ecclesiae, nisi uota fidelium, praedia peccatorum, & patrimonia pauperum, non eas uendicauerunt in usus suos, ut proprias, sed ut commendatas, pauperibus dimiserunt. Hoc est enim possidendo contemnere, non sibi, sed alijs possidere: nec habendi cupiditate Ecclesiae facultates ambire, sed eas pietate subueniendi suscipere. Quod habet Ecclesia cum omnibus nihil habentibus commune habet: nec aliquid inde eis, qui sibi de suo sufficiunt erogant, quando nihil aliud sit habentibus dare, quam perdere. Idem capite 11. eiusdem libri, uide mox, Facultatibus praedicti Concilij HIERONYMVM in Sophoniam, sic loquentem: Iudices quoque eius, quasi lupi Arabia occidentes uespere, & nihil relinquentes in mane, non aspicientes ad ortum Solis, sed morantes semper in tenebris, & possiditunculas Ecclesiae, & ea quae in Dei donaria conferuntur uertentes in lucrum suum, ut non habeant pauperes quod mane comedant: qui quasi in nocte & nullo uidente populantur, & cum luporum more cuncta diripiunt, ne paruos quidem ciuium indigentibus derelinquunt. Haec ille. Vide infra de non alienandis rebus & facultatibus Ecclesiae, &c. Idem autem repetit Concilium AQUISGRANENSE II. capite 7. capituli 2. & Concilium RATIONENSE capite 18. iubet elemosinas & oblationes fidelium, in armaria fabricae reponi, sub duabus aut tribus clauibus, quae tempore congruo in necessarios usus pauperum, uel fabricae, dispensentur. Vide sequentia.

Facultates Ecclesiae non diripiendae nec inuadendae, & quae sit inuadendum poena, &c.] Hoc quidem in duabus praecedentibus distinctionibus, multis iam auctoritatibus est monstratum, tum ex Aquisgranensi III. Concilio, tum ex alijs etiam illo antiquioribus, sed ut his omissis, etiam à uetustioribus Patrum decretis ordiamur, sic statuit ANACLETVS I. epistola I. ad Episcopos Ecclesiarum, & allegatur à Gratiano causa 12. q. 2. cap. Qui abstulerit, & causa 17. q. 4. cap. Qui rapit, & causa 25. q. 2. cap. Privilegia, & causa 3. q. 6. cap. Leges Ecclesiarum, &c. allegatur quoque à Concilio TRIBURIENSI sub Arnulpho Imperatore, cap. 7. sic autem ait Anacletus: Qui abstulerit aliquid patri uel matri, dicitur hoc peccatum non esse, homicidij pariceps est. Pater noster sine dubio Deus est, qui nos creauit: mater uero nostra Ecclesia, quae nos in Baptismo spiritualiter regenerauit. Ergo qui Christi peccunias & Ecclesiae rapit, auferit uel fraudat, homicida est, atque homicida ante conspectum iusti iudicis esse deputabitur. Qui rapit pecuniam proximi sui, iniquitatem operatur: qui autem pecuniam uel res Ecclesiae abstulerit, sacrilegium facit. Privilegia enim Ec-

clesiarum & sacerdotum, sancti Apostoli, iussu Saluatoris, intemerata & inuolara omnibus decerunt: ut manere temporibus. Leges enim Apostolicae Firmantur auctoritate, & peregrina iudicia submotemur, &c. Et PRVS I. uir Apostolicorum temporum, epistola 2. ad Episcopos Italiae: allegatur à Gratiano, causa 12. quaest. 2. cap. Praedia, & causa 17. quaest. 4. cap. sicut qui, &c. Praedia (ait) diuini usus tradita, quidam humanis applicant usus, & Domino Deo, cui tradita sunt, ea subtrahunt, ut suis usus inserviant. Quapropter ab omnibus, illius usurpationis contumelia depellenda est, ne praedia usus secretorum caelestium dicata, à quibusdam irruentibus uentur: quod si quisquam praesumpserit, sacrilegium habeatur, & sicut sacrilegium indicetur. Ipsos autem qui hoc agunt clericos & Domini sacerdotes persequi, & sic infamare audimus, ut malum semper malo addant, & deteriores fiant, non intelligentes quod Ecclesia Domini in sacerdotibus consistit, & crescit in templum Dei. Sicut qui Ecclesiam Dei uisitat, & eius praedia & donaria expoliat, & inuadit, sit sacrilegus: sic & ille qui eius sacerdotes insequitur, sacrilegus reus est, & sacrilegium indicatur. Vide supra, Clerici non cedendi, &c. Et VRBANVS I. epistola I. ad omnes fideles, quae allegatur in parte, à Gratiano causa 12. quaest. 1. Res Ecclesiae, & causa 17. quaest. 4. cap. Attendendum. Cooperunt (ait) praedia & agros, fideles, quos uendere solebant, & matricibus Ecclesijs tradere, & ex sumptibus eorum uiuere. Ipse uero res in ditione singularum parochiarum, Episcoporum qui locum tenent Apostolorum erant, & sunt usque ad huc, & futuris semper debent esse temporibus. E quibus Episcopi & fideles dispensatores eorum, omnibus communem uitam degere uolentibus ministrare cuncta necessaria debent, prout melius poterint, ut nemo in eis egeris inueniatur. Ipsa enim res, fidelium oblationes appellantur, quia Domino offeruntur: non ergo debent in alijs quam Ecclesiasticis & Christianorum fratrum uel indigentium conuerri, quia uota sunt fidelium, & praedia peccatorum, ac patrimonia pauperum, atque ad praedictum opus expendendum dono tradita. Si quis autem (quod absit) secus egerit uideat ne damnationem Anania & Saphira percipiat, & reus sacrilegij efficiatur: quia res Ecclesiae non quasi propria, sed ut communes & Domino oblate, cum summo timore, non in alios quam in praefatos usus sunt fideliter dispensanda, ne sacrilegij reatum incurrant, qui eas inde abstrahunt, ubi tradita sunt, ne poenam & mortem Anania & Saphira incurrant: & quod peius est, Anathema Maranatha fiant, & si non corpore, ut Ananias & Saphira mortui ceciderint, anima tamen quae potior est corpore, mortua & alienata à consortio fidelium, cadat, & in profundum barathri labatur. Valde attendendum est omnibus, & fideliter custodiendum, & illius usurpationis contumelia depellenda, ne praedia usus secretorum caelestium dicata, à quibusdam irruentibus uentur: Quod si quis fecerit, post debita uisionis acrimoniam (quae erga sacrilegos uis promenda est) perpetua damnetur infamia, & carceri tradatur, aut exilio perpetuo deportationis ueniat: quoniam iuxta Apostolum tradere oportet huiusmodi hominem Sathane, ut spiritus saluus sit in die Domini. Idem & LVCIVS I. epistola I. ad Gallie & Hispaniae Episcopos, & allegatur à Gratiano in quibusdā locis, causa 12. q. 1. & causa 17. q. 4. Res (inquit) Ecclesiarum uestrarum & oblationes fidelium, quas significasti à quibusdam irruentibus uentari, uobisque & Ecclesijs auferri, indubitanter maximum est peccatum, testante ipsa Scriptura, quae ait: Qui abstulerit aliquid patri uel matri, & dicit hoc non esse peccatum

Vius 1.

Non licet facultates Ecclesiae prophanis rebus applicare, ait, sed sic au aliter expendantur, leuoris esto iudicium. O nefas, & sacrilegium.

Urbanus 1.

Quid hoc luculans potest proponi contra illos qui Ecclesiae iustitia possessiones habere calumniantur? Propter eas, & dicitur

Ananiam 5.

1. Corinthi.

Lucius 1.

Non sunt noui nec recetes sacrilegi, sicut nec recetes est Ecclesiarum donationes.

Procius 22.

Ioannis 13.

Roman. I.

Concilium Romanum 6. quod celebravit Symmachus I.

Nunc satis est denter ostenditur quam mundus in maligno sit postquam qui tot tantaque patrum decreta in suam perniciem parauit.

Hen & Episcopi consentientibus nunc res Ecclesie diripiuntur. O scelus auerit aduertendum.

omnidij particeps est. Pater ergo noster sine dubio Deus est (vide etiam supra ex Anacleto I.) qui nos creauit, & mater nostra Ecclesia, que nos in Baptismo spiritaliter regenerauit. Et ideo qui Christi pecunias & Ecclesie auferit, fraudat, & rapit, homicida in conspectu iusti iudicis esse deputabitur, unde scriptum est: Qui rapit pecuniam proximi sui, iniquitatem facit: qui autem pecunias vel res Ecclesie abstulerit, sacrilegium facit: unde & Iudas qui pecuniam fraudauit, que visibus Ecclesie, id est, pauperibus quos Ecclesia pascere debet, distribuebantur in usu Saluatoris (cuius vicem Christi tenent) non solum fur, sed etiam fur sacrilegus factus est. Hec serui Propheta, huc Apostoli, huc successores eorum, & omnia Catholicorum Patrum uetant decreta, & tales presumptiones sacrilegium esse diiudicant: Quorum nos sequentes exempla, omnes tales raptores atque suarum facultatum alienatores, una nobiscum a liminibus sancte matris Ecclesie anathematizatos. Apostolica auctoritate pellimus & damnamus, utque sacrilegos esse indicamus: & non solum eos, sed omnes consentientes eis, quia non solum qui faciunt, rei iudicantur, sed etiam qui consentiunt facientibus. Par enim pena, & agentes, & consentientes comprehendit, hinc & Concilium ROMANVM VI. sub Symmacho Iulias allegatum. Communis (inquit) dolor & generalis est gemitus, quod intra Ecclesiam nostris & reuocatis temporibus de inuisione rerum Ecclesiasticarum, & vexatione sacerdotum cognouimus, que res non nos solos, sed omnes Domini tangit sacerdotes. Et licet haec a predecessoribus nostris iam prohibita sint, (habes superius) & tales presumptores damnati, & sanctis canonibus anathematizati: ne tamen de nudo presumentur, est etiam super his promenda sententia, ut qui eorum casum non timent, imitant saltem eorum perpetuam damnationem: quod sepe presumunt, sapius inhibeatur, necesse est. Sancimus ergo, ut quicumque immemor aut memor interitus sui, res Ecclesie delegatas & Domino oblatas, absque Episcopi proprii in situ possidens, presumpserit deinceps temere, quocumque in loco ea ueritate comperta, res Dei seruis suis dissimulauerit reformare, liminibus Ecclesie ab Episcopo eiusdem loci prius arceatur. Indignum est enim, ut ad altare Dei preparare permittatur, qui res Ecclesiasticas audeat inuadere, aut iniuste, id est, sine licentia * Episcopi possidere, aut iniqua vel iniusta defensione in eis perferat. Neceatorem etiam pauperum iudicandi sunt prefixo tenore, & si non emendauerint uitium, extirpandi. Debet tam esse prouiso, ut uindicta a admonitio manifesta procedat, & res usurpata iniuste qui abstulit aut iniuste ablatas reinet, equitate patrocinata legibus restituat: quod si neglexerit, & necessitas copulorū, demum praedonem sacerdotalis districtio maturata percellat. Nec quisquam per interitus res Deum defendere nittatur, quia Dei potentia cunctorum regnorum terminis singulari damnatione concludit: quod si presumpserit & ipsius offensam, & praedictae damnationis periculum sustinebit. Competitoribus etiam huiusmodi frena districtio imponimus, qui facultates Ecclesie sub specie largitatis regia, uel cuiuscumque potestatis, improba subreptione peruaserint. Sera namque de his rebus pronuntiaue commouemur, cum iam transactis temporibus contra huiusmodi personas canonum suffulsi praesidio, se sacerdotes Domini erigere debuissent, ut non in mansuetudo indulgentie, ad similia perpetranda improborum audaciam adhuc quotidie pronocaret. Nunc ualde inuiri, mole depressi, damnis quoque Dominicis compellentibus excutamus, &c. Vide superiori annotatione, ex eodem Concilio residuum. Tum post pauca subiungit, & allegatur a Gratiano, causa 16. quaestione 1. capite In canonibus. Si-

militer & hoc ad omnium Ecclesiarum notitiam censemus peruenire, & ab omnibus firmiter teneri, quia Episcoporum res, Ecclesie non dubitantur esse, si in eorum facultatibus simili fuerit crudelitate grassatum, peruadores rerum memoratarum, praedicta canonum districtio feriantur uindicta, ut qui motibus propriis ac nulla conscientia castigatione corriguntur, saltem Ecclesiastica & canonica uindicta perfruantur aculeis. Generaliter uero, quicumque res Ecclesie confiscare, aut competeri, aut peruadere sua inuestigatione presumpserit, nisi se certissime per Ecclesie, de qua agitur, satisfactionem correxerit, perpetuo anathemate feriantur. Similiter & hi, qui res Ecclesie in situ uel largitione principum, uel quorundam potentum, aut quadam inuisione, aut tyrannica potestate retinuerint, & filijs uel heredibus suis, ut a quibusdam iam factum audivimus, quasi hereditarias reliquerint, nisi cito res Dei, admoniti a Pontifice, agnita ueritate, reddiderint, perpetuo anathemate feriantur. Iniquum enim esse censemus, ut potius custodes chartarum, quam defensores rerum creditarum (ut praecipuum est) iudicemur. Praecedendum id ergo est, quod uelut puro sanguine nimirum corpori uulnus obrepit, ne cum tardius abstergitur, in ipsis penē uisceribus huius mali non exhaurientia post sentina confidat: * quia ferro abscondenda sunt uulnera, que sementa non faciunt. Similiter & alij extorres debent fieri ab Ecclesia, qui sacerdotali admonitione non corriguntur, dicente Domino: Auferite malum a uobis, &c. Idem etiam omnino renouat Concilium MELDENSE capite 40. & praefata decreta allegat ubi conqueritur de hospitalibus domibus, quae expulsi fratribus illo tempore derelictae erant, & a quibusdam in possessionem sacrilegam deductae, ut nunc etiam non sicis oculis uidemus impleri. Hinc etiam statuit Concilium AVRELIANENSE III. capite 22. Si quis res Ecclesie debitas, uel proprias sacerdotis horrende cupiditate occupauerit, retinuerit, aut a potestate ex competitione perceperit ut eas non restituat, nullis rebus excusetur. Sed si agnito iure Ecclesiastico non statim Ecclesie uel sacerdoti reformauerit, aut ut ipsius ius agnoscere possit in iudicium electorum venire distulerit, tandiu a communione Ecclesiastica suspendatur, quandiu restituit rebus iam Ecclesiam quam sacerdotem reddat indemnem. Et Concilium ARVERNENSE canone IV. Qui res Ecclesie possidet a Regibus (ait) & horrende cupiditatis impulsu egentium substantiam rapiunt, irrita habeantur que obtinent, & a communione Ecclesie, cuius facultatem auferre cupiunt, excludantur. Idem & de inuasoribus bonorum monasterij statuit Concilium AVRELIANENSE IV. capite II. ut dicemus dictione, facultates nō alienandae, & Monasteriū, Idem etiam canone 24. Si quis clericus (ait) aut laicus sub Potentium nomine atque patrocinio, res ad ius Ecclesie pertinentes, contempto pontifice, petere seu possidere presumpserit, primum aduocetur, quae abstulit, ciuilitate reformare, aut certe iudicium sacerdotis seu iudicis operari, ut sacra possit religio. Quod si in persuasione pertinacia persistit, tandiu ab Ecclesie liminibus arceatur, donec cum satisfactione iustissima peruasa aut occupata restituat. Haec eadem reperit prolixioribus uerbis, sed non dissimili sensu, Concilium TYRONENSE II. capite 25. ubi & inuasoribus Ecclesiasticarum facultatum, post tertiam admonitionem, anathema & excommunicationis censuram indicit: idemque statuit & cap. 26. Huius etiam sententiam repetit postea Concilium PARIENSE I. & omnino eadem uerba resumit, quae iam superius ex Concilio Romano VI. sub

Generale decretum & omni pietate colendum.

Haec allegat Gratianus causa 16. quaest. 1. cap. ferro.

Deutero. 13.

Concilium Meldense.

Concilium Aurelianense 3. sub Vigilio 1.

Concilium Aruernense sub eodem Vigilio 1.

Concilium Aurelianense 4. sub Pelagio.

Concilium Turonense.

Concilium Parisiense I. sub Pelagio I.

Symma

Concilium Aurelianense 5.

Concilium Moguntinum 3.

Concilium Valentinum Galliae 2. sub Guntranno rege.

Concilium Veronense id est in palatio Veronis celebratum.

Bonifacius Moguntinus Germanorum Apostolus.

Et quibus alio modo d. bene. pastor in Francia largiuntur.

Concilium Francicum sub Carolomano rege.

Concilium Meldense.

Ofce 4.

Symmacho allegauimus (non est opus toties rem eandem repetere) & ad calcem sic addit: Accidit etiam (ait) ut temporibus discordia, supra promissionem bona memoria Clodouici regis, res Ecclesiarum aliqui competissent. Ipsaque res, improbitate morte collapsi, proprijs heredibus reliquissent: Placet & hoc quoque, nisi res Dei, admoniti a Pontifice, agnita ueritate, reddiderint, similiter a sanctae communione participatione suspendi: quoniam, res Dei quas antecessores eorum maturata nocte credidit sum peremisse, non debent filij ueteris possidere, &c. Idem & Concilium AVRELIANENSE V. capite 13. 14. & 16. repetit, neq. toties eadem repetere uerba expediens iudicatur. Idem quoque, & Concilium MOGUNTINVM III. sub Arnulpho Imperatore, cap. 6. ubi allegatur praemissum decretum Aurelianense, V. Concilij. Idem etiam Concilium VALENTINVM GALLIAE II. capite vnico, ubi nihil aliud agit, quam damnare eos, qui a denotis personis res Ecclesijs aut Monasterijs oblatas praesumunt, minorate aut auferre, atq. ibidem ad praesens Guntrani Regis, est Apostolica auctoritate a sancta Synodo statutum, ut quocumque, tam ipse Rex, quam Regina, Austrechildis, uel filiae eorum Deo sacratae puella, Clodeberga, uel Clodechildis, locis sanctis consulissent, aut adhuc conferre decreuissent, seu in ministerio altarium, siue in quibuscunque speciebus, quidquam minorari aut auferri non possit; neque ab Apostolis locorum, neque a potestate Regia quocumque tempore succedat: & quod si quis hoc, quocumque tempore temerare aut auferre praesumeret, ueluti necator pauperum, anathemate perpetuo iudicij Diuini plecteretur, & uelut facilegij perpetuator, criminis sui reus, supplicij aeterni teneretur, obnoxius. Vide etiam in uocabulo, Auaritia, ex Concilio TOLETANO I. cap. 32. Porro decretum est a Concilio VERNENSE I. cap. 20. & 21. ut monasteriorum Abbates de facultatibus reddat rationem rebus, si regali ter fundati sunt. Si uero Episcopus fundauerit, Episcopis. Idem & de Presbyteratu statuit: sed haec non uidimus obseruari. Porro ad propositum est, quod BONIFACIUS MOGUNTINENSIS Archiepiscopus & Martyr, epistola ad Zachariam missa, conqueritur apud eundem, quod in Francia, plusquam per tempus 80. annorum, eiusdem provinciae populi Synodum non fecerant, nec Archiepiscopum habebant, sed facultates Ecclesie inuasa erant, & data laicis * cupidis ad possidendum, uel adulteris Clericis, scortatoribus & publicanis, seculariter ad perfruendum. Ideoque se euocari dicit a principe Carlomanno, ut ibi Concilium celebrans, omnia in pristinum statum reformaret: & hoc se facturum spondet, & uirij clericorum ita frena & habenas imposturum, ut de cetero emendati resipiscant ab infinitis, quibus uolubatur illecebris. Concilio igitur habito quod FRANCICVM nominant, Carlomannus statim uoluit Ecclesie iura restaurari, & fraudatas pecunias Ecclesiarum Ecclesijs restitui & reddi, ut agitur statim initio praedictae Synodi. Vide superius, Ecclesiarum immunitas, &c. Porro simili & Patres Concilij MELDENENSIS capite II. ac Carolum Iuniorum scribentes conqueruntur, hincque dicunt religionem Christianam deperisse, quia oblationibus fidelium rerum Ecclesiasticarum peruaiores, inconscultis & in perniciem sui sine reuerentia abutuntur. Quod ita uerum esse (aiunt) Dominus protestatur dicens: Peccata populi mei comedunt, Peccata

enim populi comedunt, qui contra auctoritatem diuinam res Ecclesiasticas indebitè peruadunt, & nec intercessionis ope, nec predicationis consilio, uel quocumque diuino auxilio pro peccatis eorum qui eas dederant, laborant, nec pio operi, ad quod fides fidelium eas tradiderat, inferuire permittunt. Hinc principem adhortantur, ut cuncta praecipuo regali adiutegrari iubeat in pristinum statum, aliter multa mala regno & prouincijs euentura. Inde & capite 17. statuunt, ut res Ecclesiasticae ex integro praesentialiter restituantur, & restituta conferentur, al legatque iam superius memorarum Concilium Aurelianense V. capite 13. Depique Patres eundem Principem exorant, & implorant, contra depredatores, & oppressores Ecclesiasticarum, capite 24. subdunt capite 61. Peruadores rerum Ecclesiasticarum, qui easdem res, uel contra auctoritatem nō solum retinere, uerum & crudeliter depopulari nascuntur, equidem etiam & facultates Ecclesie in diuersa collaboratione & redditibus eas expoliant, sed & pauperes atque uicinos, & circumstantes in misericorditer expoliant, deuastant, & opprimunt, ut rapaces (qui secundum Apostolum a regno Dei excluduntur) ex criminali & publico peccato, publica poenitentia satisfaciāt. Quod si hoc agere noluerint, & potestate regia ad hoc exhortati, uel coacti non fuerint, proferatur contra eos Apostolica terribilis sententia, qua dicitur: Si quis frater nominatur, & est rapax, cum huiusmodi nec cibum quisquam presumat sumere: quia ut praefata Patrum statuta determinant, ab omni Ecclesiastica communione talis, ut sacrilegus, debet arceri, donec studeat digna satisfactione quod admisit corrigere. Idem & cap. 86. adhuc praedicti fratres a principe postulati, uide si uacat, Sed & Concilij VALENTINVM GALLIAE III. sub Lothario Imperatore, capite 8. excommunicationis sententiam contra Ecclesiasticas facultates inuasores proferit, etiā si a principe eas facultates sibi datas opposuerint: & etiam Principi, ut rectoribus Ecclesiarum iungerant, hoc tam male factum, suadet, & ne hoc ille permittat sollicitè admoneant. Idem & cap. 9. statuit de his, qui praesumunt auferre dotes Basilicarum, & presbyteros duro atrenuare seruium. Quin & illi Proceres & Patres qui interfuerunt, & celebrauerunt Concilium PISTENSE capite 2. omnino eadem renouant, & uolunt inuolubiter obseruari: & statuentes nihilominus illos respicientes recipi, & legitima poenitentia maceratos admittere, quia bona Ecclesiastica inuaserat. Idem & cap. 3. & 4. ingerunt, ad locum Verumetiam quāturn pro defendendis Ecclesiasticis facultatibus laborauerit GREGORIUS VII. abunde PLATINA CREMONENSIS ostendit in eius uita, quod obsecro ut legas. NICOLAUS I. epistola ad Adonem Viennensem Archiepiscopum, & allegatur a Gratiano, causa 12. quaest. 2. cap. De rebus. De rebus, (ait) quae semel Deo contribuit atque dicata sunt, & postea sub occasione confessionis principum a quibusdam inuaduntur, atque diripiuntur: sancimus, ut prius consulatis principem, ad rescandam tam praesumptuam factionem, & cognoscendum utrum sit illius concessio, an inuasoris praesumptio. Quod si fuerit Principis inordinata largitio, & ipsi Princeps sit pro emendatione redarguendus: si autem inuasoris declinatur praesumptio, usque ad emendationem excommunicationis sit uindicta coercendus. Magnum illud & generale Patrum 373. Concilium, CONSTANTINOPOLITANVM I V. generale VII I. sub Adriano II. & Basilio Imperatore, canone 18. Placuit huic sanctae & magna Synodo, ut res uel privilegia,

Quid sit peccata populi comedere.

1. Corinth. 6.

1. Corinth. 5.

Concilium Valentinum Galliae 3.

Concilio in loco qui dicitur Pistis ad Sequanā celebrati.

Gregorius 7. Plama Cremonensis.

Nicolaus 1.

Urian & haec sedulo ut statuta sunt obseruentur.

Concilium generale 8. Constantinop. 4.

que Dei Ecclesijs ex longa consuetudine pertinent (sive a divina recordationis Imperatoribus, sive ab alijs Dei cultoribus in scriptis donata) & ab eis per annos triginta possessa (vide lex Tricennalis) sunt, nequaquam a potestate prefatis, quacumque persona seculari per potestatem subtrahat, aut per argumenta qualibet auferat: sed nisi omnia in potestate ac usu prefatis Ecclesie, quacumque intra triginta spatium annorum ab Ecclesijs possessa fuisse noscuntur. Qui contra fecerit, ut sacrilegus iudicetur, & donec talia privilegia seu res restituerit, anathema sit. Idem & Concilium MONTINENSE III. sub Arnulpho Imperato.

Lex triennalis.

Concilium Montinense.

Concilium Tridentense sub Arnulpho Imperato. Eugenius 3.

Fredericus 1. Imperator. Carolus 4. Imperator. Honorius 3. Papa.

Concilium Lateranense sub Leone 10.

Leo 10.

cap. II. & allegat Gratianus causa 17. quæst. 4. cap. Attendendum. Attendendum est omnibus & fideliter custodiendum, & illius usurpationis contumelia depellenda, ne prædicia vobis secretorum celestium dicata à quibusdam irruentibus vexentur, alias excommunicentur, &c. Vide superius Concilium TRIBURINENSE sub eodem Principe capite 7. idem statuit. Vide etiam in vocabulo Fur. Porro ut ad finem properemus, EVGENIUS III. & allegat in Decretalibus Gregorij IX. & inseritur parte 34. cap. 1. Concilij Lateranensis sub Alexandro III. censuras omnes præactas in facultatum Ecclesie inuales & raptores renouat, & tales omnino excommunicationis sententia ferit, quousque ablata restituant si possunt, vel emendandi plenam securitatem faciant, viatico quoque priuat usque ad extremum vitæ articulum, si noluerint emendare, interdicitur clericis eorum sepulture interesse, sub pena priuationis ordinis & beneficij Ecclesiastici. Vide superius, Basilicarum demolitores, &c. Contra facultatum Ecclesie inuales extar edictum FREDERICI II. & CAROLI IV. Imperatorum, atque decretum HONORII III. ut allegat Patres Basileenses in Karolina, ut iam allegauimus superius in vocabulis, Clerici non lædendi, &c. & EXACTIO, &c. Eadem porro decreta omnia renouat Concilium LATERANENSE sub Leone X. sessione. vbi inhibet secularibus Principibus, facultates & redditus & prouentus Ecclesiarum sibi vindicare, aut alijs conferre, ut in dictione Pragmatica sanctio, continetur: eos etiã ferit anathemate qui hoc præsumpserint, nisi restituant: & tum ibidem LEO X. subdit: Cum à iure iam diuino quam humano laiciis potestas nulla in Ecclesiasticas personas attributa sit, innouamus omnes & singulas constitutiones felicitis recordationis BONIFACII VIII. prædecessoris nostri, que incipit, Felicitis, & CLEMENTIS V. que incipit, Si quis suadente: nec non quascumque alias sanctiones Apostolicas in favorem libertatis Ecclesiasticæ, & contra eius violatores, quomodolibet editas, & penas etiam contra talia præsumentes in bulla que legitur in cæna Domini, contentis in suo robore permanentibus. Vide supra Ecclesie immunitas, & EXACTIO, &c.

Facultates Episcoporum defunctorum non diripiendæ.] Posuimus in vocabulo Episcopus, & etiam superiori distinctione quadam memorata sunt, quæ huic poterunt inferuire. Facultatum Ecclesie dispensator est Episcopus.] Posuimus etiam in vocabulo, Episcopus. lege & sequentia.

Facultates Ecclesie qualiter debeant dispensari.] Iam in dictione Decima, &c. de diuidendis decimis præcepta data sunt, & in superioribus annotationibus facis innotuit facultates Ecclesie, esse pauperum: verum tamen etiam subiungenda sunt decreta, quæ hoc specialiter deter-

minant. SIMPLICIUS papa I. epistola 3. ad Florétium & Equitium, Episcopos, (allegat Gratianus causa 12. quæstione 2. capite De redditibus) præcipit de redditibus Ecclesie, & oblatione fidelium, ut sic diuidantur, quod duæ, scilicet portiones Ecclesiasticis fabricis & erogationi peregrinorũ & pauperum ministrantur, tertia Episcopo remittatur, & vltima clericis pro singulorum meritis diuidatur. (Vide etiam superius, Clericorum stipendia, &c.) Ministeria verò Ecclesie, quæ alienata à Gandentio Aufinensi conquiruntur, iubet ut reparare cogatur: cui etiam hoc specialiter præcipit, ut tres portiones, quas per triennium dicitur sibi tantummodo vindicasse, restituat. Eadem omnino obseruari mandatur & teneri GELASIUS I. epistola 1. ad Episcopos Lucanæ Brutorum & Siciliæ, &c. capite 29. & allegatur à Gratiano causa 12. q. 2. cap. Quatuor autem, &c. Idem quoque renouat decretum Concilium AURELIANENSE I. sub Clodoneo Rege, cap. 16. & allegat Gratianus causa 10. quæst. 1. cap. Antiquos canones, &c. Ista quidem decreta apponemus, verum sunt eiusdem sententiæ cum superiori, & ea habes apud Gratianum locis citatis. Sic tamen canone 17. Idem Concilium statuit, & allegat Gratianus causa 10. quæst. 1. cap. De his, & Iuo Carnotensis lib. 2. De his (ait) que parrochias in terris, vineis, mancipijs, atque pecunijs quicumque fideles obtulerint, antiquorum canonum statuta seruentur, ut omnia in Christi potestate consistant. (vide superius) De his tamen, que alitari accesserint, tertia fideliter Episcopis deferatur, due clericis. Decima autem, secundum quosdam, singulis annis tertia pars, aut in tertio tota. Sed tamen nos sequentes Romanos, singulis annis quartam partem, aut in quarto anno, totam Episcopi recipiant. Vide superius, Decima, &c. Idem & Concilium ARVERNENSE, ut superius iam prolatur est, Episcopus facultat. &c. Concilium BRACARENSE I. sub Honorio I. cano. 25. Placuit ut de rebus Ecclesiasticis tres æque fiant portiones, id est, una Episcopi, alia clericorum, tertia in reparatione vel luminarijs Ecclesie: de qua parte siue archiepiscopo, siue archidiacono illam administrant. Episcopo faciat rationem. Idem canone 39. statuit ut femel, aut bis in anno inter clericos diuidantur, ne quis præsumat quod oblatum sibi fuerit in sua septimana, sibi defendere, ne discordia generentur. GREGORIUS II. epistola 3. ad clerum & plebem Turingiæ, eis Episcopum mittens iniungit: De redditibus (ait) Ecclesie, vel oblatione fidelium quatuor faciat portiones, quarum unam sibi ipse retineat: alteram clericis pro officiorum suorum sedulitate distribuatur: tertiam pauperibus & peregrinis. Quartam Ecclesiasticis fabricis non erit referendam, de quibus diuino erit iudicio redditurus rationem. Hæc antea statuerat & GREGORIUS I. libro 6. Registri indicti. I. epistola 8. ad Leonem Episcopum Catheniensem, De portionibus clericorum, & allegat Gratianus, causa 16. quæstione 2. capite Ad hoc. Idem & libro II. Registri, epistola 49. ad Ioannem Episcopum Panormitanum, & libro 4. Registri, epistola 42. ad Leontium Episcopum visitatorem Ariminensem. Idem & ad interrogata Augustini Episcopi Anglorum, capite primo, ut allegat Gratianus causa duodecima, quæstione secunda, capite Mos. (ait) Apostolica sedis est ordinatis Episcopis præceptum tradere, ut ex omni stipendio quod accedit quatuor fieri debeant portiones: una videlicet Episcopo & familie propter hospitalitatem & susceptionem, alia clero, tertia pauperibus,

Simplicius 1.

Optima dispensatio sed que nunc nihil estimetur.

Gelasius 1.

Concilium Aurelianense 1.

Concilium Arvernense.

Concilium Bracarense 1. sub Honorio 1.

Gregorius 2.

Gregorius 1.

quarta

Concilium Turonense 3.

Concilium Vornatiense. Concilium Aquigranense. sub Ludouico Imperato. 1.

Facultates Ecclesie non abutendum, sed sunt fideliter dispensanda.

Hieronymus Stridonensis.

Concilium Parisiense 3.

Hæc quam scilicet nostra præcedit scilicet.

Concilium Aquigranense 2.

Concilium Aquigranense 3.

Concilium Cabillonense sub Leone 3.

quarta Ecclesijs reparandis, &c. Præterea Concilium TURONENSE III. cap. 10. Episcopis iniungit, ut res Ecclesiasticas cauta circumspectatione dispensent, quasi Dei ministri, non turpis lucri sectatores, illis que ita vtantur, non ut proprijs, sed ut sibi ad dispensandum commissis. Et idem c. 16. statuit ut decimæ, quæ singulis dabuntur Ecclesijs, per consulta Episcoporum à Presbyteris, ad vsum Ecclesie & pauperum, summa diligentia dispensentur. Eadem omnino distributio mandatur, & præfigitur in Concilio VORNATIENSI ca. 7. & idem Concilium AQUIGRANENSE I. cap. 35. & PROSPERO AQUITANICO lib. 2. de vita contemptiua, cap. 19. profert. Vide in superioribus allegatum. Idem quoque Concilium cap. 116. sic postea statuit. Res (ait) Ecclesie, sicut à sanctis Patribus traditur, vota sunt fidelium, precia peccatorum, & patrimonia pauperum. Fideles namque fidei ardore, & Christi amore succensi, ob animarum suarum remedium, & celestis patriæ desiderium, suis proprijs facultatibus sanctam locupletem fecerunt Ecclesiam, ut his & militis Christi quærentur, & Ecclesie exornarentur, pauperes recrearentur, & captiui pro tempore opportunitate redimerentur. Quapropter vigilantia ac solerti cura prouidendum est his, qui eius facultates administrant, ne eas in suos solimodo usus conuertant, sed magis iuxta possibilitatem rerum, Christo famulantium, in eo eorum in quibus Christus piscitur, & vestitur, curam gerere penitus non negligant, sed & sententia S. HIERONYMI non solum prelati, sed etiam ceteris, qui rebus videntur Ecclesie, vigilanter perpendenda est, qui ita in Commentar. super Matth. cap. 28. loquitur: Omnes igitur qui stipendij templi, & his que consuntur ad vsum Ecclesie abutuntur in alijs rebus, quibus suam expleant voluntatem, similes sunt Scribis, & Sacerdotibus, redimentibus mendacium & Saluatoris sanguinem. Ergo res Ecclesie, pauperibus & militibus Christi stipendiaria debent intelligi, unde totis nisibus prelati satagendum est, ut sanctorum Patrum dicitis & exemplis obsequentes, de rebus commissis & subditos gubernent, & pauperes foveant, cunctisque vilitatibus ac necessitatibus Ecclesie fideliter administrando consulant, quatenus de fidelis administratione ab ipso, cuius ministri esse noscuntur, ineffabiliter remunerari mereantur. Sed & Concilium PARISIENSE III. sub Lothario & Ludouico Augustis, libro 1. cap. 18. vbi de dispensandis facultatibus præscripsit Episcopis formã ait: Cesset ergo ambitio, que diuere silet nimis rerum habere Ecclesie Christi, & perpendat, quia quancumque sunt res Ecclesie, si eo modo quo dispensanda sunt dispensantur, nimis non sunt cupiditas quippe, in eo negligentia quorundam dispensatorum, non Ecclesie ample res, in vitio sunt. Mirum namque res ambitio mundialis satis non habet, & Ecclesia Christi nimium habet. Idem & Patres Concilij AQUIGRANENSIS II. cap. 7. secundi capituli confirmant, item & capite 6. de ordine rectorum, & capite 6. capituli 4. vbi loquuntur qualiter tractandæ sint res Ecclesiasticæ. Prædicta renouat & Concilium AQUIGRANENSE III. capite 8. & reliquis, vide ea quæ locis assignatis dicta sunt, scilicet Episcopus, Decima, &c. & ea quæ superioribus distinctionibus iam memorata sunt, & sequentia.

Facultates Ecclesie non seruandæ in longos annos.] Concilium CABILLONENSE I. sub Carolo Magno, capite 8. Opera ut si quando sacerdotis fruges, vel quosdam redditus terre

congregant & protelant, non idcirco hæc faciant, ut curius vendant, & thesauros congregent, sed ut pauperibus tempore necessitatis subueniant. Vide ea quæ præmissa sunt, & quæ sequuntur.

Facultates Ecclesie sollicitè custodiantur & augeantur.] Concilium ILBRACARENSE canone 8. ut allegatur à Gratiano causa 12. quæst. 4. cap. Quicumque. Non decet (ait) rectores Ecclesie in suis strenuis, & in Ecclesiasticis rebus esse remissos. Nam quorundam fertur opinio, quid quidam sacerdotum familias Ecclesie in suis laboribus quæssent, rei propria profectum augentes. Dominici vero dispendium nutriendi. Unde quicumque sub hoc neglectu res diuinas laborare distulerit, placito speciali distringendus est, qualiter si de rebus seu augmentis Ecclesie, quæ sunt laboribus suis proprie auxit, & ex hoc Ecclesiasticis rebus aut neglectum laboris exhibuit, aut minorationem, vel perditionem induxit, quidquid in rebus Ecclesie minuit, illi restituat, ex cuius rebus atque suffragijs suos conuictus fuerit ampliasse labores. Quod si aliquid pro vilitatibus Ecclesie, aut substantie expendit, aut dispendij vel perditionis quippiam pertulerit, si hoc comprobari poterit, totum illi à rebus Ecclesie eiusdem reformabitur, pro cuius vilitatibus id expendisse probatur. Eadem repetit GREGORIUS II. epistola 3. ad clerum & plebem Thuringiæ: ut videbitur mox in sequentibus distinctionibus, Facultates Ecclesie non alienandæ, &c. Hinc & Concilium VALENTINVM GALILIÆ III. capite 20. Thesauros siue ministerium, vel ornamentum Ecclesiarum fideliter deuotioni eorum, qui hæc vel ad honorem domus Dei, vel ad sustentationem familie Ecclesiasticæ, si necessitas exegerit, obtulerint custodiatur: nec quicumque ex eis iuxta institutionem canonicam fieri præsumatur. Placet firmatum. Lege & superiora, & ea quæ sequuntur.

Facultates Ecclesie in stipendium datæ clericis.] Vide infra in vocabulo præcariæ, &c.

Facultates Ecclesie non furentur clerici, nec in vsum conuertant proprios.] Concilium TICINENSE sub Ludouico II. Imperatore, capite 1. Tollenda est (ait) præca omnino consuetudo, que in quibusdam locis oriri cepit: quia nonnulli Archiepiscopi vel aliorum titulorum custodes, fruges, vel aliorum Ecclesiarum redditus, ad proprias domos abducunt. Quidam vero aliorum possessiones conducunt, ut in eis que ab Ecclesijs suis male subtraxerunt, reconduant. Nonnulli autem laicorum, in tantum eorum nequitia se complices faciunt, ut que huiusmodi transgressores ab Ecclesia surripuerint, ipsi in suis domibus abscondant. Tales ergo primum à suis Episcopis corripiantur. Quod si se eius corrigere noluerint, tantquam qui Ecclesiasticis res sacrilega temeritate traherunt, Synodali sententia ferantur. Laicos vero, qui post hanc denunciationem fuerint se huius expilationis præbuerint, tanquam sint reos, iudicialia coarctandi auctoritas. Vide superius, Facultates non diripiendæ, & infra, Furtum, & Sacrilegium, atque ea quæ sequuntur, & coherentia necesse.

Facultates Ecclesie clericis vel monachis concessæ ad tempus, ad Ecclesiarum redeant?] Concilium AURELIANENSE I. sub Hormisda I. & Clodoneo Rege, canone 25. allegatur à Gratiano, causa 16. quæstione 3. capite Si Episcopus. Si Episcopus humanitatis intuitu, vineas & terras clericis vel monachis præstiterit excolendas, vel pro tempore tenendas, etiam si longè transiit, annorum spatia comprobentur, nullum Ecclesie præiudicium pariat, nec secularis legis præscriptio, que Ecclesia aliquid impediatur, opponatur. Con-

Concilium Bracarense 3.

Gregorius 2.

Concilium Valentiniense Galiliæ 3. sub Lothario Imper.

Concilium Ticinense, Gallicæ laurie.

Concilium Aurelianense 1. sub Clodoneo Rege.

Concilium

Concilium Tolosanum 2. sub Almarico rege

Concilium TOLosanum II. sub Ioanne II. cap. 4. Si quis clericorum agellos vel vineolas seu alia edificia in terris Ecclesie sibi fecisset probatur, sustentanda vita causa, usque ad diem ubi sui possideat. Post suum vero ex hac luce decessum, iuxta priorum canonum constitutiones, ius suum Ecclesie sancte restituat: nec testamentario aut successorio iure cuiquam heredum, aut probaredum relinquat, nisi forsitan cui Episcopus pro seruitijs ac prestatione Ecclesie largiri voluerit. Concilium AVRELIANENSE IV. sub Pelagio I. canone 18. Quicumque clericus aliquid de iure Ecclesiastico, seu verbo, seu scriptura acceperit ad vendendum, & postmodum hoc alienare quacunq[ue] ratione presumpserit, non valebit: quia secundum canonum statuta (vide sequentem immediatè distinctionem) proprietatem Ecclesie non violat in alios quamlibet longa possessio. Sed in pontificis potestate consistit, qualiter pro conservando iure Ecclesiastico, rem possessam inter clericos debeat communicare. Idem canone 33. Quisquis agellum Ecclesie in diem vite sue pro quacunq[ue] misericordia, à Sacerdote, cui potestus est, acceperit possidendum, quicumq[ue] ibi profecerit, alienandi nullam habeat potestatem, nec sibi parentes ex ea re aliquid existiment vindicandum. Et canone 36. Si quis Episcopus, alterius Ecclesie Clericorum de facultatibus sue Ecclesie aliquid sub titulo quocunq[ue] donaverit, post eius obitum qui acceperit, ad Ecclesiam eius, de cuius facultate discesserat, revertatur: quia iniuriam est, ut sub hac specie damnum Ecclesie, que multis subvenit, patiat. Idem statuit de libertis Ecclesie Concilium TOLosanum IX. canone 15. Vide Libertus. Idem cano. 3. Si sacerdos vel minister de rebus Ecclesie quippiam alicui sub praestationis obtentu concedat, instrumentum causam praestiti evidenter exponat, ut hoc aut iuste confecta transactio innotescat, aut fraus incompetens, que latet, appareat: aliter vero pro huius negotij causa, deinceps scriptura non valeat. Vide & adhuc infra. Hinc & MELDENSE Concilium, cap. 41. & 42. Vide infra, Monasteriorum facultates. Idem quoque & Concilium LATERANENSE sub Alexandro III. capite 15. parte 1. allegatur à Gratiano distinctione 86. capite Non satis: Cum in officijs charitatis (ait) illis primo teneantur obnoxij, à quibus nos beneficium cognoscimus accepisse: Ecclesiastici quidam clerici cum ab Ecclesijs suis multa bona perceperint, bona per Ecclesias acquisita, in alios usus presumunt transferre. Hoc igitur quia & antiquis constat inhibendum canonibus, nos etiam nihilominus inhibemus. Indemnitati itaque Ecclesiarum providere volentes, siue interstatij decesserint, siue alijs conferre voluerint, penes Ecclesiam eadem bona precipimus remanere. Vide etiam Ecclesiarum immunitas, & ea quae superius posuimus, & quae sequuntur.

Concilium Tolosanum 9.

Concilium Meldense.

Concilium Lateranense sub Alexandro 3.

Facultatibus Ecclesiarum an possint edificari monasteria, &c.] Vide hoc latius in vocabulo, Monasterij facultates, expositum. Facultates monasteriorum non alienantur, &c.] Vide etiam in eodem vocabulo, Monasterium cum his quae subsequenti distinctione ponentur: quia plurima sunt decreta, quae de facultatibus monasteriorum, sicut & de facultatibus Ecclesiarum tractant, ut etiam superius probatum. Vide ergò sequentia.

Facultates Ecclesie nullo modo à quocumq[ue] sua Papa, siue Pontifice, seu alio possint alienari, vendi, commutari, * &c.] Hanc assertionem, sicut in alijs fecimus, libet ex vetustissimis Ecclesiarum decretis probare, ut, quia hoc tam frequens est nostro seculo, vt

Adhuc plura habes infra. Praecariz lege oro. Hec diligenter obseruetur quia hoc fecerunt in hismodi tam delinquit nec impunit.

& videntes, & alienantes, & ementes quantum scelus committant, & quibus censuris subiaceant. Igitur antiquissimum illud, & longè antè Nicaenum Magnum, Concilium ANCIranum, canone 15 & allegat Gratianus causa decima, quaestione secunda, capite Si quis, & Martinus Braccarenlis capite 14. Collectorij. Si qua ait (de rebus Ecclesie, cum Episcopo non est, Episcopi vendiderint, placuit rescisso contractu, ad ius Ecclesiasticum reuocari. In iudicio autem erit Episcopi, si constitutum precium debeat recipi, nec ne: propter quod saepe contingit distractarum rerum redditus, amplio rem summam pro dato precio reddidisse. Hinc Concilium VALENTINVM GALLIAE I. sub Valentiniano Imperatore ait, & allegat Gratianus causa 12. quaestione 2. capite Irrita, & suo libro 2. & codex 16. librorum, libro 3. capite 39. Irrita erit Episcoporum donatio, vel venditio, vel commutatio rei Ecclesiastica, absque collaudatione, & subscriptione sacerdotum. Idem omnino Concilium CARTHAGINENSE IV. canone 3. & allegatur à Gratiano causa 12. quaestione 1. Sine exceptione (ait) Episcopus rebus Ecclesie tanquam commendatis, non tanquam proprijs, utatur. Idem & canone 32. Porro Concilium CARTHAGINENSE V. Episcoporum 73. canone 4. & allegat Gratianus causa 1. quaestione 4. capite Nullus res. Placuit vt rem Ecclesie nemo vendat: quod si aliqua necessitas cogit, hanc insinuandam esse priuati prouincia ipsius, vt cum statuo numero Episcoporum, vtrum faciendum sit arbitrentur. Quod si tanta urget necessitas Ecclesie, vt non possit antè primatam consulere, saltem post factum curiositatem habeat, & vicinis Episcopis hoc antè indicare, & ad Concilium referre eas suae Ecclesie necessitates: quod si non fecerit, rem Cœcilij venditor teneatur. Hinc & Concilium AGATHENSE celebratum sub Cœlestino I. vel Sixto 3. canone 7. & allegatur in parte à Gratiano causa 10. quaestione 2. capite Casellas. Casellas vel mancipiolas Ecclesie, Episcopi (sicut praesca canonum praecipit auctoritas) vel vasa ministerij, quasi commendata fidei proposito, in integro Ecclesie iure possideant, id est, vt neque vendere, neque per quoscunq[ue] contractus res, unde pauperes viuunt, alienare presumant. Quod si necessitas certa compulerit, pro Ecclesie augmento, aut necessitate, aut utilitate, vel usufructu, vel in alia venditione aliquid distrabatur, apud duos vel tres compropuinciales, vel vicinos Episcopos, causa, qua necesse sit vendi, primitus comprobetur: vt habita discussione sacerdotali, eorum subscriptione, que facta fuerit venditio, roboretur. Aliter facta venditio, vel transactio, non valebit. Idem canone vigesimo secundo, & allegat Gratianus causa duodecima, quaestione secunda, capite Statuimus. Licet (ait) superfluum sit de re nota, & antiquis canonibus prohibita, aliquid iteratò desinare: attamen quo facilius cupiditas aut improbitas deprimatur, id statuimus, quod omnes canones iubent: Civitates siue Diocesanis, presbyterij, vel clerici, saluo iure Ecclesie, sicut Episcopi permiserunt, teneant, vendere autem, aut donare, penitus non presumunt. Quod si fecerint, vel fecerunt, & facta venditio non valebit, & de facultatibus (si quas habent proprias) indemnem Ecclesiam reddant, & communiōne priuentur. Et canone 26. qui & allegatur à Gratiano causa 12. quaestione 2. capite Si quis. Si quis de clericis documenta, quibus Ecclesie possessio firmatur, aut suppresserit, aut negare, aut aduersarijs fortasse tradere damnabilis & puniendi obstinatione presumpserit, quidquid per absentiam documentorum damni Ecclesie illatum est, de proprijs facultatibus reddat,

Concilium Anchyranum celebratum anno 308.

Concilium Valentinum Galliae I. sub Damaso.

Concilium Carthaginense 4. huic Augustinus interfuit.

Concilium Carthaginense 5. sub Anathasio.

Concilium Agathense Gallicae Agde.

Hoc & superius ex Valentiniano concilio iam dictum est.

Concilium Agathense.

Concilium Epanense sub Gelasio I. S. Claudij Bifontinensis vita ab authore descripta.

Martinus Braccarenlis.

Concilium Hispanense I. Concilium Parisiense, Symmachus.

Monasterij facultates Ecclesie dantur. Papa non potest facultates Ecclesie alienare. Concilium sub Symmacho Romano 3.

& communiōne priuentur. Hi etiam, qui in damno Ecclesie impiè sollicitati, à traditoribus aliquid acceperint, superiori sententia teneantur. Idem canone 45. & allegatur à Gratiano causa 12. quaestione 2. capite Terrulas. Terrulas aut vineolas exiguas, & Ecclesie minus utiles, aut longè postas, Episcopus sine consilio fratrum (si necessitas fuerit) distrabendi non habeat facultatem. Idem & canone 49. & allegat Gratianus causa 12. quaestione 2. capite Diaconi. Diacones vel presbyteri in parochia constituti, de rebus sibi creditis nil audeant commutare, vendere, vel donare, quia res sacrae Deo esse noscuntur. Similiter & sacerdotes, nihil de rebus Ecclesie sibi commisse (vt superius comprehensum est) alienare presumant. Quod si fecerint, conuicti in Concilio, & ab honore depositi, de suo aliud tantum restituat, quantum visum presumpserit. Sanè si quis pro qualibet conditione, de rebus Ecclesie aliquid alienare presumpserit, si de suo proprio tantum Ecclesie conulerit, quantum visum est abstulisset, tunc demum illud stare licebit. Idem canone 53. & allegatur à Gratiano causa 1. quaestio. 2. cap. Quidquid. Quidquid parochiarum presbyter de Ecclesiastico iuris possessione distraxerit, inane habeatur, & vacuum uendicatione comparantis, & actione vendentis. Et cano. 54. & allegatur ibidem cap. Presbyter. Presbyter dum diocem tenet, de his que emerit ad Ecclesie nomen, scripturam faciat, aut ab eius (quam tenet) Ecclesie ordinatione discedat. Et cano. 59. & allegatur à Gratiano causa 16. quaestione 3. cap. Clerici. Clerici quilibet, quantuncunq[ue] diuinitate temporis de Ecclesie remuneratione aliqua possederint, in ius proprium praescriptione temporis non vocentur, dummodo pateat Ecclesie rem suis se, ne videantur etiam Episcopi administrationes prolixas, aut precationes, cum ordinati sunt, facere debuissent, aut diuinitas facultates, in ius proprietatis sua possiderere. Idem omnino, & sub simili forma verborum Concilium EPANENSE sub Sigismundo Rege, cui inter fuit beatus Claudius Archiepiscopus Bifontinensis, cuius nos dum adhuc nouitatis tyrocinio detineremur, vitam heroicis versibus conscripsimus, & quinque libris absoluimus. Concilium igitur illud, hoc renouat canone 14. Idem prius praefatum Concilium Agathense canone 48. statuerat, vt allegatur à Gratiano causa 2. quaest. 1. Episcopi. Iterum etiam repetit MARTINVS BRACCARENsis capite 15. qui iterum allegatur à Gratiano causa 12. quaest. 1. cap. Manifeste. Statuimus (ait) vt de rebus Episcopi proprijs, vel acquisitis, vel quidquid Episcopus de suo proprio habet, heredibus suis si voluerit derelinquat: quidquid vero de prouisione Ecclesie sua fuerit, siue de agris, siue de frugibus, siue de oblationibus, omnia iure Ecclesie referuare censuimus. Vide in vocabulo Testamentum. Eadem & Concilium HISPANENSE I. cap. 2. Vide testamentum, &c. Idem & Concilium PARISIENSE III. libro 1. cap. 16. vt alibi docuimus. Porro SYMMACHVS Lepistolae ad Caesarium, cap. 1. vt allegatur à Gratiano causa 16. quaest. 1. capite Possessiones. Possessiones quae vnusquisq[ue] Ecclesie proprio dedit, aut reliquit arbitrio, alienari quibuslibet iuribus, atque distractionibus, vel sub quocunq[ue] argumento non patiuntur, nisi forsitan aut clericis honorum meritorum, aut monasterijs religionis intuitu, aut certe peregrinis si necessitas largiri suaerit: sic tamen vt hoc ipsa non perpetuo, sed temporaliter perfruantur. (vt superius distinctionibus dicebamus.) Idem de summo Pontifice, ne res Ecclesie possit alienare, statuitur in Concilio ROMANO III. sub eodem Sym-

macho I. capite 4. & allegat Gratianus causa 12. quaestione 2. capite Non liceat. Mansuro (ait cum Dei nostri consideratione decreto, sancimus, vt nulli Apostolica sedis Praesuli, à praesenti die (donec disponente Domino Catholice fidei manserit doctrina salutaris) liceat pradium rusticum, quantuncunq[ue] fuerit vel magnitudinis, vel exiguitatis, sub perpetua alienatione, vel commutatione ad cuiuslibet iura transferre. Nec cuiusquam excusentur necessitatis obtentu, quippe cum non sit personale, quod loquimur, nec aliquis clericorum, vel laicorum sub hac occasione accepta teneatur. Sed nec in usu fructuario iure aliquibus dare liceat, nec data retinere, praeter clericos, & captiuos, atque peregrinos: ne mala tractationis ministratur occasio, cum liberalitati illi alia iura referentur. Et capite sexto, idem de Cardinalibus & Presbyteris loquitur sub his verbis, quae allegat etiam Gratianus causa 17. quaestione 4. capite Quicumque. Pari etiam (ait) Ecclesiarum per omnes Romanae ciuitatis titulos, qui sunt presbyteri, vel quicumque fuerint, astringi volumus lege custodes: quia nefas dictum est, obligatione qua se per charitatem Christi conuertit summus Pontifex, ea hominem secundi in Ecclesia ordinis non teneri. Quicumque tamen oblitus Dei, & decreti huius immemor, cuius Romana ciuitatis sacerdotes volumus religionis nexibus deuinciri, in constitutum praesens conuictus, quidquam de iure titularum vel Ecclesie superius praefatae, quolibet modo, praeter aurum, argentum, vel gemmas, uel quocunq[ue] si sunt, vel si acceperint aliqua mobilia, ad ornamenta diuina minime pertinentia, perpetuo iure, exceptis dumtaxat domibus, alienare tentauerit: donator, alienator, & venditor, honoris sui amissionemuletur. De domibus autem Ecclesie in vrbe constitutis, sic idem Concilium canone 5. consequenter statuit: Sanè tantum domus in quibuslibet urbibus constituitur, quorum statum necesse est expensis, non modica sustentari, acceptis (si offerri contigerit) sub iusta estimatone reddi debent, & diuini timore iudicij commutentur. Idem cano. 7. anathemate ferit eos, qui res Ecclesiasticas petierint alienari aut vendi, aut subscrispserint alienatoribus, vel qui ipsas emerint, nisi celeri restitutione satisfaciant. Idem Concilium 8. de horum temporibus constitutionum. Quod si minore anime sua cura, quibusquam uenditum oblatum forte neglexerit, supra ea ponarum genera, que superius tenentur scriptas, contra fas, si quod conceptum fuerit documentum: vnueris viribus, quantum ab initio nullas habuerit, effectetur. Sed etiam licet quibuscunq[ue] personis Ecclesiasticis uocem contradictionis afferre, & Ecclesiastica auctoritate fulciri, ut cum fructibus possit alienata repossidere, nec aliquo se ante tribunal Christi obstaculo nuntiat, qui à religiosis animabus ad substantiam pauperum derelicta, contra fas sine aliqua pietatis consideratione dispersit. Hinc damnatus est Severus Antiochenus Episcopus hereticus, & alij complices, in Concilio generali V. CONSTANTINOPOLITANO II. sub Iustiniano Principe, eod quod facultates Ecclesie distraxisset, & alienasset, & vendidisset. Vide vocabulo Haereticus, &c. Porro, praefata Symmachij, seu Concilij sub eo celebrati, decreta allegant Patres Concilij PARISIENSIS III. libro 1. capite 17. & ea confirmant, canonica censura decernentes, vt res Ecclesie, nisi ob nimias necessitates, nemo distrabat: & volunt vt per omnia forma teneatur in his vendendis. Illa etiam SYMMACHI Decreta proferunt Patres CONCILII BASTIENSIS generalis sessione 27. dum tractant de non alienanda ciuitate Auentio-

Nec Cardinales possunt alienare bona Ecclesie.

Concilium Romanum 3. sub Symmacho I.

Concilium Parisiense 3. sub Lochario & Ludouico Augustis.

Concilium Basilicense generale.

nenſi, quam recipiunt in Saluigardiam Concilij & prohibet ne fiat alienatio terrarum & poſſeſſio- num, quæ dicatæ ſunt Romanæ Eccleſiæ in ſubſtantiâ Romanæ Pontificis & miniſtro- rum eius, & locorum præſertim illorum, in quibus ne- ceſſitatis tempore liberè valeat Romanus Ponti- fex cum ſua curia commorari. Sed vt ad ordinem redeam, Decretis ſuprà ſcriptis, de non alienandis facultatibus Eccleſiarum, ſubſcripſit & C. Concilium AURELIANENSE III. ſub Vigilio I. canone 12. prohibens ne per vlos contractus res Eccleſia- ſticæ alienentur, aut inutiliter liceat obligare. Ea etiam (ait) que de rebus Eccleſiaſticis ab antecelſori- bus alienata, vel quibuſcunque inſtrumentis inutiliter in diſpendium Eccleſiæ obligata noſcuntur. & intra tri- centaria tempora repetitio ſuppedit, que acta ſunt, ſuf- fragante iuſtitia per publicum aut electorum iudicium reuocentur. Quod ſi is qui rem Eccleſiaſticam tenet, ad nouum iudicium declinauerit, quouſque aut ad di- ſcuſſionem veniat, aut rem reſtituat Eccleſiaſticam, communioni priuetur. Idem canone 23. allegatur- que à Gratiano cauſa 12. quæſt. 1. cap. Abbatibus. Abbatibus, præſbyteris, caterisque miniſtris de rebus Eccleſiaſticis vel ſacro miniſterio alienare vel obliga- re, abſque permiſſione & ſubſcriptione Episcopi ſui, nil liceat: quod qui præſumpſerit, degradetur, communi- one conſectetur: & quod temerè præſumptum, aut alienatum eſt, ordinatione Episcopi reuocetur. Concilium AURELIANENSE IV. ſub Pelagio I. canone 9. ſic Statuit: Episcopus, qui de facultate propria Eccleſia nihil relinquit, de Eccleſiæ facultate ſi quid aliter, quam canones eloquuntur, obligauerit, vendiderit, aut diſtra- xerit, ad Eccleſiam reuocetur. Vide idem & cano- ne 11. infra, Monasteriorum facultates non alienanda, &c. Idem etiam & canone 36. prohibet, ne liberti res Eccleſiæ audeant vendere aut alienare. Vide Libertus, &c. & ex Concilio Toletano 9. cap. 16. Porro eadem decreta confirmat Con- cilium AURELIANENSE V. capite 31. & TOLETANVM IV. canone. 66. ſed ſub alio ſenſu, vide ſuperius, Decima, & Exactio, &c. Porro Concilium TOLETANVM III. ſub Pelagio II. canone 3. Hæc ſancta Synodus (ait) nulli Episcopo- rum licentiam tribuit res alienare Eccleſiæ, quoniam & antiquioribus Canonibus hoc prohibetur: ſi quid vero, quod vtilitatem non grauet Eccleſiæ, pro ſuffragio Mo- nachorum, vel Eccleſiarum ad ſuam parochiam perti- nentium dederint, firmum maneat. Peregrinorum, vel clericorum, & egenorum neceſſitati, ſaluo iure Eccleſiæ, præſtare, permittuntur pro tempore, quæ potuerint. Vide ſuperioribus hoc diſtinctionibus approbatum ex Concilio Toletano 9. cano. 3. & reliquis mul- tis. Porro ea omnia confirmat GREGORIVS I. libro 4. Regiſtri, epistoſa 12. ad Gaudentium Episcopum Nolanum, iniungens ei viſitationem Ca- puaſe Eccleſiæ: & allegatur à Gratiano diſtinct. 16. parte 1. cap. Quoniam. Hinc etiam magnum & vniuerſale Concilium NICENVM II. genera- le VII. canone 12. allegat canonem 39. Apoſto- lorum, quem citauimus aliàs. Si quis Episcopus, vel monaſterij præſectus (aitur) inuentus fuerit ex Episcopatu vel monaſterij agris, in principis alicuius, aut magiſtratus manus alienare, vel alteri perſone tra- dere, nullius ſit momenti traditio, vt ſanctorum Apoſto- lorum vult canon, qui dicit: Omnium rerum Eccleſia- ſticarum Episcopus curam gerat, (hæc citauimus ſu- præ, Episcopus, &c.) & ea adminiſtret tanquam deo intinente. Ne liceat autem quicquam ex eis ſibi vendi- care, vel proprijs cognatis, que Dei ſunt, elargiri. Si ſint autem pauperes, vt pauperibus ſuppeditet, ſed non co-

rum prætextu res Eccleſiæ vendat. Sin autem detri- mentum afferre cauſetur, nec quicquam ex agro emo- lumentum percipi, ne ſic quidem magiſtratus, aut Prin- cipibus qui ſunt in eo loco vendat prædium, ſed cle- ricis vel agricolis. Sin autem aliqua improba callidi- tate utantur, & ab agricola vel clerico agrum præſes vel magiſtratus emerſit, ſic quoque nullius ſit momenti venditio, & Episcopatu vel monaſterio reſtituatur. Porro Episcopus vel monaſterij præſectus, qui hoc fe- cerint exturbentur, Episcopus ab Episcopatu, Mona- ſterij vero præſectus à monaſterio vt qui male diſpen- tat, que non congregauerit. Idem omnino Concilium MOGVNTINVM I. ſub Carolo Magno, canone 8. & MOGVNTINVM II. ſub Rabano Mauro Archiepiſcopo, cap. 7. vbi etiam laicis præcipitur, vt in his diſpenſandis & miniſtrandis auxiliares manus Episcopis tribuant, ſi neceſſe eſt. Idem præterea ſtatuit Concilium MELDENſE can. 23. vbi præcipitur, vt commutationes rerum Eccleſiaſticarum valdè caueantur, & ſubtiliſſimè, ſi aliquo modo fieri debent, inſpiciantur: quæ au- tem inconſultè ſunt factæ, iuxta decretum cano- nicum Papæ HILARII I. corriguntur qui ait: Quæ illicitè deſſer Episcopus amiſerit, vel ab alijs illicitè commiſſa ſunt, ab eo qui ſucceſſor eſt emendetur. Vide in vocabulo Precariæ, &c. Prædictas com- mutationes etiam vetat Concilium SVESIO- NENSE I. apud S. Medardum, cap. 9. & Con- cilium VALENTINVM GALLIÆ III. ſub Lo- thario Imperatore, canonibus 20. & 21. De com- mutationibus rerum Eccleſiaſticarum (ait) diligen- tiſſima adhibeatur cura, vt vel iuxta interdicitum, & obſeruatione ſacrorum canonum nullatenus fiat, vel cerdè fraudulencia quorundam in hac re ita coereatur, & am- puteur vt Eccleſia Dei ſuis prædijs & facultatibus ita impudenter & dolenter minime ſpolietur. Quia cũ ipſe res Eccleſiarum à pijs & fidelibus Deo oblata, iuxta an- tiquorum Patrum ſententiam (vt ſuperius multoties meminimus) nihil ſint aliud, niſi vota fidelium, pau- perum patrimonium, redemptio peccatorum, ſi eas fide- liter & integrè Eccleſiaſticis vſibus non defendimus, & in eos qui obtulerunt, & in Deum, cui oblata ſunt, gra- uiſſimo nos reatu implicamus, &c. C. Concilium genera- le VIII. CONSTANTINOPOLITANVM IV. ſub Baſilio Imper. & Adriano II. Patrum 373. can. 15. & allegat Gratianus cauſa 12. q. 2. cap. Apoſtoli- cos. Decernimus (ait) vt Episcopi vendere, vel vi- cunaq, alienare vaſa, vel veſtes ſanctas, & alias ruſticas poſſeſſiones vendere non liceat, ne propter hoc Eccle- ſiaſtici redditus ladanur, quos ad propriam vtilitatem, & ob eſcam pauperum & peregrinorum ſuſtentionem eſſe definiimus: nec etiam per Emphyteoſim ſalaria Ec- cleſiarum tribuere poſſint, excepta cauſa olim ab antiquis canonibus ordinata, videlicet in redemptionem capti- uorum. Idem can. 20. ſubdit: Poſſeſſiones autem in Em- phyteoſim datas ab Eccleſia, non liceat Emphyteota ſpo- liare prætextu non ſeruati pacti: verum ſi per tres annos continuis poſſeſſionem non ſoluerit, liceat tunc Eccleſia vindicare ſuas poſſeſſiones, diſmodo ſiat ordine iudiciali coram competente iudice. Qui ſecus fecerit, cogetur ad reſtitutionem in integrum, quod ſi noluerit parere, depo- nitur. Porro de nō alienandis rebus Eccleſiæ multa ſunt decreta ALEXANDRI III. que allegat in Decret. Gregorius IX. & reperiuntur par. 29. C. Concilij Lateranenſis, quod idem Alexander celebravit, c. 1. 3. 4. 5. & reliq. Et in his locis res Eccleſiæ pigno- ratas ſeu alienatas iubet recolligi, & Eccleſiæ reſti- tuti, & idē de facultatibus monaſteriorum ſtatuit, vide Monasteriorum facultates, &c. Tū c. 7. eiuſdē partis decreuit, dicens: De poſſeſſionibus, laicis ſub modico cenſu

Concilium Aurelianenſi 3.

Concilium Aurelianenſe 4.

Idem 1. Concilium Toletanum 4.

Idem 3.

Gregorius 1.

Canon Apoſto- lorum. Concilium Ni- cenum 2. gene- rale 7. ſub A- driano 1.

Vide quantum tribuat cano- nibus Apoſto- lorum hoc ge- nerale concilium.

Concilium Mo- guntinum 1. Idem 2.

C. Concilium Mel- denſe 1. ſub Ca- rolo Iunior 4.

Hilarius.

C. Concilium Suel- ſonenſe ad S. Medardum. Concilium Va- lentinum Gal- liæ 3. anno 855.

Concilium Cō- ſtantinopolita- num 4. genera- le.

Emphyteoſis prohibetur.

Alexander 3.

cenſu

Valde nota- dum.

Concilium Oxoniense in Anglia ſub In- nocentio 3.

Concilium Viennense gene- rale.

Concilium Conſtantienſe generale.

Concilium Ba- ſileenſe ſeſſio- ne 8.

Paulus 2.

Leo 10.

Concilium Tri- dentinum gene- rale nouiſſi- mum.

cenſu conſeſſi, ſi laſa eſt Eccleſia, & appareat detri- mentum ipſius, cum eius conditionem deteriore facere non liceret, & Eccleſia iure minorum ſemper debeat illaſa conſeruari, que in damnum ipſius conſtituerit, ad ius ipſius proprietatemque redire conuenit. Prouiden- dum eſt tamen, ne ſi ſiſtē colonus poſſeſſiones illas ex- penſis ac ſuo labore ſicut meliores ſumptibus quos bono animo fecerit, debeat defraudari. Tum capite 9. eiuſ- dem partis. Idem Alexander ſtatuit, de facultati- bus Eccleſiæ loquens vt Eccleſiæ debita perſol- uantur, ita vt ſi forſam Episcopus moreretur ante debiti ſolutionem, qui ei ſuccedit teneatur perſol- uere. Porro Concilium OXONIENSE in Ang- lia, canone 28. prohibet, ne Prælati quilibet, Episcopi, Abbates, &c. vel cæteri clerici audeant Ec- cleſiaſtica beneficia, & redditus, conſanguineis & amicis vendere, aut impignorare, ſeu infeudare de nouo, aut quolibet alio modo alienare, niſi for- ma canonis obſeruata. Si aliter factum ſit, viribus carere decernit, & præſumptores corrigi acriter iubet, & ſine damno facultates reuocare, & qui retinere voluerit excommunicationis ſententia percelli, donec ea reſtituat nullatenus abſoluen- dus. Et cano. 29. expreſſe eiſdem prælatiſ prohibet, ne de facultatibus Eccleſiæ in laico feudo re- poſitæ ædificia conſtruantur, aut emantur, quia pauperum patrimonium ſunt: nec in laico feudo reponantur, aut penſiones laicales ex eis emantur, & aliter præſentur ſimiliter excommunicationi ſubdit. Hæc omnia repetitur in Concilio VIEN- NENSIS ſub Clemente V. & habes in Clementi- nis titulo 4. de rebus Eccleſiæ non alienandis. De- nique Concilium CONSTANTIENSE gene- rale, ſeſſione 19. quæ tamen ad calcem Concilij ponitur, vetat omnem alienationem, permutatio- nem, donationem, & conſeſſionem, & cætera hu- iuſmodi, cum detrimento vel laſione Eccleſia- rum, Monasteriorum, Menſarum, Capitulorum, Conuentuum, locorum, & reuocat quæ hætenus data fuerant priuilegia ſuper eiſdem ab Apoſto- lica ſede. Non conceditur etiam vt facultates præ- dictæ dentur in feodum, vicariatum, Emphyteo- ſim: regnis, prouincijs, ciuitatibus, terris, caſtris, villis, &c. nec conceditur dare venditioni, aut cas alienare, priuilegijs quibuſcunq, excluſis ſub ana- thematis interminatione. Poſſunt autem locari vt- que ad tempus nouem annorum, vel abinde infra, & non ultra, cum præſtatione cenſus ſolliciti ſue rationabilis, & hoc cum euidenti Eccleſiæ vtilita- te: alijs nullo modo impignorari, locari, donari conceduntur, vt latiùs exponunt Patres Concilij BAſILEENſIS actione 8. ad calcem, vbi tra- ctant, quod Papa non poſſit imponere nouas ga- bellas in terris Romanæ Eccleſiæ, nec alienare terras Eccleſiæ. Idem repetit PAVLVS II. Papa, natione Venetus, in extrauagant, quæ incipit: Am- bitioſa cupiditati, vbi omnia ſuperiora confirmat & ratificat: quæ idē ſilemus, ne diutiùs varietate lectionis lectoris animā oneremus. Eadem quo- que renouat LEO X. ſeſſione 10. Concilij Late- ranenſis quod celebravit, & Concilium TRI- DENTINVM generale, ſeſſione 22. quæ ſuit 6. ſub Pio IV. canone vltimo decreti reformationis, & ſic exorditur: Si quem clericorum aut laicorum quacunq, dignitate, etiam imperiali aut regali pro- fulgeat, intantum malorum omnium radix cupiditas occupauerit, vt alicuius Eccleſiæ, ſeu cuiuſuis ſecularis, aut regularis beneficii iuriſdictiones, bona, cenſus, ac iura feudalia, & Emphyteutica, fructus, emolumenta, ſeu quacunq, obſeſſiones, que in miniſtrorum ac pau-

perum neceſſitates conuerſi debent, per ſe, vel per alios, vt, vel timore incoſſo, ſeu etiam per ſuppoſitas perſonas clericorum aut laicorum, ſeu quacunq, arte, aut quocunq, queſito colore, in proprios vſus conuertere, illoſ- que uſurpare præſumpſerit, ſeu impedire, ne ab his ad quos iure pertinent percipiatur, ſis anathemati tandiu ſubiaceat, quoad omnia prædicta reſtituerit integre, ne deinde à Romano Pontifice abſolutionem obtineat. Quod ſi eiſdem Eccleſiæ patronus fuerit, etiam iure patronatus ultra prædictas penas eo ipſo priuatus exiſtat. Clericus vero, qui neſcit de fraudis & uſurpationis huiuſmodi fabricator, ſeu conſentens fuerit, eiſdem pa- nis ſubiaceat, nec non quibuſcunq, beneficijs priuatus ſit, & ad quacunq, alia beneficia inhabilis efficiatur, & à ſuorum ordinum executione, etiam poſt integram ſatisfactionem, & abſolutionem, arbitrio ſui ordinarij ſuſpendatur, &c. Vide ea quæ ſuperius iam dicta ſunt, & reſiduum quod ſequitur, & lege adhuc multainfrā, Præcatæ, &c.

Facultates quas Clerici in officio acqui- ſerint, Eccleſijs remaneant.] Concilium CARTHAGINENSE III. canone 49. & alle- gatur à Gratiano, cauſa 12. quæſt. 3. cap. Placuit. Placuit vt Episcopi, Præſbyteri, Diaconi, vel quicunque clericis, qui nihil habentes ordinarij, & tempore Episcopatus, vel clericatus ſui, agros vel quacunq, prædia nomine ſuo comparant, ſi unquam rerum Dominicarum inuafionis crimine teneantur obnoxij, niſi admoniti Ec- cleſia ea ipſa conuulerint. Si autem ipſiſ aliquid libera- litate alicuius, vel ſucceſſione cognationis obtulerint, ſi- cian inde quod eorum propoſito congruit. Vide in vocabulo Testamentum, &c.) quod ſi à ſuo propo- ſito reuoſſum exorbitauerint, honore Eccleſiaſtico in- digni tanquam reprobis iudicentur. Contra hoc de- cretum arguitur feciſſe Ibas Edeſſenus Episcopus, & nepos eius Daniel in Concilio CHALCE- DONENſI actione 10. vt in ſuperioribus diſtin- ctionibus annotauimus. Vide & in prædicto vo- cabulo, ſcilicet Testamentum an Eccleſiaſtici co- dere valeant. Porro præſatum Carthaginenſe de- cretum allegat & renouat Concilium MOGVN- TINVM II. Præſide Romano, canone 8. & Con- cilium EPAYRNENSE ſub Gelafio I. canone 14. Quisquis (ait) clericus aliquid de munificentia Ec- cleſiæ, cui ſeruiri adeptus, & ad ſummum ſacerdotum alterius ciuitatis eſt, aut fuerit ordinatus, quod dono accipit vel accepit reddat, & quod ſuum eſt ex proprietate, vel ſecundum inſtrumentum ſeriem probatur emiſſe, poſſident. Idem & de Episcopis ſtatuit Con- cilium HISPALENSE I. cap. 2. ſuorum decre- torum, & Concilium PARISIENSE II. libro 1. cap. 16. Hinc concilium TOLETANVM IX. cano- ne 4. qui allegatur à Gratiano cauſa 12. q. 4. ca- pite Sacerdotes. Sacerdotes (ait) vel quicunque illi ſunt, quibus Eccleſiaſticarum rerum cura commiſſa eſt, quacunq, adminiſtrationis ſue tempore emerint ſi de rebus proprijs vel vile vel carum habuerint, ad Ec- cleſiæ nomen cui præſunt chartarum inſtrumentis conſi- cere procurent. Non enim conuenit vt Eccleſia, que ſi- cepit extremum, efficiat in alieno dinitem, & in ſuo re- tineat fraudatorem. Fli vero qui ſuarum rerum nuſcun- tur habere compendium ex omni re, quam poſt ordina- tionis ſue diem viſi ſunt acquiſiſſe, ſue nulla, ſue aliqua ſint inſtrumenta conſeſſa, copenſata tam iuris ſui, quam Eccleſiaſticarum rerum habitudine, ſi ſi vtriuſque rei quantitas exaquerit, inter Eccleſiam & decedentis heredes, æquo iure conquiſito pertinet: ſi autem qua- libet pars maiori cumulo ſui iuris excreuerit, ma- iorem portionem etiam in diuifione percipiet. Qui- cunque vero de prædictis ſacerdotibus (hoc allegat

Concilium Carthaginenſe 3. cui ſubſcri- pſit Auguſti- nus.

Multa in hoc erratur nunc, nec impune.

Concilium Chalcedonenſe generale 4.

Concilium Moguntinum 2. Concilium Epa- yrnenſe ſub Sigifmundo re- ge.

Concilium Hiſpalenſe 1. Concilium Pa- riſienſe 2. Concilium To- letanum 9.

Nota hæc.

Gratia

Gratianus causa 12. quæst. 3. capite Quicumque) vel ministris, pro sui utilitate, atque amicitia, vel præstatione, aut quocumque modo, aut per Scripturam feriem aliquid meruerit à quolibet percipere, in rebus Ecclesiasticis non poterit numerari: sed quod ex ipse voluerit facere, in ipsorum voluntatis arbitrio subiacebit. Quod si hoc post eorum mortem inordinatum fortasse remanserit, Ecclesia hoc sibi, cui præfuit, vel minister exierit, in perpetuum vindicabit. Quod autem propinqui mortentis Episcopi, absque Metropolitanis cognitione, de rebus eius nihil usurpare præsumant, subinfert cap. 7. vide superius positum vocabulo, Episcoporum exequiæ, &c. & Testamentum, &c.

Facultates sine scripto Ecclesijs relictae, an postea possint repeti.] Iam in superioribus distinctionibus multa ad hanc propositionem probandam valida posuimus, verumtamen quæ restant subiungenda sunt. Sic ergo Concilium AVRELIANENSE IV. canone 19. Quicumque pro devotione sua oblationis studio, aliquid in capellis vel in vineis, etiam absque Scriptura probatur Ecclesia contulisse, si postmodum vel ipse, vel heredes eius, quacumque occasione, auferre à iure hoc Ecclesie, vel alienare voluerint, quoad usque & tali intentione discedant, aut persuasa restituunt, à communione Ecclesiastica suspendantur. Idem & postea Concilium AVRELIANENSE V. canone 16. & Concilium TYRONENSE III. sub Carolo Magno, canone 11. Verumtamen Concilium TOLETANVM IV. canone 37. & allegatur à Gratiano causa 16. quæstio. 7. statuit ut si egeni fuerint fundatores, de facultatibus Ecclesie eis subueniantur. Vide supra, Basilicarum fundatores, &c. & Pauper, scilicet pauperibus subueniendum de rebus Ecclesie, &c. Idem statuit & TOLETANVM VI. cap. 11. Statuimus (ait) ut quicumque res Ecclesie Dei, à principibus iuste concessa sunt, vel fuerint, vel cuiuslibet alterius persone illis non iniuste collatae sunt, vel extiterunt, ita in eorum iure persistere firma stabilitate iudicemus, ut nulli quacumque causa vel tempore nullatenus possint. Opportunum est enim, ut scilicet fidelium hominum servitia non existerent censuram ingrata, ita Ecclesie collata, que proprie sunt pauperum alimenta, eorum in iure pro mercede offerentium maneat inconvulsa. Vide Basilica, &c.

Facultates non vietiendæ, vt Ecclesijs donentur, nec ideo debent filij exheredari.] Vide superius vocabulo, exhereditatio, ex Augustino qui hoc expressè prohibet. Verum quia non est expediens illud iterum repetere, quod sequitur annectam: Hoc quippe GREGORIUS I. prohibet libro 2. Registri, epistola 82. ad Bonifacium Episcopum Regitanum, lege. Porro etiam suo tempore erant qui titulos fiscali more, pro iure Ecclesie, prædijis urbanis & rusticis imprimebant, & sic sine iudicio & æquitate, quod pauperum erat vel aliorum, Ecclesie competere manibus, defensabatur. Hoc idem in ROMANO Concilio, quod celebravit cap. 3. expressè prohibuit fieri, & hinc quæ hoc præsumperint anathema dicit, atque ei qui Ecclesie præest, si hoc factum sua præceptione, digna punire animaduersione neglexerit. Legitur & in Concilio CABBLO-NENSI II. cap. 6. quod quidam hominibus persuadebant, vt abrenunciarent seculo res suas Ecclesie conferrent, auaritiæ intuitu: Quod (aiunt Patres) ab omnium mentibus eradicandum est. Animarum enim salutem inquirere sacerdos, non lucra terrena debet: quoniam fideles ad res sacras dandas non

A sunt cogendi, nec circumueniendi. Olatio enim spontanea esse debet, iuxta illud quod ait Scriptura: Voluntarie sacrificabo tibi. Et illud: Omnis populus mente deuota obtulerunt donaria Domino. Ecclesia vero sancta non solum fideles spoliare non debet, quin potius in opibus ferre opem, vt debiles, pauperes, vidue, orphani & ceteri necessitatem patientes, à sancta Ecclesia, vt puta à pia matre & omnium gubernatrice, subsidium accipiant: quia res Ecclesie quibus Episcopi non vt proprijs, sed vt commendatijs vii debent, precia sunt peccatorum, patrimonium pauperum, stipendia fratrum in communi videntium. Et canone 7. subditur: Constituit sacer iste conventus, vt Episcopi siue Abbates, qui non in fructum animarum, sed in auaritiæ & turpe lucrum inbiantes, quoslibet homines illectos circumueniendo totonderunt, (vide & Monachus) & res eorum tali persuasione non solum acceperunt, sed potius subripuerunt, penitentia canonice siue regulari, vt puta turpis lucri sectatores, subiaceant. Res autem huiusmodi heredibus reddantur. Et autem qui non sunt, perseuerare cogantur. Si autem Episcopi, aut Abbates hoc ignorauerint, sed clerici perpetrauerint, hi rapacitate & auaritia, illi desidia iudicentur. Hoc vero quod quisque Deo iusto & rationabiliter de rebus suis offert firmiter Ecclesia tenere debet. Vide superioribus distinctionibus, & supra, Clerici non sunt inuiti, & infra, Monachus nullus fiat inuitus, & Pauper, &c.

FAMES.

C Famis horribilis & ingentis.] Sæpius liber Genesis, & Regum historia, & IOSEPHVS IVDÆVS libro 8. Antiquitatum Iudaicarum, capite 7. meminit, & etiam libro 9. cap. 2. & libro 15. cap. 12. de fame ingenti, quæ in terram iudæam incubuit sub Hærode. Meminit & EGESIPPVS Apostolorum vicinus de excidio Hierosolymitano, & EVSEBIUS CÆSARIENSIS libro 3. Ecclesiasticæ historiæ, capite 6. & innumeris alijs in locis. Præterea & noster NICEPHORVS CALISTVS libro 1. Ecclesiasticæ historiæ, cap. 17. de fame quæ sub Augusto horribilis accidit, & libro 2. cap. 11. de fame quæ sub Claudio accidit, & libro 3. cap. 6. de fame tempore obsidionis Hierusalem, de qua & præfatus IOSEPHVS libro 6. belli Iudaici, capite 5. Scriptit & CORNELIUS TACITVS libro 21. qui de hoc bello sic loquitur: Arma (inquit) cunctis, qui ferre possent, & plures, quam pro numero, audebunt. Obstinatio viris faminisque par. Ac si transferre sedes cogentur, maior vita metus, quam mortis, &c. Porro idem Nicephorus libro 10. cap. 37. crudelem famem describit post mortem Iuliani Augusti accidisse, & pestilentiam: & libro 11. cap. 16. famem crudelem in Phrygia describit sub Valente Imperatore. Idem & libro 15. cap. 10. crudelissimam famem describit sub Theodosio Iunior. Lege obsecro. Sed ANTONIUS SABELLICVS libro 9. Enneadis 3. & libro 3. Enneadis 5. & libro 3. Enneadis 6. de fame inaudita Athenis regnante: & libro 3. Enneadis 7. de fame in Hierosolymorum obsidione: & lib. 3. Enneadis 8. de fame quæ Rome accidit, dum Belisarius eam obsideret: & iterum lib. 4. Enneadis 8. de eodem Belisario præfecto Militiæ Iustiniani Imperatoris, & libro tertio, Enneadis nona, de ingenti fame Romanorum, quæ sub Hærico Imperatore accidit. Vnde & superius PLATINA CREMONENSIS, in vita Constantini Papæ huius nominis primi, tempore Iustiniani Imperatoris, famis ingentis meminit: &

in vita

Concilium Aurelianense 4. sub Pelagio 1.

Concilium Aurelianense 5. Concilium Turonense 3. Concilium Toletanum 4.

Concilium Toletanum 6.

Gregorius 1.

Concilium Romanum sub Gregorio 1.

Concilium Cabilonense 2.

Pfal. 53. Exod. 155.

Iosephus Flavius Iudæus Historiographus.

Egesippus Historiographus.

Eusebius Cæsariensis. Nicephorus Callistus.

Cornelius Tacitus.

Antonius Sabellicus.

Platina Cremonensis.

O horribilis famis.

Darius Mediolanensis huius meminit authoris & famis Paulus diaconus libro 7. de gestis Romanorum in vita Iustiniani Magni.

Benedictus 1.

Guilhelmus Paradinus.

in vita summorum Pontificum Siluerij & Vigiliij, durante Gotthica obsidione Romana vrbis à Vitigine Rege V. Belisario moderate ciuitatem nomine & vice Iustiniani Imperatoris. Tanta autem tunc fames fuisse dicitur, vt DARIVS MEDIOLANENSIS Episcopus scripto confirmauerit, quod in partibus liguriæ mères filios comedebant. Hæc autem fames per vniuersam terram fuisse legitur, Deo ita peccata populi vindicâte. Similiter & Totilla Rege Romam obsidete, Romanae mulieres iam parabant se ad filios enecados, nisi citò vrbis reddita fuisset. Porro præfatus Platina in vita Bened. I. ingentis famis meminit, ita vt præ fame cogeret Itali se vitro tradere Lógobardis: quod videt Imperator Iustinus misit ciuitatim in Ægyptum, & oneratas frumeto naues mittens Romam, fami & mortalitati succurrit. Eius famis meminit & ipse BENEDICTVS Ladalcem vnica suæ epistolæ, de summa Trinitate, ad David Episcopum. Fame (inquit) nimis affligitur Populus Romanus, qua clado atque alijs anxietatibus vexatus, longam epistolam minime scribere valuit. Multi alij historiographi eiusdem rei meminerunt, & specialiter crudelis famis meminit GUILIELMVS PARADINVS in historia nostri temporis: sed & ego anno Domini 1566. adeò fuisse famem crudelem recordor, vt certo sciam plures fame pressos, se in flumen dedisse percipere. Sunt hæc flagella Dei, & non aduertimus, sed in iniquitatibus tabescimus, & nos adhuc multa plura manent, nisi finem vitij dederimus.

FATVM.

Fato omnia non regi, nec aliquid esse fatum.] Iam hoc dum superius de Dei prouidentia tractaremus sufficienter probauimus: at tamen paucis etiam hic censuimus agendum, vt hæreticorum & Philo'sophorum ineptias conuincamus. Refert autem EVSEBIUS CÆSARIENSIS libro 6. de Preparatione Evangelica, cap. Philo'sophos & alios fatum, quoddam determinatum diuinitus appellare & contra eorum errorem & sententiam toto illo capite doctè arguit, oppositens fatum & liberum arbitrium esse ex opposito contraria, nec posse simul stare. Et capite 7. eiusdem libri 6. conuincit, quia fatorum necessitas Deum expressè excluderet, & propterea validis argumentis conuincit quod fatio opinio falsa est. Obsecro te Lector lege illa duo capita libri 6. IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia 44. in Ioannem, in illud capite 6. Hæc est enim voluntas Patris mei, &c. Est (inquit) resurrectio non longè, sed in portis adhuc medicum, iam iam veniat, & non tardabit. Et omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, &c. Hæc nos singulis diebus nostris mentibus subscribimus, hæc semper animo versamus, & hoc pacto nulla nos presentium cura poterit perturbare: nam que videntur caduca sunt, que non videntur eterna. Hæc inquam frequenter nobiscum loquamur, & cum alijs. Resurrectio est, & iudicium, & operum examina. Et quicumque fatum esse uoluerint, hoc dicant, & mox huius morbi tabe curabuntur. Nam si resurrectio est, & iudicium, non est fatum, quamuis plurimi id contendant, &c. Idem & sermone 1. de fato, & 2. nihil aliud probat quam fati necessitatem non esse. Sunt (inquit) nonnulli qui Deum maledicunt, & sui inordinationem ac necessitatem cum diuina sapientia prouidentia astruunt. Hoc uero si laborarent infideles, qui ligna lapidesque colunt,

A baud mirum esset. at non potest non esse acerbissimum, quod illi ipsi, qui ab hoc errore & seruilitate liberati, qui tantam gratiam assecuti vt agnoscerent Christum eorum illum & re ipsa Deum, ad tempestatem & insaniam illam, quasi uol. no suminis refluxus, cogitationibus suis retrahuntur. Vide reliquum si placet. Idem & AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro de Noë & Arca, cap. 5. & libro de uocatione gētiū, cap. 7. lege si vacat. EVSEBIUS EMISSENSIS homilia 4. de Epiphania, & 7. sanctis infantibus. Nemo (ait) dicat, inuicem hoc feci, aut fato urgente peccauit, nemo casum conditionis sue ignorans accuset, nemo dominari est uelit fatum: non potest homini præualere delictum, nisi accesserit conscientie arbitrium. Et ideo ordinatio Dei nostri cum cetera animantia ad periculum propulsandum feris sufficienter instruxerit atque inuenerit, vel uelocitate pedum, vel armis dentium, vel uolentia uingium, vel mole membrorum, hominē interiore contra hostem magis intus armant: intelligentia, scilicet uigore, consilio sapientie, uirtute iustitie, ut preciosos nostros portio, uelut de excelsa turre, ita de secreta fidei sue arce tutius repugnaret, & quamlibet forti aduerfario, contra reuelantem animam nihil liceret, &c. EPIPHANIVS CYPRICI libro 1. contra hæreses, hæres. 5. contra Stoicos, qui fati necessitatem ponebant, distulit. Fatum (inquit) introducis, uelut ex ipso fiat ea que homini ac alijs accidit: at tamen ex uno dicto firmatum, totum uiam fabulamentum subuertitur. Si enim fati est sapientem fieri, prudentem euadere, rationalem generari, ac irrationalem, aliisque omnia, cessent leges: dominatur enim fatum aduersus, & alijs. Magis autem penam dabit stelle, que necessitatem inducunt, si coactus quis facit id quod aggredditur. Verum de his alias amplius dicam, &c. Idem eodem libro hæres. 16. contra Phariseos: Externa (inquit) ipsorum dementia, ac non uulgaris stultitia, quod cum resurrexerint, non consistantur, & iudicium instans decernant, fatum esse dicunt. Quomodo enim necessarium est, alterum, aut si generatio est, non esse iudicium, propterea quod qui facit non à seipso facit, sed secundum necessitatem Domini ipsius fati: aut si iudicium est, & reuera nobis minime intentate sunt, & leges indicant, & qui malum fecerunt penam dant, & legem instans esse consistunt, & iudicium Dei uerissimum, otiosum esse factum, & penam nullam constitutionem habere, &c. Et AUGUSTINVS HIPPO-NENSIS libro quinto, de Ciuitate Dei, capite nono. Omnia facta fieri non dicimus (ait) imò nulla fieri fato dicimus: quoniam fati nomen ubi solet à loquentibus poni, id est, in constitutione fiderum, qua quisquis conceptus aut natus est, quoniam res ipsa inuicem asseritur, nihil ualere monstramus. Ordinem autem. casus ubi uoluntas Dei primum potest, neque negamus, neque fati uocabulo nuncupamus, nisi forte ut fatum à fando dictum intelligamus, id est, à loquendo: non enim abnere possumus esse scriptum in literis sacris: Semel locutus est Deus, duo hæc audiui, quoniam potestas Dei est, &c. Quod enim dictum est, semel locutus est Deus, intelligitur immobiliter, hoc incommutabiliter, sicut uouit incommutabiliter omnia que futura sunt, & que facturus est. Hæc itaque ratione possemus, & iudicium appellare, nisi hoc nomen iam in alia re soleret intelligi, quo corda hominum uoluntus inclinari: (Et infra) uoluntates nostre aliquid per se ualent, quia uoluntas atque factura ille præcinit, cuius præsentia falli non potest. Quapropter si mihi fati nomen alicui rei adhibendum placeret, magis dicerem fatum infirmis, esse potius uoluntatem,

Ambrosius Mediolanensis.

Eusebius Emifenus quæ multa laudat Hieronymus.

Hæc diligenter nota.

Epiphanius Cypri.

Idem superius Chrysostomus supple argumētum.

Augustinus Hippo-nensis.

Fatum à fando.

Ve fatum potest adhiberi ad infirmos.

Fati quid Stoicis.

Cyillus lib. 5. in Euang. Io.

Matth. 19.

Iustinus Martyr.

Leo 1.

Concilium Bracarense 1. Martini Bracarenfis.

Concilium Senonense sub Antonio a Prato.

Thomas Aquinas.

Claudius Rapinas Calesinus.

qui eum habet in potestate: quam illo causarum ordine, quem nos usitatum, sed suo more Stoici fatum appellamus, arbitrium nostra voluntatis auferri. Quod autem voluntas nostra non subiciatur fato, libro eodem cap. 7. doctissime probat, lib. 2. contra epistolam Pelagianorum, cap. 5. & 7. lege si vacat. **CYRILLVS ALEXANDRINVS** lib. 5. in Euangelium Ioannis, cap. 5. probat quod Christi opera, quoniam quorumvis hominum, fato & dispositioni syderum non sunt subiecta: sed quia prolixum est, tantum quod circa medium dicit inferamus. (Ceterum ait) quid contemnimus Christum ab astrorum fatali necessitate liberum vindicare, cum illi minimus quidem hominum, subiectus sit, ut eius opera ex libertate voluntatis procedant, a celo non dependent? Si enim id dederis nulla laus recte agentibus debetur, nec primum, ut qui a celo, ad bene beatique vinculum appellatur: quoniam neque exortationis, neque consilia adhibenda sunt quibus recte viuatur, quandoquidem adigentibus ad bonum astris nullo peccato reluctari quis possit. Frustra igitur regni colorum repromissio his fit qui mandata Dei seruauerunt. Rursum prae agentibus nulla debetur uituperatio aut poena, si operationes omnes humanae ex fato proueniant. Et aliud longe grauius sequitur incommodum, Deum, scilicet, optimum rerum auctorem merito inculpandum & inculpandum esse, qui celum fecerit omnium malorum causam, quae ab hominibus perpetrantur, &c. Eadem & **IVRSINVS MARTYR** apologia pro Christianis ad Senatū Romanum, sed neque fato (ait) agunt homines, aut patiuntur quicquam, ut apparet, quippe qui uoluntaria bona malaque faciunt, nisi quod interdum a malis genijs contra probos viros incitantur ut Socratem, ac similes quos persequuntur & tradunt in carcerem, &c. Vide in vocabulo Liberum arbitrium, ubi omnia haec citabuntur. Idem adhuc repetit & Apologia 2. ad Antoninū Pium. Penas (inquit) & premia pro dignitate operum cuius reddi verum est, & compertum ex Prophetarum oraculis, alioquin si fato regerentur omnia, nihil omnino esset relictum in nostra potestate. Nam si fatali lege alius bonus esset, alius malus, nec laudem ille, nec hic mereretur uituperium, &c. Vide Liberum arbitrium, ubi haec omnia rite disponuntur. Hinc **LEO MAGNVS** epistola 11. ad Turibium Asturiensem, cap. 11. arguit Priscillianistas, eod quod omnia fati ascriberent, & fatalibus stellis animas hominum & corpora opinabantur astringi. Per quam (ait) amentiam necesse est ut homines paganorum erroribus implicati, & scientia sibi (ut putant) sydera colere, & aduersantia studeant mitigare. Verum ista scilicet nullus in Ecclesia Catholica locus est, quoniam qui fatalibus persuasionibus dedit, a Christi corpore totus abscissus. Idem omnino Concilium **BRACARENSE** I. cap. 10. cuius meminit & **MARTINVS BRACARENSE** in collectorio, cap. 71. & allegatur a Gratiano, causa 26. q. 5. cap. non liceat. Vide Augustina, &c. Denique sic definiuit Concilium **SENONENSE**, decreto 15. tractans de libero arbitrio contra fati assertores elegantissime disputat, ut ponemus in vocabulo Liberum arbitrium. Porro de hac materia doctissime disseruit **THOMAS AQUINAS** lib. 3. Summae contra Gentiles, cap. 93. De fato, an sit, & quid sit, & parte 1. Summae, quaestio. 176. & in Compendio Theologiae, capite 138. & libro De aeternitate mundi, contra murmurantes, &c. Porro excellentissimum composuit librum noster **CLAVDIVS RAPINAS** Calesinus, olim Metensis prior, vir acutissimus, de mirabili potentia artis & naturae, ubi doctissime

de hac materia disputat, librum hunc **CRONTIUS** Delphinus sub incudem posuit. Vide & Liberum arbitrium, & Augur, &c.

FESTVM.

De diebus festis & sanctorum festiuitatibus.] Egitur superius in vocabulo Dies festi, & vocabulo Dominicus, & in alijs multis locis, ubi sese offerebat occasio loquendi.

FIDES.

Fides quid sit & eius praconium.] **CYRILLVS ALEXANDRINVS** libro undecimo in Ioannem, capite 15. illud exponens: Haec est autem vita aeterna, ut cognoscant te solum Deum verum, &c. Fides (inquit) quid aliud est quam uera de Deo cognitio? Per fidem enim cognitio fit. Testatur id **ESAIAS** dicens: Si enim non creditis non intelligetis. Quod autem nuda perspicendi cognitio inutilis sit, sanctorum uirorum uoces confirmant: Dicit enim quidam discipulorum Domini: Tu credis quia uisus est Deus, & probe facis, demonia etiam & credunt & horrescunt. Quid igitur adhuc dicemus, aut quomodo uerus hic sermo Domini erit? sed uerus est absque ulla penitus hesitatione. Cognitio enim uita est, quia totam mysterij uirtutem paruit, & mystica benedictionis adferi participationem per quam uisifico uerbo coniungimur, &c. Quae autem sit uera fides, docet **EPIPHANIVS CYPRI** lib. 1. contra hereses, tomo 2. haeresi 31. contra Valentinos, & Gnosticos, ad calcem: sed de hac dicitur in vocabulo, simbolus fidei. Quid uero sit fides, & quod eius donum, abunde docet **AMBROSIVS MEDIOLANENSIS** libro de fide resurrectionis, & libro 1. de fide ad Gratianum Augustum, capite 9. & uicimo, & libro 1. de poenitentia, capite 8. & alijs locis innumeris. **CYRILLVS HIERSOLYMITANVS** Catechesi 5. Illuminatorum Hierosolymis: Oculis (ait) omnem illuminans conscientiam, est fides & intelligentiam efficiens. Dicit enim Propheta: nisi credideritis, non intelligetis. Obstruit fides ora leonum, sicut de Daniele Scriptura dicit: Est ne quicquam diabolo horribilius? sed aduersus hunc, arma alia habemus nulla, nisi fidem, scutum incorporeum aduersus hostem inuisibilem. Emitit enim varia tela, & consistit in tenebris non uigilantes, sed cum non apparet hostis, pallium habemus firmum, fidem, quemadmodum Apostolus dicit: In omnibus assumentes scutum fidei in quo omnia tela inimici ignea extinguantur. Ignitum sepe telum turpis uoluptatis concupiscentia a diabolo emittitur, sed fides subiciens mentis iudicium refrigerans mentem extinguit telum. Longus adeo est de fide sermo, ut dies illi, scilicet profuerit non suffecerit. **AVGVSTINVS HIPONENSIS** libro de mendacio, cap. 20. Fides appellata est in Latina lingua, ex eo quia sit quod dicitur, quam manifestum est non exibere mentientem. Idem epistola 19. in illud Michae: Indicabo tibi homo quid sit bonum, &c. Fides appellata est ab eo quod fit, quod dicitur: Dna syllaba sonantur cum dicitur, fides. Prima syllaba est a facto, secunda a dicto. Interrogo ergo te utrum credas: dicitis, creda: fac quod dicit, & fides est. Vnde & sermone 14. de uerbis Apostoli: Fidelis (ait) dicitur a fide, fides a credendo. Et tractatu 40. in Ioannem. Quid est fides, nisi credere quod non uides? &c. Et libro 4. de Ciuitate Dei, capite 20. Fides est cui primum & maximum officium est, ut in uerum Deum credatur. Porro de

Cyillus Alex. andrinus.

Esa. 7.

Iacob. 2.

Epiphanius Cypri.

Ambrosius Mediolanensis.

Cyillus Hierosolymitanus.

Esa. 7. Daniel. 14.

Fides scutum.

Ephes. 6.

Augustinus Hipponensis.

Erymon nomen fidei.

Mich. 2.

praconio

Clemens 1.

Hebr. 11.

Vide quomodo trahit Clemens Apostolos edidit symbolum quod nunc habet ecclesia, uide Symboli Apostolorum suo loco.

Leo 1.

Fides una est.

Clemens Alexandrinus.

Ambrosius Mediolanensis.

Ioannes Chrysostomus.

Concilium Mophelienfe sub Iustiniano Imperat. Clemens Alexandrinus.

praconio fidei, sic ait beatus **CLEMENS I.** epistola prima, ad Iacobum fratrem Domini: refert autem uicima Petri uerba ad clerum. Fides & dilectio (ait) totius bonitatis est fundamentum. Sine fide autem placere Deo nemo poterit, Christo itaque resurgente & ascendente in caelum, misso sancto Spiritu collata Apostolis scientia linguarum, adhuc in uero positi, symbolum, quod fidelis nunc tenet Ecclesia, unusquisque quod sensit dicendo condiderunt: ut discidentes ab inuicem, hanc regulam per omnes gentes praedicarent. Summam ergo totius catholice fidei recensentes, in qua & integritas credulitatis ostenditur, & unius Dei omnipotentis (id est sancte Trinitatis) aequalitas declaratur, & mysterium incarnationis Filij Dei, qui pro salute humani generis a patre de caelo descendens de uirgine natus dignatus est, quoque ordine, uel quando mortem perulerit, quomodo sepultus surrexerit, & in carne ipsa caelos ascenderit, ad dextramque patris index considerit, iudex uenturum sit, ac qualiter remissionem peccatorum sacro baptisinate renatis contulerit, & resurrectionem humani generis in eadem carne in uitam aeternam futuram. Vide **SYMMIUM TRINITAS**, &c. Hinc etiam **LEO I.** epistola uigesima prima, ad Constantinopolitanum. Splendescit fidei puritas, cum ab ea sordes separantur errorum. Et epistola 81. ad Monachos Palaestinos. Vera est uera fides, perfecta, inuicibilis, catholica fides, cui nihil addi, nihil minui potest. Idem & epistola nonagesima quinta, ad Leonem Augustum. Vide, Ecclesia unitas, & **CLEMENS I.** lib. 2. Stromatum, & libro 7.

Fides non est necessitatis, sed uoluntatis.] Assertio est quam **AMBROSIVS MEDIOLANENSIS** defendit, in secunda, ad Corinthios capite primo, ad calcem, exponens illud: non quod dominemur fidei uestra, &c. Quoniam fides (ait) non necessitatis, sed uoluntatis res est, ideo dicit, non quod dominemur fidei uestra: Dominatus enim necessitatis causa est, &c. Et **IOANNES CHRYSOSTOMVS** opere secundo, in Mattheum, homilia trigesima. Neque enim est fides, quae ex necessitate timoris procedit, aut desiderio meritis terrenis, &c. Porro Concilium **CHALCEDONENSE** generale quartum, actione prima, illam assertionem defendit, ut bis reperitur in Concilio Constantinopolitano sub Flauiano, actione septima: sed de his infra, lege sequentia. Denique patres Concilij **MOPVESTIENSIS** epistola missa ad Vigilium Papam, multa de fide & eius uirtute loquuntur, sicut & **CLEMENS ALEXANDRINVS** libro secundo Stromatum, non longe ab exordio. Quoniam (ait) actionis principium est electio uoluntatis, inuenitur fides esse principium actionis, fundamentum prudentis electionis, aliquo ei prius per fidem ostendente demonstrationem, &c. Lege si uacat tum libro septimo. Est (inquit) fides aliquod bonum intrinsecus positum, & quae absque eo quod Deum querat, Deum esse confuetur. Sed de his in sequentibus agetur diffusius.

Fides sine bonis operibus otiosa est] Etiam hanc propositionem confirmabimus in vocabulo, iustificatio. &c. Hanc propositionem gratiter impugnant & impugnant haeretici, qui tam sancti sunt & humiles, ut nihil putent sibi bona quae uicque opera poisse ad salutem conducere, & se sua sola fide, quae scilicet, tam ferui-

da & sancta est, ut nil sibi querat, quod possit cooperari sibi, uerum, quod fides, si non bonis operibus ornetur, nulla sit aut efficax, etiam ex omnium veterum patrum poenu, more solito & ordine iam cepto, producemus: & reliqua quae hic deerrunt, reperies in vocabulo, opera, gratia, & meritum. Igitur ut infinita omittamus scripturam sacrae testimonia, quae hoc confirmant, delectandam ad Patrum ueneranda testimonia, qui etiam ea producant ipsi, ne ex nobis aliquid loqui uideamur: & attendatur, quia semper fuit haec in Ecclesia fides, quod nemo sine bonis operibus & fide saluus esse queat. Igitur **ABDIAS BABYLONIVS** libro nono certaminis Apostolici, refert Thomam sic fideles ad opera bona incitasse, dum eos sic alloquitur. Bonus & iustus est, & nouit dominus mercedem soluere pro meritis singulorum, &c. Et **MARTIALIS APOSTOLVS** epistola ad Burdegalenses capite duodecimo, postquam ut fidem constanter teneant admonuit, ait. Euigilate in operibus fructuosis, & maxime laborate propter spem remunerationis, quae magna est praemissio uobis in caelis. Igitur & bonis operibus merces debetur, ut & **POLYCARPVVS SMYRNENSIS** epist. ad Philippenses, eos de fide instruens & confortans, testatur. Vi positus (ait) edificari in fide, quae data est uobis, quae est mater uirtutum nostrarum. (& ne putaretur sufficiens, adiecit) subsequente spe, praecedente dilectione, quae est in Deo & in Christo, & in proximo. Si enim quis horum intrinsecus repletus fuerit, mandatis iustitiae, & habuerit dilectionem, longe est ab omni peccato, &c. **CLEMENS I.** epistola prima, ad Iacobum fratrem domini operum bonorum meminit, ut dicemus in uerbo, opera, &c. & epistola quarta ad Iulium & Iulianum. Porro **IRINAEVS LUGDVNENSIS** libro primo, aduersus haereses Valentini & similium capite primo, fidem & opera contra Plyphicos commendat. & **TERTVLIANVS CARTHAGINENSIS** libro de ieiunio contra eosdem Plyphicos, ut suis locis inferetur. Sed & **CYPRIANVS CARTHAGINENSIS** libro de simplicitate praetorum, statim initio. & in fine, nil aliud agit quam praedicare fidem sine operibus esse mortuam, lege oro, & dices uerum esse quod dico: & ideo non hic produco, quia sententia eius prolixiores sunt. Denique **ORIGENES ADAMANTIVS** libro secundo, in caput secundum, ad Romanos, exponens illud Ezechielis: omnis filius alienigena incircuncisus corde, & incircuncisus carne, non introibit in sancta mea. Videamus (ait) quae possit duarum circuncisionum secundum allegoriam figura seruari: & uideamus ne forte referri queat, ad duo generalia peccata, in quibus incircuncisus esse non expedit, id est, in fide & in operibus: ut sit circuncisus corde qui habet fidem, & incircuncisus carne qui opera non habet. Alterum namque sine altero reprobat, quia & fides sine operibus mortua dicitur, & ex operibus sine fide nemo apud Deum iustificatur. Sic ergo ut ego arbitror, dictum propheticum conuenienter aptabitur fidelium populo, quibus dicitur: omnis alienigena qui est in uobis in medio domus Israel incircuncisus corde, & incircuncisus carne, non introibit in sancta mea. Hoc est uicimum quod & Dominus in Euangelio dicit: Qui credit in me, mandata mea custodit, & iterum: Quid autem dicitis mihi, Domine, Domine, & non facitis quae dico: uides ergo ubique fidem cum operibus iungi, & opera fieri cum fide. Cordis ista

Abdias Babylonius.

Martialis Apostolus.

Polycarpus Smyrnicus.

Clemens 1.

Irenaeus Lugdunensis.

Tertullianus Carthagenf.

Cyprianus Carthag.

Origenes Adamantius.

Ezechiel. 44.

Iacob. 1. 2.

Duplex circuncisio eleganter exponitur.

M M

est circumfiso, nihil sordidum, nihil indignum sentire de fide: carnis circumfiso est, nihil immundum, nihil contaminatum in opere gestisque committere. &c. Lege quod superest fidem quoque sine operibus otiosam describit **BASILIVS MANTINENSIS** in psalmum 114. & oratione de S. Marianne Martire, vt dicitur in vocabulo, opera, &c. **GRIGORIUS NAZIANZENSIS** oratione in S. Lauactum, ad calcem: & oratione nona in S. Cyprianum martyrem, & oratione vigesima in S. Septem Machabeos. Oratione autem vigesima sexta, contra Maximum. *Quemadmodum (ait) nullum opus sine fide est approbatum, quoniam multi gloria gratia, illi quod honestum est dant operam, aut etiam instinctu nature aliquid boni agunt: ita & fides sine operibus mortua est. &c.*

HILARIUS PICTAVIENSIS exponens psalmum 51. *Ipsa (inquit) illa iustitie opera non sufficiens ad perfecte beatitudinis meritum, nisi misericordia Dei, etiam in hac iustitie voluntate humanarum demutationum & motuum vitia non reprobet. Hinc illud propheta dictum: melior est misericordia tua super vitam: quia quamuis probabilis per iustitie operationem vita iustorum sit, tamen per misericordiam Dei plus meriti consequitur.*

AMBROSIVS MEDIOLANENSIS in prima ad Corinthios capite septimo. *Fides (ait) proprium facit Deum, si bonis operibus approbetur.* Idem libro primo, de vocatione gentium capite tertio, *Sine cultu veri Dei, etiam quod virtus videtur esse peccatum est, nec placere vult Deo, sine Deo potest.* Et libro secundo, officiorum capite secundo. *Habet vitam aeternam fides, quia fundamentum est bonum: habent & bona facta, quia vir iustus & dicitis & rebus probatur.* Et libro secundo, de fide ad Gratianum. *Christus non solum fidem nos docuit, sed etiam mores, & bona est fides, cum pulchro operum renitet ornatu.* Vide & infra in vocabulo, opera, &c. Vnde & idem in secunda, ad Corinth. 3. *Opus est (inquit) vt in nobis crescat fiducia bonis actibus, tantum enim videbimus, quantum credimus, &c.* Et **IOANNES CHRYSOSTOMVS** homilia de Anna & Samuelis educatione, ad calcem tomo primo. *Professio (inquit) non tantum fit per fidem, verum etiam per opera, adeo vt si hac abstinuimus in periculum, ne cum abnegantibus peccatis iuamur, &c.* Idem homilia de fide, lege naturae, & sancto Spiritu, tomo tertio, exponens illud Ioannis: *Hoc est opus Dei, vt credatis in eum quem misit ille.* *Fides (ait) quomodo fidem opus vocauit? igitur quamprimum credideris, simul & operibus ornatus eris: non quod desint opera, sed per ipsam fidem plena est operibus bonis. Opera quidem erga homines, & ex hominibus sunt, fides autem ex hominibus erga Deum. Fides eum qui conuertitur, cinem colorum declarat, fides hominem, qui terrenus est, Deo familiarem efficit: nihil enim extra fidem bonum, & vt quadam verbi similitudine vtar, fratres similes mihi videntur, qui operibus bonis florent, & Deum pietatis ignorant, reliquis mortuorum pulchre quidem indutis, sensum autem pulchrorum non habentibus. Quae enim utilitas anime mortuae, Deo quidem mortuae, fide & ratione, bonis autem operibus vestite? Opera in se sunt retributionis & coronarum. Quod si agnoscere ignoras, pro quo certas? Non oportet quidem nudam ab operibus esse fidem, ne vinceretur: verumtamen sublimior est fides quam opera. Sicut enim hominibus, qui hominis nomen merentur, opus est primum vt precedat vita & sic enutiantur, conseruat enim vitam nostram alimentum: ita neces-*

Basilius Mantinensis.
Gregorius Nazianzenus.
Hilarius Pictaviensis.
Ambrosius Mediolanensis.
Ioannes Chrysostomus.
Ioannis.
Comparatio elegans.
Cur fiant opera.
Non oportet nudam esse fidem ab operibus & hęceticis.

A sarium, vt precedat vitam nostram spes in Christum, quae postea pascenda bonis operibus, &c. Idem opere secundo, in Mathæum homilia quinquagesima secunda, in illud Matthei vigesimū quintū, fatuae autem accipientes lampades non sumpserunt oleum secum, &c. *Sicut lampas (ait) non ex oleo accenditur sed ab igne, per oleum tamen nutritur, & nisi oleum ei subministraveris extinguitur: sic & fides, non ex operibus nutritur vel accenditur, sed ex verbo Dei sicut ait Apostolus, & tamen per bona opera nutritur, & nisi subministraveris ei bona opera, deficit. Sicut enim non potest in Deum sperare, nisi qui aliqua opera bona facit, sic non potest credere Deo, nisi qui facit aliquid dignum Deo, &c.* Sed & alia sunt eiusdem manifesta testimonia, quae breuitatis causa pertranseo, & ad alia venio. Vnde & **HIERONYMVS STRIDONENSIS** libro secundo commentariorum, in epistolam ad Galathas capite quinto ad calcem, vbi illud exponit: nam in Christo Iesu neque circumfiso aliquid valet neque praprium, sed fides qua per charitatem operatur. *Paulus (ait) in alio loco dicit: nam non aduiterabis, non falsum testimonium dices, & si quod est aliud mandatum, in hoc verbo recapitulatur, diliges proximum tuum sicut te, &c.* Si ergo omne mandatum recapitulatur in eo quod dictū est, diliges proximum tuum inquam te, fides autem per charitatem operata valet plurimum, manifestum est operationem fidei per charitatem, plenitudinem mandatorum omnium continere. *Quomodo autem iuxta Apostolum Iacobum fides absque operibus mortua est, sic absque fide, quamuis bona opera sunt mortua computantur. Qui igitur in Christo non credit, & sunt probis moribus, aliud quid magis habent quam opera virtutum? exemplum fidei quae per charitatem operatur, illa meretrix tribuat, &c.* Idem libro decimo octauo, commentariorum in Esaiam cap. 66. vbi illud exponit: *Ecce ego declinabo, &c. Iacob (ait) imprecatur filio suo Isachar: suppositi humerum suum ad laborandum, &c.* Sudore enim & labore nimio ad uberitatem fructuum peruenimus. *Inde & ad Syon per Hieremiam dicitur: Da cor tuum in humeros tuos, vt a mandatis intelligat Dominum, imitans eum de quo scriptum est: Iesus cepit facere & docere, vt non ociosa sit fides, sed per opera currat ad praedium, &c.* Et iterum libro quinto, commentariorum in Hieremiam capite vigesimo nono. *Nec sufficit nobis (ait) vna coniux sapientia, nisi habeamus & reliqua, fortitudinem, temperantiam atque iustitiam, vt plures ex eis generemus filios: filias quoque nostras demus viris, vt & fidei veritas, quae interpretatur in filiis, bonis operibus copuletur, quae referuntur ad filias, & opera bona iungantur fidei sanctitati, talesque generantes filios & filias multiplicemur in numero, &c.* Hinc **AVGVSTINVS HIPONENSIS** praefatione in psalmum trigessimum primum. *Magnam (inquit) opus Abrahae, sed ex fide? laudo super adificationem operis, sed in fide agnosco radicem. Si enim hoc praeter fidem rectam faceret Abraham: nihil illi prodesset, qualecunque illud opus esset. Rursus si sic teneret fidem Abraham, vt cum ei Deus imperaret offerre sibi immolandum filium suum, diceret apud semetipsum, non facio, & tamen credo, quia me etiam contemptem iussa sua liberat Deus, fides sine operibus mortua esset, & tanquam radix sine fructu sterilis atque arida remaneret. Quid ergo? Debemus nulla opera praeponeere fidei id est ante fidem quilibet dicatur bene operatus? ea enim opera*

Matth. 25.
Elegans comparatio.
Hieronymus Stridonensis.
Galat. 5.
1. Corinth. 6.
Iacob. 2.
Genes. 49.
Ierem. 24.
Actuum 1.
Augustinus Hipponensis.
Genes. 22.

qua

qua dicuntur ante fidem, quamuis videantur hominibus laudabilia, inania sunt, ita mihi videntur esse vt magnae vires & cursus celeritatis praeter viam. Nemo ergo computet bona opera sua ante fidem. Vbi fides non erat, bonum opus non erat. Bonum enim opus intentio facit, intentionem fides dirigit, &c. Idem tractatu decimo in epistolam primam Ioannis. *Multi dicunt (ait) Credo. Sed fides sine operibus, non saluat. Opus autem fidei ipsa dilectio est, dicente Apostolo: & fides quae per dilectionem operatur. Opera quidem tua praeterita, antequam crederes, vel nulla erant, vel si bona videbantur, inania erant, &c.* Idem & epistola 106. & in psalmum 144. *Gratia (inquit) salui facti estis per fidem, &c. Sed & nos forte aliquid fecimus, vt dona Dei mereamur? Non ex operibus (ait) ne forte quis extollatur. Quid ergo? Nos bene non operamur? Imo operamur: Sed quomodo? Ipsa in nobis operante, quia per fidem locum damus in nostro corde ei, qui in nobis & per nos bona operatur. Audi enim vnde operis bona: ipsius enim sumus figmentum, creati in Christo Iesu in operibus bonis, vt in illis ambulamus, &c. Vide infra, opera.* **CYRILLVS ALEXANDRINVS** libro nono, in Euangelium Ioannis cap. 43. exponens illud: si deligitis me, mandata mea seruare, &c. *Non enim (ait) quicumque dixerit Deum se diligere, verè dicere videbitur, nec in verbis nudis virtutis vires consistunt, nec pietati fulgentissimum decus, verbo confirmatur, sed bonis operibus & animo probe affecto cognoscitur: ita diuinorum obseruatio mandatorum charitatem nostram erga Deum ostendit, & vitam veramque virtutem constituit, quae non solum verbo, sed multo magis opere constat: quod ipse quoque dominus demonstrat dicens: non omnis qui dicit mihi Domine, Domine, intrabit in regnum caelorum, sed qui facit voluntatem patris mei. Non enim in verborum assentantibus, sed in affectu agentis fides esse probatur: & ideo mortuam ipsam esse sine operibus scriptura docet: non enim homines solum, verum etiam impuri demones virtutem creatoris horrescentes, virtutem Dei fiteantur. Opera vero fidei congruentia sacre religionis saluamodo est qui Deum diligunt, perfectissimum ergo fidei terminus, & dilectionis Dei demonstratio est. Euangelicorum praepceptorum obseruatio atque custodia, &c. Idem etiam repetit capite decimo octauo, libri decimi in Ioanem **THEOPHILACTVS BULGARICAE** in cap. septimum, Matthei, exponens illud: non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, &c. *Docet autem nos (ait) si fidem absque operibus habuerimus, nihil nobis eam profuturam. Idem in caput quintum Ioannis, exponens illud, venit hora & nunc est, quando mortui audient, &c. Quomodo dixerat superius (ait) qui credit, in indicium non venit, ne poterit quod fides sola ad salutem sufficiat. Nisi quod resurgent hi qui mala fecerunt, in resurrectionem condemnationis: qui autem bonas, in resurrectionem vitae. Non igitur sola fides absque operibus iustificat, sed oportet etiam opera adesse: tunc enim proprie fides est, &c. Denique **THEODORVS CYRENSIS** in cantica canticorum, dum illud interpretatur: Soror nostra parua, & vbera non habet, summopere commendat opera quae fidem comitari debent, vt doctissime probat absque his fidem non prodesse. Idem quoque in posteriorem ad Corinthios capite quinto, dum illud exponit: contendimus sine abientis siue praesentes placere illi. *Non sufficit (ait) fides ad salutem, sed conuenit bene, ad nos in omnibus credere & obferuare, &c.* **GRIGORIUS I.****

Cyrillus Alexandrinus.
Matth. 7.
Nota haec.
Iacob. 2.
Theophilactus Bulgaricus.
Theodorus Cyrensis.
Gregorius I.

A libro trigesimo tertio moralium, capite septimo, dum illud Iob quadagesimo, exponit: habet fiduciam, quod influat Iordanis in os eius. *Neque enim (ait) pro magno diabolus habuit, quod in se delictus iustus, sed toto nunc annis: in illorum mortem se erigit, quos contra se regeneratos tabescit. Nemo igitur sibi fidem sine operibus sufficere posse confidat, cura scimus quod scriptum sit: fides sine operibus mortua est, &c.* Idem libro quadagesimo homiliarum, homilia vigesima nona, in die Ascensionis Domini, dum illud exponit: Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit, &c. *Fortasse (ait) vnusquisque apud semetipsum dicat: Ego iam credidi, saluus ero: verum dicit, si fidem operibus tenet. Vera etenim fides est, quae in hoc quod verbis dicit, moribus non contradicit, &c.* **BEDA VENERABILIS** in caput secundae epistolae canonicae Iacobi, dum illud exponit: fides sine operibus mortua est, &c. *Quoniam (inquit) Paulus Apostolus praedicans iustificari hominem per fidem sine operibus, non bene intellectus est ab eis, qui sic dictum acceperunt, vt putarent, cum semel in Christum credidissent, etiam si male operarentur & facinorose, flagitioseque viverent, saluos se esse per fidem: locus iste huius epistolae, eundem sensum Pauli Apostoli quomodo sit intelligendus exponit. Ideoque magis exemplo Abrahae vtiur, vacuam esse fidem si non bene operetur: quoniam Abraham exemplo etiam Paulus Apostolus vsus est, vt probaret iustificari hominem sine operibus posse. Cum enim bona opera commemorat Abrahae, quae eius fidem conuicta sunt, satis ostendit Apostolum Paulum non ita per Abraham docere iustificari hominem per fidem sine operibus, vt si quis crediderit, non ad eum pertinere bene operari: sed ad hoc potius, vt nemo arbitretur meritis priorum bonorum operum se peruenisse ad donum iustificationis, quae est in fide, &c. Vnde & Concilium **MOGUNTINENSE I.** (sub Carolo I. can. 1. *Fides (ait) bonorum omnium est fundamentum, quia sine fide impossibile est placere Deo: fides tamen indiget opere, quia fides sine operibus mortua est. Quapropter de vera fide omnes omnino Christianos alterutrum inter se iugiter admoneat, & docere oportet, maxime autem domini sacerdotus in eo certamine laborare decet, vt firmiter ab omnibus teneatur, &c.* Idem Concilium **RHEMENSE** sub eodem principe canone primo, & Concilium **PARISIENSE III.** sub Lothario & Ludouico Augustis capite primo, vbi Symbolum exposuit, sic subnectit. *Haec fides (ait) vera & fructuosa esse non potest, nisi bonis operibus exornetur, id est, fide, spe, & charitate, humilitate, continentia, castitate, sobrietate, vniuersitate, concordia, iustitia, pietate, misericordia, innocentia, & simplicitate, & ceteris his similibus, quae omnia in dilectione Dei & proximi consistunt. Sine his nemo potest Deo placere, nec saluus esse, quis, teste Apostolo, fides sine operibus mortua est in sanctis. Proinde necesse est, vt vnusquisque Christianus diligenter perpendat, vtrum in eo fides vna sit, bona opera agendo, an mortua, bona opera negligendo. Et si iuxta documentum Apostoli, ipsa fides sine operibus bona mortua est, quae damnatione plebenda sunt illi, qui non solum eandem fidem bonis operibus non exornant, sed etiam diuersis flagitiis eam commaculant. Inter cetera quippe quae fidem commaculant, quatuor nobis vitia spiritus illa merito exaggeranda videntur, quae quanto uolentiora sunt, tanto perniciosiora, id est, se perbia, inuidia, iracundia, & discordia. Hinc Idem lib. 2. cap. 10. dicit, quod grauius igne aeterno puniuntur illi, qui fidem in baptisate perceperunt,**

Iacob. 2.
Beda Venerabilis.
Responditur Ioanni Apostoli Pauli vbi dicit per fidem non ex operibus Abrahae iustificat, &c.
Concilium Moguntinum 1. paruum 45.
Iob. 11. Iacob. 2.
Concilium Rhementis.
Concilium Parisiense 3.
Iacob. 2.
Respondit, ut credo, nostri seculi Catulini Itham libertatem & libertatem persequi sine castitatis seculi.

Hæc diligenter attende.

Concilii Moguntinum 2. sub Ludouico pio. Concilium Senonense famosissimum.

Contra yefaniam Lutheranorū & Bekanorum.

Vt scias lector ubi operi commendationem & fidei possis in scriptura facra reperire, hic locos quosdam annotauimus. Abacu 2. Hebreorū 11. 1. Corint. 13. Rom. 8. & 9. Luca 7. Ioannis 14. Matth. 20. Luca 17. Iacob 2. Galat. 5. 2. Petri 1. Rom. 2. 1. Corint. 13. Apocalip. 14. Hebr. 11. 1. Timoth. 4. Coloss. 1. Iacob 1.

& postea in malis operibus diem extremum claudunt, quam illi qui licet lauacro Christi in Ecclesia nequaquam sunt baptizati, bona tamen opera fecerunt: & hoc probat testimonio ORIGENIS homilia in initio decalogi, & AYGUSTINI in Enchiridio cap. 67. & BEDAE in Euangelium lucæ: in quibus locis partes aperte tenent contra hæreticos, quod sine operibus fides saluare non potest (ut superius ostensum est.) Tum subdit. Proinde necesse est, ut vnusquisque Christi quam percepit, bonis operibus exornet, & in illa temporis penitentia in vanum non deducat, &c. Idem omnino, Concilium MOGUNTINVM II. præfide Rabano cap. 1. Denique Concilium SENONENSE, sub Antonio à prato Archiepiscopo & Cardinali legato, decreto 16. postquam liberum contra Lutheranos defendit, etiam hæc subdit. Erequens illud est apud imprudentes, & qui non tam animi moderatione, quam impetu feruntur, ut dum ab altero vitiorum incantè defugiunt, in alterum prolabantur. Cuius rei Lutherus fidem facit, qui dum operum fiduciam nimis infestatur, nihil tandem operibus reliquum facit: atque ita vnus fidei patrocinium suscipit, ut solam agnoscat, opera reiciat, & condemnet. Verum si rectè perpendatur, quæ pro fide producit de scripturis testimonia, reliquas virtutes non excludunt: quæ verò contra opera citat, ea omnia vel ad nimiam in operibus fiduciam, vel ad legales ceremonias pertinent. Fide quidem viuimus, & sine hac impossibile est placere Deo. Si quis nihilominus habuerit omnem fidem, ita ut mones transferat, charitatem autem non habeat: nihil est. Fide iustificamur: sed & spe salui facti sumus. Et dimissa sunt Maria Magdalena peccata multa, quoniam dilexit multum. Si quis enim, dicit dominus, diligit me sermonem meum seruabit, & pater meus diligit eum, & ad eum ueniet, & mansionem apud eum faciemus. Nunc igitur, manent fides, spes, charitas, maior autem horum tribus est charitas, & in viuificando iustificandoque potior: quandoquidem fides sine operibus mortua est. Tum demum uilis est ad salutem, cum per dilectionem operatur. At charitas non est otiosa, sed per bona opera seruat, ut certam uocationem nostram electionemque faciat, non enim auditores legis iusti sunt apud Deum: sed factores legis iustificabuntur, dum ille reddet unicuique iuxta opera sua, dum vnusquisque mercedem accipiet secundum laborem suum. Quandoquidem omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat vnusquisque propria corporis, prout gessit, siue bonum siue malum. Ibi eos qui à sinistris erunt, non solum increpabit dominus, quia non crediderunt, sed quia misericordie non uacauerunt: eos autem qui à dextris erunt commendabit non tam à fide, quam à bonis operibus: opera enim illorum sequuntur illos. Talibus siquidem hostis promeretur Deus, facietque tandem omnis misericordia locum unicuique, iuxta meritum operum suorum, non absque condignitate quidem, (neque enim condigna sunt passiones huius seculi ad futuram gloriam que reuelabitur in nobis) sed gratuita magis & liberali reuersione: qua, conuentione facta de denario diurno, conduxit operarios in vineam suam. Quia, inquam, qui suffert tentationem, cum probatus fuerit accipiet coronam uitæ, quam repromisit Deus diligentibus se: & si qui fidem seruauerit, certauerit bonum certamen, cursum consummauerit, coronam iustitiæ reddet in illa die iustus ille iudex, qui nos, & si seruos inuites, sua misericordia dignos fecit, in pariem fortis sanctorum. Non iustificat igitur sola fides, sed magis charitas, nec quæuis op-

ra peccata sunt: sed eatenus adultis ad salutem necessaria ut meritis quoque rationem non respiciant. Vide, iustificatio, &c. hanc doctrinam confirmat Concilium TRIDENTINVM generale nouissimum, ut allegabimus in præfate uocabulo, iustificatio, &c. confirmat etiam FACULTAS LOUANENSIS sub Carolo quinto, anno 1544. articulo nono, decimo, & undecimo, & FACULTAS PARIENSIS sub Francisco primo anno 1543. articulo quarto. Certa & firma fide credendum est (aiunt) peccatorem non sola fide, sed & bonis operibus iustificari, quæ ad eam necessaria sunt, ut sine illis nemo adultus uitam consequatur æternam. B Fides an certum & securum reddat de salute, &c.] Quamuis hæc propositio in superioribus iam probata sit, tamen paucis etiam particulariter hic agendum, contra eos, qui tantoperè suæ fidei innituntur, ut etiam neglectis operibus, se certò saluandos sciant. Vide etiam in uocabulis, prædestinatio, iustificatio, &c., opera meritoria. Sic ergo contra eos ORIGENES ADAMANTIVS homiliatiagesima quinta, in Matthæum. Sicut (inquit) multum confidere non debemus, ne nostram uirtutem uideamus profiteri: sic multum pusillanimitè agere, & diffidere non debemus, ne Dei adiutoris nostri impotentiam uideamus pronunciare, &c. Hinc & EUSEBIUS EMISENVS (quem Hieronymus multum commendat) homilia de beato latrone, non longè à fine. Sed ne forte (ait) aliquem nimis securum faciat, aut remissum tam noua felicitas credulitatis, ne forte aliquis dicat in corde suo: non me usque adeo conturbet & cruciet mea conscientia, non me usque adeo contristet culpabilis uita, uideo sub momento, uideo sub exiguo spatio, latroni crimina sua fuisse donata: primum consideranda est in latrone illo non solum credulitatis compendiosa deuotio, sed temporis illius sub quo hæc agebantur occasio, quo iustorum legitur iustitiam perfectio. Deinde autem mihi finem uite latronis beatitudinem polliceri, Immittit diabolus securitatem ut inferat perditionem, nec dimunerari possunt quantas hæc inanis spei umbra deceperit. Deterreat quæso uos ab hac persuasionè, innumerabiles populi, sub tanta securitate nudi & uacui bonis & malis pleni, ex hac lucè præcepti. Quotidie expansenda transitus nostri & commigrationis incerta hora, quæ & modo, uel insperata, uel subita sunt, & in æternum, remediis caritura sunt, præueniendus est dies qui præuenire consuevit, ipse se inducet, & de morte sua illudet &c. Idem homilia quinta, ad Monachos non longè à principio. Sapiens ergo semper in compunctione, & semper in metu est, & ut de præteritis suspirat malis, ita de futuris periculis perurgit sollicitudine contremiscit: qui de præteritis anxius est, id secum cogitat ac reuoluit, ne forte parum defleuerit præterita, ne forte nondum satisfecerit pro innumeris debitis suis, ne forte ad ueteres iniquitates nona superposuerit uulnera, &c. IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia de fide, spe & charitate, ostendit quia quamuis quis habeat fidem, non tamen est de sua salute securus. Vt Deus (ait) fidelis est reddendo, ita fidem exigit de promisso. Talem hominem querit erga se semel Deus existere, qualem seipsum homini desiderat exhibere. Ego inquit dominus, promissa non mutuo, ego quod destinanti attribuo, ego tibi premia que spondendi dispenso: si tamen quod credis, exhibeas si fidem quam polliceris, impleas, si actibus sanctis quod uoueris, ostendas. Ceterum si aliud gesseris quam

Opera meriti rationem non respiciunt uide & opera meritoria infra. Concilium Tridentinum. Facultas Louaniensis. Facultas Parisiensis.

Origenes Adamantius.

Eusebius Emifenus.

De latronis credulitate.

Eusebius Emifenus.

Hæc quidè sedul notanda.

Ioannes Chrysostomus.

uoueris

Hieronymus Stridonensis.

Gregorius 1.

Facultas Louaniensis anno 1544.

Ambrosius Mediolanensis.

Petrus Lombardus.

uoueris, & fidei nomen perfida uoluntate dissolueris, non modo premium compos esse non poteris, sed & delinatus supplicio necesse est subiungaris: aliud enim esse quod diceris, aliud dici quod non sis. Non potest ad premium tendere, qui professionem noluerit adimplere, nec accipere poterit quod promittitur, nisi ante impleuerit quod iubetur. Idem & homilia 61. in Matthæum. hinc Hieronymus Stridonensis, in Ecclesiastem Salomonis cap. 9. Et iusti (ait) & sapientes, & opera eorum in manu Dei sunt, & insuper neque amicitias neque inimicitias scit homo, sed omnia coram eis incerta, propterea quod omnibus eueniunt similia, iusto & iniusto. Porro hic sensus est, etiam in hoc dedi cor meum, & scire uolui quos Deus diligeret, & quos odisset: & inueni iustorum quidem opera in manu Dei esse, & tamen utrum amentur à Deo an non, tunc eos scire non posse, & ambigè fluctuare, utrum ad probationem sustineant que sustinent, an ad supplicium. In futuro igitur scient, & in uultu eorum sunt omnia, id est, antecedit eos, cum de uita hac discesserint, notitia istius rei: quia tunc est iudicium, & nunc certamen. Quicumque aduersa sustinet, utrum per amorem Dei sustineant, ut Job, an per odium ut plurimi peccatores, nunc habetur incertum, &c. GREGORIUS I. libro 4. moralium cap. 41. Plerumque (ait) iam mens quidem quod se peruersè egisse meminit, deplorat, iam præuè acta non solum deserit, sed amarissimis etiam lamentis punit: & tamen dum eorum que egit reminiscitur, grauiter iudicij pauore torretur. Iam se perfectè conuerit, sed adhuc se perfectè in securitatem non erigit: quia dum quanta si quid districtio extremi examinis pensat, inter spem formidinemque sollicita trepidat, quia iudex iustus uenies de perpetratis reputet, quid relaxet, ignorat, &c. Hinc Facultas LOUANENSIS sub Carolo 5. Imperat. articulo 9. Fides (ait) qua quis firmus & certus credit que remissionem peccatorum, passionis Christi merito, percepisse, & se uitam consecuturum æternam, non est sufficiens, nec auctoritatem habet ex scripturis quin ipsis directè repugnet: licet certo sperare debeamus in hac uita remissionem peccatorum nos consecuturos interuenientibus sacramentis baptismi & penitentis, & in altera æternam beatitudinem adepturos. Quocirca (subdit articulo 10.) quando uiuimus in hoc mundo, & inter inimicos, & potestates huius mundi, carnis, & malignorum spirituum, nullam fiduciam habemus, sed iuxta Apostolum debemus cum timore & tremore salutem nostram operari, atque pro diuersitate affectuum, aliquando plus sperare, aliquando plus timere debemus, quamuis sapius de Dei misericordia, quam de rigore & seueritate sperandum sit, subdit autem articulo 11. Opera itaque bona omnibus adultis necessaria sunt, cumque instinctu & motione fidei & charitatis sunt, ita Deo grata sunt, ut in meritum & premium illorum uitam perpetuam largiatur. Vide superius. Fides peccato mortali non amittitur.] Hæc est assertio AMBROSII MEDIOLANENSIS libro 10. in Lucam cap. 23. ubi exponit trinam negationem Petri. Dum igitur illud exponit: Nescio quid dicis, &c. Hoc est (inquit) sacrilegia uestra nescio. Sed nos excusamus, Dominus ipse non excusat: Non enim satis est inuoluta responsio contentis, sed aperta confessio. Quid prodest uerba inuolueris, si uideri uis denegasse? Et ideo Petrus non de industria sic respondisse inducitur, quia postea recordatus est, & tamen stetit, &c. Lege sequentia ubi expressè Petrus fidem non amisisse comprobatur, sicut nec David committendo adulterium. Hoc quoque confirmat PETRVS LOMBARDUS.

DISCIPLINA. FIG. A d vis libro 3. sententiarum distinct. 24. & omnes doctores qui in eum locum commentati sunt. Hanc quoque assertionem defendit S. ANISLAUUS HOSTIUS capite 61. confessionis catholicae, exhibitæ in Concilio Petriconiensi in Polonia. Denique Concilium TRIDENTINVM generale nouissimum sessione 6. cap. 15. ubi de iustificatione loquitur. Aduersus (inquit) hominum callida ingenia qui per dulces sermones, & benedictiones seducunt corda innocentium, afferendum est non modo insidelitate, per quam & ipsa fides amittitur, sed etiam quocumque alio mortali peccato quamuis non amittatur fides, acceptam iustificationis gratiam amitti: diuina legis doctrinam defendendo, que à regno Dei non solum infideles excludit, sed & fideles quoque fornicarios, adulteros, molles, masculorum concubitores, fures, auaros, ebriosos, maledicos, rapaces, ceterosque omnes qui letalia committunt peccata, à quibus cum diuine gratie adiumento abstinere possunt, & pro quibus à Christi gratia separantur, &c. Fides seu fidelitas culibet iuramento uel promisso præstita seruanda: IANVS HIPPOENSIS epistola ad Bonifacium. Fides (ait) quando promittitur hosti, seruanda est, contra quem bellum geritur, quanto magis amico pro quo pugnatur. Idem & libro de bono coniugali cap. 4. & allegat Gratianus causa 22. quaest. 4. uide matrimonium, &c. Porro partes Concilij TOLETANI IV. cano 74. sic conueniunt de quibusdam. Multi (tanta eorum existat perfidia) si dem sacramento promissum regibus suis obseruare contemnunt, & ore simulant iuramenti profissionem, dum retinent mente perfidiam. Iurant enim Regibus suis, & fidem quam pollicentur, præuaricantur: nec metuunt uoluntatem illud iudicij Dei, per quod inducitur maledictio, multaque poenarum comminatio super eos, qui iurant in nomine domini mendaciam. Quæ ergo spes talibus populis, contra hostes laborantibus erit? quæ fides ultra cum aliis gentibus in pace credenda? quod fedus non uolandum? que in hostibus iurata scripto stabili permanebit, quando ipsi regibus, propriis iurata fidem non seruant, &c. Nam consequenter cunctos adhortantur ad fidem seruandam & seditiones sopiendas, conurationumque nefanda molimina, & censuram addunt. Quicumque ergo (aiunt) qualibet conuratione uel studio, sacramentum fidei sue, quod pro patriæ gentisque statu, uel conseruatione regie salutis pollicitus est, uenerit, aut regem necesse atrehtauerit, aut potestatem regni exierit, aut præsumptione tyrannica regni fastidium usurpauerit, anathema sit, &c. Vide, Regnum non inuadendum. Idem & Concilium TOLETANVM V. capite 2. 3. 4. lege BURCHARDVM ex dictis Augustini, cap. 21. libri 12. decretorum: uide & iuramentum.

Stanislaus Hostius

Concilium Tridentinum.

Roma 16.

1. Corinth. 6.

Augustinus Hipponensis.

Concilium Toletanum 4. sub Honorio 1.

Ierem. 7. & 17.

Concilium Toletanum 5. Burchardus Wormatiensis Episcopus.

Ioannes Chrysostomus.

Iustinus Martyr.

Origenes Adamantius.

FIGURA.

Figura veteris legis ad quid ualeant.] IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia 2. in Matthæum capite primo. Quia (inquit) incredibilia erant que promittebantur futuræ, etiam nomen præcesserunt figura, ut porro ante omnia ex inuidia nouitatis tumultus oriturus exstingeretur. Tum ille figuram quædam in medium producit. Sed & IUSTINVS MARTYR in Dialogo cum Triphone, omnia nostre reparationis mysteria pulcherrimis ueteris legis figuris astruit, quod & facit ORIGENES ADAMANTIVS in lib. Genes & Numeri, & multi alij sancti patres. Hinc

Augustinus Hipponensis.

Cyriillus Alexandrinus.

Leo 1.

Genes. 32. Genes. 38.

Proterb. 9.

Beda Venerabilis.

Adrianus 1.

Augustinus Hipponensis.

Ioannes Leporius Coelestin.

Bernardus Ponticus Coelestin.

Authoris opus in 4 Evangelia

est etiam quod loquitur AUGUSTINVS HIP-
PONENTIS libro 2. Evangeliorum quæstio-
num: *Locutiones (ait) actionesque prophetice prout
ea figuratis verbis, velut amictibus, obteguntur, ut
sensum pie querentis excerceant, & ne nudata viles-
cant.* Et CYRILLVS ALEXANDRINVS
libro 1. contra Iulianum Augustum, amplissimè
circa medium docet rationem cur mysteria sua
Christus in veteri lege, certis voluerit factis præ-
figurati: sed prolixior est, quàm hic possit alle-
gari, Porro sic etiam LEO I. epistola 13. ad pul-
cherianum. *Potuerat (ait) omnipotentia filij Dei sic ad
docendum iustificandosque homines apparere, quomodo
& Patriarchis & Prophetis in specie carnis apparuit,
cum aut iustitiam inuit, aut sermonem conferuit, cum-
ve hospitium officia non abnuat, vel etiam appo-
situm cibum sumpsit: sed ille imagines, huius hominis
erant indices, cuius veritatem ex precedentium pa-
trium stirpe sumendam, significationes mystica nuncia-
bant. Et ideo sacramentum reconciliationis nostræ,
ante tempora æterna dispositum, nullo implebant figu-
re, quia nondum superuenerat Spiritus sanctus in vir-
ginem, nec virtus altissimi obumbrauerat ei, ut & in-
tra innumerata viscera, edificata sibi sapientia do-
num, verbum caro fieret, & forma Dei ac forma ser-
ui in unam cœunte personam, creator temporum na-
sceretur in tempore, & per quem facta sunt omnia,
ipse inter omnia gignere. Nisi enim nouus homo
factus in similitudinem carnis peccati nostram susci-
perat vetustatem, & consubstantialis patri, consub-
stantialis esse dignaretur & matri, naturamque sibi
nostram solus à peccato liber vniret, sub iugo diaboli
generaliter teneretur humana captiuitas, nec aliter
viti possemus triumphantis victoria, si extra nostram
esset confecta natura.* &c. Porro de ratione figu-
rarum lege BEDAM VENERABILEM in
quadam homelia, quæ legitur in die ascensionis,
& sic incipit: *Ascensus in celum dominus, &c.*
Denique ADRIAN. I lib. pro defensione Ge-
neralis 7. Concilij Nicæni 2. ad Carolum ma-
gnan, capite 8. figurat veteris testamenti, myste-
ria noxæ legis præsignare ostendit ex Augustino,
sermone de iacob & Esau, eo quod dum patres
per arcam Dei etiam imagines ritè figurari dice-
rent, hæretici hoc deridebant. Ait autem sic A V-
GUSTINVS sermone præfato de iacob & Esau.
*Duo testamenta dicuntur in lege, unum vetus, alte-
rum nouum: Vetus promissiones habebat temporales,
sed significationes spirituales intendat charitas vestra.
Si promissa est Iudæis terra promissionis, significat ali-
quid spiritualiter terra promissionis, si promissa est Iu-
dæis ciuitas pacis Ierusalem, significat aliquid nomen
ciuitatis Ierusalem.* Et post. *Una res multis modis
significatur, quæ nihil horum est per euidenciam, sed est
per figuram.* Porro omnia penè incarnationis
Christi mysteria pulchrè IOANNES LEPOR-
IUS Cœlestinus familiaris noster, & prior Of-
femorensis, vir acumine mentis & ingenij acrimo-
nia pollens, figuris veteris testamenti compre-
hendit (& quidem maxima cum laude) in quo-
dam opusculo quod non sine ingenti desiderio
& exhilaratione mentis sapius reuoluit. Idem
præfite BERNARDVS PONCAEVS Cœles-
tinus, nunc Meduntensis prior meritisissimus, vir
singularis eruditionis & prudentiæ. Scripsit quip-
pe ab initio missionis Christi vsque ad ascen-
sionem, omnia eius mysteria figuris & anigmatibus
pulchrè depicta: quod & feliciter alio opere per-
egit in passionem dominicam vernacula lingua
edito. Scripsi & ego inutilis quidem & icini ter-

monis opus in pandectam Euangelicam, vbi
etiam ab initio missionis Christi vsque ad assump-
tionem virginis, omnibus in medium productis
figuris quas colligere potui & licuit, cuncta my-
steria nostræ redemptionis referant. Sed de his
dictum sit satis, qui hæc præfata volumina perle-
gerit, non forsam faciet iacturam temporis.
FILIVS DEI.
Filius generatio in diuinis. Difficillimum
quidem nobis est hæc quæ proposuimus verbis
expromere, sed nec omnia quæ sancti patres hæc
mysteria elucidantes reliquerunt scriptis, possu-
mus hic producere. Verum quod profecerim ex
paucis quidem, licebit reliquum colligere. Sic
autem filij generationem in diuinis beatus CLEMENS
I. papa & martyr, cuius nobis hodie dies
celebris agitur, probat scripturæ testimoniis, epi-
stola 1. ad Iacobum fratrem Domini: cuius qui-
dem verba, quia longo tractu diffusa sunt, lecto-
ris otio reliquimus. Sed & idem facit EVARISTVS
I. epistola 1. ad Episcopos Aphricæ. SEXTVS
II. epistola ad Gratum Episcopum. *Agnosce (in-
quit) non ex tempore neque post tempora filium Dei
natum, sed ante omnia tempora de paterno utero in-
narrabiliter generatum, ipso Deo patre per prophetam
dicente: in splendoribus sanctorum ex utero ante luci-
ferum genui te. Quam sententiam Esayas propheta du-
bitis atque incredulis euidenter expressit, dum non
aliunde filium, quam de patre natum ineffabiliter
ostendit. In humilitate (inquit) iudicium eius subla-
tum est: natiuitatem eius quis enarrabit? Et in libro
Iob. Sapientiam Dei unde inuenies? Latet enim ab ocu-
lis hominum, & à volucris cæli absconsa est. Experi-
giscere paululum, & si lumen scientiæ in teipso ali-
quantum habes, inuenies. Cuius natiuitas à propheta
non potuit enarrari ex tempore ut astruere ipse conaris
non potuit generari. In principio (ait Ioannes Evan-
gelista) erat verbum, & verbum erat apud Deum, &
Deus erat verbum. In isto igitur quod dicitur, erat, si
tempus querere volueris, non inuenies: quoniam ex quo
Pater, ex illo est filius, & quod pater est, id est, etiam fi-
lius Salomone dicente: Ego ex ore altissimi prodij pri-
mogenita ante omnem creaturam, & psalmus: tu domi-
ne in principio terram fundasti. Non enim erat, aut ali-
quod tempus, antequam de patre filius nasceretur, quo-
niam qui tempora vniuersa propria potestate constituit
ex tempore vel post tempora nasci non potuit.* Hæc
fidem grauitè defendit IRENEVS LVGDVN. li-
bris contra Valentinum, & TERTVLII. CAR-
THAGIN. libro vnicò de Trinitate, & IVSTINI
MARTYR Dialogo cum Triphone, & libro
de Trinitate: ATHANAS. Item ALEXAND.
libris de fide & Trinitate contra Arianos, & HI-
LARIVS PICTAVIENSIS libris de Trinitate, ut
in vocabulo, Trinitas etiam producemus, & in
vocabulo, Symbolum. Vide ergo in illis locis.
Denique EVSEB. CÆSAR. lib. 4. demon-
strationis Euangelicæ c. 2. *Non immerito (ait) oracu-
la Theologia loquentia Deum genitum illum enunciat,
tandem enim, qui elocutionem omnem, omnemque co-
gitationem effugientis diuina nature, solus in seipso fe-
rat imaginem, propter quam Deum quoque & esse illi
& dici, eius videlicet, quæ quod primum est refert ex-
presse similitudinis gratia.* &c. Lege reliquum, & c.
& sequentia. hinc & GREG. NAZIAN. lib.
de fide, non longè à principio, vbi exponit Sym-
bolum Nicæni Concilij, quod habes in dictione,
Symbolum. *Omnia (inquit) per eum facta sunt, &
sine ipso factum est nihil, igitur in principio erat,
semper fuisse credendum est. Sed nec aliunde esse*

Clemens 1.

Euaristus 7. Sixtus 1.

Fals. 109.

Fals. 13.

Iob. 28.

Ioannis 1.

Eccl. 1. 4.

Fals. 101.

Irenæus Lugdunensis. Tertullianus Cæthag. Iustinus Martyr.

Athanasius Alexand. Hilarius Pictauiensis.

Eusebius Cæsariensis.

Gregorius Nazianzenus.

Ioan. 1.

quàm

Fals. 44.

Ioannes Chrysostomus.

Augustinus Hipponensis.

Necessitas in Deo non est.

Ambrosius Mediolanensis.

Cyriillus Alexandrinus.

Leo 1.

Læus epistolæ Leonis ad Flavianum.

quàm de Deo quis principium non habet, id est, de cor-
de Patris: quia eructauit (inquit) cor meum verbum
bonum. Non enim dixit, in principio factum est ver-
bum, sed in principio, inquit, erat. Quodcumque prin-
cipium verbi assignare volueris, præiudicatum habebis:
quia in principio, inquit, erat verbum, nõ quod duo
principia ex rerum diuersitate dicamus, sed quia ser-
mo filius semper cum Patre, & de Patre natus est, ac
perinde cum origo principium non habet, sempiternus
cum Patre credendus est: quia nec Pater potest vn-
quam sine Filio nominari, nec filius sine Patre vocari.
Ac per hoc si semper non fuit, verus Deus esse non
potest, &c. reliqua vide. Lege & IOANNEM
CHRYSOSTOMVM in Euangelium Ioannis, homil. 1. & 2. Porro
vt ad reliqua festinemus, AVGVSTINVS HIP-
PONENTIS, libro contra, Felicianum, cap. 4. *Patrem ingenitum, filium genitum, dico: nec ideo tamen
genitum, ingenito coeternum non esse patri predico, eo
tantum docens ingenitum patrem, quia non processit ex
altero: eo genitum filium, quia non exiit à seipso. Non
enim commune est vniuersæ nasci, non est commune
non gigni commune tamen est alterum ab altero inter-
uentu medijs temporis non diuelli. Itaque si proprium
querimus patris, sufficit quia solus non habet patrem:
si proprium filij, satis est quia non habet prolem: vnã
tamen & coeternam patris & filij dicimus diuinitatem.
IDEM lib. 65. quæst. ad Orosium, quæst. 7. *Neque voluntate nec necessitate Deus pater genui filium,
quia necessitas in Deo non est pre ire autem sa-
pientiam voluntas non potest, quod est filius: igitur prius
est rationabiliter velle, &c. Porro multis aliis in lo-
cis ille probat generationem filij, fed quia hæc
prolixa sunt lectoris omnia perquirenda otio re-
linquimus. Porro AMBROSIVS MEDIO-
LANENSIS, libro vnicò de fide Orthodoxa
contra Arianos, capite secundo: qui tamen liber
mihî videtur eiudem esse argumenti & dictionis,
cum illo Gregorij Nazianzeni, in quem supra
citauimus. In aliis tamè locis idem Doctor, egre-
gî generationem Christi diuinam demonstrat,
libro videlicet primo, & fide ad Gratianum Au-
gustinum, capite secundo, vbi sic loquitur: *Certe ne
quis possit errare, sequantur ea quibus scriptura san-
cta, ut intelligere possimus, filium significat, verbum
dicitur, filius dicitur, Dei virtus dicitur, dicitur Dei
sapientia. Verbum, quia immaculatus, virtus, quia per-
fectus, filius, quia genitus ex patre, sapientia, quia vn-
cum patre, vnũ æternitate, vnũ diuinitate. Non
enim pater ipse qui filius, sed inter patrem & filium
generationis expressa distinctio est, ut ex Deo Deus, ex
manente manens, plenus è pleno sit, &c. Lege con-
sequenter caput quarum, quod titulum præfert,
non esse dissimilem patri filium, & cap. 5. quod ti-
tulum præfert, de sempiterno Dei filio. Ibi enim
assertionem præfatum doctissimè defendit. Hoc
asserit CYRILLVS ALEXANDRINVS, lib. 2.
Dialogorum cum Heremia de Trinitate, per totum,
vbi disputat de proprietatibus diuinæ substantiæ,
& quem generare dicatur, & quod ingenitum
non est substantiale, &c. IDEM quoque lib. 1. in
Ioannis Euangelium, cap. 6. & 7. quod titulum
præfert, quod filius vita secundum naturam est,
atque ideo non creatus, sed ex substantia Dei ac
patris, &c. Hinc & LEO PRIMVS hoc my-
sterium singulariter ex ponit epistola illa decima
ad Flavianum Constantinopolitanum Episcopum,
quæ tantopere æstimatur, vt à multis postea pa-
trum Concilijs, sub anathematis interminatione
suspicienda decernatur. Hoc epistola recitata est***

in Concilio generali Chalcedonenfi, actio. 2. &
anathemate sunt percussi monachi Ægyptij actio.
3. & 4. eo quod nolissent illi subscribere: lecta
quoque est in generali Concilio quinto, sub Iu-
stiniano Principe, collat. 6. & in Concilio gene-
rali sexto, sub Constantino Pogonato, actio. 17.
cuius iam mentionem fecimus in vocabuli, Chri-
stus incarnatus. Sic autem inter cætera loquitur,
cap. 2. eiusdem epistolæ. *Fidelium (inquit) vni-
uersitas proficetur credere se in Deum patrem omnipo-
tentem, & in Iesum Christum filium eius vnicum, Do-
minum nostrum, qui natus est ex Maria virgine. Qui-
bus tribus sententiis omnium firè hereticorum, machi-
ne destruantur: cum enim Deus & omnipotens & æ-
ternus Pater credatur, consempiternus eidem filius de-
monstratur, in nullo à patre differens, quia de Deo Deus
de omnipotente omnipotens, de æterno natus est coæter-
nus, non posterior tempore, non inferior potestate, non
dissimilis gloria, non diuisus essentia. Idem verò sem-
piterni genitoris vnigenitus sempiternus, natus est de
Spiritu sancto ex Maria virgine. Que natiuitas tem-
poralis, illi natiuitati diuinæ & sempiternæ nihil mi-
nuat, nihil contulit, sed totam se reparando homini,
qui erat deceptus, impendit, ut & mortem vinceret,
& diabolum, qui mortis habebat imperium, sua virtu-
te destrueret, &c. Vide residuum, in vocabulis,
Christus, Maria, Symbolum, &c. Idem omnino
reperit epistola 95. ad Leonem Imperatorem, vbi
profert testimonia Hilarij, lib. 2. & 9. de Trinitate,
& Ambrosij, lib. 2. de fide ad Gratianum, & li-
bro de Incarnatione vnigeniti, cap. 6. Vide Chri-
stus. Similem quoque confessionem fecit IVSTI-
NIANVS IMPERATOR in professione fidei
sua, quam misit ad Ioannem Papam I. *Cre-
dimus (ait) vnigenitum filium Dei, Deum verbum,
ante secula, & sine tempore ex patre natum, non factum,
in vltimis diebus propter nos & propter nostram salu-
tem descendisse de cælis, & incarnatum esse de Spiritu
sancto de sancta & gloriosa Dei genitrice semper vir-
gine Maria, & natum ex ipsa, qui est Dominus noster
Iesus Christus, vnus de sancta Trinitate, consubstantia-
lis Deo patri secundum Deitatem, & consubstantialis
nobis idem ipse secundum humanitatem, passibilis car-
ne, impassibilis idem ipse Deitate. Non enim alius qui-
dam est præter Deum verbum, qui passionem & mor-
tem suscepit, &c. Vide Christus passus, &c. & Tri-
nitas. Porro filium à patre in initio natum, hære-
ticam esse propositionem, hæretici illi qui contra
seprimũ generale Concilium Nicænum, sub no-
mine Caroli Magni librum ediderant, profite-
bantur. Contra hos ADRIANVS I. libro di-
recto præfato Carolo, pro defensione eiusdem
Nicæni II. Concilij, cap. 2. Patrum testimonio
sic defendit. *Sanctus (ait) HILARIVS PI-
CTAVIENSIS, libro primo contra heresim Ari-
anorum, inter cætera. Ita verò natum esse (inquit) ut
semper fuisse manifestemus, sicq; in eo non inuiscibili-
tatis exceptio, sed natiuitatis æternitas, quia & natiui-
tas auctorem habeat, neque careat æternitate diuinitatis.
IDEM lib. II. de fide: A nobis bene intelligitur &
credatur, nam ipsi sermonum enunciatione cum natum
confitemur, non tamen non natum predicamus. Neque
enim idipsum est non natum, atque noscitur: quia illud ab
altero: hoc verò à nomine est, & aliud est sine auctore
semper esse æternum, aliud quod patri, id est, auctori est
æternitas: quia sicut natiuitas ab auctore est, ita & ab
æterno auctore æterna natiuitas est. Et GREGORIUS
NAZIANZENSIS sermone de Epiphania: Pater***

Iustiniani, Principis fides orthodoxa.

Filius à patre natus in initio vt intelligatur

Adrianus 1.

Hilarius Pictauiensis.

Non idem est, non natum æque nati.

Gregorius Nazianzenus.

ergo pater est, sine initio, non enim est aliud aliquid unde pater est, filius filius est, sed non absque initio, de patre enim est. Si vero temporale species initium, & ipse sine initio est: creator namque est temporum, & non ipse initium sumit ex tempore, &c. IDEM lib. 6. de Trinitate: Quomodo ergo Deus de Deo, lumen de lumine? Non enim simul ambo Deus de Deo, sed filius filius de Deo, scilicet patre, nec ambo simul lumen de lumine, sed filius filius de lumine patre, &c. Hæc Adrianus. Porro hanc fidem & generationem filij Dei ab æterno, confiteatur. SOPHRONIUS HIÉROSOlyMITANVS in sua professione fidei, quam misit ad Sergium Constantinopolitanum Episcopum, quæ lecta est in Concilio generali 6. actio. II. Credo (inquit) sicut a principio credidi, in unum Deum patrem omnipotentem sine principio perennis & sempiternum, omnium visibilium atque invisibilium factorem: & in unum Dominum nostrum Iesum Christum filium Dei unigenitum, qui sempiternè & impassibiliter ex ipso natus est Deo & patre, & non aliud principium quam patrem agnoscentem, sed nec aliunde quam ex patre ipsam substantiam habet, lumen de lumine, consubstantialium Deum verum de Deo vero, sempiternum, &c. Vide Symbolum, & Trinitas. Denique FVLGENTIVS RVSPENSIS multis quidem in locis, & potissimè libro illo vnico ad decem obiectiones Arrianorum, obiectione prima, dum illi objiceretur, si ex Deo natus est, est de intra Deum: sed si non est de intra, nec ex ipso est, &c. Lege obsecro, quia doctissimè disputat. Sed quia nobis esset difficulte hic cunctos authores euoluere. Lege IOANNEM DAMASCENVM, lib. 1. de Orthodoxa fide, cap. 8. vbi de generatione diuina tractat lucidissimè: quod & facit PÉTRVS LOMBARDVVS, lib. 1. Sententiarum distinct. 9. cap. 1. vbi sic loquitur: Genitus est enim à patre filius, & ideo alius, nec tamen ante fuit pater, quam filius: coeternæ enim sibi sunt tres personæ. Vide quod subiungit. Porro THOMAS AQUINAS celeberrimus doctor, lib. 4. Summæ contra Gentiles, cap. 2. quod titulum talem præfert. Quomodo accipienda sit generatio in diuinis, & quæ de filio Dei dicuntur in scripturis. Lege ergo, & sequentia.

Filius patri per omnia æqualis probatur. Et hæc quidem assertio satis ex superiori distinctione comprobatur, nec opus esset alia hic inferre, nisi quædam adhuc Patrum testimonia referuassemus. huic propositioni probandæ proficua. Itaque quod reliquum est subiungimus. Sic autem ex scripturis æqualitatem filij cum patre, probat vir Apostolicus, & Apostolorum discipulus ANACLETVS I. epist. 2. ad Episcopos Italiae. Illis (inquit) qui dicunt quod filius in eo minor est, quia, inquit propheta: Verbum faciet Dominus breuiatum uniuersis orbi, ita respondendum est. Diuinis testimoniis verbum breuiatum quod faciet Dominus super terram, non minutionem Deitatis in filio Dei significat, sed dispensationem susceptæ carnis annuntiat: in quali dispensatione non solum patre hominis filium, sed etiam Angelis legitimus minoratum, Paulo attestante Apostolo. Cum autem (inquit) modicè minus ab Angelis minoratum, videmus Iesum propter passionem mortis, gloria & honore coronatum (& infra) propter quam causam non confunditur fratres eos vocare dicens: Annuntiabo nomina inuicem fratribus meis, in medio Ecclesie laudabo te. Et propheta inquit: Inuocasti eum. Et ut verbum Dei patris, breuiatum in filio non esse docemus, hæc in Esaya Pro-

pheta volumine approbamus sententiam: nunquid abbreviatum factus est sermo meus, aut ita paruus est, ut non possim redimere, aut non est in me virtus ad liberandum, dicit Dominus omnipotens. Et iterum: Hæc dicit Dominus omnipotens. Nunquid abbreviata est manus mea, ut saluare non possim, aut non potest viuificare cor humilium, & spiritum contritorum? Et ut brachium patris filium esse doceret, inuitul dicens: parauit Dominus in oculis omnium gentium, & videbunt omnes fines terre saluare eius. Et infra: Propheeta ergo non filium Dei minoratum designauit in verbo, quoniam ipse in prophetis retro tempore loquebatur, qui etiam nunc per Apostolos & Apostolicos viros nouissimo tempore loquitur. Ego (inquit) qui loquebar ecce assum, & alius propheta: Sicut est ab initio, usque in seculum, neque adiectum est ei, neque minuetur illi, quoniam ipse est Dominus creature sue. Ecce quale verbum breuiatum fecit Dominus in orbe, non quia, ut illi putant, inferiorem patre intimeret hominibus filium, sed quia nouissimum eius annuntiauerat aduentum. Aggressus est similem disputationem EVARISTVS I. epist. 1. ad Episcopos Africae, contra hæreticos, qui dicebant filium cum patre lucem non habere inaccessibilem, quia solus pater habeat immortalitatem, & eos mendacij multis autoritatibus conuincit: quod & facit SIXTVS I. epistola prima, ad omnes fideles. Vide Trinitas, &c. Sic autem loquitur prædictus Euaristus. Sunt quidam (ait) qui arbitrantur de patre solo dictum esse, quia ipse filius habet immortalitatem, & lucem, inhabitat, inaccessibleem: verum eos ita Apostolicis percutite ferulis, & diuinis redarguite præceptis. Non enim solus pater sine filio (quod dicere nefas est) lucem habuit, inaccessibleem, quia ubi pater est, ibi etiam filium esse indubitabili fide credendum est. Nam si solus pater sine filio lucem habuit, inaccessibleibilem, necesse est ut sequestratam pater à filio habeat, mansionem. Quod si ita est, quomodo modo idem filius ad dexteram patris astant, à beato martyre Stephano dicitur conspici, si pater, secundum eos, solus dicitur sedibus lucis contineri? Absit hoc à sensu fidelium Christo in unitate fidei adherentium: quoniam sicut non obest filio, cum solus dicitur pater lucem inaccessibleibilem habitare, ita non obest patri, cum sapientia, quæ est filius, dicitur gyrum cæli sola circuire. Pater itaque cum sit inuisibilis & ingentis in se, in filio visus Apostoli testimonio comprobatur, & in filio à se inenarrabiliter genito mansisse atque requisisse monstratur, ipse filio in propheta loquente: Qui me genuit requisitum in tabernaculo meo, & in Euangelio: Pater in me manens ipse facit opera, & Deum nemo vidit unquam, nisi unigenitum filium qui est in sinu patris, &c. Præterea SOTER I. epist. 1. ad Episcopos Campaniæ de fide, filij diuinitatem & æqualitatem cum patre, infinitis testimoniis astruit per totam epistolam, quæ nobis onerosa esset, si hic afferre decerneremus, curiosus lector facile reperiet. Sed & per totum librum de Trinitate, nihil aliud agit TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS. FOELIX I. epist. 3. ad Benignum Episcopum. Continebant (ait) literæ me fratrum, tuorum, quod quidam dicunt, filium non posse propriè videre patrem, quia scriptum est: Deum nemo vidit unquam, & alij fingunt. Ideo minor est patre filius, quoniam pater illi prohibet testimonium. Quædam autem garrunt, quod ideo pater minor est, quia inuisibilis ipse dicitur, filius vero visibilis comprobatur. Hi enim ignorantes diuinarum scripturarum & Apostolorum iura, ex proprio aut adulterino sensu talia fabricant, & seducere corda fidelium querunt: nos vero ad ipsius fontis originem redeamus, ex quo filium,

Sophronius Hierosolymit.

Fulgentius Ruspensis Episcopus

Ioannes Damascenus

Petrus Lombardus

Thomas Aquinas

Anacletus I.

Esaya

Tertullianus Romanus Hebræe aduertere quia epistola hanc Pauli esse dicit

Esaya I. Esaya II. Esaya III. Esaya IV. Esaya V. Esaya VI. Esaya VII. Esaya VIII. Esaya IX. Esaya X.

Euaristus I.

I. Timoth. 6.

Sixtus I.

Expanditur locis Apostolicis, ipse solus habet immortalitatem, &c.

Actuum 7.

Eccles. 4. Coloss. 1. Eccles. 12. Ioannis 14. Ioanni 1.

Soter I.

Tertullianus Carthaginens. Eccles. 1.

Alia hæresis retunditur.

Ioann. I. Math. 17. Marc. 9. Luc. 9.

I. Corint. 4. Coloss. 1. I. Timot. 1. Sapient. 9.

Math. 11. Luc. 10.

Ioan. 1. 8. & 7.

Filius quo dicitur visibilis.

Coloss. 1. Esai. 40.

Eccles. 1. & II.

Marcellin. I.

Concilium Nicænum I. generale.

Concilium Romanum sub Iulio I.

Hæc erat verba Arrianos.

Concilium Sardicense.

Nicephorus Theodoretus.

Concilium Aquilense I.

lium, patrem semper vidisse potuisse, vel posse evidentioribus testimoniis de veteris & noui instrumenti literis, doceamus. Salomon dicit: Est tecum sapientia qua nouit opera tua, quæ affuit tibi cum faceres orbem terrarum, & ipsa nouit quid sit placitum coram oculis tuis. Et Dominus in Euangelio: Nemo nouit filium, nisi pater, & cui voluerit filius reuelare. Et iterum: Deum nemo vidit unquam, unigenitus filius, qui est in sinu patris, ipse narrauit. Et iterum: Iudæis dixit, Vos non nouistis eum, ego autem noui eum: quod se dixerit, quia non noui eum, ero similis vobis mendax. Item ibidem: Qui ex Deo est, hic nouit eum. Et iterum: Ego noui eum, quia ab ipso sum. Ecce docemus qui videt semper filium patrem. Quomodo astruit eum patrem non posse videre, in cuius sinu noctatur permanere? Sæpius autem iam diximus, quia secundum hominis formam, filius visibilis dicitur, secundum verò Deitatis substantiam, inuisibilis prædicatur Paulo attestante, qui ait: Qui est imago Dei inuisibilis. Et in Salomone: Sapientiam Dei præcedentem omnia, quis inuestigabit? Item: Disciplina sapientie cui manifesta est, & multiplicationem ingressus illius quis intellexit? Item alibi: Quoniam mirabilia sunt opera Domini filius, & gloria, & abscondita, & opera illius inuisa omnibus. Ecce sicut pater inuisibilis est, ita etiam & filius inuenitur. hæc Apostolorum est vna traditio, hæc vna charitas quæ prædicanda est, ac veraciter diligenda & seruanda, atque fiducialiter ab omnibus tenenda. Possent quidem & multa alia Patrum testimonia proferre, sed timeo ne grauis sum & onerosus legentibus: & tamen adhuc paucis agam. MARCELLINVS I. epist. I. ad Salomonem Episcopum, filium esse æqualem patri, verborum sacræ scripturæ serie contra hæreticos doctissimè defendit: ut ex Genesi 1. II. 9. ex Esaya 14. ex Daniel 3. ex Ecclesiast. 5. & 24. ex Ioannis 5. 7. 8. & aliis infinitis, ut iam superius protulimus. Præterea pro hac assertionem tuendam, congregatum est Concilium NICÆNUM I. 318. Patrum, vbi & infelix Arrius temeritatis suæ pœnas luit, & veritas fidei elucidata est, ut habes expressum in Symbolo eiusdem Concilij, ut inuenies in vocabulo, Symbolum. Sed & Iulius I. Concilium ROMANVM celebrauit contra Arrianos, Imperantibus Constantio & Constante, vbi sic definitum est: Dicentes, erat quando non erat, aut non erat, antequam fieret: aut quia ex non existentibus factus est: aut ex altera substantia vel essentia dicens esse, aut creatum aut conuertibilem filium Dei, hos tales anathematiz. at. Catholica & Apostolica Ecclesia. Hanc fidem venerabilem trecenti & octo patres, & agnouerunt & corroborauerunt, consonantesq; & vniuersi scriptis explanauerunt. Prædicandum est enim, esse consubstantiali patri filium, e quod nullam æqualitatem ad creaturas factas Dei filium habeat, sed soli patri genitori per omnem modum sit similis, & non sit ex alia qualibet substantia vel essentia, sed ex patris: & eos qui diuidunt à patre substantia & diuinitate, & alienant verbum à patre, diuidi ab Ecclesia Catholica conuenit, & esse alienos à nomine Christiano. Idem omnino statuit Concilium SARDICENSE I. contra Episcopos Arrianos Philippopoli congregatos, ut narrat Nicephorus Callistus, libro 9. cap. 12. & Theodoretus Cyrensis, lib. 2. cap. 8. Ecclesiastica historiae. Idem quoque patres Concilij AQUILENSIS I. Lepistola ad Gratianum, Valentinianum, & Theodosium Imperatores, contra Palladium Arrianum, vbi multis in locis anathematizant omnes, quicunque filium patri ne-

gauerint coeternum & coequallem & Deum verum. Sub eodem tempore scripsit ATHANASIVS, HILARIUS, GREGORIUS NAZANZENSIS, NISSENVS, BASILIUS MAGNVS, & LUCIFER CATAGVRIANVS. Episcopus, libris ad Constantium Imperatorem, qui nouissimè in lucem prodierunt, opera Ioannis Tillij Episcopi Meldensis. Quorum Patrum testimonia satis manifesta sunt, nec vacat ea in medium producere. Scripsit & AMBROSIVS MEDIOLANENSIS, lib. 4. de fide ad Gratianum Augustum, in quorum 2. cap. 4. de filij æqualitate cum patre abundè differt, & in lib. 4. cap. 4. cui titulus talis præfigitur, de solutione obiectionum, quibus impij hæretici in æqualitatem patris & filij probare cõtendunt, sic orditur: Imperator Auguste, quidam hoc etiam ad inæqualitatem Dei patris & filij obijciendam, usurpare consueuerunt, quia dicant omnipotentem patrem esse, quod generauit filium: negent autem omnipotentem filium, dicentes quod generare non possunt. Sed vide quem admodum scia impietas & dialectica philosophorum seipsa communicat, &c. Lege quod sequitur. Porro AVGVSTINVS HIPONENSIS, quætis hoc argumentis reuincat, & quantis assertionibus Catholicam defendat veritatem impossibile est nobis recensere, nec alicui credo esse hoc ignotum: deficerem enim si vel conaret in his digerendis inuigilare. Lubet interim & hic apponere quippiam ex illa epistola Patrum memorati Concilij SARDICENSIS, num. 300. ad omnes Episcopos, contra Arrianos, quam refert Theodoretus Cyrensis, lib. 2. cap. 8. sic autem loquuntur: Cohors hæreticorum diuersas esse substantias patris & filij & spiritus sancti pronuntiant, & eas esse diuisas. Nos autem hanc percipimus, & eruditi sumus, hanc habemus Catholicam Apostolicamq; traditionem, & fidem atque confessionem, vnam esse substantiam patris & filij & spiritus sancti. Et si queramus, quæ sit substantia sit, profitemur eam esse quæ patris, indubitanter, nunquam patrem sine filio, neque filium sine patre fuisse credentes, nec esse posse, quod est verbum, spiritus. Absurdum namque est dicere, aliquando patrem non fuisse. Patrem enim sine filio nominari, nec esse posse, est ipsius filij testimonium: Ego in patre & pater in me est: Et ego & pater vnum sumus. Nullus nostrum negat, genuinum. Sed gentium ante omnia, quæ visibilia & inuisibilia nuncupantur, opificem Archangelorum & Angelorum & mundi & humani generis, quoniam ait: Omnium artifex sapientia docuit me, & omnia per ipsum facta sunt. Non enim semper esse potuisset, si uisisset exordium, quandoquidem verbum quod semper est, non habet initium. Deus autem nunquam terminum habet. Non dicimus patrem filium esse, neque rursum filium patrem esse, sed pater, pater est, & filius patris filius est. Consiuemur virtutem esse patris filium, consiemur verbum Dei patris esse, præter quod, aliud non est: & verbum verum Deum, & sapientiam, & virtutem, verumq; filium tradimus. Et non sicut ceteri, filij nominantur, ita filium dicimus: quoniam illi, aut gratia generationis diu erunt, aut eo quod digni fiant, filij nuncupantur, neque propter vnam substantiam, quæ est patris & filij. Consiuemur item, & unigenitum, & primogenitum: sed unigenitum uerbi dicimus, quod semper fuit, & est in patre: primogenitum autem quantum ad hominem, sed tamen differt à creatura communis, quoniam & primogenitum à mortuis, consiemur vnum esse Deum. Consiuemur vnam patris filij, diuinitatem, neque quisquam negat, aliquando patrem filio manentem, non propter aliam essentiam, non propter differen-

Athanasius, Hilarius, Gregorius Nazianz. Gregor. Nissenus, Basilius, Lucifer Cataguritanus.

Ambrosius Mediolan.

Augustinus Hiponensis.

Concilium Sardicense patrum 300. anathematizatum sub Iulio Papa.

Fides beatorum patrum.

Ioann. 14. Ioann. 10.

Sapient. 7. Ioan. 1.

Christus ut unigenitus & primogenitus.

tiat, sed quia ipsam nomen Patris maius est filio. Hoc autem illorum blasphemiam, atque corruptibilem interpretatio est, hoc gratia cum dixisse contendunt. Ego & Pater unum sumus, propter concordiam & unitatem. Sed reprobatum omnes Catholici, intelligunt eorum futurum & abiectum, sicut mortalium hominum. Quia quoniam corrupti caperunt, offendentes, discordare noscuntur, & ad permutationes ascendunt, hoc modo distantiam & discordiam inter patrem Deum omnipotentem & filium esse posse dicentes, quod absurdum est intelligere, & aliquatenus arbitrari. Nos autem & credimus & affirmamus, & sic intelligimus, quoniam sacra scriptura sic locuta est. Ego & pater unum sumus, propter essentia unitatem, que est una & eadem patris & filii, & credimus semper sine principio & sine termino hunc regnare cum patre, & non habere nec tempus, nec defectum eius imperii, quia semper est: inquam enim esse cepit, ideoque, nec desicere poterit. Eandem fidem de æqualitate filij cum patre, fortiter propugnat CYRILLVS ALEXANDRINVS, lib. I. in Ioannis Euangelium, cap. 3, dum illud exponit: & Deus erat verbum. Deus bone quam doctè & syncerè & pulchrè Arianos persequitur argumentorum vi, & rationis multiplici vigore! Idem quoque facit, & lib. 2. in eundem Euangelium, cap. 13. dum illud exponit: Amen dico vobis, non potest filius à seipso quicquam facere, nisi quod viderit patrem facientem, præfert autem caput, talem titulum: quod neque secundum virtutem, neque secundum operationem patre filius minor est, sed æqualiter omnipotens, ut ab eo prodiens secundum naturam. Lege ergo. Porro LEO PRIMVS epist. 10. ad Flavianum Constantinopolitanum, cuius supra mentionem fecimus, eadem confirmat & epist. 76. que est ad Leonem Augustum. Quod (ait) nostris temporibus apud Chalcedonem de Domini nostri Iesu Christi incarnatione firmatum est, hoc etiam apud Nicæam (hoc nescio quod canone tractetur, unde colligimus plures esse canones quam nos habeamus, ut iam alibi monuimus) mysticus ille parum muneris desinit, ne Catholicorum confessio, aut unigenitum Dei filium in aliquo crederet Patri impari, aut eundem, cum factus est filius hominis, non veram carnis nostræ, atque animæ habuisse naturam, &c. Eam denique fidem plurimus scripturæ autoritatis I O A N N E S II, contra hæreticos sui temporis astruit, epistola ad Valerium Episcopum, vbi nihil aliud tenet probare, quam Patri æqualem esse filium. Porro Concilium CHALCEDONENSE I V, generale, superius memoratam fidem Concilij magni Nicæni corroborat actio, sicut & procellionem Spiritus sancti, que confirmata est in Concilio I. Constantinopolitano generali 2. & ea que in Concilio III. generali de virgine Maria, ut Theotocos dicatur, approbat, ut suis locis reposuimus cuncta. Non est opus ulterius procedere, cum hoc sufficienter habeas iterum probatum in vocabulo, Trinitas, & Symbolum.

Filius Dei & filius virginis, non duo filij.] Hoc certum est sufficienter in superioribus probatum, & in vocabulo, Christus, infinitis monstratur testimoniis. Ea autem est assertio Catholica quam defendit GREGORIUS NAZIANZENSIS, libro, seu epistola, ad Celidonium. Si quis (ait) introducit duos filios, unum quidem ex Deo patre, secundum autem ex matre, sed non unum eundemque, ex adoptione cadat, que promissa est recte credentibus. Nature enim due, Deus & homo, quem & anima & corpus, non autem duo filij, nec Dii duo. Nec

unus hic duo homines, licet Paulus sic appellauerit, quod est inuisibilis, & quod est extrinsecus. Et ut compendiosè dicamus, aliud quidem, & aliud ea ex quibus saluator est, cum non idem sit visibile & inuisibile, & hoc quod sine tempore est: non autem alius & alius, &c. Hinc confessioni subscripsit IUSTINVS IMPERATOR, in confessione suæ fidei missa ad Ioannem II. & illic præfatam autoritatem allegat. Denique huic suffragatur AMBROSIVS MEDIOLANENSIS, lib. 8. in Lucam, cap. 17. vbi illud exponit: de die illa & hora nemo scit, neque Angelus, neque filius, &c. Similiter libro de fide Incarnationis, multis in locis. Hanc quoque assertionem defendit AVGVSTINVS HIPPOCENSIS, epistola ad Donatum Tribunum, & in expositione Symboli ad Laurentium Episcopum, & aliis in locis. Denique Concilium ALEXANDRINVM sub Cyrillo Episcopo, epistola missa ad Nestorem disputat contra duos introducentes filios. Et IDEM CYRILLVS ALEXANDRINVS in expositione Nicæni Symboli circa medium docet, quod non ex homine Deus factus est Christus, sed Deus existens verbum, factum est caro, hoc est, homo, eodem modo quo ex eodem Cyrillo probauimus in dictione, Christus incarnatus, &c. Idem Cyrillus post multas autoritates allatas, sic concludit: Est ergo vnus filius, & Dominus, verbum, quod non hominem secundum connexionem suscepit, & participem illum suarum dignitatum declarauit, communi- cavitque ei filiationem & dominationem, sicut dicuntur quidam delirantes: sed ipsum verbum Deus ex Deo, & lumen de lumine, incarnatum & homo factum est, & in eius morte baptizati sumus. Qui passus quidem est humano modo in propria carne, mansit autem impassibilis diuino modo, & viuuit semper: vita enim est, ex vita, Deo & patre. Et paulo inferius: Nulli (ait) relicta veritatis via, eunt per petras, non intelligentes, neque ea que loquuntur, neque ea de quibus affirmant. Urgentes enim filiationis gloriam in solum verbum, quod ex Deo patre natum, quasi filium alium, qui ex femine Iesse & David, coadunatum ei dicunt, participemque filiationis, ac diuine glorie, & in habitationis verbi ipsius, & ab ipso habuisse omnia, proprium verò omnino nihil. I D E M lib. 2. in Euangelium Ioannis, cap. 14. dum illud exponit: non quæro voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me, vbi probat non duos esse filios, filium Dei & filium virginis. Hoc etiam profitentur CLERICI HIEROSOLYMITANI, Antiocheni & Syriæ, epistola missa ad Iustinum Augustum. Sed hic frustra torpescimus, quoniam omnia hæc iam superius probauimus in dictione, Christus constans ex duabus naturis, &c. Et infra. Lege, Maria Dei genitrix, &c.

Filius Dei Christus, non est filius adoptiuus.] Contra Elipandum Episcopum Toletanum hæreticum, qui affirmabat Christum esse filium Dei adoptiuum, celebratum est Concilium FRANCIFORDIENSE generale Patrū 300. vbi communi omnium consensu damnatus est. Hinc & in eodem Concilio PAVLINVS AQUILEIENSIS Episcopus librum edidit, quem vocauit sacro syllabum, qui approbatus à patribus pro causa fidei ad noxios resecandos errores, missus est ad Galliarum & Hispaniarū provincias. Sic autè in eodè libelo disputat. Asserunt (inquit) sed falsis assertionibus inuerti, Dominum nostrum Iesum Christum adoptiuum Dei filium de virgine natum, quod diuinitis nequeunt approbare docu-

1. Corinthe. 4.

Iustinus Imperator.

Ambrosius Mediolanensis

Augustinus Hippocensis.

Concilium Alexandrinum sub Cyrillo.

Cyrillus Alexandrinus.

Clerici Hierosolymitani.

Concilium Francifordien- se sub Adria no 1. & Caro- lo Magno. Paulinus Aquileensis.

Cyrillus Alex- andrinus Epi- scopus.

Leo Maganus

Concilium Chalcedonen- se.

Mysticum numerum dicit, quia fuerit ut centis & decem & 8. propter mysteria Tri- nitaris, contem- ptus quippe numerus tripli- catus, & terni- tatis significan- tus factis hoc denunciat.

Ioannes I.

Concilium Chalcedonen- se generale 4.

Gregorius Na- zianzenus.

mentis. Hec igitur dicentes, aut in utero virginis eum suspicantur adoptiuum, quod dici nefas est, quia de beata virgine inenarrabiliter sumpsit, non adoptiuum, carnem: aut certe purum eum hominem sine Deo natum (quod cogitare impium est), necesse est fiteantur, ac per hoc postea quasi egerint adoptione, à patre in filium esse adoptiuum, cum nihil Deus egerit: qui erat in eo non per gratiam, quemadmodum, in ceteris sanctis puris, hominibus, sed essentialiter per naturam: Deus (inquit Apostolus) erat in Christo, mundum reconcilians sibi. Quo igitur pacto nobis adoptionem filiorum tribuit, si ipse necessarium habuit, ut sibi haberet? Nam quia peccatum non habuit, ideo nobis peccata donauit: quia non accepit ut vita esset, sed ipse essentialiter vita est, & idcirco nobis vitam æternam, in- dulsit. Hinc Gabriel virginis sacramentum diuinum, annuncians, Spiritus sanctus (ait) superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi: ideoque, quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei. Et rursum Mat- theus narrat, Angelum dixisse: Quod ei in ea natum est, de spiritu sancto est: Non Gabriel dixit, adoptiuum vocabitur filius Dei: sed absolute, filius Dei & filius altissimi. Denique non de sola excellentia maiestatis eius loquebatur, sed potius de incarnata diuinitate. Porro pronomen, quod, neutri generis est, & sanctum, similiter neutri generis est, ait enim, quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei. Mattheus autem cum refert Angelum dixisse: Quod in ea natum est, de spiritu sancto est, palam dat, intelligi de corpore dixisse, quod de inuoluta virgine sumpsit, more sacri elo- quii, partem pro toto: ut per solum corpus, totum intel- ligas hominem in anima rationali ex ea natum. Sed ne quilibet scrupulus ambiguitatis remaneat, quia de incarnationis eius mysterio dixerit, statim post pauca subiungit: dabit ei Dominus Deus, sedem David patris eius. Secundum carnem, videlicet, David filius dicitur est, non secundum diuinitatem. Habes igitur quomodo de quo supradixerat: Quod enim ex te nascetur sanctum, vocabitur filius Dei, non adoptiuum sed verum, non alie- num sed proprium, de eo subicit: dabit ei Dominus Deus sedem David patris eius. Nam quis eum adoptasse in filium credat, cum tota Trinitas hominem Christum in utero virginis operata sit. Præterea ADRIANVS I. epistola ad Episcopos Hispaniæ & Galliarum, que prædicto Concilio, præponitur. Sufficeret in duobus verbis vel tribus (ait) stare omne verbum: sed propter controuersus litigantium, que falsis obie- ctionibus coniecturalium questionum, molimus, veri- tatis resurgari nituntur assertionibus, adhibeamus quin- etiam alios veritatis testes: sanctos, scilicet, prædica- tores nostros, qui in gremio Catholica Ecclesia lætè fi- dei sunt nutriti, & ad tantam perfectionis maturita- tem pertingere meruerunt, quatenus & solidi cibi, ca- paciores fierent, & minus in verbis frangendi peritiam- reimerent. Beatus igitur ATHANASIVS ALEX- ANDRINVS antistes, sancto afflatus spiritu hoc modo fidei suæ exorsus principium dedit. Confitemur filium Dei ante secula sempiternum ex patre genitum, nonissimis vero temporibus propter nostram salutem de Maria virgine natum, sicut scriptum est: Quando venit plenitudo temporis misit Deus filium suum factum ex muliere, &c. Et deinceps: Si quis verò aduersus diuinas scripturas docet, alium donari filium Dei, & alium qui ex Maria virgine hominem secundum gra- tiam adoptiuum sicut nos, quasi essent duo filij, vnus se- cundum naturam qui ex Deo, & vnus secundum gra- tiam qui ex Maria. Et si quis Domini nostri carnem, deseruim dicit, & non ex virgine Maria, aut mutata Deitatem in carnem, & confusam, aut alienatam, aut passibilem Deitatem, aut inadordam Domini & Dei

2. Corinthe. 5. Roman. 8. Galat. 4. Ephesio. 1.

Luce 1.

Matthæi 1.

Luce 1.

Adrianus I.

Athanasius Alex- andrinus.

Cōfessio Atha- nasi.

Galat. 4.

carnem, hunc anathematizauit sancta Catholica & Apo- stolica Ecclesia. Idem & eloquentissimus vir GREGORIUS NAZIANZENSIS, (ut iam superio- ribus allegauimus) proficitur & astruit. Similiter & AVGVSTINVS HIPPOCENSIS in Euange- lium Ioannis. Non enim (ait) nos nati sumus de Deo quomodo ille unigenitus, sed adoptati per gratia ipsius: ille enim venit unigenitus solueri peccata. Si dicit Augustinus adoptatus, nos esse per gratiam ipsius, qui peccata solueri venit: quomodo per illius gratiam, nos sumus adoptati, si ipse, confors nobis in adoptionis gratia fuit. Credatur ergo (quod dici nefas est) parti- ceps etiam nobis in causa peccati. Nam si eius peccata nostra non tolleret, si ipse peccatum haberet, ita ad- optionis gratiam non nobis tribueret, si ipse propter ho- minem quem assumpsit sine seruo peccati, egerit, ut gratiam adoptionis acciperet. Et GREGORIUS I. in 36. caput Iob: Redemptor noster, homo sine pec- cato, est filius sine adoptione. Nam quia sine homine quidem, sed extra mensuram hominum, credendus est, unde be- ne dicitur: Nullus ei similis in legislatoribus, &c. Pa- tres quoque præfati Concilij in confutatione ar- gumentorum, que hæreticus Elipandus & com- plices obiecerant ex deprauatis sanctorū Patrum autoritatibus, ita vicissim prædictam propo- sitionem probant. Facientes mentionem epistolæ Pauli ad Hebræos (aiunt) nec intelligentes omnia que pos- uerunt contra se esse, & semper vbiq; Christum Do- minum filium Dei nominari, non seruum, non adopti- uum, sicut in illis testimoniis perspicuum est, & que ex principio epistolæ eius ponere voluerunt. Multipliciter multisq; modis olim Deus locutus est Patribus nostris in Prophetis: nouissime diebus istis locutus est nobis in filio, quem constituit heredem vniuersorum, per quem fecit & secula. Qui cum sit splendor gloriæ & figura substantiæ eius, portansq; omnia verbo, virtutis suæ, purgationem peccatorum faciens, sedet ad dexteram maiestatis in excelsis: tanto melior Angelis effectus, quanto differentior, præ illis nomen hereditauit. Cui enim dixit aliquando Angelorum: filius meus es tu, ego hodie genui te? Et iterum eum introduceret & primoge- nitum in orbem terræ, dixit: Adorem te omnes Angeli Dei. Hæc itaque testimonia, non seruum, non adopti- uum dicunt Dominum, nostrum, Iesum, Christum, sed Filium & heredem vniuersorum, sicut & in sequenti- bus eiusdem epistolæ legimus. Moyses (ait Apostolus) tanquam famulus fidelis fuit in tota domo eius: Chri- stus verò tanquam filius, in domo sua, & paulo ante: Amplioris enim gloriæ iste pro Moysè dignus habi- tus est. Quomodo, amplioris gloriæ, si seruus sicut & Moyses, vel ex seruo adoptiuus. Hinc & AVGV- STINVS HIPPOCENSIS tracta. 2. in Ioannem I. tenere fratres soliditatem istam. Lex per Moysen data est, gratia per Dominum nostrum. Testim- onium facta est. Per seruum, lex data est, & reos ob- cit: per imperatorem indulgentia data est, & reos libe- rauit. Et: HILARIUS PICTAVIENSIS, lib. 6. de fide, tractans illud: Hic est filius meus dile- ctus, &c. Si propriè ac singulare est (ait) hic est filius meus, quid calumnias, Deo patri professe de filio pro- prietatis adfirmamus? An ne tibi videtur in eo quod dicitur, hoc significari: alios quidem cognominatos ha- beo in filios, sed hic filius meus est, donauit adoptiuus nomen plurimis, sed iste mihi filius est: Ne quæras aliū, ne non hunc esse credas. Hunc ergo tanquam digito indice, ac verbi significatione contingo, quia dico & meus est, & filius est. I D E M Hilarius interpretans illud ad Romanos: Proprio filio non peperci, eodem sexto libro, ita ait: Nunquid nam etiam nunc adoptio- nis in eo erit nuncupatio, in quo proprietatis est hæc

Gregorius Na- zianzenus. Augustinus Hippocensis in illud Ioannis, Dedit filios Deifici.

Gregorius I. Iob. 36.

Patres concilij, Frankfordien- sis.

Hebr. 1.

Psal. 2.

Psal. 96.

Hebr. 3.

Augustinus. Ily potentia. Ioan. 1.

Hilarius Picta- uentis.

Matth. 3. & 17.

Roman. 9.

nomen. Et iterum lib. 8. Sentia ne quid tibi desit, Christo negando quod suum est? Si per naturam Dei, Christus tibi Dominus est, habes spiritum sanctum: Si vero per adoptivum nomen hic Dominus est, spiritu sancto carens, spiritu erroris animaris: quia nemo nisi in spiritu sancto Dominum Iesum potest dicere. IDEM Hilarius, in dogmate Catholice fidei. Ergo Deus filius hominis factus est filius, natus secundum veritatem nature ex Deo Dei filius, & secundum veritatem nature ex homine hominis filius: ut veritas unigeniti non adoptione neque appellatione, sed in utraque naturate filij nomen nascendo haberet, ut esset verus Deus & verus homo, unus filius. Idem affirmat AMBROSIVS MEDIOLANENSIS in hymno quodam de natali Domini, dum canit: Gemina gigas substantie, alacris ut curat, viam. Vide in vocabulo, Christus constans duabus naturis supra. Item AUGUSTINVS in libro Enchiridion, cap. 13. Sicut confitemur Dominum nostrum Iesum Christum, quod de Deo Deus, homo autem natus est de Spiritu sancto & virgine Maria: ita utraque substantia, divina, scilicet, atque humana, filius est unicus Patris omnipotentis. Item in expositione Catholice fidei. Non ergo duos Christos neque duos Filios, sed Deum & hominem unum filium, quem propterea unigenitum dicimus manentem in duabus substantiis, sicut ei nature veritas contulit. Sed & ISIDORVS HISPALENSIS, libro Ethimologiarum. Sic autem (ait) Dei filio uncti est humana natura, ut ex duabus substantiis fieret una persona. Sic & PASCASIVS DIACONVS sanctæ Romanæ Ecclesiæ, libro secundo operis pulcherrimi: Quem de Spiritu sancto composui (cuius opusculi B. Gregorius Papa in libris Dialogorum mentionem fecit) capite quarto, ita dicit. Itaque in Deo & homine gemina substantia, sed non gemina persona est, quia persona personam consumere potest, substantia vero substantiam non potest: siquidem persona res iuris est, substantia res nature, &c. que ibi doctè dicit. Hæc & alia plura testimonia adducunt in medium præfati patres Concilij Francfordiensis, tribus libellis in eodem Concilio editis, quorum auctores fuerunt præfatus Paulinus Aquileiensis, Adrianus I. & III. Patrum eiusdem Concilij. Porro CAROLVS MAGNVS qui hoc Concilium congregaverat, misit ad prædictum Elinandum hæreticum & complices eius, ut respicerent, epistolam, eos sic commonens. Vos (ait) obestor, ut in pacifica unanimitate & Catholice fidei professione nobiscum firmiter maneat, nec vos doctores existimetis universali sancti Dei Ecclesiæ. Eam fidem tenere quam orthodoxi patres in suis nobis symbolis scriptam reliquerunt, & nolite plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem: nec ratiocinando humano ingenio divina, vos mysteria investigare arbitremini, sed magis credendo honorate, que humana fragilitas temerè perscrutando invenire non valet. Deinde addit & fidei symbolum, cuius alibi mentionem fecimus. Vide Christus, Trinitas, Symbolum, &c.

FILII HOMINVM.

Filij erudiendi.] Parentes ut liberos instruat & erudiat IGNATIVS MARTYR in omnibus suis epistolis sollicitè admonet, & ut filij etiã parentibus obediant, ut ex eius epistola præcipue ad Philadelphenses, & Antiochenses, alia, atque cæteris colligitur. POLYCARPVS SMYRNEVS epistola ad Philippenses: Filios (inquit) erudite in omni disciplina, & timore Dei. Hæc autem PHILOVIDEVS, libro de specialibus legibus com-

mandat, ubi exponit 3. 4. & 5. caput Decalogi: & adhuc diferitum libro de decem oraculis. Parentibus (inquit) eximiam præ liberis sitem largita natura est, ut beneficia conferant, quibus par gratia nulla unquam referri possit. Quo fit ut merito indignum & graue censeri debeat, si qui pro omnibus qui acceperunt, parem gratiam rependere nullo modo possunt, ne pro lenioribus quidem velint, & animalium irrationabilium proprietate & instinctu natura in sequentibus homines prouocauit ad gratiam parentibus rependam. Hinc de educatione filiorum IOANNES CHRYSOSTOMVS, lib. 2. aduersus vituperatores vitæ monasticæ, tomo 5. pulcherrimè tractat, ad Gentilem atque infidelem patrem. Idem facit & lib. 3. circa medium & vsque ad finem, ubi & fructum bene educatorum filiorum describit. Oro te lector si deliciosis pabulis cupis saginari, ne te pigeat locum reuoluere. Denique Concilium PARISIENSE III. lib. 3. cap. 25. Imperatoribus Lothario & Ludouico statuit, & admo-nuit parentes, ut filijs erudiendis solertem curam adhibeant: Ne illicitis actibus creatoris sui offensum incurran. Et id exemplo beati Iob, cuius studium Beatus Gregorius in suis moralibus scribit circa filios erudiendos tale extitisse, ut non solum eos exterius perfectos opere & sermone efficeret, verum etiam eorum corda sacrificij oblatione munit. Exemplo etiam David, qui Salomonem filium instruens: Confortare & esto vir fortis (ait) & obserua custodias Domini Dei tui, ut ambules in viis eius, & custodias ceremonias eius, & iudicia eius & præcepta, & testimonia. Exemplo quoque Tobie, qui filium ab infantia timere Deum docuit, & abstinere ab omni peccato. Eadem præcepta dat parentibus Concilium AQUISGRANENSE II. cap. 12. circa finem. Præterea Concilium ARELATENSE IV. sub Leone II. cano. 19. ut parentes filios suos, & patrini eos quos de fonte lauacri susceperunt, erudire summoperè studeant admonet. Vide Patrinus. Porro scripsit de educatione liberorū, egregium opus FRANCISCVS PHILELPHVS. Oro te lector si vacat, perle-gas. Porro lege sequentia.

Filiorum necatores.] Vide supra, Abortiuus, & infra, Homicidium filiorum, quia in his locis cuncta reposita sunt.

Filij legitimi qui.] Plenæ sunt leges imperiales Iustiniani & aliorum documentis his, nec est hic immorandum. Denique, decretalia, sexus decretalium, Clementinæ & extrauagant. de talibus sæpius faciunt mentionem. Vnde & ALEXANDER II. ad Exoniensem Episcopum (in-feritur parte 33. Concilij Lateranensis quod celebravit, cap. 1. & 3.) Illos (ait) filios esse decernit Patrum auctoritas legitimos, & posse in hereditatem succedere, non solum qui legitimo connubio procreantur, sed & hos qui nascuntur ex matre, antequam cum Patre matrimonium sit perfectum. Tanta est enim vis sacramenti matrimonij, ut qui antea sunt geniti, post contractum legitimum habeantur legitimi. Si tamen constat quod viuentis uxore, Pater alia muliere abusus est, & ex ea filium sustulit, non est ille habendus legitimus: licet post mortem uxoris prædictam mulierem accipiat uxorem: maxime si ut ea potiretur machinatus est mortem uxoris, & talis filius ab hereditate paternâ deicitur. Illi autem qui legitimo connubio procreati, postea diuortio interueniente inter patrem & matrem, non debent hereditario iure fraudari, sed debent de parentum bonis enutriti, ut infer. ca., eiusdem partis. Vide in vocabulo, Matrimon. &c.

Filij

Ambrosius Mediolanensis hymnos composuit.
Ambrosius Hipponensis.
Isidorus Hispalensis.
Paschasius Diaconus.
Carolus Magnus.
Hæc essent & aurius Bezanorum inculcanda.
Roma. 12.
Ignacius Martyr.
Polycarpus Smyrnenensis.
Philo Iudeus.

A
B
C
D
E

Ioannes Chrysostomus.
Concilium Parisense 3.
Iob 1.
Gregorius 1.
3 Reg. 2.
Tob. 1.
Concilium Aquigranense 2.
Concilium Arelatense 4. sub Carolo Magni.
Franciscus Philolphus.
Alexander 3.
Alexander 3.

Filij ex adulterio procreati Vide superius, Adulter & adulterium, &c.

Filij clericorum & sacerdotum.] Concil. TOLETANVM IX. can. 10. & allegatur à Gratiano, causa 15. q. 8. cap. Cum multæ: Cum multa super incontinentia ordinis clericorum hætenus emanauerit sententia Patrum (vide infra fornicatio, & superius, Clericis; interdicitur mulierum familiaritas, &c.) & nullatenus ipsi reformari quierit correctio morum, usque adeo sententiam iudicantium protractere commissa culpæ, ut non tantum ferretur ultio in auctores scelerum, verum & in progeniem damnatarum. Idcoq; quilibet ab Episcopo vsque ad subdiaconum deinceps, qui vel ex ancilla, vel ingenua delectando connubio, in honore constituit filios procreari: illi quidem ex quibus geniti probantur, canonica censura damnetur: proles autem tali pollutione nata, non solum hereditatem parentum nunquam accipiet, sed etiam in seruitutem eius Ecclesiæ, de cuius sacerdotio vel ministri ignominia nati sunt, iuro perenni manebunt. Hinc & ALEXANDER II. Dunolmenfi Episcopi, & allegatur, par. 19. Concilij Lateranensis quod celebravit ipse, cap. 2. Tua deuotio postulauit, utrum filij sacerdotum, si idonei inuenti fuerint, ad sacros ordines promoueri possint, vel eis cura animarum committi. Inquisitioni tua taliter respondeamus, quod filij sacerdotum, nisi in monasterio, vel canonice regulari, si probata vita fuerint & conuersationis habitus, ad diaconatum vel sacerdotium non debent admitti. Tum cap. 1. 3. & 4. eiusdem partis, præcipit, ut filij sacerdotum in paternis Ecclesiis ministrare, vel eas occasione aliqua obtinere nullatenus permittantur, (ut videbis supra Beneficia, &c.) & ab Ecclesiis in quibus patres eorum ministrare noscuntur, cessante omni appellationis obstaculo, penitus amoueantur. Hoc iterum repetit per omnia eiusdem partis 19. capita, licet prolixioribus verbis, verum non dissimili sententia. Porro IDEM Cicerstrenfi Episcopo, parte 40. c. 3. scribens, dicit obiectum illi esse, quod macula haberet in oculo, & canonici esset filius. Quapropter Cantuariensi Archiepiscopo Legato nostro (ait) dedimus in mandatis, ut pro eo quod canonici filius diceris fuisse, in promotione tua ex multa dispensatione procedere non possint: de macula vero quam habes in oculo, eidem mandauimus, ut quod visum fuerit examini Episcoporum, sic exequatur. Denique idem cap. 60. par. 50 ad Cantuariensem Archiepiscopum, scribit ut filij sacerdotum in sacerdotio geniti vel non, à vicariatu vel officio paternarum Ecclesiarum, appellatione cessante, amoueantur. Si verò Ecclesias, quas Patres eorum tenuerūt, sunt adepti, personis alijs medijs, dummodo idonei sint, in ipsis permanere sinantur: nec tamen plures, sed vnã possint habere. Vide Beneficia, &c. Eadem & Concilium BITURRENSE, can. 7. Sed & Concil. LATERAN. generale sub Innocentio III. cap. 31. Ad abolendam (ait) pessimam qua in plerisque inaleuit Ecclesiis corruptelam, firmiter prohibemus, ne canonicorum filij, maxime spurij, canonici fiant in secularibus Ecclesijs, in quibus instituti sunt patres: & si fuerit contra præsumptum decernimus non valere: qui vero, ut dictum est, canonicato præsumpsit a suis beneficijs suspendantur. Vide in vocabulo, Testamentum Eccles. &c. Porro de filiis presbyterorū BONIFACIVS VIII. titu. 1. sexti Decretalium, cap. 1. 13. (ait) qui defectum natalium patitur, ex dispensatione potest Episcopi, licet si aliud canonicum non obstat, ad ordines promoueri minores, & obtinere beneficium, cui cura non imminet animarum: dum modo sit tale, super quo per

ipsum Episcopum valeat diffidari. Ad ordines quoque maiores vel beneficia, super quibus nequit Episcopus dispensare, sine dispensatione sedis Apostolicæ promoueri non potest. Eadem decreta renouat Concilium TRIDENTINVM generale nouissimum, sessio. 25. que fuit 9 sub Pio IV. cap. 15. decreti, reformationis, quod incipit sic: ut paternæ incontinentiæ memoria, &c.

FISCVS.

Fiscalium actores.] Conc. TOLETANVM III. can. 18. Statutum est ut iudices locorum, & actores fiscalium patrimoniorum, secundum iustum Regis Riccardi & sacerdotalis Concilij, die Calendarum Nouembrium in unum conueniant, ut discant quam pie, & iuste cum populis agere debeant, nec in angarijs aut operationibus superfluis, sine priuatum onerent, siue fiscalem grauent. Sunt etenim prospectores Episcopi secundum regiam admonitionem, qualiter iudices cum populis agant, ut ipsi præmonitos corrigant, aut insolentias eorū, Principum auribus innotescant. Quod si correptos emendare nequiverint, & ab Ecclesijs, & a communionem suspendant, a sacerdote vero & senioribus deliberetur, quid per prouincias in suo detrimentum prestare debeant iudices, si ad Concilium non uenerint, &c. Vide Iudex, &c.

Fisci clerici.] Vide superius, Clerici fisci.

FOEMINA.

De foeminis.] Egimus passim in vocabulis, Mulier, Vidua, & clerici ad foeminarum habitacula non accedant, & infra, Fornicatio, & alijs multis in locis, ut facillè poteris legendo reperire: non enim toties rem repetimus eandem.

FORMATA.

Formatarum.] Quidam sæpius mentio fit in vetustis decretis Patrum, ubi prohibent ne peregrinentur clerici sine formata, ut ibidem diximus, scilicet, clerici non recipiantur sine literis, &c. & in vocabulo, Epistola, rationem formata reddidimus.

FORNICATIO.

Fornicatio quid.] Hic etiam reuoluendum est quod iam in vocabulo, Adulterium, diximus, & concubitus: quia hæc vocabula sibi sunt affinia. Itaque CLEMENS I. lib. 6. Constitutionum Apostolicarum, cap. 28. Fornicatio (inquit) est proprie carnis corruptio, que non causa liberorū expetit, sed voluptatis: quod est incontinentia signum, non argumentum uirginitatis. Et lib. eod. cap. 29. Qui alienam uxorem corrupserit, vel cum meretrice se inquinauerit, neque si toto mari atq; omnibus fluminibus abluerit, expiari poterit. Eadem repetit iterum, lib. 7. c. 3. Porro TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS de fornicatione multa tractat, libro de pudicitia ad calcem, quæ breuitatis causa prætereo. Idem facit & CLEMENS ALEXANDRINVS, lib. 3. Stromatum, à principio in longâ seriem, quæ nec otiosum est nobis hic annectere. Lege & ORIGENEM ADAMANTIVM, homil. 7. in Ezechielem ad calcem, ubi illud exponit: transierunt cura tua per omnem transitum, & multiplicasti fornicationem tuam, &c. optatim enim ut lector illam homiliam perlegeret, non modicum relaxatus eruditionis & ædificationis. Pulchre Philominus de fornicationis malo disputat AMBROSIVS MEDIOLAN. in 1. ad Corinthios, cap. 6. exponens illud: Qui autem fornicator in corpus suum peccat, & Omne peccatum quodcumque

Concilium Toletanum 9.
Alexander 3.
Concilium Parisense 3.
Iob 1.
Gregorius 1.
3 Reg. 2.
Tob. 1.
Concilium Aquigranense 2.
Concilium Arelatense 4. sub Carolo Magni.
Franciscus Philolphus.
Alexander 3.
Alexander 3.
Concilium Biturrense nouissimè lucidat.
Concilium Lateranense generale patrum 1215. sub Innocentio 3.
Bonifacius 8.

Concilium Tridentini generale.
Concilium Toletanum 3. sub Pelagio 2.
Clemens 1.
Tertullianus Carthagenus.
Clemens Alexandrinus.
Origenes Adamantius.
Ambrosius Mediolanensis.

fecerit homo extra corpus est, &c. Quia (inquit) cetera peccata: & si per corpus generantur, non tamen animam ita carnali concupiscentia faciunt obstrictam & obnoxiam, quemadmodum commiseri facit anima cum ipso corpore vsus libidinis, agens in opere carnalis fornicationis: quia in tantum agglutinatur anima corpori, ut in ipso momento nihil aliud cogitare homini liceat, aut intendere, quia ipsam mentem captiuam subdit, ipsa submersio, & absorbitio libidinis, & concupiscentie carnalis, &c. IDEM plura lib. ad virginem lapsam, cap. 4. & lib. de penitentia, cap. 14. De malo quoque fornicationis IOANNES CHRYSOSTOMUS. Egregie differit ad calcem homil. I. in Phal. 50. Et Hieron. STRIDONENSIS, lib. 3. Commentariorum in epist. ad Galat. cap. 5. exponens illud: Manifesta autem sunt opera carnis, &c. Lege & seq. Fornicatio qua poena plectenda.] Iam in dictione, Adulter & adulterium diximus, ut hoc peccatum debeat castigari. Porro Concil. ELI-BERTINVM, can. 7. Si quis forte fidelis post lapsum moechia, post tempora constituta denuo fuerit fornicatus, placuit eum nec in sine habere communionem. Porro canones Patrum non eadem censura volunt fornicatores & adulteros puniri, quia omnino non est eadem ratio adulterij & fornicationis. Itaque de fornicatione, Concil. NANNENTEN, can. 13. Si qua (inquit) mulier non habens virum, aut vir non habens uxorem, fuerint fornicati, tribus annis poeniteat. Et can. 14. Subdit: Quod si vir non habens uxorem, alterius uxorem adulterauerit, aut si qua mulier non habens virum, cum alterius viro, ille, qui factus violauit coniugij, septem annis, ut dictum est, in pena adulterij poeniteat: ille qui lege coniugij non tenetur, quinque annis poeniteat. Neque enim equalis poenitentia danda est his, quibus sufficere poterat ad explendam libidinem suam coniugium amplexus, & illis qui coniuge carentes, ardore libidinis compellente in fornicationem ceciderunt. Vide quod sequitur.

Fornicatio interdicitur viris Ecclesiasticis.] Et quidem si viris secularibus illicita dicitur fornicatio, multo fortius clericis & presbyteris debet esse interdicta. Porro de illa iam aliquid diximus in vocabulo, Clerici feminarum alioquin & contubernia euitent. Verum quia ibidem polliciti sumus nos hic aliquid dicturos, quod promissimus libera mente exoluimus: ammonentes interrim quod hic fuerit suppressum, in alio supra signato loco requirendum, eo quod nonnulla sunt decreta quae vix possunt a se inuicem diftingui, ut iam lapsus praemonuimus Itaque vt tandem quo ceepimus ordine pergamus. CANON APOSTOLORVM 25. & allegatur a Gratiano, dist. 81. cap. Presbyter, & dist. 82. c. Presbyter si, &c. Episcopus (ait) aut presbyter, aut diaconus qui in fornicatione, aut perurio, aut furto captus est, deponatur: non tamen communionem priuetur. Dicit enim scriptura: Non vindicabit Dominus bis in idipsum. Hunc canonem allegat Concil. GENERALE V I. can. 4. Porro Concil. NICENVM, can. 1. Presbyter (ait) si uxorem duxerit, ordine suo mouetur: vide Caelibatus si autem fornicatus fuerit, vel adulterij commisserit, penitus extrudatur, & ad poenitentiam deducatur. Hunc canonem allegat Concil. I. MOGUNTINVM, can. 19. & Concil. PARISIENSE III. lib. 1. c. 35. Praeterea Concilium ELI-BERTINVM sub Melciade, vel Syluestro I. can. 18. Episcopi, presbyteri, & diacones, si in ministerio positi delecti fuerint, quod sint moechati, placuit & propter scandalum propter nefandum crimen, nec in sine eos communionem ac-

Ioannes Chryso- stomus.

Hieronymus Stridonensis.

Concilium Eli- bertinum sub Syluestro I. vel Melciade.

Concilium Nannentense non potuit reperire quo tempore celebratum est.

Canon Aposto- lorum.

Naum 2.

Concilium gene- rale. Concilium Neocaesariense.

Concilium Moguntinum 2. Concilium Parisiense 3. Concilium Eli- bertinum.

cipere debere. Eadem vitare debere clericos summo- perè monet CYPRIANVS CARTHAGIN. lib. 3. Episto. epist. 10. ad calcem: quinetiam clericos ab hoc vitio dehortatur Concil. CARTHAGIN. I I I. vt allegatur a Gratiano sub nomine Gan- grensis Concilij. Porro Syluester I. vt iam saepius monuimus, praesente Constantino magno duo Romae Concilia celebravit, in quorum posteriore, actio. 2. sic legitur: Presbyter: si fornicationem fecerit, quanquam secundum canones Apostolorum (vt habes superius) debeat, deponi, tamen iuxta auctoritatem B. Syluestri in praefata Synodo, si in vitio non perdurauerit, si sua sponte confititur adiecit, ut resurgat, decem annis in hunc modum poeniteat. Tribus quidem mensibus, a ceteris remotus, pane & aqua a vespera in vesperam uiatur, & tantum diebus dominicis, & praecipuis festis modico vino & pisciculis atque leguminibus recreetur, sine carne & sanguine, omnis & caseo uiatur, sacco indutus humo adhaereat, die ac nocte misericordiam Dei omnipotentis imploret. Finitis tribus mensibus continuis exeat, tamen in publicum non procedat, ne grex fidelis in eo scandalum patiat: quia non debet sacerdos publicè poenitere sicut laicus. Postea aliquantisper viribus consumptis, vnum annum & dimidium in pane & aqua exolat, exceptis dominicis diebus & festiuitatibus, quibus vino & sanguine, omnis & caseo iuxta canonicam mensuram vii poterit. Finito primo anno & dimidio, corporis Domini (ne indurescat) particeps fiat, & ad pacem veniat. P salmos cum fratribus in choro canat, ad cornu altaris non accedat iuxta B. CLEMENS I. vocem, epist. 2. ad Iacobum, minoram gerat officia. Deinde vero vsque ad expletionem septimi anni omni quidem tempore, exceptis dominicis diebus & festiuitatibus, in vnaquaque hebdomada in pane & aqua ieiunet. Expleto septimi anni circulo, si fratres apud quos poeniterit eius congruam poenitentiam laudauerint, Episcopus in pristinum honorem iuxta B. CALEXTI I. Pape auctoritatem renouare poterit. Sanè sciendum quod secundam feriam vnam psalterij canendo, aut vnum denarium pauperibus dando, si opus est, redimere poterit. Finitis autem septem annis, vsque ad finem decimi anni sextum feriã nulla, interueniente redemptione, obseruet in pane & aqua. Eadem quoque poenitentia erit sacerdoti de omnibus aliis peccatis & criminibus, quae in depositionem eum inducunt. Neque hoc cuiuslibet onerosum videatur, si sacerdos post lapsum dignè, ut supra dictum est, poenitens ad pristinos redeat honores. Vide & Clericus criminiosus, &c. Praeterea COELSTINVS I. in decreto, quod allegat Gratianus, causa 30. q. 1. c. Si quis sacerdos: Si quis sacerdos cum filia spiritali (vide etiam Patrinus) fornicatus fuerit, sciat se graue adulterij commississe. Idcirco foemina si laica est omnia derelinquat, & res suas pauperibus tradat, & conuersa in monasterio Deo vsque ad mortem seruiat. Sacerdos autem qui malum exemplum dedit hominibus, ab omni officio deponatur, & peregrinando duodecim annis poeniteat: postea vero ad monasterium vadat, ibiq; cunctis diebus vite suae Deo seruiat. Iterum ibidem Gratianus, eiusdem Coelestini allegat decretum, cap. Non debet: Non debet Episcopus aut presbyter commisserit cum mulieribus, quae ei sua fuerint confessa peccata. Si forte (quod absit) hoc contigerit, sic poeniteat, quomodo de filia spiritali, Episcopus annos 15. & presbyter, annos 12. & deponatur, tamen si in conscientia deuenierit. Hinc est quod ICSHYRION DIACON. Alexandrinus, & Sophronius, & alij epistolis quas miserant ad Chalced. Conc. & ad Leonem Papam I. Dioscorum Alexandrinum impium haereticum Episcopum accusant coram eisdem patribus, quod praedicti So-

Concilium Carthagen- sium, allegat Gratianus sub nomine Gangrensis Concilij.

Concilium Romanum 2. sub Syluestro.

Qualiter poenitere debeat Presbyter fornicarius. O quam Felix seculum si haec delinquentibus indigerentur.

Clemens I.

Calixtus I.

Ratio cur tam rigida poenitentia delinquentibus clericis imponeretur, patres quoque parum nite attenditur.

Commiserit spiritalibus ex baptismo si illis quam graue scelus, vide & Patrinus.

Commixtio interdicitur clericis, quibus mulieribus quas adulterit in confessionis sacramento.

phronij

phronij vxorem rapuisset, & foedè cum ea scortaretur: propter quod a praefato Concilio, & a Leone I. depositus & danatus est. Denique Concilium TYRONENSE I. sub eodem Leone I. c. 2. Licet (ait) a patribus nostris è commissa auctoritate id fuerit constitutum, ut quicumque sacerdos vel leuita, filiorum procreationi operã dare fuisset conuictus, à communionem dominicam abstineret, nos tamè huic districcioni moderatione adhibentes, & iuxta constitutione mollientes, id decreuimus, ut sacerdos vel leuita coniugali concupiscentia inherens, vel à filiorum procreatione non desinens, ad altiorum gradum non conscendat, neque sacrificia Deo offerre, vel plebi ministrare presumat. Sufficiat his tantum, vt à communionem non efficiantur alieni. Conc. TOLETANVM II. sub Ioanne II. dum dicitur. can. I. an clerici, qui ab ineunte etate, mancipati sunt diuinis officiis, valeat coniugia reperere, eisdem fornicationem inhibet, postquam votum castitatis emiserint, vt in vocabulo, Clericus iam diximus. Vide & Clerici incontinentes, & Caelibatus, & Concubinarij, &c. Porro Conci. AVRELIANENSE III. can. 7. postquã de clericis incontinentibus statuit (vt etiam allegat Gratianus, dist. 81. c. Si quis, &c. & Iuo Carnoten. lib. 3. decretorum) subdit: De adulterij honoratorum clericorum id obseruandum est, vt si quis adulterasse aut confessus fuerit, vel conuictus depositus ab officio communi- one concessa in monasterio, toto vite suae tempore retrudatur. Vide mox etiam idem statutum, Concil. ARVERNENSE sub Pelagio I. vt allegat Codex 16. volum. lib. 2. c. 44. De presbyteris (ait) qui de crimine fornicationis sine aliquo capitali flagitio accusantur, & non habent collegas cum quibus se excusare possint, aut si forte lapsi fuerint, in iudicio neque ad dexteram neque ad sinistram declinandum est, sed recta via gradiendum. In Concilio namque Neocaesariensi scriptum est: Presbyter, &c. Habes superius expressum, Idem repetit Concil. MATISONENSE I. can. II. vt allegauimus in vocabulo, Caelibatus, &c. Porro iterum de eadem re statuit Concil. TOLETANVM IV. sub Honorio I. can. 42. & allegat Gratianus, dist. 81. c. Quidam, &c. Quidam clerici (ait) legitimum non habentes coniugium, exire in carum mulierum, vel ancillarum suarum interdicta sibi consortia appetunt. Ideo quae cum clericis taliter coniuncta sunt, ab Episcopo auferantur, & veniuntur, illis pro tempore relegatis ad poenitentiam, quos sua libidine infecerunt. Multa sunt talia statuta aliorum Conciliorum, vt videre est in dictione, Clericus. Denique Coeci. TOLETANVM II. can. 5. ait: Si quis Episcoporum magnati cuiusquam, uxorem, filiam, nepem, seu quolibet illi gradu altero pertinetem, quacunque fraude vel subilitate, adulterina pollutione fuerit, & honoris proprii gradum amittat, & sub exilij relegatione perpetuam excommunicationis sententiam perferat: qui tamen circa finem, vite, communionis remedium adiun- dum est. Hanc sanè & illi sententiam merebuntur, qui aut volentes homicidium fecerint, aut primatibus palatij, generosisq; personis, seu nobilioribus quibuscunque mulieribus, aut puellis aliquid per necè, aut per quantum iniuriam visi fuerint intulisse. Vide eos iuxta legum secularium instituta, aut talionem recipere, aut traditionem de his fieri, vel prescriptionem oporteat. Vide Homicidium. Porro in superioribus vocabulis, Clerici lasciuji & seculares, in signum descri- ptimus clericorum Gallicanorum turpitudinem, quare repressa est in Concilio FRANCISCO sub Carlolemo Rege, & Bonifacio Episcopo Moguntinensi, Legato sedis Apostolicae: & in Concilio lex etiam contra fornicatores talis posita est. Fal-

Concilium Tu- ronen. sub Leo- ne I. vel eius successore Hil- lario I.

Concilium To- letanum 2. sub Almaico rege

Concilium Au- relianense 3. sub Vigilio I.

Concilium Ar- uernense.

Concilium Ma- tisonense, sub Pelagio 2.

Concilium To- letanum 4.

Concilium To- letanum 11. sub Vitaliano I. Pa- pa.

Concilium Francicum in Francia cele- brati sub Prin- cipibus Carlo- manno & Pi- pinio.

fos presbyteros, & adulteros, vel fornicatores diaconos (ait Synodus) & clericos, de peculis Ecclesiarum abstulimus, & degradauimus, & ad poenitentiam cogimus (vide & Clerici criminiosi, &c.) Statuimus si- militer, vt post hanc synodum (quae fuit II. Cal. Maias) quisquis seruorum Dei, vel ancillarum Christi, in crimine fornicationis lapsus fuerit, ut in carcere poenitentiam faciat in pane & aqua. Et si ordinatus presbyter sit, duos annos in carcere poenitentiam faciat, & in carcere permaneat. Si autem clericus vel monachus in hoc peccatum ceciderit, post tertiam verberationem, in carcerem missus, verentem annum ibi poenitentiam agat. Similiter, & velata vel sanctimonialis eadem poenitentia continetur, & radantur capilli capitis eorum. Omnino idem decreuit Concil. VERSSONENSE ad S. Medardum, sub Childerico & Pipino ducibus & regibus. Hinc NICOLAVS I. epist. ad Carolum Archiepiscopum Moguntinum, allegat Gratianus dist. 50. cap. Sacerdotes: Sacerdotes si in fornicationis ceciderint laqueum, & criminis manifesti suae ostensu sit actus, sacerdotij honorem habere non possunt, se- cundum canonice institutionis auctoritatem. Hanc canonem confirmat, & renouat Concil. VORMI- TENSE, can. 1. Praeterea ALEXANDER II. par. 8. Concilij Lateranensis, quod celebravit, c. 22. iubet vt beneficio spoliatur si aliquid habeat: & scribens Carnotensi Episcopo par. 50. c. 21. presby- terum qui mulierem in Ecclesia frequenter cognouisse dicebatur, si se purgare non potuerit, iu- bet ab officio suspendi. Porro praefatus NICOL. I. (vel vt opinor NICOLAVS II.) in Concil. ROMANO Patrum 113. contra Berengarium, postquam prohibuit ne fornicarij sacerdotis Missa audiretur, vt infra dicemus, sic de reliquis clericis statuit. Sancta Synodus sub excommunicatione statuit, vt quicumque sacerdotum, diaconorum, post constitutum beatae memoriae praedecessoris nostri sanctissimi Pape LEONIS de castitate clericorum (vide in dictione, Concubinarij) concubinam palam duxerit, vel dictam non reliquerit, ex parte omnipotentis Dei, a iurisdictione beatorum Apostolorum Petri & Pauli praecipimus, & omnino contradicimus vt Missam non cantet, neque Euangelium vel epistolam ad Missam legat, neque in presbyterio ad diuina officia, cum his qui praesentibus constitutioni obediens fuerint maneat, neque partem ab Ecclesia suscipiat, quousque a nobis sententia super huiusmodi Deo concedente procedat. Qui autem castitatem seruauerint, iuxta Ecclesiarum quibus ordinati sunt, sicut oportet religiosus clericos, simul manducant & dormiant, & quicquid eis ab Ecclesiis venit, communitate habeant, & monemus, vt ad Apostolicam vilitatem peruenire studeant. Eadem de fornicariis exco- municandis clericis statuit GREGORIUS VII. vt refert MARIANVS SCOTVS in eius vita. Sed & ALEXANDER II. iam memoratus par. 18. Concil. Lateran. quod celebravit, c. 1. ad Salernitanum Episcopum. Clericos in sacris ordinibus constitu- tos, qui in domibus suis propriis publice deinent concubinas, ad eas abiuuandas volumus a tua fraternitate compelli, ne in eadem fornicationem, insimul diaboli fraudis redeant, & insuper reatum peritij incur- rant. Unde ipsos per suspensionis & interdicti sententiam arctius cogere debes, vt mulieres ipsas ita a se remoueant, vt de ipsis sinistra suspitio non habeatur. IDEM cap. 7. eiusdem partis ad Vniuersalem Episcopum. De sacerdotibus publice fornicariis habentibus, discretionem tuam nihilominus precipiendo mandamus, vt eos diligenter conuenias, & attentius commoneas, vt fornicarij suis dimittant, & a se propeles expellant. Quod si forte admonitionem istam facere con-

Vitam haec lex & modo seruari manda- retur.

Sanctimonialium fornicationem censura. Concilium Su- lonense. Nicolaus I.

Presbyteri fornicarij deponendi hoc habes in canone Apostolorum superius & ex eo sequentibus decretis patrum, lege. Concilij Vormaniense. Alexand. 3.

Nicolaus 2. Concilium Romanum sub Nicolo 2. contra Berengarium.

Gregorius 7. Marianus Scotus.

Alexander 3.

tempserint, seu in immundicia sua duxerint persistendum, tu eos, appellatione remota, ab omni officio, & beneficio Ecclesiastico non differas spoliare. IDEM ibidem cap. 8. Si clerici tua iurisdictionis, sine tunc in sacris ordinibus, sine in inferioribus constituti, fornicarias detinent, nisi eas ad secundam & tertiam communionem tuam a se dimiserint, eas contempturi, de cetero liceat tibi eos Ecclesie, vel earum portionibus, si quas habent, appellatione postposita, spoliare, & ipsi divina officia interdicare. Et cap. 9. de quodam sacerdote fornicario, sic Episcopo Eboracensi refertur. Si non venerit (inquit) ad presentiam nostram, suspensionis sententiam in eum propter hoc latam, tandiu volumus observari, donec fornicariam suam a se abiciat, & vivat (sicut decet presbyterum) continenter. Idem omnino cap. 10. statuit ad Cantuariensem Episcopum, & cap. 11. eiusdem par. 18. quendam clericum qui adulteram in domo suo, & commatrem detinebat, statuit animum aduersione corrigendum. Concilio LATERANENSE generale sub Innocentio I I. cap. 14. & allegatur, extra de vita & honestate clericorum, cap. 13. Eadem renouat Concilium ALEMANICVM sub Conrado Legato, cap. 2. ubi agit de penis infligendis clericis fornicariis & concubinariis. Item cap. 3. agit de ruralibus clericis scortatoribus, qui debent per Archidiaconos corrigi, & ab officio suspendi, nisi ab iniquitate, se subtraxerint, & eorum officia iubet aliis idoneis conferri. Vide Clericos, Concubinariis, & Celibatus, locis superius multoties assignatis, ubi plura adhuc reperies.

Fornicarij sacerdotis an audienda Missa, vel communio de eius manu suscipienda. [Superius in vocabulo, Concubinariis, & alibi de talibus facta est mentio, sed & superioris annotatione, & consequenter etiam. Ex Concilio TVERONENSI I. & NICOLAO I I. & ALEXANDRO I I I. probatum est sacerdotes a Missae officio suspendi, qui fornicarij sunt. Hoc ut adhuc sit amplius manifestum, etiam non debere populum eorum Missa interesse, sic statuisse Gratianus refert (distinctione 32. cap. Præter hoc, &c.)

ALEXANDRVM I I. quod certe malè puro typographus posuit, quia quidquid ibi dixit, videtur esse desumptum ex Nicolai I I. decretis, quæ superiori pagina continentur. Ut autem hoc lectoris iudicio remittamus, interim optima esse statuta NICOLAI PAPÆ I I. cuius idem meminit loco superius allegato Gratianus. Qui quidem in Concilio Romano, contra Berengarium Episcoporum, 113. teste Platina, sic statuisse memoratur. Nullus Missam audiat, presbyteri, quem scilicet concubinam indubitanter habere, aut subintroductam mulierem, sed nec (ut diximus superiori pagina) sacerdoti illi conceditur Missam celebrare. Hunc canonem allegat & renouat LVCIVS I I I. ad magistrum & fratres militiae S. Iacobi, dum quærent ab eo, an sibi liceret audire Missam eius, qui habebat concubinam. Quibus respondet licitum esse ab eo communionem corporis Domini suscipere, si crimen occultum fuerit. Hoc prius statuerat NICOLAVS I. in responsione ad consulta Bulgarorum, & allegat Gratianus, causa 15. q. 8. (credo autem quia hoc excerptum sit. Ex scriptis CYPRIANI CARTHAGINENSIS, lib. I. Epistolæ, epist. 4. ad Fælicem & Asturicam plebem, ut repositus in vocabulo, Episcopus eligatur, &c.)

Scitantes vobis (ait Nicolaus I.) si a sacerdote, qui fuerit comprehensus in adulterio, sine de hac sola fama respersus est, debeatis communionem recipere necne, re-

spondemus. Non potest aliquis quantumcumque pollutus sit, sacramenta divina polluere, quæ purgatoria cunctarum cogitationum existunt, quia qualiscumque sacerdos sit, quæ sancta sunt coquinari non possunt. Idcirco ab eo quousque iudicio Episcoporum reprobetur, communio percipienda est: quoniam mali, bona administrando se tantummodo ledunt. Fax accensa sibi quidem detrimentum præstat, aliis vero lumen in tenebris ministrat: & unde aliis commodum exhibet, inde sibi dispendium præbet. Sumite ergo ab omni sacerdote intrepidi Christi mysteria, quia omnia in fide Christi purgantur. Fides est enim quæ hunc mundum vincit: & quia non dantis meritum, sed accipientis sit, dicente

B. HIERONYMO: ad credendum omni anime baptisimus est perfectus, & ab omni sacerdote corpus Christi est perfectum. Hoc ut diximus LVCIVS I I I. confirmavit, qui scribens magistro & fratribus militiae S. Iacobi, ait: Sumite ab omni sacerdote intrepidi Christi mysteria, quia omnia in fide Christi purgantur. Ceterum aliud crimen est notorium, aliud occultum: notorium diffinitur de quo presbyter canonicè condemnatur, occultum quod adhuc ab Ecclesia toleratur. Item aliud est, a talium officii abstinere, ut peccandi licentia ceteris auferatur, & huiusmodi ad penitentiam fructum trahantur: atque aliud, si tanquam falsa, in fornicatione iacentium, talia mysteria respiciantur. Sine dubitatione itaque teneatis, quod a clericis & presbyteris, quamvis fornicariis, quandiu ab Ecclesia tolerantur, nec est crimen evidens, licetè audiuntur divina mysteria, & alia recipiuntur Ecclesiastica sacramenta. Vide Communio, Missa, Concubinariis, & Celibatus, &c. eiusmodi.

Fornicatio interdicitur his, qui simul pueros de fonte leuarunt. [Collige ex superioribus annotationibus, ex Cælestino I. & Alexandro I I I. & reliquum. Vide in vocabulo, Patris. Ibi omnia hæc referuntur.

Fornicatio an soluat matrimonium. [Vide infra, Matrimonium ut solvatur, &c. & supra Adulterium, &c.

FRANCIA. Franciæ Reges semper Catholicam fidem tenuisse commendantur. [Opportune ad hoc hodie vocabulū devenimus (Carolo I X. Franciæ Rege Christianissimo, hac die Dominica 26. Nouembris, anno 1570. auspice Deo, fœlix in eunte coniugium cum filia Maximiliani Imperatoris, summo cum populi applausu) ut de Franciæ regibus aliquid dicamus, quorum primam in Gallias irruptionem NICEPHORVS CALLISTVS, lib. 9. Ecclesiasticæ historiæ, cap. 6. describit, & longè excellentius doctissimus ille ANTONIVS SABELLICVS, lib. 3. Euneadis decimæ, ubi lucidissime originem Francorum, & vnde sic sunt appellati, eorum Genesim & mores scite describit. Hoc & præstiterunt multi alij historiographi, & specialiter PAVLVS EMLIVS, ROBERTVS GVAGVINVS, qui præcipuè in describendis Francorum gestis versati sunt. Longum autè esset hic deducere quomodo, qualiter, & quibus modis tam nobile regnum Christianam fidem suscepit. Hoc autem tantum admirabile dico, quod à susceptione sacræ fidei non inuenitur quisquam illorum Regum à fide exorbitasse, & hæretici labe pollutus: ut annotauit sollicitè noster IOANNES LAZIARDVS Cælestinus, lib. 3. Epitomatis vniuersalis Historiæ, cap. 1. 2. 3. & reliquis, si vacat (lector) perleget. Igitur ad commendationem fidei eorumdem, hic liber adiungere, quod semper fidem Catholicam firmiter cu-

Hieronymus Stridonensis. Lucius 3.

Notorium & occultum delictum.

anno 1570.

Nicephorus Callistus.

Antonius Sabellicus.

Paulus Rmilus Robertus Guaguinus.

Ioann. Lazardus Cælestinus. hic obijt in monasterio nostro Senonense ut veterum relatione accipi.

fordie

Concilium Lateranense patrum 1215. sub Innocentio 3. Concilium ALEMANICVM quod celebravit C. R. aduocatus in Episcop. Cardinalis S. Rufini & Legatus anno 1225.

Concilium Tveronense 1. Nicolaus 2. Alexander 3.

Alexander 2.

Concilium Romanum sub Nicolao 2.

Lucius 3.

Nicolaus 1.

Cyprianus Carthagenensis.

Gregorius.

Insignis commendatio Regni Francia, a S. viro.

Vigilius 1. longè ante Gregorium 1.

Concilium Constantino-politano 2. generale 5.

Robur Vigilius 1. auxilium contra Gothos a Francosis regem fecit & postea Zacharias 1. a Carolo Magno.

Martinus 1.

Zacharias 1.

Concilium Francicum sub Carolomano, & Pipino.

Concilium Basiliense generale.

studierunt, & egregiè Romanam sedem semper protexerunt, ut GREGORIVS I. cognomento magnus, lib. 5. Registri, epist. 6. testatur, ad Childbertum Regem Francorum. Quando (inquit) ceteros homines regia dignitas antecellit, tanto ceterarum gentium regna, regni vestri profecto culmen excellit. Est autem Regem, quia sunt & alij, non mirum est, sed esse Catholicum, quod alij non merentur, hoc satis est. Sicut enim magne lampadis splendor, in tenebris obscuritate luminis sui claritate fulgescit, ita fidei vestre claritas inter aliarum gentium obscuram, perfidiam rutilat ac coruscet. Quidquid autem Reges se ceteri gloriantur, habetis: Sed ipsi in hac re vehementius superantur, quoniam hoc principale bonum non habent, quod habetis, ut ergo sicut fide, ita & actione vincantur, benignam se excellentia vestra suis subiectis semper exhibeat, & si qua sunt quæ eius animum offendere valeant, ea indiffusa non sinat. Tunc enim verè Regi regum, id est, omnipotenti Domino amplius placebit, si potestatem suam restringat, minus sibi credidit licere quam potest. Quis igitur sinceritatem fidei & mente seruatis, & opere, beati Petri Apostolorum principis amor, qui in vobis est euidenter ostendit, cuius vos sub Christiana religionis intuitu, sub vestri cultus potestate, bene hæretus gubernata & conservata sum. Sed & ante Gregorium prædictum VIGILIUS I. epistola ad Aureliam Arelatensem Episcopum, quæ lecta est coram Patribus generalis illius CONSTANTINOPOLITANI Concilij I I. generalis quidem 5. sub Iustiniano Imperatore magno, collat. 7. Glorioso (ait Vigilius) filio nostro Childberto Regi, quem Christiani studio venerationem integram sedi Apostolicae cui nos Deus præesse voluit) cognominis exhibere, supplicare non desinas, quatenus in tanta rerum necessitate, circa Ecclesiam Dei sollicitudinem (sicut & confidimus) Christiana deuotione persoluat. Et quia Gothi cum Rege suo in ciuitatem Romanam perhibentur ingressi, hoc ei dignetur scribere, ne se in Ecclesie nostre præiudicio, quippe velut aliena legis, immisceat, & aliquid faciat, aut fieri quolibet ratione permittat, unde Catholica possit Ecclesia perturbari. Dignum enim est, & Catholico (sicut est) Regi conueniens, ut fidem & Ecclesiam in qua illum Deus voluit baptizari, omni debeat virtute defendere. Sed & MARTINVS I. epist. 2. quæ est ad Amandum Episcopum Galliarum, eundem hortatur, ut apud Sigebertum Regem Francorum præcellentiſſimum filium (sic enim loquitur) dignetur obtinere quosdam Legatos, qui à sede Apostolica valeant Lateranensis Concilij, quod celebratur, acta in Franciam apportare: Vt vestrorum (inquit) laborum particeps effectus, mercedis cumulum adipisci valeat, & sui regni protectionem inueniat, eum, cuius causa flagitari dignoscitur. Denique Franciæ Reges Catholice fidei amulatores asseruntur ex ZACHARIÆ I. epistolis, qui Carolomanum Franciæ Regem Pipinumque apprime laudat, eo quod Concilium ad reformandos abusus regni, & Ecclesie impetrant à summo Pontifice, præfidente in eo Bonifacio Moguntino Episcopo Apostolica sedis Legato (ut iam sæpius diximus) Tanta quippe scelera in ea provincia grassabantur (ut diximus, Clerici laiciui) ut non facile possent verbis exprimi. Eiusdem autem Principis Carolomanni summa religio manifestatur in initio. Eiusdem Concilij FRANCICI, quod celebrari obtinuit, cum se Ecclesie restauratorem & iurium eiusdem confiteretur, & Christianam religionis propagatorem. Denique patres Concilij BASILIENSIS generalis epi-

stola directæ ad Regem Franciæ. Quamquam (aiunt) in omnibus regnis ac prouinciis, ubi bella vigent, pacem & concordiam firmare desideremus, ad vestra tamen præclarissima regum pacificandam propensius oculos nostros dirigimus. Hæc igitur tam sanctæ causæ, ac memoria eorum quæ vestri præclarissimi maiores pro exaltatione fidei, & conseruatione Ecclesie Catholice, semper egerunt, seruat nobis spem præbent, quod serenitas vestra huic sacro Concilio, ex quo tot bona prouenire sperantur, omnem fauorem & auxilium impendet. Et infra: Quæ propter serenitatem vestram precamur & obsecramus, ut quemadmodum inter Reges Christianos antecessores vestri semper primi fuerunt ad auxilium fidei & Ecclesie, propter quod Christianissimi vocari meruerunt, ita maiorum vestrorum imitando vestigia, id ipsum pro viribus & totius studio agere dignumini, ut nostra deliberatio toti mundo illustretur, &c. LVDOVICVS XI. in quanto honore habuerit summum Pontificem & sedem Apostolicam, ex eius epistola liquet ad Pium I I. ad cuius præcem de regno suo abrogauit pragmaticam sanctionem: quæ epistola inferitur sessione quarta, Concilij Lateranensis sub Iulio I I. Vide Pragmatica sanctio, &c. Vide & dictione, Imperator, Rex, & Princeps.

FRATER. Frater diuersimodè quis dicitur. I CLEMENS ALEXANDRINVS, lib. 2. Stromatum: Lex fratrem nominat (ait) non enim solum qui est ex ipsam natus parentibus, sed etiam qui fuerit eiusdem tribus, eiusdemq. sententia, & eiusdem verbis participet, &c. Denique Concilium FRANCORDIENSE generale Patrum 300. contra Elinandum Tolletanum hæreticum & eius complices, qui Christum Dei filium, adoptiuum dicebant (ut supra egimus in vocabulo, filius) proferunt testimonium beati HIERONYMI STRIDONENSIS, libro contra Heluidium. Quatuor modis (ait) legitur in scripturis sanctis fratres appellari: natura, gente, cognatione, affectu. Natura, ut Esau & Iacob, duodecimi Patriarchæ, Andrea & Petrus, Iacobus Ioannes. Gente, quia omnes Iudæi fratres inter se vocantur, ut in Deuteronomio: Si autem emerit fratrem tuum, qui est Hebræus, vel que est Hebræa, seruiat tibi sex annis, & in septimo anno dimittes eum liberum abs te, & in eodem constituendo, constitues super te principem quem elegerit Dominus Deus tuus, eum qui ex fratribus tuis sit, &c. Cognatione autem fratres vocantur, qui sunt de una familia, sicut Loth frater Abrahæ dicitur, cum sit filius fratris sui Aran, dicente Abrahæ: non sit rixa inter me & te, & inter pastores meos, & pastores tuos, quia omnes fratres nos sumus. Quæ lege & in Euangelio fratres domini dicuntur, Iacobus, Iudas, & Simon. Affectu quoque fratres dicuntur, qui in dno seindunt in spiritale, & in commune. In spiritale, quia omnes Christiani fratres vocantur, ut ibi: ecce quam bonum & quam inuicem habitare fratres in unum, & situator: narrabo nomen tuum fratribus meis, &c. Et alibi: Vade dic fratribus meis. Porro in commune, quia omnes homines ex uno patre nati, pari germanitate coniunguntur. Hinc præfatus Hieronymus dicit, affectu fratres esse Domini, non adoptione, ubi dicit: Narrabo nomen tuum fratribus meis, & itemite, dicite fratribus meis, &c. Vide superius, vocabulum, Conſanguineus, &c.

Fratres cur Christiani se nomen. [Vide vocabulum, Vnitatis, &c.

FRATRES. De funere & exequiis egimus. [Dictione Defunctus, &c.

FRATER. Frater diuersimodè quis dicitur. I CLEMENS ALEXANDRINVS, lib. 2. Stromatum: Lex fratrem nominat (ait) non enim solum qui est ex ipsam natus parentibus, sed etiam qui fuerit eiusdem tribus, eiusdemq. sententia, & eiusdem verbis participet, &c. Denique Concilium FRANCORDIENSE generale Patrum 300. contra Elinandum Tolletanum hæreticum & eius complices, qui Christum Dei filium, adoptiuum dicebant (ut supra egimus in vocabulo, filius) proferunt testimonium beati HIERONYMI STRIDONENSIS, libro contra Heluidium. Quatuor modis (ait) legitur in scripturis sanctis fratres appellari: natura, gente, cognatione, affectu. Natura, ut Esau & Iacob, duodecimi Patriarchæ, Andrea & Petrus, Iacobus Ioannes. Gente, quia omnes Iudæi fratres inter se vocantur, ut in Deuteronomio: Si autem emerit fratrem tuum, qui est Hebræus, vel que est Hebræa, seruiat tibi sex annis, & in septimo anno dimittes eum liberum abs te, & in eodem constituendo, constitues super te principem quem elegerit Dominus Deus tuus, eum qui ex fratribus tuis sit, &c. Cognatione autem fratres vocantur, qui sunt de una familia, sicut Loth frater Abrahæ dicitur, cum sit filius fratris sui Aran, dicente Abrahæ: non sit rixa inter me & te, & inter pastores meos, & pastores tuos, quia omnes fratres nos sumus. Quæ lege & in Euangelio fratres domini dicuntur, Iacobus, Iudas, & Simon. Affectu quoque fratres dicuntur, qui in dno seindunt in spiritale, & in commune. In spiritale, quia omnes Christiani fratres vocantur, ut ibi: ecce quam bonum & quam inuicem habitare fratres in unum, & situator: narrabo nomen tuum fratribus meis, &c. Et alibi: Vade dic fratribus meis. Porro in commune, quia omnes homines ex uno patre nati, pari germanitate coniunguntur. Hinc præfatus Hieronymus dicit, affectu fratres esse Domini, non adoptione, ubi dicit: Narrabo nomen tuum fratribus meis, & itemite, dicite fratribus meis, &c. Vide superius, vocabulum, Conſanguineus, &c.

Fratres cur Christiani se nomen. [Vide vocabulum, Vnitatis, &c.

FRATRES. De funere & exequiis egimus. [Dictione Defunctus, &c.

FRATER. Frater diuersimodè quis dicitur. I CLEMENS ALEXANDRINVS, lib. 2. Stromatum: Lex fratrem nominat (ait) non enim solum qui est ex ipsam natus parentibus, sed etiam qui fuerit eiusdem tribus, eiusdemq. sententia, & eiusdem verbis participet, &c. Denique Concilium FRANCORDIENSE generale Patrum 300. contra Elinandum Tolletanum hæreticum & eius complices, qui Christum Dei filium, adoptiuum dicebant (ut supra egimus in vocabulo, filius) proferunt testimonium beati HIERONYMI STRIDONENSIS, libro contra Heluidium. Quatuor modis (ait) legitur in scripturis sanctis fratres appellari: natura, gente, cognatione, affectu. Natura, ut Esau & Iacob, duodecimi Patriarchæ, Andrea & Petrus, Iacobus Ioannes. Gente, quia omnes Iudæi fratres inter se vocantur, ut in Deuteronomio: Si autem emerit fratrem tuum, qui est Hebræus, vel que est Hebræa, seruiat tibi sex annis, & in septimo anno dimittes eum liberum abs te, & in eodem constituendo, constitues super te principem quem elegerit Dominus Deus tuus, eum qui ex fratribus tuis sit, &c. Cognatione autem fratres vocantur, qui sunt de una familia, sicut Loth frater Abrahæ dicitur, cum sit filius fratris sui Aran, dicente Abrahæ: non sit rixa inter me & te, & inter pastores meos, & pastores tuos, quia omnes fratres nos sumus. Quæ lege & in Euangelio fratres domini dicuntur, Iacobus, Iudas, & Simon. Affectu quoque fratres dicuntur, qui in dno seindunt in spiritale, & in commune. In spiritale, quia omnes Christiani fratres vocantur, ut ibi: ecce quam bonum & quam inuicem habitare fratres in unum, & situator: narrabo nomen tuum fratribus meis, &c. Et alibi: Vade dic fratribus meis. Porro in commune, quia omnes homines ex uno patre nati, pari germanitate coniunguntur. Hinc præfatus Hieronymus dicit, affectu fratres esse Domini, non adoptione, ubi dicit: Narrabo nomen tuum fratribus meis, & itemite, dicite fratribus meis, &c. Vide superius, vocabulum, Conſanguineus, &c.

Reges Franciæ Christianissimi.

Ludovicus 11.

Clemens Alexandrinus.

Deuter. 23.

Concilium Francordienſe generale sub Adriano 1.

Hieronymus Stridonensis.

Deut. 15. & 17.

Genes. 3. Math. 13.

1. fol. 132. Hebr. 11. 1. Joan. 21. Math. 23.

FUNDATOR.

De fundatoribus.] Et eorum iure diximus in vocabulo, Basilicarum fundatores, &c. & in vocabulo, Monasterium, Ecclesia, & ius patronatus, &c.

FVRIOSVS.

De furiosis.] Vide, in vocabulo, Arreptitus & Energumenus, &c.

FVR.

Fur vt puniendus.] Superius in initio vocabuli, fornicatio Ecclesiasticis vitis inhietur, &c. ex canone Apostolorum 25, dictum est, vt debeat puniri clericus si furtum commiserit. Denique GREGORIVS I. inquirenti Augustino Cantuariensi Archiepiscopo, quomodo puniendi essent fures Ecclesiasticarum rerum, response 4. dixit, Sunt enim quidam qui habentes subsidia furtum perpetrant, & sunt alij qui in hac re ex inopia delinunt. Unde necesse est vt quidam damnis, quidam vero verberibus, & quidam districtius, quidam vero lenius corrigantur: & cum paulo districtius agitur, ex charitate agendum est, & non ex furore, quia ipsi hoc præstare qui corrigunt, ne gehenna ignibus tradantur. Sic enim nos fidelibus tenere disciplinam debemus, sicut boni patres carnalibus filiis solent, quos & pro culpis verberibus ferunt: & tamen ipsos quos doloribus affligunt, habere heredes querunt, & que possident, ipsi feruant, quos irati insequi videntur. Hac ergo charitas in mente seruanda est, & ipsa modum correctionis dicitur, ita vt mens extra rationis regulam omnino nihil faciat. Adde etiam, quod ea que furto de Ecclesiis abstulerunt reddere debeant: sed absit vt Ecclesia cum augmento recipiat, quod de rebus terrenis videtur amittere, & lucra de damnis querat. Vide reliquum superius. Facultates Ecclesiæ non diripiendæ, &c. & Sacriligium, &c. Addit autem Concilium TVERONENSE, sicut allegat Alexander III. par. 34. Concilij Lateranensis, quod celebravit, cap. 2. Fures & latrones, si in furando vel prædando occiduntur, visum est pro eis non orandum, & si comprehensi & vulnerati fuerint, & presbytero vel diacono confessi sunt, communionem eis non denegamus. Porro Concilium TRIBVRIENSE sub Arnulpho Imperatore, cano. 31. Tranquillitatem sancte Ecclesiæ Dei (ait) inquietari, & pacem fraternam infestari restantur fures & latrones, qui ambulat inter nos omnia pelle obumbrati, sed lupina mente recedunt alienati, res Ecclesiasticas seu manio adducti rapiunt, & gregem dominicum spoliando lacerant (vide Rapina, & facultates Ecclesiæ diripere non licet, &c.) de quibus saluator: fur non venit nisi vt furatur & mactos & perdat: ubi quamuis hereticos, qui fidem furantur Ecclesiæ designet, tamen infecutione furum & latronum, turbam monstrat, pacem Ecclesiasticam. De talibus Apostolus: Videte canes, videte malos operarios canes vocauit, quod non habent verecundiam, malos operarios, quia mala faciunt & nulla que pietati conueniunt. Et Dominus per Prophetam: Ego Dominus diligens iudicium & odio habens rapinam. Inde nos que Dominus diligit diligentes, & que odit odio habentes, statuimus & indicamus, vt si quis posthac, Evangelica & Apostolica, atque prophetica verba, atque definitionem pacatissime Synodi inuentus fuerit furtum aut rapinam exercere, & in ipso diabolico actu mortem mereri incurere, nullus pro eo presumat orare, aut elemosinam dare: & elemosina pro eo data in memoriam clericorum nec pauperum veniat. BEATVS AVGVSTINVS de talibus horribilem profert sententiam dicens. Nemo te post mortem tuam fide-

Canon Apostolorum.

Gregorius I.

Varia furi condictio.

Optima verba.

Concilium Tveronense.

Fures si prædando occiduntur, non est pro eis orandum.

Concilium Triburienſe sub Arnulpho Imperatore.

Ioan. 10.

Philippens.

Risi 6.

Augustinus Hipponensis.

ter redimit, quia tu te redimere noluiſti. Si autem ille fur vel latro vulneratus elabatur, & expectatione mortis desperatus putatur, atque reconciliari se mysterijs sacrosanctis habuiſſe corporis & voluntate pie mentis deprecatur. Deoſq; & sacerdoti, comite vita, emendatione morum & actuum conſtitetur, communionis gratiam non negamus tribuendam: nam in Patrum decretis ſtatuitur, nemini in extremis penitentiam denegandam. Vide Penitentia. Porro de præna furum, quæ Leuitici 19. ponitur, diſputat, &c. Hieronymus Stridonensis in commentariis in epistolam ad Titum, cap. 2. ferui dominis ſuis ſubditi ſunt in omnibus, ſunt placentes, non contradicentes, non furantes, &c. Et Alexander III. ſententiam illam ſuperius poſitam de furibus occidentis, mitigat parte 50. Concilij Lateranensis, cap. 27. ad Abbatem S. Benedicti, dicens: Si fures comprehenſi fuerint, & ligati, non ſunt occidendi priuſquam iudicio præſententur, quia hoc contra manuſuetudinem Eccleſiaſticam, & diſciplinam conſtat militare, poſſimè quando pro lenibus rebus & tranſiſſis in furto deprehenduntur. Idem cap. 35. eiſdem partiſ ad Lugdunenſem Archiepiſcopuſ, furem qui eius pecuniam & perinde facultatem Eccleſiaſticam diripuerat, omni iubet inquiſitione perquiri, & inuentum ſtringi quouſque cogatur reddere, quæ malè diſſolutus auſus eſt aſportare. Vide Facultates Eccleſiæ non diripiendæ, &c. & Rapina, & Sacriligium, & inſit in vocabulo, Furtum, vbi adhuc quædam inferentur, & quod ſequitur.

Fur ad Eccleſiam fugiens vt tractetur.] Poſtius ſuperius, Eccleſiæ immunitas & libertas, &c. Concilio AVRELIANENſI I. can. 3. lege ſi vacat, nam & de raptoribus ibidem tractatur, & furibus.

Fures non fouendi.] Concilium OXONIENſE, cap. 13. Prohibemus ſub interminatione anathematis, ne quis latrones ad latrocinium faciendum, in ſeruitio ſuo retineat, nec eos in terris ſuis ſcienter habitare permittat. Idem RAIMONDVS TOLOSANVS, comes cap. 20. ſuorum ſtatutorum. Porro decreta ſunt legum imperialiũ, quæ hic non eſt opus recenſere. Vide ſequentia.

FVRTVM.

Furtum fieri prohibetur.] Tam Eccleſiaſticis, quàm ſecularibus. Hic reperenda ſunt quæ ſuperius poſita ſunt in diſtione, Fur: quia licet videantur hæc duo vocabula idem ſonare, tamen viſum eſt & ſeparatim Patrum conſtitutiones, vt inuenimus ponere. Sic autem Apoſtoli furtum prohibuerunt, vt recenſet CLEMENS I. lib. 7. Conſtitutionum Apoſtolicarum, cap. 3. Non facies furtu. Abor enim cum in Iſraele furatus eſſet in Hiericho lapidibus oppreſſus interijt, & Giezi furatus mentitusq; Naaman lepram adeptus eſt, & Iudas cum ſurriperei pauperum facultates, Dominum gloria Iudeis tradidit, & peccati dolore ſe ſuſpendit & crepit medius diſſuſaq; ſunt viscera eius: Ananias quoque & Saphira eius uxor furati res proprias, cum tenuiſſent ſpirituſ Domini, ſententia Petri coapoſtoli noſtri ſtatim ſunt mortui. Idem prohibet MARTIALIS APOſTOLVS, epistoſa ad Burdegalenſes, ca. 8. Et PHILIVS IVDÆVS, libro de Ioseph, quam graue ſit furtum inſinuat, & quidem doctiſſimè. Præterea & libro de Decalogo, Tertium (inquit) in ſecundo quinario, præceptum eſt: Ne furtum facias. Qui enim alienis inhiat, hoſtis publicus, voluntate

Fur ad extrema veniens cõ paucus.

Hieronymus Stridonensis.

Alexander 3.

Fures non occidendi ante iudicium de eis latum.

Concilium Aurelianense 1.

Raimodus Tolosanensis.

Clemens 1.

Ioſue 7. 4. Reg. 5. Mach. 27. A. Quam 5. & 1.

Marialis Apoſtoli. Philo Iudæus.

omnes,

Hen plenus nullus talibus est.

Nota hæc.

Clemens Alexandrinus.

Epiphanius Cypri.

Augustinus Hipponensis.

Fatum quid?

Pelagius 11.

Concilium in loco Pitis ad ſequanam celebratum.

1. Corinth. 6.

Hæc nota quia vix hodie aduerentur.

Nicolaus 1.

Concilium Narbonense noſſime lucidatum.

omnes, vi quotquot valet ſpoliat, cupiditatem extendens longiſſimè, viribus autem deficientibus contrahens, vt ad paucos perueniat. Itaque fures poteſtatem adepti, populantur ciuitates integras contemptis ſupplicijs, quia videntur ſibi potentes legibus. Hi ſunt qui à natura inſtitum habent paucorum dominationis deſiderium, & dynaſtias, tyrannidesque appetunt, qui magna furta faciunt, latrocinia regendo honeſtis nominibus principatus & imperij. Ideo diſcant ſtatim pueri, manus à furtiuis lucris abſtinere, minimis etiam, quia diuturna conſuetudo potentior quàm natura ſit: & ni malum naſcens inhibeas, creſcit in immenſam magnitudinem, &c. De furto plura ſcribit CLEMENS ALEXANDRINVS libro I. Stromatum, dum etiam furti auctorem diabolum eſſe deſcribit. Vide locum. Denique hinc EPIPHANIUS CYPRI, ad calcem librorum contra hæreſes, in compendiaria catholica fidei aſſertione, grauitè infectatur Theodorum quendam Athæum, hoc eſt, impium cognominatum, qui dicebat nugæ eſſe ſermones de Deo. Putabat enim (ait) non eſſe Deum, & ea propter hortabatur omnes ad furta, perſuria, rapinas, &c. AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro quaſtionum in Exodum, quaſtione 71. Penale eſt (ait) occulte auferre, multo maioris pœna eſt viſibiliter arripere. Auferre ergo violenter ſiue occulte, ſiue palam habet præceptum ſuum, furti autem nomine, bene intelligitur omnis illicita ſurpatio rei alienæ: non enim, Rapinam permiſit, qui furtum prohibuit. Sed utique furri nomine in lege veteris teſtamenti etiam rapinam intelligi voluit, a parte enim totum ſignificauit, quidquid illicitè rerum proximi auferretur, &c. Idem libro contra mendacium. Si furtum (ait) omne peccatum eſt, ab omni furto eſt abſtinendum, quis enim dicat eſſe peccandum, etiam ſi aliud ſit damnabile, aliud veniale peccatum, &c. Idem prohibet PELAGIVS II. epistoſa 2. ad Episcopos Italiae & Campaniæ. Denique Concilium PIſTENſE cap. 2. 3. & 4. Antecellorum principum de furis & rapinis coerendis renouat, vbi ſic dicitur. Si quis intra regnum rapinam fecerit, aut cuiquam noſtro ſideli cuiſque homini aliquid vi abſtulerit, in triplo cui aliquid abſtulerit legibus componat, & in ſuper bannum noſtrum id eſt 60. ſolidos nobis perſoluat: poſtmodum vero ante nos à comite adducatur, vt in Baſtonico vel in alio carcere trufus, uſque dum nobis placuerit pœnas luat. Nam ſi publice actum fuerit, publicam inde agat penitentiam: quoniam raptores, vt ait Apoſtoli, niſi veram egerint penitentiam, regnum Dei non poſſidebunt. Qui vero de rebus Eccleſiaſticis aliquid abſtulerit, grauius inde iudicetur, quia ſacrarum rerum ablatio, ſacriligium eſt. (Vide, Sacriligium) porro eodem Concilio cap. 4. inhietur hoſtilis depredatio, ſicut eſt ſœnum tollere, vel granum, vel pecora, domos infringere vel incendere. Hoc qui fecerit, ſi ſeruus eſt, capitali ſententia feriat, ſi liber, omnia reſtituat, & 60. ſolidos pro banno ſoluat. In decretis quoque NICOLAI I. furtum, rapina, prædatio & cætera quæ tempore belli committuntur, omnino fieri prohibentur ſub interminatione anathematis, vt allegat Gratianus cauſa 24. quaſt. 3. Illi etiam (ait) qui peregrinos, ſiue clericos, ſiue Monachos, vel ſeculares, aut inermes pauperes depredati fuerint, & bona eorum rapuerint, vel eis in malum obuiquerint, anathematis vinculo feriantur, niſi dignè emendauerint. Sed & Concilium NARBONENſE cano 6. iubet, vt ſingulis Dominicis fures, & raptores, & latrones excommunicentur. Vide reliquum, vocabulo:

A Sacriligium, & raptor, &c. Porro de furto quod fuerit in Monasterio commiſſum, ſtatuit Concilium VORMATIENſE canone 15, & allegat Gratianus cauſa 2. quaſtione 4. Quotiescumque aut in monaſterio furtum commiſſum eſt, & ignoratur quis fecerit, celebretur miſſa ab Abbate vel fratre, & in illa Miſſa pro expurgatione ſua corpus & ſanguinem Domini omnes percipiant, quatenus ita inde eſſe innocentes ſe oſtendant. Verum hoc decretum THOMAS AQUINAS poſtea abraſum teſtatur parte 3. ſumma quaſt. 8. lege.

Concilium Vormaticenſe.

Furtum in Monasterio commiſſum.

Thomas Aquinas.

GEN GENTILIS.

Entilis ſi conuerſus fuerit.] CLEMENS I. libro 2. Conſtitutionum Apoſtolicarum ca. 43. Ethnicus ſpem vitam non amiſſerunt, ſi per penitentiam incredulitatem abiecerint. Quare uti publicanum & Ethnicum habeat illum, qui de opere malo correptus penitentiam agere recuſat. Et Ethnicus ſi poſtea dolere, & ab errore redire uellent, eſt in Eccleſiam recipimus ut uerbum audiant: non tamen communionem habemus cum eis, (vide mox) quouſque recepto baptiſmi ſigillo initiati ſint. Hinc ſtatuit Concilium ELIBERINVM cano. 39. Gentiles ſi in infirmitate deſiderauerint ſibi manus imponi, ſi fuerit eorum ex aliqua parte honeſta uita, placuit eis manum imponi, & fieri Chriſtianos, &c.

Clemens 1.

Concilium Eliberini ſub Sylueſtro 1.

Gentilium commercia & matrimonia fugienda.] Concilium LAODICENVM can. 39. Non oportet cum gentilibus feſta celebrare, & communicare prauitatis eorum, qui ſine Deo ſunt. Porro de non cum eis contrahendo matrimonio uide, matrimonia cum Gentilibus & Iudeis, &c. Gentilium feſta abrogantur.] Poſtius diſtione dies feſti gentilium, &c. uide ibidem. Gentilis an occidendus.] Vide, Homocidium paganorum, &c. & Nicephorum libro 7. capite 46.

Concilium Laodicenum.

Gentilibus exercitium religionis inhietur.] MARTIANVS IMPERATOR epistoſa ad Palladium prætorij præfectum. Ea (inquit) que de paganis per omne Romanum Imperium equaliter ualitura (quæ ſcilicet de hæreticis ſtatuit uide, Hæreticus) perennitatis noſtre lege decreuimus inſtantiſſimè in eos exerceantur, quos conſtitit prophanos ritus, ac ſimulachrorum impioſ cultus, & interdita ſibi ſacriligia celebrare. Eadem prius CONSTANTINVM MAGNUM ſtatuiſſe, & omnem cultum Idolorum prohibuiſſe EVSEBIVS CAESARIENſIS teſtatur in uita eius, & SOCRATES, atque SOZOMENVS SALAMINIVS ille quidem libro 2. cap. 20. Hic uero libro 3. cap. 14. hiſtorij Eccleſiaſticæ NICEPHORVS etiam CALLIſTVS libro 9. eadem dicit capite 14. & hunc cultum poſtea memorat impium Iulianum tentante ad poſteros remittere, ſed non ualuit. Vide eundem libro 10. capite 21. & 22. vbi citat eiſdem Iuliani epistoſam ad Arſacium ſacrorum in Galatia Pontificem. Vide & idolatria, infra.

Martianus Imperator.

Constantinus 1. Eusebius Caſarienſis. Socrates hiſtorograph. Sozomenus Salaminus.

Nicephorus Callitus.

Gentilium ſententiis aliquoties utendum.] Hoc docet Hieronymus multis in locis, qui & hoc ipſum exemplo ſuo tradit: & AVGVSTINVS libris de ciuitate Dei & aliis in locis, vbi contra Gentiles diſcrit. Quin etiam idem

Hieronymus Stridonensis.

Nicolaus 1.

docet NICOLAUS I. epistola ad Michaelcm Imperatorem, ubi profert Apostolum cap. 1. ad Titum, & actuum Apostolorum lib. cap. 17. In quo vivimus, inuenerunt, & sumus: & alibi, ubi quidem inueniuntur aliquoties sanctos viros gentium sententias usurpasse. Non tamen inquit cuncta recipienda sunt, quacumque ab his pariter sunt prolata, quorum etiam nec vita sequenda, nec erronea mens imitanda, &c. Vide & aliis in locis, ubi patres sapius his vtuntur sententiis.

GLADIVS.

De vtroque Ecclesie gladio.] Egimus in vocabulo, Ecclesie auctoritas, &c. & excommunicatio, & infra, potestas & alibi.

GLORIA IN EXCELSIS.

Gloria in excelsis.] Hymnus est Angelicus, qui solet in missarum solemnibus de cantari. Quod autem non sit inuentum recens, satis euidenter ostenditur ex epistola prima TELESPHORI I. papae, ad omnes Episcopos, & allegatur a Gratiano distinct. 1. de consecratione capite nocte sancta & causa 6. quaest. 1. cap. Sacerdotes, & ab Iuliano lib. 2. decretorum qui instituit hunc hymnum in Missa Natiuitatis Domini prima decantari, vt dicemus in vocabulo, missa. Deinde autem statutum est, vt in aliis missarum solemnibus cantaretur, vt testatur NICOLAUS I. epistola ad Rudolphum Archiepiscopum Bituricensem, & allegatur a Gratiano de consecratione distinctione 1. Gloria inquit in excelsis Deo, ab Episcopis in cena Domini, intra missarum solemnibus, more nostro dicenda est: Pallio vero Apostolico eadem die vti est illis licitum, quibus est ab Apostolica sede permiffum. Lege RVPERTVM TVITIENSIS lib. 1. de diuinis officiis capite 30. Porro eiusdem rei mentio in dictione, Missae antiquus ritus, & ceremonie, &c. & Hymnus, ex Concilio Toletano 4. cano. 12. &c.

GLORIA PATRI, &c.

Gloria Patri, &c.] Versus est, qui in fine cuiusque psalmi canitur, ad laudem & gloriam Trinitatis. Hunc autem versum adidit HERONIMVS STRIDONENSIS, epistola missa ad Damasum Papam, ubi de Alleluia dicitur sic & de isto versu subdit. Gloria patri & filio & Spiritui sancto (ait) decantandus hymnus est in fine quorundam psalmorum, vt fides trecentorum & octo patrum Niceni Concilij, in nostro ore pari consensu declaratur. Vide, preces, & oratio. Hinc postea Concilium VASENSE II. sub Leone I. cano. 5. Quia non solum in sede Apostolica (ait) sed etiam per totum orientem, & totam Affricam vel Italiam, propter hereticorum astutiam, qua Dei filium non semper cum patre fuisse, sed a tempore coepisse blasphemari, in omnibus clausulis post Gloria patri, sicut erat in principio, & nunc, & semper, & in secula seculorum, dicitur. Etiam & nos in vniuersis Ecclesiis nostris, hoc ita dicendum esse decreuimus, &c. Denique VIGILIVS L. epistola I. ad Eutherium Episcopum cano. 2. Illud (inquit) nouelli esse indicamus erroris, quod cum in fine psalmorum ab omnibus Catholicis ex more dicitur, Gloria Patri & Filio & Spiritui sancto, aliqui, sicut iudicant, subadicta vna syllaba conuenienter, perfectam conantur minere vocabulum trinitatis, dicendo, Gloria Patri & Filio Spiritui san-

Telephorus 1.

Nicolaus 1.

Rupertus Tuitiensis.

Alter narrae Nicephor. vnde in vocabulo Hymnus Hieronymus Stridonensis.

Concilium Vasense 2. sub Leone 1.

Sicut erat, &c.

Vigilius 1.

Marth. 28.

cto. Quamuis ergo ipsa nos ratio euidenter edoceat, quia subadicta vna syllaba personam Filij & Spiritus sancti, vnam quodammodo esse designant: tamen ad errorem talium conuincendum, sufficit quod Dominus Iesus Christus, designans in inuocatione Trinitatis credentium debere baptisma celebrari, dixit: Ite, docete omnes gentes baptizantes eos in Nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Ergo cum non dixerit in Nomine Patris & Filij Spiritus sancti, sed equalibus distinctionibus Patrem & Filium & Spiritum sanctum in seorsum nominari, constat illos omnino a doctrina Dominica deuiare, qui aliquid huic voluerunt confessioni derogare. Quod si in errore permanserint, socij nobis esse non possunt. Eiusdem versus, Gloria Patri, & Filio, &c. mentionem facit Concilium TOLETANVM III. cap. 2. & TOLETANVM IV. canone 12. vide obsecro te in vocabulo, Hymnus, ubi totum canonem citauimus, & cano. 14. canone autem 15. Antiquius (ait) hunc versum, Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto, in Ecclesijs Hispania vario modo quidam dicebant. Quendam enim in fine responsorium non dicebant omnino, eo quod interdum inconuenienter resonare videretur. Verum statuimus, vt non omitatur, & hac datur distinctio, vt in letis sequatur, Gloria, & in tristoribus repetatur principium. * (Vt in Hebdomada passionis obseruari consuevit.) Hec CAROLVS MAGNVS in constitutionibus suis omnibus Episcopis iniungit, vt obseruent, & sacerdotibus, vbi etiam addit, quod cum dicitur, Gloria, omnes confurgere debent. Vide residuum in vocabulo, Officium diuinum qualiter persoluendum, & Hymnus, &c.

Concilium Toletanum 3. Idem 4. sub Honorio 1.

Concilium Toletanum 3. Idem 4. sub Honorio 1.

Hoc obseruatur in tempore Paschonis ante Pascha, & in de functioni memoria. Carolus Magnus.

GRATIARVM ACTIO.

Gratiarum actio post refectionem sicut & benedictio.] In multis sanctorum patrum decretis reperitur inserta, vt & meminimus in dictione. Conuuiuium, ex TERTULLIANO, CLEMENTE ALEXANDRINO, & Concilio BRACARENSE I. & aliis. Idem & iniungit Concilium 7. GENERALE Nicenum 2. canone 22. Quando formam tradit Monachis, quomodo castè debeant cum mulieribus refectionem sumere. vide, Monachus, &c. lege Christostomum homili. 56. in Matthæum.

De gratis autem post missam.] tractat CLEMENS I. lib. 7. constitutionum Apostolicarum cap. 26. Gratiarum (inquit) tibi agimus pater noster, pro precioso sanguine Iesu Christi, qui effusus est pro nobis, & pro precioso corpore, cuius hac antitypa percipimus ipso nobis ordinante, vt annunciamus eius mortem, per quem tibi gloria in secula. Amen. Item cap. 27. gratiarum iterum redditur actio: similiter & cap. 28. pro mystico vnguento, multa sunt, alia gratiarum actiones post communionem, quae inueniuntur in diuersis authoribus, de quibus in vocabulis, communicare, Eucharistia, & missa, agitur. Denique vide ea, quae in praeparatione missae secundum vsum Romanae Ecclesiae, scripsit Doctissimus noster CLAUDIVS RAPINAS Caelestinus, vir omni laude & acceptione dignissimus, cuius saepe demiratus sum ingenium. lege & ea quae scripsit maxima cum laude * ANTONIVS POQVETVS Caelestinus, vita & conuersatione celebris, nec minus eruditione & scripturarum lectione locuples, in canonem Missae. lege & alios de quibus alijs.

Tertullianus

Clemens Alexandrinus Concilium Bracarense. Concilium Nicenum 2. generale 7.

Clemens 1.

Claudius Rapinas Caelestinus. Antonius Poquetus Caelestinus. tertio Provincialis Gallicanae prouinciae, vir ut sanctissimus ita & in scripturis exercitissimus. cuius doctissima non parum stupuit, ille Galenis praefator Franciscus Picardus doctor Theologus.

Clemens 1.

Psal. 130.

Philo Indus.

Ioannes Chrysofomus.

Hieronymus Stridonensis.

Augustinus Hipponensis.

Ioannes Cassianus.

Bernardus Claraualensis.

Valentinianus & Martianus Imper.

Ioannes Chrysofomus.

Gregorius Nazianzenus.

Cyprianus Carthag. Ioannes Chrysofomus.

Ambrosius Mediolanensis.

Duplex gratia

GLORIA.

Gloria inanis & vana.] CLEMENS I. libro 7. Constitutionum Apostolicarum cap. 7. Noli duci gloria cupiditate, neque elatus sis, neque excelsos Spiritus habeas: ex his enim omnibus oriuntur iactantia. Memor esto eius, qui dixit: Domine non est exaltatum cor meum, &c. Hinc PHILO IVDÆVS libro de Ioseph. Qui auram (inquit) populi captans concionaturus locum superiorem ascendit, sicut venalicij seruus sit ex ingenio, propter honores quos videtur accipere, addicens se innumeris dominis. Idem a feris circumuentus inducitur, quod huic insidetur immanis bestia, vana gloria, corrumpere ac deuorare tales solita, &c. Denique IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia 22. in Genesim, vanam gloriam omnium malorum causam describit: & homilia 50. in Matthæum eam penitus, exemplo Domini, docet fugiendam. Idem & homilia 64. in eundem, & aliis infinitis in locis. Lege etiam HIERONYMVS STRIDONENSEM libro 3. commentariorum in epistolam ad Galathas cap. 6. dum illud exponit: non efficiamur inanis gloriae cupidi, AVGVSTINVM HIPPONENSEM libro 5. de ciuitate Dei, cap. 19. & libro de conflictu vitionum capite 3. lege etiam IOANNEM CASSIANVM libro II. de institutis cenobiorum cap. 1. 2. 3. 4. &c. de Spiritu Cenodoxia; & BERNARDVM CLARENSEM in psalmum qui habitat, vbi illud exponit: sagitta volante, a negotio perambulante in tenebris, &c. Lege & alios quam plurimos, quos recensere longum esset.

Gloria bonorum indeficiens.] VALENTINIANVS & MARTIANVS Imperatores epistola ad Palladium praetorij praefectum, quae lecta est actione 3. Concilij Chalcedonensis pro Flauiano Episcopo. Gloria nunquam gloria morte perimitur, nec pereunt, cum deficient virtutes: Imò etiam obitu existimatio augetur bonorum, quia omnis aduersum mortuos euascent inuidia. Inde tanto studio ac precoribus maiorum facta laudantur, inde opinorum maxima cum veneratione memoria celebratur, inde maiorum animi virorum, exitus appetuere verè gloriosos: quia compertum erat, eos solummodo perpetuo mori, quorum de vita ac morte taceretur. De his alijs. Idem CHRYSOSTOMVS sermo. 1. de Pentecoste, in initio.

GRATIA.

Gratia secundum merita non datur, de eius munere, effectu, & efficacia, contra eos qui eam euacuant.] Quod gratia gratis datur, & non secundum nostra merita, doctè demonstrat GREGORIUS NAZIANZENSIS oratione 21. in S. Machabeos: & CYPRIANVS CARTHAGINENSIS statim initio sermonis 5. de lapsis: & IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia in regressu suo de Asia Constantinopolim: vbi & Gratiam Dei donum esse dicit, nec meritis dari, sed gratis. hinc & AMBROSIVS MEDIOLANENSIS in caput II. ad Romanos, exponens illud: Si autem gratia iam non ex operibus, Manifestum (inquit) est quia Gratia, donum Dei est, non debita merces operibus, sed gratuita ratione, misericordia interveniente concessa: alioquin gratia iam non est gratia. Verum est: quia si merces est, non est gratia. Sed quia merces non est, sine dubio gratia est: quia veniam dare peccantibus, non

est aliud quam gratia, & his qui non requirunt: sed offertur illis, vt credant. Duplex ergo gratia est quia hoc competit Deo qui abundat misericordia, vt & requirat quos gratis curet, &c. Hoc confirmat HIERONYMVS STRIDONENSIS libro 2. commentariorum in epistolam ad Ephesios cap. 2. dum illud exponit: Gratia enim salui facti estis per fidem. Non quod (ait) tollat liberum arbitrium, verum quod arbitrij ipsi libertas, Deum habeat auctorem, &c. Vide liberum arbitrium, vbi multa de huiusmodi gratia proferuntur, ex alijs patrum decretis. Idem quoque Hieronymus idem reperit, de gratia quae non datur secundum merita. Commentariis in epistolam ad Philemonem, dum illud exponit: Gratias ago Deo meo semper, &c. hinc AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro 3. de verbis Domini, sermone 61. in ordine. Gratia (inquit) Dei donum est. Donum autem maximum, ipse Spiritus sanctus est. Vnde Gratia dicitur, quia gratis datur: Ideo gratis datur, quia non quasi merces redditur post discussionem meritorum, sed donum datum post veniam delictorum. Idem libro de correptione & gratia capite 2. Intelligenda est gratia per Iesum Christum, qua sola homines liberantur a malo, & sine qua nullam prorsus suae cogitant, sine volendo & amando, sine agendo faciunt bonum: vt non solum, monstrante ipso, quid faciendum sit, sciant, verum etiam vt praestante ipso, faciant cum dilectione quod sciunt. Hinc Idem libro 1. de diuersis questionibus ad Simplicianum quaest. 2. Non se quisque (ait) arbitretur idè percipisse gratiam, quia bene operatus est, sed bene operari non posse, nisi per fidem perceperit gratiam. Incipit autem homo percipere gratiam, ex quo incipit Deo credere, vel inuena vel externa monitione motus ad fidem. Et paulò post. Primum est gratia, consequenter sunt bona opera: non quae gratiam parant, sed quae gratia parantur. (vide superius, fides, & infra, opera) Non enim vt ferueti calefacit ignis, sed quia feruet, nec idè bene currit rotas, vt rotunda sit, sed quia rotunda est: sic nemo propter ea bene operatur, vt accipiat gratiam, sed quia accepit. Quomodo enim potest iuste viuere, qui non fuerit iustificatus? Quomodo sanctè viuere, qui non fuerit sanctificatus, vel omnino viuere, qui non fuerit viuificatus? Iustificat autem gratia, vt iustificatus, possit iuste viuere. Primum igitur est gratia, secundo sunt bona opera. Idem repetit exponens psalmum 93. & epistola ad Macedonium in ordine 52. docet quod secundum gratiam, nostra sunt merita, & aliis in locis. Hinc de effectu Gratiae, & efficacia, & munere, contra euacuantes eam, sic Concilium MILITANVM sub Innocentio I. cano. 3. & allegatur a Gratiano de consecratione distinctione 4. capite Placuit. Placuit vt quicumque dixerit gratiam Dei, in qua iustificamur per Iesum Christum Dominum nostrum, ad solam remissionem peccatorum valere, quae iam commissa sunt, non etiam ad adiutorium, vt non committantur, anathema sit. (Vide latius haec exposita in vocabulo, liberum arbitrium) idem Concilium cano. 4. & allegat Gratianus ibidem. Quisquis dixerit eandem gratiam Dei per Iesum Christum Dominum nostrum, propter hoc tantum nos adiuvare ad non peccandum, quia per ipsum nobis reuelatur & aperitur intelligentia mandatorum, vt sciamus quid appetere, quid vitare debeamus: non autem per illam nobis praestari, vt quod facendum cognouerimus, etiam facere diligamus atque valeamus, anathema sit. Cum enim dicat Apostolus: scientia inflat, charitas vero edificat, valde impium est, vt credamus, ad eam que inflat nos habere gratiam

Hieronymus Stridonensis.

Augustinus Hipponensis.

Oratio hec expendit.

Toties bona opera commemorat Caluin.

Concilium Militanum sub Archadio & Honorio Imperatoribus.

1. Corinth. 8.

Phil. 93.
1 Ioan. 4.

Ioann. 19.
Augustinus
Hippontensis.

Caecilius I.

Philipp 2.

Merita hominum.

1 Corinth. 3.
Matth. 3.

Leo 1.

Ephes. 2.

Maxentius
Ioannes.

Christi, ad eam que edificat non habere: cum sit virtutumque donum Dei, & scire quid facere debeamus, & diligere, ut faciamus, ut edificante charitate, scientia non possit inflare. Sicut autem de Deo scriptum est: qui docet hominem scientiam: ita scriptum est, charitas ex Deo est. Et canone 7. allegatur à Gratiano ubi sup. Item placuit, ut quicumque dixerit, ideo nobis gratiam iustificationis dari, ut quod facere per liberum iubemur arbitrium, facilius implere possimus per gratiam, tanquam & si gratia non daretur, non quidem facile, sed tamen possimus etiam sine illa, implere diuina mandata, anathema sit. De fructibus enim mandatorum Domini, ubi non ait: sine me difficilius potestis facere. sed ait: siue me nihil potestis facere. Hoc clarius exponit AUGUSTINUS hunc locum Ioannis pertractans. De duplici autem acceptione gratiæ, lege in vocabulo, liberum arbitrium. Eadem autem repetit præfatum Concilium canone 78. 79. & 80. hinc quoque superioribus concordans COELESTINUS I. epistola 1. ad Episcopos Galliarum cap. 12. Omnium (inquit) bonorum affectuum atque operum, & omnium studiorum, omniumque virtutum quibus ab initio fidei ad Deum tenditur, Deum fatemur auctorem: & non dubitamus ab ipsius gratia, omnia hominis merita præueniri, per quem fit, ut aliquid boni & velle incipiamus & facere. Quo utique auxilio & munere Dei non auferitur liberum arbitrium, sed liberatur, ut de tenebroso lucidum, de pravo rectum, de languido sanum, de imprudente sit prouidum. Tanta enim erga omnes homines est bonitas Dei, ut nostra velis esse merita, que sunt ipsius dona, & pro his que largitus est, æterna premia sit donaturus. Agi quippe in nobis, ut quod vult, & velimus, & agamus. Nec otiosa in nobis esse patitur, que exercenda, non negligenda, donauit, ut & nos cooperatores simus gratiæ Dei. Ac si quid in nobis ex nostra viderimus remissione languere, ad illum sollicitè recurramus, qui sanat omnes languores nostros, & redimit de interitu vitam nostram, & cui quotidie dicimus, Et ne nos inducas in tentationem, sed libera nos à malo. Et concludit cap. 13. eiusdem epistolæ. Profundiores verò, difficilioreque partes occurrentium questionum, quas latius pertractarunt, qui hæreticis resistunt, sicut non audemus contemere, ita non necesse habemus adstruere: quia ad confitendum gratiam Dei, cuius operi ac dignationi nihil penitus subtrahendum est, satis sufficere credimus, quidquid secundum prædictas regulas, Apostolicæ sedis nos scripta docuerunt: ut proferri non opinemur Catholicum, quod apparuit prædictis sententiis esse contrarium. Hinc & LEO I. epistola 84. que est ad Nicetam Aquileiensem Episcopum. Gratia (ait) secundum merita non datur, quia gratia nisi gratis datur, non est gratia, sed merces retributioque meritorum, dicente beato Apostolo: Gratia salui factis estis per fidem, & hoc non ex vobis. Dei donum est, non ex operibus, ne forte quis extollatur. Ipsi enim sumus signum, creati in Christo Iesu in operibus bonis, que preparauit Deus ut in illis ambulemus. Omnis itaque bonorum operum donatio, diuina preparatio est: quia non prius quisquam iustificatur virtute, quam gratia, que unicuique principium iustitiæ, & bonorum fons, atque origo meritorum est. Hinc MAXENTIVS IOANNES, in libello suæ fidei (oblatum est Legati Apostolicæ sedis, Constantinopoli, & fuit ab Hormida receptus) ad calcem, dum de baptismo parvulorum agit. Infirmus (inquit) nature vigor per malum prauaricationis, nullatenus valuit per semetipsum inde assurgere, unde per propriam voluntatem incurrit. Quapropter nullum ab Adam nunc usque,

per nature vigorem credimus esse saluatum, nisi dono gratiæ Spiritus sancti in fide nominis Iesu, &c. Vide, liberum arbitrium, iustificatio, & opera, &c. Hæc omnia que superius de gratia diximus, confirmat Concilium VALENTINVM GALLIÆ III. sub Lothario Imperatore cano. 6. sicut & multa sanctorum Conciliorum decreta, ut Concilium SENONENSE decreto 15. vide quod hic deest in vocabulo, liberum arbitrium.

HAB

HABITVS.

Habitus diuersi Monachorum mos antiquissimus. Quia tanroperè vestitus, seu habitus monasticus varius Monachorum, nostris est infestus hæreticis, ut etiam dicant non fuisse præteritis temporibus diuersa Monachorum vestimentorum genera: hic ad posterum notitiam, etiam ostendimus antiquos patres in signum vilitatis, & mundi contemptus, habitibus variis & diuersi coloris vsos. Sic autem NICEPHORVS CALLISTVS libro 9. hystoria Ecclesiasticæ cap. 14. & SOZOMENVS SALAMINIVS lib. 3. cap. 14. hystoria Ecclesiasticæ, dum de sancto Abbate Pachomio verba faciunt. Insuper ingens quoque ille Pachomius (ait Nicephorus) qui dux & auctor vite Taberniciorum fuisse dicitur. Nona autem quadam illis est vite ratio, in quibusdam rebus à reliquis monachis euarians. Animum enim assuefacit ad virtutem aspirare, & terrena proculcare, & sursum respicere semper, ut facile deinceps sit puluerem hunc deponentibus, in celestem peruenire regionem. Si quidem indumentum illis erat melota, seu pellis ouilla, symbolum atque monumentum, ut opinor, generosi & fortis illius Helia Thelbita, rei veneræ & concupiscentiæ macerationis atque mortificationis, ut emulatione & ardore eiusdem cum illo spei, ad continentiam & castitatem strenuè aspirauerunt. Ceterum reliquorum quoque Aegyptiorum Monachorum amictus, ut opinor fert ad exemplum aliquod & specimen arcanioris Philosophiæ spectat: non enim illi temerè à communi habitu vestitum suum mutauerunt. Amiculum namque manicis carens, indicium atque institutionem esse arbitror, ne manus ad iniuriam inferendam faciles sint & promptæ. Capitis verò regmen acuminatum, ut simplices sint, & iniurias non vendicent, puræque & innocenter viuam, lætentium puerorum instar: quorum capita eiusmodi lineis mitris operiri solent, que partem rationis, principatum imperiumque obtinentem, regunt atque fouent, zona porro, que & humeros & brachia comprimit cinctura, promptam alacritatem in ministerio Dei sub obscurè indicat, ut qua adimplere iussi sunt, succincti perficiant, fortasse autem alij alias reddiderunt rationes Monastica Philosophiæ appositæ, mihi hæc dixisse sunt, &c. Vide reliquum, in vocabulo, Monachorum institutum, &c. ubi ex PHILONE IVDÆO, atque DIONYSIO AREOPAGITA eorum institutum, habitus, & professio describitur. Porro etiam antiquis illis veteris testamenti patribus, qui tanquam hæreticis debebant, erat à cæteris habitus, & vestitus diuersus, ut narrat ISYDORVS HISPALENSIS, libro de Patribus veteris testamenti, dum vitam Esaiæ propheta describit. Aiuunt (ait) Hebræi socerum fuisse Manasse, in quo tanta fuit sanctitas, & vite excellentia, ut

Concilium Valentinum Galliarum 3.

Concilium Senonense.

Nicephorus Callistus.

Sozomenus Salaminus S. Pachomij institutum.

De amictu & habitu Monachorum Aegyptiorum. Oro te Bezanæ hic oculos aspicere & ante aspicere.

Philo Iudæus. Dionysius Areopagita.

Isidorus Hispalensis.

vnam

Esaiæ prophetae habitus.

Ioannis Baptistæ habitus.

Basilius Magnus.

Sozomenus Salaminus.

Cassiodorus Senator.

Tertullianus Carthagenensis.

Ambrosius Mediolanensis.

Tales sunt nostri Caluinista.

Ephrem Edessenus.

Hieronymus Stridonensis.

Palladius Capadocia.

Vide quia diebus certis Monachi communicaunt. Vide Cancelli vsum antiquum.

vnam tantum dicitur habuisse tunicam cilicinam, quam postmodum pro delictis populi abiecit, & sacco membra cooperuit: sed hoc ad extremum depositio, iuxta imperium domini, nudo corpore, nudoque vestigio in conuentu populorum versatus est, &c. Idem & in vita Ioannis Baptistæ narrat: Sed non est necesse hic inferere, quia ex Euangelio sufficienter colligitur. Sed & BASILIVS MAGNVS, de institutione Monachorum, variis in locis de eorundem vario vestimentorum genere mentionem facit. Lege & SOZOMENVM SALAMINVM lib. 3. cap. 13. 14. & 15. ubi de Monachorum diuersorum statu & habitu eorum differt. CASSIODORVS SENATOR libro 1. hystoriae Tripartitæ cap. 11. sic ait. Per Niceni tempora Concilij, præcipuè insignissimam Ecclesiam demonstrauerunt, & dogma dilatauerunt, vite virtutibus, qui conuersatione Monastica illo tempore fruebantur. Vtilissima namque res ad homines venit à Deo, ista Philosophia, que multatum doctrinarum, & dialecticæ artis studia despiciit, tanquam sit minuta, & melioris operis tempus impediatur, atque ad rectè viuendum nihil ostendat. Huius autem elegantissima Philosophia, princeps quidem fuit, sicuti quidam dicunt. Helias propheta, & Baptista Ioannes, &c. Tum vitam Antonij, & Pauli Simplicis, & Amos Aegyptij profertur. Vide si placet. Porro de temporibus suis Monachis TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS libro de pallio, meminit quia dissimili à cæteris veste utebantur. Sed & similiter recordatur AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro 6. epistolarum, epistola 36. de Paulino, suo tempore viro, qui seculum reliquerat, inuitis parentibus, loquens. Ibi expressè demonstrat, quòd hi qui ad monasticam vitam transibant, habitum secularem mutabant, & monasticum assumebant. Cum (inquit de gentilibus) ipsi capita sua radant, si quando Iudæi suscipiunt sacra, si forte Christianus vir attentior sacrosanctæ religionis vestem mutauerit, indignum facinus appellant, &c. Denique EPPHEM DIACONVS Edessenus, dum Abraham heremita vitam describit. In omnibus (ait) quinquaginta annis penitentia sue vestem cilicinam, qua indutus fuerat, non mutauit. HERONYMVS STRIDONENSIS in vita Hilarionis. Audiens (inquit) celebre nomen Antonij, quod per omnes Aegyptij populos ferebatur, incensus visendi eius studio, perrexit ad heremum. Et statim ut eum vidit, mutato prælii habitu, duobus ferè mensibus iuxta eum mansit, contemplantus orationem vite eius morumque grauitatem (& infra) iugiter sacco tantum membra cooperuit, & pellicem habens expendens (id est super indumentum) quem illi beatus Antonius professenti dederat, sagunnaque rusticum, inter mare & paludem, vasta & terribili solitudine fruebatur. Vide idem, & in Paulo I. heremita. PALLADIVS CAPADOCIAE Episcopus, in libro qui paradisi Hæraclidis dicitur, cap. 19. de Pachomio abbate loquens. Viuntur (inquit) noctibus lineis vestibus (quas Leliotanus vocant) iuncti, & singuli quique eorum pellibus caprinis bene confectis teguntur. Quas nec tunc quoque cum voverino cibum capere, vel somnum deponant. Quando autem ad communionem Sabbati, vel dominici diei ingrediuntur, unusquisque suum cingulum soluit pellemque deponit, & cum cucullo tantum ingreditur. Cucullus autem ipse sine villo paruos fieri, ut infantibus ordinant, in quibus & quadam signa de purpura fecit intexi, &c. Idem cap. 20. & 21. eiusdem libri. Cæteris (inquit) virgines tonsæ cucullis cooperiuntur. Et cap. 25. eiusdem

libri expressè monstrat, quòd qui ad monasticam vitam transibant, vestes mutabant. Cum enim quendam referret sanatum S. Melaniam prece, ut postea fieret religiosus: Tum (inquit) veste mutata inde descendit, & ad Aegyptiacum Nyricæ proficiscitur montem, &c. Denique THEODORVS CYRENSIS, in libro qui Philotheus dicitur, ubi quorundam Monachorum vitas describit, sæpius eiusdem rei meminit, ut in vita S. Petri serui Dei. In vita autem S. Maximi Monachi ait. Aiuunt illum nunquam neque tunicam mutasse, neque cilicium, sed lacera illa, iterum atque iterum resarcisse: hoc sanè pacto in senectute gererat. Sed & GREGORIUS I. sapius in Dialogis huiusce rei meminit & præcipuè libro 3. ubi S. Benedicti vitam describit IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia 56. in Marthæum veterum Monachorum vitam & habitum describit, ut dicemus in vocabulo, Monachus, &c. homilia 56. ad populum Antiochenum, de Monachorum vita. Vestis (inquit) eis fortitudine digna. Non enim candidatis vident vestibus, iuxta, enervatis & molles induuntur, sed iuxta beatos illos Angelos Heliam, Heliolum, Ioannem, secundum Apostolos, cum vestimenta sint ipsi parata: his quidem ex caprarum pilis, his autem ex pilis camelorum, &c. Vide oro in vocabulo, monachorum instituti. &c. Hinc est quòd Concilium AQUISGRANENSE I. capite 25. prohibet, ne veste monachali aut habitu, clerici seu canonici induantur, ut cucullis, &c. Quia (ait) illorum habitum penitus vsurpare non debeant, à quorum proposito, quodammodo distant. Quia scilicet & indecens est, ut arma militaria, more laicorum, gestent: ita nimium inhonestum est, & valde indecorum, ut aliorum propositi indumenta sibi imponant. Habitus namque singulorum ordinum idcirco in Ecclesia ad inuicem discreti sunt, ut his vestis cuius propositi sit gestant, vel in qua professione domino militet, liquido cognoscatur. Nam & domini lege vir muliebrem, & mulier virilem prohibetur induere vestem, ut uterque sexus sibi conuenienti veste incedat. Sicut enim turpe est virum vestem muliebrem, & mulierem vestem virilem induere, ita valde indecorum est canonicum, vestem monasticam induere: nisi tamen cum veste etiam propositum voluerit assumere. Denique de vestimentis monachorum Concilium TYRONENSE III. 24. Sed & Concilium BITERRENSE cap. 16. & BENEDICTVS XII. cap. 17. & 23. constitutionum Benedicti. agunt, ut in vocabulo, monachus dicitur, iunge quod sequitur. Lege in Clementinis titulo de statu monachorum capite 1. ne in agro dominico.

Habitus & ornatus clericorum non superflus & qualis esse debet. Repete quod superius in vocabulo, canonicus, & superiori annotatione dictum est. Porro Concilium CARTHAGINENSE IV. cano. 45. (allegat Gratianus distinctione 42. cap. clericus.) Clericus professionem suam, & in habitu, & in incessu probet, & nec in vestibus, nec in calcamentis decorem querat. Hinc COELESTINVS I. epistola 2. ad Episcopos Viennenses & Narbonenses cap. 1. arguit eos qui amicti pallis & zona præcincti ministrabant altaribus, quòd non solum in Ecclesiis gallicanis erat, & consequenter infert. Discernendi à plebe vel cæteris sumus doctrina, non veste conuersatione, non habitu: mentis puritas, non cultus. Nam si studere incipiamus nouitati, tradidimus nobis à patribus ordinem calcabimus, ut locum superuacuis superstitionibus faciamus. Rudes ergo fidelium mentes ad talia non de-

Gregorius 1.
Ioannes Chryso-
stomus.

Concilium Aquisgranense I. sub Iudicico Imperat.

Cur Monachi diuerso vntur habitu & vestimento.

Deut. 22.

Concilium Turonense 3.
Concilium Biterrense nouiter iudicatum, Benedictus 12.

Concilium Carthagenense 4. cui interfuit Augustinus.

Caecilius 1.

benius

Concilium Agathense sub eo de Cœlestino.

Concilium Matifconense sub Guntarano rege.

Concilium Cœnstantinopolitanum 3 generale 6. hic tamen canon de eorum est numero qui illegitimi censentur. Concilium Francicum.

Concilium Suffraganeum apud S. Medardum Episcoporum 23. Concilium generale 9. Nicœnum 1. sub Adriano 1.

Ecclesiast. 1.

Basilii Magni.

Alexander 3.

Concilium Lateranense sub Innocentio 3. partem 1215.

Tanta modo & tam abominabilis dissolutio est & luxus in ecclesiasticis ut totius Europe oculus hunc in modum exhorretans.

bonum inducere, docendi enim potius, sunt quam illudendi: nec imponendum est eorum oculis, sed mentibus infundenda præcepta sunt, &c. Hinc & Concilium AGATHENSE I. cano. 20. (allegatur à Gratiano distinct. 23. cap. clericus.) Clerici qui omnem nutrimentum ab Archidiacono, etiam si noluerint, inuiti detondeantur. Vestimenta etiam vel calceamenta eius, nisi que religionem doceant, vti aut habere non liceat. Concilium MATIFCONENSE I. sub Pelagio 2. cano. 5. Nullus clericus figuram, aut vestimenta, aut calceamenta secularia, nisi quod religionem deceat induere presumat. Quod si post hanc definitionem clericus, aut cum indecenti vestitio, aut cum armis inuentus fuerit, à seniore ita coercetur, ut triginta dierum inclusione detentus, aqua tantum & modico pane diebus singulis sustentetur. Concilium GENERALE VI. Constantinopolitanum 3. in Trullo cano. 27. Nullus eorum, qui in cleri catalogum relati sunt, vestem sibi non convenientem induat, neque in civitate degens, neque iter ingrediens: sed utatur vestibus, quæ his qui in clerum relati sunt, attributa fuerit, si quis autem tale quid fecerit, una septimana segregetur. Concilium FRANCICVM sub Carlomano rege, & Bonifacio Moguntinensi. Decernimus, ut presbyteri vel Diaconi non sagis, laicorum more, sed casulis utantur ritu servorum Dei. Hoc iterum Concilium SVBSESSIONENSE sub Childerico rege & Pipino duce renouat. Concilium NICÆNUM II. generale 7. canone 16. (allegatur à Gratiano caul. 21. questione 4. cap. Omnis.) Omnis iactantia & ornatus corporis, est à sacerdotali ordine & statu alienus. Episcopus ergo vel clericos, qui se splendidis & insignibus vestibus exornant, se corrigere oportet: sin autem permaneant, supplicio traditi, similiter & eos qui sunt unguentis delibuti. Quoniam autem radix acerbioris sursum pullulans fuit nostra Ecclesia inquinamentum, Christianos, scilicet, accessantium heresis: hi, qui eam susceperunt non solum imaginum picturas auersati sunt, sed omnem etiam pietatem ac religionem extraxerunt, in eos qui pie & honeste viuunt inuehentes in eis impletum fuit quod scriptum est: Abominatio peccatorum religio, & verus Dei cultus. Si inuenti itaque fuerint nonnulli eos irridentes, qui vilem & modestum amictum induiti sunt, poena corrigantur: à superioribus enim usque temporibus, omnis vir sacerdotalis cum moderato & honesto indumento versabatur: quicquid enim non propter usum, sed ostentatorum ornatum assumitur, in nequitia reprehensionem incurrit, ut ait BASILIUS MAGNVS. Sed nec ex sericeis texturis variatum quis vestimentum habeat, neque in vestimentorum sinuarius adiecta erunt alieni coloris indumenta: ex diuina enim lingua audierunt, quod qui mollia ferunt, sunt in domibus regum. Eadem repetit ALEXANDER III. cap. 4. part. 27. Concilium LATERANENSE sub Innocentio 3. cap. 16. tractat de vario ornatu & habitu clericorum, & qualiter debeant externo habitu, & conuersatione se gerere: Clerici (inquit) coronam & tonsuram habeant congruentem, & se in officiis diuinis, & aliis bonis exerceant studiis diligenter. Clausa deferant desuper indumenta, nimia breuitate vel longitudine non notanda. Pannus ruberis aut viridibus, nec non manicis aut sutularibus consuetis seu rostratis, scellis, pectoralibus, & calcearibus deauratis, aut aliam superfluitatem gerentibus non utantur. Cappas manicatas ad diuinum officium intra Ecclesiam non gerant, sed nec alibi, qui sunt in sacerdotio vel personatibus constituti, nisi iusti causa timoris exegerit habitum trans-

formari. Fibulas omnino non ferant, neque corrigias auri vel argenti ornatum habentes: sed nec annulos, nisi quibus competit ex officio dignitas. Pontifices autem in publico & in Ecclesia super indumentis lineis omnes utantur, nisi monachi fuerint, quos oportet deferre habitum monachalem: pallii dissibulatis non utantur in publico, sed vel post collum, vel ante pectus hinc inde commixis. Eadem omnino statuit Concilium OXONIENSE sub eodem Innocentio 3. cap. 26. & 35. tractans de ornatu, vestitu, & habitu monachorum & monialium. Prohibet autem ne velum, vel peplum sericum habeant, aut in velo acus argenteas, aut aureas deportent, aut irregulari in vestimentis panno utantur: sed vestes longitudinem corporis non excedant, & pede decenter superducto sufficiat eis talari veste indui, præcipit. Annum autem sola (ait) monialis consecrata deferat, & uno solo sit contenta. Hæc latius in Clementinis exponuntur cap. 2. de statu monachorum. Et quia Clementinarum fecimus mentionem, in eisdem capite 2. inseritur, de vita & honestate clericorum, ex Concilio VIENNENSI sub Clemente 5. Quæ abiectionis (ait) vestibus proprio congruentibus ordini, alias assumere & in publico portare, rationabili causa cessante, presunt, professorum illius ordinis prærogatiua se reddidit indignum. Presenti constitutione sancimus, quod quicumque clericus, * virgata vel partia veste publice utatur, nisi causa rationabilis subit, si beneficiatus extiterit, per sex menses à perceptione fructuum beneficiorum, quæ obtinet, sit eo ipso suspensus. Si vero beneficiatus non fuerit, in sacris tamen ordinibus citra sacerdotium constitutus, per idem tempus reddatur & ipso inhabilis, ad Ecclesiasticum beneficium obtinendum. Idem quoque censetur de clericis aliis, vestem talem, simul & tonsuram publice deferentibus: clericalem dignitatem vero, personatum, seu beneficium aliud obtinens: cui cura imminet animarum: nec non ceteri in sacerdotio constituti, ac religiosi quilibet, quos oportet per decentiam habitus extrinseci, morum intrinsecam honestatem ostendere, si præterquam ex causa rationabili publice vestem ferant huiusmodi, aut * infusum, seu pileum lineum publice portant in capite, sunt eo ipso, beneficiati videlicet à perceptione fructuum beneficiorum, quæ obtinent suspensi per annum. Ceteri vero sacerdotes & religiosi quilibet, per idem tempus reddantur inhabiles ad quocumque beneficium Ecclesiasticum obtinendum. Idem de ceteris indumentis, & indecenti habitu, & ornatu definitur. Prædicta autem renouat MARTINVS V. in Concilio CONSTANTIENSI sessione 43. vbi eadem verba, quæ superius moderata sunt, refertur. Sed & in Papa clericis, hæc iubet obseruari Concilium BASILENSE sessione 23. Eadem iniungit & Concilium RATISPONENSE cap. 2. sub Laurentio Cardinali: & Concilium SENONENSE cap. 23. 24. & 25. vbi de clericis vestibus non deferendis à clericis tractat, & de honestate seruanda in crinibus & tonsura, & de honestate seruanda in incessu, & conuersatione cum laicis, & in euitatione chorearum, &c. vide suis locis. Prædicta quoque renouat Concilium COLONIENSE III. parte 2. cap. 26. vbi postquam præmissa allegauit, subdit. Pudet nos cum videmus clericos perinde acque seculi milites amictos, vel qui sint ut famina compiti: Idem pannosi clerici ac vestibus lacerti disibitent: neque enim affretate sordes, aut exquisita delicia laudem parium. Hinc etiam Concilium TRIDENTINVM nouissimum sessione 14. quæ fuit 4. sub

Concilium Oxoniense in Anglia.

De Monialium habitu.

Concilium Viennense generale sub Clemente 5.

* id est varij coloris vel diuerse partis.

* Pro alba faciola seu serico pileo.

Martinus 5.

Concilium Basileense. Concilium Ratiponense. Concilium Senonense sub Antonio à Prato.

Concilium Coloniense 3.

Concilium Tridentinum, &c.

Iulio

Iulio III. cano. 6. decreti reformat. Quia, & si habitus non facit monachum (ait) oportet tamen clericos vestes proprio congruentes ordini semper deferre, ut per decentiam habitus extrinseci, morum honestatem intrinsecam ostendant. Tanta autem hodie aliquorum inoleuit temeritas religionisq; contemptus, ut propriam dignitatem, & honorem clericalem paripendentes, vestes etiam deferunt publice laicales, pedes in diuersis ponentes, vnum in diuinis, alterum in carnalibus. Propterea omnes Ecclesiasticæ persone, quantuncunque exemptæ, quæ aut in sacris fuerint, aut dignitates, personarum, officia, aut beneficia qualiacumque Ecclesiastica obtinuerint, si postquam ab Episcopo suo per edictum publicum moniti fuerint, honestum habitum clericalem illorum ordini & dignitati congruentem, & iuxta ipsius Episcopi ordinationem & mandatum non detulerint, per suspensionem ab ordinibus ab officio & beneficio, ac prouentibus, redditibus, & fructibus ipsorum beneficiorum, nec non si semel correpti denovo in hoc deliquerint, etiam per priuationem officiorum, huiusmodi coerceri possint & debeant secundum constitutionem Clementis V. (habet superius) in Concilio Viennensi editam, quæ incipit: Quoniam inuouando & ampliando. Lege etiam superius vocabulo, Clericus Canonicus, Tonsura, & Ornatus, &c.

HÆRESIS.

Tertullianus Carthagenus.

Clemens Alexandrinus.

Hieronymus Stridonensis.

Tertullianus Carthagenus.

[Hæresis nomen unde deriuetur] TERTULLIANVS CARTHAGENENSIS lib. de præscriptionibus aduersus hæreticos, in initio. Apostolus (ait) in omni penè epistola, de adulterinis doctrinis fugiendis, hæreses taxat, quarum opera sunt adulteræ doctrinæ. Hæreses dictæ sunt Græca voce ex interpretatione electionis, quæ quis sine ad instinendum, sine ad suscipiendas cas, utitur: ideo & sibi damnatum dicitur hereticum, epistola ad Titum, quia in quo damnatur sibi eligit. Nobis vero nihil in nostro arbitrio indulgere licet: nec eligere: & quod aliquis nil de arbitrio suo induxerit, Apostolus Domini habemus auctores, qui nec ipsi quicquam ex suo arbitrio, quod inducerent, elegerunt, sed acceptam à Christo disciplinam fideliter nationibus assignauerunt. Itaque etiam si Angelus de caelis aliter euangelizaret, an themata dicere-retur à nobis. Idem initio libri secundi contra Marcionem Adæ delictum hæresim nuncupat, Eo quod (ait) per electionem suam potius elegit facere sententiam, quam Dei. Eandem etymologie rationem affert & CLEMENS ALEXANDRINVS libro 7. Stromatum, non longè à fine, & libro 8. Præterea etiam hæresis Erymon, dar HIERONYMVS STRIDONENSIS libro 3. Commentariorum in epistolam ad Galatas, capite 5. Manifesta autem sunt opera carnis, &c. apertus (ait) Græcè ab electione dicitur, quod scilicet eam sibi unusquisque eligat disciplinam, quam putat esse meliorem. Quicumque igitur aliter Scripturam intelligit, quam sensus Spiritus sancti flagitat, quo conscripta est, licet de Ecclesia non recesserit, tamen hereticus appellari potest. Idem in epistolam ad Titum, cap. 3. vbi illud exponit: Hæreticum hominem post vnam & alteram correptionem deuota, &c. Hæresis (ait) Græcè ab electione dicitur, quod unusquisque id sibi eligit, quod ei esse melius videatur. Porro Philosophi quoque Stoici, Peripatetici, Academici, Epicurei, illius, vel illius hæreses appellantur. Superfluum est ire per singula, & Marcionem, Valentinum, &c. Lege reliquum. Hæresum origo, fons, & progressus.] Authorem quidem hæreson Diabolus esse superius in dictione Diabolus, ex TERTULLIA-

ANO libro De præscriptionibus aduersus hæreticos, docuimus: & ex Cypriano similiter, vt facile poteris si vacat, aduertere. Porro hæresum originem EVSEBIVS CÆSARIENSIS libro 3. Ecclesiasticæ hystoriae, cap. 32. à tempore Apostolorum cœpisse demonstrat: quod & confirmat EGESIPPVS, VEL VSTINVS MARTYR in Dialògo cum Triphone recenset, dicens, quod ante Domini aduentum non ausus fuerit Sathanas blasphemare Deum: quippe qui nondum condensationem suam sciret. EGESIPPVS autem verba sic profert ex libris eius 5. quis scripsit pro Ecclesiasticæ doctrina tuenda. Meminit (ait) Egesippus initiorum hæresum quarundam, ita inquit: Posteaquam Iacobus Iustus martyrius est defunctus, sicuti & Dominus, in locum eius, patruus eius Cloopa filius Simeon est successus, quem omnes Domini fratrem patruelam secundum esse retulerunt. Propterea, autem Ecclesiam vocauerunt virginem, quod nondum esset in nubibus & vanis corrupta doctrinis. Primus eam deprauare cepit, quod in petitione Episcopatus repulsam tulisset Thebues*, vnus è septem hereticis & plebeis: à quibus & Simon est, unde Simoniani dicti, & Cleobius, unde & Cleobiani: & Dositheus, unde Dositheani: & Gorthæus, unde Gorthæani: & Masobthæus, unde Masobthani. Ab his autem & Menandriani, & Marcionistæ, & Carpocratiani, & Valentiniani, Basilidiani, & Saturniani. Hi pro se quisque proprias scorsim induxerunt opiniones, &c. Hæc repetit CYRILLVS ALEXANDRINVS lib. 1. cõtra Iulianum Apostatam: verumtamen EPIPHANIYS CYPRITVS statim initio operis sui contra hæreses, hæreses incepisse longè antè Christum ostendit, cum & Ecclesiam ab Adam deducit vsque ad nos, & enumerat omnes hæreses, quæ eam impugnantur. Hoc videtur admittere CLEMENS I. lib. 1. Constitutionum Apostolicarum, cap. 7. & 6. & IGNA-TIUS MARTYR epistola ad Smyrneses, apud Iudæos hæreticos esse deservientes antequam Christus incarnaretur, quorum authorem volunt esse Diabolus. Sic autem loquitur Clemens, vbi supra. Habuit Iudæicus populus hæresim præuicatas, Saduocæ ex illis prodierunt, qui negabant mortuorum resurrectionem. Et Pharisei, qui fortuna & fato peccatorum actiones tribuunt, & Basmothæi, qui prouidentiam tollunt, affirmantes sortuito casu omnia constare: Hic, anime immortalitatem negant. Sunt quoque Hæmorrhoidæ baptistæ, qui quotidie nisi in aqua mergantur, cibum non capiunt, sed etiam lectis tabulis, crateris, calicibus, scabellis nisi aqua purgatis, non utantur: & qui nostris temporibus orti sunt Ebionæ, Filium Dei nudum hominem fuisse contendentes, viri libidine, & Ioseph ac Mariæ concubitu genitum: qui ab his omnibus separantur & leges seruam patrias, sunt Tescæ. Atque hæc quidem in veteri populo fuerunt, sed nunc quoque improbus demon, efficax ad maleficiendum, & bonum cuiusmodi sit ignorans ex nobis quibusdam excitat. Hæreses ac schismata in his effecit. Tum subdit cap. 7. Nouæ autem hæreses hæc habuerunt exordium. Cum innuisset Diabolus Simonem quendam, & vice Githon appellato, Samaritanum, arte magum, sua prauæ sententia cum administrum effecit, eo tempore quo Coepostolus noster Philippus, Domini dono atque sui Spiritus afflatu virtutes curationum Samarie administrabat, ita ut obstupescerent Samaritani in fidem venerint, & Dei & Domini nostri Iesu Christi baptizati sunt in nomine. Cinq; iam Simon ipse, signa & prodigia inuicis sine ulla magica arte perfecta, admirarijsque credidisset, & Baptismum accepisset, atque ieiunio & orationi esset intentus, audientes nos gratiam Dei ad Samari-

Eusebius Cæsariensis.

Egesippus Hystorographus Iulianus Martyr.

Egesippus Hystorographus.

Primus hereticus.

* alias Thebuis.

Cyriillus Alexandrinus. Epiphanius Cypri.

Clemens I. Ignatius Martyr.

Diuerse hæreticorum sectæ ante Christum.

Ebionis hæresis.

Exordium hereticæ à tempore Christi.

Aquam 8.

in Concilio Malifcon. sub Pelagio 2. da quo Baron. in. 11. to. anno 1090 c. 13. Vt nota se barcala. ocsq; occasionis laicis subtraheant scilicet vestibus clericis abuti vltro prohibent, et ne pompis induantur exuuij admodum persalandi est nãq; sicut vicijs flagitijs adscribat, a quibus cura pastor ecclie erigit, et sermone prohibere dicitur: Non in veste priuata quæ domini ipse non superans nobis cauendam insinuat, ut, nullis vestitur inclonibus regis sunt

tanos per Philippum pervenisse, ad eos accessimus, multique ad doctrinam sermonem collatis, omnibus baptizatis imposuimus manibus, oratione gratiam eis Spiritus sancti impartiebamus. Vidensque Simon, impositione manuum nostrarum, dari credentibus Spiritum, obtulit nobis pecuniam. Potestatem (inquit) date, ut cui impo fuerit manus, is habeat Spiritum sanctum, volens, & quemadmodum Adam gustato ligno, promissa immortalitate privatus fuit, sic nos accepta pecunia delimiti Dei munere excluderemur, quo per commutationem pecunia ei traderemur inestimabilem Dei gratiam. Quare perturbatis omnibus nostris, ego Petrus oculos in masculinum septem, qui enim detinebat, coniciens respondit Simoni: Argentum tuum tecum sit in perditionem, quoniam donum Dei pecunia possideri, &c. quæ Act. 8. habetur, Tum c. 8. subdit: Cum vero ad Gentes exiimus ad predicandum verbum vitæ, tum diabolus molitur est in populo, ut post nos pseudo Apostolos mitteret, ad labefaciendum sermonem. Itaque produxerunt Cleobium quendam, & adduxerunt Simoni. Hi vero discipuli fuerunt eiusdem Dosithei, quem reprobatum eiecerunt principatu. Deinde alij aliorum absurdorum dogmatum auctores exierunt. Cerintus, Marcus, Adenander, Basilides, Saturninus. Ex his alij plures Deos esse opinantur, alij tres inter se contrarios sine origine semper congregantes, alij infinitos & ignotos. Quidam vero nuptias tollunt, arbitantes non esse eas opus Dei, alij quosdam cibos abominantur, alij inuerecunde firmanter, quod nunc faciunt filij nominis Nicolaitæ. Tum alijs innumeratis, capite 10. sic concludit: His omnibus unus atque idem erat propositus impietatis finis, omnipotenti Deo maledicere ignotum Deum celebrare, nec esse Deum Patrem Christi, neque mundi conditorem, sed ineffabilem atque immanabilem, per se genitum, legis & Prophetarum oraculis non locutum, providentiam nullam esse, resurrectionem non futuram, nec iudicium, neque retributionem, animam esse mortalem, voluptatem solum sequendam, omnium cultum sine delectu amplectendum. Aliqui enim plures Deos esse putant, alij tres principio carentes, alij duos ingenitos, alij infinita eorum inducunt, ac quidam nuptias respiciunt, carmen item & vinum, que in rebus abominandis ponunt. Item nubere & liberis operam dare prohibent, ac quosdam cibos capere, ut hac continentia, sua sententia prauitatem facilius probare possint. Quidam vero ex his docent abstinentiam carnibus, non quod parcant animantibus ratione carentibus, sed quod ea animam rationis participem habere existimant, esseque poenas cædis daturus, qui ea occidere audent. Alij sicut tantum carne abstinent, his quoque lege munda censentur vescuntur, putantque circumcisionem ex lege seruandam, in Christum credendum veluti in virum sanctum ac Prophetam. Alij docent sine pudore libidini inferniendum, & carne abutendum, animam ea sola ratione mundi principis posse effugere, si omnem impuram actionem exequantur. Hi omnes diaboli organa sunt, & ire filij, &c. Eadem adhuc recenset cap. 26. eiusdem libri, sed non est opus repetere. Idem quoque Ignatius Martyr, ut diximus in epistolis, recenset, omnino se Clementis conformans scriptis & verbis. Porro Tertullianus in descriptionibus aduersus hæreticos, varias sectas & hæreses demonstrat suo tempore ortas. Conditio (inquit) presentium temporum, fratres, etiam hanc ammonitionem prouocat nostram, non oportere nos mirari super hæreses istas, sine quibus futura enim prænunciabatur, sine quibus futura enim prænunciabatur, ut fides habendo tentationem, haberet

Diaboli artificium expanditur in oblatione pecunie.

Cleobius hæreticus.

Diversi hæretici recentur & eorum opiniones erroneæ.

Hæresum seopus & finis omnium.

De his egimus in vocabulo, ciborum delectus, & in vocabulo, nuptiæ, &c.

Tales sunt modo Turci.

Ignatius martyr.

Tertullianus Carthagineus.

Non mirandum si hæreses pullulant.

etiam probationem. Vanæ ergo & inconsideratæ plerique hoc ipso scandalizantur, quod tantum hæreses valeant, quantum non valerent, si non fuissent. Cum quod sortitum est ut omnimodo sit, sicut causam accipit ob quam sit, sic vim consequitur per quam sit, nec esse non possit. Febrem denique inter ceteros mortiferos & cruciativos exitus erogando homini deputatam; neque quid est mirandum, est enim; neque quia erogat hominem, ad hoc enim est. Proinde hæreses ad langorem & interitum fidei productas si expanescimus, hoc eas posse, prius est ut expanescamus, hoc eas esse; quæ dum sunt, habent posse, & dum possunt, habent esse. Sed enim febrem, ut malum, & de causa & de potentia sua, ut notum est, abominamur, potius quam miramur, & quantum in nobis est precauemus, non habentes abolitionem eius in nostra potestate. Hæreses vero mortem æternam, & maioris ignis ardorem inferentes, malum quidem mirari quod hoc possint, quam deuitare non possunt, cum habeant deuitandi potestatem. Et infra: Solent quidem isti maiores, etiam de quibusdam personis ab hæresi captis, edificari in ruinam. Quare illa vel ille, fidelissimi prudentissimi & vniuersissimi in Ecclesia, in illam partem transferunt? Quis hoc dicitis non ipse sibi respondit: neque prudentes neque fideles neque vniuersos astimandos, quos hæreses potuerint demerere? Et hoc mirum, opinor, ut probatus aliquis retro postea excidat. Saul bonus præ ceteris, linore postea evertitur: David vir bonus secundum cor Domini, postea cædit & stupri reus est: Salomon omni sapientia & gratia donatus à Domino, ad idololatriam à mulieribus inducitur. Soli enim Dei Filio seruabatur, sine delicto permanere. Quid ergo si Episcopus si Diaconus, si vidua, si virgo, si doctor, si etiam maritus lapsus à regula fuerit? Ideo hæreses veritatem videbuntur obtinere? ex personis probamus fidem, an ex fide personas? Nemo sapiens est, nisi fidelis, nemo maior, nisi Christianus: nemo autem Christianus, nisi qui ad finem usque perseverauerit, &c. Vide etiam in sequentibus, Hæreticus, &c. Tum in consequentibus omnium hæreticorum nomine recenset, & eorum hæreses etiam vnicuique assignat, ut clarius percipiat qui volumin euoluerit. Idem præstat Eusebius Cæsariensis libro 4. Ecclesiasticæ historiæ, cap. 21. vbi multorum hæreticorum nomina memorat, & consequenter, quia fuerint hæreses labenotari. Hoc similiter præstat Augustinus Hippoensis Episcopus Cypri. Philaster, Guido Carmelita, Alphonsus à Castro. Christophorus Vicinus Castellanus. Cyprianus Carthagineus.

Pulchra comparatione vitæ ut probet necessarium oportere esse hæreses.

Obscuro te (Lector) diligenter hec cogita, iterum rogo, hæc expendite, quia huius temporis seruunt.

Rufinus Cæsariensis.

Augustinus Hippoensis Episcopus Cypri.

Philaster, Guido Carmelita, Alphonsus à Castro.

Christophorus Vicinus Castellanus.

Cyprianus Carthagineus.

Gregorius Nazianzenus.
 Matth. 13.
 Matth. 24.
 Augustinus Hipponensis.
 Episcopi Armenie.
 I. Ioan. 2.
 Episcopi Africæ.
 I. Corinth. 1.
 Cyprianus Carthagineus.
 Facili.

& GREGORIVS NAZIANZENSIS oratione 18. in Athanasium, & IOANNES CHRISOSTOMVS homilia 47. in Marthæum, exponens illud: Simile est regnum cælorum homini qui seminavit bonum semen in agro suo, &c. vbi inuehit in pastores, quorum negligentia tor monstra in Ecclesia suscitauerunt. Idem probat & in 2. opere super Marthæum, homilia 49. exponens illud: Tradent vos in tribulationem, &c. A VG VSTINVS HIPPOENSIS libro 18. de Ciuitate Dei, cap. 51. Videns (inquit) diabolus templum demonum deseri, & in nomen liberantis mediatoris currere genus humanum, hæreticos mouit, qui sub vocabulo Christiano, doctrinam resistenter Christianæ, quasi possent indifferenter sine ulla correptione haberi in ciuitate Dei, sicut ciuitas confusiois indifferenter habuit Philosophos, inter se diuersa & aduersa sentientes. Iunge quod sequitur.

Hæresis fons & origo.] PHILAVTIA EPISCOPI II. ARMENIÆ, epistola ad Leonem Imperatorem I. Omnibus blasphemis impietatis inuitum est, langor pessimus, quo se magis amare volunt. Vniuersique enim horum, vocationem Christi ad nomen proprium transferre volens, iniquas aduersus Christum blasphemias eructare dignoscuntur. Qui ex nobis fuerunt, non manserunt nobiscum. A reuera namque & regia digressi via, & Redemptorem nostrum Christum impudenter abnegantes, & ipsi vocatione qua vocati sunt facti probantur extorres, & obediens sibi impie, suum habere vocabulum pro Christiana religione fecerunt: & qui in alia baptizati sunt fide, aut alios Christi discipulos habuerunt, alium modum baptismatis introducentes, aut Christum alium predicantes. Præter enim Dominum, vna fides, vnum Baptisma. Contra itaque omnes abominandas hæreses, veritatem considerenter opponimus, ne velut improprietati, secundum scripta spiritualia condemnemur. Et eis quidem, qui sacrilegium in diuinis Scripturas perpetrant, & corda sibi nec faciunt adherere simplicitatem, nos qui possimus virtute resistimus. Nervi verò & arma Ecclesiarum, vos estis Christianissimi principes, &c. EPISCOPI AFFRIGAR scribentes ad Theodorum Papam I. libellum, qui lectus est in Concilio Lateranensi sub Martino I. consultatione 2. Certum est (aiunt) quod tales sermonum nauitates, de malo gloria amore nascantur, dum sibi volunt nonnulli acuti & perfricantes & sapientes videri, quærum quid noui profuerant, nescientes quia Deus noster infirma mundi, ut confundat fortia, &c.

Hæresis quam graue crimen.] CYPRIANVS CARTHAGINENSIS libro 2. epistolarum, epistola II. quæ est ad Stephanum: Quod maius potest (ait) esse delictum aut que macula deformior, quam aduersus Christum stesisse, quam Ecclesiam eius, quam ille sanguine suo parauit, & candidit dissipasse, quam Euangelicæ pacis & dilectionis oblitum, contra vniuersum & concordem Dei populum hostilis discordie furore pugnassee: qui & si ipsi postmodum ad Ecclesiam redeunt, restituere tamen eos, & secum reuocare non possunt, qui ab eis scinditi, & foris morte præuenti extra Ecclesiam sine communicatione & pace perierunt; anima in die Iudicij, de ipsorum manibus expectantur auctores & duces exitus. Hinc F O E L I X I. epistola I. ad Patrem Episcopum. Hæresis nimis est impia, & Euangelicæ veritatis inimica, que non portionem aliquam ledere, sed ipsa Christianæ religionis conatur fundamenta conuellere. Quoscumque enim rapit ad se, non solum in hoc vitium, sed in multa alia vitia uere facit, & ipsi iudicente antiquo hoste, non solum persecutores Ecclesie, sed etiam sacer-

dotes eius sunt, &c. Latius infra, Hæreticus, Porro Concilium NICENVM II. generale 7. actione I. tractans de recipiendis hæreticis. Notissimum est (ait) quod hæresis etiam hominem ab Ecclesia separat, & diabolo iungit, &c. Quæ in sequentibus latius exponuntur.

Hæresis quam difficile euellitur.] LEO R O D I E N S I S in præfatio Concilio Nicæno 2. actione I. errorem exuens, quo infectus & captiuatus huc vsque fuerat, contra venerationem sanctarum Imaginum, & intercessionem Sanctorum (ut vbi dicemus) requisitus à Tharasio præfate Constantinopolitano coram Patribus, quod tandem in eo errore vixerat perdurans, cum iam decem & octo annis esset Episcopus conuersatus, respondit. Quandoquidem (ait) multis temporibus malitia durauit, durauit & improba doctrina, cumque hæc perseveraret ob nostra peccata, declinare nos à via veritatis cogit, sed spes est apud Deum salutis nostræ.

Tum THARASIVS: Morborum qui longissimi sunt, difficilissimi curatu esse solent. Sic antiquus hæresis tenebris obrutus, lumen veritatis difficillimè admittit. Idem dicunt & Patres eiusdem NICÆNI II. CONCILII, tomo 3. Confutationis impie Synodi falsò dictæ 7. generalis, contra sanctas Imagines: Qui semel (aiunt) à veritate exciderunt in multas & periculosas absurditates, per consequentiam proprii erroris deficiunt. Vide infra.

Hæresis auctore semel damnato in Synodo, sequaces damnati declarantur.] Posuimus in vocabulo, Concilium, quod dam, verumtamen sic G E L A S I V S I. epistola ad Episcopos Dardaniæ, & allegat Gratianus causa 24. quæ est. i. cap. Acacius, & cap. Maiores nostri, (ut etiam iam quædam allegauimus in vocabulo, Episcopus hæreticus, &c. Siquidem enim propter Acacium Constantinopolitanum Episcopum hæreticum seditio oriretur, quod absque Synodo fuisset eiectus à Felice III. & Gelasio, eod quod fautor esset hæresis Eutichensis, sic respondet Gelasio: Maiores (ait) nostri diuina inspiratione cernentes, necessario precauerunt, ut quædam contra vniuersamque hæresum coacta semel Synodus pro fide, communionem, & veritate Catholica atque Apostolica promulgasset, non sinnerent nouis post hæc retractationibus mutari, ne prauis occasio præberetur, que medicinaliter fuerant statuta, pulsandi: sed cuiuslibet infans ac pariter errore damnato, sufficere indicauerunt, quisquis aliquando huius erroris communicator existeret, principali sententia damnationis eius esset obstrictus, quomodo manifestè quilibet vel professione sua, vel communionem posse agnosci. Sic NICÆNUM Concilium in Arrio, omnes eius sectæ professores damnauit. EPHESENVM in Nestorio, omnes eius sectæ sectatores damnauit, & sic de reliquis. Vide in sequentibus.

Hæresis exercitium, Episcopus in sua Diocesi non permittat.] Hoc posuimus supra dictione Episcopus, &c.

Hæresis auctores puniendi, &c.] Vide in sequenti vocabulo Hæreticus, &c.

Hæresis abiuranda forma.] Concilium THOLOSANVM, sub S. Ludouico Rege, cap. 5. Præcipimus tam viris, quam mulierum cuiusque conditionis existant; Illi, scilicet anno circiter decimo quarto, hæc verò anno 12. ut possint & debeant hæresim abiurare, que contra Ecclesiam Catholicam & Romanam, fidemque orthodoxam aperto Marte dimicat, & inuicem firmare omnibus: necnis & studio de cetero Romano Catholicæque fidei integritatem serua-

Concilium Nicænum 2.

Leo Rhodiensis Episcopus.

Tharasis Cæsariensis Episcopus.

Concilium Nicænum 2. generale 7.

Gelasius I.

Nicæni I. Concilium generale. Ephesinum 2. generale.

Concilium Tholosanum sub Ludouico Rege.

turos: nomindque haresim abinvariantium tenebuntur Episcopis in scripta chartula servare, vel cui hoc negotium commiserit. Quod si quisquam reluctatus fuerit, infra 15. dierum spatium haresim noluerit abinurare, ut hareticus habeatur & puniatur. Invenit autem de biennio in biennium renouetur, &c.

H A R E T I C V S.

Hæreticus quis] Concilium CONSTANTINOPOLITANVM I. generale II. sub Theodosio feruire, canone 6. Hæreticos appellamus partim eos, qui iam olim ab Ecclesia exclusi sunt, partim eos, qui postea à nobis execratione ac detestatione reiecti, atque repulsi sunt. Præter hos autem, eos quoque qui simulant se quidem profiteri sanam rectamque fidem segregauerunt autem sese, & conuenicula habent contra canonicos nostros Episcopos. Porro repete quæ superius ex Hieronymo protulimus.

Hæretici fraudulentisunt, & arrogantes, & dolis armati, atque superbi.] Superius credo hoc ipsum iudicauimus, dum de origine hæresis loqueremur. Verumtamen ne videamur silentium præterire, quod maximè ad detegendam naturam hæreticorum spectat, etiam hic libet ostendere, fuisse semper hæreticis solenne (vt nunc etiam adhuc in nostris experitur) maxima fraude & arrogantia uti, & dolosis conatibus virus suum simplicium mentibus infundere. Vnde vt ab exordio reperamus I G N A T I V S M A R T Y R T ralianus suos minuens contra insurgentes hæreticos, epistola ad eosdè sic loquitur: Rogo autem vos, non ego, sed charitas Iesu Christi, ut omnes idem dicatis, & ne in vobis sint schismata, suis autem instrueti eodem sensu, & eadem intelligentia. Sunt enim quidam vaniloqui & mentis seductores, non Christiani, sed Christum mercantes in fraudem, circumferentes nomen Christi, & capponantes verbum Euangelij, & erroris venenum blando alloquio implicantes, tanquam multo cicuram temperantes: vt qui biberit, dulcissimi saporis gustauit, incauta morte transigatur. Monet quispiam antiquorum, vt nemo bonus dicatur, qui bono malum permiscuerit. Nominant enim Christum, non vt Christum prædicent, sed vt Christum improbant, nec vt legem constituant, sed vt legi contrarium annuncient. Communianini igitur aduersus tales, ne laqueum animis vestris implicent. Idem repetit & epistola ad Philadelphenses: Vt filij lucis (ait) id est veritatis fugite diuisionem vniuersam, & malam doctrinam hæreticorum, a quibus conquinatio peruasit in omnem terram, &c. Epistola quoque ad suos Antiochenos, eosdem eisdem verbis contra canes armat, & serpentes, draconculos, quammosos, aspides, basiliscos, & scorpiones: his enim nominibus hæreticos appellat. Sed & MARTI A L I S A P O S T O L V S epistola ad Burdegalenses, cap. 11. eosdem contra hæreticos venturos armat fidei clypeo. Tanta porro arrogantia præditos hæreticos T E R T V L L I A N V S C A R T H A G I N E N S I S libro 1. contra Marcionem describit post mediocræ, vt adulteratam Euangelium se recepisse gloriantur, (quod se & Calvinista hodiè iactitant inuenisse) sed exclamat ibidem Tertullianus: O Christo patentissime Domine, qui tot annis interuersionem prædicationis tue sustinisti, donec, scilicet tibi Marcion (dic nunc Calvinus vel Beza) subueniret. Nam & ipsum Petrum ceterisque columnas apostolorum, à Paulo reprehensus opponunt, quod non recto pede incederent ad Euangelij veritatem: ab illo certè Paulo qui adhuc in gratia rudis trepi-

Concilium generale. Constantinopolit. t. patrum 159.

Hæreticorum mores describuntur vide & in cõsequenti bus distinctio nibus. vbi etiã passim describuntur.

Ignatius Martyr.

Si non sint tales & Calvinista lectoris est indicium.

Epitheta hæreticorum.

Martialis Apostolus.

Tertullianus Carthagenis.

Oro lector hæc aduerte.

A dans. Denique ne in vacuum cucurrisset, aut curreret, tunc primum cum antecessoribus Apostolis conferebat, &c. Hinc & de primis hæreticis qui tempore Apostolorum exorti sunt, scribit N I C E P H O R V S C A L L I S T V S libro 4. Ecclesiasticæ historiae cap. 2. Cum (ait) diabolus salui hominum inimicissimus ceptum suum, quo Ecclesiam suppressere nitetur, vidit suffocatum martyrum sanguine, dolorem tandem excogitauit, vt viri seductores & impostores, Christianum sibi vsurpantes nomen, simul & quos cepissent fideles, in suam perditionem impellerent, & qui technas illorum ignorarent, eis sani & salutaris verbi discendi studium & desiderium corrumpent & deprauarent. Primum igitur contra nos exciuit Simonem, deinde Menandrum, Cerintum, & Nicolaum, de quibus in superioribus diximus. Vide hæresis origo, &c. Et paruo deinde intervallo, temporibus eis monstra alia exhibuit, &c. Vide reliquum. Denique O R I G E N E S A D A M A N T I V S arrogantiam fraudem, dolum, moreque hæreticorum scitè describit homilia 14. in Hieremiam: Hæretici (ait) orationem suam decore verborum componunt, non vt conuertant audientes à vitijs, sed vt delectent, &c. Et homilia 7. in Ezechielem, exponens illud: Sumens de vestimentis meis fecisti tibi excelsa, hinc inde confuta, &c. Intelliges autem (ait) hoc quod dicitur, si ipsam rem manifestius describamus. Vide mihi aliquem Marcionistam, sine discipulum Valentini, aut certe cuiuslibet hæresis defensionem, & considera quomodo idola sua, id est, figmenta que ipse composuit mansuetudine & castitate vestiat, vt in aures audientium facilius ex vita bonitate ornatus sermo subrepat. Et cum hoc fecerit, intellige eum assumpsisse vestem variam morum, & conuersationis optima, & idolis subiecisse, que ipse construxit. Ac iuxta mei quidem animi sensum, multo nocentior est hæreticus bone vite, & plus in doctrina sua habet auctoritatis, eo qui doctrinam conuersatione maculat. Qui enim vita pessima est, non facile homines ad falsum dogma sollicitat, nec potest per umbram sanctitatis audientium decipere simplicitatem. Qui vero sermone peruersus est, & disciplinis saluti contrarius, mores autem compositos & ornatos habet, nihil facit aliud nisi accipit indumenta varia instituti boni, & conuersationis quietæ, & circumdat ea idolis suis, vt magis decipiat audientes. Idcirco sollicitè caueamus hæreticos, qui conuersationis optima sunt, quorum fortè vitam non iam Deus, quam diabolus instruxit. Nam quomodo quasdam illecebras escarum aucupes proponunt, vt facilius aues capiant per oblectamentum gulae, sic (vt audacius dicam) est quedam castitas diabolica, id est, decipula humane anime, vt per istiusmodi castitatem, & mansuetudinem & institutam possit facilius capere, & falsis sermonibus irretire. Lege quod sequitur. Hinc & C Y P R I A N V S C A R T H A G I N E N S I S libro De simplicitate Prælatorum, in initio: Videns (ait) diabolus idola derelicta, & per nimium credentium populum sedes suas ac templa desertæ, excogitauit nonam fraudem, vt sub ipso Christiani nominis titulo fallat incautos: hæreses inuenit & schismata quibus subverteret fidem, veritatem corrumpere, scunderet unitatem. Quos detinere non potest in via veteris cecitate, circumscribit & decipit noui itineris errore, rapit de ipsa Ecclesia homines, dum sibi appropinquasse iam lumini, atque euasisse seculi noctem videntur, alius nescientibus tenebras rursus infundit, vt * cum Euangelio Christi, & obseruatione eius, & lege non stantes, Christianos se vocent: & ambulantes in tenebris habere se lumen sciscitent, blandiente aduersario atque fallente, qui secundum Apostoli vocem transfigurauit se in Angelum lucis, & mi-

Nicephorus Callistus.

Origenes Adamantius.

Attende mysticam hereticorum naturã. Ezechiel. 16.

O quam pulchre nostros depingit Euan gelicos Calvinigos.

Egregia comparatio.

Castitas Diaboli.

Cyprianus Carthagenensis.

Hæc est Calu nistarum religionis summa.

nostros

nostros instituit, afferentes noctem pro die, interitum pro salute desperationem sub obtentu spei, perfidiam sub pretextu fidei. Antichristum sub vocabulo Christi, vt dum verissimilia mentuntur, veritatem subtilitate frustrant, &c. Porro de Hæreticorum arrogantia A L E X A N D E R A L E X A N D R I N V S Episcopus, epistola ad Alexandrum Constantinopolitanum Episcopum, vt citat Nicephorus Callistus libro 8. cap. 7. Hæretici (ait) * veteribus nullos esse dignos putant qui cum eis conferantur, neque eis equari se patiuntur, quibus sancti doctores à pueris præceptoribus vsi sunt, sed ne ex omnibus quidem qui passim sunt sancti viris & Presbyteris quemquam ipsi comparari volunt, solos se sapientes, possessionum contemptores & dogmatum reprobos esse iactantes, vt quibus solis reuelatum, quod nemini omnium qui sub Sole sunt hominum in mentem venerit. O iuuorem impium & furorem immensum! O opinionem insanam & Sathanicam plane sensum. L I B E R I V S I epistola 2. ad omnes Episcopos. Hæretici (ait) in vestibus ouium apparent, intus autem sunt lupi rapaces, quos ex fructibus cognoscimus. Isti primo quidem ex nobis videntur esse, sed non sunt ex nobis: Si enim fuissent ex nobis, mansissent virgine nobiscum. Quando vero suam euomerunt impietatem, dolunt qui in eis est euasus, & apprehendentes infirmiores, & eos qui ad eloquia diuina sensus inexercitatos habent, secum eos contrahunt, ad perditionem subvertentes, & iniuriantes paternas doctrinas, sicut & sacras doctrinas ad perditionem suam, quos oportet præcõter cauere, ne malitia eorum quidã seducti abscondantur à propria firmitate. Hinc Concilium CONSTANTINOPOLITANVM I. generale II. epistola missa ad Damasum Papam, & Episcopos Italiae, & citat Nicephorus libro 12. cap. 6. Graues (aiunt Patres) nobis imminet lupi, qui etiam ex oculibus depulsi in syluis & siluibus greges deripiunt, conuentus contra nos cogunt, vulgi seditiones mouent, & nihil quod in Ecclesiarum detrimentum cedat, non tentant. Hinc SYRIGIVS I epistola 2. ad Mediolanenses, de Iouiniano loquens & solalibus. Hæretici (ait) subtiliter Christianos sese iactant, vt sub velamento pijs nominis gradientes, & domum orationis ingressi, nonnumquam serpentine dispositionis effundunt, vt figunt in obscuro ratiocordie, atque veritatem Catholicam vertendo ad suæ doctrine rubicem, diabolico more, traducunt, atque ouium simplicitatem defraudant. E P I P H A N I V S C Y P R I I libro 1. contra hæreses, hæres. 29. contra Nazarcos. Nunc homines omnes hæreticos agnoscunt Christianos vocant, qui Christiani non sunt, Manicheos & Marcionistas, Gnosticos, &que alios. Et tamen unaqueque hæresis eiu, nisi aliud nomen habeat, hoc gaudens suscipit, quia per nomen ornatur. Videtur enim se per nomen Christi iactare, non item fidem & operam. Et A V G V S T I N V S H I P P O N E N S I S libro 16. De Ciuitate Dei, cap. 2. Callidum est genus hæreticorum, non spiritu sapientie, sed versipellis astutia, quo solent hæreticorum feruere precordia, & pacem contra hære sanctiorum: sed hæc in sum cedunt proficinium, iuxta illud: Oportet hæreses esse, vt probum manifesti fiant in vobis. Inde etiam scriptum est: Filius eruditus sapiens erit, impudens autem ministro vterit. Multa quippe ad fidem Catholicam pernentia, dum hæreticorum callida inquietudine exagitantur, vt aduersus eos defendi possint, & considerantur intelligentius, & intelliguntur clarius, & instantius prædicantur, & ad aduersario motu questio discendi exitu occasio. A N A S T A S I V S I epistola 1. ad omnes Germaniæ & Burgundia Episcopos, de Manichæis loquens, capite 3. Isti valde

Alexander Alexandrinus episcopus.

* Si hoc non sit verum & probatum in nostris Calvinistis, esto iudicium lectoris, nam omnes doctores ab iurati non eorum religioni subscriperint.

Liberius. 1.

Matth. 7.

I. Ioan. 2.

Concilium generale. Constantinopolitani. sub Theodosio seniore.

Syrius. I.

Psal. 10.

Epiphanius Cypri.

Augustinus Hipponensis.

Hæretici profunt fidelibus, licet multum afferant detrimenti.

Anastasius 1.

A (inquit) cauendi sunt & ceteri hæretici, ne Dominicum gregem peruersitatibus quibus possunt contaminare valeant. Sunt enim quidam eorum, veste sua oues significantes, interius vero lupi rapaces existunt, quos iuxta veritatis vocem, ex fructibus eorum debemus agnoscere. Quando autem caperint assumere impietatem, illud quod occultabatur in illis aperitur, & dolus omnis sit omnibus manifestus. Inueniuntur quoque infirme fidei homines, & qui diuinas lectiones sciunt, & secum eos in perditionem precipitandam. Dissipant & vituperant Patrum disciplinas, & relinquunt sanctas Scripturas ad suam perditionem, quos debemus præuidere, & ab his multum cauere, ne in malitia sua aliqui occupati concidant de sua firmitate. Hinc Concilium EPHESINVM I. generale III. epistola missa ad Theodosium Augustum iuniorem, & Valentianum. Astuti sunt (ait) ad regendum imposturam, qui diuersa à recta fide sentiunt. Sed & qui huic Concilio præfedit C Y R I L L V S A L E X A N D R I N V S libro 2. Dialogorum de Trinitate. Hæretici (ait) valde arrogantes sunt, ac putant quod possint sapere & loqui abstrusius quiddam, quam ad, adornareque verborum pugnas, unde videntur in bonis viribus esse enutriti, & posse suarum cogitationum versutis in omnia valde trahere illos qui simpliciter viuere voluerint, dum arundinum quodammodo suis animabus, subdunt paculum mundanæ sapientiam, & adulteriorum sensuum paleas colligunt, quod a rectitudine dogmatum non aberrare (opinor) existimatur. Non enim animaduertunt quod sanctus chorus filiorum Aeron igne exustus est, quia sacerdotium vt inuaserat, & adulterium atrario ignem attulerat, neque obtemperat legi clamanti: Et non infires abominationem in domum tuam, & anathema eris, &c. Porro FLAVIANVS CONSTANTINOPOLITANVS epistola ad Leonem I. de Eutyche loquens & eius fautoribus, cap. 2. & conuenienter de alijs hæreticis. Sunt quidam (ait) veste sua oues significantes, interius sunt lupi rapaces, quos ex fructibus debemus agnoscere. Isti prima fronte videntur esse de numero nostrorum, sed non sunt: quia si fuissent, permansissent virgine nobiscum. Quando autem ceperunt assumere impietatem, illud quod prius occultabatur in illis aperitur, & dolus omnis sit omnibus manifestus, &c. Que supra ex Anastasio I. protulimus. Hinc I. E. O. I. epist. 10. ad eundem Flavianum, & allegat Gratianus causa 24. quaest. 3. cap. Quid autem quid autem iniquus quam impia speret, & sapientioribus doctoribus: siue non credere sed in hære insipientiam cadunt qui eum ad cognoscendam veritatem aliquo impedimento obscuro, non ad propheticas voces non ad Apostolicas literas, nec ad Euangelicas auctoritates, sed ad semetipsos recurrunt, & idem magisteri erroris existunt, quia veritatis discipuli non sunt. Idem omnino MARTIANVS IMPERATOR epistola ad Alexandrinum de Apollinaris, & Eutyche tis libris loquitur, quos hæretici in plebe non verrebatur dispergere, vocabula sanctorum Patrum eis attribuit, quatenus ad plenum simplicium mères sua fallitate deciperent. Hinc & L. E. O. I. supra memoratus epistola 6. ad Leonem Augustum. Hæreticorum (ait) studium est, que perfecti sunt retrahere, & que sunt dissimula conuere. Quod quid aliud est, quam de adeptis gratiam non referre, & ad interdictæ arboris cibum improbus appetitus mortifere cupiditatis extendere. Extinã: iactent se in sui eloquij vniuersitate, & de argumentationum suarum versutis, que inimica est fidei, gloriantur. Nabis placet Apostolicis obedire præceptis dicentibus: Videte ne quis vos seducat, &c.

Matth. 7.

Concilium Ephesinum 1. generale 3.

Cyrius Alexandrinus.

Hæreticorum morbus.

Numero 16.

Flavianus C. Constantinopolitanus episcopus.

Matth. 7. I. Ioan. 2.

I. E. O. I.

Martianus Imperator.

I. E. O. I.

Studia hæreticorum.

Coloss. 1.

Inflinianus Imperator.

Hefychius Hierofolymitanus

Concilium Lateranenfe sub Martino I.

Irenaeus Lugdunenfis.

Elegans fimilitudo.

Eufebius Caesarienfis.

quidquid non est de irrigatione Christi, poculi est videri. IUSTINIANVS IMPERATOR ad calcem confessionis suae, quam misit Ioanni 2. summo Pontifici. Solent (inquit) haeretici, ut simpliciores decipiant, vocibus quidem uti qua ab orthodoxis pie dicuntur, rectum autem earum intellectum & expositionem ad suam impietatem transferre. Verum subinfert censuram. Vide infra, Haeretici Scripturas deprauant, &c. Porro HESICHIVS PRESBYTER Hierofolymitanus in epistola Ecclesiastica, refert, De impio Theodoro Mopsuestiae Episcopo haeretico. (Culpatus (inquit) & periculatus contraria sibi dixit, non ex voluntate, sed compusus omnium querimoniarum, & codicem quem in Psalmos scripserat, ubi omnes de Domino predicationes abnegabat, delere pollicitus, latenter conseruabat, Iudaica impietatis viaticum. Igni enim sua commentaria simulans tradere, malitiose abscondere illecebram conabatur. Tempus quidem plurimum, in exiguo loco praua loquens, quis esset merito latebat. Quoniam verè loquens vana solitus loqui, doctoris famam consecutus est, paucis quibusdam apud eum studijs qui veneno dictionum decipiebantur, calicem bibentes verbis quidem bene compositis coloratum, blasphemis verò intellectibus omnino plenum. Mentio fit similiter vafrorum haereticorum, Sergij, Pirrhi, & Pauli Constantinopolitanorum Episcoporum, & Cyri Alexandrini Episcopi, Consultatione i. Concilij Lateranenfis, sub Martino I. qui errorem quidem abnegantes ad pedes sedis Apostolicae, postea ad vomitum sunt reuersi. Tum consultationem 3. lege sequentem.

Haeretici Scripturas & Patrum auctoritates temerè obiciunt, quas deprauant & corrumpunt.] Hæc quidem propositio superioris fati quadrit cognita, verum tamè in promptu est, etiam ab initio, ordine quo capi demòstrare, omnibus haereticis familiarissimam. Sic quippè IRENÆVS LVGDVNENSIS libro 1. contra haereses Valentini & similibus, cap. 1. Cum sit igitur (ait) tale illorum argumentum, quod neque prophete predicauerunt; neque Dominus docuit, neque Apostoli tradiderunt, quod abundantius gloriantur plusquam ceteri cognouisse, de his que non sunt scripta, legentes, & quod solè dicit, de arena resticulas neclere affectantes, sicut digna aptare conantur his que dicta sunt, vel parabolas dominicas, vel dictiones propheticas, aut sermones Apostolicos, ut signentum illorum non sine teste esse videatur. Ordine quidem & textum Scripturarum supergradientes, & quantum in ipsis est soluentes membra veritatis. Transferunt autem & transfingunt, & alterum ex altero facientes, seducunt multos ex his que aptant ex Dominici eloquijs male compositio Phatasmati. Quomodo si quis regis imaginem bonam fabricatam diligenter ex gemmis preciosis à sapiente artifice, soluens subiacentem hominis figuram transferat gemmas illas, & refrmans faciat ex his firmam carnis vel vulpecule, & hanc male dispositam. Dehinc conformet, & dicat hanc esse regis illam imaginem bonam quam sapiens artifex fabricauit ostendens gemmas, que bene quidem à primo artifice in regis imagine composita erant, male vero à posteriore in carnis figuram translate sunt, & per gemmarum fantasiam decipiat idiotas qui comprehensionem regalis forme non habeant, & suadeat, quoniam hæc turpis vulpecule figura, illa est bona regis imago. Eodem modo & huiusmodi fabulas assumentes, post deinde sermones & dictiones & parabolas hinc inde afferentes, ut aptare volunt fabulis suis eloquia Dei. Refert quoque EUSEBIVS CAESARIENSIS libro 5. Historie

Ecclesiastica, cap. 28. de haereticis, qui Theodoro Coriario adhaerebant tempore eiusdem Irenæi, & Victoris Papæ. Diuina (inquit) Scripturas absque illo timore contemnerant, & corrumpentes eas emendare se dicunt. Verum ne quis me putet falsa aduersum eos proferre, pala est omnibus noscere. Si quis vult exemplaria eorum accipere, & cum alijs nihilominus eorum exemplarijs conferre, inueniet etiam inter seipsa multum dissonare, quia unusquisque ut sibi videtur emendat, &c. Lege residuum. Denique ORIGENES ADAMANTIVS epistola 4. ad suos charos Alexandriæ, de deprauatoribus operum suorum. De haereticorum vero temeritate (ait) ut credi istud scelus facile possit, illa res maximè credulitatis præstat exemplum, quod abstinerere impijs manus etiam à sacro sanctis quidem Euangelij vocibus non potuerunt. Apostolorum verò vel actus vel epistolas, qualiter polluerint, qualiter corroserint, qualiter in omnibus macularint, vel addendo impia, vel auferendo que pia sunt, si quis vult plenius scire, ex his libris Tertulliani, quos aduersus Marcionem scripsit plenissime recognoscat, &c. Vnde Idem TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS libro De præscriptionibus aduersus Haereticos. Alius (ait) manu scripturas, alius sensu expositiones interuertit. Neque enim si Valentinus integro instrumentum vti videtur, non callidior ingenio quam Marcion manus intulit veritati. Marcion enim exercitè & palam machera, non stylo vsus est, quoniam ad materiam suam, eadem scripturarum conficit. Valentinus autem pepercit, quoniam non ad materiam scripturas, sed materiam ad scripturas excogitauit: & tamen plus abstulit & plus adiecit, auferens proprietates singulorum quoque verborum & adiciens dispositiones non comparantium rerum. GREGORIUS NAZIANZENSIS sermone de Arrianis, quod non liceat semper publicè de Deo contendere. Haeretici (ait) ex suis dogmatibus nihil fiducia gerunt, captant in nostris si quid forte infirmum aut fragile inueniant, non tam sui natura, quam afferentis ignavia. Etiam inde sicut, musca vulneribus, ita illi nostris quibusque erroribus vel verbis fragilibus incidunt, &c. Hinc AMBROSIVS MEDIOLANENSIS in cap. 3. epist. ad Titum, exponens illud: Haeticum hominem post primam correptionem deijta, &c. Haeretici hi sunt (ait) qui per verba legis, legem impugnant. proprium enim sensum verbis astrunt, legis, ut prauitatem mentis sue legis auctoritate commendent. Sciens enim impietas auctoritatem multum valere, fallaciam sub nomine eius componit, ut quia res mala per semet ipsam acceptabilis esse non potest, bono nomine commendetur, &c. Hieronymus STRIDONENSIS libro 4. Commentariorum in Ezechielem, cap. 16. exponens illud: Et sumens de vestimentis tuis fecisti tibi excelsam, &c. Nostra (inquit) Hierusalè, que interpretatur visio pacis, ab Haereticis scinditur quando unum & alterum testimonium Scripturarum, de proprijs carpentes locis, conantur asuere his quibus non queunt coaptare, ad quos & supra dictum in hoc eodem propheta legimus: Ve his qui cernicalia sub omni cubito manus, & facili operimta super caput vniuersæ etatis. Idem lib. 10 in eundem Ezechielem, cap. 32. exponens illud: Leoni affimilatus es, & Draconi, qui est in mari, &c. Neg, enim (ait) videntur haeretici testimonij Scripturarum sibi coherentibus, sed conturbant omnia, &c. AUGUSTINVS HIPPOCENSIS libro 31. contra Faustum, cap. 19. Videtis, Haeretici, id vos agere, ut omnis de medio Scripturarum auferatur auctoritas, & sinus cuiusque animus, auctor sit, quid in qua, Scriptura probet, quid improbet, ut non auctoritati Scripturarum subiciatur

Omnino idem de Caluinitis censendum est.

Origenes Adamantius.

Tertullianus Carthaginiensis.

Gregorius Nazianzenus.

Hæc diligenter reuoluc.

Ambrosius Mediolanensis.

Hieronymus Stridonensis.

Ezechiel 13.

Augustinus Hipponensis.

ad fidem,

Mos haereticorum.

Cyrius Alexandrinus.

Cyrius Hierofolymitanus

Monachi Palestini.

Inflinianus Imperator.

Edicū Principis omni occasione digni.

Concilium generale.

Vide quia simile quid faciunt Caluinitæ, nihil enim in eorum libris aliud reperis, quam detractiones patrum sententiarum, vel falso nomine appositas, vel sub alio sensu intellectas, quam scripte sunt, possimè vbi nitentur euertere Ecclesie catholice traditiones.

Hæc obserua leor. Concilium Lateranenfe sub Martino I.

ad fidem, sed sibi Scripturas ipse subiciat, non ut idè illi placeat aliquid, quia hoc in sublimi auctoritate scriptum legitur, sed idè rectè scriptum videatur, quia hoc illi placuit. Quo te committis anima misera, infirma carnalibus nebulis involuta quo te committis? CYRILLVS ALEXANDRINVS lib. 2. Theofauri contra Haereticos, cap. 3. Probè facerent Haeretici omnes (ait) si undique studerent verum Scripturarum sensum venari, nec ad voluntatem suam omnia vertere, atque inde falsos Sylogismos conuertere, &c. CYRILLVS HIEROSOLYMITANVS Catechesi 4. Illuminatorum Hierofolymis. Qui ex circumsione sunt (ait) per sacras Scripturas, quas malè interpretantur, accedentes decipiunt, à pvero sef exercentes vsque ad seinum, & in inscua consenscunt. Haereticorum autem filij per blandiloquentiam, & faciundiam seducunt corda hominum minime malorum, qui grato Christi nomine impiorum dogmatum uenena occultant, &c. Hinc MONACHI PALESTINI epistola ad Alcifonem, quam citat Nicephorus 11. 16. Ecclesiastica historia, cap. 28. de Nestorianis, & Eutyrianis loquens: Scripta (inquit) Patrum adulterauerunt, & multos Apollinaris libellos per inscriptiones ipsas, Athanasio & Gregorio misicof illi, & Iulio attribuerunt, per quos maxime ad impietatem suam multos pertrahunt, &c. IUSTINIANVS IMPERATOR ad calcem Cofessionis suae fidei, quam misit Ioanni I. Papæ, Solent (ait) haeretici, ut simpliciores decipiant, vocibus quidem utique ab orthodoxis pie dicuntur, rectum autem earum intellectum & expositionem ad suam impietatem transferre. Tum censuram subdit: Si quis (ait) saluo manente pio intellectu, de nominibus vel syllabis vel dictionibus contentens, se parat se à sancta Dei Ecclesia, tanquam non in rebus, sed in nominibus solis & dictionibus posita nobis pietate, talis, ut potè dissensionibus gaudet, rationem pro semetipso, & pro deceptis, & decipiendis ab eo, redet magno Deo & Salvatore nostro Iesu Christo in die iudicij, &c. Præterea Concilium CONSTANTINOPOLITANVM II. generale V. sub eodem principe, collatione 8. Solent (ait) haeretici facere, quod à Theodoro Mopsuestie haeretico Episcopo factum legimus. Quadam enim ex his, que sancti Patres scriferunt circumsidantes, quadam vero falsè se semetipsos componentes, * & consingentes sanctæ memorie Cyrilli epistolam, conabantur, quasi ex testimonij Patrum, predictum impium Theodorum quasi anathema liberare, &c. Vide quod supra ex Hefychio Hierofolymitano superiori folio protulimus. Idem quoque Concilium collatione 6. in causa Ibae Edesseni Episcopi. In omnibus (ait) haeribus licet contigerit quadam haereticos rectè dicere, non idè impia condemnatione liberantur. Ibidem collatione scilicet 5. & 8. dicit, quod Haeretici nullam curam Dei iudiciorum faciunt, nec Apostolicarum prononciationum, nec patrum traditionum, licet aliquoties gaudeant, ut contra nos militent, aliquid canonum decerpere, & in prauum, ut solent, sentum retorquere. Hoc supra ostendimus dictione Canon, & Concilium, & infra, Traditio. Et huic est quod ibidè legitur de præfato Theodoro Mopsuestensi (quod & hodie nostri obseruant Caluiniologi) quia sanctos Patres haereticos vocabat. Hinc & Concilium LATERANENSE sub Martino I. collatione seu secretario 3. De Cyro Alexandrino Episcopo, & Sergio Constantinopolitano Episcopo, & alijs Haereticis, qui in erroribus confirmandis (ut in vocabulo, Christi duplex voluntas, & operatio, &c.) Dionisij Areopagite, & Cyrilli, & aliorum Patrum utebantur testimo-

nij, sic Patres eiusdem Concilij, proferente Martino I. indicat. Qui spiritalem (aiunt) expugnant Hierusalem, id est, Catholicam Ecclesiam, inuuantur eos qui terrenam expugnaverunt Hierusalem, & festinant, ut ipsi, abuti quodammodo doctrinis sicut Rapaces patria voce contra Iudeos abusus est, ut difficile nequitia eius potuissent sentiri, sicut & isti propriam similitudinem sicut Dominus ait: Ex fructibus eorum cognoscetis eos, & Quoniam hi sunt similes sepulchris dealbatis, qui à foris apparent hominibus speciosi, sicut & haeretici, quasi Paternis velati doctrinis, intus uero pleni sunt ossibus mortuorum, & omni sterocinia, id est, mortalibus & frigidis dogmatibus, nec enim simpliciter profertur sermones (sicut testatur CYRILLVS) sed cum dolo atque uersutia. Quod utique & nos ueraciter cognoscentes, non debemus omnino inuere opprobrium hominum, neque eorum exprobrationibus uinci, quoniam hoc nobis Dominus iubet per Esayam Prophetam, dicens: Audite me qui scitis iudicium, pupulus in quorum corde lex mea est, nolite timere opprobrium hominum, & blasphemias eorum ne timeatis. Manifestat enim hoc, & capiat per uos reuerendissimos uenatores suos prudenter Dominus, sicut quod in Elicemia scriptum est: Et post hac mittam eis multos uenatores, & uenabuntur eos de omni monte & de omni colle, & de cauernis petrarum, quia oculi mei super omnes uias eorum. Sunt enim foramina petrarum, ipse factorum Patrum de Christo mystica traditiones. Conantur namque & in his foraminibus dolose abscondere se haeretici, ut putentur sanctissimi, & non scelerosi parulis. Qui si uerè Scripturas animaduerterem, nunquam ad talem iniquitatem profisterent, id est, inuentionem & interemptionem patrum traditionem, & dogmatum. In eodem Concilio Consultatione quarta, memorat Paulus Constantinopolitanus Episcopus scribens ad Theodorum Papam I. prophanæ opinionis defensionem sustinens, uicæ voluntatis, & operationis in Christo sententiam: (quam damnatam ostendimus supra dictione, Christi duplex uoluntas, &c.) & hoc aicbat se tueri Patrum & Scripturæ testimonijs, & uerbo Dei, sic enim loquitur: (Hanc locutionis formulam adhuc hodie reseruant sibi Caluinitæ) & ubi doctorum syluam protulit, (more haereticorum nostri temporis superficialiter & corrupto sensu) Non (inquit) iurgialiter stamus, non ad contradictionem, non fuorem inanem amplectimur, sed in uerbo Dei præposita huiusmodi requisitionis resolutionem scisse dignoscimur, &c. Et pro ea fide (ait) alapas sustinemus, & exprobrationes. Per alas patrum adhortationes sanctas, & facie ad facie cõmõtionones, quas fecerant Patres Catholici & Apostolici uiri, quorum tamen regulis pertinaciter permanfit inobediens, idèoque iustè damnatus. De reliquis autem haereticis, sic Patres eiusdem Concilij subiungunt: Mos est haereticis * sic fari: Hæc pietatis dogmata tradiderunt nobis ab initio sacri speculatores & ministri uerbi, & sequenter discipuli & successores eorum, id est, sanctæ & uniuersalæ quingue Synodi uenerabilium Patrum, atque per hanc allocutionem simpliciores subripientes, dolose persuadent malum uti bonum completi, per Patrum & Synodorum suauem nominis appellationem. Hoc enim facere similitèr sibi proprios discipulos, ab initio serpens edocuit, per fletus mores, & blandos sermones, sine uultu placidi Deo uiso consentientes, sibi extraneas reuelantes. Quod utique despicere non est nobis sine periculo, quibus credita sunt à Domino rationabiles pascere

4. Regum 18.

Matth. 7.

Cyrius Alexandrinus.

Hæc attende diligenter.

Concilium Lateranenfe sub Martino I.

Pauli Episcopi Constantinopolitani, haeretici summa impudètia & perniciacia.

Utrum sanctum & spectabilem, scilicet, sit nostri quatuor Caluiniologi.

Sic profites nã & hoc nostro ano perdurat.

ones, ut lupos expellamus & proiciamus, ne à feris cap-
 tum quicquam, de omnibus Catholica eius Ecclesie per
 nostram negligentiam inueniatur. Sed consequen-
 ter refert MAXIMVS AQVILBIENSIS Epi-
 scopus, Studio sunt (ait) heretici ut Catholicorum
 nomen fœtere faciant, vitia ante omnium oculos inge-
 rere, & suam iustitiam commendare. Nos irrationa-
 biliter calumniantur, sua ex hoc cooperire demeritiam
 properantes, quatenus per mendacium veritatem va-
 leant obumbrare: & ex hoc patrem mendacij cogno-
 scunt per eos proprie contra fidem, opera insipientem,
 &c. Et paulò infra: Quoties & ipsum malignum
 sensum eorum nudamus, iam & factum simulationis
 eorum deicentes, ipsos quoque Patres aperitissime refe-
 rare nituntur. Qui autem sanctis Synodis & vene-
 rabilibus Patres minime suscipit, condemnatus est. Qui
 omnia ab eis predicata & definita minime suscipit, &
 specialiter confiteatur, condemnatus est. Denique vide
 Conciliorum autoritas, Canon, & Traditio, &c.
 Porro MARTINVS I. epistola I. ad omnes fide-
 les, de actibus præfata Lateranensis Synodi, de
 eisdem dicit hereticis. Illis nonnulla communia exi-
 stunt cum sanctis Patribus, sed quantum distat ortus
 ab Occidente, tantum distat impij heretici verbo &
 mente, à viris à Deo inspiratis, &c. Denique AGA-
 THO I. in vita eius legitur, de hereticis lo-
 quens: Non (inquit) per veritatem se superare
 astimauerunt, nisi per mendacia & commenta, que in
 libris suis addiderunt. Concilium CONSTAN-
 TINOPOLITANVM III. generale VI. actione I. rege-
 git manifestam imposturam Macarij Antio-
 cheni, & aliorum hereticorum, inter quos an-
 numeratur Honorius I. qui mentiebantur, Chris-
 tum vnus esse voluissent & operationis. Et hoc
 impij ex factorum Patrum testimonijs confirma-
 re gestiebant, vt habes expressum dictione, Chris-
 ti duplex voluntas & operatio, &c. Ibi quippe
 ostendimus, quomodo heretici deprehensi sunt
 in prauum sensum Patrum sententias retorisse,
 ex actione 4. Chalcedonenis Synodi, & ex actione
 8. eiusdem Concilij generalis 6. vbi etiam me-
 morantur heretici confinxisse quosdam epistolas
 Menæ Patriarchæ Constantinopolitani, & Vigilij
 Papæ, quæ possent suis fauere erroribus, nisi eas
 corruptas & erroneas arque fictitias, & minime à
 supra scriptis authoribus dictatas sancta Synodus
 manifestis rationibus comprobasset. Hinc quo-
 que Patres Concilij generalis VII. NICENI II.
 tomo 22. confutationis falsò nominatæ & adulte-
 rinæ dictæ generalis 7. Synodi Constantinopoli-
 tanæ contra S. Imagines congregatæ, reprehendunt
 præfata iniquæ Synodi Episcopos hereticos, quòd
 impietatem suam sanctorum dictis prauè
 intellectis obtegerent, & præcipuè S. GREGO-
 RIVM NISSEVM in testimonium proferunt
 Oratione in fratrem Basilium, cuius dicta in Ar-
 rianis, vt manifestè proemij argumentum mani-
 festat. Illi in Imagines retorquebant. Sic autem
 de alijs Patribus fecisse conuincunt, & eos se-
 pulchris dealbatis comparant, qui dealbata exte-
 rius, & interioris fœtida agnoscentur: Verborum
 aiunt) autoritate leguntur sanctorum Patrum, in-
 tus vero fœditatum dogmatibus foecant. Vide infra
 in vocabulo Imago, &c. Sed & ibidem tomo 3.
 deprehenduntur vnicalesium Synodorum defi-
 nitiones, & traditiones se obseruare profiteri, cum
 tamen nihil minus faciant, nam eas insecantur,
 & destruant: Videtur (aiunt Patres) Patrum sen-
 tentias nunquam legisse, aut somnino legerint, id per-
 functoriè factum est, & minime diligenter. Et post

Maximus Aquilensis in concilio Lateranensi sub Martino I. existens.

Hoc audi & reuolue.

Martinus I.

Agatho I.

Concilium generale 6. Constantinopol.

Concilium Nicenum 2. generale 7. sub Adriano I.

Gregorius Nisenus.

Marth. 23.

A pauca sic loquitur: Quoties qui Catholicam Eccle-
 siam auersantur, improprium & impium aliquem ser-
 monem contexere insitunt, quedam ab omnibus con-
 cessa & asserta assumunt, ut propter ista probè dicta, in
 ceteris quoque fidem acquirant. Et iterum tomo eod-
 em 3. actio. 6. Quoties recta dogmata homines iuxta
 suam opinionem subuere conantur, non miretur ali-
 quis si Scripture verba usurpent: nam & omnes here-
 sarcha suorum errorum occasiones ex diuina Scriptura
 collegerunt, & que rectè à Spiritu sancto dicta erant,
 peruersa animi sententia conuellunt. Atque hoc Co-
 rinthios Apostolorum Petrus olim prædixerat, dicens
 de Apostolis Pauli, que imperiti & minime constan-
 tes secundum proprias cupiditates peruertunt. Pro-
 prium est enim hereticis secundum animi cupiditatem
 cognitionem diuinorum, & verorum dogmatum sub-
 uertere. Nam sanctorum Patrum vniuersalem sen-
 tentiam: Dominus creauit me in principio viarum
 suarum, ad opera ipsius: (que de dispensatione Christi
 secundum carnem exponitur) Arius & Eunomius
 eorumque complices de superna generatione intelligunt,
 atque ex his veram sententiam peruertunt. Rursus
 Apollinarius Evangelicam vocem malè intellexit: ne-
 mo ascendit in celum, nisi qui de celo descendit Filius
 hominis, &c. Mirum enim est in quam absurditatem
 fuerit coniectus, dum conatur ostendere, Deum ver-
 bum, cum carne descendisse. Illa enim (ait) quam in
 caelis substantialem habuit sibi & ante secula, &c.
 Quinetiam Apostolicam autoritatem idem adducit:
 Secundus homo de celo caelestis, &c. Verum vide
 C latius suis locis hæc reposita. Porro idem Conci-
 lium tomo eodem, de hereticis loquitur, quod eis
 proprium est mutilatas exquirere sententias, aut
 si totas proferunt, in alium sensum quam dicta-
 tæ sunt, retorquent. Et tomo 6. Rectè (ait) sen-
 tire nequeunt, quia obscuratus est visus oculorum eor-
 um. Sanas enim definitiones & leges relinquentes,
 verbis pietatem figurant, conanturque pie quadam con-
 cionari, quo scilicet, in hoc rectè dicentes, in alijs quoque
 fidem inueniant. ADRIANVS I. libro pro de-
 fensione generalis 7. Nicenæ Synodi, ad Caroli
 Magnum, citat egregium illum AVGVSTINVM
 in Proverbia Salomonis: Habent (ait Augusti-
 nus) & heretici sacramenta nostra, habent Scripturas
 nostras, habent, & alleluia, habent plerique Symbolum
 nostrum, sed inde caueas, vnde tela non aduertis. Vide
 Scriptura, & Symbolum, &c. Porro eiusdem
 sententia sunt Episcopi ANTIOCHIAE, PISIDIAE,
 SELEUCIAE, THEODOSIOPOLIS, &c. epistola ad Leonem I. Imperatorem. Non
 solum (aiunt) Arrianorum, sed & plurima ante hanc
 hæreses exorta in Scriptura diuina proloquij putantur
 incumbere, &c. Episcopi primæ ARMENIAE, epi-
 stola ad eundem Principem: Multi (aiunt) Scri-
 pturas diuinas non intelligentes sicut scripte sunt, pro-
 pria blasphemie dogmata genuerunt. Denique in ge-
 nerali illo & celebri Concilio FRANCFORDIENSI
 Patrum sub Carolo Magno, PAVLINVS AQVILBIENSIS
 Episcopus, vir doctissimus, libellum edidit contra errorem
 Elipandij Episcopi Tholetani heretici, qui Christum Dei
 Filium adoptiuum contendebat, (superius in vo-
 cabulo Filius, ostendimus) qui approbatus est &
 receptus ab vniuersis Patribus, vbi sic loquitur
 inter cetera. Non est (ait) hereticis tristia leuis, dul-
 cia permiscere auaris, veneni poculum mellis sapore
 temperare, &c. Et Patres eiusdem Concilij epi-
 stola missa ad præfatum hereticum Elinandum &
 eius cõplices. Taciturni (aiunt) nomina librorum &
 numerum capitulorum, vt difficiliter error vester inuesti-
 garetur,

Fraus Heretica & dolus diaboli ad animas faci jus illa quædam, quo & nostri vtuntur vt liquido constat.

2. Petri 3.

Hereticorum proprium.

Proverb. 8.

Ioan. 13.

Apollinarius hæresis.

1. Corinth. 15.

Adrianus I.

Augustini Hippo- nensis vere aucta sententia.

Episcopi Antiochie Pisdie &c.

Episcopi Armeniae prima.

Concilium Francfordien- sic generale pa- trum 700. Paulinus Aquilensis.

Vide si hoc faciunt & no- stri.

garetur, & ex hoc solo perspicuum est errasse vos vo-
 luntarie, dum sanctorum Patrum venerabiles sensus
 per intermissiones aliquorum verborum maculare ni-
 mini; & miramur vel magis ligemus, quia hoc facere
 velitis, quare purissimos Catholica fidei fontes heretico
 pede turbare non timeatis, &c. Eadem resumit idem
 PAVLINVS in Concilio FOROVIENSI
 sub Carolo Magno, & Adriano I. Mos est (inquit)
 proprius hereticorum negligere diuina Scriptura scin-
 sum, vel modum, genisque locutionis, qui corrupti ab
 antiquo serpente secundum sua desideria conuertunt
 sibi inextricabiles questionum tumultus. Idcirco insu-
 so ferrugineo stylo in tinctorio falsatus, & proprium, sed
 tamen peruersum se dogma componere gloriantur, quin
 potius tam peregrinis & varijs, quam Ecclesiasticis ac-
 spiritalibus abuti conantur doctrinis, parripientes,
 veritatis refragatores, legis præceptum, quo mystice ca-
 uetur sacerdotem semel in sua tribu, & de sua tribu,
 vel stirpis suæ uxorem accipere, & ipsam virginem: ex
 eadem, scilicet, Christiana religionis doctrina qua se-
 mel imbutus est, de qua Christianum nomen sortiuim-
 se gratulatur sumpsisse, & ex qua per vnda regenera-
 tionis renatum, se recognoscit in immaculata fidei puri-
 tatem, quasi virginem, & non heretica pollutione cor-
 ruptam in amplexu amoris excipere, ad propagandam
 Catholica fidei posteritatis ex ea sobolem perdocetur,
 &c. Reliquum vide, Scriptura, &c. Sic & Bohe-
 mos hereticos corruptisse Ecclesiam integritatem
 peruersis Scripturarum assertionibus, docent Pa-
 tres Concilij BASILEENSIS generalis: nam
 heretici illi Bohemi sacro scribentes Concilio, sac-
 ri Scripturæ beatorumque doctorum sic enim
 loquuntur) sententias suos articulos roboratos,
 examinandos offerebant; atque mirum est quàm
 blanda verborum lenocinatione, pro more vtuntur,
 nec aliud autem prætegebant (aiunt) quàm
 reformationem Ecclesie procurare, & dissolutio-
 nem ministrorum auellere, quorum actus & sceler-
 a in suæ vesanie fomentum detorquebant, vt
 etiam nunc Caluini prætebant. Lege histo-
 riam in appendice, præfati Concilij Basiliensis fu-
 sis expositam. Porro idem de Lutheranis dicit
 Concilium SENONENSE sub Antonio à Pra-
 to, statim initio: Eo dementia (ait) proruperunt
 Ecclesie perditellos, in eam venire perfricta frontis im-
 pudentiam, dum extinctarum quondam hæresum ci-
 neres excussitant, dum heretichas ab omni fidelium
 theatro quondam explosis orthodoxis Patribus ante-
 ponunt, vt sacrosanctam Conciliorum autoritatem res-
 piciant, nullum vel apertissimum Scriptura locum non
 deprauent, sed corruptum atque adulteratum in suam
 vicinamque sententiam detorqueant. Et infra: Doctri-
 nam pestiferam Lutherani serpentina malitia labo-
 rant, orthodoxorum procerum libris eam inserere, quo-
 eorum prætextu facilius suscipiatur. Hinc impijs præ-
 fationibus, tum annotationibus marginibus adiectis,
 tum Scholijs, tum indicibus lymphidissimos illos fontes
 Catholice pietatis, & antiquorum doctorum libros vi-
 rulentis furfure damnati sui erroris inficere moluntur.
 Sed non potest aduersus veritatem præuolare falsitas,
 veritas enim super omnia vincit. Vide quæ se-
 quuntur.
 Heretici Concilia auersantur.] Posui-
 mus dictione Concilium.
 Heretici Canones & traditiones Patrum
 contemnunt, & tamen obiciunt.] Lege
 Traditio, &c.
 Heretici omnes inconstantes, & opinio-
 ne discordes, moribusque contrarij. Ex su-
 perioribus hoc facile est colligere, quandoqui-

Concilium Foro- uolense.

Leuit. 27.

Figura pul- cherrima.

Concilium Ba- sileense gene- rale. Vide Bohemo- rum aduociam & fraudulen- tiam.

Concilium Sen- onense.

Lutheranorū audacia & ne- quitia & pal- liata sanctitas.

Nec dum à ta- libus nostris degeneres ha- bemus filios.

dem, & hoc sæpius repetitum constat. Verumtam-
 en speciali quadam distinctione etiam proposi-
 tioni studebimus suffragari Patrum testimonijs,
 sicut iam cœpimus. Itaque TERTVLIANVS
 CARTHAGINENSIS, qui omnium heretico-
 rum exploratos habebat mores & actus, libro De
 proscriptioibus aduersus hereticos, non longè
 à fine. Non omitam (ait) heretico conuersationis
 descriptionem, quam suis, quam terrena, quam huma-
 na sine grauitate, sine auctoritate, sine disciplina, vt
 fidei suæ congruens. In primis quis cathecumenus, quis
 fidelis incertum est: pariter audiunt, pariter orant, etiam
 Ethnici si superuenerint sanctum canibus, & porcis
 margaritas, licet non veras iactabunt. Simpliciter
 volunt esse post rationem discipline, cuius penes nos cu-
 ram, lenocinium vocant, pacem quoque passim cum om-
 nibus miscet: nihil enim interest illis licet diuersa tra-
 ctantibus, dum ad vnus veritatis expugnationem con-
 spirent. Omnes timent, omnes scientiam pollicentur:
 Ante sunt perfecti Cathecumeni, quam edocui. Ipse mu-
 lieres heretice: quàm proaces que audeant docere,
 contendere, exorcismos agere, curationes repromittere,
 forsitan & iungere. Ordinationes eorum temeraria,
 leues, inconstantes, nunc Neophytos collocant, nunc se-
 culo obstrictos, nunc apostatas nostros, vt gloria eos obli-
 gent, quia veritate non possunt. Nusquam facilius pro-
 fitetur quàm in castris rebellium, vbi ipsam esse illic
 promoueri est. Itaque alius hodie Episcopus, cras alius,
 hodie Diaconus qui cras lector, hodie presbyter qui cras
 laicus: nam & laici sacerdotibus munera iniun-
 gunt. De verbi autem administratione quid dicam?
 cum hoc sit negotium illis non ethnicos conuertendis, sed
 nostros euertendis, hæc magis gloriam captant, si stan-
 tibus ruinam, non si iacentibus elevationem operentur:
 quoniam & ipsum opus eorum, non de suo proprio edi-
 ficio venit, sed de veritatis destructione. Nostra sus-
 fidium vt sua edificent, & ita sit vt ruinis facilius ope-
 rentur statim edificiorum, quam extruções iacen-
 tium ruinarum, adhuc solummodo opera humiles, &
 blandi & summissi agunt. Ceterum nec suis præfidi-
 bus reuerentiam nouerunt, & hoc est quod schismata
 apud hereticos ferè non sunt, quia cum sint, non parent
 schismata: Sini enim vnica ipsi schismata, men-
 tionem si non etiam à regulis suis varian inter se, dum
 vnusquisque proinde suo arbitrio modulatur que ac-
 cepit: & quemadmodum de suo arbitrio ea com-
 posuit ille qui tradidit, agnoscit naturam suam, &
 originis suæ morem profectum rei, &c. Idem libro
 contra Hermogenem, initio, sic enim depingit,
 quomodo & aptè nostros Bezanos, licet depin-
 gere. Hermogenes (inquit) doctrina tam nouella
 est, denique ad hodiernum homo in seculo, & natura
 quoque hereticum etiam turbulenti, qui loquacita-
 tem, faciundiam existimet, & impudentiam, con-
 stantiam, deputet, & maledicere singulis officium
 bona conscientia iudicet. Præterea pingulicite, nubis
 assidue, legem Dei in libidinem defendit, in artem
 conuenit, bis falsarius, & caetero & stylo, totus
 adulter & prædicationis & carnis. CYPRIANVS
 CARTHAGINENSIS libro primo epistola-
 rum, epistola prima ad Cornelium de Nouatia-
 no. Nec miser (ait) vulnus suum curat, sed ad-
 huc grauius & se & suos vulnerat, in perniciem
 fratrum lingua sua perscrepens, & venenata facun-
 die iacula contorqueus, magis diuus secularis Philo-
 sophia prauitate, quam Philosophia Dominica le-
 nitate pacificus, desertor Ecclesie, misericordie ho-
 stis, interfector penitentia, doctor superbia, veri-
 tatis corruptor, perditior charitatis, &c. De Hæ-
 reticorum verò inconstantia ALEXANDER

Tertullianus Carthagenf.

Oro te lector & oblector, cū & hac sedulo reuolue & rele- ge, si non iudi- caueris etiam successores illos veterū hereticharū Caluistichæ omnia ite cõ- uenire.

Hoc nunquid videt quod die inter nos ver- fact.

In certissimum est & n. lro. fe- culo aditari cūta hæc it- ligenter lege.

Hoc verū est, imo vtriusq.

Hereticorum inconstantia & inter se discor- dia.

Quam scitè mores depin- git Beza & Cal- uini.

Cyprianus Carthagenf.

Alexander Alexandinus Episcopus.

ALEXANDRINVS Episcopus, epistola ad omnes Episcopos Catholicos, de Arrij epistola & heresi, quam etat Socrates libro primo historiae Ecclesiasticæ, capite sexto, & Nicephorus libro 8. capite 8. Atque equidem nos hæc (quæ promisit pro fidei Catholicæ defensione contra Arrij blasphemias) differentes, & diuinas Scripturas explicantes sapenumero eos conuicimus, sed rursus veluti chameleontes mutati sunt, certamine quodam in se pertrahere contententes illud quod scriptum est: Impius cum uenerit in profundum malorum contemnit, &c. Hinc & de eorundem inter se discordia GREGORIVS NAZIANZENSIS initio libri 5. De Theologia: Nam quod (ait) in vjs & fluijs conuenire licet, ut que in diuersum tendentia scindantur, eadem in se ipsa reuertantur consulanturque: hoc ipsum & hic præ impietatis inmanitate contingit, nimirum ut qui alibi dissident, eisdem in alijs conueniant inter se, ut qua parte consentiant, quæ uero inter se pugnant, hoc ad amissim cognoscere non possit. Hinc IOANNES EUTYCHETIS discipuli de fessentur, & Eutychem anathematizant Nestorij sectatores, (& sic de reliquis) Catholicorum iudicio pars utraque damnatur, & amba simul hæreses à corpore Ecclesie rescantur, quia neutra falsitas nobiscum potest habere concordiam: nec interest quo sacrilegio discordent, cum id quod præmissim sentimus, nec auctoritas Euangelij, nec ratio recipiat sacramenti, &c. GREGORIVS I. libro 7. Registri, epistola 53. ad Secundinum inclusum: Quod sub quodam uelamine (ait) abusu hæretici semper Ecclesiasticæ unitatis bonum confuderunt, hinc patet, quia trinum capitulum occasione reperta (Tria sunt illa capitula quæ in generali V. Synodo damnata sunt, de quibus alibi) Ecclesiasticam disciplinam fugiunt, & de suis carnalibus actibus reprehendi perimissim, subesse fœdis Apostolica præceptis uolunt, & nos quasi de fide reprehendant quam ipsi nesciunt, & dum neque in fide recti sunt, neque in bonis operibus inteni, student ut certare pro fide uideantur, sed ut quotidiè deteriores fiant, dum in eis culpa grossescit, que quasi zelo feruoris uideri etiam laudabilis appetit. De eorundem inconstantia Concilium LATERANENSE sub Martino I. consultatione 4. Tanta (inquit) est hæreticorum inconstantia, ut nec sciant quid credant, aut quid confiteantur, per incessabilem creberrimam suorum dogmatum immutationem, pariterque peremptione, & sicut scriptum est: Adhuc eo loquente ecce alius nuncius præteriti sermonis eorum innotescens destructionem, & eiusdem uerbi alius sermo alacrior, & alter alterius, & omniū. Omnes quippe similiter à uera, hoc est Ecclesiastica prædicatione, in semetipsos habentes alienatione persectam, ruinam, pro qua re Dominus reprobans eos per Osce hæc dicit: Ua eis, quoniam recesserunt à me, uastabuntur, quia præuicati sunt in me, miserii erunt, quia peccauerunt in me. MARTINVS I. epist. ad omnes Christi fideles, Hæretici (ait) per se sua dogmata destruant contrarij, dicit enim Dominus: Omne regnum in se diuisum non stabit. Et, Omnis sententia lex aduersum se diuisa non stabit. Eorum autem hæreticorum inconstantia, & instabilitatem in præferendis opinionibus deprehendit AGATHO I. epistola illa excellentissima ad Imperatorem Constantinum IV. cognomento Pogonatam, & fratres eius (lecta est actioe 4. generalis VI. Synodi Constantinopolitane in Trullo celebratæ) dum modò astruunt, modò negant, ut ex eorum scriptis probat: Igitur (ait ibidem) quantumcumque suum colorare uelit quisquam errorem, à luce ueritatis arguitur, sicut & Apostolus gentium docet: Omne quod renouatur lumen est; quia

Gregorius Nazianzenus.

Elegans comparatio.

Hæretici inter se discordes in malis inueniuntur socij. Ioannes Chrysolomus.

Matth. 7.

Hieronymus Stridonensis.

Augustinus Hipponensis.

Quid conferat Ecclesiæ hæreticorum perfidia & nequitia

Nicephorus Callistus.

Insuper Mart.

quæst. 5. Licet hæretici miracula faciant, hoc tamen non confirmat hæreticos in errore, quia miraculorum effectio non semper est pietatis signum, & demonstratio, ut Dominus ostendit cum ei dicitur: Dominus nomen in nomine tuo prophetauimus, &c. Ostendit præterea omnes hæreticos esse opinionibus discordes, & sibi ipsis contrarios. IRENEVS LVGDVNIENSIS libro primo, contra hæreses Valentini, & similibus, capite 5. ubi ibidem monstrat Discipulos Valentini, à Magistri sententia discrepare. Hinc TERTULLIANVS iam supra memoratus, eodem libro. Denique (inquit) penitus inspecta hæreses omnes, in multis cum authoribus suis dissentientes deprehenduntur. Plerique nec Ecclesias habent, sine matre, sine Deo, orba fide extorres, quasi sibilari uagantur, &c. Hinc LEO I. epistola 60. ad Maximum Antiochenum Episcopum, de hæreticis loquens: Non ideo (ait) excusabilis uideri aliqua eorum falsitas potest, quia ipsi sunt in sua peruersitate contrarij. Nam cum Nestorium Eutychem discipuli de fessentur, & Eutychem anathematizant Nestorij sectatores, (& sic de reliquis) Catholicorum iudicio pars utraque damnatur, & amba simul hæreses à corpore Ecclesie rescantur, quia neutra falsitas nobiscum potest habere concordiam: nec interest quo sacrilegio discordent, cum id quod præmissim sentimus, nec auctoritas Euangelij, nec ratio recipiat sacramenti, &c. GREGORIVS I. libro 7. Registri, epistola 53. ad Secundinum inclusum: Quod sub quodam uelamine (ait) abusu hæretici semper Ecclesiasticæ unitatis bonum confuderunt, hinc patet, quia trinum capitulum occasione reperta (Tria sunt illa capitula quæ in generali V. Synodo damnata sunt, de quibus alibi) Ecclesiasticam disciplinam fugiunt, & de suis carnalibus actibus reprehendi perimissim, subesse fœdis Apostolica præceptis uolunt, & nos quasi de fide reprehendant quam ipsi nesciunt, & dum neque in fide recti sunt, neque in bonis operibus inteni, student ut certare pro fide uideantur, sed ut quotidiè deteriores fiant, dum in eis culpa grossescit, que quasi zelo feruoris uideri etiam laudabilis appetit. De eorundem inconstantia Concilium LATERANENSE sub Martino I. consultatione 4. Tanta (inquit) est hæreticorum inconstantia, ut nec sciant quid credant, aut quid confiteantur, per incessabilem creberrimam suorum dogmatum immutationem, pariterque peremptione, & sicut scriptum est: Adhuc eo loquente ecce alius nuncius præteriti sermonis eorum innotescens destructionem, & eiusdem uerbi alius sermo alacrior, & alter alterius, & omniū. Omnes quippe similiter à uera, hoc est Ecclesiastica prædicatione, in semetipsos habentes alienatione persectam, ruinam, pro qua re Dominus reprobans eos per Osce hæc dicit: Ua eis, quoniam recesserunt à me, uastabuntur, quia præuicati sunt in me, miserii erunt, quia peccauerunt in me. MARTINVS I. epist. ad omnes Christi fideles, Hæretici (ait) per se sua dogmata destruant contrarij, dicit enim Dominus: Omne regnum in se diuisum non stabit. Et, Omnis sententia lex aduersum se diuisa non stabit. Eorum autem hæreticorum inconstantia, & instabilitatem in præferendis opinionibus deprehendit AGATHO I. epistola illa excellentissima ad Imperatorem Constantinum IV. cognomento Pogonatam, & fratres eius (lecta est actioe 4. generalis VI. Synodi Constantinopolitane in Trullo celebratæ) dum modò astruunt, modò negant, ut ex eorum scriptis probat: Igitur (ait ibidem) quantumcumque suum colorare uelit quisquam errorem, à luce ueritatis arguitur, sicut & Apostolus gentium docet: Omne quod renouatur lumen est; quia

Obsecro hæc nota

Ireneus Lugdunensis.

Tertullianus Carthagenis.

Leo I.

Gregorius I.

Abusus semper Ecclesiæ taxarunt hæretici.

Hæretici semper oderunt Romanam Ecclesiam.

Concilium Lateranense sub Martino I.

Iob. 1.

Osce 7. Matth. 11. Martinus I.

Agatho I.

Ephes. 5.

ueritas

ueritas constans semper & eadem permanet, semper autem falsitas uariatur, & sibi ipsi uariando approbatur ac redarguitur esse contraria. Ex hoc enim & sibi ipsi aduersa docuisse noui dogmatis inuentiones ostensim sunt, quia Euangelica atque Apostolica fidei sectatores esse noluerunt. Porro in præfato CONCILIO GENERALI VI. actio. 8. impietas Marcarij diuidatur, in falsificandis & detruccandis patrum Codicibus & testimonijs, ut copiose ostendimus, uocabulo, Christi duplex uoluntas, &c. Ibi eius reproba opinio, quam testimonijs Patrum roborare conabatur, damnata est, & ipse ab Episcopatu deiectus. Porro de inconstantia & discordia hæreticorum Patres Concilij SENONENSIS sub Antonio à Prætor Legato, & Archiepiscopo, in præfatione sic loquitur: Quomodo modum facile Solis calore nix dissoluitur, facilius longe diuina uirtute impiorum Concilia uel consilia extorta dissipari, & cordis eorum cogitationes. Hoc uique in Lutheranis hodie uidemus impletum, qui quamuis longè ab Ecclesiæ Catholice dogmatibus abstint, tamen inter se admodum dissident, dum alij unum, alij aliud tenendum arbitrantur. Ex eis enim nonnulli sanctorum Imagines deiciunt, alij contra erigunt. Alij humanas disciplinas ut uenerunt pietatis reprobant, quas alij ut apprimè uiles defendunt. Iteratum Baptisimam ab aliquibus suscipiunt, alij omnino execrantur, & cetera multa de quibus inter se Lutherani dissident, & digladiantur. Hæc autem discrepantia planè indicat, quam à ueritate sunt alieni, ueritas enim ubique sibi constat, nusquam dissidet, non enim Spiritus Dei, spiritus est diffensionis. Sed hoc probè & copiosè IOANNES COCLAESVS ostendit eo in libro, qui Septiceps Lutherus appellatur, & multi moderni hoc demonstrarunt libris & uoluminibus de dissidio hæreticæ religionis editis, quos non opus est hic recensere. Sed & quia præcipuè hæretici omnes uersari sunt, ut Eucharistia sacrificium impugnant, ostendit & eorundem doctrinis quam contentiosè & litigiosè inter se de hoc sacramento dissideant. IOANNES ALBINVS Archidiaconus Tholosanus, sex libris pro ueritate sacrificij Missæ editis, Catholicorum uerè dogmatum inconcussam ueritatem demonstrat (ut superius diximus Ecclesiæ unitas, &c.) Vnus & idem consensus, inter quæ nulla unquam inueniri poterit discordia. Inde satis exploratum est illa à Deo emanari, neque aliquoties dissolutum ita, quantumuis ea euertere nitantur ueritatis inimici. At uerè Lutherana doctrina à patre mendacij, qui diffentionis est spiritus, exorta, tandem ueluti focum exarescet, usque adeò enim pudendos atque execrandos illa continet errores, & tam sibi malè coherentes, ut faciliè fugienda appareat & detestanda. Vide sequentia. Hæretici ab initio Romanam Ecclesiam, & horrendis cædibus & cruentis tormentis Ecclesiæ ministros affecerunt, eiusque sacramenta & ministeria polluerunt, aque miscuerunt sacra phrophans. Ne horrescens animus ea que nostro auro uideri à Diaboli fatellitibus Bezaus in Ecclesiam, & eius sacramenta, atque ministros fieri, deiciatur tanquam nouum recentisque piaculum cernens, uolumus hic iam cæpta serie & ordine proponere stragemata, & horrendas cædes, atque iniqua piacula, quæ ab initio nascentis Ecclesiæ usque in præsens tempus semper in Romanam Ecclesiam, & ministros, atque sacraia Catholicæ Ecclesiæ exercuerunt omnes hæretici. Multa quidem omitrentes ne

Concilium Constantiopolitanum 3. generale 6.

Concilium Senonense sub Antonio à Prætor Cancellario & Cardinali.

Ioannes Co-claus.

Ioannes Albinus.

Tertullianus Carthagenensis. Romana Ecclesia persecutores semper habuit hæreticos.

Cyprianus Carthagenensis.

Eusebius Cæsariensis.

Origenes Adamantius.

Obsecro hæc attende hitoria quia nos tangit.

Vide altera suffusa sanguis effusus ministrorum, sacramenta pollutata, uentus fieri cernis, & hoc propter peccata cleri.

cessit.

Athanasius Alexandrinus.

Prædidit Antonius mala que Arriani Ecclesie Dei illucrerant, & vide si non simile quid in regno Francie videris accidisse.

Nicephorus Callistus.

Socrates, Sozomenus Salaminius.

Macedonij crudelitas.

Inaudita Hæreticorum crudelitas.

Sozomenus Salaminius, Calliodorus Senator.

exarsit, hoc solum historia tradere licuit, quod in isto Dei iudicio, & necessaria correptionem diuinam sensimus manum, &c. ATHANASIVS ALEXANDRINVS in vita S. Antonij heremitæ, ad calcæ, narrat quod illi beato Antonio Dominus reuelauit per visionem, quæ Arriani erant mala facturi, ob quæ cum gerneret à Discipulis quæ esset causa luctus; ut errogatus: Magnum (ait Athanasius & Antonius) quoddam & vniuersis seculis inauditum imminet nephas, & magno fides Catholica turbine subuertetur, & homines inuentis similes Christi sancta diripient. Vidi enim altare Domini multorum circumdatum multitudinem, qui crebris calcibus iocibus omnia dissipabant, hæc est causa gemituum meorum, quos audisti. Et facta est vox Domini, dicens: Abominabitur altare meum. Nec mora visionē sequitur effectus, in post annos duos sacra Arrianorum inrupte insana, tunc Ecclesiarum fuerunt rapina, tunc diuinorum temeratio vasorum, tunc pollutis Ethnicorum manibus sacra pollutata sunt ministeria, tunc paganorum opificum præstidia aduersus Christum comparata cum assumptione palmarum, quod Idololatria apud Alexandriam insigne est, tunc ad Ecclesiam pergere compellebatur Christiani, ut Arrianorum populi crederentur. Proh scelus! horret animus replicare quæ gesta sunt. Virginum, matronarumque ereptus pudor, sanguis omnium Christi, in Christi templo effusus veneranda respersit altaria. Baptisterium pro voluptate Gentilium pollutum est. Nihil desuit, visionis veritatem monstrant effectus, quod calcitrantium malorum indisciplina, Arrianorum esset impietas, &c. Eadem recenset NICEPHORVS CALLISTVS libro 9. Ecclesiastica historia, cap. 33. & 34. & reliquis. Sed & alter Historiographus SOCRATES lib. 2. cap. 34. & reliquis. Et SOZOMENVS SALAMINVS lib. 4. Ecclesiastica historia, capite 9. 10. 11. & sequentibus. Hi omnes, vbi Constantij Arriani & Iuliani describunt Imperium inaudita flagitia quæ in sancta & ministros commisit recēsent, quæ breuioribus chartulis cōplecti nequimus. Inde & præfatus Nicephorus lib. 4. eiusdem libr. De impio Macedonio loquens: *Ita (inquit) non modo crudeliter eos persequerentur qui communionem eius vitarent, sed in vincula quoque conuicti ab inuitis, & iudicibus tradebantur, a communionem eius abhorrentes ad eam vi intentata cogebat, multosque religione præclaros pulsabat, & iusto ora eorum diducens vel inuitis sacra mysteria ingererat: Quiquidem ingens visus est esse cruciatus, tormenta alia longe superant. Ad eundem modum & mulieres atque pueros, qui de rebus sacris nondum instituti erant, aut baptizati arripient, ad percipiendas sanctiores epulas adiebat. Quod si quis renueret aut responderet, eum plaga, flagra, vincula, carcer, & quæ his conuenientia sunt consequebantur. Ceterum vnius atque alterius exempli eius mentione facta, satis omnino erit quanta Macedonij feritas, eorumque qui cum eo viuere crudelitas fuerit & inhumanitas ostendere. Quarundam enim feminarum, quæ eius auersabantur communionem, mammæ arcis & cistis compressas auulsi. Erant quibus eadem corporis partes, nunc visus ad summum igne tactis, nunc ferro candenti adureret, &c. Denique libro 10. cap. 9. infigne martyrium quarundam virginum apud Heliopolim describit, & aliorum quorundam. Sed & SOZOMENVS locis superius allegatis, (allegat CASSIODORVS SENATOR lib. 6. Historiæ Tripartitæ, cap. 27.) sub eodem Iuliano Cæsare Sacerdotes & Ministros Ecclesia pullos narrat, templa prophanata, & altaria infusa. Idem narrat & libro 6. capite 5. Iterum hæc replicat, & similia*

facta, lib. 8. cap. 38. sub tempore Athanasij ab Arrianis, & alijs Euumonianis & cæteris hæreticis narrat, vbi multorum Monachorum & aliorum Christianorum eadem descripsit. Mirabilis (inquit) quilibet nobiscum obuiuscens patientiam Domini, eo quod non repente vniuersa conculserit, quæ enim nunquam facta sunt, neque per scripturas Patrum nostrorum diebus audita, hæc super ipsum altare commitebant. Velut enim in scena turpi consisterent, puerum quendam naturam masculi denegantem, & ventrem veste femineâ, inunctis oculis, & vultu serico colore depicto, & ut apud Prophetam scriptum est, idolum femineâ schematis superagere, & manibus salutationem celebrare fecerunt ridentes, nependisque mittentes voces. Qui rursus hoc paruum indicantes, & præterita decora quam turpia magis exiffimantes, quendam ex suis turpitudine notissimum, veste genitilibusque nudatum, in sede ponentes Ecclesie, Cōcionatorem turpem contra Christum impudenter alienauerunt. Pro sacris enim verbis ille scelera præferbat, pro honestis laudabat luxuriam, pro pietate impietatem, pro continentia fornicationem, & adulterium, masculorum concubium, furtum, cibos, potum, vitæ hinc vitia proclamabat, &c. Præterea EPISCOPI AEGYPTII epistola missa ad Marcum I. Papam, pro accipiendis Nicenis Decretis. In tantum (inquit) Arriani nostra vastauerunt, ut nec libros, nec vestimenta Ecclesiastica, aliisque ornamenta, aliqua utensilia nobis dimitterent. Libros vero nostros vsque ad minimum incendentes, nec iota relinquentes, propter veritatis fidem etiam Nicenam Synodum, qua modo clerus & populus imbuebatur, & maxime iam imbuti erant, in contumeliam nostram & omnium Christianorum incenderunt, &c. Idem conqueruntur factum Patres Concilij SARDIENSIS epistola missa ad omnes Episcopos, quam reperies in historia Tripartita libro 4. cap. 24. ex THEODORETI CYRENSIS libro 2. cap. 8. Ecclesiastica historia. Lege si vacat. Præterea etiam sub hoc eodem tempore BASILIUS MAGNVS oratione in Gordium Martyrem. Adde (ait) Diabolis artibus hominum animi affecti tenebantur, ut velut in tenebris agentes sese minime cognoscerent. Præter hæc autem domus orationis prophanorum manibus vastabantur. Are sanctissime eueriebantur, nec erat oblatio illa, nec tympania: diuina rei nullus iam erat locus amplius relictus, cuncta moror ingens velut diffusa caligo occupabat. Sacerdotum collegia fugabantur, sacer omnis conventus cladem insolitam expauescebat: Demones vero tripudiabant, & nidore ac sanguine victimarum infecta cuncta dabant, &c. IOANNES CHRYSOSTOMVS oratione in Iuuentinum & Maximum martyres tomo tertio, omnino eadem describit parrata facinora altaria subuersa, clausas Ecclesias, sacerdotes fugatos, fideledeles omnes in exilium actos, &c. Idem quoque epistola ad Innocentium primum, quam etiam citat Ioannes Nicephorus Callistus libro decimo tertio, capite decimo nono. Quomodo (inquit Chrysostomus) qua sic acta sunt (scilicet ab Arrianis & Macedonianis suo tempore) & tragediam omnem longe superant, explicem? Quæ oratio ea recēscat? Quæ aures sine horrore excipiant? Cum enim nos ea quæ antea diximus, præterderemus, militaris manus confertim, ipsi magni Sabbathi die iam ad vesperam vergente, in Ecclesiam irrumpens, (Theophilus scilicet Alexandrinus imperante Eudoxia Imperatrice) clerum omnem una nobiscum per vim eiecit, & armis Baptistiferum circumuallatum est, & mulieres eo tempore in adibus sacris

Scio quia non diffimilia nostro auro patra ta sunt.

O indignum & inauditum scelus.

Episcopi Aegypti.

Hoc iustè potest Gallia dicere.

Concilium Sardiense.

Theodoretus Cyrensis.

Basilius Magnus.

Hæc omnia re nouata videmus.

Ioannes Chrysostomus.

Semper in die solenni ab hæreticis tragedia turpis exciatur.

propter

Vide quia asseruabatur in loco sacro Eucharistia in templo sub tempore Christiani, ut alias ostendimus, interim eadem videri nostro auro patrata.

Optatus Mileuitanus scripsit hunc Fulgentius allegat. Oro te Isidor omnia hæc obferua quia omnino similia nostro tempore non sicis oculis fidei videmus.

O Calinius quid ad hæc dicit?

Hic, depono velum Beza ut vides quia Donatistarum zūlato res.

Hieronymus Stridonensis.

Hi omnes Arriani erant.

Nihil hic dicit quod non nostro tempore viderimus accidisse.

propter baptismum vestibus depositis, quæda præ timore grauis eiusmodi impressionis profugere, neque eis honestum suum habitum, quæ feminis maxime decet sumere, seque amicare permittit: Multa vero vulneribus iam acceptis expulsa sunt, lauacra ipsa sanguine repleta, & sacri latices purpureo sanguinis colore infecti. Verum ne in hoc quidem arumna hæc consistit, sed ubi sanctum repositum est, eo milites ingressi, quorum nonnulli sicut accepimus, Christianis sacris iniuriati non erant, permissis omnia perustrarunt, & sanctissimi Christi sanguis in tanto tumultu, in eorum qui dicitur sunt militum vestimenta effusus: omnia denique perit aquæ in barbara captiuitate, per audaciam acta sunt. Plebs ad solitudinem eiecta, & populis vniuersis extra urbem egi. Ecclesia in tanto die festo vacare hominibus fure, ac plures quam quadraginta Episcopi nobiscum communitate, vna cum populo & clero præter causam omnem pulsi sunt, &c. Lege reddidit. SIC OPTAVS MILEUITANVS libro 6. contra Parmenianum Donatistam, narrat suo tempore à Donatistis simile in Africa patratum. Quid est iam sacrilegum (ait) quam altaria Dei (in quibus & vos aliquando oblitistis) frangere, radere, remouere, in quibus vota populi & membra Christi portata sunt, quo Deus omnipotens inuocatus, sit, quo postulat descendit spiritus sanctus, unde à multis pignus salutis æterna, & tutela fidei, & spes resurrectionis accepta est? Altari (inquam) in quibus fraternalitas munera non inuit saluatoris ponit, nisi quæ essent de pace condita: Deponere (inquit) munus tuum ante altare, & radi prius, concordia cum fratre tuo, ut possit pro te sacerdos offerre. * Quid enim est altare nisi fides, & corporis, & sanguinis Christi? Quid vobis fecerat Deus, qui illic inuocari consueuerat? Quid vos offenderat Christus, cuius illic per certa momenta corpus & sanguis habitus? Ergo & fregisse vos, & rasisse constat altaria. Quid est, quod in hac re subito postea mutasse consilium, & altaria à vobis iam non frangi, sed radi tantummodo, aut remoueri. Si hoc sufficiebat, illa quæ prius facta sunt, ex his iudicatis, quia fieri minime debuerunt à vobis. Hoc tamen immane facinus geminatum est, * dum fregistis etiam calices Christi corporis portatores, quorum species reuocatis in massas, mercedem nefarius nudandis prouocatis, ad quam nec emptores eligere voluistis sacrilegi, dum inconsiderate vendidistis. Passi etiam estis comburi manus vestras, quibus ante nos eosdem calices tractabatis. Eam rem iam passim vendidistis are. Emerunt forsitam in usus suos sordide mulieres, emerunt Pagani facturi vasa, in quibus incenderent idolis suis. O scelus nefarium! O facinus inauditum! Aufferre Deo quod idolis præstos, subducere Christo quod proficiat sacrilegio, &c. Hæc Optatus. Hinc Hieronymus Stridonensis ad Heliodorum in Epitaphio Nepotiani. Horret (inquit) animus temporum nostrorum ruinas persequi. Viximi & eo amplius anni sunt, quod inter Constantinopolim & Alpes Italias, quodidie Romanus sanguis effunditur, Scythiam, Thraciam, Macedoniam, Dardaniam, Daciam, Theffaliam, Achaiam, Epiros, Dalmatiam, cunctasque Pannonias, Gothias, Sarmatias, Alanas, Hunni, Pandalis, Marcomanni, vastant, trahunt, rapiunt. Quot matrone, quot virgines Dei, & ingenia nobiliusque corpora, his blatis fuerit ludibrio? capis Episcopi, interfecti presbyteri, & diuersorum officia clericorum. Subuersæ Ecclesie, ad altaria Christi stabulati equi, martyrum, effusa reliquia, & plurima mortis inago, &c. Idem & exponens illud ascendit Leo de cubili suo, & prædo gentium se leuauit, de hæreticorum persecu-

tionem & deuaftationem Ecclesiarum exponit. PAVLVS OROSIVS libro 7. hystoriarum cap. 33. de Valente imperatore Arriano. Valens (inquit) quatuor annis tenuit Imperium, cui soli cum impiegeret & potuisset erubescere, illico velut effrenata libertatis audacia legem dedit, ut Monachi, hoc est, Christiani, qui ad vnum fidei opus, dimissa secularium rerum multimoda actione se redigunt, ad militiam cogentur. Vastas illas tunc Aegypti solitudines, arenasque diffusas, quæ propter sitim ac sterilitatem periculossimamque serpentum abundantiam conuersatio humana non nosset, magna habitantium monachorum multitudo compleuerat. Huc tribuni & milites missi, qui sanctos ac veros milites Dei, alio nomine persecutionis abstraherent, & interfecerunt, ibi agmina multa sanctorum. Quæ autem per diuersas vbique provincias, his similibusque insis aduersus Ecclesias Catholicas, & rectæ fidei populos gesta sunt, satis significatum ipsa reticendi electione sufficiat, Idem eodem libro cap. 39. 40. & 41. narrat varias tyrannorum, & hæreticorum irruptiones in Ecclesiam Catholicam. Porro POSSIDONIUS CALAMENSIS Episcopus, in vita Augustini ad calcem. Breui (ait) consequenti tempore diuina voluntate & potestate prouenit, ut manus ingens visus totis armata, & bellicis exercitata inmanium hostium Vandalorum & Alanorum, commixtam secum habentes Gothorum gentem, aliarumque diuersarum gentium personas ex Hispania partibus transmarini, nauibus Apthrice influxisset, & irruisset, vniuersaque per loca Mauritaniarum, etiam ad alias nostras transiens provincias & regiones, omni saeuens crudelitate & atrocitate, cuncta quæ potuit expoliatione, cadibusque diuersis & tormentis incendit, aliisque innumerabilibus, & insandis malis depopulata est: nulli sexui, nulli paruens ætati, nec ipsi Dei sacerdotibus & ministris, nec ipsis Ecclesiarum ornamentis, seu instrumentis, vel edificis. Et hæc ferocissimam hostium grassationem & vastationem, ille homo Dei & factam fuisse, & fieri, non vi ceteri homines, sentiebat & cogitabat. Videbat enim ille homo Dei civitates pariter cum edificis, villarumque habitatores, alios hostili nec extinctos, alios effugatos atque dispersos, Ecclesiarum sacerdotibus ac ministris destitutas, virginesque sacras, & quosque cōiunctos vbiq; dispersos, & in his, alios defecisse tormentis, alios gladio interemptos esse, alios in captiuitate, perditæ animi, & corporis integritate ac fidei, malo more ac duro hostibus deservire. Cernebat etiam hymnos Dei & laudes de Ecclesiis deperisse, edificia Ecclesiarum quam plurimam lucis ignibus concremata esse, solentia quoque que Deo debentur de propriis locis defecisse sacrificia, ac sacramenta diuina vel sic queri, vel quarunt qui tradat non facile reperiri. In ipsis montibus siluas & cauernas petrarum & speluncas confugiens, vel ad quasque munitiones, alios fuisse expugnatos & interfectos, alios necessarios suffragiis enolusos atque priuatos vi fame cōtabescere, ipsisque Ecclesiis præpositos & clericos, qui sorte Dei beneficio, vel eos non incurverat, vel incurrentes euaserant, rebus omnibus expoliatos atque nudatos, egenissimos medicare, nec eis omnibus ad omnia quibus fulcendi esset subueniri posse, &c. Lege reliquum si vacat. Denique circa hæc eadē tēpora facta est persecutio Christianorum sub Huneric. V. ad. & Gélér. Arrian, quæ descripsit Viet. V. rit. lib. 3. in 1. quorū sic loquit. Ab eorū (inquit) cōtagione nullus remansit locus immunitus. Præsertim in Ecclesiis, basilicisque, & coemeteriis, & Monasteriis sceleratissimè sauebat, & cum maioribus incendiis, domus orationis magis quæ urbes cunctaque oppida concremarēt, vbi forte venerabilis aula clausus repperunt portas, certatim deturbant: dextralium adiuum repperunt, ut recte tunc dicitur: Quasi in silua liquorum, securibus confidore immis-

Paulus Orosius à mortuo Valentiano fratre qui erat catholicus.

Valens cogit monachos militare et multa mala inferret catholicis.

Possidonius Calamensis.

Hi Arriani erant.

Et nunc quid cernimus & bone Deus, oro te confer illa præter tempora cum nostris nisi credideris potius delirare historia huius temporis. Quis hæc fando temperet à lacrymis?

Videtur videtur si Episcopus. Obsecro te nisi tibi videret seculum nostrum expiuitate?

ei in idipsum. &c. Quanti tunc ab eis praclari Pontifices, & nobiles sacerdotes diuersis panarum generibus eximii sunt, ut traderent, si quid auri vel argenti proprium vel Ecclesiasticum haberent? Et dum hac quae erant argentibus pennis facilius proderentur, iterum crudelibus tormentis oblatores urgebant, autumantes quandam partem, non totum esse oblatum, & quanto plus dabant, tanto amplius quempiam habere oredabant. Aliis palorum uellibus ora reserantes, fatidum caenum ob confessionem pecunie faucibus ingerebant, nonnullos in frontibus & tibiis, neruis remugientibus, torquendo cruciabant, plerisque aquam marinam, aliis acetum, amurcam, liquamenque, & alia multa atque crudelia, tanquam utribus imbutis ori impositis, sine misericordia porrigebant. Non infirmior sexus, non consideratio nobilitatis, non reuerentia sacerdotalis, crudeles animos mitigabat: quin imo ibi exaggerabatur ira furoris, ubi honorem conspexerant. Quamvis sacerdotibus, quamvisque illustribus onera ingentia, ut camelis vel aliis generibus inueterum imposuerint, nequo enarrare, & quos stimulis ferris ad ambulandum urgebant, quorum nonnulli sub fascibus miserabiliter animas emiserunt. Senilis maturitas atque veneranda canities, quae Cesarium capitis ut lanam candidam dealbarat, nullam sibi ab hostibus misericordiam vindicabat. Sed etiam paruulos ab uberibus rapiens maternis, barbarus furor infontem infantiam elidit ad terram: alij paruulum pedibus tenentes, a meatu prorius naturali usque ad arcem capitis dissipabant. In aedificiis nonnullis magnarum aedium uel domorum, ubi ministerium ignis minus ualuerat, tectis admodum despiciatis pulchritudinem parietum solo aequabant, &c. Lege sequentia, quia per totam hystoriam nihil aliud profequitur. Hinc SYMEON METAPHRASTES, in vita S. Sabae Abbatis scribit infestationem, quam Iudaei & haeretici catholicis tunc temporis inferebant. Sacerdotes (ait) & Monachi, qui uirtutem sequuntur a pueris, modestaque & silentio uitam transigere delegerunt, in conspectu Iudeorum & quorundam aliorum gentium, ab ipsa sancta Syn, per mediam ciuitatem iurpiter trahuntur, & intemperanter, & in prophana quaedam loca expelluntur, &c. Idem in vita Athanasij Episcopi eadem narrat quae superius ex Orosio protulimus, de Valente Imperatore Arriano. Sed & EVAGRIVS EPIPHANIENSIS lib. 2. hystoria Ecclesiasticae capite 8. pulchre describit solenne esse & familiare omnibus haereticis semper sacra miscere prophanis, & Dioscori Alexandrini antistitis gesta describens, impia eius & flagitiosa in sanctos viros acta perstringit, & caedes quas procurauit, atque aras & templa quae polluit. Huius rei postea NICEPHORVS CALLISTVS meminit libro 15. cap. 16. & LEO I. epist. 73. quae est ad Leonem Imperatorem, quem implorat Alexandrinae Ecclesiae succurrere, quae a praefato Dioscoro tota deuastata iacebat, & allegatur a Gratiano causa 1. quaest. 1. cap. Manifestum. Manifestum est (ait) per crudelissimam immanissimamque saniam omne illic celestium sacramentorum lumen extinctum: intercepta est sacrificij oblatio, defecit christi sanctificatio, & parricidalibus manibus impiorum omnia se subtraxere mysteria, Nec uolo modo ambigi potest quid de his decernendum sit, qui post nefanda scelericia, post sanguinem probatissimi Sacerdotis (scilicet S. Proterij Alexandrini Episcopi, quem haeretici occiderunt in die caena domini, ut alibi dictum est) effusum concremati corporis cinerem, in conuulsiuam aeris caelique dispersum, audent sibi ius peruersae dignitatis expetere, & Apostolica doctrina inui-

Nihil hic narrat quod non esset in cruetioribus hostibus parati.

O furor inhumanus.

Simeon Metaphrastes.

Euagrius Epiphaniensis.

Nicephorus Callistus.

Leo I.

Sic & in Gallia omne lumen celestium sacramentorum extinguuntur.

labilem fidem ad concilia prouocare. Magnum ergo uobis est, ut diademati uestro, de manu domini etiam fidei addatur corona, & de hostibus Ecclesiae triumphetis: quia si laudabile uobis est aduersum gentium arma conserere, quanta erit gloria ab insansissimo tyranno Alexandrinam Ecclesiam, in cuius contritione omnium Christianorum est iniuria, liberare? Quod uero & in sacrosanctum Eucharistiae sacramentum irreuerenter se semper gesserint haeretici, infra patebit, & iam in dictione, Eucharistia, protulimus ex Oprato Mileuitano lib. 2. contra Donatistas, ubi recensens quod Donatista iusserunt Eucharistia canibus fundi ait. Non sine signo diuini iudicij. Nam idem canes accensurabitis, ipsos Dominos suos quasi latrones sancti corporis reos, dente vindice itaque ignotos & inimicos lanauerunt, &c. Denique iam supra memoratus VICTOR VICENSIS lib. 1. persecutionis Africae c. 3. Arriani (inquit) tempore quo sacramenta Dei populo porrigebantur, introeuntes maximo cum furore, corpus Christi & sanguinem pauimento sparserunt, & illud pollutis pedibus conculcauerunt, &c. NICET. ACOMIN. magnus logotheta, libro 3. annualium, ubi regis Alexij gesta refert, Quid uero primo (ait) quid secundo, quid tercio loco referam ex his, quae nefarij isti uiri perpetrauerunt. Heu ignominiosam adorandarum imaginum conculcationem: Heu reliquiarum sanctorum Martyrum in feda loca abiectionem. Quid uero uel audiui horrendum est, id tum erat cernere, ut diuinus sanguis & corpus Christi humi fundaretur & abiiceretur, &c. Repete quae iam superius protulimus, tam ex Chirifostomo, quam ex alijs, & ex Leone I. de impio Dioscoro. Porro EPISC. AEGYPTI. epist. ad Anatolium Episcopum Constantinop. contra Impij & execrandi Timothei Aeluri Episcopi Alex. ausus nefarios dicunt inter caetera, illum impium sanctissimae Ecclesiae (sic enim loquuntur) in Aegypto positas, earumque orthodoxos pastores, & cum disciplina Christi ouilia gubernantes, expulisse ab Ecclesijs cum sacerdotibus suis: uenerabilia uero monasteria, & quae olim fide orthodoxa claruerunt, iuuenum uirginumque subuertisse, ut penes omnes Aegyptiacae Ecclesiae una cum monasterijs propter praedictas causas & persecutiones, a Timotheo factas, in calamitate sint posita. Addunt & sublequenter de sanctissimo uero Proterio Alexandrino Episcopo Conc. Chalced. electo, qui ab eo & a suis complicitibus occisus est. Cuius reliquias membratim incisas in pompa deducentes per urbem (Hoc ex Leone I. supra etiam claruit) non respicerunt carnis eius & uiscerum viscera sancta gustare, ignique tradentes reliquias eius corpus uentis eua cinerem dispergebant, omnem bestiarum transcedentes ferocitatem. Non senectutem, non canos, non pontificatum, mediatorum Dei & hominum, non tempus sacrum Paschae erubescens (nam occisus est in die caena domini) quo tempore demones saluari passione perteriti conuiescunt. Et paucis interiectis, etiam illi Episcopi Egyptij in eadem epist. addunt quemadmodum haeretici illi Pontificales sedes in quibus residere solitus erat Proterius, postquam fregerunt, igni combusserunt, & aqua marina, uenerabilissima atque altaria in sanctis Ecclesijs, ubi edificata sunt atque dicata, diluerunt. Haec omnia confirmat facta EPISC. EYRORAB, epist. missa ad Leonem Imperatorem I. de fide sua, de sanctissimo eodem Proterio loquentes: Idem & EPISCOPUS II. PHOEN. LIBANISIAE epist. ad eundem. Haec epistola inferuntur ad calcem Concilij generalis Chalcedonenfis. Idem & patres Concilij C Y Z I C I Me-

Eucharistia sacramentum quod irreuerenter semper tractant haeretici uide & attende quae hodie sunt.

Victor Vicensis.

Nicetas Acominatus.

O quam scite nostra deplorata tempora.

Episcopi Aegyptij.

Haec quoque uidimus renouata.

Monasteriorum demolitores.

Caedes Proterij.

Reliquiarum dispersores.

O crudeles animos.

Dzemones sacramenta solennia contemnant & haeretici polluit.

Hoc diligenter conferas cum adis nostri sacri Episcopi Europa. Episcopi 2. Phoeniciae.

Concilium Cyclicum.

tropolis

Episcopia Armenia.

Quod multi conuertuntur ad haerem facit aliquando ut impia feclera propter quae panam merentur & impune uiuant.

Episcopi Hellepontinae.

Episcopi Galatia.

Gelasius.

Miserandus Orientalis Ecclesiae status.

Haeretici denegant reuerentiam sedi Romae.

Monachi Palestinae & Syriae.

Vide seditiones haereticorum opera substitutas, & eorum nefaria piacula in Sanctas & Sancta.

tropolis Hellepontinae regionis. epistola ad eundem Principem missa, quae legitur in eodem loco. Ibidem est epistola EPISCOPORVM II. ARMENIAE ad eundem Principem, de eodem impio Timotheo Aeluro loquens. Non (aiunt) dignus est uocari Christianus, quando cruentis manibus uenerabilia mysteria non dubitauit impia assumptione contingere, & post damnationem illam, operari, quae cum, neque alios agentes sanctorum patrum regule uidere permittunt. Haec omnia facinora praesumpisse affirmant, ut effugeret homicidij aduertiue supplicia: quia illic in ipsis principijs, contra homicidas excommunicationis poena lata erat. Certissimum quoque est plures ad Caluinitum transire, ut effugiant pro sceleribus meritam damnationis & supplicij poenam, quam meruerant, & sine dubio iuste incurrerent si permansissent in religione Christiana, tanquam iustitiae soluentes debitum. Illic uero, ubi nullus est ordo neque status, omnia etiam nequissima licent, & praetextu religionis nouae, condonantur scelera. Porro quae lupetius memorata sunt, iterum confirmat EPISCOPUS HELLEPONTI Prouincia, ad eundem Leonem I. Imperatorem. Temporibus (aiunt) Christianis & ueteris, a Christianis quoque talia in sacerdote proprio committuntur, quae a seculo facta, nec quilibet sermo hac retulisse cognoscitur, &c. Idem repetunt EPISCOPUS I. GALATIAE, epistola ad eundem Leonem Imperatorem. Inde colligimus, quam acerba erat & immanis haereticorum furentium uesania, quam cruentus furor, dum omnes illi patres de omnibus mundi partibus, sic exaggerabant nefarium scelus illius impij Timothei haeretici, & eorum qui ei adhaerebant, de quibus alijs multis in locis dictum est. Hinc etiam GELASIVS I. de defectu saeculi tempestatem & haereticorum crudelitatem, & praecipue statum Orientalis Ecclesiae, epistola missa ad Episcopos Orientales. In illis partibus enim eiectionis catholicis Episcopis ab Acacio Episcopo Constantinopolitano, Petro Alexandrino & Petro Antiocheno, atque alijs Episcopis haereticis, in eorum locum suscecti sunt rabidi canes gregem domini discerpentes, & contra statuta patrum facientes, Apostolicae sedi reuerentiam negantes: imo & eam excommunicatam habentes, & omnia praesumentes quae illi soli sedi referuntur. Vide supra in uocabulo, Episcopus, Trinitas, & Episcopus iniuste pulsus, &c. & infra, Romana Ecclesia, &c. Sic & SYMMACUS I. electo, ut testantur qui eius uitam scripserunt, propter eius electionem quidam haeretici & sicarij infinitas in urbe caedes & incendia perpetrarunt. Hinc quoque MONACHUS PALESTINUS II. SYRIAE montis Sinai, in libello quem miserunt ad Mennam Episcopum Constantinopolitanum, & reliquos Patres sacri Concilij generalis I. sub Iustiano magno, ut haberetur actio I. eiusdem Concilij, contra Anthimum Episcopum Constantinopolitanum, Seuerum Episcopum Apamaeum, Petrum Episcopum Antiochenum, & Zoaram Episcopum Syriam, haereticos: narrat quae praefati haeretici flagitia & scelera, & quae praecipue in Ecclesijs & Christi ministros commiserint. Quid (inquunt) dicemus ad sanctorum digitos constrictos, quibus altaria circumdabant, & ad ipsa ueluti ad locum aliquem intemperatum confugebant propter praedictorum homicidia, unde extracti a uiris homicidis, uolente morti traditi sunt, & in ipsis locis uenerabilibus ab ipsa im-

manitate & crudelitate ordinati, non ualentes discernere sanctum locum a prophano. Tacemus & suffocatricis manus impositiones ipsorum prophani & falsi sacerdotis. Tacemus & carceres, & uincula, ac aduersus uenerabilia monasteria die noctaque latrocinia, insidias, ac rapinas in ipsis, ac deuorum uolentes ingulaciones. Tacemus & insidias in uis contra sanctos factas, & ipsorum sanguinis innocens asperionem, qui de insidijs surgentes irruerunt repente in eos, & eorum canicem non ueriti, opus gladij in ipsos fecerunt, circa trecentos quinquaginta numero existentes, eorumque membra in strata disperferunt, non tradentes sepultura illorum uenerabiles reliquias, neque ipsorum iugurij parcentes ob causam fidelis populi, Et pauld post. Insuper etiam & inuantes domos, captiuas ducebant animas hominum & mulierum, non firmatas: & non solum secundum animas, uerumetiam & corporaliter ipsas corrumpebant, in foueam impietatis & luxus immergentes. Et Petrus quidem omni turpi ac seclero conatu seipsum immittere non recusat, Deum habens uentrem, ac luxuriam sequentem ipsam, & gloriam in confusione sua, & in alto ac grauius incidens, in publicum prodit, publicans omnibus suam impudentiam, & his qui sequuntur, & qui praecedunt, omnes insequentes contradens, omnibus seipsum potentem ostentare per hoc uult. Conicemus & sustinemus, uidentes praedictos haereticos ita turpiter & impudentes, ac cum omni audacia conuersantes, super quos dolentes, non uespiramus ab Apostolo premoniti, quoniam maligni & uenefici homines, sicut in poenis incidentes, denantes & errantes. His igitur praefatis Monachis Palestinis, HORNISDA I. scripsit epistolam, cohortans eos ad tolerantiam passionum sub his haereticis, & quam duximus referendam in uocabulo, Martyrium laetis animis subeundum, &c. Eadem omnino recentem EPISCOPUS II. SYRIAE, epist. missa ad eosdem patres Concilij generalis I. contra praedictos Seuerum, & Petrum Episcopos haereticos, quae habetur actio I. eiusdem Concilij. Similiter & CLERICUS ANIOCHENI, contra eundem Seuerum Episcopum suum, eadem repetunt epist. missa ad Ioannem Constantinop. Episcopum, quae eadem actio generalis I. Concilij inseritur. Inter caetera autem quae illi haeretico suo Episcopo obicitur & accusant, eum taxant quod Concilia aspernaretur. Imagines, quae quid diuini mysterij representabant (sic enim loquuntur) abstulerit. Sed & accusatur, quod nec sacris uasis parcentes ea confluere, & haereticis suis similibus dispertere fecerit, & praesumpserit columbas aureas & argenteas in formam Spiritus sancti, super diuina lauacra & altaria appensas, una cum alijs sibi appropriauerit dicens, non oportere in specie columbae Spiritum sanctum nominare. Denique accusatur, quod ustris suis Ecclesiam obruerit, domos eiusdem Ecclesiae, & quaecunque in fundis habebat expertans & expendens, reliquum quod profequuntur posuimus superius. Praeterea & EPISCOPUS TYR. Episcopus, & omnes eius coepiscopi, scribentes ad praefatum Concil. generale I. actio I. loquuntur de quodam Ioanne Paramonario socio eiusdem seueri, quem se anathematizasse profitentur, cum inuenerunt ipsum in hypocaustis & dolo ministrasse, & diuinae communioni participasse. Sic ergo (aiunt) praerati uenerabili domui sanctae & gloriosae Dei genitricis semper uirginis Mariae, quae uacet in clara Metropoli Tyriorum, qui commissit nobis existens, & clanculum cum schismaticis immmediate distans, sponte ecurrit ad Antiochenam Ecclesiam, & cum Seuera impio se coniunxit, recedens ab

Vide haereticorum frontem nicetrium & impudentem ueniam.

Hornisda I.

Episcopi Syriae.

Clerici Antiocheni.

Vide si non simile faciat Caluinita.

Sic nimirum dicat & nostri.

Epiphanius Tyrius.

Sic Beza fecit memoratur.

Processionum antiqui mos.

Sic omnino fit hoc tempore.

Hac audi hanc percipit.

Clerici Apamei

Et iam hic hereticus non vult que adeo infamit ut Caluinius, nam imagines scilicet, verum quales?

O virum scelestum & omni nequitia repletum.

Heretici comburi debent ut hic fuit exultus.

Concilium Hierosolymitanum sub Petro Patriarcha. Manuchi 2. Syria

Concilium Hierosolymitanum sub Petro Patriarcha. Manuchi 2. Syria

Martinus 1.

orthodoxa Ecclesie fide: & illi communicant circa demoniacum eius sensum, & anathematizationem aduersus sanctos patres nostros, & illum tuetur. Adde & his quod reuertens ad Ecclesiam Tyriorum, tradidit Schismaticis deuotam domum Dei genitricis, constitutam ab illis de ciuitate, & Ecclesiam ac Synagogas in ipsa: & parabaptismata facere ausus est. & dare hoc semen magne turbationis fidelissimo populo ciuitatis. cum videret id, quod nullo tempore factum est, apparere, scilicet, processiones ex duobus locis, & eophitistis ad inuicem contrariantibus, bellaque ac tumultu parantibus aduersus sanctam Ecclesiam nostram, & fidelissimum populum ciuitatis: quarum rerum testimonium sunt ea que in loco iudicij facta sunt. Inter que & venerabilis Crux lapidata est ab his qui cum ipso nificanti in predicto oratorio Dei genitricis, & quidam de multitudine Christianorum & venerabilium clericorum flagellati fuerunt. Contigit autem & me (Epiphanius ait) Tyriorum Episcopum usque ad mortem periclitari: propter quod ipse cum his qui sibi assentium, morti feras insidias parabat, & c. Post lectionem eius epistola Epiphani, ab vniuersis patribus acclamatum est. Anathematizetur in seculum, qui crucem, & sanctam Dei genitricem vilipendit: Anathema schismaticis: eos qui contra crucem pugnaverunt, nullus recipiat, & c. Vide supra, Crux, & c. Simile omnino referunt & CLERICI APAMEI epist. ad predictum Concilium generale 5, qua ibidem lecta est actio 1. contra Petrum suum Episcopum hereticum. Cum esset (aiunt) hereticus deleuit de sacris Diphycis sanctorum patrum nomina, qui honeste ac sancte vixerunt, & qui venerabilia ac reuerenda templa omnia coli locauerunt, & donauerunt sacra vasa diuinis missis & sine scandalis dispensauerunt iustitias Ecclesiarum. Quod autem peius est omnibus, cum huiusmodi impietatis scelera parua ualde putauerit, non solum predictas salutationes deleuit, verum etiam supra commemorationem bonarum animarum illorum, posuit in pariete, & depinxit, ac scriptis scriptura inuis. Dioscorum, Timotheum, condemnate hereticos, (quorum supra mentionem fecimus) & his similes, quorum memoria quam difficilis est, licet graue sit aliquid dicere contra mortuos. Voces eius blasphemias contra Christum crucifixum, & sacra altaria ibidem recensentur. Insuper & impudicas mulieres iuxta sacrum fontem stare fecit, & in sacra monasteria eiecit monachis meretrices & saltatrices introduxit, confabulans & se miscens cum Maria quadam, nec dum sacri baptismatis vnda signata. Propter hac & alia multa perpetrata facinora, a sancta synodo 5. generali praefatus hereticus Petrus Apameus depositus, & anathemate notatus est, & specialiter ibidem legitur, quod ad ignem sit condemnatus. Vide & infra. vnde & in Concilio HIEROSOLYMIT. sub Petro eiusdem sedis Episcopo & presidente, lecta est epist. M ONACHORVM II. SYRIAE, Montis Synai & aliorum, ad Iustinum Imperatorem contra praefatos hereticos, vbi praefata replicantur scelera patrae ab Anthimo Constantinopolitano Episcopo, quem Agapetus 1. deposuit, ut alibi diximus. Lecta est eorumdem epistola ad praefatum Agapetum, vbi adhuc omnia commemorant, vbi & notant etiam alium nec dum nominatum nomine Isaac Perlam, qui praedictis hereticis adhaesit, & imagines confringebat. Lege in vocabulo Imaginum eueriores. & c. Illic enim etiam quadam de Iconoclastis reserata sunt dicenda, & c. vide etiam, Missae Ofiores heretici, ex MARTINI I. vita. Porro quod semper heretici Romanam

persecuti sint Ecclesiam, abunde docet GELASIVS I. in commonitorio ad faustum magistrum legatum Constantinopolitanum. Non mirum (ait) si heretici sedem beati Apostoli Petri blasphemare praesumant, qui talia portenta vel corde gerunt, vel ore diffundunt, & non insuper superbos esse pronunciant, & cum eis prima sedes quidquid est pietatis non desinat, offerre, illi eam suo prouerbo spiritu subiugare se posse confidant. Sed captos mente ista facere non mirum est, sic phrenetici solent medicantes quosque, velut hostes putare vel cadere. Contra eodem hereticos inuehit ENNODIVS DIACONVS in Apologetico pro causa Symmachi 1. vbi Petrum Apostolum introducit loquentem, & conquerentem Ecclesiam Romanam velle hereticos discindere, quam tanto sudore conquiescit. Possessionis (inquit) mea (d. heretici) ut video claritas mouit inuidiam, quam simulata, ut mali possessoris indignatione transferis, dum desudatis impenditis. Arcem qua fuistis conspicui crebris labefactam istibus, nisi obsterem, proposuitis subruere, & caelo stabilitam machinam, quanta sit ostendere per ruinam. Nolite praestolari de clade vestra victoriam, nolite triumphum superando perdere meis laboribus, meo sudore questum. Quidquid ad triumphum ducit, obtinui: quidquid vos illustres faceret, in sede congesti. Vobis tribuit claritatem sax ista, quam viperino liquore putatis extingui. In perniciem propriam accenditur, qui se scit in gratia sua germina ut plantas abscindat, & liberior iracundia, plus quam alios laceffit aurorem. Quid auribus imperitis illuditis, & grauiorem vindicta speciem facitis esse quam culpa? Si odium debetis, excessibus vos mundate. Cur liberius condemnatis scelera, quam viciis? Sin impugnator est qui fornicationis officii urget adulteria, & per animarum supra, carnis accusat, scriptum nemp retinetis: maledicti omnes qui fornicantur abs te, sed a minore Domini sui obligatione dissoluitur, qui statuti caelestibus minus mera fidei dependit officia. (Et post pauca.) Quid hanc annitimi inerrumpe quietem? quid ludere vanis intentionibus felicitatem? Excusationem non habet furor iste, quam creditis, non interest quibus itineribus ad mundi principem currat, qui a sancta unitate discordat, & pingues hostias litat diabolo qui contristat Ecclesiam. Vanas ergo repudiato tendiculas, simplicem habet defensionem pacis affectus. Minus armatus est, qui illa que aduersarius concordia ministrat, tela contemnit. Sufficit contra omnia iacula iurgiorum, fidei nuda oppositio, & c. Et post Ennodius ipse author loquitur. Refero (inquit) mundi caput Romam per vestras intentiones esse prostratum, & nutricem Pontificij cathedram quae vltimum videre se dicit despectam. Cuius vocem beatus Apostolus Paulus excepit, & illa qua semper vsus est eloquij intonuit libertate, & post quam polito certe stylo vrbis elegantiam, nitorem, & decorem a Christianitate recepta praedicauit, ait. Redite ad amicam cecitatem, nobis serenam ac diurnam lucem relinquire, & c. Denique omnes illi praefati heretici quos supra memorauimus ideo tam in Concilio CHALCEDONENSI, ut Dioscorus, quam in CONSTANTINOPOLITANO II. generali quinto, ut Petrus Apameus, Seuerus, & c. damnati sunt, eo quod & Romanam Ecclesiam spreuerant, & Ecclesias diruerant. Idem ostendit NICOLAUS I. epist. ad Michaelm Imperatorem, qui totis viribus persecutus est Ecclesiam, vbi ei ingerit ante oculos quanta infelicitas illos manet qui cam ante eum persecuti sint, quanta vero, felicitas illos manet qui ei

Heretici semper Ecclesie Romanae infestis. Gelasius 1.

Ennodius, Diaconus, conspiciat autem Ticinensis Episcopus.

Querimonia Petri Apostoli in hereticos.

Hac quidem iuste & dicatur Caluini filii.

Plal. 72.

Oro te Caluini illoge hac retine.

Ita est hodie.

Nicolaus 1.

suffragium

Leo 9.

Leo 10.

Adrianus 6.

Leonis noni egregia in hereticum inuentio, qua cum a temeraria in Ecclesiam audacia coepta reuocatur.

Elegans similitudo.

Henricus 4. Imperator, Concilium Vormatiense.

Gregorius 7.

Platinus, Cremonensis.

Augustinus, Stenichus, Eugubinus, Episcopus.

Audi Beza, causa te tangit, & materia.

Concilium Nicenum 2. generale 7.

Parua haec sunt, si ad ea que nunc sunt respectus retorquetur.

suffragium impenderunt. Hac reposuimus in vocabulis, Papa, Imperator, & c. Similiter & LEO IX. Michaelm Episcopum Constantinopolitanum eidem infestum Ecclesie corripit, comparans eum omnibus hereticis, qui inueterato odio in Romanam Ecclesiam exarserunt. Hoc LEO X. monstrat in bulla contra errores Lutheri, & ADRIANVS VI. epistola ad Fredericum Saxoniae ducem, qui Luthero fauebat, vt de his suis locis diceret. Sed vt ad propositum redeamus, sic praedictus LEO IX. ad praedictum Michaelm Episcopum Constantinopolitanum scribens, qui more hereticorum rabie haeretica & fastu superbo Romanam infestabat Ecclesiam, epistola 2. in ordine quidem 5. sic loquitur. Romana Ecclesia adeo non est sola, vel sicut in putas vna, vt in toto orbe terrarum quacumque natio dissentit superbe ab ea, non sit iam dicenda vel habenda Ecclesia aliqua, sed omnino nulla: quin potius conciliabulum hereticorum, aut consuetudinum schismaticorum, & Synagoga Sathanae. Cessant ergo haereses, & diligentibus legem Dei iam non erit scandalum, sed pax multa. Quicumque gloriam Christiano nomine, cesset Romanam sanctam & Apostolicam Ecclesiam maledicere & laceffere: quia frustra patrem familias honorat, quisquis eius uxorem exhorat, & frustra matris famulus caput & faciem magnificat, qui minimos filiorum eius impugnat tanquam digitos pedum illius conculcat. Legitur HENRICVS IV. Imperatorem in Concilio habito VORMATIAE, Sigifredo Archiepiscopo Moguntino procurante, omnibus interdixisse, ne vlla in re Pontifici Romano obtemperarent. Ideo Imperator autem & Sigifredus, & omnes eius complices anathemate sunt notati a GREGORIO VII. & priuatus est Henricus omni regia administratione PATENTINA CREMONENSIS recessit in vita Gregorij 7. qui tamen postea absolutus est, cum se humiliter summi Pontificis pedibus prostrauisset. Porro AVGVSTINVS STENICHVS EVGVBINVS Episcopos expositione in Neuteronomium capite 11. Quid enim aliud (ait) heretici sunt ac schismatici, quam D. M. & Abba? ut enim hi sub pretextu pietatis, dominum vbi libidine ac ambitionis estu exagitant, ei principatum adinere conabantur, orem fuisset a Deo traditus: ita hi sanctae Ecclesiae Dei corpus disingere enituntur, dum caput eius a summo Deo constitutum inuoluere, laceffere, dedecore ac impiis maledictis non cessant. Neque aliud ab his fit in sumum illud caput, quam ab Dathan & Abiron in Moysem tentatum est. Genus hominum miserabilissimum ac perniciosissimum, qui, sub pretextu nostrarum corrigendarum improbatum, infamiam attulere malorum synagoga per vniuersum terrarum orbem, pessimos disseminauerunt errores, adoque proceffit audacia & gigantina immunitas, vt eis nec culum iam sufficiat in quo sus scelerosissime lingue viris cuo man, ore impiissimo blasphemant dilacerant, dum eius incolas tantis probris ac mendacijs debonestant. Sed videbit omne humanum genus eorum interitum, & sempiterna obliuione eos sepeliendos miserrimo biatu patfacto aborsuisse cognoscat. Et hec quidem quantum ad persecutores Romanae Ecclesiae attinet dicta sunt caetera prosequamur quae cepimus. Itaque Concilium NICAEIVM II. generale 7. actione 6. tomo 6. confutationis erroris & illegitimae Synodi Constantinopolitanae, quam falso vocabunt generalem 7. contra S. Imagines, proponit omnibus miserandum horrendumque statum istius seculi, desolationem & hostilia acta he-

reticorum in Imagines, & Dei templa, & in eos qui veritatis erant assertores. Postquam ergo in eo conciliabulo sacrilegum exiit decretum, vt qui imagines veneraretur constitutionibus imperialibus subiceretur, ex hac voce per omnem terrarum orbem multa & varia designata sunt. Continuum autem crudelitatem (ait) ipsi principes, duces, & falsi Episcopi exerceuerunt. Sed quantum lingua calumitatem istam poterit exprimere. Nam quot terrores, persecutiones, per omnes ciuitates, custodiae, monachorum flagellationes, carceres multis his annis extiterunt? Taceo pedicas, calibenis ligatos pedes, sacrorum vasa forim ablationem librorum excussionem sanctorum templorum prophanationes, Sanctorum Monasteriorum prophanas in mundana hostitia & habitacula translationes (hoc non licere, vide, monasterium, & c.) quod scilicet in his pietatis & religionis studiosis habitarent, post raptum substantiae & bonorum, transfugationes in barbaras nationes existimantium se posse Apostolice meliorem vitam inter gentes, quam apud suos ducere, Et quod omnium grauissimum est, in hunc usque diem prophanatio ista monasteriorum apud quosdam adhuc manet, & pro sacris hymnis & voce laetitia in tabernacula inforum, cantica meretricia & Sathanae melodie audiuntur: & pro geniculacionibus, saltacionibus, uecacionibus, verberacionibus, oculorum extricationibus, variacionibus, linguarum abscissionibus, inhoracionibus, & exilia piorum, qui per omnem terram dispersi sunt, sanctorum facierum adustiones, barbe vellitiones, adustionesque, virginum postquam Christo dedicate fuerant impias & violentas nuptias, & quod vehementissimum est, malorum caedes. Hi sunt fructus horum hominum, qui contra veritatem insurgunt: haec vera infamia, & non iudicium verum, inspicit haec Deus, & ex omnibus malis liberant Ecclesiam suam, & c. Hac patres praefati concilij recensent: quae etiam reperit THARASIVS CONSTANTINO P. Episcopus epist. missa ad Constantinum Imperatorem & Ireneum matrem eius, quae est actio 2. eiusdem synodi, est & ibidem eadem rememorans epist. 2. eorumdem patrum, quam miserunt ad omnes sacerdotes & clericos Ecclesiarum. Porro patres Concilio MONTIS SYNAI. In praefatione, Lutheticum Imperatorem stimulant contra tales hereticos, qui templa & Ecclesias deuastabant. His (aiunt) qui per cupiditatem terrenam violant locum sanctum, non est iniquum insolentibus & se corrigere nolentibus inferre iudicium, vt sentiant correpti, quod ante noluerunt sentire leniter admoniti. Vide in sequentibus de animaduersione hereticorum Porro contra eosdem Concil. AQUISEGRAN. III. libris tribus agit, vt iam meminimus in vocabulo, facultates Ecclesiae non diripiendae, & c. Denique Concil. PISTENSE memorat cap. 1. horrenda hereticorum flagitia eorum sceleratis ausibus patrata. Ecclesiae (inquit) & velle incensa sunt, sanctorum & proceptorum nostrorum corpora de sepulchris suis requisitionis offesa sunt, vota fidelium & precia peccatorum, quae sacris locis collocata fuerant, propter peccatum nostrum exportata sunt, & c. Praeterea NICOLAUS I. iam superius memoratus, epist. ad Frontarium Archiepiscopum Burdegalensem, allegat Gratianus causa 12. q. 2. cap. de viro. Cuiusdam heretici meminit nomine Burgandi, qui cum suis complicitibus, nefarias inuasiones & depredationes violentas inferre Ecclesiis praesumpserit, & sacrum altare, sacra que dominici corporis & sanguinis vasa, insuper & sanctum Christum pollutis atupere manibus, quasi vilia & ad communem usum apra-

Confidera attentè quia reatus praeterea, ita enim omnes heretici in nequitia operibus simulantur.

Hi sunt Caluini illi hostes in diei successus.

Tharasis Constantinopolitanus Episcopus.

Concilium Moguntinum 2. sub Rabano.

Concilium Aquisgranense 3.

Concilium in loco qui dicitur Illis celebratum a proceribus tracta anno 803.

Nicolaus 1.

Hic ergo fuit Caluini illorum doctor.

Hoc iam scriptum facti tantum in scriptis eius ostendimus.

Vide vt debent ad penitentiam recipi, haeretici praedatores.

Concilium Lateranense sub Alexandro 3o parte 280.

Historia Albigensium a quo dam monacho, cuius nomen ignoratur, sed fideliter tradidit in nostra lingua ab Arnaldo Sorbino concionatore maioris aedis, Tholosane, & predicatore regio nobis satis noto.

Claudius de Sanctis.

Symon Fontanus.

Concilium Senonense sub Antonio a Prato Cancellario & Legato.

Non prauaritarii sunt haeretici aduersus Ecclesiam, quidquid moliantur.

ausus est, de huius autem poenitentia, & suorum si respicere voluerint, praescribens praefato Pontifici qualiter eos ad communionem recipere debeat, ita dicit. Vno anno extra Ecclesiam sint: Secundo anno ante fores Ecclesiae maneat sine communicatione: Tertio anno in Ecclesiam ingrediantur, non communicantes, nisi in die natiuitatis & resurrectionis. Quarto praeterea anno communioni fidelium restituatur, iurantes prius se nunquam talia facturos, & usque ad 7. annu ter in hebdomada ab esu carnis, & vini adoratione penitentiae abstineant. Vide inf. haeretici conuersi, &c. & in vocabulo, monasterioru demolitores, &c. Denique in Concilio LATRANENSIS sub Alexandro 3o parte 1. cap. 27. fit mentio quorundam haereticorum, qui sub eo tempore in Christianos horrendam caedem exercebant vt nec Ecclesiis nec monasteriis parcerent, nec viduis, pupillis, senibus, aut pueris, nec atati, nec sexui, more paganorum cuncta perdentes & vastantes. Inde ibidem constitutum est vt abiurati & excommunicati remaneret, & vindicta corporali coercerentur, & omnes qui eos recepissent vel fouissent, vt infra dicitur. Praeterea nouissimè in lucem emissa est HISTORIA ALBIGENSIVM, quae eorundem depingit & continet immania scelera, & flagitia, & piacula in sancta, & in sanctos patrata, quam non credimus expediens hic inferere, quia est diffusior, oro nihilominus lectorem, vt saltem eiusdem hystoriae capita 64. 65. & 66. perlegat, quibus omnis turpitudine irreuerentia, & feritas atque crudelitas illorum haereticorum depingitur, in sanctas imagines, in veneranda alaria, in sacerdotes Domini, in sacramenta Ecclesiae, &c. Credo quod nec talia vel ipsi Turci & Ethnici auderent perpetrare. Inde colligimus, quia semper, vt proposuimus initio demonstrare, haereticis proprium fuit odisse Ecclesiam, & sanctos persequi, & miscere sacra profanis, sicut & nostris seculis implese testatur proprio lumine iniqua opera contuiti. Sed & Claudius de Sanctis, & Bezanorum stratagemata, & tragedias per Franciam excitatas, rededit in scriptis vir doctissimus CLAVDIUS DE SAINTES THEOLOGUS Parisiensis, nec non alij multi, qui viderunt & luxerunt miserabilem, & a seculis inauditam, Franciae depopulationem. Haec & de Lutheranis prius testatus est SYMON FONTANVS vs libris 17. quibus ab initio deduxit huius pestiferæ calamitatis exordium. Scripserunt & alij quorum nomina scio, cum scripa eorum luculentissima gestentur in manibus. His igitur omnibus praemissis, etiam concludimus cum sanctis illis patribus Concilij SENONENSIS, qui statim in initio deplorant Lutheranae sectae progressus, & se mutuo consolantur, quia semper sic haeretici fecerunt, verum non tam immaniter. Ibi introducunt psalmistam Ecclesiae triumphum contra haeticos praecinentem, dum ait: saepe expugnauerunt me a iuuentute mea, etenim non potuerunt mihi. Quod idem (aiunt) facile cognoscet quisquis veteres Haeresarchas, & eorum errores paululum discusserit. Nam a plurimis aduersariis oppugnatam Ecclesiam fuisse percipiet, sed semper de illis nobiliter triumphasse. Ecclesiam in primo inuentus sua flore. Simoniani, Nicolaitae, Gnostici, Carpocratiani, Chiliae, Ebionae, & plerique alij haeretici, qui, falso arbitrati vasis suis & dolis supplantare Ecclesiam, tanquam fumus euauerunt: Ecclesia autem vitrix gloriae saepe permansit. Subsecuti sunt Deinde alij Ecclesiam insidiosius & occultius adorti, qui saevas li-

terus aliquatenus suscipientes, & modo eorum cortici inherentes, eorum auctoritatem non solum moliti sunt impinguere, verum etiam prorsus eueruere. Huiusmodi fuerunt, Arius, Donatus, Pelagius, Novatus, Nestorius, Euthiches, Macedonius, Photinus, Eunomius, Basilides, Marcian, Valentinus, Manichaeus, Iovinianus, Vigilantius, Helvidius, Valdo, Ioannes Quicler, Ioannes Huss, Martinus Lutherus, Philippus Melancthon, Andreas Carolostadius, Lambertus, Zuuinglius, Oecolampadius, Caluinus, Beza, Viretus & innumeri alij. Sed frustra tentarunt: quandoquidem solido fundamento innixa, euerri non potest. Nec certe gloriari possunt haeretici, quasi apud illos resideat Ecclesia catholica. Nam cum illa sit vniuersalis, omnesque fideles complectatur, (alia catholica non est dicenda) angulis aut latibus haereticorum nequit circumscribi. Hinc accedit, quod in integritate fidei Ecclesia catholica eadem semper, (vt ostendimus superius vocabulo, Ecclesiae vnitas, &c.) perseverat, nec ullis erroribus coinquinatur. At contra nefarius suis conuentibus veluti infamibus prostitulis, fidem haeretici prostituere, ac violare satagunt, dum impiè in suis adinventionibus fornicantur. Praeterea, in sinem usque seculi, iuxta Christi pollicitationem, perduratura est Ecclesia Catholica, quod adhuc nullis haereticorum sceleribus contigit, vt apertissime videmus, & in scripturis legimus. Quare non potest apud haeticos catholica Ecclesia residere. Hoc superius ex Augustino ostendimus, & aliis, in dictione, Ecclesiae iudicium & auctoritas, &c. & dicemus infra in vocabulo, Romana Ecclesia. Igitur oro te lector ne sis negligens omnes locos assignatos inuifere. Haec ego dicta modo sufficiunt. Verum reliqua quae desunt, iterum reperies in vocabulo, Ecclesia, Canon, Eucharistia, missa, ofores, imaginum eueriores, &c.

Haeretici bello, & armis lacessendi. Hoc peregrinè praefate hystoriae principes omnes comminiscuntur, & suis locis omnia reposita sunt. lege ergo quae superius memorata sunt, & in vocabulo, Bellum, & infra in dictione, princeps & Imperator, & quod sequitur.

Haeretici supplicio animaduertendi, pro scribendi, & eorum bona fisco applicanda. Licet superius in praecedentibus annotationibus hoc iam probatum sit, vt poteris colligere ex multis locis, & ex superiori vocabulo, Episcopus, &c. & sequentibus, dum de Episcopis & clericis haeticis ageremus. Hanc assertionem copiosissime elucidauit tribus libris ALPHONSVS A CASTRO, de iusta punitione haeticorum, & CLAVDIUS DE SAINTES doctior Theologus eo in libro, vbi antiquitus methodum & formam puniendi haeticos describit ex legibus Imperialibus. Nos igitur omittentes ea quae illi fuisse scripterunt, etiam quaedam addere disposuimus quae fortè tacuerunt, vt iam cepto labori & operi consulamus. Igitur quod temporibus Apostolorum poena in haeticos & Schismaticos corporalis constituta sit, testatur CLEMENS I. libro 6. Constitutionum Apostolicarum cap. 4. nam vbi datum est praecceptum de vitandis haeticis (vt infra monstrabimus) sic subiungitur. Quod si his qui imperandi cupiditate se separauerunt (scilicet Dauid & Abiron) statim Deo supplicium intulit, quanto grauiori poena afficiet impiarum haesum auctores, improbantis illius providentiam & operum institutionem? Sed vos fratres scripturis eruditi, nolite facere schismata sententiae, neque unitatis vestrae: quoniam qui nefariae opinionis sunt auctores, scopi interius populis statuantur. Eodem modo laici,

Hoc igitur firmiter teneatur

Alphonsus a Castro minorita. Claudius de Sanctis Theologus.

Clemens I.

Numeri 16.

cum

Eusebius Caesariensis.

Constantinus Magnus expellit haeticos.

Nicephorus Callistus.

Socrates Historiogra. Theodorus Cyrensis.

Epiphanius Cyrensi.

Libertus I.

Concilium Ephesinum generale 3. sub Theodosio Iuniore.

cum his qui contraria sententiae Dei dogmata defendunt nolite societatem habere, neque participes illorum impietatis fieri, &c. Ibi certe licet non sit expressa poena qua plecti debent, eos tamen dignos supplicio indicant Apostoli. Vide etiam mox, Haeretici excommunicandi, &c. Sed & EUSEBIUS CAESARIENSIS, lib. 3. de vita Constantini, ad calcem, recitat epistola quam idem Constantinus scripsit ad quosdam haeticos quae sic habet initium. Victor Constantinus Max. Aug haeticis. Ex promulgatione edicti accipite Nabatiani, Valentini, Marcionista, Pauliani, quique Phryge cognomino noscimini, omnes summam qui sceleris in conuentibus habetis, agnoscite quantis mendacis immersa est vanitas ista vestra, ac quanto veneno doctrina constans, ex qua valedudimari de sanis, & viui ad mortem deducuntur. O veritatis hostes, aduersarij vite, pestis auctores! &c. Et infra. Cur ergo ope populari non euellitur, atque radicibus exciditur haec malitia? Certè quia internecionis huiusca vestra rationem ultra ferendam non puto, idcirco vobis in posterum indiditum est omni conuentu, domos etiam in quibus senatum habebatis euerri oportet, non si publica modo: nam illinc euasit ista cura, ne vel in priuatis adibus, aut omnino seculis malitiosa sceleris insania cogereur. Et infra. Constitui vt nulla usquam sint exitiosa conuenticula, nulla profus ad quas adoretis (haud scio sacella, nec dici promerentur) ades, sed euestigio tradatur Ecclesia singula intercessio ne esto, &c. Habes eiusdem edictum apud NICEPHORVM CALLISTVM, lib. 7. cap. 42. de pecuniaria multa qua coerebantur haetici, qui & lib. 12. cap. 45. Theodosij magni constitutiones in haeticos describit. Sed superfluum est hic omnes Imperatorum constitutiones enumerare, cum abundè descripta sint in libris & decretis Imperialibus lege igitur Codicem, l. 3. tit. 4. & tit. 5. l. 8. & 28. cap. 7. l. 6. de haeticis, & c. l. 4. 5. 16. & in Nouell. 42. &c. Lege SOCRATEM, lib. 1. cap. 25. & lib. 10. cap. 7. THEODORVM CYRENSVM, lib. 5. cap. 1. & cap. 6. & omnes illos qui Ecclesiasticas conscripserunt historias, Denique tradit EPIPHANIVS CYRENI, lib. 2. contra haereses, haesi 51. contra eos qui Euangelium Ioannis & Apocalypsim non recipiunt, quomodo antiquitus fugebantur haeticis, allata similitudine bituminis, quo delinita fuit Archa Noè. Denique quod haetici, sint poena plectendi, clarè docet LIBERTVS I. epistola ad Athanasium, & reliquos Episcopos Alexandriae congregatos, & allegatur à Gratiano, causa 24. quæst. 1. cap. Qui contra. Hi (inquit) qui pro nominatis commento accusati sunt, & legem Christi praesumpserunt praenariari, primum quidem subiaceant iudicio terribili omnipotentis Dei: deinde autem qualemcunque regalem indignationem reuerentur, per quam, si quidem Episcopi & clerici sint, à sui sacerdotij sine à cleri sui ordine modis omnibus excidant: si autem monachi sunt, segregentur & alieni sint de suis locis. Si autem dignitatem, aut cingulum, aut militiam habeant, nudentur his. Si autem sunt priuati, siquid nobiles existunt, suarum substantiarum proscriptionem patiantur: si autem ignobiles, non solum in corpore verberentur, sed exilio perpetuo castigentur, vt omnes timore Dei compressi, & communicata eis digna supplicia reuerentes, immobilem & sine turbatione pacem sanctarum Dei Ecclesiarum custodiant. Porro in Concilio EPHESINO I generali 3. definitum est contra Messalianitas, hoc est, Eucthas, siue Euthysistas, vel creteros haeticos, canone proprio de eisdem. Quicumque de haesis morbo suspecti sunt,

siue clerici, siue laici sint, conueniantur: & si quidem anathematizauerint errorem, si clerici sint, maneat clericis: si laici, ad communionem admittantur. Quod si reuerint anathematizare, si presbyteri, vel diaconi fuerint, vel in alio quopiam gradu Ecclesiae, excidant & à clero & à gradu, & à communione: laici vero anathematizentur. Conuicti quoque non permittantur habere monasteria, vt ne in eorum diffundantur & crescant. Monachos Egyptios communionem priuauit Concilium CHALCEDONENSE generale I V. actio. 4. eo quod haesi fauerent & subterfugebant (vt haeticis mos est) patrum sententiam statutis. Hinc LEO PRIMVS epist. 91. quæ est ad Turibium Asturiensem Episcopum, loquens de Priscillianitarum haesi. Merito (ait) patres nostri, sub quorū temporibus haesis haec nefanda prorupit, per totum mundum instanter egere, vt impius furor ab Ecclesia pelleretur vniuersa, quando etiam principes mundi ita hanc sacrilegam auerentiam detestati sunt, vt auctorem eius ac plerisque discipulis legum publicarum ense prosternerent. Vt abant enim omnem curam honestatis auferri, omnem conuictiorum copulam solui, simulq; diuinum ius humanumq; subuerri, si huiusmodi hominibus usquam viuere clem tali professione licuisset. Et profuit diu ista districtio Ecclesiastica lenitati, quæ & si sacerdotali contenta iudicio eruentis refugij vltiones, seueris tamen Christianorum Principum constitutionibus adiunatur, dum ad spirituale nonnunquam recurrunt remedium qui timent corporale supplicium, &c. Similiter & Dioscori Alexandrini, in praefato CHALCEDONENSIS Concilio, haec verba sunt actio. 1. Si (ait) Eutycheb praeter dogmata Ecclesiae scripta, non solum poena dignus est, sed & igne, &c. Idem omnino suadent de haeticis facere Ludouico Pio Imperatori. Patres MOGUNTINI II. Concilij, sub Rabano, in initio. Patres Concilij VALENTINI GALLIÆ III. cap. 4. Nouarum rerum introductores (aiunt) ne districtius feriuntur, castigandos esse censuimus. Idem vide statutum de clericis & monachis haeticis, suis quibusque vocabulis. Hinc restatur NICEPHORVS CALLISTVS, libro 17. cap. 2. quod Iustinus Imperator iussit linguam abscondi Seuero Episcopo haetico. Sed enim (ait cap. 2. lib. 17.) Imperator fidelissimus Iustinus, primo Imperij sui anno, Seuerum conmeritas penulantis verborū lubricitatis poenas pendere, linguamq; eius radicibus excindere iussit, &c. Eadem narrat EVAGRIVS EPIPHANIENSIS, lib. 4. Hystoriae Ecclesiasticae, cap. 4. Porro HIRONYMVS STRIDONENSIS epist. ad Cresiphonem aduersus Pelagianos, Priscillianum narrat se culati gladio, omni mundo probante, truncatum. Denique lex est THEODOSII & VALENTINIANI Imperatorum, quæ etiam allegatur Collatio, 5. Concilij GENERALIS V. coram Patribus, quæ sic habet. Diadorum, Theodorum, & Nestorium, impia doctrina corruptos, abominandos esse ducimus, cum nec digni sint nominari Christiani, longe constituti à Christianorum proposito, & alienati à recta & immaculata fide. Quapropter per hanc nostram legem, sancimus eos simoniacos à presenti nominari, neque de cetero, inueniuntur predictorum hominum memoria, vel alia appellatio, praeter Simonis. Sed neque in loco, vel in domo, vel in vico, aut agro, aut in ciuitate, vel in eius suburbanis conuentibus eorum fiat, nec in manifesto, nec in occulto: tales enim inuenimus omni priuari conuenticulo videntes, & hoc certum omnibus sit, quod si quis praeteritis praesentem, nostram sanctionem, & Theodora & Nestorio assenserit

Concilium Chalcedonense generale 4. sub Marciano Imperatore. Leo I.

Concilium Chalcedonense 4 generale.

Concilium Moguntinum 2. Concilium Valentini 3. Gallie.

Nicephorus Callistus.

Euaagrius Epiphaniensis. Hieronimus Stridonensis.

Theodosius senior Valentianus I.

Haereticorum bona fisco applicanda.

illo: m. focias imitans, eius per gladij vltimam omnis
 subltantia fisco addicetur. Idem & ftatuerunt de
 hareticorum libris comburendis, vt dicemus in-
 fra. Denique eandem legem poftea tulerunt VA-
 LENTINIANVS & MARTIANVS, ad Pal-
 ladium praefectum Praetorium Orientis, qua
 inferitur actio. 3. Concilij Calcedonenfis, & qua
 fanciunt, vt hareticorum bona fisco applicentur,
 & ipfos nihil & teftamento cuiufquam capere,
 & nihil eis qui eufdem erroris funt relinquere te-
 ftamento. Ad nullam etiam eos (aiunt) paffimur
 afpirare militiam, nifi forte ad cohortaticiam vel li-
 mitaneam. Si quis etiam extra praedictam militiam
 inuenitus fuerit militare, vel quia ignorabatur eius in
 religione peruerfus, vel quia poft adeptum cingulum
 ad hunc deuenit errorem, folutus militia infidelitatis
 fua fructum hunc habeat, vt optimorum hominum &
 palatii communione priuetur: nec alibi, quam in quo
 natus est vico vel ciuitate, verfeatur. Quod fi qui eorum
 in hac alma vrbe (quod credi nefis est) geniti funt,
 tam hac ciuitate venerabili, quam facratiffimo comi-
 tati, & omni excludantur Metropolitana ciuitate. Et
 hac quidem generaliter circa omnes conftituimus, qui
 tali labo polluti funt, vel polluentur. Clericos vero qui
 haefti deprauati, vel ftuiores exiterint, & vera luce
 deferta tenebras eligendas effe crediderint, omnibus
 penis, quae vel hac, vel praecedentibus legibus aduerfus
 heticos definita funt, iubemus teneri: imo extra Ro-
 manum expelli folum, ficut praecedentes religiofiffima
 conftituciones de Manicheis conftituere, ne eorum ve-
 nenatis fraudibus fceleratiffiq; commentis innocentium
 & infirmorum animi decipiantur. Huius epiftola:
 exemplar miffum eft etiam a praedictis Impera-
 toribus, & ad Valentinianum praefectum Illyrici,
 & Tacianum praefectum vrbis, atque ad Vinco-
 malium officium magiftrum & confulem defi-
 gnatum, vt eadem obferuare facerent. IDEM
 MARTIANVS, iterato priori, fimile promul-
 gari curauit editum, quod etiam ad praelibatum
 Palladium mifit. Inferitur autē ad calcem actio.
 16. Chalcedonenfis Synodi, vbi idecirco ea fe re-
 petere dicit quae prius ftatuat, eo quod Alexan-
 drcini erant infecti Eutycheis & Apollinaris ve-
 neno, & propterea neceffarium fuiffe quae prius
 fancita erant repetere, vt fic numerosa fueritas
 fanctionum, vbi eft licentia crebra culpae. Ita-
 que (vt allegatur l. quicumque. C. de hareticis, &
 Maniche.) ftatuere, vt quicumque contra fidē
 Conciliorum generalium Niceni I. Conftantinopol.
 I. Ephefini I. Chalcedonenfis ftatutaque faceret,
 aut fidem improbaret quam illi definerunt, illis
 penis plecterentur, quae diuorum retro Principū
 (affignauimus fuperius locos ex Codice legum)
 conftitutionibus contra Apollinariftas vel Eury-
 chianiftas decretae funt. Non habeant (ait) potef-
 tatem faciendi teftamenti, & condende vltima volunta-
 tis, neque id capiant quod ipfis ex teftamento cuiufquam
 fuerit derelictum. Nihil etiam ex donatione aliqua
 confequantur, fed fi quid in ipfos vel liberalitate vi-
 uentis, vel morientis fuerit liberalitate collatum, id fi-
 fco noftro prout addicatur: poffi vero in nullos aliquid
 ex facultatibus fuis, donationis titulo & iure, tranf-
 fundant. Epifcopos quoque vel pftyteros, aliofque cleri-
 cos illis creare & habere non liceat, fcilicet tam
 Eutycheianiftas & Apollinariftas, qui aufi fuerint cui-
 quam Epifcopi vel pftyteri vel clerici nomen impo-
 nere, quam hos, qui conati fuerint impofitum fibi nomen
 facere: dote retinere, penam exilij, & facultatum fua-
 rum amiffionem futuros. Eos vero qui antehac Ca-
 tholicarum Ecclefiarum clerici, vel orthodoxae fidei

A monachi fuerunt, & relicto vero & orthodoxo omni-
 potens Dei cultu, Apollinaris vel Eutycheis haeftim
 & dogmata abominanda fetati funt, vel poftea feti-
 buntur, omnibus penis, quae vel hac, vel prioribus legi-
 bus aduerfus heticos conftituta funt, iubemus teneri,
 & extra ipfum quoque Romani Imperij folum pellis, fi-
 cut de Manicheis praecedentem legem ftatuta fanxe-
 runt. Vniuerfi praeterea Apollinariftae vel Eutycheiani-
 ftae, non Ecclefiis, non monafteria fibi conftituant Para-
 fynaxes, & conuenticula tam diurna quam nocturna
 non contrabunt, neque ad domū, neque ad poffeffionem
 cuiufquam, neque ad monafterium, neque ad quemcum-
 que alterius locum operatores fetiē fineftiffima congre-
 gentur. Quod fi fecerint, & hoc factum fuiffe, Domino
 volente, conftiterit, poft rem in examine iudicis appro-
 batam, domus vel poffeffio in quam conuenerint, fisco
 fine dilatione facietur: monafterium vero, eius ciuitatis
 orthodoxae Ecclefiiae in cuius territorio eft, iubemus ad-
 dici. Si vero ignorante Domino, fciente vero qui pen-
 fiones domus exigii, vel conduttore, vel procuratore, fi-
 ue actor fuae quicumque eos in domum vel in poffeffio-
 nem vel monafterium receperint, ac paffi fuerint illicitas
 paraftynaxes conueniendi, celebrare, fi vilis & abie-
 ctae conditionis funt, fuftribus publice, & in poenam fua,
 & in aliorum coereantur exemplum: fi honefta & bona
 perfone funt, decem libras auri, nulla nomine, fisco no-
 ftro cogantur inferre. Denique illis interdicitur mi-
 litia cingulum & vfus armorum (vt fuprà iam
 diximus) nec eis difputationem publicam per-
 mittendam fanxit, (vt diximus in vocabulo di-
 fputatio, &c.) fimulque eorum libros iuffit com-
 burni, (vt mox dicemus) vt facinorofae peruerfitatis
 veftigia ipfa flāmis combufta deperant. Eos
 autem qui hanc legem aliqua permiferint teme-
 ritate violari, decem librarum auri multam fisco
 coguntur inferre: & exiftimationis fuae periculum
 fuftinere. IDEM MARTIANVS adhuc eadem
 repetit, epiftola ad Archimadritas monachos He-
 liae Paleftinae, fub finem Porro IVSTINIANVS
 IMPERATOR, vt allegatur in Nouell. conftitu-
 tione 42. & allegatur, actio. 1. Concilij generalis
 V. fingulari edicto heticos iubet extra ciuita-
 tem proijci, & in folitudine & fentio federe, &
 non corrūpere ceteros, nec contra vera dogma-
 ta aliquid moliri, per quod rufus Ecclefiis per-
 turbare valeant: fed & illos qui hareticorū dog-
 mata tentauerint publicare, fimili cenfura cōftin-
 git ad calcem edicti fic loquitur. Interdicimus (ait)
 & omnibus conantibus Catholicam Dei Ecclefiā di-
 uellere, fine fecundum Neftorij haretici doctrinam, fine
 fecundum infenfitam Eutycheis traditionem, fine fe-
 cundum blaſphemiam * Scueri, qui & fimilia illis in-
 tellexit, aut eorum qui illos fequuntur, feditionem im-
 mittere fanctiffimis Ecclefiis, & loqui aliquid de fide:
 fed fanctimus quemlibet talium fententiam ducere, &
 non conuocare aliquos ad fe, neque accedentes recipere,
 aut paraptizare audere, aut communionem fōrdi-
 dare facra, & ipfam aliquibus tradere, aut interdicitas
 doctrinas exponere, fine in hac noſtra regia, fine in alia:
 fed omne fupportare periculum, fi quid tale faciet. In-
 terdicimus etiam omnibus iſtis fufcipere. Obijci ergo
 ipfos, fanctimus, de ciuitatibus ab ipfis conuatiis, fcien-
 tes praeter penas iam contentas in noſtris diuinis confti-
 tutionibus, quae & domos ipfas in quibus tale quid fit,
 & campos ex quibus nutrimenta praebentur, fanctiffi-
 mis Ecclefiis affignant, & a poffidentibus auferunt,
 quia detrimenti caufa funt fimplicioribus, fub fanctif-
 fimis vero & orthodoxis Ecclefiis & iſte ducunt eſſe.
 Hae pro communi pace fanctiffimarum Ecclefiarum
 ftatuimus, hoc fententiauius, fequentes fancturum

Conuenticula prohibetur ca diurna quam nocturna, iam fuperius illud Conftantinum Magnum prohibuiſſe memi nimus.

Martianus Imperator. Iuftinianus Imperator.

Hic erat Antiochenus Epifcopus, vt fuprà diximus.

Patrum

Valentinianus & Marcius Imperatores.

Heticorum militari cingulo priuandi.

Heticorum proſcriptio.

Clerici haretici.

Alterum edictum Mariani contra heticos.

Heticorum priuatur potellare, condendi teftamenta. Repere etiam ex fuperiori edicto Theodoſij, fentioris.

Patrum dogmata, vt omne sacerdotium imperturbatum
 de caetero nobis permaneat. Quo in pace feruato,
 reliqua nobis excuberabit politia, deſuper pacem habens,
 quam omnibus donet Deus. Quod etiam Epifcopo-
 rum hareticorum bona fisco applicanda funt, ha-
 bes fuperius in vocabulo, Epifcoporum haretico-
 rum bona, &c. Hae autem lex Iuftiniani relecta
 eft in Concilio HEROSOLYMITANO, iu-
 bente Petro eiusdem fedis Epifcopo, quod inferi-
 tur actio. I. praefati Concilij generalis V. Porro
 RAIMONDVS TOLOSANVS comes, cap. 5.
 & 6. fuarum conftitucionum, eadem omnino de
 hareticis ftatuit. Quinetiam Concilium LATERANENSE
 fub Alexandro III. par. 1. cap. 27. &
 allegat Gratianus, caufa 15. quaest. 6. cap. vos San-
 ctorum, Conſtituentur (ait) hareticorum bona, & li-
 berum fit principibus huiufmodi homines fubijcere fer-
 uitiis. Sed & ante hos, quod penē oblitus eram,
 IVSTINVS MARTYR, quaest. 4. ad Ortho-
 doxos, concludit heticos iuſtiffimē fupplicio
 afficiendos, & cum quaereretur ab eo, an iniuſtum
 eſſet heticos tanquā a veritate aberrantes fub-
 ijcere penis, cum ftudeant cognoscere (licet non
 poſſint) veritatem, reſpondit eos eſſe inexcufabi-
 les. A Deo enim (ait) non quaſierunt heticis totis
 viribus veritatem, ut cum ea ipſi ſtenderent ab eis
 qui eam inuenerant, neque ponerint, neque fuſtinuerint
 eam admittere, &c. Porro vt fequamur quod
 iam attigimus propoſitum, fic praefatur LATERANENSE
 Concilium fub Alexandro III. par. 1. cap. 27. & allegat
 Gratianus, diſtinct. 63. cap. In Synodū, de quibusdam
 heticis, qui eo tempore vigeant, ftatuit. Eos (inquit) & defenſores
 eorum & receptores anathemati decernimus fubiaccere,
 & fub anathemate prohibemus, ne quis eos in domibus
 vel in terra fua tenere, vel fuaere, vel negotiationem
 cum eis exercere praefumat. Si autem in hoc peccato
 deceſſerint, non fub noſtrorum priuilegiorum cuiſlibet
 indultorum obtentu, nec fub aliacunq; occaſione, aut
 oblatio fiat pro eis, aut inter Chriftianos recipiant fe-
 pulchrum. Hinc & Concilium TOLOSANVM
 fub Innocentio III. contra Albigenſes, cap. 1. 2.
 3. & 4. iuſte perſequendos definit, & inuentos iu-
 bet exemplariter puniri, vt eo fictū conſtat poſt-
 ea, vt author eſt PLATINA CREMONENSIS
 in vita Innocentij III. Hinc & Concilium LATERANENSE
 GENERALE fub Innocentio III. Patrum 1215. cap. 3. & allegatur
 extra. de haret. cap. 13. cap. Excommunicamus: Ex-
 communicamus & anathematizamus omnē haeftim,
 extollentem fe aduerfus hanc fanctam orthodoxam, &
 Catholicam fidem, condemnans vniuerfos heticos
 quibuscunq; nominibus conſentant: facies quidem
 habentes diuerſas, fed candidas ad inuicem colligatas,
 quia de vanitate conueniunt in idipſum. Damnatū ve-
 rō, ſecularibus poteftatibus praefentibus aut eorum Ba-
 lincis relinquuntur animaduerſione debita puniendi,
 clericis prius a ſuis ordinibus degradatis, ita quod bo-
 na huiufmodi damnatorum ſi laici fuerint, conſiſcentur:
 ſi vero clerici, applicentur Eccleſiis (vide Clericus, &
 Epifcopus, etiam locis fuperius praenotatis) a qui-
 bus ſtipendia perceperunt. Tum inducantur, & cenſu-
 ra Eccleſiaſtica compellantur poteflates ſeculares qui-
 buſcunq; funguntur officiis, vt ſicut reputari capiunt
 & haberi fideles, ita pro defenſione fidei praefentem publi-
 cū iuramentum, quod de terris fuae iurifdictioni ſubie-
 ctis iuramentis heticos ab Eccleſia denotatos, bona fide
 pro viribus exterminare ftudebunt: ita quod a modo
 quandocunq; quis fuerit in potefatem ſine ſpiritualem
 ſine temporalem aſſumptus, hoc teneatur iuramento fir-

A mare. Si vero Dominus temporalis requiſtus & man-
 tus ab Eccleſia, terram ſuam purgare neglexerit ab hac
 haretica feditate, per Metropolitanū & ceteros com-
 prouinciales Epifcopos excommunicationis vinculo in-
 nodetur. Et ſi ſatisfacere contempſerit infra annum, ſi-
 gnificetur hoc ſummo Pontifici, vt ex tunc ipſe vaſallos
 ab eius fidelitate denunciare abſoluit, & in fidei
 puritate coſeruent, faluo iure Domini principalis, dum-
 modo ſuper hoc ipſe nullum praefet obſtaculum, nec ali-
 quod impedimentum opponat, eadem nihilominus lege
 ſeruata circa eos qui dominos non habent principales.
 Idem omnino Concilium BITERENSE ftatuit
 cap. 3. ſtrictē prohibens hac negligi, & iubens ha-
 reticos vbique perquiri, & iuſtitia miniſtris tradi.
 Hoc conſtituit RAIMONDVS TOLOSANVS comes, iam fuprà memoratus, multis
 ftatutis etiam praeciens omnia hareticorū bo-
 na fisco applicari, & eorum domos abradi: fed &
 illos qui ſcienter obſtaculum ponere praefumpſerint
 venditioni & corporali punitioni, iubet cuſtodia
 mancipari, & bonis, ſicut & ceteri quos
 defendunt, priuari. Eadem omnino & multo plu-
 ra edicta contra heticos ftatuit. S. LUDOVICVS
 I. X. Rex Franciae, & praecipue ledictō pro-
 mulgato contra Albigenſes, & alios heticos, &
 miſſo ad prouinciam Narbonenſem, vbi grauiſſis
 penis eos iubet ſubdi, qui his ftatutis praefumpſerint
 contraſte. Hoc & Concilium BASILEENSE
 ſeſſio. 39. poſtea confirmauit, donans his in-
 dulgentias plurimas (& omnino ſis conformes,
 quas Concilium SENENSE fub Martino V.
 contulit peregrinantibus ad terrā ſanctā ſubſi-
 dium) qui heticos captos & requiſtos iudici-
 bus ſecularibus tradiderint puniendos, vt latius
 habes reſpoſitum fuprà in diſtione, Conciliorum
 authoritas, igitur reſepe. Praeterea BONIFACIUS
 VIII. in 6. Decretalium, titu. 2. de heticis,
 cap. 19. multis & diuerſis authoritatibus pra-
 deceſſorum fuorum. GREGORIUS X. & alio-
 rum confirmat omnia quae iam memorata funt.
 Cum ſecundum leges civiles (ait) nefarias, nauae
 conuarias, inceſtas nuptias contrahentes, eo ipſo fu-
 rum dominium rerum perdant, & mulier humanam
 legem tranſgrediens, praefertim parentibus ſuis non
 conſentientibus, raptoris nuptias eligen, &c. Vide Ra-
 ptor, Bona heticorum, qui grauiſſis, horribiliſſis ac
 deſteſtabiliſſis quam praediſta delinquunt, ipſi iure de ſtra-
 trum noſtrorum conſilio decernimus conſiſcatura. De-
 creto INNOCENTII IV. obſeruato, vbi vxoris
 dos reſeruatur ſi Catholica fuerit, niſi forte cum
 eo matrimonium contraxiſſet quem heticum
 ſcebat. Conſiſcacionis tamen eiufmodi executio, vel
 bonorum ipſorum occupatio fieri non debet per Princi-
 pes, aut alios dominos temporales, iuxta Gregorij I. X.
 Pape praedeceſſoris noſtri declarationem, antequam
 fuerit promulgata. Idem factum eſt in Concilio
 CONSTANTIENſI, ſeſſio. 8. vbi Ioannes V. vicleſſ
 damnatis erroribus 45. condemnatus eſt, &
 eius oſſa extracta de ſepulchro, & de loco ſacro
 ablata leguntur, & ſeſſio. 15. Ioannes Huſus degra-
 datus publice exuſtus eſt, vt iam meminimus in
 vocabulis, Degradatio, & Excommunicatio in he-
 reticos, &c. Hae omnia quae praemiffimus confir-
 maui Concilium SENENSE in generali de-
 creto, ftatuens vt bona heticorum ipſis exuſtis
 & morte priuatis fisco applicentur, fed clerico-
 rum bona Eccleſiae applicentur, vt iam ſapienter di-
 ximus. Idem renouat & Concilium LATERANENSE

Omnes adſcri-
 guntur ad ex-
 purgandam ha-
 reſim de iuriſ-
 dictione ſua ſub
 pena excomu-
 nicacionis.

Concilium Bi-
 terrenſe in lu-
 cem emiſſum.

Raimondus To-
 loſanus comes.

S. Ludovicus, 9.
 rex Francia.

Concilium Ba-
 ſileenſe gene-
 rale.

Concilium Sen-
 nenſe generale

Bonifacius 8.

Gregorius 10.

Innocentius 4.
 Licet bona ha-
 reticorum con-
 ſiſcata ſint ta-
 me dos vxoris
 haretici ſi fide-
 lis eſt, reſerua-
 tur liber.

Concilium
 Conſtanti-
 enſe gene-
 rale.

Concilium Sen-
 nenſe ſub An-
 tonio a Prato
 Cardinali.
 Concilium La-
 teranenſe ſub
 Leone 10.

ſub

sub Leone X. sessio. 9. *Omnes sibi Christiani* (ait) ac de fide male sentientes, cuiuscumque generis aut nationis fuerint, nec non heretici, seu aliqua hæresis labe pollui, vel iudicantes, Christi fidelium cæm penitus eliminantur, & à quocumque loco expellantur, ac debita animadversione puniantur. Stauimus, ut contra eos diligenti inquisitione ubique procedatur per iudices, & eius criminis reos & legitime convictos, debitis poenis puniri: relapsos vero, absque ulla spe veniæ aut remissionis, affici volumus, &c. Porro lege in vocabulo, Iudex hæreticos perquirat, & sequentes distinctiones, quia omnia quæ sequuntur etiam præmissam propositionem corroborant.

Hæretici non fouendi nec reticendi.] Hoc innumeris iam constat superiori distinctione Patrum autoritatibus confirmatum, & edictis præmissorum Principum. Igitur reuolue quæ superioribus paginis potissimè annotauimus ex Concilio Lateranensi sub ALEXANDRO III. & iunge quod sequitur ex Concilio LATERNENSIS sub Innocentio III. cap. 3. & allegatur Extra. de hæretic. cap. 13. vbi enim eos hæreticos puniendos & perquirendos statuit, vt supra memoratum est, subdit: *Credentes præterea, receptores, defensores, & fautores hæreticorum excommunicationi decernimus subiacere, firmiter statuente, ut postquam quis talium fuerit excommunicatione notatus, si satisfacere contempserit infra annum, ex tunc ipso iure sit factus infamis, nec ad publica officia seu consilia, nec ad eligendos aliquos ad huiusmodi, nec ad testimonium admittatur. Sit etiam interstabilis, ut nec etiam testandi liberam habeat, facultatem, nec ad hereditatis successorem accedat. Nullus præterea ipsi super quocumque negotio, sed ipse aliis respondere cogatur: quod si forte iudex exciterit, eius sententia nullam obineat, firmitatem, nec cause aliquæ ad eius audientiam perferantur. Si fuerit aduocatus, eius patrocinium nullatenus admittatur: si tabellio, eius instrumenta confecta per ipsum nullius penitus sint momenti, sed cum auctore damnato, damnentur. In similibus idem præcipimus obseruari. Si vero clericus fuerit, ab omni officio & beneficio deponatur (vide supra, Clericus hæresis fautor, & Episcopus hæresi) ut in quo maior est culpa, grauior exercatur vindicta. Si qui autem tales postquam ab Ecclesia denotati fuerint, enitare contempserint excommunicationis sententia, usque ad satisfactionem idoneam percellantur. Sanè clerici non exhibent huiusmodi pestilentibus Ecclesiasticæ sacramenta, nec eos Christianæ presument sepulture tradere, nec elemosinas aut oblationes eorum accipiant: alioquin suo priuentur officio, ad quod nunquam restituantur absque indulto sedis Apostolicæ speciali. Similiter quilibet regulares, quibus hoc etiam insinatur, ut illorum privilegia in illa diocesi non seruentur, in qua tales excessus præsumpserint perpetrare. Similibus poenis hæreticorum fautores S. LVDOVICVS IX. perstringi iubet, decreto & edicto speciali misso contra Albigenes hæreticos ad prouinciam Narbonicâ, & omnia quæ superius commemorata sunt Imperatorum & Patrum decreta iubet strictissimè obseruari. His quoque docet omninò conformia BONIFACIUS VIII. 6. Decretalium, titu. 2. de hæreticis: *Hæretici* (ait) *credentes, receptores, defensores, & fautores eorum, ipsorumque filij usque ad secundam generationem, ad nullum Ecclesiasticum beneficium, seu officium publicum admittantur, &c.* Præterea præmissum Lateranensis Concilij decretum allegat, & confirmat Concilium CONSTANTINENSE generale ad calcem, contra Ioannem Vicleff, & alios hæreti-*

Alexander 3.

Concilium Lateranense generale sub Innocentio 3. patrum 1215.

Hæretici & hæreticorum fautores sunt interstabiles, nec possunt ferre testimonium vnde etiam, testis.

Hæresum fautoribus non tradenda ecclesiastica sacramenta, vide & infr.

S. Ludouic. rex Franciæ.

Bonifacius 8.

Concilium Constantiense generale.

cos: quod etiam facit MARTINVS V. decreto ibidem addito. Et Concilium SENONENSE in generali decreto, renouat. Sed & LEO DECEIMVS in Bulla aduersus Lutheri errores, ad calcem Concilij Lateranensis quod celebravit: *Omnes* (ait) *eiusdem Lutheri complices, fautores & receptores anathematizamus, monentes nihilominus omnes & singulos Christi fideles sub eadem excommunicationis lata sententia poena, quatenus hæreticos declaratos & damnatos euerit, & quantum in eis est euitari faciant, nec cum eisdem vel eorum aliquo commercium aut aliquam conuersationem seu communionem habeant, nec eis necessaria ministrent, &c.* Iubet quoque idem Pontifex omnibus & singulis, Ecclesiastica, vel mundana fulgentibus dignitate, quatenus sub poenis inhibitionis Ecclesiasticæ sepultura, inhabilitatisque ad omnes & singulos actus legitimos, infamiae ac diffidationis, & criminis læsa maiestatis, & hæreticorum & fautorum eorundem in iure expressis, ut ipsi, vel eorum quilibet præfatum Lutherum, complices, adherentes, receptantes, ac fautores personaliter capiant, & captos iustitiam tradant. Vide superiora, & iunge sequentia.

Hæretici non permittendū vt doceant.] Iam præmonuimus quia hæc ex præcedentibus dependent, iam superiori annotatione, de hæreticis supplicio afficiendis, hæc prohibita docuimus à CONSTANTINO MAGNO, sicut eius epistolam citauimus ex Eusebio, lib. 3. vitæ eius ad calcem. Denique & hoc prohibitum monstrauimus à VALENTINIANO I. THEODOSIO I. MARTIANO, IUSTINIANO, IMPERATORIBVS, & reliquis, quorum habes edicta, si paululum volueris folia reuolere. Quod autem adhuc nec dum posuimus, hic speciali distinctione apponendū duximus. Sic ergo superiora edicta confirmans COELESTINVS I. epist. 1. quæ est ad Episcopos Galliarum, vbi eorum torpore & somnolentiam arguit, quod publicis concionibus permitterent hæreticos prædicare aduersantia veritati. Vide & ea quæ superius in vocabulo, Episcopus in sua diocesi exercitium hæresis non permittat. Sed dilectioni vestræ (ait ille Coelestinus I. cap. 1. eiusdem epistolæ) *iustus impudamus, quando illi supra vos habent copiam disputandi. Legimus supra magistrum non esse discipulum, hoc est, non sibi debere quæquam ad iniuriam, doctorum vendicare doctrinam. Nam & hos ipsos à Deo nostro postulos nouimus ad docendum, cum sit docente Apostolo, eius tertius locus intra Ecclesiam deputandus. Quod illic spei est, ubi magistris tacentibus, hi loquuntur, qui, si ita est, eorum discipuli non fuerunt? Timeo ne conuicere, sit hoc facere. Timeo ne magis ipsi loquantur, qui permittunt illis taliter loqui. In talibus causis non caret suspitione taciturnitas, quia occurreret veritas, si falsitas displiceret. Merito namque causa nos respicit, si silentio fauimus errori. Ergo corripiantur huiusmodi, non sit his liberum habere pro voluntate sermonem. Desinat, si ita res sunt, incesse non uis uetustatem, desinat. Ecclesiarum quietem inquietudo turbare. Conantur saepe naufragio mergere, quos intra portum stantes, statio facit fida securos. Fida quippe est omnium statio, quorum perfectis gressibus vestigia non mouentur. Tum subdit cap. 2. *Non est agentium causa solorum, quando uniuersalis Ecclesia quacumque nouitate pulsatur. Intelligamus, hæc ipsa vobis, quæ nobis non placent, displicere. Quod ita demum probare poterimus, si inpositio improbis silentio, de tali re in posterum querela cessauerit, &c.* Hinc LEO PRIMVS epist. 41. quæ est ad*

Matth. 10. 1. Corinth. 12. Audiant Galliarum Episcopi.

Heu quid nunc diceret si Galili in eo statu cerereret quoniam nunc degit, O infelix seculi

Leo 10. Martia

Martinus 5. Concilium Senonense. Leo 10.

Constantinus 1. Valentinianus, Theodosius, Martianus Imperatores.

Coelestinus 1.

Matth. 10. 1. Corinth. 12.

Matth. 10.

1. Corinth. 12.

Audiant Galliarum Episcopi.

Leo 10.

Martia

Nihil in nouum de statutis Patrum.

Doctrina hæreticorum hic summopere vitanda probatur.

Ignatius marty.

Adhortatio sanctissimi viri salubris.

Irenæus Lugdunensis.

O beati viri concilium saluberrimum.

Tertullianus Carthaginensis.

Cyprianus Carthaginensis.

Martianum Augustum. *Obsecro* (ait) *ut fidem quam beati Patres nostri ab Apostolis sibi traditam, prædicauerunt, non patiamini quasi dubiam retractari, & quæ olim maiorum sunt autoritate damnata, rediuis non permittatis canonibus excitari. Illudque potius iubeatis, ut antiqua Nicæna Synodi constituta, remota hæreticorum interpretatione, permaneant, &c.* Et iunge sequentia residuum ne differens.

Hæreticis non concedenda disputatio.] Hoc luculentissimè probauimus superius in distinctione, Disputatio, &c.

Hæreticorum aduentum concione mulcta.] Hoc etiam dependet ex superioribus, & ex consequentibus: quia ita omnes distinctiones hæc connectuntur, vt vna confirmet alteram. Itaque quia superius, non licitum esse hæreticis docere, dictum est, consequenter quanteperè sit eorum doctrina fugienda, quæ ex concionibus eorum percipitur, subdendum est, & in proximè sequenti de eorum venenatis scriptis & libris agemus. Sic ergo IGNATIUS MARTYR epistola ad Philadelphenses. *Nolite errare fratres* (ait) *si quis separatim à veritate sequitur, regnum Dei non possidebit hereditarium: & si quis non recedit à falso loquacitate, in gehennam condemnabitur. Neque enim à pijs recedendum, neque vero cum impijs paciscendum est. Si quis in alienam sententiam pedibus calcit non est Christi, neque passionis eius participet, sed vulpes est vineæ Christi corruptor. Cum tali ne commiscamini, ne vna cum eo pereatis, ne si pater sit, seu filius, seu frater, seu propinquus aut familiaris. Idem & epistola ad suos Antiochenes omninò similia suadet, etiam videre est in sublequentibus distinctionibus, hæreticorum commercia vitanda, &c. Porro IRENEVS LVGDVNSIS, lib. 5. contra hæreses Valentini & similia, paulò post medium. *Fugere oportet* (ait) *sententias hæreticorum, & intentius obseruare ne conuersemur ab ipsis: confugere autem ad Ecclesiam, & eius sinu educari, & dominicis scripturis enutrir. Ipsi enim consentitur semetipsos agnitionem habere boni & mali, & super Deum, qui fecit eos, acclamant sensus suos impijs. Super igitur sentiuunt, quam est mensura sensationis, &c.* Hinc TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS, hoc per totum librum de præscriptionibus aduersus hæreticos satis superque confirmat, sicut citauimus in vocabulo, Disputatio, & superioribus annotationibus. Denique CYPRIANVS CARTHAGINENSIS, lib. 1. Epistolar. epist. 8. ad plebem vniuersam. *Admoneo* (ait) *autem & consulo, ne perniciosis vocibus temere credatis, ne fallacibus verbis consensum fallacie commodeatis, ne pro luce, tenebras pro die, noctem, pro cibo, famem, pro potu, sitim, venenum pro remedio, mortem pro salute sumatis: nec aia vos eorum, nec autoritas fallat. Vide præcedentia, & sequentia de illorum libris non gestandis, &c. De multa autem eorum aduentum conciones & deferentium libros, habes in sequenti distinctione pleniorè intelligentiam igitur iunge hæc.**

Hæreticorum libri comburendi, & doctrina eorum damnanda.] Si placet legere ea quæ iam superius in locis pluribus posuimus, huic propositio ampliorè habebis confirmationem, sicut & ea quæ posuimus in vocabulo, Apocryphi lib. 1. * Sic ergo ABDIAS BABYLONIVS, lib. 4. certaminis Apostolici narrat, quòd cum Hermogenes ante pedes Apostoli Iacobi suos proiecit libros vt comburentur, Apostolum dixisse. *Ne forte* (inquit) *odor incendij*

* Hæc confirmat Eusebius Cæsariensis lib. 1. Demonstratio Euangetice capite 3. lege si vis. Abdias Babylonius.

vexet incautos, appende * Zabyris lapides & plumbum, & mitte in mare. Hoc ramen adhuc ab Apostolo pro poenitentia accepit, vt per domos ire deberet, & quos peruerterat, ad verum cultum reuocaret. Porro CONSTANTINVS MAGNVS in epistola ad quacunquè Ecclesias, quæ citat Nicephorus, lib. 8. cap. 25. *Si quod* (ait) *scriptum ab Arrio compositum reperitur, ut igni tradatur volumus, ut non modo improba eius doctrina abrogetur, verum etiam ne monumentum quidem aliquid eius relinquatur. Illud equidem prædictum volo, si quis libellum aliquem ab Arrio conscriptum celare, nec continuo igni comburere deprehensus fuerit, supplicium ei mortis esse constitutum. Illico namque in crimine tali comprehensus poenam sustinebit capitalem.* Porro Concilium CARTHAGINENSE I V. can. 16. & allegatur distinct. 37. à Gratiano. *Episcopus* (ait) *gentilium libros non legat: hæreticorum autem, pro necessitate & tempore. LEO PRIMVS epist. 48. quæ est ad Martianum Imperatorem, & epist. 91. quæ est ad Turibium Episcopum Asturiensem, cap. 15. iubet, vt libri hæreticorum in nullo lectionis vfui habeantur. Quomodo enim* (ait) *decipere simplices possent, nisi venenata pocula quodam melle præmiserint, ne vsquequaque sentirentur insuauia, quæ essent futura mortifera, &c.* Hinc VALENTINIANVS & MARTIANVS Imperatores epistola ad Palladium præfectum Orientis, quæ est inserta actio. 3. Chalcedonenis Concilij generalis I V. & allegatur sapias in hoc libro. *Comperimus* (aiunt) *hæreticos quadam in contumeliam religionis, & inuidiam venerabilis Synodice definitionis fuisse mentitos, conscriptisq; libris & chartarum tomis plura finxisse, quæ eorum insiniam aduersus veram fidem aperire signarent, atque ideo præcipimus obicimque huiusmodi scripta reperta fuerint ignibus concremari: eos vero, qui vel scripserint, vel aliis legenda tradiderint docendi studio vel discendi, censuris de portatione puniri. Docendi etenim hanc insuauis hæresim, sicut pridem edictis seruitutis nostræ continetur, omnibus adimimus facultatem: quia ultimo supplicio coërcbitur, qui illi ad docere tentauerit. Eos vero, qui discendi studio audierint scelerata differentem, decem librarij auri multa compescimus. Ita enim materia subtrahetur erroris, si puniunt fuerint & doctor & auditor. Itaque, edictis propositionibus facias nota quæ iussimus, cognoscentibus moderatoribus prouinciarum, eorumq; officijs, defensoribus etiam ciuitatum. Quod si ea quæ mæra fide & sancto proposito custodienda censuimus, aut neglexerint, aut permiserint temerari, denarium librarium auri multa percussit, ut religionis legumq; proditores, etiam existimatione laborabunt. Eiusdem epistolæ exemplar missum est ad Valentiniannum præfectum Illyrici, vt superius dictum est. Allegauimus & aliud edictum eiusdem Principis Martiani contra Eutychianos, & habes illud superius, & ideo non est opus repetere. Porro longè ante illum THEODOSIUS I. & VALENTINIANVS I. edictò, quod relectum est coram Patribus generalis V. Synodi Constantinopoli habitæ I I. Nemo (aiunt) *audet, sacrilegos codices à Theodoro, Diodoro, & Nestorio compositos, & contrarios vere doctrine & expositioni venerabilium Episcoporum, qui Ephesi collecti sunt, legere aut possidere aut scribere. Oportet enim eos codices cum omni diligentia requiri, & inuentos publicè coram omnibus comburi. Per hoc enim radix impietatis amputabitur, ne in posterum erroris semina generentur ad errorem simplicium, qui facile ad illius laqueos collabuntur. Quod si quicumque tale aliquid perpetraverit, ut vna cum his conueniat, publicatus**

Leo 1. Concilij Carthaginensi 4.

Valentinianus Junior & Martianus Imper.

Vide multam pro his qui hæreticorum adfert conciones.

Theodosius Senior, Valentinianus 1.

perpetuo

perpetuo traditur exilio: qui autem habet codices continentes abdicatam fidem Nestorij & Theodori, vel illorum interpretationes, & allocutiones, & traditiones, eisdem subijciuntur supplicii. Huic edicto subscripsit THEOPHILVS ALEXANDRINVS Episcopus, epistola immediate ipsam edictum sequente ad Porphyrium Antiochia Episcopum, quae lecta est collat. 5. eiusdem Concilij generalis V. *quibus* (inquit) est ea que impie scripta sunt pie amputari, & nusquam in emendabilibus permanere eos, qui qualiacumque incaute per inscientiam & vanam gloriam scribere presumpserunt. Idem dicit & CYRILLVS ALEXANDRINVS, lib. de eo quod vnus est Christus, contra Theodorum, & lectus est coram Patribus eiusdem V. generalis Synodi, collat. 5. Denique Patres eiusdem Concilij GENERALIS V. Constantinopoli I collat. 8. summopere detestantur haereticorum verba & scripta, cum nec piis sint auribus digna, & omnes igni deuotentes qui ea habuerint, lectionem omnino talium interdicunt. Quod & IVSTINIANVS IMPERATOR, qui huic praesedit Concilio, speciali edicto confirmat, & allegatur in Nouell. constitutu. 42. *quia* (inquit) iam Seuerus, sub communi orthodoxae ac Catholicae Ecclesiae anathematismo factus, multis libris blasphemis, & abominationibus nobis politiam impleuit, vniuersa interdicimus aliquid de libris istis possideri. Et sicut non licet Nestorij libros scribere vel possidere, quia praedecessoribus nostris habes superius. Imperatoribus in suis constitutionibus visum est statuere, similiter & dictu a Porphyrio contra Christianos: sic nec dicta & scripta Seueri maneat penes aliquem Christianum, sed sint prophana & aliena ab Ecclesia Catholica, igne, comburantur a possidentibus, nisi qui ipsa habent vellent periculum pati. A nemine ergo scribantur, neque ad pulchritudinem, neque ad velocitatem scribentium, sciendo quod amputatio manus, his qui scripta illius scribunt, poena erit. Neque enim volumus in futuro tempore esse illis blasphemiam protrahi, &c. Hoc edictum relectum est & approbatum in Concilio HEROSOLYMITANO sub Petro eiusdem vrbis Episcopo, & refertur actio. I. quintae generalis Synodi. Praeterea IDEM Concilium GENERALE V. vt iam allegauimus, actio. I. in sententia lata ab Epiphania Patribus contra praefatum Seuerum Antiochenum Episcopum, & Petrum Episcopum Apamearum haereticos, anathema in eosdem conuictos haereticos fulminat. Sed & simili modo (ait) anathematizamus parabaptismata, & impia conscripta praedicti Seueri. Aequaliter enim, sicut dicit diuina scriptura, odibilia sunt Deo impius, & impietas illius. Eandem sententiam & postea protulit Menas (post Epiphanium, Constantinopolitanus Episcopus) & reliqui Patres de libris Nestorij, Antiocheni, & Eutycheis haereticorum. Denique sic combusta sunt scripta in Concilio GENERALI VI. Constantinopolitano III. sub Constantino Pogonatorum in Trullo, septem illorum Episcoporum haereticorum, quorum mentionem fecimus in vocabulo, Christus duabus constans naturis, & inter quos & Honorius I. censetur, vt ibidem reperies. Sed & in praedictos haereticorum libros sententiam tulit Concilium GENERALE VII. Nicenum II. cano. 9. vbi prohibet libros eorum seruari, & iubet vt statim Episcopo communicentur, vt de eis sicut de ceteris prouideat. Si quis autem (ait) hoc celauerit, si sit Episcopus clericus vel presbyter deponatur: si laicus aut monachus, segregetur.

Theophilus Alexandrinus.

Cyrius Alexandrinus.

Concilium Constantinopolitanum 2. generale 5.

Iustinianus Imperator.

Vide supplicium scribentium & imprimentium libros haereticorum.

Concilium Hierosolimitanum.

Concilium Constantinopolitanum 2. generale 5.

Sapient. 14

Concilium generale 6.

Concilium Nicenum 2. generale 7.

Hinc & Concilium CONSTANTIANSE generale, sessio. 5. iuxta determinationem (ait) doctorum sacra Theologia & iuris canonici, confirmatur & approbatur sententia lata in Concilio Romano, de damnatione & doctrina Ioannis Uvicleff, etiam per combustionem librorum eiusdem. Qui quidem libri publicè lecti sessio. 8. damnati, & combusti sunt, & eorum gestatio prohibita. Hoc & sessio. 15. generali decreto, Synodi actum est etiam de libris Ioannis Hufs. Sic etiam Lutheri scripta publicè cremanda, sub graui poena anathematis, mandat LEO DECIMVS in Bulla contra Lutheri errores, ad calcem Lateranensis Concilij quod celebravit posita. Vide quod sequitur.

Hæreticorum librorum editio, & gestatio prohibetur. Hoc dependet ex superioribus, vbi iam multoties comprobatur constat, vt legentibus & reuoluentibus liquidò pateverunt, tamen & praecedentibus sequentia libuit adiungere, vt nihil confundentes cuncta ordine disposito traderemus. Itaque de non gestandis haereticorum libris, sic Timotheum adhortatur DIONYSIVS AREOPAGITA, libro de diuinis nominibus, cap. 6. Itaque (ait) demeritissimi Simonis hac de re contradictory libri, scilicet de immortalitate anime, impie differentes, procul a choro diuino, tuasq; anima sancta pellantur. IGNIATIVS MARTYR epistola ad Mariam. Fuge (ait) eos qui negant passionem Christi, & naturam eius secundum carnem. Ceterum iam multi sunt, qui hoc morbo laborant. Et infra: Fuge impias & Deum abrogantes hereses: diaboli enim sunt adiunctiones serpentis malorum authoris, qui per mulierem seduxit Adam patrem generis nostri. Fuge quoque malas eius sibi, & Menandri & Basilidem, & vniuersam eius malignitatis colluuiem, &c. Vide quae superius iam dicta sunt, & quae mox in sequentibus dicentur. Praeterea narrat LIBERTIVS CARTHAGINENSIS Historiographus fidelissimus, cap. 10. Breuiarij de causa Nestoriana, quod haeretici videtes libros blasphemos Nestorij non posse proferri in publicum, eo quod (vt superius ostendimus) Synodo Ephesina anathematizante fuerant condemnati, & imperiali lege prohibitum fuerat, ne quis eos legere auderet aut defendere, & ceperunt Diodori Tharsensis, & Theodori Mopnestiae ciuitatis Episcopi, & aliorum Episcoporum (qui contra Eunomium & Apollinarem vnus naturae assertores libros composuerant, duas in Christo naturas ostendentes in vna persona) circumferre volumina, & simplicissimos quosque decipere cupientes. Dicentes autem non sapuisse noua Nestorij, sed antiquorum Patrum persecutum fuisse doctrinam, tantum studij gesserunt, vt ipsa eorum volumina malitiosè in Syrorum linguam & Armeniorum atque Persarum transferrent. Hoc vbi cognouerunt Acacius Melitenensis Episcopus, & Rabbula Edessenus Episcopus, scripserunt Armenis Episcopis, ne huiusmodi libros susciperent: quod & factum est. Idem de libris Ioannis Uvicleff. Patres Concilij CONSTANTIANENSIS, sessio. 8. sentunt inhibentes, ne quis Christi nomine insignitus auderet aliquem, seu aliquos, seu aliqua ex dictis libris legere, exponere, vel tenere, aut illis quomodolibet vti, vel illos, nisi in illorum reprobationem, allegare publicè, vel occultè, sub anathematis interminatione. Hos & comburi mandant, vt superius diximus. Hinc & LEO X. in Bulla contra Martini Lutheri errores, ad calcem Lateranensis

Concilium Constantinense generale.

Leo 10.

Dionysius Areopagita.

Ignatius martyr.

Libertus Carthaginensis.

Attende aluntiam haereticorum in dissimulandis libellis.

Sic de suis Caluinus curauit fieri scriptis vt & Beza ipse in eius vita testatur.

Concilium Constantinense generale.

Leo 10.

Concilij

Concilij sub eodem celebrati. Quia errores (ait) praefati, & plures alij continentur in libellis seu scriptis cuiusdam Martini Lutheri, dictos libellos & omnia dicti Martini scripta, seu predicationes in Latino, vel quocumque alio idiomate reperiantur, in quibus dicti errores (seu eorum aliquis) continentur, similiter damnamus, reprobamus, atque omnino reuicimus, & pro omnino reprobatis ac reiectis (vt praefertur) haberi volumus: mandantes in virtute sanctae obedientiae sub grauisimis poenis & anathematis eo ipso incurrenda sententia, omnibus & singulis vtriusque sexus Christi fidelibus, ne huiusmodi scripta, libellos predicationes, seu schedulas, vel in eis contenta capitula errores, aut articulos supra dictos continentia, legere, asserere, predicare, laudare, imprimere (vide & Typographus) publicare sine defendere per se, vel per alium seu alios, directè vel indirectè, tacite vel expresse, publicè vel occultè, aut in domibus suis sine alio publicè vel privatè locis tenere quocummodo praesumant: quinimo illa statim post harum publicationem ubicunque fuerint, per ordinarios & alios diligenter quæstus, publicè & solemniter in praesentia cleri & populi, sub omnibus & singulis poenis. (scilicet inhibitionis Ecclesiasticae sepulturae, inhabilitatis ad omnes actus legitimos, infamiae ac diffidationis, & criminis laesae maiestatis, ac haereticorum, & fautorum eorumdem in iure expressis poenis, quae latius superius exprimitur) comburant. Et in Concilio SENONENSI in generali decreto eadem omnino prohibentur, sub poena excommunicationis laesae sententiae. Denique de no. vulgari lingua transferendis eisdem haereticorum libris aliàs diximus, & super hac egregium scripsit opus FRIDERICVS STAPHILIUS, Apologia nominatum, parte eiusdem III. tractans fusissimè de Germanica Bibliorum versione. Porro lege in dictione, Libri non corrumperendi, & libri imprimendi visitentur, in vocabulo, Liber, &c.

Hæretici vitandi, fugiendi, declinandi, & eorum societas & commercia atque communio detestanda. Hæc licet iam superius in superioribus paginis ferè omnibus luculenter monstrata sint, nihilominus praemonentes semper lectorem, quia vnaquaque distinctio est alterius corroboratio, & quadam mutua societate glutinantur, vt vix valeant separari aut sensu aut materia, volumus quod superest hac speciali distinctione proferre, adhortantes vt ex supra memoratis & ex subsequētibus quod hic deest supplementum, non non multum habent in disciplina fidei & doctrinae commercio discriminis. Itaque sic de vitandis & declinandis haereticis. CANON APOSTOLORVM 46. & 45. vbi haereticorum baptisma Episcopis interdicitur, & eorum conuersatio, & frequentatio societatis, & communio interdicitur. CANON 63. Si quis clericus, vel laicus in Iudaorum, vel haereticorum synagogam ingressus fuerit adorandum, deponatur & segregetur, &c. Hinc CLEMENS I. libro 6. Constitutionum Apostolicarum, cap. 1. Ante omnia caute Episcopi (ait) a formidandis, grauib, atque impijs haereticis, fugientes eos veluti ignem adurentem eos qui ad illum accedunt. Fugite quoque schismata, nam nec ad nefaria haereticis suis est declinare mētem, neque ab eis sententia fratris, ob imperandi cupiditatem, licitum est recedere. Haec enim cum quidam olim ausi fuissent, non effugerunt supplicium: Dathan enim & Abiron cum aduerserit Moysi si opposuissent, terram ab eis subuertit. Idem repetit, & cap. 4. eiusdem libri, vt superius allegauimus. Vide & sequenti distinctione,

& repete quae superioribus paginis ex IGNIATIO MARTYRE epistola ad Mariam, & ad suos Antiochenes dicta sunt. Denique POLYCARPVS SMYRNENSIS, quantum fugerit haereticos statim eius indicat epistola ad Philippenses vnica, vt alibi protulimus: & MARTIALIS APOSTOLVS epistola ad Burdegalenses, cap. II. & reliquis. IRENAVS LVGDVNENSIS etiam lib. 3. cap. 3. contra hereses, dum laudes Polycarpi profertur. Extant (ait) adhuc, qui ex eo audierint Ioannem Domini discipulum Episcopi laetitiam aliquando iuisse, & cum in balneo Cerinthum videret, illum inde profugisse, atque dixisse: Fugiamus obsecro, ne balneum, in quo Cerinthus veritatis inimicus est, concidat. Ipse quoque Polycarpus, cum ei Adarcion in conspectu veniret & diceret. Nescio nos, respondit: Nescio (inquiens) nescio & primogenitum Sabinae, &c. Idem Irenaeus vitandos haereticos multis aliis in locis docuit, quae in superioribus distinctionibus inferuntur. Denique TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS, libro contra Heremogenem, & libro de praescriptionibus aduersus haereticos, nihil aliud docet quam vitanda haereticorum commercia, vt habes luculenter in praecedentibus exposita. CYPRIANVS CARTHAGINENSIS, libro primo Epistolatum, epistola tertia ad Cornelium. Nulla (ait) cum haereticis commercia copulentur, nulla cum malis conuiuia vel colloquia misceantur, similesque ab eis tam separati, quam sunt illi de Ecclesia profugi. Nulla societas fidei & perfidia potest esse, qui cum Christo non est, aduersarius Christi est. Qui unitati & paci eius inimicus est, nobiscum non potest coherere. Si cum precibus & satisfactionibus veniant, audiantur: si male dicta & minas ingerunt, respuantur contra eosdem per totam epistolam disputat, quae prolixa est, & poteris legere. Hinc & ORIGENES ADAMANTIVS, lib. I. in Iob, dum illud ex ponit: Chaldaei fecerunt tres turmas, &c. Triplici (inquit) modo Iob tentauit diabolus, & nunc vero nouissimis temporibus, atque in hoc ultimo saeculo, non in his sibi tribus cornibus dimicat, non triplici modo cōgreditur, sed mille modis ac multipliciter dimicat, cōgreditur & tentat, insidiatur, seducit, atque subvertit per multitudinem haesum, per innumeros errores, per abundantes seductores, per pseudochristos, & pseudo-doctores, quibus hic mundus repletus est. Quos nequissimus seminavit, quos atrocissimus ille produxit, quos malignissimus fecit, storem & fructum in infidelitate atque errore afferre cōggit: quibus hic (vt diximus) mundus repletus est, qui venerunt & veniunt in verbo Domini, in vestitu inuim, intrinsecus autem sunt lupi rapaces, nomen Christianorum habentes atque speciem pietatis, & erroribus & impietatibus atque seductionibus referri sunt. Isti sunt vera ianua mortis & via inferni, isti sunt qui a veritate plurimos priuaricantur, & a fide innumeros aberrare faciunt. Isti sunt inimici maligni diaboli, atque nuncij veritatis carentes: isti sunt caci duces caecorum: isti sunt nubes sine aqua, nebula a tempestate fugata, quibus caligo vel nebula interiorum tenebrarum digne seruat, atque custoditur. Istos ergo fugiamus, & vniuersos late dubitemus, & amici: istos odio habeamus, & infidelitatem atque errorem, qui in eis est, velut flammam ignis declinemus, ne cum illis flamma inextinguibili, in die fuerit atque reuelationis insti iudicij Dei mancipemur. Hinc ALEXANDER ALEXANDRINVS Episcopus, epistola ad omnes Episcopos de Arriais, quam SOCRATES historiographus citat, libro primo, capite sexto

Pena qua censentur obnoxii gestatores librorum haereticorum.

Concilium Senonense.

Fredericus Staphilus.

Canon Apostolorum.

Clemens 1.

Numeti 16.

Polycarpus Smyrnensis.

Martialis Apostolus.

Irenaeus Lugdunensis.

Iis Christianis ubi est commercium cum haereticis.

Tertullianus Carthaginensis.

Cyprianus Carthaginensis.

Origenes Adamantius.

Mille arces diaboli ad nocendum.

Igitur & Haereticorum pater Diabolus.

Matth. 7. Quam sit de pigritate Caluini istas Origines iste.

Alexander Alexandrinus Episcopus.

Socrates.

& Nicephorus, libro octavo, capite octavo, sum- moperè eodem vitandos & declinandos dicit, vt in sequenti etiam distinctione dicitur. Denique AMBROSIVS MEDIOLANENSIS, lib.7. in Euagelium Lucae, cap.10. dum illud exponit: Ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos. Caue (inquit) ne tibi vocem tollat. haereticus, si prior cum non ipse deprehenderit: serpi enim, dum latet, eius perfidia. Si tamen commenta impietatis eius agnoueris, iacturam pio vocis timere non poteris. Caue igitur versuta disputationis venena, animam petunt, guttur inuadunt, vitilibus vultus affigunt: & graues sunt morsus hereticorum, qui ipsi grauiores & rapaciores bestiis nullum anarini finem impietatis agnouerunt. Nec vos moueat, quod formam praetendere videntur humanam, nam & si firus homo cernitur, intus bestia fremit, &c. Vide infra. Hinc IOANNES CHRYSOSTOMVS, homil. 2. in Genesio, in illud: In principio fecit Deus caelum & terram. Haereticum (ait) fuge velut furibundum. Habet ille fuscum colorem, & mansuetorum personas induit, tegitq. sub ouilla pelle lupi. Sed tu ne decipiaris, imo hac ipsa de causa illum magis exosum habet, quod mansuetudinem quidem erga proximum conferuum simulat, contra Dominum autem vniuersorum bellum gerit, & contra suam ipsius salutem currit in sensatus, &c. Porro Concilium LAODICENVM, can.9. Non permittantur (ait) Ecclesiastici ad hereticorum cimiteria, vel ad ea quae ab eis martyria appellantur, orationis causa vel sanitatis accedere. Huiusmodi si fideles fuerint, certo tempore communionem priuari, penitentes autem & confitentes qui deliquisse, conuenit suscipi. IDEM can.32. & allegat Gratianus, causa 1. q.1.c. Non oportet. Non oportet ab hereticis Eulogias accipere, quia sunt maledictiones potius quam benedictiones. Et cano.33. Non oportet cum hereticis & schismaticis pariter orare. Et can.34. Non oportet omnem Christianum deserere martyrem Christi, & ire ad pseudomartyres, id est, hereticorum, & quos ipsos confect hereticos extitisse: hi namque sunt alienati à Deo. Sim igitur anathema, qui ad tales accesserint. Vide Matrimonium non contrahendum cum haereticis, &c. in vocabulo, Matrimonium, &c. Porro hos canones recitat MARTINVS BRACARENsis cap.70. sui collectorij. Sed & eadem Concilium CARTHAGINENSE IV. statuit, can.70. & allegatur à Gratiano, causa 24. q.3. cap. Clericus, & can.71. Haereticorum (ait) conuenticula non Ecclesia, sed conciliabula appellantur. Et praefato, can.70. Clericus (ait) hereticorum & schismaticorum tam comunia, quam sollicitas cuitet equaliter. Et can.72. Cum hereticis nec orandum, nec psallendum. Praeterea patres Concilij AFRICANI postquam publicos congressus disputationum Donatistis obtulerant, & ipsi comparere noluerunt, decreuerunt impetrare patres munimen ab Imperatoribus, aduersus eorundem insidias & effrenatam audaciam, sicque cap.60. loquuntur: Quia impletum est (aiunt) erga nos Episcopale ac pacificum officium, & illi qui veritatem respondere nequiverunt, ad immanes violentias sunt conuersi, ita ut multos Episcopos multosq. clericos, ut de laicis taceamus, insidiis oppresserint. Ecclesias etiam aliquas inuaserint, aliquas inuadere periclitauerunt: ipsorum Imperatorum iam clementia est, consulere, & Ecclesia Catholica, quae eos religioso vtero genuit, & fidei firmitate nutriuit, eorum etiam profectione muniatur, ne temerarij homines religiosi temporibus (infirmos populos terrendo) praeualcant, quoniam secundum deprauare non possunt. Nota est enim, & sepe legibus conclamata circumcessionum, quae furiam, detestabilis manus, quae etiam religiosissimorum ipsorum supra principum

Ambrosius Mediolanensis

Ioannes Chrysostomus, lege & folio sequenti, pag. 2. ex eodem.

Concilium Laodiceum sub liberio & Damaso 1.

Vide quia Haereticorum supplicium quod videtur alacri animo suscipere vocat Pseudomartyrium.

Martinus Bracarensis, Concilium Carthaginense 4. cui Augustinus interfuit.

Concilium Africani sub Bonifacio 1.

Quia haec omnia magna re ad deploranda nostra tempora annexere libuit quae sedulo legas.

Haereticorum insidias declinande probetur & remouenda.

A frequenibus sanctionibus condemnata est (habes superius leges & edicta Imperatorum allegata) aduersus quorum furorem possimus non insolita nec à scripturis sanctis aliena implorare subsidia, quando Apostolus Paulus (sicut in Apostolorum actibus fidelibus notum est) factiosorum conspirationem militari etiam submotu auxilio, ut illud poscimus, ut Catholicis Ecclesiae ordinem per ciuitates singulas, & vicinorum quorumcunque possessorum per diuersa loca, sine ulla dissimulatione iuuio praebeatur. Simul etiam peccatum, ut illam legem, quae à religioso memoria eorum Patre Theodosio, de auri libris decem, in ordinatorum vel ordinatos haereticos, seu etiam in possessores (vbi eorum congregatio deprehenditur) promulgata est, ita deinceps confirmari praecipiat, ut in eos valeat, contra quos, propter eorum insidias Catholicis prouocati, contestationem depauperum, ut hoc saltem terrore à schismatica vel haeretica prauitate desistant, qui consideratione aeterni supplicij, emendari corrigiq. dissimulant. Petendum etiam, ut lex qua haereticis, vel ex donationibus, vel ex testamentis aliquid capiendi vel relinquendi denegat, facultatem (huius mentio facta est in superioribus paginis) ab eorum quoque pietate haereticorum repetatur, ut eis relinquendi vel sumendi ius adimat, qui perniciosa furore cecati, in Donatistarum errore perseverare voluerint. Ceterum illis, qui consideratione unitatis & pacis se corrigere voluerint, absque interdicto huius legis, capiendi hereditatis aditus pateat, si adhuc in errore haeretico constituti, aliquid ante donationis vel hereditatis obtinuerint: his sane exceptis, qui lite pulsati putauerint ad Catholicam transfundendum, quia de talibus credibile est non metu iudicij potius, quam terreni commodi auaritate, unitatem Catholicam praepostasse. Ad haec autem omnia praesidio opus est potestati suarum quarumcunque prouinciarum. Sane pro utilitatibus Ecclesiae, quidquid intellexerint prodesse, agendi & impetrandi liberam decernimus legationem. Denique can.61. praefati Patres, gratiarum actiones reddunt pro vniuersa Africa, & exclusione Donatistarum. Porro, vt ad rem redeamus, de cauendis & declinandis haereticis CYRILLVS ALEXANDRINVS, libro Apologetico ad Orientales Episcopos, statim in exordio. Qui (ait) suam mentem sanctissimo Deo dicarunt, & veritatis dogmata profiteri delegerunt, cauent & prophana irreligiosorum haereticorum vaniloquia, confirmantur internum & absconditum cordis oculum scriptura diuinitus inspirata, & bonis cogitationibus & his qui recta perueniunt, oblectantur, idq. strenue quasi dicentes: zelando zelatus sum Dominum. Eadem LEO PRIMVS, epist. 41. ad Marianum Augustinum, vt citauimus supra dictione, Haereticorum libri, &c. & alibi. Hinc & Concilium GENERALE V. Constantinopolitanum II. sub Iustiano, Principe, collatio. 8. allegat praedictum Cyrillum, libro contra Theodorum. Euitandi sunt (ait) illi, qui tam pessimis culpis detinentur, sicut in vitiis sunt, sicut non à nocente enim semper refugere necessarium est, & non ad personam magis respicere, sed ad hoc quod Deo placeat. Et Concilium VALENTINVM GALLIAE III. capite quarto, ait de haereticis qui tunc temporis vigeabant. Eorum scripta, in quibus commentum est diaboli potius, quam aliquod argumentum fidei deprehenditur, à pio auditu fidelium panites explodimus, & vt talia caueantur penitus autoritate Spiritus sancti interdiciamus, &c. Porro repete quae in singulis supra memoratis distinctionibus continentur, & potissimè vide ea quae superius sunt posita, & iunge sequentia.

Actum 23.

Theodosij senioris lex in haereticos.

Alia lex.

Haeretici conuersi, vide & infra.

De his qui conuertuntur metu humano.

Cyrillus Alexandrinus.

3. Regum 19. Leo 1.

Concilium Constantinopolitanum 1. generale. 5. Concilium Valentini Galliae 3. cap. 4.

di.

Sic Nicephorus lib. 6. cap. 28. ad eadem Paulum Samoatenum à catholica ecclesia proscripturam narrat & eundem motum, &c. di, & c.] *Quod iam in supra memoratis distinctionibus est inferum, hic non repetimus, quia in infinitum cresceret materia, & labor fieret impatiens. Spero autem quia cuncta prudens lector bene sciet colligere, tam ea quae iam vocabulis, Excommunicatio, & excommunicatio, dicta sunt, vbi lapsus haereticorum sit mentio, quam etiam ea quae in vocabulo, Episcopus haereticus, &c. posita sunt, & praecedentia cum sequentibus coniungens, fortassis inueniet quod suo desiderio satisfaciatur. Sancta igitur quae restat perstringenda sunt. Itaque CLEMENS I. lib. 6. Constitutionum Apostolicarum, cap. 18. Impios (ait) haereticos, qui impenitentes fuerint, segregatos à fidelibus eiecit, atque à Dei Ecclesia exterminatos, praecipitq. fidelibus, ut ab eorum consuetudine omnibus modis se abstineant, nec precum cum his, nec sermonis communionem habeant ullam. Hi enim aduersarij insidiatoresq. sunt Ecclesiae, qui gregem labefaciunt & hereditatem contaminant, ostentatores atque ex omni parte deprauati, de quibus dicebat Salomon, in impietate eos simulare pietatem. Est enim (inquit) via quae videtur quibusdam recta, sed extrema eius respiciunt profunda inferni. Hi sunt illi de quibus amare seuerus, pronunciauit Dominus, dicens, quod sunt pseudochristi & Doctores falsi, qui blasphemiam affecerunt Spiritum eius, domus, post acceptam gratiam, reiecerunt: quibus non remittetur neque in hoc seculo, neque in futuro: qui Indeos falsam religionem superant, Graecos impietate, qui Deo qui est super omnia maledicti, & filium eius despiciunt, atque doctrinam spiritus contemnunt, qui diuinos sermones negant, & per hypocrisis se eos recipere simulant, in contumeliam Dei fraudemq. eorum qui eos sequuntur, qui sacram scripturam derident, qui etiam Ecclesiam Dei labefactam, veluti vulpecula vineam, quos monemus ut fugatis, ne laqueis animas vestras impediatis, &c. Hinc & IRENEVS LVGDVNENSIS, libro 3. aduersus haereses Valentini & filium eius, capite 3. Narrat quod Apostoli haereticos extra communionem abiecerint, vt alibi dictum est. TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS, libro de praescriptionibus aduersus haereticos, excommunicatos dicit à Romano Pontifice haereticos, hoc modo. Constat (inquit) Marcionem & Valentinum in Catholicam perinde doctrinam credidisse apud Ecclesiam Romanam, sub Episcopatu Eleutheri benedicti, donec ob inquietam eorum curiositatem, qua fratres quoque vitabant, semel & iterum ecclesiam ducentis H.S. qua Ecclesiam intulerat, nouissime in perpetuum relegatos dissidium venena doctrinarum, suarum disseminauit. Sic & EUSEBIVS CAESARIENSIS, lib. 5. Ecclesiasticae historiae, cap. 28. narrat Theodotum Coriariam haereticum ab Ecclesia excommunicatum, & iterum lib. 6. cap. 1. narrat Origenem illos excommunicatos explosisse à cœtu fidelium. Sic & ALEXANDER ALEXANDRINVS epistola ad Episcopos Catholicos contra Arrianos, quam SOCRATES citat, lib. 1. cap. 6. Ecclesiasticae historiae, & NICEPHORVS CALLISTVS, lib. 8. cap. 8. lib. idè Alexander multis verbis agens contra haereticorum nequitiam, subdit. Itaque (ait) cum & seruator noster atque Dominus Iesus Christus per se nobis praeeperit, & per Apostolum de istis significauerit, ritè sine & ordine nos, qui auribus ipsi nostris impietatem eorum audiuimus, eos, sicuti antea diximus, anathematizati subicimus, & alienos prosteris ab Ecclesia & fide Catholica declarauimus, &c. Hinc AMBROSIVS MEDIOLANENSIS sermo 11. in Psalm 118. ad calcem, exponens figuram illam trecentarum vul-

Sic Nicephorus lib. 6. cap. 28. ad eadem Paulum Samoatenum à catholica ecclesia proscripturam narrat & eundem motum, &c.

Clemens 1.

Ita profectè & nostris esse tales cernimus.

Proverb. 14.

Haeretici peiores Iudeis & Graecis.

Ireneus Lugdunensis Martyr.

Tertullianus Carthaginensis.

Eusebius Caesariensis.

Alexander Alexandrinus Episcopus.

Ambrosius Mediolanensis celeberrimus erat dies cum haec dicerem anno 370.

pium Sanfonis, per quas haereticos fraudulentos significari dicit: Qui dimissi, praedicatione (inquit) composita & falsa & simulata, vixere magis fructus conantur alienos. Arriusq. (subdit) scriptum est in canticis Canticorum. Prendite nobis vulpes pusillas exterminantes vineas, vt vinea nostra flarant. Quo ostenditur, quod vel Dominus Iesus, vel Ecclesia fraudulenter dolo à vinea sua exterminandos esse praecipiant, ne paucillulis vineis nocent, quia adultis iam vitibus nocere non possunt. Haereticus enim imperfectum tentare potest, non potest suppletare perfectum. Et IOANNES CHRYSOSTOMVS, homil. 9. de resurrectione. Caueat (ait) dilectissimi scissa illa ab integritate Catholicae fidei haereticorum dogmata. Dominum nisi integra vestis non capit, fideles Domino non nisi integritatis captura constringat. Caueat dilectissimi, multae enim scissurae sunt, ne quis aliquando ad schismatum pamos, ab huius vestis integritate desiscat. Multi fidelium in captiuitate deueniunt, multi haereticos, dominos sustinere coguntur. Sed si non coguntur ad sacrificia, quid referri si coguntur ad sacilegia? &c. Hinc LEO PRIMVS epist. 43. quae est ad Pulcheriã Augustam, iubet, vt Eutyches Abbas Constantinopolitanus haereticus eijciatur, & monasterio cui perniciosè indigneque praefedit Catholicus Abbas eius loco praeponatur, qui illam seuorum Dei congregationem & à prauo dogmate liberare, & institutis veritatis possit imbueret. IDEM epist. 68. ad Marianum Augustum, reperit vt idem Eutyches in exilium longius relegetur, eo quod adhuc blasphemiarum desperatus venena profunderet. Hinc & THEODOSIVS SENIOR, referente NICEPHORO, lib. 11. cap. 13. haereticos à cœtu fidelium segregauit, & in priuatis locis degere voluit, & quosdam in exilium relegauit, vt antea meminimus superioribus distinctionibus multis in locis. Hinc est quod Concilium GENERALE V. Constantinopolitanum I. I. collat. seu confessione 8. anathemate 11. & 12. illos à communionem Catholica censet separandos, & à Dei Ecclesia, qui non anathematizauerint omnes cuiuscunque sectae vel conditionis haereticos, & eos, qui haereticos fouerint & defenderint. Vide superius, Haereticis non fouendi, &c. Vel eorum scripra sequuntur, amplectuntur vel approbant, & qui in tali errore vsque ad mortem permanserint, ne quis se seducat. Hoc autè volunt tam de clericis, quam de laicis & monachis intelligi, & subscriberunt patres num. 167. Sed & Concilium LATRAN. sub Martino I. consultat. 5. anathemate 20. sic anathematizat haereticos. Si quis (ait) scelerosis haereticos quocunque modo, aut verbo, aut tempore, aut loco terminos remouens illicitè, quos posterius firmius sancta Catholica Ecclesia patres, id est, sanctae & vniuersales quinque Synodi, nouitates praesumpserit temere exquirere & fidei alterius expositiones, aut typos, aut leges, vel definitiones, aut libellos, aut epistolas, aut conscriptas, aut subscriptiones, aut testimonia falsis, aut synodos, aut gesta monumentorum, aut ordinationes vniuersae Ecclesiasticae regule incognitas, aut loci firmatas incognitas & irrationales, & expendiosas, si quid aliud impissimis haereticis consuetum agere, per diabolice operatione tortuose & callide agi contra pias orthodoxorum Catholicae Ecclesiae, synodales praedicationes, ad euerisionem sincerissime in Dominum Deum nostrum confessionis, & vsque in finem sine penitentia permanere hoc impiè agens, huiusmodi in secula seculum anathematizati sit, & dicat omnis populus, fiat. Hinc LEO I. epist. Constant. Imper. 4. cognomine Pogonato directa, anathematizat oēs haereticos ab Arrio incipientes, &

Iudicium 1.

Cantico 2.

Ioannes Chrysostomus.

Leo 1.

Theodosius Magnus, Nicephorus Callistus.

Concilium Constantinopolitanum 1. generale 5.

Concilium Latranense sub Martino 1. Patrum 105.

Pal. 407. 88. Iudicium 11. 13.

Leo 1.

Felix 3.

Concilium Francordien- se.

Concilium Ba- siliense gene- rale.

Augustinus Hipponensis.

Cyrrillus Ale- xandrinus.

Abdias Baby- lonius.

Heretici con- uerfi non re- baptizandi. vi- de & Baptiz- mus non ire- randus, &c.

Hereti. pali- nodia cauebit conuerfi.

Eusebius 1.

Concilium E- liberinum.

Heretici con- uerfi non pro- mouendi. vide & Penitentia- rum annis debeat penitere.

dentis iudicemur dum aduersa Catholica fidei propul- sare negligimus. A beato namque FOELICE Apo- stolico vestra sanctitatis predecessore dictum est: Negli- gere quippe, cum possis deurbare peruersos, nihil est aliud quam suere, nec caret scrupulo societatis oculi te, qui manifesto facinori desinit obuiare. Lege & su- pra in dictione, Episcopus hereticos infectetur, &c. Vide & ea quae posuimus ex Conc. FRAN- CORDIENSI superius dictione, Ecclesia, &c. vbi sic leges. Necessarium est omnibus Christianis curatis, pdelibus, maximeq. Apostolicis viris, contra hostes Ecclesiae, fidei armis dimicare, &c. Quae ibi sunt posita. Denique patres Concilii BASILIENSIS sessio. 22. se congregatos affirmant ad continendos hereticos, quod & grauius praestiterunt contra haereses Augustini de Roma Archiepiscopi Nazarenis, & Ioannis Hufi, qui & in Concilio Constantiensi exultus, de quibus vide alibi.

Heretici sunt pertinaces, & difficulter conuertuntur. AVGVSTINVS HIPPO- NENSIS, lib. 2. de quaestionebus Euangelioru, & in epistola ad Episcopos Donatistarum, sum- moperè pertinaciam hereticoru detestatur. CY- RILLVS ALEXANDRINVS epistola ad Pro- culum Constantinopolitanum Episcopum, quae lecta est collat. 5. generalis V. Concilij. Anima (ait) egrotans peruersorum intellectum & dogmatum pu- tredine, insanabilem habet passionem. Porro repe- te ea quae superius in vocabulo, Haeresis, &c. dixi- mus. Hoc quoque in professo est, quia intricatus animus laqueis diaboli multo fortius captius tenetur & ligatur, vnde tardè ab haeresi conuerti vi- demus: quod si conuertuntur signum est, quia nec fuerant veri haeretici: sed, vt ait Augustinus, tan- tum aliqua imagine delusi, verum quia quidam aliquoties conuertuntur, operæ precium est & con- sequenter demonstrare quid sit de illis statutum.

Hereticus conuersus quomodo reci- piendus & qualiter tra- andus. Et quidem quod conuersi haeretici debeant suscipi, superius ostendimus ex ABDIA BABYLONIO, vbi narrat Iacobum Apostolu Hermogenem magum & haereticum, respicientem suscepisse. Lege quo- que quae etiam ex Concilio Africano, posita sunt, & vocabulo, Clerici haeretici conuersi, &c. Porro DIONYSIVS ALEXANDRINVS epistola ad Philemonem presbyterum Romanum, quam & allegat Nicephorus, lib. 6. Ecclesiasticae historiae, cap. 8. haereticos conuersos non debere iterum bap- tizari docet, & hoc se à beato Heracla accepisse gloriatur: Cum autem illi ad Catholicam fidem redi- rant, non debeant (ait) prius admitti quam publicè omnia exposuissent, quae malè docuissent & tenuissent. Inde est quod nos hucusque respicientes ab ha- resis, propalam in Ecclesia per recantationem seu reuocationem errorem suum cõsistentes compellimus, vt habes in recantatione Berengarij & alio- rum. Hinc EUSEBIVS I. epist. 3. ad Episcopos Campaniae & Tusciae, Haereticos (ait) omnes qui- cumque Dei gratia conuertantur, & in sanctae Trinita- tis nomine credentes baptizati sunt, Romana Ecclesiae regulam tenentes, per manus impositionem reconciliari praecipimus. Præterea Concilium ELIBERINVM, can. 51. Ex omni haeresi, qui ad nos fidelis venerit, mi- nimè est ad clerum promovendus, vel si qui sunt in præ- teritum ornati, sine dubio deponantur. IDEM can. 22. Si quis de Catholica Ecclesia ad haeresim transiit, fuerit sursum, ad Ecclesiam recurrit, placuit huic penitentiam non esse denegandam, eo quod cognouerit peccatum suum, qui etiam decem annis agit. peniten-

tiam, cui post decem annos praestari communio debet. Si verò infantes fuerint transducti, quod non suo vitio peccauerint, incunctanter recipi debent. Idè statuit Concilium ARELATENSE I. can. 17. de Bonofaciis haereticis. Verum Concilij LAO- DICENVM, can. 6. Non concedendum (ait) hereti- cis ingressum domus Dei in haeresi permanentibus. Et can. 7. De his autem qui ab hereticis conuertuntur, sine baptizati sint illi, sine cathecumini, non ante susci- piantur, quam omnes haereses anathematizent, & præ- cipue illam qua detinebantur. Tunc denum hi qui apud eos dicebantur fideles, nostra doceantur fidei symboli, & vincti sancto christumate sic mysterijs communicatione sacrosanctis. Idem statuitur can. 8. de Cataphrygis. Hinc Concilium CONSTANTINOPOLI- T. I. generale I. sub Theodosio seniore, can. 7. Eas (ait) qui recte fidei adiunguntur, recipimus secundum subiectam hic consuetudinem & consequentiam. Arria- nos quidem, & Macedonianos, & Sabbatianos, & No- natianos qui dicunt se ipsos Catharos & Aristeros, hoc est, mundos vel sinistros, & Tesseradecatis sine tetra- ditas, & Apollinaristas recipimus: dantes quidem li- bellos, & omnem haeresim anathematizantes, quae non sentit, vt sancta Dei Catholica & Apostolica Ecclesia, & signatos sine vinctos primam sancto christumate, & frater- nitatem, & oculos, & nares, & os, & aures, &c. Et infra: Ennomianos qui in unam demerfionem baptizantur, & Montanistas, qui hic dicuntur Phryges, & Sabellia- nos qui eundem esse patrem & filium opinantur, curram, simul confundentes, & alia grauià & indigna faciunt, & alias omnes haereses, quicunque ex his recte fidei ascribi volunt, admittimus. Et primo quidem die, ipsos Christianos facimus, secundo cathecumenos, deinde ter- tio exorcizamus, sine adiuramus ipsos, vt simul in fa- ciem eorum & aures insufflamus. Sic eos cathecizamus sine initiamus & curamus, vt longo tempore verferentur in Ecclesiam, & audiant scripturas, & tunc eos bap- tizamus. Sic & AMBROSIVS MEDIOLAN. lib. 3. Hexameron, cap. 13. summam vtilitatem ex conuersione haereticoru Ecclesie prouenisse con- firmat. AVGVSTINVS HIPPONENSIS, lib. vnico de baptizato ad Constantium, de haereticis conuersis non rebaptizandis tractat, vt etiam diximus in vocabulo, Baptizatus non iterandus, & baptizatus haereticoru, &c. & subdit Augusti- nus. Nec illius sine distinctione praerimus, vt humiliorem agant penitentiam, qui iam fideles Ecclesiam Catholicam deseruerunt, quam qui in illa nondum sunt: nec ad clericatum admittuntur sine ab hereticis rebap- tizati sint, sine prius suscepti ad illos redierint, sine apud illos clerici vel laici fuerint, &c. Hinc in Con- cilio TRENTI lecta est epist. 4. SYRICI I. ad Episcopos Africanos, can. 8. vbi sic legitur. Ha- retici conuersi per manus impositionem suscipiantur, præter eos quos rebaptizant. Idem & INNOCEN- TIVS I. epist. 2. ad Victricium Rhomagensem Episcopum, cap. 8. Penitentes (ait) à Nouatianis & Montensibus, seu aliis haereticis, per manus tantum impositionem suscipiantur: quia quædam ab haereticis, tamen in Christi nomine sunt baptizati. Illi autem qui forte à nobis ad illos transientes rebaptizati sunt, si respicientes & ruinam suam cogitantes redire voluerint, sub longa penitentia satisfactione admittendi sunt. Idem statuit Concilium HIPPONENSE, can. 35. Hinc ANASTASIVS I. epist. 1. ad omnes Bati- gundia & Germanij Episcopos, cap. 13. eadem re- memorat: & sub eodem tempore. Concilium TAVRINENSE I. sub Syricio I. can. 5. mandat hos, qui ab haeresi conuertuntur ad gremium no- stris, Ecclesiae suscipiendos. L E O I. epist. 83.

Concilium Arelatense 2. Concilium Laodicenũ sub Damaso 1.

Concilium Constantinopolitanum 1. generale 2. pa- trum 110. con- tra Macedoniu

Forma reci- piendorum Ha- reticoru ad fi- dem.

Ambrosius Mediolanensis.

Augustinus Hipponensis.

Heretici ad clericatum cõ- uerfi non ad- mittuntur.

Concilium Te- lensc. Syricius I.

Innocentius I.

Concilium Hipponense. Anastasius I.

Concilium Tau- rinense 1. Leo 1.

qua:

Concilium Mi- leitanum.

Lapsus.

Heretici in moris articulo conuersi. Concilium Arausicanum 2. Concilium Constantinopolitanum sub Flauiano.

Concilium Ni- cenum genera- le 7.

Canõ Aposto- lorum appro- batur hunc au- tem allegauit 7. vocabulo Penitens reci- piendis, &c. Lic. 11. Concilium Ni- cenum 1.

Concilium E- phesinum 1. ge- neralis 2.

Heretici sus- cepti.

Basilius ma- gius.

qua: est ad septimum Episcopum Alcinum: iu- bet, vt si quis ex Caestianis & Pelagianis con- uersus sit, cum professione satisfactionis legitime in communione catholica habeatur. Hinc Con- cilium MILEVITANVM canone 23. Placuit, vt quicunque conuersus ab hereticis dixerit, se apud eos penitentiam accipere, vniquisque catholicus Episco- pus requirat, vbi & ob quam causam apud eosdem hereticos penitentiam suscepit, vt cum documentis certis hoc ipsum approbauerit, sibi pro qualitate pec- cati, sicut eidem Episcopo catholico visum fuerit, tem- pus penitentiae vel reconciliationis decernat. Porro in vocabulo, lapsus, etiam de hereticis conuersis & laicis in haeresim praecipitatis agetur. Præterea Concilium ARAUSICANVM I. sub Leone I. canone 2. Hereticis in mortis discrimine positos, si Catholici esse desiderent si desit Episcopus, a presbyteris cum christumate & benedictione consignari placet. Hinc & Concilium CONSTANTINOPOLI- TANVM sub Flauiano actione 5. vt habeatur actione 1. Concilij Chalcedonenfis, Eutychemem ad penitentiam & conuersionem exhortatur, promittens ei spem veniae pro praecedentibus & de futuris, communionem, si similia confiteri vo- luerit quae & sancti patres in suis expositionibus reliquerunt. Sic quoque & Concilium GENE- RALE VIL Nicenum 2. actione 1. quaestionem de- berit decem Episcopi haeretici, qui errorem pub- licè extulerant, & sibi petierant condonari, quod imperitia deliquerant (vt dicemus infra in voca- bulo, Imago) Itaque coram patribus huius Conci- lij allati sunt tractatorum libri, quibus cognosce- rent quanam in recipiendis certa ratio obseruari debeat, & lectus est publicè Apostolicarum ordi- nationum canon (in ordine, vt ibidem notatur 53. sed stat apud nos in ordine 51. vt dicemus in vo- cabulo, penitens, &c. Si quis ait canon presbyter cum qui a peccato conuertitur non receperit, sed reuicit, deponitur. Si quidem Christum offendit, qui gaudium in celo super peccatorem respicientem oboriri dicit. Lectus est postea canon. 8. Concilij NICENI I de his qui se Catharos, id est, puros nomina- runt. Si ad communem Catholicam & Apostolicam Ecclesiam redierint, visum est sanctae & magne syno- do, vt accepta manus impositione in clero sic maneant. Lectus est & canon 3. Concilij EPHESEN I. generalis 2. Si quis in qualibet ciuitate clericorum à Nestorio, quique illius dogmata sequuntur, prohibiti sunt, vt minus rectè senserint, hos vt gradum proprium recuperent, iustum censuramus. Quicunque autem cle- rici vniuersali & orthodoxa synodo consenserint, & nunc & in futurum etiam quouis tempore iubemus, ne omnibus Episcopis à sacris canonibus & orthodo- xa fide deficientibus & abstinentibus, eaque transgre- dienibus subiciantur. Lectus & alius canon eiusdem Concilij contra Messalianos & Euyhtas. Placuit vt quicunque per proniciam fuerint Messa- liani inueniti furiose haereticos cultores, sine etiam in sus- ceptionem venerint eis inuadi morbi, sine clericorum de numero fuerint, sine ex laicis excommunicari. Quod si aliquis illud ipsum dogma fuerit, execratus, si quidem clericus extiterit, in ea ordinatione permaneat: si vero laicus, in Ecclesiae communionem recipiatur. Lectus est & locutus epistola BASILII MAGNI ad Amphibochium contra Eucratias, qui ne ad Ec- clesiam redirent, baptismum sibi usurpauerant, & dicit eos qui ab haeresi reuerti sunt, ad gremium Ecclesiae in sedem receptos: similitè eiusdem loci epistola 72. & 74 ad Enaisenos, & E-

Episcopos Orientales, atque alterius ad Terentium comitem in qua idem Basilius significauit com- municationem: & receptionem Eustachij, qui ab haeresi fuerat reuertus, lecta est & epistola CY- RILLI ALEXANDRINI ad Maximum Dia- conum Alexandriae, vbi de Nestorianis, si toto corde conuertuntur, praecipit, vt eos diligenter examinet, & sic eos recipiat. Maluimus enim (ait) eos negantes, quam inuerecundè animo collaudantes Nestorij improbitatem. Sed res commoda administra- tione, multaque diligentia indiget. Lecta est & epi- stola. Eiusdem ad Genuadium Presbyterum & Archimandritam, vbi de Hierosolymitano Episco- pi, quem Aelensium Episcopum nominat, agit re- ceptione, à Proclo viro sanctissimo Constantino politano Episcopo. Lecta est & epistola ATHA- NASII ALEXANDRINI ad Rufiniani vbi synodali dicit statuto definitum. Placuit vt hic & vbiq. gentium, quicunque (ait) lapsi fuissent proprio arbitrio, & anesignari fuissent impietatis, si respice- rent, ignoscendum quidem illis, verum non restitui de- bere in cleri numerum: qui verò non auctores, sed neces- sitate & violentia compulsi fuissent, visum est quidem illis ignoscendum, & in cleri locum debere restitui, ma- xime cum probabilem defensionem & excusationem dederint. Atque hoc quoque oeconomicè & rationabi- liter factum videtur, quod & Romanorum Ecclesiam omnia comprobasse constat. Epistola autem huius locus repetitus est à patribus referente THARA- SIO CONSTANTINOPOLITANO Episco- po, cum de non restituenda dignitate sacerdotij loqueretur. Sic autem ait Tharasius. Non de quo- us haeretico redeunte ad mentem, beatus pater statuit: sed de eorum principibus & anesignanis, quique in sua haeresi velut deliciauerunt, & se oblectant, verbiq. artificiosè veritatem ipsam suscitare haud aliter ne orthodoxi solent cum libertate, ipsi autem sententiam scripturae peruersè explicant. Et repeti verba Athanasij fecerunt, de non eis restituenda sacer- dotij dignitate. Igitur caeperunt patres quaerere, an huiusmodi decem Episcopi qui conuersi fue- rant, deberent in communionem recipi, cum se ipsi fatentur non vi, nec violentia adhaesos ad huiusmodi haeresim, sed in ea natos & conuersa- tos, & in ea diu vixisse. Visum est igitur patribus, vt viderent ordinationem eorum quos recepe- rant, si essent ab haereticis, an non, & postea de electione. Lectus est itaque ante eos locus histo- riae Ecclesiasticae RVFINI PRESBYTERI libro 10. capite 18. Pergit interea Eusebius Ale- xandriam, ibique confessorum concilio congregato, qui pauci quidem erant numero, sed fide integri, dis- cernunt quo pacto post haereticorum procellas & peridie turbines, tranquillitas reuocaretur: Ecclesiae. Aliis vi- debatur fidei calore seruentibus, nullum debere alteri in sacerdotium recipi, qui se vnicuique haeretice com- munionis contagione maculasset. Sed qui imitantes Apostolum, quarebant, non quod sibi vile esset, sed plu- ribus, vel qui imitarentur Christum, qui cum esset om- nium vita, pro salute cunctorum humilians se, desi- dit in mortem, quo scilicet inueniretur: in mortuis vita dicebant melius esse humiliari paululum propter doctos, & inclinari propter elisos, vt eos sursum erige- rent, nec sibi soli puritatis merito colorum regna defendere, sed esse gloriosus, si cum pluribus illud mererentur intrare. Et ideo sibi rectum videri, vt tantum perfidiae auctoribus amputatis, reliquis sacerdotibus daretur optio, si forte velint, abinatio perfidiae errore, ad fidem patrum statutaque conuerti, nec negare adi- tum redemptibus, quin potius de eorum conuersione:

Cyrrillus Ale- xandrinus.

Athanasius A- lexandrinus.

Qui antesigna- ti fuerit haere- ticos non reci- piuntur in cle- rum qui vero solum modo se- luetti sunt reci- piuntur.

Tharasius C. G. Constantinopolita- nus.

Processus decem Episcoporum haereticorum qui conuersi fuerant.

Ruffinus Aequi- leensis.

Concilium A- lexandrinum celebratum ab Eusebio C. Cla- rienti.

QQ 4 gaudere:

Lucæ 15.

gaudere: quia & ille Evangelicus iunior filius, pater-
na depopulator substantia, sed in semetipsum reuersus,
non solum suscipi meruit, sed & dignus patris com-
plexibus deputatur, & annulum fidei recipit, & stola
circundatur, per quam, quid aliud quam sacerdotij de-
clarantur insignia, nec probabilis extitit apud patrem
senior filius, quod inuidit recepto, nec tantum meriti ha-
bitu non delinquendo, quantum nota contraxit non in-
dulgento germano. Cum igitur huiuscemodi sen-
tentiam, ex Euangelica autoritate probatam, or-
do ille sacerdotalis & Apostolicus comprobasset,
ex eiusdem Concilij ALEXANDRINI decreto,
Alterio caterisque qui cum eo erant iniungitur
Orientis procuratio, præfata verò Eusebio
decernitur Occidentis, ut ibidem latius profequitur
Rufinus. vide loco superius allegato capite
29. Tandem cum hæc relata essent in conspectu
Patrum supra memorata synodi Nicenæ 2. gene-
ralis 7. communi consensu decreuerunt, ut hære-
tici conuersi reciperentur, si alia non subit cano-
nica causa quæ prohibeat. Redempti (aiunt illi)
placet omnibus ut recipiantur. Oportet enim ubique
canonicas ordinationes seruare. Et subscripserunt
omnes. Postea verò quæsierunt de his, qui ab hæ-
reticis ordinari sunt, ut dicemus in vocabulo, or-
dinati ab Hæreticis. &c. Tum demum actio 2. &
3. eiusdem concilij Gregorius Neocæsarea: Epif-
copus hæreticus, & eiusdem cum præfatis decem
Episcopis farina, se præsentauit patribus, abiura-
tionem tenens erroris, & de eo sicut de cæteris
sententia prolata est. Denique de hæreticis con-
uersis ad fidem CÆGORIVS I. libro 3. Dialo-
gorum cap. 31. Tunc gaudet (ait) sancta catholica &
Apostolica Ecclesia, quando inimicos suos, videlicet
hæreticos, videt in vera confessione ad eam reuerti, Do-
mino dicente: Gaudium erit super uno peccatore peni-
tentiam agente, &c. AVGVSTINVS HIPPO-
NENSIS libro de Prophetia, ut allegat ADRIA-
NVS I. libro pro defensione Imaginum ad Caro-
lum magnum cap. 56. Quicumque ab hæreticis
transierit ad Catholicam, non habebunt hoc oppro-
brium genium, nec portant maledictum dissonis:
quia permanent in radicibus unitatis, in plantatione cha-
ritatis. Eadem confirmat Concilium LATERA-
NENSIS sub Innocentio 3. cap. 3. & 4. ut alibi
allegauimus, & allegatur extra de hæretic. cap. 2.
excommunicamus, &c. Concilium SENONENSIS
in generali decreto de damnatione hæretico-
rum, expressè statuit, ut damnati de hæresi, si ad
vniõnem fidei catholice redire voluerint, man-
neant de foro Ecclesie, & ad agendam perpetuam
penitentiam in pane doloris & aqua tristitiæ per-
petuo carceri deputentur. Damnatos verò de
hæresi, si eam abiurare noluerint, si laici sunt, sta-
tim sunt iudicio seculari relinquendi, ait, ut su-
pra meminimus. Sic & Concilium TRIDEN-
TINVM saluum conductum dedit multis prote-
stantibus, ut ad Concilium properarent, & ita ses-
sione 17. quæ est prima sub Pio 4. loquitur. Non
abs re putandum esse omnes, qui in hæreses quasunque
lapsi sunt, & adhuc arrepti sunt, ad penitentiam inui-
tate cum salui conductus ampla concessione, ac promif-
sione magna & singulari clementia & benignitate,
modo redeant ad cor, & sancta Ecclesia catholica po-
testatem agnoscant. Lege residuum, clerici ab hæ-
resi conuersi, & Episcop. hæreticus conuersus,
&c. & infra, penitens & lapsus.
Hæretici conuersi, iterum, recidiantes.]
Lege quod superiori distinctione tractatum est,
& locis aliis ibidem præsignatis, infra, penitens

Concilium Alex-
andrinum sub
Eusebio Cæsari-
ense.

Hæretici con-
uersi suscipien-
di.

Vide quia om-
nes hi fuerunt
hæretici, & tamen pali-
nodium eorum
agnoscentes ve-
nitatem.
Gregorius I.

Luc 15.

Augustinus
Hipponeus.

Adrianus I.

Concilium La-
teranense sub
Innocentio 3.
patrum 121.
Concilium Se-
nonense sub Au-
tonio à Prato.

Concilium Tri-
dentinum ge-
nerale nouissi-
mum.

recidium patiens, & lapsus, &c. Porro vt quod
restat absoluamus, Concilium SENONENSE
in generali decreto, & traxit ex sexto decretalium
cap. 1. de hæreticis. Qui in hæresim (ait) semel abi-
uratum reciderint, ac veluti canes ad vomitum redie-
rint, tanquam palmites aridos in vine non manentes
foras mittendos decernimus, & seculari iudicio sine ul-
la audientia relinquendos. Relapsos autem in hæresim,
iuxta decretum ALEXANDRI IV. declaramus
eos, qui in iudicio hæresim abiurarunt, & post commit-
tunt in ipsa licet prius crimen hæresis non plene contra
ipsum probatum fuisset. Insuper eos, qui in vna specie
hæresis commiserunt, aut in vno fidei articulo erra-
uerunt, & post simpliciter vel generaliter hæresim abi-
urarunt, si ex tunc in aliam speciem hæresis committunt,
velut relapsos in hæresim decernimus iudicandos. Præ-
terea, is de cuius lapsu in hæresim ante abiurationem
constiterit, vel nunc constat, si post illam hæreticos de-
ducatur, acceptet, vel associet, seu dona aut munera eis
mittat, aut fauorem eis impendat qui excusari non pos-
sunt, merito debet iudicari relapsus: cum illum ex ap-
probati à se erroris consequentia, non sit dubium id fe-
cisse. Nouissimè, abiurans in iudicio hæresim, propter
vehementem presumptionem si iterum labitur, licet non
fuisset plene probata, relapsus dicitur. Ceterum relap-
sus & si respicienda non profecerit ad exultationem
pena temporalis, tamen cum Ecclesia nulli claudat
gremium redeuntis: non sunt ipsi relapsi, si penitentiam
& penitentia signa apparuerint, penitentia &
Eucharistia sacramenta deneganda. Vide locis su-
perius allegatis.

HIERUSALEM.

Hierosolymitana Ecclesia. [Cum Antio-
chena dissidium, habes superius expressum voca-
bulo. Antiochia.

HISTRIO.

De histrionibus,] Clericis vel aliis agemus
in vocabulo, ludus, & spectacula. De Histrione
etiam impudico & nefario, qui multos sua arte
perdebat & quæstus inique conquirebat, agit CYPRIANVS
CARTHAGINENSIS libro 1. epi-
stolarum epistola 10. ad Eucratium. Vide locis
allegatis.

HOMILIA.

Homiliarum.] sæpius sit mentio in antiquis
patrum decretis, & potissimè in Concilio VA-
SENSIS II. sub Leone 1. canone 2. ut dicemus in
vocabulo, prædicatio, & prædicator, & alibi. Hinc
etiam Concil. TIRONENSIS III. sub Caro-
lo Magno canone 17. Visum est unanimiter nostræ,
ut quilibet Episcopus habeat homilias continentes ne-
cessarias admonitiones, quibus subiecti erudiantur, de
fide catholica, (prout capere possunt) de retributione
bonorum perpetua, & eterna damnatione malorum, &
de resurrectione quoque futura, & ultimo iudicio, &
quibus operibus possit promereri vitam beatam, quibusve
excludi, & ut castam homilias quisque aperte trans-
ferre studeat in propriam linguam, quo facilius cuncti
possint intelligere que dicuntur. Idem omnino Con-
cilium RHEMENSIS sub eodem principe ca-
none 11. & Concilium MOGVNTINVM II.
sub Rabano Archiepiscopo cap. 2. omnino ver-
bis similibus. vide superius, Episcopi officium,
&c. & infra prædicatio &c.

Concilium Se-
nonense sub An-
tonio à Prato
Cancellario &
Archiepiscopo.

Alexander 4.

Relapsi qua-
tuor modis co-
gnoscuntur.

Tertullianus
Carthagen-
sis.
Clemens Ale-
xandrianus.

Gregorius Nil-
senus.

Cyprianus
Carthagen-
sis.

Concilium Va-
lense 2.

Concilium Tu-
ronense 3. sub
Leone 3.

Concilium Rhe-
mense.
Concilium Mo-
gvntinum 2.

HOMO.

Irenæus Lug-
duensis.

Tertullianus
Carthagen-
sis.
Clemens Ale-
xandrianus.

Gregorius Nil-
senus.

Leo 1.

Gregorius Nil-
senus.
Epiphanius
Cypri.

Concilium
Bracarense 2.
Augustinus
Hipponeus.

Ambrosius
Mediolanensis.

Concilium
Araucanum 2.

Homo cur ab initio non est perfectus
creatus.] Lege hic quæ iam diximus in vocabulo
Adam, & infra, Liberum arbitrium. Porro IRE-
NÆVS LVGDVNENSIS libro 4. contra hæ-
reses Valentini & similibus cap. 73. Si dicat ali-
quis, quid enim non poterat ab initio Deus perfectum
facere hominem? Sciat quoniam Deus quidem, cum
semper sit idem, & innatus, quantum ad ipsum est, om-
nia possibilis ei. Quæ autem facta sunt ab eo, secundum
quod postea factura initium habuerunt, secundum hoc
& minima esse oportuit eo qui fecerit. Nec enim pote-
rant infecta esse quæ nuper facta sunt: propter quod au-
tem non sunt infecta, propter hoc & ideo deficiunt à
perfecto. Secundum enim quod sunt posteriora, (ait
cap. 74.) secundum hoc & infantilia, & inexercita-
ta ad perfectam disciplinam, &c. Tum cap. 75.
Quemadmodum Apostolus poterat quidem dare ef-
ficaciam, illam lac dabat, eo quod illi esset non poterant
accipere, quoniam infirmum adhuc & inexercitabi-
lem sensum erga Deum conuersationis habebant. Sic
& initio Deus quidem potens fuit dare perfectionem
hominibus, illi autem nunc nuper facti non poterant illud
accipere, vel accipiens capere, vel capiens continere.
Vide & TERTULLIANVM, allegatum in vo-
cabulo, liberum arbitrium, vbi hoc idem probat.
doctissimè tractat de hac re CLEMENS ALEX-
ANDRINVS libro 2. Stromatum, non longè
à fine, vbi inquit, quomodo intelligendum sit,
ad imaginem & similitudinem Dei creatum esse
hominem: similiter & libro 3. ad calcem. Potissi-
mum autem de hac materia sufficientissimè dis-
seruit GREGORIVS NISSENVS libro de
homine cap. 1. & 2. scripserunt multi alij patres
quos frustra conaret omnes hic producere.
Hominis corpus vnde.] Priscillianista
corpus hominis impie diaboli esse figmentum, &
femina conceptionum opere demonum in vteris
mulierum figurati afferebant: quos falsitatis &
impietatis arguit LEO I. epistola 91. ad Tur-
bium Asturiensem Episcopum cap. 8. talem po-
tius, dicens, opinionem demonum esse figmen-
tum, qui non in foeminarum ventribus formant
homines, sed in hæreticorum cordibus tales fa-
bricantur errores, cap. 9. sequenti eosdem
arguit, qui promissionis filios, ex matrum visceri-
bus quidem natos, sed ex Spiritu sancto dicunt
esse conceptos: quia per Spiritum quidem sanctum,
promissionis quidem filij renascuntur, non
in vtero carnis, sed in virtute baptismatis, cum in-
tra materna viscera peccati mortalitatisque con-
tagio comitetur infantes. Et cap. 14. eos conui-
cit, qui corporis statum sub potestate syderum,
atque signorum, proterua qualitate teneri af-
firmabant, vide superius, farum, & GREGO-
RIVM NISSENVVM loco præ allegato, & EPI-
PHANIVM CYPRI libro 1. contra hæreses,
hæresi 41. contra Senerianos. Idem dicit & Con-
cilium BRACARENSE I. capite 12. & 13. &
multi alij patres. AVGVSTINVS HIPPO-
NENSIS hoc asserit libro de Ecclesiasticis dogmati-
bus cap. 19. vbi disputat ex quibus homo constet:
& AMBROSIVS MEDIOLANENSIS ser-
mone 10. in psalmum 118. dum illud exponit: ma-
nus tuæ fecerunt me & psalmauerunt me, &c.
perge ad sequentia.
Hominis proprium.] Concilium ARAV-
SICANVM II. sub Leone 1. canone 22. Nemo

habet de suo, nisi mendacium & peccatum. Si quis an-
tem habet homo veritatem atque iustitiam, ab illo fonte
est, quem debemus scire in hac heremo, ut ex eo quasi
quibusdam guttis irrorati non deficiamus in via. Si
hanc vellem dilatare materiam, non sufficeret
charta nec horatid sub silentio cuncta recondi-
mus, quia iam in alio opere de hac materia tracta-
uimus, in expositione videlicet 3. capitis ad Ro-
manos, dum illud profeceremur: omnis homo
mendax, &c. præterea vide, infra, opera, & peccata
originalia, & liberum arbitrium, & cætera hu-
iusmodi, vbi cuncta lucidius exponuntur.

HOMICIDIUM.

Homicidiorum varia genera.] CLEMENS
I. epistola 1. ad Iacobum fratrem Domini, vbi vl-
tima B. Petri Apostoli verba recenset (& allegat-
ur à Gratiano de penitentia distinct. 1. cap. Ho-
micidiorum.) Homicidiorum vero tria genera esse
dicebat, & penam eorum parilem fore dicebat. Sicut
enim homicida interfectores fratrum, ita & detracto-
res eorum, eosque odientes, homicidas esse manifestabat:
quia & qui occidit fratrem suum, & qui odit, & qui
detrahit ei, pariter homicida esse monstratur. Vide, de-
tractio, &c. Sed sigillatim omnia homicidiorum
genera recensebimus.

Homicidium spirituale veterum.] BONI-
FACIVS I. (allegatur in codice librorum 5. li-
bro 4. cap. 21.) Omnis qui odit fratrem suum, homici-
da est, & scitis quoniam omnis homicida non habet vi-
tam æternam in se manentem. Ecce homicida esse pro-
babiliter declaratur, qui à fraterna societate diuiditur.
Nam & si manus non moueat ad occidendum, pro eo
tamen quia nititur ad nocendum, iam à Deo homici-
da tenetur. Vixit ille, & iste iam interfector conuincit-
tur. Vide, inuidia, &c. & detractio, &c. est aliud
homicidium spirituale, de quo loquitur Con-
cilium TRIBVRIENSE capite 49. Si quis (ait)
sine sit vir, sine mulier, aliquem à recta credulitate &
catholica fide illusione diabolica auerterit, expedit ei
(vt Evangelicum innotat sermo) vt suspendatur mola
asinaria in collo eius, & demergatur in profundum
maris: quia qui scandalizauerit alios vt Deum of-
fendant, ac de vera fide & salute recedant: multo ma-
lius est ei, vt propriis vita sua vitis & immunditia
pollutus puniretur, quam pro suis & aliorum peccatis
in infernum demergeretur, &c. Vide sequentia.

Homicidium veneno procuratum.]
Idem Concilium vbi supra. Et si quempiam vene-
no, vel herbis, aut diuersi generis maleficiis perdidit,
velut pessimum homicida duplici mulctetur penitentia.
Vide infra.

Homicidium suspitiosum.] Concilium
ARELATENSE II. cano. 32. Si expositus ante
Ecclesiam cuiusunque fuerit miseratione collectus,
contestationis ponat epistolam: & si is qui collectus
est, intra decem dies quæsitus agnitusque non fuerit, se-
curus abeat qui collegit. Sane qui post predictum tem-
pus, calumniator existerit, vt homicida, Ecclesiastica
distinctione damnabitur, sicut patrum sancit aubori-
tas. Lege ea quæ sequuntur.

Homicidium siupius prohibetur, & eius
oblatio qui seipsum occiderit respuatur.]
Superius vocabulo, duellum seu Monomachia,
ostendimus quomodo homicidium, quod ex
duello prouenit, vetatur, & tales sic occisi ab Ec-
clesiastica sepultura prohibeantur, & Ecclesiasti-
cis suffragiis. De his etiam qui seipfos interimunt
est CANON APOSTOLORVM XXI. &

Epist. 10.
lib. 115.

Clemens 1.

Bonifacius 1.
1. Ioan. 3.

Aliud homici-
dium spiritua-
le.
Concilium
Triburien-
se.

Matth. 18.

Concilium A-
relatense 2. sub
Symetr. 1. an-
no 326.

Canonica Apo-
stolorum.

allegatur à Gratia. distinct. 3. *Qui scipsum multaverit, ne sit clericus: est enim sui homicida, & Dei opificij hostis.* Et CANON XXIII. (allegatur à Martino Bracarenfi cap. 21. collectorij, & à Gratiano distinctio 55. cap. Si quis, & ab Iuone lib. 3. de ceter. *Si quis cum clericis fuerit absiderit semetipsum, omnino damnatur, quia suus est homicida.* Et Canon 24. *Latens semetipsum abscondens, annis tribus communione priuetur, quia suae vitae insidiator exiti.* Vide supra, Eunachus Hinc Concilium Arelatense II. cano. 34. *Si quis famulorum, cuiuslibet conditionis aut generis, quasi ad exacerbandum domini discretione, se diabolico repletus furore percussit, si se tantum sanguinis sui reus erit, neque ad Dominum sceleris alicui invidia perimebit.* Sic AUGUSTINUS HIPONENSIS exponens illud

Ioannis: *Qui oderit animam suam in hoc mundo, in vitam aeternam custodit eam, homicidium sui ipsius prohibet.* Vide (inquit) *ne teipsum velis interire, sic intelligendo, quia animam tuam debes odisse. Hinc namque peruersi & sceleratioris quique, scipsum homicida flammis se donant, a quis profocant, precipitio collidunt & pereunt. Hoc Christus non docuit, imò diabolo precipitium suggerenti, redi (inquit) post me Sahana, &c. Idem quoque epistola 61. non laudat Rasia factum, quod semetipsum occiderit. Deus quippe dixit: Innocentem & iustum non occides. Si iste innocens & iustus non fuit, cur proponitur imitandum? Si autem innocens & iustus fuit, quare interfectus innocens & iustus fuit? putatur ideo esse laudandus, &c. Hinc est quod Concilium Arelatense II. canone 15. prohibet eorum oblationem suscipi, qui probantur sibi mortem propriam manibus intulisse. Concilium ANTI-STODORENSE I. canone 17. *Quicumque se propria voluntate in aquam iactauerit, aut collo legato se suspendent, aut de arbore precipitauerit, aut ferro percussent, aut qualibet occasione voluntaria se morti tradiderit, istorum oblata non recipiantur.* Omnino idem statuit & Concilium BRACARENSE I. cap. 34. (& allegat Gratianus causa 23. quaest. 5. cap. placuit) *praeceptum ne etiam pro huiusmodi in oblatione commemoratio fiat. Neque cum psalmis (ait) ad sepulchrum eorum cadavera deducantur. Multi enim sibi hoc per ignorantiam usurpant. Similiter de his placuit fieri, qui pro suis sceleribus puniuntur.* Vide, Reus.*

Homicidium reorum qui in patibulo suspenduntur. Vide in vocabulo, Reus, quia ibi adhuc quadam dicenda sunt. Homicidium Ecclesiasticorum & sacerdotum, &c. Posuimus in vocabulo, clericis non cadendis nec laedendis, &c. Homicidium clerici non perpetrent, &c. Vide ibidem. Homicidium patris, matris, vel fratris, &c. Concilium VORMATIENSE canone 30. *Statuimus ut Parricide & fratricida per unius anni circulum, ante fores Basilicae orantes domini clemenciam, perseverent. Concepto autem anni circulo, introducantur in Ecclesiam: tamen inter audientes, ut quae dum unius anni spatium finiatur, stent, cum ad Missarum solemniam vel alia sacra audire officia venerint. His autem peractis, si poenitentia fructus in eis conspicitur, corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi participes fiant, ut desperantia non indurentur, eligite. Carnem non manducant omnibus diebus vite illorum, & ieiunent usque ad horam novam diei quoti die, exceptis festis diebus atque dominicis: Abstineant à vino, medone, atque ceruisia nullita, tres dies per heb-*

domadam. *Arma gerere non audeant, nec sumere, nisi contra paganos: & ubicunque ire voluerint, nullo vehiculo deducantur, sed pedestri more proficisci studeant. Tempus autem huius poenitentiae in Episcoporum potestas arbitrio, ut secundum conversationem illorum, aut extendere, vel minuire valeant. Ab uxori- bus, si habuerint, non separentur: si autem non habuerint, se continere non valuerint, legitimas accipiant in coniugio feminas, ne fornicationis voraginem incidere videantur, & si finis vite illorum venerit, antequam duorum praedictorum annorum finiantur curricula, viaticum illis non negetur. De Homicidio vero matris sic NICOLAUS I. epistola ad Rodolphum Argentoratensem Episcopum refert, & allegat Gratianus causa 31. quaestione 2. latorem, &c. Statuimus ut matris interemptor sub poenitentia ingo permaneat, ita ut per annum integrum Ecclesiam non ingrediatur, sed ante fores stan, orans & deprecans Deum perseveret, qualiter tanto cripiatur piculo. Completo anni circulo, introcundi in Ecclesiam licentiam habeat, tantum inter audientes stet, sed nondum communicet. Completis autem trium annorum curriculum, sacra communione & gratia concedatur: oblationes vero non offerat, nisi prius aliorum septem annorum curricula expleantur. His autem omnibus annis atque temporibus carnem non manducet, nec vinum habere praesumat, exceptis festis diebus atque dominicis, & à Pascha usque ad pentecosten. Et quicumque ire voluerit nullo vehiculo deducatur, sed pedibus proficiscatur. Arma non sumat, nisi contra paganos. Ieiunet tribus diebus per hebdomadam usque ad vesperam. Et propria & legitima coniuge non separetur, ne in fornicationis voraginem corrumpatur: quod ne fiat optamus. Si autem ante annorum trium cursum finis vite illius appropinquaverit, corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi participes fiat, sui autem, ut supra statuimus efficiatur. Si tamen illius conversionem & lacrimarum fontem in bonis operibus demonstraverit, humanus circa eum agatur. Vide etiam mox in vocabulo, Homicidium fortuitum, &c.*

Homicidium uxoris. PIVS I. in decreto, quod allegat Gratianus causa 33. quaest. 2. cap. *Quicumque uxorem* absque lege, vel sine causa, & certa probatione interfecerit, aliamque duxerit uxorem, armis depositis publicam agat poenitentiam: & si contumax fuerit, & Episcopo suo inobediens exciterit, anathematizetur quousq, consentiat. Eadem lex erit ei, qui suum seniore interfecerit.* Hinc NICOLAUS I. epistola ad Rodolphum Bituricensem Archiepiscopum, ut allegatur à Gratiano causa 33. quaest. 2. cap. interfectores. *Interfectores suarum coniugum, sine iudicio, cum non addis adulterarum, vel aliquid huiusmodi, quid aliud habendi sunt quam homicidae? ac per hoc ad poenitentiam redigendi, quibus penitus coniugium denegatur, exceptis adolescentulis de quibus est beati LEONIS PAPAE vicefima quinta regula decretalium, imò indulgentia, observanda. Praeterea, vtrum adultera vxor debeat à marito occidi impudè, praedictus Nicolaus ad Alcuinum Episcopum Ianuensem sancta Dei Ecclesia mundanis nunquam stringitur legibus. Gladium non habet, nisi spiritualem, quo non occidit, sed vivificat, &c. Vide, allegatum à Gratiano causa 33. quaestione 2. capite inter hæc. Vide quoque supra in vocabulis, Adultera, & adulterium, &c.*

Homicidium feruorum & ancillarum. Pete vocabula, feruus, & Ancilla. Homicidium filiorum & infantium. J

Homicidium uxoris. PIVS I. in decreto, quod allegat Gratianus causa 33. quaest. 2. cap. *Quicumque uxorem* absque lege, vel sine causa, & certa probatione interfecerit, aliamque duxerit uxorem, armis depositis publicam agat poenitentiam: & si contumax fuerit, & Episcopo suo inobediens exciterit, anathematizetur quousq, consentiat. Eadem lex erit ei, qui suum seniore interfecerit.* Hinc NICOLAUS I. epistola ad Rodolphum Bituricensem Archiepiscopum, ut allegatur à Gratiano causa 33. quaest. 2. cap. interfectores. *Interfectores suarum coniugum, sine iudicio, cum non addis adulterarum, vel aliquid huiusmodi, quid aliud habendi sunt quam homicidae? ac per hoc ad poenitentiam redigendi, quibus penitus coniugium denegatur, exceptis adolescentulis de quibus est beati LEONIS PAPAE vicefima quinta regula decretalium, imò indulgentia, observanda. Praeterea, vtrum adultera vxor debeat à marito occidi impudè, praedictus Nicolaus ad Alcuinum Episcopum Ianuensem sancta Dei Ecclesia mundanis nunquam stringitur legibus. Gladium non habet, nisi spiritualem, quo non occidit, sed vivificat, &c. Vide, allegatum à Gratiano causa 33. quaestione 2. capite inter hæc. Vide quoque supra in vocabulis, Adultera, & adulterium, &c.*

Homicidium feruorum & ancillarum. Pete vocabula, feruus, & Ancilla. Homicidium filiorum & infantium. J

Homicidium feruorum & ancillarum. Pete vocabula, feruus, & Ancilla. Homicidium filiorum & infantium. J

Nicolaus I. Homicida seu interfectores matris vt debeat poenitere.

Eadem est con- siliatio super- rioris concilij

Hic non sine causa dicitur, quia aliquo- ties excusatur eius interem- ptio, si in ope- re illicita ma- trimoniij & thori fidem in- ueniatur: ha- bes in vocabulo, Adulterium & adultera. Nicolaus I.

Leo Pap. An liceat im- pueri marito i- adulteram vxo- rem occidere.

Cuncta

Cuncta penè quae hic dicenda erant, posita repe- riet in superioribus, in vocabulo, Abortiuus, vel abortus natorum in redemptionem grauitate ex- eratur & interdicti PHILIO IVDAEVS, libro de specialibus legibus ad calcem: & TOLE- TANYM Concilium 3. canone 17. vt diximus: & Concilium VORMATIENSE, vt ibidem reperies Concilium TRIBVRIENSE canone 37. *Si quae mulier (ait) vt sepe contingit, infantem prop- rium propè ignem collocauerit, & alius, qui calda- rium super ipsum ignem pependerit & aquam infu- derit, atque aqua ipsa per ignem feruens egrediatur, & infanti superfundatur, & propterea mortuus agitur, mater infantis propter negligentiam, iudicio sacerdotum poeniteat, & homo qui caldarium pependit, se- curus permaneat. Simili modo de ceteris similibus, quae sepe diuersè solent euenire, & iudicamus, esse volu- imus. Idem canone 3. *Si quis filium suum (quod ab- sit) non sponti, sed casu contingente occiderit, iuxta ho- micidia spontè commissa poeniteat, &c. Vide infra, Homicidium voluntarium, & fortuitum, &c. ALEXANDER II. Episcopo Tornacensi (ha- betur parte 50. Lateranensis Concilij quod cele- brauit cap. 12.) mulierem reuoluit ira percitam, icu quodam proprium filium interfecisse, eò quod (ait) cum eum de quodam genuisset, ille tam turgido vultu illi improperabat, quod filius eius non esset. Ob id autem factum septenio exu- lare à comite Flandrensi cogitur, vsque quo sum- mi Pontificis licentia remearet. Adit ergo sum- mum pontificem, crucem parata suscipere & Hie- rofolymam proficisci & eam pontifex, vt minus idoneam ad hoc peragendum iter, ad proprium remisit Episcopum, mandans ei vt praedictam mulierem in aliquod monasterium sui Episcopa- tus suaderet transire, vt ibi peccata sua perpetua poenitentia deploraret. Si autem repugnante carnis fragilitate ad hoc induci non possit, licentiam ei nubendi in domino tribueret, quia tutius est vt in domino nubar, & vni soli, quam multis adha- reat. Simile narrat, loco supra memorato cap. 22. LVCIVS III. Parisensi Episcopo, de muliere quae furore diabolico accensa filiam propriam lethali vulnere iugulauit: propter quod Domi- nus terrae, maritum eius ipsam coegit abiurare, & similis poenitentia stringens, proprio remisit Epi- scopo, viro proprio reddendam vide mox, Homi- cidium fortuitum & voluntarium, &c.**

Homicidium paganorum. J NICOLAUS I. epistola ad Osualdum Episcopum Quadran- tinum, & allegatur à Gratiano distinct. 50. cap. Clericum. *Clericum qui Paganum occiderit, non oportet ad gradum maiorem promoueri: qui cavere etiam debet acquisito, homicida enim est. Nam discreti sunt milites seculi, à militibus Ecclesiae, quibus militare se- culo non conuenit. Concilium TRIBVRIENSE cano. 34. Hinc etiam statuitur, vt si quis in hoste con- tra paganos vna cum interfectis paganis etiam peri- mat Christianos captiuos à barbaris, eo quod in impe- tu belli nequeant distinguere, cum eò misericordius agatur, ita vt quadragesima diebus poenitentia indulgentius transactis, penes Episcopum si auctoritas & potestas, ut perpendat culpam, agat poenitentiam, &c. Vide quoque sequuntur.*

Homicidium fortuitum & casuale, & in- uoluntarium. J De hoc homicidio PHILIO IV- DAEVS elegantissime disserit libro de speciali- bus legibus, vbi sic loquitur. *Sciendum tamen hoc quoque interdum accidere, vt aliquis nihil minus co- gitans committat homicidium, non destinato consilio,*

PHILIO IUDAEVS, vbi sic ait si quis rixando cum muliere pugnos in ve- trem, &c. Concilium Tolctanum 3. Concilium Vormatiense. Concilium Triburicse sub Arnulpho Im- peratore.

Alexander 3. Exemplum mu- lieris infans interfecit.

Lucius 5. Nicolaus I. Concilium Triburicse sub Arnulpho Im- pera. Philo Iudaeus.

nec paratus ad id antea, sed rixando furore percussus, impotenti malo & obrepenti facile, quod non minus nocet commoto quam sustineti talem debet occiditum. Interdum enim aliquis progressus in forum, vt agat sua negotia, casu homini, vel lingua, vel manibus petulan- ti sit obuius, lacessitque, aut ipse conentationem exor- tus, vt rixa citius dirimatur, aut pugno ferit, aut crui- nus lapide. Tum si lethali plaga ictus alter moritur, percussor quoque ferat quod intulit: quod si non statim ab ictu perit, sed decumbit lesa valetudine, ac mox cu- ratur, si non suis pedibus, saltem aliis sustentantibus, aut scipione subnixus obambulat, duplicem multam luat: tum eam qua rependatur percussio, tum qua satisfiat medico. Haec persoluta immunitas sit à suppli- cio, etiam si percussus moriatur postea: fortassis enim non ex ictu per quem cepit obambulare valeretque meliuscule, sed aliis de causis interit, quae repenti ag- gresse vel sana corpora inuadit. De Casuali homicidio pulchre AUGUSTINUS HIPONENSIS epistola 154. quae est ad Pu- bliocolam, agit, vbi sic loquitur. *Non est reus mor- tis alicui, qui cum sua possessioni murum circum duxerit, aliquis ex ipsius ruinis percussus intereat. Neque enim reus est Christianus, si bos eius aliquem feriendo, vel equus calcem iaciendo aliquem occidat: aut ideo non debent boues Christiani habere cornua, aut equus ungulus, aut dentes canis. Aut verò, quoniam Paulus Apostolus statuit, ut in Tribuni notitiam perferrentur, nisi sibi à quibusdam perditis preparari, & ob hoc deductores caput armatos, si in illa arma scelerati ho- mines incidissent, Paulus in effusione sanguinis eorum suum crimen agnosceret? Absit ut ea qua propter bo- num licitum facimus aut habemus, si quid per hoc praeter nostram voluntatem cuiquam mali acciderit nobis imputetur. Alioquin nec ferramenta domestica & aggressia sunt habenda, ne quis eis vel se, vel alte- rum interimat: nec arbor aut restis, ne quis se inde sta- ppendat, neque fenestra facienda est, ne quisque per hanc se precipiet. Quid plura horum commemorarem, cum ea commemorando finire non possim. Quid enim est in usu hominum bono ac licito, unde non possit eum, in perniciem irrogari? Idem libro de libero arbitrio cap. 4. & allegatur à Gratiano causa 25. quaest. 5. cap. Homicidium. *Si homicidium est hominem occi- dere, potest accidere aliquando sine peccato. Nam & miles hostem, & index vel ministri eius nocentem, & cui forte iniurio atque imprudenti telum manu fugit, non mihi videtur peccare, cum hominem occidit. Hinc & Concilium ANCYRANVM canone 22. De homicidio (ait) non sponte commissis, prior quid- dem definitio post septuaginta poenitentiam per seculum non sequi praecipit, Secunda verò quinquaginta tem- pus explet. Modus autem huius poenitentiae in Epi- scoporum sit arbitrio, vt secundum conversationem po- nentium possint & extendere tardantibus, & minuire studiose festinantibus, aduerte quia prius loque- batur de abortiuo, & homicidio voluntario, vt suis locis insertum est. Porro hunc canonem pro- fert, & allegat Concilium TRIBVRIENSE cano. 52. Idem quoque statuit Concilium EPI- RINVM, canone 53. Hinc quoque & NICOLAUS I. epistola ad Osualdum Episco- pum Quadrantinum, & allegat Gratianus, di- stinctione 50. *Hi (ait) qui arborem incidere videntur, si contigerit, vt cadens arbor occiderit hominem, inculpabiles sunt atque innoxij: quia nec voluntate eorum, nec desiderio homicidium perpetrantur. Si ve- rò aliqua culpa eorum, vel neglecta morientis hominis interitus cognoscitur aduenisse, abiiciendi sunt à gra- du, & in sacro ordine nullatenus suscipiendi. Eadem***

Augustinus Hipponensis. Exempla va- ria pro rei ve- ritate elucida- da. Adum 23.

Quaedam lici- ta homicidia & excusata.

Concilium Ancyranum an- te Concilium Nicenum I.

Concilium Triburicse. Concilium Epirinum. Nicolaus I.

Concilium Ancyranum an- te Concilium Nicenum I.

Concilium Arelatense 2. sub Syluestro I.

Augustinus Hipponensis. Ioannis 12.

2. Machab. 14.

Concilium Arelatense 2. sub Vigilio I.

Concilium Antiodorensis, sub Denisdote Papa.

Concilium Bracarense I.

Concilium Vormatiense sub Ludouico 2. Imperat. anno 1158.

Poenitentia eorum qui parces occiderunt.

Pontianus, Cyprianus Carthagenensis.

1. Corinth. 6. Matth. 5.

Dexter. 17. Concilium Matifconense 2. partum 60.

1. Ioan. 4.

Constantinus Magnus.

Ruffinus Aquileensis.

Concilium Aquigranense 2. sub Ludovico Pio Imperatore anno 877.

Carolus Imperator rex Francie.

Nicolaus I.

Gregorius I.

Prod. 22.

Malach. 1.

defertur, in Christum redundat, & a Christo in Deum, &c. Eadem PONTIANVS I. epistola ad Felicem Succubonum, sicut superius allegauimus dictione Episcopus, &c. Hinc etiam CYPRIANVS CARTHAGENENSIS libro I. epistolaram, epistola 3. ad Cornelium. Cum scriptum sit, ne que maledici regnum Dei consequantur, & iterum in Euangelio suo Dominus dicat: Qui dixerit fratri suo, fatuus, reus erit iudico, &c. quomodo possunt censuram Dei euadere qui talia ingerunt, non solum fratribus, sed & Sacerdotibus, quibus honor tantum de Dei dignatione conceditur, ut quisquis sacerdoti eius, & ad tempus hic indicanti non obtemperaret, statim necaretur? quod scriptura sacra testimonijs coprobat. Vide alibi. Hinc Concilium MATIFCONENSE II. sub Pelagio II. cano. 15. Statuimus, ut si quis secularium quempiam clericorum honoratorum in itinere obuium habuerit, usque ad inferiorem gradum honoris venerauerit, sicut concedit Christianum, illi colla subdat, per cuius officia, & obsequia fidelissima Christianitatis iura promeruit. Et si quidem ille secularis equo vehitur, clericus, similiter. Secularis galatrum de capite auferat, & clerico sincera salutatio munus adhibeat. Si vero clericus pedes graditur, & secularis vehitur equo sublimis, illico ad terram desuauit, & debitum honorem predicto clerico sincera charitatis adhibeat, ut Deus, qui vera charitas est, in vrisque letetur, & dilectione sua xrumque adificat. Qui vero hac, qua Spiritu sancto dicitur, sententia sunt, transgredi voluerit, ab Ecclesia, quam in suis ministris dehonorat, quando Episcopus illius Ecclesie voluerit suspendatur. Porro quatum semper honorem Sacerdotibus deferendum censuerit CONSTANTIVS MAGNVS, huius exemplo & scriptis constat, ut in sequentibus ostendimus, & abunde describit. RUFFINVS AQUILEENSIS lib. 9. Historie Eccl. cap. 10. & seq. Nam mortuo Tyranno Maximino, refert quia sepius Constantinus ad Episcopos & sacerdotes scriberet, & honor eis cum summa veneratione defereretur, ut dicendum est in sequentibus. Hinc Concilium AQUIGRANENSE II. cano. 10. De ordine rectorum, alloquens Imperatorem, De Presbyterorum vita qua (ut vos vere fatemini) ridiculo habetur, quantum nobis posse est, curabimus, ut rarius perfecti eorum actus ad debitum reuocentur statum. Vestrum autem erit precipere laicis, ut ipsi congruum eis & debitum impendant honorem, & in eos qui contra eos peperam gesserunt congrua procedat castigatio, quatenus & illi corrigantur, & reliqui terreamur. Eadem & cap. 7. de honorandis Episcopis tractat. Sed & de Principibus, & Sacerdotibus honorandis CAROLVS LVNIOR, in Concilio Meldensi, cap. 2. & 3. edicta proposuit. Sed & eum Michal Imperator Constantinopoli iniurias & conuicia in Sacerdotes, (ut nunc Caluinistae faciunt) & sedem Apostolicam effutiret, NICOLAVS I. epistola illa decantatissime ad eum missa, sic eum alloquitur: Sicut propter Deum, etiam a non vera dicentibus iniurias nobis illatas equanimiter ferimus: Ita quoque oportet pietatem vestram sacerdotibus qualescunque sint, propter eum cui deseruunt, reuerentiam putius quam iniurias exhibere. Sed de his iam cum sacro Papa vobis loquimur GREGORIUS, Nam in diuinis eloquijs Sacerdotes aliquando Dij, aliquando Angeli vocantur. Nam & per Moysen de eo, qui ad iuramentum deducendus est, dicitur: Apostolica illam ad Deos, videlicet ad sacerdotes. Et rursus scribitur: Djs non derabes, scilicet sacerdotibus. Et propheta ait: Labia sacerdotis custodiam scientiam, & legem requirent ex ore eius, quia Angelus Domini

exercituum est. Quid ergo mirum si illos imperialis pietas honoret, quibus in suo eloquio honorem tribuens, eos aut Angelos, aut Deos ipse appellat Deus. Ecclesiastica quoque historia auctore Rufino, ut supra diximus libro 10. cap. 3. testatur, quia cum pie memorie Constantino principi scripto oblata essent accusationes contra Episcopos, libellos quidem accepit, & eosdem qui accusati fuerant Episcopos conuocans, in eorum conspectu libellos quos acceperat combussit, dicens: Vos Dij estis, a vero Deo constanti. Ite, & inter vos causas vestras disponite, quia dignum non est, ut nos iudicemus Deos. In qua sententia sibi magis ex humilitate, quam illis aliquid praestitit ex reuerentia impensa. Antequam quippe Pagani in Republica principes fuerunt, qui verum Deum nescientes, deos ligneos & lapideos colebant: & tamen eorum Sacerdotibus honorem maximu tribuebant. Quid igitur mirum si Christianus Imperator veri Dei Sacerdotes honoret, aut Pagani (ut praediximus) Principes honorem Sacerdotibus nouerunt, qui djs ligneis & lapideis seruebant. Haec ergo non tantum specialiter, quantum generaliter pro omnibus asserimus Sacerdotibus: quoniam adhuc nescimus, quis in terribili Dei iudicio quatuus sit. Et fortasse, quae vos laudatis, ille reprehendet, & quae vos reprehendit, ille laudabit. Non ergo quales sint Sacerdotes Domini, hoc allegat Gratianus causa 1. q. 1. cap. Non ergo, sed quid de Domino loquatur, est vobis magis prouidendum. Nec in Vicarijs beati Petri Apostoli vobis est attendendum, qui sint: sed quid pro correctione Ecclesiarum, quid pro salute vestra tagant. Neque enim illos inferiores dicentis Scribis & Phariseis, sedentibus super Cathedram Moysi, de quibus Dominus precepit, dicens: Quaeunque dixerint vobis, seruate: quae autem faciunt, facere nolite. Omnino eadem L. 10. IX. repetit epistolam ad Michaelem Constantinopolitanum Episcopum, ut dicemus in vocabulo, Papa potestas, &c. Præterea in quantum honore habendi sint Episcopi & Sacerdotes à Principibus secularibus, ostendit Concilium generale VIII. CONSTANTINOPOLITANVM I. V. sub Adriano II. can. 14. Qui diuina (ait) gratia Episcopalem sortiuntur dignitatem, ordinem celestis Hierarchie referuntur in terris. Quare merito sancimus, ut digno in honore tam à Principibus, quam à ceteris omnibus habeantur. Non oportet itaque ut principibus vel viris militari dignitate praeditis, obuia longissime procedant ab eorum Ecclesijs, nec à multis equiue descendant in occursum, aut imide abiectione inide gemma procidant, veluti adoratur: imò vero non accedant ad mensas secularium Principum, sed cum omni modestia, qua spirituales deceant dignitate officia omnibus & debita tribuant. Cui vestigal, vestigal, cui honorem, honorem, dummodo Principes & pij imperatores agnoscant sibi equales Episcopos, ut liberè audeant reprehendere, increpare, & Principes & ceteros qui militari honore fruuntur, si quid peccauerint. Si quis vero Episcopus post hanc sanctionem, suam de honestate dignitatem cadens ab honore sibi per canones debito, vixerit, abiectione secundum veterem, & abiectionem & aggressam consuetudinem, amoueat per annum, & Principes, qui in causa fuerint, excommunicentur per biennium. Vide reliquam supra, Clerici non seruiant laicis, &c. & infra, Imperator, & Princeps, & Episcopus, &c.

Constantinus Magnus quantum dicitur faceret.

Nō quales sint sacerdotes, sed quid sine considerandum.

Lco 9.

Concilium Constantino 4. genera le 8 sub Basilio Imperat.

Rom. 13.

Eun-dius Diaconus.

adepta

adepta calumnia sublimi paritate moderantur. Vide Episcopatus, &c.

HORAE CANONICAE.

Horarum canonicarum antiqua institutio, ratio, & numerus. Quandoquidem omnia quae obseruat Catholica Ecclesia haereticis nostri temporis somnia & deliramenta videntur, non nobis vertitur in dedecus, si cuncta, more solito, ab antiquis Patribus prius instituta doceamus, quae impugnare solent. Itaque quoniam etiam inter caetera horas canonicas reiciunt, ostendemus non inuenitum esse recens, sed antiqua traditione deriuatum. Obseruatum ergo, numerum septem horarum canonicarum sub Apostolorum temporibus, testatur CLEMENS I. libro 8. Constitutionum Apostolicarum, cap. 40. dum sic loquitur. Preces vestras facite diluculo, tertia hora, sexta, nona, vespere, & in gallicantu. Diluculo gratias agentes, quoniam illuminauit nos Dominus, expulsa nocte & induto die. Hora tertia, quoniam illa hora Dominus sententiam Pilati accepit: sexta, quoniam tunc crucifixus est: nona, quoniam omnia commota sunt, crucifixo Domino per horrescentia impiorum audaciam, & non ferentia ignominiam Domini: Vespere gratias agentes, quod dedit nobis noctem diurnorum laborum requiem: In galli cantu, quoniam illo tempore nunciatur aduentus Domini ad exercenda opera lucis, &c. Tum singulis horis, orationes propriae accommodat in capitibus sequentibus. Denique horarum canonicarum etiam fiet mentio infra in dictione, Hymnus, & Officium diuinum, & supra, Cantus, &c. Harum quoque meminit CYPRIANVS CARTHAGENENSIS in orationem Dominicam, ad calcem. In orationibus (ait) celebrandis inuenimus obseruasse, cum Daniele tres pueros in fide fortes, & in captiuitate victores, horam tertiam, sextam, & nonam, sacramentum Trinitatis, quae in nonissimis temporibus manifestari habebat. Nam hora in tertium ueniens, consummatum numerum Trinitatis ostendit: Itaque ad sextam quarta procedens, declarat alteram Trinitatem, & quando a septima nona completur per ternas horas, Trinitas perscctis numeratur. Quae horarum spatia iam pridem spiritualiter determinantes adoratores Dei, statuit, & legitimum ad preces temporibus seruiebant, & manifesta postmodum res est, sacramentum olim fuisse quod ante sic iusti praecabantur. Et infra: Praeter horas antiquius obseruatas, orandi nunc & spatia & sacramenta creuerunt. Nam & mane orandum est, ut resurrectio Domini matutina oratione celebretur, &c. Lege oro quod restat, quia rationem, & sacramenta reddidit perspicua canonicarum horarum. Earundem horarum meminit BASILIUS MAGNVS epistola 63. Consuetudines (ait) obtinentes nunc in omnibus Ecclesijs conciniae sunt, ac consonae. Ex nocte enim confurgit apud nos populus ad domum orationis, & in labore ac tribulatione & assiduis lacrimis confitentis Deo. Postremum surgentes ab orationibus, ad psalmodiam conueniunt. Et nunc bisariam diuisi, alterna vicissitudine inter se psallunt, &c. Vide Psallendi disciplina, &c. Et IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia 6. in epistolam ad Timotheum 1. cap. 2. Atque id nouerunt fideles (ait) quomodo diebus singulis mane & vespere orationes fundantur ad Dominum, &c. Idem homilia 27. in actus Apostolorum, cap. 12. exponens illud: Oratio autem fiebat pro eo ab Ecclesia ad Deum, &c. Ecclesia Dei (ait) medijs surgit noctibus, surge & tu, & vide astrorum choream, profundum silentium, magnam

Septem horarum canonicarum Apostolorum temporibus obseruatae. Clemens 1. Ratio numeri.

Cyprianus Carthagenensis.

Basilius magnus.

Ioannes Chrysostomus.

quietem, obuipefce Dei tui miram dispensationem, &c. Hinc EPHREM EDESSENVS Diaconus in vitam S. Abrahamae Haremiae, expressit ad calcem horarum canonicarum numerum ponit, quae obseruasse ille vir beatus describitur. AMBROSIVS MEDIOLANENSIS sermone 19. in Psalmum 118. cum illud exponit: Praeuenent oculi mei ad te diluculo: Diuide (inquit) Deo & seculo tempora tua, vel quando non potest agere in publico quae sunt istius mundi, & tenebrae prohibent noctis, Deo vocato, indulge orationibus, & ne obdormiscas, psallito, somnum tuum bona fraude fraudato, mane festina ad Ecclesiam, defer primitias pij voti, & postea, si vocat secularis necessitates, non excluderis dicere, praueuerunt oculi mei ad te diluculo, &c. Vide infra, Hymnus, Horarum canonicarum. Memini Concilium LAODICEVNUM sub Liberto I. & Damaso, can. 18. Semper supplicationis orationem (ait) & ad horam nonam, & vespere oportet celebrari, &c. Idem DAMASVS I. in vita Marcelli I. Papae, Matrona (ait) nomine Lucina vidua, suscepit beatum virum, quae & domum suam nomine tituli beati Marcelli dedicauit, ubi die noctisque hymnis & orationibus Domino Iesu Christo constitebantur. Sed & IOANNES CASSIANVS libro 3. De institutis canonicorum, cap. 1. 2. 3. & 4. nil aliud agit, quam reddere rationem numeri horarum canonicarum. In Palestina (ait) vel Mesopotamia morantibus, ac totius Orientis, praedictarum horarum solennitates trinis Psalmis (ut nunc apud nos fit) finiuntur, ut & orationum assiduitas, statuis temporibus Deo offeratur, & necessaria operationes officia, consummatis iusto moderamine spiritualibus obsequijs, nullatenus valeant impediri. Lege quod sequitur. Hunc numerum & ordinem obseruat in regula sua BENEDICTVS CASSINIENSIS cap. 16. ubi sic exorditur: Et ait Prophetas, Septies in die laudem dixi tibi, qui septenarius sacrorum numerus a nobis (inquit) sic implebitur: si matutina, prima, tertia, sexta, nona, vespere completoriae, tempore nostrae seruicis officia persoluamus. Tum disponit ibidem, & sequentibus capitulis, qui Psalmi in his horis dicendi sint, Vide quid in hunc regulae locum scripserunt tria ordinis nostri luminaria, ANTHONIVS POCOPETVS vir ut doctissimus, ita ut conuersatione sanctissimus atque excellentissimus: & PETERVS BARDVS praecedenti non inferior, & vita, & doctrina: & SYMON DVCOROVS, etiam illis merito comparandus. Ita illi hanc materiam nobis lucidam reliquerunt, ut nihil sit nobis relictum ad inuestigandum. Verum tamen quod cepimus, prosequamur. Horarum canonicarum meminit & PALLADIUS CAPPADOCIAR Episcopus, in paradiso Heraclidis, cap. 30. loquens de quodam S. Viro Adulio. Hoc (inquit) in eo magnam, quod a vespertinis horis, usque ad tempus matutinarum, quoruscumque ceteri fratres ad oratorium colliguntur, ille in monte Oliveti stans in eo loco unde Saluator assumptus est, psallendo & orando pernoctare consueuerat, & sine subnitibus, sine subluujs, seu priujs immobilis permanebat, &c. Hinc THEODORETVS CYRENSIS in Philotheo, de Matricano Dei seruo loquens, horarum canonicarum meminit, simulque & de Eusebio loquens, nocturnas diurnaque memorat horas perloluiffe. Iterumque de S. Iacobo seruo Dei, Idem de Doumena sancta muliere ait: Sub gallicantu in propinqua templum profecta, una cum alijs mulieribus & viris rerum omnium Domino psallit. Hoc autem non in oru tantum, sed etiam post Solis occasum facere consuevit, &c. Denique & SIMEON

Ephrem Diaconus.

Ambrosius Mediolanensis.

Arende prudens consilius.

Concilium Laodiceum sub Liberto I. & Damaso.

Damasus I.

Omnia hodie huius recollitur festiuitas.

Ioannes Cassianus.

Benedictus Crisostomus abbas legislator notter.

Antonius Pocuspetus quae Caelestus.

Petrus Bardus Caestellus, Synodus Corroy Caestellus.

Palladius Cappadociae episcopus.

Theodoretus Cyrensis episcopus.

Simeon Meta gabath.

METAPHRASES in vita Alipij Cionitæ. *Vna voce ait* solent benefactorem & vite suppeditatorem nocte & interdum laudare septies, ut concorditer extolendo concentum Cantorum, Regem create natura verè & sincere placent, &c. Idem in vita Gregorij Agrigentini illum memorat cum clericis suis forlirum descendere in templum, ad cõsuetas preces persoluendas debitis horis, matutinas, & vespertinas laudes expressè nominans. Idem & in vita Theodosij Cœnobiarchæ. Ita inquit ab eis peragebatur hymnodia regula, qua, ut dictum est, septies in die offerebatur Deo vniuersorum. **PAVLVS DIACONVS** in vitam Mariæ Ægyptiacæ. *Zozimas ait* sanctus solitus erat statim diei tempore, id est, tertia, sexta, & nona, abstinere se à sui iuneris curis orationis causa, eleuatis oculis ad superna, &c. **VT PAUCIS ABSOLUAMUS** Cõcilij **AQVISGRANENSE** I. cap. 126. 127. 128. 129. & 130. canonicarum horarum veterem vsum, & rationem que tradit, vbi ex **ISYDORO HISPALENSIS** lib. 1. De diuinis officijs, cap. 2. 19. & 20. atque alijs authoribus, sic loquitur: *Studeant summopere canonici horas canonicas vigilanti cura custodire, & in his diuinum officium humiliter ac deuote persoluerè. Mox enim ut datum fuerit signum, omnes ad Ecclesiam conueniant. Quis autem has horas frequentare, & in his, ut dignam est, celeste neglexerit officium persoluerè, digna inuentione corripiatur, ut & ipse emendetur, & ceteri timorem habentes huiusmodi negligentiam caueant. Sed quoniam aliud est ex toto omittere, aliud pigre occurrere, qui signiter aut tarde ad matutinum, aut aliud quodlibet diuinum obsequium peragendum occurrerit, dignum est, ut non cum alijs in choro, sed omnium vltimus (ut certe erubescere dicit) in loco huiusmodi negligentibus à prælatis constituto stet: foris verò nullatenus remanere presumat, ne otio & fabulis vacet, & à Dei laudibus penitus alienus existat. Custodes præterea Ecclesie, harum horarum distinctiones bene norint, ut scilicet signa certis temporibus pulsant. Luminaria verò cum omni diligentia communicanda prouideant, sitq; eorum studij, ut nihil de commissis rebus Ecclesia percauat. Harum autem tertiam, sextam & nonam, Daniel & tres pueri supplicationibus deuouerunt, (ut iam superius ostensum est) scilicet, ut ab ortu diei in tempus supplicationis tres hora porrectæ, Trinitatis nobis reuerentiam declararent. Pariter à tertia ad sextam, atque inde à nona, per parua lucis intervalla ratio dimensionibus terminata, Trinitas ter in die rogata coleatur. Denique ad probationem venerabilis Trinitatis, hora 3. Spiritus sanctus descendit, hora 6. Christus passus est, & in horam nonam patibuli cruciamenta porrexit. De hora autem vespertina, que diurna & alterna lucis occasus est, in veteri testamento solennis celebratio est. Hinc David sacrificium vespertinum commendat, & hac hora Christus, ut vespertinum ostenderet seculi, in cenaculo mysterium corporis & sanguinis sui Apostolis tradidit. De completorio autem celebrando, David ait: Si ascendero in lectum strati mei, si dederò somnum oculis meis, & palpebris meis dormitatione, & requiem temporibus meis, donec inueniam locum Domino, tabernaculum Deo Jacob. Et hac hora Christus passus est in sepulchro, De matutinorum antiquitate & auctoritate testis est David: In matutinis meditabor in te. Tum Patres eiusdem Concilij, proferunt iam memorati superius Cassiani lib. 3. cap. 4. De institutis cœnobiiorum. *Matutine solemnitate officio novo ad huc tempore instituto, prius in Bethleem monasterio, vbi Christus natus est, sicq; ex illa per vniuersum mundum eiusdem celebrationis inualuit cõsuetudo, &c. Verum an hoc verum sit, ex superioribus antiquo-**

rum Patrum testimonijs liquidò constat: nam & Clemens, Basilius, & Chrysostomus, & alij, matutinorum horarum mentionem faciunt. Subiungunt Patres: *Diluculo autem proinde oratur, quod resurrexerit Christus celebretur. De vigiliarum autem antiquitate satis Euangelia loquuntur, & c. unde oportet his horis psallendi, orandiq; frequentiam nos in sanctis habere officijs, sinemq; nostrum, vel si aduenierit sub tali actu, expectare securi. Est autem quoddam genus hereticorum, supernacuas existimantium sacras vigilias, & spiritali opere infructuosas, dicentes eius iura temerari diuina, qui noctem fecit ad requiem, sicut diem ad laborem. Qui heretici Græco sermone Νυκταζοντες, hoc est, somniculosi vocantur. Deinde cap. 132. De Angelorum in sacris horis assidentia loquuntur: *Nec dubitare licet (aiunt) vbi corporis & sanguinis Dominici geruntur mysteria, supernorum ciuium adesse conuenit, unde studendum solerter est, ut cum Ecclesiam vel ad diuinam laudem debita siluèa, vel ad agenda Missarum solènia, intramus semper Angelica presentia memores, cum timore & veneratione competenti celeste compleamus officium, ne si (quod absit) id negligenter, aut inobsecrè vel tepide expleuerimus, & ad perficiendum pigri aduenierimus, in sententiam, qua dicitur: maledictus homo, qui opus Dei facit negligenter, miserabiliter labamur. Ergo solerti industria nobis obseruandum est, ne quid in Ecclesia Dei ineptum, ne quid peruersum, ne quid indecens aut cogitatione, aut actibus, aut verbis perpetremus: quatenus & conspectu Domini & Angelorum digni efficiamur, & Dominus ad nos veniens, nò quod condemnet in nobis, sed potius, quod remuneret inueniat. Eadem CAROLVS MAGNVS in suis constitutionibus. Reliquum habes in vocabulo, Officium diuinum, Cantus Ecclesia, Hymnus & Psallendi disciplina, &c.**

HOSPITALITAS.

Hospitalitas commendatur, & iniungitur potissimum Ecclesiasticis. Impossibile nobis esset effari omnia, quæ in cõmendationem hospitalitatis IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia 41. in Gènesin, in cap. 18. vbi narrat quomodo Abraham exceperit Angelos, differuit, & homilia 42. & iterum homil. 48. Ea recenset etiam GRATIANVS in Decreto, distinet. 42. per totum. Porro AVEVSTINVS HIPPONENSIS lib. 3. de verbis Domini, serm. 9. *Agnosce* (inquit) fratres hospitalitatem, per hanc enim peruenitum est ad Deum. Suscipis hospitem cuius tu comes es in via, quia omnes peregrini sumus. Et iterum lib. contra quinque genera hæresum. *Discite Christiani sine discretionis exhibere hospitalitatè, ne forte cui domum clausuritis, cui humanitatè negaueritis, ipse sit Deus, &c. Verum ad propositum redeamus. MELITO SARDENSIS* Episcopus, referete **VSABIO CAESARIENSIS** lib. 4. cap. 24. historia Ecclesiasticæ, elegantissimum librè de hospitalitate scriptur: sed & **TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS** lib. 2. ad vxorem, Christianis maximopere hospitalitatem antiquitus commendabilem proficitur, Hoc & **BASSIANVS EPHEVSIS** Episcopus, cum Episcopatu esset deiectus, agens causam suam coram Valentiano & Martiano Imperatoribus, se à iuuenili ætate obieruisse dicit, & vixisse cum pauperibus, & Ptochium, id est, locum ad recipiendos medicos fecisse, & in eo posuisse septuaginta lectos, & omnes languentes & vlceratos hospicio suscepisse, hæc habentur & leguntur **ACTIOE II.** Concilij Chalced. Hinc & Concilium **ARVERNENSE**, vt allegatur in Codice quinque librorum partialium, lib. 2. cap. 103. *Placuit ut Presbyteri suas*

plebes

Paulus Diaconus.

Concilium Aquigranense. I. sub Ludouico I. Imperat.

Isidorus Hispalensis.

Vide de negligentibus qui cõtancur persoluerè horas canonicas.

Daniel. 6.

Exod. 19.

Psal. 137.

Psal. 62.

Matutinorum vsus antiquissimus unde tum pferit origine.

Heretici Nyctazontes vide si & Caluinitæ non tales sunt.

Angeli inter sunt horis canonicis, & officio Missæ.

Ter. cm. 48.

Carolus Magus.

De horis canonicis B. Mariæ, legi in quodam historia, quod in Cõcilio Claramontano sub Urbano 2. inlitturæ sunt, & subbata officium de eisdem ecclesiasticis. Ioannes Chrysostomus. Augustinus Hippontensis.

Melito Sardensis Episcopus. Rufebius, Casariensis. Tertullianus Carthaginensis.

Bassianus Ephesinus.

Cõcilium Arvernenfè.

plebes admoneant, ut hospitales sint, & nulli iter faciant mansionem denegent: & ut omnis occasio rapina tollatur, nihil carius vendant transeuntibus, nisi quanto in mercato vendere possint. Quod si carius vendere voluerint, ad Presbyterum transeuntes hoc referant, & illius iussu, cum humanitate, eis vendant. **CONCILIUM MATRISONENSE II.** cap. 11. *Seclatores nos hospitalitatis esse non solum Dominus Iesus admonet, cum se dicit in hospitem receptum fuisse, sed etiam eius Apostolus omnibus penè suis præcepit. Propterea vniquemq; nostrum oportet nò solum semetipsum ad hoc opus hortari, sed etiam omnium fidelium mores, ut possint apud Deum misericordie operibus pro nostris peccatis intercedere, & nos ei per puram hospitalitatem reconciliare. Si quis ergo nostrum non admonuerit, aut exemplum exhortationis suæ ipse prius non comprobauerit opere, indignationem proculdubio incurret. Dominica maiestatis. Prædicetur hoc nostre mediocritatis statutum in auribus omnium Christianorum, &c. Idem cap. 13. dicit Episcopalem domum institutam esse, ut omnes, sine personarum acceptione, in hospitalitate recipiant. Hinc & **BENEDICTVS CASSINENSIS** cap. 53. *Regulæ suæ. Omnes (ait) superuenientes hospites itaquam Christus suscipiantur, quia ipse dicitur: Hospes sui, & suscepistis me. Et omnibus congruus honor exhibeatur, maxime domesticis fides, & peregrinis. & reliqua, vide quod sequitur, quia prolixè est caput. Deniq; Cõcilium generale VI. cano. 9. (eorum qui illegitimi tamen sententur) hospitalitatem summopere cõmendat & iniungit, prohibèd, ne merces pro hospitalitate recipiant, & nulli hospitij denegerit. Hoc & **CAROLVS MAGNVS** in suis Constitutionibus renouat, & Concilium **AQVISGRANENSE I.** sub Ludouico I. Imper. c. 14. vbi omnibus Episcopis & prælatis iniungit, vice sua cuida committere curam suscipiendi hospites venientes & peregrinos, vepotè Christum in membris suis, qui eincecessaria libenter pro viribus administrat. Hinc & præcipit Clericis, vt si alijs repositus non liceat, saltèm Quadragesima tempore pedes pauperum (vide supra ablutio) in competenti laudè hospitali. Quapropter expediat (ait) ut in competenti loco hospitale sit pauperum, vbi perfectius ad illud veniendi cõueniunt fratru possit fieri. Is autem cui hac cura recipiendi hospites & pauperes si negligens fuerit, acerrime corripiatur, potissime si res pauperum in suos vsus aptauerit. Memorabilis hospitalitatis exeplo **NICEPHORVS CALLISTVS** profert lib. 8. Eccles. historie, c. 42. vt de Spiridone qui tantum hospitalitatem dilexit, vt etiam tempore Quadragesimæ, cum nihil haberet hospitibus apponendum, non erubuerit illis carnes quas potuit reperire apponere. Lege historiam pulcherrimam loco præterito. Item lib. 11. cap. 38. aliud refert in signo hospitalitatis exemplum de Mela, qui etiam suis inimicis benignè hospitalitatè exhibuit. Lege quoq; historia. Præterea Concilij **PARISIENSIS III.** lib. 1. cap. 14. sic loquitur: *Operè precium duximus nos exhortando admonere, & admonendo exhortari, ut hospitalitatè præcipuè sacerdotis Domini seclari meminerint, ab Apostolo quippe inter cetera virtutum præconia, que Episcopo inesse debent, hospitalitas etiam habenda prædicatur. Episcopi namq; domus, vt **BENEDICTVS** scribit in epistolam ad Titum c. 1. omnium commune debet esse hospitium. Laicus enim vniui, aut duos, aut paucos recipiens, implebit hospitalitatis officium: Episcopus nisi omnes recipiat, inhumanus ab eo scribitur. Hospitalitas porro quam Dominus remuneraturam se esse asseruit, illa est intelligenda qua membris Christi, tecto, & indigentibus, & diuersis necessitates patientibus, exhibetur. Vnde ait Iob: Foris non mansit***

Optima certe cõstitutio, sed nò obseruatur, ita seculi nostrum infelix est.

Concilium Matrisonenfè.

Benedictus Cassinensis.

Concilium Cõstantinopolitanum 3. g. generale 6.

Carolus Magus.

Concilium Aquigranense I.

Nicephorus Callistus. Spiridonis hospitalitas.

Concilium Parisiense 3.

1. Timoth. 3.

Hieronymus Stridonensis.

Hospitalitas vera quæ sit. Iob. 31.

peregrinum, ostium meum viatori patuit, & Petrus: Hospitales inuicem sine marmuratione: & alibi charitas fraternitatis maneat in vobis, & hospitalitatem nolite obliuisci per hanc enim placuerunt quidam, Angelis hospicio susceptis. Et Paulus: Hospitalitatem seclantes. ORIGENES in 12. cap. ad Roma. *Digne hospitalitatis magnificentiam vno sermone cõprehendit. Dicens enim hospitalitatem seclandam, non illud solum ostendit quod venientem ad nos hospitem suscipiamus, sed requiramus, & solliciti simus, & seclentur, & perquiramus vbiq; hospites, necubi forte in plateis sedeat, aut extrinsectum iaceant. Hinc GREGORIUS I. homi. 23. pulchre de hospitalitate asserit. Proinde studendum summopere Episcopis est, (inquit) vt cõ hospitalitatem subditis habendum prædicant, ipsi eam ante omnes primis factis adimpleant, ut quod verbis prædicant, operibus ostendant. Multa de seclanda hospitalitate Concilium **AQVISGRANENSE II.** c. 3. & Concilium **MELDENSE** c. 28. d. de Episcopo visitante tractat. Vide Visitatio, &c. Præterea de amplectenda Episcopis hospitalitate Concilij **OXONIENSIS** in Anglia, c. 1. vbi etiam de pauperibus audiendis certa datur cõstitutio. Vide in vocabulo, Pauper, &c. & supra, Eleemosyna. Deniq; Concilij **TRIDENTINVM** generale secl. 25. quæ fuit 9. sub Pio IV. c. 8. decreti reformationis. Admonet S. Synodus quoscuq; Ecclesiastica beneficia secularia seu regularia obtinentes, vt hospitalitatis officium à S. Patribus frequenter cõmendatum, quantum per eorum prouentus licebit præpore benignèq; exercere assuecant, memores, eos qui hospitalitatem amant, Christum in hospitibus recipere. Residuum vide in vocabulo, Eleemosyna, & infra in dictione, Pauper, &c.*

HOSPITALIA.

Hospitalia erigenda. Superiori annotatione ex **BASSIANO EPHEVSIO** ostensum est, quia antiquo more hospitalia sunt erecta ad suscipiendos pauperes. Hoc infinitis adhuc possem proferre autoritatibus & exepis, nisi ea sufficerent, quæ superiori distinctione annotata sunt, & adhuc hodie fides oculata, testaretur Patribus nostris fuisse summum studij hospitales pauperum domos erigere. Quæ certè hospitalia Concilij **COLONIENSIS III.** part. 1. c. 1. 2. 3. 4. 5. & reliq; iubet, si ruinâ minantur, restantur, iuberet præterea, vt ibidem prius animæ pauperum curètur, quam corpora, sacramentorum, & administratione, & in eo soli recipiantur, qui morbo, aut debilitate, aut græte præpediti, victu & vestitu suis manibus cõparare nò possunt: mendicantibus verò validis clausa sint. Præcipit quoq; hospitalium magistris, ne de bonis pauperum se dicent, & fiant pauperum depredatores, raptorèq; de alieno viuentes, ac velut, ex sanguine pauperum saginati. Hoc **D. Hieronymus** grauissime increpat. *Qui (ait) ex bonis parentum & suis opibus sustentari possunt, si quod pauperum est accipiunt, sacrilegij profecto committunt, & per abusione talium iudicij sibi manducant & bibunt. PROSPER AQUI-TANICUS.* *Non est meum (ait) dicere quantum peccatum est eorū, qui cibos pauperum sibi usurpant, & unde pauper victurus erat præsumendo, suscipiunt. Inde præfatum Concilij c. 7. eiusdè partis, quod vigilatioris in officio sint, singulis annis, aut sepius magistratui loci rationè de omnibus, præsentè parochio, iuber reddere. Hoc approbat & cõfirmat Concilij **AVGVST.** c. 27. & Concilij **TRIDENT.** secl. 25. quæ fuit 9. sub Pio IV. c. 8. decreti reformationis, vbi de bonis & facultatibus hospitaliorum, si forte non sint pauperes secundu reddidit & prouectus quãtitatem, in altos pios vsus præditos fructus iuber cõuertit, qui eorum instrutioni proximiores sunt,*

Hebr. 13. Genes. 18. 19. Roman. 12.

Gregorius I.

Concilium Aquigranense 2. Concilium Meldense.

Concilium Oxoniense in Anglia.

Cõcilium Tridentinum generale nouissimum.

Bassianus Ephesius.

Concilium Coloniense 3.

Sabotria admonitio & cõsideratio.

Hieronymus Stridonensis.

Prosper Aquitanicus.

Concilium Augustinense c. 27. Concilium Tridentinum generale.

ac pro loco & tempore vtiliores, prout ordinario videbitur. Administratio autē non conceditur alicui horum locorū ultra triennium, sed alij substituantur, & reddant omnes vnoquoq; anno rationem, privilegij quibuscuq; exclusis. Vide residuum infrā dictione, Pauperum oppressores, & superiūs, Facultates Ecclesiæ quomodo dispensandæ, &c.

HUMILITAS.

Humilitas maxima virtus. ORIGENES ADAMANTIVS homil. 20. in Iosue, cap. 15. Duas inquit humilitates esse certū est: unā laudabilem, de qua dicit Saluator: Discite a me quia mitis sum, & humilis corde & inuenietis requiem animabus vestris. Et de hac humilitate dictum est: quia omnis qui se humiliat exaltabitur, &c. & alibi: Humilitatem sub potentissima manu Dei. Est autē & alia humilitas culpabilis peccatorum, sicut illa quam de illicito coitu dicit scriptura, quia humiliavit illā, quod de Amon scriptum est, quia humiliavit Taamar sororem suā. Est ergo humilitas inanis que descendit ex peccato, &c. De hac autē nō loquimur, sed de illa, quā sic extollit CYPRIANVS CARTHAGINENSIS ferm. de Natiuitate Christi. Hic est primus religionis introitus, sicut in mundū primus Christi ingressus, ut quicumq; pie vult vivere, humilior de se sentiat, neq; supra se in mirabilibus ambulare presumat. Fundamentū sanctitatis semper fuit humilitas, nec in celo stare potuit superba sublimitas. Hanc primam gratiā, ingrediēs mundū noster purissimus, attulit, & a cunabulis nos sibi conformes fieri volēs, teneri voluit in vita, quod exhibuit in persona, &c. GREGORIVS NAZIANZENSIS oratione vigesima prima de modestia in disceptationibus obseruanda, humilitatem mitis effert præconitū. AMBROSIVS MEDIOLANENSIS epistola ad sacram Virginem, Demetriadem, in ordine 84. libro decimo. Prima (ait) humilitatis ratio in communis vite versatur officij, quibus & diuina clementia conciliatur, & societas humana conuertitur. Multum enim ad roborandā dilectionem valet, cum secundum doctrinam Apostoli inuicem se homines honore præueniant, & alter alterū superiorē existimātes amant seruire subiecti, & nesciunt tumere prælati: cum & pauper diuiti non sibi dubitat anteferre, & diues pauperem sibi gaudeat equare, cum & sublimes non superbiunt de claritate prosapia, & pauperes non extolluntur de cōmuniōne naturæ. Cum deniq; non plus tribuitur magnis opibus, quā bonis moribus, nec maior ducitur phalerata iniquorū potentia, quā rectorū in honora iustitia. Ab hoc aequo & modesto iure concordie, in quo nullū est de gradu superiore certamen, nec felicitas aut inflat propria, aut vitia aliena. Pulchrè & mirabiliter a plerisq; proficitur ad illā humilitatis firmitudinem, que & se extra omnē constituit dignitatem, & manulit apia esse iniurijs accipiendā, quā idonea repellendā, &c. Vide reliquum. Hinc IOANNES CASSIANVS libro tertio, de institutione faculorum, cap. 39. (inceptus ait) & priuatione facultatum omnium humilitas acquiritur. Humilitas verò his indicijis cōprobatur. Primo si mortificatus in se si habeat omnes voluntates. Secundo, si non solum actū suorum, verum etiam cogitationū nihil suum celauerit feniore. Tertio, si nihil sine discretionē, sed iudicio eius vniuersa cōmittat, ac monita eius sitiens ac libenter auscultet. Quarto, si in omnibus seruet obedientiam, mansuetudinem & patientiam constantiam. Quinto, si non solum iniuriā inferat nulli, sed nec ab alio quidem sibi nec irrogatam dolent atq; tristetur. Sexto, si

nihil agat, nihil presumat, quod non vel communis regula, vel maiorum cohoriantur excepia. Septimo, si omni vilitate cōtēns sit, & ad omnia se, quæ sibi præcipiuntur, velut operarium malum iudicauerit & indignum. Octauo, si semetipsum cunctis inferiorē non superficie pronunciet labiorum, sed intimo cordis credat affectu. Nōne si linguam cohibeat, vel non sit clamosus in voce. Decimo, si non sit facilis ac promptus in risu. Talibus namq; iudicij, & his similibus humilitas vera dignoscitur, &c. Idem & de humilitate vera quæ sit, exponit liquidius collat. 18. Abbatis Pyamontis, cap. 11. & reliquis collationibus, quas mirabili industria PETRVS POCQVETVS Cælestinus (vir omni virtutum & doctrinæ genere fulgens, & cuius auctoritas etiam in causis forensibus, vtpote excellentissimi Iuriscōsulti, sapiūs à Legisperitis assertur) in compendium redegit. Verum & BENEDICTVS CASSINENSIS capite septimo, Regulæ suæ, in describendis humilitatis gradibus eundem ordinem & formam renuisse videtur, quā superiūs assignauit Cassianus. Hoc caput postea BERNARDVS CLAREVAL. doctissime exposuit, & ex nostris ANTONIVS POCQVETVS Cælestinus in Scripturis sanctis nobiliter doctus, cui vix parem, aut secundum inuenietis, si eius scripta enucleatis volueris discutere. PETRVS BARDVS Cælestinus, quanto eiusdem ordinis Prouincialis vita sanctissimus & doctrina excellentissimus, atque mihi familiarissimus SIMON DV CORROY tertio & ipse Prouincialis immutabilis vir vite, & conuersationis atq; doctrina conspicuus, luculenter in hanc regulam Benedicti differuerunt, & eam etiam calliginosis mentibus lucidam reliquerunt, ut hos verò omittamus, de humilitatis virtute & præstantia excellentiūs caeteris IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia 3. de Patiētia Iob, & homilia, de eo quod Sanctus Dauid dixit, Quis sum ego, quod talem gratiam inuenietis ante faciem tuam, &c. & homilia decima quinta in Matthæum capite quinto. Piusquisque (ait) humilitate supposita nulli, cuncta alia superponit edificia: hac verò subduēt a etiam ad ipsam usque cœlum conuersationis sublimitate peruenias, simul omnia subtrahuntur, atq; in finem pessimū relabuntur. Nam sine oratione, sine seculum, sine misericordiam, sine pudicitiam, sine aliud quid bonorū absque humilitate congreges statim cuncta desunt, cuncta depereant, &c. Hieronymus Stridonensis epistola ad Celantiam, De institutione matrisfamilias, summo perē humilitatem cōmendat, & lib. 2. Commentariorum in epist. ad Ephesios, c. 4. Omnis (inquit) humilitas non tam in sermone, quā in mente est, ut humiles nos esse conscientia nouerit, & nunquam nos, vel scire, vel intelligere, vel esse aliquid astimemus, &c. Præterea AVGVSTINVS HIPPONENSIS in multis locis, & his inenarrabilibus humilitatem prædicat, & præcipue epistola 56. ad Dioscorum: Nulla alia est (ait) ad cōspiciendam veritatem via, quā humilitas. Et cæ est prima humilitas, secunda humilitas, tertia humilitas, & quoties interrogares, hoc dicerem. Non quod alia non sint præcepta quæ dicantur, sed nisi humilitas omnia quacunque benefacimus, & præcesserit, & comitetur, & consecuta fuerit, & proposita quam inueniamur, & apposta cui adheremus, & imposita qua reprimamur, iam nobis de aliquo beneficio credentibus totum extorquet de manu superbia. Vicia quippe cetera in peccatis superbia vero & in rellē factis timenda est: ne illa que laudabiliter facta sunt, ipsius laudis

Origenes Adamantius.

Duplex humilitas.

Cyprianus Carthaginensis. Primus religionis introitus humilitas.

Gregorius Nazianzenus.

Ambrosius Mediolanensis.

Prima humilitas ratio.

Roma 12.

Ioannes Cassianus.

Iudicia quibus cognoscatur humilitas.

Petrus POCQVETVS Cælestinus.

Benedictus Cassinensis.

Bernardus Clarevalensis.

Antonius POCQVETVS Cælest.

Petrus Bardus Cælest.

Symon du Corroy Cælest.

Ioannes Christostomus.

Hieronymus Stridonensis.

Augustinus Hipponensis.

Attende dictū notatū dignissimum.

Demosthenes.

cupidi

capiditate amittantur. Itaque sicut Rhetor ille nobilissimus, cum interrogatus esset, quid ei primum videretur in eloquentia præceptis obseruari oportere, pronunciationem dicitur respondisse, & cum quæretur, quid secundo, eandem pronunciationem, & quid tertio, nihil aliud quam pronunciationem dixisse. Ita si interrogares, & quoties interrogares de præceptis Christianæ religionis, nihil me aliud respondere, nisi humilitatem liberet, & si forte alia dicere necessitas cogeret. Huic humilitati saluberrima, quam Dominus noster Iesus Christus, ut doceret humiliatus est, maxime aduersatur quædam, ut ita dicam, imperitissima scientia, dum nos scire gaudemus, quid Anaximenes, quid Anaxagoras, quid Pythagoras senserit, & ceteri huiusmodi, ut docti eruditij, videamur, cum hoc a vera doctrina & eruditione longe absit, &c.

H Y M N V S.

Hymnorum Ecclesiasticorum concentus antiquissimus vsus.] Quandoquidem omnia hæretici peruertunt quæ ad laudem & honorem Dei conducunt, etiam Ecclesiasticos cantus & hymnos auerfantes, tanquam quippiā abominandum, volumus ab initio reperere. Hymnorum Ecclesiasticorum vsus in Ecclesia fuisse, licet iam præsertim in præcedentibus, scilicet, in vocabulo Cantus, & Horæ canonica, & infrā etiam in dictione, Psallere, &c. ut desistant latrare canes, dum te nouerint graui vulnere faucibus, testimonij, scilicet, sanctorū Parrū. Igitur Dionysius Areopagita libro Ecclesiasticæ Hierarchiæ, parte 2. cap. 2. antiquissimum vsus cantandi in Ecclesia hymnos memorat, dum de illo recitat, qui propebat ad Baptisimum, habuisse pro more hymnum aliquem sacris libris insertum, & simul cum omnibus Ecclesiæ ordinibus in Ecclesia ante Pontificem cecinisse. Idē refert & parte 2. cap. 3. eiusdem libri, eum loquitur de ritu celebrandæ Missæ, ut dicemus infrā in vocabulo, Missæ ritus, &c. Abdias Babilonius lib. 8. certaminis Apostolice, recēset fideles cum gloria S. Bartholomæi corpus, & cum omni gloria deduxisse. Philo Iudæus libro De vita contemplatiua, loquens de monachis qui Alexandria & in Ægypto degebat, dicit, quia soliti erāt hymnos alternatim decantare, ut dicemus in vocabulo, Monachus, & psallendi disciplina. Porro præfatus Dionysius in epistola ad Demophilum, recēset B. Carpum ad diuinos hymnos solitū surgere. Ignatius Martyr Nicæphorus Callistus, Socrates, libro 6. cap. 8. Ecclesiasticæ historiæ; in Antiochena Ecclesia hymnos & antiphonas iussit decantari. Nam ubi referunt prædicti historiographi, in Constantinopolitana vrbe supplicationes fieri solitas, in quibus decantabantur hymni, addunt: Catholica Ecclesia principio eiusmodi psalmodie hymnorumque canendorum inde sumpto, adhuc vsque diem consuetudinem hanc retinet, & sacris cantilenis operatur. Morem autem Antiphonarum, hoc est, alterius per responsionem carminum concinnandorum, Ecclesia antiquitatis iam inde ab Apostolis accepit. Diuinitus namque Ignatium (qui tertius in Ecclesia Antiochena a Petro Apostolo Hierarcha fuit, & cum Apostolis omnibus plurimo tempore vixit) cum per eccliam animi cōsternatus esset, visionem nouam vidisse ferri sanctos, scilicet, Angelos æternis & sibi inuicem respondētib; carminibus sanctam Trinitatem hymnis & laudibus

De hymni diuinitatis ad laudem Dei & quibus hymnos cōposuerit hic differetur.

Dionysius Areopagita.

Abdias Babilonius.

Philo Iudæus.

Ignatius Martyr, Nicæphorus Callistus, Socrates.

Attende hæretice antiquum quæ calumniam vsus.

vehentes, & ipse primus hanc concinnandi formam Antiochenorum Ecclesiæ dedit. Unde quasi a fonte in alios Ecclesiæ Dei omnes, hæc consuetudo propagata est. Hæc que Antiphonis & respondētib; sibi inuicem hymnis accepi memorie posteritatis commendanda duxi. Vide hinc in vocabulo, Trifagium, ubi exponitur hymnus ille quem audivit Ignatius. Denique IUSTINVS MARTYR Apologia secunda pro Christianis ad Antoninum Pium, hymnorum Ecclesiasticorum meminit. Et PLINIUS SECVNDVS epistola missa ad Traianum, de Christianis, quæ sic incipit: Solenne est mihi Domine omnia de quibus dubito, & ceter. EVSEBIVS CÆSARIENSIS libro Tertio, Ecclesiasticæ historiæ, capite vigesimo sexto, refert Christianos tunc temporis solitos Deo ante lucanos hymnos canere. Idem Eusebius libro 8. cap. 9. de quibusdam loquens martyribus, ait: Expectabant locum martyrij psallentes, & hymnos Deo canentes, ut hæc agentes etiam extremos spiritus in Dei laudibus exhalarent. Vide in vocabulo, Cantus, Porro HILARIUS PICTAVIENSIS edidit librum hymnorum, qui adhuc hodie in Ecclesia legitur. De Athanasio Magno GREGORIUS NAZIANZENSIS oratione 18. testatur, quod frequentissime Psalmodiam decantabat & hymnos. Idem & testatur de Basilio Magno oratione 8. in eundem Oratione 9. in Gorgoniam fororem, toni prudentis psalmodiarum meminit, quem prædicta soror sacra Virgo deuotissime frequentabat. Orationem autem 14. in Gregorium patrem, illum se exercuisse in psalmodia tam nocturna, quā diurna memorat. Porro EPIPHANIUS CYPRI ad calcem operis contra hæreses. Mauini (ait) hymni in ipsa Ecclesia sunt perpetui, & orationes matutine, lucernalesque simul Psalmodi & Orationes. Hinc NICEPHORVS CALLISTVS libro 9. Ecclesiasticæ historiæ, cap. 24. De hymno Gloria Patri, sic refert: Quidam Patrem & Filium eodem honore celebrantes, (hæc sub Constantio facta narratur) nonnulli Patrem in Filio, (prepositio interiecta obscurius secundas partes Filio tribuentes) alij Gloria Patri per Filium in Spiritu sancto, quidam etiam, Gloria Patri & Filio in Spiritu sancto, canebant. Primum omnium ferunt Antiochenis Flavianū, monachorum cœliæ cetera clare accidisse: se Gloria Patri & Filio & Spiritu sancto. Quod quidem, ut nihil habens suspitionis, in Ecclesijs Dei obtinuit. Vide supra, Gloria Patri, &c. Hinc AMBROSIVS MEDIOLANENSIS egregie in componendis metricis versibus hymnis versatus est, quos & in Mediolanensi Ecclesia cantari instituit, ut refert Augustinus, sicut mox dicetur. PAVLINVS NOLANVS in vita eiusdem Ambrosij, ad eundem Augustinum scripta, ubi sic loquitur: Hic in tempore primo Antiphonæ, Hymni ac Vigilia in Ecclesia Mediolanensi celebrari ceperunt: Cuius celebratio deuotius vsque in hodiernum diem, non solum in eadem Ecclesia, verum per omnes penè prouincias occidentis manet, &c. Idem autem Ambrosius fermone 19. in Psalmum 118. exponens illud: Præuenerunt oculi mei ad te diluculo. Quam incensum est (ait) inchoare ab Hymnis & Canticis, a beatitudinibus, quas in Evangelio legis, &c. Idem enarratione in psalmum quadragesimum tertium, sæpius concinnandi in Ecclesia hymni meminit. Porro IOANNES CHRYSOSTOMVS, ut refert Socrates libro sexto, capite

Vide hinc vocabulum Trifagium.

Iustinus Martyr.

Eusebius secundus.

Eusebius Cæsariensis.

Hilarius Pictauiensis.

Gregorius Nazianzenus.

Epiphanius Cypri.

Nicæphorus Callistus.

Gloria Patri & Filio hymni unde, vide etiam supra Gloria, &c.

Ambrosius Mediolanensis.

Paulinus Nolanus.

Ioannes Chryostomus.

Socrates hysto- rogaphus.

Vide quia in Ecclesia, chorus psallentiu angelos imitantur, & heretice.

Concilium A- gathense, sub Celestino 1. vel Sixto 3.

Augustinus Hipponensis.

Attrende de- num s. viri spi- ritum.

Vide fidelem plebem & de- uotam.

Hymnus quid?

Hayno Halber- stensis.

8. & habe ur in historia tripartita Cassiodori lib. 10. *Orationes in nocturnis hymnis ausci.* Infra vbi describit Theodosij Iun. oris imperium: *Cuncti (ait) fideles Deo magno supplicantes, hymnos concorditer offerebant, & tota civitas velut una psallebat Ecclesia.* Sed & idem de se Chrysostomus loquitur, homi. 1. de verbis Esayæ Prophetæ, *Vidi Dominum sedentem, &c. Vnde (inquit) perspicio sermones meos ad opus proficere? nimirum ex hoc concursu, ex eo quod Ecclesiam omnium matrem studiosè amplectimini: ex hac pernocte perpetua statione, ex eo quod Angelicorum ordinum statione imitantes, sine cessatione, laudes & hymnos offeritis conditori. O mira Christi dona! In supernis exercitiis Angelorum canunt gloriam, in terris homines, in Ecclesijs choros agentes, ad illorum exemplum eandem canunt gloriam, &c.* Vtinà lector quod sequitur non dedignetur perlegere. Idem homil. 96. in Matth. cap. 16. vbi monachorum sui temporis describit vitam & conuersationem, dicit illos ante cibum, & post cibum hymnos Deo canere solitos. *Post cenam, (inquit) prandium enim penitus ignorant, quosdam gratiarum actionis hymnos ad Deum dicentes, huius etiam vocis meminerunt: Benedictus Deus qui me pascis à iuuentute mea, qui omni carni cibum præbes, reple latitiam & gaudio corda nostra, vissemper satis habentes, ad omne bonum opus abidemus, &c.* lege reliquū. Hinc Concilium AGATHENSE I. cap. 30. & allegat Gratianus de consecr. dist. 1. c. 5. cap. conuenit. *Et quia conuenit (ait) ordinem Ecclesie ab omnibus equaliter custodiri, studendum est sicut ubiq; sit, ut post antiphonas collectiones, ab Episcopis vel presbyteris dicantur, & hymni manuini, vel versutini decantentur diebus omnibus, & in conclusione matutinarum vel vesperinarum & Missarum, post hymnos capitella de Psalmis dicantur, & plebs collecta oratione ad Vesperam, ab Episcopo cum benedictione mittatur.* Hinc AVGVSTINVS HIPPONENSIS lib. 9. Confessionum, c. 6. *Quantum fleui (ait) in hymnis & canticis tuis, suauis sonantis Ecclesie tua vocibus commotus acriter! Voces ille infuebant auribus meis, & eliquabatur veritas tua in cor meum, & ex ea astuabat inde affectus pietatis, & currebant lacrimæ, & bene mihi erat cum illis. Non longè cæperat Mediolanensis Ecclesia genus hoc consolationis & exhortationis celebrare. (infert cap. 7.) magno studio factum continentium vocibus & cordibus. Nimirum annus erat, aut non multo amplius, cum Iustina Valentiniæ Regis pueri mater, hominem tuum Ambrosium persequeretur heresim sua causis, qua fuerat seducta ab Arrianis. Excubabat pia plebs, mori parata cum Episcopo suo sermo tuo. Ibi mea mater ancilla tua, sollicitudinibus & vigiliarum primas partes tenens, orationibus vivebat. Nos autem adhuc frigidis, à calore spiritus tui, excitabamur, tamen civitate attonita, atque turbata. Tunc hymni & psalmi, ut canerentur, secundum morem Orientalium paruum, ne populus mæroris radio contaberet, institutum est, ex illo in hodiernum diem retentum, multis iam & penè omnibus gregibus tuis per ceteras orbis partes inuitantibus, &c.* Idem in Psalm. 148. *Hymnus (ait) est cantatus cum laude Dei. Si laudas Deum, & non cantas, non dicis hymnum: Si cantas & nr laudas Deum, non dicis hymnum: Si laudas aliquid quod non perinet ad laudem Dei, est cantando laudes, nō dicis hymnum. Hymnus ergo tria ista habet, & c. laudem, & Dei, Idem omnino ad hac repetit, sub simili verborum forma & sententia, exponens Psalm. 72. hinc est quod HAYMO HALBERSTANSIS in c. 5. epist. ad Ephesios, exponens illud: *Loquentes vobismet ipsi in Psalmis, & hymnis & canticis spiritualibus, Hymnus (ait) Græco eloquio Latine sonat, laus Dei, Hym-**

nus autem si componitur & non cantatur, non est hymnus. Hymnos autem Latinos, Ambrosius & Hilarius clarissimi viri composuerunt Procopius, & antiquissimus scriptor Hildephonus Toletanus, hymnos composuit, vixit anno 348. verumtamen & dicitur PAVLVS DIACONVS illud excellentissimum hymnum composuisse ad laudem S. Ioan. Baptistæ, qui incipit: *Vt queant laxis, &c.* S EDVLIVS PRESBYTER illos composuit, qui in Natali & Epiphania cantatur, (A Solis ortus cardine, & Herodes hostis impie, &c. & illum, qui cantatur ad laudem virginis Mariæ, Salve sancta parens, &c. AVRELIVS PRUDENTINS diuersos composuit in honorem Martyrum, de quorum numero ille est, qui in honorem vniuersi martyris decantatur, Beate martyr, prospera, &c. Præterea THEODVLPHVS AVRELIANENSIS Episcopus, illum hymnum pulcherrimum composuit, qui canitur in festo Palmarij, f. Gloria laus & honor tibi sit Rex Christe Redemptor, &c. cum à Ludogico Imperatore missus esset in carcerem. Cum idem Imperator in die Palmatum iuxta eius carcerem transiret, illos alta voce cepit versus canere, & propterea inde liberatus est, & versus ab Ecclesia recepti. HERMANNVS CONTRACTVS hymnos illos edidit qui ad laudem Deiparæ virginis quotidie decantantur, f. Salve Regina misericordia, &c. & Alma Redemptoris mater, &c. Scripsit & ad laudem diuersorum sanctorum HILDEBERTVS COENOMANENSIS hymnos qui frequentantur in Ecclesia, & scripserit alij multi viri, doctrina & vita præcellentes, quorum nomina subiceo. Lege librum HAMVARI FORTVNATI Treuerensis Episcopi de Ecclesiasticis officijs, qui sic exorditur, Satis & minimū quidem, &c. vbi & de hymnis atque eorum autoribus diserit, sicut & facit libro De diuinis officijs. ANGLONIVS LVXONIENSIS vir doctissimus, & RVPERTVS TYTIVS, & REMIGIVS ANTISIOD. & alij plures authores, qui egregiè Ecclesiasticū cantū & hymnorū rationē exposuerūt. Cuius etiā psalmodiæ & cæcæ centus hymnorū antiquitatis in Ecclesijs frequentati, meminit PALLADIVS CAPADOLIB. Paradijs Heraclidis, c. 37. de S. Elpidio loquens, & etiam alibi, ut supra diximus in vocabulo, Horæ Canonicæ, &c. Hinc THEODORETVS CYREN. in Philothæo, loquens de quodā Episcopo Carorum, qui dicebatur Abraam. *Posthæc (ait) quasi fidei præco Psalmis & hymnis clamat, omnesq; conuocat, &c.* Lege & ea quæ superius ex eodem protulimus. Porro VIGILIVS TRIDENTINVS Episcopus, in vita sanctorū Martyrum Sisinij, Martini & Alexandri Cæcæ centus Ecclesiasticis meminit, sicut & lectoris, & Ostiarij, & aliorum officiorum, qui seruunt Ecclesiasticis ministerijs SIMON METAPHRASTES in vita Alipij Cionire, septem horarum canonicarum, ut iam diximus, meminit, describitq; formam & modum præcorum Patrum. Tum & Sebastiani Martyris vitam describens. *Cum mox (inquit) illa fuisset consumpta in Psalmis & Hymnis, vbi dies aduenit, accipiens, &c.* Sed & GREGORIUS I. lib. 4. Dialog. c. 10. De Abbate saepe loquens. *Quintodecimo igitur die (ait) ad monasterium suū peracta predicatione, reuersus est, ibiq; fratribus conuocatis astans, sacramentū Domini corporis & sanguinis sumpsit, moxq; cū eis mysticos Psalmorum cantus exorsus est, qui illis Psalmis orationi intentus animā reddidit.* Lege eundē & eodē lib. c. 20. vbi psalmodiæ meminit. GREGORIUS TV-

Paulus Diaconus.

Sedulius presbyter.

Aurelius Prudentius.

Theodulphus Aurelianensis.

Hermannus Contractus.

Hildebertus Cenomanens.

Hannularius Fortunatus.

Angelonius Luxoniensis, Ruperus Tytensis, Remigius Antistiodorensis.

Palladius Capadociæ.

Theodoretus Cyrensis.

Vigilius Tridentinus.

Simoni Metaphrastes.

Gregorius I.

Vide Eucharistie sumptionē in articulo mortis.

Gregorius Tu- ronensis.

Andoens Rhomagenfis.

Concilium Tu- ronense 2.

Ibidem 4. sub Honorio 1.

Math. 16.

Ephes.

Gloria patri, &c.

Et Gloria in excels.

Timoth. 2.

Concilium Va- sense 2. sub Leono.

Concilium Augustense 1. sub Orthon. Cardinali.

RONENSIS non vno in loco, in opere in gloriam plurimum martyrum edito, hymnorum meminit, & potissimè cap. 22. eiusdem operis, vbi narrat frequentatos hymnos in Ecclesia Vafatenf, cum ab huius obliuideretur, noctæ & die à sacerdotibus. In pluribus alijs locis eiusdem rei facit mentionem. AVDONS RHOMAGENFIS vbi vitam S. Eligij describit, narrat B. Eligium interfuisse horis canonicis, & hymnis qui cantabantur in die anniuersaria Passionis S. Martyris Dionysij, & ibidem hominem omnibus mēbris contractum sanasse, sed hæc sufficiunt. Vnde & Concilium TIRONENSE II. sub Pelagio I. can. 24. *Licet (ait) hymnos Ambrosianos habeamus in canone, tamen quoniam reliquorum sunt aliqui qui digni sunt forma, cantare volumus libenter, & amplecti eos, præter ea quorum autorum nomina non fuerint in limine prenotata: quoniam quæ fide constitunt, dicendi ratione non obstant, &c.* Hinc & Concilium TOLETANVM IV. can. allegatur à Gratiano dist. 1. cap. De hymnis. *De hymnis (ait) canendis, & Saluatoris & Apostolorum habemus exemplum. Nam & ipse Dominus ipsum dixisse perhibetur, Mattheo Evangelista testante: Et hymno dicto exierunt in montem Oliueti. Et Paulus Apostolus ad Ephesios scripsit, dicens: Implemini Spiritu sancto, loquentes vobismetipsi in Psalmis & Hymnis & Canticis spiritualibus, &c. Et quia nonnulli hymni humano studio in laudem Dei atque Apostolorum & Martyrum triumphos compositi esse noscuntur, sicut hi, quos beatissimi doctores Hilarius, atque Ambrosius ediderunt: quos tamen quidam specialiter reprobant, pro eo quod de scripturis sanctorum canonis vel Apostolica traditione non existunt, respiciunt ergo & illum hymnum ab hominibus compositum, quem quotidie publico priuatoque officio in sine omnium Psalmorum dicimus, Gloria & honor Patri & Filio & Spiritu sancto in secula seculorum, Amen. Nam & ille hymnus, quem nato in carne Christo, Angeli cecinerunt, Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bona voluntatis, laudamus te, benedicimus, &c. doctores Ecclesiasticos composuerunt. Ergo nec ipsi in Ecclesijs canendi sunt, quia in sanctorum scripturarum libris non inueniuntur. Componuntur Missæ, sive preces, vel orationes, sive commendationes, seu manus impositiones, ex quibus si nulla decantentur in Ecclesia, vacant officia omnia Ecclesiastica. Admonet hæc fieri, atque hortatur Paulus Apostolus Timotheum dicens: *Obsecro primum fieri obsecrationes, orationes, postulationes, & gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro regibus, & pro omnibus qui in sublimitate sunt, &c.* Sicut ergo orationes, ita & hymnos in laudem Dei compositi, nulli ulterius improbet. Idem can. 13. statuit de hymno trium puertorum, ut in omnium Missarum solennitatibus in publico decantentur, ut Ecclesie in laudibus obseruant. Omnes autem communionem dicit priuandos, qui huc & alios hymnos reicere fuerint ausi, & hanc definitionem excesserint. Deniq; de hymno, Kyrie eleyson, & Sanctus, &c. Constituto est VASEN- SIS Concilij II. can. 3. & 4. præcipiens ut in omnibus Missis decantentur, ut reponemus in vocabulo, Kyrie eleyson, & Sanctus, &c. Trisagium, vide ergo in his locis. Præterea de hymno, Gloria in excelsis, iam superius in vocabulo, Gloria, dictum est, quem hymnum sicut & illum, Gloria tibi Domine, &c. Concilium AVGVSTENSE cap. 23. iussit detecto capite in Ecclesia cani. Vide Officium Ecclesiasticū, Preces, Horæ canonicæ, Oratio, Trisagium, Sanctus, Kyrie eleyson, Cantus, & Missæ cæremoniæ, &c.*

HYPPODIACONVS.

Inuenies hoc vocabulum in antiquis Patrum decretis sæpius memoratum, sed repositum in dictione, Subdiaconus, quia idē est & in alijs vocabulis, Ordo, Clericus, & eiusmodi, vbi de Ordinum ministris fit mentio.

IDO

IDOLOLATRIA.

Idololatriæ abolitio. Quod ipsa idololatria debuerat sub aduentu Christi cessare, vltra Sibylarum oracula, etiam ipsi dæmones hominibus demonstrarunt. Ut autem prætermittam hoc sæpius insinuatū in gestis Apostolorum, quæ ABDIAS BABYLONIVS conscripsit, etiam SVIDAS in dictione Augustus (referente etiā Nicephoro Callisto, lib. 1. c. 17.) refert Augustum proeuctiore iam ætate ad oraculum Pythij Apollinis venisse, quæsturus quisnam post eum Romanū administraturus esset imperium. Cum autem non redderet responsum, iterato sacrificio denudò rogauit, Cur nunc tandem obmutesceret, cum pluribus verbis aliàs dare solitum esset responsum. Tum illud parua interposita mora ad huc modum respondit,

Me puer Hebræus, diuis Deus ipse gubernans Cedere sede iubet, tristimque redire sub Orum. Aris ergo debinc tacitus abscedito nostris.

Refert & PLVTARCHVS CHERONVS in libro cui titulus est, Quod oracu' a veteri defecerint, exemplum de Paris memorando interitu, quem accidisse restatur sub Tiberio Cæsare imperante, sub hora scilicet Passionis Christi. Hanc historiam & recenset EVSEBIVS CASARIENSIS epistola ad Theodorum Episcopum, & PETRVS CRINITVS lib. 14. De honesta disciplina, c. 3. Hi dicunt tunc vocem Paris à nauis fuisse auditam, & se interijisse cōfessum, quando Christus Imperante Tiberio, in crucem eleuatus, ibiq; mortuus est. Quid aduersus Idololatriā IUSTINVS MARTYR, & Apollinaris Hierapolitanus, & Irenæus Lugdunensis, & Melciades Rhodon, Clemens Alexandrinus, Tertullianus Carthaginensis, Lactantius Firmianus, Eusebius Cæsariensis, Augustinus Hipponensis, Fulgentius Ruspensis, & cæteri proceres Christianæ Reipublicæ scripserint diuersis voluminibus, non est nostræ facultatis euoluere. Adde quod idololatria cessauit nostro tēpore, cui successit in regnum nō inferior pestis hæreseos, contra quā in omni hoc volumine dimicamus autoritate veterū, & Ecclesiasticæ traditionis gladio. Districtissimè autem fugiendā idololatriam tanxerūt & abolendā præcepto Apostoli, ut refert CLEMENS I. lib. 2. Cōstitit. Apostolic. c. 27. *Nullum (ait) peccatū idololatria reperitur grauius, ea est enim contra Deum impietas: sed tamen ipsi quoq; per verā penitentiam condonatur.* Ad eandē abolendā quantum laborauerint Apostoli præfatus Abdias recenset, & MARTIARIS Apostolus epistola ad Burdegalenses, & iam nominatus IUSTINVS in sermone exhortatorio ad Gætes, ad calcem, & Apologia 2. ad Anronium Pium. *Ceterum quod vilius & coronis (ait) simulachra in templis cæstrata non honoramus, in causa est, quia seimus ea carere sensu atq; anima, ac ne formam quidem habere Deo similem. Negamus enim hanc esse Dei formam, quam quidam uiam se expressisse: sed ista sunt effigies, & nomina dæmonum, quos malus est*

Abdias Babylonius, Suidas.

Versus Pythij Apollinis de Christo.

Plutarchus Cheronensis.

Eusebius Cæsariensis.

Petrus Crinitus.

Iustinus Martyr.

Apollinaris Hierapolitan.

Irenæus Lugdunensis.

Melciades Rhodon.

Clemens Alexandrinus.

Tertullianus Carthaginensis.

Lactantius Firmianus.

Eusebius Cæsariensis.

Augustinus Hipponensis.

Fulgentius Ruspensis.

Clemens I.

Marcialis Apollolis.

Iustinus Martyr.

ostendimus. Nam quod ad materiam attinet, non ignorat dedolata constare ab opificibus, & iterum recusa è vilibus vasculis, firmis tantummodo per artem novatis, & impostis eorum nominibus: quod non solum ab omni ratione alienum, verum etiam cum iniuria Dei coniunctum existimamus, &c. Idem quoque libro vnico, De Monarchia, ostendit qualiter inuecta sit in mundum Idololatria, veterum Philosophorum & Poëtarum scriptis: quod & facit ATHANASIVS ALEXANDRINVS excellentissima illa oratione, quam habuit contra idola, vbi & originem & progressum, & abolitionem describit, Hoc & fecit THEODORVS CYRENSIS, diuersis in locis, & maxime in libro De curatione Græcorum affectionū. TERTULLIANVS iam nominatus multis in locis contra idololatriam disputat, & specialiter libro Apologetico aduersus gentes, cap. 10, & 11, & reliquis, quando de dijs falsis, simulacris, & laribus agit. Item libro de Idololatria, vbi sic exorditur: *Principale crimen generis humani, summus sceleris reatus, tota causa iudicij, Idololatria. Nam & si sua speciem tenet vniquodque delictum, & si suo quoque nomine iudicio deserviat, in Idololatria tamen crimine expungitur.* Porro idololatriam non eam solum esse dicendam, quæ dæmonis incendat aut immolet, sed & peccata debent dici, quæ animam à Deo separant & dæmonibus sociat. Hinc idè inuehitur in, sacerdotum adulteros, auaros & homicidas, eos appellans idololatrias, & idolorum artifices: *Qui audent (ait) manus admodere corpori Domini, quæ dæmonis corpora conserunt. Proh scelus! semel Iudæi Christa manus intulerunt, isti quotidie corpus eius laessant. O manus præscindende!* &c. Contra idololatriam CLEMENS ALEXANDRINVS in exhortatoria oratione ad gentes differit, & alijs in locis, & CYPRIANVS CARTHAGINENSIS libro contra Demetrianum, circa medium, eam dicens causam esse omnium, quæ in hoc mundo patitur. Edidit quoque idem libellum contra idola. CONSTANTINVS MAGNVS, referente NICEPHORO CALLISTO libro 7. Historiæ Ecclesiasticæ, cap. 46. *Christianis omnes prophanos magis tractus gerere permisit: festos autem Græcorum dies, simulacrorum victimas & orgia, incantationes, & sacra dæmonum, protus prohibuit & interdixit. Adulta etiam ex præfata consuetudine in melius ab eo mutata. Apud Ægyptios enim cubitus non amplius in Græcorum delubra, sed in sacra nostras ades deportatus, atque ibi dedicatus est, quo incrementum exundantis Nili mæsum dignoscatur. Spectaculum singulari certamine concertantium gladiatorum Romæ frequentari solitum, ex eo tempore prohibuitur, &c.* Idem libro 9, cap. 14. *Græcorum (ait) superstitionis pessum est, & ab improbis magis ad veram fidem transijt, &c.* Porro idem de idololatria à Valente Imperatore liberè culta historiam mirificam ponit libro 12, cap. 25, & 26, quam hic liberè infererem, nisi esset prolixior. Idem & Theodosij iunioris imperium describens ait: *Ad eo religiosus Theodosius fuit, vitamque suam accuratissimè ad diuinas leges composuit. Quam ob causam quidquid fuit ex Idolis reliquum, ita est funditus destructum, ut posteris eius ne vestigium quidem prioris fraudis & seductionis cernere sit datum. Sententiam verò de eis, suam in constitutionem retulit, ut habes, l. omnia loca. C. de sacris. pag. & Templi. Sed hæc omittamus, quia tempus deficeret antequam omnes possemus historias recensere. Concilium EBERINVM, cano. 1. Placuit, ut quicumque post fidem baptismi salutaris adultæ etate*

ad templum idoli idololatriæ accesserit, & fecerit quod est crimen capitale, nec in fine eum ad communionem recipere. Et cano. 41. *Admonere placuit fideles, ut quantum possunt prohibeant ne idola in domibus suis habeant. Vide & superius, Dies festi Gentilium, & Gentiles.* Hinc Concilium CARTHAGINENSE V. Placuit ab Imperatoribus gloriosissimis peti, ut reliquia idololatriæ non solum in simulacris, sed in quibusdam locis, vel lucis, vel arboribus omnimodo deleantur. Idem Concilium AFRICANVM sub Bonifacio I. can. 25, & 51. Concilium TOLETANVM III, can. 16. *Idololatriæ sacrilegium omnibus vijs Sacerdotibus iniungit perquirere & extirpare. Et omnes qui ad talem errorem concurrunt, (ait) saluo discrimine anime, prædicti Sacerdotes qui poterunt animaduersionem coercent: alias puniantur & ipsi, & domini, qui hoc de possessione sua extirpare neglexerint.* Idem de hæresi & hæreticis statutum est, videre est superioribus vocabulis, Hæresis & Hæreticus. Porro Concilium TOLETANVM XII, can. 11. *Omnis (ait) idololatria præceptis Domini inhiabitur. Hæc non in ultione, sed in terrore delinquentium apponentes, non mortis sententiam promulgamus, sed cultores illorum veneratores lapidum, accensores sacrularum, & excultores fontium admonemus, ut agnoscant quod ipsi spontaneè se morti subiiciunt, qui Diabolo sacrificare videntur. Mortis enim nomine Diabolum appellatur, sicut de eo scriptum est: Et erat illi nomen mors. Ac proinde omne sacrilegium idololatriæ, vel quidquid illud est contra sanctam fidem, in quo insipientes homines captiuati diabolici cultus inferunt, sacerdotis vel iudicis sententia inuentum, ut sacrilegia eradantur, & exterminata truncentur. Eos verò qui ad talem errorem accurrunt, & verbis, coercent, & onustos ferro dominis suis tradant: si tamen domini eorum per insurandam attestacionem permittant, se eos tam sollicitè custodire, ut ultra non liceat tale nefas committere: alias excommunicentur. Si verò ingenui sunt, & his erroribus implicati tenentur, perpetua excommunicacionis sententia feriatur, & ætèrno exilio viciantur.* Hinc GREGORIUS II, Germanis suo tempore ad fidem conuersis, de vitanda idololatria dat præcepta, epistola 4. & 5. missa ad populum Thuringiæ, vbi eum laudat populū, quod constanter idola adorare renuerit, petens vt fideliter perseueret. Idem & epistola 6. ad Saxones, fallaciam idolorum demonstrat. Denique GREGORIUS III, epistola 2. ad populum Germaniæ, eis omnem interdicit idololatriam, auguria, phylacteria, incantationes & eiusmodi. Epistola 3. ad populum Baiariorum Alemantiæ, eos admoneat, vt Gentilitatis ritum deponant, & sacrificia mortuorum deponant. Illi eo tempore tam cæci erant, vt filios suos & seruos immolarent dæmonijs. Vide & omnes quos supra enumerauimus Doctores.

Idolum confringens si occidatur.] Concilium ELIBERINVM can. 60. *Si quis idola frigerit, & ibidem fuerit occisus, quia in Euangelio non est scriptum, neq. inuenitur ab Apostolis vniquam factum, placuit in numerum eum non recipi martyrum. Vide Persecutio, & Martyr, &c.*

IEIUNIUM.

Ieiuniorum Ecclesiæ vsus antiquissimus, & indictio saluberrima, institutioque defenditur. Vt facilius quod mente concepimus Lectoris oculis ingeramus, optimum fore duximus per distinctiones more solito

Concilium Carthaginense.

Concilium Africanum sub Bonifacio.

Concilium Toletanum.

Concilium Toletanum.

Exodi 20. 22. Deuterio 17.

Apocalyp. 6.

Gregorius 1.

Gregorius 3.

Concilium Eliberinum.

Non est martyr quis si occidatur idola confringens.

procedere, ne confundamus ordinem: vt, scilicet, de ieiunio generali primùm dicamus. Tum demùm de ieiunio 4. Temporum, de ieiunio Domicae, Sabbathi, & Ferijs, & sic de cæteris dicamus. Itaque sciat Lector in singulis distinctionibus ieiunium cõmendari, & omnes distinctiones eundem scopum attingere, vt ieiunia Ecclesiastica licitè ordinata, & obseruata cõprobent, contra maledicorum lacras. Procedemus autè solito more, & quata poterit fieri breuitate. Iam verò multa de ieiunio nouerit Lector dicta in vocabulo, Ciborū delectus, & infra in vocabulo, Quadragesima, specialiter illius ieiunij obseruatio demonstrabitur, vt sciat quod ibi deest, in illis vocabulis requirendū. De generali igitur ieiunij vocabulo hic agemus seriatim, tū per singulas distinctiones antiquitatem repetemus, vt semper quod se offert, vetustissimum esse doceamus institutum. Sic ergo CLEMENS I. lib. 7. Constitutionum Apostolicarum cap. 24. ieiunia Ecclesiæ commendat: *Ieiunia vestra (ait) aliena sint à consuetudine hypocritarum, qui ieiunant in secundis, & quinta Sabbathi, vos verò vel per totos quinque dies ieiunato, vel in quarta feria, & Parasceue, quoniam in quarta iudicij contra Dominum prodijt, cum Iudæi pecunia accepta promissit enim tradere, in Parasceue vero, quoniam in ea Dominus crucis supplicij passus est sub Pontio Pilato.* Idem indicit ieiunium habdomadae sanctæ, vide in sequent. distinctionibus. Idem IGNATIUS MARTYR epistola ad Magnesos, & Sabbatenses, Vide infra, & superius in vocabulo, Ciborum delectus, vbi citatur. Et ABDIAS BABYLONIVS lib. 3. Certaminis Apostolici recenset, quod cum Andreas, pro peccatore quodè & in clyro fornicario conuerso ad penitentiam, ieiunij & lachrymis vacaret, responsum accepit, suam quidem orationem exauditam, & ea conditione illi crimina remissa, quod sicut Andreas pro eo ieiunus erat fatigatus, ita & ipse studeret per ieiunium macerari, vt saluaretur. Illi igitur prædicauit Apostolus abstinentiam, quam & ipse deuotè suscepit, & non multo post migravit à seculo. Idem lib. 5. Certaminis Apostolici auctor est, quod Ioannes Apostolus se multis ieiunij maceravit, cui suffragatur, & SIMEON METAPHRASTES in eiusdem Apostoli vita. BEDA homilia in die natali eius in Euangelium, Dixit Iesus Petro, &c. *Cum (ait) disposuisset Ioannes scribere Euangelium, primùm quidem ipse ieiunium sibi imperat, ieiunus ipse ac propemodum corpore exhaustus alij, hoc ipsum cõstituit, ut Deo digno scribere posset. Et iterum, idem Metaphraustes eius vita loquitur: Et his (inquit) qui ad fidem conuersi sunt indulgentiam flagitantes, illos suscipiens præcepit vnius hebdomada ieiunium, quo expleto baptizantur, &c.* Idem Abdias lib. 6. certaminis Apostolici, Iacobum Apostolum ieiunio maceratum describit, tempore eo quo crucifixus est Christus. Idem & lib. 7. ieiunij meminit, vt creamus in Ciborum delectu, lib. 8. refert Bartholomeum dixisse: *Diaboli, quia per manducantem hominem victoriam suam per ieiunantem & se continentem amittit.* Et lib. 9. sic refert: *Transacto 7. dierum ieiunio, baptizauit Iudas Apostolus Thomas in nomine Trinitatis.* Consequenter legitur idem Apostolus, ieiunium 7. dierum iudicisse his qui conuersi ad baptismum conuolabatur; Insuper & legitur Mygdoniam ab eodem Apostolo de fide instructam, vigilijs & ieiunij corpus suum macerasse. Ieiuniorum sæpius mentionem facit in sequentibus libris idem Abdias. Porro Beatam virginem Mariam ie-

Clemens 1. sed sunt Apostolum verba que refert.

Vide ieiunium diei Mercurij & Veneris.

Ignatius Martyr.

Abdias Babylonius.

Simeon Metaphraustes. Beda Venerabilis.

Ieiunium Ioannis Euangelij. Ieiunia Iacobi & aliorum Apostolorum celebrata recentioribus.

Mariæ Virginis ieiunium.

iuia frequentasse, testatur AMBROSIVS MEDIOLANENSIS lib. 2. de Virginitate. *Quid (inquit) exequar ciborum parsimoniam, efficitur enim eadem, alterum supra naturam superfluisse, alterum penè ipsi nature defuisse? Illic nulla intermissi temporis, hic conuenientis ieiunio dies: Et si quando reficiendi successisset voluntas, cibis plerumq. obuius, qui mortem arceret, nō delicias ministraret, &c.* Meminit & PHILO IVDAEVS lib. 2. vitæ Mosis, vt dicemus vocabulo, Quadragesima, lib. De vita contemplatiua, loquens de monachis Ægypti. *Continentiam (inquit) velut fundamentum quoddam primùm in animo collocat, & ita demum reliquas super hanc pergit adificare virtutes. Cibum potumq. nullum eorum caput ante Solis occasum, videlicet tempus lucis cum philosophia studijs, curam verò corporis cum nocte sociat.* Hæc etiam Pilonis scripta confirmat EUSEBIUS CÆSARIENSIS lib. 2. Ecclesiasticæ historiæ, cap. 17. Et ille SVIDAS GRÆCVS in dictione, Philo, vbi & librum præfatum Philonis, De vita contemplatiua apprimè laudat, Meminit & NICEPHORVS CALLISTVS lib. 2. cap. 17. Vide in dictione, Monachus. Ieiuniorum quoque obseruationis meminit IUSTINVS MARTYR in dialogo cum Triphone. Et TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS lib. De Resurrectione carnis, ad calcem. Et lib. De penitentia, quando ieiunium dicit necessariū illi qui peccata confiteretur, vt diximus, Confessio auricularis, &c. Denique libro 2. ad Vxorem, Ieiunij antiquitatis à fidelibus obseruatum docet, vbi & se timere dicit, ne si mulier iuncta infideli sit, possit indicta ieiunia obseruare, quando maritus vocat ad conuiuia. Idem libro De fuga in persecutione, narrat Ecclesiam tempore persecutionis disciplinatorem esse in ieiunij, & stationibus, & orationibus, & humilitate, &c. Et libro ad Scapula: *Quantum (ait) nō geniculationibus, & ieiunationibus nostris etiam stocitates sunt depulsi? Idem libro de Baptismo, meminit baptizandis indictum ieiunium. Ingressus (ait) Baptismum, orationibus crebris, ieiunij, & geniculationibus, & pernitentijs orare oportet, &c.* Idem libro de Ieiunio aduersus Psychicos, sic exorditur. *Mirarer Psychicos si sola luxuria tenentur, quæ spiritus nubunt, si non etiam ingluuie lacertentur, quæ ieiunia odertunt. Manstrum, scilicet, habebitur libido sine gula, cum dicitur hæc tam unita atque concreta sint, ut distinguere vniuerso potuissent, si ipsi prius ventris pudicæ non adhaerent. Specta corpus, & una regio est. Denique pro dispositione membrorum, ordo vitiorum, prior venter, & statim cetera sagina substricta lascinia est per edacitatem, si licet transijt. Et infra: Arguunt nos quod ieiunia propria custodiamus, quod stationes plerumque in vesperam producamus, quod etiam xerophagijs obseruamus, sicantes cibum ab omni carne & omni inuenticia & vniuerso vniuerso quibusque pomis, nec quid vniuersum vel edamus vel potemus, lacryis quoque abstinentiam congruentem arido victui. Et paulo infra: Certè in Euangelio illos dies ieiunij determinatos putant, in quibus ablati est spiritus, & hos esse tam solus legitimos ieiuniorum Christianorum, abolitis legalibus, & prohibitis venustatibus. Vbi enim voluit agnoscent quid sapiat lex & propheta vsque ad Ioannem. Itaque de cætero indifferenter ieiunandum ex abierit, non ex imperio nouæ discipline, pro temporibus & causis vniuersis, sic & Apostolus obseruasse nullum alij imponentes iugum ceruorum & in cimate omnibus abundantum ieiuniorum: proinde nō stationes, quæ & ipse suos dies habeat 4. & sexta sibi passim cano-*

Ambrosius Mediolanensis. Iustinus Martyr.

Philo Iudæus.

Eusebius Cæsariensis.

Suidas Græcus.

Nicephorus Callistus.

Iustinus Martyr.

Tertullianus Carthaginensis.

Eadem possent dicit Caluinitis obici, quæ his psychicis obiectis accende quæ hic dicuntur.

Vide delectum ciborum tempore ieiunij ab hereticis psychicis obiectis dicitur, à Tertulliano commendatum, de autem & in peccatis ciborum delectus, &c.

Vide ieiunium 4. & 6. feriat. Vide iterum ieiunium 4. & 6. feriat. Clemens Alexandrinus. Eusebius Caesariensis. Nicephorus Callistus. Irenaeus Lugdunensis. Cyprianus Carthaginensis. Ieiunij virtus. Quomodo sit ieiunandum. Ne canas trisphum hereticus ante Victoriam, vide quid sequitur.

currunt, neque sub lege praecipit, neque ultra supremam diem, quoad orationes fere hora nona concludat de Petri exemplo, quod actus refert, &c. Tum de ieiunio Quadragesimae agit. Vide Quadragesima. Ieiunium autem CLEMENS ALEXANDRINVS libro 3. Pædagogii, cap. 10. & lib. 7. Stromatum ieiunij die Mercurij & Veneris meminit. Porro sciendum secundum quod EVSEBIUS CAESARIENSIS libro 5. Ecclesiasticae historiae, c. 24. Et NICEPHORVS CALLISTVS libro 4. cap. 39. narrat, antiquitus diuersa fuit inter Patres questio de obseruatione Ieiuniorum. Vnde IRENAEVS LVGDVNENSIS epistola ad Victorem I. Papam, sic loquitur, dum de Paschæ die celebrando loquitur, qui etiam variè obseruabatur, vt dicemus in vocabulo Pascha: Non modo (inquit) de die, verum etiam de ieiunij specie controversia & quaestio est. Quidam namque existimant vnum ipsos oportere diem ieiunare, quidam duos, alij etiam plures. Nonnulli autem quadraginta horis diurnis & nocturnis diè metuntur. Atqui varietas hæc obseruationum non atato nostra exorta est, sed longè antea apud maiores nostros extitit, qui ita vt decuit accurate conseruatam per simplicem sinceritatem consuetudinem ad posterum demiserunt: nihilominus tamen isti omnes pacem tenuere, atq; etiam pacem inter nos retinuerunt, & ieiunij dissensio fidei consensum confirmat. Hæc Irenæus. Lege ea quæ sequuntur apud Nicephorum libro prædicto, & apud Eusebium ibidem. Denique CYPRIANVS CARTHAGINENSIS libro de singularitate Clericorum, & alijs in locis sæpius meminit ieiunij, vt habes in vocabulo, Quadragesima, meminit & epistolarum libro 4. epistola 4. ad Presbyteros, & Diaconos: Admoneo (ait) religiosam sollicitudinem vestram, vt ad placandum atque exorandum Dominum non voce sola, sed & ieiunijs & lacrimis, & omni genere deprecationis ingemiscamus. Idem sermone de Ieiunio & Tentationibus. Ieiunius vitiis vitium sentina siccat, perulantia marcorum, concupiscentie languent fugiunt, abeunt voluptates, &c. ORIGENES ADAMANTIUS homilia 10. in Leuiticum, cap. 16. Tu si vis ieiunare secundum Christum, (ait) & humiliare animam tuam, omne tibi tempus aptum est totius anni, imò totius vite tue dies habeto ad humiliandam animam tuam. Si tamen didici à Domino Salvatore nostro, quia mitis est & humilis corde. Tu itaque si vis ieiunare ieiunia secundum præceptum Euangelij, & obserua in ieiunijs Euangelicas leges, in quibus hoc modo Saluator de ieiunijs mandat: Tu autem cum ieiunas unge caput tuum, & faciem tuam laua, &c. Vis tibi adhuc ostendam quale te oportet ieiunare ieiunium? Ieiunia ab omni peccato, nullum cibum sumas malitiae, nullas capias epulas voluptatis, nullo vino luxuria concalescas, Ieiunia à malis actibus abstine à malis sermonibus, contine te à cogitationibus pessimis, noli contingere panes furuios peruersæ doctrine, non concupiscas fallaces philosophia cibos, qui te à veritate seducant. Tale ieiunium Deo placeat. Abstine verò à cibis, quos Deus creauit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus, & hoc facere cum his qui Christum crucifixerunt, acceptum esse non potest Deo. Indignati sunt aliquando & Pharisei Domino, cur non ieiunarent discipuli eius: quibus ille respondit, quia non possunt filij sponsi ieiunare, quandiu cum ipsis est sponfus, illi ergo ieiunent qui perdidit sponsum, nos habentes nobiscum sponsum ieiunare non possumus. Non hoc tamen (ait) ideo dicimus, vt abstinere Christiana freno laxemus. Habemus enim Quadragesima dies ieiunij consecratos, Habemus quartam & sextam septimanam dies, quibus solenniter ieiunamus.

A Est certe libertas Christiano per omne tempus Ieiunandi, non obseruantiæ superstitio, sed virtutis continentie, &c. Idem eiuſdem ieiunij meminit in Numeros, homil. 16. Sed antiquissimus scriptor THEOPHILVS ALEXANDRINVS libro 4. Paschalis, ieiunij meminit, & delectus ciborum, vt dicimus dictione, Quadragesima. EPIPHANIVS CYPRI ad calcè operis contra hæreses & hæreses, 5. contra Aerium. Quarta (ait) & pro Sabbatho ieiunium statuum est usque ad horam nonam: nam illucescente quarta assumptus est Dominus, & pro Sabbatho crucifixus est. Tradiderunt Apostoli vt in his diebus ieiunia fierent, (habes superius ex libro Clementis, De constitutionibus Apostolicis, quas idem Epiphanius approbat hæresi 54. & alibi, contra Seuerianos) ita vt impleatur dictum hoc: Cum ablati fuerit ab eis sponfus, tunc ieiunabunt in illis diebus. Et non vt gratiam aut beneficium exhibeamus ei qui pro nobis passus est, ieiunium nobis constitutum est, sed vt constitemus ad nostram salutem Domini passionem, quam pro nobis ipse suscepit, & vt pro peccatis nostris ieiunia nobis apud Deum suppentur. Et per totum quidem annum ieiunium hoc seruatur in eadem sancta Catholica Ecclesia: quarta, inquam, & pro Sabbatho usque ad horam nonam, excepta sola Pentecoste per totos quinquaginta dies, in quibus neque genua flectuntur, neque ieiunium imperatum est. Huic sententia subscribit AVGVSTINVS HIPPOENSIS epistola 86. vbi reddit ratione an liceat Sabbatho ieiunare: Diebus (inquit) quinquaginta post Pascha non ieiunatur. In Romana Ecclesia quarta & sexta & Sabbatho, ieiunatur, requis diebus continuis, Dominica, scilicet, & deinde secunda, & tertia, præteritur. Et infra: Cur autem quarta & sexta maxime ieiunet Ecclesia, illa ratio reddi videtur, quod considerato Euangelio, ipsa quarta Sabbathi, quam vulgi quarta feriam vocant, consilium reperitur ad occidendum Dominum fecisse Iudei, & c. Sexta autem ieiunatur, quia in ipsa Christus passus est. Sequitur Sabbathum, quo die caro Christi in monumento requieuit, sicut in primis operibus mundi requieuit Deus ab omnibus operibus suis. Hinc exorta est ista in regia illa veste (sic Ecclesiam vocat, siue eius externum cultum) varietas vt alij sicut maxime populi Orientis, propter requiem significandum mallent relaxare ieiunium. Alij propter humilitatem mortis Domini ieiunare sicut Romana & nonnulla Occidentis Ecclesie, & c. Vide iterum infra. Sed ad ordinem redeamus, EVSEBIUS I. in decreto, quod allegat Gratianus, de consec. distin. 5. ca. Ieiunia, & c. Ieiunia (ait) in Ecclesia à sacerdotibus constituta, sine necessitate rationabilis non soluantur, & c. Hinc & Concilium ELIBERINVM cano. 23. Ieiunia seu abstinentias per singulos menses placuit celebrari, exceptis diebus duorum mensium Iulij & Augusti, ob eorumdem infirmitatem. Et cano. 26. Errorem placuit corrigi, vt omni Sabbathi die ieiuniorum superpositionem celebremus. Vide infra, Ieiunium Sabbathi, & c. Et Concilium GANGRENSE cano. 19. Si quis eorum qui in proposito sunt continentie, præter necessitatem corporalem, & superbiens ieiunia communia totius Ecclesie putauerit contemnenda, perfectam in sua scientia vindicans rationem, anathema sit. Vide infra de ieiunio Dominica, ex eodem. Denique ex eodem Concilio ostendimus ieiunium sextæ feriat commendatum supra. Et LIBERIVS I. in decreto, quod allegat Codex 16. librorum, libro 13. cap. 12. Si euenerit famas, inæqualitas aeris, pestilentia, vel talis qualiscumq; tribulatio statim ieiunij, elemosinis, & obseruationibus Domini misericordia deprecetur. Idem & tempore ieiunij

Vide adhuc 4. & 6. ieiunij feriat. Theophilus Alexandr. Epiphanius Cypri. Vide iterum ieiunium 4. feriat & Sabbathi, id est 6. feriat, vt colliges facillimè ex litera nam pro Sabbatho idem est quæ ante Sabbathi. Ratio ieiuniorum nostrorum. Non ieiunatur à Pascha usque ad Pentecost. Augustinus Hipponensis. Ratio cur 4. & 6. feriat ieiunet Ecclesia ex Augustino. Ieiunium Sabbathi. Eusebius I. Concilium Eliberinum. Concilium Gangrense. Liberius.

Concilium Carthaginense. Gregorius Nazianzenus. Eusebius Emilianus. Cyrillus Hierosolymitanus. Ambrosius Mediolanensis. Serpens hominis ieiunij sponso mortuus. Iohannes Chrysostomus. Mattheus.

Concilium Carthaginense. Gregorius Nazianzenus. Eusebius Emilianus. Cyrillus Hierosolymitanus. Ambrosius Mediolanensis. Serpens hominis ieiunij sponso mortuus. Iohannes Chrysostomus. Mattheus. iunij statuit, vt nullæ lites & contentiones audiantur. Vide, Iis. Et Concil. CARTHAG. IV. cano. 63. Clericus qui tempore ieiunij absque inuitabili necessitate ieiunium rumpit, minor habendus. Hinc GREG. NAZIANZ. oratione 3. in sanctum lauacrum, ieiunium quadragesimale commendat, vt dicemus, Quadragesima, Oratione 9. de Gorgonia sorore sua loquens. Corpus (ait) à delitijs & effrenibus continebat voluptatibus, quibus illud soluitur ac dilaceratur, nequaquam confidens bonè actis, Illa terram ieiunij superabat, alij autem vt in terra dormirent, pro remedio dimittebat. Ieiunium enim deprehendit anime esse adiutorium, & c. Idem libro 1. de Theologia. Quis (inquit) corpus suum crebris ieiunijs in seruitutem redigere studet? & c. Et EVSEBIUS EMILIANUS. homil. 1. de initio Quadragesimæ fructum Quadragesimalis ieiunij diffusè enarrat, & exemplis confirmat, vt suo loco dicitur. Idem homil. 10. ad Monachos. Ieiunia (ait) & vigilia, & sancta abstinentie, humilia corpora macerant, sed maculata corda purificant: membris subrahunt fortitudinem, sed conscientijs addunt nitorem, & c. Et homilia 4. ad Monachos. Agnosce (ait) quod ad salutem perpetuam conquirendam abstinentia corporalis sola non sufficit, nisi & anima quoque ieiunium per abstinentiam visiorum fuerit satiatum. Quid enim inuatis, si tu quippiam corpore castus, & mentis pollutus, & c. Et CYRILLUS HIEROSOL. Catechesi 4. illuminatorum Hierosolymis cap. de cibis. Duplici modo circa cibos quorundam anima pollutur, qui ignorant debitas mendum eius vt. Ieiunamus enim a vino, & a carnibus abstinentes, nò quod hæc inquam abominations oderimus, sed quod premium expectamus, vt sensibilia despicientes, spiritali deinceps & intellectu mensa fruamur, & nunc seminantes in lacrimis, in futuro seculo in exultatione metamus, & c. AMBROSIVS MEDIOL. lib. 6. Examen cap. 4. Si serpens hominis ieiunij sponsum gustauerit statim moritur. Vide ergo quanta vis sit ieiunij, vt de sponso suo homo terrenus serpentem interficiat, & meritis spiritalium. Idem lib. de Helia & ieiunio c. 2. & 3. laudes ieiunij profert. Quid est (inquit) Ieiunium, nisi substantia & imago celestis? Ieiunium refectio anime, cibis mentis est, ieiunium vita est Angelorum, ieiunium culpa mors, excidium delictorum, remedium salutis, radix gratie, fundamentum est castitatis. Hoc ad Deum gradu citius peruenit, hoc gradu Helias ascendit antiquam curru, hanc hereditatem sobrietatis & abstinentie, ad celum abiens discipulo dereliquit. In hac virtute & spiritu vniuit Ioannes, qui in deserto & vacauit ieiunij. Lege & cap. 8. eiusdem libri de vilitatibus ieiunij, & reliquis, per totum enim illum librum satis exponit Ecclesiasticum ieiunium ritè & deuotè institutum, & IOHANNES CHRYSOSTOMUS. quanto per commendet ieiunium notū est ex sermone 1. & 2. de ieiunio, tomo operum 5. vbi ita omnia dilucidè exposuit, vt nil nobis restet dicendum in commendationem ieiunij. Idem homilia 1. in Genesim nihil aliud pendè tractat, quàm de ieiunij virtute instituto, & fructu. Huius homiliae titulus est: sermo admonitorius sub initium sanctæ quadragesimæ, in qua opus sex dierum enarrare cepit. Si inciperem aliquid ex ea excerpere de ieiunio, nihil proficerem, quia vel totam homiliam hic oporteret recitare, vel sententia mutila & imperfecta remaneret. Lege ergo bone lector, si enim habes præ manibus, quia ex hac multum profectus reportabis. Lege quoque de ieiunio eiusdem homilia 31. in Mattheum, dum illud exponit: non possunt filij sponsi ieiunare, donec cum eis est sponfus, & c. Porro HIERONYMVS STRIDON. libro 2. Commentariorum in epistolam ad Galathas capite 4. exponens illud: dies obseruatis, & menses, & tempora & annos, & c. Ieiunia (ait) & congregationes veteres, propter eos à viris prudentibus constituta sunt, qui magis seculo vacanti, quam Deo, nec possunt, imò nolunt toto in Ecclesia vite sue tempore congregari, & ante humanos actus Deo orationem suam offerre sacrificium. Quorum enim quisque est, qui saltem hæc pauca que statuta sunt, vel oandi tempora, vel ieiunandi semper exerceat? Itaque sicut nobis licet vel ieiunare semper, vel semper orare, & diem dominicam accepto domini corpore indefinenter celebrare gaudentibus, & c. Idem epistola ad Nepotianum de vita clericorum, summo perè commendat ieiunium, quod vult esse moderatum, quod & reperit epistola ad Demetriadè virginera. Idem epistola ad Lucinium, quæ incipit, nec opinanti mihi, & c. vtrum ieiunium Sabbathi obseruandum sit insinuat, vt in sequentibus distinctionibus inferemus. Idem epistola ad Eustochium de custodia virginittatis, non longè à fine, etiam ieiunij mentionem facit, vt alibi citabitur. Porro est AMBROSIVS S. BASILIUS, aliorumque Episcoporum epistola missa ad Syricium I. papam, qua ex veteris & noui testamenti paginis ieiunium probant contra Iouinianum hæreticum. Præterea NICEPHORUS CALL. libro 12. cap. 34. veterum vsu celebrandi ieiunia quadragesimæ ostendit prolixo sermone, vt dicemus in dictione, Quadragesima, & c. Et SOZOMENUS S. IAM. libro 7. Ecclesiasticae historiae capite 9. vide infra in vocabulo, ieiunium Sabbathi, & c. Sed & SOCRATES libro 7. Ecclesiasticae historiae capite 17. egregiam narrat historiam de Iudæo, qui simulatè volebat baptismum suscipere à quodam Paulo Nouatianorum Episcopo, cui ieiunium multorum dierum indictum est. Cum autem ad baptismum venisset repente aqua disparuit, eo quod ille iniqua fraude iteratum consequi vellet baptismum vide & NICEPHORVM præfatum libro 14. capite 17. ad calcem, & capite 40. vbi de Burgundionum ad fidem conuersione tractat, quibus baptizandis septem est dierum indictum ieiunium. Idem narrat multis alijs in locis, vt dicemus in vocabulo, Quadragesima THEOPHILVS CYRILLI. lib. 4. Eccles. hist. & in Philothæo Martiani vitam describens. Eusebij & aliorum sanctorum, ieiunij admirabilis describit obseruationem. Si cuncta vellem narrare, onerosior essem lectoribus. Vt autem paucis absoluamus, de ieiuniorum statibus diebus THEOPHILVS BULGARIE. in Euangelium Marci c. 1. exponens illud: erat autè Pascha & azima post biduum, & c. Fera 4. consilium committit, & præcipit ieiunamus etiam nos quatuor ferijs, & c. Quia adhuc multa in sequentibus dicturi sumus quod superest breuiter perstringemus. Ieiuniorum ad Ecclesia institutorum rationem reddit Conc. CO. I. III. part. 9. cap. 2. & 3. Neque enim corpus (ait) seruitutem suam cibus & potus luxurians castigetur, in seruitutemque redigatur, quò animus vegetius ac liberior laudibus diuinis iussit, diuineque voluntati se offerat. Magnam certè & generale ieiunium est (vt ait AVGVSTINVS. de tēpore, & in ps. 43. & ep. 86. ad Casulanum, & lib. de salutar. docum. cap. 48. & in 10. vt allegat Gratianus de consec. dist. 5. cap. ieiunium) abstineri ab omnibus iniquitatibus, & alijs vitijs, sicut seculi. Ad hoc perfectioris qui videri peruenit, in Ecclesia indictum non contemnit. Porro, præfatum Concilium contra oblatratores hæreticos defendit

ONYMVS STRIDON. libro 2. Commentariorum in epistolam ad Galathas capite 4. exponens illud: dies obseruatis, & menses, & tempora & annos, & c. Ieiunia (ait) & congregationes veteres, propter eos à viris prudentibus constituta sunt, qui magis seculo vacanti, quam Deo, nec possunt, imò nolunt toto in Ecclesia vite sue tempore congregari, & ante humanos actus Deo orationem suam offerre sacrificium. Quorum enim quisque est, qui saltem hæc pauca que statuta sunt, vel oandi tempora, vel ieiunandi semper exerceat? Itaque sicut nobis licet vel ieiunare semper, vel semper orare, & diem dominicam accepto domini corpore indefinenter celebrare gaudentibus, & c. Idem epistola ad Nepotianum de vita clericorum, summo perè commendat ieiunium, quod vult esse moderatum, quod & reperit epistola ad Demetriadè virginera. Idem epistola ad Lucinium, quæ incipit, nec opinanti mihi, & c. vtrum ieiunium Sabbathi obseruandum sit insinuat, vt in sequentibus distinctionibus inferemus. Idem epistola ad Eustochium de custodia virginittatis, non longè à fine, etiam ieiunij mentionem facit, vt alibi citabitur. Porro est AMBROSIVS S. BASILIUS, aliorumque Episcoporum epistola missa ad Syricium I. papam, qua ex veteris & noui testamenti paginis ieiunium probant contra Iouinianum hæreticum. Præterea NICEPHORUS CALL. libro 12. cap. 34. veterum vsu celebrandi ieiunia quadragesimæ ostendit prolixo sermone, vt dicemus in dictione, Quadragesima, & c. Et SOZOMENUS S. IAM. libro 7. Ecclesiasticae historiae capite 9. vide infra in vocabulo, ieiunium Sabbathi, & c. Sed & SOCRATES libro 7. Ecclesiasticae historiae capite 17. egregiam narrat historiam de Iudæo, qui simulatè volebat baptismum suscipere à quodam Paulo Nouatianorum Episcopo, cui ieiunium multorum dierum indictum est. Cum autem ad baptismum venisset repente aqua disparuit, eo quod ille iniqua fraude iteratum consequi vellet baptismum vide & NICEPHORVM præfatum libro 14. capite 17. ad calcem, & capite 40. vbi de Burgundionum ad fidem conuersione tractat, quibus baptizandis septem est dierum indictum ieiunium. Idem narrat multis alijs in locis, vt dicemus in vocabulo, Quadragesima THEOPHILVS CYRILLI. lib. 4. Eccles. hist. & in Philothæo Martiani vitam describens. Eusebij & aliorum sanctorum, ieiunij admirabilis describit obseruationem. Si cuncta vellem narrare, onerosior essem lectoribus. Vt autem paucis absoluamus, de ieiuniorum statibus diebus THEOPHILVS BULGARIE. in Euangelium Marci c. 1. exponens illud: erat autè Pascha & azima post biduum, & c. Fera 4. consilium committit, & præcipit ieiunamus etiam nos quatuor ferijs, & c. Quia adhuc multa in sequentibus dicturi sumus quod superest breuiter perstringemus. Ieiuniorum ad Ecclesia institutorum rationem reddit Conc. CO. I. III. part. 9. cap. 2. & 3. Neque enim corpus (ait) seruitutem suam cibus & potus luxurians castigetur, in seruitutemque redigatur, quò animus vegetius ac liberior laudibus diuinis iussit, diuineque voluntati se offerat. Magnam certè & generale ieiunium est (vt ait AVGVSTINVS. de tēpore, & in ps. 43. & ep. 86. ad Casulanum, & lib. de salutar. docum. cap. 48. & in 10. vt allegat Gratianus de consec. dist. 5. cap. ieiunium) abstineri ab omnibus iniquitatibus, & alijs vitijs, sicut seculi. Ad hoc perfectioris qui videri peruenit, in Ecclesia indictum non contemnit. Porro, præfatum Concilium contra oblatratores hæreticos defendit

Hieronymus Stridonensis. Rationem affert cur instituta sint ieiunia. Communicat Hieronymus diebus Dominicis. Ieiunium Sabbathi. Ambrosius, Sabinus, & Basilius. Nicephorus Callistus. Sozomenus S. Iam. Socrates Histrograph. Theodoretus Cyrensis. Theophylactus Bulgariæ. Vide ieiunium 4. feriat. Concilium Constantinense. Ratio instituti ieiuniorum. Augustinus Hippoensis. In omnibus hodie ieiunant, lege si vacat.

Concilium Moguntinum 4.

Ieiunium est diuini precepti.

Tertullianus Carthag.

Vide quā sunt psychici illi Caluinitis affines.

Concilium Gangrense.

Concilium Tyronense 3.

Concilium Moguntinum 1.

Concilium Salernitanense.

Concilium Ratisponense.

Concilium Ephesum.

Ignoto nomen vrbis, tamē sic legitur Burchardus, cui, vt viro doctissimo & fidelissimo, assentior.

ritē institutum ieiunium, ex autoritatibus patrū Conciliorū, quas superius posuimus, nec est opus repetere. Idem facit & Concil. Mog. IV. cap. 4. vbi ieiunium diuini esse precepti demonstrat, docetque fideles omnes ad stata Ecclesiæ ieiunia astringi, quos nulla necessitas excusat. Tempora vero ieiunandi (ait) vt ab Ecclesia obseruata & recepta sunt iam inde ab Apostolorum temporibus, qui extra necessitatem non obseruauerunt, velut Ecclesiastica disciplina violatores, & consuetudinum Ecclesie temerarij contemptores, seueritate poenarum coerceri debent, &c. Porro multa alia dicta sunt superius in vocabulo, ciborum delectus, quæ non est fas repetere, & multa adhuc dicenda sunt in subsequentibus distinctionibus, quæ ò bone lector diligenter attende, & superioribus coniunge. Quidquid autem fecimus, hoc ad profectum legentium, & ad euitandam confusionem, actitatum non dubites. Igitur vide quod sequitur.

Ieiunia quæ à prælatis pro certis causis indicuntur, obseruanda.] Et hæc quidem propositio superiori distinctione abundè probata est, nam ibidem sapius dictum est indicia à patribus fuisse ieiunia, ad implorandam Dei clementiam, vel serenitatem aeris, vel ad aliquod subsidium impetrandum, sicut si reuolueris reperies. Nunc ergo volumus demonstrare, vitra statuta Ecclesiæ ieiunia, si alia pro qualibet necessitate, vt ferè fit, ieiunia fidelibus, ab Episcopis & prælatis indicuntur, esse seruanda, vnde sic TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS libro de ieiunio aduersus Psychicos. Bene (inquit) Episcopi vniuersa plebi mandate ieiunia adsolent, non dico de industria stipium conferendarum, vt vestre capture est, sed interdum & ex aliqua solitudinis Ecclesiastica causa, &c. Idem & dicit Concilium GANGRENSE cano. 19. vt inuenies superius citatum Concilium TYRONENSE III. cano. 47. Ieiunia (ait) quando generaliter pro aliqua necessitate inducuntur, diligenter ab omnibus custodienda sunt & obseruanda, nec se aliquis improbitate gula patiatur corrumpi, vt de communi consortio sequestratus, effectum ieiunij, quem cum ceteris abstinento consequi debuit, in glunie ventris vitium irruptur amittat. Idem renouat Concilium MOGUNTINVM I. sub Carolo Magno cap. 35. & Concilium SALGVNSTADIENSE capite 15. Concilium RATISPONENSE sub Laurentio Cardinali cap. 21. Ieiunia ab Ecclesia instituta sub debito obedientie sancta Ecclesia Catholica, in posterum indici debent, omisso excommunicationis verbo, ne infirmorum conscientia offendantur, cum his temporibus pietas penè omnis iaceat, sacerdotibus quo parum deferatur, &c. Vide sequens.

Ieiunium non sibi quis sine iussu imponat.] Vt ait Hieronymus in epistola ad Nepotianum, ne ieiunia nostra sint indiscreta, vt infra dicetur. Et quia sæpè diabolus solet infirmioribus insidiari, vt sub obtentu & pretextu pietatis importabilia ieiunia sibi imponant, ideo Concilium * ERPHESVRTENSE sub Hentico rege capite 5. (narrat fidelis Burchardus libro 13. decretorum cap. 27.) sic statuit. Statuimus, vt nemo, nisi consentiente proprio Episcopo, aut eius missis, ieiunium sub obtentu religionis sibi imponat, vnum diem praelis excipiendo. Hoc enim interdiximus, & factum displicet, & in futurum fieri prohibemus, quia plus causa arrolandi esse dignoscitur, quam supplementum catholice legis. Lege plura in his distinctionibus quæ sequuntur.

Ieiunium 4. & 6. feriæ.] Habes è veterum

monimentis comprobatum in superiori distinctione generali, vt sedulo in margine adpinximus, nec opus quod semel est præstitum repetere. Vide quod sequitur, & annorata adhuc in margine sapius conspicere.

* Ieiunium dominicæ, feriæ 5. Sabbati, natalis domini, & dierum 30. ante Pentecostem interdicitur.] Obseruabit, lector, quia fuit antiquis patribus, vt iam præmonuimus, non parua contentio de ieiunio dominicæ, sabbati, & feriæ 5. & cæterorum dierum, an deberent ieiunari, vel non autem hic etiam tuum adhibeas iudicium, decreta omnia tibi proponimus, & tum sequenti distinctione, quod magis nunc obseruandum ducitur, proponemus. Igitur CANON APOSTOLORVM LXV. Si quis clericus inuenius fuerit die Dominico ieiunare, vel sabbato, præterquam vno * solo, deponatur: si autem laicus, segregetur. Hunc canonem allegat Concilium GENERALI VI. capite 15. Verumtamen EPIPHANIVS CYPRI libro 3. contra hæreses hæresi 75. contra Aerium, sabbati ieiunium approbat, & hunc canonem dicit contra Marcionistas editum, qui nec à Romana Ecclesia recipitur, vide mox sequenti distinctione. Idem etiam IENATIVS MARTYR epistola ad Philippenses. Si quis dominico die (ait) aut sabbato ieiunauerit, præter vnum sabbatum, is est Christi interfector. TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS libro de corona militis, vbi de traditionibus disputat. Die dominico (ait) ieiunium nefas ducimus, vel de geniculis adorare. Eadem immunitate, à die Pasche in Pentecostem vsque gaudemus, &c. Lege quid BEATVS RHENANVS annotauerit in hunc locum. Idem Tertullianus libro de ieiunio aduersus Psychicos. Cur (inquit) stationibus quartam & 6. sabbati dicamus, & ieiunij parasceuem? Quamquam nisi in Pascha ieiunandum. CLEMENS I. libro 5. capite 21. Constitutionum Apostolicarum, refert Apostolos statuisse hoc modo. Post festum Pentecostes celebrare vnam hebdomadam postquam ieiunare alteram hebdomadam: æquum est enim, & lauari Dei dono, & ieiunare post hilaritatem. Etenim Moyses & Helias ieiunauerunt post quadragesima dies, & Daniel hebdomadas dierum tres panem cupiditatum non comedit, nec caro neque vinum in os eius intravit. Et beata Anna rogans Samuelem dicebat: vinum & omne quod inebriat non bibi, & effudi animam in conspectu domini. Niniuita quoque cum per tres dies, & tres menses ieiunassent, ira Dei periculum effugerunt, & Esther, Mardocheus, Iudith, impiorum insultationem, id est Holophernis & Aman, ieiunio declinauerunt. Dauid dicit: Genua mea infirmata sunt à ieiunio, & caro mea immutata est propter oleum. Vos quoque per ieiunium supplicationes vestras Deo offerite. Post hebdomadam ieiunij, in omni quarta feria & Parasceue precipimus vobis vt ieiunetis, idque quod à ieiunio superest pauperibus præbeat. In omni sabbato, excepto vno, atque die dominico conuentus celebrantes exhiberami, obnoxius enim peccato est qui die dominico ieiunat, cum sit dies resurrectioni dicatur: quique in Pentecoste, atque omnino in * die festo domini mœstitiam præ se fert, per hos enim dies exhiberari oportet, ad iugere, &c. Hinc MELC. I. epist. ad Episc. Hispaniæ. Ieiunium dominicæ diei, & 5. feriæ nemo celebrare præsumat, vt inter ieiunium Christianorū & gentiliū, veraciter credentium atque infidelium, & hereticorum vera & non falsa discretio habeatur. Vnde scriptū est: Quæ pars Christi ad Belial? aut quæ pars fidei cum infidelis? &c.

Legē infra de Epiphano, de dominica non ieiunanda.

Hic perlege Ioannem Cassianum lib. 3. cap. 8. 9. & 10. & Collatione 21. cap. 19. & 20. prælixior enim est quæ hic pos sit proferri.

Canon Apostolorum.

sc. Sabbatho in vigilia Pasche.

Aduerce.

Epiphanius Cypri.

Ignatius Martyr.

Tertullianus Carthagin.

Beatus Rhennanus.

Vide ieiunium 4. 6. feriæ & pasche.

Clemens 1.

Exod 24 & 34.

3. Regum 19.

Daniel 10.

1. Reg. 1.

Ionæ 3.

Esther 4.

Iudith 9.

Psal. 108.

Vide ieiunium 4. feriæ & c.

Hoc est in natali domini.

Melchised.

2. Corinth. 6.

Concilium

Concilium Liberinum.

Concilium Gangrense anno 324.

Concilium Aquisgranens. I. & 2.

Concilium Carthagin. 4.

Martinus Bracarense.

Ambrosius Mediolanensis.

L. dies ante Pentecosten ieiunamus.

Hieronymus Stridonensis.

Leo 1.

Omnino idem faciunt Caluinitæ nam diebus prohibitis carnes in contemptu Ecclesie edunt & in alijs pistibus.

Concilium Bracarense 1.

Epiphanius Cypri.

Augustinus Hippontensis.

Nicephorus Callistus.

Sozomenus Salaminus.

Concilium ELIBERINVM canone 26. *Errorem placuit corrigi (ait) vt omni sabbati die ieiuniorum superpositionem ieiunemus.* Concilium GANGRENSE canone 18. & allegatur à Gratiano distinctione 30. cap. Si quis. *Si quis, tanquam hoc continentia conuenire iudicans, die dominico ieiunauerit, aut in eiusdem diei contemptum, anathema sit.* Hunc canonem & renouat Concilium AQUISGRANENSE I. canone 68. & AQUISGRANENSE II. De die Dominica & die Resurrectionis, capite 17. ad calcem. Concilium CARTHAGINENSE IV. canone 64. *Qui dominico die (studiosè ieiunat, non credatur Catholicus.* Hunc canonem capisset MARTINVS BRACARENENSIS capite 17. collectorijs suis, & allegatur à Gratiano distinctione 30. cap. Si quis, &c. Hinc AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro 8. in Lucam capite 17. vbi illud exponit: si peccauerit in te frater tuus, &c. *Paulus (ait) apud Corinthios hyemem agit, quorum erroribus agebatur, quod eorum circa Dei cultum frigeret affectus. Cum Ephesus Pentecostem celebrat, atque his tradit mysteria, relaxat animum, quia fidei cernebat ardore feruentis. Ergo per hos quinquaginta dies ieiunium nec sit Ecclesia, sicut Dominica qua Dominus resurrexit, & sunt omnes dies tanquam Dominica, &c.* Et HIERONYMVS STRIDONENSIS epistola ad Lucinium, quæ incipit: nec opinanti mihi, &c. *Non hoc dico (ait) (quod præcedi ponemus in sequenti distinctione) quod dominicis diebus ieiunandum putem, & contextas quinquaginta ferias auferam: sed vnaquaque provincia abundet in suo sensu, & præcepta maiorum leges apostolicas arbitretur, &c.* Hinc & LEO I. epistola 91. ad Turibium Episcopum Asturiensem cap. 4. Arguit Priscillianistas sequentes dogma Cerdonis, ac Marcionis, & Manichei, & dominicum diem, quem nobis saluatoris nostri resurrectio consecrauit, exigebat in merore ieiunij, eo quod Episcopum dominum in vera hominis natura natum esse, non credebant: & reuerentia solis hanc continentiam deuoueant. Hinc Concilium CAESARAUGUSTANVM Hispaniæ canone 2. (allegatur à Gratiano de consecratione distinctione 3. cap. Ne quis.) *Ne quis ieiunet die dominicæ causa temporis, aut persuasionis, aut superstitionis.* Et Concilium BRACARENSE I. sub Honorio I. canone 4. *Si quis Natale Christi secundum carnem non vere honorat, sed honorare se simulat ieiunans in eodem die, & in dominico, quia Christum in hominis natura natum esse non credit, sicut Cerdon, Marcion, Manicheus, anathema sit.* Multa sunt alia testimonia, sed sufficient hæc. Vide quod sequitur.

Ieiunium dici sabbati indicitur obseruandum.] Si superiore eouolueris distinctionem, omnino hæc tibi videbitur illi aduersari, quoniam ibi dicitur, non esse sabbato ieiunandum, hic autem præcipitur sabbati ieiunium. Itaque notandum, quod hoc ieiunium sabbati non in omnibus Ecclesijs antiquitus obseruabatur, præcipue in Ecclesijs Orientis nec in aliquibus Ecclesijs Occidentis, vt patet ex loco EPIPHANII CYPRI hæresi 71. contra Aerium & alio adhuc loco, & ex AVGVSTINI epistola 86. ad Casalanum, quam citauimus superioribus NICEPHORVS CALLISTVS lib. 12. hystoria cap. 34. & SOZOMENVS SALAMINVS libro 7. Ecclesiastica historia cap. 19. narrant, quia etiam sub tempore Theodosij senioris Romanis mos erat sabbato quouis ieiunare. Quomodo

autem, & quo tempore institutum sit, inuenio quod sub tempore eiusdem Theodosij maxime viguerit. vnde AMBROSIVS MEDIOLANENSIS, qui illo tempore floruit, libro de Helia & ieiunio capite 10. testatur, quod cum Quadragesimæ ieiunium celebraretur, nihilominus tamen Sabbatho & dominica non ieiunabatur. *Considera (ait) Quadragesima, totis præter sabbatum & dominicam, ieiunatur diebus. Hoc ieiunium Domini Pascha concludit, &c.* Hinc & HIERONYMVS STRIDONENSIS Ambrosio coruus epistola ad Licinium, quæ incipit: nec opinanti mihi, &c. *De Sabbatho, (ait) quod queris vitum ieiunandum sit, & de Eucharistia an accipienda quotidie, quod Romane Ecclesie & Hispaniæ obseruare perhibentur, scripsit quidem & HYPOLYTUS vir discretissimus, & carissimi diuersi scriptores è varijs authoribus edidit. Sed ego illud te breuiter admonendum puto: Traditiones Ecclesiasticas præsertim quæ sibi non officiant) ita obseruandas vt à maioribus tradite sunt, nec aliorum consuetudinem, aliorum contrario more subuertit. Atque vitam omni tempore ieiunare possimus: quod in actibus Apostolorum diebus Pentecostes, & die Dominico Apostolum Paulum, & cum eo credentes fecisse legimus. Nec tamen Manicheæ hæreses accusandi sunt, cum carnalis cibus præferri non deberit spirituali, &c. Eucharistiam quoque absque condemnatione nostri & pungente conscientia, semper accipere & psalmistam audire dicentem: Gustate & videte quoniam suavis est dominus, & cum eo carere: Erubuit cor meum verbum bonum. Nec hoc dico quod dominicis diebus, &c.* Vide superiori pagina positum. Denique Sabbathi ieiunium indixit circa hæc tempora INNOCENTIUS I. epistola 1. ad Decennium Eugubinum Episcopum cap. 4. & allegat Gratianus de consecratione distinctione 3. capite, sabbato, & Iuo Carnotensis libro 2. decretorum, Sabbatho (inquit Innocentius) ieiunandum esse ratio euidentissima demonstrat. *Nam si diem dominicum, ob venerabilem resurrectionem domini nostri Iesu Christi, non solum in Pascha celebramus, verum etiam per singulos circulos hebdomadarum ipsius diei imaginem frequentamus, ac feria 6. propter passionem domini ieiunamus, sabbatum prætermittere non debemus, quod inter tristitiam atque lætitiæ temporis illius videtur inclusum. Nam utique constat Apostolos biduo isto, & in merore fuisse, & propter metum Iudeorum se occultasse. Quod utique non dubium est intantum eos ieiunasse biduo memorato, vt traditio Ecclesie habeat, isto biduo sacramenta penitus non celebrari, quæ utique forma per singulas tenenda est hebdomada, propter id, quod commemoratio diei illius semper est celebranda. Quod si putant semel atque vno sabbato ieiunandum, ergo & dominica, & sexta feria semper in Pascha erit utique celebranda. Si autem dominicis diei & sexta feria per singulas hebdomadas reperanda imago est, ad mentis est bidui agere consuetudinem, sabbato prætermisso, cum non disparem habeat causam, à sexta videlicet feria, in qua dominus passus est, quando & ad inferos fuit, vt tertia die resurgens, redderet lætitiæ post biduanam tristitiam præcedentem. Non ergo nos negamus sexta feria ieiunandum, sed dicimus & sabbato hoc agendum, quia ambo dies tristitiam Apostolis, vel his qui Christum secuti sunt, indixerunt. Qui die dominico exhiberati, non solum ipsum festiuissimū esse voluerunt, verum etiam per omnes hebdomadas frequentandum esse duxerunt. Hinc & Concilium ARAUSICANVM I. citat codex 16. voluminum, lib. 14. c. 6. vt in sequenti dicemus dist. eadem statuit GREG. VII. (allegatur à Grat. de consec.*

Concilium Ambrosius Mediolanensis.

Eucharistia an quotidie sumenda.

Traditiones obseruanda.

Psal. 33.

Psal. 44.

Innocentius 1.

Vide ieiunium 6. feriæ.

Ratio ieiunij Sabbathi.

Ioann. 20.

Ieiunia 6. feriæ & Sabbathi, à duobus illis Paulonis dominicæ diebus sumuntur originē.

Concilium Aradicanū 1. Gregorius 7.

distinctione quinta, capite Quia dies. Quia dies sabbati apud sanctos patres nostros in abstinentia celebris est habuit, nos eorundem auctoritatem sequentes salubriter admonemus, ut quicumque se Christiana religionis participem esse desiderat, ab usu carnis eadem die, nisi maiori festiuitate interueniente, vel infirmitate impediende, abstinere. Vide, & iunge ea quae sequuntur. Lege CASSIANVM lib 3, cap. 9. & 10.

Ieiunium hebdomadae sanctae, seu triduum ante Pascha mandatur. * Iam superioribus annotationibus satis probatum est ex Tertulliano, Epiphano, Augustino, Innocentio, & reliquis, quia feria 4. 6. & sabbati ieiunium originem trahit ab illo triduo ante pascha, & quod eorundem dierum quaedam repetitio & commemoratio est, ut facili ex lectura praecedentium deprehendes. Verumtamen & hic de ieiunio Parasceues, quam haeretici volunt festiua, & hilarem sine abstinentia ducere, volumus demonstrare antiquum morem & usum & praecipuum, licet Sabbatum paschae, superius ex canone Apostolorum 65. ostendimus solenniter ieiunandum.

Igitur paucis quod restat absoluamus, connectendo haec superioribus. CLEMENS I. libro quinto, Constitutionum Apostolicarum capite decimo sexto; Apostolos sic recenset statuisse. Praecipit nobis dominus, ut ieiunemus sex his diebus, (scilicet hebdomadae passionis) propter Iudaorum impietatem atque iniquitatem, admonens nos, ut eos ob interitum lugeamus atque deprecemur: etenim ille quoque lachrymatus est, ignorans tempus visitationis suae. In quarta feria & Parasceue nobis ieiunium indicit, in illa ob perditionem, in hac ob passionem: desinere autem ieiunium in septima die in gallicantu.

Luce 19, Ipsi ieiunium seruare, cum in eo cessatio conditi operis sit, sed quod in illotantum ieiunare oportet, in quo opifex ipse sobrius terram mansit. In ipso enim festo suo deieuerunt dominum, ut impleretur ille sermo: Posuerunt signa sua in medio festiuitatis eorum, & non cognouerunt. Tum capite 19. subditur. In diebus Paschae ieiunare, incipientes a secunda sabbati usque ad Parasceuem & sabbatum, dies sex, solo pane uentres, sale atque oleibus, & aqua in potum. A uino & carnibus vos abstinete in illis diebus, sunt enim dies luctuosi, non festi. Parasceuem tamen & sabbatum interierunt ieiunium, qui quidem possunt nihil gustantes usque ad gallicantum noctis. Quod si quis non potest duorum dierum ieiunium continuare, seruet saltem sabbatum. Ait quodam in loco de se dominus. Quando disceder ab eis sponsus, ieiunabunt in illis diebus. His igitur diebus sublati sunt a falsis Iudaeis, & crucifixus est, & cum impiis reputatus est (& capite 20. subditur.) Quare monemus vos ut ieiunetis per hos dies, quemadmodum nos etiam ieiunauimus, cum nobis ipse creptus est, usque ad uesperam. In reliquis uero diebus ante parasceuem, nona hora uel uespera quilibet cibum capiat, uel quemadmodum quisque poterit. A uespera autem 7. diei usque ad gallicantum uigilantes, atque in Ecclesiam conuenientes uigilate, orantes ac rogantes Deum, legentes in uestra pernoctatione legem, prophetas, psalmos, usque ad gallicantum; baptizati usque, cathecumenis uestris, & lecto Euangelium in timore ac tremore lectum desinite, rogatoque Deum ut conuertatur Israel, & inueniat penitentiae locum, atque impietatis remissionem. Eiusdem adhuc fit mentio ieiunij capite uigesimo primo, sed citauimus supra. Sed haec approbat IGNATIUS MARTYR epistola ad Philippenfes.

Si vis lege Ioannem Callianum libro 3. de ieiunio, cap. 9. & 10. ubi huius mysterij rationem reddit.

Quod in die Parasceues ieiunandum sit, & 11e dies in maiore transigendus sicuti & sequens sabbati dies & illa tota ante Pascham hebdomada, extra Erasmus & alios. Clemens I.

Luce 19,

Psal. 71.

Vide delectum ciborum.

March. 9, Luce 22,

De precibus quae fiende sunt in die Parasceues etiam uide preces, &c. Ignatius Martyr.

Hebdomadam (inquit) post diem passionis ne despicias, quarta & sexta, feria ieiunantes, & quae supersunt pauperibus porrigentes, &c. Denique & ieiunij Parasceues IUSTINVS MARTYR meminit, ad calcem Apologiae secundae, pro Christianis ad Antoninum piuum, ut facili potes uideat TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS libro de ieiunio aduersus Psychicos. Cur (inquit) stationibus quartam & sextam sabbati dicamus, & ieiunij parasceuem? quamquam uos etiam Sabbatum si quando continuatis, nunquam nisi in pascha ieiunandum. Denique Concilium ARAUSICANVM I. sub Leone I. (allegatur in codice decimo sexto, uoluminum libro decimo quarto, capite sexto.) Statuimus, ut in Sabbato sancto, hoc est, in uigilia Paschae ieiunium ante noctis ieiunium, nisi a paruulis & infirmis, non soluat, nec in ipsa parasceue: quia Coena Domini Parasceue, & Sabbatum ad illos quadraginta dies respiciunt, nec diuina mysteria his duobus diebus celebrantur, canonicis iubentibus in biduo isto, id est, parasceue & sabbato, sacramenta penitus non celebrari. Oratio uero autem & precum quae in die Parasceues dicuntur in Ecclesia pro Paganis, haereticis, Iudaeis, &c. meminit COELESTINVS I. epistola prima, ad Galliarum Episcopos capite uidecimo, ut inuenies repositum in uocabulo, preces, &c. Praeterea huius Parasceues & aliorum dierum sequentium celebritatis meminit Concilium TOLITANVM IV. Patrum 67. capite sexto, & quosdam arguit, qui eodem die clausis Basilicarum foribus nullum officium celebrari, nec passionis Christi praedicationem fieri permittebant. Iubet autem eo die mysterium crucis, quod ipse dominus cunctis annunciandum uoluit, praedicari, atque indulgentiam criminum clara uoce omnem populum postulare, ut poenitentiae compunctio mundatis, uenerabilem diem dominicam resurrectionis remissis iniquitatibus suscipere mereatur, corporisque eius & sanguinis sacramentum mundi a peccato sumant. Prohibuit autem Concilium AVRELIANENSIS E I I I. capite uicesimo nono, & Concilium MATISCONENSE I. capite decimo quarto, ne die Parasceues Iudaei audeant palam inter Christianos ambulare, ut dicemus in dictione, Iudaeus. Porro praefatum Tolitanum Concilium quartum sic capite septimo, loquitur. Quidam in die passionis eiusdem dominica, ab hora nona ieiunium soluent, conuiuuii abutuntur, & dum Sol ipse eadem die tenebris palliatus lumen subduxerit, ipsaque elementa turbata, maestitiam totius mundi ostenderint, illi ieiunium tantum diei polluant, epulisque inserviunt. Et quia totum eundem diem * uniuersalis Ecclesia, propter passionem domini in maerore & abstinentia peragit, quicumque in eo ieiunium, praeter paruulos, senes & languidos, ante peractas indulgentiae preces soluerit, a Paschali gaudio depellatur, nec in eo sacramentum corporis & sanguinis domini, percipiat, qui diem passionis eius per abstinentiam non honorat, &c. Et Concilium BRACARENSE II. sub eodem Honorio primo, canone decimo sexto, Si quis feria quinta, Paschali, quo uocatur Coena domini, hora legitima post nona, ieiunium missam Ecclesia non tenet, sed secundum scilicet Priscilliani, festiuitatem ipsius diei ab hora tertia per missam defunctorum, soluto ieiunio, colit, anathema sit. Idem prius statuerat Concil. LAODICEVM. can. 49. ut dicemus in uocabulo, Quadrages. &c. Idem & refert Martinus Bracarenfis cap. 50. collectorij. uide ibidem.

Tertullianus Carthagenf.

Concilium Arausicanum I. sub Leone I.

Vide ieiunium quart.

Missae non celebranda in die Parasceues & Sabbati Paschae. Coelestinus I.

Concilium Tolitanum IV. sub Honorio I.

Die Paschae communicandum. Concilium Aurelianense.

Iudaei non egrediantur die Parasceues.

Igitur Caluini sic sunt extra Ecclesiam, qui haec non cultodiunt.

Concilium Bracarense I.

Ieiunium Coena domini.

Concilium Laodicenum.

Denique

Denique uide quod supra diximus in uocabulo, Coena domini, &c. Quin & Concilium GERARALE VI. Constantinopolitanum 3. in trulio canone 89. Dies saluifera passionis in Ieiunio, & oratione, & cordis compunctione peragentes fideles, usque ad mediam magni sabbati noctem ieiunare oportet: cum diuini Euangelistae Mattheus & Lucas, ille quidem, per uespera sabbati, hic uero, per id summum mane, noctis nobis tarditatem describat. Vide sequentia.

ieiunium Quadragesimae. Vide uocabulum, Quadragesima.

Ieiunium uigiliarum dierum festorum. Vide uocabulum, Vigilia, &c.

Ieiunium quatuor temporum anni obseruandum. Satis ostendimus superius, ex constitutionum Apostolicarum libro 5. cap. 16. & 21. & reliquis, quosdam dies Apostolos mandasse obseruari, per certa anni tempora, licet non specialiter ea determinauerint: nam & Quadragesimalis Ieiunij mentionem faciunt, ut suo loco dicitur. Post Apostolos autem CALIXTUS I. epistola I. ad Benedictum Episcopum, quatuor anni tempora praefixit ieiunanda. & sic allegatur etiam a Gratiano distinctione 76. capite Ieiunium quod ter, &c. Ieiunium quod ter in anno apud nos (ait) celebrare didicisti, non uenientibus nunc per quatuor tempora fieri dicimus, ut sicut annus per quatuor uoluitur tempora, sic & nos quaternum solenne agamus ieiunium per anni quatuor tempora. Et sicut replemur frumento uino & oleo ad alenda corpora, sic repleamur Ieiunio ad alendas animas, iuxta prophetae Zachariae uocem: Ieiunium 4. & ieiunium 7. & ieiunium 10. erit donum Iuda in gaudium, &c. Huius ieiunij meminit ATHANASIVS ALEXANDRINVS libro de fuga sua: & NICEPHORVS CALLISTVS libro 9. Ecclesiasticae historiae cap. 29. sub eodem tempore dicit obseruatum. Hebdomada (ait) post sanctum Pentecostem, ieiunio absoluto, populus ad cimiterium oratum egressus erat, &c. IOANNES CASSIANVS collatione 21. quae tractat de remissione quinquagesimae, cap. 17. & 18. atque reliquis, huius ieiunij sapienter recordatur, sed prolixior est quam hic possit referri. Porro HIERONYMVS STRIDONENSIS exponens caput 8. Zachariae Prophetae, per illa quatuor tempora ieiuniorum a propheta praenotata, dicit ieiunium quatuor temporum Ecclesiasticae institutionis intelligi, como operum 7. folio 116. litteris 6. & c. uide si dubitas. Cui ascriptatur IOANNES CHRYSOSTOMVS opere 2. in Mattheum, & ne uideatur non ille esse author huius operis, idem sermone I. in natiuitate Ioannis baptistae, ex cap. I. Lucae, qui sic incipit, (est in como 2.) de sollicitis & equinoctiis conceptionis, &c. Hec (ait) ieiunia quae a propheta nominantur, nunquam a Iudaeis seruata fuisse inuenimus. Non enim aliquando 4. feria ieiunauerunt, aut 7. quod dicitur sabbatum, aut decima feria, quae nec potest dici, quamuis & sicut sabbato ieiunauerunt, non lege parendo, sed opportuna necessitati. Querendum ergo est quae sint ista ieiunia: (& infra) Hi sunt menses in quibus dominus noster & Ioannes Baptista concepti & nati sunt. Ipsi quatuor temporibus, id est, uerno, & aestate, & autumnus, & hyeme, per quae annus uertens cognoscitur, &c. Denique LEO I. hoc satis approbat, singulis his quatuor ieiuniorum temporibus sermones & homilias, adaptans, quae passim leguntur, & ibi huius ieiunij rationem luculenter exponens. Et postea Concilium GERUNDENSE

Concilium generale 6. Constantinopolit. 3. sub Constantino Pogonato 4. Imper.

Calixtus I.

Ratio ieiunij quatuor temporum.

Zacharias 8.

Athanasius Alexandrinus. Nicophorus Callistus.

Ioannes Cassianus.

Hieronymus Stridonensis.

Ioannes Chrysostomus.

Zacharias 8.

Leo I.

sub Hormisda I. papa canone 2. Expleta solennitate Pentecostes, in sequenti septimana a quinta feria in sabbatum, per hoc triduum abstinentia celebratur, &c. Sed & Concilium MOGVNTINVM I. canone 34. Constituimus, ut quatuor tempora anni ab omnibus cum ieiunio obseruentur, id est, mense Martio hebdomada prima, & feria quarta & 6. & sabbato ueniant omnes ad Ecclesiam hora nona, cum Litanis ad Missarum solennia. Similiter in mense Iunio hebdomada 2. feria 4. 6. & sabbato ieiunetur usque ad horam nonam, & a carne ab omnibus abstinereatur. Similiter in mense Iulio hebdomada 3. & in mense decembri hebdomada quae fuerit plena ante uigiliam natiuitatis domini, sicut est in Romana Ecclesia traditum. Etiam fit mentio ieiunij 4. temporum in dictione, ordines quibus conferantur temporibus, &c. Concilium SALEGVNSTADIENSE I. canone 2. De incerto autem ieiunio quatuor temporum hanc conuentionem statuimus, uisi Calenda Martij in 5. feria, siue antea euerint, eadem hebdomada ieiunium celebratur. Si autem Calenda Martij in 5. feriam, aut sextam, aut Sabbatum distendantur, in sequentem hebdomadam ieiunium differatur. Simili quoque modo, si Calenda Iunij in quartam feriam, aut antea euerint, in subsequente hebdomada ieiunium celebratur. Et si in 5. feriam, aut 6. aut sabbatum contigerit, ieiunium in 5. hebdomadam referretur. Et hoc sciendum est, quod si quando ieiunium mensis Iunij in uigilia Pentecostes secundum praedictum regulam euerit, non ibi celebrandum erit, sed in ipsa hebdomada solenni Pentecostes, & tunc propter solennitatem spiritus sancti Diaconus dauidicis utantur, & alleluia cantetur, & stetit gemma, non dicatur. Eodem modo & Septembris ieiunio conuentionem est, ut si Calenda Septembris in 4. feria euerint, aut antea, ieiunium in 5. hebdomada celebratur: & si in 5. aut 6. aut sabbato contigerit, in 4. hebdomada ieiunandum erit. In decembri illud obseruandum erit, ut proximo Sabbato ante uigiliam natiuitatis domini celebratur ieiunium, quia si uigilia in Sabbato euerint, simul uigiliam & ieiunium celebrare non conuenit. Porro iterum de ieiunio 4. temporum Concilium OXONIE NSE in Anglia sub Innocentio 3. capite I. eadem, quae superius statuta sunt, confirmat. Concilium NARBONENSE capite ultimo, de ieiunio 4. temporum mense septembri celebrando, & de festo S. Matthei eodem tempore occurrente meminit. Porro illud idem Ieiunium 4. temporum contra Lutheranos Haereticos uiriliter defendit Concilium SBONENSE decreto 7. & rationem huius rei reddit hoc modo. Quae a Calixto martyro in quatuor anni partes discreta sunt Ieiunia, quartis, 5. 7. & 10. mensis legem referunt, ut figuram adimplent: & uelut quaedam nostri temporis primitiae, sub illis anni quatuor partibus offeruntur: ut quidem obseruantia, ut diodenarius dierum numerus, duodecim mensium numero respondeat. Itaque tam quatuor temporum Quadragesima, uigiliarum ieiunia efficaciter Ecclesiasticis a praesidiis ordinata, ad spiritualis profectus incrementum, ad retundendam carnis petulantiam, ad pellendum omne genus demoniorum strictissime iubent obseruari, contemptiores anathematice ferientes, cum damnatis Haereticis Iouiniano Vigilantio Vuicleffo Ualdensibus & ceteris, qui olim eam ob causam a sacris Conciliis anathematizati sunt, &c. Vide quae supra iam dicta sunt, & quae sequuntur, & Quadragesimae Vigil., & Litaniae, &c.

Concilium Gerundense sub Hormisda.

Concilium Mogvntinum I. sub Carolo Magno

Vide Litaniarum usum amplius lege, Litaniam.

Concilium Salagvnsiense sub Benedicto Papa 8. & Henrico I.

Vide antiquum usum cereuicium ieiunij uide & Quadragesima.

Hoc anno praeteritum contigit cum die Dominica esse natalis domini, hoc uero anno celebrabitur iterum, sed propter Dominicam quam nupquam ieiunauerunt.

Concilium Narbonense, Concilium Senonense sub Antonio 3. Praeco Cancellatio & legato. Zacharia 8.

Ieiunium Rogationum seu litaniarum.] Vide litanias, & Rogationes. Sequuntur autem quaedam instituta ieiunia quae ad deuotionem celebrantur, quia nec ea nouit Ecclesia.

Ieiunium post festum omnium sanctorum.] Hoc ieiunium soli Religiosi & claustrales, qui sub regula S. Benedicti degunt, & alij quidam obseruant, quod vocatur ieiunium quatuor Coronatorum (vt cenleo) de hoc ieiunio sic Concilium MATISCONE. I. cano. 9. Statuimus, vt a festo sancti Martini vsque ad Natalem domini, secunda 4. & 6. sabbati ieiunent, (nos omnem hebdomadam obseruamus) & sacrificia quadragesimali debeant ordine celebrari. In quibus diebus canones legendos esse speciali definitione censuimus, vt nullus se faciat per ignorantiam deliquisse. Si laici olim haec obseruauerint ieiunium ignoro, verum tamen scio, quia non in Gallis obseruatur. Lege sequentia. Mentio etiam fit ieiunii celebrandi post Calendas Ianuarij in Concilio TOLETANO IV. canone 10. de quo vide in vocabulo, Quadragesima Vide quod sequitur.

Ieiunia monachis prescribuntur.] Et quidem satis patet illi qui Regulas instituerunt monachorum, & eis modum viuendi praescripserunt, vt BASILIUS HIERONYMVS, AYGUSTINVS, BENEDICTVS, & reliqui, de ieiuniorum statis diebus eisdem mandauerunt, vt ex eorum decretis agnoscimus, lege caput 49. regulae Benedicti. Verum tamen & Concilium TIRONENSE II. sub Pelagio 1. canone 18. De ieiunijs (ait) antiqua a monachis instituta conseruentur, vt de Pascha vsque* Quinquagesimam, exceptis Rogationibus, omni die fratribus prandium praeparetur. Post quinquagesimam tota hebdomada exacte ieiunent. Postea vsque ad Calendas Augusti ter in septimana ieiunent, secunda, quarta & sexta die, exceptis his qui aliqua infirmitate constricti sunt. In Augusto, quia quotidie Missae sanctorum sunt, prandium habeant. In septembri toto, & octobri, & Nouembri, sicut prius dictum est, ter in septimana. De decembri vsque ad natalem domini, omni die ieiunent. Et quia inier Natalem domini & Epiphaniam, omni die, festiuitates, itemque prandebunt. Excipitur triduum illud, quo ad calcandam Gentilium conuersionem, (vide supra, dies festi Gentilium, &c.) patres nostri statuerunt primas in Calendis Ianuarij fieri litanias, vt in Ecclesijs psallatur, & hora 8. in ipsis Calendis, circuncisionis Missa Deo propitio celebretur. Post Epiphaniam vero vsque ad quadragesimam, ter in septimana ieiunent, &c. Vide in vocabulo, Monachus, &c. lege sequentia.

Ieiunia moderata & discreta sint.] Diximus non nihil in vocabulo, ciborum delectus mote haereticorum reprobandus. Porro IOANNES CASSIANVS collatione 2. Abbatu Moyfi capite 17. de immoderatis ieiunijs & vigilijs tractat, vt poteris legere. Sed & HIERONYMVS STRIDONENSIS epistola ad Rusticum monachum, quae incipit, nihil Christiano foelicius, &c. Monachus balnearum fometa non querat (ait) qui calorem corporis ieiuniorum cupit frigore extinguere. Quae & ipsa moderata sint, ne nimia, debilitent stomachum, & maiorem refectioem poscentia erumpant in crudelitatem, quae parens libidinum est. Modicus ac temperatus cibus, & carni, & animae utilis est. Idem in epistola ad Ietam de institutione filiae, sic incipit: Apostolus Paulus, &c. Displacent mihi, in teneris maxime aetatibus, longa & immoderata ieiunia, in quibus iunguntur hebdomadae, Oleum in cibo,

ac poma vetantur. Experimento didici a sellum in uia cum lassus fuerit, diuerticula querere, faciant hoc cultores Isidis & Cibele, qui gulosa abstinentia Phasidas aues ac fumantes turres vorant, no cerealia dona contaminent. Hoc in perpetuo ieiunio si praecipuum, vt longo itinere vires perperes superent, ne in prima mansione currentes, in medijs corruamus, &c. Vide reliquum. Idem epistola ad Demetriadem de uirginitate seruanda, quae incipit: inter omnes materias, &c. Sic debet ieiunare vt non palpites & resipere uix possis, & conium tuarum vel porteres vel trabaris manibus, sed vt fracto corporis appetitu, nec in lectione nec in psalmis, nec in uigilijs solitudo quid minus facias. Ieiunium non perfecta uirtus, sed ceterarum uirtutum fundamentum est, & sanctificatio, aique pudicitia, sine qua nemo uidebit Deum, &c. Hinc PRIMARIUS HERMITA, vt recenset Buchardus libro 13. cap. 23. & legitur in uitis patrum. Sint tibi (ait) quotidiana ieiunia, & refectio satietatem fugiens. Nihil enim prodest tibi biduo triduoque transmissio uacuum portare uentrem, si pariter abruatur. Si compensatur saturitate ieiunia, illico mens repleta torpescit, & irrigata terra, corporis huius, spinas & carduum germinat, &c. Haec in commendationem ieiunij ex antiquis patrum statutis protulimus, illorum caecitati condolentes qui tam salubria decreta paruipendunt, vt corruptibili carni inseruiant. Putant ieiunijs debilitari corpus, cum e contrario sit maxime & corpori, & animae ieiunium salutare. Scio hominem qui a nouem vel decem annis nec carnem gustauit, nec septem mensium iuge & continuum soluit ieiunium: & tamen nec cuilibet cedat haeretico, tam in robore & sanitate corporis, quam animi & mentis integritate & praestantia. Sed de his haecenus, reliqua locis superius memoratis perquire scilicet, Quadragesima, Vigiliae, Litaniae, Rogationes, & huiusmodi.

De nomine Iesu.] Tot & tanta a Patribus, in scriptis mandantur, vt non breui possint compendio explicari: sed nec opus est diutius super notis significationibus immorari. Quid AMBROSIVS, CHRYSOSTOMVS, HIERONYMVS, & AYGUSTINVS, atque alij patres super interpretatione uocabuli huius, & de eius uirtute dixerint, non est necesse reuoluere, omnibus enim eorum scripta ita nota sunt, & manibus singulorum gestantur. Adde quod superius in uocabulo, Christus, & filius diffusis satis de hoc nomine tractatum est. Verum ne hic locus uacuu remaneat, sufficere quod ex scriptis magni illius CYRILLI ALEXANDRINI libro de incarnatione unigeniti capite 3. proferimus, reliquum quare in dictione, Emmanuel, &c. Vi quidem intentionum (ait) quia oportet a nobis unum dici filium, tantumdem est Christus, Emmanuel, & Iesus. Et idem uero quae ex re nomen est factum: ipse enim saluabit populum suum a peccatis eorum. Quae admodum Emmanuel significat, per generationem ex muliere nobiscum factum fuisse Dei uerbum, & Christus, quia factus est homo unctus dicitur iuxta nos humana, ita etiam Iesus quod saluauit nos, id est, suum populum, quod maxime eum demonstrat Deum uerum ex natura omnium dominum, &c. Lege reliquum. Praeterea plura LIBO I. epistola 95. ad Leonem Augustum, de mysterio huius nominis differit. Sed & in pluribus locis AYGUSTINVS, & specia-

liter, lib. 13. de Trinitate, cap. 10. & libro meditationum, cap. 19. & alijs in locis de hoc nomine differit. Denique Concilium BASILEENSE, sessio. 21. statuit, vt omnes caput inclinent in choro dum hoc nomen Iesus, profertur. Quod & constitutiones nostrae statuunt etiam de nomine uirginis Mariae, sicut & Bernardus, atque alij docuerunt.

IGNIS ET LUMINARIA.

Ignis nouus in festo Paschae benedicendus.] PHILIVS IVDAEVS, lib. 2. uita Moyses, benedictum ignem a Mose in tabernaculo semper aruisse describit. AMBROSIVS MEDIOLANENSIS, lib. 3. officiorum, cap. 14. egregie de illo igne differit, qui benedictus erat, & de altari sublatu, absconditu in puteo a Neemia fuerat. Huius autem loco aquam crassam postea inuentam iussit sacrificijs superfundi, & statim accensus est ignis magnus. Sed vt rem acu tangamus, benedicti illius ignis solenniter meminit GREGORIUS I. in illo hymno pulcherrimo, qui incipit: Exulter iam Angelica, &c. Sed si antiquiores auctores postulas, quamuis non inuenerim certos canones qui de illo igne statuunt: tamen ex veterum monumentis colligo, caeremoniam esse antiquissimam, vt etiam in uocabulo, Cereus Paschalis, posuimus supra. Ignis illius & cerei Paschalis meminit AVRELIUS PRUDENTIVS, qui erat tempore Ambrosij Mediolanensis, in illo hymno quem ad laudem huius ignis composuit, qui sic incipit:

Inuentor rutili dux bone luminis,
Qui certis uicibus tempora diuidis
Morsio sole, Chaos ingruit horridum,
Lucem Christus tuis redde fidelibus, &c.

Ibi sapius ignis illius meminit. Denique ZACHARIAS I. epist. 5. ad Bonifacium Moguntinensem. De igne (ait) Paschali, quod inquisisti, a sanctis patribus, ex quo per Dei & Domini nostri gratiam, & preciosi sanguine eius Ecclesia dedicata est, quinta feria Paschae dum sacrum christiana confocatur, tres lampades magne capacitatis, ex diuersis candelis, Ecclesiae oleo collecto, in secretiori Ecclesia loco ad figuram interioris tabernaculi insistentem, indeficenter cum multa diligentia inspicere ardebunt, ita ut oleum ipsum sufficere possit usque ad tertium diem. De quibus candelis, sabbato sancto pro fontis sacri bapstimate, sumptus ignis per sacerdotem renouabitur. De crystallis autem, nullam habemus traditionem, &c. Vide quod sequitur.

Ignis & luminarium usus in Ecclesia.] Ostendimus in uocabulo, Cereus, non recens esse inuentum, sed ab omni uetustate comprobatum, vt cerei, lampades, & luminaria in Ecclesijs ad Dei seruitium accendantur. Hoc egregie contra Catratu Vigilantij HIERONYMVS defendit, vt ibidem citauimus: & ex alijs adhuc locis possumus hoc confirmare. Siquidem NICEPHORVS, lib. 13. SIMEON METAPHRASTES, & ceteri, qui Ioannis Chrysostomi vitam scribunt, narrant hoc factum cum eius corpus per Theodosij iunioris curam fuisset Constantinopolim de exilio deportatum. Omnes (inquit) occurrerunt, cereos & lampades accendentes pro reuersione pastoris, &c. Et infra. Huius doctoris reliquia, sequenti tempore in regiam deducta sunt ciuitatem. Rursus, fidelissimus populus per pelagus, quasi per terram currens, undas Bospori lampadibus & cereis abuelauit, &c. Eadem LEONARDVS IUSTINIANVS,

Concilium Matiscone 1. sub Pelagio 1. & Guntrano reg.

Concilium Toletano 4.

Basilij, Hieronymus, Augustinus, Benedictus.

Concilium Tironense 2. sub Pelagio 1.

Id est per illa quinquagesima usque ad Pentecostem.

Ioannes Cassianus.

Hieronymus Stridonensis.

Loquitur expertus. Nota.

Saluberrimum consilium.

Piminius heremita.

Ambrosius, Chrysostomus, Hieronymus, Augustinus.

Cyriillus Alexandrinus, March. 2.

Leo I. Augustinus Hippontensis.

liter, lib. 13. de Trinitate, cap. 10. & libro meditationum, cap. 19. & alijs in locis de hoc nomine differit. Denique Concilium BASILEENSE, sessio. 21. statuit, vt omnes caput inclinent in choro dum hoc nomen Iesus, profertur. Quod & constitutiones nostrae statuunt etiam de nomine uirginis Mariae, sicut & Bernardus, atque alij docuerunt.

IGNIS ET LUMINARIA.

Ignis nouus in festo Paschae benedicendus.] PHILIVS IVDAEVS, lib. 2. uita Moyses, benedictum ignem a Mose in tabernaculo semper aruisse describit. AMBROSIVS MEDIOLANENSIS, lib. 3. officiorum, cap. 14. egregie de illo igne differit, qui benedictus erat, & de altari sublatu, absconditu in puteo a Neemia fuerat. Huius autem loco aquam crassam postea inuentam iussit sacrificijs superfundi, & statim accensus est ignis magnus. Sed vt rem acu tangamus, benedicti illius ignis solenniter meminit GREGORIUS I. in illo hymno pulcherrimo, qui incipit: Exulter iam Angelica, &c. Sed si antiquiores auctores postulas, quamuis non inuenerim certos canones qui de illo igne statuunt: tamen ex veterum monumentis colligo, caeremoniam esse antiquissimam, vt etiam in uocabulo, Cereus Paschalis, posuimus supra. Ignis illius & cerei Paschalis meminit AVRELIUS PRUDENTIVS, qui erat tempore Ambrosij Mediolanensis, in illo hymno quem ad laudem huius ignis composuit, qui sic incipit:

Inuentor rutili dux bone luminis,
Qui certis uicibus tempora diuidis
Morsio sole, Chaos ingruit horridum,
Lucem Christus tuis redde fidelibus, &c.

Ibi sapius ignis illius meminit. Denique ZACHARIAS I. epist. 5. ad Bonifacium Moguntinensem. De igne (ait) Paschali, quod inquisisti, a sanctis patribus, ex quo per Dei & Domini nostri gratiam, & preciosi sanguine eius Ecclesia dedicata est, quinta feria Paschae dum sacrum christiana confocatur, tres lampades magne capacitatis, ex diuersis candelis, Ecclesiae oleo collecto, in secretiori Ecclesia loco ad figuram interioris tabernaculi insistentem, indeficenter cum multa diligentia inspicere ardebunt, ita ut oleum ipsum sufficere possit usque ad tertium diem. De quibus candelis, sabbato sancto pro fontis sacri bapstimate, sumptus ignis per sacerdotem renouabitur. De crystallis autem, nullam habemus traditionem, &c. Vide quod sequitur.

Ignis & luminarium usus in Ecclesia.] Ostendimus in uocabulo, Cereus, non recens esse inuentum, sed ab omni uetustate comprobatum, vt cerei, lampades, & luminaria in Ecclesijs ad Dei seruitium accendantur. Hoc egregie contra Catratu Vigilantij HIERONYMVS defendit, vt ibidem citauimus: & ex alijs adhuc locis possumus hoc confirmare. Siquidem NICEPHORVS, lib. 13. SIMEON METAPHRASTES, & ceteri, qui Ioannis Chrysostomi vitam scribunt, narrant hoc factum cum eius corpus per Theodosij iunioris curam fuisset Constantinopolim de exilio deportatum. Omnes (inquit) occurrerunt, cereos & lampades accendentes pro reuersione pastoris, &c. Et infra. Huius doctoris reliquia, sequenti tempore in regiam deducta sunt ciuitatem. Rursus, fidelissimus populus per pelagus, quasi per terram currens, undas Bospori lampadibus & cereis abuelauit, &c. Eadem LEONARDVS IUSTINIANVS,

Concilium Basileense generale.

Philo Iudaeus.

Ambrosius Mediolanensis.

2. Machabeo 1.

Gregorius 1.

Aurelius Prudentius.

Zacharias 1.

attende mysterium.

Hieronymus Stridonensis.

Nicephorus Callistus, Symeon Metaphrastes.

Leonardus Iustinianus.

& idem METAPHRASTES in uita S. Nicolai narrant, scilicet, ad tumulum Nicolai cereos & lampades iugiter accensas permanete. PAVLINVS NOILANVS natali I I in uita Familicis martyris:

Cera coronantur (ait) densis altaria lychinis,
Limina ceratis adolentur adora papyris,
Nocte dieq, micant, &c.

Idem natali sexto.
Est alij pietis accendant lumina cereis,
Mulliflorisq, canis lychnos laquearibus aptent,
Ut vibrent tremulas funeralia pendula flammis.

Martyris hi tumulua studeant persundero narodo. Porro praefatus Metaphrastes in uita Spiritidonis, Spiritidon (ait) uir diuinus, de more uespertina peracturus cantica templum ingressus est, inbens plus solito plura accendi lumina, &c. Idem in uita Porphyrij Episcopi, Praecedebant (ait) Patricij illustres, & omnis dignitas cum ordinibus militaribus, omnes portantes cereos, ut putarentur astra cerni in terra, &c. GREGORIUS I. lib. I. Dialogorum, cap. 5. miraculum insigne recenset factum in lampadibus Ecclesiae: quia cum oleum defuisset, diuinitus ad preces Stephani, uiri Dei, aqua repleta, & igne accensa arserunt. IDEM lib. 3. cap. 14. etiam lampadarum & luminarium Ecclesiae meminit, & cap. 26. Effuso desuper lumine, omnes quae extingente fuerant lampades accense sunt. IOANNES DAMASCENVS in uita Barlaam & Isaphat, ad calcem:

Multitudo innumerabilis (ait) ex omnibus ciuitatibus, & in circuitu regionibus, ad adoranda & uidentia beatorum illorum uirorum corpora confluabant honorifice, cum hymnis, & canticis, & lampadibus, & cereis ardentibus. Inde quidam ibi, congruenter satis & ualde idonee, dixit, luminaria circa luminis filios & heredes, &c. Hinc GREGORIUS TIRONENSIS in opere in gloriam plurimorum martyrum, cap. 57. Cum ad Aramantij (ait) martyris cereos frequenter deuoto Christiana deferretur, quodam die contigit, ut quidam praelonginquitate iuneris incrementum ignis, quo accenderetur cereus, non exhibens acceptam silecem ferro uerberaret, quasi ignem eliciturus.

Quod dum aegeret, & crebris ictibus lapidem quatuens nihil fieri posset excutere, caelesti lampade, cereus qui iam beato sepulchro affixus erat, illuminatur, &c. IDEM cap. 31. operis in gloriam sanctorum martyrum, dum de beato Thoma Apostolo loquitur, Huius (ait) inibi possum atque illuminatus ante locum sepulture eius perpetuatur die nocteq, diuino nutu resplendet, a nullo sumentum olei scriptis, accipiens, neque uento extinguitur, neque casti dilabitur, neque ardendo minuitur, habetq, incrementum per Apostoli uirtute, quae nescitur ab homine, &c. IDEM cap. 50. eiusdem operis. Ad beati (ait) benigni sepulchrum quida dum exinde multa beneficia perciperet, cereum detulit, quo accenso domum redijt. Puerulus autem paruulus haec obseruans, illo abeunte descendit ad tumulum, ut ardentem cereum extingueret & auferret quo descendente, ecce serpens mirae magnitudinis de illa parte ueniens, cereum circuncingit, puer ante timens sursum redijt, & bis, aut tercio cereum auferre tentans, obfistente angue non potuit, &c. IDEM in opere de miraculis S. Martini Episcopi, cap. 18. lib. 1. Quidam (ait) paralyticus ad sepulchrum Martini adueniens, cereum in statu sui altitudine nocte tota uigilijs retinuit, qui mane factus ut lux reddita est mundo, absolutis gressibus, populo teste, incolumis exiit. Et lib. 2. cap. 11. Coniux Auiani Tribuni, nomine Fuimola, uisum unius pedis perdidit, quae ad beati Martini pedes deposita, nocte tota cereum manu pro uoto detinuit, &c.

Hic magnopere conducunt ad confirmandam fidelium deuotionem.

Hic quiescit in Diuinitatis uerbo.

Res miranda.

Metaphrastes, Paulinus Nolanus.

Gregorius 1.

Ioannes Damascenus.

Gregorius Tironensis Episcopus.

bis in basilica vigilamibus: manè autem factò integrè sanata est. Possent plura producere testimonia, sed qui hac neglexerit, etiam alia non recipiet. Vide suprà, Cereus, & infrà, Millæ cæmonia, & Euagelium, & cætera vocabala quæ sapiens huiusce rei mentionem faciunt.

IGNORANTIA.

Ignorantia quàm damnabilis, præcipuè in viris Ecclesiasticis. Superiùs in vocabulo, Episcopus, iam multa de sacerdotum & Episcoporum ignorantia dicta sunt, quàm multum criminanda in illis est, qui cæteros docere debent & instruere. Sed quædam etiam huic loco referuimus inferenda, quæ in aliis commode locis nò potuerunt præfari. Itaque CLEMENS I. epist. 3. ad vniuersum cõtum fidelium. Origo (inquit) totius mali ab ignorantia descendit, & ipsa est omnium malorum mater, quæ incuria & ignauia gignitur. Negligentia vero alitur & augetur, atque in sensibus hominum radicatur, dum amatur, quàm si quis forte doceat effugandam, velut antiquis & hereditariis sedibus molestis & indignanter auellitur. Et idè paulatim laborandum nobis est, ut indignantes ignorantia præsumptionem scientia ratione rescemus: in his præcipuè qui in aliquibus minus rectis opinionibus præueniunt, per quas, quasi sub specie alicuius scientia ignorantia, in his vehementius radicata est. Nihil enim est grauius, quàm si id quod ignorat, quis scire se credat, & defendat verum esse, quod falsum est. Quod tale est, quale si quis ebrius, sobrius se putet: & agit, quidem cunctis, ut ebrius, sobrius se tamen & ipse putet, & dicit à cæteris veli. Ita sunt ergo & hi qui ignorant quod verum est, speciem tamen alicuius scientia tenent, & mala quasi bona gerunt, atque ad perniciem, quasi ad salutem, festinant. Propter quod ante omnia properandum est ad agnitionem veritatis, ut possimus, quasi lumine inde nobis accenso, eorù tenebras depellere. Grande enim malum est, ut diximus, ignorantia: sed quia, substantiam non habet, facillè ab his qui studiosi sunt effugatur. Non enim aliud est ignorantiam, nisi non cognouisse quod expedit: ubi autem cognoueris, perit ignorantia. Hinc DIONYSIUS AREOPAGITA, libro Ecclesiasticæ Hierarchiæ, cap. I. Sacerdotes ad effugandam ignorantiam adhortans. Substantia (inquit) sacerdotij nostri, scriptura sacra est nobis diuinitus tradita, &c. Vide Traditio. TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS, libro Apologetico aduersus gentes, cap. I. de ignorantia vitio multa disserit. Testimonium (inquit) ignorantia est, quæ iniquitatem dum excusat, condemnat, &c. Et EPIPHANIVS CYPRI, lib. I. contra hæreticos, hæret. 37. contra Ophitas, quantum malum per ignorantiam in mundum sit inuectû, demonstrat. Et AMBROSIVS MEDIOLANENSIS in 2. ad Corinth. cap. II. Qui imperitius est in sermone (ait) reus non est apud Deum: qui autem scientiam Dei non habet, reus est ignorantia: quia non licet ignorare, maxime quod pertinet ad salutem, &c. Et IOHANNES CHRYSOSTOMVS, homilia 6. in Mathæum, cap. 2. Non de his tantummodo puniendi sumus (ait) quæ sciendo peccamus, verum etiam pro illis, quæ ignorando committimus. Et homil. 75. in Ioannem, statim initio. Timidam & effeminatam animam ignorantia efficit, quemadmodum magnam & sublimem celestis doctrina eruditio: quæ, quæ non fruuntur meticolosi est, non natura, sed voluntate, &c. Et HIERONYMVS STRIDONENSIS, lib. I. Dialogi aduersus Pelagianos, mul-

tis verbis & exemplis docet ignorantia summum esse peccatû: sed etiam AVGVSTINVS HIPPOBENSIS, lib. 22. de ciuitate Dei, cap. 22. per totum de ignorantia maiore ciuitate differuitem & lib. 3. de libero arbitrio, cap. 22. vbi docet quando ignorantia excusari debeat, & quando vituperari. Sed his omisiss ad propositum redeamus. LEO PRIMVS epist. 13. ad Pulcheriam Augustam. Ignorantia (ait) in grauis nonnunquam incidit lapsus, & plerumque in diaboli ruit sineas incauta simplicitas. Et iterum idem epist. 22. ad clerum & plebem Constantinopolitanam, ex assensu patrum Concilij ROMANI qui cum eo erant, & allegatur à Gratiano, dist. 8. cap. Si laicis. Ne quisquam (ait) sibi audeat, de sacerdotali honore blandiri, qui poterit in execrandi sensus impietate conuinci. Nam si vix in laicis tolerabilis videatur ignorantia, quàm magis in his qui presunt nec excusatione est digna, nec venia: maxime cum eam defendere peruersarum opinionum commedia presumunt, & in consensu summæ aut gratiam insanabiles quosque traducunt? IDEM epist. 70. ad Iuuenalem Episcopum Hierosolymitanum. Nulli sacerdotum licet nescire quod prædicat, quoniam qui ignorat, ignorabitur. Et Concilium TOLETANVM IV. cap. 24. & allegat Gratia. distinct. 38. cap. Ignorantia: Ignorantia mater cunctorum errorum maxime in sacerdotibus Dei denuntia est, qui docendi officium in populis susceperunt. Sacerdotes enim legere sanctas scripturas frequenter admonet Apostolus dicens: Intende lectioni & exhortationi, doctrina quoque, & permane semper in his, &c. Sciant igitur sacerdotes scripturas sanctas, & canones meditentur (vide suprà Canon, & Prædicatio infrà) ut omne opus eorum in prædicatione diuina & doctrina consistat, atque edificent cunctos, tam fidei scientia, quàm operum disciplina. Idem omnino Concilium ARELATENSE IV. sub Carolo Magno, can. 3. Concilium TOLETANVM II. Quantum quis (ait cap. 2.) præcelsum culminis obtinet locum, necesse est ut præcedat cæteros gratia meritum, &c. Lege reliquum positum suprà Episcopus, &c. Hinc Concilium AQUIGRANENSE I. sub Ludouico Imperatore, cap. 16. allegans ISIDORVM Hispalensem, lib. 35. de Summo bono, cap. 35. Sicut iniqui & peccatores ministerium sacerdotale assequi prohibentur, ita indocti & imperiti à tali officio retrahuntur. Illi enim exemplis suis vitam bonorum corrumpunt, isti sua ignauia iniquos corrigere nesciunt. Quomodo enim docere poterunt, quod ipsi non didicerunt? Desinat locum docendi suscipere, qui nescit docere: Ignorantia quippe præsulum, vita non congruit subiectorum. Cæcus enim si cæco ducatum præbet, ambo in foveam cadunt. Sacerdotes indoctos per Esayam Prophetam ita Dominus improbat. Ipsi (ait) pastores ignorauerunt intelligentiam. Et iterum. Speculatoribus eorum cæci omnes, id est, imperiti Episcopi, nescierunt, vniuersi, canes muti non valentes latrare, hoc est, plebes commissas non valentes resistendo malis per verbum doctrina defendere, &c. Idem docet Concilium RATISBONENSE, cap. 32. & prohibet ne inter epulas & conuiuia de fide disputent. Vide ea quæ sequuntur. Ignorantia laborantes nò promouentur. Infrà in vocabulo, Ordinandi, de his dicemus qui minime sacris debent initiari ordinibus, ex cano. 3. Concilij ROMANI sub Hilario I. vbi & specialiter in scij literatur nominantur: Similiter & tales prohibet ordinari GREGORIUS I. epist. 1. ad Episcopos Lucaniæ & Brutiorum, &c. vt ibidem dicitur. Hinc quoque statuit Cõcilium

Augustinus Hipponensis
Leo I.
Berfringit ignorantiam sacerdotum, qui fidei sacramenta vel sunt polui vel consecratiunt.
1. Corinth. 14. Concilium Toletanum 4. sub Honorio I. 1. Timotheo 4.
Concilium Arelatense 4. sub Leone 1. 2. Concilium Toletanum II.
Concilium Aquigranense I. sub Ludouico Hispaniensis.
Matth. 17. Elyas 16. Ibidem.
Concilium Ratiſbonense.
Concilium Romanum sub Hilario I.
Gelasius 1.

Clemens I. Attendit si nostra tempora non egret hoc visum in his, qui cæteris præstant, qui rati sunt ob escati vt non minima grauitatem & insantiam præstant, & hoc illis accreuit damnationis, quia in aliis inuident & criminantur, quod sibi non necesse conficiunt, & extremè demerentiam.

Quid sit ignorantia.

Dionysius Areopagitis.

Tertullianus Carthaginens.

Epiphanius Cypri.

Ambrosius Mediolanensis.

Ioannes Chrysostomus.

Hieronymus Stridonensis.

Concilium Aurelianense 2. sub Vigilio 1.

Concilium Toletanum 8.

O vti nam hæc obseruaret notu sculii.

Semper imaginis virorū præstantiam ad nominatam virtutis eorum & ad eruditionem posterorū de pictis sunt & recedat.

Imperatorum Imagines.

Gregorius Nazianzenus.

Tropica principum simul et imaginibus de pingebantur.

Imagines Philosophorum & sapientum.

Sidonius Apollinaris. Pærus Crinitus.

AVRELIANENSE II. cano. 16. Presbyter vel diaconus sine literis, vel si baptizandi ordine nesciat, nullatenus ordinetur. Et Concilium TOLETANVM VII. cano. 8. Reperimus quosdam diuini officii mancipatos tanta nescientia socordia plenos, ut nec in illis probentur instructi copetenter ordinibus, qui quotidianos versantur in vsu. Proinde sollicitè constituitur atque decernitur, ut nullius cuiuscunque dignitatis Ecclesiastica percipiant gradum, qui non totum psalterium, vel canticorum vsualium, vel hymnorum, siue baptizandi perfectè nouerim supplementum. Illi sanè qui tam honorum dignitate funguntur, huiusmodi tamen ignorantia cecitate vexantur, aut sponte sumant intentionem necessariam perdiscendi, aut a maioribus, ad lectiorem exercitia cogantur inuiti. Vide Ordinandi qui non sint, &c.

IMAGO.

Imaginum erigendarum venerandarumque vsus antiquissimus defenditur. Iam de erigenda & adoranda cruce suo loco diximus, & de imagine, agnus Dei, egimus suo loco, & de adoratione suo loco dictum est, & de imaginibus non nihil diximus vocabulo, Ecclesia. Igitur quæ in supra memoratis locis iam diximus, non repetemus, sed lectoris studio relinquentes reuoluenta, ad cætera transitum. Quod autem ab initio penè creaturæ semper solenne fuerit Heroum, & Principum, & illorum qui præclarè quippiam egissent, & nomen eum laude ad posteros demississent, imagines depingere, vt homines earum intuitu ad virtutis studium raperentur, penè omnes tam Gentiles Ethnici, quàm Iudæi & cuncti Philosophi meminere. Nobis non est otium cunctos auctores hic recitare, qui id tam fideliter attestantur, quàm certo semper factum fuisse constat. Et quidem quod Imperatorum & Principum Imagines antiquitus semper fuerint erectæ & depictæ, post auctorem memorabiliu sylum Catholicis mihi sanctissimus & fidelissimus testis occurrit GREGORIUS NAZIANZENSIS, qui oratione prima in Iulianum Imperatorem, ait: Lex est regia, num apud cunctos homines qui regio subsunt imperio, ignoro, apud Romanos vero summo studio obseruata, publicè imaginibus honorare imperantes. Haud enim sufficiens corone, & diademata, purpuræque florida, & vt tributa, ac præfectura enumerentur, ob quæ & subditorum multitudine, imperio applaudere solet, verum necesse est, vt etiam imperatores ipsi adoremur, quò magis venerandi videantur: & non solum ipsi, sed & imaginis eorum pictæ ac scultæ, vt ueneratio sit inexplebilior ac perfectior. His imaginibus, alij aliud quid Imperatoribus appingere gaudent, quidam enim ciuitates clariore dona ferentes adiungunt: alij autem victorias capiti coronas imponentes, nonnulli militia præfectos adorantes ac Principes signis honorantes, aliqui ferarum confectiones, aciesq; instructas, quidam multiplices barbarorum deuictorum, aut pedibus prostratorum seu cesorum figurarum: non solum enim eorum quibus maxime gloriantur ueritatem, sed & illarum amant simulachra, &c. Hæc ille. De imaginibus verò Philosophorum, quæ in gymnasijs depingi solebant, post SIDONIVM APOLLINARIEM epistola ad Faustum PETRVS CRINITVS, lib. I. de honesta disciplina, cap. II. narrat qualiter in Areopagis vel gymnasijs Zeutippus depingebatur curua ceruicè, Aratus panda, Zenon fronte contracta, Epicurus cute distenta, Diogenes barba comante, Socrates coma candente, Ari-

stoteles brachio exerto, Xenophanes cruce collecto, Heraclitus fletu oculis clausis, Democritus risu labris apertis, Critippus digitis propter numerorum inditia constrictis, Euclides, propter mensuram spatia, laxatis, Cleantes, propter vtrumque, corosis, & sic de alijs. Hæc præmissimus, vt doceamus non esse recens, quod tam antiqua memoria factum prodit. Verum obijciant hæc quidem paganos confinxisse, sed non licere Christianis propter idololatriæ scandalum. Dicimus ergò nos nò ea intentione imagines formare, quæ Gentiles, vt scilicet, relicto veri Dei cultu illis cultum soli Deo debitum impendamus. Honoramus autem & erigimus imagines, vt imagines eorum, qui viui cum Christo regnantes, iustè adorandi & venerandi sunt, sicut apertius ex sequentibus clarescet testimonijs. Si verò vsus vis nosse antiquissimum depingendarum imaginum, sit ipse Saluator, qui imaginem suam linteo expressam Veronica tradidit, & Pictori Agbari Regis, exemplum primarium, vt NICEPHORVS CALISTVS, lib. 2. historia Ecclesiastica, cap. 7. recenset. Verum si hoc fictitium censetur, non potest hoc esse falsum, quòd ille LVCAS EVANGELISTA, imaginem Deiparæ virginis depinxit, quæ adhuc Romæ cernitur, vt locupletissimus est testis SIMEO METAPHRAST. in vita eiusdem Euangelistæ. Idem Nicephorus, lib. 2. cap. 43. sic loquitur. Fertur (inquit) Lucas primus Christi, & quæ eum ita vt Deum decebat genuit matris, atque item principum Apostolorum effigiem pingendi arte adumbrasse: unde & in oratione deinde habitabilem orbem, tam venerandum & pretiosum opus est illatum, &c. IDEM NICEPHORVS hæc iterum repetens, lib. 6. cap. 16. Cum (inquit) sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, ipsiusq; adeo Christi, & quæ eum mirisq; genuit virginis matris coloribus adumbratas imagines plurimas ad hunc vsque diem conseruatas esse norimus. Ad Lucas quidem Apostolus primus ipse accuratè, opus id excorsis, manibus suis depinxit: deinde verò ex veteribus alijs quoque viri, pro eo atque par erat, veluti seruatores suos in signis & picturis seruantes, idem fecere. Ethnica quidem illi fors ac consuetudine ducti, & morem eum colere siliis, absque tamen necessaria obseruatione obtinere id, tradiderunt. Sed Ecclesia inde acceptam magis ac magis adauxit (providentia Dei curante atque disponente) non modo effigies & statuas, verum etiam vestes, baculos, & lectos sanctorum illorum virorum, conseruans, ad memoriam eorum sempiternam. Sicut & Iacobi thronum ad multa tempora seruatum esse scimus, quem fratrem ipsum Domini primum Hierosolymorum Episcopum ab ipso Christo, & Apostolis creatum esse sacra monumenta tradidere, venerati sunt, enim hunc successores eum asseruatum, satis aperit declarantes, quo cultu & studio Deo dicitos viros sint, profectum: quemadmodum id quoque ad nos est transfusum, apud quos multa etiam memoria gratia asseruatur, &c. Describit quoque cap. 15. eiusdem libri in signe miraculum ad imaginem saluatoris factum in Paneadis ciuitate, cuius prius meminit antiquissimus EUSEBIVS CÆSARIENSIS, lib. 7. cap. 14. Historia Ecclesiastica, & post eum Cassiodorus Senator, lib. 6. cap. 41. Tripartita historia, & Nicephorus loco præfixo. Sic autem loquitur Eusebius. Quia Paneadis urbis (ait) scimus mentionem iustam videri commemorare etiam, illud in ea quod historia dignum duximus. Mulierem quam sanguinis profusio laborantem, à saluatore curatam Euangelia tradiderunt, huius urbis ciuem con-

Ratio exigendarum imaginum.

Vsus imaginum antiquissimus.

Nicephorus Callistus.

Simon Metaphrastes. Nicephorus.

Obsecro hæc diligenter attendite, quia hæc sufficientiam recitandam hereticorū per uacua quamquam adhuc pluribus finis corroboratur testimonijs.

Nota hæc.

Historia digna fide nam vetustissimus antiquus testis oculatus hæc narrat, cui meritis credimus.

stat fuisse, demumq; eius in ea etiam nunc ostenditur. Pro foribus vero domus ipsius, basis quadam in loco ediditior collocata monstratur, in qua mulieris ipsius, veluti genibus proluta palmisq; suppliciter tendentis, imago ere videtur expressa. Atque vero alia ere nihilominus fisa statua, habitum viri stola compe circumdati, & dexteram mulieri porrigentis. Huius ad pedes statua è basi herba quadam noua specie nascitur, quæ cum exorta fuerit, excrecere vsque ad stola illius erei indumentis simbriam solet: quam cum summo vertice crescens herba contigerit, vires inde ad depellendos omnes morbos languoresq; conquirat: ita ut quæcumque illa fuerit infirmitas corporis, haustu exiguo madesacti salutaris gramini, depellatur, nihil omnino virium genus si antequam ere simbricæ summitatem crescendo contigerit, decerpatur. Hinc statua ad similitudinem vultus Iesu formatam iradebant, quæ permansit ad nostra vsque tempora, sicut ipsi oculis nostris conspeximus. Et nihil mirum, si hi, qui ex gentilibus conuerserunt, pro beneficiis quæ à saluatore fuerant consecuti, huiusmodi velut mirum videbantur offerre, cum videamus etiam nunc Apostolorum Petri & Pauli, & ipsius saluatoris imagines designari, tabulisq; depingi. Sed & antiquis ipsorum imagines à quibusdam conseruatas nos vidimus: quod mihi videtur ex gentili consuetudine indifferenter obseruatum, quod in a seculum honorare quos honore dignos duxerunt. Insignia enim veterum reseruati ad posteroram memoriam, illorum honoris, horum vero amoris indicium est. Hæc Eusebius. Denique in Ecclesia imagines depictas EPIPHANIVS CYPRI, epistola ad Ioanem Hierosolymitanum Episcopum, se vidisse testatur: quæ epistola inserta est tomo 2. epistolarum Hieronymi Stridonensis. Sic & AMBROSIVS MEDIOLANENSIS in sermone de inuentione Geraasij & Prothasij, illorum imagines depictas aperte se vidisse describit: & venerandarum imaginum meminit sermone 10. in Psalm 118. dum illud exponit: manus tuæ fecerunt me, &c. vt latius in sequentibus ostendatur. Vide & IOANNEM CHRYSOST., infra testimonium perhibentem imaginibus venerandis, & multos alios Patres, quos producemus ex Concilio generali VII. Interim etiam NICENORVS iam memoratus lib. 14. cap. 46. sub tempore Theodosij iunioris insigne narrat miraculum: narrat quippe quoddam Templum Cyrum Episcopum construxisse in honorem virginis Mariae, & hac occasione extruxisse. Cupressus (ait) in eo loco ubi postea condidit templum, ingens & procerâ fuit, in qua superioribus temporibus nescio quomodo imaginem Dei genitricis quidam occultauit. Cum autem multum præterisset temporis, & imago lateret, ipsa seipsum indicauit: cupressus enim immenso coruscans lumine, perinde atque fax vna ardere visa est: & ingens etiam miraculorum vis ab obscura & latentis efficacia manauit. Vbi autem quidam curiositate laudata arborem conscendit, imago ea vnde miraculorum vix profuxit, apparuit. Quapropter Cyrus loco ei honorem habens, pulcherrimum & maximum Dei genitricis construxit delubrum, &c. IDEM libro 16. cap. 27. de Xenaiâ impio loquens, qui se mentitus est presbyterus, cum nec diu esset baptizatus, & postea à Petro Naphæo Antiocheno Episcopo hæretico Hierapoli Episcopus creatus est, & cum Philoxeno nominauit. Xenaiâ (ait) iste primus (ô audacem animum & os impudens) vocem illam euomuit, Christi & eorum qui illi placere imagines venerandas non esse, &c. Lege reliquum. Porro scripsit IOANNES DAMASCENVS, libros tres pro veneratione sanctarum imaginum

Res digna fide quia ipse qui loquitur vidit & testimoniu perhibet veritati.

Epiphanius Cypri.

Ambrosius Mediolanensis.

Ioannes Chrysostomus.

Nicephorus.

Attende obsecro.

Xenaiâ primus fuit hæreticus qui imagines abhorruit.

Ioannes Damascenus.

eruditione plenos (quos non ita pridem in nostram linguam transtulimus) contra Leonem II. Imperatorem Isaurum, qui imagines euerit è templis, vt infra dicemus. Sed ne quis forte suspicetur Ioannem Damascenum illos libros non edidisse, fidem facit qui eius vitam conscripsit eleganti & polito stylo IOANNES HIEROSOLYMITANVS, qui sic refert. Inguerant vniverso orbi nox horrida & profunda tenebre, ita vt obscurarentur venerabilium imaginum præclara figura. Illarum author fuit non à trino aliquo, aut plebeus, qui in exigua tantum parte orbis militiam suam disseminaret: sed vir ille, vt sic dicam, manu finis orbis completens, Romanorum videlicet princeps Leo III. Ac Ioannes Damascenus aduersus singularem hunc serpentem strenuus atque impavidus pugnabat. Quamuis autem ille strenuissimus mens athleta tanto locorum intervallo abesset à tyranno, libris tamen & sermonibus cor illius dissecabat. Præterea longos aliquot sermones conscripsit, item libros de præclara adoratione venerabilium imaginum, &c. Quibus autem argumentis & testimoniis vsus fuerit, dicemus in sequentibus. Porro adorationis & erectionis imaginum, CLERICI APAMAEI epistola ad Patres generalis V. Synodi sub Iustiano Imperatore, contra Petrum Episcopum suum qui imagines è templis euerterat, vt diximus dictione, Hæreticus, &c. meminerunt. Concilium GENERALE V. sub præfato Principe collat. 7. mentionem facit imaginis sancti Theodori Episcopi Cyri, quæ clericis eiusdem ciuitatis Rhedæ impostuerunt, & psallentes in prædictam ciuitatem introduxerunt. Huius rei meminit & VIGILIUS I. vt ad calcem eiusdem collat. 7. legitur. GREGORIUS I. lib. 7. regist. epist. 53. ad Secundinum inclusum. Quod imaginem (ait) illum quem colis tibi dirigendam per Dulcidium diaconum rogasti, valde nobis tua postulatio placuit: quia illum in corde tota intentione quæris, cuius imaginem præ oculis habere desideras, vt visio corporalis quotidina reddat exoptatum: vt dum picturam vides, ad illum animo inardescas cuius imaginem videre desideras. Ab re non facimus, si per visibilia inuisibilia demonstramus. Sic homo qui alium videre ardentem desiderat, aut ipsam amans videre conatur, si contigerit eam ad balneum, aut ad Ecclesiam ire, statim per viam incedenti se præparat, vt de visione filium Dei reddat. Scio quidem quod imaginem saluatoris nostri non ideo petis, vt pro Deo, aut quasi Deum colas: sed ob recordationem filij Dei, & in eius amore recalcas, cuius te imaginem videre desideras. Et nos quidem non quasi ante diuinitatem ante illam prosternimur, sed illum adoramus quem per ipsum imaginem, aut natum, aut passum, sed & in throno sedentem recordamur: & dum nobis ipsa pictura ad memoriam filium Dei reduci, animum nostrum, aut de resurrectione lætificat, aut de passione demulcet. Ideoq; direximus tibi sicutarias duas, imaginem Dei saluatoris, & sanctæ Dei genitricis Mariæ, beatorumq; Apostolorum Petri & Pauli continentes, per suprædictum filium nostrum diaconem, & vnam crucem, clauum etiam pro benedictione à sanctissimo corpore Petri Apostolorum Principis, vt per ipsam à maligno sis defensus, per cuius signum munimur te esse credis, & ab eo te protegat, qui inuicilia semper suggerit recordari, &c. Fit in Concilio GENERALI VI. mentio imaginis agni Dei, vt suo loco posuimus in dictione, Agnus Dei relege si placet. Denique PLATINA CREMONENSIS in vita Gregorij II. & alij authores mentionem faciunt cuiusdam imaginis, in qua

Ioannes Hierosolymitanus, patriarcha.

Clerici Apamaei.

Concilium Generale V. sub Iustiano Imp.

Vigilius I. Gregorius I.

Vide qua ratione colantur imagines.

Quid aperitur?

Concilium Constantinop. generale 6. Platina Cremonensis.

erant

Annum 12. Tharasio C6-stantinopolitano Episcopus

Intercessio sanctorum.

Concilium generale 7. Nicænum 2.

Constantinus Imperator 5.

Concilium Adulterinum & illegitimum C6-stantinop. celebratum contra S. Imagin. sub Leone 3. Isaur

Confessio in extremis agentis Patriarchæ & penitentia.

Sanctorum intercessio.

Recantatio Episcoporum hæreticorum & hæreticis abiuratio

Basilij Ancyranus Episc.

erant sex generales Synodi depictæ, habitæ in summo honore & veneratione ab Anastasio Imperatore: quæ & pristino loco (ait) restituta est, vt huius fidei seruire ab Ecclesia omnis cessaret questio. Vide & Pictura. I D E M in vita Adriani Papæ I. refert quod ille Pontifex altare sancti Petri palio exornauit auro intertexto, in quo depicta historia inerat, quemadmodum Angelus beatum Petrum è vinculis liberauerat. De huiusmodi picturis & imaginibus THARASIVS CONSTANTINOPOLITANVS Patriarcha, qui I. Niceno C6cilio interfuit, epistola missa ad Ioannem Anachoretam, quæ præfata Synodo præmittitur. Cum (inquit) inter nos de variis esset agitata veritas & Deo placens voluntas indicata est: quod, iuxta antiquam institutionem sanctorum Patrum nostrorum, imaginum picturam, atque instructionem, & memoriam mentis nostre, & participationem sanctificationis Ecclesia recepit. Quicquid enim sanctum Euangelium per lectionem nobis demonstrat, hoc idem imagines per inspectionem. Quicquid item libri de passionibus martyrum narrat, hoc ipsum etiam imagines signant. Has enim recipimus tanquam effigurationem prototyporum, nihilominus credentes in vnum Deum, in Trinitate laudatum, eidemq; soli latraria exhibentes, poscimus intercessionem intercedente Domine nostra sanctæ Deiparæ, sanctorum item Angelorum, omniumq; diuinorum & Patrum nostrorum. Porro actione I. Concilij NICÆNI II. generalis ponitur ad Patres eiusdem Concilij epistola missa (nomen præfert CONSTANTINI IMPERATORIS V. qui fuit filius impij Leonis II. Isauri Iconomachi, cuius supra iam mentio facta est, & Irene matris) quæ mentionem facit, cuiusdam impie Synodi vel citius conciliabuli Constantinopoli congregati sub Paulo eiusdem vrbis Patriarcha Tharasio præfati successore, quod generale VI I. vocabant Concilium. Verum quia sine voluntate & assensu Apostolicæ sedis, ad persuasionem hæretici Imperatoris, & propter hæreticâ de imaginibus definitionem congregatum est, merito damnatum, & diiudicatur potius conciliabulum quam Synodus. Ideo autem congregata est Nicæna Synodus II. quæ generalis VI I. nomen sortita est, Oecumenicâ & vera, cui Apostolicæ sedis legati interfuerunt præfides. In supræmemorata autem epistola Constantinopolitani Imperatoris Constantini V. exprimitur præfati Pauli Patriarchæ in extremis agentis querela & conquestio. Dolbat enim (ait Imperator) Synodum quandam hic indictam, quæ subuerrere contendebat picturas imaginum, quas sancta Ecclesia Catholica seruit, & amplectitur, & ad memoriam præfiguratorum suscipit. Id ipsum est (ait) quod animum meum commouet, quod meam conscientiam urget, quomodo iudicium Dei effigere queam? Hæc (ait Imperator) & plura alia locutus vitam finiuit. Quod perpendens Imperator & horrens hæreticam cogitationem, consilio inito sacram Synodum indixit in præfata vrbe Nicæna, quæ de sanctorum imaginibus eorumque suffragiis implorandis definiret. In hac Synodo tres Episcopi affuerunt hæretici, qui in prædicto Constantinopolitano Concilio adulterino imagines damnauerant, qui errorem abiarant, & vnusquisque confessionem Catholicam, abiurationem erroris continentem, Patribus præsentarunt. Primus fuit Basilij, Ancyra: secundus Theodorus Episcopus Myron: tertius Theodosius, Episcopus AMORII. Confessio autem BASILII ANCYRANI Episcopi, quam legatis sedis Apostolicæ

& Tharasio Constantinopolitano Episcopo præsentauit, talis est. Credo & confiteor in Deum patrem omnipotentem, & in vnicum Dominum Christum filium eius vnigenitum, & in sanctum Spiritum Dominum viuificantem, Trinitatē consubstantialem, in throno eodem sedentem, in vna Deitate, potestatem, auctoritatem, adoratum & glorificatum, in vnus sanctæ Trinitatis, & Domini Dei nostri Iesu Christi æconomia, quemadmodum sex sacre œcumenicæ Synodi tradiderunt. Hæc omnia sic confiteor: Vniversam autem hæreticorum lingue virulentiam & incontinentiam abiciens execror, quemadmodum ipsos sese reddiderunt execrabiles. Interpellans etiam intercedente virginis nostre Deiparæ, sanctorum celestium potestatum, omniumq; sanctorum intercessionem, horum etiam sanctorum reliquiarum cum omni honore suscipiens & amplectens, honorificè vereor, similiter credens me illorum sanctitatis fieri posse participem. Eodem modo venerandas imagines, quæ æconomiam Iesu Christi Domini nostri, qui propter nostram salutem homo factus est, & inuoluta virginis Domine nostre Deiparæ, sanctorumq; Apostolorum, Prophetarum, martyrum, & omnium sanctorum suscipio & amplector, easq; honorem debitum exhibeo. Abiciens & execrans ex toto animo & corde congregatam ex deprauata mente & insania, & appellatam septimam Synodum, apud eos qui recte sapienter nimumquam iuste & canonicè Ἀδελφωσῶν, hoc est, saluti conciliabulum appellatum: vt potest ab omni impietate & religione alienam, & à Deo traditam Ecclesiæ sacre legislationi audenter & persæctè, ne dicam impie, oblatrantem, venerandasq; imagines contumeliosè afficientem, inuentemq; eas è medio sacrarum Ecclesiarum tolli, cui præfuit Theodosius falsò nominatus Ephesi Episcopus, Sismus Perge, &c. Hæc ita confiteor, & in his acquiesco, ob id simplici corde & recto animi arbitrio, Deum testem citans, subiectas execrationes (hoc est anathematismos) constitui. Prima: Christianorum accusatores & calumniatores, sine eorum vocatione, hoc est, imaginum demoliatores, execror. Secunda: Qui sacre scripture verba de idolis & Gentium statuis, ad venerandas Christianorum imagines exponentes trahunt, execrandi. Tertia: Qui venerandas & sanctas imagines non amplectuntur. Quarta: Qui afferunt Christianos, imagines vt Deos adorare. Quinta: Qui fauent ex animo violatoribus & ignorantia afficientibus sanctas imagines. Sexta: Qui præter Christum Deum nostrum dicunt alios esse, qui nos liberarunt à cultu idolorum. Septima: Qui doctrinas sanctorum Patrum, & traditionem Catholicæ Ecclesiæ contemunt: quique causantur & voces Arrii & Nestorij, Eutychie, & Dioscori iactant, dicentes quod nisi satis ex veteri & nouo Testamento instructi essemus sanctorum Patrum, sacrarum sex Synodorum doctrinam, & Catholicæ traditionem sequeremur. Octaua: Qui audent dicere Catholicam Ecclesiam aliquando idola suscepisse. Nona: Qui inquirunt diabolicarum insidiarum inuentum, sacrarum imaginum culturam & edificationem, nequaquam autem sanctorum Patrum traditionem. Hæc quidem sic confiteor & approbo ex tota anima corde & ore demonstro, &c. Eius itaque Basilij Ancyranus confessio à sancta Synodo II. Nicæna, laudata est, & suscepta est. Similem THEODORVS EPISCOPVS MYRON confessionem præsentauit Patribus, quam, ed quod à præcedenti nec sensu, nec fide discordat, subiectum. Hæc autem pariter à sanctis Patribus cum omni exultatione laudata, & approbata est. Sed & THEODOSII AMORII confessio consequenter lecta est, & approbata, cuius tenorem ad confirmationem fidelium hic subnectere

Eius confessio.

Sanctorum intercessio.

Reliquia Sanctorum.

Anathematismi præfati Basilij.

Traditiones Ecclesiasticas improbantur anathematizati.

Theodorus Episcopus Myron.

Theodosius Episcopus Amorij.

opere

Huius confessio pulcherrima.

Intercessio sanctorum.

Reliquia sanctorum veneranda.

Traditio.

Basilii Magni Ioannes Chrysostomus.

Intercessio sanctorum.

Luce 15, 7. & 23

Conversio ab heresi scripturae aliorum Episcoporum & ab iuratio eorum.

operapremium duximus. Sic habet: *Sacra hinc & uniuersali Synodo, ego Theodosius Christianorum minimus, sic confiteor. Imprimis approbo, suscipio, saluto, & veneror ante omnia intereratam Domini nostri Iesu Christi veri Dei nostri imaginem, & eius que ipsam sine semine peperit sancte matris Virginis: cuius etiam auxilium, protectionem & intercessionem non esse dieq; ut peccatori mihi subueniat, inuoco, ut que eam potestatem habet ab illo, quem in mundum edidit, Christo Deo nostro, qui etiam sanctorum & multis rationibus predicatorum Apostolorum, Prophetarum, martyrum, patrum & heremum colentium imagines suscipio, & veneror, non ut Deos (absti) verum ut mentis mee affectum & desiderium, quo in illos affectus sum, hoc modo indicans, ex toto animo omnis obsecror, ut ad Deum pro me intercedant, quo in oculis eius in die iudicii misericordiam consequar. Eadem ratione & reliquis sanctorum veneror, & honore prosequor, & saluto, veluti athletarum & certatorum pro Christo, qui gratiam a Deo consecuti sunt, & remedia prestare, morbos curare, demones eicere, quemadmodum Christiana Ecclesia, veluti per manus accepit a sanctis Apostolis & Patribus usque in presens seculum. Probo similiter que a primordio recepta irradantur imagines, principio Iesu Christi Domini nostri, & sancte Deiparę virginis, siue ex auro, siue ex argento, siue colorum ductibus, siue quacunque materia exprimitur, ut omnibus manifesta fiat eius in carne economia. Neque dissimili probantur a me sanctorum & omnibus seculis laudatorum Apostolorum, Prophetarum, martyrum gesta, poliiq; ut in oculis omnium prelia & certamina qua pro Christo subierunt, herant, atque id in compendiosam veluti scripturam, narrationem & eruditionem populi maxime simplicioris. Nam si Imperatorum vexillis sanctioribus & imaginibus in ciuitates & prouincias missis, omnis populus cum cereis & sissimentis odoratis occurrunt, quando iustus est in Christi Dei nostri Ecclesie, imaginem seruatoris nostri Dei, & intereratam matris eius, sanctorum etiam omnium, Patrum & sanctorum erigere? Quemadmodum diuus BASILIUS MAGNUS sermone in 40. martyres ait: *Venerunt in bello serua virorum certamina & facinora, historici & pictores sape denotati: hi quidem oratione exornantes, hi vero in tabulis depingentes, utrique etiam multos ad virtutem excitauerunt. Idem alibi: Quantum tibi laborandum est, ut unum aliquem a sanctis inuenias, quem puduit Christi, & c. Et IOANNES CHRYSOSTOMVS, Sanctorum enim gratiam (ait) morte non amputatur, inortu non oblituitur, sed & post mortem viuentibus sunt potentiores, & c. aliaq; multa, que dici vix possunt, & ob id obsecror vos sancti Dei, & exclamo, Peccauit in celum & coram vobis, suscipite me, ut Deus suscipiat prodigium, meretricem & Iairanem. Querite me, quemadmodum ouem perditam quaesitit Christus, quam ex humeris suis suscepit. Coningat mihi gratia in oculis Dei sanctorumq; eius Angelorum, ut per penitentiam saluato consequar, dum vos Domini sancti pro me interceditis. Et subneceit suos anathematizos, omnino conformes his quos superiori pagina ex Basilio Ancyrano posuimus, & ideo non repetemus. His factis, cum lachrymis ab omni Synodo, tanquam veritatis preco, susceptus est. Post pres autem illos Episcopos, qui ab heresi reuocari erant, venerunt & septem adhuc alij Episcopi heretici, qui profecto damnato conciliabulo interferant contra sanctas imagines, qui errorem abiurant, predictorum trium confessionem secuti sunt, & ei subscriperunt. Horum nomina sunt, HYPATVS NICAE Episcopus, LEO RHODI Episcopus,**

scopus, GREGORIUS PISSIDIAE Episcopus, GREGORIUS alter PESSINVTON Episcopus, LEO alter ICONI Episcopus, NICOLAUS HIERAPOLEOS Episcopus, LEO alter CARPATHI Episcopus. Hi omnes se imperitia errasse confessi sunt, & ignorantia, & propterea se velle secundum fidem a sanctis Apostolis traditam viuere, & recipi. Gregorius quidem prefatus PESSINVTON Episcopus sic loquutus est. In ANTIQCHENA (ait) Synodo sanctorum Apostolorum dictum est, Senatus non debere amplius ad idola aberrare, sed certandum esse ante columnam Dei hominisq; Iesu Christi Domini nostri. Sed & diuus ISIDORVS PELUSIOTES (ait idem) dicit vāōν λόγος εἰς εἰς ἐστὶν ἀγαθόν, hoc est, Templi nulla ratio, quod non ornatur imagine. Ex Chrysostomo adhuc supramemorato adfert auctoritatem. Ego & ex ceteris sanctis pietate plenam animi. Et LEO RHODI Episcopus prefatus postea ait: Ex legali, prophetica, apostolica, patrumq; traditione instructi sumus, hanc esse veritatem pietatemq; ut in sanctis Ecclesiis venerande imagines colantur, docente idem multorum annorum consuetudine ab Apostolorum temporibus hucusque probata. Huiusmodi Episcoporum sententia approbata, actum est an & ipsi deberent in communionem recipi, cum heretici fuissent, sicut superius posuimus in vocabulo. Heretici conuersi, & c. Cum autem multa esset quaestio oborta, vnus patrum dixit. *Haereticus ista omnibus heresibus peior est, malorum omnium pessima, ut pote, que economiam seruatoris nostri subuertat.* Sequitur & actio 2. eiusdem NICAE NI. Concilij generalis 7. respicientia & alterius GREGORII NEOCAESARIENSIS Episcopi, qui aliorum collegio sociatus, simul & cum eis errorem abiurauit veniam humiliter petens. Huius autem causa actio 3. examinata est, & idem de eo statutum, sicut & de ceteris. Inferitur porro eadem actio 2. epistola ADRIANI I. ad Constantinum V. Imperatorem & Irenem matrem eius, qua coram Patribus publice lecta, magnum proficit veritatis documentum, quantum ad venerationem sanctorum imaginum reliquiarumque attinet: nam omnes percurrit Patrum auctoritates, veteris nouique testamenti testimonia, qua huic doctrinae fidem faciunt. In hac epistola Adrianus Constantino prefato & matris, narrat sanctorum Apostolorum Petri & Pauli imagines Romae asseruati (id superius ex Eusebio docuimus) & Constantino magno antequam baptizatus esset a Syluestro, apparuisse, & eundem a lepra, quam sanguine innocentium mundare disponebat, integre curasse: cumque instruxisset de fide, & Ecclesie construendis. Qui non immemor accepti beneficii, statim baptizatus, Ecclesie Dei edificare cepit, columnas earum passim sacris imaginibus, in memoriam incarnationis Domini nostri Iesu Christi oraniūque sanctorum reuerentiam, exornauit. *Nec alia* (ait Adrianus) *de causa, quam ut Christianismum in lucem, & veritatem, Deiq; cultum proucheret, & omnes gentes a cultu idolorum, & diaboli deceptione conuerteret. Quemadmodum etiam diuus pater GREGORIUS I. Apostolorum successor predicauit, ob id depingi in templis Euangelicas historias, ut homines illiterati, & qui sacros libros legere nequeunt (quorum sine maxima pars est) conspiciat illis redderent Deo gloriam, & reducerent in mentem, que in carne conuersatio Domini nostri Iesu Christi fuisse. Et taceam* (ait) *interim Orthodoxos alios &*

lusi eos interpres & auctoritates adhibere, qui veritatis fontes reseruerunt. Gregorius Pelusiotus. Concilij Antiocheni causam quem non habemus in ordine: eorum nec hoc inuenitur Concilij impressum.

Isidorus Pelusiotus.

Ioannes Chrysostomus.

Leo Rhodi.

Haereticus de imaginibus venerandis omnium pessima iudicatur.

Adrianus pa. I.

Laus epistole Adriani I. de veritate adoratorum imaginum.

Imagines Petri & Pauli Constantino Magno visa.

Constantinus Magnus imagines depingi curauit.

Gregorius.

Rario cur de pingantur homines.

Christus

Traditio.

Gregorius 1. Zacharias 1. Stephanus 2.

Antiquus vltis erigendarum Imaginum ex veteris & noui testamenti pagina probatur. Gen. 1. 4. 8. 21. 29. & 49. Hebr. 11. Exodi 27. & 40. Numeri 21. 3. Regum 6. Sal. 4.

Augustinus Hipponensis.

Gregorius Nifenus.

Idem Damascanus refert libro 1. de venerandis imaginibus.

Intercessio sanctorum probatur a Basilio nota.

Traditio.

Ioannes Chrysostomus.

Cyillus Alexandrinus.

Athanasius Alexandrinus, Ambrosius Mediolanensis de fide ad Gratianum.

Stephanus Bostror Episcopus.

Christianissimos Imperatores, cum sacerdotibus omnibus & honestis viris Deum colentibus, simul etiam cum vniuerso populo Christiano, qui omnes iuxta antiquam Patrum traditionem, venerandas imagines & receperunt & tenent, & in memoriam & compunctionem cordis conferunt, & in hunc usque diem venerantur. Testes profert praedecessores suos, Greg. Zach. Steph. & reliquos, qui pro restituendis imaginibus imperatoriam maiestatem interpellarunt. Hoc & se facere pro eadem causa dicit, incipiensq; a primis veteris testamenti Patribus, qui altaria erexerunt, & imagines viderunt diuersas, per quas Deus illis loquebatur, Adam nominat, qui ad imaginem Dei factus est, Abel, Noe, Abraham, Isaac, Iacob, qui & ipse adorauit summitatem virgæ Pharaonis, fide dilectionis id agens. *Non quod virgam illam* (ait) *Apostolus sed tenentem illam, in signum dilectionis adorauit.* Mosen refert, qui propitiatorum de auro, Cherubin aureos, & serpentem æneum fabricauit. *Fecit* (ait) *Moses serpentem æneum, & posuit illum, & seruati sunt.* Si ergo Israeliticum populi per inspectionem auri (serpentis, seruatum a sua peste credimus: Christi Dei & seruatoris nostri, omniumq; sanctorum figuris contemplantes & venerantes, dubitamus nos seruari? *Absti ut hoc dubitemus.* Deinde profert Salomonem, qui in templo Domini Cherubin glorię diuersis coloribus adornauit. Profert insuper testimonia diuersa Prophetarum, & specialiter illud signatū est super nos lumē vultus tui Domine. *Qua de causa* (ait) August. Hipp. magnus ille doctor, in sermo adhortatoris suis inquit: *Quid est imago Dei aliud, nisi vultus Dei, in quo signatus est populus Dei? In cuius consensum & Greg. Niff. Episc. de Patriarcha Abraham sermone faciens, dixit: Vid non infrequenter passionis figurā, neque sine lachrymis eiuscmodi pictura transiunt, scilicet opus artificij in personā significatam demonstratiuē viderem.* Adfert etiam testimonium in Cantic. cantic. huic simile. Deinde profert testimonium Basil. Magn. in epist. qua in Iulianum defertorem inuehitur. *Suscipio* (inquit) *sanctos Prophetas, Apostolos, & martyres, qui pro me apud Deum supplicauerunt, quo per illorum mediationem propitiatus sit mihi Deus, & remissionem peccatorū mihi gratis largiatur.* *Quam ob causam & historiarum imaginum illorum honoro, & palam adoro.* Hoc enim nobis traditum a sanctis Apostolis, non est prohibendum, sed in omnibus Ecclesiis nostris eorum historias erigimus. Et serm. in 40. mart. idē astruit. Porro profert idē Adr. Lep. cad. & testimonium Io. Chrys. serm. in parabolā de semete. *Nōne* (ait) *iniuria afficit Regē, qui regiam vestem violat? Non nouisti quod is qui iniuria afficit Imperatoriam imaginem, in Imperatorē ipsum veluti exemplar imaginis, eiusq; dignitatem iniurius est? Nescis quod quicumque ex ligno & coloribus imaginem conuicia dicit, illum non damnari, veluti in rem inanimatā, sed contra Regē ipsum dixerit? Iudicatur enim occulte regi iniuriā iniulisse. Et rursus idē ser. in sanct. die Paschae, eadē quo superius profert. Deinde inducit testimonium illius magni Cyr. Alex. ex interp. in Matth. *Imaginum usum nobis* (ait) *supplet parabolę, que signorū virtutē nobis subiungunt, nimirum per oculorū appositionem, manū tactum, & que in nudo intellectu contemplationē obscure habent.* Profert insuper & testimonium & auctoritatē ATHANASII & AMBRASII. *Quid ergo* (ait) *numquid cū diuinitatē & carnē adoramus, Christū diuinitatē nū quando in eo & diuinitatē imaginē & crucē adoramus, ipsam partim? Absti.* Profert postea testimonium Steph. Bostr. Episc. *Quicumque* (ait) *ille imaginem diuorū cōtinetur, non erit a.**

siquidem omnē opus factum in nomine Dei, bonum & sanctum est. Omnis enim imago, siue Angelorum, siue Prophetarum, aut Apostolorum, aut martyrum, aut alioqui iustorum viuorum, in nomine Dei facta, sancta est. Non enim ipsam lignum adoratur, sed ipsam illud quod in ligno datur contemplandum: atque ita per recordationem veneratio exhibetur. Omnes enim Principes, etiam si pessimi sunt peccatores, adoramus, & reuenter salutamus. Quid vetat igitur, quo minus non liceat & sanctos Dei ministros venerari, & in memoriam eorum imagines statuere & erigere, ne in oblivionem, perpetuam veniant? Verum (inquit) *Deus ipse manufacta prohibuit adoranda. Dic mihi, o Iudae, quid est quod super terram extet, quod non sit manu hominum factum, postquam a Deo fuerat creatum? Quid? Arca Dei, que ex lignis Sethim constructa est atque edificata, nōne opus est hominum? Quid altare? Quid propitiatorium? Quid vases, in quo manna recondebatur? Quid mensa & candelabra? Quid interioris & exterioris cortine? Sunt ne opera manuum hominum, que Salomon serui mandauit? Quid, imobrem ea que sancta sanctorum dicuntur, cum sint manufacta: pretereā Cherubin & sex alata illa, que circa altare Domini fuerunt, cum sint animalia, & imagines Angelorum, opera manuum hominum, non fuerunt eiecta, nec a Iudaeis proculcati? Non aliam causam ob causam, quam quod Dei mandato imagines fuerunt Angelorū sacrę Gentium autem idola, quia imagines fuerunt demonum, Deus eiectit & condemnauit. Nos vero in memoriam sanctorum imagines facimus. Quorū, ais? Abraham, Moysi, Helie, Esaye, Zacharie, reliquorumq; Prophetarum, Apostolorum, & martyrum sanctorum, qui propter Christum tribulati sunt: quo omnis qui eos in imagine contempletur, illorum & meminerit, & glorificet Deū, qui illos quoque magnificet. Decet siquidem eos honor & veneratio, propter iustitiam eorum, ut omnis qui viderit eos in imitationem illorum operum ducat. Quis vero iste est adoratoris honor? profecto non alius, quam is, quo nos peccatores quoque inuicem prosequimur, salutantes nos inter nos per honorationem & dilectionem. Quid aliud apud Dominum Deum nostrū tentamus, quam adorantes, glorificantes & trementes cum? Imago enim nihil aliud est, quam figura illius, qui in pictura expressus est. Impij vero qui ipsi nihil boni faciunt, neque sanctorum recordantur, cauam bonam operantes impedire, ne scandalo sint his, qui sanctos Dei seruos honore afficiunt. Boni enim operis, bonam mercedem adipiscuntur. Impij vero quemadmodū animo suo voluerunt, ita infidelitatis suę mansionē inueniunt, quādo iustitia negligentes a Deo deseruerunt. Ex his liquidō constat, ob recordationē sanctorū imagines tantū pingi, venerari & coli, quos clarē cōstat seruos esse Dei, & pro nobis apud Deitatem obsecrantes & intercedentes. Dignū namque est, ut ducū nostrorū memores scimus, & Deo gratias agamus. Tum Adrianus prosequitur. *Accedant his, que B. Hieron. STRIDON, presbyter Hierosolymitanus in quodam sermone scripta reliquit. Et enim ut concessit omnibus Gentilibus adorare que manufacta sunt, Iudaeis quidē crustas illas quas fabricauit Moyses, pretereā duo Cherubin aurea: ita nobis Christianis crucē largitus est, & bonorū operū imaginē pingere & venerari, atque ita nostrū opus apud eū probare, & c. Hac quidē & alia Adrian. prefatus excerpit de sanctor. libr. monumētis, & ad Imperat. matremq; eius, ut diximus, direxit, obsecrans eū, ut iam memoratū conciliabulo Constantino. summa potestate anathematizare velit. Hoc fideliter narrat ANAST. BIBLIOT. qui hanc gener. synod. 7. de Græco in Latinū trāstulit. Postea IDEM ADRIAN. I. epistolam direxit ad Tharsium Constantinopo-**

Quidaperius?

Respondet Boarenis obsecrationibus Caluistiarum.

Adoratio & honor qui exhibetur imaginibus qualis?

Intercessionē sanctorum Stephanus Bostr. sit approbat.

Hieronimus Stridonensis.

Anastasiu Bibliothecarius.

Concilium Constantinop. 5. generale 6.

Tharastus C&stantinopolit.

Sententia patrum omnium generalis 7. c6 cilij.

Traditio.

Qualiter adorari dicantur imagines.

Euthymius Sardensis.

Audiat hereticus.

Ergo Calunita heretici sunt.

Tharastus.

Sanctorum intercessio.

Reliquie Sanctorum.

Episcopatum Orientalium Deo digna confesso.

Traditio.

litanum Episcopum, quæ ead. actio. i. inferitur, ubi postquam imaginem agni, quæ à Ioanne Baptista demonstratur, ex can. 82. Concil. GENERALIS V I. comprobavit (vt diximus in dictione, Agnus Dei, &c.) eum imitavit ad spiritualia arma sumenda contra earundem imaginum expugnatores, vt & ipse eisdem fideliter colat & veneretur iniungit, & id à Patribus cõgregatis in prælibata Nicæna I I. Synodo imperet. *Alias (ait) nisi sacras & venerandas imagines in pristinum locum restituerint, nostram confirmationem nullomodo audemus tradere.* Hoc igitur quàm fideliter THARASTUS CONSTANTINOPOL. præceptum cutaverit adimplere, nec nõ & reliqui eiusdem Concilij Nicæni I I. patres demonstrat actio. 2. memorati Concilij, ubi omnes Patres subscripserunt sententiam, hoc modo dictata: *Nos per scripturam inquirendo, arguendo, & demonstrando exquirentes, & patrũ quoque præceptis imbuti, concordamus, & vim literarũ lectarum (Adriani I. quæ superius expressæ sunt) confirmamus, & imaginum picturas secundum præscriptam Patrum nostrorum traditionem recipimus, & has desiderio nostro adoramus (de modo autem adorandi. Vide superius, Adoratio, &c.) vt in nomine Christi Dei nostri, & inemerata Domina nostra Deipara virginis, sanctorumq; Angelorum & omnium sanctorum factas. Sed apertis verbis testamur nos adiuuare, in unum Deum verum, latram, hoc est, cultum & fidem nostram referre & reponere. Vniuersa sancta Synodus sic docet. Et inter Patres EUTHYMIUS SARDENSIS Episcopus, Ego (ait) antelectis beatissimi Papa veteris Roma literis, sincere & irrepugnabiliter inhereo, confentio, & confiteor de orthodoxa fide, deq; sanctis videlicet & venerandis imaginibus, non vetus hoc sit nouum aliquod dogma, aut nuperum inuentum recipiens, sed clarè cognoscens ex Apostolica traditione, sanctorumq; doctorum in Ecclesia iussu per manus nobis traditi: ob eam causam venerandas imagines ex toto corde cum debito honore, & salutari adoratione suscipio. Eos verò qui secus sentiunt, ac reclamant, contrariò docent, alienos à Catholica Ecclesia arbitror, renuncio, & hereticos proclamo. Idem omnes qui aderant singulati sententia, & particulari confirmarunt, ne prolixus sim in recitandis singulis: adde quòd infra vniuersale decretũ apponemus. Postea sequitur prædicti THARASTI epistola pulcherrima confessionem suam continens, quam ad Episcopos Orientales transmisit, estq; inserta actio 3. eiusdem magni Concilij Nicæni I I generalis VII. in qua quidem confessione, Trinitatis mysteriũ, & Domine incarnationis dispensationem, formam præcedentium synodorum sequens, comprehendit, nec non venerandas imagines, atque sanctorum intercessionem, & reliquias confiteretur. Parum autem à præmissa confessione respicientium Episcoporum differt, & huic doctrinæ contradicentes anathemate percussit, sex apprimè laudat præcedentes Synodos & approbans, &c. quæ iam in vocabulo, Agnus Dei, inserta sunt, confirmans. Eadem 3. actio ponitur, & coram Patribus legitur EPISCOPORVM ORIENTALIVM epist. ad eundem Tharastum, quæ etiã continet confessionem Catholicæ fidei, & omnia præmissa confirmat. Sic autem loquuntur illi: *Apostolicas traditiones Ecclesia, quibus veneratio cultusq; sanctorum docetur, recipimus, & veneramus: eos autem, vt ministros amicos, vt filios Dei existentes, honoramus. Honor enim (idem docet Damascenus lib. 4.) qui à conferuis idem sentientibus inuicem exhibetur, iudicium est benevolentie erga Dominũ. Sunt**

*enim promptuaria Dei & pura Christi habitacula, Spiritus sancti immaculata specula. Quinetiam anime eorum in manu Dei sunt, vt scriptum est. Deus enim vita existens, cum sancti in manu Dei sint, in vita & lumine necesse est vt existant. Et ob id preciosa in conspectu Domini mors sanctorum eius. Hi viuentes in libertate Deo astiterunt. Seruator noster Christus finis salutaris, sanctorum reliquias nobis reliquit, multis modis beneficia in debiles fundentes, unguentum redolentis suauitatis scaturientes. Et vt ait magnus doctor (sine dubio ATHANASIVS) cui ab immortalitate nomen est, martyrum ossa morbos fugant infirmis medicantur, cæcis visum impatiunt, lepras emundant, tentationes & mæores solunt: atque id per Christum, qui in eis habitat. Denique humanitatis Christi imaginem coloribus ducentes adoramus: quanquam sciamus, ipsum imaginem & typum Deitatis, quæ cum carne illius immaculata inconuulsum unita est, minime posse figuram prestare. Inuisibilis enim est diuina natura nec figurari aut depingi se permittit. Deum enim nemo vidit unquam. Adoramus ergo humanitatis eius imaginem, quemadmodum facies eius visa est, non tamen à Deitate separata: absit vt ita sentiamus, cum ab ipsa prima conceptione cum Deitate unita sit. Veneramus etiam & adoramus imaginem Deiparæ, & Domine nostre irreprensibilis, immaculatae, & inexplicatae castitatis matris, quæ illum peperit. Quinetiam sanctorum Apostolorum, Prophetarum, videlicet, martyrum, sanctorumque & beatorum amicorum Dei imagines colimus, non in materia aut coloribus honorè conuoluentes, sed per hoc officium nostrum, quod ipsi, quorũ typum imagines distant, debemus impartiri: cum sciamus, iuxta BASILII MAGNI sententiam, quod imagini honor exhibitus, ad ipsum prototypũ referatur. Hac quidem memorati Episcopi Orientales, epistolam prædictam, concluderunt: quæ ubi lecta est coram Patribus, ab omni Synodo acclamatum est. Quia ita non confiteatur, anathemati à trecentis decem & octo Patribus hic congregatis subiiciatur, fiat, fiat. Et subscripserunt omnes huic confessioni, à primo vsque ad nouissimum. Et postea acclamatum est. *Obstaculum inimicitia sublatum est, Oriens enim & Occidens, Septemtrio, & Meridies sub iugũ unũ inclinant, & vnã concordiam acceptant. Gloria tibi Deus, qui nos vnus reddideris. Postea coram eiusdem 18. Patribus Nicæni I I. Concilij memorati, lectæ sunt autoritates sacrae scripturæ id confirmantes. Ex libro Exodi de propitiatorio, & Cherubin aureis: ex libro Numeri, de tabernaculo, & arca testimonij: ex Ezechiele, de templo & sculptura eiusdem: ex epistola ad Hebræos, de Arca testamenti, ubi recondita erant, vna aurea habens manna, virga Aaron, quæ fronderat, & tabulæ testamenti. Quibus autoritatibus lectis, sic Patres diffinierunt. *Vetus scriptura habuit Cherubin obumbrantia propitiatorium, nos quoque imagines Iesu Christi, & Deiparæ virginis, sanctorumq; habebimus, obumbrantes altaria. Deinde coram eisdem lectæ sunt plurimæ autoritates sanctorum Patrum, & primo IOANNIS CHRYSOST. ex encomio in Miletium, cuius imaginem passim in truiis, in foro, in agris, in cõpitis, in annulis, in poculis, in phialis, in thalami parietibus, & vbique multi pingebant: *vt non tantum (ait) sanctam illam appellationem audirent, sed & obique corporis formam inspicientes, duplicem haberent peregrinationis consolationem. Eiusdem adhuc est lecta autoritas, quam superius iam citauimus. Lecta est & autoritas GREGORII NISSENI, homilia de Deitate filij & Spiritus, & in Abraham. *Vidi (ait) sepius inscriptionis imaginem, & sine lacrymis*****

Sapient. 3.

Psal. 115.

Reliquie Sanctorum.

Athanasius Alexandrinus.

Ioann. 1.

Basilii Magni.

Anathema sanctorum patrũ in hereticos.

Vide imple Caluinita, cui belum iudicis vniuersi orbis si dei.

Exod. 25. Numeri 7. Ezech. 41. Hebr. 9.

Ioannes Chrysostomus.

Gregorius Nisenus.

chrymis

Pulchrum spectatum. Genecl. 22.

Cyrillus Alexandrinus.

Gregorius Nazianzenus.

Antipater Bosphori Episcopus.

Asterius Amase Episcopus.

Hæc lege.

Vide crucis impressionem. Vide & ea que possumus in vocabulo erux.

Historia Anastasi martyris qui hæc scripsit: barbariorum fidei Simconem ephrasem.

Reliquie sanctorum.

*chrymis transire non potui, cum tam efficaciter pictura ob oculos poneret historiam. Procumbit enim ante aram Isaac genibus inuicibus, circumductas ferens in tergo manus. Ille verò à tergo pueri, inuicibus pedum curramini, sinistra comam pueri apprehendit ad se trahens: declinat autem faciem ad pueri miserabiliter intuens, dextram autem gladio obarmatam gestat, quam etiam ad eadem dirigit: iamq; gladij acies ipsam corpus propemodum attingit, cum illum diuina vox à factio deterret, &c. Tunc subnectunt hoc lecto Patres. Frequenter B. Pater historiam legit, sed obiter: postquam autem picturam expressam vidit, stetit. Si tanto doctore historia perfecta peperit utilitatem & lachrymas, quanto magis rudibus & idiotis utilitatem & commoditatem adferet? nõne & nos lachrymas fuderimus, si dominũ & nos viderimus cruci affixum? Lecta est posthæc iterum coram eis autoritas CYRILLI ALEX. epist. ad Acacium Scythopolcos Episcopum, de malorum depulso, hanc eandem Abraham historiam depictam referentis. *Vbi diuersis in locis (ait) pictura sape visa, vbique pictoris artificio eandem representabat facti rationem. Profertur & coram eis autoritas illius magni doctoris GREG. NAZIAN. ex lib. Carminum, serm. de Virtute, ubi refert meretricem à Iuene vocatam, visa Polemonis imagine repressam recessisse. Hæc imago adeo veneranda erat (ait) vt vnũ crederes, quem pictura monstrabat. Lecta est subsequenter autoritas ANTIPTATRI BOSTRENSIS Episcopi, ex oratione de morte sanguinis fluore laborante, quæ cum sanata esset statim Christo erexit. Hanc recensimus historia ex Eusebio in præcedentibus, igitur relegas si volueris. Lecta est deinde autoritas ASTERII AMASE Episcopi in Eupheniã martyrem, cuius imaginem arte mirabili in tabula depictam, & martyrij eius historiam contemplatum se fatetur cum ingenti dulcedine & lachrymarum copia. Nam mihi (ait Asterius) hæc passio vocem auferit, vt amplius loqui nequeam. Nam tam exaltat sanguinis guttas defluentes ex dentibus pictor depinxerat, vt irrueris à labijs profluere. Virgo autem ierit carcerem petens, in pulla veste sola sedet, manusq; ad celum extendens. Deum malorum depulso, alloquitur. Fundente autem hæc oratione, apparet supra caput illius signum, quod scilicet Christianorum consuetudine adoratur, & passim inscribitur: erat autem, vt arbitror, symbolum pœne, quam illa erat. subitura. Deinde quoque pictor aliã ignem vehementem, rutilante colore, hinc inde accenderat, etiam flammam faciens corporam, &c. Tam subdit idem Asterius. Tempus verò est, vt & tu, modo velis, picturam absolvas, &c. Quem sic subsequenter Patres exponunt. Adhortatur pater, & facultatem dat, vt qui velint martyrum certamina pingere, faciant. Ergo maior est imago, quã oratio. Atque hoc prudentia Dei cõtingit, propter idiotas homines. In sanctis istis viris talem compunctionem imagines excitant, quanto magis igitur in nobis? Lecta est & alia autoritas desumpta ex vita sancti ANASTASII MART. Persæ, cuius initium est: congeneres filius & verbum Dei, per quod, &c. Ibi legitur, quòd quidam vim Persarum metuentem, cum precum fundendarum gratia in Ecclesiam introiisset, videt sanctorum Martyrum historias depictas: & Anastasium interrogas, quid hæc essent, audiuit ab eo, quãnam essent à sanctis miracula designata, quãq; intolerabiles cruciatus à tyrannis perulissent: quod ille audiens baptisina petiit. Aliud profertur exemplũ ex eiusdem martyris vita. Nam cum martyrio finisset vitam, & eius reliquie ciuitati Casarea: Palæstine religio-**

*nis appropinquasset, vt omnibus res fuit declarata, ingenti letitia perfusi sacra signa pullantes inuicem (nec vltus campanarum adhuc erat) obuiam facti sunt in veneranda virginis Deiparæ, quæ appellatur nona Illinc cum cruce & supplicatione egressi, lati & gaudentes cum gratiarũ actione sacris reliquiis occurrerunt. Cum autem sacra reliquie in urbem adlatæ fuissent, ciues cõmuni sententia martyri oratorium propè tetratylum (locus est is in medio ciuitatis) construere decreuerunt, quinetiam illius imaginem illic constituerunt. Quædam autem mulier cæteris ad tactum sanctorum reliquiarum confluentibus dixit: Ego reliquias à Perfide venientes nunquã venerabor. Hæc autem subito dolore correpta, quatuor diebus in cruciatibus subsistit, donec ad templũ S. Martyris deducta errorẽ confitens, ad eius imaginis conspectum & reliquiarum contactum pristinam recepit sanctatem. Hoc igitur Patres verũ confirmant, & hanc imaginem cum sacro capite Romæ vsque in hæc horam asseruari profertur in monasterio, testanturq; mulierem profectam ex Silicia Romam cum demonio vexaretur, & ad imaginem præfatã fuisse sanata. *Vide factis (aiunt) ex prædictis clarum existit, sanctorum imagines etiam miraculis clarescere, & medelas facere. Postea lecta est coram eisdem autoritas ATHANASII ALEX. in sermo, de imagine Iesu in Beryto (lege ergò inter opera eiusdem Athanasij, ne quis hoc astimet fabulosum) ubi narrat in Beryto ciuitate, quæ est in finibus Tyri & Sidonis, Iudæos plurimos habitasse, & statuisse ibi synagogam. Contigit (ait) vt propè synagogam quidam è Christianorũ numero, domicilium a quodam conditum habitaret. Hic ex aduerso lectuli, imaginem Iesu Christi Domini fixerat: erat hæc sanè veneranda, quod integram Christi Domini portionem exprimeret. Nam vt postea factus est eam Nicodemus, qui venit ad Iesum nocte, propriis manibus composuerat, & Gamalieli tradiderat; Gamaliel autem Paulo, & sic per manus ad eum donoluta erat. Contigit autem non ita diu post id temporis Christiano munitionem aliquando ampliorẽ querere: neque hoc omnino seruitio factum est, sed ex diuina dispensatione, quæ omnes cupit in agnitionem veritatis venire, & siluos fieri, exhibens miracula his, qui illum colunt, & pietatem in illum credant: verum in redargutionem dissidentium, confirmationem autem & stabilimentum credentibus. Querebat itaque, vt diximus, ades maiores, quas cum inuenisset à priori domo migravit, & sciam omnia asportauit, præter illam imaginem, quæ ex obliuione reliquit. Iudæus autem præfatũ domum, commoditate loci captus, conduxit, & non imaginem animaduertens, aliquandiu illic habitauit. Cum autem die quodã ab aliquo vicinis Iudæos in domum ad conuiniũ inuissit, quidam eorum sublatis oculis imaginem Christi conspexit, & conuiniorem corripuit: quæ fronte (inquit) audes tu, cum Iudæus sis, imaginem huiusmodi domi habere. Et infinis conuinciorum plausibus imaginem aggredientes, omnia in eam genera suppliciorum renouarunt, quæ Christus in carne perulit. Cum autem venissent ad transfundendũ latras, ex eo cõstitit sanguinis & aquæ riuuli emanare cœperunt. Hoc cõterentes, in derisum, vnã asportantes sanguine defluente implerunt, & in synagogam detulerunt, & conuocantes in firmos, in eos spargere cœperunt. Nam si vera sunt (aiunt) que de Christo dicuntur, cõtinuò sanabitur, si aliã ostentui habetur à nobis cuncta, quæ à suis sequacibus afferuntur de eo. Hæc dicentes quoscumque languidos inuenerunt, intrudentes in synagogam sanguine asperserunt: atque factũ est, vt inter eos quidã prouideret, & dissolutione mem-**

Crucis in processibus ferendæ autoritas.

Viderem dignã omni adimittatione.

Athanasius Alexandrinus.

Historia pulchra & fide digna.

Vide in imagine crucis, non ea passim nis miracula.

Res mira & stupenda.

brorum à nauitate detentis, repente ut fuit peruntus, de suo grabato exiliens, ad laudem filij Dei incolumis redditus ad propria remeant. Deinde adduceres cacos nonnullos, loca eorum luminu perungere studuerit, qui statim in Iesu Christi nomine, discussa cecitate, post multos annos lumen amissum recipere meruerunt. Egrotantes autem plurimi ad hoc spectaculū sunt adducti, manibus post terga reuinctis: cumq; illi fuissent peruncti, mirabili virtute Dei vndiq; perfusi, sensu redintegrato pristino, ad propria sanissimi sumi reuersi. Omnes denique cæci, paralytici, leprosi, surdi, claudi, muti, illic adducti, sanati sunt. His visis prodigijs, Iudæi omnes, tam senes quam iuuenes, parui & magni in Dominum nostrum crediderunt. & ex hydra illa in ampullis vitreis sanguis infusus, per singulas directus est orbis nationes, inebente ciuitatis Episcopo: qui & quinto Idus Nouembris huius miraculi festū, ut diem Paschæ, vel natalis Domini, instituit celebrari. Et dicitur ille esse: sanguis Dominicus, qui apud plerosq; reperiri esse dicitur: nec esse aliter astimandum a verè Catholicis, propter id quod scribitur à nobis, quasi ex carne & sanguine Christi aliquid possit in mundo inueniri, nisi illud quod in ara altaris per manus sacerdotū quotidiè spiritaliter efficit. Hæc ex Athanasio decepta & collecta sunt, cuius auctoritatem magni fecerūt Patres, & hoc insigne miraculum vehementer stupere, mirantes non tantum sanctorum imagines venerandas, sed etiam maximas medicandi rationes ab his proficisci. Cur autem nostræ imagines hodiè non faciūt miracula, respondent Patres inquirentibus. Quia miracula (aiunt) non data sunt credentibus, sed illis, qui in incredulitate versantur. Et quia imaginem illi Iudæi ita tractabant, datum est illis signum, ut ea ratione ad fidem conuerterentur. Lecta est etiam consequenter coram eisdem Patribus auctoritas. NILI EPISCOPI viri sanctissimi, ex eius epistola, quam ad Heliodorum filentiarū scripsit, de sancto martyre Platone. Hic cuidā inueni captiuo à barbaris, in ea effigie, qua in Ecclesia pictura figurabatur, apparuit, & ipsum liberans patri ingenti reddidit. Nam hūc esse Platonei martyre, captiuo ex visa scriptis imagine, cognouit. Simile quid narrat & THEODORVS MYRORVM Episcopus, qui tunc cum alijs Patribus aderat, in sua Ecclesia factū, meritis sancti Nicolai eiusdem vr̄bis quondam Episcopi. Nam Nicolaus eadem imagine, qua in Ecclesia cernebatur, diacono apparēs in somnis, prædicto Theodoro negotij, quo detinebatur, finem celerem & successum bonum pollicitus est. Lecta est etiam consequenter eiusdem iam memorati NILI EPISCOPI epistola ad Olympiodorum Proconsolem, qua videtur omnes superfluas imaginum picturas abhorretere, scilicet iumentorum animantium, piscium, & huiusmodi. Forū (ait Nilus idē) veteris & noui testamenti historijs hinc inde parietes templi repleri, doctissimi pictoris opera velim (vide in vocabulo, Pictura) ut hi qui literas non norunt, neque sacras scripturas legere queunt, contemplatione picturæ in memoria reducant quoniam germanicè vero illi Deo per sortia facta seruiunt, atque in certamen excitentur gloriosorum & laudatorum facinorum, per qua cum celo terram commutauerunt, veneratē per contemplationem ea qua non viderunt. In communi verò domo, in qua multa fuerint habitacula, sufficiat singulis veneranda crucis imago. Hæc ille. Huius sententiæ patris Nili, legati summi Pontifices subscrībentes, narrant Ioannem cum templum Romę extrueret in vtroque pariete templi historiam noui & veteris testamenti inscripsisse, hinc quidem Adam

Iudæi conuertuntur.

Referuntur sanguinis imaginis crucifixi et tunc nunc Manuæ cernitur.

Vide sacrificiū missæ Athanasio solenne.

Cur imagines hodiè non operentur miracula.

Ego autem te sis sum oculatus, in Imagine Deiparę virginis remanisset pila palmaria, quæ impudens hereticus in eius vultum profecerat apud vr̄bem Senonensem Nota sunt miracula, quæ quotidiè operatur illa imago ab hereticis varijs cõfracta, tempore Francisci Regis, in cuius locum argentea imago reposita cum summa reuerentia conitur, sunt & alia quæ breuiter caussa prætereo. Nilus Episcopus Theodorus Myrorum Episcopus.

Vide crucifixi in passionem & imaginē à Nilo viro veruissimè auctore probatam.

exeuntem de Paradiso, illinc verò latronem Paradisum ingredientem, &c. Lecta est & coram Patribus auctoritas MAXIMI CONFESSORIS, ex libro dogmatum quæ agitata sunt inter illum & Theodosium Episcopum Cæsareę Bythinias, vbi memoratur, in confirmationem eorum quæ locuti erant, manum super Euangelia sancta venerandamque crucem, & imaginem Dei seruatoris nostri Iesu Christi, & dominæ Deiparę saluantes posuisse, & Patres subuectunt. Itaque nisi fuissent necessarias imagines, eas propter stabilitonē factorum non fuissent osculati, ut etiā cum sanctis Euangelijs, & veneranda cruce equiualeant. Posthæc oblatum est, à legatis Apostolicæ sedis, legendus liber LEONTII NEAPOLITANI CYPRI Episcopi, & lectus est locus libri quinti Apologia pro Christianis, & cõtra Iudæos, & de imaginibus sanctorum. In hoc loco contra Iudæos, de Cherubin, & alijs in veteri lege imaginibus expressis disputat, & quod imagines non adoremus tanquam Deos, sed in eis veneremur Archetypum, vt iam à nobis ante demonstratum est. Tandem idem Leontius similitudines sic proponit. Quæ admodum qui Imperatoris mandatum suscipit, illius sigillum osculandū, non ipsam ceram, aut characterem, aut plumbum, veneratur, verum Imperatori ipsi adorationem & cultum exhibuit: ita quoque Christianorū filij typum crucis adorantes, non naturam ligni adoramus, sed sigillum, & annulum, & characterem, & Christum ipsum aspicientes, per hoc eum qui in illo crucifixus est, salutamus & adoramus. Et quemadmodum gerani filij, peregrinante longo tempore Patre, ingenti amore ex animo erga eum affecti, quidquid illius in domo viderint, siue baculum, siue sedem, siue chlamydem: hæc, inquam, omnia cum lacrymis atreccantes, amplexantur, non illa honorantes, sed Patrem desiderantes & venerantes. Sic & nos fideles omnes crucem Christi, tanquam virgam adoramus: ut sedem verò & cubile illius, ser sanctum sepulchrum: præsepe autem & Bethleem reliquaque illius habitacula, ut domum. Sic Apostolos illius beatosq; martyres, & reliquos sanctos, veluti amicos illius colimus. Sicut autem, d Iudæos, tu adoras librum legis, non naturam membranarum aut atramenti adorans, sed verba Dei qua in illo continentur: sic & ego imaginem Christi adorans, non lignorum aut colorum naturam adoro (absit) sed inanimatum characterem Christi. Et postquam ex lege recensuit plures adorationes factas, ait: Tu (inquit) nos idololatrias vocas. Iam si constat me idola adorare, quid causæ est, quamobrem martyres qui idola destruxerunt veneror ut Deos, & glorifico? quo pacto ipsi martyres, qui stipes ligneas confreguerunt, honore prosequor? Si ligna ut Deos glorifico, quomodo veneror & adoro martyres & Apostolos, qui lapideas effigies perdididerunt? Quomodo honore afficio, laudo, sepla erigo, festa celebros tribus illis pueris, qui in Babylone imaginem auream non adorauerunt? Verè magna est Iudeorum cecitas, magna impietas, in veritatem iniuri sum, ingrata Iudeorum lingua in Deum conuicia dicit. A sanctorum martyrum reliquijs & imaginibus sæpe demones fugantur: hæc tamen scelerati illi contumelia afficiunt, pervertunt, illudunt, & subannant, dicunt mihi, quot in mubrationes, quot scaturigines, sæpe etiam & sanguinis fluores ex imaginibus & reliquijs martyrum exiuerunt? Hi tamen corde insensati videntes non credunt, verum fabulas ista & nugæ fuisse arbitrantur. Et vbi miracula facta, per lignum, per virgam, per defuncti Helisei corpus, & cætera commemorauit, quæ etiam Iudæi confiteri cogebantur, & adorare, vt propitiatorium arcam, &c. subdit. Cum igitur (ait)

Maximus confessor.

Vide antiquū vsum imponendi manus super Euangelia cum quippiam affir-matur.

Leontius Neapolitis Cypri Episcopus quæ insula dū hæc scriberem mihi nescita est à Turcis occupata, & irreuocabile damni.

Huius Leontij profert rebrō testimonij Ioannes Damascenus in libris pro veneratione sanctorum imaginum.

Crucem quō adorare dicuntur, Vide & Crucem, & Adoratio supra.

Iudæi adorant librum legis.

Quæ probè & dicitè respondet Caluistis sub persona Iudeorum, hic Leontius.

Daniel 3.

Sed multo maior & infelicitior Caluistiarum obone pater. Reliquiarum virtus & imaginum.

Crux adoranda.

crucem

crucem Christianos adorare cõspexeris, scito quia crucifixo Christo bonos suspenditur, tantum abest vt lignū colant. Nam si ligni naturam adorarent, profecto omnes syluas & arbores adorando venerarentur, quemadmodum in aliquando hæc adorasti, ligno & arbori dicens: Tu mihi esto Deus, Tu me produxisti. Nos crucem non ita affamur, neque etiam sanctorum imagines. Dij nostri estis. Non enim Dij nostri sunt, sed tantum similitudines, & imagines Christi, & sanctorum illius, ad commemorationem, honorem, & decorem Ecclesie venerande. Nam qui martyrem colit, Deum ipsum colit: qui matrem illius adorat, ipsi honorem assignat: qui Apostolum honore prosequitur, ipsum qui Apostolum misit, honorat. Quæ verò fronte contra me, imaginum & crucis causā, infergis, cum noris Abraham idolatras adorasse, Iacob Pharaonem, Moses Iethro, Daniel Nabuchodonosorem? Hi Propheta & iusti cum sint, ob beneficia quedā illis præstita, in terra existerent illos idolatras adorauerunt, & ne crucem sanctorumq; effigies, à quibus infinita beneficia Deo procurante nobis obtigerunt, adorantem despicies. Quandoquidem qui Regem metuit, filium eius iniuria non afficit: qui Deum autem timet, hic omnino etiam filium Dei, crucisq; illius typum, & sanctorum illius effigies colit & adorat. Hæc & plura Leontius, qui à Patribus multum laudatus est. Postea lecta est auctoritas Anast. Theop. ex epist. ad quendam, quæ sic incipit: Si doctrina existimaretur, &c. vbi de adorationis imaginū forma & mododoctè disputat, vt inuenies insertū quoque eiusdē testimoniū de imaginibus adorandis, similitudine ducta ab imagine Regis, quæ vicissim à pijs adoratur, tanquam ipse Rex, & à malis impetitur tanquam in Regem temulentum insiliret lectus est & posthæc coram eisdem Patribus locus S. Sophr. Hierosol. Patriar. ex encomio in SS. Cyrilli & Ioannē, vbi adhortatur fideles ad ornada varijs donis & picturis templa prædictorum martyrum, recepturos denuncians eorum intercessionibus pro temporalibus æterna præmia. Lectum est ex eodem encomio miraculum in ordine 306. vbi dicitur, & nunciatur insigne miraculum de imagine Christi, & Deiparę virginis, & præcursoris baptistæ, qui in vtero saltu illum indicauerat. Ante hanc imaginem, narrat Sophronius Prophetarum choros & Apostolorū cætus collocatos genibus flexis, & capitis in solum inclinatis ante Dominum prociudere, & prædictos etiam martyres assistisse, & pro quodam filij deuoto, qui hæc cuncta spectabat, exorasse ante imaginem, & ita ex auditos deuotū suum à morbo, pro quo, eos adierat, liberatum, & valetudine recuperata, ad propria remississe. Eiusdē Sophronij testimonium profertur è limonario, vbi narrat, referētē THEODORO A LIOTE, de quodam incluso, qui à maligno spiritu scortationis oppugnanatur: cumque illi vehementer demon insultaret, ille ait: Vt quæ non derelinques me? At demon oculari aspectu se exhibens: Iura mihi, inquit, quod ea quæ tibi dicam nemini significabis, & ego tecum amplius non pugnabo. Spondidit ille. At demon: Imaginem istam, si nolis me tecum luctari, caue ne amplius adores, habuit autem imago, figuram Domina nostræ Deiparę virginis Marię gestantem Iesum Christū. Cū autem hic inclusus retulisset præfato Theodoro A Liote, ille amplius eum excitauit ad adorandam imaginem, & pactū frangendum, & de cætero nihil tale molestia sentit, & inferunt Patres. Præstat iuranti peccator, quam planè inuicem in defractionem venerandarum.

Terentius.

Gene. 23. & 47. Exod. 28. Daniel 2.

Anastasio Theopoleos episcopus.

Sophronius patriarcha Hie rosolymitanus.

Sanctorum intercessio.

Attende fide dignum miraculū suspendi, Sophronio referente.

Theodorus Aeliotas.

Res admiranda & proxijs stipendia, quod ita Diabolus odio prosequitur imagines non igitur mirum si per ministros Caluistas illas confingit.

imaginum seruari. Leguntur & alia testimonia coram Patribus, ex libro vitæ & miraculorum sanctorum Cosmæ & Damiani (dicitur auctor esse SIMEON METAPHASTES) de quodā narratur, qui fistula in iunctura coxæ laborat, cumq; pro recuperanda sanitate templum sanctorū martyrum fuisset ingressus ad eorum monitum quotidie illud frequentabat: nec tamē inde sanitatem reportauit, donec ædem sacram egressus, videt in porticus limine à dextro latere imaginem seruatoris nostri postam. Appicta autem erat & sancta Deipara Domina nostra, beatiq; viri Cosmæ & Damiani, & quidam ex magnatibus, qui tabulā suspenderat, Leontius nomine. Obsecrationibus igitur rursus factis, cum domum rediisset vidit noctu sanctos viros, & in medio eorum virginem matrem, qui illi medicamen & sanitatem cõtulerunt. Aliud narratur ex eorundem martyrum vita, de quodam Constantino, qui iugiter secum imaginem sanctorum martyrum gestabat, sperās eorum intercessionibus adiuuari, cuius vxor dum graui dolore sinistræ maxillę teneretur, nec posset amplius dolores ferre, Constantinus de imagine sanctorum illi spondidit auxilium. Statim autem nocte infecuta, sanctos martyres sibi videt assistētes ea in forma, qua in effigie cernebantur, qui ei omnimodam contulerunt sanitatem. Nam vxori sanata proferens è sinu imaginem, quam ferebat, ostendit, quæ omnino illos huic esse similes qui sibi apparuerant noctu, professa est, & hanc imaginem protinus adorauit. Tertium profertur miraculum ex eodem libro, de muliere torminibus agitata, quæ singulari deuotione S. Martyres pro subleuamine impetrando obsecrabatur, eorumq; templum frequentabat. Non illi autem hoc agere quotidie fuit satis, quinctiā omnibus adiuuari parietibus imagines eorū appinxit. Cumq; vehementer dolore constringeretur, & in grabato resideret, erigēs se præ pœnarū magnitudine ad locū reperi cepit, in cuius parietibus sanctorū effigies depinxerat, fide vsa pro scipione. Christū autem accipiens in aquam effudit, illamq; bibit, & cõfestim sanitati, sanctorū intercessione, restituta est. His perlectis subiungit vnus è Patrum collegio MAVRON PRACANON Episcopus, quod dū in suam ciuitatem è Constantinopoli rediisset, subito morbo adeo correptus est, vt amicorū suarū testamentum condere cogereetur. Sed iussit (ait) vt inferret ad me, sanctū seruatoris nostri Iesu Christi imaginem, quam cum vidissem dixissem: Domine qui das sanctis gratiā respice in me, impoississemq; loco dolenti, morbus ab eo repulsus est, & sanitate recuperata. Subnectitur & IOANNES CHTYRSOSTASTAS auctoritas, ex oratione eius in peluim, cuius initium: Omnia facta sunt ad gloriam Dei, &c. Nubes (ait) in pluriarum administrationem, terra in fructuum productionem, mare in mercium copiam, omnia tibi seruiunt Deo: imò imagini Dei, non enim cum Regie imagines & figure in ciuitatem adferuntur, magistratus & populus gratulandus tabulas veneratur, neque ex corā suam imaginem, sed Regiam figuram, sic & creatio nō terrestrem formam, sed celestem characterem veneratur. Lecta est corā eisdem Patribus eadem actio. 3. & auctoritas ATHAN. ALEX. lib. 4. contra Arianos. Qui imaginem (inquit) Regis adorant adorat, & ipsum Regem: illius enim forma, & figura est imago. Tum Patres intulerunt. Hæc siue verum naturā docet, quod honor imigini exhibitus, ad ipsum fontem primū referatur, sicut & cõsumelia. Hoc probat ex Basil. Magn. lib. de Sp. S. ad Amphil. c. 17. qui eadē refert,

Siméon Metaphastes.

Primum miraculum.

Secundum.

Tertium.

Mauzon episcopus Pracanoniensis in se experius miraculū, conficitur.

Ioannes Chrysostomus.

Athanasius Alexandrinus.

Basilus magnus.

scilicet quod imaginis honor ad primum veluti fontem dirigitur. Legitur & coram eis eiusdem Basilij auctoritas libro contra Sabellianos & Arrianos, cuius initium est: Iudaismus cum gentilitate pugnat, utraque autem cum Christianismo, &c. Ex patre genitus filius existens, & naturaliter expressus in seipso patrem, ut imago quidem, incommutabilem habet: ut verum genitum, consubstantiale conseruat. Non enim qui in foro regiam imaginem diligenti inuenit, regem illam dicens, eum qui in tabula pictus est, duos reges faceret, nimirum ipsam imaginem, & eum cuius est imago. Neque si quis in tabula pictum indicauerit, dixeritque, ecce Regem, ob id primum & verum exemplar, ipsum scilicet Regem, appellatione priuauit, profecto videtur magis honorem Regis per huiusmodi confessionem stabiluisse, &c. Ex hac auctoritate concludunt patres falsum fuisse axioma Constantinopolitani conciliabuli, contra sanctas imagines, quo dicebatur: *Quicumque imaginem Christi adorat, Christum in duo diuidit: & quicumque imaginem aspiciens aut inscripserit ei, sic est Christus, Christum diuidit. Stultum id sane est (aiunt Patres) nam diuinus pater Basilius honorem imaginum ad ipsum exemplar primum redire testatus est: & qui imaginem regis contemplatus inspexerit in ea regem, sine adorauerit, non sane duos reges, aut adorat, aut videt, sed unum regem tantum. Clare enim dixit beatus Pater, quod Rex dicatur regis imago, neque tamen duo Reges: adeo ut tam clarum sit, quod is qui adorauerit imaginem, & dixerit, hic est Christus, non peccauerit. Indicat enim quod Christus verus est Dei filius, & Patri consubstantialis in caelis, id est, in proprio suo corpore. Verum per imaginem qua per colores exprimitur potentia eius adoratur & glorificatur, & per sensum in cognitionem eius potestatis peruenimus. Unde & beatus Pater indicauit, non esse duas adorationes, sed unam ipsius imaginis & exemplaris adorationem. Hoc autem praefati patres N I C A E N S I I, Concilij tomo 2, confectionis praeclara Constantinopolitanae Synodi illegitima, & argumentis fortioribus probant. Ex duabus (inquiunt) naturis, & in duabus naturis esse Christum scimus, nempe in diuina & humana. Altera quidem ex his inaequabilis, altera vero pinguis, in uno Christo consideratur. Et imago non quidem secundum substantiam exemplo primo similis existit, sed tantummodo nominis ratione, & dispositione expressorum lineamentorum per membra. Non enim cum quisquam imaginem alicuius hominis pingit, animam in imagine querit. Et quidem anime hominis & diuinae naturae differentia discreta existit: haec enim increata est, & temporis nescia, illa vero & creata & temporaria, & ab hac condita. Nullus autem qui sapit aliquid hominis imaginem videns, cogitauerit ab anima hominem per pictorem separari. Non enim dumtaxat anima priuata est imago, sed & ipsa corporis substantia, carne, ossibus, nervis, elementis, sanguine, humore, &c. quorum sane commixtio in imagine videri haudquaquam potest. Haec enim in imagine se conspici possent, hominem utique eam, & non imaginem hominis, appellaremus. Hoc probant ex D I O N Y S I O A R E O P A G I T A, libro de caelesti Hierarchy, quod quando Christi humanitas pingitur, eius diuinitas non tangitur. Non enim est exacta similitudo (ait Dionysius) causatis & causis: habent enim causata causarum contingentes imagines, ipse vero cause secundum proprii principij rationem exemplum sunt & supereminet, &c. Porro, ut ad ordinem redeamus, post elisam illam falsam haereticorum propositionem, lecta est adhuc coram Patribus praefati Basilij adhuc auctoritas, quam superius iam*

Axioma falsum concilij Aduerterini, reconditur viuis argumentis & auctoritatibus

Concilium generale 7, contra Constantinopolitanum conciliabulum, eius falsam argumentationem iam praefatum contra sanctas imagines elidit.

Dionysius Areopagita.

citamus, ex epistola Adriani. Lecta est confuenter & auctoritas THEODORETI CYRENSIS Episcopi, ex libro de vita S. Simeonis, cuius initium: Simeon inter praecipuos, &c. Aium (inquit Theodoretus) cu in Roma, maxima scilicet illa, tam fuisse fama nobilem, ut in omnibus etiam officinarum vestibulis exiguae eius imagines collocarint, custodiam quandam & securitatem rebus suis illinc promittentes. Lecta est & auctoritas desumpta ex vita S I M O N I S eiusdem in mirado monte cap. 118, quod scilicet, quaedam mulier a demonio exagitata est, & sterilis existens meritis eius sanata est, quae & imaginem sancti viri in domo sua collocauit. Legitur & de alia Emorrhoiisa, quae tantummodo beati viri inspecta imagine sanata est, dum adhuc ille viueret. De quodam etiam ciue Antiocheno, qui a demonio vexatus, & a Simeone praefato sanatus, imaginem eius in vestibulo aedium suarum posuit, quam improbi quidam & infideles de loco deturbantes, valde puniti sunt. Narrat quid simile in sua patria contigisse vnus e Patrum collegio C O N S T A N T I N V S C O N S T A N T I A E C Y P R I Episcopus. Vir quidam (ait) Cyprius, Armentarius de ciuitate Constantia, in sacellum virginis Deiparae orandi gratia secessit, & inter orandum suspiciens, imaginem virginis ex coloribus in pariete expressam animaduertit, atque: Quorsum haec? Et stimulo quo boues urgebat, sublato, imagini dextrum oculum exculpit. Egressus autem templum, cum pocus pungeret, stimulus fractus est, parsque, cui ferrum infixum est, in hominem delapsa, in oculum illius dextrum infixum est, hunc ego virum vidi, & vniculum esse etiamnum cognosco. Alius quidam in ciuitate qua dicitur Ciriium, die 15 mensis Augusti, cum festum Virginis celebratur, ingressus templum ut velis ornaret illud, clauum in pariete malleo adigendo, frontem imaginis diui Petri in pariete depicta transfudit. Funiculo itaque velo alligato, coeplum illius caput frontemque intolerabilis doloris cruciatus inuastit, qui constanter per duos festiuitatis illius dies permansit. Episcopus autem Ciry re cognita hominem increpauit, iussitque, ut abiens clauum iterum excimeret ex imagine: quo facto dolor continuo mitigatus est. Interrogetur, si libet, Episcopus: adest enim in hac congregatione. Interrogatus autem Episcopus Ciry iureiurando affirmauit rem ita se habere in medio Synodi. Aliud narrat praefatus Constantinus. Ante biennium (ait) duae naues in Syria ciuitatem Gabala, cum aliquot viris Cypriis nauigauerunt. Cum autem in Gabala deperissent, sagittarij aliquot Agareni circa mare deambulabant, & quidam eorum cum Cypriis ingressus templum in ciuitatem, cum vidisset in pariete pictam imaginem, qua sunt a Christianis quidam prodesse isthuc imago. Ad quem Christianus inquit: venerantes eam iuuat, ignominia vero afficientes nocet. Ad quem Sarracenus ait: En ego effodiam illius oculum, ut cognoscam quid possit. Arrepto igitur conto quem manibus ferebat, in dextrum imaginis oculum intrusit: quo facto statim quoque illius oculum dexter in terram cecidit, ardens febre correptus, a comitibus suis ad propria redactus est. Haec nobis narrauerunt redemptes Cyprii, qui triginta duo numero fuere, &c. Lecta est posthaec coram Patribus & auctoritas BASILII MAGNI ex oratione in Sanctum Barlaam martyrem, cuius initium: Prius quidem sanctorum mortem. Inter reliqua, O clari athletorum recte factorum pictores (ait) exurgite, vestris artibus militibus mutilam imaginem magnificate. Obscuris a me corona digni virum descriptum, coloribus artis vestrae lucidum & splendorem facite, & in ostendendis praclaris facinoribus

Theoretus Cyrensis meminit huius Simeonis, & Nicopolitani.

Vide antiquissimum morem super ades domorum imaginem collocare, & considera inde subsecutum miraculum. Constantinus Episcopus Constantiae metropolis Cypri, pug in insula hoc anno 1790, mense Nouembri & Decembri fortiter expugnata a Turcis, tandem Christianorum ignauia & perfidia, in infidelium manus demisit, & dolentem iacturam.

Attende insignia miracula.

Basilij Magni.

Imagines depingi voluit.

martyris.

Paulus Diaconus.

O verba dulcia & diuino spiritu plena.

Crucis adoratio.

Crucis fabricatio.

Historia digna fide & lectione

Crucis adoratio.

Alia historia miraculosa.

Crucifixi imago.

martyris, uictrix abeat pictura. Gaudeo in hoc certaminis genere me esse vobis inferiorem, videam manus excellentissimum opus, quo certamen pingitur, videam clariorum pictum in vestra imagine pugilem. Postea lectus est liber de vita S. Mariae Aegyptiacae. (auctor est PAVLVS DIACONVS, ut alibi citauimus) ubi illa peccatrix prohibita ab ingressu templi, imaginem deiparae virginis conspiciens conuersa ad eam sic loquebatur: O virgo domina que Deum verbum iuxta carnem peperisti, noui non esse decorum me sordidam & inquinatissimam feminam, imaginem, corpus, & animam castitatis tuae, & semper virginitatis continentem inspicere. Iustum est enim imperam adeo me a tua castitate & munditia odio haberi & execrari. Verum quandoquidem: ut audiui, propter hoc Deus, quem in genuisti, homo factus est, ut peccatores ad penitentiam vocaret: auxiliare mihi soli, & non habenti qui mihi suppetias ferat, iube, ut mihi quoque contingat in templum ingressus: fac ne priuer aspectu ligni, in quo iuxta carnem ad fixus fuit, quem tu genuisti, proprium suum sanguinem in redemptionem mei effundens. Iube ut & mihi quoque fores pateant, & diuinam illam crucem adorem. Eo enim sicut deus uisus tibi Deum, qui ex te ortus est, me non amplius corpus hoc meum turpi commixtionem conspurcaturam. Verum ut tantummodo crucem sily tui inspiciam, confestim mundo omnibusque rebus mundi ualedico & renuncio. Igitur intrare permissa crucem adorans, & gratias agens Imagini, quaerit quid sibi faciendum imperet, nec mora vocem audivit clamantem: Si quidem Iordanem transeris, requiem inuenies bonam, &c. Tum vnus Patrum. Talem (ait) Imaginem nos vidimus in sancta Christi Dei nostri ciuitate, eamque sapius saluauimus. Lectus est etiam coram patribus liber vita S. P R O C O P I M A R T Y R I S, cuius initium: per ea tempora regnum obtinebat Diocletianus, &c. vbi sic legitur. Neanias quidam ad fidem conuersus, ex auro satagebat crucem fabricari sibi, & ad officinas auri fabricarum Scythopolim pergens omnes de vase componendo questionibus Inducatus est autem ei vnus excellentis ingenij, nomine Marcus, qui cum praedicti viri votum didicisset, timore correptus se nullatenus hoc audeo profitebatur, securior redditus, noctu in abdito loco crucem auream fabricauit. Cum opus consummatum erigeretur, tres in eo imagines apparuerunt, & scriptum erat Hebraice sermone in superiore parte, Emmanuel, & vtrinque in summitate alarum, Michael & Gabriel voluit autem Marcus sibi timens expugnare imagines, verum tamen non potuit, confestim enim manus illius sicca permansit. Sub gallicinum autem praefatus Neanias, ad ades Marci, quo sibi crucem auferret, properauit. Videns autem illam, protinus adorauit, & de inscriptione ac reliquis Imaginibus interrogans, cum viritatem quandam in his esse cognouisset, adorata cruce, Marco artificio copiosam mercedem soluit, profectusque est in ciuitatem suam. Lectum est aliud miraculum ex vita S. THEODORI ARCHIMANDRITAE Monasterij Sicanon, cuius initium: Benedictus Deus & pater, &c. vbi narratur Bubones laethales, homines istius prouinciae inuastit, a quibus etiam inuastus erat praefatus Theodorus annos natus. 12. Hoc morbo dum grauiter egrotaret, deportatus est ad Ecclesiam S. Iohannis baptista, & depositus in limine ingressus altaris, supra quem locum, in trabe crucis Imago Saluatoris nostri Iesu Christi stabat. Eo autem ex Bubone euolante, instillarunt in illum guttas rotis ex Imagine, & confestim gratia Dei lenius a dolore se habuit, sanitarique praeclara restitutus est. Idem

etiam ab eadem Imagine in psalmodia & hymnorum melodia, arte instructus est. Postea lecta est epistola GREGORII ad Germanum Patriarcham Constantinopolitanum, in qua ipsum ad constantiam prouocat. Bellum tibi erit (ait) cum impiis, in quo licet non aperit, insignem tamen belli socium habuisti, Deum nostrum Iesum Christum: cuius quidem laborum insigne gestasti, ipsam dico uincitorem crucem, magnum illud post mortem illius trophaeum, in quo mundi fines quadripartito descripsit, partes etiam eius litteris, tres indicauit. Deinde etiam sanctam omnium dominae castae Dei matris imaginem, cuius faciem diuinitas populi supplicanti. Sanctum enim est, ut patribus videtur. Nam quicumque eam ita venerantur, his sine dubio magna retribuit. Quandoquidem imaginis veneratio in protoropum, iuxta magnum BASILIVM, redit. Pietate enim plenum est venerandarum picturarum argumentum, ut ait magnum ille doctor CHRYSOSTOMVS. Si quis alius ego certe (ait) ex cera fusilem picturam pietate plenam amari. Vidi enim Angelum turmas barbarorum in imagine persequente, & David vere dicentem: domine in ciuitate tua Imaginem ipsorum ad nihilum rediges. Neque unquam Ecclesia errauit in hoc quod dixerit Deum nobis imagines concessisse, neque etiam hoc Ethnicam traditionem sapit. Nam & in Paueadem ciuitate Hemorrhoiisa Imago transmissa, in memoriam miraculi, quo herba crescentes omnibus egritudinibus auxiliare erant, celebrantur: idque summa erga nos Dei bonitate. Hanc historiam superioribus paginis intextam. Tum ex vetere & noua lege idem Gregorius profer testimoniam, quae & nos superius posuimus, & addit. Neque nos quispiam accuset, quod idolatris simus, neque enim volumus ut in Ecclesia Dei Idolum aliquod sit, abfit. Non enim vacas adorauimus, neque vitulum in Choreb iudicamus, non Beelphegor, non Adonim, non solem, non Lunam, non Bel, non Dagon, neque etiam gentium diis subiecti fuimus. Non enim his rebus que nihil sunt, nomen illud quod supra omne nomen est, inferius (vri) si populus vsque in hunc praesentem diem indicat, sed viuificantem Trinitatem colimus & adoramus, abfit impura illa a nobis. Modus enim quo idola coluntur, satis manifestus est: Christianis autem pietatis studiois, omnium dominus est quem adorant. Quod si autem quispiam Iudaico animo nobis obiciat ea, quae in eos qui in sumo in Idola amore ferebantur, dici solent, Ecclesiamque nostram Idololatriae propter venerandarum Imaginum diuina & admiranda ad promotionem & aduocationem ad pietatem studia accuset, habeatur hic non alius ac canis oblatrans, & ut in funda a nobis quam procul abiiciatur. Vnam sane & Iudaicem Iudaus imitatur, cui iustum erat per visum, ut typica Deum commemoratione adoraret, neque vitulum & muscas ante tabulas testamenti extulisset. Vnam sacrum altare illi placuisset, & non vacca Samaritae: Vnam virgam Aaron prospexisset, & non Astarthen. Profecto longe honestius ac iustius fuisset illis, Petram, per quam Deus aquam dedit, salutare, quam Baal, &c. Haec Gregorius. Omnino autem & GERMANVS CONSTANTINOPOLITANVS, cui haec a Gregorio scribebantur, idem ipse scripsit, epistola ad Iohannem Synuadon, qua lecta est coram patribus actione 4. Sane (inquit) creaturas non adoramus (abfit) neque cultum diuinae dominationi debitum in conseruus deducimus, abfit. Neque principes aut Reges super terram adorantes, aequalem illis cum Deo adorationem praestare videmur. Neque Imaginum ex cere & colore effigiarum, in errore perfectionis diuini cultus suscipimus,

Gregorius vt reor huius nominis 3.

* seu vexillum

Intercessio sanctorum.

Basilij.

Iohannes Chrysostomus.

Psal. 72.

Nota hae diligent.

Contra Calumnias qui nos idolatriae infamulant.

Germanus Constantinopolitanus Patriarcha.

Polechre sane satisfacie timoratis Caluini.

non enim inuisibilis Deitatis Imaginem, similitudinem, aut figuram inuestigare omnino possumus, sed quando unigenitus Dei filius carnem & sanguinem assumpsit, non aliter quam nos, hanc ob causam sancte illius carnis characterem in Imaginibus delinquentes saluamus, & cultu & honore omni quo decet dignamur, nec ob aliud, nisi in recordationem diuinitatis illius uisifica ac inexpressa humanitatis. Eadem ratione & inemerata eius matris sancte Deipare uirginis similitudinem referimus, eo quod Christum in ventre suo conceperit, & ex se incarnatum genuerit. Ad hac sanctos martyres Christi, Apostolos, Prophetas tanquam confertos nostros, & ueros Dei ministros admiramus, & beatos predicamus, nec non ad recordationem fortitudinis eorum, & rectam pro Christo seruitutem, similitudines eorum depingimus: non quod de diuina natura participent, per hoc demonstrare uolentes, neque debium tantummodo diuina potestati & gloria honorem illis tribuentes, uerum desiderium nostrum & amorem, quo erga eos affecti sumus, ita declaramus. Nam que per auditionem tanquam uera credidimus, hec etiam per pingibilem imitationem, ad stabiliorem nostram instructionem collocamus. Quando & ipsi sancti Dei, in unum & solum Deum cultum adorationis, & glorificationis, & procreationem seruantes, pro Christo sanguinem suum effuderunt, & uera confessionis coronam acceperunt. Hec imaginum apparatus ratio est, non quod nos adorationem in spiritu & ueritate, incomprehensibili & inuestigabili Deitati decentem, in manifestas Imagines aut in opera hominum arte facta, aut sane in ea que sub sunt Deo, siue uisibilia sint, siue inuisibilia, transferre studeamus, uerum ut dilectionem nostram, quam in sanctos Dei seruos habemus, per istum modum exhibeamus. Idem Germanus adhuc eadem intimat. epistola missa ad Constantinum Episcopum Natiolice, & alia epistola, ad Thomam Episcopum Cladiopoleos, quibus ex sanctorum patrum auctoritatibus & sacris scripturis usum Imaginum esse licitum, & nihil aliud in his epistolis agit, quam quod iam superius ex aliis patribus monstratum est. Epistola uero uelima ad Thomam prolixissima est, quam hic apponere onerosum esset & graue, circa tamen finem concludit. Summa (inquit) rerum in hoc concludi potest, quod extra omnem controversiam est, sanctorum Imagines mirifica designare miracula, ut & debilibus ualeat uero bona per eas concilietur, sepeque in somnis apparentes optima queque nobis consulunt. Extra omnem controversiam est in Zoopolis Pissidia ciuitate, quod Imago uirginis matris inemerate, que ex picta etiam manu sua unguentorum scaturiginem effundit, cuius sane miracula plures testes sunt. Et ubi recensit historiam Hamorroissae Panneadis, que superius ex Eusebio posita est, subdit. Manifestum est (ait) quod ex insigni Dei misericordia huiusmodi dona contingunt, quemadmodum nobis in superioribus demonstratum est. Tum proferens Eusebium testem, qui Imagines Petri & Pauli se uidisse asseruit, ut supra retulimus infert. Hec autem non dicimus, quod arbitremur nobis circa earum statuarum operositatem laborandum, sed tantummodo ut admoneamus ueterem consuetudinem non esse reiiciendam. Tunc uniuersa Synodus exclamauit: Diuimoloquorum Patrum doctrina nos correxerunt, ex his ueritatem haurientes admoniti sumus, ipsi adherentes mendacium persecuti sumus, ab his eruditi uenerandas Imagines saluamus. Patribus annunciantibus bona filii, obediens sumus, gloriamur in facie matris sancteque Ecclesie traditionis, credentes unum Deum in Trinitate laudatum, uenerandas Imagines ueneramus.

Hec diligentius mete pertracta, & superius reuolue.

Ratio pingendarum imaginum.

Imagines teste Germano, miracula operantur. Miraculum cui detis inumerantur.

Traditio uetus colendarum imaginum.

Patrum sententia. Traditio.

Qui sic non credunt, anathema: Qui aliter sentiunt, longe ab Ecclesia abiciantur. Nos ueteri Ecclesie legislationi, insistantes, nos statuta patrum conseruemus, nos qui addunt aut auferunt aliquid de Ecclesia anathematizamus. Nos nuperam Christianorum accusatorem inuentionem anathematizamus, nos uenerandas Imagines saluamus, nos qui sic nolunt, anathemati subiciamus. Christianorum accusatoribus, uidelicet Iconoclastis, anathema. Qui ex scriptura sententias contra Idola dicit, in sanctas Imagines torquent, anathema. Qui sacras Imagines Idola uocant, anathema. Qui dicunt Christianos tanquam deos Imagines complecti, anathema. Qui * communionem habet cum his, qui sanctas Imagines reiciunt aut contemunt, anathema. Qui dicunt prater Christum aliquem nos a cultu idolorum liberasse, anathema. Qui dicere audent sanctam Catholicam Ecclesiam Idola unquam accepisse, anathema. Et subscripserunt, primò quidem legati summi Pontificis, Deinde Tharafius Constantinopolitanus Episcopus, & omnes alij Episcopi numero 318. Symbolumque ediderunt, ut uidebis in uocabulo Symbolum Niceni 2. concilij. Porro his peractis, adhuc coram eisdem patribus allatus & lectus est actio quinta, sermo IOANNIS THESALONICENSIS quondam Episcopi contra Gentiles, cuius initium est: Huc usque aduersus Dominum Iesum Christum tentator preualuit, &c. ubi Catholicis in morem Dialogi altercatur cum gentili, & cum ei imponit quia colit Idola & ea adorat, uicissim & gentilis respondet, cur & ipse in Ecclesiis sanctis suis Imagines pingat. Respondet ei Catholicus. Imagines sanctorum, qui re uera in carne fuerunt, serui Christi fingimus, idque in memoriam eorum, pingentes eos ut re ipsa fuerunt, nihil indecorum efficitur. Neque enim e nobis fingimus, neque rerum incorporatearum corporeas formas uisimus, neque ipsi Imagines, ut dicitis adoramus, sed eum qui per picturam indicatur glorificamus, neque, hos etiam ut Deos, sed ut ueros Dei seruos & amicos, & potestate habentes pro nobis apud Deum intercedendi. Dei autem Imaginem, (dico Iesu Christi seruatoris nostri) quemadmodum ipse super terram cum hominibus conuersatus est, pingimus, non ut ipse natura Deus est, que enim posset esse Dei similitudo? aut que figura incorporatei non effigibilis que uerbo patris? Tum de Angelorum Imaginibus Gentili obijcienti respondet, quod iam iuuenes infertum in uocabulo, Angeli cur effiguntur. Similiter iterum coram patribus lectus est LEONTIVS NEAPOLITANUS Cypri Episcopus, iam superius allegatus, e libro disputationum Iudei & Christiani, ubi causa redditur, cur Imagines ueneremus, sed quia iam habes superius memoratum, hic superfedebimus. Lectus est & liber (quem tamen omnino ut Apocryphum reiciunt, ut diximus superius in uocabulo, Apocrypha, &c.) qui Itinerarium Apostolorum dicitur. In hoc libro sepius cruce adoranda & ueneranda Imaginum fit mentio. Mentionem posthac faciunt quorundam Xenai, & Seueri Episcoporum hereticorum, qui Imagines deturbandas censuerunt, & illos recensimus in uocabulo, Hareticus. Tum patribus presentatus est liber de ueneratione sanctorum Imaginum, cuius folia abscederant haretici, ea precipue que ueritatem fidei & doctrinam catholicam continebant. Et cum ille libellus argenteas haberet, & undique sanctorum Imaginibus decoratus fulgeret, folia solum que doctrinam de Imaginibus continebant lacerarunt, linteasque Imagines, quod sane extrema dementia

Anathema in Caluinitas & hareticos alios.

Videat sibi qui cunque est Caluinitas & Iconoclastis iungitur.

Symbolum A uiceni 2. Concilij generalis 7.

Ioannes Thesalonicensis episcopus.

Attende que dicuntur.

Intercessio sanctorum.

Leontius Neapolensis Cypri.

Itinerarium Apostolorum Apocryphi censeatur.

Vide quia Hareticus semper fuit mos libros sanctorum lacerare qui contraria doctrine continebant.

facinus

Constantinus Diacenus Carthophilus.

Nota.

Imago Christi Abgaro transmissa.

Eugenijs Epiphaniensis.

Leo lector C6 stant.

Adrianus 1.

Stephanus 1.

Miracula fide digna & facta atque laude.

Aliud miraculum.

Aliud notable. Ioannes Vicarius trium sedium.

Imaginū emergentes.

Vide si non simile nostris temporibus factū uidebis.

facinus est. Memorati autem sunt haretici, non solum hunc librum sed & in alia ciuitate plurimum triginta libros combussisse, & delati sunt etiam alij libri diuersorum patrum, & ut pote CONSTANTINI DIACONI, ET CARTHOPHILICIS in omnes sanctos Martyres, ubi eandem tradit doctrinam de uenerandis imaginibus lacerasse. Prolati sunt denique alij diuersi libri ab incertis scriptoribus exarati, omnino conformem doctrinam prædicantes: qui tamen multis in locis mutilati & excisi erant ab hareticis. Sed (aiunt patres) impia Iconoclastarum, hoc est imaginum demolitorum, & libros exuerunt, impietas ueritatem reddidit clariorem. Fit porro mentio imaginis Christi, quam dicitur ab Abgarum missa fidei facit LEONESTOR Ecclesie Constantinopolitane, ubi cum patribus assistens. Hic cum Edessam aliquando perisset, uenerandam Imaginem prædicantem non factam hominum manu adorari & uenerari a populo uidit. Hanc etiam historiam ut uerissimam confirmat ADRIANVS I. libro ad Carolum Magnum pro imaginibus uenerandis capite III. Eamque historiam confirmat sic dicit STERHANVS I. prædecessorem suum in Concilio Episcoporum, ut etiam allegat Iuo parte 4. decretorum capite 85. Præterea coram patribus recitatur & alia multa miracula. Primum quidem de quadam muliere, qua cum Putem cum magno sumptu & labore fodi fecisset, nec aquam potuisset habere, admonita est in fontem, ut simulachrum Abbatis FACTUM EST: nam qui in scopulo uiuebat, ad se adferret, quod cum fecisset, & in puteum descendisset, confestim aqua scaturit, ut bona pars putei impleteretur. Aliud de quadam uita sancto, qui peregrinationes longissimas aggressus, imagini Deipare uirginis, quam in spelunca secum habebat & seruabat, eandem ardentem commisit, ut inextinctum usque ad reditum conseruaret, quod & factum est: nam post tres aut quatuor menses rediens a peregrinatione sanctorum locorum susceptam candelam semper ardentem quam reliquerat, & ut reliquerat deprehendit. Sub sequitur aliud, narrante IOANNE VICARIO trium sedium Orientalium, de quadam Indæo, qui Ezedo regi persuasit sub certa futuri præmij expectatione, ut omnem imaginem & picturam, siue ea in tabulis, siue in uasis sacris, aut parietibus, aut induuentis, aut altariis, & quæcunque in Ecclesiis Christianorum reperiretur, deleri, expungi, auferri, & ex toto subuerri mandaret: quod sine mora tyrannus, præstigiatori aurem libenter accommodans, iussit impleri per uniuersam prouinciam. Hoc itaque modo (ait prædictus Ioannes) primum Ecclesie ornamenta procruante Hab: eo uenifico, ablata sunt. Hoc flagitium cum Christiani suis manibus detrectarent, perperat, missi sunt Hebraei & Arabes homines in Deum impij, qui imaginibus existis Ecclesiarum quasdam calcæ, quasdam alius coloribus dealbarunt & cruciarunt. Quem autem sinem uenificus Hebraus impijs peruasor & perstasor habuerit, similiter & Tyrannus Ezedus satis cluit. Nam Ezedus quidem, qui facinus perpetrauerat, ultra annum cum dimidiato non uixit, in ignemque æternum descendit, & postquam mortuus fuit, in pristinum ordinem & statim Imagines restituta sunt. Filius autem illius nomine

Vidus, Hebraeo indignatus interfecit patris, turpissima morte cum mori coegit. Tunc omnes patres eisdem Concilij 7. GENERALIS Niceni 2. his auditis, ad calcem 5. actionis omnia illa anathemata renouarunt, que iam habes superius ad calcem 1. paginæ præcedentis folij, nec est opus repetere, quia de uerbo ad uerbum eodem ordine repetuntur. Deinde actione 6. sequenti, decreta reuoluentes sepius memorati Conciliabuli Constantinopolitani contra S. Imagines, ea omnino irrita & damnata decernunt & abrogant. Cum enim Episcopi præfati concilij adulterini (quorum princeps erat Gregorius Neocæsariensis, qui ut superius meminimus ad fidem rediit, confessione patribus oblata, & qui per omnia impia decreta loquitur) Concilium congregassent sub Leone 3. Isauo in æde diuæ Mariæ uirginis, qua Blachernis nominatur, ab exordio mundanæ fabricata machinæ contextere orationem incipiunt, & homines Idololatriæ deditos, ita inferunt per Christum ab ea purgatos, ut de cætero in spiritu & ueritate solus adoraretur, & propterea damnantem imaginum sanctorum usum, ea in statu, qua hodie haretici Caluinita obseruare contendunt. Nec mirum certè, quia familiare semper est in tuenda nequitia & impuganda ueritate omnibus heticis contubernium, non autem statuenda doctrina. Vnusquisque enim in suo uult sensu abundare, & qui excellentior inter eos est, fœdioribus haresum diuersarum solet lacus inuolui. Ex hoc autem in illegitimo concilio argumentum validum assumunt, sed hinc sibi non possunt magnum sperare emolumentum, quando constat illud ab uniuersa Ecclesia in legitimo illo Niceno 2. concilio patrum innumerabilium iuste & maturo iudicio reprobatum: quia ad quoslibet hareticorum articulos & propositiones ita à patribus doctè responsum est, ut nil relinquatur ambiguum. Siquidem cum illi Episcopi haretici Ecclesiam, & sex Synodos præcedentes approbent & acceptent, ut iudices, ipsi se suo gladio perimunt, quia ex hac illorum confessione. Patres sancti, ostendunt omnes in pisco Christianorum mores impingere. Quos si uellem (aiunt) approbare, non damnarent picturarum apparatus, qui ab eo tempore fuit quo prædicatum est Euangelium. Nam ab eo tempore quo celebrata est uelima generalis & 6. sacrosancti Synodus, usque ad conciliabulum illud illegitimum, quo conueniunt contra sanctas Imagines, non minus quam septuaginta anni sunt. Omnibus autem notum est, illis anni sanctorum picturas non fuisse contempnas: omnibus, inquam, hoc notum est. Verum ab illis temporibus, Imò ab Apostolorum predicatione existerunt, quemadmodum omnino loco ex earumdem inspectione in sacris templis docemur, id quod & patres sancti iustificauerunt, & historiarum enarratores tradunt, quorum commentaria etiam in hunc usque diem seruantur. Et sane euidenter hæc ad nostra usque tempora ostenduntur, durabuntque per secula, quantumuis amaritudine & bile, heticorum lingue contra Ecclesiam & sex Synodos flagrent. Ipsa autem Dei nutu per diuersa tempora congregata, quo hareticos illos subuerterent, ea que in Catholica Ecclesia, & per scripta, & sine scriptis tradita sunt, confirmauerunt & stabilierunt. Inter hæc & imaginum etiam conseruationem, quod claret ex Concilio GENERALI VI. canone 82. ubi de imaginibus singularis traditio comprobatur. Vide dictionem Agnus Dei. &c. Et hæc quidem. Patres præfati GENERALIS VII. Concilij, tomo 1. contra

Concilium Nicenum 2. generale, abrogat omniaque, Constantinopolitani concilij 7. sub Leone 3. Isauo, impio fuerat.

Argumenta Caluinitarum & natura eorum.

Haretici concilij approbat generalia, unde & se suo gladio iugulant.

Vide antiquissimum usum.

Igitur frustra laboras & Caluinita.

Sex generales synodi imaginum uerum defendunt.

Concilium Constantinopolitani 3. generalis 6. 6.

memoratum

memoratum conciliabulum, ediderunt. Tomo autem 2. iterum sanctorum Patrum, & doctorum, & sacra scripturae autoritatibus venerationem sanctorum comprobant imaginum, & simul interpretantur, & elucidant illa testimonia, quae ab haereticis contra venerationem earumdem obiciebantur. Verum, quia hoc iam semel in praecedentibus praestitimus, non est nobis satis ut ea repetamus. Interea grauer haereticos illos corripunt, eo quod Ecclesiam Catholicam Idololatricam infimulare audeant, cum ipsi verè Syco-phantae & Ecclesiae detractores existant. Haec omnia sunt in superioribus tractata, & illis est responsum, qui nos vocant Idololatrias: reliquum verò habes in vocabulo, adoratio, & infra, pictura, &c. Tomo autem 3. postquam inter haereticos eos recensuerunt, subdunt. *Germani igitur filij, & non nobis & adulterini, sponsa exornata Christi, quae neque maculam neque rugam habet, Catholica Ecclesia, soli Deo cum obsecratione sacrificia & cultum praestantes, venerandam Christi imaginem, veraque & indubitatae virginis nostrae deiparae, sanctorum Angelorum, & omnium denique sanctorum, sensu visus inuenientes sanctificant, & in memoriam eorum animo & corde perpiciunt, ut in unum Deum per institutum credant, & ore confiteantur ad salutem. Porro subsequenter patres argutias falso intellectu ex scriptura depromptas solunt, siue de prohibitione Idolorum in antiqua lege fermocinentur, siue de verbis Apostoli ad Roma 1. gloriantur. Haec omnia nihil contra fidem facere apertissime ostendunt, cum alius sit modus, quo imagines venerantur, & quo Idola Gentiles aut Iudaei adorantur, ut saepius iam ostensum est. Tomo autem 5. haereticum sylvam auctoritatum afferunt. Epiphanius videlicet, Theodori Ancyranus Episcopi, Eusebij Pamphili, & aliorum, sed manifestè à patribus concunctantur errorum in citandis auctoribus, cum nequitiam tanti patres auctores fuerint huius impietatis, sicut ex eorumdem dictis probatur. Liber enim, quem dicunt esse Epiphanius, contra venerandas imagines editus nunquam antea visus est recitari aut legi, praeterquam in isto conciliabulo, licet iam quadringenti anni fluxissent. Quod si tanto tempore (aiunt patres) in Ecclesia non sunt recepti, quamobrem nunc à nobis recipi debent. Denique hoc ad testimonium confirmationis nostrae valet. Idem Epiphanius in epistola, quam pro se haereticis allegant, sic ad finem habet. *Saepe cum ministris meis de imaginum ablatione egi, sed ab his non sum receptus, neque vel in paucis vocem meam audire sustinuerunt. Si ergo sancti Patres Basilii Magni, Gregorius Nazianzenus, Gregorius Nissenus, Iohannes Chrysostomus, Ambrósij, Amphilocheus, & alij qui per ea tempora floruerunt, noluerunt eum in hac opinione recipere: quomodo ea quae sancti patres non probauerunt, nos qui circa fines temporum & seculorum occurrimus, quique verbi & cognitionis usu deficiamus, & indigni sumus, ut illorum discipuli vocemur, recipiamus, praesertim cum falso contra Ecclesiam edita sint? Denique legitur, quod discipuli eiusdem Epiphanius templum in Cipro, quod eiusdem patris nomine appellatur, aedificauerunt, & cum multis aliis picturis, illius quoque imaginem ibidem collocarunt. Quod si aiunt patres autem is tantisper venerandam imaginem inspectionem fuisse execratum, quomodo in tantam audaciam illius discipuli erupissent, ut illi imaginem collocarent? Ideo notum sit scripta haec non esse Epiphanius, sed cuiusdam Manichei. Sic de**

Vide sinceram Catholicorum mentem.

Vide quot armatur semper auctoritates patrum haereticis falso intellectis, qui nec ipsi volunt admittere, si his contra illius videntur, & attende, quia corundem auctorum testimonij refelluntur.

Epiphanius Cypri.

Epiphanius in agro erectus.

reliquis indicandum, quia & si quaedam haereticis vera testimonia proferunt, aut sensum pervertunt, aut mutant sententiam. Deinde postquam praefatos patres nil pro haereticis dixisse patres comprobant, subdunt. *Demonstratum satis est, ea quae à sanctis patribus rectè tradita sunt, ab his qui extra divinum chorum sunt perierit. Praeterea GREGORIUM NAZIANZENVM, cognomento Theologum, in oratione in Naralem domini, sic loquentem. Haereticis obiciunt. *Besh-leem honore affice, & praesepa adora, nam quae Deo oblata sunt, eius participatione & consecratione sancta sunt. Denique sancto, honor sanctitatis illius non aliter conservatur, quam per nostram deuotam adorationem. Proferunt & ATHANASIVM ALEXANDRINVM epistola ad Euphichium, cuius initium est. In quibus Existimasti nos piissimè, &c. Et CYRILLVM ALEXANDRINVM epistola ad successum, cuius initium: incidi in commentarium, &c. quae superius iam semel à nobis allegata est. Proferunt eundem, in oratione contra libidinosos, cuius est initium: longam nuper de veritatis dogmatibus conteximus orationem, &c. ubi & imaginum fati vsum exprimit. Tum Tomo 6. praedicti Concilij 7. GENERALIS Patres addunt. *Quae ad eum venerandarum imaginum demonstratio in Ecclesia obtinuit, ut ab eo tempore quo Evangelium predicari coepit, est, ad haec usque tempora recepta fuerint. Iam autem cognoscimus omne quod antiquitate excellit venerandum esse. Quid enim aliud suis mandati Apostolus, servare dicens, traditiones quas accepistis, & Rufinus, Propheta vocum novitates deuita? Omnes ergo Christiani qui in Ecclesia Catholica geniti sumus, traditiones quas accepimus servamus, & in his stabiliti sumus, nouamque haereticorum vaniloquentiam reuicimus, & quaecumque patribus pro tempore super fundamentum Apostolorum aedificare placuit, recipimus: quae verò secus se habent, ut hostilia respicimus. Addunt praeterea quot tormenta eo tempore Christiani passi sunt, quot ludibria Christi templa & imagines pertulerint. Vide in sequenti distinctione. Subsequuntur & * anathemata fulminata in eos qui aliter credere praesumpserint, simulque omnes vnanimi consensu subscribunt, & nefaria sua doctrinae contra sanctas imagines calculum suum adhibent impij illi conciliabuli haereticis, non verentes eam Apostolicam nominare fidem & patrum traditionem. Hoc quàm sit à veritate alienum ex superioribus facile est colligere. Insuper anathemate suo haereticis illi percellunt tres illos patres viros pios & sanctos, qui contra eorum vezaniam libros composuerant & dialogos: GERMANNVM videlicet CONSTANTINOPOLITANVM Episcopum, ut reor, (cuius in superioribus vti sumus auctoritate) qui his consentire nolens, contra illorum doctrinam dialogos, & GEORGIVM CYPRIVM eis similiter contradicentem, & MANZVR, (sic vocant Iohannem Damascenum) quem doctorem impietatis appellant & Saracenicum. Hic quidem (ut antea diximus) Imaginem adorandarum defensionem tribus libris contra Leonem 3. Maurum aggressus est, quos & Latinos reddidit Godefridus Tilmanus Carthusiensis, & nos superioribus annis in nostram linguam retulimus. Hinc sancto doctore duplicant & triplicant anathemata, ita se modestos haereticos omnes, in eos qui pugnant contra eorum vezaniam, monstrantes. Verum sancti patres praefati Concilij 2. NICAEINI***

Gregorius Nazianzenus.

Achanasius Alexandrinus.

Cyrillus Alexandrinus.

Concilium Nicenum 2. generale 7.

Vide antiquissimè vsum imaginum.

2. Thessalon. 2. & 1. Timoth. 6.

Titum 3.

Traditiones seruandae mandantur.

Ab haereticis scilicet, qui illi conciliabulo intererant.

Hoc loquendi bene accedat do Caluista venient. Excommunitat eum Caluinus est qui doctrinae suae auctoritate, sed excommunitatis illi est leniter portatur quam illustrat fulminatur. Germanus, Georgius Cyprius.

Iohannes Damascenus excommunitatur ab haereticis.

brevi

Anathematizatur Haereticus.

Conclusio generalis 7. Concilij Niceni 2.

Intercessio sanctorum.

Tharastius C6 Constantinop. Constantinus Imperator. Imagines quas pater euererat restaurauit.

Adrianus 1.

Caluista falso librum ascribit Carolo Magno contra S. Imagines.

Contra falsam haereticorum mentem, qui inuulgant libris sub titulo sanctorum vitiorum.

Concilium Lateranense sub Stephano 111.

Theodorus Hierosolymitanus. Cosmas Alexandrinus, Theodorus Antiochenus.

Concilium Romanum sub Stephano 11.

brevi demonstratione repetentes vsum imaginum, venerationem esse licitam. ex supra memoratis patrum sententiis, vnanimi consensu adhuc hinc sententiae & doctrinae veritatis subscripserunt omnes, & Symbolo recitato publice, (pro vt edirum est in Concilio Nicæno primo, & in Concilio Constantino politano 1. generali 2. vt habes dictione, Symbolum) omnes haereticos Arium, Eunomium, Sabellium, & reliquos, qui contra fidem Catholicam insurrexerunt, & quos iam praecedentes sex Synodi generales anathemati subiecerant, ipsi anathematizant. Eos autem omnes qui ausi fuerint aliud sentire, aut docere de figura crucis, & sanctis imaginibus, & reliquiis sanctorum, quas sciverint esse germanas & veras, communionem priuant, & anathemate percellunt, subscribentibus, primò Apostolicae sedis legatis, Deinde ceteris patribus generaliter, his decem Concilio copis comprehensis qui à praefata haeresi ad catholicam redierant, vt superius ostendimus. Omnia etiam anathemata repetunt, quae superius reperies, & sic optato sine clauditis sancta synodus, approbata interim & receptis tribus his doctoribus praenominatis, quos haereticis illi anathemate notauerant instructo. Quorum (aiunt patres) *disputationibus inherentes, digni reddamur misericordis & gratia primi & magni & supremi sacerdotis Iesu Christi domini nostri, intercedente simul inuolata domina nostra deipara, & omnibus sanctis, fiat, fiat. Amen.* Haec omnia quae acta sunt in Concilio generali 7. THARASTIVS CONSTANTINOPOLITANVS Episcopus transmisit ad Adrianum 1. epistola ad eundem missa, quae actione 7. eiusdem Concilij habetur, eum certificans, quod Imperatores omnibus in locis venerandas imagines restituerunt, cum in sacris templis, tum etiam in portis regiarum, quibus Imperatoribus foelicia precatur. His acceptis ADRIANVS I. edidit librum pro defensione sanctorum imaginum contra sapientem memoratum conciliabulum Constantinopolitanum, quem misit ad Carolum Magnum Francorum Regem, vt pote Romanæ sedis atque Catholicae Ecclesiae protectorem. Haereticis autem Caluista inuulgant librum sub titulo Caroli Magni, contra sanctam & generalem Nicenam 2. synodum praefatam & dicunt illum transmisisse Adriano I. cum tantum ab sit vt Rex sanctissimus opus hoc ediderit, quod sub eius nomine deplorati homunciones ediderunt, quod etiam eius libri confutationem Carolus ab Adriano petierit, & Pontifex gnaniter & fideliter praestiterit, vt IVO CARNOTENSIS in suis decretis testatur, aliquando sub nomine Adriani quaedam ex hoc libro proferens testimonia. Praeterea certum est quod contra Iconomachos, qui iterum surrexerant, Carolus ipse Rex duodecim Episcopos ad Concilium Lateranensem sub Stephano 111. misit, qui haereticis obuiarent, vt dicitur in sequentibus. Mentionem itaque facit Adrianus 1. cap. 2. praefati libri Synodicae epistolae seu confessionis fidei, quam THEODORVS HIROSOLYMITANVS Patriarcha, COSMAS ALEXANDRINVS similiter Patriarcha, & alius adhuc THEODORVS ANTIOCHENVS Patriarcha cum ceteris Episcopis Orientalibus, miserunt Paulo Papae huius nominis primo. Hanc postea Latino eloquio reddidit, STEPHANVS 11. Papa in Concilio Romano in Basilica Saluatoris, quae appellatur Constantiana, praesidens cum patribus

Franciae atque Italiae pro imaginibus sacris comprobauit, atque ita eorum fidem laudauit. *Si quis (ait) alium terminum fidei, siue symbolum, aut doctrinam habet, praeterquam quod traditum est à sanctis magnis & vniuersalibus sex synodis, & confirmatum est ab his sanctis patribus qui in eis conuenerunt, & non adoratur imaginem siue figuram domini nostri Iesu Christi, neque humanationem eius confitetur, sicut qui descendit & incarnatus est propter genus humanum, talem impium anathematizamus, & alienum extraneumque deputemus sanctae Catholicae & Apostolicae Ecclesiae.* Tum ex sacrae testimoniis scripturae, contra imaginum demolitores Adrianus praefatus cap. 15. 17. 19. & reliquis eiusdem libri inuehitur, vt statim videbimus. Capite autem 30. producit AVGVSTINVM interpretantem versiculum illum: *adorate scabellum pedum eius, quoniam sanctum est, vt posuimus supra, Eucharistia adoranda, &c.* Quia verò praedicti haereticis sustinebant adorationem imaginum non esse Apostolicam traditionem, probat hoc ex DIONYSIO AREOPAGITA, cuius mentio fit Actuum 17. Hic enim epistola directa ad S. Ioannem Evangelistam, sic ait. *Quid mirum, si Christus vera dicit, & iniqui discipulos ex verbis expellunt, qui sibi ea quae meriti sunt tribuunt, & à sanctis scelerati ac nefarii homines distinguuntur atque discedunt? Sunt uera ea quae videntur, eorum quae sub aspectum non cadunt, certa claraque imagines. Neque enim in seculis quae uentura sunt, causa erit Deus iustarum à se secretionum, & Idem libro de caelesti Hierarchia cap. 1. Itaque sanctissimam nostram Hierarchiam, prima illa sacrorum mysteriorum institutio, cum diuina caelestium Hierarchiarum imitatione dignam indicasset, & Hierarchias quas omni materia carere dixit, figuris corporeis variisque formis distinguisset, tradidit, vt pro capiti nostro simulacris sacrosanctis illis, ad simplicium illarum & minimè figuris adumbratarum rerum vitam similitudinemque efferamur. Non enim mens nostra ad illa caelestium Hierarchiarum materia experient contemplationemque excitari conderereque potest, nisi rerum corporearum sibi notarum praesidio uiatur, tum pulchritudinem quae videtur, speciei ac pulchritudinis occultae atque reconditae simulacrum quoddam esse cogians, tum suaves odores qui sub sensum cadunt, effigies esse eius suauitatis, quae sola ratione intelligatur. Praeterea eò quod obiciebant haereticis S. Gregorium omnino quod imaginum vsum prohibuisse, probatur contrarium ex eiusdem GREGORII 1. epistola ad Ianuarium Episcopum Calarituum, qui sic dicit. *Iudaei de ciuitate uestrae huc venientes quæsti nobis sunt, quod Synagogam eorum qua Caralis sita est, Petrus, qui ex eorum superstitione ad Christianam fidei cultum, Deo uolente, perductus est, adhibitis sibi quibusdam indisciplinatis sequenti die baptismi sui, hoc est dominico, in ipsa festiuitate Paschali cum graui scandalo sine uestra occupauerit uoluntate, atque imaginem illi genitricis Dei dominique nostri, & venerandam crucem, vel birrum album, quo de fonte surgens indatus fuerat, posuisset. (Et post pauca) considerantes haec de re uestra uoluntatis intentum ac magis iudicium, his hortamur assatibus, ut sublata exinde, cum ea dignum est ueneratione, imagine atque cruce debeat quod uolenter ablatum est reformare. Quia hi non trahendi sunt inui ad fidem, licet sint ut conuertantur admonendi, &c.* Vide infra Iudaeus, &c. Idem libro 9. epistola 9. ad Serenum Massiliensem Episcopum, *Aliud est picturam adorare, aliud per pictura historiam quid sit adorandum addiscere. Nam quod legem**

Augustinus Hipponensis. Psal. 95.

Dionysius Areopagita.

Adoratio imaginum Apostolica traditio est.

Imponerant S. Gregorio haereticis quod Imaginum vsum prohibuisset, Gregorius 1.

liber

ibus scriptura, hoc idiomis pictura prestat cernenti-
bus, quia in ipsa ignorantes vident quid sequi debeant,
in ipsa legunt qui litteras nesciunt. (Et rursus.) In lo-
cis venerabilibus sanctorum depingi historias, non sine
ratione venustas admittit. Et rursus. Quia picturas
Imaginum, quae ad edificationem imperii populi fue-
runt factae, ut nescientes litteras ipsam historiam at-
tendentes, quid actum sit discerent, &c. Porro iam
supra eiusdem Gregorij auctoritatem citavimus, ad
Secundinum inclusum, &c. Deinde deridentibus
haereticis apparitiones, quae sunt sanctorum
viviis & amicis hos innocantibus, responder obli-
cians visionem AMBROSIO factam à sanctis
Gerasio & Prothasio, sicut ipse testatur, & ante
meminimus. Denique & visionem GREGO-
RIO NAZIANZENO à fratre suo Caesario
factam, sicut ipsimet, oratione in eundem testa-
tur. Praeterea praefatus GREGORIVS I. saepius
in Dialogis meminit apparitionum sanctae
Mariae & Apostolorum & aliorum sanctorum,
quae factae sunt vitis deoris: Et hoc cognoverunt
(ait) non nisi per picturam procedentem. Contextit
etiam Idem ADRIANVS I. loco praefato om-
nium praedecessorum suorum nomina, Silvestri,
Damasi, Coelestini, Sixti, Leonis, Vigilij, Pelagij,
Gregorij & aliorum. Sicut de Nicolao I. PLATINA
CREMONENSIS recenlet. Synodo definitum,
ornatu picturis Ecclesias decoravit, & imagines
erexit, & cruces composuerit) qui sacras aedes
aedificaverunt, & eas picturis exornarunt. Quae
haecenus à nobis venerantur, (ait) & si enarrare vo-
luerimus per ordinem, quot & quantas construxerint
nostri praedecessores Ecclesias, usque nunc mirifice in
eis sacras imagines erigentes, atque diversas historias
pingentes, nec non & venerantes Apostolicè, audeamus
dicere, deficeret nobis tempus enumerandi, atque eo-
rum aedificia cum sacris imaginibus & historiis ex-
planandi. Quapropter nobis parum traditiones
servanda sunt, ut ait AMBROSIVS de fide cap.
7. Servemus (ait) praecipua maiorum, nec hereditaria
signacula auri viciis temeritate violemus. Librum si-
gnatum illum propheticum, non seniores, non potestates,
non Angeli, non Archangeli aperire auri sunt, sibi
Christo explanandi eius prerogativa servata est. Li-
brum sacerdotalem quis nostrum resignare audeat, si-
gnatum à confessoribus, & multorum iam martyrio
consecratum? Quam qui resignare coacti sunt, postea
tamen damnata fraude signarunt. Qui violari non
aui sunt, confessores & martyres existerunt. Quomodo
sacram eorum possimus denegare, quorum victoriam
praedicamus? Et GREGORIVS IIL. epistola
ad saepius memoratum Leonem 3. Isaurum &
Constantinum Coptonymum Imperatores haereticos,
Pro sacris imaginibus (ait) omnia, & ipsa nos-
tra tradimus si contigerit, corpora, nam nunquam no-
vitatem recipimus, aut à religione paterna ulla decli-
namus ratione. Divina enim vox interminat, quae
per omnia debet praecaveri. Si totum mundum quis lu-
cretur & anime suae detrimentum faciat, lucratus est
nihil. Porro est pro confirmatione veneranda-
rum imaginum Concilium FRANCOR-
DIENSE sub Carolo Magno celebratum, in
quo damnatum est saepius memoratum concilia-
bulum Constantinopolitanum sub praedictis Im-
peratoribus Leonem III. & Constantino Copto-
nymo. Contra eosdem haereticos, & eos qui ima-
gines detestantur, scripsit PHOTIVS CON-
STANTINOPOLITANVS Episcopus eo in
libro, quem scripsit de 7. Conciliis Oecumenicis
ad Michaellem Bulgariae Principem, vbi cum ad

Derident haereticis visiones quae sunt sanctorum. Ambrosius Mediolanensis.

Gregorius Nazianzenus.

Gregorius I.

Platina Cremonensis.

Ambrosius Mediolanensis.

Traditiones patrum servanda. Apocal. 5.

Gregorius 3.

Matth. 16.

Concilium Francordense generale patrum 300.

Photius Constantinopolit.

7. Concilium Nicenum 2. venit, doctè quidem
& disertè de imaginibus, cruce, & Reliqui s venerandis
disputat. Iam superius satis probata sunt,
quae dicit. Scripsit & eodem tempore NICOLAUS
I. epistola ad Episcopos Asiae & Lybiae
missa; contra Michaellem Imperatorem, vbi &
memorat generalis Concilij 7. Nicani 2. cele-
brem facit mentionem. Denique celebratum est
postea Concilium GENERALE VIII. quod
dicitur Constantinopolitanum 4. sub Basilio Im-
peratore & Adriano 2. patrum 373. vbi actione 1.
à cunctis patribus acclamatum est. Anathematizamus
omnes haereses, simul cum Iconomachis, Et
actione 8. sic loquuntur patres eiusdem Concilij.
Anathema Concilio quod adhuc ferunt contra vene-
rabiles imagines, his qui sumunt divinae scripturae di-
cta, quae sunt adversus Idola, contra venerandas ima-
gines anathema. Et canone 3. decretorum suorum
statuunt librum Euangelij adorandum, vt repo-
suimus in vocabulo, Euangeliorum liber, &c. cano-
ne 7. subdunt. Valde proficuum est & venerabile
imagines pingere, sed & proximos disciplinae divi-
nae ac humanae sapientiae docere, non autem bonum est
nec omnino proficuum, ab indignis horum aliquid fieri.
Huius rei gratia nequaquam imagines operari in sa-
cris templis, sed neque in quovis loco docere, anathe-
matizatos ab hac sancta & universali Synodo defini-
mus, & promulgamus quousque à propria seductione
ac malitia convertantur. Quisquis ergo post hanc de-
finitionem, ac pictura sanctorum imaginum in Eccle-
siis, aut doctrinae actionem, quomodo eas admiserit,
si quidem clericus fuerit, proprio gradu periclitetur, si
laicus, communionem priuetur. Eiusdem rei meminit
LEO IX. epistola ad Michaellem Constantinopolitanum,
& Leonem Acrianum Episcopos capite 22. Porro de
veneratione sacrarum imaginum eodem agit argumen-
to quo supra memoratum Concilium Nicenum 2. Concilium
Senonense decreto 14. cuius possem & proferre
sententiam, nisi iam saepius idem à me productum
esset, profert autem testimonium IOANNIS
DAMASCENI libro 4. Orthodoxae fidei capi-
te 11. & 17. vbi egregiè de adoratione crucis &
imaginum disserit auctoritate sacrae scripturae.
Non ab re (ait ille Damascenus) * Apostoli vni-
versam crucem & sacras erexerunt imagines, quae cum ab
initio nascentis Ecclesiae debita semper ab orthodoxis
veneratione coluntur, nihil illis à sacrosanctis quatuor
universilibus Conciliis derogatum est: quin & ab
AVGVSTINO libro de visitatione infirmorum
proponi iubentur, & à GREGORIO MAGNO
tum ad Reccaredum, tum ad Secundinum missa legun-
tur. Superius dictum est in vocabulo, Crux, &
Reliquiae, &c. Postquam autem idem Concilium
Senonense proposuit Concilium Nicenum 2. su-
perius memoratum ait. Carolus (inquit) ille Ma-
gnus Francordiensis convenit eiusdem erroris sup-
pressit insaniam, quam insalutissimus quidam Felix
in Gallias & Germaniam inuexerat. Quisquis igitur
de Christi vel sanctorum imaginibus aliter senserit, is
Christo & sanctis iniurius, cum Valdensibus pestife-
ram haeresos labem se nonerit incurrisse, &c. Iterum
Concilium MOGUNTINENSE IV. capite
41. Imaginum (ait) usum, velut pro erudienda plebe,
& omnium animis excitandis, in Ecclesiis retineri se-
rio mandamus, dummodo pastores populum accuratè
moneant, imagines non ad id proponi, vt adoremus, aut
colamus eas, sed vt quid adorare, aut colere, aut qua-
rum rerum utiliter meminisse debeamus: per imagines
recordemur. Tum procaces & lascivias damnat
imagines,

Nicolaus I.

Concilium Constantinopolitanum 4. generale 8. patrum 373.

Ergo Caluinitis Anathema.

Leo IX.

Concilium Senonense sub Antonio à Prato Caeclario Archiepiscopo, Legato & Cardinali. Ioannes Damascenus. Mitrum & Caluinitè quod & Apostolicae venerationis auctoritatem, & traditionem putat, quia tibi potius quam illis fides adhibetur? Erris toto caelo & in vanum laboras.

Felix haereticus primus Gallicus haeresi illa infectavit, quae Imagines sanctorum deturpantur.

Concilium Moguntinense 4.

Quae consideranda sunt in imaginum veneratione salubria decreta. Concilium Tridentinum generale.

Episcopi doceat populum quid attendere debeat in imaginibus.

Abusus circa imagines colendus.

Non ad libitum erigende imagines, nec noua excitanda miracula, nec reliquiae propalandae.

Facultas Lo-
nantensis.

Imagines, vt in dictione Pictura, dicemus. Deni-
que nouissime Concilium TRIDENTINVM,
sessione 25. quae fuit 9. sub Pio IV. Decretum
sancta Synodus Imagines Christi Deiparae virginis, &
aliorum sanctorum in templis praesertim habendas &
retinendas, eisdem debitum honorem & venerationem
impertientias, non quod credatur inesse aliqua in his di-
uinitas vel virtus, propter quae sint colende, vel quod ab
eis sit aliquid petendum, vel quod fiducia in Imagini-
bus sit figenda, vel ut olim fiebat à Gentibus, quae in ido-
lis spem suam collocabant; sed quoniam bonos qui eis
exhibeant, referunt ad prototypa quae illa representant,
ita vt per Imagines, quae oculamur, & coram quibus
caput aperimus & procumbimus, Christum adoremus,
& sanctos, quorum illi similitudinem gerunt, veneremur.
Id quod Concilium, praesertim Nicenum II. Synodi
Decretis contra Imaginum oppugnatores est sancitum.
Illud vero diligenter doceant Episcopi, per historias
mysteriorum nostrae redemptionis picturis vel alijs simi-
litudinibus expressis, erudiri & confirmari populum in
articulis fidei commemorandis, & assidue recollectis. Tum
vero ex omnibus sacris Imaginibus magnum fructum
percipi; non solum quia admonetur populus beneficia-
rum, & munerum, quae à Christo sibi collata sunt, sed
etiam quia Dei per sanctos miracula & salutaria ex-
empla oculis fidelium subiiciuntur; vt pro his Deo gra-
tias agant, ad sanctorumq; imitationem vitam, moresq;
suos componant, excitenturq; ad adorandum ac dili-
gendum Deum, & ad pietatem colendam. Si quis autem
his decretis contraria docuerit, aut senserit, anathe-
ma sit. In has autem sanctas & salutares obseruationes
si quis abusus irrepserit, eos prorsus aboleri sancta
Synodus vehementer cupit ita vt nulla falsi dogmatis
Imagines, & rudibus periculosis erroris occasione pre-
bentes, statuatur. Quod si aliquando historias, &
narrationes sacrae Scripturae, cum id indocta plebi ex-
pediat, exprimi, & figurari contigerit, doceatur populus
non propterea diuinitatem figurari, quasi corporeis
oculis conspici, vel coloribus, aut figuris exprimi possit.
Omnis porro superstitio in sanctorum invocatione, reli-
quiarum veneratione, & Imaginum sacro usu tollatur,
omnis turpis questus eliminetur, omnis denique lasciuia
viteatur, ita vt procacis venustate Imagines non pingan-
tur, nec ornentur, & sanctorum celebratione, ac reli-
quiarum visitatione homines ad confessiones atque
ebrietates non abutantur, quasi festi dies in honorem
sanctorum pro luxum & lasciuiam agantur. Postremo
tanta circa haec diligentia & cura ab Episcopis adhi-
beatur, vt nihil inordinatum, aut praeposterè, aut tu-
multuarie accommodatum, nihil prophanium, nihilque
inhonestum appareat, cum dorum Dei debeat sancti-
tudo. (Vide supra, Dies festi non choreis.) Hec
vt fidelius obseruentur statuit sancta Synodus, nemini
licere vilo in loco, vel Ecclesia, etiam quomodolibet
exempta, vllam insolitam ponere, vel ponendam curare
Imaginem, nisi ab Episcopo approbata fuerit, nulla etià
admittenda esse noua miracula, nec nouas reliquias re-
cipiendas, nisi eodem recognoscite & approbante Epi-
scopo. Qui simul atque de his aliquid compertum ha-
buerit, adhibitis in Concilio Theologis & alijs pijs
viris, ea faciat quae veritati & pietati consentanea in-
dicauerit. Quod si aliquis dubius, aut difficilis abu-
sus sit extirpandus, vel omnino aliqua de his rebus gra-
uior quaestio incidat, Episcopus, antequam controne-
rsiam dirimat, metropolitani & comprouincialium Epi-
scoporum in Concilio prouinciali sententiam expectet,
ita tamen vt nihil, in consilio sanctissimo Romano Pon-
tificis, nouam aut in Ecclesia haecenus inusitatum de-
cernatur. Hanc doctrinam de venerandis Imagi-
nibus FACULTAS LOVANIENSIS sub Ca-

rolo Imperatore V. anno salutis 1544. congregata
arti. 27. 28. & 29. confirmat. FACULTAS autem
PARISIENSIS anno 1543. congregata sub Frã-
cisco I. Rege, artic. 16. Nullo modo (ait) addubi-
tandum est, quum genuflectere coram Imaginibus Cruci-
fixi, & beatae Mariae, & sanctorum, ac rogatum Chri-
stum & sanctos opus sit bonum, ac pium, &c. Lege lo-
cos assignatos. Porro pro tuenda veneratione san-
ctarum Imaginum plures quidem auctores, &
veteres, & moderni scripserunt, quorum dicta non
possem breui chartula complecti. Nolo autem
silentio praeterire opus illud eruditum, quod vnus
de nostrae religionis familia CLAVDIVS BON-
DANVS, vir quidem stylo politus, clarus & or-
natus eloquio, dilectione sincerus, & cõuersatio-
ne deuotus, secundo nostrae prouinciae Gallicanae
iam visitator electus, mihi dilectus, & ego illi, haer-
eticis versus nuper conscripsit de mutua Hu-
gonistici belli & Catholice pacis collatione, quod
sic incipit:
Gallica deterius quo sauit in arua Tyrannus,
Ex Erebi, Mauoris tenebris pallentibus ortus,
Hoc pax: mihiior est, dum Franco regnat in orbe,
Qua Deus aetherea demisit ab arca supremus, &c.
Hoc certe opusculo mirabili industria ita scitè
Imaginum figuras exposuit, & de particulari illa-
rum proprietate ita excellenter disseruit, vt Delio
laudatore potius, quam mea inepta & aggressi
egeat oratione. Lege circa medium voluminis,
vbi omnium penè sanctorum Imagines diuersa
arte & statu cõpositas exponit, vbi etià ita narrat:
In reliquis quae sunt pingenda insignia diuis,
Pingantur nostrae mysteria facta salutis,
Quorum prima sunt, &c.
Sed haec Imaginũ veneratione non ineptè defen-
dit, vnus etiam de nostrae religionis familia FRAN-
CISCVS LARIBENS mihi olim dum Mantrae
ageret, Prioris officium satis familiaris, vt car-
tae in scripturis non mediocriter eruditus, & conuer-
satione laudabilis, illo insigni opere, quod Musica
fidei praenotauit, cap. 33. vbi illud Symboli expo-
nit: Sactorum communionem. Sunt & alij qui de
Imaginum veneratione locuti sunt, quos breuitatis
studio pertranseo. Lege quod etiam restat in
vocalibus, Adoratio, Agnus Dei, Crux, Reliquiae,
Sanctorum intercessio, & similibus vocalibus, &
sequentia.
Imaginum euersores olim vt nunc dā-
nati. De Imaginum demolitoribus, dum age-
remus de haereticis qui semper profanas sacra mi-
scuerunt, satis abundè tractauimus, quin & supe-
riori distinctione saepius notati sunt, & tamen vt
specialiter iniquos illos demonstremus ratio sua-
tis, quatenus videant Caluinitae quos imitentur
in scelere, vt ergo omitam quae ex NICEPHO-
RO in initio praemissae distinctionis posuimus,
Concilium NICENVM II. generale VII. cuius
toties fecimus mentionem, actione 1. 5. & 7.
longo tractu, primos Imaginum euersores fuisse
recenlet Manichaeos, & Marcionistas, Petrum Gua-
pheim, & Xenæum Hieropolitanum Episcopum,
quem Nicephorus praefatus vocat Xenaiam, vt
superius ostendimus, & Seuerum, cuius mentio-
nem fecimus superius, & alios plures. His successit
Leo III. Isaurus Imperator nequissimus, qui missis
iustionibus decreuit, vt in nulla Ecclesia Imaginè
cuiuslibet sancti, aut martyris, aut Angeli haberetur,
Maledicta enim omnia afferbat, vt recenlet
PLATINA CREMONENSIS in vita Gregorij
II. Et IOANNES LAZARDVS Caestinus,

Facultas Parisiensis.

Claudius Bon-
danius Caes-
tinus.

Præficus Lar-
bensis Caes-
tinus.

Nicephorus.

Qui fuerit pri-
mi Imaginum
euersores.

Concilium
Nicensium ge-
nerale 7.

Platina Cre-
monensis.

Ioannes La- zardus Caele- stinus. Antonius Sa- bellicus.

Ioannes Da- mascenus. Gregorius 3.

Concilium Ro- manum sub Gre- gorio 3.

Cyrellus Hierosolymita- nus.

Simeon Scili- tes.

Demolitores imaginum puniendi.

Concilium ge- nerale 7. Ni- cenum 2.

Ioannes Vica- rius trium se- dium Orienta- lium.

Concilium Co- stantinopolita- num 4. genera- le 8. sub Basilio Impera.

libro 3. Epitomatis vniuersalis historiae, cap. 84. & 85. Et ANTONIVS SABELLICVS lib. 7. Enneadis 8. & alij auctores. Ad hoc facinus inclinare studebat Pontificem magnis praemijs & gratijs promissis, & si contemneret, minitabatur eum gradu proprio exturbaturum. Sed constantissime vir sanctus despexit Imperatoris iussionem, & detestans haeresim, se contra Imperatorem, vt contra hostem armauit. Cui Venetiarum & aliarum Ciuitatum non defuit auxilium, & diuersorum populorum, qui Pontificis neci nusquam condescenderent, potiusque mori eligeret Christiani, quam huiusmodi pestifera haeresis cresceret. Contra hac haeresim & Imperatoris tres scripsit libros IOANNES DAMASCENVS, sicut superius retulimus. Sub hac etiam persecutione GREGORIVS III. floruit, qui pro veritate defendenda & haeresi excipienda innumeratas persecutiones sustinuit. Et Concilium ROMANVM Patrum 83. celebrauit (vt praefatus Sabellicus etiam testatur) decernens, vt si quis antiquae consuetudinis & Apostolicae fidelem vsum contemnens, aduersus eandem sacratam Imaginem deponitor, atque destructor & prophanator, vel blasphemus existeret, esset extorris a corpore & sanguine Domini nostri Iesu Christi, vel totius Ecclesiae vnitate atque compage. Hoc decretum sua subscriptione & omnium Episcoporum firmavit, & ipse in Ecclesia B. Petri effigies Saluatoris, & Apostolorum, & ab alio latere Dei genitricis & sanctarum Virginum collocavit, quas postea argento vestitior. Verum vt alius reperamus, praemissum Concilium Nicenum II. actione 5. productum contra eueriores Imaginum diuini CYRILLVM HIEROSOLYMVM qui supplicium depingit Nabuchodonosor, propter Cherubin & caetera vasa direpta de templo Domini. Prodit & testimonium SIMONIS STILITAE, epistola 5. ad Iustinum Imperatorem iuniorum, vbi conuenitur de temporum euerforibus & sanctarum Imaginum demolitoribus: *Nam cum videamus (ait) pias vestras leges, qui imaginem aut statuum Imperatoris iniuria aut ignominia afficiunt, extremo & iusto mortis supplicio plecti, qua tandem poena puniendi sunt qui in Imaginem Domini nostri Iesu Christi & Matris infando facinore grassati sunt? Profecto non video quid mihi dicendum sit, tantum enim scelus est commissum, vt nec ulla humanitatis mica amplius superesse credatur. Quamobrem obsecramus vobiscum vestram potentiam, ne ulla post hac misericordia ostendatur, neque amplius parcere illis quisquam velit, neque ullam apologiam, aut excusationem illorum nomine accipere, ne post hac peiora aggrediatur.* Hinc sententiae subscripserunt Patres NICAEI Concilij II. generalis VII. dicentes, eadem actione 5. eos esse, qui sacras Imagines demoluntur Samaritanis hereticis peiores, nec esse excusabiles, aut audiendos. Lege etiam quod de Ezedo Rege diximus supra, qui sacras Imagines ad instantiam Iudaei eueriti mandauerat, referente historia IOANNIS VICARIO trium sedium Orientalium. Porro anathematizat praefatum Nicenum II. Concilium omnes qui praesumpserint Imagines de templis deicere, quod & Concilium generale 8. can. 3. repetit, vt superiori pagina allegatum est. Quantum autem furor in nostra Gallia & insania sit grafsatum ab Hugonibus in sacras Imagines & Tempula, non fideis oculis videmus & horrescimus referre. Nec enim tanta barbariem a Turcis & Sarracenis, & inhumanis quibusque gentibus expectare possemus, sicut & satis opportuno carmine

desseuit memoratus noster CLAVDIVS BONDANVS Caelestinus Deo dilectus, nobis (q; familiaris dilectionis & charitatis vinculo iunctus, cuius superiori pagina fecimus mentionem, potissimum vbi sic canit:

Haud scelus est vllum quod non tentare malignus Audeat, hinc prodiit cunctis damnosa latronum Turba furens, surgit raptorum turba virorum. Sacrilegi emergunt, calicisque crucemque sceleris Surripunt manibus, delubraque sacra prophanat, Eueruntque sacras aedes, altaria frangunt. Sacramenta pio quo sunt celebranda decore Conculcant pedibus, miscetes sacra prophanis, &c.

Veru superius sufficienter de his egimus, reuolue.

I M M V N I T A S.

De Immunitate Ecclesiae eiusque libertate egimus pluribus in locis, & potissimum in vocabulo, Ecclesiarum immunitas & libertas, & in dictione, Clericus, non nihil diximus. lege ergo.

I M P E R A T O R.

Imperator quis sit, & qualis esse debeat, & quid promittere teneatur. Vide in vocabulis, Rex, & Princeps. Verum ne locum vacuum relinquamus, sic TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS libro Apologetico aduersus Gentes, cap. 30. Nos (ait) pro salute Imperatorum Deum vocamus eternum. Sciunt enim quis illis dederit imperium, sciunt qui & homines, qui & animas, sentiunt enim Deum esse solum, in cuius solius potestate sunt, a quo sunt secuti, post quem primi, ante omnes & super omnes Deos. Quidam, cum super omnes homines qui vique viuunt, & mortuis amittent? Recogitenti quousque vires Imperij valeant, & ita Deum intelligant, aduersus quem valere non possunt, per eum valere se cognoscant. Caelum denique debellat Imperator, caelum captiuum triumpho suo inuehat, caelo mittat excubias, caelo velegalia imponat, non potest, idem magnus est, quia, caelo minor est. Illius enim est ipse cuius & caeli est, & omnis creatura. Inde est Imperator, unde homo, antequam Imperator. Inde potestas illi unde & spiritus. Illud suscipientes Christiani pro Imperatore precantur. Vide Oratio, & Praeces, tum cap. 33. iterum Tertullianus Imperatorem adhortatur, vt se hominem non Deum confideret. Satis inquit habeat appellari, Imperator. Grande & hoc nomen est, quod a Deo traditur. Negat illum Imperatorem qui Deum dicit, nisi homo sit non est Imperator. Hominem se esse & iam triumphans in illo sublimissimo curru admoetur, suggeritur enim ei a tergo: Respice post te, hominem memento te. Etiam vtiq; hoc magis gaudet tanta se gloria coruscare, vt illi admonitio conditionis suae sit necessaria, &c. Et iterum, cap. 34. docet nec Imperatorem Dominum, nisi more comum appellandū. De laude vero Imperatoris egit copiose LYDVICVS COELIVS RODIGIVS libro 10. lectionum Antiquarum, cap. 52. ex varijs & antiquissimis autoritatibus. Qualis autem esse debeat Concilij PARIENSIS III. lib. 2. cap. 1. vbi de Regis officio tractauit, vt dicitur suo loco, etiam de Imperatore ex FVLGENTIO RVSSENSI lib. de veritate praedestinationis & gratiae sic agit. Imperator Clementissimus (ait Fulgentius) non ideo est vas misericordiae praeparatum in gloriam, quia apicem terreni Principatus accepit, sed si Imperiali culmine recta fide viuat, & vera cordis humilitate praeditus, cultum regia dignitatis

Claudius Bondanus Caelestinus.

Tertullianus Carthagenensis.

Orandum pro Imperatoribus, vide & Oratio, & Praeces.

Ludovicus Coelius Rhodiginus. Concilium Parisense 3. sub Ludouico & Lothario Impera. Fulgentius Ruspensis. Ambrosius Mediolanensis.

sancta

sancta religioni subiciat. Si magis in timore seruire Deo, quam in timore dominari populo delectetur. Si in eo leuitas iracundiam mitiget, ornet benignitas potestatem: Si se magis diligendum, quam metuendum cunctis exhibeat, si subiectis salubriter cosulat, si iustitiam sic teneat, vt misericordiam non relinquat, si pra omnibus iustae sanctae matris Ecclesiae meminerit Filium, (vide infra) vt eius paci atque tranquillitati per vniuersum mundum prodesse suum faciat principatum. Magis enim Christianum regitur atq; propagatur imperium, dum Ecclesiastico statui per omnem terram consulitur, quam cum in parte quacunque terrarum pro temporali securitate pugnatur. Et AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro Epistolarum, 5. epist. 33. ad Marcellinam sororem suam (vbi illi narrat, quid in causa de basilicis non tradendis actum sit) de Imperatoris officio pulchre disputat, vt in sequentibus ostendemus. ISIDORVS HISPALENSIS lib. 3. Ethimolog. c. 49. Qui recte viuunt (ait) regni potestate, ita praestare se omnibus debet, vt quanto magis honoris celsitudine claret, tanto semetipsum mente humiliter. Eadem reperit Concilium AQUISGRANENSE I. cap. 2. cap. 4. Concilij BASILEENSIS legati oratione habita ad Imperatorem Constantinopolitanum: *Maiestas vestra (ait) licet omnium virtutum officijs dedicata sit, & totius honestatis moribus ornata, nihil tamen Regali dignitate decentius est, nihil Imperiali vestre maiestati amplius conuenit, quam procurare paci Ecclesiae sanctae Catholicae. Neque enim vt egregius doctor AVGVSTINVS ait) Christianos Reges vel Imperatores felices esse dicimus, quia diuini imperant, vel quia filios suos regnantes & imperantes placida morte relinquunt, vel quia hostes Reipublicae potenter domant, quoniam haec & alia huius vitae erumosa munera sine seclata Gentilis & infidels principes a Deo frequenter obtinent, qui tamen non pertinent ad regnum Dei quod tendere debent Principes Catholici: sed felices Reges & Imperatores Christianos esse dicimus, si iuste imperant, si Deum timeant, si Deum colant, si Deum diligunt, si pacem eis datam, ad dilatandum cultum Dei diuinae Maiestati seruire faciunt, &c. Require plura in vocabulo Princeps, & Rex, & alibi, (multa his locis referuntur) & sequentia.*

Imperator non se sacris immisceat, nec Ecclesiam aut eius praeccepta contamineat, &c. J AMBROSIVS MEDIOLANENSIS lib. 5. Epistolarum, epist. 33. ad Marcellinam sororem, referens illi quid in causa de basilicis tradendis actum sit. Mandatur tradere basilicam. Respondet, Nec mihi fas est tradere, nec tibi accipere Imperator expedii, domum priuati nullo potes iure remeare: domum Dei existimas auferendam? Allegatur, Imperatori licet omnia, ipsius esse vniuersu. Respondeo, Noli te grauare Imperator, vt putes te in ea que diuina sunt imperiale aliquid habere. Noli te exollere, sed si vis diuini imperare, esto Deo subditus, Scriptum est, Quia Dei, Deo, Quia Caesaris, Caesari. Ad Imperatorem Palatia pertinent, ad Sacerdotem Ecclesia, publicorum tibi maximum ius commissum est, non sacrorum, &c. Denique partitatu istam epistolam nihil aliud agit; quam docere Imperatorem subditum esse Ecclesiae, non supra Ecclesiam: quod Oratione elegantissima fufius probat, quae praefatam epistolam praecedit. Legem vacat, Hinc narret NICEPHORVS CALLISTVS libro 13. Ecclesiasticae historiae, cap. 20. Episcopus Arcadius ita conuenit. Tibi quidem humanarum negotiarum administratio a Deo, nobis autem Ecclesiasticarum reru procuratio commissa est. Itaque ne tu Sacerdotibus sacer

Ambrosius Mediolanensis.

Isidorus Hispalensis.

Concilium Aquigranense, Legati concilij Basileensis generalis.

Augustinus Hipponensis.

Vbi sita sit facultas Imperatorum.

Ambrosius Mediolanensis.

Matth. 22.

Nicephorus Callistus.

magis, vel canonibus rector & equabilior esse velit, sed nobis Episcopis Dei alium rerum curam cede, &c. Hinc & GELASIVS I. epistola ad Anastasium Augustum, & allegatur distinct. 96. a Gratiano, cap. Duo quippe, &c. Absit queso a Romano principe (ait) vt in immatam suis sensibus veritatem, arbiu cur inuiriatur, duo quippe sunt (Imperator Auguste) quibus principaliter mundus hic regitur, Auctoritas sacra Pontificum, & regalis potestas, in quibus tanto grauius est pondus Sacerdotum, quanto etiam pro ipsis regibus hominum in diuino reddiduri sunt examine rationem. Nosti enim (sili clementissime) quod licet praefidos humano generi dignitate, rerum tamen praesulibus diuinarum deuotus colla submitit, atque ab eis causis tua salus expetis, in que sumendis celestibus sacramentis, eisque, vt competit, disponendis subditis debere cognoscis religionis ordine potius praesse. Itaque nosti inter haec ex illorum te pendere iudicio, non illos ad tua velle redigi voluntatem. Si enim, (quantum ad ordinem pertinet) publicis discipline, cognoscentes imperium tibi superna dispositione collatum, legibus tuis ipsi quoque parent religionis antistites, ne vel in rebus mundanis exclusae videantur obuiare sententiae, quo, rogo, te decet affectu eis obedire, qui praerogatis venerabilibus sunt attributi mysterijs. Proinde, sicut non leue discrimen incumbit Pontificibus fuisse pro diuinitatis cultu, quod congruit: ita his (quod absit) non mediocriter periculum est, quicumque parere debeant, despicunt. Et si cunctis generaliter Sacerdotibus recte diuina tractantibus fidelium conuenit corda submitti: quanto potius fidei illius Praesuli, consensus est adhibendus, quem cunctis Sacerdotibus & diuinitas summa voluit praenere, & subsequens Ecclesiae generalis iugiter pietas celebravit. Vbi pietas tua euidenter aduertit, nunquam quolibet penitus humano consilio eleuare se quoniam posse illius privilegio vel confessioni, quem Christi vox praesulit vniuersis, quem Ecclesia veneranda confissa semper est, & habet deuota primatatem. Impeti possunt humanis praesumptionibus que sunt diuino iudicio constituta, vinci autem quorumlibet potestate non possunt, &c. Idem epist. ad Orientales Episcopos, Imperator nullum ius, nec potestatem exercere pugit in Ecclesiam, cum constet de Pontificibus nunquam nisi Ecclesiam, indicasse. (Vide superius, Episcopus qualiter indicandus, &c. Nec est humanarum legum de talibus ferre sententiam. Obsequi solent principes Christiani decretis Ecclesiae, non suam proponere potestatem. Episcopis caput subdere Princeps solius, non de eorum capitibus indicare, &c. Hinc Concilium ROMANVM 6. sub Symmacho 1. & allegatur a Gratiano distinct. 10. ca. Non licet, & causa 11. q. 3. cap. Inuitum, & in volumine 16. librorum, lib. 15. c. 6. Noli licet Imperatoris, vel cuiquam pietatem custodienti aliquid contra mandata diuina praesumere, nec quicquam, quod Euangelicis prophetisq; & Apostolicis regulis obuiat, agere. Inuitum enim iudicium & definitio iniusta, rego meum vel iussu a iudicibus ordinata, non valet; nec quicquam quod contra Euangelicam, vel Prophetica, vel Apostolica doctrinam, constitutionemq; eorum, siue sanctorum Patrum actum fuerit, stabit, & quod ab infidelibus, aut hereticis factum fuerit omnino cassabit, &c. Haec porro reperit ADRIANVS I. lib. ad Carolum Magnū pro defensione 7. Concilij generalis NICAEI II. Sed & EPISCOPVS ORIENTALIS epist. ad Tharasium Episcopum Constantinopolitanum, quae lecta est actio. 3. eiusdem Niceni 2. Concilij: Sacerdotalis (ait) dignitas Imperij sanctificatio est, & confirmatio: Imperium vero, Sacerdotalis dignitatis robur & potentia, quae de se sapiens quisquam Rex dicere solebat: maxima dona

Gelasius 1.

Dua potestates Ecclesiasticae & regalis.

Imperator inferior sacerdotibus.

Imperator Pa. pe obsequere, vide & Pa. pa.

Matth. 16.

Imperator subditus Episcopis.

Concilium Romanum 6. sub Symmacho.

Adrianus 1.

Episcopi Orientales.

Sacerdotalis dignitas Imperalem antecedit. Sacerdotalis Regis potentia.

Sapientissimi Regis Iuliana. Concilium Parisiense 3. Fulgentius Ruspensis. Concilium Aquigranense 2. Ildorus Hispanus. Non licet ut Imperator de Ecclesiasticis rebus iudicet. Nicolaus 1. Constantini dictum. Hoc allegat Gratianus distinct. 96. cap. Denique. Genes. 14. Hoc Gratianus distinct. 96. cap. Cum ad v. ii.

que a Deo hominibus donata sunt. Sacerdotij dignitatem & Imperium existimant. Illa enim celestia curat & dispensat, hoc autem legibus aequis & iustis omnia que in terris sunt procurat. Concilium PARISIENSE III. cap. 3. postquam præmissum Gelasium allegavit, citant Fulgentium, lib. De veritate Prædeterminationis & gratiæ, ita loquentem: Quantum pertinet ad huius temporis vitam, in Ecclesia nemo Pontifice potior, & in seculo Christiano Imperatore nemo celsior invenitur. Et post pauca præfatum Concilium ait: Cum hæc ita se habeant, certum est, Primo Sacerdotalem dignitatem longè Regalem & Imperialem antecellere, &c. Hæc reperit Concilium AQUIGRANENSE II. cap. 1. & 2. cap. 4. Et ex ISIDORO HISPALENSIS ita loquitur: Principes seculi nonnunquam intra Ecclesiam potestatis adepti culmina tenent, ut per eandem potestatem disciplinam Ecclesiasticam muniant. Ceterum intra Ecclesiam potestates necessariæ non essent, nisi ut quod non prævalet Sacerdos efficere per doctrinæ sermonem, potestas hoc imperet per disciplinam terrorem. Sæpe per regnum terrenum, celeste regnum proficit, ut qui intra Ecclesiam positi, contra fidem & disciplinam Ecclesie agunt, rigore Principum conterantur: Ipsamque disciplinam, quam Ecclesia utilitas exercere non prævalet, ceruicibus superborum potestas principalis imponat, &c. Præterea Imperatorem non debere de rebus Ecclesiasticis indicare ostendit NICOLAUS I. epistola ad Michaëlem Imperatorem, & allegatur a Gratiano, distinct. 96. c. Vbi dicit, &c. Dicit quæsumus (ait) vbi nã legistis Imperatores antecessores vestros synodalibus conventibus interfuisse, nisi forsità in quibus de fide tractatū est, que vniuersalis est, que omnium cõmuni est, que nõ solū ad clericos, verū etiã ad laicos & ad omnes omnino pertinet Christianos. Vos autem non solū Synodo in causa Sacerdotis collectis interfuistis, (de Synodo agit Constantinopolitana, cõtra S. virum Ignatium eiusdem vrbs Episcopū) verum etiam num crofa secularium millia fortè ad videndum eius opprobrium aggregastis, cum magis debueratis in hoc imitari Constantium Pii Augustum, de quo scriptum est, quod dixerit (vide supra honor Ecclesiasticis exhibendus, &c.) quia si vidissent aliqui eorum, qui religioso circumamicti sunt habitu, turpitudinem aliquam operantem, clamidem meam explicasset & cooperuisset eum, ne videretur à quouquam. Sed hoc in viro S. hæc omnia obliuioni traduntur. Fui plausus de Domini sacerdote scurris & histrionibus, &c. Et infra: Nolite quæsumus præiudicium Dei Ecclesie irrogare, quia nullum illa præiudicium imperio vestro inferi, cum magis pro stabilitate ipsius eternam diuinitatem exoret, & pro incolunitate vestra, & perpetuo salute iugi deuotione precetur (vide Preces) Nolite qua sua sunt usurpare, nolite qua ipsi sibi commissa sunt velle surripere, scientes, quia tanto nimirum à sacris debet omnis mundanarum rerum administrator esse remotus, quanto quemlibet ex catalogo clericorum & militantium Deo nullis conuenit negotijs secularibus implicari. Deniq, hi quibus tantum humanis rebus & non diuinis præesse permissum est, quomodo de his per quos diuina ministrantur indicare præsumant. (vide & Laicus) penitus ignoramus fuerunt hæc ante aduentum Christi, ut quidam typicè reges simul & sacerdotes existerent. Quod sanctus Melchisedech fuisse dicitur, quod in membris suis diabolus imitatus (vixit qui semper qua diuino cultui conueniunt sibi tyrannico spiritu vindicare contendit) ut Patiani Imperatores, Idem & Maximi Pontifices dicebantur. Sed cum ad verum ventum est eundem Regem atque Pontificem, ultra sibi nec Imperator, iura Pontificis arripuit, nec Pontifex nomen Imperatorij usur-

pauit. Quoniam idem mediator Dei & hominum homo Christus Iesus, sic actibus proprijs & dignitatibus distinctis, officia potestatis utriusque discreuit, propriam volens medicinali utilitate sursum offerri, non humana superbia rursus in inferna demergi, ut & Christiani Imperatores pro æterna vita Pontificibus indigerent, & Pontifices pro curfa temporalium tantummodo rerum imperialibus legibus vterentur, quatenus spiritualis actio carnalibus distaret incurfibus, & ideo militans Deo minime se negotijs secularibus implicaret, ac vicissim non ille rebus diuinis præsidere videretur, qui esset negotijs secularibus implicatus ut & modestia vtriusque ordinis curaretur, ne extolleretur vtroque suffultus, & competens qualitatibus actionum, specialiter professo aptaretur. Quibus omnibus vidè collectis, satis euidenter ostenditur à seculari potestate nec ligari prorsus, nec solui posse Pontificem quem constat à Pio Principe Constantino Deum appellatum, nec posse Deū ab hominibus iudicari manifestum est. (vide supra, Episcopus iudicandus, &c. & Clericus, &c. Sed & THEODOSIUS IVNIOR Sanctæ Ephesinæ primæ Synodo scribens dicit: Deputatus est igitur Candidianus magnificentiſſimus Comes strenuorum domesticorum transire vsque ad Sanctissimam Synodum vestram, & in nullo quidem que faciendæ sunt de pijs dogmatibus quæstiones, sed potius expositiones communicare. Illicitum namque est eum qui non sit ex ordine sanctissimorum Episcoporum, Ecclesiasticis intermisceri tractatibus. Hæc autem allegantur etiam à Gratiano distinct. 10. & alijs in locis. Vide infra, Laicus clericus non iudicet, & supra, Episcopus non facillè accusandus, &c. & Princeps. Imperator primus Ecclesiæ, & summi Pontificis filius appellatus. Forfan quispiã hoc iudicet de nouo inuentum, ut Papa Imperatorem aut Regem filium appelleret, sed hoc omni tempore obseruatum legimus, sicut & præcedenti distinctione etiam ostensum. Verum ut etiam testimonijs agamus, EPISCOPI GALLIARVM numero 44. epistolã quam miserunt ad Leonem I. summum Pontificem, quæ sequitur immediate epistolam 49. eiusdè Leonis I. Imperator summi Pontificis & Ecclesiæ filiū sic appellant: Optafemus (aiunt) ad filium vestrum gloriosissimum, ad fidelissimum Principem Marianum super eadem causa literas dare, quibus congratulantes fidei ipsius, &c. Similiter Patres Concilij CHALCEDONENSIS epistola missa ad Pulcheriã Augustam, Actio ne 3. de damnatione Dioscori, eam filiam vocat, & supra GELASIVS I. epistola ad Anastasium Imperatorem eum filium vocat, ut superiori folio præbatum est, ANASTASIVS II. Papa epistola ad eundem Anastasium Augustum in ipso salutationis exordio, sic scribit: Gloriosissimo & clementissimo filio Anastasio Augusto, Anastasius Episcopus, &c. HORMISDA I. scribens eiusdè successori Iustino Augusto eū filium appellat. FOELIX III. Zenonem, epistola ad eum missa contra Petri Antiochenum, sanctissimum filium appellat, quæ ad succurrendū Ecclesiæ exemplo Martiani pro-uocat, & aliorū Imperatorum VIGILIVS I. Regem Franciæ filiū vocat, quæ similiter ad succurrendum Ecclesiæ exeplo prædecessorū hortatur, epistola missa ad Aurelianū Arelatensem Episcopum, ut diximus in vocabulo, Franciæ. Hinc ZENON IMPER. epistola scripta ad Episcopos & populū Alexandriæ, Ægypti, Lybiæ & Pentapolis, &c. referent NICEPHORO lib. 16. cap. 12. & LIBERATO CARTH. cap. 13. Breuiarij, de causa Nestoriana. Oratione, studio, ac legibus (ait) nimirum

x. Timoth. 2. Secularis potestas à sacerdotali differt, vide & superius, quoniam & secularis potestas nil præualet in sacerdotalem ordinem. Constantinus Magnus. Theodosius Iunior. Episcopi Galliarum. Concilium Chalcedonenſe generale 4. Gelasius I. Anastasius. Hormisdas I. Felix 3. Vigilius I. Zeno Imperator. Nicephorus Callistus. Liberatus Carthaginensis.

multi

Agatho 1. Zacharias 1. Adrianus 1. Anastasius Bibliothecarius. Nicolaus 1. Adrianus 2. Leo 9. Ioannes 23. Eugenius 4. Iulius 2. Adrianus 6. Paulus 3. Ferdinandus 1. multiplicare per eam sanctam Catholicam & Apostolicam Ecclesiam incorruptam, & sine obitu matrem nostrorum scriptorum, &c. Papa AGATHO I. epistola ad Constantinum Pogonatum Imperatorem I V. Heraclium, & Tiberium fratres, &c. lecta, a Actio 4. Concilij generalis 6. serenissimos eos appellat. Iterū repetit & alia epistola, quæ præcedentem subsequitur. Idem & ZACHARIAS I. epistola 9. & alijs Carolomanum Regem Franciæ filium sæpius appellat. Denique eodem loquendi genere vtitur ADRIANVS I. epistola ad Constantinum V. & Irenem matrem pro Imaginibus conseruandis, quæ legitur actio 2. Concilij 2. Niceni, referente ANASTASIO BIBLIOTHE. Sic & eadem epistola Carolum Regem Francorum & Lögobardorum laudat. Filius (ait) & spiritalis Compater Carolus, nostris obtemperans manibus, &c. Et eidem Carolo scribens, mittens ei librū quem pro defensione Imaginum ediderat, eū sæpius filium nominat. Idem & epistola ad Episcopos Galliæ & Hispaniæ, contra errores Elipaudi Tolerani Episcopi, statim in initio Cõcilij Francfordiensis eadem repetit Et NICOLAUS I. sæpius, ut refert in eius vita Platina, Ludouicum II. Imperatorem filium nuncupat, quem & seuerè corripit, ut Pater. Idè Epistola ad Michaëlem Imperatorem Constantinopolitanum, filium eum nominat; vnde & eum sic alloquitur circa finem epistolæ. Patres (inquit) vestri per gratiam Christi sumus, & vos tanquam charissimos diligimus filios. Porro in pluribus alijs eiusdem epistolæ locis eū filium nuncupat, & in calce cõcludens epistolam dilectissimum eū filium nominat, quem precatur & suis monitis & scriptis obedire. Itè ADRIANVS II. scribens per legatos Basilio Imperatori pro Concilio generali 8. congregando, eum desiderabilissimum & Christianissimum filium vocat, Idem & LEO IX. epistola 6. quæ est ad Constantinum Monomachum Imperatorem, gloriosissimum filium vocat, & eadem epistola Henricum Imperatorem Occidentis etiam filium nominat. IOANNES XXIII. Sigismundum Imperatorem, sessione 1. Concilij Constantiensis, filium æquè vocat. Iterum in Concilio Ferrariensi, statim initio actorum eiusdem. EVGENIVS IV. Ioannem Constantinopolitanum Imperatorem filium nominat. Sed & in Appendice Concilij Basileensis. Idem Imperator, & Imperator Trapezuntij, & Burgundiæ Dux, & Rex Fraciæ sapius in suis Episcopis ad Patres Basileenses se filios Ecclesiæ vocitant. Et IULIVS II. in bulla indictionis Concilij Lateranensis, Maximilianum Romanorum Imperatorem, & Ludouicum XII. Regem Franciæ filios suos dilectos vocat. Vide etiã Rex ADRIANVS VI. scribens Federico Saxonie Duci Lutheranæ hæresis labe pollato, ut eum ad viam veritatis reuocet sapius filium dilectū nominat. Iterū PAVLVS III. in Bulla pro inchoatione Concilij Tridentini, Carolum V. Imperatorem, & Franciscum Regem Franciæ, filios suos in Christo charissimos appellat. Prædicti Caroli V. frater FERDIN. I. Imperator scribens Pio IV. pro cõtinuatione Cõcilij Tridètini, se primū Ecclesiæ & summi Põr. filiū nominat. Vide iterū in vocabulo Rex. Imperator Ecclesiæ succurrere tenetur vt illius Patronus. De hac materia differimus aliquid diquere vsq; ad vocabulum, Princeps. Ibi enim hoc latissimè inuicnes dispositum. De incantationibus prohibitis. Vide,

Magia, & Magicus, & Mulier malefica, &c. & alijs in locis. INCARCERATI VS. Incarcerati visitandi. Concilium AVRELIANENSE V. cano. 20. Id miserationis intuitu aqum duximus custodiri, vt qui pro quibuscuq; culpis in carceribus detinentur, ab Archidiacono seu à proposito Ecclesie diebus Dominicis requirantur, vt necessitas vincitorum secundum præceptum diuini misericorditer subleuetur, atque à Pontifice, in iurta fidelis & diligenti persona, quæ necessaria provideat, compe-rens vicius de domo Ecclesie tribuatur, &c. Vide & Pauper, &c. INCARNATIO. De incarnatione Christi. Egimus in vocabulo, Christus incarnatus, &c. & deinceps. INCENSVM & THVS. Incensū & thuris antiquissimū in Ecclesia vsus. Vt omittamus infinita testimonia veteris legis, quibus Incensū & Thuris oblatio Deo acceptabilis recensetur, quæ notata habes in margine, etiam incensū & thuris Ecclesiæ Catholice meminit CANON APOST. IV. Offerte (inquit) non liceat ad altare præter nouas spicas, & vnas, & oleū, & thymiama, id est, incensum, &c. Deniq; DIENYSIVS AREOPAGITA libro Ecclesiasticæ Hierarchiæ, parte 2. cap. 3. veterem vsum offerendi incensū in altaris sacrificio docet, vt inuenies positum in vocabulo, Milla celebrãda ritus, &c. Hinc est quod Concilium ROTOMAG. cap. 1. vt docet Bucharthus libro 1. Decretorum, cap. 227. sic statuit: Vi tempore quo Euangelium legitur finitūque offeritorio super oblationem incensum, in motum videlicet Redemptoris nostri, ponatur decreuimus, &c. Meminit incensū & thuribuli IOANNES CHRYSOSTOMVS oratione in Babylam Martyrè, quia & Imperatorem, qui hoc prophanare ausus est, sua vindicta coeruit, &c. AMBROSIVS MEDITOLANENSIS libro de Iaac & anima, cap. 5. Et GREGORIUS I. libro 7. epistola 53. ad Secundinum Includum: Thus (inquit) & ceteris odoriferis speciebus, Aloem, Thymiama, Storacem, Balsamū sanctorum m. vtrum corporibus offerendas transmiffimus. Porro HIERONYMVS STRID. tomo 8. operum, exponens illud Ioannis: Data sunt ei incensa, multas Ecclesiæ incensum, & thus vult signare fidelium orationes & deuotiones, quæ tramittuntur ad Deum. Hoc Concilium AVGVST. cap. 23. confirmat, volens populo dari thuris interpretationem; eam, scilicet, quod cum incenditur significat orationes desideriaque nostra, cum odore bonorum operū ad Deum ascendere oportere. Lege super hac re copiosius differentes HAMVLIARIVM FORTVNATVM, Angelonum Luxoniensem, Remigiū Antissiodorensem, Rupertum Tuitiensem authores vetustissimos, in libris quos ediderūt de Ecclesiasticis & diuinis officijs, vbi & incensū & aliarum ceremoniarum rationem exposuerunt, & eorum verba prætereo, ne videar lectoris animum retardare. INCENDIARI VS. De Incendiarijs. Qui domos vel Ecclesias incendūt iam dictum est in vocabulo, Hæreticus; Verum tamen breuiter quod superest, est notandum. Itaque de talibus Sic EVTYCHIANSVS I. vt allegat Gratianus causa 23. q. 3. Si quis, &c. Si quis membrorum truncationes, & domorum incendia fecerit, sine feri iussu, aut facienti consensu, quousque de his vnicuique, legaliter, & amicaliter coram Episcopo ciuiatis alijsq; ciuibus non emendauerit, se

Concilium Aurelianense 5. sub Pelagio 1. Exod. 28. Leuit. 24. Numeri 7. 3. Regum 11. & 12. Paralipo. 9. Nehemias 13. Canon Apostolorum. Dionysius Areopagita. Concilium Rotomagense. Ioannes Chrysostomus. Ambrosius Mediolanensis. Gregorius I. Hieronymus Stridonensis. Concilium Augustense. Hamularius Fortunatus. Angelonus Luxonensis. Remigijs Antissiodoren. Rupertus Tuitiensis. Eutychianus 1.

primam cognoscat. Si vero post secundam & tertiam conventionem cuncta in quibus arguitur non emendaverit, tanquam Ethnicus & publicanus ab omni Christianorum collegio separetur. I V L I V S I. vti iam allegavimus in vocabulo, Ecclesiarum incēsores, &c. Si quis Ecclesiam igne comburit 15 annos paniteat, & eam sedule restituat, & precium suum distribuat Pauperibus, &c. Allegat hūc canonem Burchardus lib. 3. decret. c. 204. & Ivo lib. 2. Hinc & E V G E N I V S II. decret. 9. Innuamur, ut si quis pro vindicta vel odio ignem apposerit, vel apponi fecerit, non absolvat, nisi damno cui intulerit, secundum facultatem suam resarcito, iuret se ulterius ignem non appositurum, & penitentia ei detur, ut Hierosolymis, aut in Hispania in servitio Dei per annum pœnitcat. Vide Ecclesia, & Hæreticus, &c.

INCESTVS.

Incestus & incestuosa matrimonia omnino prohibentur, & quomodo perpetrata debeant expiari. Obsecro te Lector, si hic non inueneris quodcumque quaeris, repete vocabulum, Confanguineus, vbi de Confanguineorum matrimonio diximus ex Concilio Toletano II. Grego. I. & alijs infinitis authoribus. Habent enim hæc affinitatem permaximam, ita vt quod in vno dicitur, possit & in altero intelligi. Porro de incestu sic ABDIAS BABYLONIVS lib. 3. certaminis Apostolici, circa mediū, narrat. Dum Andreas in Philippos Macedonia urbe transfret, accidit ut duo viri fratres germani essent nobiles, & quibus erat magna domi facultas, erantque alteri filij duo, alteri totidem filie. Hi cum in ciuibus nulli forent qui dignè generationi illorum iungi possent, initio federe obligauerunt se mutuo, ut vnā domum facerent, & vnus filij, alterius filias in matrimonium acciperent. Cum iam dies nuptiarum esset constitutus, factum est verbum Domini ad eos dicens: Nolite coniungi liberos vestros, donec hoc veniat famulus meus Andreas, ipse enim vobis que agere debeatis ostendet. Aduenit itaque Apostolus, & cum audisset que gesta essent, Nolite, ait, filij, nolite seduci, nolite discipare hos iuuenes, quibus potest fructus apparere iustitie, sed magis penitentiam agite, quia deliquistis in Dominum, ut proximo sanguine velletis polluere coniugia filiorum vestrorum. Neque vero nos nuptias enervimus aut vitamus, cum ab initio Deus masculinum iungi præcepisset & feminam, verum incesta potius damnamus, &c. Hinc Concilium N E C C A S A R I E N S E cano. 2. Mulier si duobus nupserit fratribus, abiciatur vsque ad diem mortis. Sed propter humanitatem in extremis suis sacramentis reconciliari oportet, ita tamen ut si forte sanitatem recuperauerit, matrimonio soluto, ad penitentiam admittatur. Quod si defuncta fuerit mulier in eiusmodi consorcio constituta, difficilis erit penitentia remanenti. Quia sententia tam viri quam mulieris teneri debebunt. Hunc canonem allegat MARTINVS BRACARENsis cap. 79. collectoij, & Concilium Triburienſe, vt mox dicemus. Concilium ANCYRANVM can. 24. Quidam sponsam habens, forori eius intulit violentiam, eique inhaesi tanquam suæ, & gravidam reddidit, postmodum desponsatam sibi duxit uxorem, illa vero que corrupta est laqueo se peremit. Omnes hi qui facti huius sunt consij, decem annis in penitentiam redigantur, secundum Canones constitutos. Vide Confanguineus, &c. Concilium ELIBERINVM canone 61. Si quis post obitum uxoris sue fororem eius duxerit, & ipsa sit fidelis, quinquennio à communionem placuit abstinere, nisi forte velociter dari pacem necessi-

tas coegerit infirmitas. Et cano. 66. Si quis priuignam suam duxerit uxorem, eo quod sit incestus, placuit nec in sine dandam ei esse communionem. Hos canones allegat prædictus Martinus Bracarēsis, cap. 79. Collectoij, & Concilium V O R M A T I E N S E cano. 63. vt infra allegabimus. Hinc & Concilium A G A T H E N S E ubi Cœlestino I. can. 61. & allegat Gratianus causa 36. quæst. 2. & 3. cap. de incestis, & allegatur in Concilio C O L O N I E N S I I. cap. 6. De incestis coniunctionibus ait Cœcilium Agathense nihil prorsus venia referuamus, nisi cum adulteriū separatione sanauerint. Incestuosos vero, nullo coniugij nomine deputandos, quos etiam designare funestum est. Hos enim censemus esse: Si quis relictam fratris, que penè prius foror extiterat, carnali coniunctione polluerit. Si quis frater germanam acciperit uxorem: si quis nouercam duxerit: si quis consobrinam se sociauerit: si quis relicta vel filia auunculi miscatur, aut patrii filie, vel priuigna suauit qui ex propria consanguinitate aliquam, aut quam consanguineus habuit, concubitu polluat, aut duxerit uxorem. Quos omnes & olim, atque sub hac constitutione, Incestos esse non dubitamus, & inter Cathecumenos vsq; ad legitimam satisfactionem manere & orare præcipimus. Quod ita presentis tempore prohibemus, ut ea que sunt hæcenus instituta, non dissoluamus. Sanè quibus coniunctio illicita interdicitur habebunt inuendimelioris coniugij libertatem. (Vide Confanguineus, &c.) Idem omnino Concilium E P A V N E N S E sub Sigismundo Rege, cap. 30. statuit sub simili verborum forma & sententia. Concilium I L L E R D E N S E I. sub Theodorico Rege, cano. 4. & allegat Gratianus causa 35. quæst. 2. & 4. cap. De his, Et præfatum Colonienſe 2. cano. eodem. De his qui se incestus pollutione commaculant, placuit, ut quousque in ipso detestando & illicito carnis contubernio perseverant, vsque ad missam tantum Cathecumenorum in Ecclesia admittantur: cum quibus etiam nec cibum sumere vltum Christianorum, sicut Apostolus iussit, oportet. Hinc & Concilium A V R E L I A N E N S E I. sub Hormisdâ I. cano. 10. Nec superstes frater thorum defuncti fratris ascendat, nec se quisquam amissa uxoris forori audeat sociare: quod qui fecerit Ecclesiastica distributione feriatur. Idem omnino de filia vxoris, & relicta fratris, de consobrinis, de vxore auunculi, de duabus fororibus in coniugium non sumendis statuit cap. 27. 28. 29. 30. 31. 32. Cœcilium A N T I S S I O D O R E N S E I. vt iam superius ex alijs Concilij prohibita posuimus. Hæc quoque renouat Concilium T Y R O N E N S E I. capite vigesimo secundo, vbi allegat præmissum Concilium Epauense, capite trigesimo. Et Concilium A R V E R N E N S E, capite II. & locum veteris legis, Leuit. 18. & Deuter. 27. vbi incestus omnino prohibetur. Cœcilium A V R E L I A N E N S E I. cano. 10. Nullus nouerca sue, id est, uxori patris sui vlla copulatione iungatur, quod si presumpserit, noverit se anathematis supplicij feriendum. Reliquum de nouerca superius posuimus ex Gregorio I. Porro Concilium A N G L I C A N V M I. canone 9. referente Beda libro 4. historię Anglicanę, cap. 5. Omnem incesti speciem, & fornicationis cum alia coniuge, prioribus subscribens decretis, prohibuit. Denique Concilium A V R E L I A N E N S E III. canone 10. De incestis (ait) coniunctionibus ita que sunt statuti feruentur, ut hi qui aut modo ad baptismum veniunt, aut quibus patrum statuta sacerdotali predicatione antea in notitiam non venerunt, ita pro nouitate conuersionis ac fidei sue credidimus consulendum, ut contra hæc usque huiusmodi coniugia non soluantur,

sed in

Iulius I.

Eugenius I.

Abdias Babylonius.

Grande scelus.

Concilium Neocesariense ante concilium Nicenũ.

Martinus Bracarenſis Episcopus.

Concilium Ancyranũ ante concilium Nicenũ.

Concilium Eliberinũ sub Syluestro I. vel Marco.

Concilium Vormatiense.

Concilium Agathense.

Concilium Colonienſe 2. sub Carol. Cæsar. Imperat. 3.

Incesti qui sint.

Concilium Epauense, sub Gelasio I. Concilium Illerdenſe sub Synmacho I.

Concilium Aurelianense I. sub Clodoueo Rege.

Concilium Antiodorenſe I. sub Theodorico Rege. Concilium Turonenſe.

Concilium Aruernense.

Concilium Antiochenſe 2. sub Vigilio I.

Concilium Anglicanum I.

Concilium Antiochenſe 3. sub Vigilio I.

sed in futurum, quod de incestis coniunctionibus in anterioribus Canonibus interdictum est, obseruetur. id est, ut ne quis sibi sub coniugij nomine sociare presumat relictam patris, filiam uxoris, relictam fratris, fororem vxoris, consobrinam, aut sobrinam, relictam auunculi aut patris. Quod si qui in hoc incesto adulterio potius quam coniugio fuerint sociati, quandiu se non sequestrauerint a communione Ecclesiastica repellantur. Illud etiam adiciendum esse credidimus, ut in Episcopi discussione consistat de his, qui in ciuitate sua aut territorio consistunt, & tali sunt ordine sociati, vtum ignoranter ad illicita coniugia venerint, an per contumaciam, que sunt interdicta, presumpserint. Quia sicut his qui per ignorantiam lapsi sunt, subuenitur, ita illis quibus prius Patrum statuta in notitiam venerunt, quique etiam contra Sacerdotum interdicta in tali permissioe versantur, priorum canonum in omnibus statuta feruentur, ut non prius ad communionem recipiantur, quam incesti adulterium, sicut scriptum est, separatione sanauerint, quia in lege Domini manifeste legitur: Maledictus qui dormit cum vxore patris sui, cum priuigna, vel vxoris sue forore, & reliqua his similia. Quod si, ut quos Deus maledixit nos nisi emendatos benedicere non possumus. Idem omnino interdixit Concilium A R V E R N E N S E canone vndecimo, & Concilium P A R I S E N S E I. canone quarto. Eisdem penè verbis & sententijs. Concilium L V G D V N E N S E II. capite quarto, sic breuiter loquitur: De incestis coniunctionibus hoc placuit custodiri, quod præfata Canonum statuta sanxerunt, &c. Concilium M A T I S C O N E N S E II. Episcoporum 65. capite 18. Incestam copulationem, in qua nec coniunx, nec nuptie relicte appellari leges sanxerunt, Catholica omnino detestatur atque abominatur Ecclesia, & grauioribus poenis eos officere promittit, qui natiuitatis sue gradus libidinose ardore contemnerent, in merda, quod nefas est, vti suos tenerim conuoluuntur, &c. Deniq; Concilium generale VI. C O N S T A N T I N O P O L I T A N V M III. cano. 54. penitentiam septennem imponit his, qui matrimonium contraxerint, scilicet, pater filium cum matre & forore, cum fratre sui filia, cum duabus puellis fororibus pater & filius, vel cum duobus fratribus mater & filia; & hos omnes à nefario contubernio se parans, allegat B A S I L I V M M A G N V M hoc idem in suis canonibus præcipientem. Quod & renouat Concilium R O M A N V M sub Gregorio II. cano. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. & 9. Si quis presbyteram duxerit in coniugium, anathema sit, si quis diaconam, si quis monacham, quæ Dei ancillam appellamus: si quis commatrem spiritualem. Vide & Patrinus. Si quis fratris uxorem: Si quis neptem, si quis nouercam, aut nurum, si quis consobrinam, si quis de propria cognatione, vel quam cognatus habuit duxerit uxorem, anathema sit. Et responderunt omnes terro, anathema sit. Idem Concilium M O G V N T I N V M I. cano. 53. & 56. Si quis uxorem viduam duxerit, & postea cum filiastra sua fornicatus fuerit, seu duabus fororibus nupserit, aut si qua duobus fratribus nupserit, seu cum patre & filio, tales copulationes anathematizari & disijungi precipimus, nec unquam amplius coniugio copulari, sed sub magna distributione fieri. Iterum hæc renouat Concilium M O G V N T I N V M II. Præfide Rabano, capite 29. Concilium T I C I N E N S E I. canone I. sub Ludouico II. Imperatore. N I C O L A O I. ad consulta Bulgarorum, & allegatur à Gratiano causa 33. quæstione 2. Si quis cum duabus fororibus fuerit fornicatus, aut cum his personis de quibus sancta Scriptura prohibet, si dignam egerit pœ-

nitentiam & castitatis non valuerit continentiam sustinere, liceat ei legitimam in coniugio uxorem accipere. Similiter & mulier qua tali fuerit seclere lapsa, ut fornicationis non perducatur ad chaos. Sed hoc de laicis viris ac mulieribus solummodo statuimus. Idem omnino & sub iisdem verbis Concilium V O R M A T I E N S E capite 33. Tum capite 36. sic statuit: Si vir viduam in coniugium duxerit, que ex priori marito filiam habuit, & cum eadem filia postmodum concubuerit, coniugium modis omnibus dissoluitur, & vir ille penitentia subiaceat sanctorum, ita ut per triennij tempus à sacro corpore Domini nostri Iesu Christi suspendatur & sanguine carnem non manducet, & abstinat à vino, & singulis diebus ieiunium celebrare festinet, exceptis festis diebus atque Dominicis: Orationibus omni insistere sollicitudine, integritateque perficere summo opere studeat. Similiter autem de mulieribus, que clanculo patri se in concubitu substerunt & filio, obseruandum est. Taliter quidem & de his sanctimus, qui duabus se absconſe fororibus pollutos cognoscunt. Hinc L V C I V S III. Rapalensi Episcopo quærenti, si cuius vir matris thorum polluit (parte 45. Concilij Lateranenſis sub Alexandro II. cap. 6.) ad alia vota, cum filios desideret, vino possit & vitente viro transire, respondet. Illa sanè cuius vir cum matre adulterium & incestum commisit, nec viro suo coniungi carnaliter, nec eo viuente cum alio matrimonio iure valebit. Et A L E X A N D E R III. Albanensi Episcopo. Ibidem parte 50. capite 4. De Adolescente qui mulierem quandam cognouit, cuius filiam postea sibi matrimonio copulauit. Si crimen occultum est (ait) non debet separari, si vero manifestum, ab uxore debet separari, & sine spe coniugij permanere, &c. Et capite 5. sequenti. Verulano Episcopo præcipit de eo qui fororem vxoris suæ carnaliter cognouit, vt cum Hierosolymam pro penitentia mittatur, & addit: Deinde cum ad propria redierit, ne ex abstinentia serit illorum deterris contingat, dissimulari possit quod uxori suæ cohabit, non tamen ut eis ad hoc licentiam aut suorem aliquatenus indulgeri videatur. Porro Concilium T R I B U R I E N S E sub Arnulpho Imperatore, canone quadagesimo primo. Si quis duxerit uxorem legitimam, & impediende quacunque instrumente uxorum opus non valens implere, cum illa frater eius, suadente diabolo, adamatus ab ipsa clanculum eam violauerit, omnino separentur, & a neutro ulterius eadem mulier coniugatur. Igitur coniugium quod erat legitimum, fraterna commatulatione est pollutum, & quod erat licitum, illicitum est factum, ut H I E R O N Y M V S ait: Mulier duorum fratrum non ascendat thorum, si autem ascendit, adulterium perpetrabit. Poterunt autem acta penitentia cum iudicio Episcopi, si continere non valent, matrimonio alio copulari. Idem Concilium canone quadagesimotertio, eadem statuit de illo, qui cum qualibet fornicato eo neſciente, postea filius eius vel frater violauerit illam, vt peracta legitima penitentia iterato possint coniugio copulari, ne in voraginem fornicationis incidere videantur, si tamen hoc inscj sed se fecisse contententur. De muliere vero quæ tantum nefas commisit, ulterius pœnitere, atque continens & innupta permanete volunt. Idem & cano quadagesimus quartus, de illo, qui cum aliqua fornicatus fuerit, frater eius ignarus duxerit illam uxorem. Illum quidem, qui prior fornicatus est, penitentia dura castigari volunt, vt qui non indicauerit

Concilium Vormatiense.

que sit penitentia incesti & incestuosi.

Lucius 3. Hæc habentur in decretalibus Gregor. 9.

Alexander 3.

Concilium Triburienſe sub Arnulpho Imperat.

Iterum recensetur species Incestus.

Hieronymus Stridonensis.

fratri: posse tamen post penitentiam actam iterum matrimonio iungi asserunt. De muliere vero allegat superius memoratum Concilij Neocæsariensis decretum. *Hæc quia duobus fratribus nupsit abiici (ait) vsquo ad mortem: verumtamen in exitu propter misericordiam fructum penitentiae cõsequatur, si promiserit, quod facta incolumis huius coniunctionis vincula dissoluat. Quod si defecerit aut vir, aut mulier, in talibus nuptijs difficilis erit penitentia in vita permanenti: Episcopus tamen adicere aut minuire penitentiam poterit: tamen ulterius continens. & a viro diuincta permaneat. Idem omnino sanxit & de illo qui cum duabus sororibus pollutus est, vt vsq; in finem & exitum vitæ penitens & continens permaneat. Similiter & soror (ait) quæ postior maculata & polluta est. Si autem improuise contingit, digna castigetur districtione, & si velii legitima viator viri cõiunctione. Statuit porro ca. 42. de illo qui in aliu transiit Episcopatum, vbi incestuosè cõ filia sororis suæ, vel amitæ, materteræ, auiculi, & c. concubuerit, vt Episcopus illius Diocesis potestatem & ius habeat secõdum canonicam auctoritatem, & nostram synodalem institutionem flagitiosum coercere, & ad penitentiam emollire. Vide plura in vocabulis, Confanguineus, Concubitus, Adulterium, Matrimonium, &c.*

INCESTUOSVS.

Incestuosi peruestigandi, & coercendi. Quidquid in superiori distinctione & annotatione dictum, ad hoc spectat, ne vltra videbatur necesse aliquid loqui, nisi quædam me mouissent decreta, quæ singularem exigebant distinctionem. Itaque Concilium MOGVNTINVM I. can. 53. Episcopi, *Incestuosos (ait) pariter inuestigare studeant omnino precipimus; & si penitere noluerint, de Ecclesia expellantur donec ad penitentiam reuertantur.* MOGVNTINVM II. cap. 28. addit. *Quod si sacerdotum noluerint admonitionibus aurem accommodare, volentes in pristinis perdurare criminibus, oportet eos per secularis potentie disciplinam a tam prava consuetudine coerceri.* Hoc renouat CAROLVS MAGNVS cap. 5. Constitutionum suarum. Concilium SVESIONENSE apud S. Medardũ, cap. 8. statuit, vt incestuosi Episcoporum examem refugietes per iudices publicos ad eorum presentiam deducantur, ne alterius illecebram peccati nutriat impunitas vitorũ. Idẽ omnino Conciliũ VORMATIENSE cano. 79. repetit sub simili forma verborum. Repete quæ superius dicta sunt. Denique Concilium NARBONENSE cap. 6. iubet, vt singulis Dominicis publicè in Ecclesia excommunicentur.

INCONTINENTIA.

De incontinentibus passim egimus in vocabulo, Penitens, Penitentia, Lapsus, Cælibatus, Virgo, Vidua, &c. & alij huiusmodi. De qua etiã incontinetia sic loquitur AVGVSTINVS HIP-PONENSIS libro contra Iulianum, vbi allegat Ambrosium libro de Philosophia. *Mater (ait) viduam omni incontinentia, quæ etiam licita verit in vitium.*

INDVLGENTIA.

Indulgentiæ vnde habeant originem, & quæ sit earum vis. Quamuis certis testimonijs euidentibus patrum, hoc nomen non possimus approbare, quandoquidem nec eo vocabulo antiqui Patres utebantur: vniuersi tamen Patres semper hoc in confesso habuerunt, summũ Pon-

tificem potestatem habere ligandi & soluendi, & quos vult posse absolueret, atque quos vult ligare vt videbis apertissimè confirmatum in dictione, Romanæ Ecclesiæ, Primatus, & Papa. Inde concluditur, quia etiam antiquitus summi Pontifices indulgentias cõcesserint, vt in locis plurimis in hoc opere deprehendes. Sed si vsum velis nosse in Ecclesia primò frequentatum. Noster IOAN LAZARDVS Cælestinus lib. 3. Epitomatis vniuersalis historiæ, cap. 4. dum vitã Gregorij I. describit, sic loquitur: *Hic in singulis Romanæ urbis Ecclesijs in remissionem peccatorum stationes singulis diebus Quadragesimæ ordinavit per fideles deuotione præcipissima celebrandas. Et quia in dictis stationibus ipsarum instituit B. Gregorius, & plures in suo Pontificio successores singulis eas digredientibus concessere indulgentias, vnde annuatim diebus Quadragesimæ plebs Romana frequentat, arbitrans pœna debita ex fomite peccati relaxationem. Quia nouissimè quidã Pseudochristi & pseudoprophetæ, secta scilicet pestifera Bohemorum, in suis perfidis traditionibus conantur astruere indulgentias nullo modo prodesse, nec aliquid valere, nouem veritates ponit pro defensione indulgentiarum, quas facillè poteris renouere: prolixior est enim quàm hic possit allegari. Denique indulgentiarum meminit VRBANVS II. præficiens Concilio CLAROMON. quando contra Sarracenos fideles Christianos cruce signauit, vt diximus in vocabulo, Bellũ. Sed & ALEXANDER III. Archiepiscopo Cãtarij quõs (allegatur parte 35. Concilij Lateranensis, quod celebravit cap. 4.) *Quod consuluisti (ait) virum remissiones quæ sunt in Ecclesiarum dedicationibus, & an confrentibus ad edificationem pontium, alijs profuerint, quàm his qui remittentibus subsunt: Hoc tuam distinctionem volumus firmiter tenere, quod cum a non suo Iudice nullus ligari valeat vel absolui, remissiones prædictas illis prodesse tantummodo arbitramur, quibus vt prodesse Pastores proprii specialiter indulsuerunt, & in hoc intelligas eam quæstionem solutã, in qua queritur, virum his qui excommunicato communicat, a non suo Episcopo absolutiois gratiam debeat implorare. Idem Alexander ad nobilissimum Ducem Venetiarum scribens, parte 44. cap. 5. præfati Concilij, Benefactoribus templi septimã partem, iniunctæ penitentia indulget. Porro de indulgentijs sic loquuntur Patres 1215. Concilij LATRANENSIS cap. 62. sub Innocentio III. *Ad hæc, quia per indifferetas & superfluas indulgentias, quas quidam Ecclesiarum Prelati facere non verentur, & clauis Ecclesiæ contemnuntur, & penitentialis satisfactio enervatur, decernimus, vt cum dedicatur Basilica, nõ excidatur Indulgentia extra annum, sine ab vno solo, sine à pluribus Episcopis dedicetur: Ac deinde in amminerario dedicationis tẽpore, quadraginta dies de iniunctis penitentijs, indulta remissio non excedat. Infra hunc quoque dierum numerum Indulgentiarum literas precipimus moderari, quæ pro quibilibet causis aliquoties conceduntur, cum Romanus Pontifex, qui plenitudinem obtinet potestatis, hoc in talibus moderamen consensu obseruare. Denique præfati patres Indulgentias multas donant, ad calcem Concilij, cruce signatis pro recuperanda terra sancta, quod & alij plurimi Pontifices & Cardinales concessisse probantur. Indulgentias largissimas concessit noster institutor COBLESTINVS V. suis fratribus Cælestinis, vt in eius priuilegio eis indulto latius continetur, cuius alibifecimus mentionem. Sed & qui eius vitam admirandã scripserunt. PETRVS ALLIACENSIS Cardinalis, & DIONYSIVS***

FABER, quondam nostri ordinis splendor, & Parisiensis monasterij Prior, cap. 30. *Ipsõ (inquit) coronationis sua die pariter & octaua peccatorum omnium culpam & pœnam presentibus confessis & penitentibus remisit. Insuper & quotannis eodem coronationis die resoluta, in Ecclesia S. Mariae de Collemadio Ordinis Cælestinorum, quam edificari curauerat, & vbi coronatus est, consimilem erogat criminum & pœnarum indulgentiam, &c.* Quas indulgentias confirmarunt, & Apostolicarũ eius successores summi Pontifices, vt satis euidenter percipitur. Porro BONIFACIVS VIII. qui prædicto Cælestino successit, in sexto decretalium titulo 10. de Penitentijs & remissionibus, multa de virtute indulgentiarum disseruit, vbi & præcedens Lateranensis Concilij decretum roborat, & obseruari mandat. Sedulus lector facillè potest euoluere, ne diutius hic immoremur. Porro IOANNES XXIII. indulgentias concessit omnibus his qui assisterent Missæ sacrificio, quod omni hebdomada feria 5. celebratur, dum Concilium celebratur, sels. 1. Concilij Constantiensis. Præterea idem Concilium CONSTANTIENSE sels. 8. reprobatur errorem Ioannis Vicles, qui fatuum esse dicebat credere indulgentijs Papæ & Episcoporum. BONIFACIVS VIII. multas concessit indulgentias visitantibus lumina Apostolorum. Vide Iulianus Sed & multa est largitus indulgentias VRBANVS IV. celebrantibus festum Eucharistiæ (Vide ad calcem vocabuli, Missæ, vbi de Eucharistiæ solemnitate dicemus) quas & renouat CLEMENS V. in Concilio Viennensi, & allegatur titulo 15. Clementinarum, cap. De Reliquijs & veneratione Sanctorum. Sic & MARTYR V. Indulgentias concessit his, qui comitantur corpus Christi dum defertur ad infirmos, vt alibi diximus. Multi alij Pontifices, dum alicuius festi institutionem celebrandam sanciunt, etiam addunt fidelibus deuorè celebrantibus indulgentias. Deniq; in Extrauagantibus communibus, cap. 1. De indulgentia anni Iubilæi agitatur à Bonifacio VIII. concessa, vt dicemus alibi. Legè autem (oro) quid dicat glossa, quæ præfatum Extrauagant. interpretatur de Penitentijs & remissionibus. Has indulgentias renouauit CLEMENS VI. Archiepiscopo Terraconensi & eius suffraganeis, cap. 2. prædictæ extrauagantis, vbi sic incipit: Vnigenitus Dei filius, vbi thesaurum quẽ Christus suis meritis Ecclesiæ acquisiuit, dicit relictũ fuisse dispensandũ Petro & successoribus eius, proprijs & rationalib; causis, nũc pro tali, nũc pro partiali remissione pœnæ tẽporalis pro peccatis debita, tã specialiter, quàm generaliter (prout cũ Deo expedire cognosceret) verè penitentibus & confessis misericorditer applicadũ. Ad hunc thesauri cumulum (ait) beate Dei genitricis & omnium electorum, à primo iusto vsque ad vltimum, merita ad ministrum prestare noscuntur. De cuius consumptione seu minutione non est aliquatenus formidandum, iam propter infinita Christi merita, quàm pro eo quod quãdã plures ex eius applicatione trahuntur ad Iustitiam, tanto magis accrescit ipsorum cumulus meritorum. Hoc quidem latius explicat IOANNES GERSON speciali tractatũ quem scripsit de indulgentijs, qui sic incipit: Quæcunque alligaueritis super terram, &c. est tom. 2. operum. Legè si vacat. Deniq; SIXTVS IV. De indulgentijs ob pia opera cõcedendis, & de vario modo eas largiendi tractat in extrauaganti, quæ incipit: Et si Dominici gregis salutem, &c. Inmensas in super indulgentias Patres Concilij BASILEEN-

sis conferunt his, qui contulerunt in subsidium pro reductione Græcorum, quæ magnis expensis erat faciendã, vt liquet ex sels. 24. eiusdẽ Concilij. Et omnibus confessis & contritis, auctoritate omnipotentis Dei, illam plenariam remissionem imperantur semel in vita & semel in mortis articulo, quàm Ecclesia cõcedere solet omnibus euntibus Romã tẽpore Iubilæi, vel cruce signatis ad recuperationem terræ sanctæ tẽpore passagij generalis, sub hac cõditione quod per annum integrum, si vixerint, singulis 6. ferijs ieiunabunt, aut si nequeant, confessoris iudicio Ieiunium in aliud piũ opus commutabunt: & si sunt clerici 7. Palmos, si laici 7. Pater noster, & Aue Maria dicere astringentur, & cetera, quæ indulgentiarum tenorem exprimunt. Et omnino in concedendis indulgentijs ea forma Patres procedunt, quæ adhuc hodiè à summis Pontificibus obseruatur, ne quisquam sine ratione indulgentias dari arbitretur. Qualiter autem denariorum collectio fieri debeat, ibidem assignatur, sed quia pro eo tempore indultum in vsu fuit, reliquum subicemus. Indulgentias porro largiuntur his qui S. Mariæ virginis festũ Conceptionis celebrauerint, sels. 36. & qui Visitationem eiusdẽ celebrauerint, sels. 41. Deniq; sels. 45. illis indulgentijs largiuntur, qui Consilio Basiliensi incorporantur, quæ certè immensæ sunt. Quod autem indulgentias possit cõferre Concilium generale, Patres prædicti probant epistola Synodali ad calcem vltimæ sessionis, quæ talem præfert titulum. Quod Concilium generale possit concedere plenarias indulgentias. Vide allegatam superius verbo, Conciliorũ auctoritas, &c. Et vt breuiter concludamus Conciliũ TRIDENTINVM generale nouissimum sic loquitur sels. 25. quæ fuit 9. sub Pio IV. c. vlt. *Cum potestas conferendi indulgentias à Christo Ecclesiæ concessa sit, atque huiusmodi potestate diuinitus sibi tradita antiquissimis etiã temporibus illa vsa fuerit, sacrosanctã Synodus indulgentiarum vsus Christiano populo maxime salutarem, & sacrorum Conciliorum auctoritate probatum in Ecclesia retinendum esse docet & præcipit, eosq; anathemate damnat qui aut inutiles esse asserunt, vel eas concedendũ in Ecclesia potestatem esse negant. In his tamen concedendis moderationem iuxta veterem & probatam in Ecclesia consuetudinem adhiberi cupit, ne nimia facilitate Ecclesiastica disciplina enervetur. Abusus vero qui in his irruerunt, & quorum occasione insigne hoc indulgentiarum nomen ab hereticis blasphematur, emendatos & correctos cupiens, presenti decreto generaliter statuit, prauos quæstus omnes pro his confugendis, vnde plurima in Christiano populo abusum censu fluxit, omnino abolendos esse. Ceteros vero qui ex superstitione, ignorantia, irreuerentia, aut aliunde quomodocumq; prouenerunt cum ob multiplices locorum & prouincialium apud quas hi committuntur, corruptelas commodò nequeant specialiter prohiberi, mandat omnibus Episcopis, vt diligenter quisque huiusmodi abusus Ecclesiæ suæ colligat, eõsque in prima Synodo prouinciali referat, vt aliorum quoque Episcoporum sententia cogniti statim ad summum Romanum Pontificem deferantur, cuius auctoritate & prudentia, quod vniuersali Ecclesiæ expediat, statuatur, vt ita sumẽt, vti indulgentiarum munus piè sanctè & incorruptè omnibus fidelibus dispensetur. Hanc doctrinã approbat FACVLTA LOVANIENSIS art. 22. & 30. PARISIENSIS Facultas art. 23. ait: *Certum est omnino esse iure diuino summum in Ecclesia Christi militantẽ Pontificẽ, cui omnes Christiani parere tenentur, qui quidẽ potestatem habet & indulgentias cõferendi, quæ & possunt**

his qui

Concilium Moguntinum I. sub Carolo Magn. Concilium Moguntinum II. sub Rabano Mauro. Carolus Magn. Concilium Svesionense sub Pipino. Concilium Vormatiense. Concilium Narbonense nouissime emissũ in lucem. Augustinus Hipponensis.

Ioannes Laziardus Cælestinus, hic in huiusmodi facer in monasterio nostro Senonensi, vt accepti à senioribus.

Gregorius 1.

Vrbano 2. Concilium Claromontanum.

Alexander 3.

Concilium Lateranense sub Innocentio 3. generale cui assistunt patres num. 1215.

Indifferete indulgentiarum prohibentur.

Cælestinus 5.

Petrus Alliaccensis.

Dionysius Fabri Cælestinus Bonifacius 8. Ioannes 23. Indulgentias concessit his qui assistunt missæ sacrificio, &c. Concilium Constantiense. Bonifacius 8. Vrbano 4. Clemens 5. Martinus 5. Clemens 6. Indulgentiarum fundamentum. Ioannes Gerson Cancellarius Parisiensis Sixtus 4. Concilium Basiliense generale.

sis conferunt his, qui contulerunt in subsidium pro reductione Græcorum, quæ magnis expensis erat faciendã, vt liquet ex sels. 24. eiusdẽ Concilij. Et omnibus confessis & contritis, auctoritate omnipotentis Dei, illam plenariam remissionem imperantur semel in vita & semel in mortis articulo, quàm Ecclesia cõcedere solet omnibus euntibus Romã tẽpore Iubilæi, vel cruce signatis ad recuperationem terræ sanctæ tẽpore passagij generalis, sub hac cõditione quod per annum integrum, si vixerint, singulis 6. ferijs ieiunabunt, aut si nequeant, confessoris iudicio Ieiunium in aliud piũ opus commutabunt: & si sunt clerici 7. Palmos, si laici 7. Pater noster, & Aue Maria dicere astringentur, & cetera, quæ indulgentiarum tenorem exprimunt. Et omnino in concedendis indulgentijs ea forma Patres procedunt, quæ adhuc hodiè à summis Pontificibus obseruatur, ne quisquam sine ratione indulgentias dari arbitretur. Qualiter autem denariorum collectio fieri debeat, ibidem assignatur, sed quia pro eo tempore indultum in vsu fuit, reliquum subicemus. Indulgentias porro largiuntur his qui S. Mariæ virginis festũ Conceptionis celebrauerint, sels. 36. & qui Visitationem eiusdẽ celebrauerint, sels. 41. Deniq; sels. 45. illis indulgentijs largiuntur, qui Consilio Basiliensi incorporantur, quæ certè immensæ sunt. Quod autem indulgentias possit cõferre Concilium generale, Patres prædicti probant epistola Synodali ad calcem vltimæ sessionis, quæ talem præfert titulum. Quod Concilium generale possit concedere plenarias indulgentias. Vide allegatam superius verbo, Conciliorũ auctoritas, &c. Et vt breuiter concludamus Conciliũ TRIDENTINVM generale nouissimum sic loquitur sels. 25. quæ fuit 9. sub Pio IV. c. vlt. *Cum potestas conferendi indulgentias à Christo Ecclesiæ concessa sit, atque huiusmodi potestate diuinitus sibi tradita antiquissimis etiã temporibus illa vsa fuerit, sacrosanctã Synodus indulgentiarum vsus Christiano populo maxime salutarem, & sacrorum Conciliorum auctoritate probatum in Ecclesia retinendum esse docet & præcipit, eosq; anathemate damnat qui aut inutiles esse asserunt, vel eas concedendũ in Ecclesia potestatem esse negant. In his tamen concedendis moderationem iuxta veterem & probatam in Ecclesia consuetudinem adhiberi cupit, ne nimia facilitate Ecclesiastica disciplina enervetur. Abusus vero qui in his irruerunt, & quorum occasione insigne hoc indulgentiarum nomen ab hereticis blasphematur, emendatos & correctos cupiens, presenti decreto generaliter statuit, prauos quæstus omnes pro his confugendis, vnde plurima in Christiano populo abusum censu fluxit, omnino abolendos esse. Ceteros vero qui ex superstitione, ignorantia, irreuerentia, aut aliunde quomodocumq; prouenerunt cum ob multiplices locorum & prouincialium apud quas hi committuntur, corruptelas commodò nequeant specialiter prohiberi, mandat omnibus Episcopis, vt diligenter quisque huiusmodi abusus Ecclesiæ suæ colligat, eõsque in prima Synodo prouinciali referat, vt aliorum quoque Episcoporum sententia cogniti statim ad summum Romanum Pontificem deferantur, cuius auctoritate & prudentia, quod vniuersali Ecclesiæ expediat, statuatur, vt ita sumẽt, vti indulgentiarum munus piè sanctè & incorruptè omnibus fidelibus dispensetur. Hanc doctrinã approbat FACVLTA LOVANIENSIS art. 22. & 30. PARISIENSIS Facultas art. 23. ait: *Certum est omnino esse iure diuino summum in Ecclesia Christi militantẽ Pontificẽ, cui omnes Christiani parere tenentur, qui quidẽ potestatem habet & indulgentias cõferendi, quæ & possunt**

Concilium generale potest indulgentias conferre.

Concilium Tridentinum generale.

Indulgentiarum vius salutaris.

In cõcedendis indulgentijs moderamen & ratio.

Facultas Louanensis. Facultas Parisiensis.

bis qui in purgatorio deinentur, prodesse. Vide in vocabulis, Purgatorium, Absolutio, Confessio, & Excommunicatio, &c.

Indulgentiarum quæstores abrogantur.] Concilium TRIDENTINUM sessione 21. quæ fuit 5. sub Pio IV. cano. 9. decreti reformationis. Cum multa (ait) à diuersis antea Concilijs, tam LATERANENSIS, ac LVGDVNENSIS, quam VIENNENSIS, (vt habes in Decretalibus sexto decretalium & in Clementinis) aduersus prauos elemosinarum quæstorū abusus remedia tūc adhibita, posterioribus temporibus reddita fuerint inutilia, potiusque eorum malitia ita quotidie magno fidelium omnium scandalo & querela excrescere deprehēdatur, ut de eorum emendatione nulla spes amplius relicta videatur statuit, ut posthac in quibuscunque Christiana religionis locis eorum nomen atque usus penitus aboleatur, nec ad officium huiusmodi exercendum ullatenus admittantur, non obstantibus priuilegijs Ecclesijs, monasterijs, hospitalibus, pjs locis, & quibusvis cuiuscumque gradus, status & dignitatis personis concessis, aut consuetudinibus etiam immemorabilibus. Indulgentias vero aut alias spirituales gratias, quibus non ideo Christi fideles decet priuari, deinceps per ordinarios locorum, adhibitis duobus de capitulo, debitis temporibus populo publicandas esse decreuit: quibus etiā elemosinas atque oblata sibi charitatis subsidia, nulla prorsus mercede accepta, fideliter colligendi facultas datur, ut tandem cœlestes hos Ecclesia thesaurus, non ad quæstum, sed ad pietatem exerceri verè omnes intelligant. Repete quæ superius dicta sunt.

INFAMIS.

Infames qui dicantur.] STEPHANVS I. epist. 1. ad Hilariū Episcopū, & allegatur à Gratiano causa 6. q. 1. cap. Infames, & ab Iuone lib. 4. decret. Quod consuluisti sedem Apostolicam, qui sunt infames, aut qui ad gradus Ecclesiasticos non sunt admittendi, & nosse te credimus, & pro auctoritate sedis Apostolica te informare non denegamus. Infames autem esse eas personas dicimus, quæ pro aliqua culpa notantur infamia, id est, omnes qui Christiana legis normam abiciunt, & statuta Ecclesiastica contemnunt. Similiter fures, sacrilegos, & omnes capitalibus criminibus irreiūs. Sepulchrorum quoque violatores, & Apostolorum atque successorum eorum reliquiarumque patrum statua libenter violantes, & omnes qui aduersus Patres armantur, qui in omni mundo infamia notantur. Similiter & incestuosos, homicidas, periurios, raptiores, maleficos, veneficos, adulteros, de bellis fugientes, & qui indigna sibi petunt loca tenere, aut facultates Ecclesie abstrahunt iniuste, & qui fratres calumniantur, & accusant, & non probant, vel qui contra innocentes principum animos ad iracundiam prouocant, & omnes anathematizatos pro suis sceleribus ab Ecclesia pulsos, & omnes quos Ecclesiastica vel seculi leges infames pronuntiant. Hos vero non ad sacros ordines licet promouere, nec seruos ante legitimam libertatem, (Vide serui non ordinandi) nec penitentes, nec bigamos, nec eos qui Curia deseruiunt, vel qui non sunt integri corpore, aut sanam non habent mentem, vel intellectum aut inobedientes sanctorum decretis existunt, aut furiosi manifestantur. Hi omnes nec ad sacros ordines debent prouochi, nec isti, nec liberi, nec suspecti, nec rectam fidem vel conuersationem non habentes, famulos Sacerdotes possunt accusare. Vide in vocabulo, Ordinandi qui non sunt, &c. & in cunctis vocabulis præta. His. Idem porrò IULIVS I. epist. 1. ad Orientales Episcopos pro Athanasio.

A Infames non ordinandi.] Hoc iam superiori distinctione probatum est, cui atque iuratur & CANON APOSTOL. LX. Si aduersus fidelem aliqua accusatio inieciatur, vel fornicationis, vel adulterij, vel alicuius prohibite actionis, & committus fuerit, ad clerum nec prouebatur. Vide quæ superius dicta sunt.

Infames repelluntur ab accusatione.] Lege in vocabulo, Accusator, Testis, & Episcopus, & alijs in locis.

INFANS.

Infantum necatores.] Vide Abortiuus, & Homicidium infanctum, &c.

Infantum Baptismus.] Lege Baptismus paruulorum supra.

Infantes sine Baptismo decedentes.] Vide ibidem ex Gregorio I.

INFERNVS.

Infernus esse probatur.] Omnes Philosophi & Ethnici semper in confesso habuerunt esse locum, ubi animæ, quas immortales esse sciebant, pro demeritis & malè gestis punirentur. Hoc & PLATO DIIIVS in libris De Republica, atque alijs Dialogis sæpius testatus est, cū Erum quendam militē resuscitatū inducit, ut animæ immortalitatem cōprober, sicut & in Phedone hoc latius explicat. Meminit & infernalis Regionis CICERO in Somnio Scipionis. Denique sententia omnium veterum de inferorum loco luculentissimè exponit MACROBIVS AVRELIIVS lib. 1. expositionis in Somnio Scipionis, cap. 10. II. & 12. quem velim vt perlegas si vacat. Simul & de re simili disputat LVD. CAELIVS Rhodiginus lib. 6. lectionum antiquarum, cap. 12. & 13. vbi veteres Ethnicos in medium producit, & quid quicque de inferorum pœnis senserit, exponit. Inferorum quoque meminit PLVTARCHVS CHERONAEVS lib. de his qui seriūs à Deo puniuntur, & IULIVS OBSEYENS lib. de Prodigijs, imperfecto multis in locis, & ex Poëtis VIRGILIIVS MARO lib. 5. Æneid. vbi sic incipit:

Spelunca alta fuit vāstōque immanis hiatus
Scrupea, iuta lacu nigro nemorumq; tenebris, &c.
Et LVCRETIVS lib. 3. De natura. Et OVIDIVS NASO lib. 15. Metamorphoseos, vbi Pythagorā inducit loquentem. Et IUVENALIS SATYRA 13. vbi sic loquitur:

Cur tamē hos tu euasisse putes, quos diri cōscia facti
Mens habet attonitos, & surdo verberè cecidi,
Oculum quatiente animo toriore flagellum.
Pœna autem vehemens & multo scior illis,
Quas & Cæditus grauis inuenit & Radamantus,
Noctē dieq; suum gestare in pectore testem, &c.
Verum vt hos omittere fixa manet Catholice Ecclesie authoritas, quæ in iuxta veteris & noui testamenti sententijs, indubitanter credit Inferos esse vbi cruciantur damnati, quod & vetustissimi Scriptores asseuerant. ABDIAS BABYLONIVS libro quinto Certaminis Apostolici refert quendam à Ioanne Apostolo suscitatum, quibusdam alijs, qui ad vomitum erant reuersi, & diuitias repetebant, sic loquitur: Iam regnum paratum vobis, & ex cornu canibus geminis zetas instruetas plenas gaudij, plenas epulis, plenas delictijs, plenas denique vita perpetua, &

lumine

Concilium Tridentinum generale.

Concilium Lateranense sub Innocentio 3. Concilium Lugdunense sub Gregorio 10. Concilium Vicentense.

Stephanus I.

De his omnibus in suis quibus locis & vocabulis egimus.

Non promouendi infames.

Vide & seruus, Curiales, & Bigami, &c. Et membrum, &c.

Plato.

Cicero.

Macrobius.

Indouicus Cælius.

Plutarchus.

Iulius Obsequens.

Virgilius Maro.

Lucretius.

Quintus Naf. Iuuenalis.

Abdias Babylonius.

Inferorum supplicia recentet.

Iustus Martyr contra Crescentianum.

Esse locum inferorum quo miserum puniuntur probat Iustus.

Irenæus Lugdunensis.

Diabolus non est pater Impiorum per creationem, &c. Tertullianus Carthaginensis.

Augustinus Hipponensis.

Gregorius I.

Concilium Neocaesariense.

lumine aeterno paruo tempore amissis, & acquisitis vobis loca tenebrarum plena draconibus, plena frigidibus flammis, plena cruciatibus & incomparabilibus pœnis, plena doloribus, plena angustijs, plena timore, & tremore horrifco. Amissis loca floribus immarcescibilibus plena, fulgentia, plena vocibus organorum, & acquisitis è contra vobis loca, in quibus diu noctique non cessat mugitus & ululatus, & luctus, &c. Porro IUSTINVS MARTYR, apologia 1. pro Christianis ad Senatū, mendacij conuincit & arguit Crescentē Philosophū, qui dicebat Christianos de pœnis inferni & ignis aeterni loqui ad incutiendum terrorem mortalibus, & metu magis quàm virtutis amore continere in officio, dicit Iustus: Quia si pœna non esset que iniustos puniret, constat aut non esse Deum, aut virtutem ac vitium esse vana nomina, aut iniuste legistatores in iuris violatores animaduertere. Hoc quàm sit absurdum nullus est qui ignoret. Idem & apologia 2. ad Antoninum Pium. Scimus (ait) dixisse Christum Iesum: Quæ hominibus impossibilia videntur, Deo sunt possibilia, & nolite timere eos qui occidunt vos, nec habent quid faciant postea. Timete eum qui potest animam quoque interimere, corpore in gehennam coniecit. Est autem gehenna locus destinatus pœnis eorum qui malè vixerunt, non credentes vera que Deus per Christum prædixit. Et paulò post: Nos autem didicimus immortalitatem eorum tantum esse qui bene sunt sanctique coram Deo vixerunt: malis contra pœnas aeternas debent, nisi maturè mentem meliorem assument. Præterea IRENÆVS LVGDVNENSIS lib. 4. contra Valenti. cap. 78. De Inferno & igne intolerabili agit, quando & præparatum à Deo dicit impijs, sicut & electis requiem. Non autem Diabolum (ait) autorem esse, aut genuisse impios, licet eius dicantur filij, quia nihil quicquam legitur diabolum fecisse, sed aeterno igne crematur cum his, qui eum imitudo, quodammodo ab eo geniti sunt. Et TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS libro De resurrectione carnis, probat. Nūc animas torqueri fouerique penes inferos, licet nudas, licet adhuc exules carnis, &c. Et tunc grauis puniuntur, (ait) cum corpori coniuncte, pro operibus etiam carnis cruciabantur. Idem eodem lib. cap. 45. Ridemur (ait) Deum predicantes iudicatum, sic enim & Poëta, & Philosophi tribunal apud inferos ponunt. Si gehennam comminemur, quæ est ignis arcani subterraneus ad pœnam thesaurus, prouide decachinamur: sic enim & Periphlegeton apud mortuos annis est. Idem ad calcem libri De anima, & testimonij gentiliū abundè tractat de locis pœnarum, vbi animæ impiorū cruciabantur. Caput autem sic incipit: Omnes ergo anime penes inferos, &c. Porro quid cæteri doctores senserint de inferni locis & pœnis, non est nostræ facultatis aut otij euoluere. Lege AVGVSTINVM HIPPONENSEM lib. 12. super Genes. cap. 34. vbi sic loquitur: Sub terris autē dicuntur inferi vel creditur, &c. Idem & lib. de triplici habitaculo, cap. 1. vbi sic loquitur: Hominum huius mundi alij eleuantur ad cælum, alij trahuntur ad infernum, &c. Et lege per totum, quia ibidem & pœnas inferorum pulchrè describit, sicut & GREGORIUS I. in Dialogis, & multi alij faciunt. Vide Resurrectio mortuorum, &c.

INFIRMVS. Infirmus baptizatus non promouendus.] Concilium NEOCAESARIENSE, can. 12. & allegatur à Gratiano distinct. 57. cap. Si quis. Si quis in egritudine fuerit baptizatus, ad honorem Presbyterij non potest promoueri (quod non ex proposito fidei eius, sed ex

A ne cessitate descendit) nisi forte propter sequens studium eius, & fidem, aut hominum raritatem talis possit admitti. Et Concilium LAODICEANUM, can. 47. Oportet eos qui in egritudine percipiunt Baptisma postquam conualuerint fidem perdiscere, & scire cuius minister participes facti sunt, &c. Horum duorum Conciliorum decreta renouat & repetit Concilium PARISIENSE, III. lib. 1. cap. 6. & 8. Vide sequentia.

Infirmus in articulo conuersus an suscipiendus.] CYPRIANVS CARTHAG. lib. 4. Epistolarum, epist. 7. suadet, vt suscipiatur, scribēs, Magno, de his qui in lecto gratiam cōsequuntur, &c. Verum epistola quidem pulcherrima est & proluxa, vnde illam hic inferere omittimus. Hinc astipulatur Concilium ARELAT. I. sub Siluestro I. can. 6. De his qui in infirmitate credere volunt, placuit debere his manū imponi. Et Concilium CARTHAG. III. sub Syricio I. can. 34. & allegatur à Gratiano, de consecr. distinct. 4. cap. Egrotantes. Egrotantes si pro se respondere non possunt, cum voluntatis eorum testimonium hi qui sui sunt periculo proprio dixerint, baptizentur. Idem omnino Concilium HIPPONENSE cap. 34. & Concilium AFRICANVM cap. 12. vide plura in dictione, Penitentes, & lege sequentia.

Infirmitas visitandorum forma à Sacerdotibus obseruanda.] Infirmitas visitationem fidelibus antiquitè iniunctam meminit TERTULLIANVS CARTHAG. li. 2. ad Vxorē, vbi mulierem infideli viro iunctam, à tam sancto opere, mariti nequitia, cellaturam conque-ritur. Quis enim (ait) sinat coniugem suam, visitandorum fratrum gratias, vocatim aliena, & quidem pauperiora queque iuguria circuire? Quis in carcerem, ad osculanda vincula martyris, reptare patietur, &c. Meminit AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro speciali de visitatione infirmorum, & alia homilia ad Pastores, quæ reperitur tomo 4. Operum Hieronymi Stridonensis. Sed & Concilium NANNETENSE, can. 4. Cum Sacerdos (ait) audierit aliquem infirmari in sua plebe, quàm cito ad eum pergat, & ingressus cubiculum aquam benedictam super eum, & per omne cubiculum aspergat, cum Antiphona, Asperges me Domine, &c. & Versu, Excurgat Deus, &c. Deinde dicat Orationem, Deus qui Sacerdotibus tui totam præ cæteris gratiam contulisti, &c. Deinde cante septem Psalmos cum precibus pro infirmis. Posthac omnes iubeat extra cubiculum secedere, & appropinquans lecto quo infirmus decubat, eum blande lenitèque alloquatur, vt omnem spem suam in Deo ponat, vt flagellum Dei patienter toleret, vt hoc ad purgationem & castigationem suam prouenire credat, vt peccata sua confiteatur, vt emendationem promittat, si Dominus vitam concesserit. Penitentiam pro culpis commissis spondeat, vt substantiam suam, dum ad huc sensus & ratio in eo vigent disponat, vt peccata sua elemosinis redimat, vt his qui in se peccauerunt indulgeat, vt rectam fidem & credulitatem teneat, vt de Dei misericordia nunquam desperet. Cum his & huiusmodi allocutionibus fuerit mens infirmi relecta, data benedictione recedat Sacerdos, non post multum reuersurus, dicitque locum vt egrotus de peccatis suis possit cogitare. Idem omnino iniungit faciendum Presbyteris Concilium OXONIENSE in Anglia, capite 2. Sacerdotes (ait) illud Evangelicū memorialiter recolentes, quod in nouissimo examine visitatores infirmorum regno remunerabuntur aeterno, quoties fuerint accessit, celeriter accedant & hilariter ad egrotos. Vide & ea quæ in subsequente distinctione iniunguntur.

Infirmitas

Concilium Laodiceum.

Concilium Parisiense 3.

Cyprianus Carthaginensis.

Concilium Arelatense 1.

Concilium Carthaginense 3.

Concilium Hipponense. Concilium Africanum 1.

Tertullianus Carthaginensis.

Augustinus Hipponensis.

Concilium Nannetense.

Psalm. 109.

Oratio in visitandis infirmis.

Quæ suggerenda sunt infirmis.

Concilium Oxoniense in Anglia.

Math. 25.

Concilium Chalcedonense.

Augustinus.

Concilium Eponeuse sub Gelasio 1.

Concilium Naneense sub Gelasio 1. Concilium Moguntinum s. sub Rabano Mauro.

Abdias Babylonius.

Pulcherima oratio in extremis dicenda.

Seuerus Sulpitius.

Claudius Firmianus Celestinus.

Abdias Babylonius.

Infirmorum cura Episcopis demandatur. Concilium Chalcedonense generale IV. epistola ad Valentinianum & Martianum Augustos, actione 3. Magna agritudine (ait) & medicamine forti, & medico indigent sapiente, &c. Hinc & iam memoratus Augustinus in sermone ad Pastores, qui inseritur tomo 4. operum S. Hieronymi, eos ad visitationem infirmorum & curam prouocat. Sed & Concilium Eponeuse canone 18. Idem mandat, & multa alia decreta, quæ reposita inuenies in vocabulo, Pauper, &c.

Infirmos visitates Medici. Vide Medicus. Infirmi peccata confiteantur. Hoc iam ex Concilio Naneensi canone 4. & 5. superius ostensum est. Verum & Concilium Moguntinum II. cano. 26. Ab infirmis in mortis articulo positus, per Presbyteros pura inquirenda est confessio, non tamen illis imponenda quantitas penitentia, sed innotescenda, & cum amicorum orationibus, & elemosinarum studijs pondus penitentia subleuandum, ut si forte migrauerint, ne obligati excommunicatione alieni ex consortio bonorum fiant, a quo periculo, si diuinitus erepti conualuerint, penitentia modum a suo confessore impostum diligenter obseruent. Et ideo secundum canonice autoritatem, ne illis ianua pietatis clausa videatur, orationibus & consolationibus Ecclesiasticis, sacra cum unctioe Dei annuat, secundum statuta Patrum communionem vitæ recipiant, &c.

Infirmis deferenda Eucharistia. Vide superius Eucharistia, &c.

Infirmis extrema unctio ministranda. Vide dictionem Vnctio, &c.

Infirmis in agonia diabolus præsto esse solet. Hoc quidem in multis historijs reperimus & legitimus esse factum. Verum ut ea quæ occurrunt certiora commemorem, refert Abdias Babylonius libro 5. certaminis Apostolici, Ioannem Apostolum dum ex hac vita migrare deberet, sic orasse ad Dominum, postquam in defossam sepulture suæ locum descendit, ut diem clauderet extremum. Aperi mihi pulsanti (ait) Domine ianua vite. Principes tenebrarum non occurrat mihi, &c. Idem lib. 9. de Thoma Apostolo narrat in vltima oratione antequam spiritum exalaret orasse. Quia (ait) detuli fidele seruitium, adesto Domine Iesu, ne presentiant me latrones, ne aduersus me retia sua mittant. Circundet famulum tuum gloria tua, ut tanta amictum gratia aduersaria potestates impedire non audeant. Adesto Domine, ut cum pace & gratia transeam, & dirigas iter meum, & diabolus in me non intendat. Excocentur oculi eius, lumine tuo conticefcant os eius, qui nihil in me dignum suis operibus inuenit, quod loquatur. Hæc præfatus militibus potestatem dedit ut consummarent præceptum Regis, & læcis transfuerantur occubuit. Sic & gloriosa Martha in externis diaboli insidias expauescens, orauit ad Dominum, sic & Seuerus Sulpitius lib. 1. vitæ Martini narrat diabolū in extremis agēti Martino apparuisse. Sed & ipse Dominus de se ait: Venit enim princeps mundi huius, & in me non habet quicquam. Deniq; experimento didicimus hoc esse verissimum, sicut & Claudius Firmianus Celestinus, in opere suo De viris illustribus nostri ordinis, multis exemplis reddit conspicuum. Sed hæc satis.

Inimicus. Inimici diligendi, & pro eis orandum. Narrat Abdias Babylonius lib. 6. certaminis Apostolici, & Eusebius lib. 2. Historiæ Eccl. c. 13. Iacobum Apost. dum lapidaretur pro inimicis deprecatur. Idē Eusebius lib. 5. c. 3. narrat martyres Lugdunenses in pœnis more Stei hani pro persecutoribus exorasse. Hinc & Tertullianus lib. 2. Apologetico aduersus gentes. c. 31. iudat pro inimicis orandum, quia & pro tyrannis & persecutoribus, fideles, orationes fuisse commemorat. Idē docet c. 36. & 37. Christianos hoc semper obseruare debere, ut omnes æquæ ament, & malum pro malo non reddant. Hinc Clemens Alexandrinus, lib. 2. Stromatum: Inimico (ait) ferendum est auxilium, ne maneat inimicus. Auxilio enim vincitur quidem benevolentia, dissoluntur verò inimicitia. Et Callixtus I. epist. 1. ad Benedictū Episcopum. Nullus bonorum inimicū habet, nisi malum, qui ideo esse permittitur, ut aut corrigatur, aut per ipsam bonus exerceatur. Et iterum: Homini religioso parum esse debet inimicitia aliorū non exercere, vel nō augere male loquendo, nisi etiā eas extinguere bene loquendo studuerit. Et Clemens I. lib. 1. Constitut. Apost. c. 57. Si quid aduersus fratrem tuū habes, vel ipse aduersus te, nec orationes tuas exaudientur, neg. Eucharistia tua recipietur, propter subiectā iracundiam, oportet autem assidue orare fratres, sed quoniam Deus eos, qui in iracundia iniuste inimicitias habent, non exaudiat etiam si ter in hora orauerint: ideo necesse est omnes inimicitias & animi imbecillitatem deponere, ut corde puro & immaculato orare valeamus. Et Concilium Gratianense can. 31. allegatur à Gratiano distinct. 90. c. Placuit. Placuit etiā ut, sicut plerumq; fit, quicumq; odio aut longinqua inter se lite disenserint, & ad pacē renocari diuina intentione nequinerint, a sacerdotibus ciuitatis primitus arguantur: & si inimicitias deponere pernitiosa intentione noluerint, de Ecclesia cœtu iustissima excommunicatione pellantur. Hinc Concilium Arelatense II. sub Siluestro I. 31. Si qui publicè inter se odys exardefcunt, ab Ecclesiasticis conuentibus sint remouendi, donec ad pacē recurrant. Et Martialis Apostolus, epistola ad Tholosanos, c. 16. Inimicitias & odiū summè fugiendū docet. Odiū (inquit fratribus) nolite tenere, &c. Et Concilium Coloniense II. par. 3. c. 17. Inimicitias & odia inter Clericos summè inhibet sub districtissima pœna. Vide Contentio, Discordia, Lis, & huiusmodi, vbi iam de his egimus copiosè.

Inimicitia. Inimicitia cuiquam inferri prohibetur. Canon Apost. LIV. Si quis Clericus Episcopū contumelia affecerit, deponatur. Principi enim populi tui non maledices. Et Canon LV. Si quis Clericus Presbyterum vel Diaconum iniuria affecerit, segregetur. Et Canone 83. Quisquis regem vel principem, præter ius, contumelia affecerit, pœnas luat: & si quidem clericus, deponatur: si vero laicus, segregetur. Hinc est quod Flavianus Constantinopolitanus, epistola ad Leonem Papam I. damnatum dicit impium Eutychem, qui in Imperatorem maledicta ingesserat. Hinc Concilium Toletanum V. can. 5. Inhibet ne quis in Principē maledicta congerat, quod si quis fecerit communionem Ecclesiasticam priuetur. Et Clemens I. lib. 1. Constitutionum Apostolicarum, cap. 3. Cum iniuriam patimini, nolite iniuriam referre, sed æquo animo pati, quoniam inquit Scriptura: Noli dicere, ulciscar inimicum meum, de his que in me iniuste fecit, sed expecta ut pro te vindicet Dominus, & ultionem inferat iniuriam inferenti tibi. Idem repetit & libro 2. cap. 50. Hinc est quod Concilium Carthagenense IV. (allegatur à Gratiano distinctioe 46. cap. Seditiosarios.) Cano. 6. statuit, ut Clericus non ordinetur, qui

Eusebius Caesariensis. Tertullianus Carthagenensis. Clemens Alexandrinus. Callixtus I. Clemens I. Luc 18. 1. Thessa. 5. Concilium Agraphense sub Celestino I. Concilium Arelatense 2. Martialis Apostolus. Concilium Coloniense 3. Canones Apostolorum. Exod. 22. Actuum 23. Flavianus Constantinopolitanus. Concilium Toletanum 5. Clemens I. Proverb. 20. Concilium Carthagenense 4.

est iniu

Ioanna Chrysostronus. Hieronymus Stridonensis, Cyprianus Carthagenensis. Proclus Constantiniano. Concilium Triburienſe. Nicolaus I. 1. Petr. 2. Matth. 10. Matth. 15. Nicophorus Callistus. Quomodo homo tam facile iniuriarum recordatur. Clemens I. Augustinus Hipponeſis. Interdictum (lectur) est que dam prohibito, quam in aliqua terra vel ecclesia vel personis interdicitur administratio sacramentorum, vel diuinorum officiorum, seu excommunicatio, &c.

est iniuriarum vltor. Sed ut ad propositum redeamus Ioannes Chrysostomus homilia 43. in Matthæum cap. 12. Fugiamus (ait) fugiamus huiusmodi delicta, studemusque ut nec verbo, nec re iniuriam inferamus, &c. Et homil. 81. in eundem, de iniuriarum condonatione deuotissime tractat. Hinc Hieronymus Stridonensis epistola ad Heliodorum. Conuicium (ait) in fratrem, homicidij est reatus. Et Cyprianus Carthagenensis libro 1. epistolarum epistola 3. ad Cornelium. Neque qui audit, sed qui facit conuicium, miser est: nec qui fratrem vapulat, sed qui fratrem cœdit, in lege peccator est. Quod verò clerici iniuriam inferre prælati non debeant, diximus in vocabulo Clericus, ut facile reperies ex epistola Procli Constantinopolitani Episcopi ad Dominum Episcopum Antiochenum. Similiter de non iniuriandis clericis positum reperies ex Concilio Triburienſi & aliis in dictione, clerici non cœdendi, &c. & in aliis locis passim hoc opere expositis.

Iniuria hilari animo ferenda. Vide Persecutio, & Martyrium, & ea quæ iam superius dicta sunt. Adde quod dicit Nicolaus I. epistola ad Michaelē Imperatorem, qui multa ei conuicia sedi Apostolica intulerat, ed quod nollet prædictus Pontifex assentire consecrationi Photij intrusi in locum sanctissimi Ignatij Episcopi Constantinopolitani iniuste expulsi. Tu (ait) ab iniurijs inchoasti, nos ab orationibus. Tu conuicias, nos à laudibus inchoamus. Et quidem nos iniurias nobis specialiter irrogatas, & maxime pro iustitia laborantibus, & à iustitia impugnatoribus ingestas libenter ferimus. Discipuli enim sumus illius de quo Apostolorum Princeps ait: Qui cum malediceretur, non maledicebat, cum pateretur, non comminabatur. De talibus enim veritas loquitur: Si patrem familias Beelzebub vocauerunt, quanto magis domesticos eius. Et rursum eos qui propter nomen illius persecutionem & maledicta toleraturi erant, beatos esse pronunciat, dicens: Beati estis cum maledixerint vobis homines, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduersum vos, mentientes, propter nomen meum, &c. Vbi ergo teste conscientia Deus in causa est, & vbi mendacium seu i conuiciis nulla timenda, &c. Vide. Deractio & Persecutio.

Iniuria remittenda. Narrat Nicophorus Callistus libro II. cap. 43. Macarium sanctum senem sic interrogasse aliàs magnam Antonium. Quomodo ita erga homines iniuriarum memoriam retinemes, vim animæ reminiscendi enecamus, aduersus demonem autem cum acceptorum ab eis malorum reminiscimur, detrimentum nullum sentimus? Cui autem Antonius qui responderet non haberet, atque id discere vellet, Rogauit ut illud Macarius insinaret. Propterea (respondit) quod prior illa affectio præter naturam, posterior autem, secundum naturam ira est. Remittendas autem esse iniurias Clemens I. libro 2. Constitutionum Apostolicarum cap. 50. præcipit ex traditione Apostolorum, & multi atque innumerabiles patres, in quibus recensendis nimium immorarer. Augustinus Hipponeſis in Psalmum 54. Quid tibi prodest (ait) si exis iniurias quas perulisti? Vltio te reficit: ergo de malo alieno gaudabis. Passus es malam, ignosce &c. Lege que superius in vocabulo, inimicus, posita sunt, & quæ in sequentibus aliis vocabulis dicentur.

Interdictum. De interdicto iam in multis vocabulis lo-

curi sumus, ut pote excommunicatio, &c. & clerici non cœdendi, & de Ecclesiis interdictis etiam egimus. Verum de interdicto Concilium Basiliense sessione 20. sic specialiter statuit. Quoniam ex indiscreta interdictionum promulgatione multa consueuerunt scandala euenire, statuit hæc sancta synodus, ut nulla ciuitas, oppidum, castrum, villa, aut locus, Ecclesiastico supponi possint interdicto, nisi ex causa seu culpa ipsorum locorum, aut domini seu rectorum vel officialium. Propter culpam autem seu causam alicuius cuiuscunque private persone, huiusmodi loca interdici nunquam possint autoritate quacunque ordinaria vel delegata, nisi talis persona prius fuerit excommunicata ac denunciata seu in Ecclesia publicata: ac domini seu rectores vel officiales ipsorum locorum, autoritate iudicis requisiti, huiusmodi personam excommunicatam infra biduum inde cum effectu non eiecerint, aut ad satisfaciendum compulerint: qua etiam post biduum cœcta, recedente vel satisfaciēte, mox diuina resumi possint. Quod etiam in pendenti bus locum habeat. Et Benedictus XII. in constitutione Benedictinorum cap. 9. Qui per sex menses sustinuerit interdictum, sit à diuinis & a collatione beneficiorum eo ipso suspensus, & collatio beneficiorum ad priorem, seu alium prælatum maiorem post Abbatem seu prælatum monasterij seu alterius loci ordinis seu religionis huiusmodi, abbatem proprium non habentem, durante suspensione, liberè deuoluerit. Verum tamen institutor noster Celestinus V. in priuilegio suis Celestinis indult. Cum inquit generale terra fuerit interdictum, in monasterijs Ecclesijs & oratorijs vestris & alijs quibuscunque locis competentibus, si in terra sic interdicta confiterint, clausis ianuis, interdictis exclusis, non pulsatis campanis, submissa tamen voce, vobis liceat celebrare diuina, & Ecclesiastica recipere sacramenta, dum modo causam non dederitis interdicto, nec id contingat vobis per sedem Apostolicam specialiter interdicti, neque monasteria, Ecclesia, & oratoria eadem aliàs fuerint eiusdem sedis autoritate specialiter interdicta. Vide in vocabulis supra memoratis, & notatis.

INVIDIA. Inuidia iustiale peccatum prohibetur. Martialis Apost. epist. ad Burdegalenses cap. 7. Nulla sit (ait) in vobis inuidia, quia per hanc spiritus sanctus mentem derelinquit. Recedente autem spiritu sancto à tabernaculo montis, euacuatur homo dulcedine, & impletur omni amaritudine, nullisque locus ei est in celo, quia alienum se fecit à bonitate. Et Iustinus Martyr epist. ad Zenam & Serenum fratres. Ab inuidia & emulatione fidelis homo procul abesse debet, ac potius precari quotidie, ut & verbis abundemus & polleamus operibus: membra enim sumus inuicem, quam obrem dolenti condoleamus &c. Et Dionys. Papa I. epist. ad Vrbanum præfectum. Summum bonum est amare amantes se, & contra pœnis malum non est, quam ut ciues ciuibus inuideat. Idem omnino dicit Damasus I. epist. ad Stephanum & Episcopos Affricæ cap. 7. Cyprianus Carthagenensis lib. de Zelo & liuore. Si quis pernitius inspicat (ait) Inueniet nihil magis Christiano cauendum, nihil cautius prouidendum, quam ne quis inuidia & liuore capiat, ne quis fallentis inimici cœcis laqueis implicatus, dum zelo frater in fratris odiū conuertitur, gladio suo nefcius ipse perimatur. Deinde inuidia originem à diabolo deducit per totum sermonem, qui satis prolixus est. Denique Epiphanius Cyprianus lib. 3. contra hæreses hæresi 77. contra Dimoeritas, Inuidia (ait) semper magnis successibus aduersatur. Et Ioannes Chrysostomus hom. 46.

Benedictus 12.

Celestinus 5. fuit ab interdicto liberat Celestinus.

Martialis Apostolus.

Iustinus Martyr.

Dionysius 1.

Damasus 1.

Cyprianus Carthagenensis.

Epiphanius Cyprianus Ioannes Chrysostomus.

in Genesim sub finem. Sicut vermis, qui à ligno producit, lignum primo consumit, ita & invidia illam primò animam corrumpit à qua nata est. Et ei cui invidetur planè diversa quam vult offert. Ne igitur videat principium eorum quibus invidetur, sed ad finem respice, & attende quia malitia invidentium, eos quibus invidet, clariores efficit. Nam is cui invidetur, subsidiarium habet Dei auxilium, & gratia fruatur, qui autem invidet gratia spoliatur, & facile vincitur ab omnibus, & antea à suis affectionibus quam externis hostibus infestatus quasi consumitur, & quasi oculis mox illis demoratur, & absumptus, ut ita dicam, submergitur. Quae cum nobis comperta sint, obsecro fugiamus affectionis huius damnum, & omnibus viribus ab animabus nostris eliminemus. Perniciosissima enim est omnium affectionum, nostramque salutem corrumpit, ut pote diaboli inuentum, &c. Idem hom. 15. in Ioan-nem, statim initio. Graue vitium invidia est, dilectissimi, graue, inquam, & exitiosum, non his quibus invidetur, sed ipsi invidentibus. Primum enim eos offendit, consumitque tanquam mortiferum quoddam virus eorum animos occupans. Si quo autem pacto eum cui invidetur laedit, parum quidem & nullius ferè momenti detrimentum est: Quodque plus emolumentum quam damnum adferat, neque invidia solum, sed etiam in ceteris vitiis, non qui malo afficitur, sed qui afficit, id damnum accipit, &c. Et Hieron. Strid. lib. 3. commentariorum epist. ad Galatas cap. 5. exponens illud: manifesta autem sunt opera carnis, &c. Eterres (ait) sequitur invidia, quam non putemus idem esse quod zelum, quia zelus est in bonam partem accipi potest, cum quis nititur ea qua meliora sunt amulari. Invidia vero aliena felicitate torquetur, & in duplicem scinditur passionem, cum aut aliquid est in eo, in quo alium esse non vult, aut alium esse videns meliorem, docet se ei non esse similem. Pulchre quidam de Neotericis Graecum versum transferens, Elegiaco metro de invidia lusi, dicens.

*Invidia invidia nihil est, quae protinus ipsum
Auctorem vidit, exercuatque animum.*

Scriptit & beatus Cyprianus librum de zelo & litore valde optimum, quem qui legit, non dubitabit annumerare operibus carnis invidiam. Inter invidum autem & inuidiosum hoc interest, quod invidus fructu invidet, inuidiosus autem is est, qui ab alio patitur invidiam. A VGVS T I N. HIPPON. lib. 15. de civitate Dei cap. 5. praecleara de invidia scripsit, & lib. 50. homiliarum homil. 15. per tota dicit. Cui invidet sic est quomodo tabes, quomodo vulnus, quomodo apostema. Non vis congaudere glorificato? videt in te invidia morbum, caelestis medicus, & praecidet te de suo corpore. Noli ergo invidere de dono Dei, de virtutibus quas non habes, ne praecidaris à corpore? congaude illi cui Deus aliquam gratiam donavit. Habet ille forte virginitatem, ama illum, & tua est. Iterum tu habes forte maiorem patientiam, dilige te, & sua est. Ille potest satis vigilare, si non invidet tuum est studium eius. Tu forte potes amplius ieiunare, si amat te, suum est ieiunium tuum, qui per charitatem tu in illo est, & ipse in te est, cognoscant invidi omnes qui de aliorum, etiam si inimici eorum sint, tribulationibus gaudent quia membra sunt putrefacta, abscissa, & mortua, ideo non habent sensum, & cum descendunt ab aliis membris non sentiunt, quia sine sensu sunt, &c. Legit apud LVDOVICVM COELIVM Rhodiginum lib. 1. lectionum antiquarum c. 30. invidia detestationem, & quid sit invidia multis veterum testimonium probatum. Et hinc est quod Concilium CARTHAGINENSE IV. cano. 54. & allegat Gratianus distinctione 46. cap. cle-

Nota notatu dignissima.

Hieronymus Stridonensis.

Invidia non idem ac zelus.

Verfus.

Invidus & inuidiosus. Augustinus Hipponensis.

Ludovicus Coelius Rhodiginus.

Concilium Carthaginense 4. cui interfuit Augustinus.

ricus, &c. Clericus invidens fratrem profectibus, donec in vitio est non promoneatur. Concilium TIRONENSE III. cano. 32. Nullus proterreno ac caduco questu quis invidia stimulis agitur felicitati fratris invidet, sed potius bona quae sibi optat eadem & proximis aequaliter cupiat. Hinc & Concilium AQUIGRANENSE I. sub Ludouico I. Imperato. canone 105. GREGORIUM I. allegat libro 3. pastoralium cap. 11. Admonendi sunt invidi, (ait) ut perpendant quantum cecitatis sunt, qui alieno profectu deficiunt, aliena exaltatione contabescunt, quantum infelicitatis sunt, qui melioratione proximi deterioriores sunt, dumque augmenta aliena prosperitatis aspiciunt, apud semetipsos anxie afflicti cordis sui peste moriuntur. Quid invidis infelicitus, quos dum conspecta felicitas afficit, poena nequiores reddit. Aliorum vero bona quae habere non possunt, si diligerent sua fecissent, nostra nimirum sunt bona aliorum, quae & si imitari non possumus amamus in aliis, & amantium sunt quae amantur in nobis. Hinc ergo pensent invidi (ait idem libro 6. moralium capite 34.) charitas quantum virtutis est, quae alieni laboris opera, nostra si ne labore facit. Dum se invidi minime à labore custodiunt, in antiquam versuti hostis nequitiam demerguntur. De illo namque scriptum est: invidia diaboli mors intravit in orbem terrarum. Quia enim ipse colura perdidit, condito hoc homini invidit, & damnationem suam perditus adhuc alios perdendo cumulavit. Cognoscant invidi quantum lapsibus succrescentis ruina subiacent, qui dum livorem à corde in operum, ad apertas operum nequitas devolvuntur. Dicendum est invidis, quia dum se ista intrinsecus peste consumunt, etiam quidquid in se aliud boni habere videntur interimunt. Unde scriptum est: vita carnis suavitatis cordis, putredo obitum invidia, &c.

IRA

Ira quantopere fugienda.] Scripsit SENECA PHILOSOPHVS libros de Ira tres ad Nouatum, quibus doctissime de illo vitio disserit, & ab illo vitio cuncta alia vitia derivat, verum quia omnibus noti sunt & prolixo tractu diffusi, non diutius immoramur, & quia si illos perlegeris, inuenies vnde animo prouideas leui motu excitato, & quos ceteri aliis non cum medica voluptate perlegi. Scripsit & doctissimus PHILO IVD AEVVS de Ira in eo libro qui intulatur. Quod Deus sit incommutabilis. Scripsit & elegantissime LACTANTIUS FIRMIANVS librum de Ira Dei ad Donatum, ubi & miro docendi genere Irę vitium ita depingit, ut nil in Deo habeat, nec cum Deo commune: verum quia hi quidem diffuso stylo discunt, eorum lectionem lectori sedulo reuoluendam relinquimus. Sic autem CLEM. I. lib. 2. cap. 40. loquitur. Vbi ira reperitur, inde abest dominus. Nam ira cum sit Satanae antica (illa inquam quae prater rationem excitatur per falsos fratres) nunquam in Ecclesia concordiam esse patitur, &c. Et IUSTINVS MARTYR epist. ad Zenam & Serenum fratres copiose de ira disseruit. Irascendum (ait) si fieri potest nunquam, nam hac est quedam species insania, quod si quando irascimur, utendum est hac ad sanandum proximum. Nam qui rationem ei non adhibet, & seipsum & proximum odio prosequitur se perturbans, & illum afficiens molestia: scriptum est enim, quod quisquis irascitur fratri suo temere, reus erit iudicio. Hunc motum quibus mentis compos considerare potest. Hinc AVGVST. HIPON. epist. 115. ad Nebridium. Ira est turbulentus appetitus auferendi ea quae facilitatem actionis impediunt. Itaque ple-

Concilium Tironense 3.

Concilium Aquigranense 1.

Gregorius 1.

Hec superius Augustinus dicebat.

Sapient. 1.

Annius Senecaphilosophus Neronis praceptor.

Philo Iudaeus.

Lactantius Firmianus.

Clemens 1.

Iustinus martyr.

Augustinus Hipponensis.

tumque

rumque non hominibus tantum, sed calamo irascimur in scribendo, eumque collidimus atque frangimus, & aleatores tesseras, & pictores penicillo, & cuique instrumentum quilibet, ex quo difficultatem se pati arbitratur. Hac itaque assiduitate irascendi, fel crescere etiam medici affirmant, Crementio autem felis rursus & facile, & prope nullis causis existentibus irascimur, &c. Legge ea quae sequuntur.

Ira principum.] GREGORIUS I. lib. 7. epist. 126. ad Reccaredum Gothorum atque Sueuorum regem cap. 6. Ipsa quoque regni gubernacula erga subiectos magno sunt moderamine temperanda ne potestas mentem surripiat, ne fiat cuius omne quod libet. Ira quippe etiam cum delinquentium culpas exquiri, non debet menti quasi domina praese, sed post rationis tergum, velut ancilla famulari, ut ad faciendam iussa veniat. Nam si semel mentem possidens coeperit, instum esse deputat etiam quod crudeliter facit. Hinc enim scriptum est: Ira viri institium Dei non operatur. Hinc rursus dicitur: si omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum, & tardus ad iram.

Ira Pastorum.] Concil. AQUIGRAN. I. cap. 33. allegat ISIDOR. HISPAL. lib. 3. de summo bono cap. 40. Iracundi Doctores per rabiam furoris, disciplina modum ad immanitatem crudelitatis conuertunt, & unde emendare subditos poterant, inde potius vulnerant. Ideo sine mensura ulciscitur culpas praepostus iracundus, quia cor eius dispersum in rerum curis, non colligitur in amorem vniuersitatis. Mens enim soluta in diuersis, cathena charitatis non astringitur, sed male laxata, male ad omnem occasionem mouetur. Et GREGORIUS I. allegat lib. 5. moralium. Necessè est ut qui zelo rectitudinis mouetur, attendat ne ira extra mentis dominium transcat, sed in vltione peccati tempus modumque considerans, surgentem animi perturbationem subtilius retrahendo restringat, animositatem reprimat, & motus feruidos sub equitatis disponat, ut eo fiat institor vltor alienus, qui prius extitit victor suus, quatenus sic culpas delinquentium corrigat, ut ante ipse qui corrigat per patientiam crescat, ut feruorem suum transcendendo diiudicet, ne intemperanter excitatus ipso zelo rectitudinis aberret. Vide supra, correctio, & correctio, &c. & Episcopus non sit turbulentus, &c.

IVBILARVS.

Iubilaei anni institutionis ratio.] CLEM. I. lib. 7. constitutionum Apostolicarum cap. 36. Hebdomada una est insignis, & hebdomades septem, & mensis septimus, & annus 7. cuius replicata conuerso Iubilaeum efficit anni quinquagesimi, in quo est dimissio, videlicet, ne vlla occasione homines ignorantiam possint excusare, &c. GREGORIUS NAZIANZ. oratione in S. Pentecostem 5. Ex annis septimus remissionis est annus, idque non solum in septimanis, verum etiam in septimanarum tam dierum quam annorum obseruatur septimanis. Dierum igitur septimana quinquagesimum generat diem, qui apud ipsos dies sanctus appellatur: Annorum vero septimana annum illum, qui apud eos Iubilaeum vocatur, constituunt, qui terra remissionem pariter & seruorum continet libertatem, emptorumque possessionum ad priores dominos reuersionem. Offerunt enim gens illa non solum germinantium & primogenitorum, sed & dierum & amorum primitias Deo, &c. Eiusdem Iubilaei multi auctores meminerunt, quorum nec nobis est otium euoluere. Inter hos etiam AMBR. MEDIOL. sermone 5. in Psal. 1. 8. dum illud exponit legem ponere mihi domine viam iustificationum, &c. & lib.

Grego. 1.

Iacob.

Concilium Aquigranense I. sub Ludouico I. Imperato. 15. Iustus Hispanensis.

Gregorius 1.

Clemens 1.

Gregorius Nazianzenis.

Ambrosius Mediolanensis.

Apologiae David cap. 8. de titulo psal. 50. & numero quinquagenario. In lege habes (ait) quia Iubilaeus dicitur numerus quinquaginta annorum recursus, celebrabilis admodum, quo debita vacuatur, confirmantur Hebraeorum libertates, possessionum reuersiones. Hic numerum lati celebramus post domini passionem, remisso culpa totius debito, chirographo quoque vacuato ab omni nexu liberi, & suscipimus aduenientem in nos gratiam spiritus sancti die Pentecostes vacante ieiunio, laus dicitur Deo, alleluia cantatur, &c. Et GREG. I. meminit Iubilaei, sub hac interpretatione lib. 1. moralium c. 11. & lib. 16. moralium cap. 26. & lib. 25. cap. 7. vbi & rationem reddit verbis prolixioribus cur Iubilaeus annus obseruari mandetur, verum POLYD. VERG. lib. 8. de Rerum Inuentoribus cap. 1. primos auctores Iubilaei Romae instituti, & statonum quae ibidem fuit, recensuit, sicut iam in vocabulo, Indulgentiae, dictum est, & dicitur in dictionibus, Peregrinatione, & Reliquiae, &c. Primus autem Iubilaei anni auctor censetur BONIF. VIII. vt habes in 6. decretalium anno salutis 1300. quo quidem poenarum remissionem praestitit his qui limina Apostolorum visitassent, quamquam iam ante Bonifacii limina ipsa frequentabantur, vt dices ex vocabulo, peregrinatio. Verum quia Populus Romanus manibus solebat ludis certis annorum reuolutis curriculum inderere, praefatus Pontifex, vt eum ab his renouaret, centesimo quoque anno Iubilaeum seruari mandauit, quo tempore visitantibus limina ipsa omnium peccatorum remissionem largitus est. Tanta autem vis mortalium ea de causa tum Romanam confluxit, vt vix comedeat per urbem amplam quidem & vastam esset facultas. Quinquagesimo post instante anno, CLEM. VI. sanxit Iubilaeum celebrari quinquagesimo quoque anno, cum aetas hominis vix Iubilaeum illum centum annorum attingere posset, qui verus fuit Iubilaeus. Postmodò SIXTUS IV. Iubilaeum ad vicesimum quintum quemque annum reduxit, primusque celebravit, qui fuit annus 1475. nostrae salutis, idque fecit vt quaeque aetas eius numeris diuini particeps fieret, vide, Indulgentiae, Reliquiae, Peregrinatio, &c.

IVDAS TRADITOR.

Iudas traditor an Eucharistia communicaueit.] Quod non accepit cum reliquis Apostolis corpus Domini infelix ille Iudas, testatur CLEM. I. lib. 5. Constitutionum Apostolicarum cap. 15. sic loquentibus Apostolis, & cap. 16. Cum Antitypa mysteria praefati corporis & sanguinis sui nobis tradidisset, quibus non aderat Iudas, exiit ad montem Olivarum prope torrentem cedron, &c. Idem adhuc eodem lib. repetit cap. 17. Idem quoque defendit IUST. MART. quaest. 23. ad Orthodoxos: eiusdem rei & MARTIAL. APOSTOLVS meminit epist. ad Tolosanos cap. 13. Qui se interfuisse huic caenae, & Christi venditioni profiteatur. IOANNES CHRYSOST. homilia de prodicione Iudaei tomo 3. contrarium sentire videtur, non longe à fine. Cum manducarent (inquit) ac biberent, accepit Iesus panem ac fregit, & dixit: Hoc est corpus meum, quod pro vobis traditur. Agnoscunt quid loquor, qui sunt diuini consecrati mysterii. Et iterum accepit calicem, & dixit: Hic est sanguis meus, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Et praefens Iudas erat Christo dicente, iste est sanguis, Dic Iudas, quem triginta denariis vendidisti, iste est sanguis, de quo ante cum Pharisaes pacta

Gregorius 1.

Polydorus Vergilius.

Bonifac. 8.

Clemens 6.

Sixtus 4.

Clemens 1.

Iustinus Martyr, Martialis Apostolus.

Ioannes Chrysostomus.

fecisti. O Christi misericordia! Iude Demetrius, &c. Lege per totum, ubi satis exprimit sacro sanctis particeps passus mysteriis, AVGVST. HIP. tractatu 55. in Ioannem. Veni (ait) ad convivium Iudæi discipuli, ut traderet magistrum, &c. Et sermone de Resurrectione idem manifestè probare videtur. Denique THEOPHIL. BVLGAR. in cap. 26. Matthæi exponens illud: Bibite ex hoc omnes, &c. Pro multis autem dicitur effundi, hoc est, pro omnibus: sunt enim & omnes multi. Quare autem supra quidem non dicitur: accipite comedite omnes, hoc autem loco, Bibite ex eo omnes? sunt qui dicant propter Iudam hæc dicitur, Iudas enim panem accepit, & non comedit, sed occultavit, ut monstraret Iudæis quod panem suum, corpus suum vocaret Iesus: poculum autem inuitus bibit, cum non posset occultare. Propterea hoc loco dicebat, Bibite omnes, &c. Verumtamen vt vno verbo absoluiam, qui post illos omnes scripserunt concorditer penè opinantur Iudam non participasse corpori Christi & sanguini, quia eo indignus erat, nec est verisimile Christum hinc porrexisset, quem non ignorabat iniquum. Est autem huiusce sententia RVPERT. TVITIENS. in tribus locis: primò quidem lib. 10. de gloria & honore filij hominis in 26. caput Matthæi, dum illud exponit, vespere autem factò discumbebat cum duodecim, &c. Et iterum lib. 7. in Evangelium Ioannis, exponens illud ca. 7. nunquid & vos vultis abire, &c. Item & lib. 11. in eundem Ioannem cap. 14. exponens illud, post buccellam introiit in eum Sathanas, &c. In his tribus locis constanter ex scripturis demonstrat Iudam non interfuisse convivio nisi sacra, & sic in nouissimè allegato loco ait. Sciendum vero est, quia sicut & ante nos dictum est, si post buccellam continuo Iudas exiit, sicut paulo post Evangelista dicit, proculdubio nequaquam discipulis tunc interfuit quando dominus noster sacramentum illi corporis & sanguinis sui distribuit. Nec enim vel ille panis inunctus, quem Iuda porrexit, corpus eius fuit, vel catinus ille, in quo traditor manum cum illo inungebat, calix sanguinis eius exiit, nec ante hanc cenam pasche veteris sacramentum corporis & sanguinis sui discipulis tradidit, sed postquam cenavit. Quod cum ceteri Evangelistæ aperisimè dicant, solus Lucas aliter dixisse visus est, quia videlicet verba que in prioribus ceteris, dominus de traditore suo dixit, idem Lucas sic preposuerat, ut priorem pasche cenam & sequentem dominici corporis & sanguinis consecrationem narrando coniungeret, & tunc demum verba que in vtroque conuivio dicta sunt contineret. Hæc ille.

IVDAEVS.

Iudæorum commercia, cæremoniæ, conuivia, &c. Christianis interduntur. De Matrimonio quidem non cum Iudæis contrahendo dicemus in vocabulo, matrimonium, quia sic expedit. De reliquo autem CANON APOSTOL. LXIII. Si quis clericus, vel laicus in Iudæorum Synagogam ingressus fuerit ad orandum, deponatur & segregetur. Et CANON LXIX. Si quis Episcopus vel presbyter, vel Diaconus, vel omnino ex clericorum catalogo ieiunat cum Iudæis, (vide & ieiunium supra) vel cum ipsis festus dies agit, vel ab ipsis cenam accipit, (verbi gratia) azima, vel quid tale, deponatur: si vero laicus sit, segregetur. Et CANON LXX. Si quis Christianus oleum deferat in templum Gentium, vel in synagogam Iudæorum in eorum festis, vel lucernam accendit, segregetur. Hos canones repetit Concil. GENÈR. VI. cano. II. vbi etiam ne cum eis azima comedatur, nec in morbis accersantur, vel ab eis medicina accipiatur, vel vnà cum eis in

balneis laetur, præcipit, aliàs si clericus hoc fecerit, deponatur, si laicus, segregetur. Hinc IGNATIUS MART. epist. ad Philippenses. Hæbeo (ait) quod Episcopo & Presbyteris in domino mandem. Si quis cum Iudæis pascha peregerit, aut festi eorum symbola susceperit, is particeps est & socius eorum qui dominum occiderunt, & Apostolos eius. Et CLEM. I. lib. 6. constitutionum Apostolicarum cap. 27. Quod si quidam (ait) Iudæicas consuetudines obseruant, fluxum seminis, nocturnas pollutiones, legitimos concubitus, dicant nobis, his horis vel diebus quibus horum aliquid ipsis accidit, abstinent ne se ab oratione, vel à libro tangendo? Si affirmabunt, perspicuum est eos spiritu sancto destitui, qui semper cum fidelibus versatur. Nam nec legitimus concubitus, nec cubile, nec sanguinis fluxus, nec nocturna pollutio potest hominis naturam contaminare, vel spiritum sanctum auferre, sed sola impietas & actio iniusta. Hinc Concil. ELIBERT. cano. 50. Si aliquis clericus sine fidelis fuerit, qui cum Iudæis cibum sumpserit, placuit eum à communione abstinere, vt debeat emendari. Et Concil. LAODIC. cano. 29. Non oportet Christianos Iudæizare & otuari in Sabato, sed operari eos in eodem die. Presentes autem in veneratione dominicum diem. (vide Dominicus dies & Pascha, &c.) si vacare voluerint, vt Christiani hoc faciant. Quod si reperti fuerint Iudæizare, anathema sint à Christo. Idem cano. 39. Non oportet à Iudæis vel hereticis que mittuntur munera festiua suscipere, nec cum eis festa celebrare (vide etiam supra hæreticus & Gentilis & dies festi, &c. Et cano. 38. Non oportet azima à Iudæis accipere, & communicare impietatibus eorum. Eadem renouat Concil. CARTHAG. I. cano. 30. & allegat Gratia. dist. 42. cap. nulli Episcopo, &c. Et CARTHAG. IV. cano. 89. & allegat idem Gratia. causa 26. quæst. 5. cap. Augur. Hinc etiam statutum Concil. AGATH. cano. 40. & allegat idem Gratia. causa 28. quæst. 1. cap. omnes. Omnes deinceps clerici sine laici Iudæorum conuivia eunt, nec eos ad conuivium quisquam excipiat, quia cum apud Christianos cibis communibus non videntur, indignum est atque sacrilegum eorum cibos à Christianis sumi, & cum ea que Apostolo permittere nos sumimus, ab illis indicentur immunda: qui sic inferiores esse incipiant Christiani quam Iudæi, si nos que ab illis ponuntur, vt amur, illi vero, à nobis oblata, contemnant. Idem omnino statuit Concil. VENEZ. cap. 12. & Concil. EPHES. sub Gelasio. I. cano. 15. sub simili formâ verborum & Concil. AVREL. III. cano. 13. Christianis (ait) inter dicimus conuivia Iudæorum, in quibus si forte fuisse probantur, annuali excommunicationi pro huiusmodi contumacia subiacent. Idem quoque repetit Concil. ARVERN. cano. 8. X. (inquit) Iudæi Christiani, populis iudæis præponantur, & o. quæ dicemus infra. De eorum vero conuiuiis euitandis simile Concil. MATISC. I. cano 15. decretum priori statuit, vbi etiam prohibet ne Iudæi habeant seruos Christianos, vide infra. Et Concil. MELD. cano. 73. cui omnes decreto patres subscripserunt. Omnes deinceps clerici sine laici Iudæorum conuivia eunt, & nec eos ad conuivium quis excipiat, propter causas in superioribus canonibus scriptas, nec cum illo clerico nostro panem comedat, quisquis Iudæorum conuivio fuerit inquinatus. Idem repetit Concil. METENSE cano. 4. & Concil. NARBONENSE cap. 2. interdicit Iudæis, ne præsumant edere carnes diebus in quibus abstinent Christiani, aut eas emere à Christianis laicis, aut in macello Christianorum. Hinc & de eorum vitando commercio Concilium TOL. I. TAVM IV. cano. 61. & allegat Gratianus

Ignatius Mart.
Clemens 1.
Nota.
Concilium Elibertinum.
Concilium Laodicenum sub Marco 1.
Concilium Carchaginen. se 4.
Concilium Agathense sub Calixto 1.
Concilium Vencicum.
Concilium Epauense sub Sigismundo rege.
Concilium Aurelianense 3. sub Vigilio.
Concilium Aruernense sub eodem.
Concilium Matiscense 1.
Concilium Meldense.
Concilium Metense sub Arnulpho Impera.
Concilium Narbonense.
Concilium Tolosanum 4. sub Honorio 1.

causa

causa 29. quæst. 1. cap. Sæpè. Sæpè malorum consorsia etiam bonos corrumpunt, quanto magis eos qui ad vitia promi sunt? Nulla ergo communio ultra sit Hebræis ad fidem Christianam translatis, cum his qui adhuc in veteri ritu consistunt, ne forte eorum participio subvertantur. Quicunque ergo à modo ex his qui baptizati sunt, infidelium consorsia non viderint, & hi Christianis dorentur, & illi publicis cadibus deputentur. Et Concilium BASILEENSE generale sessione 19. Sacros canones venientes, præcipimus iam Diocesanas, quam potestatis secularibus, vt modis omnibus prohibeant ne Iudæi aut alij infideles, aut Christianos, aut Christianas in familiares seu seruitutes, aut filiorum suorum nuptias habeant. (Vide mox) Ac ne Christiani cum ipsis in eorum festiuitatibus, autiis, & conuiuiis, aut balneis seu nymia conuersatione communicent, aut medicos, vel matrimoniorum proxenetas, seu aliorum contractuum mediatores de publico constitutos assumant, nec aliis publicis præponant officiis, (vide infra) aut ad gradus quoscunque scholasticos admittant, nec eis locentur prædia, vel alij redditus Ecclesiastici. Prohibeantur etiam libros Ecclesiasticos, calices, cruces, & alia Ecclesiarum ornamenta, sub pena perditionis rei, emere, aut pignori, sub pena amissionis pecunie mutuate, accipere. Sub gravibus quoque penis cogantur, aliquem deferre habitum, per quem à Christianis euidenter discerni possint. Quorum, vt emittitur nimia conuersatio, in aliquibus civitatibus & oppidorum locis à Christianorum cohabitatione separatis habitare compellantur, & ab Ecclesiis longius quam fieri potest, nec diebus dominicis, & aliis solemnibus festiuitatibus apothecas aperire tenere, vel in publico laborare presumant vt etiam de his infra statuitur.

Iudæi publica non possint officia, aut magistratus gerere. Concilium MELDENSE capite 73. allegat THEODOSIUS ET VALENTINIANI IMPERATORVM edictum, quod sic habet. Iudæi & pagani casus agendi, vel militandi licentiam denegamus, quibus Christiana legis volumus seruire personis, (vide mox) ne occasione Domini sectam veneranda religionis immutent. Omnes igitur personas erroris infusi inebemus excludi, nisi his manu emendatio subueniat. Et iterum, Hac victura in honore eorum, lege sancimus, neminem Iudæum ad honores & dignitates accedere, nulli administrationem patere civis obsequij, nec defensoris siletem fungi officio. Nec fas quippe credimus, vt superne maiestatis, & Romanis legibus iniurici, sub specie cuiuslibet officij Christianis, vel etiam sacerdotibus, sub quacunque occasione iniuriis audeant fatigare, vel legis nostre aliquos aut condemnare, aut adiudicare presumant, nec carcerali custodia possint, ne Christiani (vt fieri solet) nonnumquam abstrusis, custodiunt odiis alterum carcerem patiantur. Nullam demum audeant struere synagogam, nisi fecerint, nouerint hanc fabrica Ecclesie Catholice profuturam, & quinquaginta pondera auri auctores fabricæ esse multandos, ruinas tamen synagogarum suarum, permissa licentia reparandi. Quicunque Iudæus seruum, seu ingenuum inuitum, vel suadone plectenda, ex cultu Christiane religionis in nefandam sectam rituum-ve traduxerit, amissis facultatibus capite puniatur, iustissime pene sanguinis destitutus, qui fidem alterius expugnauit peruersa doctrina. Quicunque ex his ad honores irripuit, habeatur vt ante conditionis extreme, ne videamur hominibus execrandis contumeliosum immunitatis beneficium præstuisse. Hoc ergo editum præfatum Concilium allegat & confirmat, nec rem eandem necessarium iudicamus repetere. Ante autem idem statuit &

decreuit Concil. TOL. III. cano. 14. vt allegat Gratianus distinet. 54. cap. Nulla, &c. Nulla officia publica Iudæis vpris est agere, per qua eis occasio tribuatur Christianis penam inferre. Si qui vero Christiani ab eis Iudæis inuicem magulati, vel etiam circumcisi, non reddito precio ad libertatem, & religionem redeant Christianam. Et Concil. MATISC. I. cano. 13. prohibet, ne Iudæi Christianis populis Iudices deputentur, aut Telonarij esse permittantur, per quod illis (quod Dens auertat) Christiani videantur esse subiecti. Idem omnino statuit Concil. ARVERN. I. cano. 8. TOL. Concil. IV. cano. 64. & allegat Grat. causa 17. quæst. 4. cap. Constituit, Constituit sanctum Concilium, vt Iudæi, aut hi qui ex Iudæis sunt officia publica nullatenus appetant, quia sub hac occasione Christianis iniuriam faciunt. Ideo autem Iudices prouinciarum, cum sacerdotibus eorum subreptiones fraudulenter relictis suspendant, & officia publica eos agere non permittant. Si quis autem hoc permissit, velut in sacrilegum excommunicatione profectur, & is qui subrepsit, publicis cadibus deputetur. Et hoc etiam renouat Concil. TOL. XII. cano. 9. Denique Concil. LAT. sub Innocentio 3. pariterum 1215. cano. 69. præfati Tolctani Concilij decretum allegat, & præcipit vt quidquid Iudæus in officiali dignitate fuerit forsam adeptus, in vltus pauperum Christianorum conuertatur, & cogatur cum pudore officium dimittere, quod irreuerenter assumpsit. Hoc idem extenditur ad Paganos. Hæc iterum renouat Concilium NARBONENSE sub Ludonico 9. cano. 2. vide & sequent.

Iudæi non possint ferre testimonium. Hoc ex superiori collige, verum Concil. TOL. IV. cano. 63. allegatur à Grat. causa 2. quæst. 7. cap. non potest, &c. Non potest ergo homines esse fidelis, qui Deo existerit infidus. Iudæi ergo qui dudum Christiani effecti sunt, & nunc Christi fide præuaticati sunt ad testimonium dicendum admitti non debent, quoniam esse se Christianos annunciant, quia sicut in fide Christi suspecti sunt, ita in testimonio humano dubij habentur. Infirmari ergo oportet eorum testimonium, qui in fide falsi docentur, nec eis est credendum, qui veritatis à se fidem abiecerunt. Hæc repetit TOL. XII. cano. 9. Et Concilium LAT. sub Alexandro 3. parte 1. cap. 26. vide plura in vocabulo, Testis, &c.

Iudæi patrocinio non fouendi. Idem TOL. IV. cano. 17. illos corripit sacerdotes & alios quoslibet, qui accipientes à Iudæis munera perfidiam eorum suo patrocinio fouent, qui non immeritò ex Christi esse noscuntur corpore se iuncti, quia contra Christum faciunt. Quicunque ergo deinceps (ait) Iudæis contra fidem Christianam suffragium, vel munere, vel fauore præstiterit, veri vt probatus & sacrilegus anathema effectus ab Ecclesia Catholica, & regno Dei habeatur extraneus: quia dignus est vt à corpore Christi separetur, qui inimicis Christi patronus effectus. Hoc decretum renouat Concilium MELDENSE canone 73. vide sequentia.

Iudæi clericos ad secularia iudicem non trahant. Hoc habes abunde probatum in vocabulo, clericus iudicio seculari non sistendus, &c.

Iudæi qui Christianos cogunt Iudæizare occrendi. Lege THEODOSIUS ET VALENTINIANI edictum superius positum, vbi Iudæos capite puniri decernunt qui hoc præsumplerint. Sed & Concilium AVRELIANENSE I. cano. 31. Hoc decernimus obseruandum, vt quicunque Iudæus, Presbyterum (qui aduena dicitur) Iudæam facere præsumpsit, aut Christianam ad Iudæicam superstitionem adducere, vel si Iudæus Chri-

Concilium Matiscense 1.
Concilium Aruernense.
Concilium Tolosanum 4. sub Honorio 1.
Concilium Tolosanum 12.
Concilium Narbonense sub Innocentio III.
Concilium Narbonense sub S. Ludouico.
Concilium Tolosanum 4.
Concilium Tolosanum 12.
Concilium Lat. sub Innocentio III.
Concilium Narbonense sub S. Ludouico.
Concilium Tolosanum 4.
Concilium Meldense.
Theodosius & Valentinianus
Concilium Aurelianense 4. sub Pelagio 1.

stianam ancillam suam sibi crediderit sociandam, vel si de parentibus Christianis natus, Iudæum sub promissione fecerit liberatis, mancipiorum amissione mul-
 etur. Ille verò qui de Christianis natus Iudæus factus est, si sub conditione fuerit manu missus, ut in ritu Iudæico permanens habeat libertatem, talis conditio non valebit, quia iniustum est ut ei libertas maneat, qui de Christianis parentibus veniens Iudæicis vult cultibus adherere, &c. Vide quod sequitur.

Iudæi seruos non habeant Christianos.] Hociam in superioribus annotationibus, si reuolueris, multoties prohibitum inuenies, verum tamen habemus adhuc specialia quæ hoc prohibeant Patrum decreta. Sic quippe Concilium AVRELIANENSE III. canone 13. De mancipiis (ait) Christianis, quæ in Iudæorum seruitio detinentur, si eis quod Christiana religio vetat, à dominis imponitur, aut si eos de Ecclesia, excusatos tollent pro culpa, quæ remissa est, affligere aut cadere forsasse præsumperint, & ad Ecclesiam iteratò confugerint, nullatenus à sacerdote reddantur, nisi precium offeratur & detur, quod mancipia ipsa valere pronunciantur infra taxatio. Idem & AVRELIANENSE IV. vt superioris diximus pagina. Denique CONSTANTINVS MAGNVS edictum statuit, quod allegat Concilium MELDENSE canone 73. vbi ait. Si quis Iudæorum Christianum seruum, vel cuiuslibet alterius sectæ emerit, & circumciderit, & quod temerè presumpserit, aut alienatum est, à Iudæi ipsius potestate sublatum in libertate permaneat, &c. Hinc Concilium TOLETANVM III. canone 14. Sugerente Concilio, id Gloriosissimus dominus noster Recaredus canonibus inferendum præcepit, vt Iudæis non liceat Christianas habere uxores, vel concubinas, neque mancipium Christianum in usus proprios comparare, sed & filios qui ex tali coniugio nati sunt assumendos esse ad baptismum. Et Concilium MATISCONENSE I. canone 16. Licet quod de Christianis, qui aut captiuitatis incursum, aut quibuscunque fraudibus Iudæorum seruitio implicauerint, debeat obseruari, non solum canonibus, sed & legum beneficio iam pridem fuerit constitutum. Tamen quia nunc querendam ita quærela exorta est, quosdam Iudæos per ciuitates aut municipia consistentes in tantam insolentiam & proteruiam prorupisse, vt nec reclamantibus Christianis liceat vel precio de eorum posse seruitute absolui, Deo auctore sancimus, vt nullus Christianus Iudæo deinceps debeat seruire, sed datus pro quolibet bono mancipio * 12. solidis, ipsum mancipium quicumque Christianus, seu ad ingenuitatem, seu ad seruitium licentiam habeat redimendi: quia nephas est, vt Christus dominus quos sanguinis sui effusione redemit, persecutorum vinculis permaneant irretiti. Quod si acquiescere his, quæ statuiimus, quicumque Iudæus noluerit, quandiu ad pecuniam constitutam venire distulerit, liceat mancipium ipsum suum cum Christianis ubicunque voluerit habitare. Idem mandat GREGORIUS I. libro 7. epistola 113. ad Brunichildem Reginam cap. 4. vbi prohibet, ne Iudæi Christiana mancipia possideant, quia Christiani membra sunt Christi, & Christus caput est. Quæ ergo (ait) volunt caput honorare, non permittant membra ipsius hostibus calcanda tribui. Idem omnino statuit CHILDEBERTVS I. Rex Francorum, vt Concilium Meldense narrat canone 73. & confirmat Concilium TOLETANVM IV. cano. 65. Statuit sanctum Concilium, vt Iudæis non liceat Christianos seruos, nec Christiana mancipia emere, nec cuiuscumque largitates, nefus enim est vt membra Christi seruiant Antichristi

Concilium Aurelianense 3. sub Vigilio I.

Aurelianense 4.

Constantinus Magnus. Concilium Meldense.

Concilium Toletanum 3. sub Pelagio 2.

Concilium Matisconense I. sub eodem Pelagio 2. & Guntranno regis.

Vetnam scirentur solidorum istorum valor, quarum decem liberæ hominibus teruitus costabat.

Gregorius I.

Childoberus I.

Concilium Toletanum 4. sub Honorio I.

ministris. Quod si deinceps seruos Christianos vel ancillas Iudæi habere præsumperint, sublatis ab eorum dominis libertatem à Principe consequantur. Hoc S. virum Eligium, memorat AVDOENVS RHOTOMAGENS. libro 1. vitæ eius, sæpius fecisse, quia vir sanctus à Iudæis mancipia rapta, vel redempto precio libertati restituebat. Denique præmissa edicta Concilium TOLETANVM XII. canone 9. confirmat. vbi pro ea de causa ERINGIUS Regis compellatio ad Concilij Patres inferitur, & habes allegatum à Gratiano distinctione 54. Hinc est etiam quod ZACHARIAS I. vt habetur in eius Vita, Venetos arguit, qui in vrbem Romanam aduenerant conducturi multitudinem mancipiorum virilis & femine generis, quæ in Affricam ad paganam gentem nitebantur deducere. Hoc nempe prædictus Pontifex prohibuit, dicens iustum non esse, vt Christi abluti baptismi Paganis gentibus deseruirent, & dato eidem Veneticis precio, quod in illorum emptione dedisse probabantur, cunctos à iugo Christianos seruitutis redemit, ac more liberorum de-gendos absoluit. Sed vt ad rem redeamus etiam Concilium LATERANENSE sub Alexandro 3. parte 1. capite 26. eadem statuit, & parte 20. capite 2. sic habetur. Interdicitur omnibus Christianis sub Ecclesiastica disciplina, ne ipsi Iudæorum seruitio assidue pro aliqua mercede se exponant. Obstricibus etiam & nutricibus Christianis omnibus prohibemus, ne infames Iudæorum in domibus eorum nutrire præsumant, quia Iudæorum mores & nostri, non concordant, & ipsi de facili ob frequentem conuersationem & assiduam familiaritatem, insigant humani generis inimico, ad suam superstitionem & perfidiam simplicium animos inclinarent. Et cap. 4. subditur. Ad hæc cum sacris canonibus cautum sit, ne Iudæi Christiana mancipia habeant, presentium auctoritate præcipimus, quatenus, sublato appellationis remedio, anatocematis interminatione publicè inibeatur, ne quis Christianorum alicuius Iudæi mancipium efficiatur. Si quis autem contra prohibitionem istam venire præsumperit, sublato appellationis remedio, Ecclesiastica censura compellatur. Idem ALEXANDER III. Bituricensi Archiepiscopo. (allegatur parte 50. eiusdem Concilij cap. 36.) qui Ludouico Regi Francorum, vt mancipia Christiana licite possent Iudæi habere, petenti omnino denegauit, & hoc vetuit expressè. Hoc & Concilium BASILENSE generale sessione 19. confirmauit, vt etiam in sequentibus dicitur, & in præcedentibus ostensum est.

Iudæi matrimonia non contrahant cum Christianis.] Illud referuauimus in vocabulo, matrimonium non contrahendum cum Iudæis, paganis, & hæreticis, probandum, quia si visum est expedire. Vide ergo.

Iudæi cum Christianis mulieribus coniugio sociati.] Hoc dependet ex præcedenti propositione, quæ suo loco referuatur declaranda. Iterum hæc propositio à patribus Concilij TOLETANI IV. ponitur canone 62. & allegat Gratianus causa 28. quæst. 1. cap. Iudæi, Iudæi qui Christianas mulieres in coniugio habent, ad monentur ab Episcopo cuiusatis ipsius, vt si cum eis permanere cupiunt, Christiani efficiantur. Quod si ad moniti noluerint, separantur, quia non potest fidelis in eius permanere coniugatione, quæ iam in Christianam translata est fidem: Filij autem qui ex talibus nati existunt, fidem atque conditionem matris sequantur. Similiter & hi qui procreati sunt de infidelibus mulieribus,

Audoenus Rhotomagensis.

Concilium Toletanum 11. Eringius rex.

Zacharias I.

Serui Christianorum non Paganis donandi.

Concilium Lateranense sub Alexandro 3.

Alexander 3.

Concilium Basileense generale.

Concilium Toletanum 4. sub Honorio I.

Concilium Meldense.

Gregorius I.

Concilium Toletanum 4.

Romanus 9. Genes. 3.

Obserua.

Concilium Toletanum 6.

Toletanum 8.

Toletanum 12.

Eringius rex Hispania. Concilium Lateranense sub Alexandro 3.

Iudæi sunt ad fidem pronocandi.

Concilium Basileense.

Concilium Viennense generale.

Iudæorum conuersorum bona iniuste acquisita quomodo reddantur.

& fidelibus viris, Christianam religionem sequantur, non Iudæicam superstitionem. Hoc renouat Concilium MELDENSE, canone 73. Vide Matrimonium, &c.

Iudæi ad fidem inuiti non trahendi.] GREGORIUS I. epistola ad Ianuarium Calaritanum Episcopum, quendam Petrum arguit, qui cum de Iudæismo esset ad Christi fidem conuersus, in odium Iudæorum ingressus eorum synagogam cruces & imagines erexerat, quas iussit auferri, vt diximus in vocabulo, Imago, &c. Admonendi enim sunt (ait) atque scire debet, quia hæc circa eos temperantia magis vitandus est, vt trahatur ab eis velle non reniti, quia scriptum est: voluntarie sacrificabo tibi, &c. Hinc Concilium TOLETANVM IV. can. 56. allegatur à Gratiano, distinct. 45. cap. de Iudæis. De Iudæis præcepit sancta Synodus, nemini deinceps ad credendum vim inferre: cui enim vult Deum miseretur, & quem vult inducat. Non enim tales inuiti saluandi sunt, sed volentes, vt integra sit forma iustitiæ: quia sicut homo propria arbitrij voluntate serpenti obediens perit, sic vocante gratia Dei propria mentis conuersione homo quisque credendo saluatur. Ergo non vi, sed libera arbitrij voluntate suadendi sunt, vt conuertantur, non penitus impellendi. Qui autem iam pridem ad Christianitatem venire coacti sunt, sicut factum est temporibus religiosissimi Principis Sisibuti, quia iam constat eos diuinis sacramentis sociatos, & baptismi gratiam suscepisse, & christum in vitam esse, & corporis Domini & sanguinis exiuisse participes, oportet vt fidem etiam quam vi vel necessitate suscepunt, tenere cogantur, ne nomen Domini blasphemetur, & fides quam suscepunt vitis ac contemptibilis habeatur. Obserua autem quod ea omnia quæ in hoc vocabulo sunt, desumpta reperies ex Concilio Toletani IV. decretis. Confirmat etiam Concilium TOLETANVM VI. in multis locis præcedentem propositionem, cano. 3. & TOLETANVM VIII. cano. 12. atque iterum TOLETANVM XII. cano. 9. vbi multa de Iudæis statuunt. Ex edicto ERINGII Regis, quæ suis locis posita sunt. Denique Concilium LATERANENSE sub Alexandro III. par. 20. cap. 1. Statuimus, vt nullus Christianus, Iudæos inuitos vel nolentes ad baptismum venire compellat: sed si eorum quilibet ad Christianos fidei causa confugerit, postquam voluntas eius fuerit patefacta, Christianus absque calumnia efficiatur. Veram quippe Christianitatis fidem habere non creditur, qui ad Christianorum baptismum non spontaneus, sed inuitus cognoscitur peruenire. Verumtamē Concilium BASILENSE, sessio. 19. iniungit diacæsanis, vt habeant quosdam in literis benè eruditos, quos mittant ad prædicandum Iudæis, & explanandum Catholicæ fidei veritatem: ad quæ prædicationem compellendos censet infideles cuiuscunque sexus in annis discretionis constitutos. Et vt fructuosior sit prædicatio, statutum renouat Concilij VIENNENSIS sub Clemente V. quo iubetur, vt trium linguarum exercitium fiat in scholis, quo omnibus possit prædicatio, vitis esse. Si quis autem (ait) eorum, vel Iudæorum, vel Neophytorum ad fidem Catholicam conuerti voluerit, bona sua quæcumque habet, ei intacta illisq; permaneant: si huiusmodi bona ex usura, aut illicito questu fuerint, acquisita, ac male sita persone, quibus foret de iure restitutio faciendâ (quia non dimittitur peccatum nisi restituatur ablatum) illis restitui omnino oportet. His verò personis non extantibus, quia talia per manus Ecclesiæ in pios essent usus conuertenda. Hæc sancta Synodus, vnicuique generis vniuersalis Ecclesiæ, in fauorem con-

cedit suscepti baptismatis, tanquàm in pium usum apud ipsos remanere debere, sub pena diuini anathematis tam Ecclesiasticis, quam secularibus interdicens, vt nullam super his, quouis quæsiore, molestiam inferant, aut inferri patiatur: sed magnum se fecisse lucrum existimant, dum tales Christiani lucrati fuerint. Quod si conuersionis tempore inopes aut indigentes fuerint, per viscera misericordie Dei nostri omnes tam Ecclesiasticos, quam seculares, hæc sancta Synodus exhortatur, vt ipsi conuersis manus porrigant adiuuantes. Ipsi quoque diacæsanis non solum Christianos ad subueniendum illis exhortentur, sed tam de redditibus Ecclesiæ, quam prout poterunt, quàm de his quæ ad pauperem usum per ipsos conuertenda deuoluuntur, huiusmodi neophytorum sustentare non negligant, ipsosq; à detractionibus, inuimelis paterna affectione defendant. Porro de his sicutiudicium gerant sacerdotes, vt fidei ac legis articulis imbuantur. Vide mox etiam in distinctione, Iudæi conuersi, &c.

Iudæi non molestandi, nec lædendi.] Concilium LATERANENSE præfatum sub Alexandro III. part. 20. cap. 1. Licet Iudæi velint in sua duritia permanere, quia tamen defensionem & auxilium nostrum postulant (loquitur Alexander III.) ex Christiana pietatis mansuetudine, prædecessorum nostrorum felicitis memoria CALIXTI II. EVGENII II. vel III. Romanorum Pontificum vestigijs inherentes, ipsorum petitiones admittimus, eisq; protectionis nostre clypeum indulgemus. Statuimus ergo, vt nullus Christianus inuitos vel nolentes (vide superiori distinctione) eos ad baptismum venire compellat. Nullus etiam Christianus eorum quemlibet, sine iudicio potestatis terrene, vulnerare vel occidere, vel suas eis pecunias auferre præsumat, aut bonas, quas habent in ea quam prius habitabant regione habuerint, consuetudines immutare, præsertim in festiuitatibus sanctorum celebratione. Quisquis sustulit vel lapidibus eos multatus perturbet, nec ab eis coacta seruicia exigat, nisi ea quæ ipsi præfato tempore facere consueuerunt. Ad hæc malarum hominum prauitatis & nequitie obuiantes decernimus, vt nequa cæmeterium Iudæorum mutillare vel inuadere audeat, sine obtentu pecunie corpora humana effodere. Si quis autem huius decreti tenore agnito, quod absit, temerè contraire præsumperit, honoris & officij sui periculum patiatur, aut excommunicationis sententia plectatur, nisi præsumptionem suam, digna satisfactione correxerit. Aduerte quidem hæc illis concedi, verum nouas erigere synagogas non permittuntur, ex edicto Theodosij, quod in superioribus paginis inferunt, & ex decreto eiusdem ALEXANDRI III. par. 50. eiusdem Concilij, cap. 36. Bituricensi Archiepiscopo: nam hoc etiam exigenti Ludouico Regi Franciæ denegauit, vt scilicet synagogas non erigerent nouas, vbi aliàs nullatenus habuerunt. Concessit autem, vt si veteres ruinam minarentur, restaurarent, nō tamen pretiosiores aut excelsores quàm antea fuerant. Et hoc (ait) pro magno habere debent, quod in veteribus synagogis & suis obseruantis tolerantur. Verum de huiusmodi privilegijs Iudæis non indulgendis, vergentibus in detrimētum Catholicæ fidei, patres Concilij BASILENSIS tractant, sessione 19. vbi, calla & irrita huiusmodi decernunt, etiam si à summo Pontifice & Imperatore, contra libertatem & iura Ecclesiæ fuerint indulta. Vide seq.

Iudæi conuersi vt admittendi.] Concilium ALEXANDRIENSE, cano. 34. allegatur à Gratiano de consecratione, distinct. 4. cap. Iudæi: Iudæi quorum perfidia frequenter ad vomitum redit, si ad legem Catholicam venire voluerint, octo menses interea. Et con-

Iudæi conuersi si pauperes fuerint, sustentandi.

Concilium Lateranense sub Alexandro 3.

Callixtus vt not. 2. Eugenius 2. vel 3.

Leges Gratianum distin. 45. cap. Qui synce ra, &c.

Alexander 3.

Concilium Basileense generale.

Concilium Alexandrinense sub Cælestino I.

uicare, nisi quando ipsi iam peractis omnibus, nihil habeant in questione quod proponat: & tandem actio ventiletur, quousque rei veritas inueniatur. Frequenter interrogare oportet, ne aliquid prætermisum forte remaneat quod innecti conueniat: inducia enim non modica ad inquirendum danda sunt, ne aliquid præpropere agi à quacunque parte videatur, quia per surreptionem, multa conueniunt. Nihil tamen absque legitimo accusatore fiat, nam & Dominus noster Iesus Christus Iudam furem esse sciebat, sed quia non est accusatus, ideo non est eiecitus. Quidquid inter Apostolos egit, pro dignitate ministerij ratiū mansit: nam si leges seculi accusatoris requirunt, quanto magis Ecclesiastica regule? Docent enim terrestria & humana, que sunt Ecclesiastica atque celestia. Et infra, *Caveant indices Ecclesie, ne absente eo cuius causa ventilatur, sententia profertur, quia irrita erit: imò etiam & causam in Synodo pro facto dabunt. Proditoris vero nec vox, nec calumnia audiat: nemo enim debitorem amplius potest cognoscere, quam ille qui iniuriam eius, sustulit nequitiam: oppressus namque ab omnibus in cunctis subueniatur causis. Hec omnia summo perè sunt attendenda, nec criminatio minorum: quanto magis Episcoporum facile est recipienda, dicitur Domino, non sequeris turbas ad faciendum malum: Et alibi, non suscipies vocem mendacij. Vide superius, Episcopi non facile accusandi, &c. Eadem autem statuit, & his conformia ZEPHERINVS I. epist. 1. ad Episcopos Sicilia, & FABIANVS I. epist. 2. ad Episcopos Orientales. IULIUS II. epistola ad Orientales Episcopos pro Athanasio, cap. 31. & allegat Gratianus causa 30. quæst. 5. & Iuo lib. 4. decret. Non temerè (ait) quispian suam præsumat euomere iniquitatem, sed iudicantem cuncta oportet rimari, & ordinem rerum plena inquisitione discutere: nec de illis qua illi inaccessa sunt ullo modo iudicium præsumere, interrogandi ac proponendi adiucendiq; patientia præbita ab eo, ut ibi actio parium limitata sit pleniter: nec prius iudex litigantibus sua velit sententia obuiare, nisi quando illi peractis omnibus iam nil amplius habuerint in questione quod proponant: nec oportet quenquam iudicari aut damnari, antequam suos accusatores presentes habeat, lockmque defendendi accipiat, statim ad abluenda crimina. Et cap. 34. subdit, Similiter statuit Nicæna Synodus, ut nullum sententia (vide mox) nisi à suo iudice dicta constringat. Indices autem alij esse non debent, quam quos ipse qui impetitur, elegerit, aut quos suo cum consensu hæc sancta sedes, aut eius primates autoritate huius sanctæ sedis delegauerint. Hinc etiam dicit FORLIX I. epist. ad Athanasium & reliquos Episcopos, canone vltimo, & allegatur à Gratiano, causa 3. quæst. 3. cap. De iudiciis: Indices (ait) & accusatores tales esse debent, qui omni carere suspitione, & ex radice charitatis suam desideret promere sententiam. His ergo tam legaliter quam & canonicè prolatis, etiam omnium Christianorum reuerentiam congruere deposcimus, spiritali intercedente dilectione, & timore Dominico, per quem humana remouetur offensio, & Ecclesiarum edificatio præponitur vniuersis, ut magis vniuersi ad adificationem Patrum laborent, quam ad damnationem: quoniam ait Dominus: in hoc cognoscent omnes quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis adinuicem. Hæc repetit*

Concilium CARTHAGINENSE IV. can. 30. & allegat Gratian. causa 3. quæst. 9. cap. Caveant: Caveant indices Ecclesie, ne absente eo cuius causa ventilatur sententiam profertur, quia irrita erit: imò etiam & causam in Synodo pro facto dabunt. Quod & iam superius allegatum est. Vide infra, Iudicium non ferendum, &c. & supra, Accusator. Porro Conciliū TYRONENSE III. cano 34. admonet iudices, ne viles & indignas personas coram se permittat ad testimonium accedere, quoniam multi sunt qui peierare pro nihilo ducunt, intantum vt pro vniuersi diei fatietate, aut pro quolibet paruo pretio ad iuramentum conduci possint, animaque suo peritio perdere minime formidens: quamobrem tales nequaquam ad quodlibet testimonij admittendi sunt. Vide Testis, & Peritium, &c. Denique de munere & officio iudicum explicat IOANNES CHRYSOSTOMVS, homil. 59. in Ioannem disseruit, dum illud exponit: dissensio itaque facta est inter Iudæos propter sermones hos, &c. Et AVGVSTINVS HIPPONENSIS sermone ad Iudæos, in sabbato post Dominicam tertiam in Quadragesima, ordine quidem 94. Lege si vacat, Præterea Conciliū PARISIENSE III. in multis locis, potissimum lib. 3. cap. 23. Imperatores adhortatur, vt in iudiciis constituendis magnam curam adhibeant, & illud attendant quod dicitur Moyfi, Proinde de omni populo viros potentes & timentes Deum, in quibus sit veritas, & qui oderint auaritiam, & constituere ex eis tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, qui iudicent populo omni tempore. Et alibi, Iudices & magistrus constituunt in omnibus partibus tuis, quas Dominus Deus dederit tibi, per singulas tribus tuas, vt iudicent populum iusto iudicio, nec in alteram partem declinent. Et alibi legitur, Constituit Rex Isaphat iudices terra in cunctis ciuitatibus Iudæe, in quibus sit veritas, & præcipit iudicibus: videte (ait) quid faciatis, non enim hominis exercetis iudicium, sed Domini: & quodcumque iudicaueritis, in vos redundabit: sit timor Domini vobiscum, & cum diligentia cuncta facite: non enim est apud Dominum Deum nostrum iniquitas, nec personarum acceptio, nec cupido munerum. Denique eadem renouat & iniungit Concilium AQUIGRANENSE II. capit. 8. & 10. atque II. Plura vide in vocabulo, Accusatio, Accusator, Testis, Causa, Episcopus, Clericus, &c. vbi de iudicandi methodo etiã actum est, & sequentia attende.

Iudex non muneribus aut pecuniis corruptur.] Hoc ex superiori iam annotatione lucidum factum est, verum quod etiam restat abfoluendum, Narrat NICEPHORVS CALLISTVS, lib. 8. Ecclesiasticæ historię, cap. 49. per iudices pecunia corruptos, iustum virum Athanasium fuisse damnatum. Verum historia est prolixior quam hic possit inseri, lege illam eodem in loco, si vacat. Vnde & AVGVSTINVS HIPPONENSIS, epist. 54. quæ est 2. ad Macedonium. Non debet (ait) iudex vendere iustum iudicium, nec testis verum testimonium: quia vendit aduocatus iustum patrocinium, & iuris peritus verum consilium: illi enim inter vtramque partem ad examina adhibentur, isti ex vna parte consistunt. Cum autem iudicia & testimonia, que nec iusta sunt vendenda, iniqua & falsa venduntur, multo sceleratius viique & pecunia sumitur, quia sceleratè quæuis etiã à volentibus datur, &c. Hinc Concilium TARRACONENSE cano. 10. & allegatur à Gratiano, causa 15. quæst. 2. cap. Obseruandum: Obseruandum quoque decreuimus, ne quis sacerdotum vel clericorum, more secularium

Concilium Carthaginense 4. can. in c. fuit Augustinus.
Concilium Tyronense 3.
Iohannes Chrysostomus.
Augustinus Hipponensis.
Concilium Parisiense 3. sub Lothario & Ludouico Augustis.
Exod. 18.
Deutero. 17.
2. Paralipo. 19.
Concilium Aquigranense 2.
Nicephorus Callistus.
Augustinus Hipponensis.
Concilium Tarraconense sub Felice 3.
Concilium Carthaginense 4. can. 30.

Exod. 23.
Zepherinus I. Fabianus I.
Iulius 2.
Concilium Nicenè I. generale I. Accorde ex his quia sunt plures canones Nicenè quam nunc extant.
Felix 2.
Ioan. 3.

iudicum, andeat accipere pro impensis patrocinij muneribus, nisi forte in Ecclesiis oblati grauitio: qua non fauore muneris videantur accepta, sed collatione deuotionis illata. Quod si quis ista probatur accipere, veluti exactor factoris, aut usurarum possessor, secundum statuta Patrum se nouerit degradandum. Vide Vlura, &c. & Sacramenta, &c. Idem omnino Concilium AVRELIANENSE II. can. 3. Vide alibi in vocabulo, Sacramento, &c. Conciliū VERNENSE, cano. 25. Quia (ait) vbi dona intercurrunt, iustitia euacuat, &c. Hinc est quod Reccaredum Gothorum & Sueuorum Regem GREGORIUS I. lib. 7. Registri, epist. 126. ad eundem, summè laudat quod constitutionem contra Iudæos factam nunquam voluerit retractare, licet summa ei auri offerrentur. Formam (ait) dans iudicibus talia faciendi, &c. Et Concilium ARELATENSE IV. cano. 13. Statuimus, vt comites, iudices, seu reliquis populus obediens sint Episcopo, & inuicem consensiant ad iustitias faciendas, & munera pro iudicio non recipiant, nec falsos testes, ne per hoc peruertant iudicia istorum: quia scriptum est: iustitia eleuat gentem, iniustitia vero miseros facit populos, & Psalmista: Beati qui custodiunt iudicium, & faciunt iustitiam in omni tempore. Idem omnino repetit Concilium CABILONENSE I. canone 2. Concilium TYRONENSE III. cano. 35. Nullus Christianus, pro quolibet placito vel iudicio, à quolibet persona munera exigere aut accipere debet: quoniam id diuina scriptura multis in locis magna interdicit auctoritate. Hinc præfatum Concilium Cabilonense, cano. 21. addit, Sed & ministros, quos vicarios & centenarios vocant, iustos habere debent, ne forte eorum auaritia, aut rapacitate populus grauetur, & amissa facultatibus in paupertatem redigatur, &c. Eadem constituit Conciliū MOGVNTINVM I. canone 30. & Concilium RHEMENSE, cano. 39. Concilium MOGVNTINVM II. cano. 19. Quis ad subuertendam iustitiam à duobus muneribus accipit, hoc est, ab eo qui quod sibi iniuste ablatum est iuste requirit, & ab eo qui eadem iniuste euasit: admonendi sunt & fortiter increpandi, ne regnum Christi, quod omnibus rectè faciendibus patet, sibi sine ulla retractione secludant. Egimus de sacramentis non vendendis suo quoque vocabulo, & in vocabulo, Episcopatus, & Simonia.

Iudex Episcopo obtemperet.] Hoc Concilium ARELATENSE IV. cano. 13. vt supra iam citauimus statuit, cui consentit Concilium TYRONENSE III. cano. 33. Comitibus (ait) iudicibus reliquos, populo expedit, ut suis sint Episcopis consensientes & obediens propter Dei amorem, suiq; gradus honorem: & semper ab eis vile querant consilium, illorumq; salubria non spernant consilia & monita, sed intentia cordis aure audiant. Similiter vero & Episcopi prædictas personas humiliter suscipiant, honorificos, erga eos in omnibus agant, & sic sese mutuis studeant subiuare consolationibus. Idem statuit Concilium CABILONENSE II. cano. 20. præfatum autem canonem Concilium MOGVNTINVM III. cano. 24. allegat, sed non est necesse repetere. Vide supra, Honor, & infra, Pastor, atque Obediencia, &c.

Iudex non potest clericos suis tribunaliibus, aut temporalibus applicare seruitus.] De his sufficienter egimus supra in dictione, Clericus non coram iudicibus secularibus sistendus. Hinc etiam Concilium AVRELIANENSE IV. cano. 13. Si quis (ait) iudicum clericos de quolibet corpore venientes atque altario mancipatos, vel quorum nomina in matricula Ecclesie tenentur inscripta,

publicis actionibus applicare presumpserit, si à sacerdote admonitus emendare noluerit, cognoscat se pacem Ecclesie non habere. Similiter & ad vllam administrationem Pontificis presbyteros atque diaconos ideo excusatos esse decreuimus, quia quod lex seculi etiam paganis sacerdotibus & ministris ante præstiterat, iustum est vt erga Christianos specialiter conferretur. Idem omnino Concilium ANTISSIODORENSE, cap. 43. vbi dicitur sic. Quod si quis iudex aut secularis clerico iniuriam inferre presumpserit, ab omnium Christianorum consortio habeatur extraneus. Vide loco memorato.

Iudex publicus non possit Ecclesias, aut monasteria visitare.] De visitatione Ecclesiarum, & cui hoc munus competit, similiter & de visitatione monasteriorum dicemus in suo loco, scilicet visitatio, & nunc breuiter quod proposuimus est absoluenti. Concilium CABILONENSE I. sub Eugenio I. cano. 11. Peruenit ad sanctam Synodum, quod iudices publici contra veteranam consuetudinem per omnes parochias vel monasteria, quas mos est Episcopos circuire, ipsi illicita presumptione videantur discurrere, etiam & clericos, vel abbates, vt coram eis compareant, inuitos atque districts ante se faciant exhiberi. Quod omnimodis religioni non conuenit, nec canonum permittit auctoritas. Vnde omnes unanimiter censuimus sententiantes, vt deinceps isti debeant emendare: & si presumptione vel potestate, qua pollemus, excepta imitatione abbatis aut archiepiscopi, in ipsa monasteria, vel parochias aliquod fortasse presumpserint, à communionem omnium sacerdotum eos conuenit sequestrari. Hinc Concilium MELDENSE, canone 10. scribens Carolo Regi iuniori, de hoc sic conquitur. Peruenit est ad nos, quod adiuu ligugre, & dictu nefas, atq; horribile, ac nimis triste dignoscitur: quia contra omnem auctoritatem, contra Patrum decreta, & totius Christianæ religionis consuetudinem in monasteriis regularibus laici in medio sacerdotum & lenitarum ac ceterorum religiosorum virorum, vt Domini & magistris sedant: & veluti abbates de illorum vita & conuersatione decernant, eosq; diuidunt, ac regimina animarum, ac diuina eis secundum regulam, non solum sine presentia, verum etiam sine conscientia Episcopi committant sacraria: & ita presumptione doceant, qui noluerunt fieri discipuli veritatis, & salu inordinato magistri fiant erroris. Quod quam temerario ausu presumpsum sit, omnis scripturarum, demonstrat auctoritas, adeo vt sicut scriptum est, nec in persecutione Dominica, sine ministris Pontificum, res publica ad comprehendendum Dominum: quanto magis ad ordinanda diuina seruitia auderent transmittere? At enim: Iudas autem cum accepisset cohortem, & à Pontificibus & Pharisæis ministros. Denique post examinationem Pontificis Pilatus non ante suscepit: & Paulus Pontifici desert iudicij honorem. Huius est illa abominatio que in templo sessura est, cum tales apocryphi rectores in medio Ecclesie præsidant. Vnde zelo diuino accensi, auctoritate Dei ex quo omnis secundum Apostolum in celo & in terra nominatur, decreuimus, vt quidquid huiusmodi hæcenus actum est, sacerdotali ac regali rigore seu dispositione castetur, & ad statum auctoritatum reducat, & talis abbatia, que paternitas Latino eloquio dicitur, funditis remoueat. Et si quis hoc de cetero presumpserit, & admonitus à tali presumptione se corrigere non voluerit, & idem & qui ei fuerit & consenserit, à corpore Christi separetur & sanguine: qui autem de monachis per talem manum obedientiam regularem susceperit, grauioris culpe vindicta puniatur. Quod si post quisquam illorum presumpserit, iudicio sancti Spiritus presentis

Concilium Aurelianense 2.
Concilium in Palatio Verius sub Pipino celebratum. Gregorius 1.
Concilium Arelatense 4. sub Carolo magno.
Proter. 14. sal. 105.
Concilium Cabilonense 2. sub eodẽ principe
Concilium Tyronense 3. sub eodem.
Exod. 18. Deutero. 16.
Concilium Moguntinense sub eodem Principe.
Concilium Rhe-mense sub eodem.
Concilium Moguntinum 1. sub Rabano Mauro.
Concilium Arelatense 4.
Concilium Tyronense 3. sub Leone 3.
Concilium Cabilonense 2.
Concilium Moguntinũ 3. sub Arnulpho Impera.
Concilium Aurelianense 4. sub Pelagio 1.

Concilium Antissiodorensis 1. sub Deusdedit Papa.
Concilium Cabilonense 1. sub Eugenio I.
Concilium Meldense sub Carolo Rego.
Laici interdicitur monasteriorum visitatio. vide & Visitatio, &c.
Ioannis 13.
Actuum 23.
Marci 13.
Ephes. 4.

decreti autoritate, anathematizetur: si autem monachus contemnens gradum Ecclesiasticum habuerit, eo priuatur: si non habuerit gradum, pane & aqua contentus ergastulo diebus 40. retrudatur. Et de ministerio indubie adeptus, ulionem canonicam, qui a qualibet seculari potestate, predictum honorem Ecclesiasticum vult obtinere ex hoc decreto sustineat: & Episcopi qui hoc permiserint in suis parochiis, tribus mensibus, hoc synodali iudicio, a Missari solemniter se abstineant, & sua tantum Ecclesie commanone contenti fiant. Vide plura in vocabulo, Laicus, & Visitatio, &c.

Index laicus Ecclesiastica non terminet negotia.] Ea quae superiori annotatione posuimus, huic etiam probanda: propositioni inferiunt. Denique **EVGENIUS** II. decreto 4. **Decernimus**, ut laici Ecclesiastica negotia terminare non praesumant. Et **NICOLAUS** I. ad consulta Bulgariae, allegatur a Gratiano, dist. 28. De presbyteris vobis qui laici estis, nec iudicandum est, nec de vita eorum quicquam inuestigandum, sed Episcoporum iudicio quidquid id sit est reseruandum. Haec Concilium **ROMANVM** sub **Nicolao** I. repetit, ut dicemus oportet infra in vocabulo, Laici clericis non iudicent, &c. Vide ergo.

Indices locorum singulis annis conueniant.] Vide in vocabulo, Ficus, & alibi.

Indices vitis extirpandis inuigilent.] **GVNTRANVS** **REX**, epistola ad vniuersos sui regni Episcopos, indices sic adhortatur. *Cuncti indices infra sicut Deo placet studeant dare iudicia: nam non dubit est, quod acruis illos condemnabit sententia nostri iudicij, a quibus non tenetur equitas iudicandi. Non vicarios autem quoscumque de latere suo per regionem sibi commissam instruere vel destinare praesumant, qui (quod absit) malis operibus consentiendo venalitate exercent, aut iniqua quibuscumque spolia inferre praesumant clericorum transgressiones, cum aduersario instigante contigerint. Quantum illis pro diuino amore reuerentia maior impenditur, tantum conuenit ut acruis rescendant: quoniam si sancti pastores aut instruant indices (quod nefas est) subiectorum suorum scelera potius occultare, quam rescicare tentauerint, se ex hoc amplius reos esse vel nocios non ignorent, &c. Vide Correctio, &c.*

Index pupillorum causam iudice.] Concilium **VERNENSE**, cano. 23. **Statuimus**, ut comites & indices ad eorum placita primo viduarum, orphanorum, vel Ecclesiarum casus audiant & definiant in elemosinam Domini Regis, & postea alias causas cum iustitia rationabiliter iudicent, &c. Vide Pauper, Orphanus, &c.

Index haereticos perquirat & infestetur.] Vide supra in vocabulo, Haereticus, &c. Sed etiam Concilium **AVRELIANENSE** III. cano. 30. *Iudex civitatis vel loci (ait) si haereticum vel cuiuscumque haereticum sacerdotem quamcumque personam de Catholicis rebaptizasse cognoverit, quia Reges nos constat habere Catholicos, non statim rebaptizantes astrinxerit, & ad Regis fidem atque iustitiam propterea distringendos adduxerit, annuali excommunicationi subdat. Statuit etiam ut indices haereticos perquirant & infestentur Concilium **LATERANENSE** sub **Innocentio** I. ut habes locis supra memoratis.*

Index non potest esse testis.] Vide dictio, Accusator, & Testis. **DAMASVS** I. epistolam ad Stephanum & Concilia Africae, ubi ait: *Accusatores vero & indices non idem sint, sed per se accusatores, per se indices, per se testes, per se accusati, unusquisque in suo ordinabiliter ordine, &c. Vide Accusator, &c. Ex **GELASIO** I. **NICOLAUS** I.*

epistola ad Michaellem Imperatorem, profert pro causa Ignatii Constantinopolitani Episcopi iniuste eiectionis testimonium. *Quero (inquit) ab his iudicium quod praesentunt, ubi nam possit agitari: an apud ipsos, ut idem sint inimici testes & iudices: sed tali iudicio nec humana debent committi negotia. Quod si iudicio, ubi idem sint inimici qui iudices, nec humana debent committi negotia: quanto minus divina, id est, Ecclesiastica? Concilium **OXONIENSE**, can. 24. *Nec in causa sua praesumant pariter esse iudices & actores, videlicet cum dubium venerit, utrum quid ab eis exigere debeat. Vide sequentia.**

Index suspectus reprobetur.] Vide Accusator, & Testis. Porro praefatus **NICOLAUS** I. epistola praetacta profert edictum **IUSTINIANI** IMPERATORIS, quod sic habet. *Liceat ei qui suspectum iudicem putat, antequam hic inchoetur eum recusare, ut ad alium recurratur. Nam quodammodo naturale est suspecti iudicium insidias declinare, & inimicorum iudicium semper velle recusare. Hinc sanctus Athanasius inimicorum saepe declinavit insidias. Hinc sanctus Iohannes os aureum Concilij contra se congregati tenuit intrare collegium. Quinimo huic & Psalmista David, & Helias eximius Prophetarum, Saulis vel Achab refugiunt prorsus insania. Haec sub nomine Nicolai I. allegat Gratianus, causa 3. quaest. 5. Hinc **ALEXANDER** III. ad Ianuensem Episcopum, & inferitur par. 10. Concilij Lateranensis quod celebravit, cap. 27. *Parochianus (ait) quilibet non solum pro iniuriam, sed etiam pro manifesta causa suspicionis potest sui Episcopi iudicium evitare, & ad superiorem iudicem recurrere, cum nullus a suspecto iudice debeat iudicari. Porro de recusando vel reprobando suspecto iudice sic Concilium **LATERANENSE** sub **Innocentio** III. statuit. *Quod si quisquam allegaverit se iudicem habere suspectum, coram eodem causam iuste suspicionis assignet, & ipse cum aduersario, vel si forte aduersario non habeat, cum iudice arbitros communitur eligat: aut si forte communitur conuenire non possunt, eligat absque malitia, ipse unum, & ille alium, qui de suspicionis causa cognoscant: & si nequiverint in unam concordare sententiam, aduocent tertium, ut quod duo ex ipsis decreuerint, robur obtineat firmitatis. Sciatis quoque se ad id exequendum fideliter ex iniuncto a nobis in virtute obedientiae, sub auctoritate diuini iudicij, districto precepto teneri. Causa vero suspicionis legitima coram ipsis infra competentem terminum non probata, sua iurisdictione iudex utatur: ipsa probata legitime, de recusatoris assensu persona idoneo committatur negotia recusatus, vel ad superiorem transmittatur, ut in eo ipse procedat, secundum quod fuerit procedendum. Vide etiam de hac materia quod tractatum est, Accusator, Testis, & Appellatio, &c.***

Iudicis delegati potestas & auctoritas.] **ALEXANDER** III. Senonensi Archiepiscopo, ut allegatur par. 7. Concilij Lateranensis sub eodem celebrati, cap. 17. *Super hoc quod nos consilium voluisti, utrum liceat iudici delegato non ordinario sine literis citatoris cogere contumacem ut veniat, aut damnare si non venerit: hoc tibi praesentium auctoritate innotescat, quod quamuis ei causa simpliciter delegetur, satis potest partes auctoritate nostra compellere, & contumaces seueritate Ecclesiastica coercere, etiam si literis commissionis id non contineant, aut partes mandatum non habeant ut accedant: quia ex eo quod causa sibi committitur, super his omnibus quae ad causam ipsam pertinere noscuntur plenariam recipit potestatem, &c. Porro capite 5. eiusdem partis Concilij **LATERANENSIS** dictum est. *Si Episcopus**

Concilium Oxoniense in Anglia sub Innocentio 3.

Iustinianus Imperator.

1 Regum 23. 3. Regum 19. Alexander 3.

Concilium Lateranense sub Innocentio III. parum 1215.

Alexander 3.

Res scitu digna.

Concilium Lateranense sub Alexandro 3.

scopus.

Engenius 2. Nicolaus 1.

Concilium Romanum sub Nicolao 2. Episcoporum 115. contra Berengarium.

Gratianus rex.

Concilium in palatio Verius celebratum sub Pipino rege, anno 755.

Concilium Aurelianense 3. sub Vigilio 1.

Concilium Lateranense sub Innocentio 3.

Damasius 1.

Gelasius 1. Nicolaus 1.

*scopus index Apostolicae sedis auctoritate, super qui busdam negotijs constituto, pro debilitate vel aliqua gravi necessitate tractandis causis adesse non possit, liberum sit ei ab his personis idoneis & discretis vices suas committere: qui tamen iudicem Episcopi consulere debeant, si res tanti est: quod si forte gravis sit causa, eiusdem Episcopi iudicio terminetur. Causa autem intracertum terminum decidende, nisi dies ab Apostolico praefixus de communi consensu prorogetur, eo transacto mandatum expirat. Et de iisdem iudicibus delegatis iterum, cap. 8. eiusdem partis sic dicitur. *Iudex ab Apostolica sede delegatus causam sibi commissam potest alij vel pluribus delegare, aut totam audiendam & terminandam, aut etiam ut audiendam & allegationes, & attestaciones recipiant, & sententiam sibi feruent, vel ut horum aliquid faciat tantum iuxta voluntatem & beneplacitum delegantis, quaquam non possit eandem causam alij appellacione postposita delegare, & si sit tibi appellacione remota commissa. Si vero duobus causis committitur, etiam si non apponatur, ut unus sine altero in ea procedat, nihilominus unus ex ipsis, sine suo comidici, siue alij, vices suas in hac parte committere potest. Et cap. 10. eiusdem part. 7. *Sententiam a delegato iudice latam, si ad mandatum ipsius iudicis diocesanus Episcopus executioni mandare neglexerit, is qui ex delegacione Romani Pontificis sententiam tulit, eam executioni mandandi plenam & liberam habeat facultatem. Et cap. 11. *Delegatus iudex, si ordinarius iudex, eius sententiam noluerit effectui mancipare, causam auctoritate sibi commissa potest executioni mandare: & si quis sibi restiterit, cum Ecclesiastica censura coercere. Et cap. 14. *Si lis infra certum terminum precipiatur accidi, non poterit negotium ultra praefixum terminum, nisi de communi consensu partium, prorogari. Verum si iudex delegatus aliter fecerit, & fines mandati excesserit, eius iurisdictionem non dubium est expirare. Et cap. 16. *Si autem queritur, usque ad quod tempus iudex delegatus per se, aut per alium, si potuit, executioni mandauerit, vel pro se petierit mandari, eius auctoritas & iurisdictione cessat, quia semel functus est officio suo. Porro tantam habet index delegatus potestatem, ut causam quae inter Episcopum & clericum vertitur de mandato speciali possit terminare, licet non sit superior Episcopo: sed quia vices gerit summi Pontificis, in hac causa maior illis constituitur. Ideo igitur si Episcopus vel alius illi rebellis extiterit, poterit compelli, & ipsum poterit ab ingressu Ecclesiae prohibere, & ei sacerdotale officium interdicere, ut habetur cap. 20. eiusdem partis, loquens Alexander III. Carnotensi Episcopo. Idem Alexander eadem repetit ad Noruicensem Episcopum, & habetur par. 49. eiusdem Concilij, cap. 8. *Si iudex ordinarius vel alius, cui iudex delegatus mandauit, ut citaret partes, vel exegeretur sententiam, tenetur delegato obedire, & ad hoc potest eum delegatus cogere ad efficiendum quod mandauit, & ei qui obedire contempserit poenam infligere competentem. Plura **BONIFACIUS** VIII. tractat de officio iudicis delegati in 6. Decretal. tit. 14. cap. Statuimus, &c. Lege ergo, & Clementinas Clementis V. & Decretales Gregorij IX.*******

Delegatus potest delegare, intellige quomodo.

Questio vsque ad quod tempus delegatus auctoritate utatur.

Bonifacius 8.

Clemens 5.

Euaristus 1.

IUDICIUM.

Iudicium temerarium de vitis & mortuis prohibetur.] **CLEMENS** I. lib. 2. Constitutionum Apostolicarum, c. 40. *expressè temerarium iudicium tam de clericis, quam de laicis inhibet, ut etiam alij diximus. Vide locum, si otium est. Et **EVARISTVS** I. epistola ad Episcopos*

*Aegypti, ut allegatur a Gratiano, causa 2. q. 7. cap. Sunt nonnulli, & causa 2. q. 1. cap. Deus omnipotens, & luo. lib. 4. decret. Sunt nonnulli qui precipuos suos peruersè reprehendunt si vel parum ipsis molesti extiterint. Deus autem omnipotens, ut nos a precipitate sententiae prolatione compesceret, cum omnia nuda & aperta sui oculis eius, mala Sodome noluit audita iudicare priusquam manifestè agnosceret quae dicebantur. Unde ipse ait: Descendam & videbo virum clamorem qui venit ad me opere compleuerim, an non est ita, ut sciam. Deus omnipotens cui nihil absconditum est, non ob aliud hoc inquirere per se dignus est, nisi ut nobis exemplum daret, ne precipites in discutiendis & iudicandis negotijs assemus, & ne mala quorumque, prius praesumamus credere quam probare. Cuius exemplo monemur, ne ad proferendam sententiam unquam precipites simus, aut temerè indiligenter, indiffusa quaque quomodo iudicemus, dicente veritatis voce: Nolite iudicare, ut non iudicemini: in quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini, &c. Et **ZEPHERINVS** I. epistola ad Episcopos Siciliae. *De oculis alieni cordis temerarie iudicare peccatum est, & cum cuius non videntur opera nisi bona, iniquum est ex suspitione reprehendere, cum eorum quae hominibus sunt incognita filius Deus iudex sit. Ipse vero nouit abscondita cordis & non alius. Inuisa enim iudicia ab omnibus cauenda sunt, maxime tamen a seruis Dei, &c. Idem omnino dicit **EVSEBIUS** I. epistola ad Episcopos Galliae, & **SIXTVS** I. I. epistola ad Episcopos Hispaniae, ubi de verbo ad verbum praedicti Zepherini verba recenset, & addit: *Unde scriptum est, incerta non iudicemus quousque adueniat Dominus qui illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium, &c. Et quamuis vera sint, non tamen credenda sunt, nisi certis iudicis comprobentur, nisi quae manifeste iudicio conuincuntur, nisi quae iudicario ordine publicentur. Nullus ergo potest humano condennari examine, quem Deus suo iudicio r. s. nauit. Eadem repetit Concilium **RHEMENSE**, cano. 19. **GREGORIUS** NAZIANZENSIS orat. 21. de modestia in discipulationibus obseruanda, ad calcem. *Multum (inquit) tacitari & tolerare oportet priusquam alterius cognoscatur impietas, nequaquam simile est aliquam pliam excindere, aut florem etiam odoriferum, ac hominem. Imago Dei est, & imaginem Dei condennat? Iudicaberis & tu, qui iudicis alienum seruum, & quem alius gubernat. Ita fratrem tuum probato, tanquam & tu eadem mensura sis iudicandus, &c. Et **IOAN. CHRYS.** serm. 4. de prouidentia vel de fato. *Quot nunc (ait) latrones vias obsident, quot fures parietes perfidiant, quot testamenta morientium rumpunt, quot alienis conuictis insidiantur, quot uenenis mortiferis multos perdunt? num propter hos obloqueris iudici? Nequaquam, sed si sententiam ferendo, male ab alio affectum puniret, & male facientem honoraret atque absolveret, tunc nota malis, extremis dignus esset: cum vero nondum iudici sunt oblatis, neque ferenda sententiae tempus adest, & nondum index rationes exquirat, tu ne praenunciando condennabis. At oportet (dicit) etiam hic peccatoribus irrogari poenas. Homo, ingrediens in conscientiam tuam, cogita ut tu ipse habentis uixeris, mutabis opinor sententiam, & cancellatio suffragio tuo. Desine ob longanimitatem suam misericordem iudicabis & predicabis. Nam si a quousque iuxta peccata sua hic esset sumenda poena, non durasset vsque ad nostra. scilla genus humanum, &c. **AVGVSTINVS** HIP-PONENSIS de temerario iudicio eleganter scripsit lib. 2. de sermone Domini in monte, capite 6. *Sunt (inquit) quaedam media, quae ignoramus quo animo fiant, quia & bono & malo fieri possunt, de qui-******

Genes. 18.

Matth. 7.

Zepherinus I. epistola 1.

Psal. 43.

Pofebius 1. Sixtus 2.

1. Corinth. 4.

Concilium Rheimense sub Carolo Magn. Gregorius Nazianzenus.

Aurea verba.

Roma 2 & 14.

Ioannes Chryostomus.

Augustinus Hippouensis.

Math. 7.

Demortuis iudicium non ferendum. Anastasius 2.

Rom. 14.

Ioannes 1.

Gregorius 1.

Clemens 1.

Diferri inferreda ponn mo di.

Qua obseruanda sunt iudicibus.

Deut. 16. & 19. Math. 18. 2. Corin. 13. Daniel 13. 3. Regum 21. Math. 6. & 27. Actum 6. & 7.

Iustinianus Imperator.

Clemens 1. Fleucherius 1. Concilium Carthagenense 4.

bus temerarij est iudicare, ut condemnemus, &c. Lege reliqui. Compositum quoque homilia in illud Euan-gelij: nolite iudicare & non iudicabimini; ubi dif-ferre de temerariis iudiciis agit. Quod autem nec de mortuis sit iudicandum, sic innuit ANAST. I. I. Papa, epist. ad Anastasium Imperat. Legatione (ait) fungimur pro Christo, nec eos propter offensionem vel scanda-lum patiamini publice nominari, quorum merita vel actus illum iudicere latere non possunt, in cuius iam sunt iudicio constituti. Nec illic se potest interfere in cor-pore mortali adhuc temeraria presumpcio, in quo non solum confessio facit aperta merita singulorum, sed etiam silentij apus non potest latere secretum. Et subdit, cap. 2. Itaque monente nos beatissimo Paulo Apostolo, ne quod sit in hoc offendiculum in Ecclesia, dum, quod facere non possumus, de his qui iam transferunt, iudicare conemur, obseruandum esse tranquillitatem cognoscit. Ait enim de his, qui de rebus ad Deum solum pertinentibus iudicare presumunt, nemo enim nostrum sibi uiuit, & nemo sibi moritur. Sicut enim uiuimus, Domino uiuimus, sicut morimur, Domino morimur. Sicut ergo morimur, sicut uiuimus, Domini sumus, &c. De uiuis autem non ferendum iudicium IOAN. I. epist. 1. ad Zachariam Episc. De oculis cordis alieni temere iudicare iniquum est, & eum cuius non uideatur opera nisi bona, peccatum est ex suspitione reprehendere. Lege & GREG. I. ad calcem homil. 4. in Ezechielem, & ceteros Patres.

Iudicium extremum.] Vide in uocabulo, Resurrexio mortuorum, &c.

Iudicij ferendi forma.] CLEMENS I. lib. 2. Constituit. Apostol. cap. 52. & 56. ex traditione Apostolorum formam iudicandi sic tradit. *Nolite pro omni peccato eandem sententiam ferre, sed unicuique propriam penam statuere, cum multa prouidentia iudicantes singula delicta parua & magna: atque aliter quidem estimabitis peccatum operis uel sermonis, aliter propositi uel concupiscentie, atque alios quidem mi-nis subijcietis, alios subsidiis pauperum, alios ieiuniis affliges, alios segregabis pro delicti magnitudine. Nam lex quoque non omnibus delictis eandem penam decreuit, sed aliter puniebat que in Deum, & que in sacerdotem, & in sacrum, & in hostiam commitebantur, aliter que in Regem & Principem, atque ea que in militem, & in subditum, & aequalem, sicut que in seruum, uel in bona, uel in bruta delinquebantur. Et subdit cap. 53. Seden-tes igitur pro tribunali presentibus ambabus personis (non enim eos dicemus fratres, quousque pacem inter se conciliauerint) exquirite diligenter de his que in iudicium adducuntur: & primum de accusatore, an nunc primum accusauerit, an aliorum nomen detulerit: num ex simultate ipsorum, an ex contentione crimen natum uideatur: qualis sit eius uita consuetudo. Vide & superius Accusator qualis esse debeat, & infra Te-stis. Ac cum talis bona conscientia reperitus fuerit, ta-men non habeatur fides soli, est enim id contra leges: sed habeat is alios testes similibus moribus praeditos, prout lex iubet: in ore duorum uel trium testium stabit omne uerbum. Eam autem ob causam diximus mores eorum inuestigandos esse cuiusmodi sunt, quoniam saepenumero euenit, ut duo uel plures in re mala testimonium dicant, & concorditer falsum defendant. Quod factum est Ba-byloae a duobus senibus, & Samaria a filiis iniquorum in Nabuthae, & in Hierusalem a multitudine Iudeorum in Dominum, & in Stephanum eius prothomartyrem. Vide Testis. De his lege IUSTIN. IMP. lib. 4. Instit. tit. 17. de officio iudicis, & tit. 18. de publicis iudicijs, & ea que superius in uoca. Iudex, dixim.*

Iudicium non ferendum ubi pars una litigantium deest.] Hoc superioribus paginis iam multoties expressum est. Ex CLEMENS I. ELEVTHERIO I. & Concilio CARTHA-

GINENSI, I V. His subscripsit. NICOLAUS I. vt allegat Gratianus, causa 3. q. 9. cap. Reuerat. Reuera iustus mediator non est, qui uno litigante & uno absente, amborum emergentes lites decidere non formidat. Et iterum ibidem cap. Iudicis: Iudicis Hermanum Episcopum super quibusdam frequenter fuisse accusatum, pro quibus qui ex parte ipsius persona deest, nos uni parui ad discrimen alterius credere proculdubio non possumus. Necessario est secundum sacrarum scripturarum documentum, ac secundum iustitiam trahi-entem, & accusatorem simul adesse, & unam partem quantacunque & qualicumque praedita sit autoritate sic prorsus audiri, ut alteri parti nullum prauidicium irrogetur. Hinc ALEXANDER III. in Concilio Lateranensi quod celebravit, parte 3. cap. 1. statuit, quod in Ecclesiasticis personis, & negotij rigor, & districtio iuris non requiritur, nec exerceatur: sed cum propter hoc iustitia non periclitatur, admitti debet, & patienter tolerari, cum reus per cautionem standi iudicio se astringit. IDEM cap. 2. l. quenti statuit, vt in causis pecuniarijs victus victori in expensis condemnetur, nisi forte, sicut cautum est, pro absente sententia feratur, & cap. 5. Non spectat (ait) ad iuris ordinem diem peremptorium, maxime cum de rebus Ecclesiasticis agitur, nisi maxima ingruente necessitate ita maturare, neque inter eos qui contumaciter se absentant sententiam taliter promulgare, nisi quod aduersa pars in possessione mutatur, ut sic radio affecto iustitia stare cogatur, &c. Vide in locis superius assignatis, & quod sequitur.

Iudicium iniustum & prauum non tenetur.] CLEMENS I. lib. 2. Constitutionum Apostolicarum, cap. 46. Si falsa fuerit criminis accusatio, uosque pastores una cum diaconis, uel ob personarum gratiam, uel ob munera pactiorem falsum pro uero acceperitis, uolentes criminatorem gratificari, reumque accusatum illum quidem, sed innocetum ab Ecclesia uiceritis, rationem reddetis in die Domini: quoniam scriptum est: Innocentem & iustum, non occides, non capiens munera, ut percitas animam: munera enim excacant oculos sapientum, & perdunt uerba iusta, &c. Et Patres EPHESINI Concilij I. generalis III. epist. 5. ad Imperatores Theodosium & Valentinianum. Iudicium quod nihil habet in se quod canonicum sit & iustum, nihil est nisi conuictum. Et posthac damnant Concilium Episcoporum 30. schismaticorum in Concilio Ephesino congregatorum, contra Cyrillum & Memnonem sanctissimos Episcopos, qui ab eisdem depositi & custodiae mancipati fuerant, decernuntque nec synodus dici posse pau-corum quorundam crimini cuiquam subiaccitum, ideoque penam metu a sancta Synodo sese atellentium factione, &c. Denique sic statuit ATLEXAN. III. Eboracensi Episc. scribens, & inseritur par. 36. Conc. Lateranensis quod celebravit, c. 5. Cum aliqua causa, appellatione remota, committitur, & sententia fertur iniqua, eam euacuari oportet, nec debet ei stari si manifestam contineant iniquitatem. Vide Appella-tio, & superiores distinctiones. Denique ex epist. 2. MARCELL. I. ad Orientales Episcopos, diximus non licere Imperatori cuiquam, uel alij pietatem custodiendi contra diuina mandata iniustum exercere iudicium. Iniustum enim iudicium (ait) & definitio iniusta regis metu uel iussu, a iudicibus ordinata non ualeat: nec quicquam quod contra Euangelicam, uel Prophetica, aut Apostolica doctrina constitutionem, successore ueracorum sive sanctorum Patrum actum fuerit, stabit: & quod ab infidelibus aut hereticis factum fuerit, omnino cassabitur. Vide locis supra memoratis, & sequen. Iudicia externa & peregrina prohiben-tur.] Scio de talibus iudicijs me saepius uerba

Nicolaus 1.
Alexander 3.
Clemens 1.
Exod. 23.
Concilium Ephesinum I. gene-rale 3. sub Theodoro I. nio-re.
Alexander 3.
Marcellinus 1.

fecisse,

Higinus 1. Pa-pa.

Fabianus 1.

Julius 1.

Innocentius 1.

Nicolaus 1. Concilium La-teranense sub Innocentio 3. Patrum 1215.

Concilium La-teranense pra-ctatum.

Hoc est quod gallice uoca-mur, Plat.

fecisse, dum de Episcoporum iudicio differerem: uerum tamen quod superest absoluendum censeo. Sic ergo HIGINVS Epist. 1. ad omnes Christi-fideles, & allegat Gratianus, causa 3. q. 6. cap. Peregrina: Peregrina negotia & iudicia prohibentur, quia indignum est ut ab externis iudicentur, qui provinciales & a se electos debent habere iudices. Et FABIANVS Epist. 3. ad Hilarium Episcopum, & allegat ibidem Gratia. cap. Si quis. Peregrina iudicia, sicut in omnibus Apostolica auctoritate, generali sanctione prohibemus, quia indignum est ab externis ut iudicentur, qui provinciales & a se electos debent habere iudices, nisi fuerit appellatum. Vide oportet si aliquis Episcoporum super certis accusetur criminibus, ut ab omnibus audiat qui sunt in provincia Episcopis: quia non oportet accusatum alicubi quam in foro suo audiri. Vide Appellatio, &c. & Episcopus ut iudicandus, &c. Idem omnino reperit IULIUS I. cap. 16. suorum decretor. ad Orientales Episcopos pro Athana. vt habes allegat. etiam ex aliorum Patr. decret. supra. Iudicium potest retractari.] INNOCENT. I. epist. ad Rufum, Gerontium, Sophronium & reliquos Episcopos Macedoniae, & allegat Gratia. causa 35. q. 9. c. Graue: Graue non oportuit uideri pifsimis uerbis uestris cuiuscumque retractari iudicium, quia ueritas exagitata sapientius magis splendescit in luce, & pernicities reuocata in iudicium grauius & sine penitentia condemnatur: nam fructus diuini est iustitia sapienter recenseri, &c. Lege quod posuimus in uocabulo, Appellare a sede Apostolica non liceat, &c. Ex NICOLAUS I. Epist. ad Michaëlem Imperatorem. Porro Concilium LATERANENSE sub Innocentio III. can. 36. liberè permittit retractare iudicium, seu interlocutionem aut cõmnotoriam sententiam reuocare iudici ordinario seu delegato. Vide Appellatio, &c. & ea qua superius in uocabulis praesignatis monstrata sunt, & infra, Iuramentum aliquaria reuocandum, &c.

Iudicia secularia non adant clericis.] Posuimus supra, Clericus coram seculari iudice non sistendus, &c.

Iudicij acta scribenda.] Concilium LATERANENSE praetactum sub Innocentio III. can. 38. Quoniam contra falsam assertionem iniqui iudicis innocens litigator, quandoque non potest ueram negationem probare, cum negantis factum per rerum naturam nulla sit directi probatio, ne falsitas ueritati praedicti, aut iniquitas praeualeat aequitati. Statuimus ut tam in ordinario iudicio qua extraordinario, index semper adhibeat aut publica (si potest habere) personam, aut duos uiros idoneos qui fideliter uniuersa iudicij acta conscribant, uidelicet, citationes, dilaciones, recusationes, exceptiones, petitiones, & responsiones, interrogationes, confessiones, testium depositiones, instrumentorum productiones, interlocutiones, appellationes, renunciationes, conuersiones, &c. que occurrunt competenti ordine conscribenda, designando loca, tempora, & personas, & omnia sic conscripta partibus tribuantur, ita quod originalia penes scriptiores remaneant: ubi si super processu iudicij fuerit suborta contentio, per hoc possit ueritas declarari. Hoc adhibito moderamine, quatenus sic honestis & discretis deferatur iudicibus, quod per impro-bos & iniquos innocetum iustitia non laedatur. Index autem qui constitutione istam neglexerit obseruare, si pro-pter eius negligentiam aliquid difficultatis emerit, per superiorem iudicem animaduersione debita castigetur, nec pro ipsius presumatur processu, nisi quatenus in causa legitimis consiterit documentis. Vide praecedentia.

Iudicia seu * placita diebus festis & ieiuniorum non exercentur.] Hoc sapientius inue-

nies insertum in uocabulo, diebus festis secularia negotia & opera seruilia cessent, &c. uel ieiunium, quia hoc tempore iubentur illa placita cessare, ut ibid. reperies, & Episcopus, &c. Hinc & Concilij MELDENSES, can. 76. prohibet iudicibus a fer. 4. in cap. ieiunij, in qua omnes penitentes manus impositionem ad uacandum solummodo penitentiae & diuinis officiis accipiunt, deinceps placitum tenere praesumat. Hoc prius statuerat LIBERIVS I. vt citat Buchard. lib. 13. decret. c. 13. In ieiuniorum diebus (ait) nulle lites, nulle contentiones esse debent, sed in Dei laudibus & opere persistendi. Arguit enim eos qui contentiones & lites quadragesime tempore faciunt, & qui debita a debitoribus exigunt, Dominus per Prophetiam dicens: Ecce in die ieiunij uestri inueniantur uoluntates uestrae, & omnes debitoribus uestris repetitis, ecce ad lites & contentiones incinatis, &c. Vide Quadragesima, & Ieiunium, &c. Hinc Concil. EPHESIVRT. sub Henrico Rege, c. 2. vt idem Buchard. lib. 13. c. 21. allegat. Placita (ait) secularia Dominicis diebus uel alijs praecipuis festis, seu etiam in his diebus in quibus legitima ieiunia celebrantur, secundum canonicam constitutionem minime fieri decreuimus. Insuper etiam sancta Synodus decreuit, ut nulla iudicialia potestas licentiam habeat, sua auctoritate Christianos ad placitum uenire, in supra dictis diebus: scilicet septem dies ante natalem Domini usque in octauam Epiphaniae, & a quadragesima usque in octauam Pasche, & 7. dies ante natiuitatem Joannis Baptistae: quatenus ad eandem Ecclesiam orationibus, uacandi liberius habeatur facultas, &c. Et Conc. SVSSIONENSE apud S. Medardum, cano. 6. Statuit sancta Synodus, ut in locis sacris diebus Dominicis uel alijs solemnitatibus iudicia publica non exercentur. Neque enim fas esse ibi reos puniri, ubi respectu diuina reuerentia misericordiam consensu fidelium consequuntur. Eadem omnino renouat Concil. TRIB. can. 35. Secundum sanctorum statuta Patrum in hoc sancto praedictam Concilio, ut nullus comes nullusque, omnino secularis diebus Dominicis uel sanctorum, in festis, seu quadragesime, aut ieiuniorum placitum habere nec populum illos presumat coërcere: quia inde irascitur Deus cum tanto suo seruitio debet populus desudare, inueniatur lites & contentiones frequentare. Diebus uero Dominicis & sanctorum festis, rogationibus, orationibus insistendi, & ad Missas cuiuslibet Christiano cum oblationibus est currendum, & tantummodo, Deo uacandis diebus quadragesime & ieiuniorum summa deuotione ieiunandum, & omni iniectione est orandi, atque uniuersis, pro facultatibus suis elemosine tribuenda, & nulla lites uel contentiones habenda. Ideo prohibemus, ne ullus praefatis diebus placitum habere, & populis a Dei seruitio audeat impedire. Praeterea sancimus & praecipimus, ut nullus comes aliquem penitentem ad placitum ire compellat, nec ipse ueniat, ne forte dum ieiunare & orare, atque pro salute suae anime debet inuigilare, uaniloquus & contentioni-bus cogatur laborare. Vide, Dies festi, Dominicus, Ieiunium, Quadragesima, &c.

IURARE.

Iurare per Dei nomen uel membra, uel per sanctorum nomina, aut per sacra Christianis interdicitur, neque per creaturas.] PIVS I. allegatur a Gratia. causa 21. q. 1. c. Si quis: Si quis per capillum Dei uel caput iurauerit, uel alio modo blasphemia contra Deum usus fuerit: si in Ecclesiastico ordine est, deponatur: si laicus, anathematizetur: & si quis per creaturas iurauerit, acerrime castigetur, & iuxta hoc quod synodus iudicauerit, peniteat. Si quis autem talem hominem non manifestauerit, non est dubium quin diuina condemnatione similiter coërcatur. Et si Episcopus ista emendare neglexerit, acerrime co-

Concilium Meldense.
Liberius 1.
Elyse 58.
Concilium Ephesivrtense, sed non dum in lucem prodit quod sciam.
Concilium Svesionense ad S. Medardum no 53.
Concilium Triburien- Amulpho Imperatore.
Pius 1.

Attend.

Match. 5.

Bedæ Venerabilis.

Honorius 2.

Opportuna factis quaestio.

Marcus Augustinus Constantinus.

Honorius Imperator.

Iustinianus Imperator quantum de erecis delectis, quæ hodie Calvinista substant.

*Legē plura par te 7. Concilij Lateranensis sub Alexandro 3. cap. 1. 2. 3. & 4. Concilium Lateranense sub Innocentio 3. patrum 1215. Roma. 14. Concilium Constantinense 3. Cornelius.

ex leui causa iurare non debent. Manus enim, per quā corpus & sanguis Christi conficitur, iuramento polluitur? Absit, cum Dominus in Evangelio discipulis suis, quorum vicem nos indigni in sancta gerimus Ecclesia, dicat: Nolite omnino iurare, sit autem sermo vester, est, est, non, non. Quod autem his abundantius est, a malo est. Non dixit, quod amplius est, malum est, sed a malo, id est, a malo homine, de cuius incredulitate cogimur iurare. Vt enim in quadam homilia beati BEDÆ presbyteri legitur, si forte nos incautus iurasse contigerit, quod scilicet obseruatum, peiorem vergat in exitum, liberè illud mutandum nouerimus salubriori consilio. Vide infra. De clericis porro non cogendis ad iuramentum HONORIUS I. Epistola ad omnes Episcopos Orientales, vt inferitur par. 23. Concilij Lateranensis sub Alexandro III. cap. 1. sic dicit: Legibus cautum esse comperimus, vt nullus clericus iurare presumat: alibi verò reperitur scriptum, vt omnes principales persone in prima litis exordio iurandum de calumnia subeant. Nonnullis legisperitis & aliis sapientibus venit in dubium, vtrum clericus iusurandum prestare debeat, an alij persone liceat, hoc officium delegare. Quia enim illud constitutionis editum, vt iurare clerici prohibentur, à MARCO AVGVSTO CONSTANTINO presbitero Prefecto Praetorij de Constantinopolitanis clericis constitutum promulgatum fuisse, idcirco ad alios pertinere non creditur. Vt ergo dubietas ista penitus auferatur ab omnibus, decisionem etiam filij nostri HONORII quondam Imperatoris anno sui imperij (vt accepimus) factam tercio, nos eius, inquam, interpretatione corroboramus, & predicti Marci constitutionem ita interpretari debere decernimus, vt ad omnium Ecclesiarum clericos generaliter pertinere iudicetur. Nam cum IUSTINIANVS IMPERATOR decreuerit, vt canones Patrum vim legum habere oporteat, & in nonnullis canonibus reperitur, vt iurare clerici omnino non audeant: dignum est, vt totus clericalis ordo, à prestando iuramento immunis esse proculdubio censatur. Propterea statui Principis tenor penes nos talis esse dignoscitur. Nos itaque vtriusque legis diuinae & humane intentione seruata decernimus, & imperialis autoritate irrevocabiliter diffinimus, vt nō Episcopus, non presbyter, non cuiuslibet ordinis clericus, nō abbas, non monachus, nō sanctimonialis, in quacunque causa vel controuersa, sine crimin. eli. sine civili iusurandum compellatur qualibet ratione subire: sed aliis defensoribus idoneis, si expedire Ecclesie sua nouerint, huiusmodi officium liceat delegare: verum cum hac moderatione, vt Episcopus inconsulto Romano Pontifice, vel quilibet clericus inconsulto Prelato suo, minime iurare audeat. Omnibus autem Episcopis ac generaliter cunctis sacerdotibus ac vniuerso clero ita custodiri debere mandamus, vt si quis in hanc constitutionem commiserit, veniam sibi deinceps nouerit denegari: non sumentes exemplum sine formam à nobis, quod aliter in causa fratrum & coepiscoporum nostrorum Areanna & Senonenfis Ecclesia nuper fecimus, quoniam eorum voluntati & postulationi communitus. Sic & postea Concilium LATERANENSE generale sub Innocentio III. cap. 43. statuit, ne clericis laicis iuramenta praestent, quia, secundum Apostolum, seruis Domino suo stat aut cadit. Concilium COLONIENSE III. par. 13. cap. 13. de nō praestando à clericis iuramento statuit. Vide sequentia.

Iuramentum pueri prestare nō cogantur. CORNELIUS I. epist. 2. ad Rufum seu Rusticum Episcopum Orientalem (allegatur à Gratiano, causa 22. q. 5.) postquam clericis inhibuit praestare iuramentum, vt superius allegauimus,

fic subdit: Statuimus, vt pueri ante annos 14. non cogantur iurare. Honestum autem videtur, vt qui in sanctis audeat iurare, hoc ieiunium faciat, cum omni honestate, & timore Dei multa. Buchardus alia decreta citat, quæ non reperi in ipsis exemplaribus. Allegat autem Concilium HIBERNENSE, cap. 3. quod nec dum vidimus typis excussum, quod sic statuit. Si puella sita in puerili aetate in domo Patris, illo nesciente, se iuramento confirmerit, & si pater statim ut auferat, corradixerit, vota eius & iuramenta irrita erunt, & facilius emendabuntur. Porro Concilium ELIBERINVM, docente Gratiano, canon. 22. q. 5. c. Pueri, & Inuone lib. 8. decretorum, omnino idem statuit quæ Cornelius, & praefatum Hibernense Concilium, quod ideo non repetimus, quia idem in verbis sonat.

Iuramentum vtraque partes praestare non cogantur. CONCILIVM VALENTINVM GALLIÆ III. sub Lothario Imperatore, can. II. Quia impia & Deo inimica, & Christianae religionis contraria, ex iniquissima ac detestabili constitutione quorundam secularium legum consuetudo inualuit, vt in forensi iudicio litigantes ex vtraque parte contententium equaliter iuramentum dare cogantur: ubi sine dubio duobus contra se iurantibus, vnus per iuramentum est: tamen sceleris immanitatem & animarum perditionem dolentes statuimus, vt quicumque vno iuramento legitime dato, quod secundum legem diuinam omnis humana controuersie finis esse debet, alterum à contrario iuramentum opponere presumpserit, ab ipsis liminibus Ecclesie, quæ sua impietate prophanauit, exclusus omnium Christianorum consortio atque conuiuio reddatur extraneus, nisi se continuo ad monitionem ad agendam penitentiam iati reatus humiliter satisfactione inclinauerit. Deinde agit contra illos qui iuramentum ab vtraque parte praestito, vtque ad armorū certamina solent prorumpere, de hoc egimus in vocabulo, Duelli.

Iuramentum testium duplex. Vide Testis. Iuramentum non facile exigendum nec praestandum. In superioribus annotationibus nihil aliud penè insinuatum est, quam difficulter esse iurandum: quod & adhuc Concilium COLONIENSE III. par. 13. cap. 13. Concilium MOGVNTINVM IV. cap. 87. Cum scriptura admo- neat virum crebro iratam iniquitate oppleri, ac plagis multis obnoxium fieri: iurationem namque multa comitari pericula, quæ nō tam peierantem, quam eum qui periurio causam cum debet & potest non subtrahit, inuoluunt. Nos igitur crebram illam iuramentum exactionem in capitulis, si non vt iniustam, certe vt periculosam censemus coartandam: iniusta verò & illicita iuramenta, per quæ nonnunquam via debite correctionis pracluditur, & prelati à promouenda Ecclesiarum suarum disciplina & utilitate impediuntur, omnino tolli debent. Et nos ergo cum hac sanctæ Synodo talia omnia damnantes, locorum ordinariis & capitulorum prelati ad eiusmodi correctionem per presentes facultatē impertientes, districte eis precipiendo inuicimus, vt Ecclesiarum statuta diligenti cura reuideant, & iuramenta non necessaria à sede Apostolica non confirmata: in primis vero iniusta & perniciosa, non obstantibus quibuscunque consuetudinibus (cum iniquitati longinquitas temporis patrocinari non debeat) corrigant, cassent, & tollant: quod si facere inferiores prelati & ordinarij distulerint, parnis se nouerint subacturos. Insuper monemus causaicos, ne tam faciles sint in exigendis malitiæ ac aliis iuramentis, quia eadem manet poena temerè exigentem, quæ manet frustra praestantem iuramentum. Hoc Chrysofomus testatur, & AVGVSTINVS HIPONENSIS, libro quaest. super

Buchardus lib. 1. cap. 26. decretorum. Concilium Hibernense.

Concilium Eliberinum.

Concilium Valentini Gal. II. 3.

Hebr. 6.

Concilium Coloniense 3. Concilium Moguntinum 4. sub Sebastiano Archiepiscopo. Ecclesiast. 33.

Augustinus Hippoensis.

Leuiti

Thilo Indans.

Vide quam pulchre loquitur.

Sather 1.

Alexander 1. Nicolaus 1.

Concilium Hibernense non erat cum aliis sed fidelis qui producit testes est Buchardus.

Concilium Tolitanum 8.

Erod. 10. Leuitic. 19.

Iuramentum licitè pro honesta causa assumitur.

Hoc allegat Gratianus causa 22. quaest. 1. cap. Oē quod

Esay. 41.

Leuiticum, quaest. 1. & ferm. 28. de verbis Apostoli, allegaturque à Gratiano, causa 22. quaest. 1. cap. Si peccatum, & quaest. 2. cap. Homines, & à Petro Lombardo, lib. 2. sententia. distinct. 39. cap. 2. & alibi. Vide & Periurium.

Iuramentum licitè potest reuocari & mutari. Vide superiori pagina, ex Bedæ venerabilis hoc repetamus, PHILIO IVDAEVS, libro de specialibus legibus, non longè ab exordio. Quisquis iuratus (ait) iura violat, sciat, se non peierare quidem: attamen ea pessum dare, ad quæ constabulenda iuramentum inuentum est: addit enim culpa culpam, dum sacramento abuitur, cum debuisset potius abstinere à maleficiis. Abstineat igitur & simplex Deum exoret, vt pro sua clementia temeritati inconsulte ignoscatur, quæ ad iurandum præceptus actus est: nam duplicare noxam, cum te passus exonerare dimidio, maxima est insania vix vnquam curabilis, &c. Et SORER I. vt allegat Gratianus causa 22. quaest. 4. cap. Si aliquid. Si aliquid forte incautus nos iurasse contigerit, quod obseruatum in peiorem vergat exitum, illud salubri consilio mutandum nouerimus, & magis instante necessitate periurandum nobis, quam pro factio iuramento in aliud crimen minus diuertendum. Hoc decretum non sub nomine Soreris, sed sub nomine ALEXANDRI I. citat & confirmat NICOLAUS I. epistola ad Episcopos Galliarum cap. 2. vt etiam meminit Gratianus causa 15. quaest. 6. Præterea Concilium HIBERNENSE (quod Buchardus allegat lib. 12. decretorum cap. 25.) canone 1. sic loquitur. Desinitio incauti laudabiliter soluenda, nec prauaricatio est, sed temeritatis emendatio. Porro longa disceptatione Patres Concilij TOLETANI VIII. cano. 2. perquirunt, vtrum iuramentum incautum possit mutari & reuocari, & vbi ex lege veteri, & ex prophetis testimonio in medium protrulerunt, quibus non assumendum nomen Dei in vanum insinuatur, tandem sic concludunt, (& allegat Gratianus causa 22. quaest. 4. cap. Si publicis) iuramentum non ita hominem ligare, vt misericordiam iniuriam faciat, atque ideo posse aliquando resolui. Etenim (aiunt) si publicis sacramentum gestis (quod Deus auctat) in quibuslibet illicita vel non bona excutisset conditio alligata, quæ aut ingulare animam Patris, aut agere compelleret stuprum sacratissima virginis, nunquam non tolerabilis esset, stulte promissionis reuocare vota, quæ per inutilium promissorum custodiam, exhorrendum criminum implere mensuram? Quod si ita esset, quomodo crederetur vnus obseruantia iustionis esse sors pietatis, cum emitteret tribulos vltionis? Aut que non illa esset sacra obseruatio legis, quæ sacrilegia committeret prauitatis? Et iuramentum quidem pro honesta & licita causa sanctè esse assumendum, probant patres sacra lectionis testimonio. Nam quomodo (aiunt) pacis federa, inter gentium discordia ligantur, si non iuramenti pacta sanctiori integritate seruentur? Etenim omne quod in pacis federa venit, tunc solidius subsistit, cum iuramenti hoc interposito roboratur. Sed & omne quod amicorum animos conciliat, tunc fidelius durat, cum ea sacramenti vincula ligant. Omne enim quod testibus stipulatur, tunc verius constat, cum id adiecto iurationis adfirmat. Quod si & testis deficiat, Innocentius fidem sola iusurandi laxatio manifestat. Hinc vt mentibus humanis diuina voluntas panderet quod volebat, ne labens fragilitatis pro incerto teneret, quod inuolata veritatis promissio ex primebat, per Esayam loquitur dicens: In memetipso iuravi. Ego dominus, &

non est alius, &c. Verum licet iuramentum, vt predictum est, tantoperè commendetur, tamen videantur in nobis miserationum conclusisse precordia, vt nullam de pietatis affectu animæ viscera concipiant indulgentiam pariura, sic stabilitis contractibus iuramento finum misericordiae aperimus, atque ita cunctis Deo placita miseratione misereri censemus, vt nos nec iuramenti teneat cautio reos, nec inhumanitatis facili excusandos. Denique duo mala licet sint omnino cautiissime praecauenda, tamen si periculi necessitas ex his vnum temperare compulerit, id debemus resolueri, quod minori nexu noscitur obligari. Quod ita probant. Etenim dum periurare compellimur, creator qui quidem offendimus, sed nos tantummodo maculamus. Cui vtrò noxia cõplemus promissu, & Dei iussa superbe contemnimus, & proximis impia crudelitate nocemus, & nos ipsos crudeliori gladio trucidamus. Restat ergo, vt hac nostra pergat sententia, qua misericordiam pauerit via. Sed ne ad periurij reuocet culpam, quod aliquoties iuramenta dicamus absolui pio intuitu, nec à sanctæ fidei regula hanc asserat venire sententiam, tam diuine auctoritatis oracula, quam praecedentium patrum asserta hinc narrationi curauimus innectenda. Etenim incommutabilis eademque semper existens Dei natura, parcens, sepè sua in sacris litteris legitur mutasse promissa, & pro misericordia temperasse sententiam. Vnde quamlibet sit impassibilis, atque immutabilis, eiusdemque deitatis, licet sint dicta firmissima, crebro tamen eius & iuramenta leguntur, & penitentia, quæ sacris existant mysterijs adoperata. Iurare namque Dei est, à seipso nullatenus ordinata conuellere: Penitere verò, ea ordinata, cum voluerit, immutare. Sic enim per Hieremiam dicit: Repente loquar aduersum gentem, & aduersum regnum, vt eradicem, & destruar, & disperdam illud. Si penitentia egerit gens illa super malo suo, quod locutus sum aduersus eam, agam & ego penitentiam super malo, quod cogitavi, vt facerem ei. Et per Ezechielem: Si dixerit iusto viro, quod vita viuat, & conuersus à iustitia sua fecerit iniquitatem, omnes iustitiae eius obliuioni tradentur, & in iniquitate, quam operatus est, in ipsa morietur. Si autem dixerit impio, morietur, & egerit penitentiam à peccato suo, vita viuat, & non morietur, &c. Si ergo nostra conuersio sic diuinam mutat sententiam, cur miserorum tanta lacrima vel pressura, tam crudam non temperat ex miseratione vindictam? Hinc etiam Israhelico populo sententia vltio promissa suspenditur, & Ninuitarum perditio diuina sententia permutatione sedatur. At verò illustriam laudum titulo praclarus author AMBROS. MADIO I. libro 1. officiorum cap. 50. huiusce rei causa sic loquitur. Est etiam contra officium nonnunquam soluere promissum, & sacramentum custodiare, vt Herodes qui iurauit, quoniam quidquid petitura esset daret filie Herodiadis, & necem Ioannis praestitit, ne promissum denegaret. Nam de Lephte quid dicam, qui immolauit filiam, quæ sibi victori primum occurrerat, quo votum impleret, quod sponderat, vt quidquid sibi primum occurrisset, offerret Deo? Melius fuerat nihil tale promittere, quam promissum soluere parricidio. Idem ibidem libro 3. cap. 12. Purum ergo ac sincerum oportet esse affectum, vt vnusquisque simplicem seruationem proferat, vas suum in sanctitate possideat, nec fratrem circumscriptione verborum seducat. Nihil promittat inhonestum: at si promiserit, tolerabilis est promissum non facere, quam facere quod turpe sit. Sepè plerique constringunt se iusurandi sacramento, & cum ipsi cognouerint promittendum non fuisse, sacramenti tamen contemplatione faciunt, quod sponderunt. Sic de Herode supra dictum est, qui saluatici primum turpiter

Hæc allegat Gratianus distinct. 13. cap. Duo milia.

Periurium vtilitatem quatenus minus incommo- dum videtur.

Sacra scriptura & patri te- limonij affer- tio roboratur. Hæc allegat Gratianus causa 22. quaest. 4. cap. Incommu- tabilis.

Ionæ 3. 4. Reg. 10. Esay. 38. Ieremias 18.

Ezechiel 33.

Iurare Dei quid & peni- tere eius.

Ambrosius Me- diolanensis.

Match. 14. Marc. 6. Iudicum 11.

promisit, crudeliter soluit. Turpe est, quod regnum pro saltatione promittitur, crudele, quod mors prophetae pro insuauitate religionis datur. Quamto tolerabilius tale fuisse peritium sacramentis. Et post pauca de Iephie differens idem Ambrosius: Mirabilis (inquit) necessitas, qua soluitur parricidio. Melius est non uouere, quam uouere id quod sibi is, cui promittitur, nolui exolui: (& post pauca.) Non semper igitur promissa soluenda omnia sunt. Denique ipse Deus, sicut scriptura indicat, frequenter suam mutat sententiam. Vir quoque sanctissimus AVGVSTINVS HIPNONENSIS, investigationis acumine cautus, inueniendi arte precipuus, afferendi copia profluus, eloquentia flore uentus, sapientie fructu fecundus, hac in suis narrat affatibus: Duo sunt omnino genera mendaciorum, in quibus non magna culpa est, sed tamen non est sine culpa, cum aut iocamur, aut pro misericordia, mentimur. Illud primum in iocando, ideo non est perniciosissimum, quia non fallit. Nouit enim ille, cui dicitur, iocis causa esse dictum. Secundum autem minus est ideo, quia retinet nonnullam benevolentiam. Idem: Non miserat (inquit) ueritas misericordiam, nec misericordia impedit ueritatem. Si enim pro ueritate, aut quasi rigida ueritate, oblitus fueris misericordiam, non ambulabis in uia domini, in qua misericordia & ueritas obuauerunt sibi. Beatus etiam GREGORIUS I. & uita meritis honorandus, atque in Elbici assertionibus penes cunctis merito preferendus, sic in libris infert moralibus: Quia ergo Behemoth iste tam inexplicabilibus modis ligat, ut plerumque mens in dubium adducta, unde se a culpa soluere nititur, inde in culpa artius astringatur, recte dicitur: Nervi testicularum eius perplexi sunt. Argumenta namque machinationum ipsius, quo magis laxantur, ut relinquunt, eo magis implicatur, ut teneant. Est tamen, quod ad destruentias eius uersutus uiliter fiat, ut cum mens inter maxima & minora peccata constringitur, sic omnino nullus sine peccato aditus euadendi patet, minora semper eligantur: quia & qui murorum ambitu ne fugiat claudatur, sibi se in fugam precipitat, ubi breuior murus inuenitur. Nostri quoque seculi doctor Egregius Ecclesie Catholica nouissimum decus, precedentibus atate postremis, doctrina comparatione non infimus, & quod minus est, in secularum sine doctissimus, atque cum reuerentia nominandus ISIDORVS HISPALENSIS, in libro sententiarum 1. Hac pro tali narrat negotio, non est seruandum sacramentum, quod male & incaute promittitur, uel uis quispiam adultere perpetuam cum ea permanendi fidem pollicetur. Tolerabilis est enim non implere sacramentum, quam permanere in stupri flagitio. Similiter in Symonidis lib. 2. In malis promissis rescinde fidem, in turpi uoto muta decretum. Quod incaute uouisti non facias: impii est promissio, quae scelere adimpletur. Hac de sacris paginis auctoribusque precipuis breuissime sufficiat praebasse: Nam plurima colligere, qui hac attentius legendo quaesierit. Ceterum quibus hac nequaquam sufficiunt, uel hinc sumant cum robore silentium, quia optat uas electionis anathema esse a Christo pro fratribus suis, quam perdurare crudelibus in delictis. Hac patres dixerunt, pro eo quod eis incautum iuramentum, de non relaxanda poena reis maiestatis, obiicebatur, quod uidebatur crudele, sed soluendum pro eo cum tempore sic decernunt. Est tamen constitutio NICOLAI I. allegata a Gratiano causa 6. quaest. 4. cap. Quod bene. Quod bene semel definitum est, & interpositis iuramentis deliberatum, nulla debet ueritate (nisi fortassis ubi maior fuerit auctoritas) retractari. In Concilio LATRANENSIS sub Alexandro 3. parte 8. cap. 13. de te-

stibus dicitur, quod iuramentum praestitum & non publicatum, maxime cum uergit in ruinam, potest retractari & mutari, & tales qui sic iurauerint, in testimonium recipiendi sunt ut ante. Vide, Periurium, & Testis.

Iuramentum praestitum Regibus. Posuimus, supra Fides, &c.

I v s.

Iuris repetitio. Concilium AVRELIANENSE I. cano. 8. Si quis ab Episcopo suo, uel de Ecclesia, uel de proprio iure, crediderit aliquid repetendum, si nihil conuicti aut comminationis obiecerit, cum pro sola contentione a communione Ecclesie non liceat submoueri. Vide, contentio, lis, &c. & sequentia.

Ius Ecclesie. Concilium OXONIENSE sub Innocentio 3. cap. 1. Auctoritate Dei & patris, & beatae uirginis, & omnium sanctorum, & praesentis Concilii excommunicamus omnes illos, qui malitiose Ecclesiam suo iure priuare praesumunt, aut per malitiam, aut contra iustitiam libertates earundem infringere uel perturbare contendunt, &c. Reliquum uide in uocabulo, Ecclesiae libertas. & Facultates, &c.

Ius patronatus quod, & qui possint obtinere. Ius patronatus illud uocamus, quando quidam Ecclesiam, aut Basilicam erigentes, aut fundantes sibi & successoribus reseruant huius administrationem, uel collationem eiusdem Ecclesiae, uel nomen fundatoris, atque potestatem habent ministros eligere, & praesentare Episcopis, ad ministerium huius Basilicae uel Ecclesiae, ut latius in sequentibus demonstratur. Itaque sic de illis etiam diximus in uocabulo, Basilicae fundator, &c. Vide si placet. Tum Concilium TRIBURIENSE cano. 32. sic loquitur. Quaecumque Ecclesia a compluribus coheredibus sit obiecta, concordia unanimitate undique procuratur, ne propter aliquas disceptationes seruitium Dei minuat, & cura populi irreligiose agatur. Si uero contingat per ea comparticipes disidere, & sub uo presbytero nolle eam procurare, & propterea iurgia & contentiones tam inter ipsos, quam inter clericos incipiant frequentare, quia iuxta Apostolum seruos Dei non oportet litigare, Episcopus tollat inde reliquias, & sub magna cura honorifice collocet eos, atque eiusdem Ecclesiae claudat ostia, & sub sigillo consignet ea, ut sacrum ministerium nullus celebret in ea, antequam concordia unanimitate unum omnes eligant Presbyterum, qui idoneus sit sacrosanctum locum procurare, & populo Dei uiliter praesse. Hanc autem habeant auctoritatem Episcopi, ut in nullis Ecclesiis nec constituantur presbyteri, nec expellantur illis inconsultis & non consentientibus. Hac ex epistola Clementis affirmat, ut alibi dictum est. Vide & supra de iure patronatus uocabulo, electio, &c. Denique LVCIUS III. Et parte 15. Concilij Lateranensis sub Alexandro tertio, capite 14. eadem omnino quae superius dicta sunt, repetit. ALEXANDER III. parte eadem cap. 2. scribens Eboracensi Episcopo. Si (ait) laici clericis uel collegiis de concessionibus uel donationibus instrumenta concesserint, in hac uerba uel similia, Concessi, uel dedi Ecclesiam, & praesenti charta confirmari, si consensus Episcopi non accesserit, nil actum uel datum uidetur. A laico enim Ecclesia dari non potest, Patronatum autem, de auctoritate & assensu Episcopi carum est a laico in eisdem iure conferri. Et subdit cap. 3. Cum laici Episcopis nescientibus, aut

Concilium Aurelianense, sub Hormisdas.

Concilium Oxoniense in Anglia.

Concilium Triburienae sub Arnulpho Imperat.

Lucius 3.

Alexander 3.

Laiicus non potest fundare Ecclesiam sine consensu Episcopi, uide & supra Basilica, &c.

non consentientibus Ecclesiam concedunt, in quibus habent ius patronatus, & postea poenitentia ducti alios ad Ecclesiam ipsam, Episcopis praesentant, & illi ad eorum praesentationem in eisdem Ecclesiis ab Episcopis instituantur, eorum debet institutio stare & firmiter obseruari, qui auctoritate Episcopi fuerint instituti, concessione priori qua nulla est, omnino euacuata. Non enim licet laicis, in Ecclesiis clericos propria praesumptione ordinare. Idem eadem repetit cap. 4. & 5. & 6. sequent. ad Vintonensem Episcopum. Si aliquis (ait) Laicus inconsulto Episcopo Ecclesiam non uacantem concedat alicui religiose domui, & postea cum uacauerit ad praesentationem eius laici aliquis clericus ibi fuerit per Dioecesanum Episcopum institutus, prior concessio secundam concessionem, quo minus rata habeatur, infirmari non potest. Nec debet aliquatenus impediri, cum illa concessio de iure nullius possit esse momenti, tum quia de re non uacante facta est, tum quia laicus sine auctoritate Episcopi, nemini potest Ecclesiam dare, licet religiose loco uis patronatus conferendi liberam habeat facultatem. Si uero ius patronatus, Ecclesia uacante, religiose loco conuenerit, & aliquis postea sine praesentatione fratrum eiusdem loci fuerit in ipsa Ecclesia institutus, eius institutio secundum rigorem iuris est irritanda. Tum LVCIUS III. praefatus capite 8. eiusdem partis 15. scribens Noruicensi Episcopo. Cum aduocatus (ait) clericum unum idoneum praesentauerit Episcopo, & postulatuerit postmodum, eo non instituto, alium aequo idoneum in Ecclesiam eandem admitti, quis eorum alteri preferatur, Episcopi iudicio credimus relinquendum, si laicus fuerit, cui competit ius praesentandi. Verum si collegium uel religiose persona praesentationem habuerit, prior tempore, potior iure merito uidetur. Et cap. 9. Idem Lucius 3. irritas decernit donationes & concessionis laicorum, sine auctoritate Episcopi & eius consensu. Et capite 10. Idem, ius praesentandi clericos ad Ecclesiam adeptum emptionis titulo vel aliis modis reprimat, & prohibet, ne iura patronatus in Ecclesiis aut in Ecclesiis acquiritur. Quod & cap. 13. eiusdem partis adhuc repetit. Idem LVCIUS III. & cap. 16. ubi ait. Cum ius patronatus annexum sit Spirituali, nemini licitum sit uendere illud. Et cap. 17. iterum repetit, & si uenditum fuerit, iubet contractum renocari. Capite uero 11. eiusdem partis 11. Concessionis Ecclesiarum factas uiuentibus adhuc possessoribus irritas decernit, & addit cap. 12. Si uero aliquando ordinatio alicuius Ecclesiae ad tuam institutionem spectat, (alloquitur praefatum Episcopum Noruicensem) & pro controuersia laicorum de iure Patronatus inter se disceptantium ordinationes malitiose differunt, si tibi sit de auctoritate nostra, nullius contradictione & appellatione obstant, in eadem Ecclesia personam idoneam instituere, ita quod ipsa eadem praesentetur ab eo qui ius patronatus euicerit. Porro hereditario iure & auctoritate propria Ecclesias occupari prohibet. Idem Lucius cap. 15. nec eas, licet filii aut nepotibus, pro libito dare sine Episcopi consensu. Sed & cap. 18. decernit, ut nullus laicus decimas aut Ecclesiam, aut quicquid Ecclesiastici iuris est, sine concessionem sui Pontificis nec Monasterii, nec canonicis offerat. Et si quis (ait) Episcopus improbitatis causa & auaritia consentire uoluerit, Romano Pontifici nunciatur, & quod offerendum est, tunc eius licentia offeratur. Idem & sequenti cap. 20. & capite 21. statuit, ut si quando in Ecclesiis uacantibus, in quibus persona Ecclesiastica praesentationem non habet, uel quia personae minus idoneae Episcopo praesentantur, uel alia de causa, de iure personae non poterit institui in Ecclesiis ipsis, contradictione & appellatione cessante ponat ceconomos qui debent redditus Ecclesiarum percipere, & eos aut in uilitatem Ecclesiarum expendere, aut futuris personis fideliter obseruare. Et cap. 23. concludit. Licet ergo in donationibus Ecclesiarum requirendus sit & expectandus patronorum consensus, Ecclesia tamen ipsa, nisi auctoritate Pontificis inuenerit, canonicè concedi non possunt. Unde si Ecclesia donata sit simpliciter a domino fundi, cuiusdam, quam postea alius etiam donatione alterius patroni, cum auctoritate & consensu Episcopi, obtinuerit, illa debet preferri quae postea donatione facta est, quae consensu domini fundi, & Episcopi auctoritate fulcitur. Plura habes tractata de iure Patronatus Parte 47. eiusdem Concilij, ubi loquitur ALEXANDER III. Regi Anglorum cap. 4. 5. & 6. Episcopo Herefordiensi cap. 10. parte quoque 50. cap. 32. Anglorum regi. Vide & supra in uocabulo, Beneficium, & Basilica, &c. De iure quoque Patronatus agit Concilium LATRANENSE sub Innocentio 3. cap. 45. & Concilium OXONIENSE sub eodem cap. 1. ubi sic dicitur. Si duo praesentati fuerint ad unam Ecclesiam, neutri, pendente lite, custodia committatur, donec consenserint ambo qui ius patronatus habent, alias Episcopus neutrum ordinabit. Vide & in Clementinis ex Concilio VIENNENSIS sub Clemente 5. titulo duodecimo de iure patronatus, &c. Agit quoque de iure Patronatus moderando per Archidiaconum, Concilium COLONIENSE III. parte 1. cap. 15. si forte indigni praesentati fuerint. COLONIENSE IV. capite 10. medij 2. De secularibus habentibus ius praesentandi aliquem ad beneficium Ecclesiasticum, sine curatum, siue a cura liberum, qui contra regulas canonicas admittuntur pleno iure conferre absque institutione canonica, aut praesentatum uia facti intrudere, decernimus cum toto concilio, tales conatus irritos ac nullos esse. Et si qui tale quiddam facere tentauerint, hos ipso facto iure praesentandi pro uice illa priuatos esse: Illum uero qui beneficium tali titulo recipit, aut se ei intromittit, nihil per hoc iuris acquirere, & procul ab illius occupatione remoueri debere, & per ordinarium in eius locum subrogari alium: quin & iura decernunt utrumque, & intrudentem, & recipientem anathemate feriendos. Porro Concilium MONTINIENSE IV. de his, qui habentes ius patronatus & beneficia Ecclesiastica parentibus & amicis minus idoneis procurant, capite 68. praecipit, ut collatione priuentur, quae tamen possit eorum haeredibus aut successoribus integre restitui. Idem de his qui conferendo beneficia sibi portionem reseruant praecipit, ut qui conferat & qui tali conditione recipit, beneficio priuetur, & eidem alius idoneus praeficiatur. Vide, Penso. De iure Patronatus Concilium TRIDENTINUM generale sessione 25. quae est 9. sub Pio 4. capite 9. decreti reformationis, & prius quidem sessione 14. quae fuit 4. sub Iulio 3. cap. 12. Nemo (ait) cuiusvis dignitatis Ecclesiasticae uel secularis, quacumque ratione, nisi Ecclesiam, Beneficium, aut capellam de nouo fundauerit & construxerit, seu iam erecte, quae iam sine sufficienti dote fuerit, de suis propriis & patrimonialibus bonis competenter dotauerit, ius patronatus impetrare, aut obtinere possit, aut debeat. In casu autem fundationis aut donationis huiusmodi institutio Episcopo, & non alteri inferiori reseruetur. Et cap. 13. Non licet praeterea Patrono cuiusvis privilegij pra-

copo praesentantur, uel alia de causa, de iure personae non poterit institui in Ecclesiis ipsis, contradictione & appellatione cessante ponat ceconomos qui debent redditus Ecclesiarum percipere, & eos aut in uilitatem Ecclesiarum expendere, aut futuris personis fideliter obseruare. Et cap. 23. concludit. Licet ergo in donationibus Ecclesiarum requirendus sit & expectandus patronorum consensus, Ecclesia tamen ipsa, nisi auctoritate Pontificis inuenerit, canonicè concedi non possunt. Unde si Ecclesia donata sit simpliciter a domino fundi, cuiusdam, quam postea alius etiam donatione alterius patroni, cum auctoritate & consensu Episcopi, obtinuerit, illa debet preferri quae postea donatione facta est, quae consensu domini fundi, & Episcopi auctoritate fulcitur. Plura habes tractata de iure Patronatus Parte 47. eiusdem Concilij, ubi loquitur ALEXANDER III. Regi Anglorum cap. 4. 5. & 6. Episcopo Herefordiensi cap. 10. parte quoque 50. cap. 32. Anglorum regi. Vide & supra in uocabulo, Beneficium, & Basilica, &c. De iure quoque Patronatus agit Concilium LATRANENSE sub Innocentio 3. cap. 45. & Concilium OXONIENSE sub eodem cap. 1. ubi sic dicitur. Si duo praesentati fuerint ad unam Ecclesiam, neutri, pendente lite, custodia committatur, donec consenserint ambo qui ius patronatus habent, alias Episcopus neutrum ordinabit. Vide & in Clementinis ex Concilio VIENNENSIS sub Clemente 5. titulo duodecimo de iure patronatus, &c. Agit quoque de iure Patronatus moderando per Archidiaconum, Concilium COLONIENSE III. parte 1. cap. 15. si forte indigni praesentati fuerint. COLONIENSE IV. capite 10. medij 2. De secularibus habentibus ius praesentandi aliquem ad beneficium Ecclesiasticum, sine curatum, siue a cura liberum, qui contra regulas canonicas admittuntur pleno iure conferre absque institutione canonica, aut praesentatum uia facti intrudere, decernimus cum toto concilio, tales conatus irritos ac nullos esse. Et si qui tale quiddam facere tentauerint, hos ipso facto iure praesentandi pro uice illa priuatos esse: Illum uero qui beneficium tali titulo recipit, aut se ei intromittit, nihil per hoc iuris acquirere, & procul ab illius occupatione remoueri debere, & per ordinarium in eius locum subrogari alium: quin & iura decernunt utrumque, & intrudentem, & recipientem anathemate feriendos. Porro Concilium MONTINIENSE IV. de his, qui habentes ius patronatus & beneficia Ecclesiastica parentibus & amicis minus idoneis procurant, capite 68. praecipit, ut collatione priuentur, quae tamen possit eorum haeredibus aut successoribus integre restitui. Idem de his qui conferendo beneficia sibi portionem reseruant praecipit, ut qui conferat & qui tali conditione recipit, beneficio priuetur, & eidem alius idoneus praeficiatur. Vide, Penso. De iure Patronatus Concilium TRIDENTINUM generale sessione 25. quae est 9. sub Pio 4. capite 9. decreti reformationis, & prius quidem sessione 14. quae fuit 4. sub Iulio 3. cap. 12. Nemo (ait) cuiusvis dignitatis Ecclesiasticae uel secularis, quacumque ratione, nisi Ecclesiam, Beneficium, aut capellam de nouo fundauerit & construxerit, seu iam erecte, quae iam sine sufficienti dote fuerit, de suis propriis & patrimonialibus bonis competenter dotauerit, ius patronatus impetrare, aut obtinere possit, aut debeat. In casu autem fundationis aut donationis huiusmodi institutio Episcopo, & non alteri inferiori reseruetur. Et cap. 13. Non licet praeterea Patrono cuiusvis privilegij pra-

Lucius 3.

Ius, emptioe vindicatu infirmatur.

Non est licitum uendere ius patronatus.

Alexander 3. in concilio Lateranensi.

Concilium Lateranense sub Innocentio 3. Concilium Oxoniense in Anglia.

Concilium Viennense generale.

Concilium Coloniense 3.

Concilium Coloniense 4.

Concilium Montiniense 4.

De his qui conferendo beneficia, sibi portionem reseruant. Multos tales nouimus, ut de Penso.

Concilium Tridentinum generale nouissimum.

textu aliquem ad beneficia sui iuris patronatus; nisi Episcopo loci ordinario ad quem prouiso seu institutio ipsius beneficii, cessante privilegio, iure perineret, quoquomodo presentari. aliam presentatio, ac institutio forsitan secuta, nullo sint, & esse censentur. Tum sessione 25. quae superius notata est sequitur. *Et debita in omnibus ratio obseruetur, decernit sancta synodus, ut iudicium iuris patronatus sit ex fundatione vel dotatione, qui ex authentico documento, & aliis iure requisitis ostendatur, siue etiam ex multiplicatis presentationibus per antiquissimum temporis cursum, qui hominum memoriam excedat, aliaque secundum iuris dispositionem. In his vero personis, seu communitatibus, vel uniuersitatibus, in quibus id ius plerumque ex usurpatione potius questum presumi solet, plenior & exactior probatio ad docendum verum titulum requiratur: nec immemorabilis temporis probatio aliter eis suffragetur, quam si praeter reliqua ad eam necessaria, presentationes etiam continuatae, non minori saltem, quam 50. annorum spatio, qua omnes effectum sortita sint, authentice scripturis probentur. Ad haec licet Episcopo presentatos a Patronis si idonei non fuerint resellere. Vide, Clericus, Basilica, Beneficium, &c.*

IVSTIFICATIO.

Iustificatio impij. J iam de iustificatione, quae fit per gratiam Dei citra omne meritum, quae tamen postea conferatur fide & bonis operibus, diximus dum de fide & operibus tractabamus. Verum quia etiam hoc nomen inuisum habent haeretici, in promptu habemus ostendere, quia & si iustificationem non praecedant merita, tamen illam debeant subsequi, ut mereamur salutem adipisci. Vnde sic loquitur eo consensu A **VGVS T I N V S H I P P O N E N S I S**, exponens Psalmum 31. *Ex fide (inquit) iustificatus est Abraham, sed si fidem operam non praecesserunt, tamen secuta sunt, &c.* Et paulo post subdit. *Si fides sine dilectione sit, sine opere erit. Ne autem multa cogites de opere fidei, adde illi spem & dilectionem, & noli cogitare quid opereris. Ipsa dilectio vacare non potest.* Et **A M BROSIVS MEDIOLANENSIS** libro 1. de vocatione Gentium cap. 1. *Fides qua iustificatur, impius (ait) nisi ex Dei munere non habetur, eaque nullis meritis praecedentibus tribuitur, sed ad hoc donatur, ut principium possit esse meritum, ut cum ipsa data fuerit non petita, ipsius iam petitionibus bona cetera consequantur.* Et **ARNOBIUS** in Psalmum 106. *Audi Nouatiane. Tu dicis: qui adhuc non sunt redempti, ipsi possunt ad indulgentiam peruenire. Nos dicimus: Illi per fidem solam ad indulgentiam attingunt: Isti autem qui redempti sunt, non per fidem solam, quia iam crediderunt, sed per poenitentiam perueniunt ad misericordiam redemptoris.* Et **ORIGENES ADAMANTIUS** libro 3. in epistola ad Roma. cap. 3. *Si quis iniustus agat post iustificationem, sine dubio iustificationis gratiam spernit, neque ob hoc quis veniam accipit peccatorum: ut rursus sibi putet peccandi licentiam datam, &c.* Et **HIERONYMVS STRIDONENSIS** lib. 4. commentariorum in epistolam ad Galatas capite 5. *Consideremus quia Paulus non dixit, volo a vobis discernere utrum ex operibus spiritum accepistis, sed adiacerit ex operibus legis. Sciebat enim & Cornelium cenurionem spiritum ex operibus accepisse, sed non ex operibus legis quam nesciebat. Si autem contrario dicitur, ergo & sine auditione fidei accipi spiritus potest? Nos respondimus accipisse quidem eum spiritum, sed ex auditu fidei & naturali lege, quae loquitur in*

Augustinus Hippoensis

Ambrosius Mediolanensis

Arnobius Presbyter

Origenes Adamantius

Hieronymus Stridonensis

A cordibus nostris bona quaeque facienda, & vitanda mala, per quam dudum quoque Abraham, & Moyses, & ceteros sanctos iustificatos retulimus, quam augete deinceps potest operum obseruatio, legis quoque iustitia, &c. Et **IOANNES CHRYSOSTOMVS** in homilia de fide & lege. *Nullus (ait) sine fide vitam habuit, latro autem credidit dimittere, & iustificatus est a misericordissimo Deo: qui si superuixisset, fideique & operum fuisset negligens, a salute excidisset.* Haec ibi. Vide eundem homilia 7. in cap. 3. ad Romanos per totam. Denique **LEO I.** epistola 46. *Omnis honorum operum deuotio (ait) diuina preparatio est, nec propria quisquam iustificatur uirtute, quoniam gratia unicuique principium iustitiae, & bonorum fons, atque origo meritorum est.* Et **CYRILLVS ALEXANDRINVS** libro 1. in Euangelium Ioannis cap. 15. *Fides (ait) salutem adfert, & gratia iustificat: mandata uero legis condemnant magis.* Tum libro 4. cap. 25. sic subdit. *Iustificatur non ex operibus legis, sed gratia Christi, quae deservit nobis per misericordiam Dei concessa est.* (Et post pauca) *Et certe qui bonis moribus apud Iudeos vivebant, quique ueritatis amatores erant, gratia Dei operante salutem per fidem adepti sunt.* Verum his praemissis testimonijs lucidius per Patrum definitiones procedamus. Sic ergo de iustificatione Concilium **MAGNINENSE IV.** capite 7. postquam dixit per baptismum Christi ab omni peccato hominem mandati originali & actuali, atque hac ratione iustificari homines confitetur, sic subsequitur. *Cum qui immundi, & natura*

B *ira filij, & damnationis reus sit per Christi meritum, peccatorum suorum remissione impetrata, renouantur spiritu Dei per Christum secundum internum hominem, ut iam iustificati gratia ipsius, & reconciliati Deo, & ab aeterna damnationis reatu absolui, heredes sint secundum spem uitae aeternae. Talis autem iustificationis initium ex Dei gratia proneniat, qua ante omne meritum Dei inimici adhuc & peccatores sunt excitati & adiuti, & eidem gratiae sic excitati & adiuuanti consentientes, & operantes, ad iustificationem disponuntur. Haec uero praeniciens gratia, cum per aliam media, tum potissimum in predicatione uerbi ad conuersionem hominis operatum, dum homo peccatorum suorum admonitus, & a Deo iusto iudice constituta peccatis supplicia metuens, mox excitatus & adiuuus Dei gratia a timore peccati ad Dei misericordiam cogitatione desceat, & cum alia omnia in scripturis bene reuelata, hoc praecipue firma fide capit, Deum peccatoribus propter Christum misereri uelle. Quae subnixus fiducia spem concipit, & timorem animo eiicit, ac Deum, quem ad miserendum procliuem sibi que iam propitium credit, diligere, & peccata qua ipsam a Deo separabant odisse incipit, iamque Deo per Baptismum uniri, si nondum est in Christo regeneratus, aut si post acceptam iustificationis gratiam in peccata relapsus est, per poenitentiam Deo reconciliari desiderat, eique per uia nouitatem placere, & per mandatorum ipsius obseruationem perpetuo adherere uelle proponit. Sicque is qui tunc primo fidei Christianae initiandus uenit, regenerationis lauacro suscepto, aut saltem uotis expetito, dum suscipiendi facultas non superit: Ille uero qui post acceptam iustificationis gratiam peccatum rursus excidit, per poenitentiae remedia iustificationem accipit, quae cum peccatorum remissione, etiam sanctificationem & interni hominis inuolutionem confert, quatenus per meritum passionis Christi, quod iam credentis communicatur, cum uenia peccatorum, homo etiam Dei gratiam & per Spiritum sanctum una cum fide simul charitatem in corde diffu-*

Ioannes Chrysolomus

Leo I.

Cyrrillus Alexandrinus

Concilium Magninense IV.

Romanus Titum 3.

Iustificationis initia

Genes. 15. & 23. Actuum 13. Iouan. 1. & 3. Roman. 3.

A sam ac spem accipit. Hisque Dei donis in ipso permanentibus, non iam solum reputatur aut nominatur, sed uere existit iustus: non tamen sua propria, aut suis meritis comparata, sed ex gratia Dei per Christum donata & communicata iustitia. Itaque hominem iustificari gratis per fidem, quia nullis praecedentibus meritis iustificatio acquiritur, sed ex Dei gratia per Christum donatur his, quibus in eum credentibus meritis eius & fusi pro peccatoribus sanguinis meritum applicatur. Tum infert capit. 8. *Charitatem uero, sine qua iustus esse non potest, iam tum cum in iustificatione hominis accedit, operibus bonis grauidam esse nec otiosam manere in uere iustificatis, quin oblata occasione & facultate permittit de se opus bonum, & quod iustitia faciat iustitiae incrementa secundum scripturam: Qui iustus est iustificetur adhuc. Ea uero, quae iustificati etiam membra sua exhibentes arma iustitiae in sanctificationem fide per dilectionem operante, fecerint opera, tum quia Deus bene operantibus & in ipso sperantibus mercedem misericorditer promittit, tum etiam quia eiusmodi iustificationum opera gratia Dei effectus sunt, & mouente & adiuuante spiritu sancto sunt uere bona & Deo gratia ac remuneratione uita aeterna digna esse. Non enim secundum humanas uires estimanda sunt iustificationum opera, sed secundum eam dignitatem quam de Spiritu sancto, uelut omnis boni operis motore & operatore, sumunt. Sic enim extenuanda uires humanae, ut non simul & gratia Dei uires reputetur, sic in bono opere faciendo deprimenda est facultas hominis, ut interim cogitemus Spiritus sancti motum & in nobis efficacem, & apud Deum acceptum ac pretiosum esse, &c.* De iustificatione latius tractat Concilium **TRIDENTINVM** sessione 6. pluribus capitalis, & primo quidem cap. sic orditur. *Declarat sancta Synodus ad iustificationis doctrinam probe & sincere intelligendam, oportere, ut unusquisque agnoscat & fateatur, quod cum omnes homines in praenicatione Adae innocentiam perdidissent, facti immundi, & ut ait Apostolus, natura filij irae, (quemadmodum in decreto, de peccato originali exposuit) (Vide, peccatum originale) usque adeo serui erant peccati, & sub potestate diaboli ac mortis, ut non modo gentes per uim naturae, sed ne Iudei quidem per ipsam etiam licentiam legis Moysi inde liberari, aut surgere possent, tamen in eis liberum arbitrium minime extinctum esset, uiribus licet attenuatum & inclinatum. (Et subdit cap. 2.) Quod factum est, ut celestis pater Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, Christum Iesum filium suum, & ante legem, & legis tempore multis sanctis patribus declaratum ac promissum, cum uenit beata illa plenitudo temporis, ad homines miseris, ut & Iudeos qui sub lege erant, redimeret, & gentes quae non sciebantur iustitiam, iustitiam apprehenderent, atque omnes adoptionem filiorum reciperent. Haec proposuit Deus propitiorem per fidem in sanguine ipsius pro peccatis nostris, non solum autem pro nostris, sed etiam pro totius mundi. (Et cap. 3. subdit) uerum & si ille pro omnibus mortuus est, non omnes tamen mortis eius beneficium recipiunt, sed hi dumtaxat quibus communicationis eius meritum communicatur. Nam sicut uenera homines, nisi ex semine Adae propagati nascerentur, non nascerentur iniusti, cum ea propagatione per ipsam, dum concipiuntur, propriam iniustitiam contrahant, ita nisi in Christo renascerentur, nunquam iustificarentur, cum ea renascentia per meritum passionis eius gratia, qua iusti sunt illis, tribuatur. Pro hoc beneficio Apostolus gratias nos sem-*

Roman. 5.
Romano. 3. Ephes. 2.
1. Iouan. 3.
Apocal. 22. Roman. 6. Galat. 5.
Iouan. 15. Roma. 4.
Concilium Tridentinum generale nouissimum.
Ephesio 4.
Galath. 4. Romano. 9. Ephesio. 2. 1. Iouan. 2.
Colossent. 3.

A per agere hortatur Patri, qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine, & eripuit de potestate rebrarum, transiitque in regnum filij dilectionis suae, in quo habemus redemptionem & remissionem peccatorum (Et cap. 4.) *Quibus uerbis iustificationis impij descriptio insinuat, ut sit translatio ab eo statu in quo homo nascitur filius primi Adae, in statum gratiae & adoptionis filiorum Dei, per secundum Adam Iesum Christum Dominum nostrum saluatorem nostrum. Quae quidem translatio, post Euangelium promulgatum sine lauacro regenerationis aut eius uoto fieri non potest, sicut scriptum est: nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. Declarat praeterea ipsius iustificationis exordium (subsequitur cap. 5.) in adultis a Dei per Iesum Christum, praeniente gratia, sumendum esse, hoc est, ab eius uocatione, qua nullis eorum existentibus meritis uocantur, ut qui per peccata a Deo auersi erant, per eius excitantem atque adiuuantem gratiam, ad conuertendum se ad suam ipsorum iustificationem, eidem gratiae liberè assentiendo & cooperando, disponantur, ita, ut tangente Deo cor hominis per Spiritum sancti illuminationem neque homo ipse nihil omnino agat, inspirationem illam recipiens, quippe qui illam se ad iustitiam coram illo libera sua uoluntate possit. Vnde in sacris litteris cum dicitur: Conuertimini ad me, & ego conuertar ad uos, libertatis nostrae ad mouemur. Cum respondemus: conuerte nos domine ad te, & conuertemur, Dei nos gratia praenire consistemur. (Et capite 6.) Disponuntur autem ad ipsam iustitiam, dum excitati diuina gratia & adiuui, fidem ex auditu concipientes, liberè mouentur in Deum, credentes uera esse quae diuinitus reuelata & promissa sunt, atque illud in primis, a Deo iustificari impium per gratiam eius, per redemptionem, quae est in Christo Iesu, & dum peccatores se esse intelligentes, a diuina iustitia timore, quo uiliter concutiuntur, ad considerandam Dei misericordiam se conuertendo in spem eriguntur, fidentes Deum sibi propter Christum propitium fore, illumque tanquam omnis iustitiae fontem diligere incipiunt, ac propterea mouentur aduersus peccata per odium aliquod & detestationem, hoc est, per eam poenitentiam, quam ante baptismum oportet agi: denique dum proponunt suscipere baptismum, inchoare nouam uitam, & seruare diuina mandata. De hac dispositione scriptum est: Accidentem ad Deum oportet credere quia est, & quod inquirentibus se remuneratur sit. Et confide filij, remittuntur tibi peccata tua. Et, timor domini expellit peccatum. Et, poenitentiam agite, & baptizetur unusquisque uestrum in nomine Iesu Christi in remissionem peccatorum uestrorum, & accipietis donum Spiritus sancti. Et, Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris, & filij, & Spiritus sancti, docentes eos seruare omnia quae mandauit uobis. Denique, preparate corda uestra domino, &c. Hanc dispositionem seu preparationem, iustificatio ipsa consequitur, quae non est sola peccatorum remissio, sed & sanctificatio, & renouatio interioris hominis per uoluntariam susceptionem gratiae, & donorum uide homo ex iniusto sit iustus, & ex inimico amicus, ut sit heres secundum spem uita aeternae. (Tum subdit cap. 7.) Huius iustificationis causa sunt, finalis quidem gloria Dei, & Christi, & uita aeterna: Efficiens uero, misericors Deus qui gratuito abluis, & sanctificat, signans & ungens spiritu promissionis sancto, qui est pignus hereditatis nostrae: meritorium autem, dilectissimus unigenitus filius suus dominus noster Iesus Christus, qui cum essemus inimici propter nimiam charitatem, qua dilexit nos, sua sanctissima passione in ligno*

Ioannis 3.

Iustificationis exordium.

Zachari. 1. Threno. 3.

Eadem omni no superius ex concilio Magninico 4. dicta sunt uerba sacra sibi concilia conueniente.

Hebr. 11. Matt. 9. Eccl. 1. Actuum 1. Luc. 24. Mat. 18. 1. Regum 7. Ephes. 1.

Iustificatio quid.

Ephes. 2.

Iustificationis causa finalis. Efficiens.

Meritoria.

Infrumetalis.

Formalis.

Rom. 5.

Iacob. 2. Galat. 5.

Peritio Cathecumenorum, v. de Cathecumenus.

Match. 19.

Rom. 5.

Ogcupatio, & expositio verborum Apostoli II.

Hebraeo. 1.

Roman. II.

Contra hareticos.

crucis nobis iustificationem meruit, & pro nobis Deo patri satisfecit: instrumentalis uero sacramentum baptismi, quod est sacramentum fidei, sine qua nulli unquam contigit iustificatio: idem unica formalis causa, est iustitia Dei, non qua ipse iustus est, sed qua nos iustus facit. Quia uidelicet ab eo donati, renouamur spiritu mentis nostrae, & non modo reputamur, sed uere iusti nominamur & sumus: iustitiam in nobis recipientes, unumquique secundum suam mensuram quam spiritus sanctus partitur singulis, pro ut uult, & secundum propriam cuiusque dispositionem & cooperationem. Quamquam enim nemo possit esse iustus, nisi cui merita passionis domini nostri Iesu Christi communicantur, id tamen in hac impij iustificatione fit, dum eiusdem sanctissime passionis merito, per spiritum sanctum charitas Dei diffunditur in cordibus eorum qui iustificantur, atque ipsis inheret, unde in ipsa iustificatione cum remissione peccatorum haec omnia simul iustitia accipit homo per Iesum Christum, cui inseritur, fidem, spem & charitatem. Nam fides, nisi ad eam spes accedat & charitas, neque uniuersa cum Christo, neque corporis eius uinum membrum efficit. Quia ratione uerissime dicitur, fidem sine operibus mortuam & otiosam esse, & in Christo Iesu neque circumcisionem aliquid ualere, neque praeputium, sed fidem que per charitatem operatur. Hanc fidem ante Baptismi sacramentum ex Apostolorum traditione Cathecumeni ab Ecclesia petunt, cum petunt, fidem, uitam aeternam praestantem, (uide. Cathecumenus) quam sine spe & charitate fides prestare non potest. Unde & statim uerbum Christi audiunt: Si uis ad uitam ingredi serua mandata, &c. Itaque ueram & Christianam iustitiam accipientes, eam seu primam, solum pro illa quam Adam sua inobedientia sibi & nobis perdidit, per Christum Iesum illis donatam, candidam & immaculatam iubentur statim renati conseruare, ut eam perferant ante tribunal domini nostri Iesu Christi, & habeant uitam aeternam. (Tum subdit cap. 8.) Cum uero Apostolus dicit, iustificari hominem per fidem & gratis, ea uerba in eo sensu intelligenda sunt, quem peruenit Ecclesia catholica consensus tenuit & expressit, ut scilicet per fidem ideo iustificari dicamur, quia fides est humanae salutis initium, fundamentum, & radix omnis iustificationis, sine qua impossibile est placere Deo, & ad filiorum eius consortium peruenire: Gratis autem iustificari ideo dicamur, quia nihil eorum que iustificationem praecedunt, sine fides, sine opera, ipsam iustificationis gratiam promeretur. Si enim gratia est, iam non ex operibus: alioquin, ut idem Apostolus ait, Gratia iam non est gratia. (Et capite 9, subdit.) Quamuis autem necessarium sit credere neque remitti neque remitti unquam fuisse peccata nisi gratis diuina misericordia propter Christum, memini tamen fiduciam & certitudinem remissionis peccatorum suorum iactantem & in ea sola quiescentem peccata dimitti uel dimissa esse dicendum est. Cum apud hareticos & schismaticos possit esse imo nostra tempestate si & magna contra Ecclesiam Catholicam contentione predicetur, uana haec & ab omni pietate remota fiducia. Sed neque illud asserendum est, oportere eos qui uere iustificati sunt absque ulla omnino dubitatione apud semetipsos statuere se esse iustificatos, neminemque a peccatis absoluti ac iustificari, nisi eum qui certo credat se absolutum & iustificatum esse, atque hac sola fide absolutum & iustificationem perfici, quasi qui hoc non credit, de Dei promissis deque mortis & resurrectionis Christi efficacia dubitet, nam sicut nemo pius de Dei misericordia & Christi merito deque sacramentorum uirtute & efficacia dubitare debet, sed quilibet dum seipsum suamque propriam infirmitatem & indispositionem

respicit, de sua gratia formidare ac timere potest cum nullus scire ualeat certitudine fidei cui non potest subesse falsum se gratiam Dei esse consecutum. (Et cap. 10. sic subdit.) Sic ergo iustificati, & amici Dei, ac domestici facti, euntes de uirtute in uirtutem renouantur, ut Apostolus inquit de die in diem: hoc est, mortificando membra carnis suae, & exhibendo ea arma iustitiae in sanctificationem, per observationem mandatorum Dei & Ecclesiae, in ipsa iustitia per Christi gratiam accepta, cooperante fide bonis operibus, crescent, atque magis iustificantur, sicut scriptum est: Quis iustus est, iustificetur adhuc. Et iterum: ne uerearis usque ad mortem iustificari: Et rursum: Videtis quoniam ex operibus iustificatur homo, & non ex fide tantum: hoc uero iustitia incrementum peti sancta Ecclesia, cum orat: da nobis domine fidei, spei, & charitatis augmentum, &c. Haec quidem Concilium Tridentinum de iustificatione statuit. Subdit autem consequenter, praeccepta Dei, iustificatio non esse impossibilia, & praedestinationis temerariam praesumptionem cauendam. Tum agit de persequentia munere, & de lapsorum reparatione. (uide haec omnia suis locis reposita) & subdit omnibus his anathema, qui contra praefatam doctrinam credere uel docere ausi fuerint. Verum si latior cupis de iustificatione legere tractatum, ANDREAS VEGA uir doctissimus in praefata sessionem 6. Concilij Tridentini eruditissimos edidit commentarios, quos si perlegeris non te poenitebit, mentem ille sanctorum Patrum, & sinceram Catholicae fidei ueritatem, ita explicat, ut nil amplius queas desiderare. Si uero etiam est otium, reuolue opera clarissima modernorum doctorum, qui nostro seculo tamquam fulgentissima luminaria radiant, quorum doctrinam & uitam nullus est qui non miretur & amplectatur. Igitur egregie de iustificatione scripsit STANISLAUS HOSIUS, uir nullis satis commendandus uocibus & scriptis, qui praefato Concilio praesidens extitit, & interfuit, in opere suo confessionis Catholicae fidei Christianae, in Concilio Petriconensi, &c. capite cap. 70. quod sic incipit: Constitutum itaque iam est, quod iustitia nostra charitas est ex corde puro conscientia bona & fide non ficta, &c. lege & discas. Denique scripsit de eadem iustificationem GUILIELMVS LINDANVS, uir grauissimus & eloquentia splendore ornatissimus, libro 3. Panopliae suae Euangelicae cap. 19. quod sic incipit: De perfectione iustitiae Christianae, quae pijs ex operibus nascitur atque paratur dicitur, &c. Scripsit quoque non superioribus patribus inferior FRANCISCVS SONNIUS Biscoducensis Episcopus, in opere Demonstrationis religionis Christianae ex uerbo Dei, libro 1. tractatu 2. capite 1. & reliquis, de fide & iustificatione. Sunt alij multi qui de re eadem scripserunt, uerum hi patres praemissi omnibus tanto fiducialius anteponuntur, quanto doctius & enucleatius scripserunt. Subdemus autem & determinationes facultatum Theologiarum more nostro, quae eandem quam praemissimus iustificationem sic confirmant FACULTAS LOUANENSIS sub Carolo 5. congregata anno 1544. articulo 8. postquam de libero arbitrio determinauit, (ut habes suo loco) sic subinfert. Ad iustificationem promerendam ante omnia omnibus est inditum & necessarium, qui ad discretis annos peruenerunt, firmiter credere Iesum Christum

Ephes. 2. Phil. 3. 2. Corinth. 4. Apocalip. 22. Ecclesiast. 18. Iacob. 2.

Andreas Vega.

Stanislaus Hosius.

Guillelmus Lindanus.

Franciscus Sonnius.

Facultas Louanensis.

Philo Iudaeus.

Pulchra paradisi expositio moralis ad 4. Virtutes.

Iustitiae origo.

Martinus Episcopus Dumienis quondam rector.

sue passionis merito nobis a Deo Patre propositum esse Mediatorem & Propitiatorem peccatorum nostrorum: sine qua fide haec iustificatio acquiri non potest, bonis operibus, & poenitentia actibus quibuslibet praemissis, sicut etiam consequenter, sola fide absque poenitentia actibus & bono proposito uiuendi & adimplendi mandata Dei, haec iustificatio obtineri non potest. Vide supra, Fides, & infra, Opera, & Liberum arbitrium, &c.

IUSTITIA.

Iustitia quid, & quam necessaria uirtus. JPHILO IUDAEVS in multis locis in laudes Iustitiae prorumpit, & eius definitionem diffusis uerbis exprimit: potissime uero libro 1. Allegoriarum legis, dum illud exponit: Fluuius egrediebatur de Paradiso uoluptatis, qui inde diuiditur in quatuor capita, &c. Siquidem per quatuor illa capita eleganter quatuor uirtutes cardinales intelligi docet, quae sunt: Prudentia, Temperantia, Fortitudo, Iustitia. Quae (ait) ex Dei sapientia, hoc est, ex uerbo Dei (sic loquitur) derivatur. Rigat quippe paradysum (ait) haec uirtus, id est, particulares uirtutes irrigat. Capita uero accipiuntur non localiter, sed principaliter: Nam unaqueque uirtus princeps reuera & regina est. Haec autem uox determinatur, idem ualeat, quod finitur terminis. Prudentia quid agendum determinans, Fortitudo quid sustinendum, Iustitia quid cuique tribuendum. Denique per Phison, qui est primus fluuius, Prudentiam intelligit. Per Geon, qui est secundus, Fortitudinem. Per Tigridem, qui tertius est Temperantiam, & per quatuor, qui est Euphrates, figurate Iustitiam denotari. Quae certe uirtus (ait) reuera fructifera & mentem exhiberans. Haec ergo (ait) quando exortitur? Cum tres partes animae inter se consonant. Haec consonantia fit, dum penes praestantem est Imperium, ut quando amba irascibilis concupiscibilisque parent habentis partes rationabilis, tunc sequitur iustitia. Iustum enim est, ut quod praestat, semper & ubique imperet, quod deterius est, imperata faciat, atque rationale praecellentius est, uiliora concupiscibile & irascibile. Sed ubi haec duo partes retrograde contumacesque arigant, id est, rationem, impetu uehementi abstractum superauerint, & ultra uis earum momorderit frenum, ibi summa est in iustitia, necessarium est enim, ut ignauo auriga repente seratur in uoragine, & precipitatus, sicut & contra ut uirtute huius peritiae seruentur, &c. Porro idem iterum de Iustitia tractat libro de Abrahamo, & libro, De eo, qui rerum diuinarum haeres sit; ubi, secundum Graecam uocem, Iustitiam dicit uirtute esse quae aequaliter diuidit uniuersis quod suum est. Idem adhuc libro 2. Vitae Moysi, ubi de legibus disserit, & quidem doctissimus. Habeo & ego libellum eruditissimum antiquissimis characteribus manu scriptum, qui auctorem praefert MARTINVM EPISCOPVM: cuius autem hic Martinus urbis Episcopus fuerit non constat, sed nec Tritemius libro De Scripturis Ecclesiasticis meminit, sed eum tantum Dumienis cenobij quondam Rectorem memorat, & uixisse sub Iustiano Augusto anno Domini 540. uerum haud illud silentio praeteribo, quod in praefendo libelli initio, & nominando Rege, cui dicitur, Hallucinatur Tritemius, aut libellus quem habeo uitiolosus est. Siquidem Tritemius testatur eum librum siue formulam uitae honeste misisse ad Mitionem Regem Galiciae, cuius initium est: Gloriosissimo & tranquillissimo, &c. Libellas

autem quem habeo, sic habet: Liber uita honestae beati Martini Episcopi de quatuor uirtutibus ad Miridonem Regem, Prologus: Non ignoro clementissimè Rex flagrantissimam tui animi sitim, &c. Tum librum sic inchoat: Quatuor uirtutum species multorum sapientium sententis sunt definita, quibus humanus animus conuulsus ad honestatem uiae posse accedere. Harum prima est Prudentia, secundum, Magnanimitas. Tertia, Continentia. Quarta, Iustitia, &c. Vbi autem de Iustitia loquitur, sic infert: Iustitia post haec uirtus est. Quid est Iustitia, nisi naturae tacita conuentio in adiutorium multorum inuentia? Et quid est Iustitia, nisi nostra constitutio, & diuina lex, & uinculum societatis humanae. In hac non est quod estimemus quid expediat, expedit quidquid illa distauerit. Quisquis ergo hanc sectari desiderat, time plus Deum, & ama eum, ut ameris a Deo. Amabis enim Deum, si illum in hoc imitatus fueris, ut uelis omnibus prodesse, nulli nocere, & tunc te unum iustum appellabunt omnes, sequentur, uenerabuntur & diligunt. Iustus enim ut sis, non solum noceris, sed etiam nocentes prohibebis: Nam sibi nihil nocere, non est iustitia, sed abstinentia alieni est. Ab his ergo incipe, ut non auferas, & ad maiora promerere, ut etiam ablata restituas. Raptores quoque ipsos, ne alijs sint timendi, castiga, & cohibe. Ex nulla uocis ambiguitate controuersiam ueritas, sed qualitatem animi speculari. Nihil tibi interstet an firmes, an iures. De religione & fide scias agi, ubi uicunque de ueritate tractatur. Nam est iururando Deus inuocetur, etiam non inuocanti testis est. Tamen non transferas ueritatem, ne Iustitia transas legem. Quod est aliquando coarctis ut mendacio, utere non ad falsum, sed ad ueri custodiam. Etsi contigerit fidelitatem mendacio redimi, non mentieris, sed potius excusabis: quia ubi honesta causa est, Iustus secreta non prodit. Tacenda enim tacet, loquenda loquitur: atqui illi apta uia pax est, secumque tranquillitas, dum alij a malis vincuntur, ab illo mala. Haec ergo si studere curaueris, laus & intrepidus cursus tui finem expectans prospiciens tristitia huius mundi hilariis, tumultuosa quietus, extrema securus. His ergo institutionibus haec quatuor uirtutum species perfectum te facient uirum, si mensuram rectitudinis earum aequo uincendi sine seraueris, &c. Repetit autem iterum eandem uirtutes breui compendio. Porro de Iustitia scripsit LACTANTIUS FIRMIANVS librum uolum ad Constantinum Imperatorem, qui stat in ordine aliorum 5. in cuius cap. 5. sic loquitur: Iustitia nihil aliud est, quam Dei uicini sola pia & religiosa cultura. Vide quod sequitur. Sed & AMBROSIVS MEDIOLANENSIS lib. 1. Officiorum, cap. 27. 28. 29. multa de Iustitia & eius effectu disserit, & praefatas quatuor uirtutes ita annexas dicit, ut se inuicè nequeant separari, euidenti probas ratione & exemplo. Verum prolixioribus agit uerbis, quam hic possint inseri. Denique de Iustitiae laude & effectu ex ueteri lectione abundanter disserit LVDOUICVS CAELIVS Rhodiginus lib. 12. lectionum antiquarum, cap. 46. 47. & 48. & idèd opto ut locum adeas. Porro Concilium VERNENSIS cap. 26. Statuimus, ut omnes faciant iustitiam, tam laici, quam Ecclesiastici. Denique sic LVDOUICVS II. Imperator in Concilio Ticinensi statum edictum, ut singuli conuictus & exactores Republicae in suis ministerijs legalè procurèrè populo facere iustitiam, & pupillos & uditas protegat, deprauidata legaliter emèdare còpèlant, sollicitudinemq; gerat, ne quis rapinè patrare praesumat. Vide Iudex, & Iudiciu, & alijs in locis. Iustitiae executor. Vide supra, Carnifex, &c.

Iustitia quanta uirtus.

Attende.

Lactantius Firmianus.

Ambrosius Mediolanensis.

Ludouicus Caelius.

Concilium in Palatio Vernis sub Pipino celebratum. Iudonicus 2. Imperator.

K Y R I E E L E Y S O N.

Yrie eleyson, institutio antiquissima. Sæpius huius hymni meminimus superius in vocabulis, Hymnus, Cantus, Antiphona, & Officium diuinum, & Missæ, Cæremoniæ, &c. Huius autem hymni decantandi mentio fit primùm in Concilio I I, V A S E N S I sub Leone I. cano. 3. ubi sic legitur: Quia tam in sede Apostolica, quam etiam per totas Orientales atque Italiae provincias dulcis & nimium salubris consuetudo inromissa est, ut Kyrie eleyson frequentius cum grandi affectu ac compunctione dicatur, placuit etiam nobis, ut in omnibus Ecclesijs nostris ista consuetudo sancta, & admatuimur, & ad Missas, & ad vesperam, Deo propiciante, inromittatur. Eundem hymnum super mortuorum funera decantandum Concilium A R E L A T E N S E III. statuit, vt repositum in vocabulo, Defunctus. Porro reprehendens quorundam murmurationes G R E G O R I V S I libro 7. Registri, epistola 63. ad Ioannem Episcopum Syracusanum, rationem reddit de Missæ ordinatione, & præfatum Ioannem redarguit, qui Alleluia, Kyrie eleyson non Romanæ Ecclesiæ more in Missa, sed Græcorum, decantari iussisset: Nam vestre (inquit) Ecclesiæ nunquid traditionem à Græcis acceperunt? Unde habent ergo hodie ut Subdiaconi lineis in tunica procedant, nisi quia hoc à matre sua Romana Ecclesia perceperunt? Kyrie eleyson autem nos neque dicimus sicut à Græcis dicitur. In Græcis simul omnes dicunt, apud nos autem à Clericis dicitur, & à populo respondetur: & totidè vicibus etiã Christe eleyson dicitur, quod apud Græcos nullo modo dicitur. In quotidianis autem Missis alia quæ dicitur, acimus, tantummodo Kyrie eleyson, Christe eleyson dicimus, ut in his deprecationis vocibus paulo diutius occupemur, &c. Denique vide quid H A N N U L A R I V S F O R T V N A T V S, A N G E L O N I V S L V X O N I E N S I S, R E M I G I V S A N T I S S I O D O R E N S I S vetustissimi scriptores, & R V P E R T V S T V I T I E N S I S in libris, quos de diuinis & Ecclesiasticis officijs ediderunt, de Kyrie eleyson & alijs hymnis scriptum reliquerunt libro 1. cap. 29. Rupertus sic ait: Interim ait) Chorus concinit Kyrie eleyson, quod significat omnes vniuersales Ecclesiæ preces, &c. Vide & in dictione, Litania, & Hymnis.

L A I C V S.

Aici à sacrorum tactu, & ab Ecclesiasticis munus arcantur. Certum est, quia dum de quolibet sacramento tractamus, & de ministro eiusdem similiter tractatur. Clericos autem ministros esse acramentorum in omnibus penè locis probatum inuenies, ita vt etiam habeas in dictione, Clericus, &c. quia clerici inferioris ordinis nõ queant sacra tractare. Et infra in vocabulo, Mulier, dicemus: quia etiam femina arcetur à tactu sacerotũ, sicut iam in pluribus locis, vt in Eucharistia, Baptismus, &c. repetiuimus. Proxiori ergo hoc non eget probatione, quod omnibus seculis

Concilium Va senfe 2.

Igitur ante illud concilium soliti erant decantari.

Concilium Arelatense 3. sub eodẽ Leone I. Gregorius 1.

Hannularius Fortunatus. Angelonius Luxonensis. Remigius Antissiodorensis. Rupertus Tuitiensis.

Et exera ordinem clericorũ stare cogatur.

costat interdictũ & obseruatũ: verumtamen paucis, adhuc quæ dicenda restant enarrabimus. Igitur sequentes attentè reuolue distinctiones, & quod defuerit, ex locis assignatis scito supplendũ. C L E M E N S I lib. 3. Constitut. Apostolicarũ, cap. 10. narrat si. Apostolos statuisse. Neq. laicos concedimus aliquod sacerdotale munus exercere, veluti Sacrifcium, Baptismi, manus impositione, vel benedictione, magnam siue paruum. Non enim sibi quis sumit honorem, sed qui vocatur à Deo, & per Episcopi manus datur hæc dignitas, & qui ad eam promotus non est, sed eam sibi usurpat. Oxiã poenam sustinebit. Vide & in vocabulo, Sacerdotes nõ omnes esse, &c. & ordo, &c. Idem in decreto quod allegat Gratianus De cõsecr. dist. 2. cap. Ordinatio Clementis. Nulli laicorum liceat in eo loco, ubi sacerdotes & reliqui clerici consistunt, quod Presbyterium nuncupatur, quando Missa celebratur consistere, vt liberè ac honorificè possint sacra officia exercere. S O Z O M E N V S S A L A M I N I V S lib. 7. Ecclesiasticæ historiæ, cap. 24. Et T H E O D O R E T V S C Y R E N S I S libro 5. historiæ Ecclesiasticæ, c. 18. grauissimi scriptores, narrat S. virum Ambrosium sic respõdisse ingenter in loca sanctuarij. Adyta templi scito, & Imperator, Solis pernia esse Sacerdotibus, ceteris vero vniuersim imperia, nec licere cuiquam ea contingere. Quare egreditor, cumque ceteris in commune consistit. Purpura enim Imperatores, non item Sacerdotes faciunt, &c. Hinc Concilium generale VI. C O N S T A N T I N O P O L I T A N V M III. in Trullo celebratum, cano. 53. Nemo eorum (ait) qui sunt in ordine laicorum diuina sibi mysteria impertiat, presente Episcopo vel Presbytero vel Diacono. Qui autem tale quid ausus fuerit, vt præter ea quæ sunt constituta faciens, vna septimana segregetur, vt ex eo doceatur non amplius sapere, quam oportet sapere. Eisdem laicis cano. 69. interdicit ingressum in sanctuarium & intra sacrum altare, præterquam Imperatori soli. Hinc Concilium T Y R O N E N S E I. sub Pelagiano I. cano. 4. Laici sacra altare, quo sancta mysteria celebrantur, inter clericos tam ad vigilias quam ad Missas stare penitus non præsumant, sed pars illa que à cancellis versus altare diuiditur, choris tantum psallentium pateat clericorum. Ad orandum verò & comunicandum laicis & faminis, sicut mos est, pateant sancta, sanctorum. Hoc decretum renouat Concilium C O L O N I E N S E III. partis 3. cap. 31. Antiquissimis (ait) canonibus in plerisque etiam Concilij sanctum est, ne laici secus altare inter laicos ministrent, neve licentiam habeant ingrediendi in sacrum, quod Græci Diaconium appellant, neve vasa Dominica conuigant. Præterea ne reliquiæ sanctorum & vestimenta Ecclesiastica, qua honesta esse decet, (Vide infra, Vasa sacra, & vestes sacra, &c.) nisi tantum à sacris ministris autredetur. (Diximus hoc in dictione Clerici inferioris ordinis sacra non contrectet, &c.) adeo vt ne sacris quidem Deo semipis (Vide Monialis, & Mulier.) ac monachabus aut lectoribus etiã sacra vasa vel sacras pallas contingere, vel incensum circa altare præferre licuerit, verum id solis Diaconis permillum sit, expressum autem laicis veitum, ne pallas Ecclesiæ, vela, aut altaris ornamenta abluant. Neque Patres hic scripturis destituuntur. Iam verò eo ventum est, vt quatuor minores ordines, nempe Ostiarij, Exorcista, Psalmista, ac Lectores, non temerè ab Ecclesia instituti ac recepti, propter nomen nihil in Ecclesia retinuerint, illorum loco tenues aliqui homines laici, qui per Ecclesiæ prælatos minoris compendij gratia subrogantur, illorum officijs sese ingerant, idq. indecore, quippè nullo penitus clericali habitu amicti, inter quos

Clemens 1.

Hebr. 5. 2. Paralip. 26.

Sozomenus Salaminius.

Theodoretus Cyrensis.

Ambrosij zelus.

Quis talia legendo temperet à lachrymis?

Concilium Constantinop. 3. generale 6. sub Constantino 4 Imper.

Concilium Tyronense 2.

Concilium Coloniense 3.

Diaconium.

Quatuor minores ordines non temerè ab Ecclesia instituti, & Hereticè. vide, Ordines Minores.

sunt

Contra irreli giosam nostris seculi consuetudinem.

sunt quos appellamus Campanarios, quos ad minimum ceteris accendendis alijsq. in choro ministracionibus intentos) acceret superpellicios indui. Ne interim prætereamus abluitionem pallarum, vestimentorumque altarum, breuiter sacrarum custodiam talibus, per custodes seu Theaurarios nostri temporis committi, quos hæc contingentes antiquitas nefarij criminis simul cum surrogantibus damnaisset. Quare cauimus post hæc agendum, ne ob talem presumptionem Dominus iratus plagam populo, qua simul innocens cum nocente inuoluatur, immittit. Vide in vocabulis præmonstratis.

Laici non promouendi ad dignitates Ecclesiasticas. Hoc habes repositum superius, & hoc vetat strictissime G R E G O R I V S I libro 2. Registri, epistola 19. ad Benenatũ Episcopum, & epistola 26. eiusdem libri ad Ioannem Episcopum Squilatinum, & lib. 5. epistola 21. ad Petrum Episcopum Hydruntinum, & lib. 7. epistola 25. ad Fortunatum Episcopum Neapolitanum, & epistola 26. ad Clerum & plebem Messanam, & eodem libro epistola 10. ad Syagrium & Betherium Episcopos, &c. & eodem libro epistola 13. ad Brunichidem, &c. Vide loco superius assignato.

Laici Ecclesiastica beneficia non possideant. Hoc præcor lege repositum supra Beneficia.

Laici monasteria non regant. Vide supra, Abbas, &c. & infra in dictione, Monasteria, non deputentur laicis, &c.

Laici ad sacros ordines qualiter promouendi. Habes infra, Ordinandus, &c. & Neophytus, &c. Verumtamen sic S Y R I C I V S I. Epistola 3. ad vniuersos orthodoxos: Illud non est prætermittendum, vt quod semel aut secundo necessitas hereticorum intulit contra Apostolica præcepta, velut lege sancitum, præsumi, Neophytum vel laicum, qui nullo sanctus fuerit officio, inconsideratè, vel presbyterum vel Diaconum ordinare, quales meliores Apostolis sunt, quorum audeant mutare præceptum. Et qui non didicit, iam docere compellitur. Ita nullus reperitur Idoneus Clericorum? Nec inter Diaconos, nec inter alios Clericos inuenitur, qui sacerdotio dignus habeatur, sed ad condemnationem Ecclesiæ laicus postulat? Quod ne fiat ultra admoceo. Lege supra Episcopus, &c. Hinc INNOCENTIUS I. epistola. 4. ad Felicem Micerianum Episcopum, cap. 2. & allegat Gratianus dist. 51. cap. Defignata, &c. Religio via de laicis consuluit, quos canones ordinare prohibeant. Certum est quidem hoc regulas Ecclesiasticas continere, sed non ita definitum est, vt de omnibus sit laicis constitutum. Neque enim Clerici nasci, non fieri possunt, sed designata sunt genera, de quibus ad Clericatum peruenire non possunt, id est, si quis fidelis militauerit, si quis fidelis causas egerit, hoc est, postularerit, si quis fidelis administrauerit. De Curialibus autè manifestata est ratio. Vide supra Curialis, &c. quonia est inueniantur huiusmodi viri qui debeant Clerici fieri, tamen quoniam sepius ad curiam repetuntur, cauendum ab his est, propter tribulationem, quæ sæpè de his Ecclesiæ prouenit. Et cap. 4. subdit, allegatque Gratianus dist. 33. c. Laici, &c. Laici verò qui habentes uxores baptizati sunt, ac sic se instituerunt, vt opinio eorum in nullo valet, vt aut clericis inuicti sunt, aut monasterijs ex quo baptizati sunt hæserint, etsi non concubinam, non pellicem nosterit, si in bonis operibus vigilauerint, non prohibetur huiusmodi ad clericatum sortem admitti. Et subdit cap. 5. Ita sanè vt in eos tempora à maioribus constituta, seruentur. (Vide Ordo) nec citò quilibet lector, citò Acolythus, citò Diaconus, citò Sacerdos fiant: quia in minoribus officijs si diu perdurent, & vita eo-

Gregorius 1.

Syricius 1.

Neophytus nõ ordinandus nec laicus.

Innocentius 1.

Curiales non promouendi.

Hæc 1. Ianua. anno 1571. scilicet.

Ordines non per saltum nec simul omnes conferantur, vide & infra, in vocabulo Ordo, &c.

rum pariter & obsequis comprobantur, vt ad sacerdotium posthac, Emeritis stipendiorum meritis veniant, nec prescripant quod vita probata meretur accipere. Quoniam ergo certa definitione monstratum est, qui debeant admitti, quos reprobari, ex his omnibus, quos videt dignatio tua non posse reprobari, eligere debebis quos clericos facias. Si enim nullam gratiam hominibus aut beneficium præstare velimus, tales inuenire possumus, de quorum assumptione nec incurrere scandalum, nec erubescere valeamus. Idem eadem repetit epistola 24. ad Synodum Toletanam, cap. 23. & 4. ubi etiam præcipit ordinatos & ordinatores deponi, sed nõ est necesse repetere. Hoc renouauit & Concilium A R E L A T E N S E III. sub Leone I. cano. 2. vt superius produximus dictione, Episcopos, &c. Hinc etiam G E L A S I V S I. epistola ad Episcopos Lucaniæ, Brutiorum, &c. cap. 4. allegatur à Gratiano, dist. 77. cap. Finali. Si verò, &c. Si verò (ait) laicus quisquam Ecclesiasticis est aggregandus officijs, tamò sollicitus in singulis (quæ in monachis prius dixerat, vide Monachus, &c.) huiusmodi decet examinari personam, quantum inter mundanam religionemque vitam constat esse discriminis: quia vniue conuenientia Ecclesiæ ministeria reparanda sunt, non inconuenientibus meritis ingerenda, tan- toque magis, quod sacris apum possit esse seruitus, in eorum quærendum est instituis, quantum de tempore, quo fuerant hæc assequenda, decerpitur, vt morum habere doceatur hoc probitas, quod prolixior consuetudo non contulit: nec per occasionem supplenda penurie clericalis, vitiã potius diuinis cultibus intulisse, non legitime familia computemur procurasse compedia, quorum promotionibus, super annuatas, sex menses nihilominus subrogamus: quoniam (sicut dictum est) distare conuenit inter personam diuino cultui deditam, & de laicorum conuersatione venientem. Quæ tamen castus indulgentia credidimus, vt illis Ecclesijs, quibus infestatione bellorum vel nulla penitus, vel exigua remanserunt ministeria, renouentur: quatenus his Deo propitio restituis, in Ecclesiasticis gradibus subrogandis canonum paternorum vetus firma seruetur, nec contra eos ulli ratione preualcat, quod pro accidentis defectibus remedio prouidetur, non aduersus scita maiorum nona lege proponitur, ceteris Ecclesijs ab hac occasione cessantibus, quos non simili clade vastatas pristinam faciendæ ordinationibus cõuenit tenere sententiam. Quæ magis hac opportunitate communiti obseruantiam venerandorum Canonum propensius delegamus, singulorum graduum conscientias admonentes, ne in illicitis prorumpere moliantur excessus. Eadem omnino repetit Concilium B R A C A R E N S E I. cano. 38. iubens, vt laicus ordinandus ad sacerdotium anno integro in sacris ordinibus perseveret, & per gradus eruditus ad sacerdotium veniat. Vide Ordines gradatim suscipiendi, &c. Et Concilij E P A V N E N S I S sub eodem Gelasio, cano. 37. Ne laicus (ait) nisi religione promissa Clericus ordinetur. Et Concilium A V R E L I A N E N S E I. sub Hormisda I. canone sexto. De ordinationibus Clericorum id obseruandum esse decreuimus, vt nullus secularium ad clericatus officium præsumat accedere, &c. Hinc est quod in CONCILIO GENERALI V. actione prima, Petrus Episcopus Apamearum damnatus est, quod repudiatis Clericis quendam laicum Constantinum Diaconum ordinauerat. Et Concilium A V R E L I A N E N S E III. cano. 6. Id omnimodis obseruetur, ne ullus ex laicis ante annum conuersionem vel ætatem legitimam, id est, viginti quinque annorum Diaconus, & triginta Presbyter, ordinetur. Vide ordinandorum ætas, &c.

Concilium Arelatense 3.

Gelasius 1.

Vide quantum deferat sacris patrum decretis que nunc tam facile videas ab his cõtemni qui sibi sapientes apud homines non apud Deum videtur, seio quid loquar.

Concilium Bractarense 1.

Concilium Epaunense. Concilium Aurelianense 1.

Concilium Constantinopolitanum 2. generale 5.

Concilium Aurelianense 3.

Hormisdas I.

Vide reliquum ex 4. epistola HORMISDÆ I. & aliorum Patrum superius.

Laici non intersint electionibus Prælatorum. J Habes hoc repositum dictionibus Electio, & Episcopus.

Laici extra Concilium sunt. J Quia hoc promissum præstandum dum de Concilijs ageremus, idèd paucis desideramus promissum persolvere. Scio quidem huic sententiæ NICEPHORVM CALLISTVM refragari, qui libro 8. Ecclesiasticæ Historiæ, cap. 14. ita loquitur de magno Nicæno Concilio: *Aque, inquit, ut simpliciter dicam, martyrum planè populus in unum conuenit locum. Affuerunt ibi etiam plurimi alij ex præstantibus & laicis, docti & eloquentes, in primis, sacrarum literarum nec non profanarum quoque disciplinarum peritia præclari viri. Alterutri parti momentum afferre alacriter parati, &c.* Hæc Nicephorus. Verùm quidem laicos Concilij adesse posse, non est incongruum, sententiam autem ferre non licet, quia Concilia Episcoporum sunt, non laicorum, ut docet FLAVIANVS CONSTANTINOPOLITANVS epistola ad Theodosium Imperatorem, quam inuenies stare 9. inter epistolas Leonis I. Extat & epistola PVLCHERIE AVGVSTAE, qua in initio Cõcilij Chalcedonenfis inuenta est, qua mouet Byziniæ Strategum, vt clericos, monachos, laicos, quos nulla ratio ad Concilium vocat, omninò de Ciuitate, de quæ locis ipsis vbi Concilium haberetur, expelleret. Narrat quoq; SOZOMENVS SALAMINVS lib. 6. cap. 7. Ecclesiasticæ Historiæ, Valentinianum Imperatorem, cum Episcopi eum rogassent, vt ipsis conuenire permitteret ad corrigendum dogma, respondisse sic: *Mihi qui in forte sum plebis, fas non est italia curiosus perferuari, Sacerdotes, quibus ista cura sum, inter se ipsos quocumque loco voluerint conueniant.* Idem Constantinum Magnum respondisse narrat AVEVSTINVS HIPPOENSIS epistola in ordine 68. & 166. Quod autem legis in Concilij quosdã Imperatores præfedis, non ob eam rem affuisse credendi sunt, vt aliquid ipsi statuerent de rebus ad fidem pertinentibus, vrg; sibi earum cognitionem, aut iudicium vsurparent; verùm vt auctoritatem, vnitatem, & concordiam Concilij tuerentur, & quæ salubriter essent in ea constituta, ea vt seruauerent ab omnibus prouiderent. Vide supra Imperator, &c. Denique expressè Cõcilium MOPSENSE, vt habetur collatione 5. generalis 5. Synodi, definit laicos esse extra Cõcilium, vt alibi repositum est. Et Concilij CABILONENSIS can. 6. vt citat Buchardus lib. 15. Decret. cap. 11. (ego inter canones non inueni præfati Concilij) sic loquitur: *Quando ea que canonica sunt ventilantur, vel quando regularia examinantur, neque aliquos laicos interesse, nisi religiosos, oportet: & nisi hos iatum modo, qui in propria appellantur persona. Porro Concilij generale 8. CONSTANTINOPOLITANVM IV. sub Basilio Imperatore, & Adriano Papa II. Patrum 3. can. 17. etiam Princeps extra Cõcilium esse sic ostendit: *Aliud autem ait tanquam per os ab auribus nostris repulimus, quod à quibusdam imperijs dicitur, non posse Synodum absq; principali presentia celebrari, cum nusquam sacri Canones conuenire secularis Principes in Concilijs sanxerint, sed solos antistites. Unde non interfuisse illos Synodis, exceptis Concilijs vniuersalibus, inuenimus. Neque enim fas est secularis Principes spectatores fieri rerum, qua Sacerdotibus Dei nonnunquã conueniunt.* Hinc & BASILIVS IMPERATOR actio. 6. eiusdẽ Con-*

Nicephorus Callistus.

Flavianus Constantinopolitanus Episcopus.

Pulcheria Augusta.

Sozomenus Salaminius.

Augustinus Hipponensis.

Concilium Mopsuestien.

Concilium Cabilonense, vel

Concilium Constantinop. 4. generale 8.

Basilius Imperator.

cilij, alloquens Patres, se non vt Iudicem sedere, sed vt humilè suscipi peroptauit. *Primus (inquit) memet super pauperum prociò, purpuram & diademata parvipendens. In hoc curam gero gloria meastum vt videam communem vnitatem, & vnam Ecclesiam, &c.* Reliquum mox habebis sequenti distinctione. Vide infra, Princeps, & supra Imperator, & ea que sequuntur.

Laici non intersint negotijs Ecclesiasticis, aut Clericis, & Sacerdotes dijudicent vel accusent, &c. J Doleo quod non semper illud in hoc opere potuerit obseruari, vt sub vno vocabulo cuncta redigerentur, quæ ei cõuenire noscebantur. Hoc enim fieri non potuit, quod quidem dum vni putarem satisfactum, alteri quod sibi esset debitum subtraheretur. Sed ita tamen congruè studiuimus vniuersa concordare, vt facillè de vno possis ad aliud te conferre. Itaque de laicis, quod non valeant Ecclesiasticis negotijs inferuire, nec clericos iudicare, habes in vocabulis, Clericus, Episcopus, & similibus, atque Ecclesia, &c. sæpius confirmatum: nec tamen quod restat silendo oportuit, vt quod in alijs locis distinctum non est, in hoc opportunè suppleatur. Lege ergò in superiori vocabulo, Clericus, vbi potissimum allegauimus MATRIBONENSE I. Concilium, can. 7. lege in super vocabulo, Episcopus, &c. lege quoque vocabulo, Imperator: quia in omnibus his locis reperies propositionem præmissam sufficienter probatam. Verùm quod restat absoluamus. STEPHANVS I. epist. 2. ad omnes Episcopos, vt allegatur à Gratiano, causa 3. quæst. 4. cap. Clericus, &c. *Laici (ait) quamuis religiosi sint, nulli tamen de Ecclesiasticis facultatibus aliquod respondendi legimus unquam attributa facultas. Scimus quia carnales semper spirituales solent persequi, & malevoli benevolos infamare & lacerare. Ideo, Apostoli, & successores eorum, ac reliqui sancti Patres noluerunt fieri facilem Episcoporum accusationem, quoniam si facile esset, aut nullus, aut vix aliquis modo inueniretur. Throni enim Dei vocantur, ideo non debent moueri, aut affligi, vel perturbari.* Idem omninò repetit Concilium TAURINENSE I. can. 3. Et EYSEBIVS I. epistola I. ad Episcopos Galliarum, vt etiam iam alibi loco præfati citauimus. Similiter (ait) Clericos à laicis non debere accusari hætenus obseruatum, & constitutum est, quia eiusdem non sunt conuersationis. Et oppido quidam eis infesti existunt, quippe cum vita eorum & conuersatio debeant esse secreta & à laicorum actibus remota, &c. Hinc narrat NICEPHORVS CALLISTVS fidelissimus historiographus libro 8. historiæ Ecclesiasticæ, cap. 16. *Multi (ait) qui libenter diuitias & acres etiam inimicitias gererent, Episcopos quosdam criminabantur, & querelas suas scriptas Constantino dabant, quibus ille omnibus colligatis sigillum annuli sui impressit, eisq; diligenter seruari præcepit. Post conuentionem eam dies constitutus cum venisset, libellos eos omnes in manibus tenens: *He (inquit) querelæ & accusationes magno illi Iudici decidenda remittuntur, statutuque tempus extremi iudicij sit dies, cui iudici oculis etiam manifesta sunt. Mihi quidem homini errori obnoxio, nefas esse videtur Ecclesiasticorum virorum accusationes recipere & attendere. Neque etiam omnino conuenire puto Dei ministros tales se præstare debere, vt vel à me, vel ab alio iudicentur. Si namque sacerdotum delicta plurimis innotescant, maxima præbetur eis offendiculi occasio, qui impune nullo timore peccare constituerent. Quapropter agite, Christum emulati, per mutuan veniam alijs alijs commissis remittamus: Oportere siquidem ab eo remitti**

B

C

D

E

O Principis humilitatè & de aorum affectu.

Concilium Matritribonense I.

Stephanus I.

Traditio Apostolica.

Concilium Taurinense I. Eusebius I.

Nicephorus Callistus.

Vide Constantini viri integerrimi iudiciũ, huius etiã meminimus superius, Honor Ecclesiasticis exhibedusq; &c. Et Episcopi non leuiter accusandi, &c.

debita

Concilium Aquileiense, cui interfuit Ambrosius Mediolanensis.

Concilium Epauense sub Sigismundo Rege.

Marcellinus.

Concilium Aurelianense 3.

Concilium Aurelianense 4.

Eugenius 2.

Concilium Romanum sub Nicolao 2. contra Berengerium.

Nicolaus I.

Genesius.

Basilij Imperatoris iudicium.

Sacerdotij auctoritas.

debita, ille dicit, qui ipse gratiam delicti petat. *His verbis dictis libellos in conspectu eorum combussit, iuratus nihil se profusus que in eis scripta essent legisse. Addidit & illud, Si in Episcopum incidere alienum coniugium violantem, se purpura sua piaculum id obiecturum esse, ne iam fœdum facinus spectatoribus occasione mali crearet. Hinc ad calcem Concilij AQUILEIENSIS sub finem alterationis Ambrosij Mediolanensis & Palladij Arriani, sic loquitur Ambrosius Palladio: *Sacerdotes de laicis indicare debent, non laici de Sacerdotibus.* Et paulò post idem Ambrosius auctoritate omnis Concilij loquitur: *Imperator (ait) clementissimus, & Christianus, Sacerdotum Concilio causam, vt & ipsi arbitri essent alterationis commisit. Igitur nobis iudicium videtur delatum, interpretis esse Scripturarum, &c.* Verumtamen sic Concilium EPAVNENSE sub Gelasio. I. cano. 24. *Laici (ait) contra cuiuslibet gradus Clericum, si quid criminale parant obiciere, a quo modo vera suggerant, proponendi permittimus potestatem.* Vide Clericus, & Episcopus vt accusandi, &c. Verùm MARCELLINVS I. epistola 2. ad omnes Episcopos Orientales, & allegat Gratianus causa 11. quæstione 1. capite Clericus. Clericus (ait) cuiuscumque ordinis, absque Pontificis sui permisso, nullum presumat ad secularia iudicia pertrahere, nec laico quilibet Clericum liceat accusare. Idem omninò statuit Concilium AURELIANENSE III. canone 31. & allegat Gratianus, causa 2. quæstione 7. capite Laico (ait) liceat inconsulto Sacerdote Clericum in secularia iudicia exhibere. Idem omninò & AURELIANENSE IV. canone 13. Vide dictione Clericus, &c. & supra in vocabulo, Iudex, vbi allegauimus prædictum canonem, &c. Denique EYGENIUS II. Decreto 4. Decernimus (ait) vt laici Ecclesiasticæ negotia terminare non presument. Et Concilium ROMANVM Patrum 13. sub Nicolao II. *Chimlibet (ait) ordinis Clericos laici non iudicent, nec de Ecclesijs eiciant.* Et NICOLAUS I. ad consulta Bulgarorum (allegat Gratianus distinctione 23.) *De Presbyteris (ait) vobis, qui Laici estis, nec iudicandum est, nec de vita eorum quicquam inuestigandum, sed Episcoporum iudicio quicquid id sit reseruandum.* Idem epistola ad Ludouicum II. Imperatorem, allegat Gratianus distinctione 95. *In Scripturis (ait) narratur Constantinus Imperator dixisse, habes superius) verè si proprijs oculis viderem Sacerdotem Dei, aut aliquem eorum qui monachi habitum circumamicti sunt peccantem, clamorem meam expoliarem & cooperirem eum, ne ab aliquibus videretur. Hoc dicimus canis vos reddere cupientes, vt sic de Domini Sacerdotibus (qui iure Patres animarum dicuntur) aliquid conigerit vos audire, quod consensionem pijs mentibus ingerat, non infrunum, sed pudoratos filios Nõ emirantes paternum de reliquo verendum contegatis, vt affluenti, quemadmodum & illi, benedictione repleti miderant Domino mereamini.* Vide supra, Episcopus non iudicandus, Imperator, &c. & Honor Sacerdotibus exhibendus, &c. Porro de laicis sic BASILIVS IMPERATOR, cuius in præcedenti pagina fecimus mentionem, in oratione quam habuit ad Patres Concilij generalis VIII. præfidentibus legatis Apostolicæ sedis. *Laici (ait Imperator) nullo modo licet de Ecclesiasticis causis sermone mouere, neque penitus resistere integritati Ecclesie, & vniuersali Synodo aduersari. Hæc enim inuestigare & querere, Patriarcharum, Pontificum, & Sacerdotum est, qui regimini officium sortiti sunt, qui sanctificandi, qui soluendi,**

qui ligandi potestatem habent, qui Ecclesiasticas & Cœlestes adepti sunt clauas, non nostrum qui passim debemus, qui sanctificari, qui ligari, vel à ligamento solui egemus. *Quantacumque enim religionis & sapientia laicus existat, vel etiam si vniuersa virtute interius polleat, donec laicus est, onis vocari non desinet. Rursus Episcopus quamcumque sit irreuerentia plenus, & nudus omni virtute, donec antistes est, & veritatis verbum rectè predicauerit, Pastoris vocationis, & dignitatis dāna non patietur. Que ergo nobis ratio est in ordine cuium constituitis, Pastores verborum subtilitatem discutiendi, & ea que super nos sunt querendi & ambiendi habent. Oportet nos ergo cum timore & fide sincera vos audire, & facies eorum vereri, & nihil amplius, quàm ea que nostri sunt ordinis requirere.* Et ALEXANDER III. Salernitano Episcopo, ponitur parte octaua Concilij Lateranensis quod celebravit capite octauo. *De cetero laicos in accusationem vel testimonium contra clericum, in criminali causa, non esse aliquatenus admittendos sacra sacrorum canonum manifestis edocet, nisi forte suam vel suorum iniuriam persequantur: nec tunc eorum ad testimonium, sed accusationem possunt admitti.* Et Concilium COLONIENSE IV. capite quarto, medij 6. *Cum Matrimonij sacramentum (ait) vt sacramenta reliqua in thesauris Ecclesie numerentur, ne sit civilis quidam contractus, vt olim putarunt Ethnici, ad solius Ecclesie iudicium, presertim vbi questio iuris versatur, eius discussio perinet. Idcirco statimus cum presenti Concilio, & sub excommunicationis pena prohibemus, ne Magistratus, aut Iudices seculares, in Matrimonialibus aut alijs spiritualibus quibuscumque causis, ad cognitionem solius Ecclesiastici Iudicis spectantibus, inter suos subditos aut alienos iudicent, nec dispensandi aut transgredi potestatem in Matrimonio ac gradibus prohibitis vsurpent, sed eiusmodi causas omnes ad iudicium Ecclesiasticum cognitionem & definitionem remittant.* Vide Matrimonium, Consanguineus, Incestus, &c. Hæc renouat Concilium MOGVNTINVM IV. capite septuagesimo sexto, & hæc prohibet sub excommunicationis pena fieri, & addit: *Similiter Iudex Ecclesiasticus causas, quas laici ad iudicium habent, iudicandas sibi non assumat, nisi causa tales sint que ad forum Ecclesiasticum de iure vel consuetudine perinere noscuntur.* Idem Concilium TREVERENSE II. capite decimo septimo. Et Concilium TRIDENTINVM sessione vigesima quarta, quæ est octaua sub Pio IV. *Si quis (ait) dixerit causas Matrimoniales non pertinere ad Iudices Ecclesiasticos, anathema sit, &c.* Pete locos assignatos in superioribus.

Laici suis prælatis obediant. J Vide obedientia.

Laicorum vita. J Concilium SVSSIONENSE ad sanctum Medardum, Patrum XXIII. *Decernimus, vt laici homines legitime viuant, & diuersas fornicationes non faciant, & periujs in Ecclesia non consentiant, & falsa testimonia non dicant, & Ecclesiam Dei in omni necessitate conseruent.* Habes de his omnibus suis quibusque locis certadecreta.

Laici docere non presument. J In vocabulo Prædicatio, &c. & Mulier, &c. idem reperitur sæpius: verumtamen pauca que dicenda sunt, non omitam. Concilium CARTHAGINENSE IV. canone nonagesimo octauo. *Laici (ait) presentibus clericis, nisi ipsi inueniantur, docere non permittimus.* Idem repetit LEO PRIMVS epistola sexagesima ad Maximum Antiochenum

Attende oro.

Alexander 3.

Concilium Colonienfè 4.

Matrimoniorũ causa nõ à laicis terminada.

Concilium Moguntinum 4.

Concilium Treuerense 2. Concilium Tridentinum generale.

Concilium Suellunense ad S. Medardum sub Childerico Rege, & Pipino Duce.

Concilium Carthagenfè 4.

Leo I.

Episcopum, ut dicemus alibi. Denique idem renouat & confirmat CONCILIVM GENERALE VI. Constantinopolitanum III. sub Constantino Pogonato Imperatore, canone 64. Non oportet (ait) laicum publicè disputare vel docere, docendi auctoritatem ex eo sibi vendicantem, sed ordini à Domino tradito cedere, & auctorem, qui docendi gratiam acceperunt, aperire, & diuina ab eis doceri. In una enim Ecclesia diuersa membra fecit Deus, ut est vox Apostoli, quem aperit interpretans GREGORIUS THEOLOGVS (Nazianzenus is est) eum, qui in his est, ordinem cõmendat dicens. Hunc ordinem reuerentiam fratres seruemus, hic quidem sit auris, illi vero lingua, hic autem manus, hic vero aliquid aliud. Hic quidem doceat, ille vero discat. (Et paulò post.) Et dicens in docilitate, & suppeditans in hilaritate & opem ferens ac subministrans in alacritate. Ne finis omnes lingua, quod est prompius, ne omnes Apostoli, ne omnes Propheta, ne omnes interpretemur. (Et post pauca.) Cur te ouium pastorem facias? cur caput efficias cum sis species, cur Imperator esse conaris cum relatus sis in numerum militum? Et alibi iubet sapientia, ne sis velox in sermonibus, ne cum sis pauper una cum diuitem excendantis, ne queras sapientibus esse sapientior. Si quis autè presentem canonem labefactans deprehensus fuerit, quadraginta diebus segeatur. Et BONIFACIUS VIII. 6. Decretalium titulo 2. de hæreticis. Iubemus, ne cuiquam laica persona liceat publice vel priuatim de fide Catholica disputare & qui contra fecerit, excommunicationis laqueo innotetur. Vide supra Disputatio, & infra Prædicatio, & Mulier, &c.

Laici Dies festos obseruent & frequentent. Vide Dies festi, &c. & Parochia, &c.

LAPSVS.

Lapsi Clerici quomodo admittendi. Illos intelligimus lapsos, qui in infidelitatem vel hæresim lapsi sunt, & Catholicam fidem reliquerunt, vel aliàs, qui in aliud horrendum crimen inciderunt. Talibus pœnitentiam Nouatus denegauit, ut dicemus in sequentibus. Porro de lapsis Episcopis vel Clericis iam suo loco egimus, scilicet, Clerici ab hæresi conuersi, &c. & Episcopus hæreticus conuersus, & etiam in vocabulo, hæreticus conuersus. De his autem iterum Concilium CARTHAGINENSE V. canone II. & allegatur à Gratiano distinctione 90. capite Confirmandum est. Confirmandum est, ut si quando presbyteri vel Diaconi in aliqua grauiori culpa conuicti fuerint, qua eos à ministerio necesse fuerit remoueri, non eis manus tanquam pœnitentibus, vel tanquam fidelibus laicis imponatur, neque unquam permittendum ut rebaptizati ad clericatus gradum promoueamur. Hæc reperit LEO PRIMVS epistola 90. ad Rusticum Narbonensem Episcopum capite 2. & allegatur ibidem à Gratiano, capite Alienum est. Alienum est à consuetudine Ecclesiastica (ait) ut qui in Presbyterali honore, aut in Diaconi gradu fuerint consecrati, hi pro crimine aliquo suo, per manus impositionem remedium accipiant pœnitendi. Quod sine dubio ex Apostolica traditione descendit, secundum quod scriptum est: Sacerdos si peccauerit, quis orabit pro eo? unde huiusmodi lapsi ad promouendam misericordiam Dei priuata est expectanda secessio, ubi illis satisfactio si fuerit digna, sit etiam fructuosa. Et FELIX III. epistola decretali, quæ lecta est & probata in Concilio Romano, quod idem celebravit, capite I. sic loquitur: Clerici si lapsi sint in hæresim, & Baptismi reiterationem susceperint, si ad hoc impulsus fuerint, & de re tali doluerint, preparato facinore succurrendum

est irretitis, ne inimico liceat gaudere de captura. Conterendus est venantis laqueus, ut insuatum lamentantibus lapsis, iam iustitiam moderantem, quam compunctione pietatis ad anam, quam reliquerant, sit regressus. Sacerdotali vigore eos & humanitate irascemur, ut in eis fides, quæ nisi est una, iam nulla est, adiutorio domini Iudicis ad salutem sine nostra operationis offensionem reparentur: quia cum peccatoris à nobis satisfactio protrahitur, non preter laudem nostram, atq. letitiam mens eius ad veniam purgator inuenitur. Et ideo memineritis hanc super his nos habere sententiam, ut seruata discretione peccantium, non eadem cuncti qui lapsi sunt lance pensentur, quoniam maioris castigationis exigendus est usura, cui domus Domini commissa fuerit disciplina. Et capite 2. subdit: Et ergo ab Ecclesia summatibus inchoemus, eos, quos Episcopus, Presbyteros, vel Diaconos fuisse constitit, & seu optantes forsitan, seu coactos lauacri illius vnici salutarisque claruerit scisse iacturam, & Christum, quem non solum dono regenerationis, verum etiam gratia percepti honoris induerant, excuisse, cum consuet neminem ad secundam tinctionem venire potuisse, nisi se palam Christianum negauerit, & professus fuerit se esse pagani. Quod cum generaliter sit in omnibus execrandum multo magis in Episcopis, Presbyteris, Diaconibus audiui saltem dictumque probatur horrendum. Sed quia idem Dominus atque Saluator clementissimus est, & neminem vult perire, usque ad exitus sui diem in Pœnitentia, si resipiscunt, iacere conueniet: nec orationi non modo fidelium, sed nec catholicorum omnimodis interesse, quibus communio laica tantum in morte reddenda est, (Vide & Pœnitens, infra.) Quam rem diligentius explorare vel facere probatissimi Sacerdotis cura debet. Tum capite tertio, subdit: De clericis autem, aut monachis, aut puellis Dei, aut secularibus, seruari precipimus hunc tenorem, quem NICANA SYNODVS circa eos, qui lapsi sunt, vel fuerint, seruandum esse constituit. Habes in vocabulo Pœnitens non promouendus, infra.) ut scilicet qui nulla necessitate, nullius rei timore, aut periculo, se ut rebaptizentur hæreticis impie dederunt, si tamen eos ex corde pœniteat, tribus annis inter audientes sint: septem autem annos subiacent inter pœnitentes manibus Sacerdotum. Duobus autem annis oblationes modis omnibus non sinantur offerre, sed tantummodo secularibus in ordine socientur. Nec confundantur Deo colla submittere, qui non eum timentur abnegare. Quod si, vixit mortales, intra metas prescripti temporis caperit vita finis urgere, subueniendum est imploranti, & seu ab Episcopo, qui pœnitentiam dederit, seu ab alio, qui tamen datam esse probauerit, aut similiter à Presbytero viaticum abeunt de seculo non negetur. Et canone quarto, infert: Pueris autem, quibus (quod adhuc imberbes sunt) à pubertate vocabulum est, seu Clericis, sine laicis, aut etiam similibus puellis, quibus ignorantia suffragatur aetatis, aliquandiu sub manus impositione detentis, reddenda communio est: nec eorum expectanda pœnitentia, quos excipit à coertione censura. Quod est à nobis proinde constitutum, ne hi, quibus in terreni labe contagij plus minusve restat ad vitam, dum adhuc in pœnitentia sunt, pœnitenda committant. Quod si ante prescriptum pœnitentia tempus desperatus a medicis, aut euidenibus mortis pressus iudicij, recepta quisquam communionis gratia conualecit, seruemus in eo quod Nicæni Canones ordinarunt, ut habeatur inter eos, qui in oratione sola communicant, donec impleatur spatium temporis eidem prescriptum. Denique capite 5. sequenti, vetat idem FELIX III. ne rebaptizati ad Ec-

Diuersa peccationum corruptiones.

Hæc allegat Gratianus de consecrat. distinct. 4.

Concilium Nicænum I.

Lapsorum pœnitentia.

Pueri lapsi.

Concilium Nicænum can. 13. habes supra in vocabulo. infirmus, &c.

Concilium Constantinop. generale 6.

Et quid sibi uolunt iugiter ministrari qui nec auctoritatem habent, nec docendi gratiam.

Corinth. 12. Ephes. 4. & 5.

Bonifacius 8.

Concilium Carthaginense 5. Episcopus 73.

Leo 1.

Regum 2.

Felix 3.

Concilium Romanum sub Felice 3.

clesiasticam militiam admittantur, & habes citatum à Gratiano, causa 1. quæstione 7. capite Qui in qualibet, &c. Porro omnia hæc supradicta renouat & confirmat VIGILIVS I. episto. ad Ætherium, seu Eleutherium, capite 3. loquens de his, qui in Ecclesia Catholica baptizati ad Arianorum se baptismum conuerterunt, & postea redeunt, ut allegabimus infra in sequentibus distinctionibus. Denique eadem reperit Concilium IERDENSE canone 9. afferens auctoritatem Nicæni Concilij I. canone II. quæ iubetur, ut hi qui præuaricati sunt, & baptismum iterarunt, sine aliqua necessitate aut tormento, septem annis inter catholicos orent, & postea moderatio- nis & misericordia Episcopi fidelibus in oratione Eucharistica communicent. Vide Pœnitens, &c. & locos supra notatos, & ea quæ sequuntur.

Clerici lapsi ad sacerdotium non promouantur. Hæc dependet ex superiori, in qua de lapsis Clericis tractauimus. Porro hanc propositionem MARTINVS I. epistola 2. ad Amandum Episcopum sic confirmat, ut allegatur à Gratiano distinctione I. cap. Qui semel, & Si post. Qui semel (ait) post suam ordinationem in lapsum ceciderit, deinceps iam depositus erit, nullumque gradum sacerdotij poterit adipisci, sed sufficiat ei lamentationibus, scilicetque assiduis quousque aduixerit in eadem pœnitentia perdurare, ut commissum delictum diuina gratia extinguere valeat. Si enim tales quauimus ad sacros ordines promouendos, quibus nulla ruga nullumque uita contagium prepediat, quanto magis si post ordinationem suam quispiam in lapsum ceciderit, & præuaricationis peccato deprehendatur obnoxius, omnino prohibendus est cum manibus lulentis atque pollutis mysterium nostre salutis tractare? sicut huiusmodi semper, iuxta sacrorum Canonum statuta, in hac uita depositus, ut ab illo, qui mentis interiora scrutatur, nullatenus de ouibus errare cogaudet, dum aspexerit sinceram pœnitentiam eius, in terribili iudicio habeat reconciliatum. Vide supra, Clerici criminosi, &c.

Lapsi contra Nouatum ad pœnitentiam recipiendi, & qualiter admittantur. Quod superiori de lapsis clericis annotatione dictum est ex Felice III. decreto, & ceteris, etiam huic inseruit probandæ propositioni: verum tamen longè uetustiora habemus ex Apostolica traditione præcepta de lapsis seu pœnitentibus admittendis contra eundem Nouatum, quæ reposita inuenies in vocabulo, Pœnitentes admittendi, &c. verum quia hoc nomen Pœnitens generale nomen est, & publicam pœnitentiam exigit, lapsi autem non ita: ideo speciali vocabulo de lapsis admittendis ad pœnitentiam nunc tractamus, generaliter autem in vocabulo, Pœnitens de alijs lapsis & pœnitentibus differemus. Igitur quia Nouatus ille infelix lapsus pœnitentiam denegabat, præci illi Patres contra illum & ante illum quidem fortiter hoc defenserunt, lapsi non esse denegandam pœnitentiam. Inter illos Apostolicus ille Pontifex CALIXTUS I. qui etiam ante Nouatum extitit, epistola secunda ad Episcopos Galliarum, quam & Iuo libro 4. decretorum allegat. Errant (ait) qui putant Domini Sacerdotes post lapsum, si condignam egerint pœnitentiam, Domino ministrare non posse, & suis honoribus frui, si bonam deinceps uitam duxerint, & suum sacerdotium condigne custodierint. Et ipsi qui hoc putant, non solum errant, sed etiam contra traditam Ecclesie clauem disputare & agere uidentur, de quibus dictum est: Quæcumque solueritis in terra, erunt so-

Vigilius.

Concilium Ierdense.

Martinus 1.

Contra Nouatum.

Calixtus 1.

Matth. 13. & 18.

luta & in calis, &c. Alioquin hæc sententia aut Domini non est, aut uera est. Nos uero indubitanter tam Domini Sacerdotes, quam reliquos fideles, post dignam satisfactionem posse redire ad honores credimus, restitue Domino per Prophetam: Nunquid qui cecidit, non adiciet ut resurgat, & qui auersus est, non reuertetur? Tam alia multa idem Calixtus proferret testimonia. Denique excellentissimus ille & uerè Apostolicus DIONYSIVS ALEXANDRINVS, epistola ad Fabianum Antiochenum Episcopum, scribens quomodo egregiè diuersi martyres pro Christo mortem obierant, ut refferet EUSEBIUS CAESARIENSIS libro 6. Historiæ Ecclesiasticæ, capite 32.) ad calcem epistolæ sic addit: Isti igitur diuini Martyres, qui cum Christo in caelestibus sedent, & regni eius participes sunt atque iudices, qui cum ipso de lapsis fratribus iudicant: isti inquam ipsi susceperunt lapsos, & pœnitentiam conversionemque eorum non respue- runt, scientes quod Deus noster, cuius ipsi erant martyres, non uult omnino mortem morientis, sed conversionem eius & Pœnitentiam querit. Si ergo isti receperunt quosdam, & in Ecclesia statuerunt, in oratione quoque eis & in cibo communicauerunt, quid nos facere uultis fratres? Quid nobis agendum putatis? Nonne sequi nos eorum sententias, & iudicium conuenit, atque erga eos, quos illi miserati sunt, non existere crudeles & truces? Non puto quod expediat nobis sententias eorum in irruum reuocare, miserationes infringere, benefacta turbare, & rectè religioseque instituta violare. Hæc Dionysius de lapsis faciens sermonem. Subiungit cap. 33. Eusebius: Quo tempore Nouatus Romana Ecclesie Presbyter, elatione quadam tumidus, spem penitus eis salutis ademerat, etiam si dignè pœnitissent. Ex quo & princeps hæresos extitit Nonatianorum, qui ab Ecclesia separati semetipsos uocabant, id est, mundos appellauerunt. Ob quam rem Concilium Roma Sacerdotale celeberrimum congregatum est, Episcoporum quidem sexaginta numero, Presbyterorum quoque totidem, cum diaconis plurimis. Præterea etiam per singulas quasque prouincias de hac re magna deliberatione habita, decretis significatur quid factu opus esset. Statuunt ergo Nouatum quidem cum his, qui cum mentis elatione tumidum sequeretur, quæ ad inhumanam insaniam, & nihil fraternam charitatis seruantem sententiam declinarent, alienum esse ab Ecclesia: eos uero, qui lapsi in certamine fuerant, fraternam miseratione curandos, & somnientis pœnitentia medicandos. Scribit de hac re CORNELIUS I. uerbis Roma Episcopus ad Ecclesiam Antiochenam indicans Fabiano eius Episcopo quid statuerit in urbe Romana Concilium congregatum, quid etiam Italiam, Africam, ceterisque Occidentalibus uisum sit. CYPRIANVS CARTHAGINENSIS de his librum magnificentissime scriptum edidit, in quo & lapsos ad pœnitentiam cohortandos, & contradicentes alienos esse à Christi uisceribus statuit. Hæc Eusebius. Lege si uacat quod sequitur. Idem autem Cyprianus, cuius hic Eusebius meminit, etiam libro qui de lapsis inscribitur, etiam libro primo Epistolarum, epistola septima ad Episcopum, de lapsis admittendis, scribit. Item libro tertio, epistola decimaquarta, decimaquinta & decimafexta, atque reliquis nihil aliud agit, sicut deprehendes si legeris. Verum tamen in lectura prædictarum epistolarum manifestè agnosci- mus, non facile lapsos admittendos ad pacem, neque ad Eucharistiam, atque communionem, ut præcipuè insinuat epistola decima octaua eiusdem libri, & epistola 19. quæ sic incipit: Dominus lo-

Ierem. 8.

Dionysius Alexandrinus.

Eusebius Cæsariensis.

Si non habes Eusebium, lege apud Nicephorum eandem historiam libr. 6. ca. 23. 4. &c.

Vide quantum deferat ista Sæctus doctor Dionysius, partium decretis.

Cathari unde dicti, lapsius sit eorum mentis in concilio Nicæno 1. ut alibi dictum est, uide, Pœnitens.

Concilium Romanum sub Cornelio.

Cornelius 1.

Cyprianus Carthaginensis.

Esai. 64.

quitur, & dicit: Super quem respiciam, nisi super humilem & quietum & trementem sermones meos. Hoc (inquit) cum debemus omnes esse, tum huiusmodi illi esse debent, quibus laborandum est, ut post gravem lapsum, vera poenitentia & humilitate tota promereri dominum possint, &c. Et epistola 20. sequenti, quae est ad Calydonium. Recte (inquit) sensisti circa imperitiam fratribus nostris pacem, quam sibi ipsi vera poenitentia, & Dominica confessionis gloria reddiderunt, sermonibus suis iustificati, quibus se ante damnauerant. Cum ergo abluerint omne delictum, & maculam primam assistente sibi Domino, posteriore virtute deleuerint, iacere ultra sub diabolo quasi prostrati non debent, qui extorres facti, & bonis suis artibus spoliati exierunt se, & cum Christo stare coeperunt. Atque vitam sic & ceteri post lapsum poenitentes in statum pristinum reformentur, quos nunc urgentes & pacem temere, atque importune extorquentes, quomodo disposuerimus, ut scires librum tibi cum epistolis numero quinque misisse, quas ad clerum, & ad plebem, & ad martyres quoque & confessores feci, &c. Hinc sententia Concilium NICANVM I. canone 11. & Concilium VALENTINVM GALLIAE I. sub Damaso I. cano. 3. subscibunt. Circa personas eorum ultimam qui se post unum & sanctum lauerunt, vel prophanis sacrificiis demonum, vel incesta latione polluerunt, eam censura formam duximus esse seruandam, ut his satisfactionis quidem aditus non negetur, ne ab infelicibus lachrymis vel solarij tanua desperatione claudatur: Acturi vero poenitentiam usque in diem mortis, non sine spe tamen remissionis, quam ab eo penè sperare debebunt, qui eius largitatem & solus obtinet, & tam diues misericordia est, ut nemo desperet. Deus enim mortem non fecit, nec letatur in perditione viuorum. Et Concilium AGATHENSE I. can. 60. Lapsus id est, qui in catholica fide baptizatus, si praenarratione damnabili post in haeresim transierint, gratiam redeundi difficultatem sensu antiquitas. Quibus nos annorum multitudinem breuiata, poenitentiam biennij condicione infra scripta obseruationis imponimus, ut praescripto biennio, tertio sine relaxatione ieiunem, & Ecclesiam studeant frequentare. In poenitentium loco standi & orandi humilitatem ita nouerint obseruandam, ut etiam ipsi cum Catholice egredi commouentur, abscedant. Hoc si obseruare voluerint, consilio tempore admittendis ad altarium obseruatio relaxetur. Quo si ardua vel dura fore putauerint, statuta praeteritorum Canonum implere debebunt. Vide & Poenitens. Hinc LEO I. epistola 3. quae est ad Iulianum Aquileiensem Episcopum, & allegatur à Gratiano, causa 1. quæst. 1. cap. Si quis, & causa 1. quæst. 7. cap. Saluberrimum, & causa 1. quæstio. 1. cap. Omnis, & Si quis, & ab Iuone libro 3. Decretorum. Ad animæ (ait) periculum pertinet, si quisquam de his, qui à nobis in Hereticorum atque Schismaticorum sectam delapsus est, & se vicinque hereticae communionis contaginem macularit, respiciens, in communiōe Catholica sine professione legitima satisfactionis habeatur. Saluberrimum enim, & spiritualis medicinae utilitate plenissimum est, ut siue presbyteri, siue Diaconi, siue Subdiaconi, aut cuiuslibet ordinis Clerici, qui correctos videri volumus, atque ad Catholicam fidem, quam iam pridem amiserat, rursus reueri ambiant, prius errorem suum & ipsas haeresis auctoritas damnari à se sine ambiguitate fateantur, ut sensibus prauis etiam peremptis, nulla sperandi superstiti occasio, ne ullum membrum talium possit societate violari, cum per omnia illis professio propria ceperit obuiare: circa quos etiam illam canonum constitutionem praecipimus cisfodiri, ut in magno habeant beneficio, si adepti sibi

Concilium Nicænum I. sub Constantino Magno. Concilium Valentinum Galliae, sub Gratiano & Valentiniano Imperatoribus.

Augustinus Agathense sub Celestino I.

Attente ex scriptis eius septem in dictam poenitentiam, quae hic paululum remissa est.

Leo I.

Vide quomodo admittendi sint lapsi Clerici.

omni spe promotionis, (Vide Haereticus conuersus, &c. & Clerici conuersi ab haeresi, &c.) in quo inueniuntur ordine, perpetua stabilitate permanent, sitamen ierata in ditionis sacrilegio non fuerint maculati. Non leuem enim apud Deum noxam incurrit, qui de talibus ad sacros ordines promouendam aliquem indicari. Quod si cum grandi examinatione promotio conceditur inculpatus, multo magis non debet licere suspectis. Idem statuit epistola 10. ad Flavianum de Eutyche haeretico, ut si respiceret recipere et ad communionem satisfactione peracta. Quod & pollicetur adhuc epistola 13. ad Pulcheriam Augustam ad calcem. Et iterum epistola 17. ad eandem, ut habes in locis supra assignatis. Praedicta omnia decreta confirmat Concilium EPANENSE sub Gelasio I. cano. 29. VIGILIVS I. cuius superioribus paginis fecimus mentionem, subscibeus Felicis III. decreto, quod allegatum habes supra, ait: In lapsis illis recipiendis illud specialiter charitate comenit obseruari, ut quia pro peccatis plurimis ingentibus iniquitas ipsa surrexit, in estimatione fraternitatis tuae aliorumque Pontificum per suas diaeceses relinquatur: ut si qualitas & poenitentis deuotio fuerit approbata, indulgentie quoque remedium sit vicinum. Quorum tamen reconciliatio non per impositionem (de Clericis loquitur) illam manus, quae per inuocationem sancti Spiritus fit, operatur: sed per illam, quae poenitentia fructus acquiritur, & sanctae communionis restitutio perficitur, &c. Hinc Concilium AURELIANENSE IV. sub Pelagio I. can. 8. De his (ait) qui post Baptismi sacramentum ad haeresis lapsum carne suadente descendunt, & agnoscentes reatum ad unitatem fidei Catholicae venire desiderant, in Episcoporum potestate consistant, cum eos viderint dignam poenitentiam agere, quando vel qualiter communioni pristinae reformentur. Idem & cano. 15. statuit obseruandum de eo, qui post Baptismum ad immolatae demonijs relapsus est. Vide supra, Cibus veritus, &c. Denique GREGORIUS I. libro 7. Registri, epistola 53. ad Secundinum in clausum, autoritate canonum dicit Sacerdotale officium post lapsum, si poenitentia secuta fuerit, in pristinum gradum posse restitui, hoc multus sacre Scripturae auctoritatibus confirmans, & quidem praecipue testimonio Hieremie: Nunquid qui cecidit non adiciet ut resurgat? &c. & qui auersus est non reuertetur? &c. Et ex Ezech. In quacumque die conuerteris, ingrueris, tunc saluus eris, &c. Adfert quoque alia plura. Vide Clericus, Episcopus, Poenitens, Haereticus, &c. in locis praesignatis, quia ibi multo plura dicta sunt.

Lapsus in peccatum post iustificationem.] Concilium TRIDENTINVM sessione 6. cap. 14. vbi de iustificatione tractat, sicut superioribus folijs allegauimus, subdit: Qui ab accepta iustificationis gratia per peccatum exciderunt, rursus iustificari poterunt, cum excitante Deo per poenitentiam sacramentum merito Christi amissam gratiam recuperare procurauerint. Hic enim iustificationis modus, est lapsi reparatio, quam secundam tabulam deperditae gratiae post naufragium sancti Patres apte nuncuparunt. Etenim pro his, qui post Baptismum in peccata labuntur, Christus Iesus sacramentum instituit Poenitentiae, cum dixit: Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt. Unde docendum est Christiani hominis poenitentiam post lapsum, multo aliam esse à Baptismali; eaque contineri non modo cessationem à peccatis, & eorum detestationem, aut cor contritum & humiliatum, verum etiam eorum

Obserua hos locos.

Non promouendi lapsi.

Concilium Epanense sub Gelasio Rege.

Vigilius I. epistola ad Eleutherium Episcopum, can. 2.

Concilium Aurelianense 4.

Gregorius I.

Ierem. 8.

Ezech. 18.

Concilium Tridentinum generale nouissimum.

Poenitentia secundum Tabulam post naufragium.

Ioan. 20.

Contra nouos Caluinologos.

dem sa

Contra nouos Caluinologos.

Apocal. 2. 2. Corinth. 7. Matth. 3. Luca 3.

Clemens I.

Dionysius Areopagita.

Ignatius Martyr.

Ioannes Chrysostomus.

Augustinus Hipponensis.

Clemens I.

Oratio in ordinando lectore.

dem sacramentalem confessionem, saltem in voto suo, & tempore faciendam, & sacerdotalem absolutionem. Itemque satisfactionem per ieiunia, elemosinas, orationes, & alia pia spiritualis uita exercitia, non quidem pro poena aeterna, quae vel sacramento, vel sacramenti voto una cum culpa remittitur, sed pro poena temporalis: quae (ut sacra littera docet) non tota semper, ut in Baptismo fit, dimittitur illis qui gratia Dei quam acceperunt ingrati Spiritum sanctum contristauerunt, & templum Dei violare non sunt veriti. De qua poenitentia scriptum est: Memor esto unde excideris, & age poenitentiam, & prima opera fac. Et iterum: Quae secundum Deum tristitia est, poenitentiam in salutem stabilem operatur. Et rursus: Poenitentiam agite & facite dignum fructus poenitentiae, &c. Vide infra, Poenitens, & Poenitentia, &c.

L A V S.] CLEMENS I. epistola 1. ad Iacobum fratrem Domini, vltima Petri Apostoli verba recensens, ea fuisse testatur: Satage magis & refuge, ne lauderis ab iniquis, & ne à pessimè agentibus diligaris, sed potius propter instantem dispensationem & equissimam regulam discipline à Christo collaudari merearis, &c. Laudes porro humanas fugiendas abundè docet DIONYSIVS AREOPAGITA capite vltimo libri de diuinis nominibus, & IGNATIUS MARTYR epistola ad Magucianos, & alia ad Tarfenfes. Vide superioribus vocabulo, Animus, & Gloria inanis, &c. Hinc IOANNES CHRYSOSTOMVS homi. 4. in Matth. Vtque addo (ait) vitium inanis gloriae notatur, ut sicut laudamus omnes eum, qui non fornicationem, non adulterium concupiscit: ita etiam predicemus istum magisque miremur, qui amorem refugit gloriantis. Cum è regione accusare potius, quam laudare soleamus eos, qui hominum laudes requirunt, &c. Idè homi. 41. in eundem ad calcem. Certè quot homines in populo sunt, tot vinculis constringuntur, tot Dominis subiciuntur, qui vulgi laude gaudet, quodq; indignum est, quamuis diuersi videntur sententijs, &c. Hinc AVGVSTINVS HIPPONENSIS epistola 56. ad Dioscorum: Non fatiat (ait) auidum spiritum, uarias laudis humanae, quia nihil ad cibandum affert, nisi inane & inflatum: & idè cogitur eam ipsi auiditas referre in aliud quasi uberius & fructuosius, quod nihilominus, si temporali lapsu praeterfluit, ita est quasi si fluius ducat in fluium, ut non sit finis miserie, quædli finis officiorum nostrorum in re instabili collocatur. Idè libro 83. quaestionum, quæst. 58. Quorum facta aliena laude salciuntur, eadem subiecta deficiunt, & de consuetudine semper inquiri id animus, unde gaudere solet. Itaque qui hominum corda non vident, testimonium volunt habere apud Deum, qui cordis inspector est. Quantum autem sit laus humana periculosa, docet idem libro 2. de sermone Domini in monte, cap. 1. Lege si vacat, & alios doctores.

L E C T O R.] De Lectore ordinatio, fors, & officium.] De Lectore passim iam diximus in vocabulis, Clericus, Cantus, Diaconus, & infra in dictione, Ordines minores, &c. Nec est nobis verbo otium exprimentis quot in locis iam lectorum mentionem fecerimus Pauca tamen quae restant, quia se occasio offert, dicenda. Itaque sic de lectoribus CLEMENS I. lib. 8. Conlit. Apostol. c. 2. mentionem facit, & sic Apostolos instituisse testatur: De lectoribus ego Martinus, qui & lani olim Publicanus dissono. Qui lectorem constituit imponens ei munus & orans dicit: Respice super famulum tuum, qui promouitur ad legendum tuas sanctas Scripturas popu-

lo tuo. Da ei Spiritum sanctum, Spiritum propheticum, qui seruum tuum Esdram inseruisti ad legendum leges populo tuo, & nunc inuocatus à nobis instrui: seruum tuum, & da ei, ut laudabiliter perficere commisso sibi munere aliori gradu dignus efficiatur, &c. Lectori quoque meminit IGNATIUS MARTYR epistola ad Antiochenes, Concilium CARTHAGINENSE IV. can. 8. & allegat Gratianus distinct. 23. cap. Lector. Lector (ait) cum ordinatur, faciat de illo verbum Episcopus ad plebem, indicans eius fidem ac vitam aig, ingenium, & posthac spectante plebe iradat ei codicem de quo lecturus est, dicens ad eum: Accipe & esto lector verbi Dei, habiurus, si fideliter & vtiliter impleueris officium, pericem cum eis qui verbum Dei ministrauerunt. Hinc Concilium MILITAVITANVM can. 15. & allegat Gratianus distinct. 72. cap. Placuit. Placuit, ut quicumque in Ecclesia vel semel legerit, ab alia Ecclesia ad clericatum non teneatur. Hoc reperit iterum Concilium AFRICANVM sub Bonifacio I. cap. 57. De illorum porro sorte Concilium CARTHAGINENSE III. can. 19. allegatur à Gratiano distinct. 23. cap. Lectores. Placuit, ut Lectores, cum ad annos pubertatis venerint, cogantur aut uxores ducere, aut continentiam venerint, In vetustis codicibus, sic legitur: Lectores est, ad annos pubertatis legant, deinceps autem, nisi uxores custodita pudicitia duxerint, aut continentiam professi fuerint, legere non sinantur. Hunc canonem allegat & reperit MARTINVS BRACA, cap. 4. Collectorij, & allegatur à Gratiano distinct. 34. cap. Lector. Hunc quoque canonem citat & producit Concilium VORMATIENSE c. 68. Sed & Concilium HIPPONENSE cano. 2. statuit, ut lectores populum non saluent. Ait CARTHAGINENSE V. can. 3. Vt Lector fidelis, si vidiam alterius uxorem duxerit, amplius nihil suscipiat sancta Synodus, sed semper lector habeatur. Vide Bigamus, &c. Et Concilium VASENSE II. sub Leone I. can. 1. Placuit, ut omnes pueri, qui sunt in Parochijs constituti, secundam consuetudinem, quam per totam Italiam suis salubriter teneri cognouimus, iuniores lectores quantumque, siue uxores habuerint, secum in domo ubi habitare videntur recipiant, & eos quomodo boni Patres spiritualiter nutriendos Psalmos parare, diuinis lectionibus insistere, & in lege Domini erudire contendant, ut & sibi dignos successores provideant, & à Domino premia aeterna recipiant. Cum vero ad etatem perfectam peruenerint, si aliquis eorum pro carnis fragilitate uxorem habere voluerit, potestas ducendi coniugè non negetur, &c. Hinc Concilium TARRACONENSE sub Felice III. can. 9. Si quis lector adultera mulieris voluerit misceri, vel adherere consortio, aut relinquat adulteram, aut a clero habeatur extraneus. Simili sententia Ostiarij perstringatur. De eorū verò officio Concilium BRACAR. I. can. 25. allegatur à Gratiano distinct. 23. c. 11. Non liceat, Placuit, ut no liceat cuilibet ex lectoribus sacra altaris vasa portare, nisi qui ab Episcopo fuerint ordinati. Vide hoc iam probatū, in dictione Clerici inferioris ordinis, &c. Hunc canonem producit MARTINVS BRACAR. iam nominatus cap. 45. Collectorij, & allegatur à Gratiano distinct. 92. c. 1. Non licet, &c. Porro Concilium AQUISENSE I. c. 3. profert ISTDORVM Ispa I. lib. 2. de officijs Ecclesiasticis, c. 11. Lectorū ordo formam & initium à Prophetis accepit. Sunt igitur lectores, qui verbi Dei predicant, quibus dicitur: Clama ne cesses, quasi tuba exalta voce tua. Iam quippe diu ordinantur, primum de eorū conuersione & piscatione verbi facit ad populum. Deinde coram plebe in dicit eis codicem apicem diuinitus ad Dei verbi annuntiam. Quia autem ad huiusmodi probebitur gradus, sic est

Ignatius Martyr. Concilium Carthagenf. 4. cui Augustinus interfuit.

Concilium Milouitanum sub Innocentio I.

Concilium Africauum.

Concilium Carthagenf. 3.

Martinus Bracarenfis.

Concilium Vornatiense. Concilium Hipponense. Concilium Carthagenf. 5.

Concilium Valente 2.

Concilium Tarraconense.

Concilium Bracarenf. I. sub Honorio I.

Concilium Aquifranf. I. anno 816.

Isidorus Hispalensis.

Lectorum ordinis initium. 159.

Concilium Tridentinum generalis concilium.

simè sacro & vniuersali Concilio TRIDENTINO præfuit Paulus III. per legatos. Nam in initio Bullæ, quàm præmisit, tribus legatis potestatem concedit vice sua, & autoritate Concilio interesse, hoc & factum nominis. Et hinc est quod in initio omnium sessionum sic legitur: Sacrosancta, Oecumenica, generalis Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitime congregata presidentibus in ea tribus Apostolica sedis legatis, &c. Vide Plura, Concilium, Papa, & Romana Ecclesia.

LENOGINIVM.

Concilium Elberianum.

Lenocinium inhibetur.] Consilium ELBERINVM cano. 12. Mater vel parentes, vel qui liberi fidelis, si Lenocinium exercuerit, eo quod alienum vendiderit corpus, vel potius suum, placuit eam nec in sine accipere communionem. Vide Meretrix, & Virgines lapsæ, & Cōcubitus, &c. Quantū autem fuerit laudatus Sanctissimus Nicolaus, qui hoc nefarium opus prohibuerit sua pietate, prodit in eius vita LEONARDVS INSTINIANVS, & SIMEON METAPHRASTES. Denique priscis tēporibus Heliopolitani lenocinio impio suas virgines autē nuptias constituebant, vt memorat NICEPHORVS CALLISTVS libro 10. Ecclesiasticae Historiæ, cap. 9. Et PETRVS ALEXANDRINVS in opere suo, De Lucij summa in Catholicos apud Alexandriam crudelitate, vt habes in eodem Nicephoro, lib. 11. cap. 28. Talis autem concubitus & lenocinium à Constantino Magno, & Theodosio Imperatoribus è medio sublatum est, vt habes apud eundem Nicephorum, lib. 7. cap. 46. & alij in locis. Vide vocabula suprā memorata.

Leonardus Instinianus, Simeon Metaphraustes.

Nicephorus Callistus, Petrus Alexandrinus Episcopus.

Concilium Anchyranum.

Leprosi proprio vitio effecti.] Concilium ANCYRANVM cano. 17. Eos qui rationis expertia animantia inierunt, & eosdem non solum leproso crimine huiusmodi factos, sed & alios isto suo morbo replentes, præcepit sancta Synodus inter eos orare, qui spiritu periclitantur immundo. Vide Concubitus, &c.

Concilium Lugdunense sub Pelagio 2.

Leprosi sequestrandi, & publicis fouendi sumptibus, &c.] LVGDVNENSE II. can. 6. Placuit vniuerso Concilio, vt vniuscuiusque ciuitatis leprosi, qui intra territorium ciuitatis ipsius, aut nascuntur, aut videntur consistere, ab Episcopo Ecclesia ipsius sufficientia alimenta, & necessaria vestimenta accipiant, vt illis per alias ciuitates vagandi licentia denegetur. Et GREGORIUS III. epistola 4. ad Bonifacium Moguntinensem Episcopum. Leprosi, si Christiani fideles fuerint, Domini corporis & sanguinis participatio tribuatur, cum sanis autem conuiuia celebrare negetur. Hoc sub eisdem verbis repetit Concilium VORMATIENSE canone 31. Et CAROLVS MAGNVS in Constitutionibus suis capite 20. interdicit leprosis se immiscere populo Christiano. Iunge verò ea quæ sequuntur.

Gregorius 3.

Leprosi andanda Eucharistia.

Concilium Vormatiense, Carolus Magnus.

Concilium Lateranense sub Alexandro 3. Corinth. 12.

Leprosorum priuilegia.] Concilium LATERANENSE sub Alexandro 3. cap. 23. Cum dicat Apostolus abundantiorum honorem membris infirmioribus deferendum, Ecclesiastici quidam quæ sua sunt, non quæ Iesu Christi querentes, leprosis, qui cum sanis habitare non possunt, & ad Ecclesiam cum alijs conuenire, Ecclesias & Cometeria non permittunt habere, nec proprii iuari ministerio Sacerdotis. Quod quia procul à pietate Christiana esse dignoscitur, de benignitate Apostolica constitutum, vt vbiunque tot

Allegatur dicit. 45. cap. Qui suam.

simul sub communi vita fuerint congregati, qui Ecclesiam sibi cum cometerio constituere & proprio gaudere valeant presbytero, sine contradictione aliqua permittantur habere. Caueant tamen vt iniurijs veteribus Ecclesijs de iure parochiali nequaquam existant. Quod namque eis pro pietate conceditur, ad aliorum iniuriam nolimus redundare. Statuimus etiam, vt de hortis & nutrimentis animalium suorum decimas tribuere non cogantur.

Leprosi an debeant à coniugibus separari.] & ALEXANDER III. Baiionensi Episcopo, vt habetur parte 37. Concilij Lateranensis sub eodem celebrati, cap. 2. & allegat Gratianus causa 3. quæstione 2. capite Vnaquæque, & causa 52. quæstione 4. capite Si uxorem, &c. Peruenit ad nos, quod cum hi, qui lepra morbum incurrunt, de consuetudine generali à communione omnium separantur, & extra ciuitates & villas ad loca solitaria transferantur, nec uxores viros, nec viri uxores taliter egrotantes sequantur, sed sine ipsis manere præsumant. Quoniam igitur cum vir & uxor una caro sunt, nec debet alter sine altero diuini esse; fraternitati tue mandamus, quatenus si qui sunt in prouincia tua viri vel mulieres, qui lepra morbum incurrunt, uxores vel viros, viri vel uxores suas sequantur, & eis coniugali affectione ministrent, sollicitis exhortationibus inducere laborent. Si vero ad hoc induci non poterunt, eis artius iniungatis, vt vterque altero viuente continentiam seruet; & si qui contra mandatum nostrum venire præsumserint, eos contradictione & appellatione cessante, vinculo anathematis astringas. Et capite tertio, subdit: Quoniam ex multis auctoritatibus, & præcipue ex Evangelica veritate apparet, nemini licere uxorem suam, excepta causa fornicationis, dimittere: constat quod sine muliere lepra percussa fuerit, sine aliqua infirmitate detenta, non est propterea à viro suo separanda. Leprosi autem si se continere noluerint, & aliquam quæ sibi nubere velit, inueniant liberum est eis ad matrimonium conuolare. Quod si virum sine uxorem diuino iudicio leprosam fieri contigerit, & infirmus à sano carnale debitum exigat, generali præcepto Apostoli, quod exegerit est soluendum, cuius præcepti nullam in hac causa inuenimus exceptionem. Vide Matrimonium indissolubile, &c. & Matrimonium vt soluarur, &c.

Leprosi Pastores.] LVCIUS III. Lincoliensis Episcopo, & habetur parte 37. prædicti Concilij Lateranensis sub Alexandro III. cap. 4. Super eo quod quæstus de rectoribus Ecclesiarum, lepra macula adeo infectis, quod altari nulla possunt ratione deservire, neque sine magno scandalo illorum, qui sani sunt, ingredi Ecclesias. Hoc tuam volumus fraternitatem tenere, quod eis dandum est coadiutor, qui curam habeat animarum, & de facultatibus Ecclesie, ad sustentationem suam congruam recipiat portionem.

LEGISLATOR.

Legislatoris munus.] PHILO IVDÆVS lib. 2. Vitæ Moseos, non longè à principio. Ceterum ante omnia tractandum de Legislatoris habitu. Non ignoro quod in legislatore, primò requirantur omnes virtutes integre: sed quemadmodum in familijs alij propius cognati sunt, quam alij, quamuis in eadem cognatione: sic quibusdam rebus certæ virtutes naturaliter coherent propius, reliquæ minus familiares habentur. Facultati legislatorie quatuor hæc sunt coniunctissimæ: Charitas erga proximos, Iustitia, amor virtutum, & vitiorum odium. Quisquis enim ad leges ferendas animum appliat, ab his causis singulis permotus

Alexander 3.

Matth. 5. & 19.

Leprosi liberi possunt nubere.

1. Corinth. 7.

Lucius 3.

Philo Iudæus.

Quatuor necessaria legislatori.

est. Si

Londonicus Cælius Rhodiginus.

Polydorus Vergilius.

Blondus Flavivus Forliuensis.

Martianus.

Demosthenes Orator.

Chrysippus Stoicus.

Macrobius Aurelius.

Anus Gellius.

Clemens 1.

Thobie 4. Matth. 7.

Clemens Alexandrinus, Tertullianus Carthagenensis.

est. Si quidem charitas docet sententias viles proferre in medium, Iustitia honoratur, vt aequalitas sum cuique tribuens, virtutum amor approbat quidquid natura bonum est, & id omnibus dignis exhibet sine inuidia. Odium autem vitiorum exagitat contemptores virtutis, suspectos habens vt hostes humani generis publicos & perpetuos. Hæc vel singula magnam est alicui coningere, mirandum vero si vniuersa vnus possit consequi, &c. Porro de diuersis legislatoribus tractat LVDOVICVS CÆLIVS Rhodiginus libro decimo, capite decimo nono lectionum antiquarum. Si licet per otium adi auctorem, tractat & POLYDORVS VERGILIVS multis sermonibus libro 2. de Rerum Inuentoribus, capite 1. de iuris ac legum origine, & qui primò mortalibus leges dederint, & quæ causa à principio dandi fuerit. Hos ad eas.

LEX.

Lex quid.] Supra memoratos auctores lege locis citatis: verum ne transeamus sub silentio aliquid breuiter annotabimus. Si quidem BLONDVS FLAVIVS Forliuensis libro quarto, de Roma Triumphante, paulò antè medium, postquam quid sit ius ciuile, ius prætorium, & honorarium, & ius proprium, &c. definiuit, sic legis definitionem profertur. MARTIANVS (ait) legislator elegantissimus hanc legum commendationem à Græcis afferit, quæ plurimè faciendæ est. Lex vt DEMOSTHENES ORATOR diffinit, est cui omnes homines decet obedire propter multa & varia, & maxime quia in omnes lex est: inuentio quidem a donum Dei, dogma autem omnium sapientium, correctio omnium voluntariorum, & non voluntariorum peccatorum, ciuitatis compositio communis, secundum quam omnes decet viuere qui in ciuitate sunt. Et Philosphus summe stoice sapientia CHRYSIPPVS sic incipit librum suum quem secti: Lex est diuinarum & humanarum rerum notitia: oportet autem eam præesse & bonis & malis, & principem & ducem esse, & secundum hoc regula est iustorum, & iniustorum, & eorum quæ natura licita sunt: præceptorum quidem faciendorum, & prohibitorum non faciendorum. Lege quod sequitur. Diuersarum legum meminit MACROBIVS AVRELIUS libro tertio Saturnaliorum capite decimo septimo, & sequentibus. Similiter & aliam legis definitionem dat AVLVVS GELLIUS libro decimo Noctium Articularum cap. 20. & in diuersis locis eiusdem operis diuersas enumerat leges. Sed nihil ad nos, ad propositum redeamus.

Lex natura.] CLEMENS I. libro primo Constitutionum Apostolicarum capite secundo. His qui Deo sunt obediens una est Dei lex imposita, quæ simplex, verã, vna existit: Quod in te ab altero fieri non vis, id tu in alterum ne feceris. Non vis, vt aliquis in uxorem tuam turpiter coniciat oculos animo eam vitandam, nec tu in uxorem proximi tui improbe oculum desigas. Non vis vestimentum tuum tolli, neque tu alterius vestimentum tollas. Non vis percussu, contumeliam ferre, perulantiam perpeti, neque tu in alium hæc ipsa committas. De hac lege copiosè differit CLEMENS ALEXANDRINVS libro 1. Stromatum, non longè à fine. TERTULLIANVS CARTHAGENENSIS libro contra Iudæos cap. 1. Ante legem (inquit) Moyse scriptam in tabulis lapideis, legem fuisse contentam non scriptamque naturaliter intelligebatur, & à patribus

custodiebatur. Nam vnde Nos iustus inuenitur est, si non illum naturalis legis iustitia præcedebat? Vnde Abraham amicus Dei deputatus, si non de æquitate & iustitia legis naturalis? Et sic de cæteris profertur prolixo sermone. Pulchrè quoque de ista lege scribit ORIGENES ADAMANTIVS libro tertio in epistolam ad Romanos, exponens illum capite tertio; Scimus quoniam quæcunque lex loquitur, his qui in lege sunt loquitur, nam hoc ad naturalem legem referri doctissime probat, vt nos in expositione eiusdem capituli alias diffusè tractauimus. Idem libro sexto in eandem epistolam capite septimo, exponens illud: Sine lege enim peccatum mortuum erat: ego autem sine lege viuere aliquando. Apertè (ait) hic legem naturalem dicit tandem ignorari à nobis, quando ætatis processu non nouimus bonum & malum discernere, & à conscientia nostra audierimus: loquitur enim intra nos conscientia, & dicit: non concupiscas. Sed quoniam non semper nec ex initio, vt nascitur homo lex ista inuenitur in homine, sed aliquando dum ætas nondum patitur sine hac lege viuere, sicut ipse Paulus fatetur, cum dicit: Ego autem viuere sine lege aliquando: in illo tempore quo sine lege viuimus concupiscentiam nesciebamus. Non dixi, non habebam, sed dicit, nesciebam, Tamquam quæ esset quidem, ignoraretur tamen, quia esset concupiscentia. Vbi autem venit ratio & lex naturalis, locum in nobis processio ætatis inuenit, docere nos cæpi quæ essent bona, & prohibere à malis, &c. Lege AMBROSIVS MEDIOLANENSIS in eisdem Apostoli locos, & eundem epistolarum libro nono epistola 71. ad Irenæum, vbi illud exponit: vbi non est lex nec præuaticatio. Consulendum (inquit) arbitramur es cur lata sit lex, si nihil proderat, imò oberat, quæ operaretur iracundiam, & præuicationem introduceret. Equidem secundum interrogatorem tuam certum est, non fuisse legem necessariam, quæ per Moysen data est. Nam si naturalem legem, quam Deus creator infudit singulorum peccatoribus, homines seruare potuissent, non fuerat opus ea lege, quæ in tabulis scripta lapideis implicauit, atque innotuit magis humani generis infirmitatem, quam elaqueauit, atque absoluit, esse autem legem naturalem in cordibus nostris etiam Apostolus docet, qui scribit: Quia plerumque & gentes naturaliter ea quæ legis sum facimus, & cum legem non legerint, opus tamen legis scripturam habent in cordibus suis. Ea igitur lex non scribitur, sed innascitur, nec aliqua percipitur lectione, sed profluo quodam nature fonte, in singulis exprimitur, & humani ingenij hauritur. Quam debuimus vel futuris iudicij metu seruare, cuius testis conscientia nostra tacitis cogitationibus apud Deum ipsi se proditis quibus vel redarguitur improbitas, vel defenditur innocentia. Itaque cum semper pateat domino, tum maxime in die iudicij manifestabitur, quando occulta cordis in examen venient, quæ putabantur latere, quorum tamen proditio, occultorum scilicet, nequaquam nocere, si lex naturalis inesset peccatoribus humanis. Est enim sancta, sine versutia, sine fraude, confors iustitiæ, expers iniquitatis, &c. Lege reliquit. Pulchrè de eadem lege scribit, quam diuidit in tres partes, in capite quinto epistolæ ad Romanos. Vide si lubet. Hinc & IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia 12. ad populum Antiochenum de creatione hominis, sic circa medium loquitur. Ab initio Deus hominem formans, legem ipsi naturalem indidit. Et quid tandem est lex naturalis? Conscientiam nobis expressit, & per se discipulam constituit bonorum & cariorum scientiam.

Origenes Adamantius.

Doctissime interpretatur sum Apostoli.

Ambrosius Mediolanensis.

Lex Moysi non necessaria.

Rom. 1.

Ioannes Chrysostomus.

Lex naturalis quid?

Exod. 20.
Deuter. 5.

Tomo 5.

Hieronymus
Stridonensis.

Rom. 4.

Qui legem natu-
ralem obser-
uauerit premia
consequetur.

Augustinus
Hipponensis.

Sapient. 11.

Ioannes An-
thius Vitorben-
sis.

Eusebius Cæsa-
riensis.

Nicæphorus
Callistus.

Clemens.

Non enim opus habemus discere, quod malum est
fornicatio, & bonum continentia, sed ab initio hoc
scimus: & ut dicas quod ab initio hoc scimus, le-
gislator leges postea ferens, & dicens, Non occides,
non intulit, malum enim cades, sed simpliciter,
non occides, inquit: prohibuit enim peccatum dimit-
tere, non docuit. Quare igitur qui dixit, non occides,
non addidit, quod malum cades? quoniam præueniens
conscientia nos hoc docuit, & tamquam scientibus &
intelligentibus ita loquitur, &c. Vide quod sequitur.
Idem epistola 8. qua est ad Olympiam statim
initio, immutabiles naturæ leges confitetur præ-
terea eadem confirmat HIERONYMVS
STRIDONENSIS libro 14. commentariorum
in Elyam cap. 51. exponens illud: Audite me
qui scitis iudicium, &c. & prius libro 7. com-
mentariorum in eundem cap. 24. exponens il-
lud. Quia transgressi legem sunt, mutauerunt
ius, &c. Audiamus (ait) Iudæi, qui se solos legem ac-
cepisse Domini gloriantur, quod uniuersa primum gen-
tes, totumque orbis, naturalem accepit legem, & idcir-
co postea lex data sit per Moysen, quia prima lex dis-
cipata est, de qua Apostolus loquitur: Cum enim gen-
tes que non habent legem naturaliter ea que legis sunt
faciunt, ipsi sibi sunt lex, qui ostendunt opus legis scri-
ptum in cordibus suis. Qui igitur has leges obseruauerint
premia consequentur, qui autem neglexerint, eas
fastidiebunt quia nunc sermo propheticus comminatur,
&c. Porro AVGVSTINVS HIPONENSIS
in Psalmum 57. ait. Manu formatoris nostri in ipsis
cordibus nostris veritas scripta: Quod tibi non vis
feri, alij ne facias. Hoc & antequam lex daretur, ne-
mo ignorare permisit, ut esset unde iudicarentur,
& quibus non esset data lex, sed ne sibi homines ali-
quid desuisse quærentur, scriptum est & in tabulis,
quod in cordibus non legebatur: non enim scriptum
non habebatur, sed legere nolabant, oppositum est oculis
eorum, quod in conscientia videre cogebatur, & quasi
foris adnotata voce Dei ad interiora sua homo
compulsus est dicente scriptura. In cogitationibus enim
impy interrogatio erit, ubi interrogatio ibi lex. Sed
quia homines appetens ea que foris sunt, etiam a se-
ipsis homines facti sunt, data est eis etiam conscripta lex,
non quia in cordibus scripta non erat, sed quia fugiti-
uus erat cordis tui, ab illo qui ubique est compre-
henderis, & ad te ipsum intro reuocaris, &c. Lex
que sequitur.

Lex scripta seu lex Moyfis.] Ex superiori
annotatione datur satis intelligi, quod propter
violationem legis naturalis, lex Moyfi fideli po-
pulo data. Hinc data rationem, & tempus da-
tionis doctissime profequitur IOANNES AN-
NIVS in secundam partem Brentiarj Philonis
Iudæi de temporibus. Hic etiam in Berofum
Chaldaicum, & Metasthenem Persam clarissima
edidit commentaria, que cum præfato Breuiario
excussa sunt. Profequitur quoque illud idem
EUSEBIVS CAESARIENSIS libro 1. Eccle-
siastica historiae capite 1. & NICEPHORVS
CALLISTVS clarissimus historiographus li-
bro similiter 1. capite 3. Verum his præmissis
etiam ab exordio patrum testimonia produca-
mus CLEMENS I. libro 6. Constitutionum
Apostolicarum cap. 19. Cognoscitis (ait) Deum per
Christum, uniuersamque eius dispensationem a prin-
cipio institutam, quod dedit nobis legem simplicem, ad
auxilium naturalis legis, puram, saluarem, sanctam,
in qua & proprium nomen repositum, perfectam, ab-
solutam, decem præcepta continentem, plenam, repre-
hensione carentem, conuertentem animas, &c. Et capi-

te vigesimo, subdit.) Lex est decalogus, quam ante-
quam populus viuulum, hoc est, Apim Egyptium
faceret, Deus tulit voce, qua auribus audiretur: Hæc
lex iusta est, ob quam causam lex dicitur, quoniam se-
cundum naturam iuste iudicia facit, quam Simon im-
probat, putans se ab ea iudicatum supplicium effuge-
re non posse. Hæc lex bona est, sancta, libera, &c. in-
quit enim: Si feceris mihi altare, ex terra facies mihi
ipsum. Non dixit, fac, sed si feceris: non necessitatem
imposuit, sed libera potestati permisit. Non enim sacri-
ficio opus habet Deus, cum nulla re suapte natura indi-
geat, sed quemadmodum iam superiori tempore, Deo
charus, Abel, & Noe, atque Abraham, & reliqui non
rogati, sed naturali lege commoti, sua sponte Deo sacri-
ficia offerebant, à grato animo profecta, ita permittit
modo Hebræis non iubendo, sed si uoluerint, conceden-
do, ac si recta animi sententia obtulerint, benignè reci-
piendo sacrificia ipsorum. Ideo (inquit) si sacrificia
desideras, non indigent mihi sacrificia, nulla enim re
opus habeo: meus est enim orbis terra & perfectio eius.
Cum uero eius populi homines, huius rei immemores
fuerant, & viuulum pro Deo Deum adorauerunt &
inuocauerunt, eique causam profectiois ab Egypto
tribuerunt, dicens: hi sunt dii tui Israel qui te edu-
xerunt de terra Egypti, & colentes similitudinem
uiuuli comeditis fenum, negauerunt Deum, qui per
Mosen uisitauerat ipsos in tribulatione ipsorum, &c.
Tunc ira incensus Deus, ut qui eos ingratos uidebat,
obligauit eos uinculis arctissimis oppressionis onerum,
atque duritia carberis, & non amplius dixit, si feceris,
sed, fac altare, & assidue sacrificia, immemor enim es
gratie. Offer igitur iuge holocaustum, ut memor sis
mei. Nam quoniam male usus es libertate, posthac
tibi impono necessitatem, atque ceruis cibis te prohibeo,
& animalium mundorum & immundorum delectum
tibi prescribo, &c. Hæc igitur legis ratio secun-
dum Apostolorum traditionem. Interroganti au-
tem Triphoni Iudæo, an qui uixerunt iuxta le-
gem per Mosen traditam, uiuent post resurre-
ctionem ex mortuis, IUSTINVS MARTYR
sic affirmat in dialogo cum eodem. Nam Moyses
lex (ait) prescribit quidquid naturaliter honestum,
pium, iustumque est, data propter durum cor populi,
& obseruata ab obedientibus, quoniam & illi qui
æternas naturæ leges honestissimas sequebantur, Deo
placebant, & per hunc ipsum Christum, in resurreccio-
ne pariter, ut postiores, tum illi priores, Noe, E-
noch, Iacob, & his similes ceteri seruabuntur, cum
agnoscentibus hunc Christum esse Dei filium. (Et
paulò post.) Eos uero, qui agnium hunc Christum
confessi, post descinerunt, quacumque de causa ad le-
gem Moysaycam, simulque Christum Iesum negauerunt,
nisi ante obitum penitentiam, baudquaquam seruan-
dos pronuncio. Abrahami quoque prognatos semine
secundum legem uiuentes, nisi ante finem uite in hunc
Christum crediderint, similiter animo salute carituros,
istos præcipue, qui in suis synagogis deuouerunt hunc
Christum atque deuenerunt, quibus suadeo, ut ad salu-
tatem aspiciant, caueantque sibi ab ignis æterni suppli-
cio, &c. Liber hic addere quod IUVENALIS
P O E T A de lege Moyfi refert Satyra 14.
Quidam sortiti metuentem Sabbata parem,
Nihil præter nubes, & cæli numen adorant.
Nec distare putant humana carne suillam,
Qua pater abstulit, mox & præputia tollunt,
Romanas autem soliti conuenere leges,
Iudaicum ediscunt, & seruani ac metuum ius.
Tradidit arcano quodcumque volumine, Moses.
Sed & de lege Moyfi doctissime differit IRE-
NÆVS LVGDVNENSIS libro 4. contra

Lex quid sit.

Contra Simo-
nem Hæreticū.

Exod. 20.

Sacrificia cur
acceptauerit
Deus.

Psal. 49.

Exodi 32.

Quæstio.

Iustinus Mar-
tyr.

Lex natura.

Lex Moyfi à sa-
lute hominū
uocat.

Iuuenalis poe-
ta.

Irenæus Lug-
dunensis.

hæreses

Tertullianus
Carthaginen-
sis.

Gregorius Na-
zianzenus.

Epiphanius
Cypri.

Trinitas in ve-
teri lege inno-
uit.

Augustinus
Hipponensis.

hæreses ualent cap. 8. TERTULLIANVS
CARTHAGINENSIS libro 2. contra Marcio-
nem circa medium Mosaicæ legis ritus, & sacri-
ficia, atque caremonias, acriter propugnat, quan-
doquidem hæc omnia imposta sunt, ut maius
malum vitaretur. Sacrificiorum (inquit) onera, &
operationum, & oblationum, negotiosas scrupulositates
nemo reprehendat, quasi Deus talia sibi proprie desi-
derauerit, qui tam manifestè exclamat: Quo mihi
multiuadinem sacrificiorum uestrorum. Et quis exqui-
siti ista de manibus uestris: sed illam Dei industriam
sentiat, qua populum primum in Idololatriâ, & trans-
gressionem, eiusmodi officiis religioni sue uoluit astrin-
gere, quibus superstitioni seculi agebantur, ne ab ea auo-
cari illos, sibi iubens fieri quasi desideranti, ne simul-
chris faciendis delinqueret. Sed & in ipsis commerciis
uite, & conuersationis humane, domi ac foris aduque
curam uasculorum omnifariam distinxit, ut istis le-
galibus disciplinis occurrentibus ubique, ne ullo
momento uacarent à Dei respectu. Quid enim faceret
hominem beatum, quam in lege domini uoluntas eius,
& in lege domini mediabuntur die ac nocte. Quam le-
gem non duritia peonulgaui authoris, sed ratio sum-
me benignitatis populi potius duritiam edomantis, &
rudem obsequio fidem operosis officiis dedolantis, ut
nihil de arcanis attingam, significantis legis spirita-
lis, scilicet & propheticæ, & in omnibus penè argu-
mentis figurate. Sufficit enim in presenti si simpliciter
hominem Deo obligabat, ut nemo eam reprobare de-
beat, nisi cui non placet Deo deservire, &c. Hinc GRE-
GORIUS NAZIANZENSIS oratione in san-
ctum Pascha. Propterea (ait) lex nobis in subsidium
datur, tamquam uallum quoddam inter Deum, &
Idola medium, ut ab illis nos abduceret, ad illum ue-
rò reduceret, ac paruum quid sub initium concedit, ut
etiam quod maius esset accipere posset. Sacrificium
enim eiusque concedit, ut Deum esse ostenderet, inde
tempore suo sacrificia quoque dissolueret, ac sapienter
nos parua subalternauit surreptione, iamque persuasio-
ne exercitatos ad Euangelium traduxit. Sic itaque &
propter hæc lex ingressa est scripta in Christo nos con-
gregans, & ista sacrificiorum est ratio, quemadmo-
dum meus ostendit sermo, &c. Lex quod sequitur.
Denique EPIPHANIUS CYPRI libro primo,
contra hæreses, hæresis octana contra Epicu-
reos. Quæ ipsis (ait) gustanda essent, & que repro-
banda, aliæque que legis distinctione seruare ipsis præ-
ceptum est, nondum manifestè adnotatum est. Vbi ue-
ro egressi essent ex Egypto, in secundo exitu ipso-
rum anno, legislatione Dei digni sunt, per ipsum Mo-
ysen manum. Lex autem à Deo ipsis data instar peda-
gogi, sicut etiam erit lex pedagogus: corporaliter qui-
dem distinctionem faciens, spirituales uero habens
expectationem. Docebat circumcidi, sabbatum agere,
decimare omnes ipsorum fetus, & omnia que apud
ipsos gignebantur, ab homine usque ad pecum, & pri-
mitias dare, & quinquagesimam, & trigessimam: cre-
dere Deo soli, ipsumque colere, & in Monarchia qui-
dem ac unius principatu predicabatur nomen, in Mo-
narchia uero Trinitas semper annunciabatur, & in-
ter eminentissimos apud ipsos credebatur, hoc est, pro-
phetas & sanctos, sacrificiaque ac cultus diuersos uni-
uersorum regi Deo in deserto offerebant in celebritate,
fixorum teniorum à Mose constructa per formas
ipsi à Deo indicatas, &c. Vide reliquum. Et AV-
GVSTINVS HIPONENSIS propositione
trigesima in epistolam ad Romanos. Data est
Lex ad ostendendum, quantis uinculis peccatorum
constringerentur, quide suis uiribus ad implendam
iustitiam præsumebant. Sic abundauit peccatum ex

concupiscentia, ex prohibitione ardentior facta est, &
peccantibus contra legem prauaricationis crimen ac-
cessit. Lege quod sequitur.
Lex Gratia seu lex Euangelij JDisce & ex
superiori huius propositionis ueritatem, tum etiã
diligenter attende quod sequitur. CLEMENS I.
libro 6. Constitutionum Apostolicarum, cap. 22.
Christus Dei filius cum uenisset legem ratam habitam
impleuit, inducta sustulit, inuicem omnia, & gratiora, le-
gem confirmandis, his sinem imponens uoluntatem, hu-
manam rursum dimisit liberam, ut non hic tempora-
neæ mortis iudicium exerceat, sed in alio statu rationes
sibi cogniturus. (Et paulo post.) Quod si ante suum
aduentum loco sacrificij cor mundum postulabat, &
spiritum contritum, modo cum iam uenisset multo ma-
gis hæc, que per sanguinem sicbant, cum dicimus sustu-
lisse. Sustulit autem cum prius illa impleret: enim
circumcisus est & aspersus, sacrificia quoque obtulit &
holocausta, atque aliis moribus usus est, ipseque legis-
lator effectus est perfectio legis, non sublata lege naturali,
sed extinctis his que per deuterostum inducta fuerant,
quamquam non omnibus. (Et subdit cap. 23.) Neque
uero naturales affectiones excidit, sed illarum excu-
perantiam. (Et infra.) Nec sustulit à nobis legem, sed
uincula. Nam de lege Moyses inquit: Meditaberis
uermum, quod ego tibi mando, sedem domi surgens &
ambulans, & David ait: In lege domini uoluntas eius,
& in lege eius meditabitur die ac nocte. Ubique enim
nos legibus obsequentes esse uult, non legum contempto-
res. Porro non obseruanda legalia. Idem apertè
cap. 30. eiusdem libri indicat. Præterea de lege
Gratia, quomodo in veteri continebatur, & ve-
terem destruxerit suo aduentu, docet apprimè.
IRENÆVS LVGDVNENSIS lib. 4. cap. 8.
& 21. ubi ostendit uisus & eiusdem esse substanti-
as, que secundum legem sunt, & que secundum
Euangelium, & quemadmodum nouum testamē-
tum prædicatum est à Prophetis. Hoc ORIGE-
NES ADAMANTIUS homin. super Numeros,
cum illud exponit: nisi abundauerit iustitia uestra
plusquam Scribarum, &c. Christus nos redemit (in-
quit) de maledicto legis, non nos redemit de maledicto
mandati, nec de maledicto testimonij, nec de maledicto
iudiciorum, sed de maledicto legis, id est, ne subiecti es-
semus circumcisioni carnis, nec obseruationi sabbato-
rum, aliisque horum similibus, que non in mandatis,
sed in lege dicenda sunt contineri. Quomodo ergo
abundat iustitia uestra plusquam Scribarum & Phari-
seorum, si illi de fructibus terre sue gustare non audent,
prinsquam primitias sacerdotibus offerant, & Leuitis
decime separantur: & ego nihil horum faciens, fructi-
bus terre ita abstinere: si sacerdos nesciat, scilicet ignoret,
diuinum altare non sentiat. Illud sanè necessaria com-
mendum est, quod lex dupliciter dicitur. Nam gene-
raliter omnia ista, hoc est, mandatum, iustificationes,
præcepta, testimonia, iudicia, lex appellantur. Speciali-
ter autem pars aliqua ex his, que in lege scripta sunt,
lex dicitur, ut sunt ista de quibus superius differuimus,
Generalis autem lex significatur, uerbi gratia, ut cum
de Salvatore dicitur: Quia non uenit soluere legem,
sed adimplere. Et item alibi: Plenitudo ergo legis est
dilectio: In quo uicque omnia simul que scripta sunt
in lege, legem nominauit. Hæc dicimus afferentes
mandatum de primitiis frugum uel pecorum debere
etiam secundum litteram stare, &c. Quomodo au-
tem Christus legem ueterem per nouam destruo-
erit. Idem docet libro 3. in epistola ad Romanos
cap. 3. similiter & contra Celsum libr. 7. IOAN-
NES CHRYSOSTOMVS homilia 1. in
Matthæum statim in initio. Postquam (ait) omnis

Clemens I.

Legis ueteris
abrogatio qua
tunc ad ea que
ceremonialia
& gratiora e-
rant.

Deuter. 5.
Psal. 111.

Irenæus Lug-
dunensis.

Origenes Ada-
mantius.

Attende quo-
modo Chri-
stus legem non
soluerit.

Lex dupliciter
dicitur.
Nota hæc dili-
genter.

Ioannes Chry-
sostomus.

Apostolis feri-
pium nil eradi-
dit Christus.
Ioann. 14.
Ieremie 31.

populus Iudeorum in uitiorum ima delapsus est, neces-
sario iam inde littere dantur ac tabula, & ea qua per
has administratur admonitio, & hoc non tantum vete-
ris testamenti sanctis, sed etiam noui accidisse perspi-
cimus. Si quidem nec Apostolis scriptum aliquid, sed
pro litteris sancti Spiritus se illis daturum gratiam re-
promissit. Ille (inquit) docebit vos omnia. Atque ut dis-
cas, quia hoc sit multo illo melius, audi Dominum per
prophetam loquentem: & disponam, inquit, vobis testa-
mentum nouum. (Et infra.) Diligenter hac que scripta
sunt ponderemus, & discamus quemadmodum vetus
lex promulgata sit, quemadmodum etiam nouum sit
conditum testamentum. Quoniam igitur modo illa lex
tunc data est, & ubi, & quando, &c. Post Ægyptio-
rum profectio perniciem, in heremo, in monte Sina, &
fumo & igne ascendente de monte, & tuba terribiliter
insonante, & tonitruo crebrius comminante, & coru-
scente fulgure, & Moysi in ipsam caliginem nubis in-
trante. In nouo vero non ita. Non enim in heremo, ne-
que in monte, non cum fumo & caligine, non cum tene-
bris & procellis, sed lucente prorsus die, in domo seden-
tibus cunctis, cum mansuetudine vniuersa fi-
bant. Si quidem adhuc illis ferocioribus & effreniq-
bus humano quodam terrore opus erat, ut solitudine,
monte, igni, fumo, tubarum sono, & ceteris talibus: su-
blimiores vero ac perfectiora doceri faciles, & qui iam
corporalium intellectum usu virtutis excefferant, ho-
rum, qua diximus, non egobant. Quod si & super A-
postolos factus esse sonus refertur, non propter ipsos tan-
tum, sed ob presentiam factus est Iudeorum, propter
quod & diuisus ille in specie linguarum ignis apparuit.
Si enim post hoc etiam mirabilia, dixerunt, quia pleni
essent multo Apostoli: quanto magis si nihil tale vidis-
sent. Et in veteri quidem testamento cum Moyses as-
cendisset, in montem descendit. Dem: in nouo vero cum
nostra in celum, imo in ipsum regalem thronum, esset
eucta natura, spiritus sanctus descendit de caelo. Qui si
esset minor, ut etiam blasphemias impietas, nunquam il-
la que aduentus eius facta sunt maiora essent magisque
miranda: Nam & tabula iste sunt absque dubio me-
iores, & virtutum merita clariora. Non enim descen-
derunt Apostoli de monte tabulas lapideas afferentes
in manibus, sed sanctum spiritum mente portantes, &
ihesuorum quemdam dogmatum donorumque estan-
tes, cunctorumque fontem ex se effundentes bonorum
omnia circumibant, vniq; quidam libri, vniq; leges effe-
liti per gratia largitatem, &c. Et Epiph. Cypri lib. 1.
contra hereses heresi 8. contra Epicureos. Figura
(inquit) in lege fuerunt, veritas autem in Evangelio.
Illic enim circumcisio fuit carnalis, qua inseruit tempo-
ri vsque ad magnam circumcisionem, hoc est, baptis-
mum, qui circumcidit nos à peccatis, & obsequat nos
in nomen Dei. Et erat illic sabbatum detinens nos in
magnum sabbatum, hoc est, in requiem Christi, ut in
Christo sabbatum agamus à peccatis. Et erat illic
agnus irrationalis, qui sacrificabatur, deducens
nos ad magnum agnum ac celestem pro nobis & tota
mundo matatum: Et erat illic decimatio, muniens
nos, ut ne ignoremus litteram, tota, denarium nume-
rum, primum elementum nominis Iesu, &c. AVGV-
STINVS HIPPOENSIS lib. de Spiritu &
littera. Lex data est, ut gratia quaereretur: gratia da-
ta est, ut lex impleteretur. Neque enim suo vitio imple-
bitur lex, sed vitio prudentie carnis, quod vitium per
legem demonstrandum, per gratiam sanandum fuit.
Quod enim impossibile erat legi, in qua infirmabatur
per carnem, misit Deus filium suum in similitudinem
carnis peccati, & de peccato damnauit peccatum in
carne, ut iustitia legis impleteretur in nobis, qui non se-
cundum carnem ambulamus, sed secundum spiritum.

Aduum 2.

Exodi 19.

Epiphanius
Cypri.

Augustinus
Hipponensis.

A Lege eundem lib. 4. contra epistolas duas Pela-
gianorum cap. 1. & alij in locis.
Lex humana seruanda.] CALIXTUS I.
epist. 2. ad Episcopos Gallie. Quis dubitat leges
humanas rationi & honestati non repugnantes esse am-
plectendas, præsertim ubi vel publica consilium vili-
tati, vel Ecclesiastica dignitatis auctoritatem defen-
dunt, ac pio adminiculo tenentur, &c. Et CYRILLVS
HIEROSOL. Catechesi 17. illuminatorum
Hierosolymis, humanas leges homines obligare
demonstrat, ut dicemus in vocabulo Traditio. Hoc
& manifestè docet IOAN. CHRYSOSTOMVS
hom. 17. in Matthæum, exponens illud neque per
caput tuum iuraueris. Sic quoque docet AVGV-
STINVS HIPPOENSIS lib. de libero arbi-
trio cap. 6. Ista lex que litteris promulgatur, homini-
bus hac vita vinentibus opitulatur. (Et infra.) Lex illa
que summa ratio nominatur, cui semper obtemperan-
dum est, & per quam mali miseram, & boni beatam
viam merentur, per quam denique illa, que temporatis
vocatur, rectè fertur rectèque mutatur, non potest cui-
quam intelligenti non incommutabilis, æternaque videri,
quia non potest aliquando iniustum esse, ut mali mi-
seri, boni autem beati sint. Præ ista æterna & incom-
mutabilis lex est. Lege eundem libro primo qua-
estionum veteris & noui testamenti quæst. 4. & ea
que superius diximus.
C Lex tricennalis siue 30. annorum, &
trium atque 4. annorum.] Sapius huius legis
fit mentio in decretis patrum, ut iam meminimus
vocabulo, Beneficia, ubi de illa, qua dicitur lex 3.
& 4. annorum dicitur, actum est: distione vero,
Facultates Ecclesiæ non rapienda, &c. ex Con-
cilio generali 8. cano. 8. de lege 30. annorum iam
diximus. Verùm hic quedam referuata sunt, sci-
tu quidem & lectu vtilia, qua paucis insinuabim-
us. Mentio autem fit huius legis in Concilio
CHALCEDONENSI generali 4. actione 15. ca-
none 17. & allegatur à Grat. causa 16. quæst. 3. cap.
per singulas. Per singulas Ecclesias, rusticanas para-
chis in possessionibus manere apud eos immobiles, qui
eos retinent Episcopos, & maxime qui eas sine violen-
tia iam per triginta annos tenentes gubernauerunt. Si
verò intra triginta annos etiam facta fuerint, aut fiat de
his altercatio, licere eis qui se dixerunt laicos propter
cas, mouere apud Synodum provincie certamen. Si quis
verò putauerit se à proprio Metropolitanò granari, a-
pud Primatem Dioceseos agat iudicium. Si vero que-
libet ciuitas per auctoritatem imperialem renouata est,
aut si renouetur in posterum, ciuilibus & publicis ordi-
nationibus, etiam Ecclesiarum parochianarum sequa-
tur ordinatio. Hæc constitutio facta est, propter A-
nastasi Episcopi Nicæni, & Eumonii Episcopi
Nicomediensis contentionem, qua ventilata fue-
rat actione 13. huius Concilij Chalcedonensis: eò
quod Anastasius se Metropolitanū iactans vsur-
pauerat Ecclesiam Barsilopolitanam, & clericos
eiusdem Ecclesiæ presumpserat excommunicare,
cum nihil iuris haberet, sed esset subdita hæc pa-
rochia, Ecclesiæ Nicomedienfi. Ideo hæc lex facta
est, ut vnicuique iura seruentur. Vide, Parochia,
Prouincia, & Metropolitanus, &c. Hunc autem
canonem allegat & confirmat Concil. GENE-
RALI Constantinop. 3. cano. 25. & CONC. TRI-
VR. c. 14. Vide etiam vocabulum, Decima, &c. men-
tio fit eiusdem legis Tricennalis in epist. GELAS. I.
ad Epif. Siculos c. 2. & allegat Grat. causa 13. q. 2.
cap. Facultates, &c. Illud annecti placuit, ut si,
quod absit, Facultates Ecclesiæ, nec non & dioceses, que
ab aliquibus possidentur Episcopis, iure sibi vendicent

Calixtus 1.

Cyrrillus Hierosolymitanus

Ioannes Chry-
sostomus.

Augustinus
Hipponensis.

Lex Tricen-
lis valde ad-
uertenda.

Concilium ge-
nerale 8.

Concilium
Chalcedonen-
se generale 4.

Causa huius
ordinationis.

Concilium
Constantinop.
3. generale 6.
Concilium Tri-
uritanense.
Gelasius 1.

quod

Concilium
Atracense.

Concilium Hi-
spalense 1.

Concilium
Toletanum 4.

Concilium Ma-
tilconense 1. vel
2.

Concilium To-
letanum 9.

Concilium La-
teranense sub
Alexandro 3.
Alexand. 3. Sa-
lernitano
Episcopo, & Rhe-
mensi Episcopo,
& Abbas &
Monachis. An-
dræ.
Clemens Ale-
xandrinus.

quod Tricennalis lex conclusit: quia & filiorum nostro-
rum principum, ita emanauit auctoritas, ut ultra tri-
ginta annos nulli liceat pro eo appellare, quod legum
tempus excludit. Vide, facultates Ecclesiæ, &c. loco
supra allegato. Idem alia epistola ad Episcopos
Dardanias. Reperi (ait) non possunt, que triginta annis
quiete possidentur. Post quingentos (ait) annos consti-
tuta Christi quosdam audio velle subvertere, cum 30.
annorum lex hominum non possit abrumpi. Hoc Ge-
lasi decretum profert & Buchardus libro 3. de-
cretorum cap. 149. Concilium ARVERNENSIS
B, ut habetur in codice 16. librorum partialium
libro 1. cap. 20. Quicumque Episcopus alterius Epif-
copi Diocesim per triginta annos, sine aliqua interpel-
latione, possiderit, admittenda non est contra eum actio
repositio, nisi intra terminum: extra vero nullo modo,
ne dum dicepsit defenditur provinciarum termini con-
fundantur. Hæc lex iterum confirmatur in Con-
cilio HISPALENSI II. canone 2. ubi disce-
ptatio soluitur de quadam parochia, quam con-
tendebant ad se duo Episcopi pertinere. Et ad
hanc autem misi sunt, qui considerarent, si hæc
Basilica seu Parochia verè esset in diocesi huius
qui possidebat, & tunc competitor nil ultra spe-
raret, sin autem non posset ex limitibus, vel alio
testimonio agnosci, & longa temporis profectur
retentio appellatio repetentis Episcopi non vale-
ret, quia illi tricennalis obiectio silentium impo-
neret, & hoc & secularium principum edicta præci-
perent, & præfulum Romanorū decerneret au-
thoritas. Sin verò infra metas tricennalis tempo-
ris extra alienos terminos Basilicæ iniusta reten-
tio repetitur, repetentis Episcopi iuri, sine mora
restituatur. Idem repetit & Concilium TOLE-
TANVM IV. canone 33. & allegat Gratianus
causa 16. quæst. 3. cap. Quicumque Episcopus, sed
omnino eadem sunt verba, qua modo ex Con-
cilio Atracense protulimus, & ideo non est fas re-
petere. Subdit autem cano. 34. & allegatur ibidem
cap. Sicut, &c. Sicut Dicepsim alienam Tricennalis
possessio tollit, ita territorij consentum non admittit. Ideo
que Basilicæ, que noue condita fuerint, ad eum procul-
dubio Episcopum pertinebunt, cuius contentus esse
constiterit. Hoc allegatur à Buchardo etiam lib. 3.
cap. 147. qui etiam cap. 150. profert Concilium
MATRISCONENSE cano. 7. sic dicens. De rebus
Ecclesiarum, que ab eis per 30. annorum spatium sine
ulla interpellatione possessæ sunt, testimonia non reci-
piantur, sed eo modo continentur, sicut res ad siscum
dominicum pertinentes contineri solent. Et Concil.
TOLETANVM IX. cano. 8. allegatur à Gra-
tiano causa 16. quæst. 3. cap. Si sacerdos, &c. Si
sacerdos vel minister dum gubernacula Ecclesiarum
administrare videtur, contra Patrum sanctissimas san-
ctiones de rebus Ecclesiæ desinisse aliquid dignoscitur,
non ex die quo talia scribendo decreuit, sed ex quo talia
moriendo definita reliquit, supputationis ordo substi-
bit. Nunquam enim ad Triennium (tricennium ponit
Gratianus loco allegato, quia in hac questione
de tricennali lege loquitur) temporis pertinebit irri-
dè hoc indicantis, quia status contractuum in iura non
sumpsit ab origine aquitatis. Et in Concilio LA-
TERANENSI sub Alexandro 3. parte 3. cap. 1.
2. 3. & 4. Lex tricennalis multipliciter approbatur.
Qui decimas, vel aliud se poterit probare per 30. an-
nos quiete & inconcusse possidisse, per tres personas ido-
neas, ea deinceps sine inquietatione possident. Allega-
turque ibi CLEMENS ALEXANDR. in li-
bris Stromatum, ubi ait, ab Euphegio seu Euphe-
mio legislatorum, propter vitandam miserorum se-

A gnitiem, & longi temporis errorem, & confusio-
nem vigorem legis impositum tricennali & qua-
dragenali possessioni. Allegatur etiam GREGORI-
I. Syracusæ Episcopo cap. 6. eiusdem partis. Ne
religiosorum (ait) virorum corda Ecclesiasticarum re-
rum contentio à mutua, quod absit, charitate disinn-
gat, magna est sollicitudine studendum, ut facillimum inem-
res possit in altercationem deducta percipere. (Et in-
fra.) Fortamur ergo, ut ad loca predicta, de quibus con-
tentio est, debeatis accedere, & utraque parte consti-
ta, cominus loca, que in lite sunt, vestra faciatis presen-
tia terminari: 40. tamen annorum ab utraque parte
seruata prescriptione. Et cap. 7. subditur. Sanctorum
patrum auctoritas, & humana leges, irrefragabiliter
constituentes confirmauerunt, & nos in presenti Con-
cilio cum omnibus qui adsum nobiscum inuolubiliter
confirmamus, ut omnes possessiones ad singulas provin-
cias nostrorum fratrum pertinentes, à quibus per trin-
ta annos possessæ sunt, quiete & secure absque synodali
proclamatione perpetuo detineantur, nullaque vox au-
diendi alicui aduersario concedatur. Iterum repeti-
tur cap. 8. sequenti. Vide etiam in locis quos su-
pra assignauimus.

LIBERTAS.

Libertas Christiana quæ sit.] Quia tanto-
perè de libertate contendunt heretici, quam effla-
gantur, & vi atque cruore persequuntur, quæ illa
sit libertas, qua Christianis amplectenda est, pa-
tres Concilij MONTINENSIS IV. cap. 10.
sic docuerunt, & postquam præcepta Dei non esse
impossibilia affirmant, ut dicemus in vocabulo,
præceptum, &c. Eam (aiunt) libertatem suam (quam
lex spiritus, que est ipsa charitas diffusa in cordibus no-
stris offert) Christiani intelligant, non ut non impleant
ea que in mandatis Dei exiguntur, sed quatenus ad ea
ad implenda, non ut alij homines penarum metu &
imperio legis compellantur, sed ea iam non iniuri, imò
verò volentes faciant, ita ut obedientia ipsorum, secun-
dum animi promptitudinem & in rectè factis letitiam,
vera libertas, secundum præcepti adimpletionem, plena
& pia seruitus existimetur. Alioqui cupiditas superbia
facere, non Christi libertas, sed perniciosa diaboli ser-
uitus reputanda est.

LIBERTVS.

Liberti Ecclesiæ non opprimendi.] Con-
cilium ARAVSICANVM I. sub Leone 1. cano. 7.
allegatur ab Inone lib. 2. decretorum. In Ecclesia
mannuissos, & per testamentum Ecclesia commenda-
tos, si quis in seruitutem, vel obsequium, vel ad colona-
riam conditionem imprimere tentauerit, animadu-
ersione Ecclesiastica coercetur. Et Concilium A-
RELIANENSE IV. sub Pelagio 1. cano. 9. Si
Episcopus de seruis Ecclesiæ liberos fecerit numero
competenti, in ingenuitate permaneant, ita ut ab officio
Ecclesiæ non recedant. Eadem omnino iubet Con-
cilium TOLETANVM III. cano. 6. & allegat
Gratianus causa 12. quæst. 2. cap. de libertis, addit
autem. Ab aliis quoque libertate traditi, & Ecclesiis
commendati, patrocinio Episcopi colligantur, & ne cui-
quam dorentur, à principe hoc Episcopus postulet. Et
Concilium TOLETANVM IV. cano. 71. alle-
gatur à Gratiano dist. 87. cap. liberti. Liberti qui à
quibuscumque manuissos sunt, & Ecclesiæ patrocinio
commendati existunt, sicut regale antiquorum patrum
statuerunt, sacerdotali defensione, à cuiuslibet insulen-
tia protegantur, sine in statu libertatis eorum, sine in pe-
culio quod habere noscuntur. Vide in vocabulo, Ec-
clesiæ libertas, &c. & quod sequitur. Eadem
Concilium AGATHENSE cano. 29.

Gregorius 1.

Confirmatio
legis 30. anno-
rum.

Concilium
Maguntinense
4.

Rom. 5.

Roman. 13.

Concilium
Aravicanum 1.

Concilium A-
relianense 4.

Concilium To-
letanum 3.

Concilium To-
letanum 4.

Concilium A-
gathense alle-
gatur à Gratio-
no dist. 87.
cap. Libertos.

Liberti Ecclesie à quo, & qualiter fieri debeant. Concilium T O L E T A N V M I V. canone 67. allegatur à Gratiano causa 12. quæst. 2. cap. Episcopus. Episcopus qui mancipium iuris Ecclesie non retento Ecclesiastico patrocinio, (Vide sequentem distinctionem) manumitti desiderat, duo meriti eiusdem & peculiū coram Concilio Ecclesie cui præcinit, per conuocationem, subscribentibus sacerdotibus offerat, ut rata & iusta inueniatur diffinitio commutantis. Tunc enim liberam, manumissionem sine patrocinio Ecclesie concedere poterit, quia eum, quem libertati tradere disponit, iam iuri proprio acquisiuit. Huiusmodi autem liberti aduersus Ecclesiam, cuius iuris exitit, accusandi vel testificandi denegentur sententia. Quod si præsumpserit, placet, ut stante commutatione in seruitutem propria Ecclesie reuocetur, cui nocere conatur. Quod autem aliter non possit libertos facere Episcopus. Idem Concilium cano. 66. declarat, & allegatur à Gratiano causa 12. quæst. 2. capite. Et si illi, qui nulla ex rebus suis pauperibus Christi distribuunt, æterni iudicis voce in futuro condemnabuntur, quanto magis hi qui auferunt Pauperibus, quæ non dederunt. Quapropter Episcopi, qui nihil ex proprio sue Ecclesie Christi compensauerunt. Hanc diuinam sententiam metuant, & libertos ex familiis Ecclesie ad condemnationem suam facere non presumant. Impium est enim, ut qui res sue Ecclesie non contulerit, damnum inferat, & ius Ecclesie alienare contendat. Tales ergo libertos successor Episcopus absque aliqua opposuione ad ius Ecclesie reuocabit, quia eos non equitas, sed improbitas absoluit. Et canone 68. Statuit, ut sacerdotes, qui aut res suas Ecclesie relinquunt, aut nihil habentes aliqua tamen prædia aut familias, Ecclesiis suis conquirunt, licebit illis aliquos de familiis eiusdem Ecclesie manumittere iuxta rei collate modum, quem antiqui canones decreuerunt, ita ut cum peculio & posteritate sua ingenui sub Patrocinio Ecclesie maneat, utilitates inuenit, ut sibi, iuxta quod poterint, præsequantur. Hinc de alijs libertis Concilium G E N E R A L E V I. Constantiopolitanum 3. canone 85. Seruos, qui à suis dominis manumittuntur, sub tribus eo honore frui testibus decernimus, qui præsentis libertati vires & firmitatem adferent, & ut his que ipsi facta fides habeatur, efficiant. Plura de his I V S T I N I A N V S I M P E R A T O R libro 3. institutionum disserit titulo 8. de successione libertorum, qui incipit: Nunc de libertorum bonis videamus, &c. Et titulo 9. de assignatione libertorum, sic incipit: In summa (quod ad bona libertorum attinet) admonendi sumus &c. Vide sequentia.

Liberti Ecclesie ab ea non recedant, & qui contumaciter recesserint reuocandi. Hoc in superiori distinctione probatum est, nam sub hac conditione liberti efficiuntur, ut Ecclesie perpetuū famulatum exhibeant & seruiant, sicut ante à patribus statutum est. Vnde Concilium A G A T H E N S E cano. 49. Libertos (ait) quos Sacerdotes vel Diaconi de Ecclesia sibi commissa facere voluerint, actus Ecclesie prosequi iubemus: & quod si facere contempserint, placuit eos ad proprium reuerti seruitium. Hinc Concilium H I S P A L E N S E I I. canone 8. decretum statuit de seruis Ecclesie contumacibus & superbis atque ingratis, propter quendam, de quo suggestum est Concilio prædicto, quod postquam libertati datus est proprium voluit Episcopum veneficis artibus extinguere, & patronam Ecclesiam libertatis immemor prædemnauit. Actio igitur aduersus eum canonum ac legum autoritate directa est, vt

immerita libertatis damno multatus, ad seruitutis nexum reuocetur, vt quorum libertas perniciosa est sit salustifera seruitus, & qui superbire nouerunt adepta libertate præditi, discant obedire subiecti. Hinc suffragatur Concilium T O L E T A N V M I V. canone 69. & allegatur à Gratiano causa 12. quæst. 2. cap. Liberti. Liberti Ecclesie, quia nunquam moritur eorum patrona, à patrocinio eiusdem nusquam discedant, nec posteritas quidem eorum, sicut priores canones decreuerunt. Ac ne forte libertas eorum in futura prole non pateat, ipsæque posteritas naturali ingenuitate obtinens, sese ab Ecclesia patrocinio subtrahat, necesse est ut tam hi liberti, quam ab eis progeniti professionem Episcopo suo faciant, per quam ex familia Ecclesie libertos effectos se esse fateantur, eiusque patrocinium non relinquunt, sed iuxta virtutem suam, obsequium ei vel obedientiam, præbeant. Et subdit canone 70. & allegatur ibidem. Liberti Ecclesie, quia patrocinio eius discedentes quibuslibet personis adhaerent, si admoniti redire contempserint, manumisso eorum irrita sit, quia per inobedientiam contemptum ingrati actione peritur. Hæc decreta repetit & confirmat T O L E T A N V M V I. capite 9. & allegatur ab eodem Gratiano causa 12. quæst. 2. cap. longinquitate, &c. loquens præcipue de præmissa professione libertorum, tum addit. His nas adiucimus, ut quoties cursum vite sacerdos impleuerit, & de hac vita migrauerit, mox cum successor eius aduenierit, omnes liberti Ecclesie, vel ab eis progeniti chartulas suas in conspectu omnium debeant ipsi, qui substituiunt Pontifici, publicare, & professiones suas in conspectu Ecclesie renouare, quatenus status sui vigorem & illi obtineant, & obedientia eorum Ecclesia non careat. Si autem aut scripturas libertatis sue intra annum ordinationis noui Pontificis manifestare contempserint, aut professiones renouare, vacua & inanes chartula ipsarum remaneant, & illi origini sue redditi sint perpetuo serui. Idem canone 10. Et enim decet, ut hi, quorum parentes titulum libertatis de familiis Ecclesie perceperunt, intra Ecclesiam, cui obsequium debent, causa eruditionis enutriantur. Contemptus quippe est patronorum, si ipsis neglectis, alijs ad educandum deum progenies manumissorum. Itaque censemus, ut sine status sui præiudicio, ab Episcopo habeantur in doctrina obsequio, quatenus & illi reddant debitum famulatum, & nullam patiantur sui ingenuitatis detrimentum. Eos vero, qui aliter quam sententia nostra decreuit, agere tentauerint, inuitos iubemus, ab Episcopis ad hoc ipsum reduci. Quod si forte parentes eorum eos pontificibus suis dare contempserint, & alios sibi patronos adoptauerint, ingratorum feriantur lege libertorum. Eadem renouat Concilium T O L E T A N V M I X. canone 15. & 16. Liberti (ait) Ecclesie, eorumque propagini, ex omnibus, quæ de iure Ecclesie noscuntur habere, nil licebit in extraneum dominum, transfatione quacunque deducere, sed si ex his quilibet vendere fortasse voluerit, sacerdoti eiusdem Ecclesie offerat conuenienter emenda, eorumque prædiorum, ut eis placuerit, aut dispensent, aut habeant. Nam & in dominium partis alterius, rei sue censum nullo modo transire permittimus. Suis autem filiis vel propinquis eiusdem Ecclesie vel seruitio, vel patrocinio subiugatis, quacunque vendere vel donare voluerint, aditus omnino patebit. Vide in vocabulo, Seruus, & ea quæ sequuntur.

Liberti an contrahere valeant. Satis hoc innuitur ex præcedentibus decretis, vbi frequentius de filijs libertorum fit mentio. Verum tamen Concilium T R I B V R I E N S E, can. 38. Statuimus

Concilium Tolletanum 4 sub eodem Honorio I.

Professio libertorum Ecclesie.

Concilium Tolletanum 6.

Filij libertorum Ecclesie etiam Ecclesie patroni seruiant.

Concilium Tolletanum 9.

Concilium Triburienſe sub Arapulpho imperatore.

Concilium Tolletanum 4.

Liberti non possunt stare contra suam Ecclesiam.

Concilium generale 6.

Liberti efficiendis tres testes adhibentur.

Iustinianus Imperator.

Concilium Agathense sub Leone I. can. 49. & allegatur à Gratiano causa 12. quæst. 2.

Concilium Hispanense sub Honorio I.

ut quisquis liber libertam, hoc est, ex ancilla per manumissionem & regalem laytationem liberam factam, legitime in matrimonium duxerit, alterius habere debet, tanquam vnâ ex genere nobili progenitam, excepta fornicationis causa: & quando illa viuat nullam aliam accipiat. Est enim ingenua facta & dotata legitime, & in publicis honesta nuptiis, & propterea iam non est concubina, sed vxor legitime acquisita. Hæc eadem lex pro qualitate sexus, sit feminis & viris libera. Vide Concubina, & seruatori matrimonia, &c.

Liberti an possint promoueri ad ordines. Concilium E L I B E R I N V M, cano. 80. & allegat Gratianus distinct. 54. cap. Prohibendum: Prohibendum est, ut liberti, quorum patroni in seculo fuerint, ad clerum non prouehantur. Et Concilium T O L E T A N V M I V. can. 72. & allegatur à Gratiano, distinct. 54. cap. Quicumque: Quicumque libertatem à Dominis suis ita percipiunt, ut nullum sibi in eis obsequium patronus retinet, isti si sine crimine sint, ad clericatus ordinem liberi suscipiantur: quia directa manumissione absoluti esse noscuntur. Qui vero retento obsequio manumissi sunt, pro eo quod adhuc à patrono seruituti tenentur obnoxii, nullatenus sunt ad Ecclesiasticum ordinem promouendi, ne quando voluerint eorum Domini sicut ex clericis serui. I D E M cano. 73. De familiis Ecclesie constituere presbyteros & diaconos per parochias licet, quod tamen vitæ rectitudo & probitas morum commendat: ea tamen ratione, ut antea manumissi libertatem status sui percipiant, & deinde ad Ecclesiasticos honores succedant. Est enim irreligiosum, obligatos existeri seruituti, qui sacri ordinis suscipiunt dignitatem. Quicumque autem talibus aut per libertatem concesserint, aut successione extiterit debium, non à quolibet quouomodo collatum, non licebit eis quippiam inde in extraneas personas transfundere, sed omnia ad ius eius Ecclesie, à qua manumissi sunt, post eorum obitum pertineant. His quoque, sicut & ceteris Ecclesie libertis, accusandi vel testificandi aduersus Ecclesiam, aditus (hoc iam superius dictum est) intercluditur: quod si id præuerint, non solum libertatis beneficio careant, sed etiam honoris gradum, quem non dignitate natura, sed tempore necessitatis promeruerunt. Eadem omnino statuit Concilium T O L E T A N V M I X. canoib. 11. 12. 13. 14. vbi de libertis Ecclesie sic dicitur, Quod si honeste vitæ claruerit meritis, tunc deinde iam ordinibus initiati maioribus fungantur officijs: & quod si aliter vixerint quam oportet, eos ad profectina seruitia reuocari. Eis etiam prohibetur commixtio cum alienigenis: quod si fecerint, proles inde nata ad perpetua obsequia deputatur Ecclesie, nulla spe libertatis adepta. Plura quidem diceremus, sed hæc sufficient. Vide vocabulum, Seruus, Ancilla, &c. & Matrimonium, & ea quæ iam dicta sunt superius.

Libertos Ecclesie protegat. Concilium A G A T H E N S E, can. 29. & allegatur à Gratiano, distinct. 87. cap. Libertos: Liberos legitime à dominis suis factos, Ecclesia, si necessitas exegerit, tueatur. Quod si quis ante audientiam aut peruadere, aut ex-poliare præsumpserit, ab Ecclesia repellatur. Vide & repetere ea quæ superius posita sunt.

LIBERVM ARBITRIVM.

Libertum arbitriū hominis defenditur. Quia hæretici ita infirmum dicunt hominem, vt etiam cum voluerit non peccare, non possit, imò dicunt, omne opus bonum esse peccatum, nec posse hominem libero vti arbitrio, aut æquitatem habere in suis operationibus, eo quod illum non

Concilium Eliberinum sub Melchade vel Syluestro.

Concilium Tolletanum 4.

Concilium Tolletanum 9.

Concilium Agathense sub Coelestino I.

Fuerunt hi Lutherus, Occolampadius, Melancthon, Caluinus, & reliqui.

agere, sed pati potius contendunt: volumus ex asserptione omnium Patrum, à primordiis fidei demonstrare hominem libero esse arbitrio prædicitum, & Dei gratia adiutum posse suam salutem operari: quod iam pro parte est ostensum in vocabulis, Fides, Fatum, Iustificatio, & infra in vocabulo, Opera meritoria, &c. Quod autem restat hic producemus. Sic autem C L E M E N S I. epist. 3. ad vniuersum cæterum fidelium loquitur. Si quis, audiens sermonem veri Prophete, veli aut nolit recipere, & amplecti onus eius, id est, mandata vite, habet in sua potestate, liberi enim sumus arbitrij. Nam si hoc esset, ut videntes ea, iam non haberent in potestate aliud facere quam audierant, vis erat, quedam natura, per quam liberum non esset ad aliam migrare sententiam. Aut si rursus ex audientibus nullus omnino reciperet, & hoc nature vis erat, quæ vnū aliquid fieri cogeret, & alteri parti non daret locum. Nunc autem, quia liberum est animo in quam velit partem declinare iudicium suum, & quam probauerit eligere viam, constat euidenter inesse hominibus arbitrij libertatem, &c. Et

D I O N Y S I V S A R E O P A G I T A libro de cælesti Hierarchia, cap. 9. Si quis (ait) inquirere pergat, quid sit cur Hebraeorum populus solus ad Dei diuinorum, rerum intelligentiam subiectus sit: respondendum, non oportere imputari rectissime gubernantibus Angelis, si gentes alie ad eorum, qui dii non sunt, culturam deuolutæ sint, sed illis ipsis imprimis, qui motibus propriis à recto calle, quo ad Deum ascendere possent, sua sponte deuiarunt. Cuius erroris adeo perniciosa causa fuit amor sui, atque superbia, & (quod signi necesse erat) eorum cultura, quæ diuinum aliquid habere putauerunt. Huius rei etiam ipsi Hebraeorum populo crimen impingitur, atque ideo id ipsum passus memoratur: scientiam enim Dei (ait) repulisti, & post cor tuum ambulasti. Neque enim coaliam habemus vitam, neque liberi arbitrij gratia diuinitus indulta moralibus prouidentia diuine luce & splendore obstruitur. Iterum I D E M Dionysius confirmat liberum arbitrium, libro de diuinis nominibus parte 4 cap. 4. ad calceem. Vbi de malo disputat. Et P H I L O I V D A V S in eo libro, qui inscribitur, quod Deus sit incommutabilis, paulo post initium. Homo (inquirit) liberam facultatem & sui iuris sententiam formans, ex destino plerumque faciens, merito vituperium incurrit, si prudens sciensque peccat, sicut è diuerso laudem quando sua sponte beneficit. Nam stirpium animaliumque, nec vbertus laudatur, nec si male prouenerit vituperatur, quod uterque hic motus, & utraque mutatio non est voluntaria, sed sola hominis anima, quæ accepit à Deo motum voluntarium. Factenus illi similibus a molestissima grauissimisque heræ necessitate quantum licuit manumissa iure accusari possent, si libertatem suam non coleret, non euasura penam, quæ animaduertit in libertorum ingratiudinem. Itaque recogitauit, & intra se dixit Deus, non nunc primum, sed iam dudum firmiter, quod fecisset hominem, id est, qualem eum condidisset. Condiderat enim liberum, ut relictus voluntati propriæ, quidquid placeret ageret: idque, hanc ob causam, ut sciens quid bonum sit, quid malum, & quid intersit inter honesta turpius, reputans, quid, inquam, inter equa & iniqua, & in vniuersum, inter virtutem & vitium, eligeret meliora, deteriora fugeret. In eam sententiam & oraculum extat, in Deuteronomio: Ecce posui ante faciem tuam vitam & mortem, bonum & malum, tu vitam elige. Et ergo utrumque hinc discimus, quod & instat si hominibus boni ac mali scientia, & meliora deterioribus anteferre debeant, cum libentem deliberationem tanquam incorruptum iudicem, quæ recte rationis monitis pureat, reiectis contrariis

Clemens I.

Vbi amittit Lutherus oculos.

Dionysius Areopagita.

Opportuna questio & deuten, cur gentes à Deo desierint.

Nota hæretici

Philo Iudæus. Sapius hunc producimus, qui summo perit in Ecclesia iticis historijs commendatur, & à B. Petro Apostolo valde dilectus, cuius doctrina mea non indignis imitacione.

Iustinus Martyr.

suggestionibus. c. c. Porro IUSTINVS MARTYR sub finem Dialogi cum Triphone. Deus (inquit) cum vellet Angelos & homines obsequentes habere, visum est ei facere hos libera potestate ad bene agendum ratione praeditos, ut scirent suam originem, & a quo ut sint acceperint futurum, ut iuxta ipsius leges iudicandi sint, si quid a recto destiterint: nam suapte conscientia & homines & Angeli coarguetur, nisi mature mutentur in melius. IDEM Apologia I. pro Christianis ad Senatum Romanum. Sed neque fato (ait) agunt homines, aut patiuntur quicquam, ut appareat, quippe qui voluntaria bona malaque faciunt, nisi quod interdum a malis genitibus contra probos viros incitantur, ut Socratem ac similes, quos persequuntur & tradunt in carcerem, cum interim Sardanapalus & Epithorus, similesque, in honoribus atque deliciis sibi placeant. Hoc non intelligentes Stoici, ad facti necessitatem retulerunt omnia. Caterum Angeli hominesque, quoniam initio cum crearentur acceperunt a Deo liberum arbitrium, iuste poenam peccatorum luent in aeternis ignibus. Est autem genitarum rerum omnium haec natura, ut virtutis ac vitii capaces sint: nulla enim laude quicquam esset dignum, nisi esset ad vitium libet flexibile. Attestantur mihi quotquot rationem veram secuti sunt legislatores vel Philosophi, dum alia iubent, vetant alia: quin & ipsi Stoici cum de moribus differunt, in eadem sunt sententia, ut appareat, eos de principis & rebus corporeis non recte sapere. Si enim contendant satis regi res hominum, aut negabunt Deum in tanta subreptione, mutatione, resolutioneque, in suas origines, ut nihil praeter corruptibilia percipiant, ac ne ipsum quidem Deum a corruptione prorsus immunem faciant: aut tollent et rebus discrimen virtutis ac vitii. Hoc quid potest cogitari absurdius, & ab omni ratione alienius. IDEM Apologia 2. ad Antoninum Pium. Deus (inquit) principio praedium intellectu, & scientem intelligere vera, sollicitumque, sectari condidit hominem, ne quis apud Deum excusationem habeat: mentis enim & contemplationis facti sunt compotes. Tum doctus ubi de fato differunt. Hominem (ait) longe alia, quam arbores aut quadrupes discernendi eligendique facultate carentes, conditione creavit Deus: alioquin, nullam laudem mereri potuisset, si non sponte virtutem praeulisset vitio: sed ut virtuti natus, neque si malus fuisset poenam merebatur, cum non suapte natura talis esset, qua inuita nequit esse alius. Didicimus autem haec a sancto prophetico spiritu, quo affatus Moyses narrat Deum sic locutum, recens a se factis homini: Ecce ante faciem tuam bonum & malum, tu bonum eligito. Itaque PLATO DIVINVS ait: Culpa penes eligentem est. Deus vero extra culpam. IDEM Iustinus quaest. 8. ad Orthodoxos. Non solum ut simus, & ut bonum & malum sciamus ac faciamus, potestatem nobis dedit Deus, sed etiam liberum arbitrium nobis largitus est, nosque dominos facit preferendi ac eligendi quod nobis videatur ex his quae cognoscuntur: atque ut boni aut mali simus, id non posuit in cognitione eorum quae cognoscuntur, sed in electione eorum quae eliguntur. Itaque non est cognitio causa, ut simus boni aut mali, sed propositum, &c. Denique de libero arbitrio IRENAEVS LYGDVNENSIS, libro 4. contra haereticos Valentini & similium, cap. 71. Liberum hominem Deus fecit ab initio, habentem suam potestatem, sicut & suam animam, ad utendum sententia Dei voluntarie, & non coactum a Deo. Vis enim a Deo non fit, sed bona sententia adest illi semper. Et propter hoc consilium quidem bonum dat omnibus. Posuit autem in homine potestatem electionis, quemadmodum & in Angelis. Etenim Angeli rationabiles, uti hi quidem qui obedissent, iuste bonum sunt possidentes,

Fato non regi homines, aut cetera quae eue nunt, docentur sciam in vocabulo, Fatum.

Attende.

Genesi. & 2. Deuter. 30.

Plato Divinus

Irenaeus Lugdunensis.

Quid lucidius?

A datum quidem a Deo, servatum vero ab ipsis. Qui autem non obedierunt, iuste non inveniuntur cum bonis, & meritam poenam percipient: quin Deus quidem dedit benignè bonum, ipsi vero non custodierunt diligenter illud, neque preciosum arbitrii sunt, sed supermerentiam bonitatis contempserunt. Et cap. 72. subdit. Si autem naturaliter quidam boni, quidam vero mali facti fuissent, neque laudabiles essent, quia boni sunt, tales enim facti fuerant. Sed neque illi vituperabiles, & ipsi enim tales fuerant instituti. Sed quoniam omnes eiusdem sunt natura, & potentes reinere, & operari bonum, & potentes rursum amittere id, & non facere, iuste etiam apud homines sententio, quantum magis apud Deum, alij quidem laudantur, & dignum percipiunt testimonium electionis & perseverantiae: alij vero accusantur, & dignum percipiunt damnationem, eo quod iustum & bonum reprobaerint. Porro toto illo capite, nil aliud probat Irenaeus, quam liberum arbitrium. Vnde & subsequenter ait: Quoniam libere sententia ab initio est homo, & libere sententia est Deus, cuius ad similitudinem factus est, semper consilium ei datur continere bonum, quod percipitur ex ea quae est ad Deum obedientia: & non tantum in operibus, sed etiam in fide liberum, & sua potestatis arbitrium homini servavit Deus dicens: Secundum fidem tuam fiat tibi propriam fidem hominis ostendens, quoniam suam habebat sententiam, &c. Cur autem non fuerit ab initio factus homo perfectus, ex eodem Irenaeo. Vide in vocabulo, Homo, &c. Praeterea TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS, lib. 2. contra Marcionem non longè à principio. Liberum* (inquit) & sui arbitrij inuenio hominem, & sua potestatis a Deo institutum, nullam magis imaginem & similitudinem Dei in illo animaduertens, quam eiusmodi status formam. Neque enim facie & corporalibus lineis tam variis in genere humano ad uniformem Deum expressus est, sed in ea substantia quam ab ipso Deo traxit, id est, anime ad formam Dei spondens, & arbitrij sui libertate, & potestate signatus est. Tum multis prolatis rationibus liberi arbitrij infert. Tota ergo libertas arbitrij in utramque partem concessa est homini, ut sui dominus constanter occurreret, & bono sponte seruando, & malo sponte vitando, quoniam & aliis positum hominem sub iudicio Dei, oportebat, iustum illud efficere, de arbitrij sui meritis liberi, scilicet. Caterum nec boni, nec mali merces iure pensaretur ei, qui aut bonus, aut malus necessitate fuisset inuentus, non voluntate. In hoc & lex constituta est, non excludens, sed probans libertatem de obsequio sponte prestando, vel transgressione sponte committenda, ita ut utrumque exitum libertas patuit arbitrij, & cetera multa quae infert contra Marcionem de liberi arbitrij voluntati testimonia. Eodem quoque libro, circa finem iterum liberum confirmat arbitrium, dum illud exponit: Adam ubi es? Interrogat. (ait) Deus quasi incertus, ut & hinc liberi arbitrij probans hominem in causa, aut negationis, aut confessionis. Vide positum in vocabulo, Confessio. IDEM libro de Monogamia: Nec ideo (ait) duritia imputabitur Christo, de arbitrij cuiuscumque liberi vitio. Ecce (inquit) posui ante te bonum & malum, elige quod bonum est. Si non potes, quia non vis (posse enim te si velis ostendit, quia tuo arbitrio utrumque proposuit) discendas oportet ab eo, cuius non facis voluntatem. IDEM libro de Trinitate, in initio. Cum omnia Deum in seruitutem homini dedisset, solum liberum esse voluit, & ne in periculum caderet rursum soluta libertas, mandatum posuit, quo tamen non inesse malum in fructu arboris diceretur, sed futurum si forte ex voluntate hominis de contemptu data legis promoueretur. Nam & liber esse debuerat, ne incongruenter Dei imago seruiret: & lex addenda, ne usque ad contemptum dantis libertas effrenata prorumperet: ut & premia condigna & merita poenarum consequenter exciperet, suum iam habens illud quod motu mentis in alterutram partem agitare voluisset, ex quo mortalitatis inuidia utique in ipsum redit, qui cum illam de obedientia posset euadere, in eandem incurrit, dum ex consilio peruerso Deus esse festinat. Et CLEMENS ALEXANDRINVS oratione adhortatoria ad gentes liberum defendit arbitrium, & libro primo Stromatum. Diabolus (ait) cum haberet liberum arbitrium, & duci posset poenitentia, & furari, ipse quoque furus causa est, &c. Et lib. 2. Stromatum, ubi de poenitentia agit. Praeter naturam, (ait) anime motus, ex ea quae est rationi inobedientia seu perturbatio, seu animi affectiones: defectio autem & recessus, & inobedientia sunt in nostra potestate, sicut etiam est in nostra potestate obedientia: quocirca indicantur etiam quae sunt voluntaria. Iterum lib. 7. confirmat liberum arbitrium. Et CYPRIANVS CARTHAGINENSIS in prologo operis de cardinalibus Christi operibus, multis verbis liberum confirmat arbitrium. Et ORIGENES ADAMANTIVS, homil. 20. in Numeros. Sui (inquit) arbitrij est anima, in quam voluerit partem est ei liberum declinare: & ideo iustum Dei iudicium est, quia sponte sua, siue bonis, siue pessimis monitoribus pareret. IDEM lib. 3. in epist. ad Romanos. Vnusquisque in manu sua habet & in arbitrij potestate, ut aut peccati seruus sit, aut iustus, &c. IDEM lib. 2. Periarthron, cap. 9. ubi de mundo agit, contra haereticos disputat, qui negabant liberum arbitrium. Periarthron (ait inter cetera) quomodo rationabiles ipse creaturae, sicut frequenter ostendimus, & in loco suo nihilominus ostendemus, arbitrij facultate donata sunt, libertas unumquodque voluntatis suae, vel ad profectum per imitationem Dei pronocant, vel ad defectum per negligentiam traxit, & hoc extitit causa (sicut & antea iam diximus) diuersitatis inter rationales creaturas, non ex creatoris voluntate vel iudicio originem trahens, sed propria libertatis arbitrio. IDEM lib. 3. Periarthron cap. 1. quod intitulatur: de libertate arbitrij, nihil aliud agit, quam defendere liberum arbitrium contra haereticos variis & infinitis testimoniis scripturarum, quae nobis non licet per otium hic afferre: sed poteris si vacat & ipse perlegere. Verum ut ad reliquos traseamus, THEOPHILVS ALEXANDRINVS qui sub hac aetate florebat, lib. 3. Paschal. Non ambigitur (ait) quin in utramque partem vel facienda, vel non facienda bona habeamus liberam facultatem, & oppressis prauis recta nascuntur, tuncque, virtutum inter se cocinui chorus, cum vitiorum in animis sit sollicitudo. Porro contra veteres Philosophos quis liberum negabat arbitrium, & omnia fati ascribent, EVSEBIVS CAESARIENSIS lib. 6. de preparatione Evangelica doctè scribit cap. 2. cuius talis est titulus: quod gentes hominum voluntates fati agi arbitrabantur, liberum negantes arbitrium, idque Deorum consilii persequati. Igitur multis verbis Eusebius eos aggreditur, & totis cap. 2. 3. 4. 5. & 6. eos erroris conuincit: cui ita certum est liberum arbitrium, ut eo solo argumento vesania illorum corripiat. Miranda (inquit cap. 7.) est huius sermonis inconstantia. Nam quemadmodum dulce amaro, & nigrum albo, & calidum frigido contrarium est: sic & fatum libertati nostra contrarium. Nam quae fatata sunt, siue nolitis, siue velis omnino, sunt: quae vero in nostra potestate sunt, ea sicut volumus diligentia nostra disponunt, &c. Hinc est etiam quod GREGORIUS NISSENI.

Doctissime probat liberum arbitrium angelorum & hominum.

Tertullianus Carthagenens.

* Vbi ergo est amittit haereticus.

Vide quam doctè respondet haereticis sollicitis.

Deuter. 30.

congruenter

Clemens Alexandrinus Paneni illius magni discipulus & auditor.

Cyprianus Carthagenens.

Origenes Adamantius.

Nihil liquidius potest dici.

Theophilus Alexandrinus verusissimus auditor.

Eusebius Caesariensis.

Fatum & liberum arbitrium contraria.

Gregorius Nisenus.

congruenter Dei imago seruiret: & lex addenda, ne usque ad contemptum dantis libertas effrenata prorumperet: ut & premia condigna & merita poenarum consequenter exciperet, suum iam habens illud quod motu mentis in alterutram partem agitare voluisset, ex quo mortalitatis inuidia utique in ipsum redit, qui cum illam de obedientia posset euadere, in eandem incurrit, dum ex consilio peruerso Deus esse festinat. Et CLEMENS ALEXANDRINVS oratione adhortatoria ad gentes liberum defendit arbitrium, & libro primo Stromatum. Diabolus (ait) cum haberet liberum arbitrium, & duci posset poenitentia, & furari, ipse quoque furus causa est, &c. Et lib. 2. Stromatum, ubi de poenitentia agit. Praeter naturam, (ait) anime motus, ex ea quae est rationi inobedientia seu perturbatio, seu animi affectiones: defectio autem & recessus, & inobedientia sunt in nostra potestate, sicut etiam est in nostra potestate obedientia: quocirca indicantur etiam quae sunt voluntaria. Iterum lib. 7. confirmat liberum arbitrium. Et CYPRIANVS CARTHAGINENSIS in prologo operis de cardinalibus Christi operibus, multis verbis liberum confirmat arbitrium. Et ORIGENES ADAMANTIVS, homil. 20. in Numeros. Sui (inquit) arbitrij est anima, in quam voluerit partem est ei liberum declinare: & ideo iustum Dei iudicium est, quia sponte sua, siue bonis, siue pessimis monitoribus pareret. IDEM lib. 3. in epist. ad Romanos. Vnusquisque in manu sua habet & in arbitrij potestate, ut aut peccati seruus sit, aut iustus, &c. IDEM lib. 2. Periarthron, cap. 9. ubi de mundo agit, contra haereticos disputat, qui negabant liberum arbitrium. Periarthron (ait inter cetera) quomodo rationabiles ipse creaturae, sicut frequenter ostendimus, & in loco suo nihilominus ostendemus, arbitrij facultate donata sunt, libertas unumquodque voluntatis suae, vel ad profectum per imitationem Dei pronocant, vel ad defectum per negligentiam traxit, & hoc extitit causa (sicut & antea iam diximus) diuersitatis inter rationales creaturas, non ex creatoris voluntate vel iudicio originem trahens, sed propria libertatis arbitrio. IDEM lib. 3. Periarthron cap. 1. quod intitulatur: de libertate arbitrij, nihil aliud agit, quam defendere liberum arbitrium contra haereticos variis & infinitis testimoniis scripturarum, quae nobis non licet per otium hic afferre: sed poteris si vacat & ipse perlegere. Verum ut ad reliquos traseamus, THEOPHILVS ALEXANDRINVS qui sub hac aetate florebat, lib. 3. Paschal. Non ambigitur (ait) quin in utramque partem vel facienda, vel non facienda bona habeamus liberam facultatem, & oppressis prauis recta nascuntur, tuncque, virtutum inter se cocinui chorus, cum vitiorum in animis sit sollicitudo. Porro contra veteres Philosophos quis liberum negabat arbitrium, & omnia fati ascribent, EVSEBIVS CAESARIENSIS lib. 6. de preparatione Evangelica doctè scribit cap. 2. cuius talis est titulus: quod gentes hominum voluntates fati agi arbitrabantur, liberum negantes arbitrium, idque Deorum consilii persequati. Igitur multis verbis Eusebius eos aggreditur, & totis cap. 2. 3. 4. 5. & 6. eos erroris conuincit: cui ita certum est liberum arbitrium, ut eo solo argumento vesania illorum corripiat. Miranda (inquit cap. 7.) est huius sermonis inconstantia. Nam quemadmodum dulce amaro, & nigrum albo, & calidum frigido contrarium est: sic & fatum libertati nostra contrarium. Nam quae fatata sunt, siue nolitis, siue velis omnino, sunt: quae vero in nostra potestate sunt, ea sicut volumus diligentia nostra disponunt, &c. Hinc est etiam quod GREGORIUS NISSENI.

A Baslij magni frater, postquam speciali libro de fato, cap. 3. aduersus Stoicos disputauit, qui dicunt liberam electionem esse a nobis, euentum vero a fato, subsequenti libro, quem de libero arbitrio inscripsit, sic orditur sermone, cap. 1. Sermo de libero arbitrio, hoc est de eo quod est in nobis, & in nostra potestate, multi enim hoc inspicuntur: secundam, quoniam sunt ea quae sunt in nobis, & quorum potestatem habemus: tertiam vero causam seruari, propter quam creans nos Deus liberi arbitrij fecerit. Has tres autem quaestiones tribus capitulis exponit, quibus doctè nostri teporis haereticis obiectionibus satisfacit, & praecipue circa medium 2. cap. & per totum caput 3. Verum scio quia a pluribus opus illud sancti doctoris habetur, & ideo prolixitatem euitas supersecedo. Scripsit quoque BASILIUS MAGNVS praefati Gregorij frater sermone de libero arbitrio, qui & inter eius opera habetur, ubi inter cetera sic loquitur. Qui verbo Dei non sunt exculti, ac frustra inflati, hi per proprium liberum arbitrium, occasionem ac impetus peccati se aboleri putant, cum per solum crucis mysterium peccati aboleatur. Nam quod in hominis potestate est suum liberum arbitrium, in eligendo, aut non eligendo, ut diabolo resistat, suum est, non in eo quod possit penitus robur habere contra afflictus, &c. Et GREGORIUS NAZIANZENSIS oratione 30. in dictum Euangelij, &c. quae incipit: Iesus qui piscatores elegit, &c. ad calcem, ubi de Eunuchis loquitur. Videtur quidam (ait) homines a natura ad bonum aspirare. Natura autem eum dico, nequaquam voluntatem liberam reijcio, sed utraq, pono, & ad bonum aptitudinem, & ex natura ad opus perducentem idoneitatem. Quidam enim sunt, quos verbum expurgat, & eorum passiones castrat, & illos esse puto qui ab hominibus castrantur, cum in sermone sermo deterius a meliore secerit, hoc quidem reijcitur, illud vero statuetur, &c. Et HILARIUS PICTAVIENSIS in expositione Psalmi secundi, Vnicuique (ait) nostrum libertatem viue sensumque, permittit, non necessitatem, alterum affigens, ut unumquemque ex natura bonum malumve lex cogeret. Sed qui nos per benevolentiam vitanda beatitudinis suae creasset, profectum nobis ad id merium vite innocentis honestaque, constituit. IDEM in expositione Psalmi 118. Voluntas nostra hoc proprium ex se habere debet, ut velis Deus incipienti crementum dare, quia consummationem per se infirmitas nostra non obtinet: merium tamen adipiscenda consummationis est ex initio voluntatis. Et infra. Vnicuique ad id quod voluit via est proposita, vitandi & appetendi atque agendi permittit libertas: ob id uniuscuiusque aut poena, aut praemium afficitur, &c. Et circa haec tempora EVSEBIVS EMISSENVS, homil. 9. de Pascha, non longè à principio. Homo (inquit) qui proprio transgressionis crimine tenebatur obnoxius, qui per culpam suam incurrerat seruitutem, non violentia liberandus fuit, sed misericordia: quia Deus aequitas & iustitia est, ipse sibi lex est: & quia homo iudicij & iuris sui ac liberi arbitrij praeditus voluntate erat, qui voluntarius ceciderat, iniustum erat, ut erigeretur inuitus: equius & salubrius fuit, ut qui per superbiam persuasus a diabolo fuerat ad mortem, a Deo per humilitatem suscitauerit ad vitam, &c. IDEM homil. II. in eodem festo. Poterat miser per misericordiam redimi, non poterat, reus per potentiam liberari: innocentibus enim auctoritate, criminosis intercessione, & humilitate succurritur. Propterea homo si inobedientie lapsus & libere mentis assensus a diabolo seductus fuerat, non coactus, a totius rationis equitatisque, auctore, inuitandus erat, non at-

Ita plane & nunc haereticis & sanctis doctor.

Basilius Magn.

Gregorius Nazianzensis.

Hilarius Pictaviensis.

Eusebius Emissenus, vel Emissenus, sic enim Nicephorus eum vocat.

trahere

Cyriillus Hierosolymitanus & Hieronymo & Nicephoro multum commendatus.

Ambrosius Mediolanensis.

Quid lucidius dici & responderi potest Hæretico?

Quid ergo Lutherus obganit?

Ioannes Chrysofomus.

A *trahendus: iniquissimum videtur siquidem, ut qui ceciderat voluntarius, erigeretur inuitus. Vides quia dignantissimi medici studium, infirmi sui requirit ad sensum? Per liberum arbitrium est excepta captivitas, per liberum rursus arbitrium erat restituenda libertas, &c.* Et **CYRILLVS HIEROSOLYMITANVS** Eusebio premissis coævus catechesi 4. illuminatorum Hierosolymis cap. de statu hominis. *Deus (inquit) & anima & corpus est opifex. Cognosce autem animam esse sui iuris, seu voluntatis libera, opus Dei pulcherrimum, secundum factoris imaginem immortale per eum, qui immortalitate illud donavit, animal rationale, incorruptibile per eum qui gratiam illi contulit, potestatem habet facere que velis, &c.* Et **AMBROSIVS MEDIO LANENSIS**, lib. 1. de vocatione gentium, cap. 1. sic orditur. *Inter defensores liberi arbitrii, & predicatorum gratia Dei, magna & difficilis dudum veritur questio, &c.* Tum cap. 2. infert. *Sed iam auxiliamur Christo quod tractando concepimus, inchoamus. Omni humana anima, quantum intelligere atque experiri datur, naturaliter qualiscunque inest voluntas, qua aut appetitur quod placet, aut declinatur quod displicet. Huius voluntatis quantum ad naturalem pertinet motum, ex vitio prime pravationis infirmum, genera sunt duo, secundum que voluntas hominis aut sensus aut animalis est. Sed cum adest gratia Dei, accedit ei per donum spiritus tertium genus, ut possit fieri spiritalis: & per hunc excellentiorem motum omnes affectus undecunque nascentes superna rationis lege diiudicat. Verum hæc proluxis prosequitur verbis, qua lectoris sedulitati relinquimus. Subdit verò cap. 3. Non ergo fidat de viribus suis, qua etiam cum essent integra non steterunt, sed per illum quæritur victoriam, qui solus non est victus & omnibus vicit: & si querit, non dubitet querendi affectum ab illo se accepisse quem querit. Nec quia spiritu Dei agitur, ideo se putet liberum arbitrii non habere, quod ne tunc quidem perdidit, quando diabolo voluntate se dedit, à quo iudicium voluntatis depravatum est, non ablatum. Quod ergo non interfectum est per vulnerantem, non tollitur per medentem, vulnus sanatur, non natura remouetur, sed quod in natura perit, non restituitur, nisi ab authore natura, &c.* **IDEM** libro 10. Epistolæ. epist. 84. ad virginem Demetriadem. *Operante (ait) spiritu Dei inuatur liberum arbitrii, non auferitur & hoc agit gratia, ut voluntas peccato corrupta, vanitatibus ebria, seductionibus circumseptis, difficultatibus impedita non remaneat in languoribus suis, sed per opem miserantis medici curata renascatur, & gaudeat, se non interrogantem edocitam, & non querentem esse quaesitam, &c.* **IDEM** expositione in Psal. 40. exponens illud: Etenim homo pacis mee in quo speravi, &c. Bene (ait) speravi, quia homini dedit eligendi arbitrium: quid sequatur. *Posti, inquit, ante te bonum & malum. Si malum elegeris, non natura delinquit, sed eligentis affectus, &c.* Et **IOANNES CHRYSOSTOMVS**, homil. 19. in 4. cap. Genesios in initio. *Sapè Deus si voluerit, etiam qui malus est mutatur & fit bonus, & qui bonus per ignam excidit & fit malus, quia liberi arbitrii esse nostram naturam fecit omnium dominus. Ipse enim que sua sunt pro sua misericordia semper exhibet, &c.* **IDEM** homil. 23. in Genesin sub finem. *Vidisti mirè inuicem Domini misericordiam, quomodo omnia facit & tractat, ut non solum eos qui ab se conditi sunt, saluet, sed & ineffabilibus bonis dicit. Et propterea liberum arbitrium nobis datum est, & in natura conscientiaq; nostra reposita scientia boni & mali, & diabolus ut esset permissus, non ut gehennam experiremur, neque regno priuaremur. **IDEM** homilia de*

A Adam & Eua, tomo primo, ad calcem homiliae. *Hæc (ait) Ecclesiasticis regulis & diuina sumptis auctoritate documentis, ita adiuuante Domino confirmati sumus, ut omnium bonorum effectum atque operum, & omnium studiorum omniumq; virtutum, quibus ab initio fides ad Deum tenditur, Deum proficemur auctorem, & non dubitemus ab ipsius gratia omnia hominis merita provenire: per quem item fit, ut aliquid boni & velle inueniamur & facere. Quo vique auxilio & munere Dei, non auferitur liberum arbitrium, sed liberatur ut de tenebroso lucidum, de prauo rectum, de languido sanum, de imprudente sit prouidum. Tanta est enim erga homines bonitas Dei, ut nostra velis esse merita, que sunt ipsius dona, &c.* **IDEM** homilia in illud Esayæ: Si volueritis & audieritis me, &c. tomo primo, in initio homiliae. *Cum diuina legis edicta in Ecclesia pendeant, quibus quid fieri Deus aut velit aut nolit eius familia instruat, ut libera quis voluntatis arbitrio præcepta aut impleat, aut contemnat, unde sibi quisque quod mereri instruat, nec posse aliud mereri quam velit: quippe cui legis propositus tenor sit, ex quo quod velit eligat, & quod nolit contemnat, ut iudicio hominis Dei iudicium celebretur, ut qui libertatem concessam in obsequium dederit numeretur, qui in contemptum duxerit condemnatur, dicente Domino: Si volueritis & audieritis me, bona terra comedatis, si autem nolueritis, &c.* **IDEM** homil. 45. in Ioannem, exponens illud Ioan. 6. Nemo potest venire ad me nisi pater meus traxerit eum, &c. *Hic (ait) insurgunt Manichei, nihil nos ex nobis ipsis posse, huius testimonio particula ostendentes. Sed plane nos posse qua volumus per hoc ostenditur. Inquit enim: si quis venit ad eum, quid opus est ut trahatur. Verum hoc nostrum non tollit arbitrium, sed diuino egere auxilio ostendit, & non inuitus sed omni conatu contendente venire, &c.* **IDEM** homilia de proditione Iudæ, tomo 3. *Quoniam bona atque mala in nostra Deus posuit potestate, electionis liberum donauit arbitrium: & nos inuitos non retinet, sed volentes amplectitur, &c.* **IDEM** epist. 6. ad Theodorum monachum, tomo 5. *Liberi (inquit) nos arbitrii esse natura permisit, ut quod volumus hoc faciamus. Eligamus igitur boni potius, quia boni Dei creatura sumus, ne nos diaboli opprimant mala, &c.* **IDEM** epist. 6. ad Theodorum monachum, tomo 5. *Liberi (inquit) nos arbitrii esse natura permisit, ut quod volumus hoc faciamus. Eligamus igitur boni potius, quia boni Dei creatura sumus, ne nos diaboli opprimant mala, &c.* **IDEM** epist. 6. ad Theodorum monachum, tomo 5. *Liberi (inquit) nos arbitrii esse natura permisit, ut quod volumus hoc faciamus. Eligamus igitur boni potius, quia boni Dei creatura sumus, ne nos diaboli opprimant mala, &c.* **IOANNES CASSIANVS** collat. 3. Abbatis Patutij, cap. II. & 12. *fatis copiose liberum commendat arbitrii. Item & collat. 7. Abbatis Sereni, cap. 8. quod sic intitulatur: responsio super adiutorio Dei & liberi arbitrii potestate: & iterum agit de libero arbitrio collat. 13. Abbatis Cheremonis, cap. 10. & 18. Verum, quia **PROSPER AQUITANICVS**, lib. de libero arbitrio eundem errasse conuincit, idcirco nihil aliud ex eiusdem scriptis proferemus. Lege ergo præfati doctoris Prosperii liberum de libero arbitrio, quo multorum hæreticorum deliramenta conuincit. Ut autem ordinem repetamus, de libero arbitrio scribit **HIERONYMVS STRIDONENSIS**, lib. 2. contra Iouinianum. *Liberi (inquit) arbitrii nos condidit Deus, nec ad virtutes, nec ad vitia necessitate trahimur: alioquin ubi necessitas est, nec dānatio, nec corona est. Sicut in bonis operibus profector est Deus (non enim est volentis neque currentis, sed miserentis & adiuuantis Dei) ut peruenire valeamus ad calcem, sic in malis atque peccatis femina nostra sunt incētiua & perfectio diaboli, &c.* **IDEM** in cap. 9. epistolæ ad Romanos, dum illud exponit: non volentis nec currentis, sed miserentis est Dei. *Hoc loco (ait) Paulus Apostolus vsque**

Esayæ 10. Hæc obicit etiam renouantur à Caluistis, vnde sedulo aduertenda est.

Ioannes Cassianus monachus, sub eo tempore vixit cuius corpus Massilia requiescit.

Prosper Aquitanicus Episcopus Rheginensis.

Hieronymus Stridonensis.

Roman. 9.

ad illum

Hæc obicit Hæretici verò vide quomodo s. doctor exponit.

2. Timoth. 4. 1. Corinth. 6.

Augustinus Hipponensis.

ad illum locum, quid enim adhuc queritur? Voluntati enim eius quis resistere poterit? personam de contrario assumit venientis & dicentis, non esse in nobis aut recte aut malum agere, sed in Dei arbitrio constitutum, qui cuius vult miseretur, & quem vult indurat. Homo tu quis es qui contradicas Deo? Nunquid dicit figmentum ei qui se finxit, quid me fecisti sic? Nunc Apostolus contradicentem sibi superius increpat, ostendens hoc ipsum quod dicit: Cui vult miseretur, & quem vult indurat, & quid adhuc queritur? Voluntati enim eius quis resistere poterit? Ex hoc igitur demonstrat, eum esse proprii arbitrii, vel voluntatis. Quod si ut ipsi de contrario venies dicit: cuius vult miseretur Deus, & quem vult indurat, nihil differt, quod si quis tractat in manibus, quod fingendi ex se vas aliqui contradicere non potest quid ex eo vult efficere. Hic autem in eo quo contradicit, queritur de Dei voluntate, ostendit liberi esse arbitrii, qui audeat de Dei iudicio retractare. Item, si non est volentis neque currentis, ut quidam putant, quare ipsi dicitur, cursum consummavi, & alios ut currerent adhortatus est dicens: Sic curruce ut comprehendatis? Vnde intelligitur, quia hic interrogantis voce vitatur, & redarguentis potius quam negantis. **AVGVSTINVS HIPPONENSIS**, lib. 3. contra epistolam Pelagianorum. *Per peccatum Adæ arbitrium liberum de hominum natura perisse non dicimus, sed ad peccandum valere in hominibus subditis diabolo: ad bene autem pieq; viuendum non valere, nisi ipsa voluntas hominis Dei gratia fuerit liberata, & ad omne opus actionis, sermonis & cogitationis adiuta. **IDEM** epist. 89. ad Hilarium I. Valet liberum arbitrium ad opera bona, si diuinitus adiuuetur: quod fit humiliter petendo & faciendo. Idem libro de gratia & libero arbitrio, cap. 4. & aliis eruditè scribit de liberi arbitrii facultate. Et in Enchiridio ad Laurentium, cap. 104. *Quia Deus hominem male peccatum libero arbitrio, hoc est, peccaturum esse presciebat, ad hoc potius preparauit voluntatem suam, ut bene faceret ipse, & de male faciente: ac sic hominis voluntate non est, aut euacuaretur, sed nihilominus impleretur omnipotentis bona. Sic enim oportebat prius hominem fieri, ut bene velle posset, & male: nec gratis si bene, nec impune si male: postea verò sic erit, ut male velle non possit. Nec ideo libero carebit arbitrio: malo quod liberioris erit arbitrium, quod omnino non poterit seruire peccato. Neque enim culpanda est voluntas: aut voluntas non est, aut libera dicenda non est, qua beati sic esse volumus, ut esse liberi non solum volumus, sed nequaquam velle prorsus possimus. Sicut ergo habet anima nostra etiam nunc nolle infelicitatem, ita tunc nolle iniquitatem semper habitura est. Sed ordo prætermittendus non fuit, in quo voluit ostendere Deus, quam bonum sit animal rationale, quod etiam non peccare possit: quamuis sit melius, quod peccare non possit, sicut fuit minor immortalitas, sed tamen fuit in qua posset etiam non mori, quamuis maior sit suura in qua non possit mori. Illam namque natura humana perdidit per liberum arbitrium, hanc est acceptura per gratia, quam fuerat, si non peccasset, acceptura per meritum, quam sine gratia nec tunc ullum meritum esse potuisset. Quia & si peccatum in solo erat, libero arbitrio constitutum, non tamen iustitia retinenda sufficiebat. liberum arbitrium, nisi participatione immutabilis boni diuinum adiutorium preberetur, &c.* **IDEM** lib. 22. de ciuitate Dei cap. 30. liberum arbitrium commendat & defendit, & sermo 13. de verbis Apostoli, & lib. de correptione & gratia, cap. II. & libro de perfectione iustitiae hominis, ratiocinatione nona, & libro de spiritu & litera ad Marcellinum, cap. 3. per totum caput. *Lege oro. Verum hæc sufficient,**

A ad alia transeamus. Sic autem Concilium **CARTHAGINENSE VI.** in epistola ad Innocentium I. scribens de Colesino hæretico, quem anathematizauit cum suis, eo quod damnabili opinione, non defendendo liberum arbitrium, sed potius superbia sacrilega extollendo illud plus satis, nullum relinquere locum gratia Dei, qua Christiani sumus, qua & id ipsum nostræ voluntatis arbitrium verè fit liberum, dum à carnalium concupiscētiarum dominatione liberatur, dicente Domino: Si vos filius liberauerit verè liberi eritis. Hoc auxilium fides impetrat, qua est in Christo. Illi autem asserunt (ait præfatum Concilium) sicut à fratribus, qui eorum libros legerunt cognouimus, in eo Dei gratiam deputandam, quod talem hominis instituit creaturæ naturam, que per propriam voluntatem legem Dei possit implere, siue naturaliter in corde conscriptam, siue in literis datam. Eandem quoque legem ad gratiam pertinere, quod illam Deus in adiutorium hominibus dedit. Illam verò gratiam, qua, ut dictum est, Christiani sumus, cuius Apostolus prædicat: est dicens: Condelector enim legi Dei secundum interiorem hominem, video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis mee, & captiuam me in lege peccati, que est in membris meis: Miser ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia Dei per Iesum Christum Dominum nostrum. Nolumus cognoscere omnino, nec aperit quidam oppugnare audeat. Sed quid aliud agunt, cum hominibus animalibus non percipientes que sunt spiritus Dei persuadere non cessant, ad operandam perficiendamq; iustitiam & Dei mandata complenda solum sibi humanam sufficere posse naturam, non attendentes quod scriptum sit: Spiritus adiuuat infirmitatem nostram. Et non volentis neque currentis, sed miserentis est Dei. Et gratia Dei sum id quod sum: & quia idonei non sumus aliquid cogitare ex nobismet ipsis, sed sufficientia nostra ex Deo est. Denique istorum sacrilegas disputationes necessario sequitur, ut nec orare debeamus, ut non intremus in tentatione, aut ne deficiat fides nostra: quod pro Petro Apostolo se rogasse Dominus testatur est. Si enim possibilitate nature, & arbitrio voluntatis in potestate sunt constituta, quis non ea videat, inaniter à Domino peti & fallaciter orari, cum orando poscuntur que nature iam ita condita sufficientibus viribus obtinentur, & ea possibilitate nature quam non nunc accipimus, sed quantum crearemur accepimus: nec debuisset dicere Dominum Iesum. Vigilate & orate, sed tantummodo vigilate ne intretis in tentationem: & Petro, rogauit pro te, sed impero ac precipio ne deficiat fides tua, &c. **PORRO INNOCENTIVS I.** eidem Synodo rescribens, epist. 25. pluribus verbis eandem hæresim conuincit. *Quid tam iniquum esse potest (ait) tam barbarum, tam totius religionis ignarum, tam Christianis mentibus inimicum, quam huic te negare debere quiddam in quotidiana gratia consequeris, cui te ipse confiteris debere quod natus es. Ergo eris tibi in prouidendo præstantior, quam potest is esse qui te ut esset effecit? Et cum te putes ei debere quod vixis, quomodo te non putas ei debere, quod (quotidianam eius consequendo gratiam) taliter vixis? Et qui nos adiutorio negas indigere diuino, quasi ex nostra in totum possibilitate perfectos, quomodo non adiutorium in nos, cum tales a nobis etiam esse possimus, promoueamus. Et cætera que per totam epistolam diffuse tractat pro liberi arbitrii asseritione, & gratia diuinæ adiutorio: sed non est nobis otium totum hic textum apponere: lege si vacat. Habes autem iterum citatum à **CORNELIANO I.** epist. 1. ad Episcopos Gallia, cap. 4. nam eadem Innocentij verba profert, atque producit*

Concilium Carthaginense 6. nam concilium Carthagine 5. sub Anastasio 1. celestius hæreticus. Caluistia pariter cha fuit. Hæretic enim in singulis hæresum generibus singulos pariterchas, in libero arbitrio celestium & Pelagianum, in Purgatorij impugnatione Aerium, in votorum detractione Iovinianum, in reliquiarum veneratione Vigilantium & sic de cæteris.

Rom. 7. 1. Corinth. 2. Rom. 8. Rom. 9. 1. Corinth. 13. Math. 6. Luca 22.

Innocentius 1.

Celestius 1.

etiam

Zozimus 7.

Concilium Araucanicum 1

Concilium Valentinum Gallic 3. sub Lothario Imperatore. Leo 1.

Cyrillus Alexandrinus.

Theodoretus Cyrensis.

Maxentius Ioan. 99.

etiam decretum Z O Z I M I I. quod nec inter eius decreta inuenitur: & per totam epistolam capitibus omnibus eandem disputationem persequitur, quam onerosum esset totam hic annexere, cum possit minimo negotio ex scriptis eius haberi. Subscriptum autem eidem Patribus Concilium ARAUCANICVM I. cap. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. & 21. his omnibus capitibus doctè probat, quod sine gratia & diuino adiutorio, non obstante libero arbitrio, nemo potest ad baptismi gratiam peruenire, & fidelis effici aut saluari, & sine Spiritu sancti inspiratione & infusione à peccato purgari, quia nostra voluntas à Domino preparatur, & per eius gratiæ donum ab impietate ad gratiam redimus. Hoc: Homis confirmat authoritatibus, sicut & præcedentes Patres quos allegauimus, & obsecro, vt lector non detrectet eorum scripta, vt ea allegauimus, perlegere. Eandem doctrinam tuetur Concilium VALENTINVM GALLIÆ III. canone 6. & LEO PRIMVS epist. 4. ad Petrum Antiochenum Episcopum, in qua summam Romanæ fidei exponit. Vide in alijs locis eius authoritatem, videlicet in vocabulo, Gratia, Fides, & Opera, &c. Porro sic adhuc de libero arbitrio CYRILLUS ALEXANDRINVS, lib. 2. in Ioannem, cap. 5. exponens illud: hoc autem iudicium, quia lux venit in mundum, &c. *Libertatem* (ait) iudicium hominis his verbis ostendit, qui ad alterutrum secundum animi sui iudicium potest proficisci. Sic enim iuste laudem si bene agimus, & contrarium si mala committimus, inuenimus. Hoc per Prophetam etiam quendam dixit: Si volueritis & audieritis me, bona terra comedetis: quod si nolueritis, nec audieritis me, gladius denorabit vos, &c. IDEM lib. 4. in eundem cap. 7. *Non possumus* (ait) secundum Ecclesia veritatis, dogmata libertatem potestatem hominis (quod liberum arbitrium appellamus) illo modo negare. Ita iusti quidem præmijs propter iustitiam afficiuntur, qui vero male vixerunt, non iniuria puniuntur, &c. Et THEODORETUS CYRENSIS in posteriorem ad Corinthios, c. 8. exponens illud: Notum facimus vobis gratiam Dei, &c. *Dei autem gratiam vocauit* (ait) bonorum possessionem, non liberum arbitrium eiiciens, sed docens quod per diuinum auxilium cogi possunt opes virtutis, &c. IDEM lib. 5. Epitomatis diuinorum decretorum, cap. De antichristo, meminit liberi arbitrij: & serm. 5. Græcarum affectionum, de natura hominis, statim in initio multa profert ex scripturis testimonia pro defensione liberi arbitrij: vnde & subdit. *Alia per multa id genus, & in Euangelijs, & in Apostolorum monumentis facile quicumque velit inueniet, quibus plane ostenditur absoluta hominis voluntas liberum arbitrium.* Et pro lege. IDEM in Psal. 67. exponens illud: Plurimam voluntariam segregabis, &c. *Plurimam* (inquit) doctrinam irrigationem vocat: voluntariam autem appellauit ob libertatem arbitrium. *Non enim ex necessitate irrigatur aliquis, sed doctrinæ acquirens consequitur gratiam.* IDEM sectio. 3. in Ezechielem, exponens illud: Dabo eis cor vnum & spiritum nouum, &c. Dabo in visceribus eorum, &c. *His* (ait) non euersionem liberi arbitrij declarauit, sed futurum ab ipso auxilium societatis, ad efficienda opera bona. Et MAXENTIVS IOANNES ad calcem libelli fidei, quem obtulit legatis Apostolica sedis Constantinop. &c. Habes illum ad calcem operis Fulgentij impressum. *Libertatem autem naturalem arbitrium* (ait) ad nihil aliud vultere credimus, nisi ad discernenda tantum & desideranda carnalia sine secularia, que non apud Deum,

sed apud homines possunt fortassis videri gloriosa. Ad ea vero, quæ ad vitam eternam pertinent, nec cogitare, nec velle, nec desiderare, nec perficere posse nisi per infusionem Spiritus sancti, &c. Et THEOPHILACTVS BVLGARIENSIS in cap. 15. Lucæ, dum illud exponit: Dixit adolescentior filius Patri: Pater da mihi portionem substantiæ, &c. *Rationalis* (inquit) ad quam subsequitur liberum arbitrium, substantia est hominis: Omne autem rationale, liberi arbitrij est. Dicit igitur nobis Dominus rationem, vt ea libere utamur, tanquam nostra substantia. Dicit autem omnibus ex quo omnes enim ex aquo rationales sunt, & æque libertatem habent arbitrij. At alij videntur hac libertate secundum rationem, alij autem dilapidamus donum diuini, &c. IDEM in cap. 20. Lucæ, exponens illud: Homo quidam plantauit vineam, & locauit eam colonis, &c. *Hanc igitur vineam* (ait) cum collocaisset agricolis, misericors peregrè profectus est, hoc est, permittit eos iuxta liberum arbitrium ingredi, &c. IDEM in cap. 5. Ioannis contra Manichæos disputat, qui liberum negabant arbitrium, dum illud exponit: Scrutamini scripturas, &c. Iterum in cap. 6. eiusdè, dū illud exponit: Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me traxerit eum, &c. *Hoc autem dixit* (ait) non vt libertatem tollat arbitrij, absit, sed vt ostendat, quod multa habeat, opus cooperatione à Deo is qui crediturus est, &c. Et iterum exponens illud eiusdè 6. cap. Dixit Iesus ad duodecim: nuncquid & vos vultis arbare, &c. *Non dixit* (ait) abire, hoc enim repellentis fuisse, sed interrogauit, num vultis abire: quo verbo eis liberum faciebat, sequerentur nec ne, & demonstrabat, quod nolens eos reuerentia erga se comitari se, sed vt scirent beneficium esse quod se sequantur. Et IOANNES DAMASCENVS, lib. 2. Orthodoxæ fidei, cap. 25. statim initio. *De libero arbitrio, hoc est, quod in nostra potestate situm est, sermo primam questionem habet, si quid in nobis in nostras potestate est, nam multi sibi in hoc aduersantur.* Secundam, que sunt ea que in nobis sunt, & quorum habemus potestatem. Tertiam causam exponere, ob quam qui fecit nos Deus libera potestatis fecerit. Hæc autem capitib. 25. 26. 27. 28. & reliquis diffusè prosequitur, vt fidelus lector facile poterit legere. Denique NICEPHORVS CALLISTVS, lib. histor. Eccles. cap. 3. pulchrè hominem libero arbitrio præditum describit, vt clarè legètib. patet. Et BEDA VENERABILIS, lib. 1. in cantica Cantico, de gratia Dei contra Iulianum statim initio disputat, & ita liberum defendit arbitrij, vt nihilominus infirmum valdè dicat, nisi Dei gratia adiuuetur, vt iam in superioribus dictum est. Denique IDEM exponens illud Euangelij Marci: verebuntur filij meum. Hoc (ait) non de ignorantia dicit, sed semper ambigere dicitur Deus, vt libera voluntas homini reseruetur, &c. Hæc eadem verba iterum repetit, lib. 5. in Lucam, ca. 20. Sed sat progressi sumus, nec enim ambigitur quin tantis Patribus fides adhibenda sit potius, quàm ceruicosis hæreticis, cõtra quos etiã * Concilium SENONENSIS decreto 15. sic disputat. *Et si nulla penè sit tam aperta Catholica veritas, nullus tam manifestus sacra scripture locus, quem non heretici suis cavillis & tergiversationibus eludant, nulla tamen in re tam impudenter, tantaq. rei Christiana iactura debachati sunt, quàm in exterminando, profigandoq. libero arbitrio. Nam quid Christi fidelibus perniciosius excogitare potuit hostis ille veritatis, quàm si vel à Pelagio seducti omnia sine presidio gratiæ sibi tumidi arrogent, vel suiscenti pusilloq. animo, cum Oviceffo, necessitati suisq. committant omnia. Nihil profecto relictum erit tum diuinis legibus, tum*

Theophilactus Bulgaricus Episcop.

Quam doctè respondet Lutheri obiectioni.

Ioannes Damascenus.

Nicephorus Callistus.

Reda Venerabilis.

Marc. 14.

Concilium Senonense sub Antonio à Prato Legato Cardinali Cancellario & Archiepiscopo Senonensi celebratum est Parisi in archibus Augustinensium, tam à Senonensibus concilij nominata.

humanis.

Contra Vindictam fati assertorem & Lutherum eius complicem.

Eccles. 15.

Eccles. 31. Genes. 4.

Liberi arbitrij assertorij tollit gratiæ Dei.

Psal. 58. Zachar. 1. Reg. 17. Amos 5. Apocalip. 3. Math. 23. Actuum 7. 1. Theosal. 2. Petri. 2. Sapient. 8.

Concilium Carthagen. Concilium generale 6.

Facultas Loanienfis. Facultas Parisiensis.

Concilium Tridentinum.

humanis, nullus consilijs, aut electioni, nullus precibus aut oburgationi caterisq. id genus, locus, nulla denique iustitia futura est, quæ quibusdam pœne, quibusdã constituta sint præmia, si pro Oviceffo & Lutherorum sententia omnia de necessitate eueniant. Prodicat hic error primùm apud Gentiles (vt ostendimus in vocabulo, Fatum, & in hoc ipso vocabulo ex Iustino & alijs) sed summo omnium consensu mox explosus est, adeo liberum esse arbitrij veluti euidens quodam experimento cognitum omnibus mentibus sese inculcat. Cum igitur reliquerit Deus hominem in manu consilij sui, appofueritq. coram eo ignem & aquam, bonum & malum, vt ad quocunq. voluerit porrigat manum suã: nec ab re beatus ille dicatur, qui potuit transgredi & non est transgressus, facere mala & non fecit, quod sub eo sit appetitus eius & dominetur illius, ac denique percurrenti sacram Scripturam, passim obuium sit quod liberum in vramus partem hominis affuerit arbitrium, satis esse visum est sacro prouinciali Concilio, libertatis huiusmodi vires & metas exponere. Neq. enim liberum arbitrium asserentes, diuinam excludimus propterea gratiam, quod illi falsi toties imponere non veniunt, atque hoc sumo credulorum oculos perstringere: sed iuxta sacram scripturam ac extendimus ad voluntatem humana misericordiam præuenientis auxilij suffulta, & interiori quodam & occulto secretioris inspirationis afflatu contacta sese conuertat in Deum, Deo appropinquet, & ad veram illam gratiam se preparat, quã tandem accepta sit ad vitam eternam. Neque tamen tanta gratiæ necessitas libero præiudicat arbitrio, cum illa semper sit in promptu, nec momentum prætereat, in quo Deus non stet ad ostium & pulsus: cui si quis aperuerit ianuam, intrabit ad illum, & cenabit cum illo. Neq. denique tale sit huiusmodi Dei iræbens auxilij, cui resisti non possit. Quoties enim Dominus voluit congregare filios Hierusalem, sicut Gallia cõgregat pullos suos sub alas, & noluerunt? Frustrã certè Stephanus Iudeos dura ceruicis & incircumcisi cordis argueret, qui semper Spiritui sancto resisterent. Frustrã Paulus Thessalonicenses admoneret, Spiritum non extinguere, si diuinis inspirationibus homines inueniunt abriter rapentur. Trahi quidem Deus, sed in eius odorem currimus, non vi, non unco rapimur. Prædestinat, eligit, vocat, sed eos demum adultos glorificat, qui in fide & charitate radicati, per bona opera, certam suam vocationem electionemq. fecerint. Et licet attingat à sine vsque ad finem fortiter, disponit tamen omnia sua uer. Hanc igitur hæresim arbitrij libertatem profus asserentem, non tam damnamus, quippe que iam olim ab Ecclesia & sacro sanctis Concilijs damnata sit. Vt nos ex Concilio CARTHAGENSI IV. cano. diximus in vocabulo, Diabolus, &c. Et ex Concilio GENERALI VI. actio. 8. probauimus in vocabulo, Christus constans duabus naturis & voluntatibus, &c. quàm communi omnium conceptioni, & apertis scripture testimonijs declaramus esse contrariam. Porro, vt paucis concludamus, sic definiuit FACULTAS LOANIENSIS anno 1544. sub Carolo V. Imperatore congregata art. 7. & PARIENSIS anno 1543. sub Francisco I. artic. 2. *Credendum est certa & firma fide homini inesse liberum arbitrium, quo potest bene vel male agere, & per quod, si etiam in peccato mortali fuerit, Deo adiuuante ad gratiam resurgere valeat.* Hanc doctrinam confirmat Concilium TRIDENTINVM, vt habes superius in vocabulo, Iustificatio. Vide etiam vocabulo, Fides, Opera, Fatum, meritum, &c.

LIBER.

Librorum sacrorum seu canonicorum numerus & authoritas.] Laboriosum esset

omnium Patrum nomina hic exprimere, qui librorum canonicorum iudicem texuerunt, vel qui in eos commentaria ediderunt: sufficere nobis illorum authoritatem è sacris Conciliorum decretis demonstrare, quamquam in quibusdam locis aliquid iam præfiterimus, vt in vocabulo, Apocalypsis, Apocrypha, &c. Volo interea vt lector attendat diligenter, quia non semper in singulis decretis recitatur completus librorum numerus, & quod non ideo factum æstimandum est, quasi illud explodãt quod non proferunt: nam vel ante in alijs decretis hi libri citati sunt, vel quorundã fortè incuria omisi sunt. Videbis tamen omnes quos habemus libros canonicos plurium decretorum authoritate suffultos, vt quod in vno deficit in alio suppleatur. Incipiunt autem à catalogo librorum canonicorum veteris & noui testamenti, quem nobis Apostoli reliquerunt. Sic quippe CANON APOSTOLORVM 84. Sicut vobis (ait) omnibus clericis & laicis libri venerandi & sancti, veteris quidem testamenti Mosi quinque, Genesis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomij, Iesu Naue vnus, Iudicum vnus, Ruth vnus, Reguorum 4. Paralipomenon id est, derelictorum libri dierum 2. Esdra duo, Hester vnus, Machabeorum tres, Iob vnus, Psalterium vnus, Salomonis tres, Prouerbia, Ecclesiastes, Cantica canticorum, Prophetarum duodecim vnus, Esaya vnus, Hieremie vnus, & ezechielis vnus, Daniel vnus. Extrinsecus autem à vobis intelligatur debere vestros adolescentes discere, sapientiam eruditissimi Sirach. Nostra autem id est, noui testamenti Euangelia 4. Matthæi, Marci, Lucæ, Ioannis. Pauli epist. 14. Petri epistola dua, Ioannis tres, Iacobi vna, Iude vna, Clementis epistola dua, & ordinationes vobis Episcopis per me Clementem in octo * libris editæ (quæ non sunt omnibus diuulgandæ, propterea quæ sunt in eis mystica) & actus nostri Apostolorum. Hæc canon. Omnium horum librorum passim mentionem facit DIONYSIVS AREOPAGITA, vnde & generaliter illos nominat lib. Ecclesiast. Hierarchiæ, cap. 1. Huiusmodi (ait) plena venerationis eloquia dicimus, quæque à beatis Patribus nostris, à quibus sacris mysterijs imbuti sumus, in sanctis ac Theologicis commendantur sunt libris, &c. Vide Traditio. Sæpius quoque authoritatem profert ex epist. Iacobi, & ex epist. ad Hebr. & ex Apocalypsi, vt suis locis reposuimus, quos libros etiã damnant hæretici. Sic & antiquissimi scriptores CYPRIANVS CARTH. omnium illorum librorum passim meminit, & specialiter in lib. exhortationis ad Martyrium, c. 1. & lib. de singularitate clericorum. Machab. libros approbat, & GREG. NAZIAN. orat. 20. in Machab. & EVSEB. EMBESOR. orat. in eosdem, & AMBROSIVS MEDIO. lib. 2. de Iacob & vita Beata, cap. 9. 10. 11. & 12. lege obsecro. Et IOANNES CHRYSOSTOMVS, homil. 4. de verbis Elayæ Prophetæ, tomo 1. vbi singulariter matrem 7. Machabeorum & historiam egregia laude prosequitur. De epistola verò Iudæ, quæ in præfato canone non habetur, tamen in sequentibus decretis inferretur, CLEMENS ALEXANDR. loquitur lib. 3. Stromatum, vbi illam epistolam in testimonium citat circa initium, vt etiam meminit EVSEBIVS CÆSARIENSIS, libro sexto, historia: Ecclesiastica, capite decimo septimo, hic etiam libro secundo, capite vigesimo tertio, profertur epistolam Iacobi canonicam esse, & illam Iudæ, dicens: Quamuis (ait) quidam non recipiant, nos tamen scimus etiam istas cum cæteris ab omnibus penè Ecclesijs recipi. Idem Eusebius, libro tertio, cap. 2. restatur de epistola ad Hebræos, & iterum

Canon Apostolorum.

Attende que sequuntur in calce huius canonis annotata.

* Horum librorum meminit Eusebius lib. 6. cap. 17. historia, &c.

Dionysius Areopagita.

Cyprianus Carthagenis.

Libri Machabeorum.

Epistola Iudæ.

Clementis Alexandrini.

Eusebius Cæsariensis.

lib.6. cap.12. Verum tempus deficeret si pergerem auctoritatem illorum librorum ex scripturis Patrum hic afferere. Lege TERTULLIANUM lib. de praescriptionibus aduersus hereticos, & lib. 4. aduersus Marcionem ad calcem voluminis. Lege IRENAEVM Lugdunensem. lib. 3. contra haereses Valentini & Similium. c. 1. 2. & c. vt diximus volumulo. Euangelista Denique rexit iudicem factorum voluminum CYRILLI HIEROSOLI. catech. 4. illuminatorum Hierosolymis. cap. de libris: scribit autem ita. Veteris quidem testamenti viginti duos mediare libros, & c. Tum de Iudae & Iacobi epistolis specialiter mentionem facit. Vide locum. Sic EPIPHAN. CYPRI. canonic. lib. iudicem contextit, lib. 1. contra haereses haer. 8. quae est contra Epicureos, & iterum lib. de mensuris & ponderibus ad huc libros canonicos numerat. Habes & HIERON. STRIDON. epist. ad Paulinum. quae incipit: frater Ambrosius, & iterum prologum eius Galeatum in libris Regum, vbi sapientium librorum canonicorum meminit. Vt autem ad Patrum decreta his praemissis reuertamur. EUSEB. Caesariensis praefatus, lib. 3. Eccles. histor. c. 19. & CYPRIAN. Carthagenensis, expositione in Symbolum, canonic. lib. iudicem ad Patribus receptum attexuerunt, quem postea Concilium LAODICE. sub Liberio I. & Damaso I. sic ordinavit, can. 59. Non oportet (ait) ab idiotis Psalmos compositos & vulgares in Ecclesiis dici, neque libros, qui sunt extra canonem, legere, nisi solos canonicos noni & veteris testamenti. Quae autem oporteat legi & in auctoritatem recipi haec sunt. Ex veteri testamento, Genesis, Exodus, id est, exitus ex Aegypto, Leuiticus, Numeri, Deuteronomium, Iesu Naue, Iudicum, Ruth, Hester, Regum 1. 2. 3. & 4. Paralipomenon 1. & 2. Esdrae 1. & 2. liber Psalmorum 150. Proverbia Salomonis, Ecclesiastes, Cantica canticorum, Iob, duodecim Prophetas, Esayas, Hieremias, Baruch, Lamentationes, & epistola Ezechiel, Daniel. Noui autem testamenti haec Evangelia 4. secundum Mattheum, secundum Marcum, secundum Lucam, secundum Ioannem. Actus Apostolorum, epistola Catholicae, Iacobi vna, Petri duae, Ioannis tres, Iuda vna, Pauli Apostoli numero 14. ad Romanos vna, ad Corinthios duae, ad Galathas vna ad Ephesios vna, ad Philippenses vna, ad Colossenses vna, ad Thessalonicenses duae, ad Hebraeos vna, ad Timotheum duae, ad Titum vna, ad Philemonem vna. Haec Concilium denique * Concil. CARTH. III. can. 47. sub Syricio I. cui interfuit August. Placuit, vt praeter scripturas canonicas, nihil in Ecclesia legatur sub nomine diuinarum scripturarum. Sunt autem canonice scripturae, Genesis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomium, Iesu Naue, Iudicum, Ruth, Regum 4. libri, Paralipomenon duo, Iob, Psalterium Davidicum, Salomonis lib. 5. lib. 12. Prophetarum, Esayas, Hieremias, Ezechiel, Daniel, Thobias, Iudith, Hester, Esdrae lib. 2. Machabeorum lib. 2. Noui autem testamenti Evangeliorum lib. 4. Actuum Apostolorum liber vnus, Pauli Apostoli epist. 13. eiusdem ad Hebraeos vna, Petri Apostoli duae, Ioannis Apostoli tres, Iuda Apostoli vna, & Iacobi vna. Apocalypsis Ioannis, liber vnus. Haec Concilium, Hunc numerum & ordinem adhuc semel innotat Concil. HIPRON. can. 30. & INNOC. I. eisdem per ordinem libros iterum memoratur epist. 3. ad Exuperium Episcopum Tolofanum, ca. 7. nec est opus repetere, quoniam non est diuersitas in illius & huius catalogo. Addit verò Innocentius caetera autem (inquit) quae vel sub nomine Mathiae suae Iacobi minoris vel sub nomine Petri & Ioannis, quae a quodam Leucio scripta sunt, vel sub nomine Andreae, quae

à Nexocharide & Leonide Philosophis, vel sub nomine Thomae (quae à Manichaeis vt dicit Cyrillus Hierosolymitanus, vbi supra) & si qua fuerit alia, non solum repudianda, verum etiam fontis esse damnanda. Vide supra Apocryphi libri, & c. Eum quoque ordinem sequitur Concilium TOLETANVM I. in confessione suae fidei ad calcem, & addit contra Priscillianistas. Si quis dixerit vel crediderit alias scripturas, praeter quas Ecclesia Catholica recipit, in auctoritate habendas vel venerandas esse, anathema sit. Porro licet ordo praefatorum librorum iam sit sufficienter expressus, tamen liber adhuc eundem proferre, sicut ordinatus est in Concil. ROMANO quod celebravit Gelasius I. Episcopus. 70. Hi libri canonici Genesis liber vnus, Exodus liber vnus, Numeri liber vnus, Leuitici liber vnus, Deuteronomij liber vnus, Iesu Naue liber vnus, Iudicum liber vnus, Ruth liber vnus, Regum 4. Paralipomenon lib. 2. Psalmorum 150. liber vnus, Salomonis libri tres, Proverbia, Ecclesiastes, & Cantica canticorum, item Sapientia liber vnus, Ecclesiasticus liber vnus, item ordo Prophetarum, Esaya liber vnus, Hieremie liber vnus, Cimoth. id est, de Lamentationibus suis, Ezechielis liber vnus, Danielis lib. 1. Osee lib. 1. Iob lib. 1. Amos liber 1. Micheas liber 1. Abdias liber 1. Iona liber 1. Nahum liber 1. Abacuc liber 1. Sophoniae liber 1. Aggei liber 1. Zachariae liber 1. Malachiae liber 1. Item ordo historiarum, Iob liber 1. Thobias liber 1. Esdrae liber 1. Hester liber 1. Machabeorum liber 1. Item ordo scripturarum noui & aeterni testamenti, Evangeliorum lib. 4. secundum Mattheum librum vnum, secundum Marcum librum vnum, secundum Lucam librum vnum, secundum Ioannem librum vnum, Actuum Apostolorum librum vnum, Epistola Apostoli Pauli, numero 14. ad Romanos epist. 1. ad Corinthios epist. 2. ad Galathas epist. 1. ad Thessalonicenses epist. 2. ad Ephesios epist. 1. ad Philippenses epist. 1. ad Colossenses epist. 1. ad Timotheum epist. 2. ad Titum epist. 1. ad Philemonem epist. 1. ad Hebraeos epist. 1. Apocalypsis Ioannis liber 1. Item canonice epist. num. 7. Iacobi Apostoli epist. 1. Petri Apostoli epist. 2. Ioannis Apostoli epist. 3. Iuda Apostoli epist. 1. Hic repete ea quae inuenies, Ecclesiae auctoritas, vbi haec omnia decreta confirmatur ex Concilio LATRAN. sub Innocentio III. Porro NICEPHORUS CALLISTVS, ex Origene in expositione Psal. 2. Catalog. canonic. libr. ponit lib. 5. histor. Eccles. c. 16. quem libenter hic interuissim, sed non differt à praecedentibus. Praeterea Concil. TRIDENT. generale nouissimum, sessio. 4. sub Paulo III. in initio sic loquitur. Sacrosancta Oecumenica & generalis Synodus orthodoxorum Patrum exempla secuta, omnes libros tam veteris quam noui testamenti (cum vtriusque vnus Deus sit author) nec non traditiones, tum ad fidem, tum ad mores pertinentes, tanquam vel ore tenus à Christo vel à Spiritu sancto dictatas, & continua successione in Ecclesia Catholica conseruatas, pari pietatis affectu ac reuerentia suscipit ac veneratur, & c. Sacrorum vero (infert) librorum indicem huic decreto ascribendum censuit, ne cui dubitatio suboriri possit, quinam sint qui ab ipsa Synodo suscipiantur. Sunt vero infra scripti Testamenti veteris, 5. lib. Moysi, scilicet Genesis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomij: deinde, Iosue, Iudicum, Ruth, Regum 4. Paralipomenon duo, Esdrae duo, primus scilicet & secundus, qui dicitur Nehemias, Thobias, Iudith, Hester, Iob, Psalterium Davidicum 150. Psalmorum Parabola Salomonis, Ecclesiastes, Cantica canticorum, Sapientia, Ecclesiasticus, Esayas, Hieremias cum Baruch, Ezechiel, Daniel. Duodecim Prophetas minores, scilicet Osee, Iob, Amos, Abdias, Ionas, Micheas, Nahum, Aba-

Concilium Toletanum I.

Concilium Romanum sub Gelasio I. habes illud citatum à Gratiano, dist. 15. Sacra Romana, & c.

* Hic attende quis in quibusdam codicibus Esdrae liber 1. & Machabeorum liber 1. refferunt verum credo hoc errore accidisse typographorum aut libratorum. Na non est verisimile quod hos libros refferret quos priora decreta confirmant & adhuc Ecclesia retinet.

Nicephorus Callistus.

Concilium Tridentinum generale.

Ordo & numerus librorum Canonice.

Tertullianus Carthagenensis.

Irenaeus Lugdunensis.

Cyrillus Hierosolymitanus.

Epiphanius Cypri.

Hieronymus Stridonensis.

Eusebius Caesariensis.

Ordo & numerus canonicorum librorum Cyprianus Carthagenensis. Concilium Laodicenense confirmatur in 6. generale Synodo in Trullo.

Non meminit Iudith nec Thobias vide infra.

* Scripsit Augustinus & catalogum factorum librorum lib. 12. de doct. Christiana. Concilium Carthagenensis.

Diuersa decreta proferimus, vt quod est in vno omnium, ostendamus in altero supplementi, hic habes de Iudith & Sapientia, & Ecclesiastico, nec dum recedimus. Concilium Hipponense. Innocentius I.

cuc, Sophonias, Aggeus, Zacharias, Malachias, duo Machabeorum, primus & secundus. Testamenti noui quatuor Evangelia, secundum Mattheum, Marcum, Lucam, & Ioannem, Actus Apostolorum à Luca Evangelista conscripti, quatuordecim epistole Pauli Apostoli, scilicet ad Romanos, ad Corinthios duae, ad Galathas, ad Ephesios, ad Philippenses, ad Colossenses, ad Thessalonicenses duae, ad Timotheum duae, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebraeos, Petri Apostoli duae, Ioannis Apostoli tres, Iacobi Apostoli vna, vna Iuda Apostoli, & Apocalypsis Ioannis Apostoli. Si quis autem, libros ipsos integros cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia Catholica legi consueverunt, & in veteri vulgata Latina editione habentur, pro sacris & canonicis non susceperit, & traditiones predictas sciens & prudens contempserit, anathema sit. Illa vetus & vulgata editio, quae longo tot seculorum usu in Ecclesia ipsa probata est, in publicis lectionibus, disputationibus, predicationibus, & expositionibus pro authentica habeatur, & eam nemo reuicere quous praetextu, audeat vel presumat. Vide & in vocabulo, Sacra scriptura, & c. Porro si plura nosse cupis de Catalogo sacrae Scripturae, IOANNES DREDO, tomo I. operum lib. I. de his sufficientissime scripsit, & doctissime librorum canonicorum auctoritatem & scripturas probauit, quem velim vt adeas. Scripsit & non cum minori laude GORGIVS EDER, etiam nunc, vt credo, in viuis agens, eo excellenti opere quod emisit nuper in lucem, & vocatur Oeconomia Bibliorum, & c. diciturque summus Ecclesiae & Impetij monarchis, Pio V. Pontifici Maximo, & Maximiliano I. Imperatori Augustus poteris facile eorum lecturis animum pascere, & quod minus hic est praestitum reuolucere.

Libri apocryphi qui sunt.] Habes in vocabulo, Apocryphum. Lege obscuro.

Libri authentici & legendi qui sunt.]

CLEMENS I. lib. I. Constitutionum Apostol. cap. 6. & 7. sic Apostolos memorat statuisse. Abstine te ab omnibus gentiliu libris: quid enim tibi cum externis libris, vel legibus, vel falsis prophetis, quae quidem leues à fide abducunt. Nam quid tibi docet in lege Dei, vt ad illas gentium fabulas confugias? Nam si historica percurrere cupis, habes Reges: si poetica & poetica, habes Prophetas & Iob, & Proverbiorum auctorem, in quibus omnis poetica ac sapientia accuratam rationem inuenies, quoniam Domini Dei, qui filius est sapiens, voces sunt. Quod si cantilenas cupis, habes Psalmos: si rerum origines nosse desideras, habes Genesis: si leges & praecipia, gloriosam Dei legem. Ab omnibus igitur externis & diabolicis libris vehementer te contine. Verum tamen legem quoque per leges, inducenda illa atque adiecta quae appellantur, reuicere quod si non omnia, at quaedam quae sunt in traditionibus seniorum, Deuterofes quae appellantur. Solum autem historiae causa, illa lege, vt cognoscas & glorifices Deum, qui te à talibus ac tantis vinculis liberauit, & c. Et Concilium CARTHAGENENSE III. can. 47. Licet (ait) legi passiones martyrum, cum anniuersary dies eorum celebrantur. Scripsit autem in laudem martyrum PHILEAS THEBAIDIS Episcopus insignis volumen omni pietate & eruditione plenum, & reliqui multi Patres quorum scripta commendantur. Denique Concilium ROMANVM sub Gelasio I. 70. Episcoporum, vt iam allegauimus sapientis, apocryphorum, canonicorum, & authenticorum voluminum iudicem rexit, vt suis locis repositum. De authenticis autem libris sic loquitur, & allegatur à Gratiano, dist. 15. cap. Sancta Romana

In vituperatores & corruptores sacrorum codicum.

Ioannes Dredo à Turihout Louanienfis doctior celebrerimus.

Georgius Eder floruit nunc in Germania.

Clemens I. Romanus librorum superius memimus & laudat Epiphanius lib. I. haer. 45. contra Sacerianos.

Passiones martyrum legi iubentur. Concilium Carthagenense 3. cui interfuit Augustinus.

Concilium Romanum sub Gelasio I.

Sancta Romana Ecclesia post illas veteris & noui testamenti, quas regulariter suscepimus, etiam has non prohibet suscipi scripturas, id est, sanctam Synodum Nicenensem (vide plura in vocabulo, Conciliorum auctoritas, Canon, & Traditio) Patrum 318. mediantem Maximo Constantino Augusto, in qua Arrius hereticus condemnatus est: sanctam Synodum Constantinopolitanam, mediantem Theodosio seniore Augusto, in qua Macedonius hereticus debitam damnationem excepit: sanctam Synodum Ephesinam, in qua Nestorius condemnatus est consensu beatissimi Celestini Papae, mediantem Cyrillo Alexandrinae sedis antistite, & Archadio Episcopo ab Italia destimato: sanctam Synodum Chalcedonensem, mediantem Martino Augusto, & Anatolio Constantinopolitano Episcopo, in qua Nestoriana & Euychiana hereses, simul cum Dioscuro, aliisque complicibus damnatae sunt. Sed & si qua sunt Concilia, à sanctis Patribus haecenus instituta: post horum auctoritatem, & custodienda, & recipienda & decernimus, & mandamus. Item opuscula beati Cypriani martyris, & Carthagenensis Episcopi, item opuscula beati Gregorij Nazianzeni Episcopi, item opuscula beati Basilij Cappadociae Episcopi, item opuscula beati Athanasij Alexandrini Episcopi, item opuscula beati Cyrilli Alexandrini Episcopi, item opuscula beati Ioannis Constantinopolitani Episcopi, item opuscula beati Theophili Alexandrini Episcopi, item opuscula beati Hilarij Pictauensis Episcopi, item opuscula beati Ambrosij Mediolanensis Episcopi, item opuscula beati Augustini Hipponensis Episcopi, item opuscula beati Hieronymi presbyteri, item opuscula Prosperij viri religiosissimi, item epistola beati Leonis Papae ad Flavianum Constantinopolitanum destinata, cuius textum si quis spem vsque ad vnum iota disputauerit, & non eam in omnibus venerabiliter receperit, anathema sit. Item opuscula & tractatus omnium orthodoxorum Patrum, qui in nullo à sanctae Romanae Ecclesiae consortio decesserunt, nec ab eius fide vel predicatione se iuncti sunt, sed ipsius communionis per gratiam Dei, vsque in vltimum diem vitae suae fere participes, legendos decernimus. Item decretales epistolas quas beatissimi Papa diuersis temporibus ab vrbis Romana pro diuersorum Patrum consulatione dederunt, venerabiliter recipiendas, item gesta sanctorum Martyrum, qui multiplicibus tormentorum cruciatibus, & mirabilibus confessionum triumphis irradiant. Quis ista Catholicorum dubitet, & maiora eos in agonibus fuisse perpassos, nec suis viribus, sed gratia Dei & adiutorio vniuersa tolerasse? Sed ideo secundum antiquam consuetudinem, singulari cautela, in sancta Romana Ecclesia non leguntur, quia & eorum qui conscribere nomina penitus ignorauerunt, & ab infidelibus, aut a diis superflua, aut minus apta, quae rei ordo fuerit, scripta esse putantur: sicut cuiusdam Cyrici & Iulitiae, sancti Georgij, aliorumque eiusmodi passiones, quae hereticis perhibentur compositae: propter quod, vt dictum est, non vel leuis subfannandi oritur occasio in sancta Romana Ecclesia, non leguntur. Nos tamen cum praedicta Ecclesia omnes martyres, & eorum gloriosos agones, qui Deo magis quam hominibus noti sunt, omni deuotione veneramus. Item vitas Patrum Pauli, Antonij, Hieronij, & omnium heremitarum, quas tamen vir beatissimus descripsit Hieronymus, cum omni honore suscipimus. Scripsit autem lib. I. de vitis sanctorum Patrum PETRONIVS BONONIENSIS Episcopus sub Theodosio & Valentiniano ante Hieronymum anno 385. ne forte etiam ipse Parec author fuerit libelli qui Hieronymo ascribitur. Scripsit & PALLADIVS CAPPADOCIAE vitas diuersorum Patrum heremitarum, vt alibi meminimus, sed haec dicta sunt breuiter. In anathema

Nicenum generale.

Generale 1.

Generale 3.

Generale 4.

Concilium approbatio & auctoritas.

Epistola Leonis I. auctoritatem alij in locis commenda data est, porro neque hic admittendo reliqua quae multae sunt damnatae auctoritates quorum hic non meminit, Gella martyrum.

Quintici.

Petroneus Bononiensis.

Palladius Cappadociae Episcopus auctoritas quae multae sunt.

* Hic lege Nicophorum lib. 7. ecclesiastica historiae cap. 22 & 33. qui huius libelli meminit.

1. Theofil. 5. * Historiam de Inuentione crucis Nicophorus recenset libro 8. cap. 28. & Ambrosius Mediolanensis in oratione de obitu Theodosij Imperatoris.

* Historia de Inuentione capituli Iohannis Baptistae habetur inter opera Cypriani Charthaginensis.

Iustinianus Imperator.

O Principis velum & religionem eximiam.

Concilium generale 5. C. 5. in Constantinopoli. 2. sub eodem principe & Vitaliano 1.

Nicena 1. Constantina 1. Ephesina 1. Chalcedonensis 1.

beati Syluestri Apostolica sedis praesulis licet eius qui conscripsi nomen ignoretur, a multis tamen in urbe Roma Catholicis legi cognouimus, & pro antiquo usu multa haec imitantur Ecclesia. Item scripturam de inuentione crucis * Dominice, & aliam scripturam de inuentione capituli Iohannis Baptistae, nonnullas quasdam sunt reuelationes, & nonnulli eas Catholici legunt. Sed cum haec ad Catholicorum manus adueniunt beati Apostoli Pauli praecedat sententia: Omnia probate, quod bonum est tenete. Item Rufinus uir religiosus plurimos Ecclesiastici operis edidit libros, nonnullas etiam scripturas interpretatus est, sed quoniam eum beatus Hieronymus in aliquibus de arbitrii libertate notauit, illa sententia, quae praedictum beatum Hieronymum sentire cognouimus: non solum de Rufino, sed etiam de diuersis, quos uir sapiens memoratus Zelus Dei, & fidei religione reprehendit. Item Origenis nonnulla opuscula, quae uir beatissimus Hieronymus non repudiat, legenda suscipimus: reliqua autem omnia cum auctore suo dicimus esse reuocanda. Item chronica Eusebii Caesariensis, & eiusdem historia Ecclesiastica libros, quamuis in primo narrationis suo libro reperit, & postea in laudibus atque excusatione Origenis schismatici unum conscripsit librum: propter rerum tamen notitiam, singularem, quae ad instructionem pertinent, usquequaque non dicimus reuocandos. Item Orosium uirum eruditissimum collaudamus, qui ualde nobis necessariam aduersus paganorum calumnias dignam ordinauit historiam mirae breuitate contexuit. Item uenerabilis uiri Seculij Paschalis opus, quod heroicis descripsit uersibus, insigni laude praefereamus. Item Iuueni nihilominus laboriosum opus non spernimus, sed miramur. Cetera quae ab haereticis sine schismatice conscripta uel praedicata sunt, nullatenus recipit Catholica & Apostolica Romana Ecclesia. Haec Gelasius I. omnia autem qui in praemisso decreto continentur, expressis se tenere & approbare fatetur IUSTINIANVS IMPERATOR in epistola, quam direxit Patribus Concilij V. generalis, quae inseritur collatione prima, praedictae Synodi, & ea se defendere, & quaecumque in praenominatis libris habentur, & Concilij ab Ecclesia receptis, usque ad mortem se paratum ostendit, contraria omnino iubens his respici. Huic etiam quaedam citat volumina, quae tanquam impia & haeretica detestari se dicit, quae ab haereticis conscripta fuerunt, & ideo protus aspernanda & euitanda mandat. Eius autem uerba una cum professione fidei Patrum praefati Concilij GENERALIS V. quae habentur collatione tertia, haec sunt. Confitemur (ait Imperator & post eum Patres praefati) fidem tenere, & praedicare ab initio, donatam a magno Deo & saluatore nostro Iesu Christo sanctis Apostolis, & ab illis in uniuerso mundo praedicatam, quam & sancti Patres confessi sunt, & explanauerunt, & sanctis Ecclesiis tradiderunt: & maxime qui in sanctis quatuor Synodis conuenerunt, quos per omnia & in omnibus sequimur & suscipimus, cum aliis sanctis Patribus, & sanctis quatuor Synodis, id est, trecentos decem & octo Patres Nicenae congregatos, centum quinquaginta, qui Constantinopoli conuenerunt, & Ephesi primo ducentos, & Chalcedone sexcentos triginta, & omnia quae a praedictis sanctis quatuor Conciliis pro una eademque fide definita sunt, suscipimus, & omnes condemnatos praedictis sanctis quatuor Conciliis, tanquam condemnatos & anathematizatos habemus, una cum aliis haereticis? His ita se habentibus certum facimus, quod omnia quae a praedictis sanctis quatuor Conciliis, sicut praedictum est, pro recta fide definita sunt, & de statu Ecclesiastico regulariter disposita, & seruauimus & seruamus, licet

enim per diuersa tempora, contra exortos haereticos praedictae sanctae Synodi quatuor factae sunt, tamen unam eandemque confessionem rectae fidei seruauerunt & praedicauerunt, & ideo omnia quidem consonantia his, quae a memoratis sanctis quatuor Conciliis pro recta fide definita sunt, suscipimus. Omnia uero quae non consonant his, quae definita sunt ab his sanctis quatuor Conciliis pro recta fide, uel ad iniuriam, uel ad contrarietatem earundem quatuor Synodorum, uel unius ex eis, uel ad defensionem haereticorum, & eorum impietatis scripta sunt, aliena pietatis indicantes, condemnamus & anathematizamus, &c. Super haec sequimur per omnia, & sanctos Patres & Doctores Ecclesiae, Athanasium, Hilarium, Basilium, Gregorium Theologum, & Gregorium Nisenum, Ambrosium, Augustinum, Theophilum, Iohannem Constantinopolitanum, Cyrillum, Leonem, * Proculum, & suscipimus omnia quae de recta fide & condemnatione haereticorum exposterunt. Suscipimus autem & alios sanctos & orthodoxos Patres, qui in sancta Dei Ecclesia Catholica & Apostolica seruanda & praedicanda rectam fidem irreprehensibiliter usque ad finem uiae suae praedicauerunt. Haec igitur recta confessio in sancta Dei Catholica & Apostolica Ecclesia seruanda & praedicanda, si quis semetipsum ab eius comunione separaret, contraria ei sapiens, talis semetipsum alienans rectae fidei & haereticorum commuerans, iuste a sancta Dei Ecclesia condemnatur & anathematizatur, &c. De quatuor autem Conciliis & alijs habes suo loco multiplica testimonia, scilicet Conciliorum auctoritas, &c. & Canon, & Traditio. Vbi etiam, scilicet in uocabulo, Traditio, Omnes praefati doctores iterum nominantur, ex epistola Patrum Concilij MEDIOLANENSIS ad Constantinum I V. Imperatorem. Iterum habes eos commendatos & nominatos supra in uocabulo, Christus duplici uoluntate & operatione praedictus, &c. Ex Concilio GENERALI VI. Constantinopolitano III. sub eodem Constantino, Pogonato, & Agathone I. Vide praefatos locos. Denique iterum praedicta decreta confirmat Concilium LATERANENSE sub Martino I. consultatione seu secretario 5. perge ad uocabula, Concilium, Canon, & Traditio, &c. huiusmodi & Scriptura, &c.

Libri canonici non uulgari lingua edendi.] Quia multa inde haereses ortae sunt, de scripturis uidelicet (ut ait Augustinus) male intellectis & ueris, ideo salubri consilio prouidit Concilium TOLOSANVM sub Ludouico IX. Rege Francorum, can. 8. Distincte (ait) praecipimus, ne nouum & uetus testamentum laicis uulgari lingua translatum permittatur, & manibus gestari prohibemus, nisi sit psalterium, uel hanc beate uirginis, quas quilibet speciali deuotione habere uoluerit. Lege FRIDERICI STAPHYLI, par. 2. Apologiae suae. De Germanica bibliorum uersione, ubi clarissime docet quot in orbem incommoda, ex eiusmodi editione in uulgarem linguam, inuecta sunt. Lege & iam memorati IOANNES DREYDONIS, tomo 1. operum lib. 2. de Ecclesiasticis scripturis & dogmatibus, cap. de translatione sacrae Scripturae. Porro Concilium SENONENSE, cap. 34. prohibet, ne libri uernacula lingua compositi, de fide & moribus tractantes, legi uulgo concedantur, nisi fuerint ante a diaecesanis uisitati & approbati: & iubet ut hoc statutum ter aut quater in anno publicetur. Vide quod sequitur.

Libri haereticorum comburendi & cauendi, &c.] Lege supra, ubi haec sufficienter tractata sunt.

Multo plura habes in uocabulo, Conciliorum auctoritas, &c. & Canon, & Traditio, &c.

* Huius Proculi nec Hieronymus, nec Tricemius meminuerunt, nec Nicephorus, qui Proculum quemdam haeticum notat libro 4. c. 18. uide reor de Proculo intelligere Constantino-politano Episcopo, uerum hoc lectoris iudicio remitto.

Concilium Mediolanense.

Concilium generale 6.

Concilium Lateranense sub Martino 1.

Concilium Tolosanum nouissimum in lucernis.

Fridericus Staphylus.

Ioannes Dreydonus a Turibout Louanensis.

Concilium Senonense.

Libri

Concilium Lateranense sub Leone 10.

Multa in Typographos praesumptores, ueniam adhuc eadem contraherentur.

Concilium Senonense sub Antonio a Prato.

Concilium Coloniense 3.

Concilium Moguntinum 4.

Concilium Tridentinum generale nouissimum.

Libri imprimendi uisitentur, nec imprimantur sine priuilegio.] Concilium LATERANENSE sub Leone X. sessio. 10. Quoniam multa ea arte abutuntur, quae ad releuandam bonarum artium propagationem salubriter est inuenta, hoc sacro approbante Concilio, ut negotium impressionis librorum huiusmodi eo prosperetur felicitius, quo deinceps indagolentior diligentius & cautius adhibeatur. Statuimus & ordinamus, quod de cetero futuris temporibus nullus librum aliquem, seu aliam quamcunque scripturam, tam in urbe nostra, quam alibi quibusuis ciuitatibus & dioecibus imprimere seu imprimi facere praesumat, nisi prius in urbe per vicarium nostrum & sacri Palatii magistrum, in alijs uero ciuitatibus & dioecibus per Episcopum, uel alium habentem peritiam scientiam libri seu scripturae. Huiusmodi imprimenda ab eodem Episcopo ad id deputandum, ac inquisitionem haereticam praesentis ciuitatis sine dioecesis, in quibus librorum impressio huiusmodi fieret, diligenter examinentur, & per eorum manu propria subscriptionem, sub excommunicationis sententia gratis & sine dilatione imponendam, approbentur. Qui autem scius praesumpserit, ultra librorum impressorum amissionem, & illorum publicam combustionem, ac centum ducatorum fabrica Principis Apostolorum de urbe, sine spe remissionis, solutionem, ac anni continui exercitij impressionis suspensionem, excommunicationis sententia innodatus existat: ac demum ingrascens contumacia, taliter per Episcopum suum uel vicarium nostrum, respectiue per omnia iuris remedia castigetur, ut alij eius exemplo similia minime attentare praesumant. Hoc decretum renouat Concilium SENONENSE cano. 33. & 34. constitutionum, ubi & librorum impressio uetatur, aut in uernaculam linguam editio, siue approbatione & uisitatione Episcopi, uel eius cui hoc commiserit negotium. Sic & Concilium COLONIENSE III. par. 22. cap. 1. 2. 3. 4. 5. Bibliopolis & Typographis inlibet, ne praesumant librum recens editum imprimere, uel ueniam exponere publice uel occulte, nisi fuerit uisus, & charta, uel picturam, uel scripturam continens per deputatos diligenter perispecta sit prius, quae & Typographi nomen & cognomen complectantur, atque eam ciuitatem seu oppidum in quo excussa sunt nominatim designent. Quae uero his caruerint nullo pacto ueniam exponantur, & Typographus, gerulique librorum, praeter confirmationem librorum, pennis legalibus subiaceant: male certe haec decreta apud nos praedicantur. Denique Concilium MOGUNTINVM IV. cap. 99. haec decreta renouat, nec est opus, ut totiens rem eandem repetamus. Sic autem & Concilium TRIDENTINVM, sessio. 4. sub Paulo III. ubi canonicorum librorum catalogum contexit, quem supra citauimus. Sed & impressoribus (ait) modum in hac parte, ut par est, imponere uolens sancta Synodus, qui iam sine modo, hoc est, putantes sibi licere quicquid libet, sine licentia superiorum Ecclesiasticorum, ipsos sacrae Scripturae libros, & super illos annotationes & expositiones quorumlibet indifferenter, saepe tacito, saepe etiam ementio prelo, & quod est grauissimum sine nomine auctoris imprimunt, alibi etiam impressos libros huiusmodi temere uenales habent: decernimus & statuimus, ut posthaec sacra Scriptura, potissimum uero uetus & uulgata editio quam emendatissime imprimatur, nullis, licet at, imprimere, uel imprimi facere, quosuis libris de rebus sacris, sine nomine auctoris, nec illos in futurum uendere, aut etiam apud se retinere, nisi primum examinati probatiq; fuerint ab ordinario, sub poena anathematis, & poena in canone Concilij nouissi-

mi Lateranensis apposta. Habes praecedenti pagina. Et si regulares fuerint, ultra examinationem & probationem, huiusmodi licentiam quoque a suis superioribus impetrare teneantur, praecipuis per eos libris iuxta formam suarum ordinationum. Qui autem scripto eos communicant uel euulgant, nisi antea examinati probatiq; fuerint, eisdem poenis subiaceant, quibus impressores, & qui eos habuerint uel legerint, & nisi auctores prodiderint, pro auctoribus habeantur. Ipsa uero huiusmodi librorum probatio in scriptis datur, atque adeo in fronte libri, uel scripti, uel impressi authentice appareat: idq; totum, hoc est, & probatio & examen, gratis fiat, ut probanda probentur, & firmata improbanda. Haec duobus editis HENRICVS II. postea distictissime mandat obseruari & praeficiari: priore quidem edito anno 1547. in castro Belloaquensis fontis publicato & firmato postero anno 1551. Parisijs euulgato 27. die Iunii, capitibus 8. 9. 10. 11. & 12. lege si ad manum habes. Sed & paternum zelum FRANCISCVS II. Rex Franciae, & CAROLVS IX. eiusdem fratres, qui modo regni Francorum moderatur habenas, imitati, constitutionibus Aureliae editis articulo uigesimo sexto, eadem confirmantur. Vide & dictione, Haereticorum libri, &c.

LIBELLVS.

Libelli diffamatorij inlibentur.] Concilium LIBERINVM, cano. 52. & allegat Gratianus, causa 5. quaest. 1. cap. Si quis qui in uenti fuerint libellos famosis in Ecclesia ponere anathematizentur. Denique Concilium CONSTANTIENSE, sessio. 6. eo quod Hieronymus de Praga libellos famosos contra fidem & statum Ecclesiae in portis Ecclesiae ciuitatis Constantiensis affixerat, generali decreto lauxit hoc modo. Inhibita haec sancta Synodus omnibus cuiuscumque status gradus dignitatis uel conditionis existant, ne libellos famosis per se, uel per alium, seu alios faciant contra quemcumque sub poena excommunicationis, quam monitione canonica praemissa sermone in his scriptis contra contrarium facientes, etiam sub poena carceris. Quodque contra tales, qui in praemissis culpabiles seu infamati reperientur, praecedatur auctoritate huius sacri Concilij, ut fuerit rationis. Sic & LEO DECIMVS in vltima sessione Concilij Lateranensis, quod celebravit, Lutherum excommunicauit & eius scripta, eo quod in summum Pontificem & Romanam Ecclesiam libellos famosos sparserat, Lege Gratianum praerogata causa, & alios doctores.

LINGVA.

Lingua custodienda & reprimenda mardatur.] Multa iam dicta sunt in uocabulo, Detractio: uerum tamen quod restat breuiter praestandum est. Sic ergo ANACLETVS I. epist. 3. ad omnes Episcopos. Parcat unusquisque de laceratione uel detractioe linguae suae, caveatq; ne aut linguam, aut aures habeat prurientes, id est, ne aut alius deroget, detrahatur, quibuscumque, aut alios audiat, derogant uel detrahentes, custodiatq; quisque sermones suos, & sicut, quia quicumque de alijs loquitur, sua sententia indicabitur. Idem omnino replicat ANTERVS I. epist. 1. ad Episcopos prouinciae Beticae & Toletanae, & superioribus allegatis addit. Nemo inuito auditore libenter referat. Officium singulorum sit non solum oculos castos seruare, sed & linguam. Idem

Henricus 2. rex Christianissimus.

Franciscus 2.

Carolus 9.

Concilium Liberinum sub Melchiae, uel Syulucto 1.

Concilium Constantiense generale.

Leo 10.

Anacletus 1.

Anterus.

Hieronymus Stridonensis. Dionysius 1. Papa.

Augustinus Hipponensis.

Ioannes Chrysostomus.

Ecclesiast. 28.

Erasmus Rotodamus.

Benedictus Cassinensis c. 7. Regula.

Antonius Pocquerus. Petrus Barthus. Symon du Corroy.

Sixtus 3.

Verba digna fide & imitatione.

1. Corinth. 1. sub. 16.

Matth. 17.

omnino HIERONYMVS STRIDONENSIS in epistola ad Neporianum; & DIONYSIVS I. epist. 2. ad Severum Episcopum. *Lingua nostra bonis formatum sit, pravis aculeis, timidus retundat, iratos mitiget, impijv's exacuatur, desides hortando succendat, resurgentibus succedat, asperis blandiatur, desperatos consoletur, &c.* Et AVGVSTINVS HIPPONENSIS, libro de natura & gratia, cap. 14. *Lingua plena veneno mortifero, vique nocentior est quam bestiarum atque serpentium, quia illud carnem inficit, hoc animam.* Et sermo. 18. de verbis Apostoli. *Noli scire in animam tuam. Ab alio occidi non potest, a te potest, non lancea, sed lingua.* Et serm. 4. lib. 1. de verbis Domini. *Lingua nullus hominum domare potest. Homo domat feram, & non domat linguam: domat Leonem, & non frenat sermonem, domat ipse, & non domat seipsum: domat quod timebat, & ut se domet non timet quod timere debebat.* Et IOANNES CHRYSOSTOMVS concione 4. de Lazaro, de cobibenda lingua egregie disserit: & homil. 4. ad baptizandos, tomo 5. *Vndique (ait) diabolus nobis insidias preparare consuevit, sed facilius lingua & ore peccant: nullum enim aequum congruum illi organum in ministerium est interius atque peccati. Nam inde nobis mors, inde lapsus, inde perditio, inde naufragium preparatur. Nam & mentium lapsus ex lingua garritate venientes, quidam declarans ait: Multi ceciiderunt per gladium, sed non tanti, quanti per linguam, &c.* Vide etiam homiliam eius 3. ad populum Antiochenum, de detractioe. Scripsit ERASMVVS ROTODAMVS in signe opusculum, quod praenotatur, lingua, vbi mirè linguæ mala & incommoda perstringit. Non sine causa BENEDICTVS CASSINENSIS inter gradus humilitatis, nonum esse dixit: Si linguam ad loquendum prohibeat monachus, &c. Si desideras delitioso pabulo scripturarum saginari linguæ defectus exprimentium, lege commentarios in hunc Benedicti locum, quos ediderit viri clarissimi nostri ordinis, ANTHONIVS POCQVETVS, PETERVS BARDVS, SYMON DV CORROY, Cælestini vita & conuersatione decantatissimi, & doctrina utilantissimi hi copiose quidquid de vitio linguæ dicendum fuit, ibidem reposuerunt. Vide quod sequitur.

Lingua non nocet bonæ conscientia. Varijs impetrus iniurijs & contumelijs & falsis delationibus atque criminationibus. SIXTVS III. epist. 1. ad Episcopos Orientales (quam allegat sub nomine Gregorij Gratianus, causa II. q. 3. cap. Inter verba) sic se consolatur. *Propter insidiantium vituperationes, aut accusationes, vel propter adulantium laudationes, nec ad dexteram, nec ad sinistram declinare debemus: sed inter verba laudantium vel vituperantium ad mentem semper recurrendum est: & si in ea non inuenitur bonum, quod de nobis dicitur, magnam iristitiam generare debet: & rursus si in ea non inuenitur malum, quod de nobis homines loquuntur in magnam debemus lætitiã proflere. Quid enim si omnes laudent, & conscientia nos liberos demonstrat? Et habemus Paulum dicentem: Gloria nostra hæc est, testimonium conscientia nostra. Et Iob: Ecce in calis testis meus. Si ergo nobis testis in celo, testis in corde, dimittamus stultos foris loqui quod volumus. Quid enim aliud deirabentes faciunt, nisi in puluere suffiant, atque in oculos suos terram excitant: & unde plus detractiois perflant, inde magis nihil veritatis videant, vocandi tamen sunt etiam ipsi, & tranquille admonendi, eisq; satisfieri modis omnibus debet, scientes quod de Iudeis veritas ait: Ne forte scandalizemus eos. Si autem satis*

feri sibi ex veritate voluerint, habes consolationem quam in Evangelio aspicias, quia cum Domino dictum fuisse, scis quia audio hoc verbo scandalizati sunt, respondit: Sinite illos, cæci sunt, & ducet eorum. Paulus quoque Apostolus admonet dicens: Si fieri potest quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes diciturus, cum omnibus pacem habentes, quia hoc difficile esse perspexit, præsistit, si fieri potest, & subiungit, quod fieri potest, cum dixit: Quod ex vobis est. Quia si nos in mente charitatem erga audientes seruare capimus, & si illi pacem nobiscum non habent, nos tamen cum illis sine dubio habemus, &c.

LINGVA PRO IDIOMATE.

Lingua peregrinae discendæ. AVGVSTINVS HIPPONENSIS, lib. 2. de doctrina Christiana. *Contra ignota signa propria (ait) magni remedium est linguarum cognitio: & Latina quidem lingua homines, quos nunc instituendos suscepimus, & duabus alijs ad scripturarum diuinarum cognitionem habent opus, Hebraea scilicet & Græca: ut ad exemplaria precedentia recurratur, si quam dubitationem attulerit, Latinorum interpretum infinita varietas: quarum & Hebraea verba non interpretata sæpe inueniamus in libris, sicut Amen, Alleluia, & Racha, & Ofsanna, & si qua sunt alia, &c.* Denique Concilium BASILEENSE, sessione 19. renouat decretum CLEMENTIS V. in Concilio Viennensi, vbi iubetur fieri in scholis exercitium trium linguarum, vt possint prædicatores mitti ad infideles & Iudæos, vt eorum sit fructuosior prædicatio, vt iam diximus in vocabulo, Iudæus. Vide & Scholæ, &c. Hæc autem videtur etiam innuere Concilium LATERANENSE sub Innocentio III. can. 9. & allegatur Extra. de officio iudicis, cap. 14. *Quoniam (ait) in plerisque partibus intra eandem ciuitatem atque diocesim permixti sunt populi diuersarum linguarum, habentes sub vna fide varios ritus & mores, districtè precipimus, vt Pontifices huiusmodi ciuitatū, siue diocesum provideant viros idoneos, qui secundum diuersitates rituum & linguarum, diuina officia illis celebrent, & Ecclesiastica sacramenta ministrant, instruendo eos verbo pariter & exemplo.*

Lingua Latinae defensio. NICOLAVS I. epistola ad Michaëlem Imperatorem, linguam Latinam defendit, quam iniurijs & contumelijs prædictus Imperator proscribebat. Ille quippe eam barbaram & Scythicam appellabat in eius ignominiam qui eam condidit: sed titulum habuit ea lingua scriptum cruci superpositum, in mysterium quod per omnes linguas euangelizaretur, quarum præcipua hæc erat, quæ per orbem discurrit. Plura verò de excellentia illius linguæ supra Græcam & cum Græca, profert ex monumentis Græcorum, qui ea frequenter vtuntur. Nam huius linguæ forma & dictione, Constantinopolitana Ecclesia lectionem Apostolicam & Euangelicam in stationibus fertur primitus recitasse, sicque demum Græco sermone, propter Græcos, ipsas lectiones pronunciaffe. De re eadem LEO NONVS disserit epistola ad Michaëlem Episcopum Constantinopolitanum, & Leonem Episcopum Acriданum, cap. 23. vbi primatum Romanæ sedis astruit, eo quod Græcis Latinæ legantur lectiones. *Ob reuerentia (ait) illius matris, qua iam cunctis paganorum crudelitatibus, & diuersorum tormentorum questionibus vexata & impugnata, ac velut aurum minus persecutorum flammis decoctis, deliciasam filiam videlicet Ecclesiã Constantinopolitanam*

Matth. 7.

Rom. 12.

Augustinus Hipponensis.

Concilium Basileense generale. Clemens 5.

Concilium Lateranense sub Innocentio 3. Patrum 1215.

Nicolaus 1.

Leo 9.

edidit.

Concilium Lateranense sub Innocentio 3.

Concilium Sardinense Oecumenicum (vt voluit vt pote patrum 300.

Concilium Carthaginense. 4.

Concilium Aurelianense. 4. sub Pelag. 1.

Concilium Turonense 2. sub Pelagio 1. Concilium Lugdunense 1. sub Pelagio 2.

Concilium Aquitanense 2. sub Ludouico Pio Imperato. anno 837. 1. Timoth. 3.

Concilium Valentinense Gallic. 3.

Concilium Lateranense sub Innocentio 3.

edidit. Præterea Concilium LATERANENSE sub Innocentio III. cap. 4. agit de superbia Græcorum contra Latinos, qui si forte Latini aliquos baptizassent, illi rebaptizabant, qui si hoc de cætero attentauerint, excommunicationis sententia feriuntur.

L I S.

De lite fugienda. Habes dictum in vocabulis, Contentio, Controuersia, Discordia, & similibus. Denique quod non sint exercenda lites tempore ieiunij, habes superius in vocabulo, iudicia, seu Placita, &c. & in vocabulo, ieiunium, ex decreto liberij Papæ, &c. & aliorum.

Lis Episcoporum dirimenda, &c. Iam in vocabulis, Episcopus, Prouincia, Lex 30. annorum, Metropolitanus, &c. dicitur de huiusmodi materia. Sic autem Concilium SARDICENSE sub Iulio 1. cano. 3. *Providendum est, vt si in aliqua Prouincia aliquis Episcopus contra fratrem suum Episcopum litem habuerit, ne vnus ex alia Prouincia aduocet Episcopos ad iudicium.* Hinc Concilium CARTHAGINENSE IV. canone 19. allegatur à Gratiano causa 14. quæst. 1. statuit, vt Episcopus pro rebus transitioijs non litiget pronocatus, & canone 25. qui & allegatur à Gratiano distinct. 60. cap. *Disidentes (ait) Episcopos si non timor Dei, Synodus reconciliet.* Et Concilium AVRELIANENSE IV. cano. 12. *Si inter Episcopos de rebus terrenis aut possessionibus sub repetitionis aut retentionis titulo nascatur contentio, intra anni spatium pro studio charitatis, quæ cunctis debet rebus temporalibus anteferri, per epistolas fratrum affectuose commoniti, aut inter se, aut in presentia electorum, iudicium negotium sanare festinent. Quod si distulerint, donec ipsi causatio abrogetur, à charitate fratrum, qui distulerit, habeatur exitus meus, quia iniustum est, vt qui cunctis presunt, inter se quacunque causatione dissentiant.* De pace verò & concordia inter Episcopos & Sacerdotes, & lite terminanda similiter statuit Concilium TYRONENSE II. canone 2. hinc Concilium LVGDUNENSE I. cano. 1. *Si quid (ait) inter fratres, id est, Coepiscopos nostros contentio ortum fuerit, si de vna Prouincia sunt, Metropolitanus cum comprovincialibus suis iudicio sint contenti. Si verò diuersa Prouincia duo fuerint sacerdotes, inter quos aliqua discipatio oriatur, conuenientibus in vnum Metropolitanus ipsorum omnis eorum actio illorum iudicio terminetur. Ita vt si vnus ex Episcopis, ab alio Episcopo, aut à quacunque persona iniurè fuerit aggrauatus, communi fratrum studio cum Dei solatio desinatur. Quod si quis se ab hac conditione, quacunque calliditate subtraxerit, tribus mensibus se à charitate fratrum nouerit esse sequestratum.* Et Concilium AVYSGRANENSE II. canone 4. *Interdicit Apostolica auctoritas litigium omni Episcopo, quam & nos auctoritatem benigno amplectentes animo, constituimus, vt nullus Episcoporum, se litigiosis immisceat contentionibus, sed neque irreligijs, vel indisziplinatis locutionibus tam in domibus, quam in forisforis conuentibus omnino indulgeat.* Et Concilium VALENTINVM GALLIÆ III. cano. 13. & 14. *Concordia mutua (ait) inter Episcopos & Episcopos, atque inter Episcopos & subditos, propter periculum animarum firma permaneat, &c.* Vide, Episcopus, clericus, &c. causa, &c.

Litium venatores. Concilium LATERANENSE sub Innocentio 3. cap. 37. *Sub pretextu Apostolicarum literarum, quæ impetrarunt vena-*

tores licium absque dominorum mandato, quas vel reo; ne propter eas laborum vel expensarum dispendio molestetur, aut aborti vt per ipsas aduersarum ind. b. u. vexatione fatiget, venales exponunt, de eisdem statuitur, vt si quis tales literas, sine speciali mandato Domini impetrare presumpserit, literæ illæ non valeant, & ipse tanquam falsarius puniatur, nisi forte de illis personis exierit, à quibus non debet exigi de iure mandatum. Vide, Clericus falsarius, Causa, & Iudicium, &c.

Litis confirmatio. ALEXANDER III. legato suo, parte 44. Concilij Lateranensis cap. 10. *Si quis litigijs rei confirmationem, à sede Apostolica impetrauerit, non minus Iudex de causa potest cognoscere, & eam sine debito terminare. Sed si eam tunc pacifice possidebat, cum inde confirmationem obtinuit, non est tutum aut licitum Iudici, de questione suborta postea sine mandato Romani Pontificis decernere, aut eam desinere.* Vide, Accusatio, Iudicium, Causa, &c.

LITANIAE.

Litania quid. Concilium MOCVNTI-NVM I. canone 32. *Litaniae Græco nomine appellantur, quæ Latine dicuntur Rogationes. Inter Litaniae autem & Exomologes, hoc differt, quod Exomologes, pro sola peccatorum confessione aguntur, Litaniae verò, quæ indicuntur propter rogandum Deum, & impetrandum, in aliquo misericordiam eius. Sed nunc iam vtrunque vocabulum, sub vna designatione habetur.*

Litaniarum seu Rogationum antiqua institutio & consequenter Processionum. TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS, libro ad vxorem 2. & libro de Baptismo, & alijs in locis, sicut libro de Corona militis, apud meminit Stationum, quæ fiebant temporibus ieiuniorum per quas stationes haud dubiè litanias seu Rogationes, aut si maus etiam processiones, intelligimus illis temporibus fuisse obseruatas, sicut etiam iam nos meminimus in vocabulo, ieiunium. Earundem meminit & Concilium LAODICÆNUM canone 17. vt resoluimus in vocabulo, cantor, & etiam speciali vocabulo dicemus, Processio. Sed & vetustissimus author BASILIVS MAGNVS epistola 63. quæ est ad clericos Ecclesiæ Neocæsariæ, vbi de Pfallendi disciplina mira reulit, quæ reponemus in vocabulo, Pfallendi disciplina, &c. sic infert. *Illucscite iam die pariter omnes velut ore vno ac corde vno confessionis Psalmum domino offerunt, ac suis quisque verbis respicientiam profitentur. Horum gratia si nos fugitis, fugietis simul & Aegyptios, fugietis Libyam vtraque, Thebas, Palestinos, Arabes, Phœnicas, Syros, & qui ad Euphratem habitant, & vt semel dicam, omnes apud quos Vigilia ac preces communesque psalmodia in pretio sunt. Sed ista dicitis tempore Gregorij Magni (Neocæsariensis) non fuisse. Verum, neque Litaniae, quas vos iam in usu habetis, illius tempore fuerunt. Quod non reprehendendi gratia dixerim. Oportum enim vos in lachrymis, & iugi penitentia viuere, quandoquidem & nos nihil aliud facimus, quam quod pro peccatorum nostrorum remissione supplicamus, dempro eo quod non humilis verbis, quæcunq; admodum vos solent, sed oraculis spiritus Deum nostrum placamus. Hæc ille, narrat quoque fidelissimus NICEPHORVS CALLISTVS libro 14. historia Ecclesiastica, & EVAGRIVS EPIPHANENSIS libro 1. Ecclesiastica historia cap. 17. quod sub Theodosio iuniore maximus terreremo.*

Alexander 3.

Concilium Moguntin. 1. sub Carolo Magno.

Tertullianus Carthaginensis.

Concilij Laodiceum.

Basilius Magn.

Hæc attendat Caluinus.

Vide quæ approprietat Litaniarum institutionem.

Nicophorus Callistus. Evagrius presbyter Epiphanius, quem Nicophorus autem commentat.

tus & admirandus extitit, qui priores omnes magnitudine, celeritate, & temporis diuturnitate facile superavit, & postquam descripsit quae inde damna prouenerunt, subdit. *Bizanii autem in maximum coniecti metum, à ruinis & adificiorum sibi immentes, muros reliquerunt, & extra urbem in Campomorati sunt, una cum Imperatore Theodosio & Patriarcha Proclo continuis precibus incumbentes, Deumque ut propitius eis esset, & ab imminente calamitate orbem liberaret obi estantes. Et cum aliquando motu eo grassante, terra veluti fluctuans concuteretur, & homines per metum eam ex fundamentis ipsis extirpatum iri vererentur, & omnes Litanis & supplicationibus dediti collachrymarent, & ex profundo timore animo misericordiam diuinam implorarent, tum miraculum prae opinionem omnium, quod sensum & mentem omnem excedat, subsecutum est. Subito namque è medio, insperantibus omnibus, diuina quadam vi puer in aërem sublimis ad caelestem usque tractum, ita ut iam non apparet, sublatus, diuinam vocem, qua Angelis Deum laudibus ferre mos est, audivit, eaque voce percepta, rursus priore per aërem via reuersus descendit, & Episcopo Proclo, ipsique Imperatori & multitudini omni supplicationibus operanti, Deumque hymnis celebranti, ab Angelis canentibus se verba haec audisse renuntiavit, Sanctus Deus, sanctus fortis, sanctus immortalis miserere nostri. Quae ubi Proclus intellexit, statim ad eum modum populum psallere iussit, & terre motus statim etiam constitit, omninoque conquiescit. Imperator porro Theodosius, & inter feminas admiratione omnium digna Pulcheria, tanto miraculo percussa, constitutioni Imperiali confestim, ut per orbem omnem diuinus hymnus iste concineretur, decreverunt. Et ex eo tempore Ecclesia Christi cum acceptum, non quolibet tantum die usurpat, sed etiam (ut simpliciter dicam) cuiuslibet carminis & laudis Dei initio ante omnia, pleno ore praemittit. Puer verborum eorum ministerium exsecutus, statim vita functus est, & in magna Ecclesia, qua Pacis nomen obtinet, conditus, &c. Antè tamen haec tempora & Litanias fuisse in vsu docet EVSEBIUS EMISSIVS, homilia habita in Litanis, sic incipiens. *Congruum ac valde necessarium est, dilectissimi fratres, ut sicut priori tempore fecistis, & publice privata deuotio totum annum commendatura successit, ita etiam triduanis supplicationibus uno animo parique consensu feruenter studio praeingamur, dum adhuc de labore proximo impenetrabili contritione psallemus, dum adhuc pingues ieiunium sumus, dum adhuc recentibus calemus officiis, dum adhuc petitionibus supplicantium acquisiti tunc sacro tempore fructus patrocinantur. Exoraturi enim sumus, ut dominus infirmitatibus, plagis, tribulationibus interdicat, malum pestilentiae, hostilitates, grandines, siccitates repellat, calidam temperiem pro salute corporum, pro terrarum fecunditate componat, elementorum pacem cum temporum tranquillitate concedat, peccata dimittat, flagella submo- ueat. Inter haec autem ille se ab oratione communi red- dat alienum, qui se his periculis non sentit obnoxium, &c. Scripsit & paulo post haec tempora MAXIMVS TAVRINENSIS Episcopus homilia in Litanis de poenitentia Niniuitarum, vt meminit Gennadius, quae sic habet. *Legimus in Prophetis, cum Ninina ciuitati subuersio diuinum immineret, &c. Vbi & supplicationum & ieiuniorum singularem facit mentionem, vt patet legentibus. Sed & sub eodem tempore, scilicet sub Archadio & Honorio Imperatoribus testatur NICEPHORVS CALLISTVS libro 13, historiae Ecclesiasticae cap. 8, publicè in vrbe Constanti-***

Oro lege digna fide & admiratione historiam.

Puer mirificè in aërem sublatus, & inde remissus.

Eusebius Emis- senus floruit sub Constantio Constantini Magni filio vt narrat Nicephorus.

Vide rationem institutionis Litaniarum etià ex antiqua traditione.

Maximus Taurinensis floruit sub Honorio Imperatore vt vult Gennadius.

Nicephorus Callistus.

anopolitana supplicationes & Litanias celebratas, moderante Ecclesia Ioanne Chrysofomo. Hoc & confirmat SOZOMENVS SALAMINVS libro 5. Ecclesiasticae historiae cap. 8. *Siquidem Arriani (ait) sub Theodosio sacris edibus expulsi, extra urbis moenia Ecclesias conuentusque suos agebant. Prius autem nocturno tempore in publicis portibus congregati, atque in choros suos segregati, carmina quadam aliter, antiphonarum modo, sibi inuicem respondentia, ad haeresis (sua placita accommodata concinne canebat, & noctem multam in huiusmodi psalmodia consumebant: sub auroram autem publice eadem concinentes, extra urbem in ea, ubi Ecclesias habebant, loca procedebant. Faciebant id maxime sollemnioribus festorum dierum temporibus, & prima eademque ultima Hebdomadae die, quam Dominicam vocamus, quibus temporibus etiam Synaxes in Ecclesiis fieri solent. Postea vero cantus tales ad contentio- nem quoque instituebant: ubi nam sunt (dicentes) qui Trinitatem eiusdem substantiae & eiusdem honoris colunt? &c. Haec & alia praeterea eiusmodi verba carminibus aspergebant. Sed cum Ioannes (Chrysofomus) ne aliqui ex Ecclesia sua eius generis cantibus demulsi ab illis seducerentur, ad eundem modum contra illos psalmodiam suam instituit, & breui ea celebrior quam aduersariorum esset facta est, ut quae & multitudine & honorifico progressu illis superaret. Nam in ea cruces argenteae, ceruus incensum habentes, praebant, &c. Denique de eodem Chrysofomo PALLADIVS HELENOPOLITANVS Episcopus in dialogo in vitam eiusdem doctoris meminit, quod dum ille regeret Constantinopolitanam Ecclesiam, Isauri (ait) ferocissimi Roesium Seleuciaque vastabant, Porphyrius vero & Valentinianus comes cum exercitu Catholicorum Ecclesiam praedabantur, crucis signum venerabile, quod illi ferentes in humeris Litanias in campo agebant, pedibus suis conculcantes, &c. Haec Palladius. Verum non est nobis otij satis cunctas percurrere historias, quae mentionem institutarum Litaniarum faciunt & supplicationum, quarum etiam meminit SYMEON METAPHRASTES in vita S. Porphyrij Gaza Episcopi. *Perfusus (ait) Porphyrius cum edicisset ieiunium, iussit omnes vespere congregari in sancta Ecclesia, ut illic vigiliis perageremus. Eci- mus vera tota nocte, triginta preces, & totidem genui flexiones praeter choros & lectiones. Cum fuisset autem mane accepto signo veneranda crucis, quod nos praecedebat, egressi sumus cum hymnis ad antiquam Ecclesiam, quae est à parte Occidentali ciuitatis, quam aiunt edificasse sanctissimum & beatissimum Asclepam Episcopum, qui multas sustinuit afflictiones pro fide orthodoxa, cuius vita & facta scripta sunt in Paradiso deliciarum. Cum ergo fuisset, in dicta Ecclesia, illic quoque sudimus totidem preces, & illinc egressi inimus in sanctum martyrum gloriosi Martyris Timothei, &c. Lege. Verum & etiam adhuc quippiam loquamur de Litanis, quae triduo ante Ascensionem Domini celebrantur. Harum institutionem grauiissimi scriptores PLATINA CREMONENSIS in vita Leonis I. POLYDORVS VERGILIUS libro 6. de Rerum inuentotibus cap. II. & IOANNES LAZARVS Cisterciensis libro 3. Epitomatis vniuersalis historiae cap. 10. & plurimi alij, dicunt factam sub Leone I. Nam eo tempore (aiunt) Prosser Aquitanicus doctor egregius, & Mamernus Archiepiscopus Vien- nensis, qui Litanias instituit ante Ascensionem Domini, floruerunt. Institutionis causa ponitur, quia terra motus in vrbe Ecclesias domisque subuertebat, nec**

Sozomenus Salaminius.

Arriani procef- siones celebrat

Cantus Arria- norum blasphemus.

Litanias instituit Chrysofomus praecedente cruce, &c.

Palladius Helenopolitanus.

Si non fecerit simile Caluini sit leioris esto iudicium.

Symeon Metaphrastes huius meminit Nicephorus.

Haec crux deferretur in Litanis.

Litaniarum institutio ante Ascensionem.

Platina Cremonensis. Polydorus Vergilius. Ioannes Lazarus Cisterciensis.

non & feritas luporum aliarumque bestiarum flue- strum toto anno per urbem vagantium homines deuorabat, Palatium etiam Regis fuit caelesti igne combustum, & propter hoc dictus Archiepiscopus, cum clero & populo iram Dei placare volens, instituit Litanias. Haec illi. Haec Litanias dicit Polydorus Virgilius memoratus, Agaperum (primus ne, an secundus fuerit non meminit) narrat primum constituisse in singulos dominicos dies in templis vel circa templa habendas, quod hodie fere vbi- que gentium seruatur. Sed ante Agaperum lego has Litanias fuisse institutas, pace rapti viri dixerim. Nam EPIDHANVS TYRIVS huiusmodi processionem meminit, vt reposuimus in vocabulo, haereticus, & historiae quas praemisimus, satis indicant Polydorum non ita verè opinatum. Praeterea celebratum Concilium AVRELIANENSE I. sub Hormisdâ I. qui successit Symmacho I. longè ante Agaperum I. cano. 29. & allegatur à Gratiano de consecratione, distinct. 3. capite Rogationes, sic instituit. *Rogationes, id est, Litanias ante Ascensionem Domini placuit celebrari, ita vt praemissum triduanum ieiunium in dominica ascensionis sollemnitate soluat, & per quod triduum serui & ancilla ab opere relaxentur, quo magis plebs vniuersa conueniat, & quo triduo omnes abstineant, & quadragesimalibus cibis utantur. Hoc decretum renouat Concilium MOGUNTINVM I. sub Carolo Magno canone 33. Placuit nobis (ait) vt Litania maior obseruanda sit à cunctis Christianis diebus tribus sicut legendi reperimus, & sicut sancti patres nostri instituerunt, non acquitando, nec preciosis vestibus induiti, sed discalceati, cinere, & cilicis induiti, nisi infirmus impediatur. Quae decreta iterum confirmat Concilium COLONIENSE I. II. capite 7. partis 9. & sic rationem institutionis allegat. *Vt populus Dei clementiam exoret, quo pestes, clades, calamitates, fumos, bella, & id generis aduersa, quae nobis in istissimo Dei iudicio ob peccata nostra im- figuntur, ac sub id anni tempus, nempe, veris, cum bella emergere, atque fructus terra, qui iam in flore atque teneritudine adhuc sunt, facile corrumpi solem, potissimum imminet, auertat & tollat. Vt autem Ecclesia fiducia erga Deum (quam orantes ac petentes habere necesse est) tum nobis adaugeat, Heliam proponit hominem nobis similem & passibilem, qui oratione orauit, vt non plueret super terram, & non pluit annos tres & menses sex, & rursus orauit, & coelum dedit pluuiam, & dedit terra fructum suum. Quod si solus Helias potens exauditus est, num Christus Ecclesiae suae precibus auersabitur? Hic interim populus docendus, quod non solum qua animi, sed & qua corporis & externa bona sunt à Deo omnium auctore postulare oporteat, & redarguendi illi (haud ita multo quam gentes meliores) qui vel fortuna vel sua industria bona temporaria accepta ferunt. Denique Concilium GERVNDENSE in Hispania sub Hormisdâ I. can. 3. vbi de ieiunio 4. temporum statuit, etiam sic Litaniarum meminit. *Secunda Litania facienda est Calendis Nouembris (secundam, vt credo, dicit) à priore qua praemissa est) ea tamen conditione seruata, vt si isdem diebus dominica intercesserit, in alia Hebdomada secundum prioris abstinentia obseruationem à s. feria incipiantur, & in Sabbati vespere missa facta sinantur: quibus tamen diebus à carnibus & vino decreuimus abstinentiam. Sed & Litaniarum meminerunt antiquissimi scriptores. A SCLEPIADES TRALLIARVM Episcopus epist. missa ad Petrum Antiochenum Episcopum, vbi meminit eiuſdem euentus, qui sub Proclo Con-***

Processiones seu supplicationes, quae fiunt diebus dominicis.

Epiphanius Tyrius.

Concilium Aurelianense I. sub Hormisdâ I. & Clodoueo rege I. Francor.

Ieiunium Rogationum.

Concilium Moguntinum I.

Concilium Coloniense I.

Ratio instituta Rogationum.

Jacob. 6. 3. Regum 17.

Concilium Gerundense in Hispania sub Hormisdâ I.

Prose Litanias vide quos auctores commendant.

Asclepiades Trallianus.

stantinopolitano Episcopo accidit, vt superius narrauimus. Nam hymnum illum idem Petrus Antiochenus corruperat, vt dicemus in vocabulo. Trifagium. Eiusdem rei meminit & ACACIVS CONSTANTINOPOLITANVS Episcopus epistola ad eundem Petrum: & FORTI- LIX I. I. Romanus Pontifex epistola ad eundem Petrum. Hi tres doctores Litaniarum vsum commendant, quorum epistolas si cupis perlegere, habes insertas in initio. Generalis 5. Synodi Constantinopolitanae, vbi & inserta est epistola QUINTIANI CAMVLIANORVM seu Acilianorum Episcopi, qua eundem Petrum Antiochenum haereticum, Episcopum hortatur, vt sicut Litanis celebratis & praedicto hymno decantato, tempestas sedata est, Sic tu (ait) Litanias fac, & pausabis ira qua contra te proferenda est, &c. Sub eodem tempore floruit PELAGIVS I. qui, referente Platina & alijs historiographis, cum affligeretur vehementer ab aemulis consilio inito, Data Litanja (sic enim historia narrat) à sancto Paneratio cum hymnis & canticis spiritualibus venerat ad sanctum Petrum Apostolum, vbi Pelagius tenens Euangelia & crucem Domini super caput suum in ambonem ascendit. Denique Concilium LVDVNDENSE I. sub Pelagio 2. cui successit Gregorius I. canone 6. Placuit (ait) vniuersis fratribus, vt in prima Hebdomada noui mensis, hoc est, ante diem dominicam, quae prima in ipso mense illuxerit, Litanie sicut ante ascensionem domini sancti patres fieri decreuerunt, deinceps in omnibus Ecclesiis seu Parochiis celebrentur. Sub eodem tempore Concilium TYRONENSE II. canone 18. meminit Litaniarum celebrandarum inter Natalem domini & Epiphaniae, cuius nunc octauas solennes ducimus anno 1571. vt dicemus alibi. Sed & huic decreto videtur esse conforme, quod Concilium BRACARENSE II. canone 9. (& allegat Gratianus de consecratione distinctione 3. capite Placuit) statuit, Litanias scilicet celebrandas per triduum post diem Epiphaniae cum psalmis, & per sanctorum Basilicas ambulando, & tertio die Quadragesimae ieiunium populo nunciandum. Sed & GREGORIUS I. libro Registri vndecimo epistola 2. iubet, vt plebs faciat septem Litanias diuisim secundum status, vno die, Litaniam (ait) clericorum exeat ab Ecclesia Ioannis Baptistae, Litaniam virorum ab Ecclesia beati Martyris Marcelli, Litaniam Monachorum ab Ecclesia beatorum Martyrum Ioannis & Pauli, Litaniam ancillarum Dei ab Ecclesia beatorum martyrum Cosmae & Damiani, Litaniam feminarum coniugarum ab Ecclesia beati Primi martyris Stephani, Litaniam viduarum ab Ecclesia Martyris Vitalis, Litaniam pauperum & infantium ab Ecclesia beate martyris Ceceliae, &c. Idem quoque instituit illam Litaniam, quam nunc maiorem dicimus, in die S. Marci Euangelistae, vt narrat PLATINA CREMONENSIS in eius vita. Vicetiam in vita Leonis 3. Papae narrat, quod illas praedictas Pontifex Litanias confirmauit & celebrari instituit, quoniam nec non illas in triduo ascensionis domini, quo etiam tempore dum illas celebraret, ipse diem clausit extremum, harum Litaniarum meminit BEDA VENERABILIS in homilia eiusdem celebritatis. Quis vestrum habebit amicum, &c. Qui etiam libro I. historiae Anglicanae cap. 25. de Augustino, & reliquis Episcopis loquens, ait. *At illi non demonica, sed diuina virtute praedii veniebant crucem pro vessillo ferentes argen-*

Acacius Constantinopol.

Felix 3.

Quintianus Camulianus.

Pelagius I.

Concilium Lugdunense I. sub Pelagio 2.

Concilium Tyronense 2.

Concilium Bracarense 2. sub Honorio I.

Gregorius I.

Litania celebris S. Marci, Platina Cremonensis.

Leo 3.

Beda Venerabilis.

Vide crucem deferrī solitā in Litanijs.

Concilium Toleranum 5. sub Honorio 1.

Concilium Tolentanum 6.

Gregorius 2.

Zacharias 1.

Adrianus 1.

Concilium Aquigranense 2. sub Ludovico Pio Imperatore.

Leo 1.

Augustinus Hipponensis.

Quam pulchrè loquitur.

team, & imaginem domini saluatoris in tabula depictam, Litanijsque canentes pro sua simul & eorum propter quos & ad quos venerant salute aeterna domino supplicabant, &c. Porro Concilium TOLETANVM V. sub Honorio primo capite primo statuit, vt Litanię celebrarentur à die Iduum Decembris triduo vbiq; annua successione, vt indulgentia peccatorum lachrymis impetretur. Quod si dies dominica intercesserit, in sequenti Hebdomada celebrantur, quia idus incidunt in die sanctæ Lucie, post cuius festum quatuor temporum ieiunium celebrari institutum est. Denique Concilium TOLETANVM VI. canone 2. iterum Litaniarum mentionem facit, & præmissum confirmat decretum iubens, vt ad implorandam Dei misericordiam specialiter obseruentur. Denique tempore GREGORII II. vt in eius vita narrat Platina & alij, cum Tiberis fluius exundans in solito more iam per dies 7. aqua Romanam urbem inuassit, crebro Litanie celebratae memorantur. Cumque in oratione & Litanij perseveret predictus Pontifex, per octavam iam diem miseris Deus aquam remouit, & fluius ad proprium reuertus est alienum. Hinc ZACHARIAS I. epistola 4. ad Bonifacium Episcopum Moguntinensem, eum confortans super tribulationibus & pressuris quas sustinebat ait. Populis tibi commissis predica ieiunium & supplicationes Litaniarum apud Dominum, & super eminens eius clementia adiuuabit te. Eiusdem Tyberis fluius inundatio, sub ADRIANO I. facta est, quæ & sedata memoratur eisdem deuotis obsequijs. Sed vt breuiter concludamus, Concilium AQUIGRANENSE II. capite 10. secundi capituli communi consensu statuit, de Litanis, quæ dicitur maior, in die S. Marci, & de Rogationibus triduo ante Ascensionem domini, vt celebrantur perpetuo iuxta morem Romanum. Vide, & Sanctorum Intercessio, &c. Processio, &c.

LOCA SANCTA.

De Locis sanctis, Deuotionis gratia visitandis habes omnia reposita sedulo in vocabulo, Peregrinatio ad loca sancta, &c.

LUCRVM.

Lucrum vt vitandum, Vide, supra. Denique LEO I. epistola 90 ad Rusticum Narbonensem Episcopum cap. 10. & allegat Gratianus de penitentia distinctione 5. cap. Qualitas. Qualitas lucri negotiantem aut excusat aut arguit, quia est & honestus quasi & turpis: verum tamen penitentis vitium est etiam dispensata pati, quam periculis negotiationis obstringi, quia difficile est inter ementis & vendentis commercium non interuenire peccatum, &c. Hinc AVGVSTINVS HIPPONENSIS in Psalmum 123. Dulcedo huius seculi ad tempus fauces inducat, sed in magnam amaritudinem postea conuertitur. Ecce peccasti, lucrum fecisti, sed vt lucrum faceres Deum offendiisti, vt augetes pecuniam, fides diminuita est, & aurum crescit. Acquisuisti aurum, perdidisti fidem, compara fidem auro. Si venalis esset in mundanis fides, haberet pretium. Lucra tua cogitas, damna non cogitas, & de arca gaudes, de corde non plangis, plus perdidisti quam acquisuisti, & perdidisti quod nec naufragio tibi potuisset auferri. Lege & quod paulò infra loquitur.

LVDVS ET SPECTACVLA.

Ludi scenici & turpes & quæcunque

spectacula Ecclesiasticis & Christianis alijs interduntur vtque debeant Theatrici castigari. Concilium ELIBERINVM canone 67. Prohibendum, ne qua fidelis vel Cathecumena aut comicos aut viros Scenicos habeat, quæcunque hoc fecerit, à communione arceatur. Et Concilium ARELATENSE I. canone 5. De Theatricis, & ipsos placuit, quando agunt, à communione separari. Idem omnino ARELATENSE II. cano. 20. Concilium CARTHAGINENSE III. cano. 35. allegat Gratianus de consecratione distinctione 2. cap. Scenicis. Scenicis atque histrionibus, caterisque huiusmodi personis, vel Apostaticis conuersis vel reuersis à Domino, gratia vel reconciliatio non negatur. Idem Concilium HIPPONENSE canone 13. & 35. Concilium AFRICANVM can. 12. & canone 30. Si quis (ait) ex qualibet ludicra arte ad Christianitatis gratiam venire voluerit, ac libet alia macula permanere, non cum liceat à quoquam iterum ad eadem exercenda reduci vel cogi. Quod autem non debeant huiusmodi ludi vel spectacula frequentari sic Concilium LAODICENVM cano. 54. Non oportet sacerdotes aut clericos quibuscunque spectaculis in scenis aut in nuptiis interesse, sed antequam thymelici, id est, tibicinis exurgere eos conuenit, atque inde discedere. (Vide & Nuptiæ, &c.) Hunc canonem allegat Concilium Aquigranense I. canone 83. Simile quid Concilium CARTHAGINENSE III. iam allegatum canone II. Statuimus, vt filij Episcoporum vel clericorum spectacula secularia non exhibeant, sed nec spectent, quando quidem ab spectaculo & omnes laici prohibeantur. Semper enim Christianis omnibus hoc interdictum est, vt ubi blasphemis sunt, non accedant. Et Concilium CARTHAGINENSE IV. canone 88. allegatur à Gratiano distinct. I. cap. Qui die. Qui die solenni, prætermisso solenni Ecclesie conuentu, ad spectacula vadit excommunicetur. Hos canones allegat MARTINVS BRACARENENSIS cap. 59. collectorij. Denique Concilium AFRICANVM canone 28. Illud petendum est à sacratissimis Imperatoribus, vt spectacula theatrorum caterorumque ludorum, die Dominica vel ceteris religionis Christiane diebus celeberrimis, amoueantur, maxime quia sancti Pasche octauarum die populi ad circum magis, quam ad Ecclesiam conueniunt: & debere transferri deuotionis eorum dies, si quando occurrerint, nec oportere etiam quemquam Christianorum cogi ad hæc spectacula, maxime quia in his exercenda qua contra præcepta Dei sunt, nulla persecutionis necessitas à quoquam adhibenda est, sed vti oportet homo in libera voluntate substitat sibi diuinitus concessa. Cooperatorum enim maxime periculum considerandum est, qui contra præcepta Dei magno terrore coguntur ad spectacula conuenire. Hæc decreta renouat Concilium GENERALE VI. Constantinopolitanum 3. cano. 51. seder canone 24. sic loquitur. Ne cui liceat eorum, qui in sacerdotali ordine enumerantur, vel Monachorum, in eorum curriculum vel Scenicos ludos sustinere. Sed & si quis clericus ad nuptias vocetur, quando ad deceptionem comparata ludicra ingressus fuerint, surgat & discedat. patrum nostrorum sic iubente doctrina (habes supra) Si quis autem eius rei comitatus fuerit, vel cesserit, vel deponatur. Idem omnino statuit Concilium SENONENSE cap. 25. constitutionum. Clerici (ait) ne in publico ludant pila aut alijs ludis, maxime cum laicis, à ludo alearum aliisque qui à sorte pendunt, abstineant, neque ludentium fautores, spectatores aut testes existant. Non se admisceant choreis publicis, tripudiationibus aut

saltationibus,

Concilium Eliberini sub Syluestro.

Concilium Arelatense 1. sub eodem.

Concilium Arelatense 2. Concilium Carthaginense 3. sub Syricio.

Concilium Hipponense. Concilium Africanum sub Bonifacio 1.

Concilium Laodicenum.

Concilium Carthaginense 3. sub Syricio 1.

Concilium Carthaginense 4.

Martinus Bracarenensis. Concilium Africanum sub Bonifacio 1.

Concilium Constantino-politano 3. generale 6. in Trullo.

Concilium Senonense.

Hæc scribens præ verbum dia tabesco, mi ferrimum nostrum feculi statū recolens.

Concilium Moguntinense 4. Concilium Tridentinum generale. Concilium Coloniense 4.

Tertullianus Carthaginens.

Augustinus Hipponensis.

Hoc vocabulū non debet hic stare sed omiseram locus eius est in superiori pagina

Concilium Eliberinum.

Concilium Coloniense 3.

salutationibus, non turpes, amatorias aut lasciuas deprauant cantilenas, seu canantibus fauceant aut ad sim, & non in scenam velu hystriones prodeant, non comedias vernaculis agant, non spectaculum corporis sui faciant in publico, priuatove loco, que omnia sacerdotibus sunt indecora, & ordini Clericali multum detrahentia. Concilium MOGUNTINVM IV. cap. 74. Et Concilium TRIDENTINVM sessio 22. quæ est 6. sub Pio 4. cap. 1. decreti reformationis. Denique sic quoque statuit Concilium COLONIENSE IV. cap. 17. Spectacula & comedias fieri in monasterijs virginum prohibemus, qua virginibus voluptatem commoueat. Hæc spectacula etiam si de rebus sacris, & pijs exhiberentur, parum tamen boni, mali vero plurimum relinquere in sententiam mentibus possit gestus externos spectantibus & mirantibus, ceterum verba non intelligentibus. Ideo vetamus & prohibemus posthac, vel comedos admitti in virginum monasterijs, vel virgines comedias spectare, &c. Denique de spectaculis magnificè loquitur TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS libro vnico de spectaculis, vbi & ea Christianis omnibus interdicit, multa inde incommoda prouenisse recensens vocansque ea diaboli negotium: meminit cuiusdam mulieris, quæ dum iussit ad spectacula, diabolus eam inuastit, qui cum exorcismis vrgeretur, dixit se iussit eam inuastit. Quia (ait) eam in meo opere inueni. Alteram narrat similiter à diabolo ibidem suffocatum. Tum de ludis differit, quibus se debent exercere Christiani. Lege si vacat. Eadem memorat & AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro de Cathechizandis rudibus cap. 16. lege si cordi est. Porro horum iam meminimus in vocabulo, dies festi non choreis ducendi, &c. & non esse in Ecclesia celebranda diximus ex Concilio Basileensi.

* LITTERÆ.

Litteræ quomodo danda vel recipienda. Vide supra, Eulogia, & formata. Porro Concilium ELIBERINVM can. 81. Ne femina suo potius, quam maritorum nominibus laicis scribere audeant, quæ fideles sunt, vel litteras alicuius pacificas ad suum solum nomen scriptas, accipiant. Sic quoque Concilium COLONIENSE III. cap. 18. partis 10. præcipit Monachis ac monialibus, ne vllas vel dare vel accipere litteras audeant absque abbatis aut Abbatissæ, vel eius qui eorum loco ministerio præest scientia, &c. Hoc autè BENE-DICTVS CASSINENSIS cap. 54. Regula sic dicit. Nullatenus liceat Monacho, neque à parentibus suis, neque à quoquam hominum, nec sibi inuicè litteras aut eulogia vel qualeslibet munuscula accipere, aut dare sine præcepto Abbatis, &c. Mentio fit in Concilio LAODICENO cano 14. Eulogiarum, quæ per festiuitatem paschalem prohibentur mitti ad alias parochias. Similiter & in Concilio NANNETENSIS cano. 9. Vide locis suprascriptis, & in vocabulo, Panis Benedictus, &c.

MAGVS MAGIA MAGICVS. Agie exercitium inhibetur. Quædam ad hanc propositionem spectantia iam dicta sunt in vocabulo, Augur, Auguria, &c. Verum quæ restant paucis insinuanda, quia non est

nobis otium de origine Magiæ differere, nam & satis insinuat BEROSIVS CHALDAICVS sacerdos libro 3. de antiquitate Iani Parris, Zoroastem auctorem magiæ fuisse scribens in eo libro quid sit gestum à diluuiio vsque ad coloniam missas per orbem. Nota autem quod solum eum Zoroast, nominat, non Zoroastem. Sic autem loquitur. Tunc sanissimus (ait) omnium pater Noa, iam antea edoctus Theologiam & sacros ritus, cepit etiam eos erudire humanam sapientiam, atque plantavit & vinum conficere docuit, cuius vim inexpertus & vaporem, ebrius effectus minus pudice in terram cecidit. Erat illi, ut diximus, filius ex tribus primis adolescentior. Cham, qui semper magica & venefica studijs Zoroast nomen consecutus erat. Is patrem Noam odio habebat, quia alios ultimo genitos ardentius amabat, se vero despicere videbat. Potissimè vero idem erat insensus patri ob vitia. Idem natus opportunitatem, cum Noa pater madidus iaceret, illius virilia comprehendens tacitè submurmurans carmine magico patri illisit, simul & illum sterilem perinde atque castratum effecit, neque deinceps Noa semelam aliquam fecundare potuit, &c. Hæc Berofus. Verum latius de Magiæ inuentione tractat DIOGENES LAERTIUS lib. 1. de vita Philofopho. in initio, Et LVDVICVS COBELVS Rhodiginus libro 5. lectionum Antiquarum capite 42. sic. Quæ accuratius introspicere ista enixi sunt, Magia species duas deprehenderunt. Altera infamis est, ac inanimorum spirituum commercijs inauspicata, Reliquam si perscrutari explores dispiciat, non ferè aliud est, quam naturalis Philosophia apex, &c. Vide reliquum. Et PETRVS CRINITVS libro 9. de honesta disciplina capite 5. sic De Magia, quæ apud populos Egyptios celebrata sit, permulti apud veteres scripserunt, nam & Græcorum quidam ad eam perdiscendam illuc nauigarunt, &c. Lege. Denique POLYDORVS VERGILIUS libro 1. de Rerum inuentoribus capite 22. Exigit locus, vt & de origine magica artis primò dicatur, quàm libri sinem faciamus, quandoquidem natam primùm à Medicina nemo dubitat. Hæc itaque à Zoroastre in Perside auctore PLINIO libro 30. vt inter auctores conuenit, ortum habuisse fertur. IUSTINVS in principio sua Epitomes, hunc Zoroastrem, qui magicam artem reperit, Baſtrianorum regem fuisse dicit, qui teste EUSEBIO de temporibus, & libro 10. de preparatione Euangelica plus 800. ferè annis ante Troiana tempora fuit, quo etiam tempore Abraham & Nimus fuerunt, &c. Lege quod sequitur. His præmissis, ad dogmata Ecclesiastica & præcepta descendamus. CLEMENS I. lib. 7. Constitutionum Apostolicarum c. 4. sic Apostolos docuisse memorat. Non dabis operam Magicae arti. Non lustrabis, lustratores enim non sineis viuere. Verum dignum ducimus hic ascribere quæ PHILO IVDÆVS in eo libro quem scripsit in Decalogum, siue de specialibus legibus, hæc eadem verba interpretans, annotare studuit, quia bifariam Magiam describit, dum contra Mæchos disputat. Sic autem loquitur. Veram illam Magiam, hoc est, perfectissimam scientiam perquam natura opera conuertunt clarior, vt honestam expetendamque non plebey solium fiantur, sed etiam Reges regum maximi, præsertim Persici, iam curiosi harum artium, vt regnare non liceat, nisi cum Magis versato familiariter. Ex hac adulterata deprauataque descendunt, quas maxime proprio vocabulo, malas artes dicimus, circulatorum ariolorumque studia, & mulierum mancipiorumque nequissimorum expiationes lustrationisque profiten-

Perosus Chaldaicus.
Noc.
Hæc pro parte habentur Genes 9.
Attende historiam fidelissimi Berofus.
Ludovicus Cobelius Rhodiginus.
Petrus Crinitus.
Polydorus Vergilius.
Plinius 2. Iustinus Historiographus.
Eusebius Casariensis.
Clemens 1.
Philo Iudæus.
Duplex magia
* Hinc & Magi ad Christi adorandum uenerunt, qui & Reges dicitur

ium, mutationesque amoris in odium, aut e dimerfo
 ody in amorem, per quasdam potiones amatorias, & in-
 cantamenta idonea, atque his dolis inuocant simplici-
 simum quemque donec in calamitate ingenes pertra-
 hant, ut nonnumquam magne familiae cognationesque
 parulam fidendo suarum strepitum intercedant, &c.
 Multa ibidem tractat de beneficijs. Lege, si licet
 per otium. De hac magia tractat HELIODORVS
 TRICENSIS Episcopus libro 6. Aethiopiae historiae,
 circa finem de quadam anu loquens, quae inter
 defunctorum cadauera existens defuncti filij corpus
 rediuuium suis incantationibus surgere fecit, & ab
 eo multa futura didicit. Haec spectans Chariclae
 sollicita, quid Theageni suo euenisset, volebat
 ab anu similiter sciscitari, sed à Calasiri prohibita
 est, sic eam docente. Non solum (ait) huiusmodi
 prestigia atque incantamenta videri & obseruari
 prohibentur sacerdotibus & prophetis, quandoquidem
 futura praedicere & praecinere, prophetis conceditur,
 legitimis sacrificijs & denotis precibus praemis-
 sis: At talibus Praestigiatoribus, qui Magicas
 sic artes obseruant execrabilibus caeremonijs, nec
 credendum, nec deferendum est, quoniam ex fortuito
 casu haec illis concessa sunt ad eorum interitum, ut
 ex euidencia sufficienter probatur de his, quae praefata
 mulieri magica acciderunt. Lege historiam. De
 hac etiam euitanda arte docet TERTULLIANVS
 CARTHAGINENSIS libro Apologetico aduersus Gentes
 capite 23. & alij multi, sed hoc nil ad rem. Verum
 tantum decreta prosequamur Concilium ANCYRANVM
 in sententijs à Gratiano causa 26. quaest. 1. 2. 3. &
 praecipue quaest. 4. & 5. Item libro 6. cap. 7. Sex-
 decim librorum Partialium. Statuimus, (ait) ut
 Episcopi eorumque ministri omnibus viribus elabora-
 re studeant, ut perniciosam & à diabolo inuentam
 sortilegam & maleficam artem penitus ex parochijs
 suis eradicent, & si aliquem virum aut feminam
 huiusmodi sceleris sceleratorem inuenerint, turpiter
 de honestatum de parochijs suis eiiciant, &c. Post
 haec illos arguit Concilium, qui demonum illusionibus
 & phantasmatis seducuntur, credentes se nocturnis
 horis multa terrarum spatia super bestias acquirando
 pertransire, demonum esse affirmans praestigias,
 & qui talia & his similia credit, fidem perdidisse.
 Idem docet Concilium GENERALE VI. Constantinopolitanum
 3. canone 61. & omnino inhihet huiusmodi incantationum
 & diuinationum commenta. Vide, Anguria, &c. Porro
 Concilium LAODICENVM sub Damasci. canone 36.
 & allegatur à Martino Bracarenfi cap. 60. collectorij
 & à Gratiano causa 26. quaest. 5. cap. Non oportet,
 &c. Non oportet sacris officijs deditos aut clericos,
 Magos aut incantatores existere, aut facere Phylacteria,
 quae animarum suarum vincula comprobantur. Eos
 autem qui his viuunt, ab Ecclesia pelli praecipimus.
 Idem omnino & sub similibus verbis repetit
 Concilium AGATHENSE sub Celestino I. canone 68.
 nec est opus vt recenseamus, quoniam à priori non
 differt. Sic verò canone altero statuit, vt citat Iuo
 Carnotensis libro 8. De rectorum, de muliere Malefica
 est (ait) si aliqua femina est, quae per quadam maleficam
 & incantationes mentes hominum immutare se posse
 dicat, id est, ut de odio in amorem, vel de amore in
 odium conuertat, ut bona hominum aut damnet aut
 furripiat. Et si est quae se dicat cum demonum turba in
 similitudinem mulierum transformata certis noctibus
 aquitare super quadam bestias, & in eorum consortio
 annumeratam esse, haec talis omnimodis scopis correcta

Heliodorus Tricensis huius meminit Nicephorus lib. 12. cap. 33. cuius historiae Aethiopiae Graecam & Gallicam vidi, non Latinam.

Tertullianus Carthagenensis.

Concilium Ancyranum ante Nicenum.

Concilium generale 6. C5 Constantinop. 3.

Concilium Laodicenum.

Concilium Agathense.

Mulier malefica expellenda.

ex paruchia eiiciatur. Sic notat haereticos EPIPHANIUS
 CYPRI libro I. contra haereses, haeresi 27. contra
 Carpocratitas eosdem. Aggredimur (inquit) huius
 qui ex nefaria hac schola sunt omnigenos conatus
 horribilium ac perniciosorum operum. Magia enim
 apud ipsos excogitata est, incantationesque diuersas
 ad omnes machinationem inuenerunt, ad amorem
 & ad illectamenta, quin & asseffores demones sibi
 ipsi attrahunt, ad hoc vt per multas praestigias in
 magna potestate omnibus dominentur, quibus velint,
 & vt vnusquisque quancumque actionem aggredi
 audeat, nimirum seipfos decipientes, ad perfectionem
 obocacata mentis ipsorum, &c. Denique GREGORIUS
 NAZIANZENSIS Oratione I. in Iulianum Imperatorem,
 eundem Magiae accusat, & quidem doctissime, sicut
 & reuera Magus fuit & diuinationibus demonum
 deditus, vt meminimus in vocabulo. CRUX, & Anguria,
 &c. Praeterea de Magia euitanda AVGVSTINVS
 HIPPO- NENSIS libro 8. de ciuitate Dei capite 19. Magicas
 (ait) artes, de quibus quosdam minus infelices & minus
 impios etiam gloriarum libet, in nomine demonum
 non secundum leges Christianas, sed etiam secundum
 Paganorum dogmata, generi humano perniciosas esse
 non dubium est. Ait enim poeta clarissimus (VIRGILIUS
 libro 4. Aeneidos) Testor ch ara Deos, & re germana,
 tuumque dulce caput magicas inuicem accingier
 artes. Illud etiam quod alio loco (Bucolicorum Egl
 oga 8.) dicit. Aique satas alio vidi eradicere
 menses, eo quod hac pestifera sceleratque doctrina
 fructus alieni in alias terras transferri perhibentur.
 Nominem in duodecim tabulis, id est, Romanorum
 antiquissimis legibus CICERO commemorat esse
 conscriptum, & ei qui hoc fecerit supplicium
 constitutum. Postremo ipse Apuleius nunquid etiam
 apud Christianos iudices de magicis artibus accusatus,
 &c. Vide residuum. Idem de Miraculis quae fiunt per
 Magicas artes abunde differit libro 3. de Trinitate
 cap. 6. & allegat PETRVS LOMBARDVS libro 2. sententiarum
 distinct. 7. cap. Quorum scientia, &c. Occurrit
 (ait) Augustinus cogitationi infirma, cur miracula
 magicis artibus fiunt. Nam & Magi Pharaonis
 serpentes sicut Moses fecerunt, & alia similia.
 Sed amplius est admirandum quomodo magorum illa
 potentia, quae serpentes facere potuit, vbi ad muscas
 minutissimas ventum est omnino defecit. Cynifes enim
 muscule sunt breuissima, qua tercia plaga superbus
 Aegyptiorum populus cadebat. Ibi certe deficientes
 Magi dixerunt, digitus Dei est hic. Vnde intelligi datur,
 ne ipsos quidem transgressores Angelos & aereas
 potestates in imam istam caliginem, tanquam in sui
 generis carcerem ab illius sublimis aetherae puritate
 habitatione detrusas, per quas Magicae artes possunt
 valere aliquid, nisi data de super potestate. Datur
 autem illi vel ad fallendos fallaces sicut Aegyptios, & in
 ipsis etiam Magos data est, vt in eorum spirituum
 seductione viderentur admirandi, à quibus fiebant à
 Dei veritate dammandi, vel ad admoendos fideles,
 ne tale aliquid facere pro magno desideret, propter
 quod etiam nobis scriptura auctoritate sunt prodita,
 vel ad exercendam, probandam manifestandamque
 inistorum patientiam. Neque enim parua visibilium
 miraculorum potentia Iob cuncta quae habebat
 amisit, & filios & ipsam corporis sanitatem,
 &c. Lege eadem apud eundem libro 83. quaestio-
 num quaestione 79. & alibi. Porro de Magicae
 artis inuentione & eiusdem exercitio scribit
 copiose DIOGENES LAERTIVS libro I. de vita
 Philosophorum non longè à principio, quem poteris
 legere, & annumerare ceteris quos ante produximus,
 quia & ipse

Carpocratita heretici magi. Epiphanius Cypri.

Gregorius Nazianzenus.

Iulianus Magnus.

Augustinus Hipponensis.

Virgilius, verba sunt Dido.

Cicero.

Petrus Lombardus. Miracula per magicam artem facta.

Diogenes Laertius.

& ipse duplicem magiam describit, vitiosam &
 honestam. Vt autem ad propositum redeamus, de
 fugiendo, scilicet magicæ artis exercitio, sic
 Conciliū TURONENSE III. sub Carolo Magno, cano. 42. Admonent (ait) Sacerdotes fideles
 populos, vt nouerint magicas artes incantationesque
 quibuslibet infirmitatibus hominum nihil posse remedi
 conferre non animalibus languentibus, claudicantibus
 ve, vel etiam moribundis quicquam mortalium adhibi-
 tas prodesse, sed hac, esse laqueos & insidias antiqui
 hostis, quibus ille perfidus genus humanum decipere
 nititur. Haec eadem Concilium PARISIENSE III. prohibet
 libro 3. cap. 1. vbi tales qui has artes profitentur
 iubet acriter puniri & corrigi. Et Concilium
 LATRANENSE sub Leone 10. sessione 9. Cum secundum
 leges ciuiles (ait) & superiorum canonum censuras,
 privilegia per inuocationem demonum, incantationes
 ac diuinationes superstitiosasque prohibita sint,
 Statuimus, decernimus, & ordinamus, vt clericis,
 qui in praemissis culpabiles inuenerint, arbitrio
 superiorum infamia notentur. Si vero non destiterint,
 deponantur, atque ad monasterium ad tempus
 arbitrio superiorum, perseniendum detrudantur,
 benedictione & officijs Ecclesiasticis priuentur. Laici
 vero vtriusque sexus, excommunicationis & alijs
 penis iuris tam ciuilibus, quam canonicis subiaceant.
 Idem omnino Concilium RATISBONENSE cano. 31. &
 Concilium TREVERENSE I. cap. 6. de Sortilegijs
 Sacerdotibus & laicis, vt si noluerint conuerti,
 anathemate feriantur, & populus ab eorum
 illusionibus & susurrjs liberetur. Idem quoque
 statuit Concilium MOGVNTINVM IV. cap. 101.
 & desumitur ex Gratiano causa 26. quaest. 5.
 cap. Non oportet, & capit. Si quis, &c. Sortilegia
 (ait) quae ad iniuriam sacre religionis nostrae
 detestando malorum demonum commercio exercentur,
 omnibus Christianis prohibenda, in Clericis vero
 omni panarum acerbitate coercenda censemus.
 Proinde Clericorum sortilegium proinus ab omni
 functione Ecclesiastica & ordine remouendum,
 & excommunicationis sententia censens
 alligandum, à qua, nisi in articulo mortis,
 a nemine quam à suo diacono, aut à summo Pontifice
 seu legato eius ad id potestatem habente, absolui
 debet, & si incorrigibilis esse perexerit, ad
 monasterium arctum pro agenda penitentia
 detrudatur, aut profusus abiciatur. Laici vero
 ab hac arte execrabili publicatione bonorum
 suorum, aut periuicacia eorum exigente
 perpetua captiuitate, aut grauiore etiam
 animaduersione coerceri debent.

Concilium Turonense 3. sub Leone 3.

Concilium Parisiense 3. sub Ludouico & Lothario Augustis.

Concilium Ratisbonense sub Laurentio Capiegi Cardinali S. Anastasiae.

Concilium Treuerense 1. Concilium Moguntinū 4.

Clemens 1.

Clemens 1.

MAGISTER. Magistri honorandi.] Vide in dictione Honor, &c. & infra Pastor, &c. Porro CLEMENS I. libro 7. Constitutionum Apostolicarum, cap. 10. Explicantem tibi sermonem Dei honora, cumque in memoria habe diu noctisque. In honore autem habere eum, non vt ortus vineae, tunc auturum, sed vt eum qui tibi dedit vt bene ac laudabiliter viueres, vbi enim doctrina viget de Deo, ibi adest Deus. Exquires quotidie faciem sanctorum, vt acquiescas in sermonibus ipsorum. Idem eadem docet & epistola 3. ad fideles, &c.

MAGISTRATVS. Magistratus honorandi.] Vide in dictione Honor, &c. & infra Pastor, &c. Porro CLEMENS I. libro 4. Constitutionum Apostolicarum, cap. 13. Omni regno ac magistratibus subditi estote, in eo quod Deo placet tanquam Dei ministris & impiorum vltio-

ribus, timorem illis debitum praestato, omne veltigal,
 omne tributum, omnem honorem, munus, censuram. Dei enim est
 praecipio, nemini quicquam debere, nisi amicitiae signum, quod
 Deus lauit per Christum. Eadem adhuc repetit libro 7. cap. 17.
 Hinc etiam de magistratibus honorandis & non facile dijudicandis
 Concilium COLONIENSE III. cap. 16. part. 6. narrat, & quod pro
 eisdem debeant orationes & suffragia fieri. Tum cap. 18. subditur:
 Hoc obseruare iubentur Concionatores, vt moderate in magistratibus
 inueham, ne per incautam reprehensionem plebis ad seditionem
 magis ac rebellionem incitentur: quin potius docendus est
 populus obedire magistratibus, parere praepostis etiam discipulis
 admonendisque est, vt si sint Magistri inter dum vitiosi, id
 cuenire quod dominus regnare facit malos & hypocritas
 propter peccata populi, &c. Vide Rex, Regnum, Praedicatio,
 Accusatio, & cetera huiusmodi.

Romano 13.

Concilium Coloniense 3.

1. Petri 2. Iob 14.

MALVM.

Malum vnde ortum.] Habes supra dictione, Diabolus, de quo etiam breuiter AVGVSTINVS HIPPO- NENSIS libro de fide ad Petrum, parte 2. cap. 21. Nulla est mala natura, quia omnis natura in quantum natura, bona est. Sed quia in ea bonum, & minus & augetur potest, intantum mala dicitur, in quantum bonum eius minuitur. Malum enim nihil aliud est, nisi priuatio boni. Vnde constat gementum esse creature rationalis malum, vnum quo voluntarie deficit à summo bono creatore suo alterum, quo inuita punietur ignis aeterni supplicio, illic passura in istè quod hic admittit iniuste, & quia ordinem in se non seruauit diuinae institutionis, ordinem diuinae non effugiet vltionis. Eadem latius prosequitur libro 2. de Genesi contra Manichaeum, cap. 29. & libro contra epistolam fundamenti, cap. 33. & alijs in locis.

Augustinus Hipponensis.

MALVS.

Mali cur permittantur.] SIXTVS II. epistola ad Episcopos Hispaniae. Iusto iudicio Dei datur plerumque peccatoribus potestas, qua sanctos ipsius persequantur, vt qui Spiritu Dei inuuantur & aguntur sicut per laborum exercitia clariores. Illi tamen qui hoc agunt, nullatenus euadent penam, quia (vt ait Dominus) vult illi per quem se indulum venit. Et FOLIX I. epistola 1. ad Patrem Episcopum. Omnes qui in Christo pie volunt viuere, necesse est vt ab impijs & dissimilibus patiuntur opprobria, & despiciantur tanquam stulti & insani, qui praesentia bona perdunt, vt inuisibilia & futura bona acquirant. Despectio tamen & irrisio talium in ipsos detorquebitur qui ipsos infestant, quia ex abundantia eorum inuestitio, & superbia mactabit in confusione, & quidquid in istis aduersitatum vel malorum irrogatur, non est pena criminis, sed virtutis examen: & sicut aurum quanto plus excoquitur, tanto melius efficitur: sic iustus, quanto plus tribulatur, si ipsam tribulationem patienter portauerit multo purior & charior Deo redditur. Vide Patientia, Persecutio, & Martyrium, &c. Et FOLIX II. epist. 1. ad Athanasium & Episcopos Aegypti Alexandriae cōgregatos, cap. 13. Sepissime (ait) boni à malis persequuntur, qui non cessant suis calumnijs eos denigrare, & idcirco summo opere providendum est ne haec fiant. Pulchre IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia in illud Psalmi: Redime me & miserere mei. tom. I. describit rationem cur mali in hac vita prosperentur, & finuntur. malos bonos persequi, verum prolixiori tractatu diffinit. Et AVGVSTINVS HIPPO- NENSIS in Psal. 54. Omnes mali eum mali sunt

Sixtus 2. Math. 16.

Folix 2.

Ioannes Chrysostomus, Psal. 25.

Augustinus Hipponensis.

(ait) exerceat bonos. Si bonus es inimicum non habebis nisi malum. Porro ea tibi bonitatis regula praefixa est...

MANSVETUDO. Mansuetudo insignis virtus. I O A N N E S C H R Y S O S T O M V S homil. 34. in Genes. statim initio. Haec est (ait) optima philosophia: Neque contumelia affectu feroces sumus...

MANVS IMPOSITIO. Manus impositionis antiquitus vsus probatur. Credo quod ia in mille locis manus impositionis mentio facta est...

atur efficere perfectos, ipsum operationum suarum habebis in omnibus ducem atq. rectorem. c. Manuu impositionis meminit & I V S T I N V S M A R T Y R quae...

Ioannes Chrysostronus.

Liberatus Carthagenensis.

Hieronymus Stridonensis.

Plures citantur qui alias allegati sunt.

Clemens 1.

Dionysius Aepagita.

Ratio impositionis manuum. Iustinus Martyr.

Iustinus Martyr.

Tertullianus Carthagenensis. Clemens Alexandrinus.

Eusebius Caesariensis.

Nicophorus Callistus. Socrates Historiographus.

Concilium Laodiceum.

Ambrosius Mediolanensis.

Augustinus Hippoensis.

Concilium generale VII. Nicenum 2.

Concilium Parisiense.

Concilium Colontense 3.

culis

Oro accende. culis admonentur. Proinde quia eiusmodi ostium diligenter custoditum non est, factum est ut tanta mala...

1 Timoth. Titum 3.

Albertus Carpensis.

Impositio manuum multiplex.

Ioannes Albinus.

Damasus 1.

Eusebius 1.

Concilium Africanum sub Bonifacio 1.

nostra etiam erit fiducia istorum ordinum sequi, datus plane licentia, misso legato, ut quaecunque digna sede pro statu Ecclesie...

MARIA VIRGO. Mariae perpetua virginitas defenditur. Nullus unquam fuit haereticus tam modestus, qui a beatissima Virginis iniurijs & blasphemijs se se cohiberet...

Manuum impositionis minister. Hoc sufficienter ex superioribus colligitur & ex locis ibidem notatis, ideò diligenter repete. Denique DAMASVS I. epist. 4. ad Prosperum & reliquos...

Concilium Moguntinum 2. sub Rabano Mauro.

Dionysius Aepagita.

Iustinus Martyr.

Trensus Lugdunensis.

Attende Esayae vaticinium corruptum.

Mariae & Eue commercium.

Tertullianus Carthagenensis.

CCC 3. lorbis

loribus pareret, verbum diaboli semen illi fuit. Enixa est demque diabolum fratricidam, & contra Mariam cum edidit, qui carnalē fratrem Israël interemptorem suum filium quandoq; præstaret. In vulvam ergo Deus verbum suum detulit, bonum fratrem, ut memoriam mali fratris redderet. Inde prodendum fuit Christo ad salutem hominis, quo homo iam damnatus intraverat. Tum ad calcē libri de Mariæ perpetua virginitate differit, & libro de Virginibus velādis cōtra Ebionem disputat, qui Mariam corruptā differebat autoritate Scripturæ, quæ eā mulierem nominat. Docet quippe ibidē Terullianus, mulierem etiam posse virginem significare Mariam: Quam (ait) virginem virg. constat fuisse, licet Ebion resistat. Agnosco & Angelum Gabrielem ad Virginem missum, sed cum benedicit illam inter mulieres etiam virginem deputat: Benedicta tu inter mulieres. Sciebat & Angelus mulierem etiam virginem dici. Quod si ex virgine natus est Christus, licet ex desponsata, tamen integra, agnosce mulierem etiam virginem etiam integram dici, &c. Eandem propositionem defendit & CLEMENS ALEXANDRINVS vetustissimus author lib. 7. Stromatum, & hoc multis autoritatibus & exemplis contra Ebionitas, & EPIPHANIVS CYPRI lib. 3. contra hæreses, hæresis 28. cōtra Cerinthianos siue Merinthianos, qui somniabant Ioseph cognovisse Mariam. Neq; (inquit) quod Ioseph usus sit virgine omnino reperitur, postquam enim genuit virgo impoluita permansit, &c. & CYRILLVS HIEROSOLYMITANVS Catechesi 12. illuminatorum Hierosolymis, De incarnatione & humanato Christo ad calcem. Purissima (ait) corporea generatio virginis de virgine, etiam si contradicant hæretici veritati, redarguit eos Spiritus sanctus, indignē fieri virtus Altissimi adhibens, adversus illos consistit Gabriel contrario vulu in die iudicij, Confundet eos locus prescipij qui susceperat Dominum. Pastores testabuntur, qui tunc Evangelizabant, & exercitus Angelorū laudantium & canentium, &c. Lege quod sequitur, quia perpetuā Mariæ virginitatem defendit. Hoc defendit ORIGENES ADAMANTIVS homilia in illud Matth. Cū desponsata esset mater Iesu Mariæ Ioseph, &c. qui etiam homilia 26. in Matth. cap. 23. exponens illud: Ecce ego mitto ad vos Prophetas & Sapientes, &c. asserit Zachariam patrem Ioānis, occisum fuisse à Iudæis, eo quod Mariam perpetuam virginem defenderet. Hoc Origenes libi antiqua traditione constare dicens: Porro non est nobis ortū cunctos hic Patres citare, quoniam omnes unanimiter eandem fidem prædicant, Et ut (ait Bernardus) iuvenes & senes parvuli & adulti elegerūt mille moribus mori potius, quam ab ea fide declinare, ita ut hoc nobis credibile faciat credētium multitudo. Hoc in canticis letitiae habet mater Ecclesia ingi deo-tione solenne, quod denotissimus SEDVLIVS PRESBYTER salutando Virginem deprompsit. Salve sancta Parens enixa puerpera Regem, &c. Et imitā: Nec primam similem visa est, nec habere sequentem, &c. Et alibi: Vera fides genui purgavit crimina mundi, & tibi virginitas inuolata manet. Porro HIERONYMVS STRIDONENSIS librum De perpetua virginitate Mariæ edidit contra Heluidium, quo satis veritate ex scripturis expressit. Eandem quoq; fidē AVGVSTINVS HIPPON. defendit libro De fide & Symbolo, quem scripsit in Africano Concilio Hippone celebrato, & alijs in locis. Hæc quoq; fides demonstrata est in illo generali Concilio EPHESINO cōtra Nestorium, ut habes apud Nicephorum lib. 14. c. 34.

Contra Ebionem.

Maria cur mulier vocata est.

Clemens Alexandrinus.

Epiphanius Cypri.

* Hæc hæresis 28. contra Ebionitas, Mariam, Cyrius Hierosolymitanus

Origenes Adamantius.

Zacharias occisus est propter defensionem virginitatis Mariæ.

Bernardus.

Sedulus presbyter.

Hieronymus Stridonensis.

Augustinus Hipponeasis.

Concilium Ephesinum generale.

& deinceps. Vide plura Christus, & Symbolum, ubi hæc fides diversis Patrum decretis confirmata est, & quod sequitur.

Maria Dei genitrix defenditur. Hæc propositio ex superiori dependet & confirmatur. Porro nil ante Nestorium cōtra hanc veritatē ab antiquis hæreticis fuerat præsumptū, sed ille infelix hanc vocem blasphemiam ausus est proferre, ut diceret Mariam virginem nō Deum, sed hominē ex carne protulisse, & non esse dicendā Dei genitricem, sed tantūm hominis Christi matrem. Habes historiam eleganter descriptam à NICEPHORO CALIXTO lib. 14. cap. 32. 33. 34. & reliquis, cuius etiam meminit doctissimus vir SVIDASS in vocabulo Nestorius, & Maria. Nestorium quippe narrat tertitū fuisse dæcem Iudaicæ hæresis Pauli Samosatani & Theodori Cilicis, eumq; perpetuū gessisse contra virginem matrem bellum: qui scilicet Theodorum ipsum patrem habuerit, & Cilicem inter maiores suos numeraverit. Si verò loquitur Nicephorus præfatus, ubi eius zelum prius in extirpandis hæreticis descripsit, cum in Constantinopolitano Episcopatum ab Antiochia fuisset euocatus. Quo tempore (ait) ad Theodorum Mosnesthensem (hæreticum) diuersis dogmatibus, eius auditis a vera pietate Nestorius ipse transierit actus est, quemadmodū Theodulus in epistola scribit, & verba aliquando in Ecclesia Constantinopolitana ad Christi fidelem populum faciens, hoc propalā & aperit dicens: Mariam deortū, hoc est, Dei genitricem nemo vocato. Maria enim homo fuit, ut autē ab homine Deus gignitur fieri non potest. Dolui hunc cum primū Eusebius Rhetor deprehendisset, eundemq; deinde & clerus, & pietate in populo præstantissimus quisq; grauius ferret, & elocutionem eiusmodi blasphemiam esse putaret, non parvus tumultus excitatus est, &c. Lege reliquum. Ad eūdem Nestorium plures doctores (ut hanc hæresim abiceret) scripserunt, & præcipuē IOANNES ANTIOCHENVS Episcopus ad Nestorium epistolā dedit, admonēs hominem ne à patria fidei professione deficeret, sed rectē Filium Dei ex sancta Dei genitrice Maria genitū esse profiteretur, neq; in duo eum partiretur, neq; etiam iuxta progressum seu profectum deficeret esse diceret, Apostolicam etiam illi vocē subiiciēs, quæ est: *Miserere filium suum factum ex muliere.* Insuper simul illi suavit, ne sententiam ipse suam, ut rectam & certam retineret, sed potius quod in commune commodum atq; vile esset, sequeretur. Scripsit ad eundem COLESTINVS I. ad varias literas, ut eum à tanta blasphemia reuocaret, quas nec voluit impius attendere. Scripsit & CYRILLVS ALEXAND. ad eundem egregiā epistolam. Vbi & duodecim anathematismos inseruit, quorum primus talis est: *Si quis non confitetur Deum esse veraciter Emmanuel, & proprietā Dei genitricem sanctam virginem peperit enim secundum carnem, carnem factum Dei verbum, secundum quod scriptum est, Verbum caro factum est) anathema sit. In defensione autem eiusdem anathematismi, sic eum interpretatur. Sancti Patres Dei genitricem nominauerunt sanctam virginem. Crediderunt enim quod incarnatum & hominem factum genuerit Filium, per quem omnia fecit Pater, peperisse confitemur, & nos contra Nestorium, virginem carnem factum secundum Scripturas Dei verbum, hoc est, hominem, peperisse autē illū carnaliter, hoc est, secundum carnem, quia Deus & Pater secundū diuinitatem genuit ex se Deum existentem Filium. Quoniam autem quod natum ex carne, caro est, genuit Virgo, ut caro existens carnaliter. Carnaliter*

Nicephorus Callistus.

Suidas.

Blasphemia Nestorij.

Ioannes Antiochenus Patriarcha.

Colestinus I.

Cyrius alexandrinus.

Ioann.

luer

luer enim dicere, non est tollentis admirabilem Natiuitatem, neque subuertētis Spiritus sancti operationem, qua in utero formauit partum, sed docentis potius, quod sicut gignit Deus diuinit, hoc est, dignē Deo secundum suam naturam, ita & homo humane, hoc est, carnaliter. Deus autem existēs secundum naturā verbum, quamuis caro factum processit, hoc est, ut docet eum qui secundum veritatē est Deus. Solus enim habuit matrem nuptias non expertam, & seruauit virginem eam que ipsam peperit secundum carnem. Admiror autem quod grauantur dicere ipsam sanctam virginem Dei genitricem, cum Deo dignē ipsam genuisse staterentur: non enim homo communis gignitur Deo dignē. Tum sententiam suam Cyrillus meminit sanctōrum Patrum autoritatibus. Adduxit autem in testimonium PETRVM ALEXANDR. Episcopum (licet autem in quo libro non definiat, credo tamen quod sit in libro De diuinitate, qui lectus est in Cōcilio Chalcedonensi in cōtra Patribus) & Athanasij locum mox citandum. Quod dixit (ait) prædictus Petrus) Gabriel, Dominus tecum, pro hoc est dictum, Dominus verbum tecum. Significat enim ipsius gigni in utero, & fieri carnem sicut scriptum est: Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obunbrabit tibi, & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei, &c. Hæc Petrus. Producit & ATHANASIVM ALEXANDR. in epistola ad Episcopum Corinthiorum Episcopum, quomodo (inquit) & ambigere audent qui vocantur Christiani? Dominus qui est Maria processit, Filius quidem substantia & natura Dei est: quod autem secundum carnem ex femine, est Danid, carne autem sancte Maria. Qui autem tam audaces fuerit, ut dicerent Christi carne passum & crucifixum non esse Dominum & Saluatorem & Deum & Filium Patris vel quo pacto voluit nominari Christiani, qui dicunt in hominem sanctum, sicut in unum Prophetarum, genuisse verbum? Et non ipsum hominem factū, qui sumpsit ex Maria corpus, sed alii esse Christum, & alii Dei verbum, eum autē Mariam & ante secula Filium existentem Patris? vel quomodo Christiani esse possunt, dicentes alium esse Filium, & alium Dei verbum, &c. Has nos sancturum sequemur sententias. Si quis autem diuersum docet, & diuersum spiritus, extra rectam & regiam fertur viam. Placeat tibi plura legere in vocabulo, Christus, Filius, Emmanuel, &c. Eandem confessionem Episcopi schismatici Concilij EPHESINI 2. contra Cyrillum & suos complices miserunt ad Reges, circa finem relationis suæ. Eadem sentit & THEODORETVS CYRENSIS in reprehensione I. anathematismorum Cyrilli, quij (ait) ante secula est, & Deus est, & apud Deum est, & cum Patre est, & cum Patre cognoscitur & adoratur, templum sibi in utero virginali singens erat cum concepto & fectō & formato & nato. Quia gratia & sanctam illam virginem Dei genitricem appellamus, non tanquam Deum naturaliter generauit, sed tanquam hominem unicum Deo qui finxit eum. Si autem non est homo qui in utero virginis factus est, sed Deus verbum quod ante secula est, factura igitur Spiritus Dei verbum: Quod enim in ea nascitur (inquit Gabriel) ex Spiritu sancto est. Si autē in creatū est unigenitum Dei verbum Patris, consubstantiale & coeternum, non est signum aut creatura Spiritus. Sin verò non Deum verbum in utero virginis Spiritus sanctus finxit, restat intelligi serui formam & fectam & formatam & conceptam & natam naturaliter. Quia verò non nuda est a Dei firma, sed templum erat inhabitantis verbi, secundum Pauli vocem: In ipso (inquit) complacuit omnem plenitudinem diuinitatis inhabitare corporaliter, non hominis geniri-

Aduerte quia semper hæretici contrarij sibi dicunt, & proprio gladio perimuntur. Petrus Alexandrinus.

Athanasius Alexandrinus.

Concilium Ephesinum 2.

Theodoretus Cyrensis.

Coloss. I.

cem, sed & Dei genitricem virginem appellamus. Hic quidē signum & formationis & conceptus, hanc autem unitati ponentes appellationem, &c. Hanc fidem defendit & EPIPHANIVS CYPRI lib. 3. contra Hæreses, hæresis 78. cōtra Anticomarianitas per totum. Hanc & propugnat fidem LEO I. epist. 10. ad Flavianum Constantinopolitanum contra Eutyche disputas, qui hæresim Nestorij renouabat. Similiter & epist. 81. ad Palestinos Monachos, ubi & Nestoriū anathematizat. Anathematizetur (ait) Nestorius, qui B. virginem Mariam hominis tantummodo credit genitricem, ut aliam personam carnis, aliā faceret Deitatis, nec unum Christum in verbo Dei & carne sentiret, sed separatim atque siuētum alium Filium Dei, alium hominis predicaret, cum manente illa incommutabilis verbi essentia, que ei cum Patre & Spiritu sancto intemporalis atq; coæterna est, ita in uirgine viscera Verbum caro sit factum, uti uno conceptu unoq; partu eadem virgo secundum unionem variūq; substantiæ, & ancilla Domini esset, & mater. Quod etiam Elizabeth (sicut Lucas Euāgelista declarat) intellexit, & dixit: Vnde hoc mihi, ut veniat mater Domini mei ad me, & c. v. c. videt Christus. Idē & epist. 95. ad Leonē Augustum, ubi & producit GREGORIUM NAZIANZ. homilia in Epiphaniā, sed alibi eundem citauimus. Idē LEO I. epist. 11. ad Iulianū Coensem Episcopū cōtra Eutychem. Arbiter Eutychem (ait) habere persuasum, quod anima quam Saluator assumpsit prius in caelis sit commorata, quam de Maria virgine nascetur, camq; sibi verbum in utero copulare. Sed hoc Catholice mentes auresq; non tolerant, quia nihil secum Dominus de caelo veniens nostræ conditionis exhibuit. Nec animam enim que anterior extitisset, nec carnem que non materni corporis esset accepit. Natura quippe nostra non sic assumpta est, ut prius creata post assumeretur, sed ut ipsa assumptione crearetur. Natiuitas enim Domini secundum carnem quamuis habeat quadam propria, quibus humana conditionis initia transcendat, sine quod solus ex sancto Spiritu ab inuolata virgine sine concupiscentia carnis est conceptus & natus, sine quod ita visceribus nostris est editus, ut & secundum pareret & virginitas permaneret, non alterius tamen natura erat eius caro quam nostrā, nec alio illi quam ceteris hominibus anima est inspirata principio, que excelleret non diuersitate generis, sed sublimitate virtutis. Nihil enim carnis sine habebat aduersum, nec discordiam desideriorum gignebat concupiscentia voluntatum. Sensus corporei vigeant sine lege peccati, & veritas affectionum sub moderamine Deitatis & mētis, nec tentabatur illecebris, nec cedebat iniurijs. Eadem & HILARIUS PICTAVENSIS lib. 2. De Trinitate, qui & allegatur à prædicto Leone epist. 95. ad Leonē Augustū. Deniq; generalis est definitio Concilij EPHESINI I. ubi præfatus Nestorius dānatus, ut satis probatur ex Nicephorō superius allegato, & ex actis eiusdē Cōcilij. Similiter & Concilium CHALCEDONENSE I. generale 4. Patrum 630. actio. 5. sic statuit. Fides (ait) fraudem non patitur. Sancta Maria Theotoco scribitur. In Symbolo sic addatur: Sancta Maria Theotoco est. Quis sic non scribit & sapit, hæreticus est. Idē actio 16. exponens Symbolum Nicænum eadem repetit. Sic confitetur IVSTINIANVS IMPERATOR Mariam gloriosam Dei genitricē, & semper virginē confitetur in suacōfessione fidei, quā misit ad Ioannem 2. Papam, ut diximus iam in vocabulo. Christus, constans duabus naturis. Sed & Concilium generale V. CONSTANTINOPOLITANVM II. cōtra Theodorum Mosphestianum eandē fidē defendit collat. 5. ubi & præmittit

Epiphanius Cypri.

Leo 1.

Luce 1.

Gregorius Nazianzenus.

Leo 1.

Hilarius Pictauiensis.

Concilium Ephesinum 1. sub Theodosio Iunior.

Concilium Chalcedonense 1. sub Marciano Imperat.

Iustinianus Imperator.

Concilij generale 5. Constantinopol. 2. sub eadē Principe anathematizatos edidit ibidem, quorum hic est textus.

verba Cyrilli allegantur, & anathematismus 6. in ordine producit, & sic dicitur: Si quis abusu, & non verè Dei genitricem dicit, sanctam gloriosam semper virginem Mariam, vel secundum relationem quasi homine puro nato (non enim Deo verbo incarnato & nato ex ipsa, referenda autem, sicut illi dicunt, hominis natiuitate ad Deum verbum, eo quod cum homine erat nascente) & calumniatur sanctam Chalcedonensem Synodum, tanquam secundum impiū istum intellectum quem Theodorus execratus adinuenit, Dei genitricem virginem dicentem, vel qui hominis genitricem vocat aut Christotocum, id est, Christi genitricem, tanquam si Christus Deus non esset, & non proprie & verè Dei genitricem ipsum constetur, eo quod ipse qui ante secula ex Patre natus est Deus verbum, in ultimis diebus ex ipsa incarnatus & natus est, sic pie & sanctam Chalcedonensem Synodum Dei genitricem eam esse confessam, talis anathema sit. Possemus plura testimonia producere, verum hæc sufficiant. lege, & adde quod sequitur.

Mariæ immaculata conceptio astruitur. Proposimus breuiter de solennitatibus B. Virginis per ordinem dicere, quæ ab Ecclesia merito recoluntur: festiuis laudibus, & primò occurrit eius immaculata conceptio, quæ sic potest festorum Patrum authoritatibus astrui. HILDEFONSVS TOLETANVS virgini Christiferae deuotissimus, libro quem specialiter edidit de virginitate Mariæ, ait: *Constat eam ab ipso peccato originali fuisse immunem, per quam non solum Ene matris est diluta maledictio, veram etiam omnibus condonata benedictio. Quod quidem pretendebat arca illa insu Domini à Noë fabricata, que aquis diluuij vniuersam terram & altissimos montes supergressis, sola ipsa supernataus ferebatur in sublime. Audis litera, audi & mysticam intelligentiam. Arca est virgo Maria, per quam à peccati naufragio totum genus humanum & à damnationis storme diluuij liberatum est. Quamuis igitur sancti Patriarche, Prophete, Apostoli, tanquam montes excelsi virtute & sanctitate vite obrupti sint aquis & inundatione peccati originali; ipsa tamen arca nostra vniuersis montes istos supergressis, ferebatur etiam in ipso conceptionis initio in sublime puritatis, nec est immerse huic voragini sordis originalis. Quare de ipsa non absurdè dicitur: Multa filie congregauerunt diuitias, id est, anime fideles in adoptionem filiationis Dei per gratiam assumptæ præclaras virtutum diuitias sibi coacervarunt, immo supergressa es vniuersas, quia cum sis omnibus virtutum ornamentis cumulata, immunitatem insuper originalis contagionem conceptu habuisti, à qua cetera non sum exempta.* Hæc Hildefonus, de quo mira refert IOANNES TRITEMIVS libro De scriptoribus Ecclesiasticis, eumq; ponit ante Ficmianum Lactantium vixisse, vt clarum est, sub Constantino magno anno 320. quia eodem tēpore Lactantius florebat. Hic cum prædictum librum de virginitate scripsisset, apparuit ei Maria virgo sacratissima ipsum librum habens in manibus, & gratias agens illi pro tali seruitio, quod sibi gratissimum esse affirmabat. Ille verò cupiens eam altius honorare, constituit vt celebraret solennitas eius singulis annis octaua die ante Natalem Domini, quæ solennitas iam obtinuit, vt per vniuersam fideliū Ecclesiam in honore purissimæ cōceptionis ei⁹ celebraretur 6. Idū Decemb. Vnde rursus & beata Dei genitrix apparens vestimentū sacerdotale, quod nos Albam vocamus, & cathedrā illi attulit, de quibus multa miranda & gloriosa narratur. Hec Tritemius. Verū vt ad ordinē redeamus, sic AVGVSTINVS HIPPOCRON. libro De natura & gratia, c. 35. *Excepta*

itaq; hac sancta virgine Maria, de qua propter honorē Domini cum de peccatis agitur, nullam prorsus volo questionem habere: scimus enim quod ei plus gratie collatum fuerit ad peccatum ex omni parte vincendū, quæ illum accipere & parere meruit quem constat nullū habuisse peccatum. Hæc ergo virgine excepti omnes sanctos & sanctas cum hic viuere congregare possemus, & interrogare viri essent sine peccato, omnes vna voce clamarent, Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus & veritas in nobis non est, &c. Deniq; SOPHRONIVS HIERSOLYMITANVS Patriarcha in confessione fidei, quam misit ad Sergium Constantinopolitanum Episcopum, quæ lecta est corā Patribus Concilij generalis VI. CONSTANTINOPOLITANI III. actio. II. sub Imper. Constantino 4. Pogonato ipso audiente. Postquam incarnationem vniuenti Filij Dei prosequutus est, sic loquitur: *Vredo quod Deus verbum vniuenti Patris Filij, qui ante omnia secula & tempora impassibiliter de eodem natus est. Deo & Patre, miserationem induens & humanitatis misericordiam circa humanum nostrū lapsum, spontanea voluntate, & Dei gignentis consilio, & diuino complacito Spiritu, non separatus à gremio generantis ad nos humilis descendit, sicut eiusdem voluntatis Patris & Spiritus, & essentie inexplicabilis, & natura circumscriptionem nullo modo sustinens, aut secundum nos localem transmeatum naturaliter sciens efficere diuinā operationem, & vterum intactum virginitatis ingressus, castitatem lustratam Maria sancte præclaræ, & que Dei sunt sapientis, & ab omni contagione liberata & corporis & anime & intellectus, incarnatus qui erat incarnatus: & formam suscepit nostram, qui secundum diuinam essentiam, quantum ad habitū & speciem inextinguibilis, & corporatur secundum nos incorporeus. Sic itaque homo & cognoscitur, & homo secundū veritatem factus est ab ipso summo conceptu de sanctissima virgine. Homo enim fieri voluit, vt simili cōsimilem mundificaret, & cognato cognatum saluificaret. Ideo virgo sancta accipitur, & anima corpusq; sanctificatur, quæ ita ministravit in incarnatione Creatoris, vt munda & casta atq; incontaminata, &c. Et infra: Ex inuolabili namq; & virginali sanguine sancta atque immaculata virginis Mariæ. Verbum verè factum est incarnatum, & veraciter homo, & in vtero virgineo deportatus, & tempus expleuit legitimi puerperij, & per singula naturalia & peccatum non trahentia nobis hominibus similis factus, nostraq; non designatus passibilem vilitatē nascitur. Deus humano corpore, similiterq; & habitu animā rationalem & incorpoream habens, quod ipse in semetipso, & nequaquam alter rationali animanti spiritus, & virgine generantē cōseruauit, & vobis, eam proprie & veraciter demonstrauit, vel si Nestorius vecors scinditur, & eius Deo rebellis exercitus lachrymatur, & eiulat, lamentatur, & cum eo discerpitur, &c. Eandem fidē CONSTANTINVS POGON. hui⁹ nominis IV. Imperator generali edicto cōfirmavit, quod inseritur actio. 18. prædictæ generalis VI. Synodi. Eandē & Conciliū generale VII. NICENVM II. act. 3. & specialiter THARACON. PATRIARCHA, qui huic Concilio aderat, & THEOD. HIERSOLY. Patriarcha in Catholicis suis Confessionibus, quas prædictæ Synodo præsentarunt, & lectæ sunt corā Patribus eadem actio. 3. Eandem Confess. etiā fecerūt Episcopi illi qui illegitimo Conciliabulo Constantinopolitano cōtra S. Imagines interfuerūt sub impio illo Leone II. Ilauo Imperatore definitione 17. quorum quia non sunt catholicæ veritatē amplectati, etiam non annectimus doctrinam. Vt autem infelicum prosequamur, RICHARDVS V. VICTORIS*

1. Ioan. 1.

Sophronius Hierosolymitanus.

Concilij generalis 6.

* Attende quo modo beatam Virginem immaculatam constituit Sophronius.

* Notandum.

Constantinus Imperator 4. cognomēto Pogonatus.

Concilium generale 7. Nicenum 2. sub Adriano 1. Tharacius Constantinopolitani.

Theodorus Hierosolymitanus Episcopus.

Richardus 5. Victoris.

Doctor

Doctor satis celebris, lib. 2. de Emmanuele, ca. 31. Nimirum (ait) non dectui, vt caro Maria qualitercūq; foret obnoxia culpe. Nam Dei sapientia indignū credimus, vt quam ad lucē prædestinauerat puritatis, tenebris peccati smeret inuolui: nec erat ingratius matri propriæ, qui omnibus matribus præcipit honorem exhiberi. Quia potius sentiendū est, quod quemadmodū hoc singulari honore Dei Filius matrem suam decorauit, vt virginitatē fecunditatē coniunctā sola inter mortales habuerit: ita & hoc eidē nascenti contulit priuilegium, vt in cōceptu sui exordio labis ab origine traducte fuerit expers, vt aptissime dicitur ei à Filio, quod Scriptura testatur Assuerum Hæther Regine dixisse: Non enim pro te, sed pro omnibus hæc lex cōstituta est. Quid mirū si obligatio contrahendi culpam originis in prima productione obstringit omnes filios Adæ, eā tamen non detineat, quæ à Deo præordinata est, vt illud graue iugum Adæ, scilicet, mortis æternæ, debitas nobis tolleret? Nō igitur pro ea, sed pro omnibus ceteris hæc lex contrahenda ab origine culpa posita est, &c. Hinc non dissentit ANSELMVS CANTVAR. lib. De cōceptu Virginali, c. 15. *Decebat (ait) vt Filij Dei cōceptio de matre purissima fieret, & vt ea puritate, qua sibi Deo maior nequit intelligi, virgo illa niteret, cui Deus Patre vniuenti Filium suū, quem de corde suo equalē sibi genuit tanquam scriptum diligebat, ita dare disponebat, vt naturaliter esset vnus idemq; cōmunis Dei Patris & virginis Filius: & quæ ipse Filius, vt substantia luster faceret sibi matrem eligebat, & de qua Spiritus sanctus volebat, & operaturus erat vt conciperetur & nasceretur ille de quo procedebat. Si enim ex terra virgine & non subiecta maledictio formatus est primus Adam, qui fuit forma & imago secundi, iōgē perfectioris & dignioris constitit & secundum Adm Christum Domini etiā ex virgine nati nō subdita maledictioni. Virgine, inquam, quæ per Prophetā terra dicitur, sed à Deo benedicta. Benedixisti (inquit) Domine terram tuam. Virgo Maria terra fuit fecunda atq; vniuersa, de qua orta est veritas, & quæ dedit fructū suū toti mundo saluatur. At vbi est præueniens Dei benedictio, locum habere non potest originalis contagio, quæ ex maledictione & condemnatione ortum habuit. Quamuis igitur fuit in ea labes originis, alioquin sincerior erit formatio primi Adam, qui de terra terrenus est, quam secundū qui de celo est celestis, &c. Hinc Concilium OXONIENSE in Anglia sub Innocētio III. can. 1. vbi diuersa sanctorum festa celebranda memorat, vt diximus vocabulo, Dies festi, &c. etiam inter ipsa festa sic loquitur: *Et festū cōceptionis beatæ Mariæ licet adhuc celebre non fuerit, per vniuersum orbem, &c. Hanc autem huiusce Concilij constitutionem renouans Cōcilium BASTIENSE sels. 36. Mariam sine peccato originali cōceptam, eius quoq; annuale Cōceptionis festū celebrari mandat, hoc modo: Hætenus difficilis quæstio in diuersis partibus, & corā hac sancta Synodo super Cōceptione gloriose virginis Mariæ matris & exordio sanctificationis eius facta est, quibusdā dicitibus ipsam virginem & eius animam per aliquot tēpūs aut instās temporis subiactisse actualiter originali culpe, alijs autem cōuerso dicentibus à principio creationis sue Deum ipsam diligendo gratiam eidem contulisse, per quam à macula originali illam beatissimā personam liberis & præseruans sublimiori sanctificationis genere redemit, cum fundaret eam Altissimus ipse & ipsam fabricaret Filius Dei Patris, vt esset mater eius in terris. Nō verò diligenter inspectis auctoritatibus & rationibus, quæ uā à pluribus annis in publicis relationibus ex parte vtriusque doctrinæ corā hac sancta Synodo allegata sunt, alijsq; etiam plurimis super hac re visitis & maturis cōsideratione pensatis, doctrinam illā differētem glorio-**

Hæther 15.

Anselmus Cantuariensis.

Roma. 5.

Pal. 84.

Concilium Oxoniense in Anglia.

Concilium Bastiense generale.

am virginē Dei genitricē Mariā, præueniente & operante diuini muneris gratia singulari, nunquā actualiter subiactis originali peccato, sed immunē semper fuisse ab omni originali & actuali culpa, sanctamq; & immaculatā, tanquā piā & consonā cultui Ecclesiastico, fidei Catholice, rectæ rationi, & sacra Scripturæ ab omnibus Catholicis approbandā fore tenendā & amplectendam distinximus & declaramus, nulliq; de cetero licitum esse in contrariū predicare & docere. Renouantes præterea institutionem de celebranda sancta eius Conceptione, quæ tū per Romam, quam per alias Ecclesias vt Idus Decemb. antiqua & laudabili consuetudine celebratur, Statuimus & ordinamus eandē celebritatem præfata die in omnibus Ecclesijs, Monasterijs & Conuentibus Christianæ religionis sub nomine cōceptionis festiuis laudibus celebrandam esse. Cunctisq; fidelibus verè penitentibus & confessis ea die Missarum solennissimum, primis autem vel secundis Vesperis totidē sermoni verò verbi Domini de ea festiuitate intercessibus cōtum quinquaginta dies, concessione perpetuis tēporibus duratura de iniunctis sibi penitentijs hæc sancta Synodus elargitur. Datum Bastele anno 1439. &c. Est similiter super eadē solennitate duplex Bulla SIXTI IV. in Extrauag. Prior sic incipit: *Cum præcella meritorum insignia, &c. In hac autē Bulla prædictus Pontifex festiuitatem prædictā deuotè celebratibus omnino cōformes indulgētijs elargitur, quæ ab Urbano IV. & Martino V. festū corporis Christi celebratibus indultæ sunt. Posterior autē Bulla sic incipit: Graue nimis ferimus & molestū, cum sinistra nobis de quibusdā Ecclesiasticis personis referitur, &c. In hac verò omnes, qui afferere ausi fuerint gloriosam & immaculatā Dei genitricē in originali peccato conceptā, contrariumq; scērite hereticū esse, & libri eorū anathematizētur, & dāntur, nō obstantib. cōstitutionib. & ordinationib. Apostolicis cōtrarijs quibuscūq;.* Hæc autē Sixti IV. cōstitutionē approbat Cōcilij TRIDENT. generale sels. 5. cū de peccato originali differit, vide repositū in vocabulo, Peccatum originale, &c. Deniq; ALPHONSA CASTRO lib. 1. de iusta punitione hereticorū, cū afferit hereticū dicendum esse, qui de cetero negare voluerit virginē Mariā præseruatā esse à peccato originali. De hac autem materia P. LOMB. lib. 3. Senten. dist. 3. per totā, & hi oēs Patres qui hunc ediderūt cōmentarios, fuerūt & innumeri alij doctores, qui tractatib. specialibus hanc fidē & cōfessionē multis argumētis cōfirmarunt, quorū nomina, quia multi sunt, non sunt hic inferenda. Scripserūt è nostris viri doctissimi, C. RAPINAS Cælestinus sermone elegantissimo in eiusdē virginis Cōceptione, cui⁹ est initium: Præclara sanctæ dici huius solēnia. Sed & DION. FAB. Cælest. egregiū opus edidit in laudē virginis cōceptus, versib. Her. qd in lucē prodijt, sicq; incipit: *Nullus originae Mariam rubigine lasam Astrnat, vlticem ne pignoris exciet et iam. Hoc ius, hoc ratio vetat, hoc sententia Patrum Explodit, mare, terra, polusq; reclamatione, & ipse filius.* In hoc opere infinita recentet miracula, quæ certissima de virginis immaculata cōceptione monstrata sunt. lege & disces. Scripsit & ANTH. POC. Cælestinus, virin S. Scripturis exercitissimus, & supra quā credi possit consumatissimus (fidē huic rei faciūt opera, quæ luce clariora S. Pater edidit) de Virginis cōceptione quosdā tractatus, quibus ex Scripturæ figuris, & enigmatibus satis veritatē huiusce sacramenti aperuit. Scripsit non cum minori laude P. BARDVS Cælestinus vir integerrimus, & conuersatione deuotissimus, sed & in Scripturis etiam egregiè versatur, & multi

Si antiqua est cōsuetudo igitur nō est quod hereticus oblatret.

Sixtus 4.

Concilium Tridentinum.

Alphonfus à Castro.

Petrus Lombardus.

Claudius Rapinas.

Dionysius Fabri.

Antonius Pocquetus.

Petrus Bardus.

Hildefonus Toletanus vixit anno 346. vide oro Tritemij de Scriptoribus Ecclesiasticis. Genes. 6.

Proverb. 31.

Ioannes Tritemius.

Attende deuotam hiltoriam.

Angulianus Hippocentus.

ali, quorum nomina nō mūdo nota, sed in libro vitæ celestis a scripta referuntur. hæc dicta sufficiat. Mariæ Natiuitatis solennitas.] Licet non constet nobis quo tempore ab Ecclesia sit hæc festiuitas instituta, quamquam ex Scripturis & Historijs nōnulla didicerimus quæ nobis minus certa visa sunt, certum est tamen quod ante Augustini tempora iam in Ecclesia celebris colebatur. Scripsit namq; idem AVGVSTINVS HIPPO-
ANGVSTINVS sermone plures in Natiuitate eiusdem Virginis, quos possemus hic referre, sed hoc nil ad propositum facit. Sufficit enim nosse non esse recens, quod à multis seculis constat in vsu fuisse. Scripsit & FVLBERTVS CARNOTENSIS Episcopus excellentissimum tractatum de natiuitate virginis Mariæ, vbi sic loquitur: *Inter omnes sanctos, cuius beatissime Virginis memoria & frequentius atque festiuitas agitur, quo maiorem apud Deum inuenisse gratiam creditur. Vnde post alia quædam ipsius antiquiora solennia, non fuit contenta deuotio fidelium, quin natiuitatis eius superadderet diem festiuitatis, &c.* Deniq; BERNARDVS CLAREVALLENSIS in natiuitate eiusdem egregios sermones edidit, & præfati Patres nostri quos supra citauimus. Vide sæpius ex Cōciliorū decretis diē eiusmodi festiui agi solitum, vt repositimus in vocabulo, Dies festi. Mariæ Præsentationis festum.] Hoc festum in Ecclesia olim fuisse in vsu plures doctores attestantur & quidem antiquissimi GERMANVS CONSTANTINOPOLITANVS Episcopus; cuius aliā meminimus, orationem encomiasticā habuit ad populum in ea ipsa die solenni, quæ sic incipit: Ecce rursus dies festus & celebris matris Domini, ecce progressus sponsæ, in quam non cadit vlla reprehensio, ecce primus processus future eius gloriæ, &c. Quod autem de præsentatione loquitur sequentia manifestant, & ritualis orationis, qui talis est: Encomium sanctissimæ Dei parentis quando adducta fuit in templum à suis parētibus, cum esset tres annos nata. Scripsit & in eadem solennitate GERVGIVS NICOMEDIENSIS Archiepiscopus orationem de exitu sanctissimæ Dei parētis quādo fuit oblata in templo, quæ sic incipit: Pulchra nobis principia argumenti dicendi ostendit hic dies festus, parauit pulchras confessionum semitas, &c. Constat ergo in Oriēte solebne esse festum Præsentationis Virginis, quod etiam dum officio deuoto de transmarinis partibus primus in Franciam dicitur PHILIPPVS DE MASBERTIS Cancellarius regni Cypri, eo tēpore quo Petrus Lusignanus regnum moderabatur illud, & regno Franciæ præerat Carolus V. fundator huius nostri Cœnobij Paricensis, cuius hic Philippus erat a secretis Cōcilij, deduxisse. Hic vir deuotissimus & doctissimus multos egregios tractatus cōposuit, qui intus conseruatur, & nobiscū vt domesticus mansit per 25. annos. & sepultus est in Capitulo nostro sub lapidea tumba semipedalis altitudinis, cui inscribuntur & gesta & tempora, quæ sub Regibus atq; summis Pontificibus transegit. Postea autē sub titulo prædictæ festiuitatis in honorē B. virginis Mariæ fundatum est Monasterium nostrū Metense, & illic eum octauis solenniter quotannis celebratur. Tū PAVLVS II. qui Pio II. successit, cum multa in orbem mala creuissent, anno salutis 1464. festum Præsentationis approbat & celebrari mandauit. Nouissimè autē ad petitionem quorundā deuotorū fratrum, anno salutis 1567. in Capitulo nostro generali Parisijs congregato, moderante Prouin-

ciam R. Patre F. Claudio Bondano pro secūda vice electo, instituta est hæc solēnitas Præsentationis per vniuersa nostri Ordinis monasteria Gallicana, sub titulo festi duplicis minoris perpetuis tēporibus celebranda, ad B. Virginis laudē, gloriam, & honorem, quam nemo vnquam satis cōmendare & laudare dignè potuit, &c. Mariæ Annunciationis festum.] Huius solēnitatis crebro AVGVSTINVS, AMBROSIVS BERNARDVS aliq; Patres meminerunt sermonibus ad populum ea die habitis & editis homilij. Lege supra vocabulo, Annunciatio, vbi de die illa celebris ex Patrū & Conciliorum doctrina sit mentio. Mariæ Visitationis festum.] Hanc solennitatē multis retro seculis neglectā, autoritate tamen Euangelica satis præsignatā & cōmendatam, VRBANVS VI. secundū formā sacramenti Eucharistiæ, ad impetrandā vniōnem quæ schismate vigente rupta erat meritis B. Virginis, instituit per vniuersum orbē celebrandam. Verū quoniam multis dissonantibus Ecclesia vexatur, non facile potuit hoc effectui mancipare, & cum esset pax maxima optata, nec veniret tamen à BONIFACIO IX. qui in schismate Urbano suffectus est, iterū approbatur. Cū autē ad sedandū schisma Concilium Constantiense fuisset congregatum, & scilicet, Martinus V. electus ceteris reprobat, iterū prædictum festum confirmatum est, & aliquanto post tēpore Concilium BASILEENSE generale sessione 43. sic statuit: *Inter assiduas militantis Ecclesie turbationes & procellas, quibus ipsa diebus affligitur, illa singularis iocunditas & egregia exultatio communitati fidelium relicta est, vt Dominum creatorem nostrum intus præcordijs diligentes eundem in sanctis suis deuotè glorificent. Per hoc enim & ipse Dominus, qui gratiam illis præstitit, dignè colaudatur, & ipsorum sanctorum propiora erga nos reddimus patrocinia. Quod quidem singulariter est agendum cum calamitates irruunt, que absq; demeritis hominū non cōtingunt, vt per ipsorū sanctorū preces & merita misericordia Domini super peccatis hominū imploretur, & humanum genus ab imminentibus malis & innumeris periculis præseruetur. Inter autem omnes, qui celestem regem pro nobis interpellent, præcipuè ad gloriosissimam & omni laude dignissimam Dei genitricem Mariam est recurrendum, que quanto altior existit, tanto humilior ad nos respicit, omnes ad se trahere cupiens, pro quibus in vtero gestauit Saluatorem. Hæc apud Deum, quem ipsa peperit sedula pro nobis aduocata nos inuocat, nos tuetur, nos protegit, nos exultat. Hæc omnibus, qui ad eā recurrunt, præcipuum exhibet patrocinium. Huius igitur sanctissimæ virginis, & si plures festiuitates veneranda sanctorū Patrum antiquitas consecrauit, irruentibus tamen diuinis maioribus mīdi calamitatibus & angustijs, que ad expectanda eiusdem virginis auxilia vehemētius urgent, in cunctitate illā sibi celitus datam non immerito cōuenit celebrari, dñe virgo eadē beatissima celesti edocta nunciō & spiritu sancto duce ascendens cū festinatione in montana, humilem Zacharia domū intrauit. Et vbi de mysterio secundū Euangelicā narrationē tractauit præfatu Concilium subdit: *Hæc singularibus solennitatibus celebranda, in qua & Domini qui gestatur in vtero & virginem que portat, & sterilem que concipit, & præcursorem qui visitatur, concedentibus prosequi debemus honoribus, in cuius commemoratione qui tribulati sunt Mariam implorant, que gaudiorum huiusmodi memor vt sperandum est non solum supplicantes exaudiet, sed sicut ex sua clementia conuenit,**

Augustinus, Ambrosius, Bernardus.
 Urbanus 6.
 Bonifacius 9.
 Concilium Basileense generale.
 Nota de intercessione sanctorum, & repte vocabulum, Sancti &c.

Angustinus Hipponensis.
 Fulbertus Carnotensis circa annos domini millesimo.
 Bernardus Clareuallensis.
 Germanus Constantinopolit.
 Georgius Nicomedia Archiepiscopus.
 Philippus de Masbertis.
 Paulus 2.

etiam supplicare volentium preces proueniet. Que consideramus hæc sancta Synodus, cum in hoc tēpore tota, prob dolor, Christianitas in laboribus & angustijs constituta cernatur, cumque ferè ubique diuisiones & bella per humani generis hostem introducta vigeant, & ipsa etiam Ecclesia militans non mediocribus agitur procellis, dignum esse iudicauit solennitatem hanc, que congruè visitatio beatissima Virginis appellatur, in singulis Christianorum Ecclesijs celebrari, vt honorata in hac celebritate per pias & deuotas fidelium mentes, mater gratia & omnis consolationis succurrat, virgo Mariam benedictum filium suum, iam multis hominum peccatis offensum sua intercessione concilians, pacem & unitatem fidelibus largiatur. Idōque statuit & decreuit eadem sancta Synodus ad honorem ipsius virginis Dei genitricis, vt post expleta Resurrectionis Dominice, Pentecostes, gloriose Trinitatis, sacri corporis Christi, Ioannis Baptistæ, Petri & Pauli solennia, in quibus Ecclesia post solennitatem Annunciationis Dominice, quam præfata Visitationis tēporis ordine confestim sequebatur, est occupata, per singulas Christianorum Ecclesias, quilibet anno 6. nouas Iulij festum huiusmodi Visitationis gloriose Virginis celebraret. Hoc igitur solennitatem amplētatur Christi fideles, & omnes qui beatam Virginem singulari deuotione prosequuntur, secum in hac solennitate sue exultationis, congaudeant: quam, vt eo libentius in diuinis honoribus seruijs, quo magis spiritalibus fuerint excitati uocentibus, ipsa sancta Synodus omnibus Christi fidelibus, qui Matutinis, Processioni, Sermoni, Adfirmationis solennis, vel primis aut secundis Vesperis huius gloriose Virginis festiuitatis inter fuerint, pro vnoquoque officiorum prædictorum centum dies de iniurijs penitentis misericorditer largiatur. Datum in sessione, &c. Porro præfatus Bonifacius antea hoc festum celebrantibus omnino conformes concessit indulgentias, quas Urbanus IV. celebrantibus festum corporis Christi concessit. Legitur autem eiusdem Bonifacij bulla in lectionibus matutinalibus prædictæ ciuitatis, ita vt nullus possit se excusare. Sed & cantum atque officium nos habemus ab ADAMO PRÆMONSTRATENSIS & Cardinali deuotissimè editum, officio prædictæ solennitatis Eucharistiæ per omnem modum in modulatione conforme. Hanc autem sub titulo duplicis minoris celebramus festiuitatē. Refert autē CLAVDIVS FIRMIVS Cælestinus huius quondam monasterij Prior, in opere, quem edidit de viris Illustribus ordinis nostri, deuotum fratrem cuius & nomen exprimit tantò flagratè desiderio diuini amoris, & tanto B. Virgini se deuouisse seruitio, vt importunè à Patribus Capituli generalis precibus continuis obtinuerit, vt solenniter etiam prædictæ festiuitatis Visitationis per ordinem nostrū octauæ celebrarentur, vt & factū est. Non multo post autem ille frater diuina gratia euocatus, in extremis assistentem sibi vidit B. Virginem, quæ eius animam ad cælestia, perpetuo regnaturam euendendam suscepit. Eiusdem rei testis est ANTHONIVS SOLARIIVS vir doctissimus in eo opere, quod de veneratione & intercessione sanctorum conscripsit, & multi sunt adhuc qui fidem faciunt prædictis, hæc sufficiunt. Mariæ Purificationis solennitas.] Credo quod non sit huius solennitatis ignotus dies omnibus Christianis, quem ab antiquo obseruatum grauissimi Patres protestantur. Quamuis autem NICEPHORVS CALLISTVS lib. 17. Ecclesiastica historia, cap. 28. afferat per totum orbem hunc diem solennem Iustinianum Imperatorem

instituisse, sicut & diem Dormitionis eiusdem Virginis, vt dicemus infra. Tamen antè Iustinianum vtrumq; festum diem in Ecclesia celebrem fuisse non ambigimus, vt de dormitione quidem infra patebit. De purificatione autē satis manifestat illa oratio antiquissimi doctoris GREGORII NISSENI De occurſu Domini, & de Dei parente, & de iusto Symeone, quæ sic incipit: Qui cælestium rerum sapientia est sublimis & terrenarum rerum deſipientia excelsus, &c. & paulo infra sic loquitur: *Ne efficiamini (ait) pueri mente, sed estote matritia infantes. Sic enim cū perfectissimo, & æterno Deo, cuius diem festum hodie celebramus, qui propter nos secundum carnem infans fuit in extremis diebus, &c.* Prolixa autem oratio est, quæ versatur tota in laudibus huius solennitatis. Sic & AMPHILOCHIUS ICOMI Episcopus elegantem habuit in eadem solennitate sermonem, qui sic incipit: Multi ex magnis viris admirantur virginitatem, est enim admirabilis, vt quæ sit congenita cum Angelis, &c. In hoc sermone clarè exprimit huius solennitatis sacramēta. Composuit autem & orationem in eadem solennitate CYRILLVS HIERSOLIMITANVS quæ sic incipit: *Letare valde Filia Syn prædica latiniā Filia Hierusalem, Duc choros popule ciuitatis Dei. Hodie glorioſa dicta sunt de te ciuitas Dei. Hodie celestis sponsus cum thalamo Dei matris ueni in templum. Filia Hierusalem egredimini in occursum eius, lampades alacriter accendite, uero lumine, unicas animarum paremus Sponſo Christo, cum Sion Gentiu populi lucem ferentes occurramus in templo, ad Deum Christum conueniamus, cum Angelis hymnum canamus, Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabbathab, &c. lege reliquum. Porro TIMOTHÆVS PRESBYTER Hierosolymitanus orationem eodem die festo elegantissimā habuit, de Propheta Symeone Dei susceptore, & de eo quod est, Nunc dimittis seruum tuum Domine, &c. sic incipit: *Age dilecte uisum in istum oratione intueamur, & quis est ille uisum in istum? qui nuper à nobis est lectus in Euangelio secundum Lucam nomine Symeon. Hic est & primus & ultimus: ultimus legis, primus gratiæ. Inducens religione, Christianus gratiarum actione, Christianus lectione, Angelus linguæ, &c.* Oratio quidē deuotissima est & corda deuota reficiens, quæ huius diei mysteria excellenter cōplectitur. Præterea IOANNES CHRYSOST. eo ipso die solenni homilia habuit ad populum, quæ sic incipit: Non solum fert carnem Dominus noster Iesus Christus, sed etiā ex lege circumciditur, vt auferat prætextum Indiciæ incredulitatis, &c. & AMBROSIVS MEDIOLANENSIS sermo, eodē die habuit ad populum, vbi etiā sic loquitur: *Herum charissimi fratres ut attendatis qui deuotione solennitate huius diei celebrare debeatis, nō uile sit uobis illud spectaculum, in quo Filius Virginis Deus & homo cōplectitur, in quo uirgo & mater ostenditur, in quo Propheta, imo omnium Prophetarum expectatio adimpletur, in quo multa Ecclesie sacramenta declarantur, &c.* Scripsit & in eadē solennitate AVGVST. HIPPO. serm. qui legitur in lectionibus Matutinalibus per omnes Ecclesias. Hi omnes Patres ante Iustinianum fuerunt, qui tamen Purificationis festū debitū uenerari sunt officijs. Post illos autē BEDA VENERAB. iure recensetur, qui in ea die homilias composuit, & sacramenta diei huius luculenter exposuit. Sed & BERN. CLAREVAL. tres sermones in die solēni Purificationis cōposuit, vbi & Processionis & luminariorū exposuit mysteriū. Denique Concilium MOGONT. I. sub Carolo Ma-*

Deuotissima adoratio.
 Indulgentia.
 Adamus Præmonstratensis.
 Claudius Firmus Cælestinus.
 Antonius Solaris.
 Nicephorus Callistus.

Gregorius Nisenus.
 Amphilochius Iconij Episcopus.
 Cyrillus Hierosolymitanus Episcopus.
 Vide usum accendendi luminaria in hac die.
 Timotheus Teresolymitanus presbyter.
 Ioannes Chrysostomus.
 Ambrosius Mediolanensis.
 Augustinus Hipponensis.
 Beda Venerabilis.
 Bernardus Clareuallensis. Concilium Mogunt. I. sub Leone 3.

gno, cano. 36. dum proponit decretum de festis solennibus, huius specialiter meminit, vt videbis in vocabulo, Dies festi, &c. Scripserunt & alij multi Patres antiqui homilias & sermones, quibus diei huius solennis sacramenta aperitissimè expresserunt, sed hæc sufficiant.

Maria dormitionis, & Assumptionis solennitas.] DIONYSIVS AREOPAGITA capite 3. lib. De diuinis nominibus, sic huius dormitionis meminit. *Nā & apud ipsos diuino spiritu plenos Pontifices nostros, cum & nos (vt nosti) & plerique ex sanctis fratribus ad contuendum corpus illud, quod aurore vite Deumq; ceperat, conuenissemus (aderat autem & frater Domini Iacobus, & Petrus supremum decus & antiquissimum Theologorum columen) ubi post conuictum placuit, vt infinita potentem diuina infirmitatis bonitatem pontifices laudarent omnes, quisque pro capiti suo. Ille denique (vt nosti) post Apostolos omnibus alijs laudatoribus superior erat, &c. Hæc Dionysij verba, refert iterum NICEPHORVS CALLISTVS lib. 2. Historiæ Eccles. cap. 22. lege si placet. Quo autem tempore Maria dormierit, idem narrat, cap. 21. eiusdem libri. *Et tempore (ait) cum Claudius quintum imperaret annum, & immaculatam Dei verbi matrem moriem obire oporteret (quandoquidem & filius eius verum se hominem esse probans, ad gradiorum excoletæ senectutis aetatem non peruenit) sexagesimum illa agens annum nunciū a filio per Angelum de migratione & aduentu ad se eius, ita vt antea cum ipse ad eum venturus fuerat, accipit, &c. Lege quod sequitur. Miraculum autem subinde recitat factum ad eius tumulum, cum impij Iudæi inuidia tabescentes illi conaritur offendicium ponere, ne cum honore sepeliretur. Narrat quoq; post certum diē funeris corpus eius in paradysum translatum, & authoritatē cap. 23. producit IUVENALIS HIEROSOLYMITANI Episcopi, qui in scriptis reliquit. *Dicit enim totum triduum. Apostolos ad monumentum id, diuinorum hymnorum carmina audientes, perseuerasse. Accidit autem rursus, vt Thomas ab eis abesset, videlicet, vt nota perspectaq; diuæ Genetricis fieret assumptio, itidē vt antea filij eius, pro eo atq; dicebat, post diē tertium resurrectio ingenti afficiebatur dolore, neq; quieto animo esse poterat Thomas, quippe qui tanti boni non fuisset particeps. Sacer autem ille choros, iniquum esse iudicans, si ille quos, diuinum Virginis matris corpus non spectaret atq; complecteretur, aperiri monumentum iubet. Quod quidem, ubi ita est factum, desideratum illud corpus non comparuit, sepulchralia tantum linea vitæ composita loco suo manebant, itidem vt filij quoq; eius in sepulchro relicta. Quæ & ipse, & qui cū eo aderam cum veneratione excolunt, incredibilisq; voluptate, odorisq; suauitate repleti, sepulchrum quidem ad pristinum confirmant modum, miraculum autem ipsum quasi per manus subinde posteris traditum ad nos quoq; transferunt. Quod vero diuinum hoc Dei Genetricis tabernaculum resurrecturum fuerat, propheta quoque David prædixit: *Exurge Domine in & arca sanctificationis tue. Inde fama est, * non ita pridem sanctissime Virginis quoq; sacra primum celebrari coepit, &c. Hæc Iuuenalis, & Nicephorus vbi supra. Sed & EPIPHANIUS CYPRI, quod cum corpore iam glorioso resurrexerit ita affirmat duobus in locis. Et primo quidem lib. 1. contra hæreses, hæresis 42. contra Marcionistas, vbi de fide resurrectionis disputat, sic loquitur: *Quomodo Maria sancta, vna cum carne regnum calorū non cernat, quæ neq; lasciuierit, neq; fornicata fuerit, neq; adulterium commiserit, sed neq; aliquid infandum carnis opus pa-*****

*trauerit, sed impolluta permanserit? &c. Idem lib. 3. contra hæreses, hæresis 78. contra Antidicomarianitas iterū eadē profertur. & quamuis pro certo hoc affirmare nolit, tamen credibilis esse dicit hæc raptam cum corpore, quam in corruptionem solutam esse. Hoc & HIERONYMVS STRIDONENSIS, in illo tractatu quem de assumptione Mariæ edidit, licet non affirmet, tamen hoc nō vult esse impossibile: imō qui penitus scripta illius consideratione, illam potius assumptam cum corpore dicit, quam remansisse in terris, cum constet nusquam illius corpus comparere. Sic & AVGVSTINVS HIPPOBENSIS elegantissimo sermone defendit pluribus autoritatibus & exemplis Virginis sacræ corpus, non vidisse corruptionem, sed beatam iam resurrectione potiri & gloria circundari. Hoc ex historijs patenter defenditur. Nam eius zonam pro magnis reliquijs inuentam conseruauit PVLCHERIA Augusta, & tēplum Virginis matri ædificauit, vbi eam reposuit, referente Nicophoro lib. 15. cap. 49. quæ etiā Pulcheria sepulchrales fascias, & tumulū Virginis summo duxit honore, vt lib. 14. Idem recitat cap. 2. vbi & à beato Luca Virginis tumulum fuisse depictum testatur. Hoc iterum repetit lib. 15. cap. 14. per totum, vbi & iterum narratur illa deuotissima Augusta Pulcheria, Iuuenalem præfatū Hierosolymorum Episcopum cum ad Concilium Chalcedonense venisset, interrogasse de veritate Assumptionis eiusdem virginis Mariæ, quæ eidem retulit ea quæ superius relata sunt. Obsecro te (Leetor) lege locū Nicephori allegatū lib. 15. c. 14. per totum. Hic autē NICEPHORVS lib. 17. c. 28. narrat Mauricium Imperatorem post Iustinianum quinquagesimo Augusti Mēsis die sacrosanctæ Dei genitricis dormitionem celebrari præcepisse: verum ex superioribus constat, quia longè ante præfatum imperatorem dies ille solennis habebatur. Meminit autem eiusdem solennitatis CONSTANTINVS CONSTANTIÆ CYPRI Episcopus in relatione quam habuit ad Patres sacri generalis Concilij 7. vt allegauimus in vocabulo Imago, &c. Deniq; Concilium MOGVNTINVM Ican. 35. etiam inter dies festos hunc signanter recolit, vt diximus, Dies festi. GREGORIVS TVRONENSIS in opere edito in gloriam plurimorum martyrum, cap. 18. De Maria virgine loquitur. *Huius (inquit) festiuitas sacra mediante mense Augusto celebratur, &c. Vide reliquum. Deniq; Assumptionem eius cum corpore defendit BERNARDVS CLAREVALLENSIS in sermonibus in Assumptione eius habitis, & HVGGO. SVICTORIS Doctor celeberrimus libro sermonum, sermone 47. ANSELMVS CANTVARIENSIS libro de excellentia Virginis, cap. 8. & Illi Patres ordinis nostri quos (supra citauimus in sermonibus quos habuerunt in eadem festiuitate. Deniq; sic tota faretur Ecclesia. hoc sufficit.**

Mariæ intercessio, &c. Repete omnia ex vocabulo Sancti implorandi, &c. nam ibi generaliter omnia reponuntur. **Mariam semper Hæretici odertunt.]** Quis potest per ordinē enarrare quot ab initio fuerint hæretici, qui virulētis linguis Mariā præsumpserūt impetere? Quis Ebionē, Cherinthū, Basilidē, Marcionē, Valentinū, Nestoriū, Eutyché, Aëriū, Heluidiū, reliquosq; omnes recēdet, quot blasphemij B. Virginē deturparint? verū vt sydus clarior semper refulset, dum impiorū linguis lacessita est: hoc in multis iam locis ostendimus, nec fas esse cen-

Martyrum gloria.] CLEMENS I. libro 2. Constitutionum Apostolicarum, cap. 24. *Iustus ab aliquo iniuste occisus, in requie apud Deum manebit in eternum. Idem lib. 5. cap. 1. Qui propter nomen Domini Dei condemnatur, is martyr sanctus est, frater Domini, filius altissimi, habitaculū Spiritus sancti, per quē vnusquisque fidelis illuminationem gloriæ sancti Evangelij accepit, eo quod meruit incorruptibilem coronam martyrij passionem ipsius, & societate sanguinis ipsius, configuratus morti Christi in adoptionem, filiorum, &c. DIONYSIVS AREOPAGITA c. 7. de diuinis nominibus. Itaque (ait) nosstrates diuine sapientie principes ac Duces pro veritate moriuntur, omni die testimonium perhibentes, vt dignum est, & verbo & omni opere singulari, Christianorum, veraq; scientia omnibus hæc esse & simpliciorum & diuiniorem, imō ipsam esse solam veram & vnicam & simplicem diuinam notionem. Lege in vocabulo, Sancti venerandi, & implorandi, &c. & sequentia.*

Martyrum constantia.] Scripsit elegantissimum librum PHILEAS THEBAIDIS Episcopus De laude & constantia martyrum, & scripserunt alij innumeri historiographi quorum verba recensere est impossibile, quæ & habentur satis conspicua ex ipsorum martyrum gestis, quæ quotidie fidelium auribus proponuntur. Sic verò CLEMENS I. lib. 5. Constitutionum Apostolicarum cap. 7. *Si ad martyrium (ait) vocemur constanter confiteri preciosum nomen, ac si propter hanc causam supplicio afficiamur, letemur quod ad immortalitatem properamus, persecutionem patientes nolimus, quasi in re noua, obstupescere. Et infra: Profuentes pulchram illam confessionem fidei, non solum ipsi saluamur, sed etiam nuper illuminatos confirmamus, & cathecumenas fideles reddimus. Qui verò martyrium consequi meruit, gaudeat in Domino, quod tantam coronam est adeptus, & per confessionem diem clausit extremum, ac*

mus rem eadem toties repetere. Habes egregium volumen CHRISTOPHORI VIEZII, quod Hæresobrachologia nuncupatur, quo vniuersarum hæresum dilcas authores, & quo tempore fuerint à Patribus gladio veritatis confossæ. Hic mihi familiarissimus in literis & bonis studijs exercitissimus de die in diem vberissimam satagit frugem collectis è messe Domini reportare, cuius sæpius admiratus cum diuino seruire ingenium, & laudauit viri pietatem & doctrinam amplectatus sum. Denique satis nobis rei veritatem aperit moderni hæretici, qui ita sunt in gloriosam Virginem exacerbari & debachari, vt originis eorum nolla sit ambiguitas, quin ex scæno omnij hæresiarcharum promanarit. Narrat SVIDAS GRÆCVS in vocabulo, Constantinus, Constantinum Copronymum Imperatorem Græcum tanto exarsisse odio in diuinam virginem, vt publice edicto statuerit, ne quis Mariæ intercessionem imploraret. Non enim (inquit) optulari cuiquam potest. Et alia multa blasphema verba prolulit, quæ inferemus dum de diuinorum intercessione tractabimus. Sed non casti impunitas, vt historiæ fides comprobat. Dignam scitu narrat historiam NICEPHORVS CALLISTVS libro 18. cap. 33. de quibusdam Gentilibus, qui blasphemare & conuictijs eam proscindere ausi fuerant. Lege eam si vacat per otium. Lege autem in vocabulo, Hæreticus, quomodo eam semper virginem hæretici linguis & maledictis insectati fuerint, qui nec nobis tempus conceditur vniuersa complecti.

Hieronymus Stridonensis,

Augustinus Hipponensis,

Pulcheria,

Nicephorus Callistus,

Constantinus Cypri Episcopus,

Concilium Moguntinū,

Gregorius Turonensis,

Bernardus Clareuallensis,

Hugo S. Victoris,

Anselmus Cantuariensis,

mus

Christophorus Viezius Collectinus,

Suidas Græcus,

Constantini Copronymi in Virginem blasphemia.

Clemens I.

Dionysius Areopagita,

Phileas Thebaidis Episcopus,

Clemens I.

Vide quanta exultatio antiquis pro Christo pari Martyrium reputatur pro baptismo.

*quāuis fuerit cathecumenus, letus discedat. Passio enim quam pro Christo sustinet, cedit ei in veriorum baptismum, quoniam ipse reipsa conuincitur Christo, alij in figura. Gaudeat igitur, quod imitatur magistris, & qui illius discipulus esse cupit, emuletur eius certamina, imitetur patientiam, sciens quāuis ab hominibus igne comburatur, nihil tamen se passurum, veluti illi tres pueri. Quod si patitur aliquid, tamen præmiū à Domino consequetur fidem habens vni & soli verò Deo ac Patri per Iesum Christum, Pontificem & Redemptorem animarum, certaminum, remuneratorem, &c. Martyrium quā constantem & auidē stiterit IGNATIUS MARTYR ex epistola eius ad Ephesios, & alia ad Romanos colligitur, vbi eos deprecatur, ne eius martyrium impediāt, inter cætera sic loquens: *Rogo vos ne erga me intemperatiue beneuolus sitis. Simite me bestiarum escam esse, per quas Deum assequi licet. Triticum Dei sum ego, & bestiarum dentibus molor, vt purus panis Dei reperiar. Allicite bestias, vt mihi sepulchrum fiant, nihilque relinquam de corpore meo, ne dum obdormiero cuiquam onerosus inueniar: tunc verò verus Iesu Christi discipulus ero, quando me meum corpus quidem mundus videbit, &c. Et infra: A Syria Romam usque cum bestijs depugno, per terram, per mare nocte dieq; colligatus decem Leopardis, hoc est, decem militibus qui me custodiunt, qui etiam beneficij afflicti deteriores euadunt. Verum in iniurijs eorum magis edoccor, sed non idcirco iustificatus sum. Utinam fruor bestijs illis, quæ mihi preparata sunt, quas velim mihi veloces reperiri, quas etiam alliciam vt compendio me denotent, non vt quosdam terris non attigerunt. Et cetera, nisi voluerint, vltro ego vim inferam. Ignoscite mihi, quid mihi proficit equidem scio, nunc incipio discipulus esse. Absit quicquam eorum desiderem quæ videntur, quæque non videntur, vt Iesum Christum assequar. Ignis, crux, bestiarum collisiones, dissectiones, distractiones, osium dispersiones, concisiones membrorum, totius corporis constructio, & tormentum diaboli in me veniant, tantum vt Iesum Christum adipiscar, nihil me inuadunt extrema mundi, neque Regna seculi huius. Restat vt ego moriar propter Iesum Christum, potius quam regnem in finibus terra. Iesus enim est vita fidelium, Ne me velitis mori, mors enim est vita sine Christo: ne Dei esse volentem: ne mundo me donec. Simite me puram lucem percipere, illuc cum peruenero homo Dei ero. Permittite mihi vt sim imitator passionis Christi Dei meo. Et hæc vobis scribo amore capitis moriendi propter Christum: meus amor crucifixus est. In me ignis non est qui quippiam amet, sed aqua viva, quæ exiit in me, nihilq; intrinsecus aii: Veni ad Patrem, &c. Vide Persecutio, &c. Et MARTIALIS APOSTOLVS epistola ad Tholosanos. Pro Christi (inquit) fide & visione Dei ad: piscenda, etiam milies corpus nostrū sub omnibus tormentis mori dare optamus. Eadē & Andreas Apostolus, referente ANDREA BABYLONIO lib. 3. Certaminis Apostol. Ego (inquit ad Ægeam) non solum interfici, sed diuersis etiam poenis excruciarī, paratus sum. Idem refert lib. 8. de Simone & Iuda. Deniq; de martyrum constantia abundè tractat IVSTINVS MARTYR apologia I. pro Christianis ad Senatū. Quando (ait) Platonica doctrina delectabar, cum audire calumnias Christianos appeti, nec mortem horrentes, nec aliud quicquam ceteris terribile, cogitabā esse impossibile tales viuis scriuire ac voluptatibus. Quis enim voluptati deditus, aut intemperans, aut suauiter vescens humanis visceribus posset morre gaudere, vt priuaretur suis delicijs? &c. Et iterum, Apolog. 2. ad Anto. Pium. Vos dñi auditis nos regnū expectare, temerè de humano suspicamini, ceni nos**

de regno

de regno

de regno

de regno

de regno

Daniel 3,

Ignatius Martyr,

O vir sanctissimi mentem,

Marcialis Apostolus,

Abdias Babylonius,

Iustinus Martyr,

Dionysius Areopagita,

Vide antiqui morem laudandi sanctos,

Nicephorus Callistus,

Aetas Mariæ Virginis cum decessit,

Iuuenalis Hierosolymitanus Episcopus,

Vide exequias ad defuncti tumulos hæretice,

Quid faceret hæreticus si ipse actor esset,

* Ecce solentias assumptionis antiquissimo vtu obseruata,

Epiphanius Cypri Mariam cum corpore assumptā prædicat,

de regno Dei loquamur: sicut liquet ex his, in quos an Christiani sine iniquitate, qui fatentur se Christianos, quamvis sciant mortem huic confessioni propositam. Nam si humanum regnum expectarem, negarem ut euaderem, & conarem fallere, ut expectato potiremur. Sed quoniam spes nostra presentia non affertur, non timemus eos qui occidunt, quando mors debetur omnibus. Plura de constantia martyrum IRENEVS LVGDVNENSIS lib. 3. contra haereses Valentini, cap. 20. ubi contra illos, dicitur quod martyres inhonoros dicebant. Sed & TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS libro 4. contra Marcionem circa medium, & alio libro quem scripsit ad Martyres, illos ad agonem constantiter tolerandum prouocat etiam exemplo Gentilium. Iterum quam ille constantiter pro martyribus perorauerit, liquet ex eius libro ad Scapulā Carthaginiensis Praefidem, qui extrema Christianis supplicia minabatur. Absit (inquit) ut indignē feramus ea nos pati que optamus, aut ultionem a nobis aliquem machinemur, quam a Deo expectamus. tamen doleamus necesse est, quod nulla ciuitas impune latura sit, sanguinis nostri effusionem, &c. Idem libro Apologético aduersus gentes, cap. 45. ad calcem: Prelium est nobis quod prouocatur ad tribunalia, ut illic, sub discrimine capitis pro veritate certemus. Victoria est auctori pro quo certaueris, obtinere. Ea victoria habet & gloriam placendi Deo, & pradam viuendi in aeternum. Sed obducimur certe cum obuiumur. Ergo vicimus cum occidimur, denique euadimus cum obducimur. Semen ergo est sanguis Christianorum, Christianos immolante, cruciata, torquente, damnate, atterite nos: probatio est enim innocentie nostrae, iniquitas vestra. Idem in Scorpiaco aduersus Gnosticos contra Valentinianos & haereticos dicitur, qui martyrio derogabant. Martyrium (ait) non de communi aliqui militia certat cum Idololatria, sed de sua gratia, liberat enim ab Idololatria, quod a malo liberat, quis non bonum pronuntiabit? quid aliud est aduersatio Idololatria atque martyrij, quam mortis & vitae instantium ut a martyrio deputabatur, quantum morti Idololatria. Tum exemplis praeceptorum martyrum probat quam constantiter martyrium subierint. Ita vero sit (ait) ut recedant a liberis suis sensus. Quae tamen Apostolos passos scimus, manifesta doctrina est. Hanc intelligo solam, aetna decurrens. Nichil querere, carceres illic, & vincula, & flagella, & saxa, & gladij, & impetus Iudeorum, & ceteris nationum, & Tribunorum elogia, & Regum auditoria, & Proconsulum Tribunalia, & Caesaris nomen interpretari non habent, quod Petrus ceditur, quod Stephanus occiditur, quod Iacobus immolatur, quod Paulus distrahatur, ipsorum sanguine scripta sunt, & si fidem commentari voluerit haereticus instrumenta imperij loquentur ut lapides Hierusalem. Lege quod restat in vocabulo, Petrus: Denique de subeundo martyrio laetis animis & constantia martyrum CLEMENS ALEXANDRINVS scripsit lib. 4. Stromatum, per totum librum, ubi laudat summopere martyres, & eorum constantiam, scripsit & CYPRIANVS CARTHAGINENSIS librum de laude martyrij, & alterum de duplici martyrio: in quibus de sanctorum martyrum laude, virtute, constantia, gloria, & excellentia abunde disseruit. Denique EUSEBIVS CAESARIENSIS lib. 5. Ecclesiasticae historiae, cap. 1. mira recenset de constantia Martyrum Viennensium & Lugdunensium, de Blandina praecipue, & alii s. Item lib. 6. cap. 29. refert Dionysius Alexandrinus tanto amore flagrasse martyrij, ut etiam tyrannum incitaret: quod

& de origine dicit libro 6. cap. 1. Idem vero Dionysius ALEXANDRINVS ad Fabianum Antiochenum Episcopum epistolā dirigit, quae martyrum constantiam sub Decio agonizantium commendaret, in qua & Apolloniam beatissimam Virginem, dentium euulsione, & ignis incendio coronatam collaudat: Et Nouatō mandat epistolam qua sic loquitur: Non est inquit inferior gloria sustinere martyrium pro eo ne scindatur Ecclesia, quam est illa ne Idolis immoletur: imo secundum meam sententiam, maius hoc puto esse martyrium. Ibi namque vnusquisque pro sua tantum anima, in hoc vero pro omni Ecclesia martyrium sustinet, &c. Lege & Cyprianū memoratum lib. 1. epistolatum, epist. 1. ad Cornelium, & lib. 2. epist. 6. quae scripta est ad martyres, & lib. 3. epist. 25. per totam, & lib. 4. epist. 1. ad Scagrū Rogatianum & reliquos in vinculis detentos. Iterum eiusdem libri epist. 3. & 6. ubi de constantia martyrum loquitur. Lege librum eiusdem de exhortatione ad martyriū, & reliquos auctores. Lege quoque NICEPHORVM CALLISTVM lib. 5. cap. 26. Ecclesiasticae historiae, & cap. 27. & 28. & praecipue 29. ubi sic loquitur. Quae firmiter stabilesque erant, totaque Christum in pectoribus suis gerebant, ab eo confirmati & condignum in expugnabilis fidei, & constantiae suae robur consecuti, praclaros atque illustres se regni eius exhibuerunt testes & martyres, &c. Idem de constantia martyrum sub Diocletiano lib. 7. cap. 6. 7. 8. ubi etiam sic loquitur: Animaduertere erat in hominibus nostris alacritatem, & fidei in Christum ardorem viuendum. Cum enim vix contra priores sententias condemnationis à Iudice prolata esset, alij aliunde confluens Christianos se esse confitebantur, pro tribunali ipso exultantes, neque tormentorum acerbitatem respicientes, sed interrita proposita libertate pro Christo decertantes, cum magna animorum laetitia libentissime supremam excipiebant: sententiam usque adeo, ut cum gratiarum actione adfuerit usque per quam deceter hymnos laudisque Deo canerent, &c. Lege reliquū, & omnes eos auctores qui de martyriū cōstātia scripserūt. * Lege HOMERVS DE IEPISOLA ad monachos Palestinos, &c. Martyres falsi.] CLEMENS I. libro 5. Constitutionum Apostolicarum, cap. 9. De falsis (ait) martyribus Scriptura dicit: Nomen impiorum extinguetur, testis enim fidelis non mentitur, & proferi falsi testis iniquus. Nam qui sine mendacio martyrium pro defendenda veritate est executus, is verax martyr putatur, fidelisque, eo quod verbo pietatis per proprium sanguinem est patrocinatus. Et AVGVSTINVS HIPPONENSIS in sermone de sanctis Geruasio & Prothasio, ait: Martyris nomen est Graecum, sed iam isto nomine consuetudo vitur pro Latino. Latine autem martyres, dicitur testis. Sunt ergo martyres veri, sunt & falsi, quia sunt testes veri & falsi. Sed dicit Scriptura: testis falsus non erit impunitus. Si testis falsus non erit sine poena, nec testis verus sine corona. Idem sermone 6. de martyribus. Nemo se extollat & gloriatur de passione, nam si attendamus solas passiones, coronantur & latrones, si de passione gloriantur, potest & ipse diabolus gloriari. Eius ubique tepla eueruntur, Idola franguntur, Sacerdotes eius arrepti ceduntur, nunquid potest dicere: ego martyr sum, quia tāta patior? Ergo homo Dei prius eligat causam, & securus accedat ad poenam, & post poenam accipiet coronam, &c. Nil atinet dicere de falsis martyribus Caluinistarū, si quidem illorū causa iniusta est, ut per hoc opus satis probatur: & idēd si quid patiuntur propter iniustitiam, maledicti dicendi sunt, non beati, haec dicta sufficiant.

Dionysius Alexandrinus.
Nota haec.
Cyprianus Carthagenis.
Nicephorum Callistum lege his locis annotatis.
Martyrum diuina alacritas.
* Hormidas 1. habes illa epistolam inferā actione. concilij generalis quae pulcherrima est.
Clemens 1.
Ii sunt Caluinistarum martyres, qui in Deum, in Ecclesiam, in Regem, in reipublicam in omnem iustitiam peccauerunt, & martyres voluit appellari cum pro scelere puniuntur.
Proquerb. 10. & 14.

Irenaeus Lugdunensis.
Tertullianus Carthagenis.
Vide oro.
De laudem martyrij.
Prophetia praeceptorum martyrum.
Clemens Alexandrinus.
Cyprianus Carthagenis.
Eusebius Caesariensis.

Martyres honorandi & implorandi.] Egregie de implorandis martyribus & venerandis, Augustinus Hipponensis loquitur lib. 8. de ciuitate Dei cap. 27. & lib. 20. contra Faustum cap. 21. & Leo I. epist. 78. ad Episcopos campaniae Samnij & Piceni &c. Vide suo loco, sancti venerandi & implorandi, &c.
Martyrum sepulchra visitanda.] Vide in vocabulo, Peregrinatio, &c.
Martyrum dies festi celebrandi.] Habes superius suo loco, dies festi, &c.
MATRICIDIA.
De matricidis.] Egit in vocabulo, homicidiū Patris, Matris vel fratris, &c. lege ergo, nec differas. MATRIMONIUM.
Matrimonij diffinitio.] CLEMENS ALEXANDRINVS lib. 2. Stromatum ait. Matrimonium est prima legitimi viri & mulieris coniunctio, ad liberorum procreationem. Menander autem comicus. Ad feminandos liberos tibi meam trado filiam. Quamuis autem an sit vxor ducenda, &c. Concludit autem ibidem matrimonium non esse omnibus necessarium. Porro AVGVSTINVS HIPPONENSIS lib. 19. contra Faustum cap. 26. Matrimonium (ait) ex hoc appellatum est, quod non ob aliud debeat femina nubere, quam ut mater fiat, &c. Et ALEXANDER III. Ianuenis Episcopus, ut habetur parte 50. Concilij Lateranensis quod celebravit cap. 12. Matrimonium (inquit) est coniunctio maris & feminae, indiuiduam vitae consuetudinem retinens, &c.
Matrimonium legitime institutum, nec damnandum.] Reposuius ista in vocabulo, Nuptiae licitae &c. satisque ex sequentibus probatur.
Matrimonium sacramentum est.] Vide, Nuptiae licitae, &c. nunquam autem dubitatum fuit ab antiquis quin Matrimonium sacramentum esset FULGENTIUS RVSPENSIS epistola 2. ad Gallam de statu viduali. Sancta quidem sunt (ait) Christianorum coniugia, quia & coniugalis ibi castitas custoditur in corpore, & puritas fidei seruatur in corde. Nam & Apostolica dicitur auctoritas: honorabile coniugium in omnibus, & thorus immaculatus. Non est ergo coniugium ex collusione peccati, sed ex institutione Dei: & in eo quod sibi coniuges inuicem carnis debitum reddunt, in quantum id modeste faciunt, Christi praeccepta custodiunt, quia nullatenus a coniugali charitate & castitate discedunt, &c. Hanc autem materiam latius prosequitur HENRICVS VII. Rex Angliae in assertionem 7 sacramentorum contra Lutherum, ad Leonē summum pontificem huius nominis 10. ubi sic orditur. Matrimonium sacramentorum omnium primum; inter primos homines celebratum, primo Christi miraculo corroboratum, quod propter sacramenti nomen ipsum tantum diuina religiose cultum est. Luberus nunc demum, ne coniugalem fidem tanti quisquam putet in posterum, negat esse sacramentum ullum, & cum alia sacramenta sic susculerit, ut in vno negaret institutum signum in alio negaret promissam gratiam, in matrimonio negat vtrumque, &c. Haec ille & alia multa, quibus coniunctio Lutherum mendacij, & matrimonium esse sacramentum doctissime probat. Quod facit & IOANNES ROFF. contra captiuitatem Babyloniam ipsius Lutheri cap. 12. & omnibus his copiosius illud probauit STANISL. HOS. cap. 55. Confessionis Catholicae fidei editae in Concilio Perriconensi, ubi pro defensione veritatis sylviam doctorum producit, quorum sententias nec nobis est otij memorare. Ut autem breuiter ex traditio-

ne sacrorum Conciliorum abfoluamus, inter sacramenta recensuit Sacramentum matrimonij EVGENIUS IV. in generali Concilio Florentino, decreto ad calcem addito, cum Graecis & Armenis formam septem sacramentorum tradidit. Septimum (ait) sacramentum est Matrimonij, quod est signum coniunctionis Christi & Ecclesiae secundum Apostolum dicentem: Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & in Ecclesia. Causa efficiens matrimonij, regulariter est mutui consensus per verba de praesenti expressis. Assignatur autem triplex bonum matrimonij. Primum est proles suscipienda, & educanda ad cultum Dei: Secundum est fides quam vnus coniugum alteri seruare debet: Tertium indiuisibilitas matrimonij, propter hoc quod significat indiuisibilem coniunctionem Christi & Ecclesiae. Quamuis autem ex causa fornicationis, liceat thori separationem facere, non tamen aliud matrimonium contrahere fas est, cum matrimonij vinculum legitime contracti perpetuum sit. (Vide infra) Vnde & subdit Concil. SENONENSIS decreto 10. de Matrimonij Sacramento. Qui negat (inquit) matrimonium esse sacramentum, aut denique septem sacramenta non admittit, inter hereticos habetur. Et Concil. TRIDENT. sessione 24. quae est 8. sub Pio 4. Cum matrimonium in lege Evangelica veteribus coniugibus per Christum gratiam praestetur, merito inter nouae legis sacramenta annumerandum sancti patres nostri Concilia, & vniuersalis Ecclesiae traditio semper docuerunt. Itaque si quis dixerit, matrimonium non esse verē & proprie vnum ex septem legis Evangelicae sacramentis a Christo Domino institutum, sed ab hominibus in Ecclesiam inuectum, neque gratiam conferre, anathema sit. Vide in vocabulo, Nuptiae licitae, &c. & ea quae sequuntur diligentius intueri.
Matrimonium quomodo contrahatur, & ut debeat celebrari.] EVARIST. I. epist. 1. ad Episcopos Africanos, & allegatur à Grat. dist. 35. cap. legitimum, & ab Iuone lib. 6. Aliter legitimum (ut a patribus accepimus, & a sanctis Apostolis coramque successoribus traditum inuenimus) non sit coniugium, nisi ab his qui super ipsam feminam dominationem videtur habere, & a quibus custoditur vxor, petatur, & a parentibus aut propinquioribus sponsetur, & legibus dotetur, & suo tempore, sacerdotibus, ut mos est, cum precibus & oblationibus a sacerdote benedicatur (Vide & infra Nuptiarum benedictio, &c.) & a paranympis, ut consuetudo docet, custodiat & consociata a proximis congruo tempore petita legibus doctetur, & solemniter accipiat, & biduo vel triduo orationibus vacent, & castitate custodiant, ut bone suboles generentur, & domino in actibus suis placeant. Taliter enim & domino placebunt, & filios non spurios sed legitimos atque hereditabiles generabunt. Quapropter filij charissimi & merito illustres, fide Catholica suffragante, ita per aetna legitima scitote esse coniugia, aliter verō praesumpta, non coniugia, sed aut adulteria, aut contubernia, aut supra, aut fornicationes potius quam legitima coniugia, esse non dubitate, nisi volueris propria susfragata fuerit, & vota succurrerint legitima. Nā fructus diuinus est praeccepta diuina custodire, ea quae, deserere, praesumptionem fieri nulli dubium est. Hinc NICOLAUS I. ad consulta Bulgarorum, & allegat Grat. causa 30. q. 5. c. Nos trates. Vstrates tam mares quam feminae, non ligaturam auream vel argenteam aut ex quolibet metallo composita, quando nuptialia sdera contrahunt, in capitibus deserunt, sed post sponsalia, quae futurarum sunt nuptiarum promissio, iudicia quos, consensu eorum qui haec contrahunt, & horum quorum in potestate sunt, celebrant, & postquam arvis sponsam

Augustinus Hipponensis.
Leo 1.
Clemens Alexandrinus.
Augustinus Hipponensis.
Alexander 3.
Fulgentius Ruspensis Episcopus.
Henricus 7. rex Angliae.
Ioannes Roffensis.
Stanislaus Hostius.

Eugenius 4.
Ephes. Causa efficiens Triplex matrimonij bonum.
Concilium Senonense.
Concilium Tridentinum generale.
Euaristus 1.
Vide nuptiarum celebrandi ritus antiquissimus.
Nicolai 1.
Nuptiarum contractus ut fiat.

sibi sponsus per digitum fidei annulo insigniam desponderit, dotemque virique placitam, sponsus eius scripto pacto hoc conueniente coram iniunctis ab utraque parte tradiderit, aut mox aut apto tempore, ne videlicet ante tempus lege diffinitum tale quid facere presument,ambo ad nuptialia fœdera perducuntur, & primum in Ecclesiam domini cum oblationibus, quas offerre debent Deo per sacerdotis manum, statuntur, sicque demum benedictionem & velamen celeste suscipiant. Idem ad Consulta Bulgarorum, & allegat Gratianus causa 7. quæst. 2. cap. Sufficiat. Sufficiat solus secundum leges consensus, de quorum quarumque consensu & coniunctionibus agitur. Qui solus si defuerit, cetera etiam cum ipso coitu celebrata frustrantur. Idem, & allegatur à Gratiano causa 10. quæst. 2. *Vbi non est consensus viriisque, ibi non est coniugium, ergo qui pueris dant puellas in cubiliis, & è conuerso nihil faciunt, nisi uterque puerorum postquam venerit ad annos discretionis consentiat.* Vide & infra de matrimonio impuberum, &c. Hæc autem renouantur in Concilio SENONENSIS cap. 10. & alijs, vt dicemus in vocabulo, Nuptiæ, &c. Vide ergo, & iunge quod sequitur.

Matrimonium solus consensus perficit, & contractum per verba de presenti aut de futuro ratum esse censetur. Ex occasione præmissæ sententiæ Nicolai 1. ad consulta Bulgarorum, qua docet consensum solum, perficere Matrimonium, etiam hic libet addere quod ALEXANDER III. ad Salernitanum Episcopum, & habetur parte 6. Concilij Lateranensis quod celebratur cap. 8. *Consulisti nos, utrum inter virum & mulierem præstito vel non præstito sacramento, si legitimus consensus interuenierit de presenti, carnali copula non secuta, liceat mulieri alij nubere, vel si nupsit alij, & carnalis fuerit copula secuta, an ab ipso debeat separari.* Super hoc respondemus, quod si legitimus consensus ea solemnitate qua fieri solet, presentite scilicet sacerdote, aut etiam eius notario, sicut etiam in quibusdam locis adhuc obseruatur, coram idoneis testibus, interueniat de presenti, ita quod unus ad alium in sua mutuo consensu verbis expressis recipiat, utring, dicendo, Ego te recipio in meum, & ego te in meum, sive sit iramenium, sive non, non licet mulieri alij nubere, & si nupsit, & si fuerit carnalis copula subsoluta, ab eo separari debet, & vt ad primum redeat Ecclesiastica distributione compelli, quamuis alij aliter sentiant, aliter etiam à quibusdam prædecessoribus nostris sic aliquando iudicatum. Idem cap. 18. eiusdem partis statuitur de muliere, quæ cum sit desponsata viro, ab alio postea desponsatur & cognoscitur, vt si vir & mulier ad artem coniugio aptam deuenierint, debet primo restitui, licet alijs videatur, quod cum secundo viro debeat remanere. Et cap. 31. eiusdem 6. partis Concilij. L A T E R. sub eodem Alexandro 3. diffinitum est, vt illa puella, quæ legitimo consensu, interueniente spontanea voluntate, sese coniugem esse consenserit, & patri vsque ad statutam diem commendata fuerit, de cætero alteri nõ possit consentire, quia præfens confirmatum est, non futurum promissum. Idem & vir nõ possit alteri misceri. Et cõcluditur c. 33. *Et qui matrimonio contrahendo pure, & sine omni contradictione fidem dederit, aut iuramentum fecerunt commoneandi sunt diligentius & exhortandi, & omnibus modis inducendi, vt fidem præstitam vel iuramentum factum obseruent, & sicut promiserunt coniungant.* Capite quoque 12. eiusdem 6. partis dicitur, *quod si quis præstito iuramento mulierem se ducturam promiserit, & postea ea incognita in exteras nationes proficiscitur, li-*

berum erit mulieri ad alia vota transire, recepta prius de peruria penitentia, si per se non steterit quo minus matrimonio copulari. Si vero aliquis sub huiusmodi verbis iuramentum præstiterit alicui mulieri: Ego te accipio in uxorem, si tantum mihi donaueris, reus peruri non habebitur, si eam volentem sibi soluere quod iuramento sibi petit dari non acceperit in uxorem, nisi consensus de præstito, aut carnalis sit inter eos comitatio subsoluta. Et c. 1. sequitur quæstio, an ille qui in matrimonio cõsensit alicuius mulieris sub cõditione hac, si pater assensum præstaret, ad consummandum Matrimonium sit cõpellendus, cui respondetur. Cum assensus liber dici non possit, qui alieno reservatur arbitrio & conditioni, profecto nisi voluntas patris postmodum intercedat, nequaquam ad contrahendum matrimonium est cogendus. Nam licet sit in prædecessorũ nostrorũ statutis diffinitum, quod desponsata interposita conditione certa, conditione ipsa minime obseruata, si consensus de presenti intercedat, vel carnalis copula subsequatur, dissolui non debent, sed firmiter obseruari, nequaquam est nostra diffinitioni contrarium, cum huiusmodi consensus nequaquam sit de presenti habendus, licet per verba de presenti, euidentius exprimitur, quod in alieno arbitrio non habito, sed habendo, consistunt: alia tamen non potest ducere uxore. Porro ad ea quæ proposita sũt, an matrimonium promissum per verba de presenti, aut de futuro, ratum sit, aut debeat teneri, respondetur. c. 3. eiusdem part. 6. Conc. Later. sub eodem Alex. & allegatur à Grat. causa 30. q. 2. c. vbi. *Si aliquis puellam infra duodecimum annum desponsauerit, antequam ad annos matrimonii aptos ambo peruenierint, non possint à pactione nuptiali recedere, & ad aliud matrimonium conuolare. Sed cum puella ad nobiles annos, & sponsus ad annos aptos matrimonio peruenierint, tunc de pactione ipsa complenda vel remittenda sunt audiendi, & ad implendum matrimonium, ab his qui matrimonium iurauerunt, commouendi.* Et subditur c. 5. *Quicumque sub conditionis nomine aliquam desponsauerit, (vel de presenti vel de futuro, cum in honestate fuerit conditio) post eam relinquere voluerit, dicitur, quod conditio frangatur, & desponsatio firmiter teneatur.* Et c. 7. fit mentio Guilelmi cuiusdam, qui filiam minoris ætatis desponderat, quæ postmodum assensum præbere noluit, celebratumque est inter eos diuortium, procedentemque tempore puella patre defuncto, Guilelmus matrem eius sibi matrimonium copulauit, quod videbatur incestuosum esse matrimonium. Sed ita lis dissoluitur. *Si probabile est puellam desponsatam infra duodecimum annum, & postea cum ad nobiles annos peruenisset noluisse consentire, vt præfatum virum acciperet, & non esset septennis quando præfatum viro desponsata fuit, promissum matrimonium dissoluatur, & matrimonium inter matrem puellam celebratum, & prædictum Guilelmum inuoluntate obseruetur, & proles inde nata denunciatur esse legitima.* Desponsationes enim & matrimonia ante septimum annum fieri non possunt si consensus postea non interuenit. Sanè si præfata puella ante huiusmodi desponsationem septimum annum compleuerat, licet prædictus vir à desponsatione ipsius puella ipso iure fuerit absolutus, cum ea in eum consentire noluit, in honestum tamẽ videtur vt matrem eius habeat, cuius filia sibi fuerit desponsata. Si tamen propter instam causam id factũ fuerit, & Ecclesia tolerauerit, filij ex eo matrimonio nati à successione non possunt paterna vel materna hereditatis prohiberi. Itẽ c. 10. subiungitur. *Puella, quæ infra nobiles annos cuiã viro in uxore tradita, assensuibus parentibus eã legitime ætatis existere, cum ad nobiles annos peruenisset, licentiã alij nubedi postulauit, asserens se in illũ virũ nullatenus consensisse: prædictus vero vir è*

Hæc factis annotatione digna sunt.

Matrimonium promissum per verba de presenti, vel de futuro, an ratum sit & tenendum.

Matrimonia ante 7. annum contracta non tenent.

Matrimonium solus cõsensu perficit.

Concilium Senonense.

Alexander 3.

Satis idonea quæstio & responsio.

Hæc Gratian causa 27. quæst. vltima.

Concilium Lateranense sub Alexandro 3.

contra proponit, quod licet eadem puella nondum forte annũ duodecimũ attingisset, tradita ei fuisset in uxorem, usque adeo tamen fuit atati proxima, quod ipsam carnali commixtione cognouit: illa autem dicit se viro incognitam. Si autem ut fides potius adhibeatur viro, eo quod in decretis expressum est, quod si vir dixerit quod uxorem suam cognouerit, & mulier negauerit, viri standum est veritati id iuramento firmauerit: atque ita puella, proxima, licet duodecimo anno, vel circa duodecimum annum fuerit, tamen suo consensu & voluntate desponsata, & benedicta, & cognita ab eodem viro separari non debent, præsertim cum parentes ipsam legitime ætatis intererant. Si vero puella infra nobiles annos, & atati proxima alicui desponsata fuerit benedicta atque tradita, non licet alicui de consanguinitate eius, cui desponsata fuerit, eam ducere, nec fas est, eadem sponsa de consanguinitate puella sibi aliquam copulare. Hæc & similia reperuntur capite 4. & 23. eiusdem 6. partis Concilij Lateranensis sub Alexandro 3. & capite 11. prohibetur ne prætextu huiusmodi rationis, quia non esset ætatis legitime puella, aliquoties canonicè contracta matrimonia leuitate aliqua dissoluantur. Hinc c. 29. sic subditur. *De illis qui infra annos aptos existentes matrimonium contraherent, sponsalia contrahunt, sive uterque, sive alter, antequam ad annos aptos matrimonium contrahendis perueniant, redamẽt & possunt separari, non sunt aliquatenus audiendi. Si vero alteruter eorũ ad annos aptos contrahendis matrimonij peruenierit infra eosdẽ annos altero existente, sponsalia contrahuntur: si quis minoris est ætatis, cum ad annos illos peruenierit, reclamauerit, nec in alterũ voluerit consentire, iudicio Ecclesie poterit ab iniuncto separari. Virum autem mulier, que postquam ad annos matrimonij contrahendis aptos ueniat, nupsit, ab eo si querat dissolui debeat separari, dicitur, quod cum in eum semel consenserit, amplius consentire non potest aliquatenus vel diuortio, nisi forte illa nupsit postquam ad annos aptos matrimonij contrahendis peruenierit, & in eum suum omnino negauerit prestare consentiẽm. Lege plura in vocabulo, consanguineorum matrimonia, &c. de illo qui matrem puellæ (quam ante annum 7. desponsauerat) postea in uxorem accepit, &c. Capite verò 6. sequenti eiusdem partis absoluitur puer qui matrimonio nondum nubili puella promissit, si antè coniugium probatur eius consanguineam cognouisse, vt ibidem dicitur. Plura huiusmodi narrantur in sequentibus capitibus, quæ reposita sunt suis locis, scilicet, Consanguineus, Incestus, & Leprosus, & eiusmodi. De his autem plura habes in 6. decretalium, & alijs in locis. Lege autem ea quæ sequuntur, quia sibi omnia coherent.*

Matrimonium impuberum prohibetur. Vt reuoluas præmissam annotationem consentaneum est, quia ibi de multis periculis quæ inde proueniunt tractatum est. Ante autem pro hac causa decretum proposuerat Concilium FOROVIENSE sub Adriano I. canone 9. *Illud per omnia præcauentes prohibere decernimus, vt nullus presumat ante annos pubertatis, id est, infra ætatem, puerum vel puellam in matrimonium sociare, nec dissimili ætate, sed coætaneos sibi que consentientes. Multa enim sæpius ex huiusmodi nuptiali contractu ruinas animarum factas audimus, & tales fornicationes perpetratas, quales nec inter gentes: ita plane, vt cum conigit puerum adulescentem esse & puellam, paruulam, & è contrario, si puella mature ætatis, & puer sit tener, & per virum cognita, & socius deprehendatur adultere, & per puellam frater, vel pater*

Fides viro magis quam femine in rebus dubiis adhibenda.

Hæc habentur in Gratiano causa 27. q. 1. c. si desponsata.

Concilium Foro uiliense sub Carolo Magno

pueri tanti peccati flagitio pereant irerit. Vnde qui hæc prohibita de cætero usurpare presumpserit, ab omni Ecclesiastico consorcio sit alienus, sed nec publicis sit immunitis iudicijs. Lege ea quæ superiori pagina ex Nicolao 1. & Alexandro 3. iam producta sunt super talium matrimonio. Sic autem idem ALEXANDER III. parte 6. eiusdem Concilij Lateranensis cap. 6. *Manifestum est (ait) eum puberem esse, qui de gestulatione sui corporis talis est, vt iam procreare possit, licet ad metæ legibus diffinitas non peruenierit.* Plura BONIFACIUS VIII. in sexto decretalium titulo 2. de desponsatione impuberum. Vide & ea quæ sequuntur.

Matrimonium consanguineorum prohibetur. Hæc diffuse habes tractata superius in vocabulo, consanguineus, ne pigriteris reuolueret. Matrimonium incestuosum prohibetur. Habet similiter superius hoc suo loco repositum, Vocabulo, Incestus.

Matrimonia publicè contrahenda, & clandestina damnantur. Non-nihil iam superius dictum est, dum de forma contrahendi Matrimonij tractabamus, sed & quædam in vocabulo, Nuptiæ dicenda sunt, quæ verò restant, breuiter insinuanda sunt. Sic autem statuit Concilium ARELATENSE III. sub Leone, vt allegat Gratianus causa 30. quæst. 5. cap. Nullum sine dote fiat coniugium, in rebus possibilibus fiat dote, nec sine publicis nuptijs quisquam nubere vel uxorem ducere presumat. Hoc renouat Concilium VERNENSE cano. 15. *Homines licet (ait) publicis nuptiis faciant, tum nobiles quam ignobiles.* HORMISDAS I. in decreto quod allegat Gratianus causa 30. quæst. 5. cap. Nullus. *Nullus fidelis cuiusque conditionis sit occultè nuptias faciat, sed benedictione accepta à sacerdote publice nubat in domino.* Hoc iterum decretum allegatur, in Concilio LATERANENSIS sub Alexandro 3. parte 49. cap. 10. & additur. *Si quis ergo Sacerdos aliquos occultè coniungisse inueniens fuerit, ab officio triennio suspendatur.* Ibidem parte 50. cap. 17. Idem Alexander, Beluacensi Episcopo, Clandestina Matrimonia reprobant, quando legitimi testes non apparent. Verumtamen licitum est personis contrahentium publicare tandem, & tunc nisi rationabilis causa præpediat comprobantur tanquam à principio in conspectu Ecclesie contraherentur. Si qui autem de clandestino matrimonio postmodum ab Ecclesia comprobato & rato habito geniti fuerint, eos legitimos filios & hæredes haberi vult. Quædam similia ex Concil. FOROVI. & alijs posuimus vocabulo, Consanguineus, vbi ab euitandum consanguinitatis periculum iubentur matrimonia publicè fieri & proclamationes eorum dẽ. Hoc postea renouauit Conc. L A T E R. sub Innocentio 3. c. 51. & habetur. Extra de clandestinis desponsationibus c. 3. *Cum inhibitiõ copule coniugalis, sit in tribus gradibus vltimis reuocata, (habes hoc expressum in vocabulo Consanguineorum Matrimonia, &c.) Eam in alijs volumus districte obseruari. Vnde prædecessorum nostrorum inherentes vestigijs clandestina coniugia penitus inhibemus, prohibentes etiam ne quis sacerdos talibus interesse presumat. Quare speciale quorundam locorum consuetudinem ad alia generaliter prorogando, statuimus, vt cum matrimonia fuerint contrahenda, in Ecclesijs per presbyteros publicè proponantur competenti termino præfinito, vt infra illum, qui voluerit & valuerit, legitimum impedimentum opponat: Et ipsi presbyteri nihilominus inuestigent utrum*

Alexander 3.

Bonifacius 8.

Concilium Arelatense 3.

Concilium in palatio Vernis sub Pipino celebratum, Hormisda 1.

Concilium Lateranense sub Alexandro 3.

Concilium Foro uiliense sub Adriano 1.

Proclamationes nuptiarum, Concilium Lateranense sub Innocentio 3. patrum 115.

aliquid impedimentum obstat. Cum autem probabilis appaverit coniectura contra copulam contrahendam, contractus interdicatur expresse, donec quid fieri debeat super eo manifestis constitutis documentis. Si qui vero huiusmodi clandestina vel prorsus interdicta coniugia inire presumpserit, in gradu prohibito etiam ignoranter, sibi de tali coniunctione suscepta prorsus illegitima censatur, de parentum ignorantia nullum habitura subsidium, cum illi taliter contrahendo non expertes scientia vel saltem affectatores ignorantie videantur. Pari modo illegitima proles censetur, si ambo parentes impedimentum scientes legitimum, prater omne interdictum in conspectu Ecclesie contrahere presumpserint. Sanè si parochialis sacerdos tales coniunctiones prohibere contempserit, aut quilibet etiam regularis qui eis presumpserit interesse, per triennium ab officio suspendatur grauius puniendus si culpe qualitas postulauerit. Sed & his qui taliter copulari presumpserint etiam in gradu concessio condigna penitentia iniungatur. Si quis autem ad impediendum legitimam copulam malitiosè impedimentum obiecerit, Ecclesiasticam non effugiet ultionem. Idem renouat Concilium SENONENSIS cap. 39. constitutionum, ubi & illum tollit abusum qui inualuit in quibusdam partibus, vt benedictio nuptialis & Missa celebraretur statim post mediam noctem, statuitque vt talia deinceps non fiant, nisi post ortum solem ac illucescentem diem. Idem iterum Concilium COLONIENSE III. parte 7. cap. 47. Optandum (ait) vt canon Euaristi pontificis (habet illum supra) concilio generali renouetur, tollanturque illa clandestina matrimonia, que inuitis parentibus ac propinquis, Veneris potius quam Dei causa, contrahuntur. (Et subdit cap. 4.) Coniunctionem vero per sacerdotem cum benedictione sacerdotali ac precibus inter missarum solemnias in templo secundum antiquos canones (Vide nuptiarum benedictio, &c.) & Ecclesiasticum ritum fieri decernimus, & omnino illa ludicra que in templis post coniunctionem fieri consueverunt veluti in pulsando sponso, atque alia eiusdem generis penitus tollantur, nam res seria, quam Deus ipse instituit benedixit inuolabilemque decreuit, agitur, &c. Eadem omnino repetit Concilium AVGVSTENSE cap. 21. & Concilium COLONIENSE IV. cap. 31. circa finem ubi prohibet ne clandestina matrimonia contrahantur, sed præcedat trina proclamatio, & debeant sponsus & sponsa coniungi in Ecclesia, & tempore ab Ecclesia non interdicto (Vide, Nuptia quo tempore celebrandæ, &c.) Hæc & TERTULLIANVS. CARTHAGINENSIS libro 2. ad vxorem suo tempore obseruatum affirmat. Vnde (inquit) sufficiam ad enarrandam sollicitatem eius coniugij, quod Ecclesia conciliat, confirmat oblatio, obsequium Angeli renunciant, pater rarum habet, &c. Iterum Concilium MCGVNTINVM IV. cap. 38. præmissa Lateranensis Concilij allegat & confirmat. Similiter & generale nouissimum celebratum Concilium TRIDENTINVM sessione 24. quæ est 8 sub Pio 4. decreto 1. de reformatione Matrimonij, ubi superiora ad literam repetit, & illud sollicitè præcipit nihilominus obseruandum, vt coniuges ante benedictionem sacerdotalem in templo suscipiendam in eadem domo non cohærent. Benedictio autem à (ait) nullo præterquam à proprio parochio aut ordinario fiat, vel cui licentiam concesserit. Quod si quis parochus vel alius sacerdos sine regulari sine seculari sit, etiam si id sibi ex privilegio vel immemorabili consuetudine licere contendat, alterius parochie sponsos sine illorum

parochi licentia matrimonio coniungere aut benedicere ausus fuerit, ipso iure tandem suspensus maneat, quantum ab ordinario eius parochi qui matrimonio interesse debebat, seu a quo benedictio suscipienda erat, absoluitur. Habeat Parochus librum in quo coniugum & testium nomina, diemque & locum contracti matrimonij describat, quem diligenter apud se custodiat. Postremo sancta Synodus coniuges hortatur, vt antequam contrahant vel saltem triduo ante matrimonij consummationem sua peccata diligenter confiteantur, & ad sanctissimum Eucharisticum sacramentum pie accedant. Si que Prouincie alijs, ultra prædictas, laudabilibus consuetudinibus & ceremonijs hac in re vtuntur, eas omnino retineri sancta Synodus vehementer optat. Hæc autem decreta ab omnibus obseruanda decernit & in Ecclesijs publicari, &c. Vide ea quæ sequuntur. **Matrimonium vinculum indissolubile defenditur.** * In quibusdam casibus certum est Matrimonium solui posse, vt iam superioribus folijs ostendimus, de pueris ante ætatem matrimonio aptam coniunctis, & de consanguineis qui & si matrimonio iuncti sint, tamen, si inueniuntur postea consanguinei, soluitur matrimonium, vt diximus in vocabulo, Consanguineus: similiter & de incestuosis matrimonijs iudicandum. Item soluitur etiam cum secunda vxore matrimonium, sicut & in alijs casibus quos immediate post hanc annotationem subnectemus. **C** Hic autem loquimur de Matrimonio legitime contracto, obseruatis omnibus quæ concernunt illud sacramentum, quod patrum decretis indissolubili vinculo sic ostendere intendimus coniunctum. **CANON APOSTOLORVM XLVIII.** Si quis laicus vxorem propriam pellens, alteram, vel ab alio dimissam, duxerit, communionem priuetur. Iterum canone 98. generalis Concilij VI. hic canon renouatur, & dicitur. Qui alteri desponsam mulierem eo adhuc viuo cui desponsata est in nuptiarum ducit societatem, adulterij crimini subiiciatur. Porro Matrimonij legem indissolubilem **TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS** defendit nec diuortio interrumpendam, libro quarto, contra Marcionem post medium. Siquidem de diuortio in lege permisso tractans, quod in Evangelio Christus iussit, ait. Dico illum conditionaliter non fecisse diuortij prohibitionem, si ideo quis dimittit vxorem vt aliam ducat, qui dimiserit (ait) vxorem & aliam duxerit, adulterium commisit, & qui a marito dimissam duxerit, æque adulter est, ex eadem vtique causa dimissam, quia non licet dimitti vt alia ducatur. Illicite enim dimissam pro indimissa ducens, adulter est. Manet enim Matrimonium quod non rite diremptum est. Manento matrimonio nubere adulterium est. Ita si conditionaliter prohibuit dimittere vxorem, non in totum docet aliquoties in licitis à iure posse diuortium fieri (vt infra dicitur.) Hæc eadem repetit libro de Monogamia. Similiter & **CLEMENS ALEXANDRINVS** libro 2. Stromatum ad calcem: Matrimonium indissolubile tuetur, exponens illam Evangelij authoritatem: non licet dimittere vxorem nisi fornicationis causa, &c. Et ante hos omnes idem docet **IGNATIUS MARTYR** in omnibus pene suis Epistolis & præcipue in ea quæ est ad philippenses, & ea quæ est ad tarsenses, atque ad philadelphenses. Vide superius in vocabulo, Amicitia coniugalis, &c. Porro Concilium **ELIBERINVM** canone octauo. Fœmine (ait) que nulla præcedente causa reliquerunt viros suos, & alteris se copularunt, nec in sine

Coniuges in-
bentur ante ma-
trimonium cõ
municare.

* Agitur & de
censura eorum
qui matrimo-
nium dissolu-
erunt.

Canon Aposto-
lorum.

Soluentia ma-
rimonij cen-
sura.

Concilium
Constantinop.
3. generale 6.

Tertullianus
CARTHAGINENSIS.

Matth. 19.
Marc. 10.

Clemens Alex-
andrinus.

Matth. 19.

Ignatius Mar-
tyr.

Concilium Eli-
berinum.

accipiant

accipiant communionem. Et canone 9. allegaturque à Gratiano causa 32. quæst. 8. cap. Fidelis. Fidelis femina que adulterum maritum reliquit fidelem, & alterum duxerit, prohibetur ne ducat. Si autem duxerit, non prius accipiat communionem, quam is quam reliquit de seculo exierit, nisi necessitas infirmitatis dari compulerit. Et cano. 10. Si ea, quam Cathecumenus reliquit, duxerit maritum, post ad fontem laniari admittit. Hoc & circa feminas cathecumenas erit obseruandum. Quod si ducitur ab eo qui inculpatam reliquit vxorem, & cum scierit habere vxorem, quam sine causa reliquit, placuit nec in sine huius dari communionem. Hinc conforme **GANGRÆ**. Concilium edidit decretum canone 14. & allegat Gratianus dist. 30. cap. Si qua mulier, derelicto viro discedere voluerit soluto vinculo coniugali nuptias continentem, anathema sit. Vide & in vocabulo, Nuptia licita, &c. eiusdem Concilij decretum. Denique **INNOCENTIUS I.** epist. 9. ad Probum vt allegatur à Gratiano causa 34. quæst. 1. & 2. cap. Cum enim, & ab luone lib. 6. decret. recitat quandam nomine Fortunium, vxore sua nomine Vrsa in captiuitatem abducta, aliam nomine Restitutam sibi matrimonio copulasse. Verum cum fuisset reuera Vrsa, statuit Innocentius, vt posteriore repudiata, fide catholica suffragante, prior coniugij iura reciperet, conuentum asserens secundæ vxoris priore superstitie nec diuortio electa nullo pacto posse esse legitimum. Hinc statuit Concilium **MILEVITANVM** sub eodem Innocentio 1. cano. 17. & allegat Gratianus causa 32. quæst. 7. cap. Placuit. Placuit, vt secundam Evangelicam & Apostolicam disciplinam, neque dimissam ab vxore, neque dimissa a marito. (Vide quia approbat præmissum canonem Apostolicum) alteri coniungatur, sed ita maneat, aut sibi reconcilietur. Quod si contempserit, ad penitentiam redigatur, in qua causa legem Imperialem petendam promulgari, &c. Idem statuit Concilium **AFFRICANVM** cano. 69. & Concilium **AGATHENSE** sub Cælestino 1. cano. 25. allegatur à Gratiano causa 33. quæst. 2. cap. Seculares. Si seculares qui coniugale consortium sine culpa grauiori dimittunt, vel etiam dimiserunt, & nullas causas distidij probauerint, propterea matrimonia sua dimittunt, vt aut licita aut aliena presumant, si antequam apud Episcopos comprouinciales distidij causas dixerint, & prius vxores quam iudicio damnentur abierint, à communionem Ecclesie & sancto populi cœtu (pro eo quod sidem & coniugia maculent) excludantur. Idem omnino Concilium **VENETICVM** cano. 2. Hinc etiam **LEO I.** epist. 77. ad Nicetam Episcopum Aquileensem cap. 1. & allegat Gratianus causa 34. quæst. 1. & 2. cap. cum per bellicam. & Iuo libro sexto decretorum. Cum per bellicam cladem (inquit Leo) & per grauisimos hostilitatis incursum ita quedam dicatis dimissa esse coniugia, vt abductis in captiuitatem viri femine eorum remanserint destituta, que viros proprios aut interemptos putarint, & ad aliorum coniugium solitudine cogente transferunt, cum nunc statu rerum auxiliante domino in meliora conuerso nonnulli eorum qui putabantur perisse remeauerint, merito charitas tua videtur ambigere, quid de mulieribus que alijs iuncta sunt viris, a nobis debeat ordinari. Sed quia nouimus scriptum, quod à Deo iungitur mulier viro, & iterum præceptum agnouimus, vt quod Deus iunxit homo non separet, necesse est vt legitimarum fœdera nuptiarum redintegrandam credamus, & remotis malis que hosti-

litas intulit, unicuique hoc quod legitime habuit, reformetur, omnique studio procurandum est, vt recipiat, unusquisque quod proprium est. (Et capite 2. subdit.) Nec tamen culpabilis iudicetur, & tanquam alieni iuris peruasor, qui personam eius mariti qui iam non esse estimabatur assumpsit. Sic enim multa, que ad eos qui in captiuitatem ducti sunt pertinebant, in res alienum transire potuerunt, & tamen plenum iustitie est vt hisdem reueris propria reformentur. Quod si hoc mancipis vel in agris aut etiam in donibus ac possessionibus rite seruetur, quantum in coniugiorum redintegratione faciendum est, vt quod bellica necessitate turbatum est pacis remedio reformetur? (Et cap. 3. subdit.) Et ideo si viri post longam captiuitatem reueris ita in dilectione suarum coniugum persueuerint, vt eas cupiant in suum redire consortium omittendum est & inculpabile indicandum quod necessitas intulit, & restituendum quod fides posuit. (Et subdit cap. 4.) Si autem aliqua mulieres ita præteritorem virorum amore sunt captæ, vt malini his coherere quam in legitimum redire consortium, merito sine macula, ita vt Ecclesiastica communionem priuentur, que de re excusabili contaminationem criminis elegerunt, ostendentes sibi pro sua incontinentia placuisse quod iusta remissio potuit expiare. Redeat ergo in suum statum voluntaria redintegratione coniugij, neque vltimo modo ad approprium male voluntatis trahant, quod conditio necessitatis extorsit, quia sicut hæc mulieres que reueris ad viros suos nolunt impia habere, ita ille que in affectum initum ex Deo redierunt, merito sunt laudabiles iudicande. Hinc Concilium **METENSE** canone 7. quandam excommunicat feminam que maritum dimiserat, & ad eum redire volebat. Præfatum Leonis 1. decretum confirmat & approbat Concilium **GENERALI VI.** canone 93. & has mulieres notat adulterij crimine, que antequam de morte maritorum certos essent factæ nupserunt, & coniugium decernit irritum, si voluerit prior maritus pristino gaudere coniugio. Verum **ALEXANDER III.** Episcopo Placentino, vt habetur parte 10. Concilij Lateranensis quod celebravit capite 23. decernit filios 2. mariti legitimos, si illud matrimonium in facie Ecclesie approbetur. Hinc indissolubile Matrimonij vinculum Concilium **ARELIANENSE II.** canone 11. sic decernit. Contracta matrimonia accedente infirmitate nulla voluntatis contrarietate soluantur: & si qui ex coniugibus fecerint, nouerint se communionem priuandos. Idem omnino Concilium **ANGLICANVM I.** cano. 9. vt docet Beda Venerabilis libro 4. historie Anglicanæ capite 5. & **GRÆGORIVS I.** libro 9. Registri epistola 39. ad Theodistam Patriam, & allegat Gratianus causa 17. quæstione 2. capite Sunt qui, &c. Sunt qui sub obtentu religionis coniugia solunt, sed ego eos & omnes catholici Episcopi atque vniuersa Ecclesia anathematizamus, quia veritati contraria sentiunt & contraria loquuntur. Si enim dicunt religionis causa coniugia debere dissolui, sciendum est, quia & si hoc lex humana concessit, lex diuina tamen prohibuit. Per se enim veritas dicit: Que Deus coniunxit, homo non separet. Que etiam ait: non licet dimittere vxorem, excepta causa fornicationis. Quis ergo huius celestis legislatori contradicat? Scimus quia scriptum est: Erunt duo in carne vna. Si ergo vir & vxor, vna caro sunt, & religionis causa, vir vxorem dimittit, vel mulier virum in hoc mundo remanentem, vel fortasse ad illicita migrantem, que est ista conuersio, in qua vna caditque caro, & ex

Concilium
Senonense.

Hæc adhuc ob-
seruatur in cõ-
trahenti per-
niciem.

Concilium
Colonienſe.

Nuptiarum
benedictio.

Tollantur nu-
ptiarum iudicia,
&c.

Concilium
Auguſtine sub
Othone Car-
dinali.

Concilium
Colonienſe 4.

Tertullianus
CARTHAGINENSIS.

Concilium
Moguntinũ 4.

Concilium
Tridentinũ ge-
nerale nouissi-
mum.

Concilium
Gangræ sub
Syluestro 1. an-
no 314.

Innocentius 1.

Matrimonium
soluitur cum se-
cunda obige,
vide & infra
in speciali an-
notatione.

Concilium Mi-
leuitanum sub
Arcadio & Ho-
norio Impera-
toribus.

Concilium Af-
fricanum sub
Bonifacio 1.
Concilium A-
gathense sub Six-
to 3. & Cæle-
stino 1.

Concilium Ve-
neticum 1.
Leo 1.

Proverb. 19.
Matth. 19.

Censura soluen-
tium malitiosè
matrimonium.

Concilium Me-
tense sub Ar-
molpho Impera-
tor.

Concilium
Constantino-
politano 3.
generale 6.

Alexander 3.

Concilium Are-
lianense 2. sub
Vigilio 1. &
Childeberto
rege.

Concilium An-
glicanum 1.

Gregorius 1.

Matth. 19.
Marc. 10.
1. Corinth. 6.
Gen. 2.
Eph. 5.

Non licet religiois causa vxore separata nō possit vnam nubere.

Concilium Toletanum 12. sub Leone 2.

Math. 5. & 19.

Concilium Sessionense ad S. Medardum. Concilium Florentiense sub Carolo Magno.

Adultera à viro separata nō possit vnam nubere.

Math. 5. & 19.

Exponitur illud Evangelij nisi ob fornicationem.

Hieronymus Stridonensis.

parte transi ad continentiam, & ex parte remanet in pollutione. Si vero virisq; conueniat, continentem vitam ducere, hoc quis audeat accusare, quando certum est, quod omnipotens Deus qui minora concessit, maiora non prohibuit? Et quidem multos sanctorum nouimus cum suis coniugibus, & prius continentem vitam duxisse, & postmodum ad sancta Ecclesia regimina migrasse, &c. Iterum de non soluendo Matrimonio Concilium TOLETANVM XII. cano. 8. allegatur à Gratiano causa 32. quæst. 5. cap. Præceptum. Præceptum Domini est, v. excepta causa fornicationis vxor à viro dimitti non debeat. Ideo quicumque citra culpam criminis supradicti vxorem suam quacumque occasione dimiserit, quia quod Deus iunxit ille separare disposuit, tandem ab Ecclesiastica communione priuatus, & a cœtu omnium Christianorum maneat alienus, quoad societatē relicta coniugis synceriter amplectatur, & foueat. Hi tam qui iam admoniti à sacerdote semel bis terque ut corrigerentur, ad thorum suam coniugem noluerunt redire, ipsi se suis meritis & a Palatine dignitatis officio separabunt, & insuper generosa dignitatis testimonium quandiu in culpa fuerint amissuri sunt, quia carnem suam distidij iugo tradiderunt. Eadem repetit Concilium S. VESSONENSE apud S. Medardum Episcoporum 23. sub Childerico Rege & Pipino duce. Hinc etiam statuit Concil. FLORENTIENSE sub Adriano I. cano. 10. Placuit ut resolutio fornicationis causa, iugali vinculo, non liceat viro quandiu adultera viuit aliam vxorem ducere, licet sit illa adultera, sed nec adultera, qua panas grauissimas vel poenitentia tormentum luere debet, alium accipere vxorem, nec viuente nec mortuo, (vide supra dictione. Adultera, &c.) quem non erubuit defraudare marito. Nam & si legatur in sacris Euangelicis paginis sola fornicationis causa dixisse, Dominum dimittere vxorem suam, non tamen legitur concessisse aliam viuente illa in coniugio sibi sociare. Prohibuisse quidem modis omnibus non ambigitur, ait enim. Quicumque dimiserit vxorem suam nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur, & qui dimissam duxerit, mœchatur. Quia de re ita distinxit profeximus, ut iuxta eiusdem Domini mellissimam vocem nemo hac interdictione violator inculcare præsumat. Sed quoniam in medio ambiguus interponitur sermo, id est, nisi ob fornicationem, queri nimirum potest, virum ad solam licentiam dimittendi vxorem, qui dimiserit vxorem nisi ob fornicationem, an etiam ad vxoremque dictum referatur, hoc est, ad aliam viuente illa accipiendam, quasi dixerit, qui dimiserit vxorem suam & aliam nisi ob fornicationem duxerit, mœchatur. Et idcirco peritissimi viri beati HIERONYMI libellum commentariorum, recenseri nobis studiosè mandauimus, anxie utique cognoscere festinantes qualiter idem famosissimus doctor hæc sacra domini verba, iuxta capacioris ingenij sui subtilitatem, sensisse monstraretur, cuius nimirum sensum sagaciter explorantes, in promptu nihilominus patuit ad solam dimittendi vxorem licentiam pertinere. Nam cum more suo sanctus huius capituli summam seriem exponendam, transcurreret, inter cetera, & post pauca sic ait in caput 19. Matthei. Et quia poterat inquit iaccedere ut aliquis calumniam faceret innocentis, & ob secundam copulam nuptiarum veteri crimini impingeret, sic priorem dimittere iubetur vxorem, ut secundam prima viuente non habeat. Non enim debet imitari malum adultera vxoris, & si illa duo, imò vnam carnem, per scissuras fornicationum diuisi in tres, diuidat in quatuor. Vnde patenter datur intelligi quandiu viuit adultera non licet viro, nec potest impune secundas contrahere nuptias. Eiusdem est

sententia Concilium PARIENSE III. lib. 3. cap. 2. & NICOLAUS I. epist. ad Regem Francorum. allegatur à Gratiano causa 27. quæst. 2. cap. Scripsit. Scripsit nobis (ait) Teberga Regina se regia dignitate vel maritali copula velle exui, & sola vita priuata esse contentam desiderare, cui nos scripsimus non aliter fieri posse, nisi eandem vitam coniugis eius Lotharius elegerit. Nam licet sit scriptum. Quod Deus coniunxit homo non separet, Deus tamen & non homo separatur, quando diuini amoris intuitu ex consensu viri usque coniugis matrimonium dissoluitur, aliter autem fieri mutuum separationem vestrā prohibemus. Vide etiam infra, Matrimonio iuncti an possint monasterium intrare, &c. Idem ad consulta Bulgarorum, allegatur à Gratiano causa 32. quæst. 5. cap. Quidquid. Quidquid mulier contra te cogitauerit, vel si te accusauerit, non est excepta causa fornicationis reuocanda, vel odio prorsus habenda. Iterum epistola ad Carolum Moguntinensem Episcopum, allegaturque ab eodem causa 31. quæst. 8. cap. Hi qui. Hi qui matrimonium sani contraxerunt, & vni ex duobus dementia, aut furor, aut aliqua infirmitas accesserit, ob hanc infirmitatem & causam coniugia talium solui non possunt. (Idem diximus de leprosis, in vocabulo. Leprosus, &c. Similiter sciendum est de his qui ab aduersarijs excœcantur, aut membris truncantur, aut à barbaris excœti fuerint. Denique ALEXANDER III. parte 3. Concilij Lateranensis cap. 22. ad quæstionem Carnotensis Episcopi, an liceat viro vxorem propter furtum vel quodlibet flagitium relinquere, & aliam sibi legitimo coniugio copulare, responderet omnino non licere, sed si vir coniugem suam ad errorem traxerit, & ad maleficium mulier à viro recedere poterit & separari, ita quod ei alij nubere non licebit, quia licet separentur, tamen coniuges semper erunt, &c. Idem parte 6. eiusdem Concilij cap. 25. iubet cuidam vxorem suam recipere, qui eam cum filiis quos ex ea procreauerat reliquerat, & à cohabitatione recesserat. Vide infra, Matrimonium cum 2. vxore voluendum, &c. Idem parte 33. eiusdem Concilij cap. 2. Episcopo Bathoniensi mandat, ut quæcumque vxor per diuortium à viro separatur iudicio Ecclesiæ, dotem illi vir reddere compellatur appellatione remota, aut secundum terræ consuetudinem in præsentia Episcopi iustitia plenitudine exhibeat: filij autem, qui ante diuortium ex illo matrimonio nati sunt debeant iure hæreditatio frui, & parentum bonis enutriti, nec occasione diuortij inter parentes eorum celebrati, eis à quoquam molestiam vel grauamina sustineantur inferri. Potest quoque diuortium celebrari inter virum & mulierem, (vt ait GREGORIUS VIII. & habetur parte 49. eiusdem Concilij Lateranensis cap. 4.) quando probatur testibus veris mulier antè matrimonium contractum cum consanguineo viri sui probabilibus coniecturis coisse, & adhuc per contractum matrimonium iterato in eundem actum rediisse, vel quando mulier à marito se simulans concepisse, alienum partum iam baptizatum mentita peperisse, iterum rebaptizari permittit vt virum decipiat, vel quando viri mortis parauit insidias, (vt iam diximus in dictione. Adultera, & Consanguineus, &c.) & tunc vir habet licentiam aliam ducendi in domino ea mortua, illa verò etiam viro mortuo debet sine spe coniugij perpetuò perseuerare. Eadem iterum repetuntur ex Concilio VORMATIENSI parte 50. eiusdem Concilij Lateranensis sub Alexan-

Concilium Parisiense sub Ludouico & Lothario Augustis. Nicolaus I. ad Carolum regē Francorum.

Vide dissolutionem coniugij Deo gratia.

Alexander 3.

Solutur coniugium vbi vni coniugum alterum ad errorem vel maleficium trahit.

Diuortium vt faciendum.

Gregorius 8.

Quando celebratum diuortium.

Concilium Vormatiense.

Lucius 3.

Alexander 3.

Matrim. negotium.

Seruum matrimonium.

Concilium Tridentinum generale. nouissimum.

Genes. 2.

Matth. 19. Marc. 10.

1. Corinth. 6. Ephes. 1.

Facultas Lovaniensis.

dro III. cap. 46. Præterea partis eiusdem, cap. 5. sic LUCIUS III. Parisiensis Episcopo scribens, iubet mulierem viro reddi, quæ peracta pœnitentia (eo quod propriam filiam interemerat) tandem à summo Pontifice absoluta est: Et cap. 26. eiusdem part. 50. ALEXANDER III. Arelatenus Episcopo scribens, matrimonium decernit indissolubile, licet viro crebris flagellis instigante ad hoc vxor coacta sit inter se & virum confiteri parentelam, nisi hoc testibus probetur legitimis (quia cum duobus causis committitur, sententia vnus non tenet) iubetque vir vxorem, sub excommunicationis interminatione maritali affectu tractare. Eadem parte IREM scribens Ambianensi Episcopo, cap. 29. iubet vt ille coniugem recipiat quam præter se parentela, eo quod defunctæ vxoris proponeret esse cognatam, reliquerat absque iudicio Ecclesiæ, sine quo nusquam potuit ab ea separari. Si verò ipsum matrimonium indissolubile cum vir & mulier sese receperunt expresso consensu mutuo de presentibus & cum duo ætatis teneræ iunguntur, qui ita ætati sunt proximi, quod carnali coniugij copula poruerint. Vt superioribus folijs positum habes. Denique indissolubile censet matrimonium inter seruum & liberam mulierem, si mulier ab eo sit cognita, & seruo scienter cohabitauerit, & vir vendicat eam sibi in vxorem, ostendens publicum instrumentum quo sese coniuges nouerant: maxime autem si fama loci habet quod vir ipsum in mensa in lecto, sicut vxorem tenuerit, licet hoc mulier totis viribus improbare nitatur. Vide Seruum matrimonium, &c. Sed & cap. 63. eiusdem part. 50. Alexander III. Florentino Episcopo scribens mulierem cogit ad accipiendum virum, quem propter hæresim fortè reliquerat, si ad Catholicam veritatem redierit, nisi diuortium inter eos celebratum sit, vt nullus eorum alteri vnquam possit coniungi. Plura postuimus in vocabulis, Adulter, & adulterium, & adultera, de his qui in adulterio procreant filios, & debent separari. Vide ergo in illis locis. Porro Concilium TRIDENTINVM, sessio, 24. quæ est 8. sub Pio IV. matrimonium omnino decernit indissolubile. Matrimony perpetuum (ait) indissolubile nexum primus humani generis parens diuini Spiritus instinctu pronunciauit cum dixit: Hoc nunc os de ossibus meis, & caro de carne mea. Quamobrem relinquet homo patrem suum & matrem, & adhaerebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna. Hoc autem vinculo duos tantummodo copulari & coniungi Christus Dominus aperit docuit, cum postrema illa verba itaquam à Deo prolata referens dixit: Itaque iam nō sum duo, sed vna caro, stansq; eiusdem nexum firmitatem ab Adamo tanto ante pronunciatam his verbis confirmauit: Quod ergo Deus coniunxit homo nō separet. Cratiam verò que naturalem illum amorem persiceret, & indissolubilem unitatem confirmaret coniuges, sanctificaret, ipse Dominus venerabilium sacramentorum institutor atque perfectior sua nobis passione promouit, ut Paulus Apostolus inuicem dicens: Viri diligite vxores vestras, sicut & Christus dilexit Ecclesiam & seipsum tradidit pro ea, mox subiungens: sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & in Ecclesia. Itaque his anathema qui dicunt matrimonium ratum per seipsum professionem alterius coniugum posse dirigi, &c. Hoc replicat FACULTAS LOVANIENSIS.

artic. 18. Matrimonium contractum & consummatum inter Christianos omnino est indissolubile, licet alter coniugum aut adulter sit, sterilis, aut hereticus: nam & aliter sentientes anathemate percutiendi sunt. Vide quod sequitur.

Matrimonij promissum an soluat emissio voti. Hoc nouissima allegatum Concilij Tridentini decretum omnino negat. Sic autem in Concilio LATERANENSIS sub Alexandro III. par. 5. cap. 5. statuitur. Si quisquam qui se religioni deuotus, & habitum suscepto professionem fecit postmodum sibi aliquam copulauerit, cogendus est ab ea discedere, & ad Ecclesiam cui se conuulerat debet sine contradictione transire. Quod si habitum suscepto & non professionem fecit, sed solum votum emisit, & se ad religionem transire promisit, licet postmodum matrimonium contraxerit, non est ab ea cogendus ad monasterium transire, & matrimonij vota rescindere. Eadem omnino repetuntur, par. 21. cap. 3. Capite verò 10. prædictæ par. 5. subditur. Didicimus, quod quedam mulier cuidam viro absentis fide data se impura promisit, sed postmodum audiens plura de fidelitate & inhumanitate ipsius viri ei nulla ratione voluit copulari. Cum itaque timeret, ne illi nubere cogeretur, in manibus suis simpliciter votum continentie compromisit, non tamen vestem aut locum mutauit: qui auditus prædictus vir aliam sibi copulauit, & ex ea prolem suscepit. Nos itaque attendentes intus esse ut præfata mulier post fidem & votum simplex oblatum matrimonij contrahat, quam fornicationis reatum incurrat, mandamus, quatenus si plus non processerit, nec vestem aut locum mutauit, nec professionem fecit, prædictæ mulieri de fide mentita & voto violato congrua satisfactio indicetur, & ei cui uult nubendi in Domino licentia tribuatur. Capite verò 2. eiusdem partis 5. agit de quodam, qui refragante vxore monasterium petierat, qui & iussus est ad thorum redire. An autem ea mortua teneatur ad monasterium regredi, an aliam accipere vxorem, dicitur, quod votum emissum non tenuit. Vnde ratione voti non tenetur ad monasterium redire, vltius non potest accipere vxorem, quia promisit se non exigere debitum, quod in eius potestate erat, & ideo tenuit votum, non reddere autem, non erat in eius potestate, sed mulieris. Vnde Apostolus: Vir non habet potestatem corporis sui, sed mulier. Eadem autem repetuntur adhuc par. 6. eiusdem Concilij Lateranensis sub Alexandro III. cap. 9. verum ea quæ in subsequenti distinctione sequuntur clariorem huius dabunt intelligentiam, ideo sedulè attendantur.

Matrimonio iuncti an valeant ad religionem transire. Superius ex Gregorio I. diximus hoc omnino non posse fieri, nisi coniuges ambo castitatem voueant, & vnus alteri licentiam tribuit. Idem & ex Nicolao I. probatum est. Non est autem opus ea iterum repetere, quod verò sequitur & restat subnectendum est. Sic quippe etiam Concilium AGATHENSIS sub Celestino I. vel Sixto III. cano. 16. statuit. Sanè si coniugati consenserint ordinari, etiam vxorum voluntas ita requirenda est, ut sequestrato mansionis cubilo religione promissa, posteaquam pariter conuersi fuerint, ordinentur. Vtrum autem coniugati possint eligere vitam monasticam, & separari ab inuicem, Concilium LATERANENSIS sub Alexandro III. parte 5. cap. 1. sic respondet. Post consensum legitimè de presentibus, licitum est alteri altero etiam repudiante monasterium eligere, sicut quidam sancti de nuptiis vocati fuerunt: dum modo inter eos carnis commixtio non in-

Concilium Lateranense sub Alexandro 3.

Itæ tanguntur in decreto distinet 12. cap. Seriatim.

Gregorius 1.

Nicolaus 1.

Concilium Agathense sub Sixto 3.

Concilium Lateranense sub Alexandro 3.

Vnde magis querendum est, an valeant monachi ad matrimonium transire...

teruenerit: & alteri remanenti si communius seruare voluerit continentiam, licitum esse videtur...

copula spirituale coniugium. Et cap. 7. subditur. Sane si coniugati consenserit ordinari...

Vxoratus in Episcopum non ordinandus...

Lucius 3.

Alexander 3.

Innocentius 1.

Leo 1.

Alexander 3. Habes Celestini 1. decretum quod allegat Gratianus...

Hec confirmat Gratianus causa 27. quæst. 2. cap. palam, &c.

Matth. 5. & 19.

Hec confirmatur in decreto Gratiani, causa 27. quæst. 2. cap. Non dubium, &c.

Opportuna queritio.

Sed quid si consentit vxoris perpetuum habuisset continentiam, manens cum ea in habitu seculari?

Coniugati non possunt prouocari.

Hic aliquid requiritur quod deest, alius sensus obsecratur.

Hec confirmatur in decreto Gratiani, causa 35. quæst. 3. De affirmatiuis, &c. vide supra, Consequenter matrimonium, &c.

Questio idonea.

Qui desponsata habuit, ante nuptias mortuus, potest eius sororem habere coniugem.

Hec confirmat Gratianus, causa 22. quæst. 4. cap. Non oportet.

queritur, utrum mulier priori viro debet restitui, & illa debeat ad eius receptionem compelli, respondetur...

da, quæ instante quadragesima non potuit effectui mancipari. Interea (ait) vir ad secunda vota transiit...

Alexander 3.

Hec habentur in decret. cau. 27. quæst. 4. cap. Inter cetera.

Concilium Lateranense sub Alexandro 3.

Alexander 3.

Eventus mirabilis.

Quantum defertur consuetudini prouinciarum.

Alexander 3.

1. Corinth. 7.

mensi Archiepiscopo scribit, & habetur par. 49. eiusdem Concilij Lateranensis sub eodem celebrati, cap. 18. Vir corporis sui potestatem non habet, sed mulier, nec mulier sui corporis potestatem habet, sed vir. Potest ergo vir sine muliere peccato suo facere, ut potestatem in corpore alterius perdat, sed facere non potest alteri potestatem sui corporis quantum in se est tollat. Quod suum ius est perdere potest, quod suum non est tollere non potest. Si faciat, ergo ut debitum suum in corpore alterius iure exigere non possit, non tamen facere potest ut debitum alterius in suo corpore negare possit. Plura de hac materia tractant illi Patres qui locum epistolae Pauli I. ad Corinth. cap. 7. exposuerunt, quos breuitatis causa pertranseo. Lege & P E T R V M L O M B A R D V M, lib. 4. Sententiarum, distinct. 32 per totum, vbi de debito reddendo & non reddendo tractat, & syluam doctorum, qui in hac distinctionem commentarios ediderunt. Non est autem ortium nobis plura de hac materia loquendi. Vide quae sequuntur.

Matrimonium quando potest dissolui. In praecedentibus distinctionibus iam infinitis illud auctoritatibus & exemplis ostendimus, sicut & in vocabulo, Coniugium & Incestus, ita ut superfluum videatur aliam specialem distinctionem facere. Verum quae alijs in locis vt minus congrua non apposimus, huic convenienter supplementum. Sic autem E V T Y C H I A N V S I. vt allegat Gratianus, causa 28. quaest. 1. cap. Si quis: Si quis gentilis (ait) gentilem uxorem dimiserit ante baptismum, post baptismum in potestate eius erit eam habere vel non habere. Idem ibidem. Simili modo si vnus ex coniugatis baptizatus est, & alter gentilis, & sequi non vult, sicut dicit Apostolus: Infidelis si discedit, discedat. Quod vero matrimonium soluitur cum

2. vxore iam superius dictum est, & C O E L E S T I N V S I. confirmat prolixo decreto, quod allegat Gratianus, causa 35. quaest. 6. Videtur nobis quod secundum quam contra prohibitionem Ecclesiae duxit non sit vxor, etiam si primam non haberet desponsatam. Nam quod contra interdictum & ordinem Ecclesiae factum est, ratum non haberi tam humane quam diuinae legis proclamatur. auctoritas. Caetera lege apud Gratianum loco allegato, quia nec inter scripta Coelestini hoc decretum reperies. Similiter soluitur matrimonium inter impuberes contractum, vt superioribus folijs dictum est ex Concilio F O R O V I L I E N S I, cano 9. soluitur etiam inter consanguineos contractum, vt diximus in vocabulo, Coniugium & Incestus: & inter etiam eos qui pariter pueros de fonte leuarunt. Vide infra vocabulo, Patrinus. Et Concilium T R I D E N T I N V M, sessio. 24. quae est 8. sub Pio I V. Si quis (ait) dixerit Ecclesiam errare cum ob multas causas separationem inter coniuges, quo ad liberos seu quo ad cohabitationem, ad certum incertumve tempus fieri posse decernit, anathema sit. Vide sequentia.

Matrimonium soluitur inter compadres, &c. & eos qui simul infantes de fonte leuarunt, &c. Vide infra, Patrinus, &c.

Matrimonium cum alienigenis contractum an soluitur. Concilium T R I B V R I A N S E, can. 39. Quicumque alienigenam, hoc est, aliena gentis feminam (verbi gratia Francus mulierem Batoricam) vtrarumque consulu propinquorum, legitime vel sua vel mulieris lege acquisitam in coniugium duxerit, vel nolit tenenda erit, nec ultra ab eo separanda, excepta fornicationis causa. Quamuis enim (ait) vnus Dominus, vna fides, vnus baptisma vtriusque communis sit nationi, legem tamen habent diuer-

sim, & quantum ad seculum interdum longe distant. Quare si vnus ex duobus, vnam carnem in diuis diuide & copulam nuptialem machinetur disiungere, dicendo non secundum suae gentis legem iura matrimonij contraxisse, & idcirco separari posse, canonica institutione diffinitum, & nostro omniumq; orthodoxorum iudicio stauimus, ut quod legis imperfectum sit persciatur, & ius matrimonij nequaquam resoluatur. * S Y N O D V S R O M A N A (ait) quod non dimitrenda sit vxor post baptismum quae habita est ante baptismum. In baptismo soluitur crimina (ait) non tamen legitima coniugia. Cum enim in baptismo transfugatur de vita in vitam & non mutat vxorem legitimam, quomodo mutat eam qui non mutat vitam, sed intransit de gente ad gentem? Igitur quia iam suffragium non habent separandi, impleant dictum Apostoli, ut vnanimes vnus sentientes permancant. Nos autem cognita referimus, quia quendam Francum, & mulierem Saxoniam talia egisse cognouimus. Si quis post hoc huius sancti Concilij institutionem parupendens aliam duxerit, cuiuscumque gentis sit canonice arceatur, vt priori eam penitentiam copuletur. Eadem renouat Concilium L A T E R A N E N S E sub Alexandro I I I. par. 45. cap. 8. & Concilium C O L O N I E N S I I I. 45. cap. part. 7. vbi tamen prohibet, ne peregrini & ignoti coniungantur, nisi legitimis testimonijs doceat se vbi ante versati fuerint nullis matrimonijs vinculis astringi, ipsisque per suum parochum licere per alium parochum copulari. Eadem omnino renouat Concilium M O G V N T I N V M I V. cap. 38. & Concilium T R I D E N T I N V M, sessio. 24. quae fuit 8. sub Pio I V. cap. 7. decreti reformationis matrimonij. Vide ea quae sequuntur.

Matrimonium non contrahendum cum Iudaeis, haereticis, & paganis. De his tribus generibus hominum simul oportuit loqui, quia aliquoties decretum vnum hoc tria complectitur. Porro de singulis iam quaedam dicta sunt in suis vocabulis, Videlicet, Haereticis, Iudaeis, & alijs in locis. Verum quod restat hic absolendum est. Sic autem T E R T V L I A N V S C A R T H A G I N E N S I S, lib. 2. ad vxorem, Christianas mulieres arguit praesertim locupletiores, quae maritis defunctis ambitionis & gloriae studio gentilibus nubebant, tanquam illas puderet Christianorum vt humilium & tenuium. Hoc & Apostolus antea Corinthijs prohibuit. Mulier (ait) defuncto viro libera est, cui vult nubat, tantum in domino, id est, vt ibidem Tertullianus interpretatur, in nomine Domini, quod est indubitae (ait) Christiano, ne, quod ait cui vult nubat, male videretur. Contractum tamen matrimonium iubet non dirimi diuortio, quia Dominus magis ratum habet matrimonium non contrahi quam omnino disungi. Denique diuortium prohibet nisi stupri causa: continentiam vero commendat, tum incommoda maxima recenset matrimonij sic disparis, & bonum repetit matrimonij vno foedere Christianitatis initi. Vnde (inquit) sufficiam ad enarrandam felicitatem eius matrimonij quod Ecclesia conciliat, & confirmat oblatio, & obsequium * Angeli renunciam, pater ratum habet, nam nec in terris filij sine consensu Patrum rite & iure nubent. Quale ingum fidelium duorum, vnus spei, vnus voti, vnus disciplina eiusdem seruatus? Ambo fratres, ambo conferui, nulla spiritus carnis uel discretio. At quin verè duo in carne vna, vbi caro vna & spiritus. Simul orant, simul volunt, & simul ieiunia transigunt, alterutro ducentes, alterutro hortantes: in Ecclesia Dei pariter, in coniugio Dei pa-

* Hec habes in vocabulo Bigamus, &c. & Baptismus.

Philipp. 2.

Concilium Lateranense sub Alexandro 3. Concilium Coloniense 3.

Concilium Moguntinum 4. Concilium Tridentinum generale, &c.

Tertullianus Carthagenensis.

Matrimonium non contrahendum cum aliena fidei gentibus.

1. Corinth. 7.

Matrimonij di sparis incommoda, & christiani matrimonij commodum * Credo quod per Angelos Sacerdotes intelligit, vide ergo antiquum rite celebratum di in facie ecclesiae matrimonij.

riter,

riter, in angustijs, in refrigerijs, neuter alterum calat, neuter alteri uiuat, neuter alteri grauis est, liberè eger uisitat, indigens sustentatur, eleemosyna sine tormento, sacrificia sine scrupulo: quotidiana diligentia sine impedimento, non furina * signatio, non trepida gratulatio, non muta benedictio: sanam inter duos Psalmi & hymni & mutuo prouocant quis melius Deo suo canet. Talia Christus videns & audiens gaudet, &c. Hec omnia autem docet eos qui dissimili matrimonio iunguntur non posse habere, vt habes in sequentibus. Vide si libeat. Hinc Concilium E L I B E R I N V M, cano 15. Propter copiam puellarum gentilibus nimie in matrimonij danda sunt virgines Christianae, ne eas in flore tumens, in adulterio resoluatur anima. Et cano 16. Haereticis qui errant ab Ecclesia Catholica, nec ipsi Catholicas puellas, sed neq; Iudaeis, neque haereticis dare placuit, eo quod nulla possit esse societas fidelis cum infideli. Si contra inserdendum fecerint parentes, abstinerere per quinquennium placet. Et cano 17. Si qui forte sacerdotibus idolorum filias suas iunxerint, placuit nec in sine dandum eis communionem. Hec decreta renouat Concilium A R E L I A T E N S E I. eodem tempore celebratum, cano 11. & Concilium L A O D I C E N V M sub Liberio I. cano 10. Non oportet indifferenter (ait) Ecclesiasticos fidei nuptiarum haereticis suos filios filiasq; coniungere. Et cano 31. subdit. Non oportet cum haereticis vniuersis nuptiarum foedera celebrare, nec eis filios dare vel filias, sed magis accipere: si tamen Christianos se fieri promittant. Idem omnino repetit Concilium C A R T H A G I N E N S E I I I. cano 12. vbi etiam loquitur de filijs & filiabus clericorum gentilibus aut haereticis non copulandis. Hoc & Concilium H I P P O N E N S E repetit, can. 14. & Concilium A G A T H E N S E, cano 66. & allegat Gratianus, causa 28. quaest. 1. cap. Non oportet: Non oportet cum omnibus haereticis miscere coniugia, & vel filios vel filias dare, sed magis accipere: si tamen Christianos se futuros esse se futuros & Catholicos. Eadem & Concilium G E N E R A L E V I. Constantinopolitanum I I I. in Trullo, cano 72. illicitas censens nuptias eorum qui iam se coniuncti fuerint, & de infidelibus idem decernit Hoc etiam de gentilibus & Sarracenis statuit A L E X A N D R I I I. Episcopo Panormitano, & habetur par. 50. Concilij Lateranensis quod celebravit, cap. 49. grauius illos corripandos decernens, qui cum huiusmodi matrimonium ausi fuerint contrahere. Similiter & de haereticis eadem statuit Concilium T O L O S A N V M, can. 19. Hinc etiam Concilium C H A L C E D O N E N S E generale I V. actio. 15. can. 14. & allegat Gratianus, distinct. 32. cap. Quoniam: Quoniam in quibusdam prouincijs concessum est lectoribus & psalms uxores ducere, statuit sancta Synodus, non licere cuiquam ex his accipere seclera alterius uxorem. Quis vero ex huiusmodi coniugio iam filios susceperunt, si quidem proueniunt ut ex se genti apud haereticos baptizarentur, offerre eos Ecclesiae Catholicae communioni conueniet: non baptizatos autem non posse ulterius apud haereticos baptizari. Sed neque copulari debet nuptura haereticis, aut Iudaeis vel paganis, nisi forte promittat ad orthodoxam fidem se venire dum coniungitur persona orthodoxa. Si quis vero hanc distinctionem sanctae Synodi praeterierit, regularum condemnationibus subiaceat. Et Concilium A R E L I A N E N S E I I. cano 19. Placuit, ut nullus Iudaeus Christianam, neque Christianus Iudaeam in matrimonio ducat. vxorem, quia inter huiusmodi personas nuptias illicitas esse censuimus: qui si communis & consortii hoc se separare distulerint, a communionis gratia

* De signo eris accipere, vt resposimus in vocabulo Crux.

Concilium Eli berini sub Syl uestro I.

Haereticis non dade Christianae mulieres in coniugio, nec Iudaeis.

Concilium Are latense I. sub Syluestro I. Concilium Laodicenum I. sub Liberio I. & Damaso.

Concilium Carthagenens. 3. sub Syricio I.

Concilium Hipponens. sub Augustino. Concilium Agathense sub Coelestino I.

Concilium Constantiano - politanum 3. generale 6.

Alexander 3.

Concilium Tolosanum sub Ludouico 9. Concilium Chalcedonen - se generale 4. sub Marciano Imperat.

Concilium Aurelianens. 2. Iudaei non con trahant cum Christianis.

sunt sine dubio submouendi. Hoc replicat & A R E L I A N E N S E I I I. cano 13. Christianis (ait) omnibus interdiximus, ne Iudaeorum coniugijs miscerantur. Quod si fecerint, usque ad sequestrationem quisquis ille est, communionem pellatur. Hec decreta renouat & confirmat Concilium A R V E R N E N S E, can. 6. Et Concilium T O L E T A N V M I I I. vt diximus in vocabulo, Iudaei feruos. Christianos non habeant, &c. vbi quod hic deest scito suppleri: vbi etiam agitur de Iudaeis qui Christianis iuncti mulieribus tenentur Catholicam fidem amplecti ex Concilio Toletano I V. cano 62. & allegatur à Gratiano, causa 28. quaest. 1. Vide ergo.

Matrimonium contrahere nullus cogatur inuitus. H O R M I S D A S I. epistola ad Eusebium, & allegat Gratianus, causa 31. quaest. 2. cap. Tua sanctitas. Tua sanctitas requisit à nobis, frater venerandi, de filio adulto quem pater matrimonij contrahere vult, si sine voluntate adulti filij facere potest. Ad quod dicimus, si aliquo modo non consensit filius, fieri non potest: potest autem de filio nondum adulto voluntas eius nondum discerni potest. Pater enim cui vult in matrimonium tradere potest, & postquam filius peruenerit ad perfectam aetatem omnino obseruare & adimplere debet. Hoc ab omnibus orthodoxis fidei cultoribus sancitum, à nobis tenendum mandamus. I D E M epistola ad Sacratium Regem Arragonum, & habetur in decreto Gratiani, causa 31. quaest. 2. cap. De neptis tuae. De neptis tuae coniugio quam te cuidam militi daturum necessitatis instante articulo sub fidei pollicitatione firmasti, hoc equitate distante decernimus, vt si illa virum illum omnino (vt dicitur) renuit, & in eadem voluntatis auctoritate persistit, ut viro illi proxius se denegat nupturam, nequaquam eam inuitam & renitentem eiusdem viri cogas coniugio sociari. Quorum enim vnus corpus est, vnus debet esse & animus, ne forte virgo cum fuerit alieni inuita copulata, contra Domini Apostolicis praecipitum aut reatum dissidij, aut crimen fornicationis incurrat: cuius videlicet peccati malum in eum redundare constat, qui coniunxit inuitam. Quod pari tenore de viro est etiam sentiendum. Et huic decreto conforme est quod L V C I V S I I I. Episcopo Rapalensi scribens, & habetur par. 45. Concilij Lateranensis, capite sexto, sub Alexandro I I I. dicit. Requisit fratrem tuum qua censura mulier compelli debet, quae insurandi religione neglecta nubere renuit cui se nupturam interposito iuramento firmavit: ad quod respondemus, quod mulier quae se nupturam iuravit, cum libera debeant esse matrimonia, monenda est potius quam cogenda, maxime cum coactiones huiusmodi difficiles exitus soleant frequenter habere. Vide etiam in vocabulo, Seruus, de his qui inuitis dominis matrimonia contrahunt. Porro Concilium T R I D E N T I N V M, sessio. 24. quae fuit 8. sub Pio I V. cap. 9. decreti reformationis de matrimonio, &c. Ita plerumque temporalium dominorum ac magistratum mentis oculos terreni affectus atque cupiditates excacant, ut viros & mulieres sub eorum iurisdictione degentes maxime diuites, vel spem magne hereditatis habentes, minis & penis adigant cum his matrimonijs inuitis contrahere, quos ipsi domini vel magistratus praescripserint. Quare cum maxime nefarium sit matrimony libertatem violare, & ab eis iniurias nasci à quibus iura expectantur, praecipit sancta Synodus omnibus cuiuscumque gradus dignitatis & conditionis existant, sub anathematis pena quam ipso facto incurrat, ne quouis modo directe vel indirecte subditos suos vel quoscumque alios cogant quo minus liberè matrimonia contrahant. Vide sequentia.

Concilium Aurelianens. 3.

Concilium Ar uernense I. Concilium Toletanum 3.

Concilium Toletanum 4.

Hormisdas I.

Lucius 3.

Concilium Tridentinum generale nouissimum.

Matr

Petrus Lombardus Episcopus Parisiensis.

Enthychian. 1.

1. Corinth. 7.

Coelestinus 1.

Concilium Forontianense sub Adriano 1.

Concilium Tridentinum nouissimum.

Concilium Triburien. sub Arnulpho Imperatore.

Ephef. 4.

Concilium Ca-
bilonenſis ſub
Carolo Magno

Matrimonio iuncti communem haben-
parentelam.] Concilium C A B I L O N E N S I S
I I. can. 29. allegatur à Gratiano, caufa 35. quaest. 2.
cap. Sanè: Sane que in proprio viro, hac nimirum in
uxoris parentela de lege nuptiarum regula custodienda
est. Quia ergo constat eos duos esse in carne una
communis illis utriusque parentela esse credenda est,
sicut scriptum est: Erunt duo in carne una, &c. Eadem
repetit Concilium M O G V N T I N V M I I. can.
30. & Concilium V O R M A T I E N S E. cap. 78.
eadem omnino verba refert postquam matrimo-
nium fieri in 4. generatione prohibuit. Vide
superius in vocabulo, Conſanguineorum matrimo-
nia, quia ibidem multa replicantur.

Matrimonium iteratū non benedicatur.]
Vide in vocabulo, Nuptiæ, &c.

Matrimonium iteratum infra luctum
prioris coniugis.] A L E X A N D E R I I I. E-
xonienſi Episcopo & habetur par. 9. cap. 2. Con-
cilij Lateranenſis sub eodem. Super illa questione
qua quaesitum est, an scilicet possit mulier sine infamia
nubere infra tempus luctus secundum leges diffinitum,
solicitadini tuae respondemus, quod cum Apostolus di-
cat: Mulier mortuo viro soluta est à lege viri, & in do-
mino nabit, cui voluerit, per sententiam & authori-
tatem Apostoli infamia aboletur. Vide in vocabulo,
Nuptiæ, Conſanguineus, & Incestus, &c.

Matrimonium an serui possint contra-
here.] Vide in vocabulo, Libertus, & Seruus, quia
visum est hæc illis locis referare.

M E D I C V S.

Medicus infirmis suadeat vt confitean-
tur, &c.] Concilium L A T E R A N E N S E sub
Innocentio I I I. Patrum I 25. cano. 22. Cum infir-
mitas corporalis nonnunquam ex peccato proveniat,
dicente Domino languido quem sanauerat: Vade &
amplius noli peccare, ne deterius tibi contingat, decre-
to praesenti statuimus, & districtè precipimus medicis
corporum, ut cum eos ad infirmos vocari contigerit,
ipsos ante omnia moneant & inducant quod medicos
aduocent animarum, ut postquam infirmis fuerit de spi-
rituali salute profusum, ad corporalis medicinae remediū
salubrius procedatur, cum causa cessante cesset effectus.
Hoc quidem inter alia huic causam dedit edicto, quod
quidam in egritudine lecto iacentes, cum eis à medicis
suaderetur ut de animarum salute disponant, in despera-
tionis articulum incidunt, unde facilius mortis pericu-
lum incurrunt. Si quis autem medicorum huius nostra
constitutionis, postquam per prelatos locorum fuerit pu-
blicata, transgressor extiterit, tandiu ab ingressu Eccle-
siae arceatur, donec pro transgressione huiusmodi satisf-
ecerit competenter. Caterum cum anima sit multo pre-
tiosior corpore, sub interminatione anathematis prohi-
bemus, ne quis medicorum pro corporali salute aliquid
agroti suadeat, quod in periculum anima conuertatur.
Vide & Infirmitas, &c.

M E M B R V M.

Membris priuati & mutilati non pro-
mouendi.] Diximus de Eunuchis suo loco, in
vocabulo, Eunuchus: sed & in dictione, ordinandi
qui non sunt, &c. etiam de his dicitur, sicut iam
& alijs in locis meminimus. Verum quod restat
communicandum est. I N N O C E N T I V S Lepi-
stola 4. quaest. ad Felicem Episcopum Nuceria-
num, cap. 1. & allegat Gratianus, distinct. 55. cap.
Qui partem: Qui partem cuiuslibet digiti sibi ipsi vo-
lens abscidit, hunc ad clericum canones non admit-
tunt: quibus vero casu aliquo contingit, dum aut operi
rustico curam impendit, aut aliquid faciens se non spon-
te percussit, hos canones precipimus (vide Eunuchus)

Concilium
Moguntinum
sub Rabano
Archiepiscopo
Concilium
Vormatiense.

Alexander 3.

Rom. 7.

Concilium uni-
uersale Late-
ranense sub In-
nocentio 3. cui
referunt in
patres 115.
Ioanni. 5.

Innocentius 1.

Canones Apo-
stolorum, vide
mox.

& clericos fieri, & si in clero fuerint reperi non abiici.
In illis enim voluntas iudicata est, qua sibi ausu fuerit
ferrum iniicere, quod scilicet & alij id facere dubitari
non possit, in istis vero casus veniit, &c. Cano-
nem Nicænum qui tractat de Eunuchis, vt habes
in vocabulo, Eunuchus, similiter ad hunc pro-
ducit L E O N O N V S epistola ad Michaëlem
Constantinopolitanum Episcopum, & Leonem
Acridanum Episcopum, cap. 23. dum illos repre-
hendit, quod Eunuchos passim contra statuta pro-
mouebant, & foemina in sede Pontificum ali-
quando subliuissent, præcipiens de cetero hæc
decreta custodiri. Hinc & ante omnia illa extat
etiam C A N O N A P O S T O L O R V M 76. Si quis
vel oculo orbatus, vel facore obfus, Episcopatu au-
tem dignus sit, fiat: non enim corporis damnum cum-
polluit, sed anime inquinatio. Et iterum C A N O N
77. Qui autem est surdus & cæcus, ne sit Episcopus,
non ut polluit, sed ne Ecclesiastica impediantur. De-
nique Concilium R O M A N V M sub Hilario I.
cano. 3. allegat Gratianus, distinct. 55. cap. Pœni-
tentes. Inſcy literarum nec non aliqua membrorum
damna perpessi, & hic qui ex poenitentibus sunt, ad
sacros ordines aspirare non audeant, &c. Et idem H I-
L A R I V S I. epistola ad Alcanium & alios Epi-
scopos Tarraconenſis prouinciæ, cap. 4. Proſpicien-
dum est (ait) ne duo simul sine in Ecclesia vna (acer-
dotes, nec literarum ignarus, aut carens aliqua parte
membrorum: vel etiam ex poenitentibus aliquis ad sa-
cerum ministerium prorsus sinatur accedere, &c. Vt
iam repositum in vocabulo, Episcopus, &c. Idem
obseruandum de monachis qui in locum clericor-
um ministraturi sunt statuit G E L A S I V S Lepi-
stola ad Episcopos Lucaniæ Brutiorum, &c. cap. 3.
& allegat Gratianus, distinct. 77. cap. Si quis, &c.
Vide infra, Monachus, &c. Verumtamen Con-
cilium I L E R D E N S E sub Symmacho Papa I. sic
statuit, referente Gratiano, distinct. 55. cap. Si quis,
&c. & Iuone lib. 2. Si quis in infirmitate positus cle-
ricus, medicorum incisione claudis efficitur, promoueri
ad sacros ordines eum non denegamus. Vide Eunuchus,
Clericus, Ordinandus, &c.

Membris mutilatus sacerdos.] E V G E-
N I V S I. Sarenſi Episcopo, vt allegatur par. 26.
Concilij Lateranenſis sub Alexandro I I I. cap. 15.
Presbyterum, cuius duos digitos cum madestate palma
à predone abscissos significasti, Missam celebrare non
permittimus, quia non securè propter debilitatem, nec
sine scandalo, propter membri deformitatem, id fieri
posse confidimus: ipsum autem ceteris officiis fungi sa-
cerdotalibus minime prohibemus, &c. Vide locis su-
perius annotatis.

M E N D A C I V M.

Mendacium fugiendum.] I R E N A E V S
L V G D V N E N S I S, lib. 3. cap. 5. contra hæreses.
Non communicat mendacium veritati, sicut non
communicant tenebra luci, sed presentia alterius ex-
cludit alterum, &c. Et P H I L O I V D E V S, libro
de iudice, vbi de officio eius tractat, summopere
execratur mendacium, quod omnis iniustitiæ fo-
mitem & præcipuam causam vocitat. Similiter &
lib. de monarchia, vbi de vestibus sacerdotibus
dissertit, pulchrè etiam de vitando mendacio, &
prolixo sermone agens ad calcem libri, qui intitu-
latur De eo quis rerum diuinarum hæres sit. Iterum
lib. de Ioseph. & alijs in locis, multa de mendacio.
A V G V S T I N. H I P P O N E N S I S exponens illud
Plal. 5. Perdes omnes qui loquuntur mendacium,
tractat similiter & libro què edidit de mendacio.
I O A N. C A S S I A N V S, colla. 17. c. 17. 18. 19. 20. &c.

Leo 9.

Canones Apo-
stolorum.

Sed omnes epi-
scopi sunt, & Epi-
scopi sunt, prohi-
necus.

Concilium
Romanum sub
Hilario 1.

Hilarius 1.

Vide si nō mo-
do tales iuue-
neris!

Gelasius 1.

Concilium
Ilerdense.

Eugenius 1.

Irenæus Lug-
dunensis.

Philo Iudæus.

Augustinus
Hippontensis
in Plal. 5.

Præterea

Concilium
Toletanum 3.

Præterea superius in vocabulo, Iuramentum, ex
Concil. T O L E T. VIII. cap. 2. &c. de duobus
generibus mendaciorum diximus. Vide si lubeat
& vocabulum, Peritium.

M E N S T R V V M.

De mensuris mulierum.] Vide in voca-
bulo, Mulier.

M E R E T R I X.

Meretricum detestatio.] Lege ea quæ su-
perius diximus in vocab. Lenocinium, &c. Quan-
tum autem debeant meretrices detestari, docet
P H I L O I V D. lib. de specialibus legibus, Scortū
(inquit) lex eicit à republica, vt honestate, pudore,
sobrietate ac ceteris virtutibus vacuū, & replens viros
fæminasq; impudicitia, deturpansq; immortalē mentis
pulchritudinem, solam verò corporis venustatem breui
peritura excolens, profitens se præteritum, & flo-
rem ætatis venditans, ad illectendos iuuenes omnia tum
dicens, tum faciens. Eadem committit amatores suos, in-
honestum præmiū seipsum proponens ei qui plura dede-
rit, ergo vt pestis labesq; publica facies obruentur, quod
natura donis abutatur, que virtutibus exornasse debue-
rat, &c. Quis autem primus publicitus instituerit
docet L V D O V. C O E L I V S Rhodiginus, lib. 8.
lectiōum antiq. c. 4. Solonem scilicet primū nar-
rat emptas iuuentuti meretriculas comparasse, vt
effuso illic egestoq; libidinis impetu, quid turpius
cogitare desisterent. Hic etiā primus templū Ven-
neris extruxisse memoratur ex prostitutarum cap-
turis, &c. Huic astipulatur P O L Y D. V E R G I L.
lib. 3. de Rerum inuentoribus, c. 17. nam & Venerē
meretriciam artem instituisse docet. De horrendo
carundem meretricū scelere, quomodo prostituti-
one corporū infinita solita erāt antiquitus mer-
cedem reportare, loquitur A T H A N. A L E X A N D.
etiam in vrbe Romana potissimū vigerent, Theo-
dofus magnus, vt S O C R A T E S historiographus
refert, & post illū N I C E P H. C A L I. lib. 12. c. 22.
abrogauit. Cum (inquit) ad latum cuiusq; edificij,
iuxta loci situm, in parte inferiori piistrinum esset qui
ei prætere tabernis constructis, in quibus etiā meretri-
ces ad quaesum prostabant, per illas insidias eis tende-
bant qui amone comparanda gratia ad domos eas ve-
niebant. Erant vero qui eā tantum ob causam, vt fa-
da voluptati inferrent eō accedebant, &c. Lege. Si
verò de meretrici astu & calliditate & natura vo-
lueris audire, vide homiliā illam elegantissimā
I O A N. C H R Y S O S T. de Dauid & Saule, quæ est
3. in ordine, tomo 1. alijs autē locis etiā de eisdem
loquitur, Lege & A M B R. M E D I O L. de dete-
standa meretrice, lib. de bono mortis, cap. 9. Hinc
etiam statuit vniuersale illud & magnum Concil.
G E N E R A L E V I. Constantinopolitanum I I I.
cano. 86. eos qui ad animarum lapsus meretrices
cogunt & alunt, si sint quidem clerici, deponi: si
verò laici, segregari. Vide supra, Fornicatio, Le-
nocinium, &c.

Philo Iudæus

Quis primus
meretrices pu-
blicitus insti-
tuerit.
Iudocius Cæ-
lius Rhodigi-
nus.

Polydorus Ver-
gilius.

Athanasius Ale-
xandrinus.

Socrates lib. 1.
Histor. Eccles.
cap. 22.
Nicephorus
Callistus.

Ioannes Chry-
sostomus.
Ambrosius Me-
diolanensis.

Concilium C5
Constantinopolit.
3. generale 6.

Concilium
Eliberinum.

Paulus Diaconus.

Ioannes Chry-
sostomus.
Matth. 21.

Mgnam de conuersione cuiusdam meretricis Phœ-
nicis suo tempore gestam, quæ, quia satis est pro-
lixa, ideo omitimus. Vide & Pœnitens, &c.

M E N S V R A.

Mensura & pondera iubentur iusta esse
& æqua.] Concil. A R R I A T. I V. sub Carolo
magno, can. 45. Statuimus, vt pondera vel mensura ubi-
que equalia fiat & iusta, sicut scriptum est: Æquus
modus & æquus sextarius. Et iterum: Pondus & pon-
dus, mensura & mensura, vtrumque abominabile est
apud Deum. Eadem præcipit Concil. T V R O N.
I I I. sub eodem, can. 45. & ipse C A R O L. M A G N.
eadem inuigilat in suis constitutionibus circa me-
ditum. Concil. P A R I S I E N S E I I I. lib. I. cap. 51.
Delati sunt quidam ex laicis & clericis, qui minorem
modium atque sextarium in vendendo atque commo-
dando, maioremq; in recipiendo haberent, simulq; sta-
teras minores atque dolosus in mutando atque venden-
do maioresq; in recipiendo haberent, & ob hoc dum sue
intolerabili cupiditati satisfacere estuarent, heu prob-
dolor, miseros quosq; pauperiati addixerunt & mendi-
cos effecerunt, quam crudelitatem sententiis sacre Scri-
ptura repressam statuimus de cetero corrigi, quoniam
abominatio est apud Deū pondus & pondus. Et quan-
quam consuetudines peruersa non facile corrigantur,
hæc tamen consuetudo inæqualium modiorum & in-
storum sextariorum atque ponderum dolosorum necesse
est vt principali metu ocyus corrigatur, & ad præceptū
diuini iura toruendo reflectatur: quis verendum est,
ne inter cetera mala hoc quoque, non solum facientibus
& consentientibus, sed etiam non corrigentibus, quod
absit, proveniat in cōdemnationem. Tum cap. 52. sub-
sequenter tollit hanc consuetudinem in quibus-
dam prouincijs fieri solitā, vbi prælati pauperibus
sibi subiectis solent edictum imponere, vt nullus
eorum tempore messis modium frumenti, nec tem-
pore vindemiæ modium vini maiori pretio, nisi
quod ab his constituitur, vendere præsumat, &
aliter facientes audent flagris verberate, aut aliud
eis infligere. Inde fit vt cum alijs modius frumētī
duodecim denarijs venditari possit, & modius
vini viginti, illum ad quatuor, hunc ad sex sibi ex-
torqueant denarios. Idcirco statuimus (ait) vt liber-
tas pauperibus tribuatur, vt redditis senioribus suis qua
reddenda sunt iuste, reliqua qua sibi supersunt liceat
alij, prout pactio vendentis & ementis grata fuerit,
absque prohibitione suorum seniorum distrahere. De
iisdem duplicibus mensuris tollendis, iterū agit,
lib. 3. c. 3. vbi hoc & Imperatoribus suggerit, quos
& orant specialibus edictis hæc prohibere. Vide
& vitia, &c.

M E R I T V M.

De merito.] Iam sæpius quod inueniatur
expressè in scripturis diximus, quamuis id negent
hæretici, & quidem centum autoritatibus illud
in promptu est probare. Verum, quia superius in
vocabulo, Fides sine operibus, &c. & Iustificatio,
infra in vocab. Opera meritoria, &c. Reservamus
de merito disputationem, ne tot locis grauemus
animū lectoris. Vide ergo, & diligenter recole quæ
in his locis reposita sunt, quia cuncta huic etiam
feruiunt vocabulo.

M E T R O P O L I T A N V S.

Metropolitanorum institutio.] Quidquid
superius dictū est de Episcopis & clericis, vt sæpè
monuimus, etiā de hoc possunt & debent nomine
intelligi, quia illa quippe generalia quædam sunt
vocabula quæ ad omnes gradus Ecclesiasticos re-
feruntur. Verum quia etiam specialia sunt decreta
quæ tantum Metropolitanos concernunt, ea hic

Concilium
Arrelanenſe 4.
sub Leone 3.

Leuit. 19.
Proverb. 20.

Concilij Tu-
ronense 3. sub
eodem
Carolo Ma-
gno.

Concilium
Parisienſis sub
Ludouico &
Lorharo, Au-
gustin.

Proverb. 10.

Vitam hæc
etiam nostri
Principes ob-
seruanda decer-
nerunt.

Gratia.

libuit subiungere. Itaque de eorum institutione CANON APOSTOLORUM. 35. sic loquitur. Episcopos gentium singularem scire conuenit, quis inter eos primus habeatur, que velut caput existiment. & nihil amplius prater eius conscientiam gerant, quam illa sola singuli, que parochia propria & villis, que sub ea sunt, competunt. Sed nec ille prater omnium conscientiam faciat aliquid, sic enim unanimitas erit & glorificabitur Deus per Christum in Spiritu sancto. Hic canon renouatur Concil. ANTIQ. I. can. 9. Sed ante hoc Concil. ANICET. I. epist. 1. ad Episcopos Galliarum, vbi de Episcoporum, Archiepiscoporum & Præmarum institutione locutus est, vt diximus suis in locis, sic de Metropolitanis addidit, & allegat Gratian. causa 9. q. 3. cap. Si autem. Reliqui vero (ait) qui post primates Metropolitanas sedes adepti sunt, non Primates, sed Metropolitanis nomenur. Si autem aliquis Metropolitanus inflatus fuerit, & sine omnium comprouincialium presentia vel consilio Episcoporum aut eorum, aut alias causis, nisi cas tantum, que ad propriam suam parochiam pertinent, agere aut eos grauare voluerit, ab omnibus districtè corrigatur, ne talia deinceps presumere audeat. Si vero incorrigibilis est, inobediens apparuerit, ad hanc Apostolicam sedem (cui omnia Episcoporum iudicia terminare præcepta sunt) eius contumacia referatur, & vindicta de eo fiat vt ceteri timorem habeant. Si autem propter nimiam longinquitatem aut temporis incommoditatem, vel itineris asperitatem graue ad hanc sedem eius causam deferre fuerit, tunc ad eius primatem causa deferatur, & penes ipsum huius sancte sedis autoritate iudicetur. Similiter si aliquis Episcoporum, proprium Metropolitanum suspectum habuerit, apud primatem dioceseos aut apud hanc sedem Apostolicam audiat. Vide vocabula, Accusatio, Appellatio, Episcopus vt iudicetur, &c. Deniq; hæc prædicta replicat IULIUS I. epist. 2. ad Episcopos Orientales, pro causa Athanasij, cap. 12. & 14. Iunge sequentia.

Canon Apostolorum. Concilium Antiochenum 1. sub Iulio 1. Anicetus 1. Metropolitanus præsumptor & inobediens. Iulius 1. Leo 1. Hic quippe Athanasius legatus erat Leonis in Oriente. Concilium Aurelianense 2. Concilium Aurelianense 3. sub Vigilio 1. Concilium Toletanum 4. sub Honorio

Episcopus (ait) prouincialis vbi consecrandus est, vbi Metropolitanus elegerit. Metropolitanus autem non nisi in ciuitate Metropolim comprouincialibus ibidem conuenientibus, &c. Vide ea que sequuntur. Metropolitanus requirendus in ordinatione Episcopi. Hoc iam pluribus locis intimaui, dum de Episcopi consecratione & electione diximus suo loco. Vide ergo. Sed & ex præcedenti annotatione hoc euadit perspicuum. Libet autem etiã quædam annexere quæ necdum in mediū producta sunt. Sic ergo BONIFACIUS I. epist. ad Hilar. Narbonensem Episc. iubet obseruari, vt sine assensu Metropolitanis nullus debeat Episcopus ordinari. Rationem verò ponit, dicens constitutum fuisse in Conc. NICÆNO I. can. 6. vt per vnquamq; prouinciã, Metropolitanis singuli ius habeant, nec cuiquã duas posse esse subiectas. Ideo ergo strictè idè Bonifacius præcipit, vt nemo eorum terminos auidax temeror excedat. Vide mox in altera distinct. Hoc autem decretum de non ordinando Episc. sine Metropol. assensu. Conc. CHALCEDON. gener. I. V. actio. 11. repetit in causa Bassiani Ephesij Episc. qui sine Metropol. fuerat ordinatus, repetit & LEO I. cuius decretum in subsequenti distinct. allegabimus. Denique HILARIUS I. epist. 1. ad Ascianũ & reliquos Episc. Tarracon. prouinciã, c. 1. & allegatur à Gratia. causa 1. q. 7. c. Quoniam quicquid factũ redarguit cuiusdã Sylliani Episc. Calaguritanus, qui nullis petëtibus populis Episc. ordinare presumpserat. Hoc ad veniã temporũ necessitate perspecta licet dicat pertinere, tamen deinceps nil tale præsumi vetat, contra Nicænorum canonũ statuta, vbi iubetur, ne quis consecratur antistes sine assensu Metropol. Episc. cui quis obuias tenderit manus, eorum se confortio fatetur indignũ, quorũ præceptionibus resultarit. IDEM ead. repetit epist. 2. ad Leontium Veranum, & Victorij Episc. Vide in seq. distinct. Hinc Concil. TARRACON. can. 15. & allegatur à Gratia. causa 65. c. Si quis: Si quis (ait) in Metropolitana ciuitate non fuerit Episcopus ordinatus, postquam suscepta benedictione per Metropolitanam litteras honorè fuerit Episcopi adeptus, id optimũ esse decernimus, vt postmodũ statuto tempore, id est, impletis duobus mensibus si Metropolitanus sui representet aspectibus, vt ab illo monitis Ecclesiasticis instructus plenius quid obseruare debeat recognoscat. Quod si forte hoc implere neglexerit, in synodo increpatus à fratribus corrigatur: & si forte infirmitate aliqua ne hoc impleat fuerit præpeditus, hoc suis litteris Metropolitanano indicare procurret. Vide quod sequitur.

Concilium Chalcedonense generale 4. Leo 1. Hilarium 1. Concilium Tarraconenſe sub Pasce 1. Concilium Ni cenũ generale sub Iulio 1.

Bonifacius 1. Concilium Ni cenũ I. v. de mox. Concilium Chalcedonense generale 4. Leo 1. Hilarium 1. Concilium Tarraconenſe sub Pasce 1. Concilium Ni cenũ generale sub Iulio 1.

tatis propria dignitate, &c. Hinc Conciliũ TAVRIENSE sub Syricio I. can. 1. Statutum est (ait) ad petitionem Proculi Massiliensis Episcopi, eo quod disidebant Episcopi de primatu, vt quicumque comprobauerit suam ciuitatem esse Metropolim, is totius prouinciæ honorem primatus obtineat, & ipse iuxta præceptionem canonum ordinationem habeat potestatem. Sic in Concil. CHALCEDON. gener. I. V. actio. 13. contentio est sedata inter Eunomium Nicomedienſ. Metropolitanum, & Anastasium Episcopum Nicænum, qui Anastasius Metropolitanus ius vsurpabat: quia licet Imperatores Nicenã urbem in Metropolitanam exissent Nicomedij ciuitatis ius demere noluerunt, scilicet vt haberent semper ius in Nicæna, non è conuerso, & Nicæna tantũ honore gauderet. Hinc & BONIFACIUS I. epist. 3. ad Hilarium Narbonensem Episc. strictè præcipit, vt nemo Metropolitanorum terminos auidax temeror excedat, nec aliquis in illorum contumeliam partibus suis, que sibi ab his nõ videntur concessa, defendat. Ceteris huiusmodi (ait) pressa nostra auctoritate presumpcio eorum qui ultra licitum, sua limitibus dignitate extendit. Quod idcirco dicimus vt aduertat charitatis tua, ad eos non canonice cautius præcepta seruari, vt ita constitutio quoque nostra desinat, quatenus Metropolitanus sui vniqueq; prouincia in omnibus rebus ordinatione semper expectet. Huic decreto calculum addit CÆLESTINUS I. epist. 2. ad Gallia, Viennensis & Narbonensis Episc. c. 4. & eundem Bonifacium citat auctorem, & addit. Sit concessis sibi (ait) vnusquisque contentus limitibus, alter in alterius prouincia nil presumat, nec emeritis in suis Ecclesijs clericis peregrini & extranei, & qui ante igno-rati sunt, ad exclusionem eorum qui bene de fuerit ciuium merentur testimonio, preponantur, ne nouũ, quoddam de quo Episcopi fiant institutum videatur esse collegium. Idè allegauimus ex Concil. RHEGENSI sub Sixto III. in vocabulo, Episcopus. Prædicta autem decreta GREGORIUS I. allegat & confirmat, cap. 9. responsionis ad interrogata Augustini Anglorum Episc. Aliter agere præsumptum Hilarium Episc. corripuit LEO I. epist. 87. ad Episcopos Viennenses, vt dicemus in vocab. Romanę Ecclesię Primatus, &c. Denique Concil. RHENSIS I. gener. 3. sub Cælestino I. can. 8. constitutionem ponit pro Cyprij Episc. vt non amplius Antiochena ciuitati subditi sint, sed ius suę prouincię illæsum & inuolatum obtineat. Simul statuit, vt idè ius ceteris omnibus dioceseos & prouincijs seruetur, vt nemo Episcoporum prouinciam occupet alienã, vt alibi in vocab. Episcopus suis limitibus sit cõtentus, diximus. Quod si foret antiquitus vi vel alio modo quidam occupauerint, conceditur pristino iuri prouincię restitui, ne maiorũ canonis violentur, & libertas perdat, potestate facta cuique Metropolitanano vt ad suã cautionẽ actorũ excipiat exempla. Si quis autem (ait) diuersam contrariamve his que nũc statuta sunt formã produxerit, placuit vniversali ac generali Concilio hanc esse irritã & infirmam, eius fidem omnino derogari. Hoc prius quidẽ constituerat Concil. CONSTANTINOP. I. can. 2. & 3. vt diximus in vocab. Episcopus, & in vocab. Ordines in alterius diocesei nullus præsumat conferre, &c. Porro in præfato Conc. Ephes. reperitur exemplar suggestionis Episcoporum Cyprij exhibitæ Concil. ad calcem eiusd. Concil. pro obtinenda iuris antiquitate, vbi inquiritur à sancta Synodo, nunquã ne Antiochenus visus est in Cõstantia Cypri ordinare Episc. & respondet Zenon Carij Cypri Episc. à sanctis Apostolis nunquam

Concilium Taurinense 1. Concilium Chalcedonense generale 4. Bonifacius 1. Cælestinus 1. Allegat Ince Gracianus distinct. 61. cap. Ne emeritis &c. Concilium Rhegenſe sub Theodosio & Valentiano Gregorius 1. Concilium Ephesinũ generale 3. sub Theodosio Iuniore. Concilium Constantinopolitanum 1. generale 2. sub Theodosio seniore.

posse ostendere, quod affuerit Antiochenus, & ordinauerit vel cõmunicauerit vnquã infulæ ordinationis gratiã, neque alius quispiã. His auditis S. Synodus voluit, vt obseruarentur canones sanct. Patrum (habes superiori pagina) in Nicæa congregatorũ, qui conseruat vniciuque Ecclesię priscam dignitatẽ, & de ceteris omnibus idè conseruauerunt prouincijs, & addiderit. Quod si quis his que decreta sunt pugnantis litteris assensit, irritas decernit sancta & vnice salis Synodus. Hinc etiam LEO I. epist. 51. que est ad Anatolium Episc. Constantin. eundem grauitè arguit quod cõtra canones iam dictos Nicæni Concil. quos tantoperè cõmendat, ius sibi vendicauerit in alienis prouincijs, Antiochena scilicet & Alexandrina, que Metropolitanis Episcopatibus gaudet, ita vt ausus fuerit sine præcedenti exemplo cõtra statuta canonũ Antiochena Ecclesię Episc. ordinare, & subdit ibidẽ. Quod ergo ad perpetuam vtilitatẽ generaliter instituta sunt, nulla cõmutatione varientur, nec ad priuatiũ trahantur commodũ que ad bonũ sunt commune prescra: & manentibus terminis quos constituerunt Patres, nec in his tendat alienũ, sed intra fines proprios atque legitimos, prout quis valuerit in latitudine charitatis exerceat. Et post pauca. Non contumeliantur prouincialium iura primatũ, nec priuilegijs antiquitus institutis. Metropolitanis antistes fruantur: Tum illum admonet, vt pristina iura Ecclesijs Alexandrię & Antiochię reddat, & deposito ambitionis desiderio, spiritu potius feruet charitatis. De eiusd. Anatolij ambitione & iure proprijs Ecclesijs & prouincijs relinquendo. IDEM epist. 52. ad Martianum Imperat. adhuc loquitur, & epist. 53. ad Pulcheriã Augustã: ad Martianum quidẽ sic loquitur. Maximum Anatolius Episc. proprio detrabit merito, si illicito crescere optat augmento propria perdit qui indebita concupiscit. Satis sit illi q; vestre pietatis auxilio, & mei fauoris assensu Episcopatu tante urbis obtinuit. Non dedignetur regiã ciuitatẽ, quã Apostolica non potest facere sedem, nec villo speret modo q; per aliorũ passu assensionis auerit. Priuilegia enim Ecclesiã sanctõrum. Patrum canonibus instituta, & venerabilis Nicæna Synodi fixa decretis nulla possunt improbitate cõuelli, nulla nonitate mutari. Eadẽ repetit de iisdem priuilegijs adhuc epist. 57. ad eundem Martianũ, & iterũ epist. 59. ad Episc. Chalcedonã cõgregatas. Ad Pulcheriã autem epist. 53. sic ait: Superbi nimis est & immoderatum, vltra fines proprios tendere, & antiquitate calcata alienũ ius velle præripere, atque vt vnus crescat dignitas, tot Metropolitanorũ impugnat primatus, quiesq; prouincijs & olim S. Synodi Nicænae moderatione dispositis (habes superiori pagina) bellũ noua perturbationis inferre, atque vt venerabilũ decreta soluantur quorundã Episcoporum preseruo cõsensum, cui tot annorũ series negauit effectũ. Et post pauca. Tales cõsensiones Episcoporum sanct. canonum apud Nicæam conditorũ regulis repugnantes, vnica nobis vestre fidei pietate in irritum mittimus, & per auctoritatẽ B. Petri Apostoli generali prorsus definitione cassamus, in omnibus Ecclesiasticis his legibus obsequentes, quas ad pacificationẽ omnũ sacerdotũ per 318. antistes spiritus Sanctus instituit. Ita vt etiã si multo plures aliud quã illi statuere decernerent, in nulla reuerentia sit habendũ quidquid fuerit à prædictorũ constitutione diuersum, &c. IDEM repetit epist. 60. ad Maximum Episcopum Antiochenum. Et si (inquit) diuersa sunt nonnunquam merita presulum, tamen iura permanent sedium: quibus & si possunt amuli perturbationem aliquam fortassis inferre, non tamen possunt minuerẽ dignitatẽ. IDEM epist. 69. ad præfatum Anatolium Episc.

Concilium Chalcedonense generale 4. Leo 1. Bonifacius 1. Cælestinus 1. Allegat Ince Gracianus distinct. 61. cap. Ne emeritis &c. Concilium Rhegenſe sub Theodosio & Valentiano Gregorius 1. Concilium Ephesinũ generale 3. sub Theodosio Iuniore. Concilium Constantinopolitanum 1. generale 2. sub Theodosio seniore.

Leo 1. Hæc allegat Gratianus causa 24. q. 1. c. Quæ ad perpetuam, &c. Hæc allegat Gratianus causa 24. q. 1. c. Priuilegia. Autoritas summi Pontificis.

scopum eadem reperit ad calcem, & epist. 82. ad Anastasium Theſſalonicenſem Episcopum, eundem grauer increpat, eo quod Articum veteris Epiri Metropolitanum antistitem, in iudiciu euocasset, & multa molestia affecisset inconsulta sede Apostolica: eum que adhortatur ad pacem, & considerationem, quod licet constitutus sit Vicarius Romani Pontificis, tamē vocatus in solitudinis partem non in plenitudinem potestatis, recognoscat quidem in illis prouincijs Orientis præmiens Episcopatus sui fastigium, sed amputato totius usurpationis excessu. Et can. 2. eiusdem epist. ita sanxit. Igitur secundum sanctorum Patrum canones spiritu Dei conditos, & totius mundi reuerentia conſecratos Metropolitanos singularum prouinciarum Episcopos, quibus ex delegatione nostra fraternitatis tue cura prædatur, ius tradite sibi antiquis dignitatis inueteratum habere decernimus, ita ut a regulis præstitis nulla aut negligentia, aut presumptione difcedant. IDEM epist. 87. ad Episcopos Viennensium prouincie eadem repetit, vbi conqueritur de Hilario quodam Episcopo, qui ordinationes Episcoporum facere sine sedis Apostolicæ assensu aut Metropolitanorum suorum iudicio præsumebat: vbi & districtè præcipit sub graui censura, vt ordinationem sibi singuli Metropolitanis suarum prouinciarum cum his qui cæteros sacerdotij antiquitate præueniunt, restituat (inquit) per nos in re defendat. Alienum ius sibi alter non audeat. vendicare, suis limitibus, suis terminis sit vnusquisque contentus, & privilegium sibi debitum in alium transferre se posse non erit non licere. Quod si quis negligens Apostolicas sanctiones plus gratia tribuens personali sui honoris desertor esse voluerit, privilegium suum in alium transferre posse se credens, non is cui cesserit, sed is qui intra prouinciam antiquitate Episcopali ceteros præuenit sacerdotes, ordinandi sibi vendicet potestatem, non que passim, sed que die legitimo celebretur. Nec sibi constare status sui nouerit firmitatem, qui non die sabbati uespere quod luceſcit in primâ sabbati, vel ipso dominico die fuerit ordinatus. Solum enim maiores nostri, resurrectionis dominicæ diem honore dignum iudicauerunt, vt sacerdotes qui sumuntur hoc die potissimum tribuantur, &c. Vide Ordines quibus conferantur temporibus, &c. Eadem HILARIUS I. epist. 2. ad Veranum Leontium & Victurium Episcopos pro Ingenio Episcopo Ebreduensi. Non (inquit) in alterius prouincia sacerdotis alteri ius habere permitimus, quia per hoc non minus in sanctorum traditionum delinquitur sanctiones, quam in iniuriam ipsius Domini profilitur, cum expectatio fructus nostri ministerij non in latitudine regionum, sed in acquisitione ponitur animarum, &c. Lege quoque ea que superius in lex 30. annorum posita sunt, de parochijs, &c. Horum autem decretorum intantū fuit studiosus obseruator HORMISDA I. vt scribens cuidam Episcopo nomine Ioanni epist. in ordine 3. de negotijs Hispanijs, eidem vices suas committens implēdi que decebat, ait: Seruatis (inquit) privilegijs Metropolitanorum vices vobis Apostolica sedis delegamus, vt inspectis istis sine ea que ad canones pertinent, sine ea que a nobis sunt nuper mandata seruentur, sine ea que de Ecclesiasticis causis tua reuelationi conuigerint, sub tua nobis insinuatione pandantur. Porro IDEM Pontifex Salustium alium Episcopum Hispanensem vicarium suum constituens per Beticam & Lusitaniam prouincias, epist. 7. ad eundem, ait: Saluis (inquit) privilegijs que Metropolitanis Episcopis decreuit antiquitas, &c. Vide etiam in vocabulo, Vicarius, &c. Denique NICOLAUS

Non est potestate abrogandi que concessi est.

Allegatur hæc à Gratiano causa 3. q. 6. cum litem super eo causa 25. q. 1. c. igitur, &c.

Ordinandi temporibus.

Hilarius 1.

Optima sententia vocabulo.

Hormisda 1.

Hæc allegne Gratianus causa 25. q. 2. capit. seruatis.

Nicolaus 1.

A I. epist. 1. ad Radulphum Archiepiscopum Bituricensem, & allegatur à Gratiano, causa 9. q. 3. cap. Conquestus: Conquestus est (ait) Apostolatus nostro frater noster Sigedodus Archiepiscopus Narbonensis, quod clericos suos eo inuito ad iudicium tuum venire compellas, & de rebus ad Ecclesiam suam pertinentibus eo incōsulto quasi iure Patriarchatus tui disponas, cum hoc neque antiquitas (cui sancti Patres sanxerunt reuerentiam) habeat, & auctoritas sanctorum Canonum penitus interdicit, nisi forte pro causis que apud se terminare non possunt, ad te quasi ad Patriarcham suum pronocauerint per appellationes, vel si Episcopus suus decesserit, res Ecclesie sue iudicio tuo dispensare voluerint. Primate enim, vel Patriarchas nihil privilegij habere præ ceteris Episcopis, nisi quantum sacri canones concedunt, & prisca consuetudo illis antiquitus contulit diffinimus. IDEM epist. alia ad Salomonem Britannia Regem. Hæc est ordinatio Dei patris tui, & hæc est lex Ecclesie matris tue, videlicet ut omnes Episcopos regni tui ad Turonensem Archiepiscopum mittere non detrectes, ipsiusque iudicium postulare non dedigneris. Ipse est enim Metropolitanus, & omnes Episcopi regni tui suffraganei eius sunt, sicut conscriptiones prædecessorum meorum euidenter ostendunt. Neque enim Ecclesias Dei per discordias Regum diuisionis aliqua damna pati necesse est, cum quantum ex se est pacem quam predicant seruare studeant in inuicem, & in omnes. Eadem in reliquis prouincijs iubet obseruari ALEXANDER III. Eboracensi Episcopo scribens, & habetur par. 4. 4. Concilij Lateranensis quod celebravit, c. 1. 2. & 3. vt scilicet Archiepiscopus & Metropolitanus ius suū seruetur, nec Cantuariensis Eboracensem Episcopum, suæ ditioni & iurisdictioni subiaccere præsumat: sed nec Episcoporum ceterorum Metropolitanus audeat negotia pertractare, nisi ad eum per appellationem negotium deferatur, nisi sit legatus & iudex ab Apostolica sede institutus, vt ibidem subditur, c. 3. IDEM eadem repetit, scribens suffraganeis Cantuariensis Ecclesie, vt habetur par. 50. eiusdem Concilij, c. 66. lege plura sup. in vocab. Episc. Lege seq. Metropolitanus non duo sint in vna prouincia. Hoc satis innuit quod præcedēti distinctione tot decretis confirmatum est, quia ibi habes multoties repetitū, vt vniciuque deputatum Metropolitanum alterius prouincie Metropolitanus non perturbet. Verum hoc adhuc lucidius declarat INNOCENTIUS I. epist. in ordine 18. ad Alexandrum Antiochenum Episcopum, cap. 2. Quod sciscitaris (ait) verum diuisis imperiali iudicio prouincijs, vt due Metropoles fiant, sic duo Metropolitanus Episcopi debeant nominari, non vere visum est ad nobilitatem necessitatum mundanarum Dei Ecclesiam commutari, honoresque, aut diuisiones perpetui, quas pro suis causis faciendas duxerit Imperator. Ergo secundum pristinum prouinciarum morem Metropolitanus Episcopos conuenit nominari. Et Concilium CHALCEDONENSE generale I V. actio. 15. can. 12. & allegatur à Gratiano, distin. 41. cap. Peruenit, &c. Peruenit ad nos, quod quidam præter Ecclesiasticos ordines affectantes potentiam, per pragmaticam formam, vnas prouincias in duas diuidant, ita vt ex hoc inueniantur duo Metropolitanus Episcopi in eadem vna esse prouincia. Statuit ergo sancta Synodus deinceps nil tale attentari à quolibet Episcopo: eos vero qui tale aliquid tentauerint de proprio gradu cadere. Si que vero antea ciuitates, per pragmaticam imperialem Metropolitanis nominis honore (vide superiori distinctione de Nicomediensi & Nicæno Metropolitanis) decorati sunt, nomine solo persuantur,

Allegatur hæc à Gratiano causa 3. q. 6. cum litem super eo causa 25. q. 1. c. igitur, &c. Turonensis Archiepiscopus,

Metropolitanus Britannia.

Alexander 3.

Innocentius 1.

Concilium Chalcedonense 4. sub Martino Imperatore.

& qui

& qui Ecclesiam eius regit Episcopus, saluis semper vere Metropoli privilegijs suis, &c. Hæc autem constitutio facta est propter Eunomium Nicomediensem Metropolitanum antiquum, & Anastasium Nicænum Metropolitanum ab Imperatore recenter institutum, vt antea docuimus. Porro hunc canonem repetit Concilium GENERALE VI. Constantinopolitanum I I I. cano. 38. verum retere ea que superius iam dicta sunt, tum vide seq. Metropolitanus unil præsumat in præiudicium Romanæ Ecclesie. Hoc superiori pagina prohibuit Leo I. Anastasio Theſſalonicensi Episcopo vicario suo Orientis, epist. 82. ad eundem missa, vt potes reuoluere, similiter & Hormisdæ I. decretum & aliorum qui ibidem nominantur. Hoc etiam manifestè prohibuit HIGINVS I. epist. 1. ad omnes Christi fideles, vt allegatur à Gratiano, causa 9. quæst. 3. cap. Saluo: Saluo in omnibus Romana Ecclesia privilegio nullus Metropolitanus absque ceterorum omnium comprouincialium Episcoporum instantia aliquorum audiat, causis eorum, quia irrita erunt aliter acta quam in conspectu omnium eorum uelitate, & ipse se fecerit correatur a fratribus. Vide supra & deinceps plura. Hinc & LVCIUS I. epist. 1. ad Gallia atque Hispania Episcopos, & allegatur à Gratiano, causa 9. quæst. 3. cap. Nullus. Constitutum sicut & à sanctis Apostolis eorumque successoribus decretum reperimus. Si quis Metropolitanus Episcopus, nisi quod solummodo ad propriam pertinet parochiam, sine consilio & voluntate omnium comprouincialium Episcoporum extra aliquid agere tentauerit, gradus sui periculo subiaccit, & quod agerit irritum habeatur & vacuum. Sed quidquid de comprouincialium Episcoporum causis, eorumque Ecclesiarum, & clericorum, atque secularium, necessitatibus, aut de quibuscunque communibus causis agere aut disponere necesse fuerit, hoc cum omnium consensu comprouincialium agatur Pontificum, non aliquo dominationis fastu, sed concordia & humillima administratione, sicut Dominus ait: Non ueni ministrari, sed ministrare. Et alibi: Qui maior est vestrum erit minister uester. Similiter & ipsi comprouinciales Episcopi cuncta cum eius consilio, nisi quantum ad propriam pertinet parochiam agant, iuxta sanctorum constituta Patrum, vt uno animo, uno ore concorditer sancta glorificetur Trinitas in secula. Similiter auctoritate sicut Apostolica præcipimus, ut nullus Metropolitanus Episcopus, absque ceterorum omnium comprouincialium Episcoporum instantia, aliquorum audiat, causis eorum, quia irrita erunt & causam pro factis dabit. Episcopi uero per singulas prouincias obseruent, ne posteriores se prioribus suis præferant (vide Ordo) nec eis inconsultis, nisi quantum ad propriam pertinet parochiam, aliquid agant, sed omnes de communibus eorum causis consonam sententiam proferant & determinent, quoniam aliter acta nullas vires habebunt, nec Ecclesiastica reputabuntur. Idem IULIUS I. epist. 2. ad Orientales Episcopos, cap. 23. Vide Episcopi vt iudicandi, &c. & alijs in locis. Metropolitanus Episcopus uisitent. Concilium VALENTINVM GALLIÆ III. can. 19. Singulis Metropolitanis cum suffraganeis suis cura præcipua sit de uita & opinione nō solum totius clerici, sed etiam ipsorum Episcoporum, ne se per culpam vel negligentiam suam, tales exhibeant, qui merito apud laicos uiles atque infames, ac per hoc in ipso sacro ministerio contemptibiles habeantur, placet firmari. Verumtamen Concil. GENERALE VII. Constantinopolitanum I V. sub Adriano I. can. 9. prohibet. Nec ullus Archiepiscopus & Metropolitanus propria

Concilium Constantinopolitanum 3. generale 6.

Leo 1.

Hormisda 1.

Higinus 1.

Lucius 1.

Math. 26. Marc. 10. Lucæ 22.

Iulius 1.

Concilium Valentini Gallia 3. sub Leothario Imperatore.

Concilium Constantinopolitanum 4. generale 8. sub Basilio Imperatore.

relinquat Ecclesiam, & sub occasione quasi uisitationis ad alias accedat, & potestate propria contra infirmiores abutatur, ut cōsumat redditus, qui apud illos inueniuntur ad Ecclesiasticam dispositionem & alimenta pauperum. Unde per hoc noscuntur grauare auaritie modo conscientias fratrum & ministrorum, excepta hospitalitate que aliquando ex necessario transitu fortassis accesserit. Sed & tunc non alia, nisi ex his que ad præsentem de compendio preparata inueniuntur, cum reuerentia & timore Dei dignanter accipiat, & maturius propositum iter perambulet, nihil omnino eorum que sunt Ecclesie illius, vel suffraganei Episcopi petes & exigēs. Si enim vnquamque Episcoporum Ecclesie propria rebus cum multa parcitate uti, & nullatenus in proprias utilitates importunè ac sine ratione dispergere vel consumere redditus Ecclesiasticos sacri canones decernunt (posuimus in vocabulo, Episcopus facultatis Ecclesie dispesator, &c.) qua prius impietate minime putabitur indignus, qui alijs Episcopis commissas Ecclesias grauare vel ambire, ac per hoc sacrilegij crimen incidere non formidat? Quisquis ergo post hanc distinctionem nostram tale quid facere tentauerit, pena subeat à Patriarcha, qui per tempus fuerit, secundum congruentiam iniustitiae ac auaritie sue, & deponatur & sequatur ut sacrilegus, & alter idolatram factus iuxta magnum Apostolum. Idem statuitur de Episcopis qui parochias uisitant. Vide uisitatio, &c. Denique canone 19. eiusdem Concilij præfatus canon iterum renouatur. Denique Concilium LATRANENSE sub Alexandro III. par. 1. c. 4. prohibet Metropolitanis, ne comitari excessiuo, uenatione, & subditorum oppressionem, ad uisitandum transeat. Vide hoc latius differtum in vocabulo, uisitatio. Sed & eisdem Metropolitanis BONIFACIUS VIII. Episcopatum uisitationem iniungit in 6. decretalium, titu. 20. de censibus cap. ult. nec ab eo officio posse impediri decernit, etiam si Episcopi non fuerint negligentes. Vide locum, & uisitatio. Metropolitanus Episcopi obediunt. Concilium VERNENSE, cano. 2. Statuimus, ut Episcopi ceteri ipsi Metropolitanis in omnibus secundum canonicam institutionem obediāt. Et reperit iterum, can. 4. Similiter & CAROLVS MAGNVS, cap. 1. constitutionum suarum. Concilium MELDENSE, can. 31. Metropolitanis sedibus antiquis statuta iura seruentur, & a comprouincialibus Episcopis, iuxta regulas Ecclesiasticas, eius reuerentia exhibeatur. Vide superius, Metropolitanis iura seruatur, &c. Metropolitanus Episcopo officij suum non potest delegare. Concil. GENERALE VII. Constantinopolitanum I V. sub Basilio Imperatore, can. 24. Interdicitur Metropolitanis ne alijs Episcopis committant Ecclesie sue officia diuina, & litonias & cuncta omnino sacra que ad se pertinet ministeria, ita ut per eos celebrent omnia que per semet alacriter agere debuerunt, ac per id eos qui Episcopalem dignitatem meruerunt quodammodo clericos sibi subiectos exhibeant. Et subdit. Quisquis ergo Metropolitanorum post hanc sancta & vniuersalis Synodi definitionem eadem audacia vel superbia & contemptu abusus, non per se cum timore Dei & alacritate seu conscientia bona debita ministeria in propria ciuitate, sed per suffraganeos Episcopos efficere tentauerit, penas exoluat, coram proprio Patriarcha, & aut corrigatur aut deponatur. Vide & Episcoporum officium, &c. Metropolitanus usus pallij conceditur. Vide Pallium, &c. Metropolitanus Patriarchæ subditus sit & obediāt. Concilium GENERALE VIII.

Concilium Latranense sub Alexandro 3.

Bonifacius 8.

Concilium in palatio uernis celebratū sub Pipino regis anno 755. Carolus Magnus.

Concilium Meldensis.

Concilium Constantinopolitanum 4. generale 8.

Concilium generale 8. sub Adriano 2.

EEE 3 supra

Concilium generale 8. sub Adriano 1.

supra memoratum, can. 17. ex Nicæni I. Concilij, can. 6. sedes Patriarchales numerat, vt posuimus supra, & omnibus illis Patriarchis à Metropolitanis obedientiam esse præstendam decernit, vt cum Patriarchæ Concilium in suis prouincijs indixerint teneantur metropolitani occurrere, nec cauerint quia eos oporteat bis in anno Synodum celebrare, quia Cõcilia Patriarchatû potiora sunt quàm Metropolitanorum: & cum ad illa profecti erunt ad hæc non tenebuntur (& subdit ad calcem canonis.) Quisquis ergo Metropolitanorum primum Patriarcham contempserit, & uocationi eius que siue ad unum & solum, siue ad plures, siue ad omnes sit absque validissima ægrotatione vel paganorum incursum non obediuerit, & per totos duos menses post uocationis ad proprium venire Patriarcham minimè festinauerit, vel si quocumque modo latitare aut non cognoscere nunciu ab illo missum tenuerit, segregetur: si uerò inter unum annum eandem contumaciam & inobedientiam demonstrauerit, deponatur omnimode, & ab omni sacerdotali operatione decedat, atque à dignitate & honore qui Metropolitanis conuenit propellatur. Is autem qui huic definitioni non obediuerit, anathema sit. Vide Cõcilio omnes tenentur adesse, &c. Metropolitanus singulis annis conciliu celebret. Hoc habes amplissimè probatum superius, &c.

Metropolitanus hæreticis fauēs vel hæreticus. Lege quod de clericis hæreticis dictu est, & de Episcopis hæreticis, & in generali uocabulo, Hæreticus & deinceps. Denique Concilium EPHESENVM I. generale 3. cano. I. ita statuit. Si Metropolitanus prouincia defecit à sancto generali Concilio, & adiunxit se Apostatarum cœui, vel in posterum se adiunxerit aut cum hæretico senserit, & in illius sententiam transferit, is contra Episcopos prouincia nullo modo aliquid agere, efficere uel poterit, cum iam deinceps ex omni Ecclesiastica communione Concilium eum eiecerit, & ob id nullam potestatem aut ius agendi quicquam habeat. Quinetiam ipsi prouincialibus Episcopis item finitimus & undique vicinis Metropolitanis, qui rectè sententiæ Ecclesiæ partes sequuntur obnoxii erit, & etiam penitus ubique excidat à gradu Episcopatus. Reliquum habes in locis memoratis.

MILITIA.

Militiam clerici vel monachi non sequantur. Posuimus hoc in uocabulis, Bellum, Arma, & supra, Episcopus castra nõ sequatur, &c. Narrat autem NICEPH. CALLISTVS, lib. II. cap. 21. SOZOMENVS SALAMINVS, lib. 6. cap. 18. SOCRATES, lib. 4. cap. 27. & THEODORETVS CYRENSIS, lib. 4. Ecclesiastica historia, cap. 18. & 19. & reliquis, & POMPONIVS LAETVS in compendio Romanæ historie, dum de Valente Imperatore loquitur, eundem impium Imperatorem, monachos & clericos ad militiam coëgisse, sed non tacent etiam qua infelix morte multatus sit. Lege si placet. Porro Concilium CHALCEDONENSE generale I V. actio. 15. can. 7. & allegatur causa 20. quæst. 3. à Gratiano, cap. Eos qui semel, &c. Eos qui semel in clero taxati fuerint, siue in monasteriis deputati, decreuimus, neque ad militiam, neque ad honores seculares venire. Eos autem qui hoc ausi fuerint facere, & non eius rei poenitere maluerint, ut ad hoc idem reuerentur quod ante obtinuit Dei propofuerunt conuenit anathematizari. Vide & Pœnitens recidiu patiens, &c. Et Concilium TRONENSE I. sub Hilario I. can. 5. Si quis clericus relicto officij sui ordine laicam uoluerit agere uitam, uel se militie tradiderit, excom-

municationis poena feriat. Vide reliquum in uocabulo, Arma, Clericus, & Monachus, &c. Militiam poenitentes non repetant. LEO I. epist. 90. ad Rusticum Narbonensem Episcopum, cap. 11. & allegat Gratianus de poenitentia, dist. 5. cap. Contrarium est omnino Ecclesiasticis regulis post poenitentiam actionem redire ad militiam secularem, cum Apostolus dicat: Nemo militans Deo implicat se negotijs secularibus. Unde non est liber à laqueis diaboli, qui se militie mundana uoluerit implicare. Hæc renouat NICOLAUS I. decreto, quod allegat Gratianus, causa 26. quæst. 7. cap. De his qui pro criminibus poenitentiam egerunt, & ad cingulum militie conuertuntur, constat eos contra sacras regulas agere. Verum hoc remittit in Episcopo potestate dispensandum. Vide Pœnitens, & locis supra allegatis, & vide quod sequitur, & etiam uocabulo, Pœnitens, &c.

MILES.

Miles non promouendus. Vide supra, Curialis, & Laicus, &c. SYRICVS I. epist. 4. ad Affricanos Episcopos, & relecta est in Concilio TRESI, can. 3. Si quis post remissionem peccatoru cingulum militie secularis habuerit, non admittatur ad clerum. Hoc renouat INNOCENTIUS I. epist. 2. ad Vetricium Rhotomagensis Episcopum, cap. 2. & epist. 24. ad Synodum Toletanum, cap. 2. 3. & 4. & Concilium TOLETANVM I. can. 8. præfatum decretum repetit, & allegatur à Gratiano, dist. 11. c. Si quis. Vbi & additur, ut quod si talis admissus fuerit ad clerum, diaconij nõ accipiat dignitatem.

MILITVS TEMPLI.

Militia templi. Priuilegia immensa largitur ALEXANDER III. vt habetur, par. 44. Concilij Lateranensis quod celebratur, cap. 5. 6. 7. 8. & reliquis. Verum quia ea omnia sustulit CLEMENS V. ideo illa recensere non volumus, si delectat videre locum tibi præmonstrauimus.

MIRACVLVM.

Miracula uerè sunt & quare. Sapius admonuimus quia illud est hæreticis familiare omnia ea subannare, quæ ad nostræ religionis profectum conducunt, & ad impiæ & sathanicæ sectæ abolitionem spectant. Inde est quod & more præscorum gentium sanctorum miracula, quæ crebro etiamnum fieri conspiciuntur ad illorum sepulchra, magicis ascribuntur, & nil diuinitatis in eis inesse impie blasphemant. Propterea etiam non incumbimus antiquiori inuestiganda ueritati miraculorum, cum in dies non tamen, meritis hominum deficientibus, ut antiquitus tam crebra uideamus ad monumenta sanctorum diuinitus miracula fieri. Quod autem ab Apostolis miracula uaria facta sint non inficiantur hæretici, nam & Euangelici actus atque Apostolici hoc satis proloquuntur. Cur autem fiant ratione sub nomine Apostolorum reddit CLEMENS I. lib. 8. Constitutionum Apostolicarum, cap. 1. Charismata (ait) seu uirtus operandi miracula primum nobis Apostolis concessa sunt, cum Euangelium omni creature predicaturi essemus: deinde his qui per nos crediderunt, sunt collata necessario, non ad eorum qui illa exercere uoluerunt, sed ad infidelium persuasionem, ut quos oratio flectere non potuit, commoueat prodigiorum potentia. Signa enim non nobis fidelibus dantur, sed his qui de Iudeorum & Græcorum gente infideles sunt. Nulla enim nobis uilitas accedit cum demones expelluntur, sed his qui ope Domini purgantur, quemadmodum quodam in loco ipse Dominus erudit

Leo 1.

2. Timothæ.

Nicolaus 1.

Syricus 1.

Concilium Telenfe.

Innocentius 1.

Toletanum Concilium 1.

Alexander 3.

Clemens 5.

Clemens 1.

Miraculorum efficiendorum uirtus cur data sit.

Concilium Ephesinu generale 3. sub Theodosio Iunior.

Nicephorus Callistus, Sozomenus Salamitius, Socius, Theodoretus Cyrensis, Pomponius Laetus.

Concilium Chalcedonense generale.

Concilium Turonense 1.

Lucæ 10.

Hæc pulchre confirmat Augustinus in 1. canonicam Ioannis, tractatu 2.

1. Ray. as.

Exod. 7. 2. Timothæ.

Non gloriantur de uirtute miraculorum.

Verissima sententia.

Iustinus Martyr.

Martinus Imperator Aurelius, uide etiã mox.

Miracula quædam sunt natura ut etiam docet Augustinus lib. 21. de Ciuitate Dei, cap. 4.

Ficticia miracula sunt quæ demones exercent.

Irenæus Lugdunensis.

diens nos ostendit dicens: nolite gaudere quod spiritus uobis obediunt, sed gaudete quia nomina uestra scripta sunt in caelis, quoniam illud eius uirtute sit, hoc nostra beneuolentia & studio, scilicet accedente ipsius auxilio. Non est ergo necessarium ut omnes fideles demonia eiiciant, uel moriuis excitent, uel linguis loquantur, sed his tantum cui charisma propter aliquam utilitatem concessum est, uidelicet ad salutem infidelium, cum se penumero conuincantur non sermonum demonstratione, sed prodigiorum effectione cum salute digni fuerint. Nam nec impij omnes miraculis ducuntur, uel testis est ipse Deus cum dicit: Si in alijs linguis loquar populo huic, & in alij labijs non credent. Neque enim Augustinus crediderunt Deo cum Moses tanta signa atque prodigia effecisset, neque Iudeorum multitudine quasi alteri Moysi Christo credidit cum omnem illorum morbum omnemq; infirmitatem curauerit. Nam illos non commouit uirga in serpentem conuersa, nec manus dealbata, nec Nilus sanguina perfusus. Hos uerò non flexerunt cæci uidentes, nec claudi ambulantes, nec moriui in uitam reuocati: atque illi quidem aduersabantur Ioannes & Mambres, hinc Annas & Cayphas. Ita non omnes commouent prodigia, sed solum mente bona præditos, quorum gratia Deus tantumquam sapiens dispensator uirtutes fieri statuit, non hominum uiribus sed sola uoluntate. Hæc ideo dicimus, ne qui huiusmodi charismata obtinuerunt, extollantur in eos qui ea non acceperunt. (Et infra.) Quare nemo se efferat supra fratrem quamuis propheta fuerit & miraculorum effector. Nam si cui semel concessum est ut non amplius numeretur inter infideles, superflua est ei reliqua omnis miraculorum facultas. Nam ut quis pius sit, ab amore proficitur, ut miracula efficiat, ab authoris potestate: quorum primum nos ipsos respicit, alterum operantem Deum ob eas causas quas antea diximus. De miraculis etiam IUSTINVS MARTYR in Dialogo cum Tryphone. Deprecamur (ait) ut nobiscum respiciatis & desinat impetere Christum Iesum nulli culpa criminis obnoxium, siue spectes eius opera, siue doctrinam, siue prodigia que sunt ad inuocatum eius nomen. Eadem repetit Apologiarum pro Christianis ad senatum Romanum. Habetur & epistola MARCI IMPERATORIS ad senatum qua sita est ad calcem Apologiæ 2. eiusdem Iustini martyris, qua prædictus Imperator profertur se miraculose ab intolerabili siti & oppressione hostium in finitorem meritis Christianorum liberatum. Inde mandat ut permittantur secundum suam legem impune uiuere. Idem Iustinus quaestione 24. ad Orthodoxos querit, cur Apollonius Thianus tot commemoratur edidisse miracula, & quædam miracula etiam hæretici fecisse legantur, & respondet ea miracula Apollonium fecisse naturalium potentiarum peritia, non auctoritate diuina. Verum Christus demones naturalibus abstulit, quia & si ea uideatur edere, fictitia tamen & omni prorsus uirtute nuda sunt: non autem sic de Christi & sanctorum miraculis quæ sunt diuinæ potestatis argumenta. Præterea idem de miraculis Magorum Pharaonis quaestione 26. dicit opera demonum facta esse, qui spectantium oculis eas præstigias ostenderunt, ut qui serpens non esset eum uiderent quasi serpentem, & non sanguinem quasi sanguinem, & non ranas quasi ranas. Porro IRENEVS LVGDVNENSIS libro 2. de miraculis Christi & Martyrum abundè differuit contra hæreticos. Tantum (inquit) abest, ut exsuscitentur mortuorum domper orationem, quemadmodum ipse dominus

Apostoli fecerunt, curant, ut per sepe necessitate interueniente inter fratres Ecclesiæ eius loci omni orante, & ieiunio accedente uerore, spiritus in corpus defuncti reuersus, hominque precibus sanctorum donatus sit. Quod si per phantasmam tantum, & quasi fūco obiectio hæc dominum fecisse dicent, ad prophetica illi scripta deducit, ostendemus omnia ista ita de eo prædicta, prouidique etiam certo facta esse, ipsi quoque solum filium esse Dei, &c. Vide quod sequitur, TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS lib. 4. contra Marcionem, post initium, de miraculis agit, & sanctorum Prophetarum atque Patrum ipsiusque Christi & sanctorum miracula non phantastica sed uera defendit contra Marcionis arrogantiam. Et libro ad Scapulam præfectum Carthaginis, Demones (ait) non tantum resursumus, uerum & reuincimus, & quotidie traducimus, & de hominibus expellimus, sicut plurimis notum est. Et consequenter plura prodigia euenisse urbi Carthaginensi describit propter occisionem martyrum. Porro EVSEBIVS CAESARIENSIS libro 5. Ecclesiastica historia cap. 5. refert Marcum Aurelium Imperatorem Christianorum miracula approbasse, epistola ad Senatum, ut superiori pagina interuimus. Si uelis legere locus tibi monstratus est. Sed & AVGVSTINVS HIPONENSIS libro 10. de ciuitate Dei cap. 12. Quocumque miracula (ait) suo per Angelos, siue quocumque modo ita diuinitus sunt, ut Dei uirtus in quo solo uita beata est cultum religionemque commendat, uerè ab eis uel per eos qui nos secundum ueritatem pietatemque diligunt, fieri Deo ipso in illis operante credendum est. Neque enim audiendi sunt qui Deum inuisibilem uisibilia miracula operari negant, cum ipse etiam secundum ipsos mundum fecerit, quem cerè uisibilem negare non possunt. Quod igitur mirabile sit in hoc mundo, profectè minus est quam totus hic mundus, id est, celum & terra & omnia que in eis sunt, que cerè fecit Deus. Sicut autem ipse qui fecit, ita modus quo fecit occultus est & incomprehensibilis homini. Quamuis itaque miracula uisibilia creaturarum & naturarum uidentur assidue uiluerint, tamen cum ea sapienter inuicemur, inuisitissimis uarijsque maiora sunt, &c. Præterea ADRIANVS I. in libro quem edidit pro defensione Generalis 7. Synodi contra libellum editum falso sub nomine Caroli Magni contra eandem synodum cap. 56. cum hæretici illi calumniarentur miracula quæ fiebant ad Reliquias martyrum, respondet ex prædicto Augustino in expositione Psalm. 76. Tu uerè magnus Deus faciens mirabilia in corpore, in anima solus faciens. Fecit & Moses, sed non solus, fecit & Helias, fecit & Heliseus, fecerunt & Apostoli, sed nullus eorum solus. Illi cum facerent tu cum eis: Tu quando fecisti illi non tecum. Non enim tecum fuerunt cum fecisti, quando & ipsos tu fecisti. Tu es Deus qui facis mirabilia solus, &c. Et quia miracula figmenta & deliramenta putant, sic responder eis ex GREGORIO NAZIANZENO oratione in Epiphaniorem lumina, Agunt omnia heretici tanquam uerè pueri in plateis ludentes, ac sibi inuicem illudentes, nulla ibi uirilis sensus & perfectæ rationis assertio, nihil quod proferre ualeant aduersus cultores uerbi Dei, &c. Sic autem quantum ad miracula determinauit FACVLTA LOUANENSIS articulo 17. Et PARISIENSIS articulo 11. Non dubitandum est (aiunt) sanctos in hac mortali uita, & in paradiso agentes miracula operari, &c. Vide Reliquiæ & sancti implorandi, &c. Sic & Concilium TRIDENTINVM sessione 25. qua

Vide quomodo respondet Caluistiarum obiectis.

Tertullianus Carthaginens.

Eusebius Caesariensis.

Augustinus Hipponensis.

Adrianus 1.

Vide si non ad hæc hinc animus inuenitur in Caluistis.

Gregorius Nazianzenus.

Facultas Louanensis, Facultas Parisiensis.

Concilium Tridentinum generale.

fuit 9. sub Pio 4. cum de imaginibus sanctorum tractat. Ex sacris (ait) imaginibus magnus fructus percipitur, qui per sanctos Dei & miracula & salutaria exempla oculis fidelium subiiciuntur. Vide supra Imago, Reliquia, &c.

Miracula noua non statim publicanda.]

Concilium SENONENSE cap. 40. Ex multorum fida relatione didicimus simplicem populum aliquando leui assertione miraculorum ad unum & alterum locum populariter concurrere, candelas & alia vota obtulisse. Vt igitur credula simplicitati nobis commissa plebs consilium, & nouis impudentibus hominum mente corruptorum ad questum occasionibus obuiemus, sacro approbante Provinciali Concilio districte prohibemus, ne quis post hoc miraculum de nouo factum pretendat, neve intra aut extra Ecclesiam, iulum, capellam aut altare pretextu noui miraculi erigat: aut populi concursum in miraculi gratiam & uenerationem recipiat, nisi prius loci Episcopus de negotio quia sentiendum tenendumque sit causa cognita decreuerit. Idem omnino repetit Concilium TRIDENTINUM sessione 25. quae est 9. sub Pio 4. Statuit sancta Synodus nemini licere ullo in loco vel Ecclesia etiam quomodolibet exempta ullam in solium ponere vel ponendam curare imaginem, nisi ab Episcopo approbata fuerit, nulla etiam admittenda esse noua miracula, nec nouas reliquias recipiendas, nisi eodem recognoscante & approbante Episcopo, &c. Vide supra, Imago, & infra, Reliquia, &c.

MISSA.

Missae nomen antiquissimum, Ritus eiusdem atque caeremonie defenduntur. Quot & quantis conuicijs atque blasphemijs sacrosanctum hoc Missae sacrificium ore putido haereticorum profcribatur non verbis possum exprimere, nec comprehendere mente: siquidem vetustissimum nomen ita derisui patet, quasi recens & vnus horae sit inuentum mysterium. Verum quam iusta nos indignatione moueamur, & illi quam Sathanico spiritu & peruersa mente exagitantur, breui possumus compendio demonstrare, cui sacrificij ab origine Apostolice traditionis, ritum & usum repetentes, haereticos quidem impietatis & pertinaciae conuincamus, & catholicae fidei sinceritatem veterum doctrina comprobemus. Verum ne expectes lector ea nos hic velle repetere, quod iam infinitis in locis protulimus, & potissimum in vocabulis. Communio, &c. & Eucharistia, &c. Ibi quidem etiam contra aduersarios antiquorum sumus auctoritate vsi, sapienter sacrificij Eucharistici institutionem, formam usum, & memoriam commendantes, vt potes reuoluere. Hic autem tantum intendimus agere de hoc vocabulo Missa, quod scilicet in scripturis reperitur in vsu, deque ritu & caeremonijs quae solent in hoc sacrificio peragendo obseruari, licet iam in vocabulo. Canon, Hymnus, Kyrie eleison & similibus, quadam ad eandem rem pertinentia prolata sint. Simul etiam libet ostendere quia ab initio Apostoli Missas celebrabant, & posteri qui eis vsque ad nostra tempora in officio sacerdotali successerant. Quod autem minus hic habueris, scito te ex supra memoratis vocabulis debere quod restat reperire. Vt autem ordine congruo procedamus, Apostolos missam celebrasse liquido constat. Habetur autem Missa IACOBI APOSTOLI (quem auctores dicunt Hierosolymis primum omnium Apostolorum celebrasse)

qua approbatur in Concilio GENERALI VI. Constantinopolitano 3. in Trullo celebrato cano. 32. vt diximus supra. ANDREAM APOSTOLVM Missam celebrasse testatur ABDIAS BABYLONIVS lib. 3. certaminis Apostolici, & PRESBYTERI ACHAEAE in eius martyrij historia, dum sic loquitur ad Aegeam. Omnipotenti Deo qui vnus & verus est ego omni die sacrificio non thuris sumum, nec taurorum mugientium carnes, nec hircorum sanguinem, sed immaculatum agnum quotidie in altari crucis sacrificio, cuius carnes posteaquam omnis populus credentium manducauerit & eius sanguinem biberit, agnus qui sacrificatus est integer perseverat & viuus, &c. IOANNEM APOSTOLVM, Missam celebrasse etiam antequam moreretur, & antequam scriberet Euangelium & multis alijs vicibus testatur ABDIAS iam memoratus lib. 5. certaminis Apostolici SYMEON METAPHRASTES in eius vita, & BEDA VENERABILIS homilia in die solennitatis eiusdem, super illud Euangelij: dixit Iesus Petro, sequere me, &c. & multi alij auctores THOMAM APOSTOLVM missam celebrasse & populum communicasse testatur ABDIAS lib. 9. certaminis Apostolici, vt nos reposuimus vocabulo, Eucharistia, vbi etiam docuimus MARTIALEM APOSTOLVM missam celebrasse ex capite 3. epistolae eius ad Burdegalenses. Vide ergo si non pigeat. Porro & temporibus Apostolorum missa sacrificium frequentatum docet MARCELLVS MARTYR in historia S. Petronillae, quae filia fuit Petri Apostoli. Veniens (inquit) ad eam sanctus Nicomedes presbyter celebravit mysteria Christi: virgo autem sanctissima mox vt corporis Christi sacramentum accepit, reclinans se in lectulo emisit spiritum. Porro in his quae sequuntur distinctionibus factis probatur missa antiquitas, sed non conuenit vt confundamus ea quae debent varijs mysterijs attribui, & sedulus lector ex lectione sequentium etiam horum confirmationem poterit colligere. Vt autem iterum ostendamus missa sacrificium frequentatum fuisse temporibus Apostolorum, sic habet CANON APOSTOLORVM IX. Si quis Episcopus, aut presbyter, vel quilibet ex sacerdotali catalogo facta oblatione non communicauerit, aut causam dicat, &c. Vt iam posuimus in vocabulo, communio, & communicare, &c. Vide ergo. Denique quibus ritibus atque caeremonijs veterum Apostoli, licet ex Liturgia Iacobi satis sit manifestum, cuius supra mentionem fecimus, tamen CLEMENS I. libro 8. constitutionum Apostolicarum cap. 17. (Quarum constitutionum meminit Epiphanius, & eas laudat atque approbat libro 1. contra haereses haeresi 45. contra Seuerianos) sic Apostolos obseruasse meminit. Memores eorum (aiunt Apostoli eodem referente) qua propter nos est passus ordinationem eius implamus. Nam in qua nocte tradebatur accipiens panem in sanctas & immaculatas manus, & suscipiens in te Deum suum & patrem, frangensque dedit discipulis, dicens: Hoc mysterium noui testamenti, accipite, ex eo comedite: hoc est corpus meum quod pro multis frangitur in remissionem peccatorum: similiter & calicem missens ex vino & aqua, & sanctificans tradidit eis dicens: bibite ex eo omnes, hic est sanguis meus qui pro multis effunditur in remissionem peccatorum. Hoc facite in meam commemorationem. Quotiescunque enim comederitis panem hunc & calicem biberitis, mortem meam annuntiabitis donec veniam. Memores igitur passionis eius & mortis, nec non ex mortuis resurre-

Concilium generale 6. Constantinopolitano 3. in Trullo celebrato cano. 32. sub Pio 4. Im- perat. Andreas Apo- stolus. Abdias Baby- lonius. Presbyteri Achaeae.

Ioannes Apo- stolus.

Abdias. Symeon Meta- phrastes. Beda Venerabilis.

Thomas Apo- stolus.

Martialis apo- stolus.

Marcellus Mar- tyr.

Canon Apo- stolicus, canones autem Apo- stolorum iam in multis genera- libus concilij ob- sedimus ap- probatos, vide Canon Apo- stolorum, &c.

Clemens 1.

Missae celebra- dae ritus tem- pore Apo- stolorum.

Matth. 26. Luc. 22.

Elionis,

Elionis, atque in caelos Ascensionis, & futuri eius seculi aduentus, in quo veniet cum gloria & virtute iudicare viuos & mortuos, & reddere unicuique secundum opera sua, offerimus tibi regi & Deo secundum ipsius ordinationem panem hunc, & calicem hunc, gratias tibi agentes quod nos dignos fecisti assistere in conspectu tuo & fungi sacerdotio tibi. Rogamusque te vt benigne adspicere digneris super hac dona proposita in conspectu tuo, tu qui nullo indiges Deus, & complaceat tibi in ipsis in honorem Christi tui, & mittas spiritum tuum super hoc sacrificium, testem passionis Domini Iesu, vt ostendat hunc panem corpus Christi tui, & hunc calicem sanguinem Christi tui, vt qui eum percipiunt confirmentur in pietate, & remissionem peccatorum consequantur, diabolo & errore eius liberentur, Spiritu sancto replentur, Christo tuo digni efficiantur, vitam aeternam adipiscantur, te eis reconciliato domine omnipotens. Tum cap. 18. offerri sacrificium dicit pro viuis & defunctis, vt suis locis reposuimus, subditque communionem populi. Vide. Communio, &c. secundum hanc formam missam celebrauit IGNATIUS MARTYR, vt constat ex epistola eius ad Romanos, vt alia meminimus, missam quoque celebravit magnus ille DIONYSIVS AREOPAGITA, vt testatur in eius vita HILDVINVS ABBAS qui vixit circa annum domini, vt docet Tritemius 845. Beatus (inquit) Dionysius vbi post multas & pernecessarias (qui eum sequendo carcerem irruerant) exhortationes, & ad absentes directa institutionum precepta, dominicarum missarum solennia (vt confirmarentur participatione corporis & sanguinis domini nostri Iesu Christi fideles) velut iam in caelis positus celebraret, hora qua frangebatur panis sanctus, quo ipse & populus communicare debebat, resplenduit huiusmodi luce de colo super eum, & in omnes qui ibi aderant, qualem nemo eorum antea viderat. Tum dicit eum a Christo sacro viatico corporis cibatum. Vide reliquum. Verum vt hoc testimonio eiusdem comprobemus, * Idem DIONYSIVS lib. Ecclesiasticae Hierarchiae parte 2. capitis 3. ritum & caeremonias quae obseruabantur tempore illo in sacrificio missae perstringit, postquam in praecedenti capitulo cur sacramentum Eucharistiae nuncupetur, Communio, rationem reddidit, vt diximus suo loco, scilicet Communio, &c. Subdit autem. Itaque Pontifex quidem (ait) vbi orationem sanctam supra diuinum altare peregerit, ex ipso incensum adolere, neque offerre, neque sacrificium immolare, neque dochen, id est, caenam (vetus translatio legit missam) celebrare, sed quidquid illi visum fuerit secundum beneplacitum Dei, vt tutum sit & firmum omne quodcumque agitis, &c. Et ALEXANDRINVS I. missam celebrasse docet DAMASVS I. in Pontificali in vita eiusdem, & Platina & reliqui. Hic (ait) passionem domini miscuit in precatione sacerdotum quando missa celebrantur, &c. THELESFORVS I. etiam missam celebrasse idem commemorat, quia tres missas in die natalis domini instituit celebrari, vt infra dicemus opportuno in loco ex eiusdem summi Pontificis decretis & aliorum vt autem reliqua praeferamus, de quibus infra in sequentibus distinctionibus agetur, etiam sacrificij missa meminit FABIANVS I. & habetur in codice 16. voluminum lib. 1. cap. 9. Sacrificium (inquit) non est accipiendum de manu sacerdotis qui orationes, vel actiones, & reliquas obseruationes in missa secundum ritum implere non potest. Et IVSTINVS MARTYR formam & ritum celebrandae missae recenset suo tempore obseruatum, Apologia 2. pro Christianis ad Antoninum

sancta & augustissima mysteria conficit, & que ante laudauerat venerandis operis atque abdita signis in conspectum agit, diuinaque munera reuerentius ostendens ad sacram illorum communionem & ipse conuertitur, & reliquos vt communicent hortatur (de hostia autem quae in partes diuiditur mentionem facit parte 3. capitis 3.) Sumpta demum atque omnibus tradita communionem diuina, gratias referens finem mysterijs imponit. At multi quidem sola in signa proficiunt, ipse autem semper diuino spiritu ad excelsa signorum initia felicibus & intelligibilibus inuendae luminibus pontificia dignitate ac merito munditidque singulari diuini capacioreque sensus attollitur. Tam eorum omnium quae supra memorant mysticum sensum prosequitur, omnino etiam nostros quos adhuc hodie obseruamus ritus & caeremonias liquido demonstrans, vt pater legentibus. Idem DIONYSIVS epist. ad Demophilum de beato Carpo loquens, illum sancta mysteria celebrasse frequenter memorat. Denique illi (ait) ante sacrificium sacra visio apparebat. Porro ABDIAS BABYLONIVS antiquissimus scriptor frequenter sacrificij meminit missae, vt iam ante probauimus: qui & missam celebrasse MATHEVM APOSTOLVM testatur lib. 7. certaminis Apostolici, cum virginem Ephigeniam in proposito confirmasset data super eam & super alias benedictione. Cum (ait) responduissent, Amen, & mysteria domini celebrata, & missam suscepit omnis Ecclesia, retinuit se, vt iuxta altare, vbi corpus Christi ab eo fuerat confectum, illic martyrium Apostolicum expectaret. Itaque non multo post expansis manibus orantem spectator missae ab Aegyptaco a tergo punctim vnus gladius istu feriens Apostolum martyrem Christi effecit. Porro etiam PHILIPPVM APOSTOLVM missam celebrasse expressè testatur SYMEON METAPHRASTES in historia passionis eius. Cum sacerdotes (ait) & altaria vbique in illis locis statuisset & construxisset, pro sacrificijs illis quae fiebant in daemonum altaribus, sacrosanctum in eis fecit peragi sacramentum mysterij oblationem, adeo vt in eis seruaretur ritus Evangelij, &c. Ecce percurramus Apostolica gesta, nunc ad discipulos Apostolorum veniamus. Itaque IGNATIUS MARTYR, cuius supra meminimus, iterum epistola ad Smyrneses sacrificij missa meminit hoc modo paulo post medium. Non licet (ait) sine Episcopo neque baptizare, neque offerre, neque sacrificium immolare, neque dochen, id est, caenam (vetus translatio legit missam) celebrare, sed quidquid illi visum fuerit secundum beneplacitum Dei, vt tutum sit & firmum omne quodcumque agitis, &c. Et ALEXANDRINVS I. missam celebrasse docet DAMASVS I. in Pontificali in vita eiusdem, & Platina & reliqui. Hic (ait) passionem domini miscuit in precatione sacerdotum quando missa celebrantur, &c. THELESFORVS I. etiam missam celebrasse idem commemorat, quia tres missas in die natalis domini instituit celebrari, vt infra dicemus opportuno in loco ex eiusdem summi Pontificis decretis & aliorum vt autem reliqua praeferamus, de quibus infra in sequentibus distinctionibus agetur, etiam sacrificij missa meminit FABIANVS I. & habetur in codice 16. voluminum lib. 1. cap. 9. Sacrificium (inquit) non est accipiendum de manu sacerdotis qui orationes, vel actiones, & reliquas obseruationes in missa secundum ritum implere non potest. Et IVSTINVS MARTYR formam & ritum celebrandae missae recenset suo tempore obseruatum, Apologia 2. pro Christianis ad Antoninum

Vide scholia Caroli Bouij.

Ignatius Mart- tyr.

Dionysius Areopagita. Hilduinus Abbas.

Huius sancti patres libri approbatur in concilio generali 5. sub Iustiniano Imperat. & in concilio Lateranensi sub Marcino 1. & alijs multis in concilijs, vt docuimus in hoc opere.

O Impudens Caluinita qui, illud sacramentum desipis, quod ille pater tam reuerenter facis nomini bus dignatur, & tam deuotis ritibus celebratum memorat.

Quom excel- lenter de no- stro ritualoqui- tur.

Abdias Baby- lonius.

Matheus Apo- stolus.

Quid aperius.

Philippus Apo- stulus. Symeon Meta- phrastes.

Ignatius Mar- tyr.

Alexander 1.

Damasus 1.

Thelesphorus 1.

Fabianus 1.

Iustinus Mar- tyr.

pium,

Concilium Senonense sub Antonio a Praeto.

Concilium Tridentinum generale nouissimum.

Iacobus Apostolus.

pium, vt posuimus supra in vocabulo, Cōmunio. Vide obsecro. Hic etiam pro more Christianos habere missæ sacrificio diebus dominicis adesse testatur, vt reposuimus in vocabulo, Dominicus dies, &c. meminit & ANACLETVS I. dum statuit vt missæ celebrandæ testes affiant. vt dicemus in sequentibus distinctionibus. CYPRIANVS CARTHAGINENSIS si plures testatur missam celebrasse, potissimè libro 2. epistolarum epistola 4. ad Moysen & maximum presbyteros. Nos (inquit) vestri diebus ac noctibus memores, & quando in sacrificiis precem cum pluribus facimus, & cum in secessu priuatis precibus oramus, &c. Et lib. 3. epist. 25. quæ est vltima. Nunc (inquit) sacerdotibus Dei facultas non datur offerendi & celebrandi sacrificia diuina, &c. Quæ etiam pro defunctis missas celebravit, vt reposuimus in vocabulo defunctus, &c. Idem sermone 1. de lapsis. Ignorantiam igitur (ait) obrepit vt sacrificantibus nobis eam faciam mater inferret, &c. Quæ posuimus supra in vocabulo, Eucharistia non irreuerenter tractanda, &c. Idem & sermone de cœna domini. Hierarcha pius (ait) quem Spiritus sanctus compugit, excitat, & inhabitat, & sanctificat, eleuatione manuum, crucis mysterium representans confidenter orat pro sua & populi ignorantia, &c. Iterum ibidem. Sacerdos ante orationem præfatione præmissa parat fratrum mentes dicendo, Sursum corda, & dum respondet plebs, habemus ad dominum, vt admonetur nihil aliud se quam dominum cogitare debere, &c. Sub eodem tempore missæ sacrificium fuisse frequentatum EVSEBIVS CAESARIENSIS testatur lib. 4. Ecclesiasticæ historie cap. 1. & 2. dum de Agone Blandinæ loquitur & aliorum martyrum. EVSEBIVS EMISSENSIS homilia habita in eadem Blandinam. Raptur (ait) ad impium questionem grandauius, & plenus dierum beatus pater noster * Photinus Ecclesia huius Antistes, & pro eruditionis, vt credimus merito gregi suo inquitur, ac post dominici corporis sacrificium prophætiæ tribunalibus nouam de se Christo hostiam oblaturus inferret, &c. Sub his temporibus missæ sacrificium frequentatum memorat TIMOTHÆVS ALEXANDRINVS Episcopus excellenti oratione in martyrem Menam. Constantinus (inquit) Imperator iussit Ecclesiam adificari in nomine omnium sanctorum & gloriosorum martyrum, qui propter Christum verum Deum nostrum fuerunt martyres, & confestim pulchram confessionem. Similiter autem iussit etiam mundum, & incruentum Christo Deo nostro quotidie offerri sacrificium ad conuersionem & penitentiam omnium fidelium, &c. Sed & sub eodem tempore frequentatum missæ sacrificium meminit SYMEON METAPHRASTES in vita S. Anastasij Persæ, quæ relecta est & probata in Concilio Generali 7. Postquam (ait) sacrum fuit celebratum mysterium, commerciaro non dimittente, sed martyrem vehementer urgente, &c. Et iterum in vita Clementis Ancyran Episcopi. Instabant (ait) vehementer rogantes & orantes vt liceret eis accedere ad Ecclesiam Christianorum, & esse interemtorum participes sacramentorum. Atqui tunc quidem dies celebrabatur dominicus, & quicumque erant in insula Christiani (pauci autem erant) ad templum concurrerant (& infra) Pius ille (ait) Dei amans Episcopus rogabat Clementem sanctissimum, vt sancte oblationis perageret mysteria. Quæ quidem cum de more ab eo peragerentur, & omnes in contritione cordis veluti nuda & aperta anima eis attendere, quicumque scilicet erant digni talia intueri, suspendunt, & domine,

A & mirandum spectaculum, lucis quidem carbonem maximum in intererata & mystica mensa propositum, candidatorum autem multitudinem in aere suspensolantem, &c. Et iterum ad calcem sic refert. Postquam (inquit) dies aduenit salutaris, cum præclare admodum martyrum sacrum celebrasset mysterium, & intererato & incruento eos qui aderant impertisset sacrificio. (Et iterum.) Cum autem iam dies adesset præstitutus, erat vero dies dominicus, à presenti vita Ablectam euocans, ille quidem diuinum celebrat sacrificium, &c. Idem in vita Sabæ Abbatis, quæ lecta est & approbata in Concilio Generali 7. Excitatus (ait) domum oratoriam S. Sabas, & cum in ea facram mensam statisset, & templum dedisset, cum videret, ex sacris aliquem ad eum accedentem, eum faciebat in eo diuinum celebrare mysterium, & propter magnam in Deum reuerentiam modestamque insignem, & humilitatem rem fugiens, & omnibus modis differens sacerdotium (& infra.) Deinde cum diuini quidem mysterii perageretur celebratio, alios quidem liberè & secure veneranda frui mensa, &c. Sub eodem tempore missæ sacrificium frequentatum meminit THEODORETVS CYRENSIS Dialogo 2. in consilio, vbi loquitur Erauistes, Opportune accidit vt verba faceres de diuinis mysteriis, nam vel ex eo ipso tibi ostendam corpus domini in aliam mutari naturam, responde ergo ad mea interrogata. Orthodoxus. Respondebo, Erauistes. Quid appellas donum quod offerret, ante inuocationem sacerdotis? Orthodoxus. Non oportet aperire dicere, est enim verisimile adesse aliquos mysteriis non initiatos. Erauistes. Respondeatur enigmatically. Orthodoxus. Id quod sit ex huiusmodi seminibus nutrimentum. Erauistes. Aliud autem signum quomodo nominamus? Orthodoxus. Commune etiam hoc nomine, quod potius speciem significat. Erauistes. post sanctificationem autem quomodo ea appellas? Orthodoxus. Corpus Christi & sanguinem Christi. Erauistes. Et credis te fieri participem Christi corporis, & sanguinis? Orthodoxus. Ita credo. Erauistes. Sicut ergo Symbola domini corporis & sanguinis alia quidem sunt ante inuocationem sacerdotis, sed post inuocationem mutantur & alia sunt, ita etiam corpus domini post assumptionem mutatur in diuinam substantiam. Orthodoxus. Quæ ipse recensitis rebus captus es, neque enim signa mystica post sanctificationem recedunt à sua natura. Manent enim in priore substantia & figura & forma, & videri & tangi possunt sicut prius: intelliguntur autem ea esse que facta sunt & creduntur & adorantur, & que illa sunt que creduntur. Oro lege reliquum loco præmonstrato. Idem lib. 4. Ecclesiasticæ historie cap. 19. 20. 21. & reliquis sæpius meminit sub Valente Imperatore celebrationis missæ, vbi etiam sic loquitur. Circa hæc itaque tempora Eutonomus ab Eudoxio separatus seorsum agebat Adissas, propterea quod cum sæpe rogasset vt susciperetur, præceptor ipsius Aetius Eudoxius non exaudivisset, &c. Idem in Philotheo, scilicet vbi describit vitam sanctorum patrum, qui liber immediatè sequitur Ecclesiasticam eius historiam, vbi Iacobi Nisibensis vitam describit. Cum (inquit) statutus dies aduenisset, quo plures virum impium (scilicet Arrium, nam de eo fit sermo) ac scelestum receptum in sperabant, diuini que sacrificij tempus venisset, prætor eorum expectationem magnam sine miraculo atque omnibus admirandum accidit. Prosequitur autem quo genere mortis perit Arrius, lege si volueris. Idem ibidem de Macedonio viro Dei loquens. Cum (inquit) magnus ille Flavianus magno Christianorum gregi præfectus esset, atque huius viri qui ea tempestate in

Quid antiquus & aperit.

Theodoretus Cyrensis.

Mira confessio & que sola hæreticos possit confundere.

Vbi est Caluini mens & animus qui ecclesia in cleralice quam sancti patres tam aperte reliquerunt.

omnium

omnium ore erat notitiam haberet, instante mystici sacrificij tempore illum quasi calumniam quandam que illi obiecta fuerat repurgaturum à cacumine montis reuocat, admonitque alitari ac sacerdotem inficium illum quidem creat, absoluto autem sacrificio quidam ex astipibus rem omnem vt gesta erat aperuit, &c. Idem in eodem Philotheo. Maris ferui Dei vitam describens. Cum (inquit) spiritalis mysticque sacrificij videndi desiderio teneretur, rogauit vt quandoque apud se fieret? Cuius votis obtemperare cupiens curauit vt vasa sacra illic transporterentur, oppidum enim non procul erat. Quo cum venissem ministrorum manibus pro altari usus, mysticum atque diuinum & salutare sacrificium feci, ita vt illo spiritali quadam affectus voluptate, intimas cœli partes videre se, nullamque antea eiusmodi lætitiã sensisse prædicaret. Idem ibidem de altero Iacobo seruo Dei loquitur, eum missam celebrasse aperitissimè testatur. Sed hæc sufficienter sub his temporibus BASILIVM MAGNUM missam celebrasse memorat AMPHILCHIVS ICONII Episcopus in eius vita, vt iam sæpius meminimus. Sic autem ad calcem loquitur. Circa horam nonam stetit magnus Pater noster Basilius ad ministrorum missæ in sancta Ecclesia, simul cum Cleri & ciuitatis capitaneis, & iterum cum ipse panem sumens dimisit eos intruens, & osculans eos in osculo sancto, &c. Hæbet autem & Liturgia seu missa Basilij, quæ approbatur in Concilio GENERALI VI. Constantinopolitano 3. canone 31. vt diximus superius CYRILLVM HIEROSOLYMITANVM missam celebrasse satis declarat eius opera, & præcipuè Catechesis Mystagogica 5. vbi ritum prosequitur celebrandi missæ sacrificij antiquitus Hierosolymis obseruati, vbi sic exorditur. Suis Deo fauente & de baptismo, & de christi, & de sumptione corporis & sanguinis Christi in superioribus sacris institutionibus audisti: nunc vero ad reliqua transendum est, atque hodie spiritali nostre vtilitatis adificationis coronam imponenda. Vidistis igitur Diaconum aquam lauandis manibus porrigentem Sacerdoti, &c. Verum tam syncerè in sequentibus exponit diuinam missæ mysteria, vt admirationem proferat inducat legitibus, quomodo sit tam perfricta frontis hæreticus, vt ea inficietur qua tam vetusta autoritate commendantur. Lege obsecro quod sequitur, quia nisi prolixior esset iuste hic citandus & proponendus erat. Denique AMBROSIVM MEDIOLANENSEM missam celebrasse iam diximus ex Nicephoro, dum de excommunicatione egimus. Hoc & probat PAVLINVS NOLANVS in vita eiusdem Ambrosij. Cum (inquit) trans Tyberim apud quandam clarissimam inuitatus vt sacrificium in domo offerret, &c. Et Idem AMBROSIVS lib. 5. epistolarum epist. 33. se missam celebrasse profiteretur. Ego tamen (inquit) mansi in munere, missam facere capsi, dum offero, rapuum cognoui à populo Castulum quandam, quem presbyterum dicerent Arriani, &c. Idem lib. 4. de Sacramentis cap. 5. omnino exponit ritum quem obseruamus in conficiendo missæ sacrificio, & omnia penè verba canonis recitat quæ solent à nobis dum sacrificamus recitari. Lege locum allegatum si mihi non credis. Denique MARTINVM TVRONENSEM missam celebrasse satis SEVERVS SVLPITIVS insinuat lib. 3. vitæ eiusdem, & Ecclesia recolat dum in eius officio canit: Dum sacramenta offerret beatus Martinus, &c. Et OPTATVS MILVITANVS lib. 6. contra Donatistas conqueritur quod

Vide quanto desiderio teneatur beati illi viui Missæ sacrificio interesse, & communicare.

Basilii Magni, Amphilocheus Iconij.

Concilium Constantinopolitanum 3. generale 6. Cyrillus Hierosolymitanus

Ambrosius Mediolanensis.

Paulinus Nolanus.

Martinus Turonensis. Severus Sulpitius.

Optatus Milvitanus.

A illi Impij vasa sacra polluerint & fregerint in quibus diuina sacrificia celebrabantur vt alibi diximus. Sed & IOANNEM CHRYSOSTOMVM missam celebrasse quis nesciat, cum eius missa extet qua utebatur, & qua adhuc in Græcia sacerdotibus dicuntur vt in sacrificijs offerendis? Illum autem missam fecisse testatur PALLADIVS HELENOPOLITANVS in Dialogo vitæ eius, & SYMEON METAPHRASTES in eadem vita, vbi eum formam dicit tradidisse incruenti sacrificij barbaris nationibus quas ad fidem conuerterat. Idem autem CHRYSOSTOMVS homilia in Encenia sic loquitur. Quid facis homo? Non promissisti sacerdoti qui dixit, sursum mentem & corda, & dixisti, habemus ad dominum. Non reuereris & erubescis, & illa ipsa hora mendax innemris. Pater mensa mysteriis instructa est, & agnus pro te immolatur. Sacerdos pro te agit, ignis spiritalis ex sacra mensa refuit, &c. Idem homilia in 2. ad Corinth. 18. Quid (ait) & in precibus videris quis populum multum simul offerre, cum pro conuersione, tum pro penitentibus, communes enim preces à sacerdote & ab illis solent fieri, & omnes vnã dicunt orationem misericordia plenam. Iterum vbi excoherens à sacerdotibus ambitibus eos qui non possunt esse participes sanctæ mensæ, alia faciendæ oratio, & omnes similiter super terram iacemus, & omnes similiter sursumus. Quando iterum pax communicanda omnes similiter salutamus, & in hisdem iterum horrendissimis mysterijs bene precatur sacerdos populo: nam, cum spiritu tuo, nihil aliud est quam hoc. Ea que sunt Eucharistie, id est, gratiarum actionis communia sunt omnia, neque enim ille solus gratias agit, sed etiam omnis populus. Prius enim accepta illorum voce, deinde congregatis illis, vt dignè & iuste hoc fiat, incipit Eucharistiam. Et quid miraris si cum sacerdote populus loquitur, vbi sane & cum illis Cherubin & supernis potentibus communiter sanctos illos hymnos personant. Idem homilia 77. in Ioannem. Ideo in mysterijs inuicem salutamus, & multi vnã effundimus, & pro infirmis & terra & maris, & vniuersi orbis fructibus sacrificamus. Lege eundem lib. 3. de Sacerdotio, & alij in locis. Et HERONVM STRIDONENSEM in Dialogo cœtra Pelagianos rituum meminit sacrificij missæ. Sic docuit (ait) Christus Apostolos suos, vt quotidie in corporis illius sacrificio credentes audenter loqui. Pater noster qui es in cœlis, &c. Idem epistola ad Theophilum Alexandrinum. In opere (inquit) tuo vilitatem spectauimus Ecclesiarum, vt discant qui ignorant eruditæ testimoniis scripturarum, qua debeant ueneratione sancta suscipere, & altaris Christi ministerio deseruire, * sacrosque calices, & sancta velamina, & cetera, que ad cultum dominicæ pertinent passionis, non quasi inania & sensu carentia, sanctimonium non habere, sed ex consortio corporis & sanguinis dominici, eadem qua corpus & sanguis maiestate veneranda. Et AVGVSTINVS HIPPONENSIS sæpius missam celebravit, siquidem ille testatur quod pro anima matris suæ missa sacrificium Deo obtulit, vt legitur lib. 9. confessio-num cap. 12. & 13. Nam neque (ait) in eis precibus, quas tibi sudimus cum offerretur pro ea sacrificium præsij nostris, iam iuxta sepulchrum postea cadauere, &c. vt prius quidem refert matrem dum in extremis esset sibi dixisse. Ponit (inquit) hoc corpus obicun- que, nihil vos eius cura conturbet, tantum illud vos ro- que, vt ad domini altare meminereis meci vbi fueritis, &c. Vide etiam, Defunctus, &c. Idem tractatu 84. in Ioannem. Ideo ad mensam non sic martyres com-

Ioannes Chrysostomus.

Palladius Helenopolitanus.

Symeon Metaphrastes.

Vide si non sint hæc caeremonia que adhuc in Missa referuntur.

Vide obsecro quam pulchrè sanctus doctor de nostris ritibus sermocinatur.

Hieronymus Stridonensis.

* Sacros illos calices vocat, quos nostro gregi turpiter vidimus à Calu-nistis polui, & horrendum se hoc intromissio- ro arte de quo modo loquitur hic sanctus doctor.

Augustinus Hipponensis.

Missæ celebratur pro defunctis.

memoramus

memoramus quemadmodum alios qui in pace requiescunt, ut etiam pro eis oremus, sed magis ut orem ipsi pro nobis, & eorum vestigiis adhaeremus. Eadem repetit libro 8. de ciuitate Dei cap. 27. & lib. 22. cap. 10. vide alibi. Idem epist. 107. ad Vitalem. Sacerdos ad altare Dei stans exhortatur populum Dei orare pro incredulis, ut eos conuertat ad fidem: & pro cathecumenis, ut eis desiderium regenerationis inspiret: & pro fidelibus, ut in eo quod esse ceperunt eum munere perseuerent. Idem libro de viduitate cap. 16. Nemo est donis Dei beatus, qui donanti existit ingratus, quia & illud quod inter sacra mysteria cor habere iustum iubemur, ipso adiuvante id valeamus, quo iubente admonemur: & ideo sequitur, ut de hoc tanto bono leuati cordis non nobis gloriam quasi nostrarum virum tribuamus, sed Domino nostro gratias agamus: hoc enim continuo admonemur, quia hoc dignum est, hoc iustum est. Idem lib. 2. de bono perseuerantiae cap. 13. In sacramentis fidelium dicitur, Sursum habeamus corda, quod minus est Domini, de quo munere, ipsi domino Deo nostro gratias agere a sacerdote post hanc vocem, quibus hoc dicitur, admonentur, & dignum & iustum esse respondem. Eadem repetit epist. 17. ad Dardanum, & multis alijs in locis meminit sacrificij missae, in epistola ad Nestorium, ut alibi reposuimus. Sanctum (ait) ac uinisificum & inornatum in Ecclesijs operamur sacrificium, &c. Idem lib. 4. in Ioannem cap. ultimo. Puri ac mundi (ait) puro & sancto Christo participabimus, ut in Ecclesijs clamari audimus, sancta sanctis, &c. Et lib. 12. cap. 54. Pax uobis (inquit Christus) ad discipulos, unde lex quadam ab Ecclesia tradita est. In sanctis enim congregationibus hoc sapienter ad inuicem dicimus. Et LEONIVS NEAPOLEOS CYPRI Episcopus in vita Ioannis Eleemolynarij. Cum ergo ad sanctum dominicum diem peruenisset, & sancto altari aduisset, ut incruentum, id est, impallatum sacrificium offerret, iam Diacono generalem orationem consummante sanctum uolum exaltaturo, &c. Et IOANNES DAMASCENVS in historia Barlaam & Iosaphat. * Quidam (ait) longe ab inuicem cellas habentes dominicus diebus ad Ecclesiam unam conueniunt, & diuina mysteria sumunt, sacrificium dico intacti corporis & pretiosi sanguinis Christi, quae fidelibus in remissionem peccatorum illuminationemque & sanctificationem animae & corporis dominus donauit. Et infra. Haec dicens Barlaam filium regis baptizauit, reuersusque ad hospitium suum sacram missam celebrauit, tradiditque & intacta Christi mysteria, & exultabat spiritu gloriam referens Christo Deo, &c. Et ad calcem. Ita ergo uiriliter ab illo longa uia peracta, & allatis pro quibus ierit, offerri Deo sacrificium sanctissimum Barlaam, & communicans ipse tradidit & Iosaphat incontaminata Christi mysteria, &c. Et PAULVS DIACONVS in uita Mariae Aegyptiacae, quae lecta est & probata in Concilio generali 7. Dominicum die (ait) prima ieiunij Ebedomada omnes iuxta consuetudinem monachi vocabantur sanctis Dei mysteria secundum morem celebrare Christi sanctorum, & unusquisque eorum sacratissimum atque uinisificum corpus domini suscipiebat, &c. Denique FVLGENTIVS RYSPENSIS Episcopus a principio libri secundi ad Monimum regem usque ad finem nihil aliud, quam de sacrificio missae disserit contra haereticos, ubi & inter caetera sic loquitur. Haec inquam edificatio spiritalis nunquam opportunius potitur, quam cum ab ipso Christi corpore, quod est Ecclesia, in sacramento panis &

calicis ipsum Christi corpus & sanguis offertur. Calix enim quem bibimus communicatio sanguinis Christi est, & panis quem frangimus communicatio corporis Christi est, &c. Denique AGAPITVS I. ut refert GREGORIUS I. lib. 3. Dialogorum cap. 3. Missarum (inquit) solennia exorsus sacrificium in conspectu Dei omnipotentis inuolauit, quo peracto ab altari exiens claudum sanauit, &c. Vide reliquum. Et BEDA VENERABILIS lib. 4. historia Anglicanae cap. 22. de beato Theodoro loquens qui germanum habens fratrem, cum eum putaret occisum in pugna corpus eius inuentum ad monasterium suum deferens honorifice sepeliuit, & pro absolutione animae eius sapius missas facere curauit: quatum celebratione factum est quod dixi, ut nullus posset eum vincire quin continuo solueretur, &c. Haec pauca ex veterum monumentis protulimus. nam reliquam iam diximus in uocabulis, Communitio, Eucharistia, Defunctus, &c. & multo plura possemus proferre nisi lectoris animum grauaremus: sequuntur autem adhuc multa quae nihilominus ueritati testimonium prohibebunt. Ut autem si leam quod de ritibus & caeremonijs quae in missae sacrificio copiosissime tractantur grauissimi & uetustissimi scriptores ANGELONIVS LVXONIVSIS uir ut antiquissimus, ita uidecunq; doctissimus, cuius in libros Regum excellentissima extant & commentaria, HAMULARIVS FORTVNATVS in eo libro quem de mysterijs missae, & altero quem de officijs Ecclesiasticis scripsit, & RABANVS MAVRVS atque REMIGIVS ANTISSODORENSIS & ante illos quatuor qui coeni fuerunt: & de Ecclesiasticis atque diuinis missae officijs libros ediderunt ISIDORVS HISPALENSIS floruit, qui excellens opus edidit de officio missae intulatu: quos secutus est non contemnendae auctoritatis doctor RVPERTVS TVITIENSIS, qui in libro de diuinis officijs ita adumissum mysteria sacrosanctae missae prosequitur ut nihil dubium reliquerit, sed in apertum omnia ita emiserit, quod non impune audeat quiuis sacrilegus insultare. Ut autem illos omnes praetermittam patres adhuc paucis quod in decretis patrum & Conciliorum expressum est reuoluamus, mouentes interim ut sedulo etiam quae sequuntur particulares infra distinctiones obseruentur, quia quod hic desideratur, illic opportunè praestatur. Igitur de ritibus & caeremonijs sacrificij missae Concilium BRACARENSE I. canone 20. Placuit, ut per solennium dierum uigiliis uel missis omnes easdem, & non diuersas lectiones in Ecclesia legant. Et cano. 21. Item placuit, ut non aliter Episcopi & aliter Presbyteri populum, sed uno modo saluent dicentes, Dominus sit uobiscum, sicut in libro Ruth legitur, & respondeatur a populo, Et cum spiritu tuo, sicut & ab ipsis Apostolis traditum omnis Oriens retinet, & non sicut Priscilliana prauitas permutauit. Et cano. 22. Placuit, ut eodem ordine missa celebrentur ab omnibus quomodo PROFVTURVS BRACARENSE quondam Episcopus ab ipsa Apostolica sedis auctoritate suscepit scriptum. Hoc etiam renouat Concilium BRACARENSE II. sub Honorio I. cano. 1. & ab Episcopis uisitantibus iubet, si hoc obseruetur, inquiri. Porro Concilium COLONIENSE III. partis 2. cap. 13. iubet, ut qui legit missam cum reuerentia modestia clare & distincte & exerte legat omnia uelque ad canonem, ut qui audiendi facti causa astant, quod legi-

Agapitus 1. Gregorius 1.

Beda Venerabilis.

Angelonius Luxonensis.

Hamularius Fortunatus Episcopus Treuerensis floruit hi quatuor doctores circa annum domini 815.

Rabanus Maurus. Remigius Antissiodorensis. Isidorus Hispalensis. Ruperus Tuitic. &c.

Obseruandum.

Concilium Bracarense I. sub Honorio I.

Ruth 1.

Traditio apostolica.

Profuturus Bracarenis uir apostolicorum Concilium Bracarense 1. j.

Concilium Colonense 3.

Vide rituum nostrorum asser-tionem.

Cyriillus Alexandrinus.

Leontius Neapoleos Cypri Episcopus.

Ioannes Damascenus de quibus loquitur sunt antiquissimi & uetustissimi Christiani & temporibus Apostolorum penè uicentes.

Paulus Diaconus.

Fulgentius Ruspensis.

Oro ut haec ac-tente conside-rentur.

Concilium Augustense sub Othone Cardi-nali.

Concilium Colonense 4.

Concilium Moguntinū 4.

Vide discipli-nam celebra-tis Missam & audientis simi-liter.

Concilium Treuerense 2. Concilium Tridentinū ge-nerale nouissi-mum.

tur intelligant, atq; ad pietatem excitetur. Deniq; cap. 14. sequenti statuit, ut post eleuationem corporis Christi non cantetur antiphona, quae solent pro pace aut contra pestem cantari. Sed expleta Missa canantur, ut sunt, Media uita. Da pacem, &c. & similes: & sic tamen ut illis etiā quae gloriose uirgini matri dicatae sunt suos honores ac locus seruetur. Et c. 17. loquitur de confessione quae fit ante initium Missae. Vide Confessio, &c. & praecipit, ut plena cordis fiducia fiat, ut absolutio recipiatur. Porro cap. 25. par. 7. omnia recenset quae in Missae sacrificio peraguntur, uidelicet, Introitum, Kyrieleyson, Colletas, Epistolā, Gradualia, Alleluia, Euāgelium, Symbolum, Offertorium, Canonem, Praefationem, Precationem Dominicā, Pacis osculum, communionem, & Sacerdotalem super populū benedictionē: de quibus in suis quibuscūq; locis egimus. Quae etiā omnia iterū recenset Concilium AVGVSTENSE can. 18. ut, scilicet in Missae sacrificio omnia reuenter fiant, & cantus benedictio ordinatus, Antiphonarum ueterū tempore eleuationis consuetudo seruetur, Symbolū recitetur, pax populo detur, &c. Et Concilium COLONIENSE IV. c. 20. Exiā (ait) antiqui Patrum canones, extant quoq; orationes quas secretas appellamus sub offertorio Missae, quibus oblationes populi Deo commendantur. Quae nos offerendi semper sui in populo fidei retentus ad nouissima usq; ista secula. Similiter Concilium MOGUNTINVM IV. c. 99. Vbi de disciplina quae tempore Missae debet obseruari tractat, iubet ut in celebratione Missarum aduersus tantū mysterium quantū quisq; per ualitudinem potest etiā corporis gestu reuerentiā quādam adhibeat, uidelicet ut dum in collectis pro communi orbis Christiani incolumitate ad Deum preces funduntur, ipsi quoq; tanquā sacrae huius communionis ciues, suas preces cum oratione publica coniungat, & uultu ad altare uerso aperto & demisso capite stantes, gestum orantis cōuenienter praestent, pari religione ad nomen Saluatoris nostri Iesu Christi, similiter & ad Euāgelium, Magnificat, Benedictus, Nunc dimittis, Gloria in excelsis, Gloria Patri, caeteraq; id genus diuinorū officiorū partes, sic genuum flexione, apertione, capitis, ac totius corporis gestu se componant, ut ad ea quae ibi aguntur animum intendere uideatur. Iam statim ab inceptatione canonis, non sedeant, sed ad tremendi mysterij pertractationem attenti, uultu itidem ad altare conuerso, corporibus humi demissis, & mente in caelum eleuata, sub silentio redemptionis humanae beneficiū, & Christi passionem secum meditantes, salutis nostrae auctori de impelo sanguine, & tolerata pro nobis morte debitam gratiarū actionē exhibeat. Caeterum ad assumptionem factos sanctae Eucharistiae corporis humilitate & incitatione animi se componant, si non ore cum celebrante, de corporis & sanguinis Domini sacrificio cōmunicent saltem fructum eius spiritualem, sibi applicari intemis animi uotis exoptent. Haec renouat Concilium TREUERENSE II. c. 10. & Concilium TRIDEN. sels. 22. quae est 6. sub Pio IV. c. 6. Oporet sacrosanctae Synodus, ut in singulis Missis fideles astantes non solum spiritali affectu, sed sacramentali etiam Eucharistiae perceptione communicarent, quo ad eos huius sanctissimi sacrificij fructus uerbioru proveniret. Nec tamen si id non semper fiat, propterea Missas illas in quibus solum Sacerdos sacramentaliter cōmunicat, ut priuatis & illicitis damnat, sed probat atq; adeo commendat. Siquidem ille quoq; Missa uere communes conseri debet, partim quod in eis

populus spiritaliter cōmunicet, partim uero quod a publico Ecclesia ministro non pro se tantum, sed pro omnibus fidelibus, qui ad corpus Christi pertinent, celebrentur. Idem eadem sels. c. 5. Cum natura (inquit) hominum ea sit, ut non facile queat sine admiralibus exterioribus ad rerum diuinarum meditationem sustollī, propterea pia mater Ecclesia ritus quosdā, ut scilicet quaedā submissa uoce, alia uero elatiore in Missa pronuntiarentur, instituit. Caeteromias item adhibuit, ut mysticas benedictiones, lumina, thymiamata, ueltes atq; id genus multa ex Apostolica disciplina & traditione, quo & maiestas tanti sacrificij commendaretur, & mentes fidelium per haec uisibilia religionis & pietatis signa ad rerum altissimarum, quae in hoc sacrificio latent, contēplationem excitarentur. Anathema haec doctrinam improbantibus. Tum paulo post prohibet, ne Sacerdotes alijs quā debitis horis celebrent, ne uer ritus alios aut alias caeremonias & preces in Missarum celebratione adhibeant, praeter eas quae ab Ecclesia probatae ac frequenter & laudabili usu receptae fuerint. Vide quod sequitur. Missa non ad libitum componenda. Repete proximè ad calcem praecedentis distinct. ex Concilio Tridentino decretum, quod prius quidem statutum inuenimus à Patribus, ut superius etiam monstratum est. Vnde & Concilium GERVNDENSE sub Hormisda I. can. 1. & allegatur à Gratiano de consecratione 2. cap. Instituto. Institutio (ait) Missarum sicut in Metropolitana Ecclesia agitur, ita in Dei nomine in omni Tarraconensi prouincia tam ipsius Missae ordo, quam psallendo uel ministrando consuetudo seruetur. Idem VIGILIUS I. epistola ad Eutherium, c. 5. ut dicemus in uocabulo, Officium diuinum non sit diuersum, &c. Vide etiam quae posuimus in uocabulo, Eucharistiae sacrificio nihil praeterquam quod constitutum est addendū, quia ibi & alijs multis in locis de sequenda Patrum ueteri traditione tam in Missae sacrificio quā in alijs mysterijs diuinis agitur. Vnde & IO. CANOTVN. Episcopus in uita S. Thomae martyris. In sacramentali (ait) Domini corporis perceptione sacratissimus anuistes, non tardum, non morosus, non noua, praeterquam in canone constituta sunt, adiungat. Perrem ea praestrim hora profundissimas tanquā ex intemis pietatis uisceribus lacrymas profundebant & singulis, tanquā ad taeta Christi uulnera tota intemi cordis excutiens uiscera, & effundens reuerentissimè illa traiebat, ut intuentium fidem, & mores ipsa contritio confirmaret, &c. Lege quod sequitur. Missae sacrificium quanta puritate tractandum. Ex praecedenti pagina & initio huius satis innotuit, quanta sit Missae mysticū sacrificium deuotione pertractandū, sed & in superioribus uocabulis, scilicet Communicare, &c. illud specialiter tractauimus, & in Eucharistia: aliquid tamè adhaec dicendū est quod superioribus poterit haerere. Sic enim potissimè hic agere disponimus de Sacerdotum puritate qui hoc tractant sacrificium; non autem de laicis, de quibus locis nominatis iam dictū est. Itaq; DIONYSIVS ARBO-PAGITA lib. Ecclesiasticae Hierarc. par. 3. c. 3. Eos (inquit) qui ad sacramenta celestia conficienda praecedunt, ea oportet esse munditia, ut ipsas quoque anima exuremas imagines purgatas habeant, scq; ad reuerentia mysteria (quantum fas est) similitudine puritatis accedere. Et PHIL. CARPATHIVS Episcopus in c. 7. Cantici Canticorum, dum illud exponit: Ut ymbilicus tuus crater tornatis, & collum tuum sicut turris eburnea, &c. Ut collum (ait) capiti proximum est atq; coniuuatum, sic ueri ministri Dei sa-

De Missis priuatis.

Ratio rituum Missae ergue ce remoniarum.

Concilium Gerundenſe in Hispania.

Vigilius 1.

Ioannes Car-potenſis Episcopus.

Dionysius A-rropagita.

Philo Car-pathius Episcopus.

cratissimo corpori & sanguini Iesu Christi sanctissime atq; proxime adherent; suntq; ipsius collum maxime ebriueum, quoties pura conscientia & sincera animi charitate divina ipsa mysteria immaculate celebrant atq; cõreclant una cum diaconibus. Eburneum igitur collum dicuntur esse Sacerdotes atq; ministri, quemadmodum supra pixis eburnea dicebantur, qui sordes anime nullas admittat, sed honestissima vita ac moribus divinis sacramentis immaculatissima ministrent, &c. Et TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS lib. De idololatria inuehitur in Sacerdotes adulteros, auaros, & homicidas, eos appellat Idolatras & idolorum artifices. Qui audent (ait) manus admodere corpori Domini, que demonis corpora conferunt, Prob scelus! semel Iudai manus Christo intulerunt, isti quotidie corpus eius lacerant, manus precidendæ, &c. Verum etiam ex Concilio CABIONENSIS II. cap. 46. & alij decretis diximus quanta debeant puritate pollere qui contractant hoc mysterium, nunc verò quod reliquum est breuiter abfoluamus, multa omittentes, ne lectoris animo nauisam generemus. Sic Conciliũ COLONIENSIS III. cap. 9. part. 2. vbi de precibus & horis canonicis debite & deuote persoluendis statuit, vt suo loco dicetur, subdit: Iam (inquit) stiano mentis ardore qualibet preces dicende sunt, quanta putamus deuotione sacrosanctum Missa mysterium, in quo corporis & sanguinis Domini sacramenta tractantur, conficiunturq; peragendum est? Tum in cõductitios & tantis mysterijs indignos sacerdotes ac manifestis criminibus contaminatos inuehitur, quorum instat interitus, & perditio nõ dormitat. Tum c. 10. eiusdem partis, subdit: Terret nec immerito nos sermo Dominicus, qui vetat nos sanctum dare canibus & margaritas nostras proicere ante porcos, cum quosdam leniculos sacerdotes illotis manibus pedibusq; (vt in prouerbio est) audacius in hac sacratissima mysteria, quam in prophana irrumperere conperimus: quales sunt qui humano affectu tantum, & potius ex more, quã deuotionis ardore ad altare accedunt, quorum polluta est & mens & conscientia, quos merito horrendũ Euãgelij exemplum. Postquam accepisset Iudas buccellam introiuit in eum Satanas, ad maiorem vite frugem altioremq; iam mysterij cõtemplationem reuocaret, &c. Vide etiam infra in dictione, Officium diuinum quanta deuotione persoluendum, &c. Deniq; simile quid reperit Concilium MOGVNTINVM IV. c. 55. vbi de Sacerdotibus indignè Missam tractantibus loquitur. Hi (inquit) qui talem vita turpitudinem, leuitatem aut negligentiam ad celebrationem Missarum attulerint, vt & plebis animos offendant, & ab hoc sacro abhorre faciant, preclatorum suorum auctoritate coerceantur. Hoc & Conciliũ TRIDENTINVM generale nouissimum repetit scilicet 22. que fuit 6. sub Pio IV. in decreto De obseruandis & euitandis in celebratione Missæ, &c. Quanta cura adhibenda sit (inquit) vt sacrosanctum Missæ sacrificium omni religionis cultu ac ueneratione celebretur, quis facile existimare poterit, qui cogitari maledictũ in sacris literis eum vocari, qui opus Dei facit negligenter. Quod si necessario futemur nullum aliud opus adeo sanctum ac diuinum à Christi fidelibus tractari posse, quam hoc ipsum tremendum mysterium, quo uiuifica illa hostia, qua Deo Patri reconciliati sumus, in altari per Sacerdotes quotidie immolatur, satis etiam apparet omnem operam & diligentiam in eo ponendam esse, vt quanta maxima fieri potest interiori cordis munditia & puritate atque exteriori deuotionis ac pietatis specie peragatur. Cum igitur multa iam sine temporum uitio sine hominum incuria & improbitate ir-

Tertullianus Carthaginensis.

Vide Tertulliani tempore sacerdotum nomen & Missæ sacrificium.

Concilium Cabilonense 2.

Concilium Coloniense 3.

Causa potissima cur sacrosanctis mysterijs hodie ab hæreticis insultatur, ministro rum est difforta vita & irreligiosa conuerfatio.

Matth. 7.

Ican. 13.

Concilium Moguntinũ 4. Ita profus.

Concilium Tridentinum.

Tereno. 48.

repsisse videantur, que à tanti beneficij dignitate aliena sunt, vt ei debitus honor & cultus ad Dei gloriam & fidelis populi edificationem restituantur, decernit sancta Synodus, vt ordinarij locorum Episcopi ea omnia prohibere, atque è medio tollere sedulo curent ac teneantur, que vel auaritia idolorum sequuntur, vel irreuerentia, que ab impietate vix seuncta esse potest, vel superstitio uera pietatis falsa imitatio inducit. Irreuerentia autem (nam de reliquis suis locis dictum est Auaritia, & Eucharistia, &c. vt uictum singuli in suis diocesis inuendiant, ne cui uago & ignoto Sacerdoti Missas celebrare liceat. Neminem preterea qui publice & notorie criminofus sit aut sancto altari ministrare aut sacris interesse permittant, nõ uo patiantur priuatis in domibus, atque omnino extra Ecclesiam, & ad diuinum cultum tantum dedicata oratoria ab eisdem ordinarijs designanda & uisitanda, sanctum hoc sacrificium à secularibus & regularibus quibuscumque peragi, ac nisi prius qui intersunt deceniter composito corporis habitu declarauerint se mente etiam ac deuoto cordis affectu non solum corpore adesse. Vide in sequentibus distinctionibus, Missa non nisi in locis sacris celebranda, &c.

Missæ sacrificium quale sit, & quid in eo agatur.] Quidquid in superioribus uocabulis, scilicet Eucharistia, Communio, & prima huius uocabuli distinctione dictum, hoc sufficenter manifestat, nec est opus plura repetere, cum iam copiosè ab origine nostræ fidei & Apostolica traditionis hoc uentilatum sit, breuiter autem iterũ repetemus, quod fortè nec dum prolatum est. Concilium SENONENSE decreto II. & Concilium COLONIENSE III. partis 7. cap. 25. & 26. Missa sacrificium (aiunt) representatiuum est. Semel quidem Christus mortuus est uictus pro inuisis, semel in manifestatione sui corporis in distensione suorum membrorum omnium uerus Deus & uerus homo, semel tantum in cruce pependit offerens Patri se ipsum hostiam uiuam & passibilem, immortalem, uiuorum & mortuorum redemptionis efficacem. Et scimus quia Christus resurgens à mortuis iam non moritur, mors illi ultra non dominabitur, & tamen quotidie immolatur in sacramento; non quod uicis Christus occidatur, sed quod illud unicum sacrificium mysticis ritibus quotidie renouetur, quotidianaque recordatione mortis Domini (qua liberati sumus) in edendo & potando carnem & sanguinem, que pro nobis oblata sunt, hoc ipsum representetur quod olim factum est, facitque oblatio ista sacramentalis moueri nos tanquam uideamus presertim Dominum in cruce. Elicientes subinde nobis ex illo fonte inexhausto gratiam salutarem, immolamusque hostiam pro uiuis & defunctis, dum pro illis Patrem per Filij mortem deprecamur, &c. Et Concilium COLONIENSE IV. cap. 20. Censuræ pro abusibus reformandis, &c. ad calcem. Varia (inquit) fuerunt olim in lege ueteri sacrificia & oblationes, Christi perfectum sacrificium præfigurantes, quas unica Christus hostia in cruce ara consummavit, semetipsum pro nobis offerens. Hac est hostia sempiterna, quam eadem in Missa Sacerdos omnium eorum nomine, qui Christus pro se oblatum cupiunt, offert, ac sistit ante Patrem. Et Concilium MOGVNTINVM IV. cap. 58. iubet Concionatoribus, vt populum instruant de usu huius mysterij, vt omnem mentem, vim atque sensum tam salutaris actioni intendant, & voto id agant quod Sacerdos agit ministerio, vt scilicet discant & ipsi suam totiusq; Christiani orbis salutem tam salutaris & gratæ hostiæ interuentione & Christi Iesu meritis Deo Patri commẽdare. Preterea sacram Eucharistiam

Saluberrimum decretum, sed si alia negligitur etiã ab his qui sibi uidentur aliquod esse, quid de hoc agatur?

Missæ non celebranda in domibus priuatis uide infra.

Concilium Senonense. Hic Gratianus de consecratione, distinctio 2. cap. Semel, & sequentibus, dist. fult completiuntur.

Concilium Coloniense 3.

1. Petr. 3.

Rom. 6.

Concilium Coloniense 4.

Concilium Moguntinũ 4.

cum

cum celebrante, si non ore, saltem fide & desiderio cordis ad percipiendum spiritualem eius fructum crebro dum horatur. Hæc renouat Concilium TRIDENTINVM scilicet 22. quæ fuit 6. sub Pio IV. vbi docet Missæ sacrificium ueteri lege præfiguratum, in quo idem ille Christus continetur, & inueniente immolatur, qui in ara crucis semel seipsum cruentè obtulit. Docet sancta Synodus sacrificium istud uere propitiatorium esse, per ipsamq; fieri, ut si cum uero corde & recta fide, cum metu & reuerentia contriti ac penitentes ad Deum accedamus, misericordiam consequamur & gratiam inueniamus in tempore opportuno. Huius quippè oblatione placatus Dominus gratiam & donum penitentis concedens criminosa & peccata etiam ingentia dimittit. Vna enim eademq; est hostia, idemq; uic offerens Sacerdotum ministerio, qui seipsum tunc in cruce obtulit sola offerendi ratione diuersa. Cuius quidem oblationis (cruenta inquam) fructus per incrementam hanc uerrimè percipiuntur, tantum abest ut illi per hanc quous modo derogetur. Quare non solum pro fidelium uiciorum peccatis, potius satisfactibus & alijs necessitatibus, sed & pro defunctis in Christo nondum ad plenum purgatis ritè iuxta * Apostolorũ traditionem offerunt, &c. Qui hanc autem doctrinam improauerint, anathema eis. Quam doctrinam FACVETAS LOUANENSIS artic. 17. sub Carolo V. Imperatore, & PARIENSIS sub Francisco I. articulo 6. confirmat. Vide sequentia.

Missæ sacrificium pro uiuis & defunctis immolandum.] In prima huius uocabuli distinctione sapius hoc probatum est ex ueterum autoritate, amplius habes confirmatum supra & infra in uocabulo Purgatorium, nonnihil dicitur. Vide sequentia.

Missæ sacrificium in honorem sanctorum, & super illorum reliquias celebrandum.] Cum de reliquijs sanctorum agemus, etiam huiusce rei mentio fiet lapsus. Verum tamen morem hanc antiquissimum esse constat. Siquidem CYPRIANVS CARTHAGINENSIS lib. 2. Epistolatũ, epist. 3. ad Cæciliũ, & epist. 4. ad Moysen & Maximum Presbyteros, & alij in locis, vt multoties meminimus in honore martyrum se Missæ sacrificium perhibet immolasse. Denique AVGVSTINVS HIPPONENSIS lib. 8. De ciuitate Dei, cap. 27. sic loquitur: Nos nostris martyribus, non templa, sacerdotia, & sacrificia cõstitimus, quoniam non ipsi, sed Deus eorum nobis est Deus. Honoramus sane memorias eorum (memorias uocat reliquias) tanquam sanctorum hominum Dei, qui usq; ad mortem corporum suorum pro ueritate certarunt ut innotesceret uera religio, falsis religionibus sistiq; conuictis. Quis autem fidelium audiuit aliquando stantem sacerdotem ad altare, etiam super sanctum corpus martyris, ad Dei honorem cultumq; constructum, dicere in precibus, offero tibi Petre, uel Paule, uel Cypriane, cum apud eorum memorias offeratur Deo, qui eos & homines fecit & martyres, & sanctis suis Angelis cœlesti honore sociavit, ut ea celebritate & Deo pro illorum uictorijs gratias agamus, & nos ad imitationem talium coronarum atque palmarum eodem inuocato in auxilium? ex eorum memoria renouationem adhortemur? Quæcumque igitur adhibetur religioforum obsequia in martyrum locis, ornamenta sunt memoriarum, non sacra, uel sacrificia mortuorum, tanquam deorum. Nos itaque martyres nostros nec diuinis honoribus, nec humanis criminibus colimus, sicut colunt aliqui deos falsos suos, nec sacrificia illis offerimus, nec eorum probra in eorum sacra conuertimus. Idem eadem repetit

Concilium Tridentinum generale

* Vide in uocabulo Defuncti, &c. quia ibi probatum est Missæ sacrificium pro defunctis.

Facultas Parisiensis, & Louanienfis.

Cyprianus Carthaginensis.

Augustinus Hipponensis.

Attende quia non martyribus sed Deo martyrum, immolamus, tamen in honore martyrum, non pro eis deprecatur Deum, sed vt ipsi deprecantur Deum pro nobis. Hic est fides catholica.

Roce sanctorum intercessio.

Concilium Romanũ sub Felice 1.

Vide à quo tempore Reliquie martyrum hæreticis sunt infestæ.

Concilium Arelatense 1. sub Syluestro 1.

Hieronymus Stridonensis.

Gregorius 1.

Platina Cremensis.

Gregorius Turonensis.

Concilium Arelatense 2. sub Honorio 1.

Gregorius 3.

Zacharias Carolus Magus.

Nicolaus I.

Concilium Tridentinum generale.

Remigius Antiodorensis. Hamularius Fortunatus Episcopus Treuentis.

Antonius Pocus Cælestinus.

Innocentius I.

Basilus Magnus Chrysostomus. Aethiopes.

Nicolaus I.

Clemens I.

Verba ut antiquissimi patris, ita certissima fidei.

Ergo temporibus Apostolorum Missæ celebrabantur, ut in scriptis præbuit testimonij.

Concilium Romanum 2. sub Sylvestro 2.

& vota perfolui. Et Platina iam memoratus narrat NICOLAVM I. statim post consecrationem suam super S. Petri corpus sacra mysteria celebrasse. Nouissimè Concilium TRIDENTINVM fess. 22. quæ est 6. sub Pio 4. cap. 3. Quamuis (ait) in honorem & memoriam sanctorum, nonnullas interdum Missas Ecclesia celebrare consueverit, non tamen illis sacrificium offerri docet, sed Deo soli qui illos coronauit. Unde nec sacerdos dicere solet: Offero tibi sacrificium Petre vel Paule, sed Deo de illorum victorijs gratias agens, eorum patrocinia implorat, ut ipsi pro nobis intercedere dignentur in cælis, quorum memoriam sacrificium in terris. Hoc improbandum anathemate feriuntur. Si plura cupis legere vel scire, quære cõmentaria REMIGII ANTIODORENSIS in Canonè Missæ, & AMVLARI FORTVNATI librum De mysterijs Missæ, cap. 20. 21. 22. & reliquis, lege & reliquos authores quos citauimus antè. Porro etiam in Canonem Missæ clarissima edidit cõmentaria ANTONIVS POCQVETVS Cælestinus vir eruditissimus, qui Missæ sacrificium tam doctè, quàm deuotè exposuit. Porro vide etiã ea quæ in sequentibus dicenda restât.

Missæ sacrificio iam miscenda sint nomina.] Sæpius de hac materia iam egimus, videlicet in vocabulo, Episcoporum nomina in altari recitanda, &c. & Hæreticorum, &c. tum in vocabulo, Canon Missæ, & similibus. Porro breuiter dicendum est, quòd INNOCENTIVS I. epistola ad Decemium Eugubinum Episcopum, cap. 2. & allegat Gratianus, De consecr. dist. 1. c. De nominibus. De nominibus recitandis (ait) antequam precem sacerdos faciat, argue eorum oblationes, quorum nomina recitanda sunt, sua oratione commendat, quam superfluum sit & ipse pro tua prouidentia recognoscis, ut cuius hostiam nec dum Deo offeras eius ante nomen insynes, quamuis illi incognitū sit nihil. Prius ergo oblationes sunt commendandæ, ac tunc eorum nomina, quorum sunt oblationes, edicenda, ut inter sacra mysteria nominetur, nō inter alia quæ antè præmittimus, ut ipsi nominetur, sed suis precibus aperiamus. De eadem re BASILIVS MAGNVS in sua Liturgia, IO. CHRYSOSTOMVS in sua Missa, & ETHIOPIES in sua Liturgia, atque reliqui ne diutius immoremur. Sed & NICOLAVS I. epist. ad Michælem Imperatorem, scribit piorum Imperatorum nomina solere in sacris mysterijs recitari. lege vocabulum Canon, & Authores quos supra nominauimus in eundem canonè Missæ, & sequentia.

Missæ non nisi in locis sacratis celebranda.] Diximus aliàs in vocabulo Altare, &c. non licere facile consecrare altaria portatilia, quia nec licet extra sacra loca Missæ sacrificia peragere, ut ex sequentibus manifestum euadit. CLEMENS I. epist. 3. ad vniuersum cætum fidelium. Non Missas (ait) sine Episcopi iussu quisquam Presbyterorum in sua parochia agat, non baptizet, nec quicquam absque eius permisso faciat. Et paulò post, & allegatur à Gratiano, De consecr. dist. 1. c. Hic ergo. Hic ergo hoc est, in presenti vita passus, oportet nos agnoscere voluntatem Dei, ubi & agendi & sacrificandi est locus, quoniam in alijs locis sacrificare, & Missas celebrare non licet, nisi in his in quibus Episcopus proprius iusserit, aut ab Episcopo regulariter ordinato, tenente videlicet ciuitatem, consecratus fuerit, aliter enim nō sunt hæc agenda, nec ritè celebranda, docente nos nouo & veteri testamento. Et Concilium ROMANVM II. sub Siluestro I. celebratum, Episcoporum 284. allegatur à Gratiano De consecr. dist. 1. cap. Nullus. Nullus (ait) Presbyter Missas celebrare præsumat,

nisi in sacratis ab Episcopo locis, qui sui particeps de cetero voluerit esse sacerdotij. Et Concilium LAODICENVM sub Liberio I. c. 58. Non oportet (ait) in domibus oblationes celebrari ab Episcopis vel Presbyteris. Hic canon citatur in Concilio AQUIGRANENSIS I. can. 84. Hunc quoque canonem producit FOELIX IV. epist. 1. ad Episcopos diuersarum proninciarum, c. 1. & allegatur à Gratiano, De consecr. dist. 1. c. Sicut non alij, &c. & ab Luone lib. 2. decret. Sicut non alij (ait) quàm sacrati Domini Sacerdotes debent Missas cantare, nec sacrificia super altare offerre, sicut nec in alijs quàm Domino sacratis locis Missas cantare aut sacrificium offerre licet. Si autem, ut legitur in Concilio Laodicensi, (habes superius in vocabulo Exorcista, &c.) hi qui non sunt ab Episcopis ordinati tam in Ecclesijs quàm in domibus exorcizare non possunt, multo magis maioris gradus ministeria, nisi ab eis, qui ad eos gradus sunt sacrati, quibus fungi debent officia, agi, vel sacrificia offerri licet, &c. Sed & huius FOELICII IV. decreta multo prolixiora recenset Buchardus lib. 3. decret. c. 57. & 58. vide si vacat. Hinc MARTINVS BRACARENSENSIS c. 68. sui Collectori, & allegatur à Gratiano, De consecr. dist. 1. c. Non oportet. Non oportet clericos ignaros & præsumptos super nomina in campum mysteria portare, aut distribuere sacramenta, sed aut in Ecclesia, aut in Basilica, ubi martyrum sunt reliquie depositæ, ibi pro defunctis oblationem offerre. Idem omninò repetit Concilium CABILONENSE II. c. 49. vbi & præmissum allegat Laodiceo Concilij canonem, relege si velis. Hæc similiter renouat CAROLVS MAGNVS cap. 9. suarum Constitutionum. Similiter & Concilij AVRELIANENSIS citat Buchardus prædictus decretum libro 3. decret. cap. 61. can. 4. Audiuimus (ait) quod quidam laici in domibus proprijs præcipiant Presbyteris suis Missas celebrare, & inter eorum discursus & scortorum greges sanitatis mysteria polluant, magis quam consecrentur, quapropter præcipimus, ut nullus presbyter extra Ecclesiam præsumat Missam cantare, nisi foris itineris necessitas exposcat. In tenorio, aut sub dio in loco nido, & longè ab omni immunditia remoto Missas celebrare permittimus, & hoc nullo latens sine tabula consecrata. Huic conforme est quod postea statuit Concilium PARISIENSE III. lib. 1. c. 47. Consuetudines (ait) ad quorundam libitum reperta, licet contra auctoritatem Ecclesiasticam existant, non facile tamen correctionem accipiunt: de quibus est illud quod plerique Presbyteri neglectis Basilicis Deo dicatis, in domibus & hortis Missarum celebrationes contra diuinam auctoritatem & canonicam institutionem facere præsumunt. Hoc similiter ad Episcoporum culpam pertinere perspicuum est, & proinde necesse est, ut vnusquisq; Episcoporum huiusmodi temerariam consuetudinem à parochia sua penitus amoueant. Et si quis presbyterorum adhuc, excepto quando in itinere pergitur, & locus Basilicae procul est, & id in altaribus ab Episcopo consecratis fieri necessitas compellit, ne populus Dei sine Missarum celebratione, & corporis & sanguinis Domini percipiendum maneat, Missarum celebrationes in huiusmodi illicitis locis post tot tantaq; prohibitiones facere attentauerit, dignum est, ut gradus sui periculum incurrat. Laicos namque plerumque meminisse oportet pœna Regis Ozia, qui pro quòd contra fas sacerdotale ministerium arripuit lepro immunditia illico mulctari meruit. Diligenter perpendant non esse sui officij, ut relictis Basilicis Deo dicatis, & Episcopali auctoritate contempta, ad libitum sui in hortis & domibus vel certè adiculis, quas iuxta domos suas construunt & pallijs exornant, in quibus

Concilium Laodicæum.

Concilium Aquigranens.

Fœlix 4.

Canon. 26.

analecto 1.

Martinus Bracarenfis, cre. de autè quod hæc constituta sint in concilio Bracaren. i. vel 2.

Concilium Cabilonense.

Carolus Magnus.

Concilium Aurelianense quorum nō exprimit Buchardus.

Concilium Parisiense 3. sub Ludouico & Lothario Augustis.

2. Paralip. 26. Multum hodie delinquitur in huiusmodi decreta, nec sine graui diuini honoris contemp. tu, videntur illi qui hoc agunt & agi permittunt.

altaria

Deuter. 12.

Lege obsecro.

Concilium Moguntinum 3.

Concilium Metense sub Arnulpho Imper. Concilium Senonense.

Concilium Tridentinum generale.

Clemens I.

Institus I.

altaria erigi faciunt, Missarum celebrationes Presbyteros facere compellant. Satius igitur illis est Missam non audire, quàm eam ubi non licet neg, oportet audire. Sed & Presbyteri (si tamen Presbyteri vocandi sunt) quicquid Episcopi suis altaria in talibus locis erigere præsumunt, iuxta censuram canonicam gradus sui periculum incurere mereant. Recenti quippò tempore de celebrandis in talibus locis Missis, emerit cõtra auctoritatem Ecclesiasticam hæc (ut quibusdã videtur) religiosa consuetudo, quæ aperiè Ecclesiastica antiqua traditione videtur reniti, non debet noua aduentione & qualibet pertinaci inietione defendi. Quando enim in itinere pergitur, non industria, sed necessitas alicubi quàm in Ecclesia Missarum celebratione fieri urget. Quando vero in domibus & hortis absq; præmissa necessitate sit, aperiè humana præsumptio & præcepto diuino, & auctoritati canonice cõtraire comprobatur. Vbi autem Deo sacrificium sit offerendum lex diuina docet, Domino dicente: Non offeras holocaustum tuum in omni loco, sed in loco quem elegit Dominus Deus tuus, ubi offeras holocaustum tuum. Et in Concilio Laodiceo legitur, (habes allegatum superiõri pagina) Non oportet in domibus oblationes fieri. Quando ergo quod Dominus prohibet, facere humana præsumptio nõ metuit, proculdubio præcepti Dei transgredi non pertimescit. Quapropter necesse est, ut consuetudines prauæ postponantur, & iussionibus diuinis obtemperando Ecclesiastica auctoritas complectatur. Hoc iterum repetit sub compendio libro 3. cap. 6. & cap. 19. vbi etiam prohibet, ne in Palatinis ædibus diebus festis Proceres Missam audiant, sed cum Imperatoribus ad Missarum celebrationem procedant. Idem omninò Concilium MOGUNTINVM III. sub Arnulpho Imperatore, c. 9. & allegat Gratianus de consecr. dist. 1. c. 6. Missarum solennia, & Buchardus lib. 3. decretorum, cap. 56. sub nomine Concilij Triburientis: quod tamen ego non hoc inter decreta inueni Concilij Triburientis, sed inter canones præfati Concilij Moguntini, vbi sic habetur cano. 9. Missarum solennia non vbiq; sed in locis ab Episcopo consecratis, vel ubi ipse permisit celebranda esse censemus. Cõcedimus etiam ut scilicet quolibet modo Ecclesiæ fuerint incense, in capellis Missis interim liceat celebrare, donec ipsa Ecclesiæ restituantur queat. In itinere vero positus si Ecclesiæ defuerit, sub dino seu in tenorio, si tabula altaris consecrata ceteraq; ministeria sacra ad id officium pertinentia adsunt, Missarum solennia celebrari permittimus. Eadem decreta confirmat Concilium METENSE sub eodem principe, cap. 5. & Concilium SENONENSE cap. 14. & 15. Constitutionum, vbi prohibetur, ne in Oratorijs priuatis, aut in capellis domorum neglecta Ecclesiæ parochiali sine licentia Episcopi Missa celebraretur, & expressè prohibet, ne in capellis etiã ex fundatione celebraretur die Dominico, nisi post expletã Missam parochialem, nec altare portatile facile consecraretur, ut diximus in vocabulo, Altare, &c. Idem repetit & Concilium TRIDENTINVM, ut habes iam allegatum supra.

Missæ diebus festis & Dominicis audienda.] CLEMENS I. lib. 2. Constitutionum Apostolicarum, cap. 6. item & alij in locis, ut reposuimus in vocabulo, Dominicis dies, testatur illis diebus Missæ sacrificia solita à fidelibus frequentari. Quod & confirmat IVSTINVS I. Apologia 2. pro Christianis ad Antoninũ Pium, nã dies Dominicis olim vocabatur dies solis: Et illo die (ait) urbanorum ac rusticorũ cætus sum, ubi Apostolorum Prophetarũq; littera quoad fieri potest, præleguntur. Deinde cessante lectore, Præpositus verba facit adhortato-

ria ad imitationem tam honestarum rerum imitans, & post hæc confurgimus omnes & preces offerimus, quibus finitis profertur, ut dicimus, panis vinum & aqua, &c. Vide Communionis sumedæ formam, &c. Superius autem multis alijs Patrum testimonijs probatum est, quòd Dominicis diebus & festis Missæ sacrificium frequentabatur. Lege si placet, ne toties rem eandem repetamus, & tum lege ea quæ reperies in vocabulo, Dies festi, &c. Deniq; Concilium AGATHENSE sub Cælestino I. vel Sixto III. can. 47. allegatur à Gratiano, De consecr. dist. 1. cap. Missas. Missas die Dominico secularibus totas tenere speciali ordine præcipimus, ita ut autè benedictionem sacerdotis egredi populus non præsumat: qui si fecerint, ab Episcopo publicè confundantur. Et LEO I. epist. 79. ad Diocorum Episcopũ Alexandrinum, cap. 2. postquam de obseruatione dici Dominicæ disseruit, ut suo loco diximus, insert: Vt autem in omnibus obseruantia nostra concordet illud volumus custodiari, ut cum solemnior festiuitas conuenit populi numerosioris indixerit, & ad eam tanta multitudo conuenerit, quàm recipere Basilicam simul vna non possit, sacrificij oblatio indubitanter iteretur, his tamen admisis ad hanc deuotionem, qui primi aduenerint videantur, hi qui postmodũ confluxerint non recepti, cum plenum pietatis atq; rationis sit, ut quoties Basilicam in qua agitur presentia nonne plebis impleuerit, toties sacrificium subsequens offeratur. Necesse est autè (hoc allegatur à Gratiano, De consecr. dist. 1. c. Necesse, &c.) ut quedam pars populi sua deuotione fraudetur, si vnus tantum Missæ more seruato sacrificium offerre non possint, nisi qui primi dici parte conuenerint. Et Concilium ROTOMAGENSE vt allegat Buchardus lib. 2. Decret. c. 71. sic statuit can. 5. Admonere debent Sacerdotes plebes sibi subditas, ut bubulcos atq; porcarios, vel alios pastores, vel aratores, qui in agris assidue commorantur, vel in syluis, & idco more peccandum viuunt, in Dominicis, & in alijs festis diebus saltem, vel ad Missam faciant vel permittant venire. Nã & hos Christus precioso sanguine suo redemit, & quid si neglexerint pro animabus eorũ absq; dubio rationem reddiuros sciant. Siquidem Dominus veniens in hunc mundum, nõ elegit Oratores atq; nobiliores quosq; sed piscatores atq; idiotas sibi discipulos asciuit, ut ostenderet in factis quod ipse verbis in Euangelio affirmat dicens: Quod hominibus est altum, abominabile est apud Deum. Et salua altiore intelligentia, nativitas nostris Redemptoris primo omnium pastoribus ab Angelo nunciatur, &c. Fit etiam mentio Missæ audiendæ diebus Dominicis in Concilio AVRELIANENSIS, cap. 3. vt idem allegat libro eodem, c. 60. Hoc etiã vctustissimus doctor commendat IO. CHRYSOSTOMVS homil. 18. in Euangelium Ioan. c. 8. dum illud exponit: Multis oppidis Samaritanorum Euangelizabant, vbi & adhortatur fideles ad templa cõstruenda, & decimas dandas, vt aliàs allegauimus. Sic autem inter cætera loquitur: Preces illic (scilicet in templis) perpetuè propter te, laudes & Synaxes propter te, Oblatio per singulos dies Dominicos, &c. Vide reliquum. Hinc Concilium THOLOSAIVM sub Ludouico IX. can. 12. Statuimus, ut cuncti parochiani tam viri quàm mulieres omnibus diebus festis & Dominicis, quibus opus seruire interdicitur, sacro Missæ assistant officio, & celebrationi horarum canonicarum. Quod si nullo legitimo impedimento id neglexisse conuicti fuerint, duodecim denariorum solutione vnusquisq; mulctetur applicanda Ecclesiæ vestri loci dominio. Idem renouat Concilium BITERRENSE sub eodem Principe, præsidente in eo Episcopo Tornacensi Apostolicæ sedis legato.

Concilium Agathense sub Sixto 3.

Leo 1.

Attende deuotionem populi ad Missæ sacrificium audientium & percipiendum.

Concilium Rotomagense quo tempore sit celebrari non legit. Buchardus autem frequenter in testimonium producit.

Concilium Aurelianense.

Ioannes Chrysostomus.

Concilium Tholosanum nouissime in lucem prodit.

Concilium Biterrense.

Concilium Senonense sub Antonio à Prae Cancellario

Concilium Coloniense 3.

Habentur hæc in decreto de Consecratione dist. 5. c. Et hoc attendendum, & dist. 1. c. Sacerdos.

Concilium Augustanense.

Concilium Coloniense 4.

Concilium Tridentinum generale.

Concilium Saleguntadiense sub Benedicto 8.

Concilium Oxoniense in Anglia, sub Innocentio 3.

Thelesphorus 1.

Damasus 1.

Similiter & Parochis omnibus inungit Cõcilium SENONENSE can. II. & 12. parochianos suos adhortari, ut inter sint Missæ Parochiales diebus Dominicis & festis per hebdomadam occurreribus. Quod si per tres Dominicos neglexerint interesse Missæ parochiali, pro mensura contentus vel offense puniri precipit. Et Cõcilium COLONIENSE III. par. 7. c. 2. 4. Docendus est populus ut qui iuxta antiquum Ecclesiæ ritum singulis Dominicis diebus ad cõmunicandũ corpori & sanguini Dominico non se præparant, Missæ saltem parochiali, bisce alijsq; diebus festis interfu, ut tamen inter sacrificantem & assistentes non sit more illo antiquo, iã frequens sacramentalis cõmunicatio, sicut sacra doctrina, pie exhortationis, præcationis, laudis, & gratiarum actionis cõmunio, ut sic quodammodo omnes spiritaliter cõmunicent cũ desiderio etiam sacramentaliter cõmunicandi. Ne vero populus ab hac Missa parochiali, & ab auditione verbi Dei distrahatur. Placuerit nobis, ut si qua sint alia Missa legenda die Dominico, hæc inchoentur primũ post verbi prædicationis finem. Et eadem præcipit Conciliũ AVGVSTANENSE c. 28. Conciliũ COLONIENSE IV. cap. 19. censuræ pro abusibus reformandis. Eadem & Cõcilium TRIDENTINVM sese, 22. quæ fuit 6. sub Pio IV. in decreto de obseruandis & euitandis in celebratione Missæ. Monet (ait) populum Episcopi, ut frequenter ad suas parochias saltem diebus Dominicis, & maioribus festis accedant. &c. Vide, Dies festi, & Dominicus, & sequentia.

Missæ in die an reitanda sæpius. Ex decreto Leonis I. superiori pagina allegata, constat quia tunc tẽporis pauci erant sacerdotes, imò aliàs dixim⁹ prohibiti, ne plures in vna parochia esset sacerdotes, sed vnicus, & ided cõcedit Leo, ut Missæ sacrificiũ diebus festis iteretur si necessitas adsit. Lege eius decretũ. Hinc credo exijt decretum Concilij SALEGVNSTADIENSIS can. 4. & 5. prohibens, ne amplius quàm tres Missas in vna die presbyter celebrare præsumat. Hoc repetit Concilium OXONIENSE can. I. vbi statuit & districtus inhihet, ne sacerdos qui ipsa Missarũ solennia celebrat bis in die, excepto die Natiuitatis, & Resurrectionis Dominice, vel in obsequijs defũctorũ, videlicet cũ corpus alicuius in Ecclesia eodem die fuerit tumulandũ. Tunc autẽ prior Missa de die, posterior verò pro defuncto celebrari debet. Si autẽ cõtingat (ait) duas Missas celebrare statim, ut presbyter postquã Dominicum corpus sumpsit in altari, si in eodẽ die Missarũ solennia ipsam celebrare oporteat iterum calici infusum, vel digitis supersusum sumere non præsumat. Vide quod sequitur.

Missæ a ieiunis celebranda. Hoc copiosè inuenies probatũ suprà in vocabulo, Eucharistia à ieiunis sumenda, &c.

Missæ natalis Domini. De Missa quæ ter reitatur in festo natalis Domini THELESPHORVS I. Papa decretũ proposuit, epist. I. ad omnes Episcopos, & allegatur à Gratiano, De consecrat. dist. 1. c. Nocte sancta, & causa 6. q. 1. Sacerdotes, & ab Iuone lib. 2. Decret. Nocte sancta natiuitatis Domini saluatores Missas celebrent Sacerdotes, & hymnum Angelicũ solenniter in eis decantent, quoniam & eadẽ nocte ab Angelo pastoribus nunciatus est, &c. Et infra: Reliquis autẽ tẽporibus, Missarũ celebrationes ante horã diei tertiam minimè sunt celebranda, quia & eadẽ hora Dominus crucifixus est, & super Apostolos Spiritus sanctus descendisse legitur. Vide Gloria in excelsis, &c. Hunc autẽ ritũ celebrãdi tres Missas refert DAMASVS I. vsq; ad sua tẽpora obseruatum

in potesticali, dũ de vita eiusdẽ Thelesphori tractat. GREGORIUS I. in homil. Euangelij Dei natalis Domini, sic incipit, testatur: Quia ter hodie Missarũ solennia celebraturi sumus, &c. Vide ea quæ præcedunt & sequuntur.

Missæ qui adsunt non recedant antè cõmunionem & benedictionem. Hoc superius ex Cõcilio Agathensi prohibitũ est, & ex canone Apostolorũ in vocabulo, Cõmunicatio, dixim⁹, quia omnes debent cõmunicare, & extremã benedictionem prætolari, sed quia non est necessè rem eandẽ toties repetere, ad illa loca lectorẽ remittimus, & quod restat præstatum. Sic ergo Cõcilium AVRELIANENSE I. can. 28. allegatur à Gratiano, De consecr. dist. 1. c. Cũ ad celebrandas, &c. Cũ ad celebrandũ Missas in Dei nomine conuenitur populus, non antè discedat, quàm Missæ solennitas cõpleatur, & ubi Episcopus non fuerit benedictione accipiat Sacerdotis. Hoc repetit AVRELIANENSE III. can. 28. De Missis nullus laicorũ antè discedat, quàm Dominica dicatur oratio, & si Episcopus presens fuerit eius benedictio expectetur. Et Cõcilium COLONIENSE III. par. 7. c. 26. Corripiendus est (ait) abusus, quod quidã post aspersam aquã & antè Missæ introitum exitũ faciunt, quidã post auditum, & non intellectũ Euangelij abeunt. Alij, posteaquã Sacerdos dixit, Sursum corda, & gratias agamus, &c. Denique alij statim post elevationẽ corporis & sanguinis Domini, non expectantes præcipuã Missæ partẽ, quæ est cõmunicatio. Antiquissimus ergo Canon populo rememorandus est, Omnes fideles, &c. Est Canon VRBANI I. & habetur statim initio dist. 5. De cõsecrat. in Gratiano, sed nihil ad rem. Verũ autũmo aliud esse, quod iam in dictione, Cõmunicatio, & Cõmunicare posuimus. Eadem autem repetit Cõcilium AVGVSTANENSE, cap. 28. vide ea quæ præcedunt, & quæ sequuntur.

Missæ qua hora celebranda sit. In fine superioris pagine ex THELESPHORI decreto hoc expressum habes, cui subscribit Concilium AVRELIANENSE III. can. 14. De Missarũ (ait) solennitate in præcipuis autaxat solennitatibus id obseruari debet, ut hora 3. Missarũ celebratio in Dei nomine inchoetur, quo facilius intra horas cõpetemus, ipse officio expedito, sacerdotes possint ad vesperina officia, id est, in vesperino tẽpore conuenire, quia sacerdotes vesperinis officijs ab Ecclesia talibus præcipue diebus nec decet deesse, nec cõuenire. vide ea quæ sup. diximus.

Missæ sacrificio qui interesse nõ debet. Idem Cõcilium AVRELIANENSE III. can. 28. Sacrificia verò matutina Missarũ, sine vesperina, nõ quis cum armis pertinentibus ad bellorum usum spectet, quod qui fecerit, in sacerdotis potestate consistat, qualiter eius descriptione debeat castigari. Vide etiã vocabulũ Arma, &c. Et Concilium NANNETENSE can. 1. & allegatur ab Iuone in Decretis li. 2. c. 12. 2. Statuimus (ait) ut Dominicis & festis diebus presbyteri antequã Missas celebrent plebẽ interrogent, si aliter parochianus in Ecclesia sit, qui proprio contempto Presbytero ibi Missam velit audire, quẽ si inuenierint statim ab Ecclesia eiciant, & ad suã parochiã redire cõpellant. Similiter interroget si aliqui discordantes sint, qui inter se litem implacabilẽ habeant, & si inueni fuerint, statim recõciliantur, & si renuerint pacẽ suscipere, ab Ecclesia eiciantur, vsquequo ad charitatẽ redeant. Non enim possumus munus & oblationẽ ad altare offerre, donec prius fratri reconciliemur. His ita peractis sacerdotes Missarũ solennia ritẽ peragant. De his alibi diximus sæpius. Vide Cõmunicatio, & Eucharistia. Missa peculiaris non celebretur, nisi suo

Gregorius 1.

Concilium Agathense.

Concilium Aurelianense 1. sub Hormisdã 1. & Clodoueo rege.

Concilium Aurelianense 3. sub Vigilio 1.

Concilium Coloniense 3. & decreto de Cõsecrat. dist. 1. c.

Concilium Augustanense.

Thelesphorus 1.

Concilium Aurelianense 3. sub Vigilio 1.

Concilium Nannetense.

Concilium Saleguntadiense, sub Henrico Imperat. 2.

Concilium Coloniense 3.

Anacletus 1.

Vide antiquũ ritũ celebrandi Missas, licet iam superius satis abundè monstratus sit. Deuter. 12.

Soter 1. Ecclesiast. 4.

Vide quia Toletanum repetitur esse decretũ licet Soteri Gratianus attribuat ad calcem huius decreti.

Sacerdos sacrificiũ aliquo languore deficiat. vide & subsequenti dictione.

tempore.] Conciliũ SALEGVNSTADIENSE sub Benedicto VIII. can. 10. Quidam laicorũ, & maxime matrones, habent in consuetudine, ut per singulos dies audiant Euangelij. In principio erat verbum, & Missas peculiares, hoc est, de S. Trinitate, aut de S. Michaelẽ, & ideo sancimus, ut hoc ulterius non fiat, nisi suo tẽpore, & nisi aliquis fidelium audire velit pro reuerẽtia S. Trinitatis, non pro aliqua diuinatione: & si voluerint ut sibi Missæ canerentur, de eodẽ die audiant Missas, vel pro salute viuorũ, aut pro defunctis. Hoc decretum allegat Concilium COLONIENSE III. sub nomine Concilij Triburienfis, par. 2. c. 16. Sed non reperit illud inter decreta Concilij Triburienfis, sed Saleguntadiensũ ut posui. Hoc etiã desumitur ex Gratiano, De consecr. dist. 3. Sic autẽ ait præfatum Coloniense Concilium. Mos inoleuit non admodum improbandus, ut diebus Dominicis toto fermè anno officij Missæ vel de sacrosancta Trinitate, vel de Spiritu sancto dicatur. Nobis satius videtur, ut quia scisca Ecclesia singulis Dominicis peculiaria fecit obseruentur. Quod si illorũ loco alia versipada erunt, videbitur, quod de resurrectione Domini est, dici Dominico magis conuenire, quod dies illi potissimum resurrectioni dedicata sit. Neq; ignoramus, non absq; causa in Concilio Triburienfi (Saleguntadiensi ut diximus saluo meliori iudicio) statutum, ne propter Missas peculiares Missas quã de feria vocamus præmittantur, vide seq. Missa sine testibus non celebranda. ANACLETVS I. epist. I. ad omnes Episcopos & allegatur in parte à Gratiano, De consecr. dist. 1. cap. Episcopus, &c. Deo (ait) sacrificantes perfectè non debet vexari, sed parari, & solari, atq; ab omnibus venerari. Ipsi autẽ quando Domino sacrificant non sibi hoc agere debent, sed testes se cui adhibeant, ut Domino perfecte in sacratis Deo sacrificare locis probentur. Ait namq; auctoritas legis diuinae, vide ne offeras holocausta in omni loco quẽ uideris, sed in loco quẽ elegerit Dominus Deus tuus. Episcopus Deo sacrificans testes, ut præfixũ est, secũ habeat, & plures quã alius Sacerdos. Sicut enim maioris honoris gradu fungitur, sic maioris testimonio indiget. In solennioribus quippe diebus aut septẽ, aut quinque, aut tres diaconos, qui eius oculi dicuntur, & subdiaconos atq; reliquos ministros secũ habeat, qui sacris induti uestimẽtis in fronte & a tergo, & Presbyteri de regione dextra lauag, contrito corde, & humiliato spiritu ac prauo sicut uultu, custodientes cũ a maluolis hominibus, & cõsensum eius prebeant sacrificio. Et SOTER I. allegat Gratianus, De consecr. dist. 1. c. Vt illud, & causa 7. q. 1. c. Illud. Pr illud (ait) diuini oraculi momentis singuli præcauant, quo scribitur: Tu soli, quia cũ ceciderit non habet subleuantẽ, Sumopere uerèdũ est nobis atq; cauendũ, ne horis illis atq; tẽporibus quibus Deo psallitur, vel sacrificatur, uicini que diuini singulariter officijs insistenti perniciosa passio, vel quilibet corporis inualitudo occurrat, quæ aut corpus subito subruat, aut mentẽ alienatione vel terrore confundat. Pro huiusmodi ergo casibus præcauendũ necessariũ duximus instituerẽ, ut ubi tẽporis vel loci sine cleri copia suffragatur, habeat quisquis ille canens Deo atq; sacrificans post se vicini solaminis adiutorem, ubi temporis loci sine clerici copia suffragatur: Idque propter morbos & casus diuersos qui occurrere possunt, &c. Quæ præcedit pagina sub nomine Soteris I. apposimus. lege ergo. Hæc decreta iterũ repetit Concilium MOGVNTINVM IV. can. 4. & Cõcilium TREVERENSE II. can. 10. sed nõ opus est ut ea repetamus, quia nõ diuersa sancit, sed cõformia. vide quod sequitur.

Missam celebrans si languore aut morbo præoccupatus deficiat. Hic repetet & reuolue præcedentis annotationis decreta & præcipue quod ex Soteri I. præcedenti pagina annotauimus, licet Concilij Toletani, ut diximus, vndecimi dicatur esse decretum. Hinc subscribit TOLETANVM Concil. VII. can. 2. suprà à Cõcilio Coloniensẽ 3. in initio hui⁹ pagine, ut quibusdã placet, allegatũ, quod & allegat Gratian⁹ cau. 7. q. 1. c. Nihil, &c. Nihil inquit cõtra ordinis statuti reuerentiã ausu præsumatur, neque illa qua summa ueneratione censetur vel minimo præsumptionis tacti soluantur, cum ad hoc iuramentum fieri iussa sunt, ne interrupta noscan.

cerdotis, quia nec perfectè uideri possunt, nisi perfectiõnis ordine cõpleantur. Cũ enim unum sumus omnes in Christo, nihil contrarium diuersitas format, ubi officia cõmunicatiõnis vnitas fidei representat. Quod etiã consulti cuncti ordinis clerici indistinctè vel indultè esse sibi non ambigant, sed, ut præmissum est in præcedentibus, statim alij pro complemento succedant. Ne tamen quod natura languoris causa consilium in præsumptionis perniciem conuertatur, nullus post cibum potumque sue quodlibet minimũ sumptum missas facere, nullusq; absque patentis molestia prouentu minister vel sacerdos, cũ cooperit, imperfecta officia præsumat omnino relinquere. Si quis hæc temerariẽ præsumpserit, excommunicationis sententiam sustinebit. Hoc quoq; statutum est, ut nullus presbyterorũ Missarum solennia celebrare præsumat, nisi duobus presentibus sibi que responsidentibus, & ipse tertius habeatur, quia cũ pluraliter ab eo dicitur, Dominus uobiscum, & illud, orate pro me, apertissimè conuenit, ut & ipsius respondeatur saluationi. Aduerte (Lector) quia hæc omnia de verbo ad uerbum replicat Cõcilium TOLETANVM XI. can. 14. unde quia nec in scriptis Soteris hæc reperit, forsãm dixerim decreta esse prædicti Cõcilij, saluo meliori iudicio. Nõ est autẽ opus præfati Cõcilij proferre decretum cũ omninò huic sit cõforme. Deniq; Cõcilium AQUISGRANENSE I. hoc idem repetit. Cõcilium MOGVNTINVM I. sub Carolo Magno. can. 43. Nullus Presbyter, ut nobis uideatur, solus Missam cantare ualeat uerè, quomodo enim dicit, Dominus uobiscum, uel sursum corda admonebit habere, & alia multa his similia, cum alius nemo cum eo sit, &c. Et Cõcilium PARISENSE III. lib. 1. c. 48. prohibet, ne Presbyteri sine ministris Missarum solennia peragant. Non solitarius Dominici corporis & sanguinis cõsecrator, quibus (ait) poterit dicere, Dominus uobiscum, & a quo illi respondebitur. Et cum spiritu tuo: uel pro quibus supplicando Domino inter cetera, Memento Domine & omnium circumstantium cũ nullus circumstet? Quapropter hæc consuetudo Presbyterorum si inualuit, amputetur, quia Apostolica & Ecclesiastica auctoritas refragatur: & si quis de cetero hanc defensionẽ transgressus fuerit, canonica correccioni subiaceat. Et Concilium BALENSENSE I. c. 18. eadem repetit. Cõcilium COLONIENSE III. partis 2. c. 18. Ne sine magna ratione in Concilio Toletano (vndecimo ut superiori pagina annotauimus cano. 14. quamuis alius dicat, Concilio Toletano VII. cap. 2.) constitutum fuit, ut habeat quisquis canens Deo atq; sacrificans post se vicini solaminis adiutorem, ubi temporis loci sine clerici copia suffragatur: Idque propter morbos & casus diuersos qui occurrere possunt, &c. Quæ præcedit pagina sub nomine Soteris I. apposimus. lege ergo. Hæc decreta iterũ repetit Concilium MOGVNTINVM IV. can. 4. & Cõcilium TREVERENSE II. can. 10. sed nõ opus est ut ea repetamus, quia nõ diuersa sancit, sed cõformia. vide quod sequitur.

Missam celebrans si languore aut morbo præoccupatus deficiat. Hic repetet & reuolue præcedentis annotationis decreta & præcipue quod ex Soteri I. præcedenti pagina annotauimus, licet Concilij Toletani, ut diximus, vndecimi dicatur esse decretum. Hinc subscribit TOLETANVM Concil. VII. can. 2. suprà à Cõcilio Coloniensẽ 3. in initio hui⁹ pagine, ut quibusdã placet, allegatũ, quod & allegat Gratian⁹ cau. 7. q. 1. c. Nihil, &c. Nihil inquit cõtra ordinis statuti reuerentiã ausu præsumatur, neque illa qua summa ueneratione censetur vel minimo præsumptionis tacti soluantur, cum ad hoc iuramentum fieri iussa sunt, ne interrupta noscan.

Missas ieiunus celebret, vide alibi.

Hæc Gratianus de Consecratione dist. 1. c. Hoc quoque.

Concilium Toletanum 11.

Concilium Aquiligranense.

Concilium Moguntinũ 1.

Concilium Parisiense 3. sub Ludouico & Lothario Angulis.

Concilium Balisense generale.

Concilium Coloniense 3.

Igitur uide quia non sine causa decreti præmissi auctoritatem non Soterem sed Cõcilium Toletanum.

Concilium Moguntinũ 4.

Concilium Treuerense 2.

Concilium Toletanum 1.

...vel languoris prouentu robore salutis priuatur natura. Non ergo fragilitatis solum consiliatur humana, sed etiam sacro honori mysterium Dei prouida cauetur sollicitudine. Censuimus ergo conuenire, ut cum a sacerdotibus Missarum tempore sancta mysteria consecratur, si egritudine acciderit quilibet euentus, quo capium nequeat consecrationis expleri mysterium, sit liberum Episcopo vel presbytero alteri consecrationem exequi officij capiti. Non enim aliud ad supplementum initiatis mysterijs competit, quam aut incipientis aut subsequens completa benedictione sacerdotis, quia nec perfecta uideri possunt, nisi perfectionis ordine compleantur. Cum enim sumus omnes unum in Christo, nihil contrarium diuersitas format, ubi efficaciam prosperitatis unitas fidei representat. Quod etiam consilium cuncti ordinis clerici in diuinitate esse sibi non ambigant, sed ut primum est precedentibus libere alij pro complemento succedat. Ne tamen quod nature languoris causa consiliatur in presumptionis perniciem conuertatur, nullus post cibum potumque, quemlibet minimum sumptum Missas facere, nullus absque patens prouentu molestie minister vel sacerdos, cum aperit, imperfecta officia presumat omnino relinquere. Si quis hoc temerarie presumpserit, excommunicationis sententiam sustinebit. Vide quae ante posuimus, & quae sequuntur.

Missae non celebretur sine Oratio.] Orarium illud uocamus quod uulgari nomine stolam dicimus. Quod autem nec sine alijs sacerdotibus indumentis Missa debeat celebrari saepius sit mentio, ut iam meminimus ex Patrum ueterum libris. Vide & in uocabulo, Vestes sacrae, & Vasa, &c. & Orarium.

Missae non celebretur ubi Episcopus celebrat.] Concilium VRBICVM, ut allegat Buchardus lib. 3. decret. cap. 226. Nec in altari quo Missam Episcopus cantauit presbyter eo die Missam celebrare presumat. Hinc subscribit, forsitan tamen ante illud celebratum. Concilium ANTISTODORENSE I. sub Deudedit Papa I. can. 10. Non licet (ait) super uno altari in una die duas Missas dicere, nec in altari ubi Episcopus Missas dixerit presbyter in illa die Missas dicat. uide quod sequitur.

Missae non celebranda tempore Concionis.] Illud diximus superius prohibitum ex Concilio Colonienfi III. quod & confirmat Concilium MOGUNTINVM IV. cap. 57. Cum Apostolus iubet (inquit) omnia honeste & secundum ordinem fieri in Ecclesia curag, tumulum, Statuimus & ordinamus, ne deinceps Concionis tempore, aut sub solenni Missa aliae speciales Missae celebrentur, sed aut concionem aut solenne sacrum precedant, aut in aliud tempus differantur, ne populus in diuersa distractus nulli sacro aut Concioni satis intendat, quam rem pro opportunitate cuiusvis loci & temporis praetorum discretionis relinquimus curandam. Idem Concilium TRERENSE II. repetit, cap. 10.

Missae non vernacula lingua celebranda.] Concilium TRIDENTINVM generale scs. 22. quae est 6. sub Pio IV. cap. 8. Et si Missa magna contineat populi fidelis eruditionem, non tamen expedire uisum est Patribus ut uulgari lingua passim celebraretur. Quamobrem relicto ubiq, cuiusque Ecclesiae antiquo, a sancta Romana Ecclesia omni Ecclesiarum matre & magistra probato ritu, ne ones Christi esturiant, ne ue paruli patre potant & non sit qui frangat eis, mandat S. Synodus Pastoribus & singulis cura animarum gerentibus ut frequenter in Missarum celebratione uel per se, uel per alios ex his quae in Missa leguntur aliquid exponat, atq, inter caetera sanctissimi huius sacrificij mysterium aliquod declaret, diebus praesertim Do-

minicis & festis. Cur uero non sit Missa vernacula lingua celebranda, rationem reddit uir doctissimus & nostri seculi splendor STANISLAVS HOSIUS, cap. 41. Confessionis Catholicae fidei Christianae in Concilio Periconiensi, ubi de Eucharistiae sacramento copiosissime differit.

Missae pro haereticis non celebranda.] Licet non sit prohibitum pro haereticorum conversione orare, tamē ut specialiter pro illis Missae celebretur prohibitum est, ut uidebis repositum uocabulo, Haereticus, &c.

Missae nouae seu primitiarum solennitas.] Concilium MOGUNTINVM IV. c. 60. Dum a nouitijs sacerdotibus sacri primitiae celebrantur, seruo mandamus chorae & omnino seculares popos omittendas, & conuiuia non permittenda, nisi inter paucos amicos, & ea sobria laetitia, & quae sine luxu in timore Domini inuentur. Quam pessimē hoc decretum contēnatur satis patet, nec oportet uerbis exprimere.

Missae ofores Haeretici.] Nam pluribus in locis, uidelicet in uocab. Eucharistia, & Haeretici miserunt sacra prophanis, &c. ostēdimus ab initio nalcntis Ecclesiae seper reuerendū Missae sacrificiū ab impijs haereticis fuisse conculcatū, cōceptū & neglectū, nec opus est ut rē eandē toties repetamus, cum satis oportune quilibet lector praedentia reuoluens folia possit ueritate nosce. Quāpiē autē & doctē de hoc excellētissimo Missae sacrificio Io. CHRYSOSTOMVS loquatur homil. 5. in Matth. eum exponēs illud Matth. 14. Quicūq, tetigerunt illū salui facti sunt, satis notū est, & miror quomodo tā insolētes sint & oblecturis tenebris excacati haeretici, ut quod omni tēpore à S. Patribus tam reuerētē cōmendatur & defenditur, audeant in uanū impugnaire. Nec enim unquā prauualere poterūt, cum nō ab homine, sed à Deo hoc mysteriū traditū sit, & firmatū in secula permanfurū. Nihil profuit, imō obfuit plurimū Dioscoro Alexandrino in contumeliā & derisum sacrificij Missae multa effutijisse, cuius causa ueritatis est in generali Concilio CALCEDONENSIS actio. 3. ubi & dānatus & depositus est. In eodē Concilio actio. 10. habetur in causa Ibae Episcopi Edesteni, quod dū memoria fieret S. martyri nō est datū uinum ad sacrificiū altaris ad sanctificationem & populi distributionē, nisi omnino paululū & hoc lutoform & infectū, & tēpore quo erat uindemiātū, ut ex hoc cogrentur qui deputati fuerāt ministrare de tabernis, & omnino infectos cōparare sextarios, qui nec sufficerent, intantū ut hi qui sanctū corpus distribuēbant, inuenerāt ingredi eos, quia sanguis nō inueniretur illis bibētibus, & tūc ac seper habentibus diuersum & mirabile uinū. Deniq, de Missae celebratione agitur, & actio. 11. eiusdē Concilij in causa Bassiani Episcopi, & in epistola EPISCOPORVM PONTI ad Leonē Augustū, ubi narrāt quomodo Missa celebras sanctū. Proterius Alexandrinus Episcopus ab impijs occisus est, cuius aliās multoties meminimus. Referunt autē Historigraphi plurimi, & ipse PLATINA CREMONENSIS in uita Martini I. quod Paulus Constantinopolitanus Episcopus, inter alia scelera quae aduersus Christū & Ecclesiam excogitauit flagitia, quod nec aliquis alius adhuc praesuperat illicitē presumere studuit, & altare S. Sedis Apostolicae, quod erat in domo Placidiae, sacrum in uenerabili oraculo subuertēs diripuit, prohibēs ne adoradā & immaculatā hostiā sacerdotibus Deo offerre ualēt, nec cōionis sacramēta percipere Insuper & sacerdotes, quē putabat de flagitio admouere, uerberib. cēfos

Stanislaus Hosius.
Concilium Moguntinū 4.
Ioannes Chrysostomus.
Concilium Chalcedonen- se generale 4.
Episcopi Ponti.
Platina Cremonensis.

Rom. 12.

Concilium Vrbicum non inuenitur in ordine extero rū in 4. tomis nec alia plura ut signauimus in alphabetica tabula.
Concilium Antistodorese 2.

Concilium Moguntinū 4. 1. Corinth. 14.

Concilium Treuerense 2.
Concilium Tridentinū generale.

Treno 4.

in exilium relegari iussit, & custodiae alios mancipari. Contra hunc coacta est LATERANENSIS SYNODVS Episcoporum 105. ut alibi diximus. Quantus uero furis in tremendum Missae sacrificium infurrexerit haeretici decantati Vvicleff, Huls, Lutherus, Oecolapadius, & nouissimē Calvinus, & Beza, iam experimur, & ex actis constat Concilij CONSTANTINENSIS, ubi damnantur memorati Vvicleff, & Huls, & ex actis Concilij SENONENSIS decret. 10. & ex actis Concilij TRIDENTINI, ubi omnium Patrum sententia & iudicio haereticorum liuor excutitur, & ueritas integra in suo robore confirmatur. Verum uide in locis superius annotatis.

Missae sacrificij seu Eucharistiae institutionis solennitas.] Decreueram hoc fragmentum addere ad calcem uocabulo Eucharistiae, in memoria institutae solennitatis quae per orbē iam festiuis gaudijs recolitur, uerim quia alijs intenti ex obliuione omisimus, hic supplēdū curauimus, quamuis rectius alteri uocabulo cōueniret, quā huic. Ignoscendum autē mihi est, quia quādoque enim bonus dormitat Homerus. Festiuitas autem haec (ut omnes norunt) instituta est ab VRBANO IV. sicut THOMAS AQUINAS, cui & cōponendi officij prouincia cōmissa eadē die in Ecclesia decantandij, recenset, & testatur PLATINA CREMONENSIS in eiusdē Pontificis uita. Postea haec solennitas iterum per totū orbē celebrari instituta est in generali Concilio VIENNENSIS sub Clemente V. ut habetur insertum in clementinis tit. 15. De reliq. & uene. sanct. Et magnis illustratur indulgentijs tam à praefato Pontifice, quā à praedicto Concilio. Confirmata est & ab EUGENIO IV. iterum indulgentijs renouatis quas prius Urbanus IV. concesserat, & institutum ab eo est, ut in Ecclesia in matutinalibus lectionibus recitarentur, ut habes insertum in appendice Concilij Basileensis. Illam festiuitatem MARTINVS V. iterum confirmauit, & indulgentias multiplicauit ultra eas quas Urbanus concesserat, quas duplicauit nihilominus his qui processioni intererūt, in qua uisum sacramento iuxta ritū Ecclesiae in dicto festo defertur, & qui tēpore octauarum Missam celebrauerint aut celebrati aliterint: nec non qui in eodem festo communicauerint ceterum dies indulgentiarum relaxat, nec non etiam illis qui dum corpus dominicum cōmunicandum defertur infirmis, illud cum incenso luminari praecedendo uel sequendo uenerentur, similiter ceterum. Idem etiam Pontifex Martinus V. auctoritate Apostolica concessit, ut in festo & diebus octauarū huius diei in terris & locis Ecclesiasticis quauis auctoritate suppositis interdicto, pulsatis cāpanis, ianuis apertis & alta uoce, excommunicatis prorsus exclusis, sed interdictis, ut citius recōciliari studerēt, admissis, & illis qui causā uel occasionē huiusmodi interdicto dedisēt altari tūc nullatenus appropinquātibus, Missae & officia diuina licite celebrari possint. Has indulgentias etiam EUGENIUS IV. praedictus renouauit, & publicari iussit Dominica praecedente eiusmodi festum per omnes Ecclesias, ut habetur in medio appendicis Concilij Basileensis. De hac etiā solennitate & deportatione corporis Christi in solenni eiusdem diei processione, sic Patres Concilij TRIDENTINI scs. 13. quae fuit 3. sub Inlio III. c. 5. loquuntur: Declarat sancta Synodus piē & religiose admodū in Ecclesiam Dei inducūm fuisse hunc morem, ut singulis annis peculiari quodā & festo die praefatum hoc & uenerabile

sacramentū singulari ueneratione ac solennitate celebraretur, ut, in processionibus reuerenter & honorificē illud per uias & loca publica circumferretur. Aquisissimum est enim sacros aliquot statuos esse dies, cum Christiani omnes singulari ac rara quadam significatione gratos & memores testentur animos erga communem Dominum & redemptorem, pro tam ineffabili & planē diuino beneficio, quo mortis eius uictoria & triumphus representatur: ac sic quidem oportuit uictoriam ueritatē de mendacio & haeresi triumphum agere, ut eius aduersarij in cōspēctu tanti splendoris, & in tāta uinuerſa Ecclesiae laetitia positi uel debilitati & fracti tabescant, uel pudore affecti & confusi aliquando respiciant. Multas eiusmodi processiones solenniter factas legitur à Principibus Christianis cōtra haereticorū imminētēs insultus, à Carolo Imp. V. anno Domini 1529. Augustae, à Francisco I. Francorū Rege anno 1534. & nouissimē diebus istis à Carolo IX. anno 1569. dum ab Hugonistis Pictauorum urbs obsideretur: & celebrat omnibus reliquis haec fuit, quia omnium sanctorū corpora ac reliquiae deportatae sunt ipso die solenni S. Michaelis Parilijs, & die 3. Octob. sequenti, uictoriā perpetua dignā memoria de Hugonistis obtinuit propē castro in Montcontourm, ubi narratur ad 15. millia hominum haereticorū occubuisse, Deo ita facto propitio & deuotionem populi spectante. Haec alibi.

MONACHVS.
Monachorum origo, institutum, professio, defenditur. De Monachorum origine, quae ab Helia deducit plurimi, eo quod legitur ille & Heliseus Prophetarū greges & turbas aggregasse, nil attinet dicere, uolumus tantum monasticae uitaē institutū ab Euangelicis temporibus & primis Christianae fidei rudimētis demonstrare, omittentes, quidem, quod exprimitur in actibus Apostolorum de antiquis Christianis, qui in communitate uinebant, hoc institutum obseruauerunt omnes qui usque ad Basilium & Augustinum atque Benedictum, quia hi sunt qui primi regulas monachorum ediderūt ex Apostolicis fontibus hauerentes praecēpta quae in his regulis continentur: quamuis & Antonium Magnū atq, reliquos Abbatē non ignoremus Monachorū gregibus praefuisse, quibus & praecēpta uitaē atque regulam disciplinae non dubiū est condidisse, uerim sicut ex Concilio MELDENSI can. 9. constat, Ordo monasticus à Deo inspiratus est, ut ab ipsis Apostolis fundatus, & à nominatissimis ac sanctissimis Patribus excultus, sicut & cōfirmat Conciliū COLONIENSE III. c. 1. par. 10. ut autem hoc testimonij antiquorū Patrum demonstremus, in mediū procedat DIONYSIUS AROPOGITA lib. Eccles. hierarc. par. 1. c. 6. ubi postquā de sacris ordinibus, scilicet de Pontifice, Sacerdote, Diacono, & ceteris, de quib. suis locis diximus, ad uertimū sic fatur: Porro initiandorum omnium excellentior ac sublimior ordo monachorum est, sancta distinctio expiatione omni tota uirtute atque exactissima suarum operationum castitate mundata, omnis ueni (quantū licet sibi inspicere) sacrae operationis spiritualiter speculatrix & particeps facta. Pontificūq, cōsummatibus uirtutibus tradita, quorū diuini fulgoribus & Pontificalibus traditionibus cōspēcta, pro ordine suo sanctiorū mysteriorum sacrificia ediscens, à sacra eorum scientia ad exactissimam perfectionem diuina ratione subieciunt. Unde sancti praecēptores nostri diuinis eos appellationibus sunt prosequati, partim Therapeutas, id est, cultiores, à sincero Dei summatu atque cultu;

Solennes processiones recentur.

De Monasticae uitaē Origine & instituto. Iustinus Robortus Canalis, in libro suo de Cae libacu petraetatae.

Concilium Maldense.

Concilium Colonienſe 3.

Dionysius Aropropita.

Attende hic depictam Formam confecti di Monachos & uocendi diuinis cultibus.

Lateranensis synodus sub Martino 1.

Concilium Constantinense.

Concilium Senonense.
Concilium Tridentinum.

Vrbanus 4. Thomas Aquinas.

Platina Cremonensis.

Concilium Viennense generale.

Eugenius 4.

Martinus 5.

Immensa priuilegia.

Concilium Tridentinum generale.

Vide Monachi nomen & nomina Etymp.

Professio anti- qua Monachorum, & consecratio eorumdem.

Vide voti paterat & proprietatis abnegatio.

Vide tonsuram Monachorum.

Quid tonsura significet.

Ecce quomodo vestes exuebant ut monachici assumere, vide etiam supra habitus &c.

Philo Iudeus

Eusebius.

Scribit fidelissimè Philo Monachorum sub Marco Eugè lita cõgregato- rum vitam, mores & institutum, attende ergò non notum esse aut recens Monachorum institutum.

partim monachos, ab individua & singulari vita appellantes, ut quæ illos sanctis diuisibilium complicatio- nibus in diuinam & Deo gratiam monendam perfe- ctionem promoueat. Idcirco & perfectientem eis indul- gentiam diuina sanctio, obsequæ consecrante quadam in uocatione dignata est, non Pontificali quidem (illa enim solis in Sacerdotibus ordinibus sit) sed Sacerdotali plane, & quæ ab honestissimis Sacerdotibus secundo in loco à Pontificali functionem peragitur. Tum parte 2. cap. 6. mysteriũ monasticæ consummationis perstringens idem Dionysius. Stat (inquit) Sacerdos ante sacrum altare monasticam inprecationem psallens: ille autem post sacerdotem astat, non utrumque ponens genu, non alterum, non habens imposta sacra eloquia capiti. Verum solum Sacerdoti astant mysticam super illum inuocatione prosequenti. Ea vero finita, Sacerdos ad eum accedens interrogat primum, an renunciet diuisibilibus omnibus, non solum uitiis, uerum imaginibus quoque ac phantasij: Deinde exponit illi perfectissimã vitam, illud aperit contestans oportere illum medio longe antecellere. Vbi uero ille omnia ista intente promiserit, consignans eum crucis signo tondet, trinas diuine beatitudinis personas inclamans, exiitque ueste ueni aliam induit, & cum sanctis alijs, qui astant, uiris ipsam salutis diuinorum mysteriorum participem efficit, &c. Hæc autem omnia ille cõsequenter mysticis sensibus exponit. Tonsuram quidem criniũ vitam mundissimam iudicare asserit, & nulla figura fugatam, & quæ nullis fictis coloribus inductis animi deformitate exornet, sed ipsa in se ipsa non humanis uenustatibus, sed singularibus & uicis ad Dei exactissimam similitudinẽ propter. Prioris autem vestis positio, alterius assumptio, migrationem illam à media vita (sacra licet) ad perfectiorem significat, sicut in diuina regeneratione promotionem indicabat à purgata vita ad contemplantem illuminantemque habitum illa uestis candentis immutatio, &c. Porro ne ille solus sit testis etiam huiusce monastici instituti & professio- nis amplissimè meminit PHILO IVDÆVS libro eo, quem de vita cõtemplatiua, siue de Supplicum uirtutibus inscripsit, sicut & testatur Eusebius Casariensis lib. 2. Historiæ Ecclesiasticæ, c. 16. & 17. ubi & eisdem Philonis uerba recenset, de quo sequenti pagina dicitur. Ex libro autem ipso Philonis decerpsumus, quæ hic annexim, ne uideatur fraus aut deceptio esse in uerborum productionibus. Ille ergò non longè ab initio præfati libelli, ubi de uarijs generibus hominum disseruit, qui Deos & idola colunt, & bruta animalia uenerantur, sic infert. At illud (ait) hominum genus Therapeuticum semper in cõtemplatione diuinitatis proficet, etiam sole hoc sensibili præterito, nec usquam suum ordinem deseret, tendentem ad felicitatem perfectissimam. Huius uita institutum qui se addicunt, non ex amore aut rogati id faciunt, sed amore correpti rerum celestium, & quasi furore diuino perciti, donec ad cõtemplationem illam desideratissimam perueniant. Deinde præ immortalis beatæ uita cupidine quasi iam hac mortali desuncti, facultates suas relinquunt, liberis aut cognatis uero eis possessione codendo, ad cõtemplationem illam desideratissimam perueniant. Deinde præ immortalis beatæ uita cupidine quasi iam hac mortali desuncti, facultates suas relinquunt, liberis aut cognatis uero eis possessione codendo, ad cõtemplationem illam desideratissimam perueniant. Deinde præ immortalis beatæ uita cupidine quasi iam hac mortali desuncti, facultates suas relinquunt, liberis aut cognatis uero eis possessione codendo, ad cõtemplationem illam desideratissimam perueniant.

aliã ciuitatem, sicut serui qui se uendit heris alijs impetrant miseris, & qui seruilitatem mutant non effugiunt. (Quæuis enim ciuitas uel optimis ornata legibus plena est tumultu plurimo, quam nemo sapientie sceltator sustineat) sed extra moenia degunt in hortis aut uillis solitarijs amantes solitudinem non hominum odio, sed ad cauendos congressus cum dissimilibus, quos sciũt moribus bonis officere. Hoc genus reperitur in multis orbis regionibus, merito, ut absolute probitatis receptũ à Græcis atque barbaris, maxima tamen in Ægypto frequentatur per præfecturas singulas, præsertim circum Alexandriam, &c. Et infra: Singuli autem habent sacras ediculas, quæ semina uocant sine Monasterijs, ubi solitarij sanctæ uita mysterijs dant operam, nec cibi potusue quicquam eo inferunt, aliud uero in uisum corporis, sed legem tantum & prophetarum oracula diuinitus prodita, hymnosq; & quedã alia pietati scientiq; promouenda uilia. Itaque perpetuam habent Dei memoriam, ut ne in somnis quidã aliud eis obuerteretur, quam imagines diuinarum pulchritudinum, & sunt in his qui somnando prodant præclaras sacre philosophiæ sententias. Atque ubi de eorum conuersatione locutus est, etiam mulierum monialium mentionem facit, ut dicemus infra in dictione, Monialis, &c. Subdit autem: Temperantia tanquam fundamentum in anima iacto, uirtutes ceteras superstruunt, nec cibum nec potum quisquam sumit ante solis occasum, quod sapientie studium luci conuenire iudicent, tenebris uero curam corporis: & idẽ totos dies alteri, alteri uero exiguam noctis partem tribuunt. Nonnulli ex his uix tertio quoq; die sanem sentiunt, attentius magis ad disciplinarum scientiam; nec desunt qui prælaute arrepti epulo sapientie copiose præbentis sua placita, perdunt duplum eius temporis, & uix sexto die degustant cibũ necessariũ affecti, sicut cicada rore uiuere, canicis opinor solantes inediã: septimam uero diem, ut festum sacramusq; honore dignantur eximio, quo post curam animi corpus quoq; reficiunt, sicut inuenta relaxantes laborem continuum. In cibatu uiuunt pane simplici, sal uicem supplet obsonij, qui delicatiores sunt hyssopum pro condimento adiciunt, potum è fluentis hauriunt, ediculas autem habent incultas, & exæporaneas factas ad presentem usum tantummodo. In ueste autẽ eadem apparatus simplicitas, ad arcedos calores & frigora, pro pelliceis crassa tunica in hyeme, æstate uero exomis, aut interuula linea: in uniuersum enim exercent modestiam, & cetera multa quæ sequuntur. lege autem, & si non habes Philonem, uide EUSEBIUM CÆSARIENSEM lib. 2. Ecclesiasticæ historiæ, c. 16. 17. & 18. ac reliquis, ubi & Philonis uerba profert, & eũdem Philonem scribit tempore Claudij Imperatoris Romam adijisse, & Petrum Apostolum uidisse, atque eius ad hæc uisite uestigijs & alloquijs. Monachorum quoque sui temporis meminit IUSTINVS MARTYR quæstione 21. ad Orthodoxos, eõque castitate professos & omnes voluptates auerlatos describit: Sed & CLEMENS I. Instituti monachorum meminit epistola 5. ad discipulos Hierosolymorum. Communis uita (ait) omnibus necessaria est, & maxime his qui Deo militare cupiunt, & uita Apostolorum eorumq; discipulorũ imitari uolunt. Communis enim usus omnium quæ sunt in hoc mundo omnibus esse hominibus debuit, sed per iniquitatem alius hoc suũ esse dixit, & alius illud, & sic inter mortales facta diuisio est, &c. Vide supra, Communitas, &c. Deniq; GREGORIUS NAZIANZENSIS oratione 18. in B. Athanasium, Monachorum præcorum in partibus Ægypti commorantium, sicut & Philo meminit. Sacris (inquit) & diuinis per Ægyptum monasterijs seipsum

Optima sententia.

Monasteriorũ erigendorũ antiquissimus & probatissimus uisus.

Cantum Ecclesiasticorum uisus.

Considera leuitia & abstinentiam Monachorum præcorum imitabilem.

Dominicè dici celebritas.

Eusebius Casariensis.

Philo Ferro Apostolo cognitus & gratus.

Iustinus Martyr.

Votum castitas.

Gregorius Nazienzenus

obseruans

Hieronymus Stridonensis.

Athanasius Alexandrinus.

Basilius Magn.

Vide Paupertatis uotum, & proprietatis abnegationem in monachis antiquis.

Amphilochius Iconij.

Gregorius Presbyter.

Ephrem Edessenus.

obseruans, illis tradidit hominibus, qui se à mundo separarunt, & solitudinẽ amantes Deo uiuunt magis quam cuncta alia quæ circumuertuntur corporibus. Quidam enim penitus solitariam & incommixtam agunt uitam, solum cum seculis & Deo loquentes, & unum hunc decorem scientes, quod in heremo esse cognoscuntur. Alij autem dilectionis legem cõmuniõne amant, solitarij pariter & mixti, alijs quidem hominibus mortui, nec non negotijs, quæ in medio uersantur, rotant, ac rotantur, nosque labilibus ludunt mutationibus, inuicem se decorantes ac uirtutem asidua additione augentes. Idem oratione 9. in funere fororis suæ gorgoniæ de monachorum exercitijs disserit. De origine porro Monachorum præcorũ multis in locis HIERONYMVS STRIDONENSIS tractat, & potissimum epistola ad Rusticum monachum de uiuendi forma, quæ incipit: Nihil Christiano facilius, lege si placet. Item & in initio uita Pauli Heremita, quæ incipit: inter multos sæpè dubitatum est à quo potissimum monachorũ hæremus habitari cepta sit. Item & in Epitaphio Nepotiani, & in multis alijs locis. Sed & monastici instituti, quod à primæuis annis congrue obseruatum sit testatur ATHANASIUS ALEXANDRINVS in uita Anthonij heremita, ubi inter cetera sic loquitur: Erant (ait) in monte monasteria, tanquam tabernacula plena diuinis choris psallentium, legentium, orantium, tantumq; ieiunandi & uigiliarum ardorem cunctorũ mentibus sermo eius affluerat, ut si uisus spei uindictæ ad charitatem mutua, & misericordias indigentibus exhibendas iungi studio laborarent, qui in similitudinem regionem quandam oppidum à mundana conuersatione se iunctum, plenum pietatis & iustitiæ uidebantur incolere. Quis tantum monachorũ agmen aspiciet, quis uirilem illum concordia cæsi cernens, in quo nullus nocens, nulla detractio susurrone, sed multitudo abstinentium, & certamen officiorum erat, non in hanc statim erumpet uocẽ: Quam bona domus tua Jacob tabernacula tua Israël? &c. Deniq; per totã illã historiã diuerforum monachorũ meminit, & eorũ summè miratur institutũ, propositũ & professionis uotũ. BASILIUS MAGNVS sermone De institutione monachorũ, ut habes tomo 2. operum eius, ubi illorum uiuendi formã describit, sic exorditur. Monachorum uita ratio (ait) unum sibi tantummodo proponit habet animæ salutem, & quidẽ quid prodest ad eam sinem potest, &c. Et in eodem tomo 2. sermone de Alceci, sic loquitur: Monachũ oportet cum primis nihil in uita quod iuris sui proprium sit possidere, corpus quietum, habitum non sordentem, sed honestum uocem moderatam, sermone cõpositum habere in cibo, potioneq; minime turbulento esse, sed ad uicium & grauem, &c. & multa alia quæ profecit monachis apprime necessaria. His Basilius etiam, ut testatur AMPHILOCHIUS ICONIENSIS in eius uita, regulã & formã uiuendi distulit, & numerum institutũ aggregauit. Hoc & GREGORIUS PRESBYTER in uita Gregorij Nazianzeni testatur. Vna (inquit) agebant ac uirtutem conuersatione mutua adaugebant, exercitacionisq; leges Deo acceptis exercitacionibus & qui mundum reliquissent, constituebant, &c. Similiter & de Monachis tẽporis illius copiosè loquitur ille magnus EPHREM EDESSENSIS uel Edissenus Diaconus, in excellentissimo illo sermone De uita & exercitacione monastica, qui immediatè sequitur tractatum eius de Iudicio & resurrectione, interprete Ambrosio Camaldulensi, sicq; incipit: Dolor me in uerba cõpellit, & indignitas mea ut tacere imperat, &c. Hoc in sermone teporem corripit monachorũ, qui tunc temporis

uinebant, & feruorem præcorum Monachorum atq; sanctitatẽ mirè extollit, sicut ex lectura eiusdem facillè colligitur. Sub his temporibus florebat IOANNES CLIMACHVS Abbas montis Sinai, qui congregauit multitudinẽ monachorum infinitã, quibus & libellum De 30. scalar cælestis gradibus composuit, ubi disertè monasticæ institutionis, & uita perfectionẽ describit. Sic & EUSEBIUS EMISSENVS decẽ homilij monachos sui temporis ad uita puritatem & perfectionem sollicitè direxit. Meminit & monachorũ præcorũ sui temporis IOANNES CHRYSOSTOMVS homil. 66. in Matth. exponens illud: Venturus est Filius hominis in gloria patris sui, & tunc reddet uicijq; secundum opera sua, &c. Non (inquit) orbis eneruio, & cõmunis mors nobis imminet, sed æterna supplicia, & ignis inextinguibilis inuentatur. Quare illos monachos qui heremum habitant, & aliorum multorũ causas, & maxime propter hæc uerba & laudo & admiro: nam, illi post prandium, imò uero post conuans, suadent enim penitus ignorant, quia uidelicet certiores sunt, Iustus & ieiunij præfens tempus hoc esse. Post uenã igitur quosdam gratiarum actionis hymnos ad Deum dicentes, huius etiam uocis meminerunt, sed si placet uniuersum sacratissimum illum cantum uobis exponam. Benedicite Deum qui me pascis à inueniente mea, qui omni carni cibum præbes, reple letitia & gaudio corda nostra, ut semper satis habentes ad omne opus bonum abundemus, &c. Vbi autẽ reliqua profecutus est. Si autẽ illi (ait) qui ieiunando, humi dormiendo, uigilando, cilicium induendo, milleg, alijs scilicet, castigat, hæc etiam admonitione indigent, quando nos moderatè ac probe uiuimus, quibus mensa mille naufragijs uersata proponuntur, qui nec in principio manducant, nec in fine adorationem nos conuertimus? reliqua lege. Idem iterum homil. 69. in Matth. exponens illud: Quærentes eum tenere timuerunt turbas, &c. Quid enim (ait) presentiam rerum locundam est quid uel uoluptuosum? liberius enim uos hodierno alloqui die constitui. Perte igitur obseruo, ut facillè uideatis monachorum & cruciorũ uita, quæ uero uobis ac molestior solet uideri, multo tenera ac mollis, & flexibilis iucundiorẽ esse. Huius rei uos ipsos audeo testes citare, qui in periculis nonnunquam uestris, ne in calamitates & erummas incidatis moriem optatis, & illos qui in montibus & speluncis degunt, qui celibem uita & minime negotiosam uiuunt, beatis uero ac ex animo appellatis, quod eos qui in otio uita agentes, in scena & orbestrã diem & noctẽ peragunt, fecisse nonnunquam non ignoro. Verum lege si placet quod loquitur, sufficere tibi locum prænotasse. Similiter & Monastici instituti meminit EPIPHANIUS CYPRIENSIS lib. 3. contra hæreses, hæresi 80. contra Massalianos, Martyrianos, &c. Quæmadmodum (ait) etiam in singulis monasterijs, tum in Ægyptiorũ regione, tum in alijs omnibus sic laborant ad iustitiã, uelut apes in manibus qui- dem habens ceram officij, in ore uero quitas mellis, cum propria hymni serua uoce uniuersorum Dominum iuxta propriũ sensum laudat, &c. Idẽ ad calcẽ librorum cõtra hæreses in cõpendiaria doctrina de fide Catholica, recensens traditiones Ecclesiasticas & rationem harũ reddens, sic etiam monachatus inter cetera meminit. Et primum quidẽ (ait) uelut crepido, & ut ita dicam, fundamentum in ipsa est uirginitas, quæ exercetur & seruitur à multis & glorificatur, sequitur autem ad eãdem uirginitatẽ solidando, apud plebsq; uiriusq; sexus solitariã uita degentes, &c. Sed & IOANNES CASSIANVS antiquissimus scriptor fati monachorũ nobis institutum probatissimum reliquit libris illis de institutis cõ-

Ioannes Climachus.

Eusebius Emifenus.

Ioannes Chrysostomus.

Matth. 6.

Vide quam pulchre depingit & admiratur Monachorum institutũ & uita.

Matth. 27.

Vide quam pulchre loquitur carnalibus uitijs, qui Monachorum uita, quæ non possunt imitari, imò nolunt, ueris exasperant.

Casibem uita ducebant Monachi antiqui, & hæreticæ.

Epiphanius Cypri.

Monasteria laborationis sunt uita.

Ioannes Cassianus.

nobiorum

nobiorum editis, vbi omnium vororū que emittūt monachi rationē reddidit, atq; eorum viuendi normam ita scite depingit, vt illos astimem noctuis tenebrosos, qui huic monastico viuendi modo detrahunt, & inuentitium fingunt statum monachorū. Similiter & PALLADIUS CAPPADO- CIAS Episcopus vitam monachorum excellenter descripsit, vt cunctis satis est notum. His & suffragatur innumeris in locis NICEPHORVS CAL- LISTVS, & præcipue lib. 9. Ecclesiasticæ histo- riæ. c. 14. De Tabēnesiorum monachorū loquēs, (quorum dux Pachomius fuit vitæ instituto) & duobus Macharijs & alijs quāplurimis, vbi & il- los monachos diuerſum à secularibus habitu ge- stasse describit, sicut diximus in vocabulo, Habitu- tus. Similiter & SOCRATES HISTORIO. lib. 4. Historiæ Ecclesiasticæ. c. 23. eorūdem monachorū facit mentionem, & eorum vitam describit. SO- ZOMENVS SALAMINVS etiam lib. 3. c. 14. & lib. 6. c. 34. refert Monachorum sanctitatem pluri- mus ex gētilibus ad Christianismū perduxisse. Et THEODORETVS CYRENSIS lib. 4. cap. 28. Historiæ Ecclesiasticæ monachorū solitudinis calcidicis & aliorū meminit. Lege apud NICEPHO- RVM etiam præfatum illorum vitam & viuendi ordinē, lib. 11. c. 41. & 42. & alijs in locis. Quen- dam vltra progredior eū nullus eat inficias, qui san- cter sit peccatoris, ab ipsiſ Apostolis, vt ostendimus, monastici instituti formam detinuit, & habet in super Monachorum Lyrenſium à CÆSARIO ARELATENSI in sermonibus plurimis descri- ptam, quibus omne cōplectitur studiū, quo etiam à modernis habetur in vsu monachis, vororū scilicet emissionem, ieiuniorū obseruationem, psal- lendi disciplinam, & viuendi formam. Lege si va- cat. Et SEVERVS SVLPITIVS lib. 1. Vitæ beati Martini, illum diuerſa construxisse monasteria, & illic diuersos monachos congregasse describit, qui viuebant in communi, nec suum quisquā ali- quid esse dicebat, quibus rarus extra cellā egres- sus, & abstinentia singularis inerat. Multis iam locis diximus, quia ex talibus cōgregationibus sæ- pius Episcopi i petebantur. Deniq; vt finem narra- tionis imponamus doctissimus ille & decantatissi- mus PSELLVS oratione Eucomiastica in Simeo- nem Metaphrastam, ait: *Gloriosa (inquit) sunt qui- dem certamina que suscepta fuerunt à Martyribus ad- uersus inimicos, partim aperte, partim obscure. Quidni enim, cum fuerit eorum præclara fiducia, & mens inex- pugnabilis, & interruptis fuisse eorum habitus, & ne- glexisse naturā, & telorū scissions & cicatrices, & po- stremitate vita contemptus? His autem nihilominus refuſit vita quoq; monastica exercitacionis. Nam hic quoq; est, carnis consumptio, & delitiae, non se dedere delitijs, in his in quibus non oportet & à mundo separari, & ad Deum cum ipsis euolare corporibus, & inanis resi- stere affectionibus, & his que à malis spiritibus af- suum extrinsecus. Est ergo amborum præclara vita, & olim quidem fuerit & erit rursus, sed non clare interim fuerat cognita eorum hic remuneratio, sed arcana quidē libri, quos multis in eorum restitutione legent Angeli, accurate monumenta continent eorum martyrij & exer- citacionis, &c. Luppvs Abbas Ferrariensis qui flo- ruīt temporibus Caroli Calui circa annum 843. epistola 29. quæ est ad Guenilonem Episcopum Senonum, postquam licitam disputauit abiectio- nem pastoralis curæ, vt in paupertate Deo seruiat- ur in monasterio, ita in vitæ monasticæ prorum- pit encomium: *(ait) vt mea & multorum fert opinio, nullus intra sanctam Ecclesiam ordo est, vbi**

certius promereri dominum fidelis anima possit, quam si monastica disciplina studeat propositum integrè obser- uare, &c. Plura quidem ex sequentibus distinctio- nibus perdisces, lege ergo.
Monachorum professionis vsus & for- ma. Superiori distinctione satis ostensum est quod antiquitus Monachi professionem emitte- bant, quod etiam ostendimus in vocabulo Vo- tum, &c. Quod verò eorum professio sit irretra- ctabilis, & quis eiusdem sit vigor & forma, ampliè docet in pluribus locis AVGVSTINVS HIP- PONENTIS, & præcipue libro de moribus Eccle- siæ, cap. 30. & in sermone de instructione Mona- chorum, atq; in regula sua: & BENEDICTVS CASSINENSIS Legifator noster cap. 33. & 58. suę regulę, & alij Patres qui monasticæ perfectio- nis præcepta dederunt. Sed & Concilium TOLE- TANVM IV. can. 48. & allegat Gratianus causa 20. q. 1. c. Monachum. *Monachum (ait) aut paterna deuotio, aut propria professio facit. Quidquid horū fue- rit alligatum, tenebit. Proinde his ad mundum reuer- tendi intercludimus aditum, & omnes ad seculum in- terdicimus regressus. Idem omnino repetit Conciliū VROMATIENSE sub iisdem verbis, c. 22. de for- ma autē emittendi professionē & quomodo ce- lebrari debeat, sic ALEXANDER III. ad quen- dam priorē & Monachos, & habetur parte 27. c. 5. Concilij Lateranensis quod celebravit. *Ad petiti- onem vestra (ait) regulam secundā quā viuere debe- tis, & omnipotenti Deo seruire, duximus constituendum, in primis id statuentes, vt professionē maiori priori om- nes laici faciant, in manu eius se absq; proprio victuros promittentes, & continentia, quantum permiserit diuina gratia, seruire. Cui quoq; tam clerici, quam laici, sicut proprio magistro & animarum suarū rectori, debitam in omnibus obedientiā promittant: nec alicui inter vos professio liceat ad alium ordinem absq; prioris licentia, vilo modo transire, nisi forte ad religionē migrauerit ar- etiozem. Nullus absq; licentia hospitale audeat facere, & nullus propriū habeat. Si quid acquirerit, rectori suo assignet. Nullus vestrum alicui vobiscum esse volenti crucē tribuat, sed per mediū annū vel integrū, vobiscū in probatione permaneat: & tunc maiori presentetur priori, & ab ipso non ab alio crucē accipiat. Nemo vestrum alicui in capite coronam faciat. Si hospitale in aliquo loco absq; oratorio fecerit liberū erit vobis, absq; conscientia Episcopi, in cuius parochia fuerit, ipsū cōsti- tuere. Quod si oratorij ibidē edificare voluerit, absq; licentia Episcopi non faciat, iustitia sua in omnibus ser- uata. Si cum aliquo vestri, eo mortuo, pecunia inuenta fuerit, & in vita sua non patefecerit, nec ad Ecclesiam, nec ad hospitale speliatur, sed extra ciuitatē in campis deponatur. Vide etiā in sequentibus. Capite autē 6. eiusdē partis idē scribēs Archidiaconis & alijs Ec- clesiarum præfectis per Galliā constitutis, Cister- censem ordinem plurimū cōmendat, & præcipit, vt hi qui in horū monasterijs professionē faciūt, sine licentia sui Abbatis prohibeantur de clauſtro discedere, & discedentes in alijs monasterijs non recipi. Præmissa decreta etiā renouat Concilium BITERRENSE cap. 15. vbi exprimit tria vota essentialia religionis, & specialiter statuit de pro- prietate & alijs votis, vt nullus Abbas, sed nec sum- mus Pontifex possit super illis, & qui ea præsum- perint violare, excommunicationis sententia feri- antur, verū de his in sequentibus diffusius agetur.
Monachi non profiteantur ante annum probationis, nec ante annum 16.] Conciliū TREVIRENSE II. c. 12. *Statuimus, ne aliquis ante 15. annum, ad probationis annum admittatur. Item ne***

Palladius Cappadociæ.
 Nicephorus Callistus.
 Socrates Historiographus.
 Sozomenus Salaminius.
 Theodoretus Cyrensis.
 Nicephorus.
 Casarius Arelatenſis.
 Senenus Sulpitius.
 PSELLVS hunc Michællem PSELLUM vocant quidam.
 Vide quia comparat Martyri- bus Monachorum vitam.

Augustinus Hipponensis.
 Benedictus Callinensis.
 Concilium Toletanum 4. sub Honorio 1.
 Concilium Vromatiense.
 Alexander 3.
 Emisso trium votorum.
 Concilium Biterrense Summus Pontifex non dispicit super votis monachorum.
 * Hoc Gregorius 9. antea prohibuit, in constituto de uedictio.
 Concilium Treuircense 2.

Concilium Tridentinū generale, desum- ptum autem hec ex Oxoniensi concilio in Anglia cano. 36. vbi prohibet ne quis in monasterio recipiatur minor 18. annis, & Gregorio 9. quilibet etiam ante 25. annum prohibet excepto in Cluniacensi monasterio.
 De his qui per vim religionē sunt ingressi vel sunt ante annū professi.
 Franciscus 2. Carolus 9. reges Francorū.
 Concilium Anrelianens. sub Clodoueo rege.
 Concilium Antiodorensē 1. sub Deudedito Papa.
 Concilium Moguntinum 2.
 Concilium Lateranense sub Alexandro 3. patrum 250.

*quis anno probationis non impleto, ad professionem recipiatur. Et Concilium TRIDENTINVM sessione 25. quæ est 9. sub Pio 4. cap. 15. In quacun- que religione tam virorum, quam mulierum, professio non fiat ante 16. annum expletum, nec qui in minore tempore, quam per annum post susceptum habitum in probatione steterit, ad professionem admittatur. Profes- sio autem antea facta sit nulla, nullamque inducat obli- gationem ad alicuius regulā, vel religionis, vel ordinis obseruationem, aut ad alios quoscunq; effectus. Et c. 16. subdit. Nulla quoque renunciatio aut obligatio antea facta, etiam cum iuramento, vel in fauorem cuius- cunq; cause pie, valeat, nisi cum licentia Episcopi sine eius vicarij fiat intra duos menses proximos ante professionem, ac non alias intelligatur effectum suū sortiri, nisi secuta professione, aliter vero facta, etiam si cum huius fauoris expressa renunciatōe etiam iura- ta, sit irrita & nullius effectus. Finito tempore nonuita- tatem debitam professum fuisse, aut quid simile, velutq; habitum dimittere quacunq; de causa, aut etiam cum habitu discedere sine licentia superiorum, non audia- tur, nisi intra quinquennium tantum à die professionis, & tunc non aliter, nisi causas, quas præterierit, deduxerit coram superiore suo & ordinario. Quod si autē habi- tum sponte dimiserit, nullatenus ad allegandum quam- cunq; causam admittatur, sed ad monasterium redire cogatur, & tanquam apostata puniatur: (Vide su- pra vocabulo Apostata à religione, &c.) Interim verò nullo privilegio sue religionis inuenit. (Vide plu- ra infra, monachorum velendarum atas, &c. Præmissa autem decreta strictius obseruanda manda- uit FRANCISCVS II. Rex Francorum CAROLVS IX. eius frater etiam renouauit in Con- stitutionibus Aulicis articulo 19. vbi præcipitur, ne masculi ante 25. annum, foeminae ante 20. annum professionis possint vota emittere: & quod si ante tempus illud eos constat professos, in hereditatem paternam etiam post professio- nem posse restitui aut, consuetudinibus ac priuilegijs quibuscunq; exclusis. Vide quod in se- quentibus distinctionibus sequitur, quia superioribus conueniunt, vide & monasterium, &c.
Monachis proprietas & peculium inter- dicitur.] Concil. AVREL. I. sub Hormisdā 1. can. 22. & allegatur à Gratiano causa 27. quæst. 1. cap. monacho. *Monacho orarium in monasterio, vel zona habere non liceat. Et Concil. ANTISS. can. 23. Si monachus (ait) peculiare habere presumpserit, aut furtum fecerit, & hoc Abbas per se non emenda- verit, ad agendam penitentiam in alio monasterio detradatur. Similiter & Concilium MOGUNT. II. sub Rabano Mauro can. 14. Nullus monachorū ali- quid proprietatis habeat, & res seculares, quibus renunciant, nullatenus sibi usurpet, nec parochias Eccle- siarum accipere presumat, sine consensu Episcopi: de ipsiſ verò titulis, in quibus constituti fuerint, rationem Episcopo vel eius vicario reddant, & conuocati ad synodum veniant. Et Concil. LATER. sub Ale- xandro 3. parte 1. cap. 10. *Monachi peculium non permittantur habere. Non singuli per villas & oppida, seu ad quascumque parochiales ponantur Ecclesias, sed in maiori conuentu remaneant. Si verò peculium ha-***

*buerint, nisi eis Abbate pro iniuncta fuerit admini- stratione permittant, de communionē remouentur al- taris: & qui in extremis cum peculio inuentus fuerit, nec oblatio pro eo fiat, nec inter fratres recipiat sepultu- ram. Etiam ne testamentum audeant condere pro- hibet Concil. OXON. cano. 49. Quoniam non licet (ait) viris religiosi aliquid proprium possidere, qui se & sua pariter in ipsiſ religionis ingressu domino de- dicarunt, presentis auctoritate definimus, vt nulla per- sona in regulari ordine constituta condere testamen- tum presumat, cum nihil habeat suū temporale quod transferre valeat in dominium alienum. Grauem etiam pœnam proprietarijs infligit NICOLVS IV. in Constitutiones Benedictinorum. GRÆG. IX. in Constitutiones Benedict. *Monachis (inquit) proprietarijs etiam pœna iuxta morem Cisterciensis ordi- nis infligatur, & in proprietarios excommunicatio- nis sententia promulgetur, nisi monachus proprietarijs deposita restituerit, que suis fuerint monasterijs resti- gnanda. Prædictus autem Nicolaus 4. sic statuit. Pœna monachis proprietarijs infligatur, videlicet per annum ad statum nouum redigantur, & infra ditum annum assidue coram conuentu comedant in terra se- dentes, &c. Denique Concil. BASIL. sessione 15. strictè proprietatem & peculium monachis inter- dicit, & iubet Episcopis in Synodali Concilio congregatis hoc diligentius aduertere, & obser- uare decretum BONIF. VIII. vt habetur 6. decretalium titulo de religiosis. Et Conc. TREN- TIONE 25. quæ fuit 9. sub Pio 4. cap. 1. decreti reformat. *Nemini regularium tam virorum quam mulierum liceat bona immobilia vel mobilia cuius- cunq; qualitatis fuerint, etiam quouis modo ab eis ac- quista, tanquam propria, aut etiam nomine conuentus possidere vel tenere, sed statim ea superiori tradantur, conuentuiq; incorporentur: nec deinceps liceat superioribus bona stabilia alicui regulari concedere, etiam ad vsum fructum, vel vsum, administrationem, aut com- mendam: administratio autem bonorum monasterio- rum seu conuentuum ad solos officiales eorundem, ad nium superiorum amonibiles, pertineat. Mobilia verò vsu ita superiores permittant, vt eorum suppellex statui paupertatis, quam professi sunt, conueniat, nihil- que superflui in ea sit, nihil etiam quod sit necessarium, eis denegetur. Quod si aliquis quicquam remere depre- hensus aut conuictus fuerit, is biennio alicui & passim voce priuatus sit, atque etiam iuxta regulę suę & ordi- nis constitutiones puniatur. Vide sequentia.*
Monachis stabilitas indicitur.] Licet superius generaliter de tribus votis monachorum tractatum sit, & adhuc in vocabulo, votum sit tractandum: tamen quædam super singulis votis de- creta recedenda sunt, & prius quidem de pauper- tate, nunc de stabilitate, postea verò de castitate atque obedientia dicemus. De stabilitate ergo mo- nachorum, quia & hoc in professione promittit, sic statuit Concilium ANGLICANVM I. referen- te BEDA Venerabili lib. 4. historie Anglicanæ c. 5. *Monachi (ait) nō migrent de loco ad locum, hoc est, de monasterio ad monasterium, nisi per missionē proprii Abbatis, sed in ea permaneant obedientia, quam tem- pore sue conversionis promiserunt. Idē omnino & Conc. GNER. VI. Constantinop. 3. cano. 46. vt dice- mus infra, moniales foras non exeant, &c. Hinc etiam Concil. VERN. can. 10. *Statuimus, vt mo- nachis, qui veraciter regulariter viuunt, ad Romanam sedem vel alicubi vagari non permittuntur, nisi obe- dientiam Abbatis sui exerceant. Et si talis causa eue- nerit (quod absit) quod ille Abbas sic remissus vel negligens inueniatur, vt in manus laicorum ipsum****

Concilium Oxoniense sub Innocentio 3.
 Monachi non valent conde- retestamentum.
 Nicolaus 4. Gregorius 9.
 Concilium Baſileense gene- rale.
 Bonifacius 8.
 Concilium Tri- dentinum ge- neralē.
 Concilium An- glicanum 1. Beda Venera- bilis.
 Concilium ge- nerale 6. Con- stantinopol. 3. Concilium in palatio Vernis celebratū sub Pipino rege an- no 755.
 Monachi ad Romanam se- dem non se tran- ſerant.

monasterium veniat, & hoc Episcopus emendare non potuerit, & aliqui tales monachi ibidem fuerint, qui propter Deum de ipso migrare velint, propter eorum animas saluandas, hi per consensum Episcopi licentiam habeant qualiter eorum anima possint saluari. Et Concilium GENERALE VII. Nicænum 2. canone 21. Non oportet monachum vel monacham proprium relinquere monasterium, & ad aliud se conferre. Si hoc autem contingerit, ipsam vel hospitem accipi est necessarium, sed eum recipi sine mente prefecti monasterij non conuenit. Eadem iubet & statuit Concilium MOGUNTINUM I. sub Carolo Magno canone 12. Nullus monachus foras vadat, nisi per necessitatem ab Abbate mittatur in obedientiam. Hoc & Concilium LATRANENSE sub Alexandro 3. parte 1. cap. 10. & Concilium TRIDENTINUM sessione 14. quæ est 4. sub Iulio 3. cap. vndecimo decreti reformationis recitatis, vt infra ex sequentibus distinctionibus colliges.

Monachorum mutatio. Vide quæ præmissimus. Sic statuit Concilium OXONIENSE canone 36. Hæc volumus obseruari, vt vbiicumque propter excessum alicuius viderit Episcopus, vel Abbas, vel prior conuentualis non habens Abbatem, expedire, vt quis ad tempus alibi moretur, ad aliam domum religionis eiusdem in eodem Episcopatu transferatur, vel si necesse fuerit etiam ad alium Episcopatum dirigatur, & per diocesanos compellatur admitti, qui ibi in omnibus regulari subiacent disciplina, ita vt si ex mora ipsius Ecclesia in quo moratur grauata videatur, vice versa mittat aliquem de suis, qui interim moram faciet in monasterio delinquentis, nec prius rediens ipse qui deliquit in domo sua recipiatur, quam plene penituerit de commissis, & per suum superiorem reuocetur. Eiusmodi mutationes BENEDICTVS XII. permittit fieri cap. 35. Constitutionum Benedicti. Vide quod sequitur.

Monachus sine licentia extra septa monasterij solitarius non degat. Concil. AURELIANENSE I. sub Hormisdâ 1. can. 23. allegatur à Gratiano causa 18. quæst. 2. cap. nullus. Nullus monachus congregatione monasterij derelicta ambitionis & vanitatis impulsu cellulam construere, sine Episcopi permissione, vel Abbatis sui voluntate, presumat. Eadem repetit Concil. GENE. VI. Constantinopolitanum 3. sub Constantino Pogonato. Imperatore 4. can. 41. Eos qui in urbibus vel vicis in claustris volunt secedere, & sibi ipsi separatim, seu in solitudine mentem adhibere, prius quidem in monasterium ingredi oportet, & anachoreticam, hoc est, ab alijs separatam ac semotam viuendirationem exercere, & spatio triennij ei qui mansioni præest in Dei timore parere, & obedientiam in omnibus, vt æquum est implere, & ita huius vitæ eligenda instituta proficientes, eo quod eam ex toto corde suo sponte amplectuntur, ab eius loci presule examinari, deinde sic alio anno extra claustrum fortiter se gerere, vt scopus eorum euadat manifestior. Tunc enim plene ac perfecte significabunt, quod non inane gloriâ captantes, sed propter ipsum reuera pulchrum ac honestum hoc silentium persequantur. Post tanti temporis complementum, si in eodem eligenda vitæ instituto permancant, includi ipsos, & eis non amplius licere, quando etiam voluerint, extrahi mansione egredi, præterquam si propter communem utilitatem vel aliam necessitatem ad mortem vrgentem ad id trahantur, & ita cum benedictione eius loci Episcopi. Qui autem sine his iam dictis causis suis habitaculis exire agrediuntur, primo quidem vel iniussus d'ista claustra coerceri, deinde ieiuniis & alijs afflictionibus ipsos curare, scientes quemadmodum scriptum

est, Quod nemo qui manū ad aratrum misit & retro conuersus est, est aptus regno celorum. Lege quod sequitur.

Monachi reclusi approbantur, si rectè vixerint, sin autem reuocari iubentur. Hoc dependet ex superiori, vbi de his qui solitariam vitam eligunt dictum est, quorum quidem deuotio collaudatur. Vnde & Concilium TOLETANUM VII. cano. 5. sic loquitur Iubemus eos, quos in cellulis propriis reclusos sanctæ vitæ ambitio tenet, quosque eiusdem sancti propostis, & merita iuuant & probitas ornat, hos & Dei auxilio & nostro fauore tuos existere: illos vero, quos in tale propostum ignavia impulsit, non prudentia cognitio depulsiuit, quosque nulla vitæ dignitas ornat, sed quod est deterius, & ignorantia sedat, & morum execratio turpat: decernimus ab his abici cellulis atque locis, in quibus aut feruntur vagi aut tenentur inclusi, atque ab Episcopis sine rectoribus monasteriorum, ex quorum congregatione fuerunt, vel in quorum vicinitate consistunt, in monasterijs omnimodo deputentur, ut illic sancti ordinis meditantibus doctrinam, primum possint discere que sunt à patribus instituta, vt postea valeant docere que sunt in institutione percepta: atque tunc demum si doctrina & sancti operis fructu extiterint fecundati, * ad summa virtutum properent exercitia sanctæ intentione imbuti. Deinceps autem quicumque ad hoc sanctum propostum venire disposuerint, non aliter illis dabitur assequi, nec hoc antea poterunt adipisci, nisi prius in monasterijs instituti, & secundum sanctas monasteriorum regulas plenius eruditi, & dignitatem honestæ vitæ, & notitiam poterint sanctæ promereri doctrina. Illos autem, quos tantum extrema vesania occupauerit, vt incertis locis vagi, ac morum deprauationibus inhonestè nullam prorsus, nec stabilem sedem, nec honestam mentis habere extiterint cogniti, quicumque ex sacerdotibus vel ministris vagantes repererint, aut si fuerint propè oceaniorum patribus corrigendos assignent, aut si difficile est, pro sola honestate vigoris sui potestati erudicendos inclinent. Eadem omnino Concilium VERNENSE canone 11. de huiusmodi falsis monachis ad septa monasterij reuocandis statuit, & CAROLVS MAGNVS cap. 3. suarum constitutionum, vbi de Girouagis & Sarabatis monachis loquitur, de quibus BENEDICTVS CASINIENSIS agit cap. 1. Regula sua. Lege & expositionem amplissimam in illud caput Regulæ Benedicti, ANTONII POEQUYTI Cælestini viri eruditissimi, & PETRI BARDI etiam Cælestini, qui egregiè versati sunt in elucidandis his quæ ad statum monasticum pertinent. Porro præmissa decreta renouat Concilium COLONIENSE III. cap. 17. partis 10. nec est vt repetamus necesse. Vide autem, & iniunge ea quæ sequuntur, quia superioribus inhærent.

Monachi lasciuia & vagabundi refrenentur. Superiori distinctione hoc iam insinuatum est. Denique plura repetenda sunt ex vocabulo, Clerici vagabundi, & c. & infra, monachia difformata reformentur, & c. & moniales, & c. Sic autem vt institutum persequamur, SYRICVS I. epistola 1. ad Himerium Tarracensem Episcopum, cap. 6. Monachorum quosdam atque monacharum, abiecto propostio sancti iuris, in tantam protestariis, demersos esse lasciuia, vt prius clanculo, veluti sub monasteriorum illicita & sacrilega se contagione miscuerint, postea vero in abruptum conscientie desperatione perducti, de illicitis complexibus libere filios procrearint, quod & publice leges & Ecclesiastica iura condemnant. Has ergo impudicas detestabileque personas à monasteriorum cætu, Ecclesiarumq,

conueniuntibus eliminandas esse mandamus, quatenus retrusa in suis ergastulis tantum facinus continua lamentatione desinentes, purgatorio possint penitentiis igne decoquere, vt eis vel ad mortem saltem solius misericordie intuitu per communionis gratiam possit indulgentia subuenire. Porro Concil. AGLIEN. can. 38. Clerici (ait) sine commendatiui epistolæ Episcopi sui licentia non pateat euagandi. In monachis quoque presentis sententia forma seruetur. Quod si verborum increpatio non emendauerit, etiam verberibus statim coerceri. Seruandum quoque de monachis, ne eis ad solitariis cellulis liceat a congregatione discedere, nisi forte probatis post emeritis labores, aut propter infirmitatis necessitatem asserior ab Abbatis regula permittatur. Quod ita demum fiet, vt intra eadem monasterij septa, manentes tamen sub Abbatis potestate, separatis habere cellulas permittantur, & c. Idem can. 27. & allegat Gratianus causa 16. quæst. 1. c. monachi. Monachi vagantes ad officium clericatus, nisi eis testimonium Abbas suus dederit nec in ciuitatibus, nec in parochiis ordinentur, & c. Vide mox, monachi an ad sacros ordines promouendi, & c. Porro præmissa decreta idem iterum repetit eodem can. 27. Monachum (ait) nisi Abbatis sui aut premissa aut voluntate, ad alterum monasterium commigrantem nullus Abbas recipere aut retinere presumat, sed vbiuenisse fuerit abbati suo auctoritate canonum reuocetur. Si enim necesse fuerit clericum de monachis ordinari, cum consensu & voluntate Abbatis presumat Episcopus, ne monachi congregationes nouas presumant. Eadem repetit Concil. VENET. canonibus 5. 6. & 7. Et Conc. TOLET. IV. cano. 52. Religiosi proprie regionis, qui nec inter clericos, nec inter monachos habentur, siue hi qui per diuersa loca vagi feruntur, ab Episcopis in quorum conuentu commorari noscuntur licentia eorum coercerentur, vt aut in clero aut in monasterio deponerentur, præter eos, qui ab Episcopo suo, aut præter auctoritatem, aut propter languorem fuerint absoluti. Idem omnino TOLET. 7. cano. 5. vt iam diximus. Idem & Concil. MOGUNT. I. sub Carolo magno can. 22. Et Concil. GENE. VI. Constantinopolitanum 3. can. 41. vbi vagos & falsos heremitas in monasterium reduci iubet, aut si noluerint, ex viribus expelli, & ad solitudines mitti, vnde nomen fictæ trahunt. Et Conc. MOGUNT. IV. cap. 78. De monachis vagis abundis qui in eum excussurunt, & desertis monasterijs atque spreta suorum prelatorum obedientia in seculo versantur, iubemus, vt hi diligenter inquirantur, & ad sua monasteria reuocentur, alias per censuræ Ecclesiasticæ penas ad suas regulas, & sub prelatorum suorum obedientiam retrudi curabimus. Vide sequentia.

Monachi apostata & fugitiui. De his latius superius dictum est in vocabulo, Apostata à religione, & c.

Monachi sine licentia non egrediantur, vel feruiant laicis aut etiam prælati, & c. Vide infra, vocabulo, moniales foras non exeant, ex Concilio generali 6. cano. 46. Porro Concil. TRIDENT. sessione 25. quæ fuit 9. sub Pio 4. cap. 4. decreti reformator. Prohibet sancti Synodus, ne quis regularis sine sui superioris licentia, synodionis vel lectionis aut cuiusvis p'i operis prætextu, subiciat se obsequio alicuius prelati, Principis, vel vniuersitatis, vel communitatis, vel alterius cuiuscunque persone seu loci, neque ei aliquod privilegium aut facultas ab alijs super his obiecta suffragetur, quod si contra fecerit, usquequā inobediens arbitrio superioris puniatur. Nec liceat regularibus à suis conueniuntibus recedere, etiam prætextu ad superiores suos accedendi, nisi ab eisdem

Concilium Toletanum 7.

* Vide idem mox ex Concilio Agathensi cano. 38.

Concilium in palatio Verni celebratum sub Pipino rege.

Carolus Magnus. Benedictus Cassinensis.

Antonijs Poequeus, Petrus Bardus.

Concilium Colonienſe 3.

Syricus I.

Vide quia & hoc tempore Monachi erant, vt nunc, sed non tam multi vagantur, & dissoluti.

conueniuntibus eliminandas esse mandamus, quatenus retrusa in suis ergastulis tantum facinus continua lamentatione desinentes, purgatorio possint penitentiis igne decoquere, vt eis vel ad mortem saltem solius misericordie intuitu per communionis gratiam possit indulgentia subuenire. Porro Concil. AGLIEN. can. 38. Clerici (ait) sine commendatiui epistolæ Episcopi sui licentia non pateat euagandi. In monachis quoque presentis sententia forma seruetur. Quod si verborum increpatio non emendauerit, etiam verberibus statim coerceri. Seruandum quoque de monachis, ne eis ad solitariis cellulis liceat a congregatione discedere, nisi forte probatis post emeritis labores, aut propter infirmitatis necessitatem asserior ab Abbatis regula permittatur. Quod ita demum fiet, vt intra eadem monasterij septa, manentes tamen sub Abbatis potestate, separatis habere cellulas permittantur, & c. Idem can. 27. & allegat Gratianus causa 16. quæst. 1. c. monachi. Monachi vagantes ad officium clericatus, nisi eis testimonium Abbas suus dederit nec in ciuitatibus, nec in parochiis ordinentur, & c. Vide mox, monachi an ad sacros ordines promouendi, & c. Porro præmissa decreta idem iterum repetit eodem can. 27. Monachum (ait) nisi Abbatis sui aut premissa aut voluntate, ad alterum monasterium commigrantem nullus Abbas recipere aut retinere presumat, sed vbiuenisse fuerit abbati suo auctoritate canonum reuocetur. Si enim necesse fuerit clericum de monachis ordinari, cum consensu & voluntate Abbatis presumat Episcopus, ne monachi congregationes nouas presumant. Eadem repetit Concil. VENET. canonibus 5. 6. & 7. Et Conc. TOLET. IV. cano. 52. Religiosi proprie regionis, qui nec inter clericos, nec inter monachos habentur, siue hi qui per diuersa loca vagi feruntur, ab Episcopis in quorum conuentu commorari noscuntur licentia eorum coercerentur, vt aut in clero aut in monasterio deponerentur, præter eos, qui ab Episcopo suo, aut præter auctoritatem, aut propter languorem fuerint absoluti. Idem omnino TOLET. 7. cano. 5. vt iam diximus. Idem & Concil. MOGUNT. I. sub Carolo magno can. 22. Et Concil. GENE. VI. Constantinopolitanum 3. can. 41. vbi vagos & falsos heremitas in monasterium reduci iubet, aut si noluerint, ex viribus expelli, & ad solitudines mitti, vnde nomen fictæ trahunt. Et Conc. MOGUNT. IV. cap. 78. De monachis vagis abundis qui in eum excussurunt, & desertis monasterijs atque spreta suorum prelatorum obedientia in seculo versantur, iubemus, vt hi diligenter inquirantur, & ad sua monasteria reuocentur, alias per censuræ Ecclesiasticæ penas ad suas regulas, & sub prelatorum suorum obedientiam retrudi curabimus. Vide sequentia.

Monachi apostata & fugitiui. De his latius superius dictum est in vocabulo, Apostata à religione, & c.

Monachi sine licentia non egrediantur, vel feruiant laicis aut etiam prælati, & c. Vide infra, vocabulo, moniales foras non exeant, ex Concilio generali 6. cano. 46. Porro Concil. TRIDENT. sessione 25. quæ fuit 9. sub Pio 4. cap. 4. decreti reformator. Prohibet sancti Synodus, ne quis regularis sine sui superioris licentia, synodionis vel lectionis aut cuiusvis p'i operis prætextu, subiciat se obsequio alicuius prelati, Principis, vel vniuersitatis, vel communitatis, vel alterius cuiuscunque persone seu loci, neque ei aliquod privilegium aut facultas ab alijs super his obiecta suffragetur, quod si contra fecerit, usquequā inobediens arbitrio superioris puniatur. Nec liceat regularibus à suis conueniuntibus recedere, etiam prætextu ad superiores suos accedendi, nisi ab eisdem

Concilium Agathense sub Celestino I.

Hæc allegat Gratianus causa 20. quæst. 4. cap. Monachus.

Concilium Veneticum sub Leone I.

Concilium Toletanum 4. sub Honorio I.

Concilium Toletanum 7.

Concilium Moguntinum I.

Concilium Constantino-politanum 3. generale 6.

Concilium Moguntinum 4.

Concilium Tridentinum generale.

missi aut vocati fuerint. Qui vero sine prædicto mandato in scriptis obtemperauerint fuerint, ab ordinariis locorum tanquam desertor sui institui puniantur. Illi autem qui studiorum causa, ad vniuersitates mittuntur, in conuentibus tantum habitent, alioquin ab ordinariis contra eos procedatur, & c. Vide quod sequitur.

Monachis interdicitur egressus ad Physicam, aut ad leges seculi audiendas. Concil. TRIDENT. vt allegatur parte 27. Concilij Lateranensis sub Alexandro 3. c. 2. Antiquus hostis (ait) more solito in Angelum lucis se transfigurans, sub obtentu languentium fratrum consulendi corporibus, & Ecclesiastica negotia fideliter pertractandi, Regulares quosdam ad legendas leges, & consuetudines physicas ponderandas de suis claustris educit. Vnde, ne sub occasione scientia spiritalis viri mundanis rursus adiciendis inuoluantur, & in interioribus ex eo ipso deficiant, ex quo se alius putant in exterioribus prouidere, de presentis Concilij assensu statuimus, vt nullus omnino post votum religionis, post factam in loco aliquo religionis professionem, ad Physicam legesue mundanas legendas permittatur exire. Si vero exierit, & ad claustrum suum infra spatium duorum mensium non redierit, sicut excommunicatus ab omnibus cuitetur, & in nulla causa, si patrocinium prestare voluerit, audiatur: reuersus autem in choro, capitulo, mensa, & ceteris, vltimus fratrum existat, & totius promotionis (nisi forte ex misericordia sedis Apostolicæ) spem amittat. Episcopi vero, Abbates, priores tanta enormitati consentientes, & non corrigentes, spolientur propriis honoribus, & ab Ecclesia liminibus arceantur. Vide sequentia.

Monachi foris nec Ecclesiastica, nec secularia negotia pertractent. Hoc sæpius memoratum est in vocabulo, cleri secularia negotia non tractent, & c. Vbi & sæpius monachorum fit mentio, vt facili si folia aliquot reuoluas, poteris aduertere. Vt autem hic etiam quædam referre profeceramus, Concil. TARRACONENSE cano. 11. Monachi à monasterio foras egredientes ne aliquod ministerium Ecclesiasticum presumant agere prohibemus, nisi forte cum Abbatis imperio. Similiter, vt nullus eorum, id est, monachorum foris negotij susceptor vel executor existat, nisi quod monasterij expectatio vtilitas, Abbate sibi nihilominus imperante, canonum ante omnia Gallicanorum de his constitutione seruata. Habes illos canones supra vocabulo, Clericus & c. etiam illos recenset Conc. CABELL. II. can. 11. & 12. Concil. MOGUNT. I. sub Carolo Magno can. 12. Specialiter monachis inhihet ne ad secularia placita aliquatenus veniant, neque ipse Abbas sine consilio Episcopi sui, & cum necessitas exigat, tunc per iussionem & consilium Episcopi illuc vadat, nequaquam tamen contentiones, aut lites aliquas ibi mouere præsumat, sed quidquid querendum vel etiam respondendum sit per aduocatos suos hoc faciat, & vsque ad interrogationem tam Abbates quam monachi silentium habeant, & cum interrogantur, cum humilitate & reuerentia respondeant, alias quærelas omnino deuient (subdit vero cano. 14.) Non tamen insub negotium est contradicendum propter necessitates diuersas, quia legitimus sanctos Apostolos negociasse. Et in Regula S. BENEDICTI præcipitur præuidere per quorum manus negotium monasterij transeat. Eadem decreta renouat Concilium RHEMENSE canone 29. & trigesima, Concilium PARIENSE III. libro primo capituli vigesimo octauo, ad calcem capituli monachis curiam vetat adire, vt iam diximus in vocabulo, Episcopus. & Clericus Concilium AQUI-

Concilium Tarraconenſe sub Fulcra 3.

Concilium Tarraconenſe sub Fulcra 3.

Concilium Cabilonenſe 2. sub Carolo Magno.

Benedictus Cassinensis. Concilium Rheuense sub eodem Princeps. Concilium Parisiense 3. sub Lothario & Ludouico Augusto.

Concilium Nicænum 2. generale 7.

Concilium Moguntinum I.

Concilium Lateranense sub Alexandro 3.

Concilium Tridentinum generale.

Concilium Oxoniense in Anglia sub Innocentio 3.

Benedictus 12.

Concilium Aurelianense 1. sub Clodoueo rege.

Concilium Constantinop. 3. generale 6.

Vt conſecratur ſolitarij.

Concilium Aquigranense Alexander 3

GRANENSE II. cap. 2. de ordine rectorum hæc reperitur, scilicet monachi secularia placita vel negotia pertractent. Hoc & expressè ALEXANDER III. in Concilio Lateranensi parte 1. cap. 12. prohibuit. Et iterum parte 2. cap. 1. scribens Cantuariensi Archiepiscopo. Fraternitati tue (ait) per Apostolica scripta mandamus, quatenus universis monachis vestre iurisdictionis arctius inhibere curetis, ne villas vel Ecclesias ad firmam recipiant, vel receptas detinere presumant: quod si presumpserint, eos auctoritate Apostolica freti, sublato appellationis remedio, faciatis a presumptione sua Ecclesiastica districtione cessare. Idem cap. 3. eiusdem partis, ad Londonensem Episcopum. Secundum instituta predecessorum nostrorum sub interminatione anathematis prohibemus, ne monachi vel clerici causa lucri negotientur, & ne monachi a clericis vel laicis firmas habeant, vel laici ad firmam Ecclesias teneant. Idem parte 49. cap. 15. ad Abbates Cisterciensis ordinis, eosdem corripit, quod pristina institutionis oblitum penitus, vel ignari contra ordinis gloriam & decorem vellas, & molendina, & Ecclesias, & altaria possiderent, fidelitates & hominia susciperent, rusticos & tributarios tenerent, & omne studium adhiberent & termini eorum dilatarentur, quorum conuersione debebat esse in cælis, & eos ad pristinum paupertatis statum reuocat, ne si originalibus, ordinis statutis ad commune aliorum monasteriorum voluerint viam diuertere, & communi cum eis iure censeatur, vt qui similem cum alijs suscipiant vitam, similem sentiant in legibus disciplinam. Eadem reperit Concilium COLONIENSE II. l. partis 10. cap. 15. Et Concilium TREVIENSE II. cap. 12. verum latius de his diximus in vocabulo, clerici secularia negotia non tractent. Vide sequentia.

Hæc pendet, & ecclesie nostri seculi statum.

Concilium Colonense 3. Concilium Treurense 2.

Concilium Meldense anno 845.

Nicolaus 1.

Hæc Gratianus vocat causa 1. quæ 1. & causa 2. & quæ 2. cap. Per Principalem, &c.

Concilium Meldense.

Monachi curiam non adeant. Repete ea quæ superius in vocabulo, Clericus, &c. inuenies, quia ibi etiam monachorum mentio fit. Sic autem Concil. MELD. cano. 7. Monachi (ait) quibus monasteriorum cura commissa non est, passim & sine auctoritate palatium non adeant, nec in eorum introitu, vel ibi & ibi discurrere ac pernegari presumant: sed si tales quilibet fuerint, vt viles & necessarij Ecclesie, ac principi reperiantur, cum auctoritate Episcopi canonice ac religiose pergant. Sin autem, in monasteriis suis sicut canonice & regularis docet institutio religiose resideant. Quos etiam nec Episcopus, nec Abbas, vel quilibet alius veredariorum more in missaticis instanter transmittat, quia per quosdam illorum contra canonicam auctoritatem, & Ecclesiastica & civilia perturbantur negotia. Nec sub prætextu obedientie diuini villicationibus inserviant, sed regulariter obedientiam in vicissitudine sua peragentes faciant, vt de S. Benedicto legitur in monasterio habitent, atque se ipsos recolligat. Hæc autem transgredientes sine prelati in faciendo sine subditi in obtinendo, excommunicentur. Huic decreto subscribit NICOLAUS I. Episcopus ad Michaelem Imperatorem, qui eidem suggerebat Pontifici, vt in obsequium Imperialis aulae monachos mitteret. Quamuis (ait) hanc potestatem habeamus cunctos monachos & vniuersos clericos ad nostra negotia euocare, tuum tamen non est vllum penitus querendi monachos ministerium, nisi ad misericordiam & orationes eorum submissè pascendum, &c. Vide & ea quæ sequuntur.

Monachi militiam non sequantur. Vide supra Vocabulum, militia, &c.

Monachi de monasterio non proiciantur. Idem Conc. MELD. can. 59. Monachus de

monasterio, sine consensu vel presentia Episcopi aut vicarij eius, ad hoc regulariter deductus non eiiciatur, cuius dispositione & auctoritate de cetero vita & conuersione eiecti, ne perditus perpetuo fiat, si aliquo modo saluari potest, ordinari debet atque decerni. Vide etiam infra multis in locis.

Monachi foras egredi & epulari prohibentur. Concil. MOGUNTIN. I. cano. 12. Monachi in claustris suis permanent, nullusque ex eis foras vadat, nisi per necessitatem ab Abbate mittatur in obedientiam, nec foras manducet, neque bibant sine permissione Abbatis, nec ad conuiuia secularia vadant. Similiter & Conc. PARISIENSIS III. lib. 1. c. 46. Eadem reperit, vbi & monachis interdictum introitu in monasteria puellarum, vt alibi dicitur. Et Concilium OXONIENSE can. 37. hæc renouat, prohibens tam viris quam mulieribus septa monasterij egredi sine licentia, nec ad visitandos parentes, aut ad peregrinationes faciendas: si autem illis conceditur, præfiguratur certus dies in quo redeant, nec vadant sine collega. Sed & BENEDICTVS XII. capite 24. Constitutionum Benedicti præcipit, vt monachi nunquam exeant sine cuculla & breuiario, & obteata licentia, ipso eodem die reuerfuri. Sed iam de his superius dictum est, vide & sequentia.

Monachi an valeant beneficia Ecclesiastica tenere. Jam quod non possint supra ex Concilio Moguntino 2. & ex Concilio Lateranensi sub Alexandro 3. dictum est, & vocabulum, Beneficia, &c. vbi ex Concilio Aurelianiensi 1. can. 9. illud prohibitum diximus. Porro Conc. RATISPRÆFATIS concordans decretis cap. 12. sic loquitur. Statuimus & cauemus, ne cura Ecclesiarum beneficiorum concedatur religionem quamcumque professis, etiam exemptis. Quod si hæcenus aliqui admisi vel recepti essent, nisi de voluntate superioris sui legitime, nequaquam sibi integrum fore putent, quando illos sic vagos per ordinarios vel Vicarios ad superiores suos per victus denegationem aut alia iuris remedia remittendos esse iubemus. (Et cap. 13. subdit.) Monasteriorum prelati vniuersas Ecclesias habentes, prædictos vicarios perpetuos, vel ad nutum amouendos in eisdem Ecclesiis in posterum non constituent, nisi prius per ordinarios, aut eorum vicarios, vt idonei & apti fuerint, admisi Ecclesie tamen suis monasterijs vniuersaque adeo propinquæ, quod religiosi earundem curam habituri sub religione in monasterio, sub debitaque obedientia stare possent, modo sint habiles & idonei, per huiusmodi religiosos prouideri possunt. Id quoque permittimus de monasterio, quod iam tenne est vt debitam sustentationem habere nequeat, volentes religiosos & qualitercumque, excipios curata beneficia habentes ordinario loci esse subiectos. Cumq; in Ecclesia Dei magis presbiter paucos bonos & doctos, quam plures indoctos & imperitos habere ministros, id quod ratio nostrorum temporum exigere videtur, idcirco deinceps non initiatur sacris ordinibus, nisi viri morum vita candore & doctrina præ ceteris spectati, probatiq; per testimonium examinis rite seruati, &c. Denique Conc. TRIDENTIN. sessione 14. quæ fuit 3. sub Iulio 3. c. 10. decreti reformationis iubet, vt regularia beneficia in titulum regularibus professis prouideri consueta, cum per obitum aut resignationem, vel aliâ illa in titulum obtrinentis vacare contigerit, Religiosis tantum illius ordinis, vel his qui habitum omnino suscipere & professionem emittere teneantur, & non alijs, ne vestem lino lanæque contextam induant, confertantur. Vide Beneficia, &c.

Monachi an ad ordines promouendi. Repete

Concilium Moguntin. I. sub Carolo Magno.

Concilium Parisiense 3.

Concilium Oxoniense sub Innocentio 3.

Benedictus 12.

Oro vt hæc diligentius perpendatur quia nimis impie negliguntur.

Concilium Ratispræfense.

Quatenus Monachis concedatur Beneficia possidere.

Concilium Tridentinum generale nouissimum.

Syricus 1. tempore Theodosij senioris A. postmodum se dem tenuit. Actas ordinandorum monachorum, verum quia nos integros sumus & vita sanctorum anti-quis illis patribus, etiam aetatis præscriptis terminum, prouenimus, & miseris nostris scilicet statum, vbi nec reuerentia decretis, nec Deo honor, nec religioni antiquæ laus deferretur, sed corruptis exæcatisque coram deum diuina temeramus iura, & dolendum facinus!

Iam hoc inquiratur obscuro.

Hæc etiam de ereo dixerat dedit Cæcilius Tridentinus vt videbis distinctione Ordo, sed ab his negligitur qui eum sibi sapientes videntur. Concilium Ilerdense.

Concilium Lateranense sub Gregorio 1.

Concilium Viennense sub Clemente 5.

Concilium Treurense 2.

Repete iam nonnihil dictum ex Concilio Agathensi supra & in alijs locis. Porro SYRICVS I. episc. 1. ad Himerium Tarraconensem Episcopum cap. 13. allegatur à Gratiano causa 16. quæst. 1. cap. monachos. * Monachos, quos tamen morum grauitas, & vita ac fidei, institutio sancta commendat, clericorum officiis aggregari & optamus & volumus, ita vt, qui intra tricesimum annum ætatis sunt digni, in minoribus per gradus singulos crescente tempore promoueantur ordinibus, & sic ad Diaconatus vel presbyterij insignia mature ætatis consecratione perueniant. Nec statim salu ad Episcopatus culmen ascendant, nisi in his eadem, quæ singulis dignitatibus superioribus præfiximus, tempora fuerint custodienda. Et INNOCENTIVS I. episc. 2. ad Vitricium Rhotomagensem Episcopum cap. 10. allegatur à Gratiano causa 16. quæst. 1. cap. de Monachis. De monachis, qui diu morantes in monasterijs, si postea ad clericatus ordinem peruenierint, statum non debere eos à prioris proposito deuolare. Aut enim, sicut in monasterio fuit & quod diu seruauit, id in meliori gradu positus amittere non debet, aut si corruptus postea baptizatus, & in monasterio sedens ad clericatus ordinem accedere voluerit, uxorem omnino habere non poterit. Vide, Celibatus, & Bigamus, & in sequentibus distinctionibus de continentia monachorum. Vide etiam, Ordinandus, &c. hinc HELASIVS I. episc. 1. ad Episcopos Lucania Brutiorum, &c. cap. 3. & allegat Gratianus distinct. 77. cap. Si quis, &c. Si quis de religioso professio & disciplinis monasterialibus eruditus ad clericale munus accedat, in primis eius vitæ, præteritis actibus temporibus inquiratur, si nullo grati facinore probatur infectus, si secundam non habuit fortassis uxorem, nec à marito relictam soritius ostenditur: si penitentiam publicam fortassis non gessit, nec vili corporis parte vitiatas apparuit: si seruus aut virginaria non est conditionis obnoxius: si curia iam probatur nexibus absolutus: si affectus est literis, sine quibus vitæ fortassis Ostiarij possit implere ministerium: vt si his omnibus que sunt prædicta fulciatur, continuo lector vel Notarius aut certe defensor effectus, post tres menses exibat Acolythus, maxime si huic etiam siffragatur sexio mense subdiaconi nomen accipiat: ac si modestè conuersationis honestaque voluntatis excipit, nono mense Diaconus, completoque anno sit presbyter: cui tamen, quod annorum intersitia fuerint collatura, sancti propostij sponte suscepta doceatur præfuisse deuotio. Hinc Concilium IERDENSE sub Symmacho 1. cano. 3. allegatur à Gratiano causa 16. quæst. 1. De monachis id obseruare placuit, quod Synodus Agathensis (allegauimus fol. 464. pag. 2.) noscitur decreuisse, hoc tantummodo adiciendo, vt cum pro Ecclesia utilitate aliquos Episcopos probauerit in clericatus officio promouendos, cum Abbatis voluntate debeant ordinari. Idem statuit Concilium LATERANENSE cui præfedit Gregorius 1. vt infra dicitur. Et, vt etiam paucis absolutamus, quia plura in vocabulis, Ordo & Ordinandus, dicturi sumus Concilium VIENNENSE Generale sub Clemente 5. habetur in Clementinis titulo decimo de statu monacho, cap. 1. in fine. Ad ampliationem cultu diuini statuimus, quod monachi quilibet ad monitionem Abbatis se faciant ad omnes ordines sacros (excusatione cessante legitima) promouere. Et Concilium TREVIENSE II. cap. 12. Ad sacros ordines suscipiendos non nisi ætate & scientia sufficientes presentent, & idonei ad insum superioris sui, excusatione legitima cessante se faciant promoueri. Vide infra Ordo, & Ordinandus, &c.

Monachi in scio abbate non assumendi.]

In præcedentibus hoc multoties cautum reperitur, verumtamen adhuc quedam sunt decreta quæ hoc prohibent. Concilium CARTHAGINENSE V. cano. 13. allegatur à Gratiano distinct. 8. cap. Si quis. Placuit, vt si quis de alterius monasterio repertum, vel ad clericatum promouere voluerit, vel in suo monasterio maiorem monasterij constituturæ (Gratianus addit, sine licentia Abbatis & monachorum) Episcopus qui hoc fecerit à ceterorum communione se iunctus sue tamen plebis communionem contentus sit, & ille neque clericus (Gratianus addit neque canonicus) neque presbiterus perferret. Idem omnino Concilium AFRICAN. sub Bonifacio I. cano. 47. Et Concilium MOGUNTINVM IV. cano. 78. Cum hoc tempore passim Ecclesia idoneorum ministrorum penuria nimis periculosè laboret, Prælatos regulares summopere exhortamur & serio mouemus, si qui fratres eorum potestati subiecti, per ordinarios locorum ad regimen Ecclesiarum parochialium aut ad minus predicationis adhibiti sunt, aut tales ad eandem operam in posterum euocari contingat, vt promouende pietatis, & conseruanda sanctæ religionis nostre intuitu, ordinariis locorum in tanta necessitate deesse non velint, Religiosus tamen de consensu suorum prælatorum, sic euocatus, nihilominus sub eorumdem obedientia, qui eos corrigere & reuocare valeant volumus permanere. Vide quod sequitur sequenti pagina.

Monachi Episcopi facti non mutant habitum. Concilium GENERALE VIII. Constantinopolitanum 4. sub Basilio Imperatore cano. 27. Monachi, qui vita & doctrina vt Episcopi creentur meruerint, non mutant habitum vestisque rationem ob nouam dignitatem, non minus enim hoc arrogans esset quam pallio ineptè uti, Quisquis ergo Episcopus præter definita sibi tempora se pallio induerit, aut monasticam vestem deposuerit, aut corrigatur, aut à Patriarcha proprio deponatur. Hoc confirmat Concilium LATERANENSE sub Innocentio 3. cap. 16. circa finem. Vide sequentia.

Monachorum nigrorum exemptio & priuilegia. Licet specialibus à diuersis Pontificibus sint monachi priuilegijs decorati, quæ nec opus est recensere, quia nec possumus tamen hoc libuit annectere quo ad confirmationem præcedentium & subsequendum conducit, quod & ab antiquissimis patribus constat esse definitum. Sic ergo veluti breui compendio ea quæ iam memorata sunt, & quæ infra sequentur, complectitur Concilium LATERANENSE sub Gregorio magno congregatum, cui & ipse præfedit, de monachis nigris. Quam sit necessarium (ait) monachorum quieti prospicere, & de eorum perpetua securitate tractare, ante actum nos officium, quod in regimine officij exhibuimus, informat. Et quia in plerisque monasterijs multa à præfatis præiudicia & grauamina monachos pertulisse cognoscimus, oportet vt nostre fraternitatis prouiso de futura eorum quiete salubri dispositione, quatenus conuersantes in illis in Dei seruitio gratia ipsius suffragante monte libera perscuerent, Sed ne ex ea, quæ magis emendanda est, consuetudine quisquam monachis, quicquam molestie præsumat inferre, necesse est vt hæc quo inferius enumeranda curauimus ita studio fraternitatis Episcoporum debeatur custodiri, vt ex eis non possit ulterius inferende inquietudinis occasio reperiri. Interdicimus igitur in nomine Domini nostri Iesu Christi, & ex auctoritate B. Petri Principis Apostolorum prohibemus, cuius vice huic sanctæ Romane Ecclesie presidemus auctore Deo, vt nullus Episcoporum ultra præsumat de redditibus, vel rebus, vel

Concilium Carthagenis 5. Episcoporum 73. sub Anastasio 1.

Concilium Africannum. Concilium Moguntin. 4.

Concilium Constantinop. 4. generale 8. sub Adriano 2.

Concilium Lateranense generale sub Innocentio 3.

Concilium Lateranense sub Gregorio 1.

sumus vocabulo, Matrimonium an emissio voti soluat, &c. & monasterium an coniugari intrare valeant, &c. Hæc autè præcedentia decreta Concilium TREVERENSE I. confirmat, cap. 9. loquens de his qui contra votum solenne præstitit...

Monachi castè cum mulieribus & secularibus conuiuentur. Jam de clericis & monachis hoc latius probatum est in vocabulo. Clericus: verum quod adhuc restat communicandum est. Sic autem Concilium GENERALE VII. cano. 22. Deo quidem vniuersum dedicare, & non propriis voluntatibus seruire, res magna est...

Monachi non interfert nuptijs. Vide præcedentem. Porro reliquum pete ex vocabulo. Clericus, &c. & infra. Nuptiæ, &c.

Monachi non bini, sed separatim dormiant. Hoc dependet ex superioribus, in quibus de continentia & castitate monachorū agebatur. Et quia antiqui hostis infidij aliquoties, quod non potest fieri cum debitis, hoc fieri indebitis & illicitis complexibus procuratur, idè ad euitandam omnem suspensionem & tentationem superandam. Idè Concilium TYRONENSE I. cano. 15. Ne occasio (inquit) famam laeceret honestatis, quia aliqui laici dum diuersa perpetrant adulteria, hoc quod de se sciunt, in alijs significauerunt...

Monachorum victus & habitus seu vestitus. Quod ab exordio monastica institutionis monachi pro more habuerunt diuersos à secularibus habitus portare, satis superius in prima huius vocabuli distinctione probatum est, sed & ab origine repetiuimus adhuc supra. Vide ergò. De victu autem eorundem habes superiori seu præcedenti distinctione tractatum, cui coheret præfati Concilium OXONIENSIS decretum, c. 36. vbi iubet, vt in vno refectorio simul edant monachi, & omnibus communiter victualia præparentur...

Monachi non interfert nuptijs. Vide præcedentem. Porro reliquum pete ex vocabulo. Clericus, &c. & infra. Nuptiæ, &c.

Cœcilium Treuerense 1. sub Ioanne Archiepiscopo. Concilium Colonienfè 4. Hæc defumitur ex Gratiano causa 27. q. 1. cap. Nuptiarum &c. & reliquis.

Concilium Nicaenum 2. generale 7.

1. Corinth. 10.

Math. 18.

Math. 5.

1. Corinth. 6. & 10.

Eccl. 1.

Monachi non interfert nuptijs.

Benedictus 11.

Concilium Tunonense 2. sub Pelagio 1.

Seneca Philosophus.

Concilium Tunonense 3. sub Carolo Magn.

Concilium Oxoniense in Anglia.

Concilium Oxoniense.

Benedictus Cassinensis.

vsque ad plenam satisfactionem suspendatur. Item prohibemus, ne moniales aliquæ singulariter in refectorio comedant carnes, in quibus non solum communitè carnes comedere. Et cap. 40. subiungit. Quoniam inter alia vitia impetus gula viros religiosos precipue non mediocriter infestat, decernimus, vt nec monachi nec canonici regulares, nisi statutis locis & horis potationi aut comestioni vacare præsumant. Si quis verò stiterit, imperata licentia refectorium regulariter intret, vt sic necessitati subueniat, non vt consulat voluptati. Ab hac generalitate excimimus infirmos, & eos qui fuerint in obsequio prælatorum. Hæc confirmat BENEDICTVS XII. cap. 18. constituit. Benedictus. Quidquid (ait) ad victum monachis ministrandum in cibo, potu vel pitantia existit, singulis eorum die qualibet administrantur ad congruam mensuram, prout erit opus, iuxta Ecclesiarum, monasteriorum & locorū ipsorum exigentiam facultatum, & quidquid de administratione supererit, elemosine applicetur per illum, qui ad hoc fuerit deputatus, &c. D E M cap. 17. & 23. earundem constitutione, ea, quæ de vestimentis monachorum superius dicta sunt, confirmat statuens, ne victualia, vel vestitus monachis in pecunia ministrantur. Hoc & renouat GREGORIVS IX. in eadem constitutione. Illud (inquit) obseruari præcipimus, vt monachi sicut in claustris, ita & foris honestè se habeant, nec incedant sine cuculla & froco & capa regulari, non bloia, non sumptuosa, sed tali quæ 30. solidorum pretium non excedat. Hæc latius prosequitur in Concilio Viennensi CLEMENS V. vt habes in Clementinis titulo de statu monachorum, cap. 1. quilibet legere poterit. Sed & habes decreta INNOCENTII III. in Decretalibus, tit. 36. lib. 3. cap. 6. 7. &c. Et INNOCENTII IV. in Clementinis, tit. 10. cap. 2. & reliquis, nec est opus vt omnia illa producamus, sufficit tibi locos annotasse. Hæc confirmat Concilium SENONENSE cap. 22. vbi tractat de vestitu & victu atque moribus obseruandis in monasterijs tam religiosorum vitiorum, quàm monialium. Lege si plura scire delectar.

Monachi in monasterijs ab infantia inchoati, an ad seculum redire potuerint, vel secularem habitum resumere. Paululum digressi sumus ab instituto, vocante nos quadam dicendorum continuatione verborum. Proposueramus quidem de singulis vobis ordine disserere, sed quædam intermixta sunt, quia non facile poterunt disungi. Jam quippe de continentia & castitati monachorum sermonem exorsi sumus, quæstio autè moueri potest, an hi qui ab infantia sunt monasterijs dati teneantur continentia regulam obseruari. Hoc autem sequenti inquiretur distinctione. De illis autem prius agendum est, vt ad sequentia sit accessus liberior. Superius autem sic se offerente materia diximus non licere cuiquam ante 16. annum votum emittere, quod pandetur manifestius ex his quæ sequuntur, & reliquum ex loco memorato repetes. Concilium TOLETANVM X. can. 6. De his, qui in parua ætate coram parentibus religionis habitum tenuerunt, quoniam vsque huc dissolutæ operationis effectus, interdum mutare scilicet honestum constitutionis edictum, dum inconditè resoluuntur, quod indissolubili sanctionis auctoritate tenentur: ideo quicquid obtinuit ex incerto occurrit, euidenter abici debet, vt decreto nihil superstiti, quod in dubium mouet. Ideoq. si in qualibet minori ætate, vel religionis tonsuram, vel unius, aut ambo parentis dederunt, certè aut nolentibus, aut nescientibus se

Monialibus eius carnis non conceditur, vnde.

Monachi ultra horas non commendant præfinitis.

Benedictus 11.

Gregorius 9.

Monachi sine cuculla non excedant. Clemens 5.

Innocentius 3. Innocentius 4.

Concilium Senonense sub Antonio à Praetor Archiepiscopo.

Concilium Toletanum 10. Episcoporum 21.

Hæc allegat Gratianus causa 27. q. 2. cap. Si in qualibet, &c.

suscipiam, & non mox, vsque in filiis, abdicauerint, sed vel coram se, vel coram Ecclesia, palamq. in conuentu eorundem filios talia habere permiserint, ad secularem reuerſi habitum ipsi filijs quandoque non licebit: sed conuicti, quod tonsuram aut religionem vestem aliquando habuerint, mox ad religionis cultum habitumq. reuocentur & sub strenua districtione. Huiusmodi obseruantia in seruire cogantur. Parentibus sanè filios suos religioni contradere, non amplius quàm vsque ad decimum ætatis eorum annum licentia poterit esse: postea vero, an cum voluntate parentum, an sine deuotionis sui solitarium votum, erit filijs licitum religionis assumere cultum. Quisquis autem vel abolitione tonsuræ, vel secularis vestis assumptione detectus fuerit attigisse transgressionem, & excommunicationis censuram accipiat, & religioni semper inhaereat. Idè omnino Concilium VORMATIENSE sub ijssem verbis renouat, cano. 22. Eadem quoque renouat & confirmat canon ascriptus Concilio GENERALI VI. in ordine 40. verum omnino desumitur ex BASILIO in regulis, interrogatio 15. & ex BENEDICTO CASSINENSIS, capite 4. regulæ suæ de instrumentis honorum operum. Nam canon in ordine 6. huius Concilij, omnino de verbo ad verbum reperit quod Benedictus inseruit. Verum tamen cano. 40. memorato, sic veraciter præfatum generale VI. Concilium decreuit. Quoniam (ait) Deo herere per secessum ex vita strepitu ac perturbatione valde est salutare, oportet nos non sine examinatione eos qui vitam monasticam eligunt, non intempèstè admittere, sed nobis à Patribus traditum decretum in eis quoque seruire, vt vita secundum Deum professionem, vt iam firmam & scientiam ac iudicio factam, tunc admittamus post rationis complementum. Qui ergo monasticum iugum est subiurus, ne sit minor quam decem annos natus: eius quoq. rei examinatione in præfatis arbitrio sita, an augeri tempus conducibilis existimet ad introductionem & constitutionem in vitam monasticam. Eisi enim etiam magnus BASILIVS in sacris canonibus eam, quæ se sua sponte Deo offert & virginiam complectitur, si 18. annum compleuerit in virginum ordinem referendam, esse statuit, sed tamen de viduis & diaconissis exempli secuti inditum tempus analogia & proportione habita corum, qui vitam monasticam elegerunt, deduximus. In diuino enim Apostolo scriptum est: Sexaginta annorū viduam in Ecclesia eligendam. Sacri autem canones (vide Diaconissa, & Monialis vidua, &c.) quadraginta annorum diaconissam ordinandam esse statuerunt, cum Dei Ecclesiam Dei gratia potentiorum & robustiorum enatisse & vterius procedere vidissent, fideliumq. ad diuinarum mandatorum obseruationem firmitatem ac stabilitatem. Quod quidem cum nos quoque intellexissemus, perfectè statimus Dei gratiam ei qui certamina secundum Deum aggressus est, velut quoddam signaculum celeriter imprimentes. Einc enim ad non diu cunctandum & tergiversandum inducentes, vel potius etiam ad boni electionem & constitutionem incitantes, &c. Quod verò monachi ante 14. annum non debeant venire, & si voverint nõ sunt cogendi vt remaneant, si eos voti præiuerit, docet ALEXANDER III. scribens Beluacensi Episcopo, & habetur par. 50. Concilij Lateranenſis quod celebravit, cap. 10. Si autem à parentibus (ait) fuit fortè oblati, seu 14. annum compleuerit, cum religionem intravit, sine post 14. annum professionem à se factam ratam habuit, eum ad eandem vel aliam (si fortè exierit in salutato hospite) religionem transire Ecclesiastica districtione compellatur. Vide mox & Concilium OXONIENSE, cano. 36.

Probandi sunt qui Monasticam vitam petunt.

Virginum Vedularum ætas, vide etiam infra Monialis, &c.

1. Tim. 5.

Monachi ante 14. annum non admittendi ad votum. Alexander 3.

Concilium Oxoniense in Anglia sub Innocentio 3.

Monasterium quoto anno ingredi liceat.

Concilium Vormatiense.

Concilium generale 6. Constantinop. Basilii Magni. Benedictus Cassinensis.

Virginum Vedularum ætas, vide etiam infra Monialis, &c.

1. Tim. 5.

Monachi ante 14. annum non admittendi ad votum. Alexander 3.

Concilium Oxoniense in Anglia sub Innocentio 3.

Gregorius 9.

Monachus non recipiatur minor 18. annis, nisi euidens utilitas seu necessitas aliud inducat. Et GREGORIVS IX. in constitutiones Benedictino. Ceterum (ait) quia non est in primogenio bonis arandum, districtius inhihemus, ne pueri ante 15. annum, completum in monachos admittantur, exceptis illis duntaxat, quibus in Cluniacensi monasterio ex antiqua consuetudine certum est officium deputatum. Eadem renouat Concilium COLONIENSE III. part. 10. cap. 1. 2. & 3. iubens, vt monachi & sanctimoniales non ante diligentissimam examinationem recipiantur. Reliqua posita lege, &c. Lege quod sequitur.

Monachi ab infantia consecrati, an postea possint nubere.] Oportet ex precedenti intellectum huius repetere, & ea adiungere quae adhuc ex Patrum decretis sunt inferenda. Sic autem Concilium TOLETANVM II. cano. 1. De his quos volentes parentum a primis infantiae annis in clericatus officio, vel monachali positi, pariter statim observandum, vt mox cum detonsi, vel ministerio electorum contradii fuerint, in domo Ecclesiae sub Episcopali praesentia a proposito sibi debeant erudiri: at ubi 18. compleverint annum, coram totius cleri plebisq. conspectu voluntas eorum de expetendo coniugio ab Episcopo perferatur. Quibus si gratia castitatis, Deo inspirante, placuerit, & promissione castimonia sua, absque coniugali necessitate, responderint servaturos: hi tanquam appetitores arctissime vita leuissimo Domini iugo subdantur: ac primo subdiaconatus ministerium, probatione habita professionis suae a 20. anno suscipiant. Quod si inculpabiliter ac inoffense 25. annum aetatis suae peregerint, ad diaconatus officium (si scientes implere posse ab Episcopo comprobentur) promoveri debent. Cauendum est tamen his, ne quando sine sponsione immemores, ad terrenas nuptias aut abortiuos concubitus ultra recurrant: quod si forte fecerint, vt sacrilegi rei ab Ecclesia habeantur extranei. His autem, quibus voluntas propria interrogationis tempore desiderium nubendi persuaserit, concessam ab Apostolo sententiam auferre non possumus: ita vt cum proeclata aetate, in coniugio positi, renunciaturos se pari consensu operibus carnis spondiderint, ad sacros gradus aspirarent. Vide plura, Coelibatus, &c. Et GREGOR. I I. Epist. 4. ad Bonifacium Moguntinensem Archiepiscopum. Quod si quod si pater vel mater filium suum, intra septa monasterij in infantia annis sub regulari tradiderint disciplina, vt liceat ea post pubertatis annos egredi & matrimonio copulari. Hoc omnino deuitamus, quia nefas est, vt oblati a parentibus Deo filius voluptatis frena laxentur. Idem omnino & sub eisdem verbis Concilium VORMATIENSE statuit, cano. 22. & addit. Igitur non liceat eis susceptum habitum unquam deserere, sed conuicti quod tonsuram, aut religionem vestem aliquando habuerint, in religionis cultu habitus, velint nolint, permanere cogantur. Hoc confirmat, & explicat exemplis ALEXANDER III. vt inferitur part. 21. Concilij Lateranensis quod celebravit, cap. I. vbi dicit heremitas de monte Filiano quosdam pueros infra 14. annum seduxisse, & habitu religionis induisse, de quorum vnus, vt praesertim suis indicauit, se suscepti habitus poenitere, cum extraerunt de monasterio: & tamen volenti nubere contradixerunt praefati heremita, cum tamen iam puellam desponsasset. Vnde definitio tali terminatur tale negotium. Quod si consuerit praedictum puerum ante consummationem 14. anni habitum ipsam susceptum deposuisse, aut post 14. annum habitum ipsam sine probatione suscepisse, & infra triiduum

Concilium Coloniense 3.

Concilium Toletanum 2. sub Ioanne 2. Papa

Vide votum castitatis.

1. Corinth. 7.

Gregorius 3.

Concilium Vormaticense 2.

Alexander 3.

Sed non erant a parentibus oblati, vide praecedentem distinctionem.

deposuisse, ab impetitione heremitarum, absoluitur, occasione, excusatione, & appellatione cessante: & eamquam iuravit accipere in uxorem, libere potest iraducere, si alia rationabilis causa non impederit. Porro quae praecesserunt decreta confirmat Concilium TRIDENTINVM, sessio. 25. cap. 17. & 18. Vide etiam supra.

Monachus inuitus, nullus fieri cogatur.] Hoc ex superioribus dependet, vbi de his tractabatur qui ante discretionis annos monasterijs traduntur. Sic vero MARCELLVS I. vt docet Gratianus, causa 20. quaest. 1. cap. Illud vero praefatam propositionem roborat: Illud autem (ait) statuenandum esse censemus, vt si in minori aetate filij monasterio oblati fuerint, vel sacram tonsuram, vel velamina susceperint, dignum quidem duximus, vt 15. anno a praelatis monii verbis inquirantur, vt in ipso habitu permanere cupiant, an non si vero permanere professi fuerint, vltimus ponendi locum minime amplecti possunt: si vero ad secularem reserti voluerint, reddenda licentia nullo modo denegetur: quia satis inuitile est, vt coacta seruitia Dno praestentur. Et NICOLAVS I. epistola ad Episcopos Galliarum loquens de quodam Lamberto, qui a patre duobus monasterijs quae construxerat in proprijs praedijs praeficiendus, post discessum suum cuculla indutus erat, & quem postea nil tale cupientem, quidam Episcopi monasticum habitum inuitu inducere fecerunt, & contra voluntatem illum monachum permanere fecerunt, a paterna haereditate frustratum. Quapropter (infert Nicolaus) consulte psalmodographi verba recolentes, quibus voluntarie se Deo sacrificare pronunciat, & voluntaria oris sui beneplacita fieri in conspectu Dei obsecrat, praedictum Lambertum minime debere existimauimus sub tali violentia fieri monachum. Quod enim quis non eligit nec optat, profecto non diligit: Quod autem non diligit, facile contemnit: nullum ergo bonum nisi voluntarium. Idcirco Dominus non ferendam in via virgam, per qua violentia vlli inferatur, praecipit. Porro ALEXANDER III. Tornacensi Episcopo, par. 50. Concilij Lateranensis quod celebravit, cap. 13. narrat de quadam foemina, quae data quibusdam ad occidendu, supplicauit, vt ei vitam concederent, hac conditione, quod monasterium intraret. Hoc autem cum fecisset iudicio Episcoporum & summi Pontificis absoluitur, & in pristinam haereditatem redire conceditur. Si vero probatum (ait) fuerit, quod non timore mortis monasterium intravit & velamen suscepit, Ecclesiastica distributione cogatur habitum restituere, si forsitan abiecerit. Vide plura infra, Monialis, &c. Haec decreta renouat Concilium COLONIENSE III. part. 10. cap. 2. Et Concilium TRIDENTINVM, sessio. 25. cap. 18. Anathemati sanctae Synodus subiicit omnes & singulas personas, cuiuscumque qualitatis vel conditionis fuerint, tam clericos quam laicos seculares vel regulares, atque etiam qualibet dignitate fungentes, si quomodocumque coegerint aliquam virginem, vel viduam, aut aliam quamcumque mulierem inuitam, praeterquam in casibus in iure expressis, ad ingrediendum monasteria vel suscipiendum habitum, cuiuscumque religionis, vel ad emitendum professionem: quique consilium, auxilium vel fauorem dederint: quique scientes eam non sponte ingredi monasterium, aut habitum suscipere, aut professionem emitte, quoquomodo eidem actui vel praesentiam, vel consensum, vel auctoritatem interposuerint. Vide Vorum.

Monachus nullus prohibeatur effici.] IOANNES CHRYSOSTOMVS, libros tres elegantissimos composuit aduersus vituperatores

vita

Concilium Tridentinum generale.

Marcellus 1.

Nicolaus 1.

Hac Gratianus etiam citat causa 20. qu. 3.

Psal. 33.

Matth. 10.

Alexander 3.

Obserua.

Concilium Coloniense 3. Concilium Tridentinum generale.

Ioannes Chrysofostomus.

Thomas Aquinas.

Claudius Rapias Caelestinus.

Concilium Toletanum 3.

Concilium generale 6. Constantinopolitanum 3.

Ioannis 6.

Concilium Tridentinum generale.

Concilium generale 7. Nicaenum 2. sub Adriano 1.

Concilium Chalcedonense 4. generale.

Concilium Cabilonense 2.

Concilium Lateranense sub Alexandro 3.

vita monastica, versos in linguam Latinam ab Ambrosio Camaldulensi, & in tertio tomo 5. operum, quibus multis verbis illos execratur qui deterrant alios ab ingressu religionis. Sic & THOMAS AQUINAS opus excellentissimum edidit contra impugnantem religionem, aduersus scilicet errores Guilelmi de S. Amore. Inferitur in ordine 19. inter eius opuscula, & constat capit. 26. edidit eiusdem argumenti CLAVDIVS RAPINAS tractatum vberissimum contra impediens vocare, & multi alij Doctores in hoc genere studij versati sunt, quorum relinquentes sedulo lectori opera perlegendae, breui quod canones Patrum statuerint deprimimus. Concilium TOLETANVM III. sub Pelagio II. cano. 10. Si quis (ait) propositum castitatis viduae vel virginis impediatur, a sancta communione, & a liminibus Ecclesiae habeatur extraneus. Simile quid statuit Concilium GENERALE VI. in Trullo, cano. 43. Licet omni Christiano vitam exercitricem eligere, & rerum ad vitam pertinentium deposita temperate monasterium ingredi, atque in stat monachi tendere, in quacumque prolapsione deprehensus fuerit. Seruator enim noister ait: Et cum qui venit ad me non ciuitatem foras, Tancum ergo monachali vita agende instituo, in poenitentia nobis vitam describente, ei, qui ad illud germane ac sincere accedit, acquiescimus ac fauemus, nec vlli ei mores impedimentum afferent, quo minus proprium scopum adimpleat. Et Concilium TRIDENTINVM, sessio. 25. cap. 18. Sancta Synodus anathemati subiicit eos, qui sanctam Virginem, vel aliarum mulierum voluntatem, vel accipiendi vel voti emittendi quoquomodo, sine iusta causa, impediunt. Eaque omnia & singula, quae ante professionem vel in ipsa professione fieri oportet, seruentur non solum in monasterijs subiectis Episcopis, sed alijs quibuscumque. Reliqua habes vocabulo, Clericus, Monialis, &c.

Monachi non recipiantur pro pecunijs.] Concilium GENERALE VII. cano. 19. Tanta execrabilis auaritia Labes Ecclesiarum praefectos inuasit, vt nonnulli eorum virorum ac mulierum, qui pij ac religiosi dicuntur, Domini mandati obliui falluntur, & eos, qui ad sacerdotalem ordinem & vitam monasticam accedunt, pecunijs admittant: & quorum reprobum est principium, vniuersum quoque reiciendum est (vt ait magnus BASILIUS) nec Deo licet & mammona seruire. Si quis ergo inuentus fuerit hoc facere: qui hoc facit, si sit quidem Episcopus, vel monasterij praefectus, vel ex sacerdotali ordine, vel ceteris, vel deponatur, vt vult canon CHALCEDONENSIS SYNODI (possumus in vocabulo, Sacramenta non pretio aestimanda, &c.) sin autem monasterij praefecti, a monasterio extrudatur, & alij monasterio tradatur ad subiectionem, similiter & monasterij praefectus, qui praesbyteri ordinationem non habet. De his autem, quae dantur liberis a parentibus in stat dotis, vel rebus suis proprijs oblati, praesentibus, his qui ea offerunt, esse Deo consecrata, statimimus, vt sine maneat sine exeat ea in monasterio maneat, vt sui illorum professio, nisi is qui praesit in culpa fuerit. Superius autem, dum de facultatibus non extorquendis vt Ecclesijs duntaxat, diximus ex Concilio CABILONENSI II. de his qui quosdam habitum clericalem vel monachalem sumere cogunt, & terrenis facultatibus renouare, vt auaritia instinctu Ecclesiae societur: sed hoc omnino prohibetur. Repete locum. Similiter & Concilium LATERANENSE sub Alexandro II. part. 1. cap. 10. Si quis (ait) ex altus pro sua receptione aliquid dederit, ad sacros ordines non ascendat: ita autem qui acceperit, officij sui priuatione

multetur. Et par. 2. cap. 10. Quia non satis vtiliter auaritia in populo redarguitur, si ab his qui in clero constituti videntur, & praecipue contempto seculo religiosorum nomen proficiunt & regulas, modis omnibus non cauent, prohibemus, ne ab his qui ad religionem transire voluerint aliqua pecunia requiratur, neuo prioratus vel capellania quilibet monachorum vel clericorum annua distributione vendatur, neque ab eo, cui regimem ipsarum committitur, ex eorum commissione pretium exigat. Hoc simoniacum esse sanctorum Patrum auctoritas manifeste declarat. Vide Simonia, & superius, Episcopatus non emendus, &c. & Prioratus, &c. Eadem repetuntur, & cap. 12. eiusdem part. 2. Denique Concilium LATERANENSE sub Innocentio III. cap. 64. Quoniam simoniaca labes adeo plerisque moniales infecti, vt vix aliquas sine pretio recipiant in sorores, paupertatis praetextu volentes huiusmodi vitium palliare, ne id de cetero fiat, penitus prohibemus statuente, vt quacumque de cetero talem prauidiam commiserit, tam recipientem quam recepta, siue sit subdita, siue praelata, siue spe restitutionis de suo monasterio expellatur in locum arctioris regulae, ad agendam perpetuam poenitentiam retrudenda. De his autem, quae ante hoc synodale statutum taliter sunt receptae, ita duximus prouidendum, vt remote de monasterijs, quae perperam sunt ingressae, in alijs locis eiusdem ordinis collocentur. Quod si propter nimiam multitudinem alibi forte noquiuerint commodum collocari, ne forte damnablem in seculo euagetur, recipiantur in eodem monasterio dispensatiue de nouo, mutatis prioribus locis, & inferioribus assignatis. Hoc etiam circa monachos & alios regulares decernimus obseruandum. Verum ne per simplicitatem vel ignorantiam se valeant excusare, praecipimus, vt diocesani Episcopi singulis annis hoc faciant per suas dioeceses publicari. Eadem repetit Concilium OXONIENSE sub eodem Innocentio III. cano. 32. Statuimus approbante praesenti Concilio, vt de cetero pro receptione alicuius in domum religionis pecuniam aut quocumque aliud extorquere non praesumant, adeo vt si praepaupertate datus debeat vestire seipsum, praetextu vestium ultra iustum pretium carum ab eo nihil penitus recipiantur. Eadem confirmat Concil. BASILENSE sessio. 15. vbi mandat singulis Episcopis in Concilio synodali, existentibus hoc diligentius obseruare, & praetextu deperum BONIFACII VIII. quod habetur in 6. Decretalium titulo de religiosorum statu, vbi prohibetur ne in receptione nouitiorum aut monachorum ad religionem quicquam per simoniam exigatur. Idem quoque de monialibus statuit Concilium SENONENSE, c. 28. vt non recipiantur pro pecunia, si suppetunt facultates numero praefinito. Si autem (ait) aliqua velis ultra numerum praefinitum in collegium suscipi, secum congruam afferat pensionem, qua cum ceteris religiosijs numerariis alatur: non tamen in locum numerariarum succedat, sed decedentibus numerariis alie noue & pauperes surrogentur. Hoc confirmat etiam Concilium TREVIENSE II. cap. 12. Statuimus (ait) vt religiosi singuli gratis ad professionem recipiantur, nullo accepio pretio nec aliqua facta conuentione, & ne hac sub paupertatis praetextu palliantur districte inhihemus. Idem statuit Concilium TRIDENTINVM, sessio. 25. quae fuit 9. sub Pio IV. cap. 16. decreti de regularibus. Vide infra, Simonia, &c. & sequentia.

Monachi non plus recipiantur quam monasterij suppetit facultas.] Hoc ex superioribus & praecedenti distinctione dependet, vbi dicebatur ne quisquam pro pretio recipiatur vbi

Concilium Lateranense sub Innocentio 3. partum 12. 15.

Heuquam peffime agitur contra hoc decretum.

Concilium Oxoniense in Anglia.

Concilium Basileense generale.

Bonifacius 8.

Concilium Senonense sub Antonio a Praeto.

Concilium Treuentense 2.

Concilium Tridentinum generale.

sufficiens est monasterij facultas: vbi autem non suppetunt diuitiæ, qui voluerit recipi, congruam afferat pensionem. Verùm fraus etiam aut simonia species hic latitare videatur, statuit Concilium ARELATENSE I V. sub Carolo Magno, & Leone III. cano 8. *Statuimus, ut non amplius suscipiantur in monasterio canonicorum, atque monachorum, seu etiam puellarum, nisi quantum ratio permittit, & in eodem monasterio absque necessariarum rerum penuria degere possint.* Idem omnino repetit Concilium T VR Ò NENSE III. cap. 31. sub eodem principe, & Concilium M O C V N T I N E N S E I. sub eodem, cano. 19. Et Concilium R H E M E N S E sub eodem Principe, cano. 27. Conciliū O X O N I E N S E sub Innocentio III. de monialibus eadem statuit, & iubet deponi Abbatissam & Priorissam quæ contra hæc statuta fecerit, præcipiens ne vna recipiatur donec numerus certus & definitus minuat. Hinc etiam Concilium S E N Ò N E N S E, c. 28. *Constituimus (ait) in monasteriis monialium tot instituantur moniales, quot de facultatibus eorundem monasteriorum (reparationibus Ecclesiæ clausuræ & aliarum regularium domorum, nec non & processuum expensis deductis) commode & sine penuria sustentari possint, à quibus pro ingressu aut receptione (vt superius dictum est ex eodem Concilio) nihil prorsus, præteritum consuetudinis aut quouis alio quæsto colore, exigatur. Si qua tamen ultra eas in huiusmodi monasteriis se recipi petat, id non interdiciamus, diuimodo secum congruam afferat pensionem, quæ cum cæteris religiosis numerariis alatur.* Vide supra hæc eadem pagina, & sequentia.

Monachus nullus fiat sub spe abbatie obtinenda. Concilium R O M A N V M sub Nicolao II. contra Berengarium Episcoporum 113. *Nullus habitus monachi suscipiat, spem aut promissionem habens vt Abbas fiat.* Hoc confirmat & repetit Concilium O X O N I E N S E sub Innocentio III. part. 10 cap. 4. *Quod alio (ait) affectu ingreditur, quam simplici amore Dei ductus, veluti vel spem, vel promissionem abbatiam consequendi habens, vel in otio viuere affectus, vel lucris temporalibus inhians, vel honores ab hominibus appetens, quisquis talis est non Dei filius vel monachus, sed plane mercenarius est.* Vide sequentia.

Monachus an valeat curam parentum gerere. Hoc habes superius expressè, Cler. &c. Monachi mutuo se cædentes. Vide & Clericus, &c.

Monachi non adeant monasteria puellarum. Vide infra in vocabulo, Monialis, & Monasterium. Vide Antoninum 3. par. summæ, titu. 6. cap. 1. §. 10.

Monachorum conuiujs lectio miscetur. Habes supra vocabulo, Conuiuium, & alibi.

Monachus non sit fideiusor. Concilium L A T E R A N E N S E sub Innocentio III. cap. 59. *Quod quibusdam religiosis à sede Apostolica est prohibitum, volumus & mandamus ad vniuersos extendi, ne quis videlicet religiosus, absque Abbatis & maioris partis sui capituli licentia, pro aliquo fideiubeat, vel ab alio pecuniam mutuo accipiat, ultra summam communi providentia constitutam: alioquin non teneatur conuentus pro his aliquatenus respondere, nisi forte in uilitate domus ipsius manifestè consuerit redundasse. Quod contra statutum istud venire presumpserit, grauiori disciplina subdat. Hoc etiam suis Cælestinus inhiuit C O E L E S T I N V S V. in priuilegio eis indulto. *Prohibemus (ait) ne aliquis monachus vel conuersus in monasteriis & locis vestris professus, absque**

consensu & licentia proprii Abbatis seu maioris partis sui conuentus pro aliquo fideiubeat, vel ab aliquo pecuniam mutuo recipiat quouomodo. Quod si fecerit, si fuerit, Abbatem & conuentum prefatos ad hoc teneri volumus, & fideiubenit & recipientem pecuniam mutuanit eo ipsi volumus excommunicationis vinculo astringi. Monachis vsura interdicitur. Vide vocabulum, Vsura, &c.

Monachi quado debeant cõmunicare. Habes hoc positum supra in vocab. Communice.

Monachorum exercitium & officium. Hoc B A S I L I V S M A G N V S sufficienter exprimit, tomo 2. Operum in sermonibus Asceticis, & de institutione monachorum, vbi sic incipit: *Monachum oportet cum primis nihil in vita quod iuris sui proprium sit possidere, corpus quietum, habitum non sordentem, sed honestum, vocem moderatam, sermonem compositum habere, in cibo potioneque, minime turbulentum esse, & cætera multa quæ sequuntur, quæ nimis sunt proluxa quàm vt facile hic possint allegari, ex loco omnia præfixo repete. Similiter & de exercitio & officio monachorum I O A N N E S C H R Y S O S T O M V S multis in locis abundè differtur, & præcipue oratione in S. Philogonium, & tomo operum 3. & lib. 6. de sacerdotio per totum, & homilia 56. ad populum Antiochenum, quæ inscribitur de monachorum vitæ iterum lib. de comparatione Regis & monachi, & lib. 3. contra vituperatores vitæ monasticæ. Si cupis igitur multa videre & discere, securè ad locos prænotatos. Taceo autem quod I O A N N E S C A S S I A N V S in opere de institutis cõnobiorum, & in opere colationum Patrum de hoc satis superque differtur. Hunc librum vtrique miro artificio P E T R V S P O C Q V E T V S Cælestinus vir doctissimus & legisperitus consummatissimus in compendium redegit. Huius lectura oculos & animum pascit. Denique P E T R O N I V S B O N O N I E N S I S excellentissimum edidit opus de vitis sanctoꝝ Patrum, vbi eorum virtutes & exercitia deuota complectitur, atque omnibus proponit illorū sanctitatem imitandam, vnde sufficienter quilibet possit monachus vitæ suæ moderari institutum & cursum. Scio & plures de exercitio & officio monachorum, scripsisse inter quos H I E R O N Y M V S S T R I D O N E N. epist. ad Rusticum monachum supra cæteros excellit, quæ incipit: *Nihil Christiano felicius.* Verùm totam legendam lectori propono, quia nil aliud docet, quàm de vita, officio & exercitio monachi. Scripsit & A N T O N. M A G N. ad Arsenoitas epistola (quam vt omni eruditione & vitæ spiritalis profectu plenissimam collaudat prædictus Hieronymus) qua totius vitæ monasticæ summam certis documentis complexus est. Scriperunt & innumeri alij de monachorū vita, statu, officio & exercitio, vt antea in huius vocab. initio docuimus, & diximus plura in vocab. Canonicus, vt potes facile repetere. Lege etiam seq.*

Monachi qualiter diuinum persoluant officium. Et hoc ex P H I L O N E Iudæo superius docuimus, & dicitur in vocabulo, Officium diuinum, &c. Cæterum reuolue omnes illos parres, quos modo citauimus, in proprijs locis etiam allegatis, quia ibi disciplinam docent monachorum in decantandis diuinis laudibus: & potissimum I o a n n e s C h r y s o s t. iam citatus homil. 56. ad pop. Antiochenum, & Basilium loco allegato, & Cassianus, &c. quos nominauimus. Denique B E N E D. C A S S I N E N. hoc sufficienter enarrat cap. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. & 15. regulæ suæ. Lege verò nostros

Basilius Magn.

Ioannes Chrysofomus.

Ioannes Cassianus.

Petrus Pœque rus Cælestinus.

Petronius Bononiensis.

Hieronymus Stridonensis.

Antonius Abbas.

Philo Iudæus.

Benedictus Cassinensis.

Antonius Pœque rus. Petrus Bardus Cælestinus.

Theobaldus Arcaudus Cælestinus.

Benedictus 12.

Ioannes Cassianus. Palladius. Hieronymus. Benedictus Cassinensis.

Concilium Oxoniense.

Benedictus.

Concilium Oxoniense.

Hieronymus Stridonensis. Leo I.

De Euyche Abbate loquitur, qui cum esset Monachus & Abbas tunc officij suscepit prædicandæ, & de Georgio alio monacho qui huius exemplum etiam prædicandæ præferebat.

Patres ANTONIVM POCQVETVM, & PETRVM BARDVM, atque reliquos nostri ordinis consummatissimos viros, qui in hæc capita clarissima ediderunt commentaria: inter quos nec est nouissimus numerandus vir eloquio ornatissimus & sanctitate præcipuus THEOBALDVVS ARTAVIDVS quondam ordinis nostri splendor & Abbas meritissimus, qui plures tractatus eruditissimos reliquit posteris & suum nomen immortalitati consecrauit. Denique, quia frustra hic tēpus consumimus, libet vt paucis finiamus B E N E D I C T I X I I. decretum ascribere, cap. 27. in constit. *Benedicti vbi sic loquitur. Quæuis satis sit (inquit) tam in regula B. Benedicti quam in iure prouisum, quomodo in Ecclesiis monasteriis & locis aliis conuentualibus monachi cõuenire debeant ad diuina officia, diuina videlicet & nocturna, atque psallere in eisdem, quia tamen hæc negligenter obmittuntur interdum, volumus & etiam ordinamus, ut in eisdem Ecclesiis monasteriis sine locis cum granitate ac modestia humiliter & deuotè horis debitis ad diuina officia vniuersi & singuli monachi debeant conuenire, ipsaq; cum deuotione sincera tractem, distinctè, conuenienter, & debite celebrent, non transcurrendo, aut in scopando, & quo ad alia que his impediuntur afferent seruando silentium: quinimò ad diuina ipsa intentione precordiis attendendo. Transgressores vero præmissarum, debite subiaceant disciplinæ: hi autem qui ad eorum nequiter accedere, de licentia superioris, honestis occupationibus & operibus occupentur. Reliquum vide in vocabulo, Canonic. Horæ, Officium diuinum. Cærus, &c. Psallere, &c.*

Monachi silentio studeant. Nimum omerofus essem si omnium Patrum vellem referre sententias, qui silentium monachis & verbis & exemplis imponit, quia plenæ sunt historiae exemplis & præceptis & affluunt sanctorum virorum libri documentis. Vide Cassianum, Palladiū Cappadociæ, Hieronymum & reliquos, qui de institutis & vita monachorū clarissimos libros reliquerunt. Denique B E N E D. C A S S I N. c. 42. regulæ suæ illud expressè commendat & præcipit. Vide in eundè locum expositiones Patrum prædictorū. Potrò C O C. O X O N I E N S E, c. 37. *Tam à monachis quàm canonicis regularibus (ait) & monialibus silentiū imponimus obseruari in temporibus & locis constitutis.*

Monachis deputentur seniores. Hoc quoque ex lectione supra memoratorum Patrum repete, quia scitent eorū libri & exemplis & præceptis. Hoc quoque B E N E D I C T V S Cassinensis, cap. 21. Regulæ expressè iniungit, loquens de decanis monasterijs, qui sollicitudinem gerant super decanias suas, &c. Et Concilium O X O N I E N S E, cap. 41. *Statuimus vt cum ratione debilitatis, vel alia iusta ratione monachi scorsum in misericordia morentur, semper habeant secum ad minus alios seniores, qui aliorum leuitatem debita correptione compefcant, & qui postmodum in capitulo testificentur qualiter in misericordia fuerint conuersati. Idem volumus inter canonicos regulares & moniales obseruari.*

Monachi non concionentur. HIERONYMVS STRIDONENS. ad calcem libri contra Vigilantium. *Monachus autem non doctus, sed plangentis habet officium, qui vel se, vel mundum lugeat, & Domini pauidus præstetur aduentum.* &c. Hinc etiam L E O P R I M V S, epist. 80. ad Iulianum Coensem Episcopum. *Imperialis est potestas (ait) vniuersis publicos ac seditiones sacrilegas, seneritate coercere, ita auctoritatis est sacerdotalis. * monachis predicandi aliquam contra fidem licentiam non præbere, & omni virtute resistere, ne ea que ad sacerdo-*

tes pertinent sibi audeant vendicare. Vnde miramur fratrem Theobaldum, quod Georgio nescio cui, qui presumendo illicita & propositum monachi & monachi amissit, scribendi vel predicandi aliquam permisit facultatem, &c. Verùm credo quòd non interdicitur monachis prædicatio quæ sit Catholica fidei cõsona, vt infra dicitur in vocabulo, Prædicatio. Nā & C O E L E S T I N V S V. 40. dies indulgentiarum misericorditer relaxat his qui interfuerint prædicationi monachorum sui ordinis. Vide Prædicat.

Monachos hæretici persequuntur. Hoc ampliori non eget probatione, quia ad oculum euidenti patet indicio: lege verò ea quæ superius posita sunt in vocabulo, Hæreticus. Sed & hoc colligitur ex libello quem MONACHI APAMÆI miserunt ad Episcopos eiusdem prouinciae, qui & lectus est actio i. Concilij generalis V. sub Iustiniano Principe, vbi de persecutione, quam Seuerus Antiochenus Episcopus, & Petrus Apamearum Episcopus ambo hæretici exercuerunt in monachos & monasteria, loquuntur. *Quanta (inquit) & qualia differenter in venerabili domo victoriosi martyris Antonini perpetrata sint, quæ natura rationem habens sine lacrymis enarrabit? Ita enim in consuetudinem venerat interficiendi monachos (Seuerus scilicet) magnum lucrum putans, quod cunctis hominibus abominandum est, quod per sequaces suos, quos inique conducebat, interficit venerabiles & orthodoxos monachos, qui ibidem in honore peragende celebritatis congregabantur: scilicet, cunctis manibus astabat altari, &c.* Hic autem Seuerus ac Petrus prædictus à tota sancta Synodo excommunicationis vinculo innodati sunt, & sede pulsi. Plura autem habes de persecutione monachorum apud E V S E B I V M C A E S A R I E N S E M, lib. 8. Ecclesiasticæ histor. cap. 12. & N I C E P H O R V M C A L I S T V M, lib. 7. cap. 13. & alios auctores, vt iam memorauimus locis præallegatis. Lege ergo & sequentia.

Monachi hæretici. Monachos factos hæreticos & seditiosos in partibus Heliae Palestinae grauitè redarguit MARTIANVS IMPERATOR, epistola ad eosdem missa, vt etiã refert Nicephorus, lib. 15. histor. Eccles. cap. 19. recensens in eadem domorum, & cædes cæteraque mala quæ impiè commiserant: & eos de fide sua erudit contra insanam Eurychetis opinionem qua laborabat, eos ad respicientiam adhortans: si neglexerint, pollicetur se inflictorum eis omnia supplicia quæ leges volunt hæreticis infligi, & illis nocturna & diurna conciliabula interdicit omnino, vt iam in vocabulo, Hæreticus, diximus. Eisdè monachos P V L C H E R I A A V G V S T A epistola ad eosdem ad respicientiam inuitat omnimodam, illis si conuertantur ad rectam fidem securitatem reprimittens, sin autem omnimodam in eos vindictam exercendam. Illos similiter & I V V E N A L I S H I E R O S O L Y M I T A N V S Episcopus epistola ad eos directa precibus allicit & minis, vt relicta perfidia Concilium Chalcedonenfè amplectatur, & modestè se gerant: fuerunt & plures alij hæretici, quorum meminit N I C E P H O R V S, lib. 13. Ecclesiasticæ histor. cap. 3. & sequentibus, de illis loquens monachis hæreticis qui Antropomorphitæ nominati sunt. Denique Concilium M E L D E N S E, can. 34. sic statuit. *Qui in suis monasteriis religiose residere debent, & vocem nauitatis, qui vt innotescant studio, prætere sitagunt accerrimè ut præsumptos arguantur & comprimantur.* Vide residuum in vocabulo, Hæreticus, &c.

Cælestinus 5.

Monachi Apamæi.

Eusebius Cæsariensis. Nicephorus Callistus.

Martianus Imperator.

Aelia Pulcheria Augusta.

Iunenalis Hierosolymitanus Episcopus.

Nicephorus Callistus.

Concilium Meldense. * Vocem nauitatis intelligitur Pergrina d'aguna d'aguna d'aguna d'aguna d'aguna.

Monachus in seculo excommunicatio- ne ligatus. Id est, qui ante quam fieret monachus suspenfus erat in seculo. Multa sunt privilegia certis monasterijs data, quibus quocunqve venientes ab omni excommunicationis & interdicti vinculo absoluntur. Hi autem qui ea non habent privilegia se debeant gerere secundum Concilium ALEXANDRINUM III. ad Abbatem quendam, vt habetur par. 14. Concilij Lateranen- sis sub eodem celebrati, cap. 2. Consultui nos (ait) tua discretiois providentia, quid tibi sciendum sit de his qui de seculo fugientes in monasterium tua religio- nis habitum susceperunt, & infra certum tempus post- modum consenserunt se tale delictum commississe, quod ipsi actu sententiam excommunicationis incurrerunt. Hos autem non potes sine licentia summi Pontificis nec debes absolueri, sed presumptionem delinquentium de- bita animadversione punire. Vide plura in vocabulo, Excommunicatio, &c. Vt autem de nostro ordine pauca loquar, COELESTINVS V. nostri ordi- nis fundator in privilegio suis Coelestinis con- cesso sic loquitur. Dispensandi cum fratribus seu monachis ad vestra monasteria & loca consolantibus & ibidem degentibus super irregularitatibus quibuscun- que, etiam si prius eas fortasse contraxerint quam pre- dicta loca & monasteria intravissent, dummodo ex ho- micidij vel mutilationis causa irregularitates ipse mi- nimè sint contracta. Absolvendi etiam fratres & mo- nachos memoratos ab excommunicatione quacunque, etiam si eius absolutio tantum sit sedi Apostolica re- servata, plenam & liberam vobis auctoritate Aposto- lica concedimus potestatem. Hæc privilegia eisdem fratribus confirmavit postea BENEDICTVS XIII. in Bulla quæ incipit. Sacri ordinis fratrum secundum instituta beati Petri confessoris vivuntium, perseverantiam, &c. Et novissimè PIVS V. Pon- tifex Maximus eadem privilegia concessit, vltra- ca etiam ab homicidio liberam absolventi tri- buens potestatem eos qui nostram religionem assumpserint. Benigne confirmata sunt, à S. P. Clemente V.

MONASTERIVM.

Monasteria construere & dotare anti- quus vsus, & pium opus. Hoc satis superque probatum constat in vocabulis, Basilica, & Eccle- sia, &c. cum scilicet de constructione & erectione Basilicarum & Ecclesiarum ex antiquis Patrum monumentis tractabamus. Denique in initio vo- cabuli, Monachus, satis ex veterum lectione con- stat, etiam sub Apostolorum tempore constructa fuisse monasteria, vt etiam ex illorum structuris manifestè oculis omnium exponitur. Hoc amplif- sime docet ATHANASIVS ALEXANDRIN. in vita magni Antonij, & BASILIVS MAGN. in Asceticis sermonibus, & sæpius memoratus PHILOLVDAEVVS in libro de vita contempla- tiua, qui ait: In vnaquaque autè (ait) solitaria man- sione sacra domus reperias, quam æquior, hoc est, honestatis gravitatisq; locum & monasterium vocant, in quo scilicet ab alijs sancti & solitarij honeste san- ctæq; vite mysterijs imbuuntur. Vide & IOANNES CHRYSOSTOMVS, tomo 5. operum sermone, quod dispensatio rerum tuarū pro teipsum exe- quenda est, vbi & de laudibus monachorum tra- ctat, sic loquitur. Certissime (inquit) lachrymarum sedes monasteria sunt, vbi saccus & cinis, vbi solitudo, vbi visus nullus, vbi presentium rerum conturbatio, vbi ieiunium & humi cubatio, &c. Hæc iterum verba

repetit homil. 9. ad populum Antiochenum, & multo plura, quibus monasteriorum non solum erectionem collaudat, sed & commoda inde pro- uenientia recenset. Refert SIMON METAPHRAS- TES in vita S. Matronæ Pergensis, quod illa pecunias suas consumpserit in construendis monasterijs, & præcipuè tria erexisse dicit: Quæ quidem (inquit) permanent usque in hodiernū diem, prædicantia sumptuosam & magnificā adificationem. In his quidem, sicut dictum est, consumpta sunt non- nulla pecunia Athanasia, reliquis autem distribuit monasterijs quæ erant Hierosolymis. IDEM in vita S. Ioannis Eleemosynarij, quam & scripsit LEON- TVS NEAPOLEOS Cypri Episcopus, eum recen- set septuaginta erexisse oratoria, & monasteria. Denique SEVERVS SVLPITIVS, lib. I. vi- tæ Martini, plura illum construxisse monasteria describit, vt satis liquet historiæ legentibus. Sed & HIERONYMVS STRIDONEN. libro con- tra Vigilantium, monasteria Hierosolymis extru- cta, & pauperes monachos cōgregatos describit. In vita Paulæ viduæ, cuius hodie memoria recolitur anno 1571. illam beatam viduam puellarum monasteria cōstruxisse magnificè testatur, & alijs pluribus in locis idem testatur. Hoc & IOANNES CASSIANVS in opere de institutis Cænobio- rum, & PALLADIVS CAPPADOCIAE in o- pere de vitis sanctorum Patrum, sæpius monasterio- rum constructorum mentionem faciunt. Verum quid plura? Hoc satis omnibus notum est ex veterum historiæ lectione. Hoc & PLATINA CREMONENSIS multis in locis commemorat, & signanter in vita Adriani III. meminit Guilelmi Ducis Aquitanie & Aluernie comitis, quod cum stirpe virili careret, Clunia- cense monasterium toto orbe nominatum in fun- do paterno Burgundia: pago Masticensi magnifi- centissimis operibus inchoauit, designatis prouen- tibus vnde monachi viverent. Lupus Ferrariensis epist. 42. ad Hincmarum Episcopū Rhemensem, conquirat de exiguo sui monasterij prouentu, & miserabili suorū penuria, precaturque vt Regem ad augendam monasterij inducat substan- tiam. Vide etiam eiusdem epistolam ad Carolum Cælium, num. 45. pro eodem negotio, & epistol. 53. iterum epist. 71. Verum plura disce ex his quæ sequuntur distinctionibus, quia lucidius res pate- scet.

Monasterijs construendis locus com- modus prouideatur. Concilium MOGVN- TINVM I. cano. 20. Dignum ac necessarium est, vt missi per quæq; loca directi simul cum Episcopo vni- cuiusque diocesis perspiciant loca monasteriorum ca- nonicorum pariter & monachorum, similiterq; puella- rum, si in apto & congruo loco sint posita, vbi commo- dum necessarium possit acquiri: quod ad utilitatem per- tinet monasterij, sicut in sancta Regula dicitur (scilicet Benedicti Cassinensis, cap. 35. regula & 57. & alijs) monasterium autem ita debet constitui, vt omnia necessaria infra monasterium exercentur, vt non sit necessitas monachis vel clericis vagandi foras, quia omnino non expedit animabus eorum. Similiter quoque adificia monasteriorum supradicti missi, & cum eis Episcopi per diuersa loca, prouideant si apta sint & congruenter sancte professioni, vel si claustrum firmum habeant, in quo saluari possint anime in eis cō- morantium sub disciplina canonica vel regulari. Vbi autem aliter inuentum fuerit, hoc omnimodis Episcopus loci ipsius faciat emendari, ita vt condignam professio- ni eorum custodiam habeant canonici, vel monachi,

Simeon Meta phrasites.

Leontius Nea- poles Cypri Episcopus.

Generus Sulpitius.

Hieronymus Stridonensis.

Ioannes Cas- sianus.

Palladius Cap- padocia.

Platina Cremonensis.

Concilium Mogvntinum I. sub Carolo Ma gno.

Alexander 3.

Coelestinus 5.

Benedictus 13.

Pius 5.

Athanasius Ale- xandrinus. Basilis Mag- nus.

Philo Indæus.

Ioannes Chry- sostomus.

atque Nonne, ne detur eis occasio malefaciendi, quod absit. Hoc repetit Concilium RHEMENSE sub eodem, cap. 25. Vide autem sequentia.

Monasterium sine assensu Episcopi non construendum. Concilium AGATHENSE sub Sixto II I. vel Coelestino I. cano. 27. allegat Gratianus, causa 18. q. 2. c. De monachis. Monasterium nouum, nisi Episcopo aut permittente aut probante, nullus incipere, aut fundare presumat. Et iterum, can. 8. allegatur ibid. cap. Cellulas: Cellulas nouas aut congregatumulas monachorum, absque notitia Episcopi, prohibemus institui. Et Concilium CHALCEDONENSE, actio. II. can. 4. & allegat Gratian. causa 16. q. 1. c. Qui verè, & causa 18. quæst. 2. cap. Quidam. Qui verè (ait) & purè solitariam eligunt vitam, digni sunt conuenienti honore: quia tamen quidam monachi habitu venientes res communes disturbant, in- differenter ciuitates circumuehentes, nec non & monasteria per seipsos propria presumptione construere contendunt: placuit neminem aut adificare aut constituere monasterium, vel oratorij domum præter conscientiam Episcopi ciuitatis. Et sub finem canonis addit. Trans- gradientem hanc definitionem nostram excommunicatum esse decreuimus, ne nomen Dei blasphemetur. Verum tamen Episcopum conueni ciuitatis competentem monasteriorum prouidentiam gerere. Vide quod seq.

Monasteria in Episcopi potestate sunt in cuius territorio consistunt. Hoc ex nouissi- mè allegato Chalcedonenfis Concilij canone, li- quido panditur: sed etiam Concilium ARELATE- NSE II I. vt allegat Gratian. causa 18. q. 2. c. Monasteria (ait) vel monachorum disciplina ad eū pertinere Episcopum, in cuius sunt territorio constitu- ta, &c. Hoc etiam confirmat Concilium CONFLENTIÆ, can. 6. vt allegat Buchardus, lib. 3. Decret. c. 240. Hoc statutum est (ait) quatenus Ec- clesie quorūcumque monachorum, in singulis parochiis suis, Episcoporum vt docet diuinitus subdatur regimi- ni, eiq; debita obsequia in exercendis Ecclesiasticæ curæ negotijs sollicitè exhibeant. Ipsi proculdubio monachi Episcopis suis in omnibus obediant. Quædam autem data sunt privilegia, quibus monachi eximuntur à potestate Episcopi, vt repositius in superiori- bus, dum de monachis ageremus.

Monasteriorum bona Episcopi non con- tingant. Concilium ILERDENSE sub Theo- dorico Rege, can. 3. Ita que in iure monasterij de fa- cultatibus offeruntur, in nullo diocesana lege ab Episcopi contingantur. Hoc ipsum prohibitum est à Gregor. Lin Concilio Lateran. iunge quod seq.

Monasteria nec eorum facultates alienanda. Hoc superius in vocabulo, Facultates Ecclesie, &c. & I I. Nicæno Concilio generali VII. prohibitum vide, & ex alijs multis. Porro, quia etiam quædam restant, quæ hic opportunè con- ueniunt, libet quod minus illic præstitutum est, hic supplere. Igitur SILVERIVS I. vt allegat Buchardus, lib. 3. Decret. c. 23. sic statuit, cap. 1. decret. Nemini regum aut cuiquam hominum in proprium liceat monasterium tradere, nisi ad aliud monasterium, vel commutare, nisi cum alio monasterio, vel quocunque commento vendere. Hoc etiam diuina & Apostolica atque canonica sub anathematis pena (auxit) auctoritas: quod si factum fuerit non valebit, sed ipsum monasterium in pristinum reformetur statu. Et BONIFACIVS I. vt credo, vt allegat idem Buchardus eodem lib. c. 26. Si quis vult monasterium suum ad me- liorandum in alium locum ponere, fiat cum consilio Episcopi & fratrum suorum, & dimittat presbyterum in priori loco ad ministeria Ecclesie. Et Concil. AVRE-

Concilium Rhe- mense sub eodem Principe.

Concilium Agathense sub Sixto 3.

Concilium Chalcedonen- se generale 4.

Concilium Are- lantense 3. sub Leone.

Concilium Con- flentis habi- tum sub Henrico & Carolo regibus.

Concilium Ilerdense sub Symmacho 1.

Silverius.

Bonifacius 1.

LIANENSE I V. can. II. Si quid Abb. tribus, aut si- cris monasterijs, aut parochijs pro Dei fuerit contem- platione collatum in sua proprietate, hoc Abbates vel presbyteri minime remouebunt, nec alienare, quod can- tibus fratribus debetur, quacunque occasione presumant: quibus si fuerit necessarium, vt statuta conuellant, non- aliter valcat, nisi Episcopi sui subscriptione firmatum.

Idem AVRELIANENSE V. cap. 13. & cano. 15. Xenodochium seu monasterium, quod Childeber- tus Lugduni fundauerat, Patres prædicti Concilij volunt liberum permanere, & Lugdunensem An- tistitem priuant omni expectatione vendicandi sibi, aut ad ius suæ Ecclesie transferendi aliquid eorum bonorum. Hinc etiam Concilium CABRI- LONENSE I. can. 7. Defuncto (inquit) presbytero, vel Abbate, nihil ab Episcopo, vel Archiepiscopo au- feratur, vel à quocunque de rebus parochie, vel xenodo- chij, vel monasterij aliquid debeat minui: quod qui fe- cerit, iuxta statuta canonū debeat coerceri. Hinc etiā Concilium MELDENSE, can. 41. & 42. decer- nit reuocandas esse facultates monasteriorū, quæ in alodium vel alodem negligentia Principū da- tæ sunt: quia exinde (ait) funditus religio est euerfa, & vota fidelium irrita conspiciuntur. Vnde timendum est ne ante Deum clamemus, de sibi facta iniuria con- querantur, & pauperes religiosi, qui ibidem necessitate naufragantur, condemnabiles ante Deum reddant, &c. Et Concilium LATRANENSE sub Alexandro III. par. 29. c. 3. de facultatibus monasteriorū ab Abbate & Priore, & quibusdam de conuentu, re- clamante postea parte aliqua conuentus, donatio- ne concessis, statuit, vt si hæc donatio non obuiet canonibus Ecclesie, quæritate cōsiderata, & con- suetudine terræ obseruata, rata vel irrita iudice- tur. Verum cum alicui Ecclesie (ait) possessio qualibet, interposita conditione, donatur, non potest à donatore donum postea reuocari, nisi forte tali conditione col- lata, quod ea cessante possessio reuocari debeat, &c. Vide plura superius. Præterea GREGORIVS IX. in constitut. Benedict. Statuimus (ait) ne aliquis Abbas, vel Prior Prioratum, vel grangiam personam, aliquam venditionis, aut donationis, seu aliquo alio ti- tulo alienare, absque Abbatis patris, vel Patris prioris, & conuentus sui de verbo & consensu, presumat, &c. Et BENEDICTVS XII. cap. 9. in eadem con- stitutione Benedict. latius hæc profequitur, vbi agit de mutuis ac venditionibus & cōcessionibus iurium. Vide si placet. Similiter & hoc tractat in eadem constitut. NICOLAVS IV. CŒLE- STINVS V. in privilegio suo suis Cælestinis dato, sic Abbatibus præcipit. Illud districtius inhi- beamus, ne in pater Abba, vel aliqui ex prelati, terras seu qualeslibet possessiones monasterijs collatas, vel in po- steriorum cōferendas, aut successores tui dare, vendere, aut alienare, absque consensu totius capituli generalis, aut maioris vel sanioris partis ipsius, & in casibus à iure permissis, modo quolibet presumatis. Quod si secus fa- ctum fuerit, alienationes huiusmodi ex tunc irritas esse, & tam concedentes quam recipientes excommunicamus, &c. Vide locis superius assignatis reliquum.

Monasteria de facultatibus Ecclesiarum an licitè construuntur. Abundè de hac ma- teria tractauimus superius, quod restat absoluen- dum est. Concilium TOLETANVM I X. can. 5. & allegat Gratianus, causa 12. quæst. 2. cap. Bona: Bona rei dare consilium & vite presentis habetur sub- sidium, & æternæ remunerationis expectare certum premium. Quisquis itaque Episcoporum in parochia sua monasterium construere forte voluerit, & hoc ex rebus Ecclesie cui præfides distare decreuerit, non am-

Concilium Au- relianense 4. sub telagio 1.

Concilium Au- relianense 5.

Concilium Ca- bilonense 1. sub Eugenio 1.

Concilium Mel- dense.

Concilium La- tranense sub Alexandro 3.

Gregorius 9.

Benedictus 12.

Nicolaus 4. Coelestinus 5. ordinis nostri fundator.

Concilium To- letanum 5.

plius ibidem quam quinquagesimam partem dare de- bebunt hac temperamenti equitate servata, & cui tri- butum competens subsidium conferat, & cui tollit dama- grauiam non infligat. Ad Ecclesiam vero, que monasticis non informabitur regulis, aut quam pro suis magnifica- re voluerit sepulturis, non amplius quam centesimam partem census Ecclesie, cui presidet, ibidem conferre li- cebit, ea tamen cauiela seruata, ut vniam tantum modo que placebit ex his duabus remunerandam assumat. Et can. 6 subiungit. Ciam preteritis sanctionibus no- tissimum habeatur, que de rebus parochialium Eccle- siarum pars Episcopo conferatur (hoc diximus supra in vocabulo, Facultates vt dispensanda, &c.) op- portune tamen duximus decernendum, ut si Episcopus tertiam partem, quam de rebus eisdem sanctione pa- terna sibi debitam nouit, aut ipsi Ecclesie, cuius res esse patebit, aut alteri Ecclesie quam elegit, conferre decre- uerit, & licitū maneat, & irruocabile robur eius sen- tentia ferat. Ante autem hoc Concilium etiā Con- ciliūm T O L E T A N V M I I I. cano. 4. & allegat Gratianus, causa 12. quaest. 2. cap. Si Episcopus: Si Episcopus vniam de parochianis Ecclesiis suis monaste- rium dicare voluerit, ut in ea monachorum regulariter congregatio viuat, hoc de consensu Concilij sui habeat licentiam faciendi. Qui etiam si de rebus Ecclesie, pro eorum substantia, aliquid quod detrimentum Ecclesie non exhibeat eidem loco donauerit, sit stabile. Rei enim bone statuenda sanctum Concilium dat consensum. Vide superius loco allegato, Facultates Ecclesie, &c.

Monasteria non conuellenda nec di- ruenda, &c.] Iam si hoc fiat non inquirimus, satis enim declarat miserabilis totius orbis facies, cum tot antiqua ædificia & seruorum Dei habi- tacula prostrata solo tenus conspiciuntur: sed quā hoc sit malum & peruersum etiam Patrum de- cretis non erit indecens ostendere. Sic verò A B D I A S B A B Y L O N I V S, lib. 7. certaminis Apo- stolici narrat, quod Hyrtacus Rex Æthiopia monasteriū Ephigeniæ virginis, eò quod sibi in con- iugium non assentiret, admoto igne disponebat euertere, sed cum per gyrum flammæ perstreperet, excitauit Deus ventum validissimum, & mu- tauit orane illud incēdium à domo virginis suæ, & ita consumpsit palatium Hyrtaci, vt non inde potuerit aliquid ex diuitijs extrahere, &c. Porro Concilium H I S P A L E N S E I I. cano. 10. Si quis autem, quod absque quolibet monasterium, aut vi cupi- ditatis expoliandum, aut simulatione aliqua fraudis conuellendum, aut dissoluendum tentauerit, anathema effectus maneat à regno Dei extraneus, nec proficiat illi bonum fidei vel operis ad salutem, qui tanta, & tam salutaris vite destruxerit tramitem. Iubeturque Episcopis prouincia, vt sacrilegos persequantur, & à communione suspendant, & conuulsā monaste- ria cum suis rebus restaurent (vide infra) & quod impie vnus subuerterit omnes pie reforment. Hinc & Concilium M E L D E N S E, cano. 60. Hi qui monasteria atque sacra loca, vel Ecclesias infir- gunt, & deposita vel alia qualibet exinde abstrahunt, & sacerdotes ac viros Ecclesiasticos non solum debon- norant, verum & diuerso atque aduerso modo affligunt, veluti sacrilegi canonice sententia, qua ex his decreta esse cognoscitur, subigantur. De his autem diximus latius supra in vocabulo, Hæretici & reliquis. Præ- terea Concilium M O G V N T I N V M I I I, statim in præfatione de Normannorum strage & cladi- bus loquens, ait: Videte (ait) & considerate quā- præclara, & nobilia seruorum Dei ædificia destructa, & incensa sunt, & funditus ad nihilum redacta, altaria deßissa & penitus conculcata, ornamenta Ecclesiarum

A Dei valde pretiosa & mirifica, direpta & igni excussa, Episcopi & sacerdotes & ceteri ordinis Ecclesie viri gladio truncati, & diuersis poenarum generibus morti addicti, omnis ætas vniuersæ sexus gladio & igne di- uerso mortium genere consumpti. Quid ergo amplius dici possit. Omnia desiderabilia & pretiosa nobis abla- ta sunt, veluti olim sub comminatione & euersione Iu- daici templi illis dictum est: Ecce ego tollam à vobis desiderabile oculorum vestrorum, super quo paues ani- ma vestra. Multi ergo nostrum, quibus hoc malum contigit, nobili ædificio templorum gregis, sibi commi- sse metuebant, que omnia, ut oculis intuentium patent, ablata sunt, & penitus subuersa: cuius subuersiois pe- riculum incola monasteriorum vniuersæ sexus metuen- tes huc illuc, vagantur incerti, penitusq; omni solatio destituti. Quid agendum, quove declinandum erra- bundi, cum periculo sue professionis, & sine pastore, ignorant. Sed his interea malis amaricati, & penè vs- que ad mortem afflicti aliud è vicino malū nos coan- gustat & opprimis. Ecce enim è latere turba raptorum & schismaticorum sauii, qui omnes quos possunt absque Dei respectu & misericordia despoliant, & crudeliter sui immemores, aut igni, aut gladio, aut quocumq; mor- tis genere interimunt. Similia recentet & suo tem- pore facta L E O N O V S, episto. 6. quæ est ad Constantinum Monomachum Imperatorem, Ba- silicas scilicet spoliatas incensas, & ad solum vsque diuitas, Christianos trucidatos & expositos hor- ribilibus tormentis à Normānis grassantibus, cui necessitati Imperatori supplicat occurrere. De Henrico IV. Imperatore refert P L A T I N A C R E M O N E N S I S in vita Gregorij VII. quod in contumeliam Apostolicæ sedis, cum ad libitum creato Pontifice Gilberto contra eundem Grego- rium VII. sanctam Petri Basilicam prophanauit porticuque demolitus est, & multa aliā mala cō- misit. Tales verò incensores & demolitores Ec- clesiarum & monasteriorum iubet A L E X A N D E R I I I. par. 34. Concilij Lateranensis quod ce- lebrauit, cap. 2. anathemate percuti, & Ecclesiasti- ca sepultura priuari si sine absolutione & pœni- tentia decesserint, & cogi hæredes iuxta faculta- tes irrogata damna reparare. Et cap. 3. consequen- ter Lucensī Episcopo scribens eadem repetit. Si- militer Concilium T R E V E R E N S E I I. can. 13. & Concilium C O L O N I E N S E I V. cap. 28. verum iam superiorem folijs multa de his dixi- mus, ideo superlegendum videtur. Lege verò re- liqua quæ sequuntur.

Monasteria diruta reparentur & ruinam minantia atque collapsa, reformentur.] Superi- ori iam hoc distinctione præceptum est ex le- ctione decretorum quorundam Conciliorum. Porro B E N E D I C T V S X I I. cap. 34. constituit. Benedict. statuit, vt monasteria in religione colla- pla, si per monachos eisdem monasterij non pos- sint reparari, assumatur monachi alterius: & iubet, vt monachi per quos monasteriū patitur lapsum mittantur ad alia monasteria. Hinc enim L E O D E C I M V S in Concilio Lateranensi quod cele- brauit, sessio. 9. Quoniam ex commendis monasteriorum (ait) vt magistra rerum experientia sapius docuit, monasteria ipsa tam in spiritualibus quam in tempora- libus grauiter læduntur: quippe quorū adificia, parim commendatariorum negligentia, parim auaritia vel in- curia collabunt, & in dies diuinus cultus in his magis diminuitur, passimq; obloquendi materia personis, præ- scribitur secularibus, præbetur, nō absque dignitate Apo- stolicæ sedis diminutione, à qua commenda huiusmodi proficiuntur: vt illorum indemnitati salubrius consu-

Vide etiam si non nostro se- culo hæc reno- uata sunt.

Ezechiel 24.

Leo 9.

Platina Cremonensis.

Alexander 3.

Concilium Treuerense 2. Concilium Coloniense 4.

Benedictus 11.

Leo 10.

Allegat hæc Gratianus cau- sa 12. qu. 3. cap. Episcopus ter- tia, &c.

Concilium Tolerañ 3. sub Pelagio 2.

Abdias Baby- lonius.

Concilium Hispalense 2.

Concilium Meldense.

Concilium Moguntinũ 3. sub Arnulpho Imperat.

latur, volumus ac sancimus, ut cum illa per obitum, Abbatum, qui illis præerant, vacauerint, nullo pacto cuiquam possint commendari, nisi pro conseruatione au- thoritatis Apostolicæ sedis, & ad occurrendum malitiis illam impugnantium pro temporum qualitate aliter nobis de fratrum nostrorum consilio visum fuerit expe- dire: sed de persona idonea iuxta constitutionem A L E X A N D R I N A M I I I. (posuimus in vocabulo, Beneficia Ecclesie, quibus conferenda, &c.) eis ita prouideatur, ut illis idonei Abbates (prout decet) præ- futuri sint. Ea verò monasteria, que commendata fue- rint, cum per eorum excessum vel decessum quibus erant commendata commenda huiusmodi cessauerint, Cardi- nalibus duntaxat, ac personis qualificatis & beneme- ritis commendari possunt: ita tamen quod eorum mona- steriorum commendatarij, quibus ea de cetero commen- data fuerint, cuiusvis dignitatis, honoris, & præminen- tiæ existant, etiam si Cardinalatus honore & dignita- te fungantur, si mensam habuerint separatam, ac ser- uum à mensa conventus, quartam suæ mensæ partem, ac paramentis emendis, sacriandisq; aut pauperum, alimonia, aut sustentatione, ut maior exiget aut sua- debit necessitas: si vero mensa fuerit communis, tertiam omnium fructuum dicti monasterij sibi commendati partem pro supradictis oneribus supportandis & su- stentatione monachorum, omnibus alijs deductis oneri- bus, impartiri teneantur: ac litere qua super monaste- rium huiusmodi commendatis expediantur, cum clau- sula hoc ipsum specificè exprimente debeat expediri, alioquin si aliter expediantur, nullius sint roboris vel momenti. Idem omnino statuit Concilium R A T I S P O N E N S E, cano. II. Et Concilium T R I D E N T I N V M, sessio. 21. quæ fuit 1. sub Pio I V. cano. 8. decreti reformationis, vbi loquitur de vi- sitatione monasteriorum. Vide in vocabulo, Visi- tatio, & supra, Ecclesiæ, &c. & sequentia.

Monasteria semel Deo dicata, non fian- secularia habitacula.] Hoc iam prohibitum constat ex multis antea citatis locis, verum tamen adhuc expressiù prohibitum possumus ostende- re. Sic quippe Concilium C H A L C E D O N E N S E generale IV. cano. 24. action. 15. & allegatur à Gratiano, causa 19. quaest. 3. cap. Quæ semel: Quæ semel consecrata fuerint monasteria cum iudicio sui Episcopi perpetuo maneat, & pertinentes ad ea res con- seruari ipsi monasterijs decreuimus, nec vterius posse ea fieri secularia habitacula. Qui verò permiserint hæc fieri, subiacent his condemnationibus, que per cano- nis constituta sunt. Renouatur hoc decretum in Concilio G E N E R A L I V I. cano. 49. vbi etiam prohibetur ne tradantur monasteria secularibus regenda. Vide mox. Sed & Concilium G E N E R A L E V I I. Nicænum II. cano. 13. Quoniam, (ait) per eam, que fuit propter peccata nostram in Ec- clesiis calamitatem, sacrosancta quedam ades à qui- busdam viris arrepta sunt, & Episcopatus, ac mona- steria, & facta sunt communia diuersoria: si qui ea qui- dem tenent, volunt reddere, ut in pristinum statum res- tituantur, bene & pulchre habet, sin minus, si sunt qui- dam sacerdotales catalogi, eos deponi iubemus: sin au- tem monachi vel laici, segregari, ut qui sint condem- nati à Patre & Filio & Spiritu sancto: & ponantur vbi vermis non moritur & ignis non exinguitur, quia voci Domini aduersantur qua dicit: ne facite domum Patris mei domum negotiationis. Idem omnino Concilium A Q U I S G R A N E N S E I I. cap. 18. Monasteria non deputentur laicis gu- bernanda.] Hoc nouissimè diximus fuisse in

Alexander 3.

Concilium Ratispon. sub Laurentio Car- dinali. Concilium Tridentinũ ge- nerale.

Concilium Chalcedonen- se generale 4. sub Marciano Imperat.

Concilium Constantinop. 3. generale 6.

Concilium Ni- cænum 2. gene- rale 7.

Ioan. 1.

Concilium Aquigranens 2.

A Concilio VI. generali prohibitum, sicut & mul- tis, alijs decretis illicitum docuimus in vocabulo, Abbas non eligatur ex laicis, &c. Lege ergò ibi ex Cõcilio Meldensi & reliquis, quæ ibi reperies. Monasteriorum visitatio.] Vide Visi- tatio, &c.

Monasteriorum visitatio laicis iudici- bus interdicitur.] Hoc reperies abundè pro- batum supra, Iudex, &c. Lege ergò, & Laicus, &c. Monasteria difformata regulari discipli- nâ reformari iubentur.] Concilium T V R O N E N S E I I I. sub Leone III. cano. 25. Mona- steria monachorum in quibus olim regula S. Patris Benedicti conseruabatur, sed nunc forè qualicunque negligentia subrepente remissius ac dissolutius custodi- tur, vel cerè penitus abolita negligitur: bonum videtur, ut ad pristinum reuerentur statum, & Abbates co- rundem in eodem habitu ac vita, qui ipsa regula præ- cipit, eos incedere, viuere studeant, quoniam aliqua sunt monasteria in quibus iam pauci sunt monachi, qui præ- dicti Patris regulam suis Abbatibus promissimè ha- beant: quippe cum ipsi Abbates magis canonicè quàm monachicè inter suos conseruari videntur. Omnino eadem Concilium C A B I L O N E N S E I I. cano. 22. & Concilium P A R I S I E N S E I I I. lib. 3. cap. 18. statuerunt. Similiter & Concilium T I C I N E N S E sub Ludouico II. Imperator. cano. 1. Monasteria (inquit) virorum seu feminarum, que secundum regulam S. Benedicti, vel secundum canonica- rum auctoritatem disposita esse debent, ad pristinum statum reducantur. Ea verò que adhuc statum suum retinent, vnunquemque Episcoporum, in cuius paro- chia constituta sunt, prouidere oportet, vt eorum ordinem suum teneant. Quod si aliter inuenerit, vnà cum re- ctore monasterij corrigere debet. Quod si rectoris mo- nasterij principaliter culpa fuerit, & se suosq; subditos ad Episcopi admonitionem corrigere synodica debet auctoritate percelli. Idem & C A R O L V S M A G N V S, cap. 3. constitutionum, & Concilium C O L O N I E N S E I I I. part. 10. cap. 10. Similiter & Concilium A V G V S T E N S E, cap. 12. vbi omnia tam in personis quàm ædificijs reformari iuben- tur. Vide infra, Visitatio, &c. Hinc Cõcilium B A S I L I E N S E generale, sessio. 15. Iubet hæc sancta Synodus omnibus prelatijs religionum & ordinum, quorumcunque ad quos celebrare capitula pertinet, quod illa statuis temporibus sibi grauissimis penis ser- uent, & seruari factam in quibus secundum canonicas sanctiones & religionum constitutiones, cum omni studio & diligentia ad veram singularum religionum & ordinum reformationem intendant: ita vt decem caps in singulis monasterijs iuxta proprias regulas & constitu- tiones debite regularis vigeat obseruantia, & præcipue vt tria substantialia professionis vota omnino obseruen- tur. Eadem latius N I C O L A V S I V. B E N E D I C T V S X I I. & G R E G O R I V S I X. profe- quuntur in suis constitutionibus Benedict. Sed & strictissimè mandat obseruari Concilium T R I D E N T I N V M, sessio. 25. quæ fuit 9. sub Pio I V. cap. I. decreti de regularibus. Quoniam non ignorat sancta Synodus quantum ex monasterijs pie institutis, & rectè administratis in Ecclesia Dei splendore atque utilitatis oriatur, necessariū esse censuit, quo facilius ac maius vbi collapsa est vetus & regularis disciplina instauretur, & constantius vbi conseruata est, perseueret, præcipere, prout hoc decreto præcipit, ut omnes regulares tam viri quam mulieres ad regulam quâ professi sunt præ scripta vitæ instituant & cõponant: atque in primis qua ad suæ professionis perfectionem, vt obedientie, paupertatis, & castitatis, ac si qua alia sunt alicuius regule & or-

Concilium Tu- ronenſe 3. sub Carolo Magn.

Concilium Cabilonense 2. Concilium Parisiense 3. Concilium Tici- nense.

Carolus Magn.

Cõcilium Coloniense 4. Concilium Auguſtense sub Othone Cardina- li.

Concilium Basiliense gene- rale.

Vota tria, Nicolaus 4. Benedictus 12. Gregorius 9.

Concilium Tri- dentinum ge- nerale.

dinis peculiaria vota & precepta, ad eorum respectum essentiam, nec non ad communem vitam, vitam & vestitum conservanda pertinentia, fideliter observent. Omnisq; cura & diligentia a superioribus adhibeatur, tam in capitulis generalibus & provincialibus, quam in eorum visitationibus, que suis temporibus facere non pretermittant, ut ab illis non recedatur, cum compertum sit, ab eis non posse ea que ad substantiam regularis vite pertinent relaxari. Si enim illa que bases sunt & fundamenta totius regularis discipline exacte non fuerint conservata, totum corrumpat adificium necesse est, & c. Vide Visitatio, & c.

Monasteriorum septa mulieres non ingrediantur. Concilium TIRONENSE I. can. 17. Mulier intra septa monasterii (inquit) nullatenus introire permittatur. Si Abbas in hac parte aut prepositus negligens apparuerit, qui eam viderit & non statim eiecerit, excommunicetur. Porro Concilium LATRANENSE sub Gregorio I. idem prohibuit, ut habes repositum superius, Monachorum exemptio, & c. & Concilium ANTISSIODOR. can. 26. Si quis Abbas mulierem in monasterio suo ingredi permiserit, aut festiuitates aliquas ibi spectare preceperit, tribus mensibus in alio monasterio retrudatur pane & aqua contentus. Et Concilium GENERALE VI. can. 18. prohibet ancillas, aut liberas monasteria intrare, aut in eis seruire, ut iam latius diximus supra, Clericis, & c. Vide si vacat. Hec autem decreta expressius renouat GREGORIVS I. X. ad calcem constitutionum Benedicti, vbi & non permittit mulieribus vt Ecclesie monasterij chorum intrent. Et Concilium TREVIENSE II. can. 12. Prohibemus ne ullus religiosus intra ambitum, sive periodum monasterij, mulieres & religiosus seu seruientes Deo intrudere presumat. Vide supra reliquum, & sequentia.

Monasteria monachorum & monialium non iungantur. Hoc expressè prohibet CYPRIANVS CARTHAGINENSIS, lib. I. Epist. epist. 11. ad Cæcilium Victorem Sedulium, & c. Primo loco (inquit) & prepositus & plebi nihil aliud elaborandum est quam ut qui Deum iument, cum omni obseruatione disciplina diuina precepta teneamus, nec patiamur errare fratres nostros, & pro arbitrio & fructu suo viuere, sed ad vitam singulis fideliter consilium, nec pati virgines cum masculis habitare: non dico simul dormire, sed nec simul viuere, cum & secus iussumus, & atas adhuc lubrica per omnia frenari & regi debeat, ne diabolo insidians & seuire cupienti ad nocendum detur occasio, & c. Denique IOANNES CHRYSOSTOMVS tractatum edidit qui intulatur, Quod regulares fœminæ viris cohabitent, tomo operum 5. ad calcem lib. 3. contra vituperatores vitam monasticam, qui sic incipit: Heu me, ô anima, & c. Ibi apertè docet nullo modo licere vt moniales, nec in verbis, nec in victu, nec in dormibus viris tam religiosis iungantur. Pulcherrimum est tractatus & deuotus, lege si lubeat. Eandem mandat AMBROSIVS MEDIOLAN. lib. ad Virginem deuotam, cap. 1. & lib. de institutione Virginis, vt aliàs dicitur. Porro Concilium AGATHENSE, can. 28. allegat Gratianus, causa 18. q. 2. Monasteria (inquit) puellarum longius à monasterijs monachorum, aut propter insidias diaboli, aut propter oblocutiones hominum, collocentur. Et Concilium GENERALE VII. can. 20. allegat Gratianus, causa 18. quæst. 2. cap. Definimus. A presentii (ait) statuimus non fieri duplex monasterium, quoniam hoc fit multis scandalum & offensus. Si qui autem volunt cum cognatis mundo renunciare, & vitam sequi mo-

naasticam: viros quidem oportet in virorum monasteria discere: feminas autem ingredi in mulierum monasteria, hoc enim est Deo acceptum. Quæ autem hucusque duplicia fuerunt, seruentur secundum canonem sancti Patris nostri BASILII, & secundum eius constitutionem, que sic definit. In vno autem monasterio non versentur monachi & monache: * adulterium enim habet intercedentem conuersationem. Ne monachus liberè cum monacha loquatur, vel monacha cum monacho seorsim confabuletur: nec cubet monachus in feminarum monasterio, nec monacha seorsim comedat. Et quando que sunt vite necessaria à parte virorum, ad regulares feminas deferuntur, extra portam hæc accipiat monasterij muliebris præfecta, cum aliqua ann monacha. Si autem eueniat vt aliquam veli cognatam habet intercedentem conuersationem, præfente præfecta cum ea colloquatur exiguo & breui sermone, & mox ab ea cedat, & c. Vide quod sequitur.

Monasteria puellarum ingredi non licet, nec ibi comedere, aut dormire. Ex præcedentis distinctionis sine hæc propositio confirmatur, dum ex NICÆNO II. generali VII. Concilio hæc omnia nõ solum secularibus, sed & monachis prohibentur. Vt verò etiam altius repetamus, etiam præmissam propositionem confirmat Concilium CARTHAGINENSE I. sub Syluestro I. cano. 3. Cauendum est (ait) vt pastoris cura quantum debet, & potest regularis obedientia præmoneat, vt nullis liceat ab affectu abstinentibus carnali apud extraneas pariter commorari. Occasiones enim amputanda sunt peccatorum, & tollenda omnes suspensiones, quibus subtilitas diaboli, sub prætextu charitatis & dilectionis, incautas animas vel ignaras irretire consuevit. Nullus igitur, nullaq; sanctimoniam & virginitati deseruiens propter blasphemiam Ecclesie, si vobis placet, in vna domo cum extraneis penitus commorari debet. Vniuersi dixerunt: Qui nolunt nubere, & pudicitia meliorem eligunt partem, hæc viuere debent, & non solum non habitare simul, sed nec habere ad se aliquem accessum. Hoc ergo & lex iubet, & sanctitas vestra commendat, vt in singulis Concilijs statutum est. Vt autem ad propositum redeamus, Concilium EPYRNESE sub Gelasio I. cano. 38. Monasteria puellarum (ait) non nisi probate vite, & atatis prouecta ad quasunque earum necessitates vel ministraciones permittantur intrare: ad faciendas verò Missas, qui ingressi fuerint statim exacto ministerio regredi stent. Alias autem nec clericis, nec monachis inuenis illum ad puellarum congregationem habebit accessum, nisi hoc aut paterna aut germana necessitudo probeur admittere. Concilium MATISCONESE I. cano. 2. Nullus Episcopus, presbyter, diaconus, clericus, vel quicumque secularis, in monasterijs puellarum, nisi probata vite, & atatis prouecta, præter utilitatem, aut pro quacunque reparatione monasterij, in quacunque earum necessitate habitare aut secretas colloquutiones habere presumat, nec intra saluatorium aut oratorium ingredi permittantur: præcipue Iudæi non pro quorumcunque negotiorum occasione puellis intra monasterium Deo dicatis aliquid secretus colloqui, aut familiaritatem, vel moras ibidem habere presumant. Porro Concilium GENERALE VI. Constantinopolitanum III. in Trullo celebratum, canone 47. prohibet, ne mulier in virorum monasterio, neque vir in mulierum monasteria dormiat, sub pena excommunicationis. Quod etiam Concilium CABILOENSE II. sub Leone III. statuit, canone 61. Non deceat (ait) sanctimoniales in proprijs mansionibus cum aliquibus masculis clericis, sive laicis, conuersionibus, sive

Basilii Magni

* Alius sic vertit lupanaria enim irreput in illam vite conclusionem.

Concilium Carthaginense Moniales non habitent cum secularibus, nec seculares conuersentur cum illis.

Concilium Epyrnense sub Sigismundo rege. Huic inter fuit B. Claudius Archiepiscopus Bisuntinus cuius nos quinque libris vitam versibus heroicis descripsimus dum no uiciali tyrocinio decinermur.

Concilium Constantino 3. generale 6. Non licet dormire nec bibere aut intrare in monasterio puellarum.

Concilium Cabilonense 2. sub Carolo Magno.

extraneis bibere sive comedere: sed si quando id agendum est, in auditorio agatur, & vbi auditorium deest, fiat, & cum nullo masulo eis colloquium habere liceat, nisi in auditorio, & ibi coram testibus. Hinc etiam Concilium FOROVIENSE sub Adriano I. cano. 12. Inuoluto stylo iuste sancire prospeximus, vt monasteria puellarum, que sub disciplina regula degunt, obstrictis munitis claustris nulli pateant, nisi forte summa compellente necessitate, aditu virorum. Sed neque presbyteri, vel Diacones, vel quilibet de clero, vel etiam Archimandrita, quasi visitationis vel predicationis causa, sine permissu Episcopi ciuitatis sibi licentiam tribuat ineundi. Quin etiam nec Episcopus absque sacerdotibus, vel clericis suis, ut decet, & honeste conuenit, adire illuc licentius se existimat: sed sive ipse, sive qualibet religiose persona alienus ab illicita suspensione, quem morum grauitas ornata, permittente & admonente Episcopo exhortationis, vel adificationis obtentu, que ad salutem animæ pertinet, dignum fuerit, vt adeant hæc Deo dicata loca, non aliter, sed cum idoneis testibus peragant, ne propter incautam presumptionem sancte Ecclesie infametur Angelicus ordo. Si quis post hanc definitionem huius reuerendi Concilij, de his que consensu voce salubribus statuta sunt, temerario ausu violare tentauerit, canonicis coerceatur vindictis. Idem renouat Concilium ARBITENSE IV. cano. 7. vbi & iniungit eis qui intrant ad celebrandas missas statim exacto ministerio regredi festinent: aliàs verò vniuersis omninò prohibet ingressum. Et hoc iterum repetit Concilium TIRONENSE III. cano. 29. & Concilium MOGVNTINVM I. cano. 26. & adhuc latius Concilium PARIENSE III. lib. 1. cap. 46. vbi prohibet, ne infcio Episcopo nullatenus cleri aut monachi monasterij monialium septa quacunq; ex causa ingredi præsumant. Quia (ait) per sepe hac occasione multos vtriusq; ordinis, canonici videlicet & monastici, viros multisculam diaboli incurrisse cognouimus. Si verò colloquendum cum aliqua sanctimonialium ratio exposculat, id non alibi nisi in constituto loco, id est, in auditorio, sub testimonio virorum religiosorum & religiosarum faminarum, fiat. Quando verò sacerdotibus in monasterijs puellarum missarum celebrationes faciendæ sunt, cum ministris sibi deputatis illuc ingrediantur, quibus ritè peractis non ad secretas colloquutiones sanctimonialium si ullo modo diuertant, sed cum ministris suis illico egrediantur. Porro si sacerdotibus sanctimoniales peccata sua confiteri voluerint, id non nisi in Ecclesia coram sancto altari, astantibus haud procul testibus faciant. Si autem infirmitas præpedierit, vt in Ecclesia eadem confessio fieri nequeat, in qualibet domo faciendæ sit, non nisi testibus similibus haud procul astantibus fiat. Nullo modo quippe videtur nobis conuenire, vt monachus relicto monasterio suo idcirco sanctimonialium monasteria adeat, vt consuetibus peccata sua modum penitentiæ imponat. Quod si canonicis illicitum sit, supramemorato ritè gratia monasteria puellarum adire, vnde tante transgressionis mos inoleuit, vt monachi hæc sibi licentiam faciendi vsurpare tentauerint, cum canonica * auctoritas doceat monachos quietem debere diligere, & intentos esse tantummodo orationi, & iunio in locis quibus renunciant sedulo permanentes: Quapropter transgressionem hanc definitionem nostram excommunicatum esse decreuimus, ne nomen domini blasphemetur. Similia statuit Concilium LATRANENSE sub Alexandro 3. cap. 11. partis 1. & Concilium OXONIENSE in Anglia sub Innocentio 3. cano. 37. vbi etiam inhihet, ne moniales infra septa domo-

Concilium Forouienf. sub Carolo Magno.

Concilium Arrebatense 4. sub eodem Carolo Magno cuius hodie natalis dies celebratur anno domini 1571.

Concilium Moguntinum 1. sub eodem.

Concilium Parisiense 3. sub Ludouico & Lothario Augustis.

Sanctimonialibus si peccata sua confiteri voluerint quomodo fiat, vide etiam in vocabulo Monialis, & c.

Concilium Chalcedonenf. 4. vt supra citauimus vocabulo Monachus.

Concilium Lateranenfe sub Alexandro 3.

rum suarum, præter necessarios seruientes, nec ad cohabitandum mulieres seculares recipient, nisi Episcopi Diocæsani accedat assensus. Et can. 39. sub finem iterum prohibet clericis & laicis, ne in monasteria monialium sine causa rationabili intrare præsumant. Quod & confirmat Concilium MOGVNTINVM IV. cano. 79. & contrâ facientes statuit, si Ecclesiastici sunt, suspensionis ab officio, si seculares, excommunicationis pena percelli. Et Concilium TREVERENSE II. cap. 12. hæc repetit, atque Concilium TRIDENTINVM generale nouissimum sessione 27. quæ est 9. sub Pio 4. cap. 5. decreti de regularibus. Vide in vocabulo. Monialis per totum & sequentia.

Monasteria puellarum à monachis regantur. Hoc ex præcedenti dependet, quauis quid videatur sonare contrarium, quia ibi monachis omninò aditus ad moniales intercluditur, hic verò eis earum regimen conceditur. Lege autem decretum, quod sic habet Concilium HISPALENSE II. cano. 11. Monasteria (inquit) puellarum, monachorum administratione ac præsidio gubernentur. Tunc enim salubria Christo dicatis virginibus providemus, quando eis patres spirituales eligimus, quorum non solum gubernaculis iuri, sed etiam doctrinis adificari possint: ea tamen circa monachos cautela seruata, vt remoti ab earum familiaritate, nec vsque ad vestibulum habeant accedendi familiaritate permiffum. Sed neque Abbati, vel ei qui præficiunt, extracum que præst. loqui virginibus Christi aliquid quod ad institutionem morum non pertineat licebit: neque cum ea sola, que præst, frequenter eis loqui oportet, sed sub testimonio duarum vel trium sororum, ita vt rata sit accessio & breuis omnino locutio. Absit enim vt monachos (quod etiam dictu nefas est) Christi virginibus familiares esse velimus, sed iuxta quod iussa regularum vel canonum admonent, longè seiunctos atque discretos eorum, tantum eorundem gubernaculis depnamus, constituentes, vt vni monachorum probatissimus eligatur, cuius cura sit prædici eorum rusticis vel urbanis intendere, fabricas exerrere, & si quid aliud est, ad necessitatem monasterij prouidere, vt Christi famula pro anima sua tantum utilitate sollicita solis diuinis cultibus viuant, operibusq; suis inferuiant sane is qui ab Abbate preponitur, iudicio sui Episcopi comprobatur. Postes autem ille hisdem faciatis a quibus institutionem expectant, ab hisdem denno, vt prædictum est, laborum fructus & procuracionis suffragium recipiunt. Si qui autem monachorum hanc ordinationem, aut contempserint, aut qualibet dissolutione neglexerint, sciant, quod eorum temeritas atque superbia excommunicationis sit plottenda censura. Hoc confirmat decretum Concilium TRIDENTINVM sessione 27. cap. 9. decreti de regularibus, vbi præcipit vt monasteria monialium immediate Apostolicæ subiecta ab Episcopis tanquam delegatis gubernentur, non obstantibus quibuscunque: quæ verò à deputatis in capitulis generalibus, vel ab alijs regularibus reguntur, sub eorum cura & custodia relinquuntur. Vide, Monialis, & c.

Monasterij puellarum portæ custos. Concilium COLONIENSE II. canone 64. Portaria non eligatur, nisi que etate matura sit, & testimonium habeat bonum, & vite probabilis sit.

MONIALIS VIRGO.

Monialium Deoque dicatarum virginum propositi vouendæ castitatis, & veli assumendi antiquus & sanctus vsus defen-

Concilium Moguntinum 4. sub Sebastiano.

Concilium Treuerense 2. Concilium Tridentinum.

* Sic concilij Carthag. 4. cano 97. vir qui religiofis feminis proponendus est, ab Episcopo loci probeur.

Concilium Hispanense 1. sub Honorio 1.

Eligatur & approbetur qui proponendus est Monialis.

Concilium Tridentinum generale nouissimum.

Concilium Tironense sub Pelagio 1.

Concilium Lateranenfe sub Gregorio 1. Concilium Antissiodorense sub Deusdedit.

Concilium Nicenum 2. generale 7.

Gregorius 9.

Concilium Treurenfe.

Cyprianus Carthaginens.

Ioannes Chrysostomus.

Ambrosius Mediolanensis.

Concilium Agathense sub Cælestino 1.

Concilium Nicenum 2. generale 7.

ditur. Non erat necessarium probabilius testimonij nos agere, quam vetustissimo usu & immemorabili traditione. quae docet semper fuisse in Ecclesia Deo vouendae castitatis per solennem professionem certissimum usum. Hoc quamuis iam ex superiori vocabulo satis aperte probatum, dum de monachorum pariter & monialium votis specialiter tractatum est, & antiqua decretorum definitione firmatum rationabile esse obsequium mentem & corpus Deo offerre per trium votorum emissionem: attamen quia persistunt haeretici, & retri dicunt nuper inuentam virginis & castitatis vota reddere, volumus ex antiquissima illa patrum traditione omnibus euidenter ingerere, semper in Ecclesia fuisse tam monachorum quam monialium institutum, propositum, & votorum solemnem emissionem in usu, verum celebre etiam virginis votum apud antiquos & Gentiles docent libri fidelissimorum Historiographorum. De Vestalibus enim virginibus multa & praecleara scriptis reliquit PLUTARCHVS CHERONAEVS in vita Numae Pompilij, & TITVS LIVIVS libro 8. deca-dis primae, & lib. 9. deca-dis 3. Hieronymus STRIDONENSIS lib. 1. aduersus Iovinianum, vbi Virginum Ethnicarum miram pro castitate tuenda describit constantiam. Sed & AMBROSIVS MEDIOLANENSIS lib. 1. de virginibus ad Marcellinam sororem mentionem facit celebrē Virginum Palladis & Vestae, sicut & abundantius LVDOVICVS CAELIVS Rhodiginus libro 8. lectionum antiquarum cap. 31. & 36. Lege autem si adhuc desideras multa nosse, quae de Vestalibus scripsit LVCIVS FENESTELLA lib. de Sacerdotijs Romanorum cap. 6. Et POMPONIVS LAETVS lib. item de sacerdotijs Romanorum cap. 6. de Vestalibus. Hi authores religionem & votum illarum virginum stylo diffusiore prosequuntur. De his autem & alijs virginibus, quae se castas & impollutas profitebantur victuras, refert BLONDVS FLAVIVS statim initio libri 8. de Roma triumphante, quod publico decreto statutum est, vt omnes eis obreuerentiam de via cederent. Sed his omisiss ad propositum redeamus. Et quidem ante Christi passionē Deo dicatas virginis in templo referunt clarissimi plerique historiographi, & confirmat AMBROSIVS libro memorato de virginibus. In templo (inquit) Hierosolymis fuisse legimus virginis deputatas, & c. Hoc confirmat GERMANVS CONSTANTINOPOLITANVS oratione Encomiastica in Beatam virginem Mariam, dum in templo oblata est à parentibus, GEORGIUS NICOMEDIENSIS oratione in eandem festiuitatem. Itaque oportet etiam ab Apostolorum temporibus ostendere solenne fuisse votum virginis & consecrandae castitatis, quod manifeste POLYDORVS VERGILIVS lib. 4. de rerum inventoribus cap. 13. docet, illos arguens qui addere dicere Marcellam illam virginem quae cum Hieronymo familiaritatem habuit, primam instituisse Romae Monialium professionem, ostendensque ex Apostolo Paulo & ex antiquis Patrum decretis tum capisse feminas Deo dedicari, cum Evangelij cepereunt exordia praedicationis. Haec quidem decreta infra subsequenti-bus distinctionibus proferentur. Verum omisiss bis quae ille prolixè recenseret, etiam certior possumus parum propositum nostrum testimonio comprobare. Sic quippe docet EVSEBIVS CAESAR-

RIENSIS libro 3. demonstrationis Euangelicae cap. 8. disputans contra eos, qui praestigiatorem putant Christum Dei fuisse. Neque (inquit) viri solum sub illo duce adhuc modo philosophantur, sed feminarum quoque tot millia per totum orbem, vquam multa sint non dicendum esse videntur, quae quasi quaedam sacerdotes Deum vniuersi colentes, supremamque philosophiam amplexa, atque amoris caelestis sapientiae capite, prolis quidem ac liberorum, vt patet qui ad corpus pertineant, nullam habent rationem: animam vero omni diligentia curantes, totas scilicet ipso corpore atque animo regione omnium vniuersique Deo dedicant, vt sic integra perpetuaque castitate ac virginitate fungantur, & c. Et PHILO IVD AEVVS lib. de vita contemplatiua (vt etiam idem Eusebius citat lib. 2. historiae Ecclesiasticae cap. 17.) narrat sub tempore Apostolorum moniales virginis votum continentiae emisisse. Cum viris autem quos dicimus (habes supra vocabulo monachus, & c.) sunt & feminae, in quibus plures iam grandaeva sunt Virgines, integritatem casti corporis non necessitate aliqua, sed deuotione seruantes, dum sapientiae studijs semet gestant, non solum animo, sed & corpore consecrare, indignum ducentes libidini mandare vas ad capiendam sapientiam preparatum, & edere partium eas, à quibus diuini verbi concubitus sacrosanctus & immortalis expellitur, ex quo posteritas relinquatur, nequaquam corruptela mortalitatis obnoxia, & c. Haec Philo. Huius autem propositi fuit Petronilla clarissima virgo filia Petri Apostoli, de qua MARCELLIVS MARTYR in eius vita scribit, quod ad Petri suasionem deuotione praecipua Christo se virginem dedicauit, & cum à potente viri in coniugium peteretur, simulato consensu, & impetrato triduo induciarum, oratione iugi resolutionem casti sui corporis impetrauit. Huius etiam propositi fuit Tecla virgo sanctissima Apostoli Pauli discipula, de qua scribit AMBROSIVS MEDIOLANENSIS lib. 2. de Virginibus in hunc modum. Venit corona dies maxima omnium expectatio. Produciunt puella duplex professio certamen, & castitatis & religionis. Antiquissimum quoque virginis consecrandae propositum docet ABDIAS BABYLONIVS sub temporibus Apostolorum floruisse: nam lib. 3. certaminis Apostolici narrat Trophimam Christi & Andreae Apostoli discipulam Deo vouisse castitatem, & cum ad lupanar vi deducta esset, sacro Euangelio ad pectus posito omnes confundisse, & cum cissis vestibus ab impuro iuvene liber esset à sinu excussus, orante virgine ante pedes mortuum cecidisse, & virginem illibatam permansisse, promeruisseque temerarium iuuenem pristinae vitae reddere suae merito castitatis. Idem lib. 5. circa finem refert Ioannem, dum descendisset in defossum sepulchrae locum, orationem fudisse ad dominum, qua se virginis votum vouisse & virginem permansisse professus est. Et lib. 7. recenset Ephigeniam Regis filiam Deo virginis votum vouisse ad vocem Apostoli Matthaei, & virginem permansisse, & virginum multitudinem in monasterio praefuisse. Quam cum Hyrtacus, qui rege defuncto regnum inuaserat, eam vt regis filiam sibi vellet coniugio copulare: *Iam (inquit) Christo dicatam, & qua sacrum velamen acceperat de manu Apostoli, praepositam iam virginum amplius quam ducentarum, sperabat rex Hyrtacus, quod per Apostolum posset eius animum commouere. Sed Apostolus excorsus sermonem hoc omnino illicitum docuit, Ephigeniamque in propositio confirmauit, & manus imponens super eam,*

Eusebius Caesariensis.
Philo Iudaus.
Eusebius Caesariensis.
Monialium attende origini.
Marcellus Martyr.
Petronilla Virgo.
Tecla Virgo. Ambrosius Mediolanensis.
Abdias Babylonius.
Trophima.
Ephigenia.

Mutarchus Cheronaeus. Titus Livius.
Hieronymus Stridonensis.
Ambrosius Mediolanensis.
Ludovicus Caelius Rhodiginus.
Lucius Fenestella.
Pomponius Laetus.
Blondus Flavius.
Ambrosius Mediolanensis.
Germanus Constantinopolitani.
Georgius Nicomedienensis.
Polydorus Vergilius.

& super reliquis virginibus, eas ad conservandam coronam, perpetua virginis & castimoniam animam conservare hortatus est. Haec porro virgo post obitum Apostoli quicquid habebat auri & argenti sacerdotibus, templo, & pauperibus, distribuit, & in sanctis operibus vitam finiuit. Idem lib. 8. certaminis Apostoli refert Bartholomaeum dum India in fide instrueret, dum ad B. Mariae virginis exaltandam virginis deuenisset, sic locutum. Haec (inquit) virgo cum exereretur omnem virum, & ipsa seruanda virginis votum prima Deo omnipotenti vouit. Primam autem ideo dixit, quia ex quo homo factus est ab initio seculi, nulla hoc votum Deo obtulit. Haec ergo primam fecerunt hoc constituit in corde suo vt diceret, Domine offero tibi virginem meam, cum hoc à nullo homine, nec verbo didicisset, nec exemplo, ad imitationem videlicet inuitata, vt virgo pro amore Dei specialiter permaneret. Idem lib. 9. narrat qualiter ad virginem intemeratam consecrandam diuino oraculo ad preces Thomae Apostoli instigati sint duo iuuenes Indiae, qui iam in nuptiali thalamo residebant, & postposita nuptiarum sollicitudine in castitate Deo seruierunt: quorum vnus Episcopus factus est, nuptia verò virginum collegio praelata est. Porro IGNATIUS MARTYR in omnibus penè suis epistolis sacrarum virginum mentionem facit, & praecipue epistola ad Tarcentes, illis praecipit vt tales suspiciant, Virgines (ait) honorate sicut sacras in Christo, viduas pudicas vt sacrarium Dei. Epistola ad Philippenses. Si quis virginem colat aut castimoniam, non exollatur ne perdat mercedem. Et epistola ad Philadelphenses circa medium. Mulieres viris subdita estote in timore Dei, virginis Christo in incorruptibilitate, non execrantes nuptias, sed quod melius est, sistantes, non in criminationem coniugij, sed legis medianda causa. (Et subdit) Virgines solum Christo pra oculis habete, & eius patrem in precibus vestris à spiritu illuminata, & c. Et epistola ad Antiochenos suos. Virgines (ait) agnoscat cui se consecrauerint, & c. Et POLYCARVVS SMYRNENSIS consecrarum virginum mentionem facit epistola ad Philippenses. Virgines (ait) casta conscientia ambulata, & c. Et MARTIALIS APOSTOLVS epist. ad Toloanos cap. 8. meminit Valeriae virginis, quae ad suam praedicationem virginis mentis & corporis Deo deuouit, & pro Christo ac virginis custodia martyrium subiit. Et cap. 9. eiusdem epistolae fatetur se Valeriam à Stephano sponso suo abstraxisse, non quasi nuptias damnaret, quia tres gradus constituit, scilicet coniugium viduarum, & virginum, sicut facile ex lectione poteris colligere. Hoc confirmat AVRELIANVS LEMONIENSIS discipulus eiusdem Martialis in vita eius, vbi sic loquitur. Post discessum Susannae beatissima filia eius Valeria abiens ad sanctum Marcianum, voto se stringens domino promissi se permansuram virginem. Quod votum implere gestiens, quotidie ad praedicationem beati viri pergebat, & verba salutis audiens, vt bona terra retinebat, & multiplicatum fructum ex se Domino reddebat. Erat enim repleta spiritu sancto permanens die ac nocte in orationibus in vigiliis, in ieiunijs, & in omnibus bonis se probabilem Deo exhibebat, vt corde & corpore virgo permaneret, & c. Porro IUSTINVS MARTYR Apologia 2. pro Christianis ad Antoninum Pium. Multi (ait) in vitroque sexu reperuntur egressi annum sexagesimum ac septuagesimum, qui à teneris disciplina Christiana imbuti perpetuam castitatem conserva-

Deipara Virginis, encomid & quomodo vouit castitatem. Eadem, verò docet Ambrosius libro 1. de Virginibus loquens de eadem S. Virgine.
Ignatius Martyr.
Polycarpus Smyrnenis.
Martialis Apostolus.
Aurelianus Lemonicensis.
Pure Virginis officium.
Iustinus Martyr.

uerunt. Et infra quia Christiani promiscui concubitus acculantur. Nuptiis (ait) propter educandos liberos tantum vivimus, aut omnino abstinentes à complexibus in perpetua continentia degimus. Et TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS ad calcem libri de resurrectione carnis, & libro de velandis virginibus, antiquissimum ostendit fuisse morem consecrandi Deo virginis, nam & in Ecclesias velum capiti superpositum habentes adire permittit. Et post haec subdit. Nuptiis (inquit) Christo, illi tradidisti carnem tuam, illi sponsam matritatem tuam. Incede secundum sponsi tui voluntatem. Christus est qui & alienas sponas & maritas velari iubet, vique multo magis suas. Idem lib. 1. ad vxorem. Quot sum (ait) qui statim à laqueo carnis suam obsequant? Quot item qui consensu pari inter se matrimonij debitum tollunt? Iterum libro de exortatione ad castitatem, & libro de pudicitia, saepius virginis consecrandae meminit. Sed & CLEMENS ALEXANDRINVS lib. 3. Stromatum contra Basilidianos de consecrandae virginis & seruanda continentia per totum librum disputat, & voti meminit quo virginis consecratur, vt facile lector poterit colligere & DIONYSIVS CORINTHIORVM EPISCOPVS, referente EVSEBIO CAESARIENSE lib. 4. historiae Ecclesiasticae cap. 22. libros edidit clarissimos de virginis & castitate consecrandae. Qui etiam Eusebius sub eodem tempore narrat lib. 6. cap. 4. eiusdem historiae Potamianam virginem Origenis discipulam virginis Deo consecrasset. In nostram (inquit) memoriam ab incolis loci perenni virtutum fama nominis celebratam, quod immensas & innumerabiles agones pro virginis & pudicitia desudauerit. Idem lib. 8. cap. 12. Virgines quasdam memorat mortem elegisse, potius quam se impudicis amplexibus ab impijs atrectari, & cap. 17. eiusdem libri de beata Dorothea & Sophronia & alijs loquens ait. Illa (inquit) Dorothea, quae religione animi & honestate vita pulchrior, quam vultu corporis esse studeret, equissimo mentis iudicio, quod pulchrum & decorum inter homines videbatur, id potius Deo consecrare, quam vsui humano statum indulgere, vt virgo Deo sacra persisteret, & cum ad idolorum cultum vergeretur, nefas sibi esse respondit, templum corporis sui, quod semel Deo consecrasset, idolorum cultu ac libidinibus contagione polluere. Hinc CLEMENS I. quem penè praeterierat, qui Apostolorum constitutiones conscripsit, vt refert etiam Epiphanius lib. 1. contra haereses haeresi 45. contra Seuerianos. Ille inquam Clemens lib. 4. Constitutionum Apostolicarum cap. 14. sic Apostolos docuisse memorat De virginis praecipuum non accipiunt voluntium autem potestati id remittimus, tanquam votum: Illud autem admoenemus, ne facile aliquid promittant, quoniam Salomon ait. Melius est non vouere, quam vouere & non reddere. Et iterum eodem c. 14. Virgo igitur ipsa sit sancta corpore & anima, vt templum Dei & domus Christi, vt habitaculum Spiritus sancti, & c. Paulo post. Ne si vaga, ne in tempestate ambulet, careat duplici mente, sit venteranda, continentis, temperata, casta, fugiat multorum commercia praesertim phanarum. Idem lib. 8. cap. 30. Ego dispono de virginibus. Virgo non ordinatur, mandatum enim domini non habemus. Propositi enim est hoc certamen, non ad vituperationem nuptiarum, sed ad exercitium pietatis. Porro de consecrandis virginibus CYPRIANVS CARTHAGINENSIS libro 1. epistolarum epist. 11. ad Caecilium, vbi de non permittenda cohabitatione virginum & vicorum

Tertullianus Carthagenis.
Clemens Alexandrinus.
Eusebius Caesariensis.
Clemens I.
1. Corinth. 7.
Ecclesiast. 5.
Non attendis quod etiam temporibus apostolorum emissio voti celebris erat? Virginis institutio.
Cyprianus Carthagenis.

differuit, ait. Graues multorum ruinas hinc fieri videmus, & per huiusmodi illicitas & periculosas conjunctiones Virgines cum summo animi nostri dolore concipimus. Quod si se ex fide Christo dicauerunt pudice & caste sine ulla fabula perseverent, ita fortes & stabiles premium virginis expectent. Quia (infert) Christus Dominus & iudex noster cum virginem sibi dicatam & sanctitati sue destinata iacere cum altero cernat, quam indignatur & irascitur, &c. Idem libro de habitu virginum, quem allegat Augustinus lib. 4. de doctrina Christiana cap. 21. Neque inanis cautio est (ait) & formido vana, que ad salutis viam consilium, que Dominica & vitalia precepta custodit, ut que se Christo dicauerint, & a carnali concupiscentia recedentes, iam carne quam mente se Deo deuouerint, opus suum conseruent magno premio destinatum, nec ornari iam aut placere cuiquam, nisi domino suo studeant, à quo & mercedem virginis expectant, &c. Similiter & ad calcem libri de singularitate clericorum virginitatem miris effert præconijs. Denique quod ipse multas Deo virgines consecraverit, PONTIUS DIACONUS eius in eius passionis historia refert. Quis (inquit) virgines ad congruentem pudicitie disciplinam, & habitum sanctimoniam dignum, velut frenis quibusdam lectionis dominice coerceret, &c. Denique ATHANASIUS ALEXANDRINUS excellentissimum opus de virginitate scripsit quo virgines Deo sacras in officio contineret, & perseverantiam fuaderet. Et sub eodem tempore IACOBUS NISIBENUS Episcopus de virginitate librum composuit, ut refert Theodoretus Cyrensis in Philothæo eius vitam describens, & alij authores. Et OSIVS CORDUBENSIS ad Sororem suam Deo dicatam virginem librum de Virginitate composuit. Hic interfuit Concilio GANGENSI, vbi canone 9. statutum est, & allegat Gratianus distinct. 30. cap. Si quis (ait) vel virginitatem, vel continentiam professus tanquam abhominabiles nuptias indicat, & non propter hoc solum quod continentia & virginitas bonum sit sanctissimeque propositum, anathema sit. Et canone 10. Si quis propter Deum virginitatem professus, in coniugio positus per arrogantiā vituperauerit, anathema sit. Hic autem canon allegatur etiam in Concilio Aquiligranensi l. cap. 67. Sub eodem tempore floruit HILARIUS PICTAVIENSIS, qui filiam viticam Aphram Deo deuouit, & epistola eandem à Phrygia missa, in voto virginis confirmavit. Et eadem ætate EVTROPIUS MONACHVS & historiographus scripsit ad duas virgines sorores, que votum castitatis emiserant, duos libros de laude virginis, quibus eas in proposito & assumpto religionis ordine confirmavit. Similiter & EVAGRIVS MONACHVS & postea Antiochenus Episcopus librum exhortatorij ad virginem Deo dicatam scripsit, & inter multorum patrum vitas, quas excellenter composuit, etiam mentionem sæpius facit Deo consecratarum virginum. Similiter BASILIUS MAGNVS librum de virginis laude composuit, & alium ad virginem lapsam, vbi etiam sic loquitur. Multe virgines virginitatem professæ per dilectionis nomen paulatim ad affectus carnis præcursionem delatæ, meretricios & adultere atque aliene non solum à domini desponsatione, sed etiam à legitimis secundum carnem nuptiis penitus deprehensæ sunt. Virginis autem enim domino professæ, deinde à carnis voluptatibus concitate scortationis peccatum, nuptiarum nomine velare volunt, non ignorantes opinor,

etiam si ignorantiam simulent, quod que sponsi sui dexteram præterit, neque huius est sponsa quem illegitimè reliquit, neque illius cui seipsam per affectum vitiosum adiunxit, &c. Et infra. Christus voluit non esse præceptum ipsum virginis rectè factum, sed in igne anime virtutis studiosa ex propria & libera potestate, id quod supra mandatum & supra naturam est à seipsa perpetrantis. Hinc AMPHILOCHIUS ICONIENSIS oratione Encomiastica in occurfu Domini nostri Iesu Christi, & de Dei parente, & Symeone, sic exorditur. Multi ex magnis viris admirantur virginitatem. Est enim admirabilis, ut que sit congenita cum Angelis, ut que cum supernis versetur potestatis, ut que concurret cum naturis incorporatis, ut que sanctæ prælucet Ecclesie, ut que mundum vincat, & que calcet affectiones, ut que Eue non communiceat, ut que sit libera à molestia, ut que redempta à suspensibus & gemitibus, ut que latam non accipiat condemnata sententiam: multiplicabo arummas tuas, in dolore paries filios, &c. Admirabilis ergo est virginitas, ut possessio que non redigi potest in seruitutem, ut liberum habitaculum, ut ornamentum comparatum ad excoercitationem, ut que humano sit superior, ut à necessariis liberata affectionibus, ut congressa cum sponsa Christo in thalamo regni celorum, &c. Porro Virginitatem olim Deo consecratarum fuisse congregationes, liquet ex EUSEBIO CÆSARIENSIS lib. 9. cap. 9. & 10. historia Ecclesiastica, & ex NICEPHORO CALLISTO lib. 8. Ecclesiastica historia cap. 26. Qui referunt Constantinum magnum patres Concilij Nicani ad dedicandam urbem Constantinopolitanam deduxisse, & illis epulo exceptis alia dona obtulisse & litteras ad prouinciarum præfectos dedisse, ut in vrbe quaque diuino cultui addictis atque sacratis viduis virginibusque, ad sanctiora diuinorum templorum sacraria excubantibus, annonæ annuæ tribuerentur, Simile narrat, RUFFINVS AQUILEIENSIS lib. 10. ad historiam Ecclesiasticam Eusebij cap. 8. & memoratus Nicephorus lib. 8. cap. 29. & 30. & 31. AMBROSIVS MEDIOLANENSIS oratione in obitu Theodosij Imperatoris, de Helena, quod Hierosolymis ancillarum Christi monasteria extruxit, quibus & deuotè seruebat. Sic verò loquitur Rufinus loco allegato. Reliquit hoc iudicium religiosi animi Regina venerabilis. Virgines quas ibi reperit Deo sacras, inuitasse ad prandium, & tanta eas deuotione orasse dicitur, ut indignum crederet, si famulorum vteretur officij, sed ipsa manibus suis, famule habitu succincta, cibum apponeret, poculum porrigeret à quam manibus infunderet, & regina orbis ac mater imperij famularum Christi se famulam deputaret, &c. Addit autem Nicephorus loco memorato, quod ea mortua illæ omnes virgines sacræ ad exequias eius plenæ meritoribus conuenerunt. Quid memorem quod SEVERVS SVLPITIVS toties virginum sacratarum mentionem facit & eorumdem sacra loca describit. Scribit quippe libro 3. vitæ Martini, Beatum pontificem Martinum adijisse earumdem virginum sacra assistentia, & lib. 1. narrat arborum præfectorem virum, cum vnica sibi filia per Martini virtutem fuisset à quartana febre liberata, eandem puellam Deo vouisse & perpetuè virginitati dicasse. Profectusque (ait) ad Martinum puellam et præsens ob virtutum eius testimonium, quo absente licet curata esset, obtulit, neque ab alio eam, quam à Martino habuit, virginis imponio passus est consecrari. Hæc ille. Qui etiam ad Sororem Deo consecratam virginem epistolas dedit. GREGORIUS

Amphilochius Iconij.

Virginis Encomium.

Eusebius Cæsariensis, Nicephorus Callistus.

Virginibus sacris.

Constantinus annonam prouidit.

Rufinus Aquileienseis.

Ambrosius Mediolanensis.

O humilem mentem sublimis regine.

Seuerus Sulpitius.

Vide quam sepe memorat Deo dicatas & consecratas & deuotas Virgines.

Pontius Diaconus.

Athanasius Alexandrinus.

Iacobus Nisibenus dicitur sapiens.

Osius Cordubensis.

Concilium Gangrense.

Hilarius Pictauiensis.

Eutropius Monachus.

Basilus Magnus.

Obserua hæc Hæretice impure & impudice, qui Monachus olim tam castus apollata etiam monialis, tunc seruire eugij impudice factus.

Gregorius Nazianzenus.

RIVS NAZIANZENSIS forem Gorgoniam Deo dicatam commendat oratione 9. in eandem, sic loquens. Gorgonia igitur tantum castitate præstabat, tantumque sui temporis feminas exuperabat omnes, ne dicam antiquas illas de quibus plurimum est sermo, ut cum in hæc duo vnuerfa diuisa sit vita, in nuptias dico & virginitatem: si que hæc sublimior ac diuini, laboriosior, autem & lubricior, ille verò humilior & securior: viriisque tamen declinaret absurditatem, ac ex ambabus vnum, quod pulcherrimum esset, eligeret, & in vnum copularet, huius quidem sublimitatem, illarum autem securitatem: si eretque casta cura ostentationem, cum nuptiis virginis bonum admiseret, & ostenderet, quod neutrum horum vel Deo penitus vel mundo coniugij, rursusque dissolutum, ita ut hæc propter naturam propriam penitus sint fugiende, illa autem nimium laudanda, &c. Idem oratione 9. in Basilium. Sane (inquit) res magna est virginitas, & Angelis aggregari, & absque iugo esse nauigare solitaria. Nam Christi illam vocare cunctator, qui cum nasci deberet ob nos natos, ex virgine nascitur, ut virginitatem lego sanciret, &c. Idem oratione 30. in dictum Euangelij de Eunuchis. Bona (inquit) sunt nuptia, quoniam multos Deo offerunt acceptos. Cum autem materiam inflammant, & spiritus subiciunt, & tanquam malitia via esse inueniuntur, tunc & ego dicam, nequaquam expedit uxorem ducere. Bona sunt nuptia, sed nequaquam vocare habeo, quod virginitate sint sublimiores. Nihil enim magnum quid esset virginis, si non pulchro pulchrius foret. Nolite egre ferre que iugo subdita estis, oportet Deo magis obedire quam hominibus. Atamen virgines & nuptia, inter vos colligimini, vnunq; sitis in domino, ac mutuo vobis ornamento. Non esset celebs, nisi & nuptia. Vnde enim in vitam hanc ingressa est virgo? Et nequaquam coniugium pudicum, nisi virginem fructificaret Deo & vite. Honora & in matrem tuam ex qua genitus es, honora & tu eam que ex matre est. Nam licet mater non sit, Christi tamen sponsa existit, &c. Iterum multa de virginibus oratione in sanctum lauacrum. Et AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro 3. de virginibus, quibusdam calumniantibus quod nuptias damnaret qua virginitati præstarent, sic respondet. Criminis inuidia hæc est (ait) quia suadeo castitatem. Qui hoc non libenter accipit, ipse se prodit. Virginitatem, inquit, doces & persuades plurimis, vitam conuinceret, vitam tanti criminis probaretur sanctus. Non vereris inuidiam, si efficaciam recognoscere. Atque vitam me exemplis potius argueretis, quam sermonibus caderetis. Sed vereris ne prauaricatores mihi apposuisse videar, qui me alienis commendent laudibus. Initiatas, inquit, sacris mysterijs & consecratis integritati puellas nubere prohibes. Vitam potius renouare nuptias, vitam possem flammam nuptiale pio integritatis velamine mutare. An indignum videtur, ut sacræ virgines à sacrosanctis altaribus non abducantur ad nuptias? Et quibus licet sponsum eligere, non licet Deum præferre? In me ergo facti conditio mutatur, ut pro opprobrio mihi cedat, quod semper spectauit ad gratiam sacerdotum iacere semina integritatis, & virginis studia prouocare, &c. Multa, que in his tribus libris de velatione sacrarum virginum tractat ad Marcellinam sororem suam, que Deo sacra erat virgo. Consequenter autem obiectionibus respondet dicentium, quia deficeret genus humanum si vellet homines studere continentia. Nec improbum (inquit) igitur, nec nouum integritatis est studium. Videmus ne forte inuile iudicetur. Nonnullos enim dixisse audiri, quod perit mundus, deficiit genus huma-

Vide quia præstat virginitas nuptijs.

Ambrosius Mediolanensis.

Vide quam aptè & sicut nostri temporis Hæretici respondent.

Vide quia obiectionibus Calumniantum opportunè satisfaciunt.

num, coniugia labefactata sunt. Quæro quis tandem quesuit uxorem qui non inuenerit? Quando fuerunt bella pro virgines? Quis vnquam pro virgine sui peremptus? De coniugijs autem ista nascuntur, ut perimatur adulter exoris, raptor preliis appetatur, &c. Porro hinc obiectioni Hieronymus clarius satisfacit, vt infra videbimus. Verum idem consequenter libro illo 3. de virginibus sic profertur. Pro virgine sacra nemo damnatus est, quia castitatem non poena cohibet, sed religio auget fideisque conseruat. Si quis igitur puam consecratione virginum minui genus humanum, consideret quia vbi pauca virgines, ibi etiam pauciores homines, vbi virginis studia crebriora, ibi numerum quoque hominum esse maiorem. Dicitur quædam Alexandrina, totiusque Orientis & Africanæ Ecclesie quotannis sacræ conseruare. Pauciores homines prodeunt, quam illic virgines consecrantur. Ex ipsius igitur orbis terrarum vsu non inutilis virginis existimatur, præsertim cum per virginem salus venerit orbem fecundatur Romanum. Lege reliquum. Sed & idem libro ad Eusebium de institutione virginis, multo plura dicit, & altero adhuc libro ad virginem deuotam, & alio ad virginem lapsam, vbi sic cap. 5. loquitur. Non es memorata diei sanctæ dominicæ resurrectionis, in quo diuino altari te obtulisti velandam? In tanto itaque solenni conuentu Ecclesie Dei inter lumina illa splendida, inter candidatos regni celestis quasi regina regi nuptura processeris, &c. Verum tempus deficeret si cuncta huius doctotis proferre vellem testimonia, hæc pauca sufficiant. Contentor autem & coram eius AVRELIVS PRUDENTIVS virginitatem extollit in Pfycomachia sua, id est, de pugna animi, vbi pudicitia & libidinis pugnam describit. Iterum etiam in hymno in laudem S. Eulalie martyris, & in passione S. Agnetis martyris, & in passione S. Laurentij Martyris, vbi sacrarum virginum sic meminit.

Cernis sacratas virgines?
Miraris intactus annus?
Primumque post damnatum thori,
Iguis secundæ nescias?
Hoc est monile Ecclesie,
His illa gemmis comitur,
Dotata sic Christo placet,
Sic ornat alium verticem, &c.
Et ALCIMVS ANITVS Viennensis Episcopus in vita S. Fuscinae sanctimonialis sororis suæ cap. 2. libri. sic loquitur.
Edidit ut quarum genitrix audentia prolem,
Teque dedit luci partu fecunda supremo.
Confestim Christo victuram dedicat vni,
Ac deinceps paribus castum seruare cubile.
Constituit votis charo cum pigrore mater.
Et quia principium tam sancti fœderis esset,
Te mox consecrat Christo, qui proinus ipsis.
Accipit in cuius lætentia membra dicatis.
Nulla Deo siquidem est acceptior hostia,
Quam qua, immaculata sibi primis offertur in annis.
(Tum cap. 3. subdit.)
Sed tibi cum geminum tetigerunt tempora lustrum,
Mox sola sincero velat te candida cultu,
Virginitas os habitumque decens, quem mater amictu
Religiosa suis manibus consecraret, olim.
Non secus exultans sterilis post damnata iuuenta,
Iam fecunda nouum cum ferret semina fructum,
Vestem letu suo paruam terebat alumnio,
Disceret ut Samuel iam tum puer esse sacerdos, &c.
Porro sacrarum Virginum meminit C Y R I L L.

Obsecro, atten de antiqui vsu sacra di & velandæ virgines, quem deiciant hæretici, ut viderent inueniunt quata autem sit veritas etiam clarior ista postis distinctio - nibus ostende - tur.

Hæc iterum obserua.

Aurelius Prudentius.

Alcimus Anitvs Viennensis in Gallia Episcopus, cuius in uinculo sordus Hippolyti libro de Virginitate.

Regum 1.

Cyillus Hierosolymitanus
Philaſter Brixiensis.
Epiphanius Cypri.
Virginitas decemalis apud Phariſæos.
Virginitas nõ dicitur autim probat nuptias tanquam illicitas.
Ioannes Chryſoſtomus.
Geneſ. 4.
Virginitas preſtat coniugio.
Niciphorus Calliſtus.
Hieronymus Stridonensis.

HIEROSOLYMITANVS in præfatione Catecheſon. Conuentus porro Virginalis (ait) ſic ſegregatur, ut vel pſallat, vel oret, vel legat, ſicut ut labia quidem loquantur, vox autem ad alienas aures non perueniat. Idem Catecheſi 4. illuminatorum Hierosolymis, ſacrarum virginum meminit, nam & illas Angelis comparat, ſicut & Heremitas. Et ad calcem Catecheſis 4. 6. contra Manichæos virginitatem tuerur. Idem facit PHILAſTER BRIXIENSIS libro de 156. hæreſibus, vbi contra Ebionitarum hæreſim & Gnoſticorũ ſeu Valentianorum errores diſputat, qui virginitatem improbabat, vt ſuis delitijs frena laxaret. Contra eodem egit EPIPHANIUS CYPRI libro 1. contra hæreſes hæreſi 26. contra Gnoſticos & hæreſi 30. contra Ebionæos. Eodem verò libro hæreſi 16. contra Phariſæos, dicit illos virginitatem decennalem obſeruaffe libro verò 2. contra hæreſes hæreſi 48. contra Phrygaſtas, ſeu Montaniſtas, aut Tafcodrugitas, de virginitate Eccleſiæ more obſeruata ſic loquitur. At verò (ait) ſancta Eccleſia, & virginitatem glorificat, & ſolitudinem ac caſtitaſtem, & virginitatem laudat, & nuptias pudicas honorat & ſuſcipit: ſcortationem verò, & adulterium ac petulantiam interdicit. Lege oro reſiduum. Idem libro eodem 2. contra Origenianos primos, qui etiam Turpes appellatur, hæreſi 63. Tameiſi (inquit) non ita laudata ſunt nuptie velut virginitas, ſed ſuper ipſas eſt virginitas: Virginitas tamen vera, glorioſa & virtuoſa appellata eſt, non inquinata, que & nuptias venerandus & liberorum procreationem non interdicit, in ignominiam eorum que bonè ex Deo creata ſunt, &c. Et iterum ad calcem libri 3. vbi deſcribit certas traditiones Eccleſiæ. Et primùm quidem (inquit) velut crepido, & vt ita dicam, fundamentum in ipſa Eccleſia eſt, virginitas, que exercetur & ſeruatur à multis & glorificatur, &c. Hinc IOANNES CHRYSOSTOMVS hom. 18. in Geneſim exponens illud. Adam autem cognouit Enam uxorem ſuam, &c. Cognouit quanta virginitatis dignitas, quàm ſublimis & magna poſſeſſio, & que ſupra humanam naturam, & que opus habeat manu ſuprema. Quandoquidem qui virginitatem alacriter arripimus, in corpore ea agunt que incorporarum ſunt virtutum. Idem homilia 3. de verbis Iſayæ. Vidi dominum ſedentem, &c. Bonum eſt coniugium, ſed melior eſt virginitas. Nec quoniam melior eſt virginitas ideo malum eſt coniugium, ſed illud quidem inferius, alioqui bonum & iuſtum. Idem tomo 5. in tractatu, quod Regulares ſceminæ viris cohabitent, &c. ad calcem, multa de ſacrarum virginum laude & diligenti ſollicitudine caſtitaris diſſeruit, & alijs locis innumeris. Vnde & narrat NICIPHORVS CALLIſTVS lib. 13. cap. 20. quod idem Chryſoſtomus, antequam iret in exilium, in monaſterium puellarum adiit cui præerat ſacra Virgo Olympias. Atque vbi ad beatam Olympiadem (ait) eiſque ſcãtrices perueni, vehementer propter orbitatem & ambitionem eius plangentes conſolatus illas eſt, eaſque ſe amplius non viſurus eas prædixit. Aliſque plurimis verbis inter feſtinandum congeſſit. Poſtremo & illa addidit. Eloc à vobis inquit, poſtremo loco peto, ne quid de ſolita veſtra circa Dei templum, cui aſſidatis, aſſiduitate & fideremittatis, &c. Poſt quod monaſteria virginum iam creata fuerint ſub illo tempore HIERONYMVS STRIDONENSIS locis quàm pluribus aperte demonſtrat, quia ipſe ſacris virginibus varia inſtituenda vitæ documenta tranſmiſit. Teſtantur eius epiſtola ad Demetriadem de virginitate ſer-

uanda quæ incipit. Inter omnes materias, &c. ad Euthochium de cuſtodia virginitatis, quæ incipit audi filia & vide, & ad eandem Epitaphium Paulæ matris. Idem lib. 1. contra Iouinianum ex Gentilium authoribus virginitatem commendat, & illam ſolam Dei ſciſſe conſilium confirmat: & contra hæreticos omnes diſſerit qui virginitatem improbarunt in Apologia pro libris aduerſus Iouinianum. Hinc & ab Apoſtolorum temporibus continuè in Eccleſia obſeruata libro 1. contra præfatum Iouinianum teſtatur & hæreticis reſponder, qui ſolent obieſtare, quod Virginitas generi humano præiudicium, & nuptias rollat, atque perinde totius orbis procuret deſolationem. Verùm hæc prolixioribus verbis proſequitur, quæ onerolum eſſet hic referre. Sic autem breuiter hæc obiicienti Vigilantio hæretico, libro contra eundem, ſub ſinem reſpondet. Si omnes ſe claſerint, dicis, & fuerint in ſolitudine, quis celebrabit Eccleſiaſtis? quis ſeculares homines lucrificat? quis peccantes ad virtutes poterit cohortari? Hoc enim modo ſi omnes tecum ſuui ſint, ſapientis quis eſſe poterit? Et virginitas non erit approbata. Si enim omnes virginis fuerint, nuptie non erunt, interibit humanum genus, infantes in cunis non vagient, obſcetrices abſque mercedibus mendicabunt, & grauiffimo frigore ſolus atque contractus Dormitantiuſ vigilabit in lectulo. Rara eſt virtus, nec à pluribus appetitur: atque utinam hoc omnes eſſent, quod pauci ſunt, de quibus dicitur: multi vocati, pauci vero electi, vacui eſſent carceres, &c. Idem quoque proſus clariffimi viri & antiquiſſimi ſcriptores contra hæreticos defenderunt. Scripſit quippe ATTICVS CONSTANTINOPOLITANVS libros duos de fide & virginitate ad Reginas filias Imperatoris Conſtantinopolitani, quibus eos ad virginitatem cuſtodiã pro-nocet. Sub eodem tempore floruit PVLCHERIA Augusta filia Archadij Imperatoris & ſoror Theodoſij Iunioris quæ ſe perpetuo caſtitaris voto aſtrinxit vt ſcriptis meminimus, de qua mira Nicephorus ſcribit libro 14. cap. 2. Eadem narrat Suidas in Pulcheria, eamque dicit varia monaſteria ædificaffe eiſdem virginibus. Et enim (Nicephorus ait) ipſa Pulcheria nondum quindecim nata annos, ſapientiorẽ diuinioremque quam aſſerret obitum mentem. Et primùm quidem virginitatem ſe per vitam omnem conſeruatũram eſſe Deo vouit deinde vt idem facerent ſorores eiſ quoque perſuaſit, &c. Lege adhuc plura eodem libro 14. cap. 47. Poſtò ſub ea ætate PAVLVVS PANNONIVS preſbyter, libros duos excellenti ſtylo compoſuit de virginitate & contemptu mundi ad Conſtantiam Chriſto dicatam Virginem, in quibus vitã approbatum morem conſecrandi virginis, etiam hæreticos omnes validiſſimè conſutat, qui in virginitatis votum debachati ſunt. Lege ſi cordi eſt. Scripſit & SEVERVS MALACITANVS Epiſcopus ad ſororem ſuam Deo dicatam virginem eruditum opus de virginitate, quo mirè catholicam traditionem comprobat, quæ de velandis virginibus ab initio inualuit, ita vt miror quomodo tot ſanctis patribus pro fide & antiqua traditione innumeris testimonijs certatibus non credant hæretici, ſed pertinaci animo impugnant quod certo norunt eſſe vt antiquiſſimum, ita religione pleniffimum. Iam huc vſque proceſſimus. Si autem adhuc plura quaruntur testimonia, prodeat AVEVSTINVS HIPPOſENſIS epiſtola 179. ad Probam & Iulianum de conuerſione neptis Demetriadis. Quis verbis (inquit) explicet,

Contra Hæreticos qui nuptias præferunt virginitati & otioſam contendant.
Atticus Conſtantinopolitani Epiſc.
Pulcheria Deo dicata virgo.
Nicephorus Calliſtus.
Paulus Pannonius Preſbyter.
Seuerus Malacitanus Epiſc.
Augustinus Hippoſenſis.

Hanc Demetriadem Chriſto dicatã virginem & conſecratam conſtat, credo autem quod illa ſola ſit cui & Ambroſius epiſtola dicit.
Theodoretus Cyrenſis.
1. Corinth. 17.
Fulgencius Ruſpenſis Epiſc.
Syricius 1. floruit tempore Ambroſij Mediolanenſis.
Ambroſius Sabinus & Baſſianus.
Geneſ. 2.
1. Corinth. 7.

quis digno præconio proſequatur, quàm incomparabiliter glorioſus, atque fructuoſus habeat ex veſtro ſanguine feminas virginis Chriſtus, quàm viros conſules mundus? Nam volumina temporum ſi magnum atque præclarum eſt nominis dignitate ſignare, quanto eſt maius atque præclarum cordis & corporis integritate transcendere? Magis itaque gaudeat puella nobilis genere, nobilior ſanctitate, quod ſi per diuinum conſortium præcipuam in cœlis conſecutura ſublimitatem, quæ ſi eſſet per humanũ connubium prolem propagatura ſublimè. Generoſius quippe elegit Auiciana poſteritas, tam illuſtrẽ familiam beare nuptias neſciendo, quàm multiplicare pariendo, & in carne iam imitari vitam Angelorum, quàm ex carne numerum adhuc augere mortalium. Hæc eſt vberior fecundiorque felicitas, non ventre graueſcere, ſed mente grandeſcere: non lacteſcere pectore, ſed corde caridifecundior viſceribus terram, ſed cœlum orationibus parturire, &c. Sed enim idem lib. 1. De ciuitate Dei, cap. 28. lib. De bono coniugali, cap. 25. lib. De ſancta Virginitate, cap. 1. & 2. & c. lib. 4. De doctrina Chriſtiana, cap. 21. vbi allegat Cyriacum in libro De habitu Virginum, & Ambroſium, lib. 1. De Virginibus, virginitate ſatis commendat, & virginum ſacrum propoſitum confirmat. Quod & THEODORETVS CYRENSIS grauiter defendit lib. 5. Epitom. diuinorum decretorum, cap. De Virginitate, vbi contra Cerdonem & Marcionem diſputat, exponens illud Apoſtoli: Virgo ſi nupſerit non peccauit. Hoc autem dicit (ait) de his que virginitatis peccata conuenta ſeu vota nondum fecerant. Lege totum caput. Latius de virginitate voto FVLGENſIVS RVSPENSIS lib. 1. ad Monimum, & epiſt. 3. ad Probam De virginitate atque humilitate ait: Virginem ſacrante ſibi munere gratuito ſecit, qui omnia quecumque voluit ſecit, à quo ideo gratia nullis præcedentibus meritis datur, vt illi ſemper gratiarum actio pura cordis humilitate reddatur. Quia propter bonum depoſitum cuſtodi, & meritum tanti boni, quod vt haberes Deum dedit, & vt Deo voueres ipſe ſecit, &c. Tunc longè ſuperiorem coniugio virginitatem multis verbis & rationibus oſtendit. Vide plura in vocabulo, Cœlibatus, &c. Vnde & SYRICIVS Lepiſt. cõtra Iouinianum. Nos ſanè nuptias non aſpernantur accipimus, quibus velamine interſumus, ſed virginis que nuptia creati Deo deuotius maiore honorificentia veneramus. Extat & AMBROſII SABINI, & BAſIANI aliorumque Epiſcoporum epiſt. ad eundem Syricium ſcripta contra eundem Iouinianum, vbi ſic loquuntur: Agreſtis vltimatus eſt nullam virginitatis gratiam, nullum caſtitaris ordinem ſeruare, promiſſe omnia velle conſumere. Et infra: Que poſt laus eſt coniugij, ſi nulla virginitatis eſt gloria? Neque verò nos negamus ſanctificatũ à Chriſto eſſe coniugium, diuina voce dicente: Erunt ambo in carne vna, & in vno ſpiritu, ſed prius eſt quod nati ſumus, quàm quod effecti, multoque præſtantius diuini operis myſterium, quàm humane fragilitatis remediũ. Tura laudatur bona uxor, ſed melius pia virgo præferri dicere Apoſtolo: Qui iungit virginem ſuam, bene facit, & qui non iungit melius facit. Hæc enim cogitat que Dei ſunt, hæc que mundi. Illa coniugij vinculis colligata eſt, hæc libera vinculorum illa ſub lege, iſta ſub gratia. Bonum coniugium per quod eſt inuenta poſteritas, hæc libera vinculorum illa ſub lege, iſta ſub gratia. Bonum coniugium, ſed melior virginitas per quam regni cœleſtis hereditas acquiſita, & cœleſtium meritorum reperta ſucceſſio. Per mulierem cura ſucceſſit, per virginem ſalus euenit. Denique ſpeciale ſibi donũ virginitatis Chriſtus elegit, & integritatis munus exhibuit, atque in ſe repreſen-

tavit quod elegit in matre. Multo plura autem & antiquiora ex ſequentibus percipies.
Monialium virginum velandarum ætas.
Pius I. in decreto à Gratiano citato, cauſa 21. quæſt. 1. cap. Virgines. & ab Inone libro 3. decret. Virgines non videntur ante viginti quinque annos, niſi forte neceſſitatis periclitantis pudicitia virginalis. Et non ſunt conſecrando, niſi in Epiphania, vel in albis Paſche, & in Apoſtolorum natalitijs, niſi cauſa moris virgine. Et Concilium CARTAGINENſE III. can. 4. allegatur à Gratiano diſt. 7. cap. Placuit, & cauſa 21. quæſt. 1. Placuit vt ante viginti quinque annos, nec Diaconi ordinentur, nec virginis conſecrentur. Iterum Concilium MILVITANVM can. 26. Placuit, vt quicumque Epiſcoporum, neceſſitatis periclitantis pudicitie virginalis cum vel petitor potens, vel raptor aliquis formidatur, vel ſi aliquo etiam moris ſcrupulo periculoſo compuncta fuerit, ne non velata moriatur, aut exigentibus parentibus, aut his ad quoruũ curam pertinet: velauerit virginem ſeu velandam intra viginti quinque annos ætatis, nõ ei obſit Conciliũ, quod de iſto annorum numero conſtitutum eſt. Idem omnino ſub ſimili decreto ſtatuit Cõcilium AFRICANVM ſub Bonifacio I. can. 93. & Concilium AGATHENſE ſub Cœleſtino I. can. 19. & allegat Gratianus cauſa 20. quæſt. 1. cap. Sanctimoniales, &c. Sanctimoniales quantumlibet vita eorum & mores probati ſint, ante annum ætatis ſue quadrageſimum non videntur. Et Concilium CÆSARAVGVSTANVM can. 8. Non velande ſunt virginis que ſe Deo vouerunt, niſi quadraginta annorum probata ætate, quàm ſacerdos comprobauerit. Hæc decreta vide ſuperius reſcenſita. Ex CONCILIO GENERALI VI. cano. 40. Hinc & Concilium TYRONENſE II. cano. 27. ſuperiora decreta confirmat & renouat, & interdicit ne ante 25. annos virginis velentur. Niſi forte (ait) aliqua neceſſitate cogente, pro qua licitum ſit hæc ſtatuta mutare. Eadem decreta confirmat & allegat Concilium MOGVNTINVM III. c. 26. Et Cõ. illũ TRIBVRIENſE c. 24. vbi & addit: Quæcũq; virgo ſub patrocinio ante annos 12. non coacta, ſed propria oliuati ſacrum velamen ſibi impoſuerit, annuũq; & diem nullo repente velata permãſerit, ab eodem ſancto habitu vltimius non recedat, ſed ſpoſa vero regi Chriſto immaculato Agno vltimius interrupta & immaculata deſeruat, nec eam poſſit patronus repetere aut rapere. Et nouiſſimè ſtatuit Concilium TRIDENTINVM ſeſſ. 25. cap. 17. hoc modo. Libertati profeſſionis Deo dicandarum virginum præſcipientes ſancti Synodus, ſtatuit atque decernit, vt ſi puella que habitum regularem ſuſcipere voluerit maior 12. annis ſit, non ante eum ſuſcipiat, nec poſtea ipſa vel alia profeſſionem emittat, quàm explorauerit Epiſcopus vel coabſente, vel impedito eius Vicarius, aut aliquis eorum ſumptibus ab eis deputatus, virginis voluntatem diligenter an coacta an ſeducta ſit, an ſcãt, quid ayat. Et ſi voluntas eius pia ac libera cognita fuerit, habueritque conditiones requiſitas in xtra Monasterij illius & ordinis regulam, nec non Monasterium fuerit idoneum, liberè ei proſiteri liceat. Cuius profeſſionis tempus ne Epiſcopus ignoret, teneatur præſecta monaſterio eum ante menſem certiorẽ facere. Quod ſi præſecta certiorẽ Epiſcopum non fuerit, quãdiu Epiſcopo videbitur ab officio ſuſpenſa ſit. Lege & iunge quod ſequitur.
Monialium virginum conſecrandarum probatio, & tempus.
] Hæc diſtinctio coheret ſuperiori, vbi & probatio virginum indicata eſt ex Concilij Tridentini decreto. Et tempus cõſecrandi ex Pij I. decreto, reuolue ſi lubeat, &

Pius I.
Tempus conſecrandi Virgines.
Concilium Carthaginenſi ſub Syricio I.
Concilium Milcuitanum ſub Innocentio I.
Cõcilium Africicum ſub Bonifacio I.
Concilium Agathenſi I.
Concilium Cęſaravgvſtanum ſub Hormiſta I.
Concilium generale 6.
Concilium Turonicum 3.
Concilij Mogvntinum 3. ſub Arnulpho Imperat.
Concilij Triburienſi ſub eodem.
Concilij Tridentinum generale.

Gelasius 1.

adde quod sequitur. GELASIVS I. epistola I. ad Episcopos Lucaniae, Brutiorum, & Siciliae, &c. capite 14. allegatur à Gratiano, causa 20. quæst. 1. capite Deuotis. Deuotis Deo Virginitas, nisi aut in Epiphaniarum die, aut in albis Paschalibus, aut in Apostolorum nataliis sacrum minime velamen imponant, nisi forsitan sicut de baptismo dictum est, graui languore correptis, ne sine hoc munere de seculo exeant implorantibus non negetur. Et Concilium AVRELIANENSE V. sub Pelagio I. canone 19. Quæcumque puella seu propria voluntate monasterium expetierit, seu à parentibus offeruntur, annum in ipsa qua intraverint veste permancant. In his vero monasteriis, ubi perpetuo non tenentur inclusa, triennium in ea qua intraverint veste permancant. Et postmodum secundum statuta monasterij ipsius in loco, quo elegerint permanere, vestimenta religionis accipiant. Quæ si deinceps sacra relinquentes loca propostium sanctum seculi ambitione transierint, illa qua in domibus proprijs tam puella, quam vidua commutatis vestibus conuersantur, cum his quibus coniugij copulantur, Ecclesie communionem priuentur. Sane si culpam sequestratione sanauerint, ad communionis gratiam reuocentur. lege ea quæ sequuntur.

Moniales virgines consecrandæ quo habitu vtantur. Ex præcedenti decreto Aurelianensis Concilij hæc collige, cui etiam hæc addere oportet. Concilium CARTHAGINENSE IV. cui interfuit Augustinus, canone II. allegatur à Gratiano, distinctione 23. capite Sanctimonialis, &c. Sanctimonialis virgo cum ad consecrationem sui Episcopo offertur in talibus vestibus applicetur, quales semper vsura est, professioni & sanctimonie aptis. Hinc etiam reprehendit Concilium generale VI. CONSTANTINOPOLITANVM III. can. 45. eos qui moniales ad velandū deducetes, prius feri cis & omnis generis vestibus auro & gemmis exornant, & sic ad altare accedentes exiunt tanto opum apparatu, & statim in illis fit habitus benedictio, & amictu nigro induuntur. Statuimus (aiunt Patres prædicti Concilij) ne hoc deinceps fiat. Neque enim fas est ut qua iam propria voluntate omnem vitam in continentia deposuit, & eam que est secundum Deum vitam agende rationem amplectitur, si postea à nuptijs eligunt, præuaricantur, etiam si consecratio non accessit, cuius vitioque impune calcari, quid eos manebit, qui corruerint fœdera diuini sacramenti? Idem omnino Concilium CHALCEDONENSE generale IV. canone 16. dicit virginem, quæ se Deo Domino consecrauit, similiter, & monacham non licere nuptialia iura contrahere, & quod si hoc inuenit fuerit pertrantes excommunicentur. Simile quid IOVNIANVS IMPERATOR decreuit, vt habes iam supra citatum in vocabulo Monachus, &c. Sic & SIMMACHVS I. epistola ad Cæsarium episcopum, capite quarto, & allegat Gratianus causa vigesima septima, quæstione prima, capite, Neque viduas. Neque viduas (ait) ad nuptias transire patitur, quæ in religioso proposito diuturna obseruatione permanserint. Similiter virgines nubere prohibemus, quas ante plurimum in monasterijs atatem peregrisse contigerit. Hinc & Concilium ROMANVM sub Gregorio II. capite tertio, excommunicat & monachos & alios qui præsumperint accipere in coniugium tales. Et Concilium TRIBVRIVENSE I. canone nono, simile statuit de his, qui contra votum solenne conuubio sese alligauerunt. Vide reliquum quod posuimus supra. Ex Concilio Coloniensi IV. vbi & monachis & sanctimonialibus expressè inhibetur, ne matri-

Concilium Aurelianense 5.

Concilium Carthaginense 4. sub Anastasio 1.

Concilium Constantino-politano 3 generale 6.

Hoc adhuc fecimus ita in-cepte obseruari, & proprijs oculis con-ferimus.

Concilium Rhegiense 1. sub Sixto 4.

Concilium Carthaginense 2. sub Syricio 1.

Concilium Carthaginense 4.

præcedenti pagina colliges, quia allegauimus ibidem. Hoc & Concilium PARIENSE I. lib. 1. cap. 40. 41. 42. 43. & reliquis astruit, vbi prohibet, ne vidua velentur, aut illud Abbatissæ præsumat, Virgines scilicet velare. Verum allegatum hoc Concilium vide infra in vocabulo Velare, quia minus opportunum visum est hoc loco citare. Vide & sequentia.

Monialibus virginibus sacratis interduntur nuptiæ. Concilium ARELATENSE III. sub Leone I. Vidua si priusquam continentiam profutentur nubere elegerint, illis nubant quod propria voluntate velint habere maritus. Similiter & hæc conditio de virginibus habeatur, nec extra voluntatem parentum cogantur accipere maritum. Hinc & INNOCENTIUS I. epistola 2. ad Victricium Rhomagensem Episcopum, canone 13. & allegat Gratianus causa 27. quæstione 1. capite, Hæc verò. Hæc verò quæ nec dum sacro velamine tectæ, tamen in proposito virginali semper se permanere promiserint, licet velata non sint, tamen si forte nuptijs, his agenda aliquanto tempore penitentia est, quia sponsio earum à Domino tenebatur. Si enim inter homines solci bonæ fidei contractus nulla ratione dissolui, quanto magis ista pollicitatio quam cum Deo pepigerunt solui sine vidua debetur. Nam si Apostolus Paulus, quæ à proposito viduitatis discesserant dicit eas habere condemnationem, quia primam fidem irritam fecerunt, quanto magis virginibus quæ pactionis sue fidem minime seruauerunt. Hoc decretum allegat Concilium TYRONENSE II. canone 11. vbi & prohibet, ne quisquam tales rapere aut in coniugium sumere præsumat, vt dicemus infra, Monialium virginum oppressores, &c. Vnde etiam prius sic statuit LEO I. epistola 90. quæ est ad Rusticum Narbonensem Episcopum, canone decimo quarto & allegat Gratianus causa 20. quæstione 1. capite Puellæ. Puella qua non coacta parentum imperio, sed spontaneo iudicio virginitatis propostium atque habitum susceperunt, si postea à nuptijs eligunt, præuaricantur, etiam si consecratio non accessit, cuius vitioque non fraudarentur munere, si in proposito permancerent. Et subdit capite 15. Ambigi vero non potest crimen magnum admitti, vbi & propostium deseritur, & consecratio violatur. Nam si humana pacta non possunt impunè calcari, quid eos manebit, qui corruerint fœdera diuini sacramenti? Idem omnino Concilium CHALCEDONENSE generale IV. canone 16. dicit virginem, quæ se Deo Domino consecrauit, similiter, & monacham non licere nuptialia iura contrahere, & quod si hoc inuenit fuerit pertrantes excommunicentur. Simile quid IOVNIANVS IMPERATOR decreuit, vt habes iam supra citatum in vocabulo Monachus, &c. Sic & SIMMACHVS I. epistola ad Cæsarium episcopum, capite quarto, & allegat Gratianus causa vigesima septima, quæstione prima, capite, Neque viduas. Neque viduas (ait) ad nuptias transire patitur, quæ in religioso proposito diuturna obseruatione permanserint. Similiter virgines nubere prohibemus, quas ante plurimum in monasterijs atatem peregrisse contigerit. Hinc & Concilium ROMANVM sub Gregorio II. capite tertio, excommunicat & monachos & alios qui præsumperint accipere in coniugium tales. Et Concilium TRIBVRIVENSE I. canone nono, simile statuit de his, qui contra votum solenne conuubio sese alligauerunt. Vide reliquum quod posuimus supra. Ex Concilio Coloniensi IV. vbi & monachis & sanctimonialibus expressè inhibetur, ne matri-

Concilium Parisiense 1. sub Ludouico & Lothario Augustis.

Concilium Arelatense 3.

Innocentius 1.

Virgines non velatae & tamē votum emiserunt non possunt nubere.

1. Timoth. 5.

Concilium Turonense 2. sub Pelagio 1.

Leo 1.

Concilium Chalcedonense generale 4.

Ionianus Imperat.

Symmachus 1.

Concilium Romanum sub Gregorio 2.

Concilium Treuirensis 1.

monio

monio se iungant. Multa quippe iam dicta sunt in superioribus vocabulis, Monachus, & Monasterium; quæ huic inferuiunt. Porro præcedentibus iunge etiam sequentia.

Moniales si vota soluerint, aut propostium abiecerint, vota egressæ fuerint. Hæc distinctio superiori coheret, & tamen quædam adhuc hic dicenda sunt, quæ minus aptè præcedentibus cohererent. Sic ergo Concilium ANCYRANVM canone 19. allegat Gratianus causa 27. quæstione 1. capite Quorquot. Quorquot virginitatem pollicitam præuaricati sunt professione contempta, inter digamos, id est, qui ad secundas nuptias transierunt haberi debent. Virgines autem puellas quæ tanquam sorores cum nonnullis viris habitare volunt, ab eorum consortio prohibentur. Et Concilium ELIBERINVM canone 13. & allegat Gratianus causa 27. quæstione 1. capite Virgines. Virgines quæ se Deo dedicauerint, si pactum perdiderint virginitatis, atque eodem libidini sequerint, non intelligentes quid admiserint, placuit, nec in sine dandam eis esse communionem. Quod si semetipsas ponituerint, quod infirmitate corporis lapsæ fuerint, & toto tempore vite sue huiusmodi femina egerint penitentiam, & abstinerint se à coitu, eo quod lapsæ potius videantur, placuit eas in sine communionem accipere debere. Et cap. 14. infert: Virgines quæ virginitatem suam non custodierint, si eosdem qui eas violauerint duxerint, & tenuerint maritus, eo quod solas nuptias violauerint, post annum sine penitentia reconciliari debebunt, vel si alios cognouerint viros, eo quod moechate sunt, placuit per quinquennium tempora acta legitima penitentia admitti eas ad communionem. Hos canones allegat Concilium COLONIENSE II. sub Carolo Crasso Imperatore capite 3. Et Concilium MATRISCONENSE I. sub Pelagio 2. canone 19. Et licet priori titulo legatur definitum quid de puellis, quæ se diuinis cultibus aut parentum aut sua voluntate dedicauerint, debeat obseruari: tamen quia monacha nomine Agnes, quæ de monasterij septis fuga ante aliquot annos discesserat in eodem est monasterio reuocata, & dicitur (instigante diabolo, angelos vel quascunque res ad se pertinentes aliquibus potentibus velle donare, dummodo per eorum patrocinium se possit de intra monasterij sui septa subtrahere, & voluptatibus seculi clandestina vel seculari habitatione vacare. Ideo præfenti constitutione sancimus vt iam illa quam quæcumque alia monacha, quæ sub hac argumentatione se de religionis habitu ad illecebras seculi aut res suas pro tam iniqua inde liberationis causa quibuscunque dare censuerit, iam illa que hoc dare voluerit, quam illi quicunque hoc acceperint, (ne quod Deus auertat ambitionis instinctu religionis videatur regula vitari) rãdium sint à communionis gratia sequestrati, quandiu res ipsas eis à quibus has acceperant digna penitentia satisfactione restituant. Simile quid statuit Concilium LYGDUNENSE II. canone 3. Puella (ait) qua continentia parentum suorum se voluntarie dedicauerint, & intra monasterium puellarum conclusio- nem elegerint, & se de eodem monasterio quacunque animi leuitate, aut vilitate corporis extra captiuitatis incursum voluntate sua subtraxerint, & de conuersatione religiosa cuiuscunque vocationis spiritui seculi delectationes elegerint, quousque in monasterium vnde egressæ sunt reuertantur à communionis gratia segregentur: viaticum tamen illis miserationis inuicem præbeatur. Idem omnino statuit Concilium TOLETANVM VI. canone 6. & allegat Gratianus causa 2. quæstione 3. capite proclius. Tam de illis monialibus loquens, quàm de viris qui spontanea religio- sum induerint habitum, vt si contigerit, eos propostium præuaricari, ad loca pristina penitentiam acturi reuocentur. Quod si (ait) patrocinio Potentum sulci desertores permanere voluerint, Sacerdotali sententia à ceteris Christianis habeantur ex- tortes, vt nec locus eis ullus sit communionis. Lege plura in vocabulo, Apostata à religione, &c. Hinc Concilium TOLETANVM IV. canone quinquagesimo quarto, vbi de cultus monachis loquitur, quod debeant ad cultum religio- nis acta penitentia reuocari. Quæ forma (inquit) seruabitur etiam in viduis Virginitatibusque sacris, ac penitentibus foeminis, quæ sanctimonialium habitum induerunt, & postea aut vestem mutauerint, aut ad nuptias transierint. * Et Concilium TOLETANVM

Concilium Ancyrani ante Concilium 1. Nicenum.

Concilium Eliberini sub Syluestro 1.

Concilium Coloniense 2. Concilium Matrisconense 1. Concilium Triburien- se. Concilium Arelatense 2. sub eodem Syluestro 1.

Concilium Valentianense 1. sub Valentiniano Imperat. Concilium Turonense 2.

Alchimus Aui- rii cuius superius meminimus.

Concilium Veneticum sub Leone 1. vel successore eius Hilario 1.

Cyprianus Carthaginensis.

Concilium Turonense sub Hilario 1.

communione habeantur alieni, quia si quis templum Dei violauerit, disperdet illum Deus, donec respiscens à laqueo diaboli à quo capti tenentur, ad ipsius voluntatem ad auxilium penitentia reuertantur. Et GELASIVS I. epistola ad Episcopos Brutiorum Lucaniae, &c. cap. 22. Virginitas sacris se quosdam temere sociare cognouimus, & post dicatum Deo propostium incesta fœdera sacrilegæque miscere: Quos proinus æquum est à sacra communionem detruere, & nisi per publicam probatamque penitentiam omnino non recipi, sed tamen his viaticum de seculo transierint, si tamen penituerint, non negetur. Hunc canonem, allegat Concilium TRIBVRIVENSE canone 23. addit. Canonica auctoritate precipimus, vt omnino separentur, & iuramento colligentur vterius sub vno non cohabitare tello, nec familiari frui colloquio, excepto in Ecclesia & in publico, aut pariter vllam habere communionem, vnde suspicio illecebrosi desiderij, aut scandalum libidinosi facti iuste possit oriri. Et addit longe tamen ante celebratum Concilium MATRISCONENSE I. sub Pelagio 2. canone 19. Et licet priori titulo legatur definitum quid de puellis, quæ se diuinis cultibus aut parentum aut sua voluntate dedicauerint, debeat obseruari: tamen quia monacha nomine Agnes, quæ de monasterij septis fuga ante aliquot annos discesserat in eodem est monasterio reuocata, & dicitur (instigante diabolo, angelos vel quascunque res ad se pertinentes aliquibus potentibus velle donare, dummodo per eorum patrocinium se possit de intra monasterij sui septa subtrahere, & voluptatibus seculi clandestina vel seculari habitatione vacare. Ideo præfenti constitutione sancimus vt iam illa quam quæcumque alia monacha, quæ sub hac argumentatione se de religionis habitu ad illecebras seculi aut res suas pro tam iniqua inde liberationis causa quibuscunque dare censuerit, iam illa que hoc dare voluerit, quam illi quicunque hoc acceperint, (ne quod Deus auertat ambitionis instinctu religionis videatur regula vitari) rãdium sint à communionis gratia sequestrati, quandiu res ipsas eis à quibus has acceperant digna penitentia satisfactione restituant. Simile quid statuit Concilium LYGDUNENSE II. canone 3. Puella (ait) qua continentia parentum suorum se voluntarie dedicauerint, & intra monasterium puellarum conclusio- nem elegerint, & se de eodem monasterio quacunque animi leuitate, aut vilitate corporis extra captiuitatis incursum voluntate sua subtraxerint, & de conuersatione religiosa cuiuscunque vocationis spiritui seculi delectationes elegerint, quousque in monasterium vnde egressæ sunt reuertantur à communionis gratia segregentur: viaticum tamen illis miserationis inuicem præbeatur. Idem omnino statuit Concilium TOLETANVM VI. canone 6. & allegat Gratianus causa 2. quæstione 3. capite proclius. Tam de illis monialibus loquens, quàm de viris qui spontanea religio- sum induerint habitum, vt si contigerit, eos propostium præuaricari, ad loca pristina penitentiam acturi reuocentur. Quod si (ait) patrocinio Potentum sulci desertores permanere voluerint, Sacerdotali sententia à ceteris Christianis habeantur ex- tortes, vt nec locus eis ullus sit communionis. Lege plura in vocabulo, Apostata à religione, &c. Hinc Concilium TOLETANVM IV. canone quinquagesimo quarto, vbi de cultus monachis loquitur, quod debeant ad cultum religio- nis acta penitentia reuocari. Quæ forma (inquit) seruabitur etiam in viduis Virginitatibusque sacris, ac penitentibus foeminis, quæ sanctimonialium habitum induerunt, & postea aut vestem mutauerint, aut ad nuptias transierint. * Et Concilium TOLETANVM

1. Corinth. 3.

Gelasius 1.

Concilium Triburien- se 1.

Concilium Matrisconense I. sub Guntran- no rege.

Concilium Lugdunense 2. sub Pelagio 2.

Concilium Toletanum 6.

Apostata reuo- candi vide & Apostata, &c.

Concilium Toletanum 4. sub Honorio 1. Etiam de for- nicantibus quæ- da superius ad- huc dicta sunt ex Concilio Fræco, & Sues- sionense, &c. Vide si vult. Concilium Toletanum 10.

X. canone 5. Omnibus feminis, que iam in preteritum religionis veste probantur induta fuisse, nihil excusationis valeat in oppositionem...

Hæc allegat Gratianus cau. s. 37. quæst. 1. c. p. Omnes fœmina...

Concilium Florentiense sub Adriano I. Nicolaus I.

Concilium Vormatiense canon 20.

Concilium Triburien. Con. illium Coloniense 4.

Licet hæc etiam de virginibus quæ non voverunt intelligere, tamen sub uno omnes comprehendimus vocabulo. Canon Apostolorum.

Concilium Ancyranum.

Busebius I. Puella desponsata potest voveri vide supra Matrimonium, &c.

Syriacus I.

A Episcopum, capite 4. & allegat Gratianus causa 27. quaestione 2. capite De conjugali, &c. De conjugali violatione requisisti, si desponsatam alij puellam alter in matrimonium possit accipere...

Gregorius Nisensis.

Vide quam graue delictum committit qui Deo factas virginis sub preterito matrimonij & septis ex. trahunt.

Iouianus vel Iouinianus Imperator, Cassiodorus Senator.

Concilium Arelatense 3.

Concilium Vercinense, Gelasius I. Symmachus I. Concilium Ilerdense.

Concilium Aurelianense 3.

Concilium Aquisgranense, Aurelianense.

Concilium Turonicum 2.

Hæc habentur inserta I. Si quis C. de Episcopis & clericis.

cabuli

cabuli produximus) que se Dea Vesta sacrauerant, quod postmissis proposito & corrupta virginali gratia, viuas in terra fuisse defossas. Si prophana colentes tali sunt sententia condemnata, quanto magis que in bonorem Redemptoris sui se veste mutauerunt, & perseuerare noluerint, utique grauem debent expectare sententiam, sicut in ARELATENSIS Synodo (scilicet 2. canone 36. ut allegauimus superius) habetur infernum, de puellis que se voverunt Deo, &c. Qui ergo in hac perniciosa perdurare voluerint, & plus in volubro male conuersationis permanere, quam se de vitio coniugio separare, perenni excommunicatione damnentur. Et quicumque Episcoporum, aut Presbyterorum, aut Diaconorum, aut Subdiaconorum, eos excommunicare presumpserit, usque ad Synodum ab omnibus Episcopis excommunicatus habeatur, & excludatur excusationis admittatur, quam modo ali- que dicere meditantur, quod propterea se veste mutauerint, ne eas infiores persona macularent, cum non solum domini gloriose memorie CHILDEBERTVS & CLOTARIVS Reges constitutionem legum de hac re custodierint & seruaauerint (quæ & ARITHBERTVS successor eorum præcepto suo roborauit) ut nullus illam puellam absque parentum voluntate trahere ad accipere presumat. Quicumque ergo timet violentiam, & non vult habere maritum, refugiat ad Ecclesiam, donec propinqui possint eam Principis imperio, aut sacerdotis, vel Ecclesie beneficio liberare & defendere, aut condigno sociare marito. Nam que se veste mutauerint, absque dolo in eo proposito quod disposuit perseuerare procuraret. Idem de Viduis, vide infra. Eadem renouat Concilium PARIENSE I. canone 5. & Concilium TRIBURIENSE canone 23, 24. & 25. Hinc Concilium MELDENSE canone 64. Raptores virginum & viduarum, qui etiam postea voluntate parentum eas quasi desponsatas sub dotalitij nomine in coniugium duxerint, publice penitentia subigantur. Et post publicam penitentiam, pro ut prouiderit Episcopus per actum, ne in pœnis corrumpant, iterum convenientes de cetero elemosinis & ceteris quibusque religiose & saluificæ conuersationis actionibus inferuire procurent, usquequo ab opere conjugali ex consensu se valeat abstinere. Filij vero ex huiusmodi vituperabili coniunctione ante coniugium etiam minus laudabili procreati ad Ecclesiasticam dignitatem nullo modo prouehantur, nec de tali coniugio generati Ecclesiasticis ordinibus appicentur, nisi forte eis aut maxima Ecclesie utilitas vel necessitas postulet, vel euident meritorum prerogatiua commendet. Et canone 67. His autem, qui nec dum eas quas rapuerunt cum voluntate parentum sub presato desponsationis vel dotalitij nomine in coniugium sumptas habent, quando in omnium aures hæc fuerit constitutio promulgata ab eorum coniunctione separentur, rapta autem legaliter parentibus restituantur. Post peractam vero publicam penitentiam, si etas & incontinentia exegerit legitimo & ex virgine partibus placito coniugio socientur. Nam in his non regulam constituumus, sed (ut verbis magni LEONIS utamur) quid sit tolerabilius estimamus. Quod si vnus ex coniugatis obtulerit iterare coniugium non presumat, nisi forte Episcopus prouiderit aliquam concedere indulgentiam, ut grauiorem possit amovere offensam. Et canone 66. subdit: Qui vero deinceps rapere virginem vel viduam presumpserint, scilicet Synodalem B. GREGORII definitionem ipsi & complices eorum anathematizentur, & raptores sine spe coniugij perpetuo maneat. Tum canone 67. subdit: Qui sanctimoniales virginem vel viduam rapiunt, & progressu etiam criminis in

Concilium Arelatense 2.

Childebertus rex. Clotarius rex.

Arithbertus rex.

Concilium Parisiense I. Concilium Triburien. sub Arnulpho Imperat.

Raptores virginum & viduarum qua pœna cœsentur digni.

Concilium Meldense.

Leo I.

Gregorius I.

Raptores Monialium.

A coniugium sumunt, publice penitentia, iuxta modum, quem prouiderit Episcopus subigantur. Ipse vero locis congruis penitentia retrudantur, & ad habitum religionis redire cogantur. Vterque autem sine ulla spe uxoris copulationis perenniter maneat. Si autem (quod absit) coniugia iterare presumpserint, acriori subdantur vindictæ, & amplius propellantur. Quis si forte obedire monitis salutaribus non voluerint anathematizentur. Vide in Concilio METENSIS canone 7. excommunicatus est Theodoricus qui quandam viduam prostratam de monasterio traxerat, & in coniugio sibi sociauerat. Et Concilium ALEMANTICVM canone 3. sic statuit: Statuimus, ut quicumque sacrilego sollicitate presumpserit, ab officio si clericus fuerit, si laicus a perceptione corporis Domini nouerit se suspensum. Qui vero sacrilegum vel temerarium carnalis commercium cum talibus habuerit, ipso facto excommunicationis sententia se nouerit innotatum. Sanctimonialis vero seu canonica, que huiusmodi crimen flagitiosam perpetraverit, ulterius ad officium aliquod in monasterio nullatenus admittatur, sed in signum iniquitatis sue ultima tam in claustro maneat, quam in choro. Et Concilium TRIDENTINVM sessione 24. quæ fuit 8. sub Pio 4. capite 6. decreti de reformatione matrimonij. Decernit sancta Synodus inter raptorem & raptam, quandiu ipsi in potestate raptoris manserit, nullum posse consistere matrimonium. Quod si rapta à raptore separata, & in loco tuto & libero constituta illum in virum habere consenserit, eam raptor in uxorem habeat, & nihilominus raptor ipse, ac omnes illi consilium, auxilium, & fauorem prestabentes, sint ipsi iure excommunicati ac perpetuo infames, omniumque dignitatum incapaces. Et si clerici fuerint, de proprio gradu decidant. Teneatur præterea raptor, mulierem raptam siue eam duxerit, siue non duxerit decenter arbitrio iudicis dotare. Vide supra, Matrimonium, &c. & sequentia.

Concilium Metense.

Concilium Alemantici sub Conrado Episcopo & Carinalli S. Rufing

Concilium Tridentinum generale.

Leo I.

Suidas Græcus

Nicephorus Callixtus.

Quis talia fando temperet & lachrymis?

Rem gestam quid dicitur in superioriorem

no ab inferioribus eas partibus intenderunt atq. disci- derunt. Superficie vulveris eius atque scissura porco- rum alimento cui illi assueverant (hordeum autem fuis- se aut simile quiddam verisimile est) confersa, eos ad consuetas escas provocarunt. Itaque impetu agresti ir- ruentes porci, cum fecerent alimentum facile non pos- sem, simul viscera sunt aggressi, & soliti cibi cupiditate famisque necessitate adurgente una cum hordeo inter- nam etiam membra, cum ille adhuc viverent & crucia- tum cum sentiret, depasci, &c. Alia sunt infinita cru- delitatis testimonia passim apud Historiographos infera, quae brevitatis gratia omittimus. Porro quibus facile legere & advertere poterit.

Moniales virgines cum viris non cohererentur.] Concilium TOLETANVM I. canone 6. Puella Dei nec familiaritatem habeat cum confessore, aut cum quolibet laico sanguinis alieni, aut coniunium sola adeat, nisi ubi sit seniorum aut honestorum, aut vi- duarum honestarum, frequentia, ubi honeste confessor quilibet cum plurimorum testimonio testium coniunio interesse possit. Cum lectoribus, aut in ipsorum domibus non admittendas penitus, nec videndas, nisi forte con- sanguinea soror sui vel uerina. Idem can. 9. de professis & viduis, verum oro te ne pigeat repetere quae posita inuenies superius, quia ibi quidquid huic coherere poterat distinctioni repositum est. lege ergo & seq.

Monialium monasteria nec intrare nec ibi dormire aut comedere licet.] Lege cuncta superius posita.

Monialium monasteria non iungantur monasterijs monachorum.] Hoc habes repositum vocabulo, Monasteria, &c.

Monialium virginum Confessores.] Qua- liter ipse Moniales debeant sub praesentia testium longè assententium confiteri, habes iam decretum superius. Huic autem etiam illud addendum est, quod Concilium COLONIENSE III. capite 8. Partis 10. statuit. In monasterijs virginum (ait) sim- pliciter Abbates aut Praepositos, alij conscientiarum exa- minatores, ac à confessionibus: aut saltem liberum sit bis aut ter in anno alijs, quos elegerint, probis ac doctis viris de suorum superiorum (ut vocant) consensu (quem hi interpellati rationabili causa intellecta ne- quaquam negabunt) conscientias suas Exomologesi ex- ponere exonerare, ne adigatur monialis veniens. Sem- per uni homini delicta confiteri. Debent autem hi, qui eiusmodi munere in monasterijs monialium fungun- tur, esse homines vita probatissima ac morum quam maxime inculpatorum, eruditi ac singularis iudicii (vide autem eorum condiciones ex eodem Con- cilio & alijs in vocabulo, Confessor seu auditor confessionum, &c. Cauebit autè is in primis criminum non confessionum rememorationem, ne virgines discant quod prius nefecerunt. Cauebit praeterea, nisi res omni- no exegerit, duritiam increpationis, magis intentus ad modestissime arguendum, & pietissime vicissim consulendum. Confessiones autem monialium non pri- uatim audiet, sed in ceterarum conspectu, non tantum ut omne malum, sed ut omnis mali suspitio omnino ces- set. Eadem omnino replicat Concilium COLONIENSE IV. c. 37. ad calcè. Verumtamen Con- ciliū TREVIENSE II. c. 12. sic legitur statuisse. Prohibemus (ait) districte, ne moniales aliquem or- dinem professi Confessorem habeant alium, quam eiusdem ordinis & regule. Hoc statuisse videtur Concilium TRIDENTINVM generale sels. 25. quae fuit 9. sub Pio IV. cap. 10. decreti de Regularibus. Praeter ordinarium autem confessorem (ait) alius extraordi- narius ab Episcopo & alijs superioribus bis aut ter in anno offeratur, qui omnium confessiones audire debeat.

Et ad monacantur sanctimoniales, ut saltem semel in- gulis mensibus confessionem peccatorum faciant, & sa- cro-sanctam Eucharistiam suscipiant, ut eo se salutari presidio muniant ad omnes oppugnationes demonis fortiter superandas. Lege residuum supra, Commu- nicare, &c. & Confessor, &c. & ea quae sequuntur.

Monialibus virginibus interdicitur egres- sus omnimodè.] Iam hoc in vocabulo, Monachi non foras exeant sine licentia, &c. sapius con- firmatum est. Inde multa in hoc vocabulo defunt, quae repetenda sunt, ut supra meminimus ex Prae- fatis vocabulis, Monachus & Monasterium, qui aliter cuncta ordinare non potuimus. Quod verò restat hic libenter communicamus. Sic ergo ad propositum statuit Concilium CARTHAGI- NENSE III. sub Syrico I. cui & Augustinus inter- fuit, can. 33. Virgines sacrae (ait) cum parentibus à quibus custodiebantur priuatae fuerint, Episcopi prou- dentia, vel Presbyteri, ubi Episcopus absens est, in mo- nasterio virginum, vel grauioribus foeminis commen- dentur, ut simul habitantes inuicem se custodiant, ne passim vagantes Ecclesiae ledant existimationem. Idem omnino statuit Concilium HIPPOENSE can. 33. Et AFRICANVM sub Bonifacio I. cano. II. vide verò ea quae iam superius posita sunt. Deniq; sic statuit Concilium generale VI. CO- NSTANTINOPOLITANVM III. can. 46. Quae vitam exercitatoriam eligunt (ait) & in monasterijs sunt constituta, ne omnino progrediantur. Si qua autem inexorabilis necessitas ad hoc trahit, cum benedi- ctione & permissione eius quae praest hoc agant: tuncq; non sola per se, sed cum aliquibus vetulis, & quae in mo- nasterio prima sunt, cum mandato eius quae perfecta est. Eis autem omnino extra cubare non licet. Sed & viri qui vitam monasticam persequuntur urgente necessi- tate, & ipsi cum benedictione eius, cui regem creditum est, procedant. Quamobrem qui transgrediantur id, quod est nunc à nobis decretum, sine sint viri, sine mu- lieres, conuenientibus poenis subiciantur. Hoc decre- tum renouat Concilium VERNENSE canone 6. ubi praecipit, vt Episcopus prouideat, ne tales sanctimoniales aliquam necessitatem patiantur, aut indigentiam, propter quam eas oporteat egredi, & quaecumque egressae fuerint iubeat, vt acrius puniantur. Idem de Abbatissa statutum. vide si placet suo vocabulo, Abbatissa, &c. Ex Concilio CABILONENSI II. cano. 57. ubi Abbatissis in- terdicit egressum. Et cano. 62. iudicat de sanctimo- nialibus. Sanctimoniales (ait) nisi forte Abbatissa sua pro aliqua necessitate incumbente illas mittant, nequa- quam de monasterio egrediantur. Haec verò quae famulos & famulas non habent, ad exercenda negotia ad me- diam portam monasterij perueniant, & ibi coram testi- bus negotium suum exerceant. Idem omnino Con- cilium MOGUNTINVM I. cano. 13. & Concilium OXONIENSE can. 36. sed repositimus ea in vo- cabulo Monachi foras non exeat sine licentia, &c. vide ergo. Haec autem decreta renouat etiam Con- cilium NANNETENSE cano. 19. Ex auctoritate canonica interdicimus, vt nulla sanctimonialis virgo vel vidua conueniens generales adeat, nisi à principe fuerit euocata, aut ab Episcopo suo, nisi forte propria necessitatis ratio impulerit, & hoc ipsum cum licentia Episcopi sui. Praedicta adhuc confirmat Concilium SENO- NENSE cap. 28. & iubet illud obseruari quod est in 6. decretal. Bonifacij VIII. tit. De statu reli- giosorum, cap. Periculoso, &c. ubi praesertim agit de claufura perpetua monialium. Nihil enim (ait) magis officii regulari monialium disciplina spiritalisq; profectui, quam reseratis claustris septis pro cuiusq; ca-

Vide constitu- tionem Con- cilij domini Gal- teri. Tomo 6. Bibliothecae patris fol. 422. Obiter.

Concilium Carthagine 3. sub Syrico I.

Concilium Hipponense. Concilium Africatum.

Concilium Constantino- politanum 3. generale 6.

Concilium in palatio Ver- nis celebrat sub Pipino re- ge.

Concilium Ca- bilonense 2. sub Carolo Magno

Concilium Moguntinũ 1. sub eodem. Concilium Oxoniense in Anglia.

Concilium Nannetense.

Concilium Senonense sub Antonio à Pra- to Archiepi- scopo.

rum nutu petentibus frequens & licentiosa extra mo- nasterium enagatio, & tanquam ruptis obicibus disso- luta ac insolens ultra metas conuentus eruditio. Siqui- dem exinde dedecorosa enascitur earũ cum laicis per- sonis iam viris quam mulieribus conuersatio, & praeter cetera salutis animarum detrimenta, iungens in- praecipit pendens earundem castitatis periclitatio. Sed & cap. 27. statuit idem, vt moniales quae in prioratibus degunt, qui non sunt idonei ad eas alendum, ad propria monasteria remittantur vnde prioratus dependent, ne victus penuria cogantur foras exire. Eadem omnino iungit Concilium AVGVSTENSE sub Othone Cardinali, cap. 12. & Concilium MOGUNTINVM IV. cap. 79. Similiter & Concilium TRIDENTINVM sels. 25. quae fuit 9. sub Pio IV. cap. 5. decreti de regularibus. Decretum Bonifacij VIII. & constitutionem qua incipit, Periculoso, renouas sancta Synodus, vniuer- sis Episcopis sub oblatione diuini iudicij & inter- minatione maledictionis aeternae praecipit, vt in omnibus monasterijs sibi subiectis ordinaria, in alijs verò sedis Apostolicae auctoritate, claufura monialium ubi vio- lata fuerit diligenter restitui, & ubi inuoluta est con- seruari maxime procurant, inobedientes atque contra- diores per cõsuetas Ecclesiasticas aliasq; penas, quacũq; appellatione postposita, coepescere, innocato etiã ad hoc si opus fuerit, auxilio brachij secularis, &c. Iã quaedã re- posita vide vocab. Abbatissa, &c. & iugèda sũt seq.

Moniales virgines dissolutae reformen- tur.] Vide superius vocabulum Monasteria dif- formata, &c. & ea quae superiori annotatione po- sita sunt. Adde autè quod EVGENIUS III. De- creto 3. statuit. Statuimus (ait) vt sanctimoniales & mulieres quae canonice nominantur, & irregulariter vi- uunt, iuxta B. Benedicti & Augustini regulã viã suã in melius corrigant & emendant, superfluitatemq; ve- stium & inonestatem deserant: & quod si non imple- nerint, si qua ipsarum mortua fuerit, Christianorum car- eat sepultura. Prohibemus etiam ne in carundem col- legijs aliqua, nisi qua regulariter fuerit victura recipia- tur. Idem Concilium AVISGRANENSE II. cap. 12. de ordine rectorum. Et Concilium MEL- DENSE can. 70. ubi etiã addit, quod si Moniales coiuictae fuerint al cuius criminis, auctoritate Epi- scopali poenitentia eis imponatur, & coerceatur, vt religio sua viuat de cetero, iunge quod sequitur.

Moniales criminosa non expellantur.] Hoc quidem modo allegatum Concilium Mel- dense praecipit, sed praecipit vt eis ab Episcopo poenitentia imponatur. Et Concilium METENSE can. 6. Idem statuit, ubi narratur quod duae sancti- moniales propter suũ facinus de monasterio S. Pe- tri sine velamine erant eiecãe, sed iuxta sacros ca- nones (vide superius, Monachi non è monaste- rio eiciendi) sancta constituit Synodus, vt vela- mina eis redderentur, & intra monasterium in es- gultulo ponerentur paruo pane & aqua breui, cum abundantia diuini verbi vsque ad satisfactio- nem fruerentur. Vide supra Monachus.

Monialium virginum victus & habitus.] Habes hoc superori vocabulo Monachus, & in alio vocabulo Habitibus, & deinceps.

Moniales virgines non tractentur a sacra.] Vide infra, Vasa sacra qui tractare nõ debeat, &c.

Moniales non recipiantur pro pecunijs.] Hoc diffusè probatum lege superius vocabulo, Monachus, & alia multa illic reperies, quae etiam huic vocabulo conueniunt, & nõ poterunt dissi- gi.

Monialium virginum exercitium.] Con- cilium CABILONENSE II. cano. 59. Sanctimonia-

les in monasterio constitutae habeant studij in legendo, & in cantando in Psalmorum celebratione, sine ora- tione, & horas canonicas, Matutinam videlicet, Primã, Tertiam, Sextam, Nonam, Vesperinam, & Comple- torium pariter celebrent, & omnes (excepta quam infir- mitas tenet) in dormitorio dormiant, & omnibus die- bus ad collationem veniant. Idem omnino praecipit sub eisdem verbis Concilium MOGUNTINVM II. sub Rabano Mauro, can. 16. & Concilium CO- LONIENSE III. par. 10. cap. 10. II. & 12. ubi etiam decernit, vt in monasterijs monialium sit mensa cõmunis, verũ de his latius in superioribus voca- bulis, Abbatissa, Habitibus, & Monachus, vide ergo, quia ibi suppletur quicquid hic defuerit. Vide seq.

MONIALIS VIDVA. Monialium viduarum professionis ha- bitus & vni antiquus vsus defenditur.] Nõ erat necesse quod superiori iam vocabulo con- stant irrefragabilibus auctoritatibus probatum, dum de velandis ab antiquo virginibus egimus, hic refricare: quandoquidem dum vnũ licitam esse probatur, aliud consequenter sanctum de- fenditur. Inde saepius Patrum decreta, & viduas, & virgines simul complectuntur, vt poteris agno- scere si diligenter reuolueris. Verum quia quaedam adhuc referuauimus specialiter huic vocabulo de- creta conuenientia, ea, suppressis his quae ex le- ctione praecedentium reperes, hic volumus can- norare. Viduas ergo solenni voto antiquius casti- tatis se atrinxisse, & communi domicilio vias at- que habitu decet, supra ex PHILONE IVDÆO libro, De vita contemplatiua, ex CONSTAN- TINO I. Imperatoris facto, ex EPIPHANIO CYPRI testimonio, ex SVIDA GRÆCO in Helena, ex EVSEBIO CÆSARIENSI libro 2. Ecclesiasticae Historiae, cap. 17. & ex alijs innu- meris collige. Hoc & Paulus Apostolus episto- la priorè ad Timoth. cap. 5. nõ deuitadas illas (ua- det, quae primam fidem irritã fecerunt. Sed & ho- diè Anna prophetissa filia Phanael voto cõmen- tiae emissio non recedebat de tẽplo, ieiunijs & ob- secrationibus vacans die ac nocte, quae & memi- nit Saluatorem venientem, agnoscere, vt etiam pulchrè Augustinus in lectionibus Matrinarum, quae hac nocte legebantur in die solenni purifi- cationis, describit. De talibus etiam quaedam iam dicta sũt in vocabulo, Diaconissa, quia vt quibus- dã videtur ex his viduis diaconissa instituebatur, vt habes in memorato vocabulo, vide obsecro. De his autè & CLEMENS I. lib. 8. Constitutionũ Apostolicarum refert Apostolos sanxisse, c. 31. Ego Leb- batus (ait) cognomẽ Thaddaeus, hac de viduis dispo- si. Vidua non ordinatur, sed si iam pridem virtũ admiserit, & tẽperat ac laudabiliter vixit, & domestica rectè guber- nauit, vt Iudith & Anna, quae fuerit fumina venera- bilis, ascribatur in statum vidualẽ. Quod si nuper ami- su coniugem, ei fides non habeatur, sed tẽpore iuuentus probetur, affectiones enim aliquãdo consensunt cõ ho- minibus, nisi maiori frano reprimantur. Vide etiã in se- quentibus distinct. ex eodẽ testimonio. Idẽ Cle- mens lib. 3. earundẽ Constit. c. 1. sic Apostolos ite- rũ constituisse astruit. Viduas constituit non minores, annis sexaginta, vt quodãmodo propter illarũ aetate fi- ris certis eas bigamia suspitione carere. Et cap. 2. Ad- lescentiores viduae ad vidualẽ statũ ne ordinentur, ne forte ea occasione, qua nõ possum florẽ aetatis colibere, ad secundas nuptias descenderes negotiũ habeat. Adiuuentur autè & subleuentur, ne occasione molestia carnis ad secũdã nuptias delapsae, in re indecora detineantur. Viduarũ etiã meminit & officij earundẽ Cõcil. CARTHAG.

Concilium Moguntinũ 2. (on. ilium Co loniense 3.

Philo Iudens. Constantinus Magnus. Epiphanius Cypri Suidas Oregus Eusebius Cæsariensis.

Lucæ 2.

Augustinus Hippoensis.

Clemens 1.

Iudith 8. Lucæ 2.

Aetas confe- crandarum vi duarum.

Officium mo- nialium vidua- rum antiquitus. Concilium Carthagi. 4.

Concilium Toletanum 1.

Concilium Colonienſe 3. repete autem ante quae dixi- mus.

Confessorum cõditio & qua- litas & vita- morumque pro- bitas. Vide & in vocabulo Confessor.

Quid in audi- endis confes- sionibus caue- dum.

Concilium Colonienſe 4. Concilium Treuentense.

Concilium Tri- dentinum ge- nerale nouissi- mum.

IV. cui Augustinus interfuit, canone 12. Vidua vel sanctimonialis, qua ad ministerium baptizandarum mulierum eliguntur, tam instructa sint ad officium, ut possint apto & sano sermone docere imperitas & rusticas mulieres tempore quo baptizanda sunt, qualiter baptizandi interrogata respondeant, & qualiter accipere baptismum vident. Porro idem diximus de Diaconissis ex Epiphano, & vide suo loco, Diaconissa, &c. Voti quoque viduarum meminit ARAVSICANVM Concilium I. sub Leone I. canone 27. & allegatur à Gratiano causa 27. quæ. 1. capite. Viduitatis. Viduitatis (ait) seruandæ professio coram Episcopo in secretario habitam, imposita à Presbytero vestre vidualis, non esse violandam. Raptorem vero talium, vel ipsam talis professionis deservitorem merito esse dammandam. Et vide superius, Monialium virginum raptores, & infra adhuc vocabulo, Votum, &c. Porro etiam viduarum meminit POLYCARPV S MYRNENSIS epistola ad Philippenses. Vidua vero (ait) pudica circa fidem Dei interpellent incessanter pro omnibus, elongantes se ab omnibus diabolicis detractionibus, & falso testimonio, & ab omni malo, cognoscetes seipsas, quia sunt sacrarium Dei, quoniam omnia Deus prospicit, & nihil cum latet, neque cogitatio, neque conscientia, neque aliquid abditum cordis. Item conspectus de talibus viduis meminit IGNATIVVS MARTYR, & præcipue in epistola ad Tarcentenses, ubi eadem penè verba inserit quæ superius Polycarpus. Et MARTIALIS APOSTOLVS epistola ad Tholosanos cap. 9. Et TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro De cultu feminarum. & lib. 1. ad vxorem, viduarum castitatem, & continentiam miris effect præconijs. Non tantum (inquit) virginibus datum opinor, licet in illis integritas solida, & tota sanctitas de proximo visura sit faciem Dei, tamen vidua habet aliquid operosius, quia facile non est appetere quod nescias, & auersari quod desideraueris nunquam. Gloriosior continentia quæ in summo sentit, quæ quid viderit nouit. Poterit virgo solior haberi, at vidua laboriosior: Illa quod bonum semper habuit, ista quod bonum sibi inuenit. In illa gratia, in ista virtus coronatur. Verum ut paucis absolvamus, quia iam hoc satis superque probatum est in superioribus, sic definit Concilium TOLETANVM X. canone 4. Inueniuntur (ait) nonnullæ viduæ diuersis excusationibus se adeo contemnes, ut blandiantur sibi non se Patrum plena religionis obligatas institutione teneri. Unde antiquis inconcusse permanentibus regulis, hoc adicitur nouæ oraculo sanctionis, ut vidua quæ sanctæ religionis obtinere proposuim voluerit, sacerdoti vel ministro, ad quem aut ipsa venerit, aut quem ad se venire contigerit, scriptis professionem faciat ad se aut signo aut subscriptione notatam, continentem se & religionis proposuim velle, & hoc perenniter inuoluntate seruare. Tunc accepta à Sacerdote, vel ministro apta religionis huius vestro, seu lectulo quiescens, siue quocunque in loco consistens incontinentanter viatur, nec diuersi coloris aut diuersæ partis eadem sit notabilis vestis, sed religiosa & non suspecta, quæ careat & varietatibus colorum, & diuersitatibus specierum, adeo ut absque ulla suspitione transgressionis maneant vestit tantum apta sanctæ religionis, & suo sexui competens ad testimonium probitatis. Vi autem deinceps nil reuocetur in dubium, pallio purpureo vel nigri coloris caput conuegat ab initio susceptæ religionis, ut dum illic iuberit signum probabilis sanctitatis, ubi nullius falli poterit suspitionis, &c. Eadem omnino replicat Concilium FOROVIENSE sub Adriano I. canone II. &

multi alij Patres, sicut in superioribus vocabulis insertum reperies, Iunge sequentia. Moniales viduæ non velandæ.] GELASIVS I. epistola 1. ad Episcopos Lucaniae, Bruciorum, Siciliae, c. cap. 15. Viduas (inquit) velare nullo modo licet, nec canonum forma prescripti. Nō est ergo penitus usurpandum, eisq; sic Ecclesiastica sunt ferenda prescripta, ut nihil committatur illicitum. Hunc canonem allegat Concilium TRIBVRIENSE can. 25. Præterea Concilium EPAVNENSE sub eodem Gelasio, cano. 21. Viduarum (inquit, consecrationem, quas Diaconas vocant, ab omni regione nostra penitus abrogamus, &c. Vide positum superius Diaconissa, &c. Hinc subscripsit Concilium TVRONICVM II. cano. 21. Illud (ait) quod aliqui dicunt, vidua quæ benedicta non fuit, quare non debet maritum accipere, cum omnes sciant, quod nunquam in canonicis libris legitur benedictio vidualis, quia solum propositum illi sufficere debet, sicut in Epauensis canonibus à Papa Anito vel omnibus Episcopis conscriptum est: viduarum consecrationem, quas diaconas vocant, ab omni religione nostra penitus abrogamus, &c. Et expressius decretum est in Synodo ARELATENSI (scilicet Synodo 2. cano. 27. ut superius allegauimus) Professas viduas si in incontinentia perseverent, cum raptoribus esse damandas (vide mox) In prophetis legitur, quia de alienigenis contra interdicta Dei, cum Hebrei fortissimi fuissent uxores, populum Dei à Gētib; superatum. Post prædicante Propheta, quia dimiserunt uxores & filios & separauerunt se ab illicitis coniugis, statim victoriam fuisse secutam. Quicunque ergo de laicis ingenuus, cum talibus excommunicatis participare presumpserit, excommunicatum se esse cognoscit. Eadem & Concilium TVRONENSE III. canone 23. & Concilium MOGUNTINVM III. cap. 27. statuit, ne iuuenes viduæ citò velentur, vsque dum probetur illarum religio, & bona ab eis nota sit conuersatio. Hinc etiam Concilium PARIENSE III. libro 1. cano. 40. Vi autem nullus Pontificum (ait) viduas velare attemet, canonica auctoritas inhiat. Quod vero Presbyteri in consilijs Episcopis suis velum viduarum consecrare non presument, prorsus interdiciunt. Quod si quisquam Presbyterorum huius constitutionis contumaciter transgressus fuerit, canonica correptionis poenas luet. Tum subdit, ne etiam Presbyteri præsumant virgines velare, vel illas sibi præsumant velum imponere, ut in suis vocabulis quibusque iam dictum est. Vide ergo, & iunge sequentia. Monialibus viduis interdicitur nuptiæ.] Vide superius, Monialibus virginibus interdicitur nuptiæ, quia de viduis ibi fit mentio. Similiter ea repetit quæ superiori distinctione posita sunt. Unde & sic Concilium ARAVSICANVM I. statuit canone 28. In viroque sexu (ait) hi qui sunt deservitores professæ castitatis, præuaricatores habendi, & his omnibus per poenitentiam legitimum consulendum. Unde & Concilium FOROVIENSE canone II. feminis & viduis adaptat hunc canonem, strictè præcipiēs, ut qui continentiam spontaneè vouerunt, ne liceat eis nuptias repetere. Sic etiam posuimus ex Concilio ARELATENSI III. supra, repetit si vis. SYMMACHVS I. epistola ad Cæsarium Episcopum. Neque viduas (ait) ad nuptias transire patimur, quæ in religioso proposito diuturna obseruatione permanferint. Vide ibidem etiam ex Concilio TOLETANVM III. canone 10. & allegat Gratianus causa 32. quæstione 2. capite

Gelasius 1.

Concilium Triburienf. sub Arnulpho Imper. Concilium Epauense sub Sigismundo rege.

Concilium Turonicum 1. sub Pelagio 1.

3. Epist. 9. Numeri 26. Nehemias 13.

Concilium Turonense 3. Concilium Moguntini 3.

Concilium Parisiense 3.

Concilium Arausicanum 1.

Concilium Foroviense.

Concilium Arelatense 3. Symmachus 1.

Concilium Turonicum 2. Concilium Toletanum 3. sub Pelagio 2.

Hoc

Hoc sanctum. Pro consilio (ait) castitatis, quod maxime hortamento Concilij proficere debeat, annuncie glorioso domino nostro Reccardo Rege hoc sanctum affirmat Concilium, ut de viduis quibus placuerit tenere castitatem, nulla vidua ad nuptias interandas venire cogatur. Quod si primum profiteantur continentiam nubere elegerint, illis nubant quos propria voluntate voluerint habere maritos. Lege autem quod superius annotauimus, ubi plura sunt posita, tum iunge sequentia. Moniales viduæ si votum fregerint aut propositum abiecerint.] Lege, quæ superius posita sunt de virginibus monialibus. Has denique viduas Apollolus Paulus vitandas docet 1. Thimoth. 5. eo quod primam fidem irritam fecerint. Hac etiam præcedenti distinctione euasit notum, dum illis interdicitur nuptiæ. Porro de talibus etiam Apostoli præcepta dederunt, ut iam recensuimus superioribus. Ex Clemente I. cui Concilium ARELATENSE II. sub Syluestro I. canone 27. præcedenti iam pagina allegatum, subscripsit. Professas (inquit) viduas si in cohabitando perseverent, decernimus cum raptoribus esse damandas. Unde & Concilium CARTHAGENENSE IV. canone 104. & allegat Gratianus, causa 27. quæstione 1. capite Sicut. Sicut bonum est (ait) castitatis premium, ita & maiori obseruantia & præceptione custodiendum est, ut si quæ vidua, quantumlibet adhuc in minoribus annis posuerit, & natura etate à viro relicta, se deuenerint Domino, & veste laicali abiecta sub testimonio Episcopi & Ecclesie religioso habitu apparuerit, postea vero ad nuptias seculares transferunt, secundum Apostolum damnationem habebunt, quoniam fidem castitatis, quam Domino vouerunt, irritam facere ausi sunt. Tales ergo persona siue Christianorum communione maneant, quæ etiam nec in conuiuio cum Christianis communicent. Nam si adulteræ coniuges reatu suis obnoxie, quanto magis viduæ quæ religiositatem mutauerunt crimine adulterij notabuntur, si deuotionem, quam Deo sponte non coacte obtulerunt, libidinosa corruperint voluntate, atque ad seculares vel secundas nuptias transitum fecerint. Quæ & si violentia irruente, ab aliquo præcepta fuerint, ac postea delectatione carnis atq; libidinis permanere in coniugio raptori vel violento viro consenserint, damnationi superius comprehensa tenentur obnoxie. De talibus ait Apostolus: Cum luxuriate fuerint nubere volunt, habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt. Vide in hunc Apostoli locum AMBROSIVS, CHRYSOSTOMI, HIERONYMI, atque aliorum virorum illustriū commentaria, qui omnes huic sententiæ suam adiciunt calculum. Unde & GELASIVS I. epistola 1. ad Episcopos Lucaniae Bruciorum, &c. capite 22. allegat Gratianus causa 27. quæstione 1. capite De viduis. De viduis sub nulla benedictione velandis superius dictum est, quæ si propria voluntate professam primum coniugij castitatem mutabili mente calcauerint, periculi earum intererit, quali Deum debent satisfactione placare, quia, iuxta Apostolum, primam fidem irritam fecerunt. Sicut enim si se forsitan continere non poterant, secundum Apostolum, nullatenus nubere uerabantur, sic habita secum deliberatione promissum Deo pudicitie fidem debuerunt custodire. Nos autem talibus nullum laqueum debemus iniicere, sed solum adhortationes præmij scripturæ penamque proponere diuini iudicij, ut & nostra sit absoluta conscientia, & illarum pro se rationem Deo reddat intentio. Cauendum est quippe, quod de earum moribus adibusque beatus Paulus Apostolus testatur, quod planius

exponere præterimus, ne sexus instabilis non iam deterreri, quam adnotari uideatur. Lege etiam supra quæ posuimus ex Concilio TOLETANO IV. canone 54. & ex reliquis. Unde & Concilium VORMATIENSE canone 21. Vidua quæ sacrum velamen imposuerit, & inter ceteras velatas feminas in Ecclesia orauerit, & oblationem cum illis obulerit, si profissa est in eodem habitu permanere, spondens nunquam religionis deponere velamen, à religionis obseruantia discedere non presumat. Quod si presumpserit, & ad id quod sponderat reuocari non potest, & a liminibus sanctæ Ecclesie segregetur, donec ad emendationis remedia confugiat. Idem omnino Concilium TRIBVRIENSE canone 25. Et ALEXANDER III. parte 45. Concilij Lateranensis quod celebravit cap. 4. scribens Lucensi Episcopo. Mulier quæ post mortem viri sui habitum mutato velamen assumpsit, sed non renunciat proprijs, nec intrauit claustrum, nec in manu Episcopi Abbatis, aut Abbatissæ, sed super altare est profissa, vel obedientiam promissam, postmodum vero anno elapso, lapsam incontinentia firmidans, abiecto religioso habitu, euidam solenniter in facie Ecclesie misit. Ad hoc respondetur, quod sicut simplex uoluntatis testimonium impedit contrahendum, sed non dirimit contrahendum, ita sine professione & priorum renuntiatione libitus susceptio ne contrahatur impedit, sed consummationem nequaquam dissoluit. Vide supra Matrimonium am emissio voti soluat, &c. Eadem replicat CONCILIO III. partis 10. capite 19. Vide sequentia. Monialium viduarum raptor & oppressor.] Hoc ex superioribus & præcedentibus dependet distinctionibus, ubi iam multoties inuenitur expressam. Vide etiam supra in dictione Monialium virginum raptores, &c. quia illic cuncta inserta sunt quæ huic possent loco annotari. Porro vide ad calcem præcedentis paulò ante ex Concilio Arausicano I. ubi raptor sacrilegus viduarum damnatur. Et SYMMACHVS I. epistola ad Cæsarium Episcopum, capite 3. & allegat Gratianus causa 36. quæstione 2. capite Raptores. Raptores viduarum vel virginum, ob immanitatem tanti facinoris detestamur, illos uehementius prosequendo, qui sacras virgines, vel uolentes, vel inuitas matrimonio suo sociare tentauerint: quos pro tam nefandissimi criminis atrociter à communione suspendi præcipimus. Vide idem in Concilio ILLERDENSI cap. 6. Huic & CONCILIO GENERALE IV. canone 4. statuit, ut si quis Clericus cum muliere Deo dedicata coierit, deponatur, ut qui sponsa Christi uirum attulerit: si autem laicus, segregetur. Vide superius ex Concilio TVRONICO II. canone 21. reliquum.

MORBVS.

Morbo Regio laborantes.] ZACHARIAS I. epistola 5. ad Bonifacium Archiepiscopum Moguntinum statuit, ut homines qui natiuitate, aut genere morbum hunc contraxerint, extra ciuitatem pellantur, quod tamen nullis inhibeatur regressus ad elemosynam petendam. Si autem fortuito casu hoc morbo vexantur, non proici, sed sollicitè curari si fieri possit, & ad communionem postquæ omnes perfecterint admitti præcipit. Equi uerò qui hoc morbo laborant, & non possunt curari, in aquam præcipitari iubentur, etiam de his qui à canibus rabidis, vel lupis fuerint lacerati, iubentur separari ne alios similiter inficiant, uel in foueam proiciendi.

Hoc

Concilium Arausicanum 1.

* Credo quod rectius ab Episcopo.

Polycarpus Smyrnenfis.

Ignacius Martyr.

Martialis Apostolus.

Tertullianus Carthagenf.

Concilium Toletanum 19.

Hæc Gratianus allegat causa 2. quæst. 1. Vidua.

Modus profecti Viduis obseruandus.

Concilium Forouiense sub Carolo Magno

Concilium Toletanum 4. sub Honorio I. Concilium Vormatiense sub Ludouico 2. Imperat. anno 1053.

Concilium Triburienf. sub Arnulpho Imperat. Alexander 3.

Simplex uoti impedit matrimonium.

Symmachus 1.

Concilium Illerdense. Concilium generale 6. Constantinopolitano 3.

Concilium Turonicum 2.

Zacharias 1.

Concilium Arelatense 2. anno 326.

Concilium Carthagenf. 4. sub Anastasio I. cui Augustinus interfuit

1. Thimoth. 5.

Timoth. 5.

Ambrosius Mediolanensis Ioannes Chrysostomus. Hieronymus Stridonensis. Gelasius 1.

1. Corinth. 7.

1. Thimoth. 5.

MORTVVS.

Mortui an lugendi.] Hoc summopere vetat **AMBROSIVS MEDIOLANENSIS** libro De bono mortis per totum; & coæuus eius **ANASTASIVS I.** epistola 2. ad Nerianum, & allegat **Gratianus** causa 13. quæstione 2. capite Habent forsitan instam longi doloris excusationem, qui vitam alteram nesciunt, qui de hoc seculo ad melius esse transiunt non confidunt. Nos autem, qui nouimus, qui credimus & docemus, contristari nimium de obitibus non debemus, ne quod apud alios pietatis tenet speciem, hoc nobis magis in culpa sit. Nam diffidentia, quodammodo genus est, contra hoc quod quisque predicat, querite iustitiam amans, dicitur **Apostolo**: Nolumus vos ignorare de dormientibus, ut non contristemini, sicut & ceteri qui spem non habent. Hac itaque ratione perspecta studendum nobis est, ne de mortuis affligamur, quos credendum est ad veram moriendo vitam peruenisse: sed affectum viuentibus impendamus, quibus & pietas ad utilitatem, & sit ad fructu dilectio. Eiusdem est mentis **PHILO IVDÆVS** libro tertio, vitæ **Mosis**, **Luctus** (ait) in cognatorum obitu dolor necessarius non imputatur pro peccato, atiamen ad certum tempus à templo arceantur lugentes, quo non patet adiui, nisi immunibus ab omni inquinamento tum fortuito tum voluntario, &c. Hinc **HIERONY. STRIDONENSIS** in Epitaphio **Nepotiani** ad **Heliodorū**, lugere mortuos omnino indecens, esse Christiano testatur. Et alia epistola ad **Paulam** super obitu **Blesillæ** filia, quæ incipit, Quis dabit capiti meo, &c. Cur (ait) durum sit quod quandoque patiendum est? Et cur dolemus quemquam mortuum? Ad hoc enim nati sumus, ut maneamus æterni **Abraham, Moyses, Isaac, Petrus, Iacobus, Ioannes, Paulus** electionis vas, & super omnia filius Dei moritur, & nos indignamur aliquem exire de corpore, qui ad hoc forsitan raptus est, ne malitia mutaret intellectum eius. **Placita** enim erat Deo anima eius, propterea properauit eum educere de media iniquitate, ne longo viâ itinere deus oberraret anfractibus. **Luceatur** mortuus, sed illo quem gehenna suscipit, quem tartarus deuorat, in cuius penam æternus ignis æstuat. Nos quorum exitum Angelorum turba comitatur, quibus obuiam Christus occurrit, grauemur magis si diuini in tabernaculo isto mortis habitemus. Quia quandiu hic moramur, peregrinamur à Domino. Et **ORIGENES ADAMANTIVS** homilia prima, in **Psalmum 38**, exponens illud: **Vniuersa** ergo vanitas omnis homo viuens. Quia autem (ait) de hac vita accipitur ista sententia, audi Ecclesiastem protestantem & dicentem: Laudauit omnes qui mortui sunt, super omnes qui viuunt. Laudat ergo mortuos plusquam viuos, quia illi hoc saltem lucrum habent, quod de vinculis huius corporis liberati sunt, nec ultra carnem ac pellibus induti sunt, nec ossibus ac nervis incerti sunt, nec ultra subiacent necessitati corporis. Contemnemus unam istam vitam, & festinamus ad sanctam vitam, & beatam, ac veram, & in illam animo & mente tendamus omni vanitate discussa, nec dicamus dulcem istam lucem qua nunc viuimus. Et **IOANNES CHRYSOSTOMVS** homilia 32. in **Matthæum** exponens illud: Non enim est mortua puella, sed dormit, &c. Puella illa (ait) mortua rursus fuit, una vero postquam resurrexerit nunquam in posterum moriemur videbit. Nemo ergo defunctos plaret, nemo lugeat, nemo mortem Christi, qua mors superata est, calumnietur. Quid frustra flet, si mortem in formam redactam esse credis? Quid te cæcis & luges? Genes id faciunt, quia non credunt. Si autem fidelis pariter atque infidelis hac in re peccat, quid re-

pondebit? quomodo veniam petere audebit, præsertim longis temporibus postea cum iam nemo Christianus de resurrectione ambigat? Verum oportet penè totam hic homiliam inferere eiusdem Patris, si cuncta vellemus huc pertinentia scribere. Lege verò si vacat, quia pulcherrima est. De non lugendis etiam mortuis **AVGVSTINVS HIPPO- NENSIS** sermone 17. de Martyribus præclara loquitur. Verum ea silentio præterimus, sicut & multorum aliorum Patrum testimonia. Idem etiam prohibet **Concilium TOLETANVM III.** sub **Pelagio II.** canone 22. & allegatur à **Gratiano** causa 13. quæstione 2. capite **Qui** diuina Religioformam omnium corpora, qui diuina uocatione ab hac vita recedunt, cum **Psalmus** tantummodo, & psallentium vocibus debere ad sepulchra deseri. Nam funebre carmen, quod vulgo defunctis cantari solet, vel in peccatoribus se aut proximos, aut familias cedere omnino prohibemus. Sufficit autem, quod in spe resurrectionis Christianorum corporibus famulatus diuorum impenditur canticorum. Prohibet enim nos **Apostolus** nostros lugere defunctos, dicens: De dormientibus autem nolo vos contristari, sicut & ceteri qui spem non habent. Et **Domini** non fleuit **Lazarum** mortuum, sed ad vitam huius plorauit ærumnas resuscitandum. Si enim potest hoc **Episcopus** omnes Christianos prohibere, agere non moretur, à religiosis tamen aliter fieri non debere censemus. Sic enim Christianorum per omnem mundum humari oportet corpora defunctorum. Idem omnino **Concilium COLONIENSE III.** partis 7. capite 28. & 29. vt iam diximus suis locis, videlicet in vocabulo, **Defunctus**, vide ergo.

Mortuis impendenda suffragia, &c. [Hoc serie sanctorum Patrum ab origine **Euangelij** probatum inuenies in vocabulo, **Defunctus**, &c.]

MOYSES.

Moysi vitam, & encomium virtutis eius multi grauissimi scriptores prodiderunt, è quorum numero **PHILO IVDÆVS** tribus libris, eius vitam complexus est, & **GREGORIVS NISSE- NVS**, & quidam alij. Celebrem verò eius facit mentionem **CLEMENS I.** libro 6. Constitutionum Apostolicarum, capite 3. & capite 19. & 20. vbi per manus eius portenta narrat & miracula facta. Itaque capite 10. verum omnia clarissime leguntur in libris **Exodi**, **Numeri**, **Leuitici**, &c. genus verò eius ex antiquis historijs dedacit **IVSTINVS MARTYR** in sermone exhortatorio ad Gentes. Quod autem typus Christi fuerit, & eius aduentum præmonstrat in suis obseruationibus legalibus, docet **IRENÆVS LYODV- NENSIS** libro 4. contra hæreses **Valentini** & similium, capite 23. cum de **Paschæ** sacrificio loquitur, verum nullus est sanctorum Patrum qui non sit versatus in eiusdem **Mosis** præconio, de lege autem eius. Vide supra, **lex Moy**, &c.

MVLIER.

Mulieres vitandæ. **IVSTINVS MARTYR** epistola ad **Zenam** & **Serenum** fratres. **Mulieres** (ait) alloquende sum seruo propter vanitatem ingenij, donec enim se facit peccabile, & sexui preterit, & indulget otio, famina est, & proinde nodu fidelis. Quapropter nec inficemur eas, nec tamen eis blandiamur. Sic autem diligamus, ut absit periculum. Et infra: **Exorcista** honorada sunt caute, ne forte fallamur, cõuersandus est eis modice, ac sobrie, simido caru cõsuetudinis periculum propter notam caru inconstantiã, quæ semper

Augustinus Hipponensis.

Concilium Toletanum 3. sub Pelagio 2.

Theosal. 4.

Ioann. 11.

Concilium Coloniense 3.

Philo Iudæus.

Clemens 1.

Iustinus Martyr.

Irenæus Lugdunensis.

Iustinus Martyr.

Ambrosius Mediolanensis Anastasius 1.

Theosal. 4.

Philo Iudæus.

Hieronymus Stridonensis.

Sapient. 4.

Origenes Adamantius.

Ioannes Chrysostomus, Matth. 2.

meminerint eius rei ad quam se factas putant. Sed ante omnia cauendum ab oculis earum mundanis studijs, quæ ne ipsa quidem probant, faciunt tamen in proximorum perniciem. Sic fit ut nonnulla, quia non audent propalam fucare faciem; furuius arbitribus id faciant. In aquam enim, aut oleum prospiciendo decernunt, possint ne aduersus pudicitiam bellum gerere: imo & alio modo struunt insidias. Implexo enim clam capillis, quasi non liceat in propatulo comam curiosius excolere, proximorum barbaram mentumq, contrectant, summis digitis, interdum etiam capite immoto oculos per totum suum corpus circumferunt. Oportet igitur cum talibus versari animo, & patulos ramos earum refecare, &c. multa de vitâdis mulieribus **CYPRIVS CARTHAGINENSIS** libro De singularitate clericorum. **Aculeus** (inquit) peccati facta est forma femineæ, & mortis conditio non aliunde surrexit, nisi de mulieribus substantia, &c. Lege obsecro libellum si plura volueris nosse. Lege & **IOANNES CHRYSOSTOMVM** homilia 9. quod nemo læditur, nisi à seipso. Et opere 2. in **Matthæum**, homilia 12. Quid autem est aliud mulier (ait) nisi amicitia inimica, inessugabilis poena, necessarium malum, naturalis tentatio, desiderabilis calamitas, domesticum periculum, delectabile darrimentum, mali natura boni colore depicta, &c. Sed hæc satis.

Mulierum contubernium clericis inhibetur. [Posuimus cuncta in vocabulo **Clericus**, & deinceps.

Mulieres non ingrediantur monasteria. [Positum vide superius.

Mulieres sacra vasa non contingant. [Vide infra, **Vasa sacra**, &c.

Mulieres à publicis iudicijs & negotijs arcendæ. [Concilium **NANNETENSE** can.

19. (Cum **Apostolus** dicat, mulier es in Ecclesia taceant, non enim permittitur eis loqui. Turpe est enim mulieri loqui in Ecclesia, mirum videtur, quod quedam muliercula contra diuinas humanasque leges auita fronte impudentes agentes placita generalia, & publicos conuentus indiesenter adeunt, & negotia regni utilitatique reipublica magis perturbant quam disponent, cum inaccessis sit, & etiam inter barbaras gentes reprehensibile mulieres virorum causas discutere, & que de lanificijs suis, & aperibus textilibus, & mulieribus inter genitarius suas residentes debuissent dispartire, in conuentu publico ac si in curia residentes, senatoriam sibi usurpant auctoritatem. Que ignominiosa præsumptio fautoribus magis impudenda videtur, quam sceminis. Vnde quia diuine leges, ut supra monstratum est, hoc contradicunt, & humane nihilominus id ipsum prohibent, ut femine nihil aliud prosequantur in publico, quam suam causam. At enim **LEX THEODOSIANA**: Nulla ratione femine amplius quam suas causas agendi habeant potestatem, nec alicuius causam a se nouerit consequendam, &c. Hæc etiam allegat **Burchardus** libro 8. **Decretorum**, capite 85. vide sequentia.

Mulieres docere non præsumant. [Clemens I. libro 3. Constitutionum Apostolicarum, cap. 6. sic **Apostolos** recëset decreto statuisse. Nõ permittimus mulieres in Ecclesia docere, sed tantum orare, & magistros audire. Nam magister ipse & Dominus Iesus Christus, cum nos duodecim ad docendum populum genuisset, mississet, nusquam mulieres misit ad predicationem, quamquam non deerunt. Erat enim nobiscum mater **Domini** & sorores eius, præterea **Maria Magdalena**, & **Maria Iacobi**, & **Martha**, & **Maria sorores Lazari**, & **Salome**, & quedam alie. Nam si

neceffè fuisset mulieres docere, ipse primus his quoque præcepisset, ut unâ nobiscum populum instituerent. Si enim caput mulieris vir est, æquum non est ut reliquum corpus capiti imperet. Hinc subscribit **Concilium CARTHAGINENSE IV.** can. 99. allegatque **Gratianus** distict. 23. cap. **Mulier**. **Mulier** (ait) quamuis docta & sancta, viros in conuentu docere non præsumat, &c. Et **TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS** libro De præscriptionibus aduersus hæreticos, arguit **Mulieres** hæreticas, eo quod procaces docere audent, & exorcismos agere, curationes reprobittere & baptizare. Vide infra. Idem & **Epiphanius Cypri** libro 3. contra hæc. 79. contra **Collyridianos**, vbi eadem penè verba refert, quæ supra ex **Clemente I.** protulimus, vt videre quilibet poterit, si curiosus inspererit. Præterea **CYRILLVS HIEROSOLYMITANVS** in præfatione **Cathecheseon**, vbi etiã **Virginib** submissa voce iubet preces & psalmos recitare. Porro præmissa decreta aliã hæretici obiecerunt contra sanctum **Concilium Nicænum II.** generale **VII.** improbantem illud libro edito sub **Caroli Magni** nomine, eo quod **Irene**, quæ Imperatrix erat, & mater Imperatoris **Catholica**, cum filio prædicto Concilio præfedisset. Sed his respondet **ADRIANVS I.** libro edito pro defensione eiusdem Concilij ad **Carolū Magnum**, cap. 53. quod antea familia licite mulieres fecisse probantur. Siquidem **Helena** **Constantini Magni** mater, in cõuentu Iudæorum cum Christianis habito, defensore **Siluestro**, subdit cum filio **Constantino**. Sed & ex actibus Concilij **Calcedonenfis** colligitur, & ex epistolis **Leonis I.** ad **Pulcheriam Augustam**, quod eadem pulcheria cum **Martiano** Imperatore diffinitionem præfati Concilij præfedit. Sed & **AVGVSTINVS** in **Genesin**, exponens illud: **Produxit terra herbam pabuli & ligna fructifera**, &c. **Producunt** (inquit) & homines in Ecclesia opera misericordie post ipsa opera, que etiam Domino exhibita sunt, cum esset in carne, non solum à viris sicut **Zacheus**, sed etiam à mulieribus quæ ei ministrabant de substantia sua, &c. Verum ex his non inferat, quod mulieres officium prædicandi in Ecclesia vel administrandi sacramenta vsurpauerint. Iunge quod sequitur.

Mulieres non præsumant baptizare. [Clemens I. libro 3. Constitutionum Apostolicarum, capite nono. De mulieribus autem (ait **Apostoli**) an hæc baptizare debeant, significamus vobis, quod non paruum periculum imminet eis, quæ hoc faciunt. Idõ non consulumus, periculosum est enim, imò iniquum & impium. Et infra: Quod si in præcedentibus docere eas non permisimus, quomodo quis eas præter naturam sacra facere concedat? Hæc est enim iustitia ad **Græcorum** impietatem pertinens, feminis deabus sacrificas instituire. Eadem omnino **EPIPHANIUS CYPRI** libro tertio, contra hæreses, hæresi 79. contra **Collyridianos**, vbi mulieribus prohibet sacrificare. Si mulieribus (inquit) præceptum esset sacrificare Deo, aut regulare quicquam operari in Ecclesia, oportebat magis ipsam **Mariam** sacrificium perficere in nouo testamento, quæ digna facta est suscipere in proprijs sinibus vniuersorum Regem, Deum colatstem **Filium Dei**, cuius veteris templum factum est ac domicilium ad **Domini** in carne disibfationem, per Dei benignitatem & admirandis mysterijs preparatus est. At non cõpauit. Sed neq, baptisma a se conceditum est, alioqui potuisset **Christus** ab ipsa baptizari, potius quam à **Iouanne**, &c.

Concilium Carthaginiense 4.

Tertullianus Carthaginiens.

Epiphanius Cypri.

Cyrius Hierosolymitan.

Adrianus 1.

Augustinus Hipponensis.

Clemens 1.

Epiphanius Cypri.

Mulierum insidias.

Cyprianus Carthaginiens.

Ioannes Chrysostomus.

Concilium Nannetense. 1. Corinth. 14.

Lex Theodogiana.

Clemens 1.

1. Corinth. 14.

Tertullianus. Carthagini. Concilium Carthageni.

Lege residuum. Hinc scribit TERTULLIANVS, vt precedenti pagina allegauimus. Et Concilium CARTHAGINENSE IV. can. 100. allegaturq; a Gratiano, De consecr. dist. 3. Mulier ait) baptizari non presumat, &c. Quod vero Mulieribus in casu necessitatis baptizari concedatur. Vide supra vocabulo, Baptismus, &c.

Concilium Neocesariense.

Mulier grauida & praegrans si debeat baptizari. J Concilium NEOCESARIENSE can. 6. Grauida (inquit) oportet baptizari quando voluerit. Nihil enim in hoc qua parit nascenti communicat, propterea quod uniuscuiusque suum propositum in confessione declaretur. Hoc decretum allegat MARTINVS BRACARENENSIS cap. 54. collectio, & citatur a Gratiano De consecr. dist. 4. c. Si qua, &c. Porro quereuti Augustino Anglorum Episcopo, si mulier praegrans, & puer natus post sed baptizari, respondet GREGORIUS I. cap. 10. ad interrogata, &c. Mulier praegrans (ait) cur non debeat baptizari, cum non sit ante omnipotentis Dei oculos culpa aliqua fecunditas carnis. Nam cum primi Parentes nostri in Paradiso reliquissent immortalitatem quam acceperant recto Dei iudicio perdidierunt. Quia itaque idem omnipotens Deus humanum genus pro culpa sua funditus extinguere noluit, & immortalitatem homini pro peccato suo abstulit, & tamen pro benignitate sua pietatis fecunditatem ei sobolis seruauit. Quod ergo natura humana ex omnipotentis Dei dono seruatum est, qua ratione poterit a sacri Baptismatis gratia prohiberi. In illo quippe mysterio, in quo omnis culpa funditus extinguitur, valde stultum est, si donum gratiae contradicere posse videatur. Vide & ea quae sequuntur.

Clemens r.

Mulier menstruata, & enixa, quanto reprobate ab ingressu templi, & viri thoro debeat abstinere. J CLEMENS I. lib. 6. Constitutionum Apostolicarum, cap. 28. Neque vero naturalis purgatio odiosa Deo est, qui illam instituit in mulieribus per menstrua spacia, valetudinis firmitatisque causa, cum otiose sint, ut quae magna ex parte domi sedent, sed etiam, ut habetur in Euangelio, cum illa, quae patiebatur fluxum sanguinis, valetudinis gratia salutarem sibi amicum attigisset, non moleste tulit Dominus, neque omnino illam accersit, imo potius eam curauit, dicens: Fides tua te saluam fecit. Menstruisque apparentibus mulieribus, viri cum eis ne coeant, ut filij sine morbo nascantur. Prohibuit enim hoc lex, inquiens: ad mulierem menstruam ne accedas, neque vero cum praegnantibus consuetudinem habeant, quia non suscipiendorum filiorum, sed voluptatis causa hoc faciunt. Oportet autem Dei amicum non appetere voluptatem. Et GREGORIUS I. cap. 10. ad interrogata Augustini Anglorum Apostoli, & allegatur a Gratiano, dist. 5. cap. Cum enixa, &c. Cum enixa fuerit mulier, post quot dies debeat Ecclesiam intrare testamenti veteris preceptione didicisti, ut pro masculo diebus 30 pro femina vero 66 debeat abstinere: quod tamen sciendum est, quia in mysterio accipitur. Non si eadem hora qua genuerit, actura Deo gratias intrat Ecclesiam, nullo peccati pondere praegrantur. Voluntas enim carnis, non dolor in culpa est. In carnis autem commixtione, voluptas est, in prolis vero partu gemitus & dolor. Unde & ipsi primi nostri omnium dicuntur: In doloribus paries. Si itaque enixam mulierem prohibemus Ecclesiam intrare, ipsam ei poenam suam in culpam deputamus. Baptizari autem vel enixam mulierem, vel hoc quod genuerit: si mortis periculo urgetur, vel ipsa hora eadem, qua genuit, vel hoc quod gignitur eadem qua natum est, nullo modo prohibetur. Quia sicut sancti ministerij gratia viuentibus atque

Gregorius I.

discernentibus cum magna discretione prouidenda est, ita quibus mors imminet sine ulla dilatione afferenda est, ne dum adhuc tempus ad praebendum redemptionis mysterium quaeritur, interueniente paululum mora inueniri non valeat qui redimatur. Ad eius vero concubium vir eius accedere non debet, quousque qui gignitur ablaetetur. Prava autem in coniugatorum moribus consuetudo surrexit, ut mulieres filios suos quos gignunt nutrire contemnunt (vide ablaetare) eosque alijs mulieribus ad nutriendum tradant. Quod videlicet ex sola causa incontinentiae videtur inuentum, quia dum se continere nolunt, despiciunt lactare quos gignunt. Haec itaque quae filios suos ex prava consuetudine alijs ad nutriendum tradunt, nisi purgationis tempus transferit, viris suis non debent admisceri: quippe quia & sine partus causa cum inconsuetis menstruis detinentur, viris suis misceri prohibentur, ita ut morte lex sancta feriat, si quis vir ad menstruatam mulierem accedat. Quae tamen mulier dum ex consuetudine menstrua patitur prohiberi ab Ecclesia non debet, quia ei naturae superfluitas in culpam non valet imputari. Et per hoc quod inuita patitur, iustum non est ut ingressu Ecclesiae priuetur. Hoc probatur exemplo illius mulieris menstruatae, quae ad Dominum accessit & sanitatem recepit. Sancta autem communionis mysterium in eisdem diebus percipere non debet prohiberi. Si autem ex veneratione magna percipere non praesumit, laudanda est, sed si percipiat, non iudicanda.

Geneſij.

Bonarum quippe mentium est, etiam ibi aliquomodo culpas suas agnoscere, ubi culpa non est, quia saepe sine culpa agitur, quod venit ex culpa. Unde etiam cum esurimus, sine culpa comedimus, quibus ex culpa primi hominis factum est ut esuriamus. Menstrui enim consuetudo mulieribus non aliqua culpa est, videlicet quia naturaliter accidit: sed tamen quod natura ipsa vitata est ita, ut etiam sine voluntatis studio videatur esse polluta, ex culpa venit vitio, in quo seipsam qualis per iudicium facta sit humana natura cognoscat, & homo qui sponte culpam perpetravit reatum culpa portet inuitus. Atque ideo femina tales nec arcende sunt a communiione si petunt, licet si non accedunt laudanda sunt. Tum in sequentibus probat consuetudinem Ecclesiae esse Romanis, ut post admixtionem propriae coniugis lauacri purificationem quaerant, & ab ingressu Ecclesiae paululum reuerenter abstineant, non propterea damnantes coniugium, sed propter voluptatem, &c. verum latius haec prosequitur lege.

Mulierum ornatus illicitus. J Vide vocabulum, Ornatus, &c.

Mulieribus Christianis nulla pars cum alienigenis. J Concilium CAESARAVGVSTANVM cano. 1. Mulieres omnes Ecclesiae Catholicae fideles a virorum alienorum lectione & cotibus separentur, nec ad ipsas legentes alij studio vel doctedi, vel discendi, conueniant, quoniam & hoc Apostolus iubet. Ab vniuersis Episcopis dictum est anathema futuros, qui hanc Concilij sententiam non obseruauerit. Idem mandat CYRILLVS HEROSOLYMITANVS in praefatione Catecheseon, hocque ob-

seruatum antiquitus apud Romanos docet abunde BLONDVS FLAVIVS lib. 9. triumphantis Romae, & alij multi scriptores.

MUNDVS. Mundus vt creatus. J Creationem mundi post aliquot philosophos etiam quidam haeretici impugnauerunt, contra quos docti quidem discurrunt PHILIVS DAVIDVS libro quem intulauit. Quod mundus sit incorruptibilis. Ibi enim contra Critolaum Peripateticum disputat, qui ab aeterno vanis quibusdam ratiocinationibus mundum esse asseuerabat: verum prolixissima est disputatio, sed locum potes praesignatum visitare. Contra eosdem TERTULLIANVS CARTHAGIN. agit, contra scilicet somnia Marcionis, lib. 1. contra eundem. Item libro contra Hermogenem, qui in praesente & coaeterna Deo materia mundum creatum esse somniabat, pluraque de productione vniuersi & creatione vniuersi altercatur contra haeticos vocatos materialios, errores varios recensens & refutans, qui contra veritatem olim sunt exorti, tum librum sic claudit. Igitur in quantum constituit materiam nullam fuisse, ex hoc etiam quod nec talem competat fuisse qualis inducitur, intantum probatur omnia a Deo ex nihilo facta, nisi quod Hermogenes eundem statum materia describendo materia quo est ipsum inconditum, confusum, turbulentum, ancipitum, praecipitum, & feruidum motus documentum, artis suae dum ostendit, ipse se pinxit, &c. Idem denique libro de Trinitate creationem mundi astruit Poetarum & Philosophorum testimonijs infinitis, verum ea sub silentio praeterimus. Meminit & saepius BEROSVS CHALDAEVS lib. 1. de temporibus ante primum diluuium, ubi sic exorditur. Antea aquarum eladem famosum, quae vniuersum perit orbis, multa praeterierunt secula, quae a nostris Chaldaeis fideliter fuerunt seruata, &c. Denique CLEMENS ALEXANDR. circa finem libri 5. Stromatum infinitis antiquorum testimonijs agit de creatione mundi, & producit Hesiodi, Homeri, & Callimachi aliorumque plurimum, qui sex dierum creationis mundi meminerunt: SOPHOCLEM autem inducit sic loquentem. In veritate est vnus Deus coelumque terramque spatiosam is condidit, &c. Vide obsecro locum: Et MERCVRIVS TRISMEGISTVS in Pimandro, seu in libro de potestate & sapientia Dei, aperitissimum modum & ordinem quo cuncta facta sunt describit, Deumque in sapientia omnia produxisse de nihilo: lege si vacat. Similiter & LACTANTIUS FIRMIANVS lib. 7. de diuino praemio cap. 2. & 3. de ratione mundi & auctore omnium Deo contra Stoicos & Epicureos disputat & alios Philosophos, videlicet Lucretium, Democritum, & reliquos. Idem facit ORIGENES ADAMANT. hom. 1. in Genesim, & hom. 1. in Iob & EYSEB. CAESAR. lib. 1. de preparatione Euangelica cap. 5. & adhuc copiosius lib. 8. cap. 5. quod sic intulatur, de Deo, & quod mundus creatus est, & quod praedentia regitur. Vide obsecro. Similiter contra eosdem Philosophos, & haeticos Menandrianos de mundi creatione lib. 1. contra haeticos EPIPH. CYPRII hyst. 22. & 23. contra Saturnalianos & alios in locis vt facile ex eius lectione agnosces. Nouissime FRANCISCVS GEORGIVS lib. 1. Harmoniae mundi cap. 8. toni. 1. cantici 1. quod Deus mundum fabricauerit & cap. 9. & sequentibus ex lectione veterum seriofus de mundi creatione &

seruatum

Ezechiel. 9.

Eadem omnino ex consuetudine apostolicis superioribus accipitur. Matth. 5.

Romanorum consuetudo.

Concilium Graugren. anno 324.

* id est, cum alijs viris.

Concilium Caesaraugustanum Hispaniae.

1. Corinth. 14. 1. Timoth. 2. Cyrillus Hierosolymitan.

Blondus Flavius.

Philo. Iudaeus.

Tertullianus Carthageni.

Berosus Chaldaicus sacerdos.

Clemens Alexandrinus.

Sophocles poeta Tragicus.

Mercurius Trismegistus.

Lactantius Firmianus.

Origenes Adamantius, Eusebius Caesariensis.

Epiphanius Cypri.

Franciscus Georgius.

seruatum antiquitus apud Romanos docet abunde BLONDVS FLAVIVS lib. 9. triumphantis Romae, & alij multi scriptores.

MUNDVS. Mundus vt creatus. J Creationem mundi post aliquot philosophos etiam quidam haeretici impugnauerunt, contra quos docti quidem discurrunt PHILIVS DAVIDVS libro quem intulauit. Quod mundus sit incorruptibilis. Ibi enim contra Critolaum Peripateticum disputat, qui ab aeterno vanis quibusdam ratiocinationibus mundum esse asseuerabat: verum prolixissima est disputatio, sed locum potes praesignatum visitare. Contra eosdem TERTULLIANVS CARTHAGIN. agit, contra scilicet somnia Marcionis, lib. 1. contra eundem. Item libro contra Hermogenem, qui in praesente & coaeterna Deo materia mundum creatum esse somniabat, pluraque de productione vniuersi & creatione vniuersi altercatur contra haeticos vocatos materialios, errores varios recensens & refutans, qui contra veritatem olim sunt exorti, tum librum sic claudit. Igitur in quantum constituit materiam nullam fuisse, ex hoc etiam quod nec talem competat fuisse qualis inducitur, intantum probatur omnia a Deo ex nihilo facta, nisi quod Hermogenes eundem statum materia describendo materia quo est ipsum inconditum, confusum, turbulentum, ancipitum, praecipitum, & feruidum motus documentum, artis suae dum ostendit, ipse se pinxit, &c. Idem denique libro de Trinitate creationem mundi astruit Poetarum & Philosophorum testimonijs infinitis, verum ea sub silentio praeterimus. Meminit & saepius BEROSVS CHALDAEVS lib. 1. de temporibus ante primum diluuium, ubi sic exorditur. Antea aquarum eladem famosum, quae vniuersum perit orbis, multa praeterierunt secula, quae a nostris Chaldaeis fideliter fuerunt seruata, &c. Denique CLEMENS ALEXANDR. circa finem libri 5. Stromatum infinitis antiquorum testimonijs agit de creatione mundi, & producit Hesiodi, Homeri, & Callimachi aliorumque plurimum, qui sex dierum creationis mundi meminerunt: SOPHOCLEM autem inducit sic loquentem. In veritate est vnus Deus coelumque terramque spatiosam is condidit, &c. Vide obsecro locum: Et MERCVRIVS TRISMEGISTVS in Pimandro, seu in libro de potestate & sapientia Dei, aperitissimum modum & ordinem quo cuncta facta sunt describit, Deumque in sapientia omnia produxisse de nihilo: lege si vacat. Similiter & LACTANTIUS FIRMIANVS lib. 7. de diuino praemio cap. 2. & 3. de ratione mundi & auctore omnium Deo contra Stoicos & Epicureos disputat & alios Philosophos, videlicet Lucretium, Democritum, & reliquos. Idem facit ORIGENES ADAMANT. hom. 1. in Genesim, & hom. 1. in Iob & EYSEB. CAESAR. lib. 1. de preparatione Euangelica cap. 5. & adhuc copiosius lib. 8. cap. 5. quod sic intulatur, de Deo, & quod mundus creatus est, & quod praedentia regitur. Vide obsecro. Similiter contra eosdem Philosophos, & haeticos Menandrianos de mundi creatione lib. 1. contra haeticos EPIPH. CYPRII hyst. 22. & 23. contra Saturnalianos & alios in locis vt facile ex eius lectione agnosces. Nouissime FRANCISCVS GEORGIVS lib. 1. Harmoniae mundi cap. 8. toni. 1. cantici 1. quod Deus mundum fabricauerit & cap. 9. & sequentibus ex lectione veterum seriofus de mundi creatione &

productione vniuersi disputatur, cuius velim vt scripta perlegas. Hanc fidem etiam suae confessioni inseruit SOPHRONIVS HEROSOLYMITANVS. quam ad Sergium Constantinopolitanum transmisit quae lecta & probata est actione II. Concilij generalis 6. cuius quidem verbaliter apponere, sed frustra, quia vniuersalis nunc idem confitetur Ecclesia. Hoc & AVGVSTINVS HIPPOINENSIS defendit libro de incarnatione verbi ad Ianuarium cap. 4. & libro contra Priscillianistas & Origenistas ad Orosium cap. 8. & alij innumeri patres.

MUNERUM DANDORUM VEL ACCIPIENDORUM RATIO. J ALEXANDER III. parte 50. Concilij Lateranensis quod celebravit cap. 1. In accipiendis, vel dandis muneribus tria sunt maxime attendenda, persona scilicet dantis, & recipientis qualitas, numerus quantitas, & temporis donationis. Qualitatem personarum, ut a quo, vel cui, videlicet an a paupere diuiti, an a conuerso, siue a diuite locupletis datum fuerit, sollicite consideremus. Aestimationem muneris & donationis tempus attendimus, si magni vel minoris praerogatiua data existit, & an instante necessitate, an alio tempore conferatur, diligentius inspicimus. Quod autem scriptum est, Beatus qui excutit manus suas ab omni munere, de illis donis dictum est, quae accipientis animam allicere & inuicere solent. Quod si quaedam munera honesta, quae modici sunt praerogatiua, voluntatem recipientis inclinare, vel mouere non debeant, dantur consecratori vel ordinatori, vel iudici. Romana Ecclesia dantem vel accipientem delinquere interpretari non consuevit, nisi ista interueniant ex pacto. Vide superius, Iudex munera pro iudicijs non accipiat, & Episcopus & Clericus & Simonia, & Ordo, & reliquis.

MUTILATUS MEMBRIS AN POSSIT ORDINARI DIXIMUS SUPERIVS VOCABULO, MEMBRUM, &c.

MUTUS EFFECTUS AN POSSIT BAPTIZARI. Sic de hoc Concilio ARAVICANVM I. sub Leone I. cano. 12. allegatur a Gratiano causa 27. quaest. 6. Placuit. Subito obrutescens, pro vt stultum est, baptizari, aut praenitentiam accipere potest, si voluntatis praerogatiua testimonium alienorum verbis habet, aut praesentia in suo iuu.

NATALIS. Natalis Christi dies festus. J De hoc egimus superius in vocabulo Dies festus, &c. & quod non sit hic dies ieiunandus, habet suo loco, Ieiunium, ex Concilio I. Bracarenſi cano. 4. verum tamen quia quidam abusus irreperat in orbem, Concilium GENERALE VI. Constantinopolitanum 3. canone 79. statuit vt hic dies celebrior habeatur, ne mulieres similes coquentes faciant fecunditas in honore partus virginis, cum eius partus sit inenarrabilis, nec possit definiti, metiri aut describi. Vide in vocabulo, Christus, &c. ubi plura de incarnationis fide reposita sunt.

NATALIS DIES BEATAE MARIAE VIRGINIS. Vide in vocabulo, Maria, &c.

NEOPHITI NON ORDINANDI. J Neophitos illos dicimus, qui nuper fidei sacramentis imbuti,

Sophronius Hierosolymitanus.

Augustinus Hippoensis.

Alexander 3.

Ray. 31.

Concilium Araucanicum, sub Leone I.

Concilium Bracarenſe 1. Concilium generale 6. Constantinop. 3.

Ecclesia sunt corpori sociati, quos non ita precipitanter in clericalem ordinem assumendos diximus in vocabulis, Clerici eligendi, &c. & Episcopus non Neophitus aut laicus ordinetur, & laici non ordinandi, &c. & infra, Ordinandi qui non sint. Vide ergo in memoratis locis hoc nomen saepius repetitum. Ne autem hic vacuus locus remaneat, pauca hic inferenda sunt. Sic ergo Concilium ROMAN. I. sub Syluestro I. praesente Constantino magno cano 5. Nulli (ait) Episcopo liceat sine cuncta Ecclesia a nouissimo gradu usque ad primum ordinare Neophitum & dixerunt Episcopi, placet. Hunc canonem Concil. AREL. II. sub eodem can. 1. replicat. Et Concil. LAOD. cano. 3. De his qui nuper sunt illuminati (ait) baptisate, quod eos in sacerdotali non conueniat ordine promoueri. Idem & SYRIAC. I. epistol. 3. ad omnes Orthodoxos c. 2. & 3. cuius textum posuimus in vocabulo, Laicus. Similiter & GREC. I. lib. 7. Registri epistol. 110. ad Syagrium, &c. Eadem docet & multi alij, vt praefatis locis insertum est. Vnde de eisdem Neophitis Concil. BASIL. sessione 19. statuit, vt si ad fidem conuerti uoluerint, benigne recipiantur, & recepti baptizentur, baptizati Christianis moribus imbuantur, de Iudaeis loquens, vt habes insertum superius. Addit autem, ne ipsi Neophiti cum Iudaeis seu infidelibus conuersentur, vel mortuos suos Iudaeorum more sepehant. Quod si post (ait) baptismum iterum veteres ritus Iudaeorum aut Gentilium resumerent, aut fuerint, contra eos tanquam contra perfidos hereticos, secundum sacrorum canonum iustitiam, procedatur, & qui eos in hoc errore fouerint, aut defendere ausi fuerint, poenas contra fautores hereticorum promulgatas incurrant. Vide superius, Hereticus, &c. Et Iudaeus & caetera huiusmodi. Porro Concil. CARTHAG. IV. can. 86. allegat Gratianus de consecratione distinct. 5. cap. Neophyti. Neophyti aliquandiu a laicioribus epulis, & spectaculis & coniugijs abstineant. Vide latius locis memoratis.

NOBILITAS.

Nobilitas vera qua sit. PHIL. IUDAEVS libro de nobilitate, veram nobilitatem non vt bonum maximum, & causam magnorum aestimandam docet, sed esse veram nobilitatem in anima & mente aequae virtute. Nobilitas (ait) expiata purgataque mentis fors est praecipua: quia aurum, argentum, honores, dignitates, ualendo forma, sunt in virtutis tanquam in Reginae mentis ministerijs. Nobiles dicendi sunt soli prudentes & iustitiam si de uernis aut empiricis nati sunt. Malis uero prognatis ex honestis maioribus nullus locus est inter nobiles, quia nequam ne inter omnes quidem consensus est, cum uirtutis exul sit, uera honorum uirorum patria. talis fieri non potest quin sit ignobilis, etiam si a uos proausque laudatos memoret ipse tota uita, non minus alienus a nobilitate, quam ab illorum studiis. Nec satis est malis, quod sapientia sint natura ignobiles, nisi omnes, ut uideo, perpetuum bellum gerant cum uere nobilibus, uel contra maiorum suorum dignitatem, obscurantes extinguentesque si quid superest splendoris gentilitij. Et hoc est, ut opinor, cur parentes liberorum amatissimi interdum exheredant filios, & a familia gentisque ablegant, quos ita natiuam parentum charitatem degeneres nimia nequitia superant. Ideo puto ipsam nobilitatem, si Deus ei uocem formamque daret humanam, sic allocuturam istos contumaces pesteros. Gentilitas non sanguine solo astatum apud ueritatem indicem, sed factis studijs

A similibus. At uos in contrarium tenditis, quia que odii, amatis, quae proba, improbat & auersamini. Apud me honor est pudori, ueritati moderationi, modestiae, innocenti, apud uos in nullo pretio habitus. Impudentiam odii, mendacium impotentiam, superbiam, malitiam, uobis familiarissimas. Cur igitur factis alienissimis, uerbis fucatis, factisque uultis obrepere, & insinuare uos in amicitiam, &c. Vide reliquum. Vnde & I V V E N. POETA Satyra 8. in Pontificum sic loquitur. Siemmata quid faciunt? Quid prodest, Pontice, longo, Sanguine censeris, pictisque ostendere uultus, Maiorum, & stantes in carribus Aemilianos? Et Curios iam dimidios? nasumque minorem, Coruini, & Galbam auriculis nasosque carentem? Quis fructus generis tabula iactare capaci. Fumosos equitum, cum dictatore magistris, Si coram lepidis male uiuunt? Effigies quo Toti bellatorum, si luditur alea, peruox? (Et ad calcem) Malo Pater tibi sit Therites, dummodo tu sis, & Acidia similis, Vulcaniaque arma capeffas, Quam te Therites similem producat Achilles, &c. De uera nobilitate latius CLEM. ALEXAND. lib. 3. Paedagog cap. 11. & GREG. NAZIANZ. oratione 9. in S. sororem Gorgoniam, & oratione 22. ad Heronem Philosophum ab exilio regressum. Oratione autem 26. contra Maximum, &c. sic ait. Si quis generosus est, sanguinis etiam nobilitatem ostendit, quo dupliciter nobis appareat, & natalibus, & uirtutibus. Si uero ignobilis secundum stemmata, & lutum hoc ex quo facti sumus, si saltem lutum multum differt a luto, splendidam opponit actionem, & quam unusquisque sibi ipsi, uel ad melius, uel deterius fingit: aliam uero nobilitatem, quae status insculpiunt, aut per generationem seritur, tanquam adulterinam aut pretij nullius, parui pendit. Triplex enim genus est. Primum quod ex supernis haustum, quo omnes aequaliter nobiles sumus, quoniam secundum imaginem Dei sumus facti. Aliud genus a carne exordium sumit, quoniam haud sciam num quis eo nobilis esse possit, cum sit corruptioni subiectum. Tertium genus est, quod a prauitate aut uirtute initium sumit, de quo plus aut minus participamus, secundum quod, ut arbitror, plus imaginem puram custodimus aut corrumpimus. Hanc nobilitatem unusquisque uere sapiens & philosophus amabit. Quartum uero genus quod per litteras fit & edita, tum pretio dignum censeto, cum & pulchritudinem quae in coloribus est suscipiam, simidamque uenerabor, cum leo esse iubebitur, &c. Hinc & AMBR. MEDIOI. lib. de Nabuthe Israelita cap. 13. Quid enim superbis diues? Quid dicit pauperi, noli me tangere? Nonne sic uero conceptus, & natus es ex uero, quemadmodum & pauper est natus? Quid te iactas de nobilitate profapia? Solletis & canum uestrorum origines, sicut diuitum recensere, soletis & aquorum uestrorum nobilitatem, si cuti consulam predicare, &c. Lege quod sequitur. Plura quidem de uera nobilitate IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia 59. in Matthaeum exponens illud. Qui scandalizauerit unum de paruulis istis, &c. Et quidem pulchre tractat. Et INNOCENTIVS I. epistol. ad Iulianam nobilem sceminam in ordine 13. Summe uirtutis est (ait) uicisse gloriam carnis & magna est Christi gratia nobilitatem moribus superasse. Plura lege apud LVDVICVM CAELIVM Rhodiginum lib. 11. lectionum antiquarum cap. 28. cur lunulas gestarint in calceis Romani ueteres, nobilitatem nil prodesse nisi adit uirtutis meditatio, &c. Et apud POGIVM FLORENTINVM libro de uera nobilitate, & alios plures auctores.

Inuenalis poet.

Clemens Alexandrinus. Gregorius Nazianzenus.

Triplex nobilitas.

Aliud genus nobilitatis.

Ambrosij Mediolanensis.

Ioannes Chrysostomus.

Matth. 18.

Innocentius I.

Ludovicus Caelius Rhodiginus.

Pogius Florentinus.

NOVERCA. Nouerca matrimonio copulari prohibetur. Posuimus in vocabulo, Incestus, &c.

NVPTIAE.

Nuptiae licitae defenduntur. Plures fuerunt haeretici, qui secundum uocem Apostoli i. Timoth. 4. dixerunt esse nuptias illicitas, & omnes attentus esse damnandos atque concubitus. Nec defunt etiam nostro seculo, qui dicant matrimonium non esse a Deo inter sacramenta Ecclesiae commendatum, sicut iam multis docuimus in vocabulo, Matrimonium. Quia uero dum de matrimonio loqueremur, etiam non nihil promissimus nos dicturos de licitis nuptijs, quod illic defuit dicendum, hic supplemus. Sic ergo Apostolo docuisse CLEMENS I. refert libro Constitutionum Apostolicarum 6. cap. 11. Nuptias (inquit) legitimas & liberorum procreationem honestam, nec contaminatam credimus, quia ad propagandum genus humanum, sexuum differentia formata est in Adam & in Eua. (Et subdit cap. 14.) Legitime conubia iungatis, uisitatione enim carent huiusmodi nuptiae, quoniam & a Domino igitur uirum mulier, atque Dominus dicit: Qui fecit ab initio, masculum & feminam fecit eos. Et dixit, propterea relinquet homo patrem & matrem & adhaerebit uxori suae, & erunt duo in carne una. Neque uero post nuptias liceat eam indematam eicere, &c. Vt diximus supra, Matrimonij lex indissolubilis, &c. De licitis & legitimis nuptijs IGNA TIUS MARTYR multis in locis tractat ut meminimus iam memorato vocabulo, Matrimonium. Sic uero & epistola ad Heronem Diaconum Antiochenum scribit. Mulieres ne execreris, nam & ipsae pariuunt & educant. Itaque eas oportet amare, ut procreationis causas duntaxat medium. Virgines (ait) subiectae estote Christo, in incorruptibilitate non execrantes nuptias, sed quod melius est seclantur. Et ibidem damnat Nicolaitas, qui nuptias illegitimas censebant, & carnalem copulam omnibus esse indifferenter licitam. Vide etiam quae superius diximus in vocabulo, Monialis Virgo, quia ibi ita uirginitatem laudabilem probauimus, ut nuptias non tolleremus, quae post uirginitatem secundum loci retinet, dum casta dilectione complentur. Hinc MART. APOST. epistol. ad Tololanos c. 9. quia Valeriam uirginem castam Deo deuouerat, quae desponsata erat Stephano Principi, ait. Non ideo prohibemus nubere legitimo conubio, cum & hoc coniugium honestum concessum sit, & constitutum a Deo ab initio mundi in multiplicationem generis humani. Infantum enim Dominus meus & magister Iesus Christus legitimum & immaculatum thorum conubij approbavit, his qui in sanctificatione & honore castitatis nubere uolunt, ut ad quasdam nuptias iniuitas, eas praesentia sua maiestatis sanctificauerit, & miraculo magnifice stupendo letificauerit. Et ABDIAS BABYLONIVS lib. 7. certaminis Apostolici refert Matthaeum Apostolum orationem habuisse in Ephesia: Virgines consecratione, ubi uirginitatem extollens, nec vituperans nuptias, inter caetera sic loquitur. Deus nuptias benedixit, & permisit amorem corporibus dominari in sensibus carnis ad hoc, ut uir diligat uxorem suam, & mulier diligat uirum suum. Ergo hic stimulus si cum amore Dei uirum exhibeat, & amore filiorum uir mulierem accipiat, & mulier uirum, bonus est, & non est contra praecipium Dei: ita tamen, ut mulier alterum uirum penitus nesciat, similiter & uir omnino alteram feminam perhorrescat. Dei enim regula si custoditur a coniugibus, a ser-

Clemens I.

Matth. 19.

Genes. I.

Ignatius Martyr.

Martialis Apostolus.

Abdias Babylonius.

A de commixtionis eos mundat. Sordis autem sunt corporum, quae a Deo lauatur per Eleemosynas & opera misericordiae, non crimina, quae non lauatur nisi per lacrymas penitendo. Coniugium ergo commixtionis pollutionem habet, si uim non habet. Itaque nuptiarum bona, cum a Deo benedicantur, coniugium a Deo sanctificentur, ac per sacerdotum benedictiones a Deo specialiter consecrentur, &c. Haec praedicta confirmat E V S E B. CAESAR. lib. 3. Ecclesiasticae historiae cap. 23, 24. &c. ubi etiam refert & allegat Clementis librum aduersus Nuptiarum calumniatores. Sed & TERTULLIUS CARTHAG. ad calcem libri i. contra Marcionem, nuptias licitas defendit, & lib. 4. contra eundem osorem totius castitatis & matrimonij. Eadem commendat lib. 1. ad uxorem, & iterum lib. 2. ut iam protulimus in vocabulo, Matrimonium, &c. Et GREG. NAZIANZ. oratione in S. Lauacrum, ubi uirginitatis textit Encomium, ait. Non enim (inquit) quia uirginitas honorabilior est, ideo nuptiae inter ignominiosae. Immo uirum Christum, pronubum purum, ac sponsam, qui & mirabilia in nuptijs peragunt, copulationemque sua honorat praesentia, tantummodo pure sint nuptiae ac sordidus affectibus incommunitata. Eadem docet CYRILL. HIEROSOL. Catechesi 4. illuminatorum Hierosolymis cap. de corpore. Honorabile (inquit) coniugium, & thorus immaculatus, dicitur Apostolus. Et tu qui id ignoras, nunquid non ex nuptijs natus es. Non ergo ideo quod aurum possides, argentum reprobas. Sed in bona spe consistant, & hi qui nuptijs legitime utuntur, non autem illis procaciter abutuntur per intemperantiam. Qui norunt tempus continentis, ut vacent orationi, qui una cum uestimentis mundat ad contentum Ecclesiae adferunt corpora, qui studio liberorum, non studio uoluptatis ad nuptias accedunt, &c. Et AMBR. MEDIOI. lib. 3. de uirginibus, ubi illud Euangelij exponit. Et sunt Eunuchi qui seipso castrauerunt, &c. Et ergo (inquit) caelesti uoce probata uirginitas, dominici quoque expectanda praecipis. Quo loco magisterium diuinae uocis imitetur. Nam cum in superioribus memorauerit coniugium non esse soluendum, nisi ex causa fornicationis, in posterioribus integritatis gratiam donumque contexit, ut doceret non damnanda esse nuptias, sed probandas: nuptijs tamen ipsis integritatis studia preferenda, &c. Idem lib. 1. apprimè laudat nuptias ut iam alibi monstrauimus. Et IOAN. CHRYSOST. homo 3. operum, hominiam habuit elegantem contra Iudaeos, Gentiles & haereticos, ubi illud Euangelij exponit. Nuptiae factae sunt, &c. Sic autem incipit. Hirundinum pulli in nidulis sedentes, &c. Vbi nuptias legitimas & licitas multis autoritatibus & exemplis defendit. Et iterum homo 56. in Genesiu exponens illud. Accepit Laban Liam siliam suam, in uero duxit, eam ad Iacob, &c. Vbi nuptias sacramentum esse defendit. Denique EPIPHAN. CYPRI lib. 1. contra haereticos haerese 46. contra Tatianos, qui nuptias improbant, disputat. Et iterum lib. 2. statim initio haerese 47. contra Eucratitas, qui similiter nuptijs detrahebant. Eodem lib. 2. haerese 61. contra Apostolicos, ait. Si (inquit) abominabiles sunt nuptiae, ergo in totum immundi sunt, qui per nuptias genui sunt. Et si solum est sancta Dei Ecclesia eorum qui nuptias renunciauerunt, non amplius nuptiae ex Deo sunt, neque totum procreandorum liberorum negotium. Ergo etiam ipsi alieni a Deo sunt, qui ex talibus nati sunt, &c. Iterum eodem libro 2. haerese 67. contra Hieracitas nuptiarum reprobatos differit, ubi & uirginitatis laudes artexuit. Vide locum. Sed & HIERON. STRIDONENSIS apologia po-

Eusebius Caesariensis.

Tertullianus Carthaginiensis.

Gregorius Nazianzenus.

Cyrillus Hierosolymitanus.

Ambrosius Mediolanensis.

Ioannes Chrysostomus.

Genes. 19. Epiphanius Cypri.

libris aduersus Iouinianum, eo quod accusaretur à quibusdam tanquam virginitatem extollens nuptias damnasset, ait. *Damnare* (inquit) *dicor nuptias, cuius hic sermo est?* &c. Agit tota illa Apologia nuptias esse legitimas & licitas, verumtamen non esse virginitati præferendas. vnde sic loquitur ibidem. *Nunc autem cum hæreticonum sit damnare coniugia, & Dei spernere conditionem, quidquid de laude dixerint nuptiarum libenter audimus, Ecclesia enim non damnat matrimonia, sed subiicit, non abicit, sed dispensat, sciens (sicut supra diximus) in domo magna non solum esse vasa aurea & argentea, sed & lignea & fictilia, & alia esse in honorem, alia in contumeliâ, &c.* Lege reliquum. Denique AVGVST. HIPONENSIS. lib. 2. de nuptijs & concupiscentia cap. 26. *Nuptie instituta sunt (ait) causa generandi non peccandi, propter quod illa est à domino benedictio nuptiarum: Crescite & multiplicamini, & replete terram. Peccatum autem quod à nascentibus trahitur, non ad nuptias pertinet, sed ad malum quod accidit hominibus, quorum coniunctione sunt nuptia: nam malum pudenda libidinis, & potest esse sine nuptijs, & nuptia potuerunt esse sine illo, &c.* Omnino idem reperit libro Hypognosticon cap. 4. ad Sixtum presbyterum. Et libro de bono coniugali cap. 10. *Bona sunt (inquit) nuptia, & contra omnes calumnias possunt sana ratione defendi.* Vide etiam eius librum contra Pelagium & Cælestinum cap. 33. 34. & 37. & in alijs locis. Lege quoque & epistolam FVLGENTII RVSPENSIS primam ad Probam, de coniugali debito, & voto continentia à coniugibus emisso, vbi multis verbis & rationibus autoritatibusque, nuptias legitimas & licitas, atque sine peccato defendit. Vnde & Concil. GANGR. cano. 1. & allegat Gratianus distinct. 30. cap. Si quis. *Si quis (ait) matrimonium vituperet, & eam que cum marito suo dormit, que est fidelis & religiosa, abhorreat, & insimulet tanquam que non possit regnum Dei ingredi, sit anathema.* Et Concilium TOLETANVM I. cano. vltimo. *Si quis (ait) dixerit coniugia hominum, que secundum legem diuinam licita habentur, execrabilia esse, anathema sit.* Et LEO I. epist. 91. ad Turibium Episcopum Asturiensem cap. 7. damnat Priscillianistas, qui damnabant nuptias, & procreationem nascentium perhorrescebant, Manichæorum deliramenta sequentes, cum non sit illic libertas turpitudinis, vbi & pudor matrimonij seruetur, & spes sobolis. Hæc confirmat Concilium BRACAR. I. cano. 11. & Concilium PARIENSE III. lib. 3. cap. 2. *Nosse oportet coniugium à Deo esse institutum, & quod non sit causa luxuria, sed causa potius filiorum appetendorum, & quod compositio carnalis cum vxoribus, gratia fieri debeat prolis, non voluptatis. Et ideo vxores habentes, non pollicem neque concubinam habere debent, sed in castitate vxores suas diligere, et sic, ut pote vasi infirmiori, honorem debitum impendere, &c.* Vide supra, Matrimonium, &c. & sequentia.

Nuptiarum benedictio quæ à sacerdote fit antiqua defenditur.] Quandoquidem & superius diximus in initio Deum nuptijs benedixisse. Genes. 1. & postea Christum sua presentia nuptijs assistens illas similiter sanctificasse, factis colligitur non perperam à sacerdotibus fieri benedictiones nuptiarum, vt scilicet lectus sponsi & sponsæ benedicatur, sicut in vsu habet omnis Ecclesia. Hæc ne videatur recens esse & nouum, docet ABDIAS BABYLONIVS libro 7. certaminis Apostolici, Matthæum Apostolum testi-

ficatum populo, nuptias esse Deo charas, quæ per benedictionem sacerdotis consecrantur. Et libro 9. refert quomodo Thomas Apostolus ad peritionem Regis Iudææ sponso & sponsæ in thalamo benedixit, vt iam etiam ex alijs ostendimus patrum decretis, vocabulo, Matrimonia, &c. Vide ergo. Vnde & TERTVLL. CARTHAGINENSIS sacerdotalis benedictionis meminit lib. 2. ad vxorem circa finem. *Vnde (inquit) sufficiam ad enarrandam felicitatem matrimonij, quod Ecclesia conciliat, & confirmat oblatio, & obignatum Angeli renunciant, &c.* Et AMBROSIVS MEDIO-LANENSIS libro 3. in Lucam cap. 3. antiquis patribus docet benedictionem nuptiarum solemniter in vsu fuisse. Hoc manifestius probat Concilium CARTHAGINENSE IV. cui interfuit & subscripsit Augustinus canone 13. & allegat Gratianus distinctione 23. & causa 30. quæstione 5. capite Sponsus. *Sponsus (ait) & sponsa cum benedicendi sunt à sacerdote, à parentibus suis vel parâ nymphis offerantur, qui cum benedictionem acceperint, eadem nocte pro reuerentia ipsius benedictionis in virginitate permaneant.* Vnde & INNOCENTIUS I. epistola 2. ad Victoricium Rothomagensem Episcopum, cap. 6. de bigamis loquens vt non ad sacerdotium assumantur, vt iam diximus in vocabulo, Bigamus, &c. *In paradiso (inquit) cum parentes humani generis conuenerent, ab ipso domino sunt benedicti. Hanc formam etiam sacerdotes omnes seruare vsus ipse demonstrat Ecclesie, &c.* lunge quod sequitur.

Nuptia secundæ benedicuntur.] Hoc inquit Innocentius I. epistola eadem quam mox citauimus, vt faciliè poterit quisquam colligere ex vocabulo, Bigamus. Hoc expressius indicat AMBROSIVS MEDIO-LANENSIS in I. epistolam ad Timothe. cap. 3. exponens illud. *Diacones sint vnius vxoris viri, &c.* Homini enim (ait) *vnâ vxorem decreuit Deus, cum qua benedicatur. Nemo enim cum secunda benedicatur, &c.* Et ALEXANDER II. Vigilens Episcopo, vt habetur parte 9. Concilij Lateranensis quod celebravit cap. 1. *Vir vel mulier ad bigamiam transiens non debet à presbytero benedici, quia cum alia vice benedicti sint, eorum benedictio non debet iterari.* Vide sequentia.

Nuptia quo tempore celebrandæ.] Sæpius in dictionibus, ieiunium, Quadragesima, &c. mentio fit nuptiarum iisdem temporibus non celebrandarum, vnde sic ait Concilium LAODICENVM canone 52. *Non oportet in quadragesima, aut nuptias, aut natalitia celebrari.* Hunc canonem allegat Gratianus de consecratione distinct. 3. cap. non oportet, &c. Cui subscripsit etiam Concilium HERDENSE sub Theodorico rege canone 13. & allegatur à Gratiano causa 33. quæst. 4. cap. non oportet. Et ab Iuone libro 6. decretorum. *Non oportet à septuagesima vsque in octauam Pasche, & vrbis Hebdomadibus ante festiuitatem S. Iohannis Baptistæ, & ab aduentu domini vsque post Epiphaniam nuptias celebrare: quod si factum fuerit, separantur.* Et NICOLAUS I. ad consulti Bulgatorum, & allegatur ibidem à Gratiano cap. Nec vxorem. *Nec vxorem ducere, nec coniuuium facere in quadragesimali tempore conuenire posse illo modo arbitror.* Et Concilium SALEGVNSTAD. sub Hentico 2. Impera. cano. 3. *De legitimis autem coniugijs ita visum est, quod nullus Christianus vxorem ducere debeat ab aduentu domini vsque in octauas Epiphaniæ, & à septuagesima vsque in octauas Pasche, nec*

cedentis pagina. Præfatus autem canon Laodice- ni Concilij renouatur in Concilio GENERALI VI. cano. 62. vbi huiusmodi saltationes & dissolutiones in nuptijs fieri prohibentur. Hoc vehementer abominatur IOANNES CHRYSOSTOMVS hom. 56. in Genesim exponens illud. *Dixit Iacob ad Laban. Da mihi vxorem meam, impleti sunt enim dies mei vt ingrediar ad eam, &c.* *Vidisti cum quanta olim honestate (ait) nuptias egerint? Audite qui Satanas pompas spectatis. Num tunc tibie & num tunc cymbala? num tunc choreæ diabolicæ? Quare enim (dic mihi) tantum statim ab initio damnatum inducis in domum tuam, & eos, qui in scenis & Orchestrâ operam locant, vocas, vt cum in tempestiuo sumptu virginis ladas continentiam, & iuuenem impudenciam facias, &c.* Idem hom. 42. in actus Apostolorum. *Si volueritis (ait) domus duas depingemus, vnâ habentium nuptias, alterâ in lectu agentium. Ingrediamur consideratione vtramque videamus vira melior. Inuenietur enim luentis domus plena philosophia, domus autem nuptiarum referta fœditate. Vide enim turpia illic verba, risum incompositum, fissiones magis incompositas, vestem & gressum plenum turpitudine, & gestus stultitiam & insipientiam præ se ferentes. Omnia illic risum & ridicula, non ipsas nuptias dico abisti, sed ea que in nuptijs sunt. Insanit tunc natura, presentes pro hominibus bruta sunt: & alij quidem, vt equi hinnunt, alij vero, vt asini calcitrant. Magna diffusio, magna dissolutio, nihil maturum, nihil generosum. Magna ibi diaboli pompa, cymbala, Tybia, & cantica plena scortationum & adulteriorum. At non ita agitur vbi lectus, &c.* Et AVGVSTINVS HIPONENSIS in sermone de nuptijs, statim initio. *Seculum amat sermones impudicos, diligit saltationes & motus incompositos. Ipsi si fugiat Christi anus etiam qui matrimonio iungitur, magnam gloriam sibi acquirit, & inter sanctos domini connumeratur. Nos enim coniunctionem istam à Deo concessam non vocamus, sed Christianorum quales debent esse nuptia ostendimus. Abisti triumphus Ethnicorum, abisti saltatio, abisti impudicitia verborum, & propitio Deo honeste nascuntur soboles Christianorum. Saltationes enim mundi sunt commercia demonum, &c.* Porro Concilium SERONENSE capite 39. expressè mandat, vt hoc sacramentum nuptiarum ieiunio contritione & confessione celebretur, nec in nuptiali benedictione fiant risus cachimaciones & alia ridicula, quia in illo sacramento sicut & in alijs gratia confertur, vt diximus in vocabulo, Matrimonium iungendi, &c. Vide obsecro, quia quæ hic defunt ibi abudè inuenies ordinata.

OBEDIENTIA.

Obedientia prælatis & superioribus ab omnibus exhibenda.] CLEMENS I. epistola 1. ad Iacobum fratrem domini, dum vltima Petri Apostoli verba recèter, ait extremis eum docuisse discipulos. *Monebat (inquit) Petrus subditos Prælatorum præceptis in omnibus obedire, etiam si ipsi aliter, quod abisti, agant, memores scilicet illius dominici præcepti: quæ dicunt facile; quæ autem faciunt, nolite facere, &c.* Porro nolo hic diutius immorari in referendis sacre scripture testimonijs, de obedientia Prælatis exhibenda, nam opus esset mihi præ copia & multitudine spatij longioris

Terullianus Carthaginensis.

Ambrosius Mediolanensis.

Innocentius I.

Alexander 3.

Concilium Laodicenum sub Liberio 1.

Concilium Herdensis, sub Symmacho 1.

Nicolaus I.

Concilium Saletunense sub Benedicto 8.

Concilium Ratisponense sub Laurentio Cardinali. Concilium Tridentinum generale.

Concilium Carthaginense 4. sub Syricio.

Concilium Agraphense sub Calixto 1.

Martinus Bracarenfis.

Concilium Venericum 1. Concilium Antistiodorensis.

Ambrosius Mediolanensis.

Concilium Laodicenum sub Liberio 1.

Concilium Agraphense.

in ieiunijs Vigiliarum, & in omnium solemniū dierum præcedentibus nobilibus. Idem omnino Concilium Ratisponense cano. 21. Concilium TRIDENTINVM sessione 24. quæ est 8. sub Pio 4. cap. 10. *Ab aduentu domini nostri Iesu Christi vsque in diem Epiphaniæ, & à feria quarta Cinerum vsque in octauam Paschalis inclusiue, antiquas solemniū nuptiarum prohibitiones diligenter ab omnibus obseruari sancta synodus præcipit: in alijs vero temporibus nuptias solemniter celebrari permittit, quas Episcopi, vt ea quæ decet modestia & honestate fiant, curabunt. Sancta enim res est matrimonium & sancte tractandum. (Et infra.) Si quis dixerit prohibitionem solemnitatis nuptiarum certis anni temporibus superflitionem esse tyrannicam, ab Ethnicorum superstitione profectam, aut benedictiones aut alias ceremonias, quibus Ecclesia in illis vtitur damnauerit, anathema sit. Vide sequentia.*

Nuptia clandestinæ prohibentur.] Posuimus supra in vocabulo, Matrimonia clandestina, &c. Vide quod sequitur.

Nuptijs clerici non intersunt.] Lege quod in dictione, Clericus, & ludis & spectaculis clerici non intersint, positum est ex Concilio Laodiceo cano. 51. Sic quoque prohibuit Concilium AGATHENSE cano. 39. & allegat Gratianus distinct. 44. cap. presbyteri. *Presbyteri (inquit) Diacones, subdiacones, vel deinceps quibus ducendi vxores licentia non est, etiam alienarum nuptiarum conuiuia non debent, nec his crebrius miscerantur, vbi amatoriam eantantur, & turpia, aut obsceni motus corporum choreis & saltationibus offeruntur, ne auditus & obtutus sacris mysterijs deputati, turpium spectaculorum atque verborum contagione polluantur.* Hunc canonem producit MARTINVS BRACARENFS c. 38. & 43. sui collectorij, vbi & secundarum nuptiarum conuiuia prohibet. Idem quoque statuit omnino Concilium VENERICVM sub Leone I. cano. 11. & Concilium ANTISTIODORENSE sub Deusedit. t. cano. 40. & multa alia decreta, quæ reperies inserta in vocabulis, Clericus, & Ludus, &c. Sed & ex sequenti distinctione disces, quàm debeant clerici horrere tales conuentus, vbi tam turpia aliquoties celebrantur. Quamuis non videam aliquos his monitionibus & decretis emendatioris, omnia tamen proferimus, vt antiquam Ecclesiæ disciplinam ostendamus iunge sequent.

Nuptiarum conuiuia dissoluta & saltationes, &c. inhihentur.] Refert AMBROS. MEDIO-LANENSIS serm. 80. ad plebem exponens illud. *Cantauimus vobis & non saltastis, suo tempore in nuptijs saltationes & multas dissolutiones obseruari solitas, quas tamen lib. 3. de virginibus omnino frequentandas prohibet. Debet (ait) bona conscientia mentis esse letitia, non inconditis comestationibus, non nuptialibus excitata symphonia. Ibi enim iniusta verecundia, vbi comes deliciarum est extrema saltatio. Ab hac virginis Dei procul esse desidero. Nemo enim, vt quidam dixit, secularium doctor saltat sobrius, nisi qui insanit. Quod si iuxta sapientiam secularium saltationis, aut temulentia auctor est, aut demerita, quid diuinarum scripturarum cantum putamus exemplis, cum Iohannes prænuicius Christi saltatricis optima iugulatus, exemplo sit plus nocuisse saltationis illecebram, quam sacrilegi furoris attentionem, &c.* Vnde & Concilium LAODICENVM cano. 53. *Non oportet Christianos euntes ad nuptias plaudere vel saltare, sed venerabiliter cenare vel prandere, &c.* Et Concilium AGATHENSE can. 39. idem præcipit. Vide allegatum ad calcem præ-

cedentis pagina. Præfatus autem canon Laodice- ni Concilij renouatur in Concilio GENERALI VI. cano. 62. vbi huiusmodi saltationes & dissolutiones in nuptijs fieri prohibentur. Hoc vehementer abominatur IOANNES CHRYSOSTOMVS hom. 56. in Genesim exponens illud. *Dixit Iacob ad Laban. Da mihi vxorem meam, impleti sunt enim dies mei vt ingrediar ad eam, &c.* *Vidisti cum quanta olim honestate (ait) nuptias egerint? Audite qui Satanas pompas spectatis. Num tunc tibie & num tunc cymbala? num tunc choreæ diabolicæ? Quare enim (dic mihi) tantum statim ab initio damnatum inducis in domum tuam, & eos, qui in scenis & Orchestrâ operam locant, vocas, vt cum in tempestiuo sumptu virginis ladas continentiam, & iuuenem impudenciam facias, &c.* Idem hom. 42. in actus Apostolorum. *Si volueritis (ait) domus duas depingemus, vnâ habentium nuptias, alterâ in lectu agentium. Ingrediamur consideratione vtramque videamus vira melior. Inuenietur enim luentis domus plena philosophia, domus autem nuptiarum referta fœditate. Vide enim turpia illic verba, risum incompositum, fissiones magis incompositas, vestem & gressum plenum turpitudine, & gestus stultitiam & insipientiam præ se ferentes. Omnia illic risum & ridicula, non ipsas nuptias dico abisti, sed ea que in nuptijs sunt. Insanit tunc natura, presentes pro hominibus bruta sunt: & alij quidem, vt equi hinnunt, alij vero, vt asini calcitrant. Magna diffusio, magna dissolutio, nihil maturum, nihil generosum. Magna ibi diaboli pompa, cymbala, Tybia, & cantica plena scortationum & adulteriorum. At non ita agitur vbi lectus, &c.* Et AVGVSTINVS HIPONENSIS in sermone de nuptijs, statim initio. *Seculum amat sermones impudicos, diligit saltationes & motus incompositos. Ipsi si fugiat Christi anus etiam qui matrimonio iungitur, magnam gloriam sibi acquirit, & inter sanctos domini connumeratur. Nos enim coniunctionem istam à Deo concessam non vocamus, sed Christianorum quales debent esse nuptia ostendimus. Abisti triumphus Ethnicorum, abisti saltatio, abisti impudicitia verborum, & propitio Deo honeste nascuntur soboles Christianorum. Saltationes enim mundi sunt commercia demonum, &c.* Porro Concilium SERONENSE capite 39. expressè mandat, vt hoc sacramentum nuptiarum ieiunio contritione & confessione celebretur, nec in nuptiali benedictione fiant risus cachimaciones & alia ridicula, quia in illo sacramento sicut & in alijs gratia confertur, vt diximus in vocabulo, Matrimonium iungendi, &c. Vide obsecro, quia quæ hic defunt ibi abudè inuenies ordinata.

Quæ pulchre statum nuptiarum depingit eorum videlicet qua solent in nuptiarum celebrantur verba.

Augustinus Hipponensis.

Concilium Seronense.

Clemens 1.

Matth. 23.

horæ, nec hoc ab initio proposuimus, nec præstitimus in vniuersis vocabulis, cum hoc forsam minimo negotio, si ita visum fuisset optinuum, efficeret portuilemus. Præmonuimus autem vnum commilitonem nostrum librum quandam Concordantiarum artificiosè contextum in vnum volumen redelegisse & transcripsisse, vbi ad oculum cuncta alphabetico ordine per figuras & testimonia veteris & nouæ legis occurrunt. Is autem est STEPHANVS QVADRATVS Cœlestinus, cui satis hoc fuit negotij & laboris præstitisse, nec sane meo iudicio lectori opus erit inuicundum & infructuosum, hoc ergo volumen repetas. quo omnia quæ prætermisimus agnosces felicissimè digesta, ad ordinem vero cœptum, recurramus. De obedientia ergo Prælati exhibenda sic post Petrum iam allegatum, IGNATIVS MARTYR epistola ad Trallianos circa initium, Episcopo (inquit) subditi estote, sicut Domino. Ipse enim vigilat pro animabus vestris, tanquam rationem Deo redditurus. Igitur necesse est quidquid faciatis, sine Episcopo nihil vos agere. Sed & presbyterorum collegio subditi estote, ut Apostolus Iesu Christi, &c. Vide Honor sacerdotibus deferendus, &c. Iterum paulò post. Qui intra altare est (ait) mundus est, ideo & obediu Episcopo & presbyteris, qui verò extra est, is est qui sine Episcopo, & Presbyteris, & Diaconis aliquid agit, & talis polluta est conscientia, & est infideli deterior. Idem epistola ad Magnesianos nihil aliud agit, quam instigare fideles, vt Episcopis & presbyteris obediant, ad hoc inductis exemplis veteris & noui testamenti, quibus inobedientes leguntur correpti & obediens remunerati. Similiter & hoc facit epistola ad Philippenses ad calcem. Idem suadet CYPRIANVS CARTHAGINENSIS lib. 3. epistolarum, epistola 9. quandam corripit Diaconum, qui Episcopo inobediens & rebellis extiterat. Vnde & PIVS I. epistola 2. ad Episcopos Italiae, & allegat Gratianus causa 11. quaest. 1. cap. Si quis. Si quis (ait) sacerdotum vel clericorum suo Episcopo inobediens fuerit, aut infidelis ei parauerit, aut contumeliam aut calumniam, & conuinci poterit, mox curie tradatur, qui autem facit iniuriam, recipiat hoc quod inique gessit. Corruptum enim mores bonos colloquia praua. Eugilate iusti & nolite peccare. Hinc etiam epist. præmissa CLEMENTIS I. ad Iacobum fratrem Domini, legitur quomodo Petrus Apostolus sibi successorem eligens Clementem sic alloquitur populum. Conuenientes semper ad Clementem date omnes operam pro ipso sentiro, & summo studio fauorem vestrum erga ipsum ostendere, scientes, quia propter singulos vestrum ipsi magis soli solui infestus est inimicus, & in ipsam maiora suscitauit bella. Oportet ergo vos summo studio nitri, vt omni erga illum vinculo amoris inuicem, plenissimo erga eum inhaerentis affectu. Sed & vos quoque ipsi vnanimes in omni concordia perdurate, quo facilius etiam illi obedire omnes pari & consensu, & vnanimitate possitis, propter quod & vos salutem consequi, & ille possit obtemperantibus sibi vobis promptius impositi oneris pondus euahere. Quædam etiam ex vobis ipsi intelligere debetis, si qua sunt que ipse, propter infidelitatem hominum, non potest euidentius & manifestius proloqui. Verbi gratia. Si inimicus est alicui pro actibus suis, vos nolite expectare vt ipse vobis dicat, cum illo nolite amici esse, sed prudenter obseruare debetis, & voluntati eius absque communiione obsecundare, & auertere vos ab eo cui ipsum sentitis aduersum: sed nec loqui his quibus ipse non loquitur, vt vnusquisque qui in cul-

pa est, dum cupit, omnium vestrum amicitias recuperare, festinet citius reconciliari ei qui omnibus præest, & per hoc redcant ad salutem cum obedire ceperint monitis presidentis. Si vero quis amicus fuerit his quibus ipse amicus non est, & locus fuerit his quibus ipse non loquitur, vnus est & ipse ex illis qui exterminare volunt Ecclesiam Dei, & cum corpore vobiscum esse videatur, mente & corpore contra vos est, & est multo nequior hostis hic, quam illi qui foris sunt, & euidenter inimici sunt. Hic enim per amicitiarum speciem, qua inimici sunt gerit, & Ecclesiam dispergit ac vastat. Hæc autem verba vltima Petri desumpta ex epistola Clementis confirmat & replicat Concilium VASENSE I. sub Leone I. canone 6. vbi sic loquitur. Propter venerandam antiquitatem statutis presentibus roboramus, quod supradictus beatus martyr de beatissimi Petri constitutione commemorat, dicens hæc que supra retulimus. Hæc etiam verba iterum repetit Concilium METENSE canone 8. vbi tractat de banno Episcopi non contemnendo. Vide & banum. Similiter & eadem replicat Concilium TRIBVRIENSE sub Arnulpho Imperatore cap. 8. Hæc inquam verba allegat Gratianus distinctione 93. Et ANACLETVS I. epistola 3. & FABIANVS I. epistola 1. Hoc verò præmissi, ne videantur hæc verba non esse Petri Apostoli, vel non esse ex epistola Clementis, quæ multa alia documenta fidei continet, quæ suis locis inserta sunt. Porro HIERONYMVS STRIDONENSIS epistola ad Heliodorum, & allegat Concilium AQUIGRANENSE I. cap. 97. In veteri lege (ait) quicumque sacerdotibus non obtemperasset, aut extra castra positus lapidabatur à populo, aut gladio cervicis subiecta contemptum exprobatat cruore. Nunc verò inobediens spiritualis micro-ne truncatur, aut eiectus de Ecclesia rabido demonum ore disperitur, &c. Et GREGORIUS NAZIANZENSIS oratione 15. ad subditos timore percussos, & Imperatorem irascentem, &c. Dicam breuiter (ait) nec propter calamitates corruamus, nec propter prosperitates superbiamus. Subiecti sumus Deo, nec non inuicem nobis, ac principibus terrenis. Deo quidem propter omnia, at nobis inuicem propter obaritatatem fraternam. Principibus verò propter recti ordinis decorem, & tanto plus quanto ipsi sunt humaniores & meliores, græue est illorum clementiam assiduitate venire irritare. Et ideo cauendum, ne ipsi ob illorum quoque asperitates penas expendamus, dum tranquillitatem turbamus, & lumini caliginem offundimus, & mellis admiscemus absinthium. Est enim ex legibus nostris hæc vna admodum laudanda, & optime per spiritum lata, qui possibilitatem honestati admiscuit, & ita statuit, vt quemadmodum serui obtemperant dominis, & vixoras viris, & Ecclesia domino, & discipuli pastoribus & magistris: ita etiam homines cuncti potestati sublimioribus subditi sint, non solum propter iram, sed & propter conscientiam, &c. Hinc & ad propositum Concilium CHALCEDONENSE generale 4. actione 15. canone 8. & allegat Gratianus causa 18. quaestione 2. capite Clerici, &c. Clerici (ait) qui præsciuntur ptochodochiis, qui ordinantur in basilicis mariorum & in monasteriis sub Episcoporum, qui in vnaquaque ciuitate sunt, secundum sanctorum patrum traditiones (Vide superius monachus, & monasteria, &c.) potestate permanent, nec per contumaciam ab Episcopo suo dissiliant. Qui vero audent euertere huiusmodi formam, & quocumque modo nec proprio subiiciuntur Episcopo, si quidem clerici sunt, canonum correptionibus subiacebunt, si vero laici vel monachi fuerint, communionem priuentur.

Vnde

Stephanus Quadratus Cœlestinus.

Ignatius Martyr.

Cyprianus Carthagenensis. Inobediens vt puniendus. Plus 1.

1. Corinth. 13.

Clemens 1.

Vide quia non sit excommunitandum, vt iam suo loco m. auimus.

Domesticus inimicus nequior & sceleratior cunctis.

Concilium Vasense 1.

Concilium Metense.

Concilium Triburienf.

Anacletus 1. Fabianus 1.

Autoritas epistolæ Clementis 1. Hieronymus Stridonensis. Concilium Aquisgranens. Deuter. 17.

Gregorius Nazianzenus.

Obedientia quibus exhibenda.

Rom. 13.

Concilium Chalcedonense generale 4.

Concilium Aurelianens. sub Pelagio 1.

Pena inobedientium.

Concilium Antifiodorens. sub Deusdedit Papa.

Concilium Moguntinum 1. sub Carolo Magno.

Concilium Aquigranens. 2.

Concilium Moguntinum 4.

Concilium Tridentinum generale.

Clemens 1. Deuter. 23.

Quorum oblationes non debent in Ecclesia recipi.

Deuter. 23.

4 Regum 3.

3. Regum 13.

Est. 45.

Vnde & Concilium AVRELIANENSE V. canone 14. Si quis presbyter aut diaconus ordinationem Episcopi sui despexerit, aut calliditate faciente, ipsum iniuriare aut detrectare presumpserit, tribus annis à communionem suspensus, & in monasterium derusus aqua tantummodo & pane diebus singulis sustentetur: nec comans, nec barbaram facere presumat. nec ad aram Domini penitus accedere permittatur. Et Concilium ANTISIODORENSE I. cano. 44. Si quis (ait) ex secularibus institutionem aut communionem Archipresbyteri sui, contumacia faciente, audire distulerit, tādū à liminibus sanctæ Ecclesie habeatur extraneus, quādiu tam salubrem institutionem adimplere non studuerit: insuper & multam, quam gloriosissimus Dominus Rex precepto suo instituit sustineat. Idem omnino Concilium MOGUNTINVM I. cap. 9. & Concilium AQUIGRANENSE II. cap. 19. Laici (ait) monendi sunt ne sacerdotes cōtemptui habeant, vnde eorum monita despiciant, & tam turpiter tractent vti haecent. Vide supra, Honor, &c. Ex Concilio MOGUNTINO IV. vbi statuit, vt prælati inobediens à consortio Ecclesie sequestratur, & non nisi de parlato consensu ad eandem admittatur, vt discat potestatem supra se positam velut Dei ordinationem agnoscere & venerari. Et Concilium TRIDENTINVM, sessio. 25. quæ est nona sub Pio I V. cap. vltimo. Pastoribus iniungit, vt crebrò admoncant populos obedire præpositis suis, quos qui audiunt, Deum remuneratorem audient: qui verò contemnant, Deum ipsum vltorem sentient. De his autem alibi etiam agit.

OBLATIO.

Oblatio non omnis suscipienda.] CLEMENS I. lib. 4. Constitutionum Apostolicarum, cap. 6. Episcopum scire oportet, quorum debeat recipere fructus, & quorum non debeat. Cauendi enim sunt illi in capiendi cauponis, non iustificabitur enim caupo à peccato. Fugienda quoque sunt scorta, non offeres enim Domino mercedem meretricis. Rapaces quoque vitandi, & rerum alienarum cupidi, & adulteri, abominabilia enim horum sacrificia sunt apud Deum. Sed etiam opprimentes viduas & orphanum affligentes, & carcerem implentes innocentibus: illi quoque qui seruos suos male tractant, verberibus, inquam, & fame atque acerba seruitute, fugiendi quoque tibi sunt, o Episcopo, hi qui totas ciuitates perdunt, quorum oblationes sunt abominanda. Vitabis quoque deceptores, rhetores iniuriam defendentes, idolorum artifices, fures, iniustos, Publicanos, pondera, & mensuras fraudantes, militem calumniatorem, non contentum stipendiis, sed pauperes concutientem, homicidam quoque & carnificem, indicem iniustum, rerum euersorem, hominum insidiatorem, in sceleribus versatum, ebrium blasphemum, cinerum, sceleratorem, denique quemcumque improbum, & Dei voluntatis aduersarium: quoniam inquit scriptura tales homines apud Deum esse abominabiles. Et cap. 7. Vermetiam hi qui in peccatis versantur, nisi penitentiam egerint, non solum non exaudiuntur cum supplicent, sed etiam Deum irritant, in memoriam ei redientes suam improbitatem. Vitate igitur talia ministeria, tanquam canis præteritum & mercedem meretricis, utrumque enim est in lege prohibutum. Nam nec Helisus ab Azæle munera allata accepit, neque Achias à Ieroamo, &c. Et infra. Fugie ergo oblationes altaris Dei à mala conscientia provenientes: quoniam, abstine te (inquit) ab iniusto, & non timebis, & pauper non appropinquabit tibi. Et cap. 8. Sed si dicatis,

quod hi sunt qui elemosinas dant, à quibus nisi capiantur non erit unde viduis ministraretur, & inopes populi alantur. Audietis à nobis, quod ideo accepistis donum Leuitarum, vt suppeditaretis & vobis & egentibus, ac ne inopia laborantes ab improbis caperetur. Quod si ad eo egebunt Ecclesia, præstat perire, quam ab inimicis Dei aliquid capere in contumeliam & irrisionem amicorum eius, &c. Et cap. 10. Si necesse sit aliquando ab aliquo impio inuitos pecuniam capere, in ligna & carbonibus eam consumite, ne vidua vel orphanus de ea sumens cogatur præter fas cibum vel potum sibi emere. Equum est enim talia, que ab impijs veniunt, ignis pabulum non piorum escam fieri. Hæc quoque lex præcipit, que sacrificium serotinum non comedendum appellat, & igni cōsumi iubet. Non enim sua natura mala sunt que offeruntur, sed sententia illorum qui illa adducunt. Hoc verò præcipimus, ne omnino vitemus illos qui ad nos accedunt, cum sciamus consuetudinem piorum sepe impijs vitalem esse, obesse tantum cultum & superstitionis societatem, &c. Inge sequentia.

Oblationes pœnitentium suscipienda.] Lege quod superiori annotatione dictum est, tum etiam adde quod Concilium VASENSE I. canone secundo statuit. Horum (inquit) qui penitentia accepta, in bono vitæ cursu, satisfactoria communionem viuentes, siue communionem, inopinato nonnquam transiit in agris aut in itineribus presentantur, oblationem recipiendam, & eorum funera, ac deinceps memoriam Ecclesiastico affectu prosequenda: quia nefas est eorum commemorationes excludi à salutaribus sacris, qui ad eadem sacra fideli affectu contendentes, dum se diuitius reos statuunt, & indignos saluiferis mysterijs indicant, ac dum purgatores restitui desiderant, absque sacramentorum viatico intercipientur, quibus fortasse nec absoluissimam reconciliationem sacerdos denegandam putasset. Vide plura in vocabulo, Defunctus. Vide sequentia.

Oblationes fidelium non retinenda nec diripienda.] Iam de oblationibus defunctorum non retinendis egimus in vocabulo, Defunctus, &c. ex Concilio Aurelianensi II. canone 28. & ex Concilio Carthagenensi I V. canone 95. Sic verò subdit & præ allegatum Concilium VASENSE I. cano. 4. & allegat Gratianus, causa 13. quaest. 2. Qui oblationes, &c. Qui oblationes (ait) defunctorum retinent, & Ecclesie tradere demorantur, vt infidelis sunt ab Ecclesia abiciendi, quia usque ad inuentionem fidei peruenire certum est. hanc diuina pietatis exactionem: quia & fideles de corpore recedentes votorum suorum plenitudines, & pauperes cōsolari alimonia & necessaria sustentatione fraudantur. Hi enim tales, quasi egentium necatores, nec credentes iudicium Dei habendi sunt. Vnde & quidam Patrum hoc scripsit suis inferuit congruente sententia, qua ait: Amico quippiam rapere furum est. Ecclesiam fraudare sacrilegium. Plura vide in vocabulo, Facultates Ecclesie non diripienda, &c. Ex Concilio Aurelianensi III. cano. 5. Si que oblationes in quibuslibet rebus, &c. Vide sequentia.

Oblationes fieri iubentur diebus festis.] FABIANVS I. in decreto quod allegatur in codice librorum 16. lib. 5. cap. 7. Decernimus, vt in omnibus dominicis diebus oblatio ab omnibus viris & mulieribus fiat tam panis quam vini, vt per has immolationes à peccatorum suorum fascibus liberentur. Et Concilium MATISONENSE II. canone quarto. Decernimus, vt omnibus dominicis diebus altaris oblatio ab omnibus viris & mulieribus offeratur tam panis quam vini, vt per has immolationes & peccatorum suorum fascibus careant, & cum Abel

Vide quam pulchre quibusdam satisficit qui de rapina oblationes fisci piunt sub pretextu pietatis.

Leuit. 19.

Concilium Vasense 1. sub Leone 1.

Vide quia oridum est pro de fundis, vt iam probauimus superius vocabulo, Defunctus, &c.

Concilium Vasense 1.

Diuus Hieronymus.

Concilium Aurelianense 3.

Fabianus 1.

Oblatio panis & vini non recens est tractatio.

Concilium Matisonense 2. Episcop. 60.

Genes 4.

Ambrosius Mediolanensis orat & offert pro defunctis.

Ioannes Chrysostomus.

Concilium Gangrense sub Synecro 1.

Damasus 1.

Oblationes foliis debentur sacerdotibus.

Leuit. 2. & 24.

Igitur plures esse canones editos in Niceno concilio quod extere credendum est.

Bonifacius 1.

Leuit. 27.

vel ceteris in se offerentibus promerentur esse confis-
tes. Omnes autem qui definitiones nostras per inobe-
dientiam euacuare contendunt, anathemate percellan-
tur. Denique AMBROSIVS MEDIO LAN.
oratione in obitu Valentiniani Imperatoris. Om-
nibus (inquit) vos oblationibus frequentabo, nulla
nox non donatos aliqua precum mearum contextione
iranscurrer. Similiter & oblationes offerendas pro
defunctis IOANNES CHRYSOSTOMVS, ho-
milia 21. in actus Apostolorum ad finem suadet.
Omnes (inquit) iube pro defuncto facere supplicatio-
nes & preces, placabit hoc Deum, etiam si non ab ipso
factum sit, sed propter illum alius sit author elemosy-
nae. Et hoc dogma est diuina misericordia: vidua cir-
cumspectans & lachrymantes non solum a presentibus, sed
etiam a futura possunt eripere morte, &c. Verum lege
in vocabulo, Defunctus, &c.

Oblationes cui debentur.] Concilium
GANRENSIS, cano. 8. Si quis dederit vel acceperit
fructuum oblationes extra Episcopum, vel eum qui
constitutus est ab eo ad dispensandam misericordiam
pauperibus, qui dat, & qui accipit anathema sit. Vide
Facultates, &c. Et DAMASVS I. in decreto
quod allegat Gratianus, causa 10. quaest. 1. capite,
Hanc consuetud. Hanc consuetudinem, quae contra
sanctam Ecclesiam Catholicam agere videtur, omnino
interdicimus: ut nullo modo villo inquam tempore obla-
tiones, quae intra sanctam Ecclesiam offeruntur, sub do-
minio laicorum detineantur, sed tantummodo sacerdo-
tibus, qui quotidie Domino seruire videntur, illis solis
liceat comedere & bibere: quia in veteri testamento pro-
hibuit Dominus panes sanctos comedere filiis Israel, nisi
tantummodo Aaron & filiis eius, qui longe erant ab
istis panibus qui nunc in sancta Ecclesia offeruntur:
quia illi sub umbra legis erant. Qui vero modo sub gra-
tia sunt Spiritus sancti, toti mundo Euangelio cornscan-
te lucidiores esse videntur. Quia fronte, aut qua conscien-
tia oblationes vultis accipere, qui vix valeatis pro vobis
ne dium pro aliis preces offerre? Quia prauum est &
contra dominicum praeceptum, & detrimentum anima
sue inferi, qui illud agere conatur quod ei nulla ratione
coeceditur: quia omnibus sanctis Patribus nostrisq; pri-
oribus placuit hanc sanctionem fieri: nos similiter in
eisdem persistere volumus, ut nullus audeat irritum fa-
cere hoc quod constitutum est, si in perpetua damnatio-
ne noluerit persistere. Si quis vero contra hanc regulam
nostram, & contra sanctorum trecentorum decem &
octo Patrum, qui in Niceno Concilio hoc constituerunt,
temerarius presumpserit, & vterius oblationes de
sacris Ecclesiis auferre molitus fuerit, sub anathematis
vinculo sic colligatus & condemnatus: responderunt,
omnes fiat, fiat. Et BONIFACIVS I. decreto
quod allegat Gratianus, causa 62. quaest. 2. capite
Nulli. Nulli licet ignorare, quod omne quod domino
consecratur, siue fuerit homo, siue animal, siue ager, vel
quidquid fuerit, semel consecratum sanctum sanctorum
erit Domino, & ad ius pertinet sacerdotum. Propier
quod irexcusabilis erit omnis, qui que a Domino &
Ecclesia, cui competunt, auferit, vastat, & inuadit, vel
eripit, & usque ad emendationem Ecclesiae, satisfac-
tionem ut sacrilegus iudicetur: & si emendare nolue-
rit, excommunicatur. Vide Facultat. Ecclef.

OECONOMVS.

Oeconomum Episcopi habeant.] Hoc
est dispensatorem Ecclesiae facultatum. De Oeco-
nomo quidem, ut sit subiectus Episcopo, superius
ex Concilio Chalcedonensi, canone 8. diximus.
Quod autem sine Oeconomo Episcopus esse no-

debet, sic statuit idem Concilium CHALCE-
DONENSE generale IV. actio. 15. cano. 26. al-
legatur a Gratiano distinct. 89. cap. Quoniam, &
causa 16. quaest. 7. cap. Quoniam: Quia in quibus-
dam Ecclesiis, sicut ad nos peruenit, siue Oeconomo
Episcopi res Ecclesiasticas tractant: Placuit, omnes Ec-
clesias Episcopos habentes habere Oeconomum de pro-
prio clero, qui gubernet Ecclesia res cum arbitrio sui
Episcopi, ut non sine testimonio sit gubernatio ipsarum
rerum Ecclesiasticarum, & ex hoc denoniat dispergi
eiusdem res Ecclesiae, & sacerdotali dignitati obreita-
tio generetur. Si vero quis non obserauerit hac, diui-
nis subiaceat regulis. Hunc canonem allegat Con-
cilium HISPALENSIS II. cap. 9. & obseruan-
dum inuolubiliter mandat, prohibens etiam, ne
sit ille Oeconomus ex laicis. Indecorum enim est
(ait) laicis vicariis esse Episcopi, & seculares in
Ecclesia iudicare: in uno enim eodemq; officio non de-
bet dispar esse professio. Quod etiam in lege diuina pro-
hibetur, dicente Mose: non arabis in boue simul & as-
no, id est, homines diuersae professionis in officio uno non
sociabis. Vnde & oportet nos & diuinis libris, & san-
ctorum Patrum obediunt praeceptis, constitutis, ut hi
qui in administrationem Ecclesiae Pontificibus socian-
tur discrepare non debeant, nec professione, nec habitu:
quia coherere & coniungi non possunt, quibus & studia
& vota diuersa sunt. Si quis autem Episcopum post hoc
Ecclesiasticam rem, aut per laicalem procuracionem ad-
ministrandam elegerit, aut sine testimonio Oeconomi
gubernandam crediderit, uere ut contemptor canonum
& fraudator Ecclesiasticarum rerum, non solum Chris-
sto de rebus pauperum iudicabitur reus, sed etiam Con-
cilio manebit obnoxius. Idem omnino statuit Con-
cilium TOLETANVM IV. cap. 47. & Con-
cilium PARIENSIS II. lib. 1. cap. 15. & Con-
cilium GENERALE VII. NICANVM I. cano-
ne: quae allegant (scilicet illa tria Concilia) praem-
issum canonem Chalcedonensis Concilij. Sed
& Concilium COLONIENSE IV. cap. 12, Oe-
conomum, sub poena excommunicationis & sus-
pensionis ab officio, obligat reddere fideliter cer-
tis temporibus rationem. Et Concilium TRI-
DENTINVM, sessio. 24. cap. 16. Capitulum (ait)
sede vacante, ubi fructuum percipiendorum ei munus
incumbit, Oeconomum unum, vel plures fideles ac di-
ligentes decernat, qui rerum Ecclesiasticarum & pro-
uentuum curam gerant, quorum rationem ei ad quem
pertinet sunt reddiuri. Vide plura in superiori
vocabulo, Facultates Ecclesiae ut dispensandae, &c.

OFFICIUM DIVINVM.

Officium diuinum qualiter & quam deu-
ote persoluendum.] Iam in tribus vocabulis,
scilicet CANTUS, HORAE CANONICAE, & HYMNUS, osten-
dimus antiquum vsum celebrandi officij diui-
num in Ecclesia, vnde non putamus necessarium
quod semel & iterum iam praestitum est, hic ite-
rato replicare. Poteris autem ea quae iam dicta sunt
in vocabulis praedictis, & in sequenti, scilicet Psa-
ltere, &c. quae minus hic sunt inserta reuolueri.
Ad propositionem verò confirmandam, in me-
dium prodeat FABIANVS I. antiquissimus
praesul, in epist. 1. ad omnes Episcopos, ait: Septem
(inquit) diaconos in urbe Roma per septem regiones
ciuitatis, sicut a Patribus accepimus, habemus, qui per
singulas hebdomadas & dominicos dies atque festiuita-
tum solennia, cum subdiaconibus & acolythis, ac sequa-
tium ordinum ministris iniuncta sibi obseruant mini-
steria, & parati omni hora sunt ad diuinum officium,

Concilium Chalcedonense sub Martino Imperat.

Concilium Hispanense 2. sub Honorio 1.

Deuter. 22.

Concilium Toletanum 4. Concilium Parisense 3. Concilium Nicenum 2. generale 7. Concilium Colonense 4. Concilium Tridentinum generale.

Fabianus 1.

Vide quia de patris tral nomib. hic vultissimus do Georgiatur.

Concilium Terraconense sub Felice 3.

Vide Iuminariorum vsum.

Obserua.

Concilium Aurelianense Concilium Lateranense sub Leone 10.

Concilium Taronense sub Pelagio 1.

Contra eos qui officium praetermittunt.

Concilium Nemausense sub Valentiniano Imperat.

Carolus Magnus.

Concilium Lateranense sub Innocentio 3. patrum 125.

& quidquid eis iniungitur peragendum. Similiter &
vobis, prout opportunum fuerit, per singulas ciuitates
est faciendum, ut diuinum absque ulla mora & negli-
gentia studiosè ac solenniter agatur officium. Vnde &
TARRACONENSE I. cap. 17. De diaconis Ec-
clesiae vel clero, id placuit definiti, ut presbyteri vel dia-
coni qui inibi constituti sunt, cum clerici septimanas
obseruent, id est, ut presbyter vnam faciat hebdomadam
qua expleta succedat diaconus ei similiter: ea scilicet
condicione seruata, ut omni die sabbati ad ves-
peram sit paratus, quo facilius die dominico solennitas
cum omnium praesentia celebretur: ita tamen, ut omni-
bus diebus vespere & matutina celebrent: quia des-
sente clero, quod est pessimum, conperimus in Basilicis
nec luminaria ministrari. Si qui sane negligentia vitio
hac implere noluerint, noverint se secundum statuta
canonum pro modo personarum canonice discipline sub-
dendos, &c. Haec autem copiosius ex alijs Conci-
lij differuntur in vocabulo, HORAE CANONICAE, CA-
NONICVS, & clericis officij diuini inter sint, alias
nil recipiant, &c. Vide ergo in singulis his voca-
bulos, & in vocabulo, MISSAE celebrandae ritus, ex
Concilio Aurelianensi I. II. cano. 14. Hinc etiam
in vocabulo, Beneficij vel Beneficij, ex Con-
cilio Lateranensi sub Leone X. sessio. 9. ubi ini-
ungitur Beneficij diuinum officium persol-
uere. Porro vt institutum profequamur, Con-
cilium TYRONVM I. I. cano. 19. Statuimus, vt
in Ecclesiis iste psallendi ordo seruetur, ut in diebus fe-
stis ad matutinum, sex Antiphona binis Psalmis expli-
centur. Toto Augusto matutina conuentiones fiant, quia
festiuitates sunt & Missae sanctorum Septembris
antiphona binis Psalmis explicentur. Octobri, octo ter-
nis Psalmis. Nouembri nomen teris Psalmis. Decembri
decem ternis Psalmis. Ianuario & Februario iidem,
vsque ad Pascha. Sed vt possibilis habet, qui facit
amplius pro se, & qui minus, ut poterit, superest, ut
vel duodecim Psalmi expediantur, ad matutinum, quia
Patrum statuta praecerunt, ut ad sextam sex Psalmi
dicantur cum Alleluia, & ad duodecimam duodecim,
itemq; cum Alleluia, quod etiam Angelo ostendente,
didicerunt. Si ad duodecimam duodecim Psalmi, cur
ad matutinum non itemq; vel duodecim explicentur?
Quicunq; minus quam duodecim Psalmos ad matu-
tinum dixerit, ieiunet usque ad vespertinum, panem cum
aqua manducet, & non illi sit altera in illa die ulla
refectio. Et qui hoc facere contempserit, una hebdoma-
da panem cum aqua manducet, & ieiunet omni die
vsque ad vespertinum. Porro quia mentionem facit
hoc Concilium de diuino officio, quod ab Ange-
lo reuelatum est, crediderim hoc esse decretum
Concilij NEMANSENSIS, de quo scribit Se-
uerus Sulpicius, lib. 3. vitae Marini, quod dum bea-
tus Martinus huic non potuisset adesse, & tamen
vellet & cuperet scire quae a Patribus gesta & sta-
tuta illic essent, affuit illi Angelus qui renunciatet
omnia quae decreta & definita in praedicto Con-
cilio essent a sanctis Patribus. Huius autem Con-
cilij non extant canones verum facile possit opi-
nari, quia etiam de diuino officio celebrato qua-
dam Angelo dictante conscripserint. Vnde &
CAROLVS MAGNVS in constitutionibus ho-
rum decretorum meminit, & ea diligenter praeci-
pit obseruari, omnibus Episcopis mandans quate-
nus Missarum solennia debita reuerentia celebrent,
& Psalmos atque diuinum officium in Ecclesia
decanatè sollicitè curent. Et Concilium LATER-
ANENSE sub Innocentio I. I. cap. 17. Sunt, qui
Missarum celebrant solennia vix quater in anno, &
quod deterius est, interesse contempnunt: & si quando

dam hac celebrantur, intersunt, chori silentium fugien-
tes, intendunt externis colloquutionibus laicorum, dumq;
audium ad inobedios sermones effundunt aures inuen-
tas non porrigunt ad diuina. Haec igitur & similia sub
poena suspensionis penitus inhihemus, districtè preci-
pientes in virtute obedientiae, ut diuinum officium diu-
num pariter & nocturnum, quantum eis Deus dederit,
studiosè celebrent pariter & deuotè. Hinc & Conci-
lium OXONIENSE in Anglia, cap. 1. iubet, vt
diuinum officium studiosè celebretur, & deuotè:
vniuersa quoque Ecclesiastica sacramenta, & pre-
cipue baptismi, & Eucharistia deuotissime, prout
Deus inspirauerit, celebrentur, vt habes in singu-
lis vocabulis inferunt. Porro reliquum habes in-
fra inferunt in dictione, Pfallendi disciplina, &c.
ex Concilio Basileensi 2. sessio, & ex alijs, vt fa-
cillimè potes aduertere. Vide sequentia.
Officium diuinum non ut diuersum.]
Concilium VENETICVM I. sub Leone I. cano-
ne 15. Rectum duximus, vt intra provinciam no-
stram sacrorum vna sit consuetudo & ordo psallendi:
& sicut vnam cum Trinitatis confessione fidem, tene-
mus, vnam & officiorum regulam teneamus, ne variata
obseruatione, & aliq; obseruatio nostra discrepare cre-
datur. Idem omnino Concilium GERUNDENSE
in Hispania, cano. 1. & allegat Gratianus, de con-
secrat. distinct. 2. cap. Institutio. Institutio Missarum
sicut in Metropolitana Ecclesia agitur, ita in Dei no-
mine in omni Tarraconensi provincia, tam ipsius missae
ordo, quam psallendo vel ministrando, consuetudo ser-
uetur. Idem statuit Concilium EPAVNENSE,
cano. 27. Ad celebrandum (ait) diuina officia, ordi-
nem quem Metropolitanus tenent provinciales obserua-
re debebunt. Et Concilium COLONIENSE II. I.
cap. 7. part. 2. prohibet, ne pro quouis libet affectu
facile quid nouetur in Ecclesiastico officio. Neque
enim (ait) errarunt patres, a quorum institutis in di-
cendis precibus vnam tam longe discessum non fuisse.
Quod si hic singulorum affectibus indulgebatur, tan-
quam antiquus ritus penitus euanesceat. Et VI-
GIIVS I. epistola ad Euthereum Episcopum in
ordine 1. cap. 5. Ordinem precum in celebratae Mis-
sarum nullo nos tempore nulla festiuitate significatio
habere duximus, sed semper eodem tenore oblata Deo
munera consecrare. Quoties vero Paschalis, aut As-
censionis Domini, vel Pentecostes, & Epiphaniae san-
ctorumq; Dei fuerit agenda festiuitas, singula capitula
diebus apta subiungimus, quibus commemoracionem
sanctae solennitatis, aut eorum faciamus quorum natali-
tia celebramus: cetera vero ordine consueto praesigimur.
Quapropter & ipsius canonice precis textu dire-
ximus subter adiectum, quem Deo propitio ex Aposto-
lica traditione susceperimus. Et vt charitas tua cognos-
cat, quibus locis aliqua festiuitatibus, apta connectos.
Paschalis diei preces similiter adiacimus. Vide etiam
in vocabulo, Preces, &c. Hinc Concilium TO-
LETANVM I. V. Patrum 67. cano. 2. praemissa
allegans decreta statuit, vt in Missarum solennita-
tibus, & in vespertinis officijs per Hispaniam, &
Galliciam vnus modus seruetur, ne diuersa sit vi-
tra in nobis Ecclesiastica consuetudo, quia vna
fide continentur in regno. Vide tamen in voca-
bulo, Consuetudo, &c. Denique his concordat
Concilium BRACARENSE I. cano. 19. & alle-
gat Gratianus, distinct. 12. cap. Placuit: Placuit om-
nibus communi consensu, vt vnus atque idem psallendi
ordo in matutinis vel vespertinis officijs tenetur, &
non diuersè ac primata monasteriorum consuetudines
cum Ecclesiastica regula sint permixtae. Idem & de
Missae officio statuit, vt posuimus supra. Et Con-

Concilium Oxoniense sub eod. Innocentio 3.

Concilium Veneticum 1. sub Leone 1. vel Hilario 1.

Concilium Gerundense.

Concilium Epauense sub Gelasio 1.

Concilium Colonense 3.

Vigilius 1.

Vide Apostoli cam traditio- nem.

Concilium Toletanum 4. sub Honorio 1.

Concilium Bracarense 1. sub eodem.

variam, per fidem rectam, per spem vite quorum omnium nemo largitor est, nemo finis, nemo causa, prae:er Dominum nostrum Iesum Christum. Ipse enim nobis mandata super legem dedit, ipse viam monstravit, qua probe actionem virtutis & contemptum mundi propter Christum intelligere possumus, &c. Vnde & Concilium ARAVICANVM II. can. 18. repetit quod iam superius ex Augustino protulimus. Debetur (inquit) merces bonis operibus, si fiant: sed gratia, quae non debetur, praecedit ut fiant. Hinc & LEO PRIMVS epist. 30. quae est ad Martianum & Faustum presbyteros. Bonorum (inquit) operum & virtutum studiorum Deum autorem esse non dubium est, qui quorum incitat mentes, adiuvat actiones. Opera bona esse meritoria asserunt. Patres Concilij TOLETANI VIII. & multa alia Patrum decreta, quae reposita inuenies locis superius assignatis. Vnde & ADRIANVS I. lib. pro defensione 7. generalis Synodi, cap. 14. doctissime probat ex operibus fide firma perfectis nasci meritum, sicut opera sine fide vel ante fidem nullius esse meriti probantur. Idem PAVLINVS AQVILEIENSIS in libello edito in Concilio Francfordiensi, vt alibi docuimus: nec enim possibile reor omnes hic Patrum proferre sententias. Sic autem concludemus, in medium proferentes decretum vniuersalis Concilij TRIDENTINI, sessio. 6. cap. 16. vbi de iustificatione loquitur. Bene (ait) operantibus vsque in finem, & in Deo sperantibus proponenda est vita aeterna, & tanquam gratia filius Dei per Iesum Christum misericorditer promissa, & tanquam merces ex ipsius Dei promissione bonis ipsorum operibus & meritis fideliter reddenda. Haec est enim illa corona iustitiae, quam post suum certamen, & cursum repositam sibi esse aiebat Apostolus, a iusto iudice sibi reddendam: & non solum sibi, sed & omnibus qui diligunt aduentum eius. Et licet bonis operibus merces tribuatur, vt in sacris literis innuitur: absit tamen vt Christianus homo in seipso vel confidat vel gloriatur, & non in Domino, cuius tanta est erga omnes homines bonitas, vt eorum velit esse merita, quae sunt ipsius dona. Tum in anathematibus illud adiungit. Si quis dixerit, hominis iustificationi bona opera ita esse dona Dei, vt non sint etiam bona ipsius iustificationis merita, aut ipsius iustificationis bonis operibus, quae ab eo per Dei gratiam & Iesu Christi meritum, cuius membrum unum est, sunt, non vere mereri augmentum gratiae, vitam aeternam, & ipsius vite aeternae, si tamen in gratia decesserit, consecutionem, atque etiam gloriae augmentum, anathema sit. Vide Fides, & Iustificatio, &c. Plura lege apud STANISLAVM HOSIYM in confessione Catholicae fidei Christianae, edita in Concilio Petriconensi, cap. 73. in confutatione opinionis contrariae. Vide & apud IOANNEM DREDO-NEM tract. 4. de redemptione generis humani, cap. 2. par. 4. & iterum 6. tractatu. eiusdem libri par. 2. cap. 1. vbi de libero arbitrio doctissime differunt, & de bonis operibus. Vide & apud FRANCISCVM SONNIVM, lib. 1. demonstrationis religionis Christianae ex verbo Dei, &c. cap. 11. 12. 13. tractatus secundus: & apud GUILIELMVM LIN-DANVM, lib. 3. Panopliae Euangelicae, cap. 20. Hi enim quatuor Doctores nostro saeculo fidei lumen resplendere & clarescere doctissimis scriptis fecerunt, a quorum lectione vix recedo, cum facillissimi sint illi duces & fidei Christianae directores, quos sequi non est a via veritatis declinare.

ORARIUM.

Oratio sacerdotes & Leuitae vtantur.]

Concilium TOLETANVM IV. cano. 27. iniungit, vt suo loco iam reposuimus. Similiter iniungit & cano 39. & allegat Gratianus, distinct. 25. cap. Vnum orarium. Vt habere superius in vocabulo, Diaconus vnica stola vtatur, &c. Hinc Concilium BRACARENSE III. cano. 3. & allegat Gratianus, distinct. 23. cap. Ecclesiastica, &c. Cum antiqua (ait) & Ecclesiastica nouerimus institutione praefixum, vt omnis sacerdos, cum ordinatur, oratio vtroque humero ambiatur, scilicet, vt qui imperturbatus praecipitur consistere inter prospera & aduersa virtutum, semper ornamento vtroque circumscriptus appareat: qua ratione tempore sacrificij non assumit, quod se in sacramento accepisse non dubitat? Proinde nobis omnibus conuenit, vt quod quisque percepit in consecratione honoris, hoc retineat & in oblatione vel perceptione suae salutis, scilicet, vt cum sacerdos ad solennia Missarum accedit, aut per se Deo sacrificium oblaturus, aut sacramentum corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi sumpturus, non aliter accedat, qua oratio vtroque humero circumscriptus, sicut & tempore ordinationis sua dignoscitur consecratus, ita vt de vno eodemque oratio cervicem pariter & vtrumque humerum premens, signum in suo pectore praeparat crucis. Si quis autem aliter egerit, excommunicationi debita subiaceat. Idem omnino Concilium MOGUNTINVM I. cap. 28. Porro quod semper in vsu fuit mos deferendi orarium, dum ad processiones vel ad litanias pergitur, ostendit FORTVNATVS PICTAVIENSIS in vita S. Marcelli Episcopi Parisiensis: vbi refert, quod cum immanis draco non longe ab vrbe delitesceret, processione solenni illuc perrexit Marcellus, Missosq; (ait) in collum serpentis orario, triumphum suum ante ciuium oculos extraheret, &c. Porro de vsu orarii antiquissimo scripserunt HAMVLARIVS FORTVNATVS, ANGELO-NIVS LYXONIENSIS, RABANVS MAVRVS, RVPERTVS TVITIENSIS, & alij veteres, qui de Ecclesiasticis & diuinis officijs libris conscripserunt. Horum opera quia habentur, hic super sedeo.

ORATIO.

Orationis virtus, locus, & efficacia, atque disciplina.] Laboriosè forsitan cuncta quae de orationis virtute, disciplina, loco & ordine Patres sancti scriptis reliquerunt hic proferimus, nisi hoc praestitisset fideliter & summo studio huic labori incumbens vnus è nostra familia nominatissimus inter doctos, & vita praecipuus IOANNES VALLIGNIVS Coelestinus, quondam Merentis Caenobij prior, in tractatu deuotissimo & vtilissimo, quem praenotauit, de oratione, ad quemdam Castrensis nostri monasterij scripturum, opus certe assiduum & deuotum. Scripserunt alij innumeri, quos nominare nec opus est. Porro de oratione, quae antiquitus fiebat in caetibus Christianorum, summa cum disciplina obseruatione, diximus in vocabulo, Caetis, &c. De qua & DIONYSIVS AREOPAGITA, libro de diuinis nominibus, cap. 3. Ante omnem actum (ait) & in Theologia maxime, ab oratione nobis inchoandum est, non vt vbiq; & nusquam praesentem virtutem attrahamus, sed vt memoria diuinarum rerum, atque inuocationibus pijs nosipsis illi dedamus atque iungamus. Sic & Apostolos orationes varias fuisse, cum genuflexione, cooperto capite, manuum eleuatione, & ceteris caeremonijs, docet ABDIAS BABYLONIVS in opere certaminum Apostolicorum, sicut iam in multis locis annotauimus. Illud

Concilium Toletanum 4. sub Honorio 1.

Concilium Bracarense 3.

Concilium Moguntinum 1.

Fortunatus Pictaviensis.

Hamularius Fortunatus, Angelonius Luxoniensis, Rabanus Maurus, Rupertus Tuitiensis.

Ioannes Vallignus Coelestinus. Obiit Parisijs.

Dionysius Areopagita.

Abdias Babylonius.

etiam

Iustinus Martyr, Tertullianus Carthaginiensis.

Maximus Taurensis.

Eusebius Caesariensis, Egeppus 1.

Augustinus Hippoensis.

Hieronymus Stridonensis.

Basilius Magnus.

Athanasius Alexandrinus.

Gregorius Nazianzenus.

etiam docet IUSTINVS MARTYR Apologia I. & 2. pro Christianis, vbi iuste Christianos certis diebus orationi incumbere defendit. Sed & TERTVLLIANVS CARTHAG. libro Apologetico aduersus gentes, cap. 30. orandi eam disciplinam in Christianis antiquis fuisse astruit. Illuc (ait) scilicet in caelum, suspicientes Christiani in manibus expansis, quia innocuis capite nudo, quia non erubescimus: denique sine monitore, quia de pectore oramus, peccantes sumus omnes semper pro omnibus imperatoribus, vitam illis prolixam, imperium securum, domum tutam, exercituum fortes, senatum fidelem, populum probum, orbem quietum, & quacumque hominis & Caesaris vota sunt, &c. Vide Praeces, &c. Vnde & MAXIMVS TAURENENSIS, sermo 5. in natali Apostolorum Petri & Pauli sic refert. Cum (ait) Simon se Christum diceret, & tanquam filium ad Patrem affereret volando se posse condescendere, atque elatus subito magicis artibus volare coepisset, tunc Petrus fixis genibus precatus est Dominum, & precatione sancta vicium magicam leuitatem. Prior enim ascendit ad dominum oratio, quam volatus & ante peruenit ista petitio, qua iniqua praesumptio. Ante Petrus in terris positus obtinuit quod petebat, quam Simon perueniret in caelestibus, quo tendebat, &c. Et EVSEB. CAESAR. lib. 2. Eccles. histo. cap. 23. & EGESIPPVS, lib. 5. commentariort, refert de Iacobo Apostolo hoc modo. Solus ingrediebatur templum, & iacebat super genua sua, oras pro populi indulgentia, ita vt orando callos faceret in genibus ad modum cameli, super genua stendendo, nec vnquam ab oratione cessans. Itaque pro incredibili continentia, & summa iustitia appellatus est iustus, &c. Et AVEVST. HIPPO. serm. 1. de tempore, de natiuitate Domini, de beato Stephano. Oravit (ait) Christus pro suis crucifixoribus, oravit & Stephanus pro suis lapidatoribus. Dominus Iesus Christus oravit affixus ligno, Stephanus genuflexo. Qui stando sui spiritum commendauit Domino, pro illorum delicto fixo genu oravit, &c. Et HERON. STRIDONENS. in vita Pauli heremita. Introgressus Antonius speluncam, vidit genibus complicatis, erecta ceruice, extensusq; in alium manibus corpus exanime, ac primum & ipsi viuere eum credens, pariter orabat. Postquam vero nulla, vt solebat suspiria precantis audire, in stibilo osulum ruenis, intellexit, quod eum cadaver sancti Deum, cui omnia viuunt, officioso gestu precabatur. Igitur obuluto & prolato foras corpore, hymnos quoque & Psalmos de Christiana traditione decantans contristabatur Antonius, &c. IDEM in obitu Acellae ad Marcellam. Haec quidem (ait) tu melius nosti, a qua pauca didicimus, & cuius oculis durities de genibus camelorum in illo sancto corpuscule praerandis frequentia obcaluisse perspecta est, &c. Et BASILIUS MAGNVS, epist. 63. ad clericos Ecclesiae Neocaesariensis, de Gregorio Neocaesariensi Episcopo loquens. Gregorius in oratione constitutus (ait) recto capite non fuit. Quamobrem? germanus erat discipulus Apostoli dicens: Omnis vir orans aut prophetaus recto capite dehonestat caput suum, & vir non debet velare caput suum, cum sit imago & gloria Dei, &c. Et ATHANASIVS ALEXANDRINVS in vita S. Antonij. Lamentabilis sequitur visio & omni lachrymarum fonte plangenda. Cum enim fratribus circa se sedentibus operaretur, intentè fixis oculis in eorum gemens atque suspirans, & post aliquantum spatium reuelationis incipia nimio dolore contremuit, & statim fixis genibus ante Dei vultum prostratus oravit, vt clementia sua futurum scelus auerteret. Succedit orationi lachryma, &c. Et GREG. NAZIAN. orat. 9. in Gorgoniam sortorem sua. Illa (inquit) terra ieiunij superabat, alius

aut vt in terra dormirent, pro remedio dimittebat: Ieiunium enim deprehendit anime esse adiutorium. Somno autem mensura aliena rei gratia minus statuebat, aut ita lege firmabat tanquam careret corpore. Genus autem inflectebat ad terram, cum & alij totam vigilarem noctem, sicq; corpore manebat recto, quod quidem praecipuum philosophicorum hominum certamen existit, &c. Et RUFFINVS AQVILEIENSIS, lib. 10. Histo. Eccles. cap. 7. Helenam sanctam, dum dominicam crucem inuenisset, orationem flexis genibus fudit referat ad Dominum. Et SEVERVS SVLPITIVS, lib. 1. vita Martini, beatum virum refert saepius genu vtroque in terram prouoluto, capite discooperto, manibus & oculis in terram defixis saepius miracula peregrisse. De modo orandi, & cur ad Orientem, &c. Et tractat POLYDORVS VERGILIIVS, lib. 5. de rerum inuentoribus, cap. 9. Et CYRILLVS HIEROSOLYMITANVS in praefatione catecheson. Cor tuum (inquit) prepara ad susceptionem disciplinae, & sanctorum mysteriorum communicationem. Frequenter ora, vt Deus te dignum efficiat: neque interdum, neque noctu sis otiosus, & cum somnus ab oculis recesserit, tunc mens vacet orationi. Si quam turpem cogitationem in mentem tuam venire animaduuerteris, suscipe iudicij salutarem commemorationem, intende animum ad discendum, vt rerum turpium obliuiscatur. Plura de oratione IOANNES CHRYSOSTOMVS, homil. 9. de poenitentia, & 2. opere in Matth. homil. 13. vbi de virtute orationis loco, & efficacia disserit: & homilia in illud Ioan. 4. Venit hora quando veri adoratores adorabunt Patrem, &c. Tomo operum 3. & alia homilia de Moyse tomo 1. quae incipit: Stabat Moyses in monte non armis, &c. AMBROSIVS MEDIO-LIB. 2. de Cain & Abel, cap. 6. & sermo. 22. in Psal. 118. exponens illud: Inire postulat me in conspectu tuo Domine, &c. & lib. 1. Officiorum, cap. 22. Sermone autem 93. in natali sanctorum Nazarij & Celsi, ait: Oratio (inquit) qua castitatis, iustitiae, elemosinarum operibus adiunatur, excedit mundum, penetrat paradysum, euolat vsque ad ipsam summam maiestatis, Angelo conferente, conspectum, &c. Et AVEVSTINVS HIPPOENSIS propositione 46. in epistolam ad Romanos, & lib. 3. quaestionum ad Simplicianum, quaest. 4. & lib. de cura pro mortuis agenda, & lib. 2. de sermone Domini in monte, cap. 3. docet cur ad Orientem oramus: cur genua figimus, cur manus extedamus, cur solo prosternimur. Verum haec omnia prosequi graue esset, & otij prolixioris. Lege quoque IOANNIS CASSIANI collatio. 9. de oratione, quae dicitur Abbatis Isaac, per omnia capita, & aliorum Patrum volumina. Denique Concilium NICANVM I. generale, can. 20. & allegat Gratian. de consecrat. dist. 3. cap. Quoniam sunt, &c. Quoniam sunt (ait) in dominica die quidam ad orationem genua stident, & in diebus Penecostes, placuit de hoc sancte & magna Synodo, cum eos in omnibus locis consenserit & consentienter stantes Dominum orare debere. Hunc canonem allegat Concilium AQVILEN. I. c. 46. & Concil. GENERALE V. can. 90. Dominicus (ait) genu non stibere a diuinis nostris Patribus Christi resurrectionem honoratibus canonicè accepimus. Ne ergo huius obseruationis euidentiã ignoremus, fidelibus manifestum facimus, quod post vespertinum sacerdotum ad altare sabbato ingressum, ex consuetudine qua seruatur, nemo genu stibit vsque ad sequentem vespem in die dominico, in qua post ingressum in vespertino seu copletorio genua rursus stibentes Domino praeces sic offerimus. Seruatoris enim nostri resurrectionis veluti pra-

Ruffinus Aquileiensis.

Seuerus Sulpitius.

Polydorus Vergilius.

Cyrrillus Hierosolymitan.

Ioannes Chrysostomus.

Ambrosius Mediolanensis.

Ioannes Cassianus.

Concilium Nicenum.

Concilium Aquilense 1. Concilium Constantino-politanum 3. generale 5.

LLL

curfocem

curforem noctem, que fuit ante sabbatum, accipientes hymnos ab ea specialiter incipimus festum, ex tenebris in lucem finientes, ut in perfecto & integro die ac nocte nos resurrectionem celebremus. Hinc & Conciliū LAODICENVM sub Liberio I. cano. 18. Semper (ait) supplicationes orationum, & ad horam nonam, & vespertam oportet celebrari. Et cano. 19. Oportet seorsim primum post Episcoporum sermones catechumenorum orationem peragi, & postquam exierint catechumeni, eorum qui penitentiam agunt fieri orationē: & cum hi sub manum accesserint & secesserint, fidelium preces sic ter fieri. Vnam quidem, scilicet primam, silentio; secundam vero & tertiam per pronuntiationem impleri: deinde sic pacem dari, & sic sanctam oblationem perfici, & solis licere sacras ad altare accedere & communicare. Et Conciliū CARTHAGIN. III. cano. 23. Nemo in precibus vel patrem pro filio, vel filium pro patre nominet. Et cuiusque sibi preces aliunde describit non eis utatur, nisi prius eas cum instructioribus fratribus contulerit. Idem omnino Conciliū HIPONENSE, canone 23. Et Conciliū MILEVITANVM sub Innocentio I. cano. 12. Placuit preces vel orationes seu missa, que probate fuerint in Concilio, siue preces siue commendationes, seu manus impositiones, ab omnibus celebrantur, nec alia omnino dicantur in Ecclesia, nisi que a prudentioribus tractata vel comprobata in Synodo fuerint: ne forte aliquid contra fidem vel per ignorantiam, vel per minus studium sit compositum. Idem omnino Conciliū AFRICANVM sub Bonifacio I. cano. 70. Similiter ea decreta que supra ex Concilio Nicæno I. & Concilio V. I. generali postuimus iterum recenset & approbat Conciliū TYRONENSE III. can. 37. Sciendum est, quod exceptis diebus dominicis & illis solemnitatibus, quibus universalis Ecclesia, ob recordationem dominica resurrectionis, soles stando orare, fixis in terra genibus suppliciter Dei clementiam nobis profuturam nostrorumque criminum indulgentiam deposcendum esse. Cuius rei in Evangelio Dominus ipse nobis dedit exemplum: sed & Stephanum martyrem & Apostolum Paulum eadem fecisse liber Actuum Apostolorum testis est. Ex quibus intelligi datur oportere Christianum humiliter ad terram prosterni, ne furis illi dicatur: Quid superbis terra & cinis? &c. Et Conciliū PARISIENSE III. lib. 2. cap. 11. de orationis loco specialiter statuit ut sit in Ecclesia, & quosdam tepidos corripit, qui licet in vicinio habeant Basilicam, orandi tamen gratia eam perstrato ingrediuntur. Quod & ex veteri lege 2. Paralip. 7. confirmat, ubi apparet Dominus Salomon. Audiui (inquit) orationem tuam, & elegi locum istum mihi in domum sacrificij: oculi quoque mei erunt aperti, & aures meae erecte ad orationem eius qui in loco isto oraverit. Elegi enim & sanctificavi locum istum, ut sit nomen meum ibi in sempiternum, & permaneant oculi mei & cor meum ibi cunctis diebus. Et ex actibus Apostolorum, cap. 2. & 3. colligitur Apostolos orandi studio templum petijisse, & aliter fieri vetat ORIGENES ADAMANTIVS, homil. de Rebecca, & ex lege illud probatur, ubi ait Dominus: Ad locum quem elegerit Dominus Deus tuus de civitatibus tribus vestris, ut ponat nomen suum ibi & habitet, in eo venietis, & offeretis in loco illo holocausta & victimas vestras, &c. Et post pauca. Causa ne offeras holocausta tua in omni loco quem videris, sed in eo quem elegerit Dominus in tribu iudam. Et in sacris canonibus (scilicet in Concilio Laodicensi, can. 58. ut habes in vocabulo, Missa non nisi in sacris locis celebranda, &c.) est

Concilium Laodicenum 1. sub Liberio

Concilium Carthagenense 3.

Non licet orationes ad libitum componere. Nota valde. Concilium Milevitanum.

Concilium Africanum.

Concilium Turonense 3.

Matth. 16. & 20. Ecclesiast. 10. Orationis locus.

Concilium Parisiense 3.

Origenes Ad Amantius.

Deuter. 32.

institutum, quod non oportet in domibus oblationes ab Episcopis & presbyteris fieri. Tum c. 13. eiusdem libri, permittit ut in alijs quidem competentibus locis, si locus Basilicæ procul fuerit, oratio ad Deum & confessio peccatorum fieri possit & debeat, timidus quosdam instruens, qui pro eo quod Basilicas adire nequibant, & reliquias sanctorum præsto non habent, idcirco vota precum suarum ad Deum vt oportet suppliciter deuotione non fundunt, non animadvertentes, quod Deus non sit minus in parte quam in toto, sed vbique totus vbique præfens, vbique mirabilis, & Apostolus ait: Volo viros orare in omni loco, puras levantes manus, sine ira & disceptatione. Et Hieronymus epist. ad Eustochium. Egreddentes hospitium armet oratio, regredientibus de platea, oratio occurrat antequam sessio: nec prius corpusculum requiescat, quam anima verbo Dei pascatur, ad omnem actum, ad omnem incessum manus pingat crucē, &c. Vide Preces, & seq. Oratio Dominica quando in Ecclesia recitanda. Orationem Dominicam longo interpretationis filo plures sancti Patres interpretati sunt, sicut Tertullianus, lib. de orat. in ea dicens comprehendit breuiarium totius Evangelij, & omnem commemorationem disciplinae. Cyprianus item in orationis Dominicæ expositione, in initio, ubi sic loquitur: Quis enim potest magis spiritualis esse oratio, &c. Et Ambrosius lib. 5. de sacramentis, cap. 4. quod talem præfert titulum, quemadmodum orandum sit & de breui expositione orationis Dominicæ, &c. Illam verò expositionem latius profequitur, lib. 6. de sacram. cap. 5. Vide si delectat. Et iterum lib. 3. de virginib. (serē inquit) solennes orationes cum gratiarum actione sunt deferenda, cum a somno surgimus, cum prodimus, cum cibum paramus sumere, cum iussimus & hora incensum, cum denique cubitum pergitur: sed etiam in ipso cubili volo p salmos cum oratione Dominicæ, frequentem contexas vice, vel cum euigilaueris, vel antequam corpus separ irriget, ut te in ipso quietis exordio verum, secularium cura liberam diuina meditationem somnus inueniat. Et Ioan. Chrysostomus, homil. 20. in Marth. exponit orationem Dominicam, & alij plurimi, quorum nomina non est opus recensere. Quando autem sit recitanda docet Conciliū GERVNDENSE in Hispania, cano. 10. & allegat Gratianus de consecrat. distin. 5. cap. id semp. Item semper nobis placuit (ait) obseruari, vt omnibus diebus post matutinas & vespertas oratio Dominica à sacerdote proferatur. Et Conciliū AURELIAN. II. I. cano. 28. iubet, vt in Missa dicatur, & nemo ante eam dictam recedat, quod ex Hieronymo & alijs iam probauimus vsu longo probatum supra in vocabulo, Missa ritus, &c. Porro, quia hæc oratio Dominica à quibusdā tantum Dominicis diebus dicebatur à sacerdotibus, Conciliū TOLETANVM IV. sub Honorio I. cano. 9. statuit, vt quotidie dicatur: Quomodo (ait) non quotidie dicatur, cum sine intermissione dici iubetur. Nam intantum quotidie hæc oratio dicenda est, quantum & ipso titulo vitur, dum vocatur oratio quotidiana. Sic eam sancti Patres nuncupauerunt, quod etiam apud doctores (quorum illustris doctrina est) inuenitur. Sanctus quoque Cyprianus dicit (scilicet in expositione orationis Dominicæ) Itaque in oratione Dominica panem nostrum, id est, Christum dari nobis quotidie petimus, ut qui in Christo manemus & viuimus, à sanctificatione & corpore eius non recedamus. Sanctus quoque Hilarius dicit: (scilicet in expositione 6. cap. Martini) Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.

1. Timoth. 2.

Hieronymus Stridonensis.

Pulchra verba

Tertullianus Carthagenus.

Cyprianus Carthagenus.

Ambrosius Mediolanensis

Nota quæso.

Ioannes Chrysostomus.

Concilium Gerundense.

Concilium Aurelianense 3.

Concilium Toletanum 4. sub Honorio 1.

Cyprianus Carthagenus.

Hilarius Pictauiensis.

Quid

Quid enim tam vult Deum, quam ut quotidie Christus habitet in nobis, qui est panis vite & panis de celo. Et quia quotidiana oratio est, quotidie quoque, ut dicitur, oratur. Sanctus Augustinus dicit: (scilicet in Enchiridio ad Laurentium) de quotidianis autem breuius leuibus peccatis, sine quibus vita hæc non ducitur, quotidiana oratio fidelium satisfacit. Eorum est enim dicere: Pater noster qui est in celis, qui iam Patri tali regenerati sunt ex aqua & Spiritu sancto. Debet ergo hæc quotidiana oratio minima & quotidiana peccata: delet & illa à quibus vita fidelium, etiam scelerate gesta, penitendo in melius mutata discedit. Ergo sicut Christus præcepit, sicut Apostolus monuit, & quemadmodum doctores Ecclesiastici statuerunt, quia quotidie vel cogitatione vel verbo delinquimus, quotidie hæc oratione effundere in conspectu Dei debemus. Quisquis ergo sacerdotum, vel subdiaconum, clericorum, hæc orationem dominicam quotidie, aut in publico, aut in privato officio præterierit, propter superbiam iudicatus, ordinis sui honore priuetur. Idem Conciliū etiam cano. 17. statuit de eadem oratione Dominica, vt in Missa dicatur, & antequam dicta fuerit populus non communicet, vt iam diximus in vocabulo, Communicare, & Missa ritus, &c. Quod & Conciliū GENEVALE V. I. cano. 7. renouat, ubi præcipit, vt oratio Dominica cum symbolo quotidie dicatur, nec liceat aliquem ad ordines, seu ad sacramenta accipienda deducere, qui illam non memoriter tenuerit. Idem Conciliū FOROVIENSE ad calcem symboli quem ediderunt, vt scilicet symbolum & oratio Dominica memoriter ab omnibus dicatur & teneatur, vt dicemus in vocabulo, Symbolum. Et Conciliū BASILENSE, sessio. 21. Dominicam orationem quotidie dicendam statuit, addens etiam salutationem Angelicam, quod postea Conciliū AUGUSTENSE, cap. 27. reitificauit. Vide infra, Preces, & Symbolum, &c.

Augustinus Hipponensis.

Oratio dominica delet peccata venialia.

Concilium Constantiense 3. generale 6.

Concilium Forouienfe sub Adriano 1.

Concilium Basileense generale.

Concilium Augustense.

ORDO.

Ordinum gradus & nomina. Frustra hic attentarem omnia de singulis ordinibus in Ecclesia ab initio obseruatis testimonia antiquorum proferre, quandoquidem illud præstitum est in singulis vocabulis, videlicet, Episcopus, Presbyter, Diaconus, Subdiaconus, Acolythus, Exorcista, Lector, Ostiarius, &c. In his singulis vocabulis, singulorum ordinum mentionem fecimus, & deque eorum ministerio & functione: id adeo non putamus opporunum iterum ea que dicta sunt repetere. Quorum tamen meminit IGNATIUS MARTYR, episto. ad Tarcentis sub finem. Presbyteri (inquit) Episcopo subditi estote, diaconi presbyteris, populus presbyteris & diaconis. Item & epist. ad Philadelphenses & ad Smyrnenfes. Omnia vobis decenti ordine perficiantur in Christo. Laici diaconis subditi sint, diaconi presbyteris, presbyteri Episcopo, sicut ipse Patri, &c. Et epistola ad Antiochenfes. Saluo (ait) sacros diaconos. Nam & antea de Episcopis, & sacerdotibus fecerat mentionem. Saluo subdiaconos, lectores, cantores, ostiarios, laborantes, exorcistas, confessores. Saluo custodes sanctarum portarum, que sunt in Christo diaconissas. Saluo Christi susceptrices virgines, &c. Denique GAIUS I. epistola ad Fœlicem Episcopum Papa vt Apostolicorum temporū, vt DAMASVS I. in Pontificali in eius vita refert, & PLATINA Cremonensis in eius vita. Et IOANNES LAZARDVS Cælestinus, lib. 2. Epitomi, vniuersalis histor. cap. 73. Hic (aiunt

Iustinus Martyr.

Gaius 1.

Damasus 1.

Platina Cremonensis, Ioannes Lazardus.

illi) Gaius constituit, vt omnes ordines in Ecclesia sic ascenderent. Si quis Episcopus fieri mereretur, sit iarius lector, exorcista, acolythus, subdiaconus, diaconus, presbyter, & exinde Episcopus ordinetur. Vt iam diximus dictione, Episcopus. Omnes quoque illos ordines numeramus vocab. Laicus. Vide quoque in sequentibus distinctionibus. Horum quoque omnium meminit EUSEBIVS CÆSARIENSIS, lib. 6. Ecclesiasticæ historiae, cap. 32. & omnes penè historiographi, vt facillè ex locis superius memoratis quibus poterit colligere, & ex sequentibus. Ordines gradatim & per temporum interstitia conlecrantur. Repete & supra memorati Gaii primi, epist. 1. ad Fœlicem Episcopum, cuius decretū postea renouauit Conciliū ROMANVM II. sub Syluestro I. actio 1. cap. 3. vt alibi iam citauimus. Idem & Zozimus I. epist. 1. ad Helychium Salonitanum Episcopum, vt iam allegauimus in vocabulo, Episcopus, &c. Item & INNOCENTIUS I. epist. 4. ad Fœlicem Nucerianum Episcopum, cap. 5. ubi de laicis ad ordinandi sunt tractat, sicut iam posuimus superius. In initio autem sic loquitur: Non prohibemus huiusmodi ad clericatus sortem admitti. Ita sanè, ut in eos tempora à maioribus constituta seruentur, nec cito quilibet lector, cito acolythus, cito diaconus, cito sacerdos fiat: quia in minoribus officiis si diu perdurent, & vite eorum pariter & obsequia comprobantur, ut ad sacerdotium post hæc emensis stipendiorum meritis veniant, nec præripiant quod vita probata meretur accipere. Vide loco præfixo. Idem Innocentius I. epist. 23. ad Toletanum Synodum I. cap. 5. Et SYRICIUS I. epist. ad Himerium Tarraconensem Episcopum, cap. 9. & 10. & allegat Gratianus, distin. 77. cap. Quicumque. Sic ergo ambo vnanimiter statuerunt. Quicumque scilicet Ecclesia vult obsequiis à sua infamia, ante pubertatis annos baptizari, & lectorum debet ministerio sociari, qui ab accessu adolescentiæ usque ad tricesimum ætatis annum, si probabiliter vixerit, vnanimum, & ea quam virginum cõmuni per sacerdotem benedictione perceperit, uxore contentus, acolythus & subdiaconus esse debet: postq, ad diaconi gradum, si se ipse primitus cõmunita præuenit dignum probauerit, accedat: ubi si ultra quinque annos laudabiliter ministrarit, congruè presbyterium consequatur, & exinde post decennium Episcopalem cathedram poterit adipisci, si tamen per hæc tempora integritas vite, ac fidei eius fuerit approbata. Qui verò iam ætate grandæuis melioris propofiti cõuersatione prouocatus, ex laico ad sacra militiam peruenire festinat, desiderij sui fructum nõ aliter obtinebit, nisi eo quo baptizatur tempore statim lectorum, aut exorcistarum numero facietur: si tamen eum vnquam habuisse vel habere, & hæc virginem accepisse constet uxorem. Qui dum initiatus fuerit expleto biennio, per quinquennium aliud acolythus & subdiaconus fiat, ut sic ad diaconatum (si per hæc tempora dignus iudicatus fuerit) prouehatur: exinde iam accessu temporum, presbyterium vel Episcopatum, si eum cleri aut plebis euocarit electio, non immerito sortietur. Hæc iterum repetit de monachis ordinadis GELASIUS I. epist. 1. ad Episcopos Lucaniæ Brutiorum & Siciliae, &c. cap. 3. vt iam allegauimus supra. Monachus. Vide obsecro, ubi autem de qualitatibus & conditionibus, quas debet habere monachus, qui ordinandus est, locutus est, subdit. Si his omnibus que sunt prædicta fulciatur, continuo lector vel notarius, aut certe defensor effectus, post tres menses exstat acolythus, maxime si huic ætas etiam suffragatur, sexto mense subdiaconi nomen accipiat: ac si modesta conuersationis

Eusebius Cæsariensis.

Gaius 1.

Concilium Romanum 2.

Zozimus 1.

Innocentius 1.

Innocentius 1.

Syricius 1.

De his iam in dictione Ilianus, & Cælibatus, &c.

Gelasius 1.

Vide si hæc obseruentur non temporè.

honestæ, voluntatis existit, nono mense diaconus, completus, anno sit presbyter: cui tamen quod annorum interstitia fuerant collatura, sancti propostio sponte suscepta docetur praestitisse de iure. Hinc & Concilium BRACARENSE I. cap. 38. Laicum (ait) ordinandum ad sacerdotium anno integro in sacris ordinibus perseveret, & per gradus eruditus ad sacerdotium veniat. Vide supra. Laicus. Hinc & ALEXANDER III. Legionensi Episcopo, vt habetur par. 50. Concilij Lateranensis sub eodem, cap. 62. agens de diacono, qui ante tempus ordinari volens in presbyterum ante sacerdotalem gradum adeptum ausus est Misfarum celebrationem vsurpare, quem conuictum iubet, vt ad sacerdotis officium nusquam possit promoueri, & à diaconatu biennio vel triennio maneat suspensus. Salubrius autem sibi providebit (ait) si ad religionem vitam se transtulerit. Et c. 64. idem scribès Morimodensi Abbati de monacho, qui in seculo constitutus presbyteratus officio, prætermissis diaconatus ordine fuerat decoratus, & cupiebat dispensari, statuit. Si non malitia, sed ignorantia aut cautela pia, ex parte ne ab Episcopo schismatico ordinaretur, & vt indignationis auunculi sui aculeos declinaret, probatione & examinatione diligentia adhibita, competenti tempore ordinem diaconatus sortiatur: sic post aliquanti temporis abstinentiam corde contrito & humiliato spiritu, in beneficio sacerdotalis ordinis poterit exerceri, &c. Denique Concilium TRIDENTINVM, sessio. 23. quæ fuit 7. sub Pio I V. cap. II. decre. reform. Cum à minoribus (inquit) ordinibus ad altiores gradus & sacratissima mysteria sit ingressus, nemo his iniuetur, quem non scientia spes maioribus ordinibus dignum ostendat. Et vero non nisi post annum à susceptione postremi gradus minorum ordinum ad sacros ordines promoueat, nisi necessitas aut Ecclesie utilitas, iudicio Episcopi, aliud exposcat. Et cap. 12. sequitur. Promoti ad sacra subdiaconatus ordinem, si per annum saltem in eo non sint versati, ad altiores gradum, nisi aliud Episcopo videatur, ascendere non permittantur. Duo sacri ordines non eodem die etiam regularibus conferantur, privilegiis ac indultis quibusvis concessis non obstantibus quibuscumque. Et cap. 14. addit. Cum promotus per saltum, si non ministraverint, Episcopus legitima causa possit dispensare. Vide seq. & infra, Ordinandum ætas, &c.

Ordinis sacramenti forma & vsus.] EUGENIUS IV. in Concilio Florentino Armenis & Græcis formam & vsum septem sacramentorum Ecclesie tradens, de ordinis sacramento ita loquitur. Sextum sacramentum est ordinis, cuius materia est illud, per cuius traditionem confertur ordo, sicut presbyteratus traditur per calicem cum vino, & patena cum pane porrectionem. Diaconatus vero per libri Evangeliorum dationem, subdiaconatus vero per calicem vacuam cum patena vacua superposita traditione (verum de his in suis vocabulis proprijs dicitur) & similiter de alijs per rerum ad ministeria sua pertinentium assignationem. Forma sacerdotij talis est: Accipe potestatem offerendi sacrificium in Ecclesia pro vivis & mortuis, in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, &c. & sic de aliorum ordinum formis, ut suis locis explicatur, & habetur in Pontificali Romano. Ordinarium minister huius sacramenti est Episcopus (vt infra dicitur) effectus, augmentum gratie vt quis sit idoneus minister. De sacramento ordinis latius egit HENRICVS VII. Angliæ Rex in assertionibus septem sacramentorum contra insignem Lutheri impudentiam, & doctissimis rationibus & auctoritatibus probat in sacramento manuum ordinis gratiam conferri, atque de indelebili caractere eius

discepat copiosè, simul & plures alij viri doctissimi, quorum non putamus esse necessarium proponere sententias. Denique Concilium SENONENSIS decreto 10. contra Lutheranos, scripturarum testimonijs sacramentum ordinis confirmat, & in susceptione eiusdem gratiam conferri. Et primo quidem, licet omnibus internum sit commune sacerdotium, quo nos hostiam viam Deo offeramus, vt vult Petrus Apostolus & Ioannes in Apocalypsi, dum regale sacerdotium fideles vocant: tamen non omnibus credita est dispensatio mysteriorum vel ministeriorum Dei, sed qui vocantur tanquam Aaron: nec continuo mulier aut infans paruulus baptizatus, legatione pro Christo fungitur: sed, vt ait Apostolus, diuisiones gratiarum sunt & ministeriorum, deditque Deus quosdam Apostolos, quosdam Prophetas, alios Euangelistas, alios pastores & doctores, ad consummationem sanctorum in opus ministerij, ad ædificationem corporis Christi, &c. Quosdam itaque specialiter Christus sacerdotem instituit Lucæ 22. quibus potestatem conficiendi corporis tribuit, & potestatem absoluendi & ligandi, vt patet Ioan. 20. Vide infra, Sacerdotes non omnes esse, &c. Denique Concilium MOGUNTINVM I V. cap. 35. de gratia sacramenti huius tractat, quæ confertur æqualiter à bono & à malo ministro, iuxta Christi & Ecclesie institutionem. Et Concilium TRIDENTINVM generale, sessio. 23. quæ est 7. sub Pio I V. cap. 1. & 2. disputans contra hereticos, qui sacerdotium visibile & externum denegant, & propterea repudiant ordinis sacramentum, ait: Sacrificium (inquit) & sacerdotij ita Dei ordinatione coniuncta sunt, vt vtrumque in omni lege extiterit. Cum igitur in nouo testamento sanctum Eucharistia sacrificium visibile ex Domini institutione Catholica Ecclesia acceperit, fateri etiam oportet in ea nouum esse visibile & externum sacerdotium, in quod vetus translatum est. Hoc autem ab eodem Domino saluatore nostro institutum esse, atque Apostolis eorumque successoribus in sacerdotio potestatem traditam conferendi, offerendi, & ministrandi corpus & sanguinem eius, nec non & peccata dimittendi & retinendi sacre literæ ostendunt, & Ecclesia semper docuit traditio. Cum autem diuina res sit tam sancti sacerdotij ministerium, consentaneum sui, quo dignius & maiori cum veneratione exerceri possit, vt in Ecclesia ordinatissima dispositione plures & diversi essent ministeriorum ordines, qui sacerdotio ex officio deseruirent, ita distributi, vt qui iam clericali tonsura insigniti essent, per minores ad maiores ascenderent. Nam non solum de sacerdotibus, sed & de diaconis sacra litera apertam mentionem faciunt, & quæ maximè in illorum ordinatione attendenda sunt grauissimis verbis docent, & ab ipso Ecclesie initio sequentiam ordinum nomina, atque vniuscuiusque eorum propria ministeria, subdiaconi scilicet Acolythis, Exorcistis, Lectoris, & Ostiarij, in vsum fuisse cognoscuntur, quamuis non pari gradum subdiaconatus ad maiores ordines à Patribus & sacris Concilijs referuntur, in quibus & de alijs inferioribus frequentissime legimus. Vt suis vocabulis inferunt reperies. Tum cap. 3. eiusdem sessionis subdit. Cum autem scriptura testimonio, Apostolica traditione, & Patrum unanimi consensu perspicuum sit, per sacram ordinationem, quæ verbis & signis exterioribus perficitur, gratiam conferri, dubitare nemo debet. Ordinem verè esse & propriè unum ex septem S. Ecclesie sacramentis, inquit enim Apostolus: admoone te vt resuscites gratiam Dei, quæ est in te, per impositionem manuum mearum. Quoniam verò in sacramento ordinis, sicut & in

Concilium Senonense sub Antonio à Pra to Archiepiscopo.

1. Petri 2. Romano 12. Apocal. 2.

Non omnes esse sacerdotes, vide etiam infra Sacerdotes non omnes esse

1. Corinth. 12. Ephes. 4.

Concilium Moguntinũ 4.

Concilium Tridentinum generale nouissimum.

Concilium Toletanum 2.

Concilium Tridentinum generale.

Canon Apostolorum.

Concilium Nicænum 1. Concilium generale 6. Cyprianus Carthagenens.

baptismo

baptismo & confirmatione, character imprimitur, qui nec deleri, nec auferri potest, merito sancta Synodus datur corum sententiam, qui afferunt noui testamenti sacerdotes temporariam tantummodo potestatem habere, ac semel rite ordinatos iterum laicos effici posse, &c. Porro subdit anathema his omnibus qui hanc doctrinam improbarint. Hinc & FACULTAS LOVANIENSIS, artic. 17. & PARISIENSIS, artic. 8. Solis (aiunt) sacerdotibus secundum Ecclesie ritum ordinatis data est à Christo potestas conferendi verum Christi corpus, & in foro penitentia à peccatis absoluendi: quos certum est, etiam si mali & in peccato mortali fuerint, consecrare vel Christi corpus, si quidem illud consecrare intendant, &c. Vide sequent.

Ordinis minister solus Episcopus.] Hoc iam ex præcedenti distinctione patuit, & ex vocabulo, Episcopus, atque ex alijs dictionibus, vbi specialiter facta est de ordinandis narratio. Denique hoc confirmat * Concilium HISPALENSIS II. cano. 5. & allegat Gratianus, distinct. 24. cap. Quorundam. Et damnat factum à quibusdam narratum de Episcopo Agabrensi Ecclesie, qui dum vnus ad presbyteratum, & duo ad diaconatum promouendi altarent, ille oculorum dolore detentus fertur manum suam super eos tantum posuisse, & quendam presbyterum illis contra Ecclesiasticum ordinem benedictionem dedisse. Hic autem presbyter, nisi è viuis sublatus fuisset, Patrum eiusdem Concilij non subterfugisset iudicium. Statuerunt autem Patres, vt hi qui ab eo non cõsecrationis titulum, sed ignominia potius elogium perciperint, ne talis vsurpatio licentiam faceret à gradu sacerdotalis & Leuitici ordinis, quem peruersè adepti erant, depositi æquo iudicio abicerentur. Episcopi quoque esse officium ordinis sacramentum conferre, docet Concilium TOLETANVM VIII. cano. 7. vt iam allegauimus in vocabulo, Episcopus. Et Concilium TRIDENTINVM, sessio. 23. quæ est 7. sub Pio I V. cap. 3. decre. reform. Episcopi (ait) per semet ipsos ordines conferant. Quod si agritudine fuerint impediti, subditos suos, non aliter quam iam probatos & examinatos, ad alium Episcopum ordinandos dimittant. Vide supra etiam in vocabulo, Abbas, nam illis inbibetur ne ordines sacros conferant. Vide seq.

Ordines conferre an possit qui renunciauit.] Hoc vide iam inferum superius vocabulo, Episcopus, &c.

Ordines conferre an possit Episcopus hæreticus.] Vide infra in vocabulo, Ordinati ab Hæreticis Episcopis.

Ordinis sacramenti non reiterandum.] Iam in dictione, Character, & alibi diximus characterè baptismi, confirmationis & ordinis esse indelebile, vt etiam probatissimi scriptores attestantur. Quod & confirmat CANON APOSTOLORVM 67. Si quis (ait) Episcopus vel presbyter secundam ordinationem ab alio susceperit, deponatur & ipse, & qui ordinatus, nisi viue confiteri, quod ab hæreticis ordinationem habeat. Qui etiam ab eis ordinati vel baptizati sunt, vt fideles vel clerici sint fieri non potest (aliter vide statutum supra, Baptismus hæreticorum, &c.) intelligit autè canon iste de Cataphrygijs. Sic etiam Concilium NICÆNUM I. cano. 19. & Concilium GENERALE V. I. cano. 95. Vnde & sic loquitur CYPRIANVS, vel quicumque author est operis de cardinalibus Christi operibus, sermone de ablutione pedum in initio. Baptismus (inquit) repeti Ecclesiastica prohibent regula, & semel sanctificatis nulla deinceps manus ite-

Facultas Louaniensis. Facultas Parisiensis.

* Hoc Clemens 1. lib. 3. constituit. Apostolica rom cap. 11. & 10. aperta com probat. vide & infra ex Dionysio. Concilium Hispanense 1. sub Honorio 1. Eadem & Concilium 1. sub Syluestro 1. Romæ habito. can. 5. vt alibi allegauimus.

Concilium Toletanum 2.

Concilium Tridentinum generale.

Canon Apostolorum.

Concilium Nicænum 1. Concilium generale 6. Cyprianus Carthagenens.

rum consecrans presumit accedere. Nemo sacros ordines semel datos iterum renouat: nemo sacro oleo lita, iterum linit & consecrat: nemo impositioni manuum vel ministerijs derogat sacerdotum: quia contumelia est. Spiritus sancti, si conuocari possent, quod ille sanctificat: vel aliena sanctificatio emendaret, quod ille semel statuit & confirmat, &c. Vide sequentia.

Ordinis sacramentum chrismate perficitur.] Vide Chrisma. Denique DIONYSIUS AREOPAGITA, libro Ecclesiasticæ hierarchie parte 1. cap. 5. sacros ordines exposuit, & qualiter chrismate perficiantur, atque omnem sacrorum ordinum functionem in sanctissimas teletas dimittit, & in eos, qui diuina probè callent, aliisque factratius imbuunt: inque eos, qui ab ipsis sanctissimè promouentur. Tum gradus ordinum confert cum cœlestibus ordinibus, atque Ecclesiasticam Hierarchiam cum cœlesti Hierarchia comparat. Sacerdotium primo à Moysè deducit primo legatum sacerdotum præceptore ac duce, & quemadmodum cœlestis Hierarchia in ternarium numerum distribuitur, sic & legalis & pontificalis: dum scilicet in angustissimas sacrorum sanctificationes diuiditur, & in angustiores sanctuarum rerum ministros, atque in eos qui ab his ad sacramenta suo ordine & pro capiti suo quique subuehantur, &c. Tum inter hos ordines Pontificalem præponit excellentiam, cui competit sacro chrismate alios ordinare. Nam & si (ait) à sacerdotibus quedam perficiuntur venerabilia signa, nunquam tamen diuinam regenerationem sine sacratissimo consummabit unguento. Vt iam diximus vocabulis, Chrisma, & Baptismus, &c. Neque sacrosanctæ communionis (addit ille) sacramenta perficit, nisi scienis tanti mysterij altariibus venerandis impositis; ne ipse quidem sacerdos erit, nisi Pontificalibus officiis ad hoc fuerit promotus. Docet quoque in sequentibus ministrum cõsecrandi chrismatis, & ordines conferendos non esse alium quam Pontificem. Vt superius diximus. Est igitur (ait) Pontificalis ordo, qui consummanti virtute suffulsi perficiuntur, quæque Hierarchia præcipuo & proprio peragunt munere, sacramentorumque disciplinam exponendo tradit, edocet, & prouisione constantes & sacros ipsorum ordines atque virtutes. Sacerdotium verò illuminans ordo ad contuenda sacra mysteria eos, qui initiantur, adducit sub sanctorum tamen Pontificum ordine, cum quibus propria officia peragunt; in his que ipse operatur diuina mysteria per sacratissima signa subindicant, & eos qui accedunt, speculationis efficiens mysteriorumque, participes. Ceterum ad Pontifices, eos mittit, qui inspectorum sacramentorum scientiam atque intelligentiam cupiunt. At vero ministrorum ordo est, qui purgandi & dissimilia discernendi vim habens, priusquam accedatur ad sacra sacerdotij mysteria accedentes purgat, sinceros omnium aduersariorum admixtione ac puris efficiens, atque ad sacra contuenda & sumenda pro viribus idoneos. Itaque Antistitum ordo perficiens est, sacerdotum verò illuminans, & ministrorum purgans atque discernens, de quibus etiam egimus in singulis vocabulis. Eorum ordinum meminit TERTULLIANVS CARTHAG. lib. de exhortatione ad castitatem. Differentiam (inquit) inter ordinem & plebem constituit Ecclesie auctoritas, & honor per ordinis confessionem sanctificatus à Deo, &c. Et CLEMENS ALEXAND. lib. 6. Stromat. &c. Nam hic quoque in Ecclesia (ait) progressiones Episcoporum, presbyterorum, diaconorum sunt, vt arbitror, imitationes gloria Angelica, & illius œconomia ac dispensationis quàm diuini scriptura illos expectat, qui insistentes vestigijs Apostolorum viscerunt in

Dionysius Areopagita.

Libros Dionysij Michaelis Syn gelus in eius vita commendat & in concilio generali 6. approbari iussit.

* Alibi diaconos vocat.

Tertullianus Carthagenens.

Cyrius Alexandrinus.

perfectione iustitie conuenienter Euangelio. Hos sublatos in nubibus, scribit Apostolus primum quidem diaconos futuros, deinde coadiutores esse in presbyteratum, per profectum gloria, &c. Vide iam ea quæ dicta sunt superius, & in propriis ordinibus in vocabulis.

Ordo sacer non indignis conferendus.] Et ut debeat puniri Episcopus, qui indignos consecrauerit. Vide infra. Ordinandi qui non sint, &c. Hoc verò expressè prohibet HILARIUS I. epistola ad Arscanium &c. cap. 4. ut iam alibi diximus. Et Concilium EPAVNENSE, cano. 2. ubi bigamos prohibet ordinari, ut iam diximus in vocabulo, Bigamus, & Calibatus, &c. Et Concilium ILLERDENSE, cano. 12. Quod contra decreta canonum (ait) indiscretè clericos usque nunc ordinauerunt, eis dominus vel sancta & Ecclesiastica claritas ignoscit. A modo vero si in tali ausu proruperint, decreta canonum quod circa eorum personas statutum est, id est, ut nullum ordinare iam audeant, obseruatur: vel qui deinceps ordinati fuerint, deponantur: Si vero, qui tales hactenus ordinati sunt, nullo tempore promoueantur. Idem omnino Concilium AVRELIANENSE III. sub Vigilio I. cano. 6. Vide infra. Ordinandum ætas, &c. Idem quoque statuit Concilium ARELATENSE III. cano. 3. AVRELIANENSE I V. cano. 10. Si quis Episcoporum sciens aut bigamum, aut interupta maritum, ad officium Levitica dignitatis sine presbyterio, contra ius canonum, promouere presumpserit, nouerit se unius anni spatio ab omni officio sacerdotij esse suspensum. Quis si forte sententia subiacere contempserit, a communione eius usque in magnam Synodum se fraternitas uniuersa suspendat: illi vero qui illicitè promoti sunt, degradentur. Vide Bigamus, &c. & infra, Ordinandi, & Ordinationes, &c.

Ordines quibus conferantur temporibus.] LEO PRIMVS epist. 79. ad Dioseorum Episcopum Alexandrinum, cap. 1. Quod à Patribus nostris propensiore cura nouimus esse seruatum, à uobis quoque uolumus custodiri, ut non passim diebus omnibus sacerdotalis, uel Levitica ordinatio celebratur, sed post diem sabbati eius noctis que in prima sabbati lucefcit, exordia deligantur, hoc est, sub lege diuini officij subsistantur: in quibus his qui consecrandi sunt, ieiunij, & à ieiunantibus sacra benedictio conferatur. Quod eiusdem obseruantia erit, si mane ipso dominico die, continuato sabbati ieiunio, celebratur, à quo tempore procedens noctis initia non reuertatur, quam ad diem resurrectionis, sicut etiam in Pascha Domini declaratur, pertinere, non dubium est. Nam præter auctoritatem consuetudinis, quam ex Apostolica nouimus uenire doctrina, etiam sacra scriptura manifestat, quod cum Apostoli Paulum & Barnabam ex præcepto Spiritus sancti ad Euangelium gentibus mitteret predicandum, ieiunantes & orantes imposuerunt eis manus: ut intelligamus quanta & dantium & accipientium deuotione curandum sit, ne tante benedictionis sacramentum negligenter uideatur impleri. Idem statuit epistola 87. ad Episcopos Viennensis prouincia. Et GELASIVS I. epist. I. ad Episcopos Lucanie, Brutiorum, &c. cap. 13. & allegat Gratianus, dist. 75. cap. vltimo: Ordinationes presbyterorum & diaconorum, nisi certis temporibus & diebus exerceantur, non audeant, id est, quartus mensis ieiunio, septimi & decimi, sed etiam quadragesimalis ieiunij, ac mediana quadragesima die sabbati ieiunio circa uesperam nouerint celebrandas. Nec cuiuslibet uilitatis causa, seu presbyterum, seu diaconum bis præbere, qui ante ipsos fuerint ordinati. Vide etiam infra, Ordinandum ætas, &c. Et GREGORIUS I. epist. 3. ad clericum

& plebem Thuringia, præcipit Episcopo, ut ordinationes presbyterorum seu diaconorum, non nisi quarti, septimi, & decimi mensium ieiunij, sed & in ingressu quadragesimali, atque mediantem uespere sabbati, nouerit celebrandas. Hæc confirmat, ut scilicet certis ordinibus conferantur temporibus, Concilium CABILONENSE II. cap. 23. ALEXANDER III. par. 26. Concilij Lateranensis quod celebrauit, cap. 23. ad Bathoniensem Episcopum. Subdiaconos (ait) nullis, nisi Romano Pontifici, licet in diebus dominicis ordinare, quamuis Deo dicatas uirgines consecrandi, & minores ordines licentiam habeant, conferendi. Sabbato quidem Penecostes non licet alicui sacros ordines celebrare, cum in sequenti septimana recepta sancti Spiritus gratia celebrentur. Et cap. 14. eiusdem partis, Herefordiensi Episcopo. Sane super eo, quod moris esse dixisti quibusdam Episcopis Scotia & Gallia, in dedicationibus altarium uel Ecclesiarum extra ieiunia quatuor temporum clericos ad sacros ordines promouere, prudentia tua significamus, quod consueuendo illa, ut pote institutioni Ecclesiastica inimica, & destabilis est, & penitus improbanda: nisi multitudo & antiqua terrene consuetudo esset in causa, taliter ordinari non deberent pro merito in susceptis ordinibus ministrare, quia apud nos sic ordinari deponerentur, & ordinantes auctoritate ordinandi priuarentur. Iterum cap. 25. eiusdem partis. De hoc autem quod quæsiisti, an liceat extra ieiunia quatuor temporum aliquos in Ostiarios, Lectores, Exorcistas uel Acolyths promouere, aut etiam subdiaconos facere, prudentia tua taliter respondemus, quod licitum clericis dominicis diebus, & alijs festiuis diebus unum, aut duos ad minores ordines promouere, sed ad subdiaconatum, nisi in quatuor temporibus, aut in sabbato sancto, & in sabbato ante dominicam de Passione, nulli Episcoporum, præterquam Romano Pontifici, licet aliquos ordinare. Eadem mandat Concilium COLONIENSE III. cap. 22. & 24. part. I. Et Concilium TRIDENTINVM, sessio. 23. quæ fuit 7. sub Pio IV. cap. 8. decreti reformationis. Ordinationes sacrorum ordinum statuis à iure temporibus, ac in cathedrali Ecclesia, uocatis presentibus, ad id Ecclesia canonicis, publicè celebrantur. Si autem in alio diocesis loco, præsentè clero loci dignior quantum poterit fieri Ecclesia semper adeatur. Vnusquisque autem à proprio Episcopo ordinetur, alijs, si absque ordinari testimonio ab alio ordinatus fuerit, ordinans à collatione ordinum per annum suspensus, & ordinatus ab executione officij. Et Episcopus familiarem suum non subditum ordinare non possit, nisi per triennium secum fuerit commoratus. Hæc iterum repetuntur eadem sessione, cap. 17.

Ordines minores non conferantur infantibus.] Vide infra in dictione, Ordinandi examinentur & probentur, &c.

Ordinum minorum functio obseruetur.] Iam illud annotauimus in uocabulis, Clericus, &c. & alibi. Verum sic nouissimè statuit Concilium TRIDENTINVM, sessio. 23. cap. 17. Vi sanctorum ordinum à diaconatu ad ostiariatum functiones ab Apostolorum temporibus in Ecclesia laudabiliter receptas, & pluribus in locis aliquandiu intermissas, in usum iuxta sacros canones reuocentur, nec ab hæreticis tanquam otiosa traducantur, illius pristinum restituenti desiderio flagrans sancta Synodus, decernit, ut in posterum huiusmodi ministeria, non nisi per constitutos in dictis ordinibus exerceantur, omnesque & singulos prelatos Ecclesiarum in Domino hortatur, & illis præcipit, ut quantum fieri commode poterit, in Ecclesijs cathedralibus, collegiatis, & parrochialibus suis

Concilium Cabilonenfe. Alexander 3.

Concilium Colonienfe 31. Concilij Tridentinum generale nouissimum.

Concilium Tridentinum generale.

diocesis.

Hilarius I.

Concilium Epauense.

Concilium Illerdense.

Concilium Aurelianense 3. Concilium Arelatense 3. sub Leone. Concilium Aurelianense 4.

Leo 3.

Hæc allegat Iuo lib. 3.

Actum 13.

Gelasius I.

Gregorius 2.

diocesis, si populus frequens, & Ecclesia prouentus id ferre queant, huiusmodi functiones curent restituendas, & ex aliqua parte reddendum aliquorum simplicium beneficiorum, uel fabrica Ecclesia, si prouentus suppetant, aut uiribusque illorum, eas functiones exercentibus stipendia assignent, quibus si negligentes fuerint, ordinari indico, aut ex parte mulctari, aut in totum priuari possint. Quod si ministerijs quatuor minorum ordinum exercendis clericis calibes præsto non erunt, sufficere possint etiam coniugati uiræ probate, dum modo non bigami, ad ea munia obeunda idonei, & qui totum suam & habitum clericalem in Ecclesia gestent.

Ordines non pretio conferantur.] Vide superius, Episcopatus, &c. Et infra, sacramenta non uenalia, & infra Simonia, &c. Vnde & Concilium CHALCEDONENSE sub Leone I. cano. 2. actionis 15. & allegat Gratianus causa 1. quæst. 1. cap. Si quis, &c. Si quis Episcopus per pecunias fecerit ordinationem, & sub pretio redegerit gratiam, que non potest uendi, ordinari que per pecunias Episcopum, aut chorepiscopum, aut Presbyterum, aut Diaconum, aut quemlibet ex his qui connumerantur in clero, aut promouerit per pecunias dispensatorem, aut defensorum, uel mentionarium, uel quemquam omnino qui subiectus est regule, pro suo turpissimo lucri commodo, si qui hoc attentasse probatus fuerit, proprii gradus periculo subiacet: & qui ordinatus & nihil ex hac ordinatione uel promotione, que est per negotiationem facta, proficiat, sed sit alienus à dignitate uel solitudinem quam pecunias acquisiuit. Si quis uero mediator tam turpibus, & nefandis datis, uel acceptis extiterit, & ipse si quidem clericus fuerit, gradu proprio decidat, si uero laicus, aut monachus, anathematizetur. Hunc canonem allegat & renouat Concilium BRACARENSE III. cano. 7. & in decretis Iuonis lib. 3. ponitur, ubi iubet decretum præfatum ratum perpetim obseruari. Allegat & hunc canonem Concilium PARIENSE III. lib. 1. cap. 11. ut allegauimus loco præsignato. Hunc etiam Chalcedonensem canonem allegat & confirmat Concilium NANNETENSE canone 7. & Concilium GENERALE VII. Nicænum 2. cano. 19. ut superius produximus uocabulo, Monachi, &c. Denique sic Concilium AVRELIANENSE II. cano. 3. Ne quis Episcopus de quibuslibet causis, uel Episcoporum ordinationibus, ceterorumque clericorum aliquid presumat accipere, quæ sacerdotem nefus est, cupiditatis uenialitate corrumpi. Hinc Concilium GENERALE VI. canone 22. eos deponi iubet qui non electione sed pecunijs ordinantur, & eos qui tales ordinauerint. Hinc etiam PLAGIUS I. ut in eius uita Platina recet sic statuit. Quisquis promouendus est in sancta Ecclesia, ab Ostiario usque ad gradum Episcopatus, neque per aurum, neque per aliquas promissiones proficiat, quia hoc Simoniacum est. Sed si quis ille est doctus in opere Dei bonam uitam habens, non per dationem, sed per bonam conuersationem iubeamus eum usque ad primum gradum uenire, &c. Et Concilium TYRONENSE II. cano. 28. Cantus est in subterremis prouiso, ad effugiendum culpam delicti, adiuu delinquendi repellere. Nullus Episcoporum de ordinationibus clericorum præmia presumat exigere, quia non solum sacrilegum, sed & hæreticum est (sicut in dogmatibus Ecclesiasticis habetur insertum) ad ordinandum clericum per ambitionem (ad imaginem Simonis Magi) pecuniam offerre sacerdoti: quia dicitur: Gratis accepistis, gratis date. Et cum talis sit qui gratiam Dei à sacerdote æstimat comparari pretio, qualis ille qui uendit, utique usque ad synodum ab Ecclesia

segregetur. Idem omnino Concilium BRACARENSE II. cap. 3. & allegat Gratianus causa 1. quæst. 1. cap. Placuit. Placuit ut de ordinatione clericorum Episcopi munera nulla accipiant, &c. Et GREGORIUS I. in Concilio Romano existens cano. 5. sic statuit. Antiquam patrum regulam sequens, nihil unquam de ordinationibus accipiendum esse constituo, neque ex datione pallij, neque ex traditione chartarum, neque ex ea, quam noua per ambitionem simulatione inuenit, appellatione pastelli, &c. Vide & ex eodem in uocabulo, Simonia, &c. Hinc & ALEXANDER III. parte 26. Concilij Lateranensis cap. 2. de quodam qui quinque solidos pro ordinatione sua dederat, statuit, quod quamuis penitentia ductus intrasset religionem, in ordine quidem suscepto domino deferuieret, ad superiores autem nunquam promoueretur ordines, & repetit parte 35. cap. 2. Hinc & Concilium COLONIENSE III. partis 1. cap. 28. Vt Ecclesiastici ordines (ait) summa sinceritate omnis quæstus suspiciōne, omnisque mali specie quam longissimè submoti conferantur, nolunt, ut ab initiatis quicquam, uel sigilli nomine à Vicariis nostris in pontificalibus exigatur, sed tantum scribis eorum litterarum (quæ formatæ appellantur) unius albus soluatur, &c. Tum cap. 1. 2. 3. partis 8. eiusdem Concilij iubet Parochijs vicinis ministrari, ne sacramenta pretio æstimari cogantur. Et Concilium TRIDENTINVM sessione 21. quæ fuit 5. sub Pio 4. cap. 1. decreti reformationis. Quoniam ab Ecclesiastico ordine omnis auaritie suspitio abesse debet, nihil pro collatione quorumcumque ordinum, etiam clericalis tonsuræ, nec pro litteris dimissorijs, aut testimonialibus, nec pro sigillo, nec alia quacumque de causa, etiam sponte oblatum, Episcopi & alij ordinum collatores, aut eorum ministri quouis prætextu accipiant. Notarij uero in his tantum locis, in quibus non uiget laudabilis consuetudo, nihil accipiendi pro singulis litteris dimissorijs, aut testimonialibus, decimam tantum unius aurei partem accipere possint, dum modo eis nullum salarium sit constitutum pro officio exercendo, nec Episcopis ex notarij commodis aliquid emolumentum ex eisdem ordinum collationibus directè uel indirectè proneritè possit. Tunc enim gratis operam suam eos præstare omnino teneri decernit, contrarijs taxæ ac statuta & consuetudines etiam immemorabiles quorumcumque locorum (quæ potius abusu & corrupte simoniaca prauitate fauencis nuncupari possunt) penitus cassandis & interdicens, & qui secus fecerint, iam dantes quam accipientes, ultra diuina uisionem penas à iure inflictas ipso facto incurrant. Vide reliquum, locis supra memoratis.

Ordines conferre Episcopus in alterius diocesi non præsumat.] Iam in multis locis hoc inhibitu superius reperies. Sic autem statuit CANON APOSTOLORVM XXVI. Episcopum non audere (inquit) extra terminos proprios ordinationes facere in ciuitatibus & uillis, quæ illi nullo iure subiectæ sunt. Si uero conuictus fuerit hoc fecisse, præter eorum conscientiam qui ciuitates & uillas detinent, & ipse deponatur, & qui ab illo sunt ordinati. Et CALIXTUS I. epist. 1. ad Episcopos Gallia, & allegat Iuo lib. 4. Decret. Nullus Primas. Nullus Metropolitani, nullusque reliquorum Episcoporum alterius adeat ciuitatem, aut ad possessionem accedat (quæ ad eum non pertinet, & alterius Episcopi est parochia) super cuiusquam dispositione, nisi uocatus ab eo cuius iuris esse dignoscitur, aut quicquam ibi disponat, uel ordinat, aut iudicet si sui gradus honore potiri uoluerit. Sin aliter presumpserit, damnabitur, & non solum ille, sed cooperatores etique consen-

Concilium Bracaren. 2. sub Honorio I.

Gregorius I.

Alexander 3.

Concilium Coloniense 3.

Concilium Tridentinum generale.

Obseruandum.

Canon Apostolorum.

Calixtus I.

Concilium Chalcedonense generale 4. sub Martino Imperat.

Concilium Bracarenfe 3.

Concilium Parisiense 3.

Concilium Nannetense. Concilium Generale 7. Nicænum 2. Concilium Aurelianense 4. sub Vigilio I.

Concilium Constantiopolitanum generale 6. Pelagius I.

Concilium Tyronense 2. sub Pelagio I.

Actum 8. Matth. 10.

tientes, quia sicut ordinatio, ita eis & indicatio, & aliarum rerum dispositio prohibetur. Nam qui ordinare non poterit, qualiter iudicabit? **SIXTUS II.** epist. 2. ad Episcopos Hispania. Nullus Episcopus alterius parochianum presumat retinere, aut ordinare absque eius voluntate, vel indicare: quia sicut irrita erit eius ordinatio, ita & diiudicatio, quoniam confensus nullum alterius iudicis, nisi sui, sententia teneri. Nam qui eum ordinare non potuit, nec indicare vult, non poterit. Idem Concilium **ANCYRANVM** can. 13. & Concilium **NICÆNVM** I. can. 17. (vel secundum lectionem Concilij Carthaginensis 6. canone 16. Si quis ausus fuerit aliquem, qui ad alterum pertinet, ordinare in sua Ecclesia, cum non habeat consensum Episcopi ipsius a quo recessit clericus, irrita erit huiusmodi ordinatio. Hunc canonem citat diffusius Concilium **AQVISGRANENSE** I. canone 45. vt in vocabulo, Clericus, &c. iam positum reperies, vt reor. Allegat quoque Gratianus distinct. 71. cap. Si quis, &c. Idem & **IVLIVS I.** epist. 2. ad Episcopos Orientales cap. 6. & **INNOCENTIVS I.** epist. 2. ad Episcopum Rhotomagensem Vistricium cap. 7. Idem Concil. **CARTHAGINENSE** I. cano. 5. vt alibi iam reposuimus. Hinc **NICEPHORVS CALLISTVS** lib. 13. Ecclesiasticae historiae cap. 13. Epiphanium Episcopum Cypri grauius increpatum narrat, eo quod in confinio vrbis Constantinopolitanae Diaconum ordinasset, cum ageret eiusdem vrbis Episcopatum Ioannes Chryostomus lege historiam. Hinc Concilium **ANTIOCHENVM** I. sub Iulio. canone 13. & allegat Gratianus causa 9. quaest. 2. cap. Nullum, &c. Nullus Episcopus (ait) audeat ab vna provincia in aliam transire, & aliquos in Ecclesiis ordinare ad sacrorum celebrationem, nec si alios vna secum inducat, nisi venerit literis accersitus Metropolitanis, & Episcoporum qui sunt cum ipso, in quorum regionem accedit. Si autem nullo vocante ad aliquorum ordinationem, & Ecclesiasticarum rerum ad se non pertinens constitutionem inordinate insolenterque processerit, sint quidem irrita quae ab ipso geruntur, ipse autem sine insolentia prae rationem factae aggressioni det poenas, a sancta scilicet synodo exinde deponatur. Hoc iterum repetit canone 22. Et Concilium **SARDICENSE** canone 18. & 19. Vnde etiam iam memoratis **NICEPHORVS** libro 9. cap. 26. Beatissimo narrat Athanasio hoc fuisse in crimine obiectum, quod in paraclyps, quae ad iurisdictionem eius non pertinerent, electionem Ecclesiasticam usurpare ausus esset. Hinc **SYRICIVS I.** epistola 4. ad Africanos Episcopos cap. 6. quae scripta est Romae in conuentu & Concilio 80. Episcoporum, quae & approbata & lecta est in Concilio **TELENSI.** Nullus (ait) de aliena Ecclesia clericum ordinare usurpet. Et cap. 1. praemittit, quod & allegat Gratianus distinct. 64. cap. extra, &c. Extra conscientiam sedis Apostolicae, hoc est, primatis, nemo audeat ordinare: integrum enim iudicium est, quod plurimorum sententia consequatur. Et Concilium **TAVRINENSE** I. sub eodem Syricio canone 2. Gestorum seriem conscribi placuit ad perpetuam disciplinam, quae circa, Orestium, Priscianum, Remigium, & Triferium, Episcopos, sancta Synodus decreuit, qui in usurpatione quadam de ordinatione sacerdotum ad inuidiam vocabantur, quod eis eatenus idcirco videtur indultum, vt de cetero hac auctoritate communiti nihil tale usurpare conentur. Siquidem ea se ab hac causa excusatione defendiderunt, quae dicerent, prius se non esse conuentos. Proinde iudicauit Synodus, vt si quis ex hoc fecerit

contra statuta maiorum, sciat is qui ordinatus fuerit sacerdotij se honore primandum, ille vero qui ordinauerit, auctoritatem se in ordinationibus vel in Conciliis minime retenturum. Non solum autem circa memoratos Episcopos hac sententia praualebit, sed & circa omnes, qui simili decepti errore ordinationes huiusmodi perpetrarunt. Hinc Concilium **TYRONENSE** I. canone 10. Ordinationes illicitas irritas denocamus, nisi per satisfactionem qua ad pacem pertinent componantur. Et **SIMPLICIVS I.** epistola 3. ad Florentium, Equitium, & Seuerum Episcopos, damnat Gaudentium Ansinensem Episcopum, & omnimoda illum potestate priuat, eo quod contra statuta canonum ordinationes illicitas perpetrasset, iubetque, vt hi qui illicite sunt prouecti, ab eo Ecclesiasticis ministerijs sint remoti. Praecipit quoque praefatum Tyronense Concilium I. cano. 9. vt Episcopus in aliena Diocesi nil atretet. De praesumptoribus (ait) placuit obseruari, vt si quis Episcopus in ius fratris sui suam conatus fuerit inferre potestatem, vt aut diocesem alienam transgrediendo terminos a paribus constitutos peruat, aut clericos ab alijs ordinatos, vel sanctimoniales promouere presumat, ab vniuersorum fratrum & sacerdotum suorum communione se alienum efficiendum non dubiet. Vide alibi. Idem Concilium **VALENTINVM** HISPANIAE I. can. 6. Nullus (ait) alienum clericum, secundum decreta canonum, sine consensu Episcopi sui audeat ordinare, &c. Vt iam posuimus cum multis alijs superius.

Ordo secundum gradus in Ecclesia obseruetur. Nam in vocabulo, Diaconus, & Episcopus, hoc satis fuit commendatum, vt scilicet cuique ordini & honor secundum exigentiam ministerij, & debita veneratio tribuatur, nec praepotero de confuso ordine Ecclesiastici viri audeant se alter alteri praepone. Vnde sic diuinus iunxit **IGNATIUS MARTYR** epistola ad Tarsenses. Presbyteri (ait) Episcopo subditi estote, Diaconi Presbyteris, populus presbyteris & Diaconis, &c. Et epistola ad Philadelphenses, & ad Smyrnenses. Omnia (ait) vobis decenti ordine persiciantur in Christo. Laici Diaconis subditi sint, Diaconi Presbyteris, presbyteri Episcopo, Episcopi Christo, sicut ipse Patri. Vide etiam superius in vocabulo, honor, &c. hic etiam **CYPRIVS CARTHAGINENSIS** libro 3. epistolarum epistola 9. Meminisse (inquit) Diaconi debent, quoniam Apostolos, id est, Episcopos & praepositos dominus elegit, Diaconos autem post ascensum domini in caelos Apostoli sibi constituerunt Episcopos sui & Ecclesiae ministros. Quod si nos aliquid audeo contra Deum possumus, qui Episcopos facit, possum & hi contra nos audeo, a quibus Diaconi sumi, &c. Vide obsecro plura in vocabulo, Diaconus, &c. Vnde **DIONYSIVS I.** Papa epistola 1. ad Vrbanum Praefectum. Ad hoc diuina dispensationis prouiso gradus & diuersos constituit ordines esse distinctos, vt dum reuerentiam minores potioribus exhiberent, & potiores minoribus dilectionem impenderent, vna concordia fieret ex diuersitate contextio, & recte officiorum generaretur administratio singulorum. Neque enim vniuersitas alia poterat ratione subsistere, nisi huiusmodi magnus eam differentia ordo seruaret. Quia vero creatura in vna eademque equalitate gubernari vel vniere non potest, celestium militiarum exemplar nos instruit: quia dum sint Angeli, sint Archangeli, liquet quia non aequales sunt, sed in potestate, & ordine, sicut nostri, differunt ab altero. Si ergo inter eos qui sine peccato sunt ista constat esse distinctio, quis hominum abnuat huic se

libenter
Concilium Tyronense I. sub Hilario I.
Simplicius I. papa.
Concilium Valentini Hispaniae I.
Ignatius Martyr.
Cyprianus Carthaginensis.
Dionysius I.
Ordo militiae caelestis nos in format.

libenter dispositione submisere? Hinc etenim pax & concordia in altera & Deo placida dilectione sinceritas, quia vnumquodque tunc salubriter completur officium, cum fuerit vnus ad quem posuit recurrere praepositus. Vnde **IVLIVS I.** epistola 1. ad Orientales pro Athanasio, Connexio (ait) totius corporis vniuersitatem requirit, sed praecipue exigit concordiam sacerdotum, quibus & si dignitas communis non est, tamen ordo generalis est: quoniam & inter beatissimos Apostolos in similitudine honoris fuit quadam discretio potestatis, & cum omnium par esset electio, vni tamen datum est vt ceteris praemineret. De qua forma Episcoporum quadam orta est distinctio, & magna ordinatione prouisum, ne omnes sibi omnia vindicarent, sed essent in singulis provinciis singuli, quorum inter fratres haberetur prima sententia, & rursus quidam in maioribus vrbibus constituti sollicitudinem eius susciperent ampliore, per quos ad vnam beati Petri sedem vniuersalis Ecclesiae cura conflueret, & nihil usquam a suo capite dissideret. Qui ergo fuit se quibusdam praeposuit, non molestus ferat sibi aliquem esse praetorem, sed obedientiam quam exigit, etiam ipse rependat. Haec quidem doctissime profequitur **AMBROSIVS MEDIOLANENSIS** in cap. 4. ad Ephesos, exponens illud, Et ipse quosdam quidem dedit Apostolos, quosdam vero prophetas, alios vero Euangelistas, &c. Verum prolixius quam posuit hic exponi. Eadem quoque Concilium **LAODICENVM** canone 20. & allegat Gratianus distinct. 93. Non oportet Diaconum coram presbytero sedere, sed in sessione presbyteri fedeat. Similiter & Diaconis honor habeatur ab obsequentibus, id est, a subdiaconis & omnibus clericis, &c. Iam alibi haec dicta sunt. Allegatur autem hic canon in Concilio **AQVISGRANENSE** I. cano. 77. Et Concilio **MILEVITANVM** cap. 13. statuit, vt Episcopi talem seruent ordinem, vt qui prior ordinatus est, eum praecedat, qui posterior fuit ordinatus, vt posteriores anterioribus deferant, nec eis inconsultis aliquid agere praesumant, aliter coercendi, &c. Hoc iam inuenies statutum in vocabulo, Episcopus, &c. Vnde & consequenter canone 14. Idem Concilium statuit, vt quicumque deinceps ab Episcopis ordinantur, litteras accipiant ab ordinatoribus suis manu eorum subscriptas, continentes consulem & diem, vt nulla altercatio de posterioribus vel anterioribus oriaetur. Idem constituit Concilium **AFRICANVM** can. 73. & 56. & Concilium **AGATHENSE** canone 23. vt diximus in vocabulo, Episcopus, &c. Et canone 65. allegaturque a Gratiano distinct. 93. cap. Non oportet. Non oportet Diaconem sedere praesente presbytero, sed ex iussione presbyteri fedeat. Similiter autem honorificetur Diaconus a ministris inferioribus & omnibus clericis. Idem **MARTINVS BRACARENENSIS** cano. 40. col. lectorij sui. Idem & **VIGELIVS I.** epistola ad Eutherium Episcopum, canone 9. vt dicemus in vocabulo, Romanae Ecclesiae Primatus. Vide autem in locis, quos superius assignauimus, quia hic pauca, ibi vero plura recensita sunt ex decretis Patrum.

ORDINANDVS.

Ordinandi examinentur & probentur, &c. **CLEMENS I.** libro 7. constitutionum Apostolicarum cap. 32. Constituite Episcopos dignos domino, presbyteros quoque & Diaconos homines pios,

inustos, mites, non cupidos, veritatis studiosos, probatos, sanctos, non acceptores personarum, qui valeant docere sermonem veritatis, recte procedentes in placitis dominicos vero eos honore vt patres, vt dominos, vt beneficos, vt bene viuendi auctores, &c. Et **ZEPHERINVS I.** epistola 2. ad Episcopos Aegypti, & allegat Gratianus distinct. 83. cap. Ordinationes. Ordinationes presbyterorum & Leuitarum tempore congruo, & multis coram astantibus solemniter agite, & probabiles & doctos viros ad hoc opus prouehite, vt de eorum societate & adiumento plurimum gaudeatis. Eadem & **CYPRIVS CARTHAGINENSIS** lib. 1. epistolatum epistola 4. & libro 2. epistola 5. ad vniuersam plebem, &c. vt iam diximus in distinctio. Episcopi eligendi, &c. Vide obsecro. Vbi etiam ex Concilio **SARDICENSI** canone 13. de promotione Episcoporum dictum est, & clericorum, quod scilicet conuentus non est, nec ratio vel disciplina patitur, vt temere, vel leuiter ordinetur aut Episcopus, aut presbyter, aut Diaconus qui Neophytus est, maxime cum & magistrorum beatus Apostolus ne hoc fieret denunciasse & prohibuisse videatur. Sed hi ordinentur quorum per longum tempus examinata sit vita, & merita fuerint comprobata. Et Concilium **CARTHAGINENSE** III. cano. 3. & allegat Gratianus distinct. 38. cap. Placuit. Placuit, vt ordinandis Episcopis vel clericis, prius ab ordinantibus suis decreta Conciliorum auribus eorum inculcentur, ne se aliquid contra statuta Concilij fecisse asserant. Et iterum canone 22. & allegat Gratianus distinct. 24. cap. Nullus. Nullus orietur clericus, nisi probatus vel Episcoporum examine, vel populi testimonio. Vide supra, Clerici Eligendi, &c. Idem etiam statuit Concilium **HIPPONENSE** cap. 3. & 22. Et Concilium **CARTHAGINENSE** IV. canone 22. allegat Gratianus distinct. 24. cap. Episcopus. Episcopus sine consilio clericorum suorum clericos non ordinet, ita vt cuius conuentionem & testimonium querat (addunt antiqui codices) quod si pra accepta ordinatione in fraude inuenus fuerit, ipse qui eum testimoniant, quando Episcopo visum fuerit ab Ecclesia liminibus arceatur. Et Concilium **ARAVSICANVM** I. canone 8. Si quis alibi consistentem clericum ordinandum putauerit, vt prius designat, vt cum ipso habuerit, Nec enim sine consultatione eius Episcopi, cum quo ante habitauit, ordinare presumat, quia non sine causa ab alio non ordinatus remanet. Et canone 9. subiungit. Si qui autem alienos ciues, aut alibi consistentes ordinauerim, nec ordinari in vilo accusantur, aut ad se eos renocent, aut eorum ipsi gratiam impetrent cum quibus habitant. Denique **LEO I.** epistola 5. ad Dorum Episcopum Beneuentanum, statuit, ne minus capaces repudiatis, capacibus ordinentur. Hoc autem quia ille Episcopus praesumpserat eum, grauius arguit, statuens, vt qui indigni ordinati sunt, honore vltimi inter omnes habeantur, & quos inferiores habebant prius superiores eis sint, aut saltem in eodem ordine permaneant, quem vnictique ordinationis suae tempus abscripsit. Sic & de laicis examinandis antequam ordinentur, statuit **GELASIVS I.** epistola 1. ad Episcopos Lucaniae Bruttiorum, cap. 4. vt iam assignauimus in vocabulo. Laicus, &c. Vide etiam infra, Ordinandi qui non sint, &c. Ex eodem & alijs. Similiter & **GREGORIUS I.** libro 7. Regist. epistola 110. ad Eutherium Lugdunensem Episcopum, vbi, Simoniam in ordinatione clericorum damnat, etiam quomodo debeant probari & eligi praecipit do-

Iulius I.
Sedis Romanae auctoritas vide etiam suo loco.
Ambrosius Mediolanensis.
Concilium Laodicenum.
Concilium Aquigranense I.
Concilium Mileuitanum.
Concilium Africanum sub Bonifacio I.
Concilium Agathense sub Celestino I.
Martinus Bracarenensis.
Vigilius.
Clemens I.

Zepherinus I.
Cyprianus Carthaginensis.
Concilium Sardicense.
Timoth. 3.
Concilium Carthaginense 3.
Concilium Hipponense.
Concilium Carthaginense 4.
Concilium Atracianum sub Leone I.
Leo I.
Gelasius I.
Gregorius I.

Concilium Turonense 3. sub Carolo Magno

nat. Verum ea inferemus in dictione, Simonia, &c. Idem & Concilium TIRONENSE III. cano. 12. Presbyter ordinari non debet ante legitimum...

Concilium Rhenanicum sub eodem.

Carolus Magnus.

Concilium Wormaticense.

Concilium Meldense.

Concilium Nannetense.

Concilium Lateranense sub Innocentio 3. cui patres interfuerunt 1225.

Concilium Biterrense, Concilium Coloniense 3.

ligiosi cuiuslibet professioni fuerint hanc censuram experiantur. Et Concilium SENONENSIS cap. 3. Constitutionum prohibet, ne diceciani...

Concilium Senonense.

Concilium Coloniense 3.

Hac certe digna lectu, & futuranea que accerantibus obseruentur.

* Ordinandi communicare debent: id est Dionysius Archiepiscopus Hierarchie, parte 3. cap. 6. dicit moris antiqui fuisse, ut ordinis factus suscipiens...

Concilium Augustense, Concilium Coloniense 4.

Concilium Moguntinum 4, Concilium Tridentinum.

rum ordinum exercitio ad tempus de quo ei videbitur suspendere, & illis, ne in altari, aut aliquo ordine ministrarent, interdiceret possit. Et sessione 23. quæ fuit 7. sub Pio 4. cap. 5. & 7. decreti Reform. Ad minores ordines promovendi, bonum à parocho & magistro...

Concilium Tolosanum 4. sub Honorio 1.

Concilium Tolosanum 11. sub Vitaliano 1.

Leo 1.

Concilium Cabilonense.

Concilium Carthagenense 1. sub Syluestro 1.

fuerint probati in omnibus, & tunc debent cum laude, si postulati fuerint, honore numerari. Si enim ante libertatem negotiorum, vel officiorum ab aliquo sine consideratione fuerint ordinati, Ecclesia infamatur. Vide sequentem distinctionem. Ordinandi qui non sint.]Lege præcedentem. Denique in singulis vocabulis iam de his qui non debent ordinari tractatum est, scilicet vocabulis, Episcopus, &c. Laici, Lapsus, &c. Infamis, &c. Infirmus, Ignorantia, Membrum, &c. Neophytus, &c. & infra, Pœnitens, & Bigamus superius, & alijs infinitis in locis. Vnde qui plura voluerit nosse, adeat præmissa vocabula. Vnde & Concilium ROMANVM sub Hilario 1. canone 3, allegatur distinct. 55. cap. Pœnitentes, &c. In (ay) (ait) litterarum, nec non & aliquam membrorum damnata perpeffi, & hi qui ex penitentibus sunt, ad sacros ordines aspirare non audeant. Quisquis talium consecrator extiterit, factum suum ipse dissoluet. Et canone 4. subnequit. Sed & quod quis commisit illicitè, aut à decessoribus suis inuenit admissum, si proprium periculum vult vitare, damnabit. Nos enim in nullo volumus seruitutem vltionis exercere, sed qui in causis Dei, vel contumacia, vel in aliquo excessu deliquerit, aut ipse quod perperam fecit abolere noluerit, in se, quidquid in alium non refecerit, inueniet. Idem omnino GELASIVS I. epistola ad Episcopos Lucaniae Brutorum, &c. cap. 3. statuit de monachis, vt reperies in vocabulo, Monachi an ordinandi &c. Et Concilium TOLETANVM IV. canone 18. Qui non promouentur ad Sacerdotium ex regulis canonum necessario credimus inferendum. Id est, qui in aliquo crimine detecti sunt, qui infamie nota adpersi sunt, qui scelera aliqua per publicam penitentiam se admisisse confessi sunt, qui in heresim lapsi sunt, vel qui in heresi baptizati, aut rebaptizati esse noscuntur, qui semetipsos abscederunt, aut naturaliter defectu membrorum, vel defectuone aliquid minus habere noscuntur, qui secunda uxoris coniunctionem sortiti sunt, aut numerosa coniugia frequentauerunt, qui viduam vel à marito relictam duxerunt, aut corruptarum mariti fuerunt, qui concubinas, aut fornicarias habuerunt, qui seruili conditioni obnoxii sunt, qui ignoti sunt, qui Neophyti vel laici sunt, qui seculari militia dediti sunt, qui cura nexibus obligati sunt, qui inscij litterarum sunt, qui nondum ad triginta annos peruenierunt. Qui per gradus Ecclesiasticos non accesserunt, qui arbitrio bonorem querunt, qui muneribus honorem obtinere moliantur, qui à decessoribus in sacerdotium eliguntur. Sed nec ille deinceps sacerdos erit, quem nec clerus, nec populus propria ciuitatis elegit, vel auctoritas Metroplitana, vel comprouincialium sacerdotum assensus non exquisiuit. Vide supra, Episcopus qualiter eligatur, deinde lege reliquum supra, Episcopatus, &c. De his autem omnibus etiam suis locis tractauimus, vt præmonuimus. Porro Concilium TOLETANVM III. canone 1. Nullus deinceps ad promouendos honores Ecclesiasticos, contra canonum statuta, aspiret indignus. Nihil ex hoc fiat, quod sancti patres spiritu Dei pleni sanxerunt debere non fieri, & qui presumpserit, seueritate priorum canonum distingantur. Præterea legenda sunt quæ in initio huius distinctionis annotata sunt. Ordinandorum ætas.]In singulis vocabulis designatur & definitur tempus, & ætas atque qualitas ordinandorum, vt liquidò inuentibus patet in dictione, Subdiaconus, Diaconus, Presbyter, Episcopus, &c. Vnde etiam Concilium AGATHENSE canone 17. & allegat Gratianus distinctio 67. cap. Episcopus. Presbyterum vero vici

Concilium Romanum sub Hilario 1.

Gelasius 1.

Concilium Tolosanum 4. sub Honorio 1.

Iam de his omnibus in formam epilogi deducis latinis suis locis tractauimus.

Concilium Tolosanum 3. sub Pelagio 2.

Concilium Agathense sub Celestino 1.

Episcopum (ait) ante viginti annos, id est, antequam ad viri perfecti aetatem perveniat, & Diaconos ante viginti quinque nullus metropolitanorum ordinare presumat, ne per aetatem, quod aliquoties evenit, aliquo errore culpentur. Idem omnino Concilium ARELATENSE III. canone 1. statuit. Et Concilium AVRELIANENSE III. canone 6. Id omnimodis observetur, (ait) ne vltus ex laicis ante annualem conversionem, vel aetatem legitimum, id est, viginti quinque annorum, Diaconus, & triginta presbyter, ordinetur &c. Et TOLETANVM Concilium IV. canone 19. & allegat Gratianus, distict. 77. cap. in veteri. In veteri lege ab anno 25. Levita in tabernaculo servare mandatur, cuius auctoritatem in canonibus & sancti Patres secuti sunt: nos & divina legis & conciliorum praecepti immemores, infantes & pueros Levitas facimus ante legitimum aetatem, & ante experientiam vita. Ideoque, ne ulterius fiat a nobis, & divina legis & canonum admonemur sententiis. Sed viginti quinque annorum aetatis Levita consecratur, & triginta presbyteri ordinantur, ita, ut secundum praeceptum Apostolicum, probentur primum, & sic ministerium nullum crimen habentes. Idem omnino Concilium GENERALE VI. cano. 14. & 15. tam de presbyteris, quam de Diaconis & subdiaconis statuit, ut suis locis inferatur. Hinc & ZACHARIAS I. quarenti Bonifacio Archiepiscopo Moguntinensi, si ante 30. annum liceat sacerdotem ordinare, epistola quinta ad eundem illi respondet. Bonum & congruum, charissime frater, si fieri & inveniri potest, ut protracta aetatis & boni viri testimonij iuxta sacrorum canonum instituta ordinentur sacerdotes, si autem minime reperiantur, & necessitas exposcit, a viginti quinque annis & supra Levitas & sacerdotes ordinentur, quemadmodum in lege domini continetur. Hoc confirmat etiam BONIFACIUS VIII. in 6. decretal. titulo 9. & 10. Et Concilium VIENNENSE sub Clemente 5. ut allegatur in Clementinis titulo de aetate & qualitate ordinandorum, ordines legitur minori aetati permisisse, nempe concessit ut Subdiaconus 18. annorum, Diaconus 10. presbyter 25. ordinaretur. Sed hoc Concilium COLONIENSE III. cap. 18. part. 1. exponit hoc de his, qui litterarum scientia pollent, & morum gravitate: aliter vult ut ad antiquos canones recurratur. Sic & Concilium TRIDENTINVM sessione 23. quae est 7. sub Pio 4. cap. 12. decreti reformat. Nullus in posterum ad subdiaconatus ordinem ante 22. ad Diaconatus, ante 23. ad presbyteratus ante 25. aetatis suae annum promoveatur. Sciant tamen Episcopi non singulos in ea aetate constitutos debere ad hos ordines assumi, sed dignos duntaxat, & quorum probata vita sanctum sit. Regularos quoque nec in minori aetate, nec sine diligenti Episcopi examine ordinentur, privilegij quibuscumque quo ad hoc penitus exclusis. Vide superius, Ordinandi examinentur, &c. & in vocabulo, Diaconus, Presbyter, &c.

Ordinandi mortali peccato carcant.] Quamvis difficile possit agnosci ordinandos esse in peccato mortali, tamen studiosè debent de eius vita ut iam diximus Episcopi inuestigare & moribus. Ille verò qui ordinatur existens in peccato mortali, excommunicationis sententiam incurrit: quia tanto sacramento facit iniuriam, & effectum gratiae sacramenti impedit, quo minus in se virtutem operetur. Vtrum autem verè ordinetur plures ambigunt: credo tamen quia si habeat fidem Ecclesiae, & intentionem rectam conformem ei qui eum consecrat, verè ordina-

tur, sed exequi officium sub poena excommunicationis prohibetur, quoadulq; Deo & Ecclesiae reconcilietur, & de tanta iniuria condoleat. Sic autem de talibus Concilium NEOCAESARIENSE (longè ante Magnum Concilium Nicænum) canone 9. statuit, & allegat Gratianus causa 15. quaestione 8. cap. Qui admittit. Et luo libro 3. decretorum. Presbyter, si praecipuum corporali peccato promotus fuerit, & si ante ordinationem peccasse confessus fuerit, ne offerat manens in aliis, propter aliud eius bonae vitae studium. Reliqua enim peccata dicuntur multi manuum impositione tolli. Quod si ipse non confiteatur, aperte autem convinci non poterit, illum quoque ei fiat potestas. (Et can. 10. subdit)

Similiter & Diaconus, si in eodem culpe genere fuerit inuolutus, se se a ministerio cohibeat. Hunc canonem recitat MARTINVS Bracarenfis cap. 25. collectorij. Denique Concilium NICÆNUM I. canone 9. & allegat Gratianus distictio 81. cap. Si quis. Similiter & allegat Martinus praefatus Bracarenfis cap. 24. collectorij & repetit Gratianus distict. 24. cap. Si quis. Si qui sine examinatione promoti presbyteri sunt, & postea examinati confessi sunt peccata sua, & cum confessi fuissent contra regulam venientes homines manus eis tenere imposuerunt, hos Ecclesiasticus ordo non recipit. In omnibus enim quod irreprensibile est, catholica defendit Ecclesia. (Et canone 10. subdit.) Quicumque ex lapsis per ignorantiam sunt ordinati, vel contemptu eorum qui eos ordinarunt, hoc non praedicta regule Ecclesiastica: cum enim comperum fuerit, deponantur. Idem de Diaconis Concilium ELIBERIN. statuit can. 76. allegat autem Concilium SYRSIENSE apud Sanctum Medardum hos canones ad calcem decretorum. Sic & illos allegat GELASIVS I. epistola 1. ad Episcopos Lucaniae & Siciliae, &c. cap. 20. Hinc Concilium VALENTINVM GALLIAR I. sub Damaso 1. canone 4. Nec illud scribere alienum ab Ecclesiae utilitate censuimus, ut sciretis, quicumque sub ordinatione, vel diaconatus, vel presbyterij, vel Episcopatus mortali crimine dixerint se esse pollutos, à supradictis ordinationibus submonendos reos scilicet vel veri confessione, vel mendacio falsitatis. Neque enim absoluti potest is, qui in seipsum dixerit, quod dictum in alios puniretur, cum omnis qui sibi fuerit mortis causa, maior homicida est. Idem epistola missa ad clerum & plebem Forouilientem, noluit super huiusmodi decreto dispensare. Licet (ait) non ignoremus multos verocidia & horrare suscipiendi sacerdotij, & ut irrepidos (quae vitique signa sunt sanctitatis) falsa in se recitandi honoris causa, dixisse: tamen quia omnium serè ad ea, quae sunt peiora, proclive iudicium est, & hinc materies disputationum in obrestitutiones sacerdotum Dei queritur: sedit in Synodo, ut quisquis de se vel vera, vel falsa dixisset, fides, quam suimet testimonio confirmaret, haberetur. Quapropter decretum est, submonendos proinus esse ab eo gradu, quem ab omni scandalo liberum esse decet. Hæc in ea epistola. Vide & alibi, Crimè, & Seruus, &c. & alijs vocabulis.

His porrò decretis Nicæni Concilij & aliorum Conciliorum subscribit ZACHARIAS I. epistola 5. ad Bonifacium Moguntinensem Archiepiscopum. Si quos (ait) presbyteros, qui de laicis promoti fuerint, & antea criminalibus causis obvoluti, celantes peccatum suum, ordinati sunt, postmodum verò & manifestata est eorum iniqua actio, hos sacerdotali habitu privatos penitentia submitte: quia enim odit Deus peccatorem & confidentem, sed peccatorem & negantem. Vide locis iam supra memoratis, &c. Vide

etiam vocabulis Ordinatum, & Penitens. Ordinandi communicent.] Vide supra vocabulo Ordinandus, in margine. Ordinandi habeant Ecclesiam cui ministrent vel sufficientem titulum.] Credo quod in vocabulo, Clericus, &c. iam de his dixerimus, verum tamen quædam adhuc non otiosum putamus proferre, quoad se materia offert. Sic quippe Concilium CHALCEDONENSE generale IV. can. 6. Statuimus neminem absolute ordinari Presbyterum, vel Diaconum, vel quemlibet in Ecclesiastica ordinatione constitutum, nisi manifestè in Ecclesia civitatis sua possessionis, aut in martyrio, aut in monasterio, qui ordinatur, mereatur ordinationis publicata vocabulum. Eorum verò qui absolute ordinantur decrevit sancta Synodus vacuam haberi manus impositionem, & nullus eis tale factum valere ad iniuriam ordinantis. Hunc canonem allegat Concilium TRIDENTINVM, sess. 23. q. 7. sub Pio IV. cap. 16. decreti reformat. vide in sequentibus. Præterea eadem Concilium VIENNENSE statuit can. 52. vt superius allegauimus dictione, Ordinandi, examinetur, &c. Eadem quoque renouat & Concilium LATERANENSE sub Alexandro III. par. 1. cap. 5. Episcopus, si aliquem necesse certo titulo, de quo necessaria vita percipiatur, in Diaconum, vel Presbyterum ordinaverit, tantum necessaria ei subministret, donec in aliqua ei Ecclesia convenientia stipendia militiae clericali assignet: nisi forte talis qui ordinatur extiterit, qui de sua vel paterna hereditate subsidium vite possit habere. Idem renouat SENONENSE cap. 4. Constitutionum, vbi prohibet ne aliqui ad sacrum Subdiaconatus ordinem assumantur, nisi sub titulo beneficij viginti librarum Parisiensium ad minus, vel Patrimonij similis valoris, qui nec titulum Patrimoniale post ordinationem non possint vendere, donec beneficium aut patrimonium præxati valoris fuerint affecturi. Similiter Concilium COLONIENSE III. cap. 2. par. 1. præmissum Lateranense decretum repetit. Quoniam primitiva Ecclesie facies (ait) quo ad institutionem ministrorum attinet, paulatim immutata fuit, nimirum dotatis templis sacerdotij, ac certis stipendijs ministrantibus constitutis, visum subinde sanctis Patribus non absque multaratione fuit, ne quisquã sine certo titulo, qui illi victum necessarium suppediaret, ad maiores, quos & sacros ordines vocamus, ordinaretur, adhibita etiam non leui serventur in Episcopos, qui secus facere præsumpserint. Et cap. 30. eiusdem par. 1. Tituli (ait) ordinandorum discentur. Plerique enim inuerti sunt, qui sic & emendationis titulis, ad Sacerdotij dignitatem euecti, eadem impiter profuturere coacti sunt, vendibiles, quando cumque dolosi sues resulerit nummi, ut ait Hieronymus ad Rusticum Monachum, & allegat Gratia. dist. 95. Quorum numerum, quod nihil fore aliud quam numerus sui, imminui plurimum refert. Inter hos siquidem est qui in plateis mendicat infelix clericus, & servili operi mancipatus publicam depositi elemosinam: qui eo magis a cunctis despicitur, quod miser ac desolatus, iuste putatur ad hanc ignominiam devenisse. Inter hos est qui in divitiis ac nobilitate domibus scurræ, aut mimum, aut morionem agit, quem ab officio retrahendū Concilium Carthaginense decernit. Vt posuimus dictione, Ludus, &c. Eadem verò confirmat Concilium MOGUNTINENSE IV. can. 81. & Concilium TRIDENTINVM sess. 21. quae fuit 5. sub Pio IV. cap. 2. decreti reformat. Cum non deceat eos, qui divino ministerio ascripti sunt, cum ordinis dedecore mendicare, aut sordidum aliquem questum exercere, compertumque sit quamplures plerisque, in locis ad sacros or-

Concilium Neocaesariense.

Martinus Bracarenfis. Concilium Nicænum I. generale sub Constantino Magno.

Concilium Eliberinum. Concilium Syrsiense.

Gelasius I. Concilium Valentini.

Zacharias.

etiam

Concilium Arclatense 3. Concilium Aurelianense 3. sub Vigilio 1.

Concilium Toletanum 4. sub Honorio 1.

Numeri 8.

Concilium Constantiense 3. generale 6.

Zacharias 1.

Hæc Gratianus allegat distict. 72. cap. Si 30. annorum.

Bonifacius 8.

Concilium Viennense generale.

Concilium Coloniense 3.

Concilium Tridentinum generale.

etiam vocabulis Ordinatum, & Penitens. Ordinandi communicent.] Vide supra vocabulo Ordinandus, in margine.

Ordinandi habeant Ecclesiam cui ministrent vel sufficientem titulum.] Credo quod in vocabulo, Clericus, &c. iam de his dixerimus, verum tamen quædam adhuc non otiosum putamus proferre, quoad se materia offert. Sic quippe Concilium CHALCEDONENSE generale IV. can. 6. Statuimus neminem absolute ordinari Presbyterum, vel Diaconum, vel quemlibet in Ecclesiastica ordinatione constitutum, nisi manifestè in Ecclesia civitatis sua possessionis, aut in martyrio, aut in monasterio, qui ordinatur, mereatur ordinationis publicata vocabulum. Eorum verò qui absolute ordinantur decrevit sancta Synodus vacuam haberi manus impositionem, & nullus eis tale factum valere ad iniuriam ordinantis. Hunc canonem allegat Concilium TRIDENTINVM, sess. 23. q. 7. sub Pio IV. cap. 16. decreti reformat. vide in sequentibus. Præterea eadem Concilium VIENNENSE statuit can. 52. vt superius allegauimus dictione, Ordinandi, examinetur, &c. Eadem quoque renouat & Concilium LATERANENSE sub Alexandro III. par. 1. cap. 5. Episcopus, si aliquem necesse certo titulo, de quo necessaria vita percipiatur, in Diaconum, vel Presbyterum ordinaverit, tantum necessaria ei subministret, donec in aliqua ei Ecclesia convenientia stipendia militiae clericali assignet: nisi forte talis qui ordinatur extiterit, qui de sua vel paterna hereditate subsidium vite possit habere. Idem renouat SENONENSE cap. 4. Constitutionum, vbi prohibet ne aliqui ad sacrum Subdiaconatus ordinem assumantur, nisi sub titulo beneficij viginti librarum Parisiensium ad minus, vel Patrimonij similis valoris, qui nec titulum Patrimoniale post ordinationem non possint vendere, donec beneficium aut patrimonium præxati valoris fuerint affecturi. Similiter Concilium COLONIENSE III. cap. 2. par. 1. præmissum Lateranense decretum repetit. Quoniam primitiva Ecclesie facies (ait) quo ad institutionem ministrorum attinet, paulatim immutata fuit, nimirum dotatis templis sacerdotij, ac certis stipendijs ministrantibus constitutis, visum subinde sanctis Patribus non absque multaratione fuit, ne quisquã sine certo titulo, qui illi victum necessarium suppediaret, ad maiores, quos & sacros ordines vocamus, ordinaretur, adhibita etiam non leui serventur in Episcopos, qui secus facere præsumpserint. Et cap. 30. eiusdem par. 1. Tituli (ait) ordinandorum discentur. Plerique enim inuerti sunt, qui sic & emendationis titulis, ad Sacerdotij dignitatem euecti, eadem impiter profuturere coacti sunt, vendibiles, quando cumque dolosi sues resulerit nummi, ut ait Hieronymus ad Rusticum Monachum, & allegat Gratia. dist. 95. Quorum numerum, quod nihil fore aliud quam numerus sui, imminui plurimum refert. Inter hos siquidem est qui in plateis mendicat infelix clericus, & servili operi mancipatus publicam depositi elemosinam: qui eo magis a cunctis despicitur, quod miser ac desolatus, iuste putatur ad hanc ignominiam devenisse. Inter hos est qui in divitiis ac nobilitate domibus scurræ, aut mimum, aut morionem agit, quem ab officio retrahendū Concilium Carthaginense decernit. Vt posuimus dictione, Ludus, &c. Eadem verò confirmat Concilium MOGUNTINENSE IV. can. 81. & Concilium TRIDENTINVM sess. 21. quae fuit 5. sub Pio IV. cap. 2. decreti reformat. Cum non deceat eos, qui divino ministerio ascripti sunt, cum ordinis dedecore mendicare, aut sordidum aliquem questum exercere, compertumque sit quamplures plerisque, in locis ad sacros or-

Concilium Chalcedonense generale 4. sub Leone 1. & Martino Imperat.

Concilium Tridentinum.

Concilium Meldense.

Concilium Lateranense sub Alexandro 3. patrum 280. Hæc habetur in decret. caus. 1. quæst. 1. cap. Clericus.

Concilium Senonense.

Concilium Coloniense 3.

Hieronymus Stridonensis. Quam scite & graphicè nolira depingit tempora.

Concilium Moguntinense 4. Concilium Tridentinum generale nonissimum.

dines nullo serè delectu admitti, qui varijs artibus ac fallacijs fingunt se beneficium Ecclesiasticum, aut eia idoneas facultates obtinere: Statuit S. Synodus, ne quis deinceps clericus secularis (quamvis alijs sit idoneus moribus, scientia, & aetate) ad sacros ordines promoveatur, nisi prius legitime constet, eum beneficium Ecclesiasticum, quod sibi ad victum honestè sufficiat, pacifice possidere. Id verò beneficium resignare non possit, nisi facta mentione, quod ad illius beneficij titulum sit promotus, neque ea resignatio admittatur, nisi constituto, quod aliunde vivere commode possit, & aliter facta resignatio nulla sit. Patrimonium verò vel pensionem obvenientes ordinari post hac non possint, nisi illi, quos Episcopus iudicaverit assumendos pro necessitate vel commoditate Ecclesiarum suarum, eo quoque prius presb. eto. patrimonium illud, vel pensionem vere eis obtineri, taliq; esse, quæ eis ad vitam sustentandam satis sint: atque illa deinceps sine licentia Episcopi alienari aut extingui vel remitti nullatenus possint, donec beneficij Ecclesiasticum sufficiens sint adepti, vel aliunde habeant unde vivere possint, antiquorum canonum poenas super his innovando, &c. Hæc etiam FRANCISCVS II. & CAROLVS IX. Reges Franciæ in Constitutionibus Aureliæ editis renouant, articulo 13. præcipiuntque, vt quicumque aliquem sine sufficienti titulo ordinaverit, cogatur eum alere donec illi fuerit de beneficio, competentem promissum. Verum de his hæctenus.

ORDINATIVS.

Ordinatus ab Episcopis hæreticis.] Iam quædam superius ex Concilio Africano, & ex lege Theodosiana diximus, & in vocabulo, Hæreticus. Verum tamen quia in illis locis quædam promissimus nos in hoc vocabulo dicturus, agamus paucis, & ea quæ sancita sunt percurramus. Et quidè CANON APOSTOLORVM LXVII. vt ià superius allegauimus, ab Hæreticis ordinatos, sicut & baptizatos, non censet pro ordinatis vel baptizatis habèdos. Verum lege quomodo illud exposuerimus, dum illum allegauimus canonem. Denique Innocentius I. epist. 21. ad Martinum Episcopum Naxitanum, vel Narsitanum, iubet recipi ordinatos ab Hæreticis, ante eorum damnationem, si relicto atque dampato errore voluit Ecclesie copulari. Ne forte (ait) qui sunt digni recuperanda salutis, in eodem errore valeant deperire. Idem verò epist. 22. ad Episcopos Maccdoniæ capite 3. hoc negotium longiori tractatu elucidat, & sic orditur: Penitentia est ad salutem, quæ pro sui difficultate longiorem excipit disputationem. Cum nos dicamus, ab Hæreticis ordinatos, vulnereatum per illam manus impositionem habere caput, vbi vulnus infixum est, medicina est adhibenda, vt possit recipere salutem. Quæ sanitas, post vulnus, secuta sine cicatrice esse non poterit: atque ubi penitentia remedium necessarium est, illis ordinationis honorem, locum habere non posse decernimus. Nam si (vt legitur) quod tetigerit immundus, immundum erit: quomodo id ei tribuetur, quod mundicia ac puritas consuevit accipere? Sed e contrario asseritur, cum qui honorem amisi, honorem dare non posse, nec illum aliquid accepisse, quia nihil in dante erat, quod ille posset accipere. Acquiscimus, & verum est, certe, quia quod non habuit, dare non potuit. Damnationem vitique quam habuit, per pravam manus impositionem dedit, & qui particeps effectus est damnato, quomodo debeat honorem accipere, inuenire non possum. Et cap. 4. subuertit. At dicitur vera & iusta legitimi Sacerdotis benedictio auferre omne vitium, quod a vitioso fuerat iniectum. Ergo si ita est, applicentur, ad

Franciscus 2. Carolus 9.

Canon Apostolorum.

Innocentius 1.

Hæc habet allegata à Gratiano causa 1. quæst. 1. cap. Ventum est, & cap. Qui perfectionem. & cap. Arrianos. & cap. Homini qui simul & cap. Quod pro necessitate &c. in omnibus his locis de hac materia agitur. Numeri 18. Leuitici 15.

ordinationem sacrilegi, adulteri, atque omnium criminum rei, quia benedictione ordinationis crimina vel vitia puniuntur auferri. Nullus sit penitentia locus, quia id potest prestare oratio, quod longa, satisfactio prestare consuevit. Nōstra vero lex est Ecclesia, venientibus ab hæreticis, qui tamen illic baptizati sint, per impositionem laicam tantum tribuere communionem, nec ex his aliquem in clericatus honorem vel exigentia subrogare. Et cap. 5. profecquitur. At vero hi qui à Catholica ad hæresim transferunt, quos nō aliter oportet, nisi per penitentiam suscipi, apud vos non solum penitentiam non agunt, verum etiam honore cumulantur. Sed Anisy quondam fratris nostri, aliorumque Consacerdotum summa deliberatio hæc fuit, ut quos Bonosus hæreticus ordinauerat, ne cum eodem remanerent, ac feret non mediocriter scandalum ordinati reciperentur, viciniam, (ut opinor) ambigua. Iam ergo quod pro remedio ac necessitate temporis statutum est, constat primitus non fuisse, ac fuisse regulas veteres, quas ab Apostolis vel Apostolicis viris traditas Ecclesia Romana custodit, custodiendâsq; mandat his, qui eam audire consueverunt. Sed necessitas temporis id fieri magnopere postulabat. Ergo quod necessitas pro remedio inuenit, cessante necessitate debet vitare cessare pariter quod urgebat, quia alius est ordo legitimus, alia usurpatio: quam ad presens fieri tempus impellit. Tum refellens argumentum quod de Catharis & Nouatianis posset afferri, quos Nicænum generale I. Concilium canone 8. iubet in clerum admitti, sic loquitur: Si quis de Catholica ad hæresim transiens, aut fidelis ad Apostasiam reuersus respiciens redire voluerit, nunquid eadem ratione poterit ad clerum permitti, cuius commissum non nisi longa penitentia poterit aboleri? nec post penitentiam clericum fieri ipsi canones sua auctoritate permittent. (Vide Penitens, &c.) Vnde constat, eos qui de Catholica ad Bonosum transferunt damnatum, atque se passim aut cupierunt ab eodem ordinari, non oportuisse ordinationis Ecclesiasticæ suscipere dignitatem, qui commune omnium Ecclesiarum iudicium deserentes, suam peculiariter in Bonoso vanitatem sequendam esse duxerunt. Sed nullus constat vim passos, atque inuitos attractos, repugnantemque ab eodem ordinatos. Dicat mihi volo quisquis hoc credit: si non post ordinationem Bonosi interfuit cum cōficeret sacramenta, si cōmunioni, eius participatus nō est, si statim discordanibus de eius pessimo conciliabulo ad Ecclesiam rediit, et iste talis inuenitur habere excusationis aliquem colorem. Ceterum alij qui vel post annum, vel mensem ad Ecclesiam redierunt, intelligitur eis qui in Catholica nouerant se propter vitia sua non posse suscipere ordinationem, idcirco ad illum perrexisse, qui passim, et sine ulla discussione ordinationes illorum faciebat, credentes se posse per istam institutionem in Catholica inuenire locum, ad quo antea desperauerant. Nunc illud quod superest interrogo, qui post mensem aut eo amplius rediit, cum se Presbyterum à Bonoso consideret ordinatum, si non sacramenta conficit, si non populis distribuit, si non missas secundum consuetudinem compleuit, quid de his censuris, que se promissis aperit. Ad summâ certè, qui nihil à Bonoso acceperunt, rei sunt usurpate dignitatis, qui cōficiendum sacramentorum sibi vendicauerunt auctoritatē, atq; id se putarunt esse, quod de his nulla fuerat regulari ratione concessum. Et concludit cap. 6. Pernideat ergo dilectio vestra, hæcenus talia trāsisse, et aduertite, quod (ut dicitur) necessitas imperauit, in pace iam Ecclesia constituitur non presumere, sed ut saepe accidit, quousque à populis aut à turba peccatur, quia in omnes propter multitudinem non potest vindicari, inultum solet transferre. Priuâ ergo committenda dico Dei iudicio, et de

reliquo maxima sollicitudine præcauendum. Eadem & de baptizatis & ordinatis ab Acacio statuit ANASTASIO II. epist. ad Anastasium Imperatorem, cap. 7. & allegat Gratianus dist. 19. cap. Secundum Ecclesiæ, &c. Secundum consuetudinem (ait) Ecclesiæ Catholice sacratissimum serentatis tua peccus agnoscat, quod nullus de his, vel quos baptizauit Acacius, vel quos Sacerdotes sine Lenitas secundum canones ordinauit, ultra eos ex nomine Acacii portio lesionis attingat, quo forsitan per iniquum tradita sacramenti gratia minus firma videatur. Vide reliquum positum in vocabulo Baptismus hæreticorum, &c. Et Leo I. epist. 90. ad Rusticum Narbonensem Episcopum, cap. 1. allegatur à Gratiano causa 1. quæst. 1. cap. Si qui, Si qui autem Clerici à Pseudoepiscopis in eis Ecclesijs ordinati fuerint, que ad proprios Episcopos pertinebant, et ordinatio eorum cum cōsensu et iudicio presbiterum facta est, potest rata haberi, ita ut in ipsis Ecclesijs perseverent: aliter autem vana habenda est ordinatio, que nec loco fundata est, nec auctoritate munita. Pseudoepiscopos autem vocat eos, qui non sunt electi, nec à plebibus expetiti, nec à prouincialibus Episcopis cū Metropolitanis iudicio consecrati. Sic et in Concilio SVESSIONENSIS apud S. Medardum in causa Hincmari suffecti archiepiscopi Rhemensis in locum Ebbonis, dānantur & reprobantur quicunq; idē Ebbo post damnationem ordinauit, exceptis eos qui ab eo baptizati fuerunt in nomine S. Trinitatis, & quicunq; ab eo ordinati sunt, Ecclesiasticis gradibus in quolibet loco fuerint iubetur priuari Spiritus sancti iudicio, maxime hi qui eū sciebant esse deiectum. Porro in Concilio generali VII. NICÆNO II. actio. 1. quæstio mota est, de his qui ab Episcopis hæreticis ordinati sunt, lectaq; coram Patribus historia RVFINI lib. 10. de Acacio & Patrophilo hæreticis Episcopis, qui expulso Maximo Hierosolymorum Episcopo Cyrillum suffecerunt: & lecta est historia THEODORETI li. 5. de Dioscuro Episcopo Alexandrino, qui Constantinopolitanæ Ecclesiæ eiecto viro sanctissimo Flavianus Anatoliū ordinauit Episcopum, ut iam saepius memorauimus. Lecta est & historia S. Sabbæ (hanc describit Simeon Metaphrastes) vbi narrat, quod Flavianus * Episcopus dū nollet acta Chalcedonensis Synodi damnare, ab hæreticis depositis & exilio pulsus, & in eius locum, Imperatore cōsentiente, Severum hæresi Acephalorum labefactum Episcopi hæretici ordinarunt. Huius autem Seueri impia & scelerata gesta ibidem commemorantur, & nos latius in hoc opere passim protulimus. Ille igitur Antiochenus Episcopus ordinatus est, & Anastasio imperante Helias Archiepiscopus Hierosolymorum, dum nollet eū in cōmunionem recipere, Archiepiscopatu exturbatus est, & in eius locū suffectus est Seueri in scelere socius Ioānes Martiani filius, & à præfato Seuero consecratus, & Concilio Chalcedonense dānant. Ibidem etiam THARASIVS Constantinopolitanus Episcopus mentionem facit trium Episcoporum, qui Constantinopolitanæ Ecclesiæ ab hæreticis fuerunt Episcopi ordinati, & plures esse ferunt: quos tamen CONCILIVM Generale VI. nunquā præterquā quatuor condemnauit, nec adhuc propterea quod ab hæreticis erant ordinati, sed propter hæresim vnus voluntatis & operationis in Christo, ut dixim⁹ in vocabulo Christus, Vnde concludit S. Synodus, eos, qui ab hæreticis ordinati sunt, recipiendos. Si quis vero (ait) destituito animo ad hæreticos se contulerit, ab eis ordinatus

Anastasio 2.

Acacius hic Constantino-politani erat Episcopus hæreticus factus.

Leo 1.

De pseudoepiscopis.

Pseudoepiscopi qui.

Concilium Suceffionense.

Concilium Nicænum generale 7.

Ruffinus Aquileensis.

Theodoretus Cyrensis.

* Antiochenus hic erat Episcopus.

Tharastus Cōstantinopolitanus Episcopus.

Concilium generale 6. Constantinopol. 3.

fuerit.

Concilium Nicænum generale.

De his iam in vocabulo Episcopis, Hæreticus conuersus & Baptismus hæreticorum, &c. & Hæreticus conuersus, &c. & alibi.

Hæc allegat Gratianus causa 1. quæst. 1. c. Constat.

Hæc allegat Gratianus causa 1. quæst. 1. c. Quoties.

fuerit, eum nequaquam recipiendum, dummodo ordinati illi fuerint à deficientibus orthodoxis, à quibus citius quam ab hæreticis possint creari. Nam sententia est BASILII Magni epistola ad Nicopolitas: Non noui (inquit) Episcopum, neg. inter Sacerdotes Christi numerauerim, qui à contaminatis manibus in fidei vastationibus ad dignitatem aliquam fuerit promotus. Nam si ad sit Catholicus, qui ausus fuerit impuris hæreticis creandum sese dare, deponi dignus est. Sic ordinatum est in Concilio generali. 8. CONSTANTINOPOLITANO IV. sub Basilio Imperatore, cap. 25. De Clericis, qui fuerunt à Photio Episcopo ordinati. Sic & in Concilio Lateranensi sub Alexandro III. cap. 2. partis. 1. ordinationes factæ ab Hæresiaris & Antipapis, Octauiano, & Guidone, & Ioanne Abbate, irritæ habentur, & qui ab ipsis beneficia vel dignitates, Ecclesiasticas receperunt, iubetur his carere, & quæcunq; factæ sunt alienationes rerum Ecclesiarum omni carere firmitate, ut alibi diximus, & inferuntur in decretis, causa 1. quæst. 7. cap. Conuenibus, & causa 23. quæst. 1. cap. dicimus, & causa 12. quæst. 2. cap. Alienationes, &c. Vide vocabulum Hæreticus, &c.

Ordinati ordinationis, suæ titulos & literas exhibeant.] Concilium TOLETANVM IV. can. 25. & allegat Gratianus dist. 38. cap. Quoniam, &c. Quando Presbyteri in parochijs ordinantur, libellum officialem à suo Sacerdote accipiunt, ut ad Ecclesiam sibi deputatam instrueti succedant, ne per ignorantiam etiam in ipsis diuinis sacramentis offendat: ita ut quando vel ad Litaniarum, vel ad Concilium, uenerint, rationem Episcopo reddant qualiter susceptum officium celebrent, vel baptizent. Idem omnino statuit Concilium AVRELIANENSE IV. can. 4. sub Carolo Magno, vbi etiam ordinatum est, ne laici ipsos Presbyteros de parochijs præsumant eicere, sine assensu & iudicio Episcopi, &c. Concilium RATISPONENSE cap. 14. Quod attinet ad ordinatos in urbe, vel in alia quacunque diocesi, sancimus, ut & illi suarum ordinationum literas & titulos ostendant, et simili modo ad diuina peragenda prius non admittantur, quam ab Episcopo vel Vicario seu officiali fuerint rite admissi. Idem quoque statuit Concilium SVESSIONENSE cap. 7. Constitutum, ne scilicet qui in Romana Curia à summo Pontifice fuerint ordinati permittantur suum ordinem exercere, nisi visis diligenter eorundem literis: nec si ordinati fuerint ab Episcopis, qui potestatem se dicant habere à summo Pontifice, permittantur suum officium exercere, nisi prius confiterentur de potestate & commissione ordinatum. Et si ordinati minus fuerint inuenti capaces in vita, sciētia & ætate, aut in beneficio, & patrimonio, ab executione ordinum suspendantur. Vide quod sequitur.

Ordinati ex aliena diocesi.] Ex superiori dependet ista propositio, de qua etiam plura in præcedentibus, videlicet dictione Clericus, & Ordo, &c. & infra in vocab. Peregrinus, dicta sunt. Porro Concilium SVESSIONENSE cap. 5. Qui in aliena diocesi (ait) uoluerit ordines suscipere, debet dimissorias literas à suo diocesano accipere (Vide in dictione Clericus nō recipiatur sine literis, &c.). Super atate, literarum, moribus, beneficio seu patrimonio. Et c. 6. sequenti iam ordinatus frequētius interrogari, & inquisitionē fieri, super eorū vita, literatura, & atate legitima: & quod si defecerint, iuxta iuris dispositionem ab executione ordinum suspendantur, donec vel etatem, vel literaturam competentem ad plenum adepti fuerint. Hoc renouat Concilium COLONIENSE III. cap. 29. par. 1. &

cap. 32. ut dicemus in vocabulo Peregrini Clerici, &c. & Concilio TRIDENTINVM. sess. 14. quæ est 4. sub Iulio III. prohibet Episcopis titularibus vocatis, aut peregrinis, in quolibet loco existant, sine proprii prælati assensu, ordines cōferre, etiam si locus fuerit exemptus: aliàs ab officio per alium suspendatur, & ordinati ab executione ordinum, quia saepe ordinantur indigni. De his supra latius.

ORGANA.

Organorum usus.] * Organa per excellentiam dici omnia musicorum instrumenta, docet Augustinus Hipponensis libro Musica. Saepius etiam Organorum mentio fit in veteri testamento, vnde irrepit vsus ut etiam nos in Ecclesia organa habeamus. Vnde sic loquitur Concilium SENONENSE cap. 17. Organorum usum (ait) Ecclesia à patribus ad cultum seruatiūm, diuinum recepit. Nolumus itaque, quod organicos instrumentis resonet in Ecclesia impudica aut lasciuia melodia (ut etiam diximus in vocabulo, Ecclesia non sit confabulationis locus, &c.) sed solum omnino dulcis, qui nihil præter diuinum Hymnos & Cantica spiritalia repræsentet. Eadem omnino repetit Concilium COLONIENSE III. parte 2. cap. 15. & cap. 12. vbi sic loquitur: Illud non recte fit in quibusdam Ecclesijs, ut ab cantoribus organorum concentum omittantur, aut decurrantur ea que sunt præcipua. Cuius generis sunt recitatio uerborum Prophetiarum, aut Apostolorum, quam epistolam uocamus, Symbolum fidei, Prefatio, qua & Gritiarum actio atque precatio Domini. Quamobrē hæc tota distinctissime & intelligibiliter, ut cetera omnia (si tamen non leuis decurrandi causa subdit) decurrantur. Sit quoq; cantus, quo presbytero respōdetur, æqualis nec precipitatus, &c. Eadem repetit Concilium AVGVSTANSE sub Othone Cardinali, cap. 18. Organa (inquit) ad populi aures nullum alium sonitum aut numerum deserat, quam qui religiosus ac pius ab omnibus habeatur. Ad melodie lasciuia, aut alio pertinentes procul abstint, prophani etiam rhythmi, Ecclesiasticis sonis non accommodentur. Nam cum aut melodie, aut orationes, sententiæ sacre in prophanam consuetudinem abeant, fieri non potest quin ad suum usum in Ecclesijs deprompto, animos audientium memoria illius ludibrii, aut scommatis pungant atque auocent à deuotione. Hæc renouat Concilium TRIDENTINVM. sess. 22. quæ est 6. sub Pio IV. decreto, de obseruandis & euitandis in celebratione Missæ, &c. Vide etiam in vocab. Ecclesia nō sit dissolutionis & cōfabulationis locus, &c.

ORNATVS.

Ornatus Clericorum & Monachorum, &c.] Lege superius in vocabulo Habit. Ornatus illicitus & superfluus, tam uiris, quam foeminis inhietur.] CLEMENS I. lib. 1. Constitur. Apostol. cap. 4. Neque ornatus studebis (inquit) quo aliqua alia mulier in te capiat. Nam si ab ea victus peccabis, mors à Deo eterna tibi parata est. Et sensu dalaris acerbe cruciaberis sine flagitio non facias, sed illa repulsa non consentias. Et hoc ipso peccasti, etiam si non feceris, quoniam solum propter ornatum tuum illaqueasti mulierem, ut tui cupiditate flagraret, fecisti enim, ut qua hoc passa est, per cōcupiscentiam in te macharetur: sed non ita es in culpa, quoniam non morem gessisti, ei qua tui amore irretita fuerat. Et infra: Pulchritudinem tibi à natura Deo aurore colatam noli adiecto, cultu exornare, sed humiliter etiam aduersus homines eam ita cobibe, capillus coma non nutriens: sed potius illi detondes & adimens, ne in pruritu

Concilium Tridentinum generale.

* Organorum usum inuenit &c. Ecclesiæ tradidisse Vitalicium Papæ testatur Platina in eius vita. Augustinus Hipponensis. Concilium Senonense.

Concilium Colonienfē 3.

Concilium Augulense.

Concilium Tridentinū generale.

Clemens 1.

vexatus, & caput lacerationis expers consermans, vel vnguentis perfundens inducas tibi mulieres, que hoc modo illaqueant vel illaqueantur, neq. verò vestitu uti crepida pedibus tuis improba arte consuas, sed tantum his utere que ad gravitatem & usus necessarios pertinent. Neq. auream palam in digitos tuos induas, quoniam hæc omnia scortationis sunt argumenta, quibus, qui preter id quod decet, studet, iniuste facit. Fidelis enim cum sis & homo Dei, non licet tibi nutare capillum, & in unum coplicare (quod est delicatum & molle) vel discerniculo discriminare: neq. intortum calamistris crispare, vel flavum facere, quoniam quidem lex vetat in Deuteronomio inquit: *Nō facietis vobis rounidatō ex coma capitis vestri, neq. incisiones. Neque verò licet barbe pilos corrumpere, neq. hominis figuram præter naturam mutare. Non incidetis (inquit lex) superficiem barbe vestra. Hoc enim mulieribus decens creator Deus statuit, viris indecorum esse indicavit. Tu verò hac faciens ut tibi placeas, legem violans in odio eris apud Deum, qui creavit te secundum imaginem suam. Si igitur cupis Deo placere, contine te ab omnibus que odit ipse, & nihil facias quod animo eius displiceat. Idem cap. 9. eiusdem libri, mulieribus præcipit: & quia verba penè sunt eadē, ideo non fas esse putamus repetere. Hæc etiam multò diffusius pertractat TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS lib. De habitu muliebri, ubi omnem ornatū illicitū tam mulieribus, quàm viris admittit, & ad originis nostræ fontem remittens eos, qui diuersicolorum vestimentorū generibus abutantur, ad eum scilicet habitum, quo lugens & pœnitens ignominiam primi delicti & invidiam perditionis humanæ in satisfactionem induta est, ad fœminas præcipue sermonem dirigit. In doloribus & anxietatibus paris (ait) mulier, & ad virum tuū cōuersio tua, & ille dominabitur tui, & tuam te esse nescis? vniū sententia Dei super sexum istum in hoc seculo, vniū & reatus necesse est. Tu es diaboli ianua, tu es arboris illius resignatrix, tu es diuina legis prima descriptrix. Tu es que cum suassit, quem diabolus aggredi non valuit. Tu imaginem Dei hominē tam facile elisisti. Propter tuum meritum, id est, mortem, etiā Filius Dei mori habuit, & adornari tibi in mente est super pelliceas tuas tunicas, & c. Idē plura adhuc libro De cultu fœminatū, & libro De pallio. Et CLEMENS ALEXANDRINVS lib. 2. Padagogi capite 2. & 3. De illicito ornatu & cultu, multis verbis agit & differit. Similiter & CYPRIANVS CARTHAGINENSIS lib. De habitu virginum, quæ & allegat AVGVSTINVS HIPPONENSIS lib. 4. De doctrina Christiana. Similiter & AMBROSIVS lib. 1. De Virginibus. Hinc illa ait: nascuntur incontinentia virginitatis, ut quosvis coloribus ora depingant, dum viris displicere formidant, & de adulterio vultus meditantur, ad illicitum castitatis. Quanta hæc amentia, effugiem mutare naturā, pectus quærere, & dum veniunt maritale iudicium, perdere suum? Prior enim de se pronūciat, quæ cupit mutare quod natura est, ita dum alij studet placere, prius ipsa sibi displicet. Quem indicem mulier veriore[m] requirimus deformitatis in eam, quàm teipsum quæ videri times? Si pulchra es, quid absconderis? si deformis, cur te formosam esse mentiris, nec tuæ conscientia, nec alieni gratiam erroris habituras? c. Hinc & AVGVSTINVS epist. 73. ad Possidonium. Eucari (inquit) pinguentis, quo vel rubicundior vel cæcidior appareat, adulterina falsitas est, quæ non dubio etiam ipsos maritos se nolle decipi, quibus solis permittende sunt fœmina ornari secundum veniam, non secundum imperium. Nam ve-

* Hos deridet Hieronymus epistola ad Rufinum Monachum & epistola ad Celantiam, & ad Eustochium, Leuitic. 19. Deuter. 22.

Tertullianus Carthaginiens.

Clementis Alexandrinus. Cyprianus Carthagiensis.

Augustinus Hipponensis. Ambrosius Mediolanensis.

Augustinus.

rus ornatus, maxime Christianorum & Christianarum, non tantum nullus fucus mendax, verum ne auri quidem vestis que pompa, sed mores sunt, & c. Lege & Hieronymum epistola ad Celantiam, De institutione matrisfamilias, & c. Lege quoque ea que iam posuimus vocabulo Capillorum ornatus, & c. Vnde & Concilium ELIBERINVM cano. 57. Matrōna vel earum mariti vestimenta sua ad ornandam seculariter pompam non dent, & si fecerint, trionij tempore abstineant. Et Concilium GANGRENSE can. 21. Vestium vilitatem propter corporis tantum curam, minime curiosam ac operosam laudamus: dissolutos autem, & fractos in vestibus incessum non recipimus. Et Concilium AQUISGRANENSE I. cap. 129. allegat præfatum Hieronymum epistola ad Eustochium, quæ incipit: Audi filia & vide, & c. Sunt quidam (inquit) mei ordinis, quibus omnis cura est de vestibus, si bene oleant, si pes laxa pelle non folleat, crines calamistris vestigio rotantur, digiti de anulis rudiant, & ne plantas humidior via spargat, vix imprimunt summa vestigia. Tales (inquit) cum videris, sponso magis existimato, quam clericos. Allegat quoque GREGORIUM I. lib. 40. homiliarum, homilia 6. Nemo (ait) existimet in fluxu, atque studio pretiosarum vestium peccatum deesse, quia si hoc culpa non esset, nullo modo Ioannes de vestimenti sui asperitate laudaretur à Domino. Si cultus vestium culpa non esset, nequaquam Apostolus fœminas à pretiosarum vestium appetu compesceret, dicens: Non in veste preciosa, & c. Proinde canonicis totis viribus elaborandum est, ut & indumenta virorum habeant interius, & per immoderatum cultum caueant debonestare religionis dignitatem exterius.

OSTIARIVS.

Ostiariorum ordo, & officium, & c. Superius in vocabulo, Ordo, meminimus huius ordinis cum reliquis, ex Ignatio & alijs Patribus, nō est necesse toties rem eandem replicare, quia & in alijs vocabulis passim Ostiariorū fit mentio, vnde & Concilium AQUISGRANENSE I. allegat cap. 1. & producit ISIDORVM Hispanensē lib. 2. De officijs Ecclesiasticis, c. 14. Ostiarij sunt (ait) qui in veteri Testamento, ianitores templi vocabantur, qui præerant portis Hierusalem, quique ordinati per vias suas omnia interiora vel exteriora custodiebant. Et deniq. inter sanctum & iniquum discernentes, eos tantum in Ecclesia qui sunt fideles, recipiunt. Intrare enim templum, nisi per hos, non possumus: habent enim potestatem tam bonos recipiendi, quàm reiciendi indignos. Vnde & sic Concilium CARTHAGINENSE IV. cui interfuit Augustin⁹, can. 9. allegatur à Gratiano distinct. 23. cap. Ostiarius. Ostiarius cum ordinetur postquā ab Archidiacono, instructus fuerit, qualiter in domo Dei debeat conuersari, ad suggestionem Archidiaconi tradat ei Episcopus clauem Ecclesie de altario dicens: Sic age quasi reddidurus Deo rationem pro his rebus, quæ his clauibus recluduntur. Vide alibi, De Ostiarijs quoque lasciuus. Vide superius vocabulo Lector.

PALLIUM.

Allij vsus quibus concedatur. * Pallium genus est vestimenti, quod solis Metropolitanis & Archiepiscopis conceditur, propter officium cuius meminit GREGORIUS I. lib. 4. Registri, epist. 14. ad Ioannē Episcopum Rauēna,

Hieronymus Stridonensis.

Concilium Eliberinum.

Concilium Gangrense.

Concilium Aquigranense I.

Gregor. I.

1. Timoth. 2.

Concilium Aquigranense I. Isidorus Hispanensē.

1. Paralip. 23. 2. Paralip. 23.

Concilium Carthaginiens. 4.

Gregorius I.

& alijs

Damasus I. & alijs in locis. Sed in vsu fuisse longè antè Gregorium certum est, nam DAMASVS I. vt allegat etiam Iuo lib. 1. De rectorum, sic statuit: Quoniam quidam Metropolitanorum fidem suam secundum priscam consuetudinem sanctæ sedis Apostolica exponere detrectantes, vsam pallij neq. expectant nec percipiunt, ac per hoc Episcoporum consecratio viduatis Ecclesijs nō sine periculo prouelatur: placuit, ut quisquis Metropolitanus infra tres menses consecrationis sue, ad fidem suam exponendam palliumque suscipiendum ad Apostolicam sedem non miserit, commissi sibi careat dignitate: siq. licentia Metropolitanis alijs post secundam & tertiam commonitionem viduatis Ecclesijs, cum Consilio Romani Pontificis, ordinando Episcopos subuenire. Si verò consecrati Episcopi negligentia prouenerit, ut ultra sex menses Ecclesia viduata consistat, communionem priuetur quousque, aut loco cedat, aut se consecradum præbere non differat. Quod si ultra quinque menses per suam negligentiam retinuerit viduata Ecclesia, neque ibi, neque alicubi consecrationis donum percipiat, imò Metropolitanus sui iudicio cedat. Vide supra in vocabulo, Metropolitanus, & infra, Patriarcha. De pallij vsu iam memoratus GREGORIUS I. vel IOANNES EPISCOPVS ad eundem Gregorium Papam lib. 10. Registri, epist. 55. latus tractat, lege epistolam. Denique RVPERTVS TUITIENSIS lib. 1. De diuinis officijs, de antiquo vsu pallij, cap. 27. differit, verum prolixius quàm hic possit produci, lege si vacat. Vnde & supradictus Gregorius libro 7. Registri, epistola 113. ad Brunichildem, dicit se Siagrio Archiepiscopo Hispanensē palliū trāsmisit ad simile opus, vt testatur eodem libro epist. 125. ad eundem Leandro. Palliū (inquit) ex benedictione B. Petri Apostolorum principis transfusimus, ad sola Missarum solennia utendum: quo transfusio valde de huius qualiter vobis esset viuendum admonere, sed locutionem supprimimus, quia verba moribus anticijs. Hoc repetit & epist. 126. eiusdem libri ad Richardum. Deniq. habetur LEO II. statutum, vt in eius vita legitur, vt qui ordinatus fuerit Archiepiscopus, nulla cōsuetudine pro vsu pallij, aut diuersis officijs Ecclesiæ quicquam persoluere debeant. Idem GREGORIUS II. mittens pallium Bonifacio Archiepiscopo Moguntino epist. 8. ad eundem hæc verba vsurpauit, vt etiam eo vteretur ad Missarū solennia, vel quando Episcopum cōsecraret. Pro simili causa etiā primum misit pallium GREGORIUS III. Vuilchario Viēnsē Galliarum vrbis Episcopo, vt Archiepiscopus diceretur & esset. Et ZACHARIAS I. Coloniam Agrippinam in Metropolim erexit ad petitionem Carlomanni Regis Francorū, vt ex eius epist. 7. colligitur ad Bonifaciū Moguntinensem. Item in Concilio VERSSONENSIS apud S. Medardum ad calcem in causa Hincmari Archiepiscopi Rhemensis, mentio fit pallij sibi à summo Pontifice missi. In Africa solus Carthagenensis Episcopus habet Pallij vsum, aut LEO IX. epist. 3. ad Petrum & Ioannem Episcopos Affricę, Et CONCILIUM GENERALE VIII. can. 27. Pallio Episcopi non ultra stata tempora & loca vltur ne signum sit superbia & arrogantię, & c. Multoties etiam pallij meminimus. Vide in vocabulo Archiepiscopus, & Metropolitanus, & c.

PANIS.

Panis benedictus. Panis benedicti à Petro Apostolo, quem vt ostendit canibus Simonis Ma-

gi nusquam comparuerunt, meminerunt grauilissimi scriptores, & præcipue ABDIAS BABYLONIVS lib. 1. Certaminis Apostolici. Inde colligimus quantum dæmones, qui canes erant Magi, panem benedictum reformident. Vide & supra Benedictio. Iterum panis benedicti idem Abdias meminit libro 3. Certaminis Apostolici, & sic loquitur. Beatus Andreas, Cratino & uxori eius ab egritudine sanatis, cum gratias egisset, frangens panem dedit eis, quo accepto Domino crediderunt. Vtrum autem panis ille fuerit Eucharistia nescio, verumtamen, quia adhuc infideles erāt, nec erat sacri corporis participatione digni, crederem illis simpliciter datum panem benedictum ab Apostolo, sicut & lib. 9. idem recenset Abdias Thomam Apostolum postquam baptizasset plurimos benedictum panem omnibus communicasse, & dixisse: Gratiam Domini vobiscum, & c. Accipientibus autem multis de hac gratia (ait) venit quidam adolescens, cuiusque extendisset manum vt acciperet, & ipse benedictionem, attraeta est dextera eius, nec poterat eam amplius ad os adducere. Quod cum vidisset Apostolus, ait: Ecce omnes qui accipiunt ab hoc pane sanati redduntur: Dic tu, d iuuenis, quid sceleris commisisti, vt hæc tibi eueniant? Hoc ille crimen esse fastus est, quod vxorem in adulterio deprehensam ausus fuisset occidere, quàm & Apostolus suscitauit. Inferius dicit etiā, quod idem Thomas dæmoniacas mulieres benedicto pane sanauerit. Refert quoque Hieronymus Stridonensis in vita Hilarionis. Ita concurrebant (inquit) Presbyteri, Episcopi, Clericorum & Monachorum greges, matrōna quoque Christianorum grandis tentatio, & hinc inde ex vrbibus & agris vulgus ignobile, sed & potius viri & indices, vt benedictum ab eo panem, vel oleum acciperent, & c. Verum deficeret tempus, si omnia vellem percurrere testimonia Patrum, quibus panis benedictio astruitur. Vnde & Concilium NANNETENSE can. 9. * Vt de oblationibus que offeruntur a populo & consecrationi supersunt, vel de panibus quos offerunt fideles ad Ecclesiam, vel ceri de suis presbyteris conuenienter partes incisas habeat in vase nitido, vt post Missarum solennia, qui communicare non fuerint rati, Eulogias omni die Dominico & in diebus festis exinde accipiant: & illa vnde Eulogias Presbyter daturus est, ante in hæc verba benedicat: Domine sancte Pater omnipotens æterne Deus, benedicere digneris hunc panem tua sancta benedictione, vt sit omnibus salus mentis & corporis, atque contra omnes morbos, & vniuersas inimicorum insidias tutamentum, per Dominum nostrum Iesum Christum Filium tuū, panem vite qui de celo descendit, & dat vitam ac salutem mundo & tecum viuat & regnat, & c. Mentionem quoque facit Eulogiarum & panis benedicti cano. 15. Vide supra, * Eulogia. Porro refert POLYDORVS VERGILIUS lib. 6. De rerū inuentoribus, c. 14. olim ab Eutychiano Papa statutum, vt primitiæ & fruges in altari consecrarentur, vt iam diximus in vocabulo, Decimæ, & Oblatio, & in alijs vocabulis. Sed & dicit omnia ista in vsu panis benedicti transisse, qui singulis Dominicis populo frangitur. Vide locum, si delectat plura nosse.

PAPA.

Papa vt eligendus. I STEPHANVS I. in decreto quod allegat Gratianus dist. 79. c. Oportebat. Oportebat vt hæc sacrosancta domina nostra Romana Ecclesia, iuxta quod à B. Petro & eius successoribus institutum est, rite ordinaretur, vt in Apostolatus culmen vnus de Cardinalibus Presbyteris, aut

Abdias Babylonius.

Res audita præ clara & mira, & maxime secundum Ecclesiæ commendas.

Hieronymus Stridonensis.

Concilium Nannetense. * Hoc decretum attribuitur Pio I. sed inter eius scripta non reperitur.

Forma benedicti panis.

* Itorum Eulogiarum meminit Concilium Laodicenum Canone 14.

Stephanus I.

Concilium Romanū sub Symmacho I.

Concilium Romanum sub Symmacho 1.

Diaconibus ordinaretur. Vide supra in vocabulo Cardinalis. Porro, quia solent multa fieri in electione summorum Pontificum ab initio scandala, ad evitandum abusus de Papatu primum non ambiendo decretum posuit Concilium Romanum II. sub Symmacho 1. canone 3. vt infra dicemus, Papatus non ambiendus &c. Tum de electione can. 4. sic subiungit. & allegatur à Gratiano distinctione 79. cap. si transitus. Si quod ab sit, transitus Papa inopinatus euenit, & vt de sui electione successoris (vt infra dicitur) non possit ante decernere, siquidem in unum totius inclinauerit ordinis electio, consecratur electus episcopus. Si autem, vt fieri solet, studia ceperint esse diuersa eorum de quibus certamen emerit, vincat sententia plurimorum: sic tamen, vt sacerdotio careat, qui captus promissione non recto iudicio de electione decernerit, Synodus dixit decies placet. Vide infra Papatus, &c. Hæc iterum de electione summi Pontificis Concilium Romanum III. sub eodem Symmacho, can. 2. confirmat, vbi etiam prohibet, ne laico contra canones electio ista concedatur. Canones verò citati sunt supra in vocabulo, Electio, &c. & vocabulo, Episcopus, non fiat ex laicis, &c. Sic verò cano. 3. sequenti statuit, & allegat Gratianus causa 16. q. 7. cap. Non placuit, & cap. Laicis quamuis, &c. In Nicano Concilio (can. 6. statum est (ait) quod si cuiuslibet prouincie Sacerdotes, intra terminos suos (Concilio habito, quicquam sine Metropolitanis subve antistitis auctoritate tentauerint, irritum esse debet: quanto magis, quod in Apostolica sede, non existente presule, qui prerogatiua beati meritis Apostoli Petri per vniuersum orbem primatum obtinens Sacerdotij, statuis Synodalibus statutam consuevit tribuere firmitatem, à laicis, licet consentientibus aliquibus Episcopis (qui tamen Pontifici, à quo consecrari probantur, preiudicium inferre non potuerunt) presumptum fuisse cognoscitur, vitiis carere non dubium est, nec posse inter Ecclesiasticam vlla modo statuta ceteri. Reliquum vide loco præfixo, ex Adriano I. qui statuit, ne in eligendo summo Pontifice expectaretur Imperatoris sententia. Vnde & Concilium Romanum sub Nicolao 2. Episcoporum. 113. cap. 2. & vt. & allegat Gratianus dist. 79. cap. Si quis. Si quis pecunia, vel gratia humana aut populari seu tumulari tumultu, Apostolica sedi, sine cõcordi & canonica electione Cardinalium eius Ecclesie, ac deinde sequentium Clericorum religioformis, intronizatur, non Papa vel Apostolicus, sed Apostaticus habeatur, licetq; Cardinalibus, & alijs Clericis Deum timentibus, & laicis inuasorem illum anatematizare, & humano Concilio à sede Apostolica pellere. Vide infra, Papatus non ambiendus, & supra Electio, &c. & Episcopi vt eligantur, &c. Hanc constitutionem PLATINA CREMONENSIS in vita prædicti Nicolai II. dicit vltimã fuisse Concilij prædicti quod celebravit in Basilica Constantiniana. De electione quoq; summi Pontificis Concilium LATRANENSE sub Alexandro III. Episcoporum 280. parte 1. cap. 1. hoc modo statuit: Statuimus, vt si forte inimico homine super seminante & Ranim inter Cardinales, de substituendo Pontifice non paruerit concordia plena esse, & duabus partibus concordantibus tertia pars noluerit concordare, aut sibi alium presumpserit ordinare, ille Romanus Pontifex, habeatur, qui à duabus partibus fuerit electus & receptus. Si quis autem de tertia partis nominatione confusus, quia rem non potest, sibi nomen Episcopi usurpauerit, iam ipsi quam qui eum receperit excommunicationi subiaceant, & totius sacri ordinis priuatione mulctetur, ita vt vaticis etiam eis, nisi tantum in vltimis, commu-

Concilium Romanum sub Symmacho 1.

Concilium Nicænum, habes superius loco præfixo.

Concilium Romanum sub Nicolao 2. eorum Berengarium. Quibus dicitur sub Nicolao 2. sed planè negat Platina, & reliqui, quia eorum non patitur.

Platina Cremonensis.

Concilium Latranense sub Alexandro 3. Hæc allegatur dist. 13. cap. In nomine. Hoc statuit idcirco factum est (vt reor) quia ille Alexander, qui dicitur eorum, res tantum habuit, & tamè schismatis.

nio denegetur. Et nisi respuerint, cum Dauid & Abiron, quos terra viuos absorbit, accipiam portionem. Præterea si aliquis à paucioribus quam à duabus partibus fuerit electus, ad Apostolicum officium, nisi maior concordia intercesserit, nullatenus assumatur, & prædictæ pæne subiaceat si humiliter noluerit abstinere. Ex hoc tamen nullum canonicis constitutionibus, & alijs Ecclesiasticis præiudicium generetur, in quibus maioris & sanioris partis debet sententia prevalere: quia quod in eis dubium venerit, superioris poterit iudicio definiti: in Romana verò Ecclesia aliquid speciale constituitur, quia non potest recursum ad superiorem haberi. Præterea de forma electionis summi Pontificis tractat Concilium CONSTANTIENSE sels. 40. & de iuramento, quo Cardinales existentes in conclau pro electione debent astringi, quæ forma videtur pro tempore constituta, scilicet in electione quæ debebat celebrari, qua & electus est Martinus V. Hæc forma, vt ibidem dicitur, pro illa vice, & pro futuro rata decernitur, vt in quemcunq; duæ partes Cardinalium cõsenserint in Romanum Pontificem assumatur, non obstantibus constitutionibus quibuscunq; se. Sessione quoque 41. tractatur, & prouidetur de vltimo Cardinalium existentium in conclau, ex constitutione Concilij LVGDUNENSIS sub Gregorio 10. cui Patres 500. interfuerunt (& Thomas ille insignis doctor, cuius festum proximè celebrato nostro capitulo decernente anno 1571. per totius nostræ prouincie monasteria, sub titulo duplicis minoris, ad nostram supplicationem instituit celebrari, illud nihilominus mādante summo Pontifice est Pio V.) & ex Constitutione Clementis VI. vbi de cibo & potu & alijs elcisi prouidetur, secundum quantitatem, quæ tempore electionis debet Cardinalibus ministrari. Eadem repetit Concilium BASILEENSIS sels. 11. agens tam de professione, quam summus Põtifex electus præstare debet, quàm de iuramento quo Cardinales astringuntur. Sessione quoq; 24. iterum de forma eligendi & professionis eiusdem tenore loquitur, ostendens electo Pontifici, quid agere debeat vel declinare, atq; iubet, vt singulis annis in anniuersario assumptionis eiusdem eius professio ei relegatur. Vide infra. Porro Papæ electio, que per Simoniam procurata fuerit, irrita decernitur à Iulio II. in Concilio LATRANENSIS quod ille celebravit sels. 5. & statuit, vt quomodocunq; per Cardinalium vniformitatem vocū fuerit prolata electio, si Simonia donis, aut muneribus fuerit procurata, tam electus, quam electores ipso iure officij & dignitatis priuentur, & electionis participes sint omnibus suis Ecclesijs feudis prelatiuris, ac alijs quibuscunq; honoribus, ac bonis eo ipso priuati, & ad similia inhabiles, ac etiam passiuè & actiuè intestabiles, & eorum bona ipso facto ad instar reorum criminum læsæ maiestatis sisco Apostolicæ sedis applicentur. Electus verò omnibus beneficijs & pensionibus atq; titulis priuari vult, & ad ea obtinenda inhabilem haberi, vt latius explicatur in bulla prædicta Iulij II. Ne verò electio summi Pontificis fiat metu, aut vi armorum, aut incusso Cardinalibus terrore, statuit idem Concilium sub Leone 10. sessione 12. Vide in vocabulo Electio, &c.

Concilium Constantiense generale.

Concilium Lugdunense cui S. Thomas de Aquino interfuit, cuius nomen celeberrimum per totum ordinem nostrum. Clemens 6.

Concilium Basileense generale.

Concilium Latranense sub Iulio 2. & completi sub Leone 10.

Clemens 1.

Numeri 16.

Concilium Constantiense generale.

Concilium Lugdunense cui S. Thomas de Aquino interfuit, cuius nomen celeberrimum per totum ordinem nostrum. Clemens 6.

Concilium Basileense generale.

Concilium Latranense sub Iulio 2. & completi sub Leone 10.

Clemens 1.

successo

Platina Cremonensis.

Concilium Romanum 2. sub Symmacho.

Concilium Basileense generale.

Concilium Constantiense generale.

Officij & Studium Summi Pontificis.

successorem, quia nec hoc factum Historici satis declarant, cum Petro non Clemens, sed Cletus, & Linus successerunt, & postea Clemens, vt ceteri à fidelibus electus, vt testatur PLATINA CREMONENSIS in eius & cæterorum vita. Hoc etiã confirmat Concilium Romanum II. sub Symmacho 1. vt supra allegauimus. Vide Platina supra dictus in vita Bonifacij II. refert, quod ille Pontifex cõgregans Synodum, de successore sibi in sede Apostolica staturat, & Vigilium instituit: Cyrographo hanc constitutionem munire voluit, & ante S. Petri Apostoli confessionem posuit. Hoc autem factum in alia Synodo celebrata inuentum est esse contra Patrum canones, & Papam rãquam hominem simpliciter errasse, propter reuerentiã sedis Apostolicæ. Quia autem hoc in scandalum vergebat conuicerunt Patres, & Bonifacius culpã agnoscens se reum maiestatis confessus est, & cõstitutionem suam coram Sacerdotibus Clero & Senatu incendo deleuit, & Vigilium quẽ successorem instituerat omninò suppressit, hincq; defuncto non Vigilium, sed Ioannes II. electus & successus est. Vide latius in vocabulo Episcopus non resignandus, & infra Papatus, &c.

Papæ electi professio.] Lege ex præcedenti distinct. vbi de professione summi Pontificis tractatum est, ex decreto Concilij BASILEENSIS sels. 23. Porro illa professio inferitur in epistola Synodali, De authoritate Concilij supra Papam, ad calcem vltimæ sels. eiusdem Concilij Basileensis, & iam citauimus superius in vocabulo, Concilium generale supra Papam, &c. Verum iam de professione facienda staturat Concilium CONSTANTIENSE sels. 39. vbi ait: Ille qui electus est in summo Pontifice, tenetur professione facere, quod omnia Concilia generalia, traditiones Apostolorum, & aliorum sanctorum Patrum vsq; ad unum apicem, & vsq; ad sanguinem confirmare debuit, & omnia approbare & recipere, quæ Catholica Ecclesia consuevit obseruare, &c. Hoc reperies loco præfixo prolixius expressum, lege ergò. Hanc autem professionem iussit supramemoratum Basileense Concilium eadem sels. 23. singulis annis in anniuersario summi Pontificis eidem relegi, eiq; de officio & sollicitudine, quam gerere debet, mandata proponit. Pægit Ecclesie dignè Deo exemplo & verbo, vt intendat extirpationi hæresis, Simonia excessum, & aliorum criminum interdât, Ecclesiasticæ disciplinæ, operibus misericordie, paci & tranquillitati Ecclesie & reipublice, &c. quæ comprehendit paucis nequeunt. Porro ei etiam iniungitur, ne consanguineis suis vsq; ad tertium gradum inclusiue, officia secularia, ducatus, & Ecclesiastica, vt Cardinalatus, conferat. Vide in dictione Consanguinitas Papæ, &c. Tum vt Romana vrbis politia in pace teneat, & eiusdem moria de prouentibus Ecclesie reficere procuret, & diebus Dominicis & festiuis ad Missam exeat publicam, & singulis hebdomadibus aut in mēse bis cõsistoria publica teneat, in quibus negotia Ecclesiarum Cathedralium, ac monasteriorum, seu principum, ac vniuersitatum, aliaq; magni pòderis audiat, & ad regendas Prouincias legatos mittat, nò pecunia audios, sed iustitiæ amatores, Turcis, Sarracenis & hæreticis resistat, & resistētibus assistat auxilio & cõsilio, & Cleru Romanu in honestate instruat, Ecclesiastica statura & cõstitutiones antiquas seruare faciat, & Cardinalib; medietatē prouentiu & redditu restituat, & semper eorū consilio in rebus arduis vtatur. Deniq; sicut seruum seruorum Dei se pro-

fitetur, ita opere cõprobet, & cum ad ipsum tanquam communem patrem vndiq; homines confugiãt, adiri se ab omnib; facillè permittat. Verum lege in dictione Cardinalis, & Episcopus, &c.

Papæ consecratio vt fiat, & à quibus.] Papæ consecratio solet fieri à tribus Episcopis, vel sex scilicet ab Episcopo Ostiensis, Portuenis, Albanis, Lanicani, Prænestino & Nepefino: Ostiensis tamen super primas partes tenet vt vult PLATINA CREMONENSIS in vita Paschalis II. Sex quoq; vocantur Episcopi Cardinales, quorum tres primi semper Papam confirmant & consecrant. Quod autem nec possit ab Imperatore eligi, nec sacrari, iam superioribus distinct. intrinatum est, sed & in sequētibus hoc fiet manifestu. Vide seq.

Papa vnus eligendus & consecrandus, non plures.] Hoc non sine causa proponimus, quia in Schismate plures electos & consecratos legitimus, quod omninò vitandum est. Vnde EUSEBIUS CAESARIENSIS lib. 6. Historiæ Ecclesiasticæ, cap. 32. & 33. narrat de Nouato hæretico, qui Cornelio existente Papa legitimo ipse Pontificatum inuaserat. Tibus namque Episcopis (ait) simplicissimis hominibus, & omnium ignavis de remota Italia parte adhibitis, imò potius scibilib; ab eo circumuentione deceptis, imaginariam magis quam legitimã ab eis extorquet manus impositionem, &c. Hinc & CYPRIANVS CARTHAGINENSIS lib. 4. Epistolarum, epistola 2. ad Antonianum, legitima defendit contra Nouatum Cornelij electionem & consecrationem. Factus est (inquit) Cornelius Episcopus de Dei & Christi iudicio, de Clericorū penè omnium testimonio, de plebis quæ tunc assuit suffragio, & de Sacerdotum antiquorum & honoru virorum collegio, cum nemo ante se factus esset, cum Eabiani locus, id est, cõ locus Petri & locus cathedrae sacerdotalis vacaret. Quo occupato de Dei voluntate, atq; omnium nostrum cõsensione firmato, quisquis iam Episcopus fieri voluerit, fors fiat necesse est, nec habeat Ecclesie ordinationem, quia Ecclesie non tenet unitatem. Quisquis ille fuerit, multu licet de se iactans, & sibi plurimum vendicans, propheta est, alienus est, fors est. Et cum post primu secundus esse non possit, quisquis post unum, qui solus esse debeat, factus est, iam non secundus ille sed nullus est, &c. Vnde & NICEPHORVS CALLISTRVS lib. 9. Ecclesiasticæ historiæ, cap. 37. Cum reuersus esset (ait) Liberius Papa ab exilio, & esset Felix Ecclesie Romana Pontifex ordinatus, ambobus primo permittum est sacra curare, & munus Apostolicum administrare: sed paulo post Felix mortuus est, & solus Liberius Episcopatum administrauit. Sic Deus recto prouidit Ecclesie, ita vt decebat rebus cõsultis, ne primaria Apostoloru sedes fedam illa & incõmodam a duobus gubernata ducibus contraheret notam, qua res ab Ecclesia constitutionibus per quam est aliena, discordiamq; vt plurimum conciliare solet. Hinc BONIFACIVS I. epist. 1. ad Honoriu Imperatorem, eidem Principi supplicauit, vt nunquam per ambitu in vrbe Roma ordinaretur Antistes, & annuit Honorius, vt liquet ex eius epistola ad eundem Bonifacium rescripta, vbi dicit, quod si duo fuerint ordinati neuter permanebit, sed ille quod noua ordinatione diuini iudicij, & vniuersitatis cõsensu eliget. Et propterea à GREGORIO VII. anathemate notatur Henricus IV. eo quod quædam virum Gibbertum à sede Apostolica excommunicatum ausus esset, vitente legitimo Pontifice, creare Pontificem, & appellare Clementem, vt recenset PLATINA, cuius historia alios plures prodit illegitimè creatos Pontifices,

Platina Cremonensis.

Eusebius Caesariensis.

Cyprianus Carthaginiensis.

Papa Iocum Petri tenet, ait Cyprianus.

Nicephorus Callistus.

Bonifacius 1.

Allegatur hoc à Gratiano distinct. 67. cap. Ecclesie meæ, & cap. Victor Honorius, &c.

Gregorius 7.

Platina Cremonensis.

sed me tempus deficiet enarrantem. Narrat autem in vita Alexandri III. quod viginti duo cum Cardinales elegerunt, & alij tres, Oſtavianum, quem & Victorem vocauerunt. Schisma autem ortum, ſopitum & terminatum eſt in Concilio CLAROMONTANO, & licet Oſtavianum mortuo adhuc Antipapa creatus eſt Guido Cremēſis, cui etiam mortuo ſuffectus eſt Ioannes Sarmienſis Abbas, vir infamis & nequam: Alexander tamen III. ſemper verus Pōtifex habitus eſt. Deniq; legitur facta triū ſummorū Pontificū, ſeu Antipaparū abrogatio in generali & vniuerſali Cōcilio CONSTANTIENSIS, Ioannes videlicet 23. Benedicti 13. qui dicebatur Petrus de Lima, & Gregorius 12. qui Angelus de Corario dicebatur. Ioannes autē præſatus 23. ſpōrē & liberē ad pacē Eccleſiæ reſpicens ceſſit, modo etiam cæteri cederent, vt factum eſt, & electus eſt Martinus V. ſeſ. autem 39. ſtatutū, vt ſi fortē de cætero talia ſchismata emergant, vt plures ſummi Pontifices nominentur, habeatur generale Concilium, in quo illi Papę ſchismatici teneantur ſub interminatione maledictionis æternæ, & amiſſione iuris, ſi quod fortē ſibi quaeritum eſſet in Papatu, cauſa rectē definita ſuis renunciare privilegijs, & ad electionem alterius procedatur, &c. vide ea quæ iam ſuperius diximus, & ea quæ ſequuntur.

Papa Chriſti Vicarius, vniuerſaliſque Eccleſiæ Paſtor, cuiusque authoritas ſumma atque dignitas oſtenditur.] Non rectē nobis hic cenſetur cōſentaneum vt cuncta proferamus, quæ ex veterū lectione de Romang ſedis primatu didicimus, quia licet quidquid de vno dicatur, neceſſario & de altero debeat accipi: tamen quædam ſub hoc vocabulo dicēda veniūt, quæ minus apte alteri, videlicet, Romana Eccleſia, nō ita quadrarent. Quapropter quadam hic ſpecialiter inferuntur, & quadam illi referuabuntur inferenda, & quod in vno deſcit, faciliē ex alio poterit repeti. Ideo autem propoſitionem aggrediar demonſtrare ex veterum teſtimonio. Nemo dubitat (vt credo) quin Petrus fuerit à Chriſto electus, & conſecratus ſummus Pontifex, & præ cæteris ſpeciali dignitatis & poteſtatis beneficio cumulatus. Qui autem hoc abnegat, Euāgelio iniuriam irrogaret, & ſanctos Patres criminatur mentitos, qui Petrum Apoſtolorū Principē hæc tenent docuerūt.

Quod vt lucidius fiat, GENAT. MARTYR inſinitis in locis Papam eſſe Petri ſucceſſorē & Vicariū proteſtatur, & poſſimē in epiſt. ad Trallianos, vbi Petri ſucceſſorem legitimū, Linum, Anacleum, & poſtea Clementem recenſet. Qui igitur (ait) hie mobodiens fuerit, abbas & impius omnino eſt, & Chriſtum improbus ac eius ordinationem imminens. Et CLEMENS I. epiſt. ad Iacobum fratrem Domini. Simon Petrus (ait) vere fidei merito, & integra prædicationis obſidē fundamentū eſſe Eccleſiæ definitus eſt. Et inſtrā: Nec inter ipſos Apoſtolos par inſtitutio fuit, ſed vnus omnibus præſuit. Narrat porro ibidem quomodo ille Episcopatum Romæ geſſerit, & moriens ipſum ſucceſſorē elegerit. Vnde & ANTERV. I. epiſt. I. ad omnes Episcopos. Petrus ſanctus, Magiſter & Princeps Apoſtolorum, de Antiochia vtilitatis cauſa tranſlatus eſt Romam, vt ibidem potius proficere poſſet. Vide & in vocabulo, Petrus, &c. Hinc etiam IRENEVS LVGDVNENSIS lib. 3. aduerſus hæreſes Valentini & ſimilium, cap. 3. Quoniam (inquit) valde longum eſt in hoc tali volumine omnium Eccleſiarum enumerare ſucceſſiones, maxima & antiſſima, & omnibus co-

Concilium Claromontana.

Concilium Conſtantiens.

Ignatius Martyr.

Clemens I.

Anterius I.

Irenæus Lugdunensis.

agnita à glorioſiſſimis duobus Apoſtolis Petro & Paulo Roma fundata & conſtituta Eccleſia, eam quam habet ab Apoſtolis traditionem, & annunciatam hominibus fidem, per ſucceſſiones Episcoporum peruenientem uſq; ad nos, iudicantes confundimus omnes eos qui quocumque modo vel per ſui placitum malam, vel vanam gloriā, vel per cæcitatem, & malam ſententiam præterquam oportet colligunt. Ad hanc enim Eccleſiam propter potentiorē principatū, neceſſe eſt omnem conuenire Eccleſiam, hoc eſt, eos qui ſunt vndique fideles, in qua ſemper ab his qui ſunt vndiq; conſeruata eſt ea qua eſt ab Apoſtolis traditio. Fundamētū igitur & inſtrumentū beati Apoſtoli Eccleſiam, Lino Episcopatum adminiſtranda Eccleſiæ tradiderunt. Huius Lini Paulus in his qua ſunt ad Thimotheum epiſtolis meminit. Succedit autē ei Anacleus, poſt eum tertius ab Apoſtolis Episcopatu ſortitur Clemens, qui & vidit ipſos Apoſtolos, & conuulit cum eis, cum adhuc ſonantem prædicationem Apoſtolorum, & traditionem ante oculos haberet. Huic Clementi ſuccedit Euaristus, & Euaristo Alexander, ac deinceps ſextus ab Apoſtolis conſtitutus eſt Sixtus, & ab hoc Telesphorus, qui etiam glorioſiſſimē martyrium ſecit, ac deinceps Higinus, poſt Pius, poſt quem Anicetus. Cum autē ſucceſſiſſet Aniceto Soter, nūc duodecimo loco Episcopatum ab Apoſtolis habet Eleutherius. Hac ordinatione & ſucceſſione, & ea que eſt ab Apoſtolis in Eccleſia traditio, & veritatis præconatio peruenit uſque ad nos, &c. Deniq; TRULLIANVS CARTHAGINENSIS lib. De præſcriptionibus aduerſus hæreticos. Edam ergo (ait) origines Eccleſiarum ſuarum, eoluant ordinem Episcoporum ſuorum, ita per ſucceſſiones ab initio decurſentem, vt primus ille Episcopos aliquem ex Apoſtolis, vel Apoſtolicis uiris, qui tamen cum Apoſtolis perſeuerauerim, habuerim authorē & antecęſſorem. Hoc enim modo Eccleſia Apoſtolica cenſus ſuos deſerunt, ſicut Smyrncorum Eccleſia, habens Polycarpi ab Ioanne collocatum, reſert ſicut Romanorū Clementem à Petro ordinatum: id eſt, proinde vtiq; & cæteræ exhibent, quos ab Apoſtolis in Episcopatum conſtitutos Apoſtolicæ ſeminiſ traduces habeant. Conſingant tale aliquid Hæretici, &c. Idem alibi. Vide inſtrā, Romana Eccleſia. Deniq; GEBIPPVS Hiſtoriographus antiquiſſimus lib. 5. Commentariorum (vt etiam docet Eusebius Cęſarienſis lib. 4. Eccleſiaſt. hiſtoriz, cap. 1. Cum (inquit) veniſſent Romam, permansi inibi donec Aniceto Soter, & Soteri ſucceſſiſſet Eleutherius. Sed & EVSEBIVS CÆSARIENSIS lib. 5. Hiſtoriz, cap. 6. non omittit recenſere catalogū omnium Romanorum Pontificum ad ſua vtiq; tempora. Inde & libro 7. cap. 27. ſic reſert. Manicheorum (inquit) hæreſis uſque in hodiernum diem diſfunditur, eo tempore exorta quo Felix in urbe Roma Eccleſiæ præerat, qui per quinque annos adminiſtrato Sacerdotio Eutychemo ſedem reliquit. Is decem menſibus ſolis tranſactis Gaio Episcopatum tradidit, qui noſtris iam temporibus quindecim annis ſacerdotio perfunctus, Marcellinum ſucceſſorem reliquit, quem iam perſecutionis tempus inuenit, &c. Et ORIGENS ADAMANTIVS libro 5. in epiſtola ad Romanos, cap. 6. Petro cum ſumma rerum de paſcendis ouibus traderetur, & ſuper ipſum velut ſuper terram fundaretur Eccleſia, nullius virtutis alterius ab eo, niſi charitas exigitur. Et homilia in cap. 16. Matthæi. Et de veritate quidem dicebat Petrus, Tu es Chriſtus Filius Dei viui, in quo & beatificatus eſt, & per promiſſionem meruit fieri Eccleſia fundamētum. Et CYPRIANVS CARTHAGINENSIS vbiq; defendit ſummi Pontif. authoritatē, vt iam in ſuperiori annotat. moſtratum eſt ex

Testimonium fidele, cui magis crediderim quā mille Caluinis.

Terullianus Carthaginensis.

Sic oro vt Caluinus præſet.

Eusebius hiſtoriographus.

Eusebius Cęſarienſis.

Origenes Adamantius.

Cyprianus Carthagenſis.

Romane Eccleſiæ primatus, vide etiam in ſuo vocabulo.

Testimonium fidele, cui magis crediderim quā mille Caluinis.

Terullianus Carthaginensis.

Sic oro vt Caluinus præſet.

Eusebius hiſtoriographus.

Eusebius Cęſarienſis.

Origenes Adamantius.

Cyprianus Carthagenſis.

epiſtola

epiſtola eius 2. libri 4. ad Anronianum. Denique idem libro De ſimplicitate Prælatorum. Hoc erāt vtiq; (ait) & cæteri Apoſtoli, quod & Petrus, pari conſortio prædixit, & honoris & poteſtatis, ſed exordium ab vniuerſitate præſicitur, vt Eccleſia vna moſtratur, &c. Vide inſtrā etiam in vocabulo Romana Eccleſia, &c. Et DIONYSIVS I. epiſt. 2. ad Seuerum Episcopum, Olim & ab initio tantam percepiſſimus à Petro Apoſtolorum Principe fiduciam, vt habeamus authoritatem vniuerſali Eccleſia auxiliante Domino ſubuenire, quidquid nocuum eſt, authoritate Apoſtolica corrigere & emendare, &c. Et SIXTVS II. epiſt. 1. ad Gratum Episcopū, & allegat Gratianus cauſa 24. qua. 1. cap. Memor. Memor ſum ne ſub illius nomine Eccleſiæ præſidere, cuius à Domino noſtro Ieſu Chriſto eſt glorificata cōſeſſio, & cuius fides nullum vnquam fallit, ſed omnes quidem hæreſes deſtruit. Intelligo autem mihi aliter non licere, quā vt omnes conatus meos ei cauſe, in qua vniuerſalis Eccleſiæ ſalus inſeſtatur, impendam, &c. Vnde etiam narrat NICEPHORVS CALLISTVS lib. 6. Hiſtoriz Eccleſ. cap. 27. Etiam memoratus EVSEBIVS lib. 7. c. 22. de Actis Concilij Antiocheni, ſub Dionyſio contra Paulum Samolaram: Cum Paulus Samolara (ait) ex Episcopii domo eius Eccleſiæ propria exire nollet, Imperator Aurelianus de ea re rogatus ſententiam ſanctiſſimē, quid eſſet agendum, decreuit. Præcepit enim, vt domus Eccleſiæ illis traderetur, quibus Chriſtiani Italie, & urbis Rome Episcopii per literas tribuendā præſcriberet. Sic Paulus cum ſummo dedecore ſecularis imperij, ac poteſtatis authoritate ab Eccleſia penitus excluditur. Idem Nicephorus lib. 9. cap. 8. Et SOCRATES lib. 2. cap. 15. Et SOZOMENVS SALAMINVS lib. 3. c. 8. Iulius (ait) Romanus antiſtes Episcopos ad ſe fugientes, cum conſentientes ſibi de Nicæni decretis inuenit, communionem eos eſt dignatus. Pro amplitudine autē ſedis ſuæ ex veteri privilegio, & prærogatiua perſuaſum habens omnium vbiq; Episcoporum curam & iudicium ad ſe pertinere, datis cuiq; liberrimē ſcriptis literis ſuas eis Eccleſias reddidit, eoſq; in Orientem remiſit, eos qui temere illos exauthoraſſent perſtringens, vt qui non recta ſequerentur cōſilia, &c. Idem Socrates quidem, lib. 2. c. 17. & Nicephorus lib. eodem, c. 10. Arguit (ait) Iulius Egyptiorum Episcopos, quod præter Eccleſiaſt. canoſtitudinem ſe quos, in Synodum vocare intermiſſiſſent. Extare enim Eccleſiaſt. canoſt. authoritatem omnem eis abrogans, que præter Romani antiſtis ſententiam peracta eſſent. Et vide ſuprà in vocabulo Concilium non congregandum ſine aſſenſu Romani Pontificis, &c. & inſtrā in vocabulo, Romana Eccleſiæ primatus. Idem Nicephorus lib. 4. 79. recenſent ſummorum Pontificum catalogum, & lib. 6. cap. 34. & iterum, cap. 2. libri vndecimi. Sic facit & AVGVSTINVS HIPPONENSIS epiſt. 165. ad generoſum. Ab ipſo (inquit) Petro numeramus Episcopos, cui totius Eccleſiæ figurā gerenti Dominus ait: Super hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, & porta inferi non præualebunt aduerſus eam. Petro enim ſucceſſiſſi Linus, Lino Clemēs, Clementi Anacleus, Anacleto Euaristus, Euaristo Alexander, Alexandro Sixtus, Sixto Telesphorus, Telesphoro Iginus, Iginio Anicetus, Aniceto Pius, Pio Soter, Soteri Eleutherius, Eleutherio Victor, Victori Zepherinus, Zepherino Calixtus, Calixto Urbanus, Urbano Pontianus, Pontiano Antherus, Anthero Fabianus, Fabiano Cornelius, Cornelio Lucius, Lucio Stephanus, Stephano Xistus, Xisto Dionyſius, Dionyſio Felix, Felici Eutychemus, Eutychemo Gaius, Gaio Marcellinus, Marcellino Marcellus, Marcello Euse-

Dionysius I.

Sixtus II.

Nicephorus Callistus.

Eusebius Cęſarienſis.

Idem Aureliani Imperatoris.

Socrates Hiſtoriographus. Sozomenus Hiſtoriographus.

Nota.

Augustinus Hipponensis.

bus, Eusebio Melitades, Melitiadi Syluester, Syluestro Marcus, Marco Iulius, Iulio Liberius, Liberio Damasus, Damaso Syricus, Syricio Anaſtaſius. In hoc ordine ſucceſſionis Episcoporum, qui ducitur à beato Petro uſque ad Anaſtaſium, qui nunc eandem cathedram ſedet, etiamſi quiſquam traditor per illa tempora ſubrepiſſet, nihil præiudicaret Eccleſiæ, &c. Idem epiſt. 4. 2. ad Madanrenſes. Videtur Imperij nobiliſſimi eminentiſſimum culmen, ad ſepulchrum piſcatoris Petri ſubmiſſo diademate ſupplicare. Et epiſt. 162. ad Gloriorum, Eleuſium, Felicem, Donatiſtas, &c. In Romana Eccleſia ſemper Apoſtolice cathedre viguit principatus, &c. Et lib. 2. contra epiſtolas Petiliani, cap. 51. Quid tibi ſcit cathedra, in qua Petrus ſedit, & in qua hodie Anaſtaſius ſedet? Et lib. 1. contra epiſtola Parmeniani, cap. 2. Sedit in cathedra Eccleſiæ Romane, totius orbis Chriſtianus in tranſmarinis & longē remotis terris ſubiectus eſt. Hinc & EPIPHANIVS CYPRI libro 2. contra Hæreſes, cęta 68. contra Meletios vel Meletianos, ſummā Romani Pontificis ſuprà cæteros authoritatem deſcribit. Et CYRILLVS HIÉROſOLYMITANVS Catecheſi 2. Catecheſi 6. Catecheſi 17. Illuminatorū Hieroſolymis, vbiq; Parrum Eccleſiæ caput, & Romane Eccleſiæ præſulatum ſuprà cæteros extollit. Hoc & AMBROSIVS MEDIOLANENSIS in 2. ad Corinth. cap. 12. Andreas (inquit) prior ſecutus eſt Saluatorem quam Petrus, & tamen primatum non accepit Andreas, ſed Petrus. Et lib. 2. De uocatione Gentium, cap. 6. Roma per Apoſtolicū Sacerdotij Principatum amplior facta eſt in arcem religionis, quā ſolo poteſtatis. Idem lib. 3. De ſacramētis, cap. 1. vbi de ablutione pedum loquitur. Non ignoremus (ait) quod Eccleſia Romana hanc conſuetudinem non habeat, cuius typum in omnibus ſequimur & formam, &c. Et HIERONYMVS STRIDONENSIS lib. 1. aduerſus Iouinianum. Super Petrum fundatur Eccleſia, licet id ipſum in alio loco ſuper omnes Apoſtolos ſit, & cuncti clauis regni cælorum accipiant, & ex æquo ſuper eos ſortitudo ſolidetur: tamen propter eā inter duodecim vnus eligitur, vt capite conſtituto ſubiſtantiæ tollatur occaſo. Vnde & EPISCOPI EGYPſI Marco ſummo Pontifici ſcribentes, ſic loquuntur: Domino ſancto & Apoſtolicæ ſedis venerando Marco ſanctæ Romane & Apoſtolice ſedis atque vniuerſalis Eccleſiæ Papa, Athanaſius & vniuerſi Egyptiorum Episcopii, &c. Eis autem reſcribens Marcus ſe vniuerſalis Eccleſiæ Episcopum nominat. Iterum præſati Episcopii Romanam ſedem matrem & caput omnium Eccleſiarum appellant, ſe eidem obediētes eſſe cum omnibus ſibi commiſſis profiteſtes. Eandem formam ſeruat SYRICOVS I. epiſtola 1. ad Himerium Tarraconenſem Episcopum. Et EPISCOPI GALLIARVM epiſtola ad Leonem I. Sed & poſt 49. epiſtola eiusdem, ſic loquuntur. Domino ſancto, beatiſſimo Patri, & Apoſtolice ſedis digniſſimo Papa, &c. Idem reperunt in conſequentibus epiſtolis. Denique LIBERIVS I. epiſtola ad Athanaſium & reliquos Episcopos Alexandria congregatos. Olim (ait) ab initio tantam percepiſſimus à beato Petro Apoſtolorum Principe fiduciam, vt habeamus authoritatem pro vniuerſali Eccleſia ad rectam defendendam fidem, quatenus nulli licet ſtatim ſanctæ Eccleſiæ commouere ad leſionem rectē credentium, abſque ſui honoris periculo, &c. Sic & ATHANAſIVS, & reliqui Episcopii Alexandria congregati, epiſtola ad Felicem ſecundum, aſſerunt ſummum Pontificem Apoſtolice ſedis licentia, iniuſtē dam-

Si Petrus non eſt Romę paſtus vel mortuus, ad quid ſepulchrū eius hic extare narrat Auguſtinus? vide Petrus, &c.

Epiphanius Cypri.

Cyrillus Hieroſolymit.

Ambrosius Mediolanensis.

Hieronymus Stridonensis.

Episcopi Aegypti.

Syricus I.

Episcopi Galliarum.

Libertus I.

Athanasius Alexandrinus, & Episcopi Alexandria, huius epiſtola meminit Epiphanius libro iam memorato.

natos

natos vel excommunicatos potestatiue sua auctoritate posse restituere, & sua eis omnia reddere, & eos, qui illos condemnauerant, aut excommunicauerant Apostolice punire priuilegio. Verum hæc reperies in dictione, Romanæ Ecclesiæ auctoritas, &c. Tum subiungunt, *O sanctissime Pater Patrum, abscondite blasphemias, & iactantiam vaniloquiorum, & insidiatium insidiationes, nos & fratres nostros opprimendum, atque perdere uolentium, qui ad uos quasi ad caput confugimus, ut uestro suffulti auxilio liberemur, & uobis nobisque commissis Episcopi oues à luporum ore domino administrante antequam deglutiantur eripiamus.* Et postquam ea confirmarunt, quæ alibi de accusationibus Episcoporum dicta sunt, sic subdunt, *Certum est eidem sanctæ sedis uestra, in honore beatissimi Petri Patrum decreta peculiarem decernisse reuerentiam Dei, pro rebus inquirendis atque determinandis, quas sollicitè decet inuestigare ab ipso presulum examinari uertice Apostolice, cuius sollicitudo semper fuit, & est tam mala damnare, quam probare laudanda.* Eadem per totam epistolam & similia referunt. Et EPISCOPUS EVROPÆ epistola ad Leonem Imperatorem Cælestinum I. summum Pontificem vocat, uerum successorem sancti & uenerandi & custodis clauium Petri, &c. Et uide adhuc infra in uocab. Romana Ecclesia. Et STERHANVS MAVRITANIÆ Archiepiscopus, & uenerabili Episcopi eiusdem prouinciæ, epist. ad Damasum Papam, de tribus Africae prouinciæ Concilijs sic loquitur, *Beatissimo Domino & Apostolice culmine sublimato sancto Patri Patrum Damasus Papæ, & summo omnium Presulum Pontifici, Stephanus &c.* Cum eodem intiment, quod quidam eodem summo Pontifice inconsulto tenere ausi fuerint Episcopos gradu suo deturbare. *Cum uestra sedi (aiunt) iudicia, & summorum suum Ecclesiasticorum negotiorum, in honore beatissimi Petri, Patrum decreta omnium quædam referuare sententiam inquirendi de Dei rebus, quas omni cura & sollicitudine referuare debemus, &c.* Denique in accusatione Polychronij Hierosolymorum Patriarchæ, c. 1. & 2. legitur quod idem POLYCHRONIUS Hierosolymam Sedem primam asserbat, & se summum dicebat Sacerdotem, & Pontificem omnibus superiorem: & cum esset decrepitus, auaritiæ studio exæcatus ordinationes & sacra etia nolebat conferre, nisi munera ampla & remunerationes accepisset. Accusatus est autem in Synodo, quæ ROME congregata est, Episcoporum 81. & ibi damnatus, tum quod se summum uocaret Pontificem, tum etiam quia contra Euangelicum præceptum & canones faciebat, quia Christus testatur: *Gratis accepistis, gratis date, &c.* Restituit eum autem peracta poenitentia SIXTUS III. & in hæc uerba rescripti, *ut haberetur eap. 12. prædictæ expurgationis. Redi ad uxorem sine macula, & custodi astuta Apostolica. Redi ad uxorem quam tenueras adulterare, & ora pro urbe Roma.* Reuocatus est cum honore, & plenus dierum in Confessione Romanæ fidei sancto sine quiete. Similia tentant etiam cõpescunt in Galijs Hilarij quemdam LIBO I. ut dicemus in uocabulo, Romanæ Ecclesiæ primatus. Idem epist. 82. ad Anastasium Episcopum Thessalonicensem, cap. 11. *Licet sit inter nos dignitas communis, non est tamen ordo generalis: quoniam & inter beatissimos Apostolos in similitudine honoris fuit quadam discretio potestatis, & cetera omnium par esse electio, uni tamen datum est, ut ceteris præmineret. De qua forma Episcoporum quoque, est orta distinctio, & magna dispositione promissum est, ne omnes sibi omnia uendicarent, sed essent in singulis præ-*

Mirum quod nunc abnegat Caluinus tam sanctorum patrum testimonium.

Episcopi Europa.

Stephanus & reliqui episcopi Mauritanij

Polye Chronus Hierosolymitan. fuffra & summum pontificem declar. lege.

Concilium Romanum sub Sixto 3.

Matth. 10.

Leo 1.

Episcopi non æquales potestatis.

uincijs quorum inter fratres haberetur prima sententia, & rursus quidam in maioribus urbibus constituti sollicitudinem suscipere ampliore, per quos ad unam Petri sedem uniuersalis Ecclesiæ cura conferret, & nihil usquæ à suo capite dissideret, &c. Eadem omnino repetit & BONIFACIUS II. epist. ad Eulalium Alexandrinum Episcopum, & habetur in decreto Gratiani dist. 89. c. Ad hoc, &c. Vide repositum infra, Romanæ Ecclesiæ pri. &c. Et Patres Concilij CHALCEDONENSIS actio. 8. g. 10. sepius summum Pontificem uocant, sacrum & immortalè uerticem, & actio. 11. statim in initio. BASILIUS Ephesiorum Episcopus hunc uocat, diuinum Apicem. Et EPISCOPUS II. MOESIÆ epist. ad Leonem Imperatorem, Leonem I. Papam dicunt esse caput omnium Episcoporum, epistolam habes ad calcem præfatæ Chalcedonensis Synodi. Deniq; in initio eiusdem Synodi inserta est epistola PETRI RAVENNÆ Episcopi ad Eutychem Abbatem, qua sic eum exhortatur: *Fortamur te frater honorabilis, ut his que à beatissimo Papa Romana ciuitatis scripta sunt obedienter attendas, quoniam B. Petrus, qui in propria sede & uiuit & præsedet, præstat querentibus fidei ueritatem. Nos enim pro studio pacis & fidei extra confessionem Romana ciuitatis, Episcopi causas audire non possumus.* Ibidem inserta est epistola GALLIÆ PLACIDIÆ Augustæ ad Eliam Pulcheriam Augustam filia, qua Romanæ Ecclesiæ primatum cõstanter prædicat, ut allegabimus Deo fauente suo loco. Deniq; ASCANIUS TARRACONENSIS & reliqui Episcopi eiusdem prouinciæ, epist. 2. ad Hilarium Papam I. eundem Petri summum Vicarium nominant: *Cuius etiam (aiunt) Vicarij principatus sicut eminet, ita metuendus est ab omnibus & amandus. Propterea nos Deum in uobis (inquiunt) primitus adorantes, cui sine querela seruimus, ad fidem recurrimus Apostolice ore laudatam, inde responsa querentes, unde nihil errore, nihil presumptione, sed Pontificali totius deliberatione præcipitur.* Eadem GELASIUS I. epist. 1. ad Episcopos Lucaniæ, Brutiorum, &c. c. 11. Et iterum epistola communitoria ad Faustum Magistrum Constantinopol. legatum, &c. Sic quoq; Papam summum Petri Vicarium, ENNODIUS DIACONVS lib. Apologetico defendit pro Symmacho I. & Synodis quas idem Rome celebrauit. Idem quoq; defendit & NICOLAUS I. epist. ad Michaelem Imperatorem, &c. Et CONCILIUM LXX. Episcoporum Romæ cõgregatorum idem censuit, ut allegabimus in uocabulo Romanæ Ecclesiæ primatus, & in uocabulo, Petrus, &c. Vide quoque superius in uocabulo, Concilium Papa confirmat, &c. Lege quoq; superius in uocabulo Imperator, eandem sententiam. Porro Concilium generale V. CONSTANTINOPOLITANVM, actione 4. in condemnatione Anthonij hæretici Episcopi quondam Constantinopolitani, & ab Agapeto I. sedis priuati. Nos (inquiunt omnes Patres) *Apostolicam sedem sequimur, & obediunt, & ipsius cõmunicatores, cõmunicatores habemus, & condemnatos ab ipsa, & nos condemnamus.* Eadem repetunt & alia epistola sita actio. 1. ad Vigilium Papam I. Patrum innumeris in locis reperitur Papa summum Apostolorum uerticis Petri dictus Vicarius, & potissimè cum summis Pontificibus INNOCENTIUS I. FOLIX III. SILVERIUS I. CÆLESTINUS I. VIGILIUS I. & reliqui, alique anathemate notat, auctoritate se dicunt uti, quorum uice funguntur Petri & Pauli. Unde & prædictus Vigilus I. epist. ad Rusticum & Sebastianum Diaconos hæreticos, quæ lecta est eorum

Bonifacius 2.

Concilium Chalcedonen generale 4.

Bassianus Ephesus Episcopi 2. Moe. fia.

Petrus Rauennas.

Galla placidia Augusta.

Ascanius Tarracoenfis.

Romana Ecclesia non errat, uide etiam in suo uocabulo.

Gelasius 1.

Ennodius Diaconus.

Nicolaus 1. Concilium Romanum sub Gelafo 1.

Concilium generale 5. Constantinopolitanum 1.

Vigilius.

Patribus

Patribus generalis V. Synodi, actione 7. ubi damnat eos, & coniurationis eorum participes Ioannem, Gerontium, Seuerinum, ita loquitur: *Prohibemus (ait) ut nullus post transitum nostrum contra cõstitutum nostrum, quod ex B. Petri, cuius locum, licet immeriti gerimus, auctoritate proferimus, canonum regulas exequentes, in Ecclesiastico gradu audeat renouare, nisi sub regulari poenitentia ad matrem Ecclesiam nostris temporibus reuertatur.* Reperies autem hanc loquendi formulam pluribus in locis insertam. Denique GREGORIUS I. in Concilio Lateranensi, cui præsedit, profitetur se uice Petri Principis Apostolorum Romanæ Ecclesiæ præfesse. Similiter ADRIANVS I. ad Constantinum Imperatorem & Irenem matrem, quæ lecta est actione 2. Concilij generalis VII. eundem Imperatorem hortatur, ut prædecessorū suorum exemplo Vicarium Petri, summum scilicet Pontificem, toto corde diligit. Et PELAGIUS II. epistola 1. ad Episcopos qui Constantinopolim cõuenierant, arguit Ioannem Episcopum Constantinopolitanum, eo quod se uniuersalem Papam scriberet, quem nisi citò correxerit iuret excommunicationis uinculo innodari, & ceterorum Episcoporum communionem priuari, & ad calcem scribit. *Ora te fratres ut honor Ecclesiasticum nostris diebus non euacuetur, nec unquam Romana sedes, que substituitur Domino caput est omnium Ecclesiarum, priuilegijs suis usquæ careat aut expolietur, &c.* Idem & MAVRVS RAVENNENSIS epistola ad Martinum I. qui præsedebat in Concilio Lateranensi, & habetur cõsultatione 1. eiusdem Concilij, sic loquitur: *Dominus sancto, & merito beatissimo, totiq; orbe Apostolice, & uniuersali Pontifici Martino, &c.* Sic & prædictum Pontificem Abbates, qui Orthodoxæ fidei libellum obtulerunt præfatæ Synodis, cõsultatione 2. statim in limine, Sacerdotem sacerdotum, summum Pontificem, Patrem Patrum, terq; beatissimum appellat. Eadem cõsultatione SERGIUS CYPRI Episcopus epistola ad Theodorum Papam, sic loquitur *Firmamentum à Deo fixum & immobile, atq; uisibili firmam lucidissimam fidei, uestram Apostolicam sedem constituit (d. 5 acer uertex) Christus Deus noster. Tu es enim, sicut diuinum ueraciter pronunciat uerbum, Petrus, & super fundamentum tuum Ecclesie columna confirmata sunt. Tibi & clauis colorum commisit, atq; ligare & soluere potestatiue que in terra & que in caelis sunt, promulgauit. Tu prophetarum hereseon depositor existis, ut princeps & doctor orthodoxæ & immaculate fidei. Igitur non despicias Patrum tuorum (Pater) fidem æstantem, & ab aliquibus hæreticis uentis uolentem, nec non periclitantem. Resolue nebulam insipientium lumine tua diuina scientia, & sanctissime, &c.* Et ad calcem uotum subiungit pro Papa & plebe sibi commissa, orandum esse suadens, ut Deus eum longeuum seruet, ad stabilitatem sanctarum Ecclesiarum & orthodoxæ fidei. Et eadem cõsultatione 2. prædicti Concilij Lateranensis celebrati sub Martino I. subiungitur libellus, quem EPISCOPUS AFFRICANI transmissit Theodoro Papæ prædecessori Martini I. ubi singulariter encomium sanctæ sedis Apostolicæ celebratur, ubi ita illi patres loquuntur. *Magnum & indeficientem omnibus Christianis fuentia redundantem apud Apostolicam sedem consistere fontem, nullus ambigere possit, de quo riuuli prodeunt affluenter uniuersum largissimè irrigantes orbem Christianorum, cui etiam in honorem beatissimi Petri Patrum decreta peculiarem omnem decernere reuerentiam in inquirendis Dei rebus, que*

Gregorius 1.

Adrianus 1.

Pelagius 2.

Maurus Rauennas Episcopus.

Sergius Cypri Episcopus.

Matth. 16.

Papæ auctoritas.

Episcopi affricani.

Nota attente.

omnino & sollicitè debent, maxime uero inuestigari ab ipso presulum examinari uertice Apostolice, cuius uertice sollicitudo est tam mala damnare, quam probare laudanda. Antiquis enim regulis sancitum est, ut quicquid, quamuis in remotis, &c. Vide infra ex Innocentio I. epistola ad Carthaginensem Synodum, & alijs, in uocabulo, Romana sedes, cõsulenda, &c. Cum ad calcem illi Episcopi ter repetunt, *Ora pro nobis domine sancto ac beatissime Patrum Pater, &c.* Porro VICTOR CARTHAGINENSIS Episcopus in libello de fide contra Paulum Constantinopolitanum hæreticum, directo Theodoro Papæ iam dicto ait (lectus est autè hic liber eadè cõsultat. 2.) *Ad uestram (inquit) Apostolicam sedem, & institutionem, omnes beatissimi Apostoli pari honoris & potestatis consorcio præditi, populorum agmina cõuertentes pie & sanctè de tenebris ad lumen, de lapsu ad ueram fidem, de morte ad uitam, homines diuina prædestinationis gratia præstitis salutaribus præceptis ac monitis perduxerunt. Uestrum est itaque canonica distinctione sollicitè contrarijs catholicae fidei obuiare, nec permittere nouiter dici, quod Patrum uenerabilium auctoritas omnino non censuit. Cõforme est quod idè MARTINVS I. epist. 1. ad omnes Christi fideles, dicit Apostolicæ sedis officium esse, contrariorum nouitatem sanctas Dei Ecclesias depascentem propellere, quod & se fecisse dicit, & propterea Synodum Lateranensem congregasse. Et ADRIANVS I. lib. de uenerandis imaginibus ad Carolum Magnum, cap. 29. disputans contra librum adulterinum, quem Hæretici composuerat sub nomine eiusdem Caroli contra generale VII. Concilium, Papæ auctoritatem defendit, & de Constantinopolitana Ecclesia, quæ primatum ambebat, dicit, quod in errore longo tempore permansit, ut dicitur infra, uocabulo Romanæ Ecclesiæ, & Constantinopolitanæ dissidium. Porro BONIFACIUS MOGONTINENSIS Archiepiscopus & martyr Gregorio II. epistolam dirigens, Petro Apostolorum Principi, & Vicario eius prædicto Gregorio, successoribusq; eius obediuntiam summam pollicetur, tanquam uniuersalis Ecclesiæ pastor: qui & alia epistola ad Zachariam Papam I. eidem scribit, & horum Pontificum meminit legatus existere, ut alibi diximus. multo plura dicemus infra in uocabulo, Romana Ecclesia, &c. in sequentibus.*

Papa cur sanctissimus dicatur, cui & Imperator reuerentiam debet. Satis hæc superiori distinctione demonstrata sunt, nec esset necessarium pluribus sententijs agere, nisi nos quædam adhuc uirgerent decreta, quæ hoc specialiter cõmèdare uideatur. Unde & ENNODIUS DIACONVS lib. Apologetico, pro causa Symmachij Papæ, & defensione Synodorum Romæ sub eo celebratarum, qui & ab uniuersis præfatæ Synodi approbatus est, allegaturque à Gratiano dist. 40. cap. Non nos. *Facessat (inquit) à nobis qui in uobis est pruritus ista linguarum, quos uerè Propheta arguit: scribentes iniustitiam scripsistis. Non nos beatum Petrum (sicut dicitis) à Domino cum sedis priuilegijs, uel successores eius peccandi iudicium licentiam suscipisse. Ille perennem meritum dotem, cum hereditate innocentiæ misit ad posteros. Quod illi concessum est pro actum luce, ad illos pertinet quos par conuersationis splendor illuminat. Quis enim iunctum esse dubiet, quem apex tantæ dignitatis attollit? In quo si desunt bona acquisita per meritum, sufficiunt quæ à loci decessore præstantur. Aut enim claros ad hæc fastigia erigit, aut qui erigunt, illustrat. Præscit enim quid*

Victor Carthagenus Episcopus.

Martinus 1.

Adrianus 1.

Bonifacius Mogontinus.

Ennodius Diaconus.

Ezechiel 1.

Ioannes Constantino- politanus Iustinus Imperator. Episcop. Orientales.

Elfayus Terofolymitanus.

Augustinus Hipponensis. Platina Cremonensis.

Paulus Diaconus.

Platina Cremonensis.

Nicolaus 1.

Es ecclesiarum fundamento sit habile, super quod ipsa moles innititur, &c. Sic & Papam vocat sanctissimum IOANNES CONSTANTINOPOLITANVS Episcopus libello fidei ad Hormisdam directo, contra Nestorium, & Eutychem, vt alibi diximus: Et IUSTINVS IMPERATOR epist. 2. ad Hormisdam, sanctitatem eius appellat, & EPISCOPI ORIENTALES epist. ad Agapetum Papam, quæ est inserta actione 1. generalis s. Synodi, eum per omnia sanctissimum & beatissimum Patrem Patrum appellant. Verum hoc in præcedenti distinctione latius inuenietur expressum. In finit certè in locis, vel beatissimus, vel sanctissimus ab Imperatoribus, Regibus, Patriarchis & Episcopis ceteris nominatur, vt etiam ab Elfaya Patriarcha Hierosolymitano, epistola ad Eugenium IV. diffusè discimus. Quod autem semper Imperatores summum sint venerati Pontificem, crebrò iam diximus in vocabulo, Imperator, & supra ex Augustino epist. 42. ad Madaureses. Deniq; PLATINA CREMONENSIS in vita Ioannis I. author est, quomodo ille Pontifex furorè Theodorici Regis hæretici declinans Constantinopolim perrexit, cui obuiam venerunt ciues omnes, & Clerus cū ceteris & crucibus, exultates de tanto munere, eò quod in suis partibus summum Petri Apostoli Vicarium suscipere meruisset. Sed & Iustinus Imperator Augustus obuiam & ipse pergens, dans honorè Deo, humiliavit se pronus in terram, Papamq; beatissimū adoravit, gaudens & ipse, quod in regno suo Christi Vicarium videre meruisset, de cuius manibus cum gloria Iustinus Augustus coronatus est. Similiter & Iustinianus Magnus ingrediētī Agapeto Papæ occurrit, & cum gloria suscepit, quando Constantinopolim ad eundem missus esset à Theodato Rege Gothorū, vt eius iram & indignationem mitigaret, quam conceperat contra eundem Theodatum, propter Amalasantham vxorem filiam Theodorici, quam interfecerat, vt amplissimè descripsit & enarrauit PAVLVS DIACONVS in vita Iustiniani, vt iā alibi diximus. Similiter hi, qui Zachariæ Papæ I. vitam scripserunt, vt PLATINA & reliqui, referunt quomodo Rex Lombardorū Luitprandus Venienti prædicto Pontifici Spoletum, duces & satrapas misit octauo serè à ciuitate Naruicēsi milliario. Ipse autem ante fores Ecclesiæ deuotè eum suscepit, tantaq; fuit prædicti Pontificis auctoritate commotus, vterum animum deponeret, & que iniuste abstulerat, incunctanter mansuetissimus effectus redderet Apostolorū Principi. Insuper & in Missarum solennijs S. Pontificis benedictionem obtinuit. Eadem deuotione etiam susceptus est ab inimico Romani populi Stephano Rauenatis Exarcho, eum ad sedandā perturbacionem à Roma Rauenam profectus esset. Idem in vita Nicolai I. Prædictū refert Nicolaum Pontificem à Ludouico II. Imperatore reuerenter susceptum, ita vt Imperator pedestrī itinere gradiēs, frænū equi Pontificis apprehendens duxerit quātum sagittæ iactus extenditur. Eum etiam ad vrbem reducēdo, iterum equo descēdens, equumq; Pontificis trahens, oculis adinuicē propinquantes mellissuè gratulati memorantur. Itē verò NICOLAVS I. epist. ad Michaelem Imperatorem, ex præcedentium Imperatorum gestis ostendit, quanta semper summo Pontifici debita sit reuerentia ab his exhibita, videlicet quantum Honorius Imperator Bonifacio reuerentiam exhibuerit (allegat Gratianus distinct. 97. cap. Victor, &c. &

A. Valentinianus atq; Martinianus Leoni I. Pontifici, & Iustinianus Ioanni II. vt allegatur in Codice de Summa Trinitate. I. Nos reddentes. Deniq; LEO IX. epistola ad Michaelem Constantinopolitanum Episcopum, & Leonem Acridanum Episcopum, cap. 12. *Tantum* (inquit) *Apostolica dignitas in B. Petro, & in eius Vicarijs prudentissimè terrena monarchia Princeps Constantinus intima consideratione reueritus, cunctos usque in finem seculi successuros eadem Apostolo in Romana sede Pontifices, per B. Syluestrum, non solum imperiali potestate & dignitate, verum etiam insulicè ministris adornauit Imperialibus, valde indignè fore arbitrat, terrene imperio subdi quos diuina maiestas præfecit celesti. Cui equidem comparatum istud terrenum, nihil est nisi vanitas vanitatum, quia homines obliui Domini creatoris sui intumescunt, mox detumescunt. Et tamen imperialis celsitudo hoc totum quod potuit, effecit, quanto tota deuotione quidquid à Domino acceperat, eidem in ministris suis reddidit, &c.* Quantam autem reuerentiam exhibuerint Henricus IV. Gregorio VII. & Henricus V. Paschali II. eorum pedes exosculando, testis est iam memoratus PLATINA in eorum Pontificum vita, qui in vita Alexandri III. monstrat reuerentiam, quam eidem Pontifici Fredericus Imperator exhibuit per pedum osculum. Et in Concilio CONSTANTIENSIS 2. legitur, quod Ioannes 23. vbi de cessione Papatus liberè & voluntariè deposuit, Imperator qui hic addebat regratius est ei suo nomine, & nomine atq; vice Concilij, & flectendo genua, deponendo coronam osculatus est pedes eius. Similiter & Eugenio IV. summo Pontifici, Imperator Constantinopolitanus Ferrariam ad Concilium veniens deuotum osculum, & obedientiæ obsequium præstitit. Innumera alia exempla præterimus, quæ nisi nos reuocaret prolixitas, possemus hic inferere. Papa à nemine iudicandus, nec in iudicium vocandus, &c. Iam multa reperies inserta superioribus vocabulis, scilicet dictione Episcopus nō iudicandus, &c. Et quæ restant absolueda sunt, quia reliqua ex præcedentibus distinctionibus facillè colligētur. SIXTUS II. epist. 2. ad Episcopos Hispaniæ. *A sanctis prædecessoribus nostris plerumque iam statutum, vt nemo anathema in nostra suscipiatur accusatione, nec illi qui nos in sua volunt recipere querela vel accusatione, cum nos super illos scianus à Domino constitutos, non illos super nos, & sic maior non potest à minore iudicari, ita nec colligari, quia rarum est omne quod magnum est.* Vnde & in historia cōdemnationis MARCELLINI I. Papæ sic habetur, (nam idem Marcellinus de se iudicium tulerat.) *Iuste Marcellinus ore suo condemnatus est, & ore suo anathema suscipit Maranatha, quoniam ore suo condemnatus est. Nemo enim unquam iudicauit Pontificem, nec presul Sacerdotem suum, quoniam prima sedes non iudicabitur à quoquam.* Idem renouat Concilium ROMANVM II. sub Syluestro I. Episcoporum 284. cap. 3. actio. 1. & cap. 20. actio. 2. *Neque presul summus (ait) à quoquam iudicabitur, quoniam sicut scriptum est: Non est discipulus supra magistrum, &c.* Vnde & in expurgatione SIXTI III. hæc producuntur, cap. 5. quia accusatus erat à Basso & Mariniano, quod cōsecratā Chryso gonitem virginem stuprasset. *Non licet (ait) Maximus Consul) aduersus Pontificem dare sententiam.* Vide latius in vocabulo, Crimen, &c. eadem decreta producit VLIVS I. epistola 2. ad Episcopos Orientales pro Athanasio, cap. 36. & dicit decreta fuisse in Nicæna magna Synodo,

Leo IX.

Constantinus Magnus.

Concilium Constantiensis

Sixtus 2.

Marcellinus I.

Concilium Romanum 2. sub Syluestro cui assuit Constantinus Magnus.

Sixtus 3.

Iulius 1.

verum

Concilium Chalcedonen se 4. generale

Gelasius I.

Concilium Romanum 4. sub Symmacho 1.

Concilium potest vocare Papam in iudicium, vide & vocabuli, Concilium. Concilium Romanum 4. sub Symmacho.

Ennodius Diaconus hunc Episcopum potest iudicem factum dicit Nicolaus 1.

Matth. 16.

verum non extat canon, sicut nec alij multi iniuria temporum perempti. Hinc Conc. CHALCEDONENSE 4. secundum hæc decreta actione 3. Discorum damnat Alexandrinum Episcopum, eo quod summum Pontificem excommunicare præsumpsisset. Hinc GELAS. I. epistola communitoria ad Faustum magistrum, &c. & allegat Gratianus distinct. 22. Quæ traditione, &c. Quæ traditione (inquit) maiorum Apostolicam sedem in iudicium vocant, nec canones ipsi, qui sacri, qui legitimi, qui Ecclesiastici, celebrantur, sedem Apostolicam ad iudicium vocare non possunt. Denique quantum ad religionem attinet, non nisi Apostolicæ sedis iuxta canones debetur summa iudicij totius: quantum ad seculi potestatem, illa à Pontificibus, & præcipuè à beati Petri Vicario debet cognoscere que diuina sunt, non ipsa eadem iudicare, nec sibi hoc quiquam potentissimè seculi (qui tamen Christianus est) vindicare præsumit, nisi religionem forsitan persequens. Idem eadem repetit epistola ad Anastasium Imperatorem, & epistola ad Episcopos Dardaniæ, & allegat, Gratianus causa 11. quæst. 3. cap. Cuncta. Cuncta per mundum (ait) nouit Ecclesia, quoniam quorumlibet sententijs ligata pontificum sedes beati Petri Apostoli ius habeat resoluedi, vt pote qua de omni Ecclesia fas habeat iudicandi, neque cuiquam de eius licet iudicare iudicio: siquidem ad illam de qualibet mundi parte canones appellari voluerunt, ab illa autem nemo sit appellare permittitur. Vide supra, Appellare, &c. Hanc sententiam de non iudicando summo Pontifice confirmat Episcopi Liguriæ, Emilia, Venetiarum, & alij qui interfuerunt Concilio ROMANO IV. sub Symmacho 1. qui apud regem Theodoricum inique fuerat accusatus. In huius autem negotio primò statuerunt, vt Patrimonij & Ecclesiarum ius reciperet, quod amiserat priusquam cum suis accusatoribus & delatoribus suis confingeret. Cùm autem iam calumniam incepissent ingerere, & accusationis suæ malè iecissent fundamentum, repulsi sunt lege canonum, quæ præcipit, vt quos ad accusationem leges seculi non admittunt, his dicendi in cognitione vel accusandi aliquid denegeret licentia. Statutumque est, quod & allegat Gratianus distinct. 17. cap. Concilium. Papam non posse vocari in iudicium, nisi hunc synodus sancta coegerit: sicque Symmachus iussa prædicti Regis sedi restitit, & congruis honoribus cumulatus. Eadem adhuc confirmat Concilium ROMANO V. sub eodem Symmacho Episcoporum 218. & hoc refert ENNOD. DIAC. libro Apologico pro Symmacho, &c. vbi arguit ex auctoritate patrum quod summus pontifex nunquam minorum subiacuisse legitur sententiæ. Vnde etiam sic loquitur in eodem libro, & allegat Gratianus causa 9. quæst. 3. cap. Aliorum. *Aliorum foris hominum causis Deus voluit homines terminare, sed sedis istius presulis suo sine questione reseruant arbitrio. Voluit beati Petri Apostoli successores celotantum debere innocentiæ, & subtilissimi discussoris indagari inuoluntatē exhibere conscientiam. Noluit estimare eas animas de inquisitiōibus non habere formidinem, quas Deus præ cæteris suo reseruant nitore subsidium, quando ipsorum factorum vitur eo teste, quo iudico. Dicitur forsitan: omnium animarum talis erit in illa disceptatione conditio: replicabo vni dictum: Tu es Petrus, & super hanc Petram edificabo Ecclesiam meam, & quacunque solueris super terram, erunt soluta & in cælis, &c. Et rursus sanctorum voce patet, Pontificum dignitatem sedis eius factam toto orbe venerabilem, dum illi quicquid fidelium est ubique sub-*

A. *mittitur, dum totius corporis caput esse designatur. De qua mihi videtur dictum per prophetam: & ibi humiliatur, ad cuius conspectum auxilium, & ubi relinquitis gloriam vestram? Denique PLATINA, CREM. refert in vita Leonis. quod ille dum apud Carolū Magnum fuisset accusatus & imperator ad discutendam causam venisset, acclamatum est, sedem Apostolicam omnium Ecclesiarum caput à nemine (præsertim laico) iudicari debere, sicque Carolus subitens obrinuit. Tunc autem summus Pontifex acceptis Euangelijs in suggestum ascendens à crimine se purgavit, & criminatores suos, cum iam ad mortem & supplicium ducerentur, à Carolo vitam obtinuit. Sic est falsò accusatus Siluerius Papa, quasi vrbem voluisset Gothis tradere, & propterea in exilium deportatus, suggerente Vigiliō Diacono & iubete Augusta. Vnde & idē SILVIUS I. epistola ad Amatorem Episcopum, & allegatur à Grat. causa 23. quæst. 4. cap. Bellissarius. Statuit congregata in suo exilio Synodo, nullū vquam taliter decipiendum. Sicut (ait) *deceptus sum. Et si aliquis dinceps vllum unquam Episcopum ita deceperit, anathema. Maranatha sicut in conspectu Dei & sanctorum Angelorum, sicut & eos qui talia erga me egerunt anathematizauit.* Tum præmissa decreta iterato citat & confirmat, & Vigiliū prædictū anathemate ferit cum 4. Episcopis, qui damnationi suæ subscriperant. Verum plura iā de Episcopis non accusandis suo loco diximus. Vide obsecro, & ea quæ sequuntur. Eadem quippe confirmat Adrianus 1. qui ex Concilio Chalcedonensi profert decretum, quo solis Pontificibus summis de sacerdotibus deferretur iudicij, vt iam allegauimus in vocabulo, Episcopus à quo & qualiter iudicandus, &c. & ex alijs multis auctoribus. Vide ergo. Verum posset hic dici, quod si summus Pontifex à nemine iudicatur, quomodo in Concilio generali 6. & à Leone 2. Honor. 1. Papa sit iudicatus hæreticus, eo quod contra fidem duarum in Christo voluntatum & operationū scripsisset, vt diximus in vocabulo, Christi duplex voluntas & operatio, &c. Hinc quæstioni satisfacit ADRIAN. II. epist. missa ad generalem Synod. 8. sub Basil. Imperat. quæ lecta est a 67. eiusdem Concilij Romanum (inquit) *Pontificem de omnium Ecclesiarum presulibus iudicasse legitur, de eo vero quæquam iudicasse non legitur. Licet enim Honor. 1. ab Oriental. post mortem anathema sit dictum: sciendum tamen est, quia fuerat super hæresi accusatus, propter quā solum licitum est minoribus maiorum suorum motibus resisteret, vt etiam diximus in vocabulo, Episc. &c. vel prædicti sensus libere respuere, quamuis & ibi nec patriarcharum, nec cæterorū Antistitum cuiquam de eo quamlibet fas fuerit proferre sententiam, nisi eiusdem primæ sedis presulis consensu præcessisset.* Præterea Patres eiusdem Conc. GEN. VIII. can. 21. & allegat Grat. dist. 22. c. diffinitus, &c. statuit, vt nullus eos, qui sedibus Patriarchalibus præfunt, audeat inhonorare, aut à proprio throno remouere, & præcipuè contra sanctissimū Papā nullus debeat conscriptiones, aut verba sub occasione quasi diffamatorum criminū, vt Photius & Dioscorus fecerunt, cōponere, alias similè cum prædictis condemnationē recipiat. Porro si synodus vniuersalis fuerit cōgregata, & facta fuerit etiā de sancta Romana Ecclesia quæuis ambiguitas & disceptatio, oportet venerabiliter, & cum conuenienti reuerentiā de proposita questione sci scitari, & solutionē accipere, aut proficere, & profectum facere: non tamen audacter sententiam dicere contra summos senioris Romæ Pontifices. Idē collige ex vocabulo, Romana Ecclesiæ Prima-*

E. say. 16.

Platina Cremonensis.

Siluerius 1.

Adrianus I. pro defensione Imaginum cap. 1.

Quæstio quomodo Honorius 1. iudicatus sit & damnatus hæreticus.

Adrianus 2.

Propter hæresim summus Pontifex iudicandus.

Concilium generale 8. Constantinopolitantum 4.

tus.&c. Vide etiam in vocabulo, Honor, tum lege locos assignatos, & ea que sequuntur.

Papa an sit supra Concilium generale. Ex superiori annotatione dictum est, quia à nemine possit summus Pontifex iudicari, nisi eum Concilium sanctum in iudicium vocaverit, & legimus quod in Concilio generali 6. Papa iudicatus est, atque Concilium Mileuitanum corripit summum Pontificem, eo quod communionem his dedisset quos excommunicauerat. Verum hæc latius habes definita supra in vocabulo, Concilium an sit supra Papam, &c. Vide ergo.

Papa formam præscribit Concilio.] Lege eodem vocabulo.

Papa Conciliorum decreta confirmat vel reprobat.] Lege ibidem & sequentibus in vocabulo, Concilium, &c.

Papa cunctos Ecclesiæ ordines de quibuscunque locis conuocare potest.] Hæc satis superque in vocabulo, Concilium non congregandum sine summi Pontificis assensu, &c. & Concilio omnes teneantur adesse, &c. & in principio huius vocabulii iam declarata sunt. Vnde & **NICOLAUS I.** epistola ad Michaelem Imperatorem, & allegat Gratianus causa 1. quæst. 1. de causa 9. quæst. 2. Per princip. &c. *Quamuis Deo gratias (ait) & per principalem beatorum Apostolorum Petri & Pauli potestatem ius habeamus, non solum Monachos, verum etiam quoslibet clericos de quacunque Diocesi, cum necesse fuerit, ad nos conuocare, atque Ecclesiasticis exigentibus opportunitatibus inuitare. Hoc quidem nostrum, vestrum autem, & Piorum Imperatorum non est vllum penitus querendi monachos ministerium, nisi ad miserendum & orationes eorum poscendam.*

Papam hæretici semper persecuti sunt.] Hæc reperies supra & in vocabulo, Hæreticus, vbi & de eorum etiam à sedibus eiectione satis clarè distiterit, & infra reperies in vocabulis, Romana Eccles. &c. & persequutio, &c. Vide ergo nec differas, quia leges forsam quas animum rescitent.

Papa Ecclesiæ facultates non valeant alienare, vel con sanguineis elargiri.] Lege supra. Facultates, &c. Con sanguineis, &c.

Papæ inferuiant clerici non laici.] Concilium ROMANVM, cui præfedit Gregorius 1. canone 2. *Verendum mos corpore indirectionis inoleuit, ut huius sedis pontificibus ad secreta cubiculi seruitia laici pueri ac seculares obsequantur, & cum Pastoris vita esse semper debeat in exemplum, plerumque clerici qualis in secreto sui vita sui Pontificis nesciunt, quam tamen, ut dictum est, seculares pueri sciunt. De qua re presenti decreto constituo, ut quidam ex clericis, vel etiam ex monachis electi, ministerio cubiculi pontificalis obsequantur, ut in loco est regimendis, habeant tales testes, qui vitæ eius in secreto conuersationem videant, quique ex visione scdula exemplum * vel profectus perfecti sumant. Idem de Episcopis statuit Concilium TOLETANVM IV. can. 21. ut diximus in vocabulo, Episcopus, &c. Porro hoc Gregorius decretum tam de Papa, quam de cæteris Episcopis exponit Concilium PARISIENSE I. lib. 1. cap. 20. exemplum Augustini & Ambrosij proferens. Vide autem in vocabulo, Episcopus suæ conuersationis testes habeat, &c.*

Papæ defuncti exequiæ.] Vide etiam in vocabulo, Episcopi defuncti exequiæ, &c. Porro iam memoratum sub Gregorio 1. Concil. ROMANVM. can. 4. *Antiquitas (ait) cum ad tumulum corpus summi Pontificis deferretur, dalmaticis contegebatur, que post pro sanctitatis reuerentia scindebantur à populis,*

& inuicem partiebantur, quod de cætero prohibetur fieri Nam cum ad tumulum à sacris corporibus Apostolorum Martyrumque velamina, frustra à peccatorum corpore sumuntur, quod pro magna reuerentia referretur. De qua re presenti decreto constituo, ut feretrum, quo Romani Pontificis corpus ad sepeliendum ducitur, nullo regimine velentur. Quam decreti mei curam gerere sedis huius presbyteros ac Diaconos censo. Si quis verò ex eorum ordine hoc curare neglexerit, anathema sit, & responderunt omnes anathema sit. Vide loco iam memorato Episcopi exequiæ, &c.

Papæ defuncti non inuadenda facultates.] Concilium ROMANVM sub Nicolao 2. Episcoporum 13. Moriente Romano Pontifice, vel cuiuscunque ciuitatis, nullas præsumat facultates eorum inuadere, sed successoribus eorum referentur integræ, &c. Hæc latius lege expressa, vocabulo, Episcopi defuncti, &c.

PAPATVS.

Papatus non ambiendus nec inuadendus, &c.] In prima huius vocabuli distinctione, dum de Papa electione tractaretur, omnino hæc probita non statuiimus, sed & in vocabulo alitero, scilicet Episcopatibus non inuadendus, &c. & reliquis iam multa ex patrum decretis prolata inuenies. Vide ergo. Præterea Concilium ROMANVM I. cano. 3. constitutionem fecit, quæ allegatur à Gratiano distinct. 79. cap. Si quis, &c. propter ambitionem. Petri altius, & Laurentij, & aliorum qui præfato Symmacho Pontificatum tentabant eripere. *Propter frequentes ambitus (ait) quorundam, & Ecclesie nuditatem, vel populi collisionem, que molesta & iniqua incompetenter Episcopatum desiderantium generauit auaritia, ut extinguatur futuris presumpcio iam perniciose temporibus, constituit sancta Synodus, ut si quis presbyter, aut diaconus, aut clericus, Papa incolumi & eo inconsulto, aut subscriptionem pro Romano pontificatu commodare, aut piracia promittere aut sacramentum præbere tentauerit, aut aliquod certe suffragium polliceri, vel de hac causa priuatis conuenticulis factis deliberare, atque docerere, loci sui dignitate atque communionem priuetur. Omnes dixerunt. Placet, & quod omnibus placet, fiat. Et canone 5. subditur. Propter occultas autem fraudes, & conuersionum secretas insidias, quas huius sententia distinctionis consequitur, si quis ad Ecclesiasticam pertulerit notitiam, confilia eorum, qui contra hanc synodum de pontificali egerint ambitu, & rationabili probatione conuicti, participes actionis huiusmodi, non solum purgati ab omni culpa sit, sed etiam remuneratione, que non indigna est, subleuetur. Synodus surgens dixit. Placet omnia. Subscripterunt Episcopus. 73. Porro de ambitione Nouati agit Eusebius. lib. 4. hist. Eccles. c. 33. & CYR. CARTHAG. lib. 4. Epistolarum epist. 2. ut iam inferimus supra in dictione, Papa vnus eligendus & consecrandus, non plus, &c. Denique PELAGIUS I. referente in eius vita Platina & alijs authoribus, decretum proposuit, ne aliquis ad Sacerdotium perambitionem, aut alio damnabili modo transiret, sicut in locis supramemoratis inferimus. Refert quoque LIBERAT. CARTHAG. cap. 22. Breuiarij de causa Nestoriana, & PLATINA Cremonensis in vita Siluerij 1. Quomodo præfatus Siluerius 1. à Vigilio Diacono Constantino politano iubente Augusta sede deturbatus est, & in exilium missus, eo quod Anthymum Constantino politanum Episcopum hæreticum, quem Agapetus 1. deiecerat, sedi noller restituere. Auro autè & pretio Vigilius prædictus pontificatus ambiebat, & hoc Augusta nitebatur efficere, sub spe*

Attende reliquiarum cuncto min.

Concilium Romanum sub Nicolao 2. contra Berengarium.

Concilium Romanum 2. sub Symmacho 1.

Eusebius Cæsar. lib. 4. hist. Eccles. c. 33.

Cyrianus Carthagenensis.

Pelagius 1.

Libertus Carthagenensis Archiepiscopus. Platina Cremonensis.

Concilium Mileuitanum sub Cælestino 1.

Nicolaus I.

Hæc omnia referenda sunt diligenti studio.

Concilium Romanum sub Gregorio 1.

* vel profectus. Concilium Tolentanum 4.

Concilium Parisiense 1.

Concilium Romanum sub Gregorio 1.

quod factus summus Pontifex prædictum Anthymum restitueret. Verum in exilio degens supplicatus SILV. I. epist. dixit præfato Vigilio, vbi ita loquitur. *Quia contra iura canonica temporibus sancte memorie Bonifacij Papa ipso viuentis successor eius designari conabaris (ut iam superius diximus, Papa non resignet, &c.) nisi tibi amplissimi senatus obuiasset iustitia, tunc prouidentia Pastoralis ac pontificali auctoritate tua execranda iam debuerant auspacia detruantari. Sed dum paruum vulnus in te neglectum est insanabile, accreuit apostema ambitionis, quod nisi ferro alius abscondatur fomentorum sentire non potest medicinam: quippe qui nequissimi spiritus audacia, ambitionis precesum concipiens, in illius Apostolici medici, cui animas ligandi soluendique collata est & concessa potestas, veraris contumeliam, nonnumquam scelus erroris in apostolica sede rursus niteris inducere, & in morem simonis, cuius discipulum te ostendis operibus data pecunia, meque repulso, qui (fauente domino) tribus iam iugiter emensis temporibus ei præfide, tempora mea nitaris inuadere. * Habeto ergo, cum his qui tibi consensuerunt, pena damnationis sententiam, sublatumque tibi nomen & munus ministerij sacerdotalis agnosce, sancti Spiritus iudicio & Apostolica à nobis auctoritate damnatus. Sic enim decet fidem sanctorum patrum in Ecclesia seruari catholicæ, ut quod habuit amittat, qui improbabili temeritate, quod non accepit, assumpserit. Huic anathemati cum Siluerio etiam nominatur quatuor Episcopi ibidem subscripsisse. Hic tamen Vigilius, post mortem Siluerij, à Bellisario & à Clero electus est, & sanctissimam vitam duxit, & omnino Augusta contradixit super restitutione prædicti Anthymi hæretici, sequens vestigia supradictorum suorum. Unde etiam & multas persecutiones ab ea passus est, & in exilium relegatus, & patienter tolerauit, & tandem ad sedem remeans Syracusis calculo defunctus est.*

PARASCEVE.

De ieiunio parasceues egimus superius in vocabulo, Ieiunium hebdomadæ sanctæ. Lege obsecro. Porro de precibus quæ solent his diebus in Ecclesia peragi, lege infra, Preces, &c.

PARENTES.

Parentes honorandi.] Legis est præceptum, quod & Christus replicat, & Apostolice de nouo præcipiunt, ut clarè docet CLEMENS I. lib. 7. constitutionum Apostolicarum cap. 16. *Patrem tuum & matrem tuam honora, cum sint auctores originis tuæ, ut sis longæui super terram, quam dominus Deus tuus dat tibi. Fratres tuos & consanguineos tuos ne contemas, propinquos enim seruis ne despexeris. Vnde & THELEPHORVS I. epist. 1. ad omnes Episcopos. Omnes qui aduersus patres venerandi sunt, non respuendi, aut infidiandi, &c. Elegantiſſimè autem hoc legis præceptum exponit PHIL. IUDÆVS libro de decalogo, & hoc etiam ex animalium natura, de honorandis parentibus, & fouendis, exemplis pulcherrimis declarat. Ciconia (inquit) senes impotes volandis nido se continent, ex his prognata terra marique volitant, & cibos parentibus afferunt. Sic illa, ut earum etate dignum est, quiete fruuntur & copia, Iuniores verò laborum compoſtandi solantur pietate, ac spe recipienda in senectute gratiæ. Debitum proſoluentes interim, quod tempus postulat, & eadem opera natos implumes effatibque parentes educant naturæ instinctu, & pullis & decrepitis alacriter præstando mutuum officium: & postea non obuoluent faciem præ pudore homines pa-*

*rentum contemptores, damnabuntque suam incuriam in re, que vel sola erat curanda, vel ante alios, præsertim cum non iam conferatur, quam referatur beneficium? filiorum enim nihil est proprium, quod non parentibus debeant, à quibus vel acceperunt, vel in acquirendo adiuti sunt, &c. De parentibus honorandis agit IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia 52. in Matthæum exponens illud: *Quare vos transgredimini mandatum, &c. Vide & in eundem locum reliquos expostores, quia hic non tempus conceditur enarrare.**

Parentum irriſores.] CLEMENS I. *Qualis (ait) condemnatio, & qualis imminet maledictio his qui in parentes peccant, diuina nos docet scriptura. Si enim Cham filius Noe cum vidisset nudum suum patrem, quoniam non cooperuit patris corporalis nuditatem, sed egressus nunciauit eam fratribus, & illi vestimento eum cooperuerunt, ipse quidem Cham, & illi qui ex eo nati sunt sub maledictio facti sunt, qui autem cooperuerunt magnam benedictionem meruerunt: multo magis isti maiore & ampliore condemnatione digni sunt, qui patribus obuiare, aut contra eos insurgere nituntur, aut iniuriam vel contumeliam eis inferre moluntur: quoniam qui eis resistit, Deo resistit, & qui eis iniuriam vel contumeliam facit, Deo cuius legati omnes funguntur, facit, &c. Eadem ANACLETVS I. epistola 2. ad Episcopos Italiæ, & epist. 3. Lege doctores, qui Genesis cap. 9. interpretati sunt. Vnde & PELAGIUS II. epist. 1. ad eos qui Constantinopoli conuenerant, &c. cap. 4. *Sanctorum Patrum statuta sequentes synodali auctoritate, omnes qui aduersus patres armantur, ut patrum inuafores & mactatores infames esse censimus, quoniam ea vulnera qua fomentis non sanantur, ferro abscondi vel curari necesse est, &c. Lege ea que iam in vocabulo, Episcopus, &c. dicta sunt.**

Parentum necatores.] Vide supra, Homicidium Patris vel Matris, &c. ex Concilio Vormatiensi, & Nicolao 1. & reliquis Concilio MONTINVM II. canone 20. *Parricidium (ait) quam sit detestabile, crimen in iudicio factio inter Cain & Abel fratrem suum dominus ostendit ipse, cum ad Cain parricidam ait: Maledictus eris super terram, qua aperuit os suum, & suscepit sanguinem fratris tui de manu tua. Cum operatus fueris eam non dabit tibi fructum suum, vagus & profugus eris super terram. In quo etiam posuit signum, hoc est, ut tremens & gemens profugus semper viueret, nec auderet sedes habere quietas. Sed quia in modernis temporibus parricida profugi currunt per diuersa, & varijs vitis atque gula illecebris deseruiunt, melius nobis videtur, ut in vno loco manentes penitentia districta semetipſos castigent, si foris à domini bonitate indulgentiam facinoris sui percipere mereantur. Non enim eis licebit ultra militia cingulum sumere, & nuptijs vel coniugijs copulari, quia sacri canones hoc eis non consentiunt. Vide loco supradicto.*

Parentes filios erudiant.] Posuimus superius in vocabulo, filij erudiendi, &c.

Parentes de sacro fonte filios leuare non possint.] Vide in vocabulo, Patrinus infra, vbi hæc negotia pertractantur.

PARADISVS TERRESTRIS.

Paradisus vbi sit.] PHILOSTORGIUS Græcus, ut refert Nicephorus Callistus lib. 9. Historiæ Ecclesiasticæ cap. 19. dixit, & scriptis reliquit Paradisum ad Orientem sub æquinoctiali situm circulo. Primum (ait) ex eo quod ad meridiam, manifestum est loca ferè omnia esse habitabilia, ad extremum vsque dumtaxat mare, quod iam sol ad-

* Hæc allegat Gratianus causa 1. quæst. 4. Bellisarius, & causa 15. q. 1. cap. Sic dicit.

Exod. 16. Clemens 1.

Thelephorus 1.

Philo Iudæus.

Attende Ciconiarum admirandam curam

Ioannes Chrysostomus.

Matth. 15.

Clemens 1.

Genes. 9.

Anacletus 1.

Pelagius 2.

Concilium Montinum 2. sub Rabano.

Genes. 4.

Philostorgius Græcus.

vis anno toto radios suos in id mittens: hęc quippe est illa que media Zona dicitur. Deinde, quod is qui nunc Hyphasis dicitur fluvius, in scripturis sacris Phison nominatus, & ipse e paradiso ortum ducens, ex Arctois magis Orientis partibus meridiem versus profuere videtur, & in eius ipsius ora Oceanum aquas suas conicere ex adverso Taprobana insula. Ad cuius fluminis ripas inveniunt, quod Cariophyllum vocatur, siue id fructus, seu flos est: & persusum habent, qui ibi habitant homines, arborem eius ex eis que in paradiso sunt unam esse. Etenim ea que supra eos est terra, admodum deserta est tota & sterilis. Quod autem is fluvius florem cum ad fert, satis constat illum super terram totum ferri, neque vsquam sub terram in cuniculis demitti: aliter enim quod ibi natum esset perferre non posset. Habet & aliam flumen hoc vocat torrena cum paradiso committitur. Fertur enim si quis febrili labore ardentis, & in flumine eo mergatur, derepente cum morbo liberari, &c. Situationis etiam Paradisi meminit PLINIVS II. libro 1. naturalis historię cap. 73. & PHILON Iudæus lib. 2. de Plantatione Noe, vbi illud moraliter exposuit quod in Genesi legitur: Plantavit Deus Paradisum voluptatis ad plagam Edam, &c. & iterum libro de Congressu quarendę eruditionis gratia; & libro de mundi opificio non longe à fine, atque iterum lib. 1. legis allegoriarum. Lege si vacat. Paradisum quoque deliciarum HOMERVS Gręcus descripsit in hortis Alcinoi, vt etiam eius citat versus Iustinus martyr sermone exhortatorio ad gentes. Idem facit & VIRGILIUS Maro lib. 6. Aeneidos de campis Elysijs, & IRENEVS Martyr lib. 5. contra Hęreses Valentini & similibus, cum exponit locum Apostoli, vbi se raptum dicit in Paradisum. Similiter & ABDIAS Babylonius lib. 7. certaminis Apostolici, refert Matthæum Apostolum sic de Paradiso voluptatis Aethiopes docuisse quod iam lib. 4. de gestis Ioannes paucis descripsit. Paradisus deliciarum (ait) eminet omnibus montibus, & vicinus est celo, neque habet aliquid in se quod possit esse saluti hominum inimicum. Non aues terrentur ad sonitum hominis & aspectum, non spina nascuntur & iribuli, non ibi rosa marcescunt, non lilia, non aliqui ibi pretereunt flores, non anni senectutem generant aratibus, non labor fatigationibus subiacet, non infirmitas aliqua sanitati succedit tristitia, & stertus, & mors ibi penitus locum non habent. Aure enim que ibi sunt, blandiuntur potius quam perstant, & æternitatem naribus inferunt. Nam sicut ibi myriamatis fumus excludit pueros, ibi nares, ibi vitam exspirant æternam, qua non permittit hominem, nec fatigationem incurvere, nec dolorem, sed semper equalem semper inuenem, semper laetum, & semper immobilem permanere. Sonant ibi organa Angelorum & voces melliflue auribus inferuntur, serpens ibi locum non habet, non scorpis, non phalangis, non musca aliqua saluti hominis inimica est. Famulantur ibi hominibus leones & tygrides & pardis, & quidquid iusserit homo aurbus aut feris, quasi charissimo & dilecto Dei mox obtemperant cum reuerentia iustoni eius. Quatuor quoque flumina inde fluunt. Prims fluvius dicitur Geon, secundus Phison, Tertius Tygris, & quartus Euphrates. Hi omni genere piscium abundant, nullus ibi est latratus canum, nullus leonum rugitus, omnia blanda sunt, omnia mansueta, omnia quæta. Nunquam ibi facies celi nubium tegminibus obumbrantur, nunquam ibi fulgura cornescant, nunquam tonitrua concrepant, sed est ibi exultatio sine fine, & festiuitas que terminum non habet. Ibi serpens penitus non est, quia per ipsum diaboli inuidiam suam exercuit, & propterea à Deo maledi-

Hyphasis vnde febrilis, medetur.

Plinius Secundus.

Philo Iudæus.

Homerus pœta.

Virgilius Maro. Ireneus Martyr.

Abdias Babylonius.

Etus in loco benedicto maledictus habitare non potest. Paradisi deliciarum meminit etiam vir antiquissimus TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS lib. 1. contra Marcionem, lib. 4. vbi exponit illud Euangelij: Cum dices cleuasit oculos, vidit Lazari animam ab Angelis in sinu Abrahe deferri. Sed & ipse testatur libro de anima cap. 32. & 33. librum de Paradiso scripsisse. Vnde & libro Apologetico aduersus gentes cap. 45. Si paradisi meminemus, (ait) locum diuina amantatis recipiendę sanctorum spiritibus destinatum, maceria quadam ignee illius zona à noitia orbis cõmunis segregatum, Elysijs campi gentiles fidem occuparunt, & sic vetus testamentum interpolant, &c. De Paradiso etiam ORIGENES ADAMANTIUS homilia 13. in Ezechielem tractat, dum illud exponit. Tu signaculum similitudinis in Paradiso descripti, &c. Et EPIPHANIUS CYPRI lib. 2. contra hęreses contra Origenianos hęresi 64. vbi etiam profert propria verba METHODOI TYRII Episcopi in Genesin contra Origenem. Ibi autem de situ Paradisi latius disputat, sicut & multi alij, vt AVGVSTINVS HIPPONENSIS lib. 12. in Genesin cap. 34. vbi dicit, quod Paradisus vbi Adam collocatus est, nihil aliud quam locus quidam intelligatur, terra faciliter vbi habitaret homo terrenus, &c. Plura lib. 8. de genesi ad literam. Lege obsecro quę auhorauit de Paradiso doctissimus nostri seculi & literatissimus vir ALBERTVS NONICAMPIANVS in scopo biblico, vbi agit de Peccato, statim in initio annotationis. Plures profertem, sed hic solus satisfaciet lectorum anidis mentibus, quę veritatis quærunt pasci doctrinis.

Tertullianus Carthaginens.

Origenes Adamantius, Bæchyt.

Epiphanius Cypri.

Methodius Tyrius.

Augustinus Hippone nsi.

Albertus Nonicampianus.

PAROCHVS.

Parochi officium.] Lege ea quę iam de Episcoporum officio conscripsimus, simul & ea quę passim de Beneficiorum cura in proprijs dictionibus demonstrata sunt. De eorum verò etiam residentia simul cum ceteris, habes infra in vocabulo, residentia, &c. De eius porro arate, qua habilis sit ad beneficium obtinendum, posuimus in vocabulo, Beneficium, &c. vide obsecro in omnibus illis locis, quia ibi congruenter cuncta reposita sunt. Porro de eiusdem officio breuiter Concilium SENONENSE cap. 11. & 12. constitutionum tractat. Tenetur (ait) Parochi imprimis singulis Dominicis clara voce, & intelligibili ac verbis maternis annunciare decem præcepta decalogi, & articulos fidei, & admonere suos parochianos, vt intersint missa Parochiali diebus dominicis, & festis per hebdomadam occurrentibus. Quod si per tres dominicos neglexerint interesse missa parochiali, pro mensura contemptus vel offensa puniantur. Porro tenentur eos hortari, vt frequenter peccata sua confiteantur, sacramentum Eucharistie percipiant, saltem in festis solennibus, tempore infirmitatis, aut pestis, aut vbi instat periculum mortis, seu cum mare sunt nauigaturi. Quos etiam commoneant, ne peregrinentur sine litteris testimoniis Christianitatis eorum, quas ydem curati per se aut eorum vicarios, si petantur, liberaliter tradant. Diligenter etiam aduertant, si Parochiani ad minus semel in anno sanctam Ecclesie communionem Eucharistiamque percipiant, & communicantium nomina, si fieri potest, scripto redigant, &c. Præterea de officio Parochi etiam statuit Concil. COLONIENSE II. part. 5. cap. 1. 2. 3. 4. &c. vt scilicet sint moribus, vita, doctrinæque conspicui, & exemplum

Concilium Senonense sub Antonio à Prato Cællario Francia, Legato Cardinali, & Archiepiscopo po.

Concilium Colonienſe 3.

bonum

bonum gregi præbeant, auaritiã vitent, & familiam habeant irreprehensibilem, luxuriã fugiãt, pudicitiam amplectantur, & in summa sollicitudine seipso Deo probabiles exhibeant, operarios inconfusibiles, recte tractantes verbu veritatis, &c. Vide ea quę in dictione, Episcopi officium, munus, & studium, diximus, &c. Quid autem in concionando debeant obseruare vel vitare, subiungit. Idem Concilium part. 6. cap. 1. 2. 3. 4. 5. & 6. & sequentibus, vbi de charitate seruanda; de penitentia prædicanda, de fabuloseitate, & loquacitate vitanda, de expugnanda hareticis iuxta scripturarum testimonia, illis mandatur. Instituuntur etiã qualiter in reprehendis & corrigendis criminibus se gerere debeant, quomodo corripiant magistratõ (vide, Corripere, &c. & Magistratus, &c.) quomodo scripturis vtantur (vide & Scriptura, &c.) quomodo suos auditores excitare debeat ad orandum pro defunctis (vide defunctus, &c.) & cetera, de quibus suis locis tractatur. Porro part. 8. cap. 1. 2. 3. 4. &c. de victu necessario parochis suppeditando, tractat, ne fortassis, pro baptisimi collatione, pro christmate, exequijs, atque alijs sacramentis, cogantur contra præceptiones canonicas à fidelibus aliquid extorquere. Similiter de Parochi officio Concil. AVGVST. c. 8. tractat, atque expressè mandat, vt præficiantur Ecclesijs parochi graues, docti, mortiferi, & ad curam animarum idonei, & diligens atque annuieratia de eorum vita & moribus inquisitio habeatur. Sciam autem sui esse officij, vt notitiam habeant certam & indubitatam absolutionis aliorumque sacramentorum, sollicitique sint libros Ecclesie comparare, & omnia Ecclesie bona fideliter administrare. Et Concil. COL. IV. cap. 10. medijs 3. iubet Rectorib⁹ Ecclesiarum & parochis assignetur portio fructuum, vt honeste & decenter ex ea viuant, ne causa sint vt animæ negligantur, aut deseratur officium, vel ad curas fordidas pastor ille pro victu comparado adigatur. Eadem reipit etiam Concil. TREVIR. II. cap. 15. verum iam de his in alijs locis abundè disseruimus, vt videre est ex locis assignatis, & ex vocabulis quę hinc quadam affinitate iunguntur. Vide, & Pastor, &c. & sequentia.

PAROCHIA.

Parochiarum diuisio.] Latius de his in Episcopatus vocabulo tractauimus, scilicet vt Parochia singulis quibusque antiquitus diuisa sint & assignata, & in dictione, Diocesis. De his copiose & lucidè tractat NICEPHORVS CALLISTVS lib. 12. Ecclesiastica historia cap. 13. vt sedulus lector facile poterit edicere. Hinc statuit DIONYSIVS I. epist. 2. ad Severum Episcopum, & allegat Gratianus causa 13. quæst. 1. capite Ecclesijs, &c. Ecclesijs (ait) singulis singulis presbyteris dedimus, Parochias & cognouerit eis diuisimus, & vnicuique ius proprium habere statuimus, ita videlicet, vt nullus alterius parochie terras terminos aut iniuadat, sed vnusquisque suis terminis sit contentus, & taliter Ecclesiam & plebem sibi commissam custodiat, vt ante tribunal aterni iudicis ex omnibus sibi commissis rationem reddat, & non iudicium, sed gloriam pro suis actibus recipiat. Hanc quoque normam te & omnes Episcopos sequi conuenit, & quod tibi scribitur omnibus quibusque poteris notum facias, vt non specialis, sed generalis sit ista præceptio. Vide, Episcopatus, & Baslica, &c. & sequentia.

Parochiam alterius nullus inuadat.] Hoc Dionysius 1. iam in præcedenti annotatione productus, prohibet. Vide etiam in vocabulo, Epif-

copus suis limitibus sit contentus. Porro INNOCENTIVS I. epist. ad Florentium Tiburtinensem Episcopum, hoc idem prohibet, quia illum corripit, quod parochiam Nonetanam seu Folicentem inuaserit atque illic diuina mysteria celebrauerit quæ ad diocesim Vrsi Episcopi pertinet. Vide Episcopus, &c. & Beneficium, &c.

Parochia controuersa vt vniatur.] Lege vocabulo, Diocesis, & Episcopatus, &c. atque in vocabulo, Beneficium Ecclesiasticum, &c. Præterea Concilium AFRICANVM cano. 84. Cum multa controuersa inter Episcopos orta sint, & orientur de diocesis, quibus minus videtur esse profectum, nunc isto concilio sancto placuit, vt vbiunque catholica fuit, & pars donati, & ad diuersas Ecclesies pertinebant: quocumque tempore illic vnitas facta est, vel facta fuerit, siue ante leges, siue post leges, ad eam cathedram pertineant, ad quam catholica, que iam ibi fuerat, pertinebat. (Et subdit cano. 85.) Ita sane, vt si Episcopus ex Donatistis ad catholicam unitatem conuersus est, equaliter inter se diuidam eas, que sic fuerint inuenite, vbi ambe partes fuerint, id est, vt alia loca ad illum, alia ad illum pertineant: ita vt ille diuidat qui amplius temporis in Episcopatu habet, & minor eligat. Quod si forte vnus fuerit locus, ad eum pertineat cui vicinior inuenitur: quod si ambabus cathedris equaliter vicinus est, ad eum pertineat cuius plebs elegerit. Quod si forte antiqui catholici suum Episcopum voluerint, & illi suum, qui ex donati parte conuersi sunt, plurimorum voluntas paucioribus deferatur. Si autem partes equales sint, maioris loca inueniuntur, in quibus ambe partes fuerint, vt non possint equaliter diuidi, velut si impari numero fuerint, distributis eis locis, qui parem habent numerum, quicunque locus remanserit, hoc in eo seruetur, quod presertim dictum est, cum de vno tractaretur loco (& cano. 86.) Item placuit, vt etiam si quisquam post leges aliquem locum ad catholicam unitatem conuerterit, si eum per triennium nemine repetente retinuit, vltioribus ab eo non repetatur. Si tamen per ipsum triennium fuit Episcopus, qui potuit repetere, & tacuit, præiudicium patietur. Si autem non fuit, non præiudicetur matri, sed liceat cum locus acciperit Episcopum quem non habebat) ex ipso die intra triennium repetere. Itaque si fuerit Episcopus ad catholicam ex parte donati conuersus, non ei præiudicet præsumptum tempus, sed ex quo die conuersus est, habeat per triennium potestatem repetendi loca, que ad ipsam pertinebant cathedram. Lege etiam quę sequuntur.

Parochia non separentur.] Concilium CABILONENSE II. sub Carolo magno can. 26. Perlatum est ad nos, quod inter heredes Ecclesie in rebus proprijs constituta diuidantur, & tanta per eandem diuisionem simul oriatur, vt vnus altaris quatuor partes fiant, & singula partes singulos habeant presbyteros, quod sine discordia & simultate nullo modo geri potest. Vnde nobis visum est, quod huiusmodi Ecclesia inter heredes diuidi non debeant, & si in contentione venerint, per quas sacerdos suo ibi officio fungi non possit canonice, præcipiatur ab Episcopo ciuitatis, vt nullo modo ibi missarum solennia celebrentur, donec illi ad concordiam redeant, & pari voto atque consilio Ecclesia illa sacerdotem canonice habeat, qui libere ibi suum ministerium peragere possit. Denique Concilium TVRONENSE, vt allegatur in Concilio Lateranensi sub Alexandro 3. parte 30. cap. 4. Maioribus (ait) in Ecclesia beneficiis in sua integritate permanentibus, indecorum nimis videtur, vt minorum clericorum præbende pati-

Innocentius 1.

Concilium Africanũ sub Bunitacio 1.

Vide superius in dictione lex 30. annorum.

Concilium Cabilonenſe 2. sub Leone 3.

Concilium Turonenſe.

Concilium Oxoniense in Anglia sub Innocentio 3.

Plures nō presunt vni Ecclesie vel Parochie. Concilium Lateranense sub Leone 10.

Concilium Aquisgranense anno 817.

Concilium Vornatiense.

Concilium Oxoniense in Anglia.

Concilium Tolosanum sub Felagio 2.

Concilium Hispalense sub Honorio 1.

ur sectionem. Idcirco ut sicut in magnis, ita quoque in minimis membris suis Ecclesia firmam habeat unitatem, diuisionem prebendarum, ut dignitatem permutationem, fieri prohibemus. Vnde etiam Concilium Oxoniense canon 5. Quia iuxta canonicas functiones inter carnale & spirituale matrimonium optima est comparatio. & cum inter duos sponfos diuidi naturalis ratio minime patiat. Et inhonestum est plurimum, quod Ecclesia Dei, que debet esse vna, multorum amplexibus, frequenter ancilletur: Sacro ergo approbante Concilio districtus inbibemus, ne de nouo Ecclesia aliqua pluribus rectoribus, quorum vterque sit persona, (id est curio, vel administrator) committatur regenda. In Ecclesiis autem ubi nunc plures persone existunt, statuimus, ut singulis decedentibus accrescat viuentibus portio decedentium, donec ad vnum solum illius Ecclesia perueniat personatus. Nec de cetero plures Vicarij in eadem instituatur, illis Ecclesiis hoc statuto dumtaxat exceptis, que ex antiquis diuisione fuerant. Idem prohibet etiam Concilium Lateranense sub Leone 10. sessione 9. Ordinamus ne Ecclesiarum aut quorumcunque monasteriorum membra a suo capite, quod est absurdum, absque legitima & rationabili causa nequaquam fiat. Vide etiam, Episcopus non preest duabus Ecclesijs, &c.

Parochia singula singulos sacerdotes habeant. Hoc ex superiori dependet, vnde oportet vt precedens distinctio reuoluatur. Tum addendum est, quod dicit Concilium Aquisgranense II. capite 16. de ordine rectorum. Communi consensu statuimus, ubicunque possibile fuerit, vnicuique Ecclesia suus prouideatur ab Episcopo presbyter, vt per se eam tenere possit, aut etiam priori presbytero subiungatur ministerium sacerdotale persicere possit: quia in multis locis pericula presbyterorum imminuta persequimur, videlicet in officijs diuinis. Quamquam missarum celebrationes per omnes Ecclesias sibi commissas agere possent, cetera officia que ad diuinum cultum pertinent, propter impossibilitatem & multitudinem Ecclesiarum, quodammodo neglecta elapsa vidimus similiter, & praudentia in baptisate infirmorum, & in confessione quarentium, atque in communionem periclitantium perplura remansisse: ideoque congruentius, vt supra dictum est, omnibus videtur cuique congruere Ecclesie proprium habere presbyterum. Idem renouat Concilium Vornatiense canon 49. & 51. vbi etiam precipit, ne sine autoritate vel consensu Episcoporum, vel constituantur, vel constituti expellantur. Et Concilium Oxoniense canon 9. Distinguimus, vt in singulis parochialibus Ecclesijs, quarum parochia est diffusa, duo sint vel tres presbyteri, pensata pariter magnitudine parochie & Ecclesie facultate, ne forte aegrotate vno presbytero, aut alio debilitato, parochianis infirmantibus, aut diuinis volentibus interesse officijs, officia debita subtrahantur, vel negentur sacramenta Ecclesiastica. Vide, Basilica, & Beneficium, &c.

Parochia suo Episcopo sint subiectæ.] Lege superius in vocabulo, Basilica in eius Episcopi sint ditione, in cuius territorio edificantur. Porro repete ea quæ ad calcem pagina 1. precedentis folij, ex Concilio Africano, protulimus. Subscribit autem Concilium Tolosanum III. canone 9. statuens, vt Ecclesiæ, quæ fuerunt in hæresi Ariana, nunc autem sunt Catholicæ, ad eos Episcopos cum suis rebus pertineant, ad quos parochia ipsa, in quibus ipsa Ecclesiæ fundatae sunt, pertinere videntur. Hinc in Concilio Hispalensi II. cano. 1. ad preces Theodulphi Malacitanæ Ecclesiæ antistitis, qui anti-

quam suæ diocesis parochiam, alijs per discrimen militaris hostilitatis decimam, ab alijs diocesis fuisse occupatam ostendit. Propterea autem statuerunt patres, vt omnis parochia, quæ ab antiqua ditione ante militarem hostilitatem retinuisse Ecclesiam suam comprobaret, eius privilegio restitueretur. Sic enim per legem mundialem (ait) quos barbarica feritas captiuam necessitate transfuxit, postliminio reuertentibus redditur antiqua possessio. (vt allegatur C. de captiuit. & postlimi. 1. Si quos, &c. & ibidem L. finali S. diuersarum, &c. vbi dicitur, quos barbarica feritas, &c.) Non aliter est Ecclesia receptura parochiam, quam ante tenuit, cum rebus suis, siue ab alijs Ecclesijs possideatur, siue in cuiuslibet possessionem transfusa sint. Non enim erit obicienda prescriptio temporis, vbi necessitas interest hostilitatis. Tum canone 2. de lege 30. annorum differit, verum iam allegauimus superius, lex 30. annorum, &c. & sap. Metropoli.

Parochia non ambienda nec emenda.] Diximus de his in vocabulo, Beneficia Ecclesiastica, in vocabulo, Episcopatus non emendus, &c.

PAROCHIANVS.

Parochianus suam diebus festis adeat parochiam, &c. Diximus iam de his superius in vocabulo, dies festi &c. & in vocabulo, Laici, atque alibi. Porro sic Concilium Agathense statuit canone 11. Et allegat Gratia. de consecrat. distinct. 1. cap. Si quis. Si quis extra parochias, in quibus legitimus est ordinariusque conuentus, oratorium in agro habere voluerit, reliquos festiuitatibus, vt ibi missas teneat, propter fatigationem familie, infra ordinationem permittimus. Paschatur vero, & Natali domini, Epiphania domini, Ascensione domini, Pentecoste, & Natali S. Ioannis, & si qui maximi dies in festiuitatibus habentur, non nisi in ciuitatibus, aut parochijs teneant. Clerici vero si qui in ciuitatibus, quas supradiximus, in Oratorijs (nisi iubente aut permittere Episcopo) missas facere aut tenere voluerit, a communione pellantur. Lege loco memorato.

Parochianus extraneus ad sacra non admittendus.] Lege superius in vocabulo, communicare, &c. Vnde etiam statuit Concilium Nannetense canon 2. vbi de his differuit canone 1. qui missa interesse non debeant, vt resposuimus in dictione, Missa, &c. Nullus (ait) presbyter alterius parochianum, nisi in itinere fuerit, vel placitum ibi habuerit, ad missam recipiat, &c. Idem statuitur de non lociandis matrimonio Parochianis extraneis in Concilio Tribur. cano. 39. & alijs, vt habes in vocabulo, Matrimonium alienigenatum an sit soluendum, &c. Denique ad propositum Concilium Moguntinum IV. cap. 24. Parochis omnibus (ait) seruo inbibemus, ne quemquam alienum parochianum sine consensu sui parochi, extra necessitatem, siue ad confessionem, siue ad vilius sacramenti perceptionem recipiant. Si tamen subditus rationabilem causam allegans, alij sacerdoti confessionem faciendi a suo Parocho consensum petierit, talem ei consensum volumus non denegari. Vide in locis proprijs, &c.

PASCHA.

Pascha quo tempore celebrandum.] Orta est olim contentio non modica inter patres Orientales & Occidentales de celebratione Paschæ, dicentibus Orientales quia 15. Luna debebat celebrari. His vero quia 14. de hac contentione

Concilium Agathense sub Celestino 1.

Concilium Nannetense.

Concilium Triburense.

Concilium Moguntinum 4. Eusebius Cæsariensis.

latius

Nicephorus Callistus.

* Ergo ieiunium ante Pascha celebratur, & haud dubium quin quadragesima, vt suo dicitur loco.

Concilium Cæsareæ Palestinæ.

Concilium Romanum sub Victore 1.

Concilium Galorum. Concilium Achaicum.

Polyrates Episcopus.

Victor 1.

Auoritas Romani Pontificis in omnes Ecclesias.

Irenæus Lugdunensis.

Nicephorus Callistus.

latius egerunt Historiographi Eusebius Cæsariensis, lib. 5. Historiæ Ecclesiasticæ, cap. 13. & Nicephorus Callistus, lib. 4. Ecclesiasticæ historiæ, cap. 36. & 37. &c. sic autem loquitur Eusebius loco allegato. His (quos enumerauit ante) ea tempestate Ecclesie presidentibus, in prouincijs Asiæ questio non minima exortitur, velut ex antiqua eorum obseruatione descendens, quod quarta decima luna putarent omnimodo genere Pascha obseruandum, quando scilicet Iudæis agnus præcipitur immolari, veluti necessariò confirmantes, quacunque die septimana quarta decima luna venisset sibi debere ieiunium, cum talis consuetudo in nullis prorsus alijs vnquam obseruata fuisset Ecclesijs. Ob quam causam, conuentus Episcoporum & Concilia per singulas quasque prouincias convocantur, prouocatisq; ad se inuicem episcopis, de singulis quibusque locis vnum omnes Ecclesiasticum dogma confirmant. Ne liceat aliquando nisi in die dominica, in qua Dominus surrexit a mortuis, dominicum Pascha celebrare mysterium, & in hac sola soluendum esse Pascha ieiunium. Extat denique vsque in hodiernum diem Concilij apud Cæsaream Palestinæ decretum, in quo primus Hierosolymorum sacerdos, Habetur & in urbis Romanæ Concilio simile aliud decretum cui præfuisse Victor Episcopus indicatur, & Ponti prouinciæ Palmæus. Gallorum quoque conuentus sacerdotalis extat, Irenæum Presulem scribens. Achaia vero Babilonis Corinthiorum Ecclesie Episcopus: qui omnes diuersis de locis vnam eandemq; iudicij sui sententiam protulit. Et cap. 24. subdit. Sed Episcopi regionis Asiæ, seruandam magis à veteribus sibi traditam consuetudinem, confirmabant: in quibus Polyrates, qui in eis primatum agere videbatur, ad Victorem Episcopum Romanæ Ecclesie scribens, morem traditionis antiquæ ad se vsque delatum, per hæc verba designat. Nos ergo (inquit) inmemeratum Pascha colimus diem, neque addetes, neque auferentes aliquid. Etenim magna quedam luminaria apud Asiam dormierunt summi & electi viri. Tum recenset omnes qui ante se fuerunt gloriosi doctores, & addit. Quorum nomina si scribam, nimia multitudo est, qui omnes scientes paruitatem meam consensu suo confirmant que scribimus, certi quod inanius canos attulimus, sed in disciplina Christi semper conuersi sumus, &c. Sed ad hæc Victor Romanæ Ecclesie Episcopus, pertinacius agens passim totius Asiæ ac vicinarum prouinciarum Ecclesias a communionis societate abscondere nititur, tanquam in hæresim declinantes: & literas mittit, quibus omnes simul absque discretionem ab Ecclesiastico federe segregaret. Sed hoc non omnibus placebat Episcopis, quin potius e contrario scribentes ei iubebant, vt magis que pacis sunt ageres, & concordie atque vnitatis studeret. Denique exiant etiam ipsorum literæ, quibus asperius obiurgant victorem, velut inuulter Ecclesie commodis consulentem. Nam & Irenæus cum ceteris quibus præerat Galliarum Episcopis, scribens confirmat quidem, vt in dominica die resurrectionis Domini mysterium celebratur: Victorem tamen arguit, quod non recte fecerit, abscondere a corporis unitate tot & tantas Ecclesias Dei, qua morem sibi antiquum tradidit custodirent, &c. Lege residuum. Porro sic Paschæ celebratio variata est in diuersis prouincijs, vsque ad tempora Nicæni magni Concilij, quo tempore omnes Episcopi prouinciarum, vt refert Nicephorus Callistus, lib. 8. Ecclesiasticæ historiæ, cap. 19. & sequentibus, vt infra dicitur. Qui etiam lib.

12. cap. 32. & Sozomenus Salaminijs lib. 7. Ecclesiasticæ historiæ, cap. 18. & Sozomenus Historiographus, lib. 5. historiæ Ecclesiasticæ, cap. 21. & 22. multa de celebratione Paschæ scriptis reliquerunt, diuersos narrates prouinciarum vsus, consuetudines, & obseruationes. Verum non est nobis otium cuncta per ordinem enarrare. Aiunt autem, quod Apostoli Paschatis celebrata liberam populis Christianis reliquerunt: verum tamen certum est Romanam Ecclesiam legitimum semper obseruasse, & magis congruenter diem, quam postea omnes sequutæ sunt Ecclesiæ, vt ex sequentibus liquet. Veterem autem vsum celebrandi Paschatis, scriptis reliquit vetustissimus Ecclesiæ Romanæ Antistes Pius I. epist. 1. ad vniuersos Christi fideles, vt allegatur a Gratiano de consecratione, distinct. 3. cap. Nolle vos, &c. Nolle vos volumus (ait) quod Pascha Domini die dominica annuis solennitatibus sit celebrandum. Istis ergo temporibus Hermes, doctor fidei & scripturarum, effulsit inter nos: & licet nos idem Pascha predicta die celebremus, quia tamen quidam inde dubitarunt, ad corroborandas animus eorum eide Hermæ Angelus Domini in habitu pastoris apparuit, & præcepit ei, vt Pascha die dominica ab omnibus celebraretur. Vnde & vos Apostolica auctoritate instruimus, omnes eadem seruire debere, quia & nos eadem seruamus: nec debetis à capite quoquomodo distingere. Scripsit de Paschate celebrando Melito Sardensis Episcopus duos libros, vt docet Eusebius, libro quarto, Ecclesiasticæ historiæ, cap. 24. quibus ante omnia Romanæ traditioni subscribit. Vnde & Victor I. epi. 1. ad Theophilum Alexandriæ Episcopum & reliquos, vt allegatur a Gratiano. De consecratione distinct. 3. cap. Celebratorem, &c. Celebratorem sancti Paschæ Dei dominica agi debere, & prædecessores nostri iam statuerunt, & nos illud vobis eadem die celebrari solenniter mandamus: quia non decet vt membra à capite dissepent, nec contraria gerant. A quadriagesima vero luna primi mensis, vsque ad vicesimum primum eiusdem mensis diem, eadem celebratur festiuitas, &c. Secundum ergo hæc Romanorum Pontificum traditionem Constantinus Magnus, vt narrat Nicephorus, lib. 8. cap. 12. Granier admodum tulit (ait) quod audisset quosdam in Oriente festum Pascha diem, non eodem tempore, quo reliquos, omnes Christianos, celebrare, eosq; cum singulari quadam sibi vsurpare, atque à destinato recepta ab alijs consuetudinis instituto recedere, iam serias eas Iudaico quodammodo peragere: quapropter fieret, vt tam letus & festus Christianorum conuentus obscuraretur, & diffinitione deprauaretur. Itaque Osum ciuitatis Cordubæ in Hispania Episcopum ad eos, qui in Oriente Ecclesijs alijs se Paschali die celebrando non accommodabant, ad consentientes nobiscum ceremonias pertrahendas misit. Denique extat Concilio Nicæni hæc confirmans epistola ad Alexandrinos, vt author est præfatus Nicephorus eodem lib. 8. cap. 25. &c. vbi etiam iam memorati Constantini refert epistolam ad eosdem Alexandrinos, vbi sic loquitur secundum definitionem totius magni Concilij. Cum de sanctissimo Paschæ die (ait) questio esset exorta, sententia omnium decretum est, conuenire ut id eodem tempore ab omnibus vtrique peragatur. Quid enim nobis esse potest, vel pulchrius, vel gratius, quam si is dies festus, vnde spem immortalitatis percipimus, vno ordine & celebri ritu ab omnibus certo inuolubiler peragatur. At primum quidem in-

Sozomenus, Sozocrates.

Apostoli Paschatis celebratam liberam Christianis populis reliquerunt.

Pius 1.

Hæc Hermæ Angelus Domini in habitu pastoris apparuit, quem tantopere etiam Hieronymus commendat, si tamen ille sic qui & pastor dicitur, cuius alibi meminimus.

Victor 1.

Constantinus Magnus, Nicephorus Callistus.

Concilium Nicænum 1. sub Constantino 1.

Constantinus Imperator.

digna res fuit, sanctissimum eum diem imitatione atque consuetudinem Indeorum celebrare, qui manibus suis nefario flagitio contemnitatis, non iniuria quoque animis sunt excoecati homines scelerati. Quod enim licet, genti ea reiecta, rectiore verioreque ordine, quem a primo passionis die hucusque seruauimus; ad futura quoque secula obseruationis huius ritum transmittere? Itaque nihil uobis commune sit cum infestissima Indeorum turba, aliam significationem accepimus a seruatoris uia. Proposuit est sacratissime religioni nostra suus cursus, & legitima que eam deceat regula, qua unanimes consensus complectentes, nos ipsi a fœda illa conscientia, & societate reuocamus. &c. Vide reliquum. Scriptis DIONYSIVS ALEXANDRINVS Episcopus epistolam Paschalem, ut docet Eusebius, lib. 7. Ecclesiasticæ historiæ, cap. 19. Sub hoc etiam tempore ANATOLIUS LAODICENVS Episcopus, egregium de celebratione Paschæ librum edidit, ut idem testatur Eusebius, lib. 7. cap. 28. eiusque allegat textum, ut concludat euidenter Paschæ solemnitatem omni genere post æquinocetium celebrandam. Verum quia eius historia habetur in manibus, sicut & Nicephori, sufficit tantum assignasse locos, ut diligens lector quod hic deest, diligenter reperere studeat. Hic autem statuimus tantum probare Romanæ cõsuetudinis in celebrando Paschate usum. De quo etiam Concilium ROMANVM I. sub Syluestro, præfente Constantino magno, Episcoporum 75. cano. 2. statuit se conformans decretis Nicænæ Synodi. Omnibus (inquit) Episcopis & presbyteris præcipuum est, Paschæ obseruationem custodire à luna decimaquarta, usque ad uicesimam primam, ita, ut dominicus dies coruscet & dixerunt Episcopi, placet. Idem in Concilio ROMANO II. sub eodem Syluestro Episcoporum 284. cano. 2. actio. 2. statuitur, ubi damnat Syluester Victorinum aliter sentientem & scribentem. Eadem etiam Concilium ARELATENSE I. sub eodem Syluestro, cano. 1. Concilium ANTIQCHENVM I. sub Iulio I. cano. 1. Omnes qui audent dissoluere decretum sanctæ & magnæ Synodi, qua Nicæa coacta est, in præsentia pietatis religiosissimi Imperatoris Constantini, de sancto festo salutis Paschalis, esse excommunicatos & Ecclesiæ eiectionis statumimus, si aduersus ea que reitè decreta sunt, contentiosius insistere perrexerint. Et hoc quidem de laicis dicta sunt. Si quis autem eorum, qui præsent. Ecclesiæ, Episcopus, uel presbyter, uel diaconus audebit post hoc decretum, ad populorum subuersionem & Ecclesiæ perturbationem, seorsum agere, & Paschæ cum Indeis peragere: sancta Synodus eum ab hinc alienum esse ab Ecclesiâ iudicauit, ut qui non solum sibi peccati, sed & multis exitij & subuersionis causa fuerit: & non solum eos à ministerio deponit, sed & eos qui audent his communicare post depositionem. Eadem INNOCENTIUS I. epist. 11. ad Aurelium Carthaginensem Episcopum statuit. Et Concilium ANGLICANVM I. cano. I. ut docet BEDA uenerabilis, lib. 4. historiæ Anglicanæ, cap. 5. Denique Concilium CARTHAGINENSE III. cano. 1. eadem præcipit, iubetque, ut Episcopi de Paschæ suum Primatem inquirant. Hac renouat CARTHAGINENSE V. cano. 7. & allegat Gratianus de consecratione distinct. 3. cap. Placuit ut dies, &c. Et CARTHAGINENSE IV. cano. 65. allegatur ibidem à Gratiano, cap. Paschæ solennitas, &c. Paschæ (inquit) solennitas uno die & tempore celebranda. Eadem Concilium HIPPONENSE B. cano. I. Concilium AFRICANVM sub Bonifacio I. cano. 18. & 40. Placuit (ait) ut

Dionysius Alexandrinus.

Anatolius Laodiceus episcopus.

Concilium Romanum sub eodem.

Concilium Arelatense I. sub eodem. Concilium Antiochenum I. sub Iulio I.

Innocentius I.

Concilium Anglicanum I. Beda uenerabilis.

Concilium Carthaginense 3.

Concilium Carthaginense 5.

Concilium Carthaginense 4.

Concilium Hipponense. Concilium Africanum.

die venerabilis Paschæ, formatarum subscriptione omnibus intimetur. &c. Porro Paschæ supputationem multis difficultatibus inuolutam, descripsit PASCASIVS LILYBETANVS Episcopus, epistola ad Leonem I. Papam, quæ sedet post epist. 61. eiusdem Leonis. Verum hæc parum ad rem continent, quandoquidem, ut antea diximus, uariis est authorum sensus in celebratione Paschatis. Verum hoc idem fecisse se dicit, ut Occidentaliu errorem conuinceret, suamque sententiam miraculo confirmat. Verum nobis Romanæ fidei traditio, & Nicæni I. Concilij autoritas pro miraculo est. Quamobrem & LEO PRIMVS, epistola 62. ad Martianum Augustum, hæc quæ sancti Patres de celebrando Paschate stauerunt certatione confirmat, & deprecatur Imperatorem, ut ab Aegyptijs certam adhuc huius reddi curet festiuitatis rationem & legem, ut in diuinis mysterijs nulla dissonantia culpa nascatur. Idem ab Eudoxia Augusta præfari petit sequente epistola 63. Tum suam postulationem exaudiatum dicit epist. 66. ad Iulianum Coensem Episcopum, & epist. 68. ad Martianum Augustum, & epist. 93. ad Episcopos Galliarum & Hispaniarum, ubi se à prædicto Martiano dicit habuisse rescriptum, ut 8. Calend. Maij Paschæ Domini celebraretur, eisdemque Episcopis præcipit eadem die colendum. Vnde Concilium EPHESINVM I. generale 3. in decreto, quod allegat Concilium Chalcedonense generale 4. actio. 1. ad calcem exemplaris falsi symboli, sic loquitur. Omnis qui non celebrat sanctum diem Paschæ secundum sanctæ Ecclesiæ Catholica statuta, anathema sit. Idem præfatum Concilium CHALCEDONENSE generale 4. ibidem confirmat, & renouat, & sæpius repetit. Hoc autem factum est propter quartadecimanos, qui Trinitatem non uenerabantur. Ut Catholica Ecclesiæ, & diem Paschæ more Iudaico celebrabant. Vnde extat CANON APOSTOLORVM 8. qui sic habet. Si quis Episcopus, aut presbyter, aut diaconus sanctum Paschæ diem ante uernale æquinocetium cum Indeis celebrauerit, abiciatur. Tales fuerunt Montanistæ, & Quartadecimani. Verum ut huius canonis clariorem habeas intelligentiam, obsecro te lector lege SOZOMENVM SALAMINVM, lib. 7. historiæ Ecclesiæ, cap. 18. SOCRATEM, lib. 5. cap. 22. historiæ sue, & NICEPHORVM CALLISTRVM, lib. 12. cap. 32. per totum, & 33. per totum. Ibi enim omnia quæ ante scripturimus diffusiori stylo prosequuntur, quorum libentissimè textum tibi proponerem, nisi facillimo negotio manibus, eorum opera uersarentur, quæ uereant desiderium plura dicere cupientis. Ut uerò ad finem tendamus, Concilium AVELIANENSE IV. sub Pelagio I. cano. 1. Placuit Deo propitio, ut sanctum Paschæ ab omnibus sacerdotibus uno tempore celebretur. Quæ festiuitas annis singulis Epiphaniarum die in Ecclesiâ populis denuncietur: de qua solennitate quoties aliquid dubitatur, inquisita uel agnita per Metropolitanos à sede Apostolica sacra cõfessio tenetur. Idem Cõcilium BRACARENSE I. cano. 9. & allegat Gratianus de consecratione distinct. 3. cap. Placuit: ut postquam omnia in Concilio sacerdotum fuerint ordinata, illud omnimodis obseruetur, ut superuenturum ipsius anni Paschæ, quota Calendarum die, uel quota luna debeat suscipi, à Metropolitano Episcopo nunciatur. Quod ceteri Episcopi uel clerici reliquis breuiculis subnotant, unusquisque in sua Ecclesiâ adueniente natalis Domini die, astante populo post lectionem Euangelicam nuncient.

Paschasius Lilybetanus.

Leo I.

Concilium Ephesinum I. sub Theodosio Iuniore.

Concilium Chalcedonense generale 4. sub Marciano.

Canon Apostolorum 8.

Sozomenus, Socrates.

Nicephorus Callistus.

Concilium Aurelianense 4.

Concilium Bracarense 1.

Paschæ dies annuntiandus.

In cuius

In cuius principio conuenientes in unum uicine Ecclesiæ, per triduum cum Psalmis, per sanctorum Basilicas ambulantes, celebrent litania: tertio autem die celebratis hora nona sine decima missis, dimisso populo præcipiant seruire Quadragesimæ ieiunia, & mediant Quadragesimæ, ex viginti diebus, baptizandos infantes, ad exorcismi purgationem offerre. Vide supra, Dies festi, & infra, Quadragesimæ, &c.

Paschæ hebdomada solennis.] Concilij MATISONENSE II. Episcoporum 60. canone 2. Paschæ nostrum, in quo summus sacerdos & Pontifex pro nostris delictis nullam habens obnoxiationem peccati, immolatus est, debemus omnes festissime colere, & sedula obseruationis sinceritate in omnibus uenerari, ut illis sanctissimis sex diebus oculum seruire opus audeat facere, sed omnes simul coadunati, hymnis paschalis indulgentes, perseverationis nostre præsentiam quotidianis sacrificiis ostendamus, laudantes creatorem ac regeneratorem nostrum uespere & meridie, &c. Et Concilium GENERALE VI. Constantinopolitanum III. sub Constantino IV. Imperat. cano. 66. A sanctæ Christi Dei nostri resurrectionis die usque ad nonum dominicum, tota septimana in Ecclesiis uacare fideles iugiter oportet Psalmis & hymnis, & spiritualibus canticis, in Christo gaudentes, festumque celebrantes, & diuinarum Scripturarum lectioni mentem adhibentes, & sanctis mysterijs iucunde & laude fruente. Sic enim cum Christo exaltabimus, & una resurgemus. Nequaquam ergo prædictis diebus equorum cursus, uel aliquod publicum spectaculum. Porro Concilium MELDENSE eundem canonem, cano. 76. renouat, ubi interdictur artis mechanicæ exercitiu in his diebus, & opus seruilis, &c. Vide Dies festi, &c.

Paschæ die communicandum, &c.] Hoc repositum fideliter inuenies superius uocabulo, Communicare quoties per annum liceat, &c. & uocabulo, Ieiunium paschæ, &c.

Paschæ uigilia uespere celebrentur.] Concilium AQUISGRANENSE II. cano. 9. secundi capituli. Vespertinales in uigilia Paschæ melius celebranda uisa sunt, propter lætitiarum resurrectionis Domini, quam dimittenda. Vide etiam, Vigilia, &c.

Paschalis cereus.] Hymnum in Paschalem cereum edidit AURELIUS PRUDENTIUS, ut meminimus in uocabulo, Cereus Paschalis, &c.

PASSIO.

Passio Christi.] Lege in uocabulo, Christus quia locus opportunior uidebatur. Porro quia passionem Christi etiam quidam opinabantur salutarem esse, & fuisse impijs omnibus, qui ab initio creature in suis iniquitatibus mortui sunt. Hoc planè improbat Concilium VALENTINVM GALLIÆ III. sub Lothario Imperatore, cano. 4. Nam illud nobis (ait) fideliter simpliciter, tenendum ac docendum placet, iuxta Euangelicam & Apostolicam ueritatem, quod pro illis hoc datum premium teneamus, de quibus ipse Dominus noster dicit: Sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis, ut omnis qui credit in ipso non pereat, sed habeat uitam æternam. Et Apostolus: Christus (ait) semel oblatu est ad multorum exhaurenda peccata, &c. Vide loco præfixo.

PASTOR.

Pastoris officium.] Hic accipimus pastorem generaliter, pro omni qui curam habet ani-

marum, uel cui docendi munus creditum est: alioquin iam in particularibus uocabulis uniuersale officium præscriptum est, ut reperies in uocabulo, Abbas, Episcopus, Metropolitanus, Clericus, Parochus, Doctor, & similibus. Hic igitur accipe dictum de eo, qui uel curam animarum gerit, uel prædicationis officium suscepit, uel qui alijs præest & uerbo, debet atque exemplo lucere. Sic autem CLEMENS I. epist. 1. ad Iacobum fratrem Domini, Petrum Apostolorum uerticem docet in extremis instruxisse quemlibet pastorem, & allegat Gratianus, causa 12. quaest. 1. Te quidem oportet irreprehensibiliter uiuere, & summo studio nitri, ut omnes, uita huius occupationes abiicias, ne fidei uisus exstas, ne aduocatus litium sis, ne in uita aliqua occupatione prorsus inueniaris mundialis negotij occasione perplexus. Neque enim iudicem, aut cognitorem secularium hodie te ordinare uult Christus, uti ne prædicatus presentibus hominum curis non possis uerbo Dei uacare, & secundum ueritatis regulam scernere bonos a malis. Ista namque opera, que tibi minus congruere superius exposuimus, exhibeam sibi inimicem discentes, id est, laici, & te nec occupet ab his studijs, per que salus omnibus datur. Sicut enim tibi impietatis crimen est, neglectis uerbi Dei studijs sollicitudines suscipere secularis: ita & unicuique laicorum peccatum est, nisi inimicem sibi etiam in his, que ad communis uite usum pertinent, operam fideliter dederint. Tu uerò ad hoc saluum uocatus es, ut oportune & sine intermissione doceas uerbum Dei, per quod salutem consequi possint.

IDEM epist. 2. ad eundem Iacobum: Pastoralis ordinis est, insauigabiliter renouare ad correctionem populorum, imo magis filiorum spiritualium (quantum est fas intelligere) cognouerit peruenire: & non, quod absit, cum suo periculo alienæ spei per solam negligentiam facere detrimentum, sed quod ad generalis salutis spectat compendium salubri necesse est prouidere tractatu, &c.

Et ANACLETVS I. epist. 1. ad omnes Episcopos, ut allegatur à Gratiano, distinct. 83. cap. Nihil, &c. Nihil illo est pastore miserius (ait) qui luporum laudibus gloriatur: quibus si placere uoluerit, atque ab his amari delegerit, erit hinc omnibus magna pernicies. Nullus ergo pastorem placere lupis & gregibus ouium potest: perdit enim laboris memoriâ mens terrenis obligata carceribus. Sicut artium in suo quoque opere inuenitur mater instantia, ita nouerca eruditionis est negligentia. Vnde & multa alia sunt documenta quæ tuis locis iam inserta sunt. Sic uerò de pastorum officio multis uerbis agit, insignis ille Theologus GREGORIUS NAZIANZENSIS orat. 6. & in Apologetico, sed & IOANNES CHRYSOST. statim initio lib. 1. de incomprehensibili Dei natura contra Anomæos, & plures alij Patres, quorum recensere scripta laboriosum esset. Lege AYGUSTINVM HIPPONENSEM tract. 123. super Ioannem. In sermone de gratia dicit. Oportet (ait) nos qui præesse populo, & pastoris nomen, quamuis indigni, tenemus, ut uobis administrare diuini uerbi pabula curemus: ita uos sollicita mente tractare, ut quod malum in uobis uidemus, cum fraterno amore redarguamus, & quod bonum est fructificare & enutrire laboremus, &c. Idem scripsit librum egregium de pastoribus, qui inferitur tomo 9. operum. Præterea LEO PRIMVS, epist. 82. ad Anastasium Episcopum Thessalonicensem. Pastores (ait) dum dominari magis quam consulere subditis querunt, placet honor, inflat superbia, & quod prouisum est ad concordiam, tendit ad noxam. Et GELASIVS I. epistola ad Euphemianum Episcopum, circa finem. Pastorem sequi rex debet ad pascha saluaria reuo-

Clemens I.

Quid amplecti & cauere Pastor debet.

* Hæc allegat Gratianus causa 11. quaest. 1. cap. Sicut & Iu. lib. 5. de eccl.

Pastor non affertur malis

Anacletus I.

Gregorius Nazianzenus, Ioannes Chrysostomus.

Augustinus Hipponensis.

Leo I.

Gelasius I.

cauem,

canem, non per denia gregem pastor errantem. Dic mihi, rogo te grex pro te, an tu pro grege reddideris es rationem? Lege residuum, nam pastoribus extremum iudicium ante oculos tremendum proponit, ut eos ad sollicitam gregis curam instimulet. Verum de eorum officio GREGORIVS I. in tribus libris pastoralium disseruit, & in singulis iam vocabulis de cuiusque prælati officio tractauimus. Vide quod sequitur.

Pastorum ofcitantia.] Posuimus supra. Pastores an iudicandi & corripiendi.] Posuimus supra.

Pastores amore & obedientia profecquendi.] Lege ex CLEMENTE I. epist. 1. ad Iacobum fratrem Domini, ubi vltima Petri verba recenset vocabulo, Obedientia. IDEM verò lib. 2. Constitutionum Apostolicarum, cap. 23. Pastorem bonum laicus honoret ut Dominum, ut Pontificem Dei, ut magistrum pietatis. Nam qui illum audit, Christum audit, & qui illum spernit, Christum spernit: qui verò Christum non recipit, non recipit eius Deum ac Patrem. In reliquis capitulis qualis esse debeat pastor insinuat. Verum ea iam in vocabulo, Episcopus, inserta sunt, & ideo hic filemus. Vide Honor. & Obedientia, &c.

Pastores mali vt tolerandi.] ANACLETVS I. epist. 3. ad omnes Episcopos. Pro meritis plebis sepe pastores deprauantur Ecclesia, vt proclinant corrumpant qui sequuntur, capite videlicet languescite facilius reliqua membra corporis insciantur, vt scriptum est. Omne caput languidum & omne cor merens, a planta pedis vsque ad verticem capitis non est in eo sanitas. Quapropter manifestum est diabolus (qui sicut leo rugiens circum querens quem possit deuorare) cordibus plebium fradere, vt doctores atque pastores suos detractionibus accusent, vt plebibus languescantibus vel mala agentibus, non tenentibus pastoribus frena eorum, lasciuant atque in ima ruant. Tum quod sit tolerandus subsequenter insinuat, vt iam diximus alibi. Vnde & ZEPHERINVS I. epist. 1. ad Episcopos Siciliae. Episcopi a plebibus & clero, & Domini a feruis ferendi sunt, vt sub exercitatione tolerantia sustineantur temporalia, sperentur eterna. Auet enim merita virtutis, quod propositum non violat religionis. Et epist. 2. ad Episcopos Aegypti. Doctores, qui & Patres vocantur, magis portandi quam reprehendendi sunt, nisi in recta fide errauerint. Nullus ergo doctorem per scripta accuset, nec nisi fidei & legitimo, qui etiam irreprehensibilem vitam ac conuersationem ducat, accusatori respondeat: quia indignum est, vt doctor stulto & indocto respondeat iuxta stultitiam suam. Doctorem autem Catholicum, & præcipue Domini sacerdotem sicut nullo errore implicari, ita nulla oportet machinatione, aut cupiditate violari. Vide in vocab. Doctor.

Pastor non facile cedat.] Vide Episcopus, &c. scilicet vt Episcopi in persecutione suas non relinquunt Ecclesias, &c. Hæc ibi reperies. Quidquid autem hic defuerit, scito de ex talibus vocabulis repetendum, quia ibi congruentius sunt inserta omnia, quæ videbantur cuiusque ministerio & officio conuenire.

PATRIARCHA & PRIMAS.

Patriarcharum & Primatum institutio & authoritas.] Iam infinitis in locis horum nominum mentio facta est, siue in dictione, Episcopus, vel Archiepiscopus, vel Metropolitanus, &c. Verum tamen, quia specialiter adhuc decreta de hisdem referuata sunt, paucis quidem verbis insi-

nuare curabimus. De Patriarcharum ergo atque Primatum institutione loquitur CLEMENS I. epistola 1. ad Iacobum fratrem Domini. In illis (ait) ciuitatibus, in quibus olim apud Ethnicos * Archiepiscopus eorum, atque primi legis doctores erant, Episcoporum Primates poni vel Patriarchas, qui reliquorum Episcoporum iudicia & maiora, quous necesse foret, negotia in fide agerent, & secundum Dei voluntatem, sicut constituerunt sancti Apostoli, ita vt ne quis iniuste periclitaretur, desinerent. In illis autem ciuitatibus, in quibus dudum apud predictos archiepiscopus erant: quos tamen minores tenebant, quam memoratos Primates Archiepiscopos insinuat præcepit, qui non tamen Primatum, sed Archiepiscopatum fruerentur nomine, &c. Vide Archiepiscopus, &c. Hæc citat atque allegat LEO NONVS, epist. 3. ad Petrum & Ioannem Episcopos Affricæ, & allegatur à Gratiano, distinct. 80. cap. In illis, &c. Eadem etiam reperit ANACLETVS I. epist. 2. circa medium, & epist. 3. ad omnes Episcopos sic loquitur. Episcoporum ordo vnus est, licet sint Primates illi, qui primas ciuitates tenent, qui & in quibusdam locis Patriarcha à nonnullis vocantur. Illi autem, qui in Metropoli à beato Petro Apostolo, ordinante Domino, & à predecessore nostro S. Clemente, sicut à nobis consueuerunt, non omnes Primates vel Patriarcha esse possunt: sed ille vrbes, quæ præfixis & prisicis temporibus Primatum tenuerunt, Patriarcharum aut Primatum nomine fruuntur. Reliquæ vero Metropoles Archiepiscopatum, aut Metropolitanorum, & non Patriarcharum, aut Primatum vtiuntur nominibus, quia hæc eadem & leges seculi in suis continent principibus. Alia autem prima ciuitates, quas vobis conscriptas in quodam tomo mittimus, à sanctis Apostolis & à beato Clemente, siue à nobis predicatoribus Primates acceperunt. Porro lege Patriarchatum ordinationem apud NICEPHORVM CALLISTVM, lib. 12. Historiæ Ecclesiasticæ, cap. 13. Hæc autem decreta quæ præfiximus ex Clemente, & Anacleto, confirmat iterum ANICETVS I. epist. 1. ad Episcopos Galliarum, vt allegat Gratianus, distinct. 99. cap. Nulli, &c. Nam vbi de Episcoporum & Archiepiscoporum ordinatione differunt, vt suis locis inferunt reperies, sic adiecit. Nulli Archiepiscopi, Primates vocentur, nisi illi qui Primas tenent ciuitates, quarum Episcopos Apostoli, & successores Apostolorum regulariter Patriarchas & Primates esse constituerunt, nisi aliqua gens deinceps ad fidem conuertatur, cui necesse sit propter multitudinem eorum Primatem constitui. Reliqui vero, qui post Primates Metropolitanas sedes adepti sunt, non Primates, sed Metropolitanam nominentur, &c. Vide Metropolitanorum institutio, &c. Eadem reperit STEPHANVS I. epist. 2. ad omnes Episcopos. FOLIX II. in Concilio ROMANO quod celebravit, epistola missa ad Athanasium & reliquos Episcopos Alexandriae congregatos, cano. 12. Primates illi (ait) & non alij sint, qui in NICÆNA SYNODO I. sunt constituti (scilicet Antiochia, Alexandria, Hierusalem & Constantinopolis) reliqui vero, qui Metropoles sedes tenent Archiepiscopi vocentur & non Primates, salua in omnibus Apostolica sedis dignitate, quæ ei ab ipsi Domino est concessa, & posita à sanctis Patribus roborata, &c. Vnde ad eorum secretendam differentiam, BONIFACIVS I. statuit decretum, quod allegat Gratianus, causa 6. quæst. 4. cap. Si inter: Si inter Episcopos eiusdem Concilij dubitatio emerferit de Ecclesiastico iure & de alijs negotiis, primum Metropolitanus eorum, cum alijs quibusdam, in Concilio considerans rem diuidet: & si non

adquiscat vtrique pars iudicatis. Tunc Primas illius regionis inter ipsos audiat, & quod canonibus & legibus consentaneum sit hoc diffinit, & nulla pars valeat calculo eius contradicere. Numerat autem quatuor sedes Patriarchales Concilium NICÆNUM I. cano. 6. quibus ab omnibus Metropolitanis obedientiam præstari vult, vt cum Concilium in suis prouincijs indixerint adire teneant, vt iam allegauimus. Ex Concilio GENERALI, VII. Constantinopolitano IV. sub Bassilo Imperatore, cano. 17. superius vocabulo, Metropolitanus, &c. Lege sequentia.

Patriarcharum & Primatum dignitas.] Hoc ex superiori dependet, vbi de authoritate & excellentia Patriarcharum supra carteros tractabatur. Denique Concilium LATERANENSE sub Innocentio III. omnium generalissimum, cui fuerunt assistentes Patres 1211, can. 5. Antiqua (ait) Patriarchalium scilicet priuilegia renouant, sacra vniuersali Synodo approbante, sancimus, vt post Romanam Ecclesiam. Vide hic in dictione, Romana Ecclesiæ Primatus, &c. que distinetur Domino super omnes alias ordinarie potestatis obtinet principatum, ut pote mater vniuersorum. Christi fidelium & magistra. Constantinopolitana primum, Alexandrina secundum, Antiochena tertium, Hierosolymitana quartum locum obtineant, seruata cuilibet propria dignitate, ita quod postquam Antistes à Romano Pontifice receperint pallium, quod est plenitudinis officij Pontificalis insignis (vide supra, Pallium, &c.) præstato sibi fidelitatis & obedientia iuramento, licenter & ipsi suis suffraganeis pallium largiantur, recipientes pro se professionem canonicam, & pro Romana Ecclesia sponsonem obedientiam ab eisdem dominice verò crucis vexillum ante se faciant vbiq; deferri, nisi in vrbe Romana, & vbiq; summus Pontifex præfens extiterit, vel eius legatus viens insignis Apostolice dignitatis. In omnibus autem prouincijs eorum iurisdictioni subiectis, ad eos cum necesse fuerit prouocentur, saluis appellationibus ad sedem Apostolicam interpositis, quibus est ab omnibus humiliter deferendum. Hæc renouat Concilium FLORENTINVM generale sub Eugenio I V. sessione vltima. Verum reuolue ea quæ iam in superioribus vocabulis tibi præfixis annotatum est.

Patrini esse non possunt pater vel mater infantis.] Hoc viderit in proximè citato Metensis Concilij decreto permissum, sed decretum illud non esse intelligendum de patre vel matre carnali, hæc quæ sequuntur decreta manifestant, quæ longè Concilium Metense præcesserunt. Sic ergo DEVS DEDIT I. Papa epistola ad Gordianum Episcopum Hispaniæ, & allegat Gratianus, causa 30. * Peruenit: Peruenit ad nos diaconus vester (ait) vestre sanctitatis epistolam ferens, quod quidam viri, etiam & mulieres præterito sabbato Paschali die, pro magno populorum incurfu, nescientes proprios suos filios suscepisset ex lamacro sancto. Cupis ergo scire, si pro tali accidente ratione debeant viri & mulieres ad suam proprium usum redire, an non. Nos enim ex hoc tristitia vestri inquisimus priorum Patrum nostrorum dicta. Inuenimus autem in Archiebis huius Apostolice sedis iam talia contigisse in Ecclesia Siciliae & Ephesorum, simulq; Hierosolyma, & etiam aliarum Ecclesiarum, Episcopis etiam earum ciuitatum, ab hac Apostolica sede volentibus scire, si viri & mulieres redirent ad proprium thorum beate memorie sanctissimi Patres IULIVS, INNOCENTIVS & C ORLESTINVS, cum Episcoporum plurimorum & sacerdotum consensu, in Ecclesia beati Apostolorum principis prohibentes talia perscripterunt & confirmauerunt, nullo modo iam in coniugio se recipere au-

adquiscat vtrique pars iudicatis. Tunc Primas illius regionis inter ipsos audiat, & quod canonibus & legibus consentaneum sit hoc diffinit, & nulla pars valeat calculo eius contradicere. Numerat autem quatuor sedes Patriarchales Concilium NICÆNUM I. cano. 6. quibus ab omnibus Metropolitanis obedientiam præstari vult, vt cum Concilium in suis prouincijs indixerint adire teneant, vt iam allegauimus. Ex Concilio GENERALI, VII. Constantinopolitano IV. sub Bassilo Imperatore, cano. 17. superius vocabulo, Metropolitanus, &c. Lege sequentia.

adquiscat vtrique pars iudicatis. Tunc Primas illius regionis inter ipsos audiat, & quod canonibus & legibus consentaneum sit hoc diffinit, & nulla pars valeat calculo eius contradicere. Numerat autem quatuor sedes Patriarchales Concilium NICÆNUM I. cano. 6. quibus ab omnibus Metropolitanis obedientiam præstari vult, vt cum Concilium in suis prouincijs indixerint adire teneant, vt iam allegauimus. Ex Concilio GENERALI, VII. Constantinopolitano IV. sub Bassilo Imperatore, cano. 17. superius vocabulo, Metropolitanus, &c. Lege sequentia.

Clemens I. * Primi sacerdotis flaminis.

Leo 9.

Anacletus I.

Nicephorus Callistus.

Anicetus I.

Stephanus I. Folix 2.

Concilium Romanum sub eodem.

Concilium Nicænum I. sub Constantino I. cano. 6.

Bonifacius I.

adqui

Concilium Nicænum I.

Concilium generale 8. sub Adriano 2.

Concilium Lateranense sub Innocentio 3. cui interfuerunt patr. 1215.

Numerantur septus hæc sedes in vocabulo, Romane Ecclesiæ primatus, &c. & in suis etiam propriis vocabulis.

Concilium Florentinum.

Dionysius Areopagita, cuius libros Michael Syngelus doctissimus summopere commendat in eius vita.

adquiscat vtrique pars iudicatis. Tunc Primas illius regionis inter ipsos audiat, & quod canonibus & legibus consentaneum sit hoc diffinit, & nulla pars valeat calculo eius contradicere. Numerat autem quatuor sedes Patriarchales Concilium NICÆNUM I. cano. 6. quibus ab omnibus Metropolitanis obedientiam præstari vult, vt cum Concilium in suis prouincijs indixerint adire teneant, vt iam allegauimus. Ex Concilio GENERALI, VII. Constantinopolitano IV. sub Bassilo Imperatore, cano. 17. superius vocabulo, Metropolitanus, &c. Lege sequentia.

Patriarcharum & Primatum dignitas.] Hoc ex superiori dependet, vbi de authoritate & excellentia Patriarcharum supra carteros tractabatur. Denique Concilium LATERANENSE sub Innocentio III. omnium generalissimum, cui fuerunt assistentes Patres 1211, can. 5. Antiqua (ait) Patriarchalium scilicet priuilegia renouant, sacra vniuersali Synodo approbante, sancimus, vt post Romanam Ecclesiam. Vide hic in dictione, Romana Ecclesiæ Primatus, &c. que distinetur Domino super omnes alias ordinarie potestatis obtinet principatum, ut pote mater vniuersorum. Christi fidelium & magistra. Constantinopolitana primum, Alexandrina secundum, Antiochena tertium, Hierosolymitana quartum locum obtineant, seruata cuilibet propria dignitate, ita quod postquam Antistes à Romano Pontifice receperint pallium, quod est plenitudinis officij Pontificalis insignis (vide supra, Pallium, &c.) præstato sibi fidelitatis & obedientia iuramento, licenter & ipsi suis suffraganeis pallium largiantur, recipientes pro se professionem canonicam, & pro Romana Ecclesia sponsonem obedientiam ab eisdem dominice verò crucis vexillum ante se faciant vbiq; deferri, nisi in vrbe Romana, & vbiq; summus Pontifex præfens extiterit, vel eius legatus viens insignis Apostolice dignitatis. In omnibus autem prouincijs eorum iurisdictioni subiectis, ad eos cum necesse fuerit prouocentur, saluis appellationibus ad sedem Apostolicam interpositis, quibus est ab omnibus humiliter deferendum. Hæc renouat Concilium FLORENTINVM generale sub Eugenio I V. sessione vltima. Verum reuolue ea quæ iam in superioribus vocabulis tibi præfixis annotatum est.

PATRINVS.

Patrini qui eligantur, &c.] Patrini corruptum est & peregrinum vocabulum, nec Latinum, & dicitur susceptor alio nomine: tamen quia canones hoc nomine vtuntur nolimus immutare. Quod autè ab antiquo susceptores instituti sint, qui infantes vel etiam adultos baptizandos de fonte leuarent, crebro iam ostendimus. Ex DIONYSIO AREOPAGITA in vocabulo, Baptismi conferendi forma, & in vocabulo, Baptismus infantum, &c. Hic nempe sanctus Pater libro Ecclesiasticæ Hierarchiæ, par. 3. cap. 7. Istud cum pifsimis ducibus nostris (ait) in mentem venisset, visum est admittere infantes hoc modo: vt naturales oblatis parum parentes, puerum vni ex fidelibus tradant, præclaro diuinarum rerum magistro, sub quo iam puer sit quasi sub Patre diuina sancteque salutis alumno. Hinc itaque presul spondentem puerum iuxta sanctam educationem vitam, requirit vt abrenunciationem proficiant, fidemque confiteatur, non (vt illi videntes aiunt) aliam pro alio inuinit sacris. Neque enim hoc ille ait, Ego pro puero abrenunciationes facio, aut fidei sacramenta proficior: sed ita, puer renunciat & proficitur, id

est, spondeo puerum indulturum cum ad sacram intelligentiam venerit sedulis adhortationibus meis, vt abrenunciet contrariis omnino, profiteaturq; & peragat diuina que pollicetur. Nihil igitur, vt reor, indignum est si ad diuinum institutum puer adducitur sanctum habens preceptorem, qui illi diuinarum rerum habitum tradat, malorumq; seruet immunitatem, &c. Hæc Dionysius. Eadem confirmat TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS, libro de baptismo, vbi Patrino meminit sub nomine sponforum salutis & arbitrorum fidei. Vide supra, Baptif. Vnde & HIGINVS I. Papa in decreto, quod allegat Gratianus de consecrat. distin. 4. cap. In catechismo, &c. & Iuo lib. 1. decreto. In catechismo (ait) & in baptismo, & in confirmatione vnus patrini fieri potest, si necessitas cogat: non est tamen consuetudo Romana, sed per singulos singuli suscipiunt. Vide Catechismus, Baptismus, & Confirmatio, &c. quia in his vocabulis sæpius mentio fit Patrino. Vnde NICEPHORVS CALLISTVS, lib. 13. Historiæ Ecclesiasticæ, cap. 9. Ioannem Chrysostomum refert Theodosium iuniorem de fonte leuante, Imperatoris (ait) conius in Ecclesia, que de Apostolorum nomine appellata est, Theodosium etiam in infantem, quem Ioannes per baptismum sibi filium arrogauerat, ad genus eius admonens, multaq; deprecans & adiuuans vix tandem persuasit, vt se ad placabilitatem daret, & Severianum rursus in amicum reciperet, &c. Verum lege ea quæ in sequentibus distinctionibus inferuntur. Vnde & Concil. METENSIS, can. 3. Nullus alteri (ait) suscipiat a fonte infantem, nisi qui apprimè signaculum, id est, abrenunciationem diaboli, & professionem Catholice fidei tenuerit, & infantem nequaquam duo vel plures, sed vnus a fonte baptismus suscipiat: quia in huiusmodi fidei diabolo datur locus, & tanti ministerij reuerentia vilescit. Nam vnus Deus, vnus baptisma. Pater, qui a fonte suscipit debet esse * pater vel mater infantis. Denique Concilium METENSE, allegatur in Concilio Lateranensi sub Alexandro 3. par. 50. cap. 44. In baptismo vel christumate non potest alium suscipere filium, qui non est baptizatus vel confirmatus. iunge sequentia.

Patrini esse non possunt pater vel mater infantis.] Hoc viderit in proximè citato Metensis Concilij decreto permissum, sed decretum illud non esse intelligendum de patre vel matre carnali, hæc quæ sequuntur decreta manifestant, quæ longè Concilium Metense præcesserunt. Sic ergo DEVS DEDIT I. Papa epistola ad Gordianum Episcopum Hispaniæ, & allegat Gratianus, causa 30. * Peruenit: Peruenit ad nos diaconus vester (ait) vestre sanctitatis epistolam ferens, quod quidam viri, etiam & mulieres præterito sabbato Paschali die, pro magno populorum incurfu, nescientes proprios suos filios suscepisset ex lamacro sancto. Cupis ergo scire, si pro tali accidente ratione debeant viri & mulieres ad suam proprium usum redire, an non. Nos enim ex hoc tristitia vestri inquisimus priorum Patrum nostrorum dicta. Inuenimus autem in Archiebis huius Apostolice sedis iam talia contigisse in Ecclesia Siciliae & Ephesorum, simulq; Hierosolyma, & etiam aliarum Ecclesiarum, Episcopis etiam earum ciuitatum, ab hac Apostolica sede volentibus scire, si viri & mulieres redirent ad proprium thorum beate memorie sanctissimi Patres IULIVS, INNOCENTIVS & C ORLESTINVS, cum Episcoporum plurimorum & sacerdotum consensu, in Ecclesia beati Apostolorum principis prohibentes talia perscripterunt & confirmauerunt, nullo modo iam in coniugio se recipere au-

Tertullianus Carthagenf.

Higinus.

Nicephorus Callistus.

Concilium Metense sub Arnulpho Imperat.

* Pater vel mater non carnalis, sed dici debet pater vel mater spiritalis, alioquin videtur infra.

Deus dedit I. papa.

* Quæst. 1.

Tullius I. Innocentius I. Celestinus I.

lites

Septem dona Baptismi.

Robertus Guaguinus.

Concilium Cabilonense 2. sub Carolo Magno.

Nicolaus 1.

Alexander 3.

Concilium generale 6. Constantinopolit. 3. sub Constantino Pogonato Imperat.

lieros aut viri, qui quacunq; ratione suos susceperint: natos: sed separant se, ne suadente diabolo tale vitium peccati inoleat per mundum, & uniuersorum error accrescat. Sciatis quia quomodo sunt septem dona Spiritus sancti, ita sunt septem dona baptisimi, a primo pabulo sacraei salis, & ingressus sancte Ecclesie, usque ad confirmationem Spiritus sancti per christum. Ab hoc primo Spiritus sancti dono usque ad septimum, nullus Christianus suam commatrem in coniugio recipere debet: & qui presumpserit, anathematis vinculo religetur in perpetuum, nisi penitentiam egerit dignè. Mulieres verò cum separate fuerint pro hac illicita re, à totis viris totam precipimus recipere dotem, quam in die nuptiali receperit: & post expletum annum recipiat alium virum, similiter & vir uxorem. Vnde & narrat ROBERTVS GVAGVINVS, lib. 2. compendij de gestis Francorū, in Chilperico, Andoneram predicti Chilperici coniugem dolo Fredegondæ pellicis regis, filiam propriam de fonte leuasse. Sciebat enim (ait) ex Christiano instituto, nefas esse virum mulieris concubitu potiri, que baptizanda filio commater exiisset. Eo autem pacto Chilpericum à reginæ contubernio disclusum ite callidissima pellex sperabat, sicut & factum est quia Andonera reiecta, Fredegonda in uxorem transiit. Lege historiam. Verum, quia vbique fraus committitur, Concilium CABILONENSE I. can. 31. & allegat Gratianus, causa 30. quaest. 1. cap. Dicitur est, sic statuit. Dicitur nobis est quasdam feminas desidiōse, quasdam verò fraudulenter, ut à viris suis separarentur proprios filios coram Episcopis ad confirmandū tenuisse. Vnde nos dignum duximus, ut si qua mulier filium suum desidia aut fraude aliqua coram Episcopo ad confirmandum tenuerit, propter fallaciam suam, quandiu viuet agat penitentiam, à viro tamen suo non separetur. Idem omnino statuit sub similibus verbis & conformi sententia NICOLAUS I. epist. ad Rodulphum Bituricensem Archiepiscopum, & allegat ibidem Gratianus. Verum non repeto, quia eadem replicat. Denique ALEXANDER III. Salernitano Episcopo, vt habetur parte 32. Concilij Lateranensis, cap. 2. sic statuit. Si vir vel mulier sciēter, aut ignoranter filium suum de sacro fonte susceperit, an propter hoc ab inuicem separari debeant, & alij copulari, quia nos generaliter consulere voluisti, consultationi tuae respondemus: quod quamuis si generaliter constitutum, ut debeant: quidam tamen humanius & potius sentientes aliter statuunt: & ideo nobis videtur, quod sine ex ignorantia, sine ex malitia id fecerint non sunt ab inuicem separandi, nec alter alteri debitum debes subtrahere, nisi ad continentiam seruandam possint iudici. Quod si ex ignorantia id factum est, eos excusare ignorantia videtur: si ex malitia, eis sua fraus vel dolum non debet patrocinari. Iunge seq. Patris seu compatribus interdicatur mutuis contractus matrimonij, & omnis carnalis copula. Ex præcedenti distinctione liquet, quia qui hoc præsumpserit attentare excommunicationi subdantur à Deo dedit I. Papa, & ceteris Patribus. Verum sunt alia decreta, que hoc specialiter prohibent. Vnde Concilium GENERALE VI. Constantinopolitanum III. in Trullo, cano. 53. Quoniam spiritalis necessitudo (ait) seu affinitas corporum coniunctione maior est, in nonnullis autem locis cognouimus quosdam, qui ex sancto & salutaris baptisimato infantes suscipiunt, postea quoque cum matribus illorum viduis matrimonium contrahere. Statuimus, ut in posterum nihil fiat eiusmodi. Si qui autem post presentem canonem hoc facere deprehensi fuerint, hi quidem primò ab illicito & iniusto

matrimonio desistant, deinde & fornicatorum poenis subiciantur. Eadem repetit Concilium ROMANVM sub Gregorio II. cano. 4. Et Concilium MOGVNTINVM I. cap. 55. Nullus proprium filium vel filiam de fonte baptisimato suscipiat, nec commatrem ducat uxorem, nec illam cuius filium aut filiam ad confirmationem duxerit: ubi autem factum fuerit, separentur. Hinc etiam NICOLAUS I. epistola ad Rodulphum Bituricensem Archiepiscopū, vt allegat Gratianus, causa 33. quaest. 2. cap. Si quis: Si quis cum * commatre fornicatus fuerit, anathematis percussit ictibus. Similiter & illam percussit promulgamus, qui cum ea, quam de sacro fonte baptisimato susceperit, aut cum illa, quam ante Episcopum tenuerit cum sacro christinate fuerit uncta, fornicationis perpetraverit scelus: legitimam tamen, si habuerit, non dimittat uxorem. IDEM epistola ad Salontanum Episcopum, vt allegatur à Gratiano, causa 30. quaest. 1. cap. Nolite: Nolite desiderare, virum mulier, que viri filium ex alia femina genitum se sacro fonte leuauerit, postmodum possit cum eodem viro copulari. Quos ideo coniungi posse decernimus, quia secundum canones sacros, nisi amborum consensu nullius religionis obtentu debet coniux dimittere coniugem. Pertinet autem ad ingens vxoris exitium, qua habens odio virum, vel infirmitatem eius non considerans, quasi causa pietatis operatur impietatem, maxime cum Apostolus precipiat: Nolite, inquietis, fraudare inuicem, nisi ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi, &c. IDEM respondens ad consulta Bulgarorum, & allegat Gratianus, causa 30. quaest. 5. Est inter fratres & filios spiritalis gratia & sancta communio, que dicenda non est consanguinitas, sed habenda spiritalis proximitas. Vnde inter eos arbitror non posse fieri quodlibet legale coniugium, quandoquidem nec inter eos qui natura, & eos qui adoptione filij sunt veneranda Romanæ leges matrimonia contrahi permittunt, &c. Iterum ibidem. Si inter eos non contrahitur matrimonium quos adoptio iungit, quando potius à carnali oportet inter se contubernio cessare illos, quos per celeste sacramentū regeneratio sancti Spiritus iungit? Longè ergo congruentius filius patris mei, vel frater meus appellatur is quem diuina gratia potius quam humana voluntas, ut filius patris mei, vel frater meus esse, elegit, prudentiusque ab altera corporis commixtione fecerunt. IDEM epistola ad Salomonem Constantiensis Episcopum, & allegat Gratianus, causa 30. quaest. 4. Sciscitatur à nobis sanctitas vestra, si aliquis homo duas commatres habere valeat vnā post alterā. In quo meminisse debet, scriptum esse, erunt duo in carne vna. Itaque cum confiter, quia vir & mulier vna caro per coniugium efficiuntur, restat nimirum, verum compatrem cōstitui illi mulieri, cuius matrimonio assumpta vxor, commater esse videbatur. Eadem que supra relata sunt, confirmat Concilium VORMATIENSE, cano. 34. Et in Concilio MOGVNTINO III. delatus est quidam, nomine Alcinnus, ex parochia Arnonis Episcopi, qui commatrem spiritualem sibi in coniugium acceperat, & postea per sacramenta ab ea separatam, iterum eam sibi impia copulatione habebat sociatam: qui à Patribus anathematis esse vinculo innodatus. Hæc quoque renouat Concilium TRIBVRIENSE, cano. 47. vbi nihilominus permittit, vt ille qui compatrem habet, cuius vxor sibi commater non est, defuncto compatre potest eius uxorem, si ita velit, in coniugium sumere, si nullam habent consanguinitatis propinquitatem. Et canone 48. permittit, vt si quis suæ spiritalis commatris filiam fortuito, &

Concilium Romanū 1. sub Gregor. 2. Concilium Moguntinum 1. sub Carolo Magno.

Nicolaus 1.

*vel cum matre.

Nicolaus 1.

1. Corinth. 7.

Concilij Vormatiens. Concilium Moguntinū 3. sub Arnulpho Imperat.

Concilij Triburienſe sub eodem Principe.

Alexander 3.

Bonifacius 8.

Concilium Tridentinum generale.

Concilium Parisiense 5.

Numeri 5.

Concilium Arelatense 4. sub Carolo Magno.

Concilium Moguntinum 1. sub eodem. Concilium Parisiense 3. Augustinus Hipponenſis.

ita contingente rerum causa in coniugium duxerit, consilio maturiori seruato habeat, atque honestè legitimo coniugio operam det de huiusmodi copulatione comparum & parinorum extat decretum ALEXANDRI III. part. 32. Concilij Lateranensis quod celebravit, ad Salernitanum Episcopum. Vtrum (ait) filij vel filie ante, vel post compaternitatem geniti possint simul adinuicem copulari, canones secundum diuersorum locorum consuetudinem inueniuntur, & licet primus canon exinde editus, natos post compaternitatem prohibeat adinuicem copulari: alter tamen canon posterioris edictus primū videtur corrigere, per quem statuitur, vt sine ante, sine post compaternitatem geniti simul possint coniungi, excepta illa persona dumtaxat, per quam ad compaternitatem perueniunt. Vnde tolerabilis nobis videtur, vt secundum posteriorem canonem etiam post compaternitatem geniti simul possint copulari, præter illam personam, per quam compaternitas contrahitur, nisi consuetudo Ecclesie, que scandalum generet, aliter se habeat. Hæc omnia dilucidius expressit BONIFACIUS VIII. in sexto Decretali. titu. 3. de cognatione spiritali. Hæc etiam omnimodè obseruari præcipit Concilij TRIDENTINI, sessione 24. quaest. 8. sub Pio IV. cap. 2. decreti reformationis de matrimonio: vbi etiam iniungit parochis & sacerdotibus, qui infantem baptizant, admonere paternos affinitatis quam ex hoc facto contrahunt, ne ignorantia vlla excusari valeant. Quod si non fecerint, iubet ab ordinarijs castigari. Verum plura habes iam reposita supra ex Coelestio I. vocabulo, Fornicatio, &c. Vide ergo, & sequentia.

Patris qui esse non possint.] Concilium PARISENSE III. lib. 1. cap. 54. Prohibemus de sacro fonte leuare infantes, aut coram Pontificibus ad confirmationis sacramentum patris extare, qui propter reatum suum publica penitentia sunt multati, donec, per dignam penitentiam satisfactionem reconciliationem mereantur. Nec immerito, quoniam quos & lex diuina à castris militibus, ne ruina sint populi, & authoritas canonica ab Ecclesiarum sequestrantur limitibus: multo magis à memoratis peragendis officijs usque ad tempus penitentia peractum, dignamque perceptam reconciliationem meriti sunt excludendi. Vide Pœnitens, &c.

Patrinorum quanta debeat esse cura in spirituales filios.] Ex prima huius vocabuli distinctione ostendimus ex Dionysio Areopagita, quam sollicitè tenebantur olim sponsores infantum studere, vt instruerentur in bonis moribus & fide Catholica. Hoc etiam renouat Concilium ARELATENSE IV. cano. 19. Statuimus, vt parentes filios suos, & patris eos, quos de fonte lauacri susceperunt, erudire summo per se debeant. Illi, quia eos genuerunt, & eis à Domino dati sunt: isti, quia pro eis fidei iustores existunt. Eadem præcipit Concilij MOGVNTINVM I. cano. 47. & Concilium PARISENSE III. lib. 1. cap. 7. Qualiter autem hi, qui de sacro fonte alios suscipiunt, instruere debeant. (inquit) beatus AVGVSTINVS in sermone habito ad populum demonstrat dicens. Quicumque igitur viri, quacunq; mulieres de sacro fonte filios spiritaliter susceperunt, cognoscant se pro eis fidei iustores extitisse apud Deum. Et ideo necesse est, vt semper illis sollicitudinem veræ charitatis impendant, admovent, & castigent, atque corripiant, vt castitatem custodiant, virginitatem usque ad nuptias seruent, & careris bonis operibus dediti sint. In hoc quippe facto de quo agitur, quantum à religione Christiana digressum sit, ignorari

fas non est. Hoc autem Patres dicunt, quia relatuū est illis, quod hi qui in sua sponsione eos, quos de sacro fonte suscipiunt, nec fidei, nec baptisimatis sacramento sunt instructi, & idcirco eos quos suscipiunt, & secundum sanctorum Patrum documenta docere debuerant, erudire nequeant. Eadem repetuntur, cap. 54. eiusdem libri primi. Denique NICOLAUS I. ad consulta Bulgarorum, vt allegat Gratianus, causa 30. quaest. 5. Ita (ait) diligere debet homo cum, qui susceperit ipsum de sacro fonte, sicut patrem. Porro susceptores seu patris oportet, vt sint provecæ atatis atque in fide probè catechizati & instructi, vt iubet Concilium AVGVSTENSE, capit. 16. quo non ore tantum, sed & mente & seruo ad interrogata respondere, suum munus intelligere, & paruulos vbi adoleuerit, & res postulerit, in fide orthodoxa instituere possint. Etate (ait) verò aut fide nondum provecos ad tantum munus admitti non debere ipsa ratio suadet, & nos precipiendo decernimus, &c.

PAUPER.

Pauperes, Ecclesie bonis fouendi & recreandi.] Diximus iam in dictione, facultates Ecclesie, qualiter quarta pars honorum Ecclesie debeat pauperibus dispartiri, & quomodo debeat opibus Ecclesiasticis recreari. Hoc etiam expressè mandat Concilium TYRONENSE III. cano. 10. & II. Episcopi (ait) maximam curam & sollicitudinem circa pauperes habeant, & his licitum sit, presentibus presbyteris, & diaconibus, de thesauro Ecclesie, familia & pauperibus eiusdem Ecclesie secundum canonicam institutionem, iuxta quod indigerint, erogare. Idem omnino Concilium CABILONENSE I. canone sexto, vt allegauimus in vocabulo, facultates Ecclesie vt dispensentur, &c. Eadem etiam confirmat Concilium MOGVNTINVM I. canone octauo, & Concilium BITVRRENSE, canone decimo octauo, vbi præcipit de mandato pauperum, quod in monasterijs reformatis quotidie, in Ecclesijs cathedralibus semel saltem in hebdomada celebretur, in quo pauperes aduocentur, & mensa communi reficiantur. Verum iunge sequentia.

Pauperum curâ Episcopum habeat, &c.] Præcedenti respondet, nam eadè est ratio vtriusque propositionis. Et quidem satis iam de hac materia diximus in vocabulo, Hospitalitas, &c. tamen quod restat adhuc est absolendum. Refert autem NICEPHORVS CALLISTVS, lib. 14. Ecclesiasticæ historię, cap. 24. de Attico Episcopo Constantinopolitano. * Ad misericordiam (inquit) atque largitionem tam procliuis fuit, vt non modo eis, qui in paroccijs eius erant, egenis prouidendum duceret, sed etiam vicinis Constantinopoli Ecclesijs pecuniam multam ad pauperum consolationem mitteret. Porro ex vna eius epistola, quam ad Calliopium Nicænum presbyterum dedit, missis simul trecentis aureis, qualis ea re vir fuerit, satis patebit. Ea sic habet. Calliope presbytero Atticus in Domino salutem. Decies mille in vrbē vestra egenos piorum commiseratione indigere cognoui. Decies mille dum dico, multitudinem ipsam, non certum pauperum numerum ostendo. Quandoquidem verò certum pecunie numerum ei acceptum seruo, qui per liberali manu ruid eam dispensantibus donat, & nonnulli indigent explorandorum eorum gratia, qui habent quidem, sed illis non dant, acceptis à me (o charum mihi caput) trecentis aureis istis ut vobis eos expende. Vobis autem eis maxime, qui mendicare

Nicolaus 1.

Aetas Patrinorum.

Concilij Augustense sub Othone Cardinali.

Concilij Tyronense 2. sub Carolo Magno.

Concilium Cabilonense 2. sub eodem.

Concilium Moguntinum 1. sub eodem. Concilium Biturense.

Nicephorus Callistus. Atticus Episcopus qua libentis in pauperes. * Simile quid narrant in Adriano 1. Martiano, qui quotidie ceterum pauperes oblectat, vide oblecto. Denique eadè refert in Eugenio 2. Porro vide in dictione Hecemolyntius, vbi Episcopi iunguntur habere Hecemolyntium, ex Concilio Oxoniensi in Angliacano 1.

erubescunt, non illis, qui in vita ventrem ad mundationem proponunt. Cum igitur pecuniam largieris, religionem hac in parte rationem non habebis, hoc unum spectans, ut indigentes alas, neque eos preseras qui moribus nostris viuunt. Pauperum sane etiam, qui longius absentes, ita curam Aticus gessit. Non dissimile nobis exemplum reliquit LEONTIVS NEAPOLITANUS EPISCOPUS in vita Ioannis elemosynarii, cuius admirandam largitatem & misericordiam egenis impensam, non est qui possit fictis oculis perlegere vel audire. Sed ut alia infinita prateremus, sic statuit CANON APOSTOLORUM 58. Si quis Episcopus vel presbyter, cum sit aliquis ex clericis egenus, ea qua sunt necessaria ei non suppeditat, segregetur: sin autem perfrueret, deponatur, ut qui fratrem suum interfecerit. Vnde & CYPRIANVS CARTHAGINENSIS, lib. 3. Epist. epist. 6. ad presbyteros & diaconos. Pauperibus (ait) ut sepe iam scripsi, cura ac diligentia vestra non destit: his tamen, qui in fide stantes, & nobiscum fuerint militantes Christi castra non reliquerunt. Quibus quidem nunc maior a nobis dilectio & cura prestanda est, quod nec paupertate adacti, nec persecutionis tempestate prostrati dum Domino fideliter seruiunt, ceteris quoque pauperibus exemplum fidei praeberunt. IDEM epist. 10. eiusdem libri ad eisdem. Habeatur interim quantum potest (ait) pauperum cura: sed qui tamen inconcussa fide stantes gregem Christi non reliquerunt, ut his ad tolerandam penuriam sumptus per vestram diligentiam suggeratur, ne quod circa fidentes tempestas non fecit, circa laborantes necessitas faciat. IDEM epistola 24. eiusdem libri, ad eisdem. Infirmorum & omnium pauperum curam peto diligenter haberi, sed & peregrinos, si qui indigentes fuerint, sumptus suggeratis de quantitate mea propria, quam apud Rogatianum compresbyterum nostrum dimisi: quae quantitas ne forte iam uniuersa erogata sit, nisi eidem per Naricum alioquin aliam portionem, ut largius & promptius circa laborantis fiat subuentio, &c. Vnde Concilium AURELIANENSE I. can. 18. allegatur a Gratiano distin. 81. cap. Episcopus, &c. Episcopus pauperibus vel infirmis, qui debilitate faciente non possunt suis manibus laborare, vestimentum & vestimentum, in quantum possibilitas habuerit, largiatur. Et Concilium ARVERNENSE, ut habetur in codice 16. voluminum, lib. 3. cap. 14. idem statuit, ubi etiam praecipit, ut de thesauro Ecclesiae licite pauperibus subueniatur. Hoc Concilium TOLETANVM III. confirmat cano. 3. Hinc Concilium AURELIANENSE V. cano. 21. Licet, propitio Deo, omnium Domini sacerdotum, vel quorumcumque haec cura possit esse fidelium, ut egenis necessaria debeant ministrari: specialiter tamen debilibus id pietatis causa conuenit, ut unusquisque Episcoporum incolis, quos infirmitatem incurrisse tam territorij sui, quam ciuitatis agnouerit, de domo Ecclesiae iuxta possibilitatem victui & vestitui necessaria subministrat, ut non eis desit misericordia cura, quos per duram infirmitatem intolerabilis stringit inopia. Et Concilium TOLETANVM I. V. cano. 31. idem repetit (vide supra in vocabulo, Diues, &c.) & cano. 37. sic addit. Praebendum est sacerdotibus vita solatium indigentibus, & maxime his quibus restituenda vicissitudo est. Quicumque ergo fidelium de facultatibus suis Ecclesiae aliquid deuotione propria contulerint, si forte ipsi aut filij eorum redacti fuerint ad inopiam, ab eadem Ecclesia suffragium vita pro temporis usu percipiant. Vide hoc iam allegatum in dictione, Basilicae fundatores, &c. Vnde & CLEMENS I. lib. 4. Constitutionis Apostolorum, cap. 1. & 2. Vos Episcopi solliciti estote de orphanis al-

dis, in nullo deficientes, orphanis praestantes munera parentum, viduis virorum, adultis nuptias, artificij opus, infirmo misericordiam, esurienti cibum, sitienti potum, nudis vestitum, & totis medicinam, in carcere inclusis opem, &c.

Pauperes, ciuitates alant, &c. Concilium TYRONENSE II. sub Pelagio Icano. 5. Vnaqueque ciuitas pauperes, & egenos incolis abimentis congruentibus pascat secundum vires, ut tam vicini presbyteri, quam ciues omnes suum pauperem pascant. Quo fiet, ut ipsi pauperes per ciuitates alias non vagentur. Et TYRONENSE II. can. 36. Omnibus communiter intimitur, ut unusquisque omni tempore suam familiam, & ad se pertinentes inopes alere & vegetare studeat: quoniam impium est, & Deo odibile eos, qui diuitijs assuunt nuntios, opibus abundantem, non adiuuare miseris & indigentibus. Plura lege superioris in dictione, Diues, &c. & Diuitijs, &c.

Pauperum oppressores, & eorum bono malo genio ementes, &c. Vide superius in vocabulis, Bona, & Diues, ubi multa ad hoc pertinentia sunt inserta. Porro adhuc paucis quae sunt proposita ostendemus decretis Patrum roborata. Sic autem Concilium CARTHAGINENSE IV. can. 83. Pauperes & senes Ecclesiae plus ceteris honorandi sunt. Et cano. 94. Eorum qui pauperes opprimunt, dona a sacerdotibus restituenda, &c. Et CARTHAGINENSE V. can. 9. allegat Gratianus, causa 23. quaest. 3. cap. Ab Imperat. Ab Imperatoribus uniuersis visum est postulandum propter afflictionem pauperum, quorum molestis sine intermissione fatigantur Ecclesia, ut defensores eis aduersus potentias diuitum, cum Episcoporum prouisione delegentur. Idem Concilium AFRICANVM, cano. 42. reliquum lege supra dictione, Diues, &c. Concilium MOGUNTINVM I. sub Carolo magno, can. 6. Orphanis & pauperes exheredati, a Patribus succendi sunt. Can. 17. autem madat omnibus tam secularibus, quam Ecclesiasticis viris, sub mala occasione, vel malo ingenio res pauperum, nec emere, nec vii tollere. Sed si quis ex eis aliquid (ait) comparare voluerit, in publico placito coram idoneis testibus, & cum ratione hoc faciat, alijs coarceatur. De huiusmodi bonis non licere precarias facere in Ecclesia. Vide infra, Praecaria, &c. Denique Concilium MOGUNTINVM I. cano. 17. Monemus, ne pauperes a potentioribus per aliquod malum ingenium contra iustitiam opprimantur, vel cogantur, ut res suas vendant sine traditi, ne forte parentes eorum contra iustitiam suam exheredati, & regale obsequium minuantur, & ipsi propter indigentiam mendicij vel latrones seu malefactorum efficiantur. Eadem repetit etiam, can. 18. verum reliq. Vide superius positum in vocabulo, Bona, &c.

Pax.

Pacis osculum tempore Missae offerendum defenditur. Nihil est tam sanctum, tamque deuotum, atque omni acceptione dignum, quod non haeretici sugillant & calumniantur. Vnde & caremoniam illam, quae tempore sacrificij Missae perficitur, dum pax offertur fidelibus a celebrante Pontifice, & per osculum etiam praestatur, derident tanquam quae fictitium sit commentum, & inanis prorsus caremonia. Sed non ita ab antiquo Patribus fuisse visum, breui demonstratione docebitur: quinimo palam est sanctam esse caremoniam, quae ab ipsis Apostolis etiam illis, iubente Christo dum illis imperauit, ut pacem fidelibus darent cum primum in domos introirent, ad nos usque delata est, sicut iam ostendimus in vocabulo, Missae ritus & caremoniae, &c. ubi fa-

Concilium Turonense 2.

Concilium Turonense 3.

Concilium Carthaginense 4.

Hoc Gratianus allegat distin. 90. cap. oblationes.

Concilium Africanum, sub Bonifacio 1.

Concilium Moguntinum, sub Rabano Mauro

Clemens 1.
Abdias Babylonius.
Terullianus Carthaginensis.
Clemens Alexandrinus.
Concilium Laodiceum.
Innocentius 1.
Ratio cur pax datur tempore Missae.
Ioannes Chrysostomus.
Cyrillus Alexandrinus.
Dionysius Aepagogia.
Iulianus Martyr.

pius pacis & aliarum caremoniarum Missae facta est mentio. Sed & CLEMENS I. hoc aperte demonstrat, libro secundo Constitutionum Apostolicarum, cap. 58. Eius (ait) qui Ecclesiam Dei ingrediuntur, oportet imprimis pacem precari. Quod si quis alius eam precatur, multo magis ipse in pace reperiat, oportet veluti filij lucis. Nam qui illam in se non possidet, non est dignus qui eam alijs concedat: & ideo opus est, ut imprimis habeat pacem ipse. Nam qui ipse secum non diffidet, neque cum alio contendet, sed erit pacificus amabilis, congregans quae Domini sunt, cooperatur eius factis ad multiplicandum ei illos, qui salui sunt in concordia. Qui enim inimicitias & dissidia excogitant, nec non contentiones ac iudicia, improbi & alieni a Deo iudicantur. Sed & pacem Apostolos semper fidelibus imprecatos, docet ABDIAS BABYLONIUS, libro primo, certaminis Apostolici, atque colligitur ex missa Iacobi Apostoli, cuius iam memoriam fecimus alibi. Denique TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS, libro de oratione, circa finem, pacis osculum (quod signaculum orationis vocat) antiquo more testatur veteres Christianos solitos dare, cum ad orationem conuenirent. Quando (ait) magis conferenda cum fratribus pax est, nisi cum oratione commendabilior ascendit, ut ipsi de nostra oratione participent, quam auderent de sua pace fratri transigere? Quis oratio cum diuortio sancti osculi integra, quem Domino officium facientem impedit pax? Quale sacrificium est a quo sine pace receditur? Porro CLEMENS ALEXANDRINVS, libro 3. Pedagogi, capite nono, confirmat, quod antiquitus in Ecclesijs tempore sacrificiorum dabatur pacis osculum. Concilium LAODICEVM, cano. decimonono, ut iam diximus supra in vocabulo, Oratio, ubi de orationibus quae in Missa dicuntur ante sacrificium differunt, ait: Deinde sic pacem dari, & sic sanctam oblationem perfici, & sibi licere sacratis ad altare accedere & communicare, &c. Possemus & pluribus testimonijs illud probare, verum haec pauca sufficient. Denique INNOCENTIUS I. epistola prima, ad Decennium Eugeniano Episcopum, capite primo, & allegatur a Gratiano de consecratione distinctione secunda, capite, Pacem igitur, &c. Pacem ergo asseris ante confecta mysteria quosdam populis imperare, vel sibi inter sacerdotes tradere, cum post omnia quae aperire non debeo pax sit necessario indicanda, per quam constet populum ad omnia quae in mysterijs aguntur, atque in Ecclesia celebrantur praebuisse consensum, ac finita esse pacis concludentis signaculo demonstrantur, &c. Haec Innocentius. Hinc astipulatur; huiusce rei etiam mentionem faciens, vir sanctissimus & fide dignissimus IOAN. CHRYSOSTOMVS, homil. 33. in cap. 10. Matth. Cum pax vobis dicimus (ait) & spiritui tuo, non voce solum, sed animo quoque respondetis, non ore magis quam mente id preferentes, &c. Similiter & in Liturgia sua sapienter hoc replet. Et CYRILLVS ALEXANDRINVS, lib. 12. in Ioannem, cap. 54. Pax vobis (inquit) Christus ad discipulos, vnde lex quadam ab Ecclesia tradita est. In sanctis enim congregationibus, hoc sapienter adiuuamus dicimus, &c. Sed & DIONYS. AREOPAGITA, libro de Ecclesiastica Hierarchia, cap. 3. par. 2. osculi pacis meminuit. Dum enim mysteria celebrantur (ait) Pontifex pacem sanctam omnibus nunciat, & omnes se in uino salutari, &c. Eiusdem osculi meminuit IUSTINVS martyr Apologia 2. pro Christianis ad Antoninum pium, &c. testatur autem, quod antequam Christiani communicarent,

se mutuo osculabantur, ut diximus in vocabulo. Communionis sumenda forma, &c. Porro ut finem faciamus, Concilium MOGUNTINVM I. cano. 44. Oblationem quoque & pacem in Ecclesia facere iugiter adiuuare, ut populis Christianis (ait) quia ipsa oblatio sibi & suis magnum remedium est animarum, & in ipsa pace vera unanimitas & concordia demonstratur. Vide ISYDORVM RVDERTVM, & alios plures, qui de officijs diuinis & Ecclesiasticis scripserunt, qui haec latius prosequuntur, & locos quos praefiximus.

Pax Ecclesiae & regni procuranda & optanda. Verè hoc calamitoso tempore nobis in mentem venit illud, quod Prophet. olim clamabant, Pax pax & non est pax, quia pacis speciem quidem videmus, sed bellum commouetur in animis tanto perniciosius, quanto occultius. Idcirco de pace quidem & tranquillitate laetandum, ubi potissima vna est in pace religionis & vitae concordia. Quam pacem optandam dicimus & totis viribus atque suspirijs a Deo postulandam in Ecclesia sancta Dei, quae tot nostris & inimicis valatur. Vnde sic EPISCOPI PONTI, epistola ad Leonem Imperatorem. Securitas Imperatorum (aiunt) Ecclesiarum pace consistit. Nam si fuerit pax inconcussa, immobiliter seruantur vniuersa, & haeretici quidem sunt concordantes aliteris, & sibi nec copulantur, & velut funes sua perplexione roborantur: & nos nec consentimus adiuuare, neque nostris sententijs concordamus, cum nullus ignoret, quia sancta & laudabilis Trinitatis primum bonum sit pax & indiuisio. Vnde & Deus vnus & est, & est creditur, non minus propter concordiam aut equalitatem substantiae, sed etiam ut nomen hoc unitatis Deo sit commune cum alijs quibus gaudet. Pax enim & charitas & similia vocantur, per haec nomina nobis praestans, ut his virtutibus transfurmemur ad Deum. Secundo vero post Deum potissimum nihil ita libenter habentur, quam quiescentium tumultus, vacationem, &c. Vide iam ea posita in vocabulo, Concordia, &c. & alibi. Vnde & GELASIVS I. epist. ad Euphemianum Episcopum. Haec erit optima dispositio pacis & concordiae, ut recedat contagis peridorum, integra sit, sincera sui communionis potatur communio Catholica atque Apostolica: ac haereticorum tabe depulsa, integritatem suae fidei confessionem nitatur asserere, atque inimicis sibi conuenientis orthodoxae confessionis communionem, sit vnitas. Et ENNODIVS DIACONVS lib. Apologetico pro Symmacho I. sub finem. Nihil est (ait) pace dulcius, si tamen saporem eius amaritudine plenius peccus non excludat, &c. Hinc IULIANVS Imperator, epist. 1. ad Hormisdam Papam. Tanto flagrantius religionis officio, tanto affectu studio pacem Catholicae fidei, pro remuneranda colorer pace nostra reipublica, pro conciliando subiectis meis superno praesidio. Quid enim grauius reperiri potest, quid iustius, quid illustrius, quam quos idem regni continet, idemque fidei cultus irradiat, eos non diuersa contendere, sed collectis in eisdem sensibus instituta venerari, non humana mente illata, sed in diuina prouidentia spiritus? Oret igitur vestra religio sanctitas, ut quod perignili studio pro concordia Ecclesiarum Catholicae fidei procuratur, diuini numeris opulatio iugi perpetuitate seruari annuat. Eadem iterum idem princeps repetit epist. 2. ad eundem Hormisdam, per legatum suum Gratum magistrum scitij. Porro de pacis bono, atque concordia in Ecclesia retinenda & procuranda, praecpta reliquerunt Concilium AURELIANENSE I. V. cano. 12. TYRONICVM III. cano. 32. CARTHAGINENSIS I. cano. 20. CAROLVS Magnus in

Concilium Moguntinum 1. sub Carolo Magno.

Isidorus Hispanensis. Ruperus Tullianensis.

Episcopi Pontii.

Haeretici in malis sunt concordas.

Gelasius 1.

Ennodius Diaconus.

Iulianus Imperator.

Concilium Aurelianense 4. Concilium Turonicum 3. Concilium Carthaginiense 2. Carolus Magnus.

Concilium Moguntinum 1.
Leo 9.

fuis constitutionibus, & M O G V N T I N V M I I. sub Rabano, canone quarto, & alia plura Concilia, vt reperies in vocabulo, Concordia. Denique L E O N O N V S, epistola ad Michaelem Episcopum Constantinopolitanum, & Leonem Episcopum Acridanum, capite primo, Iax (inquit) germano & unanimi affectu, & insolubilibus foederis nexu retinenda est, quia eam vltimam coheredibus & participibus suis, velut hereditario & perpetuo iure commendatam, sub testamento mox suo sanguine subseripto, & pia morte confirmato reliquit. Quasi diceret, Fratres & coheredes mei, relinquo vobis ex patrimonio nostro sortem temporalem, videlicet pacem: quae si integram & incontaminatam in sine mihi representaueritis meam sortem, pacem scilicet sempiternam, adiungo vobis, &c. Et C H R I S T O P H O R V S M A R C E L L V S oratione habita in Concilio Lateranensi sub Iulio secundo, sessione quarto, Bellum (suscipitur) sic semper agendum, ut nunquam nisi in pace viuamus. Pax enim est animi quies, pax vita, pax humana felicitas: a pace amicitiae, societates, foedera, affinitates, cognationes, coniugia, procreationes, liberi, virtus, religio, & rerum publicarum incrementa procedunt, &c.

Concilium Oxoniense in Anglia.

Concilium Biterrense.

Raimondus Tolosanus comes.
Concilium Narbonense.

Nicolaus 1.

Concilium Lateranense sub Alexandro 3. patrum 220.

Pacis perturbatores, j Pacis & regni perturbatores Concilium O X O N I E N S E, canone primo, candelis extinctis & pulsantibus campanis excommunicandos censet. Hoc confirmat Concilium B I T E R R E N S E, canone vltimo, comprehendens pariter omnes illorum fautores atque conspiratores. Sed hoc decretum etiam R A I M O N D V S T O L O S A comes, capite decimo sexto, suorum decretorum renouat, & Concilium N A R B O N E N S E, canone nono, similiter omnes tales anathemate perpetuo duxit ferendos, &c.

Pax seu treuga. j Ex praecedentibus hoc dependet, quibus adde, quod N I C O L A V S P R I M V S, epistola ad omnes Episcopos, vt allegatur a Gratiano, causa vigesima quarta, quaestione tertia, statuit, Tempore pacis seu treugae nulla noua documenta oratoribus vel peregrinis inferantur, sed ea fideliter obseruetur, sicut constituta est. Quis autem eam infregerit, excommunicationi subdatur. Et Concilium L A T E R A N E N S E sub Alexandro I I I. parte 1. cap. 21. & allegat Gratianus, causa 33. quaest. 3. cap. Placita, &c. Treugas a quarta feria post octauium solis usque ad secundam feriam, & ab aduentu Domini usque ad octauias Paschae, ab omnibus inuolubilibus obseruari praecipimus. Si quis autem treugam frangere tentauerit, post tertiam comonitionem si non satisfecerit, Episcopus suam sententiam excommunicationis dicet, & scriptam vicinis suis annunciet. Episcopus autem nullus excommunicatum in communionem suscipiat, nisi scriptam suscipiam sententiam, quae confirmata sit. Si quis autem hoc violare praesumpserit, ordinis sui periculo subiaceat. Et quonia funiculus triplex non facile rumpitur, praecipimus, vt Episcopi filium Dei & salutis populi habentes respectu, omni tepiditate seposita, ad pacem firmiter tenendam, mullum sibi consilium & auxilium prestent, neque hoc alicuius odio vel amore praeremittant. Quod si quis in opere Dei tepidus fuerit inueniatur, damnium dignitatis suae incurrat, &c.

P E C C A T V M.

Peccatum originale in posteros transfusum. j Istud iam probatum est, cum de baptif-

mo infantum ageretur. Vide ergo suo loco, quia haereticis negarunt infantem vllam maculam contrahere, vnde egerent ablutione baptifmatis, vt ibi diximus, etiam adhuc quibusdam Patrum testimonijs probare possumus. Interim ne praeter eas quod iam in vocabulo, Liberum arbitrium, insertum est. O R I G E N E S, A D A M A N T I V S, lib. 5. in epistolam ad Romanos, cap. 5. Omnes (ait) qui in hoc mundo nascuntur, non solum nutriuntur a parentibus, sed & imbuntur: non solum sum filij peccatorum, sed & discipuli. Pbi vero adoleuerint, & agendi quae sentit libertas accesserit, ibi iam aut pergit quis in viam Patrum suorum, sicut de nonnullis regibus scribitur, aut certe incedit in viam Domini Dei sui, &c. I D E M ibidem in cap. 6. ad Romanos. In lege, pro illo qui natus fuerit, iubetur offerri hostia par iururum, aut duo pulli columbarum, ex quibus vnus pro peccato, & alius in holocaustum. Pro quo peccato offerretur hic pullus vnus? Nunquid nuper paruulus peccare potuit. Et tunc habet peccatum, pro quo hostia iubetur offerri, a quo mundus negatur quis esse, & vnus dies fuerit vita eius. Et homil. 8. in Leuiticum 1. Quaecumque anima in carne nascitur, iniquitate & peccati sordibus polluitur, &c. Vnde & A M B R O S I V S M E D I O L A N E N S I S, libro primo, de vocatione gentium, cap. 3. Omnes homines in primo homine sine vno conditi sumus, & omnes naturae nostrae incolumitatem eiusdem hominis prauaricatione perdidimus. Inde tracta mortalitas, inde multiplex corporis animiq; corruptio, inde ignorantia & difficultas, cura inuiles, illicita cupiditates, sacrilegi errores, timor vanus, amor noxius, iniusta gaudia, poenienda consilia, & non minor miseriarum multitudo quam criminum, &c. I D E M lib. 2. cap. 8. Cum enim consideramus (ait) inter Paganos, inter Iudeos, inter haereticos, inter ipsos Catholicos Christianos, quam multiplex pereat numerus paruulorum. Quos quantum ad proprias perimet voluntates, neque bonum aliquid, neque malum constat egisse, discimus super eos illam manere sententiam, quam humanum genus prauaricatione primi parentis excepit. Cuius sententia rigor, dum etiam circa tales non resoluitur, quam magnum illud peccatum fuerit demonstratur. Nemo autem putaretur non innocens nasci, nisi etiam talibus esset non noxium non renasci, &c. Eadem & libro primo, de Iacob & vita beata, capite tertio. Vnde etiam A R N O B I V S P R E S B Y T E R exponens Psalmum 50. In iniquitatibus conceptus sum, &c. Omne peccatum corde concipitur, & ore consummatur. Hic autem qui nascitur sententiam Adae habet, peccatum vero suum non habet, &c. Sic hunc locum exponit I O A N N E S C H R Y S O S T O M V S, homilia prima, in Psal. 50. In iniquitatibus conceptus, & in illud ad Romanos, omnes enim nascimur filij irae, &c. Et illud: Omnes in Adam peccauerunt & egent gloria Dei, &c. Verum hac sufficienter exposuimus, dum locum illum Apostoli commentarijs & sanctorum Patrum dictis exponeremus. Idem vero Chrysostomus homilia decimasexta, in Genesim, exponens illud: Erant autem ambo nudi & non erubescabant, &c. Quam graue delictum in posteros demiserint primi parentes insinuat. Homilia autem de Adam & Eua, tomo primo. Ipsa (inquit) transgressio peccati totum labefecit mundum, factum alammum peccati: quia omnis qui facit peccatum, seruus est peccati. Omnis quoque homo de eo natus, natus est illi obnoxius, quia seruus seruorum generat: & nisi per illum liberatorem acciperet genus humanum libertatem, omnes in seruitute hucusque detinerentur, sicut ait Apostolus: Per vnum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors,

Origenes Adamantius.

Ambrosius Mediolanensis.

Oro hac lege & attende.

Arnobius Presbyter.

Iohannes Chrysostomus.

Genesim 3.

2. Petri.

Rom. 5.

& ita

Psal. 50.

Iob. 25.
Gregorius Nazianzenus.

Epiphanius Cypri.

Methodius Tyrius.

Hieronymus Stridonensis.

Psal. 50.
Augustinus Hipponensis.

Maxentius Iohannes.

& ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccauerunt. Nam vnde est illud quod clamat Propheta dicens: Ecce in iniquitatibus conceptus sum, & in delictis mater mea in utero me habuit? De isto peccato venit, de quo dicit verus Dei cultor, homo sine querela, abstinentes se ab omni malo, cui nemo similis super terram, non esse sine peccato, nec infantem vnus diei, &c. Eadem G R E G O R I V S N A Z I A N Z E N V S oratione 16. de paupertate fouenda & pauperum cura, &c. & iterum homilia in nonum dominicum, & in S. Mamantem martyrem. Similiter & E P I P H A N I V S C Y P R I, libro secundo, contra haereticos haeresi 64. vbi verba M E T H O D I I T Y R I I Episcopi refert, qui exponit tunicas pelliceas, quas Deus Adam & Eua conluit. Viuentem (inquit) corpore, antequam moriatur, necesse est simul viuere peccatum, inuis in nobis radices suas abscondens, etiam si forsitan per castigationem ac admonitionum sectiones fuerit refrenatum: alioquin post illuminationem non contingeret nos iniusta facere, ut pote peccato prius sinceriter a nobis ablato. Nunc vero etiam postquam credimus, & ad aquam purificationis deuenimus, sepe in peccatis reperimur. Nemo enim sic seipsum a peccato alienum esse iactet, ut neque omnino de iniquitate cogitet. Quare constat contrahi quidem ac spiri per fidem nunc peccatum, ut ne fructus noxiis producat, non tamen radicibus tolli, &c. Et H I E R O N Y M V S T R I D O N E N S I S in Ezechielis, capite 47. Quis enim hominum gloriari potest castum se habere cor, vel ad cuius mentem per oculorum fenestras mors concupiscentiae non introibit, & ut parum dicam animi tui illatio? Mundus enim in maligno positus est, & a puertia appositum est cor hominis ad malum, ut ne vnus quidem diei a natiuitatis sua exordio sine peccato sit humana conditio. Vnde & David confitetur in Psalmo: Ecce in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis meis concepit me mater mea. Non in iniquitatibus matris meae, vel certe meis, sed in iniquitatibus humane coediiuitatis, &c. Et A V G V S T I N V S H I P P O N E N S I S, libro de fide ad Petrum, capite primo. Dum sibi inuicem vir mulierq; miscetur, ut filios generent, sine libidine non est parentum concubitus. Ob hoc ex eorum carne nascuntur non potest sine peccato esse conceptus, ubi peccatum in paruulos non transmittit propagatio, sed libido, nec fecunditas humane naturae facit homines cum peccato nasci, sed fuditur libidinis, quam homines habent ex illius primi iustissima condemnatione peccati, &c. I D E M libro de Spiritu & anima, cap. 41. Certum tenemus, quia carne contracta de carne per legem concupiscentiae quam cito viuificatur, originalis culpa vinculo praemittitur, eiusq; affectionibus anima, quo carnem viuificat, aggrauatur. Sub hoc peccati vinculo demerguntur paruuli, qui sine remedio baptifmi moriuntur. Habent enim originale peccatum non per animam, sed per carnem utique contractum, animaeq; infusum, &c. I D E M libro de ciuitate Dei, 14. cap. A primis parentibus admissum est tam grande peccatum, ut in deterius eo natura mutaretur humana, etiam in posteros obligatione peccati, & mortis necessitate transmissa. I D E M lib. 21. cap. 12. Vniuersa generis humani massa damnata est, quoniam qui peccatum primum admisit, cum ea, quae in illo fuerat radicata sua stirpe punitus est, ut nullus ab hoc in isto debitoq; supplicio, nisi misericordia & indebita gratia liberetur. Atque ita disperitur genus humanum, ut in quibusdam demonstretur, quid valeat misericors gratia, & in ceteris quid iusta vindicta, &c. Vide supra, Iustificatio, &c. & Baptifmus paruulorum, &c. Porro M A X E N T I V S I O A N N E S in libello fidei oblato legatis A-

postolicae sedis, & ab Hormisda Papa recepto, ad calcem, contra Pelagianos. Sensit (ait) primus parens inobedientia merito legem contrariam in propriis membris, repugnantem legi mentis suae: captiuam se in lege peccati: quod malum & penam mali in vniuersum credimus transisse genus humanum. Nec enim mortem corporis tantum, quae poena peccati est, sicut quidam dicere volunt: sed & aculeum mortis, hoc est, peccatum ingressum mundo: quia non istis, sed Apostolo potius acquiescimus, qui & peccatum & mortem in omnes homines pertransisse testatur, dicens: Per vnum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors: & ita in omnes homines mors pertransiuit, in quo omnes peccauerunt, &c. Propterea & recentes ab vtero paruulos, non tantum ut adoptionem mereantur filiorum, aut propter regnum colorum, sicut Pelagij Caesitij, sicut Theodori Mopsuesteni discipuli, qui vnum & idem naturale & originale peccatum esse affirmare conantur: sed & in remissionem peccatorum credimus baptizari, ne pereant in aeternum, &c. Possem plura & alia proferre testimonia, sed haec sufficient. Porro Concilium M O G V N T I N V M I V. capite tertio, quarto & quinto illorum Patrum confirmat sententias, & addit. Cum esset primus homo conditus, & creatus reclusus corporis & anime viribus, ornatus iustitia & gratia, intus in anima prauis motibus vacuus, in corpore infirmitatis omnis & omnium erumnarum expertus, & a moriendi necessitate immunis, in voluntate ad bona malaeque appetenda ex pari liber: eum mandatum Dei conditoris sui prauaricatus esset, sanctitatem, gratiam, & iustitiam, in qua erat constitutus, iustissimo Dei iudicio amisit, ire Dei ac damnationis obnoxius, & in corpore simul & anima factus deterior, ut iam in corpore famem, suum, & innumeris alias miserijs & infirmitatibus in anima concupiscentiam ad mala prolicientem, multaque noxijs & molestis erumnas, ac tandem virisque, videlicet corporis & anime, maxime sustineret. Hoc primorum hominum peccatum propagatione in omnes homines transire, ac secum penam suam trahere, ut sint natura omnes homines ire Dei, mortis & damnationis rei, & in peccatum prouisi, qui per libertatem arbitrij sui (quae exigua & infirma in his residet) nondum adiuui gratia Dei, ea quae sunt spiritus, & ad salutem conferunt non agnoscere, nedum appetere queant. Ab hoc originali peccati morbo sola Dei misericordia per redemptionem, quae est in Christo Iesu, constat liberatos, cui per baptifmum inferimur, & per Spiritum sanctum mundamur, & omnem reatum, quem nascendo vel peccando contraximus, renouando exuimus, & ab omni proteruo peccato liberamur, &c. Huic decreto subscribit Concilium T R I D E N T I N V M, sessione quinta renouans Concilij A R A V S I C A N I secundi sub Leone primo decretum, quod posuimus in vocabulo, Adam, &c. & Baptifmus, &c. Sic autem loquitur. Sancta Synodus ad reuocandos errantes, & mutantes confirmandos accedere volens, sacrarum Scripturarum, & sanctorum Patrum ac probatissimorum Conciliorum testimonia, & ipsius Ecclesiae iudicium & consensum secuta, haec de ipso originali peccato statuit, futetur, ac declarat. Si quis non confiterur primum hominem Adam, cum mandatum Dei in Paradiso fuisset transgressus, statim sanctitatem & iustitiam, in qua constitutus erat, amisisse, incurrisseque per offensam prauaricationis huiusmodi iram, & indignationem Dei, atque adeo mortem, quam antea illi comminatus fuerat Deus, & cum morte eapriuitatem sub eius potestate, qui mortis deinde habuit imperium, hoc est, diaboli, totumque Adam per

Rom. 5.

Paruuli curba peccantur.

Concilium Moguntinum 4.

Genesim 3.
Ecclesiast. 40.
Genesim 6.
Rom. 5.
Ephes. 2.

Genesim 8.
1. Corinth. 1.

Concilium Tridentinum generale.

Concilium Araucanicum 2.

Hebraeo. 1.

illam prænariationis offensam secundum corpus & animam in deterius commutatum fuisse, anathema sit. Si quis Ade prænariationem sibi soli, & non cum propagari asserit nocuisse, & acceptam à Deo sanctitatem & iustitiam quam perdidit, sibi soli, & non nobis etiam cum perdidisset, aut inquinatum illum per inobedientia peccatum mortem & penas corporis tantum in omne genus humanum transfudisse, non autem & peccatum, quod mors est anima: anathema sit, cum contradicat Apostolo dicenti: Per unum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccauerunt, &c. Si quis hoc Ade peccatum, quod origine unum est, & propagatione, non imitatione transfusum omnibus inest, unicuique proprium, vel per humana nature vires, vel per aliud remedium asserit tolli, quam per meritum unius mediatoris Domini nostri Iesu Christi, qui nos conciliavit in sanguine suo, factus nobis iustitia, sanctificatio & redemptio, aut negat ipsum Iesu Christi meritum, per baptismi sacramentum in forma Ecclesie ritè collatum, iam adultis quam parvulis applicari: anathema sit, quia non est aliud nomen sub celo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri. Unde illa vox: ecce Agnus Dei, ecce qui tollis peccata mundi, & illa: quicumque baptizatus est Iesu Christo in aqua, si quis parvulos recentes ab veteris matrum baptizandos negat, etiam si fuerint à baptizatis parentibus orti, aut dicit in remissionem quidem peccatorum eos baptizari, sed nihil ex Adam contrahere originalis peccati, quod regenerationis lauacro necesse sit expiari, ad vitam æternam consequendam, unde sit consequens, ut in eis forma baptismatis, in remissionem peccatorum non vera, sed falsa intelligatur: anathema sit, quoniam non aliter intelligendum est id quod dixit Apostolus: per unum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors, & ita in homines omnes mors pertransiit, in quo omnes peccauerunt, nisi quemadmodum Ecclesia Catholica ubique diffusa semper intellexit. Propter hanc enim regulam fidei, ex traditione Apostolorum, etiam parvuli, qui nihil peccatorum in seipsum adhuc committere potuerunt, in remissionem peccatorum vocatè baptizantur, ut in eis regeneratione mundetur, quod generatione contraxerunt. Nisi enim quis renatus fuerit ex aqua, &c. Si quis per Iesu Christi gratiam, qua in baptismo conferitur, reatum originalis peccati remitti negat, aut etiam asserit non tolli totum id, quod veram & propriam peccati rationem habet, sed illud dicit tantum radi, aut non imputari: anathema sit. In renatis enim nihil odit Deus, quia nihil est damnationis his, qui verè conspulti sunt cum Christo per baptismum in mortem, qui non secundum carnem ambulanti, sed veterem hominem exuentes, & novum induentes, qui secundum Deum creati sunt, innocentes, immaculati, puri, immoxi, ac Deo dilecti effecti sunt, heredes quidem Dei, coheredes autem Christi, ita ut nihil proprius eos ab ingressu cali remoretur. Manere autem in baptismo, aut conuersionem vel similitudinem, hac sancta Synodus fatetur ac sentit, quæ cum ad agonem relicta sit, nocere non consentientibus & viriliter per Iesu Christi gratiam repugnantibus non valet: quinimo qui legitime certauerit, coronabitur. Hanc concupiscentiam, quam aliquando Apostolus peccatum appellat, sancta Synodus declarat Ecclesiam Catholicam nunquam intellexisse peccatum appellari, non verè & propriè in renatis peccatum sit, sed quia ex peccato est, & ad peccatum inclinat. Si quis autem contrarium scribit, anathema sit. Declarat tamen hæc ipsa sancta Synodus non esse sua intentionis comprehendere in hoc decreto, ubi de peccato originali agitur, beatam & immaculatam virginem Mariam Dei genitricem, sed

observandas esse constitutiones felicis recordationis Sixti Pape quarti, sub penis in eius constitutionibus contentis, quas innovat. Vide superius, Maria conceptio, &c. Porro si plura de peccato originali delectat legere, lege quæ in hanc sessionem ANDREAS VEGA vir doctissimus scripserit, & STANISLAVS HOSIVS, cap. 48. confessoris Catholica fidei Christianæ, de sacramento penitentia: & iterum cap. 81, de nono & decimo præcepto. Lege quæ scripserunt IOANNES DRIEDO, libro de redemptione generis humani tractatu 4. parte 1. & iterum libro de concordia liberi arbitrium, &c. FRANCISCVS SOMNIVS Episcopus Bulo duensis, tractatu nono, demonstrationum religionis Christianæ capite, cap. 1. & 2. & reliquis, de peccatorum remissionibus, &c. GVLIELMVS LINDANVS, cap. 24. Panopliæ Euangelicæ, &c. Hi omnes notissimi quidem doctores, sed lectiois antiquæ reuentes studia, multum in Ecclesia viri illustres scriptis, & librorum editionibus fructum contulerunt. Porro hæc sufficiant.

Peccata parentum non in filios transfundi. Hoc est, quod Ezechiel dicit. Non portabit filius iniquitatem Patris, &c. Hoc certè contra quosdam Iconoclastas hæreticos defendit ADRIANVS I, libro defensione imaginum ad Carolum magnum, cap. 51. proferit autem & doctorum auctoritatem, AVGVSTINI videlicet in Psalm. 84. vbi ait: Peccata parentum non pertinent ad filios, quæ faciunt parentes iam natis filiis. Tum enim filij nati ad se pertinent, & parentes ad se pertinent. Itaque illi qui nati sunt, si tenuerint vias parentum, suorum malas, necesse est portem & merita ipsorum: si autem mutauerint se, & non fuerint imitati parentes malos, incipiunt habere meritum suum, non meritum parentum suorum. Fugue adeo autem non tibi obest peccatum patris tui, si te mutaueris, ut nec ipsi patri tuo obest, si se mutauerit, &c. Profert & auctoritatem GREGORII I, libro tertio Dialogorum, cap. 31. Lege HIBRONYMVM in Ezechielem, capite decimo octavo & 33, & alios doctores, & ea quæ superiori distinctione iam prolata sunt, tum vide sequentia.

Peccato homo carere an possit. AVRELIVS, AVGVSTINVS & tres alij Episcopi, epistola ad Innocentium I. contra Pelagium & Celestinum, circa finem. Quædam sententiam atque in suis literis memoria mandauerunt, etiam in hac vita esse posse hominem sine peccato, non ab initio natiuitatis sue, sed conuersione à peccatis ad iustitiam, & à via reprobæ ad bonam vitam. Sic enim intellexerunt, quod de Zacharia & Elizabeth scriptum est, ambulasse eos in omnibus iustificationibus Domini sine querela: hoc quod dictum est, sine querela, sine peccato dictum accepere: non quidem negantes, imò citant (quod aliis locis in literis eorum inuenitur) piè consentientes adiutorium gratia Domini nostri, non per naturalem spiritum hominis, sed per principalem spiritum Dei. Qui parum videntur considerasse ipsum Zachariam fuisse utique sacerdotem. Omnes autem tunc sacerdotes necesse habebat ex lege Dei, primitus pro peccatis suis offerre sacrificium, deinde pro populi. Sicut ergo nunc per orationis sacrificium conuincimur non esse sine peccato, quoniam iusti sumus dicere, dimitte nobis debita nostra: ita & tunc per sacrificia victimarum animalium conuincantur sacerdotes sine peccato non esse, qui pro suis peccatis inebantur offerre. Quod si res ita se habet, ut per gratiam Saluatoris, proficiamus quidem in hac vita deficiente cupiditate, charitate

Andreas Vega Hispanus, Stanislaus Hosius, Ioannes Driedo, Præficus Romanus, Gulielmus Lindanus, Ezech. 18. & 33, Adrianus I, Augustinus Hipponensis, Gregorius I, Hieronymus Stridonensis, Aurelius Carthagenensis, Augustinus Hipponensis, Luca 1, Hebr. 5. & 7, Matth. 6.

Rom. 5, 1. Corinth. 11, Actuum 4, Ioann. 1, Galat. 3, De baptismo parvulorum multa habes in suo vocabulo inserta, Baptismus, &c., Roma. 5, Ioannis 3, Roman. 8, Colossen. 3, 1. Timoth. 2, Colossen. 3

crefcente, perficiamur autem, in illa vita cupiditate extinguita, charitate completa, profecto illud quod scriptum est, qui natus est ex Deo non peccat, secundum ipsam charitatem dictum est, quæ sola non peccat. Ad natiuitatem quippe quæ ex Deo est, augenda & perficienda charitas pertinet, non ea, quæ minuenda est & consummanda, cupiditas, quæ tamen quando inest in membris nostris, lege quadam sua repugnat legi mentis: sed natus ex Deo nec obediens desideriis eius, nec exhibens membra sua arma iniquitatis peccato potest dicere iam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum. Sed quomodo se habeat ista questio, quia & si non inuenitur homo in hac vita sine peccato, id tamen dicitur posse fieri per adiutorium gratia & spiritus Dei, quod ut fiat conandum atque poscendum est. Tolerabiliter in id quisque fallitur, nec diabolica impietas, sed error humanus est, elaboranda & optanda affirmare, etiam si quod affirmat non possit ostendere. Id enim credit fieri posse, quod certe laudabile est velle. Nobis autem sufficit, quod nullus fidelium in Ecclesia Dei reperitur in quolibet profectu excellenti atque iustitia, qui audeat dicere, sibi non necessariam preorationem orationis dominice, dimitte nobis debita nostra, & dicit se non habere peccatum, ne seipsum decipiat, & in eo veritas non sit, quamvis iam sine querela uiuat. Non enim qualemque etiam tentationis humane sed graue peccatum est, quod in querelam uenit, &c. Hæc iterum probant abundè HIBRONYMVS STRIDONENSIS lib. 1. 2. & 3. dialogorum contra Pelagianos, quia in his tribus libris nil aliud agit, quam probare contra Pelagium, hominem quando in vita hac degit non posse esse absque peccato. Et in epistola ad Ctesiphontem aduersus eundem Pelagium, iterum de ea re disputat, vbi ad calcem de Zacharia & Elizabeth, qui iusti esse & sine querela describuntur, sic loquitur. Quod autem (ait) in scripturis sanctis multi iusti appellentur, ut Zacharias, Elizabeth, Iob, Iosaphat, & Iosias, & multi quorum nominibus sacra scriptura contexta est, quamquam in promisso opere (scilicet in tribus libris aduersus Pelagianos) plenius si gratiam dominus dederit dicitur sum: tamen in præsentis epistola hoc breuiter perstrinxisse sufficit, quod iusti appellentur, non quod omni vitio careant, sed quod maiori parte virtutum commendentur, &c. Vide reliquum. Hanc doctrinam defendit Concilium MILEVITANVM canone 6. vbi anathematizat eum, qui dixerit hanc auctoritatem Ioannis, Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, & veritas in nobis non est, &c. propter humilitatem oportere dici nos habere peccatum, non quia ita est. Dum enim (ait) dicit, Veritas in nobis non est, ostendit eum qui se dixerit non habere peccatum, non verum loqui, sed falsum. Eadem etiam statuit de illis, qui similia volunt intelligi in verbis his: Dimitte nobis debita nostra, &c. Vbi cano. 8, eos anathematizat. Et cano. 7, anathematizat etiam eos, qui eandem auctoritatem non pro se ipsis dicere, eo quod non sit eis hac petitio necessaria, sed pro alijs, qui sunt in populo suo peccatores. Probat enim auctoritate Iacobi 2. In multis offendimus omnes, & Ecclesiast. 7. Non est homo qui non peccet, & Psalm. 142. non iustificabitur in conspectu tuo omnis uiuus, & alijs testimonijs. Eadem confirmat Concilium AFRICANVM cano. 81, 82, 83, &c. & AVGVSTINVS HIPPONENSIS in 1. canonicam Ioannis, dum exponit hæc verba. Si dixerimus quia peccatum non habemus, &c. & libro de natura & gratia cap. 36. Maria (inquit) Virgine excepta, si omnes sanctos & sanctas, cum hic

viuerent congregare possemus, & interrogare, utrum essent sine peccato, omnes una voce clamarent: Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, & veritas in nobis non est, &c. Vide præcedentia.

Peccatum tribus modis perpetratur, & tribus modis vindicatur. Quomodo peccatum tribus modis impleatur, scilicet suggestione, delectatione, consensu, docet GREGORIUS I. ad interrogata Augustini Anglorum Pontificis cap. 11. dum de pollutione nocturna interrogaretur. Vide autem infra in vocabulo, Pollutio, &c. latius hæc expressa. Porro quomodo tribus modis vindicatur Concilium AQUISGRANENSIS II. libro 1. capite 1. docet. Sunt nonnulli (ait) qui propterea hæc tam temerè loquuntur, & in barbarum cupiditatum suarum miserabiliter labuntur, eo quod diuinarum præceptorum transgressores, sanctæque Dei Ecclesie dehonores & expoliatores non continuo puniuntur, non animaduertentes, neque animaduertere volentes, quod Deus nullum peccatum inultum dimissurus sit. Tribus itaque modis peccata mortalium vindicantur, duobus in hac vita, tertio in futura vita. De duobus ita Apostolus inquit: Si nosmetipsos seducuerimus, à domino non iudicabimur. Hæc est vindicta, quam inspirante Deo omnis peccator, pro suis commissis penitendo, in seipso vindicat. Quod autem profectus idem Apostolus inquit: Cum iudicauerimur autem, à domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur, hæc est vindicta, quam omnipotens Deus misericorditer peccatori irrogat, iuxta illud: Deus quem amat corripit, flagellat autem omnem filium quem recipit. Tertia autem valde est pertimescenda atque terribilis, quæ non in hoc, sed in futuro iustissimo Dei iudicio fiet seculo, quando iustus index dicitur: discite à me maledicti in ignem æternum, qui parati estis Diabolo & Angelis eius. Tum cap. 2. inquit. Si enim (ut verba beati AVGVSTINI utamur) omnipotens Deus omnia mala mortalium in hoc seculo indicasset, nequaquam homines malo agentes diem futuri iudicii pertimescerent. Rursus si nulla mortalium mala in hoc seculo indicasset, non putaretur res curare humanas. Idcirco quedam indicat in hoc seculo, ut videatur eius piissima providentia, & misericordia gratuita rebus consulere humanis. Idcirco quedam non indicat, sed futuro referat iudicio, ut homines de futuro terreantur examine.

Peccatum in spiritum sanctum quod dicatur. CLEMENS I. lib. 2. constitutionum Apostolicarum cap. 27. Si quis de indignitate peccet tentans Deum, quasi non discensentem malis, is remissionem non consequitur, quamvis secum ipse dicat, si mihi propicius Deus, quoniam ambulabo in euerfione cordis mei prauis. Talis fuit Amon & Manassis filius. Inquit enim scriptura: & cogitauit Amon cogitationem transgressionis malam, & dixit: Pater meus à iuuentute multa iniquè fecit, & in senectute penitentiam egit, & nunc ambulabo pro vi concupiscenti animæ meæ, & postea conuertar ad Dominum. Et fecit malum in conspectu domini supra omnes qui fuerunt ante ipsum, & exterminauit eum cito dominus Deus à terra eius bona, & irruerunt in eum serui sui, & occiderunt eum in domo eius, & regnauit solium duobus annis, &c. De hac malitia, qua quis peccat, dicit AVGVSTINVS HIPPONENSIS lib. 1. de sermone domini in monte, esse peccatum in Spiritum sanctum, & sermone 12. de verbis domini, &c. etiam impenitentiam dicit esse peccatum in Spiritum sanctum, quod dominus in Euangelio dicit irremissibile. Vbi aduerte quod

1. Ioannis 3, Roma. 7, Rom. 6, Rom. 7, Matth. 6, 1. Ioan. 1, Hieronymus Stridonensis, Quomodo Zacharius & Elizabeth sine querela vixerant, Concilium Mileuitanum sub Innocentio 1, 1. Ioan. 1, Matth. 16, Concilium Africanum sub Bonifacio 1, Augustinus Hipponensis.

Gregorius I, Concilium Aquisgranens. 3. sub Pipino, Ludouici filio, 1. Corinth. 10, Hebr. 12, Prouerb. 3, March. 25, Augustinus Hipponensis, Clemens 1, 4. Regum 21, Augustinus Hipponensis.

Thomas Aquinas

Tripliciter peccatum in spiritu sancto intelligitur.

Matth. 21.

Exod. 22.

Secunda acceptio.

Ioan. 20.

Tertia.

Quomodo peccatum dicitur sit irreversibile, cum nullum sit.

Sex species peccati in spiritu sancto

Rom. 2.

Proverbi. 5.

Proverbi. 16.

Patricius Cocceius Scotus

docet THOMAS AQUINAS in caput 2. epistolae ad Romanos lectione 1. interpretans illud. *Secundum duritiam tuam & impenitentem cor, thesaurizas tibi iram.* &c. Sciendum est, quod secundum antiquos doctores (inquit) qui fuerunt ante Augustinum, scilicet Athanasium, Hilarium, Ambrosium, Hieronymum, & Chrysostomum, peccatum in Spiritum sanctum dicitur blasphemiam, qua opera spiritus sancti spiritui immundo attribuntur, ut patet Matthaei 12. Quod quidem dicitur irremissibile & in hoc seculo, & in futuro: quia pro hoc puniuntur Iudei in hoc seculo per Romanos, & in futuro per demones: vel quia non habet aliquam rationem excusationis, sicut habebat blasphemiam, quam dicebant in Christum, in quantum erat filius hominis, secundum illud: Ecce homo vorax & potator vini. Ad hoc poterant induci per infirmitatem carnis, sicut & in veteri testamento, quia filij Israel murmuraverunt pro defectu panis & aquae, ut legitur Exod. 16. quasi humanum fuit & facile remissibile. Sed quod postea dixerunt coram Idolo, Et sunt dii tui Israel, qui te eduixerunt de terra Aegypti, peccaverunt in Spiritum sanctum, scilicet opus Dei demonibus attribuentes. Unde & eorum peccatum dicitur irremissibile, cum dominus subdit: ego autem in die ultionis visitabo peccatum eorum. Augustinus autem dicit peccatum in Spiritum sanctum esse verbum, vel blasphemiam quam quis dicit contra Spiritum sanctum, per quem fit remissio peccatorum, secundum illud, Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, &c. Et hoc quidem corde scilicet ore & opere dum aliquis perseverat usque ad finem ultimum, & sic finalis impenitentia est peccatum in Spiritum sanctum, de qua manifestum esse irremissibile. Magistri vero sequentes, dicunt peccatum in Spiritum sanctum, scilicet, quod committitur ex certa malitia, qua contrariatur appropriato spiritui sancto scilicet bonitati, sicut & peccatum in filium Dei, quod est ex ignorantia, qua opponitur sapientiae qua appropriatur filio. Et similiter peccatum in patrem potest dici, quod fit ex infirmitate, qua contrariatur potentiae, qua est appropriatum Patri. Sic ergo peccatum, quod est in patrem, vel in filium, dicitur remissibile, quia ex hoc ipso peccatum videtur aliquam excusationem habere, quod ex ignorantia vel ex infirmitate committitur. Quod autem ex certa malitia committitur, nullam in se habet excusationis causam, & ideo dicitur irremissibile, quia non habet in se unde remittatur: licet quandoque Deus ex sua bonitate remittat, sicut quandoque ex sua virtute curat morbum qui est de se incurabilis. Et secundum hoc sex assignantur species peccati in Spiritum sanctum, excludentes ea per quae peccatum remittitur. Quorum prima duo accipiuntur per respectum ad eam, quae se tenet ex parte Dei, scilicet spes divina misericordiae, cui opponitur desperatio, & timor divina iustitiae, cui opponitur presumptio. Alia vero duo accipiuntur ex parte hominis, scilicet contemptus boni commutabilis, cui opponitur obstinatio, quae ab Apostolo duricia vocatur, per quam scilicet aliquis obfirmat animum suum ad peccatum, & destinatio aversem a Deo, cui opponitur cor impenitens, quod scilicet nunquam proponit per penitentiam reverti ad Deum. Alia vero accipiuntur ex parte donorum Dei, quorum unum est fides, secundum illud: Per fidem purgantur peccata, & hinc opponitur impugatio veritatis agnita. Alia autem est charitas, secundum illud: uniuersa delicta operum charitas, & hinc opponitur inuidentia fraternalis gratiae, &c. Porro de peccato in Spiritum sanctum, multifarie accepto, & quod nullum sit irremissibile, docet PATRICIUS COCCIVS SCOTUS excellenter opere libros duos com-

plectendi, quorum prior de Peccato in Spiritum sanctum tractat, posterior de Vulgari sacrae scripturae phrasibus, ad Iacobum Stenardum Iacobi 5. Regis Scotorum filium. In eo opere omnia quae postea lector desiderare, vel querere de peccato illo, quod dicitur irremissibile, habet abundanter edifferta. Vide ergo.

PAEDAGIVM.

Paedagium non soluant clerici, &c.] Habes superius hoc luculenter probatum vocabulo, Clericus, &c. Exactio, &c. His etiam adde quod Concilium LATERANENSE sub Alexandro 3. cap. 22. Partis. Innouamus, ut presbyteri, monachi, Clerici, conuersi, peregrini, mercatores, rustici, euntes, & redeuntes, & in agricultura existentes, & animalia quae semina portant ad agrum, congrua securitate laentur. Nec quisquam alicui nouus paedagiorum exactiones sine auctoritate Regum, & Principum consensu statuere, aut statuas de nouo tenere, aut veteres augmentare aliquo modo presumat. Si quis autem contra hoc venire presumpserit, & communit non destiterit, donec satisfaciatur communiione careat Christiana. Porro ab Ecclesijs omnes remouet exactiones parte 2. cap. 7. 8. 9. &c. ut diximus loco praefixo, exactio, &c. De Paedagijs quoque non imponentis, RAIMUNDVS TOLOSANVS comes capite ultimo suorum statutorum decernit, & Concilium NARBONENSE cano. 8. vbi immunes reddit clericos ab omni paedagio & exactioe, vt suo loco dictum est. Sed & BONIFACIVS VIII. 6. decretalium titulo 20. de censibus prohibet extorqueri a clericis paedagia vel exactiones, vt suo diximus loco. Vide.

PENSIO.

Pensio super beneficia Ecclesiastica non reseruanda, &c.] Egimus in vocabulo. Beneficia Ecclesiastica, &c. de hac materia, & superius vocabulo, Ius Patronatus, &c. ex Concilio Moguntino 4. verum, quia nec dum hoc malum ab Ecclesia propulsum est, libet pauca decreta inferere. ALEXANDER III. scribens Viugoriensi Episcopo vt habetur parte 18. Concilij Lateranensis quod celebravit cap. 9. illos corripit, qui hoc faciunt. Illi qui Episcopo ignorante, auctoritate sua pensionem annuatim de Ecclesijs, collusione facta, solunt, aut recipiunt eas, personis defunctis, vbi ab his qui per Episcopum vel per ministrum tales eius auctoritate instituendi personae, habentes ius recipiendi canonem receperint, in receptionem pensionis non sunt aliquatenus audiendi, praesertim si pontificalem, aut alterius qui de iure id facere potuerit, auctoritatem & assensum non constituerit interuenisse. Non enim simplices sacerdotes vel clerici, possunt Ecclesias quibus praesunt, auctoritate propria post decessum suum censuales efficere. Idem repetit cap. 12. eiusdem partis Noruiciensis Episcopo, eos perstringens, qui collusionone inter se facta super beneficijs quae possident se sustinent ab alijs molestari, & postea, vt quaestioni cedatur, & idem clerici beneficia quae possideant, quasi nomine transactionis soluunt alijs de ipsis beneficijs annuam pensionem: vt post mortem illorum in beneficijs illis, super quibus est inter eos clericos collusio facta, ius sibi valeant vindicare. Tales autem omnino decernit beneficijs spoliandos. Et cap. 13. eiusdem partis allegatur etiam LVCIVS III. qui omnino tollit nouum

Concilium Lateranense sub Alexandro 3. patrum 280.

Raimundus Tolosanus Comes. Concilium Narbonense sub Ludouico 9. Bonifacio 8.

Alexander 3.

Lucius 3.

Lucius 3.

Concilium Lateranense sub Innocentio 3. patrum 1215.

Concilium Oxoniense in Anglia.

Concilium Lateranense sub Leone 10.

Concilium Ratisponense sub Laurentio Cardinali.

Paulus peregrinationis assumptae ad sanctorum limina.

Dionysius Areopagita.

Eusebius Caesariensis.

Agnum 2.

Anacleus 1.

Vide quomodo non nouum est quod iam Apostolicus ille potifex suo tempore obseruatum narrat.

Syricus 1.

ab Ecclesia censum. *Pati enim (ait) nolimus nec debemus, vt Ecclesia noui census exactioe vexentur, &c.* Vide supra, Beneficia non successione obtinenda, &c. Et Concilium LATERANENSE sub Innocentio 3. can. 32. *Illud (ait) penitus interdiximus, ne quis in fraudem de prouentibus Ecclesiae, qua curam propriam sacerdotis habere debet, pensionem alij quasi pro beneficio conferre presumat.* Et Concilium OXONIENSE can. 4. prohibet ne hi, qui beneficia resignant, pensionem audeant retinere vel vicariam pensionem: alij, tam ille qui resignat quam ille cui resignatur, beneficio priuetur. *Hoc enim (ait) indecens est, vt in vna Ecclesia alium conferat aliquid nomine personatum, cum nondum plene persona prior totam Ecclesiam resignauerit.* Eadem Concilium LATERANENSE sub Leone 10. sessione 9. statuit, prohibens super monasteriorum fructibus, vel Ecclesiarum, pensiones, inconsulta sede Apostolica, reseruari. Et Concilium RATISPONENSE cano. 24. & 25. vetat, ne Episcopi de beneficijs decimas vel fructus exigant. Vide locos praenotatos, scilicet clerici, Episcopi & exactio, & similia.

PER.

Per, propositio est in diuinis magnum sacramentum insinuans, scilicet quomodo Spiritus sanctus a Patre procedere dicatur per filium. Verum habes hoc clarissimè expositum infra in vocabulo, Spiritus sancti Processio, &c.

PEREGRINATIO.

Peregrinationes ad loca sanctorum iuste & pie voueri, & assumi defenduntur.] Volo lectorem certior fieri nos de peregrinationibus ad sanctorum limina crebro iam testimonij patrum egisse; vbi de imaginibus illorum differuimus, vel vbi de Missa celebranda super reliquijs martyrum suo loco egimus: tamen libertatem ad exordium Euangelicae gratiae eisdem iustè assumptas defendere, nec proferemus Apostolorum actus & Pauli Apostoli epistolas, vbi sapienter mentio fit quomodo Hierosolymam perrexit ministrare sanctis vel loca sacra visitare. Denique crederem pro certo Apostolum Paulum ex illorum fuisse numero, de quibus loquitur DIONYSIVS AREOPAGITA cap. 3. de diuinis nominibus, cum dicit se Palestinam petiisse cum fratribus, ad contuendum corpus Beatæ Mariæ virginis. Denique refert EUSEBIVS CAESARIENSIS lib. 3. historiae Ecclesiasticae cap. 15. ad S. Polycarpi sepulchrum, postquam martyrio coronatus est, fideles de remotis regionibus aduenisse. Narrat praeterea lib. 6. cap. 8. Alexandrum Cappadociae vrbis Episcopum, Hierosolymam adorandi & sanctorum locorum videndi gratia properasse. Hoc & ille Eunuchus Candaicis Reginae Aethiopiae, decaute memoratur implese. Vnde & ANACLETVS I. in decreto, quod allegat Gratianus distinct. 93. cap. Iuxta, *Iuxta* sanctorum patrum & canonum instituta (ait) omnes Episcopi, qui huius Apostolicae sedis ordinationi subiaccunt, & qui propinquj sunt, annue circa Idus Maij sanctorum principum Petri & Pauli liminibus praesententur, omni occasione sep. sita, &c.* Eadem SYRICVS I. epist. 4. qua lecta est in Concilio TEBLANSI, vbi peregrinationes ad sanctorum Apostolorum limina commendat.

Denique fati constat, quomodo mater Constantini magni Helena sancta ad sancta loca visenda Hierosolymam perrexit, vt narrat RUFFINVS AQUILENSIS lib. 10. historiae Ecclesiasticae cap. 8. & NICEPHORVS CALLISTVS lib. 8. cap. 29. & PAVLINVS NOLANVS epist. 11. ad Senerum, vbi sic loquitur. *Neque praeter hanc diem, qua crucis ipsius mysterium celebratur, ipsaque sacramentorum causa est, quasi quoddam sacre solennitatis insigne proferitur, nisi interdum religiosissimi postulerent, qui ea tantum causa illo peregrinati aduenirent, vt sibi eius reuelatio, quasi in pretium longinqua peregrinationis deferatur, &c.* Idem Paulinus in vita S. Felicis Nolani martyris, sic loquitur creati 8. *Omni nauique die testes sumus, undique crebris Cœtibz, aut sanos gratantia reddere vota, Aut egros varias petere ac ambire medelas. Cernimus, & multo peregrino à litore veutos. Ante sacram sancti prostratos martyris aram, Dum referunt grates, tolerata referre pericla, &c.* Et iterum, natali 9. *His igitur vicinis erit, quicumque superius Castus ager tectis, & qui procul aduena recto, Percipit affectu sanctus properant ad edes, &c.*

Denique EUSEBIVS VERCELLENSIS, qui affuit Nicæno 1. Concilio epistola ad Paterophylum. *Concessit (inquit) mihi Dominus hanc epistolam per charissimum nostrum ad vos Syrum Diaconum mittere, quem in potestate mittendi habui, quia prouidentia Domini nostri eo tempore ad videnda loca sancta accesserat, & cum ceteris fratribus inuentus non est.* Praeterea sub hoc tempore viguit NICOLAVS Myrrensis Episcopus, de quo narrat LEONARDVS IUSTINIANVS, et quoque SIMEON METAPHRASTES, qui eius vitam conscripserunt, hoc modo. *Itaque cum veteri visenda Palestina desiderio teneretur, vbi saluator noster ante crucem inter mortales vexatus est, nauim in Aegyptum redituram conscendit, vt inde ad loca sancta profectus, solitudini se deinde dicaret (& infra.) Ex Aegypto itaque soluens, & in Palestinam, vt constituerat, veniens ascendit in Golgotha, vbi pro salute generis humani Christi patibulum fuit. Inde cum ad diuina crucis lignum venerandum incederet, & vix illum interceptisset, ferunt templi fores tunc clausas venienti vltro fractis vestibulis patuisse, &c.* Praeterea de S. Basilio, narrat AMPHIOCHIVS ICONIENSIS in eius vita statim initio. *Surgens (inquit) Basilius abiit in Aegyptum, de annuali tempore ibidem commorans, & verbum veritatis fidei considerans permansit: seruans veritatis sermonem, & si quae postulauit dimisit se Hierosolymam, orationis gratia, & quae ibi sunt videndi miracula, &c.* Eadem de Ephrem Syro Diacono sancto, qui eodem tempore florebat, narrat SIMEON METAPHRASTES in eius vita. *Cum habitaret (inquit) in solitudine, locis vero loca mutaret propter adificationem & utilitatem animarum, vt qui diuino moueretur spiritu, reliquit aliquando solitudinem in suam diuorem, & seruans desiderio venire in suam patriam Edesam, vt qui simul venisset ad sacras adorandas reliquias & loca sancta, & simul etiam vt aliquem virum eruditum conueniret, vt cognitionis illius fructum acciperet, &c.* Idem in vita Ioannis Eleemosynarij, & confirmat LEONTIVS NEAPOLITANVS Episcopus in eiusdem vita. *Intercessit aliquantum temporis (ait) & quidam, qui erant eiusdem cuius Petrus regionis, arte aurifices, voti causa & adorationis, peruenerunt ad loca veneranda, &c.* Idem Metaphraustes in vita Gregorij Agrigentini Episcopi. *Postquam igitur tertio, Gregori,*

Ruffinus Aquileensis, Nicephorus Callistus, Paulinus Nolanus.

Eusebius Vercellensis.

Leonardus Justinianus, Simeon Metaphraustes.

Amphiochius Iconij.

Simeon Metaphraustes.

Leontius Neapolitanus, Episcopus.

* Voti causa (ait) ergo peregrinationes vniuersarum antiquitas.

aduocans adstitisset, ille vi edoctus fuerat respondit. Porro statim qui vocatur: (Angelus enim is Dei fuerat) exaudita est (inquit) precatio tua. Quocirca ad lit-
 tus concedam oportet, ut ad loca sancta tendentibus ob-
 uis fiat, &c. Et infra testatur, quomodo præfatus
 Gregorius ad Apostolorum limina, & Hierosoly-
 mam postea sit profectus: Idem in vita S. Sabæ,
 quæ lecta est in Concilio generali 7. *Quædam* (in-
 quit) in corde agitans, cum diuini desiderij nullum
 modum nosset, nec satisfactionem in animo habebat ire in
 sanctam ciuitatem, & contemplari loca sancta, instra-
 reque & uisere patres qui erant in solitudine. Et infra.
*Qui autem remanserat confabrinus Imperatoris, iure-
 urando affirmavit diuinis patribus se non uenisse, ut
 communicaret male. Seueri opinioni, sed ut loca ado-
 rareret ueneranda, seque uelle potius communicare eo-
 rum sanctitati.* Idem in Vita Apollinaris Virginis.
Quodam autem die (ait) ea dixit parentibus. *Rogo uos,
 ut me dimittatis in loca sancta, ut adorem sanctam res-
 surrectionem & crucem uenerabile.* Et infra. *Ei au-
 tem dixerunt: Accipe filia & recede, imple uolum
 tuum, & mememo nostri in locis sanctis, &c.* Idem in
 vita Euthymij Abbatis. *Clam* (ait) *Euthymius* uerbo
 egressus aetatis sue anno uicesimo nono, ad adoranda sa-
 cra & ueneranda loca prompto & alacri animo uadit
 Hierosolyam. Iterum paulo inferius dicit Syno-
 dium quendam ad loca sancta adoranda uenisse.
 Idem in vita Anastasij Perse, quæ lecta est in Con-
 cilio generali 7. *Et primum quidem cum uenisset
 Diopolim, & deinde etiam in montem, qui dicitur
 Charizim, orationis gratia & adorationis, & deinde
 etiam ad cetera, quæ illic sunt loca, ueneranda accef-
 sisset, & peruenisset usque ad Casarem Palestinæ, in
 templo Deiparæ uirginis duobus diebus moratur, &
 excidit eum rursus excepit templum omni ex parte
 laudanda Euphemie, &c.* Idem in vita Melanæ
 Romanæ. *Cum autem sic septem annos decerasset,
 eam subit cogitatio longioris peregrinationis. Dicebat
 enim oportere ad sacra etiam loca accedere, & etiam
 uidere Hierusalem, & obire, & adorare omnia quæ il-
 lic sunt miracula, quod & adimpleuit: & infra.
 Obiens* (inquit) *alia loca Hierosolymorum, & Beth-
 leem illam, & Galileam, & quæcunque in orbem cir-
 cuibat, & tanquam animata salutabat in peregrina-
 tione, &c.* Idem in Vita Porphyrij. *Recta* (inquit)
 profectus est in Scetem, & paucis post diebus dignatur
 uenerando habitu, & cum illic esset uersatus quinque
 annos cum sanctis patribus, alius diuinus amor eum
 subit adorandi sancta & ueneranda Dei loca. *Cum-
 que illic fuisset & adorasset, abiens in partes Iordanis,
 habitauit in spelunca, &c.* Et *HIERONYMVS*
STRIDONENSIS in vita Paulæ Viduæ, satis
 declarat quomodo illa sancta matrona, peregrina-
 tionis adorationisque causa sacra, omnia loca
 uisita Hierosolyam perrexit. Hocque defendit
 libro contra Vigilantium, scilicet concursus
 fidelium ad Sanctorum Martyrum uenerandas
 reliquias. Vide infra, Reliquiæ, &c. Et *SEUE-
 RVS SVLPITIVS* ad calcem libri 3. de Vita
 S. Martini. *Ceterum* (ait) *cum Hierosolyam inde
 petiturus uentis cursuum uela commiseris, negotium
 tibi nostri doloris iniungo, ut si unquam illustris illius
 Ptolemaidis litus accesseris, sollicitum inquiras, ubi sit
 conspuitus noster ille Pomponius, nec fastidias uisita-
 re ossa peregrina, &c.* Porro ut ulterius etiam proce-
 damus, Peregrinationes ad sancta limina com-
 mendat *AMBROSIVS MEDIOIANENSIS*
 sermone 90. de passione S. Agnetis, dum de se-
 pulchro eius loquitur. *Factum est* (ait) *ut nullus pe-
 nitius ex eo aduenientibus ad sepulchra sanctorum,*

aliquas molestias exciteret. Et infra, ubi de Con-
 stantia Constantini filia loquitur, ait. *Accepto* (in-
 quit) *Consilio spe recuperanda salutis, uenit ad tumu-
 lum martyris nocte, & licet Paganæ, tamen credula
 animi intentione preces fideliter fundebat, &c.* Idem
 refert & *IOANNES CHRYSOSTOMVS*
 oratione in S. Martyres Inuentinum & Maxi-
 mum, tomo operum 3. ad calcem. *Idcirco* (ait)
*sape eos inuimus, tumulos adornemus, magndque si-
 de reliquias eorum contingamus, ut inde benedictio-
 nem assequamur. Præinde magna fide promptitudi-
 neque huc ueniamus, quo & uisus sanctorum monu-
 mentis, & consideratis eorum premis, inde uarios the-
 sauros undiquaque colligamus, &c.* Præterea narrat
NICEPHORVS CALLISTVS lib. II. Eccle-
 siasticæ historiæ cap. 37. Ammonium uirum san-
 ctissimum, comitatum Athanasium Magnum Ro-
 mam, *qui ex præclaris* (ait) *præcipuisque eius urbis
 rebus non aliud spectandum sibi censuit, quam Petri
 & Pauli martyrium, & eadem eam, in qua illorum
 corpora, ueluti thesaurus, sunt condita, &c.* Idem lib.
 14. cap. 39. profectioem reperit Alexandri Cap-
 padociæ ad uisenda sacra loca Hierosolymis, &
 cap. 50. eiusdem libri. Et *EVAGRIVS EPI-
 PHANIENSIS* libro I. historiæ Ecclesiasticæ
 cap. 20. & 21. docet, quod Endocia Augusta Reli-
 gionis causa Hierosolyam petijt, ubi etiam con-
 spexit tumulum beatæ Mariæ Virginis, ut dixi-
 mus in uocabulo, Mariæ assumptio. Porro uide
 quæ infra in uocabulo, Reliquiæ, dicentur, &c.
 Hinc *AVGVSTINVS HIPPO-
 NENSIS* epistola 187. ad clerum & populum Hipponen-
 sem, narrat indixisse Bonifacio presbytero & al-
 tero cupiam, qui commiserat aliquod facinus,
 ut ad expiationem illius, peregrinationem san-
 ctam suscipere. *Elegi* (ait) *aliquid medium, ut
 certo placio se ambo constringerent ad locum san-
 ctum se peregrinatos, &c.* Idem lib. 22. de ciuitate
 Dei cap. 8. *Ad aquas* (ait) *Tabilitanas, Episcopo as-
 ferente proiecto reliquias martyris gloriosissimi Stepha-
 ni, ad eius memoriam uenibat magne multitudinis
 concursus, & occurfus, &c.* Vide, reliquias, &c. Vnde
 & *THEODORETVS CYRENSIS* in phi-
 lothæo, describens vitam Petri serui Dei, ait. *Hic
 igitur Galatia primam palestram exercuit, mox in
 Palestinam proficiscitur, ut uisus locis, ubi dominus
 passus est, in illis seruatores Deum adoraret. Non
 quod illum loco circumscriptum esse arbitrareretur, scie-
 bat enim immensam eius naturam circumscribi non
 posse, sed ut oculos potius adamata rei aspectu pasceret,
 ne solus animus spirituali fruereur alimento.* Idem
 omnino eadem refert in vita Marennæ & Cyre-
 mulierum in eodem libro, quomodo uidelicet pe-
 regrinationem ad loca sancta assumpserunt. Et
GREGORIUS NISSENVS omnibus his an-
 tiquior, epistola ad Olympium monachum, ait.
*Omni no confuetudinis illius oblitus esse non debes, cum
 ad urbem Antiochi congressi sumus, quo tempore pete-
 bas Hierosolyam, ut monumenta Christi peregrina-
 tionis, dum in carne esset, inuiseres, eorumque sermo-
 num quos uariis de rebus inter nos contulimus, &c.*
 Mentionem quoque facit peregrinationum quæ
 antiquitus assumebantur, Concilium *CARTHAGI-
 NENSIS* V. canone 14. ut colliges ex uoca-
 bulo, Altare, &c. Denique etiam olim frequen-
 tas fuisse peregrinationes demonstrat *GALLA
 PLACIDIA* Augusta, epistola ad filiam Pul-
 cheriam, quæ ponitur in limine Concilij Chalce-
 donensis. *Vi Romam* (ait) *frequenibus concursioni-
 bus adaque desideramus aspiciere, causa nobis est*

Ioannes Chry-
sostomus.

Vide quantum
tribuat S. Pa-
ter Reliquiis
Martyri. Por-
ro, uide infra,
Reliquiæ.

Nicephorus
Callistus.

Euagrius Epi-
phaniensis.

Augustinus
Hipponensis.

Theodoretus
Cyrrensis.

Cur peregrina-
tiones assu-
mantur ratio.

Gregorius Nis-
senus.

Concilium
Carthaginen-
se 5.
Galla Placidia
augusta mater
Pulcheriæ au-
gustæ uisitauit
limina Aposto-
lorum, & qua-
te.

ample

amplectenda religionis, ut terminis sanctorum nostram
 exhiberemus presentiam quos certum est pro sua vir-
 tute in caelestibus constitutos neque inferiora despice-
 re. Nos itaque sacrilegum esse credimus, si solemnum
 ordinem aduenimus. Cum igitur beato Apostolo Petro
 nostram presentiam dedissemus, &c. Eadem *VA-
 LENTINVS IMPERATOR* epistolam præ-
 cedentem sequenti ad patrem Theodosium, ea-
 dem quæ & Galla Placidia se fecisse memorat,
 scilicet uisitare limina Apostolorum. Denique
ENNODIVS DIACONVS libro Apologe-
 tico pro Symmacho & Synodis sub eodem ce-
 lebratis, ait. *Ad sepulchrum Apostoli Petri ex omnibus
 orbis cardinibus deuoti perueniunt. Dicatis forsitan
 Apostoli genio decepti, si putatur caeli ciuis terrarum
 locis includi. Tamen quamuis benedictio postcentibus
 ubique præstetur, & exigit presentiam martyris, fides
 & deuotio supplicantis negari non potest diligentia
 natali solo plus tribui, & maiorem affectum loca im-
 petrare, de quibus ad superna transitur. Quam fidem
 allegationi curationum iam præstuit multiudo, & u-
 tiur post obsidionem diabolicam testibus iam sanatis.
 Hac licet per Redemptorem nostrum in toto orbe cele-
 brentur, est tamen non modica monumenti illius per
 frequentiam comparata nobilitas: quia per eum qui
 hominem mutauit in Angelum, illustrari potuit na-
 tura telluris, &c. Vnde & *PALLADIVS CA-
 PADO-
 CIAE* cap. 32. Paradisi, de uita sancto-
 rum Patrum loquens, de beato Philoromo, ait.
*Qui pedestre iter omne conficiens Romam usque per-
 uenit, atque in Ecclesia sancti Petri Paulique orationi-
 bus factis, uisus ad Alexandriam pedestre remeauit.
 Ubi iterum precem sedit in basilica Martyris Marci,
 Hierosolyam etiam secundo sui pro honore sanctorum
 locorum, propriisque semper sumptibus ac pedibus mar-
 tyres sanctos in omnibus sufficiens honorauit, &c.*
 Porro *PLATINA CREMONENSIS* in
 Vita Gregorij 2. docet, quod Dux Baiariorum
 Theodo primus ex ea gente Apostoli Petri limi-
 na uisitauit. Et *NICOLAVS I.* epistola ad
 Michaelem Imperatorem, circa medium, ait. *Tan-
 ta millia hominum profectioni ac intercessioni beati A-
 postolorum Principis Petri ex omnibus finibus terra
 properantium se se quotidie conferunt, & usque in fi-
 nem uite sue apud eius limina semet mensura propo-
 nunt, præter illud quod uas ex celo submissum, in quo
 cunctorum ostensa sunt eidem Petro horum omnium
 rectorum animantium genera, catholicam signat Ecce-
 siam, etiam ipsa Romanorum urbis sola: apud quam
 eiusdem Apostoli corporali presentia sedule uenera-
 tur, ipsius uasis cunctas dignoscatur in se continere u-
 niuersorum animalium (quæ homines spiritualiter intel-
 liguntur) nationes, &c. Denique *BEDA VENE-
 RABILIS* lib. 5. historia Anglicanæ cap. 20.
 Vilfridum Episcopum sanctorum Apostolorum
 limina adijisse commemorat peregrinationis ergo.
 Et libro eodem cap. 7. *eadualla* (ait) *rex Occi-
 dentalium Saxonum, cum genti sue duobus annis stre-
 nuissime præfisset, relicto imperio propter Dominum
 regnumque perpetuum, uenit Romam, hoc sibi gloria
 singularis desiderans adipisci, ut ad limina beatorum
 Apostolorum fonte baptismatis ablueretur, in quo solo
 didicerat generi humano patere uite caelestis introi-
 tum. Igitur ad limina Apostolorum, Gregorio Pontifi-
 catum tenente, profectus est, cupiens in uicinia sancto-
 rum locorum ad tempus peregrinari in terris, quo fa-
 miliarius a sanctis recipi mereretur in caelis. Idem eo-
 dem libro 5. cap. 10. *Fulbrod* (inquit) *Romam ueni-
 re, ad uisenda aique adoranda beatorum Apostolo-
 rum ac martyrum Christi limina, cogitauit, &c.* Et***

Valentinianus
Imperator.

Ennodius Dia-
conus.

Vide quò fa-
uisciat etiam
Caluinus.

Palladius Cap-
pado-
ciae Episc.

Platina Cre-
monensis.

Nicolaus I.

Bedam Vene-
rabilis.

Gregorius 3.

Concilium Ni-
cenum 2. gene-
rale 7.

Gregorius 1.

Concilium La-
teranense sub
Alexandro 3.

Concilium La-
teranense sub
Iulio 2.

Concilium Mo-
guntinum 4.

Ratio assum-
da peregrina-
tionis.

Facultas Lou-
uaniensis.

Facultas Pa-
risiensis.

Concilium
Cabilonense 2.
sub Carolo
Magna.

q11

Sæper sub pietatis veste occultatur iniquitas.

Hieronymus Stridonensis.

Alexander 3.

Canon Apollonius.

Concilium Vormatiense.

Concilium Elberinense sub Melchade.

qui negligenter viuentes, in eo purgari se à peccatis putant. & ministerio suo fungi debere, si presæta loca attingant. Sunt nihilominus laici qui putant se impune auti peccare, aut peccasse, quia hæc loca oratori frequentant. Sunt quidam potentum, qui acquirendi census gratia, sub pretextu Romani, siue Turonici iuneris, multa acquirunt, multos pauperum opprimunt, & quod sola cupiditate faciunt, orationum siue sanctorum locorum uisitationis causa se facere uideri affectant. Sunt pauperes, qui uel ideo id faciunt, ut maiorem habeant materiam mendicandi. De horum numero sunt illi, qui circunquaque vagantes illo se pergere mentiuntur, uel quia tantum sunt uocordes, ut pueni se sanctorum locorum sola uisione à peccatis purgari, non attendentes quod aut HIERONYMVS: (epistola ad Paulinum) Non Hierosolymam uisidisse, sed Hierosolymis bene uixisse laudandum est. Qui uero peccata sua sacerdotibus, in quorum sunt parochiis confessi sunt, & ab his agenda penitentia consilium acceperunt, si orationibus insistendo, elemosinas largiendo, uel tam emendando, mores componendo, Apostolorum limina uel quorumlibet sanctorum inuisere desiderant, horum est deuotio modis omnibus collaudanda. &c. Vide ea quæ superius posuimus in uocabulo, Parochi officium, &c. & sequentia.

Peregrinationis uotum an possit redimi. Hoc satis insinuauit illæ indulgentiæ plenaria, quas elargiri solent summi Pontifices, ubi Peregrinationum uota in aliud pium opus permittuntur permutari. Denique sic ALEXANDER III. Exoniensi Episcopo habetur parte 35. Concilij Lateranensis cap. 3. De peregrinationis uotis an elemosinis redimi possint, uel per alium pro necessitate adimpleri: tibi respondemus, quod ab eis qui president dependet arbitrio, ut consideret diligentiùs & attendat qualitatem personæ, & causam commigrationis seu id ex infirmitate, siue affluentia contingat diuitiarum, & utrum peregrinatio an recompensatio uilior fuerit, & Deo magis accepta, & secundum hoc debet exinde dispensare. Idem eadem renouat parte 49. cap. 19. & parte 50. cap. 15. scribens Noruicensi Episcopo, quendam clericum, qui uouerat se Hierosolymam profecturum, absoluit inuitu pietatis: quia hoc non idoneum uidebat ad arma ferenda, quandoquidem non hoc licet clericis, ut habes in uocabulo, Arma, & militia, &c. Tum etiam quod hoc uotum in tenera ætate miserat, cum nec dum discretionis annos attigisset. Concessit autem illi, ut uotum illud posset elemosinis redimere, & vni pauperum Christi, dum ad hoc suæ sufficerent facultates, tam in victu, quam in vestitu prouidere, &c.

PEREGRINVS.

Peregrini clerici ut debeant suscipi. Iam de his diximus, ut non suscipiantur sine litteris præcipue vagabundi, in uocabulo, Clericus, &c. Vnde & CANON APOSTOL. XXXIV. Nullus Episcoporum peregrinorum (ait) aut presbyterorum, aut Diaconorum sine commendatitiis suscipiantur epistolis, & cum scripta detulerint discutiantur attentius, & ita suscipiantur, si prædicatores pietatis exstiterint: sin minus, nec que sunt necessaria subministrantur eis, & ad communionem nullatenus admittantur, quia per subreptionem multa prouenit. Eadem statuit Concilium VORMATIENSE can. 62. Et Concilium ELBERINVM cano. 24. allegatur à Gratiano distinct. 98. cap. Omnes, &c. Omnes qui peregrè fuerint baptizati, eo quod eorum

minimè sit cognita uita, placuit ad clerum non esse promouendos in alienis prouincijs. Et canone 38. Peregrè nauigantes, aut si in Ecclesia in proximo non fuerit, posse fidelem (qui lauacrum suum integre habet, nec sit bigamus) baptizare, in necessitate infirmitatis postum cathecumenum, ita ut si superuixerit ad Episcopum eum perducatur, ut per manus impositionem perfici possit, &c. Vide, Baptismus, &c. Denique clerici peregrini, qui persecutionem fugientes suas coguntur Ecclesias relinquere, mandantur recipi in Concilio SARDICENSI canone 11. ubi alibi diximus in uocabulo, Clericus, &c. Vide etiam infra, Persecutio. Confirmatur etiam illud in Concilio GENERALI VI. canone 18. mandaturque, ut tales Peregrini, cum sedata fuerit tempestas, ad propria cogantur redire. Vide etiam supra, de clericis sine litteris non admittendis ex Concilio MILBITANO cano. 20. Concilium CHALCEDONENSE generale 4. cano. 13. & allegatur à Gratiano distinct. 71. cap. Extraneum clericum & leuorem extra ciuitatem suam, sine commendatitijs litteris proprijs Episcopi, nusquam penitus liceat ministrare. Idem penitus statuit AQUIGRANENSE I. cano. 51. ANGLICANVM I. canone 5. ut dicit Beda libro 4. historię Anglicanæ capite 5. TYRONENSE III. canone 12. Concilium AURELIANENSE III. canone 51. MELDENSE B. canone 50. & 51. ubi ibidem insertum reperies loco præfixo. Denique Concilium FRANCICVM quod celebravit tempore Zachariæ I. Bonifacius Moguntinensis legatus in Francia, ad instantiam Carlomanni Regis ait. Statuimus, ut secundum canonicam cautelam, omnes undecunque superuenientes ignotos Episcopos uel presbyteros, ante probationem synodalem in Ecclesiasticum ministerium non admittamus. Eadem repetit Concilium SVESIONENSE sub Childerico rege & Pipino duce Concilium VERNENSE sub Pipino rege cap. 13. ubi præcipit, ne audeant alienas parochias peruagari, nisi tantum pro itineris causa, alias, in synodo iudicati sententiam condemnationis reportent, & omnes, qui eos susceperint & defensaerint. Et Concilium RATISPONENSE capite 14. Concilium SENONENSE capite 7. & COLONIENSE III. cap. 29. & 31. statuerunt, ut Peregrini clerici, qui peregrinatur & in alijs ciuitatibus ordinantur, debeant dimissorias litteras habere, ut diximus in uocabulo, Ordinandi, &c. Vnde & subdit præfatum Colonienf. Concilium capite 31. superiora confirmans decreta. Peregrini clerici (ait) Rome aut alibi ordinati, priùsque de ordinatione sua ritè adepta, de quo uita, moribus, eruditione, atque titulo fidem fecerint, aut commendatitijs suorum Episcoporum, siue que ordinationis litteras exhibuerint, repellantur. Quanta enim per hos (qui Euangelij licentia abutuntur) scandala animarumque pericula, & in clero, & in populo frequenter enoniant, nemo est qui non uideat, &c. Eadem Concilium AVGVSTENSE canone 6. Concilium MOGVNTINVM IV. canone 84. TRIDENTINVM generale nouissimum sessione 23. quæ fuit 7. sub Pio 4. cap. 16. decret. reformati. Nullus clericus peregrinus, sine commendatitijs sui ordinarij litteris, ab ullo Episcopo ad diuina celebranda, & sacramenta administranda admittatur. Hæc confirmant FRANCISCVS II. Et CAROLVS IX. Reges Christianissimos in constitutionibus Aureliæ editis articulo 12. Denique Vide in uocabulo, Clericus, & Ordinandus, &c. & Episcopus, &c. Peregrini sint liberi ab omni exactione,

Concilium Sardicense.

Concilium Constantinopolitanum 3. generale 6.

Concilium Miluitanum.

Concilium Chalcedonense sub Martiano Imper.

Concilium Aquigranense 1.

Concilium Anglicanum 1.

Concilium Tyronense 1.

Concilium Aurelianense 3.

Concilium Meldense.

Concilium Francicum.

Concilium Suesionense apud S. Medardum.

Concilium in Palatio Vernis celebratum.

Concilium Ratiponense.

Concilium Senonense.

Concilium Colonienf. 3.

Concilium Moguntinum 4.

Concilium Tridentinum.

Concilium Auguense sub Ordone Cardinali.

Concilium Moguntinum 4.

Concilium Tridentinum.

Franciscus 2. Carolus 9.

&c. Iam

Concilium in palatio Vernis sub Pipino rege.

Clemens 1.

Matth. 5. Plal. 62.

Marcialis Apostolus. Pius 1. papa.

Periurij censura.

Fabianus 1.

Eutychem. 1.

Leuitic. 6. Iosue 9. Malch. 13. Matth. 5.

Burchardus Vormatiens.

Concilium Herdense.

1. Petri 4.

&c. Iam diximus in uocabulo Exactio, &c. & supra, Pædagium, &c. Porro ne telonium, aut aliquid aliud soluant, Concilium VERNENSE can. 22. sic statuit: Statuimus de Peregrinis, qui propter Deum uadunt, ut de illis telonium non tollant, & de illis alijs Telonijs, quæ Dominus Rex antea perdonauit, sic fiat, ut ubi legitime non debent esse donati, non sint, &c. Porro de recipiendis peregrinis iam diximus in uocabulo, Hospitalitas, &c. & Pauper. & ideo superferendum putauit. De monachis peregrinis suscipiendis, extant epistolæ Lupi Abbatis Ferrariensis in ordine 103. & 106. & 107.

PERIURIUM.

Periurium omnimodè cauendum indicitur. Iam de hoc periurio egimus, cum de iuramento tractaremus, ubi potissimè de renouando incauto iuramento dicebamus. Verum, quia ibi promissimus nos aliquid hic dicturos, breuiter quod restat absolendum est. CLEMENS I. lib. 7. Constitutionum Apostolicarum, cap. 4. Non peierabis, dictum est enim, ne iures omnino. Quod si non feceris, saltem iustum iurandum iures, quoniam laudabitur omnis qui iurat in idipsum. Eadem statuit MARTIALIS APOSTOLVS epistola ad Burdegalenses, cap. 8. & PIVS I. in decreto quod allegat Gratianus, causa 22. quæst. 5. cap. Qui compellus. Qui compellus à Domino sciens peierat uirg, sunt periuri, & dominus & miles: dominus, quia præcepit: miles, quia plus dominum quam animam suam dilexit. Si liber est, in pane & aqua quadraginta dies pœnitat, & septem sequentes annos: Si seruus est, tres quadragenas & legitimas Feras pœnitat. Idem, & allegatur à Gratiano ibidem, capite, Qui peierat. Qui peierat se in manu Episcopi, aut in cruce consecrata, tres annos pœnitat: si uero in cruce non consecrata, annum unum pœnitat. Qui autem coactus fuerit, & ignorans se peierauerit, & post cognoscit, tres quadragenas pœnitat, &c. Et FABIANVS I. in decreto quod allegat Gratianus distinct. 60. Quicumque sciens se peierauerit, quadraginta dies in pane & aqua & septem sequentes annos pœnitat, & nunquam sit sine penitentia, & nunquam in testimonium recipiatur: communionem tamen post hoc recipiat. Denique EUTYCHANVS I. in decreto quod allegat Gratianus, causa 22. quæst. 1. cap. Prædicandum, &c. Prædicandum est (ait) etiam, ut periurium fideles caueant, & ab hoc summo opere abstineant, scientes hoc grande scelus esse, & in Lege, & Prophetis, & in Euangelio prohiberetur. Audiuimus autem quosdam paruipendere hoc scelus, & leuem quodammodo periurij pœnitentia modum imponere, qui etiam nosse debent, talem de periurio pœnitentiam imponi debere, qualem & de adulterio, & de fornicatione, & de homicidio spontè commissis, & de ceteris criminalibus uitijs. Si quis uero perpetrato periurio, aut quolibet criminali peccato, iumentis pœnitentiam longam, ad pœnitentiam venire noluerit, ab Ecclesia repellendus est, siue à communionem & consortio fidelium, ut nullus cum eo comedat, neque bibat, neque oret, neque in domo sua recipiat, &c. Lege BURGARDVM VORMATIENSEM, lib. 19. decretorum cap. De periurio, ubi pœnitentiam assignat periurij. Verum superioribus decretis conformia sunt quæ proposuit. Vnde & Concilium IBERDENSE can. 7. allegatur à Gratiano causa 22. quæst. 4. cap. Qui in, &c. qui in sacramento se obligauerit, ut litigans cum quilibet ad pacem nullo modo redeat, pro periurio uno anno à communionem sanguinis & corporis Domini segregatus, reatum suum elemosinis fieribus & quibus potuerit ieiunijs absoluat. Ad charitatem

verò, que operit multitudinem peccatorum, celeriter venire festinet. Et Concilium TYRONENSE III. sub Carolo Magno, canone 34. Eri qui peierare pro nihilo ducunt, intantum ut pro uisus dici facerent, aut pro quolibet paruo pretio ad iuramentum conduci possunt, animasq; suas periurio perdere minime formidant: Tales nequaquam ad quodlibet testimonium admittendi sunt: hoc notandum, quod non solum illi qui peierant, sed etiam qui periurijs consentiunt, simili plectendi sunt damnatione. Eadem omnino renouat Concilium RHEMENSE sub eodem canone 41. 43. & 44. ubi & Regi supplicat, quarens omnes tales è regno eliminet, & omnem periurij auferat occasione. Vnde Concilium OXONIENSE in Anglia, canone 1. Excommunicationis sententia illos inuoluimus, qui scienter & prudenter falsum perhibent testimonium, uel perhiberi procurant, uel etiam tales testes scienter producant, uel subornant in causa Matrimoniali, ubi scilicet agitur contra misericordiam, uel etiam ubi agitur ad alicuius exheredationem, &c. Et Concilium NARBONENSE, cano. 4. statuit, ut qui periurij conuictus fuerit, publicè talis in Ecclesia prædicetur, ut cogatur se purgare, & si renuerit, excommunicetur extinctis candleis, & sonantibus capanis, & infamis habeatur, atque inhabilis ad testimonium de cætero ferendum. Hoc & de falsis testibus obseruari præcipit. Vide reliquum in uocabulo, Iuramentum, &c. & Testis falsus, &c. & alibi.

Periuri Clerici, &c. De periuris Clericis egimus in uocabulo Clericus, &c. Reuolue si uacat.

PERSECUTIO.

Persecutiones fortiter tolerandæ, &c. Plenæ sunt exéplis & testimonijs sacre Scripturæ, sed & de constantia Martyrij in suis persecutionibus diximus in uocabulo Martyr. Vnde superuacuum est plura hic recensere, cum potius tempus deficiere uideretur, quam materia dicendorum: tamen ne uacuis remaneret locus, hæc pauca annotare curauimus. CLEMENS I. lib. 7. Constitutionum Apostolicarum, capite 9. Accidemes (inquit) tibi calamitates æquo animo patere, & casus sine molestia, sciens mercedem tibi à Deo datum iri, sicut Iob & Lazaro data est. Lege librum TERTULLIANI CARTHAGINENSIS De patientia, quem non ita pridem in uulgarem linguam traduximus, & transmissimus illustrissimæ Abbatis S. Martiæ uirginis Suesionensis Katherine à Borbonio, cum alijs quibusdam. Denique DIONYSIVS AREOPAGITA libro De diuinis nominibus, ubi de iustitia Dei loquitur, cap. 8. quæ reddit unicuique pro suo merito. At dixerit quispiam (ait) non esse iustitia, quod uiri sancti sine adiutorio dimittantur à pessimis conteri. Ei dicendum, quod si que uera sunt amant, letari conuenit eos qui aliena cupiunt, quando fruntur optatis. An uero non tunc magis Angelicis propinquant uirtutibus, cuius diuinarum desiderio pro uiribus ab omni carnalium affectione discedit, atque ad hoc uiriliter multum exercentur, dum pressuras castusque uarios honesti gratia tolerant. Itaque (ut uerum dixerim) hoc magis est diuine iustitiæ proprium, nequaquam emolire, atque eneruare optimorum quoruncunque masculum sexum largitione carnalium: neque si quis id conetur agere, eos sine adiutorio linquere, sed illos in præclaro inflexibilique statu solidare, eisque cum sint eiusmodi secundum merita reddere. Hinc etiam epistola ad Ioannem Theologum & Apostolum relegatum in exilium, persecutiones uiriliter tolerandas suadet, deq; futura

Concilium Turonense 3. sub Leone 3.

Concilium Rhemenf. sub eodem.

Concilium Oxoniense sub Innocentio 3.

Concilium Narbonense sub eodem.

Iob 42. Luc 10.

Tertullianus Carthaginiensis.

Dionysius Areopagita.

Cur Deus patitur bonos persecutiones pati.

eius liberatione prophetizans. Ex Palmi (inquit) custodia dimittendus es liber, & in Asiaticam terram reuersurus, illicque perages boni Dei imitationes, easque posteris trades, &c. Et **IGNATIUS MARTYR** quanto feruore persecutiones sustinerit, & concupierit, diximus in vocabulo Martyr. Hic autem epistola ad Polycarpum persecutiones viriliter tolerandas hortatur. *Qui (ait) se fide dignos putant, & aliter docent, ne te perterrefaciant, sed sta firmus instans incedis que percussit. Magni Athlete est cedi & vincere, ac in primis propter Deum nihil non sustinere nos oportet, ut & nos in regnum suum sustineat, &c.* Et **MARTIALIS APOSTOLVS** epistola ad Tholofanos, cap. 8. Pro Christi amore & testimonio inuincibiles semper, non cunctamur ferre cum omni patientia gladius carnificum, pro cuius testimonio gratia fuerunt nobis vincula, tribulationes, carceres, angustie, fames, diuersaque passio acerbior. Et cap. 23. ibidem. *Qui persecutiones in gratiarum actiones sustinent, coronam sibi acquirunt. Non ergo admiramini videntes ignita in ferocitate cruciari innoxios: quos enim diligit Dominus flagellat.* Et Andreas Apostolus, vt refert **ABDIAS BABYLONIVS** libro 3. certaminis Apostolici, ait: *In his que mihi contingunt nolo vos quicquam contristari. Ego non solum interfici, sed diuersis etiam penis excruciaris paratus sum.* De persecutione etiam leuiter pro fide toleranda, **TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS** iam memoratus libro 4. contra Marcionem, & libro ad Martyres feriosè differit, vbi & martyres exemplo gentilium ad persecutiones mundi & carceris angustias animabat. Et iterum libro de fuga in persecutione ad Fabium Presbyterum, ait: *Totum quod agitur in persecutione, gloria Dei est probatis & reprobatis, imponentis & deponentis. Quod autem ad gloriam Dei pertinet, vique ex voluntate illius euenit. Sed quando Deus magis creditur, nisi cum magis timeatur, nisi in tempore persecutionis? Ecclesia in attonito est, tunc fides in expeditione sollicitior, & disciplinatio in ieiunijs, in stationibus & orationibus, & humilitate, in alternata diligentia, & dilectione, in sanctitate & sobrietate: Non enim vacatur, nisi timori & spei. Atque ex hoc ipso ostenditur nobis, non posse diabolo deputari eam, que meliores efficit Dei seruos. Si iniquitas à Deo non est, sed à diabolo, persecutio autem ex iniquitate cõssit: quid iniquus, quam veri Dei antistites omnes sectatores veritatis noscitur summorum more tractari? Ideo videtur persecutio à diabolo euenire, à quo iniquitas agitur, ex qua constat persecutio. Scire debemus, quatenus nec persecutio potest sine iniquitate diaboli, nec probatio fidei sine persecutione, propter probationem fidei necessariam, iniquitatem non patrocinium prestare persecutioni, sed ministerium. Præcedere enim Dei voluntatem circa fidei probationem, que est ratio persecutionis, sequi autem diaboli iniquitatem ad instrumentum probationis, &c. Lege reliquum in vocabulo, Episcopi in persecutione suas non relinquant Ecclesias, &c. Denique **CYPRIANVS CARTHAGINENSIS** lib. 1. Epistolarum, epist. 3. ad Cornelium, animans eum ad persecutiones tolerandas, ait: *Manere debet apud nos, frater, fidei robur immobile, & stabilis atque inconcussa virtus, contra omnes incursus atque impetus oblatrantium fluctuum, veluti Petra obiuicentis fori iudine & mole, debet obistere. Nec interest unde Episcopo aut terror, aut periculum veniat, qui terroribus & periculis venit obnoxius, & tamen sit de ipsis terroribus ac periculis gloriosus. Neque enim solas gentilium vel Iudeorum minas cogitare & spectare debemus; cum videamus ipsam Dominum à fratribus esse detentum. Neq, nobis igno-**

Aminia est pati à fratribus, quod passus est Christus: nec illis gloria est facere, quod fecerit Indas. Conicia eorum quibus se, & vitam suam quotidie lacerant non timeamus: fustes & lapides, & gladios, quos verbis parricid. libris iactant non perhorrescimus. Quod in illis est, homicida sunt apud Deum: tales: necare tamen non possunt, nisi eis Dominus permiserit. Et cum nobis semel moriendum sit, illi tamen & odio & verbis & dolictis suis quotidie perimunt. Sed non idcirco frater, relinquenda est nobis Ecclesiastica disciplina, aut sacerdotialis soluenda censura, quoniam cõuicti insectamur, aut terroribus quatimur. Idem epistola 4. libri 2. in carceratos ad persecutiones fortiter tolerandas instigat, & l. b. 3. epist. 25. per tota Epistolâ, Et lib. 4. epist. 4. ait: *Persecutio ista examinatio est atq, exploratio peccati nostri: excuti nos Deus voluit & probari, sicut suos semper probauit: nec tamen in probationibus eius aliquando auxilium querentibus desuit, &c.* Et eodè lib. Epist. 6. ad plebem Thibarentem. Gaudere nos & exultare voluit Dominus in persecutionibus: quia quando persecutiones sunt, tunc dantur corone fidei, tunc probantur milites Dei, tunc martyribus patient celi, &c. Plura lege ad calcem libri eiusdem contra Demetrianum, & libro De bono patientia: & libro De exhortatione martyrij, &c. Vide & **INNOCENTIUS I.** epist. 29. ad S. Ioannem Chrysostrum, quam profert **NICEPHORVS CALLISTVS** libro 13. Ecclesiasticæ historiæ, cap. 32. *Est profecto res stabilis & firma conscientia bona in malis que iniuste accidunt omnibus, que nisi quia patientia vincat, iudicium de se male suspitionis prebet. Omnia namque sustinere debet, qui Deo primum, deinde sue quoque confidit conscientie: quandoquidem bonis atque honestis vir exerceri ad patientiam maxime potest, vinci autem non potest: nam mentem eius diuine custodiunt Scriptura. Abundant autem exemplis lectionis sacra quas populo tradimus, & omnes prope sanctos varijs modis & continenter malis afflictos esse cum fide attestantur: quippe qui tanquam in aliquo iudicio explorati, tandem sic ad coronam patientia peruenerunt. Eadem repetit epistola 30. ad Clerum Constantinopol. & eam Nicephorus, ibidem alle gat. Et **LEO I.** epistola 25. ad Flavianum Constantinopolitanum Episcopum, ait: *Fortiter dilectio tua toleret, que sibi ad æternam gloriam non dubitat profuturâ, &c.* Et epistola 2. ad Episcopos Italiæ, ad persecutiones Theodorici Regis Arriani fortiter ferendas dulci eloquio stimulat. Et **BONIFACIUS I.** epistola ad Eulalium Alexandrinum Episcopum, de reconciliatione Aurelij Carthaginensis, ait: *Per religiosam patientiam par premium boni operis speramus affectu. Neque enim difficultatibus est occidendum. Non enim fauigatur asperis fides, nec ad celorum ardua per procliuem tenditur, nec remunerationem circa laboris exercitium quis meretur. Vnde ne facietes bona deficiamus, specialiter admonemur, etiam testante Psalmista: Beati qui custodiunt iudicium, & faciunt iustitia in omni tempore: quia non initium laboris remunerationem premij consuevit inuenire, sed terminus. Quantas persecutiones sustinerit **NICOLAUS I.** epistola ad Michaëlem Imperatorem liquet, quando iniuria & molestijs ab eo effectus. *Persecutorum (inquit) Christianorum est non solum nulli velle nocere, verum etiam ledenti se malum pro malo non reddere, &c.* Et **SILVERIUS I.** quot & quantas persecutiones sustinerit à Vigilio Diacono, & Augusta Iustiniani Imperatoris vxore, liquet ex eius epistola ad Amatorem Episcopum qui in exilio existenti illi necessaria ministrabat. Et **GREGORIUS I.** epist. ad Theodostiam**

Quam pulchrè & disertè afficit.
Innocentius I.
Nicephorus Callistus.
Leo primus.
Bonifacius 2.
Sil. 1. 05.
Nicolaus I.
Silverius I.
Gregorius I.
Patriciam

Ignatius Martyr.
Martialis Apostolus.
Abdias Babylonius.
Tertullianus Carthaginensis.
Oro hic attende lege de vili tate p. i. secutionis.
Cyprianus Carthaginensis.

Patriciam libro 9. epistola 39. *Non electis suis Christus in hac vita promisit gaudia delectationis, sed amaritudinem tribulationis, ut medicina more, per amarum poculum ad dulcedinem redeant æterna salutis. Quid namque dicit? Mundus gaudebit & vos lugerebitis, qua spe, qua promissione? Paulo post subiit: Iterum videbo vos, & gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis. Hinc iterum discipulis dicit: In patientia vestra possidebitis animas vestras. Pensate queso vbi erit patientia, si desit quod toleretur? Ego Abel esse non suspicor, qui Cain non habuerit. Boni enim si sine malis fuerint, perfecte esse boni non possunt, quia minime purgantur. Ipsa autem malorum societas, purgatio honorum est. Hoc autem probat exemplis filiorum Noe & David, &c. post subiit. Quia ergo scriptura teste, cognoscimus in hac vita bonos sine malis esse non posse, de studiorum vobis excellentia vestra turbari nullatenus debet, maxime quia in omnipotentis Dei misericordia tunc certa fiducia est, quando pro bono opere aduersitatis aliquid in hoc mundo recipitur, ut plena merces in æterna retributione seruetur. Idem eadem docet libro 12. epist. 37. ad Felicem Episcopum Sicilia, cap. 4. Et **ZACHARIAS I.** epistola 4. ad Bonifacium Moguntinensem Episcopum eum, confortans contra omnes persecutiones, quas pro fide viriliter sustinebat. Possem & multa alia proferre testimonia, verum iam in alijs vocabulis de his rebus tractauimus, vt in vocabulo Martyr, &c. Vide egregiam Lupi Ferrarientis epistolam in ordine 94. *Persecutio inferri Ecclesiæ ministris prohibetur.* Diximus superius in vocabulo, Clericus, &c. Siquidem Concilium **NICÆNUM** hoc prohibuit, vt attestatur **FELIX II.** epistola 1. ad Athanasium & omnes Episcopos Libyæ & Ægypti. Et Concilium **CARTHAGINENSIS IV.** canone 43. & 42. & 50. vbi illos qui persecutiones patiuntur, iubet honore sublimari, & inter Confessores reputari: sicut & de conuersis illos, qui in persecutione defecerint, reprobandos docet. Vide Confessor, &c. *Persecutionis tempore Episcopi non relinquant Ecclesias.* Posui superius.*

PERSEVERANTIA. *Perseuerantia suadet.* Ex superiori satis etiam distinctione & annotatione hoc commendatur, vbi fortiter & viriliter cum perseuerantia dicebamus esse persecutionibus incumbendum. Verum etiam vsque in finem perseuerantia Christus ipse docuit, quia multas bene cõpisse didicimus, & male in vltimis conuersos: & de conuerso, multos scimus in adolescentia, & primo vitæ flore peruersos, qui in fine sanctissimi euaserunt. Vnde & **CLEMENS I.** lib. 6. Constitutionum Apostolicarum, cap. 3. *Orate (ait) ne dormiatis in mortem. Non enim proderunt vobis priora recte facta, si in extremo à vera fide aberraueritis, &c.* Et **MARCVS I.** epistola ad Athanasium & Episcopos Ægypti. *Vnde beata perseuerantia (ait) nisi de virtute patientie. Nam iuxta Apostolum, Omnes qui pie volunt viuere in Christo Iesu, persecutiones patientur, que non in eo tantum computanda est, quod contra Christianam pietatem aut ferro, aut ignibus agitur, aut quibuscunque supplicij, cum persecutionum sententiam suppleant, & dissimilitudines morum, & contumacia inobedientium, & malignarum tela linguarum, quibus conflictationibus communia semper membra pulsantur, & nullam priorum portio consuetudine sit libera, ita vt nec periculis, nec otio careant, nec labore. Nam hac & omnia*

A incrementa probabilius studiorum, & in eis vsque in finem perseuerantia, atque bone voluntatis incrementa, ad Christi gloriam semper sunt referenda, ut in omnibus que agimus Deus omni perfecte lauderet tempore, &c. Eadem **LIBERIVS I.** epistola 2. ad omnes Episcopos. Lege ea que superiori vocabulo conscripta sunt. Hæc autem sufficiant, reliqua perstringamus.

PETRVS. *Petrus Romæ Episcopatum gessit, ibiq; passus est & sepultus.* Cum hanc assertionem iam plusquã ducentis testimonijs ante à roborauerimus, videlicet in vocabulo Papa, &c. & in vocabulo, Peregrinatio, atq; infra in vocabulo, Romanæ Ecclesiæ Primatus. Illud iterum sumus cõfirmaturi, superfluum videbatur rem toties eandem replicare: nisi commoueret effrenata Caluinistarum audacia, & mendacium tam manifestum & euident, quo impie affirmant Petrum nunquam fuisse Romæ, & hoc non posse ex Scripturis demonstrari. Verum qua fronte illis fidem non accommodant, qui & Petrum viderunt, & cum illo conuersati sunt, & eum Romæ præfuisse, & passum esse testantur? Quod vt clarissimè appareat, **CLEMENS I.** hoc aperte testatur epistola 1. ad Iacobum fratrem Domini, que in sancta Vafensis Synodo sub Leone I. approbata est, & legitima iudicata, & à Pio I. Pontifice, in testimoniu allata, atque à multis alijs Patribus, vt in præcedentibus ostendimus. Porro eum Romæ passum & sepultum fidelissimus historiographus **ÆGESIPPVS**, qui Apostolorum tempore floruit, lib. 3. Excidij Hierosolymitani, cap. 2. testatur, vbi sic loquitur: *Erant tunc tempore Romæ Petrus & Paulus, doctores Christianorum, sublimes operibus, clarj magisterio, &c.* Et ad calcem capituli, vbi eorum congressionem cum Simone Mago descripsit, & quomodo mortem perimecenti Petro & fugienti Christo apparuit, qui eum confortauit, ait: *Ei conuersus Petrus in urbem redijt, captusq; à persecutoribus cruci adiudicatus. Poposcit vt inuersis vestigijs cruci affigeretur, quod indignus esset qui simili modo crucifigeretur, vt passus est Dei Filius. Quo impetrato, vel quia illi debebatur, vt Christus prædixerat, vel quia persequor non inuiuis indulget panarum incrementa, & ipsa & Paulus, alter cruce, alter gladio necatus est, &c.* Hæc ille. Sic & **ANACLETVS I.** Romæ Petrum passum & sepultum confirmat, vt superius allegauimus cum multis alijs verissimis Patribus: Et **ANATOLIVS I.** idem confirmat epistola ad Episcopos Beticæ prouincie, vt inuenies inserta supra cum alijs multis in vocabulo, Papa. Porro sic loquitur, quem promissimus ante **CLEMENS I.** epistola 1. ad Iacobum fratrem Domini, circa principium. *Simon Petrus (ait) qui vere fidei merito, & integra predicationis obtentu, fundamentum esse Ecclesiæ definitus est, quia de causâ etiam Domini ore diuino cognominatus est Petrus, qui sui primitiæ electionis Domini Apostolorum primus, cui & primo Deus Pater Filium reuelauit, cui & Christo competenter beatitudinem contulit, qui & vocatus est & electus, & conuictus Domini & comes effectus tanquam bonus, & probatissimus discipulus, qui obscuriorem mundi plagam occidentis (velut omnium potentior) illuminare preceptus est, quique & integrè potuit implere preceptum. Hic denique Petrus, qui pro immensa charitate, quam erga omnes homines gerebat, palam cum omni fiducia, aduersante etiam tyranno, totius mundi bonum predicare*

Ioan. 16.
Lucæ 21.
Genes. 4.
Zachar. 1.
Concilium Nicænum I. Felix I.
Concilium Carthaginense 4.
Clemens 1.
Marcus 1.
1. Timoth. 3.
Obsecro vobis hæc sedulo reuolue & meditare, quia viti sanctissimi, org prodeunt, & antiquissimi & fidelissimi.

Libertus 1.
Clemens 1.
Vide inferius allegatum.
Ægesippus Historiographus.
Anaclethus 1.
Anatolius 1.
Clemens 1.
Obsecro vobis hæc sedulo reuolue & meditare, quia viti sanctissimi, org prodeunt, & antiquissimi & fidelissimi.
Ioanpl 7. Matth. 16.

non desinit, & legem omnium seculorum per orbem terra, & usque ad ipsius Romana vrbis huius notitiam, ut etiam ipsa saluaretur, inuexit. Hic, inquit, pro pietate pati volens, presentem vitam finivit. In ipsi autem diebus, quibus vita finem sibi inuenire presens, in conuentu fratrum posuit apprehensa manu mea repente corruens, in auribus totius Ecclesie hac protulit verba: *Adiue me fratres & consui mei, quoniam ut edocui sum ab eo qui misit me Domino & Magistro meo Iesu Christo, dies mortis meae instat.* * *Clementem hunc Episcopum vobis ordino, cui soli mea predicatio nis & doctrinam cathedram trado: Ipsiq, trado a Domino mihi traditam potestatem ligandi & soluendi, ut de omnibus quibuscuq, decreueris in terra, hoc decreuerit sit & in caelis, &c.* Porro idem memorat DIONYSIVS AREOPAGITA libro Ecclesiasticae Hierarchiae, cap. 7. parte 3. Hac quoque satis confirmata sunt in locis iam praefixis plusquam centum testimonijs. Et TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS libro De praescriptionibus aduersus haereticos, vbi de traditionibus disserit, eadem confirmat & addit. *Si Italiae (ait) adiacet, habes Romanam unde quoque nobis auctoritas praesto est. Felix Ecclesia, cui totam doctrinam Apostoli cum suo sanguine profuderunt, vbi Petrus passioni Domini se adaequat, vbi Paulus Ioannis exiis coronatur, vbi Apostolus Ioannes posteaquam in oleum igneum demersus nihil passus est, in insulam relegatus, &c.* Et iterum lib. 4. contra Marcionem ait, non longe ab initio. *Romanis Evangelium Petrus & Paulus sanguine suo signatum reliquerunt, &c.* Eadem & CYPRIANVS CARTHAGINENSIS in initio libri De simplicitate Praetorum, ut dicemus in vocabulo, Romanae Ecclesiae primatus, &c. E VSEBIVS CAESARIENSIS lib. 2. Historiae Ecclesiasticae, cap. 14. postquam aduentum Simonis Magi in urbem Romanam descripsit, subdit: *Sed non in longum permanet fraude quaestiu diuinitas. Continuo namq, in ipsi Claudij temporibus, elementia diuinae prouidentiae galatissimum omnium Apostolorum, & maximum fidei magnificentia & virtutis merito, primorum Principem Petrum ad urbem Romanam, vel aduersus humani generis communem perniciem repugnatum, deducit ducem quendam & magistrum militie suae, scientem diuina praedia gerere, & virtutum castra ducere. Iste adueniens ex Orientis partibus, ut caelestis quidam negociator mercimonia diuini luminis, si quis sit comparare paratus, aduexit, & salutaris praedicationis verbo primus in urbe Roma Evangelij sui clauibus, ianuam regni caelestis aperuit. Lege & sequentia, & cap. 25. eiusdem libri 2. vbi sic scribit: *Igitur Nero (inquit) ut apertum se hostem diuinitatis pietatisque professus est, ipsorum prius Apostolorum, quippe qui duces & signiferi erant in populo Dei, exepit neces: Et Paulum quidem capite in ipsa urbe Roma, Petrum vero crucis patibulo coedemat. Horum (ait) testimonium querere extrinsecus superfluum puto, cum rem gestam insignia usque in hodiernum, & splendidissima eorum monumenta testentur. Verum tamen scribit de his etiam CAIUS quidam Scriptor antiquus, qui cum Zepherino Episcopo Romano aduersum Proculum quendam Cataphrygam disputans, hac de Apostolorum commemorat locis. Ego (inquit) habeo trophaea Apostolorum quae ostendam. Si enim procedas via regali, quae ad Vaticanum ducit, aut via Ostiensis, inuenies trophaea defixa, quibus ex vtraque parte statuitis Romana communitur Ecclesia. Quod autem eodem tempore ambo passi sint, DIONYSIVS CORINTHIORVM Episcopus, cum in urbe posuisset, & de Scripturis disputaret, hoc dicit: *Sed &***

vos habentes commonitionem a Petro & Paulo, plantationem Romanae & Corinthiorum Ecclesie coniunctis. Ambo etenim simul adueniunt, & in nostra Corinthiorum Ecclesia docuerunt, & per omnem Italiam, atque in hac urbe simul docentes, etiam martyrio pariter vno eodemque tempore coronati sunt. Hac ex Eusebio Caesariensi loco praefixo. Communio autem eadem refert NICEPHORVS CALLISTVS libro 2. Historiae Ecclesiasticae, cap. 34. & 35. non autem necesse est verba recensere, cum superioribus omnino cohareant. Et lib. 3. iterum cap. 2. refert a Petro primo Pontifice Romano omnes, qui ei successerunt. Idem lib. 11. cap. 37. refert beatissimum Athanasium Alexandrinum Antifitem, vna cum Ammonio viro sanctissimo Romam adijisse: *Et ex praclaris (ait) praecipuisq, vrbis eius rebus, non aliud spectandum sibi censuit, quam Petri & Pauli martyrium, & ad eam in qua illorum corpora veluti thesaurus sunt condita. Vide supra multa alia familia de sepulchro Petri testimonia.* Denique LACTANTIUS FIRMIANVS li. 4. qui de vera Sapientia inscribitur, ait: *Ordinatio discipulis suis Euangelio Christus, ac nominis sui praedicatione, circumfusit se repente nubes, eumq, in caelum sustulit quadragesimo post passionem die, sicut Daniel fore ostendebat, dicens: Et ecce in nubibus caeli Filius hominis veniens, usque ad vetustum dierum peruenit. Discipuli vero per provincias dispersi fundamenta Ecclesie vbiq, posuerunt, facientes & ipsi in nomine Magistri Dei magna & penè incredibilia miracula, quia discodens instruxerat eos virtute ac potestate, qua posset noua annunciationis ratio fundari & confirmari. Sed & futura aperuit illis omnia, quae Petrus & Paulus, qui Romae praedicauerunt, & ea praedictio in memoria scripta permansit, &c.* Hac Lactantius, &c. Et ARNOBIUS PRESBYTER lib. 2. aduersus Gentiles: *Enumerari possum (ait) atque in usum computationis venire ea, quae in India gesta sunt ab Apostolis, apud Seras, Persas & Medos, in Arabia, Aegypto, in Asia, Syria, apud Galatas, Parthos, Porygas, in Achaia, Macedonia, Epiro, in insulis & prouincijs omnibus, quae Sol Oriens & Occidens lustrat, ipsam denique apud dominam Romanam, in qua cum homines sint Numae regis artibus, atque antiquis superstitionibus occupati, non distulerunt tamen res patrias linquere, & veritati coalescere Christiana. Viderant enim cursam Simonis Magi, & quadrigas igneas Petri ore diffusas, & nominato Christo emanasse. Viderant enim, inquam, fidem dei falsis, & ab isdem metuentibus proditum pondere praecipitatum suo cruribus iacuisse praefraetis, post deinde perlatum Brundam cruciatibus & pudore defessum, ex altissimi culminis se rursus praecipitasse fastigio, &c.* Hinc & GAUDENTIVS BRIXIENSIS Episcopus sermone in S. Apostolos Petrum & Paulum, ait: *Per huius magistri vestigia gradiuntur fideles discipuli, Petrus & Paulus, quorum passionis natalem hodie per vniuersum mundum omnes Ecclesie debito honore celebrant. In hoc enim apud urbem Romanam ambo pro Christi nomine Neronis crudelitate interfecit, Domini iustitia coronauit. Petrus quidem verso ad terram capite, & in sublimi pedibus eleuatis, asserens indignum se qui ita crucifigeretur, ut Dominus suus. Paulus gladio capite truncatur. Ambo nobiles, ambo insignes, duo vero mundi lumina, columna fidei, Ecclesiae fundatores, innocencia magistri. Super vnum fundatur Ecclesia, alter praeciosum fidei murum doctrina sua portat in populo, ipse vas electionis effectus, &c.* Hac confirmat AMBROSIVS MEDIOLANENSIS oratione de Basilicis non tradedis, quae est lib. 5. Epistolarij, post epistolam 32.

* Quomodo haec accipienda sint, diximus in vocabulo, rapacis ad religio, adus, & haec exponebat Leo, in epistola decretali. Dionysius Areopagita.

Tertullianus Carthaginiensis.

Cyprianus Carthaginiensis.

Eusebius Caesariensis.

Quid manifestus.

Heuseu Caluine quid deliras

Caius scriptor.

Dionysius Corinthius Episcopus.

Nicephorus Callistus.

Lactantius Firmianus.

Arnobius Presbyter.

Vide Simonis Magi praecipitatum Romae in cruce Petri praecurati, Gaudetius Brixientis.

Ambrosius Mediolanensis.

vbi

vbi describit, quomodo Petrus, populi precantis contemplatione inflexus, portam exibat vt Romanam fugeret persequentem, sed apparente sibi Christo, confortatus iterum urbem repetijt, *Ibidem a Nerone per crucem (inquit) honorauit Dominum, &c.* Eadem memorat sermone 66. in sanctos Petrum & Paulum: *Non enim (inquit) sine causa factum putamus, quod vna die, vno in loco, vnius tyranni tolerare sententiam, vna die passi sunt, ut ad Christum pariter peruenirent, vno in loco, ne alteri Roma deesset; sub vno persecutore, vt equalis crudelitas vrumq, constringeret. Dies ergo pro merito, locus pro gloria, persecutor decretus est pro virtute. Et in quo tandem loco martyrium pertulerunt? in urbe Roma, quae Principatum & caput obtinet nationum, scilicet, vt vbi caput superstitiosum erat, illic caput quiesceret sanctitatis. Iterum idem in Psalmum 40. Ipse est (ait) Petrus, cui dixit: Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam. Vbi Petrus, ibi Ecclesia, ibi nulla mors, sed vita aeterna, &c.* Idem lib. 3. de sacramentis, cap. 1. *In omnibus (inquit) cupio sequi Ecclesiam Romanam; sed tamen & nos homines sensum habemus, & ideo quod alibi, robus seruatur, & nos, recte custodimus. Ipsum sequimur Apostolum Petrum, ipsius inhaeremus deuotioni. Ad hoc Ecclesia Romana quid responderet? vique ipse auctor est nobis huius asserionis Petrus Apostolus, qui Sacerdos fuit Ecclesiae Romanae. Ipse Petrus ait: Domine non solum pedes, sed & manus & caput. Vide fidem, &c.* Vt vero ad alios auctores adhuc proferemus, clarissima ELIPSIUS conij. Seuer in Boetij, in eo Hymno quem edidit in honorem Apostolorum, sic loquitur: *Folix per omnes saecula mundi cardines, Apostolorum praepollat alacriter, Petri beati Pauli sacratissimi, Quos Christus almo consecrauit sanguine, Ecclesiarum deputauit Principes.* Et infra: *O Roma felix, quae tantorum principum Es purpurata pretioso sanguine, Excellis omnem mundi pulchritudinem, Non laude tua, sed sanctorum meritis, Quos erantatis ingulasti gladijs, &c.* Et AVRELIUS PRUDENTIVS in Hymno de eorundem Passione, sic incipit: *Plus solito coeunt ad gaudia, dic, amice, quid sit, Romam per omnem cursantem ouidinte: Festus Apostolici nobis redit hic dies triumphi, Pauli atque Petri nobilis cruare, Vnus, vrumq, dies pleno tamen innotatus anno, Vidit superba morte laetareatum. Scit Tybernia palus, quae flumine labitur, propinquo Binis dicatum: cessitum trophaeis, Et crucis & gladij testis, quibus irrigans easdem. Bis fluxit imber sanguinis per herbas, &c.* Denique MAXIMVS TAVRINENSIS homilia 1. de festo eorundem Apostolorum ad calcem, vbi Egeffippi praedicti allegauit historiam, ait: *Hi ergo sunt beaustimi Petrus & Paulus, qui sacramentum caelestis regni, vno spiritu praedicantes, sub vnius passione diei doctrinam suam pio sanguine & morte fortissima consecraverunt. Quj etiam, tanquam Ecclesiarum omnium principes facti, dispersione caelesti Romam petentes sacratissima sua corpora in illius urbe arce recondiderunt, quae totius orbis obtinuerat principatum: quatenus potentiam virtutis suae Christus ostendens, vbi mundus caput habebat imperij, ibi regni sui Principes collocaret, &c.* Eadem repetit ad calcem homiliae 4. Et EPIPHANIVS CYPRII lib. 1. contra haereses, haereticum secta 27. contra Carpoeratas, Romanorum

Pontificum seriem describens, ait: *Etenim in Roma fuerunt primi Petrus & Paulus Apostoli, idem ac Episcopi, deinde Linus, deinde Cletus, deinde Clemens, qui contemporaneus fuit Petri & Pauli, huius mentione facit Paulus in epistola ad Romanos. Et nemo me reuert, quod ante ipsum alij Episcopatum assumpserunt, cum sub Apostolis hic fuerit contemporaneus Petri & Pauli: nam & illi contemporanei Apostolorum fuerunt. Et paucis interpositis, vbi tractat de electione in summum Pontificem, quae Clementi contingit, ait: *Clemens coactus est ad Episcopatum suscipiendum post obitum Linus & Cleti, quorum uterq, ad duodecim annos Episcopatum tenuit, post S. Petri ac Pauli obitum, qui contigit 12. anno Neronis. Non enim potuit vrbis Roma sine Episcopo esse. Attamen Episcoporum in Roma successio hanc consequentiam habuit Petrus & Paulus, Linus, Cletus, Clemens, Enaristus, Alexander, Xistus, Thelesphorus, &c.* Lege reliquum. Porro HIERONYMVS STRIDONENSIS libro De scriptoribus Ecclesiasticis, Simon Petrus Filius Ioa nis, prouincia Galilea, vico Bethsaida, frater Andrea Apostoli, & Princeps Apostolorum, post Episcopatum Antiochenis Ecclesiae, & praedicationem dispersionis eorum, qui de circuncisione crederent, in Ponto, Galatia, Cappadocia, Asia & Bithyria, secundo Claudij anno ad expugnandum Simonem Magum Romam pergit, ibiq, viginti quinq, annis* cathedrae Sacerdotalem tenuit, usq, ad vltimum annum Neronis, id est, decimum quartum, a quo affixus cruci Martyrio coronatus est, capite ad terram verso, & in sublimi pedibus eleuatis, asserens se indignum vt crucifigeretur, vt Dominus suus. Sepultus Roma in Vaticano iuxta viam triumphalem, totius orbis veneratione celebratur. Eadem postea de Paulo recenlet, hinc IOAN. CHRYSOSTOMVS homil. 87. in Ioan. exponens illud: *Simon Ioannis diligit me plus his, &c.* Quj tandem, ait) alijs omiffis, duntaxat Petrum assatur? Quj erat Apostolorum & Princeps, & Paulus eum praeter alios visurus ascendit. Et infra: *Quod si quis percontaretur, quomodo Iacobus sedem Hierosolymis accepit, responderem hunc Petrum magistru totius orbis praeposuisse. De eius vero morte, sic homilia 66. in Genes. exponens illud: *Appropinquauerunt dies Iacob vt moreretur, &c.* Dic enim obsecro Zacharia filius nome decolatus est? Stephanus autem primus martyrij corona redimitus, nomine lapidatus vitam finiuit. Petrus autem, & Paulus, nomine hic quidem capite truncatus, ille autem modo corruo quam Dominus crucifixus, ita hac via excelsit, &c.* Et AVGVSTINVS HIPONENSIS sermone elegantissimos coposuit in festo cathedrae S. Petri, cuius hodie dies etia festus & annus voluitur anno hoc 1571. vbi expressè eius in Romana sede thronum describit. Idem lib. 1. De cofensu Euangelistarum, tom. 4. *Moria Apostolorum Petri & Pauli: (ait) nunc propier eundem passionis diem celebremus splendor Romae commendat, &c.* Et sermone 7. in die festo eorundem, ait: *Elegit ambo Romam principem Romani nominis ciuitatem, Petrus propter primatum Apostolorum, Paulus propter magisterium gentium; sed illic tantu corpora posuerunt, vbi que autem merita sua disperserunt. Quia ergo non possumus vbiq, corpora eorum habere, eloquia eorum possimus tenere. Corpora eorum necesse fuerat, vt in vno loco poneretur, sed virtutes eorum vbiq, exercebant, &c.* Et PAVLVS OROSIVS lib. 7. Historiae aduersus Paganos, cap. 39. quantum Alaricus reuerentiam exhibuerit sacris Apostolorum reliquijs & templo describit apertius, ita vt etiam vasi in nisterium Apostolorum consecrata illa & in uiolata seruari mandauerit. Et LEO I. sermone*

Quid lucidius

Vide hunc catalogum iam ex Augustino & alijs prolatus.

Hieronymus Stridonensis.

* Cathedra huius solennitas quotannis in Ecclesia agitur, & celebratur, qua & hodie celebramus ann. 1571. cum haec scriberem.

Ioannes Chryostomus, vide etiam ex eodiq infra.

Genesis 47.

Augustinus Hipponensis.

Vide ex eodiq vocabulo Roma.

Leo I.

vbi Petrus ibi Ecclesia. Vide si Petrus sit in urbe Geneua.

Petrus, facer dos fuit Ecclesiae Romanae ait Ambrosius

Elpis vxor. Seuerini Boetij.

Aurelius Prudentius.

Maximus Taurinensis.

Epiphanius Cypri.

in festo eorumdem, ait: *Hodierna festiuitas præter illam reuerentiam, quam toto terrarum orbe promeruit, speciali & propria nostre urbis exultatione veneranda est, ut ubi præcipuorum Apostolorum glorificatus est exitus, ibi in die martyrii eorum sit lætitia principatus. Isti enim sunt viri, per quos tibi Euangelium Christi, Roma, resplenduit, & que eras magistra erroris, facta es disciplina veritatis. Isti sunt qui te ad hanc gloriam pronexerunt, ut sis gens sancta, populus electus, ciuitas Sacerdotalis & regia, per sacram B. Petri sedem caput orbis effesta, latius præsidens religione diuina, quam dominatione terrena. Et infra: Ad hanc ergo urbem tu beatissime Petre Apostole venire non metuis, & confortate gloria tue Paulo Apostolo aliarum adhuc Ecclesiarum ordinationibus occupato, suam istam fremētium bestiarum, & turbulentiſſimam profunditatis oceanum, constantior quam cum super mare gradereſis, ingredere. Nec mundi domum times Romam, qui in Caypha domo expaneris Sacerdotis ancillam. Nunquid aut iudicio Pilati, aut scintilla Iudeorum minor est, aut in Claudio potestas, aut in Nerone crudelitas? vincebat ergo materiam formidinis vis amoris, &c. Lege residuum. Hinc etiam ISIDORVS HISPALENSIS libro de Patribus noui testamenti, ubi de Petro loquitur, ait: *Hic postquam Antiochenam fundauit Ecclesiam, sub Claudio Casare contra eundem Simonem Magum Romam pergit, ibique predicans Euangelium, viginti & quinque annis eiusdem urbis tenuit Pontificatum. Sexto autē & tricesimo anno post passionē Domini, à Nerone Casare in urbe Roma deorsum, ut ipse voluit, verso capite Crucifixus est. Sic post Apostolicum meritum etiam martyrio coronatur, sepultus Romæ in Vaticano scus viam triumphalem, tertio lapide ab urbe, ad Orientalem plagam, &c. Eadem postea de Paulo refert. Et GELASIVS I. in Concilio Romano existens, vt de libris Apocryphis tractaretur & autenticis, & allegatur à Gratiano distict. 15. c. Sancta Romana, &c. Sancta (inquit) Romana Ecclesia nulis synodis constituitis ceteris Ecclesijs prolata est, sed Evangelica voce Domini & Saluatoris nostri primatum obtinuit. Tu es Petrus (inquiens) & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam, & porta inferi, &c. Cui Petro data est etiam societas baptisimi Pauli Apostoli vasis electionis, qui non diuersi, sicut heretici garrunt, sed uno tempore uno eodemque die gloriosa morte cum Petro in urbe Roma, sub Casare Nerone, agonizans coronatus est, & pariter supradictam sanctam Romanam Ecclesiam Christo Domino consecraverunt, &c. Vide infra, Romanæ Ecclesiæ primatus, &c. Eadē verò quæ superius protulimus, ABDIAS BABYLONIVS lib. 1. certaminis Apostolici de Petro, & lib. 2. de Paulo copiosissimè & manifestissimè describit, sed ea sufficiunt quæ iam protulimus, quoniam testimonia sunt irrefragabilia. Reliqua autem collige ex præcedentibus vocabulis. scilicet Papa, Peregrinatio, & infra, Reliquæ, & Romanæ Ecclesiæ primatus, &c. & Roma.**

PHILOSOPHIA.

Philosophiæ studium interdicitur Clericis, &c. De illa loquimur Philosophia seculari, quæ nihil diuinum, sed prophanum docet. Huius Philosophiæ sectatores IUSTINVS lib. exhortatoriq. aduersus gentes. Et TERTULLIANVS libro contra Hermogenem, Patriarchas hereticorum vocant, & huius studium interdicitur Clericis, vt dicemus infra in vocabulo, Scholæ philosophiæ professio, &c. Illa verò philosophia vera

non interdicitur, de qua IUSTINVS memoratus in Dialogo cum Triphone, sic loquitur: *Philosophia (ait) est enim scientia & veritatis notitia, cuius sapientia premium est felicitas, &c. Et iterum: Reuera Philosophia est possessio præcipua & Deo charissima, cui nos adductos sola commendat, suntq. hi verè sancti, qui ad eam applicam animum. Quid autem ea sit, & cur dimissa ad homines, vulgus ignorat, &c. Vide loco præfixo.*

PHOENIX.

Phoenix auis resurrectionis typus asseritur. J. PLINIVS II. lib. 10. Naturalis historiæ, cap. 2. Et AMBROSIVS MEDIOLANENSIS lib. 5. Hexameron, cap. 23. dicunt, quòd Phoenix auis in locis Arabiæ degit, quæ usque ad annos quingentos longæua ætate procedit, & cum sibi finem vitæ adesse aduerterit, facit sibi thecam de thure & myrrha & cæteris odoribus, in quam impleto vitæ suæ tempore intrat & moritur, & de humore carnis vermes exurgit, paulatimq. adoleſcit, ac processu statuti temporis induit alarum remigia, atq; in superiotis auis speciem formamque reparatur. *Doccat ergo nos hæc auis (ait Ambrosius) vel exemplo sui resurrectionem credere, quæ & sine exemplo, & sine rationis perceptione ipsa sibi insignia resurrectionis instaurat. Et CLEMENS I. libro quinto, Constitutionum Apostolicarum, capite octauo, ubi de resurrectione mortuorum disserit, ait: Aiumt auem quandam esse filigenem, sberem præbentem resurrectionis demonstrationem, quam dicunt comparem non habere, solidamque in mundo reperiri. Phœnicem appellant, narrantq. eâ post quingentesimū annum in Ægyptum aduolantem, scumq. copiam Cynamomi, Casis, Xilobalsami, adducere, in loco qui dicitur. Solis aras, consistere, ibiq. conuersam ad aspectum Solis ei, vt aiumt, supplicem sponte conflagrare, redigiq. in puluerem, ex cineribus autem vermem existere, eumq. concalescentem in nouam Phœnicem formari, aliterq. factum in Arabiâ, quæ est extra Ægyptiacum salum, aduolare. Hæc eandem repetit CYRILLVS HIEROSOLYMITANVS Catechesi 18. illuminatorum Hierosolymis, & hanc citat Clementem, dum contra gætes disputat qui resurrectionem negant. Vidit (inquit) Deus hanc hominum incredulitatem, & auem quandam in hoc fabricatus est, quæ Phœnix appellatur. Hæc, vt scribit Clemens, & alij copiosius idem referunt, cum sit una tantum auis & sola in terram Ægypti, in spatio quingentorum annorum venire solet, atque demonstrare resurrectionem, non in locis desertis, ne mysterium id ignoraretur, sed in aperta ciuitate consistit, vt contra dicitur quod non creditur. Septem enim sibi facit de thure & myrrha ceterisq. aromatibus, & completis annis eo deuenit, moritur aperte & putrescit, deinde ex putrefacta carne mortue vermes quidam generatur, & hic deinceps in auem efformatur, &c. Scripsit & LACTANTIUS FIRMIANVS Opusculum elegiacis versibus de Phœnice, ubi sic orditur:*

*Est locus in primo felix Oriente remotus,
Qua patet æterni maxima porta Poli.
Nec tantum æstiuo hyemisque propinquas ad ortus,
In quo Sol verno fundit ab axe diem, &c.
Et OVIDIVS NASO lib. 15. Metamorpho. non longè à fine:*

*Hæc tamen ex alijs generis primordia ducunt,
Vna est qua reparat seq. ipsa refeminet ales,
Assyrii Phœnicæ vocant, nec fruge, nec herbis,
Sed thuris lachrymis & succo vini amoni.*

Hæc

Miror quo tot patrum h.c. prolatis celtimonia nō cōfunditur frōs tres impudentis heretici blaetioris.

Isidorus Hisp.

Gelasius 1. Concilium Romanum sub Gelasio 1. 70. Episcoporum.

Vide quomodo responderet Caluiniſtarum imposturis.

Abdias Babylonius.

Iustinus Martyr.

Tertullianus Carthaginiensis. Iustinus.

Hæc ubi quinque sua compleuit secula vitæ, Ilicis in ramis tremuleq. cæcurnine palma Vnguib. & duro nidam sibi construit ore, Quo simul ac casias, & nardi lenis aristas. Quasq. cum silua substravit cinnama myrrha. Se super imponit, finitque in odoribus eum. Inde ferunt totidem qui viuere debeat annos, Corpore de patrio paruum Phœnicæ renasci. Cum dedit hinc etas vires, oneriq. ferendo est, Ponderibus nidi ramos leuat arboris alta. Fortq. pius cunafq. suas, patriumq. sepulchrum, Perg. leues auris Hyperionis urbe potius. Ante fores sacras Hyperionis ade reponit.

Hæc Naso.

PICTURA.

Picturæ impudicæ & turpes prohibentur. J. De Pictoribus quidem IOAN. CHRYSOSTOMVS sermone in Cœna Domini, & in Psalmum 50. Et ASTERIVS AMASÆ Episcopus oratione in S. Euphemiam, & multi alij Patres loquuntur, eorumq; artem laudat atq; ingenium in depingendis imaginibus deuotiorū tamen non approbant factum in his depingendis turpibus & obscenis spectaculis, quæ animos mētēq; sanctiant, vt iam diximus in vocabulo, Imago, &c. & in vocabulo, Agnus Dei, &c. Porro de talibus deformibus, & impijs picturis statuit magnū CONCILIUM GENERALE VI. can. 97. Picturas (ait) quæ oculos perstringunt, & mentem corrumpunt, & ad turpiū voluptatum mouent incendia, nullo modo deinceps imprimi iubemus. Si quis autem hoc facere aggressus fuerit deponatur. Hinc est quod recitatur in Concilio generali VII. actio. 4. Epistola NILI CONSTANTINOPOLITANI Episcopi ad Olymptorum Proconsulem, ubi cōqueritur, quòd loco sanctarū Imagines, se habent omnigenarum animalitū Imagines, lepores, & caprea circuncurrentes, veneratōresq; fugientia animalia velociter cum canibus insequētes, in mari emissa retia, omnēque genus piscium captam, in terramq; piscatorum manibus eductū, & cætera talia. Quæ (ait Nilus) sanè puerile est, & stultum fidelium oculis fascinandis ingerere. Nam mille (ait) cruceſ figi malim, quam historias auum, inuentorū & serpentum germinūq. &c. Vide imago, &c. Porro Patres præfati II. Nicæni generalis VII. Concilij, tom. 2. confutationis falso dictæ Constantinopolitane generalis VII. Synodi cōtra S. Imagines, sic loquuntur: *Omnes aries illiberales, quæ à scopis mandatorū Dei declinant, interdicitæ sunt. Quæ verò sic agūt, sed in usum aliquem vitæ proficiunt, & non sunt indecoræ, ita à S. Patribus nostris non sunt dānate, nec excludæ. Picturæ autem arte si in aspectū turpitudinis quispiz vsus fuerit, execrabilis est & damnosa, veluti si quis effigies metricas & spectacula, nem molles saltandi flexus, & equestrium certaminum formas, aut si quid is similes pingat: sanè opus illud turpe & noxiū censetur. autem honestorum virorum vitas, & historias certaminum martyrum, eorumdemq. passiones. Item magni Dei & Seruatoris nostri Iesu Christi dispensationis mysterium, pictura representare voluerimus, tunc quidem pictorum arte vitæ, v. alid rectè fecisse dicemur. Nam & pictor cruceſ depingit, neq. tamen aliquis, cui sanū cerebrum est, ob eam causam pictorem auseratur, neq. à diuina gratia illum excludit, quod coloribus eam ornauerit. Rursus & de libris similiter indicandum est, nam si quis turpes historias aut gesta referat, turpis quoque & abiiciendus: si verò narrationes piæ scri-*

bat, commendandus est. Hinc Cōcilium Mōgvntivm IV. cap. 41. & 42. tales deformes picturis prohibet templis inferri. Procaces. inquit (magines, & nimio artis lenocinio, ad mundanæ potius vanitatis speciem, quam ad pietatis cōmitionem effigatas, in templis proponi omnino vetamus, tam lasciuam artis ostentationem frugi & seueri patrifamilias intrā priuatas ades, grauem templis prorsus intolerabilem censentes. Idem omninò Concilium TRIDENTIVM generale nouissimum statuit sessione 25. quæ est 9. sub Pio IV. vt allegauimus in vocabulo, Imago, ad calcem, &c. vide ergò.

POENITENTIA.

Pœnitentiæ sacramenti laus, vsus, & forma, &c.] Iam in multis locis de Pœnitentiæ sacramento egimus, videlicet, in vocabulo Absolutio, Confessio, Contritio, & Satisfactio, & huiusmodi, & Lapsus, &c. Inde pauca hic restant inferenda, quamuis si omnes sanctorum Patrum proferre vellemus sententiās, modum excederēt volumus. Hoc præstiterunt multi viri præclarī nostri temporis eruditissimi Scriptores, inter quos IOANNES ROFFENSIS gloriosus martyr, in confessione assertionis Lutheranae, artic. 5. quo impiè Lutherus proponebat non esse tres pœnitentiæ partes. Hoc similiter præstuit & quidem maxima cum laude, dum adhuc à parte Ecclesiæ stare, illustrissimus Rex Angliæ HENRICVS VIII. in assertionē 7. Sacramentorum, ubi sigillatim tractat de Pœnitentiæ partibus, & quidem doctissimè ex sanctorum Patrum scriptis veritatem Catholicæ fidei defendens. Inde autem cognominari meruit à summo Pontifice, fidei defensor: sed, heu, tantus vir in fine dierum à recta via auersus, illaqueatus vt Salomon mulierum amoribus, in barathrum & foueam perditionis decidit. Hoc etiam doctissimus quoque præstuit STANISLAVS HOSIVS, cuius laus & doctrina nunquam deficiet Ecclesiam multiplici irrigans fonte pietatis, cap. 44. 45. & reliquis confessionis suæ Catholicæ fidei, in Concilio Petrico-niensi. Præstuit & hoc vnus nostræ religionis alumnus, SYMON DV CORROY, tribus tractatibus æditis de sacramento pœnitentiæ & eius partibus, ubi omnium præcedentium velut apis melliflua colligens flores, sedulo repositus & contexit salubre doctrinæ pharmacum. Scripserunt & plures alij, quorum recensere scripta nec possumus nec egemus. Quæ autem adhuc restant ex Patrum & decretorum Codicibus profertur. Itaque de Pœnitentiæ sacramento IUSTINVS MARTYR in Dialogo cum Triphone loquitur, dum Pœnitentiā salutare esse omnibus remedium salutis proponit. *Si verbum Dei (inquit) prædicat omnino quosdam Angelos & homines damnandos, idè prædicat, qui præsciunt incorrigibiles, non quia tales à Deo facti sunt. Itaque si omnes respuerint, possunt consequi Dei misericordiam malet diuino testimonio: Beatus (inquit) cui non imputant Dominus peccatum: Hoc est, cui pœnitenti Deus peccata remittit. Non sicut prædicatis vosmetipsos fallentes, & alij quidam vestri similes assenerūt, etiam si qui peccatores fuerint, modo Deum norint, non imputabit eis peccata Dominus. Testis est vna culpa Davidis, quando per factum lapsus, non prius impenitentis remissionem, quam lamenis stetitque peccatum diluit, ita vt scriptū legimus. Quid si ali viri nō est remissum citra pœnitentiā, sed post tantos demum stetit & correptus*

Concilium Moguntinum.

Ioannes Roffensis Episcopus.

Henricus 8. Angliæ rex.

Stanislaus Hosius.

Symon de Corroy Gallicus mihi quodam & spiritalis pater & amicus.

Iustinus Martyr.

Psal. 50.

Vide contritionem.

Vide si non conueniat Iugonitas.

actiones magni Regis vasisque delibuti diuinitus: quomodo impuri & perditii sine lamentis plantisque ac poenitentia possunt sperare peccata ipsi remissurum Dominum? Denique plura de Poenitentiae sacramento differunt TERTULLIANVS CARTAGINENSIS libro, quae scripsit de poenitentia, ubi sic exorditur: Poenitentiam (ait) hoc genus hominum (quod & ipsi retrō sumus) caci sine Domini lumine, natura tenus norunt passionem animi quandam esse, quae veniat de offensa sententia prioris, &c. Tum Poenitentiam esse diuini praecipit confirmans, tritum etiam partium meminit, Contritionis, scilicet Confessionis & Satisfactionis, vt iam suis locis inferimus in vocabulo, Confessio sacramentalis, &c. Idem libro De pudicitia, meminit sacramenti Poenitentiae, & in medium adducit exemplum filij prodigi, cui venia tam facile donata est, quam humiliter poenituit. Ibidem & Niniuitarum exemplo probat necessariam poenitentiam, sicut & libro de ieiunio contra Pŷchicos multa de poenitentia differunt authoritatibus & exemplis. Denique CLEMENS ALEXANDRINVS lib. 1. Stromatum, primam poenitentiam ante Baptismum, secundam post baptismum describens, ait: Tam is qui vocati sunt proponitur poenitentia, expurgans locum anime à peccatis, vt fides fundetur. Dedit autem Deus, cum futura proficiat, & facilem hominis mutationem, his qui in fide in aliquod peccatum incidunt, secundam poenitentiam, quam si quis tentatus fuerit, post uocationem coactus & callide circumuentus, unam adhuc impendendam accipiet poenitentiam. Voluntarie enim peccantibus nobis, postquam acceperimus agnitionem veritatis, non amplius relinquuntur pro peccatis hostia, terribilis autem expectatio iudicij, & zelus ignis, qui est deuotus aduersarios. Continua autem & se vicissim excipientes propter peccata poenitentia nihil differunt ab illis, qui omnino non crediderunt, praeterquam in eo solo, quod se peccare senserunt. Neque scio vitrum sit detentius prudentem ne an scientem peccare, an cum pro his que peccauit poenitentia ductus fuerit, rursus peccare, &c. Idem lib. 6. Stromatum, Duplex est poenitentia, vna quidem est communis propterea quod peccauerit: altera vero cum peccati naturam didicerit, persuadet ab ipso desistere peccato per principalem rationem, cui est consequens vt non peccet. Huic Clementem allegat NICEPHORVS CALLISTVS lib. 2. Historie Ecclesiasticae, c. 42. ubi de poenitentia tractat eius iuuenis (quem Ioannes Apostolus à perditione & latrocinij reuocauit) peracta in fletu, ieiunio & oratione, & magnum hoc poenitentiae specimen esse in Ecclesijs describit. Porro multa de poenitentia tractat & differunt CYPRIANVS CARTHAGINENSIS lib. 4. Epistolarum, epist. 2. ad Antonium, &c. quae prolixissima est & pulcherrima, & cōtra Nouatum agens potissimum, qui spem omnem auferbat lapsis reconciliatōis & veniae, vt diximus in dictione, Lapsus, &c. ubi namque multorum criminum nexibus irretitos proposuit, nulli desperandum esse dixit, sed firmam habere spem iubet, vt poenitentiae & satisfactionis remedio aliquando valeat sanari. Quod legentes (inquit) scilicet & tenentes neminem prius amens à fructu satisfactionis, & spe pacis arcendum, cum scimus iuxta Scripturam fidei, auctore & hortatore ipso Deo, & ad agendam poenitentiam peccatores redigi, & veniam atque indulgentiam poenitentibus non denegari. Atque de frustranda frustratione irriso! miserorum lamentantium caduca deceptio! o haeretica institutionis inefficax & vana traditio! hortari ad satisfactionis poenitentiam, & subtrahere de satisfactione medicinam. Dicere fra-

tribus nostris plange & lacrymas funde, & dictus ac nobilibus ingemisce, & pro abluenda & purganda delictio tuo largiter & frequenter operare, sed extra Ecclesiam post omnia ista morieris. Quaeunque ad pacem pertinent facies, sed nulla pacem quam quæris accipies. Quis non statim pereat? Quis non ipsa desperatione deficiat? Lege reliquit. Idem sermone de lapsis sub finē cōtra eosdem hereticos disputat, quos vitandos iubet. Huiusmodi (inquit) homines quantum potestis effugite, perniciosos contactibus adherentes salubri cautione vitate. Sermo eorum sicut cancer serpit, colloquium velut contagium transiit, noxia & venenata persuasio persecutione ipsa peius interficit. Illic superest poenitentia quae satisfaciat. Quis autem poenitentiam criminis tollit, satisfactionis viā claudunt. Ita fit, vt dum temeritate quorundam vel promittitur salus falsa, vel creditur, spes vera salutis adiunatur, &c. lege reliquit. Sic etiam ORIGENES ADAMANTIVS homilia 15. in Leuiticum, cap. 25. De venditionibus domorum & redemptionibus Domum (inquit) habemus non manufactam in caelis. Haec est domus quam extruere vel habitare nemo potest, nisi in simplicitate mentis & puritate cordis. Sed quoniam accidere solet, vt etiam qui bene edificauerit, & domum sibi celestem bene agendo, & bene viuendo, ac recte credendo construxerit, incurrat alicuius peccati delictum, & hanc crudelissimo foeneratore venundare cogatur, ac labores suos transfundere in alium, pietas & clemencia legislatoris occurrit, vt intra certum tempus redimi possit. Si tamen inuenerit (inquit) manus tua proximum quod restituas. Quale pretium? Poenitentia sine dubio lacrymis congregatum, & manibus, id est, labore boni operis inuicium, &c. Idem homilia 9. in Numeros ad calcem Poenitentiae & Satisfactionis meminit. Sed haec (inquit) proficere possunt, ubi poenitentiae tempus & satisfactio conceditur locus. Denique de Poenitentia sacramento multa & praecleara CYRILLVS HIEROSOLYMITANVS scripsit Catechesi 2. illuminatorum Hierosolymis, quem inscribitur De poenitentia & remissione peccatorum, ubi proponit Salomonis, Dauid, & aliorum exemplum. De Dauid ita etiam loquitur: Beatus autem Dauid quamuis audierit Dominum transfuisse peccatum ipsum, non abstulit tamen à se Poenitentiam verum loco purpurae, sacco utebatur, & loco aurei throni, in terra cinereq. Rex sedebat. Neque tantum in cinere sedebat, verum etiam cinere vescebatur, quemadmodum ipse dicit: Et cinerem tanquam panem manducabam, &c. Et infra: Vis cognoscere quantum vim habeat poenitentia? vis nosse haec fortia salutis arma, & discere quam multis praeualeat confessio? Centum octoginta milia hostium Ezechias per confessionem in fugam verterat. Magnum quidem id reuera, sed exiguum tamen respectu eorum que dicenda sunt. Diuinam sententiam promulgatam, hic idem per poenitentiam reuocauit, &c. Vide supra, Confessio. Et AMBROSIVS MEDIOLANENSIS duos libros scripsit de poenitentia, quibus satis aperte docet, quomodo poenitentia tribus constet partibus, & quomodo sit faciendā. Poenitentiae autem sacramentum nominat libro 1. capite 7. dum contra Nouatianos disputat, qui remissionem in baptismo concedebat, sed poenitentiae lauacrum negabant. Per omnia autem capita ita nostrae fidei sacramenta elucidat, vt nihil desiderandum sit amplius, quam firmiter doctrinae Ecclesiae & antiquae traditioni adherere. Verum ne haereticus obiciat libros illos non esse Ambrosij, idem sibi ipsi testimonium perhibet illos edidisse expositione in Psal. 37. ubi etiam de poenitentia tractat, & sic exorditur: De poenitentia

Origenes ad Adamantius.

Oro haec attende.

Textus.

Cyrrillus Hierosolymitan.

* Hoc est à satisfactione & contritione, quae sunt partes poenitentiae, nam iam confessionem fecerat.

Ambrosius Mediolanensis.

Tertullianus Carthaginensis tres agens partes poenitentiae.

Clemens Alexandrinus.

Hebr. 10.

Duplex poenitentia.

Nicephorus Callistus.

Cyprianus Carthaginensis.

Satis factio pars poenitentiae.

Poenitentia definitio.

Ioannes Chrysostomus.

Epiphanius Cypri.

Hieronymus Stridonensis.

Poenitentia 2. tabula post naufragium, vide infra.

Augustinus Hipponensis.

Poenitentia effectus laus & commendatio.

tenia dicitur iam dudum scripsit libellos, & iterum scribendum arbitror: primum, quia vtile est vel quodidie delictorum veniam precari: deinde quoniam in illis duobus libellis adhoratio poenitentiae, vel profectus est, si geratur, nunc autem quemadmodum agi poenitentia debeat, exprimendum est. Nihil enim prodest agere, nisi ita agatur, vt oportet, &c. Et infra: Plena enim est definitio poenitentiae commemoratio delictorum, vt unusquisque peccata sua, velut quodam quotidiani sermonis castigat flagello, & commissa sibi flagitia condemnet, &c. Hinc IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia 20. in Mattheum, exponens illud: Dimitte vobis debita vestra, &c. Contra Nouatianos etiam Poenitentiae sacramentum defendit, & ad calcem eiusdem homiliae, quae vera sit poenitentia describit. Idem sermone 2. de mysterijs cōtra Domitiam in quinta feria Passionis, tom. 3. ubi de Petri negantis poenitentia tractat. Preciosus est (ait ad calcem) poenitentiae fructus, quia quod defendi non potest, abluunt non potest, lauant lacrymae congeriem peccatorum. Quam preciosa lacrymae quae extergunt culpam, & exigunt veniam. Profectus illi verè ista amaritudo, quoniam quicquid in eo delicti tabidum fuit, ferramento poenitentiae rescauit, &c. Idem Homilia 40. ad populum Antiochenum, de Poenitentia faciendā, & quod non oporteat desperare: Et iterum homilia 41. de Poenitentia, & quod magnum est bonum propria agnoscere peccata: Iterum homilia 42. ad eundem populum iterum tractat de Poenitentia, alijsque locis innumeris. Deus bone, quam saepe faciat Confessionis, Satisfactionis & Contritionis mentionem, sed melius lector ex eorum locorum visitatione cognoscat. Et EPIPHANIUS CYPRI libro 2. contra haereticos, haeresi 59. contra Catharos. Si quis (ait) praecipuum fuerit in quocumque sancti delicto, poenitentiam agat. Suscipit enim Deus poenitentiam etiam post Baptismum, si quis lapsus fuerit, &c. Idem haeresi 58. eiusdem libri, contra Meletios, De poenitentia ratione differunt. Verum de hac egimus in vocabulo, Lapsus, &c. Confessio, &c. Et HIERONYMVS STRIDONENSIS epistola ad Demetriadem, De virtutibus seruanda, ait: Cytharam assumere iubetur & Tyrus multis peccatorum confisse vulneribus, vt agat poenitentiam, & macula pristina feduitatis cum Petro amaris lacrymis abluat. Verum nos ignoremus poenitentiam, ne facile peccemus. Illa quasi secunda post naufragium miseris tabula sit. In virgine integra seruetur nauis. Aliud est querere, quod perdidit: aliud est possidere, quod nunquam amiseris. Iterum agit de Poenitentia in Epitaphio Marce lae viduē ad Principiam, & in epitaphio Fabiolae ad Oceanū contra Montanū & Nouatū Poenitentia defendit scripturae exemplis & autoritatibus, miram & stupendam Fabiolae poenitentiam describens, lege si placet. Idem libro aduersus Luciferianos, non longè à fine, & cōtra innumeras, quos citat Haereticorum cateruas, poenitentiae remedium tuctur. Et AUGUSTINVS HIPPONENSIS libro 50. homiliarum, homilia vltima quae est de poenitentia, ait. Quisquis hoc tempore per merita obedientiae & satisfactionis poenitentia non sibi prouidit locum in corpore sacerdotis, qua fronte impudentiae inuit volent auctori faciem Dei à peccatis suis, &c. Idem libro de vera & falsa poenitentia, cap. 1. Quam sit appetenda poenitentia gratia declarat omnis auctoritas, omnis bonum vita conatur ostendere. Languios enim sanu. Ierosolus curat, mortuos suscitauit, sanitatem auget, quam conseruat, claudis gressum, aridis copiam, cecis restituit visum, vitia fugat, virtutes exornat, mentem

muniat & roborat, omnia sanat, omnia redintegrat, temperat successus, constringit impetus, moderatur gressus, ignorans se per hanc se cognoscit, querens se per hanc se inuenit. Haec est quae homines ad Angelos ducit, & creaturam reddit Creatori. Ista orem perditam monstrauit querenti, & decimam dragmā obulit anxianti. Haec dissipatorem filium ad Patrem reduxit, & vulneratum à latronibus custodi curandū tradidit. In hac omne bonum inuenitur, per hanc omne bonum conseruatur. Fugat tenebras, inducit lucem, excoquit omnia ipsa ignis consumens. Vide etiā plura in subsequen- tibus testimonia. Vnde THARASIVS CONSTANTINOPOLITANVS epistola ad Ioannē Anachoretam, quae fiat in limine Synodi generalis VII. Poenitentia insignis est armatura, magna salutis via, hospitij regni caelorum dispensatrix, incorruptibilis via dux, martyricorum certaminum equiparatio, ad Deum viam indicans, & cum ipso nos esse faciens, humani generis baculus, cadentium & lapsorum sustentaculum. Beati qui hanc amplectuntur, & huic adherent. Qui hanc exercent, cum Angelis vitam aequalem ducunt, ab omni malo declinant, & bonum faciunt. Poenitentia est coalumna & familiaris dilectionis, eleemosyna, ieiunium, abstinentia, temperantia, probitas, honestas, mansuetudo, & vt verum vno verbo dicam, haec omnia pollet poenitentia. Si quis autem hanc contaminat & contemnit (vt Nouatus, qui iniurius est aduersus poenitentiam, & mansuetudinem Dei eleuat, quem anathematizo) non inter seruatos, sed inter perditos numerandus est, quorum vernis non moritur, & ignis non exstinguitur. Vnde Concilium LATERANENSE sub Innocentio III. cap. 1. Si post susceptionem baptismi quisquam prolapsus fuerit in peccatum, per veram poenitentiam semper potest reparari. Non solum autem virgines & continentis, verum etiam coniugati per rectam fidem, & operationem bonam placentes Deo, ad aeternam merentur beatitudinem peruenire. Porro EUGENIVS IV. in Concilio Florentino tradens Armenis formam septem sacramentorum quae Ecclesia recipit, dum ad sacramentum Poenitentiae peruenit, ait: Quartum sacramentum est Poenitentia, cuius quasi materia sunt actus poenitentis, qui in tres distinguuntur partes, harum prima est cordis contritio, ad quem pertinet, vt dolenti de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cetero. Secunda est oris confessio, ad quam pertinet, vt peccator omnia peccata, quorum memoriam habet, suo Sacerdoti confiteatur integraliter. Tertia est satisfactio pro peccatis secundum arbitrium Sacerdotis, quae quidem praecipue fit per eleemosynas, ieiunium, & orationem. Forma huius sacramenti, sunt verba absolutionis quae Sacerdos profert, cum dicit: Ego te absoluo, &c. Minister huius sacramenti, est Sacerdos habens auctoritatem absoluedi vel ordinariam, vel ex commissione superioris. Effectus huius sacramenti est absolutio à peccatis. De Poenitentiae sacramento etiā multa Concilium SENONENSE decreto 10. differunt. Poenitentia (inquit) tam necessarium est sacramentum, quam impossibile est baptismum iterari. Voluntarie enim peccatis nobis, post acceptam noitiam veritatis iam non relinquuntur pro peccatis hostia, neque ei, qui semel tantum passus est Christus, sapienter conspici possumus per baptismum. Cum igitur in multis offeramus omnes, neque scit qui possit dicere, mundum esse cor meum, & purus sum à peccato, necessaria est profectio secunda post naufragium tabula, in qua discussa diligenter conscientia, quidquid occurrit Dei offensiuum detestemur: nam ad poenitentiam nos adducit benignitas Dei. Secundum autem duritiam & impoenitens cor, homo thesaurizat sibi iram, nisi respiciens sciat, & vi-

Tharasius Constantinopolis.

Concilium Lateranense sub Innocentio 3. patrum 1215.

Eugenius 4.

Materia.

Tres Poenitentiae partes de quibus suis locis actum est.

Forma.

Minister.

Effectus.

Concilium Senonense de decreto 10. differunt. Poenitentia tam necessarium est sacramentum, quam impossibile est baptismum iterari.

Hebr. 10. 1. Petri 3. 1. Ion. 5. 1. Iacob. 3. 1. Proverb. 20.

Rom. 2. Iren. 2. 1. Corinth. 7. Pfal. 50. Pfal. 146. Pfal. 59. Ilay 47.

Concilium Coloniense 3.

Concilium Moguntin. 4. Concilium Tridentinum.

Ratio & institutio sacramenti penitentiae.

Ioann. 20.

Contra notos ministros.

Baptismi & Sacramenti differentia.

1. Corinth. 3.

deat, quam malum est & amarum reliquisse Dominum, & non esse timorem eius apud se. Contra vero quae secundum Deum tristitia est, penitentiam in salutem stabilem operatur. Neque enim cor contritum & humilitatum despiciat Deus, qui sanat contritos corde, & alligat contritiones eorum: sed commouet terram & conturbat eam, tum sanat contritiones eius, quia commota est. Nemo igitur tantum de fide sua presumat, Nemo adeo penitentiam nouam vitam existimet, & non recogitet annos suos in amaritudine animae suae. His conformiter scribit Concilium COLONIENSE III. capite trigesimo, & trigesimo primo, & reliquis, ubi tres etiam penitentiae partes describit, & addit. Quamquam penitentia, quatenus sacramentum dicitur, potissimum in absolute Presbyteri consistat, quia ille ex virtute verbi & clauium sibi à Christo traditarum, peccatore penitentem, & in misericordia Dei sperantem à peccatis suis absoluit. Et tunc omnes fideles inuitat ad penitentiam, & in publicis criminibus iubet priorum decretorum statuta reuocari, quae infra inseruntur in vocabulo, Penitens, &c. Haec replicat Concilium MOGUNTINVM IV. capite vigesimo. Et Concilium TRIDENTINVM generale nouissimum, sessione decima quarta, quae fuit quarta sub Iulio III. capite primo & secundo, & reliquis de penitentia omnino eadem documenta relinquunt, quae longum esset reperere, necessarium autem Penitentiae sacramentum, propter eos qui sese post baptismum in peccata seruitutem, & daemones potestatem tradidissent. Dominus autem (ait) sacramentum Penitentiae tunc instituit, praecipue cum à mortuis excitatus, inessauit in discipulos suos dicens: Accipite Spiritum sanctum, quorum remisistis, &c. Quo iam insigni facto, & verbis iam perspicuis, potestatem remittendi & retinendi peccata, ad reconciliandum fideles post baptismum lapsos, Apostolis & eorum legitimis successoribus fuisse communicatam, vniuersorum Patrum consensus semper intellexit. Et Novatianus, remittendi potestatem olim pertinaciter negantes, magna ratione Ecclesia Catholica tanquam hereticos exposuit atque condemnauit. Quare verissimum hunc illorum verborum Domini sensum sancta haec Synodus probans & recipiens, damnat eorum commentitias interpretationes, qui verba illa ad potestatem predicandi verbum Dei, & Christi Euangelium annunciandi, contra huiusmodi sacramenti institutionem falso detorqueunt. De differentia autem Baptismi & Penitentiae consequenter praefatum Concilium, capite secundo, subdit: Sacramentum (inquit) penitentiae multis rationibus à Baptismo differre dignoscitur. Nam praeterquam quod materia & forma, quibus sacramenti essentia perficitur, longissime dissident: constat certe baptismi ministerium indicem esse non oportere, cum Ecclesia in neminem iudicium exerceat, qui non prius in ipsam per Baptismi ianuam fuerit ingressus. Quid enim mihi (ait Apostolus) de his qui foris sunt iudicare? Secus est de domesticis fidei, quos Christus Dominus lauacro Baptismi sui corporis membra semel efficit. Nam hos se postea crimine aliquo contaminauerint, non iam repetito baptismo absolui, cum id in Ecclesia Catholica nulla ratione liceat, sed ante hoc irribunal tanquam reos sibi voluit, ut per Sacerdotum sententiam non semel, sed quoties ab admissis peccatis ad ipsum penitentes conuergerint, possent liberari. Alius est praeterea Baptismi & alius Penitentiae fructus. Per Baptismum enim Christum inducentes, noua prorsus in illo efficiuntur creatura, plenam & integram peccatorum omnium remissionem consequentes: ad quam ta-

tamen nouitatem & integritatem per sacramentum penitentiae, sine nostris magnis fleibus & laboribus, diuina id exigente iustitia, peruenire nequaquam possumus, ut merito Penitentia laboriosus quidam Baptismus à sanctis patribus dictus fuerit. Est tamen hoc sacramentum Penitentiae lapsus post baptismum ad salutem necessarium, ut nondum regeneratis ipse Baptismus, &c. Vide supra, Lapsus, Iustificatio, &c. & Baptismus, &c. De partibus autem & fructu huius sacramenti consequenter, capite tertio, subdit: Docet praeterea sancta Synodus, sacramenti penitentiae formam, in qua praecipue ipsius vis sita est, in illis ministris verbis positam esse: Ego te absoluo, &c. Quibus quidem de Ecclesia sancta more, essentiam nequaquam spectantes, preces laudabiliter adiunguntur, neque ad ipsius sacramenti administrationem necessarii. Sunt autem quasi materia huius sacramenti ipsius penitentiae actus, nempe Contritio, Confessio, & satisfactio: qui quatenus in penitente ad integritatem sacramenti, ad plenamque & perfectam peccatorum remissionem ex Dei institutione requiruntur, hac ratione partes penitentiae dicuntur (de quibus suis locis egimus) Sane vero res, & effectus huius sacramenti, quantum ad eius vim & efficaciam pertinet, reconciliatio est cum Deo, quam interdum in viris pijs, & cum deuotione hoc sacramentum percipientibus, conscientiae pax, ac serenitas cum vehemens spiritus consolatione consequi solet. Tum capite sexto, addit: Circa ministrum autem huius sacramenti, declarat sancta Synodus, falsus esse, & à veritate Euangelij alienas doctrinas omnes quae ad alios quosvis homines, praeter Episcopos & Sacerdotes, clauium ministerium permissio extendunt, putantes verba illa Domini: Quaecumque alligaueris super terram, &c. Et Ioannis vigesimo: Quorum remisistis peccata remittuntur eis, &c. ad omnes Christi fideles indifferenter, & promiscue contra institutionem huius sacramenti ita fuisse dicta, ut quibus potestatem habeant remittendi peccata publica quidem per correptionem, si correptus acquiescerit, secreta vero per spontaneam confessionem cuiusque factam. Docet quoque, etiam Sacerdotes qui peccato mortali tenentur, per virtutem Spiritus sancti in ordinatione collatam, tanquam Christi ministros functionem remittendi peccata exercere, eoque prae se sentire, qui in malis sacerdotibus hanc potestatem non esse contendunt. Vide residuum supra, Confessio, Absolutio, Contritio, &c. Haec omnia quae diximus confirmat FACULTAS LOVANIENSIS articulo tertio, & PARISIENSIS articulo tertio. Corum est (aiunt) adultis & ratione utentibus, post peccatum mortale admissum, necessariam esse penitentiam, quae in Contritione, & Confessione sacramentali vocaliter facienda, similiter & satisfactio consistit. Vide supra Confessio, Absolutio, Contritio, &c. nam ibidem cuncta, quae hic desiderantur, incerta reperies. Penitentiam nullus agere detrectet, aut differat.] Ea quae in praecedentibus dicta satis illud commendant, & tamen adhuc expressiora sunt testimonia in scripturis, quae penitentiae sacramentum non detrectandum aut differendum suadeant. Vnde & CLEMENS I. epistola secunda, ad Iacobum fratrem Domini, Si prouentio- ris atatis sit is qui ad penitentiam venit, eo magis gratias agere debet Deo, quod postquam finis est omnis impetus concupiscentiae carnalis, scientia veritatis accepta nulla ei imminet pugna certaminis, per quam insurgentes aduersus animam reprimat corporis voluptates. Superest ergo ei in agnitione veritatis, & misericordiae operibus exerceri, ut afferat fructus dignos penitentiae. Nec puet, quia in temporis longitudine do-

Penitentia laboriosus baptismus.

Forma sacramenti penitentiae.

Materia.

Effectus.

Minister.

Matth. 18.

Vide infra Sacerdotes non omnes esse.

Sacerdos in peccato mortali existens potest absolvere.

Facultas Louanienfis, & Parisiensis.

Clemens 1.

documentum

Ambrosius Mediolanensis

Vide quam admittit confessionem qualiter coram faciendo te, per suo loco diximus.

Augustinus Hippoensis.

Ioannes Chrysostomus.

Genes. 4.

documentum conuersionis ostenditur, & non in deuotionis ac propofiti firmitate. Deo enim manifesta sunt mentes, quia non temporum rationem colligit, sed animorum. Et infra: Itaque festinet ad penitentiam omnis aetas, omnis sexus, omnisq; conditio, ut vitam consequatur aeternam. Iuuenes quidem in eo grati sint, quod in ipso impetu desideriorum ceruices suas inigo subiiciunt discipline. Senes & ipsi laudabiles, quia multi temporis consuetudinem, in qua male praesenti sunt, pro Dei amore commutant. Nemo ergo differat, nemo canctetur, &c. Idem eadem repetit epistola 5. ad Discipulos Hierosolymorum. De non differenda penitentia, AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro 2. De penitentia, cap. 11. tractat, & in libello immediate sequenti, qui inscribitur Adhorratio ad agenda penitentiam, ait: Non saltem post penitentiam ab illicitis intentis homo obseruare se debet, sed & ante penitentiam dum sanus est, quia nescit si possit ipsam penitentiam accipere, & consisteri Deo & Sacerdoti peccata sua. Ecce quod dixi post penitentiam, dico ante penitentiam melius. Agens vero penitentiam ad ultimum, & reconciliatus fuerit, an securus hinc exeat, ego non sum securus. Penitentiam dare possum, securitatem dare non possum. Quod dico attendite. Ego illud vniuersi expono, ne aliquis me male intelligat, nunquid dico, damnabitur? non dico, sed nec liberabitur dico. An aliud mihi dicis, sancte Episcopo? Quid dicam nescio. Dixi non presumo, non promitto, prorsus nescio de Dei voluntate. Vis te frater à dubio liberari? vis quod incertum est euadere? Age penitentiam dum sanus es. Si enim agis veram penitentiam dum sanus es, & inuenierit te nonisimus dies, securus es. Ergo curte & recoualeris. Si sic agis securus es. Quare securus? vis dicam tibi? Quia egisti penitentiam eo tempore, quo & peccare potuisti. Ecce dixi quare securus es. Si autem tunc vis agere ipsam penitentiam, quando peccare iam non potes, peccata te dimiserunt, non tu illa, &c. Eadem omnino verba reperies apud AUGUSTINVM HIPONENSEM libro 50. Homiliarum, homilia 42. tomio 10. Idem vero sermone 100. De tempore, sic loquitur de bono latrone in tentionem faciens. Praueniendum est dies, qui praenire consuevit. Ipse si illud & de morte sua ludit, qui cogitat quod potest extremi temporis indulgentiam subuenire. Insanum est hoc primum, quia periculosissimum est in ultimam diem promissu securitas: Deinde stultissimum est, ut causa, quae de necessitatibus agitatur aeternis, in utilitatibus vitae, de peccatis committatur extremis. Odibile est apud Deum, quando homo sub fiducia penitentiae in senectutem reseruare libere peccat. Credite mihi clarissimi difficile est, ut callida simulatio ordinandae consummationis, obinere digna sit facultatem. Apud illud cordis interpretem ars non admittitur ad salutem. Idem lib. De vera & falsa penitentia. Nullus expectet quando iam non potest peccare. Penitentiam non arbitri querit libertatem, ut delere possit commissa, non necessitatem. Qui itaque prius à peccatis relinquitur, quam relinquit, peccata ea non liberet, sed necessitate quasi condemnat, &c. Porro de penitentia tempore opportuno faciendia IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia 19. in Genesim, exponens illud: Maior est iniquitas mea quam ut veniam merear, &c. Intempestina (inquit) haec confessio est: Hoc facere oportet à iudice misericordia. Penitentiam enim, priusquam poena inferatur, tempus habet, & ineffabilem vim. Proinde obscuro cum adhuc efficitur est, misericordiam hoc pharmacum, commoda & fructus inde percipiamus, & cum adhuc sumus in praesenti vita, penitentia medi-

camen non aspernemur, scientes liquido, quod nihil tunc nobis penitendo proderit, cum soluta fuerit spe Etaculum & tempus certaminum ablatum. Et INNOCENTIUS I. epistola 3 ad Exuperium Tholosanum Episcopum, capite 2. Hoc quaesitum est, quid de his obseruare oporteat, qui post baptismum omni tempore incontinentia & voluptatibus dediti, in extremo sine vita sua, penitentiam simul & reconciliatiorem communionis exposcunt. De his obseruatio prior, durior, posterior, interueniente misericordia, inclinatio est. Nam consuetudo prior tenuit, ut concederetur eis penitentia, sed conuicio negaretur. Nam cum illis temporibus crebra persecuciones essent, ne communionis concessa facultas, homines ad reconciliatiorem facerent, non resocaret à lapsu, negata merito communitio est, concessa penitentia, ne totum penitus negaretur: & durior remissionem scit temporis ratio. Sed postquam Dominus noster pacem Ecclesijs suis reddidit, iam depulso terrore communionem dari ab eis placuit, & propter Domini misericordiam, quasi vitaticum praestitum, ne Novatiani heretici negantis veniam, asperitatem & duritiam subsequi videamur. Tribuatur ergo cum penitentia extrema communitio, ut homines huiusmodi vel in supremis suis, permittere Salvatore nostro, à perpetuo exilio vindicentur. Vide sequentem distinctionem. Denique eandem sententiam profert LEO I. epistola 9. ad Rusticum Narbonensem Episcopum, cap. 6. & allegat Gratianus distinet. 7. cap. Nemo eos culpans qui vsq; in finem penitentiam differunt, & in egritudine requirunt, & cum conuulerint, implere nolunt. Culpanda (inquit) est talium negligentia, sed non penitus desperanda, ut crebris cohortationibus incitari, quod necessitate expetierunt fideliter & exequantur. Nemo enim desperandus est, dum in hoc corpore consistit, quia nunquam quod dissidentia etatis differunt, cessisio manere persequitur. Et cap. 7. subdit: Horum causa Dei iudicio reseruanda est, qui communionem priuantur, & ita moriuntur, in cuius manu sunt, ut talium obitus usque ad communionis remedium differretur. Nos autem quibus uiuentibus non communicamus, mortuis communicare non possumus. Et capite octauo, subdit: De his autem qui penitentiam agere differunt, dissimulatio haec potest non de contemptu esse remedij, sed de metu grauius delinquendi. Vnde penitentia quae dilata est, cum studiosius peccata fuerit, non negetur, ut quomodo ad indulgentiae medicinam anima vulnerata perueniat, &c. Denique eadem Concilium CHALCEDONENSE actione prima, repetit. Penitentia (ait) non affertur confessionem, sed permanere in peccato opprobrium est. Sicut enim vermis consumit lignum in quo nascitur, ita & peccatum permanens in faciente illud, Omnis igitur qui salutarem penitentiam non suscipit, anathema sit. Vnde & MARTIANVS IMPERATOR epistola ad Alexandinos, ut citat Nicephorus libro decimo quinto, capite decimo nono. In nullo quolibet modo delinquere (ait) proprium est Dei omnium, Dominiq; cunctorum: sapientium autem virorum est, quando dum sint homines, est eis impossibile non peccare, ut dum peccauerint repente penitentiam agant, ut penitendo vitia corrigant. Nam permanere in peccatis, & in eis exerceri, & festinare malo malum accumulare, omnino malignum, & velle vesanum est, &c. Praefata autem decreta Leonis primi repetit Concilium TOLETANVM VI. canone octauo, & allegat Gratianus causa trigesima tertia, quaestione secunda. Antiqui (ait) & sanctissimi est Parisiensis penitentia Papa Leonis, ut is qui in etate adolefcentiae

Innocentius 1.

Quales sunt hodie permulti quibus hoc decretum salubre conspiciendum sit.

Leo 1.

Nemo desperandus est, sed non tu hoc si dendum.

Haec allegat Gratianus causa 14 quaest. 2. de communiione.

Haec Gratianus etiam sermo allegat de Penitentia, cap. Penitentia.

Concilium Chalcedonense generale 4.

Martialis Imperatoris elegans dictum.

Concilium Toletanum 6.

postitus.

positus, dum mortis firmidat casum, peruenit ad poenitentiam remedium, si coniugatus & foris fuerit incontinens, ne postea adulterij incurrat lapsum (Vide infra, Poenitens, &c.) redeat ad pristinum coniugium, quousque possit ad pisci ieiunio continentie statu. Quod nos, sicut de viris, ita de feminis a quo modo censum, non quidem hoc generaliter & canonicè preceptum, sed constat à nobis pro humana fragilitate indultum, ea duntaxat ratione, ut si is, qui poenitentia non est legibus deditus, ante ab hac vita decesserit, quam ex consensu alter ad continentiam eat, unde fuerit regressus, superstiti non liceat deinde ad uxoris transire amplexum. Si autem illius vita exiterit superstitis, qui non accepit benedictionem poenitentis, nubat, si se continere non potest, & alterius consortio fruatur uxoris. Quod de viroque sexu pari modo à nobis manifestum est, decretum esse, ita videlicet, ut in his omnibus Sacerdotis ordinatio expectetur, ut iuxta quod aetatem aptam prospexerit poenitentia, absolutionis vel distributionis tribuat legem, iunge sequentia.

Poenitentia in extremis positus non neganda. Hoc responderi precedentibus, vbi dicebatur non esse differendam poenitentiam, quia hoc esset periculosum. Verum, quia nunquam poenitens est abiiciendus, ideo iam praemisimus de cetera ex Innocentio I. & Leone I. quibus in extremis laboribus, & quærentibus poenitentiam, subueniendum est (ut etiam infra liquidius præcipitur in dictione, Poenitentes admittendi, &c.) ut etiam vetustiora decreta asserunt. Vnde IULIUS I. in decreto, quod allegat Gratianus causa 26. quæstione 6. capite Si Presbyter. Si Presbyter (inquit) poenitentiam morientibus abnegauerit, reus erit animarum, quia Dominus dicit: Quacunque die conuersus fuerit peccator ad poenitentiam, vita viuet, & non morietur. Vera enim confessio in ultimo tempore esse potest, quia Dominus non solum temporis, sed etiam cordis inspector est. Sicut latro vnius momenti poenitentia meruit esse in paradiso, in hora ultima confessionis, &c. Et INNOCENTIUS I. epistola 3. quam superiorem pagina allegauimus, & iterum epistola I. ad Decemium Eugubinum Episcopum, cap. 7. & allegat Gratianus, distinctione 3. capite De Poenitentibus. De Poenitentibus vero qui sine ex grauioribus commissis, sine ex leuioribus poenitentiam gerunt, si nulla interueniat agritudo, quanta feria ante Pascha eis remittendum Romane Ecclesie consuetudo demonstrat. Ceterum de pondera estimando delictorum, Sacerdotis est iudicare, ut attendat ad confessionem poenitentis, & ad sletus atque lachrymas corrigentis, ac tunc inbere dimitti, cum viderit congruam satisfactionem. Sanè si quis in agritudinem incidit, atque usque ad desperationem deuenerit, ei est ante tempus Pascha relaxandum, ne de seculo absque communionem discedat. Hinc COELESTINUS I. epistola 2. ad Episcopos Viennenses & Narbonenses, capite 2. & allegat Gratianus, causa 26. quæstione 6. Eisdem obiurgat Episcopos, eo quod morientibus poenitentia denegaretur, & non illorum annuebatur desiderijs, qui obitus suæ tempore hoc animæ suæ cupiebant remedio subueniri. Horremus (ait) fateor tante impicitatis aliquem reperiri, ut de Dei pietate desperet, quasi non possit ad se quouis tempore concurrenti succurrere, & periculatam sub onere peccatorum hominum perdere, quo se expediri desiderat, liberare. Quid hoc, rogo, aliud est, quam morienti mortem addere, eiusque animam sua crudelitate, ne absoluta esse possit, occidere? cum Deus ad subueniendum paratissimus, inuitans ad poenitentiam sic promittat: Peccator (inquies) quacunque die conuersus fuerit, peccata eius

non imputabuntur ei. Et iterum: Nolo moriem peccatoris, sed tantum ut conuertatur & uiuat. Saluè ergo homini admittit, quicquid mortis tempore speratam poenitentiam denegari, & deservat de clementia Dei, qui eum ad subueniendum morienti sufficere vel in momento posse non credit. Perdiderit latro premium in cruce ad Christi dexteram pendens, si illum vniushore poenitentia inuisset. Cum esset in pena poenitui, & per vnius sermonis professionem habitaculum paradisi Deo promittente promeruit. Vera ergo ad Deum conuersio in ultimis positurum, mente potius est existimanda, quam tempore. Propheeta hoc taliter asserente: Cum conuersus ingenuerit, saluus erit. Cum ergo sit Dominus cordis inspector, quouis tempore non est deneganda poenitentia postulanti, cum illi se obliget iudici, cui occulta omnia nouerit reuelari. Et Concilio ARAVVSICANVM I. sub Leone I. can. 3. allegatur à Gratiano, causa 26. quæstione 6. capite Qui recedunt, Qui recedunt de corpore poenitentia accepta, placuit sine reconciliatoria manus impositione eos communicare, quod morientis sufficit reconciliatori secundum distinctiones Patrum, qui huiusmodi communionem congruenter viaticum nominarunt. Quod si superuixerint sicut in ordine poenitentium, ut ostensis necessarijs poenitentia fructibus, legitimam communionem cum reconciliatoria manus impositione recipiant. Idem canone 4. Poenitentiam desiderantibus Clericis etiam denegandum statuimus. Eadem Concilium EPAVNENSE canon 35. Ne vilius (inquit) sine remedio aut spe venie ab Ecclesia repellatur, neve vili, si aut poenituerit, aut se correxerit, ad veniam redeundi admittatur, sed si cui forsitan discrimen moris immineat, damnationis constituta tempora relaxentur. Quod si egrotum accepto viatico reualere fortasse contigerit, statim temporis spacia observari conuenit, &c. Denique in extremis positus non esse negandam poenitentiam, docet LEO I. epistola 89. ad Theodorum Foroiuliensem Episcopum, & allegat Gratianus d. stin. t. de Poenitentia, cap. Multiplex, &c. Multiplex misericordia Dei in lapsibus subuenit humanis, ut non solum per baptisimi gratiam, sed etiam per poenitentia medicinam spes vite reparatur æterna, & qui regenerationis donum violassent, proprio se iudicio condemnantes, ad remissionem criminum perueniant, sic diuina bonitatis præsidij ordinatis, ut indulgentia Dei, nisi supplicationibus Sacerdotum, nequeat obtineri. Mediator enim Dei & hominum homo Christus Iesus, hanc propositus Ecclesie tradidit potestatem, ut & contentibus actionem poenitentia darent, & eisdem salubri satisfactione purgatos, ad communionem sacramentorum per ianuam reconciliationis admittent. Cui utique operi ipse Saluator interuenit, nec vquam ab his abest, qua ministris suis exsequenda commisit, dicens: Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem seculi, ut si quid per seruitutem nostram bono ordine & gratulando impletu effectu, non ambigimus per Spiritum sanctum nobis fuisse donatum. Si autem aliquis eorum, pro quibus Domino supplicamus, quocumque intercepto obstaculo à munere indulgentie præsentis exciderit, & priusquam ad constituta remedia perueniat, temporalem vitam humana conditione miserit, quod manens in corpore non receperit, consequi exitum carne non poterit. Nec necesse est nobis eorum qui sic obierint meritum auctusque discutere, cum Dominus Deus noster, cum iudicia nequeunt cõprehendi, quod Sacerdotale ministerium implere non potuit, sua iustitia referauerit. Ita potestatis suam timere volens, ut hic terror omnibus proficit, & quod quibusdam tepidis aut negligentibus accidit, nemo non metuat. Multum enim vile ac necessarium est, ut peccatoris reatus ante ultimam diem Sacer-

Luca 23.

Exechiel 18. & 33.

Concilium Arauicani 1.

Concilium Epauense.

Leo 1.

Matth. 4.

De his qui sine confessione & poenitentia discedit de hac vita, & quod in extremis saltem confessio & poenitentia agenda & suscipienda sit.

dotali

dotali supplicatione soluitur. His autem qui in tempore necessitatis, (hæc etiam allegat Gratianus causa 26. quæst. 6. cap. his autem) & in periculi urgentis instantia presens poenitentia, & mox reconciliatio implorant, nec satisfactio interdicienda est, nec reconciliatio deneganda, quia nec misericordia Dei, nec mensuras possumus ponere, nec tempora desinare, apud quem nullas patitur venia mortis vera conuersio, dicente spiritu Dei per prophetam. Cum conuersus ingenueris, tunc saluus eris. Et alibi: Dic in iniquitates tuas prior ut iustificeris, quia apud dominum misericordia est, & apud eum redemptio. In dispensandis itaque Dei donis non debemus esse difficiles, nec accusantium se lachrymas gemitusque negligere, cum ipsam poenitentiam ex Dei credamus inspiratione conceptam, dicente Apostolo, ne forte det illis Deus poenitentiam, ut respiciant à diaboli laqueis, à quo capti tenentur ad ipsius voluntatem. Vnde oportet vnumquemque Christianum conscientia sua habere iudicium, ne conuertit ad Deum de die in diem differat, ne cum satisfactionis sibi tempus in sine vite suo constituit, (quis periculo se conditione fragilitatis, & ignorantia humana concludit) ad paucarum horarum se reseruet incertum: & cum possit pleniore satisfactione indulgentiam promereri, illius temporis angustias eligat, quo vix inueniat statium vel confessio poenitentis vel reconciliatio sacerdotis. Verum (ut dixi) etiam talium necessitas ita auxiliandum est, ut nec actio illis poenitentia, nec communio graua denegetur, si ea etiam, amisso vocis officio, per iudicium integri sensus querere comprobetur. (Vide etiam vocabulo, infirmis, &c.) Quod si aliqua vi agritudinis ita fuerit aggrauata, ut quod paulo ante poscebant sub presentia sacerdotis significare non valeant, testimonia eis fidelium circumstantium prædesse debebunt, ut simul, & poenitentia & reconciliatio beneficium consequantur: seruata tamen regula canonum paternorum, circa eorum personas, qui in Deum à fide discedunt peccarunt. Vide, Hæreticus, Infirmus, Mutus, Baptisimus, &c. Porro hæc Leonis decreta renouat Conc. TOLET. II. can. 12. & TOLET. II. can. 12. Vide etiam quæ præcedit iam distinctione posita sunt, & lege quod sequitur.

Poenitentia non omittenda præcepta. Hoc responderi precedenti, vbi dicebatur, quod infirmantibus poenitentia non sit deneganda. Verum sic statuit Concilium GERUNDENSE cano. 9. & allegat Gratianus distinct. 30. cap. 15. vero, &c. Is vero qui agritudinis languore depressus poenitentia benedictionem, quam viaticum appellamus, per communionem accepit, & post modum reconualescens caput poenitentia in Ecclesia publica non subdidit, si prohibitis vitis non detinetur obnoxium, admittatur ad clerum, &c. Vide infra, Poenitens, &c. Et Concilium TOLETANVM XII. cano. 2. Huiusmodi hominibus quibus in languore existentibus poenitentia indulta est, ne sine fractu poenitentia videantur transire e seculo, indicimus ne postea venerabile signum expellant, atque habitum religionis abiiciant, ut quidam delati sumi impudentissime oppositionibus execrandis dicere, se nullis regulis Ecclesiastica disciplina teneri, sub hoc voto, quia poenitentiam nec ipsi petierunt nec consentientes acceperunt, quorum impudentia & obstinata malitia non aliquando diceret talia, si qualiter ad vitam per sacrosancti lauacri gratiam veniret, meminisset. Etenim paruulorum infantium vita originali peccato obnoxia, que nulli propter atatem discernendi, vel expectandi sensui aptior iudicatur, nisi ex sponsione fidelium baptisimi accipiant sacramentum, nullo sensu, nulla etiam discretionis industria ad appetere possunt. Vnde sicut baptisima, quod nescien-

tibus paruulis, sine ulla contentione in fide tantum proximorum accipiunt, ita poenitentia donum, quod nescientibus illabatur, absque impugnantia violationis, hi qui illud acceperint, obseruabunt. Si quis autem quolibet modo poenitentiam accipiens, hoc violauerit synodale institutum, ut verè transgressor paternis regulis violatur. Nec enim ista statuentis, sacerdotes quosque, ut passim & licenter donum poenitentia non poenitentibus, audeant prorogare, absoluimus: sed eos, quid quolibet foris poenitentiam susceperint, ne ulterius ad militare singulum redeant, religamus. Sacerdotes tamen, qui non consentienti neque poenitenti, casu temerario poenitentiam dederint, neque se exhortati eius qui poenitentiam accipit, vel manuum iudicis, vel quibuslibet aliis euidentijs significationibus inuitatum fuisse subauerit, vnius anni excommunicationis sententia subiacet. Eadem repetit Concilium CABILEONENSE II. cano. 25. vbi de antiquo more poenitendi conqueritur. Vide, Poenitens, & ea quæ subsequantur, quia coherent superioribus.

Poenitentia iniungenda modus obseruetur, &c. Hæc dependet ex superioribus, nam quodam nexi glutinantur, & vna sententia ex altera dependet. Porro IOHANNES CHRYSOST. opere 2. in Mattheum hom. 43. vbi illud exponit: Alligant onera graua & importabilia, & imponunt super humeros hominum, &c. Tales (inquit) nunc sunt sacerdotes, qui omnem iustitiam populo mandant, & ipsi nec modice seruant, videlicet non ut facientes sint iusti, sed ut doctores appareant iusti. Tales sunt & qui graue pondus venientibus ad poenitentiam imponunt, qui dicunt & non faciunt: sic diuina poenitentia presentis fugitur, contemnitur poena peccati futuri. Si enim sicem super humeros adolescentis quam non potest baiulare postferis, necesse habet ut aut sicem reiciat, aut sub pondere confringatur: sic & homini, cui graue pondus poenitentia ponis, necesse est ut aut poenitentiam tuam reiciat, aut suscipiens dum suffere non potest, scandalizatus amplius peccet. Deinde si eramus modicam poenitentiam imponentes, nonne melius est propter misericordiam rationem dare, quam propter crudelitatem? Vbi enim Pater familias largus est, dispensator non debet esse tenax. Si Deus benignus est, ut quid sacerdos eius austerus? Vis apparere sanctus circa vitam tuam esto austerus, circa alienam autem benignus. Audiant te homines parua mandant, & grandia videant facientem, &c. Hinc etiam AVGVST. HIPON. in Enchiridio ad Laurentium cap. 65. Sed neque in illis criminibus quantumlibet magis (ait) remittendis, in sancta Ecclesia de misericordia Dei desperandum est agentibus poenitentiam secundum modum sui cuiusque peccati in actione autem poenitentia, vbi tale crimen commissum est, ut is qui commisit etiam à Christi corpore separetur, non tam consideranda est mensura temporis, quam doloris. Cor enim contritum & humiliatum Deus non spernit. Verum quia plerumque dolor alterius cordis oculis est alteri, nec in aliorum noitia per verba, vel quacunque alia signa procedit, cum sit coram illo cui dicitur, gemitus mens ante non est absconditus, rectè constituntur ab his qui Ecclesiam presunt tempora poenitentia, ut fiat satisfactio Ecclesie, in qua remittuntur ipsa peccata: extra eam quippe non remittuntur, &c. Et Conc. AVRELIANENSE III. cano. 24. Statuimus, ut ne quis benedictionem poenitentia iuuenibus personis tradere presumat, ceruè coniugatis, nisi ex consensu partium, etate iam plena eam dare non audeat, &c. Et Concil. GENÈR. VI. Constantinopolitanum 3. canone 102. Oportet eos qui soluendi & ligandi potestatem à Deo accepere, peccati qualitatem considerare, & eius qui peccauit, &

Concilium Cabilonense 2.

Ioannes Chrysostomus.

Matth. 23.

Optima verba.

Lege.

Augustinus Hippoensis.

Concilium Aurelianense 3.

Concilium Constantinopolitanum 3. generalis.

Iulius 1.

Ezechiel 18. Luca 23.

Innocentius I.

Coelestinus 1.

Ezechiel 33. & 18.

Exechiel 33.

Esaie 43.

Psal. 149.

1. Timoth. 2.

Concilium Tolitanum 3. Concilium Tolitanum 11.

Concilium Gerundense in Hispania sub Hormisila.

Concilium Tolitanum 12. sub Leone 2.

Vide infra.

Baptisimus paruulorum vide suo loco 1.

Morbis peccati multiformis.

ad eam conversationem promptum studium, & sic morbo conuersionem asserre medicinam, ne si in vtroque immutatione utatur, ab eius qui laborat salute excidat. Non enim simplex morbus peccati, sed varius & multiformis, & multus incommodi propages germinans, ex quibus malum multum diffunditur, & vltimus progreditur, donec viribus midentis resistat. Quare qui medicina scientiam in spiritu proficitur, oportet eum primum eius qui peccauit affectionem considerare, & sine vergit ad sanitatem, sine contra, propriis moribus prouocare, ut per se morbum aspiciat, & quomodo eius que intercedit vite rationis conuersionisque curam gerat, & sic artificii non reluctatur, & vltus anima auget per impostorum medicamentorum adiectionem, sic quoque misericordiam, pro vi dignus est, impetiri. Omnem enim rationem inquit Deus, isque cui pastoralis traditus est principatus, ut errantem omnem reducat, & ei quod est a serpente vulneratum medeatur, & neque per desperationis precipitia impellat, nec ad vite dissolutionem & contemptum frena relaxet, sed vna quidem omnino ratione sine per acriora & astringentia, sine per molliora & leniora medicamenta affectioni resistat, & ne vltus cicatricem obducatur, obnuatur, fructus penitentia examinans, & sapienter dispensans, & gubernans hominem, qui ad superiorem illuminationem vocatur. Nos enim vtrique scire oportet, & que sunt summi iuris, & que sunt consuetudinis. In his autem, qui extrema non admittant, sequi locum traditionem, quem admodum sanctum nos docet BASIL. &c. Et Concilium TURONENSE III. can. 22. Et Concilium CABILON. II. can. 34. admonet sacerdotes, ut non gratia aut favore penitentiam confessis iniungant, sed secundum patrum statuta, & sacra scripturae auctoritatem, ut diximus in vocabulo, Confessio, &c. Tum cano. 38. subdit. Quoniam non est pensanda penitentia quantitate temporis, sed ardore mentis, & mortificatione corporis, modus penitentia peccata sua confitentibus, aut per antiquorum canonum institutiones, aut per sanctarum scripturarum auctoritatem, aut per Ecclesiasticam consuetudinem imponi debet, repudiatis ac penitus eliminatis libellis, quos penitentiales vocant, quorum sunt certi errores, incerti auctores, de quibus recte dici potest, mortificabant animas que non moriuntur, & viuificabant animas que non vivebant. Qui dum pro peccatis grauius leues quosdam & inuitatos imponunt penitentia modos, consumunt puluillus, secundum propheticum sermonem, sub omni cubito manus, & faciunt ceruicilla sub capite vniuersa, etatis ad capiendas animas. Eadem omnino renouat Concil. RHEM. cap. 12. & 13. Idem quoque Conci. PARISI. III. lib. 1. cap. 31. de illis libellis statuit, & de Penitentia imponenda modo loquitur cap. 46. Et similiter Concilium MOGUNT. II. sub Rabano Mauro cap. 31. & Concilium VORMAT. can. 25. Penitentibus (ait) secundum differentiam peccatorum, sacerdotis arbitrio penitentia decorantur. Debet itaque sacerdos in penitentia danda singulorum causas singulatim considerare, originem quoque, modumque culpam, & affectus gemitusque delinquentium diligenter examinare, manifesteque cognoscere: temporum etiam & personarum, locorum quoque & aetatum qualitates inspicere, ut etiam pro consideratione locorum, aetatum vel temporum, seu pro qualitate delictorum atque gemituum vniuersusque delinquentis, a sacris regulis oculos non reflectat. Idem omnino ALI. x. l. l. in Concilio Lateranensi parte 1. cap. 35. tractans de occisoribus Thoma Cantuariensis. Vide supra. Crimen, &c. Denique CONC. COL. III. partis 7. capitibus 35. 36. & 37. de imponenda

caute confitentibus penitentia agit, scilicet vt anxij tranquilentur, & casus reuerenti strictè obseruentur, &c. Eadem quoque repetit Concilium AVG. cap. 19. vide cuncta reposita in vocabulo, Confessoris officium, &c. & infra Satisfact. &c. Penitentia imposta celeriter adimpleatur. J. Concilium CABILONENSE II. can. 35. Multi in penitentia non tam peccati remissionem, quam temporis constituti expectant expletionem. Et si carniū & vini usus eis interdictus est, mutata non voluntate, sed eiusdem cibi aut potus perceptione, in tantum deliciis suis indulgent, ut delicias, his interdictis, aliorum ciborum vel potionum appetitu viuere cognoscantur. Spiritualis autem abstinentia, est que in penitentibus vigeat potissimum debet, & quorunda m ciborum ac potionum perceptiones & desiderium fugere debet: ille, inquam, ille magis parsimonia seruire censendus est, qui sibi non solum quarundam rerum perceptiones, sed delectationes corporis penitus interdicit. Idem omnino repetit Concilium MOGUNTINUM I. cano. 31. vide superius, Confessio, Absolutio, &c. & excommunicatio, &c.

POENITENS.

Penitens publicus & absconditus. Cùm iam in superioribus multa dixerimus de penitentia, attamen est notandum, quod in priscis illis temporibus erant quidam penitentes, qui publicè penitentiam profitebantur. De horum numero erant hi, qui ab excommunicationis sententia absoluebantur, qui suam penitentiam publicè demonstrabant, vt diximus superius in dictione, excommunicati reconciliationis forma, &c. De horum numero etiam erant qui scelera publicè commiserant, qui etiam publicè certo tempore illis à sacerdotibus præfinito penitebant, nec Ecclesiam audebant ingredi, & iuebantur orare cum Cathecumenis, & familia obseruabant, quam ex præcedentibus & consequentibus colliges. Denique SOZOM. SALAMIN. lib. 7. Ecclesiastica historiae cap. 16. Et NICEPH. CALISTVS lib. 12. cap. 28. referunt publicam & solennem penitentiam in Ecclesia institutam propter Nôtiatios. In occidentalibus (inquit) Ecclesiis ad hunc vsque diem, obinet, atque in Romana maxime, ubi quoque certus est penitentia locus. Stant illi perinde atque iudicio damnati essent, vultu demisso admodum lugentes. Re autem diuina peracta, illi quidem ea sacra non percipiunt, que eis percipere fas est qui sacris sunt operati. Cùm eiulatu autem & lætè multo se ad pedes eius, qui rem diuinam fecit, precipitant. Directus deinde qui tum ministerium cæceroniam eius sortitus est, ad eos accurrit, atque iudem collachrymans se humi sternit, tum reliquæ Ecclesie multitudo circumstant, & ipsa fletus atque lamentans lachrymis repletur. Postea primus exurgit seu presbyter seu Episcopus, & illos ita iacentes surgere iubet, & per orationem ea que conueniunt penitentibus precatus, ubi & audiuit & dixit que opus est, eos admittit, atque illi pro se quisque segregati suo loco, pro eo atque eis iniunctum est se macerant vel ieiunant, vel vigiliis, frequentibusque precibus & respiciencia, vel illius & deliciarum abstinentia, vel aliis etiam modis constitutum sibi ab Episcopo tempus quilibet expectant, atque ubi adhuc modum alacritate libenti debium persoluit, à crimine absoluitur, & simul cum aliis in Ecclesia eodem iure, & communione eadem conuenit frequentat, &c. Vide ea que sequuntur. De talibus penitentibus s loquitur AVGVSTINVS HIPONENSIS libro, de correctione Donatistarum ad Bonifacium comitè, & epist. 2. ad Macedonium in ordine

Concilium Auguflense sub Orhone Cardi nali.

Concilium Ca bilonense 2.

Concilium Moguntinum sub Rabano.

Sozomenus Sa laminius, Nicaphorus Callistus.

Forma admittendorum penitentium.

Augustinus Hipponensis.

Basilus Magnus, Concilium Turonense 3, Concilium Cabilonense 2, sub Leo 3.

Hæc aduert.

Libri penitentiales exploditur.

Ezechiel 13. libidem, Concilium Rhemense sub Carolo Magno, Concilium Parisiense 3.

Concilium Moguntinum, Concilium Vormaticense.

Alexander 3.

Concilium Coloniense 3.

Concil. Malfran. 126. vltimi. 2. et eo fide apud Baron. 11. 10. anno. 1090. c. 16. Sane qd inter cetera man est qd max. sancta m. p. hoc est ecclesia, subdit videlicet penitentia: Confessio nos habet, et sic biteras ad monent, ne falsis penitentia iuray animas decipit, et in infernum pro tali penitentia falsam penitentiam et. Confessio, cui preterit plus vltis de vno sub peccato penitentia qd. Sicut de sic agitur de vno, ut non de scelerat ab alio peccato sicut unde scripta est quitoris lege seruauerit et sic

Penitentia falsa e sind fiat iniqua de vno peccato non intrabit. falsa sit penitentia um penit ab ista curiali, vel ne fiali non recedit, que sine peccatis agi vltatione non fuerit aut si odium in corde gestat, aut si offensa euilibet no satis faciat aut si no ostenderit offensa si indulget, aut si arma quis contra iustitiam gerat. v. optima Gregor. 7. 16. 7. opta 30. qua est recitat Baron. anno 1079. et Canonis concilio ab ipso Grego. servauerit in regno opta 3. 1079. 3. opta 3. 1079.

Concilium Rhemense, Concilium Tridentinum generale.

Canon Apostolorum.

Luc. 15.

Clemens 1.

1. Corinth. 1.

Ezechiel. 18. & 31.

Contra Nonnianos.

Ignatius Martyr.

Tertullianus Carthagenensis.

Cyprianus Carthagenensis.

Abdias Babylonius.

Concilium Laodicenum.

54. vt infra dicemus. Hinc Concilium RHEMENSE cano. 31. Distinctio (inquit) seruatur inter penitentes, qui publicè, & qui absconse penitere debent, &c. Et Concilium TRIDENTINUM sessione 24. qua fuit 8. sub Pio 4. cap. 8. decreti reformat. Vbi de penitentia delinquentibus iniungenda loquitur, Episcopo mandat, vt publica penitentia genus in aliud secretum possit commutare, quando ita magis iudicauerit expedire, &c. His ita præmissis diligenter quæ sequuntur attendamus: Vide, Lapsus, &c.

Penitentes iubentur suscipi & admitti.] Ex præcedenti patuit distinctio quomodo in Ecclesia olim suscipiebantur, verum antiquiora adhuc decreta tenemus, quæ expressè iubeant Prælati quoscunque penitentes admittere ad penitentiam. Vnde CANON APOSTOL. Si qui citatur in generali Concilio 7. actione 1. & nos iam citauimus superius in dictione. Hæreticus conuersus, &c. Si quis (ait) Episcopus, presbyter, vel Diaconus eum qui à peccatis conuertitur non recipit sed eicit, deponatur, quoniam Christum molestia afficit, qui dixit: Gaudium est in celo propter unum peccatorem penitentiam agentem. Vnde & ijdem Apostoli in constitutionibus suis iterum hæc replicat, vt docet CLEM. I. lib. 2. constitutionum Apostolicarum cap. 12. Iudica igitur, o Episcopo (ait) cum potestate tanquam Deus, sed penitentes recipe, quia Deus misericordiarum Deus est. Increpa peccantes, admoene eos qui non conuertuntur, hortare stantes, vt perseverent in bonis, penitentes recipe, quoniam Dominus Deus in iurando promisi remissionem se concessurum penitentibus de his que peccauerunt. Dicit enim per ipsum Ezechiel: Dixi eis, vino ego dixi Dominus Adonai, si voluero mortem peccatoris, sed vt conuertatur impius à via sua mala & viuat. Conuertimini igitur à vitiis vestris malis. Vt quid moriemini filij Israel? Hic sermo fiduciam dedit peccatoribus, vt si penitentiam egerint salutis spem habeant, ne aliquando sensu doloris amisso irascant iniquitatibus, sed habentes spem salutis conuersi clamant ad Deum pro peccatis suis, & penitentiam agent ex corde, placantes enim, accipiunt ab eo ignoscenciam velut à patre hono. Et cap. 14. Recipe igitur penitentem sine vlla dubitatione omnino, neque impediaris ab his qui crudeliter dicunt, non oportere eum his conuincari, neque sermonis communionem habere. Hæc enim consilia sunt hominum ignorantium Deum, atque eius prouidentia de agrestibus beluis ferisque indomitis. Non enim vident, quod oportet non communionem sermonis cauere à peccatoribus, sed operis, &c. Denique cap. 15. 16. 17. & 18. & reliquis de hac iterum differit re simili, & 27. & 28. sed prolixior essent si omnia vellem hic inserere. Lege quoque eiusdem librum 6. cap. 1. 17. & reliquis. Porro de penitentibus admittendis eadem docet IGNATIUS MARTYR epistola ad Ephesios & ad Philadelphenses, & TERTULLIANVS Carthagenensis libro de penitentia, & CYPRIANVS Carthagenensis in multis locis, vt iam allegauimus supra, Lapsus, &c. & Penitentia, &c. & alibi. Et ABDIAS lib. 3. certaminis Apostolici de recipiendis penitentibus exemplum profert ex Ioanne Euangelista, qui duos iuuenes ad penitentiam legitur admisisse præsignatis & præscriptis 30. penitentia diebus, quibus expletis indulgentiam dedit, & gratiam pristinam quam amiserant receperunt. Vide sequentia. Denique Concil. LAOD. can. 2. De his qui diuersis facinoribus peccauerunt, & perseverantes in oratione confessionis, & penitentia, conuersionem à

malis habere perfectam, pro qualitate delicti, talibus penitentia tempus imponitur, præter clementiam & bonitatem Dei communitio concedatur. Vide supra, Penitentia, & Lapsus & Concil. TOR. III. can. 11. Quoniam conuertitur, per quam Ecclesiam, non secundum canonem, sed fradissime pro suis peccatis homines agere penitentiam, vt quoties peccare libuerit, totiens a presbyteris se reconciliari exposculent: & ideo pro coerenda iam execrabili presumptione, id à sancto Concilio iubetur, vt secundum formam canonum antiquorum detur penitentia, hoc est, vt prius eum quem sui penitet facti, à communionem suspensum faciat inter reliquos penitentes ad manus impositionem crebro recurrere, & expleto satisfactionis tempore eum communionem restituat. Hi vero qui ad propria vitia, vel infra penitentia tempus vel post reconciliationem relabuntur, secundum priorum canonum seueritatem damnantur. Vide in subsequentibus, penitentes recidui, &c. Et Conc. SARBEG. can. 20. statuit, vt nullus presbyterorum quemquam, nisi iussu Episcopi, in Ecclesiam introducere præsumat, cui pro aliquo delicto illum ingredi non liceat. Et can. 17. presbytero inhihet aliquid de penitentia penitenti minueret, nisi necessitas interuenierit. De admittendis etiam penitentibus Conc. GENE. VII. act. 11. multa disseruit, & ea reposita habes superius in vocabulo. Hæreticus conuersus, &c. Denique vide in vocabulo, Lapsus, & iunge sequentia.

Penitentes vt reconciliandi & ad quem peccat reconciliare.] Istud iam docuimus superius ex Sozomeno, & Nicephoro, & in vocabulo, Excommunicati reconciliationis forma, &c. quedam etiam dicta sunt. His autem adhuc quæ restant addenda sunt. Sic verò Apostoli constituerunt, vt docet CLEMENS I. lib. 2. cap. 19. constitutionum Apostolicarum. Cum aliquem (ait) peccasse cognoueris, exacerbatu sube eum foras eici, & exente illo exacerbatur Diaconi, ac quastum deinceps extra Ecclesiam. Ingressi autem pro eo te rogeni (Episcopus alloquitur) quia pro peccatoribus saluator patrem rogauit, vt in Euangelio est scriptum: Pater dimitte illis, non enim sciunt quid faciunt. Tunc tu inbebis illum intrare, & expendens an peniteat, & dignus sit, qui in Ecclesiam omnino recipiatur, & afflictum illum diebus seimiorum pro ratione peccati, hebdomada duas, vel tres, vel quinque, vel septem dimitte, dicens ei, quecumque conueniunt ad peccatorem corrigendum & increpatum, doce & admoene vt maneat apud se, & humiliter se gerat, roget Deum vt sit sibi benignus, & dicat: Si iniquitates obseruaueris domine, domine quis sustinebit. Quoniam apud te est propitiatio, &c. Exempla autem proponit veteris testamenti cap. 25. 26. 27. 28. & sequentibus: sed ea præterimus. Idem eodem lib. cap. 43. Penitentes (ait) quousque penitentia fructum ostenderint, non permittimus Ecclesiam ingredi, quo verbum audientes funditus non intereant. Non habent autem communionem orationis, sed discendant post lectionem legis, prophetarum, & Euangelij, vt per discussum meliores euadant in vita consuetudine, studentes ad conueniunt quotidie venire, & precibus operam dare, & ipsi recipi valeant, & hi qui vident compunguntur, cautoresque sunt verentes ne in similia incidant. Denique lege quod præcedenti pagina ex ABDIAS lib. 3. protulimus. Denique Concil. CARTHAGENENSIS II. cano. 3. Reconciliare quemquam in publica missa presbytero non liceat. Et can. 4. quem allegat Gratianus causa 26. quest. 6. cap. Aurelius. Aurelius Episcopus dixit: Si quisquam in periculo fuerit constitutus, & se reconciliari diuinitus

Concilium Tolosanum 3. sub Pelagio 2.

Concilium Salignuntadiense.

Concilium Nicenum 2. generale 7.

Clemens 1.

Luc. 23.

Psal. 129.

Abdias Babylonius, Reconciliatio penitentium ad quem spectet, Concilium Carthagenense 2. sub Syricio 1.

**altariis petierit, si Episcopus absens fuerit, debet vigi-
presbyter consulere Episcopum, & sic periclitantem
eius precepto reconciliari. Idem repetit CARTHAGINENSE III. canone 32. & allegat Gratianus
causa 16. quaest. 6. cap. Presbyter, &c. Cuiuscumque
autem penitentis publicum & vulgissimum crimen
est, quod uniuersa Ecclesia nouerit, ante absidem ma-
nus ei imponatur. Denique Concilium S A L E G V N S T A D I E N S E cano. 17. & 20. supradicta
renouat, vt habes ad calcem precedentis paginae
infertum. Idem verò Carthaginense 3. can. 31. Pœ-
nitentibus (inquit) secundum peccatorum differen-
tiam, Episcopi arbitrio penitentia tempora decernan-
tur, &c. Hæc Gratianus allegat causa 16. quaest. 7.
cap. Pœnitentibus. Verùm lege plura superiori-
bus paginis, vbi de modo imponendæ pœniten-
tiæ agebatur. Eadem verò renouat Concilium
A F F R I C A N V M cano. 10. Et Concilium C A R T H A G I N E N S E I V. can. 74. allegat Gratianus
causa 16. quaest. 7. Sacerdos. Sacerdos penitentiam
imploranti, absque persona acceptione, penitentia leges
inungat. Et cano. 75. Negligentiores penitentes tar-
dius recipiantur. Et cano. 76. & allegatur à Grati-
ano causa 16. quaest. 6. cap. Is qui. Is qui in infirmitate
penitentiam petiit, si casu, dum ad eum sacerdos inui-
tatus uenit, si oppressus infirmitate obmutuerit, vel in-
phrenesim uersus fuerit, dent testimonium qui eum au-
dierunt, & accipiat penitentiam. (Vide supra, Mu-
tus, & pœnitentia infirmis & in extremis labo-
rantibus non neganda, &c.) Et si continuo creditur
moriturus, reconcilietur per manus impositionem, &
infundatur ori eius Eucharistia. (Vide supra, Eucha-
ristia infirmis deferenda, &c.) Si superuixerit, ad-
moneatur à supradictis testibus petitioni suæ satisfac-
tum, & subdatur status penitentia legibus, quoadiu
sacerdos, qui penitentiam dedit, probauerit. Et cano.
77. Penitentes qui in infirmitate sunt, uaticum acci-
pant. Et cano. 78. Penitentes qui in infirmitate uia-
ticum Eucharistia acceperint, non se credant absolu-
tos sine manus impositione, si superuixerint. (Hic ca-
non renouatur in Concilio Toletano II. cano. 12.)
Porro cano. 79. subdit Carthaginense præfatum
Concilium, & allegat Gratianus causa 16. quaest.
6. Sacerdos. Penitentes qui attentis leges penitentia
exequantur, si casu in itinere vel in mari mortui fue-
rint, ubi eos subueniri non possit, * memoria eorum &
orationibus & oblationibus commendatur. Et cano. 80.
Omni tempore ieiunij, manus penitentibus à sacerdotibus
imponatur. Et cano. 81. Mortuos penitentes Ec-
clesiæ offerant & sepeliant. Et cano. 82. Penitentes
etiam diebus remissionis genua flectant. Hos canones
renouat M A R T I N V S B R A C A R E N S I S cano.
23. sui collectorij, & repetuntur in Concilio A f-
fricano iam memorato can. 12. & allegatur à Grati-
ano de consecratione distinct. 4. cap. Aegrotan-
tes, &c. Vnde & Concilium A G A T H E N S E
cano. 15. & allegat Gratianus distinct. 50. cap. pœ-
nitentes. Pœnitentes (ait) tempore quo penitentiam
petunt, impositionem manuum & cilicium à sacerdote
(sicut ubique constitutum est) consequantur. Si autem
comas non deposuerint, aut uestimenta non depo-
serint, abiciantur, & nisi digne penituerint, non reci-
pantur. Iuuenibus etiam penitentia non facile com-
mittenda est, propter aratis fragilitatem. (Idem supra
ex Gerundenſi Concilio uide.) Pœnitentiam tamen
omnibus in morte positus non est negandum. Vide se-
quentia, & ea quæ precedentis folij pagina 2. ex
Concilio Toletano 3. ad calcem posita sunt, tum
etiam ea quæ sequuntur diligenter perpende.
Pœnitentes non promouendi nec ad**

sacra admittendi. In pluribus locis, de his qui
non debeant ad ordines promoueri iam locuti
sumus, vt inuenies in dictione, Ordinandi qui non
sunt, &c. Denique superius ex Fœlice 3. illud iam
prohibitum est, & ex Concilio N I C A E N O I. I.
cano. 10. vbi sic dicitur. Quicumque ex lapsis per igno-
rantiam sunt ordinati, vel contemptu eorum qui eos
ordinauerunt, hoc non præiudicat regule Ecclesiasticae:
cum enim compertum fuerit, deponantur, &c. Porro
iam in superioribus diximus, quod non ad com-
munionem debeant admitti, nisi in infirmitate
positi ad extremum uaticum seu Eucharistia parti-
ciparent. Recole igitur ea quæ iam in medium
producta sunt, ne toties rem cogam eandem
reperere. Vnde etiam S Y R I C I V S I. epist. 1. ad
Himerium Tarraconensem Episcopum. cap. 14. &
allegat Gratianus distinct. 50. cap. Illud nos
paruit providere, vt sicut penitentiam agere cuiquam
non conceditur clericorum, ita & post penitentiam ac
reconciliationem nulli unquam laico liceat honorem
clericatus adipisci: quia quamuis sint omnium pecca-
torum contagione mundati, nulla tamen debent geren-
dorum sacramentorum instrumenta suscipere, qui di-
dum fuerint uasa uitiorum. Et cap. 15. Et quia in his
omnibus, quæ in reprehensionem ueniunt, sola excusa-
tio ignorantia obtinetur, cui nos interim solius pœni-
tis intuitu necesse est clementer ignoscere. * Quicumque
ergo penitens, quicumque digamus, quicumque uideat
maritus, ad sacram militiam indebitè & incompeten-
ter irrepsit, hac sibi conditione à nobis ueniam intelli-
gat relaxatam, ut in magno debeat computare benefi-
cio, si adempta sibi omni spe promotionis, in hoc quo in-
ueniatur ordine perpetua stabilitate permaneat, scilicet
post hac omnium prouinciarum Antistites, quod si
ultra ad sacros ordines quemquam ex talibus credide-
rint assumendum, & de suo, & de eorum statu, quos
contra canones & interdicta nostra prouenerint, con-
gruam ab Apostolica sede promendam esse sententiam.
Et Concilium C A R T H A G I N E N S E I V. cano.
68. allegat ibidem Gratianus distinct. 50. cap. Ex
pœnitentibus. &c. Pœnitens (ait) quamuis sit bonus,
non ordinetur: qui si per ignorantiam Episcopi ordi-
natus fuerit, deponatur à clero, quia se ordinationis
tempore non prodidit fuisse penitentem. Si autem sciens
Episcopus ordinauerit talem, etiam Episcopatus sui or-
dinandi duntaxat potestate priuetur. Idem omnino
sub eodem tempore celebratum Concilium T O L E T A N V M I. cano. 2. & allegatur à Gratiano
distinct. 50. cap. Placuit, & ab Inone lib. 3. decreto-
rum. Porro A V G V S T I N V S H I P P O N E N S I S,
qui præfato Carthaginensi Concilio inter-
fuit, eiusdem decreta replicat epistola de correptione
Donatistarum, ad Bonifacium comitem, Ut constitueretur in Ecclesia (ait) ne quisquam post
alicuius criminis penitentiam clericatum accipiat, uel
ad clericatum redeat, uel in clericatu maneat, non de-
spiratione indulgentia, sed rigore factum est disciplina,
alioquin contra clauas Ecclesie data disputabitur, de
quibus dictum est: Quodcumque ligaueris, &c. Sed ne
forte etiam de cæteris criminibus, spe honoris Ecclesi-
astici, animus intumescens superbe ageret penitentiam,
seuerissime placuit, ut post actam penitentiam, de dam-
nabili crimine nemo sit clericus, ut desperatione tempo-
ralis altitudinis medicina, maior & uerior essei humi-
litas, &c. Hinc I N N O C E N T I V S I. epist. 6. ad
Agapitum, Macedonium, & Maurinianum Epif-
copos Apulia. Didicimus (ait) Modestum quendam
multis criminibus inuolutum, propter quæ etiam pœni-
tentiam egisse dicitur, non solum clericum effectum,
quod non licet, uerum etiam ad Episcopatus apicem

Concilium Ni-
canum I. gene-
rale.
Concilium Ni-
canum I. gene-
rale.
Syricius I.
* Allegatur à
Gratiano dist.
50. cap. Quic-
que.
Vide etiam in
proptis qui-
busque voca-
bulis.
Concilium
Carthaginense
4.
Concilium To-
letanum I.
Augustinus
Hipponensis.
Hæc allegat
Gratianus dist.
50. cap. vt con-
stitueretur, &c.
Innocentius I.
Hæc Gratianus
allegat dist. 50.
cap. canones.

Concilium Carthaginense 3.

Concilium Sa-
leguntadiense

Concilium Af-
fricanum sub
Bonifacio I.
Concilium
Carthaginense
4. cui interfuit
Augustinus.

Omnia hæc iã
suis in locis re-
censita sunt.

Concilium To-
letanum II.

* Orandum est
pro defunctis.

Martinus Bra-
carensis.

Concilium Aga-
theuse sub Ce-
lestino I.

endere, cum canones apud Nicæam constituti pœni-
tentem etiam ab infimis officiis clericorum excludant,
& ideo perspecto tenore libelli, eum in bñc presentari: ac
si uere constituerit talem qualem libellus affirmat, non
solum ab Episcopatus ambitione, sed etiam à clericatus
remouetur officio, &c. Eadem Concilium R o m.
sub Hilario I. cano. 3. & allegatur distinct. 55. cap.
pœnitentes. sed hoc iam posuimus supra, vocabu-
lo, Ordinandi qui non sunt, &c. Idem H O R M I S -
D A I. epist. 4. ad Episcopos Hispaniæ, vt posui-
mus superius. Idem verò & in alio decreto, quod
allegat Gratianus distinct. 50. cap. Si ille. Si ille qui
ultra petiit penitentiam, quamuis eam perfectè agat,
non potest Episcopus aut presbyter ordinari, ita ut
etiam, si per ignorantiam ordinatus fuerit, & postea
conuincitur penitentiam accepisse, desiciatur. Ille ergo
qui inuitus ad penitentiam agendam mittitur in mo-
nasterium (qui utique nihil aliud quam penitens di-
cendus est) quia conscientia ad sacerdotium peruenire
permittitur? Nemo mihi talia qualibet contra auctori-
tatem sedis Apostolicæ, uel contra trecentorum decem
& octo Episcoporum & reliquorum canonum consti-
tuta obiciat: quia quidquid contra illorum definitionem,
in quibus Spiritum sanctum credimus locutum, dictum
fuerit, recipere non solum temerarium, sed etiam peri-
culosum esse non dubio.
Pœnitens à coniugio non separandi. J
Nisi scilicet hoc fiat ex consensu utriusque partis,
vt habes iam superius infertum ex Concilio T o l e t a n o
V I. cano. 8. cui subscritum Concilium
V O R M A T I E N S E cano. 37. Illi qui pro diuersis
erratibus (ait) uel quibuscumque piaculis penitentia
ingressi fuerint submissi, legitimo nullatenus matrimonio
separantur, ne in fornicationis uoragine demergantur,
& dum ad alta subleuari sperant, corrumpantur in con-
iugio quod est in vocabulo, Matrimonium in-
dissolubile, &c. Tum attende etiã quod sequitur.
Pœnitenti castitas inuadetur. J L E O I.
epist. 90. ad Rusticum Narbonensem Episcopum
cap. 12. In adolescentia constitutus, si uirginitas aut mo-
nasterium, aut captiuitatis periculum, penitentiam ges-
sit, & postea timens lapsus in continentia inuenilis co-
pulam uxoris elegit, ne crimen fornicationis incurre-
ret, rem uideatur fecisse ueniale, si præter coniugem
nullam omnino cognouerit. In quo tamen non regulam
constituimus, sed quid sit tolerabilis estimamus. Nam
secundum ueram cognitionem nihil magis ei congrui
qui penitentiam gessit, quam castitas, perferentis,
quam castitas, mentis & corporis.
Pœnitenti militiam non sequatur. J Ex eo-
dem Leone epistola prædicta cap. 11. posuimus
supra in vocabulo, Militia. Denique Concilium
A V R E L I A N E N S E I I I. cano. 24. Si quis pœni-
tentia benedictione suscepta, ad secularem habitum,
militiamque reuertit presumpserit, uaticum concessa us-
que ad exitum excommunicatione plectatur, &c.
Idem Concil. T O L E T A N V M X I I. cano. 2.
Pœnitens de loco ubi penitentiam ac-
cepit, non recedat. J Concilium S A L E G V N S T A D I E N S E
cano. 19. Decretum est, ut omnis
penitens, dum corruam suam ieiunat, de loco in locum
non migrat, sed ibi permaneat, ubi suam accepit pœ-
nitentiam, ut proprius sacerdos sibi præbeat testimo-
nium. Si autem ibi propter hostiles insidias ieiunare
non poterit, suus sacerdos eum confratrum suorum ali-
cui, ubi pacifice possit ieiunare, diligentissime commen-
det. Vide & iunge quod sequitur.
Pœnitens uuius ab altero non suscipia-
tur. J Lege ea quæ dicta sunt, excommunicatus
uuius ab altero non suscipiatur, nam pene eadem

est amorum ratio. Hoc autem prohibet F O E -
L I X I I I. epist. 1. edita in Concilio R O M A N O
cui præfidebat cap. 6. Providendum est (ait) ne qui
fratrum coepiscoporumque nostrorum, aut etiam pres-
byterorum in alterius ciuitate uel diocesi penitentem,
uel sub manu positum sacerdotis, aut cum qui reconci-
liatum se esse dixerit, sine Episcopi uel presbyteri testi-
monio & litteris, ad cuius pertinet parochiam, presbyter
aut Episcopus in ciuitate suscipiat. Quod si aliqua dis-
simulatione negligitur, culpa tangit etiam clericum, qui
in locis, in quibus hoc minus curatum fuerit, commora-
tur. Vide ea quæ sequuntur.
Pœnitens non inquietandus iudicijs se-
cularibus. J Vide superius hoc infertum voca-
bulo, Iudicia, &c.
Pœnitentes recidiuantes, & ad scelera
pristina relabentes, &c. J Tales quidem non
omnino adhuc detestandos uolunt Apostoli, vt
docet C L E M E N S I. lib. 2. conuultionum
Apostolicarum capite 44. Sed S Y R I C I V S I.
epistola 1. ad Himerium Tarraconensem Epifco-
pum cap. 5. & allegat Gratianus causa 33. quaest. 2.
cap. De his, &c. sic statuit. De his qui in peccata as-
sueti peracta penitentia redierunt, diximus decernen-
dum, ut sola intra Ecclesiam fidelibus oratione iun-
gatur, sacra mysterium celebrati, quamuis non me-
reantur, intersit. A dominica autem mensis peccata as-
suegerunt, ut hac saltem distributione correpti, & ipsi
in se sua errata castigent, & alius exemplum tribuant,
quatenus ab obscenis cupiditatibus retrahantur. Quibus
tamen (quoniam carnali fragilitate ceciderunt) uia-
tico munere, cum ad domum operum proficisci, per
communione gratiam uolunt subueniri. Quam for-
mam & circa mulieres, quæ se post penitentiam tali-
bus pollutionibus deuixerunt, seruandam esse conse-
mus. Idem omnino Concilium V E N E T I C V M
I. sub Leone I. cano. 3. & Concilium T Y R O N E N -
S E I. cano. 8. Si quis post acceptam penitentiam si-
cut canis ad uomitum, ita ad seculares illecebras, de-
relictam quam professus est penitentia, fuerit reuersus, à
communione Ecclesie, uel à coniugio fidelium extra-
neus habeatur, quo facilius & ipse compunctionem per
hanc confessionem accipiat, & alij eius terreatur
exemplo. Vide quoque in vocabulo, Apostata, &
Lapsus, &c. & Concilium E P A U S E N S E cano.
13. Si accepta professaque penitentia boni immemor
ad secularia reuoluatur, prorsus communicare non po-
terit, nisi professionem, quam illicite prætermiserat, refor-
metur. Idem uide in vocabulo, Militia, &c. Hinc
Concilium A V R E L I A N E N S E I. sub Clodo-
ueo Rege cano. 13. & allegat Gratianus de pœni-
tentia, distinct. 5. c. De his. Vt superius allegatur
ex Syricio I. Quicumque derelicta penitentia se-
pristina scelera redierunt, à coniugio (abholicorum se-
parentur, & quicumque post interdictum cum eo man-
ducare presumpserit, & ipse communione priuetur. Ea-
dem & Concil. T O L E T. III. cano. 11. Hi qui ad
propria uicia, uel infra penitentia tempus, uel post re-
conciliationem relabuntur, secundum primum cano-
num seueritatem damnantur. Et G R E G. I. lib. 9.
epist. 39. ad Theodisiam patritiam, cõtra eos agit,
qui post triennale penitentiam de peccato li-
citate ad eadem redire, & uoluptatibus indulgere
posse dicebant, & adducit auctoritatem Apo-
stoli: Qui seminat in carne, de carne metet corru-
ptionem. Et alibi: Qui in carne sunt Deo placere non
possunt, uos autem non estis in carne sed in spiritu. Hi
quippe in carne sunt (ait) qui in carnalibus uoluptati-
bus uiuunt, neque corruptio corruptionem possidebit. Si
autem dicunt, pauci temporis penitentiam contra pec-

Concilium
Romanum sub
Hilario I.

Hormisla I.

Pœnitens in
Monasterio re-
tritus non or-
dinetur.

Concilium
Toletanum 6.
Concilium
Vormatiense.

Leo I.

Concilium
Aurelianense
3. sub Vigilio
I.

Concilium
Toletanum 12.
sub Leone 2.
Concilium Sa-
leguntadien-
se, sub Bene-
dicto 6.

Fœlix 3.
Concilium
Romanum sub
Cœlestino.

Clemens I.
Syricius I.

Concilium
Venericum I.
Concilium
Tyronense I.
sub Leone I.

Concilium
Epauesense sub
Sigidino re-
ge.

Concilium
Aurelianense.

Concilium To-
letanum 3.

Gregorius I.

Galat. 6.
Roma 2.
1. Corinth. 13.

1. Petr. 11.

cautum debere sufficere, ut iterum liceat ad peccatum redire, recte eos Pastoris primi percussit sententia. Contingit illis illud veri proverby, canis reuertus ad suum vomitum, & sus lota in volutabro luti. Magna est enim contra peccatum virtus penitentia, sed si quis in eadem penitentia perseveret: nam scriptum est. Qui perseverauerit usque in finem hic saluus erit. Hinc rursus scriptum est: Qui baptizatur a mortuo, & iterum tangit mortuum, quid proficit lautio eius? Mortuum quippe est omne opus peruersum, quod pertrahit ad mortem, quod vita iustitie non viuunt. Baptizatur ergo a mortuo, & iterum tangit mortuum, qui praua opera, que se meminit egisse, deplorat, sed in eisdem se iterum post lachrymas implicat. Anima itaque qualibet eiusdem mortui lauatione non proficit, que hoc iterum faciendo quod planxit, nec per lamenta penitentia ad rectitudinem iustitie exurgit. Penitentiam enim vere agere, est commissis flere, sed iterum plangenda declinare, &c. Et Concilium TOLETANVM IV. cano. 54. Quicumque ex secularibus accipientes penitentiam intulerunt se, & rursus prauaricantes laici effecti sunt, comprehensi ab Episcopo suo ad penitentiam, ex qua recesserunt, reuocentur. Quod si aliqui per penitentiam irrenocabiles sunt, nec admoniti reuertuntur, ut veri Apostata coram Ecclesia anathematis sententia condemnentur. Vide reliquum supra. Monachi, &c. & Apostata, &c.

Penitentiam agere quid. Concilium Toletanum 4. sub Honorio 11.

Concilium Toletanum 4.

Penitens ut possit ad ordines promoueri. J Superius diximus penitentes non esse promouendos, sed omifimus dicere quod prestatum Concilium TOLETANVM IV. can. 53. dicit. Hi (ait) qui in discrimine constituti penitentiam accipiunt, nulla manifesta scelera confitentis, sed tantum se peccatores esse predicantes, huiusmodi si reualuerint possunt etiam pro morum probitate ad gradus Ecclesiasticos peruenire. Qui vero ita penitentiam accipiunt, ut aliquod mortale peccatum se perpetrasse publice fateantur, ad clerum vel honores Ecclesiasticos peruenire nullatenus poterunt, quia confessione se propria notauerunt. Vide ea quae superius etiam posuimus vocabulo, Ordinandi peccato mortali careant, & repete ea quae superius iam dicta sunt, quae his coherent.

POLLVTIO.

Pollutio nocturna an a communionis perceptione, vel a celebranda missa impediatur, &c. J GREGORIUS I. ad interrogata Augustini Anglorum Apostoli, in responione capitis vndecimi sic loquitur. Testamentum vetus hanc pollutum dicit, qui per somnium illusiones patitur, & nisi lotum aqua etiam usque ad vesperam intrare Ecclesiam non concedit. Quod tamen aliter populus spiritualis sub eo intellectu accipit: quia quasi per somnium illuditur, qui tenent immunditiam vanis imaginibus in cogitatione inaginat, sed lauandus est aqua, ut culpas cogitationis lachrymas abluat, & nisi prius ignis tentationis recesserit, reum se quasi usque ad vesperam cognoscat. Sed est in eadem illusionem valde necessaria discretio, quae subtiliter pensare debet, ex qua re accidat menti dormientis. Aliquando enim ex crapula, aliquando ex natura superfluitate, vel infirmitate, aliquando ex cogitatione contingit. Et quidem cum ex natura superfluitate vel infirmitate enenerit, omni modo haec illuso non est timenda: quia hanc animus nesciens pertulisse magis dolendus est, quam fecisse. Cum vero ultra modum appetitus gula in sumendis alimentis rapiatur, atque idcirco humorum receptacula grauantur, habet exinde animus aliquem reatum, non

Gregorius 1. Deuter. 23.

Vatic causa & effectus Pollutionis.

tamen usque ad prohibitionem percipiendi sacramentorum, vel missarum solennia celebrandi, cum forsasse aut festus dies exigat, aut exhiberi ministerium, pro eo quod sacerdos alius in loco deest, ipsa necessitas compellit. Nam si adsumt alij qui implere ministerium valcant, illuso per crapulam facta a perceptione sacri mysterij prohibere non debet, sed abstinere ab immolatione sacri mysterij, ut arbitror, abstinere humiliter debet: si tamen dormientis mentem turpis imaginatio non concusserit. Nam sunt quibus ita plerumque illuso nascitur, ut eorum animus etiam in somno corporis postus turpibus imaginationibus non sedatur. Haec in re vnum ibi ostenditur, mens ipsa non rea: nec tamen vel suo iudicio libera, cum se, & si dormienti corpore, nihil meminit vidisse, tamen in vigiliis corporis meminit in inglumine cecidisse. Si vero ex turpi cogitatione vigilantis oritur illuso dormientis, patet animo suus reatus. Videt enim a qua radice inquinatio illa processerit, quia quod cogitauit sciens hoc perulit nesciens. Sed pensandum est, ipsa cogitatio utrum suggestionem, an delectationem, vel quod maius est peccati consensu acciderit. Tribus enim modis impletur omne peccatum, videlicet suggestionem delectationem, consensu. Suggestio quippe fit per diabolum, delectatio per carnem, consensus per spiritum: quia cum primam culpam serpens suggestit, Eua velut caro delectata est. Adam velut spiritus consensit. Et necessaria est magna discretio, ut inter suggestionem atque delectationem, inter delectationem & consensum, iudex sui animus praesideat. Cum enim malignus spiritus peccatum suggerit in mente, si nulla peccati delectatio sequatur, peccatum omni modo perpetratum non est. Cum vero caro delectari coeperit, tunc peccatum incipit nasci: si autem etiam ex deliberatione consensit, tunc peccatum cognoscitur, perficit. In suggestionem igitur peccati semen est, in delectatione fit nutrimentum, in consensu perfectio. Et saepe contingit, ut hoc quod malignus spiritus seminat, in cogitatione caro in delectationem irahat, nec tamen animus eidem delectationi consentiat: & cum caro sine animo delectari nequeat, ipse tamen animus carnis voluptatibus reluctans in delectatione carnali aliquo modo ligatur inuitus, ut ei ex ratione contradicat nec consentiat, & tamen delectatione ligatus sit, sed ligatum se vehementer ingemiscat. Vnde & ille celestis exercitus precipuus miles gemebat dicens: video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meae, & captiuum me ducentem in lege peccati, quae est in membris meis. Si autem captiuus erat minime pugnat, sed & pugnat: quapropter captiuus erat, & captiuus non erat. Et pugnat igitur lege mentis, cui lex quae in membris est repugnabat. Si autem pugnat captiuus non erat. Ecce itaque homo est, ut ita dixerim, & captiuus & liber. Liber ex iustitia, quam diligit: captiuus ex delectatione, quam portat inuicem, &c. Multa de pollutione nocturna scripsere THOMAS AQUINAS, ET IOANNES GERSON, & ceteri, quos enumerare longum est, quorum opera habentur in manibus, & ideo superfedeo.

Ad uerticilla.

Tribus modis peccatum committitur.

Genes 3.

Rom. 7.

Thomas Aquinas. Ioannes Gerson.

Clemens 1.

POLYGAMIA.

Polygamia nec damnatur nec laudatur, sed conceditur. J Iam de matrimonio, Bigamia, & nuptijs, suis in vocabulis copiose disseruimus, vnde non erat necesse hic immorari, nisi quod in alijs praetermissum est, hic supplendum esset. Itaque an sit laudanda vel reprobanda polygamia, licet iam crebro dixerimus, sic tamen ex institutione Apostolorum CLEMENS I. lib. 3. constitutionum Apostolicarum cap. 2. Scire debetis

(ait)

(ait) quod prima nuptia, si legitima sunt, iusta censentur, ut quae secundum Dei voluntatem sunt. Bigamia post professionem iniqua habenda est, non propter conuentionem, sed propter mendacium. Trigamia incontinentia est argumentum, id quod supra trigamiam sit manifeste fornicatio indicatur, & non dubia intemperantia. Vnde & Concilium NEOCAERARIENSIS, cano. 3. & allegat Gratianus, causa 31. quaest. 1. cap. De his: De his (ait) qui in plurimas nuptias inciderunt, tempus quidem praesentium manifestum est, sed conuersatio eorum & fides tempus abbreviat. Ne tales ordinentur prohibuit LEOPRIMO, epist. I. ad Episcopos Campaniae Tusciae, &c. cap. 1. Vide Bigamus, &c. Porro hoc Neocaerariense decretum allegat MARTINVS BRACARENENSIS in collectorio, cap. 80. Sed & HERONYMVS STRIDONENSIS, epistola ad Geruntiam de Monogamia, quae incipit: In vetere via, omnino polygamiam vitanda docet, exemplo adducto de quodam, qui viginti sepeliuit uxores: & de femina, quae vicissim secundum haberet maritum. Itaque (ait) obsecro te religiofam in Christo filia, ut testimonia ista non noueris, quibus incontinentibus & miseris subuenitur: sed illa potius lectus quibus praedicta coronatur. Verum nec polygamiam omnino damnare intendit. Vnde IDEM in Apologia pro libris aduersus Iouinianum ad Pammachium, sic dicit: Non damno (inquit) digamos, imo nec trigamos, & si dici potest, octogamos: plus aliquid inferam, etiam scortatorem recipio penitentem. Quisquid equaliter licet, equali lan- pensandum est. Erubescat calumniator meus dices, me prima damnare matrimonia, quando legit, nec damno digamos & trigamos, & si dici potest octogamos. Aliud est non damnare, aliud predicare, aliud est veniam concedere, aliud est laudare virtutem, &c. Lege quod praefiximus.

Concilium Neocaerariense ante Concilium Nicenum primum celebratum est.

Leo 1.

Martinus Bracarenensis. Hieronymus Stridonensis.

Caelestinus 1.

* Haec Gratianus citat dist. 62. cap. docendus.

Concilium Mirraeum vel Myrenum, huius verbis fuit Episcopus Nicolaus.

PONTIFEX.

De Pontificibus lege, in dictionibus, Archiepiscopus, Episcopus, Metropolitanus, &c. Papa, Pastor, &c. vbi eorum munus & officium descriptum est.

POPVLVS.

Populus non sequendus, &c. J Vide in vocabulo, Laicus, vbi laicus interdicitur omne iudicium de rebus Ecclesiasticis. Vnde etiam CEBESTINVS I. epist. 3. ad Episcopos Apuliae Calabriae, &c. cap. 2. * Docendus est populus, non sequendus. Vosque (si nescitis) eos quid liceat, quodque non liceat commone, non his consensum praebere debemus. Quisquis vero conatus fuerit tentare prohibita, sentiet censuram Apostolicae sedis minime desuram. Quae enim sola admonitionis auctoritate non corrigimus, necesse est per seueritatem congruentem regulis vindicamus. Per totas ergo hic (quae propriis rectoribus carent) Ecclesias volumus innotescat, ut nullus sibi spe aliqua forsitan blanditus illudat. Denique Patres congregati in Concilio MIRRHAE ciuitatis Metropolitanis Lyciae prouincia, epistola ad Leonem Imperatorem I. Quasi Pelagi (inquit) tempestate commoti, ea quae a populo inconsiderate sunt ad modicum quidem preualent, tempore vero superueniente soluentur, &c. Vide Laicus, &c.

PORTARIVS.

Portarius qualis eligatur, &c. J Superius de portaria monialium, qualis eligatur diximus ex Concilio Cabilonensi I. cano. 64. de porta-

rio vero qui canonicorum vel monasteriorum ianua deputatur sic Concilium AQUISGRANENSE I. cano. 143. Eligatur (ait) necesse est a Præbato ex congregatione sibi commissa frater probabilis vita, cuius officij sit portam, cum summa obedientia & humilitate, competenti tempore claudere ac referre, ut nulli per eam, nisi per licentiam aditus pateat intrandi ac exeundi. Debet praeterea aduenientes quosque cum charitate suscipere, & priori aduentum eorum causamque nunciare. Expleto completorij officio portas obserare, ne ulli horis incompetentibus intrandi aut exeundi maneant facultas. Si aliter fecerit, puniatur. Hoc decretum desumptum est ex regula BENEDICTI CASSIANENSIS, cap. 66. vbi agit de Ostiario monasterij. Vide si libet.

Concilium Aquigranense 1.

Benedictus Cassianensis.

POTESTAS.

Potestas duplex, scilicet Ecclesiastica & imperialis, de qua egimus in vocabulo, Gladius, & Imperator, & in vocabulo, Ecclesia, auctoritas & potestas, &c. Quanta autem sit supra imperialem potestatem potestas Ecclesiastica, docet manifestis exemplis NICEPHORVS CALLISTVS, libro quinto, historiae Ecclesiasticae, cap. 25. vbi narrat Philippum Imperatorem Romano Pontifici obsecutum, & iterum lib. 12. cap. 41. de Theodosio seniore qui Ambrosio morem gessit, ut diximus in vocabulo, Imperator, &c. Et NICOLAUS I. epistola ad Episcopos Galliae, ut allegatur a Gratiano, causa 15. quaest. 6. Quinetiam: Quinetiam praefato fratri nostro Jiluisq. Treuerensis Ecclesie illiusq. defensoribus, haec in mandatis damus, ut spirituali simul & materiali gladio, tandem malignos illos, eorumq. fautores insequantur, quosque cum integritate possessiones, vel quocumque res Ecclesiasticae hoc factio, vel quocumque pacto distracta seu direpta sunt, reuocentur. Lege in vocabulo, Bellum, &c. Et ROBERTVM CORNALEM Abrincensem Episcopum, libro de vtroque gladio, &c.

Nicephorus Callistus.

Nicolaus 1.

Robertus Cornalis.

POSSESSIO.

De possessionibus Ecclesiasticis habes in vocabulo, Facultates Ecclesiasticae, &c. & de possessionibus quae per 30. annos sine contradictione fuerint usurpatae, quomodo non possint postea repeti, habes in vocabulo, Lex Tricennalis, &c.

PRAEBENDA.

De praebendis egimus dum de beneficijs Ecclesiasticis vel parochijs tractaretur. Vide in suis vocabulis.

PRECARIAE.

Precariarum usus, &c. J Hoc vocabulum peregrinum videtur, nam nec in usu apud Latinos inuenitur, saepius autem in decretis reperitur. Precariae autem dicuntur quaedam praestationes vsu fructus, in recompensatione huius proprietatis, quae datur Ecclesiae. Differunt autem a precaria, quia precaria est quidam contractus affinis Emphyteosis, & in hoc differt, quod de quinquennio in quinquennium remouetur. Porro iam de omnibus his egimus in vocabulo, Facultates Ecclesiae non alienandae, &c. Quod autem ad hoc vocabulum attinet, pauca haec subiungimus. Sic nempe Concilium CARTHAGINENSE, docente Gratiano causa 10. quaest. 2. statuit. Quorum vero sit non reperi, quia nec in omnibus decretis, quae ex-

Non erat ut videtur opus di-phthongo, sed in aliquib. sic reperi. Precaria quid. Precaria quida.

Haec allegat Gratianus, causa 11. quaest. 2. cap. De precarijs.

Concilium Carthagenense.

tant omnium Conciliorum Carthaginensium, hoc inseritur. De precariis (ait) quæ à rectoribus Ecclesiarum irrationabiliter fiebant, suosque successores pena graui obligabant, ut facta ipsorum nequiuissent dissolueri precipimus, ut nemo successores in antecessoris sui pena sit obligatus: sed sua prudentia sit cõcessum, ut si antecessor eius res Ecclesie irrationabiliter distribuit, ab eo ad ipsam Ecclesie eiusdem reuocentur. Eadem renouat Concilium SILVANECTENSE sub Ludouico Rege, cano. 5. vt allegat Buchardus, libro tertio Decretorum, cap. 164. Nulli (inquit Concilium) liceat alienare rem immobilem Ecclesie, sine domum, sine agrum, sine hortum, sine rusticum, mansorium, neque creditoribus specialis hypothecæ titulo obligare (alienationis autem verbum continet conditionem, donationem, permutationem, & emphyteosos perpetuum contractum) sed omnes omnino sacerdotibus, ab huiusmodi alienatione abstineant, penas timentes quas leonina constitutio minatur. Habes supra Facultates Ecclesie non alienandæ, &c. IDEM Concilium, cano. 6. Si princeps voluerit rem immobilem sanctis locis prestare, & accipere ab eo aliam immobilem rem, & eo modo per mutationem contrahere, liceat hoc facere ei, diuina pragmatica sanctione ab eo promulgata, &c. Et Concilium BELVACENSE sub Ludouico Imperatore, cap. 10. vt allegat idem Buchardus, lib. 3. Decretorum, can. 166. Statuimus, vt precariæ & commutationes tempore viduarum Ecclesiarum facte ab his, qui loca Episcoporum occupauerant, rescindantur, & cum auctoritate Ecclesiastica vel civili, si faciendæ sunt, fiant. IDEM cano. 11. Precariæ à nemine de rebus Ecclesiasticis fieri prescribantur, nisi quantum de qualitate conuenienti datur ex proprio, duplum accipiat ex rebus Ecclesie in suo tantum qui dederit nomine, si res proprias & Ecclesiasticas usufructuario tenere voluerit. Si autem res proprias ad presens dimiserit, ex rebus Ecclesiasticis tripulum usufructuario usui in suo tantum quis nomine sumat: quia sic eas quemque tractare, vt alienarum rerum dispersiorem, conuenit, non propriarum rerum largitionem. IDEM cano. 12. A nulla potestate quis cogatur facere precariam de rebus Deo & sanctis eius dicitis, cum ratio & usus obineat neminem cui non vult, contra utilitatem & rationem, prescriptum de proprio facere beneficium. IDEM cano. 13. Precariæ de quinquennio in quinquennium, secundum antiquam consuetudinem & auctoritatem renouentur. IDEM cano. 5. Statuimus, vt commutationes rerum Ecclesiasticarum valde cauantur, & subtilissime si aliquo modo fieri debent inspiciantur. Quæ autem inconsulte factæ sunt, iuxta decretum canonicum Hilarij Papa, quas illicitè decessor Episcopus admisit, vel ab aliis illicitè commissæ sunt, ab eo qui successor est emendantur. Eadem profert idem Buchardus ex Concilio VALENTINO, cano. 50. & MATISCONENSIS, cano. 4. Verum reperies inserta iam memorato loco, Facultates, &c. Porro Concilium TOLETANVM VI. cano. 5. & allegat Gratianus, causa 12. quest. 2. cap. Saepè sepe sit, vt proprietati originis obstat longinquitas temporis. Quapropter prudentes decernimus, vt si quis clericorum stipendium de rebus Ecclesie cuiusquam Episcopi percipit largitate, sub precariæ nomine debeat professionem scribere, nec per retentionem diuturnam prauitiam adferat Ecclesie, & quæcumque in usû perciperit debeat utiliter laborare, vt nec res diuini iuris videantur aliqua occasione negligi, & subsidium ab Ecclesia, cui deseruiunt, percipere possint clerici. Quod si quis eorum contempserit facere, ipse se stipendio suo videatur priuare. Denique lege in vocabulo, Clericorum stipendia, &c. & Beneficia

Concilium Siluanectense sub Ludouico, non reperitur in ordine ceterorum.

Concilium Beluacense, nec hoc inter cetera reperies.

Concilium Valentinum. Concilium Matiscõnense. Concilium Toletanum 6.

Ecclesiastica, &c. atque Facultates Ecclesiasticæ loco sæpius memorato. Sic autem etiam de precarijs Concilium RHEMENSE sub Carolo magno, cano. 36. Quicumque per cupiditatem & malum ingenium aliorum res sibi acquirerint, & pro ipsius rebus Ecclesie illis in precariæ reddiderint, & postmodum davoribus displicerint, pars Ecclesie quod suum est habeat, & illi quæ sua sunt absque vilius contradictione recipiant. Posthac verò hi, qui hoc malum perpetrati sunt, secundum modum culpæ penitentiam agant, & deinceps res aliorum cupide & procaciter recipere non presument, nisi tantum quod pro sola elemosyna eas Deo dare voluerint. * IDEM cano. 37. Statuimus, vt si quilibet hominum res Ecclesie per mendacia, vel mala ingenia in precariam sibi acquirere & habere voluerit, & post factas precariæ, eadem mendacia ad aures eiusdem rectoris Ecclesie delata fuerint: ipsa Ecclesia res suas, quæ ei mendaciter abstractæ fuerint, pleniter absque vilius contradictione omnimodis recipiat. Ille verò, qui res suas per eadem mendacia propter cupiditatem ipsius precariæ, eidem Ecclesie tradidit, simili modo in suam recipiat dominionem. Hoc decretum renouat Concilium MOGUNTINVM III. sub Arnulpho Imperator, cano. 20. Porro Concilium MELDENSE, cano. 21. omnino eadem decreta resumit quæ præcedenti pagina ex Concilio Siluanectensi & Beluacensi posuimus, nec arbitror necesse iterum eadem repetere, quia nec in verbis, nec in sententijs à prædictis distonat. Addit autem cano. 22. Precepta regalia super precarijs Ecclesiasticis fieri nec ratio sunt, nec auctoritas quolibet modo permittit, quoniam precepta in iure Ecclesiastico firmare indignum indiget necesse est, maiestas regia, nisi ab Ecclesiastico rectoris petantur. Idem autem custos Ecclesie solertissime canoat, ne sui ordinis & Ecclesiasticæ communionis fructus immemor, contra auctoritatem preceptum regium, pro quacunque assentione fieri petat. Qui & si fuerit, non audiatur, si autem & obtinuerit, regia discretionem & Episcopali iudicio idem rescindatur, & petitor iniustus pro principis iniusta suggestionem digne corripitur, & precariæ secundum antiquam consuetudinem & auctoritatem de quinquennio in quinquennio renouentur. Vide locis præfixis.

Concilium Rhemense.

* Vide etiam in vocabulo, Bona, &c. & Facultates, &c.

Concilium Moguntinum 3. Concilium Meidense.

P R A E C E P T V M .

Præcepta Christi non esse impossibilia.] Hoc ausus est impius suis auditoribus proponere Lutherus, vt auerteret eos ab auditione mandatorum Dei, & liberius fræna vitij laxarent. Verum quàm iniqua sit illa suggestio satis euidenter illud Euangelij ostendit. Ingum enim meum suauis est, & onus meum leue, &c. Denique ORIGENES ADAMANTIVS, homil. 9. in Iosue. Qui dicit (inquit) implere non possum quæ mandantur à Deo: quid tibi videtur aliud, quàm inter mulieres, quæ nihil virile possunt, esse numerandus, &c. Et HILARIVS PICTAVIENSIS expositione in Psalmum 118. illud exponens, latum mandatum tuum nimis, &c. Latum (inquit) mandatum Dei est, & in omnia spei nostre genera diffunditur, vt non difficile sit in omnia adfit præcepto Domini obtemperare, cum & latum & diffusum sit ad placendum officiosa religio variata: neque solum latum, sed vehemens latum. Et BASILIVS MAGNVS, homilia in verba illa Moysi. Attende tibi ipsi, &c. impium esse affirmat dicere, quæ à spiritu Dei mandata profecta sunt ea esse credentibus impossibilia. Duriora verò (inquit) multo sunt quæ vel infans amor, vel inexplebilis ha-

Math. 11.

Basilius Magnus. Ioannes Chrysostronus. Hieronymus Stridonensis. Origenes Adamantius. Hilarius Pictauicus.

bendi

bendi cupiditas mortalibus imperat, quàm quæ Christus præscribit. Idem HIERONYMVS STRIDONENSIS, epistola ad Damasum in expositione Symboli. IOANNES CHRYSOSTOMVS, homilia 8. de penitentia, & homil. 9. in epistolam ad Hebræos, & homil. 39. in Matthæum, & homil. 2. in epistolam ad Philipenses, affirmat adeo nihil impossibile mandasse Deum, vt multos fuisse dicat, qui plus etiã vltro præstiterunt, quàm à Christo mandatum est. Nam cum (ait) neque virginitatem, neque paupertatem Deus vnquam mandauerit, minimè tamem defuerunt qui inuisti vltro trunquæ amplecterentur. Quin & illud persuadet, multo grauius esse ingum sæculi, quàm sit ingum Christi, quod illud ingum est seruilitus, ingum carnis & peccati: hoc verò ingum est libertatis, ingum spiritus & gratiæ. Et AVGVSTINVS HIPONENSIS, libro de natura & gratia, cap. vlt. Valde (inquit) bona sunt præcepta, si legimus his vltimur: eo quippe ipso, quod firmissimè creditur Deum iustum & bonum, impossibilia non posse præcipere huic admodum, & in facilibus quid agamus, & in difficilibus quid petamus: omnia quippe sunt facilia charitati, cui vni Christi sarcina leuis est, &c. IDEM libro de perfectione iustitiæ hominis responsione 17. Non ob aliam causam scriptura commemorat non esse grauius præcepta diuina, nisi vt anima, quæ illa gratia sentit, intelligat mandatum accepisse vires, quibus talia sunt præcepta Domini qualia commendantur, leuia scilicet atque suauia, & sicut gemiu voluntatis, vt impetret donum facultatis. IDEM libro de vera innocentia, tomo 3. Omne præceptum Dei leue est amanti, nec ob aliud intelligitur dictum: Onus meum leue est, nisi quia dat spiritum sanctum, per quem diffunditur charitas in cordibus nostris, vt diligendo liberaliter faciamus quod, qui timendum facit feruenter fecit. Non est amicus recti, qui malum si fieri possit, id quod rectum est non iubet, &c. Vnde Concilium MOGUNTINENSE IV. cap. 9. Ceruus est mandatum Dei obseruationem renatis ac iustificationis esse possibilem, non secundum naturæ infirmitatem, quoniam habent eam alii hominibus communem, sed secundum gratiam Christi, quæ imbuti si sunt, & secundum operum spiritus sancti, quem renati, & iustificationis accipiunt, vt iam diuinorum præceptorum obseruatio renatis tanto sit possibilior, quanto maiorem gratiam eodem semper opulante spiritu, vel semel acceptam renatis, vel auxiliante nouo subinde munere reuolunt. Hoc quoque Concilium TRIDENTINVM generalis sessio. 6. cap. 11. Neuo autem, quantum iustificationis liberum se esse ab obseruatione mandatorum putare debent, remouenda illa, à Patribus sub anathemate prohibita vocati, Dei præcepta homini iustificato ad obseruandum esse impossibilia. Nam Deus impossibilia non iubet, sed iubendo mouet, & facere quod possit, & petere quod non possit, & adiuuat vt possit. Cuius mandata prædicta non sunt, cuius ingum suauis est & onus leue, qui enim sunt filij Dei, Christum diligunt, qui autem diligunt eum, vt ipsemet testatur, seruant sermone eius: quod utique cum diuino auxilio præstare possunt. Licet enim in hac mortali vita quædam sint sancti, & iusti in leuia saltem & quotidianis, quæ eorum venialia dicuntur peccata, quandoque cadunt, non propterea desunt esse iusti. Nam iustorum illa vox est & humilis, & verax: dimitte nobis debita nostra. Deus namque sua gratia semel iustificatos non deserit, nisi ab eis prius deseratur. Vide supra, Peccatis an carere possit quisquam, &c.

tas, &c. In omnibus autem quæ non sunt contra Ecclesie mandata, iubet omnes obtemperare regalibus præceptis Concilium PARISIENSE III. lib. 2. cap. 8. vt alibi diximus, & hoc satis scripturæ præcipiunt, vt notum est.

P R A E D E S T I N A T I O & P R A E S C I E N T I A .

Prædestinatio & præscientia quid sit.] Dum de libeto arbitrio ageremus, seu de fato, probauimus hæc non omnino prædestinationem aut præscientiam tollere. Vt autem breuiter quod proposuimus astruamus, AVGVSTINVS HIPONENSIS contra Pelagianos hipognoft. lib. 6. Prædestinatio (inquit) à prouidendo, & prouidendo, vel prouidendo futurum aliquid dicitur. Et ideo Deus, cui præscientia non est accidens, sed essentia sui semper & est, quicquid antequam sit sic præscit, prædestinat: & propterea prædestinat, quia quale futurum sit præscit. Ideo & Apostolus: Nam quos præsciuit (ait) & prædestinauit. Mala enim tantum præscit, & non prædestinat: bona verò & præscit & prædestinat. Quod ergo bonum est, præscientia prædestinat, id est, priusquam sit in re præordinat. Hoc cum ipso autore esse ceperit, vocat, ordinat, & disponit. Vnde & sequitur: Nam quos prædestinauit, hos & vocauit, & quos vocauit, illos & iustificauit: quos autem iustificauit, illos & glorificauit, &c. IDEM lib. 2. de prædestinatione sanctorum, ait inter prædestinationem & gratiam, hoc interesse, quod prædestinatio est gratia præparatio: gratia verò iam ipsa donatio, &c. Recentiores autem Theologi, vt ANDREAS VEGA, lib. 12. in Concilio Tridentino, & IOANNES DRIEDO, libro vnicò, de concordia liberi arbitrij & prædestinationis diuinæ, statim initio, ac alij plures astruunt, quod prædestinatio generaliter dicta, idem est quod prouidentia: quamquam secundum usum Theologorum habeatur vt species prouidentia. Vnde prædestinare nomen sortitur à destinare, quod est, mittere, ordinare, aut deputare aliquid in finem aliquem seu terminum. Quem admodum rex suum legatum destinare dicitur, & sagittator in scopum sagittam: ita prædestinare generaliter acceptum transit tam in hominem, quàm in alia alicui fini addicta, deputata, seu preparata. Verum obtinuit vsus in scripturis, & apud Theologos, vt non alia quæuis Dei opera, sed homines soli ipsi dicuntur prædestinati ad gratiam, vel opera bona in presenti, & ad vitam æternam in futuro. Prædestinationis ergo nomine generaliter accepto, Deus dicitur prædestinare hominè ad illud quod præuidit se facturum in homine, siue per iustitiam, siue per misericordiam. Sic acceptam prædestinationem describit beatus Pater FVLGENTIVS RVPENSIS, lib. 1. ad Monimum circa medium. Prædestinatio (inquit) Dei nihil aliud est, quàm preparatio operum, quæ Deus in aeterna sua dispositione, aut misericorditer, aut iuste se facturum præsciuit. Secundum significationem hæc Deus non solum prædestinavit suis electis regnū cælorum, sed & reprobis prædestinavit & preparauit carcerem suppliciorum. Hoc modo dicit Paulus, vasa iræ apta & preparata in interitum: in interitum, inquam, supplicij, non in interitum peccati. Quæuis enim Ecclesiastici Patres ex scripturis sacris diuinitus edocti admittat, quod Deus prædestinauerit seu preparauerit iustorum opera, pro quibus illos coronat: nequaquam tamen admittunt, quod Deus prædestinauerit impiorum opera, pro quibus condemnat illos. Ipsc enim non est

Concilium Parisiense 3.

Prædestinatio quid & vnde, Augustinus Hipponensis.

Quæ Deus prædestinet & quæ non.

Prædestinatio & gratia quid differant.

Andreas Vega.

Ioannes Driedo.

Prædestinatio libitum accipitur.

Fulgentius Ruspensis.

Augustinus Hipponensis.

Concilium Moguntinense 4.

Concilium Tridentinum generale notissimum.

1. Ioann. 4. Math. 11. Ioan. 14. 1.

author peccati, neque praeprae, neque deputat homines ut faciant mala opera, quamvis facientibus mala aeterna supplicia praeprae. Sunt autem in scripturis sanctorum de praedestinatione & electione loquentium, diligenter consideranda quoniam pacto accipiuntur ipsa praedestinationis & electionis vocabula. Nam secundum acceptionem quamdam Deus elegit, & praedestinavit electos, propter praevia fidei opera, id est, vitam aeternam illis praeprae. In hunc in modum reperies IOANNEM CHRYSOSTOMUM & AMBROSIVM saepe fuisse locutos. At praedestinationem specialiter acceptam ita describit, ut supra meminimus. AVGVSTINVS: Praedestinatio, est praeparatio beneficiorum Dei, quibus certissime liberantur quicumque liberantur. Homo proprie praeparari, dirigi, ac praedestinati dicitur in illa, quae ex suis naturalibus consequi non potest: huiusmodi sunt gratia & gloria. Inter gratiam (inquit idem, ut iam retulimus) & praedestinationem hoc interest, quod praedestinatio est gratiae praeparatio: gratia vero est ipsa donatio, quae est ipsius praedestinationis effectus. Nam praedestinatio, est divina voluntas proponens suo tempore misereri hominis, hoc est, segregare hominem ex perditionis massa, & facere eum in hac vita dignum, cui post hanc transitoriam largiatur vitam aeternam. Ex quibus liquet nomine praedestinationis tria designari, videlicet propositum Dei aeternum, siue electionem ante mundi constitutionem, deinde temporalem in hac vita effectum, qualis est vocatio, segregatio ex perditionis massa, regenerationis laucarum, remissio peccatorum, iustificatio: & ut uniuersaliter dicam, tota congeries operum, quae facit Deus, aut in homine, aut per hominem, ordinata in vitam aeternam: atque ita tertium nomine praedestinationis designata est vita aeterna, quae est postremus praedestinationis effectus, ac finis omnium praecedentium. Tria haec innuit Apostolus dicens: Quos praedestinavit, hos & vocavit: & quos vocavit, hos & iustificavit: & quos iustificavit, hos & glorificavit. Primum aeternum, videlicet divinum propositum, cum sit ipsa divina essentia immutabilis, neque causam habet, neque meritum. Alterum, videlicet effectus praedestinationis, in hac vita causam habet Deum, sed non hominis meritum, intelligendo totalem in hac vita praedestinationis effectum. Tertium autem, utpote glorificatio, habet efficientem causam Deum ipsum, & in adultis meritum. Quamvis enim nulla potest esse causa, quae moueat Deum ad volendum, qui quidquid voluit ab aeterno voluit: hac tamen sua voluntate aeterna & immutabili Deus in operibus seu effectibus creatis vult vnum corpus, vnumque effectum esse alterius causam. Sicuti vult ignem esse causam caloris, ita & vult opera bona tum mala esse causas meritotias praemiorum aut suppliciorum. Verum de hac materia longius disceptare non exoptulat opus, siquidem cresceret in immensum, & sunt qui hanc praedestinationis doctrinam pluribus sermonibus complexi auctores, quos superius memorauimus. Magister sententiarum PETRVS LOMBARDVS, lib. 1. sententiarum, distinct. 39. & 40. & omnes illi Scholastici doctores, qui in eundem librum ediderunt, commentaria, quos facile poterit lector adire, quia rem hanc doctissime tractauerunt. ALBERTVS NOVICAMPIANVS, de illa agit in scopo Biblico, annotatione de iustificatione, non longe a fine. Si vero vetustiores quatuor, de praedestinatione, & prouidentia, atque praedestinatione multis verbis

agit Augustinus memoratus, & GREGORIUS NISSENVS, lib. de prouidentia qui non em capibus constat, & multi alij. TERTVLIANVS CARTHAGINENSIS, lib. 2. contra Marcionem, paulo post initium, ubi Dei potentiam & bonitatem praedicauit, sic ait: De praedestinatione vero quid dicam, quae tantos habet testes quantos fecit Prophetas? quoniam quis praedestinationis titulum in omnium auctore, quae uniuersa vniuersa disponendo praedixit, & praesciendo disposuit, certe ipsam transgressionem, quam nisi praesciisset, nec cautione eius delegisset sub metu mortis, &c. De praedestinatione vero idem disserit, libro de Trinitate paulo post medium. Porro Concilium VALENTINVM GALLIAE III. can. 1. sic diffinit, De praedestinatione Dei & de praedestinatione, & de questionibus in quibus fratrum animi non parum scandalizati probantur, illud tantum firmissime tenendum credimus, quod ex matris Ecclesiae visceribus nos habuisse gaudemus. Et subdit cano. 2. Deum praescire & praescisse aeternaliter, & bona quae boni erant, facturi, & mala quae mali sunt gesturi, quia vocem scripturae dicentis habemus, Deus aeternus, qui absconditorum est cognitor, qui nosti omnia antequam fiant: fideliter tenemus, & placet tenere, bonos praescisse omnino per gratiam suam bonos futuros, & per eandem gratiam, aeterna praemia accepturos: malos praescisse per propria malitiam malos futuros, & per suam iniquitatem aeterna ultione damnandos, ut secundum Psalmistam, Quia potestas Dei est & Domini misericordia, ut reddat unicuique secundum opera sua, & sicut Apostolica doctrina se habet: his quidem qui secundum patientiam, boni operis gloriam, & honorem & incorruptionem, quaerunt vitam aeternam. His autem qui ex contentione, & qui non acquiescunt veritati, credunt autem iniquitatis, ira & indignatio, tribulatio & angustia in omnem animam operantis malum. In eodem sensu alibi: In reuelatione (inquit) Domini nostri de coelo cum Angelis virtutis eius, in igne flamme dantis vindicta his, qui non nouerunt Deum, & qui non obediunt Euangelio Domini nostri Iesu Christi, qui penas dabunt in interitu aeternum, cum venerit glorificari in sanctis suis, & admirabilis fieri in omnibus qui crediderunt. Nec proximo illa malo praescientiam Dei imposuisse necessitatem, ut aliud esse non possit, sed quod ille futurus erat ex propria voluntate ille sicuti Deus, qui nouit omnia antequam fiant, praescit ex sua omnipotentia & incommutabili maiestate. Nec ex praesidio eius aliquem, sed ex merito propria iniquitatis credimus condemnari: nec ipsos malos ideo perire, quia boni esse non potuerunt, sed quia boni esse noluerunt, suo vitio in massa damnationis, vel merito originali, vel etiam actuali permanserunt. Tum cano. 3. Sed & de praedestinatione Dei, placuit & fideliter placet iuxta auctoritatem Apostolicam, quae dicit: An non habet potestatem signis suis ex eadem massa facere aliud vas in honorem, aliud in contumeliam? Vbi & statim subiungit: quod si volens Deus ostendere iram, & notam facere potestatem suam, sustinuit in multa patientia vasa irae apta sine praeparata ad interitum, ut ostenderet diuinitas gratiae suae in vasa misericordiae, quae praeparauit in gloriam? Fidenter, fateamur praedestinationem electorum ad vitam, & praedestinationem impiorum ad mortem: in electione tamen saluandorum misericordiam Dei praecedere meritum bonum, in damnatione autem periturorum meritum malum praecedere iustum Dei iudicium. Praedestinatione autem Deum ea tantum statuisse, quae ipse vel gratuita misericordia, vel iusto iudicio facturus erat, secundum scripturam dicentem: Qui fecit quae futura sunt: in malis vero ipsorum malitiam praescisse, quia ex ipsis est, non praedestinasse, quia ex illo non est. Panam

Tertullianus Carthaginiensis.
Concilium Valentini Galliae 3. sub Lothario Imperatore anno 555.
Daniel 13.
Psalm. 61.
Roma. 2.
2. Thessa. 1.
Praesentia Dei non imponit necessitatem.
Roma. 2.

Rom. 9. Quid scilicet attendendum in scripturis loquentibus de praedestinatione.
Ioannes Chrysostomus, Ambrosius Mediolanensis.
Nemine praedestinationis tria designantur.
Petrus Lombardus, & ceteri.
Albertus Noui campianus.

facere malum meritum eorum sequentem, ut Deum, qui omnia prospicit, praesciuisse & praedestinasse, quia iustus est, apud quem est (ut sanctus Augustinus ait) de omnibus omnino rebus iam fixa sententia, quam certa praescientia. Ad hoc autem facit Sapientis dictum: Parata sunt derisoribus iudicia, & mallei percussiones stultorum corporibus. De hac immobilitate praesentiae & praedestinationis Dei, per quam apud Deum futura iam facta sunt, apud Ecclesiam bene intelligitur dictum. Cognoui quod omnia opera quae fecit Deus, perseverant in perpetuum non possimus his addere nec auferre quae fecit Deus, ut timeatur. Verum aliquos ad malum praedestinos esse diuina potestate, videlicet ut quasi aliud se sunt qui tantum mali credere velint, cum omni detestatione sicut ARABICANA SYNODVS, can. 25. illis anathema dicimus. Haec Concilium TRIDENTINVM generale nouissimum, sessio. 6. cap. 12. renouat ubi de iustificatione loquitur. Nemo (ait) quoadiu in hac mortali vita viuatur de arcano diuinae praedestinationis mysterio usque adeo praesumere debet ut certo statuatur se omnino esse in numero praedestinatorum, quasi verum esset quod iustificatus aut amplius peccare non possit, aut si peccauerit certam sibi respicientiam promittere debeat: nam nisi ex speciali reuelatione sciri non potest quos Deus sibi elegerit & ideo de perseverantia munere consequenter agit ut vniuersi que stans videat ne cadat. Vide reliquum supra, iustificatio liberum arbitrii, &c. huiusmodi.

PRADICATOR.

Pradicatoris officium, & quid caere debeat, &c.] iam multa ad hoc pertinentia posita reperies ex Chrysostomo, Augustino, & alijs in vocabulo, Doctor. Porro Concilium LATERRANENSE sub Leone X. sessio. 11. eo quod Lutherus iam suae doctrinae femina spargere inciperet, de officio veri pradicatoris hoc statutum posuit. Quoniam (ait) beatus Gregorius pradicatoris vehementer hortatur & monet, ut dicturi ad populum prudenter caueant, ne dicendi impetu rapti, verborum erroribus quasi iaculis audientium corda consignant, & cum sapientes forsitan videri desiderant, decepti sperata compagem virtutis insipienter discendant. Saepe namque verborum effectus amittitur, cum loquacitate importuna vel incauta, audientium corda leuigantur. Et sane in nullo alio rudem hi plebem maiori damno scandalos afficiunt, quam cum vel tacenda praedican, vel falsa & inutilia docendo, eam in errorem inducunt. Quae quoniam huic sacrae religioni diuinitus instituta, ut noua & aliena, omnino contraria esse noscuntur, graui ceru accurato, sunt examine digna, ne scandalum populo Christiano, & suorum auctorum ac aliorum animabus interitum pariant. Nos igitur sanctae Dei Ecclesiae uniformitatem, quantum cum Deo possumus, posthabitam reducere, & retentam conseruare cupientes, sacro approbante Concilio statuimus & ordinamus, ut nullus tam clericus secularis, quam cuiuscunque, etiam mendicantium, ordinis regularis, aut quicquid alius, ad quem facultas praedicanandi tam de iure, quam consuetudine vel privilegio, aut aliis pertinet, ad huiusmodi officium exercendum admittatur, nisi prius per superiorem suum respectiue diligenter examinatus (in qua re conscientiam ipsius superioris omeratus) ac morum honestate, etate, doctrina, probitate, prudentia, & vite exemplaritate ad illud aptus & idoneus reperitur. Et hic quocunque postea praedicatoris accesserit, de huiusmodi examine & idoneitate sua per literas authenticas, seu alias sui examinatoris approbatoris, Episcopis & alijs locorum ordinarijs fidem legitime faciat. Mandantes omnibus qui hoc onus sustinent, quique in futurum sustinebunt, ut Evangelicam veritatem, & sanctam scripturam iuxta declarationem, interpretationem, & explanationem doctorum, quos Ecclesia vel eius diuinitus approbavit, legendos, haecenus recepit, & in posterum recipiet, praedicent & explanent: nec quicquam eius proprio sensui contrarium aut dissonum adiciant, sed illis semper insistant, quae ab ipsis sacrae scripturae verbis, & praefatorum doctorum interpretationibus, rite & sane intellectis, non discordant. Prohibemus insuper omnibus cuiuscunque gradus & ordinis existant, ne de cateo in sermonibus suis publicis tempus praesentium futurorum praedicatorum, aduentum Antichristi, aut certum diem iudicii praedicare, cum veritas dicat: Non est vestrum nosse tempora vel momenta, quae pater posuit in sua potestate. Sed nec alia quocunque futura ex literis sacris consunter praedicare, nec illa a Spiritu sancto vel diuina reuelatione se habuisse affirmare, & alienas inanes, & diuinationes asseruando, aut alio quocunque modo tractanda assumant: sed ex diuinae vocis praecocepto Evangelium omni creaturae, cum vitiorum detestatione, & virtutum commendatione, enucleent & declarent, & pacem & dilectionem mutua, a redemptore nostro tantopere commendatam ubique fouentes, non scindant vestem inconsuetam Christi, sed ab Episcoporum & praetorum ac aliorum superiorum, eorumque, status scandalosa detractio, quos coram vulgo & laicis non modo incaute, sed etiam intemperanter reprehendant & mordent, & ab eis male gestorum expressis quandoque nonnibus aperta & manifesta redargutione abstineant. Denique constitutionem felicis recordationis CLEMENTIS V. quae incipit, Religiosus, &c. quam tenore praesentium inuouamus & approbamus, inuolubiter ab his obseruari debere decernimus, ut hac ratione ad utilitatem populi praedican, & cum Domino lucrificantes, talentum, quod ab illo acceperant, superlucrare, & eiusdem gratiam & gloriam consequi mereantur. Si vero quibusdam forsitan Deus futura reuelauerit, quoniam res magni momenti est, nec licet facile omni spiritui credere, antequam huiusmodi reuelationes & inspirationes publicentur, volumus, ut lege ordinaria Apostolica sedis examini, aut si fieri non potest, ordinario loci notificentur, ut adhibitis secum quatuor doctis & grauibilibus viris, huiusmodi negotio cum eis examinatis, quando id expedire videbunt (super quo eorum conscientias omeramus) licentiam concedere possint. Aliter praesumentes ultra passus a iure statutas, excommunicationis etiam sententiam, a qua nisi a Romano Pontifice, praeterquam in mortis articulo constitui, absolui possint, eos incurrere volumus. At ut eorum exempla alij attentare similia minime audeant, eis praedicationis etiam officium interdictum esse perpetuo decernimus, non obstantibus privilegijs, aut indultis, & literis Apostolicis ordinibus & personis priuatis, etiam in mari magno comprehensis, ac etiam a nobis forsitan approbatis inuouatis, vel etiam de nouo concessis, quae quo ad hoc nolumus eis in aliquo suffragari. Et responderunt omnes placet, &c. Eadem omnino renouat Concilium RATISPONENSE sub Laurentio Cardinali, cap. 1. Et Concilium SENONENSE in generali decreto de damnatione haesum. Et iterum cap. 36. Constitutionem eandem prorsus renouat, iniungens etiam praedicatoribus, ut a ridiculis & histronicis sermonibus abstineant, & non praesumant populum retrahere ab obedientia praetorum, a solatione decimarum, aut aliorum ad quae iura diuina & positio sunt omnino obstricti.

ate sua per literas authenticas, seu alias sui examinatoris approbatoris, Episcopis & alijs locorum ordinarijs fidem legitime faciat. Mandantes omnibus qui hoc onus sustinent, quique in futurum sustinebunt, ut Evangelicam veritatem, & sanctam scripturam iuxta declarationem, interpretationem, & explanationem doctorum, quos Ecclesia vel eius diuinitus approbavit, legendos, haecenus recepit, & in posterum recipiet, praedicent & explanent: nec quicquam eius proprio sensui contrarium aut dissonum adiciant, sed illis semper insistant, quae ab ipsis sacrae scripturae verbis, & praefatorum doctorum interpretationibus, rite & sane intellectis, non discordant. Prohibemus insuper omnibus cuiuscunque gradus & ordinis existant, ne de cateo in sermonibus suis publicis tempus praesentium futurorum praedicatorum, aduentum Antichristi, aut certum diem iudicii praedicare, cum veritas dicat: Non est vestrum nosse tempora vel momenta, quae pater posuit in sua potestate. Sed nec alia quocunque futura ex literis sacris consunter praedicare, nec illa a Spiritu sancto vel diuina reuelatione se habuisse affirmare, & alienas inanes, & diuinationes asseruando, aut alio quocunque modo tractanda assumant: sed ex diuinae vocis praecocepto Evangelium omni creaturae, cum vitiorum detestatione, & virtutum commendatione, enucleent & declarent, & pacem & dilectionem mutua, a redemptore nostro tantopere commendatam ubique fouentes, non scindant vestem inconsuetam Christi, sed ab Episcoporum & praetorum ac aliorum superiorum, eorumque, status scandalosa detractio, quos coram vulgo & laicis non modo incaute, sed etiam intemperanter reprehendant & mordent, & ab eis male gestorum expressis quandoque nonnibus aperta & manifesta redargutione abstineant. Denique constitutionem felicis recordationis CLEMENTIS V. quae incipit, Religiosus, &c. quam tenore praesentium inuouamus & approbamus, inuolubiter ab his obseruari debere decernimus, ut hac ratione ad utilitatem populi praedican, & cum Domino lucrificantes, talentum, quod ab illo acceperant, superlucrare, & eiusdem gratiam & gloriam consequi mereantur. Si vero quibusdam forsitan Deus futura reuelauerit, quoniam res magni momenti est, nec licet facile omni spiritui credere, antequam huiusmodi reuelationes & inspirationes publicentur, volumus, ut lege ordinaria Apostolica sedis examini, aut si fieri non potest, ordinario loci notificentur, ut adhibitis secum quatuor doctis & grauibilibus viris, huiusmodi negotio cum eis examinatis, quando id expedire videbunt (super quo eorum conscientias omeramus) licentiam concedere possint. Aliter praesumentes ultra passus a iure statutas, excommunicationis etiam sententiam, a qua nisi a Romano Pontifice, praeterquam in mortis articulo constitui, absolui possint, eos incurrere volumus. At ut eorum exempla alij attentare similia minime audeant, eis praedicationis etiam officium interdictum esse perpetuo decernimus, non obstantibus privilegijs, aut indultis, & literis Apostolicis ordinibus & personis priuatis, etiam in mari magno comprehensis, ac etiam a nobis forsitan approbatis inuouatis, vel etiam de nouo concessis, quae quo ad hoc nolumus eis in aliquo suffragari. Et responderunt omnes placet, &c. Eadem omnino renouat Concilium RATISPONENSE sub Laurentio Cardinali, cap. 1. Et Concilium SENONENSE in generali decreto de damnatione haesum. Et iterum cap. 36. Constitutionem eandem prorsus renouat, iniungens etiam praedicatoribus, ut a ridiculis & histronicis sermonibus abstineant, & non praesumant populum retrahere ab obedientia praetorum, a solatione decimarum, aut aliorum ad quae iura diuina & positio sunt omnino obstricti.

Proverb. 19.
Ecclesiast. 3.
Concilium Araucanum 1. sub Leo. 1.
Concilium Tridentini generalis.
Daniel 13.
Psalm. 61.
Roma. 2.
2. Thessa. 1.
Concilium Lateranense sub Leone 10.
Grego. 1.
Nullus audeat praedican officium assumere nisi examinatus.

Prohibetur praedicatoribus annuere ventura praesentio tempore.
Aetium 1.
Clemens 5.
Concilium Basiliense.
Concilium Senonense.

Concilium Coloniense 3. Concilium Augustense. Concilium Treverense. Concilium Tridentinum generale.

obstricti. Hoc quod autem si fecerint, iubet eos ab officio suspendi, & a suis superioribus pro modo & mensura acriter castigari. Plura de ministris verbi Dei etiam tractat Concil. COLONIENSE III. part. 4. cap. 4. 5. 6. & 7. & Concilium AUGUSTENSE, cap. 13. nec non Concilium TREVERENSE II. cap. 1. 2. 3. 4. & c. Concilium TRIDENTINUM iterum sessio. 5. cap. 2. de praedicatoribus siue regularibus, siue secularibus statuit, vt non audeant officium praedicationis assumere, nisi prius examinati per suos superiores (vt iam diximus.) Si vero, quod absit, quispiam errores aut scandala disseminauerit in populum, etiam si in monasterio sui vel alterius ordinis praedica, Episcopus ei praedicationem interdicit. Quod si haereses praedicaerit, contra eum secundum iuris dispositionem aut loci consuetudinem procedat, etiam si praedicator ipse generali vel speciali privilegio exemptum se esse praediderit, quo casu Episcopus auctoritate Apostolica, & tanquam sedis Apostolicae delegatus procedat. Curret autem Episcopi, ne quis praedicator vel ex falsis informationibus, vel aliis, calumniis, vexetur in ista re de eius occasione conquerendi habeat. De quaestoribus autem, qui & elemosynarum aut quaestuarum dicuntur, cuiuscumque conditionis existant, nullo modo per se nec per alium vt audeant praedicare inhibetur. Vide quod sequitur.

PRADICATIO.

Praedicatoribus diebus festiuis Episcopis atque ceteris iniungitur. Iam cum de Episcopi officio & munere ageretur, dictum est speciale officium esse & munus Episcopi annunciare verbum Dei, quod vt adimpleat, vel saltem per alium idoneum ministrum impleri faciat, praecipue diebus dominicis, sequentia decreta praecipunt. Sic autem Concilium VASENSE II. cano. 2. Hoc pro edificatione Ecclesiarum omnium, & pro utilitate totius populi placuit, vt non solum in ciuitatibus, sed etiam in omnibus parochiis verbum faciendi alicuius presbyteris potestatem, ita, vt si presbyter aliqua infirmitate prohibente per seipsum non potuerit praedicare, sanctorum Patrum homilia a diaconibus recitentur. Si enim sunt digni Diaconi, quae Christus in Euangelio locutus est legere: quare indigni indicentur sanctorum Patrum expositiones publice recitare? Idem omnino decernit Concilium ARELATENSE IV. sub Carolo Magno, cano. 10. & Concilium GENERALE VI. cano. 19. Oportet (ait) eos qui praesunt Ecclesiis in omnibus quidem diebus, sed praecipue dominicis, omnem clerum & populum docere pietatis & rectae religionis eloquia, ex diuina scriptura colligentes intelligentias & iudicia veritatis, & non transgredientes iam postea terminos, vel diuinorum Patrum traditionem, & c. Idem Concilium GENERALE VII. cano. 2. vt repositum inuenies in vocabulo, Episcopus, & c. Et Concilium AQUISGRANENSE II. cap. 11. cap. 2. Dignum duximus, vt vnusquisque Episcoporum iudeat ministros suos pro modulo possibilitatis bene instruere, vt si forte contigerit aliquem Episcoporum tardiloquentem esse, aut infirmitate aliqua impeditum, habeat tamen ministrum doctum, qui eius vice pabula verbi diuini populo administrare possit: vel etiam si Episcopus de hac mortalitatis luce transierit, vt Ecclesia si a Domino factum fuerit doctore futuro non indigeat. Idem omnino statuit Concilium VALENTINUM GALILAE II. cano. 16. & cano. 22. prohibet, ne stipendia Ecclesiastica dentur his, qui praedicationi vt debent non insunt. Idem repetit Concilium TICINENSE ad supplicationem Ludouici II. Imperator. cap. 1. vbi

Concilium Vasense 2. sub Leone 1.

Concilium Arelatense 4. sub Leone 3. Concilium Constantino-politano 3. generale 6.

Concilium Nicaenum 1. generale 7. Concilium Aquigranense 2.

Concilium Valentini Galilae 3. Concilium Ticinense.

praecipit omnibus laicis ad praedicationem conuenire, in maiori Ecclesia, non autem in Basilicis praedicationem & officium diuinum audire. Denique IUSTINVS MARTYR Apologet. 2. pro Christianis dicit praedicationem diebus dominicis apud antiquos Christianos fieri solitam, vt alibi diximus. Et Concilium MOGVNTINVM I. cano. 25. de officio praedicationis. Si forte Episcopus non fuerit in domo sua, aut infirmus est, aut alia aliqua causa exigente non valuerit: nunquam tamen desit diebus dominicis aut festiuitatibus qui verbum Dei praedict, iuxta quod intelligere vulgus possit. Hoc statutum renouat Concilium BITERRENSE, cano. 18. & NICOLAVS I. epistola ad Michaellem Imperator. & allegat Gratianus, distinct. 43. Episcopis dispensatio caelestis seminis inuicta est, vt si non sparserint, ve si tacuerint, sicut vas electiois firmidat & clamat. Eadem iterum epistola ad Aluinum Episcopum Ianuensem, & allegat Gratianus, causa 7. quaest. 1. Porro LATERANENSE Concilium sub Innocentio III. cap. 10. idem Episcopis iniungit, vt si per amplas dioeceses non valuerit praedicationis officium explere, habeat viros idoneos potentes opere & sermone, qui vice ipsorum plebes sibi commissas verbo aedificent & exemplo: & habeant in cathedralibus & conuentualibus Ecclesijs cooperatores, qui non solum in praedicationis officio, verum etiam in audiendis confessionibus & poenitentijs iniungendis: ac ceteris ad animarum salutem spectantibus inuigilent. Et Concilium TRIDENTINVM, sessio. 24. quaest. 8. sub Pio IV. cap. 4. decreti reformationis. Praedicationis munus, quod Episcoporum praecipuum est, cupiens sancta Synodus, quo frequentius possit ad fidelium salutem exerceri, canones alias super hoc editos sub Paulo III. (vide infra) aptius praesentium temporum vsui accommodando mandat, vt in Ecclesia sua ipsi per se, aut, si legitime impediti fuerint, per eos quod ad praedicationis munus assumunt: in alijs autem Ecclesijs per parochos, siue, his impeditis per alios ab Episcopo impensis eorum, qui eas prestare vel teneant vel solent deputandos in ciuitate, aut in quacumque parte dioecesis, censere expedire, saltem omnibus dominicis & sollemnibus diebus festis. Tempore autem iduiniurum, quadragesimo, & aduentus Domini quotidie vel saltem tribus in hebdomada diebus, si ita oportere duxerint, sacras scripturas diuinaeque legem annuncient: & alias, quotiescunque id opportunum fieri posse iudicauerint. Monent, Episcopus populum diligenter, teneri vnumquemque parochiae suae interesse, vbi commode id fieri potest, ad audiendum verbum Dei. Nullus autem secularis siue regularis, etiam in Ecclesijs suorum ordinum, contradicente Episcopo, praedicare praesumat. Idem etiam saltem dominicis, & alijs festiuis diebus pueros in singulis parochiis fidei rudimenta, & obedientiam erga Deum & parentes diligenter ab his, ad quos spectabit, doceri curabunt, & si opus est, etiam per censuras Ecclesiasticas compellent, non obstantibus privilegijs & consuetudinibus. In reliquis, ea, quae de praedicationis munere sub eodem Paulo tertio decreta fuerunt, summo robore obtineant. Haec renouantur in Constitutionibus FRANCISCI II. & CAROLI IX. Regum Franciae Aureliae editis, artic. 7. Vide ea quae sequuntur.

Praedicationis officium non omnes vsurpent, & quibus committi debeat. Iam in superioribus diximus de his, qui ex munere praedicationis debent officio insistere, & qualiter non debeant nisi rite examinati admitti ad hoc officium, quod iterum alijs decretis roboratur. Sic autem

Iustinus Martyr.

Concilium Moguntinum 1. sub Carolo Magno.

Concilium Biterrense. Nicolaus 1.

1. Corinth. 9.

Concilium Lateranense sub Innocentio 3.

Concilium Tridentinum generale.

Inbetur pueros instruere Parochi, & c. vide infra, Schola, & c.

Franciscus 2. & Carolus 9.

Leo 2.

Praedicatoribus verbis aliquibus, aliquibus deest. Symmachus 1.

Concilium generale 6. Constantinopolitanum 3.

Concilium sub Innocentio 3. Lateranense patrum 1215.

Titus 1. Rom. 10.

Concilium Senonense.

Concilium Moguntina, 4.

Concilium Treuerense 2.

Flavianus 66. Constantinopolitanus Episcopus.

LEO PRIMVS, epist. 60. ad Maximum Antiochenum Episcopum, ad calcem, & allegat Gratianus, causa 16. q. 1. cap. Adiciamus. Illud quoque dilectionem tuam conueni precauerit, vt praeter eos qui sunt Domini sacerdotes, nullum sibi ius docendi & praedicandi audeat vendicare, siue sit ille monachus, siue laicus (vide etiam, Laicus non docere praesumat, item in vocabulo, Monachus, & c.) qui alicuius scientia munere gloriatur: quia & si optandum est, vt omnes Ecclesiae filij qua recta & sana suu sapiant: non tamen permittendum est, vt quisquam extra sacerdotalem ordinem constitutus gradum praedicatoris assumat, cum in Ecclesia Dei omnia ordinata esse conueniat, vt in vno Christi corpore & excellentiora membra suum officium explant, & inferiora superioribus non resulant. IDEM eadem docet epist. 61. ad Theodoretum Cyri Episcopum ad calcem, & hoc decretum iubet ad omnium perueniri notitia. Et SYMMACHVS I. epist. ad Laurentium Mediolanensem Episcopum. Sape in faciendis dotibus pauper inuenitur vena praedicatoris, & de diuerso thesaurus cordis irradiat in egestate verborum. Qui vice Dei indicat, non desiderat praedicationem, sed qua infucatus commendat nitor ingenij: quia in his etiam sine amore blanditur eloquentia, in illis splendorem suum veritas nuda commendat. Sine phaleris est omne quod dicitur affectio. Verum Concilium GENERALE VI. cano. 33. Nulli liceat ex omnibus eorum, qui sunt in clericorum ordinem relati, populo in suggestu diuinas scripturas explicare, nisi is sacerdotali tonsura usus fuerit, & benedictionem a suo pastore canonice susceperit. Si quis autem presbyter haec facere deprehensus fuerit, deponatur. Idem de laicis statuitur & mulieribus. Concilium LATERANENSE sub Innocentio III. c. 3. Quia nonnulli sub specie pietatis virtutem eius, iuxta quod ait Apostolus, abnegantes auctoritatem sibi vendicant praedicatorum, cum idem Apostolus dicat, quomodo praedicatorum nisi mutantur, & c. Omnes qui prohibiti vel non missi praeter auctoritatem ab Apostolica sede vel Catholico Episcopo loci susceptam, publice vel priuam praedicationis officium usurpare praesumpserint, excommunicationis vinculo innotentur: & nisi quatuordecim resipuerint, alia competenti poena plectantur. Idem Concilium SENONENSE in generali decreto, cap. 35. & 36. vbi de materia praedicatorum tractat, vt scilicet in illis concionibus prophanarum legum minimè necessarium citationes, poetarumque auctoritates superuacuae, subtrilium quaestionum & plerunque facilius inanes allegationes minimè fiant, & c. quae superius iam in praedicatoris officio diximus. Porro Concilium MOGVNTINVM I. V. c. 49. Praedicatoris officium cuius non tenere admonet concedendum, vt etiam debeat praedicator obseruare quae iam in praedicatoribus distinctionibus enarratum est. Idem & Concilium TREVERENSE II. repetit, cap. 2. 3. 4. & c. vbi docet, quod non quibus ad praedicationis officium admittendi sunt, etiam si fuerint praesentati: & admonet vocatum & admissum vt Catholicae fidei consona euangelizet, nec praesumat contraria in publicum deferre, sed populum suae salutis admonere, & in diebus Quadragesimae cum ieiunij confessionis & poenitentiae admonere, de sanctorum precibus, reliquijs, & purgatorio mentionem faciat, & c. Vide ea quae superius dicta sunt.

Praedicatoris utilitas. Iam ex praecedentibus collige. Denique FLAVIANVS CONSTANTINO, Episcopus, epist. ad Leonem I. Papam, vt habetur in praebulis Concilij Chalced. & c. Pietate & recta praedicatione verbi veritatis nihil honorabilibus sacerdotibus: omnis enim nostra spes atque

salus, & retributio promissorum bonorum in his est. Porro de praedicatione & eius utilitate multa tractat Concilium COLONIENSE III. par. 6. cap. 10. 11. 12. & c. quomodo scilicet inchoanda sit in nomine sanctissimae Trinitatis, cum imprecatione gratiae Dei: quomodo prosequenda non scormatibus & concitij, non contentiosis dogmatibus, cum historijs & allegorijjs pertractanda: quomodo finienda, vt scilicet argumeta & capita totius concionis concionator renarret: quia ad fulciendam memoriam auditorum plurimum facit. Iobber autem finita concione recitari Symbolum fidei atque decalogus, publicam peccatorum confessionem cum imploratione misericordiae Dei pure ac distincte pronunciar, ac moneri populum vt eisdem verbis sacerdotem pronunciantem subsequatur, ac deinde recenserferi consolationem imprecatione remissionis peccatorum, vt populus, deiecto, contrito, & humiliato animo, ac toto corde cum presbytero accingatur ad mysterij redemptionis suae, quod in altari tractatur contemplandum, fructumque dominicae passionis, quae in altaris mysterio commemoratur representaturque participandum. Verum de his omnibus suis locis agetur.

PRAFATIO.

Praefatio Missae. Illam vocamus praefationem quae ante initium canonis decantatur, cui subiungitur hymnus, Sanctus, Sanctus, Sanctus. De hac praefatione, diximus ex testimonijs Patrum in vocabulo, Missae caeremoniae, & c. Huius quoque laudis seu praefationis CLEMENS I. lib. 8. Constituta. Apostol. c. 16. meminit, & simili penè verborum sententia & ordine, quo nos etiam adhuc in sacris vtimur lege si liceat, & inuenies quod gratum esse verum. Meminit quoque eiusdem dicitur actionis seu praefationis DIONYS. AREOPAG. lib. Eccles. Hierarc. par. 2. & 3. c. 3. vt in praefato vocabulo, Missae ritus, & c. insertum est. Sed & CYPRIANVS CARTHAG. in serm. de orat. Domini, non longe à fine, eiusdem praefationis meminit. Ideo (inquit) & sacerdos ante orationem, praefatione premissa parat fratrum mentes dicendo, sursum corda: vt dum responderet plebs, Habemus ad Dominum, admonetur se nihil aliud quam Dominum cogitare debere, & c. Et IOAN. CHRYSOST. in Liturgia sua, & homi. in Encantia. Quid facis, homo? Non promissisti sacerdoti qui dixit, Sursum mentes & corda, & dixisti: Habemus ad Dominum? non reuereris & erubescis, & illa ipsa hora mendax inuenieris? & c. IDEM eadem iterum recenset, homil. 18. in 2. ad Corinth. c. 8. Et AVGV. HIPPO. lib. de viduita. Nemo est (ait) domus Dei beatus, qui donanti existit ingratus: quia & illud quod inter sacra mysteria cor habere sursum iubemur, ipso adiuuante id valeamus, quo iubete admonemur. Et idco sequitur, vt de tanto bono leuati cordis, non nobis gloria, quasi nostrarum virium tribuamus, sed Domino Deo nostro gratias agamus: hoc enim continuo admonemur, quia hoc dignum est, hoc iustum est. IDEM eiusdem praefationis meminit, lib. 2. de bono perseuer. c. 13. In sacramentis (ait) fidelium dicitur, sursum habemus corda, quod munus est Domini. De quo munere ipsi Domino Deo nostro, gratias agere a sacerdote post haec vocem quibus hoc dicitur, admonemur, & dignum & iustum esse respondet, & c. IDEM de tempore serm. 44. Corda fidelium coelum sunt (ait) quia in caelo quotidie eriguntur, dicente Sacerdote, sursum corda securi respondet, habemus ad Dominum. Meminit & AMBROSIVS MEDIOLANENSIS in libris de sacramentis praefationis Missae, quin & ipse multas composuit praefationes. Et PEGIVS I. epist. 3. ad Episcopos Germaniae & Galliae, & alle-

Concilium Coloniense 3.

Clemens 1.

Dionysius Areopagita.

Cyprianus Carthaginiensis.

Ioannes Chrysostomus.

Augustinus Hippoensis.

Ambrosius Mediolanensis.

Pelagius 1.

gat Gratianus sub nomine Gelasij de consecrat. dist. 1. cap. Inuenimus. Verum non esse Gelasij decretum mecum testatur & Buchardus, lib. 3. decre. c. 69. vbi totam penè epistolam recitat, quae incipit, Pelagius Romanae Ecclesiae & Apostolicae sedis Episcopus, &c. In hac ergo epistola quia multi praesumebant praefationes ad libitum componere, praeficit nomen, quas in sacro tantum catalogo recipi mandat. Quas etiam (inquit) longa retro veritas in Romana Ecclesia haecenus seruauit. Vnam in albis Paschalibus, 2. de Ascensione Domini, 3. de Pentecoste, 4. de natali Domini, 5. de Apparitione Domini, 6. de Apostolis, 7. de Trinitate, 8. de sancta Cruce, 9. de ieiunio & quadragesima. Has praefationes (ait) tenet & custodit S. Romana Ecclesia, has tenendas vobis mandamus, &c. Verum de praefationibus non ad libitum componendis. Vide supra, Missa, &c. & infra, Praeces. Denique de non cantanda organa praefatione, habes suo loco in vocabulo, Organa, &c.

PRAEPOSITVS.

Praepositi qui sint, & quales eligantur, &c. Praepositi monasterij meminit diuus BENEDICTVS CASSINENSIS, cap. 65. suae regulae. Inde factum est, vt Concilium MOGVNT. I. sub Leone II. cano. 50. tale decretum proposuerit. Omnibus Episcopis, Abbatibus, cunctisque clero omnino praecipimus, vicedominos, praepositos, aduocatos, siue defensores bonos habere, non malos, non crudelos, non cupidos, non periueros, non falsitatem amantes, sed Deum timentes, & in omnibus iustitia diligentes. De iudiciis autem vel ceterariis, atque tribunis seu vicariis dignum esse censemus, vt, si mali reperi fuerint, de ministerio suo abiciantur. Vnde & Concil. RHEMENSE sub eodem, can. 24. Statuimus, vt praepositi & vicedomini secundum regulas vel canones instituantur. Concilium COLONIENSE II. c. 11. part. 10. praecipit eiici praepositos, praecipue monialium, qui reperi sunt luxuriantes, & loco eorum economi frugales constitui. Denique Concilium AQTSGRAN. I. sic statuit, c. 139. Quamuis omnes qui praesunt, praepositi recte dicantur, vsus tamen obtinuit eos vocari praepositos, qui quandam prioratus curam sub aliis prelati gerunt. Hi tamen qui iuxta hunc morem praepositi vocantur, tales & tam strenui a prelati sunt constituenti, qui & vine probabilis sint, & ea quae sibi iniuncta sunt fideliter humiliterque, explant, & pro eo quod alij prelati sunt, nequaquam parvipendat canonica instituta, sed quanto plus implicatur in fratrum curis, tanto magis studeant celestibus obtemperare moniis. Debent igitur cuncte congregationi praepositi esse viles, & de ministerio commisso fideliter prodesse. Ea vero quae fratribus dare debent, cum charitate tempore opportuno incunctanter praebant, quatenus a Domino de fidelis administratione gradum bonum acquirant. Erga huiusmodi vero delinquentes, & obedienciam sibi commissam bene non administrantes, modus correctionis seruandus est. Vide Corripere, &c.

PRAESCRIPTIO.

Concilium LATRANENSE sub Innocentio III. Patrum 1215, can. 41. Quoniam omne quod non est ex fide, peccatum est, synodali iudicio desinimus, vt nulla valeat absque bona fide praescriptio tam canonica, quam civilis, cum sit generaliter omni constitutioni, atque consuetudini erogandum, quae absque mortali non potest obseruari peccato. Vnde oportet, vt qui praescribit in nulla temporis parte rei habeat conscientiam aliene, &c.

PRAGMATICA SANCTIO.

Pragmatica abrogatio. Pragmatica sanctionem ROBERTVS GVAGVINVS, lib. 10.

Burchardus.

Numerus praefationum.

Benedictus Cassinensis.

Concilium Moguntinum, sub Catalo Magno.

Concilium Rhemensis.

Concilium Colonienae.

Concilium Aquigranense.

Qui dicantur praepositi.

Concilium Latranense sub Innocentio 3. Rom. 14.

Robertus Guaguinus.

A compendij de rebus gestis Francorum, in Carolo VII. dicit in conuentu apud Bituriges habito fuisse ab eodem Principe celebratam, & capita omnia inseruit historiae, sicut potest fidelis lector aduertere. Veru quia in his capitibus plurima sunt quae derogant Romani Pontificis auctoritati, & Ecclesiae iurisdictioni, quia collatio beneficiorum & fructuum, & alia quadam ad Principum arbitrium deferuntur. Ideo illa pragmatica ad petitionem Pij II. summi Pontificis a Ludouico XI. Rege Franciae abrogata est, quod ex eiusdem LVDOVICI XI. epist. ad praefatum Pontificem colligitur, & inferitur sessio. 4. Concilij Lateranensis sub Iulio II. celebrati. Ludouicus Dei gratia Francorum Rex, tibi sanctissimo ac beatissimo Patri nostro Pio Pape I. obedientiam filialem, & plenos deuotionis affectus, &c. Et paucis interiectis. Et si constitutio quadam in regno nostro, quam pragmaticam vocant, magno prelatorum conuentu, magna temporis deliberatione conclusa fuerit, & iam callum obtinens, quietum prope fixerit statum, tu tamen tuis ad nos literis illam a regno nostro auferri, explodi, abrogariq; flagitas. Hinc enim exoritur, vt dum per pragmaticam sanctionem ipsum summum in Ecclesia tua sanctitatis minuitur auctoritas, dum prelati in regno nostro quoddam licentiae templum praestruunt, dum congruens unitas ad alia regna confirmata, tolli videtur, abroganda sit ipsa pragmatica, tollendaq; a regno nostro, quippe quae aduersus tuam sedem, omnium Ecclesiarum matrem, ab inferioribus prelati lata sit, tanquam vt scriptura loquitur: quomodo si eleueur virga contra leuantem se, aut baculus, qui vtiq; lignum est. Licet autem, beatissime Pater, plerique docti homines consutare nitentur atque diluere, multaq; nos dehortentur abrogare sanctionem ipsam, te tamen principem totius Ecclesiae, antistitem sacrorum, te dominici gregis pastorem profitemur & scimus, teq; iubentem sequimur, tibiq; ac beatissimi Petri cathedrae consentimus & iungimur. Itaque sicut mandasti pragmaticam ipsam a regno nostro, nostrosq; Delphinatum Viennensium, & omni ditone nostra per praesentes pellimus, deuicimus, stirpimusq; abrogamus, & qua qualenue ante pragmatica ipsius editionem, circa Ecclesiarum beneficiorum, aliarumq; rerum spiritualium dispositionem, censuram, moderationem, in regno nostro omnique ditone nostra, tui praedecessores Martinus V. Eugenius IV. Romani Pontifices habebant & exercebant, tale eandemq; nostro adiutorio beatissimo Petro, tibi ipsius successori reddimus, praestamus, & restituimus, cum summo imperio, cum iudicio libera, cum potestate non coarctata, &c. Et IULIUS II. eadem sessione contra eandem pragmaticam & eiusdem assertores, hoc decretum promulgauit. Dudum displicenter per nos pluries accepto, per multa temporum spatia per nonnullos prelatos Gallica nationis, & nobiles laicos, ac alios illis fauentes, praesertim cuiusdam sanctionis praetextu, quam ipsi pragmaticam vocant, Apostolica sedi, sanctae Romanae vniuersalis Ecclesiae capiti, libertati & auctoritati enormiter detractum, canonibusq; derogatum fuisse, rem adeo perniciosam in Dei offensam, & Ecclesiae praesata vituperandam, & euident detrimendum, amplius ferre nequeunt: cuius sanctionis ipsa ab omni ad id potestate carentibus, nullorumq; Romanorum Pontificum aut generalium legitimum Conciliorum auctoritate facta, sed quodam abusu tantum in illis partibus introducta & obseruata fuerit, illaq; cum in contentis nulla & inualida merito declarari & abrogari debeat, quam etiam clara memoria Ludouicus I. Francorum Rex abrogauit, sacro LATRANENSI Concilio approbante in quarta sessione, declarationis & abrogationis per nos faciendarum, huiusmodi negotium & discussionem venerabilium fratrum nostrorum Romanae Ecclesiae pra-

B

C

D

E

Ludouicus II.

Blay. 10.

Principis Catholicae confesso.

Iulius 2.

Concilium Latranense sub Iulio 2. & Leo 10.

fuae Cardinalium, & aliorum Praelatorum congregacionibus in Lateranensi sala superiori, quatenus opus foret, faciendis, relationes, discussiones nobis & Lateranensi Concilio praefato faciendam commissimus, Gallicosq; prelatos, capitula Ecclesiarum & monasteriorum, Parliamento & laicos illis fauentes, cuiusque dignitatis, etiam si regalis existerent, sanctione praesata abutantes, seu illam approbantes, omnesq; alios & singulos sua communitate vel diuina interesse priuatos, ex certa nostra scientia, auctoritate Apostolica, tenore praesentium primo, secundo, tertio, & peremptorie citamus, ad comparandum coram nobis & Concilio Lateranensi praesato, causasq; dicendas quare sanctio praesata, illiusq; corruptela & abusus in concernentibus auctoritatem, dignitatem, & unitatem Ecclesiae Romanae & sedis, canonumq; & Ecclesiasticae libertatis praedictorum violationem nulla & inualida, declarari decerni & abrogari non debeat, &c. Et LEO X. sessio. 9. eiusdem Concilij omnino tollit laicis & secularibus, cuiuscunque sint conditionis, fructus, redditus, & prouetus Ecclesiarum, monasteriorum, & beneficiorum vsurpationem, vel collationis potestatem, sub poena excommunicationis, & interdicti Ecclesiastici illorum principum terris & dominio eo ipso incurrendi, &c. Eiusdem pragmaticae sanctionis fir ad huc mentio, sessio. 10. & 11. eiusdem Concilij prolixissimo tractatu, vbi praedictus Leo X. assentiente sibi Francisco I. Rege Francorum omnino eam abrogat sanctionem, & electiones atque vacationes Ecclesiarum reddituum & omnium libertatum eius restituit pristinae integritati. Vide in superioribus vocabulis, Beneficium Ecclesiasticum, &c. Ecclesiae libertas, &c. & facultates Ecclesiasticae, &c. & vocab. Electio, &c.

PRECES.

Preces pro summo Pontifice, pro Ecclesia, pro Regibus, &c. iubentur ex antiquo vsu fieri. Iam de precibus multoties tractatum est in dictione, Oratio, Hora, Canonica, Hymnus, &c. verum tamen quadam etiam ex institutione Apostolica propositionem hanc confirmantem libet adiungere. Testatur autem ABDIAS BABYLONIVS, lib. 5. certaminis Apostolici Ioanem Apostolum cum esset moriturus, preces Deo obtulisse pro Ecclesia. Simile etiam fecit Thomas Apostolus, vt idem recenset, lib. 9. Vide etiam in vocabulo, Coetus, &c. Denique IGNATIUS MARTYR ad calcem omnium epistolarum suarum generaliter preces emendicat pro Ecclesijs, & pro statu earundem. Ne autem in locis citandis diutius immoremur, lege ad finem epistolae eius ad Romanos, & aliarum epistolarum. Simile quid facit MARTIALIS Apostolus, epist. ad Tholosanos, cap. 27. & POLYCARPVS SMYRNENSIS, epistola ad Philippenses circa finem. Pro omnibus (inquit) sanctis orate. Orate etiam pro Regibus, & potestatibus & principibus, atque pro persequentibus & odientibus vos, & pro inimicis crucis, vt fructus vester manifestus sit in omnibus, &c. Qui etiam Polycarpus ipse, vt author est EVSEBIVS CAESARIENSIS, lib. 4. Histor. Eccles. cap. 13. preces nocte & die pro Ecclesia fundebat. Similiter & TERTULLIANVS CARTHAG. Apolog. aduersus gentes, c. 30. Praecantus (inquit) sumus omnes pro omnibus imperatoribus, unitam illis prolixam, imperium, securum, dominum tuam, exercitum fortes sanatum fidem, populum probum, & orbem quietum, & quae cuique hominis & Caesaris iura sunt. IDEM lib. ad Scapulum Praedictum Carthaginis, art. Sacrosanctum pro salute Imperatoris, sed Deo nostro & ipsius, sed quomodo praecipit

Leo 10.

Abdias Babylonius.

Ignatius Martyr.

Martialis Apostolus. Polycarpus Smyrnensis.

Eusebius Caesariensis.

Tertullianus Carthaginensis.

A Deus pura prece. Et cap. 30. praedicti libri Apolog. getici aduersus gentes, sic dicit: Noscentem pro salute Imperatorum Deum vocamus aeternum, Deum verum, & Deum vnum, quem & ipsi Imperatores propitium sibi praeter ceteros malunt. Et cap. 32. Est (ait) alia maior necessitas nobis orandi pro Imperatoribus, etiam pro omni statu Imperij. Et cap. 39. Oramus pro Imperatoribus, pro ministris eorum ac potestatibus, pro statu seculi, pro rerum quiete, pro mora finis. Denique EPISCOPI AEGYPTI, epist. ad Anatolium Episcopum Constantinopolit. sic habent: Proterius vir sanctissimus Alexandriae pastor Ecclesiae, dum collectas celebraret pro communi salute, pro piissimo atque Christianissimo Principe, & omni palatio & eius exercitu, ipse die carne Domini triduo ante Pascha a satellitibus impij Timothei Aeluri haereticus qui Episcopatum eius ambiebat, occisus est in baptisterio orans. Denique ex epist. eiusdem Timothei ad Leonem Impera. colligitur, quomodo ipse se profitebatur preces & sacrificium sine sanguine pro Imperatore offerre, &c. Similiter EPISCOPI ILLYRIAE, epist. ad eundem Leonem, quae stat in ordine carterarum ad calcem Chalcedonensis Synodi, preces pro Imperio Deo offerunt. Sic & EPISCOPI MESOPOTAMIAE, epist. ad eundem Imperatorem in ordine plurius, sic preces fundunt. Saluum fac Domine regem tuum, & exalta cornu eius Imperij, quod est & gloria tuorum Domine sacerdotum, simul & Ecclesiarum tuarum, &c. Sic preces fundunt EPISCOPI CRYTAE CORTYNAE provinciae in initio epistolae suae ad eundem Principem, & EPISCOPI PHOENICIAE ORAE MARITIMAE, epist. ad eundem. Patres Concilij SARDIENSIS I. congregati in Sardinianoru Lydiae Metropoli, epistola ad eundem Principem. Christi, inissimum, (ait) Imperium in augmento fidei & pacifica vita, sanctorum intercessionibus conseruare dignemur altissimus, &c. Idem & Patres congregati in Concilio MYRENO vrbe Metropoli Lyciae, epistola ad eundem, imprecantur familia, quae nec fass esse putamus repetere, quia eadem sunt. Denique AGAPITVS RHODIORVM Episcopus, epist. ad eundem eadem renouat, & EPISCOPI II. ARME尼亚e, epist. ad eundem Principem, & Episcopi PAPHLAGONIAE provinciae, epist. ad eundem, & Episcopi CORINTHI provinciae, & Episcopi GALATIAE I. epist. missis ad eundem Imperat. Praeterea etiam pro summo Pontifice solitas in Ecclesia preces fieri, testatur ASCANIYS TARRACONENSIS, & alij eiusdem provinciae Episcopi, epist. ad Hilarium I. summum Pontificem. Similiter & in Concilio ROMANO V. sub Symmacho I. Patres acclamant, Vita sit Symmacho, & hoc decem vicibus. Similiter & in Concilio V. sequenti sub eodem, Denique Concilium LATRANENSE sub Martino I. consultatio. 1. 2 & 3. atque reliquis pro summo Pontifice preces fundit, & fundi statuit. Lege ibidem & SERGIUS CYPRIENSIS Episcopi pium votum pro summo Pontifice, quod recensimus alius in vocabulo, Papa, &c. Preces quoque pro Ecclesia, Imperatore, plebe, Regibus, &c. debere fieri, & solitas obseruari, in finem satis Concilium ARVERNENSE statim in praefatione, vbi more antiquorum flexis in terra genibus pro Rege, pro eius regno, & longeva vita & pro populo Dominum patres deprecari sunt. Hoc etiam in vocabulo, Conciliorum initiantorum forma, ex SALEGVSTADIENSIS Concilio sub Henrico II. ostendimus fieri solitum. Denique GREGOR. I. lib. 9. Regist. epist.

Episcopi Aegyptiorum.

Caes. Proteij.

Episcopi 2. Syriae.

Episcopi Mesopotamiae.

Episcopi Creta, & Cortyna.

Episcopi Phoeniciae, & Cortyna.

Concilium Sardicense 1.

Concilium Myrenum.

Agapitus Rhodiorum Episcopus. Episcopi 2. Armeniae. Episcopi Paphlagoniae.

Episcopi 1. Galatae.

Ascanius Tarracensis.

Concilium 5. & 6. sub Symmacho I. Romae habitum. Concilium Latranense sub Martino I.

Sergius Cypriensis.

Concilium Arvernense.

Concilium Saiegvstadiense. Gregorius 1.

35. ad Theocistam partitiam preces pro Imperatoribus fudit. *Et eorum (ait) vota cum suis omnibus, protegente celesti gratia, per longa tempora & tranquilla seruetur.* Preces pro Rege Hispaniæ & Gothorum Chintillano funderunt Patres Concilij TOLETANI V. can. 9. *Donet (aiunt) Dominus ei, & de inimicis triumphi, & de beatitudine gaudij, custodiat cum protectione assidua, muniat bonæ voluntatis sue circumspicione iustissima, cuius regnū manet in secula seculorum.* Sic Patres Concilij CABILO- NENSIS I. cap. 1. pro Clodoueo Rege Francorū prece fundunt, sancti martyris Vincentij interfectum postmodum poscentes, vt longeuitate memorari principis suo interuentu conseruaret. Similiter pro Vuambano Rege Patres Concilij TOLETANI XI. can. 16. preces fundunt, vt cursum presentis vite in pace transire, & post diuturna tempora ad Cæli in pace remissis iniquitatibus peruenire possit. Eidem Regi paria vota soluunt Patres Concilij BRACARENENSIS III. can. 8. Sed & LEO I. Papa. Pro Imperatore Constantino preces fundit. Patres Concilij TOLETANI XII. can. 13. & vltimo pro deuotissimo Rege Eringio preces fundunt, vt imperet clementer, regnet feliciter, habeat de clementia fructum de iustitia præmiū, de pietate trophæum, quo & hic inuictus victor hostium semper appareat, & post diuturna huius seculi curricula ad regnum æternum cum suis omnibus coronandus perueniat. Et ADRIANVS I. epist. ad Constantium Imper. & Irenæam matrem pro conseruandis imaginibus, quæ inseritur act. 2. Concilij Nicani II. general. 7. referet Anastasio Bibliothecario, sic pro Imperatoribus preces fundit. *Domine saluos fac inuictissimos Principes, & magnos Imperatores, & exaudi nos in quacunque die te deprecates inuocauerimus.* Et postea subdit. *Tribuat vobis Deus, intercedentibus beatissimis Apostolorum principibus Petro & Paulo, longæua ac prospera & felicia tempora, &c.* Eadem iterum repetit epist. ad Tharastum Episcopum Constantinopol. Denique Patres 300. Concilij FRANCFORDIENSIS generalis preces fundunt pro Carolo Magno, & Patres Concilij ARELATENSIS IV. pro eodē, in prologo, & cap. 2. sic statuunt. *Decreuimus, ut pro Domino nostro rege, seu liberis eius, omnes Episcopi, presbyteri, abbates, & monachi in vnum collecti Psalmodiam, missarum solennia, atque litaniarū officia omnipotenti Deo deuotissime exoluant.* Eadem proferus decernit Concilium TYRONENSE III. can. I. CABILO NENSE II. can. 66. RHEMENSE I. sub eodem Principe, can. 40 & PARISIENSE III. lib. I. c. 5. Concilium MOGVNTINVM II. pro Imperatore Ludouico Pio preces fuisse, & sic statuisse legitur. *Decreuimus, ut singulis parochiis per Episcopos & clericos, per abbates & monachos, oratio pro vobis, & pro vestra coniuge, simul pro nobilissima feroz (cuius orationis summa est, missarum tria millia & quingenta, & psalteriorum mille septingenta) hoc omni deuotione postulantes, ut Deus omnipotens diuinam vobis sanauē ac prosperitatem cōcedat, regnumq; vestrum diu stabiliat ab omni hoste defensum in terra; postq; huius vite terminum in regno celestis gloriæ vobis simul, cum sanctis suis, concedat sempiternam.* Denique Patres Concilij MOGVNTINENSIS III. can. I. suorum decretorū pro Arnulpho Imperatore & sua coniuge preces fundunt, & fundi statuunt. Similiter Patres Concilij METENSIS, cano. 9. & Concilium TRIVR. statim initio præceptis sonantibus campanis decantati, Te Deum laudamus, pro eodē Principe:

Concilium Toletanum 5.
Concilium Cabilonenſe.
Concilium Toletanum 11.
Concilium Bracarenſe 3. Lev. 2.
Concilium Toletanum 12.
Adrianus 1.
Pfal. 19.
Concilium Francfordienſe.
Concilium Arelatenſe 4.
Decretum.
Concilium Turonenſe 3.
Concilium Cabilonenſe 2.
Concilium Rhenenſe 1.
Concilium Parisienſe 1.
Concilium Moguntinu 2. sub Rabano.
Concilium Moguntinu 3.
Concilium Metenſe.
Concilium Triburienſe.

& ante omnia cap. 1. facta est ibidem à Patribus communis oratio, pro cōcordia tam cleri quàm populi. Et Patres generalis Concilij CONSTANTINENSIS, sessio 17. pro Sigismundo Imperatore in litania ter reperunt. *Vi Ecclesiam tuam, & regem nostrum Imperatorem electum hic presentem, Ecclesie tue advocatum & defensorem, ad perfectam redintegrationem unitatis Ecclesie prefata iter arripientem, dirigere, protegere, & conseruare digneris.* Fuitque respōsum: te rogamus audi nos. Denique Concilium SENONENSE, cap. 1. Constitutionū, vult vt obferuetur Apostoli autoritas, qua iubet, primum fieri obsecrationes, orationes, & postulationes, & gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro regibus, & omnibus qui in sublimitate constituti sunt, vt tranquillam & quietam vitam agamus in omni pietate & castitate, & c. vt etiam pro Papa & omnibus Ecclesijs, & Ecclesiæ Hierarchico statu. Hoc renouat Concilium MOGVNTINVM IV. cap. 104. Concilium TRIDENTINVM, sessio. 2. & alijs in locis. Vide Oratio, & c. & seq. Vnde etiā extat decretum AVRELIANENSIS Concilij, cano. 3. vt citat Buchardus, lib. 2. cap. 70. *Oportet (inquit) ut in diebus dominicis vel festis, post sermonem intra missarum solennia habitum ad plebem, sacerdos admo neat, ut iuxta Apostolicam institutionem, orationem omnes in cōmune pro diuersis necessitatibus fundant ad Dominum, pro Rege & Episcopo eorum, & rectoribus Ecclesiarū, pro pace, pro peste, pro infirmis, qui in ipsa parochia lecto decumbunt, pro nuper defunctis: in quibus sigillatim precibus plebs orationem Dominicam sub silentio dicat. Sacerdos vero orationes ad hoc pertinentes per singulas admonitiones solenniter expleat, & posthæc sacra celebratur oratio: Ait enim Apostolus, obsecro primum omnium fieri orationes, & c. Vide Officium diuinum, & c.*

Preces quæ fiunt in die Parasceues. Harum vsus est antiquissimus, sicut ex Patrum vetustissimorum decretis colligimus. COELESTIN. I. qui præfedit Concilio generali III. Ephesino I. epist. ad Episcopos Galliarū, cap. 11. sic harum precum meminit. *Præter eas beatissima & Apostolica sedis inuolabiles sanctiones, quibus nos pissimi Patres, persistere nouitatis elatione deiecta, & bonæ voluntatis exordia & incrementa probabiliū studiorum, & in eis vsque in finem perseverantiam ad Christi gratiam referre docuerūt. Obsecrationum quoque sacerdotialium sacramenta respiciamus, quæ ab Apostolis tradita in toto mundo atque in omni Ecclesia Catholica uniformiter celebrantur, vt legem credendi, lex statuat supplicandi. Cum enim sanctarum plebium prefates mandata sibi ex legatione fungantur, apud diuinam clementiam humani generis agunt causam, & tota secum congemiscente Ecclesia postulant, & precantur, ut infidelibus donetur fides, vt idolatra ab impietatis suæ liberentur erroribus, vt Iudæis, ablato cordis velamine, lux veritatis appareat, vt heretici Catholica fidei perceptione respiciant, vt lapsi penitentia remedium conseruatur, vt denique catechumenis, ad regenerationis sacramenta perductis, celestis aula misericordie referatur. Hæc autem non perfunctorie, neque inaniter, à Domino peti, verum ipsarum monstrat effectus, quando quidem ex omni errorum genere plurimos Deus dignatur attrahere, quos erutos de potestate tenebrarum, transfer in regnum filij charitatis suæ, & ex vasis iræ faciat vasa misericordie. Quod adeo totum diuini operis esse sentitur, vt hæc efficienti Deo gratiarū semper actio, laudisq; confessio, pro illuminatione talium vel correctione referatur.* Earundem precū mentionem facit VIGILIUS I. epist.

Concilium Constantienſe.
Concilium Senonense.
1. Timoth. 1.
Concilium Moguntinu 4.
Concilium Tridentinum.
Concilium Aurelianense nescio quæ.
Celestinus 1.
Vide traditionem Apostolicam & rationem orationum quæ fiunt in die parasceues.
Coloss. 1. Rom. 94.
Vigilius 1.

ad Eutherium Episcopum, vt reposuimus in vocabulo, Officium diuinum, & c. Vide ergo.

Preces communes effcaciōres quàm priuata. INNOCENTIVS I. ad Aureliū Carthaginensem, & Augustinum Hipponensem Episcopos. *Pro nobis paria ad Deum vota rependere precamur, quia vt bene nostis cōmunitus, & alterius plus agimus orationibus, quàm singularibus aut priuatis.*

Preces seu collectas quis composuerit. Conciliū FRANCFORDIENSE generale sub Carolo Magno, in confutatione hæresis Helianthi Episcopi Toletani, testatur Gregorium auctorem, & ad consumationem suorum dictorū, quatuor collectas eiusdem Gregorij in medium proferit: duas quidem quæ feria 2. & 4. post Dominicam in Palmis, tertiam quæ in die Ascensionis Domini, quartā quæ in festo S. Crucis solēt recitari. Reliquas autē etiā creditur edidisse, aut quilibet alius, cuius nomen nec dum vulgatum est.

PRESBYTER.

Presbyterorum ordo. Quamuis iam locis innumeris & presbyterorum gradu, officio, ordine, dignitate & auctoritate dixerimus, tamen quia specialiter iam de singulis gradibus suo loco diximus, etiam non prætermittendū fuit hoc nomen, quod frequens est, & omni veneratione dignissimum. Quidquid autem hic defuerit, iam præstitū lege, vel in vocabulo, Clericus, Episcopus, & alijs, quæ in sequentibus etiam annoranda curabimus. De ordine autem presbyterorum Concilium AQUISGRANENSE I. cap. 8. Ex ISIDORO, lib. 7. de officijs diuinis, cap. 7. sic refert. *Presbyterorum ordo exordium sumpsit à filiis Aaron. Qui enim sacerdotes vocabantur in veteri testamento, hi sunt qui nunc appellantur presbyteri, & qui nuncupabantur principes sacerdotum, modo Episcopi nominantur. Presbyteri autem interpretantur seniores, quia seniores atate Græci presbyteros vocant. His enim sicut & Episcopis dispensatio mysteriorum Dei commissæ est: præsumt enim Ecclesia Christi, & in conspectu Domini corporis & sanguinis consortes sunt cum Episcopis, similiter & in doctrina populorum, & in officio predicandi, ac solum propter auctoritatem summo sacerdoti clericorum ordinatio, & consecratio reseruatæ est, ne à multis disciplina Ecclesie vindicanda concordiam solueret, scandalum generaret. Vt diximus in vocabulo, Episcopus. Vide autem in memorato vocabulo, Episcopus reliquū quantum ad dignitatem officium atque sanctitatē pertinet, nam antiquitus vnum & idem erat vocabulum, Episcopus & Presbyter. Apostolus enim dum ait, Episcopum oportere esse vnus vxoris virum, & c. (sub hac sententia & presbyteros cōprehendit, alioquin nullā de presbyteris legem tulit, sed tantum de Episcopis & Diaconis. Quod & Hieronymus STRIDONENSIS in epist. ad Titum, cap. 1. Idem (inquit) & presbyter qui & Episcopus, & antequam diaboli instinctu studia in religione fierent in populis, Ego sum Pauli, ego Apollo, ego autem Cepha, cōmuni presbyterorum consilio Ecclesia gubernabatur, quod iterum probat ex actibus Apostolorum, ubi Paulus conuocauit presbyteros Ecclesie Miletii, quos postea consequenter vocat Episcopos. Postiit, ait, vos Spiritus sanctus Episcopos pascere Ecclesiam Domini, & c. Vide ergo, Episcopus, & c.*

Presbyter vt ordinetur. Vide in vocabulo, Ordo & Ordinandus, & c. Denique CANON APOSTOL. II. Presbyter ab vno Episcopo ordinatur, & diaconus, & reliqui clerici. Idem quoque Apostoli, & potissimè Ioannes Episcopus, vt refert CLEMENS I. lib. 8. Constitit. Apostol. cap. 24.

Innocentius 1.
Concilium Francfordienſe par. 2. c. 5.
Concilium Aquigranenſe 1.
Isidorus Hispalensis.
Presbyter & Episcopus vnum vocabulum.
1. Timoth. 3.
Hieronymus Stridonensis.
Apostol. 20.
Canon Apostolorum.
Clemens 1.

sic statuit. *De ordinatione presbyterorum, ego dilectus à Domino dispoſo vobis Episcopis. Cum ordinas presbyterum, à Episcopo manum super caput presbyteri ipse impone, assistentibus tibi diaconis, & orando dic. & c. Respice super famulum tuū suffragio & iudicio omnis cleri in presbyterum electū, & reple eum spiritu gratie & Concilij, ad adiuuandum & gubernandum populum tuum. Et infra, Et sacrificia pro populo tuo immaculata perficiat per Christum, & c. Eadem & similia obseruasse Simonem & Iudam Apostolos refert ABDIAS BABYLONIVS, lib. 9. certaminis Apostolici. Sed & idem mandat ANACLETVS I. epist. 2. ad Episcopos Italiæ. Vnde & DIONYS. AREOPAGITA, lib. Eccles. Hierarch. par. 2. c. 5. Sacerdos vero (ait) coram sacro altari ponens vtrumq; genu, in capite habet Pontificis dexteram, & in hunc modum à sacro presule sanctissimis inuocationibus consecratur, & ei à benedicente Pontifice imprimitur signum crucis, & sacra predicatio confirmansq; saluatio, & c. Hæc verò omnia idē doctor prosequitur mysticis sensibus. Concilium CARTHAG. I V. can. 3. allegatur à Grat. dist. 23. cap. Presbyter: *Presbyter cum ordinatur, Episcopo cum benedicente, & manum super caput eius tenente, etiam omnes presbyteri, qui presentes sunt, manus suas iuxta manū Episcopi super caput illius tenent, & c. Vide sequentia.**

Presbyteri ordinandi ætas. Diximus generaliter de omnibus ordinibus superitis ex Concilio Agathensi Aurelianensi III. Toletano I V. & c. legere ergo & reuoluere ne differas, & adiunges quod statuit FABIANVS I. in decreto quod allegat Gratian dist. 78. cap. Si quis, & c. & Iuo lib. 3. quamquam etiam reperitur sub nomine BONIFACII I. eadem distinct. Si quis triginta ætatis suæ non impleuerit annos nullo modo presbyter ordinetur, etiam si valde sit dignus: quia & ipse Dominus 30. annor. baptizatus est, & sic cepit docere. Non oportet ergo qui ordinandus est vsque ad hanc ætatem legitimum consecrari. Et Concilium NEOCÆSAR. can. 11. & allegat Gratian dist. 78. c. Presbyter, & c. *Presbyter ante 30. annos non ordinetur, etiam si fuerit homo valde dignus. Dominus enim Iesus Christus in 30. anno baptizatus est, & cepit docere, & c. Idem omnino statuit SYRICVS I. epist. ad Himerium Tarraconensem Episcopum, c. 6. & alleg. Gratian dist. 77. c. Quicumque. Denique hoc decretū profert MARTINVS BRACAR. c. 20. collectorij. Idem Concilium AGATHENSE, can. 17. vt iam allegauimus cum alijs multis decretis, vocabulo, Ordinandorum ætas. Vide obsecro.*

Presbyter non baptizatus vel criminali notatus ordinatus. De talibus diximus loco memorato in vocabulo, Ordinandi criminali peccato carcant, ex Concilio Neocæsariensi, & Nicano I. Vide Oro. De eo autem qui nō baptizatus ordinatus est, statuit Concilium COMPTENDIENSE, & habetur, can. 45. part. 50. Concilij Lateranensis sub Alexandro III. Si quis presbyter ordinatus deprehenderit se non esse baptizatum, baptizetur, & iterum ordinetur, & c. Vide Baptismus an iterandus, & c.

Presbyteri ordinandi probentur, & c. Hoc inuenies supra in vocabulo, Ordinandi examinentur & probentur, & c.

Presbyter illiteratus, & c. Vide Ignorantia, & c. Statuit autem FABIANVS I. in decreto quod allegat Buchardus, lib. 5. Decretor. cap. 36. *Sacrificium non est accipiendum de manu sacerdotis, qui orationes vel lectiones & reliquas obsecrationes in missa secundum ritum implere non potest.* Inde est

Abdias Babylonius.
Anacletus 1.
Dionysius Areopagita.
Concilium Cartaginense 4.
Fabianus 1.
Bonifacius 1.
Concilium Neocæsariense ante Coelium I. Nicænum.
Luca 3.
Syricus 1.
Martinus Bracarenſis.
Concilium Compendiense.
Fabianus 1.

Concilium Arelanense II.

Clemens I.

Matth. 28.

Polycarpus Smyrnenfis.

Clemens Alexandrinus, Cyprianus Carthagenfis.

Concilium Aquiligranense.

Vide sacramentum confessionis & extreme unctionis.

Quod Concilium AVELIANENSE II. can. 16. Presbyter vel diaconus sine literis, vel si baptizandi ordinem nesciat, nullatenus ordinetur. Vide loco memorato, Ignorantia, &c. & alijs in locis ibidem præsignatis.

Presbyteri munus & officium.] CLEMENS I. lib. 2. Constitutionum Apostolicarum, cap. 30. Presbyteri (inquit) in firmam Apostolorum à vobis censentur, magistri sunt scientie Dei; quoniam Dominus nos mittens dicebat: Euntes docete omnes gentes, &c. IDEM lib. 3. cap. 20. Presbyterum & diaconum & reliquum clericum ab uno Episcopo; neque presbyterum neque diaconum iubemus ordinare ex laicis clericis, sed presbyterum tantum docere, offerre, baptizare, benedicere populo; diaconum ministrare Episcopo & presbyteris, &c. Vide suis locis. IDEM lib. 8. cap. 34. Presbyter benedicit, non benedicitur; benedictiones accipit ab Episcopo & compresbytero: eodem modo dat ipse compresbytero manus imponi, non ordinari, non deponi, excommunicari inferiores si huius pœne rei exierint, &c. IDEM epist. I. ad Iacobum fratrem Domini, ubi recenset vltima verba Petri Apostoli quæ de presbyteris talia fuerunt, & allegantur ab Iuone, lib. 7. Decretorum. Vos, ô presbyteri, Ecclesiam excolite, & ordinate sponsam Christi ad pudicitiam. Sponsam autem dico omnem Ecclesiam congregationem, quæ si pudica inuenta fuerit à sponso suo, ingentibus ab eo donis & muneribus honorabitur, & vos velut ministri sponsæ & amici sponsi ingenti gaudio & lætitiâ perfruemini. Si verò sponsa hæc reperta fuerit commaculata peccatis, ipsa quidem tanquam indigna non iradetur regalibus thoris: vos autem pannas dabitis, si forte per vestram negligentiam vel desidiam obpresserit contagio sava peccati. Idcirco ante omnia sobrietatis & pudicitie sollicitudinem gerite. Et POLYCARPVS SMYRNENSIS, epistola ad Philipenses. Presbyteri (ait) simplices sint, in omnibus misericordes, omnes ab errore conuertentes; omnes infirmos visitantes (vide Infirmitas) viduas & pupillos, & pauperes non negligentes, sed semper providentes bona eorum coram Deo & hominibus, &c. Presbyterorum & ordinariorum eorumdem meminit CLEMENS ALEXANDRINVS, lib. 6. Stromatum. Vide Ordo, &c. Et CYPRIANVS CARTHAG. in diuersis epistolis quas ad presbyteros scribit, eisdem sui muneris & officij admonet. Vide & Concilium AQUILIGRANENSE II. capite 5. Presbyterorum (ait) qui presunt Ecclesie Christi, & in conspectu diuini corporis & sanguinis cõsortes cum Episcopis sunt, ministerium esse videtur, ut in doctrinâ præsent populo & in officio prædicandi (vide supra, Prædicatio,) nec in aliquo desides inueniri appareant, Item ut de omnibus hominibus, qui ad eorum Ecclesiam pertinent: per omnia curam gerant, scientes se pro certo reddiuros rationem pro ipsis in die iudicij, quia cooperatores operis nostri esse proculdubio noscuntur. Quapropter ab ortu natiuitatis cuiuscunque ad se pertinentis prædictam curam habeat, ne aliquis eorum absque renatione sacri baptismatis moriatur. Vide supra, Parochi officium, &c. Post acceptum autem sacramentum baptismi, sine manus impositione Episcopi non remaneat, ac deinde imbuatur scire orationem Dominicam atque symbolum: postea verò, qualiter vivere debeat doceatur. Si forte vitiosus vel criminiosus apparuerit, qualiter corrigatur prouideat. Si autem infirmitate depressus fuerit, ne confessione atque oratione sacerdotali, nec non unctione sanctificati olei per eius negligentiam careat. Denique si sinem virginis persequerit, commendat animam Christianam Domino Deo suo, more sacerdotali, cum acceptione sacra communionis,

corpore, sepulture, non ut mos est gentium, sed sicut Christianorum. Lege porrò sequent. distinct. Sed & Concilium TRIDENTINVM, sessio. 23. quæ est 7. sub Pio IV. c. 14. de reformat. De presbyteris iniungit, ut habeant bonum testimonium, & qui in diaconatu per annum ministrauerint, qui & idonei sint & instructi in his quæ necessaria sunt ad salutem, sint pietate & castis moribus conspicui, ut præclarum bonorum operum exemplum & vitæ monita ab eis possint expectari, & frequenter Missas celebrent, potissimè diebus dominicis & festis. Si autem curam habent animarum, suo muneri satisfaciant. Vide sequentia.

Persbyter non præsumat Episcopi ministerium.] Quod sit officium & ministeriû Episcopi in suo vocabulo reperies, quod verò presbyteri ex lectura præcedentiù deprehendes, ubi eis præfigitur & limitatur ministerium ex constitutionibus Apostolicis, ne videlicet ordines sacros cõferat, &c. quæ iam suis locis inserta sunt. Quod & HIERONYMVS STRIDONENSIS, epist. ad Euagrium, quæ incipit: Legimus in Esaya: Fatuus fatuus loquetur, &c. Ut iam citauimus in vocabulo, Diaconus, & ex Cypriano atque alijs, Denique vide sup. in vocabulo, Ordo in Ecclesia feruetur, &c. & in vocabulo, Chorepiscopus, &c. in omnibus his locis reperies quod proposuimus expositum. Denique Concilium VORMATIENSE can. 8. hæc iterum renouat. Presbyteri (ait) quamuis cum Episcopis plurima mysteriorum communio sit dispensatio: quedam tamen autoritate veteris legis, quedam nouellæ & Ecclesiasticæ regulis sibi prohibita nuerint. Obsecratio ergo Virginitatis (vide Monialis, & Velare, &c.) & benedictio vel unctio altaris à presbyteris minime fiat. Vide quoque, Dedicatio, Confirmatio, Christma, &c. vocabula. Similiter nõ liceat eis Ecclesias consecrare, nec per impositionem manus paracletum spiritum dare, nec christma consecrare, nec christmate baptizatorum frontem signare: sed nec publice quidem in missa quenuquam penitentium reconciliare. Vide supra, Penitentis, &c. Hæc enim omnia illicita esse presbyteris cognoscuntur, quia Pontificatus apicem non habent: quæ tamen omnia Episcopis autoritate canonû conceduntur. Vide locis præfixis, & seq.

Presbyter pareat Episcopo.] Vide supra, Obediencia Prælati exhibenda, &c. & superius in vocabulo, Chorepiscopus, Diaconus, Clericus, &c. Porrò CLEMENS I. referens epist. I. ad Iacobum fratrem Domini, vltima verba Petri. Volebat (ait) Petrus nullum presbyterum in alicuius Episcopi parochia aliquid agere debere, absque eius permisso, sed & cunctos presbyteros proprijs Episcopis in omnibus absque mora obediens, instituenti Domino, esse debere docebat. Idem postea Clemens similia iniungit epist. 3. presbyteris quibus scribebat. Vide quoque PII PRIMI decretum ex eius epist. 2. ad Episcopos Italiæ, de sacerdotibus qui Episcopis inobedientes extiterint, quod allegat Gratianus, causa 11. quæst. 1. cap. Si quis sacerdotum. Vide Obediencia, &c. Vnde & Concilium ARELATENSE I. can. 19. Presbyteri (inquit) sine conscientia Episcopi nihil faciant. Simile quid mandat DAMASVS I. epist. 4. ad Prosperum & reliquos Episcopos Numidiæ, &c. Presbyteri (ait) sine iussu proprij Episcopi nihil agant: quia quod rarum est, hoc & pulchrum esse videtur: & si nomen vilesit Pontifici, omnis status perturbatur Ecclesia. Triplex itaque in hac parte reatus est, quod & prohibita agunt, & quod sacri ministerium talis cõsorsu vitiate polluitur, & Episcoporum (quantû ad illicitam usurpationis temeritatem pertinet)

ius

Concilium Tridentinum.

Hieronymus Stridonensis.

Concilium Vormaticum.

Clemens I.

Pius I.

Concilium Arelanense II. sub Syluestro I.

Concilium Carthagenense II. Concilium Triburienfe. Concilium Veronense.

Concilium Francicum in Francia celebratum sub Carolomanno rege.

Concilium Suesionense.

Concilium Aquiligranense I.

Concilium Meldense.

Concilium Vormaticum.

Nicolaus I.

Hæc allegat Gratianus causa 2. quæst. 1. cap. Si Episcopo.

iusa solumtur. Eadem statuit Concilium CARTHAG. II. cano. 9. Et TRIBURIENSE can. 32. Et Concilium VERNENSE canone 8. Omnes presbyteri, qui in parochia sunt, sub potestate Episcopi esse debeant, & de eorum ordine nullus presbyter presumat in illa parochia baptizare, nec missas celebrare sine iussione Episcopi, in cuius parochia est, &c. Vide sequentia.

Presbyter rationem reddat Episcopo.] Concilium FRANCICVM à Bonifacio Maguntinensi celebratum. Decernimus iuxta sanctorum canones, ut unusquisque presbyter in parochia habitans Episcopo illi subiectus sit, in cuius parochia habitat, & semper in quadragesima rationem & ordinem ministerij sui, sine de baptismo, seu de fide catholica, sine de precibus & ordine Missarum, Episcopo reddat & ostendat. Et quandoquique iure canonico Episcopo circû parochiam ad populos confirmandos, presbyter semper paratus sit ad suscipiendum Episcopum, cum collectione & adiutorio populi, qui ibi confirmari debet. Idem omnino Concilium SVESIONENSE apud S. Medardum sub Childerico Rege & Pipino duce, &c. Vide sequentia.

Presbyter exiens parochiam non suscipiatur, &c.] Concilium AQUISGRAN. II. can. 22. Statuendum de presbyteris, qui hinc inde de diuersis parochijs veniunt, & in palatio morantur, ut sine proprij Episcopi consensu ibi locum consistendi non habeant, nec recipiantur: quia fieri potest, ut inuã parochiam metu perpetrati criminis, ne id palam iuxta canonum sanctiones ulciscatur, palatinas aedes frequentent: aut cerè licet non sit ordinatus, ipse tamen absque literis ordinatum se autestetur. Idem statuitur de Monachis, ut suo loco dictum est. Item quoque Concilium MELDENSE canone 10. ut citauimus in vocabulo, Clerici extranei non suscipiantur sine literis, &c. & supra in vocabulo, Peregrini clerici, &c.

Presbyter iniuste non expellatur aut accusetur.] Concilium VORMATIENSE canone 57. Nullus laicus presbyterum in Ecclesia mittere vel eicere presumat, nisi per consensum Episcopi. Denique NICOLAUS I. epistola ad Gerardum Turonensem Archiepiscopum, ut allegatur causa 2. quæst. 1. cap. Notum sit. Presbyter iste dicit se falsis criminibus impetratum, & ab Ecclesia sua non conuictum, neque confessum irrationabiliter fuisse eiecum. Nam tua diligentia per tres vices inquisitione facta, nulla in se, neque de fornicationis crimine, neque de homicidij confessione, de quibus impetebatur, reperiri potuit culpa. Idcirco magnopere monemus reuerentiam tuam, ut que te forte ignorante Cisteriaca cupiditate peracta esse videntur, sua fraternitatis censura celeri emendatione corrigantur, scilicet restituendo Ecclesia propria iam dictum sacerdotem, atque ei reddendo tua pietate pristinum quem perdidit honorem. Hoc decretum renouauit iam memoratum Concilium VORMATIENSE cano. 12. & cano. 10. iubetur ei, qui accusatur, se purgare de singulis sibi imputatis, & se innocentem reddere: & quod si non fecerit, quinquennio à liminibus Ecclesiæ extraneus habeatur, sicut antiqui canones instituerunt. Hos vide in vocabulis, Clericus, Criminosus, & Accusatio, & infra, Purgatio canonica, &c. quia in illis locis plura reperies.

Presbyter extraneus in aliena Ecclesia non recipiatur, &c.] Lege ea quæ posuimus in vocabulo, Clericus extraneus non recipiatur sine literis, & supra, Peregrini Clerici, ut suscipiantur, &c. Porrò hoc iterum confirmat Con-

alium CABILONENSE II. canone 41. Presbyter sine licentia proprio loco dimisso ad alium migrans nequaquam recipiatur, nisi sua migrationis causam dixerit, & se innocenter vixisse in parochia, in qua ordinatus est, sub testibus probauerit literas etiam habebit, in quibus sint nomina & ciuitatis plumbum impressa, quibus cognitis, & talibus inuentis, quibus fides adhiberi possit, recipiatur. Idem omnino renouat Concilium RATISPONENSE cano. 17. verum reliquum lege locis emoratis.

Presbyter de minori titulo ad maiorem non migret.] Concilium TYRONENSE III. canone 14. & RHEMENSE cano. 20. statuerunt ut de titulo minori ad maiorem migrare nulli presbytero licitum sit, sed in eo permancat ad quem ordinatus est. Quod si inuentus fuerit contra statuta id facere, eadem feriat sententia, qua Episcopus, si de minori ad maiorem transmigraverit sedem. Vide supra, Episcopus, & Episcopatus, & in dictione, Clerici stabiles in suis Ecclesijs permancant, &c. Vnde & Concilium MELDENSE cano. 30. Si quis de ordine sacerdotali, contemptu minoris Ecclesiæ ambitiosè & improbè ad posteriorem aspirare contenderit, canonica erga eum desinitio conferuetur. Vide locis memoratis.

Presbyter coram Episcopo professionem faciat, & officij suscepti chartam referuet.] Hæc omnia reposuimus in vocabulo, Ordinandus, &c. Lege obsecro, nec differas.

Presbyter ab Ecclesia non absentetur.] Vide infra, Residentia, ex Concilio Parisiensi 3. lib. 1. cap. 29. &c.

Presbyter fornicarius.] Quomodo presbyter fornicarius tractandus sit, & an sit eius missa audienda, vel de manu eius communio accipienda, diximus in vocabulo, Fornicarius & fornicatio, & deinceps.

Presbyter illicitis nuptijs implicatus, &c.] Concilium GANGRANSE cano. 4. & allegat Gratianus distinct. 28. cap. Si quis, &c. Si quis discernit presbyterum coniugatum tanquam occasione nuptiarum quod offerre non debeat, & ab eius oblatione ideo se abstinere anathema sit. Loquitur autem præfatum Concilium more Græcorum, quibus prima coniugia non interdicuntur, & vxorati celebrant, Vide, Cœlibatus, & Bigamus, &c. Alioquin Concilium GENERALE VI. cano. 26. & allegat Gratianus distinct. 28. cap. Presbyterum. Presbyterum (inquit) qui per ignorantiam illicitis nuptijs est implicatus, esse quidem cathedræ participem, secundum ea quæ sunt nobis à sacro canone decretata, & reliquis autem operationibus abstinere decernimus. Et enim, qui est talis, satis est si venia detur: ut is autem benedicat, qui debet propria curare vulnere, non est consentaneum. Benedictio enim est sanctificationis imperitio. Qui autem id non habet propter delictum ex ignorantia, quomodo alteri imperiet? Nec ergo publice nec priuatim benedicat, nec Christi corpus alijs distribuatur, nec aliud aliquod ministerium obeat, sed prima sede contentus domino deservat, ut illi ex ignorantia peccatum remittatur. Manifestum enim est, quod nefarium coniugium dissoluetur, nec vir cum ea ullo modo consuetudinem habebit, per quam sacra operatione priuatus est, Vide vocabulo, Cœlibatus, & Bigamus, &c.

Presbyter qui gradum amisit.] Vide in vocabulo, Degradatio, &c. Porrò Concilium CABILONENSE II. canone 40. Statuimus, ut presbyteri degradati gradu amisso seculariter non uiuant, & penitentia agende bonum negligant, sed ut

Concilium Cabilonense 2.

Concilium Ratisponeuse.

Concilium Tyronense III. Concilium Rheimense.

Concilium Meldense.

Concilium Gangraneuse sub Syluestro I.

Concilium generale 6. Cœstantinopolitano 3.

Concilium Cabilonense 2.

hoc expleant monasterio canonico aut regulari mitantur. Quod si quippiam hoc prohibuerit non desistant ubiqueque sunt penitentiam agere, alias a communione Ecclesie separentur. Et Concilium PARI SIENSE III. lib. 1. cap. 35. tales iubet subdi penitentia canonice. Nam plerique gradum amittere nihil pendunt, quoniam eo amisso deo filij Belial efficiuntur, ut nec publicis (quia fas non est,) nec canonicis propter Episcoporum incuriam legibus constringuntur, & ob id sacerdotale ministerium vilium habentur.

Concilium Parisiense 3.

Nicolaus 1.

Presbyter percussor. J NICOLAUS I. epistola ad Otualdum Episcopum Quadrantium, & allegat Gratianum distinct. 50. cap. Studet. Si presbyter aliquem percussit non ad mortem, pro percussione penitentiam agat, & aliquanto tempore a missarum solemnitate suspendatur. Si vero qualicumque percussione eius aliquis mortuus fuerit, nulla ratione ministrare sacerdotis more debet: quoniam & si voluntatem occidendi non habuerit, furor tamen & indignatio in omnibus, & precipue in Dei ministris, multipliciter inibetur atque damnatur. Reliqua superioris inserta sunt, vocabulo, Clericus percussor, Cædere, &c.

Presbyteri percussores vel occisores. J Postimus supra vocabulo, Clericus De Mutilato autem presbytero lege in vocabulo, Membris mutilatus, &c. reliqua sunt inserta passim in alijs vocabulis, Missa, Clericus, Diaconus, Episcopus, Fornicatio, & alijs multis. Vide obsecro.

Diligenter notat hos locos.

PRIMAS.

De Primatibus & autoritate eorum atque dignitate egimus in vocabulo, Patriarcha, quia hæc duo vocabula iungebantur.

PRIMITIÆ.

De Primitijs quoque egimus supra, Decima, &c.

PRINCIPES.

principis munus & officium. J Iam in vocabulo, Imperator, &c. de Principis munere & officio actum videtur, tamen quia non videtur idem esse vocabulum ideo particulari etiam dicendum fuit sanctione quodnam sit Principis cuiusvis munus, reliquum verò etiam in vocabulo, Rex, narrabitur. MARCELLVS I. epist. 2. ad Maxentium Tytannum, vt allegat Gratianum distinct. 96. cap. Boni Principis, &c. sic loquitur. Boni Principis vel religiosi ac Regis officij est, Ecclesias contritas atque scissas vel concussas restaurare, nouas edificare, & Dei sacerdotes honorare atque mereri. Vnde sanctos Apostolos eorumque successores sub diuina constanti consuetudine constituisse legimus, non debere fieri persecutiones, nec inferri fluctuationes, nec inuidere laborantibus in agro dominico, neque expellere æterni regis dispensatores: sed si qui expulsi fuerint, aut suis rebus expropriati, primo omnia legaliter reddi, quæ eis ab inimicis, aut à persecutoribus ablata sunt, & sedes proprias, cum omnibus ad se pertinentibus, regulariter restitui, & postea tempore congruo vocari ad synodum regulariter congregatam. Nec liceat ei, priusquam fiant hæc, de se iuxta statuta predictorum respondere, aut de suis impetitionibus, si se viderit pregrauari, reddere rationem. Sed his ritè peractis suisque omnibus liberè dispositis, si iam in te videtur, suis respondeat accusatoribus, & inducias si ei necesse fuerit, accipiat non modicas, vt explicare valeat ea, que obiciuntur ei, ne ali-

Marcellus 1.

qua delusus fraude innocenter ruat, quoniam non oportet quemquam iudicari vel damnari, priusquam legitimos habeat presentes accusatores, &c. Vide, accusa. &c. Poirò de Principis munere & officio AGAPITVS RHODIENSIS Episcopus, epistola ad Leonem I. Imperat. Desuper (inquit) regni sceptrum suscipies, sacrosanctum & inuictissimum Principum, pro munere vestra pietati collato, Deum celestem regem primum decens honorastis. Prima enim oblatio & acceptabile sacrificium est, vt auriga mundi, & auriga totius orbis qui sub sole consistit, adoranda Trinitatis fidem seruet incolamen, & doceat ex his que facit & colit, timere & homines Deum & talia scitari, per qua nostrum seruat genus, & cogitare pro communi republica, & totius populi disciplina, quatenus optima causa pacis & nomen ubique præcellat & vigeat, & non, instar bestiarum, contra suum genus homines singuli rabiem feritatis exerceant. Hinc patres Concilium TOLETANVM IV. can. vltimo, Regem Sifenandum sui admonent officij, & omnes qui futuri sunt principes, vt moderari & mites erga subiectos existant, cum iustitia & pietate populos sibi à Deo creditos regant, bonamque vicissitudinem largitori Christo rependant, regnentque in humilitate cordis cum studio bonæ actionis, nec quicumque potentiam ferat, sed consensu publico cum rectoribus ex iudicio manifesto delinquentium culpa patefcat, seruata ab illis in offensis mansuetudine, vt non seueritate magis in illis, quam iudgentia polleant, vt dum omnia hæc auctore Deo pio ab illis moderamine conferentur, & Reges in populis, & populi in regibus, & Deus in vtrisque laetetur. Aliter autem facientibus comminationem sic addunt. Sane de futuris Regibus hanc sententiam promulgamus, vt si quis ex eis contra reuerentiam legum superba dominatione & fastu regio, in flagitijs & facinore, sine cupiditate crudelissimam potentiam in populis exerceuerit, anathematis sententia à Christo domino condemnentur, & habeat à Deo separationem, atque iudicium propter quod presumpserit praua agere, & in perniciem regni conuertere. Mansuetudinè autem decere principè, testis est RECESVINTVS REX Hispania: atque Gothorum, qui in medio patrum congregatorum in Concilio 8. Tolitano, statim initio, fidei suæ formam presentans: Regendum (inquit) membrorum causa salus est capite, & felicitas populorum non nisi mansuetudo est Principum: Et diadema gloria: cum cordis humilitate prosternens coram patribus, se in eis sancti spiritus adesse fastus est presentiam, vt alibi diximus. Hinc etiam CONSTANTINVS IV. IMPERATOR ritè officium pij esse principis considerans, catholicam fidem tenere & defendere, epistola missa ad Donum Papam I. pro congregando cætu Patrum in regia vrbe Constantinopolitana, vt de fide que agitabatur per varias hominum opiniones certa definirer sententia, ait. Si quid minus (inquit) ex hac deuotione mea profecerim, excusabor in iudicio Dei imminente nobis, iuxta quod constituit sumus seruare fidem sanctam & immaculatam, quam percepimus, vnoquoque proprio sensu abundante rationem reddidit ante sanctum & terribile tribunal Dei nostri. Inuitare enim & rogare possumus ad omnem commendationem & unitatem omnium Christianorum, necessitatem verò inferre nullatenus volumus. Et post addit. Spem habemus in coronatore nostro Deo, quia dum prouiderit super hoc seruentem nostrum affectum, eius benignitas etiam

Agapitus Rhodiensis Episcopus.

Concilium Toletan. 4. sub Honorio 1.

Concilij decretum.

Mansuetudo decet principè Recesvintus rex Gothorum & Hispania.

Constantinus Imperator 4.

ingruentes

ingruentes nobis perturbationes gentium sedabit. Eadem ille Princeps adhuc repetit epistola ad Georgium Constantinopolitanum pro simili causa. Idem quoque repetit in edicto & in epistola ad summum Pontificem, & ad Synodum Romæ congregatam, quæ habetur actione 18. Concilij Generalis 6. Similia quoque refert & inclutus IVSTINIANVS II. IMPERATOR. epistola ad Ioannem Papam huius nominis 5. pro confirmatione 6. generalis Synodi, & inferitur eadem actione. Deum (inquit) nos constituit custodes immaculate Christianorum fidei, &c. Vt supra. Hinc etiam sic loquitur LEO II. epistola ad præfatum Constantinum 4. Impera. Plus est quod in Deo deserta mente consideratis, quam quod de collato vobis diuinitus honore regnatis. Illud enim vobis, hoc proficit omnino subiectis, iam triumphalem patere diadematam gloriam nascendo superna miseratione obtinetis. Pietas enim vestra fructus misericordie est, potestas autem custos est disciplina. Per illa igitur regia mens Deo inquitur, per istam vero censura subditis adhibetur. Illius opes inopes adiuuant, huius autem sagacius à vero tramite deuiantes emendat. Non enim minor regnantium cura est, praua corrigere, quam de aduersarijs triumphare: quia ei vnum potentiam suam seruiendo subiectum, cuius profecto munere & protectione imperare noscuntur, &c. Instructio quoque breuis MARTINI DVMENTIS Episcopi ad Myridonem Regem Galitiae (legunt quidam Myronem) in præfatione Concilij Triburienfis ponitur sub Arnulpho Imperatore. Prudentis (ait) proprium est, examinare consilia. Si prudens est animus tuus, tribus temporibus dispensetur. Presentia ordina, futura prouide, præterita recordare, & sermo tuus non sit inanis, sed aut suadeat, aut moneat, aut consuletur, aut præcipiat, &c. Denique egregium de regimini principum opus scripsit POGIUS FLORENTINVS, quod in omnium manibus versatur. Vide sequentia.

Justinianus 2. Imperator.

Leo 1.

Martinus Dumentis canonicus rector, & Episcopus alii cuius ciuitatis, de quo alias diximus in vocabulo Iustitia, &c.

Pogius Florentinus.

Leo 1. Concilium Romanum sub eodem.

Nota.

Principes ad succurrendum fidei & Ecclesie inuitantur. J Iamque hoc ex præcedenti distinctione euasit satis perspicuum & commendatum quod vero adhuc restat absolendum est. Quædam verò sunt inserta in superius ex Concilio Africano, & alijs, vt videbis si reuoluas in dictione, Hæreticus, &c. Vide & LEO I. Et Concilium ROMANVM sub eo congregatum, epistola quæ stat 23. in ordine epistolatum eiusdem ad Theodosium Augustum, eundem ad insectandos Ecclesie hostes hæreticos incitat, & vt eiusdem statum inconcussam contra illos defendat, vt & eius Christi dextera defendatur imperium. Hoc pluribus in locis repetitur. Denique idem epist. 24. sequenti, quæ est ad Pulcheriam Augustam. Curam (inquit) eius religionis, quæ excolenda, habeatis, ne catholica fidei integritas villa humanarum concertationum occasione violetur. Ibidem pulchram addit sententiam, quam citat Gratianus causa 23. quaest. 5. cap. Res autem. Res autem (inquit) humane aliter tute esse non possunt, nisi que ad diuinam confessionem pertinent, & regia & sacerdotalis defendat autoritas. Et iterum epistola 31. ad Theodosium Augustum. Vniuersæ Ecclesie & vestro imperio profuturum est, si vnus Deus, vna fides, & vnum sacramentum salutis humane vna totius mundi confessione teneatur. Et epistola 40. ad Martianum Augustum. Profectus charitatis & fidei vtriusque armorum potentiam insuperabilem facit, vt propiciata per vnam confessionem Deo, simul & hæretica falsitas, & barbara destruat hostilitas, &c.

Idem epistola 73. ad Leonem Augustum. Cum clementiam tuam Deus tanta sacramenti sui illuminatione distauerit, debes incunctanter aduere regiam potestatem tibi non solum ad mundi regimen, sed maxime ad Ecclesie presidium esse collatam, vt ausus nefarios comprimendo, & que bene sunt statuta defendas, & veram pacem his que sunt turbata restituas, depellendo, scilicet peruersores iuris alieni, & antiquæ fidei sedem Ecclesie reformando, nec hæreticos homines, & merito pro sua peruersitate damnatos, vt sua persuasione patiamini, cum sine impietatem eorum aspicias, siue opus perpetrati furoris attendas, non solum ad sacerdotij honorem admitti nequeant, sed ab ipso Christiano nomine mereantur abscondi. Nam (quod exorata pietatis vestre veritas dixerim) quodam conuicio splendorem vestre serenitatis obfuscaui, cum sicilegi parricide id audeant petere, quod nec innocentes liceat obtinere, &c. Vide reliquum, vbi scitè depingit hæreticos, qui Regibus solent supplicationes pro religionis exercitio dilatando offerre, & eorum nequitias recenset, vt loco præfixo diximus. Denique epistola 80. ad Iulianum Coensem Episcopum, Imperialis esse dicit maiestatis, tumultus publicos & seditiones sacrilegas seueritate coercere. Sic ad succurrendum fidei & Romano Pontifici se mutuo cohortantur Imperatores Christiani THEODOSIUS IVNIOR, & VALENTINIANVS eius filius. Epistolis mutuo directis ad inuicem, quæ habentur in initio Concilij Chalcedonensis, vbi etiam inferitur epistola GALLÆ PLACIDIÆ ad filium Theodosium, & epistola EVDOKIÆ IMPERATRITICIS ad eundem Principem & maritum scilicet Valentinianum. Vnde & eiusdem Theodosij digna omni acceptione profectio est contenta in epistola ad prædictum Valentinianum Augustum filium Volo (inquit) vt Leo ille sanctissimus agnoscat, nos in nulla parte à paterna religione, & maiorum traditione resillisse. Nihil enim aliud volumus, quam sacramenta paterna per successionem nobis tradita inuolubiler custodire, &c. Eadem repetit scribens ad matrem suam Gallam Placidiam, & alia ad filiam Eudoxiam, quæ fuit iuncta Valentiniano 3. per matrimonium, & à Maximo vi compressa, vt narrat Nicephorus. Poirò MARTIANVS IMPERATOR epistola ad Leonem I. summum Pontificem ait. Desudio (inquit) & oratione nostra sanctitas tua non dubitat, quoniam veram Christianorum religionem & Apostolicam fidem firmam volumus permanere, & ab omni populo pia mente seruari. Denique sollicitudinem nostram potentie, ex recta religione & propiciatione saluatoris nostri consistere non ambigimus. Denique non est ignotum, quanta sollicitudine astuauit horum omnium pater Constantinus epistolis hinc inde ad Episcopos contra Arrianos directis, quas citat NICEPHORVS Callistus lib. 8. cap. 12. & 13. Quantam denique eiusdem filius CONSTANS I. Imperator cura Ecclesiarum habuerit, notum est ex eiusdem scriptis, & ex Nicephoro prædicto lib. 9. cap. 10. Nam ibidem bellum denunciat fratri suo Constantio, nisi ab impio proposito, & persecutione Christianorum, atque à factione hæreticorum temperaret. Sic nempe ait Nicephorus. Constans his rebus cognitis ad fratrem scribens eum admonuit, vt paterna religionis incorruptam integramque seruari normam, &c. Eadem Martianus iam dictus, & Valentinianus litteris directis ad Niceam synodum, antequam mutaretur in verbum Chalcedonem, si profitentur velle semper

Hæretici puniendi non solum, vide etiam suo loco.

Theodosius Iunior, Valentinianus Imperator.

Galla Placidia, Eudoxia Imperatrix.

Theodosij profectio Christianissim. Principe digna.

Martianus Imperator.

Constantinus I.

Nicephorus Callistus, Constant. I.

obsecrare.

Ephidius Co- nica.

Anatolius Constantino- politanus Epi- scopus.

Theotimus Scythie Epi- scopus.

Episcopi Sy- rie. Episcopi Phoe- nicie. I. mari- time.

Episcopi Phoe- nicie. I. Liba- nite. Concilium Sardinie vel Sardicæ. Concilium Myrenum. Agapitis Rhodensis. Episcopi I. Ar- menie. Episcopi 2. Ar- menie. Episcopi Epi- rotas.

obseruare. Hinc ELPIDIVS COMES in con- fessorio Chalcedonensi. ut ibi inferitur actione i. verba faciens ait. Neque malorum Princeps De- mon aliquando negligit aduersus sanctas Ecclesias prelia concitare. & pessimum Imperator semper ei non insidit pugnantem resistit, nullo cogitans quia habeat Deum propugnatorum sui Imperij, si ad certamen & ipsi pro pietate armetur, & in nullo se reprehendit sic sentiens, sed suam namque emittit ei magis quam ar- mis regimini. Sic & ANATOLIUS CO- N- STANTINOPOLITANVS Episcopus, epi- stola ad Leonem I. Imperatorem, auxilium eius implorat contra impium hæreticum, & tyran- num & homicidam Timotheum Aelurum, inua- forem sedis Alexandrina. Inferia (ait) tibi iustitie congruit sancire fidelissime Princeps, ne quorundam mala voluntas, seu heretica prauitas, cuncto orbi terra- rum, & omnibus Christi sacerdotibus vniuersis secun- dari Deum, & pacem habentibus, vexationis commu- nis & contritionis fiat occasio, & sacris canonibus, suam robur contra Timotheum spernentem eos, per nos demostrentibus, decernere, (vbi qua necessaria sunt) ut per vestra pietatis imperium, sicut in illis quoque contra talium rerum presumpcionem sancitum est, hoc secundum legum severitatem effectum contra dantur, ad vindictam contemptarum Ecclesie sanctio- num, & innoxij sancte memorie Praterij, &c. Lon- gum est autem enarrare quomodo reliqui omnes Principes semper Ecclesie & fidei quærelam sustinuerunt, tam contra hæreticos, quam contra Paganos & tyrannos. Eundem porro Principem Leonem THEOTIMVS SCYTHIÆ regio- nis Episcopus epistola ad eundem incitat ad lac- currendum Ecclesie, tanquam ex suo sit officio & munere id præstare. Idem supplicat EPI- SCOPUS I. SYRIÆ epistola ad eundem, Prin- cipem, & EPISCOPI PHOENICIAE mari- time, epistola ad eundem, & sic loquuntur. Ex- tingue, armiger Dei, sicut tue convenit religioni impe- tus frequentium temporum, & sanctis Ecclesiis ita dispo- nere pacem, quatenus pro vestra potentia, & omni sacro palatio, & victoria fidelis exercitus orationes suas emittat pro omni vite vestra tempore, quam Deo placeat conservare, &c. Vide supra, Preces. &c. Ea- dem omnino supplicat EPISCOPI II. PHOE- NICIAE LIBANITIAE epistola ad eundem. Idem & Patres congregati in Concilio SARDI- NIAE Metropolis Lydiae epistola ad eundem Prin- cipem, & patres Concilij MYRENI Me- tropolis Lytiæ, & AGAPITVS RHODIEN- SIS Episcopus & EPISCOPI I. ARMENIAE, & EPISCOPI II. ARMENIAE, epistola ad eundem: Verum (aiunt) & arma Ecclesiarum, vos estis Christianissimi Principum, &c. Idem & EPI- SCOPUS EPIROI epistola ad eundem. Vnde & GELASIVS I. epistola, seu commonitorio ad Faustum magistrum, &c. Ad sanationem (inquit) per- tinet Romanorum, ut memoretur fidei, quam à parentibus se suscepisse memini, contagia vitæ communionis exter- ne, ne à communione huius sedis Apostolice, quod ab- sit, reddatur externus. Et epistola subsequenti ad Anastasium Augustum, cum incitat ut sedi Apo- stolicæ ferat supplicat ab hæreticis imperitæ. Epi- stola sanè illa pulcherrima est & elegantissima, & quæ maximè affectum moueat ad compassi- onem, vbi inter cætera ita ait. Etenim, Imperator Auguste, si contra leges publicas aliquid, quod ab sit, quispian fortasse tentaret, nulla id pari ratione potuis- ses. Ad diuinitatis puram sinceramque deuotionem, ut tibi plebs subdita, redigatur, conscientia tua non pu-

ras interesse, &c. Præterea ANASTASIVS II. Papa, epistola ad eundem Anastasium Imperato- rem, cum rogat cap. 6. ut sua potestate iubeat, quatenus Romana Ecclesia obedientia præste- tur. Similiter FOLIX III. Zenonem Imper- atorem hortatur, ut præsidium ferat Ecclesie. Vide in vocabulo, Imperator, & supra in vocabulo Francia. &c. Similiter & IUSTINVS IMPER- RATOR epistola ad Hormisdam I. Papam se Ecclesie protectorem eiusque pacis factorem perhibet, ut diximus in vocabulo, Pax. Denique MONACHI Constantinopolitani 2. Syria: Hierosolymorum, &c. epistola ad Iustinianum Im- peratorem, quæ in Concilio HIERSOLYMI- TANO, cui præfedit Petrus eiusdem vrbs Epif- copus, lecta est, & inferitur actione i. generalis 5. Concilij eundem Principem inuitat ad succur- rendum Ecclesie ex officio contra hæreticos, & præcipue contra Anthimum, quem manifestum hæreticum Agapetus I. Papa Episcopatui Constanti- nopolitano priuauerat. Ecclesiam Dei (aiunt) ô Princeps, ac totum mundum liberate ac peste Anthi- mi, & prædicatorum hæreticorum. Nam Sancto viro Agapeto in presenti vita existente, post Deum ad ve- stram pietatem respiciente, hac finem à vobis accipere expectauimus, &c. Et VIGILIUS I. epistola ad Aurelium Episcopum Arelatensem, inuitat au- xilium Childeberti Regis Francorum, ut Roma- næ sedi subueniat, ut diximus in vocabulo, Fran- cia. Et GREGORIUS I. lib. 7. epistola 126. ad Reccaredum Regem Gothorum, &c. cap. 1. eun- dem magnifice commendat, quod vniuersam gentem illam ad Christi fidem conuerteret & de- duxerit, eo quod decretum contra quosdam Iu- daeos latum noluit reuocare, quamuis immensa ei auri & argenti summa offerretur. Et AGATHO I. epistola ad Imperatorem Constantinum III. & fratres eius Heraclium atque Tiberium, quæ lecta est actione 4. Concilij 6. generalis, prædictos principes ad succurrendum fidei inuitat contra hæreticos. Quia (ait) humani generis redemptor at- que saluator est iniuriam passus, nunc usque sustinuit, vestraque fortitudinis aspirant Imperio, ut eius fidei causam (sicut aequitas exigit, & sanctorum Patrum, sacrarumque generalium quinque synodorum decreuit instructio) exequi dignemini, & redemptoris ac con- uertentis iniuriam de sua fidei contemptoribus per eius præsidium viciscamini, propheticum illud vaticinium cum imperiali Clementia magnanimitè adimplentes, qua Rex & Propheta David ad Deum loquitur: Zelus domus tue, inquit, comedit me. Eadem repetit epistola missa ad eosdem principes quæ immédia- te præcedentem sequitur. Quam autem bona fi- dem facit epistola LEONIS II. ad eundem Principem Missa, in qua inuitat omnes Ecclesias ad encomium principis extollendum, & cum omni qua decuit laude sublimat, ut alibi diximus. Eidem Principi Constantino 4. direxerat epi- stola Patres Concilij MEDIOLANENSIS, qua cum prædecessorum suorum exemplo inci- tant ad succurrendum Ecclesie & fidei Catholi- cæ, & indictæ Constantinopolitanæ synodo (quæ generalis 6. fuit) libenter adesse & fauere. Vide alibi. Denique in Concilio Lateranensi sub Mar- tino I. consultatione 2. lecta est epistola, quam EPISCOPI AFRICANI Constantino Aug-usto direxerant contra Paulum Episcopum Constantinopolitanum hæreticum, ut scilicet eum & eius complices suppressim, Ecclesie

Anastasius 2.

Folix 3.

Iustinus Impe- rator.

Vigilius 1.

Gregorius 1.

Agatho 1.

Paul. 6.

Leo 2.

Concilium Mediolanens.

Episcopi Af- rricani.

eorum

Nota oro.

Tharasinus Co- nstantinopoli- tanus.

Patres Conci- lij Moguntini 2.

Concilium Aquigranen- se 1. Arnolphus Im- perator. Leo 2.

Concilium Basiliense.

Concilium Se- nonense.

Concilium Antiocheni 1. sub Iulio 1.

eorum hæresi labefactata subueniret. Pietati ve- stre (aiunt illi) iuncti vestra Africa, domini sacerdo- ties coram Domino supplicamus, ut nouella presump- tionis scandalum, quod aduersam fidem nostram in- tentatum est, auferatur, fratremque nostrum Paulum Constantinopolitanæ Ecclesie Episcopum regali au- thoritate, ut nobiscum, id est, cum omni generalitate Orthodoxæ sapere debeat, coarctare dignemini. Fidem namque rectam à sanctis patribus, nobis traditam sine adiectione aut imminutione custodire debemus, quia quidquid auctum fuerit aut subtrahitum, nun- quam probatur fuisse perfectum. Subscripserunt om- nes numero 43. Denique THARASIVS CONSTANTINOPOLITANVS, Episcopus contra Iconomachos epistola ad Constantinum 6. & Irenem matrem, eisdem inuitat ad defen- sionem fidei. O vos mississimi & fortissimi Imperato- res (ait) non ferentes huiusmodi pestilentem & ani- mis lethalem errorem diutius in terris herere, sed hunc spiritus domini, qui in vobis inhabitat, afflatu obser- rare contendistis, quo scilicet firma maneat Ecclesia constitutio, & totius populi coagmentum, ac imperium vestrum pacifice secundum nominis appellationem gubernetur. Eadem patres Concilij MOGUNTINI II. præfide Rabano Ludouico Pio Impera- tori suggerunt in præfatione. Eadem similiter & patres Concilij AQUIGRANENSIS III. lib. 3. cap. 27. Pipino Regi supplicat, ut suppetias fe- rat contra prophanos templorum, & inuaso- res facultatum Ecclesie. Et ARNULPHVS IM- PERATOR patribus Triburienfis Concilij, lo- quens in præfatione: Habetis (inquit) me omnibus Ecclesie Christi aduersariis, & vestro sacerdotali ministerio renitentibus oppositissimum bellatorem, &c. Et LEO IX. epistola 6. quæ est ad Constanti- num Monachum, cui supplicat, ut Ecclesie af- flicta ferat auxilium contra Normannos & alios fidei hostes, qui Ecclesiam & ministros eius dire- vexabant. Tu (ait) deuotissimi filii & segenissime Impe- rator, collaborare nobis dignare ad releuationem tue matris sanctæ Ecclesie, & privilegia dignitatis, atque reuerentia eius, nec non patrimonia recuperanda in tue ditacione partibus, sicut manifestè cognoscere poteris ex venerabilium prædecessorum nostrorum seu tuorum scriptis & gestis. Hoc sanè gloriosissimum filium, nos- ter Henricus Imperator perficere molitur in suis parti- bus, &c. Et alludens ad illius cognomen quod est Monomachus, id est, singulariter pugnas, deo- tionis etiam magni Constantini, cuius nomen te- tinebat, memoriam faciens, illum precatur eius fidei imitatorum esse, &c. Sic & patres Concilij BASILEENSIS ad succurrendum fidei litteras deprecatorias mittunt ad Regem Francie, Polo- niæ, & ad Dominum Trimollie atque alios pro- ceteros. Et patres Concilij SENONENSIS de- creto 8. Principes omnes Christianos inuitant, & exhortantur ad succurrendum fidei & Ecclesie, & exterminandos hæreticos. Verum reliqua habes inserta in vocabulis, Hæreticus, Imperator, Rex, &c. Hæc autem dicta satis tamen prolixè sufficient.

Principes non interpellandi contra de- creta Ecclesie, &c. Quod præcepta Prin- cipum non possint præiudicare constitutionibus Ecclesie, superius diximus in vocabulo, Præcep- tum, &c. Porro ad propositum sic Concilium ANTIQCHENVM I. sub Iulio I. canone 11. & allegat Gratianus causa 23. quæst. 8. c. Si quis, &c. Si quis Episcopus, vel presbyter, vel quilibet clericus contra sententiam & litteras Episcoporum prouincia,

& maximè Metropolitanorum ad Imperatorem pro- fici aggressus fuerit, is abdicetur, & eiiciatur non so- lum à communione, sed etiam à dignitate cuius est particeps, ut qui religiosissimi Imperatoris auribus mo- lestiam adferre audeat præter ritum Ecclesie. Si au- tem necessarius usus exigat, ut ad Imperatorem se con- ferat, id agat cum deliberatione & sententia Metro- politani Prouincie, & eorum qui sunt in ea, eorumque li- teris munitus iter inuadat. Et canone 12. sequitur. Si quis à proprio Episcopo depositus, Presbyter vel Diaconus, vel Episcopus à synodo, ausus fuerit Impe- ratoris auribus molestiam exhibere, cum oporteat ad maiorem synodum conuerti, & iniquas se habere re- putat, ad plures Episcopos referre, eorumque examina- tionem & iudicium suscipere. Qui itaque his contem- ptis Imperatori molestus fuerit, is nulla uenia dignus, neque sui defendendi locum habeat, nec restitutionis futura spem expectet, &c. Hæc allegat MARTI- NVS BRACARENsis cap. 35. collectori, quem etiam producit Gratianus causa 21. quæst. 5. cap. Si quis. Hæc quoque decreta renouat Con- cilium AQUIGRANENSE I. cano. 74. & Concilium MOGUNTINVM I. sub Carolo Magno cano. 24. verum plura habes supra in vo- cabulo, Episcopus curiam non adeat, &c. & cleri- cus, &c. & Monachus. Vide ergo. Principes non iniuria afficiendi, &c. Vide vocabulum, Iniuria, &c. Principibus & regno non insidiandum. Id prohibuit Concilium TOLETANVM VII. canone 1. vide infra etiam, Reus, &c. TOLETA- NVM X. canone 2. Cum ex quorundam (ait) pa- ternorum sanctionibus decretorum, & institutionibus sit legalibus cautum, ne contra salutem principum gentisque aut patrie quisquam meditari conetur, ad- uersum hoc vnum specialiter nunc depromitur obser- uandam, ut si quis religiosorum ab Episcopo usque ad extremum ordinis clericorum sine Monachorum, ge- neralia iuramenta in salutem regiam gentisque aut patrie data reperitur violasse, voluntate prophana, mox propria dignitate priuatus, & loco, & honore ha- beat exclusus, eo miserationis obtentu, tantummodo referuato, ut an locum an honorem an utraque possit deat, concedendi sui licentiamque principibus obtineat. Idem omnino renouat Concilium A- QUIGRANENSE II. cap. 12. secundi capi- tuli sub Ludouico Pio Imperatore, & hoc edicto tam laicos quam clericos comprehendit, atque iterum renouat Concilium MOGUNTINVM II. Præfide Rabano cap. 5. & Concilium MEL- DENSE cano. 2. vbi etiam de honore & obedi- entia regibus exhibenda constitutio inferitur. CAROLI IVNIORIS Regis Francie. Subdi- tur, autem cano. 14. Si quis contra regiam dignita- tem dolose, aut callide, aut perniciosè, suagere compro- batus fuerit nisi dignissime satisfecerit, anathematis ce- tur. Et cano. 15. Si quis potestati regie, quæ non est, iuxta Apostolum, nisi à Deo, contumaci ac inflato spi- ritu contra auctoritatem & rationem pertinaciter contradicere presumpserit, & eius iustis & rationabi- libus imperijs secundum Deum, & auctoritatem Ec- clesiasticam ac ius civile obtemperare irragabiliter noluerit, anathematis ce tur, &c. Et Concilium LA- YRACENSE cano. 13. omnino eadem verba re- petit, ut citat Buchardus libro 15. decretorum capite 22. vide etiam in vocabulo, Rex, &c. & Conspiratio. Principes non se rebus Ecclesiasticis im- misceant. Vide cuncta reposita in vocabulo, Imperator, & Episcopus, & Laicus, &c.

Principes

Hæc allegat Gratianus cau- sa 21. quæst. 5. c. Si quis.

Martinus Bra- carensis.

Concilium Aquigranen- se 1.

Concilium Moguntini 1.

Concilium Toletanum 7.

Concilium Toletanum 10.

Concilium Aquigranen- se 2.

Concilium Moguntini 2.

Concilium Meldense.

Carolus Iu- nior.

Roma. 11.

Concilium apud Lauria- cum celebra- tum.

Princeps munificus in seruos fideles existat.] Concilium TOLETANVM V. can. 6. Pro seruis Regum fidelibus nostra datur sententia. Quisquis superstes Principum exciterit, in se in rebus profugatis, aut largitate principis acquisitis, nullam debeat habere iacturam. Nam si licenter & iniuste perturbentur fidelium mentes, nemo optabit promptum ac fidele praebeere obsequium, dum cuncta mutant in incertum, & in fauore discriminis formidant causam, sed saluti & rebus eorum principalis pietas debet praebeere suffragia. Exemplis enim ceteri pronocantur ad fidem, cum fideles non fraudantur mercede. Hoc decretum est adhuc semel renouatum in Concilio TOLETANO VI. cano. 14. Premio (ait) fraudare fideles, non solum inhumanum, sed etiam existit iniustum. Ideoque cum fidei merium, iam in rebus diuinis, quam in humanis, non habeatur ingratum, dignum videtur, ut sacerdotali sententia consulamus fidelibus regis. Tum praemissum Toletani s. decretum recitat & confirmat. Vide etiam in vocabulo, Fides, & Iuramentum, &c.

PRIOR.

Prior ut eligi debeat & institui.] Habes in vocabulo, Abbas, &c. & in vocabulo, Praepositus ac Monachus, &c. Porro sic BENEDICTVS XI. cap. 30. Constitutionum Benedictin. Sanè cum prior claustralis esse debeat potens in opere & sermone, volumus, & in virtute sancta obedientia districtè praecipiendo mandamus, ut instituantur ipse prior promidus & discretus pro ut in congregatione cathedralis Ecclesiae, vel monasterij, seu alterius loci eiusdem ordinis seu religionis aptior poterit inueniri: sique talis, qui continue in capitulo seu conuentu resideat, claustrique curam & regimen exercere assidue teneatur. Eadem statuuntur in Concilio VIENNENSIS sub Clemente 5. & habetur in Clementinis titulo de statu religiosorum. Vide supra, Abbas, &c.

Priorum mutatio inhibetur.] Concilium LATERANENSE sub Alexandro 3. patrum 280. parte 1. cap. 10. Priores cum in conuentualibus Ecclesijs fuerint constituti, nisi pro manifesta causa & rationabili non mutantur, videlicet si fuerint dilapidatores, nec continenter vixerint, aut aliquid tale egerint, pro quo amouendi merito videantur, aut si etiam pro necessitate maioris officij de consilio fratrum fuerint transferendi. Plura verò de priorum electione, institutione, mutatione, tractat GREGORIVS IX. & NICOLAVS IV. & BENEDICTVS XI. in constitutionibus Benedictinorum. Eadem vero etiam renouat Concilium COLONIENSE III. cap. 13. partis 10. vide, Monachus, &c.

PRIORATVS.

Prioratus non pretio aut simonia comparandi, &c.] Posuimus in vocabulo, Episcopatus, &c. Vnde etiam statuit praefatum Concilium LATERANENSE sub Alexandro 3. parte 1. cap. 10. Prioratus (ait) sine obedientia nulla pretij datione tradantur. Repetit & cap. 10. partis 2. vt nec etiam ab eo cui regimen committitur pretium exigatur, quia hoc Simoniacum est. Vide in dictione, Simonia, &c. Porro Concilium BITERRENSE canone 1. vetat, ne quisquam Abbatiam aut prioratum praesumat tenere, nisi canonice sit electus in priorem conuentualem ad quem prioratum fuerit euocatus postquam in eodem

professionis habitum susceperit. Et cano. 23. vetat ne quisquam prior in prioratu solus audeat remanere aut habitare, si monachus fuerit. sed tribus aut quatuor monachis fratribus coniungatur non iuniores monachos permittens hoc numero comprehendi, qui remitti debeant ad claustrum, vt illis disciplinis regularibus instruantur. Idem omnino GREGORIVS IX. in constitutionibus Benedictinorum, & Concil. VIENNENSIS sub Clemente 5. & habetur in Clementinis de statu monachorum. Idem quoque repetit & iam memoratus BENEDICTVS XII. cap. 25. constitutionum Benedictinorum, vbi expressè iubet, vt hi, qui in prioratibus cum priore existant, debeant strictissime regulam vt in monasterio seruare. officium diuinum perficere, ieiunia obseruare. nec ab obseruantia recedere, aliter deponi iubet. Vide locis memoratis.

PRIVILEGIUM.

Privilegijs non abutendum.] De Privilegijs, Ecclesijs vel monachis indultis, in suis vocabulis passim egimus, vt facillè reuoluendo reperies vocabulum. Ecclesiarum immunitas, &c. & supra, Monachorum exemptio, &c. & alij in locis. Porro SIMPLICIUS I. Papa epistola 2. ad Ioannem Rauennatensem Episcopum, eum grauius arguit, quòd Gregorium quendam intuitum ordinasset, & allegatur à Gratiano causa 11. quaestione 3. sub nomine Gregorij 1. Privilegium (inquit) meretur amittere, qui permissa sibi abuitur potestate, &c. Hinc est quod Templarij & Hospitalarij in Concilio LATERANENSIS sub Alexandro 3. parte 1. capite 9. privilegia sua amiserunt, eo quod his abuterentur. Ecclesias recipientes de manibus laicorum, excommunicatos & interdictos ad Ecclesiastica sacramenta & sepulturam admittentes, &c. Fit autem mentio in Concilio LATERANENSIS sub Innocentio 3. cap. 77 quorundam privilegiorum, quae concessa sunt certis Ecclesijs & monasterijs, similiter & in Sexto Decretalium, & in Clementinis, &c.

PROCESSIO.

Processionum seu stationum ac litaniarum vsus.] De his abundanter diximus in vocabulo, Litaniae, &c. Vnde non est opus pluribus verbis hic nos agere, quia cuncta ritè disposita ibi reperies. Harum verò originem satis ex Apostolorum institutione productam testatur TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS libro 2. ad vxorem. vbi stationum & ieiuniorum meminit. Iterum libro de fuga in persecutione ait, In tempore persecutionis Ecclesiam in ieiunijs & stationibus disciplinatioem. Idem stationes ac processiones fieri solitas antiquitè feria 4. & 6. testatur libro de ieiunio aduersus Psychicos: Quae tamen (inquit) indifferenter alijs diebus obseruari permittuntur. Et aduerte quia stationes & processiones ieiunia comitari semper dicit, vt etiam nunc in Litanijs & Rogationibus obseruatur. Harum autem vsus sicut & ieiunij ex veteri instrumento traducit, siue exemplo Mojs, qui statione sua in monte deicit Amalech, siue Petri exemplo, qui ad horam orationis notham ascendit in templum, siue ex figura Atchae, quae per castra circum ducebatur, & per omnia ait antiquissimam patrum traditionem, licet non scriptam,

praualere.

Concilium Toletanum s. sub Honorio 6.

Concilium Toletanum 6.

Benedictus 12.

Concilium Viennense generale.

Concilium Lateranense sub Alexandro 3.

Gregorius 9. Nicolaus 4. Benedictus 13.

Concilium Colonense 3.

Concilium Lateranense sub Alexandro 3.

Concilium Tridentense.

Gregorius 9.

Concilium Viennense generale.

Benedictus 12.

Simplicius 1.

Concilium Lateranense sub Alexandro 3.

Concilium Lateranense sub Innocentio 3.

Tertullianus Carthaginensis.

Exod. 17. Azaum 4.

PRODIGIVM.

Prodigia quadam.] Recensetur sub Augusto Imperatore dita prodigia ab EVSEBIO CAESARIENSIS lib. 1. Historiae Eccles. cap. 9. & à NICEPHORO CALLISTO lib. 1. cap. 17. Item à IOSEPHO Iudaeo lib. 6. De bello Iudaico, quem & idem Nicephorus citat lib. 3. cap. 4. quae etiam recenset CORNELIVS TACITVS lib. 21. Historiarum. & LACTANTIUS FIRMIVS lib. 4. cap. 21. Deniq; scripsit librum elegantissimum IULIVS OBSERVENVS de prodigijs, nec non VALERIVS MAXIMVS de prodigijs, & ANTONIVS SABELLICVS lib. 9. Exemplorum. Denique TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS libro ad Scapulam Carthagini praesidem, recèset imminentis irae Dei signa ob vexationem Christianorum sub Hilariano praeside, imbres, scilicet vehementes, & * cataclysmum vniuersum & ignes, qui super moenia Carthagini per noctem pependerunt. Porro Sol in conuentu Viennensi (ait) extincto pene lumine adco portentum fuit, vt non potuerit exordium deliquio hoc pati, postius in suo hypsomate (altitudine) & domicilio. Tum mira refert de his quae acciderunt tyrannis, qui Christianos vexabant. Inaudita prodigia iterum recenset libro De Pallio, & libro Apologetico aduersus gentes cap. 39. Deniq; vt caetera infinita quae ex historijs panduntur iram Dei restantia omittam, temporibus Doni Papae I. per mensem Augustum Cometa a paruit, stella scilicet à parte Orientis, à Gallis cantu vsq; manè per menses tres, cuius radij caelos penetrabant, in cuius surgentis visione omnes gentes & prouinciae mirabantur, quae post in semetipsam reuerfa disparuit, quae statim subsecuta est mors horribilis in partibus Orientis. Temporibus quoq; S. generalis VI. Synodi tarta teleg araneorum nigerrima in medio populi ceciderunt, vt omnes mirarentur, quòd sordes haereseos expulsa essent, & Deo auxiliare vnitate essent sanctae Dei Ecclesiae. Temporibus Leonis II. 16. Aprilis indictione 11. Luna Eclypsim pertulit, & post cenam Domini nocte penè tota in sanguineo vultu elaborauit, & non nisi post Gallorum cantu coepit paulatim delympidare, & in statu suum reuerti. Temporibus quoq; Agatonis I. Luna Eclypsim pertulit die 18. Iunij, & horribilis mortalitas secuta est. Temporibus Gregorij II. Luna visa est cruentata vsq; ad mediam noctem per indictionem 14. sub eo tempore in partibus Hispaniae triticum coebustum & hordeum seu legumina quasi pluuia in loco quodam de caelo missa sunt. Nouissime diebus istis, vt à fidelibus testibus didicimus, anno 1567. Iunuarij 26. in partibus Orientis super ciuitatem Theodosiam tres Soles apparuerunt per triu horarum spatium, qui varij coloris bino arcu cingebantur, & propè astitit crux aurea, cui stella super stetit, & semiluna inferus hanc sustentabat. Quae prodigia, quantum coniectura ducor, denotabat Trinitatis fidem, & crucis triumphum in his partibus praedicandum, Regesq; Orientis ad Ecclesiam Catholicam gremium conuolutores, quod ex India Meridionali & Orientali iam constat faeliciter auspiciatum, cum tres didicerimus Reges Mahometicae sectae hoc anno 1570. Christi fidei colla subdidisse cum suo populo. De prodigijs luculenter & doctissime tractant gallico idio mate.

PROFESSIO.

Professio Monachorum.] Posui superius,

SSS Monacho

praualere, & in Episcopi esse potestate ieiunia, & stationes certas populo praestare. Vide ieiunij, &c. Iterum meminit stationum ad calcem libri De oratione, cum & in his stationibus Eucharistiae sacrificium offerri solitum profiteretur. Sic & Processionum, vbi S. Reliquiae deferuntur, meminit Concilium BRACARENSE III. cano. 5. vbi solitas in humeris Leuitarum deferri ad sanctorum Basilicas, sacras reliquias docet, vt dicemus in vocabulo Reliquiae. Vnde & SIMON METAPHRASTES in vita Anastasij Persae, quae lecta est in Concilio generali 7. refert, quòd dum praefati martyris reliquiae in Caesarea Palestinæ deferrentur, & appropinquaret ciuitati, omnes ingenti gaudio perfulsi cum cruce & supplicatione egressi, cum gratiarum actione sacris reliquijs occurrerunt, vt iam diximus in vocabulo, Imago, &c. Litaniae, &c. Refert quoq; PLATINA CREMONENSIS in Agathone I. quòd cū legati eius ad Imperatorè Constantinopolitanu essent profecti, cum processione ad Ecclesiam sanctae Dei Genitricis in Blachernas admissi sunt. Et vt vno verbo finiam (nam perstrinximus vsus earum antiquissimum iam in vocabulo, Litaniarum vsus, &c. Concilium COLONIENSE III. cap. 29. partis 3. iubet, vt obseruentur more antiquissimo, & statis temporibus atque horis indicentur, repetitque iterum cap. 8. partis 9. Et Concilium AVGVSTENSE sub Othone Cardinali, cap. 23. per processiones laetas voluit denotari nostram de Christi triumpho & gloria exultationem, per lugubres verò nostrum in hac lachrymarum valle exilium indicari: & illis quidem Deo gratias referri, his verò veniam peccatorum, & pro vindicta misericordiam implorari. Praeterea idem Concilium dat alias rationes, processionum, quarum praecipua est, vt fideles admoneantur, quando praelata cruce procedunt, extra Ecclesiam & ad eam reuertuntur, imitationis Christi, qui de summo caelo egressus in mundum per crucem regressus est ad gloriam patris, iuxta illud quod in peregrini specie ipse de se in Emaus, ait: Nomen oportuit Christi pati, & ita intrare in gloriam suam, &c. Deniq; Patres Concilij COLONIENSIS IV. cap. 22. Ecclesia (aiunt) de thesauro corporis Christi exultans, circumferri longis processionibus, eia extra sacras ades, hostiam illam salutarem, videlicet simul representans iuneris Christi historiam, qui dum quaereret salutem nostram in medio populi versatus est, & vniuersam Iudaeam circumambulauit docens, & egrotos sanans discipulis comitantibus. Quamobrem & sanctoru reliquias, & imagines eorum qui vestigia eius secuti sunt simul circumferimus, significantes illos nunc cum ipso regnare & triumphare in caelis. Itaque debet esse composita, graues, & modesta, & risu, ioci, & consabulationes longè abesse, &c. Tum cap. 23. sequenti tractat de stationibus & supplicationibus clericorū, qui dum populus deuotè nudis pedibus ambulat & capitis opertis, illi incompositis moribus & consabulationibus & diciturionibus populum scandalizant. Et cap. 25. tractat de Processionibus ruralibus. Vide in vocabulo iam saepius memorato, Litaniae, &c. Supplicatio.

Processionibus publicis omnes teneantur adesse.] Concilium TRIDENTINVM sess. 25. capite 13. Exempti omnes, tam clerici seculares, quam regulares quicunque, etiam monachi, ad publicas processiones vocati accedere compellantur, his tantum exceptis, qui in strictiori clausura perpetuo viuunt.

Concilium Bracarense 3.

Simon Metaphrastes.

Simon Metraphrastes.

Platina Cremonensis.

Concilium Colonense 3.

Concilium Augustense sub Othone Cardinali.

Processiones quid denotet. Lucae 24.

Concilium Colonense 4.

Concilium Tridentinum.

Eusebius Caesariensis. Nicephorus Callistus. Iosephus Hebraeus.

Cornelius Tacitus. Lactantius Firmianus.

Iulius Obsequens. Valerius Maximus. Antonius Sabellicus. Tertullianus Carthaginensis.

*Hic cataclysmus hoc anno in varijs mundi partibus multas vrbes & oppida subuertit in Antuerpiensi vrbe multa de molitibus & in Lugdunensi, Viennensi, atque alijs adiacentibus domos suauitauerit. Vrbem Ferrariensem terrae motus omnino inhabitabilem reddidit, anno 170. mēse Octobri, 19. uenib; & Decembri, vt restat inde historiæ conferret, luctu & horrore plenissima.

Prodigium no stro tempore visum.

Monachorum professio, &c. Vide etiam infra, Votum &c.

Professio Papae. Posui superius.

Professio Episcoporum. Vide in vocabulo, Episcopus consecrandus, &c. Denique Concilium OXONIENSE in Anglia. can. i. Quia iuxta sacra Scripturae testimonium vota nostra tenemur reddere Domino Deo nostro salubriter decernimus aduertendum, ut Episcopi formam suae professionis in sua consecratione prolata, bis in anno coram se legi faciant diligenter, ut tanto melius professionis suae recordentur, quanto sapienter eorum fuerit auribus inculcata. Vide Episcopus.

Professio Cardinalium. Vide, Cardinalis, &c.

Professio Sacerdotum & Clericorum. Posui vocabulo, Ordinandus, &c. Cui etiam addendum est quod & decreuit Concilium TOLÉTANVM II. can. 10. ut ibidem insertum reperies. Vide sequenti pagina ex Augustino, Proprietas, &c.

Professio Libertorum Ecclesiae. Vide, Libertus, &c.

Professio Viduarum, &c. Vide supra, Monialis, Vidua, &c.

Professio Virginitatis. Vide supra, Monialis Virgo.

PROMISSVM.

Promissa soluenda. Concilium TOLÉTANVM IV. can. 36. allegat Gratianus causa 12. q. 2. c. Quicumque. Quicumque Episcopi suffragio cuiuslibet aliquid Ecclesiasticae utilitatis prouiderint, & pro eo quodcumque commodum in remunerationem promiserint, promissi solutionem eos excolere oportebit, ita ut ad prouinciale Concilium deductum, eorum conuenientia confirmetur. Quia (sicut Paulus ait) dignus est operarius mercede sua, &c.

PROPHETA.

Propheta qui dicebantur antiquitus. CLEMENS I. lib. 8. Constit. Apostolic. cap. 1. Quia Prophetae (inquit) munere utuntur, non omnes sancti, nec qui demones euicunt, praediti sunt omnes pietate. Etenim Balaam filius Beor Vates, cum esset impius futura praedixit. Item Cayphas qui falsi nominis Pontifex erat. Multa enim diabolus una cum suis demonibus praedixit, nec tamen ideo illa est illis pietatis scintilla. Iustitia enim sunt oppressi propter uoluntariam prauitatem. Perficiendum est igitur impiis, quamuis prophetarum officio fungantur, non deponere ob prophetiam suam impietatem, nec eos qui demones expellunt, sanctitatem acquirere, eo quod illi cedunt, scilicet enim se mutuo (ut hi qui ludos rufus causa exerceant) atque eos qui ipsis mentem adhibent ad interitum perducunt. Hac dicimus, non ut veras prophetias damnemus (scimus enim eas afflatu diuino intra sanctos agitari) sed ut glorioforum audaciam comprimamus. Quare si inter nos quoque reperitur vir aut mulier, cui huiusmodi gratia concessa sit, humiles spiritus habeat, ut in eo sit grata uoluntas Dei. Ad quem enim (inquit) respiciat, nisi ad humilem, & quietum, & pauentem sermones meos, &c. Hae sunt AVGVSTINVS HIPPO- NENSIS lib. 2. De diuersis quaestionibus ad Simplicianum, quae I. tractat. Nihil est (inquit) homo habens prophetiam sine charitate, ita fuisse quem admodum possumus dicere, nihil esse hominem habentem animam sine mente. Non quia potest inueniri homo, qui mentem non habeat habens animam, sed quia nihil esset si inueniri posset, &c. Et iterum multa ibidem prosequitur de differetia falsi prophetae & veri. Idem li. 22. contra Faustū Manichæum, c. 24. Vide si vacat.

Concilium Oxoniense sub Innocentio 3.

Psalmo 21. 60. 65. 75. & 115.

Concilium Toletanum 4. sub Honorio 2.

1. Timoth. 5. Matth. 10.

Clemens 1.

Numeri 23. & 24. Ioann. 11.

Esay. 66.

Augustinus Hipponensis.

PROPRIETAS.

Proprietas interdicitur monachis. Posui superius in dictione, Monachus, &c. vide.

Proprietas Clericis interdicitur. Concilium AQUISGRANENSE I. sub Ludouico Pio Imperatore, c. 112. profert auctoritatem AVGVSTINI HIPPO- NENSIS in sermone de moribus Clericorum, ubi sic loquitur: Nulli (ait) licet in societate nostra habere aliquid proprium, sed si forte aliqui habent, nulli licet: & si habent, faciunt quod non licet. Tum mentionem facit Ianuarij qui pecuniam asseruauit, quam filiae testamento relinquere disponebat, quae tamen iam monasterio data erat. Cum autē morti appropinquaret, Ecclesiae pecuniam testamento reliquit, quam certe acceptare renuit Augustinus, tanquā indignū esset, ut Presbyter focius secum manens, de Ecclesia uiuens, cōmuncm vitam profitentes testamētum faceret. Testamentum (inquit) fecit heredem cōstituit? O dolor illius societatis! Fructus natus non de arbore, quam plantauit Dominus, sed Ecclesiam scripsit heredem! Nolo munera ista, nā amo amaritudinis fructum. Ego illum Deo querebam, societatem professus erat, hanc teneret, hanc exhiberet, nihil haberet, testamentum non faceret, habebat aliquid, &c. Idem adhuc in alio sermone de vita & moribus Clericorum repetit, ut haberetur, cap. 13. eiusdem Concilij, ex quibus colligitur, quod praeis temporibus Clerici professionem faciebant, unde ipse loquitur Augustinus ibidem: Clericus duas res professus est, & sanctitatem & clericatum, professus est societatem, professus est commune uiuendi societatem, professus est quam bonum & quam iocundum habitare fratres in unum. Si ab hoc proposito ceciderit, & extra manens clericus fuerit, dimidius cecidit, &c. Vide reliquum in vocabulo, Votum, &c. & testamentum, &c.

PROVINCIA.

Prouincia quae dicatur. Saepe in decretis reperitur de iure prouinciarum conferuando mandatum, ut diximus integrè in vocabulo, Metropolitani ius seruetur, &c. Quae debeat dici prouincia illic non diximus. Vide sic PELAGIVS II. epistola ad Episcopos qui Constantinopolim conuenerant, cap. 2. Super Prouincia causa (ait) unde sedem Apostolicam dudum consulerere uoluistis, uidetur nobis sufficienter tractatum a sanctis praedecessoribus nostris (uidebis loco praefixo) Sed quia denuo nostram mediocritatem de eadem re interrogare dignum duxistis, scitote certā prouinciam esse, quae habet decem uel undecim ciuitates, & unum Regem, & totidem minores potestates sub se, & unum Episcopum, alioque suffragatores decem, uel undecim Episcopos indices, ad quorum iudicium omnes causa Episcoporum, & reliquorum Sacerdotum, ac ciuitatum causa referantur, ut ab his omnibus iuste consensu uoce discernantur, nisi ad maiorem auctoritatem fuerit ab his qui iudicandi sunt appellatum. Unde non oportet ut degradetur, uel debonoretur unaquaque prouincia, sed apud semetipsam habeat iudices Sacerdotes & Episcopos singulos, uidelicet iuxta ordines suos. Et quicumque causam habuerit, a suis iudicibus iudicetur, & non alienis, id est, a suis iustis iudicibus prouincia, & non ab externis, nisi (ut iam prelibatum est) a iudicatis fuerit appellatum. Si uero in qualibet prouincia orta fuerint quaestiones, & inter ipsius prouincia Episcopos discrepare coeperit ratio, atque inter ipsos dissidentes non conueniat, ad maiorem tunc sedem referantur: & si illa facile & iuste non discernantur, ubi fuerit Synodus regulariter congregata canonice & iuste iudicentur. Maiores uero & difficiles quaestiones

Concilium Aquigranense.

Professio clericorum.

Pelagius 2.

Hae Gratianus allegat causa 4. quae 3. c. Scitote.

Hae Gratianus citat dist. 17. cap. multum denuo, &c.

(ut sancta

(ut sancta Synodus statuit, & beata consuetudo exigit) ad sedem Apostolicam semper referatur. Vide Causa, Accusatio, Appellatio, Episcoporum accusatio, &c. & huiusmodi uocabula, ubi de causis agitur, & supra, Metropolitano ius, &c.

PSALLERE.

Pfallendi disciplina. In multis iam uocabulis egimus de pfallendi disciplina, quae in choris Ecclesiarum adhuc hodie obseruatur, uidelicet in uocabulo, Cantus, Canonicus, Horae canonicae, Hymnus, &c. & Officium diuinum, ex Concilio Turonico, & alijs, quae non est fas repetere, cum facillimè possunt reuolui. Iam quippe diximus ex PHILONE IVDABEO libro De uita contemplatiua, quomodo monachi Alexandrini alternatim Psalmos & Hymnos decantabāt, quod & suo tempore obseruatum BASILIUS MAGNVS meminit epistola 63. Consuetudines (ait) obtinentes nunc in omnibus Ecclesijs concinne sunt ac consone. Ex nocte enim surgunt apud nos populus ad domum orationis, & in labore, ac tribulatione, & afflictionis lachrymas consistentes Deo, postremo surgentes ab orationibus ad psalmodiam perueniunt, & nunc bifariam diuisi alterna uicissitudine inter se psallunt: simul quidem meditationem oculorum inde corroborantes simul autem & attentionem, & cordis ab alijs rebus abalienatam intentionem sibi ipsis parantes. Deinde uni permittentes auspicari cantum, reliqui subsistant, & sic in psalmodia uarietate noctem sufferentes, precibus intermixtis. Die iam illucescente omnes in comune uelut ex uno ore & uno corde confessionis Psalmum proferunt Domino, propria sui ipsorum unusquisque uerba Penitentia facientes. Hinc etiam SIMEO METAPHRASTES in uita Theodosij Cœnobiarca: Quis (inquit) cum eas, quae hic sunt, audierit hymnodias, non demulcetur quidem auribus, laetatur autem animo, corde uero uehementer exultat, promptus, & alacri animo labra mouet ad laudandū eum, qui fecit, quod diuersis quidem linguis, una autem mente & sententia, canatur pie & religiosè. Quomodo enim in byra, ea que sit uicissim pulsatione, contemperatur diuersitas uocum numero admirabilis, ita etiam hic quoque diuersis linguis, quidam uariis & ualde concinuis cantatur hymnus, &c. De disciplina pfallendi BENEDICTVS CASSINENSIS cap. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. Regulae suae copiosissime tractat, cuius non opus censemus referre uerba, tum quod proluxiora sunt, tum etiam quod sufficienter in praefixis locis de hac materia differuimus. Deniq; CONCILIUM GENERALE VI. can. 75. Eos (inquit) qui in Ecclesijs ad psallendum accedunt, uolumus nec inordinatis uociferationibus uiri, & naturam ad clamorem uergeri, nec aliquid corum, quae Ecclesia non conueniunt, & apta non sunt, ad sciendū, sed cum magna attentione & compunctione psalmodias Deo, qui est oculorum inspector, offerre. Pios enim & sanctos fore filios Israel sacrum docuit oraculum. Oro lege quae superius uocabulo, Cantor, dicta sunt ex Concilio AQUISGRANENSE I. cap. 133. Concilium BRACARENSE I. cano. 30. Placuit, ut extra Psalmos canonicarum scripturarum noui & ueteris Testamenti nihil poetice compositum in Ecclesia psallatur, sicut & sancti praecipuum canones. Eadem repetit Martinus Bracarenensis, cap. 67. sui collector, ut alibi inseruimus. Deniq; Concilium BASILENSE generale sessione 21. de disciplina pfallendi tractans, & quam deuotè sit diuinum officium persoluendum: Statuit sancta Synodus,

Philo Iudaeus.

Basilus Magnus epistola ad clericos Ecclesiae Neocaesariensis.

Oro te haec perpende.

Simon Metaphrastes.

Benedictus Cassinensis.

Concilium generale 6. Constantinopolitani.

Concilium Aquigranense. Concilium Bracarense 1.

Martinus Bracarenensis.

Concilium Basileense generale.

ut in cunctis cathedralibus ac collegiatis Ecclesijs, horis debitis, signis congrua pulsatione praemissis, laudes diuinae per singulas horas non cursim ac festinanter, sed tractim, & cum pausa decenti, praesertim in medio cuiuslibet uersiculi Psalmorum, adhiberi faciendū inter solenne ac feriale officium differendum, reuenerenter ab omnibus persoluantur. Horas canonicas dēstri, cum uenica salari ac superpellicis mundis ultra medias tibias longis, uel cappis iuxta temporum ac regionum diversitatem, Ecclesias ingrediantur, non caputia, sed almucias uel birretas tenentes in capite, &c. Verum haec omnia quae prosequuntur lege, quia iam ea inseruimus in uocabulo, Canonicus, &c. Ex Concilio Aquigranensi I. cap. 114. uide quoque in dictione, Clerici diuini interitum officijs, &c. Eadem quoque renouat Concilium SENONENSE cap. 17. 18. 19. & 20 ubi praecipit, ubi horae canonicae maturè & cum distinctione & honestè in Ecclesia persoluantur, sine aliquo leuitatis & irreligiositatis exemplo, & etiam praecedens Basileense renouat decretum, & de tabula officiorum in choro ponenda, & de tempore ingressus in chorum, &c. Idem reficit Concilium COLONIENSE III. partis 2. cap. 8. & partis 3. cap. 5. & 6. Sed & Concilium AVGVSTENSE eadem praecipit c. 14. & Concilium MOGVNTINVM IV. c. 53. Similiter & Concilium TREVIENSE II. can. 6. ex Augustino lib. 8. Confessionum, c. 6. & 7. de quae externo cultu modestè gerendo, qui interni manifestatio est, ex eodem libro tractat, & concludit: Omnes qui horis canonicis persoluentis deputati sunt, dent operam, ut collectis animis, quo ad fieri potest, debitum pensum absoluant: nec ita se habeant, ut dum uoce psallunt, quiduis potius quam Deum animo cogitare uideantur, semper cauentes, ne propheticum illud audiant: labijs quidem me honorant, cor autem coram longè est à me. Statuimus proinde, ut laudes diuinae per singulas horas non cursim ac festinanter, sed tractim, seruatis interuallis decetibus, ratione dierum, festorum, ac praesertim & intermedijs secernendorum habita, reuenerenter & alacriter absoluantur nequaquam sublatio in alium clamore, ne uel insanire uel animi lasciuia gestire potius uideantur, quam seruire spiritus exultare, &c. Tum praecipit, ne inania uerba in templo misceantur dum lingua celebrantur. Vide Ecclesia orationis, &c. Haec quoque omnia reperit Concilium TRIDENTINVM sess. 24. quae fuit 8. sub Pio IV. cap. 12. 13. 14. decreti reformat, sed iam in praenotatis uocabulis cuncta inseruimus. Vide ergo, Cantor, Cantus, Hymnus, Horae canonicae, Canonicus, Officium diuinum, &c. quia multa plura ibi dicta & interta sunt.

PVDICITIA.

De pudicitia. Egimus in dictione, Continentia, Coelibatus, Castitas, Monialis uirgo, & infra in uocabulo, Votum, &c. Pudicitiam autem Christianam TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS libro de cultu foeminarum, ad calcem, ait: Pudicitia Christiane satis non est esse, uerum & uideri. Tanta enim debet esse plenitudo eius, ut emanet ab animo in habitum, & eructet à conscientia in supersocium, ut & foris inspiciat quasi superpellicem suam, ut conueniat fidei continenda in perpetuum. Discutienda enim sunt deliciae, quarum mollitia & fluxus fidei uirtus affeminari potest. Idem librum scripsit de pudicitia, ubi eam miris laudibus extollit, sic quae exorditur: Pudicitia floris mortem, honor corporum, decor sexuum, integritas sanguinis, fides generis, fundu-

Concilium Senonense.

Concilium Coloniense.

Concilium Augustense. Concilium Moguntinum 4. Concilium Treuirense 2.

Augustinus Hipponensis.

Esay. 29. Marti. 15.

Concilium Tridentinum.

Tertullianus Carthaginiensis.

metum sanctitatis, prauidicium omnibus bone mentis, quamquam rera, nec facile perfecta, vixq; perpetua: tamen aliquatenus in secula morabitur, si natura perstruxerit, si disciplina persuasuerit, si censura compresserit, &c. De eadem CLEMENS ALEXANDRINVS libro secundo Stromatum, non longe à fine. Et CYPRIANVS CARTHAGINENSIS libro De disciplina, & bono pudicitiae, & iterum libro De habitu virginum. Et AMBROSIVS MEDIO LANENSIS libris 3. De virginibus, & alij multi. Vide locis praefixis.

PVRGATORIVM.

Purgatorius ignis seu locus defenditur. Iam (bone Lector) in vocabulo, Defunctus, &c. ducentis, vt credo, testimonijs Patrum ab Apostolorum tempore vsque ad praesentem horam, probauimus iuste defunctis suffragia & Misarum sacrificia impendi, quod nihil aliud innuit, nisi esse locum purgatorij vbi animae defunctorum detineantur vsque ad satisfactionem debiti, quas ostendimus ex Apostolica traditione viuorum posse suffragijs subleuari, sicut manifestè Ioannes Chrysostomus docet, vt ibidem leges. Nunc autem restat tantum demonstrare, locum esse & ignem purgatorium. Hoc ex Euangelica historia pluribus in locis comprobatur, potissimè vbi Christus loquitur: Si quis blasphemauerit contra Spiritum sanctum non remittetur ei, neque in hoc saeculo, neque in futuro. Et alibi: Esto consentiens aduersario tuo citò dum est in via cum eo, ne forte tradat te aduersarius iudici, & index tradat te ministro, & in carcerem mittaris. Amen dico tibi non exies inde, donec reddas nouissimum quadrantem, &c. Et Ioannes in Apocalypsi: Nemo poterat neque in coelo, neque in terra, neque subius terram aperire librum, &c. Et Paulus Apostolus: Vi in nomine Iesu omne genu flectatur caelestium, terrestrium & infernorum, &c. Idem: Si cuius opus miserit quod superaedificauit, mercedè accipiet. Si cuius opus arserit, detrimentum patietur: ipse autè saluus erit, sic tamè quasi per ignem, &c. Plura alia sunt testimonia in veteri & nouo Testamento confirmantia purgatorium, quae IOANNES COCILEVS in tractatu de purgatorio 24. enumerat, quae breuiter consulentes omittimus. Illa autem quae protulimus, purgatorium locum praedicare satis Patrum sequentium sententijs manifestum relinquetur. Sic quippe loquitur ORIGENES ADAMANTIVS in Numeros homilia 25. Tempus (inquit) belli nobis est in hoc mundo, pugna aduersus Madianitas est, siue aduersum vitia carnis nostrae, siue aduersum contrarias potestates. Spectat nos Angelicus chorus, & virtutum caelestium pia erga nos pendet expectatio, quando, vel quomodo de hoc praedio reuertamur, quid vnusquisque nostrum manubijs reportet: & intuentur curiosus ac sollicitus perscrutantur, quis nostrum auri hinc amplius ferat, quis etiam argenti illius pondus exhibeat, quisve lapides deferat pretiosos, Requirit etiam si quis es defersit, aut ferrum, aut plumbum, sed & vas ligneum, si forte aliquis offerat, aut fictile, aut aliud huiusmodi magna domus vsibus necessarium. Requiritur ergò diligenter cum abierimus illuc, quid vnusquisque nostrum defersit, & secundum ea que detulerit, secundum quod labor eius pro contemplatione excimiarum probatur, etiam mansions & meritum preparabitur. Probantur tamen omnia haec, quae per ignem, per ignem, quae per aquam, per aquam. Vnusquisque enim opus quale sit ignis probabit, vt intelligas in persona sanctorum hunc

versum posse dici: Transiuimus per ignem & aquam, & eduxisti nos in refrigerium, &c. Vides ergò (ait) quomodo purificatione indiget omnis qui exierit de praedio vite huius, &c. Idem aperit homilia in Exodum 6. Triplex (inquit) bene agendi via est, cum vel opere, vel cogitatione, vel verbo boni aliquid agitur. Hoc enim significat & Apostolus, cum dicit: Qui autem edificat supra fundamentum hoc, aurum, argenti, lapides preciosos, triplicem bonorum indicans viam, & subiungit nihilominus triplicem etiam malorum, cum dicit: Ligna, fenum, stipulam. Et subdit: Idcirco qui saluus sit per ignem saluus sit, vt si quid forte de specie plumbi habuerit admixtum, id ignis decoquat & resoluat, vt efficiantur omnes aurum bonum: quia aurum terra illius bonum esse dicitur, quam habituri sumus sancti. Et sicut fornax probat aurum, sic homines iustos tentatio. Veniendum est ergò omnibus ad ignem, veniendum est ad confessorium. Sedet enim Dominus, & constat, & purgat filios Iuda. Sed & illud conuenitur, Si quis multa opera bona, & parum aliquid iniquitatis attulerit, illud parua tanquam plumbum igne persoluitur ac purgatur, & totum remanet aurum purum: Et si quis plus illuc plumbi detulerit, plus exuritur vt amplius decoquat, & vt si purum aliquid sit auri purgatum tandem resideat. Quod si aliquis illud totum plumbum venerit, fiet de illo hoc quod scriptum est, Demergetur in profundum tanquam plumbum in aqua validissima, &c. Eadem reperit in homilia octava, in Leuiticum, & homilia duodecima in Hieremiam, ne rem eandem toties repetere fas sit. Idem libro octavo in Epistolam ad Romanos, capite vndecimo. Verum haec ipsa purgatio, quae per penam ignis adhibetur, quantis temporibus, quantisque saeculis de peccatoribus excipiat cruciatus, solus scire potest ille, cui Pater omne iudicium tradidit. Vide & loco praefixo, Defunctus, &c. Et DIONYSIVS AREOPAGITA, TERTULLIANO libro secundo, ad uxorem, & ex CYPRIANO CARTHAGINENSI qui Misarum celebravit pro defunctis, vt ibidem dicitur, & qui libro seu sermone De elemosyna manifestè purgatorium astruit. Quam necessaria est (inquit) quam benigna diuina clementia, quae cum sciat non deesse sanatis quadam postmodum vltima, dedit curandis sanandisque denique remedia salutaria, scilicet suffragia, &c. Et GREGORIUS NISSENVS oratione, non esse dolendum ob eorum obitum, qui in fide decesserunt, &c. Si quo impetus perturbationum duxerit (ait) bestiarumque pellem ad vitia ministrum & aduenticem habebit, aliud ei deinde in eundem erit consilium, vt ad bonum perueniat, cum è corpore egressus, cognita qua inter virtutem & vitium est differentia, non poterit diuinitatis particeps fieri, nisi maculas animo immixtas purgatorius ignis abstulerit. Et infra: Alijs autem post hanc vitam purgatorij igne materia labes, & propensionem ad malum abstergentibus, & ad gratiam initio natura concessam voluntaria bonorum cupiditate reduntibus, &c. GREGORIUS NAZIANZENSIS oratione prima ad Nazianzenes, qui ipsum sub initio vocauerant, sed postquam venerat nusquam comparebant, &c. Vos (inquit) pauca verbis mala vero operibus pie agite, ac potius leges obseruetis, quam vt legislatorum admirationi habeatis, quo amorem vestrum erga illum ostendatis, fugite prauitatem, sequimini virtutem, spiritu suis feruentis, in spiritu vero conuenientis. Inde cognitionem pertrahentes, ex hisque fundamentum fidei struentes, non ex lignis aut ferro, nec ex stipulis materia fragili, & facile peritura, quoniam igne nostra iudicabuntur, & purgabuntur: sed ex auro, argento, la-

Clemens Alexandrinus.

Cyprianus Carthagenensis.

Ambrosius Mediolanensis.

Homilia 69. ad populum Antiochenum.

Matth. 11. Matth. 5.

Apocalyp. 5.

Philipp. 2. 1. Corinth. 3.

Ioannes Cocleus.

Origenes Adamantius.

Vide quàm eleganter ad purgatorium ignem referat verba praemissa Apostoli.

Psal. 65.

Triplex bene agendi via, 1. Corinth. 3.

Exod. 15.

Quid aperit?

Dionysius Areopagita c. 7. Basil. Hierar. Terullianus Carthagenensis. Cyprianus Carthagenensis.

Gregorius Nisenus.

Gregorius Nazianzenus.

pidibus

pidibus preciosis, & his qui stabilia sunt & duratura, &c. Hinc etiam loquitur AMBROSIVS MEDIO LANENSIS haec eadem Apostoli verba exponens: Sic tamen saluus erit quasi per ignem, &c. Ideo autem dicit (inquit) sic tamen quasi per ignem, vt saluus haec non sine poena sit, quia non dicit, saluus erit per ignem, vt merito suo ab igni non combustus, saluus fiat examinatus per ignem, sed cum dicit, sic tamen quasi per ignem, ostendit saluum illum quidem futurum, sed poenas ignis passurum, vt per ignem purgatus fiat saluus, vt non sicut perfidus eterno igne in perpetuum torquetur, vt ex aliqua parte operis pretium sit credidisse in Christum, &c. Idem exponens Psalmum trigessimum sextum, exponens illud: Frameae peccatorum intret in corda ipsorum, & arcus eorum confringatur, &c. Igne (inquit) purgabuntur filij Levi, sed & si per ignem examinabuntur, dicent tamen, transiuimus per ignem & aquam, & eduxisti nos in refrigerium. Alij in igne remanebunt, illis vorabit ignis, vt Hebraeis pueris, qui incendio firmacis ardentis obiecti sunt: ministros autem impietatis vltor ignis exurit. Vt mihi si opus meum arceat, & laboris huius patiar detrimentum. Et si saluos faciet Dominus seruos suos, salui erimus per fidem: sic tamen salui, quasi per ignem. Et si non exuremur, tamen veniemus. Quomodo tamen alij remaneant in igne, alij pertranseant alio loco, nos doceat Scriptura diuina. Nempe in mare rubrum demorsus est populus Aegyptiorum, &c. Vide residuum. Idem libro tertio Officiorum, capite decimo quarto, ignis purificationis meminit, exponens illud secundo Machabæorum primo. Cum in Persidem ducerentur Patres nostri, &c. Denique IOANNES CHRYSOSTOMVS qui homilia sexagesima nona, ad populum Antiochenum dicit: Non temere ab Apostolis (ait) haec sancta fuerunt, vt in tremendis mysterijs defunctorum agatur commemoratio. Sicut enim illis inde multum contingere lucrum, vtilitatem multam, &c. Vt alibi expolimus. Ille, inquam, Chrysostomus purgatorij ignis meminit homilia vigesima tertia in Genesim, dum solam virtutem ab illo igne & tormento dicit eripere posse. Vide in locis praefignatis. Et AVRELIIVS PRVDENTIVS in opere Cathemerinon, hymno in excelsis defunctorum, qui incipit: Deum igne fons animarum, Duo qui facias elementa Vitium simul ac moribundum Hominem Pater effigisti, &c. Ibidem expressè commendationem animarum, quae in purgatorio existunt, assumit. Sed & NICEPHORVS CALLISTVS libro duodecimo Ecclesiasticè historie, capite quadragesimo sexto. Et SOZOMENVS SALAMINVS libro septimo, capite vigesimo sexto, referunt Epiphanium Cypri multa edidisse miracula, & inter cætera narrat, quod illi transeunt cum oblati fuisset mendicus, qui dicebatur mortuus, illi requiem imprecatus est. Oro lege historiam, quia pulchra est. Et AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro vigesimo primo, De ciuitate Dei, capite vigesimo sexto, ignis (inquit) purgatorij probat deos, in aeternum vero ignem soli sinistra nouissima & perpetua damnatione mittentur, &c. Idem paulò infra: Illud dicitur Apostoli, ipse saluus erit quasi per ignem, potest intelligi de presenti tribulatione, vel de corporali morte, vel poena purgatorij, vel persecutione Antichristi, &c. Idem libro De verbis Apostoli, sermone decimo septimo, & allegat Petrus Lombardus libro quarto sententiarum, distinctione

Ambrosius Mediolanensis.

Psal. 65.

Ioannes Chrysostomus.

Aurelius Prudentius.

Nicephorus Callistus.

Sozomenus Salaminius.

Augustinus Hipponensis.

quadragesima quinta. Habet Ecclesiastica disciplina (ait) quod fideles nouerunt, cum Martyres eo loco recitantur ad altare Dei, vbi non pro ipsis oratur, pro ceteris autem commemoratis defunctis oratur. Idem sermone decimo quarto, de sanctis, tomo 10. Per ignem purgatorij (ait) non capitalia, sed minuta peccata purgantur, capitalia peccata sunt sacrilegium, homicidium, furtum, &c. Quicumque ex istis peccatis in se dominari agnouerit, nisi dignò se emendauerit, & si habuerit spatium, longo tempore poenitentiam egerit, & largas elemosinas erogauerit, & a peccatis ipsis se abstinerit, illo transitorio igne purgatorij purgari non poterit, sed aeterna illum flamma sine ullo remedio cruciabit. Quae autem sunt minuta peccata, licet omnibus nota sint, &c. Lege etiam librum eius de cura pro mortuis agenda, &c. Denique ATHANASIVS ALEXANDRINVS 43. quaestione de purgandis animabus quaerit: Num sentiunt aliqua beneficia peccatorum animae, cum super illis fuerit conuentus, & peractiones bonorum operum & oblationum. Cui quaestioni respondet, quod si non aliquo beneficio participarent, ex illo non vtique in cura & exequijs fieret commemoratio, &c. Et THEOPHILACTVS BULGARIVS in caput duodecimum Lucae, exponens illud: Timete eum qui postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam, &c. Vides enim (ait) quod non dicit, mittere eum qui postquam occiderit, mittit in gehennam, sed habentem potestatem mittere. Non enim semper qui moriuntur peccatores, mittuntur in gehennam, sed sunt in potestate Dei, vt etiam dimitti possint. Hoc autem dico propter oblationes & distributiones quae sunt pro defunctis, quae non parum conducunt, etiam his qui in grauibus peccatis moriuntur, &c. Et EPHREM DIACONVS in testamento suo: Ego (inquit) Ephrem morior. Notum igitur vobis sit omnibus, & vni Edesseni, testamentum enim vobis relinquo monumentum, symbolum doctrinae veritatis, ex ea quae mihi gratia & dono impartita sunt, vt in orationibus mei memoriam faciatis, scientes & cognoscentes me. Hui mihi quod laquei mortis praueuerunt me. Et infra: Et nunc volens fratres mei admonere vos & firmiter stabilire, vt post transitum meum assidue in vestris orationibus mei memoriam faciatis. Hoc iterum semel repetit. Porro purgatorium esse GREGORIUS L. non in vno loco, sed pluribus asseruit, & potissimè libro quarto, capite vigesimo quarto, Dialogorum, & 25. Et eodem libro capite trigesimo nono, vbi ex scripturis probat purgatorium esse, & specialiter profert auctoritatem Apostoli Pauli 1. Corinth. 3, quam superius multoties memorauimus. Idem in septem Psalmos Poenitentiales expositione in Psalm. 3. Domine ne in furore tuo arguas me, &c. Quasi dicat, (ait) scio futurum esse vt post huius vite exitum alij flammis expiantur purgatorij, alij sententiam aeternam subeant damnationis. Sed quia illum transitorium ignem omni tribulatione aeterno praesenti inuoluerabiliorem, non solum in furore aeternae damnationis opto non argui, sed etiam in ira transiens timore correctionis purgari, &c. Idè in 1. librum Regum, capite 2. exponens illud: Vt offerat nummum argenteum & totam panis, &c. Nam qui perfectionem bone voluntatis habuerunt in confessionem peccati, post mortem purgatoria poena peccati ad vitam transeunt, si ad delenda peccata sufficientem vim amoris nequaquam habuerunt, &c. Et BEDA VENERABILIS libro quarto Historiae Anglicanae, capite vigesimo secundo, Misarum pro defunctis celebratum meminit, & per eius merita à poenis fuisse absolutos. Idem libro

Athanasius Alexandrinus.

Theophylactus Bulgariensis, &c.

Oro attende.

Ephrem Diaconus hoc testamentum latinitate donatum est à Iulio Clemente canonico, &c.

Gregorius 1.

Beda venerabilis.

5. c. 13. refert Vilbrod beatū deductū fuisse in spiritu in locū flāminomū, & ab Angelis dictū illi fuisse: *Et alibi illa, quam aspexit flāmina ferventibus & frigoribus horrendam rividū, ipse est locus, in quo examinanda & castiganda sunt anima illorum, qui differenter emendare scelera que fecerunt, in ipso tamen mortis articulo ad poenitentiam confugiunt, & sic de corpore exierunt: qui tamen quia confessionem & poenitentiam vel in morte habuerunt, omnes in die iudicii ad regnum colorum perveniunt. Adhuc autem preces vimentium, & elemosynarum, & ieiunia, & maximè celebratio Misserum, ut etiam ante diem iudicii liberentur, adiuvant, &c. Porro BERNARDVS CLAREVALLENSIS sermone 66. in cantica, contra eos disputat, qui purgatorium ignem esse negabant. Non credunt inquit, ignem purgatorii restare post mortem, sed statim animam solutam à corpore, vel ad requiem transire, vel ad damnationem. Querunt ergo ab eo qui dixit, quoddam peccatum esse, quod neque in hoc seculo, neque in futuro remitteretur, cur hoc dixerit, si nulla manet in futuro remissio purgatorie peccati? Idem ad calcem vitæ S. Malachia Episcopi, &c. De reliquo fratres, dico vobis, si sequeremini vestigia eius, non tam facile in vanis cogitationibus, & otiosis sermonibus in locis & scurrilitatibus laboraverint: quia in his malum perditis & de vita vestra, & de tempore vestro. Volat irremediabile tempus, & dum creditis vos cavere istam poenam minimam incurritis ampliorum. Illud enim scitote, quia post hanc vitam in purgabilibus locis centupliciter qua fuerint hic neglecta, redduntur usque ad novissimum quadruplum, &c. Huc usque processimus per sanctorum Patrum semitas gradientes. Et tamen in Græcorum Ecclesia multis fuit annis Purgatorium denegatum, ut veteres tradunt historia: cumque cum Latina Ecclesia in hoc non conveniret, tandem convenientibus Imperatore Constantino Politano, & Patriarcha eiusdem urbis in urbem Ferrariam, præsidente eum Occidentalis Episcopi Concilio Eugenio 4. summo Pontifice, sic tandem propositum est negotium in eodem Concilio FERRARIENSIS, postea FLORENTINO. Sic autem Patres Latini seu Occidentales, Orientalibus Patribus proposuerunt: Nos ignem Patres amplissimi, in hoc mundo credimus esse, quo quidem anime peccatis lenioribus, vel (ut vulgo dicitur) venialibus obnoxie, coadiuvante Ecclesia, & sacerdotum precibus, Missis & elemosynis expiantur. Nam sanctorum & iustorum animas in celo esse, ac Trinitati assistere, suam denique felicitatem consecutas esse, nemo dubitat. Animas vero eorum, qui sine poenitudine mortem obierint in inferno una cum Iuda poenas æternas lueve profitemur. Ita ut tria mortuorum loca simpliciter sint. Unus quidem sanctorum, quod celum creditur esse. Alter delinquentium, qui sunt inferi. Qui vero confessi, sacratissimum corpus Christi, absque tamen poena præmia satisfactione, sumunt, continuè moriuntur, hi dubio procul in supradicto igne, quod purgatorium appellari solet, purgantur. De quo quidem igne Paulus ad Corinthios scribit: Unusquisque opus quale sit, ignis probabit. Ipse tamen salvabitur, sic tamen quasi per ignem, &c. Ad hanc confessionem Græci quidem non subito commoti sunt, alium verborum Pauli intellectum prætententes. Sed sessione 7. eiusdem Concilij, Beffarione Niceno Archiepiscopo procurante, de purgatorio questione mota Romana Ecclesia iudicio se submisit. In primis autem Iosephus Constantinopolitanus Patriarcha morte subita præventus, inuentus est, dum illum mors innasit, dictare professionem confor-*

Bernardus Clara vallensis.

Eadem adhuc sententia Calu nista.

Math. 13.

Concilium Florentinū generale sub Eugenio 4. primo inchoatū Ferraria.

Confessio purgatorij rati & accepta à patribus Orientalibus, proponē tibus Occidentibus.

1. Corinth. 13.

Acquiescent Græci fidei catholice de igne purgatorij

mem Romanæ Ecclesiæ, de purgatorio, & de animabus sanctorum, de azimo & fermentato, de transubstantiatione, & primatu sedis Romanæ, & c. conclusio facta est ab utriusque partis Patribus, quod Romana fides prævaleret & certior esset, ut liquet ex literis EUGENII IV. quæ datæ sunt ad calcem præfati Concilij Florentini in fauorem talis & tam à concupitæ vnionis, quibus literis fidem purgatorij exprimit, sicut iam in præcedenti propositione Patrum expressum est. Subiunguntur autem omnium Patrum nomina, qui huic fidei subscriperunt. Huic quoque decreto subscripsit longè post PETRVS MARONITARVM Patriarcha ex monasterio Camibim in mote Libano, Epistola directæ ad generale Synodum LATRANENSEM sub Iulio II. & post sub Leone X. quæ ibidem lecta est sessione vndecima, & sic habet: *Consuetum* (inquit) quod Christianus, qui in hac vita sufficientem de suis delictis poenitentiam non egit, ea fructus ad quandam divinam permittente iustitia, ducatur locum, qui purgatorium dicitur, ut ibidem quousque dignior sit in celum ascendere, remaneat. De purgatorij igne & precibus fundendis pro defunctis, Concilium SÆNONENSE contra Lutheri Commenta tractat Decreto 12. vbi Lutherum ex Mahometicæ legis autoritate suum dogma haulisse conuincit: *Lutherus* (ait) dum simul in culpa semper omnem cuiusvis temporalis poenæ reatum abolere contendit, purgatorium tollit, & quo laicos grauius in clericorum odium exasperet, sacrificia, oblationes, & omnes id genus pro defunctis orationes, recens esse sacerdotum comēium impudenter affererat. Præuidit enim versutus artifex, nihil esse quod effreni plebecula possit esse incundum, quam si facillima prorsus in celum prædicetur via, si omnis acerba illius purgatorio poenæ decutiatur metus: si quid habeat, quod aliquo tandem prætextu Sacerdotibus impingat. Ne igitur incautus forte quispiam, vasis huiusmodi blanditijs pelletus, errorum scopulis illi datibus, sacro approbante provinciali Concilio firmiter tenendam decreuimus, culpa per Poenitentiam abolita frequenter superesse temporalis poenæ reatum, velut superstitiosas quasdam peccati reliquias, que per dignos poenitentia fructus veniant expiande: adeo ut iniquitate & culpa peccati dimissa, peccator adhuc poenæ temporalis sit obnoxius. Hinc murmuranti aduersus Dominum Israelitica plebi, in dauid dimissam primum adulteri noxam, scriptura commemorat, pro qua tamen subinde poenæ temporalis irrogata est. Superabundans quidem atque exuberans est Christi satisfactio, cuius plenitudinem assequimur, dum sicut semel scopulis mortuus est, ita semel illi consepelitur per baptismum. Peccata vero, que post baptismum commissa fuerunt, poenitentia quidem expiantur, sed qua mortui Christo non semper consequuntur. Cum autem huiusmodi poenæ temporalis, aut ventalis tantum peccati reus, repente nonnunquam intereat, de omni verbo etiam otioso rationem redditurus: nec illi pateat aditus in caelestem illam Hierusalem, in qua nihil intrat coinquantiū nec item gebennæ subiaceat, quippe qui gratia sit participans, ac poenæ temporalis tantum debitor: sit ut primum purgatur ex his que gessit in corpore, saluus tandem aliquando futurus, sic tamē quasi per ignem: de sua semper interim salute, ex remanentibus in eo fide, spe & charitate, securus. Neque enim ex eorum est numero, quorum blasphemiam non remittitur neq. in hoc seculo, neq. in futuro, quorum superbia ascendit: sed eorum potius, quos sub torca Deo laudem acclamantes sacer Apocalypsis liber commemorat. Sancta igitur & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut à peccatis soluantur, &c. Porro Con-

Eugenius 4.

Petrus Maronitarum Patriarcha.

Concilium Latranense sub Leone 10.

Concilium Senonense.

Lutherus Mahometicæ legis sciator.

Math. 3. Luca 3. 1. Pet. 2. Rom. 7. Numer. 14. 2. Reg. 12.

Math. 12. Apocal. 21. 1. Corinth. 13.

Math. 12. Psal. 71. Apocal. 5. 2. Machab. 11.

cilium

Concilium Moguntinū 4.

Eugenius 4.

Petrus Maronitarum Patriarcha.

Concilium Latranense sub Leone 10.

Tridentinum Concilium generale nouissimi.

Facultas Louanienfis.

Facultas Parisiensis.

Concilium Agathense sub Calisto 1.

Concilium Moguntinū IV. postquam de suffragijs defunctis perfoluēdis tractauit, ut suo loco diximus, eadem cap. 46. ita de purgatorio tractat: *Est autem consentiens Ecclesiæ doctrina, multarum scripturarum collatione, & euidenti ratione firmata, talem esse quandam medium decedentiu statum, qui non mox ut carnem hanc exuerit, aut æternis cruciatibus tradatur, aut ad beata illa sanctorum consortia admittatur: in quos moderata & mixta clementie seueritate vindicatur ad tempus, is, qui & misericordia sua, & tormentorum modum, & mensuram nouit. Alioquin, cum ex his qui peccauerunt, & per poenitentiam sanantur, alij multus in hac vita aduersitates, alij aut paruas, aut nullas experiatur: Et cum multi in hac vita migrent à lathalibus quidem criminibus immunis, letioribus tamē, alius alio magis implicatus: duorum tamen nemo, sine ob plura, siue pauciora hoc delicta quotidiana damnationem æternam sustinebit: non facile modum inueniri possit, quomodo Deus (qui est in omnibus & erga omnes iustissimus) non iniustus videretur, si non post hanc vitam per temporales, & non æternas poenas, omnium cōpensatio expectaretur, &c. Hanc doctrinam etiam confirmat Concilium TRIDENTINVM sess. 25. quæ fuit 9. sub Pio IV. & præcipit omnibus Christi fidelibus, ut hanc fidem teneant, & publicè hanc populis publicare Episcopi imperat, præcipiens, ut curam gerant, quatenus fidelium viuorum suffragia, Missarum sacrificia, orationes, elemosynæ, aliq. pietatis opera, quæ pro fidelibus defunctis secundum Ecclesiæ statuta fieri consueuerunt, piè & deuotè obseruentur: & ut quæ pro illis ex testatorum foundationibus, vel alia ratione debentur, non perfunctorie, sed à Sacerdotibus & Ecclesiæ ministris, & alijs qui hoc præstare tenentur, diligenter & accuratè perfoluantur. Hanc doctrinam etiam de purgatorio & suffragijs defunctorum approbat FACULTAS LOUANIENSIS art. 16. & art. 30. *Firmiter* (ait) credendum est post hanc vitam purgatorium esse, vbi anime purgantur & soluitur poenæ delicti, quibus subuenitur per oblationem sacrificij altaris, per orationem, ieiunium, & elemosynam, & alia pia opera viuorum, & indulgentiarum, largitionem, ut citius à poenarum acerbitate liberentur. Et subdit art. 31. *Que defunctorum anime postquam fuerint purgate, in celo cū Christo regnare credenda sunt, sicut impiorum anime post mortem perpetuis tormentis addicuntur.* Et FACULTAS PARIENSIS sub Francisco I. art. 17. *Firmiter credendum est, & nullatenus dubitandum purgatorium esse, in quo anime detente oratione, ieiunio, elemosyna, alijsq. bonis operibus iuuantur, ut citius liberentur à poenæ, &c. Hæc igitur dicta sint de purgatorij igne, plura quidē diximus in vocab. Indulgentiæ, &c. si quidē tenet Patres indulgentias etiā illis qui in purgatorio sunt proficere.**

PVRGATIO CANONICA. Purgatio Clericorum canonica.] Lege superius vocabulum, Clerici criminosi. De hac purgatione sic Concilium AGATHENSE in decreto, quod citat Gratianus causa 2. q. 4. & Iuo Carnoten. lib. 5. *Si quis Presbyter vita sua negligens, prauis exemplis mala de se suscipere permisit, & populus ab Episcopo iuramento, seu banno Christianitatis constitutus infamiam eius patefecit, & certi accusatores criminis eius desuerint, admoetur primò seorsum ab Episcopo, deinde sub duobus vel tribus testibus. Si non emendauerit, in conuentu Presbyterorum Episcopus eū publica increpatione admoneat. Si verò neq. sic correxerit, ab officio suspedatur, usq. ad dignam satisfactionem, ne populus in eo scandalū patiat. Si verò*

accusatores legitimi non fuerint, qui eius crimina rennissitis iudicij probare conuenerint, & ipse negauerit, tunc ipse cum socijs septem eiusdem ordinis, si valeret, à crimine seipsam expurgat. Diaconus verò si eodē crimine accusatus fuerit, semetipsum cū tribus expurgat. Eadē repetit Concilium ILERDENSE, ut ibidē allegat Gratianus causa 2. q. 4. & Iuo lib. 5. *Si quis Presbyter à plebe sibi commissa mala opinione infamatus fuerit, & Episcopus legitimis testibus approbare non poterit, suspendatur Presbyter usq. ad dignam satisfactionem, ne populus fidelium in eo scandalum patiat. Digna enim satisfactio est, si eis, à quibus reus creditur, post rectam securitatem de imposito crimine, innocēs esse manifestetur. Quod ita à nobis, & à maioribus constitutum esse docetur, si sine secundū canones, siue ad arbitrium Episcopi sibi collegas septē adiungat, & iuret in sacro corā posto Euangelio, quod eum S. Trinitas, & Christus filius Dei, qui illum fecit & docuit, quod Euangelium continet, & sancti quatuor Euangeliste, qui illum scriperunt, sic adiuent, quod ille pronominatam actionē ita nō perpetrarit, sicut ei de illo oblatum est. Et in hac satisfactio purgatus, securè deinceps suum exerceat ministerium. Quam satisfactioem nonnulli præcedentium Patrum, * S. Leonem Papam qui in Basilica S. Petri Apostoli, coram reuerendis, Cesare Carolo, ac Clero & plebe, ita fecisse commemorant, atq. ita mox venerandum Principem, corā eiusdē S. Papa aduersarius dignè vltionis vindicta exereuisse. Porro Conciliū BRACARENSE II. can. 8. & allegatur à Gratia. causa 2. q. 5. c. Placuit, &c. Statuit, ut Clericus, si innocens accusatus fuerit de vitio fornicationis, & accusator per tria aut duo testimonia hoc probare non poterit, accusati ex cōmunicationem accusator accipiat. Vide in vocab. Accusator, & Clericus, &c. Porro de modo & ordine faciendi purgationem canonica Concilium LATRANENSE par. 2. c. 14. & 15. sub Alexandro III. dicit, quod hī qui laborant infamia purgatione indigēt canonica, in qua si deficiunt, tanquā rei habeantur. Præcipiē autē eos vrget ad purgationē canonica, qui accusatur simoniacè Episcopatū, vel beneficia Ecclesiastica, vel dignitates, postposita electione, & usurpasse, ut diximus in vocab. Electio, ex eodē Concilio. Eos, inquam, ad purgationē canonica vrget infra quadraginta dies: *In qua si desecerint* (ait) *beneficij Ecclesiarum sibi commissarum per poenā priuentur.* Prouidēdum tamen attētijs, ut tales personæ ad purgationē recipiatur, de quibus verisimile est, quod non debeant alicuius rei obtentu peierare, vel deicere. Sed & purgationem canonica indicit Clericis, qui de homicidio vel alio graui crimine notantur: in qua si desecerint, puniantur: si verò probatū fuerit, omni appellatione cessante, absoluantur. Hæc desumuntur ex L. c. 10 III. par. 5. c. 50. eiusdē concilij. Qui etiā Lucius III. ut habetur par. 8. c. 21. eiusdem Concilij, sic statuit: *In purgationibus faciendis, satis est, ut illi, qui pro purgando exhibent iuramentū, si secundū propria conscientia & opinionem iurauerint, quod purgandus sit à crimine immunis, & bonū exhibuit iuramentū. Si purgatores ab Ecclesia tollerentur, & si bona fama in suis ordinibus ministrantes, nec in iudicio pro crimine cōdemnati, proculdubio sunt absq. ulla indagine admittendi, nec cōmendanda sunt nomina singulorū, vel de eorū maioribus inquirendum. Idem omnino repetit ALEXANDER III. c. 8. par. 50. eiusdem Concilij scribens Gaucens Gaucens electo, & loquens de testibus in causa purgationis admittēdis. Sint autē illius honestatis & opinionis, quod verisimile sit eos nolle amore, vel odio, seu obtentu pecuniæ peierare. Ut autem idonei ap-**

Concilium Ilerdense sub Symmacho 1.

Ille est Leo 3. ut alibi dicitur.

Concilium Bracarense 2.

Modus & ordo purgationis Canonica. Concilium Latranense sub Alexandro 3. par. 2. c. 14.

Lucius 3.

Alexander 3.

pareant, necesse est eius qui purgare debent, vitam & conuersationem noceant, & si in purgatione defecerint, omni officio & beneficio Ecclesiastico priuentur. Vide supra, Accusatio, & Accusator, & Clericus criminofus, & infra, Testis, &c.

Q V A D R A G E S I M A.

Vadragesimæ ieiunium cū delectu ciborum institutum & obseruadum defenditur.] Eginus iam de delectu ciborū in proprio vocabulo, & de ieiunio tam quatuor temporum, quam illo, quod certis diebus obseruatur in Ecclesia, tractauimus in suo vocabulo, & illis in locis sapius Quadragesimalis ieiunij meminimus. Igitur quod forsitan hic defuerit, poterit ex illis suppleri vocabulis. Nunc autem intendimus loqui de illo mystico numero Quadragesimalis ieiunij, quod iam nunc ingredimur, cui & à multis contradicitur, tanquam, quod à Manichæis illud ieiunium Ecclesia acceperit, vt fanatici impudentissimè heretici Caluinista mentiuntur. Verum & si non probare possimus Christum in Euangelio hoc instituisse ieiunij Quadragesimæ, quamuis hoc satis suo commendat ieiunio) tamen possumus ex Apostolica traditione illud in Ecclesia inuictum comprobare, & à sanctis successioribus Apostolorum per manus sancti traditum & obseruatum. Volo autem prius Lectorem admonere, quia temporibus Apostolorum non erat præscriptum tempus certum ieiunio, sed fideles qui flagrabant igne & deuotionis & dilectionis continuus ieiunijs vacabant, sicut ex Apostolo Paulo constat in multis epistolarum locis, & probat vetustissimus author & Apostolorū temporū THEOPHILVS ALEXANDRINVS libro Paschali. & 2. Erant autem libera omnia ieiunia, vt docent historiographi celebres, EYSEBIVS CAESARIENSIS libro quinto Ecclesiasticae historiae, capite 24. Et NICEPHORVS CALLISTVS libro quarto, cap. 36. & lib. 12. cap. 34. Et vnaquæque prouincia certis diebus suum ieiunium peculiariter obseruabat. Porro refrigescere in aliquorum cordibus charitatis & feruoris deuotione, stata ab Apostolis ieiunia indicta sunt, vt ante sacrum Pascha quadraginta diebus se Christiani ieiunijs macerarent. Quæ etiam Quadragesimalis obseruatio, autem quam Pascha dies certus præcriberetur, variè colebatur, vt iam monuimus in dictione, Pascha: certum est tamen ab Apostolis Quadragesimale ieiunium institutum, & sic ab Ecclesia vsque ad præsens tempus receptum, quod in promptu est, more cæpro, sacris Patrum testimonijs comprobare. Sic ergo CANON APOSTOLORVM LXVIII. Si quis Episcopus, vel Presbyter, vel Diaconus, vel lector sanctam Pascha Quadragesimam non ieiunat, vel quartum diem, vel Parasceuem, præterquam si propter imbecillitatem corporalem impediatur, deponatur: si sit autem laicus segregetur. Iterum Apostoli sic instituerunt, vt docet CLERMENSIS I. libro quinto, capite decimo tertio Constitutionum Apostolicarum. Seruandum est à vobis (aiunt) ieiunium Quadragesimæ continens memoriam conuer-

saionis & legislatoris Domini. Celebretur hoc ieiunium ante ieiunium paschæ, quod incipiens à secunda sabbathi desinat in Parasceuem. Post quos dies soluitur ieiunio, aggregendum sanctam Pascha hebdomadam, ieiunantes in ea (scilicet quadragesima) omnes cum timore & tremore, orantes per eos dies pro his qui pereunt, &c. Hæc est igitur Apostolica institutio. Sic & ABDIAS BABYLONIVS libro septimo certaminis Apostoli, refert Mattheum Apostolum Quadragesimale ieiunium cum delectu ciborum commendasse, & præcepisse, vt reperies allegatum in vocabulo, Ciborum delectus, &c. Huius ieiunij meminit PHILO IVDÆVS libro secundo, vitæ Mosis. Hic Philo audiuit Petrum Apostolum, & ei adhæsit, atque doctrinæ eius, vt testatur iam memoratus Eusebius Cæsariensis libro secundo Ecclesiasticae historiae, capite decimo sexto. Sermo tenet (ait) Philonem temporibus Claudij Imperatoris Romanam venisse, & Petrum Apostolum vidisse, atque eius adhaerere colloquijs, verbum Dei predicantis, &c. Hic ergo Philo libro allegato de Quadragesimali ieiunio sic loquitur: Quis ieiunium quod vocant non mirabundus adorat, præsertim quotannis recurrentis sacro mense, iuxta disciplinam austeram & iericam? Sunt enim qui sic ieiunant, vt nec merum desit, nec cupedia, dapilliter appositus cibus & poculus, non tantum ventrem expleturis, verum etiam excitaturis subueniant concupiscentias. Sed ubi sic ieiunatur, vt nec cibum nec potum attingere liceat, ne quid corporearum affectionum purgata menti obstruat, ut sit in saturitate festa celebratum, ibi intentis omnibus ad placandum Patrem omnipotentem pia precatione id vnum agitur, vt concedat præteritorum peccatorum veniam, & in posterum nouis beneficijs suam gratiam augeat, &c. Et IGNATIUS MARTYR epistola ad Philipp. Dies festos (inquit) ne in bonoribus Quadragesimam ne pro nihilo habeatis, imitationem enim continet Domini conuersationis. Et infra: Hebdomadam post diem passionis ne despiciatis, quarta & sexta feria ieiunantes, & que supersunt pauperibus porrigentes, &c. IRENAEVS LVGDVNENSIS martyr & Apostolicorum tempore, dum controuersia esset inter Asianos & Latinos de festo Paschæ, & de Quadragesima consequenter celebranda, Concilium in Gallia congregauit, vt docet Eusebius præfatus libro quinto Historiae Ecclesiasticae, capite vigesimo tertio, & vigesimo quarto, ubi præscripta formam tenendam esse ieiunij & diei Paschæ, sicut Romana obseruat Ecclesia. Cùm verò Victor primus Papa Asianos vellet excommunicare, eo quod non eundem ritum sequerentur, sic eidem refricit Irenæus, vt iam allegauimus in vocabulo, Pascha, &c. Non solum (ait) de die Paschæ agitur controuersia, sed & de ipsa specie ieiuniorum. Quidam enim putant vno tantum die obseruari debere ieiunium, alij duobus, alij verò pluribus, nonnulli etiam * quadraginta, ita vt horas diurnas nocturnasque computantes diem statuam. Quæ varietas obseruantia (ait) non nunc primum, neque nostris temporibus cepit, sed multo ante nos ex illis, (vt opinor) quin simpliciter quod ab initio traditum est, tenentes in alium morem, vel per negligentiam, vel per imperitiam postmodum decidere. Et tamen nihilominus omnes isti, etiam cùm in obseruantia variarent inter semetipsos & pacifici fuerunt semper nobiscum, & sint: nec dissonantia ieiunij fidei consonantiam rupit, &c. Hæc Irenæus. Porro Romanæ Ecclesie ritum, ita in obseruadum ieiunio Quadragesimæ, quâ in celebradum Paschate, secuti sunt, & certa diffinitione sequen-

Has constitutiones Clementis legit & approbat Epiphanius Cyprius lib. 1. heresi 45. contra Seuerianos, & Cyrillus Hierosolymitanus catechesi 35. Illuminatorum, & Nicephorus, atque alij multi.

Philo Iudæus Petri audiuit.

Oro attende Philonis verba

Ignacij epistolam recenfit & legit Eusebius libro 3. Eccles. Histor. cap. 36.

Irenæus Lugdunensis.

Concilium Gallianum sub eodem.

* Igitur ante Irenæum obseruabatur Quadragesimale ieiunium, & heretice, necdum erat Manichæus natus.

Theophilus Alexandrinus.

Eusebius Cæsariensis.

Nicephorus Callistus.

Si putas canones Apostolorum non esse ad mittendos, lege quod in vocabulo, canon Apostolorum auctoritate scriptum est.

Concilium Cæsariense.

Concilium Romanum.

Concilium Gallicarum. Concilium Achaicum.

Telephorus I.

Concilium Romanum sub Telepho.

Tertullianus Carthagenensis.

Cyprianus Carthagenensis.

Origenes Adamantius.

Heus tu heretice quid dicis?

dum voluerunt Patres congregari in Concilio CAESARIENSIS sub Theophilo eiusdem urbis Episcopo, tempore eiusdem Victoris I. qui præfatus Romano Ecclesie administrabat anno Domini 198. & adhuc confirmatur sub eodem Patre congregari in Concilio ROMANO quod ipse celebravit, & sub eodem adhuc Patre congregari in Concilio GALICANO, præfide Irenæo Iudæo sub eodem Victore I. præfidente in eo Bachelo Corinthiorum Ecclesie Episcopo, vt memorat Eusebius præfatus lib. 5. cap. 23. Ritum autem Romanæ Ecclesie de celebradum Paschate positus est suo in loco. De Quadragesimali verò ieiunio TELEPHORVS I. Papa, epist. ad omnes Episcopos, vt allegat etiam in eius vita Damasus I. & Gratianus, Distinct. 4. cap. Statuimus, & Ivo lib. 2. Statutum est à nobis (ait) & à cunctis Episcopis in hac sancta & Apostolica sede congregatis, vt septem hebdomadas ante sanctum Pascha, omnes clerici in sortem Domini vocati à carne ieiunent: quia sicut discreti esse debet vita clericorum à laicorum conuersatione: ita & in ieiunio debet fieri discretio. Et sicut laici & seculares homines nolunt eos recipere in accusationibus, & infamationibus suis, ita nec clerici debent eos recipere in impulsationibus suis, quoniam in omnibus discreti debet semper esse & segregata vita & conuersatio clericorum, ac seularium laicorum. Et sicut hi amplius sunt applicati diuinis cultibus, & similiares dicuntur Domini saluatoris, ita moribus & conuersatione atque sanctitate debent esse distincti. Hæc ergo septem hebdomadas omnes clerici à carne & delictis ieiunent, & hymnis & vigilijs, atque orationibus domino inherere diu nocturnis studiant. Porro TERTULLIANVS CARTHAGENENSIS libro de Ieiunio aduersus Pŷchicos, qui ieiunium damnabant, illis proponit antiquam traditionem sanctorum, & quadragesimæ ieiunium ab illis institutum, & potuisse Episcopos vniuersæ plebi certam mandare ieiunia. Vide supra, Ieiunium, &c. Sic CYPRIANVS CARTHAGENENSIS sapius eiusdem meminit ieiunij, & præcipue libro De singularitate Clericorum. Cognosco (inquit) taliter in nobis ieiunia, sicut sanctorum, iudicatur, propter instantiam doctrine solius, ubi, pollere, sicut in Apostolis legitur triumphasse, & approbantur apud nos eadem exercitia seruire virtutum, quibus Apostoli omnia vitia tremuerunt. Plane quadragesima dicitur ieiunium Domini meditari, & orationes, excubiisque, quibus ille per solitudines etiam nocturna silentia rumpebat. Idem sermo in orationem Dominicam. ORIGENES ADAMANTIUS homilia in Lenticum IO. Abstineret (inquit) à cibis, quos Deus creauit, ad percipiendum eum gratiarum actione fidelibus, & hoc facere cum his qui Christum crucifixerunt, acceptum esse non potest Deo. Indignati sunt aliquando & Pharisæi Domino, cur non ieiunarent discipuli eius: quibus ille respondit, Quia non possunt filij sponsi ieiunare quædum cum eis est sponsus. Illi ergo ieiunent qui perdidissent sponsum, nos habentes nobiscum sponsum ieiunare non possimus. Nec hoc tamen ideo dicimus, vt abstinentia Christiane freni laxemus. Habemus enim Quadragesimæ dies ieiunij consecratos. Habemus quartam & sextam septimanis dies, quibus solent ieiunare. Est certe libertas Christiano per omne tempus ieiunandi, non obseruantia superstitione, sed virtute continentie. Nam quomodo apud eos castitas incorrupta seruatur, nisi ardentibus continentia subleuata subdijis? Quomodo scripturis operam dabit? Quomodo scientia & sapientia studebunt: nunc per continentiam venitis & qui-

uris? Quomodo quis seipsum castitatem propter regnum celorum, nisi ciborum affluentiam & seueram abstinentiam vniuersis ministrat? Hæc ergo Christianus ieiunandi ratio est, &c. Et THEOPHILVS ALEXANDRINVS sub hoc tempore, lib. 3. Paschali, demōstrat, quàm graui cum flagitio Ægyptiorum quidam Quadragesimæ diebus ieiunia violant, atque vini potibus, carniūque escibus illud pugna tempus contaminauerint. Itaque gratias Domini triumphos nobis (ait) de sceleratissimis demonibus pollicente, ieiunia ritū celebremus, vt solennitatis quoque ritū participes simus. Nequaquam diebus Quadragesimæ, sicut luxuriosi diuites solent, vini poculum suspiremus, neque vt in prociūto & prelio, ubi labor & sudor est, carniū edulio delectemur. Crapula quippe & ebrietas, & catera huius vite illecebre opulentiſsimam animarū thesaurum exhauriunt, & sementem scientiæ doctrinæ, oberrimam sui admixtione suffocant. Et paulo infra: Qui autem legum præcepta custodiunt, ignorant vinum in ieiunijs, carniū esum repudiant, & insatiabilem auaritiā Dei timore compescunt, &c. Vide ciborum delectus, &c. Vnde quod RUFINVS AQUILEIENSIS lib. 10. historiæ Ecclesiasticæ, cap. 3. Et NICEPHORVS CALLISTVS lib. 8. cap. 42. narrat beatissimum Spiridonem in tempore magnæ Quadragesimæ: vnde colligimus eo tempore cum delectu ciborum obseruatam) aduenient Hospiti, cùm nihil aliud haberet, carnem obtulisse mādudandam: hoc charitate procurante & defectu alterius obsonij factum est, (narrat autē Nicephorus illum Hospitem detestasse, Christianum se esse dicens, neque; tali tempore eiusdemodi esca indigere confirmans) & Spiridonem cū certis diebus omnino à cibo abstineret, ho piralicis tamē intuitu, non contemptu Ecclesiasticæ traditionis, illud coegit vt ederet. Floruit autē ille Spiridon tempore Magni Concilij Niceni, quo etiam tempore CONSTANTINVS MAGNVS epistola missa ad Alexandrinos, & eam Nicephorus inferuit lib. 8. c. 25. Quadragesimalis ieiunij meminit, quod vario modo celebrari apud quosdam conquetitur propter variationē celebrationis Paschatis, vt iam diximus. Consideret (ait) similitudinis vestra solertia, quam graue sit & indecorum per Paschales dies, alios quidem ieiunij intentos esse, alios verò conuinjs vacare: & post Pascha dies hoc quidem feruari, illos autem statim ieiunij macerari, &c. Sub eodem tempore florebat Sabas venerandus Abbas in Palæstina, in cuius vita SIMON METAPHRASTES sic loquitur, & lecta est coram Patribus Concilij generalis VII. Cùm itaque (inquit) soleret Euthymius quartodecimo Ianuarij semper proficisci in vastam solitudinem, & illic versari in diuinis diebus ieiuniorum, nulli se videndum præbens, & neminem alloquens: hoc quoque solebat beatus Sabas agere consequenter, tempore solium parum mutato, quandoquidem ille quartodecimo, sicut diximus, hic autem vicesimo die mensis secedebat, &c. Et infra: Nam ipse Sabas toto ieiuniorum tempore erat ieiunus, nihil omnino cibi attingens, nisi quod Sabbatis & diebus Dominicis diuina sumebat sacramenta. Et infra: Ea de causa tempore ieiuniorum accedit ad quendam torrentem, quia maxima laura distabat decem stadijs, cum quodam Paulo, atate quidem senex, florenti verò virtute: & cum offendisset quandam speculneam in torrentis parte, quæ est ad boream, in ea quidem totam manserit Quadragesimam, &c. Idem in vita Magni Athanasij, qui eadem tempestate floruit, eiusdem ATHANASII MAGNI scriptum

Theophilus Alexandrinus dicitur in Hieronymo laque conatus.

Quid apertius

Rufinus Aquileensis. Nicephorus Callistus. Spiridonem factum excusat.

Constantinus Magnus.

Simon Metaphraustes.

Athanasius Magnus.

scriptum profert ex libro de fuga sua, ubi sic loquitur Athanasius: *Advenarum quidam Alexandriam, qui nos querebant occidere, fuerunt, quae nunc sunt deiora prioribus. Repente enim milites circumdederunt Ecclesiam, & qua solent hostes facere fuerunt pro precibus. Deinde ingressus sancta Quadragesima, qui a Macedonio & Arrianis e Cappadocia missus fuerat Georgius, auxilium mala quae ab eis didicerat. Nam post hebdomadam Pascha coniecta sunt virgines in carcerem, &c. quae sequuntur. Idem Metaphrastes in vita S. martyris Theodori Tironis. Cum venisset (inquit) casti & divini dies Quadragesime, in quibus omnis aetas apud se cogitat, quae prius sunt admissa peccata in quibus & facile est cadere, cum tunc grauius oppugnet inimicus, & reuocari est difficile, &c. Idem in vita S. Porphyrii Episcopi. Diebus (inquit) festis utebatur oleo, & vescebatur oliuis: Nihil autem aliud gustabat quod fuisset igne coctum. In ieiunijs vero Quadragesime secundo quoque die comedebat legumina madafacta, aut contaminata olea sine pane. Totam autem sanctam Paschalem hebdomadam transgebat nihil semens, praeterquam quinta sancta feria, post communionem sanctam, aquam calidam. Et corpus suum usque adeo macerauerat, ut qui videbant, putarent se umbram aspiceret, &c. Denique THEODORETUS CYRENSIS in Philotheo scribens vitam Publii Monachi, qui circa haec tempora degebat, sub finem, ait: Licet (ait) senectute confectus sit, nullos tamen corporis labores subterfugit. Nunquam enim neque vinum, neque acetum, neque passam uiam, neque liquidum lac aut coagulatum gustauit. Oleo vero vel Quadragesime tempore abstinebat, &c. Idem ibidem in vita Eusebii serui Dei: Gregis illius praefectus (ait) vir sane omni virtute praeditus, semen hunc predicabat, quindecim tantum caricis septem sancta Quadragesime hebdomadas peragrasset. Porro de monachis sui temporis, idem BASILIUS MAGNUS testatur in sermone de Institutione eorum. Sed & oratione in sanctos 40. Martyres sic fatur: Ad finem vel potius ad fastidium totius operis peruenit oratio. Hoc erat tempus, hi certaminis dies, hoc Paschalis praenuntium, sancta Quadragesime mysterium, quadragesima nobis placationis dies, certaminibus totidem numero coronae respondebant, &c. Et idem eiusdem frater GREGORIUS NISSENVS oratione in eosdem martyres 40. Vnum (inquit) erat omnium votum, quadragesima in stadium intravimus, totidem Domine coronas tribue, Non desit numero nec vnus quidem. Preciosum est tempus quod quadragesima dierum ieiunio ornasti, per quod divina lex in orbem transfuit. Quadragesima uem dierum ieiunio Helias Dominum exquirens videre meruit, & oratio quidem eorum talis, &c. Et coeuis illis GREGORIUS NAZIANZENSIS oratione in S. Lauacrum: Multa (inquit) recensenda essent, quae tum aliter, quam praesentia se habere videntur, nec huic conueniunt temporis, verbi causa, Christus ieiunauit parum ante tentationem, nos vero ante Pascha. Ieiunium quidem est unum, sed non paruum inter utrumque temporis interstitium. Et Christus quidem contra tentationes suum obicit ieiunium: nostrum vero ut Christo commoriamur operatur, ac purgatio est quae festiuitatem praecedat. Et hic quidem dies ieiunauit quadragesima, nam Deus erat: at nos viribus nostris hoc commensuramus, tamen si quibusdam zelus etiam supra vires aliquid anniti persuaadet. Rursus Pascha sacra cum discipulis in coenaculo, ac post coenam, dieque unica ante passionem celebrat: nos vero, ea in orationis domibus, & ante coenam, ac post resurrectionem peragimus, &c. Denique IOANNES CASSIANVS collatione 21. Abbatis Theone*

Attende verba

Theodoretus Cyrensis.

Ecco numerus dierum Quadragesimae praefecti ptus.

Basilius Magnus.

Passi sunt enim hi martyres in Quadragesima quo tempore festum agitur.

Gregorius Nisenus.

Gregorius Nazianzenis.

Nota haec.

Ioannes Cassianus.

cap. 27. Porro quod dicitur diuerso more, id est, sex vel septem hebdomadibus per nonnullas prouincias quadragesimam celebrari, una quemadmodum diximus ratio. Idemque ieiuniorum modus diuerso hebdomadarum obseruatione concluditur. Hi enim sibi sex hebdomadarum obseruationem praefixerunt, qui putant die quoque Sabbathi ieiunandum. Sex ergo hebdomadas ieiunia persoluunt, qui eodem sex & triginta dies per sabbatha sexies reuoluta consummant. Et subdit cap. 28. Vna ergo quemadmodum diximus ratio, idemque est ieiuniorum modus, licet in hebdomadarum numero differre videatur. Sed profecto cum rationem huius rei humana obliterasset in curia, tempus hoc, quo anniuersaria, ut dictum est, decime Deo triginta sex, sex ieiunijs offeruntur, Quadragesima nomen accepit. Quod scripsit, vel propter hoc visum sit hoc vocabulo debere censeri, quod Moses vel Helias, vel ipse Dominus noster Iesus Christus quadragesima diebus ieiunasse traditur. Ad cuius numeri sacramenti illi quoque quadragesima anni, quibus Israel est in solitudine commoratus. Et quadragesima similiter mansiones, quibus eam mystice pertransisse describitur, non incongrue coaptantur, &c. Sic & PALLADIUS CAPPADOCIAE duorum Macariorum vitam describens, cap. 6. libri, qui dicitur, Paradiis, &c. Habebat (inquit) Macarius Alexandrinus, sicut ex ipsis ore didici, hoc in proposito vitae suae, ut si quid magnum a quibuscumque sanctis in abstinentia fieri didicisset, hoc seruenter impleret. Cognito igitur a quibusdam, quod Tabennensis nihil cocti sibi per Quadragesimam totam edere dicerentur, statuit intra semetipsum, ut per septem annos nihil quod coctum fuisset igne, gustaret, &c. Idem cap. 30. eiusdem libri, in vita Iuliani & Adulij monachorum: Per Quadragesimam quidem (ait) quinto quoque die edebat, reliquo vero anni tempore post biduum semper cibum capere consueuerat. Porro AMBROSIVS MEDIOLANENSIS sermone in inuentione corporum Geruasij & Prothasij: In diebus itaque transacta nuper Quadragesima (ait) cum Dominus donasset mihi, ut ieiunium me faceret esse participem, in oratione posui ita me somnus oppressit, &c. Idem libro De virginibus 3. Debet (ait) esse aliquid, quod Quadragesima diebus addatur: sed ita, ut nihil ostentationis causa fiat, sed religionis. Oratione quoque nos Deo crebra commendat, &c. Idem sermone 25. in Quadragesima. Non enim fratres leue peccatum est fidelibus indictam Quadragesimam a Domino ieiunare, & ieiunia consecrata ventris uocitate dissolvere. Scriptum est: Qui dicit se in Christo manere, debet sicut ille ambulauit & ipse ambulare. Si vis ergo Christianus esse, debes quod Christus facere. Ille qui peccatum non habebat, Quadragesimam ieiunauit: Tu non vis Quadragesimam ieiunare qui peccas, &c. Et iterum idem serm. 36. in Quadragesima, sic incipit: Ante dies deuotione sanctae Quadragesime predicantes, sacrarum literarum exempla protulimus, quibus approbaremus hunc Quadragesimarium numerum non esse ab hominibus constitutum, sed diuinitus constitutum, nec terrena cogitatione inuentum, sed caelesti maiestate praecipuum. Atque ideo qui constitutum numerum una die manducando praeterit, non ut vnus diei violator accusatur, sed ut totius Quadragesime transgressor arguitur. Unde bonum est homini, ut dictum numerum sine labore ieiunet, & totius Quadragesime consequatur pariter sanctitatem, &c. Vide reliquum. Sub hoc tempore EVSEBIUS EMISSENSIS homilia 1. in initio Quadragesimae homiliam excellentissimam edidit, qua ad suspiciendum venerandum ieiunium populi fidelis corda praeparat, & sic incipit: Sicut messum aut vindemiarum dies

Cur Quadragesima vocetur cu triginta sex diebus tantum ieiunetur, &c.

Palladius Cappadociae Episc.

Tabenensis in Quadragesima auturam vitam dicebant.

Ambrosius Mediolanensis.

1. Ioan. 2.

Quadragesimarium.

Eusebius Emissenus vel Emissenus, ut placet Nicephoro.

humano

humano generi fructum suorum abundantiam comendat & gratiam, ita hoc Quadragesima tempus animabus nostris, dilectissimi fratres, fecundum salutis fructum nouerimus. Sed si requiras & dicas, quid comodi, quid utilitatis, hoc exercitium ieiunandi afferat: homo, quid diceret si non prior Dominus tuus abstinentiam dedisset exemplum? Et AVRELIUS PRUDENTIVS in opere Cathemerinon, Hymnu ieiunantium in Quadragesima composuit, & sic exorditur: O Nazarene Dux Betlehem Verbum Patris, Quem parvis almi virginalis protulit Adesto castis Christe parimonijs, Festumq; nostrum Rex serenus aspice, Ieiuniorum dum litamus victimam. Nihil hoc profecto purius mysterio, &c. Et CYRILLVS HIERSOLYMITANVS Catechesi 4. Illuminatorum Hierosolymis, cap. De cibis, &c. Ieiunamus (ait) a vino & a carnibus abstinentes, non quod haec tanquam abominaciones oderimus, sed quod praemium expectamus, ut sensibilia despicientes, spiritali deinceps & intellectuali mensa fruamur, & nunc seminantes in lacrymis, in futuro seculo in exultatione metamus, &c. Et alibi omnes iubet in tempore Quadragesimae pro anima vacare. Denique his coeuis MAXIMVS TAVRINENSIS homilia vnam in die Cinerum, & quarta in Quadragesima composuit, in quarum tertio loquitur: Nos vero fratres, quibus propugnator inuictus haec venerabilem Quadragesimam dedicauit, & pudantes carnalia desideria, sic castigemus membra ieiunijs, ut animas virtutibus saginemus. Ieiunet in nobis pernitiosa luxuries, ieiunet omnis iniquitas, ieiunet odiosa contentio. Abstineamus ab epulis, magis abstineamus a vitijs. Sio nos temperemus, sic sobrijsimus a vino ut nulla nobis voluptatum dominetur ebrietas. Quid enim prodest obseruatione quadragesima dierum, ieiunandi nos tempora custodire, & legem non tenere ieiunij? Quid prodest vobis vacare e conuiuijs & diem litibus occupare? Quid prodest proprium non edere panem, & victum deripere miserorum? Ieiunium Christiani, egenis debet esse refectio. Ieiunium Christiani, pacem debet nutrire non iurgia. Quale illud est autem, vide quod non vesceris carnibus, & de ore tuo omni esca sordidius egredietur maledictum? Quale est, quod sanctificatur venter ieiunio, & pollutur lingua mendacis, &c. Idem ad calcem homiliae 4. Et ideo fratres, Dominice certaminis victorias, excepta Dominica & Pentecoste: semper item vigilijs agunt. At vero Dominicas omnes delicatas ducit sancta haec Catholica Ecclesia, & communionem manet perficit, & non ieiunat. Inconueniens est enim in Dominica ieiunare. Porro Quadragesimam ante septem dies S. Paschalis, similiter seruari solet eadem Ecclesia in ieiunijs perseverans: Dominice vero omnino non, neque in ipsa Quadragesima. Ceterum per sex dies ipsius Paschalis omnes populi in siccorum esu perseverant, panem, inquam, & sale & aqua tunc viues ad vesperam. Lege quod sequitur. Et HIERONYMVS STRIDONENSIS lib. 1. Commentariorum in Matthaeum, cap. 9. exponens illud: Nunquid possunt filij sponsi lugere, quando cum illis est sponsus, &c. Nonnulli (ait) putant ideo post dies quadragesima Passionis ieiunia debere committi: licet statim dies Pentecostes & Spiritus sanctus adueniens indicent nobis festiuitatem. Et ex huius occasione testimonij, Montanus, Prisca, & Maximilla etiam post Pentecosten faciunt Quadragesimam, quod ablato sponso filij sponsi debeant ieiunare. Ecclesia autem consuetudo, ad Passionem Domini, & resurrectionem per humili-

Aurelius Prudentius.

Cyrius Hierosolymitanus.

Maximus Taurinensis Episcopus.

Adhortatio ad ieiunium.

* vide.

Ioannes Chrysostomus.

* attende.

sed & mulierum, non diuini tantum, sed & pauperum; non eorum tantum qui Graecam linguam edocti sunt, sed & Barbarorum. Sed quid dico magistratum & priuatorum? etiam eius qui diadema gestat similiter, ut aliorum, conscientiam ad hanc obedientiam inflexit, &c. Idem homilia 11. in Genesim, dicit: Haec non dico (ait) ut charitatem vestram contristem, sed ut excitem, & instrnam non simpliciter ieiunijs corpus castigare, neque temere & in vanum dies Quadragesimae sanctae transmutare, &c. Idem homilia 16. ad populum Antiochenum, de seditione, &c. Secundam (inquit) ieiunij septimanam expediimus, sed non hoc consideremus: non enim, hoc est, expediuisse ieiunium si tempus praeterierit, sed si transegerimus cum profectu. Hoc ratio nemus, si studiosiores facti sumus, si defectu aliquem nostrorum correximus, si abluimus crimina. Consuetudinem omnes habent per quadragesimam interrogare, quod quisque septimanas Quadragesimae ieiunauit, & dicentes audire licet. Hos quidem quod duas, hoc vero quod tres, illos autem quod omnes ieiunauerunt septimas. Et quod lucrum si profectibus carentes ieiunium transegerimus. Si alius dicat, totum ieiunium Quadragesimam, tu dic: inimicum habebam, & conciliatus sum, habebam detrahendi consuetudinem, & destitit, &c. quae sequuntur. Idem homilia 73. ad populum Antiochenum, quae intulatur, De sancta Quadragesimae ieiunio, sic exorditur: Non hoc solum exquiritur, charissimi, ut per singulos dies huc conueniamus, & de istis audiamus conuenire, & totam ieiunemus Quadragesimam. Si nihil enim ex eo quod ad huc assidue conuenimus, & admonemur, & ex ieiunij tempore lucrari deberemus, &c. Lege totam homiliam, quia ut celebrandum sit Quadragesimae ieiunium demonstrat. Porro PALLADIUS HELENOPOLITANVS in Dialogo vitae eiusdem S. Chrysostomi: Interea (inquit) aduenit Quadragesimale ieiunium, quod annis singulis instar veris effloret. Egressi rursus Antiochus & socij seorsum ad regem persuaebant, ubi Ioannem quasi conuictum imminente pascha iuberet expelli, &c. Lege quod sequitur. Et EPIPHANIVS CYPRI lib. 3. aduersus haereticos ad calcem, in coependiarum doctrina de fide Catholica & Apostolica Ecclesia, &c. Communionem autem (ait) sine synaxes fieri ordinatae sunt ab Apostolis, quarta, & pro Sabbato, & Dominica. Quarta vero & pro Sabbato ieiunium statutum est usque ad horam nonam. Et infra: Perum ex bono proposito, pietatis exercitatores in ipsa Ecclesia semper ieiunant, excepta Dominica & Pentecoste: semper item vigilijs agunt. At vero Dominicas omnes delicatas ducit sancta haec Catholica Ecclesia, & communionem manet perficit, & non ieiunat. Inconueniens est enim in Dominica ieiunare. Porro Quadragesimam ante septem dies S. Paschalis, similiter seruari solet eadem Ecclesia in ieiunijs perseverans: Dominice vero omnino non, neque in ipsa Quadragesima. Ceterum per sex dies ipsius Paschalis omnes populi in siccorum esu perseverant, panem, inquam, & sale & aqua tunc viues ad vesperam. Lege quod sequitur. Et HIERONYMVS STRIDONENSIS lib. 1. Commentariorum in Matthaeum, cap. 9. exponens illud: Nunquid possunt filij sponsi lugere, quando cum illis est sponsus, &c. Nonnulli (ait) putant ideo post dies quadragesima Passionis ieiunia debere committi: licet statim dies Pentecostes & Spiritus sanctus adueniens indicent nobis festiuitatem. Et ex huius occasione testimonij, Montanus, Prisca, & Maximilla etiam post Pentecosten faciunt Quadragesimam, quod ablato sponso filij sponsi debeant ieiunare. Ecclesia autem consuetudo, ad Passionem Domini, & resurrectionem per humili-

Nota obitero, quia digni sunt lectu S. docto ris hae doctura menta.

Palladius Helenopolitanus Episcopus.

Epiphanius Cypri.

* Pro sabbato id est die Venere, ut disimus in vocabulo ieiunium.

* Dominice dici ieiunium interdicitum.

Hieronymus Stridonensis.

14177

latem carnis venit, ut spiritali signa ieiunio corporis prepareretur. Idem in epistola ad Leram, de institutione filiarum, quae incipit: Apostolus Paulus scribens ad Corinthios, &c. Quadragesimæ ieiunium laudat, sed immoderatum & indiscretum, præcipue in teneris puellis, reprehendit. Similiter & epistola ad Marcellam, de laudibus Afellæ, quæ incipit: Nemo reprehendat quod in epistolis, &c. Cum (inquit) per omnem annum ingi ieiunio pasceretur, biduo, triduo, sic permanentes, tum verò in Quadragesima nauigij sui vela tendebat, omnes pene hebdomadas vultu latente coniungens. Et AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro 2. De doctrina Christiana, cap. 16. Quadragesimalis ieiunij mysticum numerum diligentissimè exponit, quaternarium quidem, & denarium numerum, quibus constat Quadragesimale tempus, accuratissimè ad mysterium reuocàs. Lege autem. Idem lib. 2. de diuersis consuetudinibus Ecclesiæ ad Ianuarium, cap. 15. habetur inter epistolas eius, epistola numero 119. de causa obseruandi ipsam quadragesimam tractat prolixo sermone. Quadragesima (inquit) ieiuniorum habet auctoritatem, & in veteribus libris ex ieiunio Moysi & Helie, & ex Evangelio, quia totidem diebus dominus ieiunauit, demonstrans Euangelium non dissentire à lege & Prophetis, &c. Idem plura viginti sermones edidit in Quadragesima, quibus ieiunij rationem & ordinem & formam satis liquidò demonstrat: in quorum 21. sic loquitur inter cætera. Cauendum est (ait) ne pretiosas escas, vel pro alijs alias etiam pretiosiores sine carnis animalium requiritis. Cum enim corpus castigatur, restringenda sunt deliciae, non mutanda. Quid enim interest in quali cibo conscientia immoderata culpetur? Non utique de solis carnis, sed etiam de quibusdam pomis & aggregatis alimentis Israelitarum concupiscentia diuina voce damnata est, &c. Et infra: Commoneo ut per totam quadragesimam, & usque ad finem Pasche, Deo auxiliante, castitatem seruantes, in illa sacrosancta solemnitate Paschali charitatis luce vestiti, elemosinis splendidi, orationibus, vigilijs, & ieiunijs velut quibusdam celestibus & spiritalibus margaritis ornati, non solum cum amicis, sed etiam cum inimicis pacifici, libera & serena conscientia * ad altare Domini accedatis, corpus & sanguinem eius non ad iudicium, sed ad remedium possitis accipere. Huc usque processimus per seriem & ordinem sanctorum Patrum, nunc verò ad finem etiam, quia nos Calvinistæ insimulant Manichææ sectæ, quasi illud ieiunium Manichæus instituerit, volumus ex hæretici Manichæi testimonio comprobare, quòd non Manichæus hoc ieiunij instituerit, sed ante Manichæum Ecclesia obseruauerit. Igitur PAVSTVS MANICHÆVS indignus quidem qui hic inter Patres numeretur, (nam satis & absq; illius testimonio commendamus Quadragesimale ieiunium) qui 32. libros contra Christianam doctrinam edidit, quibus & Augustinus totidem libris respondit, more Calvinistarum Ecclesiæ stata ieiunia damnans (à quo recit Calvinus & complices effrenatæ luxuriæ, & libertatis diabolice insignia petierunt) in hunc modum de quadragesimæ ieiunio scriptum reliquit. Quid vero (ait) de illo dicemus, quòd sanè frustrari quis audeat aut negare, cum constet hoc inter omnes, haud dubium quin Catholicos Christianos non hæreticos & aque per orbem terrarum quotannis omni studio celebretur in conuentu Catholico? Dico autem Quadragesimam, quam inter vos, qui ritè obseruandam putauerit, abstineat necesse est omnibus his, quæ capitulum (videlicet i. Timoth. 4.) à Deo

Augustinus Hipponensis.

* Non edebat carnes in Quadragesima hæretice.

* Obserua.

Falsus Manichæus hæreticus Quadragesimam approbat

nobis ad percipiendum creatura dicit, & demoniorum insuper vocat abstinentia predicatorum, &c. Hæc Faustus Hæreticus, cuius testimonium eo plus prodiretur indubia fidei, quòd à Christiana fidei hoste infestissimo est profectum. Verum his ommissis ad reliqua redeamus sub hisdem temporibus scilicet, sub Damaso I. Concilij LAODICENVM cano. 49. & allegat Gratianus de consecr. dist. 3. c. Non oportet, &c. Non oportet (ait) in Quadragesima panem benedictum offerri, nisi in Sabbatho & Dominica. Et can. 5. Nò oportet in Quadragesima in vltima septimana quinta feria ieiunium solvere, totaq; Quadragesimam sine veneratione transire, magisq; conueniat omnem Quadragesimam districto venerari ieiunio. Et can. 51. Non oportet in Quadragesima martyrum natalitia venerari, sed eorum sancta commemoratio in diebus Sabbathorum & dominicarum fieri conueniat. Et can. 52. Non oportet in Quadragesima aut nuptias aut natalitia celebrari, &c. Hæc omnia decreta recenset MARTINVS BRACARENsis in Collectorio suo, cap. 48. Præfatum verò decretum de Cœnæ Dominicæ ieiunio non soluendo & alia, etiam repetit CONCILIVM GENERALE VLVT ALIBI DICITUR. Porro Concilium AGATHENSE sub Cælestino I. can. 12. allegatur à Gratiano dist. 3. Placuit, Placuit, ut omnes Ecclesie filij, exceptis diebus Dominicis, in Quadragesima citià die Sabbatho sacerdotali ordinatione & distinctionis comminatione ieiunent. Porro in Concilio CALCEDONENSIS generali IV. actio. 10. in causa Ibae Edeffeni Episcopi, Quadragesimalis ieiunij & absolutionis peccatorum, quæ eodem tempore in Ecclesia solet fieri, mentio fit. Nam ille Ibas Episcopus se ab excommunicatione excommunicatos absoluisse testatur in ieiunio Quadragesimæ, propter diei festiuitatem. Denique LEO I. sermone plures in quadragesima composuit, vbi & in initio cuiusdã sic loquitur. Licet nobis, dilectissimi, appropinquante festiuitate Paschali ieiunium quadragesimale ipse legitimi cursus temporis indicat, cohoratio tamen etiã nostri sermonis adhibenda est, quæ auxiliante Domino nec inutilis sit pigris, nec onerosa deuotis. Nam cum omnem obseruantiam nostram ratio istorum dierum postcat auergeri, nemo est, ut confido, de vobis, qui se ad opus bonum non gaudeat incitari, &c. In initio alterius sic loquitur: Predicatoribus vobis sacratissimum maximeq; ieiunium, &c. Porro Concilium AVRELIANENSE I. sub Hormisdã. can. 26. & allegatur à Gratiano de consecr. dist. 3. c. Sacerdotibus. Sacerdotibus (ait) omnibus est decretum, ut ante Pascha solemnitate non quinquagesima, sed quadragesima teneatur. Et can. 27. allegaturq; eadẽ distinct. c. Nulli. Nulli ciuium, Pasche, natalis Domini, vel Quadragesime solennia in villa liceat celebrare, nisi quem infirmitas probauerit tenuisse. Et Concilij CÆSARAVGVSTANVM can. 2. Ne Quadragesima diebus (ait) ab Ecclesia fideles desini, nec habuere in latibulis cubiculorum ac noctium, qui in suspensionibus perseuerant, sed exemplum & præceptum custodiant Sacerdotum, & ad alienas villas agendorum conuentuum causa non conueniant. Ab vniuersis Episcopis dictum est, Anathema sit qui hæc commiserit. Idem Concilium AVRELIANENSE IV. sub Pelagio I. can. 2. Decernimus obseruandum, ut quadragesima ab omnibus Ecclesijs equaliter teneatur. Neque quinquagesimam aut sexagesimam ante Pascha quilibet sacerdos presumat indicere. Sed neque per Sabbatho absq; infirmitate quisquã soluat ieiunij Quadragesimæ, nisi tantum die Dominico prandeat. Hoc sic fieri specialiter Patrum statuta sanxerunt. Si quis hanc regulam irru-

Concilium Laodicenũ 1. sub Damaso 1.

* Inde reor factum, ut martyrum imagines hoc tempore occultentur.

Martinus Bracarenfis.

Concilium generale 6. Constantinopol. 3. Concilium Agathense.

Concilium Chalcedonenſe generale 4.

Leo I.

Concilium Aurelianenſe 1. sub Clodoueo rege.

Concilium Cæsaraugustanum Hispaniæ

Concilium Aurelianenſe 4.

Quadragesima nunc cianda populo. Non soluendũ ieiunium Quadragesimæ.

perit.

perit, tanquam transgresso disciplina à sacerdotibus censetur. Hinc est quòd etiam Concilium ANTISTIODORENSE sub Papa Deusdedit can. 2. iubet, vt presbyteri in die Epiphaniæ principium quadragesimæ populo annuncient. Quod & repetit Concilium BRACARENSE II. can. 9. vt repositum inuenies supra in vocabulo, Pascha, &c. Porro quadragesimæ ieiunium GREGORIVS I. multis in locis commendat, & potissimè lib. 3. expositionis in libros Regum ad calcem capitis 2. dum illud exponit cap. 4. 1. Regum, Senex enim erat & Grandæmus, & ipse iudicauit Israel quadragesima annis, &c. Quadragenarius (inquit) numerus ad peccatores pertinet. Vnde & quadragesima tempus in sancta Ecclesia eodem diuini numero consecratum est, vt videlicet ea que committimus peccata, tergere penitendo studeamus, quadragenarius quippe numerus ex denario & quaternario consummatur. Et quia peccando diuine legis decalogum transgrediuntur, ipsam verò peccandi facultatem, ex ea, quæ constituitur, quatuor elementorum compositione contrahimus, sub numero quadragenario quandiu in peccato existimus continemur, &c. Et BEDA VENERABILIS homilia, in 1. dominica quadragesimæ, Quadragesima ieiuniorum habet auctoritatem, & in veteribus libris ex ieiunio Moysi & Helie, & ex Evangelio, quia totidem diebus dominus ieiunauit. In qua autem parte anni congruentius obseruatio quadragesimæ constitueretur, nisi confinis atque contigua dominica passionis, quia in ea significatur hæc vita laboriosa, cui opus est continentia, vt ab ipsius mundi amicitia ieiunetur, &c. Idem lib. 1. historiæ Anglicanæ cap. 10. Germani Antistiodorensis & Lupi Trecentis Episcoporum vitam describens. Itaque Apostolicis ducibus Christum militauit in castris. Aderat enim quadragesima venerabiles dies, quos religiosiores reddebat presentia sacerdotum, instantum, vt quotidianis predicationibus instiuenti certatim populi ad gratiam baptismatis conuolarent, &c. Porro Concilium TOLETANVM VIII. cano. 9. Delecta est ingluuias (ait) horrenda voracium, quæ dum freno parsimonia non astringitur religioni contrarie monstratur. Dicente enim scriptura, qui spernit minima, paulatim decidit: illi tanta edacitatis improbitate grassantur, vt celestia & penè summa contemnere videantur. Etenim quadragesima dies, anni totius decima cum deputentur, quæ & in oblatione ieiunij domino consecrantur, quibus etiam saluberrimè cõditio generis humani expiatur, dum à quatuor mundi partibus ad hanc hominem religionem crediturus adducitur, & ex quatuor elementis formatur, propter transgressionem decalogi quaterdecies conuenienter asfigitur: illi qui ausu temerario hæc omnia contemnunt, nec voracitatis ingluuiem frenant, & (quod peius est) Paschalia festa illicitorum esum perceptione prophant, ex hoc adeò acerrimè interdicitur, vt quisquis absque inenitabili necessitate atque frugalitate, & euidenti languore, seu etiam impossibilitate etatis, diebus quadragesimæ esum carniū presumpserit attentare, non solum reus erit resurrectionis dominicæ, verum etiam alienus ab eiusdem diei sancta communione: & hoc illi cumuletur ad penam, vt ipsius anni tempore ab omni carniū esu gulam abstineat, quia sacris diebus abstinentia oblitus est disciplinam. Illi vero, quos aut etas incumrat, aut languor extenuat, aut necessitas ardeat, non ante prohibita violare presument, quàm à sacerdote, premis accipiant. Hinc est quod narrat NICEPHORVS CALICIS IVS libro decimo septimo, historiæ Ecclesiæ capite trigesimo secundo, IVSTINIANVM

Concilium Antistiodoren.

Concilium Bracarenſe 2.

Gregorius 1.

Ratio numeri mystici Quadragesimæ.

Beda Venerabilis.

Concilium Toletanum 8.

Eccles. 19.

Pena in illos qui carniū esu diebus Quadragesimæ attentantur.

Nicephorus Callistus.

Imperatorem, cum fames Byzantij increbuisse rerum necessariatum inopia, secunda statim ieiunij hebdomade carnes in foro vanales proponendas promulgasse. Et hoc quidam (ait) sic per vim actum, Populus autem, qui pietatem sibi consecrandam statuisse, neque eas emebat neque edebat, mortem sibi potius aduendam esse censens, quàm vt quisquam de patris moribus & traditionibus mutaret. Hæc Nicephorus. Porro Concilium GENERALE VI. sub Constantino Pogonato 4. Impera. cano. 56. Accepimus (ait) in sabbatis & dominicis sancta quadragesimæ quosdam oia & caseum comedere. Vsum est ergo hoc, vt omnis Dei Ecclesia, quæ est in vniuerso terrarum orbe, vnum ordinem sequens ieiunium perficiat, & abstineat sicut, ab omni mactabili, sic & ab ouis & caseo, quæ quidem sunt fructus & ferum eorum a quibus abstinemus. Si autem hoc non seruauerint, si sint quidem clerici, deponantur. Si autem laici, segregentur. Prohibet quoque ibidem, ne sacramentum celebretur in quadragesima, præterquam in festo annunciationis Beatæ virginis Mariæ. Sed hoc forsam apud Græcos obseruatur, non apud Latinos. Hæc autem decreta de non edenda carne, & reliquis cibis prohibitis in quadragesima, renouat Concilium NARBONENSE cano. 2. vbi & inhihet ipsi Indais, ne publicè aut priuatim audeant carnes illis diebus comedere, nec alijs, quibus Christiani abstinent. Idem prohibuit etiam Concilium SERONENSE capite septimo, tractans de ieiunijs Ecclesiasticis. Et Concilium COLONIENSE III. capite sexto, partis nonæ. Itaque vt dicendi finem faciamus, summa cum obseruatione celebrandum est quadragesimæ tempus, vt etiam diuus BERNARDVS CLAREVALLENSIS monet in sermonibus in S. Quadragesimam editis. Vnde & in eorum tertio, statim initio, sic loquitur. Rogo vos, dilectissimi, tota deuotione suscipite quadragesimale ieiunium, quod non sola abstinentia commendat, sed multo magis sacramentum. Nam si deuotè usque modo ieiunauerimus, utique sancto hoc tempore ieiunandum nobis est multo deuotius. Si quid enim additur ad solitum abstinentiam modum: nunquid non valde indignum est, vt nobis onerosum sit, quod Ecclesia portat vniuersa nobiscum? Hactenus usque ad nonam ieiunauerimus, soli, nunc usque ad vesperam ieiunabunt nobiscum pariter vniuersi, Reges & Principes, clerici & populus, nobiles & ignobiles, simul in vnum diues & pauper, &c. Soli ergo Calvinistæ singularem viam & semitam diaboli cursitantes, hoc ieiunium non admittunt ventris ingluuie, ad instar illius corni extra Archam Noe degentis super cadauera fetida mortuorum saturati. Illis molestum est quidquam pati, quia iam regni celestis spe potendi priuati sunt gloria, ad quam ieiuniorum crebra obseruatione tendimus. Scio hominem iam quintam irremissè quadragesimam prosequentem, qui nec corporis dispositione aut habitudine, nec mentis aut ingenij vigore cuiquam cedat hæretico, effcis & opiparè cibis & ferculis præparatis vrenti. Hæc autem dicta sufficiant.

Vide & lege historiam.

Concilium Chitiant syncretam mentem.

Concilium generale 6. Constantinopolitana 3.

Casus & oneri prohibetur eius.

Oua & caseus.

Concilium Narbonense sub Ludouico rege.

Concilium Seronense.

Concilium Colonienſe 3.

Bernardus Clareuallensis.

In Hignotistas

Concilium Aquigranense 1. canone 16 ad calcem Concilij. Prohibuit etiam & Concilium TRIBVRIENSE canone 35, vt inuenies insertum superius in vocabulo, Iudicia, &c.

Concilium Tributente.

Quadragesimæ tempore nuptiæ non celebranda. Posui supra vocabulo, Nuptiæ.

Quadragesimæ tempore Alleluya non cantetur. Vide in vocabulo proprio, Alleluya. Porro quia ibi quippiam omisimus, hic debemus supplere. Siquidem meminit Alleluya diebus Quadragesimæ subtrahendi, BENEDICTVS CASSINENSIS cap. 15. Regula, Concilium TOLETANVM IIII. sub Honorio I. cano. 10. arguit quosdam, qui in diebus quadragesimæ alleluya decantabant, præterquã in ultimam hebdomadã Paschæ. Quod fieri (ait) interdiximus, statuentes, ut in omnibus prædictis quadragesima diebus (quia tempus non est gaudij, sed mœroris) alleluya non decantentur. Tunc enim opus est fletibus ac ieiuniis insistere, corpus cilicio & cinere induere, animum mœroribus deicere, gaudium in tristitiam vertere, quousque veniat tempus resurrectionis Christi, quando oporteat iam Alleluya in lætitia canere, & mœrorem in gaudium commutare. Hoc enim Ecclesie vniuersalis consensio in cunctis terrarum partibus roborauit. In temporibus vero reliquis, id est, in Calendis Ianuarij, quæ propter errorem gentilitatis aguntur, omnimodo Alleluya non decantantur. In quibus etiam præter piscem & olus, sicut & in illis quadraginta diebus, ceteris carnibus abstinetur, & à quibusdam etiam nec vinum bibitur. Quis autem huic constitutioni arbitrium suum estimauerit preferendum, à communione eiusdem Paschæ priuetur. De Alleluya vide suo loco.

QVAESTOR.

Quæstores indulgentiarum abrogantur. Ex Concilio Tridentino sessione 21. lege repositum supra vocabulo, Indulgent. &c. & infra, Reliq. ex Concilio Lateranensi, &c.

R

RAPINA.

De Rapis non excendit egimus supra vocabulo, Fur, &c. ex Concilio Pistensi & alijs.

RAPTOR.

Raptores virginum & maritimum, &c. diximus superius.

De Raptoe & rapta qui ad Ecclesiam confugerint, ut possint saluari diximus vocabulo, Ecclesiæ immunitas, &c.

Raptores vxorum & sponsarum, &c. Concilium CHALCEDONENSE generale 4. actione 15. cano. 27. allegat Gratianus causa 36. quæst. 1. cap. eos qui, &c. Eos qui rapiunt mulieres sub nomine simul habitandi, aut cooperatores, aut committentes raptoribus, decernit sancta Synodus, ut si quidem clerici sunt, decidant gradu proprio: si vero laici, anathemati sententur. Hoc decretum repetit Concilium VORMATIENSE cano. 77. & Concilium GENERALE VI. Constantinopolitanum 3. canone 92. Eos (inquit) qui nomine matrimonij mulieres rapiunt, vel qui opera opique sua raptos adiuant, statuit sancta synodus, si sint quidem clerici, proprio gradu excidere, si vero laici, anathemate percipi. Idem omnino Concilium ROMANVM sub Gregorio 2. celebratum cano. 10. & 11. statuit de his qui vel viduas vel Virgines furati fuerint, aut rapuerint, cum sibi consentientibus. Vide supra. Denique Concilium AVRELIANENSE IV. cano. 22. Nullus per Imperium potestatis filiam comprimere audeat alienam, ne coniugium (quod contra piam parentum voluntatem copu-

latur) velut captiuitas indicetur, sed sicut est prohibitum, non admittatur. Si qui perpetraverint, excommunicationis severitas pro modo piaculi imponatur. Idem omnino sub simili sententia Concilium PARISIENSE I. cano. 6. Et Concilium MILDENSE I. cano. 68. De his qui sponsas alienas rapiunt, vel consensu parentum accipiunt, antiqua & Synodalis sententia obseruetur. Quis & si forte in Ecclesia euentus talis reperiri dignoscitur, ut pro salutis & religionis competentia humanus quiddam debeant tractare pontifices, sicut canonica (ut eislem verbis utamur) docet auctoritas: quia prior quidem definitio (ait) durius, posterior autem quiddam tractauit humanis nullo modo, ut ad maximam indulgentiam descendamus, alterius sponse acceptor sine publica transeat penitentia, & sponso legaliter multam componat. Quod si his obedire noluerit sine ulla refragatione anathematizetur: fautores vero illius iuxta modum culpa Episcopali decreto peniteant. Si vero, quod non optamus de gradu Ecclesiastico talibus nuptijs se consentorem vel interuentorem manifestè prodiderit, à gradu proprio repellatur. Et si verisimilibus excidit suspicionibus fuerit propulsatus, & canonicè nequiter approbatus, secundum sanctorum patrum statuta se purgare cogatur. Idem omnino ALEXANDER III. in Concilio Lateranensi quod celebravit parte 6. cap. 4. vide loco memorato.

RECONCILIATIO.

Reconciliatio iniungitur ante litis exordium. ALEXANDER I. epist. 1. ad omnes fideles. ut allegatur à Gratiano causa 2. quæst. 7. cap. Si quis, &c. Si quis erga Episcopum, aut actores Ecclesie, quamlibet querelam vel actionem iustè se habere crediderit, ipse redemptoris sui cuius actio nostra est instructio viarum non immemor, sed scilicet egregius, qui cum malediceretur non remaledicebat, sed tanquam onis coram tondebat se obmutuit, ac pro suis persecutoribus in cruce pendens apud patrem intercessit: non prius primates aut alios iudices adent, quam ipsos à quibus se læsam estimat conueniat familiariter, & non semel, sed sapissimè, ut ab eis aut suam iustitiam accipiat, aut iustam excusationem. Boni nempe, & vere Christiani hominis est, rem ipsam omnibus amicitia & pacis legibus prius tentare, quam in iudicio (ubi frequenter amarissimus animus rancor in nascitur) suum ius pertinaciter experiri. Si quis enim cum Deo, qui pacis est author, habitare cupiat, ei necesse est, ut pacem inquirat: si autem secus egerit, ab ipsis & ab alijs communione priuetur, tanquam Apostolorum patrumque aliorum contemptor. Eadem repetiuntur in decretis SIXTI II. & IULII I. ut vult Iuo Carnote. libro 4. Porro FABIANVS I. in decreto, quod allegat Gratianus distinct. 60. cap. Si quis, &c. Si quis contristatus noluerit reconciliari fratri suo, satisfaciendo eo qui contristatus, acerimè maceretur inedijs, usque dum gratanti animo satisfactionem recipiat, Reliqua posuimus in vocabulo, Accusatio, iudicium, &c. & Discordia.

REX.

Rex constituendus quid promittere debeat. Habes plura iam dicta in vocabulis, Princeps, & Imperator: vnde hic restant pauca, quæ tamen breuiter proponemus. Igitur Concilium TOLETANVM VI. cano. I. Statuimus, ut quisquis succedentium temporum regni sortitus fuerit apicem, non ante consensat regiam sedem, quam inter reliquas condiciones sacramento pollicitus fuerit, Catholicam non permissuram violari fidem, sed & nullate-

Concilium Parisiense 1. Concilium Meldense.

Alexander 3.

Alexander 1.

1. Petri 2. Epist. 53. Lucæ 23.

Sixtus 2. Iulius 1. Fabianus 1.

Concilium Toletanum 6. sub Honorio 1.

na hereticorum peridia fauens, vel quolibet neglectu, aut cupiditate illatus, tendentibus ad precipitia insidelitatis, adiunxerat præuaricationis: sed, quod magnopere nostro est tempore conquisitum, debeat illud magno persequere in futurum. Nam in casum bonum agitur, si non eius providetur perseverantia. Ergo postquam ordine premisso ad gubernacula accesserit regni, si ipse temerario huius extiterint promissi, sit anathema maranatha in conspectu sempiterni Dei, & pabulum efficiatur ignis æterni: similique cum eo damnatione percussus, quicumque sacerdotum, vel quilibet Christianorum eius implicati fuerint errore. Vide supra, Principis officium, &c. Vide quod sequitur.

Rex quomodo eligendus seu constituendus. De Regno non inuadendo infra dicemus. Igitur de modo & ordine quomodo Reges debeant constitui, Concilium TOLETANVM VIII. cano. 10. De Regibus seu rectoribus (ait) qui in regno eliguntur, Statuimus, ut in Regia urbe, aut in loco, ubi princeps decesserit, assensu pontificum, maiorumque Palatii eligatur, non conspiratione, aut tumultu introducatur. Si fidei assertor, & ab heresum iniuria defensor, modestus in actibus, & iudicij, & vitæ parcus in rerum prouisionibus, nulla vi aut factione contractus à subditis exigat, non prospiciat propria iura commodi, sed consulat patriæ atque genti. De rebus congregatis à se illas tantummodo partes vendicat, quas dictauerit auctoritas principalis: quæ vero ante regnum conquiserat, filij hereditabunt aut heredes in re proximitatis. Atque ita in eis cunctis actibus, moribus, ac rebus, præsertim legis auctoritatem seruabit, quæ perenniter statuimus inconsumam permanere. Et non prius apicem regni quisque percipiat, quam se omnia illa suppleturum insurandæ taxatione definiat. Cui etiam legi vel decreto Episcopalem non solum in futuro, sed etiam in præsentem reuerentiam apponentes, decernimus, ut quicumque detractor, & non potius venerator decreti eiusdem atque legis esse maluerit, sine religiosis ille sit, sine laicus, non solum Ecclesiastica communione plectatur, verum & sui ordinis dignitate priuetur. Eandem legem confirmat edito RACERVINTHVS REX ut habetur cano. 11. eiusdem Concilij, iubetque, ut perpetuis temporibus obseruetur. Illa potissimè, quæ cauetur, Ne Rex in proprietatis redigat finem ea, quæ pro solo constat illum Imperij percepisse fastigio, & illud in iuris proprii collocet antro quod publicæ utilitatis acquirunt esse constat obtentum. Nam nunquid ad illos (ait) aut populorum aduentus, aut rerum poterat concurrere census, nisi per subiectos, glorioso apice potuissent atollere? Vnde non persona, sed potentia subdi hæc debere non ambiguit. Regem terrenum iura faciunt, non persona: quia non constat sui mediocritate, sed sublimitatis honore. Quis ergo honori debentur, honori seruiant, & que Reges accumulanti, regno relinquunt: ut quia eos regni gloria decorat, ipsi quoque regni gloriam non extenuent, sed exornent. Paulo post. Proinde sincera mansuetudinis deliberatione, tam nobis quam cunctis nostræ glorie successoribus assuimus, Deo mediante, legem ponimus, decretumque diuinalis obseruantia promulgamus, ut nullus regum impulsiois sue quibuscumque motibus aut factionibus, scripturas de quibuslibet rebus alteri debitis ita extorqueat vel extorquendas instituat, quatenus iniuste ac violenter indebitarum sibi quisque probare possit dominium rerum. Et ad calcem. Huius sanè legis sententia in solis erit Principum negotijs obseruanda, atque ita perpetim valium a, ut ne ante quispian solium regale consensat, quam iuramenti fidei hanc legem se in omnibus implere promittat. Tum de regni inuadentibus

Concilium Toletanum 8.

Conditioes Regi eligendi.

Rex electus Regni opes non potest ad posteros seu filios aut parentes transfundere.

Recessit in throno Rex Gothorum atque Hispaniarum.

tractat. Vide, mox in vocabulo, Regnum non inuadendum, &c. & sequentia.

Regis munus & officium. Vide supra in vocabulo, Principis munus & officium, & in vocabulo, Impera. &c. nam quidquid ibi dictum est, huc etiam pertinet. Porro ea quæ iam in præcedentibus decretis inserta sunt nonnihil de Regis munere tractant, idè quæ reuolue. Concilium PARISIENSE III. lib. 2. cap. de Regis nomine & munere atque officio tractat copiosissimè, desumpsitque ex lib. 3. sententiarum ISIDORI HISPALENSIS cap. 48. 49. & reliquis, qui ait, Rex à regendo, vel recte agendo vocatur. Si cum pie & iuste & misericorditer regit, merito Rex appellatur: si his caruerit, non Rex, sed Tyrannus est. Antiqui autem omnes Reges tyrannos vocabant, sed postea pie & iuste & misericorditer regentes, Regis nomine adepti sunt. Impie vero, iniuste, crudeliterque principantibus, non regis, sed tyrannicum aptatum est nomen. Quia ergo Rex à regendo dicitur, primo ei studendum est, ut semetipsum, suamque domum, Christi adiuvante gratia, ab operibus nequam emaculet, bonisque operibus exuberare faciat, ut ab ea ceteri subiecti bonum exemplum semper capiant. Ipse etiam salutiferis Christi præceptis fideliter atque obedienter obseruet, & rectè agendo sanctorum Regum, qui Deo spiceret seruando placuerunt, post hæc peregrinationem confors efficiatur. De Rege autem, & quid cauere debeat in Deuteronomio exponitur, & Salomon ait: Rex qui iudicat in veritate pauperes, thronus eius in æternum firmabitur. Item: Misericordia & veritas custodiunt regem, & roboratur clementia thronus eius. Quanta autem felicitatis sit bonus rex, quanta ve infelicitatis si nequam fuerit, B. CYPRIANVS CARTHAGINENSIS eximius martyr Christi de duodecim abusionibus scribens, inter cetera ita ait. Nonus abusionis gradus est, rex iniquus. Etenim regem non iniquum, sed corruptorem iniquarum esse oportet, vnde in semetipso nominis sui dignitatem custodire debet. Nomen enim Regis intellectualiter hoc retinet, ut subiectis omnibus rectoris officium procuret. Sed qualiter alios corrigere poterit, qui proprios mores, ne iniqui sint, non corrigat? Injustitia regis exaltatur solium, & veritate solidantur gubernacula populorum. Injustitia vero Regis est neminem iniuste per potentiam opprimere, sine acceptione personarum inter virum & proximum suum iudicare, aduentis & pupillis & viduis defensorem esse, furia cohibere, adulteria punire, iniquos non exaltare, impudicos & histiones non nutrire, impios de terra perdere, parvulos & puerantes viuere non sinere, Ecclesiarum defendere, pauperes eleemosynis alere, iniustos super regni negotia non constituere, senes & sapientes & subrios consiliarios habere, Magorum & Ariolorum Pythonissarumque superstitionibus non incendere, iracundiam diffundere, patriam & foriuer & iustè contra aduersarios defendere, per omnia in Deo viuere, prosperitatibus non elenare animum, cunctis aduersa patienter ferre, fidem catholicam in Deum habere, filios suos non sinere impiè agere, certis horis orationibus insistere, ante horas congruas non gustare cibum. Va enim terre cuius rex puer est, & cuius principes mane comedunt. Hac regni prosperitatem in præsentem faciunt, & regè ad regna cœlestia meliora perducunt. Eadè & de Imperatore dixit FILGENT. RVSSENS. Vide in vocabulo, Imperator &c. & princeps, &c. Prædicta autem Patres memorati Concilij exemplis Regum Israel amplificat, & auctoritatibus scripturæ demonstrant, & specialiter cap. 2. 3. & 4. Reges de iustitia administranda informant, eo quod æqui-

Concilium Parisiense 3. sub Ludouico & Lothario Augustis Imperatoribus. Isidorus Hispalensis Episcopus.

Deuter. 17. Proverb. 29. Proverb. 20.

Cyprianus Carthaginiensis.

Ecclusiast. 10. Pulgentius Rulgentis.

Benedictus Cassinensis. Concilium Toletanum 4. sub Honorio 1. partum 57.

Concilium Pistense.

Concilium Chalcedonen. se generale 4. sub Martiano Imperatore.

Concilium Vormatiense. Concilium generale 6. sub Constantino 4. Imperat.

Concilium Romanum sub Gregorio 2.

Concilium Aurelianen. 41. sub Pelagio 1.

tas iudicij stabilimentum sit regni, & iniustitia sit eius euerſio. Quod verò Regibus obtemperandum sit cap. 8. ſubſequenter demonſtrant. Porro Concilium A Q U I S G R A N E N S E II. cap. 1. capituli 4. eadem replicat. Regale miniſterium ſpecialiter eſt populum Dei gubernare, & regere cum æquitate & iuſticia, & vi pacem & concordiam habeant ſtudere. Ipſe enim debet primò deſenſor eſſe Eccleſiarum & ſeruorum Dei, viduarum, orphanorum, ceterorumque pauperum, nec non & omnium indigentium. Ipſus enim terror & ſtudium huiusmodi, inquam poſſibile eſt, eſſe debet primò, ut nulla iniuſticia fiat, deinde ſi euenierit, ut nullo modo eam ſubſistere permittat, nec ſpem deliteſcendi ſue audaciam malè agendi cuiquam relinquat: ſed ſciant omnes, quoniam ſi ad ipſius notitiam peruenierit quippiam mali quod admiſerint, nequaquam incorrectum aut inultum remanebit, ſed iuxta facti qualitatem erit & modus iuſtæ correptionis. Eadem iterum repetit Concilium M O V N T I N V M III. cap. 2. & 3. & Concilium T R I B V R I E N S E ſub Arnulpho Imperatore, ſtatim in præſatione. Verùm his diſſimilia dicunt, quæ iam ſuperius recitata ſunt. Si autem plura viſ de Regum & Imperatorum officio noſtre lege librum P H I L O N I S I V D A B I De temulentia, vbi ſic loquitur. Eſt enim officium magnorum Imperatorum, adificare ſapientiam, non iſtorum qui armis terram & mare ſubigunt, ſed qui anime potentiùs varias in ea confulaſque turbas debellant. Regis officium & munus ſcitè deſcribit Lupus Ferrarienſis epiſt. 64. ad Carolum Caluum. Rex Romanæ fedis & ſummi Pontificis filius dicitur. J Diximus ſuperius in vocabulo, Imperator, & in vocabulo, Francia, &c. Vnde & G R E G O R I V S I. lib. 1. epiſt. 41. ad Leandrum Epiſcopum Hiſpalenſem, de Riccaredo Sueuorum & Gothorum Rege loquens ait. Communem filium gaudeo ad catholicam fidem integerrima deuotione conuerſum. Denique lib. 7. epiſt. 113. ad Brunichildem, eam filiam vocat, & eodem libro 7. epiſt. 126. ad prædictum Reccaredum, eum excellentiſſimum filium nominat. Sic & M A R T I N V S I. epiſt. 2. ad Amandum Epiſcopum Siſgebertum Regem Francorum, præcellentiſſimum filium nominat. Vide locis ſupradictis multò plura teſtimonia, quia hic pauca libuit inferere.

REGNUM.

Regnum non tyrannicè inuadendum.] Lege ea quæ iam ſupra inferuimus in vocabulo, Principibus non inſidiandum, &c. ſimiliter & ea quæ in præcedentibus annotationibus diximus de eligendo & conſtituendo Rege, &c. Cui adde quod ſtatuit Concilium T O L E T A N V M IV. canone vltimo, &c. Et T O L E T. V. cano. 2. 3. 4. T O L E T A N V M VI. can. 17. at. Itaque Regis vita conſtante, nullus ſibi aliquo opere, vel deliberatione, cuiuſcuſque dignitatis Laicus, ſeu gradu Epiſcopi, aut Preſbyteri, aut Diaconi conſecratus, ceteriſque clericatus officiis deditus, ſuorum Regem prouideat contra viuientis regis utilitatem, & proculdubio voluntatem, nullo blandimento vel ſuaſione pro eadem ſpe aut alios in ſe trahat, aut ipſe in alium acquieſcat. Iniquum enim & valde execrabile Chriſtianis debet haberi, futuris temporibus illicita præſpicere, & vitæ ſue ignaros ventura diſponere. Et infra. Rege verò deſuncto nullus Tyrannica præſumptione regnum aſſumat: nullus ſub religionis habitu detortus, aut turpiter decalatus, aut ſeruilem originem trahens, vel extranea genis homo, niſi genere & moribus dignus, promouatur ad apicem

A Regni. Temerator autem huius præceptionis ſanctiſſime, feriatur perpetua anathemate. Prohibetur etiam ne aliquis ad regnum aſpirans exciter mutuas ſeditiones ciuim, nemo medietur interitus regum: ſed deſuncto in pace principe primates gentis cum ſacerdotibus ſucceſſorem regni conſilio communi conſtituant, ut dum vnitatis concordia retinetur, nullum patriæ gentique diſſidium per vim atque ambitum molatur. Hæc verò intellige ſi Rex moriens non habuerit filios ſucceſſores: alioquin idem Concilium ſtatuit can. 16. ut Regia ſoboles & poſteritas ſuis non expolietur rebus, aut priuetur dignitatibus, nec inſidiæ aut machinamenta fraudulenter eis parentur, ſed tribuantur præſidia, dilectioque firma & benigna deſenſionis adminicula iuſta: quia dignum eſt, ut cuius regimine habemus ſecuritatē, eius poſteritati impertiamus quietem. Porro de non inuadendo regno editum eſt R E C E S V I N T H I R E G I S, quod inferitur can. 12. Concilij T O L E T A N I VIII. cuius iam ſuperius partem allegauimus, ſicque addit. Quæcumque per tumultuoſas plebes, aut per abſconſa dignitatis publica machinamenta, adeptum eſſe conſpicerit regni ſuſtigia, mox idem cum omnibus tam neſariè ſibi conſentientibus, & anathema ſiat, & Chriſtianorum communionem amittat, tam dira percuſſionis ultione colliſus, ut omnis diuini ordinis cultor, qui illi communicare præſumpſerit, ſimili cum ipſo datione diſpereat, & pena labefcat. Nam ſi quis legis huius ſeriem ex officio palatino maleuolè detrahendo lacerare voluerit, aut euacuandam quandoque vel ſilenter muſſians, vel aperte reſullans proloqui detectus extiterit, cunctis palatine dignitatis coſortis & officiis mox nudatus, omnium rerum ſuarum dimidiam partem amittat, & in deputato ſibi loco redactus à totius palatii maneat ſocietate ſecluſus. Religioſus etiam qui ſe in hanc culpam deuoluerit, ſimili rerum proprietatis ſue diſpendio ſubiacebit. Idem Concilium T O L E T A N V M X. ſub Martino I. Papa ſtatuit cano. 2. & T O L E T A N V M VII. cano. 1. Porro hæc confirmat Concilium O X O N I E N S E in Anglia, cano. 1. illos excommunicationis ſententia feriens, qui regni pacem perturbare, & iura regis detinere contendunt. Vide loco memorato.

REFORMATIO.

De reformatione Monafteriorum diximus in vocabulo, Monafteriū, &c. Vide & Viſitatio, &c. R E L I G I O.

Religio noua non introducenda, &c.] De Religionibus quidem ſatis copioſè diximus in vocabulo, Monachus, Monafterium, Monialis, & Canonicus, &c. Beneficium, &c. & huiusmodi. Porro de non introducendis ſine authoritate Apoſtolicæ ſedis, Religionibus nouis plura extant decreta patrum, & præcipuè illud prohibuit Concilium L A T E R A N E N S E ſub Innocentio 3. cap. 13. Ne nimia (ait) religionum diuerſitas grauem in Eccleſia Dei conſuſionem inducat, firmiter prohibemus, ne quis de cætero nouam religionem inueniat. Sed quicumque voluerit ad religionem conuerſi, vnam de approbatis aſſumat. Similiter qui voluerit religioſam domum fundare de nouo, regulam & inſtitutionem accipiat de religionibus approbatis. Illud etiã prohibemus, ne quis in diuerſis monaſteriis locum monachi habere præſumat, nec vnus Abbas pluribus monaſteriis præſidere. Ut diximus in vocabulo, Abbas, &c. Porro Concilium L V G D V N E N S E ſub Gregorio 10. omnes recenter fundatas religiones abrogauit, exceptis quatuor quæ ab Apoſtolica

fede

fede confirmatæ ſunt, ut teſtatur Platina in vita præſati Pontificis, & P E T R V S A L L I A C E N S I S atque D I O N Y S I V S F A B E R, cap. 23. vita S. Cœleſtini, i. inſtitutoris noſtri.

RELIQUIÆ SANCTORVM.

Reliquiæ ſanctorum venerandæ, & earum virtus atque mira operatio, peructuſto vta defenditur. Nolim te ignorare, bone lector, iam in variis locis de veneratione Reliquiarum ſanctarum, atque earumdem mira operatione nos egiffe, ſicut ex vocabulo, Imago, &c. deprehendes, nam in margine ſedulò præmouere curauimus. Denique de earumdem reliquiarum viſitatione, egimus in vocabulo, Peregrinatio, &c. ut ſcias quod hic deſeruit, in illis locis requirendum, nam rem eandem toties non cenſemus congruum repetere. Pergemus ergo cepto more & ordine, per ſeriem, & ordinem ſucceſſionis Apoſtolorum offendentes iam ab initio coruſcantis Euangelij ſanctorum ſanctæ reliquias venerabiles. Vnde C L E M E N S I. ſic lib. 6. conſtitutionum Apoſtolicarum cap. 30. ex Apoſtolorum traditione recenſet. Igitur ait, eorum qui in Deo viuunt, nec reliquias ſine honore manent. Nam Helifaus propheta poſt diſceſſum à vita, mortuum quendam exciuit inuoluitum à Pyratibus Syria. Attingit enim corpus eius Helifaus oſſa, atque excitatus vixit, quod factum non eſſet, niſi Helifaus corpus ſanctum fuiſſet. Ioseph complexus eſt Iacob poſt mortem, cum iaceret in lectulo. Et Moſes ac Ieſus Næue Iosephi reliquias ſe cum duxerunt, quod minime puauerunt piaculum, &c. Et D I O N Y S I V S A R E O P A G I T A lib. Eccleſiaſtica Hierarchia, parte 3. capit. 7. vbi de exequijs locutus eſt, ſubdit. Peractis hiis, Pontifex condit in lectulo digniſſimo, cum aliis ſui ordinis corporibus ſacris. Si enim in anima & corpore vitam ſanctam, qui deſunctus eſt, duxit, honorabile erit cum ſancta anima, & quod ſacris ſudoribus cum illa decertauit corpus. Idem cap. 3. libri de diuinis nominibus, ad contuendum ſacrum corpus beate virginis Mariæ, de longinquis partibus ſic cum alijs Apoſtolis veniſſe, meminit. Hinc & A B D I A S B A B Y L O N I V S lib. 1. certaminis Apoſtolicum, dum de Petri Apoſtoli martyrio loquitur, & cruci eum afixum dixit, ſicut ex alijs authoribus probauimus in vocabulo, Petrus, conſequenter in Vaticano ſepultum dicit, & totius orbis veneratione celebrari, quod ex infinitis conſtat authoribus in memorato Vocabulo, & in vocabulo, Peregrinatio, &c. Denique P R E S B Y T E R I A C H A I A E in hiftoria Martyrij S. Andrea Apoſtoli, idemque Abdias lib. 3. ad locum vbi ſepultus eſt Apoſtolus Andreas, teſtantur miracula fieri, & eius veneranda oſſa fidelium deuotione frequentari. Idem Abdias lib. 5. certaminis Apoſtolicum, & confirmat S I M E O N M E T A P H R A S T E S in vita S. Ioannis Euangeliftæ, E uſebius, atque Nicephorus aliique multi referunt, Ioannem Apoſtolum interrogatæ quendam, qui ſanctæ Druſianæ corpus mortuum temerare tenta uerat. Primum temeritatis ſue (ſic enim loquitur) circa reliquias plenas venerationis & gratiæ aliquem habere poſuiſſet effectum. Ille autem ad irruente ſe ſiſſus eſt ſerpenie prohibuit. Denique referunt adhuc, quod ex ſepultura Ioannis ſeu ſepulchro manna exiens apparuit cunctis. Quam (aiunt) uſque hodie frequenter. Hic ab omnibus infirmitatibus egroti libe-

rantur, & periculis eximuntur, & precum ſuarum quiſque conſequitur effectum. Idem A B D I A S lib. 6. memorat Regem Xerxem Apoſtoliſ beatis, Simoni, & Iudæ, magnificam condidiſſe baſilicam, in qua Sarcophagum repoſuit corpora beatorum Apoſtolorum portantem, ad cuius præſentiam plurimi beneficia conſequuntur, qui illuc credentes in Chriſtum meruerint peruenire. Narrat idem libro 8. Corpus beati Apoſtoli Bartholomæi cum hymnis & cum omni gloria ablatum & ſepultum Idem lib. 9. de Oſſibus Thomæ Apoſtoli narrat hoc modo. Cum Meſſæi, qui Apoſtolum occiderat, filius correptus eſſet à demonio, nec quiſquam qui eum ſanare poſſet reperiri, ſucceſſit huiusmodi Meſſæo ſententia, ut diceret: Vado & aperio ſepulchrum, & tollens oſſa de corpore Apoſtoli ſuſpendam ſilio meo & curabimur. Accendebat igitur ſecundum cogitationes Meſſæi ad montem, & reuelauit ſe Thomæ ei dicens. In viuens non credidiſti, & in mortuos credis? Sed ne timeas, miſerebitur & tui Dominus Ieſus, & exhibebit tibi viſcera miſericordie ſue propter bonitatem ſuam. Verum vbi aſcendiſti Meſſæus, reſeruo ſepulchro oſſa inuenire non potuit, quia iam pridem reliquias ſanctæ quædam de fratribus rapuerant, & in urbe Edeſſa ſepelierant. Ea tamen quæcumque Rex in ſepulchro reperit hurni vel ſarcophagi ſupra que iacuerant reliquie Apoſtoli, auferens Meſſæus & alligans ſilio ſuo ait: Credo tibi Chriſte nunc, quia reſceſſi à me ille qui hominum turbat aſſeſtus, ne ad te viſendum ſumma proſperatione contendam. Itaque vbi ſuſpēdit illa puero, ſtatim ſanatus eſt ex illa hora, & factum eſt gaudium magnum inter fratres, ſuper conuerſione Regis ad Regem cœleſtem Ieſum Chriſtum, &c. Idem adhuc lib. 10. loquens de reliquijs Philippi Apoſtoli: In * ciuitate Hierapoli (ait) poſitum eſt ſanctum corpus eius, in cuius tumulto poſt aliquantos annos due ſicre virginis filie eius dextra laeuque ſepulta ſunt, vbi præſtantur beneficia, Dei orante Apoſtolo, omnibus qui credunt vnum Deum patrem, &c. Similiter narrat A V R E L I A N V S L E M O N I C E N S I S Epiſcopus poſt beatum Apoſtolum Martialem ad calcem vite eiufdem Martialis. Beatus (inquit) Alpinianus diſcipulus eius clariffimus ſanctitate, accipiens ſudarium eius tangebat ex ipſo infirmorum corpora, & ad Chriſti inuocationem cunctos ſanitati reſtituebat, & cetera multa que ad ſancti viri reliquias narrat miracula, comiſſiſſe. Porro E V S E B I V S C A S A R T E N S I S lib. 4. c. 15. citat epiſtolam Preſbyterorum Eccleſiæ Smyrnenſis, ad Eccleſiã apud Philomelium conſtitutam, vbi ſic loquuntur P R E S B Y T E R I E C C L E S I A E S M Y R N E N S I S & alij fideles. Centurio quidem corpus Polycarpi in medio poſitum excuſſit, & ita nos poſtmodum ambuſta oſſa pretioſiſſimis gemmis chariora, & omni auro probabiliora per ignem facta collegimus, & ſicut conueniebat ex more condidimus: quo in loco etiam nunc, præſtante domino, ſolennes agimus celebræſque conuentus, maxime quidem in die paſſionis eius, &c. Et C O R N E L I V S I. epiſtola 1. de translatione corporum Petri & Pauli, reliquias cum veneratione collectas ſapiùs commemorat. Sic quoque G R E G O R I V S N I S S. oratione in ſanctum Theodorum Martyrem. Quamobrem hiis artibus ſenſibus obnoxius oculos oblectantes, cupiunt loculo reliquias corporis partes adinuere, etenim ipſi contactu ſanctimoniã credunt & charitatem excitari. Si quis autem puluere in ipſa loculi ſuperficie, vbi corpus Martyris requieſcit, inharerem prebeat, pro ingenti munere accipiunt, & terram tanquam rem pretioſiſſimam repoſunt. Nam

TTT 3

ſcanti

Concilium Aquigranense 2.

Concilium Moguntinum 3. sub Arnulpho Imperat.

Concilium Triburien. sub eodem.

Philo Iudeus.

Gregorius 1.

Martinus 1.

Concilium Tolentanum 4. Concilium Tolentanum 5. Concilium Tolentanum 6.

Recesvintus Rex Gothorum atque Hispaniarum. Concilium Tolentanum 2.

Concilium Tolentanum 10. sub eodem Principe. Concilium Tolentanum 7. Concilium Oxoniense.

Concilium Lateranense sub Innocentio 3. patrum 1215.

Concilium Lugdunense sub Gregorio 10.

Petrus Alliacensis. Dionysius Faber Cœlestini.

Clementis libros de constitutionibus Apostolicis. Epiphanius libro 1. contra Sacerdotes. Eusebius Cyrenensis & Nicephorus atque alij legunt & approbant. Genes. 50. 4. Regum 13. Exod. 13.

Dionysius Areopagita.

Abdias Babylonius.

Presbyteri Achata.

Simeon Metaphraſtes.

Abdias Babylonius.

Mira virtus reliquiarum.

Reliquias sanctas auctor vultuſſimus nominare, aduerte ſequentia.

* Hoc affirmat Galus, ut narrat Euſebius libro 3. Hiftor. cap. 30.

Aurelianus Leanenſis Epiſcop.

Nicebius Cæſarienſis.

Eccleſia Smyrnotum.

Oro hæc aduert. c.

Cornelius 1.

Gregorius Niſſenus.

... sunt forte facilius detur, ut ipsas reliquias attingat, id vero eiusmodi censetur donum, ut supremo voto nihil maius optari posse videatur. Hoc qui experti sunt norunt, quique eo tenentur desiderio. Ipsum enim corpus pervenire ac si vivum florensque esse amplectuntur & deosculantur, oculis, ore, auribus, omnibus denique sensibus adhaerent, lacrymasque pietatis & affectionis iudices effundunt, martyrique, ut omnibus partibus integro ac vigeni supplicant, ut pro se apud Deum legationis munere fungatur, &c. Et infra stupenda recenfer miracula quae ad eiusdem martyris sepulchrum perpetrantur huius martyris Theodori (vt autumo) meminit NICEPHORVS CALLISTVS lib. 7. cap. 44. eumque ducem strenuum diris cruciatibus dicit affectum à Licinio, sub quo etiam passi sunt Martyres illi quadraginta, quorum vitam. Idem Nissenus & BASILIVS MAGNVS scripserunt. Sic autem loquitur Basilivus. Venerare (ait) legimus martyres, vt egregia tua voluntatis te testem adducas, ac demum sine persecutione, sine igne, sine verberibus ac plagis eodem cum illis premio dignus habearis. Et infra. Hi sunt qui nostram obinentes regionem, quasi quadam turres, contra aduersariorum incursum refugium exhibent, nec vno in loco se se clausurunt, sed in multis locis hospitio recepti multorum patrias ornauerunt, &c. Idem Basilivus oratione in Mamantem martyrem. Ad martyris vero memoriam, & tota regio mota est, & ad illius festum diem vrbs uniuersa immutata gestit: neque cognati diuinitum ad maiorum suorum sepulchra declinant, sed omnes ad pietatis locum tendunt, &c. Idem oratione in sanctam Iulittam: His dictis (ait) in lignorum struem accensam insiliuit, qua pervenit ac thalamus splendore choruscus corpus sanctae Iulittae circumplexa, animam quidem in caelestem illam destinavit regionem, & que illius meritis congruebat regimen. Corpus autem honore praecipuo venerabile asseruavit assinitibus & cognatis incolum, nec vlla sui parte lesum: quod sane in ornatisimo Primari templi urbis totius vestibulo conditum loco quidam adfert venerabilem sanctimoniam, nec minus qui eo loci conveniunt effici sanctiores. Terra porro istius beatae aduentu aquam emisit, qua suapte natura nulli non nostrum gratiosissima esse debeat, &c. Denique sacras reliquias in quanto habuerit honore sacratissima mater Helena, testantur historiographi celebres, RVFFINVS A QVIL. lib. 10. cap. 7. & 8. SOCRATES lib. 1. cap. 17. historiae Ecclesiasticae, & NICEPHORVS CALL. lib. 8. cap. 29. nam crucem dominicam inuentam, & Clavos, caeteraque passionis insignia, mira veneratione coluit Basilicis aedificatis, vbi magnificè omnia recondidit, vt latius in alijs vocabulis docuimus. Crux, Imago, &c. Idem Rufinus lib. 11. cap. 11. Thomae Apostoli reliquijs decoratam praedicat, vt iam superius dictum est. Narrat quoque EVSEBIVS CAESARIENSIS lib. 7. Ecclesiasticae historiae capite 9. & 10. Cathedraliam Iacobi Apostoli, qui primus Episcopus fuit Hierosolymorum, ibidem dicit asseruati vique in hodiernum diem. Seruatur ergo (ait) cum ingenti studio, velut à maioribus tradita sanctuaris, & cum magna veneratione habetur, &c. Porro Patres Concilij CONSTANTINOPOLITANI I. generalis 1. epistola missa ad Damasum & Episcopus Italiae, quam Nicephorus lib. 12. cap. 16. commemorat, narrat quomodo quorundam sanctorum reliquiae de exilio sunt reportatae, Idem NICEPHORVS lib. 10. cap. 11. narrat Arsenium generosum fidei propugnatores, &

A ducem Augustale Antiochia, copiarumque autorem sub Constantio Imperatore, diuorum Apostolorum, Andreae Lucae & Timothei ossa ex Achaia & Epheso Constantinopolim pertulisse. Idem lib. 12. cap. 14. Post Synodum celebratam (ait) vbi Imperator (scilicet Theodosius senior) cognouit quid Paulo Constantinopolitano olim Episcopo accidisset, (vt scilicet in exilio ab Arrianis suffocatus euictusque fuerit) translato honorifice corpore eius Constantinopolim, in templo id reposuit, quod Macedonius, qui insidiatus illi fuerat, construxit. Sub idem tempus (infert) sacre etiam Meletij reliquiae Constantinopoli Antiochiam sunt perlatae, & proximè apud Martyrem Babylam reposita. Dictum autem est, Imperatoris iussu corpus eius, in publicis vici omnibus, praeter Romanum morem, intra mania urbium receptum, precationibusque & psalmodijs alterius in vrbibus decantatis, donec Antiochiam pertigit, honoratum esse, &c. Idem eodem lib. 12. cap. 48. Religio vero (ait) non per hos tantum maiora capiebat incrementa, verum eam etiam cobonestarunt, atque, vt aequum est, quam maxime exornarunt, qua tum apparuerunt veterum atque illustrium prophetarum reliquiae. Abacuc enim primum, deinde Michaeas, & tandem post hos celebre baptista caput è terra exiit. Abacuc quidem & Michaeas reliquias diuina visio, sicuti audiui, in somnis Zebeno ostendit Eleutheropolis eo tempore Ecclesiam gubernantis, &c. De capite vero Ioannis, agit sequenti cap. 49. Idem lib. 13. cap. 24. Olympiadis (ait) sacre virginis in Nicomedia Bybiniæ exulantis, & ibidem defunctae, sacra ossa mari imposta (sive illo alio adiutore maritimo loco applicerunt, qui Brothi dictus est, vbi incolae diuina admoniti visione exierunt, & sacras reliquias ad sanctiorem sacrificij aram reposerunt, qua innumerabili morborum cura, demonumque expulsiōne, aliisque prodigijs, quae supra hominum opinionem, ibi exhibere Deus dignatus est, &c. Idem NICEPHORVS lib. 14. cap. 2. Pulcherram Augustam Theodosij iunioris fororem, dicit sacrum Dei genitrici templum, quod Blachernae dicitur aedificasse: Cuius (ait) diuinum unum, & sepulchrales fascis inuentas, cum veneratione maxima ibi reposuit. Idem eodem lib. 14. cap. 8. Imperij (ait) illorum (scilicet Theodosij & Pulcheriae praefatae) Deus tempora honore prosequens visionibus quibusdam è sinu terra corpora produxit, & publice in apertum protulit. Id quod eo tempore accidit, in Zacharia veteriore propheta, in Stephano primo Diacono & Martyre, atque in Sebastienis quadraginta sub Licinio gelu concretis martyribus (de quibus supra diximus) narrat autem modum & ordinem quomodo sint inuentae praefatae reliquiae & Constantinopolim opera & solitudine Pulcheriae translatae, sed diffuso & prolixo sermone Optarem, vt lector non cunctaretur locum praemonstratum adire, vbi & consequenter videret Thyrsi martyris reliquias eidem Pulcheriae per visionem reuelatas, aliorumque martyrum, Quos (ait) è sinu terra extractos, eodem loco & honore ornari iussit. SOZOMENVS SALAMINIVS lib. 9. Ecclesiasticae historiae, cap. 2. testatur se interfuisse pompam, cum praedictae reliquiae Thyrsi & aliorum martyrum à Pulcheria pretiosa arcae impositae sunt. Consequenter testatur ab eadem virgine Pulcheria constructum templum magnificum, vbi reposuit Laurentij Martyris & Agnes, reliquias sibi Constantinopolim Missas. Atque vero Episcopatui gerente (infert) propheta quoque Samuelis ossa allata, & in propheticis eius phano, quod propè septimum conditum est, collocata, &c. Haec

Vide obsecro ea quae dicuntur.

Res mira.

Reliquiae beatae Virginis Mariae.

Zachariae reliquiae, Stephani reliquiae.

Sozomenus Salaminius.

Samuelis reliquiae.

confirmat

Nicephorus Callistus.

Basilivus Magnus.

Vide quam magnifice Reliquias sanctas praedicat.

Rufinus Aquileensis, Socrates, Nicephorus Callistus.

Eusebius Caesariensis.

Concilium generale 2. Constantinopol. 7. sub Theodosio seniore.

Nicephorus Callistus lege infra, ex Hieronymo laus.

confirmat iam memoratus Nicephorus ad calcem cap. 10. lib. 14. Qui etiam libro eodem capite 44. Et idem (ait) temporibus diuinitum quoque Ignatius Roma Constantinopolim delatus est. Cum namque ille, sicuti ei visum fuerat, in Amphitheatro Roma in seuerum alius sepultus esset, quocumque superferre firmiora solidioraq, ossa condita ibi sunt. Theodosius autem, Dei optimi maximi praesantissima suggestione, magnopere ingenti atque illustri cum honore ea ad gregem suum referre studuit. Quapropter reliquias eas inde receptas, cum magnifico apparatu post tempus longum Antiochiam reduxit, & in eo loco, quod coemiterium vocatur, veneratione magna reposuit: & delibrum ingens demonibus olim dicitur (quod ab incolis τρυχων, quasi fortuna nempe dicitur vocatur) in sacro sanctum phanum mutatum diuino martyri consecrauit. In quo etiam reliquiarum tumulus repositus est, curru imperiali cum sacro apparatu & satellitio in urbem eam illatus, vbi quoque anno quolibet publice & magnifice festus dies est actus. Deo diligentium se memoriam sanctae à sinere eam ipse glorificante, sicuti antea quoque in Babylam accidit, &c. De quo Babylae sic IOANNES CHRYSOSTOMVS oratione in eundem loquitur. Atqui poterat Babylas (ait) vel exemplo Enoch transferri, vel Heliae modo rapi, ut qui utriusque emulorum fuerat: at Deus qua est in humani generis benignitate, inter alias quas infinitas nobis salutis nostrae occasiones dedit, & hanc quoque viam nobis à se muniram esse voluit, idoneum ad virtutem capessendam stimulum, relictis scilicet inuicem apud nos sanctorum reliquijs. Nam post sermonis facultatem, ipsa ceris sanctorum sepulchra proximè locum obtinet, ad animas hominum in ipsis sanctos intuentium ad virtutum eandem emulationem excitandas. Et infra. Quid de locis & sepulchris verba facio, cum & saepe vestris sola mortuorum visa, & verbum vnum in mentem insinuas animam nostram excitet, & memoriam interlabentem reficet, quibus de causis ipsas nobis sanctorum reliquias Deus reliquit? Et paulò infra. Vbi enim ita, ut mandauit Babylas, sepultus fuit, & tam longum temporis intervallum ab eius sepultura intercessit, vt non nisi ossa ac cinis in feretro superarent: placuit Imperatori vni e his, qui postea imperarunt, Deo ipsius animam ad id impellente, capsulam in suburbium istud Daphnem, abduci, &c. Lege reliquum. IDEM Chrysostomus oratione in S. martyre Inuētium & Maximum. Post beatam autem illam eadem, quidam etiam cum salutis periculo athletas illos optimos rapuerunt, etiam ipsi vni martyres, ut illorum reliquias curarent decenter. Nam quamuis non occidebantur, optabant tamen mori potius, quam vt corpora illa relinquerent inhumata, ita ad venationem eorum festinabant, &c. IDEM oratione in sanctos 7. Machabaeos, tomo 1. Pretiosa (inquit) sunt corpora martyrum, quoniam plagas pro Domino susceperunt, & quia stigmata propter Christum membris suis impressa ferunt: & sicut corona regalis undique decorata fulgores varios emittit, ita & sanctorum Martyrum corpora, sicut pretiosis lapidibus, acceptis pro Christo vulneribus distincta omni regum diademate pretiosiora & spectabilia redduntur, &c. Hinc GREGORIUS NAZIANZENSIS orat. 20. in eodem Machabaeos, ait: At mater generosa tanquam auis pullos, cum serpens abrepit, aut aliud quid insidiatur, circumuolabat, circumgemit, supplicabat, simul certabat. Et quid non faciebat, quod ad victoriam consequendam deferret sanguinis guttas rapiebat, membrorum detuncationes colligebat, reliquias adorabat: cum vno loquebatur, & hunc offerebat, alium vero preparabat, &c. IDEM orat. 8. in S. Basilium, ait: Gestabatur sanctus manibus sanctorum eleuatus, sim-

Ignatii reliquiae.

Dies festus in honore reliquiarum S. Ignatii.

Ioannes Chrysostomus.

Oro obsecro.

Ratio cur sanctorum reliquias nobis Deus reliquit.

Gregorius Nazianzenus.

gulis, contendebant: & hic quidem, vt sibi vim coningeret, vel ab umbra coningeretur: alius, vt lectulum, quo sacer ille efferebatur, solum tangeret. Quid enim corpore illius sanctius ac purius? &c. Denique CYRILLVS HIEROSOLIMITANVS Catech. 18. illuminatorum. Vt autem non solum anima sanctorum honoretur, credaturque, quod etiam in corporibus mortuorum inest virtus seu potètia, iacens in sepulchro Helisai mortuus, mortuumque, corpus Prophetae attingens, viuificatus est: atque ita mortuum corpus Prophetae perficit opus animae, & mortuum iacensque, vitam praebet defuncto, exhibensque, alteri vitam ipsum, nihilominus mortuum permanet. Quae de causis? Ne si resurrexisset Helisai, factum id soli anima ascriberetur, & vt demonstraretur, quod absente etiam anima inest virtus quaedam eiusmodi corporibus sanctorum, propter tot annorum inhabitatum in illis animas iustus, quorum ministerio usque sunt. Neque verò dissidamus, vt res ignari, fieri istud. Si enim sudaria & semicinctia extra corpus exsistentia, contacta ab aegrotis liberabant illos ab infirmitate: quanto magis corpus ipsum Prophetae mortuum excitauit? Sum quidem alia multa quae dicimus in hanc sententiam, sed singula eiusmodi praeter opinionem facti persequenda essent, &c. Et AMBROSIVS MEDIOLANENSIS oratione funebri in S. Satyrum fratrem. Habeo (inquit) plane pignus mentis, quod nulla mihi peregrinatio iam possit auellere, habeo quas complectar reliquias. Habeo tumulum, quem corpore tegam. Habeo sepulchrum, super quod iaceam, & commendabiliorem Deo futurum esse me credam, quod supra sancti corporis ossa requiescam. IDEM in exhortatione ad virgines, describens vitam S. Vitalis & Agricolae. Detuli (inquit) vobis munera, quae meo legi manibus, id est, crucis tropheae, cuius gratiam in operibus agnovistis, ceres & ipsi demones consistunt. Tondant alij aurum atque argentum, ac de latentibus eruunt venas, legant pretiosa monilia, serua, temporalis ille thesaurus est, & saepe habentibus perniciosus. Nos legimus martyris clauos, & multos quidem, & plura fuerunt vulnera quam mēbra. Clamare martyrem, dicere ad populum Iudaeorum, cum clauos eius colligeremus: mite manus tuas in latus meū, & non esse incredulus, sed fidelis. Colloquimus sanguinem triumphalem, & crucis lignum. Haec sanctae viduae negare non potuimus postulant. Munera itaque salutis accipite, quae nunc sub sacris altaribus reconduntur, &c. IDEM in sermone de Inuentione corporum Geruasij & Prothasij, sanctas fatis commendat exemplo reliquias, quando illas tam sedulo de terra leuauit, & in archam reposuit, & omnibus venerandas exposuit, ad quarum tactum innumera recenset patratam miracula. IDEM oratione in obitu Theodosij, Helenam sanctam multis esset encomijs, quod crucem Dominicam & clauos repererit. IDEM sermone in ordine 93. in natali sanctorum Nazarij & Celsi, ait: Honoro ergo in carne martyris exceptis pro Christi nomine cicatrices. Honoro viuens memoriam perennitate virtutis, honoro per confessionem Domini sacras cineres. Honoro in feminibus femina aternitatis. Honoro corpus, quod mihi Dominum memum ostendit diligere, quod me propter Dominum mortem docuit non timere, &c. Hinc EVSEBIVS EMISENENSIS, homil. in die S. Stephani ad calcem, ait: De ipso beatissimo teste visionis fide veridica reuelatio testatur, vt locum reliquiarum mira iocunditas anhelantibus rosis, & croco oleni, vel florulentis rose gratiae vernalis infunderet, & tanquam de paradiso spirans aura respergeret. Ecce etiam nunc multo latius, multoq, pretiosius, dum fidei suae praconio magnanimi tatis tropheae, passionis insignia, feruentibus pietate studiis cele-

Cyriillus Hierosolymitanus, meminit Epiphanius lib. 3. lecta 73. & Hieronymus de Scripturis, &c.

Ambrosius Mediolanensis.

Ipsi namque martyres crucis clauis, cruciati sunt.

Hic sermo stat ad calcem operis epistolae eius.

Eusebius Pmifensis cuius meminit Hieronymus & alij.

Huius blandi-
nae martyrium
etiam describit
Eusebius lib. 4. cap. 2. &
reliquis, & hec
penē eadē re-
fert, quae hic
Eusebius Emi-
senus, vide si
placet.

Exulcat quod
facit ossa mar-
tyrum tota re-
ferunt.

Petri & Pauli
corpora Romae
esse fatetur, vi-
de sup. Petrus.

Paulinus No-
lanus.

Aurelius Pru-
dentius.

Severus Sulpi-
cius.

Palladius He-
lenopolitanus.

brantur ab Oriente usque in Occidentem, &c. I D E M A
homilia de S. Blandina martyre Lugdunensi, ait:
*Dilacerata vario tormentorum genere membra sancti-
ficant flamma, dum pascere nesciunt, honorant bestia,
dum scire non norunt, ubi sunt qui dicunt veneratio-
nem sacris martyrum non esse deferendam corporibus?
Eccē cruenta feritatis immanitas, quae religionis non
recipit sensum, deserti venerationis obsequium: & quae
discretionem rationis ignara non recipit, ad malorum
tamen damnationem, quid honoris sanctis debeat
agnoscat, &c.* Et in sequentibus veneranda ossa se-
pius nominat, quod etiam facit Eusebius Cae-
sariensis, lib. 4. Historiae, cap. 3. Lege si libet. I D E M
Emisensis homilia in S. martyres Ehippodium
& Alexandrum, ait: *Plurima populorum Ecclesia etiā
illa sanctificatione contenta sunt, quam de Angelicis
membris sacri amictus, vel duri cathenarū nexu con-
tingendo rapuerunt, ut quod fuit instrumentum pena,
sit gloria testimonium, & dolorum materia, transeat ad
insigne meritum. Nos vero beatorum illustre munus
totum atque integrū possidemus, & quod uniuerso mun-
do possit sufficere, intra gremium civitatis huius specia-
liter conclusum tenemus, & geminas auctoritatis
aureas Apostolicae urbi attollimus, atque habentes &
nos Petrum Paulumque nostrū binos suffragatores, cum
sublimi illa sede certamus. Et quidem beati martyres,
quorum preciosus pulvis per diversas usqueaque re-
giones in populorum disseminatur salutem, plenum quo-
unque loci cultum de honore Dei impensa sibi religio-
ne suscipiunt, &c.* Et PAULINVS NOLANVS in
natali 6. vitae S. Felicitis martyris, ait:

*Basilicas per quinque sacri speciosa sepulchri,
Atria diffundens, quarum fastigia longe,
Ad spectata instar magne dant visibus urbes,
Quod crescente fide supernat gratia Christi,
Que populo medico felicem munere praestat,
Vivere, qui praestans & clam post corporis aum.
Praesidet ipse suis sacer ossibus, ossaq; sancti
Corporis in tumulo non obstita pulvere mortis,
Arcano eterne sed praedita semine vita
Vivificum spirant animae victricis odorem.*
Quo medicina potens datur exorantibus agris, &c.

Et AVRELIVS PRUDENTIVS in Peristep-
phano, hymno in festo 18. martyrum Caesarau-
gustanorum, &c. sic loquitur:
*Fugeret Tingis sua Castellanum,
Festa Massilum monumenta Regum,
Qui cinis gentes domitas coegit,
Ad iuga Christi, &c. Et infra.
Hoc colunt cinis velut ipsa membra
Cassides includat, sum & paterno,
Seruat amplectens tumulo beati
Martyris ossa, &c.*

I D E M hymno in S. Eulaliā martyrem.
*Hic ubi marmore perspicuo
Atria luminat, alma nitor,
Et peregrinus & indigena
Reliquias, cineresq; sacros
Seruat, huius veneranda sum. Et infra.
Sic venerari ossa libet,
Ossibus altar & impostum.
Illa Dei sita sub pedibus.
Prospectu haec, populosq; suos
Carmine propinquata sonet.*

Denique SEVERVS SVPITIVS per totam
historiam vitae S. Martini, quam saepe sanctarum
reliquiarum mentionem facit satis omnibus no-
tum est, nec est opus testimonio lectoris animum
obruere. Porro PALLADIVS HELENOPO-
LITANVS in dialogo suo de vita S. Ioannis

Chrysofomi, & Nicephorus Callistus qui euna
secutus est, lib. 14. cap. 43. narrant quomodo pra-
fati doctoris reliquiae honorifice, iubente Theo-
dosio iuniore, Constantinopolim sunt translatae,
& reconditae ad basim sanctioris arae in duo-
rum Apostolorum Ecclesia: & quomodo pro de-
functis parentibus ad sacrum tumultum orationē
fudit Theodosius, ut alibi diximus. Praeterea quid
HIERONYMVS STRIDONENSIS pro vene-
ratione sacrarum reliquiarum scripserit, testan-
tur eius epistolae, una ad Riparium, altera contra
Vigilantium, quas non ita pridem Gallicas feci-
mus, ubi quomodo satisfaciat, modernis haereticorum
obiectionibus satis clarum est, nec possum
breui demonstratione probare. Authorem autem
haereticis de non adorandis aut venerandis reliquijs,
dicit esse Eunomium. Rides (ait) de reliquijs mar-
tyrum, & cum auctore huius haereticos Eunomio Ecclē-
siae Christi calumniam struis, nec tali societate terrenis,
ut eadem contra nos loquaris, quae ille contra Ecclesiam
loquitur. Omnes enim sectatores eius Basilicas Apostolo-
rum & martyrum non ingrediuntur, ut scilicet mortuis
adorent Eunomium, cuius libros maioris auctoritatis
arbitrantur, quam Evangelia, &c. Male facit ergo
(inquit) Romanus Episcopus, qui super mortuorum
hominum Petri & Pauli, secundum nos ossa veneranda,
secundum te vilem pulvisculum, offert Domino sa-
crificia, & tumulos eorum Christi arbitrat altaria?
Et non solum unius urbis, sed totius orbis errant Epi-
scopi, qui cauponem Vigilantium contemnentem ingre-
diuntur basilicas mortuorum, in quibus pulvis villissi-
mus & faecula nescio quae (refumit blasphema ver-
ba Vigilantij) iacet linteamine conuoluta, ut polluta
omnia polluat, &c. O portentum in terris ultimas de-
portandum! Dolet martyrum reliquias preciose operiri
velamine, & non vel panis vel cilicio colligari, vel
proici in sterquilinum, ut solum Vigilantium ebrius &
dormiens adoretur. Ergo sacrilegi sumus quando Apo-
stolorum Basilicas ingredimur? Sacrilegus fuit Con-
stantinus Imperator, qui sanctas reliquias Andree, Lu-
cae, & Tinothaei transtulit Constantinopolim, apud quas
demoni rugiunt, & inhabitatores Vigilantij illorum
se sentire praesentiam consentunt. Sacrilegus dicendus
est & nunc Augustus Arcadius, qui ossa beati Samue-
lis longo, post tempore de Iudaea transtulit in Thraciam?
Omnes Episcopi non solum sacrilegi, sed & fani indi-
candi, qui rem villissimam, & cineres dissolutas in ser-
ico & vase aureo portauerunt? Stulti omnium Ecclē-
siarum populi, qui occurrerunt sanctis reliquijs, & tan-
ta laetitia, quasi praesentem venientemq; Prophetam
cernerent, susceperunt, ut de Palestina usque Chalce-
donem ingererent populorum examina, & in Christi
laudem una voce resonarent. Lege si placet totum
librum, quia nil aliud agit, quam pro defensione
venerationis reliquiarum certare. Ut autem ad
alios auctores etiam traſeamus, AVGVSTINVS
HIPONENSIS, libro de Ecclesiasticis dogma-
tibus, cap. 73. Sanctorum (inquit) corpora & preci-
pue beatorum Martyrum reliquias, ac si Christi mem-
bra sincerissimè honoranda, & basilicas eorum nomi-
bus appellatas, velut loca diuino cultui mancipata, af-
fectu piissimo & deuotione fidelissima aduandas esse cre-
dimus. I D E M libro de cura pro mortuis agenda,
cap. 3. Non sunt (ait) contemnenda seu abiicienda
corpora defunctorum, maximeq; iustorum atque fide-
lium, quibus tanquam organis & vasis usus est Spi-
ritus sanctus. Si enim paterna vestis & annulus, ac si
quid huiusmodi tanto charius est posteris, quanto erga
parentes maior extitit affectus: nullo modo ipsa sper-
nenda sunt corpora, quae vique multo familiarius atque

Hieronymus
Stridonensis.

Certe quos
Caluinista ha-
beant suae ve-
sanitae docto-
res.

Missae celebra-
da super reli-
quijs martyrum
vide in voca-
bulo Missa.

* Factum est
hoc opere Ar-
temij viti pra-
clari, quem Ju-
lianus postea
ob id fatigat
secutus est, ut
supra ex Nice-
phoro allega-
uimus.

Augustinus
Hipponensis.

Quid luci-
dus?

Quare hono-
retur reliquie.

conium

coniunctus, quam qualibet indumento gestimus, &c. I D E M
lib. 22. de ciuitate Dei, cap. 8. refert reli-
quias martyris Stephani pro electo Episcopo
detulisse, quae varia & superba, quae enumerat
miracula perpetrarunt. I D E M sermone de beato
Vincentio martyre ad calcem, eius reliquias diu-
ina providentia nunquam potuisse caelari demon-
strat ad quorum tactū varia miracula sunt. Hinc
VICTOR VTICENSIS, lib. 3. historiae, de per-
secutione Vandalorū narrat Maioricum pro do-
mino passum, super cuius sepulchrum Trinitati
preces effunduntur. Ad calcem autem suae histo-
riae, ubi diuersis supplicij martyres referunt inter-
emptos, ait: *Gaudens autem quae aderat multitudo,
corpo sanctorum martyrum diligenti tradidit sepul-
turae, praesente clero venerabili Carthagenensis Ecclē-
siae, ubi etiam & praedicandi diaconus tercio iam con-
fessores effecti, sicutari & Maritina, geruli reliquiarum
asserunt: humane sunt igitur cum hymnis stentibus
Lipiana beatae sanctorum in monasterio Bigne conti-
nua Basilica, quae dicitur, celebrata, &c.* Et THEO-
DORVS CYRENSIS in opere Philothaeo, de-
scribens vitam S. Martiani, postquam (ait) unū
quodque eorum templorum, quae beato Martiano dica-
ta erant, aliorum sanctorum, aut Apostolorū, aut mar-
tyrum reliquijs ornatum est, tunc sanē illi qui eius scene
arque disciplinae heredes relictū fuerant his duobus an-
nis, ante lapideam arcum parantes, in ea venerabilis
corporis reliquias condidit, &c. I D E M ibidem de-
scribens vitam Iacobi alterius serui Dei, praefatū
Iacobum sacras reliquias adorasse Ioannis Bapti-
stae, ubi superius etiam Apostolorum ad se delatas
reliquias reuerenter suscepisse testatur. Similiter
& in vita Thallelai, diuina martyrum corpora
falsis dijs abactis narrat eundem sanctum adifi-
catis basilicis condidisse. Et SIMEON META-
PHRASTES in vita S. Anastasiae ad calcem, di-
cit: *Apollonia autem (ait) quaedam mulier genere in-
signis, praecata praesenti uxore: accepit sacrum corpus
Anastasiae, & cum ipsum praecare, ut operiret, hono-
rasset, deposuit in horio domus suae, postea vero templum
quoque excitat martyri praecarum & magnificum, &
postea anniuersarium ei festum celebrat. Post annos au-
tem multos ciuitatum felicissima, Constantinopolis in
quam, eius ad se exportatas suscipit reliquias, & eas de-
ponit in magifico templo, & ea digno, thesaurum ho-
norum, fontem miraculorum, corroborationem animae
& corporis, & gloriam Patris & Filij, &c.* I D E M in
vita Mauricij & lociorum eius, ait: *Pessimi ministri
scelerati Imperatoris, cum e ligno deposuissent vene-
randas & gloriosas eorum reliquias, non veriti sint,
amputare colenda eorum capita. Cum ea autem absce-
dissent, ubique per illam solum proiecerunt: ac dissi-
parunt. Quidam vero fratres fideles noctu cum magno ti-
more accedentes, collegerunt veneranda eorum capita,
& sanctissima & honoranda eorum corpora, & cum
eo, quo par est honore, & multo & suauis odore, diu-
inaeque psalmodia, & inensis precibus in terra fodi-
tes, deposuerunt ipsa in eo loco, ubi decernerunt pra-
clari & fortes Christi milites. I D E M in vita S. Iulia-
nae, Mulier (inquit) quaedam nomine Sophia, forte
fortuna tunc transfers Nicomediam, & ad magnam
urbem Romam proficiscens, illis sacras secum accipit
reliquias, easq; domum portans excitat martyri templū
dignum eius certaminibus. I D E M in vita S. Platonis.
Pretiosa (inquit) & sancta beati Platonis reli-
quia accepta a Christianis deposita fuerunt in eodem
loco, qui dicitur, campus, &c. I D E M in vita Boni-
facij martyris, narrat quomodo ad sacras reliquias
martyrum conquirendas sit profectus ex manda-*

Victor Vicien-
sis.

Theodoretus
Cyrensis.

Simeon Meta-
phraustes.

Attende ergo
quae dicuntur.

to deuotae Aglais marionae, quae ei sic mandauit:
*Omni studio vadens propere ad me afferre aliquid
e sacris his reliquijs, ut cum eas honorifice deposuerim,
& sacras ades eis edificauerimus, eos semper ha-
beamus custodes & seruatores, &c.* I D E M in vita S.
Sabae, quae lecta est in Concilio general. 7. Cum
(inquit) vir sanctus Theodulus parum egroiaisset, mi-
grat ex hac vita ad incundam illam vitam, in quam
nulla cadit perurbatio. Eius vero diuinas & sacras
reliquias, cum conuenientibus hymnis & lampadibus
tolens conuentus fratrum, deponit cum alijs sanctis Pa-
tribus, &c. Et TIMOTHVS ALEXANDRI-
NVS Episcopus oratione encomiastica in S. Me-
nam martyrem, ait: *Erut homo quidam ex regione
ffaworum valde diues. Ingressus est autem Alexan-
driam causa negotiationis, & audiuit omnia miracu-
la, & curationes, quas fecit S. Menas, & dixit apud se:
volo ego quoque ire, ut orem in templo sancti martyris
Mena, & adorem pretiosas & sanctas eius reliquias,
& dem illi parum benedictionem, ut Deus nobis ferat
operem, & nos seruet sancti intercessionibus, &c.* Lege
quod sequitur. Porro sanctarum reliquiarum sit
mentio in Concilio CARTHAGENENSI V. E-
piscoporū 73. cano. 14. & allegat Gratianus de
consecrat. distinct. 1. cap. Placuit. Quando praeci-
pit ut altaria campestria eradicentur, ubi nullum
corpus aut reliquia martyrum condita proban-
tur, ut diximus in vocabulo, Altare, &c. Et LEO
PRIMVS, Epist. 37. quae est ad Pulcheriam Au-
gustam, eidem congratulatur & gratias agit. *Et
quod (inquit) reliquias sanctae memoriae Flauiani in-
nocentis & Catholici sacerdotis ad ecclesiam (scilicet
Constantinopolitanam) cui bene praesit, fecistis cum
honore debito reuocari. In quibus vique omnibus glo-
rie vestrae multiplicatur augmentum, dum & sanctos
pro suis meritis veneramini, & ab agro diu spinas &
tribulos vultis auferri. I D E M earundem reliquia-
rum iterum mentionem facit epist. 42. ad Martia-
num Augustum. Similiter & ipse MARTIANVS
IMPERATOR, epistola ad eundem Leonem, &
praedicta PVLCHERIA AVGVSTA, epistola
ad memoratū Pontificem, sacras dicunt reliquias
beati Flauiani de exilio reuocatas, in Basilica Apo-
stolorum conditas. I D E M Martianus & Valen-
tinianus Imperatores, epistola ad Palladium praefectum
Orientis, quae lecta est, actione 3. Concilij
Chalcedonensis, de saepe dicti Flauiani sacris reli-
quijs loquentes, dicunt: *Ita eius reliquias & expe-
dit hac sacratissima ciuitas, & recepit, ut beatorum omni-
vimenti videretur, ut exiit ille, qui putabatur acerbus,
optandus credatur fuisse, quo illam immortalem merca-
tus est laudem, sicutumq; est illud quod meritis eius di-
uinitas praesitit, ut venerabilis Synodus innumerabi-
lium penē sacerdotum Chalcedone conueniret, quae dum
fidem diligenter inquiri, auctoritate beatissimi Leonis
Episcopi aeterna urbis Romae & religionis, fundamenta
constituit sanctae ciuitati, & Flauiano palmam mortis
tribuit gloriose, &c.* Eadem de Ioanne Chryso-
stomo superius meminimus. Denique EPIPHANVS
TYRIVS Episcopus, epistola missa ad Patres s.
generalis Synodi, mentionem facit reliquiarum
corporum sanctorum Euphemij & Macedonij
pro fide in exilio defunctorum, & ad Synodo re-
portari cum honore ad proprias Ecclesias iusti-
sunt. Denique Concilium EPANNENSE sub
Gelasio I. cano. 27. Sanctorum reliquiae in oratorijs
villaribus non ponantur, nisi forsitan clericis cuiuscumq;
parochiae vicinis esse coniungat, qui sacris cineribus psal-
lendi frequentia famulentur. De caplis, ubi reponun-
tur sacrae reliquiae, mentionem facit in vitis sum-*

Timotheus
Alexandrinus.

Concilium
Carthagenen-
s. sub Ana-
stasio I.

Leo I.

Martianus Im-
perator.

Pulcheria Au-
gusta.

Valentinianus
Imperator.

Romani vbi
aeterna vocant
Imperatores.

Epiphanius
Tyrius.

Reliquiae vbi
reponendae sunt.
Concilium
Epanense sub
Gelasio re-
ge.

morum

Damasus I. Concilium Toletanum 12. Vigilias I. Liberatus Carthaginen. Diaconus.

Gregorius I.

Ovo lege.

* venerari pat suè dictum.

Martinus I.

Gregorius Tu ronensis.

Defert suspen sas collo reli quias vir hic fãns, per qua rum virtutem miragessit.

morum Pontificum DAMASVS I. & PLATINA, & alij. & potissimè in vita Symmachi I. & in alijs locis quos longum esset profere. Sic & Concilium TOLETANVM XII. can. 4. VILULA (ait) in qua venerabile corpus sanctissimi Pimeni confessoris debito quiescit honore, &c. Et VIGILIVS Lepistola ad Euthereum Episcopum, cap. 5. Significatur (ait) beatorum Apostolorum vel martyrum, sicut speramus, sancto nos affectui tuo direxisse reliquias, presumentes fidem vestram eorum deinceps plenius esse meritis adiuvandam, &c. Porro LIBERATVS CARTHAGINENSIS in breviario de causa Nestoriana, cap. 20. refert de Pallo beati Euangelistæ Marci, quòd illud in tanta reuerentia habuerint Alexandrini, vt oportuerit illum, qui defuncto Episcopo succedit, excubias super defuncti corpus agere, manumque dexteram eius capiti suo imponere, & sepulcro manibus suis legitime sedere. Reliquiarum meminit GREGORIUS I. in Concilio quod celebravit Romæ, cap. 4. vbi de Papæ tractat exequijs, sicut habet r. positum suprâ dictione, Papa, &c. IDEM lib. 7. Registri, epist. 126. ad Reccaredum Gothorum Regem, &c. cap. 7. eidem regi reliquias mittens sic loquitur. Clauum (inquit) parvulam vobis à sacratissimo beati Petri Apostoli corpore pro eius benedictione transfusimus, in qua inest ferrum de cathenis eius inclusum, et quod collum eius ad martyrium ligauerat, vestri ab omnibus peccatis soluat. Crucem quoque de di. lauri præfatum vobis offerendum, in qua liquum crucis dominice inest, & capilli beati Ioannis Baptistæ, ex qua semper saluum nostri saluatoris per intercessionem præcursoris eius habeatis. Et paulò post. Transfusimus aliam clauum à sacratissimo beati Apostoli Petri corpore, que cum digno honore reposita, queque apud vos inuenerit, benedicendo multiplicet. IDEM Augustino Anglorum Episcopo sancti Sixti martyris reliquias petenti, sic scripsit. Focimus quod petisti, quatenus populus qui in loco quodam sancti martyris corpus dixerunt * venerari (quod tua fraternitati nec verum nec veraciter sanctum videtur) certa sanctissimi & probatissimi martyris beneficia suscipiens, culere inerte non debeat. Mibi tamen videtur, quia si corpus, quod à populo cuiusdam martyris esse creditur, nullis illis miraculis coruscet, & neque aliqui de antiquioribus existant, qui se à parentibus passionem eius audisse fateantur, ita reliquias que petisti scorsim condanda sunt, vt locus in quo presertim corpus iacet modis omnibus obstruatur, nec permittatur populus eorum desecrare & incertum venerari. MARTINVS I. epist. 2. ad Amandum Galliarum Episcopum. Reliquias (ait) sanctorum, de quibus presertim lator nos admonuit, dari præcepimus, &c. Et GREGORIUS TYRONENSIS, libro in gloriam plurimorum martyrum, cap. 82. refert diaconum suum à Pelagio Romano Pontifice, reliquias Pauli, Laurentij, Aniceti, Christi, Dariaeque virginis, Ioannis & Pauli martyrum accepisse in capsa, quarum contemplatione & eleuatione in mari periculum subuersionis euasit. Lege historiam ibidem, cap. 83. Idem Gregorius de seipso loquitur. Cum (inquit) ier de Burgundia ad Aruernum tenderemus, oritur contra nos magna tempestas, capitiq. crebris ignibus micare caelum, validisq. tonitruorum fragoribus resonare: tunc extraxit a sinu beatae reliquias manu eleno contra nubem, que proximis diuisa in duas partes dextra leuata, præteriens, neque nobis neque ulli deinceps nocuit, &c. IDEM cap. 18. eiusdem operis. Quidam reliquias beate Mariae ab

Hierosolymis accipies reuerberatur in Gallias, sed prius Romam adire disposuit. Verum vbi alius Italiae solitudinis est ingressus, incidit in latrones, nec mora spoliatur indumentis, & ipsi quoque capsa, in qua beata gestabat pignora capitur. Existimantes enim inimici illi, auri ibidem sesterias aggregatas, eff. acta clauè omnia rimantur inueniunt: sed cum nihil in ea pecunie reperissent extracta pignora in ignem proiciunt, casq. homine discesserunt. Tunc ille semivivus exurgens, vt vel cineres exustorum colligeret pignorum, inuenit super carbones accensos illisus iacere reliquias, ipsumq. lintheum quo involuta erant ita admiratur integrum, vt non putaretur prunis incitum, sed ex aquis collectum. Collegitq. cuncta cum gaudio, & viam qua pergebat ingressus, usque ad Gallias peruenit incolumis. IDEM alijs locis innumeris siue de Martini, siue de alijs sanctorum reliquijs mira & stupenda refert, quæ longum esset enarrare. Vnde & FORTVNATVS PICTAVIENSIS Episcopus in conclusione libri vitæ S. Martini, recenset quæ in diuersis regionibus asseruntur beatorum martyrum & confessorum corpora, & honorificè reliquias conferuntur, librumque sic alloquitur. Conuenit (ait) tantum Turoni pete mania supplex Quis Martinus habet veneranda sepulchra sacerdos, Quis honor tumuli faciat sua rura tueri, Qui pietatis opem tribuat, &c. Inde Parisiacam placidè properabis ad arcem, Quam modo Germanus regis, & Dionysius olim Si pede progredieris, venerato sepulchra remedi, Atque pii fratris complere templa Medardi, &c. Sub eo tempore narrat ROBERTVS GVAOVINVS, lib. I. compendij de Francorum Regibus, &c. quod dum à Childeberto I. Rege Francorù Caesariangustana ciuitas obsideretur, & iam capienda foret, se suaque dedantibus ciuibus ciuitati pepercit Rex, si modo illi de diui Vincentij reliquijs aliquid impertirentur. Regis voluntate ad clerum relata, sepulchrum martyris Pontifex adit, indeque susceptam scalam & tunicam Regi dono contulit. Quæ religiosisimè suscepta Rex per sancte asseruauit, atque ita Parisium adueniens adem diuo Vincentio dicat, monachis ibidem institutis, quibus eas quas de martyre induias habebat attribuit. Hinc BROA VENERABILIS, lib. I. Historia Anglicana, c. 18. Germanus (inquit) omnium Apostolorum diuersorumq. martyrum sanctorum reliquias habens, facta oratione iussit reuelli sepulchrum, pretiosa ibidem munera conditura, arbitrans opportunum, vt membra sanctorum ex diuersis regionibus collecta, quos parvis meritis receperat caelum, sepulchri quoquo vnus teneret hospitium, &c. Vide Historiam. IDEM lib. 3. eiusdem historiae, cap. 11. vbi de Oualdi Regis exitu loquitur, eius venerandas reliquias honorificè conditis multis miraculis demonstrat clarescere: ita t a qua, qua prædicta ossa lota sunt, & terra, qua lauacrum venerabile suscepit, ad abigèdos ex obsessis corporibus demones gratiæ salutaris habere effectum. IDEM lib. 4. historiae Anglicanae, cap. 6. Vsq. hodie (ait) feretrum caballarium Theodori Episcopi viri sanctissimi, quo infirmus vbi solebat, seruatum à discipulis eius, multos fabricitantes, vel alio quolibet incommodo fessos sanare non desistit. Et cap. 19. Contigit (inquit) vt tactu indumentorum eorumdem virorum sanctorum, & demonia ab obsessis fugata corporibus, & infirmitates alias aliquotiens esse curatas, &c. Et IOANNES DAMASCENVS, lib. 4. de orthodoxa fide, c. 16. Fontes (inquit) nobis salutaris dominator Christus præbuit sanctorum reliquias, multimoda beneficia scaturientes,

Attende miraculum.

Fortunatus Pictauensis.

Robertus Guaguinus.

Beata Venerabilis.

Ioannes Damascenus.

rientes,

Exod. 17. Numeri 20. Iudicum 11.

Photius Constantinopolitani Episcopus.

Reliquias in processione portantur. Concilium Bracarense 3.

Platina Cremonensis.

Egregia plane & Deo digna victoria.

Eudo dux Francorum & Aquitanæ dux.

Concilium generale 7. sub Adriano I.

Non consecrande templi sine reliquijs.

Gennadius Massiliensis.

Ergo Caluini sit Eunoiani.

Platina.

rientes, unguentum suauitatis emanantes, & nullum discedat. Si enim ex rupe & firmo saxo aqua in heremum profluit volente Deo, & ex maxilla asini Sansoni fient: ex martyrum reliquijs unguentum suauitatis emanare incredibile est? Nullo pacto profectio his qui sciunt Dei virtutem, & ab ipso sanctorum honorem, &c. Lege totum caput, & in vocabulo, Imago, &c. Denique PHOTIVS CONSTANTINOPOLITANVS, lib. de 7. œcumenicis Concilijs ad Michaelem Bulgariae principem, vbi de 7. Concilio generali loquitur, ait: Sic & sanctorum templa, & sepulchra, & reliquias, ex quibus morborum curationes emanant, fideliter adoramus, Christum verum Deum nostrum, qui gloria ipsi affectu, collaudantes & celebrantes. Et si quid his in mysticis & sanctis nostris sacrificijs simile est, per manus & gratiam in illis exhibent, præcipuum autorem, & principem causam agnoscimus & commendamus, &c. Porro de reliquijs in litarijs & processionibus deferendis, statuit Concilium BRACARENSE II. cano. 5. vbi etiam verat, ne Episcopi reliquias martyrum collo gerent ad vanitatem, vt iam diximus in vocabulo, Episcopus à ministris non gesserit, &c. Narrant quoque historiographi celebres, & PLATINA in vita Zachariae Papæ I. quòd ille Pontifex caput S. Georgij martyris inuentum honorificè, aggregato populo Romano, cum hymnis & canonicis in venerabili loco reposuit ad velum aureum: Vbi (ait) immensa miracula per eundem martyrem. Deus operari dignatur. IDEM in vita Gregorij II. narrat, quòd Agareni Franciam inuadere tentantes, circa Rhodanum fluuium ab Eudone Francorum Principe & duce Aquitanæ cæsi sunt num. 375. millia, cum de Francis mille tantum quingenti inuenirentur interfecti, vt idem EVDONVS, DVX Francorum epistola ad Gregorium prædictum Pontificem memorat & recitet, vbi asserit, quòd de benedictione sibi missa à sanctissimo Pontifice in tribus spongijs, quibus ad vsum mensæ Pontificis apponuntur, in hora qua bellum committerebatur. Idem princeps Eudo, populo suo per partes modicas distribuit ad sumendum, & quicunque ex eis sumpsit nullo modo mortuus, sed nec vulneratus inuentus est. Denique in Concilio GENERALI 7. Nicæno I inuenitur reliquiarum expressa veneratio, nec fas putamus repetere. Vnde & can. 7. action. 7. Quæcunque (ait) templa consecrata sunt absque reliquijs martyrum, in his fieri statuitur reliquiarum depositionem cum consensu precibus, qui autem templum consecrat sine sanctis reliquijs, deponatur, vt quæ Ecclesiasticas transgressus est traditiones. Hinc ADRIANVS I. qui huic Concilio præfedit, libro pro defensione eiusdem edito, cap. 59. adfert infinita testimonia Patrum, & præcipuè autoritatem GENNADII MASSILIENSIS Episcopi libro de veneratione reliquiarum, cap. 40. vbi sic loquitur. Sacrorum (ait) corpora, & præcipuè beatorum reliquias, ac si Christi membra synecrisimè honoranda, & basilicas eorum nomine appellatas, velut loca diuino cultui mancipata, affectu piissimo & deuotione præcipua adorandas censemus. Si quis contra hanc sententiam venit, non Christianus credatur, sed Eunoianus. Hæc Gennadius, multaque alia. Subiigit porro Adrianus testimonia Basilij, Chrysostomi, Hieronymi, & vocat iam in precedentibus citauimus, & in vocabulo, Petrus. Porro meminit PLATINA in vita Leonis II. eundem Pontificem Mantuam profectum ad visendum Christi sanguinem, qui tum ibi referuabatur miraculis crebris coruscans. Is verò à Mantuanis

perbenignè susceptus; approbato Christi sanguine ob frequentia miracula, ad Carolum Magnum proficiscitur, vt hominem veritatis cognoscendam cupidum eius rei certiore faceret. Denique memoratus GREGORIUS I. lib. 40. Homiliarum, hom. 32. in Basilica Processi & Martiniani, de eisdem martyribus loquitur. Ad horum (inquit) corpora agri veniunt, & sanantur: demoniaci veniunt, & curantur: perituri veniunt, & a demonio vexantur. Sic & Concilium BASILEENSE, sessio. 23. beatorum Petri & Pauli ac innumerabilium Christi martyrum corpora Romæ quiescere confiteri, & ad eorum reliquias visendas deuotionis gratia cunctos hortatur Christicolæ. Præterea Concilium MOGUNTINVM IV. cano. 43 & 43. de peregrinationibus ad sanctorum reliquias alluendis tractat, vt diximus in vocabulo, Peregrinatio, &c. sicque addit. Reliquias sanctorum, veluti diuine gratia olim receptacula, & verissima Christi membra, & purissima Spiritus sancti domicilia, monemus in Ecclesijs, vel ob id proponendas, & religiose pietate venerandas, vt per eas fideles communiti discant virtutem & fidem sanctorum imitari. Et alibi in his sanguinolentis notis & pro fide Christi toleranti martyrum vestigia cernentes, admoventur spem fidei nostræ non esse inanem, pro qua omnia dira pari sancti martyres in animum sibi induxerunt, quorum exemplo ipsi etiam ad aduersitatum omnium tolerantiam animantur, &c. Et Concilium TRIDENTINVM, sessio. 25. quæ fuit 9. sub Pio IV. Decernit sancta Synodus sanctorum martyrum, & aliorum cum Christo viuentium sancta corpora, que vna membra fuerint Christi, & templum Spiritus sancti ab ipsi ad eternam vitam suscipienda & glorificanda, à fidelibus veneranda esse, per que multa beneficia à Deo hominibus prestamur: ita, vt affirmantes sanctorum reliquijs venerationem atque honorem non debere, vel eas alijs sacra monumenta à fidelibus inuoluntè honorari, atque eorum opis impetranda causa sanctorum memorias frustri frequentari, omnino damnandos esse, prout iam pridem eos damnauit, & nunc etiam damnat Ecclesia, &c. Vide plura, Crux, Imago, Peregrinatio, Petrus, Sancti, &c. & sequentia. Super reliquias martyrum Missam celebrandam. Superius ex Hieronymo probauimus, & ex multis alijs decessis in vocab. Missa. Reliquias laici non contingant. Posui suprâ, Laicus, ex Concilio Colonienf. II. & alijs. Vide. Reliquiæ non venales exponantur. Concilium LATERANENSE sub Innocentio III. cano. 62. Cum ex eo quod quidam (ait) sanctorum reliquias exponunt venales, & eas passim ostendant, Christiana religioni sit detractum sapius, ne detrahatur in posterum presenti decreto statuumus, vt antiqua reliquie à modo extra capsam non ostendantur, nec exponantur venales. Inuentas autem de nouo, necno publicè venerari presumat, nisi prius autoritate Romani Pontificis fuerint approbata. Prelati vero de cetero non permittant illos, qui ad eorum Ecclesias causa venerationis accedunt, vanis signis, aut falsis decipi documentis, sicut & in plerisque locis occasione quæstus fieri consuevit. Eleemosynarum quoque quæstus, quorum quidam se alios mentiendo, abusiones nonnullas in sua predicatione proponunt, admitti, nisi Apostolicas vel diocesani Episcopi literas veras exhibeant, prohibemus, &c. Hoc decretum renouat Concilium NARBONENSE, canone vltimo. Hoc quoque reperit Concilium TRIDENTINVM, sessio. 25. quæ fuit 9. sub Pio IV. Omnis (inquit) superstitio

Gregorius I.

Concilium Basileense.

Concilium Moguntin. 4.

Concilium Tridentini generale nouissimum.

Concilium Lateranense sub Innocentio 3. patrum. 215.

Quæstus eleemosynarum.

Concilium Narbonense. Concilium Tridentini generale.

in sin

in sanctorum invocatione, reliquiarum veneratione & imaginum sacro usu tollatur, omnis turpis questus eliminatur, &c. Lege reliquium positum supra, Imago, &c. Porro in Concilio CONSTANTIENSIS, sessio. 10. damnatur Ioannes 23, eo quod caput S. Ioannis Baptistae vendiderat, aut de vendendo pactum fecerat pro pretio 50 millia ducatorum.

Reliquiae non facile transferantur. Aliquoties transferuntur reliquiae, vel quia hoc diuina visione mandatur, vel quia sic expostulat locus hostibus fortè vicinus, vt de multis sanctorum corporibus translatis legitur. Verum Concilium MOGUNTINVM I. cano. 51. sic statuit. Deinceps corpora sanctorum de loco ad locum nullus presumat transferre sine consilio Principis, vel Episcoporum, vel sanctae Synodi licentia. De reliquiariu translatione fatis in praecedentibus egimus.

RENUNCIATIO.

De renunciationibus. Egitur supra in dictione, Beneficio renunciare an possit postea repetere, &c. Lege & in vocabulo, Episcopus, &c. Vtrum autem Papa renunciare possit, quia hoc legitur Caesarius V. institutor noster fecisse, BONIFACIUS VIII. eius successor constitutionem fecit, quae habetur lib. 1. Sexti decretalium, titu. 7. de renunciatione, cap. 1. vbi sic incipit: Quoniam aliqui curiosi disceptantes, de his quae non multum expediunt, &c. vbi Caesarium V. praedictum auctoritate Apostolica dicit decreuisse Romanum Pontificem posse liberè resignare, quod decretum & ipse confirmat. Qui vero in hanc decretalem gloriam ediderunt, numerant plures summos Pontifices, qui papatu renunciarunt, vt ibidem potest lector inuenire.

RESIDENTIA.

Residentia Episcopis, praelatis, presbyteris, parochis seu beneficiatis strictè iniungitur. Quaedam iam posita sunt de residentia clericorum supra, quibus non residentibus stipendia dari negantur. Porro Concilium ELIBERINVM, cano. 21. Si quis in ciuitate positus per tres dominicas Ecclesiam non accesserit, tanto tempore abstineat, vt correptus esse videatur. Huic decreto respondet can. 80. Concilij GENERALIS VI. tam de clericis, quam de laicis loquens, vt alibi reposuimus in vocabulo, Clericus, &c. Hinc etiam Concilium CARTHAGINENSE V. can. 5. & allegat Gratian. causa 7. quaest. 1. cap. Placuit: Placuit, vt nemini sit facultas relicta principali cathedra ad aliquam Ecclesiam in diocesi constitutam se conferre, vel in re propria diuini quam oportet constitutum, curam vel frequentationem propriae cathedrae negligere. Idem omnino Concilium AFRICANVM, cano. 38. Lege in vocabulo, Episcopus suis limitibus sit contentus, &c. Aliisque in locis, vbi de simili materia tractatum est. Porro LEO PRIMVS, episto 82, ad Anastasium Episcopum Thessalonicensem, cap 10. prohibuit, ne vltra quindecim dies Episcopi à suis ouibus absentarentur, si fortè pro quadam occasione bona & iusta in aliquem locum fuerint euocati. Et Concilium PARISIENSE I. lib. I. cap. 29. arguit praelatos, qui cathedrali Ecclesiae suis ad tempus priuant sacerdotibus. Quoniam (ait) si quid eis in forensibus negotiis agendum, si quid iam in diuersis aliis paribus nuncian- dum occasio necessitatis opponit, id potius per sa-

cerdotes Domini currentes & discurrentes, quam per alios effici precipiunt, non attendentes, quod eorum absentia, & loca Deo dicata sibi cultu debito priuentur, & homines sine confessione, & infantibus sine baptismatis regeneratione plerumque moriantur. Quanti autem sit discriminis in persona mittentis, & eius quae mittitur, animarum pericula, quae subinde in huius rei causa sunt, liquido produnt. Proinde omnibus praelatis cauendum est, ne illicita sibi presbyterorum intransmissione animarum suarum habeant damnationem. Presbyteri porro, qui non sui praelati imperio coacti, sed potius voluptatum suarum delectatione, imò auaritia astuatione succensi id facere presumunt, ab Episcopo suo rigida correptione puniantur. Hoc iterum reperit, libro 3. cap. 4. & Concilium MELDENSE, capite 36. Presbyteri nullatenus vbiuicq, hospitari sinantur, aut aliquo modo ipsi presumat, sed assidue apud suas Ecclesias propter sacra mysteria vel ministeria fidelibus exhibenda, nec etiam alibi habitare permittantur, neque mulieres, eorum domicilia frequentent. Vide Clericis mulierum contubernium interdicitur, &c. & in vocabulo, Clerici stabiles, &c. Et in vocabulo, Beneficia Ecclesiastica quibus committi debeant, &c. nam his debent committi, qui residere valeant, vt ibidem dicitur oro lege. Porro ALEXANDER III. Sabriensi Episcopo, vt habetur parte 50. Concilij Lateranensis quod celebravit, cap. II. expressè eidem Episcopo iniungit & praecipit, vt Ecclesiae suae canonicam residentiam faciat, & alios facere compellat: Quia indignum est (ait) per eius vel aliorum subterfugia praescriptam Ecclesiam debitis obsequiis defraudari. Et si quis appellauerit, interim dum appellationem prosequitur, in pretaxata eius alicui honesta persona eius vices exequendas committat, & tantum ei de beneficiis illius appellatione cessante assignet, vnde post congruè sustentari. Quod si noluerit, omni contradictione & appellatione cessante praebenda eum priuet, & eam alteri viro discreto & honesto, nullius appellatione admissa, concedat pariter & assignet. De residentia vicariorum similiter statuitur in Concilio OXONIENSIS, cano. 6. & 7. Vide infra, Vicarius, &c. Et Concilium SENONENSE, cap. II. constituit. Rectores Ecclesiarum, quorum singularis est electa industria, compellantur quo ad fieri poterit ad personalem residentiam, neque cura illis de non residendo, nisi causa probabilis intercedente, dispensentur. Item Concilium COLONIENSE IV. cap. 9. tertij medij, iubet vt curatus resideat & officio satisfaciatur, ne fundamentum intentio fraudetur: alioquin nihil percipiat, & in potestate Episcopi sit fructus Ecclesiae impios vsus dispesare. Vnde & Concilium TRIDENTINVM, sessio. 6. cap. 1. & 2. de reformat. Quia nonnulli (ait) hoc tempore reperuntur, qui propria etiam saluti immemores, terrenasq, caelestibus ac diuinis humanae praesentes, in diuersis curis vagantur, aut in negotiorum temporalium sollicitudine (nulli derelicto, atque ouium sibi commissarum cura neglecta) se derinent occupatos: placuit sacrosanctae Synodo antiquos canones, qui temporum atque hominum incuria penè in desuetudinem abierunt, aduersus non residentes promulgatos innovare, quemadmodum virtute praesentis decreti innovat, ac vltimus pro firmiore eorumdem residentia, & firmandis in Ecclesia moribus, in hunc qui sequitur modum statuere atque sancire. Si quis à Patriarchali, Primatiali, Metropolitana, seu cathedrali Ecclesia, sibi quocunque titulo, causa, nomine, seu iure, commissa, quacunque ille dignitate gradu & praerogativa fulgeat (legitimo impedimento, seu iustis & rationabilibus causis cessantibus) sex mensibus conti-

Concilium Meldense.

Alexander 3.

Concilium Oxoniense.

Concilium Senonense.

Concilium Colonienae.

Concilium Tridentinum generale nouissimum.

Generale decretum sed non generaliter obseruatur.

Concilium Constantiense

Concilium Moguntin. I. sub Carolo Magno.

Beneficiarius.

Papa an renunciare possit.

Caesarius 5.

Concilium Eliberini sub Melchade.

Concilium generale 6. Constantinopol.

Concilium Carthagenense.

Concilium Africainum.

Leo 1.

Concilium Parisiense.

nis extra suam diocesim morando abserit, quarta partis fructuum vnius anni fabricae Ecclesiae, & pauperibus loci, per superiorem Ecclesiasticam applicandum, penam ipso iure incurrat. Quod si per alios sex menses in huiusmodi absentia perseverauerit, aliam quartam partem fructuum similiter applicandam eo ipso amittat. Crescente vero contumacia, vt seniori sacrorum canonum censura subiciatur, Metropolitani Episcopi Suffraganeos abserit, Metropolitani, Suffraganeos Episcopi antiquior residens, sub pena interdicti ingressus Ecclesiae eo ipso incurrenda, infra tres menses per literas, seu nuntium Romano Pontifici denunciare teneatur, qui in ipsos abserit (prout cuiusque minor aut maior contumacia exegerit) sine suprema sedis auctoritate animaduertere, & Ecclesiae ipsis de pastoribus utilioribus prouidere poterit sicut in Domino salubriter nouerit expedire. Tum subdit cap. 2. Episcopi inferiores, quibus beneficia Ecclesiastica personalem residentiam de iure sine consuetudine exigentia, in titulum sine commendam obtinent, ab eorum ordinariis, quemadmodum eis pro bono Ecclesiarum, regimine, & diuini cultus augmento, locorum & personarum qualitate pensata, expediens videbitur, opportunitatis iuris remediis residere cogantur, nulliq, privilegia, seu indulta perpetua de non residendo, aut de fructibus in absentia percipiendis, sibi agantur. Indulgentis vero & dispensationibus temporalibus ex veris & rationabilibus causis tantum concessis, & coram ordinario loci legitime probandis in suo robore permansuris, quibus casibus nihilominus officium sui Episcoporum, tantquam in hac parte à sede Apostolica delegatorum, prouidere, vt per deputatos idoneorum vicariorum, & congrua portio fructuum assignationem, cura animarum nullatenus negligatur, nemini quo ad hoc privilegio seu exemptione quacunque suffragante. Idem adhuc praedicta renouat, sessio. 23. quaest. 7. sub Pio IV. cap. I. decreti reformationis, vbi si forsitan praelatos aut beneficiarios ad tempus abesse contigerit. Sacrosancta Synodus vult (ait) illud absentiam suam singulis annis, sine continuo, sine interruptis, nullo pacto debere duos aut ad summum tres menses excedere, & haberi rationem, vt id aequa ex causa fiat, & absque vilo gregis detrimento, quod an ita sit abscedendum conscientia relinquit, quum sperat religiofam & imorata fore, cum Deo corda pateant, cuius opus non fraudulenter agere, suo periculo teneatur. Admonet autem, ne per tempus dominici aduentus, quadagesima, Natiuitatis, Resurrectionis, Pentecostes, & corporis Christi, quibus diebus oues resciri debent pastoris praesentia, ab Ecclesia absint vilo pacto, nisi Episcopalia munia in sua diocesi eos alios vocent. Si quis autem (quod vitiam nunquam excusat) contra huius decreti dispositionem abserit, statuit sacrosancta Synodus, praeter alias penas aduersus non residentes sub Paulo III. impositas, & innovatas, ac mortalis peccati reatum, quem incurrit, eum pro rata temporis absentiae fructus suos non facere, nec iura conscientia, alia etiam declaratione non secuta, illos sibi dominere posse, sed teneri aut ipso cessante, per superiorem Ecclesiasticam illos fabricae Ecclesiarum, aut pauperibus loci erogare: prohibita quacunque conuentione vel compositione, quae pro fructibus male perceptis appellatur, ex qua etiam praedicti fructus in totum, aut pro parte ei remitterentur, non obstantibus quibuscunque privilegiis cuiusque collegio, aut fabricae concessis. Eadem omnino, etiam quo ad culpam, & amissionem fructuum, & penas de curatis inferioribus, & aliis quibuscunque, qui beneficiis aliquod Ecclesiasticum etiam animarum habens obtinent, sacrosancta Synodus declarat & decernit, ita tamen, vt quandocunque eos, causa prius per Episcopum

cognita & probata, abesse cogerit, vicarium idoneum ab ipso ordinario approbandum, cum debita mercedis assignatione relinquant. Descendat autem licentiam, in scriptis gratis, concedendam vltra biennium tempus, nisi ex graui causa non obtineant. Quod si per eandem curam non personaliter, contumaces fuerint, liberum esse vult ordinariis per censuras Ecclesiasticas, & sequestrationem, & subtractionem fructuum, aliisque iuris remedia, etiam vt ad priuationem compellere, nec executionem hanc quolibet privilegio, licentia, familiaritate, exemptione, etiam ratione cuiuscunque beneficii, pactone, statuto, etiam inuicamento, vel quacunque auctoritate confirmato, consuetudine etiam immemorabili, quae potius corruptela censenda est, sine appellatione, aut inhibitione, etiam in Romana curia, vel vigore Eugenianae constitutionis suspendi posse. Eadem iungit PIVS IV. in bulla, qua edidit anno Domini 1560. & publicari iussit anno Pontificatus primo, qua sic incipit: De salute gregis Domini nobis ex alto commissi, &c. Has etiam constitutiones renouant Christianissimi Reges FRANCISCUS II. & CAROLVS IX. in constitutionibus Aureliae editis, artic. 5. Vide Praefigatos locos.

RESIGNATIO.

Resignatio Papatus & Episcopatus prohibetur. Posuimus singula in vocabulo, Episcopus, Papatus, &c.

RESURRECTIO.

Resurrectio futura mortuorum defenditur. Non est opus multis testimonijs agere, quandoquidem innumera sacrae scripturae testimonia futuram & nouissimam resurrectionem demonstrant, & qui non admittit illa, nec Patrum quidem documenta recipit. Non est autem nobis, propositum opus scripturis sacris aut testimonijs profere, intentio, vt saepius mouimus, quia alij quos iam praediximus fideliter praestiterunt: sed tantum Apostolicam traditionem, & Patrumque succedentium, pro defensione Ecclesiasticae disciplinae Catholicaeque fidei comprobare. Itaque omittentes infinita, vt diximus, quae extant in scripturis sacris testimonia extremam resurrectionem corporum confirmantia, ad Apostolorum doctrinam accedimus. Hanc CLEMENS I. lib. 5. Constitutionis Apostolorum, cap. 8. sic demonstrat. Iste nos excitabit omnipotens Deus per Dominum nostrum Iesum Christum, propter promissionem ipsius veram. Excitabit autem cum omnibus qui à principio dormierunt, tales quales modo sumus praesenti figura, nil mancum habentes, nec corruptioni obnoxium, quoniam immortales resurgemus. Quis enim in mari moriamur, quoniam in terra dissepimur, quoniam à feris vel ab auiibus lanicemur: tamen excitabit nos virtute sua, quoniam mundus totus Dei manu continetur. Et postquam hoc multis auctoritatibus probauit, infert. Quod si Graeci derident nos non credentes nostris scripturis, saltem fidem habeat uarij sua Sibylle, quae ad verbum ita inquit: Atque ubi cuncta cinis fuerint tenuisq, fauilla, Atque idem Deus exstinguet quod incenderat igne, Ossaq, restituet rursus, cineresq, spulias, Et genus omne hominum (vt fuerat) Deus ipse reponet. Tunc graue iudicium veniet, quo iudicet orbem. Ipse iterum Deus, hosq, iterum iam terra recondet, Qui male vitam agere fuerint vbiunque repeti. Sed quocunque pios viros susceperit orbis, Inspirante Deo statim gratumq, fauorem, Mittente inter eos, traducet suauiter eum, Mutuaq, inter se conuulabunt gaudia laeti, &c. Plures versus recensimus in opere nostro Pan-

Id in aliis decretis antiquissimis est prohibita, vt habes in vocabulo, dies festi, &c. & in vocabulo Clericus, &c.

Decretum pro omnibus generaliter curam animarum habentibus ponitur.

Fig. 4.

Franciscus 2.

Carolus 9. Rex Francor. Hic cum haec scriberet anno domini 1571, sexta die Martij triumphali pompa triumphauit in vrbem inelytam Parisiorum per S. Dionisij portam celebrant.

* Hic etiam figuris prophetis, & testimonijs innumeris ostendimus in opere nostro Pantheologiae libro 2. cap. 140. vbi etiam Sibyllarum oracula inferimus, vide ergo.

Clemens 1. cuius libros iam ex attentione parum superius authenticos probauimus.

Versus Sibyllini.

decta legis Evangelicæ, lib. 2. cap. 140. vbi & figuræ & prophetiæ veteris testamenti & nouæ legis testimonia infinita attingimus. Cum igitur illa (subdit Clemens) resurrectionem affirmet, corporumque renouationem non neget, pinq; ab impijs discernat, tunc hi nostris aduersantur. Et pro tanto exemplo Phœnicis, vt posuimus in vocabulo, Phœnix, &c. subdit. Cum ergo per anem rationis experientiam probetur resurrectio: cur tamen nostratia calumniatur, cum sciamus, qui potentia sua efficit, vt quod non erat, esse, eum quoque facere posse, vt id post quod interitum restituitur. Nam propter hanc persuasionem verbera, persequentes, mortis persequimur: nam frustra ea didicissimus, nisi firmius nobis haerent ea que alijs predicanda suscipimus. Quæ admodum igitur credimus Moysi dicenti: In principio fecit Deus celum & terram, & cognoscimus non materia inopia, sed voluntate sola Christum qua cœstituit ea produxisse, celum, inquam, terram, mare, lumen, noctem, luminaria, astra, volatilia, aquatica, quadrupedia, reptilia, plantas, herbas: eodem modo excitabit nos sua voluntate, ope aliena non indigens. Eiusdem enim facultatis manus est, producere mundum, atque mortuos excitare. Atque tunc quidem hominem, qui nullus erat, ex diuersis constantem rebus effecit data ei anima de nihilo: nunc autem existentibus animis dissoluta corpora restituet. Rerum enim manentium est resurrectio, non in nihilum redentium. Ille igitur qui prima corpora de nihilo effecit, ex hisq; varias naturas composuit; idem mortuos vita reddita excitabit. Et infra. Quare si opus eius homo est per Christi effluus, omnino mortuus per eum resurget, vel ad recte factorum premia, vel ad scelerum supplicia. IDEM multis adhuc sententijs rem eandem probat, lib. 6. cap. 30. & lib. 7. ca. 33. verum si omnia hic vellem recensere, deficeret mihi tempus. Resurrectionem similiter generalem confirmat ABDIAS BABYLONIVS, lib. 5. & 7. certaminis Apostolici, dum eam à sanctis Apostolis docer constantem fuisse predicatam. Et DIONYSIVS AREOPAGITA eandem confirmat, libro Ecclesiastica Hierarchia, par. 1. cap. 11. dum de exequijs defunctorum agit. Necessarium (inquit) reor esse exequi, que à nobis in his qui dormierint castè geruntur. Nam ne istud quidem sacris prophecijs commune est: verum, vt vrorumque vite & speciei varia, ita vbi in mortem ierint, hi quidem qui sacra temere vitam, in veras Dei reprobationes intulerunt, ut qui veritatem ipsarum in sua inspererint resurrectione, firma & certissima cum spe diuinæ, letitia ad mortis tendunt finem, quasi ad sanctorum certaminum vocationem, non ignorantes in exaltissima, & immortalitate, & salute fore sua omnia per futuram integram resurrectionem suam. Sancta profecto anima cum in hac vita possit ad dexteriora conuerti, in regeneratione id habuerit, ut ex Dei similitudine ad inueneribilem transiret, &c. Et IGNATIUS MARTYR, epistola ad Tarfenses, contra illos disputat, qui resurrectionem Christi & generalem negabant. Quod autem (ait) & resurgant corpora nostra, ait. Amen dico vobis, quod veni hora, in qua omnes qui in monumentis sunt, audient vocem filij Dei, & qui audierint, uiuent, &c. Et Apostolus: Oportet corruptibile hoc induere in corruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem, &c. Et alibi. Et si mortui non resurgunt, neque Christus resurrexit: vana ergo est predicatio nostra, &c. Et iterum epistola ad Smyrnenis resurrectionem mortuorum comprobat. Sic & POLYCARPVS SMYRNENSIS, epistola vuica ad Philipenses: Qui detorsit (ait) eloquia Dei ad propria desideria, & dixerit, neque resurrectionem, neque iudi-

cium esse, hic primogenitus Sathane est, &c. Similiter & sub hisdem temporibus agens MARTIALIS APOSTOLVS, epistola ad Burdegalenses, cap. 8. Omnes (inquit) oportet astare ante tribunal Christi, qui iudicabit in iustitia orbem. Beati autem eritis, si conscientiam vestram puram coram Deo nunc exhibueritis. Et sicut vniam fidem vnium baptisma tenetis à Deo in vobis, sic Angelis coheredes eritis, naturamque quidem humanam, claritatem verò Angelicam habituri. Non quidem euacuabitur veritas corporis, sed non erit pondus & fragilitas corruptionis. Nunc morimur per Adam, & nec resurgemus per Christum: nunc fragilitate circumdamur, tunc virtute induemur. Et si enim morimur corpore, sed tamen nunquam moriemur spiritu. Spiritus enim sine morte citatus est à Deo. Eadem repetit epistola ad Tholosanos, capite 4. Porro IUSTINVS MARTYR in dialogo cum Tryphone, eos nō pro Christianis habendos censet, qui resurrectionem mortuorum denegant. Et quaestione decimatercia ad orthodoxos, quaerentibus, cur infantes, & fœtus in vtero defuncti resurgant, cum non operum mercedem valeant reportare, nec possint requietis aut angustia sentiam, propter ætatis immaturitatem, capere, sic respondet. Credenti verum esse illud, scribitur in insimulacris, resurgit in potestate, hinc & possibile & decens est, credere etiam infantum resurrectionem. Qui enim eis immortalitatem prestat, potest eis etiam vires sentiendi presentia bona largiri, quorum si non fit resurrectio inuenitur Deus frustra sinxisset eos. Quod si Deus nihil facit frustra, necesse est etiam infantes adduci in esse per resurrectionem. An vero non est ineptum Herodem damnare ad penam ob interfictos infantes, si infantes non sunt qui vindicentur? testatur hoc Ioannis Baptista in ventre matris gestiens exultatio, & hymnus infantium & lactentium? &c. IDEM quaestione 45. Ezechielis prophetiam allegat, & q. 53, ait homines mares & feminas resurrecturos genitricium partium differentiam habentes, licet nō sint vtilis genitricis partes post resurrectionem ad procreationem: Erunt tamen (ait) vtilis ad recordandum homines ab his partibus sumpsisse ortum, & incrementum ad durationem. Et quaestione III. comprobat illos, qui exectis aut vltis corporibus decesserunt, integros omnino resurrecturos. Eadem ATHENAGORAS ATHENIENSIS Philosophus cōfirmat in libro de resurrectione mortuorum contra Gentiles, quo & eorum obiectiones mira sapientiæ & doctrinæ arte confutat. Hic autem floruit sub Antonino & Commodio Imperatoribus. Liber autem iste eruditissimus est, & in plurimorum versatur manibus, cuius autoritas satis per se cognita est, quandoquidem à Philosopho grauissimo, & verè Apostolico doctore constat editus. Liber autem quædam hic infererem, sed grata me renocat breuitas, & præcedentium atque subsequenrium sat probata testimonia. Eandem defendit resurrectionis fidem THEOPHILVS ANTIOCHENSIS Theologus antiquissimus, libris tribus contra Antolycum Christiana religionis calumniatorem, & hoc innumeris Prophetarum, sicut cætera fidei nostræ mysteria, comprobat testimonijs. Floruit autem circa annos Domini 172. Circa eadem tempora IRENEVS LYGDVNENSIS, lib. 5. contra hæreses Valentini & similitum, per totum eum librum differit de resurrectione corporum generali, ex veteris legis & nouæ testimonijs, quam & probat ex naturalium rerum ordine, & ad calcem addit. Qui ergo vniuersam reprobat resurrectionem, & quan-

Martialis Apostolus.

Iustinus Martyr

Quaestio satis idonea.

Resurrectio marium & feminarum cum membris integris & genitalibus.

Athenagoras Atheniensis Philosophus.

Theophilus Antiochenus.

Irenæus Lugdunensis.

Genesii.

Abdias Babylonius.

Dionysius Areopagita.

Tob. 19. Esal. 145.

Ignatius Martyr.

Ioannis 5.

Polycarpus Smyrnenis.

tum in ipsis est auferunt eam de medio, quid mirum est, si nec ordine resurrectionis sciunt, nolentes intelligere, quoniam si hoc ita esset, quemadmodum dicunt, ipsi utique Dominus, in quem se dicunt credere, non in tertiana die fecisset resurrectionem, sed super crucem expirans confestim utique abisset sursum, relinquens corpus terre? Nunc autem conuersatus est tribus diebus, vbi erant mortui, &c. Quomodo ergo magister noster non statim euolans abijt, sed sustinens desinitum à Patre resurrectionis sue tempus, quod & per Ionam manifestum est, post triduum resurgens assumptus est? Sic & nos sustinere debemus desinitum à Deo resurrectionis nostræ tempus, prænunciatum à Prophetis, & sic resurgentes assumi quotquot Dominus hoc dignos habuerit, &c. Denique TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS, libro de patientia, ad calcem. Offeramus (ait) patientiam spiritus, patientiam carnis, qui in resurrectionem carnis & spiritus credimus. Et iterum libro de Resurrectione carnis, sic exorditur. Fiducia Christianorum, resurrectio mortuorum. Illam credentes sumus, hoc credere veritas cogit. Veritatem Deus aperit, sed vulgus irridet, existimans nihil superesse post mortem: & tamen defunctis parentant, & quidem impensissimo officio, pro moribus eorum, pro temporibus esculentorum, ut quos negant sentire quicquam, etiam desiderare presumant? &c. Tum contra Epicurum disserit, & vim facit in his duobus vocabulis, Resurrectio mortuorum. Lege si vacat. IDEM libro contra Iudæos, capite vltimo, vbi de aduentu Antichristi disputat. Vide Antichristus, &c. Sed & libro primo, contra Marcionem, resurrectionem carnis contra eius deliramenta defendit, similiter & libro quinto, & libro Apologetico aduersus gentes, &c. cap. 45. Eandem resurrectionem defendit CYPRIANVS CARTHAGINENSIS, libro quarto Epistolatum, epistola sexta, ad calcem ait: O dies ille qualis & quantum adueniet, fratres dilectissimi, cum ceperit populum suum Dominus recensere, & diuine cognitionis examine singulorum merita recognoscere, mittere in gehennam nocentes, & perfectiores nostros flamma pœnalis perpetuo ardore damnare: nobis verò mercedem fidei & deuotionis exalare, &c. IDEM ad calcem libri contra Iudæos, veteris & noui testamenti testimonijs defendit resurrectionem generalem, vt cunctis liquet. Sed & LACTANTIUS FIRMIANVS, libro septimo de diuino premio, capite vndecimo & duodecimo, contra Lucretium & alios Philosophos, animæ immortalitatem & corporum generalem resurrectionem defendit irrefragabilibus argumentis. Sic & GREGORIUS NAZIANZENSIS oratione septima, in obitu fratris sui Casarij ad calcem, & iterum libro de fide, resurrectionem negantium hæresim exterminat. Hoc & facit CYRILLVS HIEROSOLYMITANVS. Carechsi 18. illuminatorum, quæ sic incipit: Radix vitij bonæ operationis, est spes resurrectionis: expectatio enim retributionis excitat mentem in beneficentiam. Ij consequentibus Resurrectionem carnis probat ex natura, ex conscientia, ex ipsa hominis generatione, ex lege, ex Prophetis, &c. & hoc diffuso sermone. Denique EPIPHANIUS CYPRI, libro primo hæresi seu secta nona, contra Samaritas, resurrectionem ex libris Moysi defendit: & iterum ex alijs testimonijs atque argumentis eandem probat, libro secundo hæresi 56. contra Bardesianistas: & in Ancorato luculetius. Refert præterea METHODIUS TYRII, Episcopi fragmentum, ad calcem libri secundi, secta, 64. contra Origenistas, vbi

Tertullianus Carthaginens.

Cyprianus Carthaginens. epistola ad plebē Tybari conuincens.

Lactantius Firmianus.

Gregorius Nazianzenus.

Cyrrillus Hierosolymitanus.

Epiphanius Cypri.

Methodius Tyrius.

clare resurrectionis fidem varijs & diuersis argumentis demonstrat. AMBROSIVS MEDIOLANENSIS orationem habuit elegantissimam de fide resurrectionis, quam inuenies post orationem fratris sui Satyri, &c. Scriperunt & CHRYSOSTOMVS, HIERONYMVS, AVGVSTINVS, aliique omnes Ecclesiæ doctores plura opuscula, quibus indubiè fidem resurrectionis generalis asserunt, quorū dicta in immensum potentia hic inferre non libuit. De ea autem fide dicendum est adhuc in dictione, Symbolum.

REVS.

Reis examinandis aut iudicandis non intersint clerici. [Posuimus in vocabulo, Clericorum in die Paschæ absolutio.] Posuimus in vocabulo, Absolutio, &c. Reus ad Ecclesiam fugiens vt saluetur. [Posuimus vocabulo, Ecclesiæ immunitas & libertas, &c.] Reus patibulo damnatus, an suffragijs vuentium debeat iuari, & Ecclesiasticæ sepulturæ tradi. [Diximus in vocabulo, Missa, & Oblatio. Verum sic etiā statuisse legitur Concilium AVRELIANENSE II. canone decimo quinto. Oblationes defunctorum, qui in aliquo crimine fuerint interempti, recipi debere censemus: si tamen nō ipsi sibi mortē probentur proprijs manibus intulisse. Huic decreto suffragatur Concilium MOGVNTINVM II. canone vigesimo septimo. Quæstum est ab aliquibus fratribus, de his, qui in patibulis pro suis sceleribus post confessionem Deo peractam, virum cadauera illorum ad Ecclesias deferenda sint, & oblationes pro eis offerende & Missæ celebranda, an non: quibus respondimus. Si omnibus de peccatis suis puram confessionem agentibus, & digne poenitentibus communitio in sine, secundum canonicum iussam, danda est. (vt diximus in vocabulo, Poenitentia, &c.) cur non eis, qui pro peccatis suis penam extremam perfoluunt? scriptum est enim: Non vindicet Deus bis in idipsum. In quocunque die conuersus fuerit peccator, peccata eius non recordabuntur. Et iterum. Nolo mortem peccatoris, sed vt magis conuertatur & viuat. Salutem ergo homini adiuui quisquis tempore mortis poenitentiam denegat, & desperat de clementia Dei, qui eam ad subueniendum mortenti suscipere, vel in momento posse non credit. Perdidisset lauro in cruce premium ad Christi dexteram pendens, si illum vnus hora poenitentia non iuisset. Cum esset in pena poenitit, & per vnus sermonis professionem, habitaculum paradisi Deo promittente promeruit. Vera ergo ad Deum conuersio in vltimis postorum mente potius est estimanda, quam tempore. Prophetæ hoc taliter asserente: cum conuersus ingemueris, tunc saluus eris. De illo verò, qui in duello moritur, prædicta prohibentur suffragia exhiberi, vt diximus in vocabulo, Duellum, &c. Ex Concilio Valentino Gallie I II. cano. 12. Porro præmissum decretum Moguntinum renouat sub simili sententia, & verbis patibus Concilium VORMATIENSIS, can. 80. qui & vltimus est. Vide Homicidium, Poenit. &c. Rei læsæ maiestatis vt tractandi, &c. [Concilium TOLBTANVM V. I. canone I. De clericis etiam fugiuis ad hostes, vt sub hac occasione genti vel patrie vel regno possint nocere, & qui eis adhaerent, consuegi, fuerint fugæ curam statutum est, vt omni honoris sui grada priuentur, locumque in quo ministraverant alij continuo regendum perpetuo accipiant. Et verò transgressores sub poenitentia con-

Ambrosius Mediolanensis.

Chrysostr. Hieronymus. Augustinus.

Concilium Aurelianense. sub Vigilio 1.

Concilium Moguntinũ 2. sub Rabano Archiepiscopo.

Naum 1.

Ezechiel. 18. & 33.

Lucæ 23.

Ezechiel 33. & 18.

Concilium Vormatiense.

stitui, si mali remissentes, quod fecerunt, usque in diem mortis sue rectissime peniterint, in solo tanto sine communio eis danda est, ita ut, antequam finis eorum tempus adueniat, si quisquam sacerdotum, etiam ordinante principe, eis communicare consenserit, participes criminis illorum effectus anathema fiat in perpetuum, ac simili cum eis quibus communicauerit sententia condemnatur: quoniam potestati principis nullus sacerdotum in hoc praeberet assensum, unde vel periculum videatur incurrere, vel (quod absit) si quicumque Catholicae fidei praevicator princeps surrexerit, sacerdos nullatenus favore principis vel terrore, a recte credulitatis lumine ad tenebras cogatur reverti. Similis de laicis constitutio est (vide Laicus) talis. Quicumque laicorum in aduersitate gentis aut patriae potestatis Regie in externas partes se conferendo, vel talibus opem prebendo noxius fuerit repertus, non solum omnium rerum suarum proprietate priueitur, sed & perpetua excommunicatione damnatur: & nunquam illi, nisi in ultimo mortis suae, communitio tribuatur, excepto, si aliter communionis eius remedium, imploratione sacerdotum apud principem fuerit impetratum. Nam si in derogationem aut contumeliam principis reperitur aliquis nequiter loqui, aut in necem regis seu electionem intendere, vel consensum praeberere, non quidem huiusmodi, excommunicatione dignum censetur. Primum tamen si illi communicandum, pietati principis decernendum relinquimus, cuius potestate est subiectorum culpas misericorditer iudicari, sententia temperare. Contestantur autem clementissimos principes, & per ineffabile diuini nominis sacramentum obstitantes, unanimiter obsecramus, ne quandoquaque absque iusta (ubi necesse fuerit) imploratione sacerdotum, excommunicationis eius sententiam a perfidis clericis, vel laicis ad externas partes se transferentibus, vel consensum praebentibus, quacumque temeritate suspendant. Nam hoc magis uilitatibus uidentur ferre consilium, si constitutionis nostrae forma seruetur. Execrandum anathema fiat, & uelut praevicator Catholicae fidei semper apud Deum reus existat, quicumque Regum deinceps canonis censuram in quocumque crediderit vel permisit uolantiam. Haec repetit Concilium TOLETANVM XII. canone 3. & statuit, ut princeps talibus fanaticis, quam laicis solus restituere possit communionem Ecclesiasticam, cui soli peccasse noscuntur, uel eos in gratiam suam recipere, ne Ecclesia se de hoc negotio implicet, &c. Eadem etiam Concilium VORMATIENSE, canone 43. Hinc quoque antea Concilium TOLETANVM IV. canone 29. statuerat. Constituti hostium sacerdotes, praeter eos, qui a Regia potestate licentiam acceperunt, quod libet mandatum ad gentem extraneam occulte accipere, vel dirigere non praesumant. Qui autem deprehenditur, aut conuincitur, denunciatus principi apud Concilium condignam animaduersionem substat. Porro quia praemissum decretum Toletani 7. Concilij de non recipiendis in communionem reis satis rigidum uidebatur, in Concilio TOLETANO VII. residens RUCESVINTHVS REX deuotissimus in medio Patrum, ab eis eius decreti moderationem expostulat. Ne aut in iuramento (ait) teneat reos conditio, aut impietatis ultio habeat inhumanos: sed, uestri nos instruat forma iudicij, ut subiectos, populos nec in prophationibus habeamus subditos, nec impietatis uinculis doleamus contaminatos. Cui Patres satisfaciennes inuocato sancti Spiritus auxilio, eam se legem promulgasse fuerant dicitur pro tempore, quod graui uidebatur censura praehostilitate & frequentibus insidijs praemendunt, cessantibus autem illis moderationis esse tem-

Proditoris patit.

Concilium Toletanum 1.

Concilium Vornatiense. Concilium Toletanum 4.

Concilium Toletanum 8. Rescriptus rex.

petiem eligendam, nec iuramentum esse tantopere uotis atrictum, ut non possit commodè dissolui. Vide Iuramentum, &c. Haec etiam constitutio mitigata est in praefato Concilio Toletano XII. ad preces Eringij Regis, ut rei laesa maiestatis, qui testificandi dignitatem ipso facto perderant, recepto testimonio causas exequi possint, nec possint propter hoc reici, cum se mansuetudine regia in gratiam receptos probauerint. Vide supra, Crimen, &c. & alibi.

ROMA.

Romae uerbis insignia constare factis beatorum Apostolorum Petri & Pauli, atque innumerabilium martyrum reliquijs diximus in uocabulo, Petrus, & Peregrinatio, & supra, Reliquia, &c. Hinc IOHANNES CHRYSOSTOMVS, homil. 32. in epistolam ad Romanos, loquens de corporibus sancti Petri & Pauli, ait: Ego autem & propter hoc Romam diligo. Insper adhuc & aliunde eam habeo laudare, & pro magnitudine, & pro antiquitate, & pro specie, & pro multitudine, & potentia, & de directionibus in praesens. Omnia autem talia delevinguens, pro hoc eam beatifico, quia & uicinis eis scribebat (scilicet Paulus) & sic eos diligebat, & praesentialiter eis locutus est, & vitam ibi temporalem finxit, & sanctum corpus eius ibi haberi. Pro quo & honorabilior ciuitas, magis quam pro alijs. Et sicut corpus magnum & forte, oculos habet duos splendentes, sacrorum horum corpora, id est Petri & Pauli, non est caelum splendidius, quando sol emittit radios, sicut Romana uerbis haec duae lampades ubique in mundo illuxerunt. Exinde ergo rapietur Paulus, exinde Petrus considerat & uenit qualia uidebit insignia Roma. Paulum uidelicet subitid surgentem a loco requiescentis suae simul cum Petro, & proficiscentem obuiam Christo. Quale mandat Christo donum Roma? Quales coronas ciuitas continet duas? quales cathenas aureas circumnectit? Quales habet fontes? pro hoc admiror ciuitatem, non pro multitudine auri, non pro columnis, non pro alia fantasia, sed pro egregijs cacuminibus summa Ecclesia. Quis mihi tribuet perfundi corpore Pauli, & adhaerere sacra sepultura, & puluerem sanctum uidere corporis illius, in quo imitatus est Christum, in quo Christi stigmata portauit, in quo utique predicatione disseminauit? Puluerem inquam illius, per quod ubique occurrit, puluerem oris illius, per quod Christus annunciabatur, & lux cecesebat, &c. Et AVGVSTINVS HIPPONENSIS expositione in Psalmum quadragesimum quartum. Ostendatur mihi Roma (ait) in tanto honore templum Romuli, in quanto ostendat ibi memoriam Petri. In Petro quis honoratur, nisi ille defunctus pro nobis? &c. Et iterum sermone in natali eorundem Apostolorum. Iste beatissimus piscator, cui inbebatur non dico curator, sed infimus obsequator, modo genibus prouolutus eum adorat Imperator. Eadem NICOLAUS I. epistola ad Michaelum Imperatorem. Hinc Concilium BASILENSE, sessione vigesima tertia, Romam urbem sedem Pontificis supremi declarat, & Imperij caput: statuitque, ut de ipsius uerbis redditibus & prouentibus aliqua competens portio, ad conseruationem Ecclesiarum, mearum, uiarum, Pontium, securitatisque itinerum ipsius uerbis, per aliquos viros probatae fame, de consilio Cardinalium eligendos, re ipsa exponatur. Quod & IVLIVS I. in bulla indicationis Concilij Lateranensis renouauit. Porro lege supra in uocabulo, Petrus, Peregrinatio, Reliquia, &c.

Concilium Toletanum 12.

Ioannes Chrysostomus.

Si murmurat hereticus quid inde?

Vide, lege, attende haeretic.

Augustinus Hipponensis.

Nicolaus I.

Concilium Basiliense.

Iulius 2.

Romam

Romam adire non cuius liceat. Vide, Appellatio, &c. & mox, Romana Ecclesia, &c. Porro Concilium SAIEGVNSTADIENSE, cano. 16. Decretis sanctae Synodus, ut nullus Romam, nisi cum licentia sui Episcopi, uel eius uicarij. Et iterum cano. 18. De his qui capitali crimine inculpatis sacerdotalem penitentiam respuunt, sed Romam ire contendunt, ut summus Pontifex cuncta sibi dimittat peccata, statuimus, ut talis indulgentia illis non proficiat, sed iuxta modum delicti penitentiam sibi datam a sacerdotibus adimpleant: & tunc si Romam ire uoluerint, ab Episcopo proprio licentiam, & literas ad Apostolicum de hisdem rebus deferendas, accipiant. Simile quid uide in uocabulo, Excommunicati, &c.

Concilium Saiegvnstadiense.

Attende ut re-legas sedulo hac uocabulo.

Anacletus I.

Matth. 16.

* Secunda sedes apud Alexandriam, sed postea Concilium Constantinopolitanum Ecclesia secunda sedes translata est, ut dicitur infra, & iam diximus in uocabulo, Patriarcha, &c.

Pius I.

Zepherinus I.

I. Corinth. 12.

ROMANA ECCLESIA.

Romanae Ecclesiae primatus & auctoritas defenditur. Contra Caluinistas, qui eius primatum & auctoritatem supra caeteras Ecclesias negant, iam ostendimus ex traditione Apostolorum & successorum usque ad nos in uocabulis, Ecclesia vnica, Papa, Petrus, &c. & supra, Roma, &c. quaedam autem adhuc reuera sunt, quae in hac & subsequētibus distinctionibus declarabuntur. Itaque sub silentio praemittetes, quae iam in diuersis uocabulis dicta sunt pro assertione Primatus & auctoritatis Romanae Ecclesiae, iam ab initio erectam Romanam Ecclesiam, ut caeteris omnibus praemineret, ostendamus. ANACLETVS I. qui Petro Apostolo in Episcopatu successit, demonstrat epist. 3. ad omnes Episcopos, & allegat Gratianus, distinct. 22. cap. Sacrosancta, & Iuo, lib. 4. Haec uero (ait) sacrosancta Romana & Apostolica Ecclesia, non ab Apostolo, sed ab ipso Domino saluatore nostro primatum obtinuit, & eminentiam potestatis super uniuersas Ecclesias, ac totum Christiani populi gregem assecuta est, sicut ipse beato Petro Apostolo dixit: Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam: & porte inferi non proualebunt aduersus eam. & tibi dabo claves regni caelorum: & quacumque ligaueris super terram, erunt ligatae & in caelis: & quacumque solueris super terram, erunt soluta & in caelis. Prima ergo sedes (subdit) est celestis beneficio Romana Ecclesia, quam beatissimus Petrus & Paulus suo martyrio consecrarunt. Sic Roma, quae prius erat cacodemonis artificio omnium errorum mater, & alitrix, excelsis tenebris, & uanis superstitionum ritibus abiectis, filiorum Dei exortu sole insituit, facta est copiosa propagatrix. * Secunda sedes apud Alexandriam, tertia apud Antiochiam, &c. Et infra. Si uero aliqua causa difficilior inter uos orta fuerint, ad huius sanctae sedis apicem eas, quasi ad caput, referatur, ut Apostolico terminentur iudicio: quia sic Dominum uelle, ab eoque ita constitutum esse antedictis testimonijs declaratur. Haec uero Apostolica sedes cardo & caput (ut praetactum est) omnium Ecclesiarum a Domino, & non alio est constituta: & sicut cardine ostium regitur, sic huius sanctae sedis auctoritate omnes Ecclesiae, Domino disponente, reguntur. Eadem omnino repetit PIVS I. epistola I. ad omnes Christi fideles. ZEPHERINVS I. epist. 2. ad Episcopos Aegypti, & allegat Gratianus, distinct. 12. cap. Non dectet: Non dectet a capite membra disidere, sed iuxta sacra scripturae testimonium, omnia membra caput sequantur. Nulli uero dubium est, quod Apostolica Ecclesia mater sit omnium Ecclesiarum, a cuius uos regulis nullatenus conuenit denari. Et sicut Dei filius uenit facere uoluntatem patris sui, sic & uos uoluntatem

uestre impleatis matris, quae est Ecclesia, cuius caput (ut praedictum est) Romana existit Ecclesia. Quid ergo sine discretionem insituit, contra huius disciplinam actum fuerit, raium haberi ratio nulla permittit, &c. Omnino eadem sententia uirtus STEPHANVS I. epistola secunda, ad omnes Episcopos, & SIXTVS III. ut alibi dicitur. Denique Romanae Ecclesiae primatum agnoscit IRENAEVS LYGDVNENSIS, libro tertio, contra haereses Valentini, &c. capite secundo, ut reposuimus in uocabulo, Papa: & confirmat de illo Eusebius Caesariensis, libro quinto, capite vigesimo quarto, ubi Romanae Ecclesiae in celebratione Paschalis auctoritatem secutus est. Meminit TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS primatus Romanae Ecclesiae, circa medium libri de praescriptionibus aduersus haereticos, & ubi de epistolis Apostolorum authenticis loquitur, sic exclamat. Si Italia (ait) adiacet, habet Romanam Ecclesiam, unde quoque nobis auctoritas praesto est. Felix Ecclesia, cui totam doctrinam Apostoli cum suo sanguine profuderunt: ubi Petrus passioni dominicae adequatur: ubi Paulus Ioannis exim coronatur, &c. Quae posuimus in uocabulo, Petrus. Et CYPRIANVS CARTHAGINENSIS, libro primo, Epistolam, epistola tertia, ad Cornelium contra Nouatum, ait: Post ista (ait) adhuc insuper pseudoepiscopo sibi ab haereticis constituto, nauigare audent & ad Petri cathedram, atque Ecclesiam principalem, unde uinit sacerdotalis exortus est, &c. Idem libro quarto, epistola octaua, ad eundem Cornelium. Quidam mentes nonnunquam & animos sermonibus suis turbant, dum aliter quaedam quam se habet ueritas nunciant. Nos enim singulis nauigantibus, ne cum scandalo uolo nauigare, rationem reddidisse nos scimus, & hortatos esse, ut Ecclesia Catholica matrem & radicem, agnoscerent ac tenerent, &c. Vide testimonia eiusdem in uocabulo, Ecclesiae unitas, & Papa, &c. Porro MARCELLVS I. epistola prima, ad Episcopos Antiochenae prouinciae, ut allegatur a Gratiano, causa secunda, quaestione sexta, capite, ad Romanam, &c. Petri sedes (ait) primitus apud Antiochiam fuit, quae postea iubente Domino Romam translata est, cuius administrante gratia diuina hodierna die praesidemus, nec ab eius dispositione uos denari oportet, ad quam cuncta maiora Ecclesiastica negotia (diuina disponente gratia iussa sunt referri, ut ab ea regulariter disponantur, (uide in subsequentibus distinctionibus Romana sedes ostendenda, &c. ex Euaristio I. & reliquis) a qua sumpsere principia. Si uestra uero Antiochena Ecclesia, quae olim prima erat, Romana cessit sedi, nulla est quae eius non subiecta sit diuini, ad qua omnes quasi ad caput, iuxta Apostolorum eorumque sanctiones successorum, Episcopi, qui uoluerint, uel quibus necesse fuerit, suffugere eamque appellare debent. Vide supra, Appellatio, &c. & Episcopi qualiter iudicandi, &c. ubi haec latius pertractantur. Et inde accipiant tuitionem & liberationem, unde acceperunt informationem & consecrationem. Quod omnibus minime conuenit denegare Episcopis, sed absque ulla custodia, aut excommunicatione, uel damnatione, uel expolatione libere ire concedatur. Similique huiusmodi, inspirante Domino, constitutorum, ut nulla Synodus fieret praeter eiusdem sedis auctoritatem, (ut copiose probauimus in uocabulo, Concilia sine consensu Papae non celebranda, &c.) nec ullus Episcopus, nisi in legitima Synodo suo tempore Apostolica auctoritate conuocata, super quibuslibet a criminibus pulsatus, audatur uel indicetur, &c. Vide Episcopi ut iudicandi, &c. Idem epist. 2. ad Maxentium Tyrannum.

Stephanus I.

Sixtus 3. Irenaeus Lugdunensis.

Tertullianus Carthagenis.

Cyprianus Carthagenis.

Marcellus I.

Antiochena Ecclesia Romana cessit.

Melchisedes 1.

Eusebius 1.

Julius 1.

Math 16.

* Hæc etiam Gratianus allegat causa 3. quæst. 16. c. dudum.

Hoc decretum præcedit Nicolaus ad Michaelem Imperatorem, ut dicitur infra, & alibi inferimus.

Hæc Gratianus allegat causa 2. quæst. 6. c. Ideo, &c.

Athenasius Alexandrinus.

Episcopi Avriani.

Eadem quoque MELCHISEDES I. epistola ad Episcopos Hispania. Eadem & EUSEBIUS I. epist. 3. ad Episcopos Campaniæ & Tusciam, &c. Benedictus (inquit) Dominus noster, qui per misericordiam suam Romanam Ecclesiam beati Petri Apostolorum principis sacerdotio ditavit, nobisque viam monstrandam circa nos propter universalem curam, que nobis est propter privilegium eiusdem Ecclesie in unicum charitatis indulget, ut qui coheremus firmitate fidei, iungamur quog, votum incunctate colloquij, &c. Præterea IULIUS I. epistola ad Orientales Episcopos pro causa Athanasij, * eos redarguit, quod inconsulta sede Apostolica Concilium fuerat ausi celebrare, ut suo loco diximus, & subdit, Sedes (inquit) Apostolica omnibus maior est, & prælata Ecclesiis, que non solummodo canonum & sanctorum Patrum decretis, sed Domini saluatoris nostri voce singularem obtinuit principatum: Tu es, inquit, Petrus, & super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, Et quacunque ligaveris super terram, erunt ligata & in caelis: & quacunque solueris, &c. * Porro dudum à sanctis Apostolis, successoribusq, eorum in præfatis antiquis decretum fuerat statutum, que hæc tenent: sancta & universalis Apostolica tenet Ecclesia, non oportere, præter sententiam Romani Pontificis, concilia celebrari, nec Episcoporum damnari. Vide vocabula, Concilium, & Episcopus, &c. Quoniam sanctam Romanam Ecclesiam primatam omnium Ecclesiarum esse voluerunt. Et sicut beatus Petrus Apostolus primus fuit omnium Apostolorum, ita & hæc Ecclesia ipsius nomine consecrata, Domino instituente, prima & caput sit cæterorum, & ad eam, quasi ad matrem atque apicem, omnes maiores Ecclesie, & iudicia Episcoporum recurrant, eiusq, iusta sententia terminum sumant, nec extra Romanam quicquam ex his debere decerni Pontifice, quatenus non ita protervè, & libitu cuiuspiam, suo proprio arbitrio, quibusque Metropolitanis, sicut agere solebant, liceat, inconsulto Romano Pontifice, aut maiores Ecclesie causas disturbare, aut Episcopos damnare, sine communi sanctæ Romane sedis Episcopi consilio, &c. IDEM replicat eadem in decretis missis ad Orientales Episcopos pro Athanasio, cap. 1. 2. 3. 4. & reliquis, tam ad calcem epist. 2. Ideo (inquit) summopere à me, mi vico Apostolorum principis universalis Ecclesie cura commissa est, providendum est, auxiliante ipso summo Apostolo, ne dominus talia fiat, scilicet iudicia Episcoporum, & Concilia inconsulta sede Apostolica, &c. Ut suo loco diximus. Ecclesie Romanæ prima ideo, &c. tum recognoscit. ATHANASIVS ALEXANDRINVS, & omnes Episcopi cum eo congregati in Alexandrina civitate, epistola ad eundem Iulium, & alia ad Marcum I. summum Pontificem, & Romanam sedem sæpius matrem & caput omnium Ecclesiarum appellant, ut videbis insertum in vocabulo, Papa. Idem consentienter, Episcopi ARRIANI in epistola responsiva, quam ad prædictum Iulium I. scripserunt, ut videbis apud Nicephorum Callistum, libro 9. capite 8. Sic autem prædictus ATHANASIVS, & Episcopi cum eo congregati, de infestationibus eorundem Episcoporum Arrianorum scribentes ad Fælicem I. summum Pontificem, loquuntur. Ideo, Pater beatissime, quia semper antecessores nostri, & nos à vestra Apostolica sancta sede auxilium habuimus, & nostri vos curam habere agnovimus, præfaram, Apostolicam & summam expetimus, iuxta canonum decreta, sedem, ut inde auxilium capiamus, unde prædecessores nostri ordinationes, & dogmata, atque sublevari omnes ceperunt, ad eam quoque quasi ad matrem recurrimus, ut

eius uberibus nutriamur, quoniam non potest mater obliuisci infantem suum. Nos quippe vobis inconsultis nequaquam aliud agere præsumimus, canonibus iubentibus absque Romano Pontifice nos de maioribus causis nil debere discernere. Et paulo post. Romana Ecclesia firmamentum à Deo fixum & immobile percipit, quoniam ipsam firmam universorum titulorum lucidissimam Dominus Iesus Christus vestram Apostolicam constituit sedem. Ipsa est enim sacer vertex, in quo omnes Ecclesie vertuntur, sustentantur, releuantur: & sicut in Christo Christiani, & in Petra, id est, Christo, vel in Petro Petri renouantur Ecclesie, &c. Reliqua posita sunt in dictione, Papa, &c. Romana Ecclesie Primatum constituitur BASILIVS MAGNVS, lib. 2. contra Eunomium, & epist. 51. Visum est (ait) literas ad Episcopum Romanum mittimus, quo res hic consideret, ac consilium det: ut quia à communi & conciliari synodi doctrina aliquis illic mitti difficile est, ipse auctoritatem rei conciliet, electis viris sufficientibus ad professionis labores ferendos, sufficientibus item mansuetudine, & morum integritate, ad peruersos apud nos commonefaciendos, &c. Eiusdem Primatum constituit HILARIVS PICTAVIENSIS, lib. 6. de Trinitate, & ait: Super confessionis (ait) petram Ecclesie aedificatio est. Hæc autem fides Petri Ecclesie est fundamentum, & per hanc fidem infirme aduersus eam sunt porte inferorum. Eadem renouat in expositione Psalmi 181. Porro summo Pontifici obsecutum, & eundem agnovisse suum Ecclesie verticem, FORTVNATVS PICTAVIENSIS in eius vita testatur. Et AMBROSIVS MEDIOLANENSIS, lib. 2. de vocatione gentium, cap. 6. Roma (ait) per Apostolici sacerdotij principatum, amplior facta est arce religionis, quam solio potestatis, &c. Et iterum lib. 3. de sacramentis, cap. 1. ad calcem. In omnibus capio sequi Romanam Ecclesiam. Author nobis est huius assertio Petri Apostolus, qui sacerdos fuit Ecclesie Romanæ, &c. Vide Papa, &c. Et EPIPHANIVS CYPRI agnoscit primatum Ecclesie Romanæ, qui tam sedule omnium Pontificum catalogum expressit, ut retulimus in vocabulo, Petrus, &c. Et IOANNES CHRYSOSTOMVS, homil. 55. in Matthæum, ait: Ecclesie que tot tantisq, studiis impetu irrumperibus immobilis manet, pastor, & caput, piscator, homo, est. HIERONYMVS STRIDONENSIS, lib. 1. contra Iouinianum. Super Petrum fundatur Ecclesia, & licet idipsum in alio loco super omnes Apostolos fiat, & cunctis clausis regni caelorum accipiant, & ex aquo super eos fortitudo solidetur: tamen propterea inter duodecim unus eligitur, ut capite constituto schismatis tollatur occasio, &c. Vide eiusdem testimonium infra ad Damasum, &c. AUGUSTINVS HIPONENSIS Hieronymum subseribens, tractatu in Psalmum 108. Quædam (ait) à Christo dicuntur, que ad Apostolum Petrum proprie pertinere videantur, nec tamen habent illustrem intellectum, nisi cum referuntur ad Ecclesiam, cuius ille agnoscitur in figura gestasse personam, propter Primatum quem in discipulis habuit, sicuti est: Tibi dabo clausus regni caelorum, &c. IDEM epist. 162. In Romana Ecclesia semper viguit Apostolica cathedra principatus. Et libro primo contra epistolam Parmeniani, capite secundo. Sedenti in cathedra Romana Ecclesie, totus orbis Christianus in transmarinis, & longè remotis terris, subiectus est. IDEM epist. 90. Episcopi Carthaginenses Synodum suam postulant auctoritate Romani Episcopi confirmari, & hoc nomine etiam ad Innoc. I. Pontificem Romanum literas destinant. Vide Concil. Papa confirmat, &c.

Euseb. 49.

Basilis Magnus.

Hilarius Pictaviensis.

Fortunatus Pictaviensis. Ambrosius Mediolanensis.

Epiphanius Cypri.

Ioannes Chryostomus.

Hieronymus Stridonensis.

Augustinus Hipponensis.

Hinc

Palladius Helenopolitanus.

Victor Vicensis.

Aurelianus Imperator.

Leges.

Nicephorus Callistus.

Damasus I.

Math. 16.

Verba Christi. Scilicet ut impudens Calnitios obstruat.

Innocentius I.

Concilium Africanum. Nicolaus I.

Concilium Romanum sub Sixto.

Nicopolitanus.

Hinc etiam PALLADIUS HELENOPOLITANVS in dialogo vita S. Ioannis Chryostomi, omnes Episcopos qui damnationi sancti Doctoris consenserant, & Arcadium imperatorem, vxoremque eius Eudoxiam excommunicat. Idem Innocentius (ait) & synodum, quam coegerat, irritam, & cassam decernit, inseritque epistolam Chryostomi ad eundem, ut aliàs retulimus. Porro VICTOR VICENSIS lib. 2. de persecutione Vandolorum, Eugenium Carthaginensem Episcopo Hunerico tyranno sic respondisse testatur. Si nostram fidem, que una & vera est, potestas regis cognoscere desiderat, mittat ad amicos suos. Scribam & ego fratribus meis, ut veniant coepiscopi mei, qui vobis nobiscum communem fidem nostram valeant demonstrare, & præcipue Ecclesia Romana, que caput est omnium Ecclesiarum, &c. Præterea primatum Romanæ Ecclesie attribuit AURELIANVS IMPERATOR, cum à Paulo Samosata hæretico interpellatus fuit, ut cõtra decretum synodi, quæ eum Episcopatu spoliauerat, Ecclesie sue administrationem retineret. Is (inquit Nicephorus lib. 6. cap. 29.) Aurelianus sanctissime de ea re constituit, eis scilicet Episcopatu mandari iubens, quos Italici & Romani Episcopi literis suis comprobant. IDEM Nicephorus lib. 9. cap. 5. ea quæ de causa Athanasij supra dicta sunt renouat, non oportere scilicet Ecclesiam citrà Romani Episcopi sententiam in Synodis quicquam statuere &c. Hinc DAMASVS I. Epistola ad Stephanum Archiepiscopum Mauritanie, & ad tria concilia Africae cap. 1. Scitis firmamentum à Deo fixum, & immobile, atque titulum lucidissimum suorum sacerdotum, id est, omnium Episcoporum, Apostolicam sedem esse constitutum, & veritatem Ecclesiarum. Tu es enim (sicut diuinitus pronunciat verbum veraciter) Petrus, & super firmamentum tuum Ecclesia columna, qui Episcopi intelliguntur, confirmati sunt: & tibi clausus regni caelorum commissus, atque ligare ac solvere potestatem que in caelis sunt, & que in terris, promulgant. Tu prophetatorum hominum, & membrorum meorum, maximeque discipulorum meorum existis ut princeps & doctor orthodoxæ & immaculate fidei, cuius vice bodie, gratia Dei, legationem pro Christo fungimur, & omnes huius sanctæ sedis presules, eius vicem gesserunt: gerunt, & gerent. Et ad calcem. Ideo huic sanctæ sedi que concessa sunt (hæc etiam Gratianus citat distinct. 17. cap. huic sanctæ &c.) nullus usurpare sine eius consensu præsumat, qui non vult honore Ecclesiastico indignus, ut contemptor, iudicari. vide iterum infra eiusdem testimonium, de Romana sede consulenda. Et INNOCENTIUS I. epistola in ordine 18. ad Alexandrum: Episcopum Antiochenum cap. 1. Hoc (inquit) Antiochena Ecclesia nouimus attributum, quod primata Petri Apostoli sedes esse monstratur, ubi & nomen accepit religio Christiana, & que conuentum Apostolorum apud se fieri celeberrimum inuenit, quæque urbis Romæ sedi non cederet, nisi quod illa in transitu meruit, ista suscepit, apud se consummatumque gaudet. Hoc allegat & renouat Concilium AFRICANVM canone 68. & NICOLAUS I. epistola ad Michaelem Imperatorem, circa medium. Sic in Concilio ROMANO 81. patrum damnatus est Polychromius Episcopus Hierosolymitanus, eo quod se summum sacerdotem prædicabat: Damnati sunt & Constantinopolitani Episcopi, qui se summum Pontificem appellabant, ut ex sequentibus distinctionibus colligere facile est. Vide & NICOPHORVS Callistus lib. 14. cap. 34. Quod si forte

(ait) alicubi reperitur Alexandrinam Ecclesiam papæ appellationem habuisse, nouerint omnes, quod ab eo tempore, quo Coelestinus I. Ephesine Synodo præfeci vicegerentem Cyrillum Alexandrinum (ut diximus in vocabulo, Legatus, &c.) fama est cum quoque miram & papæ appellationem, atque ut orbis uniuersum appellaretur, accepisse: quæ deinde omnia per successionem ad eos etiam peruenerint, quibus forte Alexandrina Ecclesia thronum legitime obtinisset, sacros Episcopos. Hinc LEO I. epist. 79. ad Dioscorum Episcopum Alexandrinum, & allegat Gratianus causa 24. quæst. 1. cap. Cum beatissimus, &c. Cum beatissimus Petrus Apostolicum à Domino accepit principatum, & Romana Ecclesia in eius permanceat institutis, nefas est credere, quod sanctum Discipulum eius Marcus, qui Alexandrinæ primus gubernauit Ecclesiam, aliis regulis traditionum suarum decreta firmaverit, cum sine dubio de eodem fore gratia vnus spiritus fuerit, & discipuli, & magistri, nec aliud ordinatus tradere potuit, quam quod ab ordinatore suscepit. Idem epist. 87. ad Episcopos per Viennensem provinciam constitutos, & allegat Gratianus distinct. 19. cap. Ita dominus. Diuine cultum religionis (ait) quem in omnes gentes omnesque nationes Dei voluit gratia conseruare: Ita Dominus noster Iesus Christus humani generis saluator instituit, ut veritas, que antea legis & prophetarum præconio continebatur, per Apostolicam tubam in salutem vniuersitatis exiret, sicut scriptum est: In omnem terram exiit sonus eorum, & in fines orbis terra verba eorum. Sed huius muneris sacramentum ita dominus ad omnium Apostolorum officium pertinere voluit, ut in beatissimo Petro Apostolorum omnium summo principaliter collocaret, ut ab ipso, quasi quodam capite, dona sua velut in corpus omne diffunderet, ut exortem se mysterij intelligeret esse diuini, qui ausus fuisset à Petri soliditate recedere, &c. Tum Hilarium quendam Episcopum arguit, qui Romana sedis neglecto consulto ordinationes facere præsumebat. Beatissimi (ait) Petri reuerentiam arrogantius minuendo, cui cum præ cæteris soluendi & ligandi tradita sit potestas, pascendarum tamen omnium cura specialius mandata est. Cui quisquis principatum estimat denegandum, illius quidem nullo modo potest minuire dignitatem, sed inflatus spiritu superbia sua semetipsum in inferna demergit. Refert PLATINA & alij celebres historiographi, dum vitam Doni I. Papæ describunt, quod eius tempore Ecclesia Rauennatensis, quæ se iam pridem à Romana Ecclesia separauerit, primatum eiusdem se submisit, & in vita Agathonis I. Doni successoris scribunt, quod Theodorus eiusdem urbis Episcopus, post longa recessus curricula, se Apostolicæ sedi præsentauit. Vnde & GALLIA PLACIDIA epistola ad Aeliam Pulcheriam Augustam filiam, quæ habetur in initio Concilij Chalcedonenfis, loquens de illegitima & adulterina Synodo Ephesine 2. Quidquid (ait) in illo Concilio nullum esse constitutum est, remoueat, ut omnibus integris permanentibus, ad Apostolicæ sedis, in qua primus Apostolorum beatus Petrus, qui etiam clausus regni caelorum suscipiens, sacerdotij principatum tenuit, Episcopatus causa mittatur. Debemus enim primatum in omnibus immortalis conuersationi tribuere, que totum mundum propria virtutis dominatione compleuit, & nostro Imperio orbem gubernandum seruandumque commisit. Eadem iterum reperit similia epistola ad filium Theodosium. Similiter & VALENTINIANVS IMPERATOR epistola ad prædictum Theodosium patrem. Et MARTIANVS

Alexandrina Ecclesia quomodo Papæ appellationem habuit Leo I.

Pfal. 8.

Platina Cremoensis. Donus I.

Rauennatensis Ecclesia Romanae Ecclesie principatū deseruit. Gallia Placidia Imperatrix.

Valentinianus & Marcianus Imperat.

IMPERATOR, Et Valentinianus praefatus, epistola ad Leonem I. Papam. vt inuenies ante acta Concilij Chalcedonensis. Sapius autem idem Concilium CHALCEDONENSE generale 4. actione 1. Romam caput Ecclesiarum affirmat, vt diuersis locis annotauimus. Vide. Legatus, &c. & Concilium, & alibi. Denique Concilium ROMANVM sub Gelasio I. Episcopo Romano 70. Post propheticas (ait) Euangelicas & Apostolicas scripturas, quibus Ecclesia Catholica per gratiam Dei fundata est, illud etiam intimandum putamus, quod quamuis vniverse per orbem Catholica Ecclesia vnus thalamus Christi sit: sancta tamen Romana catholica & Apostolica Ecclesia nullis synodis constituitur ceteris Ecclesijs prelaeta, sed Euangelica voce domini, & saluatoris nostri primatum obtinuit: Tu es, inquit, Petrus, & super hanc Petram. Et cetera, quae inuenies posita supra in vocabulo, Petrus, &c. Et VIGILIUS I. epistola ad Euthesium Episcopum cap. 9. Nulli vel tenuiter scienti, vel pleniter sapienti dubium est, quod Ecclesia Romana fundamentum & forma sit omnium Ecclesiarum, a qua omnes Ecclesias principium sumpsisse nemo recte credentium ignorat. Quoniam licet omnium Apostolorum par esset electio, beato tamen Petro concessum est, vt ceteris praemineret: unde & Cephas vocatur, quia caput est & primus Apostolorum, & quod in capite praecessit in membris sequi necesse est. Quamobrem sancta Romana Ecclesia eius merito domini voce consecrata, & sanctorum Patrum auctoritate roborata, primatum tenet omnium Ecclesiarum, ad quam tam summa Episcoporum negotia, & iudicia, atque querela, quam & maiores Ecclesiarum quaestiones quasi ad caput referuntur. Nam & qui se scit aliis esse praepositum, non moleste ferat aliquem sibi esse prelaetum. Ipsa namque Ecclesia, qua prima est, ita reliquis Ecclesijs vires suas credidit largiendas, vt in partem sint vocata sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis. Inde omnium appellatum sedem Apostolicam Episcoporum iudicia, & cunctarum maiorum negotia consularum, eidem sanctae sedi referata esse liquet, praesertim cum in his omnibus eius semper sit expectandum consultum, &c. Vt latius dicta sunt, Episcopos, Appellatio, &c. & alibi. Et Patres CONSTANTINOPOLITANI II. Concilij generalis 5. actione 4. Nos (aiunt) Apostolicam sedem sequimur & obediunt, &c. Vt iam reposuimus supra. Similiter PELAGIVS II. epistola ad Ioannem Episcopum Constantinopolitanum Episcopum, qui se vniuersalem Patriarcham dicebat, cum grauer arguit. Vide in sequenti distinctione. Vnde & NICOLAUS I. epistola ad Michaellem Imperatorem, qui Romanam Ecclesiam blasphemijs & iniurijs impetebat, sic loquitur. Si cunctis generaliter sacerdotibus diuina tractantibus fidelium conuenit corda submittere: quanto potius sedis illius pontifici: consensus est adhibendus, quem cuncta Ecclesia generalis iugiter pietas celebrat, ubi clementia vestra euidenter aduertit, nunquam quouis penitus humano consilio eleuare se quemquam posse contra illius privilegium, vel confessionem, quam Christi, vox praeuulsi vniversis, quam Ecclesia veneranda confessis semper est & habet deuota primatium. Impelli non valent humanae presumptionibus, quae diuino sunt iudicio constituta, &c. Tum in subsequen- tibus sedi Romanae tres patriarchales sedes docet esse subditas, & in decretis quae sub nomine eiusdem allegat Gratianus distinct. 22. cap. Mediolanen. Omnes (ait) Patriarchas, Primatus, Metropoles, aut Episcopatum cathedras, vel Ecclesiarum

cuiuscunque ordinis dignitatem instituit Romana Ecclesia. Illam vero solus ipse fundauit, & supra petram fidei mox natus erexit, qui beato Petro aeterna vna clauigero terram simul & caelestis Imperij iura commisit. Et iterum de consecratio. dist. 1. Ecclesia, id est, Catholicorum collectio quomodo sine Apostolica sedis instituitur nunc, quando iuxta sacra decreta nec ipsa debet absque praeeptione Papae basilica nouiter costrui, quae ipsam Catholicorum intra semet amplecti aeternam cognoscitur? Vide, Episcopatus erigendus, &c. Hinc ADRIANVS I. epistola ad Imperatorem Constantinum 6. & Irenem matrem, & iterum altera ad Tharasium Constantinopolitanum Episcopum, falsum conciliabulum reprobatur, quod Constantinopoli coactum est contra sacras imagines, & vocatum generale 7. vt diximus in vocabulo, Imago: eo quod celebratum sit inconsulto Apostolico praesule, & sine assensu Apostolicae sedis. In qua (inquit) Petrus sedis, cuius sedes per totum terrarum orbem primatum obtinens lu- cet, omniumque Ecclesiarum Dei caput existit. Vnde & ipse beatus Petrus Apostolus Dei iussu Ecclesiam pascebat, nihil omnino praetermissis, sed ubique principatum obtinuit & obtinet: cui etiam & nostra beata & Apostolica sedis, quae est omnium Ecclesiarum Dei caput, velim beata vestra sanctitas ex sincera mente & toto corde agglutinetur, vt pote quae reuera si recte sentiens, & pietatis incorrupta conservatrix, &c. Haec omnia quae superius inuicimus latius prosequitur Leo X. epistola ad Michaellem Episcopum Constantinopolitanum, & Leonem Episcopum Acrianum, qui Romanam Ecclesiam erroris insimulabant, & illam damnabant. Illi (ait) factis prauidicium, de qua nec vobis, nec cuiuslibet mortali- um (vt diximus, Papa a nemine iudicandus, &c.) licet facere iudicium, Beatisimo & Apostolico Pontifi- ce SYLVESTRO diuinitus decernente, spirituali- que eius filio CONSTANTINO religiosissimo Augusto cum vniversa Synodo NICAENA appro- bante & subscribente, vt summa sedes a nomine iudi- cetur, inuolabiliter & inconcusse sibi conseruato illo privilegio, quod idem princeps quarto baptismatis sui die deuotus contulit pontifici Romano, scilicet vt in toto orbe sacerdotes ita hunc caput habeant, sicut omnes indices Regem. Horum semper omni mundo reueren- dam sententiam, sicut veraciter diuina inspiratione promulgatam, amplexa relique vniversales Synodi, scilicet CONSTANTINOPOLITANA I. generalis 2. consensu Pij Augusti & religiosi maioris Theodosij, EPHESINA I. generalis 3. sub Iunio- re Theodosio filio Arcady, CHALCEDONEN- SIS I. generalis 4. sub Imperio diuina memoria Mar- tiani, CONSTANTINOPOLITANA II. generalis 5. rogatu & consensu Iunioris Constantini (melius Iustiniani, nam sexta fuit generalis quam celebravit Constantinus 4.) & vnanimi voluntate concordique verbo & scripto confirmauere, sanctam Romanam, & Apostolicam sedem post Dominum Ie- sum caput esse omnium Ecclesiarum, & hoc debere credi, & confiteri, & scribi ab omnibus venerabilibus Niceni Concilij, cuius statutorum vsque ad vnum io- ta contemptoribus, districtum anathema cautum est a quinque praefatis & cunctis sanctorum Patrum Syno- dis subsequentibus (vt ex superioribus colliges.) Tum cap. 13. eiusdem epistolae ponit tenorem Priuilegij, quod dedit CONSTANTINVS IMPERATOR I. quod allegat Gratianus distinct. 96. cap. Constantinus Imperator quarta die, &c. Vnde (ait) iudicauimus vna cum omnibus no- stris sacrapis & vniverso senatu, Opiuatis etiam,

Adrianus I.

Leo X.

Syluester X. Constantinus Magnus, Concilium Ni- caenum I.

Priuilegium Constantini Magni Romanae Ecclesiae con- cessum.

Concilium ge- nerale 2. Concilium ge- nerale 3. Concilium ge- nerale 4. Concilium ge- nerale 5.

Tenor priuilegij Constantini.

& cuncto populo Romanae gloriae Imperio subiacente, vt sicut beatus Petrus in terris vicarius filij Dei esse videtur constitutus: ita etiam & pontifices ipsius prin- cipis Apostolorum vice principatus potestatem am- plius, quam terrena Imperialis nostrae serenitatis mansuetudo habere videtur. * concessum a nobis no- stroque imperio obtineant, eligentes nobis ipsum prin- cipem: Apostolorum, vel eius vicarios firmos apud Deum esse patronos. Et sicut nostra est terrena imper- rialis potentia, ita eius sacrosanctam Romanam Eccle- siam decere videri veneranter honorare, & amplius quam nostrum imperium terrenumque thronum sedem sacratissimam beati Petri gloriose exaltare: tribuentes ei potestatem, & gloria dignitatem, atque virogem, & honorificentiam Imperialem, atque decoremque sum- mum, vt principatum teneat, tam super quatuor sedes, quam etiam super omnes vniverso orbe terrarum. Dei Ecclesias, & pontifex, qui pro tempore ipsius sacrosan- ctae Romanae Ecclesiae exciteris, & princeps cum- ctis sacerdotibus totius mundi existat: & eius iudicio quaeque ad cultum Dei, vel fidem Christianorum stabili- tatem procuranda fuerint, dissonantur. Iustus quippe est, ubi lex sancta caput tenet principatus, ubi san- ctum legem instituit saluatore noster beatus Pe- trum, ubi apostolus obtinere praecipit cathedram, ubi & crucis patibulum sustinens beatae mortis sumptis pectus- suum: Domini & magistri imitator apparuit. Et ubi gentes pro Christi nominis confessione colla steterunt, ubi eorum doctor beatus Paulus Apostolus pro Chris- to, extensa collo, martyrio est coronatus: (Vide, & Petrus, &c.) Et illic usque in finem querant docto- rum, ubi sanctorum doctorum quiescunt corpora: Et ubi prout in summo prostrati caelestis Regis Dei, & Sal- uatoris nostri Iesu Christi famulentur officio, ubi su- perbi terreni regis seruiebant Imperio, &c. Plura pro- sequitur Constantinus etiam de Cardinalibus, vt suo loco diximus lege apud Gratianum loco praesig- nato distinct. 96. cap. Constantinus, &c. Tum Leo nonus etiam epistola 2. ad Thomam Car- thaginensem Episcopum, & epist. 4. ad Petrum Antiochenum, Primatum Romanae Ecclesiae de- monstrat, vt iam alijs in locis ostendimus. Et ALEXANDER VII. epistola ad Rhemensem Episcopum, vt habetur parte 10. Concilij Latera- nensis cap. 6. Cum sit (ait) Romana Ecclesia caput & magistra omnium Ecclesiarum, disponente Domino, constituta, ad eandem consultationes & quaestiones de diuersis mundi partibus referuntur. Vide & iunge sequentia.

Romanae Ecclesiae & Constantinopoli- tanae dissidium, &c. Obiciunt haeretici qui Romanam sedem detractant, quod solum tempore Phoca: Imperatoris primatum supra ceteras v- sarpaauerit, cum ante Constantinopolitana Eccle- sia primatum sibi iussu vendicauerit. Hos autem libenter interrogare, ubi illud legitur scri- ptum, Petrum Apostolum Constantinopolitanae sedi praesuisse. Sed vt haec deliciae omittamus, sa- tis conuincit eos erroris praecedens distinctio, qua probauimus Romanam Ecclesiam prima- tum habuisse ab ipso Christo, & sic per successio- nes retinuisse antequam Constantinopolitana sedes esset erecta. Verum scio quia speciem praetendunt aliquam suae vesaniae, eo quod inuenit in scripturis Constantinopolitanos Episcopos se- sumos Patriarchas, & vniversales nominasse. Vnde autem originem hoc sumpsit & incre- mentum, libet paucis manifestare lectoribus. Ex- tat decretum Concilij CONSTANTINOPO- LITANI I. generalis 2. sub Theodosio senio-

* Non ita acci- pias dictu, qua- li Constantinus primatum dederit Eccle- siae Romanae, sed tanquam de- clarauerit & oblerari gene- raliter iussit, alioquin vt su- perius dictum est, ante Con- stantinum iam erat, & ab ipso Christo no ab hominibus de- cernitur esse institutus, vt ex lectura praed- ecedentis de- prehendes, sic- ut & hic etiam conficitur Con- stantinus.

Petrus & Paulus Romae praes- si.

Alexanders.

Concilium ge- nerale 2. Con- stantinopoli- tana I.

re, cano. 5. & allegat Gratianus distinct. 22. cap. Constantinopolitana. Constantinopolitanae ciuitatis Episcopum habere oportet primatum honorem post Ro- manum Episcopum, propterea quod sit, noua Roma. Hunc canonem confirmauerunt patres 630. Con- cilij CHALCEDONENSIS vt ex epistola eorum missa ad Leonem I. Papam colligitur, quae habetur actione 3. eiusdem Concilij. Actione ve- ro 35. cano. 28. eundem reperitur canonem, & volunt per omnia post Romanum Praesidentem, Constantinopolitanum, Episcopum aequalibus perfrui priuilegijs cum antiquissima Roma etiam & in rebus Ecclesiasticis, non secus ac illam ex- tolli & magni fieri, ita vt Constantinopolitanus suae regionis Metropolitanus possit ordinare & eligere. Ex hoc decreto ortum est dissidium, & aniam haeretici accipiunt maledicentiam cogitent quot annis ante praefatum Concilium Ro- mana Ecclesia iam primatum obtinuerat, cui ad- huc non tollitur, sed illi Constantinopolitana a- quatur. Aduerte interim, quia hic canon recla- mantibus legis summi Pontificis Leonis I. non est acceptatus & probatus, imo ipse Leo I. eun- dem omnino abrogauit: imo coactus est: Anatolius tunc Episcopus Constantinopolitanus, qui hoc decretum callide a patribus promulgari im- petrauerat, intra praesentis limites se tenere, & ab insauis animam consilij reuocare. Quod autem legati summi Pontificis reclamauerint, patet actione 16. eiusdem Concilij, in qua post subscri- ptionem omnium Patrum, Lucentius Bonifacius, & alij legati Leonis I. obiecerunt canonem 6. NI- CAENI Concilij, ubi dicitur, quod Ecclesia Ro- mana semper habuit primatum, &c. (Illum repo- sui in vocabulo, Metropolita, &c.) Cum autem patres in eadem peste errarent sententiam, vt Con- stantinopolitanum Episcopum, secundum post Papam super omnes Provincias Asiae, Ponti Thraciae, constituerent praedictus Lucentius Le- gatus & vicarius sedis Apostolicae se opponens: Sedes (ait) Apostolica, qua nobis praecipit, praesentibus humiliari non debet. Et ideo quaeque in praedi- ctam canonem, vel regularum, beatae die gestu sunt nobis absensibus, sublimitatem vestram petimus, vt circumduci in beatum: sin alias, contradi- ctio nostra his gestis inheret, vt nouerimus, quid Apostolico vno vn- uersalis Ecclesiae papa referre debeamus, ut ipse aut de sua sedis iniuria, aut de canonum euersione possit ferre sententiam, &c. Haec ille. Hinc stipulatur quod dicit LIBERATVS CARTHAGINEN- SIS in breuiario de causa Nestoriana cap. 13. ad calcem, ubi ait, quod constitutioni parum, sug- gestionem Anatolij Constantinopolitani, Episcopi morae, contradixerunt legati sedis Apostolicae, li- cet non sint auditi. Et licet sedes Apostolica (ait) nunc usque contradicat, quod a Synodo firmatum est Imperatoris patrocinio permanet quodammodo. Vnde narrat POMPONIUS LAETVS in compen- dio Romanae historiae, in Gallo. Caesare, ad cal- cem. Hoc in loco digredi non ineptum putemus (ait) vt scilicet ostendamus, Episcopum Romanum caput Catholicae fidei semper fuisse, Roma ipsa, terrarum Dea & gentium regina poscere videtur, Dei sedes & imperij generis humani, sed ubi noua Roma praesentibus Augustis lacertos extulit, absentis, Principum nostra Roma paululum imminuta, utraque tamen urbe principatum sibi vindicante, nescio quo suo pro- fectis obtemperauimus, & aliquando Augustulis & saepe numero Regibus Gothorum. Itaque per ea tempo- ra Episcopalem maiestatem, nubibus Imperatorum

Constantino- politana sedes secunda post Ro- manam, quae ta- men, supra ex- cepto Anatole- tr. Alexandri- na decreta fue- rit.

Canon Chal- cedonensem re- probat. Sum- mus Pontifex.

Concilium Ni- caenum.

Vide quanta au- thoritas Papae supra genera- le Concilium.

Liberatus Car- thaginensis Dia- conus.

Pomponius Lae- tus.

Hac attende.

Constantinopolis sibi usurpauit. Nos vero non cessimus sed passi sumus, ne ira Principum obesset, qui urbis sacratissimam dignitatem Barbarorum prada reliquerant. Res nos potius diu differri, Plocaus Imperator totius maiestatis decus iniuria ablatam restituit, & publico decreto sancit. Nam plerique Episcopi Constantinopolitani male vti auctoritate, prauis opinionibus fidei simplicitatem turbauerant: (vt dicitur infra) Romani vero Pontifices semper habuit Orthodoxi & iustissimi, vt ipsi Graci in historiis tradiderunt. Episcopus igitur Romanus, & diuino iussu, & humane rationis vinculo generis humani parens & princeps est. Nam illud perpetuo mansurum quis dubitat: Tu es Petrus, & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam? Hac Pomponius. Hoc autem decretum iam memoratum GELASIVS I. improbat epistola 2. ad Episcopos Siculos: statuit tamen epistola ad Episcopos Dardaniae, vt Constantinopolitana Ecclesia secundum locum post Romanam Ecclesiam fortiretur, inter Patriarchales sedes, non in plenitudine potestatis sicut Romana, nec vt gauderet priuilegijs, quae illi concessa videbantur ex canonis memorato. Hoc & postea iterum statuit Concilium GENERALE VI. Constantinopolitanum 3. cano. 36. Patriarchales sedes definiens, & post Romanam Ecclesiam, primò Constantinopolitanam, tum Alexandrianam, Antiochenam, & Hierosolymitanam numerans. Vide supra, Metropolitanum ius seruetur, &c. & Patriarcha, &c. vbi saepius exprimitur. Non est ergo summus pontifex dicendus Constantinopolitanus Episcopus, licet aliquoties talis haberi voluerit. Vnde & PELAGIVS II. epistola ad Ioannem Constantinopolitanum Episcopum, & ad Episcopos qui Constantinopoli conueniant, eum grauius arguit, quod se vniuersalem patriarcham scriberet & iactaret, & propria auctoritate Concilia auderet indicare. Scias (ait) Ioannes nisi errorem suum cito correxerit, à nobis excommunicandum fore, & Apostolica sedis atque omnium sanctorum Episcoporum communione carere. Vniuersalitatibus autem nomen, quod sibi usurpauit, nolite attendere, nec uocatione eius ad synodum, absque auctoritate sedis Apostolicae, unquam venire, si Apostolica sedis & ceterorum Episcoporum communione ualitis frui. Nullus enim patriarcharum hoc tam profano uocabulo unquam utatur: quia si summus patriarcha vniuersalis dicitur, patriarcharum nomen ceteris derogatur. Sed absit hoc, absit à fidelis cuiusquam mente, hoc sibi uelle vel quempiam arripere, unde honorem fratrum suorum imminuere ex quantulumcumque parte uideatur. Quapropter charitas uestra neminem unquam suis in Epistolis vniuersalem nominet, ne sibi debitum subtrahat, cum alteri honorem offerri indebitum. Aduersarius namque noster diabolus, qui contra humiles sauius, sicut Leo rugiens circumit, quarens quem deuoret, non iam, vt cornibus, caulas circumit: sed ita ualide in quibusdam Ecclesie necessarijs membris dentem figit, vt nulli sit dubium, quia, nisi unanimiter fauente domino cunctorum prouida pastorum turba concurrat, omne, quod absit, cuius ouile dilaniet (& post pauca eus iterum adhortatur, ne patriarchatus nomen vniuersalis usurpent) Mibi (ait) credite, quia honorem, quem pro praedicatione suscepimus ueritate, si necessitate causa exigat, seruis pro eadem ueritate relinquimus, quam tenemus. Orate, fratres, vt honor Ecclesiasticus nostris diebus non euacuetur, nec unquam Romana sedes, quae instituente domino caput est omnium Ecclesiarum, priuilegijs suis usquam careat aut expolietur. Sic ergo

Nec tamen iurisdictionem arbitris Romanos Pontifices & tempore amittit, sed semper exercuisse certum est, & ex sequentibus liquet Insuper atque quae dicuntur.

Gelasius I.

Concilium generale 6. Constantinopolitanum 3.

Pelagius 2.

Hac allegat Gratianus dist. 96. c. nullus Patriarcha. 1. Petrus.

Constantinopolitanus Episcopus iure honore indebito priuatus, secundum quidem patriarchatus honorem obtinuit, vt NICEPHORVS CALISTVS libro 12. cap. 13. etiam memorat: qui tamen eam exaquatam Romae differit in Concilio Constantinopolitano, quod Nectarius celebrauit, vt ibidem leges. Sed quidquid sit, & semper primatus vniuersalis Ecclesiae Romanae datus est, & semper nihilominus uoluit contendere Constantinopolitana Ecclesia, se vniuersalem nominans. Vnde CONSTANTINVS I V. Imperator, epistola ad Donum I. summum Pontificem, scribit, quod Theodorus Constantinopolitanus antistes, & Macarius Antiochenus instantissime praedictum Imperatorem petierunt, vt Vitalianus Romanus Pontifex deleteret de diptychis, non etiam acquiescentes vt memorarentur patriarchae, qui essent in Romana Ecclesia, Donec conquisitio & satisfactio proueniat uerborum (ait) de quibus contenditur inter utroque sedes. Sed hoc nos non acquiescimus, vt eiiceretur idem Vitalianus de diptychis. Et propterea idem Imperator à dono praefato generale iudicij postulat Concilium. Et NICOLAVS I. epistola ad Michaellem Imperatorem, testatur quidem Constantinopolitanam Ecclesiam, potissime dum haereticos Episcopos habuit, summo Pontifici restitisse, Catholicos uero omnes Romanae Ecclesiae se submisisse. Pro illa praesumptione correptus est à LEONB IX. Michael Episcopus Constantinopolitanus, qui sibi nomen patriarchae vniuersalis temere usurpabat, & patriarcham Alexandrinum atque Antiochenum antiquis suae dignitatis priuilegijs spoliare contendebat, & contra omne fas & ius suo dominio subiugare. Et epist. 2. ad eundem, eum superbiae uicio notat, & ad resipiscentiam cohortatur, ex superioribus ostendens in vanum laborare, uelle suae sedi summum pontificium attribuere, quod sui praedecessores ardentate conantes sua spe exciderunt, & decepti sunt cum rubore ab Ecclesia condemnati. Eadem iterum epist. 6. quae est ad Constantinum Monomachum Imperatorem, agit contra eiusdem Michaelis similitates. Vnde & ADRIANVS I. libro de uenerandis imaginibus cap. 29. edito pro defensione Concilij generalis 7. narrat Constantinopolitanam Ecclesiam primatum Apostolicae sedis recognouisse, quae semper iustitiam tenuit. Vnde & uersum illum producit: Iustitiae sedes, fidei domus, aula pudoris. Vide infra, Romanae Ecclesiae fides, &c. In Concilio FLORENTINO o sub Eugenio 4. Romanam Ecclesiam Graeci recognouerunt uerticem omnium Ecclesiarum. Iosepho Patriarcha in articulo mortis professionem faciente, qua summum pontificem Romanum Episcopum recognouit. Cum eo reliqui Episcopi Orientales & Occidentales, simul vnanimiter sic locuti narratur. Diffinimus sanctae Apostolicae sedem, & Romanum pontificem in vniuersum orbem tenere primatum, & ipsum Pontificem Romanum, successorem esse beati Petri principis Apostolorum, & uerum Christi uicarium totiusque Ecclesiae caput, & omnium Christianorum patrem ac doctorem existere: & ipsi in beato Petro pascenti, regendi, & gubernandi vniuersalem Ecclesiam à domino nostro Iesu Christo plenam potestatem traditam esse, quemadmodum etiam in gestis ueneticorum Conciliorum, & in sacris canonibus continetur. Renouantes in super ordinem traditum in canonibus ceterorum uenerabilium patriarcharum, vt patriarcha Constantinopolitanus

Nicephorus Callistus.

Constantinus Imperator 4.

Nicolaus I.

Leo 9. epistola ad eundem in ordine.

Adrianus I.

uersum.

Concilium Florentinum generale cui interfuit Imperator & Patriarcha Constantinopolitanus.

Constantinopolitanus Patriarcha secundum confirmationem.

fit

Constantinopolitanus Patriarcha secundum confirmationem.

Pius 2.

Bernardus Zanone.

Ludouicus 11.

Lucas 12.

Calixtus 1.

Cyprianus Carthaginensis.

Cornelius 1. & presbyteri uerbi Roma.

Irenaeus Lugdunensis.

Lucius 1.

Lucas 22.

Sixtus 2.

fit secundus post sanctissimum Romanum Pontificem, tertius uero Alexandrinus, quartus Antiochenus, quintus Hierosolymitanus, saluis uideletur priuilegijs omnibus & iuribus eorum. Tunc subscriperunt omnes Patres tam Graci quam Latini. Eadem cenfer PIVS II. in bulla retractationis suae pro Eugenio 4. contra Synodum Basileensem & citat Bernardum lib. 2. de consideratione ad Eugenium 3. quo primatum Apostolicae Romanae sedis defendit. Orationem habuit etiam elegantissimam BERNARDVS ZANONE Venetus, de primatu Romanae Ecclesiae, quae est pronuntiata sessione 4. Concilij Lateranensis sub Julio 2. ubi etiam confessio inferitur LUDOUICI II. ad Pium 2. Pontificem maximum cuius initium est: Ludouicus Dei gratia Francorum Rex, tibi sanctissimo, &c. Vide supra, Papa, &c. & quod sequitur.

Romanae Ecclesiae fides inconcussa quae nunquam errauit, &c. Hac propositio seu distinctio ex praecedentibus dependet. Dicitur quippe est ibi Constantinopolitanam Ecclesiam diu in errore permanisse: Ecclesia tamen Romana nusquam legitur fidem suam temerale dicente Domino: Ego rogauit pro te, ut non desiciat fides tua, &c. Hoc CALIXTVS I. testatur epistola 1. ad Benedictum Episcopum. Memor sum (ait) me sub illius nomine Ecclesiae praesidere, cuius à Domino Iesu Christo est glorificata confessio, & cuius fides omnes semper destruit errores. Et intelligo aliter mihi non licere, quam ut omnes conatus meos ei cause, in qua vniuersalis Ecclesiae salus infestatur, impendam: quoniam res omnes aliter tue esse non possunt, nisi quae ad diuini muneris famulatum pertinent, sacerdotalis defendat auctoritas. Et CYPRIVS CARTHAGINENSIS lib. 1. epistolarum, dicit epist. 3. ad Cornelium. Post ista (ait) Pseudo Episcopo sibi ab haereticis constituto, nauigare audent, & ad Petri cathedram, atque principalem Ecclesiam, unde uinitas sacerdotalis exorta est, à schismaticis & prapriam res omnes aliter tue esse Romano, quorum fides, Apostolo predicante, laudata est, ad quos perfidia habere non possit accessum, &c. Et CORNELIVS I. eidem Cypriano scribens lib. 2. epist. 7. sub nomine presbyterorum & Diaconorum Romanae. Nos nos nobis, (aiunt) nunc nuper consilium conuocatum est, nec hac apud nos aduersus improbos modo superuenientem repentina subsidia, sed antiqua fides disciplina legitur antiqua quoniam nec tantis de nobis laudes. Apostolus protulisset, dicendo: quia fides uestra predicatur in toto mundo: nisi iam exinde uigor iste radices fidei de temporibus illis mutatus fuisset, quarum laudum & gloriae degerem fuisse maximum crimen est, &c. Eadem & IRENAEVS LVGDUNENSIS lib. 3. contra haereses Valentini cap. 2. defendit, Romanam scilicet fidem, nunquam fuisse corruptam, vt diximus in uocabulo, Papa &c. Et LVCIVS I. epist. 1. ad Episcopos Galliae & Hispaniae dicit. Haec sancta & Apostolica mater omnium Ecclesiarum Christi Ecclesia, quae per Dei omnipotentis gratiam à tramite Apostolice traditionis nunquam errasse probatur, nec haereticis prauitatibus deprauata succubuit: sed ut in exordio normam fidei Apostolicae percipit ab autoribus suis Apostolorum Christi principibus, illibata fidelibus manet secundum ipsius domini saluatoris diuinam pollicitationem, qui discipulorum suorum principi in suis fuit est Euangelis: Petre (inquiens) Ecce Sathanas experit uos, ut cribaret: ego autem rogauit pro te, ut non desiciat fides tua: & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Eadem SIXTVS II.

epistola ad Gratianum Episcopum, & allegatur à Gratiano causa 24. quae 1. cap. memor sum, &c. Verum eadem uerba protulimus supra ex Calixto 1. quae etiam reperit LEO I. epistola 30 ad Martianum & Faustum presbyteros agens contra 2. synodum Ephesinam. Eadem quoque iterum refertur PELAGIVS I. epistola uenica ad Vigilium Episcopum circa finem. Porro praedicta Lucij primi uerba iterum de uerbo ad uerbum replicat FOLIX I. epist. 3. quae est ad Benignum Episcopum cuius non est opus referre sententiam, cum eadem sit cum superiore. Eadem quoque & similia refert MARCVS I. epistola ad Episcopos Aegyptiacos circa mediū. Romana (inquit) Ecclesia semper immaculata mansit, & Domino providente, & beato Petro Apostolo operante, in futuro manebit sine ulla haereticorum insultatione firma, & immobilis omni tempore persistet. Et paulò inferius iterum eadem repetit. Similia dicit LIBERIVS I. epistola ad Anathasium & Episcopos Alexandriae congregatos Et EVSBEIVS I. epist. 3. ad Episcopos Campaniae & Tusciae, & allegat Gratianus causa 24. quae 1. cap. In sede, &c. In sede Apostolica extra maculam semper est Catholica seruata religio, &c. Et LEO I. in multis locis idem testatur. Sed & EPISCOPI GALLIAE epistola ad eundem Leonem, quae sedet post eundem 49. Non desinimus (aiunt) Deo Domino nostro gratias agere, & pariter supplicare, gratulantes, quod tante sanctitatis, tante fidei, tanteque doctrinae Apostolicae sedi unde religionis nostrae propitio Christo fons & origo manauit, cuiusdem de dedit, petentes etiam, ut datum concessumque munus Pontificij uestri, longissima ad adificationem Ecclesiarum suarum atque custodiat, &c. Et THEODORVS CYRENSIS epistola ad eundem Leonem, quae sedet post epistolam 60. eiusdem Leonis. Vobis per omnia primos esse conuenit. Multis enim, quibus superiores estis, ornatur uestra sedes. Ea est omnium maxima & praeclearissima, & quae praeflori orbi terrarum, & eorum qui inhabitant abundant multitudinem. Et paulò post. Praecipue autem & insigniter eam exornat fides, & fide dignus testis diuinus Apostolus, qui clamat: Fides uestra annuntiat in uniuerso mundo. Si autem diuinae praedicationis statim susceptus seminibus mirabiles hos fructus, & tam uberes tulit, quoniam ad eam, quae nunc in ea uersatur pietatem, laudibus celebrandam suffecerit oratio? Habet autem communium quoque patrum, & ueritatis doctorum Petri & Pauli sepulchra, quae fidelium animus illuminant. Forum autem beatissimum pariter, & planè diuinum exortum quidem est in oriente, & radios omnem in partem emisit. In occidentem autem prompto & alacri animo uita suscepit occasum, & nunc illinc orbem terra suis radiis illustrat. Hi uestram sedem effocere magis illustrem, & ea est uestrorum bonorum colophon. Illorum autem Deus: & nunc quoque illorum sedem claram insignemque reddidit, cum uestram sanctitatem in ea collocauerit, quae radios fidei Orthodoxae emittit, &c. Porro SOPHRONIVS HIEROSOLYMITANVS Patriarcha mittens Stephanum Dorensis Episcopum ad Lateranensem Synodum, quam celebrauit Martinus, vt haberet ibidem consultatione 2. vt certus redderetur de ueritate fidei, his uerbis usus est. Vade ad Apostolicam sedem, ubi Orthodoxorum dogmata fundamenta existunt, &c. Vide uocabulo, Papa, &c. & iterum, Ecclesiae auctoritas, &c. Hinc & LEO IX. epistola ad Michaellem Constantinopolitanum Episcopum, & Leonem Episcopum

Leo 1.

Pelagius 1.

Felix 1.

Marcus 1.

Liberius 1.

Eusebius 1.

Leo 1.

Episcopi Galliarum 44. uocabulo.

Theodorus Cyrensis.

Rom. 2.

Petrus & Paulus Romae praefici, Romae docuerunt, Romae quiescunt.

Sophronius Hierosolymitanus patriarcha

Leo 9.

pam

pum Acridanum cap. 5. eos redarguit. quod Romanam Ecclesiam hactenus errasse dicebant, pro eo quod de azimis commemorationem dominicæ passionis celebrabat (vt diximus in vocabulo Eucharistia) *Ecce* (inquit) *post mille & ferme 20. à passione saluatoris nostri annos, incipit per vos discere Romana Ecclesia, qualiter memoria passionis eiusdem sit recolenda, quasi nihil ei contulerit presentia, conuersatio, & diuturna institutio seu qua clarificauit Deum mors pretiosa illius venerabilis scnis, cui specialiter Christus filius Dei vini dicit: Beatus es Symon Bariona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi: Tum infert cap. 6. Non ergo perpenditis quanta impudentia dicatur Patrem, qui est in celis, abscondisse ab Apostolorum principe Petro cultum sine ritum visibilis sacræ per dispensationem unigeniti sui, cui per semetipsum plenissime reuelare dignatus est illud ineffabile arcanum inuisibile diuinitatis eiusdem filij sui: cui non per Angelum, non per prophetam, sed proprio ore ipse dominus Angelorum & prophetarum in sequentibus sic repromittit: Et ego dico, quia tu es Petrus, & super hanc Petram edificabo Ecclesiam meam, & porte inferi non praualebunt aduersus eam. Taliter sancta Ecclesia super Petram, id est, Christum, & super Petrum vel Cepham filium Ioannis, qui prius simul dicebatur, edificata, quia inferi portis disputationibus, scilicet hereticorum, que uanos ad interitum introducunt, nullatenus foret superanda. Sic pollicetur ipsa ueritas, per quam sunt uera quæcunque sunt uera: porte inferi non praualebunt aduersus eam. Cuius promissionis effectum se precibus impetrasse à patre idem filius protestatur, dicendo ad Petrum: Symon ecce Sathanas expetiuit uos ut cribrauerit sicut triticum: ego autem rogaui pro te, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Erit ergo quisquam tante demeritis, qui orationem illius, cuius uelle est posse, audiat in aliquo uacuum putare? Nonne à sede principis Apostolorum, Romana uidelicet Ecclesia, tam per eundem Petrum, quam per successores suos, reprobata & conuicta atque expugnata sunt omnium hereticorum commenta, & fratrum corda in fide Petri, que hactenus nec defecit, nec usque in suum deficiet, sunt confirmata? Tum cap. 8. producit Episcopos hæreticos Constantinopolitana Ecclesiæ, scilicet Eusebium Nicomediensem inuaforem sedis Constantinopolitanae hæreticum, Macedonium Eudoxium, Demophilum, Maximum, Nestorium, Paulum, Sergium & alios innumeros, qui hæresi labe polluti & conuicti cum Romana sede decertarunt, & à Summis Pontificibus uiriliter expugnati sunt, Romana Ecclesia semper in sua integritate & fidei sinceritate permanente, ut docent satis celebres hystorographi NICEPHORVS lib. 9. cap. 4. SOCRATES libro 2. cap. 27. THEODORETVS lib. 5. cap. 9. & ceteri, ut alijs in locis ostendimus. Idem uero Leo 9. epistola 5. ad Petrum Episcopum Antiochenum. *Venerabilis* (ait) *& efficax oratio Christi obtinuit, quod hactenus fides Petri non defecit, nec defectura creditur in throno illius usque in seculum seculi, sed confirmabit corda fratrum uarijs concutienda fidei periculationibus, sicut usque nunc confirmare non cessauit. Vide plura in vocabulo, Papa, Ecclesia, & c. & iunge sequentia.**

Romanam Ecclesiam hæretici semper persecuti sunt, & c.] Illud probauimus supra vocabulo, Hæreticus, & c. ex Gelasio. Ennodio, Diacono, Nicolao 1. Augustino Stencho, & Leone 9. ac alijs multis. Vide obsecro, & sequentia. Romana Ecclesia in fidei negotijs con-

fulenda.] Illud credo iam centum testimonijs probauimus in diuersis uocabulis, tam in præcedentibus distinctionibus huius uocabuli, quam in uocabulis, Ecclesia, Concilium non congregandum sine Papæ assensu, & Concilium confirmat Papa & c. & in uocabulo, Papa, Petrus & huiusmodi. Paucæ adhuc autem sunt quæ restant insinuanda. Vnde EVARISTVS I. Apostolorum vicinus, epist. 1. ad Episcopos Africanos ait. *Dilectio uestra normam secuta prudentium, ad sedem Apostolicam referre multum, quasi ad caput, quid deberet de rebus dubijs custodire, potius quam usurpatione presumere.* Eadem omnino ALEXANDER I. epist. 1. ad omnes fideles. & ZEPHERINVS I. epist. 1. ad Episcopos Siciliae, & allegatur à Gratiano causa 2. quaestione 6. cap. ad Romanam, & c. Vide in prima huius uocabuli distinctione. Et FOELIX I. epist. 3. ad Benignum Episcopum ait. *Semper dubia & maiora negotia terminum ab hac sancta sede à tempore Apostolorum, qui cum suis documentis instruxerunt, accipere consueuerunt. Et ideo rectè tu fecisti, quod huius sancte sedis consilium te ceterosque firmari & instrui uolueris.* & c. Idem omnino INNOCENTIUS I. epistola 4. ad Foelicem Nucernum Episcopum, & MARCELLVS I. epistola 1. ad Episcopos Antiochenæ Prouinciæ, ut iam in prima huius uocabuli distinctione protulimus. Et ATHANASIVS ALEXANDRINVS, idem dicit, ut ibidem insertum est DAMASVS I. epistola 4. ad Prospertum & reliquos Episcopos Numidia ait. *Licet uobis sint nota patrum decreta, mirari tamen non possumus uestram solertiam circa instituta maiorum, ut cuncta que possunt aliquam recipere dubitationem ad nos, quasi ad caput, ut semper fuit consuetudo, deferre non desinat, ut inde capitatis responsa, unde Ecclesia accepit, accepistis institutionem & normam rectè uiuendi. Unde & vos non immemorati canonum esse recordamur, qui & id ipsum fieri præcipiunt, non ut uobis scientie Ecclesiasticæ regule aliquid deficiat, sed ut auctoritate sedis Apostolicæ susti, in nullo ab eius deuictis regulis. Idem etiam sentit HIERONYMVS STRIDONENSIS epistola ad eundem Damasum. *Cathedram Petri* (ait) *& fidem Apostolicam ore laudatam mihi consili consulentem, inde nunc meæ postulas cibum, unde olim Christi uestimenta suscepisti.* & c. Idem fecit BASILIUS MAGNVS epist. 51. ut ante retulimus. Et A VGUSTINVS HIPONENSIS epistola 93. *Diligenter & congruè* (ait) *Apostolico consilio honoris illius, quem, præter illa que sunt eximie, cum sollicitudo manet omnium Ecclesiarum* super antiquis rebus que sunt tenenda sententia, antiquæ scilicet regula formam, quam toto semper ab orbe mecum nobis esse seruata. Perum hac missa scio, neque enim hoc uestram credo latere prudentiam. *Quid? Id etiam actione firmatis, nisi scientes, quod per omnes prouincias de Apostolico fonte potentibus responsa semper emanent? præsertim quoties fidei ratio uentilatur, arbitror omnes fratres & Coepiscopos nostros non nisi ad Petrum, id est, sui nominis & honoris auctorem referre debere.* & c. Hac Augustinus. Et INNOCENTIUS I. epistola 25. ad Carthaginensem Synodum. *Patres non humana, sed diuina decreuere sententia, ut quidquid, quamuis de distinctis remotisque prouincijs ageretur, non prius ducerent finiendum, nisi ad huius sedis notitiam perueniret, ut tota eius auctoritate (iusta que fuerit) prouinciatio firmaretur, indeque sumerent cetera Ecclesiæ (uel de natali suo fonte aque cuncta procederent, & per diuersas totius**

Euaristus 1.
Alexander 1.
Zepherinus 1.
Foelix 1.
Innocentius 1.
Marcellus 1.
Athanasius Alexandrinus.
Damasus 1.
Hieronymus Stridonensis.
Basilius Magnus.
Augustinus Hipponensis.
Innocentius 1.

A Romana Ecclesia fidei sacramenta pendunt.

*mundi regiones puri capitis incorrupta manerent) quid præcipere, quos abluere, quos ueluti in cæno inmundabili fordidiatos, mundis digna corporibus uindictaret. Eadem repetit Concilium MILEUITANVM epistola ad eundem Innocentium. Et iterum idem Innocentius in rescripto ad Patres eiusdem Concilij. Hunc uero canonem Innocentij citat Concilium VESIONENSE apud S. Medardum, in causa Hincmari Episcopi Rhemenfis, qui se iudicio Apostolicæ sedis submiserat. Hinc LEOPITOLA 4. ad Episcopos Siciliae, cap. 1. eos redarguit, quod inconspulta sede Apostolica, unde consecrationem acceperant, in die Epiphaniæ potius quam in die Paschæ baptizabant, ut diximus in uocabulo, Baptismus quo tempore celebrandus, & c. Sed & Concilium ROMANVM sub Gregorio II. cano. 13. *Qui sedi Apostolicæ non obedierit, (ait) anathema sit.* Similiter & Concilium TRIBURITENSE can. 30. *In memoriam B. Petri Apostoli* (ait) *honorem sanctam Romanam & Apostolicam sedem, ut que nobis sacerdotalis mater est dignitatis, esse debeat magistra Ecclesiasticæ rationis. Quare seruanda est cum mansuetudine humilitas, ut licet uix ferendum ab illa sancta sede imponatur iugum, confirmamus, & pia deuotione toleremus.* & c. Eadem & ASCANIUS TARRACONENSIS & Episcopi eiusdem prouinciæ ad Hilarium I. epistola 2. *Nos Deum in uobis (aiunt) primitus adorantes, cui sine querela seruitis, ad fidem recurrimus Apostolico ore laudatam, inde responsa querentes, unde nihil errore, nihil presumptione, sed pontificali totum deliberatione præcipiunt.* & c. Vide plura in uocabulo, Canon. Ex ZACHARIÆ I. Epistola 9. ad Bonifacium Moguntinensem, & ex alijs multis. Et ALEXANDER Rhemenfis Archiepiscopo, ut habetur parte 10. Concilij Lateranensis, cap. 5. *Romanam* (ait) *sedes de omnibus mundi partibus super quaestionibus fidei consulatur.* Allegatur parte 45. eiusdem Concilij, cap. 7. ADRIANVS Papa sic scribens Eborardo Magdeburgensi Episcopo. *Dignum est, (ait) & a ratione non discordat, quod ea que inter se dubietatis scrupulum uidentur continere, ad Apostolicæ sedis iudicium referatur, ut inde Christi fideles in dubijs, certitudinem se gaudeant inuenire, unde noscuntur magisterium fidei suscepisse.* Eadem omnino BASILIUS IMPERATOR statuit actione 6. generalis 8. Concilij Constantinopolitani IV. ut alibi diximus. Qui plura uoluerit nosse super hoc uocabulo, relegat ea quæ iam dicta sunt in uocabulo, Canon, Concilium, Episcopus, Metropolitanus, Ecclesia, Papa, Petrus, & c. In omnibus enim his, & alijs uocabulis, Romanae sedis auctoritas, & fides commendatur.*

Concilium Mileuitanum.
Concilium Suesionense.
Leo 1.
Concilium Romanum sub Gregorio 2.
Concilium Triburientense.
Romanae sedis obediendum.
Ascanius Tarracoenfis.
Zacharius 1.
Alexander 1.
Adrianus Papa

Sabbathi observatio interdictur.] Dum de Dominico die ageremus illud satis ostendimus obseruari prohibuit. Vnde etiam loquitur AVGVSTINVS HIPONENSIS lib. 4. de Genesi ad litteram, cap. 13. *Tempore gratiæ reuelate observatio illa Sabbathi, que uini dicitur uacationem figurabatur, ablata est ab obseruatione fidelium. In ea quippe gratia perpetuum sabbatum iam obseruat, qui spe futurae quietis operatur, qui quid boni operatur, nec in ipsi operibus suis quasi habens bonum, quod non accepit,*

Augustinus Hipponensis.

*glorietur. Ita enim tanquam diem sabbathi, hoc est, Dominicæ cessationis, in sepultura suscipiens, atque intelligens baptismi sacramentum, quiescit à pristinis operibus suis, ut in nouitate ambulans Deum in se operari cognoscat, qui simul & operatur, & quiescit, & creatura prebens congruam gubernationem, & apud se habens eternam tranquillitatem. Idem sermone 1. in Psal. 32. *Observa diem Sabbathi, non carnaliter, non iudaicis delictis, qui otio abutuntur ad nequitiam (melius enim utique tota die fiderent, quem tota die salarent) sed cogitans requie in Deo tuo, & propter ipsam requiem omnia faciens, abstinens ab opere seruilis. Omnis enim qui facit peccatum, seruus est.* & c. Vnde EPIPHANIUS CYPRI lib. 1. contra hæreses, secta 8. contra Epicureos. *Figure in lege fuerunt, ueritas autem in Euangelio. Illic enim circumcisio fuit carnalis, que inseruit tempori usque ad magnam circumcisionem, hoc est, Baptismum, qui circumcidit nos à peccatis, & obsequat nos in nomine Dei. Et erat illic sabbatum detinens nos in magnum sabbatum, hoc est, in requiem Christi, ut in Christo sabbatum agamus à peccatis.* Iterum de cessatione carnalis & literalis Sabbathi agit contra Manichæum, lib. 2. hæresi 66. Porro GREGORIUS I. lib. 11. Registr. epist. 3. ad Romanos ciues, & allegatur de consecratione distinctio 3. cap. Peruenit. *Peruenit ad me quosdam peruersi spiritus homines praua inter uos aliqua & sanctæ fidei aduersa seminasse, ita ut die Sabbathi aliqui operari prohiberent. Quos quid aliud, nisi Antichristi predicatorum, dixerim, qui ueniens diem Sabbatum atque Dominicum ab omni facit opere custodiri. Quia enim mori se & resurgere simulat, haberi in ueneratione uult Dominicum diem. Et quia iudaizare populum compellit, ut exiorem legis ritum reuocet, & sibi Inudeorum perfidiam subdat, uult sabbatum. Hoc enim quod per prophetam dicitur: Ne inferatis onera per portas uestras die Sabbathi, tandiu teneri potuit, quandiu legem licuit iuxta litteram custodiri. Ad postquam gratia omnipotentis Dei Domini nostri Iesu Christi apparuit, præcepta legis, que per figuram dicta sunt iuxta litteram seruari non possunt, & c. Lege reliquum, ubi præcepta donat de non obseruando sabbatho carnali, sed spiritali, & de non operando in die Dominica. Vide Dominicus, & c. Dies festi, & c. Sabbathi ieiunium an obseruandum.] Varia sunt super hoc Decreta, quæ inserta reperies superius uocabulo, Ieiunium, & c.**

SACERDOS.

Sacerdos Dei & hominum mediator.] Quidquid ad hoc uocabulum pertinet iam dictu repete in uocabulo, Episcopus, & Prebyter, quæ ibi cuncta ritè digesta sunt, prout cuique materie competit. Sic autem ad propositum ALEXANDER I. epist. 2. ad diuersos Episcopos loquitur: *Sacerdotes pro populo interpellat, & populi peccata commedunt, qui precibus suis & oblationibus ea delent atque consumunt: qui quanto digniores fuerint, tanto facilius pro necessitatibus, pro quibus clamant, exaudiuntur.* Multum enim (ait) *B. Iacobus) ualci de precatio insti assidua. Qui enim uos persequitur, ipsum cuius legatione fungimini, persequitur: quia sicut ipse Filius Dei mediator fuit Dei & hominum, ita & uos eius uice in Ecclesia estis constituti, ut inter Deum & homines legationem fungamini. Si quis autem legationem uestram impedit, non uini, sed multorum profecti amertit: & sicut multis nocet, ita à multis arguendus est, & bonorum societate arcendus. Et quia Dei causam impedit, & statim conturbat Ecclesiæ, ideo ab eius liminibus*

Sabbatum myticum.
Epiphanius Cypri.
Gregorius 1.
Ierem. 7.
Alexander 1.
Itac allegat Gratianus cau fa. l. q. 1. c. 1. p. 1. sacerdos, & dist. 9. 94. cap. Si quis autem, & c. Olee 4. Iacob. 5. Hic uetustissimi author auctoritatem epistole Iacobi affert, & Luthero reuocet.

Math. 23.

Luca 22.

Constantinopolitana heretici.

Nicephorus Callistus. Socrates. Theodoretus Cyprius.

arceatur, nec cum fidelibus communitur, qui eorum bona auerit, &c. Eadem etiam dicit DIONYSIVS AREOPAGITA libro Cœlestis Hierarchie, cap. 12. ut positum inuenies supra. Vide etiam mox, Sacerdotium, &c. Sic quippe EPISCOPUS PONTI epistola ad Leonem Imperatorem I. De cæde sanctissimi Pontificis Alexandrini Proterij loquentes, occisi in paschalibus diebus ab Hæreticis in baptisterio. Quis (inquit) sine lachrymis in hac narratione gravitatem Philosophia non possit excedere, audiens mediatorem Dei & hominum, qui cum Angelis stetit, qui cum Archangelis choros egit, in venerabili Pasche tempore, quo etiam laiocinantium collegia conquiescunt, arma non mouentur, prætoria nihil agunt, & unum omnibus Christianis studium est a rebus alijs vacantibus per orationis puritatem in passionis atque resurrectionis sacramento communicare, à spiritaliter pariente matre fuisse proutatum, & ab eis qui ab ipso fonte nascuntur initiati, &c. Eadem PROSPER AQUITANICVS libro 2. De vita contemplatiua, cap. 2. Verum diximus & reposuimus cuncta in vocabulis, Episcoporum laus, & Commendatio, & Officium, & Presbyter, & alijs vocabulis, quæ necessariò repetenda sunt. Vide quod sequitur.

Sacerdotes non omnes esse. Hæc est Caluinistarum impostura, qua cunctos fideles etiam mulieres sacerdotij volunt dignitate fulgere, ut liberè doceant, sacramenta si quæ habeant administrant, & cætera exequantur, quæ ad solos Ecclesiæ ministros voluit antiqua traditio pertinere. Quam autem pessimè errent, ex omnibus huius operis penè communibus locis deprehendes, vbi de sacramentis & ordinibus agitur, quin consequenter de legitimis ministris tractauimus. Vnde superfluum videtur diutius hic immorari, ut hoc probemus, quandoquidem iam in mille locis, ut reor, annotatum deprehendes in hoc opere: si tamen etiam specialia testimonia quaeris, pauca per modum loquendi hic inferemus. Repete autem quædam iam posita vocabulo, Ordo. Sacerdotes ergo non omnes esse docet DIONYSIVS AREOPAGITA epistola ad Demophilum, vbi acerbè eum corripit, quod in aditu ingressus sacrosanctamysteria præsumpsit conculcatis sacerdotibus, quos peccatores sciebat, temerè attritare, & secum deportare. Et ibidem subdit: An verò in hominem audax ac temerarius es aduersus ministrum atque optimum virum, sacratissimamque ipsius functionem, & sacerdotialis dignitatis iura? Et hac quidè nos oportuit dicere, cum quis supra merita ac dignitatem suam ausus aliqua presumpserit attentare, quæ tamen non indigna videantur. Nam neque hoc quicquam omnino fas est. Quid enim, quod non conueniret fecit. Ozias, incensum offerens Deo? Quid item Saul victimas faciens? Quid violentè nimium demones, cum Iesum Dei Filium verissime prædicarent, &c. Et CLEMENS I. libro octauo, Constitutionum Apostolicarum, capite 52. Non omnino (ait) omnis qui credit conuenit sacerdos est, & pontificum consequitur honorem. Post autem assumptionem Christi, nos oblatò secundum eius ordinationem sacrificio puro & incremento, constitimus Episcopos, Presbyteros, & Diaconos, prospicientes periculum impendens his, qui ordinationem perturbant, arripientes sibi dignitates non commissas, & tyrannicè sibi vendicantes ea, quorum non habent potestatem, & irritant Spiritum sanctum cuius testimonium euertunt: prospicientesque negligentiam in sacrificijs, & in Eucharistia proueniens, ex eo quod offeruntur ab his quos non decet, qui ludum putant pontificalem

honorem, institutum ad magni pontificis Iesu Christi regis nostri imitationem, &c. Et sub finem subdit: Dicimus ergo neminem sibi arripere debere sacerdotalem honorem, sed vel à Deo esse accipiendum, quod fecit Melchisedech, & Iob, vel à Pontifice, ut Aaron accepit à Moysè, &c. Et CYPRIANVS CARTHAGINENSIS libro I. Epistolarum, epistola 6. ad Magnum Nouatianos arguit, eo quod Ecclesiasticum sibi ministerium assumebant, sacrificando, Baptizando, docendo, &c. Si epistolam autem legeris, reperies quod omnia elidit argumenta & rationes sustollit, quas pro se Caluinistæ Nouatianis similes in medium producant. Dicebant Nouatiani, se tenere quod Catholica tenet Ecclesia, eodem symbolo quo & nos baptizare, eundem nosse Deum Patrem, eundem Filium Iesum Christum, eundem Spiritum sanctum, ac propter hoc ritè posse authoritatem baptizandi, &c. Sic autem illos conuincit Cyprianus, & per consequens damnat Caluinistas. Sciat quisquis hoc opponendum putat (ait) primum non esse vna nobis & schismaticis symboli legem, neque eandem interrogationem. Nam cum dicunt: Credis remissionem peccatorum, & vitam æternam per sanctam Ecclesiam, mentuntur in interrogatione, cum non habeant Ecclesiam. Tunc deinde voce sua ipsi consentunt remissionem peccatorum non dari, nisi per sanctam Ecclesiam, quam non habentes, ostendunt remitti illis peccata non posse. Quod verò eundem quem & nos, Deum Patrem, & eundem filium Iesum Christum, eundem Spiritum sanctum nosse dicuntur, nec hoc adinuare tales potest. Nam & Chore, & Dathan & Abiron, cum sacerdote Aaron & Moysè eundem Deum nouerant, pari lege & religione videntes, & verum Deum, qui colendus atque innocuus fuerat, inuocabant: tamen quia loci sui ministerium transgressi contra Aaron sacerdotem, qui sacerdotium legitimum dignatione Dei atque ordinatione perciperat, sacrificandi licentiam vendicauerunt, diuini percussio poenas statim pro illicitis conatibus penderunt, nec potuerunt rata esse & prodesse sacrificia, irreligiosè & illicitè contrarius diuine dispositionis oblata. Turbula quoque ipsa, in quibus incensum illicitè fuerat oblatum, ne in usu de cætero essent sacerdotibus, sed potius indignationis & ultionis diuinae memoriam corrigendis posteris exhiberent, iussu domini conflata atque igne purgata in laminas ductiles producuntur, & assignantur altari, secundum quod loquitur Scriptura diuina: Memorabile (inquit) Filij Israel, ut non accedat quisque alienigena, qui non est ex semine Aaron, imponere incensum ante Dominum, ut non sit sicut Chore. Et tamen illi schisma non fecerant, nec foras egressi contra Dei sacerdotem impudenter atque hostiliter rebellauerant. Quod nunc Ecclesiam scindentes, & contra pacem atque unitatem Christi rebelles, cathedram sibi constituunt, & primatum assumere, & baptizandi atque offerendi licentiam vendicare conantur. Quomodo perficere quod agunt, aut impetrare aliquid illicitis conatibus de Deo possunt, qui contra Deum quod eis non licet moluntur? Quare qui Nouatiano sine cæteris huiusmodi schismaticis patrocinantur, frustra contendunt baptizari & sacrificari illis aliquid saluari baptismo posse, vbi constat baptizantem baptizandi licentiam non habere. Lege obsecro epistolæ residuum, nam manifestè solis Ecclesiæ ministris, non autem alijs laicis quibuslibet, sacerdotij ministerium tribuit. Quod & EPIPHANIVS CYPRII libro 3, contra hæreticos, hæresi 79. contra Collyridianos docet. Nam mulieres omnino à sacrificijs offerendis arceat, nec eis baptizandi aut prædicandi tribuit potestatem, dicens nec in veteri hoc Testamento repertum, nec in

Cyprianus Carthaginensis.

Idem sententiam de Caluinistis, obsecro lege.

Respondet obsecro, & quidè oportunitè.

Numeri 16.

Lege Caluine.

Epiphanius Cyprii.

Episcopi prouincia Fobri

Prosper Aquitanicus.

Dionysius Areopagita.

2. Paral. 16. 1. Regum 13. & 15. Marc. 3.

Clemens 1. loquuntur autem Apostoli.

Quid lucidius?

nouo posse reperiri. Vide superius in vocabulo, Mulier, & Laicus, &c. Vnde GREGORIUS NAZIANZENSIS libro Apologetico, Sicut in corpore nostro alia sunt membra, quæ regunt corpus, atque omnibus eius moribus præsentem, alia sunt quæ reguntur, & obsequium rectoribus præbent: ita & in Ecclesiastatuit Deus, æquitate eam legem dispensans, & per diuinam prouidentiam suam, quæ uniuersa componit, meritorum temperans præuilegia, alios constituit regi & gubernari, quibus hoc uilius est, ut uerbo & opere rectorum ad id quod expedit imbuantur, alios pastores dedit, & doctores ad perfectionem Ecclesiæ, &c. Hæc ille. Et TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS libro de præscriptionib⁹ aduersus hæreticos, eodem reprehendit, quod indifferenter omnes sacerdotes esse uolebant. Ordinationes (ait) eorum temeraria, leues, inconstantes, nunc Neophytos cõlocat: nunc saculo obstrictos, nunc Apostatas nostros, ut gloria eos obligent, quia ueritate non possunt. Nusquam facilius proficitur, quam in castris rebellium, ubi ipsum esse illic promereri est. Itaque alius hodie Episcopus, cras alius: hodie Diaconus, qui cras lector: hodie Presbyter, qui cras laicus. Nam & apud eos laicos sacerdotalia munera iniunguntur, &c. Hæc ille. Plura quidem proferrem testimonia, sed iam innumera diuersis in locis protulimus hoc confirmantia, ut in vocabulo, Episcopus, Laicus, Neophytus, Mulier, Ordo, & reliquis. Cõtra Lutherum uerò non esse omnes sacerdotes, doctissime defèdit IOANNES ROFFENSIS in Confutationis Assertionis Lutheranae opere, articulo 13. Plures sunt alij doctores, qui illud gnauiter impugnauerunt, & ex memoratis locis plura perdisces.

Sacerdotes ut ordinandi. Vide Ordinandi, & Presbyter, & Episcopus, &c.

Honorandi. Vide Honor Ecclesiasticis deferendus.

Non iudicandi. Vide, Episcopus non facile accusetur, &c. & sic de reliquis in suis vocabulis, Episcopus, Presbyter, Pastor, &c.

Sacerdotum munificentia. Vide superius. Multa hic silentio præterimus, quæ oportunitè suis locis reposita facillè legentibus occurrerit.

SACERDOTIVM.

Sacerdotij dignitas & authoritas. Quod Regibus sit præstantius Sacerdotium & regno, offèdimus in vocabulo, Decime, Imperator, Princeps, Potestas, Gladius, & reliquis similibus. Vnde etiam loquitur CLEMENS I. libro 6. Constitutionum Apostolicarum, cap. 2. Quamto (ait) Sacerdotium regno est præstantius, cum regendarum animarum officio præsit, tanto grauior supplicio puniatur, qui aduersus id aliquid temere fecerit, quam qui aduersus regnum, quamquam nemo impune discedit. Nam nec Absalon, nec Abedadam impuniti manserunt, nec Chore Dathã, & Abiron, &c. Et DIONYSIVS AREOPAGITA libro Ecclesiasticæ Hierarchie, cap. 1. Vi enim (ait) qui sacerdotium dixit, sacrorum simul ordinum uno vocabulo signauit ordinem: ita & qui Sacerdotem seu Pontificem dicit, angustiore prorsusque diuino insinuat uirum totius sancte scientie peritissimum, in quo liquido ac perspicue sacratu omnis ordo suis & perfectus sit, & possit agnosci. Eius profectò sacra functionis initium est fons uita, bonitatis essentia, unica rerum omnium causa, beatissima Trinitas, ex qua sola bonitatis causa que sunt omnia, ut & essent, & bene essent, acceperunt, &c. Et Patres Concilij ANTIQCHENSIS contra Paulum Samosatam, epistola missa ad Dionysium I. Papam, & Maximum Episcopum Alexandrinum. Hoc pro

Gregorius Nazianzenus

Tertullianus Carthaginens.

Sic omnino Caluinista lego.

Ioannes Roffensis Episcopus.

Clemens I.

Dionysius Areopagita.

Concilium Antiochenum sub Paulo Samosata contra ipsum.

certo habemus cognitum, non Episcopum modo, sed sacerdotium etiam uniuersum, populo omnium bonorum operum, & rectè factorum exemplar esse debere, &c. Et AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro de dignitate Sacerdotali, cap. 1. 2. 3. & reliquis, quanta sit dignitas & authoritas sacerdotij demonstrat & IOANNES CHRYSOSTOMVS libris 6. de Sacerdotio & alij per multi. Verum omnia in vocabulo, Episcoporum authoritas, & Officij, &c. & Papa, &c. & reliquis reperies iam inserta.

Sacerdotium non emendum, nec prelo comparandum aut uendendum. Vide obsecro cuncta, quæ sunt posita superius in vocabulo, Episcopat⁹, tū infra in vocabulo Simonia, &c.

SACRAMENTVM.

Sacramenta septem Ecclesiæ defenduntur. Habe hoc in proprio cuiusque sacramenti vocabulo probatum, & tot instituerunt Apostoli, & prius ipse Christus, ut ibidem diffusè demonstratum reperies. Sed & TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS libro I. contra Marcionem plura simul enumerat & defendit. Ille quidem (ait) usque nunc nec aquam reprobauit creatoris, qua suos abluit (hic est baptisus) nec oleum, quo suos ungit. (Confirmatio) nec mellis & lactis societatem, qua suos infantat, nec panem, quo ipsam corpus suum representat (Eucharistia) etiam in sacramentis proprijs egens mendicantibus creatoris. Sacramenti autem ordinis, Matrimonij, Pœnitentiæ, Extremæ vnctionis sæpius meminit, ut suis locis dictum est. Tum etiam libro 4. cõtra eundem Marcionem circa medium, Sacramentum Baptisij & Eucharistiæ sæpius nominat, ad quæ non admittebat illos Marcion, qui non fructum nuptiarum denegassent. Etiam septem sacramentorum passim meminit CYPRIANVS, ORIGENES, BASILIVS, AMBROSIVS, AVOVSINVS, & omnes reliqui Patres, ut in suo quoque vocabulo relictis inferunt reprehendes. Frustra uerò hic tepus consumimus, cum iam hæc sufficienter à nobis præstita sint in suis locis. Sic etiam EUGENIVS IV. in Concilio generali Florentino, deperditum vel deprauatum vsum septem Ecclesiæ sacramentorum, reddidit Armenis obseruandum secundum vsum Romanæ Ecclesiæ, ut inferuimus in singulis sacramentorum vocabulis. Sic potè generaliter loquitur. Noua legis (ait) septem sunt sacramenta, videlicet, Baptisus, Confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, Extrema vnctio, Ordo, & Matrimonium, quæ multum à Sacramentis differunt antiquæ legis. Illa enim non causabant gratiam, sed eam solùm per passionem Christi dandam esse figurabant: hæc uerò nostra & continent gratiam, & ipsam dignè suscipientibus conferunt. Horum quingue prima ad spirituales uniuersiusque hominis in seipso perfectionem, duo ultima ad totius Ecclesiæ regimen multiplicationemque ordinata sunt. Per baptisum enim spiritualiter renascimur, per confirmationem augemur in gratia, & roboramur in fide: renati autem & roborati nutrimur diuina Eucharistia alimonia. Quod si per peccatū egritudine incurrimus anima, per pœnitentiã spiritualiter sanamur: spiritualiter etiam & corporaliter, pro ut anima expedit, per extremam vnctionem. Per ordinem uerò Ecclesiæ gubernatur, & multiplicatur spiritualiter, per matrimonium corporaliter augetur. Hæc omnia septem sacramenta tribus perficiuntur, videlicet, rebus tanquam materijs, uerbis tanquam forma, & persona ministris conferentis sacramentum. Inter hæc sacramenta tria sunt, Baptisus, Confirmatio, Ordo, quæ characterem id est spirituale quoddã signū

Ambrosius Mediolanensis.

Ioannes Chrysostomus.

Tertullianus Carthaginensis.

Cyprianus & reliqui omnes patres.

Eugenius 4. Cõcilium Florentinũ sub eo dem.

Differentia sacramentorum veteris & nouæ legis.

Sacramenta 7. perficiuntur tribus.

a ceteris distinctum, imprimunt in anima in debile: unde in eadē persona non reiteratur. Reliqua vero quatuor, characterem non imprimunt, & reiterationem admittunt, &c. Vide reliquum in singulis vocabulis scilicet, Baptismus, Confessio, seu etiam in Pœnitentia, Eucharistia, & Missa, Confirmatio, &c. Ordo, Vnctio, Matrimonium, &c. Assertionem horū septē sacramentorū defendit THOMAS CAIETANVS oratione habita coram Patribus Lateranensibus Cōcilij sub Iulio 2. Et in alijs operibus quę multa edidit. Sic & HENRICVS VIII. Angliar Rex, dum adhuc Ecclesię se filium confitebatur, & si opus esset mētis, insigne opus edidit pro assertionē septē sacramentorum, ad Leonem X. summū tūc Pontificem. Hoc certē opere miro modo Ecclesię fidem illustrauit, vt iam in alijs locis ostendimus. Scripserunt diuersi Patres plura volumina pro assertionē septē sacramentorum, & porrius in insignis ille Theologus, & Theologorum sui tēporis omnium columen STANISLAVS HOŚIVS in opere Cōfessionis Catholice fidei Christianę, in Concilio Petriconensi per totum, vbi ita tractauit negotiū, quod nil debet sanis animis restare ambigui. Scripserunt & alij, vt GUILIELMVS LINDANVS in libris Panoplię suę, FRANCISCVS SONNIVS Biscoducensis Episcopus libris tribus Demonstrationis religionis Christianę ex verbo Dei, &c. Præterea vt ceteros omittamus, etiam in extremis degens terrę finibus PETRVS MARONITARVM Patriarcha ex Monasterio Cambini in monte Libani septē sacramēta apud se obleruari mandat Lateranensibus sacra Synodo congregatę sub Iulio II. & Leone X. cuius professio lecta, est sessione II. præfati Concilij. Septē Sacramentorum vsum similiter defendit Concilium SENONENSE decreto 10. contra hæreticos, & ea sigillatim exponit, sicut & Cōcilium COLONIENSE III. par. 7. cap. 1. Et Concilium AVGVSTENSE cap. 15. In administratione sacramentorum (ait) atque vsu, vt consuetudo & scriptura in Ecclesia Dei videntur, & Apostolicis traditionibus sacrissimis, canonibus & legibus reuerentia debita habeatur, ceremoniarum, orationum, rituumq; receptam vniuersalitate in omnibus sequi inuenimus, &c. Et Concilium MORGUNTINVM IV. c. II. Docent (ait) Pastores septē esse Ecclesię sacramēta diuinitus instituta, per quę velut apta remedia atq; instrumenta, & peccatis nostris mederi, & suę gratiæ munera nobis impartiri Deus voluerit: eaq; non esse ritus simplices (quod quidam impure contingunt) sacrosancta signacula & efficacia signa, quę rite ea suscipientes gratiam eis conferendo sanctificent. Gratiam vero sacramentorum, non ex ipsa exteriorum rerum virtute, nec ex merito ministrī, sed ex interna & diuine operationis virtute estimandam esse. Et Concilium TRIDENTINVM sels. 7. c. 1. Si quis dixerit sacramēta nona legis non fuisse omnia à Iesu Christo Domino nostro instituta, aut esse plura, vel pauciora quam septem, videlicet Baptismus, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam vnctionem, Ordinem, & Matrimonium: aut etiam aliquod horum septē non esse verē & propriē sacramētū, anathema sit. Ibi vult consequenter differentia illorum ab illis veteris legis sub anathematis pœna profiteri, & esse ad salutem necessariā, & cōtinere gratiā, & per ipsa conferri ex opere operato. De ministris horum etiā loquitur, sed expressum est totum in proprijs vocabulis. Deniq; sic decernit FACULTAS LOVANIENSIS art. 1. Et PARISENSIS art. 1. Firma fide credendus est (ait) septem esse sacramēta à Christo saluatora nostro instituta, sci-

Thomas Caietanus.
Henricus 8.
Stanislaus Hosius.
Guilielmus Lindanus, Franciscus Sonnius.
Petrus Maronita.
Concilium Senonense.
Concilium Colonense 3.
Concilium Augustense.
Concilium Morguntinū 4.
Concilium Tridentinū.
Facultas Louanensis
Facultas Parisiensis.

licet sacramentum Baptismi, Confirmatiōis, Eucharistię, Extremæ vnctionis, Ordinis, Matrimonij: & per quę licet exteriora sint signa, Redemptor noster inuisibiliter tamen salutem nostram operatur, licet ministris horum sacramentorū, vel mali vel boni sint. Hęc pauca igitur in mediū producta sint pro assertionē & defensione septem sacramentorū Ecclesię, quę impie impugnant hæretici, modò duo tantum admittentes, vt Lutherus, modò tria, vt Calvinus, modo sex, vt Postellus: & sic omnes habent contrariam opinionē, nec Deo sacrissq; canonibus cōsentaneam, reliquū vide in proprijs sacramentorū vocabulis. Sacramēta non debent pretio conferri aut estimari.] Et hoc similiter in vnoquoq; proprio sacramenti cuiusq; vocabulo expressum est, & præcipuē Ordo, & in alijs. Generaliter verò Concilium TOLETANVM II. cano. 8. & allegat Gratianus causa 1. q. 1. c. Quidquid inuisibilis gratiæ consolatione tribuitur, nunquā questu vel quibuslibet premijs venditari penitus debet, dicente Domino: quod gratis accepistis, gratis date. Et ideo quicquid deinceps in Ecclesiastico ordine constitutum, aut pro baptizandis consignandisq; fidelibus, aut collationē Christianis, vel promotionibus graduum, pretia qualibet vel premia, nisi voluntarie oblati, pro huiusmodi ambitionem susceperit: equidem si sciente loci Episcopo tale quicquid à subditis perpetratur, idē Episcopus duobus mensibus excommunicationi subiacet, pro eo quod & sciens mala contexit, & corruptionem necessariam non adhibuit. Sin autem suorum quibuspiam, eodem nesciente, quodcumq; pro supradictis capitulis accipiendum esse sibi crediderit: si Presbyter est, trium mensium excommunicatione plectatur: si Diaconus, quatuor: Subdiaconus verò vel clericus his cupiditatibus seruens, & cōpetenti pœna, & debita excommunicatione plectendus, est. Idem etiā repetit Cōcilium LATERANENSE sub Alexandro III. par. 1. c. 7. Ne de cetero (ait) vel pro personis Ecclesiasticis deducendis ad sedem, vel sacerdotibus instituendis, aut mortuis sepeliendis, seu etiam nubentibus benedicendis, seu etiam alijs sacramentis, aliquid exigatur, destrictius inhiibemus. Sed de his singulis dictum est, Ordo, Sepultura, Confirmatio, Baptism⁹, &c. & Episcopatus, &c. Præmissū decretum repetit Cōcilium OXONIENSE can. 22. Eadem constituit & Concilium RATISPONENSE can. 6. Verum quid de sepultura statuat infra lege. Similiter etiā ea confirmat adhuc Cōcilium SENONENSE cap. 2. Sacro approbatōe Concilio stitutum & ordinatum (ait) vt omnia sincerē, purē & munde fiant in domo Domini, sine labe labiſue suspitione, aut specie mali, ad quod prælati Ecclesiarum cathedralium, & collegatarum capitula, Archidiaconi, Abbates, & Abbatisſe, & alia quacumq; personę Ecclesiasticę diligentiem gerant curam, & studium exercendi administrandi & exequendi onus eis à Domino concessum, ne sanguis subditorum de manibus eorum requiratur, nō questus causa & pecunie. Idē statuitur & ordinatur conformiter ad sacrorum Conciliorum sanctorumq; Patrum decreta, vt manus suas libertas integras & intactas seruent, iuxta iuris cōmunis dispositionem & ordinationem, ab omni exactiōne abstinentes, non obstantibus quibuscumq; iuramentis, statutis, & consuetudinibus inductis, & in futurum introducendis, &c. Porro Concilium COLONIENSE III. c. 1. par. 8. vt omnis simonia tā in emēdis, quam vēdendis sacramētis, atq; alijs rebus Ecclesiasticis tollatur, præcipit vt parochis victus necessari⁹ suppediterur, ne prædictę simonię inuigilare cogantur. Idem Concilium AVGVSTENSE c. 22. Pro reconciliatione pœnitentium (ait) aut alicuius sacra-

Concilium Toletanum 22.
Match. 10.
Concilium Lateranense sub Alexandro 3. parum 220.
Concilium Oxoniense in Anglia sub Innocentio 3.
Concilium Ratisponense.
Concilium Senonense.
Concilium Coloniense 3.
Concilium Augustense sub Othone Cardinali.

menti, vel sacramentalium quoruncumq; administratione, sacerdos de pecunia aut re qualibet sibi danda minime pacificatur, sed eadē pro tēporis, loci personarumve necessitate, secundum ritum Ecclesię sine mora administrat. Verum quia ratione iureq; dictatōe, socij passionē ad consolationem societatem merito admittuntur, permittimus tandē, etiā iudicis officio implorato, exigiq; quod in huiusmodi ex consuetudine debetur, ad cuius obseruationē laicos hortamur, & quantum de iure est, astringi volumus atq; cōpelli. Eadē renouat Concilium MORGUNTINVM IV. can. 92. Et Concilium TREVERENSE II. c. 15. pro Baptismo celebrando, nuptijs, funeralib⁹, &c. certū quid præfigit, quod iustē exigere debent ministri, & non plus, nisi liberaliter eis concedatur. Iterum Concilium TRIDENTINVM sels. 21. quæ fuit 5. sub Pio IV. cap. 1. Decreti reformationis. Quoniam ab Ecclesiastico ordine, omnis auaritia suspicio abesse debet, nihil pro collatione quaruncumq; ordinum, &c. Vide positum in vocab. Ordo, &c. Hęc omnia decreta renouant FRANCISCVS II. & CAROLVS IX. Reges Francię, in Cōstitutionibus Aurelię editis, art. 15. Vide plura supra, Ordo, Baptismus, &c. Sacramēta possunt à malis ministris conferri.] Assertio est ANASTASII II. epist. ad Anastasium Augustum, & aliorū plurium, vt iam inseruimus in vocabulo, Baptismus, Ordinatus, &c. & in alijs vocabulis. Sacramēta reliqua non præsumat, qui non est baptizatus, accipere, &c.] Vide in multis illud locis insertum, & præcipuē de Nectario, qui antequā esset baptizatus factus est Cōstantinopolitanus Episcopus, vt docet Nicephorus Callistus lib. 12. c. 12. Porro sic ABDIAS BABYLONIVS lib. 7. certamini Apostolici, Mattheum Apostolum docet docuisse in ea oratione, quam habuit pro velatione Ephigenię Virginis. Si præsumat (ait) sacramentorum mysteria sumere is, qui nondum est caelesti aqua perfusus, rem bonam conuerit in crimen, & inde reatum æternę pœnæ incurrit, unde à reatu æternę pœnæ poterat liberari, &c. SACRILEGIUM. Sacriligium seu ablatio rerum sacrarum prohibetur.] Vide vocabulo, Facultates Ecclesię non diripiendę, &c. & Fur, &c. Vnde & CANON APOSTOLORVM LXXI. Si quis Clericus vel laicus à S. Ecclesiā coram vel oleum auferat, segregetur. Similiter & CLEMENS I. epist. 2. ad Iacobum fratrem Domini, vt allegat Gratianus causa 17. q. 4. c. Si forte. Si forte quispiā presbyter sine Diaconus sacrarij synodum, vel velum subrepta vendiderit, Iuda Iscariotis similis estimabitur. Qui propter cupiditatem fecerit hoc opus, nouerit se supradicti Iudę suscepturum pœnam. Et Cōcilium AGATHENSE can. 5. & allegat Gratianus causa 13. q. 2. c. Clerici. Si quis Clericus furum Ecclesię fecerit, peregrina ei communitio tribuatur. Et Concilium PISTENSE can. 2. 3. & 4. vbi de rapina loquitur, etiam addit: Quis de rebus Ecclesiarij aliquid abstulerit, grauius iudicetur: quia sacrarū rerum ablatio sacrilegium est, & sacrilegus vocatur, qui ex eis aliquid abstulerit aut abripuerit. Excorres namq; a liminibus nostris sancta Ecclesię tales personę, vsq; ad satisfactionem Ecclesię, quam leserunt, sunt habenda, atq; firmiter denotanda. Et infra: Si quis oblationes Ecclesię extra Ecclesiam accipere vel dare voluerit, præter conscientiā Episcopi, vel eius, cui huiusmodi officia commissa sunt, nec cum eius voluerit agere cōsilio, anathema sit. Idem & si quis de potentibus clericum, aut quemlibet pauperum, aut religiosum exspoliauerit, excommunicatus habeatur, do-

Concilium Morguntinū 4.
Cōcilium Treuerense 2.
Concilium Tridentinū generalit.
Franciscus 2.
Carolus 9.
Anastasius Papa 2.
Abdias Babylonius.
Concilium Agathense sub Cælestino 1.
Concilium in loco Filis di. Aus ad sequam celebrati sub Pipino.

nec reddat aliena. Eadem confirmat NICOLAUS I. epist. ad Adonem Vientiensem Archiepiscopum, & habetur in decretis Gratiani causa 37. q. 4. c. Si cut antiquitus, &c. Idē Cōcilium TRIBVRIENSE can. 7. vide superius, Fur, & Furtum, &c. SALTATIO. Saltationes turpes inhiibentur.] Posui in vocabulo, Nuptiæ, &c. Vide etiam in vocabulo, Ludus, & Spectacula. SANCTVS. Sanctus Sanctus Sanctus.] Hymnus est, quem Seraphim Esaias, cap. 6. dicit decantasse, & in Ecclesia post præfationem decantatur, vt meminimus in vocab. Missa ritus, &c. Porro solenniter huic hymnū decantari instituit in memorato officio ante sacrificij oblationē, SIXTVS I. VIII. à Petro Apostolorum Principe summus Pontifex, vt recenset Damasus I. in eius vita. Constituit (inquit) vt Missarum ablationem Sacerdote incipiente, populus hymnum decantaret, Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth. Et Concilium VASSENSIS II. cano. 4. postquam statuit de hymno Kyrie eleyton, subdit: Et in omnibus Missis, siue Matutinis, siue Quadragesimalibus, siue in illis quę pro defunctorum commemorationibus fiunt, semper, Sanctus, Sanctus, Sanctus, eo ordine quo ad Missas publicas, dici debeat: quia tam dulcis & desiderabilis vox, etiam si die nocteq; possit dici, fastidium non poterit generare. Et hoc nobis iustum visum est, vt nomen Domini Papę quicumque sedi Apostolicę prescribit, in vestris Ecclesijs recitetur. Vide Canon Missæ, &c. SANCTI. Sanctorum inuocatio, intercessio, veneratio, cultusq; defenditur.] Antequam ultra progrediar, volo promouere Lectore in alijs nos locis crebro meminisse intercessionis, & venerationis sanctorum, sicut in vocabulo, Litania, Imago, &c. Nam cum de veneratione Imaginum hic ageremus protulimus quædam Patrum antiquissimorum auctoritates, quę facillē non potuerunt separari, quę de veneratione simul & intercessione sanctorum certā confessionem prætendebant. Verum ne in quarēdo molestiā aliquā pateretur Lectores, in margine signauimus ex aduerso. Itaq; illic redi, & ad vocabulum, Peregrinatio, & Reliquiæ, &c. nam ibidē sapius intercessionis & venerationis sanctorum fit mentio, vt autem cōcepto ordine procedamus, scito ante me plures de hac materia scripsisse, & libros posteris reliquisse doctrina & pietate repletos, quibus sanctorū venerationem & intercessionem contra fremētū hæreticorum impetus tutati sunt, quorum miramur studiū, & amplectimur affectum piū. Inter illos noui tres præcipuē qui egregiē in hoc palestræ certamine excelluerunt, & fidem Catholicę verbis, rationibus, argumētis, & irrefragabilibus Patrum testimonijs tutati sunt. Fuerunt hi ANTHONIO SORABERIVS Italus, IODOCVS CLITHOVÆVS Gallus, THOMAS BEAUXAMIS Carmelita Theologus nostro æuo cōsummatissimus. Hic vltimus ab origine mundi semper sanctos veneratione, & honore à viuis superstitibus habitos, docet, vsq; ad hanc horam, Scripturę testimonijs, & Patrum sententijs per classes digestis. Superfluum ergo videbatur, vt post illos etiā omnium infimus, & omnibus partibus illis inferior hoc genus docendi aggrederer, nisi me iam cōcepti operis compulisset auctoritas, quo intendimus demonstrare Ecclesiasticę disciplinę, & Catholicę fidei regulam ab ipsius Euāgelij auctoribus accepisse,

Nicolaus I.
Cōcilium Triburicense.
Sixtus 1.
Damasus 1.
Concilium Vasense.
* Celebrantur ergo missæ pro defunctis antiquitus à Caluine.
Nomen Papæ referri solum in Canone.
Hęc de dulcedolenda.
Anthonius Sorabarius.
Iodocus Clithoueus.
Thomas Beaumont.

hoc est, ab Apostolis, & legitime in hanc horam referantur. Quod ut etiam hoc articulum, Communionis sanctorum, non praetermittamus, exordiemur ab ipsa Apostolica praedicationis origine, & tempore sanctos fuisse in summa veneratione habitos, & tanquam nostrorum actuum perfectiores, & orationum auditores interpellatos in auxilium & adiutorium Ecclesiae, & populi Christiani, Incipiemus à Constitutionibus Apostolicis, quas CLEMENS I. redegit in ordinem, ubi libro 5. c. 8. sic loquitur Apostolus: De martyribus dicimus vobis, ut apud vos in omni honore sint, quemadmodum & apud nos in honore habiti fuerunt. B. Iacobus, & sanctus noster C. diacocon Stephanus. Hi enim & a Deo sunt beatitudinem consecuti, & ab hominibus honorem expertes omnis delicti, obfirmati adversus peccatum, immutabiles in bonis, in laudibus, de quibus David dicebat: Præiosa in conspectu Domini mors sanctorum eius. Et Salomon: Memoria iusti cili laude. De quibus Prophetia quoque dicebat: Viri iusti tolluntur, & c. Idem epistolae ad Iacobum fratrem Domini, vltima Petri Apostoli verba recensens (illa autem epistola lecta est & approbata in Concilio I. Vafensi sub Leone I.) dixisse ita Petrum sibi refert. Certus esto, quod necesse est te suscipere omne periculum, quia nec ego pro salute omnium ab obsecratione cessabo. Quanto ergo mihi cuius acquiesceris, tanto me cuius laboris & tristitia mea maior relevabit. Et IACOBUS APOSTOLUS in sua Liturgia, quae approbatur in Concilio generali VI. can. 32. Bearam virginem Mariam omni veneratione dignam laudat, & gloriam sublimi fulgentem inuocat. Porro, quod iam ex Abdia Babylonio & ceteris illis Apostolorum discipulis pro veneratione reliquiarum suo loco posuimus, non repetendum putamus: sed hic tantummodo de invocatione & veneratione sanctorum agendum est, quamquam & in vocabulo, Dies festi, & c. de illorum festiuitatibus natalitijs honorandis dixerimus, quae etiam nec replicanda iudicamus. Itaque MARTIALIS APOSTOLUS epistolae ad Burdegalenses, c. 1. in honorem & venerationem S. martyris Stephani Basilicam construxisse gloriatur, ut meminimus in vocabulo, Basilica, & Ecclesia, & c. Similiter idem narrat & epistolae ad Tholosanos, c. 19. se multam habere fiduciam in sanctis gloriatur. De quo etiam narrat AVRILIANUS Lemouicensis eius discipulus in vita eiusdem, quod ante mortem statuit, ut Christiani ad Basilicam, quam aedificauerat, omnino quatuor succedentibus vicissim temporibus conuenirent, orationum munera delaturi, & deprecationum vota in ciuere & cilicio, cum oblationibus & luminarijs, offerendo. Idem ad calcem suum votum ad magistrum S. Martialem dirigit: Adisti nobis ille (ait) de secularibus, qui in orbe exitu pastoris, ut orationibus eius munimur haereditatis aeterna participes adifici sanctorum collegio, & c. Et ABDIAS BABYLONIENSIS lib. 5. certaminis Apostolici: Praefrequentes (ait) Ioannes Apostoli orationes, ad eius sepulchrum virtutes sunt, & c. Vide reliquias, & c. Idem libro. Ad eius sepulchrum, scilicet Philippi Apostoli, praestantur beneficia Dei orante Apostolo. Plura eiusdem. Vide testimonia in dictione, Peregrinatio, Reliquia, & c. Denique DIONYSIUS AREOPAGITA lib. Eccles. Hierarchia, parte 2. c. 7. ubi de exequijs virorum in Christo quiescentium loquitur, ait: Antistes ante funtum aliarum inclinant eum, orationem ad Deum inchoat, sanctosque iam defunctos concelebrat, cum quibus & nuper vita fundum pari laudatione prosequitur, & c. Et paulo post subdit: Itaque Scriptura sacra acquiescentes, viles esse in hac vita dixerim sanctorum preces, hoc modo. Si quis

Clemens I. Hic constitutum libris legit & approbat Epiphanius, lib. contra haereses, sect. 45. contra Socianus, & Cyrillus. Hic solymitanus ecc. ecc. 8. & Nicophorus & alij plures. Act. 12. Act. 7. Phil. 1. 1. Proneb. 10. Ely. 57. Haec Clementis testimonium non inseruit Thomas Beauxamis, ea autem quae inferunt testimonium ex Clemente, a nobis iam in alijs vocabulis prout debebat inserta sunt.

Martialis Apostolus.

Anrelianus Lemouicensis.

Abdias Babylonius.

Dionysius Areopagita huius libri infamem testimonium confirmatum sunt, vide synagoga in eius vita.

sanctorum munerum desiderio incensus, ad eaq. percipienda pie affectus, paruitatis tamen propria conscientia quempiam sanctorum virorem adeat, oreque sibi adiutorem & precatorem accedere, capiat ex hoc omnino utilitatem commoda cuncta excedentem. Fructus enim his, quae peti sacratissimis donis suscipiente diuina clementia, atque imprimis in eo amplectente religiosam cognitionem sui, reuerentiamque sanctorum, & laudabile sanctorum petitionum a se postularum desiderium, consentaneumque his sacratioem habitum. Est enim hoc diuinae sanctionis indicium, ut diuina munera his, qui digni sunt sumere, decemissimo per eos tribuantur ordine, qui ea videri non sunt indigni. Haec si quis spernat sacrosanctam disciplinam, atque infelici elatione seductus dignum se diuina arbitretur familiaritate, sanctosque despiciat, hic certe si petitiones indignas Deo neque, sacras postulauerit, intemog, careat diuinorum desiderio, sibi, ipsi consentaneo, imperita postulatione per seipsum nunquam poterit. Idem cap. 3. eiusdem libri sanctorum memoria in Missa sacrificio fieri docet, ut reposuimus vocabulo, Missa, & c. Et IRNAEVS LVGDVNENSIS lib. 3. contra haereses Valentini & simulium, c. 20. Ad istam temeritatem progressi sunt quidam, ut etiam martyres spernant, & vniuerent eos, qui propter Domini confessionem occiduntur, & sustinent omnia a Domino praedicta, & secundum hoc conantur vestigia sequi passionis Domini, passibiles martyres facti, quos & concedimus ipsi martyribus. Cum enim inquireretur sanguis eorum, & gloria consequentur, tunc a Christo confiduntur omnes qui inhonorauerunt eorum martyrum, & c. Idem familia repetit lib. 4. c. 64. & lib. 3. c. 23. Mariae virginis dicit aduocatum factam, ut reposuimus in vocabulo, Mariae virginitas, & c. Denique TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS lib. de praescriptionibus aduersus haereticos, defunctum Eleutherium Romanum Pontificem & martyre effectum, benedictum appellat. Sed & lib. 2. ad Vxorem, ea inuitat ad excolenda vincula beatorum martyrum. Item lib. 1. de Baptismo: Dominus (ait) per potentiam dormit, donec orationibus sanctorum in vltimis suscitatus coepset saeculum, & tranquillitate suis reddat, & c. Testimonia autem alia sunt eiusdem, quae reposuimus in vocabulis, defunctus, & c. & Romana Eccles. & Litania, & c. Et ORIGENES ADAMANTIENSIS homil. 27. in Mattheum, ait: Discipuli operari, sancti, non solum tunc, sed etiam modo miranda opera erga signum humanum consentientes, ante conspectum Christi intercedunt, & Christum prouocant, ut ne deserat genus humanum propter peccata ipsorum, sed magis moueat eum ad indulgentiam, & c. Idem homilia 3. in Cantica: Omnes sancti (inquit) qui de hac vita decesserunt, habentes adhuc charitatem erga eos qui in mundo sunt, si dicantur curam gerere salutis eorum, & inuare eos precibus suis, atque interuentu suo apud Deum, non erit inconueniens. Scriptum namque est in Machabaeorum libris: Hic est Hieremias Propheeta Dei, qui semper orat pro populo. Idem homilia 3. in Iob, dicit memorias sanctorum in Ecclesijs venerari, & homilia 3. in diuersos sanctorum innocentium memoriam a Patribus celebratam confitetur, ut diximus latius in vocabulo, Dies festi, & c. tum lib. 2. in Iob: O beate Iob (ait) vivens in perpetuum ad Deum, & victor permanens in conspectu Regis Domini, ora pro nobis miseris, ut etiam nos terribilibus Dei misericordia protegat in omnibus tribulationibus, & eripiat ab omnibus oppressionibus maligni, & connumeret nos cum iustis, & conscribat nos cum his qui salui sunt, & requiescere nos faciat cum illis in regno suo, ubi perpetuo cum sanctis magnificemus illum. Idem in Lamentatione sua. Impiciam me genibus prosternere & deprecari vniuersos

Hoc Dionysij testimonium, sicut nec multa quae sequuntur in opere Thomae Beauxamis. i. Ioan. 5. Iacob. 5.

Ta les vti que Caluinista.

Irenaeus Lugdunensis.

Tertullianus Carthagenensis.

Haec omisit Thomas Beauxamis.

Origenes Adamantius.

Quid apertius dici potest.

2. Machab. 15.

sanctos,

sanctos, ut mihi, non audenti petere Deum propter inuicem peccati succurrant, & c. Sub eodem tempore scribit EVSEBIUS CAESARIENSIS lib. 4. Ecclesiast. Historia, c. 6. Potamianam virginem Originis discipulam post obitu Basilici caritatis suo apparuisse, & suis intercessionibus apud Deum obtinuisse, ut Christi fide susciperet, & martyr Christi consecraretur, quia sibi dum viueret humanitatis obsequium praestitisset. Vide historiam. Et CORNELIUS I. epistolae 1. De translatione corporum Petri & Pauli & de Nouato: Orate (ait) Deum & Dominum nostrum Iesum Christum, ut intercedentibus suis sanctis Apostolis maculas vestrorum purget peccatorum, & in sua vos conseruet voluntate diebus vite vestrae, & in fructu boni operis vos perseruabiles reddat, & c. Sub eodem tempore CYPRIANVS CARTHAGINENSIS lib. 3. Epistolae, epistola 5. & 6. Martyres honorandos decernit. Et epistolae 1. lib. 1. ad Cornelium orat, ut qui prior de hac vita decesserit, apud Deum eius non cesserit oratio pro fratribus & sororibus, & c. Qui etiam lib. 4. epistolae 20. ad Presbyteros, & c. Martyrum dies annuerat se dicit commemoratione celebrare, vltimib; reposuimus in vocabulo, Defunctus, & c. Quod etiam statuit sub eodem tempore COCILIVS ROMANVM sub Felice Lepistola qua misit ad Episcopos Galliarum. Perurbatores Ecclesiae (ait) memoriam martyrum execramur, quia propter in praesens Synodo constituimus, ut super memoriam martyrum Missae celebrantur, ne memoria eorum a talibus extinguitur, aut veneratio possit prohiberi. Denique METHODIUS TYRIVS in suis reuelationibus mentionem facit capfarum & reliquiarum sanctorum, quae in Ecclesijs cõseruantur. Vide reliquia, & c. Et ARNONIVS PRÆBYTER in Psalm. 31. exponens illud: Pro hac orabit ad te omnis sanctus in tempore opportuno, & c. Opportunum (ait) tempus interueniendi profero est, quando seruus emendatur: Nos ergo damus opportunum tempus sanctis orandi pro peccatis nostris, quando a peccato recedimus, & c. Et ANTONIVS MAGNVS epistolae 2. ad Arsenoitas, quas legit & recipit Hieronymus in catalogo scriptorum Ecclesiasticorum, & c. Nolle vos cupio, filiole, quam plurimum dolorem meum quem habeo pro vobis, aspiciens grandem illam confessionem, quae super vniuersos aduenit, & considerans multum illum laborem sanctorum omnium atque gemium, quae emittunt pro vobis, semper ad Deum cernentes laborem proprii conditoris, omnesque malitias parvipendentes, nec non & decipulas diaboli, & c. Denique Concilium GANGRENSIS atque CARTHAGINENSIS I. memorias martyrum contententes anathemate feriunt. Vide repositum in vocabulis, Missa, Oblatio, Martyr, & c. Et ATHANASIVS ALEXANDRINVS sermone in S. Deiparâ virginem, exponens illud Euangelij: Ingressus Angelus ad eam dixit: Ave gratia plena, & c. Audi (inquit) filia Davidis & Abrabe, & inclina aurem tuam ad preces nostras, & ne oblitiscaris populi tui, neque, nostri, qui sumus de familia & de dono patris tui. Ad te clamamus, recordare nostri, sanctissima virgo, & retribu nobis pro exiguis istis eloquijs magna dona ex diuitijs maris gratiarum. Intercede Hera, & Domina, & Regina, & mater Dei pro nobis, quonia ex nobis tu oriunda es, & his qui edius est, ex te, carnigerus Deus noster, quae decet gloria & magnificentia, & c. Et HILARIUS PICTAVIENSIS enarratio in Psalm. 140. Omnium (ait) sanctorum fidelis oratio clamor est Dei: sicut enim ad eum non vocis clamore clamatur. Martyrum sanguis voce corporis caret, sed indignitas necis eorum Deo clamor est, & c. EPHEM EDESSENVS sermo. De martyribus. Praecuram B. Martyres, qui pro Domino salua-

Eusebius Caesariensis.

Cornelius I.

Cyprianus Carthagenensis.

Concilium Romanum sub Felice I.

Hunc Episcopum Tyrivm dicit Tricemius, sed Thomas dicit Cypri. Arnonius Prefbyter.

Antonius Magnus.

Concilium Gangrense. Concilium Carthagenense.

Athanasius Alexandrinus. Oratio ad B. Mariam.

Hilarius Pictaviensis.

Ephem Diaco-nus Edessenus.

tores, proq; illius charitate sponte & impigre tormenta subistis, atq; ideo familiaris Domino cõmuniti estis, & pro nobis miseris & peccatoribus, & negligentia squalore sordentibus, Dominum interpellare dignemini, ut superueniat in nos gratia Christi, qua corda nostra radio sanctae claritatis illustret, ut ipsum toto corde diligere possimus. Vos nepe vere beati atq; gloriosi estis, quos Angelis & homines pari consensu beatos praedicant. Et post pauca: Nunc igitur, o beatissimi viri, o gloriosissimi martyres Dei, me miserum vestris inuare precibus, ut in illa hora misericordiam consequar, quando manifesta erit occulta hominum. Idem oratione in diuinâ virginem Mariam, quantis titulis eam decoret facis norunt, qui illâ deuotissimâ legerunt. Verum quia prolixâ satis est, circa medium ita loquitur: Non mihi (ait) alia fiducia, o Virgo sincera. Ex vltis equidem materis tibi Domina mea deditus sum miserabilis, & cliens tuus vocatus sum, ne maleuolus Sathanas me ad infernas portas abducat. Tu enim meus portus, o virgo inuolata, & presens auxiliatrix, deniq; sub tutela & protectione tua totus sum. Crebris lacrymis te, o celeberrima mater, imploro, & aduoluo tibi, o Domina mea, suppliciter clamans, & c. Orationem cõsimilem fudit ad B. virg. Mariae Aegyptiaca, referente PAVLO Diacono in eius vita. Deniq; GREGORIUS NISSENVS frater Basilij Magni oratione in eundem S. Ephrem, quae elegantissima est, ad calcem ita loquitur: Tu vero, ait) diuino assistis altari, vitæq; principi ac sacrosanctae vna cum Angelis sacrificas Trinitatem, omnium nostrum recordare, nobisq; peccatorum veniam impetra, ut sempiterna regni caelestis beatitudine perfruamur in Christo Iesu Domino nostro, cui gloria in aeternum. Amen. Idem oratione in S. Melchii Episcopum Antiochenum (scripsit etiâ in eundem Ioannes Chryostomus homilia, sic loquitur: In aditis (ait) Sacerdos est ad interiora velaminis, quo praecursor nobis Iesus introiit, reliquit carnis exuuias, non amplius similitudinem, & umbra caelestium suspicium, sed ipsam rerum exemplar intuetur, non amplius per speculum in imagine, sed facie ad faciem Deum alloquitur, & erroribus nostris veniam implorat, & c. Idem in S. Theodorii martyrem. Nos igitur, o beate anni circulo benignitate Creatoris peracto, sacri hinc martyrum, studiosum coetu congregauimus, comune adorantes Dominum, certaminemq; tuorum praconium memorabile celebrantes. Tu vero ce-lebritatis auber quicquam, te ora tenet, huc ad nos veni. Nos enim te vocant vicissim vocamus. Quocirca huc in aethere sublimi moraris, sine caelestem aliquo orbe circumuertis, sine inter Angelorum choros constitutus Domino assistis, sine inter principatus & potestates, ut seruus fidelis eum adoras, istis omnibus parumper intermissis ad nos, qui te colimus & honoramus, accede. Ad licet oculis nostris minime perspicuus sis, sacrificia nostra tamen intueri, ut quas Deo, qui tibi pro vno supplicio & pia vnica confessione tam multa munera largitur, gratias agimus ipse conduplices. Merita ex sanguine, quae effundisti, & ignis cruciatu, quae pertulisti, letitiam percipe. Quot enim supplicij tui tunc spectatores erant, tot nunc honoris ministros habes. Multis beneficijs indigemus, tu legationis munere fungere apud cõmunem Regem pro patria tua, & c. Et infra: Quod si maiore sit opus auxilio, fratrum tuorum martyrum chorum adhibe, & vna cum omnibus supplica. Multorum preces instorum, populorum, & nationum crimina diluent. Petrum admo-ne, Paulum excita, & c. Et NECTARIUS CONSTANTINOPOLITANVS Episcopus oratione, Propter quam causam in primo Sabbatho ieiuniorum celebramus memoriam sancti martyris Theodori, & de ieiunio & elemosyna (sic oratio titulum praefert) ad calcem ita loquitur: Nos autem martyrem laudamus his quas par est laudibus, & miraculi semper recentem me-

Oratio ad B. Mariam.

Paulus Diaconus. Gregorius Niftenus Episcopus. Non haec Thomas Beauxamis inseruit.

Oratio ad S. Theodorum.

Vide oro.

Nectarius Constantinopolitanae Episcopus.

mortiam in nobis circumferentes gloriosi martyri fideliter exclamemus: O splendor martyrum & decus sanctorum! o vere Dei donum, o custos & invictissime defensor Christi fidelium, ne obliuiscaris nostra paupertas & humilitas, sed semper pro nobis intercedere. Te namque etiam post mortem credimus vivere, ut Dominus dixit, dicens: Qui credit in me etiam si mortuus fuerit, vivet. Tu autem qui non solum credidisti, sed etiam pro ipso es mortuus, o merito laudande martyr in Deo vivis, vita in quam non cadit senium, & que non terminatur. Qui ergo in Christo vivis, & stas prope eum, redde ei tuis precibus propitium tuis famulis, ut per te liberati, ab his que hic sunt molestis, que illic sunt bona consequamur, &c. Et NICEPHORVS PHILOSOPHVS & ORATOR, oratione Encomiastica, seu funebri in S. Antonii inter Dei Pontifices & Patriarchas admirabilem (sic quippe titulum preerat) ad calcem, ait: Omnium sanctorum & iustorum, illorum quidem mores, bonum vero cursum, aliorum autem actionem, simul vero omnium ad primum boni vehementissimum & constantissimum inuitatus est desiderium. Quo nunc aperie fructus, protegas & defendas, o diuinum & sacrum caput, sacrum gregem, & tuis precibus corrobora sceptris pietatis, & manu prebeas pia potentie mundi, curas cum eo participans, & intercedas apud Deum assistens sine intermissione, pro eo quod orasti cum esset cum ipso, & eius vite intercesses: mundana ei conserues nauem in tuto portu diuina tranquillitatis, omnes sedans in vines & temetipsum improborum, & obruas insulsum inimicorum, tam eorum qui sub oculis cadunt, quam qui non cadunt, in Christo Iesu Domino nostro, cui gloria, &c. Et ARETHA CÆSARIENSIS Cappadociæ Episcopus, oratione in S. Euthymii Episcopi Constantinopolitani habita ad sepulchrum illius ad calcem. Verumtamen qui laborum iam tuorum premia percipisti, vnaque, es cum duce magistroque, Christo, cum isthinc nobis concilia, ut sitat procellam, tempestatem cohibeat, maris tumultu sedet, his, qui itidem ut nos iniurijs afflicti fuerit, merita premia persoluat, siue ut iudicium conuertatur in iustitiam, siue ut iniuriarum auctores, agnoscant se deliquisse, & idoneam contra quam haecenus ab his facta est cantilenam auspicentur. Idem oratione, in S. martyres Guriam, & Samoniam & Abibum, ad calcem. Illud quoque, nullo modo silentio pretereundum de puella, quod propter rei admirabilitatem omnem propemodum fidem exuperat. Viuens namque, hac, cum abscleratis hominibus in sepulchro recens cadaueribus plenum esset delecta, in regione barbara atque, a patria ipsius longe remotissima, ubi sanctorum martyrum fidem precibus implorauit, quorum etiam ope freta longam adeo peregrinationem susceperat, certissime quod expectarat consecuta est. Et infra: O seruatores celeres expediti, o fidem vestram implorantiu adiutores strenui inuitati, o ad ea que spondidistis persoluenta sine mora promptissimi, & in retribuendo quod cuique, conuenit minimo leniti. Propterea iam o sacer conuenit ac Deo dicata concio, mihi quidem persoluta sunt que vobis erant pollicitum, &c. Sic & PALLADIVS Cappadociæ Episcopus, oratione in S. Colobii Episcopi lib. Paradisi de vita sanctorum Parrum, c. 48. Virgo ait) nomine Taor, ad Martyrii S. Colobii martyris venit, ubi orationibus vite perfectis, operari coepit tale tempus quo omnes penitus a memorato recedere loco. Quod cum ita factum videret, coepit sedere & invocare sanctum martyrem, dicens: Sancte Colobie benedic esam meam, atque, interuentibus tuis mecum proficere dignare, &c. Refert quoque NICEPHORVS CALLISTVS lib. 12. Historiæ Eccles. c. 39. quod cum magnus Theodosius contra Eugenium tyrannum bellum gereret, & immineret certamen, & multi de eius exercitu aduersariorum copijs visis eum dehorta-

retur ne pugna committeret. Nequaquam (ait) eorum consilio religiosissimus ac quiescenti Imperator. Minime namque iam tribuendam esse imbecillitatem dixit omnipotenti crucis armature, que ex aduerso Hercules imaginem opposita esset. Exercitui enim meo (ait) Crux preiit, illius autem copias Hercules ducit. Hac verba proloquutus, iter ingressus est. Constantinopoli autem profectus, ubi in septimo ad Ecclesiam venit, quam ipse Ioanni Baptista (eum enim precipue honorabat) construxerat, eam esse ingressus, ut simul & precatione ad Deum faceret, & Baptista ad ferendum sibi auxilium invocaret, quo optatum sibi & Romano exercitui exitum pugna haberet, &c. Quam autem victoriam exinde reportauit in sequentibus describit Nicephorus. Porro BASILIVS MAGNVS in liturgia sua, que approbatur in generali VI. Concilio, can. 32. Sanctifica (ait) animas nostras & corpora, & da nobis in sanctitate deseruire tibi omnibus diebus nostris, intercessionibus S. Dei Genitricis & omnium sanctorum, qui a seculo glorificauerunt te: precipue sancta & inemerata benedicta dominatrix nostra Dei genitricis & semper virginis Mariae, S. Ioannis precursaris & baptista, Sancti N. cuius memoriam facimus, & omnium sanctorum tuorum, quorum postulacionibus visita nos, & memento omnium dormientium in spe resurrectionis eterne, &c. Idem oratione in S. quadraginta Martyres. O sancti chorum! o sacrum ordinem! o cunctum inexpugnabile! o communes generis humani custodes, optimarum curarum socij, precij ac votorum inuicem suffragatores, legati apud Deum potentissimi, astra mundi flores Ecclesiarum, vos non terra cõtecit, sed caelum excepit. Et paulo ante dixerat: Beneficium igitur hoc, fratres dilectissimi, gratia hanc meminimè deficientem ex Deo obtinemus. Parati est hic Christianis auxilium, Ecclesie videlicet, martyrum exercitus triumphantium, chorus laudantium Deum. Sape operam dedistis, saepe laborastis, ut unum pro vobis orantem inueniretis. Quadraginta sunt hi vnam orationum emittentes vocem. Vbi enim sunt duo vel tres in nomine Domini congregati, ibi Deus est: vbi vero quadraginta fuerint, quis dubitet Deum esse presentem? Qui aliqua premiorum angustia, ad hos confugiat: qui rursus letatur, hos orat. Etio ut a malis liberetur, ille ut daret in rebus letis, &c. Idem oratione in S. Mamantem martyrem: Memores (ait) estote martyris quoiquot illo per formam potius estis, quoiquot in hoc loco constituti adiuuatores ipsi ad precandum habuistis, quibuscumque, ex nomine aduocatus ipse fuit operibus, quoiquot aberrantes ad viam reduxit, quoscumque, sanitati restituit, quibuscumque, pueras iam mortuos ad vitam reductos reddidit, &c. Et ad calcem: Christus in illa nos custodiat indemnes, illos, & a lupi rapacitate securos, & Ecclesiam hanc immolam, ac magnis martyrum turribus munitam conferuet, &c. Et GREGORIUS NAZIANZENSIS oratione 8. in eundem S. Basilium, ad calcem orationis: Tu autem, sacrum ac diuinum caput, ex alto nos respice, & carnis stimulum, instructionem nostram a Deo nobis datam aut tuis fide precibus, aut fortiter me ferre persuade, totamque vitam nobis in melius permuta. Cum vero emigrabimus, nos ibi tuis excipere tabernaculis, quo simul viuantes Trinitate sancta & beata pariter aspiciamus purius & perfectius, cuius nunc simulacrum medicoriter percipimus, &c. Idem epi. 14. in Patre suo Gregorio Episcopo, ad calcem. Ostende nobis ubi sit gloria, & lumen, quod circum te est, & circa nos paulo post uxorem, & nunc filios quos preoccupasti, neque eisdem suscipere tabernaculis, populoque tuo veniam concede, tam illi, qui tibi commissus fuit, quam qui gratia tua particeps est factus, intorque illos dirige: precipue vero pastores omnes & Episcopos cunctos, quorum tu pater vocaris, &c. Idem oratione 19. in S. Martyre Cyprianum

O Imperatoris mentem sanctam ac deuotam, que vti nam in nostris Principibus inuenitur.

Basilius Magnus.

Miror vbi Caluissus oculos amiserit.

Gregorius Nazianzensis. Oratio ad S. Basilium.

ad cal

Oratio deuotissima.

Nicephorus Philosophus & orator.

Huius non meminit Thomas Beausanis.

Aretha Cæsariensis Cappadociæ Episcopus.

Nec huius meminit Thomas.

Palladius Cappadociæ Episcopus.

Nicephorus Callistus.

Oratio ad S. Cyprianum.

Oratio ad S. Athanasium.

Gregorius Presbyter.

Aethiopes.

Oratio ad Virgine Mariam. Non haec Thomas.

Oratio ad S. Paulum.

Ioannes Chrysostomus.

Oratio ad S. Michaelen.

Constantinus Magnus collatur.

ad calcem. Tu vero nos ab alio propitius respice, nostrumque sermonem ac vitam dirige, & sanctum ouile, hoc pace, aut vna rege, ac reliqua, quantum possibile est, ad meliora dispone, molestis que lipos syllabarum & verborum molibus abige, ac S. Trinitati, cui nunc astra splendorem nobis perfectiorem & clariorem gratificare, quam adoramus, quam glorificamus, de cuius nos republica sumus. Idem oratione 25. in S. Athanasium. Ceterum Athanasio amicum & sacrum caput, tu è superius propitius nos respice, & populum sanctum dirige sancte Trinitatis adoratore, & nos in pace fove & compage. In certamine autem dirige & suscipe, cum te ipso statur, & his qui tales sunt ut tu, etiam si magna sit petiio in ipso Christo Domino nostro, &c. Similiter & oratione 9. in Sororem Gorgoniam, eius auxiliu & intercessionem implorat: & oratione 19. virginem Iustinam refert virginem Mariam rogasse, ut sibi periclitanti opem ferret. GREGORIUS PRESBYTER in vita eiusdem Gregorij Nazianzenis, ad calcem. Tu vero, Pater beatae senectus, & spe etator & mysta, ubi voce exultationis & salutis Angeli cum sanctis Deum collaudant, tui memor sis Gregorij, qui hac breuiter est philosophatus. Etenim si dum hac apud te proloquor, ob virium etiam defectum dignitate destitutor, animi tamen propitius inobedientia me culpam emittaturum spero. Siquidem non minus ad te, quam ad Deum ipsum sacra vox illa perinet, acceptum esse quidquid sit pro viribus. Et AETHIOPIES in liturgia sua. O virgo in omni tempore mater Dei & Christi, affor sussum & in alium oratione nostram apud electos filios, tui, ut remittantur peccata nostra. Latere Dominus, quae peperisti nobis lumen verum I. I. I. Christum Dominum nostrum. Ora pro nobis apud Deum, ut miseretur anima nostra. Ora pro nobis in conspectu throni Filij tui Iesu Christi. Latere immaculata verè Regina letare gloria nostrorum parentum, quia peperisti nobis Emmanuelem. O vere mediatoris ante Dominum nostrum Iesum Christum: Te supplices exoramus, ut memor sis nostri. Ora pro nobis, ut deleatur iniquitates nostra. Et iterum: O bone minister S. Pauli, sanator infirmorum, ora & intercedo pro nobis, ut liberetur anima nostra propter multitudinem miserationum Iesu Christi & sancti nominis sui. Amen, &c. Et IOANNES CHRYSOSTOMVS in liturgia sua, quae ab Eraimo Roterodamo verba est, & ponitur in fine operum. Apostoli, martyres, Prophetae, Sacerdotes, Confessores, & iusti, qui bene certamen consummasti, & fidem seruastis aduicia seruantes, ad Saluatorem pro nobis ipsi orate saluari animas nostras, &c. Et iterum ibidem: Caestis militia Princeps Michael, rogamus te nunc indigni, ut tuis intercessionibus munias nos umbra immateriali nature tuae, custodis nos, Procidimus, & sine intermissione ad te clamamus, a periculis erue nos, ut virtutum Princeps caestis, &c. Idem homi. 66. ad populum Antiochenum: Christus discipulos suos postquam obierunt fulgere fecit. Et quid dico discipulos? Nā & eorum loca & sepulchra simul, & tempora perenni memoria celebrari curauit. Tu vero mihi sepulchrum ostendas Alexandri, & proferi diem quo vitam finiuit. Nihil horum in sege, sed omnia destructa sunt & exterminata. Christi vero seruorum & sepulchra clara sunt regiam assecuta dignitatem, & dies notissimi mudo festam afferentes letitiam, &c. Et infra: Audbis horum Dominum predicare mortuum, cuius serui vel mortui terrarum orbis Regum sunt protectores. Nec hoc tantum quis Roma fieri viderit, verum & Constantinopoli. Nam & Constantinum Magnum ipsius filius honore magno censuit haberi, si pro foribus piscatoris paternum corpus collocaret. Et quod in regijs sunt ianitores regibus, hoc sunt in monumento piscatoribus reges. Insublequētibus

etiam peregrinationu ad sanctorum sepulchra meminit. Idem oratione in S. Martyres Inuenunum & Maximum, ait: Idcirco sepe eos inuiscimus, titulos adornemus, magnasq; fide reliquias eorum contingamus. Etenim sicut milites vulnera, quae in praelijs sibi influcta regi monstrantes scienter loquantur: ita & illi in manibus absclta capita gestantes, & in medium afferentes, quae, voluerim apud regem caelorum impetrare possum, &c. Idem homi. 44. in Genesim, c. 19. Quando quod ex nobis est (ait) simul offerimus, & accedit intercessio sanctorum, plurimum nobis confert. Quod si ipsi negligentes fuerimus, & spe in illis solis collocamus nostrae salutis, nihil amplius nobis prodest, non quod infirmi sunt iusti, sed quia propter nostram desidiam nos ipsos perdimus, &c. Idem homi. 2. in Psal. 50. O rem admirandam! o ineffabilem clementiam Dei! Dauid mortuus est, & Ezechia viuo patrocinator. O iustorum etiam post consummationem inexpugnabilis pugna viroren! Dauid mortuus est, & post mortem suam inuenitur viuentibus iam grade praestitisse salutem. Certe iam defecerat Dauid, & habebat iam multos annos requiesces. Quid autem dicit Scriptura? Protegam ciuitatem hanc propter me, & propter Dauid seruum meum. Dauid mortuus est, & merita eius vigent, &c. Plura quidem, sed in alijs locis reposita sunt. AMBROSIVS MEDIOLANENSIS lib. De viduis, ait: Obsecrasti sancti Angeli pro nobis, qui nobis ad praesentem dati sunt. Martyres obsecrandi, quorum videmus nobis quoddam corporis pignore patrociniū vendicare. Possum pro peccatis rogare nostris, qui proprio sanguine, etiam si qua habuerunt peccata, lauerunt. Isti enim sunt Dei martyres, nostri praesules, speculatores vite actuum nostrorum. Non erubescamus eos intercessores nostrae infirmitatis adhibere, quia ipsi infirmitatem corporis, etiam cum viuerent, cognouerunt. Idem oratione in S. Saryru fratrem: Para frater hospitium, & quomodo aduocasti hic omnia nobis fuere communia, ita illic quoque, in diuiduum nesciamus. Ne quod cupientem tui diu deseras, properantem expectantem, sustinam adiuua, & si diuitius morari videbor, accersis. Quid enim mihi superbia solati, quae quod me citius ad te frater spero venturum, nec digressus tui inter nos longa diuortia foret tuis intercessionibus mihi hoc posse conferri, ut citius desiderantem tui aduocet, &c. Idem sermone in inuentione sanctorum martyrum Geruasij & Prothasij, qui situs est ad calcem operis epistolarum, saepius intercessionis sanctorum meminit. lege si vacat. Et iterum, sermone in natali S. martyri Nazarij & Celsi, qui est omnium sermonu vltimus, ait: Licet istius Christi testis pretiosus confessionem, pretiosior sanguine, crudeli uulnera pretiosior, & tincta veste candidior, licet hic Mediolanensem peculiaris puteur privilegio sepulchri, sed omnium est communione suffragij. Neque enim istius verbis charitas proflua, & fides auara tantum huic martyri derogauerit, dum sibi arrogat, ut solum erga membra sua patrociniū illius beneficia affutura esse crediderit. Non clauduntur locis, quod diffunditur meritis. Inuocasti ubique martyrem, ubique te exauditi illo qui honoratur in martyre, &c. Et MAXIMVS TAURINENSIS homilia in die S. Agnetis, ad calcem. Itaque o splendida Christo pulchra Dei filio, & omnibus Angelis grata & Archangelis, ut nostri meminis, se digneris, quibus possumus precibus exoramus, ut nobis ille tribuat peccatorum indulgentiam, qui tibi tuorum omnium laborum tradidit palmam, qui regnat cum Patre & Spiritu sancto, &c. Idem homilia in die S. Otauij & Solutoris martiris Tauricorum. Cuncti martyres (ait) deuotissime percolendi sunt, sed specialiter hi venerandi sunt a nobis, quorum reliquias possidemus. Ibi enim nos orationibus

Peregrinatio ad S. Cyprianum sepulchra & reliquias.

Ambrosius Mediolanensis.

Maximus Taurinensis Episcopus.

Oratio ad S. Agnetem.

adiuant,

adnuant, isti etiam adnuant passione. Cum his autem nobis familiaritas est. Semper enim nobiscum sunt, nobiscum morantur, hoc est, in corpore nos viuentes custodiant, & de corpore recedentes excipiunt. Hic ne peccator nos labes absumat, ibi ne inferni horror inuadat. Nam idem hoc a maioribus prouisum est, ut sanctorum ossibus corpora nostra sociemus, ut dum illos tartarus metuit, nos pena non tangat: dum illis Christus illuminat, nobis caligo tenebrarum diffugiatur, &c. Et EVSEBIUS EMISSIVS homilia in S. Stephanum prothomartyrem, ad calcem. Dum pro Iudaeis Stephanus supplicat, spem nostram, ac fiduciam nutriat. Nam dum pro persecutoribus deprecatur, manifesta cultoribus suffragia pollicetur. Vide reliquum infra, Reliquiae, &c. Idem homilia in S. Martyres Ehippodium & Alexandrum, non longe ab initio.

Indigenarum martyrum cultus, & honor specialium patronorum, sicut peculiare dat gaudium, ita proprium requirit affectum. Etenim si peregrinas palmas, extraneasque victorias, & coronas ac transmarinos triumphos tanta nos oportet sedulitate venerari, ut quod alienum est locis nostrum faciamus officijs, & illud quod non includitur sepulchris sit commune suffragijs: quanto nos impensis conuenit in eorum celebrare seruare studio, excubare famulatu, quibus multiplicem debet religio deuotionem, Ecclesia honorem, patria charitatem: ut sicut eorum per unius parentis gremium iure nascendi cognati sumus, ita nobis erga eos pietatis & gratiae prouilegium vindicemus, ut ad eos fidei deuotione prius accedamus, ut quorum esse ciues gratulamur in terris, cum his municipatum habere mereamur in caelis? &c. Reliquia vide infra in dictione, Reliquiae, &c. Et DIES FESTI, &c. Et CYRILLVS HIEROSOLYMITANVS Catechesi 16. Illuminatorum Hierosolymis. Cui Spiritus sanctus donatus est, anima illius illustratur, & plusquam homo cernit, & in terra erit corpus, & anima caelos contemplantur. Neque in tenebris quicquam occultatur sanctis, &c. Idem Catechesi 18. De venerandis sanctorum reliquijs copiose tractat, ut videbis suo loco infra. Tom Catechesi Mystagogica 7. memoriam sanctorum Apostolorum & martyrum & Prophetarum in Missarum solennijs proficitur, ut suo loco diximus.

Et PAULINVS NOLANVS statim in initio (ui operis, in S. Felice martyre, Natali, sic orditur: Inclyte confessor meritis & nomine felix, Qui dominum Christum constanti voce professus, Conterendo truces meruisti euadere penas, Vetus in aeternum sine sanguine martyr honorem. O Pater, o Domine, indignis licet annue seruis, Ut tandem hanc fragili trahimus a corpore vitam Sedibus optatis, & qua requiescis in aula Hunc liceat celebrare diem, &c. Et Natali 2. profecquitur: Sis bonus o Felix, tuis Dominum, potentem Exorabis, liceat placati munere Christi, Post pelagi fluctus mundi quoque fluctibus actis In statione tua placido consistere porus, &c. Et ALPHANVS SALERNITANVS Episcopus in opere de vitali, fratrum martyrum, quorum vitam nos dum nouitiam tyrocinio detineremur diffusissimam stylo profa descriptum. Sic verò ille loquitur: Est sed vera salus medicinaque Christus, Qui me saluauit, natum seruauit, Aeterni Faucibus abstraxit, meritis precibusque suorum, Sanctorum, demum quos pessimus omnibus horis Nominis clamabat, quos & virtute ferebat precipuos, &c. AVRELIUS PRUDENTIVS in Peristephano, Hymno de S. Agnete, ad calcem: O virgo felix, o noua gloria,

Reliquiae Martirum.
Eusebius Emisius Episcopus.
Patronos vocat, & cultu prosequendos martyres.
Cyrillus Hierosolymitanus.
Sancti omnia uiuent.
Paulinus Nolanus Episcopus.
Alphani Salernitanus.
Huius non meminisse Thomam.
Aurelius Prudentius.

Caelestis arcis nobilis incola, Intende nostris collusionibus, Vultum gemello cum diademate, &c. Idem Hymno in S. Martyrem Vincentium: Beate martyr prospera Diem triumphalem tuum, Quo sanguinis merces tibi Corona Vincenti datur. Et ad calcem hymni: Adesto nunc & percipe Voces precantum supplices, Nostrae reatus efficax Orator ad thronum Patris, Misere nostrarum precum, Placatus ut Christus suis, Inclinet aurem prosperam, Noxas nec omnes imputet.

Idem Hymno in vitam S. Romani martyris statim initio sic enim inuocat martyrem: Romanae Christi furtis adferor Dei, Elinguis oris organum fauor moue, Laegire compium carmen infansissimo, Fac ut tuarum mira laudum concinam, &c. Et EPIPIVS vxor Seuerini, in Hymno de Apostolis Petro & Paulo: Vos ergo modo gloriosi martyres, Petre beate, Paule mundi lilium, Caelestis aulae triumphales milites, Precibus almis vestris nos ab omnibus Munite malis, ferite supra Sydera, &c.

FORTVNATVS PICTAVIENSIS ad calcem lib. 2. in vitam S. Martini: Da veniam, quia te cecinit roa lingua relatu, Fer pietatis opem misero miseranda misertor Reator, ut alitibrono cum venerit arbiter orbis, Tum memor obineas delicti obliuia nostri, Inter me ac Dominum mediator adesto benigne, Quem sua culpa ligat, tua, ut interuentio soluat, Spes fortunati sit fida salutis egeat, Suppliciter humilem tibi se frauisse, Patrone, &c. Et lib. 3. ad calcem ita orat: --Martine Senator, Cui dedit arma fides, & cui fiducia Rex est, Miles amore cliens, & factus honore coherens, Qui potes, ore mei veniam deprecare reatus, &c. Et PAULVS Diaconus in Hymno edito ad honorem S. Ioannis Baptistae, sic incipit: Vi queant lacris resonare fibris, Mira gestorum famuli tuorum, Solue polui labij reatum Sancte Ioannes. Nunc potens nostri meritis opinatis Pestoris duos lapides repelle, Asperum planans iter & reflexos Dirige calles, &c.

Idem in vita S. Mariae Aegyptiacae, quae lecta est in Concilio generali VII. refert beatam illam peccatricem coram imagine Deiparae virginis orationem fuisse, quam inseruimus in vocab. Imago, &c. Ad calcem autem historiae, refert, quod cum defuncta esset in heremo, Zozimas lachrymis pedes eius ablues, & multipliciter effusa prece exorans, operuit terra corpusculum astante leone. Et HIERONYMVS STRIDONENSIS multipliciter sanctorum ueneratione, & intercessionem defedit contra Vigilantiu, libro edito in eundem, & epist. ad Riparium, ut diximus in vocab. Reliquiae, &c. & in Epistaphio Pauli ad Eustochiu, ad calcem: Vale (ait) o Paula, & cultoris tui extremam senectutem orationibus inuua, fides & opera tua Christo te sociat, praesens facilius quod postulas impetrabis. Idem epist. ad Paulam de obitu Blefillae.

Clamat

Elpis vxor Seuerini Boetij.

Huius non meminisse Thomam.

Paulus Diaconus.

Nec huius.

Hieronymus Stridonensis.

Clamat Blefilla defuncta, Putas me esse solam: Habeo pro te Mariam matrem Domini. Misereris mei, quia midum reliqui? At ego vestri sortem doleo, quos adhuc seculi carcer includit, quos quotidie in acie preliantis nunc ira, nunc auaritia, nunc libido, nunc variorum incertina uitiorum pertrahunt ad ruinam, loquitur illa & alia multa, quae taceo, & pro te dominum rogam, mihi, ut de eius mente securus sim, veniam impetret peccatorum, &c. Idem epistola ad Marcellam. Martyrum ubique sepulchra veneramur, & sanctam familiam oculis apponentes, si liceat etiam ore contingimus. Et monumentum in quo Dominus conditus est, quidam existimant negligendum? AvGVSTINVS HIPPO NENSIS lib. 21. contra Faustum, cap. 21. Populus (ait) Christianus memorias martyrum religiosa solennitate concelebrat, & ad excitandam imitationem, & ut meritis eorum conficiatur & orationibus adiuuetur. Ita tamen ut nulli martyrum, sed ipsi Deo martyrum, quamuis in memorias martyrum constituamus altaria. Quis enim Anisimum in locis sanctorum corporum assistens altari aliquando dixit: Offerimus tibi Petre, aut Paule, aut Cypriane? Sed quod offerunt, offertur Deo, qui martyres coronauit, ut ex ipsorum locorum admonitione hos imitari affectus exurgat, ad acuendam charitatem in illos quos imitari possumus, & in illum quo adiuuante possumus. Colimus ergo martyres eo cultu dilectionis & societatis, quo & in hac vita coluntur sancti homines Dei, quorum cor ad laudem pro Evangelica veritate passionem paratum esse sentimus. Sed illos tanto deuotius, quanto securus post incerta omnia superata, quanto etiam fidentiore laude predicamus iam in vita feliciorum victores, quam in ista adhuc usque pugnantem, &c. Idem lib. 21. De ciuitate Dei, c. 18. Neque credendum est (ait) tunc amissuros sanctos viscera misericordiae cum fuerint plenissima ac perfectissima sanctitatis, ut qui tunc orabant pro inimicis suis quando & ipsi sine peccato non erant, nunc non orent pro supplicibus suis quando nullum ceperint habere peccatum. At vero Deus non exaudiet tot & tales filios suos, quando in tanta eorum sanctitate nullum inueniet orationis impedimentum? Idem lib. De cognitione veritatis vitae, cap. 9. Cum sanctos in oratione inuocatis, sic oportet de eis cogitare constituis in gloria aeterna claritatis, sic splendidissima lumina longe praesulcore Solis lucentia, quae omnia bona pleniter in Dei visione habeant, & cunctis se inuocantibus potentem subueniant. Et cap. 39. subdit: Cum anima nostra aliquid secundum Deum desiderant, & hoc sibi a Deo per sanctos dari, sine corde, sine lingua, sine voce postulant, anime sanctorum, quibus est idem audire quod videre, & e conuerso, non voces, sed verba intuentes, desiderata eis a Deo impetrant, &c. Idem in Plal. 58. Dominus noster Iesus Christus adhuc interpellat pro nobis. Omnes martyres qui cum illo sunt interpellant pro nobis. Non transeunt interpellationes eorum, nisi cum transferit genitum nostrum, &c. Idem lib. 7. contra Donatistas, cap. 1. Beatus Cyprianus qui iam perspicit ueritatem, quam meruit adipisci per charitatem, adiuuet nos in orationibus suis in istius carnis mortalitate tanquam in caliginosa nube laborantes, ut donante Domino quantum possumus bona eius imitemur, &c. Plura hic infererem eiusdem testimonia, sed quoniam in alijs iam locis sapienti ad inferimus, ideo super sedemus. Porro VICTOR VICENSIS lib. 3. persecutionis Africae sub Genferico & Humerico Vandalo, sub finem. Adestote Angeli Dei mei, qui nunquam decetis constitui in ministerio vestro propter eos qui hereditatem capessiri sunt aeternae salutis, & videte Affricam totam dudum tantarum Ecclesiarum cuneis saltam, nunc ab omnibus desolatam,

tantis ordinibus sacerdotum ornatam, modo sedentem viduam & abiectam. Dicite Deo nostro susceptor, & habentes fiduciam supplicandi, quoniam tribulatur & venter illius turbatus est a steru eius, quia sedit inter gentes, & requiem non inuenit, nec est qui consoletur eam. Deprecamini patriarcha, de quorum stirpe generis nata est qua nunc laborat in terris. Orate sancti Propheta cognoscentes afflictam, quam antea vaticinante praeconio cecidistis. Estote Apostoli suffragatores eius, quam ut congregaretis uniuersum orbem, ascendente in vobis Domino, ut equi velocissimi curistis. Praecipue in Petro beate, quare files pro quibus, & agris a communi Domino magna tibi cautela & sollicitudine commedatis? Tu sancte Paule gentium magister, qui ab Hierusalem vsq; ad Illyricum predicasti Evangelium Dei, cognosce quid Vandali fecerint, Arriani, & filij inueniunt legendi captini, &c. Et EVSEBIUS MONACHVS epistola de transitu beati Hieronymi ad Damascum, ut habetur tomo 4. epistolarum Hieronymi. O vir ineffabilis, o virtutum vas admirabile, o splendor patientiae, o lampas praefugienda, o diadema honoris & gloriae, angularis lapis firmissimus, exemplar innocentiae, columna aurea, & totius Ecclesiae fundamentum. Sancte Hieronyme quae tui seruiti, quamquam vilissimi, recorderis, ut tuis interuentionibus a peccatis emunder, tua gubernatione recto calle, inoffenso pede procedam, tuis defensionibus assiduis ab inimicis mihi continuis insidiantibus protegar, tuos sancto ductu salutis attingam portum, &c. Et PROCOPIVS GLAZAVS lib. Commentariorum in Exodum. Cum (inquit) tempus aduenisset, quo scelerati Iudaei funditus interirent, sanctorum preces conseruauerunt reliquias, cum Romana arma ceteros absumerent. Idem lib. Commentariorum in Genesim, c. 4. exponens illud: Ecce vox sanguinis fratris tui. Abel clamat ad me, &c. Hoc loco sanguis (ait) pro anima accipi potest verissimam Deum exaudiat sanctos, & si mortui fuerint, eos immortalam vitam viuere praesument. Et PROCOPIVS CAESARIENSIS Historiographus, cuius nos ante fecimus mentionem libro primo Historiarum. Iustinianus Imperator cum grauius agrotaret, medicorum auxilio destitutus, relicta arte humana fiduciam veritatis ad reliquias sanctorum quatuor Martyrum, qui olim quidem Romae milites fuerant, sicq; in summa necessitate veris opinionibus adiutus est. Et VIGILIUS TRIDENTINVS in vita sancti Sisinij, & aliorum. Nunc me immeritum, sancte Sisinij, vtroque confortem paterno amore consolare, & cum eisdem sanctis apud ipsos exorator accede, quatenus postremum die illa subriam aut sacerdotum aut martyrum iam omnibus sepositis peccatis attingere, &c. Et THEODORETVS CYRENENSIS libro octauo, De curandis Graecorum affectibus, de martyribus, ait: Nos Christiani, o Graeci homines, nec hostias martyribus, nec libamina vlla deserimus, sed ut sanctos homines, Denique amicissimos honoramus, tanto enim amore creatorem Deum generisque humani vindicem profecuti sunt, ut amabile illis fuerit pro accepta semel religione iugulum percussori porrigere. Et infra: Qui peregre aliquo proficiscuntur, petunt martyres sibi commites esse in via, vel potius itineris duces. Qui vero iam sospites redierunt, gratias agunt, acceptum beneficium contentes: non qui se ad Deos accedere arbitrentur, sed qui orent Dei martyres tanquam diuinos homines, intercessoresque sibi eos apud Deum aduocent ac precentur. Pie vero fideliterque precatos ea maxime consequi qua desiderant, restantur illa que uolunt rei dona persoluant, manifesta nimirum adopte sanitatis iudicia. IDEM in praefatione in opus

Reliquias adorat & ueneratur.
Augustinus Hipponensis.
Tot testimonij quomodo non confunditur impudencia Caluini.
Sancti quomodo audiant nostras preces.
Igitur Christus non solus aduocatus.
Victor Vicentis Episcopus.

Oratio ad omnes sanctos.

Eusebius Monachus.

Procopius Gazus.

Procopius Caesariensis.

Vigilius Tridentinus.

Theodoretus Cyrensis.

Quid aperitur?

de vita

de vita S. Patrum, quod Philotheum dicitur. Nobis igitur dum paucorum sanctorum ante nos & nostra tepestate florentiū vitā scribere, & quasi leges quasdam illos imitari volentibus proponere conamur, eiusdem ope in ingenibus illa eorundem sanctorum precibus prius implorata narrationis inuivū faciendum est, &c. Idem in vita Iuliani Sabæ, ad calcē. Hic ergo huius enarrandis gestis sine impotio ad alium aggrediar, si prius viros illos, de quibus in hac narratione mentionem feci, roganero, ut mihi diuina gratia beneficium impetrare conentiam. Idem ad calcem vitæ Mariani serui Dei, Ego vero rursus huic narrationi sine impotio, oro atque obsecro, ut horum omnium precibus adiutus diuinam opem me consecutum sciam. L. B. O. I. sermone 8. de ieiunio decimi mensis, ait: Sabbatho apud beatissimū Apostolum Petrum vigilias celebremus, qui & orationes, & ieiunia, & elemosinas nostras precibus suis dignabitur adiuvare. CYRILLVS ALEXANDRI NVS libro 9. in Leuiticum, exponens parabola dicitur epulonis, ostendit quomodo sancti audire possunt precantiū gemitus & orationes, Et lib. 6. contra Iulianū Apostatā qui obiciebat Christianis, quod homines mortuos adorarent, ait: Sanctos martyres neque Deos facimus, neque adorare consuevimus: laudamus eos potius summis honoribus. Proinde non est indignum, imo etiam necessarium, eos, qui claris operibus gloriosi sum, perpetuis honorare laudibus. Et quoniam optimus iste (scilicet Iulianus) sanctos non sinit absq; reprehensione venerari. Et nos autem non Deos factos esse sanctos martyres diximus, sed omni honore dignari consuevimus, &c. Sanctorum intercessionem constitit GALLA PLACIDIA epistola ad Eliam Pulcheram Augustam, ut repositum superius. Sed & Cōcilium CHALCEDONENSE generale IV. actione II. dum causa ventilaretur, Bassiani Episcopi Ephesij, & mentio incidit de Flauiano Episcopo Cōstantinopolitano Episcopo, quem Dioscorus impius Episcopus Alexandrinus in exilio perimi fecerat, Concilium præfatum acclamauit. Flauiano eterna memoria Flauianus post mortem viuū, martyr pro nobis orat, &c. De eiusdē reliquijs vide supra, Reliquiæ, &c. Porro EPISCOPVS EVROPÆ epistola ad Leonem I. Imperatorem, circa medium. Sanctissimum quidem Proterium Alexandrinum Pontificem ab hereticis iniquē in baptisterio occisum, in ordine & in choro sanctorū martyriū ponimus, & eius intercessionibus misericordem & propitium Deum nobis fieri postulamus. Patres Concilij SARDICENSIS II. epistola ad Leonem I. Imperatorem. Christianissimum imperium in augmento fidei & pacifica vita sanctorum intercessionibus conseruare dignetur altissimus. Denique IOANNES HIEROSOLYMITANVS & omnes Episcopi congregati cum eo, epistola directā ad generalē V. Synodum, quæ habetur actione I. eiusdem circa finem. Sanctam & glorificatam Dei genitricem Mariam unā nobiscum supplicat, intercedere pro pace sanctissimarum Ecclesiarum, & victoria ac perpetuitate ipsius, & serenissimi imperatoris nostri. Et MONACHI CONSTANTINOPOLITANI secunde Syriæ, montis Synai Hierosolymorum, &c. Epistola ad Iustinianum Imperatorem, quæ lecta est in Concilio præfato Hierosolymis celebrato sub Ioāne Patriarcha, ut habetur actione I. eiusdem generalis V. Synodi, dum contra Anthimi impij Constantinopolitani Episcopi auctus scribuat: Sancto viro (ait) Agapito in præfenti vita existente, post Deum ad vestram pietatem respiciente, hac sinem a vobis accipere expectauimus. Implendo itaque que ab illo inistē ac canonicē

indicata fuere, & per generalem vestram sanctionē ista confirmando, taliaq; de cætero præsumi interdicens, illius beatam animam coletis que cum Deo proximior sit, eo quod vinculo terræ & carnis huius soluta sit, & fiducia ex proprijs bonis operibus adeptā, pro pace & salute vestra pietatis intercedat, &c. Et GREGORIVS I. cuius hodie diem solennem colimus anno 1571. epistola ad Secundinum inclusum, lib. 7. Registri, epistola 53. Rogo (ait) omnipotentē Deum, ut sua te gratia protegat, & B. Petri Apostolorum principis intercessione a malis omnibus illasum conseruet. Idem ibidem. Peto autem, ut pro me orare emixius debeat, ut tua intercessionis ope & a malis præsentibus eripi, & æternis mereris gaudijs præsentari. Idem eodem libro epistola 126. ad Reccatedum Regem. Solatium (inquit) nostri Saluatoris per intercessionem Ioannis Baptiste præcursoris eius habeatis, &c. Et BEDA VENERABILIS expositione in capit. 5. Actuum Apostolorum, ait: Petrus umbra corporis sui inuisibiliter alleuabat infirmos, nunc inuisibili sua intercessionis umbraculo fideles infirmos roborat, &c. Idem in librum Iob, cap. 3. Angelus (ait) quilibet de celo assistens ante faciem Dei, potest pro quolibet peccatore in flagellis castigationum posito intercedere. Ipsis enim est cura iniuncta a Deo, vel maxime ut hominibus vel diuersis nationibus defensionis sine custodia sua opem ferant, sicut & in sancti Danielis visionibus cōtinetur, &c. Et IOANNES DAMASCENVS lib. 4. Orthodoxæ fidei, cap. 16. Quomodo (inquit) non honorandi sunt, qui cultores & amici & filij Dei existunt. Nam honor erga gratos & benignos conseruos, benevolentia, erga communem Dominum, indicium est. Et infra: Omne donum bonum à Patre luminum, per eos, his, qui inobscure fide peccant, descendit. Quantum sanè laborares ut inuenires adiutorem, qui ad mortalem regem te adduceret, & pro te ad ipsum sermones faceret. Adiutores ergo totius generis Deo pro nobis supplicationes porrigentes non honorandi sunt, cerē honorandi, templa à nobis erigenda sunt in ipsorum nomine, fructus afferendi illorum memoriam venerantibus, & in ipsi latantibus spiritum, ut propria inuocantibus letitia fiat, ne nos non colere tentati, & conuerso ipsos irriteremus. Nam his à quibus Deus colitur, & eius serui delectantur, & quod despicit Deus, & eius despiciunt clientes, &c. IOANNES HIEROSOLYMITANVS Patriarcha (alius ab illo, qui iam superius citatus est) in vita eiusdem S. Ioannis Damasceni, ad calcem. O beatissime, ignoscere mihi, proq; me apud Deum feruens & irreprehensibilis intercessor esto. Fac obsecro, & me (tametsi corpore adhuc peregrinum) Trinitatis adoratorem non crassum & carnalem, sed spiritualem. Fac totum hinc corpore ascendente, totum cōtemplationis amore peregrinum, toto holocausto amoris diuini consecratum, & cum è carne migrauero, nullis adherentibus affectionibus fiducia bona tecum coram Deo statuam, quem decor, omnis gloria, honor, & adoratio decet, &c. Et MICHAEL SYNGELVS ad calcem vitæ S. Dionysij Arcopagite. Es igitur, o diuinorum precum ac summorum Præfulum & martyrum amplissimæ, Parisiæ diuino & sublimi altari impotus, inter eos qui tecum coronati sunt medijs assistens, benignum Iesum verum Deum summumq; sacerdotē coronatorem, & omnis benignitatis authorem vniuerso mundo propitium reddens, quem dilexisti, quem predicasti, per quem capite truncatus coronam dignè retulisti. Nunc eos qui in sacram ac venerandam hanc tuam celebratam, & optatissimam memoriam celebres conueniunt agunt, laudantes ac martyrium premio dignissimi honorantes, aspicere, amplexari, atq; his bene precari, ac

Gregorius I. huius festus agebatur dies dum hoc scriberem anno 1571.

Beda Venerabilis.

Ioannes Damascenus.

Sancti Patroni sunt & adiutores, & in eorū nomine templa erigenda.

Ioannes Hierosolymitanus.

Oratio ad S. Ioannem Damascenum.

Michael Syngelus Presbyter Hierosolymitanus.

benignum Deum propitium reddere & precibus compellere velis. Te maxime ac diuini Præfuli Martyrum illustri me obsecramus, ut a molestia vita, que nos circumstat liberare, tyrannidem, que in nos grassatur, tollere, marem, quo obstiti sumus, repellere, tranquillitatem, ac profundam requiem, & statum perturbatione vacuum Ecclesijs impertiri dignetur: ut pace constituta, & una diuine religionis concordia, & paritate consilij dominante, verus & summus ille pastor & Princeps pacis Christus ab omnibus unanimiter glorificetur, quem decet omnis gloria, &c. Et SVIDAS GRÆCVS in vita S. Nicolai, vocabulo, Nicolaus, in lexico, &c. Cum in somnis (ait) Nicolaus Constantino regi assistisset, & tres duces cuiusdam calamitatoris opera capite damnatos, exaudita eorum prece, liberauit, & alios quosquam milites similiter à morte eripuit. Neque vsque in hodiernum diem cessat eius patrocinium implorantes ab omni necessitate vindicare (Eundem S. Nicolaum in liturgia sua Chrysothomus inuocat) Idem SVIDAS in vocabulo. Constantinus Copronymus: Eo (inquit) dementia (scilicet Constantinus Copronymus Imperator) peruenit, ut publicitus populo sanctionem vniuersalem proposuerit, ne quis omnino ministrorum Dei sanctus diceretur, sed ut reliquia eorum inuenta destruerentur, neve intercessio illorum, quod nihil possent, peteretur. Quin mortalium omnium impurissimum precipere est ausus, ne quis Maria intercessionem imploraret. Non enim (inquit) opulari cuiquam potest. Et ne ea, Deigenitrix appellaretur, sanxit, atque acceptis in manus auro referis oculis eiusque multitudini assensu, quanti eos estimaret interrogauit. Atque ubi illa plurimi, dixisset: ex eisdem oculis auro effuso, rursus quanti illos faceret, quæsiuit. Et postquam populus, Nihil, subtilitisset: Ad eundem (inquit) modum Maria (neque enim Dei genitricis nomine miser eam est dignatus) quoadvsque Christum gestauit in viro, honore digna fuit, eum porro ubi enixa est, nihil feminis aliis dignitate præstitit. Oaudacem Saracenorum fidei & Iudaico sententia confictatoris blasphemiam? Atqui Onorem ille coluit, & victimas humanas ex aduerso urbi sacrificans obtulit, ubi diua Maria templum fuit, quod solo equatum, & per cades profanatum, Maurandæ inde locum ipsum appellauit, in quo noctu sacra facere, & pueros mactare solitus fuit. Testatur hoc casus Flauij filius, quem cum in occulto ad aras ille mactaret, factum ad Deum in apertum protulit. Hæc Suidas, qui etiam testatur in vocabulo, Epiphanius, & EPIPHANIVM SELYBRIÆ vel Olybria Episcopum librum perutilem aduersus imaginum combustores conscripsisse: fortè contra prædictum imperatorem vel Leonem II. Iaurum, de quo copiosè diximus in vocabulo, Imago, &c. Porro SIMEON METAPHRASTES in vita S. Sabæ Abbatis, quæ lecta est in Concilio generali 7. narrat hoc modo. Erant quidam fratres genus ducentes ex campestris regione, sanctum semper colentes, & in cum adhuc superstitionem magnam fidem ostendentes. Hi in agro viuentes, & cum suis colentes manibus, in ipso tempore vindemiarum quodam malo morbo feriantur, & spem omnem vitæ abiciunt. Atque illi quidem graui morbo iacebant oppressi, fructus autem egobat manu que eum colligeret. Cum hi ergo bifariam diuisum haberent animum, & propter metum mortis, & propter fructuum interitum, nec possent inuenire ollam mali solutionem, sancti vix tandem recordantur, & cum inuocant, ut malo ferat auxilium. Ille vero eis præter spem cito subuenit, & virique eorum apprensus sepa-

Suidas Græcus.

Suidas Græcus.

Constantinus Copronymus in fausto Ioseph phemus, cuius imitator sit heretici Caluinistæ: vorum quid de illo Suidas sentiat lege.

Epiphanius Olybriensis episcop.

Siméon Metaphraustes.

ratim hoc significat: se Deum quidem pro eis rogasse, & oportere eos manē venire in agrum & vineas, morque sanati sunt, &c. Et infra. Vbi Saracenus quidam camelos ducens, vnus eorum in torrenem cecidisset, clamauit proximo: Abba Saba, preces tue meo camelo opem ferant, statimque liberatus est, &c. Idem in vita S. Martyrum Sebastiani & Sociorum, Sebastianum dixisse refert. Ad aliam summam vitam transiuri, in qua conuenienter his que gesserit accipiet vnusquisque remunerationem: ubi hi quoque (scilicet Marcus & Marcellinus martyres Christi) habitantes, & cum Christo latantes recordabuntur & parentum, & filiorum, & uxorum bona eis postulantes, & suis ad Deum supplicationibus faciem eis viam præbentes. Idem in vita Martiniani heremita, refert quod cum esset in extremis, quidam eum conuenit Episcopus dicens. Tu autem quando habitabis in regno celorum, meæ quoque anime recordare, Rogo te. Sanctus verò respondens dixit ei: Benedic me venerande pater & ora pro me, ut inueniam fiduciam dum sisser ante terribile tribunal Christi, &c. Plura sunt eiusdem viri testimonia, sed pauca hæc sufficiant. Præterea MICHAEL PSELLVS Græcorum eloquentissimus, in oratione Encomiastica in eundem S. Simeonem Metaphrastem ad calcem ait. Aliquo hic quidem contactus, o virorum omnium optime & eruditissime, satis superque ostendit puritatem tuam & sanctitatem: Nam alia quoque tibi sufficiunt ad accuratissimam virtutis consummationem. Tu autem sis mihi propitius, si non perfectè exposui omnem tuam virtutem, neque ex omnibus tuis bonis tibi parem attuli laudationem: nec mihi inuicem propter ea que sunt à me prætermissa, sed eorum que scripti memineri, si eorum, qui hic sunt, est vlla memoria vestris purissimis & diuini animis in Christo lesse Domino nostro, cum quo Patri, &c. Et Patres Concilij CABILONENSIS I. canonice intercessionem S. Martyris Vincentij implorant pro Clodoueo Rege Francorum ut longuitatem principis suo suffragio custodiret. Sic & NICOLAVS I. epistola ad Michaellem Imperatorem, qui ei multa mala minabatur, pro scuto ad Sanctorum se confert suffragia, & præcipue Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli intercessione de Romana vrbe custodia se dicit confidere. Idem omnino loquitur LEO IX. epist. 6. quæ est ad Constantinum Monomachum, & BASILIVS IMPER. Christianissimum oratione quam habuit ad patres Concilij generalis 8. Constantinopolitani 4. sub Adriano 2. cum finitum esset Cōcilium, ad calcem orationis subinfert. Oramus (inquit) super omnia sanctum Dominum, omnes melioratos, & secundum beneplacitum ei voluntatem clarescentes, nos solum à diuina ira inuentos mansuros, sed & æterna bona consecuturos orationibus & intercessionibus sanctissime Domine nostre, Dei genitricis, & omnium sanctorum, & precibus & obsecrationibus sancta huius & vniuersalis Synodi, &c. Et Patres Concilij SALEG. ubi de modo & ordine, quo imitanda est Synodus tractant, In primis statuunt imploranda Dei genitricis & omnium sanctorum suffragia, vide in vocabulo. Concilij celebrandi forma, &c. Sanctos inuocandos decernit Concilium BASILENSE sessione 43. dum Maria virginis Visitationis festum instituit celebrandum. Vide positum vocabulo, Maria, &c. Et Concilium SENONENSE decreto 13. Vi abyssus abyssum inuocat, & in aliud scelus ex alio labimur, in eam demum hereticus incidit insaniam, ut qui pijs animalibus qua

Hæc folium Pselm, docti omnes appellant verum Michael Pselm nomen dicit Petrus Gaius de honesta disciplina.

Concilium Cabilonens. I. sub Eugenio I.

Nicolaus I.

Leo IX. Basilis Imperator.

Quam aliter loquitur hic Imperator à præfato Constantino Copronymo prædicatore suo.

Concilium Saleguadiense.

Concilium Basiliense generale.

Concilium Senonense.

SCANDALVM.

Clemens I.

Scandala qua vitanda sint. J CLEMENS I. epistola ad Iacobum fratrem domini I. Peccantes in fratres, & percussiones eorum infirmam conscientiam in Christum, & presbyteri, grauiter peccatis, & rei iudicio effecti infames efficiuntur, & iuste repelluntur. De scandalis qua putari debeant, prolixo sermone describit AUGUSTINVS HIPONENSIS in sermone pulcherrimo, quem edidit in illud Euangelij, ue mundo a scandalis, vbi qua sit differentia inter pressuram & scandalum ponit. Et GREGORIUS I. lib. 9. epist. 39. ad Theodisiam patritiam: Sunt quedam (ait) scandala, que omnino despicenda sunt: quedam vero cum vitari sine culpa possunt, despicenda non sunt, ne cum culpa feriantur. Quod sacro Euangelio testante cognouimus: quia cum veritas diceret, Non quod intrat in os coquinat hominem, & discipuli responderent dicentes, Scis quia Pharisaei audito hoc verbo scandalizati sunt: protinus respondit: Omnis plantatio, quam non plantauit pater meus caelestis eradiciabitur. Sinite illos caeci sunt, & duces caecorum. Et tamen cum tributum peteretur, prius rationem reddidit per quam tributum solvere non deberet, atque illico subiunxit: ut autem non scandalizemus eos. Vnde ad mare, & c. Quid est quod de scandalizatis dicitur: Sinite illos caeci sunt & duces caecorum, & alij ne scandalizentur a Domino tributum soluitur quod etiam non debetur? Quid est quod aliud scandalum esse permittit, aliud vero venire prohibuit, nisi ut nos doceret & illa scandala, que nos ad peccata implicant, contemneret, & ea que placare sine peccato possumus, modis omnibus mitigaret?

Augustinus Hipponensis.

Gregorius I.

Marc. 7

Math. 15.

Math. 17.

SCHISMA.

Cyprianus Carthaginensis.

Schisma vnde oritur. J CYPRIANVS CARTHAG. lib. 1. epistolarum, epist. 1. ad Cornelium. Cum multa exempla precedant, quibus sacerdotalis auctoritas & potestas diuina dignatione firmatur: quales putas esse eos, qui sacerdotum hostes, & contra Ecclesiam rebelles, nec premonitionis Domini comminatione, nec futuris iudicij ultione terrentur? Neque enim alitudo hereses oboritur, aut nata sunt schismata, quam inde, quod sacerdoti Dei non obtemperauerit, nec vnus in Ecclesia ad tempus sacerdos, & ad tempus iudex vice Christi cogitur. Cui si secundum magisteria diuina obtemperaret fraternitas vniuersa, nemo aduersum sacerdotum collegium quidquam moueret, nemo post diuinum iudicium, post populi suffragium, post coepiscoporum consensum, iudicem se non Episcopi sed Dei faceret: nemo dissidio unitatis Christi Ecclesiam scinderet, nemo sibi placens ac tumens seorsum foris nona heresim conderet, nisi si ita est aliquis sacrilege temeritatis ac perditae mentis, ut putet sine Dei iudicio fieri sacerdotem, cum Dominus in Euangelio suo dicat: Nonne duo passeris asse veniunt, & neuter eorum cadit in terram sine patris vestri voluntate? Cum ille nec minima fieri sine voluntate Dei dicat, existimat aliquis summa & magna, aut non scio, aut non permitente Deo in Ecclesia Dei fieri. Et sacerdotes, id est, dispensatores eius non de eius sententia ordinantur? Hoc est fidem non habere, qua vniuersi, Hoc est Deo honorem non dare, cuius nutu & arbitrio regi & gubernari omnia sciuntur, & credimus, & c. Idem lib. 4. epistolar. epist. 9. circa medium ad * Pupianum, & c. Vnde enim schismata & hereses oboritur sunt (ait) & oriuntur, nisi dum Episcopus, qui vnus est & Ecclesiae praesit, superba quorundam presumptione contemnitur, & homo dignatione Dei honoratus ab indignis hominibus iudicatur, & c. Hinc etiam AUGUST. HIPON. lib. 1. de ba-

Vide si haec non ad Caluinitas dirigatur verba.

Math. 10.

* Is est summus Pontifex, vnde cuius supra Papa & c. Romana Ecclesiae primatus, & c.

ptismo contra Donatistas cap. 15. Qui in discordia perseverant schismatis ad funiculum pertinent Ismaelis. Prior autem fuit Ismael, & postea Isaac, & prior Esau, & posterior Iacob: non quia prior peperit hereses, quam Ecclesia, aut ipsa Ecclesia prius carnalis vel animalis, & postea spirituales: sed quia in ipsa forte mortalitas nostra, ex quo de Adam nascimur non est prius quod spirituale, sed quod animale, postea spirituale, ex ipso autem animali sensu, quia homo animalis non percipit, quae sunt spiritus Dei, omnes dispersiones & schismata generantur. Idem lib. 4. contra Cresconium Grammaticum cap. 5. Non potest esse religiosus in schismate constitutus. Hoc malum schismatis Cyprianus etiam Idolatriae comparauit, & c. vide plura superius vocabulo, Haereses, & c. Schisma & haeresis quomodo differunt. J HIERON. STRIDON. in epistolam ad Titum cap. 3. Haeretici (ait) in semetipsos sententiam ferunt, suo arbitrio de Ecclesia recedentes, quae recessio propria conscientia videtur esse damnatio. Inter haeresim & Schisma hoc esse arbitrantur, quod haeresis peruersum dogma habeat, schisma propter Episcopalem dispersionem ab Ecclesia separatur, quod quidem in principio aliqua ex parte intelligi potest. Ceterum nullum schisma non sibi aliquam fingit haeresim, ut recte ab Ecclesia recessisse videatur. Hecille. Et AUGUST. HIPON. lib. 2. contra Cresconium Grammaticum cap. 3. Haeresis est diuersa sequentium secta, Schisma vero eadem sequentium separatio. Et subdit c. 7. Inter Schisma & haeresim magis eam distinctionem approbo, qua dicitur. Schisma est recens congregationis ex aliqua sententiarum diuersitate, diffusio. Neque enim schisma fieri potest, nisi diuersum aliquid sequantur qui faciunt. Haeresis autem est schisma inueteratum. Vide, Haeresis, & Haereticus, & c.

Hieronymus Stridonensis.

Vera sententia.

Augustinus Hipponensis.

SCHOLA.

Scholae in monasterijs teneantur. J Concilium BITURRENSE can. 20. Quandoquidem tantopere ignorantia cecitas his temporibus inualuit, statuimus, ut in omnibus monasterijs Abbates vel prioris loci, scholae magistrum habere debeant, sine sit de numero Monachorum, sine clericorum, qui idoneus sit & capax iunioris instruere in arte Grammatices. Hoc postea renouauit Concilium VIENNENSE sub Clemente V. & habetur in Clementinis titulo. De statu monachorum, vbi etiam iubetur, ut nouitij fidelis deputetur instructor tam in diuinis officijs, quam in obseruantia regulari. Quod decretum Clementis V. postea allegat BENEDICTVS XII. cap. 6. constitutionum Benedictin. & statuit de Monachis in scientijs primitiuis instruendis infra monasteria quibus degunt. Statuit autem, ut habeantur in quibuslibet Ecclesijs Cathedralibus, monasterijs, prioratibus, & alijs conuentualibus, & solennibus locis, quibus ad hoc suppetunt facultates, ordinis seu religionis magister, qui monachos doceat in huiusmodi scientijs primitiuis, videlicet Grammatica, logica, & Philosophia, prouiso attentius, ut seculares instruendi cum ipsis monachis docendis in eisdem Ecclesijs, monasterijs, prioratibus & locis nullatenus admittantur. Cui quidem magistro, si non sit monachus ipsius ordinis seu religionis, de pane & vino & pectantia prouidere quotidie, sicut vbi ex monachis, Ecclesiarum, monasteriorum, prioratuum, ac locorum huiusmodi teneantur illi, qui talia tenentur in eis capitulis Ecclesiarum, monasteriorum, prioratuum, & locorum ipsorum conuentibus, seu monachis ministrare: nec non p vestimentis, calcia-

Concilium Biturcense sub Innocentio 3o

Concilium Viennense generale sub Clemente 5o

Benedictus 12.

mentis & salario congrua pensio annua assignetur, quae tamen viginti librarum Turonensium patuorum summam nequaquam excedat, quae de communi contributione soluetur, & c. Porro Concilium COLONIENSE III. parte 10. c. 5. 6. 7. iniungit, ut in monasterijs sit verbi praedicator, & qui doceat legem Dei. Hoc confirmat COLONIENSE IV. cap. 1. Et Concilium TRIDENTINVM sessione 5. cap. 1. sub Paulo 3. In monasterijs monachorum (ait) vbi commodè fieri id queat, lectio sacra scriptura habeatur. Quia in re, si Abbates negligentes fuerint, Episcopi locorum in hoc, ut sedis Apostolica legati, eos ad id opportunis remedijs compellant. In conuentibus vero aliorum regularium, in quibus studia commodè vigere possunt, sacra scriptura lectio similiter habeatur, quae lectio a capitulis generalibus vel prouincialibus assignetur dignioribus magistris. In Gymnasijs etiam publicis idem fiat. Hoc renouat FRANCISCVS II. Et CAROLVS IX. Reges Francie in constitutionibus Areliae editis articulo 20. vide sequentia. Scholae publicè teneri gratis mandantur tam in capitulis, quam in gymnasijs, & c. Relege ea quae precedenti distinctione annotata sunt, cui subnectenda sunt etiam sequentia. Sic ergo Concilium GENERALE VI. canone 5. Presbyteri per villas & vicus scholas habeant. Et si quilibet fidelium suos paruos ad discendum litteras eis commendare vult, eos non renuant suscipere & docere, sed cum summa charitate eos doceant, attendentes illud quod scriptum est: Qui autem docti fuerint, fulgebunt quasi stellae in perpetuas aeternitates. Cum ergo eos docent nil ab eis pretij exigat, nec aliquid ab eis accipiant, excepto quod eis parentes eorum charitatis studio sua voluntate obulerint. Et Concilium PARISIENSE III. lib. 1. cap. 30. Tandem statutum est, ut Rectores Ecclesiarum in Ecclesijs sibi commissis strenuos milites Christi, quibus Deus placari possit, prepararent & educarent, quod a nonnullis Rectoribus repide ac desidiosè haecenus actum est. Vnde omnibus nobis visum est, ut ab hinc postposita totius corporis negligentia, ab omnibus diligentior in educandis & erudiendis militibus Christi vigilantior adhibeatur diligentia. Et quando ad prouinciale Episcoporum Concilium ventum fuerit, vnusquisque rectorum scholasticos suos eidem Concilio adesse faciat, ut suum solers studium circa diuinum cultum omnibus manifestum sit. Idem lib. 3. cap. 12. Imperatoribus supplicat, ut scholae publicae fiant, ut Patres eorumdem iam pridem fecerat. Sed & Concilium VALENTINVM GALLIAE III. can. 18. De Scholis tam diuina quam humana litteratura, nec non & Ecclesiasticae cantilena, iuxta exemplum praedecessorum nostrorum, aliquid inter nos tractetur, & si potest fieri, statuatur atque ordinetur: quia ex huius studij longa intermissione, pleraque Ecclesiarum Dei loca, & ignorantia fidei, & totius scientiae inopia inuasit. Placet firmatum, & c. Haec praecedentia decreta intermissa & neglecta renouat Concilium VIENNENSE sub Clemente 5. ut habes in Clementinis lib. 5. titulo 1. de magistris, vbi etiam ne magistrum pretium exigant, inhibetur, sed portio illis assignetur, vel praebenda canonica, ut latius dicemus in subsequenti distinctione. Porro BENEDICTVS XII. haec concta renouauit cap. 6. constitutionum Benedictinorum cap. De studijs. Vide superiori distinctione. Ea etiam renouat Concilium MOGVNTINVM IV. cap. 65. vbi agit de generalibus studijs instaurandis & confer-

Concilium Coloniense 3o

Concilium Coloniense 4o Concilium Tridentinum generale

Franciscus 2o Carolus 9o

Concilium generale 6o Constantinopolitanum 2o

Daniel 12.

Concilium Parisiense 3o sub Iohanne & Ludouico Imperatoribus

Concilium Valentini Gallicae 3o

Concilium Viennense generale

Benedictus 12.

Concilium Moguntinum 4o

uandis, & de adolescentibus ad studia publicè alendis quibus praefici debent idonei & catholice veritatis amantes, & de haeresi non suspecti Paedagogi. Et hi autem adolescenter, qui publicis Ecclesiarum & monasteriorum sumptibus in studijs alij debent, eligantur facillioris ingenij & melioris spei, quibus alioqui ad studiorum suorum sustentationem a parentibus & propinquis facultates non suppetunt. Hi ad Theologiae studium operam suam applicent, in qua si operae pretium fecerint, deinde Ecclesijs & parochijs per dioceses praeficiantur. Idem renouat Concilium TREVERENSE II. cap. 16. Et Concilium TRIDENTINVM sessione 23. quae fuit 7. sub Pio 4. cap. 6. ultimo decreti reform. vbi sic incipit. Cum adolescentium aetas, nisi rectè instruantur, prona sit ad mundi voluptates sequendas, & c. Omnia quae superius de scholis tenendis & pueris educandis decreta sunt, renouat, decernens de certo collegio in qualibet Diocesi erigendo in quo pueri recipiantur duodecim annos nati, & ex legitimo matrimonio nati, & qui legere & scribere competenter nouerint. Horum indoles & voluntas spem afferat eos Ecclesiasticis ministerijs perpetuo inseruicuros, qui pauperum filij sint non diuitum, & in classes distribuantur secundum dispositionem Episcopi, instruanturque in arte Grammatices, Cantus, & computi Ecclesiastici, & vrin Concilio latius distulerit, & c. Haec renouat FRANCISCVS II. & CAROLVS IX. Reges Francie in constitutionibus Areliae editis articulo 10. lege quod sequitur. Scholae rectoribus vt gratis doceant, assignetur congrua portio vel canonica praebenda. Hoc in superioribus iam in finitum est, verum tamen hic peculiariter quod magis veget perstringendum est Concilium LATIRANENSE sub Alexandro 3. parte 1. cano. 18. Quoniam Ecclesia Dei, & in his quae spectant ad subsidium corporis, & in his quae ad profectum veniunt animarum, indigentibus sicut pia mater prouidere tenetur, ne pauperibus, qui parentum opibus inuari non possunt, legendi & proficiendi opportunitas subtrahatur, per vnanquamque Ecclesiam Cathedrali magistro, qui clericos eiusdem Ecclesiae & scholares pauperes gratis doceat, competens aliquod beneficium assignetur, quo decentis necessitas subleuetur, & discipulis via pateat ad doctrinam. In alijs quoque restituantur Ecclesijs sine monasterijs, si retroactis temporibus aliquid in eis ad hoc fuerit deputatum. Pro licentia vero docendi nullus omnino pretium exigat, vel sub obtentu aliterius consuetudinis, ab his, qui docent aliquid querat, nec docere quempiam expecta licentiam, qui sit idoneus, interdicit. Qui vero contra hoc iurè presumpserit, a beneficio Ecclesiastico sit alienus. Dignum quidem esse videtur, ut in Ecclesia Dei fructum laboris sui habeat, qui cupiditate animi diuendens licentiam docendi, Ecclesiarum profectum niuitur impedire. Idem parte 2. cap. 16. prohibet ne pro magisterio scholarum quicquam extorqueatur vel exigatur. Item & cap. 17. Prohibemus (ait) ne pro licentia docendi alios aliquid exigatur, vel etiam promittatur. Item c. 18. Porro haec memorata decreta renouat Concilium LATIRANENSE generale sub Innocentio 3. cap. 11. & addit, ut in Metropolitana Ecclesia Theologus quidam habeatur, qui sacerdotes & alios in sacra pagina doceat, & in his praesertim informet, quae ad curam animarum spectare noscuntur. Assignetur autem (ait) cuilibet magistrorum a capitulo vnus praebenda prouentus, & pro Theologo a Metropolitana tantundem: nec propter

Concilium Treuerense 2o Concilium Tridentinum generale

Franciscus 2o Carolus 9o

Concilium Lateranense sub Alexandro 3o generale patrum 25o

Concilium Lateranense generale sub Innocentio 3o cui praesertim fuerunt num. 1255.

hoc efficiatur canonicus, sed tamen redditis ipsius percipiat, quando peribitur in docendo. Quod si forte de duobus magistris Metropolitana Ecclesia grauetur. Theologo, iuxta modum praedictum, ipsa provideat. Grammatico vero in alia Ecclesia sua civitatis sine Diocesis, quod sufficere valeat, fiat prouideri. Hoc renouat Concilium B A S I L E N S E sessione 19. vbi etiam praecipit, vt ad conuersionem Iudaeorum exercitum linguarum Hebraicarum, Chaldaicarum & Graecarum fiat in scholis & in Concilijs illarum prouinciarum, in quibus huiusmodi studia constituta sunt, omnino disponatur, vt hi qui praedictas linguas docturi sunt stipendia debita percipere valeant. Et sessione 31. renouat de Magistro Theologo praemissum decretum, vt scilicet qualibet Ecclesia Metropolitana teneatur & debeat vnum habere Theologum, qui sua doctrina & praedicationibus fructum salutis afferat, cui conferatur praebenda, qui & magister sit licentiarum & Baccalaureus formatus, & per decennium in vniuersitate priuilegiata studuerit, & onus residentiae ac lectionis & praedicationis subire voluerit: quique bis aut semel ad minus per singulas hebdomadas, cessante legitimo impedimento: legere habeat, & quoties ipsum in huiusmodi lectione deficiente contigerit, ad arbitrium capituli in subtractione distributionis totius hebdomadae puniri possit, & si residentiam deseruerit, de alio prouideatur. Verum, vt libetius studio vacare possit, nihil perdat cum absens fuerit a diuinis. Idem omnino Concilium L A T E R A N E N S E sub Leone 10. sessione II. praemissum Lateranense Concilij decretum renouans statuit. Similiter & Concilium C O L O N I E N S E III. cap. 3. C O L O N I E N S E IV. cap. 1. Concilium M O G V N T I N V M IV. capite 67. ea vero etiam renouat Concilium T R I D E N T I N V M generale sessione 5. cap. 1. Sacrosancta Synodus (ait) pijs summorum Pontificum & probatorum Conciliorum constitutionibus inhaerens, easque amplectens, & illis adiciens, ne caelestis ille sacrorum librorum thesaurus, quem Spiritus sanctus summa libertate hominibus tradidit, neglectus taceat: statuit & decreuit, quod in illis Ecclesijs, in quibus praebenda, aut praestimonium, seu aliud quouis nomine nuncupatum stipendium, pro lectoribus sacrae Theologiae deputatum reperitur, Episcopi, Archiepiscopi, Primates, & aliorum locorum Ordinarij, eos, qui praebendam aut praestimonium seu stipendium huiusmodi obtinent, ad ipsius sacrae scripturae expositionem & interpretationem per se ipsos, si idonei fuerint, alioquin per idoneum substitutum ab ipsis Episcopis, Archiepiscopis primatibus, & alijs locorum ordinarijs eligendum, etiam per subtractionem fructuum cogant & compellant. De caetero vero praebenda, praestimonium, aut stipendium huiusmodi, non nisi personis idoneis, & quae per se ipsos id minus explicare possint, conferantur, & aliter facta praescriptio nulla sit & inuvalida. In Ecclesijs autem Metropolitanis & cathedralibus, vbi clericus numerosus est, & non est praebenda huiusmodi deputata, quae primo vacauerit. (praeterquam ex causa resignationis) cui aliud onus incompatible iunctum non sit, ad eum usum ipso facto perpetuo deputetur. Quod si non fuerit sufficiens, Episcopus per assignationem fructuum alicuius simplicis beneficij, eiusdem tamen debitis supportatis oneribus, vel per contributionem beneficiorum sua civitatis & diocesis, vel alias, pro ut commo dius fieri poterit, de capituli Concilio ita provideat, vt ipsa sacra scriptura lectio habeatur: ita tamen, vt quaecumque aliae lectiones, vel consuetudines, vel quavis

alia ratione instituta, propter id minime praetermittantur. Ecclesiae vero quarum annui prouentus tenues fuerint, & vbi iam exigua est cleri & populi multitudo, vt Theologia lectio in eis commode haberi non possit, saltem magistrum habeant ab Episcopo cum consilio capituli eligendum, qui clericos aliosque scholares pauperes grammaticam gratis doceat, vt deinceps, ad ipsa sacra scripturae studia annuente Deo transire possint. Ideoque illi magistro Grammaticae vel alicuius simplicis beneficij fructus assignentur quos tandiu percipiat, quandiu in docendo peribitur, dum tamen beneficium ipsum suo debito non fraudetur obsequio vel ex capitulari vel Episcopali merita condigna aliqua merces persoluitur: vel alias Episcopus ipse aliquam rationem in eius Ecclesiae & diocesis accommodat, ne pia hac utilis atque fructuosa praescriptio quouis colore negligatur. Haec etiam renouat F R A N C I S. II. & C A R O L V S IX. Reges Francia in constitutionibus Aureliae editis, articulis 8. & 9. Verum quia vulgari lingua praestant, lege si placet. Scholae rector quid docere pueros iubeatur. Concilium L A T E R A N E N S E sub Leone X. sessione 9. Cum omnis aetas ab adolescentia prona sit ad malum, & a teneris assueti ad bonum magni sit operis & effectus: statuimus & ordinamus, vt magistri Scholarum, & praepetores, pueros suos siue adolescentes, ne dum in Grammatica ac Rhetorica, & caeteris huiusmodi erudire & instruere debeant, verum etiam docere teneantur ea, quae ad religionem pertinent, vt sunt praecipua diuina, articuli fidei, sacri hymni, & psalmi, ac sanctorum vitae diebusque festiuis nihil aliud eos docere possint, quam in rebus ad religionem & bonos mores pertinentibus, eosque in illis instruere, hortari & cogere in quantum possint, teneantur, vt ne dum ad missas, sed etiam ad vespertas diuinae officia audienda ad Ecclesias accedant, & similiter ad praedicationes & sermones audiendos impellant, nihilque contra bonos mores, aut quod ad impietatem inducat, eis legere possint. Haec renouat Concilium C O L O N I E N S E III. cap. 8. part. 12. & Concilium A V G V S T E N S E cap. 26. vbi etiam praecipitur scholae magistris, ne libros de haeresi suspectos audeant legere, aut interpretari, aliter quam Catholica credit Ecclesia. Et Concilium C O L O N I E N S E IV. cap. 1. iniungit, vt hi, qui ad instituendam iuuentutem admittendi sunt, in fide, moribus & institutione sua sint prius examinati, ne iuuentutem corrumpant, & diebus festis aliquid de sacris libris catholice pueris interpretentur, pro aetatis & ingenij captu, vbi & nomina auctorum, qui legendi sunt, praefigunt, & nomina eorum, qui vitandi sunt. Idem Concilium M O G V N T I N V M IV. cap. 96. & Concilium T R I D E N T. sessione 5. c. 1. statuit, vt ad lectionis officium in gymnasijs publicis non admittatur, qui prius ab Episcopo loci de vita moribus & scientia examinatus & approbatus non fuerit, & c. Scholae Philosophicae & artium professores. Concilium L A T E R A N E N S E sub Iulio 2. sessione 7. & 9. Omnibus & singulis Philosophis in vniuersitatibus studiorum generalium, & alibi publice legentibus districte praecipiendo mandamus, ut cum philosophorum principia aut conclusiones, in quibus a recta fide deuare noscuntur, auditoribus suis legerint seu explanauerint (quale est de anime immortalitate, aut unitate, aut mundi aeternitate, ac alia eiusmodi) teneantur eisdem veritatem religionis Christianae omniconatu manifestam facere, & persuadendo pro posse docere, ac omni studio huiusmodi philosophorum argumenta, cum omnia solubilia existant, pro viribus

Franciscus 2, Carolus 9.
Concilium Lateranense generale sub Leone 10.
1. Corinth. 1.
Concilium Coloniense 3.
Concilium Augustense.
Concilium Coloniense 4.
Concilium Moguntinum 4.
Concilium Tridentinum.
Concilium Lateranense sub Iulio 2, & Leone 10.

Statuta de Theologo Canonico, qui scholas regat.

Concilium Basileense.

Concilium Lateranense sub Leone 10.

Concilium Coloniense 4.
Concilium Coloniense 4. sub Adolpho Archiepiscopo.
Concilium Moguntinum 4.
Concilium Tridentinum.

Decretum sane saluberrimum, sed quod omni ex parte viliendatur.

excludere

excludere atque resolueri. Et cum non sufficiat aliquando tribulorum radices praescindere, nisi & ne iterum pullulent funditus euellere, ac coru semina originales causas, unde facile oriuntur, remouere, cum praecipue humanae philosophiae studia diuturniora, quam Deus secundum verbum Apostoli euacuauit, & stultam fecit absque diuina sapientia condimento, & quae sine reuelata veritatis lumine in errorem quandoque magis inducunt, quam in veritatis elucidationem: ad tollendam omnem in praemissis errandi occasionem, hanc salutari constitutione ordinamus & statuimus, ne quiquam de caetero in sacris ordinibus constituitur secularis, vel regularis, aut alias ad illos a iure arctatus, in studijs generalibus, vel alibi publice audiendo, philosophia aut poesis studijs, ultra quinquennium post Grammaticam & Dialecticam, sine aliquo studio Theologiae aut iuris Pontificij, incumbat: verum dicto exacto quinquennio, si illis studijs insudare voluerit, liberum sit ei, dum tamen simul, aut forsus, aut Theologiae, aut sacris canonibus operam nauauerit, ut in his sanctis & vtilibus professionibus sacerdotes Domini inueniant unde infestas philosophia & poesis radices purgare & sanare valeant. Et hos canones per ordinarios locorum, vbi generalia studia vigent, & rectores vniuersitatis eorundem studiorum, singulis annis in principio studij in virtute sanctae obedientiae publicari mandamus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam statuti & mandati infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum. Vnde & praecipit Concilium C O L O N I E N S E III. part. 12. cap. 1. 2. 4. & reliquis, vt Scholae visitentur, & doctis ac eruditius rectoribus impleantur, qui zelum Dei, & curam puerorum, cum eruditione seculari & bonis disciplinis, habeant, & c.

Concilium generale 6. Constantinopolitano 3.
Tharastius Constantinopolitanus Episcopus.
Augustinus Hipponenus.
Augustinus Hipponenus.
Hec diligenter accende.
Beclesia 18.
Episcopi 1. Armeniae.
Episcopi 2. Armeniae.

Concilium Coloniense 3.

Scholae visitentur.

Iustinus Martyr.

Clemens Alexandrinus.

Concilium generale 5. Constantinopolitano 2.

SCIENTIA.

Scientia quid. IUSTINVS MARTYR in dialogo cum Triphone. Scientia est quaecumque praebet, vel humanarum rerum, vel diuinarum noitia. Alteras autem scientias discedo differendos, alteras videndo discimus. Nam si homo scit Deum, non est perinde ac si sciret musicam, geometriam, astronomiam, vel aliquid eiusmodi, & c. Tam de scientia, qua noscitur Deus, differit plenius in consequentibus. Et CLEMENS ALEXANDRINVS, lib. 2. Scromatum non longe ab initio, Scientiam (ait) definiunt Philosophi, habitum qui transnoueri non potest a ratione, & c.

SCRIPTURA SACRA.

Scripturam sacram obiciunt & peruertunt haeretici. Posuimus illud satis diffusè vocabulo, Haeretici, & c. Scripturae vt debeant sincere exponi & tractari. Concilium G E N E R A L E V. collat. 5. in causa Theodori haeretici Mopuestienis Episcopi. Conuenit eos, qui quocumque modo vel docere producuntur, vel scribere volunt, sincere mentis oculo inueneri diuinae intellectum scripturae, & ad eius intentionem recte pergere, & sic suos sermones disponere in iudicio, timentes, ne forte aliter quam vt habet contrario docentes vel sapientes minimi vocentur in regno caelorum, cuius desiderium eos, qui ad hoc respiciunt, declinare compellit erroris via, quae ad illud regnum perducit, & ad illam beatam vitam festinat. I D E M collat. 8. Non aliter oportet suscipi, quae ab aliquo scribuntur, nisi prius recte fidei sanctorum Patrum consi-

naue demonstrentur. Et Concilium G E N E R A L E V I. cano. 19. Si ad scripturam pertinens controuersia aliqua excitata fuerit, ne eam aliter praedicatores interpretentur, quam quomodo Ecclesiae luminaria & doctores suis scriptis exposuerunt, & maiorem ex his laudem assequantur, quam si quae a se dicuntur componant, ne dum quando ad id haesitant, ab eo quod conuenit excidant. Per praedictorum enim Patrum doctrinam, populi ad eorum quae sunt bona & expetenda & inuitalia ac reicienda cognitionem venientes, vitam in melius componunt, nec ignorantiae vitij conuincuntur: sed doctrinam adhibentes, se ipsos ad id, ne mali quae accidat, excitant, & imminem suppliciorum metu sibi salutem procurant. Vnde & T H A R A S I V S C O N S T A N T I N O P O L I T A N V S Episcopus, epistola ad Ioannem Anachoretam, quae ponitur in limine Synodi 7. generalis. Quae igitur (ait) sedulo & non desunt scripturam & Patrum doctrinis insistent, & harum diligentem letioni intenti sunt, & mentem suam ad pietatem & veritatem adiungunt, non ad propriam voluntatem cuncta referentes, a montibus aeternis mirabiliter illuminantur, perfisi scilicet lumine Euangelicorum & Apostolicorum praeceptorum. A V G V S T I N V S, lib. 83. quaestionum, quaest. 64. In omnibus (ait) scripturis summa vigilantia custodiri oportet, vt secundum fidem sit sacramenti diuini expositio. Et lib. 6. super Genesim, cap. 9. In profundo scripturae sensu magis praestemus diligentiam requirentes, quam affirmandi temeritatem. Et Concil. M E L D E N S E cano. 34. In exponendis etiam, vel predicandis diuinis scripturis, sanctorum Catholicorum & probatissimorum Patrum sensum quisque sequatur, in quorum scriptis, vt beatus dicit Hieronymus, fidei veritas non vacillet. Scripturae sensus & interpretatio penes Ecclesiam est. Illud probauimus in vocabulo, Ecclesiae auctoritas & iudicium, & c. Scripturae non sumus curiosi nimium exploratores. A V G V S T I N V S H I P P O N E N S I S, epist. 3 ad Volusianum, tomo 2. Tanta est Ch. istarum profunditas literarum, vt in eis quotidie proficerem, si eas solas ab inuenio pueritia vsque ad decrepita senectutem maximo otio, summo studio, meliore ingenio conarer addiscere. Non quod ad ea quae necessaria sunt saluti tanta in eis perueniatur difficultate, sed cum quisquis ibi fidem tenuerit, sine qua pie recteque non viuatur tam multa tamque multiplicibus mysteriorum umbraculis opaca intelligenda proficiendum restant: tamque non solum in verbis, quibus ista dicta sunt, verum etiam in rebus, quae intelligenda sunt, lares altitudo sapientiae, vt annosissimis, acutissimis, flagrantissimis cupiditate discendi hoc contingat, quod eadem scriptura quodam loco habet: cum consummauerit homo tunc incipit. I D E M lib. 2. de doctrina Christiana, cap. 6. Multis & multiplicibus obscuritatibus & ambiguitatibus decipiuntur, qui temere legunt, aliud pro alio sentientes: quibusdam autem locis quid vel falsa suspicentur non inueniunt, ita obscure quadam dicta densissimam caliginem obducunt. Quod totum profusum esse diuinitus non dubito, ad hebdomadam labore superbiam, & intellectum a fastidio remouendum, cui facile inuestigata plerumque vilescant. Hinc E P I S C O P I A R M E N I A E, epistola ad Leonem Imperatorem. Sunt quaedam in definitione quae recte intelligantur orthodoxa: sunt vero, aliqui, qui si ea aliter velint aspicere, inueniunt haec sensus dubios parientia. Multi quidem & scripturas diuinas intelligentes sicut scriptae sunt, proprie blasphemiam dogmata uenerunt, quos Dominus sua clementia conuertat, & c. Et E P I S C O P I I I. A R M E N I A E, epistola ad eundem Leonem Imperatorem. Nos Patrum fidem

YYY 4

inuitia

inviolabilem conseruamus, quoniam uero de Deo tanquam inuictis & nostra cogitatione superiores effugimus. & aliud quicquam aut dicentes ualde declinamus. A superfluis questionibus abstinemus, & lectiones impias resuantes, ab earum prauitate inimica Ecclesie sumus extranei, & iruicum fidei a zizanibus separatum, uobis fidelibus imperantibus conseruamus, in traditione Patrum doctrina sufficientiam possidentes, & nihil superuacaneum quoniam loqui sinentes. Superflui namque perscrutatores diuinarum rerum & dogmatum quastores, & quasi pietatem suis syllabis comprehendentes, cum loquuntur aut aliud quicquam de scientia diuina delingunt, eleuatur mox contra Deum. Et uolens unus quis aliquid conseruare, propriam fidem scribit, a Catholica Ecclesia semetipsum abrumpti, rectis dogmatibus contradiat, fideles, & fortiter instantes, & manentes in fide uehementer impugnare nituntur, & lingua propria debellatur. Vide multa in uocabulo, Disputatio de fide interdicatur, &c.

Scriptura non rescindenda. Vide supra, libri Canonici, & Hæretici, &c. Hinc Concilium FOROVIENSE statim initio, loquente Paulino eiusdem urbis Episcopo. In sacro (ait) eloquio, uel in fidei instrumentis addere uel minuere est, non recte & aliter sentiendo intelligere, quam a sancto Spiritu per calamum lingue sanctorum uirorum, enigmata mirabiliter constanti mysteriorum sacramenta digesta, qui eandem sancto afflato spiritu per sacras ea librorum exarare paginas studuerunt. Hic est mos proprius hereticorum, qui negligentes diuinae scripture sensum, uel modum generis, locutionis, corrupti ab antiquo serpente, secundum sua desideria coarctant sibi inextricabiles questionum tumultus, & idcirco insulo ferrugineo stylo in tinctorio falsitatis, proprium, sed tamen peruersum se dogma componere gloriantur. Sic & Arius, ubi cauterata audiuisset conscientia, & perfuatore legit Christum secundum hominem dixisse, Vade ad Patrem, quia pater maior me est, quidam de suo addidisse conuincitur, dum impio sensu & polluto ore intulit, non solum secundum humanam naturam, sed & secundum diuinitatem minorem eum & posteriorem, patre mentiri non timuit. Hæc nunquam in sacrosanctis Euangelis, in nulla saltem qualibet diuinarum testamentorum serie, se legisse poterit approbare. Minuisse autem de sancti Euangelii lectione reus constringitur, dum eundem audire despecti. Ego & pater unum sumus. Sancta autem & ueneranda Euangelii sacramenta cunctis inuoluta seculis permanebunt. Catholici uero quilibet doctor recte senties, iuxta quod a Domino gloriosus est prelatum, quomodo & secundum hominem minor, & secundum Deum aequalis sit patri, hæc multiplici euidenter sermone explicuit, non addidisse uel minuisse, sed irreprehensibiliter predicandus est latentia sancti Euangelii mysteria suppleuisse. Ita de ceteris intelligendum est. Nam in Apocalypsi Ioannes a Apostolo, sub uinuo libri appellatione, de tota testamenti serie conuictus est, dicens: Si quis (ait) appauerit ad hæc, apponet Deus omnes plagas scriptas in libro hoc. Et si quis diminuerit de uerbis libri prophetie huius, auferet Deus partem illius de libro uita, & de ciuitate sancta. Per uiam tamen non sanctos predicatorum Ecclesie hæc percellit uisionis uindicta, quos ipsum nimirum Apocalypsis librum, & unumquodque capitulum scripturarum, multiplice disputationum stylo per singula exponendo salubri explicuisse promulgatione laudamus, quosque pro his sempiternam credimus recepturos mercedem. Ipse quippe mediator Dei & hominum Dominus & magister multa in parabolis, quas ipse proposuerat, mellifluis diuinitatis exponendo ore

uorborum insignia multiplicauit, & duobus in uia ambulauit aperuit sensum, & incipiens a Mose & omnibus Prophetis, interpretabatur eis in omnibus scripturis que de ipso erant. Sed & beatus Apostolus non est culpandus, qui legis enigmata per multiplicia disputationum disseruit uerba. Hucusque propter eos, qui nequeunt ad purum subtiliter intelligere, quid sit in sacro eloquio addere uel minuere. Eadem scribit & renouat etiam Concilium FERRARIENSE, sessione 7. contra Orientales Patres, qui obiciebant Occidentalibus, quod contra fas simbolo aliquid addiderant, scilicet, filioque, dum de Spiritu sancti processione agitur, ut mox dicemus in uocabulo Spiritu sancti processio, &c. Doceretque pro elucidatione fidei licitum esse sacras scripturas interpretari, & præceptum de non addendo uel minuendo eo spectare, ne quis earum fidem diminuat, uel immuret, aut aliquid contra ueritatem addat, ut superius iam probatum est. Porro Concilium TRIDENTINUM, sessio. 4. post enumerationem librorum canonicorum, ut citauimus supra, & approbata uulgari & antiqua editione, cum prohibitione ne alia quispian in prædicationibus, lectionibus, &c. utatur, subdit. Ad coercenda petulantia ingenia, decernit sancta Synodus, ut nemo sine prudentia inuicem in rebus fidei, & morum ad adificationem doctrinae Christiane perueniunt, sacram scripturam ad suos sensus extorqueat, contra eum sensum, quem tenuit & tenet sancta mater Ecclesia (cuius est indicare de uero sensu & interpretatione sanctarum scripturarum) aut etiam contra unanimes consensum Patrum ipsam sacram scripturam interpretari audeat, etiam si huiusmodi interpretationes nullo unquam tempore in lucem edende forent. Qui contrauererint, per ordinarios declarantur, & penam a iure statutam puniuntur. Tum librorum impressoribus iniungit, ne sacre scripture expositiones, aut alios libros imprimant, nisi fuerint uisitati & approbati, ut diximus, & addit. Post hæc sancta Synodus temeritatem illam reprimere uolens, qua ad prophana quaque conuertitur, & torquentur uerba, & sententia sacre scripture, ad scurrilia scilicet, fabulosa, uana, adulationes, detractioes, superstitiones impias, & diabolicas incantationes, diuinationes, sortes, libellos etiam famosis: mandat & præcipit ad tollendam huiusmodi irruentiam & contempniam, ne de cetero quisquam quomodolibet uerba sacre scripture ad hæc similia audeat usurpare, & ut omnes eius generis homines temeratores, & uoluntarios uerbi Dei, iuris & arbitrii penam per Episcopum coercantur.

Scriptura non ita inhærendum, ut Patrum traditio negligatur. Vide infra, Traditiones Patrum, &c. Porro quia hæretici sæpius nil se uelle admittere dicunt, quod non sit expressum in scripturis, & ideo non admittunt, Transubstantiationem, Missam, Purgatorium, & huiusmodi, eo quod nomina hæc non reperiantur in scripturis, eis satisfacit GUILIELMVS LINDANVS statim initio cap. I. lib. I. Panoplie sue Euangelicæ. Præterea eis respondendum est, quod LEGATI Constantinopolitanæ Synodi, sub Flauiano Patriarcha missi ad euocandum Eutychem hæreticum ut Concilio compareret, cum ipso Eutyche egisse leguntur (ut habetur actio. I. Concilij I V. generalis Chalcedonenfis, & actio. 6. præfatæ Synodi) cum enim Eutyches negaret duas in uno supposito naturas in Christo esse, sic argumentabatur. In qua scriptura iacent due nature? Responderunt ei legati. Ostende tu (inquiunt) nobis ubi continetur homofison: aut que scriptura hæc dicit?

Respondit

Traditio patr.

Concilium Foro uisense sub Adriano 1. & Carolo & Hippo.

Hæreticorum fraus in peruer redis sacre scripture sententis.

Ioan. 14.

Ioan. 20.

Apocal. vltim.

Luc. 24.

Concilium Ferraricne postea Florentinæ sub Eugenio 4.

Concilium Tridentinum generale.

Ne distorqueatur sensus scripture.

Guilielmus Lindanus.

Concilium Constantinopoli tanum sub Flauiano Episcopo.

Basilii Magni.

Tertullianus Carthagenf.

Dionysius Areopagita.

Origenes Adamantius.

Hieronymus Stridonensis.

Ioannes Chrysostomus.

Augustinus Hipponensis.

Concilium Senonense.

Hæc diligenter nota.

Actum 20.

Actum 2.

Ioan. 21.

2. Thessalon. 1.

1. Corinth. 11.

Respondit Eutyches. Non continetur in scripturis, in expositione uero Patrum iacet. Et illi. Eo modo, sicut homofison in sanctis scripturis non iacet, sed a sanctis Patribus expostum est: ita & de duabus naturis idcirco sancti Patres exposuerunt fideliter, & pie intellexerunt. Unde & non omnia in scripturis contineri docet BASILIUS MAGNVS in Psalm. II. 4. & epist. 63. & libro de Spiritu sancto, cap. 27. ut diximus passim uocabulis, Consuetudo, & Cæremonia, &c. Et TERTULLIANVS CARTHAGEN. lib. 6. de corona militis, & libro de uelands uirginibus, & libro Apologetico, cap. 46. & libro 2. ad uxorem. DIONYSIUS AREOPAGITA, libro Ecclesiasticæ Hierarchie, cap. 2. ORIGENES ADAMANTIVS, homil. 5. in Numeros, & homilia 5. in Esayam: CYPRIANVS sermone de ablutione pedum: HIERONYMVS STRIDONENSIS in dialogo contra Luciferianos, & epistola ad Lucinum, & in cap. 25. Matthæi, & in 10. cap. Ecclesia. IOANNES CHRYSOSTOMVS homil. 3. & 13. in epistolam ad Philippenses, homilia 9. in Genesim, homil. 29. in 2. ad Corinthios, homil. 6. in priorum ad Timotheum. AVOGUSTINVS HIPPONENSIS, lib. 2. de baptismo contra Donatistas, cap. 7. & lib. 3. cap. 16. & lib. 4. cap. 24. & lib. 1. ad inquisitionem Ianuarij, cap. 1. & lib. 2. cap. 18. & cap. 19. & lib. 1. ad Pollentium, cap. 14. & lib. 9. contra Faustum, cap. 16. & lib. 10. cap. 21. & lib. 32. cap. 14. atque alijs locis innumeris, ut dicemus in uocabulo, Traditio, & supra quædam habes in uocabulo, Cæremonia, & Consuetudo, & Canon, &c. Porro Concilium SENONENSE decreto 5. sic loquitur. *Ampla certe scripturae latitudo, iuges & incomprehensibilis profunditas. Perniciosum est tamen eo errore laborare, ut nihil admittendum putetur, quod non est scriptura de promptum sit. Multa quippe a Christo ad posteros per manus Apostolorum ore ad os, & familiari colloquio transfusa sunt, que & si in sacra scriptura expresse contineri non uideantur, inconcusse tamen tenenda ueniunt. Nam quod genua stectamus ad Orientem, sed & sacrosancta Eucharistia samentis uinui, uel eorum que dicuntur in baptismo uerborum, gestorum, & ordinum, atque interrogationum & responsionum, quis facile explicet rationem? Et tamen omnia hæc, operta licet & uelata, portamus super huiusmodi, atque ita implemus, ut a magno Pontifice Christo aut primitiue Ecclesia proceribus tradita. Ad hæc, ubi quæsi scriptum est illud, quod a Christo dictum commemorat Apostolus, beatus est magis dare, quam accipere. Quis scripto redigit ea, que per aies a resurrectione quadraginta Dominus cum discipulis de regno Dei disseruit? Atque alia id genus multa, que si scribantur per singula, nec ipsum mundum (iuxta Ioan. nem) arbitramur posse capere eos, qui scribendi sunt, libros. A quibus non longe sunt aliena, symbolum illud Apostolorum, & quod sine uictione non fit confirmationis sacramentum, & insuper benedictio Missæ sacrosanctæ aqua uno miscetur, aut fideles uinifica crucis signo frontem communiant, pluraque id genus, que uelut ex receptione quadam, & quasi per manus ab Apostolis emanarunt. Hinc Paulus non eas tantum traditiones habet a Thessalonicensibus obseruari, quas per epistolam, sed etiam quas per sermonem didicissent. Neque prætermisisse putandum est cetera, que circa uenerandum Eucharistie sacramentum Corinthiis sese disposuerunt, cum uenisset, uero sponderat. Quorum plurima, licet a Christo seride non sint instituta, id tamen ratum est quod dictante Spiritu sancto Apostoli tradiderunt, ueluti quod Christus ipse tradidit, & in sui commemorationem fieri præcepit. Oportet itaque nos authoritati*

Patrum, consuetudinibus, usque ad tantum tempus per tantam amorem seriem protelute, etiam non percepta ratione, credere, eamque, ut antiquitus tradita est, iungi obseruantia ac reuerentia, custodire. Quam si quis eo preteritu perinatius reiciat, quod non legitur in scripturis sacris, ut hæreticus & schismaticus habeatur. Porro sequenti 6. decreto idem Concilium de constitutionibus humanis & traditionibus disputat, & omnes uult Patrum traditionibus morem gerere. *Qui si quid insinuerint, quamuis huius rei certum de scripturis non proferatur exemplum, earundem tamen scripturarum etiam in hac re a nobis tenetur ueritas, cum hoc facimus quod uniuerse placuit Ecclesie. In omnibus igitur, in quibus nihil certi definiti scriptura, nos populi Dei & instituta maiorum pro lege habenda sunt, & sicut præuicatorum diuinarum legum, ita contemptores Ecclesiasticarum consuetudinum coercendi. Vide supra, Cæremonia, Consuetudo, Canon, libri Canonici & authentici, Traditio, &c.*

SEDITIONOSVS. Seditiosi non ordinandi. Concilium CARTHAGENENSE IV. cano. 67. allegatur a Gratiano distinct. 46. cap. Seditio. *Seditiosarios nunquam ordinandos clericos, sicut nec usurarios, nec iniuriarum suarum uolores, statuiamus. Idem omnino Concilium AGATHENSE, cano. 69. sub eisdem uerbis. Vide Discordia, &c.*

SEPULTURA. Sepultura ubi fieri, & quomodo debeat. Concilium ARVERNENSE, cano. 3. *Obseruandum ne pallis uel ministeris diuinis defunctorum corpore obuoluantur, & ne a potestibus seculi, clerici contra Episcopos suos uoluo modo erigantur. Similiter & Concilium ANTISTODORENSE, cano. 12. & 14. statuit, ne in baptisterio liceat corpora sepelire. Hinc etiam statuit Concilium BRACARENSE I. cano. 36. *Placuit, ut corpora defunctorum nullo modo intra basilicam sanctorum sepeliantur, sed se necesse est, deforis circa murum basilicæ usque adeo non abhorret. Nam si firmissimum hoc priuilegium usque nunc retinent ciuitates, ut nullo modo intra ambium murorum cuiuslibet defuncti corpus humetur: quanto magis hoc uenerabilium martyrum debet reuerentia obtinere? Idem omnino Concilium ARELATENSE IV. cano. 21. Et Concilium MOGONTINUM I. cano. 52. *Nullus mortuus infra Ecclesiam sepeliatur, nisi Episcopi, aut Abbates, aut digni presbyteri, uel si deles laici. Et Concilium MELDENSE, can. 72. ut etiam allegat Buchardus, lib. 3. cap. 158. *Nemo quemlibet mortuum in Ecclesia quasi hereditario iure, nisi quem Episcopus aut presbyter pro qualitate conuersionis & uita dignum duxerit, sepelire presumat. Hinc Concilium TRIBURIENSE, cano. 15. statuit propter necessitatem, ut ubicunque facultas rerum & opportunitas temporum suppetit, sepultura morientium apud Ecclesiam, ubi sedes est Episcopi, celebretur. Si uero longè absint, in monasterijs proximè canonicorum monachorum, aut sanctimonialium, ut eorum suffragijs adiucentur, uel in parochia, ubi uiuus perfoluebat decimam mortuus, sepeliatur. Et cano. 16. expressè prohibet, ne pro Ecclesiastica sepultura pretiū requiratur, ut mox dicemus. Et can. 17. se præcedentibus conformans statuit, ita statuit. *Secundum statuta sanctorum Patrum, & experientia miraculorum, prohibemus & præcipimus, ut deinceps nullus laicus in Ec-*****

Ioannes Chrysostomus collat. 1. c. 12.

Concilium Carthagenf.

Concilium Agathense.

Concilium Aruernense.

Concilium Antistodorese, sub Deusidit Papa 1. Concilium Bracarense 1.

Concilium Arelatense 4. sub Carolo Magni. Concilium Mogontinum 1. sub eodem. Concilium Meldense.

Concilium Triburicne sub Arnulpho Imperat.

clesia sepeliatur, nisi forte talis sit persona sacerdotis, aut cuiuslibet iusti hominis, qui per via meritum talem vivendo suo corpori defuncto locum acquisiuit. Corpora antiquius in Ecclesia sepulta nequaquam proiciantur, sed pavimento desuper facto, nullo tumulorum vestigio apparente, Ecclesia reverentia conservatur. Vbi vero hoc pre multitudine cadaverum difficile sit facere, locus ille cæmeterium & polyandrium habeatur, ablato inde altari, & constituto ubi religiose sacrificiū Deo valeat offerri. Beatus GREGORIUS I. in miraculis Patrum (scilicet lib. 4. Dialogorum, cap. 53.) memoria dignum, & huic rei congruum refert miraculum in Genuesi urbe contigisse. Ibi namque quidam Valentinus nomine, Mediolanensis Ecclesia defensor, defunctus est, cuius corpus in Ecclesia beati maritimi Syri sepultum est. Note autem media in eadem Ecclesia facte sunt voces, ac si quis violenter ex ea repelleretur, atque traheretur foras. Ad quas nimirum voces concurrere custodes, & videre duos quosdam terribiles spiritus, qui eiusdem Valentinus pedes cum ligatura constrinxerant, & cum ab Ecclesia clamantem ac nimum vociferantem foras traherent. Qui videlicet exterriti ad sua strata reversi sunt, & mane facto aperientes sepulchrum, ubi idem Valentinus positus fuerat, eius corpus non invenerunt. Cumque extra Ecclesiam quærentes, ubi proiectum esset, invenerunt hoc in sepulchro alio positum ligatis adhuc pedibus, sicut de Ecclesia fuerat abiectum. Ex qua re colligendum est, quia hi quos gravia peccata depriment, si in sacro loco sepeliri se faciunt, restat ut etiam de sua presumptione indicentur, quatenus eos sacra loca non liberent, sed etiam culpa temeritatis accusent. Quid igitur loca sacra sepulchris profana, quando hi qui indigni sunt ab eis sacris locis divinius proiciantur. Sancta Synodus dixit. Adira res & multis expauescenda, ideoq; per futura temporum curricula ab omnibus observanda. Idem renovat Concilium NANNETENSE, capite 6, & signanter vetat ne villanus laici in Ecclesia sepeliantur, sed in atrio, aut in porticu, aut extra Ecclesiam. Infra Ecclesiam vero, aut prope altare, ubi corpus Domini & sanguis conficitur, nullatenus habeat sacerdos licentiam sepeliendi. Vide quod sequitur.

Sepulturam sibi quocunque loco quilibet eligat.] PASCUALIS II. vt allegatur, par. 43. Concilij Lateranensis sub Alexandro III. cap. 1. Volumus, ac iuxta canonum sententiam nobis probabile videtur, ut sicut morienti conceditur rerum suarum iudicium facere, quocunque loco sibi placuerit, sic nimirum iustum est sui corporis licentiam habere eligendi sepulturam, in quocunque loco voluntas extiterit, sive in monasterijs, sive in alijs locis. Et LEO III. vbi supra consequenter allegatus. Nos instituta maiorum Patrum considerantes, illorum decreta firmando statimus, unumquemque in maiorem suorum sepulchris iacere debere, ut Patriarcharum exitus docet, nulli tamen denegamus propriam eligere sepulturam, & etiam alienam. Dominus enim & magister sibi alienam elegit, non propriam, qui sine peccato erat. Ea autem que mortuo postea ante sepulturam eius facta fuerint, vel exigendo quod debitum esse dicitur, vel confessiones aliquas, aut fideiussores, aut pignora capiendo, penitus amputari precipimus. Hæc & multa alia reperit GREGORIUS IX. lib. 3. Decretalium, titu. 28. de sepulturis. Et Concil. VENNENSE sub Clemente V. & habetur in Clementinis, lib. 3. titu. 7. de sepulturis. Et adhuc BONIFACIUS VIII. lib. 3. Sexti decretalium, titu. 12. de sepulturis, & in Extravaganti, que ad calcem ponitur, de sepulturis, quæ incipit, De restandæ feritatis, &c. Verum hæc suis lege locis.

Sepulturæ exequiæ, &c.] Vide supra, Defunctus, &c.

Sepultura non pretio æstimetur.] Concilium VASENSE II. vt citatur à Gratiano, causa 13. quæst. 2. cap. Præcipiendum: Præcipiendum est secundum canonum auctoritatem, ut de sepulturis & hominibus sepeliendis nihil numeris exigant, nisi forte qui sepelitur vivens iusserit Ecclesie, in cuius atrio sepelitur, aliquid de rebus suis tribuere, aut etiam post mortem ipsius illi, quibus commissum est eius elemosinam facere, de rebus illius aliquid sponte dare voluerint, & tamen nullatenus à presbyteris Ecclesia illius aliquid exigatur, sive ab illis, qui locis & villis presunt. Hoc decretum sub nomine Concilij Nannetensis allegat Buchardus, lib. 3. cap. 159. Porro Concilium MELDENSE, cano. 63. & cano. 72. bis illud repetit, ne scilicet pro sepultura aliquid exigatur. Nemo (ait) pro loco sepultura, vt verbis S. GREGORII vivamus, pretium de terra concessa puredini querere, & de alieno velle facere luctu compendium, aliquo modo, tentet. Si quando autem proximi vel heredes sponte aliquid offerre in Ecclesia voluerint in elemosinam defuncti, accipere non vetamus. Post vero aut aliquid exigi omnino prohibemus, ne (quod valde irreligiosum est) aut venalis (quod abstinendum est) Ecclesia, aut de humanis mortibus videatur gratulari, si compendium exinde studemus modo quolibet querere. Hoc iterum renovat Concilium METENSE, cano. 2. Concilium TRIBURIENSE, cano. 16. NANNETENSE sub Alexandro III. par. 1. cap. 7. & par. 2. cap. 10. Pro sepultura quidem (ait) & christianis & olei perceptione, nulla alicuius pretij exactio intendatur, neque sub obtentu huius consuetudinis reatum suum aliquis iueatur, quia diuturnitas temporis non minuit peccatum, sed auget. Hæc iterum confirmat Concilium LATERANENSE sub Innocentio III. cap. 66. sed frustra rem eandem toties repetimus, cū semel dixisse sufficiat. Similiter & Concilium RATISPONENSE, cano. 5. & 6. vbi tamen addit. Parochialia tamen iura, que vsus recepti, & debentur altari serventi, per predicta non abrogamus. Et Concilium SENONENSE hoc confirmat, cap. 2. constitutionum suarum. Vide supra, Defunctus, &c.

Sepultura quibus neganda, &c.] Concilium COLONIENSE III. par. 7. cap. 51. Quod ad sepulturam attinet, quis poterit negare rem longe piosissimam esse, & in veteri, & in nova lege accuratè observatam, vt Christianorum (qui spem resurrectionis habent) corpora non pœcudum more discendantur, sed in cæmeterij sinum recondantur, quod etiam alto mysterio non caret. Ab hac ergo sepultura nemo Christianus, qui in communionem decessit Ecclesie, arceatur, & si casu mortuus fuerit. Cui enim communicatur viventi, & mortuo communicandum est. Soli vero hæretici, excommunicati, publici latrones: & hi, qui sibi moriem criminis conscientia adacti consciverunt, & quos in peccato lethali nullis penitentia signis præcedentibus decessisse constituitur, prohibeantur. Vide suis locis omnia hæc iam memorata, & locos quos superiores pagina ex decretalibus, Sexto decretalium, & Clementinis annotavimus.

Sepultura deneganda ei qui debitis obligatur, &c.] Lege prædictos locos superiori pagina ex Decretalibus, Clementinis & sexto Decretalium de sepultura. Porro ALEXANDER III. Cantuariensi Archiepiscopo, vt habetur par. 43. Concilij Lateranensis quod celebravit, cap. 3. Super eo, quod defuncto aliquo interdū religiosa persona

interdum

Gregorius I. Miraculum dignum administratione & fide. Concilium Nannetense. Paschalis 2. Leo 3. Matth. 27. Gregorius 9. Concilium Vicense sub Clemente V.

Concilium Meldense. Hec Gregorius libro 7. Registri Epistola 55. & allegat Gratianus causa 13. quæst. 2. Concilium Metense. Concilium Triburiense. Concilium Nannetense. Concilium Lateranense sub Alexandro 3. Concilium Lateranense sub Innocentio 3. Concilium Ratiponense sub Laurentio Capugio Cardina li. Concilium Senonense. Concilium Coloniense 3. Genes. 23. & 25.

Alexander 3.

interdum Ecclesiastica, interdum etiam seculares possulant sibi debita solui, quæ defunctis ipsis debebat, & nisi solvantur, ne corpus defuncti sepultura tradatur, vocem appellationis emittunt: hoc tue fraternitati diximus respondendum, quod si defunctus de rebus suis disposuit, & debita disponere prætermisit, nisi de solutione debitorum (dummodo sit soluendo) ab herede vel consanguineis defuncti sufficiens cautio detur, corpus eius postposita appellatione Ecclesiastica sepulture non tradatur. Vide in vocabulo, Testamenti executor, reliquum.

Sepulturam sine licentia monachi non concedant.] Allegatur GREGORIUS I. in memorato Concilio Lateranensi sub Alexandro III. cap. 4. par. 43. vbi scribens Augustino Anglorum Episcopo, sic loquitur: Monachi corpora hominum iam viuorum, quam mortuorum ad Ecclesiam suam deferre non audeant, sine consensu & petitione eius Ecclesie, quæ ei dum viveret consuluit, & consulendo viaticum suum ministravit, quod si fecerint, veluti inuadentes sanctæ Ecclesie sub districta anathematis interpositione, quousque satis faciunt Ecclesie, fieri precipimus, omni remota fraternitatis occasione. Hæc latius perstringit Gratianus causa 16. quæst. 1. cap. Agapetus & causa 13. quæst. 2. cap. vbi quæritur. Et subditur. Simili modo vnaquæque Ecclesia totius ordinis aliam quamlibet inuadere perimeat: sui autem eodem anathematis vinculo sciat se à nobis proculdubio subigi. Verumtamen in Clementinis lib. 3. titulo 7. de sepulturis, & alijs locis decretalium, & sexti decretalium iam citatis, datur licentia fratribus prædicatoribus & minoribus quoslibet in suis Ecclesijs sepelire. Et Concilium LATERANENSE sub Leone X. sessione vndecima idem cunctis mendicantibus concessit. Vide si lubet.

SEPULCHRUM.

Sepulchra non aperienda, nec demolienda, nec cibaria eis inferenda.] Iam superius allegauimus BONIFACIUM VIII. in extravagante quæ est post sextum decretalium, quæ incipit, Detestanda feruitas abusus, &c. qua illos excommunicatione ferit, qui sepulchra mortuorum aperiunt, & defunctorum corpora exenterantes, & ea immaniter decoquentes, ossa à carnibus separata in terram suam deferunt ad sepeliendum, &c. & sublequitur alia quæ incipit, Super cathedram præminentia pastoralis, &c. Lege obsecro. Porro CLEMENS ALEXANDRINUS seculum illud grauius infectatur lib. 2. Stromatum, dum de peccatis & penitentia tractat, nullo modo aperienda sepulchra contestans. Hoc Concilium MATISCONESE II. patrum 60. cano. 17. sic confirmat. Comperimus multos nec dum marcidatis mortuorum membris sepulchra reserare, & mortuos suos superimponere, vel aliorum, (quod nefas est) mortuis suis religiosa loca usurpare, sine voluntate scilicet domini sepulchrorum: ideoque statimus, ut nullus deinceps hoc peragat, quod si factum fuerit, secundum legum decreta super imposta corpora de tumulis reuocentur. Idem Concilium ANTISSIODORENSE, cano. 15. Non licet (ait) mortuum super mortuum mitti, &c. Præterea statuit etiam Concilium MELDENSE, cano. 72. Nullus ossa cuiuslibet mortui de sepulchro suo euiciat, aut sepulturam cuiusquam temerario ausu quouomodo violet: sed unumquemque in loculo sibi a Deo preparato atque concessa, aduentum sui iudicij præstolari concedat, maxime cum

Gregorius 1. Bonifacius 8. Clegens Alexandrinus. Concilium Matisconense. Concilium Antissiodorensis. Concilium Meldense.

non solum diuina leges, sed etiam humane sepulchrorum violatores reos mortis diiudicent. Hinc Concilium TOLENTANVM IV. cano. 45. Si quis clericus in demolendis sepulchris fuerit deprehensus, quia facinus hoc pro sacrilegio legibus publicis sanguine vincatur, oportet canonibus in tali scelere proditum à clericatus ordine submoueri, & penitentia tricenario deputari, &c. Et Concilium BRACARENSE II. cano. 69. & allegatur à Gratiano de consecratione distinct. 1. cap. non oportet. Non liceat Christianis (ait) prandere ad defunctorum sepulchra deferre, & sacrificare mortuis, &c.

SERVVS.

Serui non ordinandi.] CANON APOSTOLORVM LXXXI. Seruus in clerum probe sine voluntate dominorum non permittimus, ad eorum qui possident molestiam: domorum enim emersionem talia efficiunt. Si quando etiam dignus seruus visus sit qui ad gradum eligatur, qualiter nos quoque Onesimus visus est, & domini concesserint, ac liberauerint, & edibus emiserint, stat. Hinc etiam LEO I. epist. I. ad Episcopos Campaniæ, Piceni & Tuscicie cap. 1. allegat Gratianus distinct. 54. cap. Admittuntur. Admittuntur passim ad ordinem sacrum, quibus nulla natalium, nulla morum dignitas suffragatur: & quia dominis suis libertatem consequi minime potuerunt, ad fastigium sacerdotij, tanquam seruis villas hunc honorem iure capiunt, prouehuntur: & probari Deo posse creditur, qui domino suo nec dum probare se potuit. Duplex itaque in hac parte reatus est, quod & sacrum ministerium talis consortij vilitate poluitur, & dominorum, quantum ad illicitam usurpationis temeritatem pertinet, iura soluntur. Ab his itaque omnes provincie vestra absineant sacerdotes, & non tantum ab his, sed ab illis etiam, qui origini, aut alicui conditioni obligati sunt, volumus temperari, nisi forte eorum petitio aut voluntas accesserit, qui aliquid sibi in eos vendicant potestatis. Debet enim esse immunis ab alijs, qui diuine militie fuerit aggregandus, vt à castris dominicis, quibus nomen eius ascribitur, nullis necessitatis vinculis abstrahatur. Et GELASIVS I. epist. I. ad Episcopos Lucaniæ Brutiorum, &c. capite 16. & allegat Gratianus distinct. 54. cap. Generalis. Generalis quærela vitanda presumptio est, qua propemodum causantur vniuersi, passim seruos & originarios dominorum iura possessionumque fugientes, sub religiose conuersationis obtentu, vel ad monasteria se se conferre, vel ad Ecclesiasticum famulatum, conuenientibus quoque presulibus indifferenter admitti, que modis omnibus est amouenda pernicies, ne per Christiani nominis institutum, aut aliena peruadi, aut publica videatur disciplina subueri, præcipue cum nec ipsam ministerij clericalis hac obligatione fuscari conueniat dignitatem, cogaturque pro statu militarium sibi conditioneque iurgare, aut videri (quod abusu) obnoxia, quibus sollicita competenter interdictione prohibitis, quisquis Episcopus, Presbyter aut Diaconus, vel eorum qui monasterijs præesse noscuntur, huiusmodi personas apud se tenentes, non restituendas patronis, aut deinceps vel Ecclesiasticæ seruiunt, vel religiosi congregationibus putauerint applicandas, nisi voluntate forsitan dominorum, sub scripturæ testimonio primus absolutus, vel legitima transactione concessas, periculum se honoris proprii non abigant communionisque subituros, si super hac re cuiusquam verax nos quærela pulsauerit. Magnis quippe studiis, secundum beatum Apostolum præcauendum est, ne fides & disciplina domini blasphemetur. Hinc Concil. AVRE-

Concilium Tolentianum 4. sub Honorio 1. Concilium Bracarense 2. Canon Apostolorum. Ico 1. Concilium Lucanense sub Leontio. Bonifacius 1. Gelasius 1. I. Timoth. 6. Concilium Aurelianense sub Hormisdia 1.

LIANENSE I. cano. 10. allegatur à Gratiano distinct. 54. cap. Si seruus. Si seruus absque vel nesciente domino suo, Episcopo tamen sciente quod seruus sit, Diaconus aut presbyter fuerit ordinatus, ipso in clericatus officio permanente, Episcopus eum domino suo duplici satisfactione compenset. Si vero Episcopus eum seruum nescierit, qui testimonium perhibent, aut eum supplicauerint ordinari, simili retributione teneantur obnoxii. Idem omnino Concilium VORMATIENSE E. can. 40. sub eisdem verbis. Porro MARTINVS BRACARENENSIS cap. 46. sui collectorij, & allegatur à Gratiano distinct. 54. cap. Si quis prædicta decreta confirmat, sicque ait. Si quis obligatus est tribuere seruilis, vel aliqua conditione, non est ordinandus clericus absque consensu Domini. Concilium AVRELIANENSE III. canone 25.

Nullus (ait) seruilibus colonariisque conditionibus obligatus, iuxta statuta sedis Apostolicae, ad honores Ecclesiasticos admittatur, nisi prius aut testamento, aut per tabulas eum legitime constitit absolutum. Quod si quis Episcoporum, eius, qui ordinatur conditionem sciens, transgredi per ordinationem indebitam forsasse voluerit, anni spatio missas facere non presumat. Eadem statuit Concilium AVRELIANENSE V. cano. 6. ubi decernit ne seruus, qui non à domino fuerit absolutus, ordinetur. Si vero ordinatus fuerit incaute, non desinat in suo ordine honestum domino impendere obsequium. Quod si nec sic dominus voluerit, sed eum voluerit amplius inclinare, ordinis sacro inferens iniuriam, alios duos seruos Episcopus, qui eum ordinavit, seculari domino restituat, & sic retineat, & per sex menses a missa abstinens peniteat. Eadem renouat Concilium TRIBVRIENTENSE cap. 29. Vide porro ex Concilio TOLETANO I V. cano. 72. an liberti possint ad ordines promoveri, superius, liberti, &c. Et EVGENIVS I. Turonensi Archiepiscopo, ut habetur in Concilio Lateranensi parte 26. cap. 19. Consilium nos tua

fidelitas, virum liceat tibi spurios & seruos ordinare. Super quo tibi aliter respondemus, quod neque spurios, neque seruos ordinare debes. Et si memor es, in consecratione tibi dictum est. Vide ne quemlibet seruilis conditionis ad ordines promouere presumas. Parte quoque 30. eiusdem Concilij cap. 56. decretum citatur ex Concilio Marticensi: Buchardus tamen & Gratianus atque Iuo attribuunt Toletano Concilio. Nemo Episcoporum seruos ad sacros ordines promouere presumat, nisi prius à dominis suis libertatem sint consecuti. Quod si seruus fraude, vel quolibet alio modo, ad sacros ordines peruenerit, deponatur, & domino restituatur. Quod si in aliena terra quisquam genitus sit, & ad gradus Ecclesiasticos promotus, & ignoratur an seruus vel liber sit: Si legibus dominus terra eum acquisierit, & illi libertatem dare voluerit, in gradu suo permaneat: alius sacerdotij dignitate frui non potest. Vide, Libertus, &c. & ea quæ sequuntur.

Seruus non recipiatur in monasterio.] Repete decretum GELASII I. quod præcedenti pagina reperies, & adde quod etiam statuit Concilium CHALCEDONENSE generale cano. 4. actionis II. & allegat Gratianus causa 16. quæst. 1. cap. Qui verò, &c. Placuit nullum recipere in monasteriis seruum, ut sit cum eis monachus, nisi cum proprii domini conscientia. Transgradientem vero hanc definitionem nostram, excommunicatum esse decernimus, ne nomen Dei blasphemetur. Et Concilium ROMANVM sub Gregorio I. cano. 6. Si quis ex iuris Ecclesiastici seruitute ad Dei seruitium conueriti desiderat, probetur prius in laico habitu con-

Serui Ecclesiæ vt libertati donentur.] Cuncta repositum vocabulo, Libertus, &c. Porro sic statuit Concilium CARISIACVM can. 2. vt allegat Buchardus lib. 3. decreto cap. 173. Neque mancipia Ecclesiastica quisquam, nisi ad libertatem, commutat, videlicet vt mancipia, que pro Ecclesiastico homine dantur, in Ecclesia seruitute permaneant, & Ecclesiasticus homo, qui commutatur, perpetua libertate fruatur. Quod enim semel domino consecratum est, ad humanos vsus iam transferri non potest. At enim lex: Si quis mutauerit, & quod mutatur, & quod mutatum est sanctificabitur domino. Idem cano. 3. Inustum videtur & impium, vt mancipia, que fideles viri seu femina pro remedio anime sua Deo & sanctis eius consecraverunt, cuiuscunque muneris pretio, vel commutationis commercio iterum in seculari seruitute redigantur, cum canonica auctoritas seruos fugitiuos tantummodo distrabi permittat. Et ideo omnes rectores Ecclesiarum summo opere caveant, ne vnus elemosyna, alterius peccatum fiat. Et est absurdum, vt Ecclesiastica dignitate seruos decedens, humana obnoxius sit seruituti. Vide loco prænotato reliquum.

Serui Ecclesiæ prædas non exercent.] Concilium AVRELIANENSE IV. canone 22. Seruis Ecclesiæ vel sacerdotum prædas & captiuitates exercere non liceat: quia iustum est, vt quorum domini redemptionis prestare solent suffragium, per seruorum excessum disciplina Ecclesiastica non maculetur. Idem prorsus Concilium TOLETANVM II. cano. 5. vt diximus in vocabulo, Bona aliena non liceat Episcopis inuadere, &c.

Seruus libertate donatus non reuocatur.] Diximus superius de libertis Ecclesiæ factis, quod si contumaces fuerint debeant reuocari. Verum Concilium AVRELIANENSE V. cano. 7. de alijs sic statuit. Communi consilio placuit obseruandum, vt quæcunque mancipia ab ingenuis dominis seruitute laxantur, in ea libertate maneant, quam tunc à Dominis perceperunt. Huiusmodi quoque libertas si à quocunque pulsata fuerit, cum iniustitia ab Ecclesijs defendatur, præter eas culpas, pro quibus Leges, collatas seruis reuocare iusserunt libertates. Eadem repetit cano. 23. ubi tractat de seruis, qui ad Ecclesiæ septa confugiunt, quos de venia securos facit. Vide, Libertus, &c.

Serui fugitiui ad Ecclesiam, &c.] Vide positum in vocabulo, Ecclesiæ immunitas, &c.

Serui fiscales.] Vide, Fiscus, &c.

Seruite genus.] Concilium AVRELIANENSE IV. cano. 31. De genere seruilis decreuimus obseruandum, vt descendens inde posteritas, vbi-
Seruii non occidendi.] Lege Homicidium, &c. Hinc Concilium AGATHENSE, cano. 62. Si quis seruum proprium sine conscientia iudicis occiderit, excommunicatione vel penitentia biennij reatum sanguinis emendabit. Idem statuit Concilium EPAVNENSE, canone trigesimo quarto. Et Concilium MOGVNTINVM I. sub Rabano Mauro, canone vigesimo secundo. Idem canon sub eisdem verbis renouatur in Concilio VORMATIENSI, canone 38.

Concilium Carisiacum non habetur in ordine ceterorum, sicut nec multa alia.

Concilium Aurelianense 4.

Concilium Toletanum 2.

Concilium Aurelianense 5.

Concilium Aurelianense 4. sub Pelagio 1.

Tullius 1.

non dubitamus. Si autem omnes vnã legem habent, ergo sicut ingenius dimitti non potest, sic nec seruus semel coniugio copulatus alterius dimitti poterit. Et Concilium AVRELIANENSE I V. canone vigesimo tertio. Quæcunque mancipia sub specie coniugij ad Ecclesiã septa confugerint, vt per hoc credant, posse fieri coniugium, minime eis licentia tribuatur, nec talis coniunctio a clericis deservitur: quia probatum est, vt sine legitima traditione coniuncti, pro religionis ordine statuto tempore ab Ecclesia communione suspendantur, ne in sacris locis turpi concubitu miscantur. De qua re decernimus, vt parentibus aut propriis dominis (prout ratio postulat personarum) accepta fide existati sub separatione promissione reddantur. Postmodum tamen à parentibus atque dominis libertate concessa, si voluerint, eos propria voluntate coniungant. Et Concilium CABILONENSE II. canone trigesimo. Dicitur nobis est, quod quidam legitima seruorum matrimonia, potestatiua quadam presumptione dirimant, non attendentes illud Euangelicum: Quod Deus coniunxit, homo non separat. Vnde nobis visum est, vt coniugia seruorum non dirimantur, etiam si diuersi dominos habeant, sed in vno coniugio permanentes dominis suis seruiant. Et hoc in illis obseruandum est, vbi legalis coniunctio fuit, & per voluntatem dominorum. Et ADRIANVS Papa, vt allegatur parte 45. Concilij Lateranensis sub Alexandro II. capite septimo, scribens Eborardo Magdeburgensi Archiepiscopo, vbi præmissum decretum approbat, & addit: Quod si matrimonia seruorum dominis iniuris & contradicentibus contracta fuerint, nulla ratione propter hoc sunt Ecclesiastico iure dissolueda: debita tamen & consueta seruituti, non ex hoc minus sunt propriis dominis exhibenda, &c. Vide Matrimonium, &c.

Serui dominis obediunt.] CLEMENS I. libro quarto, Constitutionum Apostolicarum, capite duodecimo. Seruus benevolentia prosequatur Dominum, quamuis impium, quamuis improbum: non tamen concordiam cum eo habeat religionis. Qui fidelem habet dominum, saluo eius domino diligit vt dominum, vt eiusdem fidei consortem, vt patrem, non vt seruum ad oculum, sed vt Domini studiosus, & amans, sciens Deum sibi reddendum seruitutis mercedem. Vide & Dominus, &c. Hinc Concilium GANGRENSE, canone tertio, & allegat Gratianus, causa 17. quæst. 7. cap. Si quis: Si quis seruum alicui occasione religionis doceat dominum suum debere contemnere, & eius ministerium destruere, ac potius honorificentia deservire, anathema sit. Hæc eadem recensuit MARTINVS BRACARENENSIS, capite 47. Collectorij sui. Vide supra etiam in vocabulo, Dominus, &c.

Serui non occidendi.] Lege Homicidium, &c. Hinc Concilium AGATHENSE, cano. 62. Si quis seruum proprium sine conscientia iudicis occiderit, excommunicatione vel penitentia biennij reatum sanguinis emendabit. Idem statuit Concilium EPAVNENSE, canone trigesimo quarto. Et Concilium MOGVNTINVM I. sub Rabano Mauro, canone vigesimo secundo. Idem canon sub eisdem verbis renouatur in Concilio VORMATIENSI, canone 38.

Seruorum venudatio inhihetur.] Concilium CABILONENSE I. sub Eugenio I. canone nono. Pietatis est maxime & religionis intuitus, vt captiuitatis vinculum omnino à Christianis redimatur. Vnde sancta Synodus censet, vt nullus mancipium extra fines vel terminos regni penitus debeat ven-

nundare, ne quod absit, per tale commercium, aut captiuitatis vinculo, vel quod petus est, Iudaica seruitute mancipia Christiana teneantur implicari. Vide plura Iudæus, &c.

SIMON MAGVS.

Simonis Magi gesta & mors.] Eius mors satis superius in vocabulo, Petrus, insinuata est, & omnes historiographi celebres meminerunt. EGESIPIVS historiographus, libro tertio, capite secundo, excidij Hierosolymitani. E VSEBIVS CÆSARIENSIS, libro secundo, capite decimo, historiæ Ecclesiasticae. NICEPHORVS CALLISTVS, libro secundo, capite trigesimo sexto, AVGVSTINVS HIPONENSIS sermone de sancto Petro & Paulo: EPIPHANIVS CYPRI, tomò secundo, libri primi, contra hæreses, hæresi vigesima prima. MAXIMVS TAVRINENSIS, homilia prima, in natali Apostolorum Petri & Pauli, & alij plures. Ipse autem Petrus in constitutionibus Apostolicis, vt refert CLEMENS I. libro sexto, capite octauo, historiam narrat. Simon (ait) cum me Petrum primum conuississet Caesariæ Stratonis, vbi Cornelius fidelis per me in Dominum Iesum crediderat cum esset Ethnicus, verbum Dei conatus est pervertere, cum vna mecum adessent sacri filij, Zachæus publicanus, & Barnabas, item Niceta & Aquila fratres Clementis Episcopi, & ceteri Romani, Pauli apostoli nostri discipuli, & in Euangelio coadiutoris. Cum tertio cum eo disputassem de Prophecia, & quæ Dei monarchia, illum virtute Domini conuictum atque repressum in Italiam aufugere compulsi. Et cap. 9. Romam cum venisset Ecclesiam vehementer perturbauit, multos euertens atque in suam adducens sententiam: gentes verò commouebat magicis artibus. Itaque quadam die cum in Theatrum in meridie processisset, & mississet suis vt in theatrum arripere, pollicentis esse in aere volaturum. Ceterum omnes hæc re cretus essent, ego seorsum orabam. Itaque sublatus à demonibus volabat. Deo acclamante optima. Atollens ego manus in eum, tota mente supplicabam Deo, vt per Iesum Christum Dominum frangeret scelestum illum, & demonum vim labefactaret, in fraudem & perniciem hominum illa ventum, illumque perfractum non occideret, sed conuinceret. Tunc, Simonem intuius: Si Dei (inquam) homo ego sum, Apostolus verò Iesu Christi verus, doctorq; pietatis non erroris, quismodi & tu Simon, impero improbis virtutibus apostata pietatis, quibus vehitur Simon Magus, vt remittant suas vires, vt ab alto hic decidat in risum eorum, qui ab ipso decepti sunt. Ceterum hæc dicerem, desertus à virtutibus Simon cum magno fragore corruit, vehementerque concussus fregit coxendicem, & pendunt taxas: clamorque plebis ortus est, quo ferebatur vnum esse Deum, quem iuste Petrus nunciaret tantum veritate fretus, multique ab eo defecerunt. Quidam cum essent illius pernicie digni, remanserunt in eius prana disciplina, atque hoc modo primum inducta Rome est impia Simonianorum hæresis, atque per reliquos pseudoapostolos operabatur diabolus, &c. Vide plura in præallegatis authoribus.

SIMONIA.

Simonia in Ecclesiâ deuitanda.] Quidquid de simonia dicendum erat, videlicet de non pretio comparandis beneficijs, aut sacramentis conferendis, positum suis locis in quibusque fa-

Egesippus Historiographus.

Eusebius Cæsariensis. Nicephorus Callistus.

Augustinus Hipponensis.

Epiphanius Cypri. Maximus Taurinensis.

Clemens 1.

Act. 10. Luca 10. Act. 4. 9. & 13.

in Concilio Maffarano sub vrbano 2. de quo Baron. to. 11. año 1090. c. 11. Negrauante alij sacra patria ecclia nullum ius laicis in clericis esse voluit, et ceterum vnde cauendum est ne scrulibus conditionibus, aut curialium offitio ab episcopis promouantur in clericis.

Concilium Vormaticense. Martinus Bracarenfis.

Concilium Aurelianense sub Vigilio 1.

Concilium Aurelianense sub Felagio 1.

Concilium Triburiense. Concilium Toletanum 4.

Eugenius 1.

Gelasius 1.

Concilium Chalcedonense generale 4.

Concilium Romanum sub Gregorio 1.

cramentorum vocabulis, & præcipue multa & penè cuncta reposita inuenies vocabulo, Episcopatus non emendus, &c. Monachi non recipiantur pro pecunijs, & monialis, &c. Ordo, sacramenta non pretijs æstimada, &c. Vide GREGORIVM I X. lib. 5. Decretalium, titu. 3. de simonia, per totum. Contra simonia disputat etiã AMBROSIVS MEDIOLANENSIS, libro de dignitate sacerdotali, cap. 5. de detestatione Episcoporum sacerdotalem honorem diffamantium, &c. Et EPIPHANIVS CYPRI, tomo 2. lib. 1. contra hæreses, hæretic. 21. contra Simonianos. Porro simoniam vehementer Apostolos abhorruisse testatur ABDIAS BABYLONIVS lib. 3. certaminis Apostolici. Libro autem sexto dicit quod cum offerrentur pecunie a postolis pro gratijs vel collatis sanitatibus, respuebant, indignum censentes, vt à magistris sententia denarent, qui dixit: *Gratis accepistis, gratis date.* Et lib. 8. Sic Bartholomæus, Polymio pecuniam pro sanatione filie offerenti, respondit: *Argentum & aurum non accipimus, sed contempnimus, sicut ipse contempsit. Ibi enim cupimus esse diuites, ubi solum eius regnat imperium.* Et lib. 9. idem confirmat de Thoma Apostolo. Vnde & TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS, libro Apologético aduersus gentes, cap. 39. *Præsident (ait) nobis probati quique seniores (presbyteri) honorem istum non pretio, sed testimonio adepti. Neque enim pretio vlla res Dei constat, etiam si quod artis genus est.* Alibi quidem ipse & alij doctores simoniae vsum prohibent, vt reperies suis locis copiose notatum. Sic porrò GREGORIVS I. lib. 7. Epistolæ. epist. 110. ad Atherium Lugdunensem, cap. 1. *Nunio apud nos discurrere vulgatum est, quod in Galliarum partibus sacri ordines per simoniacam hæresim conseruantur, & vehemens radio maioris officium, si in Ecclesiasticis officiis querquam habeat locum pecunia, & fiat scolare, quod sacrum est. * Quicumque ergo pretij suadet datione mercari, dum non officium, sed nomen attendit, sacerdos non esse, sed dici tantummodo concupiscit. Quid scilicet per hoc aliud agitur, nisi vt nulla de actu probatio, nulla sollicitudo de moribus, nulla de vita sit discussio, sed ille solummodo dignus, qui dare pretium suffecerit estimetur? Ex qua re si recti libraminis examinatione pensetur, dum improbe ob inanem gloriam locum solummodo utilitatis arripere, eo ipso magis quod honorem querit, indignus est. Sicut autem is qui inuitatus renuit, questus refugit, sacris est altaribus admouendus, sic qui vitro ambit vel importune se ingerit, est proculdubio repellendus. Nam qui sic nititur ad altiora conscendere, quid agit nisi vt crescendo deascendat, & ascendendo exteriùs, interiùs in profunda descendat. Itaque in sacerdotibus ordinandis sinceritas vigeat. Vide supra. Ordinandi probentur, &c. Sit simplex, sine venalitate consensus, pura præferatur electio, vt ad summum sacerdotium non suffragio venditorum procedi, sed Dei credantur esse iudicio. Vide Episcopatus, &c. Nam quia grane est omnino facinus Dei donum velle pretio comparare vel vendere, Evangelica est testis authoritas. Templum enim Dominus noster ingressus, cathedras vendentium columbas euerit. Quid aliud est columbas vendere, nisi pretium de manus impositione accipere, & Spiritum sanctum, cum omnipotens Deus hominibus tribuat, vendundare, quorum sacerdotium ante oculos Dei cadere, cathedrarum vitique patenter euerfione signatum est? Et tamen excrui adhuc nequitia prauitas viros suos. Nam cogit vendere, quos decepit vt emerent: & dum non attenditur quod diuina voce precipitur, gratis accepistis, gratis date, agitur vt crescat & geminata fiat in uno eodem-*

A que delicto contagio, ementis scilicet & vendentis. Et cum liqueat hanc hæresim ante omnes radice pestifera subrepsisse, atque in ipsa sua origine Apostolica esse detestatione damnatam, cur non cauetur? Cur non penditur, quia benedictio illi in maledictum conuertitur, qui ad hoc vt fiat hereticus promouetur? Plerumque igitur aduersarius animarum, dum non potest in his que ad faciem sunt praua surrepere, callide specie quasi pietatis iniecta nititur supplantare. Suadet itaque forsitan debere ab habentibus accipi, vt sit quod possit non habentibus erogari, dummodo vel sic venena mortifera elemosyna calata obumbratione transfundat. Nam nec venator feram, aut auem anceps deciperet, vel piscem piscator caperet, si aut ille laqueum in aperto poneret, aut ille hamum in esca absconditum non haberet. Omnino ergo metuenda & cauenda est hostis astutia, no quos aperta nequit tentatione subuertere, latente telo senius valeat cruciari. Neque enim elemosyna reputada est, si pauperibus dispensetur quod ex illicitis rebus accipitur: quia qui in hac mentione male accipit vt quasi bene dispenses, grauatur potius quam iuuatur. Elemosyna redemptoris nostri oculis illa placet, que non de illicitis & iniquitate congeritur, sed que de rebus concessis & bene acquisitis impenditur. Vnde etiam illud certum est, quia & si monasteria & xenodochia, vel quid aliud de pecunia, que pro sacris ordinibus datur, construatur, mercedi non proficit, quoniam dum peruersus emptor honoris in locum sanctum transfunditur, & alios ad sui similitudinem sub commodi datione constituit, plura male ordinanda destruit, quam ille potest edificare, qui ab eo pecuniam ordinationis accepit. Ne ergo sub obtentu elemosyna cum peccato aliquid studeamus accipere, aperte sacra scriptura nos prohibet dicens: *Hostia impiorum abominabilis, que offeruntur ex seclere.* Eadem adhuc repetit epistola 113. libri septimi, ad Brunichildem Reginam, capite secundo, vt alibi meminimus. Hæc etiam adhuc libro 40. Homiliarum, homi. 4. in illud Matthæi, *Misit Dominus Iesus, &c.* & allegatur in Concilio AQUISGRANENSI canone 38. & in Concilio PARIENSI III. libro primo, cap. 11. vbi etiam allegatur GREGORII NAZIANZENI autoritas ex libro Apologético. Vide allegatum in vocabulo, Episcopatus, &c. Hæc quoque de vitanda simonia renouat Concilium TOLETANVM VI. canone quarto. Et IOANNES LEODIENSIS in reformatione cleri sui, quæ approbatur à Nicolao V. Vide itaque superius memoratis locis, quia hic pauca, illic multa sunt inserta.

SIMONIACVS.

Simoniaci vt repellendi.] Vide quæ superius annotauimus. Porro GELASIVS PRIMVS, epistola ad Episcopos Lucaniae Brutiorum, &c. canone vigesimo sexto, & allegat Gratianus, causa prima, quæstione prima, capite, Quos confiterit: *Quos confiterit indignos meritis sacramentis esse pretio dignitatem, conuictos oportet arceri non sine periculo facinus tale perpetrantis: quia dantem pariter & accipientem damnatio Simonis, quam sacra lectio testatur, inuoluit.* Idem in Concilio CABILOENSI II. canone quadagesimo tertio, de quibusdam Episcopis Scotis, qui quous per pecuniam pretium ordinabant, statutum est: Vnde & NICOLAUS I. in decreto quod allegat ibidem Gratianus, causa 1. q. 1. *Simoniaci simoniacè ordinati vel ordinatores, secundum canones Ec-*

clesiasticos

Gregorius 9.
Ambrosius Mediolanensis.
Epiphanius Cypri.
Abdias Babylonius.
Tertullianus Carthaginensis.
Gregorius 1.
Hæc Gratianus citat caus. 1. q. 1. cap. Quicumque.
Math. 11.
Math. 10.

Hæc allegat Gratianus causa 1. q. 1.
Vide constit. Gelonis Cardinal. tom. 6. Biblioth. fo. 639.
Prouerb. 21.
Concilium Aquisgranens. Concilium Parisiense 3. Gregorius Nazianzenus.
Concilium Tolentanum 6. Ioannes Leodiensis.
Gelafius 1.
Actum 8.
Concilium Cabilonens. 2.
Nicolaus 1.

clesiasticos à proprio gradu decidam. Simoniaci quoque simoniacè à no Simoniacis ordinati, similiter ab officio male accepto remoueantur. Simoniacos autem non simoniacè à simoniacis ordinatos, misericorditer per manus impositionem pro temporis necessitate, in officio concedimus permanere. Hoc decretum renouat Concilium ROMANVM sub Nicolao II. Episcop. 113. contra Berengarium in basilica Constantiana, vbi expressè prohibet, ne quis de cætero ab eo quem simoniacum esse non dubitat, se consecrari permittat: quia & consecrator & consecratus non disparum damnationis sententiam subeunt. Vide locis supra memoratis reliquum.

SODOMIA.
Sodomiam quam graue delictum, & quam prohibitum.] Lege superius positum, Conuictus, &c.

SORS.
Sors diuina.] DIONYSIVS AREOPAG. lib. Eccles. Hierarch. par. 3. c. 5. Porro de sorte illa diuina, que Mathia diuinitus obtigit, alij quidem alia sensere meo iudicio non rectè. Aperiã autem & ipse quid sentiam. Videur mihi scriptura sortem appellasse diuini quiddam & præcipui muneris, per quod illi oboro sacratissimo insinuaretur qui esset diuina electione declaratus. Oportet enim Pontificem sanctum non motu proprio sacerdotales ordinationes consecrare, sed sub Deo agente has pontificaliter celestibus, celebratur munditia. Eiusdem fortis & electionis meminit IRENÆVS LVGDVN. lib. 3. c. 13. Et AVGVST. HIPON. in Psal. 30. exponens illud: *In manibus tuis sortes meæ, &c.* Et lib. 4. super Genes. cap. 23. *Solent (ait) que sorte dantur diuinitus dari.* Vide in locum actuum expositores.

SORTILEGIVM.
Sortilegium detestandum.] Vide positum in vocabulo, Auguria, &c. & Magia, &c. Porro composuit sermonem de sortilegijs, AVGVSTINVS, est que 2. dominicæ 1. post Trinit. in ordine verò serm. de temp. 241. Vide Magicus.

SPECTACVLVM.
Spectacula non aduenda.] Require positum supra vocabulo, Ludus, &c. Fugienda autem spectacula monet etiam AVGVST. lib. 50. Homilia. homi. 21. Vide loco memorato, vbi in Ecclesia prohibetur spectacula celebrada ex Concil. Basil.

SPESES.
Spes retinenda.] De spei virtute eleganter quidem tractat AVGVST. lib. 2. de verbis Domini, & serm. 34. de verbis Apostoli. Est & excellentissimus de spe tractatus SIMONIS DVORROY Cælestini, nam de Theologalibus his tribus virtutibus fide, spe, charitate doctissimè disceruit. Porro PETRVS LOMBARDVVS, lib. 3. Sententiar. distinct. 26. de spe abundè loquitur, vbi sic incipit: *Est autem Spes virtus, qua spiritualia & æterna bona sperantur, id est, cum fiducia expectantur. Est enim spes certa expectatio future beatitudinis, veniens ex Dei gratia & meritis præcedentibus, vel ipsam spem quam natura præci charitatis, vel rem speratam, id est, beatitudinem æternam. Sine meritis enim, aliquid sperare non spes, sed præsumptio dici potest.* Vide expositores & doctores Scholasticos in hunc locum. Vnde Concilium MOGVNTINENSE I. cano. 2. *Spes in Deum (ait) firmiter à cunctis Christianis tenenda est. Vnde Psalmista: Sperate in eo omnis congregatio populi. Et iterum. Spera in Domino, & sic bonitatem. Et iterum. Sperantes in Domino misericordia circumdabit. Et Apostolus. Spe salui facti sumus, &c.*

SPIRITVS SANCTVS.

A Spiritus sancti processio à patre & filio defenditur.] Hic articulus fidei olim à Græcis impugnabatur, vt satis euidenter in sequentibus apparebit. Omnes autem patres in hac semper fuerint sententia, certis eorum testimonijs pollet probari, nisi illud alijs iam in locis esset præstandum, scilicet Trinitas & Symbolum, vbi sepius fit mentio processionis Spiritus sancti à Patre & Filio, ex vetustissimis etiam authoribus IVSTINO MARTYRE ad calcem libri de Trinitate, & præcipue TERTULLIANO similiter libro de Trinitate. Vide infra, Trinitas, &c. Porro super hoc articulo congregatum fuit Concilium CONSTANTINOPOLITANVM I. generale 2. contra Macedonium sub Theodosio seniore, & omnes anathemate ferit, qui Spiritum sanctum à patre & filio procedere negauerit, statim cano. 1. Cuius Concilij sententiam postea Concilium CHALCEDONENSE generale 4. ratam habuit, actio. 5. Si vis autem plura nosse, pere historiam Ecclesiasticam NICEPHORI CALLISTI, lib. 9. cap. 42. 43. 44. & reliquis. Qui etiam libro 12. cap. 18. Damasum Papam narrat contra alios hæreticos, qui hanc hæresim renouabant, epistolam conscripsisse, qua fidem Nicæni Concilij, & Constantinopolitani iam dicti de æqualitate filij & processione Spiritus sancti, defendit. Iste sequentia. Contra alios verò qui Spiritum sanctum filio maiorem dicebant, egit CYRILLVS ALEXANDRINVS, epistola ad Nestorium. Verum de his alijs. Cum itaque Græci, vt diximus, in Concilio habito Spiritum sanctum ex solo Patre contra Occidentales procedere dicerent, congregatum fuit Concilium LVGDVNENSE generale sub Gregorio X. cui interfuit Michael Palæologus Imperator Constantinopolitanus (cui Nicephorus historiam suam dedicat) & subscripsit Patrum decreto de processione Sancti Spiritus à Patre & Filio, quod tale fuit, & allegat Bonifacius VIII. libro primo, sexti Decretalium, capite primo. *Fideli ac deuota professione fauimus, quod Spiritus sanctus æternaliter ex Patre & Filio, non tanquam ex duobus principijs, sed tanquam ex uno principio, non duabus spirationibus, sed vnicâ spiratione, procedat. Hoc professus est hactenus, prædicauit & docuit, hoc firmiter tenet & prædicat, profitemur & docet sacrosancta Romana Ecclesia mater omnium fidelium & magistra. Hoc habet orthodoxorum Patrum, atque doctorum Latinorum pariter & Grecorum incommutabilis & vera sententia. Sed quia nonnulli propter irrefragabilis præmissæ veritatis ignorantiam in errores varios sunt prolapsi, nos huiusmodi erroribus viam præcludere cupientes, hoc sacro approbante Concilio, damnamus & reprobamus omnes, qui negare præsumpserint æternaliter Spiritum sanctum ex Patre & Filio procedere, sine etiam temerario ausu asserere, quod Spiritus sanctus ex Patre & Filio tanquam ex duobus principijs, & non tanquam ex uno, procedat.* Hæc Concilij definitio, cui, vt diximus, Palæologus subscripsit & annuit. Inde grauiter indignati sunt Græci, vt narrat BAPTISTA EGNATIVS in eiusdem Michaelis Palæologi vita. *Michael Palæologus (ait) Lugdunum ad Concilium venit, quod Gregorius X. Pontifex indixerat, faciles illi cum Romano Pontifice conuenit, ex quo tantam inuidiam Græcicæ gentis contraxit, vt nec moruo iusta persisterim, & locum sepulture negauerim.* Hæc ille. Postea verò celebratum est anno Domini 1439. Concilium FERRARIENSE, quod & FLORENTINVM postea appellatum est, cui abnepos præ-

Iustinus Martyr.
Tertullianus Carthagenus.
Concilium generale 2. Constantinopolitanum 1.
Concilium Chalcedonense generale 4. Nicephorus Callistus.
Cyrillus Alexandrinus.
Concilium Lugdunense generale sub Gregorio 10.
Baptista Egnatius Hytorio-graphus.
Concilium Ferrariense generale postea Florentie completum est sub Eugenio 4.

dicti Michaëlis Ioannes Palæologus Imperator Constantinopolitanus interfuit, & Iosephus Patriarcha Constantinopolitanus, vbi Græci in Latinorum sententiam pedibus discesserunt, ita ut Spiritum sanctum ex patre & filio procedere profiterentur, cum persuasum eis esset Latinos Deum patrem vnicam filij & Spiritus sancti causam credere, duo verò principia duæve causas in consubstantiali Trinitate execrari. Verumtamen antequam Latini Græci consentirent, sessio. 3. & 4. memorati Concilij longa altercatione disputatū est, super additione facta symbolo, *Filiusque*, quando de Spiritu sancto canitur, *Qui ex patre filioque procedit*. Nec enim Græci admittēbāt, ut diximus, Spiritum sanctum à filio procedere tanquam à duobus principijs. Pluribus autem verbis & rationibus Occidentales ostenderunt Græcis additionem illam esse fidei consonam. Et primo quidem sessio. 5. Græci pro se afferbant contra Occidentales symbolum Nicæni Concilij, cui postea Constantinopolitanum I. generale 2. subscripsit, addens cōtra Macedonium symbolo Nicæno, vbi dicit de filio, *Et incarnatus est*, illud, *De Spiritu sancto ex Maria virgine*. Quibus Concilij duobus postea à Patribus decretum est, ne quisquam aliquid adderet. Et ista (aiunt Græci) fidei confessio per omnia Concilia generalia recepta est, quousque ventū est ad generale 7. Concilium, vbi symbolo dicunt additum, *Ex filioque*, ex vetustissimo quodam exemplari, cum collatio ad prothotypum aliter docere videatur. Atque ita opponentibus Græcis, Latini patres respondent, Concilij 7. symbolum cum hoc vocabulo, *ex filioque*, nō esse corruptū, ut ex vetustissimis exemplaribus demonstrant, & antiqui historici testimonio. Verum ne longiori altercationi insistant, alia via probant intentum. Primò autem eam additionem, quam Græci vocabant, non verè additionem, sed verè expositionē, aut dilucidationem oportere vocari. Nam verbum, *Ex filioque*, in verbo, *ex patre*, concluditur, eiusque dilucidatio est. Ergo verbum illud nulla potest ratione additio nuncupari. Hoc & in sequentibus symbolis generalium Conciliorum colligitur, vbi ad expositionem mysteriorum quædam adduntur. Licet autem omnes profiteantur Patres Nicænam fidem se velle vsque ad vnum iota defendere, hoc faciūt vt emergentes circa fidem hæreses interimant lucidiori expositione symboli, quam declarationem seu expositionem, non additionem, esse nemo est qui non videat. Atqui vt hoc verbum, *Ex filioque*, additum symbolo, non additionem, verum expositionem esse demonstrant, Græcorum autoritate doctorum processionem Spiritus sancti ex patre & filio clarissimè probant. Primo autem produciunt CYRILLVM ALEXANDRINVM in cap. 14. Ioan. *Ego rogabo patrem, & alium Paraclitum dabit vobis, &c. Cum Dei & patris (ait) bonorum essentialium filius sit pariceps, eadem etiam ratione spiritum habet, quemadmodum pater eundem habere percipitur: non quidem aduentitium aut extraneum, (insipientis enim, imò vt melius dicam in sani hominis esset sic credere) sed quemadmodum quisque nostrum suum spiritum continet, ac ipsum ex visceribus suis emittit, propterea seruator noster corporaliter spiritum flauit, ut ostenderet, quemadmodum spiritus ex ore humano corporaliter exit, sic etiam ipsum ex diuina substantia, ut Deo conuenit, profuere, &c.* Quibus verbis Cyrillus videtur concludere, quoniam si patris omnia bona filius secundum suam naturam &

substantiam habet, id etiam habeat necesse est, vt instar patris spiritum emittat, manentibus personarum proprietatibus. Inde sequitur filium sic se habere ad spiritum, quemadmodum etiam pater. Denique BASILIVS MAGNVS, libro de Spiritu sancto contra Eunomium, docet patrem & filium & Spiritum sanctū sic se habere, vt neque pater sine filio & spiritu, neque filius absque spiritu possit intelligi. *Qui spiritum (ait) intelligi, ipsum & eum, cuius est spiritus, simulq; filium mente concipit: qui autem hunc percepit, sanè spiritum, non sicut xii. Verum consequenter secundum ordinem, coniunctim autem secundum naturam ipsas tres personas intelliges, veram assecutus est fidem. Porro autem, quoniam spiritus Christi est, & ex eo, ut inquit Apostolus: ideo quemadmodum si quis alterum extremum alicuius catene traxerit, proculdubio catenam totam auerberet, sic etiam patrem simul & filium per eundem spiritum traheret. Et si quis filium tenet, altera quidem patrem, sanctum autem spiritum altera parte tenet. Fieri enim non potest, vt in eis siuentionem aut diuisionem intelligas esse, ut filium sine patre, vel spiritum sanctum siuentionem à filio, &c.* Vnde colligitur, quod ita diuinae personæ se habere creduntur, vt qui vnā intelligit, alias quoque percipere necesse habeat. Ex quo planè consequitur, vt qui patrem intelligit Spiritum sanctum producere, is quoque necessario credat eundem spiritum à filio produci. Propterea constat spiritum ex filioque procedere quemadmodum Romana Ecclesia profiteretur, nec additionem hoc esse, nunquamque interdictum fuisse quo minus accessiones huiusmodi ab Ecclesia fierent. Patres autem Nicæni Concilij multa (si ita loqui fas est) addiderint symbolo Apostolorum, & patres vicissim Constantinopolitani, & Ephesini Concilij multa addiderint Nicæno symbolo, & sic de reliquis, prout emergentes hæreses requirebant. Vide Symbolum, infra. Aliud esset si additione aliqua fides ipsa mutaretur, aut profusus alia introduceretur: hoc enim interdixerūt patres omnes, n. quicquam symbolo adderetur. Interdicta igitur ipsa facta rectè sunt, ne cui sensū ipsius symboli mutare liceret: non autè quo minus Ecclesia ipsum in posterum exponere dilucidareq; possit. Sic autem de reliqua scriptura sacra intelligendum, (vt diximus supra, Scriptura sacra, &c.) quando prohibetur ei addi aliquid aut minui. Per totā verò sessio. 7. nihil aliud patres præfati Concilij Ferrariensis agunt, quam ex collatione symbolorum generalium Conciliorū ostendere quædam additas particulas quæ alijs desint: & sic concludunt, quod licitum etiam fuit particulam, *Ex filioque*, Romanæ fidei addere: potissimè cum magni Latinorum doctores, quos & Græci recipiūt, vt AVGVSTINVS, quem generalis 5. Synodus consecrauit, in libris de Trinitate, HILARIVS quem magnum Græci appellant, libris de Trinitate. AMBR. lib. de Spiritu sancto, sanctum Spiritū ex patre filioq; procedere scriptis reliquerunt. Vnde constat nil absoluti, nil in cōgrui, nil denique quod cum sanct. Patrum dogmatibus pugnet Romanæ Ecclesiæ profiteri. Hoc vt melius illustretur, Græci doctores, Latinis doctoribus conformia scripsisse probantur. Nam BASIL. MAGN. epist. ad canton. *Spiritus sanctus (inquit) patri quidem & filio connumeratur, cum supra omnem creaturam su: ordine vero tertius est, vt Evangelista nos docet, Domino dicente: Euntes in vniuersum mundum baptizate in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Qui autem eum præponit filio, aut superiorem patre dicit, hic contradi-*

Basilius Magnus. Roman. 2. Quomodo licet addere, vel non addere articulis fidei. Ioann. 22. Apocalipsis. Augustinus Hipponensis. Hilarius Pictauensis. Ambrosius Mediolanensis. Matt. 16. & 28.

Disito, Filioq; additu symbolo.

Obiectio Græcorum.

Responsa Latinorum.

Cyrillus Alexandrinus.

cit Dei

cit Dei traditioni, & alienis à sana fide est quam accipit baptismationis formam non seruans. *Quare si quis hunc ordinem peruerit ipsam personarum existentiam & totam fidem inficiatur.* GREGORIUS NISSENVS autem eius frater, filium (ait) immediatè ex patre esse, idque ipsius filij proprium esse MagnVS ATHANASIVS: *Qualem ordinem (inquit) & naturam filius habet ad patrem, talem ordinem & naturam spiritus habet ad filium.* Et iterum IDEM Basilus. *Quemadmodum pater naturaliter ac essentialiter Spiritum sanctum habet, ita etiam filius eundem sanctum Spiritum habet.* Idem allegatur sessione. decimanona, libro contra Eunomium, vbi Spiritum sanctum ex filio habere esse fatetur. Verum quoniam difficultas est, in verbo, procedere, vel processio, eius processionis etiam Græci meminerunt doctores, & potissimè celeberrimi ille doctor Græcorū SIMEON METAPHRASTES in vita S. Dionysij. *Terminum (ait) corporea peregrinationis accipit, & que spiritus sunt spiritualiaque exercet, ac in celos Christus meus ascendit, ad paternamque sedem reuertitur, & spiritum, qui ex ipso procedit, discipulis suis demittit, vt ipsi gentem infidam regant.* Ex huius sententia apparet spiritum ex filioque procedere, quemadmodum Romana Ecclesia profiteretur verum esse. Quam enim apud Græcos genitiuus casus vim habet, eandem apud Latinos ablatiuus sibi vèdicare videtur. Et ANASTASIVS DE MONTE SYNA, sermone de veris dogmatibus, ita ait: *Ex corporis proprietate, ac membrorum analogia similitudineq; capientes exemplum diuinarum personarū relationem mutuamq; dependentiam & probendamus. Sic enim spiritus oris eius, hoc est, Dei sanctus spiritus nominatur, cum os unigenitū sit. Et iterum, spiritus qui ex ipso procedit & mittitur, nō solum ex patre, verum etiam ex filio, &c.* Idem fatetur CYRILLVS ALEXANDRINVS in responsonibus ad Theodoretum. Et EPIPHANIVS CYPRI exponens illud Ioan. 16. *Ille me glorificabit, quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis, &c.* Si ergo (inquit) à patre procedit, & de meo accipiet dicit Dominus, quemadmodū nemo patrem nouit, nisi filius, & nemo filium, nisi pater: ita equidem proferre audeo vt spiritum nemo nouerit, nisi pater & filius, à quo procedit & accipit. Plures sunt doctorum Græcorum sententia, quibus Romana Ecclesia innixa, nō putat quicquā aliud celebrare, quam quod S. Conciliorum generalium auctores, ac eorundè posteriores tradiderūt, maior pars quorū, in ipsis Concilij fuit. Ergo verum est, *Ex filioq;* proferre, idq; necessario additum, quemadmodum Orientalis Ecclesiæ patres. Hæreticorum importunitate coacti, multas symbolo particulas addiderunt. Namque Nestoriana secta in Orientali Ecclesia prædicabat sanctum Spiritum neque ex filio esse, neque ab eo esse accipere, vt ex Nestorij symbolo patet. Theodoretus quoque ab eo ipsius Nestorij conficius, illud Pauli, *Spiritus filij*, declarās, dicebat ibidem sanctum Spiritū non accipere esse à filio. Propterea CYRILLVS literis mandauit sanctū Spiritum esse per filium, ac filij esse & ab ipso profuere, quod non dixisset, nisi coactus fuisset hæreticorum iporū opinionem euertere, quemadmodum etiam Romanæ Ecclesiæ contigit. Nam maximo in Gallia & Hispanijs schismate imminente, cum iam, *Ex filioq;*, passim celebraretur, Romano Pontifici fuit necesse in multorum Occidentalium amplè dignitatis magniq; Concilij Patrum conuentu, addito, *Ex filioq;*, symbolū magis illustare. Dein particula hæc, *Ex filioq; procedit*, ab H O R-

MISVA summo Pontifice in epist. inferitur, missa ad Ioannem Constantinopol. Episc. Er in actibus Concilij GENERALIS 6. in simbolo dicitur. *Procedimus in Spiritum sanctum uiuificantem, ex patre filioq; procedentem.* Et in Concilio GENERALI 7. actio. 3. Tharastius Constantinopol. Episc. defendit Spiritum sanctum procedere ex Patre per Filium. Et in Concilio GENERALI 8. eadem processio à patre & filio prædicatur. Porro hæc causa per multas sessiones agitata Ferrarię, non est ibi finem adeptas, sed translato Cōcilio in ciuitatem Florentinam, eo quod Ferrariensem urbem pestis deastabat, iterum sessio 17. quæ tamen prima fuit Florentiæ celebrata: disputatio renouata est, & de verbo hoc, procedere, vel processio, diutissimè disputatum. Obiiciebant Græcis, quod particula, est, seu verbum, procedere, & processio, non solum in sacra scriptura de Spiritu, verum etiam de filio dicitur, ac ambobus ascribitur, vt est illud, *Exiit à patre*: de sancto autem Spiritu, *qui ex patre procedit*. Respondēbant Latini, quod dictio, Processio, aliter quidem in rebus humanis, aliter verò in diuinis personis significat. Et quamuis duabus personis diuinis conueniat, iuxta tamen scripturam sacra, ac omnes sanctos doctores, & exactam Theologiarationem, sancti Spiritus processionem præcipuè creditur significare: cuius quidem sancti Spiritus essentialis processio à filij processione eodem ipso verbo differre videtur: ob idq; processio filij generatio nūcupatur, spiritus verò præcipuè magisq; processio propriè nominatur. Multa namq; nomina sunt, quæ res alias propriè, alias verò cōmuniter significat. Propterea nō est admirandum dignū, si verbum, processio, apud scripturam sacram filio etiam ascribatur. *Exiit, autem, à Patre*, non idem est cum verbo, procedere, sed aliud significare videtur. Ideoq; Spiritus sancti processio ineffabilis & carens nomine à Theologis nominatur, quod filij processionem, hoc est, generationem minus obscure, quam spiritus processionem percipimus. Præterea B. IOAN. DAMASCEN. de spiritus processione ita scriptum reliquit. *Alia ratio essentie huius est ineffabilis quidem, ac in nominabilis, alia inquam à filij generatione.* Cūque Græci confessi essent sanctum Spiritū ex patre accipere esse, ac ex ipso procedere idem significare, arguūt Latini pro sua causa, quod si factus Spiritus à quo esse accipit, ex eodè quoque procedit: accipit autem esse ex filioq; ergo ex filioq; necessario procedit, iuxta præcipuā ac propriam processionis significantiam. Spiritum autem sanctū ex filio esse, ac ab ipso esse accipere, ex S. EPIPHANII dictis ostenditur, qui in sermo. Angyroto nuncupato, è Græco in Latinam ab Ambrosio verso, loquēs de Deo patre, inquit sic: *Ita filium dico eum, qui ex ipso est, sanctum autem Spiritum, qui ex vtroque est.* Si quidem igitur sanctus Spiritus apud Epiphaniū ex vtroque est, sequitur ipsum ex vtroq; habere esse. Amplius idem Epiphanius in eodem sermone, inquit sic: *Quemadmodū nemo nouit patrem nisi filius, nec filium nisi pater: ita dicere audeo nec sanctum Spiritum nisi pater, & filius à quo accipit & procedit: neque patrem & filium nisi Spiritus sanctus, qui vere glorificat, docens omnia, qui quidem est à patre & filio.* Ex his igitur Epiphaniij dictis apparet ex patre & filio spiritum accipere posse, & ex patre filioque accipere idem significare: vnde sequitur, sanctum Spiritum à patre & filio accipere esse. Hoc multis altercationibus Græci dissoluere putabant, dicentes, Spiritum sanctum à patre quidem procedere

Hormisdas 1. Concilium Constantinopolitanum 3. generale 6. Concilium Nicænum 2. generale 7. Concilium Constantinopolitanum 4. generale 8. Alia obiectio Græcorum. Processio vt ad filium, & ad spiritum sanctum refertur. Ioannis 16. & 17. Responsio Latinorum. Ioannes Damascenus. Epiphanius Cypri. Alia obiectio Græcorum & responsio Latinorum.

Z. Z. Z. 3

sed

fed à filio accipere & dari. Tum illis, multis est
 authoritatibus & rationibus responsum à Latinis,
 & potissimè ex ipsorum doctore BASILIO
 MAENO, libro tertio, contra Eunomium, qui
 aperte tertiam personam Spiritum sanctum no-
 minans, dignitate secundum à filio pronunciat,
 cum ab ipso (ait) esse habeat. Quæ authoritas à Græ-
 cis tanquam mendosa & corrupta arguitur, sed à
 Latinis multis rationibus vindicatur. Alia est eius-
 dem Basilij authoritas in medium deducta ex ser-
 mone de sancto Spiritu Græcè scripto, ubi sic ait:
*Unum quidem Patrem, unum Filium, unum Spiritum
 sanctum iuxta divinam traditionem profitendum nobis
 est: non autem duos patres, neque duos filios, quandoqui-
 dem spiritus, neque filius est, neque nuncupatur. Non
 enim à spiritu accipimus aliquam, quemadmodum à filio
 spiritus, sed eo ad nos veniente, nosq; sanctificante, di-
 vinitatis hereditatem suscipimus, nec non hereditatis
 eterna premium, ac æternorum bonorum primitias.
 Hæc sunt que nos à spiritu accipimus, quaque nobis
 creata sunt, atque à sancto Spiritu causata.* ATHA-
 NASTVS quoque in Apologia sua contra Ariū,
 dicit: *Si Spiritus sanctus ex Patris filijq; substantia
 non est, non Dei filius in simbolo sanctificationis ipsum
 connumerasset, dicens: Euntes docete omnes gentes ba-
 ptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus san-
 cti.* Igitur ex Athanasio patet, si sancti Spiritus ex
 Patris filijque substantia non esset, nulla pro-
 fus ratione in sanctificationis simbolo connume-
 raretur. VIDI MI porrò eadem est sententia li-
 bris de Spiritu sancto. Propter eam professionem
 suam Latini patres, sessione 24. concludunt. Itaque
 filium cum in generatione à consubstantiali patre spi-
 ritum sanctum accepisset, eandem & paternam facul-
 tatem ac naturam habens, eundem spiritum mittere
 creditur, sicut ipse ait: *Cum venerit paraclitus, quem
 mittam vobis à patre, non tamen, ut Pater, præcipue:
 quandoquidem pater ipse radix & fons divinitatis exi-
 stit, qui cum summa substantia, nedum indivisibilis sit,
 à substantia ex hypostasi indistinctè percipiunt, propter
 ea quia non re, sed sola ratione, paternam hypostasi à
 substantia sua coniungitur. Pater igitur substantialis hy-
 postasis est, filiumq; substantialiter generat, & ipse sub-
 stantialis hypostasis generatur, ita tamen, ut due hypo-
 stases, unus Deus ac unica sit natura, cum qua sanctus
 Spiritus simul & indistinctè cognoscitur. Qui cum ne-
 que pater, neque filius, neque relatiuorum aliquid sit,
 tamen ut spiritus, ad spirantem refertur. Porro quoniam
 apud sacram scripturam spiritus patris ac filij est, sequi-
 tur ut ambo simul spiritum spirant. Præterea filius se-
 cundum divinitatem ad patrem respiciens, dixit: *Ego
 & pater unum sumus: & ego in patre, & pater in me
 est. Qui videt me, videt & patrem. Duabus igitur per-
 sonis unica potestas spiras & mittens existit, que quan-
 vis unica missio & causa sit, à patre tamen (ut dictum
 est supra) præcipue creditur esse, à quo filius eandem
 ipsam facultatem, habens, una cum patre principium
 unicum est, non tamen personarum confusione. Pater
 enim pater ac ingenuus est: filius vero filius atque ge-
 nitus, ita ut inter eos secundum causam & causatum
 ordo quidam existat. Sanctus autem spiritus ad patrem
 filiumq; disponitur, ne quadam indistinctio vel confusio
 in divinis personis existat. Siquidem igitur, cum pater
 filium generet, cum ipse substantiam suam communi-
 cat, quatenus ei communicabilis sit, & filius sic acce-
 ptam Spiritui sancto communicat, quatenus ipse quoque
 communicari possit, unica semper ipsa substantia exi-
 stente, qua quidem ille generetur, hic vero procedat, se-
 quitur, Patrem unicum principium & causam esse, san-
 ctumq; Spiritum ex utroque procedere. Præterea dictū**

A à sanctis Patribus, est sanctum Spiritum per filium na-
 tura procedere. Vide sequenti distinctione. Unde se-
 quitur, Spiritum sanctum ex patre filioque procedere,
 quandoquidem, Per, propositio, ut, Ex, hæc in re signifi-
 care videtur, ut Leonis Pape, Ambrosij, Hieronymi,
 Augustini, & aliorum multorum doctorum authorita-
 tibus liquet. Huic ergo sententiæ ac patrum au-
 thoritati BESSIONE 25. cæperunt Græci pau-
 latim subscribere, & suos doctores insequentem
 cum Romana se Ecclesia coniungere. Ipso BESSA-
 RIONE NICÆNO Archiepiscopo assensus
 & conuersionis authore, qui animos caterorum
 elegantissima oratione commouit, ut se Latino-
 rum confessioni iungerent. Huius autem professio
 hæc est. *Ego volens sequi vestigia patrum, sanctum
 Spiritum ex patre filioq; ut ab unico principio, non
 autem à duabus causis procedere, profiteor: quandoqui-
 dem non patrem unam, filium alteram Spiritum sancti
 causam esse, sed patrem unam filij ac spiritus causam
 ab ipsis Latinis perdidici, patremq; simul & filium uni-
 cum ipsius spiritus principium esse: ita ut cum sanctum
 Spiritum ex patre filioq; procedere celebretur, tanquam
 ab unico principio intelligi debeat, quod ita esse coram
 Deo & hominibus credo, & profiteor.* Hæc est pro-
 fessio Bessationis. Tunc nonnulli alij Patres ean-
 dem sententiã dixerunt, & primus Patriarcha Iose-
 phus sententiã ferens, ait: *Quoniam Latini non
 tement, nec ex sententiã propria, verum sanctorum au-
 thoritatibus adducti, sanctum Spiritum ex Patre fi-
 lioque procedere credunt, idcirco eis assentior, & cum
 eis coniungor, ac propositionem: Per, filium Spiritus
 sancti causam significare concedo.* Huic confessioni
 Patres, præsertim Cyzicenis, Trapezundenfis,
 Monembasensis & Heraclensis Episcopi, qui an-
 tea vehementissimè repugnabant subscriperunt,
 excepto solo Ephesio, qui in sua permansit perfi-
 dia, sanctum Spiritum ex filioque nequaquam pro-
 cedere confitens. Conuentus ergo Græcorum in
 hanc sententiã iur, sanctum Spiritum ex patre
 filioque, ut ab vno principio, ac vnica sententiã,
 vnica spiratione, processioneque procedere per fi-
 lium verò tanquam à consubstantiali eiusdemque
 naturæ. Vide infra Posttridie autem Græci iterum
 congregati. Eandem confessionem & sententiã
 dixerunt, ac tribus literis tradiderunt, quarum vnã
 summo Pontifici, alteras Imperatori, tertias verò
 Patriarchæ dedere. Hac cum summus Pontifex
 vidisset, magno gaudio affectus conuocatis extra-
 ordinariè tum Græcis quàm Latinis Pontificibus
 omnibus, Imperatore tãtum & Patriarcha absen-
 tibus, literas ipsas Græco Latinoque sermone re-
 citari iussit: quibusquidem perlectis, omnes am-
 plexati ac inter se obosculari fuerunt, & ita soluta
 est disceptatio, & de purgatorio igne atque ani-
 mabus sanctorum actum est. Porro BESSA-
 RION Archiepiscopus Nicænus, postea Con-
 stantinopolitanus Patriarcha & Cardinalis effe-
 ctus, suis Græcis Orientalibus luculentissimam
 habuit orationem, in qua ex ferè Græcorum pa-
 trum probat verè Spiritum sanctum, à patre pro-
 cedere per filium, & ex patre & filio, & huic stan-
 dum firmiter sententiã docet. Verùm ea quæ
 profer testimonia iam superius citata sunt. Vide
 autem quæ sequitur distinctionem. Huic confes-
 sioni de processione Spiritus sancti à Patre & Fi-
 lio subscripsit in Concilio Lateranensi sub Iulio
 II. PETRVS MARONITARVM Patriarcha
 per epistolam, quæ lecta est ibidem sessione vn-
 decima, lege autem ea quæ sequuntur, quia idem
 adhuc confirmant.

Assensus Græ-
 corum & sub-
 scriptio fidei
 Catholicæ.
 Bessationis
 Nicænus.
 Bessationis
 professio.

Professio Græ-
 corum Catho-
 licæ.

Exosculatio
 mutua Græco-
 rum & Latino-
 rum.
 Bessationis Car-
 dinalis.

Petrus Maroni-
 tarum Patriar-
 cha.

Spiritus sanctus à patre procedit per fi-
 lium.] Hæc præpositio iam præcedenti agitata
 & confirmata est assentientibus Græcis: verum-
 tamen antea tanquam hæretica iudicata est ab
 hæreticis illis Episcopis, qui sub nomine Caroli
 magni librum contra generalem 7. Synodum
 ediderunt, quia hæc propositio, in confessione
 prædictæ Synodi esset inserta. Sed ADRIANVS
 I. libro ad Carolum Magnum pro defensione
 nominatæ synodi 7. misso cap. i. hanc proposi-
 tionem strenuè defendit plurimorum patrum tes-
 timonijs: quod & THOMAS AQUINAS
 prima parte summæ quæst. 36. articulo 3. idem
 ruerit. Sic verò procedit Adrianus I. & patrum
 testimonijs sic agit ATHANASIVS sermone
 de apparitione Domini in carne, *Propter hoc (ait)
 insufflat in facie Apostolorum, dicens: accipite Spi-
 ritum sanctum, ut cognoscamus, quia de plenitudine
 deitatis est qui datur spiritus discipulis. In Christo
 enim (inquit) habitat, hoc est, in carne eius omnis plen-
 itudo deitatis corporaliter, sicut Euangelista Ioannes
 dicit: Nos omnes ex plenitudine eius accepimus. Cor-
 porali enim specie sicut columba apparuit spiritus san-
 ctus, descendens & manens super eum. In nobis etenim
 primitiæ & pignus deitatis inhabitat, in Christo au-
 tem omnis plenitudo deitatis. Et ne quis quia quasi
 non habens ipse accipiebat. Ipse enim sibi desuper mit-
 tebat sicut Deus, & ipse sibi dorsum suscipiebat sicut
 homo. Ab ipso ergo in ipsum descendebat, ex deitate
 eius in humanitatem eius. Et post plura. Manifestum
 est, quia per ipsum omnia fecit pater, per ipsum ergo
 cum suscipiat, per ipsum cum sanctificat, & per ipsum
 cum exalant, & per ipsum vitam dat, &c. Idem li-
 bro de Virginitate inter cætera. Et in Spiritum
 sanctum, qui ex patre & filio existens, quia patre
 emittitur, & per filium datur. Idem GREGORIUS
 NAECAEARIENSIS dicit in Symbolo. Vi-
 de, Symbolum. Et HILARIUS PICTAVIEN-
 SIS lib. 8. de fide inter cætera, ait, *Cum Spiritus
 sanctus, qui & spiritus Christi & spiritus Dei est, res
 nature esse demonstratur unicus, quæro igitur, quomodo
 non ex natura unum sunt. A patre procedit Spiritus
 veritatis, à filio mittitur, & à filio accipit, sed omnia
 que habet Pater & Filius. Et idcirco qui ab eo acci-
 pit, Dei spiritus est, sed idem & spiritus Christi est. Et
 post pauca. Est enim in nobis spiritus Dei, sed & est
 in nobis spiritus Christi, & cum spiritus Christi inest,
 inest spiritus Dei. Ita cum quod Dei est & Christi est,
 & cum quod Christi est Dei est, non potest aliud quid
 diuersum Christum esse, quàm Deus est. Deus igitur
 Christus est, unum cum Deo Christus. Et illud Euan-
 gelicum: ego & pater unum, &c. sumus. Eadem BASI-
 LIIVS MAGNVS epistola ad Amphilochem
 Iconij Episcopum. Vnum idem & Spiritum san-
 ctum, & ipsum in unitate dictum per unum filium uni-
 patri coniunctum, & per ipsum complens super lauda-
 bilem & beatam Trinitatem. Et post pauca. Enim
 verò una Dei scientia est, ab uno spiritu, per unum fi-
 lium, in uno patre. Et iterum. Naturalis bonitas, &
 secundum naturalem sanctificationem, & regale di-
 gnitatem, ex patre per unigenitum in spiritum pertran-
 sit. Et AMBROSIVS MEDIOLANENSIS
 lib. i. de Spiritu sancto cap. 3. Vos autem baptizabi-
 mini in spiritu sancto. Vnitatis ergo operationis, unitas
 predicationis, que non potest separari. Quod si hoc lo-
 co separatur ab operatione patris & filij, quia dictum
 est, ex Deo omnia, & per Filium omnia: ergo & ibi, quia
 Apostolus de Christo dicit, qui est super omnia Deus
 benedictus in secula, non solum cum creaturis omnibus
 sed etiam patri (quod dictum est nefas) præiulit. Sed ab-**

A sit. Non enim inter omnia pater, non inter plebem
 quandam creaturarum suarum, subter creatura om-
 nis, supra diuinitas Patris & Filij & Spiritus sancti.
 Illa feruit, hæc regnat: illa subiacet, ista dominatur. Et
 GREGORIUS NAZIANZENSIS de secun-
 dis Epiphanijs. Nobis autem vnus Deus Pater, ex
 quo omnia, & vnus dominus Iesus Christus, per quem
 omnia, & vnus spiritus sanctus, in quo omnia. Hoc
 ipse autem quod dicimus, ex quo, & per quem, & in
 quo, non naturam secamus, neque enim propositionem
 syllaba mutata, nature veritatem mutabunt: sed vnus
 natura sui cuiusque nominis proprietatem designat,
 quod manifestissime iudicatur ex eo, quod rursus in v-
 num reuocatur ista ipsa diuersitas. Si quis tamen non
 transtoriè apud ipsum Apostolum legat illud quod
 scriptum est, cum dixit, Quia ex ipso, & per ipsum, &
 in ipso omnia, & addidit: Ipse gloria in secula seculor-
 um. Et AVGVSTINVS HIPPONENSIS
 lib. 15. de Trinitate. De utroque autem procedere sic
 docetur, quia ipse filius ait, de patre procedit: Et cum
 resurrexisset à mortuis & apparuisset discipulis, inses-
 flauit, & ait, accipite Spiritum sanctum, ut etiam cum
 de se procedere ostenderet. Et ipse est virtus, que de illo
 exibat, sicut legitur in Euangelio, & sanabat omnes.
 Et post pauca. Hoc significans Dominus Iesus, bis
 dedit Spiritum sanctum: semel in terra, propter dile-
 ctionem proximi, & iterum de celo propter dilectionem
 Dei. Eadem repetit lib. 4. de Trinitate, & sermone
 de ascensione Domini, & sermone de Penteco-
 coste. Et CYRILLVS ALEXANDRINVS
 lib. 1. de Spiritu cultura. Sicut est Dei & patris
 simul & filij substantialiter ex utroque, videlicet ex
 patre per filium procedente spiritu, &c. Idem libro
 acclamatorio ad Theodosium Imperatorem. Ita-
 que & si dicitur vbiunque viuificare pater, operatur
 hoc omnino per filium Spiritu sancto. Idem ANATHE-
 MASIUS 9. & epistola ad Ioannem Antioche-
 num Episcopum. Eadem testatur & LEO I.
 epist. 10. ad Flavianum, & sermone de Penteco-
 ste. Et GREGORIUS I. lib. 40. homiliarum,
 homilia 26 & lib. 27. in Iob. Et SOPHRONIVS
 HIERSOLYMITANVS Patriarcha in con-
 fessione fidei, quam misit ad Sergium Episcopum
 Constantinopolitanum, quæ lecta est coram pa-
 tribus generalis 6. Synodi actione 11. Omnia (in-
 quit) per unigenitum filium, pater in sancto fecit spiri-
 tu, que ut sapienti prouidentia continet, ut Deus suis
 operibus presidens. De hac præpositione, per, in di-
 uinis, lucidiùs disputat BESSATION. CONS-
 TANTINOPOLITANVS Patriarcha, prius
 autem Archiepiscopus Nicænus, in oratione
 quam habuit ad confratres suos Orientales in
 Concilio Florentino, ut superius meminimus, &
 dicit quod, per, mediantem causam significat.
 Præpositionem (ait) per, in omnibus in quibus accipitur
 causam significare, nunquamque dici nisi aliquam
 mediantem subostendat causam, nemo est qui ignoret.
 Semper enim in omnibus, quibus hoc ab hoc, per hoc
 esse aut fieri dicitur, illud per, tanquam communicans
 aut cooperans primo agenti accipitur. Ideoque sepius
 hac vox à patribus usurpatur, Deus creauit per filium,
 & Spiritus sanctus à Deo per filium procedit. At
 enim in octauo ad Amphilochem Beatus BASILIVS,
 patrem creare per filium: Nec imperfectam patris
 creationem, nec imbecillam filij actionem significat, sed
 unitatem voluntatis eorum manifestat. Quare hac
 vox, per filium, non minus effectiuam causam, sed ad
 principalem causam nos refert. Unde pater præposi-
 tionem, per, causam significare. Verùm in finitibus agit
 authoritatibus Bessation, quas longum esset enar-

Gregorius Na-
 zianzenus.

Rom. 12.

Augustinus
 Hipponensis.

Ioannis 15.
 Ioann. 20.
 Lucæ 6.

Cyrrillus Ale-
 xandrinus.

Leo 1.

Gregorius 1.

Sophronius
 Hierosolymi-
 tanus.

Per, præpositio
 in diuinis, quid
 significet,
 Bessationis Car-
 dinalis.

Basilius Ma-
 gnus.

Athanasius.

rare. Profert siquidem Chryostomum in caput I. Ioannis. Omnia per ipsum facta sunt, &c. Et Athanasium in sermone, qui inscribitur, Redargutio Melchij & Eusebij, ubi loquitur ita. Erat (ait) im-

Ioannes Damasceus.

probabile Spiritum inter Trinitatem cum gloria numerari, si non esset emanatus ex Deo per filium, sed per modum creature ex Deo factus, ut autumant. Profert & Gregorium Nazianzenum, Gregorium Nissen-

Cyrillus Alexandrinus.

num, & ultimo loco IOANNEM DAMASCENVM, qui de Patre loquens: Ipse quidem est (ait) intellectus verbi abyssus, verbi genitor, & per verbum manifestatus spiritus spirator. Et iterum Spiritus verus sanctus manifestatus oculis diuinitatis potentia patris, ex patre per filium procedens est. Verum lege totam orationem, si plura nosse desideras.

Ioan 16.

Spiritus sanctus non est maior Filio.] CYRILLVS ALEXANDRINVS Et Concilium Alexandrinum sub eo congregatum, epistola ad Nestorium arguit eos, qui ex verbo Euangelij Ille me glorificabit vel clarificabit, colligebant Spiritum sanctum esse Filio maiorem. Cum

Christus quomodo a Spiritu sancto glorificatus.

Christus (ait) dicit de Spiritu, ille me clarificabit, scimus unum Christum Dominum & Filium non alterius egere gloria, aut a Spiritu sancto gloriam consecutum: quia eius Spiritus nec melior nec superior ipso est. Sed quia mira opera faciens, ad demonstrationem sue deitatis virtute proprii spiritus crebatur, ab ipso glorificari dicitur, quod virtus sua vel disciplina qualibet unumquemque clarificet. Quamuis enim in sua sit substantia spiritus eius, & intelligatur in persona proprietatis, in xia id quod spiritus est, & non filius: attamen alienus ab illo non est, nam spiritus appellatus est veritatis, & veritas Christus est: unde & ab isto similiter sicut ex Deo patre procedit. Denique hic ipse spiritus, etiam per sanctorum manus Apostolorum miracula gloriosa perficiens, glorificauit Iesum Christum postquam ascendit in caelum: nam creditus est Christus natura Deus existens per suum spiritum virtutes efficiens. Ideoque dicebat: De meo accipiet, & annuntiabit vobis. Nequaquam vero participatione alterius, idem Spiritus, sapiens aut potens dicitur: quia per omnia perfectus est, & nullo profus indigens bono. Nam paternae virtutis & sapientiae, id est, Filij Spiritus creditur, & ideo ipsa se & subsistente virtute, virtus & sapientia comprobatur, &c. Vide, Trinitas, Filius, Christus, Symbolum, &c.

Ioan. 15. 24. & 16.

Spiritus sanctus quomodo dicitur contristari.] Concilium BASILENSE sessione vltima. epistola Synodali de auctoritate Concilij supra Papam ait. Duobus modis sacri doctores exponant, Spiritum sanctum contristari, vel cum boni dono Spiritus sancti, & propter charitatem contristantur de his, quae non recte faciunt: vel cum Spiritus sanctus ab homine non recte faciente, repellitur more humano. Sicut enim homo de domo pulsus tristis recedit, ita Spiritus sanctus propter non recte facta hominum deserit eos, & ab his recedit, non ipse tristis, sed tristes dimittit quos deserit. Eadem repetit Concilium TRIDENTINVM sessione I. in admonitione facta ad Patres eiusdem synodi, &c.

Concilium Basileense generale.

Sponsus et sponsa.] Cuncta tepere ex vocabulo, Matrimonium, & Nuptiae, &c. Raptor, & Monialis Virgo, & reliquis.

Concilium Tridentinum.

Sponsalia.] Sponsaliorum infractores,] Vide locis memoratis. Porro Concilium ELIBERINVM

Concilium Eliberinum.

cano. 54. Si qui parentes fidem frugerint sponsaliorum triennij tempore abstineant se a communione. Si tamen sponsus vel sponsa in illo graui crimine fuerint deprehensi, excusati erunt parentes. Si vero in eodem fuerint vitio, & polluerint se consentiendo, superior sententia seruatur. Vide in vocabulo, Matrimonium promissum per verba de presenti aut de futuro, &c.

STOLA.

De stola vsu vide in vocabulo, Orarium.

STIPENDIUM.

De Stipendio clericorum.] Copiose diximus in vocabulo, Clericorum stipendia, &c.

SUBDIACONI.

Subdiaconi qui dicantur.] Ex antiquissima & Apostolica in Ecclesia institutos fuisse Hypodiacones, traditione cognouimus, quos & Subdiaconos appellamus. Quorum frequenter meminimus ex canonibus Apostolorum, & ex Fabiani I. decreto, ubi his demandatur cura scribendi gesta Martyrum, vt diximus in vocabulo, Sanctorum gesta scribenda, &c. Alij porro locis innumeris eorum fecimus mentionem. Vide etiam in vocabulo, Ordo sacer, &c. Ex Ignatio, qui subdiaconos expresse ceteris gradibus ordinum annectit & salutat. Porro Concilium AQUIGRANENSE I. cano. 6. profert ISYDORI HISTALENSIS testimonium ex lib. 7. de officijs Ecclesiast. cap. 10. Subdiaconi (ait) qui apud Graecos Hypodiaconi vocantur, in Estra inueniuntur, appellanturque ibi Natibnai, id est, in humilitate Domino seruientes. Ex eorum ordine fuit ille Nathanael, qui in Euangelio tantopere laudatus est. Denique isti oblationes in templo domini suscipiunt a populis, & officijs obediunt Levitarum, & vasa corporis & sanguinis Christi diaconibus ad altaria Domini offerunt. De quibus placuit patribus, vt quia sacra mysteria contemplant, caste, & continentis sint ab vxoribus, & ab omni carnali immunditia liberi. Vt mox videbitur.

Subdiaconi munus.] Licet dictum sit subdiaconos sacra vasa contrectare licite posse, interrim reuolue hoc illis olim prohibitum vocabulo, Clericus, &c. Vnde & Concilium LAODICEANVM cano. 25. & allegat Gratianus distinct. 63, cap. Non oportet. Non oportet subdiaconos, Et de his autem Subdiaconis iniungit Concilium TRIDENTINVM sessione 23. quae est 7. sub Pio 4. cap. 13. decret. reformat. vt ordinentur habentes bonum testimonium, & in minoribus ordinibus iam probati, ac litteris, & his, quae ad ordinem exercendum pertinent, instructi, qui sperant Deo auctore se continere posse. Ecclesijs quibus ascribentur inferant, sciatque maxime decere, si saltem diebus dominicis & solemnibus, cum altari ministrauerint, sacram communionem perceperint. Qui si per annum in Subdiaconatus ordine non sint versati, ad altiore gradum, nisi aliud Episcopo videatur, ascendere non permittantur, &c. Vide, Ordo, & sequentia.

Subdiaconus vt ordinetur.] Lege precedentia. Porro CLEMENS I. lib. 8. constitutionum Apostolicarum cap. 27. refert sic Apostolos docuisse. De Hypodiaconis ego Thomas dispono

STOLA.

De stola vsu vide in vocabulo, Orarium.

STIPENDIUM.

De Stipendio clericorum.] Copiose diximus in vocabulo, Clericorum stipendia, &c.

SUBDIACONI.

Subdiaconi qui dicantur.] Ex antiquissima & Apostolica in Ecclesia institutos fuisse Hypodiacones, traditione cognouimus, quos & Subdiaconos appellamus. Quorum frequenter meminimus ex canonibus Apostolorum, & ex Fabiani I. decreto, ubi his demandatur cura scribendi gesta Martyrum, vt diximus in vocabulo, Sanctorum gesta scribenda, &c. Alij porro locis innumeris eorum fecimus mentionem. Vide etiam in vocabulo, Ordo sacer, &c. Ex Ignatio, qui subdiaconos expresse ceteris gradibus ordinum annectit & salutat. Porro Concilium AQUIGRANENSE I. cano. 6. profert ISYDORI HISTALENSIS testimonium ex lib. 7. de officijs Ecclesiast. cap. 10. Subdiaconi (ait) qui apud Graecos Hypodiaconi vocantur, in Estra inueniuntur, appellanturque ibi Natibnai, id est, in humilitate Domino seruientes. Ex eorum ordine fuit ille Nathanael, qui in Euangelio tantopere laudatus est. Denique isti oblationes in templo domini suscipiunt a populis, & officijs obediunt Levitarum, & vasa corporis & sanguinis Christi diaconibus ad altaria Domini offerunt. De quibus placuit patribus, vt quia sacra mysteria contemplant, caste, & continentis sint ab vxoribus, & ab omni carnali immunditia liberi. Vt mox videbitur.

Subdiaconus vt ordinetur.] Lege precedentia. Porro CLEMENS I. lib. 8. constitutionum Apostolicarum cap. 27. refert sic Apostolos docuisse. De Hypodiaconis ego Thomas dispono

Concilium Aquigranense I. sub Ludouico Impera. Isidorus Hispalensis. 1. E. d. 2. & 3. Ioan. 1.

Concilium Laodicenum.

Concilium Aquigranense I.

Concilium Tridentinum.

Clemens I.

vobis

Concilium Eliberinum.

Concilium Carthaginense 4. cui Augustinus subscripsit

Concilium Romanum 2. sub Siluestro patrum 284.

Leo I.

1. Corinth. 7.

Hae allegat Iuo libr. 3. decreto.

Concilium Toletanum I.

Concilium Toletanum 2.

Esay. 52.

Alexander 3.

vobis Episcopis. Hypodiaconum cum ordinas, o Episcopo, impones ei manus, & dicens: Respice super hunc seruum tuum electum hypodiaconum, & da ei spiritum sanctum, vt dignè tractet ministratoria vasa tua, & faciat voluntatem tuam in omnibus, per Christum tuum cum quo tibi gloria, &c. Idem cap. 34. Hypodiacono excommunicare non licet, nec lectori, nec Cantori, nec Diaconisse, non clericum, non laicum, sunt enim Diaconorum ministri, Et Concilium ELIBERINVM cano. 30. Subdiaconum cum ordinari non debere, qui in adolescentia sua fuerit mœchatus, eo quod postmodum per subreptionem ad altiore gradum non sit promouendus. Si autem aliqui sint in praeteritum ordinati, amoueantur. Et Concilium CARTHAGINENSE IV. cano. 5. & allegat Gratianus distinct. 23. cap. Subdiaconus. Subdiaconus cum ordinatur, quia manus impositionem non accipit, patenam de Episcopi manu accipiat vacuam, & calicem vacuum: de manu vero Archidiaconi vrcolum cum aqua, & mantile & manutergium. Vide plura locis supra assignatis. Ordo, &c. & mox ex Concilio Toletano 8.

Subdiaconi non possunt nubere, sed castè & continenter viuere iubentur.] Multiplicia iam in vocabulo, Cœlibatus, testimonia protulimus, quae nec repetenda censemus, quia facilè renouentur, & in praecedentibus distinctionibus illud etiam probarum. Quod autem adhuc restat breuiter persoluendum est. Concilium ROMANVM II. sub Syluestro I. cui interfuit Constantinus Imperator, cano. 8. actionis 1. Nullum Subdiaconorum ad nuptias transire praecipimus, ne aliqua prauaricatione praesumpserit. Hinc etiam LEO I. epist. 82, ad Anastasium Thessalonicensem Episcopum, cap. 4. Cum extra clericorum ordinem constituitis nuptiarum societati, & procreationi filiorum studere sit liberum: ad exhibendam tamen perfectè continentiam puritatem, nec Subdiaconis carnale quidem conubium conceditur, vt & qui habent sint tanquam non habentes, & qui non habent permaneant singulares. Quod si in hoc ordine, qui quartus à capite est, dignum est custodiri: quanto magis in primo, aut secundo, tertioque seruandum est, ne aut leuitico ministerio, aut presbyterali honori, aut Episcopali excellentia quisquam idoneus existimetur, qui se à voluptate vxoria nec dum frenasse detegitur? Hinc Concilium TOLETANVM I. cano. 4. depositionem Subdiaconi, praecipit, qui viduam acceperit vxorem, vel fuerit secundis nuptijs implicatus. Vide in vocabulo, Bigamus, &c. Et TOLETANVM VIII, cano. 6. Relatum est nobis quosdam Subdiaconos, postquam ad sacri huius ordinis peruenerint gradum, non solum carnis immunditia fordidiari, cum scriptum sit mundamini qui fertis vasa domini: sed etiam quod dicitur quoque nefas est) nouis vxoribus copulari, asserentes hoc ideo sibi licere, quia benedictionem à Pontifice se nesciunt percepisse. Proinde omni excusationum disieiso velamine, id praecipimus obseruari, vt cum subdiaconos ordinantur, cum vasis ministerij benedictio eis ab Episcopo detur, sicut in quibusdam Ecclesijs vetustas tradit antiqua, & sacra dignoscitur consuetudo substatere prolata, omni penitus ab illis forde mulierum ac familiaritate remota. Quod si hoc vulnere deinceps fuerint sauciati, mox erunt sub panitentia oneribus, usque ad extremum vitae, monasterijs religandi. Hinc ALEXANDER III. parte 70. Concilij Lateranensis, quod celebravit cap. 59. Cœnomanensem Episcopum laudat, quia subdiaconum coegit vxorem abiurare, quam duxerat, iubens, vt talis septennij poenitentiam

Concilium Eliberinum.

Concilium Carthaginense 4. cui Augustinus subscripsit

Concilium Romanum 2. sub Siluestro patrum 284.

Leo I.

1. Corinth. 7.

Hae allegat Iuo libr. 3. decreto.

Concilium Toletanum I.

Concilium Toletanum 2.

Esay. 52.

Alexander 3.

tia maceratus, ad religionem transeat, vbi ad altiores gradus poterit promoueri, non aliàs. Idem parte 18. eiusdem Concilij cap. 2. ad Cantuatiensem Archiepiscopum, expressè cœlibatum Diaconis & subdiaconis iudicat, vt posuimus superius. Idem repetit parte 26. cap. 2. Subdiaconum (ait) sine homines interfecit, sine non, non posse matrimonium contrahere sacrorum canonum censura demonstrat. Vide ergo vocabulo, Cœlibatus, Clericus, Bigamus, &c.

SUFFRAGIA.

Suffragia defunctis impendenda.] Diximus vocabulo, Defunctus, Purgatorium.

SUPPLICATIO.

De supplicationum origine copiose, & de eorum progressu, tractauimus in vocabulis, litania & processio. Quam autem antiquitus celebres fuerint, etiam grauissimi scriptores attestantur, vt videbis in illis locis. Testatur autem NICPHORVS CALLISTVS lib. 7. Ecclesiasticae historiae cap. 30. quod dum Constantinus Magnus deuictò Maxentio vrbe Romam intrasset. Totis (ait) septem diebus ciuitas Romana, celebrat ob victoriam eam, egit conuentum, simul & aurorem illius Deum, triumphalemque crucis armaturam, & victorem ipsum Constantinum laudans honoribusque dignis prosequens, &c. Lege locis memoratis.

SYMBOLVM.

Symbolum Apostolorum.] CLEMENS I. epist. 1. ad Iacobum fratrem Domini, ait, Christo itaque resurgente & ascendente in caelum, missò sancto Spiritu, collata Apostolis scientia linguarum, adhuc in vno positi, Symbolum, quod fidelis nunc tenet Ecclesia, unusquisque quod sensu dicendo condiderunt, vt discerentes ab iniuicem, hanc regulam per omnes gentes praedicarent. Et infra. Symbolum enim Graecè, Latine collatio dicitur. Et hoc praedicti Apostoli inter se per Spiritum sanctum salubriter (vt dictum est) condiderunt. Dicitur & iudicium, quod per hoc qui rectè crediderit indicatur. Ergo cunctis credentibus quae continentur in praefato Symbolo, salus animarum & vita perpetua bonis actibus preparatur. Est autem huiusmodi. Credo in unum Deum Patrem omnipotentem, creatorem caeli & terrae. Et in Iesum Christum Filium eius unicum Dominum nostrum: Qui conceptus est de Spiritu sancto: Natus ex Maria virgine. Passus sub Pontio Pilato. Crucifixus, mortuus & sepultus. Descendit ad Inferos. Tertia die resurrexit à mortuis. Ascendit ad caelos: Sedet ad dexteram Dei patris omnipotentis. Inde venturus est iudicare vivos & mortuos: Credo in Spiritum sanctum: Sanctam Ecclesiam Catholicam: Sanctorum communionem: remissionem peccatorum: carnis resurrectionem, & vitam aeternam. Amen. Subdit autem Clemens. Quod in primordio eiusdem, Symboli praepositorum, Credo in Deum Patrem omnipotentem, praclarum fidei testimonium & fundamentum in prima fronte monstratur: quia saluus esse poterit, qui rectè crediderit, &c. In subsequenti exponit symbolum de verbo ad verbum. Lege si placet. Eiusdem Symboli DIONYSIVS AREOPAGITA libro Ecclesiasticae Hierarchiae, parte 3. capit. 3. meminit, & vocat illud, Catholicam laudationem & religionis symbolum: Quod omnia (inquit) diuinitus in nos emanantia sacra dona contineat. Solebat

Clemens I.

Symboli quid lignet.

Symboli verba.

Nicphorus Callistus.

Dionysius Areopagita, Symbolum Apostolorum recitatur olim in sacrificio missae, sicut nunc Concilij Niceni & Constantinopolitani Symbolum vt infra dicitur.

autem

In Concil. Massimian sub vrbano 2. de quo Baron. anno. 11. anno 1090. c. 12. Porro eos qui in subdiaconatu vxoribus vacare voluerunt, ab a. vxore ord. remouent officio atq; benefo. caetera decernunt. Quod si ab ep. communiti non recedat, vt Principibus licet indulgent, vt eor. fuerintq; mancipent seruuti. Si v. lpi. consenserint cap. prauitatis, ip. offi. in vrbano 2. multent. v. d. d. c. 2. et 3. et in integra c. 2. Maltr. de 2. rate, et qualitate.

autem cantari in sacrificio missæ cum eleuaretur Hostia, vt ibidem docet. Prædictum Symbolum commentati sunt CYPRIANVS CARTHAGINENSIS, vel (vt alijs placet) RUFFINVS, & AVGVSTINVS HIPPO NENSIS sermone 181. de tempore. Vnde de eodem sic LEO I. epist. 13. ad Pulcheriam Augustam loquitur. *Catholici* (inquit) *Symboli breuis & perfecta confessio, que duodecim Apostolorum totidem est signata sententis, tam instructa est munitione celestis, vt omnes hæreticorum opiniones solo ipsius possint gladio detrueri, &c.* Et Concilium MEDIOLANENSE epistola ad Constantinum Imperatorem 4. de hoc symbolo Apostolorum loquitur. *Quid breuius (ait) quam simplex fidei Symbolum ab Apostolis institutum, in quo mysticum sacramenti continetur arcum.* Hoc symbolum, seu etiam Nicænum, & alia quæ sequuntur, cum omnia vnum sint, Concilium FOROVIENSE vbi symbolum suum edidit. iubet, vt omnis Christianus memoriter teneat. *Symbolum (ait) & orationem Dominicam, omnis Christianus memoriter sciat, omnis ætas, omnis sexus, omnisque conditio; masculi, femine, iuuenes, senes, serui, liberi, pueri, coniugati, inuuptaque puella: quia sine hac benedictione nullus poterit, in cælorum Regno percipere portionem. Qui autem obseruauerit hæc, & a multis operibus se custodierit, & in presenti seculo saluus erit, & in futura cum Angelis congaudebit.* Idem præcipit sacerdotibus & gradibus Ecclesiæ, summam fidei memoriter tenere, quam compegerunt ex diuersis patrum Symbolis. Vide ea quæ sequuntur. Porro Concilium MOGVNTINVM I. cano. 45. *Symbolum (ait) quod est signaculum Fidei, & orationem dominicam discere semper admonerant sacerdotes populum Christianum, volumusque, vt disciplinam condignam habeant qui hæc discere negligunt, sive in ieiunio, sive in alia castigatione emendantur. Propterea dignum est, vt filios suos, ad scholam, sive ad monasteria, mittant sive foras presbyteris, vt fidem Catholicam recte discant, & orationem Dominicam, vt domi alios edocere valeant. Et qui aliter non poterit, vel in lingua sua hoc discat.* Idem renouat Concilium RHENANSE cano. 2. Et Concilium AGRYGRANENSE II. cap. 5. de ordine rectorum, vbi præcipit presbyteris, quatenus renatos in baptismo symbolum & orationem discere compellant. Idem renouat Concilium MELDENSE cano. 74. Porro hoc Symbolum Apostolorum citat Concilium FLORENTINVM præsentibus Orientalibus patribus & Imperatore Constantinopolitano Ioanne Palæologo sessione 21. Hoc insuper multi patres doctè exposuerunt, præcipuè STANISLAVS HOSIUS statim initio confessionis Catholicæ fidei, Et FRANCISCVS LARBUS Cœlestinus doctissimus per totum opus insigne, quod prænotatur, Musica Fidei. Opus sane mira eruditione referunt, & spirans Catholicæ fidei non exiguum nec vile condimentum. Sunt & alij permulti, quorum memoria in Benedictione est. Verum vt ad alia transeamus, secundum hanc formam symboli multi patres symbola ediderunt, in verbis quidem diuersa, sed in fide & sententijs omnino conformia. Luber autem quedam adhuc addere celebriora, & quæ ab Ecclesia Catholica summa veneratione coluntur.

Symbolum Ignatij martyris.] Contrà diuersos hæreticos, Theodorum, Cleobulum, Basilidem, Simonem, Menandrum, &c. compulsus est Ignatius fidei suæ confessionem in symboli for-

mat conscribere, quæ in epistola ad Trallianos habetur inserta: quæ quidem nostræ fidei sacramenta, & redemptionis mysteria summa breuitate complectitur, vt ex sequentibus apparebit liquidius. Hanc verò adhuc reperit epistola ad Magnesianos, & epistola ad Tarsetenses. & initio epistolæ ad Smyrneses, & epistola ad Antiochenos. Verum prolixior essent si hanc vellem confessionem scriptis redigere, magis relinquenda est lectoris seduli otio, reuoluenda. Consimilem etiam fidei confessionem edidit IRENÆVS LVGDVNENSIS lib. I. aduersus hæreses Valentini & similibus cap. I. quam per vniuersas orbis plagas prædicatam denunciat. Et TERTVLIANVS CARTHAGINENSIS libro de præscriptionibus aduersus hæreticos, non longe ab initio. Regulam fidei proponit, & initio libri de velandis virginibus, vt ex eisdem locis facile potes agnoscere & legere.

Symbolum Gregorij Neocæsariensis.] Statim in initio Concilij GENERALIS V. præponitur symbolum, seu Fidei confessio, secundum relationem Gregorij Neocæsariensis Episcopi, quod sic habet. *Vnus Deus pater verbi uentus, sapientia subsistens, & potentia ac caracteris sempiterni, perfectus perfecti genitor, Pater Filij unigeniti. Vnus dominus solus ex solo, Deus ex Deo, caracter & imago Deitatis, verbum operatum, sapientia consistentia omnium comprehensua, & virtus totius creature factiua, Filius verus veri patris, inuisibilis, inuisibilis, ineffabilis, ineffabilis, immortalis & sempiternus sempiterni. Vnus Spiritus sanctus ex Deo subsistentiam habens, & per filium existens scilicet hominibus imago filij perfecti, perfecta uita, uincuntium causa, sanctificatio sanctificationis donatiuus, in quo apparet Deus Pater, qui est super omnia in omnibus, & Deus Filius, qui per omnia est. Trinitas perfecta, gloria & aternitate, ac regno & imperio non parita, id est, distributa, neque abalienata. Non ergo creatum quid vel seruitium in Trinitate, neque aduentitium, tanquam prius non existens, & posterius adueniens. Non ergo desuit aliquando filius patri, neque filio Spiritus, sed inueneribilis & immutabilis semper ipsa Trinitas.* Hoc Symbolum Gregorius Neocæsariensis edidit, quod non solum laudat EUSEBIVS CÆSARIENSIS lib. 7. Ecclesiasticæ historiae cap. 25. vbi illud sub eadem forma uerborum recenset, sed & GREGORIUS NISSENVS in sermone Græco illud splendide exornauit, & doctè exposuit Ex eodem Symbolo ADRIANVS I. libro misso ad Carolum Magnum contra Iconoclastas, desumpsit testimonium, dum loquitur de Spiritu sancto, quod scilicet à patre procedit per filium. Vide supra Spiritus sanctus.

Symbolum Athanasij Alexandrini.] Notum est illud Symbolum, nam singulis diebus dominicis in Ecclesia recitatur, sicque incipit: *Qui-cunque uult saluum esse, &c.* Hoc symbolum transmissit Armenis EUGENIUS IV. per oratores in Concilio Florentino, vt patet ex eius decreto ad calcem eiusdem Concilij appposito, uoluitque ab eis prædicari & teneri. Hoc & Concilium MOGVNTINVM IV. cap. I. similiter omnibus Christianis iniunxit. Non illud autem inseremus, quia omnes penè illud memoriter tenent. Vide sequentia.

Symbolum Nicæni I. Concilij Generalis.] Liber hic inserere symbola, quæ certa Concilia generalia ediderunt, quæ per vniuersam Ecclesiam recitant, inter quæ primum locum

Symbolum Irenæi martyris.

Symbolum Tertulliani Carthaginensis.

Gregorij Neocæsariensis Symbolum.

Eusebii Cæsariensis.

Gregorius Nisenus.

Adrianus I.

Athanasius Alexandrinus.

Eugenius 4.

Concilium Moguntinũ 4.

Symbolum Nicæni patrum 3.º.

Cyprianus Carthaginens.

Augustinus Hipponensis. Leo I.

Concilium Mediolanense.

Concilium Forouienſe.

Symbolum memoriter tenendum.

Concilium Moguntinum I. sub Carolo Magn.

Concilium Rhemenſe sub eodem.

Concilium Agriguanſe.

Concilium Meldenſe.

Concilium Florentinum.

Stanislaus Hosius.

Franciscus Larbus.

Ignatius Martyr.

obtinere ab innumeris patribus decantatum, symbolum Nicænum, quod tale est. *Credimus in unum Deum patrem omnipotentem, omnium uisibilem & inuisibilem factorem. Et in unum dominum nostrum Iesum Christum, Filium Dei, natum ex patre, unigenitum, hoc est, de substantia Patris, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum uerum de Deo uero, natum, non factum, hominison patri, per quem omnia facta sunt, quæ in celo, & quæ in terra. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit, & incarnatus est, & inhumanatus est, passus est, & resurrexit tertia die, Ascendit in caelos, uenturus inde iudicare uiuos & mortuos. Et in sanctum Spiritum. Eos autem qui dicunt, erat aliquando, quando non erat, & antequam nasceretur non erat, & quia ex non existentibus factus est, vel ex altera substantia, aut essentia dicentes esse: aut mutabilem aut conueribilem Filium Dei, hos anathematizat Catholica & Apostolica Ecclesia. Hinc quidem sanctæ fidei omnes conuenit sentire.* Hoc igitur Nicænum symbolum, relegit & confirmauit Concilium EPHESINVM I. generale 3. & bis aut ter repetiuit, expositionemque eius à Cyrillo Alexandrino accepit. Sed & recitata est expositio eiusdem Ephesini Concilij super illud Symbolum, in Concilio CHALCEDONENSI generali 4. actione 1. & actione 2. eiusdem Concilij Chalcedonensis illud Nicænum Symbolum per singulas clausulas recitatur, & doctissimè exponitur. & omnes anathematizat, siue Iudæos, siue paganos, aut Christianos clericos & laicos, cuiuscunque dignitatis extiterint, qui huic symbolo contrarium docuerint. Actione similiter 5. iterum idem repetiuit, ubi illud iterum symbolum relectum est & approbatum, & omnia quæcunque in eodem Concilio à patribus decreta sunt. Relectum est quoque præfatum Symbolum in Concilio AFRICANO (sub Bonifacio I. ad calcem, & in Concilio GENERALI V. collatione 6. sub Iustiniano Principe, & in Concilio GENERALI VI. actione 17. sub Constantino 4. Imperat. Et LEO I. epist. 95. ad Leonem Augustum, & epistola 60. ad Maximum Antiochenum Episcopum, ita illud symbolum legit, vt quidquid ab eo discordat Romanam Ecclesiam dicat nullatenus recepturam. Relectum est in Concilio FERRARIENSI sessione 4. coram Græcis, & in alijs multis Concilijs, vt infra dicetur. Lege quod sequitur.

Symbolum Constantinopolitani I. Generalis II. Concilij. Habetur canone 7. eiusdem Concilij, quod tale est. *Credimus in unum Deum Patrem omnipotentem, factorem celi & terra, uisibilem omnium & inuisibilem. Et in unum Dominum Iesum Christum, Filium Dei unigenitum, ex patre natum ante omnia secula, Deum de Deo, lumen ex lumine, Deum uerum ex Deo uero, natum, non factum, hominison patri, hoc est, eiusdem cum patre substantia, per quem omnia facta sunt. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit, & incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria uirgine, humanatus est, & Crucifixus pro nobis sub Pontio Pilato, & sepultus, & tertia die resurrexit. Ascendit in caelos, & sedet ad dexteram patris, & iterum uenturus est cum gloria iudicare uiuos & mortuos, cuius regni non erit finis. Et in Spiritum sanctum, Dominum & uisificantem, ex patre procedentem, cum patre & filio coadorandum & conglorificandum, qui locutus est per prophetas. Et in unam Catholicam & Apostolicam Ecclesiam. Conſtemur unum baptisma in remissionem peccatorum, & expectamus resurrectionem*

mortuorum, & uitam futuri seculi. Amen. Hoc symbolum recitatum est coram patribus Concilij CHALCEDONENSIS actione 2. auditoque eo omnes patres exclamauerunt: *Hac omnium fides, hæc orthodoxorum fides. Omnes sic credimus.* Iterum actione 5. eadem reperuntur. Hoc etiam symbolum recitatum est coram patribus Concilij GENERALIS V. collatione 6. & coram patribus Concilij GENERALIS VI. actione 17. Illud quoque de uerbo ad uerbum Concilium TOLETANVM VIII. repetit cap. 1. statim initio, præmittens illud rebus omnibus definiendis. Quod & fecit Concilium BRACARENSE III. statim in limine. Denique EUGENIUS IV. hoc symbolum Constantinopolitanum Græcis in Concilio Florentino, & Armenis dedit, vt ex decreto eiusdem liquet ad calcem Concilij addito, cum illa additione, *Ex patre, filioque, declaranda ueritatis gratia, & urgente necessitate licite & rationabiliter appositæ, vt diximus superius in dictione, Spiritus sanctus. Hoc denique symbolum etiam Concilium TRIDENTINVM generale, sessione 3. ante omnia agenda præmisit, tanquam principium illud, in quo omnes, qui fidem Christi profitentur, necessario continentur, ac fundamentum firmum & uincum contra quod portæ inferi non præualebunt. Iunge quod sequitur.*

Symbolum in Ecclesia recitandum.] In superioribus dum de symbolo Apostolorum tractarem ex Dionysio Areopagita, probauimus quia antiquitè symbolum in missarum solemnij recitabatur. Hoc de hoc Symbolo Constantinopolitano fieri etiam patres multis statuerunt decretis. Vnde & Concilium AGATHENSE cano. 13. & allegat Gratianus distinct. 4. Symbolum. *Symbolum (ait) placuit ab omnibus Ecclesijs una die, id est, ante octo dies Dominice resurrectionis publicè in Ecclesia competentibus prædicari.* Idem LEO I. epist. 95. ad Leonem Augustum. Et Concilium TOLETANVM III. cano. 2. statuit, vt prædictum Constantinopolitanum symbolum, singulis diebus Dominicis recitaretur. *Pro reuerentia (inquit) fidei sanctissimæ, & propter corroborandam hominum inualidas mentes, consilium pijsimè & gloriosissimè Reccardi Regis, constituit Synodus, vt per omnes Ecclesias Hispaniæ, & Galliciæ, secundum formam Orientalium Ecclesiarum, Concilij Constantinopolitani, hoc est, centum, quinquaginta patrum, Fidei symbolum recitetur, & priusquam dominica dicatur oratio uoce clara populo prædicetur, quo & fides uera manifestum testimonium habeat, & ad Christi corpus & sanguinem prælibandum peccatorum fide purificata accedant.* Similiter Concilium GENERALE VI. cano. 7. iubet vt memoriter teneatur cum oratione Dominica, & quotidie recitetur, licet non specificet quod symbolum intelligat. Vnde reposuimus illud cum alijs similibus decretis in superioribus in Symbolo Apostolorum. Vide ergo, Hinc est quod ex decreto Concilij BRACARENENSIS II. cano. 1. Cathecumeni baptizandi iubentur nosse Symbolum, vt diximus in uocabulo Toletani III. Concilij adhuc renouat Concilium TOLETANVM XIII. statim in initio. Nam patres eiusdem Concilij, vt ueterem recitandi ritum approbarent, fidem suam prædicto Symbolo conformantes, illud publicè recitauerunt: *Iuxta quod (inquit) sacro sancti Symboli elucubrata professio clare, qua*

Concilium Chalcedonenſe generale 4.

Concilium Constantinopolitanum 2.

Concilium Constantinopolitanum 3.

Concilium Toletanum 3.

Concilium Bracarenſe 3.

Eugenius 4.

Concilium Tridentinum.

Concilium Agathense sub Calisto 1.

Leo 1. Concilium Toletanum 3. sub Pelagio 2.

Concilium generale 6.

Concilium Bracarenſe 2.

Concilium Toletanum 13.

in Missarum solemnitate... Hoc symbolum integrum præcipiunt in officio missæ cantari...

Symbolum Ephesinum I. J. Ephesinum I. Concilium non edidit, sed tantum exposuit...

Symbolum Chalcedonensis Generalis V. Concilij. J. Concilium Chalcedonense (vt superius demonstravimus) multis in locis præmissa Nicæni & Constantinopolitani Concilij Symbola comprobavit...

Symbolum Orientalium. J. Refert vir doctus LIBERATUS CARTHAGINENSIS historiographus in Breuiario de causa Nestoriana cap. 8. Ioannem Patriarcham Antiochenum cum reliquis Episcopis Orientalibus Symbolum fidei edidisse...

Symbolum Romanum. Hoc symbolum reperitur sine auctore ad calcem actionis decimæ sextæ Concilij præfati Chalcedonensis quod editum à SIMPLICIO I. Papa autumo, vt ex sequenti lectione patebit...

Concilium generale 5. Constantinopolitanum 2. Concilium Lateranense sub Martino 4.

Gregorius I.

Symbolum Romanum. Hoc symbolum reperitur sine auctore ad calcem actionis decimæ sextæ Concilij præfati Chalcedonensis quod editum à SIMPLICIO I. Papa autumo, vt ex sequenti lectione patebit...

Symbolum Chalcedonensis Generalis V. Concilij. J. Concilium Chalcedonense (vt superius demonstravimus) multis in locis præmissa Nicæni & Constantinopolitani Concilij Symbola comprobavit...

Symbolum Orientalium. J. Refert vir doctus LIBERATUS CARTHAGINENSIS historiographus in Breuiario de causa Nestoriana cap. 8. Ioannem Patriarcham Antiochenum cum reliquis Episcopis Orientalibus Symbolum fidei edidisse...

Symbolum Romanum. Hoc symbolum reperitur sine auctore ad calcem actionis decimæ sextæ Concilij præfati Chalcedonensis quod editum à SIMPLICIO I. Papa autumo, vt ex sequenti lectione patebit...

Concilium generale 5. Constantinopolitanum 2. Concilium Lateranense sub Martino 4.

Gregorius I.

Constitutum

Concilium generale Eugenijs 4.

Concilium Constantinense 3.

Symbolum Ephesinum Concilij Laterani 2. c. illi reputantur anathematizati 12. De Virgine Theotocion

Symbolum Chalcedonensis 4. Concilij patrum 630.

Concilium generale 5. Constantinopolitanum 2. Concilium Lateranense sub Martino 4.

Gregorius I.

Concilium Romanum sub Simplicitio 1.

Lco 9.

Episcopi Syriæ

Episcopi 2. Phœnicie, Libaniticæ.

Liberatus Carthaginensis Archiepiscopus.

Cyrillus Alexandrinus.

Symbolum Orientalium.

Constitutum sanctam virginem Dei genitricem, propter quod Deus verbum incarnatus est, homo factus, & ex ipsa conceptione uniuersis sibi templum quod ex ipsa suscepit. Evangelicus vero atque Apostolicus de Domino voces scimus Deoquos viros quasdam quidem coniungentes tanquam in una persona, quasdam diuidentes tanquam in duabus naturis, & diuiores quidem atque aliores secundum diuinitatem Christi, humiliores autem secundum humanitatem eius tractantes, Plura repetere ex vocabulo, Christus incarnatus duabus constans naturis, &c.

Symbolum Toletani Concilij IV. Patrum LXVII. J. Habetur statim in initio eiusdem cap. 1. & ex superioribus quidem cõcinnatum cõstat, quod tale est: Secundum diuinas Scripturas, & doctrinam quam à sanctis Patribus accepimus, Patrem & Filium, & Spiritum sanctum unius Deitatis atque substantiæ confitemur, in personarum diuersitate Trinitatem credentes, in unitate diuinitatem predicantes, nec personas confundimus, nec substantiam separamus. Patrem à nullo factum vel genitum dicimus, Filium à Patre non factum sed genitum asserimus, Spiritum vero sanctum, nec creatum, nec genitum, sed procedentem ex Patre & Filio profitemur. Ipsam autem Dominum Iesum Christum, Dei Filium, & Creatorem omnium ex substantia Patris ante secula genitum, descendisse ultimo tempore pro redemptione mundi à Patre, qui nunquam desit esse cum Patre, incarnatus est enim ex Spiritu sancto & gloriosa sancta Dei genitrice virgine Maria, & natus ex ipsa, solus idem Dominus Iesus Christus, vnus de sancta Trinitate, anima & carne perfectus, sine peccato suscipiens hominem, manens quod erat, assumens quod non erat, & aequalis Patri secundum diuinitatem, minor Patre secundum humanitatem, habens in una persona duarum naturarum proprietatem. Natura enim in illo dua, Deus, & homo, non autem duo Filij, & Di duo, sed eadem persona in utraque natura perferens passionem & mortem pro nostra salute, non in virtute diuinitatis, sed in infirmitate humanitatis. Descendit ad inferos, vt sanctos, qui ibi tenebantur, erueret, & deinde mortis imperio resurrexit. Assumptus in celos, venturus est in futurum ad iudicium viuorum & mortuorum, cuius morte & sanguine mandati remissionem peccatorum consecuti sumus, resuscitandi ab eo in dia nouissima in ea, qua nunc viuimus, carne, & in ea qua resurrexit idem Dominus forma, percepturi ab ipso alij pro iustitiæ meritis uitam æternam. Alij pro peccatis supplicij æterni sententiam. Hæc est Ecclesie Catholica fides. Hanc confessionem conseruamus atque seruamus, quam quisque firmissimè custodierit, perpetuum salutem habebit. Huic Symbolo etiã se submiserunt Patres Concilij TOLETANI VI. C. I. & de verbo ad verbum feruè repetunt, & idè eorũ Symbolum non est opus recensere. Simile huic etiam, sed paulò diffusiori tractatu Concilium TOLETANVM XI. Symbolum edidit, quod in initio eiusdem cernitur, nec est opus repetere.

Symbola diuersorum Patrum. J. Quia longum esset recensere omnia, quæ in diuersis concilij symbola, volumus hic ea solummodò annotare, vt curiosus lector adeat illa, si deleatur plura legere. Iam autè superius quorundam Patrum Symbola annotauimus. Scripsit porro Symbolũ fidei ceu confessionem BASILIVS Magnus in sermo de fide, & allegatur statim in initio Concilij generalis V. sub Iustiniano Impe. Similiter & FLAVIANVS Constantinopol. Episcopus, epistola ad Theodosium Augustum contra Eutychem, vt narrat Liberatus Cartaginensis, in Breuiario de causa Nestoriana, c. 11. Scripsit & Symbolum IVSTINIANVS Imperator, collectum ex dictis Basilij, Gregorij Nazianzeni, Cyrilli, Gregorij Nissen, & aliorum Patrum, & transmisit illud Ioanni II. summo Pontifici, quod vtiq; suis in locis iã reposuimus, pro vt fidei mysteria deposcebant. Scripsit & ZENO Imperator fidei suæ Symbolum, quod transmisit ad Episcopos & populum Alexandria, Libya, & Pentapolis, &c. vt narrat vir fidelissimus Liberatus Carthaginensis in Breuiario de causa Nestoriana, c. 18. Nicephorus Callistus lib. 16. c. 12. Historiæ Ecclesiasticæ. Scripsit præterea fidei suæ symbolũ RECCAREVS Rex Gothorum Hispaniæ atque Sueuorum, quod obtulit Patribus Toletani Concilij III. sub Pelagio II. & legitur ibidem, c. 2. Illud autem lege insertum infra in vocabulo, Trinitas, quia magis huic vocabulo congruere visum est. Deniq; HERACLIVS Imperator pulchrâ fidei suæ confessionem edidit, quæ habetur in terra. Cõsultatione 3. Concilij Lateranensis sub Martino I. verum quia prædictus Imperator in illa tempora inciderat, quibus hæretici duplicè in Christo voluntatem seu operationem negabant, prædictum eius symbolum hac hæresis corrumperunt, idè quæ damnatur in præfato Concilio, & alias cerè Trinitatis & fidei nostræ mysteria egregiè deseribit. Sed & CAROLVS MAGNVS fidei suæ symbolũ edidit circa medium libri suarũ Constitutionum. Sub eodem principe floruit ALCVINVS eiusdè præceptor, qui librum de Trinitate conscripsit ad præfatum Imperatorem, & ad calcem libri Symbolũ fidei attexit, quod solè legi in lectionibus matutinarum diei festi S. Trinitatis. Sub eodem etiam principe Concilium FRANCORDIENSE generale Episcoporum 300. celebratũ est sub Adriano I. Papa, cõtra Helinandum Archiepiscopum Toletanum hæreticũ, vbi habetur Symbolum fidei sub nomine eiusdè Caroli editum, & ad eundè hæreticum transmissum, qui filium Dei adoptiuum mentiebatur, vt diximus in vocabulo, Filius, &c. Sub eodè etiam Imperatore Cõcilium FOROVIENSE celebratum est, vbi Symbolum prædictum est, & doctissime expositum tam ex præmissis Nicæno, quàm Constantinopolitano symbolo compactum à PAVLINO eiusdè vrbis Episcopo. Sic & in initio Concilij TOLETANI XII. & TOLETANI XIII. præmittitur symbolum ex præcedentiũ textu compositum. Similiter ediderunt symbolum Patres Concilij MEDIOLANENSIS dictante Mansueti eiusdè vrbis Episcopo, & transmisit illud ad Constantinum Imperat. IV. Sic etiam Patres Concilij ANGLICANI II. Symbolum secundum formam prædictorum ediderunt, vt refert Beda Venerabilis lib. 4. Historiæ Anglicanæ, c. 17. Symbolum quoque suum componere præsumperat impius Theodorus Monachus vrbis Episcopus hæreticus blasphemus referunt, quod publicè lectum in Concilio generali V. actio. 4. ab omnibus Patribus expulsum est atq; damnatum. Præterea suum symbolũ præmittunt Patres Concilij ARELATENSIS IV. statim initio. Et Patres Concilij V. VERMATICENSIS, quod omnibus est superioribus conforme. Porro in initio penè omnium Conciliorum præmittitur fidei Symbolum, ne diutius immoretur. Adde quod sequitur.

Symbolum Romanum. Hoc symbolum reperitur sine auctore ad calcem actionis decimæ sextæ Concilij præfati Chalcedonensis quod editum à SIMPLICIO I. Papa autumo, vt ex sequenti lectione patebit...

Concilium Toletanum 6. Concilium Toletanum 11.

Basilus Magnus. Flavianus Constantinopolitanus.

Constitutum

Constitutum sanctam virginem Dei genitricem, propter quod Deus verbum incarnatus est, homo factus, & ex ipsa conceptione uniuersis sibi templum quod ex ipsa suscepit. Evangelicus vero atque Apostolicus de Domino voces scimus Deoquos viros quasdam quidem coniungentes tanquam in una persona, quasdam diuidentes tanquam in duabus naturis, & diuiores quidem atque aliores secundum diuinitatem Christi, humiliores autem secundum humanitatem eius tractantes, Plura repetere ex vocabulo, Christus incarnatus duabus constans naturis, &c.

Symbolum Toletani Concilij IV. Patrum LXVII. J. Habetur statim in initio eiusdem cap. 1. & ex superioribus quidem cõcinnatum cõstat, quod tale est: Secundum diuinas Scripturas, & doctrinam quam à sanctis Patribus accepimus, Patrem & Filium, & Spiritum sanctum unius Deitatis atque substantiæ confitemur, in personarum diuersitate Trinitatem credentes, in unitate diuinitatem predicantes, nec personas confundimus, nec substantiam separamus. Patrem à nullo factum vel genitum dicimus, Filium à Patre non factum sed genitum asserimus, Spiritum vero sanctum, nec creatum, nec genitum, sed procedentem ex Patre & Filio profitemur. Ipsam autem Dominum Iesum Christum, Dei Filium, & Creatorem omnium ex substantia Patris ante secula genitum, descendisse ultimo tempore pro redemptione mundi à Patre, qui nunquam desit esse cum Patre, incarnatus est enim ex Spiritu sancto & gloriosa sancta Dei genitrice virgine Maria, & natus ex ipsa, solus idem Dominus Iesus Christus, vnus de sancta Trinitate, anima & carne perfectus, sine peccato suscipiens hominem, manens quod erat, assumens quod non erat, & aequalis Patri secundum diuinitatem, minor Patre secundum humanitatem, habens in una persona duarum naturarum proprietatem. Natura enim in illo dua, Deus, & homo, non autem duo Filij, & Di duo, sed eadem persona in utraque natura perferens passionem & mortem pro nostra salute, non in virtute diuinitatis, sed in infirmitate humanitatis. Descendit ad inferos, vt sanctos, qui ibi tenebantur, erueret, & deinde mortis imperio resurrexit. Assumptus in celos, venturus est in futurum ad iudicium viuorum & mortuorum, cuius morte & sanguine mandati remissionem peccatorum consecuti sumus, resuscitandi ab eo in dia nouissima in ea, qua nunc viuimus, carne, & in ea qua resurrexit idem Dominus forma, percepturi ab ipso alij pro iustitiæ meritis uitam æternam. Alij pro peccatis supplicij æterni sententiam. Hæc est Ecclesie Catholica fides. Hanc confessionem conseruamus atque seruamus, quam quisque firmissimè custodierit, perpetuum salutem habebit. Huic Symbolo etiã se submiserunt Patres Concilij TOLETANI VI. C. I. & de verbo ad verbum feruè repetunt, & idè eorũ Symbolum non est opus recensere. Simile huic etiam, sed paulò diffusiori tractatu Concilium TOLETANVM XI. Symbolum edidit, quod in initio eiusdem cernitur, nec est opus repetere.

Symbola diuersorum Patrum. J. Quia longum esset recensere omnia, quæ in diuersis concilij symbola, volumus hic ea solummodò annotare, vt curiosus lector adeat illa, si deleatur plura legere. Iam autè superius quorundam Patrum Symbola annotauimus. Scripsit porro Symbolũ fidei ceu confessionem BASILIVS Magnus in sermo de fide, & allegatur statim in initio Concilij generalis V. sub Iustiniano Impe. Similiter & FLAVIANVS Constantinopol. Episcopus, epistola ad Theodosium Augustum contra Eutychem, vt narrat Liberatus Cartaginensis, in Breuiario de causa Nestoriana, c. 11. Scripsit & Symbolum IVSTINIANVS Imperator, collectum ex dictis Basilij, Gregorij Nazianzeni, Cyrilli, Gregorij Nissen, & aliorum Patrum, & transmisit illud Ioanni II. summo Pontifici, quod vtiq; suis in locis iã reposuimus, pro vt fidei mysteria deposcebant. Scripsit & ZENO Imperator fidei suæ Symbolum, quod transmisit ad Episcopos & populum Alexandria, Libya, & Pentapolis, &c. vt narrat vir fidelissimus Liberatus Carthaginensis in Breuiario de causa Nestoriana, c. 18. Nicephorus Callistus lib. 16. c. 12. Historiæ Ecclesiasticæ. Scripsit præterea fidei suæ symbolũ RECCAREVS Rex Gothorum Hispaniæ atque Sueuorum, quod obtulit Patribus Toletani Concilij III. sub Pelagio II. & legitur ibidem, c. 2. Illud autem lege insertum infra in vocabulo, Trinitas, quia magis huic vocabulo congruere visum est. Deniq; HERACLIVS Imperator pulchrâ fidei suæ confessionem edidit, quæ habetur in terra. Cõsultatione 3. Concilij Lateranensis sub Martino I. verum quia prædictus Imperator in illa tempora inciderat, quibus hæretici duplicè in Christo voluntatem seu operationem negabant, prædictum eius symbolum hac hæresis corrumperunt, idè quæ damnatur in præfato Concilio, & alias cerè Trinitatis & fidei nostræ mysteria egregiè deseribit. Sed & CAROLVS MAGNVS fidei suæ symbolũ edidit circa medium libri suarũ Constitutionum. Sub eodem principe floruit ALCVINVS eiusdè præceptor, qui librum de Trinitate conscripsit ad præfatum Imperatorem, & ad calcem libri Symbolũ fidei attexit, quod solè legi in lectionibus matutinarum diei festi S. Trinitatis. Sub eodem etiam principe Concilium FRANCORDIENSE generale Episcoporum 300. celebratũ est sub Adriano I. Papa, cõtra Helinandum Archiepiscopum Toletanum hæreticũ, vbi habetur Symbolum fidei sub nomine eiusdè Caroli editum, & ad eundè hæreticum transmissum, qui filium Dei adoptiuum mentiebatur, vt diximus in vocabulo, Filius, &c. Sub eodè etiam Imperatore Cõcilium FOROVIENSE celebratum est, vbi Symbolum prædictum est, & doctissime expositum tam ex præmissis Nicæno, quàm Constantinopolitano symbolo compactum à PAVLINO eiusdè vrbis Episcopo. Sic & in initio Concilij TOLETANI XII. & TOLETANI XIII. præmittitur symbolum ex præcedentiũ textu compositum. Similiter ediderunt symbolum Patres Concilij MEDIOLANENSIS dictante Mansueti eiusdè vrbis Episcopo, & transmisit illud ad Constantinum Imperat. IV. Sic etiam Patres Concilij ANGLICANI II. Symbolum secundum formam prædictorum ediderunt, vt refert Beda Venerabilis lib. 4. Historiæ Anglicanæ, c. 17. Symbolum quoque suum componere præsumperat impius Theodorus Monachus vrbis Episcopus hæreticus blasphemus referunt, quod publicè lectum in Concilio generali V. actio. 4. ab omnibus Patribus expulsum est atq; damnatum. Præterea suum symbolũ præmittunt Patres Concilij ARELATENSIS IV. statim initio. Et Patres Concilij V. VERMATICENSIS, quod omnibus est superioribus conforme. Porro in initio penè omnium Conciliorum præmittitur fidei Symbolum, ne diutius immoretur. Adde quod sequitur.

Symbolum Romanum. Hoc symbolum reperitur sine auctore ad calcem actionis decimæ sextæ Concilij præfati Chalcedonensis quod editum à SIMPLICIO I. Papa autumo, vt ex sequenti lectione patebit...

Concilium Toletanum 6. Concilium Toletanum 11.

Basilus Magnus. Flavianus Constantinopolitanus.

Constitutum

Iustinianus Imperator.

Zeno Imperator.

Liberatus.

Nicephorus.

Reccaredus Rex Gothorum atque Sueuorum.

Heraclius Imperator.

Carolus Magnus.

Alcivus.

Concilium Francordien- se generale.

Concilium Foro- uilientense.

Paulus For- ouilientis.

Concilium Toletanum 12.

Concilium Toletanum 13.

Concilium Mediolanen- se.

Concilium Anglicanũ 2.

Concilium Arlatense 4.

Concilium Vermaticense sub Ludouico 2. Imperatore.

Symbolum concilij generalis 6.

thone I. Patrum 125. & missum præfato Concilio per legatos receptumque est & lectum actione 17. Inscritur autem actione 4. eiusdem Constantino-
 politani Concilij, & ita habet: *Hæc est perfecta nostra scientia, ut terminos Catholica atq; Apostolica fidei, quos vsq; hæcenus Apostolica sedes nobiscum tenet & tradit, tota mentis custodia conseruemus: Credentes in Deum Patrem omnipotentem, factorem cæli, & terre, visibilibus, & invisibilibus. Et in Filium eius unigenitum, qui ante secula ex eo natus est, verum Deum de Deo vero, Lumen de lumine. Natum, non factum, consubstantiali Patri, id est, eiusdem cum Patre substantiæ, per quem omnia facta sunt, quæ in cælo, & quæ in terra. Et in Spiritum sanctum, Dominum, vivificantem, ex Patre Filioq; procedentem, cum Patre & Filio coadorandum & conglorificandum. Trinitatem in unitate, & unitatem in Trinitate: unitatè quidem essentia, Trinitatem vero personarum, sine subsistentiarum, Deum Patrem consubstantialem, Deum Filium, Deum Spiritum sanctum, non tres Deos, sed unum Deum Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, non trium nominum substantiam, sed trinam subsistentiam unam substantiam: quorum una essentia sine substantia vel natura, id est, una Deitas, una eternitas, una potestas, unum imperium, una gloria, una adoratio, una essentialis eiusdem sanctæ & inseparabilis Trinitatis voluntas & operatio, quæ omnia condidit, dispensat & continet. Constatemur autem unum eiusdem sanctæ essentialis Trinitatis Deum verum, qui ante secula de Patre natus est, in ultimis seculorum temporibus pro nobis nostraque salute descendisse de cælis, & incarnatum de Spiritu sancto, & sancta immaculata, semperq; virgine gloriosa Maria Domina nostra, verè & proprie Dei genitricem: secundum carnem scilicet ex ea natum, & verè hominem factum, eundem Deum verum, eundemq; hominem verum. Deum quidem ex Deo Patre, hominem autem ex virgine Matre incarnatum, ex ea carne animam habentem rationalem & intellectualem, consubstantiali eundem Deo Patri secundum Deitatem, consubstantiali eundem nobis secundum humanitatem, & per omnia similem nobis absque solo peccato. Crucifixum pro nobis sub Pontio Pilato, passum, sepultumq; & resurgentem, ascendentem in cælos, sedentem ad dexteram Patris. Iterumq; venturum iudicare vivos & mortuos. Cuius regni non erit finis. Unum quippe eundemq; Dominum nostrum Iesum Christum, Filium Dei unigenitum, ex duabus & in duabus subsistentiis, inconfuse, incommutabiliter, indivisè, inseparabiliter, subsistere cognoscimus, nusquam sublata differentia naturarum propter unitatem, sed potius salua proprietate utriusq; natura in unâ personam, unâ subsistentiam concurrentem, non in dualitate personarum dispersitum vel divisum, neq; unam compositam naturam, confusam, sed unam eundemq; Filium unigenitum, Deum verbum Domini nostrum Iesum Christum: neque alium in alio, neq; alium & alium, sed eundem ipsum in duabus naturis, id est, in Deitate & humanitate. Et post subsistentialem adunationem cognoscimus, quia neq; verbum in carnis naturam convertit, neq; caro in verbi naturam transmutata est: permansit enim utrumq; quod naturaliter erat: differentiam quippe adunaturâ in eo naturarum sola contemplatione discernimus, ex quibus inconfuse, inseparabiliter, & incommutabiliter est compositus. Unus enim ex utroq; & per utraq; quia simul sunt & altitudo Deitatis, & humilitas carnis, servatio utraq; natura etiam post adunationem sine defectu proprietatem suam, & operante utraq; forma cum alterius communiõne quod proprium habet, verbo operante quod verbi est, & carne exequentie quod carnis est: quorum unum coruscant miraculis, aliud succum-*

*bi iniurijs. Unde consequenter sicut duas naturas sine substantiis, id est, Deitatem & humanitatem, inconfuse, indivisè & immutabiliter eum habere veraciter cõpimur: ita quoq; & duas naturales voluntates, & duas naturales operationes habere, utpotè perfectum Deum, & perfectum hominem, unum eundemq; ipsum Dominum nostrum Iesum Christum pietatis nos regula instruit: quia hoc nos Apostolica, & Catholica Ecclesia, & venerabiles Synodi instituisse monstrantur, & ex quorû doctrinis hæc recolligentes breviter perscrinximus. Tum subscriptio ponitur Agathonis I. Papæ & Episcoporum 125. Patres verò præfati generalis VI. Concilij numero 150. sic actione 17. addunt: *Hic igitur cum omni undique cautela, atq; diligentia à nobis firmatis, definimus aliâ fidè nulli licere proferre aut conscribere, componere, aut sapere, vel etiâ aliter docere. Qui vero præsumpsit fidem alteram componere, vel docere, vel proferre, vel tradere, aut Symbolum voluntibus converti ad agnitionem veritatis ex Gentilitate, vel Iudaismo, aut ex qualibet hæresi, aut qui novitatem vocis, vel sermonis adinventionem, ad subversionem eorum, quæ nunc à nobis determinata sunt, introducere: hos si quidem Episcopi fuerint, vel Clerici, alienos quidem esse, Episcopos ab Episcopatu, Clericos verò a clero. Sin autem monachi fuerint, vel laici, etiam anathematizari eos. Et subscripserunt omnes. Et post Imperator subscripsit, & edicto generali addito ita omnibus percepit tenere, docere, credere: addens, quod si ille qui huic fidei contradixerit in ordine dignitatum inferus est, supplicio proscriptiois multabitur, etq; cingulum adimetur: Si autem Idiotica fortis est, ex hac Regia omnique penitus civitate extorris addicetur, & super hæc omnia etiam terribilis atq; inexpiabilis iudicij non effugiet cruciatum. Hoc Symbolum confirmat & veneratur Concilium LATERANENSE sub Martino I. Denique actio. 10. eiusdè generalis VI. Concilij omnino simile recipitur & legitur Symbolum editum à P E T R O N I C O M E D I E Metropolitano Episcopo Bythiniæ prouincie, & alijs eiusdem provincie Episcopis, vbi præfatû Symbolum allegatur, anathematizantq; feruntur omnes, qui huic contradicere ausi fuerint. Similiter actio. 11. lecta est publicè coram Patribus eiusdè Concilij generalis VI. confessio fidei vel Symboli, quod edidit S O P H R O N I V S Hierosolymitanus Patriarcha, & transmissit ad Sergium Episcopum Constantinop. quod prolissimum est, cuius iam in alijs locis fecimus mentionem, & ex quo iam pluries testimonium fidei desumptimus. Actione porrò 13. recitatur Symbolum C Y R I Alexandrini Episcopi, superiori omnino conforme. Hic autem Cyrus cum lex alijs Episcopis datus est hæreticus, eo quod vnicam in Christo voluntatè & operationem cõfiteretur, ut iam diximus in vocab. Christus, &c. Symbolum quoq; edidit T H A R A S I V S Constantinopolitanus Episcopus, quod misit ad Episcopos Orientales, & lectum est atq; probatum actio. 3. Concilij generalis VII. Nicæni II. Similiter & T H E O D O R V S Hierosolymitanus Episcopus confessionem fidei pulcherrimâ edidit, quam misit ad eundem Tharasium, cû subscriptione omnium Patrum Orientalium, quæ lecta est actio. 1. prædictæ Synodi generalis VII. vbi etiam sic loquitur: *Constatemur eam omnes fidem, quæ in VI. Synodo postremo edita est, quæ profecto sine omni controversia vera est: & valde vera, secundum Apostolicam sententiam & mentem incedens, &c. Tum Symbolum addit, sed non est opus hic recensere.***

Symbolum CONCILII generali VII. Nicæni

Confirmatio Symboli.

Cõfura in Symbolo infractores Constantini Imperatoris 4.

Concilium Lateranense sub Martino I.

Petrus Nicomediensis.

Sophronius Hierosolymitanus.

Cyrus Alexandrinus.

Tharasius Constantinopolitanus.

Theodorus Hierosolymitanus.

Symbolum Nicenum 2. generale.

II. cui interfuerunt Patres 350. sub Constantino Imperat. & Irene matre. Licet hoc Concilium, ut diximus, approbaverit & legerit Symbolum Concilij generalis VI. præmissum: tamen sic breviter Symbolum fidei suæ complectitur: *Credimus unum Deum Patrem omnipotentem, omnium visibilium & invisibilium factorem. Et in unum Dominum Iesum Christum filium unigenitum, verbum eius, per quod cuncta creata sunt. In sanctum Spiritum vivificantem Dominum, &c. Ut superius. Salutamus etiâ sanctas Dominicas Apostolicas & Propheticas, item sanctorum, præcipue autè Domina nostre Deiparæ imagines, quæ nobis velut exemplaria sunt & instructiones bonorû operû imitationis & fidei erga Christum, omnem idololatriam execrantes, & latriam solam Christo tribuentes, & Deo Patri & Spiritui sancto tanquam uni Deo, cû honori & laus in secula. Hinc subscripserunt primo legati Apostolicæ sedis, tum cæteri Episcopi numero (vidi ximus) 350. Vide quod sequitur.*

Symbolum generalis Lateranensis Concilij sub Innocentio III. cui interfuerunt Patres mirabilè dicti) 1215. Quamvis iam multa diuersorum Patrum & Conciliorum Symbola recedderimus, nolui tamen prætermittere illud quod tanta Patrum multitudo vniormiter edidit. Sic autem habet: *Firmiter credimus & simpliciter constitemur, quod unus solus est verus Deus, æternus, & immensus, omnipotens, incommutabilis, incomprehensibilis, & ineffabilis, Pater, & Filius, & Spiritus sanctus. Tres quidem persona, sed una essentia, substantia, seu natura, simplex omnino. Pater à nullo, Filius autè à solo Patre, ac Spiritus sanctus ab utroque pariter absque initio semper & sine Patre generans, Filius nascens, & Spiritus sanctus procedens, consubstantiales & coæuales, omnipotentes, & coæterni, unum vniuersorum principium, creator omnium invisibilium & visibilium, spiritualium & corporalium, qui sua omnipotenti virtute simul ab initio temporis viramque de nihilo condidit creaturâ spirituales & corporales, angelicam videlicet & mundanam, ac deinde humanâ, quasi cõmune ex Spiritu & corpore constitutam. Diabolus enim & demones alijs à Deo quidem natura creati sunt boni, sed ipsi per se facti sunt mali. Homo verò diaboli suggestionè peccauit. Hæc S. Trinitas secundum cõmunem essentiam indiuidua, & secundum personales proprietates discreta, per Moysen & sanctos Prophetas, alijsq; famulos suos, iuxta ordinatissimam dispositionè temporis, doctrinâ humano generi tribuit saluarem. Et ita dem unigenitum Dei Filium Iesum Christum à tota Trinitate cõmuniter incarnatum ex Maria semper virgine, Spiritus sancti cooperatione cõceptus, verus homo factus, ex anima rationali & humana carne cõpositus, una in duabus naturis persona, viâ vitæ manifestus demonstravit. Qui cû secundum diuinitatem sit immortalis & impassibilis, idem ipse secundum humanitatem factus est passibilis & mortalis. Qui etiam pro salute humani generis in ligno crucis passus & mortuus, descendit ad inferos, resurrexit à mortuis, & ascendit in cælum, sed descendit in anima, resurrexit in carne, ascenditq; pariter in utroq; venturus in fine seculi iudicare vivos & mortuos, & redditurus singulis secundum opera sua, tam reprobis, quam electis. Qui omnes cum suis proprijs corporibus resurgent quæ nunc gestant, ut recipiant secundum merita sua, siue bona fuerint, siue mala. Illi cum diabolo penam perpetuam, & ipsi cum Christo gloriam sempiternam. Hæc Concilium Lateranense. Vide infra, Trinitas, & locis superius memoratis.*

T A B E R N A. Tabernas ingredi & frequentare Eccle-

siastici non præsumant.] CANON APOSTOLORVM LIII. *Si quis Clericus in canpona comedens de prebensis fuerit, segregetur, præterquam si in publico diuersorio in via propter necessitatè diuerterit. Hunc canonem allegat & citat Gratianus dist. 4. 4. c. Nulli, vbi nec Sacerdoti permittitur canonariam habere tabernâ, etsi non cessauerit, deponi debet. Vide obsecro & in vocab. Ebrietas Clericis inhihetur, &c. Vnde & Concilium CARTHAGINENSE III. can. 27. & allegat Gratianus dist. 4. 4. cap. Clerici edendi. Clerici edendi vel bibendi causa tabernas non ingrediantur, nisi peregrinationis necessitate cõpulsis. Idem omnino repetit Concilium HIPPOINENSE can. 28. Et Concilium AFFRICANVM sub Bonifacio I. can. 7. Vnde etiam statutum Concilium TIRONENSE III. can. 21. hoc modo: *Seruandum Presbyteris firmiter statutum, ne tabernas ingrediantur comedendi bibendive causa. Quod si post hæc statuta facere præsumpsint, canonica decernimus sententia feriandos. Idem repetit Concilium CABILONENSE II. can. 44. & Concilium RHEMENSE can. 26. vbi allegatur memoratum Carthaginense III. Concilium, & Laodiceum, can. 24. Vide, Ebrietas. Similiter & Concilium AQUISGRANENSE I. can. 6. vbi allegatur etiam memorati canones. Idem etiam Concilium AQUISGRANENSE II. can. de ordine rectorû. Et Concilium LATERANENSE sub Innocentio III. can. 16. & Concilium RATISPONENSE cano. 3. & strictissime Concilium COLONIENSE III. par. 2. c. 25. & Concilium MOGUNTINVM IV. can. 74. Itaque tot prohibentibus decretis, vide quam pessimè Sacerdotes & Clerici conuersentur, nam tabernas illis oppletas quotidie facillè reperies. Vide vocabulum, Ebrietas.**

Taberna in claustris non habeatur aut exerceatur.] Tabernas in claustris haberi, aut aperiri, vel exerceri omnino dissuadet & prohibet expresso decreto Concilium BITERRENSE can. 22. eo quod inde proueniant omnigena vitia, turpitudines, luxuriæ, ludi inhonesti, & cachinnii. Quod si aliqui huius præcepti preuaricatores extiterint, ab Ecclesia liminibus iubet arceantur. Idem omnino Concilium RATISPONENSE can. 4. Nemini (ait) liceat contra provincialia statuta & Synodalia domi sue tabernam, compotandiq; locum aperire, latius, quoniâ nõ raro sequi solent, ebrietas, rixæ, cædes, & multa hoc genus sceleris, quæ Sacerdotes pollicentur dignitatem. Et can. 8. infert: *Coniuncta Presbyterorum, quæ in exequijs & fraternitatibus publicè in tabernis huc usque exhibitæ sunt, proptus abrogamus, quod plerumq; laicis sint scandalo. Vide quod præmissimus. Porrò antiquiora his decreta recensuit, & allegauit noster P E T R V S O G E R I V S Cælestinus Ambertinensis (antequam nostrum sodalitium proficeretur Carmelita, Baccalaureus Theologiæ, & vir doctissimus) in excellentissimo illo tractatu, què ad R. P. Prouincialem ordinis nostri scripsit, De taberna quæ in claustris vel extra exerceatur, qui sic incipit: *Subintravit aliquando minus religiosi consuetudo, &c. Ibi productis multis ciuilibus iuris decretis & legibus, de hac re latissime & doctissime tractat. Qui voluerit legere, habetur à multis, & familiaris est.**

T E M P L V M. De templorum constructione, &c.] Vide suprâ Basilica, Ecclesia, &c.

T E S T A M E N T V M. Testamentum an Episcopi vel Clerici condere valeat, & quomodo valeant con-

Symbolum Nicenum 2. generale 7.

Symbolum Lateranensis Concilij generalis fidei cui interfuerunt patres 1215.

Canon Apostolorum.

Concilium Carthaginense 3. sub Synodo 1.

Concilium Hipponense, Concilium Africanum. Concilium Tironense 3. sub Leone 3.

Concilium Cabilonense 2. Concilium Rhenense. Concilium Aquisgranense 1.

Concilium Aquisgranense 2.

Concilium Lateranense sub Innocentio 3. par. 1215.

Concilium Ratisponense sub Laurentio Cardinali.

Concilium Colontense 3. Concilium Moguntianum 4.

Concilium Biturrense.

Concilium Ratisponense.

Petrus Ogerius Cælestinus.

tere.] Iam de hac materia locuti sumus in alijs locis, videlicet vocab. Episcopus, & vocab. Facultates, Proprietates ex Auguftino. Igitur quod adhuc deest, hic accipere dicitur. **CANON APOSTOLICORVM XL.** allegatur à Gratiano causa 12. q. 1. c. Sunt manifeste. Sicut autem manifesta res proprie Episcopi (si tamen habet proprias) & manifesta Dominica, ut potestatem habeat de proprijs moriens Episcopus, sicut voluerit, & quibus voluerit derelinquere, ne sub occasione Ecclesiasticarum rerum, qua Episcopi esse probantur, intercidat. Fortassis enim aut uxorem habet, aut filios, aut propinquos, aut seruos, & iustum est hoc apud Deum & homines, ut neq. Ecclesia detrimentum patiatur ignorantia reru Pontificis, nec Episcopus, vel eius propinqui obrepta Ecclesia proscrubantur, & in causas incident, qui ad eum perueniunt, morsq. eius iniurijs male fama subiciatur. Hinc Concilium **CARTHAGINENSE III.** can. 13. Statuimus, ut Episcopi vel Clerici in eos, qui Catholici Christiani non sunt, etiam si sanguines fuerint, nec per donationes, nec per testamentum reru suaru aliquid conferat, (id prohibitu diximus in vocab. Episcopus, & Facultates loco affigato ex canone Apostoloru, & alijs. Vide obsecro.) Porro eadē præcipit Concilium **HIPPONENSE** can. 16. Vnde & Concilium **AFRICANVM** can. 48. Constitutum est, ut si quis Episcopus heredes extraneos à consanguinitate sua, vel hereticos etiā consanguineos, aut paganos, Ecclesie præulerit, salte post mortem anathema ei dicatur, atq. eius nomen inter Dei sacerdotes nullo modo recitari, nec excusari possit si inter status desererit, qui utiq. debuit factus Episcopus rei sue ordinatione congrua sua professioni nequaquam differre. Hoc decretu **IUSTINIANVS** Imperator allegat, ut probet quodā post mortē posse excommunicari, ut citauimus in vocab. Hæretici post mortē anathematizandi, &c. Ad propositum autē Concilii **AGATHENSE** cano. 33. & allegatur à Gratiano causa 12. q. 2. c. Episcopus, Episcopus qui filios, aut nepotes non habens, aliū quam Ecclesiam reliquit heredes, si quid de Ecclesia non in Ecclesia causa aut necessitate insumperit, quod distinxit aut donauit irritū habeatur. Qui vero filios habet, de bonis, qua reliquit, ab heredibus eius indemnitatibus Ecclesia consulatur. Videtur huc ex eisdē Concilij can. 48. positum vocabulo, Facultates, &c. Canone porro 51. addit, & allegat Gratianus causa 12. q. 5. c. Si Episcopus. Si Episcopus condito testamento aliquid de Ecclesiasticis iuris proprietate legauerit, aliter non valebit, nisi tantum de iuris proprijs facultate supplerit. Porro hæc decreta renouat Concilium **EPAVN.** sub Gelasio I. can. 17. vbi agit de defuncti Episcopi exequijs, ut innuimus in vocab. Episcopi defuncti exequia, &c. Hæc etiā decreta allegat Concilium **HISPANICVM** sub Pelagio II. can. 1. Propterea ergo de vno consensu (ait) omnes significamus, magis humanius, quam seuerius cogitates, ut hi, quos constat tali conditione fuisse liberatos, in iure Ecclesie maneant, ut iduci, & peculium suū non alijs personis, sed tantum filijs suis derelinquant. Ipsis quoq. filijs, & nepotibus cū peculij ipsorum, quasi idoneis, in iure Ecclesie permanentibus, in extranea eis nō liceat personā quippiā mansuere. Si qui eorū sine herede discesserint, peculium eorum sancta proficiat Ecclesie. Vide plura loco allegato, Episcopi facultates post mortē non diripiendā. Subdit verò, ut Episcopo non possit facultates Ecclesie in alios trāferre: Quia irreligiosum (ait) est, ut Episcopus, qui Ecclesiasticis stipendijs viuūt, & proprietate sua lucris Ecclesie minime confert, aliorum oblationes à iure Ecclesiastico priuet. Quantum verò attinet ad id quod propositū est, an Clerici valeat condere testamē-

tum, **ALEXANDER III.** respondet Panormitano Episcopo, & habetur part. 29. Lateranēsis Synodi sub eo congregato, c. 5. Quia nos tua duxit prudentia consulendos, utrum Clerici scholares de rebus mobilibus aut immobilibus possint condere testamentum, consulationi tua respondemus: quod licet de his que paterne successione & cognationis intuitu, aut de artificio sunt adepti, siue dono consanguineorū aut amicorū suorū, non habito respectu ad Ecclesiam, perueniūt, ad ipsos liberè disponere valeant. De his tamen, que de consideratione Ecclesiastica perceperunt, nullū de iure possunt facere testamentum. Vide plura in vocab. Facultates Ecclesie Clericis cōcessa, &c. Porro **LYCVS III.** par. 49. eiusdē Concilij, c. 6. allegatur, ait: De his, qui infirmi ad religiosa loca se contulerunt nihil suis Ecclesijs relinquentes, si decedunt in agritudine ipsa, Ecclesijs à quibus assumpti fuerunt, canonica debet portio exhiberi. Si verò ad loca religiosa in sanitate se contulerint, cogi non possunt aliquid præscriptis Ecclesijs impartiri: quia liberum est eis tunc bona sua, non loca religiosa locis, sed etiā quibuscunq. priuatis personis conferre. Porro Concilium **ALEMATICVM** sub Conrado Cardinali S. Rufina legato, cano. 5. Ad abolendam de domo Domini consuetudinem, vel potius corruptelam seu temeritatē, qua Clerici (qui signū pudicitia debent ostēdere laicis, quibus positi sunt in exemplum) in argumentum suae finalis impunitiæ fructus præbendarum suaru concubinis vel spuris suis legat in in vltima voluntate, contra eos rigor Ecclesiasticus exerceri debet. Quare sub anathemate prohibemus, ne de cetero clerici gratia testandi abutentes, cum de rebus Ecclesia nullum possint condere testamentum, fructus Ecclesiasticorū beneficiorum spuris suis vel concubinis dimittant. Qui vero contra hanc inhibitionem venire presumpserint, in signum suae perditionis Ecclesiastica careant sepultura, & quibus taliter fructus legatur, eis careant ipso iure. Qui autem testamentum tale manu tenere voluerint, & per quorū manus personae illis fructus præbenda fuerint ministrati, ipso facto sciant se excommunicacionis vinculo innodatos, & quandiu fructus huiusmodi contra hanc institutionem ipsi ministrati fuerint, Ecclesia ipsa sit sub interdico posita. Idē omnino sub eadem sententia Concilium **OXONIENSE** in Anglia can. 27. Et Concilium **RATISPONENSE** can. 23. prohibet Episcopis, ne legitimis Clericis ab intestato descendētibz, in patrimonialibus bonis, aut industria propria acquisitis succedere possint, aut debeant. Idem Concilium **COLONIENSE** III. c. 11. par. 13. Vide ea que sequuntur.

Testamentum monachi nō possunt condere.] Posui supra, Monachus, &c.

Testamentum hæretici non condant.] Posui supra Hæreticus, &c.

Testamenti executor Clericus esse non potest.] **CYPRIANVS** Carthaginensis lib. 1. epistolarum, epist. 9. ad Presbyteros, Diaconos, & plebem furnis consistentem, ait: Grauius commoti sumus ergo, & collega mei, qui presentes adorant, & compresbyteri nostri, qui nobis assistebant (fratres charissimi) cum cognouissemus, quod Geminus Victor frater noster de seculo excedens, Geminium Faustinum Presbyterum tuorem testamento suo nominauerit, cum iam pridem in Concilio Episcoporum statutum sit, ne quis de Clericis & Dei ministris tutor vel curatorē testamento suo constituat, cum singuli diuino Sacerdotio honorati, & cuncti in clericali ministerio constituti, non nisi altari & sacrificijs deseruire & precibus atq. orationibus vacare debeant. Scriptum est enim: Nemo militās Deo implicat se molestijs secularibus, ut possit placere ei

Alexander 3.
* non n. sed v.
Lucius 3.
Concilium Aemancio celebratum anno 1225.
Concilium Oxoniense sub Innocentio 3.
Concilium Ratiiponense.
Concilium Colonicense 3.
Cyprianus Carthaginensis.
2. Timoth. 2.

Canon Apostolorum.
Concilium Carthaginense 3. sub Syricio 1.
Concilium Hipponense.
Concilium Affricanū sub Bonifacio 1.
Iustinianus Imperator.
Concilium Agathense.
Concilium Epauense sub Sigifmundo rege.
Concilium Hispalense.
Clerici an valeant condere testamentum.

tere ei cui se probauit. Quod cum de omnibus dictū sit, quanto magis molestijs & laqueis secularibus obligari non debent, qui diuinis rebus & spiritualibus occupati, ab Ecclesia recedere, & ad terrenos & seculares actus vacare non possunt? Cuius ordinationis & religionis forma Leuita prius in lege tenebantur, ut cum terram diuiderent, & possessiones partirentur undecim tribus, Leuitica tribus, que templo & altari & ministris diuinis vacabat, nihil de illa diuisionis portione perciperet, sed alijs terram colentibus, illa tantum Deum coleret, & ad vltū atq. alimentū suum ab undecim tribubus de fructibus, qui nascabantur, decimas perciperet, &c. Lege residuū. Porro hoc repetit Concilium **CARTHAGINENSE** I. can. 8. & 9. vide in vocabulo, Clericus, multo plura, &c.

Testamenti executor nō sit monachus.] **BONIFACIUS VIII.** lib. 3. decretaliū sexti, cap. 2. de testamentis. Religiosus executor ab aliquo in sua voluntate vltima deputatus, non potest (cum velle vel nolle non habeat) huiusmodi officium suscipere vel excipere, nisi à superiori suo petita super hoc licentia & obtenta. Idem **GREGORIUS IX.** lib. 3. Decretal. tit. 26. per totum, & Concilium **VIENNENSE** generale sub Clemente V. lib. 3. tit. 10. De statu monachorum.

Testamentum vt fieri & tueri debeat.] Lege in sexto Decretalium Bonifacij VIII. & Decretalium Gregorij IX. locis supra assignatis, vbi cuncta ritē disponuntur, que longū esset & onerosum hic recensere. Porro aut multos annos Concilium **LVGDVNENSE** I. sub Pelagio II. can. 2. sic statuit: Quia multa tergiversationis in fidelium Ecclesia querunt collatis priuare donarijs, id conuenit inuolubilibiter obseruari, ut testamenta qua Episcopi, Presbyteri, seu inferioris ordinis clerici, vel donationes, aut quacunq. instrumenta propria voluntate cōfecerint, quibus aliquid Ecclesia, aut quibuscunq. conferre videantur omni stabilitate subsistant: id specialiter statuimus, ut etiam si quorūcunq. religionum voluntas, aut necessitate, aut simplicitate aliquid à legum secularium ordine visa fuerint discrepare, voluntas tamen defunctorum debeat inconcussa manere, & in omnibus Deo propitio custodiri. De quibus rebus, si quis anime sue contēptor aliquid alienare presumpserit, vsque ad emendationis sue, vel restitutionis rei ablata ipsius, à consortio Ecclesiastico, vel omnium Christianorum comunio habeatur alienus. Vnde & Concilium **TOLOSANVM** can. 10. Volumus, ut qui extremam voluntatē voluerit testamento firmari, sub testimonio sui proprii confessoris, aut eo absente sub presentia Ecclesiastica persona, testibus ordinatis & accitis bone fame, quos voluerit testator adesse: & irrita decernimus aliter condita testamenta, & nullius esse virtutis. Hoc renouat Concilium **NARBONENSE** can. 3. vbi etiam hoc addit: Quod si testator neglexerit euocare presbyterum, vel Ecclesiasticam personam, Ecclesiastica ipse sepultura priuetur: Et qui testamentū receperint sine prescripta solemnitate, ab ingressu Ecclesie arceantur vsque ad condignam satisfactionem. De testamenti autem executoribus sic decernit Concilium **MOGUNTINVM**, vt habetur parte 43. Concilij Lateranēsis sub Alexandro III. c. 5. Si heredes iusta testatoris non adimpleuerint, ab Episcopo loci illius omnes res, que his relicte sunt, canonicè interdicanur cum fructibus & ceteris enolumentis, vt vota defuncti impleantur. Idem Concilium **RATISPONENSE** can. 6. Et Concilium **COLONIENSE** III. c. 10. part. 13. Et Concilium **MOGUNTINVM** IV. can. 9. Statuimus (ait) vt qui deinceps nominati fuerint testamentarij, quamprimum & ante omnia ipsius

defuncti hereditatē, siue substantiam, coram notario & testibus fide dignis conscribant, & in iudicium fideliter redigant, omnimodamq. moriens voluntatem, arbitrium, & ordinationem intra debitum tempus executioni demandent & exequantur, de quo ordinario, aut ipsius cōmissario rationem faciant. Quod si quis infideliter agens, huius nostra constitutionis transgressor repertus fuerit, pro ordinarij arbitrio, aut alias condigna pena pro excessu qualitate pleatur. Vide in sexto Decretal. lib. 3. c. 1. & 2. &c. & in Decretalibus, lib. 3. tit. 26. De testamentis, vbi plura ad hoc pertinentia reponuntur.

TESTIS.

Testis qualis esse debet.] Vide Accusator, &c. Porro **CLEMENS I.** lib. 2. Constit. Apostolica, c. 53. vbi de forma iudicandi tractat, vt diximus in vocabulo, Iudex, & Iudicium. De testibus sic loquitur: Testes igitur sint mites, iræ expertes, boni, charitate præditi, sperantes, continentes, ab improbitate alieni, fideles, prius non talium hominum propter mores firmum, & propter vitā eorum verum confidū est testimonium. Illorum, qui tales non sunt, testimonium nō sit probare, etiā si aduersus aliquem cōcordes esse videantur: preceptum est enim in lege, Non eris cum multis in malitia. Non accipies auditum vanū, non sedebis cum multitudinē, vt declines iustam, &c. Porro de conditione testium, qui & quales eligantur, habes in Decretalibus **GREGORII IX.** lib. 2. tit. 20. per totū, de testibus & attestationibus. Habes quoq. in sexto Decret. **BONIFACII VIII.** lib. 2. tit. 10. De testibus, & in **CLEMENIS** Concilij **VIENNENSIS** Decreta, tit. 3. c. Cūm Iudæi quidam, &c. vide quod sequitur. Porro quales etiam testes esse debeant Concilium **CARLONENSE** II. can. 21. Testes probatissimi & pauci de pluribus esse debent tales, de quorum fide non dubitetur. Multum autem prauorum testium cupiditate & falsitate respicienda. Vide superioribus vocab. Accusator, & Accusatio, Iuramentum, & Peritium, & talia similia, & lege quod sequitur.

Testes qui esse non possint aut debeant.] Vide obsecro in dictione, Accusator qui esse non possint: nam quædā sunt illic inserta, que huc pertinere noscuntur. Porro sic statuit **CANON APOSTOLICORVM LXXIV.** In testimonio aduersus Episcopū hæreticus ne admittatur, sed nec vnus solus fidelis. In ore enim duorum vel trium testium stabit omne verbum. Quod autem hæreticus testis non possit esse, nec Iudæus, posuimus suis in locis, vide ergo. Denique **SIXTUS I.** epist. 1. ad omnes Christi fideles, ait: De cetero placuit propter malorum hominum infestationes, vt in accusatione Domini ministrorum, primo persona, fides, vita, & conuersatio blasphemantium enucleatim perscrutetur. Nam fides omnes actus hominis præcedere debet, quia dubius in fide infidelis est, nec eis omnino est credendum, quia veritatis fidem ignorant, nec rectē conuersationis viā ducunt, quoniam tales facile & indifferenter lacerant, & criminantur recte & pie viuentes. Idcirco suspicio eorum disticienda est primum, & corrigenda, neque accusatoribus suspensis, vel de inimicorū dono prodeuntibus esse credendum. Hinc & **DIONYSIUS I.** Papa, epist. 2. ad Seuerū Episcopū, & allegatur à Grat. caus. 3. q. 4. c. Alieni. & caus. 15. q. 3. c. Nemini. Crimina qua Episcopis impingere dicis, per alios nō sinas vllō modo fieri, nisi per ipsos qui crimina intendant, si tamē ipsi digni & irreprensibiles apparuerint, & actis docuerint publicis omni se carere suspitione, & inimicitia & irreprensibilem fidem, conuersationemq. ducere. Nemini enim de se confesso credi potest saper crimem alienum, quoniam eius

Concilium Carthaginense.
Bonifacius 8.
Gregorius 9.
Concilium Viennense generale.
Concilium Lugdunenfe 1. sub Gtranno rege.
Concilium Tolosanum.
Testamenti condendi forma.
Concilium Narbonense.
Testamenti executores.
Concilium Ratiiponense.
Concilium Colonicense 3.
Concilium Moguntinum 4.

Clemens 1.
Exod 13.
Gregorius 9.
Bonifacius 8.
Concilium Viennense.
Concilium Carlonense 2. sub Carolo Magno.
Canon Apostolorum 74.
Sixtus 1.
Ex Enchiridio Sixti Philofophi delumpta sententia.
Dionysius 1.

omnisq; rei confessio periculosa est. & admitti non debet. Similiter alieni erroris socium, vel a sui voluntarie propositi tramite recedentem, aut sacris Patrii regulis, & constitutionibus inobedientem suscipere non possumus, nec debemus, nec impetere recte credentes, vel sanctorum Patrum sanctionibus obtemperantes, permittimus: quia infames omnes esse censuimus, qui suam aut Christianam prauaricantur legem, aut Apostolicam, vel regularem licenter postponunt auctoritatem. Omnino eadem docet MELCHIADES I. epist. ad Episcopos Hispaniae, & IULIUS I. epistola 2. * & FLORENTIUS I. epistola 1. ad Paternum Episcopum. ET VITICIANVS I. epist. 2. ad Episcopos Siciliae. Item quoq; MARCELLVS I. epist. 2. ad Maxentium Tyrannum, vt reposuimus in vocab. Accusator, & Accusati o, Episcop' &c. Vnde Concilium CARTHAGINENSE VII. can. 4. allegatur a Gratiano causa 4. q. 2. c. Testes (ait) ad testimonium non sunt admittendi, qui nec ad accusationem admittendi precepti sunt, vel etiam quos ipse accusator de domo sua produxerit. Ad testimonium autem, infra annos quatuordecim aetatis suae non admittantur. Hunc canonem citat & confirmat Concilium MOGUNTINVM III. can. 23. Idem quoq; Concilium AFRICANVM sub Bonifacio I. can. 98. Haec omnia porro qua de testibus dicta referuntur, repetit & allegat ADRIANVS I. epist. ad Ingilrannum, Mediomatricensem Episcopum, ad calcem Francordiensis synodi. Vide, Accusator, &c. & sequentia.

Testis falsus vt puniri debeat. Vide, Accusator, & Crimen, &c. Porro Concilium ELIBERINVM can. 74. Falsus testis, pro vi crimen est, abstinebit, si tamen non fuerit mortis, quod obiecit. Et si probauerit quod diu tacuerit, biennij tempore abstinebit. Si autem non probauerit in conuentu Clericorum, placuit, per quinquennium abstineri. Hic cano. allegat Concilium SVBESSIENSE ad calcem. Et Concilium ARELATENSE I. sub Syluestro I. can. 14. De his, qui falso accusant fratres suos, placuit eos vsq; ad exitum non communicare, sed falsum testem, iuxta Scripturam, impunitum non licere esse. Item & ARELATENSE II. can. 24. repetit hunc canonem, & allegatur a Gratiano causa 10. q. 1. c. Eos qui, &c. Ibiq; assertit Concilium Nicenum eadem statuisse. Verum in canonibus huius Concilij non reperitur, sed tantum in canone memorato Arelatensis I. Hinc Concilium AGATHENSE can. 37. allegatur a Gratiano causa. 2. q. 3. c. Itaque. Itaque censuimus homicidas & falsos testes a comunione Ecclesiastica submouendos, nisi poenitentia satisfactione crimina dilauerint. Et iterum, vt allegatur in opere 16. librorum, lib. 15. c. 8. Non erunt falsi testes, quod si falsum testimonium capitale crimen non esset, nequaquam Deus in Euangelio inter principalia crimina enumerasset. De corde exeunt homicidia, adulteria, furta, falsa testimonia. Et ideo debet poenitere similiter & excommunicari falsus testis, sicut adulter, fur, & homicida. Haec decreta allegat Concilium MOGUNTINENSE II. can. 22. Et Concilium VERNETICVM I. can. 1. de verbo ad verbum repetit, praecedens Agathense decretum, nec est opus vt repetamus. Sic & Concilium EPAVNENSE can. 11. Si quis (ait) Cloricus in falso testimonio conuictus fuerit, resu capitalis criminis cōsecatur. Lege plura in Decret. GREGORII IX. lib. 2. tit. 20. per totum, & in 6. Decret. BONIFACII VIII. lib. 2. tit. 10. de testibus: quia ibi exprimitur ea omnia, quae de iure ciuili, vel etiam Pontificio tenenda & obseruanda sunt. Hic autem Conciliorum tantum canones optimū fore duxi-

mus allegandos, propter breuitatē. Vide sequētia. Testes non cogendi.] ALEXANDER III. Carnothenſi Episcopo, vt habetur parte 7. Concilij Lateranēſis quod celebravit c. 20. De testibus (ait) non habemus in sacris canonibus, quod cogendi sunt, sed admonendi, cum celare veritatem, sicut dicere falsum, mortale deputatur saepe delictum. Idem par. 8. c. 6. Quemlibet ad perhibendū testimonium veritati Romana Ecclesia minime cogere consuevit. Et c. 7. sequenti, Bononiēſi Episcopo, testes in quibusdam casibus cogendos dicit, cum scilicet aliquis de facto accusatus negauerit. Testes qui factō interfuerunt, prius quidē admonendi sunt testimonium ferre veritati, & si forsitan timore aduersa partis constat Iudici eos a ferendo testimonio reuocari, de rigore humani iuris ad hoc possunt compelli. Si vero presbyter, vel Clericus alius aliquem laicum de rebus suis, vel Ecclesia impetierit, & laicus res ipsas non esse Ecclesiae, vel presbyteri, aut Clerici, qui eum exinde impetii, sed suas proprias asseuerat, laicus ipse debet de rigore iuris super hoc ad forense iudicium trahi, cum actor semper foris rei sequatur: licet in pluribus paribus aliter de consuetudine fiat. Sic & Concilium OXONIENSE statuit cano. 16. lege in Decretal. GREGORII IX. lib. 2. tit. 20. de testibus. & in 6. Decret. BONIFACII VIII. lib. 2. tit. 10. de testibus, & c.

Testis in proprio negotio an admittendus] ALEXANDER III. par. 8. Concilij Lateranēſis, c. 3. scribens Episcopo Cātuariēſi, ait: Non lateat prudentiam vestra, quod canonici non sunt a ferendo testimonio super proprio negotio Ecclesiae suae repellendi, nisi alia rationabilis causa impediatur. Ibidem c. 11. Episcopo Rhotomagenſi dicit, quod in causa filiationis, contra comunem viciniae opinionem, viri & mulieris verbo standū est. Et c. 18. producit EUGENIUS III. scribens priori & fratribus S. Trinitatis Lundenſis: Auctoritate nostra statui-mus, vt liceat vobis in causis Ecclesiae vestrae testimonium ferre, dummodo vnus vel duo ex vobis ad agendum & respondendum instituantur: quorum testimonium in causis, in quibus actores, vel responsales sunt instituti, debet admitti. Vide Decretales loco supra allegato.

Testes illi an reprobandi, quibus ab aduersa parte crimina obiiciuntur.] Lege Decretales & textū Decretalium locis superius assignatis. Porro iam supra memoratus ALEXANDER III. par. 8. c. 4. Tarraconēſi Episcopo, ait: Quae sinistra nobis, vtrū testes illi sint reprobandi in causa criminali vel ciuili, quibus ad aduersa parte crimina opponuntur. Tua prudentia respondeamus quod si etiam, aut non sint conuicti, aut confessi de criminalibus illis, dummodo inde conuincantur, non debent admitti. Et c. 6. infert: Si quis crimen obiicit testi, qui contra eū producit, vt eum in ciuilibus causis repellere possit, eodem modo a ferendo testimonio audiendus est: & si crimen ciuilitate probare poterit, ad testimonium contra ipsum ferendum non est aliquatenus audiendus, sed propter hoc non debet puniri. Eadem quaestio agitur cap. 22. eiusdem partis, vbi beneficium suo presbyter quidam est spoliatus, eo quod cum fornicationis accusaretur, & quod iniuste beneficium illud possidebat, testes repulit eos criminis arguens coram Iudice, quod scilicet alias de periurio essent cōuicti: iustumq; est ei, vt hoc probaret, aliās ei Ecclesia non restitueretur. Denique parte 10. c. 5. illius testimonium reprobat, qui eodem morbo laborat, quo reus, quem defendere conatur.

Testis quot vicibus producendus.] Lege in Decretalibus locis supra assignatis, nā illic cuncta reperies opportunē inserta, quae hic defunt.

Porro

Alexander 3.
Testes in quibusdam casibus cogendi.
Concilium Oxoniense.
Gregorius 9.
Bonifacius 8.
Alexander 3.
Eugenius 3.
Alexander 3.

Melchias I.
* Ad Episcopos Orientales cap. 9.
Felix.
Eutychianus.
Marcellus I.
Concilium Carthagenense 7. parum 38.
Concilium Moguntinense 3. sub Arnulpho Imperator.
Concilium Afriganum 1.
Adrianus I.
Concilium Eliberinum.
Concilium Suffessanenſe apud S. Medardum.
Concilium Arelatense 1. Proverb. 19.
Concilium Arelatense 2.
Concilium Agathense sub Caecelino I.
Match. 15.
Concilium Moguntinense sub Rabano.
Concilium Verneticum.

Porro ALEXANDER III. par. 8. Concilij Lateranēſis, c. 9. Salernitano Episcopo. In causis Ecclesiasticis vel ciuilibus ultra tertiam productionem non debent testes produci, nisi adhibita quadam solennitate, quae in legibus inuenitur expressa, & super dictis testimonium fuerint publicata, potest publice disputari.

Testis duplici iuramento constringendus.] Posui vocabulo, Confangui, &c. Ex Eugenij 3. Decreto, lege ergo.

Testis defuncti an robur scriptum obtineat.] ALEXANDER III. par. 8. c. 5. Vnigenſi Episcopo. Scripta aubentica si testes inscripti decesserint, nisi forte per manū publicā fuerint facta, ita quod publica appareat, aut sigillum aubenticum habuerint, per quod possunt probari, non videmur nobis alicuius firmitatis robur habere.

Testes noui an super quaestione iudicata possint produci.] ALEXANDER III. c. 12. eiusdem part. 8. Placentino Episcopo. Fraternitatis tuae literis nos consulisti, vtrū noui testes super quaestione iudicata, in qua testimonium renunciatum fore ex vtraque parte constat, super recipiendis, & vtrum testibus in prima causa receptis, praeter causam appellationis liceat aliquid noui proponere super quaestione iudicata.

Licet igitur nobis ex his non plene innotuerit, vtrū testes super eis, vel nouis capitulis a partibus desiderantur induci: quia tamen iuris prudentiū copiam habebant, nos super hoc consulere voluisti: hoc tibi duximus respondendum, quod si in praedicta causa cōtigerit emergere capitula, super quibus aliqua partium voluerit nos testes inducere, vel per iam receptos aliquid cōprobare, eos credimus super nouis dimittat capitulis fraternitatem tuam posse recipere, receptis prius ab ipsis secundum formam recipiendorum testimonium iuramentis, Vide in Decret. in 6. Decretalium locis assignatis.

TESTIMONIUM. Testimonium ferre Clerici non cogantur.] Lege ea quae superiori vocabulo dicta sunt, & in vocab. Iuramentum Clerici nō prestare cogantur. Sic autē CANON APOSTOLORVM XX. Clericus fidei scriptoribus inferniens abiiciatur. Et Concilium CARTHAGINENSE V. can. 1. & allegatur a Gratiano, causa 2. q. 6. c. Statutum est. Statutum est, vt qui forte in Ecclesia qualibet causam iure Apostolico Ecclesijs imposto agere voluerit, & forsasse decisis Clericorum vni parti displicerit, non liceat Clericum in iudicium ad testimonium deuocari eum, qui cognitor vel presens fuit: & nulla ad testimonium dicendam Ecclesiastica cuiuslibet persona pulsetur. Idem omnino Concilium AFRICANVM can. 26. Vide locis allegatis.

Testimonium de auditu reprobat.] Posui vocabulo, Confangui.

De thure seu incenso, quo in Ecclesiasticis officijs vtitur.] Eginus in vocabulo, Incensum superius.

Tonsura. Tonsuram Clerici & Monachi deferat.] De tonsura monachorum aliquid iam egimus in vocabulo, habitus, vbi quoq; fit mentio de tonsura Clericorum. Quod autē ab initio Clerici tōlurā detulerint, testis est DIONYSIVS AREOPAGITA lib. Ecclesiasticae Hierarchiae, par. 1. c. 6. vbi de sacris tractat ordinibus, & de modo quo monachi antiquitus consecrabantur. Tonsura (inquit) crimium vitam inuidissimam indicare conestā, & nulla figura figuram, &c. vt posuimus vocabulo, Monachus, &c. Refert quoq; ABDIAS BABYLONIVS lib. 9. certaminis Apostolici: Rex (in-

quit) ab Apostolo Thoma baptizatus rogauit sibi caput tonsi, & Diaconus ordinatus est, & adhereret incessanter Apostolica doctrina. Vnde & PAPA ANICETVS I. epist. 1. ad Episcopos Galliarum, & allegatur a Gratiano, distin. 23. c. Prohibete. Prohibete (ait) fratres per vniuersas regionum vestrarum Ecclesias, vt Clerici, qui laicis & simplicibus, virtutis, honestatis, & pudicitiae, & grauitatis exemplar esse debent, ac seipſos tanquam signum purioris vitae rudioribus ad imitationē prudenter exhibere, iuxta Apostolum, Comam non nutriant, sed de super caput, in modum sphaera radant: quia sicut discreti debent esse in conuersatione, ita & in tonsura & omni habitu discreti debent apparere. Idem omnino percipit Concilium CARTHAGINENSE IV. can. 44. & AVGVSTINVS HIP-PONENSIS qui huic Concilio subscripsit, libro de opere monachorum, c. 32. tom. 3. comam omnino non nutriendam, sed in formam praedictam caput tōdi praecipit, adductis in exemplum viris veteris & noui testamēti. Vnde & Concilium AGATHENSE sub Caecelino I. cano. 20. Clerici (ait) qui comam nutriūt ab Archidiacono, etiā si voluerint, inuiti deindeantur, &c. Vide in vocab. Habitus, loco allegato. Vnde & Concilium TOLETANVM IV. can. 40. Omnes Clerici vel lectores, sicut Leuiti & Sacerdotes, de tonsura superius capite toto, in seipſis solā circuli coronam relinquāt: non sicut huc vsq; in Gallicia partibus facere lectores videtur, qui prolixius, vt laici, comas in solo capitis apice modicum circulum tondent. Ritus enim iste in Hispanijs huc vsq; hereticorum fuit. Vnde oportet, vt pro amputando ab Ecclesijs scandalo, hoc signum dedecoris auferatur, & sit vna tonsura vel habitus, sicut totius Hispania est vsus. Qui autem hoc non custodierit, fidei Catholicae reus erit. Idē omnino allegant ex Gregorio Patres Concilij MOGUNTINI II. sub Rabano can. 15. Denique MARTINVS BRACARENſIS in collectore suo c. 66. eadem refert, & inseruit Gratianus distin. 23. Non oportet (ait) Clericos comā nutrire, & sic ministrare: sed attonſo capite patentibus auribus, & secundū Aaron talarem vestem induere, vt sint in habitu orato. Idem omnino ALEXANDER III. Cantuariēſi Archiepiscopo parte 2. 7. Concilij Lateranēſis quod celebravit cap. 4.

Tonsura vtilis.] Produximus vsū antiquissimum ex Apostolicis, & Dionysio Areopagita, & Aniceto I. praecedente annotatione: antiquiorem tamen vsū producit ISIDORVS HISPALENSIS lib. 2. de Ecclesiasticis officijs, c. 4. & allegatur in Concilio AGRYGRANENſI I. can. 1. Tonsura (ait) Ecclesiastica vsu a Nazareis (ni fallor) exortus est, qui prius crine seruato diuina post magnā vitae continentiam deuotione completa caput radebant, & capillos in igne sacrificij ponere iubebantur, scilicet vt perfectionem deuotionis suae Domino cōsecrarent. Huius excepti vsus ab Apostolis introductus est, vt hi, qui in diuinis cultibus mancipati Domino consecrantur, quasi Nazareis, id est sancti Dei crine cruce innotuerit. Est autē Clerici tonsura signum quoddam, quod in corpore figuratur, sed in animo additur, scilicet vt hoc signo in religione vitia resecantur, & criminibus carnis nostrae quasi crinibus exuamur: atque inde innotatis sensibus & comis radibus emitecamus, expoliates nos veterem hominē cū actibus suis, induentes nouū, qui renouatur in agnitione Dei, quā renouationē in mente oportet fieri, sed in capite demonstrari, vbi ipsa mens nascitur habitare. Quod vero de tonsura superius, inſeruius circuli corona relinquatur, sacerdotiū, regnūq; Ecclesia in eis existimo figurari. Tōiara enim apud veteres constituebatur in capite Sacerdotum. Hec ex byſſo

Concilium Carthagenense.
Augustinus Hipponensis.

Concilium Agathense.

Concilium Toletanum 4. sub Honorio I.

Hic mos adhuc seruatur.

Concilium Moguntinum.
Martinus Bracarenſis.

Alexander 3.

Isidorus Hispalensis.

Concilium Agrigranense I. sub Iudocico I. Impera. Numer. 6.

Tonsura quid sit nec.

Ephes. 4.
Colos. 3.

Exod. 28.

Alexander 3.
Alexander 3.
Alexander 3.
Jestes Syno daley c. epg in Synodo 35 96 c. si aut olim 25 de Accusati c. si eae de testib; cogent
Canon Apostolorum.
Concilium Carthagenense c. sub Anastasio I. Episcopo porum 73.
Concilium Afriganum sub Bonifacio I.
Dionysius Areopagita.
Abdias Babylonius.

anicetus I.
1. Corinth. II.
Concilium Carthagenense.
Augustinus Hipponensis.
Concilium Agathense.
Concilium Toletanum 4. sub Honorio I.
Hic mos adhuc seruatur.
Concilium Moguntinum.
Martinus Bracarenſis.
Alexander 3.
Isidorus Hispalensis.
Concilium Agrigranense I. sub Iudocico I. Impera. Numer. 6.
Ephes. 4.
Colos. 3.
Exod. 28.

confecta rotunda erat, quasi sphaera media, hoc significatur in parte capitis tonsa. Corona autem latitudo est aurei circuli, quae regum capita cingit. Vtrumque itaque signum exprimitur in capite Clericorum, ut impleatur eius corporis quadam similitudine, quod scriptum est Perro Apostolo peradcente: Vos estis genus electum regale sacerdotium. Porro de hac tonsura etiam Concilium OXONIENSE can. 26. loquitur. Vide praecedentia, & sequentia.

Tonsura quando debet conferri.] Concilium TRIDENTINUM (s. 23. quae fuit 7. sub Pio IV. c. 4. decreti reformat. Prima tonsura non iniungitur, nisi sacramenti confirmationis non acceperint, & fidei rudimenta edocti non fuerint, quibus legere & scribere nesciant, & de quibus probabilis coeclura non sit, eos non secularis iudicii fugiendi fraude, sed ut Deo fidelem cultum praestent, hoc vitae genus elegisse. Nullus prima tonsura iniungatur, aut etiam in minoribus ordinibus constituitur, ante 14. annum beneficium possit obtinere. Vide Beneficium, &c. & Ordo.

TRADITIONES PATRUM.

De vitandis torneamentis.] Diximus in vocab. Duellu. Plura verò legere potest curiosus quisque in extra. IOANNIS XXII. tit. 9. de Torneamentis, & sic incipit: Quia in sanctorum evocibus sic humani fallitur incertitudo iudicii, &c. Itē in Decreta libus GREGORII IX. lib. 5. tit. 14. sic incipit: Felicitis memoria Innocentij & Eugenij praedecessorum nostrorum, &c. lege ergo.

TRADITIONES PATRUM.

Traditiones Patrum scriptae & non scriptae retinendae & sequendae, probantur.] Antequam ultra progrediar, monēdus est lector iam plura in hoc opere de Patrum traditionibus tradita esse videlicet in vocab. Canon, Concilii, Consuetudo, Cereemonia, &c. & in vocab. Imago, s. p. ius mentio facta est traditionis Patrum. Cum autē duplices esse traditiones, scriptas videlicet & non scriptas, volumus demonstrare autoritate veterum vtraque retinendas, & eas potissimum, quas per sermonem & per epistolā Thessalonicensibus se reliquisse gloriatur Apostolus. Omnia quippe Apostoli scriptis non reliquerūt posteris, quae docuerant, sermone: non tamen cū innoti laude & gloria excipitur quod sermone docuerunt, quā quod literis tradiderunt. Et ut evidēs fiat quod dicimus, multa non inveniunt scriptis prodita quae observat Ecclesia, & gloriatur se ab Apostolis accepisse, ut in omnib. penē vocabulis huius operis ostēdimus. Sed ut non de nostro aliquid fingamus, sic etiam nobis ascriptur DIONYSIVS AREOPAGITA lib. Ecclesiasticae Hierarchiae, c. 1. ubi de sacerdotij & Pontificalibus mysterijs tractat. Porro huiusmodi (inquit) plena venerationis eloquia dicimus, quaeque a beatissimis Patribus nostris, a quibus sacris mysterijs imbuti sumus, in sanctis ac Theologicis commendata sunt libris, ac praeter ea quae ab eisdem sanctissimis viris sacratiore, & purgatiore, & propinqua quodammodo coelesti Hierarchia doctrina sancti duces ac praecipuos nostri didicerunt, ex animo in animum (medio intercurrente verbo corporali quidem, sed quod carnis penitus excedat sensum) sine literis transfusa sunt. Porro ne tibi hoc testimonij Diui Dionysij partae utilitatis esse videatur, qui de eodē sanctissimo viro scribat MICHAEL SYNGELVS in eius vita attende, & SVIDAS Graecus in vocab. Dionysius, &c. loquitur autē ita Suidas: Pronecta & decipit aetate Dionysius martyrio pro Christo committitur, Traiano Caesare imperante. Hoc etiam tempore diuinus Ignatius immortalitatem strenue, usque ad

finem pro Christi fide certando, est adeptus. Laudationem in Magnū Dionysium scripsit Michael Syngelus Hierosolymitanus, in qua dicit: Quicumque autem per traditionē non scriptā, aut ex scripto accepimus, venimus vobis audientia cupidis expostuari. Talis igitur ab antiquo tempore à Patre filio traditus sermo, ad nos pervenit, Magnū hunc Dionysium salutiferā passionis tempore, &c. Lege quod sequitur. Porro IOANNEM Apostolū multis sine scriptis & scriptis discipulis reliquisse apertē produunt historiae, & qui eius vitā descripserūt, potissimē SIMEO N Metaphrastes, qui ita scribit, Praefatū Dionysium Areopagitā, in epist. ad eundē Ioannē in Parthos insulā relegatū, scripsisse: Omnino enim fide dignus sum (ait) ut qui à Deo didicerim quae decreta sunt, ut tibi contingant, & dico etiā, quod liberandus sis è custodia, qua in Pathmo servaris, & in Asiaticā terram revertitur, ubi, facturus boni Dei imitationem, & his qui te sequuntur traditiones, &c. Et de PHILONE Iudaeo lib. de vita contemplativa quid dicat hoc defcribens Monachorū Alexandriae institutū, & vitā, mira illos observare scribit, quae nec vñquā fuisse in Evangelio aut Apostolicis literis scriptā: quae tamen non dubiū est eos à B. Marco accepisse, & Marcū ab Apostolis ut illos doceret accepisse, de quo sic loquitur EUSEBIUS Caesariensis lib. 2. Historiae Eccl. c. 13. & 14. Sermo (inquit) tenet Philonem temporibus Claudi Imperatoris Romam venisse, & Petri Apostoli videri, atque eius adhaesisse colloquij verbū Dei praedicantis. Quod valde est verissimile, quia & scriptura ista (scilicet librū de vita contemplativa, in quo vitā monachorū Alexandriae descripsit quam diximus, posterioribus ab eo temporibus constat esse copositam in qua evidēntissime omnia Ecclesiae instituta cōplectitur, quae & tunc tradita sunt, & in hodiernū servantur à nobis, &c. Haec Eusebius. Vnde & qui temporibus Apostolorum floruit CLEMENS I. epist. 5. ad discipulos Hierosolymorū, & allegatur à Gratiano dist. 37. c. Relatū est. Relatū est (ait) nobis, quod quidam in vestris partibus commemorantes aduersantur sanis doctrinis, & pro ut eis videtur, non secundum traditiones patrū, sed iuxta sensum suum docere videtur. Multas enim quidā (ut audivimus) vestrarum partium, secundum ingenij hominū, ex his quae leguntur verisimilitudines capiunt. Idē diligenter observandum est, ut lex Dei cum legitur, non secundum propriam ingenij intelligentiam legatur & doceatur. Sunt enim multa verba in scripturis diuinis, quae possunt trahi ad eū sensum, quem sibi unusquisque sponte praesumpsit, sed fieri non oportet. Non enim sensum, quem extrinsecus adteritis, alienum & extraneum debetis querere, aut quomodo ipsum Scripturarū autoritate confirmetis, sed ex ipsis scripturis sensum capere veritatis. Et idē oportet ab eo intelligentiam discere scripturarū, qui eam a maioribus secundum veritatē sibi traditā servavit, ut ipse possit ea quae rectē suscepti cōpetenter asserere. Cum enim ex diuinis scripturis integram quis, & firmā regulam veritatis susceperit, absurdum nō erit si aliquid etiā ex eruditione communi ac liberalibus studijs, quae foris in pueritia attingit, ad assertionē veri dogmatis cōferat: ita tamen, ut ubi vera didicit, falsa & simulata declinet.

Vnde IGNATIVS MARTYR ita de traditionibus loquitur, epistola ad Heronem Diaconū Antiochenū, Quisquis (ait) dixerit praeter illa quae tradita sunt etiam si fide dignus sit, etiam si ieiunet, etiam si virginitatem seruet, etiam si signa faciat, etiam si prophetet, lupus tibi censeatur sub onis pelle omnem corruptionem moliens. De eodem Ignatio scribit EUSEBIUS Caesariensis libro 3. Historiae Ecclesiasticae, c. 29. Singulas (inquit) digrediens Ignatius civitates,

quas peruenit, adhaerens illis, etiam si ieiunet, etiam si virginitatem seruet, etiam si signa faciat, etiam si prophetet, lupus tibi censeatur sub onis pelle omnem corruptionem moliens. De eodem Ignatio scribit EUSEBIUS Caesariensis libro 3. Historiae Ecclesiasticae, c. 29. Singulas (inquit) digrediens Ignatius civitates,

quas peruenit, adhaerens illis, etiam si ieiunet, etiam si virginitatem seruet, etiam si signa faciat, etiam si prophetet, lupus tibi censeatur sub onis pelle omnem corruptionem moliens. De eodem Ignatio scribit EUSEBIUS Caesariensis libro 3. Historiae Ecclesiasticae, c. 29. Singulas (inquit) digrediens Ignatius civitates,

Ecclesia

1. Petr. a.

Concilium Oxoniense in Anglia.

Concilium Tridentinum.

Ioannes 22.

Gregorius 9.

Traditiones duplices.

Dionysius Areopagita.

Quid hoc lucidius dici potest.

Michael Syngelus Hierosolymitanus. Suidas Graecus.

Ioannes Apostolus.

Symeon Metaphrastes.

Philo Iudaeus. Eusebius Caesariensis.

Clemens 1.

Vide quam opportunē perstringit haereticos.

Ignatius Martyr.

Eusebius Caesariensis.

Irenaeus Lugdunensis.

Sic omnino & Caluinitae obliuiscunt, sed quid eis responderet Irenaeus.

Oro te quicumque es haec attende diuini martyris verba.

Vide oro sancti martyris Irenaei.

Matth. 15.

Vide expositionē verbi Evangelij (quod hodie in Ecclesia recitatur) in vanum colunt me docētēs traditiones hominum, &c.

Tertullianus Carthagenis.

Ecclesia populos Evangelicis cohortationibus edocebat in fide persistere, & observare se ab haereticorum contagio, qui tunc primum copiosius caperant pullulare, & ut diligētius ac tenacius Apostolorū traditionibus inhaerere: quas traditiones caute graua, & ne quid apud posteros remaneret incerti, etiam scriptas se asseru reliquisse, &c. Illas autem reperies passim in hoc opere vulgaras. Deniq; IRENAEVS LVGDVNENSIS lib. 3. contra haereses Valentinī & similiarum, c. 1. & 2. de traditionibus sic loquitur: Cum enim (ait) ex scripturis arguuntur haeretici, in accusationem conuertuntur ipsarum scripturarum, quasi non rectē habeant, neq; sint ex autoritate, & quia variē sunt dictae, & quia non possunt ex his inueniri veritas ab his, qui nesciant traditionem: non enim per literas traditam illam, sed per vitam vocem. Cum autem ad eam iterum traditionem, quae est ab Apostolis, quae per successiones Presbyterorū in Ecclesijs custoditur, pronocamus eos qui aduersantur traditioni, dicent se non solum Presbyteris, sed etiam Apostolis existentes sapientiores sinceram inuenisse veritatem, &c. Et c. 3. eiusdem libri subiungit: Traditionem itaque Apostolorum in toto mūdo manifestatam in Ecclesia adesse perspicere omnibus qui vera velint audire, & habemus annuere eos, ab Apostolis instituti sunt Episcopi in Ecclesijs, & successores eorum usque ad nos, qui nil tale docuerunt, neq; cognouerunt quale ab his deliratur. Etenim si recondita mysteria scissent Apostoli, quae seorsim & latenter ab reliquis perfectos docebant, his vel maxime traderent ea, quibus etiam ipsa Ecclesia committebant. Valde enim perfectos & irreprehensibiles in omnibus eos volebant esse, quos & successores relinquebant, suum ipsorum locum magisterij tradentes, quibus emendatē agentibus seruet magna utilitas, lapsus autē summa calamitas, &c. Tum enumerat Irenaeus per ordinem omnes summos Pontifices, qui Petro successerūt in Episcopatu Romano, ut nos reposuimus in vocabulo, Papa Petri Vicarius, &c. Tum cap. 4. eiusdem libri 3. subiungit: Quid enim & si qui de aliqua modica questione deceptio esset, nonne oporteret in antiquissimas recurrere Ecclesias, in quibus Apostoli coheruerunt, & ab eis de praesenti questione sumere quod certum, & reliquidum est. Quid autē si neq; Apostoli quidem scripturas reliquissent nobis, nonne oportebat ordinem sequi traditionis, quam tradiderunt his, quibus committebant Ecclesias, cui ordinationi assentiunt multae gentes barbarorum, eorum qui in Christum credunt sine caritate vel atramento scripta habentes per spiritum in cordibus suis salutem, & veterem traditionem diligenter custodientes. Quibus si aliquis annuauerit ea, quae ab haereticis adiuuenta sunt, proprio sermone eorum colloquens, statim concludentes aures longius fugient, ne audire quidem sustinentes blasphemum colloqui. Sic per illam veterem Apostolorum traditionem, ne in conceptionem quidem mentis admittunt, quod eūq; illorum porteniloquium est. Et quia nobis haeretici solent obicere illud Evangelij: In vanum colunt me docētēs traditiones hominum, &c. Idē Irenaeus qui tantopere traditiones Apostolicas (peperius commendauit & defendit, lib. 4. c. 25. de Pharisaeorū traditionibus differit, de quibus & Christus in hoc loco, Seniorum (inquit) ipsorū traditio, quam ex lege observare singebat, contraria erat legi, quae data est per Moysen. Propter hoc & Esayas ait: Caupones tui miscerunt vinum aqua, ostendens ergo quod auctore Dei praecipio miscerent seniores aquatam traditionem, id est, aggrederentur adulteram legem & contrariam legi, &c. Quod autē traditiones Ecclesiae nō sint contrariae Evangelio, satis superius probauit Irenaeus, & probat TERTULLIANVS Cartha-

ginensis lib. de praescriptionibus aduersus haereticos. Nam ubi satis probauit, non esse cum haereticis disputandum (ut reposuimus in vocab. Disputatio, &c. subiūxit, & enumerat Ecclesiae Catholicae traditiones, & fidei regulas ab Apostolis ad successores transmissas. Duodecim (ait) Christus praecipuos lateri suo adlegerat destinans nationibus magistros. Itaque, unum eorum decusso, reliquos undecim regredius ad Patrem post resurrectionē iussit ire, & docere nationes tingendas in Patre, & in Filium, & in Spiritum sanctū. Statim igitur Apostoli, quos haec appellatio missos interpretatur, assumpto per sortem duodecimo Matthea in locum Iudae ex autoritate prophetiae, quae est in Psalmo Dauid consecuta promissa, vim Spiritus sancti ad virtutes, & eloquium primū per Iudaeam contestata fide in Iesum Christum & Ecclesijs instituit, dehinc in orbē profecti eadē doctrinā eiusdē fidei nationibus promulgauerunt. Proinde Ecclesias apud vnaquamq; civitatē condiderunt, à quibus traditio fidei, & semina doctrina caetera exinde Ecclesiae mutuate sūt, & quotidie mutantur ut Ecclesiae fiant, ac per hoc & ipsa Apostolica deputantur, ut soboles Apostolicarum Ecclesiarum, omne genus ad originem suam cōferantur necesse est. Itaque, tot ac tanta Ecclesiae vnam esse illam ab Apostolis primam, ex qua omnes, sic omnes primae, & omnes Apostolicae, dum vna omnes probant unitatem, communicatio pacis, & appellatio fraternitatis, & consecratio hospitalitatis, quae vna non alia ratio regit, quā eiusdē sacramenti vna traditio. Haec igitur dirigitur praescriptionē, non aliter probari debere quid praedicauerint Apostoli, nisi per eandē Ecclesiam, quae ipsi condiderunt, ipsi eis praedicando tam vna (quod autē) voce, quam per epistolā postea. Si haec ita sunt constat proinde omnē doctrinam, quae cum illis Ecclesijs Apostolicis matricibus & originalibus fidei cōspicitur, vetati deputandam, & id sine dubio tenētem, quod Ecclesia ab Apostolis, Apostoli à Christo, Christus à Deo suscepit, reliquam vero omnem doctrinam de mendacio praedicandā, quae supiat contra veritatē Ecclesiarum, & Apostolorum, & Christi, & Dei, &c. Idem lib. De velandis virginibus consuetudinē pro autoritate ponit. Et lib. 1. contra Marcionem, non lōgē à fine arrogantiam haereticorum reprehendit, qui adulteratum Evangelij se recuperasse gloriabatur, & traditiones Apostolicas improbabat. Quod si (ait) post Apostolorum tempora adulterum veritas passā est circa Dei regulam. Ergo iam Apostolica traditio nihil passa est in tempore suo circa Dei regulam, & non alia agnoscenda erit traditio Apostolorum, quam quae hodie apud ipsorum Ecclesias eidentur. Nullam autem Apostolici census Ecclesiam inuenias, quae non in Creatore christianizent, aut si haerent à primordio corrupta, quae erunt integra, nimirum aduersariae creatoris, &c. Itē & lib. 4. cōtra eundē Marcionem, de traditionibus & Romanae Ecclesiae sanctionibus differit, non lōgē à principio, & subdit: His ferē cōpendijs vimum, cū de Evangelij fide aduersus haereticos expeditur, defendēdibus, & temporum ordinē posteritati falsariorū praescribentem, & autoritatē Ecclesiarū traditionis Apostolorum patrocinatē: quia veritas praedat falsū necesse est, & ab eis praedat a quibus tradita est, &c. Idē TERTULLIANVS de traditionibus nō scriptis lib. de corona militis, statim initio abundē differit. Observatio (ait) inueterata proueniendo statū fecit. Quā si nulla scriptura determinauit, certē consuetudo corroborauit, quae sine dubio de traditione manauit. Quomodo enim usurpari quis potest, si traditum prius non est? Etiam in traditionis obtentu exigenda est (inquit) autoritas scripta. Ergo queramus, an & traditio non scripta

Vide obsecro.

Sic ergo reprehendet si videtur Caluinitas.

Tertullianus Carthagenensis.

Attende obsecro quam tempestiue respondet Caluinitas.

non debeat recipi. Planè negabimus recipendam, si nulla exempla praudiverunt aliarum observationum, quas sine vilius scripturae instrumento solus traditionis titulo exinde consuetudinis patrocinio vindicamus, &c. Agit consequenter de caeremonijs, quæ exercentur in Baptismate, Eucharistia, & ceteris sacramentis, de quibus suis locis tractauimus, tum subdit: His igitur exemplis renunciatum erit, posse etiam non scriptam traditionem in obseruatione defendi confirmatam consuetudine, idonea teste probata tunc traditionis ex perseverantia obseruationis. Consuetudo autem etiam in civilibus rebus pro lege suscipitur, cum deficit lex, nec differt Scriptura, an ratione consistat, quando & legem ratio commendat, &c. Idem libro De Ieiunio aduersus Pſychicos, cum de defectu ciborum tractat, de stationibus, atq; orationis tempore, vt suis vocabulis inseruimus, ait: Hæc qui se putant ex forma Petri agere, quam ignorant, non quasi respuamus nonam, cui & quarta Sabbathi, & sexta plurimū fungimur: sed quia eorum que ex traditione obseruantur tanto magis dignam rationem adferre debemus, quanto carenti scripturae auctoritate, donec aliquo cœlesti christate aut confirmetur aut corrigatur. Et si qua (inquit) ignoratis Dominus vobis renelabitur, &c. Traditionum etiā meminit ORIGENES ADAMANTIVS, vt in quibusq; locis, siue de defectu ciborum, de Ieiunio, Quadragesime, & ceteris diximus. Vnde ipse homilia 5, in numeros, ait: In Ecclesiasticis obseruationibus sunt nonnulla eiusmodi, que omnibus quidem facere necesse est, nec tamen ratio eorum omnibus patet. Nam quod (verbi gratia) genua stectimus orantes, & quod ex omnibus calis plagis ad solam Orientis partem conuersi orationem fundimus, non facile cuiquam puto ratione compertum, &c. Et infra: Sed & Eucharistia percipienda, siue eo ritu, quo geritur, explicanda, vel eorum que geruntur in baptismo, verborum gestorum, & ordinum, atque interrogationum, & responsionum, quis facile explicet rationem. Idem lib. 1. Periarchum: Illa sola credenda est veritas, que in nullo ab Ecclesiastica traditione discordat. Et homilia 29. in Mattheum. Non debemus exire a primis, & Ecclesiastica traditione, nec aliter credere, nisi quemadmodum per successionem Ecclesie Dei nobis tradiderunt. Et CIEMENS ALEXANDRINVS s. lib. 1. Stromatum, allegaturque ab Eusebio Cæsariense, lib. 5. Historie Ecclesiasticae, c. 9. Præscriptus Clemens Panteni magistri sui enumerans volumina & scripta: Ad vltimum (ait) in Aegypto magisterio, vsus sum viri virtutis & scientie merito omnibus præferendi, post quem velut thesauro in absconditis reperio aliud querere vltra cessauit. Et illi quidem diuina doctrina veritatem mihi, quæ sibi ab Apostolice ipsi statim primis auctoribus Petro & Iacobo ac Ioanne & Paulo ac reliquis sanctis tradita fuerat, tanquam patres filio commendauerunt. Sed pauci Patribus similes filij: tamen Deo fauente, pex ipsos in nobis Apostolice germinis plantata sunt semina, &c. Hæc Clemens. Vnde & FABIANVS Iepist. 2, ad Episcopos Orientales. Cura est vestre sollicitudini adhibenda, vt ea que sunt ab Apostolis eorumq; successoribus ordinata, & instigante sancto Spiritu instituta, nec dissimulatio negligere, nec aliqua presumptio valeat perturbare. Sed sicut hoc, quod rationis exigebat utilitas, oportuit diffinire: ita quod diffinitum est, non debet violari. CYPRIANVS Carthaginensis lib. 2. Epistolarum, epist. 3, traditiones antiquas de Eucharistia sacramento administrando recensuit, & ad calcem traditiones antiquas de Eucharistia sacramento administrando recensuit, & ad calcem traditionem Dominicæ veritatis amplectendam sua-

det. Similiter & sermone de ablutione pedum: Neque minus ratum est (ait) quod dictante Spiritu sancto Apostoli tradiderunt, quam quod ipse Christus tradidit, & in sui commemoracionem facere præcepit. Item sermone de oratione Dominica, vbi horarum canonicarum meminit, etiam traditiones antiquæ obseruandæ præcepta tradit, vt suis locis diximus. De eodem Cypriano & Cornelio I. Romano Episcopo, sic loquitur EVSEBIUS Cæsariensis lib. 7. Ecclesiasticae historiae, c. 2. In urbe Roma (ait) Cornelio Episcopatum gerente, & apud Carthaginē Cypriano, ambobus fide, virtute, pietate præstibus questio exorta est in Aprica magis partibus, si oporteret hæreticos rebaptizari. Cuius id a Cypriano & ceteris penè omnibus per Affricā Sacerdotibus oportere fieri decerneretur, Cornelius & ceteri omnes per Italiā Sacerdotes huiusmodi decretum manente sacerdotali concordia reseruarunt, stauentes antiquius a Patribus super hoc traditam regulam debere seruari, quæ continebat, post abiectionem prauis, in confessionem recti dogmatis sola eos manus impositionem purgandos. Vide Baptisma, &c. Sub hoc tempore Cœcilium G A N G R E N S E can. 21. Hos condemnamus (ait) qui se extollunt aduersus Scripturas, & Ecclesiasticos canones, & noua introducunt præcepta. Et post pauca: Omnia que conueniunt traditionibus Apostolicis, & sanctarū Scripturarū præceptis, in Ecclesia fieri exoptamus, &c. Vide, Canones, &c. Propterea testatur ATHANASIVS ALEXANDRINVS in vita Magni Antonij, eundem Antonium discipulis dixisse, sic: Custodienda est pia fides in Christo, & Patris religioſa traditio, quam ex Scripturarum lectione, & crebro mee prauitatis didicisti admonui, &c. Et MARCVS I. Lepist. ad eundē Athanasium & reliquos Episcopos Aegypti. Est enim vna Apostolorū traditio, hæc est, vera caritas, & prædicanda, & præcipue diligenda ac seruanda, atq; fiducialiter ab omnibus tenenda, &c. Vide, Canon, Et BASILIUS Magnus lib. De Spiritu sancto, c. 27. Dogmata (ait) que in Ecclesia seruantur, ac prædicantur, partim ex conscripta doctrina habemus, partim ex Apostolorum traditione ad nos delata in ministerio recepimus. Quis vtraq; candē pietatē vim habet, & nemo his contradicit, qui vel modicā falsæ Ecclesiasticorū inuiri experientia habet. Si enim agredieremur non scripto proditis consuetudines, velut non magnā vim habentes, reicere imprudētēs etiā ipsis principalibus Euangelij Patribus damnū inferremus, imò potius ipsam Euangelij prædicationem ad nudū nomen contraheremus. Idem epist. 63. * Reuera sapientia beatitudine dignum est, adq; vestre pietati a Domino datū est, nimirum adulterium a probo sinceroq; ac puro discernere: Patrum vero fidē citra aliquē detractionem prædicare, quā etiam nos suscepimus & cognouimus ex Apostolicis notis efformata, consentientes & ipsi & omnibus in Concilijs scripto regulariter ac legaliter decretis, & ibidē consuetudines obinentes nunc in omnibus Ecclesijs concinne sunt ac conformes, &c. Vide, Consuetudo, & Ceremoniæ, &c. Et EPIPHANIUS CYPRII lib. 3. contra hæreses, lecta 75. contra Aërium, qui negabat defunctis impēdenda suffragia, vt illud defendat traditionem Patrum vtitur. Deinde (inquit) rursus ad propositū argumenti consequentiā deneniam, quod Ecclesia necessario hoc perficit, traditionem a Patribus accepta: Quis autem poterit statuti matris dissoluere, aut legem Patris Salomon dicit: Audi fili sermone Patris tui, & ne repudies statuta matris tue: ostendens per hoc, quod & in scriptis & sine scripto docuit Pater hoc Deus, & vniuersus & Spiritus sanctus, mater autem nostra Ecclesia habet statuta in se posita, indissolubilia que dissol-

Eusebius Cæsariensis.

Concilium Gangrense.

Athanasius Alexandrinus.

Marcus I.

Basilius Magn.

Oro te lege quid s. doctor de traditionibus dicat.

* Ad clericos Ecclesie Neocæsariensis.

Epiphanius Cypri.

Proverb. 1.

Sana expositio Salomonis sententia contra Caluinistas.

Consuetudo vide etiam suo loco.

Origenes Adamantius.

Clemens Alexandrinus.

Fabianus I.

Cyprianus Carthaginensis.

non possunt. Cum itaque ordinata sint in Ecclesia statuta, & bene se habeant, & omnia mirabiliter fiant, consuetas est rursus etiam hic seductor, &c. Idem ad calcem operis contra hæreses in compendiarie doctrina, &c. At vero (inquit) de traditionibus Ecclesiæ, & statuti eiusdem, rursus necessarium est me breuius apponere earundem traditionum formam ex parte. Quæcumque ex natura seruantur in ipsa, & seruata sunt, partim ex præcepto, partim per susceptionem voluntarie præpitiudinis seruantur. Deo gaudent ob virtutem suæ doctrinae. Tum subdit de celibatu, Sacerdotio, Ordinibus, Communione, Ieiunio, &c. que in suis locis reperies. Et CYRILLVS HIEROSOLYMITANVS Catechesi 5. Illuminatorum Hierosolymis, ait: Evidem si didiceris, & promissionem possidebis, & observa illam à sola Ecclesia tibi nunc traditam, & ex omni Scriptura muniam, &c. Et iterum Catechesi 17. Quod tametsi ab hominibus Apostolicis hoc erat (ait) scriptum, sed ex Spiritu sancto Oecumene est constitutum, &c. Et HIERONYMVS STRIDONENSIS tom. 1. epistolarum, epistola ad Lucium, quæ incipit: Nec opinanti mihi, &c. Illud te breuiter admonendum puto, traditiones Ecclesiasticas (præsertim que fidei non officiant) ita obseruandas, vt a maioribus tradite sunt, nec aliorum consuetudinem, aliorum contrario more subuertere, &c. Plura ex Patribus testimonia pro confirmatione traditionum proferrem, sed in opere hoc in omnibus penè vocabulis reposita inuenies. Itaque licet pro traditionibus Patrum retinendis etiam AVGVSTINVS HIPPONENSIS multa scriberet & dixerit: paucis tamen in hoc loco contenti sumus, quoniam reliqua suis locis inserta sunt. Sic quippe epistola 86. loquitur. In his rebus, de quibus nihil certi stant Scriptura diuina, mos populi Dei, vel instituta maiorum vel pro lege tenenda sunt. Si vna fides vniuersa Ecclesie, que vbiq; dilatur, tanquam in membris, etiam ipsa fidei unitas quibusdam diuersis obseruationibus celebratur, quibus nullo modo quod in fide verum est, impediatur. Idem epist. 108. Non omnia que facta sunt à Apostolis etiā scripta inueniuntur: verumtamen facta esse ex ceteris documentis probantur, &c. Ad propositū SIMEON METAPHRASTES in vita Theodosij Cænoberchæ, ait: Præterea nulla ex his, que olim quidem facta sunt, ista autem non sunt in diuina Scriptura, sola scriptis non madata. Traditio officii, vt in hodiernum vsque diem pro certis habeantur. Quæ sunt ea que dicuntur de loco Crauy, que sunt (inquam) tractata à magno Basilio. Ille enim dicit in quadam sua oratione (oportet enim ea tanquam condimentum aliquod addere orationi) non scriptam nobis exponēs traditionem: Adam (inquit) primus parens noster in hoc, qui nunc dicitur Crauy, loco dicitur esse sepultus, vbi meas quoq; Christus pro nobis crucem & mortem suscepit, propter eam que verbis explicari non potest benignitatem. Et hæc quidem sic, &c. Hinc DAMASVS I. epistola ad Paulinum Antiochenum Episcopum, c. 8. Illa semper, que Apostolica & Patrum traditione constituta sunt, sub meo irrefragabili auctoritate tenentur. Scriptum namq; est in secunda ad Theſalonicenses epistola, & ad Timotheum Apostolo monente: Stare & tenere traditiones vestras, quas didicistis, seu per verbum, seu per epistolam. Idem epistola 4. ad Prosperū & reliquos Episcopos Numidie. Omnia decretalia, & ceterorum prædecessorum nostrorum constituta, que de Ecclesiasticis ordinibus & canonum promulgata sunt disciplinis, ita à vobis & omnibus Episcopis ac cœcilijs generaliter Sacerdotibus custodiri debere mandamus, vt si quis in illa commiserit,

ueniam sibi deinceps nonerit denegari. Vide, Canon. &c. Eadem de traditionibus renouat SYRICVS Iepist. 4. ad Episcopos Affricæ, quæ lecta & probata est in Concilio TELENSIS. Præterea eadem repetit de traditionibus INNOCENTIVS I. epistola 2. ad Victorium Rhodomagensem & pisco, circa initium. Et epist. 1. ad Deonnum Eugubinū Episcopum in proemio, & pro parte allegatur à Gratiano, dist. 11. c. Quis enim, &c. Si instituta Ecclesiastica (ait) vt sunt à beatis Apostolis tradita integra vellem seruari Dominum Sacerdotes, nulla diuersitas, nulla varietas in ipsis ordinibus & ceterationibus haberetur. Sed dum vnusquisq; non quod traditum est, sed quod sibi visum fuerit, hoc estimat esse tenendum, inde diuersa in diuersis locis vel Ecclesijs, aut tenebris, aut celebrari videtur. Inde scandalū populis, qui dum nesciunt traditiones antiquas humana presumptione corruptas, putant sibi aut Ecclesiam non conuenire, aut ab Apostolis vel Apostolicis viris contrarietatem induclam. Quis enim nesciat, aut non aduertat id, quod ab Apostolorum principe Petro Romane Ecclesie traditum est, ac nunc vsq; custoditur, ab omnibus debere seruari, nec superinduci, aut introduci aliquid, quod aut auctoritatem non habeat, aut aliunde accipere videatur exceptum: præsertim cum sit manifestum in omnem Italiam, Gallias, Hispanias, Affricam atq; Siciliam, insulasq; interiacentes nullum instituisse Ecclesiam, nisi eos, quos venerabilis Apostolus Petrus, aut eius successores constituerint Sacerdotes? Aut legant si in his prouincijs alium Apostolorū inuenitur aut legitur docuisse. Quod si non legunt quia nusquam inueniunt, oportet eos hoc sequi quod Ecclesia Romana custodit, à qua eos principium accepisse nō dubium est, ne dum peregrinis assertionibus student, caput institutionum videantur omittere. Deniq; in Cœcilio CHALCEDONENSIS actio. 3. vbi Dioscorus ob scelera condēnatur, eo quod Patrum traditionibus non esset assentire, sic loquitur Leontius Magnæ Episcopus: Lex est pia Patribus obedire, & eorū sequi iudicia, &c. Vide, Canon. Hinc etiam FLAVIANVS Constantinopolitanus Episcopus epistola missa ad Leonem I. Papam super Eutycheris erroribus, c. 1. Vt fatuus (ait) inquisitiones euitare possimus, decet sequi Patres nostros, nec commutare definitionem eorum perpetuam, quorum regulam secundū sacras Scripturas esse didicimus. Vide reliquum in vocabulo, Canon, & Hæreticus, &c. Reperit autē eadem alia epistola ad eundem Leonem, quæ in limine Chalcedonensis Synodi reperitur. Et LEO Iepist. ad eundē, & allegatur à Gratiano causâ 24. q. 3. c. Quid autem, quid autē iniquius quam impia sapere, & sapientioribus doctioribusq; non credere, &c. Vide de traditionibus exemplum Episcoporum 2. Armeniæ ad Leonem I. Imperat. vocab. Scriptura, &c. Vide & in vocab. Canon. Ex SYMACHI I. epistola ad Laurentium Mediolan. Archiepiscopum. Clerum autē Dardaniæ Illyrici & Dacie: Quando paternarū ait regularū despicimur inuenia, nec eorum que bene instituta sunt firmius vindicatur. Huiusmodi impietatem necesse est fidei semper defectu provenire. Nam ubi facilis dissolutio est rationabilis cōstitutionis, ibi omnis sanctiuitatis forma corrumpitur, Christus impetitur. Et quis hoc fidelit̄ pariter accipiat, &c. Vide etiā in vocab. Romana Ecclesia, ex libello fidei IOANNIS Constantinopolitani Episcopi missa ad Hormisdā Papam, vbi se traditiones Romanæ Ecclesie amplecti cōfiterur, vnde & CYRILLVS Alexandrinus epistola ad Anastasium Alexandrum, Marianum, &c. quæ lecta est collatione quinta, Concilij V. generalis: Diuinas (ait) desiderare doctrinas,

Syricus I. Concilium Teleuse Innocentius I.

Concilium Chalcedonense generale 4.

Flavianus Episcopus Constantinopolitanus.

Leo I.

Symmachus I.

Ioannes Constantinopolit.

Cyrrillus Alexandrinus.

facrorumque dogmatum solere defendere rēfūdi-
nem, quomodo non aliquis miretur? Hec enim res
vina infinita & beata pronior est, & studium quod in
eis est non sine mercede existit. Et requisitus ab eis, vt
exponeret symbolum: Sequemur (ait) vbiq; san-
ctorum Patrum Cōfessiones, & dogmata recte & inde-
clinabiliter discutiendo, qua ab eis dicta sunt. Porro
sic Patres Concilij MEDIOLANENSIS episto-
la missa ad Constātinum Imperatorem IV. dictum
Pogonatum pro congregando VI generali Con-
cilio: Si non cum Dialecticis (aiunt non cum Rbe-
toricis, non cum Grammaticis: sed cum rusticis & pi-
scatoribus Dominus posuit rationem, & his tradidit sui
secreta Concilij, quos & principes ordinavit. Quibus li-
gandi solvendiq; tribuit potestatem: nōne vobis vide-
tur (Optime Imperator) dementissima mentis esse,
qui Apostolicas traditiones & venerabilium Patrum
instituta depravare festinant? Nos autem omnes pari-
tenore & reverentia traditiones sanctorum Apostolo-
rum seu reverentissimorum Patrum, qui in sacris Con-
cilijs adfuerunt, omni cum veneratione volumus susci-
pere, amplecti, defendere, predicare, precipue sancte
memoria Leonis Apostolice sedis Presulis dicta, sed
etiam Orthodoxos Patres, qui per diversā loca zelo Dei
feruentes dogmata solitaria nobis reliquerunt, vt ve-
neranda memorie Gregorius Nazāzēna civitatis Epi-
scopus, Basilis Cappadocia Episcopus, & Cyrillus A-
lexandrinus Presul, & Athanasius eiusdem Alexan-
drina Ecclesie Pontifex, nec non & Ioannes Constanti-
nopolitanus Antistes, & Hilarius Pictaviensis Episco-
pus, & omni sapientia clarus Augustinus Hippone-
rensis Episcopus, & veneranda corona Christi Con-
fessor Ambrosius Mediolanensis Ecclesie Presul, simul
& eruditissimus & omni luce conspicuus Hieronymus
Presbyter. Quidquid hi docuerunt, sapuerunt, predica-
verunt, vel defensores exciterunt, nos eorum acta vel sta-
tura omni devotione suscipimus. De his autem sanctis
Patribus plura vide vocabulo. Libri. Deniq; LEO
II. epistola missa ad eundem Constātinum Imper-
atorem IV. gratias Deo agit, & ei felicitia impre-
carur, quia per eius a Deo inspiratum studium per
rorum orbem terrarū Apostolicā traditionis pier-
tas flagrat, dum tetra caligo hereticarū pravitatis
evanuit. Sic & Concilium VALENTINVM Gal-
liae III. e. i. Vult omnes traditiones a Patribus re-
lictas sinceriter & intemeratē custodiri. Lege in
vocabulo. Imago, vt notauimus superius, vbi
multa testimonia pro traditionibus posita sunt.
Vnde & ADRIANVS I. libro pro defensione
generalis 7. Concilij ad Carolum Magnum circa
finē, ait: In Concilio Chalcedonensi habetur, Patribus
ita dicentibus: Eadem, quam nos a nostris maioribus
traditam habemus, debemus cum omni competenti de-
uotione defendere. Et idcirco (inferit ille) nequaquam
nos quispiam terminos Patrum nostrorum transgredi
facere valebit, neq; nouitates vocum imponere, sed in ea
orthodoxa fide, quam suscepimus, manentes, & tradi-
tionem amplectentes predecessorum nostrorum sanctis-
simorum Pontificum proculdubio veneramus, & tene-
mus pro sacris imaginibus Concilia, nullum quemlibet
iam excite sermone suscipientes, neq; rationem red-
dentes. Vnde & CAROLVS MAGNVS epistola
missa ad Eliuand Episcopum Toletanum hē-
reticum, qua lecta est in Cōcilio generali Franc-
fordiensi Patrum 300. sub eodē Adriano. Vos (ait)
sōcium non admittentes Apostolicā sedē, & antiquis ab
initio hācensis Ecclesie, & Catholicis traditionibus
me tota mentis intentione, tota cordis alacritate cōiun-
go. Quidquid in illorum legitur libris, qui diuino Spi-
ritu affluti toti orbi a Deo dati sunt Doctores, indubi-

tanter teneo: & hoc ad salutem animae meae sufficere
credens, quod sacratissima Euangelica veritatis pandit
historia, quod Apostolica in suis Epistolis confirmat
authoritas, quod eximij sacra Scriptura tractatores,
& precipue Christiana fidei Doctores ad perpetuam
posteris scriptum reliquerūt memoriam, &c. Hinc NI-
COLAVS I. vt allegat Gratianus distinct. 12. cap.
Ridiculum. Non possunt (ait) Imperatorum leges
Euangelicis & Apostolicis atque canonicis decretis,
quibus postponenda sunt, inferre praiudicium. Ridi-
culum autem est, & satis abominabile dedecus, vt tra-
ditiones, quas antiquitus a Patribus suscepimus, infrin-
gi patiamur. Sic & Patres CONCILII generalis
VIII. sub Basilio Imperatore, canone 1. Per aquam
(aiunt) & regiam iustitia diuine vitam incedere vo-
lentes, veluti quasdam lampadas semper lucentes & il-
luminantes gressus nostros, quae secundum Deum sunt,
sanctorum Patrum definitiones & sensus retinere de-
bemus: quapropter & has, vt secunda colloquia, secun-
dam magnum & sapientissimum Dionysium, estiman-
tes & arbitantes, etiam de eis cum diuino David eni-
xe canimus: mandatum Domini lucidum illuminans
oculos, & Lucerna pedibus meis lex tua, & lumen
semitis meis, & cum Prouerbiarum auctore dici-
mus: Mandatum lucerna est, & lex lux: Luci enim
veraciter assimilata sunt diuinorum canonum horia-
tiones, & dissuasiones, secundum quod discernitur me-
lius a peiori, sed obesse dignoscitur. Igitur regulas, quae
sanctae Catholicae & Apostolicae Ecclesiae, tam a sanctis
famatissimis Apostolis, quam ab orthodoxorum vniuersi-
salibus, nec non & localibus Concilijs, vel etiam a quo-
libet Deilogo Patre ac magistro Ecclesiae traditae sunt,
seruare atque custodire profitemur. His & propriam
vitam, & mores regentes, & omnem Sacerdotij cata-
logum, atque omnes, qui Christiano censentur vocabu-
lo, poenis & damnationibus, & a diuerso receptionibus
& iustificationibus, quae per illas prolatae sunt atque de-
finitae, subiici canonicē decernentes. Tenere quippe tra-
ditiones, quas accepimus sine per sermone, sine per epi-
stolam sanctorum, qui antea fulserunt, Paulus monet
aperit magnum Apostolus. Deniq; de traditionibus
Ecclesiasticis luculenter Cōcilio SENO-
NSE decreto 6. differuit, & eis morem gen-
dum docet, quamuis certum de Scripturis non
proferatur exemplum: quia eandem Scripturam
etiam in hac re a nobis tenetur veritas, cum
hoc facimus quod vnijusq; placuit Ecclesiae, quā
ipsa Scripturarum commendat autoritas. Vide
reliquum positum superius vocabulo, Scripturae
non ita inhārendum, vt Patrum traditio negligatur.
Denique Concilium COLONIENSE III. cap. I. part. 9. statuit, vt populus doceatur sanctorum
Patrum regulam sequi, qui diligenter admo-
nent traditiones Ecclesiasticas, praesertim quae fi-
dei non officiant, ita obseruandas, vt a maioribus
traditae sunt. Sunt autem illa, quae non scripta, sed
tradita custodimus, non vnus generis, quemad-
modum diuus Augustinus ad Ianuarium (& alle-
gat Gratianus, distinct. 12. cap. illa autem) ait:
Alia enim toto terrarum orbe obseruantur a Patribus
nostris quasi per manus tradita, quae quidem putanda
sunt, vel ab ipsis Apostolis, vel ex plenarijs Concilijs
(quorum est in Ecclesia saluberrima autoritas) com-
mendata atque statuta retineri: veluti quod Passio, &
Resurrectio, & Ascensio in caelum, ac Quadragesima,
annua solemnitate celebratur, quod die Veneris a car-
nibus abstinetur, & cetera huiusmodi. Alia vero quae
per loca terrarum regionēque variantur, sicut est quod
alij ieiunant die mercurij, alij non, alij quotidie com-

Nicolaus 1.

Concilium ge-
nerale s. Con-
stantinopolita-
num 4. patrum
373.

Psal. 18.
Psal. 118.

Prouerb. 6.

Concilium
vniuersaliū &
particularium
authoritas, vi-
de & Concilio-
rum auctori-
tas, &c.

Concilium Se-
nonense.

Concilium
Coloniense 3.

Vide & confi-
dera quae dicitur
ex testimo-
nio Augustini.

Traditiones
variantur.

municant

municant corpori & sanguini Domini, alij ceruis die-
bus, & si quid aliud huiusmodi animaduerti potest, to-
tum hoc genus rerum liberis habet obseruationes.
Quod enim neque contra fidem Catholicam, neque
contra bonos mores esse conuincitur, indifferenter est
habendum, & pro eorum, inter quos viuunt, societate
seruandum. Sic Diuus Ambrosius Augustinum docuit
de hoc altero genere interrogantem: Tu (inquit) ad
quancunque forte Ecclesiam (nimirum in vniuersitate Ec-
clesiae Catholicae permanentem) veneris, eius morē serua
si cuiquam non vis esse scandalo, nec quemquam tibi,
&c. Porro de Traditionibus sic BUCHARD.
VORMATIENSIS lib. 5. decretorum cap. 223. & postea
Gratianus distinct. 11. Ecclesiasticarum (ait) insti-
tutionum quasdam scripturis, quasdam vero Apostolica
auctoritate traditiones per successiones in ministerio
confirmatas accepimus: quasdam vero consuetudine ro-
boratas approbavit vsus: quibus par virtus & idem vr-
trisque pietatis affectus, unde quis, vel aliquantum sa-
crarum experiri scripturarum hastauerit. Si enim at-
tentionerit consuetudines Ecclesiae non scriptas a Pa-
tribus traditas, nihil estimare, quantum religio detrimēti
latura sit, discernentibus liquido costabit. Quae enim (vt
idē ordinarum) scriptura salutifera crucis signaculo
fideles docuit insinuat: Quae multiformis digesta super
panem & calicem prolata orationis, & consecrationis
verba commendant? Nam non modo quod in Euā-
gelio continetur, vel Apostolo, in secretis dicimus, sed &
alia complura adicimus, magna quasi vim cōsumma-
dis accommodata mysterijs. Quae orientem versus nos
orare literarum forma praestitit? Benedicimus fontem
baptismatis, Oleū vntionis. Huc accedit quod ter im-
mergimus quos baptizamus, oleo vngimus, verbis abre-
nunciare Sathanae & Angelis eius, informamur. Vnde
haec & alia in hunc modum non pauca, nisi quia tacita ac
mystica traditione a Patribus Ecclesiastico more, ac re-
uerentiori diligentia sum in mysterijs obseruata silentio,
quam publicata scripto, &c. Haec Buchardus. De his
omnibus traditionibus & consuetudinibus suis lo-
cis egimus. His autem conformia docet Concil.
AVGVSTINVS T. cano. 2. Et Concil. MOYNT. IV.
can. 48. vbi traditiones non tanquam hominū in-
stituta obseruari iubet, sed vt ad pietatem colen-
dam, & continentiam in officio plebem vtilis. Haec
non possunt sine grandi piculo violari, maxime
dū violatotes hoc faciunt ex contemptu, & cū
scandalo: quorū vtrumq; per se peccatū mortale
operatur. Praeterea Concil. TRIDENTINVS S. sessione 4. in
opertu (sub Paulo 3. Sacrosanctae Oecumenicae & gene-
ralis Synodus, hoc sibi perpetuo ante oculos proponens,
vt sublati erroribus puritas ipsa Euangelij in Ecclesia
conseruetur: quod promissum ante per prophetas in scri-
pturis sanctis Dominus noster Dei Filius proprio ore
primum promulgauit, deinde per suos Apostolos, tam-
quam fontem omnis salutaris veritatis, & morum disci-
plina, omni creatura predicari iussu: perspicentij, hāc
veritatem & disciplinam contineri in libris scriptis &
sine scripto traditionibus, quae ex ipsis Christi ore ab
Apostolis acceptae, aut ab ipsis Apostolis Spiritu sancto
dictatae, quasi per manus traditae, ad nos vsque peruen-
erunt. Orthodoxorum Patrum exempla secuta, omnes li-
bros tā noui quam veteris testamenti (cum vtriusque
vnus sit Deus auctor) nec non traditiones ipsarum, tum ad
fidem, tum ad mores pertinentes, tanquam vel ortentur
a Christo, vel a spiritu sancto dictatas, & continua suc-
cessione in Ecclesia Catholica conseruatas, pari pietatis
affectu ac reuerentia suscipit ac veneratur, & qui has
contempserit, anathema sit, &c. Et FACVL. LOVAN.
artic. 25. & 26. & PARI. artic. 20. & 24. Certum
est (ait) multa esse credenda, quae non sunt expresse ac

Ambrosij
sententia recitanti-
bus in vocabu-
lo Iulianij fab-
bati, &c.

Buchardus
Vormatiensis.

Haec obserua.

Concilium
Augustinense sub
Othone Cardi-
nali.
Concilium
Moguntinū 4.

Concilium
Tridentinū ge-
nerale.

Marc. 16.

Facultas Lou-
uaniensis,
Facultas Pari-
sienfis.

speciatim tradita in scripturis sacris: quae tamen per tradi-
tionē Ecclesiae sunt necessario recipienda. Itaq; constitutio-
nes Ecclesiasticae, de ieiunio delictu ciborum, abstinentia a
carnibus, alijsq; multis, verē obligant in foro cōscientiae,
etiam omni seculo scandalo, &c. Plura de traditioni-
bus repete ex vocabulis (vt iam monuimus) Ca-
non, Consuetudo, Caeremonia, Concilium, &c.
Quibus etiam quod sequitur adiungendum est.
Traditiones an innouandae. Diximus su-
perius de quibusdam traditionibus, quae pro ritu
& consuetudine diuersarum regionum facile in-
nouantur, de quibus & mox dicemus adhuc,
quamquam illud difficile debeat attentari. Vide,
& vocabulo, Caeremonia, &c. & Canones non
transgrediendi, &c. Vnde etiam Patres exilentes
in Concilio ARMINIENSIS epistola ad Constā-
tinum Imperatorem, & producit NICERVS
Callistus lib. 9. Ecclesiasticae historiae cap.
40. Oratores nostros ad humanitatem tuam misimus,
qui eidem consilij nostri sententiam per scriptum quo-
que iudicent & declarent: quibus illud quoque precipue
mandauimus, vt ex antiquis legitimisq; decretis ve-
ritatis fidem faciant atque confirmet. Declabimus
etiam illi sanctitati tuae minime futuram (sicut Vrsicium
& Valens dixere) pacem, si quid in legitimis constitu-
tionibus immutatum fuerit. Quomodo namque pacem
seruent, qui pacem ipsam tollunt? Quin contentio po-
tius, & turba, per caepa huiusmodi, cum alibi, tum in
Romana Ecclesia exorietur. Itaque humiliter tua
supplicamus, vt sereno vultu respicias benignisque auri-
bus Oratores nostros audias, neque cum desuictorum
iniuria nouare quicquam & mutare permittas. Sed
nos in his quae a maioribus nostris definita, legitimeque
constituta sunt, cōquiescere sinas, quos profecto solerter
& prudenter omnia Spiritus sancti afflatus egisse di-
xerimus. Quae vero nunc ab istis nonantur, fidelibus
quidem incredulitate, infidelibus autem ferocitate
adferunt, &c. Eadem sanxit Concilium TOLET.
IX. cano. 8. vt inuenies positum vocabulo,
Lex 30. annorum, &c. iunge quod sequitur.
Traditiones patrum quandoque varian-
tur. Illud iam superius astruimus, & in vocabu-
lo, Caeremonia, Consuetudo, &c. Illudque AV-
GVSTINVS HIPPOCENSIS lib. 3. de doctri-
na Christiana cap. 12. luculenter asserit, & alle-
gat a Gratiano distinctio. 41. Sic quoque LEO
I. epist. 90. ad Rusticum Narbonensem Episco-
pum, & allegatur a Gratiano distinct. 4. Sicut quae-
dam, &c. Sicut quaedam sunt, quae nulla possunt ratione
conuelli, ita multa sunt, quae aut pro consideratione eta-
tum, aut pro necessitate rerum, oporteat temperari: illa
semper conditione seruata, vt in his quae vel dubia fue-
rint vel obscura, id nonerimus sequendum, quod nec
preceptis Euangelicis contrarium, nec decretis sanctorum
patrum inuenitur aduersum. Et GREGO-
RIVS I. lib. 1. Registri epist. 41. & allegat Gra-
tianus de consecrat. distinct. 4. In vna (inquit) fide
nihil officit sanctae Ecclesiae consuetudo diuersa, &c. Et
GELASIVS I. epist. 1. ad Episcopos Lucaniae
Brutorum, &c. Et allegat Gratianus causa 1.
quaest. 7. cap. necessaria, &c. de traditionibus &
canonibus patrum moderandis loquitur, vt repo-
situm in vocabulo, Canon, & Consuetudo, &c.
ex Gregorio 1. respōsione 3. ad Augustini Anglie
Episcopi interrogata, de diuersis consuetudini-
bus quae obseruantur in varijs regionibus. Vnde
& Concilium LATERANENSE sub innocen-
tio 3. c. 50. Non debet reprehensibile iudicari, si cau-
dam varietatem temporum statuta quandoq; varian-
tur humana, praesertim cum vrgēs necessitas vel cūdi-
-

Concilium Ar-
minense. Hoc
concilium repro-
batur eo quod
ab haeretico
Imperatore in-
dictum sit sine
consensu sedis
Apostolicae. Hi
tamen patres
qui loquuntur
Catholici non
haeretici fue-
runt, vt dicit Ni-
cephorus loco
allegato.

Concilium
Toletanum 9.

Augustinus
Hippocensis.

Leo 1.

Gregorius 1.

Gelasius 1.

Concilium La-
teranense sub
Innocentio 3.
patrum 1215.

Concilium Senonense.
*vilitas id exposcit: quoniam ipse Deus ex his, que in veteri testamento statuerat, nonnulla mutauit in nouo, &c. Et Concilium **SENONENSE** in decreto de unitate Ecclesie & damnatione hereticorum: Ecclesia (ait) qua errare non potest, diuersa & nonnumquam (quod obiciunt Neoterici) pugnantia licet proposituerit decreta: nil tamen est in tanta decretorum multitudine, quod fidei Orthodoxe aduerfetur. Et **NICOLAUS I.** epistola ad Michaelm Imperat. & allegatur à Gratiano distinct. 12. *Nihil obfunt (ait) faluis credentium diuersa pro loco & tempore constitutiones vel consuetudines, si illis canonica non obfuit auctoritas.* Vide locis allegatis refiduum.*

TRADITOR.

Traditor seu proditor fratrum, gentis & Patrie. Concilium **ARELATENSE I.** sub Syluestro I. cano. 13. *De his qui scripturas sanctas tradidisse dicuntur, vel vasa, vel nomina fratrum suorum, Placuit nobis, ut quicumque eorum ex actis publicis fuerit detectus, non verbis nudis, ab ordine clericali amoueatur.* Vide, Sacriligium, &c. Et in vocabulo, Reus maiestatis, vbi de his actum est qui Patriam Regnum & gentem inimicis produnt & tradunt.

TRANSACTIO.

Transactio quomodo fiat. Lege Facultates Ecclesie, & Monasteriorum non alienandæ, &c. Porro de Transactionibus sic statuit **ALEXANDER III.** Dunelenf. Episcopo scribens, ut haberetur parte 28. Concilij Lateranensis quod celebratum cap. 5. *Contigit interdum, quod licet Abbas vel prior alicuius conuentualis Ecclesie, cum Ecclesiastica vel seculari persona super his, de quibus inter eos controuersia veritur, coram delegato vel iudice ordinario transgat, litteris capituli sui de ratihabitione monstratis: ipsi tamen capitulum eandem transactionem nititur reuocare. Vnde quia super hoc nos consuleret, voluisti, consultatione taliter respondemus, Si Abbas vel prior de capitulo suo litteris de ratihabitione habuerit transactionem quam fecit, presertim si fuerit aliquot annis seruata, capitulum & si non consenserit in eam, non poterit aliquatenus reuocare. Super eo vero, quod clerici & religiosa persona (sicut asserit) litterarum intuitu, quas habent à laicis, sibi in Ecclesiis vendicant: hoc tibi volumus innotescere, quod vbi Episcopus alicuius auctoritas non accesserit, per illos Ecclesias suas non possunt obtinere. Tum cap. 3. eiusdem partis de decimis loquitur. *Quod si compositio, vel transactio facta est assensu Episcopi inter secularem & Ecclesiasticam personam, rata perpetuis temporibus & inconcussa persistat.* Et **LYCIVS III.** ut cap. 15. allegatur eiusdem partis 28. *Super eo quod quæstio, virum super Ecclesiastico beneficio in litigium deducto possit fieri transactio, dicimus, quod super re sacra litigiosa minime transgredi potest, secundum formam transactionibus ascriptam. Res enim sacra, ut possideantur aliquo dato vel promissa vel retento, speciem habere non immerito credimus simonia. Alias autem gratias, & amicitias inter se ligantes componere, sacris canonibus non dicimus obuiare. Eadem repetuntur parte 49. c. 7. Vide loco allegato. & Beneficia, &c.**

TRANSMARINVS.

Transmarini an admittendi clerici, &c. **ANASTASIUS I.** epist. 1. ad omnes Germanie & Burgundie Episcopos cap. 2. allegatur à Gratiano distinct. 98 cap. Transmarinos, &c. & ab Inone lib. 3. decretorum. *Transmarinos homines in clericatus honore nolite suscipere, nisi quinque aut eo amplius Episcoporum chorographis sint designati, quia multa per subreptionem solent euenire. Ideo & hac sum moperere sunt cauenda.* Hunc canonem allegat **E-**

GENIUS I. ad Cœnomanensem Episcopum, & habetur parte 26. Lateranensis Concilij sub Alexandro 3. cap. 20. *Tua nos duxit fraternitas consulendos, quid agendum sit de clericis, qui in regionibus remotis ordinati litteras eorum proponunt, à quibus sit manus imposita, cum incertum est, virum eorum sint sigilla que presentant. Tunc ergo consultationi presentium significatione indulgemus, tutius esse, ut in his statuta patrum veterum obseruentur, quam nouum quid statuatur. Statutum est enim de Transmarinis, ut ad minus testimonio quinque Episcoporum super ordinatione sua muniantur. Quod in aliis, qui similiter sunt incogniti, credimus obseruandum: (Vide, Peregrini clerici, &c.) ita tamen, ut in suspensione annuo tempore habeantur, in quo videntes plenius de ipsorum actibus instituantur. Sed de inferioribus ordinibus oportuit inquiri, quia posset contingere, ut aliquibus pratermissis saltum fecissent. His autem peractis si digni inuenti fuerint, circa eos poterit dispensari.* Et **ALEXANDER III.** cap. 26. sequenti Turonensi Episcopo. *Quia quidam clerici desperantes ab Episcopis suis ordinari, vel propter imperitiam, vel vitia incontinentiam, vel natiuitatis conditionem, aut tituli defectum, aut minorem aetatem, extra prouinciam suam interdum in Transmarinis partibus ordinantur, vel ordinatos se esse mentiuntur, ignota suis Episcopis sigilla deferentes: statuimus talem ordinationem irritam esse habendam, sub interminatione anathematis inhibentes, ne à quocumque Episcopo ad sui officij executionem admittantur. Episcopus vero nostræ iurisdictionis, qui talem sciens ordinauerit, vel susceperit, ab illius ordinis executione, ad quem eum ordinauerit, vel susceperit, usque ad condignam satisfactionem se nouerit suspensum.* Vide plura in dictione, Clericus non suscipiatur sine litteris, &c. Et in vocabulo, Peregrini clerici, &c.

TRANSUBSTANTIATIO.

De Transubstantiatione que fit in sacramento Eucharistie ex veterum auctoritate egimus in vocabulo, Eucharistia, ut in margine annotatum facile deprehendes. Vide ergo si vacat.

TREUGA.

Treuga corruptum est vocabulum desumptum pro inducijs, & certa pacis compositione ad tempus, de qua diximus in vocabulo, Pax, &c.

TRINITAS.

Trinitatis personarum in diuinis assertio. Variè quidem iam in diuersis vocabulis de mysterio Trinitatis locuti sumus, videlicet in vocabulis, Christus, Deus, Filius, Spiritus sanctus, Symbolum, &c. vnde resumenda sunt quæ illic reperuntur inserta. Nos autè in alio nostro opere in Pandectam Euangelicam, Trinitatis, mysterium statim in initio cap. 1. Figuris antiquæ legis & prophetijs, atque nouæ legis testimonijs asseruimus. Ideo paucis nunc residuum persoluendum est, ut scilicet Apostolica traditione & doctrina probemus fidelibus insinuatam fuisse Trinitatis mysterium, contra hereticos & blasphemos Iudæos. Et quidem à tempore Nicæni Magni Concilij (at constat Patrum scriptis enucleatè, Basilij, Athanasij, Hilarij, Gregorij Nazianzeni, Ambrosij, Chrysostomi, Augustini, & aliorum, quorum sententias recensere immensi esset laboris, & otij diuturnioris. Ideo ergo his suppressis ad illas accedo, qui p̄ficeis Euangelicæ gratiæ choruscantis temporibus floruerunt, inter hos **CLEMENS I.** epist. 1. ad Iacobum fratrem Domini. vbi Symbolum Apostolorum de verbo ad verbum recensuit, quo apertè Trinitatis mysterium insinuat, subdit. *Omnes homines (ait) qui Christiano consentur vo-*

Alexander 3.

Clemens 1.

cabulo

cabulo, Patrem & Filium & Spiritum sanctum unum Deum & Dominum veraciter credere & cõfiteri, eumque, tota mente, & toto corde, & tota virtute diligere, & proximis suis tanquam semetipsos, docibilesque esse usque ad perfectam doctrinam ad hæc perficienda summo opere oportet. Tum de Deo Patre differit. Vide insertum vocabulo, Deus, &c. Et **ABDIA BABYL. lib. 3. certaminis Apostoli, narrat Andream Apostolū quendam nauam quinquaginta annis vlceribus scatenentem ter in nomine Trinitatis aqua abluisse, & consecutum sanitatem. Sed & lib. 5. refert Ioanem Apostolum, dum esset proximus morti, orationem fudisse personas tres Trinitatis manifestè inuocans & exprimens. Et lib. 6. in nomine Trinitatis baptismum contulisse Apostolos memorat, secundum quod ex Euangelij mandato acceperat. Et lib. 8. refert Bartholomæum Apostolū mysterium Trinitatis cõprehendisse oratione sua, quæ huiusmodi fuit. *Deus verus ex hoc cognosceris, quia semper idem es, & immutabilis perseveras, unus Deus, pater ingenitus, & unus Filius eius unigenitus Dominus noster Iesus Christus, & unus Spiritus sanctus illuminator & ductor nostrarum animarum, qui dedit nobis potestatem ut infirmos saluauerimus, &c.* Denique lib. 9. narrat, quod à Thoma Apostolo in Trinitatis nomine India populi baptizati, Trinitatis illico fidem professi sunt. Porro **DIONYS.** ARGOP. libro Ecclesiastica Hierarchia c. 1. vbi de diuino sacerdotio tractat, ait. *Huius sacre functionis initiū est, fons vite, bonitatis essentia, vnica omnium rerum causa beatissima Trinitas, ex qua sola bonitatis causa que sunt omnia, ut & essent, & bene essent, acceperunt. Hinc transcendenti omnia diuine beatitudinis Trinitateque vni (cui soli verè esse inest modo nobis quidè incognito, sed sibi planè perfecto & noto) voluntas quidè est rationalis salus humana, omnique celestis substantie, &c.* Idem eodè libro, dū de Baptizatis sacramento tractat, Trinam mentionè in nomine sanctæ Trinitatis fieri docet, ut diximus in vocabulo, Baptizatus, &c. Idè libro de diuinis nominibus c. 1. ita loquitur. *In omnibus ferme sanctis libris aduertimus diuinitatè sanctè predicari, ut singulare quidem atque unica, ob simplicitatem atque unitatè excellentis illius indiuidui, ex quo veluti diuifica virtute in unū euadimus, diuini que nostris alteritatibus supra mundanum modum conglobatis, in diuinam monadem atque unionem Dei imitantè colligimur: ut Trinitatè verò propter diuinam fecunditatis in tribus personis expressione, ex qua omnis paternitas in celo & in terra est & nominatur: ut verò causam omnium rerum, quia omnia per substantificam ipsius bonitatè ut essent acceperunt, &c.* Idè parte 1. cap. 2. multa prosequitur pro assertione diuinæ Trinitatis in vna essentia. *Est autem (ait) discretio in supremis eloquijs diuinis, non ea quam dixi solum, quod secundū ipsam unionem quilibet participantium personarū impermixta atque incõfusa firmitate nitatur, sed quia ineffabilis quoque diuina fecunditatis ratione ad inuicem nequaquam conuertuntur, solumque fons supersubstantialis deitatis est Pater, cum non sit Filius Pater, neque Pater Filius sit: seruant autè diuina laudes honestissimè proprietates suas cuique diuinarum personarum. Ista quidem sunt iuxta ineffabilem consuetudinem ac substantia, consuetudines, ac discretiones. Rursus quod primordialis & fontana sit deitas Pater, Filius verò & Spiritus sanctus fecunda deitatis (si fas est dicere) germina plantata diuinitus, & veluti flores ac super substantialia lumina à scripturis sanctis accepimus. Quoniam verò modo ista sint, neque eloqui, neque intelligere possumus, &c.* Hæc **DIONYSIUS.** Et **IGNATIUS MARTYR.** epist. 5. ad Phi-**

Abdias Baby- lonius.

Dionysius A- ropogita.

Subtilis sanè S. viri diuinitatis indagatio

Ignatius Mar- ty.

lippenses Trinitatis mysteriū ita constituit. Vnus pater omnium nostrum qui creauit nos, vnus quoque & Filius Deus verbum, vnus etiam est Paraclitus. Itaq, Dominus mittens Apostolos ut docerent omnes gentes, præcepit eis, ut baptizarent in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, non in unum Trinitarium, neque in tres qui humanam naturā assumpserunt: sed in tres vnus eiusdemque honoris. Vnus enim est qui factus homo sit, neque pater is est, neque paraclitus, sed solus Filius, non opinione, neque imaginatione, sed veritate. Ergo neque tres Patres, neque tres Filij, neque tres Paracliti: sed vnus est Pater, & vnus Filius, & vnus Paraclitus, &c. Et **MARTIAL.** APOST. epist. ad Burdegalenses c. 10. sic eos de mysterio & fide Trinitatis instruit. *De mysterio (inquit) Trinitatis quam bonus, & beatus, & suauis Deus Rex Regum, per nostram acciperat, ciationem reuelare dignatus est vobis. Sciote intelligentes, quia vltra omnem sensum Angelicorum potestatis, & virtutum vera diuinitas excellit, quā impossibile est etiam à spiritibus Angelicis comprehendendi. Sola enim Trinitas in diuinitate unitatis seipsam nouit. Hæc enim ante secula in claritate sue eternitatis permanebat, nihil in se diminutum, vel quod auergeri posset intra se cõtinens, sed vnus eternitatis, vnus voluntatis, vnus essentia, vnus sanctitatis, vnus puritatis, vltra omnem puritatem, vltra omnem gloriam, in charitate, in veritate, in bonitate habitauit, nunc verò in sine temporum propter nos, ad quos bonitatis sue magnitudinem extendit gloriam tanta maiestatis reuelauit sanctis suis, quibus & efficaciam sue virtutis multoties dignanter prabuit: Pater enim genuit & misit Filium, Filius de Spiritu sancto incarnatus est nihil diminutus à diuinitate maiestatis sue. Spiritus autem sanctus in diuina aequalitate gloriosus, processit ineffabiliter ab eo qui genuit, ab eo quoque qui genitus est. Itaque spiritus Domini non genitus, non factus, non creatus, sed procedens à Patre & verbo. Verbo autè Domini cali firmati sunt, & Spiritu oris eius omnis virtus eorum. Itaque nihil discretum in diuinitate Trinitatis sentiat, quia nobis vnus & idem Deus, qui cuncta creauit, Pater, & vnus & idem Dominus, per què omnia facta sunt Filius eius Iesus Christus, & vnus idemque Deus spiritus sanctus, in quo omnia subsistunt. Et hæc in personis tria diuisa, in diuinitate vnus Deus indiuisus est, &c.* Hæc **MARTIALIS.** Et **SIXTUS I.** epist. 1. ad omnes Episcopos & fideles. *Vnum verum Deum Patrem & Filium à Prophetis & Apostolis scimus predicatum, à quibus etiam Spiritum sanctum credimus non esse discretum: Esaya propheta dicit. Ego sum Deus, & non est alius Deus præter me: & per moysum inuocatur, quia exiit de ore meo veritas, & sermo meus non reuertetur, quia mihi curuabitur omne genu, & omnis lingua iurabit per Dominum dicens, iustitia & gloria ad eum veniet. Et ut in hoc testimonio Patrem & Filium simul fuisse cognoscatis, Paulum Apostolum audite dicentem: Et in nomine (inquit) Iesu omne genu flectatur celestium, terrestrium & infernorum, & omnis lingua cõfiteatur, quia Dominus noster Iesus Christus est in gloria Dei Patris, &c.* Vide, Filius, vbi contra eos disputat qui Filij Patre minorè asseruerat. In cõsequenti autè textu plurib. alijs testimonijs Trinitatè deçedit personarū & unitatè essentiæ, ut alibi docuim. Porro **ALEXANDER I.** epist. 1. ad omnes Christi fideles: *Fidè (inquit) sancta Trinitatis sic docedà à patribus accepimus. Esayas nãq, propheta ait: Vidi Dominū Sabaoth sedentem super throno excelsi, & Seraphim stabant in circuitu eius, & dicebant ad alterutrum, Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth, Si Trinitas non est, quare tertio sanctus dixerunt? aut si vnitas non est, quare sub trina repetitione unum Deum*

Marth 28.

Martialis Apo- stolus.

Deus ante mū di conditione, vbi esse dicebat.

Spiritu sancti processio à Patre & Filio contra Græcos, vbi de supra Spiritus sanctus, &c.

Sixtus 1.

Esay. 44. Contra hereticos scripturæ testim. vnij, vbi de quomodo Trinitatis pan ditatem.

Philippeas.

Alexander 1.

Vetur testimo-
nium ut septua-
ginta interpre-
tati sunt, ne
quiquam ha-
beret.
Genes. 11.
Exod. 3.

Pfal. 66.

Ezay. 37.

Matth. 28.

Rom. 11.

1. Corinth. 13.

Iustitia Mar-
tyr.

Terenianus
Cartaginensis.

Clemens Ale-
xandrinus
Eusebius Cae-
sariensis.

ac Dominum imitauerunt? Si Trinitas non est, cur
Abraham ad illicem Mambra sedens, tribusque occur-
rens, uni, Domine, dixit, & non ut videat tribus salu-
tationis obsequium reddidit? Si unitas non est, cur cum
Moysi Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Jacob
tertio diceret, unitatem ostendens, hoc mihi nomen est
dixit, & non haec sunt nomina nostra? Si Trinitas non
est, quare David tertio dixit: Benedicat nos Deus,
Deus noster, benedicat nos Deus? Si unitas non est,
quare cum tertio Deum nominasset, benedicat, dixit,
& non benedicat adiuncti? Si Trinitas non est, cur Esa-
yas denuo dixit: Dominus Deus Sabaoth, Deus Israel
qui sedes super Cherubim? Si unitas non est, cur, qui se-
des, dixit, & non, qui sedetis? Et post alia multa pro-
lata testimonia infert. Si Trinitas non est, quare Do-
minus discipulos suos in nomine Patris & Filii & Spi-
ritus sancti uniuersas gentes misit baptizare? Si uni-
tas non est, quare, in nomine, dixit, & non in nomi-
nibus? Si Trinitas non est, quare Apostolus Paulus ait:
Ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia? Si unitas
non est, quare, ex ipso, posuit, & non ex ipsis? Si enim
certis uoluerit unitatem Trinitatis agnoscere,
a seculo doctore gentium Apostolo potest uniuersa
condiscere, & sequi Catholicam fidem, & horum res-
pue prauitatem. Gratia Domini nostri Iesu Christi
(ait) & Charitas Dei, & comunicatio sancti Spiritus.
Ipsa est Patris & Filii & Spiritus sancti gratia, & sic
fidem sanctae Trinitatis & intelligere, & docere Do-
mino adiuuante pleniter potestis, &c. Denique Trin-
nitatis fidem IUSTINVS MARTYR defendit
in Dialogo cum Triphone saepius. & eiusdem my-
sterium figuris antiquae legis & oraculi prophe-
taram demonstrat. Similiter & Apologia, ad Sena-
tum pro Christianis, & illo speciali libro, quem
de sancta & coessentiali Trinitate scripsit, ait. Non
sufficiat ad parandam salutem glorificare Patrem &
Filium, sed ana Trinitatis conf. sio praestari felicitatem
piis repositam. Cuius mysteria ita profundè eo li-
bro explicat, ut sedulus lector aduertat: quia pro-
lixior essem si textum eius infererem. Addit uero
post multa. Decei igitur (ait) ut unum Deum con-
fiteamur. In Patre, Filio, & Spiritu sancto agniti, qua-
tenus Pater, Filius, & Spiritus sanctus, unius deitatis
dignoscendo substantias: quatenus autem Deus essen-
tiam communem substantiarum intelligendo. Unitas
enim in Trinitate intelligitur, & Trinitas in unitate
nositur. Id quomodo fiat nec alios scrutari uelim, nec
ipse mihi possum satisfacere, cum arcanos sermones, lu-
tea, carneaque, ac sordente lingua contrectare mihi sit
religio. Quamuis enim mens pura nobis sit insita, per
quam sepe celsiora nobis ratiocinando apprehendimus:
tamen compare carne grauata hebescit ad euidenti
perceptionem rerum maiorum: quandoquidem terream
hoc tabernaculum mentem multa cogitationem degra-
uat. Nulli igitur modo, cum simus homines, possumus
penetrare ad illam primam ac beatam essentiam. Quid
dico diuinam essentiam? imò ne ad mysteria quidem eius.
Nihil enim diuinum manifestum est hominibus, ait
quidam Graecorum sapiens, &c. Trinitatis pariter my-
sterium lucidè exponit TERTVL. CARTHAG. libro
aduersus Praxeam, qui in Trinitatis perso-
nis & proprietatibus earum errabat. Item libro de
Trinitate, ubi ex testimonio scripturarum, Patris,
Filium, & Spiritum sanctum aperte confiteatur. Trin-
nitatis etiam fidem multi alij uetustissimi docto-
res astruunt & defendunt, inter quos praecipue
eniterunt CLEM. ALEXAND. ad calcem
libris, Stromatum, EUSEB. CAESAR. lib.
7. de preparatione Euangelica cap. 5. & reliquis,
ubi ex Iudeorum libris Filium genitum astruit, &

in alijs locis Trinitatem defendit in lege expref-
sam: ATHANASIVS Alexandrinus libris de
Trinitate contra Arium, HILARIUS Picta-
uensis libris de Trinitate, BASILIUS Magnus
libris de Spiritu sancto contra Eunomium, GRE-
GORIVS Nazianzenus Oratione 24. ad Ari-
anos & alia oratione in Sanctum lauacrum, ac alijs
in locis. AMBROSIVS Mediolanensis libris de
Spiritu sancto, & libris de fide, AVGVSTINVS
libris de Trinitate & lib. 2. de ciuitate Dei cap. 10.
ac alijs in locis. Etiam Trinitatis mysterium egre-
giè exponit MARTINVS TYRONENSIS
in paruò & succincto tractatu, siue confessione
quam edidit, & quae inserta est cum scholijs
Thomae Beauxamis Carmeliuae ad calcem vi-
tae eiusdem Martini, quae stat post libros certami-
nis a postolici Abdiae Babylonij. Horum omnium
& aliorum facillimè proferrem testimonia, sed
prolixitatem deuitans parco labori: quamuis nil
aliud omnes dicant, quam quod iam in superiori-
bus probatum est. DAMASVS I. epist. 1. ad
Paulinum Antiochenum Episcopum: Si quis (ait)
non dixerit, semper Patrem, semper Filium, semper Spi-
ritum sanctum esse, anathema sit. Si quis non dixerit,
Filium natum de Patre, id est, de substantia diuina ipsius,
anathema sit. Si quis non dixerit, Deum uerum Filium
Dei, sicut Deum uerum Patrem eius, & omnia posse,
& omnia nosse, & patri aequalem, anathema sit. Si quis
dixerit, quod in carne constitutus Filius Dei, cum esset in
terra in caelis cum Patre non erat, anathema sit. Et post
multa de incarnationis mysterio, subdit. Si quis
non dixerit, Patris & Filii & Spiritus sancti unam
diuinitatem, potestatem, maiestatem, potentiam unam,
gloriam, dominationem, unum regnum, atque unam uo-
luntatem & ueritatem, anathema sit. Si quis tres hereti-
cos non dixerit, ueras Patris & Filii & Spiritus sancti,
equales semper uiuentes, omnia continentes, uisibilia &
inuisibilia, omnipotentes, omnia iudicantes, omnia uiuifi-
cantes, omnia facientes, omnia saluantes, anathema sit.
Si quis dixerit, Spiritum sanctum adorandum ab omni
creatura, sicut & Filium & Patrem, anathema sit. Si
quis de Patre & Filio bene senserit, de Spiritu autem
sancto non rectè habuerit, hereticus est: quia omnes hereti-
ci de Filio Dei, & de Spiritu sancto male sentientes in
Iudeorum atque Gentilium perfidia inueniuntur. Quid
si quis paritauer Deum Patrem dixerit, & Deum Filium
eius, & Deum Spiritum sanctum, Deos dicit, & non
Deum, propter unam diuinitatem & potentiam, quam
credimus esse, & scimus Patris & Filii & Spiritus san-
cti, Deum uerum, subtrahens autem Spiritum sanctum
& Filium, ita solum existimet Deum Patrem dici aut
credi unum Deum, anathema sit. Nomen enim Deorum,
& Angelis & sanctis omnibus à Deo est impositum &
donatum de Patre autè & Filio & Spiritu sancto, pro-
pter unam & aequalem diuinitatem, non nomen Deo-
rum, sed Dei nobis ostenditur atque indicatur, ut cre-
damus, quia in Patre & Filio & Spiritu sancto solum
baptizamur, & non in Archangelorum nominibus &
Angelorum, quomodo heretici, & Iudaei, aut etià Gen-
tiles dementes. Hac est ergo salus Christianorum, ut cre-
dentes Trinitati, id est, Patri & Filio & Spiritu sancto,
& in eam baptizati, uera solam, unam diuinitatem, po-
tentiam, maiestatem, & substantiam eiusdem sine dubio
credamus, &c. Verum plura lege ex Concilijs Ge-
neralibus in uocabulo, Symbolo. Eandè omnino
confessionem nec dissimilibus multu uerbis Patres
Cōcilij TOLET. I. ediderunt contra Priscillia-
nistas, quam reperies ad calcem eiusdem Con-
cilij. Vide quoque in uocabulo, Christus Concilij
CARTHAG. II. sub Syricio I. can. 1. Sicut à pa-

Athanasius
Alexandrinus,
Hilarius Picta-
uensis,
Basilius Magn.
Gregorius Na-
zianzenus.

Ambrosius
Mediolanensis
Augustinu
Hipponensis.

Martinus Tu-
ronensis.

Damasus I.

Conclusiones
fidei cum ana-
themate in co-
ntrarium opi-
nantes.

Concilium
Toletanum I.
Concilium
Cartaginense
2. sub Syri-
cio.

tribus

Leo I.

Concilium
Bracarense I.
Hormilda I.
Papa.

Spiritus san-
ctus à patre &
filio procedit.

Benedictus I.

Clerici Iero-
solymitani An-
tiocheni & 2.
Syriae.

tribus certa dispositione acceptis. Trinitatem, quam
in nostris sinibus consecratam retinemus, Patris & Filii
& Spiritus sancti unitatem, quae nullam noscitur ha-
bere notitiam, sicut didicimus Dei populos instruimus.
Ab uniuersis Episcopis dictum est. Planè sic accepti-
mus, sic tenemus fidem Apostolicam sequentes. Prae-
terea LEO I. epist. 91. ad Turibium Asturien-
sem Episcopum contra Priscillianistas cap. 1. Catho-
lica (inquit) fides Trinitatis unitatis sic hominibus
constituitur, ut Patrem & Filium & Spiritum sanctum
sine confusione indiuisum, sine tempore sempiternum, sine
differentia credat aequales: quia unitatem in Trinitate
non eadem persona, sed eadem implerit essentia. Et cap.
2. eiusdem epistolae eadem fidem defendit contra
Arianos, qui tunc Patrem dicebant coepisse quā-
do Filium genuerit. Et cap. 3. agit pro eadem fide
contra Phorinianos, qui Christum praedicant ex
matre habuisse initium. Quando (inquit) de matre
is natus sit, qui erat Deus uerbum, & de Patre nemo
sit genitus prater uerbum, Et Concilium BRACAR-
ENSE I. eadem defendit contra Priscillianis-
tas cap. 1. & 2. HORMILDA I. epist. 1. ad Iusti-
nium Imperatorem contra heresim Nestorij & Eu-
tichetis cap. 2. Unum est (ait) sancta Trinitas non mul-
tiplicatur numero, nec crescit augmento, nec potest aut
intelligenti comprehendere, aut hoc quod Deus est dis-
tinguere sciungi. Quis ergo illi secreto eterna impene-
trabilisque substantia, quod neque uilla uisibilium uel
inuisibilium creaturam potuit inuestigare natura,
prophanam diuisionem tentari ingerere, & diuini arca-
ni mysterium reuocare ad calculum moris humani? A-
doremus Patrem & Filium & Spiritum sanctum, indi-
uinitatem distinctè, incomprehensibilem & inenarrabilem
substantiam Trinitatis: ubi si admittit numerum ra-
tio personarum, unitas tamen non admittit essentia sepa-
rationem: ita tamen, ut seruiamus diuinae propriae nature,
seruiamus propriae unicuique personae, nec ad essentiam hoc
quod est proprium nominum transferatur. Magnum est
sanctae & incomprehensibile mysterium Trinitatis, Deus
Pater, Deus Filius, Deus Spiritus sanctus Trinitas indi-
uisa. Et tamen notum est, quia proprium est Patris, ut ge-
neraret Filium, proprium Filii Dei, ut ex Patre Patri nas-
ceretur, equalis, proprium Spiritus sancti, ut de Patre &
Filio procederet sub una substantia deitatis, &c. Idem
iterum epist. 6. quae est ad Epiphanium Episcopum
Constantinopolitanum, iterum de Trinitatis my-
sterio tractat, quae lecta est coram patribus Con-
cilij generalis actione 1. Unam (inquit) & non diui-
sam confitemur Trinitatis substantiam, & tamen prop-
riam proprietatem scimus unicuique esse personae. Un-
am enim Patris confitemur esse personam, unam Filii Dei
cum assumpta carne, unam Spiritus sancti, & personam
propriatibus significatas, & per unitatem substantiae
inseparabile Trinitatis mysterium confitemur, neque enim
possibile est dubitare uerbum Dei in uisceribus matris
per carnem humanam assumpsisse naturam, & non di-
uisam post unionem naturarum ab ipso facta in ualua.
Sicut enim non est in ipso humanitas sine Deo facta, sic
in cruce impassibilis deitas non est carnis passione di-
uisa, &c. Vide, Christus, &c. Denique BENED. I.
epistola unica, quae est ad Dauid Episcopum, ex
sacrae scripturae fontibus haustit Trinitatis luci-
dissimam confessionem, imitatus illos quos iam su-
periori pagina citauimus: unde non reor expediri
recensere. Hanc porro fide quam Hormilda I. su-
pra expressit, CLERICI HEROSOL. An-
tiocheni & 2. Syriae epistola deprecatoria missa ad
Iustinum Augustum, se profitentur credere & te-
nere per omnia. Et Concil. GENERALI. sub

Iustiano Imperatore collatione 8. in conclusio-
ne Concilij anathematata posuit, quorum primum
est. Si quis non confiteatur, Patrem & Filium & Spiritum
sancti unam naturam siue substantiam, & unam uir-
tutem, & potestatem, Trinitatem coessentialiam, unam
deitatem in tribus subsistentibus siue personis adorandam,
talibus anathema sit. Unus enim Deus & Pater, ex quo
omnia, & unus Dominus Iesus Christus, per quem om-
nia, & unus Spiritus sanctus, in quo omnia. Et IUSTI-
NIANVS IMPER. qui huic Concilio interfuit,
epistola ad Ioanem Papam II. quae symbolum fidei
fidei declarat, ait. Confitemur credere in Patrem &
Filium & Spiritum sanctum, Trinitatem coessentialia-
lem, unam deitatem siue naturam, & substantiam, & uir-
tutem, & potestatem in tribus subsistentibus siue personis
adorandis, in quibus baptizati sumus, in quae credimus,
& quibus confessionem dedimus: proprietates quidem se-
parantes, Deitatem autem unientes. Unitatem enim in
Trinitate, & Trinitatem in unitate adoramus, inuiriabi-
lem habentem & diuisionem & unitionem. Unitatem
quidem secundum rationem substantiae siue deitatis: Tri-
nitatem autem secundum proprietates uel subsistentias
siue personas. Diuiditur enim sine diuisione (ut sic dica-
mus) & coniungitur diuisa. Unum enim est deitas in
tribus, & tria unum, in quibus deitas est. Aut (ut sub-
tilius dicamus) ipsa tria est deitas, Deus Pater, Deus
Filius, Deus Spiritus sanctus, cum unaquaque persona
solu intelligitur mente separante inseparabili: Et tria
unus Deus, cum simul intelliguntur, propter eandem
uirtutem, eandemque naturam, quam oportet & unum
Deum confiteri, & tres subsistentias predicare, seu tres
personas, & unamquamque in sua proprietate. Et uni-
tatem consistentes confusionem non facimus secundum Sa-
bellium dicentem, Trinitatem unam esse personam, tri-
nomium eundem Patrem & Filium & Spiritum san-
ctum: nec diuidentes proprietates, alienamus à Dei Pa-
tris substantia Filium aut Spiritum sanctum secundum
Arii suorum, in tres diuersas naturas incidentes dei-
tatem, unus igitur Deus Pater, ex quo omnia, & unus
origenitus Filius, per quem omnia, & unus Spiritus
sanctus, in quo omnia, &c. Multa autem afferit Patrum
testimonia hanc doctrinam confirmantia, sed missa
facimus ob prolixitatem. Eandè omnino confessionem
ZENON IMPER. coposuit, & transmisit
ad populos & Episcopos Alexandriae, Aegypti, Ly-
biae, Pentapolis, &c. ut refert Liberatus Carthagi-
nensis in breuiario de causa Nestoriana cap. 18. &
Nicephorus Callistus lib. 16. cap. 12. Eandè quoque
edidit confessionem RECCAREDVX REX, & ea
opulit patribus TOLET. III. Concilij sub Pela-
gio II. ubique inserta & lecta est cap. 2. in hunc mo-
dum. In Deum sic tota deuotione credimus, quem admo-
dum per scripturas sacras se intelligi uoluit, & credi pre-
cepit, id est, ut confiteamur esse patrem, qui genuerit ex
substantia sua Filium sibi & coequalem & coeternum.
Non tamen ut idè ipse sit natus & genitor, sed persona
alius sit pater qui genuit, alius sit filius qui fuerit gene-
ratus: unius tamen uterque substantiae in diuinitate sub-
sistat. Pater ex quo sit filius, ipse uero ex nullo sit alio, Fi-
lius qui habeat patrem, sed sine initio, & sine dimini-
tione in ea, qua patri coequalis & coeternus est, diuini-
tate subsistat. Spiritus sanctus constituendus à nobis est,
& predicandus à Patre & Filio procedere, & cum Pa-
tre & Filio unius esse substantiae, ueritatem uero in Trini-
tate Spiritus sancti esse personam, qui tamen communem
habeat cum Patre & Filio diuinitatis essentiam. Hoc
enim sancta Trinitas, unus Deus est, Pater, & Filius,
& Spiritus sanctus; cuius bonitate omnia licet bona
sint condita creatura, per assumptam tamen & Filio hu-
mani habuit formam, à damnata progenie reforma-

Concilium ge-
nerale. Con-
stantinopolita-
num 2.

Iustinianus
Imperator.

Subtilis planè
fidei elucidatio
Christiani
Principis.

Error Sabellij

Error Arii.

Zeno Impera-
tor.

Reccaredus
Rex Gothoru
& Sueuorum.

Spiritus san-
ctus à Patre &
Filio procedit

mur ad beatitudinem pristinam. Sed sicut vera salutis indicium est, Trinitatem in unitate, & unitatem in Trinitate sentiri, ita erit consummata iustitia, si eandem fidem intra universalem Ecclesiam tenemus, & Apostolicam unitatem in Apostolico positi fundamento servamus, &c. Tanta igitur fuit praedicti Regis fides & devotio, ut Deus illi omnem Succiam & Gothorum gentem subegerit, & per eius monita ad S. Trinitatis confessionem perduxerit. Nec contentus ipse fuit hanc confessionem praefato Concilio praesentare, sed & publice fidem Niceni Concilij, & Constantinopolitani I. & Chalcedonensis, & aliorum generalium Conciliorum professus est coram patribus, & cum devotissima coniuge Badda Concilio subscripsit, ut ex actibus eiusdem Concilij liquet. Eadem est confessio HERACLI IMPERATORIS, & CAROLI MAGNI. Vide supra in vocabulo, Symbola diversa patrum. Hanc porro Trinitatis confessionem patres iam dicti Concilij TOLETANI III. deo ut amplexati sunt, & ei subscriperunt, & anathema dixerunt contrarium opinantibus aut scribentibus, & sanctus rex praecipue. Si qui de sinu Ecclesie hanc rectam & sanctam confessionem nostram minime credere voluerint, iram Dei cum anathemate aeterno praecipiant, & de interitu suo fidelibus gaudium, infidelibus sint in exemplum. Hinc vero confessioni mox sanctas Conciliorum constitutiones conueniunt, & testimonio diuino tota cordis simplicitate subscripsit, &c. Tum reliqui patres subscribentes omnibus anathema maranatha dixerunt, qui eam fidem impugnare niterentur. Eandem penitus confessionem RECELVNTHVS REX Hispania & Gothorum edidit, quam similiter praesentavit patribus Concilij Toletani 8. statim initio primi congressus. Nolo (ait) vos ambigere me Orthodoxae fidei veram sanctam, & synocram regulam de corde puro, & conscientia bona plene scire habere, veraciter scire, firmissime retinere, atque eam ita complecti venerari atque diligere, sicut eam sancta Apostolica traditio docet, sicut eam sancta Nicana synodus constituit, sicut Chalcedonensis Concilij definitio protulit. Hanc cum fidelibus seruans, ad hanc saluandos infideles inuitans, in hac subiectos populos regens, hanc propriis gentibus tenendum insinuans, hanc populis alienis annuncians, ut in illa glorificans Deum, & inter mortales me summa diuinitatis felicitas assequatur, & in terra viuendum hereditas a me glorie capiatur. Eadem Concilium CABBILONENSE I. can. I. & Concilium TOLETANVM XI. Verum omnia requite supra in vocabulo, Symbolum, &c. & Christus, & Spiritus sanctus, &c. Et eandem fidem docet Turcarum principem Mahometum 2. PIVS II. epistola elegantissima, & doctrinis varijs refertissima, quam nos non ita pridem Gallicam fecimus, & annotationibus opportunis illustrauimus. Eandem fidem ADRIANVS I. libro ad Carolum magnum pro defensione 7. generalis 7. docet, & ex verbis Augustini sic Trinitatis mysterium pandit. Si dicamus tres personas patrem, & filium, & Spiritum sanctum, quemadmodum dicitur aliqui tres amici, aut tres propinqui, aut tres vicini, quod sint ad inuicem, non quod unusquisque eorum sit ad seipsum. Quapropter quilibet ex eis amicus est duorum ceterorum, aut propinquus, aut vicinus: quia haec nomina relativam significationem habent. Idem Augustinus lib 8. de Trinitate. Tantam esse equalitatem in ea trinitate dicimus, ut non solum pater non sit

maior quam filius, quod attinet ad diuinitatem. Sed nec pater & filius simul maius aliquid sint quam Spiritus sanctus, aut singula quaeque persona quilibet unum minus aliquid sit, quam ipsi Trinitas, &c. Lege Athanasij epistolam ad Epictetum Corinthiorum Episcopum, & Sophronij confessionem missam Sergio Constantinopolitano Episcopo, quae habetur adione II. Generalis 6. Synodi, ut in varijs vocabulis citauimus. Porro Concilium LATERANENSE sub Innocentio 3. cap. I. contra Abbatem Ioachim Trinitatem confundentis doctissimè differuit, ut posuimus in vocabulo. Symbolum, ad calcem, & addit. Nos autem sacro & universali Concilio approbant, Credimus & confitemur cum Petro Lombardo, quod una quadam summa res est incomprehensibilis quidem, & ineffabilis, quae veraciter est, Pater & Filius & Spiritus sanctus, tres simul persone, ac singularem quilibet earumdem. Et ideo in Deo Trinitas est solummodo non quaternitas, quia quilibet trium personarum est illa res, videlicet substantia, essentia siue natura diuina, quae sola est universorum principium, praeter quod aliud inueniri non potest. Et illa res non est generans, neque genita, nec procedens, sed est pater qui generat, filius qui gignitur, & Spiritus sanctus qui procedit, ut distinctiones sint in personis, & unitas in natura. Licet igitur alius sit Pater, alius Filius, alius Spiritus sanctus, non tamè aliud, sed id quod est. Pater est Filius & Spiritus sanctus. Idem omnino, ut secundum orthodoxam & Catholicam fidem consubstantiales esse credantur. Pater enim ab aeterno filium generando suam substantiam illi dedit, iuxta quod ipse testatur. Pater quod dedit mihi maius est omnibus: ac dici non potest, quod partem suae substantiae illi dederit, & partem retinuerit ipse sibi, cum substantia patris indivisibilis sit, ut pote simplex omnino. Sed nec dici potest, quod pater in filium transfulerit suam substantiam generando, quasi sic dederit eam filio, quod non retinuerit ipsam sibi, alioquin desisset esse substantia. Pater ergo quod sine ulla diminutione filium nascendo substantiam patris accepit, & ita Pater & filius habent eandem substantiam. Et sic eadem res est Pater & Filius, nec non & Spiritus sanctus ab utroque procedens. Cum ergo veritas profidelibus suis ad patrem orat: volo (inquiens) ut ipsi sint unum in nobis, sicut & nos unum sumus, hoc nomen, unum, pro fidelibus quidem accipitur, ut intelligatur unio charitatis in gratia, pro personis vero diuinis, ut attendatur identitatis in natura unitas, quemadmodum veritas alibi ait. Estote perfecti, perfectione scilicet gratiae, sicut & pater vester celestis perfectus est, scilicet perfectione naturae: utraque videlicet suo modo, quia inter creatorem & creaturam non potest tanta similitudo notari, quin inter eos maior sit dissimilitudo notanda, &c. Trinitatem etiam GENNADIVS SCHOLARIVS Constantinopolitanus patriarcha exemplis rerum naturalium probat, in dialogo cum Amurathe principe turcarum, videlicet exemplo Solis, radiorum eius, & splendoris, & alijs pulchris similitudinibus. Quod & facit IOANNES CHRYSOSTOMVS in doctissimo tractatu de S. Trinitate. Plura sunt quidem testimonia, quae breuitatis causa omitto, quae in alijs vocabulis reperies. Denique Concilium AEGYPTENSE sub Othone Card. c. I. & Concilium MOGVNTINVM IV. cap. I. Et Concilium TREVERENSE II. c. I. praemittunt consimilem superioribus Trinitatis confessionem. Lege obsecro vocabula, Christus, Filius, Deus, Spiritus sanctus, Unio, Symbolum, &c. Et quod sequitur.

Concilium Lateranense sub Innocentio 3. generalissimum patrum 1215.

Ioannis 10.

Ioann. 17.

Aliter unum sunt fideles, aliter diuinae personae.

Gennadius Scholarius.

Ioannes Chrysostomus.

Concilium Augustense. Concilium Moguntinum 4. Concilium Treuerense 2.

Principis admirabilis fidei vigor & feruor & deuotio.

Heraclius Imperat. Carolus Magnus.

Concilium Toletanum 3. Recaredus.

Receivnthus rex Gothoru.

Concilium Cabilonense I. Concilium Toletanum 11.

Pius 2.

Adrianus I.

Augustinus Hipponense libro 7. de Trinitate.

Nicephorus Callistus. Eugrius Epiphaniensis.

Trifagium quid notet. Quintianus Esculanus Episcopus.

Antheon Artinois Episcop.

Galath. 1. Corinth 2.

Fauftus Apolloniae Episc.

Paphius Abydarum Episc.

Asclepiades Tralliarum Episcop.

TRISAGIVM.

Trifagium hymnus est Ecclesiasticus, qui, ut NICEPHORVS CALLISTVS libro 14. historiae Ecclesiasticae cap. 46. & EVAGRIVS EPIPHANIENSIS lib. I. historiae Ecclesiasticae cap. 17. testantur, sub Theodosio Iuniori, & Proclo Constantinopolitano. Constantinopoli auditus est ab Angelis decantari, referente puero, qui in aera sublatus est, ut supra in historia ad longum recentuimus, vocabulo, LITANIA. Hymnus autem talis est. Sanctus Deus, Sanctus fortis, Sanctus immortalis, miserere nostri. Dicitur autem Trifagium, hoc est, ter sanctus, Angelorum hymnus Deum Trinum & vnum celebrantium. Huius Trifagij meminit QUINTIANVS ESCVLANVS Episcopus in confessione sua fidei, quam misit ad Petrum Antiochenum Episcopum. Eundem Petrum Antiochenum ANTHEON ARSINOIS Episcopus, epistola ad eundem missa, quae habetur in initio S. generalis Synodi, grauer hereticum arguit, eo quod additionem crucis in illo Trifagio adiungeret. Si (inquit) Christum negas crucifixum, & Trifagio passionem adiungis: quomodo non subintrasti anathematizationem? Paulus est, qui anathematizat vas electionis. Si quis (ait) vobis euangelizet praeter quod accepistis, anathema sit. Ego enim non iudicavi me scire aliquid in vobis, nisi Christum Iesum, & hunc crucifixum. Praecipias ergo, id est, assumas Christum, & crucem noli negare, non alterum pro altero. Plurimi enim sunt crucifixi, vnus autem qui propter nos. Porta ergo in cruce istius nomen, ut non alium suspicaris dicere crucifixum, quoniam scis quod multe sunt insidiae dolosi. Propter hoc recentis & decet & obto Patres, & centum quinquaginta, vnum Dominum Iesum Christum crucifixum tradiderunt, & non trifagium. Qui autem iudicant se ipsos esse meliores legiflatores, quam isti patres: quomodo non ostendunt se ab istis alienos? &c. Eadem tractat FAUSTVS APOLLONIDAE Episcopus, epistola ad eundem Petrum Antiochenum, disputans contra eos, qui scandalizabantur, & Iesum Deum immortalem dicebant crucifixum, tanquam aliquid Deitas pateretur: quos Deipassionarios, seu Theopaschitas vocat, obiciens eis fidem Patrum Chalcedonensis Concilij, qui duas in Christo naturas considerant, vnam immortalem, alteram passibilem, quae est caro nostra. Et vtrunque (ait) oportet nos confiteri. Quorum vnioni non des discordia, neque scindas Deum a carne, & non vociferaberis Nestorianus: neque distinctionem Christi naturarum negabis, & non suspicaberis esse Eutychanista: & non confundas Deum passionibus carnis, & non dicaris Apollinarista: neque impassibili & immortalis superbe addas, Christum crucifixum, & non asseueres quadrifactum Deum, & non eris habitus Manicheus: neque in trifagio post Deum Patrem, & sortem ipsius filium, & immortalem Spiritum sanctum, addas Christum crucifixum, & non habebis Samosatensium haesim: & non redarguaris quaternitatem sapiens non Trinitatem, neque Trinitatem in Christum in duplice, ipsum Patrem & Filium & Spiritum sanctum, dicens, & non subibis Sabellij poenam, &c. Eadem omnino repetit PAMPHILVS ABYDARVM Episcopus, epistola ad eundem Petrum Antiochenum haereticum, quae habetur cum superioribus in initio Concilij generalis 5. quae eum omnibus Hegeriarchis similiter, ut Faustus praedictus, praedicat aequalem. Similiter & ASCLEPIADES TRALLIARVM Episcopus, epistola ad eundem Petrum. Addit (inquit) crucis in trifagio impia, blasphemica est. Recenfer autem hi-

storiam quomodo sub Proclo hymnus iste Trifagium in aere auditus est a puero eleuato, ut iam diximus, in hunc modum: Sanctus Deus, Sanctus fortis, Sanctus immortalis, miserere nostri. Hic autem hymnus cum (sicut & adhuc fit) in omnibus Ecclesijs frequentari cepisset, huic Trifagio Petrus praedictus addidit crucem, & apposuit. Praeter Deum (ait) & sanctos Patres, Patrem confundens Filio & Spiritu sancto, in Trifagio vocans crucem, tanquam pater non esset pater filium, sed & filius: & filius non esset filius solum, sed & spiritus: & spiritus sanctus non esset spiritus solum, sed & filius. Propter hoc (inquit) si quis apponat in trifagio crucem praeterquam filio Dei, anathema sit. Si quis distinguit vnā substantiam Trinitatis, anathema sit. Si quis vnū filium diuidit in dualitatem filiorum, anathema sit. Si quis Deum verbum & carnem vnā dicit naturam, ignorans naturarum differentiam, anathema sit. Etenim credimus, quod vita vita est, & non incidit in mortem. Haec Asclepiades. Eadem etiam scribit IUSTINIANVS SICILIAE Episcopus, epistola ad praefatum Petrum Antiochenum haereticum, cuius doctrina superiorum Patrum doctrinae conformis est. Sed & FOLIX III. Papa eundem Petrum sede expulit, duabus epistolis ad eum missis. Similiter contra eundem scripsit QUINTIANVS ACVLIANVS, seu Camilianus Episcopus, epistola ad eundem Petrum missa, & aliās a nobis memoratas in superioribus ACACIVS CONSTANTINOPOLITANVS Episcopus, epistola ad eundem. Porro est alia epistola Felicii III. memorati ad Zenonem Imperatorem, qua eum sede deturbatum iusto iudicio narrat, quia in trifagio sic apposuerat: Sanctus Deus, Sanctus fortis, Sanctus immortalis, qui crucifixus es pro nobis, miserere nostri. In quibus omnibus epistolis eadē semper refertur sententia, quae & in superioribus comprehensa est. Aperiuntur autē Trinitatis profundamysteria, quae non sunt huius temporis euoluere, re posita autem sunt in vocabulis, Christus, Filius, Symbolum, Trinitas, &c. Duodecim autem anathemata ei Quintianus praefatus infert, ut his correctus respiciat, quibus eū duodecim Haereticis diuersae sententiae probat aequale, quorum dogma in praedicto trifagio nitebatur inducere. Exhortatur tandem, a praedicto Felice III. ut depositis infidelitatis exuuijs, confiteatur animatam incarnationem, secundum quam Christus passus esse memoratur, neque quod increatum & immortale est creaturam applicet, neque Deorum pluralitatem affirmare pergat, dicēs vnum sanctae Trinitatis mortuum esse, & sic sanctam Trinitatem passibilem. Quod si non velit respicere, a Zenone Imperatore perpetuum ei se impetraturū minatur exilium. Credo quod & hic sit ille Petrus Gnaphæus vocatus, contra quem etiam pro illa additione in trifagio disputat IOANNES DAMASCENVS, lib. 3. Orthodoxae fidei, cap. 10. vbi sic loquitur. Hinc additionem in trifagio ab infano vanisque sententiis Petro Gnaphæo factam diffinimus blasphemam esse, ut quariam inducentem personam, &c. Tum autoritatibus Patrum contra eundem dimicat. Vide textum si vacat. Contra eundem Gnaphæum, Concilium GENERALE VI. decretum proposuit, & sententiam eius condemnauit, cano. 81. & praecipit, ne cuiquam liceat huic doctrinae adherere, sed omnes Patrum orthodoxorum sententiam sequantur. Vide in vocabulo, Christus duabus confectis naturis, &c. & alijs praemissis vocabulis.

Iustinianus Siciliae Episcop.

Felix 3.

Quintianus Camilianus seu Acilianus Episcop.

Acacius Constantinopolitanae Episcop.

Gallicet Phocino, Manicheo, Samofaceno, Arrio, Sabellio, Nestorio, Valentinio, Marcionio, Apollinari, Eutychei, Artorio, & Basilidi, &c.

Ioannes Damascenus.

Concilium Constantinopolitanum 3. generale 6.

TURCA.

Belligerandum in Turcas defendit authoritate sacrae scripturae IOANNES EKIVS...

TYPOGRAPHVS.

Typographi non imprimant libros sine licentia. Poluimus supra in vocabulo, libri imprimendi visitentur, &c. Vide ergo.

V

VASA SACRA.

Aforum sacrorum antiquissimus usus defenditur. Qui veteris testamenti historias reuoluerit, agnoscat facile sacra vasa cultui semper diuino fuisse dedicata...

Martiani viri Dei. Jam vero (ait) domum veneranda illuminationis, aut eam, que est constituta ad rependa vasa sacra, & donaria, quomodo quis dicens non minus dixerit, quam postulat operum dignitas?

Vasa sacra quibus conceditur tractare vel non. Acbitur fat in dictione, Clericus, &c. dixisse, ne clerici inferioris ordinis vasa sacra non contrectent.

Vasa sacra quibus conceditur tractare vel non. Acbitur fat in dictione, Clericus, &c. dixisse, ne clerici inferioris ordinis vasa sacra non contrectent.

Ioannes EKIVS.

Concilium Lateranense sub Alexandro 3.

Clemens I.

Vasa sacra munda esse iustentur.

Canon Apostolorum.

Basilii Magni.

Optatus Mileuitanus Hieronymus Stridonensis.

Urbanus I.

Constantinus Magnus.

Simeon Metaphrastes.

Nicephorus Callistus.

Ambrosius Hieronymus.

Sixtus I.

Vide superius ex canone Apostolorum idem.

Moniales arcentur a tactu vasorum sacrorum. Soter I.

2. Corinth. II.

Concilium Romanum I. sub Syluestro.

Concilium Laodicenum. Mulieres a contactu sacrorum arcentur.

Concilium Antiochenense I. sub Theodoro.

Concilium Parisiense III. lib. I. cap. 43. & 45. Denique Gelasius I. epistola ad Episcopos Lucaniae Brutorum, &c. cap. 28.

Locus obscuro.

Martinus Braconensis.

Concilium Parisiense 3.

Concilium Coloniense 3.

Athanasius Alexandrinus.

Ioannes Chrysostomus.

Vide vltionem in temeratore sacrorum vasorum.

Victor Vitensis.

Vide iterum aliam vltionem.

Scio nostro tempore Hereticos similia per petraffe, sed non effugient vindictam.

men eos respicit sacerdotes, qui vel ista committunt, vel committentes minime publicando prauis excessibus se fauere significant: si tamen sacerdotum iam sint vocabulo nuncupandi, qui delegatum sibi religionis officium sic profertere moluntur, ut in peruersa quaque, prophanaque declinet, sine ullo respectu regule Christiane precipitia festinent.

Vasa sacra semper heretici confregerunt & polluta duxerunt. Istud abundanter probauimus in vocabulo, Heretici semper miscuerunt sacra prophanis, &c. Ex ATHANASIO ALEXANDRINO in vita S. Antonij. Hic nemp vir sanctus pronunciauit horrenda flagitia, que Arriani in sacratis templis perpetrari erant.

in breui turpissima consumptus est morte. Vide plura in praefixo vocabulo, Hareticus, &c. Et PAVLVS OROSIVS, lib. 7. historiae, cap. 39. meminit quomodo Alaricus sacra vasa, cum maximo honore reduci iusserit ad sacram eius aedem, diuino correptus timore.

Vasa sacra an liceat vendere aut alienare. Id non esse licitum diximus in vocabulo, Facultates Ecclesiae non alienandae. Verumtamen AMBROSIVS MEDIOLANENSIS, libro 2. officiorum, cap. 28. exemplo Laurerij docet, quod vasa, vbi necessitas exposcit, in vsus pauperum eroganda sunt, & in redemptionem captiuorum.

Quam circumspicere alienari debet vasa Ecclesiae. Quam circumspicere alienari debet vasa Ecclesiae. Quam circumspicere alienari debet vasa Ecclesiae.

Castiodorus Senator. Castiodorus Senator. Castiodorus Senator.

Exemplum memorabile Acaej. Exemplum memorabile Acaej. Exemplum memorabile Acaej.

Simeon Metaphrastes.

Optatus Mileuitanus.

Ambrosius Mediolanensis.

Quam circumspicere alienari debet vasa Ecclesiae.

Castiodorus Senator.

Exemplum memorabile Acaej.

Concilium Lateranense sub Innocentio 3. parum 1215. Ita me Deus amet horor est nunc etiam ea intuentibus. O felix!

Concilium Oxoniense.

Concilium Moguntinense 4.

Clemens 1.

Deuter. 6.

Concilium Viennense generale.

Concilium Lateranense sub Alexandro 3.

LATERANENSE sub Innocentio III. cap. 19. Sunt qui non solum Ecclesias dimittunt incultas, verum etiam vasa ministrorum, & vestimenta ministrorum, ac pallas altaris, nec no & ipsa corporalia tam immunda relinquunt, quod interdum aliquibus sunt horrori. Quia vero zelus nos comedit domus Dei, firmiter precipimus, ut oratoria, vasa, corporalia & vestimenta predicta, munda & nitida conserventur. Nimis enim videtur absurdum in sacris sordibus negligere, quae dedecorent etiam in prophetis. Et Concilium OXONIENSE, cano. 3. ubi agit de ornamentis Ecclesiarum, statuit, ut qualibet Ecclesia calicem habeat argenteum, cum alijs vasis decentibus, & sindonem mundam & candidam, & amplitudinis congruentis. Votera vero (ait) corporalia, quae non fuerint idonea, loco reliquiarum reponantur, vel in presentia Archidiaconi comburantur. Provideant etiam Archidiaconi, ut linteamina & alia ornamenta altaris sint (sicut decet) honesta, & libros habeat etiam Ecclesia idoneos ad legendum & psallendum, & ad minus duplicia ornamenta sacerdotalia. Et ut honor debitus divinis officijs impendatur, precipimus, ut qui altari ministrant superpelliciosis induantur. Eadem mandat Concilium MOGUNTINUM IV. cano. 89. & iubet visitatoribus dicecesum, ut singulis annis obseruent si ita res geruntur. Vide Visitatio, Corporalia, & Vasa supetius.

VIA.

Via duplex. CLEMENS I. lib. 7. Constitutionum Apostolicarum, cap. 2. Dicimus duas esse vias, unam mortis, vitam alteram, quae inter se comparationem non habent. Magna est enim earum differentia, imo omnino dissident: ac naturalis quidem est vite via, inducitur vero via mortis, quae non voluntate Dei accidit, sed insidijs adversarij. Prima est, inquit, via vite, atque haec ipsa est, quam praescribit lex, diligere Dominum Deum ex tota mente, & ex tota anima, atque illum solum, praeter quem nullus est, & proximum sicut seipsum: & quodcumque tibi fieri non vis, id alteri ne feceris, &c. Et cap. 19. subdit. Via mortis ea est, quae in vitiosis actionibus cernitur. In ea enim ignoratio Dei & malitorum Deorum coactio reperitur, a quibus proveniunt, cades, adulteria, fornicationes, perjurya, iniusta cupiditates, furta, idololatria, magia, veneficia, rapinae, falsa testimonia, hypocrisis, cordis duplicitas, dolus, superbia, vitiositas, insipientia, incuria, obscenitates, obvolutio, audacia, alij spiritus insipientia, temeritas, bonorum persecutio, veritatis odium, mendacium, studium, ignoratio iustitiae: quae qui agunt non adhaerent bonitati, nec recto iudicio invigilant non virtuti, sed vitio, a quibus longe abest mansuetudo & patientia.

VICARIIVS.

Vicarij qui sint, ut instituendi, & eorum officium. De his iam diximus ubi de residentia loquebamur, nam Praelatis non residentibus ob iustam & legitimam rationem praecipuum est ut suo loco idoneos vicarios instituant, qui ab ordinario examinentur & recipiantur, quibus & certa redituum & proventuum portio debet assignari, ut ibidem videbis. Vide autem de his latius ex Concilio VIENNENSI in Clementinis, lib. 1. titulo 7. de officio vicarij, &c. & alijs in locis. De eisdem agit in Concilio LATERANENSI sub Alexandro III. parte 39. cap. 1. 2. 3. & reliquis ubi praecipitur vicarijs, ne sibi alios substituere praesumant, nec sibi falso beneficium ascribant, neve plures vicarias habere patiantur. Quia

cum vicarij tenentur Ecclesijs & proprijs personis deservire, alienum est ab ordine iuris, ut vicariam habeat quis praeter unam. Ut diximus in vocabulo, Beneficiorum pluralitas. Prohibetur etiam ibidem, capite secundo, ut si quisquam de autoritate Episcopi curatus in Ecclesia vicario dederit portionem, successor auferri non valeat nec minuire, nisi forsitan ille aliquid committeret, propter quod per iudicem esset in vicaria vel beneficio condemnandus. Et in Concilio LATERANENSI sub Innocentio III. capite trigesimo secundo, conceditur his qui habent annexam Ecclesiam suam prabendam, quia eos in maiori Ecclesia oportet deservire, in ipsa parochiali Ecclesia idoneum & perpetuum habere vicarium canonicè institutum, qui eiusdem Ecclesiae proventuum habeat portionem: alioquin per se quisque beneficio suo studeat residere, non per vicarium, ut diximus, Residentia, &c. Eadem reperit Concilium MOGUNTINUM IV. canone 80. Et Concilium ALEMANNICUM sub Conrado Episcopo & Cardinali Portuensi, canone duodecimo, prohibet ne Ecclesiae per mercenarios regantur, sed habeant proprios vel vicarios perpetuos. Verum illi vicarij residere tenentur. Unde statuit Concilium OXONIENSE in Anglia, canone sexto. Statuimus (ait) ut nullus Episcoporum ad vicariam quencquam admittat, nisi vel in Ecclesia, in qua vicaria ei conceditur, personaliter ministrare, aut talis existat, qui infra breve tempus super hoc limitatum, valeat, & vel in presbyterum ordinari. Quod si admittit fuerit forte quis, & noluerit in presbyterum ordinari, vicaria beneficio spoliatur. Canone autem septimo, agit de portione assignanda vicario residenti, quae debet esse redditus quinque marcarum. De vicarijs autem perpetuis, statuit Concilium BITERRENSE, canone decimo tertio, ut unicuique parochia perpetuus deputetur vicarius, qui gaudeat portione congrua, si curio, vel parochus maiori Ecclesiae strictus deseruiat. Quod Concilium NARBONENSE confirmat, canone septimo. Lege BONIFACIUM VIII. in sexto Decretalium, libro primo, titulo decimotertio, de officio vicarij, &c. Huiusmodi quoque vicarij Concilium RATISPONENSE, canone trigesimo tertio, praecipit provideri, siue sint perpetui, siue pro nutu positi, de competentis viuenti, ne derur eis antea suos subditi, ob rei familiaris penuriam, grauandi. Eisdem vicarijs iniungit Concilium COLONIENSE IV. capite duodecimo, medij tertij, ut in persoluentis horis canonicis sint intenti, & onera specialia, ad quae vel ex fundatione, vel antiqua consuetudine, vel Ecclesiarum statutis obligantur, sub poena suspensionis non a distributionibus tantummodo quotidianis, verum etiam a vicariarum suarum fructibus donec negligentiam emendant. Eadem de vicarijs statuit Concilium TRIDENTINUM sessione vigesima prima, quae est quinta sub Pio IV. canone sexto, decreti reformationis, ut dentur adiutores illiteratis & imperitis parochialium Ecclesiarum rectoribus, & pars eis fructuum sufficienti assignetur, quacunq; appellatione & exemptione remota. Praeterea sessione vigesima quinta, quae fuit nona sub Pio V. capite decimo sexto, reuocat superiora decreta de vicario perpetuo, & ita loquitur. Statuit sancta Synodus, ut Ecclesiastica beneficia secularia quocumque nomine appellentur, quae curam animarum ex primaria eorum institutione, aut aliter quomodocumque retinent, illa deinceps

Concilium Lateranense sub Innocentio 3. parum 1215.

Concilium Moguntinense 4. Concilium Alemannicum.

Concilium Oxoniense sub Innocentio 3.

Concilium Biterrense.

Concilium Narboneuse. Bonifacius 8.

Concilium Ratisponense.

Concilium Colonienf. 4.

Concilium Tridentinum generale.

Vicarij perpetui abrogatur.

in sim

Augustinus Hippoensis.

Concilium Tolentanum.

1. Timoth. 5.

Clemens 1.

Viduarum conditio & studij.

Clemens 1.

Concilium Carthagenf. 4.

in simplex beneficium, etiam assignata perpetuo vicario congrua portione, non conuertantur, non obstantibus quibuscumque gratijs, quae suam plenarium effectum non sunt consecuta. In his vero, in quibus contra earum institutionem seu fundationem cura animarum in vicarium perpetuum translata est, etiam si in hoc statu ab immemorabili tempore reperiantur, si congrua portio fructuum vicario Ecclesiae, quocumque nomine is appelletur, non fuerit assignata, ea quamprimum & ad minus intra annum in fine praesentis Concilij arbitrio ordinarij assignentur. Quod si id commodè fieri non possit, aut intra dictum terminum factum non erit: cum primum per cessum vel decessum vicarij seu rectoris, aut quomodolibet alterum vacauerit eorum, beneficium curam animarum recipiat, ac vicaria nomen cesset, & in antiquam statum restitatur. Vide Parochus, Beneficium, Residentia, &c.

VIDVA.

Viduae moniales. De his copiosè tractauimus superius. Vide obsecro, quia sic locus opportunus visus est.

Viduarum duo genera. AUGUSTINVS HIPPOENSIS tria genera viduarum describit libro de vita Christiana, capite decimo quinto, vnum, quod perfectissimum est, & caelesti praemio destinatum: aliud, quod filiorum curam habere dicitur & domus tertium genus est in epulis & delicijs, quod aeternae morti seruat & poenae, de quibus loquitur Apostolus: Vidua quae in delicijs vuit, mortua est, &c. Verum tamen Concilium TOLENTANUM IV. canone quinquagesimo quinto. Duo (inquit) sunt genera viduarum, sanctimoniales & seculares. Seculares viduae sunt, quae adhuc disponentes nubere, laicalem habitum non deposuerunt. Sanctimoniales sunt, quae iam mutato habitu seculari, sub religiosi cultu in conspectu sacerdotis vel Ecclesiae apparuerunt. Haec si ad nuptias transferint, iuxta Apostolum non sine damnatione erunt, quia se primum Deo vouentes postea castitatis propositum abiecerunt. De his loco memorato diximus.

Viduae verae quae sint. CLEMENS I. libro tertio, Constitutionum Apostolicarum, capite tertio. Verae sunt viduae, quae uni nupte fuerunt, plurimum testimonio probatae, bonis operibus intentae, viduae re vera temperatae, castae, fideles, pie, quae bene liberos educauerunt, & laudabiliter hospites receperunt: quibus opem ferre oportet tanquam Deo dicatis. Et subdit capite quinto. Sit omnis vidua, mitis, placida, proba, malitia expers, non iracunda, non loquax, non vociferatrix, non procax, non maledica, non verborum anceps, non bilinguis, non curiosa. Si quid viduit, vel audiuit quod fuerit minus rectum, perinde sit ac si id non viderit vel audierit, neque ulli alia res viduae sit cura quam orare pro his qui subsidia ministrant & pro vniuersa Ecclesia, &c. Idem capite sexto & septimo, de falsis viduis sermocinatur, & capite duodecimo, decimotertio, & decimo quarto, sed prolixè nimis. Vide ea quae sequuntur.

Viduae fouendae & non laedendae. IDEM CLEMENS I. libro secundo, Constitutionum Apostolicarum, capite quarto. Si quae vidua sit, quae possit sibi necessarios viuis parare: alia vero sit non vidua, sed tamen quae vel propter morbum, vel propter alendos filios, vel propter manum imbecillitatem, egessitate laboret, in hanc potius manum porrigat. Episcopus. Vide supra, Pauper. Et Concilium CARTHAGENSE IV. canone 101. Viduae ado-

lescentes, quae corpore debiles sunt, sumptu Ecclesiae, cuius viduae sunt, sustentantur. Et canone 103. Viduae quae stipendio Ecclesiae sustentantur, iam assidue in Deo opere esse debent, ut & meritis & orationibus suis Ecclesiam adiuuent. Et canone 102. Ad reatum Episcopi pertinet, vel presbyteri qui parochia praest, si sustentanda vite praesentis causa, adolescentiores viduae, vel sanctimoniales clericorum familiaribus subiciantur. De his vide, Monialis, Clericus, & Pauper. Hinc Concilium MATISONENSE II. canone duodecimo. Quid scriptura diuina de viduis & pupillis praecipiat nobis clam non est. Ideoque quoniam prouisioni nostrae, Deo auctore, cause principaliter viduarum & pupillorum sunt commissa, peruenit ad nos, quod a iudicibus crudelius pro leuissimis causis, veluti de fratre carentes, irremediabiliter affligantur. Ob hanc causam decernimus, ut iudices non prius viduas & pupillos conueniant, nisi Episcopo nunciarint, cuius sub velamine degunt. Quod si Episcopus praesens non fuerit, Archidiacono vel presbytero cuiusdam eius, ut pariter sedentes communi deliberatione causas eorum terminos figant, ita iuste ac rectè, ut deinceps de talibus amedice persona non conuassentur. Quod si is, qui iudex est, aut impetitor est, aut iniuriam aliquam ingesserit, aut definitionem tanti Concilij transgressus fuerit, a communione suspendatur. Quibus igitur magnarum rerum causis commissa sunt, nec minimarum dignum est causas parvipendere personarum. Solent enim & minima parlatim despicere, in malum magnum trahere. Haec alibi latius tractata sunt, Iudex, Episcopus, &c. Lege AMBROSIVM MEDIOLANENSEM, libro de viduis, & AUGUSTINVM HIPPOENSEM, libro de sancta viduitate, siue de bono viduitatis, capite septimo, & decimonono, & alijs in locis, aliisque Doctores.

VIGILIA.

Vigiliae dierum festorum ieiunio ab antiquo sacrate defenduntur. Quamuis iam pluribus in locis vigiliarum dierum festorum cum ieiunio celebratarum meminerimus, utpote in vocabulo, Quadragesima, ex Epiphania, & alibi ex Leone I. & in vocabulo, Ieiunium, & dies festi, &c. Tamen promissum est etiam illud demonstrare in hoc speciali vocabulo. Dicit ergo SIMOON METAPHRASES in vita Ioannis Apostoli ad calcem, quod ubi sanctus Apostolus mortuus ad eius sepulchrum fideles quotannis conuocant nocturnas laudes persolvere. Oportet autem lectorem non ignorare, quia antiquitus vigiliae dicebantur, eo quod ante diem festum aliquid sancti, vel solennitatis vigilabant tota nocte in Ecclesia fideles, & hymnis atque canticis spiritualibus diem festum praefolabant. Unde TERTULLIANVS CARTHAGENENSIS, libro secundo, ad vxorem, vigiliae vocat nocturnas conuocationes (vide & in dictione, Coetus, &c.) quas frequentes dicit antiquitus fuisse. Unde vxorem suam dehortatur ne matrimonium post mortem suam reperat, ne forte infidelis viro iungatur, qui eam Christianam tam sancto operi vacaturam velit decinere. Harum meminit GREGORIUS NISSENVS frater Basilij Magni, epistola ad Olympium monachum. Cum (inquit) nocturna periclitatio ut in martyrum celebritate canentis Psalmis perfecta esset, & crepusculum aduenisset, consueuerunt vicinis & locis omnibus ororum.

Haec Gratianus, dist. 81. cap. Viduae & Reatum, & luo lib. 1. decret.

Concilium Matisonense, 2. 60. Ratum.

Ambrosius Mediolanensis.

Augustinus Hippoensis.

Simoon Metaphrastes.

Vigiliae quae dicebantur antiquitus.

Gregorius Nisenus.

mulierum multitudo, Psalmorum decantationem, stetit interpellabat, &c. Harum & **CASSIODORVS SENATOR**, libro quinto, Tripartitæ historiae, capite primo. *Erat (inquit) iam nox, & aliqui populorum ad vigilias venerant, expectabatur futura die collectio, &c.* Et iam nominatus **METAPHRASTES** in vita sancti Porphyrii Episcopi eiusmodi vigiliarum facit mentionem. Et **IOANNES CHRYSOSTOMVS**, homilia decimanona in Genesin. *Hac de causa (ait) magnam hebdomadam in Quadragesima vocamus, quia tantam nobis donorum multitudinem in ea largiuit Dominus. Et iacirco fideles & ieiunium intendunt, & vigilias, & pernoctationes sacras, & elemosinas faciunt.* Earundem vigiliarum meminit **AMBROSIVS MEDIOLANENSIS**, sermone vigesimo septimo de ieiunijs. *Itud autem preceptum eius est primum (ait) ut his quadragesima diebus ieiunij, orationibus, vigilis opera commodeamus. Ieiunij enim lasciuia corporis castigatur, orationibus deuota saginatur anima, vigilis diaboli insidie depelluntur.* Sed quam gnauiter defendat sacras vigilias **HIERONYMVS STRIDONENSIS**, constat ex eiusdem epistola ad Riparium loquens de Vigilantio hæretico, tomo secundo, epistolarum, quæ incipit: *Acceptis primum literis, &c.* sub fine, *Quod dicit Vigilantium (ait) vigilias excoerari, facit & hoc contra vocabulum suum, ut velis dormire Vigilantium, & non audiat saluatorem dicentem: Sic non potuisti una hora vigilare mecum. Vigilate & orate, ne intretis in tentationem. Spiritus promptus est, sed caro infirma. Et in alio loco Propheeta decantat: Media nocte surgebam, ut consuever tibi super iudicia iustitia tua. Dominum quoque in Euangelio legimus pernoctasse, & Apostolos clausos carcere tota nocte vigilasse, ut illis psallentibus terra quateretur, custos carceris crederet, magistratus & omnes terrentur. Loquitur Paulus: Orationi insiste, vigilantes in ea. Et in alio loco, in vigilis frequenter, &c.* **IDEM** epistola ad Vigilantium, de vigilijs & pernoctationibus in Basilicis martyrum sæpe celebrandis. *In altera epistola, quam ferme intra biennium sancto Repario presbytero scripsit, respondit breuiter. Quod si idem eas existimas respuendas, ne sæpe videamur Pascha celebrare, & non solennes post annum exercere vigilias, ergo & die dominico non sunt Christo offerenda sacrificia, ne resurrectionis Domini crebro Pascha celebremus, & incipiamus non unum Pascha habere, sed plurima. Error autem & culpa inueniunt, vilissima, & incipiamus non unum Pascha habere, sed plurima. Error autem & culpa inueniunt, vilissima, & incipiamus non unum Pascha habere, sed plurima. Error autem & culpa inueniunt, vilissima, & incipiamus non unum Pascha habere, sed plurima.*

Abusus irreperat in illis pernoctationibus, sed non debebat preiudicium inferre sanctitati.

Epiphanius Cypri.

lud Euangelij: Secunda & tertia vigilia, corrupe- rat addens vespertinam vigiliam. *Redarguitur (ait) bestialis ille diuinus sermones stolidæ ad suam opinionem inuertiisse. Non enim diurna sunt vigilie, sed nocturna à vespere ad tertiam vigiliam progressum intentionis habentes, & non à matutino in vespem, velut hic malitiosè commentus esse deprehenditur.* Vnde & **VICTOR VTICENSIS**, libro secundo, de persecutione Vandalorum. *Iam (inquit) ob celebratam festiuitatis Epiphaniarum, hymni nocturni per totam Ecclesiam canente populo concrepabant, &c.* Et **PAVLINVS NOLANVS** natali 7. in vitam sancti Felicis martyris.

Ex illa modo nocte diem cadit annus in istam. Hostis enim morem ut ieiunare solentur, Ante diem, & sero libatis vespere sacris Quisque suas remeare domos. Tunc ergo soluis Vestibus à templo Domini postquam data festis, Corporibus requies, sumpta dape cepimus hymnos, Exultare Deo & Psalmis producere noctem.

Et iterum natali 9. eadem fieri solitas vigilias testatur. Hinc & **BENEDICTVS CASSINENSIS** regulæ, capite decimo quarto. *In sanctorum (inquit) festiuitatibus, vel omnibus solemnitatibus, sicut diximus dominico die agendum, ita agatur. Titulus verò capitis est: Quælibet in natalibus sanctorum agatur vigilia. Et Concilium ANTISIODORENSE, canone vndecimo. Non licet (ait) in vigilia Pasche ante horam secundam noctis vigilias expedire, quia in illa nocte non licet post mediam noctem bibere, nec in natali Domini, nec in reliquis solemnitatibus. IDEM canone tertio. Statuimus ne conuentus in domibus propriis, aut vigilie in festiuitatibus sanctorum fiant. Et canone quinto eam vigiliam interdicit, quæ in festo sancti Martini solet cum epulis celebrari. Vigilia porro & ieiunij ante diem festum Apostolorum Petri & Pauli mentio fit in vita **ZACHARIÆ** I. nam eo die ad nouam Missam celebrasse memoratur, & sequenti die solenni iterum missarum solennia celebrasse. Hinc **BERNARDVS CLAREVALLENSIS**, sermone in vigilia eorumdem Apostolorum, *In sanctorum (inquit) vigilis necesse est vigilare hominem spiritualem, qui solemnitates eorum celebrare desiderat in spiritu & veritate. Ad hoc enim vigilia proponuntur, ut euigilemus, si in aliquo peccato vel negligentia dormitamus, & preoccupemus faciem sanctorum in confessione, &c.* Idem sermone in vigilia sancti Andreæ Apostoli: *Sanctorum (ait) festa precipua Patrum sanxit authoritas votinis prouenienda ieiunijs. Et GREGORIVS I. libro quadragesimo, Homiliarum, homilia trigesima septima, Cassium Naruensem Episcopum pro more dicit habuisse quorannis natalitio Apostolorum die Romanam venire. Cum ecce anno septimo (ait) usque ad expectati natalis sacras vigilias incolumis peruenit, sed leuis hunc in vigilis dolor attingit, atque ipso die natalitio filijs suis se expectantibus, missarum solennia implere se posse recusant, &c.* Vide & Concilium **SALEGNSTADIENSE** sub Benedicto octauo, canone primo, statuit ut quatuordecim dies omnes Christiani ante festiuitatem sancti Ioannis Baptistæ in abstinentia sint carnis & sanguinis, nisi infirmitate impediante, aut alicuius festi solennitate, quæ in illo Episcopio celebris habetur, intercedente. Et ante natiuitatem Domini similiter, statuunt & in vigilia Epiphaniæ, & in omnibus vigilijs Apostolorum, & in vigilia Assumptionis sanctæ Mariæ, & in vigilia sancti Laurentij, nec non etiam in vigilia omnium Sancto-*

Victor Vticensis.
Paulinus Nolanus.
Benedictus Cassinensis.
Concilium Antisiodorensis sub Deusdedit papa.
Abusus Vigiliam interdicunt.
Zacharias I.
Bernardus Clareuallensis.
Gregorius I.
Concilium Salegnstadiense sub Henrico 2. Imperate.

Cassiodorus Senator.
Simeon Metaphrastes, Iohannes Chrysostomus.
Ambrosius Mediolanensis.
Hieronymus Stridonensis.
Matthæi 26. & Marci 14.
Psal. 118.
Coloss. 4. & Corinth. 11.
Abusus irreperat in illis pernoctationibus, sed non debebat preiudicium inferre sanctitati.
Epiphanius Cypri.

rum, adicietes prædictis vigilijs vnam horam refectionis, excepta infirmitate, & nisi aliquis sit, qui proprio voto maiori abstinentia vii velit. Præterea ieiunium sancti Mathiæ Apostoli recenset: **ALEXANDER III.** parte quinquagesima Concilij Lateranensis quod celebravit, capite vigesimo secundo, vt diximus in vocabulo, Bisextum. De ieiunijs & vigilijs sanctorum etiam Concilium **OXONIENSE** in Anglia, canone primo, sic statuit. *He sunt vigilie statuta ad vigilandum, vigilia natiuitatis Domini, vigilia Pasche, vigilia Pentecostes, Litania maior, tres dies Rogationum, vigilia sancti Ioannis Baptistæ, vigilia Apostolorum Petri & Pauli, vigilia sancti Laurentij, vigilia Assumptionis sanctæ Mariæ, vigilia sancti Bartholomæi, vigilia sancti Mathiæ, vigilia Apostolorum Simonis & Iudæ, vigilia omnium Sanctorum, vigilia sancti Andreæ, vigilia sancti Thomæ Apostoli, &c.* Porro **ANASTASIVS BIBLIOTHECARIVS**, qui interfuit Nicæno VII. generali Concilio in vita sancta decemmillium martyrum, beatos illos martyres in hora mortis Deum orasse perhibet, vt qui eorum diei festi vigiliam ieiunasset, vnum annum indulgentiæ consequerentur, & petitionis suæ salutarem consequerentur effectum. Rationem autem ieiunij vigiliarum ponit Concilium **SENONENSIS** decreto septimo, postquam de ieiunijs quatuor temporum disseruit. *Non dissimili (ait) religione statuta sunt cætera vigiliarum ieiunia, quæ puriores sacris altaribus accedamus. Vide plura in vocabulo, Ieiunium, Dies festi, &c. & Quadragesima, & Litania, &c.*

Alexander 3.
Concilium Oxoniense sub Innocentio 3.
Anastasius Bibliothecarius.
Concilium Scouense.
Concilium Antisiodorensis sub Deusdedit papa.
Abusus Vigiliam interdicunt.
Zacharias I.
Bernardus Clareuallensis.
Gregorius I.
Concilium Hipponeuse, Concilium Africani sub Bonifacio I.
Concilium Tarraconense sub Felice 3.
Gratianus.
Concilium Toletanum 4.

VIRGO.

Omnia reperere superius in vocabulo, Monialis virgo, &c.

VISIO.

De visione Dei, qualis sit futura in patria. Vide Lupum Ferrariensem, epistola vigesima nona, ad Guenilonem Episcopum Senonum.

VISITATIO.

Visitatio Episcopatum & parochiarum iniungitur, Concilium **HIPPONENSE**, & Concilium **AFRICANVM**, canone decimono, singularum prouinciarum visitationem iniungit tempore Concilij. Vide Concilium, &c. Quædam verò postea sunt de visitatione superius, vbi Metropolitans iniungitur visitatio Episcopatum. Vide & Concilium **TARRACONENSE** canone octauo, & allegat Gratianus, causa decima, quaestione prima, capite, Decreuimus. *Multorum (ait) casuum experientia magistrante, reperimus nonnullas diocesanas Ecclesias esse destitutas. Ob hanc rem hac constitutione decreuimus, vt antiquæ consuetudinis ordo seruetur, & annuis vicibus ab Episcopo dioceses visitentur. Et si qua forte Basilica reperta fuerit destituta, ordinatione ipsius reparari precipiatur: quia tertia pars ex omnibus per antiquam traditionem, ut accipitur ab Episcopis, nouimus statutum. Vide supra, Facultates Ecclesiæ vt dispensandæ, &c. Vide quoque in vocabulo, Archidiaconus, &c. Et **GRATIANVM** causa decima, quaestione prima, capite, Relata est coram sancta Synodo, &c. ex Concilio **TOLETANO** IV. Episcopum per cunctas dioceses, parochiasque suas, per singulos annos vt oportet, vt exquirat, quo vnaquaque Basilica in re-*

*paratione sui indigeat. Quod si ipse aut languore detentus, aut alijs occupationibus implicatus adimplere nequiverit, presbyteros probabiles aut diaconos mittat, qui redditis Basilicarum, & reparationes, & ministrantium vitam inquirant. Idem omnino statuit Concilium **ARELATENSE** IV. canone decimo septimo. Vide etiam mox dictione, Visitator. Crebra quoque visitatio iniungitur Episcopis in Concilio **PARISIENSIS** III. libro primo, capite vigesimo octimo, omnium quidem monasteriorum & parochialium sibi commissarum. Lege mox ex Concilio Rhotomagensi plura. Porro Concilium **TRIDENTINVM**, sessione sexta, capite tertio. *Ecclesiarum prelati (ait) ad corrigendum subditorum excessus prudenter & diligenter intendant, & nemo clericus secularis, vel cuiusvis ordinis, personalis, vel regularis, extra monasterium degens, etiam sui ordinis privilegij prætextu, tutus, censeatur, quo minus, si deliquerit ab ordinario loci tanquam super hoc à sede Apostolica delegato, secundum canonicas sanctiones visitari puniri & corrigi valeat. Et capite quarto, Capitula cathedralium, & altiarum maiorum Ecclesiarum, illarumque personæ, nullis exemptionibus, consuetudinibus, sententijs, iuramentis, concordijs, (quæ tantum suos obligent auctores, non etiam successores) ueri se possunt, quo minus à suis Episcopis, & alijs maioribus prelati per scriptis solus, vel illis quibus videbitur adiunctis sibi, iuxta canonicas sanctiones toties quoties opus fuerit, visitari corrigi & emendari, etiam auctoritate Apostolica, possunt & valeant. Et sessione septima, capite septimo, decreti reformationis, iniungitur singulis annis visitatio beneficiorum Ecclesiasticorum curatorum, quæ vnita sit & annexa cathedralibus, collegiatis, & alijs Ecclesijs. Illis etiam ordinarijs iniungitur, capite octauo sequenti, quascunque Ecclesias quomodolibet exemptas, auctoritate Apostolica singularis annis visitare, & opportunis iuris remedijs prouidere, vt quæ reparatione indigent reparentur, & cura animarum, si qua illis imminet, aliisque debitis obsequijs minime defraudentur, appellationibus, privilegij, consuetudinibus etiam ad immemorabili tempore præscriptis, iudicium deputationibus, & illorum inhibitionibus penitus exclusis. IDEM sessione decima quarta, quæ fuit quarta sub Iulio III. capite quarto, decreti reformationis. *Omnes Ecclesiarum prelati, qui ad corrigendum subditorum excessus diligenter intendere debent, & a quibus nullus clericus per huiusmodi Synodi statuta, cuiusvis privilegij prætextu, tutus censetur, quominus iuxta canonicas sanctiones, visitari, puniri, & corrigi possit: si in Ecclesijs suis residerint, quoscunque secularis clericos qualitercunque exemptos, qui alias sue iurisdictioni subessent, de eorum excessibus, criminibus, & delictis, quoties, & quando opus fuerit, etiam extra visitationem, tanquam ad hoc Apostolica sedis delegati, corrigendi & castigandi facultatem habeant, quibuscunque exemptionibus, declarationibus, consuetudinibus, sententijs, iuramentis, concordijs, quæ tantum suos obligent auctores ipsi clericis, ac eorum consanguineis, capellanis, familiaribus, procuratoribus & alijs quibuslibet ipsorum exemptionum contemplatione & intuitu minime suffragantibus, &c.* Et iterum sessione 21. quæ fuit 5. sub Pio IV. canone 8. decreti reformationis. *Quoscunque in diocesi ad Dei cultum spectant, ab ordinario diligenter curari, atque his, ubi oportet, prouideri æquum est. Propterea commendata monasteria, tam Abbatis, Prioratus, & Præpositura nuncupata, in quibus non viget regularis obseruantia, nec non beneficia tam curata, quam non curata, secu-***

Canones 3.
Concilium Arelatense 4. sub Leone 3.
Concilium Parisiense 3.
Hæc si ve sunt statuta integri & obseruarentur, vigeret status Ecclesiasticus qui modo ruit in præceptis.
Monasterium etiam visitatio Episcopis permittitur & iniungitur, vide quoque in vocabulo, Monasteria difformata, &c.

laria & regularia, qualitercunque commendata, etiam exemplis, ab Episcopis, etiam tanquam Apostolica sedis delegatis, annis singulis visitentur: cunctis, ydem Episcopi congruentibus remediis, etiam per sequestrationem fructuum, et que renovatione indigent, aut restauratione, restituantur: & cura animarum, si qua illis, vel eorum annexis imminet, aliisque debita obsequia re- Et exerceantur, appellationibus quibuscunque, privilegiis, consuetudinibus citi immemorabili tempore prescriptis, conservatis, iudicium depurationibus, & eorum inhibitionibus non obstantibus. Et si in eis vigeret observantia regularis, provideant Episcopi paternis admonitionibus, ut eorum regularium superiores, iuxta eorum regularia statuta debitam vivendi rationem observent, & observari faciant, & sibi subditos in officio continent ac moderentur. Quod si admoniti intra sex menses eos non visitaverint vel correxerint. Tunc ydem Episcopi, etiam ut delegati sedis Apostolicae, eos visitare possint, & corrigere prout ipsi superiores possent, iuxta eorum instituta, quibuscunque appellationibus, privilegiis & exemptionibus penitus remotis, & non obstantibus. **I D E M.** Sessione vigesima quarta, capite tertio, decreti reformationis. Primatibus, Patriarchis, & Metropolitanis, eandem visitationem facere precipit, quae si perfici anno integro non possit, in duobus perficiatur. Et subdit. *Visitacionem autem omnium istarum precipimus sui scopum, sanam orthodoxamque doctrinam expulsis haeresibus inducere, bonos mores, iuri, prava corrigere, populum cohartationibus & admonitionibus ad religionem, pacem, innocentiamque accendere, caetera prout locus tempus & occasio feret, ex visitantium prudentia ac fidelium fructum constituere. Quo ut facilius, feliciusque succedant, monentur praedicti omnes & singuli, ad quos visitatio spectat, ut paterna charitate Christianoque zelo omnes amplectantur, ideoque modesto equitatu equitatu famulari, studeant quam colerime, debita tamen cum diligentia, visitacionem ipsam absolvere. Interimque caveant, ne inutilibus sumptibus cuique graves onerosae sint: neve ipsi, aut quilibet suorum quocunque procuracionis causa pra visitatione, etiam reformationem ad pios usus, praeter id quod ex relictis piis iure debetur, aut alio quouis nomine, nec pecuniam, nec minus quadamque sit, etiam qualitercunque offeratur, accipiant: non obstante quacunque consuetudine, etiam immemorabili: exceptis tamen virtualibus, quae sibi, ac suis frugaliter, moderatque pro temporis tantum necessitate, & non ultra erunt ministranda. In his vero locis seu provincis, ubi consuetudo est, ut nec virtualia, nec pecunia, nec quicquam aliud a visitatoribus accipitur, sed omnia gratis sunt: ibi id observetur. Quod si quisquam, quod absit, aliquid amplius in supradictis omnibus casibus accipere presumpserit: praeter dupli restitutione intra mensem faciendam, aliis etiam panis, iuxta constitutionem Concilii LVGDVNSIS generatis, quae incipit: Exigit, nec non & aliis panis in Synodo provinciali, arbitrio synodi, absque ulla spe veniae, multetur. Patroni vero in his, quae ad sacramentorum administrationem spectant, nullatenus se presumant ingerere, neque visitationi ornamentorum Ecclesiae, aut honorum stabulium seu fabricarum proventibus immiscuant, nisi quatenus id eis ex institutione ac fundatione competat: sed Episcopi ipsi hac faciant, & fabricarum redditus in usus Ecclesiae necessarios & viles, prout sibi expedire magis visum fuerit, expendi curent. Vide alibi. Porro sessione vigesima quinta, sequenti capite vigesimo, praecipit ut Abbates, qui sunt ordinum capita, ac caeteri praedictorum ordinum superiores Episcopis non subiecti, quibus est in alia inferiora monasteria, priora-*

tive legitima iurisdicchio, eadem etiam si commendata existat, teneantur visitare: & ipsi teneantur visitatores recipere, & illorum ordinationes exequi, & ab ipsis, quandiu huiusmodi commendae durabunt, teneantur insitui. Praedicta confirmata sunt sub FRANCISCO II. & CAROLO IX. in constitutionibus Aureliae editis, articulo sexto, Vide sequentia.

VISITATOR.

Visitator ut recipiendus, eius comitatus, & officii, & merces. Diximus alibi de Episcopis tractare, ut omnes suum ordinem observent, nec aliquis in alterius dioecesi attentare praesumat. Verumtamen Concilium CARTHAGINENSE IV. canone trigesimo tertio, & allegat Gratianus, causa septima, quaestione prima, capite, Episcopi concedit, ut Episcopi vel presbyteri, si causa visitanda Ecclesiae ad alterius Ecclesiam venerint, in gradu suo suscipiantur: & tam ad verbum faciendum, quam ad oblationem consecrandam inveniuntur. Sic praeterea CARTHAGINENSE V. canone octavo, & allegatur ibidem, capite, Constitutum: Constitutum est (ait) ut nulli intercessori (intercessor idem est ac visitator) licitum sit cathedram, cui intercessor datus est, quibuslibet populorum studiis, vel seditionibus retinere: sed dare operam, ut intra annum eisdem Episcopum provideat. Quod si neglexerit, anno exemplo interuenit alius tribuatur. Idem Concilium AFRICANVM, canone quadagesimo primo. Et Concilium BRACARENSE II. canone secundo, & allegat Gratianus, causa decima, quaestione tertia, capite, Placuit, ut nullus Episcoporum per suas dioeceses ambulans, praeter honorem cathedrae suae, id est, solidos duos, aliquid aliud per Ecclesias tollat. Neque tertiam partem ex quacunque oblatione populi in Ecclesiis parochialibus requirat: sed illa tertia pars pro luminariibus Ecclesiae, vel recuperatione seruetur: & singulis annis Episcopo inde ratio fiat. Nam si tertiam partem illam Episcopus tollat, lumen & facta recta abstulit Ecclesiae. Similiter & parochiales clerici seruii more in aliquibus operibus Episcopi seruire non cogantur: quia scriptum est: neque ut dominantes in clero. Hinc subscribit Concilium TOLETANVM VII. canone quarto, & allegatur a Gratiano, causa decima, quaestione tertia, nam cum praecedentis decreti auctoritatem protulisset, contra eos, qui delati sunt parochias rapacitate in visitatione grauare, subiungit monasteriorum Basilicis ab hac solutione exemptis. Cum vero (inquit) Episcopus dioecesi visitat, nulli pra multitudine onerosus existat, nec unquam quinarium numerum euectionis excedat, aut amplius quam una die per unamquamque Basilicam remorandi licentiam habeat. Quicunque vero Pontificum eorundem, aliter quam decernimus agendum presumpserit, correptioni proculdubio canonum subiacebit, qua constitutionum Synodalium transgressores praeforum Patrum editis corripiendos oportet. Vide in vocabulo, Canonum transgressores. Igitur non amplius quam duos solidos uniusquisque Episcoporum per singulas dioecesis sua basilicas annua elatione sibi expectat inferri, iuxta Synodum Bracarensem: monasteriorum tamen Basilicis ab hac solutione pensiois seuuntibus. Haec repetit iterum Concilium TICINENSE sub Ludouico secundo imperatore, ubi exprimitur quantitas panis, ouorum & vini, &c. qua visitator debentur. Sed & Concilium LVGDVNSENSE generale

Franciscus 2. Carolus 9.

Concilium Carthaginense 4.

Concilium Carthaginense 5.

Concilium Africanum. Concilium Bracarense sub Honorio 1.

1 Petri 5.

Concilium Toletanum 7.

Concilium Ticinense.

Concilium Lugdunense.

sub.

Ad Monasteria regularis observantiae quae spectent.

Iterum visitatio singulis annis indicitur, non onerosis sumptibus.

Visitatores ab omni munere abstincent.

Concilium Lugdunense sub Gregorio 10. vide infra al legatum iterum.

Concilium Cabilonense 2.

2. Theosal. 3.

Concilium Parisiense 3. Concilium Meldense.

Vtinam & non corrigere.

Ezechiel, 3. & 33.

Concilium Valentini Galiz 3.

Concilium Rhotomagen se.

Concilium Triburien se.

Concilium Colonien se 3.

Concilium Laceranense sub Alexandro 3 patrum 180.

sub Gregorio X. ut asserit Bonifacius VIII. libro tertio, sexti Decretalium, titulo vigesimo, de censibus prohibet visitatoribus recipere pecuniam, etiam ad dare volentibus & supra riora decreta confirmat. Similiter & Concilium CABILONENSE II. canone decimo quarto. Cauendum est, ne cum Episcopi parochias suas peragrati, quandam damnosam erga subditos, seu erga socios tyrannidem exercent: nec (quod absit) cum charitate, sed cum quadam iudiciali inuentione stipendia ab eis exigant. Obseruandum etiam modis omnibus, ut si quando eis peragrande parochias necessitas incumbit, in confirmandis hominibus, in inveniendis rebus emendatione dignis, in predicatione inuerti Dei, in lucris animarum, potius quam in depraedandis, & spoliandis hominibus, & scandalizandis fratribus operam dent, & si quando eis ad peragrandum ministerium sum a fratribus, aut subditis aliquid accipiendum est, summo opere obseruare debent, ne quem scandalizent aut grauent. Tanta ergo in hac re discretio tenenda est, ut & verbi Dei praedicator, sumptus, ubi proprii defunt, a fratribus accipiat: & ut fratres illius potentia non grauentur, exemplo Apostoli Pauli, qui ne quem grauaret arte & manibus victum querebat. Idem dicitur de Archidiaconis visitantibus. Vide in vocabulo, Archidiaconus, &c. Eadem quoque omnino repetit Concilium PARIENSE III. libro primo, capite trigesimo primo. Et Concilium MEDANENSE canone vigesimo octavo, a Rege obtinuit, ut daretur Episcopis tempore Quadragesimae & Adventus libertas, ad peragrandum in suis parochiis ministerium. Et statuit, ut ipsi Episcopi debeant concessum sibi otium, non in suas voluptates, sed in diuinum & officiosum conuertere negotium: quatenus studentes praedicationi, & correctioni, atque confirmationi, quod haecenus per parochias fuit neglectum, solerter & deuotissime de caetero sit correctum & emendatum. Et hoc non propter suam quietudinem Episcopi ad remotiora loca secedentes, & suum ministerium negligens, proprias deserant ciuitates, sed & parochias suas cum officij efficacia circumeant. Tum canone vigesimo nono, vult ut corrigatur quadam damnabilis consuetudo Episcoporum, qui raro, aut nunquam per seipso, iuxta ordinem Euangelicum & Apostolicum, atque Ecclesiasticum, visitat, cum Dominus dicat: *speculatorem dedit te Domini Israel, & audies ex ore meo verbum, &c.* Vide plura in vocabulo, Episcopi inuus & officium. Eadem renouat Concilium VALENTINVM GALLIAE III. sub Lothario Imperatore, canone decimo septimo. Et Concilium RHOTOMAGENSE, vt allegat Buchardus, libro primo decretorum, capite nonagesimo, ubi statuit, quod debet nunciari aduentus visitatoris Episcopi parochijs ab Archidiaconis & presbyteris, & omnes ad diem praefixum sub graui poena (si negligat) debeant adesse, aliis a communione Christiana repellantur. Denique statuit Concilium TRIBURIENSE, canone nono, vt Episcopo eunti ad visitationem, occurrant comites & iudices, & eius legationem non solum non impediant, verum & comitentur. Illud autem statutum affirmat accepisse ab Alexandro I. Euaristo successore, ita quod si aliter fecerint a liminibus Ecclesiae arceantur. Et Concilium COLONIENSE III. statim in initium partis primi, describit officium visitatoris, qualiter se gerere debeant. Porro de comitatu eius iterum Concilium LATERANENSE sub Alexandro III. parte prima,

canone quarto. Statuimus, quod Archiepiscopi Ecclesias visitantes, pro diuersitate provinciarum, & difficultatibus Ecclesiarum, quadraginta vel quinquaginta euectionis numerum non excedant: Episcopi viginti vel triginta nequaquam excedant: Archidiaconi quique aut septem: decani constitui sub ipsis duobus equis existant contenti. Cum canibus venatoriis aut auibus non proficiscantur, sed ita procedant, ut non qua sua sunt, sed qua Iesu Christi auerere videantur. Tum eis prohibet exactiones facere, & addit. *Sanè quod de praedicto numero euectionis secundum tolerantiam dictum est, in illis locis poterit obseruari, in quibus ampliores sunt redditus, & Ecclesia fuerit. In pauperioribus autem locis tantam volumus teneri mensuram, ut ex accessu minorum, minores non debeant grauari, ne sub tali indulgentia illi, qui paucioribus equis vii solebant, haecenus plurimam sibi credant potestatem indulgentiam. Eadem iterum repetitur, parte secunda, eiusdem Concilij, capitibus 6. 7. 9. & II. & 8. vbi omnis exactio tollitur, ut suo loco diximus. Praedicta quoque repetit Concilium LATERANENSE sub Innocentio II. canone trigesimo tertio, tam pro officio visitatorum, quam pro non inducendis vel extorquendis exactio-nibus. Eadem instituit IOANNES LEODIENSIS in reformatione cleri sui, approbata a Nicolao V. & apposta ad calcem Concilij Floretini De Archidiaconis & Decanis Christianitatis, vide suo loco repositum vocabat. Decanus, & Archidiaconus, &c. Porro haec omnia praedicta Concilium OXONIENSE, canone decimo quarto, repetit loquens praecipue de Archidiaconis. Eadem & iam memoratum Concilium Coloniense III. capitibus 1. 2. 3. 4. & reliquis, partis 14. vbi modum ponit, quomodo sit prosequenda visitatio, quomodo parochi interrogandi, &c. Verum omnia haec prolixiora sunt, quam hic possint allegari. Lege etiam eadem in Concilio AVGVSTANENSIS, canone vigesimo nono. Et Concilio COLONIENSIS IV. cap. 1. 2. 3. 4. & 5. medij 4. vbi multa ad formam & ordinem faciendae visitationis inferuntur, quae breuitati studentes omitterimus. Vide etiam Concilij TRIDENTINI decretum praecedenti distinctione citatum, & locis alijs a nobis assignatis.*

VITA.

De vita communi, seu sociali. Vide Communitas, & Charitas, &c.

VNCTIO EXTREMA.

Vnctionis extremae sacramentum defenditur. De sacramento extremae vnctionis quaedam, reor iam diximus in plurimis alijs locis, ubi sacramentorum septem meminimus, tum etiam in vocabulo, Infirmitas, &c. & presbyter ex Concilio Aquigranen. II. Sed his omnibus praemissis, nobis demonstrandum est auctoritate Patrum sacramentum hoc legitime & sanctè institutum & obseruatum. Quae autem pro septem sacramentorum assertionem dicta sunt in suo loco, hic etiam poterunt renouari ad corroborandam fidem. Ne autem toties eadem repetamus, simpliciter de hoc sacramento tractemus. In primis quidem constat sacrum oleum & chrismatis vnctionem ab Apostolis, & eorum successoribus, & ante ab ipso Christo institutam, ad vngendos fideles, vt abundè probauimus in vocabulo, Chrisma, &c. Ex CLEMENTE primo, libro septimo,

Hic Gratianus allegat, causa 10. quest. 3. cap. Relatum est, & dist. 94. cap. dist. eil.

Concilium Laceranense sub Innocentio 3.

Ioannes I. eodienis.

Concilium Oxoniense sub Innocentio 3.

Concilium Augustense. Concilium Coloniense 4.

Concilium Tridentinum.

Clemens. 1.

Constitutionum Apostolicarum, capite quadragesimo secundo & quadragesimo tertio, ubi tractat de chrismatis & vnctionis benedictione. Et **DIONYSIVS AREOPAGITA**, libro Ecclesiasticae Hierarchiae, parte secunda, capitis secundi, & parte secunda, capitis quarti agit, ut praefixo loco insertum inuenies. Eius autem institutionem **INNOCENTIVS I.** epistola prima, ad Decenium Eugubinum Episcopum, capite octavo, cuius meminit Gratianus, distinctione nonagesima quinta capite, illud superfluum, &c. *Quod in beati Apostoli Iacobi (ait) epistola conscriptum est infirmus aliquis in vobis est, vocet presbyteros, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei saluabit laborantem, & suscitabit illum. Dominus: & si peccata fecit, remittet ei. Quod non est dubium de fidelibus egrotantibus accipi, vel intelligi debere, qui sancto oleo chrismatis perungi possunt, quo ab Episcopo confecto, non solum sacerdotibus, sed omnibus vti Christianis licet in sua, aut suorum necessitate inungendo. Ceterum illud superfluum videmus adiectum, ut de Episcopo ambigatur, quod presbyteris licere haud dubium est. Nam idcirco de presbyteris dictum est, quia Episcopi occupationibus aliis impediti, ad omnes languidos ire non possunt. Ceterum si Episcopus aut potest, aut dignum ducit aliquem a se visitandum, & benedicere, & tangere chrismate sine confectione potest, cuius est ipsum chrisma conficere. Nam praesentibus istud infundi non potest; quia genus est sacramenti. Nam quibus reliqua sacramenta negantur, quomodo unum genus putatur posse concedi? Hoc decretum sic **BEDA VENERABILIS** in capite primo, epistolae Iacobi profert, dum exponit illud: *Et orati super eum ungentes eum oleo, &c.* Hoc (inquit) & Apostolos fecisse in Evangelio legimus, & nunc Ecclesia consuetudo tenet, ut infirmi oleo confectio unguantur a presbyteris, & oratione comitate sanentur. Nec solum presbyteris, sed ut Innocentius Papa scribit, etiam omnibus Christianis vti licet eodem oleo in sua, aut suorum necessitate ungerendo. Quod tamen oleum, non nisi ab Episcopis licet confici. Nam quod ait, oleo in nomine Domini, significat oleum consecratum in nomine Domini, vel certe, quia etiam cum unguunt infirmum, nomen Domini super eum inuocare debent, &c. Et Concilium **CABILONENSE II.** sub Carolo Magno, canone quadragesimo octavo. *Secundum beati Iacobi documentum (ait) cui etiam decreta Patrum consonant, infirmi oleo, quod ab Episcopis benedicitur, a presbyteris ungi debent. Non est itaque parvipendenda huiusmodi medicina, qua anima corporisque medetur languoribus, &c.* Hinc narrat **BERNARDVS CLAREVALLENSIS** in vita sancti Malachiae Episcopi ad calcem. *Nec longe (ait) aberat dies ipsa cum talia Malachias loqueretur: Interea iubet se sacro oleo ungi. Excitante conuente fratrum ut stemerit feret, non sustinuit ut ad eum ascenderent, ipse descendit ad eos. Iacebat siquidem in solario domus superiori. Vngitur, & sumpto viatico fratrum se orationibus, & fratres commendans Deo ad lectum reuertitur, &c.* Porro statuit **ALEXANDER III.** parte quinquagesima, Concilij Lateranensis quod celebravit, capite vigesimo secundo, ut laicus extremam vnctionem possit, deficiente clerico, in necessitate infirmo dare. Lege & **INNOCENTII III.** decreta de sacra vnctione, in decretalibus Gregorij IX. libro primo, titulo decimoquinto, ubi sic exorditur: *Cum venissem ad Apostolicam eadem Bracarensis Episcopus, &c.* Denique **EUGENIVS IV.** in Concilio Florentino formam septem sacramentorum Armenis tra-*

dens, ubi ad illud sacramentum deuenit. *Quintum (inquit) sacramentum est extrema vnctio, cuius materia est oleum oliuae per Episcopum benedictum. Hoc sacramentum nisi infirmo, ac cuius morte timetur, dari non debet in his locis unguendus est, in oculis propter visum, in auribus propter auditum, in naribus propter odoratum, in ore propter gustum vel locutionem, in manibus propter tactum, in pedibus propter gressum, in renibus propter delectationem ibidem vigentem forma huius sacramenti est haec: per istam vnctionem, & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Dominus quidquid per visum, &c. & similiter in aliis membris. Minister huius sacramenti, est sacerdos. Effectus vero, est mentis sanatio, & in quantum expedit etiam ipsius corporis. De hoc sacramento inquit beatus Iacobus: Infirmitur quis in vobis, &c.* Ut supra. Porro Concilium **SENONENSE** decreto decimo vnctionis extremae sacramentum ab Apostolis deriuatum defendit ex Evangelica autoritate, ubi Apostoli oleo ungebant multos infirmos & sanabantur, & ex testimonio Iacobi praemisso, &c. tum addit. *Liquido constant extrema vnctionem non agnitum tantum corporalis medicamentum esse, sed etiam ceterorum sacramentorum instar, remissionem peccatorum efficaciter operari: ac proinde nec a Iacobo quidem fuisse institutum, sed ab eo tantum, cui peculiare est, ut gratiam & gloriam conferre possit. Eadem Concilium **COLONIENSE III.** partis septimae, capite quadragesimo nono & quinquagesimo renouat. Similiter & Concilium **AVGYSTENSE**, canone vigesimo. *Vnctionis extremae sacramentum (ait) cum laniis & orationibus a maioribus acceptis, totaque Ecclesia seruatis, fidelibus impertiendum iubemus. Sacerdos infirmum consolatur, a curis & desideriis praesentis vitae ad spem aeternae salutis erigat, diabolum & terribilia eius alio animo contemere, Christusque misericordiam sperare doceat: atque ita confirmatum cum benedictione Christo commendat, & a reditu quoque comitantem multitudinem infirmitatis humane admoneat, atque ad preces pro infirmo in calce terreni agonis lucente fundendas hortetur, &c.* Eadem reficit & Concilium **COLONIENSE IV.** capite vltimo. Et Concilium **MOGUNTINVM IV.** 34. canone, ubi efficaciam huius sacramenti ostendit contra corporis infirmitates, & terrores conscientiae, alleviationem & hilaritatem recte fumentibus praebere, leuiora peccata tollere, & grauiorum restantes reliquias expurgare, iuxta Apostoli Iacobi testimonium iam citatum, & receptam consentientis Ecclesiae doctrinam. Omnino eadem Concilium **TRIDENTINVM**, sessione decimaquarta, quae fuit quarto sub Iulio III. capite, de extrema vnctione, ubi ea quae superius ex Eugenio IV. protulimus repetit, de huius scilicet sacramenti institutione, effectu, forma, materia, &c. tum illos perpetuo anathemate ferit, qui hoc sacramentum temerario anu improbandum duxerint, & ritum ab vniuersali Ecclesia obseruatum irriterint. Lege & librum **HENRICI VIII.** Anglorum Regis, de assertionem septem sacramentorum contra Lutherum, ubi varijs argumentis & testimonijs, & Patrum autoritatis hoc ipsum sacramentum defendit. Porro **FACULTAS LOVANIENSIS** sub Carolo quinto Imperatore, articulo duodecimo. Et **PARIENSIS** sub Francisco primo, articulo decimo. *Confirmatio (aiunt) & vnctio extrema, duo sunt sacramenta a Christo instituta, per quae datur gratia Spiritus sancti. Vide Confirmatio, & Chrisma, & Infirmitas, & reliquis huiusmodi vocabulis.**

Vnctionis extremae sacramentum.
Materia.
Forma.
Minister.
Effectus.
Concilium Senonense.
Marci 6.
Concilium Colonense 3.
Concilium Augustense.
Salubris instructio.
Concilium Colonense 4.
Concilium Moguntinum 4.
Concilium Tridentinum generale.
Henricus 8.
Facultas Louanensis.
Facultas Parisiensis.

Dionysius Areopagita.

Innocentius I. Rorice sub Theodosio seniore, & Arcadio & Honorio filijs eius.

Iacob. s.

Sacramentum vocat Innocentius I.

Beda Venerabilis.

Concilium Cabilonense 2. sub Leone 3.

Bernardus Claraualensis.

Alexander 3.

Innocentius 3.

Eugenius 4.

V N I O.

Vnio duarum naturarum in Christo.] Lege ea quae superius posuimus vocabulo, Christus constans duabus naturis. De hac porro vnione, Concilium **ALEXANDRINVM**, cui praesedit Cyrillus, epistola transmissa ad Nestorium, sic eisdem Catholicae confessionem describit. *Vnus est Christus Filius & Dominus, non velut coniunctionem quamlibet in unitate dignitatis, & auctoritatis hominis habentis ad Deum. Non enim potest vnire naturam sola dignitatis equalitas. Denique Petrus & Ioannes equalis sunt ad alterum vnique, propter quod Apostoli & sancti discipuli esse monstrantur: verum tamen vnusque non vnus est, nec iuxta colationem, vel connexionem, modum coniunctionis aduerentem. Hoc enim ad vnitatem non sufficit naturalis, nec secundum participationis effectum, sicut nos etiam adhaerentes Domino vnus cum eo spiritus sumus imo potius coniunctionis nomen evitamus, tanquam non existens idoneum, quod significet unitatis arcana. Sed neque Deum, aut Dominum Christi, verbum Dei Patris asserimus, ne iterum manifestis in duo diuidamus vnum Christum Filium, & Dominum, & in crimen sacrilegi recidamus, Deum illi se ipsum facientes & Dominum. Vnius quippe Deus verbum carnis, secundum substantiam Deus quidem est omnium & dominator vniuersitatis: verum tamen nec seruus est sibi ipse, nec Dominus: quoniam ineptum est, vel potius impium hoc sentire vel dicere. Quamuis enim dicat Deum suum Patrem, cum sit Deus & de substantia eius: tamen nullatenus ignoramus, quod manens Deus, homo quoque factus sit, qui sub Deo iuxta debitam legem naturae humanitatis existeret. Ipse vero sibi, quomodo vel Deus poterit esse, vel Dominus? Ergo sicut homo, quantum decet excarnationis mensura congruit, sub Deo se nobisum esse disseruit. Hoc etiam, quomodo sub lege factus est, quamuis ipse promulgauerit legem, & legislator ut Deus exciteret. Caueamus de Christo dicere: (verba Nestorij) Propter assumptam, veneror assumptum, & propter inuisibilem, adoro visibilem (Patres autem) Horrendum vero super hoc est etiam illud dicere. Is qui susceptus, cum eo, qui suscipit, conuincatur Deus. Qui enim hoc dicit diuidit iterum in duos Christos eum, qui vnus est, hominem scorsum in parte, & Deum similiter in parte constitutus. Evidenter enim denegat vnitatem, secundum quam non aliter cum altero coadoratur aut conuincatur Deus, sed vnus intelligitur Christus Iesus Filius Dei vnigenitus, vna seruante cum propria carne venerandus. Constatemur etiam, quod idem ipse qui ex Deo Patre natus est Filius vnigenitus Deus, licet iuxta naturam suam expers passionis extiterit: pro nobis tamen secundum scripturas passus sit, & erat in crucifixo corpore propriae carnis, impassibiliter ad se referens passiones, &c. Vide loco memorato. Tum sic concludit. *Quacumque voces, quas protulit in Evangelio Christus de seipso, vni persona cunctas ascribimus, vni hypostasi vel substantiae, verbi scilicet incarnati: quia vnus est Dominus Iesus Christus, &c.* Eandem doctrinam **CYRILLVS** Alexandrinus memoratus defendit anathematismo 2. 3. 4. & 8. vt in diuersis locis reposuimus. Idem libro de incarnatione vnigeniti capite 7. Et si alij (ait) simili appellatione vocati sint Christi, vnus tamen est per quem omnia Iesus Christus: non quod homo sit factus opifex omnium, sed quod Deus verbum, per quem omnia facta sunt, similiter ac nos participauit carni & sanguini, & nuncupatus sit homo, non tamen perdidit esse quod erat. Ita enim & in carne factus*

Concilium Alexandrinum sub Cyrillo.

Nestorij indicium reprobati.

Hypostasis. Cyrillus Alexandrinus.

Cyrillus.

intelligitur opifex omnium. (Et eiusdem libri capite 7.) *Vnio (ait) vel adunatio multis modis impletur. Seruati enim nonnulli affectu vel voluntate, & discordantes inter se, adunari dicuntur per reconciliationem socialem deposita similitate: adunari autem dicimus, & quae sibi conglutinantur, sine modis alijs conferuntur aut per compositionem. Quoties igitur adunatum esse nostrae naturae Dei verbum dicimus, omnium humanae cogitationis adunationis eius modus videtur esse superior. Neque per superscriptos modos facta est arcana illa, & nulli penitus nota: sed & nihil mirum, si in huiusmodi cogitatione vincamur, cum res nostras quomodo se habeant inquirentes, ultra modum nostrae mentis inuentionem esse consistamus. Quis namque modo animam hominis suo corpori adunatam esse putamus? Quis est qui possit exprimere? Tum capite 10. sic concludit. *Adunatum ergo fuit sancta carni Deus verbum, & animam rationabilem, quae corpori inerat, propriam fecit: & tamen naturae suae substantiae inconfuse manserunt. Hoc figuratum per arcam & tabernaculum veteris testamenti describit prolixo sermone. Item & in defensione sui 3. anathematismi: Non igitur (ait) confundentes naturas, neque ipsas inter se confermentantes, sicut dicit aduersarij naturalem dicimus factam esse vnitatem: sed ex duabus rebus dissimilibus, deitate inquam & humanitate, vnus esse factum Christum & Filium & Dominum affirmamus. Reliqua vide in vocabulis, Trinitas, Symbolum, &c.**

VNITAS.

Vnitas Ecclesiae.] Lege, Ecclesiae vnitas, &c.
Vnitas Christianorum.] **IGNATIVS MARTYR** epistola ad Magnesianos: *Omnes (ait) in idem vna oratione conuenit, vna deprecatio communis esto, vnus animus, vna spes in charitate in fide immaculata, in Christum Iesum, quae re nihil praestantius est. Omnes quasi vnus ad templum Dei concurrite, sicut ad vnum altare, sicut ad vnum Iesum Christum pontificem, &c.* Idem ad Philippenses eadem repetit. ubi de vnica Ecclesia, vnico baptismo, vnica fide pertractat. Et epistola ad Philadelphenses in initio: *Vi filij lucis (ait) id est, veritatis, fugite diuisionem vnitatis, & malam doctrinam hereticorum, a quibus conquinatio peruasit in omnem terram. Vbi autem pastor est, illic stant aues sequimini, multi enim lupi pellibus ovium induti, mala voluptate captiuos deinunt ad Deum aduenientes: sed in vnitate vestra locum non sunt habituri. Et iterum epistola ad Policarpum: *Vnitas (inquit) sit tibi cura, quae nihil melius est. Et MARTIALIS APOSTOLVS* epistola ad Burdegalenses capite 12. eadem penae verba repetit. Demum quanta praecis temporibus esset vnitas Christianorum, ostendit **TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS** libro Apologetico aduersus gentes capite 31. nam arguit Gentiles, qui Christianos subsannabant, eo quod se fratres mutuo vocarent. *Corpus (inquit) sumus de conscientia religionis, & disciplina veritate, & spei federe. Coimus in eorum & aggregationem, ut ad Deum quasi manu facta precationibus ambiamus orantes. Sed & quod fratres nos vocamus, non alias opinor insaniunt, quam quod apud ipsos omne sanguinis nomen de affectione simulatum est. Fratres enim vestri sumus iure naturae, matris vnus, & si parum homines vos, quia mali fratres. At quanto dignius fratres & dicuntur, & habentur, qui vnum Patrem Deum agnouerunt, qui vnus spiritum biberunt**

Vnio & adunatio multis modis impletur.

Ignatius Martyr.

Qua pulchre nostra secula praefigebat.

Martialis Apostolus.

Tertullianus Carthagenis.

Omnes nos fratres sumus iure naturae.

sanctitatis, qui de uno vtero ignorantia eiusdem, ad unam lucem expiraverunt veritatis. Sed eo fortasse minus legitimi existimamur, quia nulla de nostra fraternitate tragedia exclamavit, vel quia ex substantia familiari fratres sumus, quae penes vos ferè dirimit fraternitatem. Itaque qui animo animaque miscemur, nihil de rei communicatione dubitamus, omnia indifferenta sunt apud nos, praeter uxores, &c. Et CYPRIANVS CARTHAGINENSIS libro primo epistolarum, epistola sexta, ad Magnum, multa de unitate disserit. Vide, Ecclesia unitas loco allegato. Hinc LEO PRIMVS epistola quarta ad Theodosium Augustum. Quid rebus humanis ad exorandam misericordiam Dei efficacius suffragetur, quam si una gratiarum actio, & unius confessionis sacrificium maiestati eius ab omnibus offeratur, in quo & sacerdotum & cunctorum fidelium iudicium erit plena devotio, si in his quae per unicum Dei Filium Deum verbum nostra redemptione sunt gesta, nihil aliud sentiantur, quam quod ipse predicari de se iussit & credi. Hoc autem qui voluerit negare (ait idem epistola 43, ad Pulcheriam Augustam) testificante lege, credentibus patriarchis, ammentibus prophetis, predicante Evangelio, docentibus Apostolis, & toto modo consentiente, & sacramentum incarnationis, virginis matris partum, carnis & anima veritatem, in Dei Filio manere inseparabiliter in unitate personae non admittit, extra sacramentum corporis Christi, extra unitatem est nominis Christiani, De unitate ZENO IMPERATOR epistola ad populum Alexandriae, Aegypti, Lybiae, & Pentapolis, elegantissime disserit, vt refert Liberatus Carthagenensis in breuiario de causa Nestoriana capite decimo octavo, & Nicephorus Callistus libro decimo sexto, capite duodecimo, vide loco allegato.

VOLUNTAS.

Voluntas Dei & hominis.] Concilium ARAVVICANVM II. canone vigesimo tertio. *Suam voluntatem homines faciunt, non Dei, quando id agunt, quod Deo displicet. Quando autem ita faciunt quod volunt, vt diuina seruiant voluntati, quamuis volentes agant quod agunt, illorum tamen voluntas est à quo preparatur, & obicit quod volunt.*

VOTVM.

Vota solemnia & particularia antiquo ritu defenduntur.] De votis quae solent in monachorum solenni professione emitti suo loco iam diximus, videlicet in vocabulo, Monachus, Monialis. Ideo autem sufficiat te praemonuisse, quandoquidem non aequum censemus quod iam copiose semel probatum est, iterum reuoluere. De votis item clericorum, habes luculenter digesta partum decreta in vocabulo, Caelibatus. De votis item quae sunt peregrinationis gratia, habes in vocabulo, Peregrinatio. Ibidem ergo ex DIONYSIO AROPOGITA, & PHILONE IYDAEO discis, antiquissimum morem fuisse vota uouere, & reddere per solemnem professionem SOZOMENVS SALAMINVS libro sexto, historiae Ecclesiasticae capite vigesimo nono, & reliquis, satis demonstrat vricos Patres voto se vel continentiae, vel paupertatis, vel obedientiae astrinxisse. Vide & NICEPHORVM CALLISTVM libro vndeci-

mo, capite trigesimo septimo, & reliquis. Porro VRBANVS I. epistola prima ad omnes fideles: *Quicumque vestrum (ait) communem vitam susceptam habet, & vniu. se nihil proprii habere videat, ne pollicitationem suam irritam faciat: sed hoc quod Domino est pollicitus, fideliter custodiat, ne damnationem, sed premium sibi acquirat: quoniam satius est non uouere, quam votum, pro vt melius potest, non perficere. Grauius enim puniuntur qui votum fecerunt, aut fidem perceperunt, & votum non perfecerunt, aut in malis vitam finierunt, quam illi, qui vitam sine voto finierunt, aut sine fide mortui sunt, & bona egerunt opera, &c.* Votorum meminit TERTULLIANVS CARTHAGINENSIS libro de ieiunio aduersus Psychicos, dū illos perstringit, quod ieiunia noua accusarent. *Nec nouum (inquit) quod semper, nec vacuum quod vile. Sed & illud in medio est, quaedam ex his officia à Deo homini imperata legem constituisse, quaedam ab homine Deo oblata votum expunxisse: tamen & votum cum à Deo acceptatum est, legem in posterum facit per auctoritatem acceptatoris. Exinde enim faciendum mandauit, qui factum comprobauit. Et iterum libro de oratione. *Votum (ait) Christianorum, confusio nationum, exultatio Angelorum, &c.* Et CLEMENS ALEXANDRINVS emittendi voti Castitatis meminit libro tertio, Stromatum. *Est (inquit) continentia corporis despicientia conuenienter pactis conuenit, cum Deo iniis.* Hinc de Beatissima virgine Maria loquitur GREGORIUS NISSENVS oratione in die Natiuitatis Domini habita, quod perpetuum votum castitatis emiserit, sicut & obedientiae, vt iam cum alijs innumeris testimonijs patrum citauimus in vocabulo, Monialis Virgo, &c. Ne te pigeat locum reuoluere, cum alijs iam praefixis. Denique ORIGENES ADAMANTIVS homilia vigesima quarta in Numeros: *Scio (inquit) diuersa vota in scripturis referri. Anna quidem uouit Deo fructum ventris sui, & Samuelem consecrauit in templo. Alius quocumque sibi post victoriam redempti occurrisset uouit Deo, & occurrente filia lachrymanda persoluit. Alij vitulos, aut arietes, aut domos, aut alia eiusmodi ratione carentia vota offerunt Deo: ille uero, qui appellatur Nazareus semetipsum deuouit Deo. Hoc est enim votum Nazaraei, quod est super omne votum. Nam filium offerre, vel filiam, aut pecus, aut praedium, hoc votum extra nos est: semetipsum Deo offerre, & non alieno labore sed proprio placere, hoc est perfectissimum, & eminentius omnibus votis. Quod qui facit, imitator est Christi, &c.* Hinc Concilium GANGRENSE canone vigesimo primo, *Nos uirginitatem cum humilitate admiramus, & continentiam cum castitate & religione Deo acceptissimam dicimus, & renunciationem secularium negotiorum, atque actuum cum humilitate approbando laudamus.* Et Concilium ARAVVICANVM I. trium similiter votorum canone vigesimo octauo, meminit, vt reposuimus supra, Monialis. Et ARAVVICANVM II. canone vndecimo, *Nemo (ait) quicumque Domino recte uouerit, nisi ab ipso acceperit, sicut legitur. Quae de manu tua accepimus, damus. Et BASILIUS MAGNVS in sermonibus Asceticis, siue de institutione monastica, sapienter votorum meminit, vt iam alibi diximus. Et AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro primo de Cam & Abel, capite octauo, *Prima (inquit) voti gratia, est celeritas solutionis. Melius est enim non uouere votum, quam uouere & non reddere. Cum enim moram facis non reddis votum. Est autem postulatio bonorum à Deo***

Vurbanus.

Tertullianus Carthagenf.

Gregorius Nissenus.

Origenes Adamaucius.

Concilium Gangrense sub Syluestro 1.

Vide tria vota.

Concilium Arauicani 1. & 2. Paralip. 29.

Basilus Magn.

Ambrosius Mediolanensis.

Cyprianus Carthagenensis.

Leo 1.

Zeno Imperator.

Concilium Arauicani sub Leone 1.

Dionysius Aropegita Philo Iudaeus. Sozomenus Salaminius.

Nicephorus Callistus.

cum soluendi muneris promissione. Et ideo cum impenetraveris quod petisti, ingrati est tardare promissum, &c. Idem in exhortatione ad Virgines soluendi voti sapienter meminit. Et GREGORIUS NAZIANZENSIS oratione decima quarta in Patrem suum Gregorium: *Nos (inquit) antequam nasceremur, Deo uouit Mater, nequaquam de futuro sollicita, & quam primum nati essemus, Deo se nos oblaturos promisit, nec oratione sua à Deo est defraudata, nec is hostiam sibi oblatam reiecit. Eadem de eodem testatur GREGORIUS PRESBYTER in eius vita, AVGVSTINVS HIPPO- NENSIS libro de sancta uirginitate capite uindicatio. Si enim, quod nullo modo dubitandum est, ad offensionem Christi pertinet, cum membrum eius fidem non seruiat marito: quanto grauius offenditur, cum illi ipsi non seruiatur fides, in eo quod exigit oblatum, qui non exegerat offerendum? Cumenim quisque non reddat, quod non imperio, compulsus, sed consilio communitus uouit, tanto magis fraudati voti auget iniquitatem, quanto minus habuit uouendi necessitatem. Hinc OLYMPIODORVS DIACONVS Constantinopolitanus in caput quintum, Ecclesiasticae exponens illud, *Sicut uouisti votum Deo, ne moreris illud reddere, &c. Votum est (ait) cum quid Deo pollicemur nos redditurus. Vouerunt autem Deo & pollicemur, non pecunias modo, sed uirginitatem uictus & castitatem, & quae sunt generis eiusdem. Quia ergo stultus per sepe pollicitorum poenitentia subditi ac dolor, uolentes vota persolvere hortatur, ut citò ac uoluciter quae promissimus Deo reddamus. Malum est, proculdubio, ac detestabile, si nihil unquam uelis Deo tribuere: multo tamen est peius, si pollicearis te Deo quid daturum, neque persoluas. Duobus igitur, propositis malis, bonum dicit quod minus est malum, dum dicit, melius est te non uouere, quam post votum promissa non reddere, &c.* Denique votorum solemnem memoriam facit FVLGENTIUS RVSSENSIS epistola prima de coniugali debito, per totam epistolam, ubi satis ostendit, quàm Deo sit gratum & acceptum votum, quod rationabiliter est emissum, quod omnino irreuocabile censet. *Quam sit (ait ad calcem) malum, quamque sollicitè effugendum, si quis de hoc, quod Deo uouerit, aut retinere, aut repetere aliquid mortifera prauaricatione pertinet, exemplo sunt Ananias & Saphira, quos de pretio agri quandam partem insideliciter subrahentes, non solum uox Apostolica, tanquam diuini iuris peruersos, increpauit, sed etiam seueritas iustitiae caelestis occidit.* Proferat praeterea veteris legis testimonia, quibus licitum esse vota emittere comprobatur. Denique Concilium AQUIGRANENSE I. canone 112, ex autoritate Augustini omnino vota emissa obligare comprobatur. Verum alibi illud inferuimus. Vide professio, & proprietatis. Sic & CAROLVS MAGNVS circa medium uoluntatis constitutionum suarum vota obligare constanter asseuerat. Lege ea quae reperies in decretalibus GREGORII IX. libro tertio, titulo trigesimo primo, de uoto & voti redemptione per totum. Et BONIFACIVS VIII. in sexto decretalium libro tertio, titulo, decimo quinto, capitulo unico. *Quod votum debeat dici solenne, &c.* Et in extraneagante IOANNIS XXII. titulo sexto, capitulo unico, *Antiqua concensationi finem cupientes imponere, &c.* Porro de votis irtractabilibus Concilium BITERRENSE canone decimo quinto, & decimo sexto, loquitur. Siquidem monachi & canonici Regularibus proprietate voto emissum*

Gregorius Nazianzenus.

Gregorius Presbyter. Augustinus Hippontensis.

Olympiodorus diaconus nouae Romae.

Votum quid.

Fulgentius Ruspensis.

Concilium Aquigranense.

Carolus Magn.

Gregorius 9.

Bonifacius 8.

Ioannes 22.

Concilium Biterrense.

omnino interdicit. Super cuius solutione (ait) sicut & castitatis, nec summus Pontifex potest dispensare. Qui uero in ea inuenit fuerint mortui, excommunicatione notentur, & sepultura a fini sepeliantur, &c. Vide in vocabulo, Proprietas, &c. Porro Concilium SENONENSE contra haereticorum strophas pro votis certat autoritate sacrae scripturae, in medium illud Euangelij proferens. *Sunt Eunuchi qui se castrauerunt propter regnum caelorum. Sed & teste Apostolo (ait) certa damnatio est Viduarum, quae primam fidem irritam fecerunt: non quam baptismo qui nuptiarum fœdera non respuit, sed iuxta expositionem Concilij Carthagenensis (allegati à Gratiano causa uigesima septima, quaestione prima, capite, Sicut bonum) quam perpetua castitatis professione spondidissent. Ab hoc autem perpetua castitatis voto, qui Christum aliquando debortantem facit, in eum blasphematur, & Apostolo contrarius est, qui palam, nec semel tantum ad perpetua uirginitatis obseruantiã instigasse legitur. Ceterum cum Christum suadeat, ut qui uult perfectus esse abneget semetipsum & tollat crucem suam, vadat & uendat omnia quae habet & det pauperibus, ad perpetua profectio tum obedientiae, tum paupertatis uota cohortatur. Si quis igitur votum aliquod huiusmodi uouerit Domino, etiam si perpetuum fuerit, non faciet irritum uerbum suum, sed Deipara uirginis, Annae matris Samuelis, & Rechabitarum exemplo, omne quod promissum implebit, neque tardabit reddere, sed quae semel de labijs suis egressa fuerint obseruabit, & faciet sicut promisit Domino: quandoquidem ruina est Domini deuotare sanctos, & post uota retractare. Quod si quis fecerit, aut haeretica prauitate corruptus fecerit, facere licitum esse docuerit, is uelut iuris tum diuini, tum naturalis infractor, ne dum sacro sanctis Concilijs iniurius, condigna per suos superiores animaduersione plectatur. Trium Votorum essentialium etiam Concilium BASILEENSE sessione decima quinta meminit, & Concilium TRIDENTINVM sessione uigesima quinta, quae fuit nona, sub Pio quarto, uerum reposuimus ea supra, &c. Monasteria, &c. diffor. Vnde etiam FACVLTA LOVANIENSIS articulo trigesimo secundo: *Certum est (ait) non peccare eos, qui uouent Deo uota Religionis aut alterius rei, uotaque illa erga Deum hominem obligare, nec repugnare libertati Euangelicae, quae militat contra peccatum, & contra omnia cuiusuis generis machinamenta, & animam prepedire moluntur, ne se Deo totaliter dediderit, & seruitio eius addicat: non autem contra uota, aut licita promissa per iuramenti sacramentum facta, aut contra debitam superioribus iam Ecclesiasticis, quam secularibus obedientiam. Et FACVLTA PARISIENSIS articulo uigesimo quinto, *In conscientia foro uota obligant, etiam si monastica sint, perpetua scilicet continentiae, paupertatis & obedientiae. Lege alijs in uocabulis iam antè praemonstratis.***

Votum illicitum soluendum.] Vide, Iuramentum, &c.

Votum emittere nullus cogatur.] Vide, superius.

Votum continentiae emissum an soluat matrimonium.] Vide positum supra, Matrimonium, &c.

VSVRA.

Vsura Ecclesiasticis uiris interdicitur.] Non solum autem Ecclesiasticis uiris, sed &

Concilium Senonense.

March. 19.

1. Timoth. 5.

1. Corinth. 5.

1. Coriath. 7. Lucae 2. Matth. 19.

Numeri 30. Deuter. 21. Lucae 1. 1. Regum 11. Ieremie 35. Proverb. 10.

Concilium Basileense generale.

Concilium Tridentinum generale. Facultas Louanienfis. Facultas Parisiensis.

omnibus Christianis, vt facile possemus ex auctoritate scripturæ, & Patrum omnium demonstrare, nisi me prolixitas operis coartaret. Sed quia de disciplina Ecclesiastica intendimus specialiter, loqui, idè quantum vltimum debeant clerici omnes fugere & euitare, paucis docendum est. Itaque CANON APOSTOLO RV M XLIV. allegatur à Gratiano distinctione quadragesimaseptima, capite, Episcopo, & ab luone libro tertio, decretorum. Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, (ait) *Vsuras a debitoribus exigens, aut desinat, aut certe damnetur.* Iuo addit, & *communione priuetur.* Hunc canonem allegat Concilium NICÆNUM I. canone decimo octauo, & sic loquitur, & allegatur à Gratiano causa decima quarta, quæstione quarta, capite, Quoniam multi. *Quoniam (ait) multi clerici avaritiæ causa turpia lucra sectantes, obliu sunt diuini præcepti, quod dicitur est, qui pecuniam suam non dedit ad usuram, feneratoris censuras exigunt, statuit hoc sanctum Concilium. Si quis inuentus fuerit post hanc definitionem usuras accipere, vel eò quolibet tali negotio turpia lucra sectari, vel etiam species frumentorum ad septimum dare, omnis qui tale aliquid commentatus fuerit ad quæstum, abscondatur à clero, & alienis ab Ecclesiastico habeatur gradu. Hunc canonem, & Apostolicum præmissum, repetit Concilium GENÈRALE VI. canone decimo, & Concilium ARELATENSE II. canone decimo quarto, & Concilium Aquigranense primo, canone quadragesimo. Porro simile est quod etiam statuit Concilium ELIBERINVM canone vigesimo, & allegatur à Gratiano distinctione quadragesimaseptima, capite, Si quis clerico. & ab luone libro tertio, Si quis (ait) *clericorum detestus fuerit usuras accipere, placuit degradari & abstinere. Si quis etiam laicus accepisse probatur usuras, & promiserit corruptum se iam cessaturum, nec ulterius exalturum, placet ei veniam tribui: Si vero in ea iniquitate durauerit, ab Ecclesia sciat se esse proiciendum.* Idem omnino statuit Concilium ARELATENSE I. canone duodecimo, & allegatur à Gratiano causa decima quarta, quæstione quarta, capite, ministri. Similiter idem repetit Concilium CARTHAGINENSE IV. canone 67. & allegat Gratianus distinctione quadragesimaseptima, capite, Seditonarios, &c. Porro sic statuit Concilium CARTHAGINENSE I. canone decimo tertio. *In nostro concilio statutum est, vt non liceat clericis feneratori: quia quod in laicis reprehenditur, id multo magis in clericis oportet prædamari vniuersi dixerunt: nemo contra prophetas, nemo contra Euangelia facit sine periculo.* Hunc canonem renouat Concilium HIPPOENSE canone vigesimo quarto, & Concilium Aquigranense primum, canone 61. Hinc IULIUS I. decreto, quod allegat Gratianus causa decima quarta, quæstione quarta, capite, Quicunque. Et Iuo libro tertio, *Quicunque tempore messis vel vindemie, non necessitate, sed propter cupiditatem, comparat annonam, vel vinum: verbi gratia, de duobus nummis comparat modium vni, & fornat vsque dum vendatur denariis quatuor, aut sex, aut amplius, hoc turpe lucrum dicimus.* Et Concilium LAODICENVM canone quinto, allegatur à Gratiano distinctione quadragesimosexto, capite non licet. *Non licet feneratori ministris altaris, vel in sacerdotali ordine constitutis, vel usuras, vel lucra, que seculis dicuntur, accipere.* Hunc canonem renouat Concilium Aquigranense primum,*

canone septuagesimo quinto, & Concilium CARTHAGINENSE III. canone decimo sexto, & allegatur à Gratiano causa decima quarta, quæstione quarta, capite, Nullus. *Nullus clericorum amplius recipiat, quam cuiquam accommodauerit. Si pecuniam, pecuniam accipiat speciem dandam quantum dederit accipiat, & quidquid aliud tantum, quantum dederit accipiat.* Hunc canonem refert etiam MARTINVS BRACARENENSIS in collectorio capite 62. & allegatur à Gratiano vbi supra capite, Si quis. Hunc quoque canonem citat Concilium VORMATIENSE canone 69. & GELASIVS I. epistola prima, ad Episcopos Lucaniæ Brutiorum, &c. capite decimo septimo, & allegatur à Gratiano distinctione 88. capite consequens. Et Concilium AGATHENSE, vt citat Gratianus causa decima tertia, quæstione tertia, capite, Vsuras. *Vsuras est (ait) vbi amplius requiritur, quam datur: verbi gratia: si dederis solidos decem, & amplius queseris, vel dederis frumenti modium vnum, & super aliquid exegeris.* Eadem CAROLVS MAGNVS capite vndecimo Constitutionum, omnino denitari præcipit. Porro vitandam cleris vsuram docet LEO I. epistola prima, ad Episcopos Campaniæ, Tusciæ, Piceni, &c. capite tertio, & quarto, vbi prohibet ne suo vel alterius nomine clerici fœnus exercent, aliter facientes ab officio suspendantur. Eadem renouat etiam Concilium TURONENSE I. canone decimo tertio, vbi vetat ne aliquis clericus, qui negotiandi studium habere voluerit, vsuras accipiat: quia scriptum est: *Qui pecuniam suam non dedit ad usuram.* Hoc repetit Concilium RHEMENSE canone trigesimo secundo, & Concilium TARRACONENSE canone secundo, & allegatur à Gratiano causa decima quarta, quæstione quarta, capite, Canonum, &c. Canonum status firmatus est, vt quicumque in clero esse voluerit, emendi villis vel vendendi carius studio non utatur. Certe si hoc voluerit exercere, cobibetur à clero. Et canone tertio, & allegatur ibidem capite, Si quis. *Si quis clericus solidum in necessitate præstiterit, hoc de vino, vel frumento accipiat, quod mercandi causa tempore statuto decretum fuerit venundari. Caterum si speciem non habuerit necessariam, ipsum, quod dedit, sine vilo augmento recipiat.* Et Concilium AVRELIANENSE III. canone vigesimo sexto, Clericus, à diaconatu & supra, pecuniam non commode ad vsuras, nec de præstitis beneficijs quocquam amplius, quam datur, speret: neve in exercendis negotijs turpis lucri cupiditate versetur, sicut publici negociatores, qui ad populares pensam obseruant, aut sub alieno nomine interdita negotia audeat exercere. *Quod si quis aduersum statuta venire præsumpserit, communionem concessa ab ordine regradetur.* Eadem renouat Concilium MOGUNTINVM I. canone decimo, & Concilium AQUIGRANENSE II. canone octauo, de ordine rectorum & Concilium MELDENSE canone quinquagesimo quinto, vbi allegat præmissum canonem decimo octauum, Nicæni primi, Concilij. Porro de vsura clericis vitanda, ALEXANDER III. parte decima sexta Concilij Lateranensis quod celebravit capite tertio, scribens lanuensi Archiepiscopo, ait. *Quoniam non solum viris Ecclesiasticis, sed etiam quibuslibet alijs periculosum est vsurarum lucris intendere, auctoritate presentium tibi duximus iniungendum, vt liceat tibi clericos tuos, qui de possessionibus vel arboribus, quas tenere in pignore noscuntur, sortem*

Concilium Carthagen. 3.
Martinus Bracaren. 5.
Gelafus 2.
Concilium Agathense.
Vsuras quid.
Carolus Magnus Leo 1.
Concilium Turonense 1.
Concilium Rhemens. Concilium Tarraconense.
Concilium Aurelianense 3.
Vt publicè qui ad populū responsum negociatores obseruant.
Concilium Moguntinum 1.
Concilium Aquigranense 2.
Concilium Melden. 5.
Alexander 31

Canon Apostolorum.
Concilium Nicænum I. generale.
Psal. 14.
Concilium Constantinopolit. 3. generale.
Concilium Arelatense 2.
Concilium Eliberinum.
Concilium Arelatense 1.
Concilium Carthagenense 4.
Concilium Carthagenense I. sub Marco 1.
Concilium Hipponense.
Iulius 7.
Concilium Laodiceum.

suam deductis expensis receperunt, ad eandem pignora restituenda, sine vsurarum exactione, Ecclesiastica distributione compellerent. Et capite nono, ibidem subditur. Hæc omnia inserta reperies, & multo plura in decretalibus GREGORII X. libro quinto, titulo decimo quinto, per totum. Lege & BONIFACIVM VIII. in sexto decretalium libro quinto, titulo quinto, de vsuris, ex Concilio Lugdunensi generali sub Gregorio decimo. Incipit, *Vsurarum voraginis, &c.* Lege & in CLEMENTINIS V. libro 5. titulo 5. ex Concilio Generali Viennensi sic incipit, *Ex gravi ad nos insinuatione peruenit, &c.* Vide & sequentia.

Vsuras multiplex describitur & vetatur. Illud possemus amplificare ex libris Ambrosij, Augustini, Hieronymi, &c. Sed sufficit quod Concilium PARIENSE III. libro primo, capite quinquagesimo tertio, statuit. *Cum multa (inquit) & innumera sint mala, quibus & Deus offenditur, & Regnum Christianorum periclitatur, Deoque detestabile avaritiæ genus, quo indubitanter & Deus ad iracundiam prouocatur: quia eo præceptis eius resistatur, & misericordia humana præcepta diuina transgredienti augmenta damnationis præparantur: eo quod scilicet quidam clericorum & laicorum obliu præceptionis Dominice, qua dicitur, pecuniam tuam non dabis ad usuram, & frugum superabundantiam non exiges, ego Dominus Deus vester: In tantam turpissimam lucri rabiem exarserunt, vt multiplicibus atque innumeris vsurarum generibus, sua adinventione & cupiditate repertis, adeo pauperes Christi affligant, vt exceptis alijs oppressionibus, quibus ad iniuriam Dei atrociter cruciantur, hoc speciali malo multi eorum fame & egestate confecti pereant. Multi etiam hac oppressionem compulsi, proprijs deuelictis, alienas incolatus gratis terras expectant. Famis præterea tempore cum quispiam pauper, omnium rerum penuria attonnatus, ad aliquem feneratorum veni, vt pote frater ad fratrem quos constat vno pretioso Christi sanguine redemptos, petens ab eo suas miserabiles necessitates subleuari, sibi id quo indiget commodari, taliter sibi ab eo solet responderi. Non est mihi frumentum, aut aliud quid, quod in cibum tibi sumere vis ad mutuandum, sed magis ad venundandum. Si vis emere fer pretium & tolle. Cui pauper: non est mihi (inquit) quicquam pretij, quo emere id quo indigeo valeam. Sed peto ab te vt miseraris mei, & quomodocunque vis mihi quod peto, ne fame peream, mutuum porrige. Fenerator è contra. Quot modo denarijs possim modium frumenti mei vendere, aut tot denarios tempore fructus noui mihi redde, aut certe eorum pretium in frumento & vino, & ceteris quibuslibet alijs frugibus ad plenum supple. Unde enenire solet, vt pro vno frumenti modio taliter mutuato, res aut certe quatuor modij à pauperibus tempore messis violenter exigantur. Quod & de modio vini similiter fieri solet. Sunt & alij modi, & multe calliditates quorundam feneratorum, quibus pauperes exhauriuntur & paupertati addicuntur, quas enumerare longum esset. Porro prohibitam vsuram veteris & noui testamenti auctoritatibus prouident patres eiusdem Concilij, & subiungunt. Miserabilis plane res est, & valde desenda, quando quis pro facultatibus mundi, quarum momentaneus possessor existit, quia eas fratribus indigentibus charitate dictante non impertit, & gloriam Christiani nominis sibi adimit, & Deum qui charitas est amittit. Porro Concilium VALENTINVM Gallie 3.*

Gregorius 9.
Bonifacius 8.
Clemens 5.
Concilium Parisiense 3. sub Luthario & Ludouico Imper.
Leut. 22.
Verba vsurariorum & feneratorum.
Exod. 22.
Leuitic. 25.
Deuteron. 18.
Ezechiel 18.
Psal. 14.
Amos 8.
Galat. 6.
Concilium Valentini Gallie 3.

canone 10. *Vsurarum (ait) turpia lucra iterum canonica severitate inbibemus. Repete, tam multa decreta superius allegata, & adiunge quod sequitur.* Vsuras cum Iudæis omnino prohibetur. Concilium LATERANENSE sub Innocentio 3. canone 67. *Quando amplius Christiana religio ab exactione compescitur vsurarum, tanto grauius super his Iudeorum perfidia insoluit, ita quod breui tempore Christianorum exhauriunt facultates. Nolentes igitur in hac parte prospicere Christianis, ne à Iudæis immaniter aggrauentur, synodali decreto statumimus, vt si de cetero quocunque pretextu, Iudæi à Christianis graues & immoderatas vsuras excoferint, Christianorum eis participium subtrahatur, donec de immoderato grauamine satisfecerint competenter. Christiani quoque, si opus fuerit, per censuram Ecclesiasticam, appellatione postposita, compellantur ab eorum commercijs abstinere. Principibus autem iniungimus, vt propter hoc non sint Christianis infestis, sed potius à tanto grauamine Iudæos studeant cobibere: ac eadem poena Iudæos decernimus compellendos, ad satisfaciendum Ecclesijs pro decimis, & oblationibus debitis, quas à Christianis de domibus & possessionibus alijs percipere consueverant, antequam ad Iudæos quocunque titulo deuenissent, vt sic Ecclesia conferuentur indemnes. Eadem renouat Concilium NARBONENSE canone 2. lege in vocabulo, Iudæus, & in decretalibus sexto, decretalium, & Clementinis, locis præcedenti pagina assignatis.*

Vsuras an pia causa possit committi. Lege in decretalibus Gregorij 9. libro quinto, titulo 15. per totum, vbi etiam inseritur decretum ALEXANDRI II. quod habetur parte 16. Concilij Lateranensis sub eodem celebrati ad Archiepiscopum Panormitanum. Super eo, quod à nobis tua discretio postulat, verum possit in recipienda pecunia ad vsuram fieri dispensatio, vt pauperes qui in Saracenorum captiuitate tenentur, per eandem passim pecuniam liberari: presentibus tibi litteris duximus respondendum, quod cum vsurarum crimen vniuersæ testamenti pagina detestetur, super hoc dispensationem aliquam non videmus admittendam: quia cum scriptura sacra prohibeat, vel pro alterius vita mentiri, multo magis prohibendum est, ne quis in redimenda vita captiui, vsurarum crimine inuoluetur. Vide loco allegato.

Vsuras data pecunia, an reddi liceat. Lege in decretalibus & sexto decretalium, atque in Clementinis, locis præcedenti pagina annotatis. Porro ALEXANDER III. parte decima sexta, Concilij Lateranensis quod celebravit capite quarto, Vigileni Episcopo. *Debitores (ait) ad soluendas vsuras, in quibus se obligauerant cogi non debent, nisi eas iuramento soluere teneantur. Si vero de ipsarum solutione iuramentum fecerint, cogendi sunt Domino reddere iuramentum, vt à creditoribus absoluantur: & cum vsura soluta fuerint, creditores ad eas restituendas Ecclesiasticas, si necesse fuerit, cogendi sunt seueritate. Eadem capite sexto, sequenti Vintonensi Episcopo. *Vtrum clericus sit cogendus vsuras creditori soluere, respondetur, quod cum periculosum sit omnibus Dei fidelibus vsuras recipere, ad earum solutionem nullus Christianus est cogendus, nisi iuramento, vel fide eas soluere teneatur, sed potius creditores ab vsurarum exactione Ecclesiastica debent coerceri sententia. Tum capite octauo, eidem Episcopo iniungit vt illos moneat, qui sortem suam de fructibus pignorum, vel aliunde, deductis expensis receperint, & per excommunicationem**

Concilium Lateranense sub Innocentio 3. partum 1215.
Concilium Narbonense sub Ludouico 9.
Alexander 3.
Alexander 3.

nis sententiam compellat, sublato appellationis remedio, vt debitoribus ipsi pignora sua sine difficultate & dilatione restituant.

VSVARI.

Vfurarij vt puniendi.] Lege in Gregorij 9. decretalibus libro quinto, titulo decimoquinto, de Vfuris per totum. & in sexto decretalium Bonifacij octavi. libro quinto, titulo quinto de Vfuris per totum, & in Clementinis Clementis quinti, titulo quinto, libri quinti, de Vfuris, &c. Porro Concilium LATERNENSE sub Alexandro tertio, parte 1. 25. Quia in omnibus ferè locis (ait) tantum vsuvarum exercitium inoleuit, vt multi alijs negotijs pratermissis, quasi licite vsuras exerceant, & qualiter virisque testamenti pagina condemnentur nequaquam attendant: ideo constituitur, vt vsurarij manifesti, nec ad communionem admittantur altaris, nec Christianam, si in hoc peccato decesserint, accipiant sepulturam, sed nec eorum oblationem quisquam accipiat. Qui autem acceperit, aut Christiana tradiderit sepultura, & ea, qua acceperit, reddere compellatur, donec ad arbitrium sui Episcopi satisfaciat, ab officij sui maneant executione suspensus. Hunc canonem ALEXANDER III. postea parte decimafexta, eiusdem Concilij capite quinto, renouat ad Salernitanum Episcopum, & quia quidam super hoc decreto plures prætendebant exculpationes iterum confirmat, & ait. Sine post, sine ante interdictionem prefatum de restituendis vsuris, vsuras receperim, cogendi sunt sub pena praxata eas, his, à quibus extorserim, vel eorum hereditarij, restituere, vel his non superstitibus pauperibus erogare, dum modo in facultatibus habeant unde ipsi restituere possint: cum iuxta verbum beati Augustini, non remittatur peccatum, nisi restituatur ablatum. Illi autem qui non habent in facultatibus, de quibus vsuras valeant restituere, non debent pena illa mulctari, cum eos nota paupertatis excuset. Possessiones vero qua de vsuris comparate sunt vendi debent, & ipsa pretia his, à quibus vsurae sunt extorta, restitui, vt sic non salum à pena ista, sed etiam à peccato, quod per vsurarum extorsiones incurrerunt, possint liberari. Hæc decreta renouat Concilium LVGDVNENSE generale sub Gregorio decimo cui THOMAS AQUINAS interfuit, qui de Vfuris doctissimum edidit tractatum, vt allegatur in sexto decretalium libro, quinto, titulo quinto, de Vfuris, vbi illis vsurarijs iniungitur restitutio Vsurarum sub pena anathematis & priuationis Ecclesiastica sepulturae. Porro Concilium NARBONENSE, quod nouissime prodijt in lucem canone 6. iubet vt singulis dominicis Vfurarij publice excommunicentur, vt alijs in vocabulis meminimus.

VXOR.

Vxoribus clericorum prohibentur nubere.] Concilium TOLETANVM I. canone 7. & allegat Gratianus causa 33. quaest. 2. cap. Placuit, vt si quorūcumque clericorum vxores peccauerint, (ne forte licentiam peccandi plus habeant) accipiant mariti hanc potestatem, preter necem custo diendi ac ligandi in domo sua, ad ieiunia salutaria non morti ferè eas cogentes, na vt inuicem sibi clerici pauperes auxilium ferant, si familia forte non habeant. Cum vxoribus autem ipsi qua peccauerint, nec cibos sumant, nisi forte ad timorem Dei acta peni-

tentia reuertantur. Et canone 18. simile quid præcipit. Si qua vidua Episcopi, aut Presbyteri, aut Diaconi maritum acceperit, nullus clericus, nulla religiosa cum ea conuiuium sumat, nunquam communicet, mortuam tantum ei sacramentum subueniat. Et Concilium EPAYNENSE sub Gelasio I. canone 32. Relictæ Presbyteri, siue diaconi, si cuiuscunque nupserint, catenas ab Ecclesia elongentur, donec a coniunctione illicita separentur. Idem Concilium IERDENSE vt allegat codex librorum 5. libro 2. capite 134. Idem quoque recenset MARTINVS BRACAREN- SIS, cap. 29. collectorij. Et allegatur à Gratiano distinct. 28. cap. Si qua Vidua. Eadem quoque renouat Concilium AVRELIANENSE I. Canone 15. & ibidem à Gratiano allegatur cap. si se. Si se quicunque mulier duplici coniugio, Presbyteri vel Diaconi relicta, coniuxerit, aut castigati separentur, aut certe, si in criminum intentione perstiterint, pari excommunicatione plectantur. Idem Concilium MATISCONENSE II. canone decimo sexto, vbi vbi præcipit. Si vxor clerici, Presbyteri, &c. nupserit, in cenobis puellarum Dei tradatur, & ibidem vsque ad exitum vite sua permaneat. Idem omnino statuit Concilium ANTISTODORENSE canone vigesimo secundo, & Concilium GENE- RALE VI. canone quadragesimo octauo, lege ea qua habentur in decretalibus GREGORII IX. libro tertio, titulo tertio, de clericis coniugatis, & sic incipit. Si qui clericorum infra subdiaconatum acceperint vxores, &c. Et in sexto decretalium BONIFACII VIII. libro tertio, titulo tertio: sic incipit, Clerici qui cum vnicis & vngibus contraxerunt, &c. Vide porro supra, Bigamia, & Cælibatus, &c. Clericus, &c.

YPOSTASIS.

Ypostasis Græcum est vocabulum sapientis in patrum decretis usurpatum, vbi de fide incarnationis, & vnione duarum in Christo naturarum tractat, de quo mysterio in pluribus antea locis tractatum est præcipue vocabulis, Christus constans duabus naturis, Maria Dei genitrix, &c. Vnio, Symbolum, &c. Nota interim quod in Trinitate diuina Græcis scriptoribus idem sunt ὑπόστασις, id est, persona, & ἰδέσθαι, id est, proprietates, & ὑπερστας, id est, substantia Vnde GREGORIVS NAZIANZENSIS oratione in sancta Epiphaniarum lumina sic loquitur. ἡσὶ μὲν κατὰ τὴν ἰδέσθαι τὴν ὑπόστασιν εἰ πρὶ φιλόν κατὰ τὴν ὑπερστας, hoc est, tribus quidem secundum proprietates, siue hypostasēs, si cui placet dicere, siue personas. Et DIONYSIVS AREOPAGITA libro de diuinis nominibus de Deo loquens ait: ἑνὰ ἐστὶν ὑπόστασιν, hoc est, vnitatem trisubstantentem, τρεῖς ἐστὶν ὑπόστασιν, hoc est, vnitatem personarum, & GEMNADIVS SCHOLARIVS in dialogo cum Amurathe Turcarum Imperatore de Trinitatis fide de personis Trinitatis loquens ait: Καὶ τὰ αὐτὰ τὰ ἰδέσθαι, ἢ ὑπερστας, ἢ ὑπόστασιν, id est, Et hæc tres proprietates nominamus hypostasēs. Discernant autem illi hæc vocabula duo, vt dicit AVGVSTINVS libro 5. de Trinitate ὑπόστασις, & ὑπερστας, dicuntque μίαν ὑπόστασιν, id est, vnā essentiam Patris & Filij & Spiritus sancti, τρεῖς ὑπόστασιν, id est, tres substantias,

Concilium Epauense.

Concilium Ierdense.

Martinus Bracaren- sis.

Concilium Aurelianense I.

Concilium Matisconen- sa.

Concilium Antistodoren- se.

Concilium Constantino- politanũ 3. gene- rale 6. Gregorius 9.

Bonifacius 8.

Gregorius Na- zianzenus.

Dionysius Areopagita.

Gennadius Scholarius cõ- stantinopoli- tanus Patriar- chan.

Augustinus Hipponensis.

Concilium La- teranense sub Alexandro 3. patrum 200.

Alexander 3.

Vfurarum re- stitutio præ- cipitur, vide & ante.

Concilium Lugdunẽ ge- nerale. Thomas Aquinas.

Concilium Narbonẽ sub S. Ludouico re- ge.

Concilium Toletanum 1. Credo quod in- telligat de cle- ricis non in fa- cris existenti- bus, alijs Cæ- libatus cleri- cis iudicatur. Vide Cæliba- tus, &c. Hinc & sequentia de- creta hoc pan- dunt.

vt Augustinus interpretatur, id est, tres verè sub- sistentes, non caducos, non confusos, sed distin- ctos seu singulares intelligentes. Vide vocabulo, Trinitas, Symbolum, Christus, & Maria, &c. & locis allegatis superius.

XENIVM.

Enia prohibentur accipi.] ALEXANDER I. decreto quod habetur in codice librorum 5. libro 2. cap. 100. Nullus Presbyter xenium, vel quodcumque emolu- mentum temporale, imò detrimen- tum spirituale, a quocunque publico vel incestuoso accipiat, vt nobis, vel ministris nostris peccatum illius re- ticeat. Nec profecto cuiuscunque persona, aut consan- guinitatis, vel familiaritatis, alienis communicans pec- caris, hoc nobis, vel ministris nostris innotescere detre- ctet, nec à quouam penitenti gratiam, aut fauorem, vel munus suscipere presumat, vt minus digne penitentem ad reconciliationem adducat, & ei testimonium recon- ciliationis ferat, & quocunque liuore alium quemlibet dignus penitentem à reconciliatione remoueat: quia hoc simoniacum, & Deo, & bonis hominibus abomi- nabile est. Vide in vocabulo, Sacramenta non pre- tio æstimanda, Simonia, Munus, & cæteris hu- iusmodi.

XENODOCHIVM.

Xenodochia iubentur institui.] De his xenodochijs in vocabulo, Monasterium, &c. di- ctum est, & specialiter in vocabulo, Schola, vbi in Cathedralibus Ecclesijs iubetur xenodochia hæ- beri, vbi pueri recipiantur duodecim annos nati, quorum bona spes sit, quia Ecclesiasticis deserui- re poterunt officijs. Vide locum. Sed & in voca- bulo, Hospitalis, diximus de xenodochijs vbi de- beant pauperes recreari & recipi. Vide locum. Hoc quoque IOANNES CHRYSOSTOMVS plurimum commendat homilia 45. in Actis Apo- stolicis, ad calcem, & dicit hoc antiquitus obser- uari solitum in omnibus Ecclesijs. Hortatur autem omnes fideles, vt in proprijs domibus huiusmodi domicilia & xenodochia habeant, ad fouendos pauperes. Lege homiliam, quia pulcherrima est, & locis allegatis.

ZELVS.

Elus duplex.] AMBROSIVS MEDIOLANENSIS sermo. 18. in Psalmum 118. exponens il- lud: Tabescere me fecit zelus tuus, &c. Est zelus (ait) ad vitam, & est zelus ad mortem. Ad vitam ze- lus, est diuina præcepta seruare, & amore Domini eius

custodire mandata, vt scit Phinees, de quo legimus in Numeris, &c. Lege reliquum, quia deuotissimum est. De zelo autem ad mortem palchre loquitur IOANNES CHRYSOSTOMVS homi. 4. in pri- mum caput Matthæi, & homilia de nomine Abra- ham: tomo 1. Equidem liudo (ait) quod fratrum doletis ignauiam, & admiror zelum. Velle autem nos zelum reuerare misericordia. Zelus enim veniam negans, potius furor est, quam zelus, & admonitio mis-ericordia carens, tortura quadam est. Vnde & de eod- em zelo ORIGENES ADAMANTIVS libro 8. in epistolam ad Roma. cap. 10. exponens illud: Ignorantes Dei iustitiam, &c. Non multum prodit (inquit) habere zelum Dei, & non habere scientiam Dei. Denique Iudei putantes zelum se Dei habere, sa- crilegi exiterunt in filium Dei, quia non secundum scientiam zelati sunt, vt Phinees, &c.

Zelus in Deo.] De zelo Dei, quod non sit passio, nec perturbatio, docet AVGVSTINVS HIPPONENSIS, expositione in Psalm. 78. & libro 83. quaestionum, quaest. 52. & iam memora- tus IOANNES CHRYSOSTOMVS in pulcher- rimo sermone, Quod regulares formine viris non co- habitent, tomo operum 5. Et EUTHYMIVS ZI- CAEONVS in expositione Cantici Moyfi, expo- nens illud: Vidit Dominus & ad iracundiam con- citatus est, &c. Lege plura in vocabulo, Deus, vbi de membris & passionibus eius agitur.

ZIZANIA.

Zizania sunt hæretici.] CYPRIANVS CARTHAGINENSIS libro 3. Epistolarum, epist. 3. ad Maximum, Urbanum, & Ma- charium, qui ab hæresi conuersi fuerant ad Eccle- siam, ait: Si videntur zizania in Ecclesia esse, non ta- men impediri debent, aut fides, aut charitas nostra, vt quoniam zizania esse in Ecclesia cernimus, ipsi de Ec- clesia recedamus. Nobis imò laborandum, vt frumen- tum esse possimus, vt cum ceperis frumentum Domini- cis horreis condi, fructum pro opere nostro & labore capiamus. Hunc locum Cypriani citat AVGV- STINVS epistola 203. ad Maximum, vnde & de hæreticis AMBROSIVS MEDIOLANEN- SIS exponens libro 3. Hexæmeron, cap. 10. Nam lolium (ait) & reliqua adulterina semina, qua fru- gibus sape miscentur, zizania nuncupari Evan- gelij lectione cognauimus: sed ea proprium quod- dam genus habent, non ex tritici semine in aliud genus seminis decolori mutatione translata, de- generem traxere na- turam, &c. * * *

FINIS.

RERVM ET VERBORVM INDEX.

Primus numerus paginam, secundus columnam indicat.

A	
Aaron fuit Christi typus	1.1.a
Aaron filij Sacerdotum figura fuerunt	ibid.c
Abbas ex monachis eligendus & non ex laicis	1.2.b
Abbas residere tenetur	3.1.a
Abbas communem cum monachis vitam ducere debet	ibid.
Abbas doctrina & exemplo fulgere debet	3.1.b
Abbas duorum monasteriorum curam habere non debet	3.2.a
Abbatibus duo in uno monasterio non sunt	3.2.b
Abbas non potest Ecclesiastica beneficia possidere.	3.2.c
Abbas monasterij bona non potest alienare	3.2.c
Abbatibus non exempti, Episcopo sunt subiecti	4.1.a
Abbatum privilegia	4.1.d
Abbas potest renuntiare	4.2.e
Abbas an accusari possit	5.1.b
Abbas criminofus quomodo corrigatur	5.1.c
Abbas non debet interesse nuptijs, infantem leuare de baptismo, aut mulieres in monasterio introducere	5.1.d
Abbatissa ut eligi debeat, & qualis	5.1.e
Abbatissa duobus monasterijs non potest preesse	5.2.d
Abbatissa studium & officium	5.2.e
Abbatissa colloquium cum laicis & clericis inhihetur	6.1.b
Abbatissa monasterium egredi non debet.	6.1.c
Abbatissa velare non potest	6.1.e
Abbatia non pretio comparanda	6.2.b
Ablutio pedum precipitur	6.2.c
Ablatio infantium mandatur	7.1.a
Abortum sibi procuratum qua penitentia	7.1.c
Absolutio reorum diebus Pascha, & Quadragesima antiqua	7.2.b
Absolutio in extremis positus non est neganda	7.2.d
Absolutio contentibus solummodo danda	7.2.e
Absolutio non potest dari mortuis	8.1.b
Absolutio danda cum cautela	8.1.d
Absolutio maioribus ab inferioribus non est danda.	8.1.e
Absolutio pretio non est danda	8.2.a
Absolutionis danda forma quo	8.2.b
Absolutionem nil prodesse sentientes excommunicantur	9.1.a
Abstinentie laus	9.1.d
Abstinentia duplex	9.2.b
Abstinentia à licitis laus	9.2.d
Abusus	10.1.b
Accusator quis esse possit	10.1.b
Accusator non potest esse hereticus, excommunicatus.	11
Accusatoris falsi poena	12.1.c
Accusator fratrum castigandus	12.2.b
Accusator non debet esse iudex	12.2.c
Accusationis ordo & forma qua	12.2.e
Accusatio facile fieri non debet	13.1.d
Accusatio per quos fieri debet	13.2.b

Accusatio vera iudicium non requirit	13.2.b
Acolyti qui sunt	13.2.c
Acolyti ut ordinentur	13.2.d
Actor	13.2.e
Adam mortalis creatus	13.2.e
Adam posteros inficit	14.1.b
Adorationis multa species	15.2.c
De Adoratione imaginum elegans disputatio.	ibid.
Adulator execrandus	16.2.a
Adulterium graue crimen	17.1.b
Adulterij poena	17.2.c
Adulterium non soluit matrimonium	18.1.c
Adulterij purgatio qua	18.2.c
de Adulterio duo accusati ut purgare debeant	18.2.e
Adulteria arceantur	ibid.
Adulter uxoris alterius, an eo mortuo possit eam accipere in uxorem	19.1.a
Adultera quid faciet si eam maritus occidere querit	19.1.e
Agapa quid	19.2.b
Agni Dei Imago commendatur	19.2.d
Alea Clericis interdicitur	20.1.b
Alleluia unde & quid significet	20.1.e
Alexandrina sedes	20.1.e
Alienigenarum matrimonia sunt rata	20.2.b
Altarium consecratio	20.2.e
Altaria portatilia facile non consecranda	21.1.d
Altaria consecrare cuius	21.1.d
Altare non erigendum inconsulto Episcopo	21.1.e
Altaria Campēstria tollenda	21.2.a
Ambitio graue peccatum	21.2.c
Ambitio Episcoporum & prelatorum danatur	21.2.d
Amicus facile perditur, & difficile inuenitur	22.1.c
Amicitia conjugalis	22.1.b
Amicitia fraterna.	22.1.c
Amor in diuinis	23.1.c
Amor quo Deum diligimus vel Deus nos	ibid.d
Anathema quid	23.2.c
Anathema sepe valet & ideo ante instigendum.	23.2.d
Ancilla non vitendum uxoris loco	24.1.a
Ancillam domina occidentis poena	24.1.d
Angeli & eorum officium	24.2.b
Angelorum ordines	25.1.c
Angeli cur vultum humanum praferunt vel pennis & alis praediti sunt	25.2.b
Anima status	26.2.c
Anima vnica & immortalis	27.1.e
Animus est laudis audius	28.2.a
Animi excellentia	28.2.b
Animalia quadam debent esse immunda Christianis	28.2.e
Annate antiquissima sunt	29.1.a
Annate iuste à Papa exiguntur	29.1.c
Annunciatio Mariae virginis quo die celebrari debet	29.2.b
Antichristi aduentus	30.1.a
Antiochena Ecclesia sedes	30.2.a

Antio

Et verborum.

Antiochena & Hierosolymitana Ecclesie conuenio	30.2.c
Apocalypsis authoritas	30.2.d
Apocryphi libri reiciendi	31.1.d
Apocryphi libri qui	ibid.
Apostata à fide poena	32.2.b
Apostata conuersus	32.2.e
Apostata à religione poena	33.1.a
Apostata reuersus benignè suscipiendus	34.1.e
Clerici vel monachi in crimine deprehensi poena	34.1.e
Apostolorum electio	34.2.a
Appellare ad sedem Romanam omnibus licet	34.1.e
Appellare à sede Apostolica non licet	35.1.d
Appellare non potest quis à iudice ab omnibus electo	35.2.c
Appellari potest à iudice suspecto	35.2.d
Appellare quis non potest ad iudicem infidelem	36.1.e
Appellatio quibus & quomodo concedatur	36.2.a
Appellatio pro leuibus causis monachis non conceditur	37.1.c
Appellatio non ad libitum protelanda	37.1.e
Appellatio pro leuibus causis est admittenda	37.2.b
Appellatio quando non amittitur	38.1.b
Aqua benedicta antiquus vsus	38.1.a
Archidiaconus qualis esse debeat.	39.1.e
Archidiaconi officium	39.2.b
Archidiaconi non sunt pretio constituendi	39.2.e
Archidiaconus nil intentare debet sine consensu Episcopi	40.1.b
Archidiaconus non fert sententiam	40.1.d
Archiepiscoporum institutio	40.1.e
Ordinatio	40.2.b
Archiepiscopus sine pallio non debet celebrare	40.2.e
Arma clericis interdicitur	40.2.e
Arma in Ecclesia non sumenda & his vitandum.	40.2.c
Arreptiuum non possunt contrahere	40.1.e
Arceantur à sacris	41.2.a
Ut tractandi	41.2.d
Astra non obseruanda	41.2.e
Astrologia unde	42.1.c
Astrologia inhihitio	42.1.c
Auaria fugienda	42.2.b
Ecclesiasticorum detestanda	43.1.a
Auari infelicitas	43.2.d
Auguria prohibita	44.1.c
B	
Balnea clericis interdicitur	45.1.a
Balsamum.	45.1.c
Bannus quid	45.1.e
Baptismus quid	45.2.b
Sacramentum illuminationis	45.2.e
Sacramentum est	45.2.d
Eius efficacia	ibidem.
Baptismus ut complendus	47.1.c
Eius caremonia vsus	49.1.b
Baptismi impie pactum soluitur	51.1.d
Baptismus necessarius	51.2.d
Non differendus	ibidem.
Paruulorum assertio	52.1.c
Baptismo priuati infantes quo tendunt.	54.2.d
Baptismi minister quis	55.1.d
Baptismus & à malo & à bono datus prodest	55.2.b
Baptismus hereticorum an valet, & quid eis faciendum.	56.1.b
Baptismus iterari non debet	57.1.e
Iterantium poena qua	59.1.a
Baptismus quando licite iteratur	59.1.c

Quo tempore conferendus	60.1.b
Ubi conferendus	61.2.d
Non pretio estimandus aut conferendus	62.1.c
Baptismo an praestantior confirmatio	62.1.e
Baptismi forma & ordo vnus omnibus sit	62.2.d
Baptismi & penitentia differentia	ibid.e
cur Baptismus Christi susciperit	ibid.
Baptismus Ioannis quis & efficacia eius	63.2.b
Baptizandi probari ut debent & se preparare	64.2.b
Basilicas construere in honorem sanctorum licet	64.2.e
Basilica in Episcopi sunt ditione	65.2.c
Basilicas edificare in alterius territorio non licet	65.2.a
Basilicas edificare quibus aut cuiuslibet nomine, aut consecrare non licet	66.1.c
Basilica quorum bonis restauranda	66.2.a
Basilica non dedicanda nisi sufficienter fundata	67.1.b
Basilicarum fundatores an in bonis suis basilicis collati retineant.	ibid.e
Basilicarum fundatores pauperes effecti de Ecclesia opibus alii debent.	67.2.c
Basilicas gratia questus edificare prohibiuntur	68.1.a
Basilica non diuidenda	ibid.b
Ambitus & mansus	ibid.
Basilica polluta	ibidem.
Basilica sub annuo censu teneri potest	68.1.c
Basilicarum demolitores	68.1.d
Basilica destructa an iterum consecranda	68.1.d
Basilica hereticorum sacris vsibus non applicanda	68.1.e
Bellum hereticis & infidelibus licitum	68.2.a
Bellum iustum pro causa iusta	69.1.b
Benedicere populum Episcopi est	70.1.c
Benedictio fructuum.	69.2.d
Benedictio campanarum & panis	70.1.b
Beneficiorum pluralitas inhihetur	70.1.e
Permutatio prohibita	72.2.a
Non vendenda beneficia.	72.1.c
A Iudeis non emenda	73.1.c
Quibus conferri debeant.	73.1.d
Cuius aetatis cui conferenda	73.2.c
A laicis non possidenda	74.1.e
A coniugatis	75.1.c
Quibus non conferenda	75.1.d
Beneficia an à monachis tenenda	76.1.a
Cui conferenda	ibidem.
Beneficium non ambiendum	76.1.d
Non promittendum antequam vacet.	76.2.a
Per successionem non obimendum	76.2.e
Non dandum ad firmam.	77.3.c
Beneficia pacifice possidentes ut tractandi	77.1.c
Beneficio renuncians an possit repetere	77.2.b
Beneficiarius tenetur officium persoluere	78.1.a
Bigamus non ordinandus	78.1.c
Bigamia licita est	79.2.e
Bissextilis annus	80.1.e
ibid.	ibid.c
Blasphemus execrandus	81.1.c
Bona alterius inuadere non licet	81.1.c
Bonus nemo per se	82.1.a
C	
Edere non licet Clericis	82.2.a
Ceremonia approbantur	82.2.d
Calende Ianuarij	83.2.d
Caiphas	83.2.e
Calumniator	84.1.a
Campanarum vsus & benedictio	84.1.a
70.1.b	
Canes alere Clerici non debent.	84.1.b

Index rerum,

Canonum Apostolorum auctoritas.	84.1.d	Ciborum delectus antiquus	130.1.d
Canonis Missae auctoritas	84.2.b	Cibus uentis non uiendum	133.2.c
Canones Patrum obseruandi	85.2.e	Circumcisionis cessatio	134.1.c
Canonum transgressores qua poena plerendi	88.1.e	Clerici nomen unde	135.2.d
Canones Patrum non rescindendi aut imouandi	89.2.a	Clerici quales sint eligendi	136.1.d
Canones Patrum necessitate aliquando mutantur	89.2.c	Etas presciciendorum	ibid.2.c
Canones scire debet clerici	90.1.e	Clerici stabiles in suis Ecclesiis	ibid.d
Canonicorum uita. conuersatio. officium	91.1.b	Clerici uagi non recipiantur sine literis	139
Canonicus an possit regi inferuire	92.2.c	Clerici schismatici	ibid.2.e
Canonizatio quomodo fiat	92.2.d	Clerici peregrini	141.1.e
Cantoris officium	93.1.c	Clerici nil absque Episcopo presumant.	ibidem.
Cantus Ecclesiastici antiquitas	93.2.d	Inuentur Episcopum	ibid.2.a
Capitula lasciuia prohibita	94.2.a	Episcopo obediant	ibidem.
Capitulum ornatus prohibitus	94.2.d	Ab Episcopo non se separent ante sententiam	ibid.b
Capitulum generale monachis precipitur	94.2.e	Fugitiui reuocandi	ibidem.c
Carcere detenti uisitandi	95.2.b	De Ecclesia si non extrahendi	ibid.e
Cardinalium origo, institutio	95.2.d	Eorum exercitium	ibidem.
Cardinalium numerus & officium, electio	96.1.d	Eorum uita qualis	141.1.a
Carnifex	97.2.a	Junioribus custodia deputetur	142.1.d
Cassius clericorum	97.2.c	Eorum lasciuia & scurrilitas corrigenda	ibid.2.a
Casuum reservatio	98.2.c	Clericis ornatus, nuptia, iudi, ebrietas, uenatio, auguria,	
Catechismus	ibidem.	militia, arma, usura, auaritia, taberna, secularium	
Catechumenus ut instituendus	98.2.d	cohabitatio interdiciuntur	143.2.e
Catechumenus lapsus	99.1.e	Clerici non debent inferuire laicis	ibid.a
Catechumeni orent separatim	99.2.e	Seculares delectationes non sequantur	ibid.c
Non eis danda communio	99.2.b	Non sint agricola uel uillici	144.1.b
In mortis articulo baptizandi	99.2.e	Secularia negotia non exercentur.	ibid.c
Si sine baptismo decedunt quid dicendum de eis	100.1.b	Si parentum liceat eis negotia assumere	145.1.b
Si sine baptismo saluentur martyres effecti	100.1.d	Si possunt testamenti esse executores	ibid.c
Que illis sunt deneganda	100.2.a	Si possunt facere testamentum	ibid.
Cathedra prelationis	100.2.b	Non agant causas	ibid.
Catholici non omnes saluantur.	101.1.a	Clericos clerici ad seculares indices non prouocet	ibid.e
Cautilatio uita	101.1.b	Ante seculares indices non sistenti	ibid.2.a
Causa Ecclesiastica ut tractanda	100.1.c	A laicis non possunt accusari	146.2.d
Eorum defensores	ibid.e	Accusati ubi debeant iudicari	ibid.e
Causa contra Episcopum si iuste sumitur	101.2.c	Accusatis ante iudicium fugientes quid faciendum	147.2.a
Causa Ecclesiastica a quo audienda	101.2.d	Ab Episcopo possunt appellare	ibid.b
Quibus temporibus audienda	ibid.e	Non in Episcopos insurgant	ibid.e
Causidicus, Ecclesiasticus	101.1.a	Maledici, superbi, audaces corripiantur	148.1.c
Celerarius qualis eligendus	ibid.b	Criminosi quid faciendum	ibid.2.a
Census Ecclesie	ibid.d	Falsarijs	149.2.b
Census an Episcopo soluendus	ibid.e	Suspendi & eiici possunt	ibid.e
Censura Ecclesie que	ibid.2.a	Clerici ab hereticis deiectioni recipiendi	150.2.b
Careorum & candelarum usus antiquus	ibid.c	Mulierum familiaritas eis fugienda	151.1.b
Careus Paschalis cur benedicatur	103.1.a	Clerici nubentes	153.1
Character sacramentorum indelebilis	ibid.c	Clerici sunt liberi & immunes	ibid.2.b
Charitatis laus	ibid.2.b	Non sunt exactionibus grauandi	ibid.c
Chirographorum usus unde	105.1.d	Clerici fisci	154.1.b
Chirurgia clericis interdicta	ibid.e	Cui eorum ordinatio competit	ibid.c
Chorepiscopi qui, & officium	ibid.2.b	Inuiti non ordinandi	ibid.d
Abrogatio eorum	106.1.e	Inferioris ordinis sacra non contrectent	ibid.2.a
Choriste pueri.	107.2.b	Sibi inuicem deserant.	ibid.c
Chrisianus usus antiquus	107.2.c	Clericorum stipendia qua	ibid.d
Quo tempore consociatur	109.1.a	Stipendijs careant absentes a diuinis	155.1.c
Qui competat	ibid.2.b	In ciuitate sua dies festos obseruent.	156.1.a
Christiani laus & officium	110.1.d	Non multo tempore absint ab Ecclesiis	ibid.b
Christus quid sit	ibid.2.a	Episcopo dispensatores pauperum pareant	ibid.b
Christus reuere Pontifex dicitur	ibid.d	Transmarini an recipiendi	ibid.
Christi incarnationis mysterium	111.1.a	Non facile expellendi clerici	ibid.d
Christus duabus naturis constat	115.1.a	Clerici monachi fieri possunt	ibid.2.a
Christi uirtutes nature unio	120.2.a	Clerici monachi effecti an redire possunt ad Ecclesias	
Christus duabus constat uoluntatibus & operationibus	ibid.	suas	ibid.2.b
Christi duplex natiuitas	126.1.d	Clerici luxuriosi	ibid.
Christus est aliquid secundum quod homo	ibid.2.a	Clericis lapsis non imponenda manus	ibid.
Christi passio	ibid.c	Clerici non sequantur curiam	157.1.b
An lugenda	129.1.c	Non intersint sententijs criminalibus	157.1.c
Ad quos se extendat	ibid.	Non sint homicida	ibid.2.e
Christi exinanitio	ibid.d	Clerici non se mutuo cadant	158.1.d
Christi resurrectio	ibid.2.d	Clerici non cadendi	ibid.2.e
Christus sepultus & ad inferos descendit	ibidem.	Nec in personis nec in rebus ledendi	ibid.

Clerici

Et uerborum.

Clerici heretici	160.2.e	Conspirationes canenda	ibid.
heretici Clerici conuersi	161.1.d	Constantinopolitana & Romana Ecclesia dissidium	ibid.2.e
a minoribus ad maiores Clerici ascendant	ibid.2.c	& altercatio.	ibid.2.c
Clerici canones sciant	ibid.e	Consuetudo pro lege habetur	ibid.
Celibatus Clericorum antiquus	162.1.a	Contemptio quid	211.1.d
Matrimonio prastantior	166.1.d	Contentiones uitanda clericis	ibid.2.c
Cemeteria non polluenda	ibid.e	Contuitio est pars penitentia	212.1.a
Cene Domini festum antiquissimum	ibid.2.b	Conuicia Ecclesiasticorum qualia esse debeant	ibid.2.c
Census ut sint celebrandi	ibid.c	Conuinciorum disciplina antiquorum	213.1.
Census illiciti	167.1.c	Conuicia diebus festis prohibita	ibid.2.c
Comes quid	ibid.e	In Ecclesiis non facienda	ibid.d
Compter & commater	ibid.2.c	Corporale debet consecrari	ibid.e
Communias bona indicitur	ibid.d	Correctionis utilitas & modus	214.1.c
Communicare omnibus iniungitur	ibid.e	Correctiones non redimenda pretio	216.1.e
Communio a celebrantibus sumenda	168.2.d	Corripere subditi an debeant superiorem	ibid.1.d
Communione usus antiquus	169.1.c	Crimen si licet obiscere	ibid.c
Quibus danda	171.1.d	Criminis fautor puniendus	217.1.b
Qui competit dare	ibid.	Crimen secretum non prodendum	ibid.2.d
In die cona Domini omnibus iniungitur	ibid.	Criminosi clerici ut puniendi	ibid.b
Sumptuarii a Cardinalibus abstineant	ibid.2.b	Criminosi non habeant defensiones	ibid.d
Quoties per annum liceat sumere	ibid.c	Criminosi corrigendi	218.1.a
A monachis singulis mensibus sumenda	173.2.b	Cruis gloria, adoratio, impressio, erectio antiqua	ibid.d
Communicare laicos monachi non debent	ibid.e	Cruce abominantur heretici	224.1.e
In aliena diocesi nemini licet	ibid.	Cruis inuentionis festum	ibid.2.a
Communicare oportet cum magna sui discussione	174.1.b	Exaltationis festum	ibid.b
Concilia celebrare antiquum est	175.2.c	Cultus diuinus restitueretur collapsus	ibid.
Conciliarum auctoritas	ibid.e	Cupiditatis malum	ibid.d
Concilia generalia non sunt supra Papam	187.1.e	Curialium mores qui	225.1.d
Non congreganda sine Pontificis summi assensu	180.2.b	Curiales non promouendi	ibid.
Conciliarum decreta Papa debet conformare	181.2.c	Curiositas cauenda	ibid.2.a
Conciliarum uilitas	182.2.e		
Concilia bis uel semel in anno celebranda	184.1.d		
Concilio Episcopi tenentur interesse	187.1.b		
Laici etiam aliqui	188.2.b		
Conciliarum forma & disciplina	ibid.		
Concilijs decretis pauciores pluribus subscribat	190.2.d		
Decretum aliquando est quod ab uno dicitur	ibid.e		
Concilia auerantur heretici	191.1.a		
Concordia inter Ecclesiasticos precipitur	ibid.2.c		
Concubitus bestialis prohibitus & graue peccatum	ibidem.e		
Concubina clericis prohibetur	192.2.e		
Concubina omnibus prohibita	ibid.		
Concubina non est idem atque uxor	193.1.b		
Concubinarum clericum pena	ibid.2.a		
Concupiscentia prohibita	194.1.d		
Confessor fidei sint constans	ibid.2.d		
Confessor electio & officium	195.1.e		
Confessionis auricularis antiquus usus	196.1.d		
Confessionem facere quoties in anno tenetur	200.2.c		
Confessio non reuelanda	201.1.c		
Quomodo & cui facienda	ibid.2.a		
Quibus audire liceat confessiones	202.1.c		
Confessio que fit in missa	ibid.		
Confirmationis auctoritas, institutio	203.2.d		
Quo tempore conferenda	204.1.c		
Non iteranda	ibid.2.a		
Non danda arreptitijs	ibid.		
An prastantior baptismo	62.1.e		
Confaternitates licite & illicitae que	204.2.d		
Confisio duplex	205.1.c		
Coniugati non promouendi	ibid.c		
Non possunt tenere beneficia	ibid.		
Coniugum quibus gradibus coniungi prohibentur	ibidem.2.c		
Coniugum Episcopi non promouendi ad beneficia			
Ecclesie sue	209.2.d		
Coniugum ut separandi	ibid.1.c		
Coniugum non facile ad dignitates promouendi	210.1.d		

DDDD 3

Q. ali

Index rerum,

<i>Heresis abiuranda forma</i>	<i>ibid.</i>	<i>Ignorantia damnabilis in clericis omnibus</i>	488.1.a
<i>Abiurare eam debent viri & mulieres de biennio in biennium in Francia</i>	<i>ibid.</i>	<i>Ignorantes non promovendi</i>	<i>ibid. 2.e</i>
<i>Hareticus quis</i>	4.6.1.a	<i>Imaginum antiquus usus bene probatur</i>	489.1.b
<i>Haretici superbi, fraudulentii</i>	<i>ibid. 6.</i>	<i>Imaginum evertores damnaui</i>	505.2.d
<i>Haretici scripturas & auctoritates deprauantes obiciunt</i>	238.1.c	<i>Immunitas Ecclesie</i>	506.2.b
<i>Haretici omnes opinione discordes & moribus contrarij</i>	244.1.e	<i>Imperator qualis esse debeat</i>	<i>ibid. c</i>
<i>Hareticos ab initio ad hac usque tempora cadibus & tormentis Catholicos effecisse & sacra polluisse optime probatur</i>	443.1.e	<i>Imperator non debet sacris se immiscere, & tenetur obedire</i>	507.1.d
<i>Haretici proscrubendi, supplicio animaduertendi</i>	450.2.d	<i>Incarcerati visitandi</i>	509.2.a
<i>Haretici non reticendi</i>	454.1.b	<i>Incarnationis mysterium</i>	111.1.a
<i>Non permittendum ut doceant</i>	<i>ibid. 2.c</i>	<i>Incendiatorum poena</i>	509.2.e
<i>Non concedenda disputatio</i>	455.1.b	<i>Incaustus poena</i>	510.1.b. & 512.1.c
<i>Eorum libri comburendi</i>	<i>ibid. e</i>	<i>Incontinentia</i>	<i>ibid.</i>
<i>Hareticorum librorum editio prohibetur</i>	456.2.b	<i>Indulgentiarum antiquus usus</i>	<i>ibid.</i>
<i>Hareticis non communicandum</i>	457.1.d	<i>Indulgentiarum quasfiores abrogantur</i>	514.1.a
<i>Hareticorum conciones adeuntium poena</i>	456.1.b	<i>Infames qui dicantur</i>	514.1.c
<i>Haretici anathematizandi</i>	488.2.e	<i>Non ordinandi</i>	<i>ibid. 2.a</i>
<i>Hareticorum nomina non recitanda</i>	460.1.d	<i>Non accusare possunt</i>	<i>ibid. b.</i>
<i>Haretici a dignitatibus Ecclesiasticis & secularibus arcendi</i>	<i>ibid. 2.b</i>	<i>Inferni probatio</i>	<i>ibid.</i>
<i>Haretici suspecti</i>	461.1.b	<i>Infirmus baptizatus non promovendus</i>	514.1.e
<i>Haretici verbo veritatis conuincendi</i>	<i>ibid. d</i>	<i>de Infirmo in articulo conuersus quid</i>	<i>ibid. 2.a</i>
<i>Difficiliter conuertuntur</i>	462.1.b	<i>Infirmorum visitandorum forma a sacerdotibus</i>	<i>ibid. c</i>
<i>Conuersi quomodo recipiendi</i>	<i>ibid. d</i>	<i>Infirmorum cura ad Episcopos pertinet</i>	516.1.a
<i>Recidiuantium poena</i>	464.1.e	<i>Infirmi consteantur</i>	<i>ibid. b.</i>
<i>Histriones</i>	<i>ibid. 2.d</i>	<i>Infirmis in agonia diabolus praesto est</i>	<i>ibid. c</i>
<i>Homelia</i>	<i>ibid.</i>	<i>Inimici diligendi</i>	<i>ibid. e</i>
<i>Homo perfectus non est creatus</i>	465.1.a	<i>Iniuriam facere prohibetur alicui</i>	<i>ibid. 2.d</i>
<i>Homini corpus vnde</i>	<i>ibid. d</i>	<i>Iniuria hilari animo ferenda</i>	517.1.b
<i>Homini proprium quod</i>	<i>ibid. e</i>	<i>Iniuria remittenda</i>	<i>ibid. d</i>
<i>Homicidiorum genera multa</i>	<i>ibid. 2.b</i>	<i>Interdictum quid</i>	<i>ibid. e</i>
<i>Homicidium spirituale vetatur</i>	<i>ibid. c</i>	<i>Inuidia prohibetur</i>	<i>ibid. 2.d</i>
<i>Homicidium veneno procurati poena</i>	<i>ibid. e</i>	<i>Ira fugienda</i>	518.2.d
<i>Homicidium suspensus vetatur</i>	<i>ibid.</i>	<i>de Ira principum & pastorum</i>	519.1.b
<i>Homicida parentum poena,</i>	466.1.a	<i>Iubilai anni institutionis ratio.</i>	<i>ibid. d</i>
<i>Homicida uxoris poena,</i>	<i>ibid. 2.d</i>	<i>Iudas an communicauerit</i>	<i>ibid. 2. d</i>
<i>Homicida filiorum poena</i>	<i>ibid. e</i>	<i>Iudeorum commercia & c. Christianis interdiciuntur</i>	520.1.e
<i>Homicida paganorum poena</i>	467.1.d	<i>Iudei non possunt officia publica exercere</i>	521.1.c
<i>Homicidij futuri poena</i>	<i>ibid. e</i>	<i>Non possunt ferre testimonium</i>	<i>ibid. 2.c</i>
<i>Honor Ecclesiasticis exhibendum</i>	469.2.c	<i>Iudei non defendendi</i>	<i>ibid. d</i>
<i>Honoribus non superbiendum</i>	470.2.e	<i>Iudei Christianos cogentes iudaizare coercendi</i>	<i>ibid. e</i>
<i>Horarum canonicarum antiquus usus</i>	471.1.a	<i>Iudei non debent contrahere cum Catholicis</i>	522.2.e
<i>Hospitalitas propria clericis</i>	472.2.c	<i>ad fidem inuiti non trabendi</i>	523.1.a
<i>Eius commendatio</i>	<i>ibid.</i>	<i>Non molestandi nec ledendi</i>	<i>ibid. 2.b</i>
<i>Hospitalia erigenda</i>	473.2.c	<i>Conuersi ut admittendi</i>	<i>ibid. e</i>
<i>Humilitas magna virtus</i>	474.1.b	<i>Quid de Iudeis ad vomitum reuersis</i>	524.1.b
<i>Hymnorum Ecclesiasticorum antiquus usus</i>	475.1.b	<i>Iudeorum filij baptizati ab eis auferendi</i>	<i>ibid. c</i>

I

<i>Dolatriam abolitio</i>	477.2.b	<i>Iudei beneficia non possideant</i>	<i>ibid. d</i>
<i>Ieiuniorum antiquus usus</i>	478.2.e	<i>Index qualis esse debeat</i>	<i>ibid. e</i>
<i>Ieiunia a prelati indulta obseruanda</i>	482.1.b	<i>Index muneribus non corrumpatur</i>	526.2.d
<i>Ieiunium nemo sibi imponat</i>	<i>ibid. e</i>	<i>Index Episcopo obtemperare debet</i>	527.1.d
<i>Ieiunium quartae & sextae ferie</i>	<i>ibid.</i>	<i>Index non potest clericos tribunalibus vel temporalibus applicare seruitus</i>	<i>ibid. e</i>
<i>Ieiunare quibus diebus prohibitum</i>	<i>ibid. 2.a</i>	<i>Index non potest visitare Ecclesias vel monasteria</i>	<i>ibid. 2.b</i>
<i>Ieiunium sabbati</i>	483.1.e	<i>Non potest terminare negotia Ecclesiastica</i>	528.1.b
<i>Ieiunium hebdomadae sanctae</i>	484.1.a	<i>Vitij extirpandis inuigilet</i>	<i>ibid. c</i>
<i>Ieiunium quadragesime</i>	485.1.a	<i>Pupillorum causis Iudicet</i>	<i>ibid. d</i>
<i>Ieiunium quatuor temporum</i>	<i>ibid. 1.b</i>	<i>Hareticos perquirat</i>	<i>ibid.</i>
<i>Ieiunia monachorum quae</i>	486.1.a.b	<i>Iudex non sit testis</i>	<i>ibid. e</i>
<i>Ieiunia sint moderata</i>	<i>ibid. e</i>	<i>Suspectus reprobetur</i>	<i>ibid. 2.b</i>
<i>Iesus nominis mysteria</i>	<i>ibid. 2.d</i>	<i>Iudicio delegati potestas</i>	<i>ibid. e</i>
<i>Ignis nouus quando benedicendus</i>	487.1.a	<i>Iudicium temerarium prohibetur</i>	529.1.e
<i>Ignis & luminariorum usus antiquus</i>	<i>ibid. d</i>	<i>Iudicium extremum</i>	530.1.c
		<i>Iudicij ferendi forma</i>	<i>ibid.</i>

Iudicium

Et verborum.

<i>Iudicium non ferendum ubi una pars litigantium deest</i>	<i>ibid. e</i>	<i>Iudicium iniustum non tenetur ibidem.</i>	2.c
<i>Iudicia externa prohibita</i>	<i>ibid. e</i>	<i>Iudicium potest retrahari</i>	531.1.b
<i>Iudicia secularia non audeant clerici</i>	<i>ibid. d</i>	<i>Iudicij acta scribenda</i>	<i>ibid.</i>
<i>Iudicia quibus diebus exerceri non debeant</i>	<i>ibid. e</i>	<i>Iurare prohibetur</i>	<i>ibid. 2.e</i>
<i>Iuramentum quid & cur institutum</i>	532.2.c	<i>Iuramenti forma</i>	533.1.b
<i>Iuramenti forma</i>	533.1.b	<i>Iuramenti synodalis forma</i>	<i>ibid. d</i>
<i>Iuramentum se purgantis</i>	<i>ibid. e</i>	<i>Iuramentum & calumnia clericis prohibetur</i>	<i>ibidem.</i>
<i>Iuramentum clerici non cogantur prestare</i>	<i>ibid. 2.c</i>	<i>Iuramentum pueri prestare non cogantur</i>	534.1.e
<i>Iuramentum testium duplex</i>	<i>ibid. c</i>	<i>Iuramentum non facile exigendum & prestandum</i>	<i>ibidem. d</i>
<i>Iuramentum potest reuocari</i>	535.2.a	<i>Iuris repetitio</i>	536.2.a
<i>Ius Ecclesie</i>	<i>ibid. b</i>	<i>Ius patronatus quid, & qui possint obtinere</i>	<i>ibid. c</i>
<i>Iustificatio impij quae</i>	538.1.c	<i>Iustitia quid, & quam necessaria</i>	541.1.a

K

<i>Kyrie eleison institutio antiqua</i>	542.1.a
---	---------

L

<i>Laicus ab Ecclesiasticis munus arcendus</i>	<i>ibid. e</i>	
<i>Laici beneficia non possideant</i>	543.1.b	
<i>Laici ad sacros ordines qualiter promovendi</i>	<i>ibidem. c</i>	
<i>Non intersint electionibus Praetorum</i>	544.1.a	
<i>Laici extra Concilium sunt</i>	<i>ibid.</i>	
<i>Laici non cognoscere debent negotia Ecclesiastica.</i>	<i>Laici docere non presumant</i>	545.2.e
<i>Lapsi clerici quomodo admittendi</i>	546.1.c.	
<i>Lapsi ad penitentiam admittendi</i>	547.1.d	
<i>Lapsi in peccatum post iustificationem iustificari possunt</i>	548.2.e	
<i>Lanus humana fugienda</i>	549.1.b	
<i>Lectorum ordinatio, officium</i>	<i>ibid. c</i>	
<i>Legatorum summi pontificis institutio antiqua</i>	550.1.b	
<i>Lenocinium inibetur</i>	551.1.b	
<i>Leprosi sequestrandi</i>	<i>ibid. d</i>	
<i>Leprosorum privilegia</i>	<i>ibid. e</i>	
<i>Leprosi an a coniugibus separandi</i>	<i>ibid. 2.a</i>	
<i>de Leprosis pastoribus quid</i>	<i>ibid. d</i>	
<i>Legislatoris munus</i>	<i>ibid. e</i>	
<i>Lex quid sit</i>	553.1.b	
<i>Lex natura quid</i>	<i>ibid. e</i>	
<i>Lex scripta quid</i>	554.1.d	
<i>Lex gratiae quid.</i>	555.2.a	
<i>Lex humana seruanda.</i>	556.2.a	
<i>Lex tricennalis quid</i>	<i>ibid. c</i>	
<i>Libertas Christiana quid</i>	557.2.c	
<i>Liberti Ecclesie non opprimendi</i>	<i>ibid. d</i>	
<i>Liberti non recedant, & sunt reuocandi</i>	<i>ibid. d</i>	
<i>An contrahere valeant</i>	<i>ibid. 2.e</i>	
<i>An promovendi ad ordines</i>	559.1.a	
<i>Eos protegat Ecclesia</i>	<i>ibid. e</i>	
<i>Libertum arbitrium habere homines probatur</i>	<i>ibid.</i>	
<i>Librorum canonicorum numerus & auctoritas</i>	565.1.e	
<i>Libri apocryphi qui</i>	567.1.c	
<i>Libri authentici & legendi qui</i>	<i>ibid.</i>	
<i>Libri canonici non vulgari lingua edendi</i>	568.2.d	
<i>Libri hareticorum comburendi</i>	<i>ibid. e</i>	
<i>Libri imprimendi visitandi & sine privilegio non imprimantur.</i>	569.1.a	
<i>Libelli diffamatorij prohibiti</i>	<i>ibid. 2.c</i>	
<i>Lingua custodienda</i>	<i>ibid. e</i>	
<i>Lingua non nocet bone conscientiae</i>	570.1.d	
<i>Linguae peregrinae descendae</i>	<i>ibid. 2.b</i>	
<i>Lingua Latina defensio</i>	<i>ibid. d</i>	
<i>Lis fugienda</i>	571.1.a	
<i>Lis episcoporum dirimenda</i>	<i>ibid. b</i>	
<i>Litium venatores</i>	<i>ibid. e</i>	
<i>Litis confirmatio</i>	<i>ibid. 2.a</i>	

<i>Lituarum & rogationum antiqua institutio</i>	<i>ibid. c</i>
<i>Loca sancta visitanda</i>	574.1.d
<i>Lucrum vt vitandum</i>	<i>ibid. e</i>
<i>Ludi scenici prohibiti</i>	<i>ibid. e</i>
<i>Littere quomodo danda vel recipienda</i>	575.1.d

M

<i>Magia inibetur</i>	<i>ibid. e</i>
<i>Magistri honorandi</i>	577.1.e
<i>Magistratus honorandi</i>	<i>ibid. c</i>
<i>Malum unde ortum</i>	<i>ibid. 2.b</i>
<i>Mali cur permittantur</i>	<i>ibid. c</i>
<i>Manus impositiois usus est antiquus</i>	578.1.b
<i>Manuum impositiois minister</i>	579.1.d
<i>Manumissio</i>	<i>ibid. e</i>
<i>Marie virginitas defenditur</i>	<i>ibid. 2.a</i>
<i>Dei genitrix asseritur</i>	580.2.a
<i>Immaculate concepta est</i>	582.1.b
<i>Marie natiuitas</i>	584.1.a
<i>Marie annunciationis & visitationis festum</i>	584.2.b
<i>Marie purificatio</i>	585.1.e
<i>Assumptio</i>	586.1.a
<i>Mariam semper haretici oderunt</i>	<i>ibid. 2.e</i>
<i>Martyrum gloria</i>	587.1.c
<i>Constantia</i>	<i>ibid. d</i>
<i>Martyres falsi qui</i>	588.2.d
<i>Martyres honorandi</i>	589.1.a
<i>Matrimonium quid</i>	<i>ibid. b</i>
<i>Sacramentum est</i>	<i>ibid. c</i>
<i>Quomodo contrahendum & celebrandum</i>	<i>ibid. 2.c</i>
<i>Consensus perficere & per verba de presenti ratum</i>	590.1.c.
<i>Impuberum prohibetur</i>	591.1.e
<i>Con sanguineorum</i>	<i>ibid. 2.b</i>
<i>Incestuosum</i>	<i>ibidem.</i>
<i>Claudestrinum damnatum</i>	<i>ibid.</i>
<i>Indissolubile est</i>	592.2.b
<i>An soluat emissio voti</i>	595.2.a
<i>An matrimonio iuncti possint ad religionem transire</i>	<i>ibid. d</i>
<i>Matrimonium cum secunda uxore soluendum</i>	596.2.c
<i>Matrimonia alienigenarum rata sunt</i>	20.2.b
<i>Matrimony debitum non fraudandum</i>	597.2.e
<i>Quando dissolui possit</i>	598.1.b
<i>An soluendum quando est inter alienigenas</i>	<i>ibid. e</i>
<i>Non contrahendum cum Iudeis, hareticis paganis</i>	<i>ibid. 2.c</i>
<i>Nullus inuiuis contrahat</i>	599.2.b
<i>Matrimonio iuncti comunem habent parentelam</i>	600.1.a
<i>An contrahendum infra lictum prioris coniugis</i>	<i>ibid. b</i>
<i>Maurum filios non nutriendum increpatio</i>	71.a.b
<i>Mauris filios occidentis vel abortum sibi procurariis poena</i>	71.c
<i>Medicus infirmis suadeat ut consteantur</i>	<i>ibid. c</i>
<i>Membris priuati non promovendi</i>	<i>ibid. e</i>
<i>Non celebrent</i>	<i>ibid. 2.d</i>
<i>Mendacium fugiatur</i>	<i>ibid. e</i>
<i>Meretricum detestatio</i>	601.1.a
<i>Meretrix conuersa suscipienda</i>	<i>ibid. e</i>
<i>Mensura iusta sint</i>	<i>ibid. 2.a</i>
<i>Meritum quid</i>	<i>ibid. e</i>
<i>Metropolitanorum institutio</i>	<i>ibid.</i>
<i>Ut eligantur & consecrentur</i>	602.1.d
<i>In ordinatione episcopi requirendi</i>	<i>ibid. 2.a</i>
<i>Ius conseruetur</i>	<i>ibid. e</i>
<i>Non duo sint in prouincia</i>	604.2.d
<i>Nil presumat in praedictum Romane Ecclesie</i>	605.1.a
<i>Episcopos visitent</i>	<i>ibid. e</i>
<i>Episcopi illis obediunt</i>	<i>ibid. 2.d</i>
<i>Non delegent ius suum Episcopo</i>	<i>ibidem.</i>
<i>Sint patriarche subditi</i>	<i>ibid. e</i>
<i>Singulis annis concilium celebent</i>	606.1.c
<i>Non faueant hareticis</i>	<i>ibid.</i>
<i>Militiam non sequantur clerici</i>	<i>ibid. d</i>
<i>Penitentes non repetant</i>	<i>ibid. 2.a</i>
<i>Miles non promovendus</i>	<i>ibid. b</i>
<i>Milites templi multa habuere privilegia</i>	<i>ibid. c</i>
<i>Miracula vere sunt & quare</i>	<i>ibid. d</i>
<i>Nqua non statim publicanda</i>	608.1.a
<i>Missae nomen, usus antiquus</i>	<i>ibid. c</i>
<i>Missae non ad libitum componenda</i>	613.2.b

Qua puritate tractanda ibid. d. Eius sacrificium quale, & quid in eo agatur 614.2.c Pro vitis & desinitis dicenda 615.1.c In honorem sanctorum dicenda ibid. In ea qua nomina recitanda 616.1.c In sacris solum locis dicenda ibid. d. Diebus festinis audienda 617.1.e Quoties in die recitanda 618.1.c A ieiuniis recitanda ibid. d. Ter in natali domini recitatur ibid. e. Misse presbiter non recedant ante benedictionem ibid. 2.a Qua hora celebranda ibid. d. Misse qui interesse non debent. ibid. Sine testibus non recitanda 619.1.c Quid faciendum si celebrans langore preoccupetur ibid. 2.e Missa non celebranda ubi Episcopus celebravit 620.1.c Sine oratorio non celebranda ibid. Non tempore concionis ibid. d. Non vernacula lingua ibid. e. Pro hereticis non dicenda ibid. 2.a In Missis nouis chorea non admittenda ibid. b. Misse obres heretici ibid. Misse sacrificij seu Eucharistia solemnitas 621.1.b

Non dentur laicis gubernanda ibid. e. Ea visitare interdicitur laicis ibid. 2.a Dissimulata reformanda regulariter ibid. Mulieres ea non ingrediantur 642.1.b Monialium & monachorum non innienda ibid. c. Puellarum nemini ingredi licet ibid. 2.b Puellarum a monachis regenda 643.2.b Monialium antiquus usus ibid. e. Monialium velandorum etas 649.2.a Consecrandarum tempus & probatio ibid. e. Moniales consecrande quo habitu utantur 650.1.c A quo debeant velari ibid. e. Illis interdicitur nuptie ibid. 2.a Monialium vota prauaricantium poena 651.1.a Moniales furore barbarico vim passe 652.2.c Non cum viris conuersentur 64.1.b Eorum confessores qui esse debent ibid. s. Illis interdicitur egressus ibid. 2.a Dissoluta reformentur 655.1.d Monialium exercitium ibid. e. Monialium viduarum antiquus usus ibid. 2. b Non velande 656.2.a Non debent nubere ibid. d. Monialium viduarum vota non obseruantium poena 657.1.a Earum raptores puniendi ibid. 2.c quid de Morbo regio laborantibus faciendum ibid. e. Morui an lugendi 658.1.a Moysi encomium ibid. 2. d. Mulieres vitanda ibid. e. a publicis negotijs arcende 659.1.c Docere non debent ibid. e. Baptizare non debet ibid. 2.e Gravidae an debeant baptizari 660.1.a Menstruate & emixa quanto tempore ab ingressu templi abstinere debent ibid. c. Virilem habitum assumere non debent ibid. d. Mundum ut creatus 661.1.a Munerum dandorum ratio qua ibid. 2. b Mutuus effectus an possit baptizari ibid. d. N. Natalis Christi dies festus ibid. e. Neophiti non ordinandi ibid. Nobilitas vera qua 662.1.d Nuptia licite sunt 663.1.a Nuptiarum benedictio antiqua 664.1.e Quo tempore celebranda ibid. 2.d. Claustrum prohibite 665.1.b. Nuptijs clerici non intersim ibidem. c. Nuptiarum dissolutiones prohibentur ibid. d. O. Obedientia prelati exhibenda ibid. 2. e. Oblationes qua suscipienda 667.1.c Oblationes fidelium non retinenda ibid. 2.d. Fieri diebus festis iubentur ibid. e. Cui debentur 668.1.b. Oeconomum Episcopi habere debent ibid. e. Officium diuinum qualiter persoluendum ibid. 2. e. Non sit diuersum 669.2.b Officium beate Mariae persoluendum 670.1.e Oleum sacrum ibid. d. Opera in charitate facta meritoria esse optime probatur ibid. e. Oratorio vri debent sacerdotes 672.1.e Oratiois virtus, efficacia magna ibid. 2. d. Oratio dominica quando in Ecclesia recitanda 674.2.b Ordinum gradus & nomina 675.1.d Ordines gradatum & per interstitia temporum danda ibid. 2. b. Ordinis sacramenti forma & usus 676.1.d Ordinis minister Episcopus 677.1.b Ordines non reiterandi ibid. e. Ordinis sacramentum christomate perficiendum ibid. 2.a Ordines non indignis conferendi 678.1.a Quibus temporibus conferendi ibid. c. Ordinum minorum functio obseruanda ibid. 2. e. Non pretio conferendi 679.1.b Conferre in alterius dioecesi non debet Episcopus ibid. 2. e. Ordo secundum gradus in Ecclesia obseruandus 680.2.c

Ordinandi

Ordinandi probentur 681.2.e Ordinandorum profectio 683.1.c Ordinandi non sint tutores ibid. c. Ordinandi qui non sint ibid. 2.a Ordinandorum etas. ibid. e. Ordinandi mortali peccato careant 684.1.e communicent habeant Ecclesiam vel titulum sufficientem 685.1.a quid de ordinato ab Episcopis hereticis ibi. 2. c. Ordinati titulos, & literas ordinationis exhibeant 687.1.c Ordinandus in aliena dioecesi literas habeat ab Episcopo suo ibid. e. Organorum usus licitus ibid. 2.a Ornatus illicitus prohibitus ibid. e. Obituariorum officium & ordo 688.2.c P. Alij usus quibus concedatur. ibid. e. Panis benedicti usus antiquus 689.1.e Papa ut eligendus ibid. 2. e. Papa electi professio 691.1.c Papa consecratio a quibus fieri debet ibi. 2.a Papa vnus non plures eligendi ibid. b. Papa auctoritas summa optime probatur 692.1.c Papa cur sanctissimus dicatur 695.2.d. Ei reuerentiam debet Imperator ibid. A nemine indicandus 696.2.d An sit supra Concilium 698.1.a Cunctos Ecclesia ordines conuocare potest de quibuscunque locis ibid. b. Papam heretici persecuti sunt semper ibi. c. Papa Clerici inferantur ibi. d. Defuncti exequia quales, ibi. c. Papatus non ambiendus ibi. 2. b. Parentes honorandi 699.1.d Parentum irrisores puniendi ibi. 2. b. Parentum necatores puniendi ibi. c. Paradisus ubi sit ibid. c. Parochii officium 700.1.c Parochiarum diuisio 701.1. d. Parochiam alterius nullus inuadat ibid. e. Parochia controuersa ut uniantur ibid. 2.a Parochia non separantur ibid. d. Parochie singula singulos habeant Sacerdotes 702.1.c Sint Episcoposubiecta ibid. e. Parochianus diebus festis suam adeat Ecclesiam ibid. 2. c. Parochiam extraneam ad sacra non admittendus ibid. d. Pascha quo tempore celebrandum ibid. e. Pascha hebdomada solennis est 705.1.a Pascha die communicandum ibid. c. Passio Christi non impio salutaris ibid. d. Pastoris officium ibid. e. Pastoribus obediendum 706.1. b. Pastores mali tolerandi ibid. c. Patriarcharum & Primatum insuetudo antiqua ibi. e. Eorum dignitas 707.1. b. Patrim qui eligendi ibi. d. Non possunt esse pater & mater infantis ibi. 2. d. Patrim seu compatribus contractus matrimonij interdicitur 708.1.e Patrim qui esse non possunt 709.1.c Patrimorum cura qualis in spirituales filios ibid. d. Pauperum Ecclesie bonis fouendi ibid. 2. c. Pauperum curam gerat Episcopus ibid. d. Pauperes ciuitates alere debent 710.2.a. Pauperes qui opprimunt puniendi ibid. b. Pacis osculum in Missa offerendum ibid. e. Pax Ecclesie & regni procuranda 711.2.b. Pacis perturbatores puniendi. 712.1.c. Treuga obseruanda ibid. d. Peccatum originale in posteros est transfusum ibid. e. Peccatum parentum in filios non transfundit 714.2.c Peccato an homo carere possit ibid. d. Peccatum tribus modis perpetratur & totidem vindicatur 715.2.a Peccatum in Spiritum sanctum quod sit ibid. d. Pedagogium non soluant clerici 716.2.a Pensio super beneficia non seruanda ibid. c. Per propositio magna quid importat 717.1.c Peregrinationes sancte licite sunt ibid. d. Indiscreta prohibita 719.2.e An possint redimi 720.1.c Peregrini clerici ut suscipiendi ibi. e. Peregrini sunt liberi ab exactioe ibid. 2. c. Periurium cauendum 721.1. b.

Persecutiones toleranda sunt ibid. 2. c. Perseuerantia laudatur 723.1. d. Petrus Romae Episcopatum gessit ibiq. passus & sepultus est 723.2. b. Philosophia studium interdicitur clericis 726.1. e. Phoenix avis est typus Resurrectionis ibid. 2. b. Pictura impudice prohibentur 727.1. b. Penitentia laus, usus, forma ibid. 2. b. Penitentiam agere nullus decretet 730.2. e. Penitentia in extremis positus non neganda 732.1. b. Penitentia non omittenda precepta 733.1. d. Iniungenda modus obseruetur ibid. 2. b. Imposita adimpleda 734.2. a. Penitentes publici & absconsi sunt ibid. b. Penitentes suscipiendi 735.1. a. Reconciliare cuius sit ibid. 2. c. Non promouendi 736.1. e. a Coniugio non separandi 737.1. d. Milinam non sequantur ibid. d. Penitens vnus ab altero non suscipiatur ibi. e. Penitentium recidiuantiu poena ibi. 2. b. Pollutio nocturna an a comunione impediatur 738.1. d. Polygamia conceditur ibid. 2. e. Populus non sequendus 739.1. d. Portarius qualis eligendus ibid. e. Potestas est duplex ibid. 2. b. Precarium usus quis ibid. e. Precepta Christi non sunt impossibilia 740.2. d. Predestinatio quid sit 741.2. a. Predicatoris officij quale & quid canere debeat 743.1. c. Predicatio diebus festinis Episcopis iniungitur 744.1. c. Predicatio cui committi debeat ibi. 2. e. Predicatio vtilissima 775.1. e. Praefatio Missae quid sit ibid. 2. c. Praepositi quales eligendi 776.1. c. Praescriptio bona que ibi. e. Pragmatica abrogatio ibi. Preces pro Papa, regibus iubentur ex antiquo usu fieri 777.1. c. Preces in die Parasceue antiquae sunt, 778.2. c. Preces communes priuatis efficaciores 779.1. a. Preces & collectas quis composuerit edocetur ibid. Presbyterorum ordo ibid. b. Presbyter ut ordinandus ibi. e. Ordinandi etas ibid. 2. c. Uliteratus non grainandus ibid. e. Presbyteri officium quale 780.1. a. No presumat Episcopi officium ibid. 2. b. Episcopo pareat ibid. d. Rationem reddat Episcopo 781.1. b. exiens parochiam non suscipiendus. ibi. c. Non iniuste expellendus aut accusandus ibid. d. De minori ad maiorem titulum non migret ibid. 2. a. Presbyteri coniugati poena ibid. c. Presbyteri degradati quid facient ibid. e. Percussor presbyter puniendus 782.2. b. Presbyterum percussentis poena ibi. c. Principis officium quale ibid. d. debent Ecclesie succurrere 783.1. d. Non interpellandus contra Ecclesie decreta 785.1. e. Non insulandum principi & regno ibid. 2. c. Non se de rebus Ecclesiasticis immisceat ibid. e. Municipis in seruis sit 786.1. a. Prior ut eligi debeat ibid. c. Non mutetur facile ibi. d. Prioratus non pretio comparandus ibid. e. Priviliegij non abutendum ibid. 2. b. Processionum ac Litaniarum seu stationum usus antiquus ibi. d. Processionibus ocs tenetur adesse. 787.1. e. Prodigiorm enarratio ibid. 2. a. Professio ut facienda 788.1. a. Promissa soluenda ibid. c. Propheta qui dicuntur ibi. d. Proprietates clericis & monachis prohibetur ibid. 2. a. Pronuncia qua dicatur ibid. c. Pfallendi disciplina qualis 789.1. e. Pudicitia laus ibid. 2. e. Purgatorius ignis & locus probatur 790.1. b. Purgatio canonica cui iniungenda & quid sit 793.1. e. Q. Quadragesima ieiunium optime probatur obseruandum 794.1. b.

Quadragesima

Index rerum

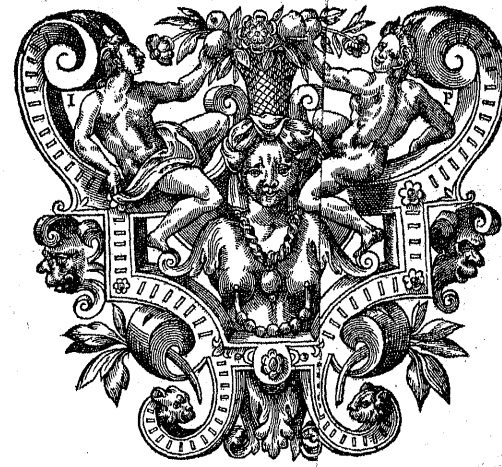
Quadragesima tempore interdicitur placina secularia	796.2.e	844.1.d Non pretio aestimanda	ibi.2.a
Nuptia non celebrande	800.1.a	Quibus deneganda	ibi.d
Alleluja non cantandam	ibi.d	Sepelire in suis Ecclesijs monachi aliquos an possint.	845.1.b
R			
Raptorum uxorum & sponsarum poena	ibi.d	Sepulchra non aperienda nec cibaria eis inferenda	ibi.d
Reconciliatio ante lius exordiu inungitur	ibi.2.c	Servi non ordinandi	ibi.2.b. In monasterio nos recipiendi
Rex constituendus que promittere debet	ibi.e	Ecclesia servi ut libertati donentur	846.1.e
Quomodo eligendus constituendus	801.1.b	Servi Ecclesia preda non exerceant	ibi.d.2.a
Eius officium quale	ibi.2.a	Serui libertate donatus non renocandus	ibi.d.c
Regnum non tyrannice inuadendum	802.1.d	In seruilis genere quid obseruandum	ibi.d.e
Religio noua non introducenda	ibi.2.e	Seruorum matrimonia rata sunt	ibi.d
Reliquia sanctorum veneranda	803.1.a	Serui dominis obedire tenentur	847.1.c
Earum virtus magna	ibi.d	Serui non occidendi	ibi.d
Non venales exponantur	809.2.d	Seruorum venundatio inibetur	ibi.d
Non facile transferantur	810.1.b	Simonis Magi vita qualis	ibi.2.a
Residentia beneficiatis & prelatis inungitur	ibi.d	Simoniam vitanda	ibi.e
Resignatio Papatus Episcopatus prohibetur	811.2.c	Simoniaci ut repellendi	848.2.e
Resurrectio futura probatur	ibi.d	Sodomia graue peccatum	849.1.b
An orandum in Ecclesia pro reis patibulo damnatis	813.2.b	Sorte diuina aliqui electi	ibi.d
Rei lesa maiestatis ut tractandi	ibi.e	Sortilegium prohibitum	ibi.d.c
Rome vrbis beatoru Petri & Pauli reliquia insignia sunt	814.2.b	Spectacula non adenda	ibi.d
Romanam adire non cuius licet	815.1.a	Spei laus & quid sit	ibi.d
Romana Ecclesia primatus & auctoritas qualis	ibi.b	Spiritus sancti a Patre & Filio processio probatur	ibi.dem.2.a
Romana Ecclesia & Constantinopolitana dissidium quale	819.1.d	Spiritus sanctus non est maior Filio	854.1.b
Romana Ecclesie fides inconcussa nunquam errauit	821.1.b	Quomodo dicitur contristari	ibi.d
Romana Eccles. Heretici semper persecuti sunt	822.1.e	Sponsaliorum infractoris poena	ibi.d
Romana Eccles. in fidei negotijs consulenda	ibi.d	Stipendia clericorum que	ibi.2.b
S			
Sabbathi obseruatio prohibetur	823.1.e	Subdiaconi qui dicantur	ibi.d
Sacerdos est Dei & hominum mediator	ibi.2.d	Subdiaconi officium	ibi.d
Sacerdotes non omnes sunt	824.1.c	ut ordinetur	ibi.d
Sacerdotij dignitas auctoritas magna	825.1.d	non possunt nubere	855.1.b
Sacramenta septem esse probantur	ibi.2.b	Supplicationes antique sunt	ibi.2.b
Non pretio conferenda	826.2.b	Symbolum Apostolorum quod sit	ibi.d
Quis non est baptizatus non presumat accipere	827.1.c	Ignatii martyris quod sit	856.e
Sacrilegium maximum peccatum	ibi.d	Gregorij Neocasarjensis	ibi.2.b
Satiatio nes turpes prohibita	ibi.2.a	Albanasij Alexandrini	ibi.e
Sanctus Sanctus Sanctus quid sit	ibi.b	Nicani Concilij primi generalis	ibi.d
Sanctorum inuocatio, veneratio probatur licita	ibi.c	Constantinopolitani primi Concilij	857.1.d
Sanctorum nomina in Missa recitanda	836.2.c	Symbolum in Ecclesia recitandum	ibi.2.c
gesta scribenda.	ibi.d	Symbolum Ephemum quod sit	858.1.b
Satisfactio quid sit & quomodo complenda	837.1.c	Chalcedonense	ibi.d
Scandala que vitanda	838.1.a	Romanum	ibi.2.a
Schisma unde ortum.	ibi.c	Orientalium	ibi.d
Schismatis & heresis differentia	ibi.2.b	Symbolum Toletani Concilij octauum quod	859.1.a
Schola in monasterijs habende	ibi.d	Symbola diuersorum Patrum enarrantur	ibi.d
Schola publice teneri debent	839.1.b	Symbolum Constantinopolitani Concilij generalis octauum quod	ibi.2.e
Schola rectoribus assignanda portio congrua	ibi.2.c	Concilij generalis septimi Nicani	860.2.e
Schola Philosophica & artium professoribus quid cauendum	840.2.e	Lateranensis Concilij	861.1.b
Scientia quid sit	841.1.d	T	
Scriptura sincere exponi debent	ibi.e	Tabernaculi ingredi non licet clericis	ibi.d
Eam heretici perueriunt	ibi.d	in claustris Taberna non habeantur	ibi.2.c
Eius sensus & interpretatio ad Ecclesiam pertinet	ibi.2.c	Testamentum an Episcopi clerici facere valeant	ibi.e
Scriptura non debemus esse nimium curiosi exploratores	ibi.d	Testamentum condere qui non possunt	862.2.d
Non rescindenda	842.1.b	Testamenti executor quis esse non potest	ibi.dem.e
Scriptura non ita inherendum ut traditio Patrum negligatur	ibi.2.e	& 863.1.b	
Seditiosi non ordinandi	843.2.b	Testamentum ut fieri & iueri debeat	ibi.c
Sepultura vbi & quomodo fieri debeat	ibi.c	Testis qualis esse debet	ibi.2.b
Sepulturam sibi quisque eligere potest vbi voluerit		Testis esse quis non possit	ibi.d

Testim

Et verborum.

Testimonium seve clericis non cogendi	ibi.d	Viduarum duo genera.	883.1.c
Tonsuram Clerici & Monachi deferre debent.	ibi.e	Vidua vera que sint.	ibi.d
Tonsura vsus antiquus est.	ibi.2.a	Vidua fouenda non ledenda.	ibi.e
Tonsura quando debet conferri	866.1.a	Vigilia festorum ieiunio sacrate ab antiquo probantur.	ibi.2.d
& ornamenta sunt vitanda	ibi.b	Viso Dei in patria qualis erit.	885.1.c
Traditiones sequendas & obseruandas bene probatur & optime.	ibi.c	Visitatio Episcopatus & parochiarum fieri debet.	ibi.d
Traditiones an innouanda sint	871.2.a	Visitatoris officium quali, merces, comitatus.	886.2.b
Traditiones aliquando variantur.	ibi.d	Vitionis extrema sacramentum antiquum esse probatur.	ibi.d
Traditoris poena.	872.1.d	Vno duarum Christi naturarum ut facta sit.	889.1.a
Transactio quomodo fieri debet.	ibi.c	Vritas inter Christianos esse debet.	ibi.2.c
Transmarini libi an admittendi,	ibi.e	Vota facere antiquissimum est.	890.1.c
Trinitas personarum in diuinis probatur.	ibi.2.d	Vsura es clericis prohibetur.	891.2.e
Trisagium quid sit.	877.1.a	Vsura multiplex est. 893.1.6. an pia causa committi possit.	ibi.2.c
Turcia bellum inferendum.	878.1.a	Vsura an soluenda.	ibi.d
Typographi nos imprimere debent libros sine licentia.	ibi.d	Vsuri ut puniendi	894.1.a
V			
Vasorum sacrorum antiquus vsus est.	ibi.b	Vsures clericorum prohibentur nubere.	ibi.e
Vasa sacra qui tractare possint.	ibi.2.b	X	
Vasa sacra heretici frangunt & contemnunt.	879.1.d	Xenia prohibentur accipi.	895.1.b
an ea liceat vendere aut alienare aliqua necessitate urgente	ibi.2.b	Xenodochia inuentur institui.	ibi.2.c
Vasa sacra cuius generis esse debent	880.a	Y	
Vasa sacra ad ministerium habere debet sacerdos	ibi.d	Y Postasia quid sit	894.2.d
Vasa sacra vsibus humanis non applicanda.	ibi.d	Z	
Velare moniales cui competit.	ibi.2.b	Zelus duplex.	295.1.e
Venatio clericis prohibetur.	ibi.e	Zizania sunt heretici.	ibi.2.c
Vestes sacre sollicitudine conferuande,	881.1.e		
Via est duplex in hac vita.	882.1.c		
Viscary officium quales & ut institui debeat.	ibi.d		

FINIS.

EEEE